RUDOLF STEINER

TEOSOFIE

RUDOLF STEINER

TEOSOFIE

Introducere în cunoaşterea suprasensibilă
a lumii şi a menirii omului

TRIADE

Traducere după:
Rudolf Steiner
THEOSOPHIE
Einführung in übersinnliche Welterkenntnis und Menschenbestimmung
Editura Rudolf Steiner, Dornach/Elveția 1987
EC 9

Traducător:
Constantin Oarcea
Ion Ionaşiu
Iustin Iustian

Lector:
Petre Papacostea
Delia Popescu

Redactor:
Leonte popescu

Toate drepturile pentru versiunea în limba română
sunt rezervate Editurii TRIADE

ISBN 973-8313-24-4

CUPRINS

Relativ la noua ediție a acestei lucrări (1922) 7
Prefață la ediția a noua (1918) 8
Introducere 15
Ființa omului 20
I. Entitatea trupească a omului 23
II. Entitatea sufletească a omului 24
III. Entitatea spirituală a omului 25
IV. Trup, suflet, şi spirit 26
Reîntruparea spiritului şi destinul 44
Cele trei lumi 62
I. Lumea sufletelor 62
II. Sufletul în lumea sufletelor după moarte 72
III. Țara spiritelor 81
IV. Spiritul în țara spiritelor după moarte 87
V. Lumea fizică şi legătura ei cu țara sufletelor şi țara spiritelor 97
VI. Despre formele gândurilor şi despre aura omenească 105
Calea cunoaşterii 115
Unele observații şi completări 131
Note la această ediție 140
Ediția operelor complete ale lui Rudolf Steiner 142

RELATIV LA NOUA EDIȚIE A ACESTEI LUCRĂRI

Înainte de apariția ediției a noua a acestei scrieri, în anul 1918, am supus-o unei revizuiri minuțioase. De atunci a sporit foarte mult numărul scrierilor care combat concepția antroposofică despre lume expusă în cartea de față. Revizuirea din 1918 a dus la un mare număr de dezvoltări şi completări. Revizuirea acestei noi ediții nu a mai prilejuit acelaşi lucru. Cel care vrea să observe cum, în locurile cele mai diferite ale scrierilor mele, mi-am adus eu însumi obiecțiile posibile, pentru a le cântări şi înlătura, acela poate şti, în esență, ce am de răspuns celor care mă combat. Dar de data aceasta nu au existat, ca în 1918, motive interioare pentru a completa conținutul acestei cărți, cu toate că tocmai în ultimii patru ani, în sufletul meu concepția antroposofică despre lume s-a extins în diferite direcții şi mi s-a îngăduit chiar să o aprofundez. Dar această extindere şi aprofundare nu m-au dus la o modificare a celor scrise în această lucrare, ci la părerea că cele aflate de atunci încoace mă îndreptățesc să nu schimb nimic esențial din conținutul acestei expuneri fundamentale.

Stuttgart, 24 noiembrie 1922 Rudolf Steiner

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A NOUA

Ca şi înainte de apariția edițiilor anterioare ale acestei cărți, am revizuit şi de data aceasta expunerile ei. Această revizuire a dus, pentru ediția de față, la un însemnat număr de dezvoltări şi completări ale conținutului. Mai ales capitolul «Reîntruparea spiritului şi destinul» va fi găsit aproape în întregime prelucrat. Nu am găsit nimic de modificat în tot ce am publicat în edițiile anterioare drept rezultate ale ştiinței spirituale. De aceea nu am eliminat nimic esențial din cuprinsul edițiilor anterioare, în schimb am adăugat multe lucruri. – În domeniul ştiinței spirituale se simte mereu nevoia de a aduce la o claritate cât mai mare o expunere făcută, proiectând asupra ei lumini din direcții diferite. Am spus deja în prefața ediției a şasea cât este de necesar de a valorifica, pentru reliefarea cuvintelor, pentru modelarea expresiilor, ceea ce ne oferă experiența sufletească în continuă schimbare. Am ascultat de această cerință mai ales în ceea ce priveşte *această* nouă ediție. De aceea, tocmai ea poate fi considerată ca fiind „mult extinsă şi completată".

Berlin, iulie 1918 Rudolf Steiner

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A ŞASEA

Aproape de fiecare dată când a devenit necesară o nouă ediție a acestei cărți, am revizuit cu atenție conținutul ei. Mi-am impus şi acum această îndatorire. Despre noua revizuire aş avea de spus lucruri asemănătoare celor spuse în legătură cu cea întreprinsă pentru a treia ediție. De aceea, conținutului acestei cărți las să-i premeargă «prefața ediției a treia». – Totuşi, *de data aceasta* am avut o grijă deosebită de a duce *multe din amănuntele* expunerii la o claritate şi mai mare decât mi-a fost posibil în edițiile anterioare. Ştiu că în această direcție ar trebui să se mai realizeze mult, foarte mult. Numai că, în cazul descrierilor lumii spirituale, găsirea cuvântului potrivit, a expresiei corespunzătoare, care să poată reda un fapt, o trăire, depinde de căile pe care le urmează sufletul. Când „a sosit ceasul", pe aceste căi vine de la sine expresia pe care o căutăm zadarnic când vrem s-o găsim cu tot dinadinsul. Cred că în multe pasaje ale acestei noi ediții am putut face completări însemnate, tocmai cu privire la amănunte importante din domeniul cunoaşterii lumii spirituale. Unele lucruri îmi par abia acum exprimate aşa cum trebuie. Pot spune că această carte, de la prima ei ediție, acum zece ani, a parcurs şi ea lupta sufletului meu în străduințele sale pentru dobândirea a noi cunoştințe spirituale. Chiar dacă nu numai structura, ci şi redactarea acestei ediții concordă, în punctele esențiale, întru totul cu cea dintâi, totuşi, în multe părți ale cărții se va putea vedea că această scriere a fost pentru mine *ceva viu*, în care am înscris ceea ce cred că am cucerit în zece ani de cercetări spirituale. Dar pentru ca această carte să fie o ediție nouă a celei vechi şi nu o carte cu totul nouă, transformările au trebuit, bineînțeles, să se mențină în nişte limite restrânse. M-am străduit, de asemenea, ca, prin câteva «dezvoltări şi completări», o întrebare sau alta pe care cititorul şi-o poate pune în legătură cu unele pasaje să-şi găsească răspuns chiar în cuprinsul acestei cărți.

Scriu aceste rânduri, care vor servi de prefață la ediția a şasea, în timpuri agitate şi cu sufletul mişcat. Tipărirea ei era terminată până la

pagina 189*, când asupra Europei s-a abătut evenimentul purtător de destin pe care îl trăieşte omenirea acum. Mi se pare cu neputință să scriu această prefață fără să amintesc de cele ce se năpustesc asupra sufletului în asemenea timpuri.

Berlin, 7 septembrie 1914 Rudolf Steiner

* Pagina 130 a prezentei ediții.

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A TREIA

Ceea ce am spus cu prilejul publicării ediției a doua a acestei cărți poate fi spus şi la publicarea acestei a treia ediții. Şi de data aceasta am introdus, în diferite locuri, „dezvoltări şi completări”, care mi se par importante pentru o formulare mai exactă a celor expuse; nu mi s-a părut însă necesar să fac modificări esențiale a celor cuprinse în prima ediție şi în a doua. – De asemenea, nu găsesc că este nevoie să modific acum nici cele spuse în prefața primei ediții şi nici cele adăugate în prefața ediției a doua cu privire la misiunea acestei lucrări. De aceea, în cele ce urmează va fi redată mai întâi prefața primei ediții şi apoi şi cele adăugate în prefața ediției a doua:

În această carte va fi dată o descriere a unor părți ale lumii suprasensibile. Cel care nu vrea să admită decât lumea sensibilă va considera această descriere drept un produs ireal al fanteziei. Dar cel care vrea să caute căile ce duc dincolo de lumea simțurilor, acela va ajunge în curând să înțeleagă că viața omului nu dobândeşte valoare şi însemnătate decât prin privirea într-o altă lume. O astfel de privire nu-l înstrăinează pe om – cum se tem mulți – de viața „reală”. Dimpotrivă, abia prin ea învață el să se situeze sigur şi neclintit în această viață. El învață să ajungă la cunoaşterea *cauzelor* vieții, pe când, fără această cunoaştere, dibuie ca un orb printre *efecte*. „Realitatea” sensibilă dobândeşte însemnătate abia prin cunoaşterea suprasensibilului. De aceea, prin aceste cunoştințe devenim mai destoinici pentru viață, şi nu mai puțin destoinici. Numai cel care înțelege viața poate deveni om cu adevărat „practic”.

Autorul acestei cărți nu descrie nimic din ceea ce nu ar putea certifica prin experiență, printr-o experiență aşa cum poate fi făcută în aceste domenii. El va înfățişa numai fapte trăite de el însuşi în acest sens.

Această carte nu poate fi citită aşa cum se obişnuieşte să se citească în epoca noastră. Cititorul va trebui, într-o anumită privință, *să prelucreze* fiecare pagină, ba chiar fiecare frază. Am urmărit în mod

conştient acest lucru. Fiindcă numai în felul acesta cartea de faţă poate să devină pentru cititor ceea ce trebuie să fie. Cel ce se mulţumeşte doar să o parcurgă, nu înseamnă că a citit-o. Adevărurile acestei lucrări trebuie să fie trăite. Ştiinţa spirituală are valoare numai în acest sens.

Această carte nu poate fi judecată din punctul de vedere al ştiinţei curente, dacă criteriul unei asemenea judecăţi nu este dobândit din însuşi cuprinsul cărţii. Când criticul va admite acest criteriu, el va vedea, desigur, că în această expunere adevărata ştiinţă nu este cu nimic contrazisă. Autorul ştie că el nu a vrut să ajungă prin nici un cuvânt în contradicţie cu propria sa conştiinciozitate ştiinţifică.

Cel ce va voi să caute şi pe altă cale adevărurile expuse aici, va găsi o astfel de cale în cartea mea «Filosofia libertăţii». Aceste două cărţi tind către acelaşi ţel în moduri diferite. Nu este deloc necesară citirea uneia dintre ele pentru a o înţelege pe cealaltă, deşi pentru mulţi cunoaşterea amândurora ar fi, desigur, folositoare.

Cel care caută în această carte adevărurile „ultime" o va lăsa poate nemulţumit din mână. Din întreg domeniul ştiinţei spirituale trebuiau date, înainte de toate, *adevărurile fundamentale*.

Desigur, este în firea omului să întrebe numaidecât despre începutul şi sfârşitul lumii, despre scopul existenţei şi despre fiinţa lui Dumnezeu. Dar cel ce nu are în vedere simple cuvinte şi concepte pentru *raţiune*, ci cunoştinţe reale pentru viaţă, acela ştie că unei lucrări menită să înfăţişeze adevărurile elementare ale cunoaşterii spirituale *nu-i este îngăduit* să expună lucruri care aparţin treptelor superioare ale înţelepciunii. Abia prin înţelegerea adevărurilor elementare devine limpede cum trebuie puse întrebările mai înalte. Într-o altă carte a aceluiaşi autor, anume «Ştiinţa ocultă», care este o continuare a acestei lucrări, se găsesc şi alte cunoştinţe cu privire la domeniul tratat aici.

În prefaţa ediţiei a doua am mai adăugat, ca o completare: Cel care, în ziua de azi, dă o descriere a realităţilor suprasensibile, acela trebuie să ştie limpede două lucruri. În primul rând, trebuie să ştie că epoca noastră *are nevoie* de cultivarea cunoştinţelor suprasensibile, iar în al doilea rând trebuie să ştie că în viaţa spirituală de azi există o abundenţă de idei şi sentimente care fac ca o astfel de descriere să pară multora de-a dreptul pură fantasmagorie şi reverie. Prezentul are

nevoie de cunoştinţe suprasensibile, pentru că tot ceea ce află omul pe calea obişnuită despre lume şi viaţă trezeşte o mulţime de întrebări, care nu pot primi răspuns decât prin adevărurile suprasensibile. Să nu ne înşelăm asupra următorului fapt: cele ce ni se pot comunica despre temeiurile existenţei în cadrul curentului spiritual actual nu sunt, pentru sufletele care simt mai profund, răspunsuri, ci *întrebări* privitoare la marile enigme ale lumii şi ale vieţii. Unii pot fi un timp de părerea că dezlegarea enigmelor existenţei s-ar afla „în rezultatele cercetărilor strict ştiinţifice" şi în concluziile vreunui gânditor contemporan. Dar dacă sufletul coboară până în acele adâncuri în care trebuie să coboare, dacă se înţelege cu adevărat pe sine însuşi, atunci va descoperi că ceea ce la început i s-a părut o dezlegare a enigmei nu este decât un imbold spre adevărata problemă. Dar un răspuns la *această* problemă nu e chemat să satisfacă doar o curiozitate omenească, ci de acest răspuns depinde liniştea lăuntrică şi echilibrul vieţii sufleteşti. Dobândirea unui asemenea răspuns nu mulţumeşte numai dorinţa de a şti, ci îl face pe om destoinic pentru muncă şi apt pentru îndeplinirea îndatoririlor vieţii, pe când lipsa unui răspuns la întrebările corespunzătoare îl paralizează sufleteşte, iar în final chiar şi fizic. Cunoaşterea suprasensibilului nu reprezintă ceva numai pentru nevoile teoretice, ci şi pentru o adevărată practică a vieţii. Tocmai din cauza felului de viaţă spirituală a prezentului cunoaşterea spirituală este un domeniu de care epoca noastră nu se poate lipsi.

Pe de altă parte, este o realitate faptul că mulţi oameni resping azi în modul cel mai categoric ceea ce le este cel mai necesar. Puterea de constrângere a multor păreri, constituite pe bazele „experienţelor ştiinţifice sigure", este atât de mare pentru unii oameni, încât nici nu pot face altfel decât să considere expunerea dintr-o carte ca aceasta drept o absurditate fără margini. Cel care expune cunoştinţe suprasensibile poate sta fără nici o iluzie în faţa acestor lucruri. – Oamenii, fireşte, pot fi uşor ispitiţi să ceară dovezi „de necombătut" de la acela care le împărtăşeşte asemenea cunoştinţe suprasensibile. Nu se gândesc însă că procedând astfel se înşeală pe ei înşişi, căci – desigur, fără să fie conştienţi de acest lucru – ei nu cer dovezi ce rezidă în însuşi obiectul despre care este vorba, ci dovezi pe care ei înşişi vor să le recunoască sau sunt în măsură să le recunoască. Autorul acestei lucrări ştie că în ea nu se găseşte nimic ce nu ar putea fi recunoscut

de orice om care se situează pe temeiul ştiinţelor naturale ale prezentului. El ştie că pot fi satisfăcute toate cerinţele ştiinţelor naturale şi tocmai *de aceea* felul de expunere a lumii suprasensibile prezentat aici poate fi găsit întemeiat în sine. De fapt, tocmai veritabilul mod de reprezentare naturalist-ştiinţific ar trebui să se simtă familiarizat cu o astfel de expunere. Celui care gândeşte astfel i se va oferi prilejul, în legătură cu multe discuţii, să simtă adevărul profund caracterizat de Goethe prin cuvintele: „O concepţie falsă nu se lasă combătută, deoarece ea se întemeiază pe convingerea că ceea ce este fals ar fi adevărat". Este sterilă orice discuţie cu cel care nu vrea să admită decât dovezi ce se află în modul său de gândire. Cel care cunoaşte esenţa „dovezii", acela ştie că sufletul găseşte ceea ce este adevărat pe alte căi decât prin discuţii. Din aceste convingeri dăm publicării şi o a doua ediţie a acestei cărţi.

Rudolf Steiner

INTRODUCERE

Când, în toamna anului 1813, *Johann Gottlieb Fichte* şi-a expus „învăţătura” sa – ca rod matur al unei vieţi cu totul închinate slujirii adevărului –, a spus chiar de la început următoarele: „Această învăţătură presupune existenţa unui instrument de percepere lăuntric cu totul nou, prin care se revelează o lume nouă, inexistentă pentru omul obişnuit”. El a arătat apoi, printr-o comparaţie, cât de neînţeleasă trebuie să fie această învăţătura a sa pentru cel care ar vrea să o judece cu ajutorul reprezentărilor făcute pe baza simţurilor obişnuite: „Să ne imaginăm o lume de orbi din naştere, cărora, din această cauză, nu le sunt cunoscute decât acele obiecte şi raporturi dintre ele care există prin simţul tactil. Mergeţi printre aceşti oameni şi vorbiţi-le despre culori şi despre celelalte raporturi care nu există decât prin lumină şi numai pentru văz. Este ca şi cum nu le-aţi vorbi despre nimic şi e mai fericită situaţia când ei mărturisesc acest lucru, căci atunci veţi observa numaidecât greşeala şi, dacă nu le puteţi deschide ochii, veţi curma zadarnica vorbire”. Cel ce le vorbeşte oamenilor despre lucrurile la care se referă Fichte în acest caz se află prea adesea într-o situaţie asemănătoare aceleia a văzătorului printre orbii din naştere. Totuşi, aceste lucruri se referă la adevărata fiinţă a omului şi la ţelul său cel mai înalt. Iar cel ce crede că ar fi necesar să se curme şi în acest caz „zadarnica vorbire”, acela ar trebui să-şi piardă orice nădejde în omenire. Dimpotrivă, nici o clipă nu trebuie să ne îndoim că în privinţa acestor lucruri există posibilitatea de a „deschide ochii” oricărui om care aduce buna voinţă necesară în acest sens. – Ţinând seama de acest fapt au vorbit şi au scris toţi aceia care simţeau că s-a dezvoltat în ei „instrumentul lăuntric de percepţie” cu ajutorul căruia au putut să recunoască adevărata fiinţă umană, ascunsă simţurilor exterioare. De aceea, din cele mai vechi timpuri se vorbeşte despre o „înţelepciune ascunsă”. – Cine a cuprins ceva din ea are o tot atât de mare certitudine asupra ei, pe cât au cei cu ochii bine formaţi certitudinea percepţiilor vizuale ale culorilor. De aceea această „înţelepciu-

ne ascunsă” nu are nevoie, pentru el, de nici o „dovadă”. Şi mai ştie şi că nu are nevoie de vreo dovadă nici acela căruia i s-a deschis, în mod asemănător lui, „simțul superior”. El poate vorbi unui asemenea om aşa cum un călător poate povesti despre America celor care nu au văzut-o ei înşişi, dar care îşi pot face o reprezentare despre ea, pentru că şi ei, dacă li s-ar oferi prilejul, ar vedea acelaşi lucru.

Dar observatorul suprasensibilului nu trebuie să vorbească numai cercetătorilor lumii spirituale. Cuvintele lui trebuie să se adreseze tuturor oamenilor fiindcă are de comunicat lucruri care îi privesc pe toți oamenii, căci el ştie că nimeni nu poate fi „om” în adevăratul înțeles al cuvântului fără să cunoască aceste lucruri. El se adresează tuturor oamenilor deoarece ştie că există diferite grade de înțelegere pentru ceea ce are de spus. El ştie că îl pot înțelege şi cei ce sunt încă departe de momentul în care le va fi accesibilă propria cercetare spirituală, căci *sentimentul* şi *înțelegerea* pentru adevăr există în *fiecare* om. Şi el se adresează în primul rând acestei înțelegeri, care poate lumina în orice suflet sănătos. El ştie, de asemenea, că în această înțelegere există o putere care trebuie să ducă, treptat, la gradele superioare ale cunoaşterii. Chiar acest sentiment, care la început poate că nu vede *absolut nimic* din ceea ce i se spune, este vrăjitorul care deschide „ochiul spiritului”. El lucrează în întuneric. Sufletul nu *vede*; dar el este cuprins, prin acest sentiment, de *puterea adevărului*; şi atunci, încetul cu încetul, adevărul se va apropia de suflet şi îi va deschide „simțul superior”. Aceasta va dura la unii mai mult timp, la alții mai puțin; cel ce are răbdare şi perseverență va atinge acest țel. – Căci, chiar dacă nu orice orb din naştere poate fi operat, *fiecare ochi spiritual* poate fi deschis, şi deschiderea lui nu este decât o chestiune de timp.

Erudiția şi formarea ştiințifică nu sunt deloc condiții preliminare pentru deschiderea acestui „simț superior”. El se poate deschide atât omului simplu cât şi omului de înaltă cultură ştiințifică. Ceea ce în zilele noastre este numit adesea „singura” ştiință poate, de multe ori, mai curând să împiedice decât să favorizeze atingerea acestui țel. Fiindcă această ştiință nu admite, fireşte, ca „real” decât ceea ce este accesibil simțurilor obişnuite. Oricât de mari ar fi meritele ei pentru cunoaşterea *acestei* realități, atunci când această ştiință declară determinant pentru întreaga cunoaştere umană ceea ce este necesar şi

rodnic doar pentru *sine*, ea creează o mulțime de prejudecăți care închid accesul la adevărurile superioare.

Împotriva celor spuse aici se obiectează adesea: În fața cunoașterii omenești sunt așezate „limite de netrecut”. Cum aceste limite nu ar putea fi depășite, trebuie să fie respinse toate cunoștințele care nu le iau în considerare. Și este privit ca fiind total lipsit de modestie cel ce vrea să afirme ceva despre lucruri pe care mulți le cred dincolo de limitele facultății de cunoaștere a omului. În cazul unei asemenea obiecții nu se ia câtuși de puțin în considerare faptul că o cunoaștere superioară trebuie precedată de o *dezvoltare* a puterilor de cunoaștere. *Ceea ce înainte* de o asemenea dezvoltare se afla dincolo de limitele cunoașterii, după trezirea facultăților latente existente în fiecare om se va afla cu totul *în interiorul* domeniului de cunoaștere. – Un lucru însă nu trebuie în nici un caz pierdut din vedere. S-ar putea spune: La ce folosește să se vorbească oamenilor despre lucruri pentru care puterile lor de cunoaștere nu sunt trezite, lucruri care le rămân așadar inaccesibile? Însă în felul acesta lucrurile sunt greșit judecate. Pentru *a descoperi* lucrurile despre care este vorba aici sunt necesare anumite facultăți; însă dacă lucrurile, o dată descoperite, sunt *împărtășite* oamenilor, atunci ele pot fi înțelese de *orice* om care folosește o logică nepărtinitoare și un sentiment sănătos al adevărului. În această carte nu sunt împărtășite decât asemenea lucruri care – aceluia care lasă să acționeze în sine o gândire multilaterală, netulburată de nici o prejudecată, și având un sentiment nepărtinitor și liber al adevărului – îi vor putea face impresia că prin ele se poate ajunge la o apropiere mulțumitoare de enigmele vieții omenești și ale fenomenelor lumii. Să adoptăm o dată punctul de vedere reflectat în întrebarea: Dacă cele afirmate aici sunt adevărate, constituie ele oare o explicație satisfăcătoare a vieții? Vom afla că *viața* fiecărui om confirmă acest lucru.

Pentru a fi „învățător” în aceste domenii superioare ale existenței nu e de ajuns, desigur, să i se fi deschis omului, pur și simplu, simțul pentru ele. Pentru aceasta este nevoie de „știință”, întocmai cum pentru a fi învățător în domeniul realității obișnuite este nevoie de știință. „Vederea superioară”, ea singură, nu ne face „știutori” în cele spirituale, după cum simțurile sănătoase singure nu ne fac „savanți” în realitatea sensibilă. Și deoarece, într-adevăr, *întreaga* realitate, atât

cea inferioară cât şi cea superioară spirituală nu sunt decât două laturi ale uneia şi aceleiaşi entităţi fundamentale, omul neştiutor în ceea ce priveşte cunoştinţele inferioare va rămâne, de cele mai multe ori, neştiutor şi în ceea ce priveşte cele superioare. Acest fapt dă naştere unui sentiment de responsabilitate nemărginită în sufletul aceluia care – printr-o chemare spirituală – se simte îndemnat să vorbească despre domeniile spirituale ale existenţei, căci el îi impune modestie şi rezervă. Acest lucru însă nu trebuie să oprească pe nimeni să se ocupe de adevărurile superioare. Nu trebuie să-l oprească nici pe cel căruia viaţa nu îi dă prilejul să se ocupe de ştiinţele obişnuite. Căci poţi să-ţi îndeplineşti datoria de om şi fără să cunoşti botanica, zoologia, matematicile şi alte ştiinţe; dar nu poţi fi „om" în înţelesul deplin al cuvântului fără să te fi apropiat într-un fel oarecare de fiinţa şi menirea omului, dezvăluite de ştiinţa despre suprasensibil.

Omul numeşte „divinitate" suprema realitate spre care îşi poate ridica privirea. Şi el trebuie să realizeze prin gândire faptul că menirea sa cea mai înaltă se află, într-un fel oarecare, în legătură cu această divinitate. De aceea înţelepciunea care depăşeşte domeniul sensibil, care îi dezvăluie omului fiinţa sa şi, o dată cu aceasta, şi menirea sa, poate fi numită „înţelepciune divină" sau *teosofie*. Cercetarea proceselor spirituale din viaţa umană şi din univers poate fi denumită *ştiinţă a spiritului*. Dacă din această ştiinţă a spiritului desprindem, aşa cum am făcut în această carte, mai ales acele rezultate care se referă la sâmburele spiritual al omului, atunci pentru acest domeniu putem folosi termenul „teosofie", deoarece veacuri de-a rândul el a fost folosit în acest sens.

Din această perspectivă vom contura în această lucrare o schiţă a concepţiei teosofice despre lume. Cel care a scris-o nu vrea să expună ceva care nu este pentru el *realitate*, aşa cum un eveniment din lumea exterioară este realitate pentru ochi, pentru urechi şi pentru înţelegerea obişnuită. – Căci avem de-a face cu trăiri accesibile oricărui om hotărât să păşească pe „calea cunoaşterii" descrisă într-un capitol special al acestei lucrări. Ne situăm în mod just faţă de lumea suprasensibilă dacă presupunem că o gândire şi o simţire sănătoasă pot înţelege toate cunoştinţele adevărate care pot proveni din lumile superioare şi că, plecând de la *această* înţelegere şi punând *prin ea* o temelie solidă, am făcut un pas însemnat spre propria vedere spiritua-

lă; chiar dacă, pentru a dobândi această vedere spirituală, trebuie să mai adăugăm ceva. Dacă însă disprețuim această cale şi vrem să pătrundem în lumile superioare *numai* în alt mod, atunci ne zăvorâm noi înşine porțile spre adevărata cunoaştere superioară. Principiul: vom recunoaşte lumile superioare abia după ce le-am văzut, constituie o piedică pentru această vedere însăşi. Voința de a înțelege mai întâi cu ajutorul gândirii sănătoase ceea ce urmează să vedem mai târziu ajută această vedere. Ea trezeşte în suflet, ca prin farmec, puteri însemnate, care duc la această „privire a văzătorului”.

FIINȚA OMULUI

Următoarele cuvinte ale lui *Goethe* caracterizează frumos punctul de plecare al uneia dintre căile pe care se poate ajunge la cunoaşterea ființei omului: „De îndată ce omul devine conştient de obiectele din jurul său, le consideră în raport cu el însuşi; şi pe bună dreptate, căci întreaga sa soartă depinde de faptul că acestea îi plac sau îi displac, îl atrag sau îl resping, îi sunt folositoare sau dăunătoare. Acest mod cu totul firesc de a privi şi de a judeca lucrurile pare a fi tot atât de uşor pe cât este de necesar, şi totuşi îl expune pe om la mii de greşeli, care adesea îl ruşinează şi îi amărăsc viața. – O sarcină cu mult mai grea îşi asumă cei care, dintr-o pornire vie spre cunoaştere, se străduiesc să observe obiectele naturii din ele însele şi în relațiile lor reciproce; căci foarte curând ei simt lipsa criteriului care le venea în ajutor când considerau lucrurile în raport cu *ei înşişi*. Ei simt lipsa criteriului plăcerii şi al neplăcerii, al atracției şi al repulsiei, al utilului şi al prejudiciului. Ei trebuie să renunțe cu totul la acest criteriu şi – ca ființe nepărtinitoare şi oarecum divine – ei trebuie să caute şi să examineze ceea ce este, iar nu ceea ce le convine. Astfel, adevăratul botanist nu trebuie să fie mişcat nici de frumusețea şi nici de utilitatea plantelor, ci trebuie să examineze structura acestora şi legăturile lor cu restul regnului vegetal; şi, după cum toate sunt scoase la suprafață şi luminate de soare, tot aşa şi el trebuie să le privească şi să le observe pe toate cu aceeaşi privire calmă, iar criteriul cunoaşterii, datele aprecierilor sale, nu trebuie să le ia din sine, ci din cercul lucrurilor pe care le observă”.

Această cugetare a lui Goethe îndreaptă atenția omului în trei direcții. În primul rând spre obiectele de la care, prin porțile simțurilor sale, primeşte necontenit informații de la obiectele pe care le pipăie, le miroase, le gustă, le aude, le vede. În al doilea rând sunt impresiile pe care aceste obiecte le fac asupra sa şi care se caracterizează ca plăcere sau neplăcere, dorință sau aversiune, prin faptul că pe unul îl găseşte simpatic, pe celălalt antipatic, pe unul folositor, pe celălalt

dăunător. În al treilea rând sunt cunoştinţele pe care le dobândeşte ca „fiinţă oarecum divină” despre obiecte; sunt tainele activităţii şi existenţei acestor lucruri care i se descoperă.

Aceste trei domenii se deosebesc net în viaţa omului. Prin aceasta, omul devine conştient că este legat de lume în trei moduri diferite. Primul mod se referă la lucrurile pe care omul le întâlneşte şi le acceptă ca realitate dată. Prin al doilea mod, el transformă această lume într-o problemă personală a sa, în ceva care are o însemnătate pentru el. Iar pe al treilea mod el îl consideră ca pe un ţel spre care trebuie să tindă neîncetat.

De ce îi apare omului lumea în acest mod întreit? Un exemplu simplu ne poate lămuri: Trec printr-o pajişte plină de flori. Florile îmi dezvălui culorile lor prin intermediul ochilor. Acesta este faptul pe care îl primesc ca pe ceva dat. – Mă bucur de splendoarea culorilor. Prin aceasta, eu fac din faptul dat o chestiune personală a mea. Prin sentimentele mele, unesc florile cu propria mea existenţă. După un an, trec din nou prin aceeaşi pajişte. Acolo se găsesc alte flori. Ele îmi stârnesc o bucurie nouă. Bucuria mea din anul trecut va reapărea ca amintire. Ea se află în mine; obiectul care a pricinuit-o a pierit. Însă florile pe care le văd acum aparţin aceloraşi specii ca cele de anul trecut; ele au crescut după aceleaşi legi ca celelalte. Dacă m-am lămurit cu privire la această specie şi aceste legi, atunci le regăsesc în florile din acest an, aşa cum le-am cunoscut în cele de anul trecut. Şi poate voi gândi astfel: florile de anul trecut au dispărut; bucuria pe care mi-au prilejuit-o a rămas doar în amintirea mea. Ea este legată numai de existenţa *mea*. Însă ceea ce am cunoscut anul trecut cu privire la aceste flori şi recunosc din nou în acest an, aceasta va rămâne atâta timp cât vor creşte asemenea flori. Este ceva care mi s-a revelat, dar care nu depinde de existenţa mea în acelaşi mod ca bucuria mea. Sentimentele mele de bucurie rămân *în mine*; legile, *fiinţa* florilor, rămân în lume, în afara mea.

Astfel omul se uneşte necontenit în acest mod întreit cu lucrurile lumii. Pentru moment, să nu adăugăm nimic la acest fapt, ci să-l înţelegem aşa cum se înfăţişează. Din el rezultă că omul are *trei părţi în fiinţa sa*. Acest lucru şi nimic altceva va fi deocamdată indicat aici prin cele trei cuvinte: *trup*, *suflet* şi *spirit*. Cel care leagă o părere preconcepută sau chiar vreo ipoteză de aceste trei cuvinte, în mod

necesar va înțelege greşit expunerile ce urmează. Prin *trup* se înțelege aici acea parte prin care i se revelează omului lucrurile din lumea înconjurătoare, ca în exemplul de mai sus florile de pe pajişte. Cuvântul *suflet* se referă la acea parte prin care omul leagă lucrurile de propria sa existență, prin care simte plăcere şi neplăcere, dorință şi aversiune, bucurie şi durere față de ele. Iar prin *spirit* se înțelege acea parte din om care se manifestă în el atunci când, după expresia lui Goethe, priveşte obiectele ca „ființă oarecum divină". – În acest sens se compune omul din *trup*, *suflet* şi *spirit*.

Prin trupul său, omul se poate pune în legătură, pentru moment, cu lucrurile. Prin sufletul său, el păstrează în sine impresiile pe care acestea le fac asupra sa, iar prin spiritul său i se revelează ceea ce lucrurile ascund în ele înseşi. Numai considerând omul sub aceste trei aspecte putem spera să dobândim o înțelegere a entității sale. Fiindcă aceste trei aspecte îl arată înrudit în mod întreit cu restul lumii.

Prin trupul său, omul este înrudit cu lucrurile care se oferă din exterior simțurilor sale. Substanțele lumii exterioare alcătuiesc acest trup al său; forțele lumii exterioare acționează şi în el. Şi aşa cum el priveşte lucrurile lumii exterioare cu simțurile sale, tot astfel îşi poate observa şi propria sa existență trupească. Însă îi este cu neputință să observe în acelaşi fel şi existența sa sufletească. Toate procesele trupeşti din mine pot fi percepute şi cu simțurile trupeşti. Plăcerea şi neplăcerea mea, bucuria şi durerea mea nu pot fi percepute cu simțurile trupeşti nici de mine, nici de un altul. Viața sufletească este un domeniu inaccesibil privirii corporale. Existența trupească a omului este vădită ochilor; pe cea sufletească el o poartă în sine ca pe o lume *a sa*. Dar prin *spirit* lumea exterioară i se revelează într-un mod superior. Ce-i drept, în lăuntrul său se dezvăluie tainele lumii exterioare; dar în spirit el se depăşeşte pe sine şi lasă lucrurile să vorbească despre ele însele, despre ceea ce are însemnătate nu pentru el, ci pentru *ele*. Omul îşi ridică privirea spre cerul înstelat: încântarea pe care o trăieşte sufletul său îi aparține lui; legile eterne ale stelelor, pe care le înțelege în gândire, în *spirit*, nu-i aparțin lui, ci stelelor înseşi.

Astfel omul este cetățean *a trei lumi*. Prin *trupul* său, aparține lumii pe care o percepe cu acest trup; prin *sufletul* său, îşi clădeşte pro-

pria sa lume; prin *spiritul* său i se revelează o lume care este superioară celorlalte două.

Pare evident că din cauza deosebirilor esențiale dintre aceste trei lumi nu se va putea dobândi claritate asupra lor şi asupra participării omului la existența lor decât tot prin trei moduri diferite de observație.

I. Entitatea trupească a omului

Învățăm să cunoaştem trupul uman prin simțurile trupeşti. Iar felul de observație nu poate fi altul decât acela prin care ajungem să cunoaştem alte lucruri perceptibile prin simțuri. Aşa cum observăm mineralele, plantele şi animalele, putem observa şi omul. El este înrudit cu aceste trei forme de existență. El îşi alcătuieşte trupul din substanțele naturii, la fel ca mineralele; creşte şi se reproduce, ca şi plantele; şi la fel ca animalele, percepe lucrurile din jurul său şi îşi formează trăiri interioare pe baza impresiilor pe care acestea le fac asupra lui. De aceea, omului i se poate atribui o existență minerală, o existență vegetală şi una animală.

Deosebirea de structură dintre minerale, plante şi animale corespunde celor trei forme ale existenței lor. Şi această alcătuire – formă – este ceea ce percepem cu simțurile, şi numai pe ea o putem numi trup. Însă trupul uman este diferit de acela al animalelor. Această deosebire trebuie să o recunoască oricine, indiferent ce ar gândi el despre înrudirea omului cu animalele. Chiar şi cel mai radical materialist, care neagă tot ce este sufletesc, nu va avea încotro şi va subscrie la următoarea frază a lui *Carus* din lucrarea sa «Organon al cunoaşterii naturii şi a spiritului»: „Ce-i drept, structura cea mai fină, interioară a sistemului nervos, anume cea a creierului, rămâne încă pentru fiziolog şi anatomist o enigmă de nedezlegat; dar un fapt pe deplin stabilit îl constituie acela al creşterii progresive, în seria animalelor, al acestei configurații, care ajunge în om la un grad pe care nu-l găsim la nici o altă ființă; acest fapt este de cea mai mare importanță pentru dezvoltarea spirituală a omului, ba chiar putem spune că el ne dă, propriu-zis, explicația satisfăcătoare. Acolo unde creierul nu

s-a dezvoltat îndeajuns, unde prezintă micime şi insuficienţă, ca la microcefal şi la idiot, se înţelege de la sine că nu poate fi vorba de idei proprii şi de cunoaştere, după cum nu poate fi vorba de propagarea speciei la oameni cu organe de reproducere cu totul atrofiate. E drept, o structură puternică şi frumos dezvoltată a întregului om, şi îndeosebi a creierului, nu presupune de la sine geniul, dar reprezintă, în orice caz, prima condiţie indispensabilă pentru cunoaşterea superioară".

Aşa cum atribuim trupului uman cele trei forme de existenţă, cea minerală, cea vegetală şi cea animală, tot aşa trebuie să-i atribuim şi o a patra formă, cea specific *umană*. Prin forma minerală a existenţei sale, omul este înrudit cu tot ce este vizibil; prin cea vegetală, cu toate fiinţele care cresc şi se reproduc; prin cea animală, cu toate fiinţele care percep lumea înconjurătoare şi au viţuiri interioare pe baza impresiilor exterioare; prin forma umană a existenţei sale, omul constituie, chiar şi din punct de vedere trupesc, un regn în sine.

II. Entitatea sufletească a omului

Ca lume lăuntrică *proprie*, entitatea sufletească a omului este diferită de corporalitatea sa. Ceea ce îi este propriu ne apare de îndată ce ne îndreptăm atenţia spre cea mai simplă senzaţie. Pentru început, nici un om nu poate şti dacă un altul viţuieşte exact în acelaşi fel ca el o senzaţie. Este cunoscut faptul că există oameni care suferă de daltonism. Aceştia văd obiectele numai în diferite nuanţe de gri. Alţii suferă numai în parte de daltonism. Din această cauză, ei nu pot percepe anumite nuanţe de culori. Imaginea pe care le-o oferă ochii lor despre lume este alta decât cea a aşa-zişilor oameni normali. Şi putem spune acelaşi lucru, mai mult sau mai puţin, şi despre celelalte simţuri. Din cele de mai sus rezultă, în mod evident, că şi cea mai simplă senzaţie aparţine lumii lăuntrice. Pot percepe cu simţurile mele trupeşti masa de culoare roşie pe care o percepe şi altul, dar nu pot percepe senzaţia de roşu a celuilalt. – De aceea, senzaţia trebuie considerată ca aparţinând *domeniului sufletesc*. Dacă înţelegem bine acest fapt, vom înceta curând să considerăm trăirile lăuntrice drept

simple procese cerebrale sau ceva asemănător. – Senzației i se asociază mai întâi *sentimentul*. O senzație îi face omului plăcere, o alta, neplăcere. Acestea sunt mişcări ale vieții sale interioare, ale vieții sale sufleteşti. Prin sentimentele sale, omul îşi creează o a doua lume, față de cea care acționează asupra lui din afară. La acestea se mai adaugă un al treilea element: voința. Prin ea, omul reacționează, la rândul său, asupra lumii exterioare. Şi, prin aceasta, omul imprimă lumii exterioare natura sa lăuntrică. Sufletul omului se revarsă oarecum în afară prin actele sale de voință. Faptele omului se deosebesc de fenomenele naturii exterioare prin aceea că poartă pecetea vieții sale lăuntrice. În acest fel se raportează *sufletul* la lumea exterioară, ca fiind ceva propriu omului. Omul primeşte din lumea exterioară impulsuri; dar el îşi clădeşte în conformitate cu aceste impulsuri o lume *proprie*. Corporalitatea devine substratul vieții sufleteşti.

III. Entitatea spirituală a omului

Sufletescul omului nu este determinat numai de trup. Omul nu trece fără sens şi fără scop de la o impresie la alta; şi nici nu acționează sub impresia oricărei excitații care se exercită asupra lui din afară sau prin procesele trupului său. El *gândeşte* asupra percepțiilor şi asupra acțiunilor sale. Reflectând asupra percepțiilor sale, el dobândeşte cunoştințe despre lucruri; reflectând asupra acțiunilor sale, el aduce o înlănțuire rațională în viața sa. Şi el ştie că îşi îndeplineşte misiunea sa de om în mod demn numai atunci când se lasă condus de *gânduri juste* atât în cunoaştere cât şi în acțiune. Sufletul se află, aşadar, în fața unei duble necesități. De legile trupului, el este determinat printr-o necesitate naturală; de legile care duc la gândirea justă, el se lasă determinat pentru că recunoaşte în mod liber necesitatea lor. Legilor metabolismului omul le este supus prin natură; legilor gândirii li se supune el însuşi. – Prin aceasta, omul ajunge să aparțină unei ordini superioare celei căreia îi aparține prin trupul său. Această ordine este cea *spirituală*. Pe cât de deosebit este trupescul de sufletesc, tot pe atât se deosebeşte acesta de spiritual. Cât timp vorbim numai de particulele de carbon, hidrogen, azot, oxigen, care se deplasează în trup, nu avem în vedere sufletul. Viața sufletească începe

abia acolo unde, în interiorul unei asemenea mişcări, apare senzaţia: simt gustul dulce, sau simt plăcere. Tot atât de puţin avem în vedere *spiritul* dacă luăm în considerare numai vieţuirile sufleteşti pe care le are omul când se lasă cu totul în seama lumii exterioare şi a vieţii trupului său. Această viaţă sufletească este mai curând doar temelia pentru spiritual, aşa cum viaţa trupului este temelia pentru sufletesc. – Cercetătorul naturii se ocupă de trup, cercetătorul sufletului (psihologul) de suflet, iar cercetătorul spiritului se ocupă de *spirit*. Cel care vrea să se lămurească prin gândire asupra fiinţei omeneşti trebuie să-şi clarifice, reflectând asupra sa, deosebirea dintre trup, suflet şi spirit.

IV. Trup, suflet şi spirit

Omul se poate lămuri în mod corect asupra lui însuşi numai dacă îşi clarifică importanţa *gândirii* în cadrul entităţii sale. Creierul este instrumentul trupesc al gândirii. După cum omul poate vedea culorile numai cu un ochi bine format, tot astfel creierul, format corespunzător, îi serveşte pentru a gândi. Întregul trup uman este astfel alcătuit încât îşi găseşte încoronarea în organul spiritului, în creier. Putem înţelege structura creierului uman numai dacă îl considerăm în legătură cu rolul său. Acesta constă în a fi baza trupească a spiritului gânditor. Un studiu comparat al regnului animal ne arată acest lucru. La amfibieni, creierul este încă mic faţă de măduva spinării; la mamifere, el este relativ mai mare. La om, este cel mai mare raportat la restul trupului.

Multe prejudecăţi se ridică împotriva acestor consideraţii asupra *gândirii*, aşa cum sunt expuse aici. Unii oameni înclină să subaprecieze *gândirea* şi să pună mai presus „viaţa intimă a sentimentului”, „simţirea”. Ei spun: Noi nu ne putem ridica la cunoştinţe superioare prin „gândirea lucidă”, ci prin căldura sentimentului, prin puterea nemijlocită a simţirii. Oamenii care vorbesc în acest fel se tem să nu-şi tocească sentimentele prin gândirea limpede. Când e vorba de gândirea curentă, care nu se referă decât la lucrurile de utilitate practică, lucrurile stau, desigur, în acest fel. Dar când e vorba de gândurile care duc în regiunile superioare ale existenţei, atunci se petrece

contrariul. Nu există sentiment, nu există entuziasm care să se poată compara cu sentimentele de căldură, de frumusețe și înălțare ce se aprind în noi de gândurile pure, cu o limpezime de cristal, ce se referă la lumile superioare. Cele mai înalte sentimente nu sunt cele care apar „de la sine”, ci acelea care sunt cucerite printr-o energică muncă de gândire.

Trupul omului are o structură corespunzătoare *gândirii*. Aceleași substanțe și forțe care sunt prezente în regnul mineral sunt îmbinate în trupul uman în așa fel încât prin această aranjare a lor să se poată manifesta gândirea. Această structură minerală, alcătuită în vederea misiunii sale, o vom numi în considerațiile următoare *corpul fizic* al omului.

Structura minerală ordonată, ce are ca punct central al său creierul, ia naștere prin *reproducere* și își primește forma matură prin *creștere*. Reproducerea și creșterea sunt comune omului, plantelor și animalelor. Prin reproducere și creștere se deosebesc viețuitoarele de mineralul lipsit de viață. Viul se naște din viu prin germene. Urmașul se leagă de înaintași în șirul viului. Forțele prin care ia naștere un mineral sunt orientate asupra substanțelor înseși care îl compun. Un cristal de cuarț se formează prin forțele inerente siliciului și oxigenului, care sunt unite în el. Puterile care configurează un stejar, trebuie căutate indirect, prin germene, în planta maternă și paternă. Iar *forma* stejarului se transmite prin reproducere de la înaintași la urmași. Există condiții *interioare*, înnăscute ființelor vii. – Concepția că din nămol pot lua naștere animale inferioare, chiar și pești, era una grosier-naturalistă. Forma viețuitoarelor se transmite prin *ereditate*. Modul cum se dezvoltă o ființă vie depinde de ființa paternă sau maternă din care a luat naștere sau, cu alte cuvinte, de *specia* căreia îi aparține. Substanțele care compun viețuitoarele se schimbă în permanență; *specia* se menține în cursul vieții și se transmite urmașilor. Așadar, *specia* este aceea care determină îmbinarea substanțelor. Această forță plăsmuitoare de specie o vom numi *forță de viață*. După cum forțele minerale se exprimă în cristale, tot așa forța plăsmuitoare de viață se exprimă în speciile sau în formele vieții vegetale și animale.

Omul percepe forțele minerale prin simțurile sale trupești. Și el poate avea numai percepții pentru care are simțuri corespunzătoare. Fără ochi nu există percepția luminii, fără ureche nu există percepția

sunetului. Dintre toate simțurile pe care le are omul, organismele inferioare nu au decât un fel de simț tactil. De aceea pentru ele există, în felul percepției umane, numai acele forțe minerale care se fac cunoscute prin simțul tactil. În măsura în care, la animalele superioare, sunt dezvoltate şi celelalte simțuri, lumea înconjurătoare – pe care o percepe şi omul – este mai bogată şi mai variată. Depinde aşadar de organele unei ființe dacă ceea ce există în lumea exterioară există şi pentru acea ființă ca percepție, ca senzație. Ceea ce se află în aer sub forma unei anumite mişcări devine în om senzație auditivă. – Prin simțurile sale obişnuite, omul nu percepe manifestările forței de viață. El *vede* culorile plantei, *miroase* parfumul acesteia; însă forța de viață rămâne ascunsă *acestei* observații. Dar pe cât de puțin este îndreptățit orbul din naştere să nege culorile, tot pe atât de puțin sunt îndreptățite simțurile obişnuite să nege forța de viață. Culorile există pentru orbul din naştere de îndată ce a fost operat; tot astfel, dacă i se deschide omului organul corespunzător, vor exista pentru el, ca percepție, nu numai *exemplarele individuale*, ci şi feluritele *specii* de plante şi de animale create de forța de viață. – Prin deschiderea acestui organ, omului i se înfățişează o lume cu totul nouă. El nu percepe acum numai culorile, mirosurile, ş.a.m.d., ale ființelor vii, ci şi *viața însăşi a acestor ființe*. În fiecare plantă, în fiecare animal, pe lângă forma fizică, el percepe şi *forma spirituală plină de viață*. Ca să avem o expresie pentru această formă spirituală, o vom numi *trupul eteric* sau *trupul vieții*.* – Iată cum se înfățişează acest lucru cercetă-

* Multă vreme după editarea acestei cărți, ceea ce este desemnat aici drept trup eteric sau trup al vieții a fost numit de autor şi „trup al puterilor plăsmuitoare" (comp. publicația «Das Reich», vol. IV din primul an al apariției [ianuarie 1917]). El se simțea îndemnat să dea această denumire deoarece credea că niciodată nu se poate stărui îndeajuns pentru a se evita confuzia între ceea ce înțelegem aici prin trup eteric şi „forța vitală" a ştiințelor naturii mai vechi. Acolo unde este vorba de respingerea acestei concepții mai vechi despre o forță vitală în sensul ştiințelor naturii moderne, autorul se situează, într-o anumită privință, pe poziția adversarilor unei asemenea forțe. Căci prin aceasta se voia să se explice modul deosebit de a acționa al forțelor anorganice în organism. Dar ceea ce acționează anorganic în organism nu acționează aici altfel decât în domeniul lumii anorganice. Legile naturii anorganice sunt aceleaşi în organism ca şi în cristal, ş.a.m.d. Dar în organism există ceva ce nu este anorganic: viața plăsmuitoare. La baza acesteia stă trupul eteric sau trupul forțelor plăsmuitoare. Admițând existența sa, nu este stânjenită sarcina justificată a cercetării

torului vieții spirituale. Pentru el, trupul eteric nu este un simplu rezultat al substanțelor şi al forțelor trupului fizic, ci o entitate de sine-stătătoare, reală, care cheamă la viață substanțele şi forțele fizice despre care am vorbit. Vorbim în sensul ştiinței spirituale când spunem: un corp pur fizic îşi are forma sa – de pildă un cristal – datorită forțelor plăsmuitoare fizice care sunt inerente obiectelor lipsite de viață; dar un corp viu *nu* îşi primeşte forma de la *aceste* forțe, căci, din clipa în care viața l-a părăsit şi este lăsat *numai* în seama forțelor fizice, el se descompune. Trupul vieții este entitatea care fereşte trupul fizic de descompunere în fiecare clipă a vieții sale. – Pentru *a vedea* acest trup al vieții, pentru a-l percepe la o altă ființă, este nevoie de *ochiul spiritual* trezit. Fără acest ochi se poate admite existența trupului eteric pe temeiuri logice; dar el poate fi *văzut* cu ochiul spiritual, aşa cum culoarea poate fi văzută cu ochiul fizic. – N-ar trebui să ne împiedicăm de expresia „trup eteric". Cuvântul „eter" desemnează aici altceva decât eterul ipotetic din fizică. Să nu se ia această denumire decât pentru desemnarea a ceea ce a fost descris aici. Şi, după cum trupul fizic al omului este în alcătuirea sa o imagine a menirii sale, tot aşa stau lucrurile şi în privința trupului eteric. El poate fi înțeles numai dacă este privit în legătură cu spiritul gânditor. Prin alcătuirea sa în vederea spiritului gânditor, trupul eteric al omului se deosebeşte de acela al plantelor şi al animalelor. – După cum prin trupul său fizic omul aparține lumii minerale, tot astfel, prin trupul său eteric, el aparține lumii vieții. După moarte, trupul fizic se descompune în lumea minerală, iar trupul eteric în lumea vieții. Prin

---

naturii: aceea de a urmări şi în lumea organismelor ceea ce se observă în privința acțiunii forțelor în natura anorganică. Şi a crede că această acțiune în interiorul organismului este modificată de o forță vitală deosebită, acest lucru refuză să-l admită şi adevărata ştiință a spiritului. Cercetătorul spiritului vorbeşte despre trupul eteric numai în măsura în care în organism se mai manifestă şi altceva decât ceea ce se manifestă în cele lipsite de viață. – Cu toate acestea, autorul acestei cărți nu simte nevoia de a înlocui aici denumirea de „trup eteric" cu aceea de „trup al forțelor plăsmuitoare" deoarece în întreaga înlănțuire de idei redată aici este exclusă înțelegerea greşită pentru cel care vrea să vadă. O asemenea înțelegere greşită se poate ivi numai dacă această denumire este folosită într-o expunere în care lipseşte această înlănțuire de idei. (A se compara această notă cu cele cuprinse la sfârşitul acestei cărți sub titlul «Unele observații şi completări».)

„trup” vom desemna ceea ce conferă unei ființe, într-un anumit fel, „formă”, „configurație”. Nu ar trebui să se confunde expresia „trup” cu forma corporală sensibilă. În sensul pe care-l dăm acestui cuvânt în această scriere, termenul „trup” poate fi aplicat atât formelor sufleteşti cât şi celor spirituale.

Trupul eteric mai este ceva încă exterior omului. O dată cu prima manifestare a simțirii, ființa lăuntrică răspunde excitațiilor lumii exterioare. Oricât de departe am urmări ceea ce suntem îndreptățiți să numim lume exterioară, nicăieri nu vom găsi senzația. – Razele de lumină pătrund în ochi; ele se transmit mai departe retinei. Aici provoacă procese chimice (în aşa-numitul purpur retinian); efectul acestor excitații se transmite prin nervul optic creierului; acolo au loc alte procese fizice. Dacă le-am putea observa, atunci am vedea nişte procese fizice, ca oriunde în lumea exterioară. Dacă pot observa trupul vieții, atunci pot percepe cum procesul fizic al creierului este totodată şi un proces al vieții. Dar senzația culorii albastre, pe care o are cel ce primeşte razele de lumină, nu o voi putea găsi nicăieri pe această cale. Ea ia naştere abia în sufletul celui ce recepționează lumina. Aşadar, dacă ființa celui ce recepționează lumina n-ar avea decât corp fizic şi trup eteric, atunci senzația n-ar putea exista. Activitatea prin care senzația devine un fapt real se deosebeşte în mod esențial de acțiunea forțelor plăsmuitoare de viață. Prin acea activitate ia naştere, pe baza acestei acțiuni, o trăire lăuntrică. Fără această activitate nu ar exista decât un simplu proces de viață, cum poate fi observat şi la plante. Să ne reprezentăm omul, cum primeşte impresii din toate părțile. Trebuie să ni-l reprezentăm, în acelaşi timp, drept izvor al activității despre care am vorbit şi pe care o îndreaptă în direcțiile din care primeşte impresii. Senzațiile răspund impresiilor, în toate direcțiile. Acest izvor de activitate îl numim *suflet al senzației*. Acest suflet al senzației este tot atât de real ca şi corpul fizic. Dacă am în fața mea un om şi fac abstracție de sufletul senzației, reprezentându-mi-l doar ca trup fizic, ar fi ca şi cum dintr-un tablou nu mi-aş reprezenta decât pânza.

Ceva asemănător celor spuse mai înainte cu privire la perceperea trupului eteric trebuie să spunem şi cu privire la perceperea sufletului senzației. Organele trupeşti sunt „oarbe” față de el. Şi orb este, în această privință, şi organul prin care putem percepe viața ca viață.

Dar aşa cum prin acest organ poate fi văzut trupul eteric, tot astfel există un alt organ, superior, care poate face din lumea lăuntrică a senzațiilor obiectul unui mod deosebit de percepții suprasensibile. Omul nu resimte atunci doar impresiile lumii fizice şi ale lumii vieții, ci el *vede* şi senzațiile. Pentru un om care are dezvoltat un asemenea organ, lumea senzațiilor unei alte ființe se desfăşoară ca o realitate exterioară în fața sa. Dar trebuie să facem distincție între trăirea propriei noastre lumi de senzații şi contemplarea lumii senzațiilor unei alte ființe. Bineînțeles, orice om poate privi în propria sa lume de senzații; însă numai *văzătorul* al cărui „ochi spiritual" s-a deschis, poate *vedea* lumea senzațiilor unei alte ființe. Dacă nu este văzător, omul nu cunoaşte lumea senzațiilor decât ca trăire *„lăuntrică"*, numai ca trăire proprie ascunsă a sufletului său; când „ochiul spiritual" s-a deschis, în fața privirii spirituale începe să lumineze exterior ceea ce, de altfel, nu trăieşte decât „în lăuntrul" unei alte ființe.

*

Pentru a preîntâmpina orice înțelegere greşită, țin să spun explicit că văzătorul nu trăieşte în sine însuşi ceea ce trăieşte în cealaltă ființă drept conținut al lumii sale de senzații. *Aceasta* îşi trăieşte senzațiile din punctul de vedere al interiorului său; *văzătorul* percepe o manifestare, o exteriorizare a lumii senzațiilor.

Sufletul senzației depinde de trupul eteric în ceea ce priveşte acțiunea sa. Căci din trupul eteric îşi extrage ceea ce va face să apară ca senzație. Şi deoarece trupul eteric este viața din trupul fizic, sufletul senzației depinde indirect şi de corpul fizic. Senzațiile de culoare sunt posibile numai pentru un ochi bine constituit, funcționând normal. În acest fel, trupul acționează asupra sufletului senzației. Activitatea acestuia este aşadar determinată şi limitată de trup. El trăieşte în cadrul limitelor trasate de trup. – *Trupul* este aşadar clădit din substanțe minerale, este vivifiat de trupul eteric, şi limitează sufletul senzației. Astfel, cel care are dezvoltat organul amintit de „vedere" a sufletului senzației, recunoaşte că acesta este limitat de către trup. – Dar limitele sufletului senzației nu coincid cu acelea ale corpului fizic. Acest suflet al senzației depăşeşte limitele trupului fizic. Se vede de aici că sufletul senzației se dovedeşte a fi mai puternic decât trupul fizic. Totuşi, forța care îi fixează limitele porneşte de la trupul

fizic. Prin aceasta, între trupul fizic şi trupul eteric pe de o parte, şi sufletul senzaţiei pe de altă parte, se interpune încă un element al fiinţei umane. Acesta este *trupul sufletesc* sau trupul senzitiv. Se mai poate spune că o parte a trupului eteric este mai subtilă decât restul, că această parte mai subtilă formează o unitate cu *sufletul senzaţiei*, pe când partea mai grosieră formează un fel de unitate cu trupul fizic. Totuşi, după cum am mai spus, sufletul senzaţiei depăşeşte trupul sufletesc.

Ceea ce numim aici senzaţie este numai o parte din fiinţa sufletească. (Am ales expresia suflet al senzaţiei, pentru simplificare.) De senzaţii se leagă sentimentele de plăcere şi de neplăcere, pornirile, instinctele, pasiunile. Toate acestea au acelaşi caracter personal ca şi senzaţiile şi depind, ca şi ele, de corporalitate.

*

Aşa cum sufletul senzaţiei se află în relaţie reciprocă cu trupul, tot aşa se află în relaţie reciprocă şi cu gândirea, cu spiritul. În primul rând se serveşte de gândire. Omul îşi formează gânduri privitoare la senzaţiile sale. El se lămureşte astfel în privinţa lumii exterioare. Copilul care s-a ars reflectează şi ajunge la gândul: „focul arde”. De asemenea, omul nu ascultă orbeşte de pornirile, de instinctele şi de pasiunile sale; prin gândire, el creează prilejul de a şi le satisface. Ceea ce se numeşte cultură materială se dezvoltă exclusiv în această direcţie. Ea constă în serviciile pe care gândirea le face sufletului senzaţiei. Nenumărate forţe de gândire sunt îndreptate spre acest scop. Prin puterea gândirii s-au construit vapoare, căi ferate, telegrafe, telefoane; şi toate acestea servesc, în cea mai mare parte, satisfacerii nevoilor sufletului senzaţie. Aşa cum forţa plăsmuitoare de viaţă pătrunde corpul fizic, tot astfel, forţa de gândire pătrunde sufletul senzaţiei. Forţa plăsmuitoare de viaţă leagă corpul fizic de predecesori şi de urmaşi şi îl încadrează astfel într-o legitate care nu are nimic de-a face cu ceea ce este pur mineral. Tot astfel, forţa de gândire încadrează sufletul într-o legitate căreia el, ca simplu suflet al senzaţiei, nu-i aparţine. – Prin sufletul senzaţiei, omul este înrudit cu animalul. Şi la animal observăm existenţa senzaţiilor, pornirilor, instinctelor şi pasiunilor. Dar animalul li se dăruieşte în mod nemijlocit. La el, senzaţiile nu sunt întreţesute de *gânduri* independente,

care depăşesc trăirea imediată. Acelaşi lucru se petrece, până la un anumit grad, şi cu omul neevoluat. De aceea, sufletul senzației ca atare se distinge de componenta sufletească superioară care pune gândirea în serviciul său. Acest suflet, în serviciul căruia stă gândirea, îl vom numi *suflet al înțelegerii*. S-ar putea numi şi suflet al sentimentului sau fire.

Sufletul înțelegerii pătrunde sufletul senzației. Cel care posedă organul pentru a „vedea" sufletul constată că sufletul înțelegerii este o entitate deosebită de sufletul senzației.

*

Prin gândire, omul depăşeşte limitele vieții sale personale. El dobândeşte ceva ce trece dincolo de sufletul său. Pentru el devine o convingere de la sine înțeleasă faptul că legile gândirii sunt în concordanță cu ordinea lumii. El se consideră ca aparținând acestei lumi tocmai pentru că există această concordanță. Această concordanță constituie unul din faptele importante prin care omul ajunge să-şi cunoască propria entitate. El caută în sufletul său adevărul; dar prin acest adevăr nu se exprimă numai sufletul, ci şi lucrurile lumii. Ceea ce este recunoscut în gândire ca adevăr are o *însemnătate de sine stătătoare*, care se referă la lucrurile lumii, nu numai la propriul nostru suflet. Eu trăiesc în mine cu încântarea pe care mi-o prilejuieşte cerul înstelat; dar gândurile pe care mi le formez despre căile corpurilor cereşti au aceeaşi însemnătate pentru gândirea oricărui alt om ca şi pentru a mea. Ar fi un nonsens să se vorbească despre încântarea *mea* dacă eu nu aş exista; dar nu este un nonsens să se vorbească despre gândurile mele chiar *fără referire* la mine. Căci adevărul pe care îl gândesc astăzi a fost adevărat şi ieri şi *adevărat* va rămâne şi mâine, cu toate că el mă preocupă numai astăzi. Când cunoaşterea unui lucru mă bucură, această bucurie are importanță atât timp cât ea trăieşte în mine; *adevărul* cunoaşterii are însemnătatea sa, absolut independent de această bucurie. În sesizarea adevărului, sufletul se leagă de ceva care are o valoare în sine. Şi această valoare nu dispare o dată cu senzația sufletească, aşa cum nici nu s-a născut o dată cu ea. Adevărul real nu se naşte şi nici nu piere; el are o însemnătate ce nu poate fi nimicită. – Acest lucru nu este contrazis de faptul că unele „adevăruri" omeneşti au doar o valoare trecătoare, după un anumit

timp ele fiind recunoscute drept erori parțiale sau totale. Căci omul trebuie să-şi spună că adevărul există în sine, chiar dacă gândurile *sale* nu sunt decât forme trecătoare de manifestare ale adevărurilor eterne. Chiar şi acela care spune – ca Lessing – că se mulțumeşte cu veşnica strădanie înspre adevăr, deoarece adevărul deplin, adevărul pur, nu ar putea exista decât pentru Dumnezeu, nu neagă valoarea de veşnicie a adevărului, ci tocmai că o confirmă printr-o asemenea expresie. Căci numai ceea ce are o însemnătate veşnică în sine poate provoca o veşnică strădanie spre sine. Dacă adevărul nu ar fi autonom în sine, dacă şi-ar primi valoarea şi însemnătatea prin senzațiile sufleteşti ale omului, *atunci* nu ar putea fi un țel *unic* pentru toți oamenii. Prin strădania către adevăr i se recunoaşte acestuia *entitatea sa autonomă*.

Şi aşa cum este cu adevărul, aşa stau lucrurile şi cu *binele cel adevărat*. Binele moral este independent de înclinații şi pasiuni, în măsura în care el nu se lasă dominat de acestea, ci le domină. Plăcerea şi neplăcerea, dorința şi aversiunea, aparțin sufletului propriu al omului; datoria stă însă deasupra plăcerii şi a neplăcerii. Datoria poate însemna atât de mult pentru om, încât el poate să-şi jertfească chiar şi viața pentru ea. Şi omul este cu atât mai elevat cu cât şi-a înnobilat mai mult înclinațiile, plăcerile şi neplăcerile, în aşa fel încât acestea să asculte de la sine de datoria recunoscută, fără constrângere şi fără subjugare. Ca şi adevărul, binele moral îşi are valoarea sa veşnică în sine şi nu o primeşte de la sufletul senzației.

Lăsând adevărul şi binele autonom să trăiască în lăuntrul său, omul se ridică deasupra sufletului senzației. Spiritul veşnic luminează în acest suflet. În el răsare o lumină nepieritoare. În măsura în care sufletul trăieşte în această lumină, el participă la ceva veşnic. Îşi leagă propria sa existență de acesta. Ceea ce poartă sufletul în sine ca adevăr şi bine este *nemuritor* în el. – Ceea ce luminează în suflet ca principiu etern va fi denumit aici *suflet al conştienței*. – Se poate vorbi de *conştiență* şi în cazul manifestărilor sufleteşti inferioare. Senzația cea mai obişnuită este obiect al conştienței. În acest sens, şi animalul are conştiență. Dar aici noi înțelegem prin *suflet al conştienței* miezul conştienței umane, aşadar *sufletul în suflet*. – Sufletul conştienței, ca parte deosebită a sufletului, se deosebeşte de sufletul înțelegerii. Sufletul înțelegerii este încă împletit în senzații,

în porniri, în afecte şi aşa mai departe. Fiecare om ştie că pentru el este *adevărat* în primul rând ceea ce preferă în senzațiile sale. Însă abia *acel* adevăr, care s-a detaşat de *orice* nuanță de simpatie şi antipatie legată de senzații, este *durabil*. Adevărul este adevărat chiar şi atunci când toate sentimentele personale se ridică împotriva lui. Vom numi suflet al conştienței acea parte a sufletului în care trăieşte *acest* adevăr.

Aşa cum în trup am deosebit trei părți, tot astfel deosebim şi în suflet trei părți: *sufletul senzației, sufletul înțelegerii* şi *sufletul conştienței*. Şi aşa cum corporalitatea acționează de jos în sus asupra sufletului, *limitându-l*, tot astfel spiritualitatea acționează de sus în jos asupra lui, *extinzându-l*. Căci cu cât se umple sufletul mai mult de Adevăr şi Bine, cu atât mai larg şi mai cuprinzător devine Veşnicul în el. – Pentru acela care poate să „vadă" sufletul, strălucirea care porneşte de la omul ce şi-a extins Veşnicul din el este un adevăr tot atât de real pe cât este pentru ochiul sensibil lumina care radiază de la o flacără. Pentru „văzător", omul trupesc este numai o parte din *omul întreg*. Trupul este formațiunea cea mai grosieră, în mijlocul altor formațiuni care îl pătrund şi se întrepătrund reciproc. Trupul eteric umple corpul fizic cu forma sa vitală, trupul sufletesc (forma astrală) se vede depăşind trupul eteric în toate părțile. Şi, la rândul său, depăşind şi trupul sufletesc, se vede sufletul senzației, apoi sufletul înțelegerii, care devine cu atât mai mare cu cât preia în sine mai mult Adevăr şi Bine. Căci acest Adevăr şi Bine realizează extinderea sufletului înțelegerii. Un om care ar trăi exclusiv după înclinațiile sale, după plăcerea şi neplăcerea sa, ar avea un suflet al înțelegerii ale cărui limite ar coincide cu limitele sufletului senzației. Această formațiune în mijlocul cărora corpul fizic apare ca într-un nor, poate fi numită *aura umană*. Această aură este ceea ce îmbogățeşte „ființa omului" când o privim în felul în care încercăm s-o facem în această scriere.

*

În decursul copilăriei vine, în viața omului, clipa în care el se simte pentru întâia oară o ființă autonomă față de tot restul lumii. Pentru oamenii sensibili, este o trăire însemnată. Poetul *Jean Paul* relatează următoarele în autobiografia sa: „Nu voi uita niciodată ceea ce nu am

povestit încă nimănui; naşterea conştienţei mele de sine, eveniment despre care pot indica locul şi timpul în care s-a petrecut. Pe când eram copil mic, stăteam într-o dimineaţă în pragul uşii şi priveam la stânga spre magazia de lemne; deodată, viziunea lăuntrică „sunt un Eu” m-a străbătut ca un fulger din cer, şi de atunci a rămas luminând: în acel moment, Eul meu s-a văzut pe sine pentru prima oară şi pentru totdeauna. Cu greu s-ar putea admite că aici este vorba de o eroare a memoriei, deoarece nici o povestire străină nu s-ar fi putut adăuga unei întâmplări desfăşurate în cel mai tainic sanctuar al omului, şi numai caracterul nou şi neprevăzut al acestei întâmplări face să-mi amintesc împrejurările banale care o însoţeau”. – Copii mici, după cum se ştie, spun despre ei înşişi: „Ionel este cuminte!”, „Maria vrea asta”. Găsim firesc să vorbească despre ei înşişi ca despre alţii, deoarece încă nu sunt conştienţi de entitatea lor autonomă, deoarece conştienţa de sine încă nu s-a născut în ei. Prin conştienţa de sine, omul se desemnează drept o fiinţă autonomă, distinctă de toate celelalte, un „Eu”. În „Eu”, omul concentrează tot ceea ce viţuieşte el ca entitate trupească şi sufletească. Trupul şi sufletul sunt purtătorii „Eului”; Eul acţionează în ele. Aşa cum corpul fizic îşi are centrul în creier, tot astfel sufletul îşi are centrul în „Eu”. Senzaţiile omului sunt stimulate din exterior; sentimentele iau naştere sub influenţa lumii exterioare; voinţa se raportează la lumea exterioară, căci ea se realizează în acţiuni exterioare. „Eul”, drept entitate propriu-zisă a omului, rămâne cu totul invizibil. De aceea Jean Paul numeşte revelarea „Eului”, pe bună dreptate, „o întâmplare care s-a desfăşurat în cel mai tainic sanctuar al omului”. Căci cu „Eul” său omul este întru totul singur. – Şi acest „Eu” este omul însuşi. Aceasta îl îndreptăţeşte pe om să vadă în „Eu” adevărata sa entitate. De aceea, omul poate numi trupul şi sufletul său „învelişuri” în lăuntrul cărora trăieşte şi le poate considera drept condiţii trupeşti prin intermediul cărora el acţionează. În decursul evoluţiei sale, omul învaţă să pună aceste instrumente tot mai mult în slujba „Eului” său. Cuvântul „Eu”, aşa cum este folosit, de pildă, în limba germană, este un nume care se deosebeşte de toate celelalte. Celui care reflectează just asupra naturii acestui nume i se deschide, totodată, accesul spre o cunoaştere a fiinţei umane într-un sens mai profund. Toţi oamenii pot întrebuinţa orice alt nume în acelaşi fel, aplicându-l obiectului corespunzător. Orice

om poate numi masa „masă” şi scaunul „scaun”. În cazul numelui „Eu”, nu este cu putinţă acest lucru. Nimeni nu-l poate întrebuinţa pentru a desemna pe un altul; fiecare om se poate numi „Eu” numai pe sine. Niciodată numele „Eu” nu poate ajunge, din afară, la urechea mea, când acest nume mă desemnează *pe mine*. Sufletul se poate desemna drept „Eu” numai din lăuntru, numai *prin el însuşi*. Aşadar când omul îşi spune sieşi „Eu”, în el începe să grăiască ceva care nu are nimic de-a face cu *nici una* din lumile din care sunt luate „învelişurile” menţionate până acum. „Eul” devine tot mai mult stăpân asupra trupului şi sufletului. – Acest lucru se exprimă şi în aură. Cu cât Eul este mai stăpân pe trup şi pe suflet, cu atât mai organizată, mai variată şi mai bogată în culori este aura. „Văzătorul” poate contempla influenţa pe care Eul o are asupra aurei. „Eul” însuşi este invizibil şi pentru văzător. Căci el sălăşluieşte, într-adevăr, în „cel mai tainic sanctuar al omului”. – Dar Eul preia în sine razele luminii care se aprinde în om ca lumină veşnică. Aşa cum omul concentrează în „Eu” trăirile trupului şi ale sufletului, tot astfel el lasă să pătrundă în „Eu” gândurile adevărului şi ale binelui. Fenomenele sensibile i se revelează „Eului” dintr-o parte, iar *spiritul* i se revelează din cealaltă parte. Trupul şi sufletul se dăruiesc „Eului” pentru a-i sluji; „Eul” se dăruieşte însă spiritului pentru ca acesta să-l umple. „Eul” trăieşte în trup şi în suflet; spiritul însă trăieşte în „Eu”. Şi ceea ce se află din spirit în Eu, este veşnic. Căci Eul dobândeşte însemnătate şi fiinţă de la realitatea cu care se uneşte. În măsura în care Eul trăieşte în corpul fizic, el este supus legilor minerale. Prin trupul eteric, el este supus legilor reproducerii şi ale creşterii, iar prin sufletul senzaţiei şi prin sufletul înţelegerii este supus legilor lumii sufleteşti; în măsura în care Eul preia în sine spiritualul, el este supus legilor spiritului. Ceea ce se formează prin legile minerale şi prin legile vieţii, se naşte şi piere; spiritul însă nu are nimic de-a face cu naşterea şi cu pieirea.

*

Eul trăieşte în suflet. Chiar dacă expresia cea mai înaltă a „Eului” aparţine sufletului conştienţei, trebuie totuşi să spunem că acest „Eu”, radiind de acolo, umple întregul suflet, şi prin el îşi exercită influenţa asupra trupului. Şi spiritul trăieşte în Eu. Spiritul radiază în Eu şi trăieşte în el ca într-un „înveliş” al său, aşa cum Eul trăieşte în

trup şi în suflet ca în „învelişurile” sale. Spiritul formează Eul din lăuntru în afară, iar lumea minerală din afară înlăuntru. Spiritul care formează un „Eu” şi care trăieşte ca „Eu” îl numim „Sine spirituală”, pentru că apare drept „Eul” sau „Sinea” omului. Putem înțelege în felul următor deosebirea dintre „Sinea spirituală” şi „sufletul conştienței”: sufletul conştienței *atinge* adevărul pur, care este independent de orice antipatie şi simpatie, adevărul care există prin el însuşi; Sinea spirituală poartă în sine *acelaşi* adevăr, preluat însă şi cuprins de către „Eu”, individualizat de acesta şi integrat entității autonome a omului. Prin faptul că adevărul veşnic este astfel individualizat şi unit cu „Eul” într-o entitate, „Eul” însuşi dobândeşte veşnicia.

Sinea spirituală este o revelare a lumii spirituale în lăuntrul Eului, după cum din cealaltă parte senzația este o revelare a lumii fizice în lăuntrul Eului. În ceea ce este roşu, verde, luminos, întunecos, tare, moale, cald, rece, recunoaştem revelațiile lumii corporale; în ceea ce este adevărat şi bun recunoaştem revelațiile lumii spirituale. În acelaşi sens în care numim *senzație* revelarea celor corporale, vom numi *intuiție* revelarea spiritualului. Cel mai simplu gând conține deja intuiție, căci nu poate fi pipăit cu mâinile şi nici văzut cu ochii; revelarea sa trebuie primită din spirit prin Eu. – Când un om neevoluat şi un om evoluat privesc o plantă, în Eul unuia trăieşte cu totul altceva decât în Eul celuilalt. Şi totuşi, senzațiile amândurora sunt provocate de acelaşi obiect. Deosebirea constă în faptul că unul îşi poate forma gânduri cu mult mai desăvârşite decât celălalt despre acel obiect. Dacă obiectele s-ar revela numai prin senzație, atunci n-ar exista progres în evoluția spirituală. Şi sălbaticul simte natura; dar legile naturii nu se revelează decât gândului fecundat de intuiție al omului superior evoluat. Copilul primeşte şi el stimulii lumii exterioare ca imbold al voinței, dar el nu înțelege poruncile binelui moral decât în cursul dezvoltării sale, pe măsură ce învață să trăiască în spirit şi să înțeleagă revelațiile acestuia.

Aşa cum senzațiile culorilor nu ar exista fără ochi, tot astfel nu ar exista intuiții fără gândirea superioară a Sinei spirituale. Şi, pe cât de puțin este creată de către senzații planta la care apar culorile, tot atât de puțin este creat spiritul de către intuiție; aceasta mai curând îl prevesteşte.

Prin intuiții, Eul omului, care trăieşte în suflet, îşi aduce soliile de sus, din lumea spirituală, tot aşa cum prin senzații îşi aduce soliile din lumea fizică. Şi prin aceasta, Eul face din lumea spirituală viață proprie a sufletului său, la fel cum procedează cu lumea fizică prin intermediul simțurilor. Sufletul, sau Eul care luminează în suflet, îşi deschide porțile în două părți: una spre lumea corporală şi alta spre lumea spirituală.

Aşa cum lumea fizică nu i se poate revela Eului decât clădind din substanțele şi din forțele sale un corp, în care sufletul conştient poate trăi şi în care acesta posedă organe pentru perceperea celor fizice din jurul său, tot aşa şi lumea spirituală clădeşte, cu substanțele sale spirituale şi cu forțele sale spirituale, un corp spiritual, în care Eul poate trăi şi percepe spiritualul prin intuiții. (Este evident că expresiile: substanță spirituală, *corp spiritual*, conțin o contradicție în ceea ce priveşte sensul cuvintelor. Ele trebuie folosite numai pentru a îndruma gândul spre ceea ce corespunde corpului fizic pe plan spiritual.)

Şi exact aşa cum în cadrul lumii fizice fiecare corp omenesc este clădit ca entitate separată, tot astfel este clădit şi corpul spiritual în lumea spirituală. În lumea spirituală, întocmai ca în lumea fizică, există pentru om un „lăuntru" şi un „exterior". Aşa cum omul preia din lumea fizică substanțele şi le prelucrează în trupul său fizic, tot astfel el preia spiritualul din lumea spirituală înconjurătoare şi face din el ceva care îi este propriu. Spiritualul constituie hrana eternă a omului. Şi la fel cum omul este născut din lumea fizică, tot astfel se naşte el din spirit prin legile eterne ale adevărului şi ale binelui. El este separat de lumea spirituală care se află în afara lui, tot aşa cum este separat de întreaga lume fizică, drept ființă autonomă. Această entitate spirituală de sine-stătătoare o numim „Om-spirit".

Dacă examinăm corpul fizic al omului, găsim în el aceleaşi substanțe şi forțe care există în afara lui, în restul lumii fizice. La fel stau lucrurile şi cu Omul-spirit. În el pulsează elementele lumii spirituale exterioare, în el sunt active puterile din restul lumii spirituale. Aşa cum o ființă vie şi înzestrată cu sensibilitate este izolată în pielea sa fizică, tot astfel stau lucrurile şi în lumea spirituală. Pielea spirituală, care îl izolează pe Omul-spirit de tot restul lumii spirituale, îl face, în interiorul acestei lumi spirituale, o ființă spirituală autonomă, care trăieşte în sine şi percepe intuitiv conținutul spiritual al lumii; această

„piele spirituală” o vom numi *înveliş spiritual* (înveliş auric). Dar trebuie să reţinem că această „piele spirituală” se extinde continuu, pe măsură ce omul evoluează, astfel încât individualitatea spirituală a omului (învelişul său auric) se poate mări nelimitat.

Omul-spirit *trăieşte* în interiorul acestui înveliş spiritual. El este clădit de către *puterea* spirituală de viaţă în acelaşi sens în care trupul fizic este clădit de forţa fizică de viaţă. De aceea, aşa cum vorbim despre un trup eteric, noi trebuie să vorbim în legătură cu Omul-spirit despre un spirit eteric. Vom numi *Spirit al vieţii* acest spirit eteric. – Entitatea spirituală a omului se împarte aşadar în trei părţi: *Omul-spirit*, *Spiritul vieţii* şi *Sinea spirituală*.

Pentru cel care „vede” în domeniile spirituale, această entitate spirituală a omului este, drept parte superioară – propriu-zis spirituală – a *aurei*, o realitate perceptibilă. Văzătorul îl „contemplă” în interiorul învelişului spiritual pe Omul-spirit ca Spirit al vieţii; şi el „vede” cum acest „Spirit al vieţii” se măreşte în permanenţă prin preluarea hranei spirituale din lumea spirituală înconjurătoare. Şi mai vede cum, prin această preluare, învelişul spiritual se extinde necontenit, şi cum Omul-spirit devine tot mai mare. În măsura în care această „mărire” este „contemplată” spaţial, ea este, desigur, numai o *imagine* a realităţii. Făcând abstracţie de acest fapt, în reprezentarea acestei imagini sufletul omenesc este îndreptat spre realitatea spirituală corespunzătoare. Deosebirea dintre entitatea spirituală a omului şi entitatea sa fizică constă în aceea că aceasta din urmă are o mărime limitată, pe când cea dintâi poate creşte nelimitat. Ceea ce preluăm ca hrană spirituală are o valoare veşnică. De aceea aura umană este compusă din două părţi care se întrepătrund. Una din ele îşi primeşte culoarea şi forma de la existenţa fizică a omului, cealaltă, de la cea spirituală.

Eul face delimitarea dintre cele două părţi ale aurei, în aşa fel încât elementul fizic se *dăruieşte* în felul său, clădind un trup, în care poate viețui un suflet; iar Eul se dăruieşte la rândul său, lăsând să viețuiască în el spiritul, care pătrunde la rândul său sufletul şi îi dă țelul în lumea spirituală. Prin trup sufletul este închis în lumea fizică, prin Omul-spirit îi cresc aripile pentru a se mişca în lumea spirituală.

*

Dacă vrem să înțelegem *întregul* om, trebuie să ni-l înfățișăm compus din părțile amintite. Trupul se clădeşte din substanțele lumii fizice în aşa fel încât această construcție să fie alcătuită în vederea Eului gânditor. El este pătruns de forța vieții şi devine astfel trup eteric sau trup al vieții. Ca atare, el se deschide lumii exterioare prin organele simțurilor şi devine trup sufletesc. Acesta este pătruns de sufletul senzației şi formează o unitate cu el. Sufletul senzației nu primeşte numai impresiile lumii exterioare ca senzații; el are propria viață, care este fecundată, pe de o parte prin gândire şi, pe de altă parte, prin senzații. El devine astfel suflet al înțelegerii. El poate realiza acest lucru prin faptul că se deschide în sus intuițiilor, precum se deschide în jos senzațiilor. Prin aceasta el este suflet al conştienței. Acest lucru îi este cu putință deoarece lumea spirituală formează în el organul intuiției, la fel cum corpul fizic îi formează organele de simț. Aşa cum simțurile îi transmit senzațiile prin trupul sufletesc, tot astfel spiritul îi transmite intuițiile prin organul intuiției. De aceea Omul-spirit formează o unitate cu sufletul conştienței, aşa cum corpul fizic este unit cu sufletul senzației în trupul sufletesc. Sufletul conştienței şi Sinea spirituală formează o unitate. În această unitate, Omul-spirit *trăieşte* ca Spirit al vieții, la fel cum trupul eteric constituie temelia vitală corporală pentru trupul sufletesc. Şi aşa cum corpul fizic este delimitat de pielea fizică, tot astfel şi Omul-spirit este delimitat de învelişul spiritual. De aici rezultă că omul *întreg* este alcătuit în felul următor:

A. Corp fizic
B. Trup eteric sau trup al vieții
C. Trup sufletesc
D. Suflet al senzației
E. Suflet al înțelegerii
F. Suflet al conştienței
G. Sine spirituală
H. Spirit al vieții
I. Om-spirit.

Trupul sufletesc (C) şi sufletul senzitiv (D) formează o unitate în omul pământesc; tot astfel şi sufletul conştienței (F) formează o uni-

tate cu Sinea spirituală (G). – În acest fel, rezultă *şapte* părți ale omului pământesc:

1. Corpul fizic
2. Trupul eteric sau al vieții
3. Trupul sufletesc senzitiv
4. Sufletul înțelegerii
5. Sufletul conştienței umplut de spirit
6. Spiritul vieții
7. Omul-spirit.

În suflet străfulgeră „Eul", primeşte influența spiritului şi devine astfel purtătorul Omului-spirit. Prin aceasta, omul participă la „trei lumi" (lumea fizică, lumea sufletească şi lumea spirituală). Prin corpul fizic, trupul eteric şi trupul sufletesc, el îşi are rădăcinile în lumea fizică, iar prin Sinea spirituală, Spiritul vieții şi Omul-spirit el înfloreşte în lumea spirituală. Dar *trunchiul*, care într-o parte îşi are rădăcinile iar în cealaltă parte înfloreşte, este sufletul însuşi.

Putem da, în deplină concordanță cu împărțirea de mai sus, şi o formă mai simplificată a acesteia. Cu toate că „Eul" omenesc luminează în sufletul conştienței, el pătrunde totuşi întreaga ființă sufletească. Părțile care constituie această ființă sufletească nu sunt delimitate într-un mod tot atât de pregnant cum sunt delimitate părțile care formează corporalitatea; ele se întrepătrund într-un sens mai înalt. Dacă vom concepe sufletul înțelegerii şi sufletul conştienței drept cele două învelişuri ale Eului şi acesta drept miezul lor, atunci omul poate fi împărți în: trup fizic, trup al vieții, trup astral şi Eu. Prin expresia trup astral desemnăm aici ceea ce formează împreună trupul sufletesc şi sufletul senzației. Această expresie se găseşte în literatura mai veche şi o vom întrebuința aici pentru acea parte din entitatea umană care se află dincolo de ceea ce este perceptibil pe cale sensibilă. Cu toate că, într-o anumită privință, şi sufletul senzitiv este străbătut de puterile Eului, el este totuşi atât de strâns legat de trupul sufletesc, încât pentru amândouă, concepute într-o unitate, este îndreptățită o singură denumire. Dacă Eul se identifică cu Sinea spirituală, atunci această Sine apare în aşa fel încât trupul astral va fi prelucrat din elementul sufletesc. În trupul astral acționează mai întâi pornirile omului, dorințele şi pasiunile sale, în măsura în care el le

resimte; şi tot în el sunt active şi percepţiile senzoriale. Percepţiile senzoriale iau naştere prin trupul sufletesc, ca o parte din om care îi vine din lumea exterioară. Pornirile, dorinţele, pasiunile ş.a.m.d., iau naştere în sufletul senzaţiei, în măsura în care acesta este fortificat lăuntric, înainte ca acest lăuntru să se fi dăruit Sinei spirituale. Când „Eul" se pătrunde de Sinea spirituală, sufletul fortifică, la rândul său, trupul astral cu această Sine spirituală. Acest lucru se exprimă prin faptul că pornirile, dorinţele, pasiunile, sunt străluminate de ceea ce a primit Eul din Spirit. Eul a devenit atunci stăpân pe lumea pornirilor şi a dorinţelor, mulţumită participării sale la lumea spirituală. În măsura în care Eul a devenit stăpân pe această lume, Sinea spirituală apare în trupul astral. Şi prin aceasta, trupul astral însuşi se transformă. Trupul astral însuşi apare atunci ca o entitate bipartită, având o parte netransformată şi una transformată. De aceea Sinea spirituală poate fi desemnată, în revelarea sa în om, ca fiind trupul astral transformat. Un lucru asemănător se petrece în om când preia în Eul său Spiritul vieţii. Atunci se transformă trupul vieţii. El se pătrunde de Spiritul vieţii. Acesta se revelează în aşa fel încât trupul vieţii devine un altul. De aceea se şi poate spune că Spiritul vieţii este trupul vieţii transformat. Iar când Eul preia în sine Omul-spirit, atunci el dobândeşte marea putere de a pătrunde cu el trupul fizic. Fireşte, ceea ce s-a transformat în acest fel din corpul fizic *nu* este perceptibil prin simţurile fizice. Căci tocmai acea parte din corpul fizic care este spiritualizată s-a transformat în Om-spirit. Atunci, pentru percepţia senzorială, există aici un element senzorial; şi în măsura în care acest element senzorial s-a spiritualizat, el trebuie perceput cu puterea de cunoaştere spirituală. Pentru simţurile exterioare, şi această parte fizică, pătrunsă de spirit, apare numai în mod sensibil. – Bazându-ne pe toate acestea, putem da următoarea împărţire a omului:

1. Trup fizic
2. Trup al vieţii
3. Trup astral
4. Eu ca miez al sufletului
5. Sine spirituală drept trup astral transformat
6. Spirit al vieţii drept trup al vieţii transformat
7. Om-spirit drept trup fizic transformat.

REÎNTRUPAREA SPIRITULUI ŞI DESTINUL

La mijloc, între trup şi spirit, trăieşte *sufletul*. Impresiile care îi vin prin intermediul trupului sunt trecătoare. Ele nu există decât atât timp cât trupul îşi deschide organele faţă de obiectele lumii exterioare. Ochiul meu vede culoarea trandafirului numai atât timp cât trandafirul se află în faţa lui şi atât timp cât ochiul este deschis. Pentru ca să poată lua naştere o impresie, o senzaţie sau o percepţie, este necesară atât *prezenţa* obiectului din lumea exterioară, cât şi cea a organului trupesc. Însă ceea ce am cunoscut în spirit ca *adevăr* despre trandafir nu este trecător ca prezentul. Şi nici nu depinde, în veracitatea sa, câtuşi de puţin de mine. Ar fi adevărat şi dacă n-aş fi stat niciodată în faţa trandafirului. Ceea ce cunosc prin spirit se întemeiază pe un element al vieţii sufleteşti prin care sufletul se uneşte cu un conţinut ce se revelează în el, independent de bazele sale trupeşti trecătoare. Nu are importanţă dacă obiectul care se revelează este el însuşi ceva netrecător, ci ca revelaţia să se realizeze în aşa fel pentru suflet încât să nu fie luată în considerare baza *lui* trupească pieritoare, ci ceea ce este independent în el de această parte pieritoare. Partea durabilă *a sufletului* intră în considerare din clipa în care devenim conştienţi că există trăiri care nu sunt limitate de partea lui pieritoare. De asemenea, nu are importanţă dacă aceste vieţuiri devin conştiente în primă instanţă prin intermediul funcţiilor trecătoare ale organizării trupeşti, ci faptul că aceste vieţuiri conţin *ceva* care, deşi trăieşte în suflet, este totuşi independent în adevărul său de fenomenul trecător al percepţiei. Sufletul se află între prezent şi durată, ţinând mijlocul între trup şi spirit. Dar el este şi cel care *mijloceşte* între prezent şi durată. El păstrează prezentul pentru *amintire*. În felul acesta, el îl smulge pieirii şi îl preia în durata spiritualităţii sale. De asemenea, el imprimă ceea ce este durabil celor temporal-trecătoare, prin faptul că în viaţa lui nu se dăruieşte numai excitaţiilor trecătoare, ci determină din sine obiectele, încorporându-le esenţa sa prin faptele pe care le

săvârşeşte. Prin amintire, sufletul păstrează ziua de ieri; prin faptă, o pregăteşte pe cea de mâine.

Dacă nu l-ar putea păstra prin amintire, sufletul meu ar trebui să perceapă iar şi iar roşul trandafirului, pentru a-l avea în conştiență. Ceea ce rămâne, ceea ce păstrează sufletul din impresia exterioară, poate deveni din nou *reprezentare*, independent de impresia exterioară. Prin acest dar, sufletul transformă lumea exterioară în propria sa lume lăuntrică în aşa fel încât o poate păstra în *memorie* – pentru amintire –, şi poate duce apoi cu ea o viață proprie, independent de impresiile avute. Astfel, viața sufletească devine *efect permanent* al impresiilor trecătoare ale lumii exterioare.

Dar şi fapta dobândeşte durată de îndată ce a fost imprimată lumii exterioare. Dacă tai o ramură dintr-un pom, prin intermediul sufletului meu s-a întâmplat ceva ce modifică întru totul mersul evenimentelor din lumea exterioară. Cu acea ramură s-ar fi întâmplat cu totul altceva dacă eu nu aş fi intervenit cu fapta mea. Eu am chemat la viață o serie de efecte care nu s-ar fi produs fără existența mea. Ceea ce am făcut *astăzi* se menține şi *mâine*. Acest lucru devine durabil prin *faptă*, tot aşa cum impresiile mele de ieri au devenit durabile pentru sufletul meu prin memorie.

În conştiența obişnuită, noi nu ne formăm în acelaşi fel o reprezentare despre această permanentizare prin faptă, cum este aceea pe care ne-o formăm în legătură cu „memoria”, adică în legătură cu permanentizarea unei trăiri care are loc pe baza unei percepții. Dar „Eul” omului nu este el oare legat de schimbarea produsă în lume prin fapta sa tot atât de mult ca şi de amintirea rezultată dintr-o impresie? „Eul” judecă impresiile noi în mod diferit, după cum are sau nu are în sine o amintire sau alta. Dar, tot ca „Eu”, el a intrat într-un alt raport cu lumea, după cum a săvârşit sau nu o faptă sau alta. De faptul că am făcut sau nu o impresie asupra unui alt om printr-o faptă a mea, depinde dacă există ceva în raportul dintre lume şi „Eul” meu. Eu sunt un altul în raportul meu cu lumea după ce am făcut o impresie celor din jurul meu. Că nu observăm acest lucru, aşa cum observăm transformarea „Eului” prin dobândirea unei amintiri, se datorează numai faptului că amintirea, îndată ce ia naştere, se uneşte cu viața noastră sufletească, pe care întotdeauna am simțit-o ca fiind a noastră proprie; efectul exterior al faptei se desfăşoară însă desprins

de această viață sufletească în urmări care sunt şi altceva decât ceea ce, din faptă, păstrăm în amintire. Făcând abstracție de aceasta, ar trebui să admitem că în urma săvârşirii unei fapte există în lume ceva căruia i s-a imprimat un anumit caracter de către „Eu”. Dacă reflectăm cu adevărat la aceste lucruri, ajungem la întrebarea: Oare nu ar fi cu putință ca urmările unei fapte săvârşite, căreia „Eul” i-a imprimat esența sa, să primească o tendință de a se reîntoarce la „Eu”, tot aşa cum o impresie păstrată în memorie se trezeşte atunci când se iveşte un prilej exterior? Ceea ce se păstrează în memorie aşteaptă un asemenea prilej. Oare cele ce se păstrează în lumea exterioară, purtând pecetea Eului, n-ar putea să aştepte, pentru a se apropia din *exterior* de sufletul omului, la fel cum amintirea se apropie de acest suflet din interior atunci când se iveşte prilejul pentru aceasta? Aici punem această problemă doar ca o întrebare; căci, desigur, s-ar putea întâmpla să nu se ivească niciodată prilejul ca urmările unei fapte ce poartă pecetea Eului să întâlnească din nou sufletul omului. Dar faptul că ele există *ca atare* şi că, prin existența lor, determină raportul lumii cu Eul, apare imediat ca o idee posibilă, dacă urmărim cu gândul cele spuse mai sus. În considerațiile următoare vom examina dacă există în viața umană ceva care, pornind de la această idee „posibilă”, să ne îndrepte spre o realitate.

*

Să examinăm mai întâi memoria. Cum se naşte ea? Evident, cu totul altfel decât senzația sau percepția. Fără ochi, eu nu pot avea senzația „albastrului”. Dar prin ochi nu am, nicidecum, amintirea „albastrului”. Pentru ca ochiul să-mi dea acum această senzație, trebuie să aibă în față un obiect albastru. Corporalitatea ar lăsa toate impresiile să se scufunde mereu în neant dacă – în timpul în care prin actul percepției se formează reprezentarea *actuală* – în raporturile dintre lumea exterioară şi suflet nu s-ar desfăşura ceva ce are în om o astfel de consecință încât mai târziu, prin procesele ce se desfăşoară *în el*, să poată avea din nou o reprezentare a ceea ce mai înainte i-a provocat *din exterior* reprezentarea inițială. (Cel ce s-a exersat în observarea sufletului va putea găsi că este cu totul greşită părerea: Avem astăzi o reprezentare şi *această* reprezentare reapare mâine prin memorie, după ce între timp ea s-a păstrat undeva în om. Nu,

acea reprezentare pe care o am *acum* este un fenomen care trece cu acest „acum”. Când apare amintirea, în mine se petrece un proces care este consecința a ceva ce a avut loc – *în afara* producerii actualei reprezentări – în relația dintre lumea exterioară şi mine. Reprezentarea realizată prin amintire este o reprezentare nouă, şi *nu* vechea reprezentare ce s-ar fi păstrat undeva. Amintirea constă în faptul că ne putem reprezenta ceva *din nou*, şi nu în faptul că o reprezentare ar putea dobândi din nou viață. Ceea ce apare *din nou* este altceva decât reprezentarea însăşi. (Autorul face această observație pentru că în domeniul ştiinței spirituale e necesar să ne facem asupra anumitor lucruri reprezentări *mai precise* decât în viața obişnuită şi chiar decât în ştiința obişnuită). – A-mi aminti înseamnă: a viețui ceva ce nu mai este prezent în fața mea. Eu leg o trăire trecută de viața mea prezentă. Acest lucru se întâmplă la fiecare amintire. Să presupunem că întâlnesc un om şi că îl recunosc pentru că l-am întâlnit ieri. El ar fi pentru mine întru totul necunoscut, dacă n-aş putea lega imaginea pe care mi-am făcut-o ieri prin percepție, de impresia mea de azi. Imaginea de azi mi-o dă percepția, adică organizația mea senzorială. Cine strecoară însă ca prin farmec imaginea de ieri în sufletul meu? Aceeaşi ființă din mine, care a fost prezentă la viețuirea mea de ieri şi care este prezentă şi la cea de azi. Am numit-o *suflet* în expunerile noastre precedente. Fără acest credincios păstrător al trecutului, fiecare impresie exterioară ar fi mereu nouă pentru om. Cert este că sufletul întipăreşte în corp, ca o pecete, procesul prin care ceva devine amintire; însă tocmai *sufletul* trebuie să facă această întipărire şi să perceapă apoi propria sa întipărire, aşa cum percepe ceva exterior. Astfel, sufletul este păstrătorul amintirii.

Ca păstrător al trecutului, sufletul adună necontenit comori pentru spirit. Capacitatea de a distinge adevărul de neadevăr depinde de faptul că eu, ca om, sunt o ființă gânditoare care poate cuprinde adevărul în spirit. Adevărul este veşnic; şi el ar putea să mi se reveleze mereu din lucruri, chiar dacă eu aş pierde mereu trecutul din vedere, şi fiecare impresie ar fi nouă pentru mine. Dar spiritul din mine nu se limitează numai la impresiile prezentului; sufletul îşi extinde orizontul asupra trecutului. Şi cu cât poate el să-i aducă mai multe elemente din trecut, cu atât îl îmbogățeşte mai mult. Astfel, sufletul predă spiritului ceea ce a primit de la trup. – Prin aceasta, spiritul omului

poartă în sine, în fiecare clipă a vieții sale, o dualitate. În primul rând, el poartă în sine legile eterne ale Adevărului şi ale Binelui şi, în al doilea rând, amintirea trăirilor din trecut. Ceea ce înfăptuieşte este întreprins sub influența acestor doi factori. De aceea, dacă vrem să înțelegem un spirit uman, trebuie să ştim două lucruri despre el: mai întâi, cât i s-a revelat din ceea ce este etern, şi apoi câte comori ale trecutului se află în el.

Aceste comori nu rămân în nici un caz nemodificate în spirit. Impresiile pe care omul le dobândeşte din trăirile sale dispar treptat din memorie. Dar nu şi roadele lor. Noi nu ne amintim de toate trăirile pe care le-am avut în copilărie, când ne însuşeam arta cititului şi a scrisului. Dar n-am putea nici citi şi nici scrie, dacă n-am fi avut aceste trăiri şi dacă roadele lor nu s-ar fi păstrat în noi sub formă de facultăți. Şi tocmai aceasta este transformarea pe care spiritul o întreprinde asupra comorilor memoriei. El lasă în seama destinului său ceea ce poate duce la imaginile trăirilor individuale, şi nu preia decât puterea necesară pentru a-şi dezvolta facultățile. În acest fel, desigur, nici o trăire nu trece fără folos: sufletul o păstrează ca amintire, iar spiritul absoarbe din ea tot ce poate îmbogăți facultățile şi conținutul vieții sale. Spiritul omului *creşte* prin trăirile elaborate. – Aşadar, chiar dacă viețuirile trecute nu pot fi găsite în spirit, păstrate ca într-un depozit, *efectele* lor pot fi totuşi găsite în facultățile pe care şi le-a dobândit omul.

*

Am examinat până acum spiritul şi sufletul numai în limitele dintre naştere şi moarte. Nu ne putem opri aici. Cel care ar face acest lucru ar semăna cu acela care ar privi şi trupul omului numai în cadrul acestor limite. Desigur că se pot găsi multe în lăuntrul acestor limite. Dar niciodată, prin ceea ce se află între naştere şi moarte, nu poate fi explicată *forma omenească*. Aceasta nu se poate clădi nemijlocit numai din substanțe şi forțe fizice. Ea poate proveni numai dintr-o formă asemănătoare ei, rezultând pe baza reproducerii. Substanțele şi forțele fizice clădesc trupul în timpul vieții: forțele de reproducere fac ca din el să se nască un altul, care poate avea forma lui, aşadar un trup care poate fi purtătorul aceluiaşi trup al vieții. – Fiecare trup al vieții este o repetare a predecesorului său. Numai *de*

aceea nu apare el sub o formă oarecare, ci în forma pe care a moştenit-o. Forțele care au făcut posibilă forma mea umană se găseau în strămoşii mei. Dar şi spiritul omului apare într-o formă determinată (bineînțeles, cuvântul formă este întrebuințat aici în sens spiritual). Iar formele spiritului sunt neînchipuit de diferite de la un om la altul. Nu există doi oameni cu aceeaşi formă spirituală. În acest domeniu trebuie să observăm lucrurile tot atât de calm şi de obiectiv ca şi pe planul fizic. Nu se poate spune că deosebirile spirituale care există între oameni apar numai din cauza deosebirilor de mediu, de educație ş.a.m.d. Nu, lucrurile nu stau în acest fel; căci doi oameni care suferă aceleaşi influențe ale mediului înconjurător şi ale educației, se dezvoltă în mod absolut diferit. De aceea trebuie să admitem că ei au păşit pe calea vieții lor cu predispoziții total diferite. – Ne aflăm aici în fața unui fapt important care, dacă îi recunoaştem întreaga importanță, răspândeşte o lumină asupra entității omului. Cel ce vrea să-şi îndrepte privirea numai spre ceea ce se petrece sub aspect material ar putea să spună, bineînțeles, că deosebirile individuale dintre personalitățile umane apar din cauza deosebirilor ce există în constituția germenilor materiali. (Şi ținând seama de legile eredității descoperite de Gregor Mendel şi dezvoltate apoi de alții, o asemenea concepție cuprinde multe elemente care să-i dea o aparență de justificare chiar şi în fața mentalității ştiințifice.) Acela care ar judeca în acest fel ar dovedi doar că nu înțelege adevărata legătură a omului cu trăirile sale. Căci din observarea obiectivă a lucrurilor rezultă că împrejurările exterioare acționează asupra diferitelor persoane în mod diferit prin ceva ce nu are nici o legătură *directă* cu evoluția materială. Cel care cercetează cu adevărat în mod exact acest domeniu constată că ceea ce provine din predispozițiile materiale se deosebeşte de ceea ce, deşi ia naştere din interacțiunea omului cu trăirile sale, nu se poate forma decât prin faptul că sufletul *însuşi* intră în această interacțiune. Sufletul se află în mod limpede în relație cu ceva din cadrul lumii exterioare care, *conform esenței sale*, nu poate avea nici o legătură cu predispozițiile germenilor materiali.

Oamenii se deosebesc prin forma lor fizică de creaturile animale de pe Pământ. Dar, în anumite limite, în privința acestei forme umane, ei sunt identici. Există o singură specie umană. Oricât de mari ar fi deosebirile dintre rase, seminții, popoare şi personalități, din punct

de vedere fizic asemănarea dintre om şi om este mai mare decât aceea dintre om şi orice specie animală. Tot ce se exprimă în specia umană este condiţionat de ereditate, de la predecesor la urmaş. Şi forma umană este legată de această ereditate. După cum leul nu poate moşteni forma sa fizică decât de la înaintaşii săi lei, tot astfel omul nu poate moşteni forma sa fizică decât de la înaintaşii săi oameni.

Aşa cum asemănarea fizică a oamenilor este evidentă pentru ochi, în faţa privirii spirituale lipsite de prejudecăţi se dezvăluie diversitatea formelor spirituale. – Acest lucru se exprimă printr-un fapt evident. El constă în existenţa biografiei unui om. Dacă omul nu ar fi decât un exemplar al speciei, el nu ar putea avea o biografie. Un leu, un porumbel, trezesc interesul în măsura în care fac parte din specia leului, a porumbelului. Dacă specia a fost descrisă, fiecare exemplar individual a fost înţeles în tot ce are el esenţial. Contează prea puţin dacă avem de-a face cu tatăl, cu fiul sau cu nepotul. Ceea ce interesează aici este comun atât tatălui cât şi fiului şi nepotului. Dar ceea ce înseamnă omul începe abia acolo unde el nu este numai un exemplar al rasei sau al speciei, ci o fiinţă individuală. Nu am înţeles absolut deloc fiinţa domnului …escu dintr-un orăşel oarecare dacă l-am descris pe fiul sau pe tatăl său. Trebuie să cunosc propria sa biografie. Cel ce reflectează asupra naturii biografiei îşi dă seama că din punct de vedere spiritual *fiecare om este o specie în sine*. – Desigur că cel care prin biografie înţelege o simplă înşiruire exterioară de evenimente din viaţă, poate susţine că s-ar putea scrie, în acelaşi sens cu biografia unui om, şi biografia unui câine. Dar cel care descrie într-o biografie specificitatea autentică a unui om, acela înţelege că acea biografie conţine ceva care corespunde descrierii unei specii întregi din regnul animal. Nu este vorba de faptul – care este de la sine înţeles – că se poate spune ceva ce s-ar putea asemăna cu o biografie şi despre un animal – în special despre unul inteligent –, ci de faptul că biografia unui om nu corespunde acestei biografii a animalului, ci descrierii unei întregi specii animale. Vor exista întotdeauna oameni care să combată cele spuse aici, afirmând că proprietarii de menajerii, de pildă, ştiu cât de mult se deosebesc între ele individualităţile animale din aceeaşi specie. Dar cel care judecă astfel dovedeşte că nu poate face distincţie între diferenţierea individuală de

specie şi diferenţierea obţinută *numai* datorată trăsăturilor individuale.

Dacă specia, în sens fizic, nu poate fi înţeleasă decât condiţionată de ereditate, atunci nici entitatea spirituală nu poate fi înţeleasă decât printr-o *ereditate spirituală* asemănătoare. Forma mea fizică omenească o am datorită faptului că descind din înaintaşi oameni. Dar de unde am ceea ce se exprimă în biografia mea? Ca om fizic, eu repet forma înaintaşilor mei. Dar ce repet ca om spiritual? Dacă cineva vrea să afirme că ceea ce este cuprins în biografia mea nu ar avea nevoie de nici o altă explicaţie şi că trebuie luat ca atare, acela să afirme numaidecât şi că a văzut undeva, pe o movilă, adunându-se de la sine bulgări de pământ şi luând naştere unui om viu.

Ca om fizic, descind din alţi oameni fizici, deoarece am aceeaşi formă ca întreaga specie umană. Aşadar, însuşirile speciei le-am putut dobândi în cadrul speciei prin ereditate. Ca om spiritual, eu am forma mea proprie, aşa cum am propria mea biografie. Prin urmare, nu pot avea această formă de la nimeni altul decât de la mine însumi. Deoarece n-am venit în lume cu predispoziţii sufleteşti nedeterminate, ci determinate, şi deoarece prin aceste predispoziţii este determinată calea vieţii mele, aşa cum se exprimă în biografia mea, munca pe care am depus-o lucrând asupra mea însumi nu a putut începe la naşterea mea. Ca om spiritual, eu trebuie să fi existat înainte de naşterea mea. În înaintaşii mei, desigur, nu am existat, căci ei sunt diferiţi de mine ca oameni spirituali. Biografia mea nu se poate explica dintr-a lor. Ca fiinţă spirituală, eu trebuie mai curând să fiu repetarea unei fiinţe din a cărei biografie să se poată explica a mea. Ar putea să existe, *în primă instanţă*, cealaltă explicaţie, că aş datora conţinutul biografiei mele *numai* unei vieţi spirituale care să fi avut loc *înainte de* naştere (respectiv de concepţie). Această idee ar fi justificată numai dacă am admite că ceea ce acţionează asupra sufletului uman din mediul fizic ar fi de aceeaşi natură cu ceea ce primeşte sufletul dintr-o lume pur spirituală. O asemenea presupunere intră în contradicţie cu o observare cu adevărat exactă. Căci ceea ce este determinant, din mediul fizic, pentru sufletul omenesc, acţionează asupra sufletului aşa cum acţionează o experienţă făcută mai târziu în viaţa fizică asupra unei experienţe de aceleaşi fel făcute anterior. Pentru a observa corect aceste legături trebuie să ne însuşim facultatea de a

vedea că în viața omului există impresii active care acționează asupra predispozițiilor sufletului la fel ca faptul de a te găsi în fața unei acțiuni pe care o ai de îndeplinit, şi pe care ai mai exercitat-o deja în viața fizică; numai că astfel de impresii nu acționează asupra celor deja exercitate în această viață, ci asupra anumitor predispoziții sufleteşti care pot fi impresionate în acelaşi fel ca şi facultățile dobândite prin exercițiu. Cel ce întrevede aceste lucruri ajunge la ideea unor vieți pământeşti care trebuie să fi premers vieții pământeşti prezente. Dacă reflectează, omul nu se poate opri la trăirile pur spirituale pe care le-a avut înainte de *această* viață pământească. – Schiller a moştenit forma sa fizică de la înaintaşii săi. Însă aşa cum forma sa fizică nu a putut creşte din pământ, nici entitatea sa spirituală nu a putut ieşi din pământ. Ea trebuie să fie repetarea unei entități spirituale, din a cărei biografie este explicabilă biografia lui, aşa cum forma umană fizică a lui Schiller este explicabilă prin reproducere omenească. – Aşa cum forma umană fizică este o continuă repetare, o reîntrupare a entității umane ca specie, tot aşa, omul spiritual trebuie să fie o reîntrupare *a aceluiaşi* om spiritual. Căci, ca om spiritual, fiecare din noi este propria sa specie.

Împotriva celor afirmate aici se poate obiecta că toate acestea nu ar fi decât simple înlănțuiri de gânduri; şi se pot cere dovezi exterioare, cum sunt cele cu care ne-a obişnuit ştiințele curente ale naturii. La aceste obiecții trebuie să răspundem că reîntruparea omului spiritual este un proces care nu aparține domeniului faptelor fizice exterioare, ci unul care se desfăşoară întru totul în domeniul spiritual. Şi, la acest domeniu, dintre toate puterile noastre spirituale *obişnuite*, nu are acces decât *gândirea*. Cel ce nu vrea să aibă încredere în puterea gândirii, acela nu se poate clarifica cu privire la realități spirituale mai înalte. – Pentru acela al cărui ochi spiritual s-a deschis, reflecțiile de mai sus acționează cu aceeaşi putere ca un proces care se desfăşoară în fața ochilor săi fizici. Cine acordă unei aşa-numite „dovezi” clădite după metoda ştiințelor naturii curente mai multă putere de convingere decât expunerilor de mai sus asupra importanței biografiei, acela poate fi un mare om de ştiință, în înțelesul obişnuit al cuvântului, dar el este foarte departe de căile adevăratei cercetări *spirituale*.

A voi să explici particularitățile spirituale ale unui om prin ereditate de la tată sau de la mamă sau de la alți strămoşi este una dintre

prejudecăţile cele mai grave. Este aproape cu neputinţă să convingi prin argumente pe cineva care se face vinovat de prejudecata că Goethe, de pildă, ar fi moştenit de la părinţi ceea ce formează partea proprie a fiinţei sale, căci o asemenea persoană nutreşte o profundă antipatie pentru o observare lipsită de prejudecăţi. O sugestie materialistă îl împiedică să vadă în adevărata lumină legăturile dintre fenomene.

În asemenea expuneri sunt date premisele necesare urmăririi entităţii umane dincolo de naştere şi moarte. În cadrul limitelor determinate de naştere şi moarte, omul aparţine celor trei lumi: lumii trupeşti, lumii sufleteşti şi lumii spirituale. Sufletul constituie elementul intermediar dintre trup şi spirit, prin faptul că el pătrunde al treilea element al corporalităţii, trupul sufletesc, cu facultatea simţirii şi, ca suflet al conştienţei, pătrunde primul element al spiritului, adică Sinea spirituală. În acest fel, sufletul participă, în timpul vieţii, atât la trup cât şi la spirit. Această participare se exprimă în întreaga sa existenţă. Felul cum îşi va putea dezvolta sufletul senzitiv facultăţile, depinde de organizarea trupului sufletesc. Iar de viaţa sufletului conştienţei depinde, pe de altă parte, cât de mult se va putea dezvolta în el Sinea spirituală. Cu cât trupul sufletesc este mai bine constituit, cu atât sufletul senzaţiei va intra într-o relaţie mai bună cu lumea exterioară. Iar Sinea spirituală va deveni cu atât mai puternică şi mai bogată cu cât va primi mai multă hrană de la sufletul conştienţei. Am arătat mai sus că în timpul vieţii Sinea spirituală primeşte această hrană prin trăirile prelucrate şi prin roadele acestor trăiri. Căci interacţiunea dintre suflet şi spirit, despre care am vorbit, se poate desfăşura, bineînţeles, numai acolo unde spiritul şi sufletul se întrepătrund, adică în cadrul legăturii dintre „Sinea spirituală şi sufletul conştienţei”.

Să examinăm mai întâi interacţiunea dintre trupul sufletesc şi sufletul senzaţiei. După cum am văzut, trupul sufletesc este forma cea mai subtilă a corporalităţii, dar el face parte, totuşi, din aceasta, şi depinde de ea. Corpul fizic, trupul eteric şi trupul sufletesc formează, într-o anumită privinţă, un tot. De aceea trupul sufletesc este inclus şi el în legile eredităţii fizice, prin care corpul îşi primeşte forma. Şi deoarece trupul sufletesc este forma cea mai mobilă şi oarecum cea mai schimbătoare a corporalităţii, trebuie să prezinte şi cele mai mo-

bile, cele mai schimbătoare calități ale eredității. De aceea, în timp ce corpul fizic este cel mai puțin diferențiat, şi anume doar după rase, popoare şi seminții, iar trupul eteric, deşi prezintă o asemănare predominantă, se deosebeşte totuşi mai mult de la om la om, această diferență este deja foarte mare în cazul trupului sufletesc. În el se exprimă deja specificul *exterior*, *personal*, al omului. De aceea, trupul sufletesc este şi purtătorul a ceea ce, din acest specific personal, se transmite prin ereditate urmaşilor de la părinți, bunici, şi aşa mai departe. – Ce-i drept, sufletul ca atare, aşa cum am arătat, duce o viață cu totul personală; el se închide în sine cu înclinațiile şi aversiunile sale, cu sentimentele şi pasiunile sale. Dar el este totuşi activ ca întreg, şi de aceea acest întreg se exprimă şi în sufletul senzației. Şi pentru că sufletul senzației pătrunde trupul sufletesc oarecum umplându-l, acesta din urmă se modelează după natura sufletului şi poate astfel, ca purtător al eredității, să transmită de la înaintaşi la urmaşi înclinațiile, pasiunile ş.a.m.d. Pe acest fapt se întemeiază cuvintele lui Goethe: „De la tatăl meu am statura şi conduita serioasă în viață; de la măicuța, natura veselă şi bucuria de a plăsmui”. Geniul nu-l are, fireşte, de la nici unul dintre ei. În felul acesta vedem ce anume predă omul, ca să zicem aşa, pe linia eredității fizice, din însuşirile sale sufleteşti. – Substanțele şi forțele corpului fizic sunt de acelaşi fel cu cele din întreaga natură fizică exterioară din jurul nostru. Omul le preia necontenit de acolo, după care le predă din nou. În decurs de câțiva ani, totalitatea substanțelor care compun corpul nostru fizic se reînnoieşte complet. Trupul eteric face ca aceste substanțe să preia forma corpului uman şi tot el face ca în interiorul acestui corp ele să se reînnoiască mereu. Dar această formă nu este determinată numai de procesele care se desfăşoară între naştere – sau concepție – şi moarte, ci depinde şi de legile eredității, care trec dincolo de naştere şi moarte. Faptul că pe calea eredității pot fi transmise şi calități sufleteşti, că, aşadar, continuitatea eredității fizice poate primi o influență sufletească, se bazează pe influența pe care sufletul senzației o poate exercita asupra trupului sufletesc.

Cum se realizează, la rândul ei, interacțiunea dintre suflet şi spirit? În cursul vieții, spiritul este unit cu sufletul în felul arătat mai sus. Sufletul primeşte de la spirit darul de a trăi în Adevăr şi Bine, aşadar de a exprima spiritul în propria lui viață, în înclinațiile sale, în

pornirile şi pasiunile sale. Sinea spirituală aduce „Eului”din lumea spiritului legile eterne ale Adevărului şi Binelui. Acestea se leagă prin sufletul conştienţei de trăirile vieţii sufleteşti proprii. Trăirile înseşi sunt trecătoare. Dar roadele lor rămân. Faptul că Sinea spirituală a fost legată de ele, face ca aceste trăiri să producă o impresie durabilă asupra ei. Când spiritul omenesc se află în faţa unei trăiri care se aseamănă cu o alta, de care a mai fost legat o dată, atunci el vede în aceasta ceva cunoscut şi ştie să se comporte altfel faţă de acea trăire decât dacă s-ar afla pentru prima dată în faţa ei. Pe aceasta se bazează orice proces de învăţare. Iar roadele învăţării sunt facultăţi însuşite. – În felul acesta, roadele vieţii trecătoare se imprimă în spiritul etern. – Şi oare nu percepem noi aceste roade? În ce constau aptitudinile care, după cum am spus, sunt caracteristicile omului spiritual? Desigur, numai în anumite facultăţi pe care omul le aduce cu sine când îşi începe drumul vieţii pământeşti. Într-o anumită privinţă, aceste facultăţi seamănă absolut cu acelea pe care le putea dobândi şi în timpul vieţii. Să luăm de exemplu geniul unui om. Se ştie că Mozart, pe când era copil, putea să transcrie din memorie o lungă operă muzicală pe care nu o auzise decât o singură dată. El putea face acest lucru numai pentru că avea facultatea de a cuprinde dintr-odată un tot. Între anumite limite, şi în timpul vieţii sale omul îşi lărgeşte facultatea de a cuprinde un tot, de a pătrunde raporturile dintre lucruri, în aşa fel încât dobândeşte apoi facultăţi noi. Lessing a spus despre sine că prin darul observaţiei critice şi-a însuşit ceva ce se aproprie de geniu. Dacă nu vrem să privim ca minuni asemenea facultăţi bazate pe predispoziţii, atunci trebuie să le considerăm drept roade ale unor trăiri pe care Sinea spirituală le-a avut prin intermediul unui suflet. Ele s-au întipărit acestei Sine spirituale. Şi, de vreme ce aceste facultăţi nu au fost întipărite în această viaţă, ele s-au întipărit într-o viaţă anterioară. Spiritul omenesc este propria sa specie. Şi aşa cum omul, ca reprezentant al unei specii fizice, moşteneşte însuşirile acestei specii, tot astfel şi *spiritul* moşteneşte însuşirile speciei *sale*, adică ale sale proprii. *Într-o viaţă, spiritul uman apare ca o repetare a sa, împreună cu roadele trăirilor sale din trecut, din cursul vieţilor anterioare*. Această viaţă este aşadar repetarea altor vieţi, şi ea aduce cu sine ceea ce Sinea spirituală a elaborat în vieţile anterioare. Când Sinea spirituală asimilează ceva ce poate deveni

rod, atunci ea se pătrunde de Spiritul vieții. Aşa cum trupul vieții repetă forma speciei, tot astfel Spiritul vieții repetă sufletul dintr-o existență personală în următoarea existență personală.

Din considerațiile de mai sus, vedem că este justificată concepția care caută în vieți pământeşti repetate temeiul anumitor procese din viața omului. Dar ea îşi poate dobândi deplina ei însemnătate numai prin cercetarea spirituală la care se poate ajunge pe calea cunoaşterii descrise la sfârşitul acestei cărți. Aici am vrut doar să arătăm că deja observația obişnuită, corect orientată prin gândire, poate să ne conducă la această idee. Desigur, o asemenea observație ne poate conduce, în primă instanță, doar la o idee mai mult schematică. Şi ea nu o va putea feri cu totul de obiecțiile unei observații inexacte şi care nu este corect condusă de gândire. Dar, pe de altă parte, este adevărat că cel care îşi cucereşte o astfel de idee prin observația guvernată de gândirea obişnuită, se pregăteşte pentru observarea suprasensibilă. El dezvoltă în sine, într-un fel, ceva pe care trebuie să-l avem înainte de această observare suprasensibilă, aşa cum noi trebuie să avem ochi *înainte* de a observa în mod sensibil. Cel care ar obiecta că prin formarea unei astfel de concepții ne-am putea sugera singuri conținutul observării suprasensibile, acela dovedeşte numai că nu poate pătrunde realitatea cu gândirea liberă şi că tocmai el singur îşi sugerează, *prin aceasta*, obiecții.

*

Astfel, trăirile sufleteşti nu sunt păstrate în mod durabil numai între limitele dintre naştere şi moarte, ci şi dincolo de moarte. Dar sufletul nu imprimă trăirile sale numai spiritului care luminează în el, ci, după cum am arătat (vezi pagina 45), şi lumii exterioare, prin *faptă*. Ceea ce a înfăptuit omul ieri, există şi astăzi în efectele sale. Comparația dintre somn şi moarte ne oferă o imagine a legăturii dintre cauză şi efect în această direcție. – Adeseori somnul a fost numit fratele mai mic al morții. Mă trezesc dimineața. Activitatea mea curentă a fost întreruptă de noapte. În împrejurări obişnuite, nu este cu putință ca dimineața să-mi reiau activitatea la întâmplare căci, dacă vreau să fie ordine şi coerență în viața mea, trebuie să leg activitatea mea de azi de cea de ieri. Faptele mele de ieri sunt condițiile preliminare pentru cele de care mă voi ocupa azi. Prin ceea ce am înfăptuit

ieri, mi-am creat destinul pentru azi. Pentru o vreme, m-am despărțit de activitatea mea; dar această activitate îmi aparține şi mă atrage din nou, după ce m-am despărțit un timp de ea. Trecutul meu rămâne legat de mine; el continuă să trăiască în prezentul meu şi mă va urma şi în viitorul meu. Pentru ca urmările faptelor mele de ieri să nu fie soarta mea de azi, ar trebui nu să *mă trezesc* dimineața, ci să fiu creat din nou, din neant. În condiții normale, ar fi totuşi lipsit de sens să nu mă mut într-o casă pe care mi-am construit-o.

Pe cât de puțin este creat omul din nou dimineața, tot atât de puțin este creat din nou spiritul omenesc când porneşte pe calea vieții pământeşti. Să încercăm să înțelegem ce se petrece atunci când omul porneşte pe calea acestei vieți. Apare un trup fizic, care îşi primeşte forma prin legile eredității. Acest trup devine purtătorul unui spirit care repetă într-o formă nouă o viață anterioară. Între spirit şi trup se află sufletul, care duce o viață proprie închisă în sine. Înclinațiile şi aversiunile, dorințele şi poftele sale servesc acestui suflet; el pune gândirea în serviciul său. Ca suflet al senzației, el primeşte impresiile lumii exterioare; şi el le pune la dispoziția spiritului, pentru ca spiritul să extragă din aceste impresii roade durabile. Sufletul are oarecum un rol de mijlocitor, şi misiunea lui este împlinită când îşi îndeplineşte acest rol. Trupul îi formează impresiile; sufletul le transformă în senzații, le păstrează în memorie ca reprezentări şi le predă spiritului pentru ca acesta să le ducă în durată. Prin suflet, omul aparține, propriu-zis, vieții sale pământeşti. Prin trupul său, omul aparține speciei umane fizice. Prin trup, el este un *membru* al acestei specii. Cu spiritul său, el trăieşte într-o lume superioară. Sufletul leagă temporar aceste două lumi.

Dar lumea fizică, în care păşeşte spiritul uman, nu este pentru el un teren străin. În această lume se găsesc întipărite urmele faptelor sale. Ceva din acest teren îi aparține. Acest ceva poartă pecetea ființei sale. Îi este înrudit. Aşa cum odinioară sufletul a transmis spiritului impresiile lumii exterioare, pentru ca acestea să extragă din ele ceea ce este durabil, tot astfel, ca organ al său, sufletul a transformat facultățile, pe care le-a primit de la spirit, în fapte, ale căror efecte sunt la fel de durabile. Sufletul s-a revărsat astfel cu adevărat în aceste fapte. În efectele faptelor sale el trăieşte mai departe o a doua viață, autonomă. Aceasta însă poate fi un îndemn de a privi viața pentru

a vedea cum se inserează procesele destinului în această viață. Ceva i se „întâmplă” unui om. La început, el înclină să considere această „întâmplare” drept un „hazard” care a intervenit în viața sa. Dar omul poate să-şi dea seama că el însuşi este rezultatul unor asemenea „întâmplări”. Cineva care se examinează în cel de-al patruzecilea an al vieții sale, şi nu vrea să se oprească la o reprezentare goală şi abstractă a Eului său, îşi poate spune: eu nu sunt nimic altceva decât ceea ce am devenit prin „întâmplările” aduse de destin până acum. Nu aş fi oare un altul dacă, de pildă, la vârsta de douăzeci de ani aş fi avut o altă serie de trăiri decât cele pe care le-am avut? Gândind astfel, omul îşi va căuta „Eul” nu numai în impulsurile de evoluție care îi vin din „lăuntru”, ci şi în evenimentele care pătrund „din afară” în viața sa, modelând-o. În cele ce „i se întâmplă”, el îşi va recunoaşte propriul Eu. Dacă ne adâncim fără prejudecăți într-o asemenea cunoaştere, atunci nu este nevoie decât de încă un pas în cercetarea cu adevărat intimă a vieții pentru a vedea, în ceea ce ne vine prin anumite trăiri aduse de destin, ceva ce cuprinde sufletul din exterior, aşa cum amintirea acționează din lăuntru pentru a reînvia o trăire anterioară. În felul acesta putem deveni capabili să percepem în trăirea de destin cum o faptă anterioară a sufletului ia calea către Eu, aşa cum în amintire o trăire anterioară ia calea spre reprezentare când se iveşte un prilej exterior pentru aceasta. Am vorbit mai sus, ca despre o idee „posibilă”, că *urmările faptei* pot întâlni din nou sufletul omului (vezi pag. 46 şi următoarele). Dar, pentru anumite consecințe ale faptelor este exclusă o *asemenea* întâlnire în cadrul aceleiaşi vieți pământeşti, pentru că această viață pământească a fost destinată săvârşirii faptei. În acest caz trăirea constă în săvârşirea faptei. O anumită *consecință* a faptei poate atinge atunci sufletul tot atât de puțin, pe cât de puțin ne putem aminti de o trăire pe care încă o viețuieşti. În această privință poate fi vorba numai de o trăire a acelor consecințe ale faptelor care nu întâlnesc „Eul” cu predispozițiile pe care le-a avut în viața pământească în care a săvârşit fapta. Privirea se poate îndrepta numai spre consecințele faptelor săvârşite în alte vieți pământeşti. Astfel, când simțim că ceea ce pare că ni se „întâmplă” ca un eveniment al destinului este la fel de legat de „Eu” ca şi ceea ce îşi formează acest Eu însuşi „din lăuntru”, nu putem decât să ne gândim că într-un asemenea eveniment al destinului avem de-a face

cu urmările faptelor săvârşite în vieţi anterioare. Vedem aşadar cum o observare intimă a vieţii, condusă de gândire, ne duce la concepţia paradoxală pentru conştienţa obişnuită că viețuirile de destin dintr-o viaţă pământească sunt în legătură cu faptele săvârşite de noi în vieţi pământeşti anterioare. La rândul său, această idee îşi poate primi întreaga ei valoare tot numai prin cunoaşterea suprasensibilă, fără de care ea rămâne schematică. Dar dacă ne-am însuşit-o prin conştienţa obişnuită, ea pregăteşte sufletul pentru a putea *vedea* adevărul acestei reprezentări printr-o adevărată observare suprasensibilă.

Numai o parte din fapta mea se află în lumea exterioară; cealaltă este în mine însumi. O comparaţie simplă, luată din ştiinţele naturii, lămureşte această legătură dintre Eu şi faptă. Anumite animale cu vederea cândva normală, care la un moment dat au imigrat în peşterile de la Kentucky, şi-au pierdut vederea din cauza vieţii pe care au dus-o acolo. Şederea în întuneric a scos ochii din funcţiune. Din această cauză, în aceşti ochi nu se mai desfăşoară activitatea fizică şi chimică ce are loc în procesul vederii. Curentul nutritiv, care mai înainte era întrebuinţat pentru această funcţiune, a luat calea spre alte organe. Acum, aceste animale mai *pot* trăi numai în aceste peşteri. Prin fapta lor, prin imigrarea lor, au creat condiţiile vieţii lor ulterioare. Imigrarea a devenit o parte a destinului lor. O fiinţă care a făptuit odinioară ceva, s-a legat de efectele faptelor sale. Tot aşa stau lucrurile şi cu spiritul uman. Sufletul nu i-a putut transmite anumite facultăţi decât săvârşind fapte. Şi aceste facultăţi sunt corespunzătoare faptelor. Printr-o faptă pe care a săvârşit-o sufletul, în el trăieşte predispoziţia plină de forţă de a săvârşi o altă faptă, care să fie rodul celei dintâi. Sufletul poartă în sine această predispoziţie ca pe o necesitate, până ce îndeplineşte fapta ulterioară. Se mai poate spune că, printr-o faptă, sufletului i-a fost întipărită necesitatea de a săvârşi consecinţa acelei fapte.

Prin faptele sale, spiritul uman şi-a pregătit, într-adevăr, destinul. În noua viaţă, el este legat de ceea ce a făptuit în viaţa sa anterioară. – Se poate pune întrebarea: Cum este aceasta cu putinţă, de vreme ce spiritul omenesc este transpus în noua sa încarnare într-o cu totul altă lume decât cea pe care a părăsit-o cândva. La baza acestei întrebări se află o reprezentare a înlănţuirilor de destin care este foarte puternic legată de aspectul exterior al vieţii. Dacă îmi transfer câmpul de

activitate din Europa în America, eu mă voi afla şi într-un mediu absolut nou. Totuşi, viaţa mea din America depinde în întregime de viaţa mea de dinainte, din Europa. Dacă în Europa am fost mecanic, viaţa mea în America va fi cu totul alta decât dacă aş fi fost funcţionar de bancă. În primul caz, voi fi probabil înconjurat de maşini, iar în al doilea caz de instituţii bancare. În fiecare caz, viaţa mea din trecut determină mediul meu; s-ar putea spune că această viaţă atrage oarecum spre sine, din întreaga ambianţă, obiectele care îi sunt înrudite. Tot astfel stau lucrurile şi cu Sinea spirituală. Într-o nouă viaţă, ea se înconjoară în mod necesar cu ceea ce îi este înrudit din vieţile anterioare. – Şi somnul poate fi folosit drept imagine a morţii, deoarece în timpul somnului omul este scos de pe scena pe care îl aşteaptă destinul său. În timp ce dormim, evenimentele se desfăşoară mai departe pe această scenă. Un anumit timp, nu avem nici o influenţă asupra mersului lor. Totuşi, viaţa noastră din timpul unei zile depinde de efectele faptelor din ziua precedentă. Personalitatea noastră se reîntrupează cu adevărat în fiecare dimineaţă în lumea faptelor noastre. Ceea ce a fost despărţit de noi în timpul nopţii, se află oarecum în jurul nostru, în timpul zilei. – Tot astfel stau lucrurile şi cu faptele din întrupările anterioare ale omului. Ele sunt legate de el, ca destin al său, aşa cum viaţa din peşterile întunecoase rămâne legată de animalele care, imigrând acolo, şi-au pierdut vederea. Aşa cum aceste animale nu mai pot trăi acum decât în mediul în care singure s-au strămutat, tot astfel spiritul uman *poate* trăi numai în mediul pe care el însuşi şi l-a creat prin faptele sale. De faptul ca eu să regăsesc dimineaţa situaţia pe care am creat-o ieri, se îngrijeşte mersul natural al evenimentelor. De faptul ca eu să regăsesc, când mă reîntrupez, un mediu care să corespundă efectelor faptelor mele din viaţa anterioară, se îngrijeşte afinitatea spiritului meu reîntrupat faţă de lucrurile mediului înconjurător. Ne putem face astfel o reprezentare despre felul cum *sufletul* este încorporat fiinţei umane. Trupul fizic este supus legilor eredităţii. În schimb spiritul uman trebuie să se întrupeze iar şi iar; şi legea lui constă în aducerea roadelor vieţilor anterioare în vieţile următoare. Sufletul trăieşte în prezent. Dar această viaţă în prezent nu este independentă de vieţile anterioare. Spiritul care se întrupează îşi aduce cu sine destinul din întrupările sale trecute. Şi acest destin determină viaţa. Impresiile pe care le va putea avea su-

fletul, dorințele care îi vor fi împlinite, bucuriile şi suferințele ce se vor ivi în el, oamenii cu care se va întâlni: toate acestea depind de faptele din întrupările anterioare ale spiritului. Sufletul trebuie să regăsească într-o viață următoare oamenii cu care a fost legat într-o viață anterioară, pentru ca faptele ce s-au săvârşit între ei să-şi aibă consecințele lor. Sufletele care sunt legate de un suflet vor tinde spre reîntrupare în acelaşi timp cu el. Viața sufletului este aşadar un rezultat al destinului creat de spiritul uman însuşi. Cursul vieții unui om între naştere şi moarte este condiționat de trei aspecte. Şi tot în trei feluri depinde el de anumiți factori, care se află *dincolo* de naştere şi moarte. Trupul este supus legii *eredității*; sufletul este supus destinului pe care şi l-a creat el însuşi. Acest destin creat de om se numeşte, după o veche expresie, *karma*. Iar spiritul este supus legii *reîntrupării*, legii vieților pământeşti repetate. – Relația dintre spirit, suflet şi trup o mai putem exprima şi în felul următor: Spiritul este nepieritor; naşterea şi moartea guvernează trupul, conform legilor lumii fizice; viața sufletească, supusă destinului, mijloceşte legătura dintre spirit şi trup în cursul vieții pământeşti. Toate celelalte cunoştințe despre ființa omului presupun cunoaşterea celor „trei lumi", cărora el le aparține. Despre acestea va fi vorba în capitolele următoare.

O gândire care cercetează fenomenele vieții şi care nu ezită să urmărească până în ultimele amănunte gândurile rezultate dintr-o observare vie a acestor fenomene, *poate* să ajungă, prin pură logică, la ideea vieților pământeşti repetate şi la legea destinului. Pe cât este de adevărat că în fața văzătorului cu „ochiul spiritual" deschis, viețile trecute stau în fața lui, ca *trăire*, ca o carte deschisă, tot atât de adevărat este că *adevărul* acestor lucruri poate fi întrezărit de *înțelegerea* contemplativă.*

* Ceea ce se spune aici poate fi comparat cu cele spuse la sfârşitul cărții în capitolul «Unele observații şi completări».

CELE TREI LUMI

I. Lumea sufletelor

Cercetarea omului a arătat apartenența sa la trei lumi. Din lumea corporalității fizice sunt luate substanțele şi forțele care îi clădesc trupul. El ajunge să cunoască această lume prin percepțiile simțurilor sale fizice exterioare. Cel care se încrede *numai în aceste* simțuri şi dezvoltă exclusiv facultatea lor de percepție, acela nu îşi poate face nici o idee despre celelalte două lumi, cea *sufletească* şi cea *spirituală*. – Pentru ca un om să se poată convinge de realitatea unui obiect sau a unei ființe, el trebuie să fie înzestrat cu un organ de percepție, cu un simț corespunzător. – Fireşte, uşor se poate ajunge la o înțelegere greşită dacă, aşa cum este cazul aici, numim organele superioare de percepție *simțuri* spirituale. Căci fără să vrem, legăm de cuvântul „*simțuri*" ideea de „fizic". Şi denumim chiar lumea fizică drept a „simțurilor", în opoziție cu lumea „spirituală". Pentru a evita o înțelegere greşită trebuie să ținem seama de faptul că aici nu vorbim de „simțuri superioare" decât prin analogie, în sens figurat. Aşa cum simțurile fizice percep ceea ce este fizic, simțurile sufleteşti şi spirituale percep ceea ce este sufletesc şi spiritual. Folosim expresia „simț" numai cu sensul de „organ de percepție". Omul nu ar cunoaşte lumina şi culoarea dacă nu ar avea ochiul sensibil la lumină; el nu ar şti nimic despre sunete dacă nu ar avea urechea sensibilă la sunete. În această privință, filosoful german Lotze spune, pe bună dreptate: „Fără un ochi sensibil la lumină şi fără o ureche sensibilă la sunete, lumea întreagă ar fi întunecată şi mută. Nu ar exista în ea nici lumină şi nici sunete, aşa cum o durere de dinți nu este posibilă decât dacă există un nerv sensibil la durere". – Şi pentru ca cele spuse să fie văzute în lumina cea justă, nu avem decât să ne gândim ce diferit este modul în care li se revelează lumea vietăților inferioare, care nu au decât un fel de simț tactil sau un simț al pipăitului răspândit pe întreaga suprafață a corpului lor, față de felul în care i se revelează ea

omului. Desigur că lumina, culoarea şi sunetul nu pot exista pentru aceste viețuitoare, în sensul în care există ele pentru ființele înzestrate cu ochi şi urechi. Vibrațiile aerului provocate de o detunătură pot exercita şi asupra lor o anumită influență, când sunt atinse de aceste vibrații. Dar, pentru ca aceste vibrații să se manifeste în suflet ca detunătură, este nevoie de ureche. Şi este nevoie de ochi, pentru ca anumite procese să se manifeste ca lumină şi culoare în subtila substanță numită în mod obişnuit eter. – Omul cunoaşte ceva despre o ființă sau un lucru numai dacă prin unul din organele sale primeşte un *efect* al acestora. Acest raport al omului cu lumea realității este admirabil exprimat în următoarele cuvinte ale lui Goethe: „De fapt noi încercăm zadarnic să exprimăm esența unui lucru. Noi percepem *efecte*, şi o redare completă a acestor efecte ar cuprinde, în orice caz, esența acelui lucru. Zadarnic ne străduim să descriem caracterul unui om; în schimb, dacă adunăm acțiunile sale, faptele sale, ne va apărea o imagine a caracterului său. Culorile sunt fapte ale luminii, fapte şi suferințe… Ce-i drept, lumina şi culoarea se află una față de alta într-un raport precis, dar noi trebuie să ni le imaginăm pe amândouă ca aparținând întregii naturi; căci, prin ele, natura întreagă caută să se reveleze mai ales ochiului. Tot astfel, întreaga natură se mai descoperă şi unui alt simț… Ea se apleacă şi vorbeşte *altor simțuri*, unor simțuri cunoscute, sau unor simțuri ascunse şi *rău înțelese* sau *necunoscute*; astfel vorbeşte ea cu sine însăşi şi cu noi prin mii de aparențe diferite. *Pentru omul atent*, *nicăieri ea nu este nici moartă, nici mută*.” Ar fi nedrept să interpretăm aceste gânduri ale lui Goethe în sensul că prin ele ar fi pusă la îndoială posibilitatea de cunoaştere a *esenței* lucrurilor. Goethe nu vrea să spună că omul ar percepe numai efectul lucrului, iar esența acestuia s-ar ascunde în spatele acestui efect. Ci mai degrabă vrea să spună că nici nu trebuie să se vorbească despre o astfel de „esență ascunsă”. Esența nu se află în spatele revelării sale; mai curând, ea iese la iveală prin această revelare. Numai că această esență este adesea atât de *bogată*, încât ea se mai poate revela şi altor simțuri şi sub alte forme. *Ceea ce* se revelează aparține esenței, dar, din cauză că simțurile sunt limitate, nu reprezintă *întreaga* esență. Această concepție a lui Goethe este întrutotul aceeaşi cu cea adoptată aici din punctul de vedere al ştiinței spirituale.

După cum ochiul şi urechea se dezvoltă în trup ca organe de percepție, ca organe de simț pentru procesele corporale, tot astfel omul poate dezvolta în sine organe de percepție sufleteşti şi spirituale, prin care i se vor deschide lumea sufletului şi lumea spiritului. Pentru cel care nu posedă asemenea simțuri superioare, aceste lumi rămân „întunecoase şi mute", aşa cum lumea fizică este „întunecoasă şi mută" pentru o ființă fără ochi şi fără urechi. În orice caz, raportul omului față de aceste simțuri superioare este întrucâtva altul decât acela față de simțurile corporale. În general, natura, această mamă bună, se îngrijeşte ca acestea din urmă să fie pe deplin dezvoltate în om. Ea face acest lucru fără participarea omului. La dezvoltarea simțurilor superioare trebuie să lucreze omul însuşi. El trebuie să-şi desăvârşească sufletul şi spiritul, dacă vrea să perceapă lumea sufletului şi a spiritului, să le desăvârşească aşa cum natura i-a format trupul pentru a putea percepe lumea corporală din jurul său şi pentru a se putea orienta în ea. O asemenea desăvârşire a unor organe superioare, pe care natura însăşi încă nu le-a dezvoltat, nu este nenaturală; fiindcă, într-un *sens mai înalt*, tot ceea ce săvârşeşte omul aparține, de asemenea, naturii. Numai cel care ar pretinde că omul trebuie să se oprească pe treapta de evoluție pe care l-a lăsat natura, ar putea considera nenaturală dezvoltarea simțurilor superioare. El ar „ignora" – în sensul expresiei menționate mai înainte a lui Goethe – importanța acestor organe. Dar un asemenea om ar trebui să combată totodată şi orice educare a omului, căci şi ea continuă opera naturii. Şi, mai cu seamă, ar trebui să lupte împotriva operării orbilor din naştere. Fiindcă cel care trezeşte în sine simțurile superioare, aşa cum se descrie în ultima parte a acestei cărți, are o trăire asemănătoare cu aceea a orbului din naştere după ce a fost operat. Pentru el, lumea apare cu însuşiri noi, cu procese şi fapte despre care simțurile fizice nu ne spun nimic. Lui îi este clar că prin aceste organe superioare nu adaugă nimic arbitrar realității, ci că fără ele partea esențială a realității i-ar rămâne *ascunsă*. Lumea sufletului şi lumea spiritului nu există *alături* sau *în afara* lumii fizice. Ele nu sunt separate spațial de această lume fizică. Aşa cum pentru orbul din naştere operat lumea, mai înainte întunecoasă, apare scăldată în lumină şi culori, tot astfel omului *trezit* din punct de vedere sufletesc şi spiritual i se revelează însuşirile sufleteşti şi spirituale ale lucrurilor, care până atunci nu îi apăruseră decât sub aspect

corporal. Fireşte, această lume se umple şi cu procese şi entităţi ce îi rămân cu totul necunoscute celui care nu s-a trezit din punct de vedere sufletesc şi spiritual. – (Vom vorbi mai târziu în această carte detaliat despre desăvârşirea simţurilor sufleteşti şi spirituale. Aici ne ocupăm în primul rând cu descrierea acestor lumi superioare. Cel care neagă existenţa acestor lumi nu face altceva decât să spună că el nu şi-a dezvoltat încă organele sale superioare. Evoluţia omenirii nu se încheie pe nici o treaptă; ea trebuie să continue mereu.)

Adesea, fără să vrem, ne reprezentăm „organele superioare" prea asemănătoare celor fizice. Trebuie să ne fie însă limpede că avem de-a face cu formaţiuni spirituale sau sufleteşti. De aceea nu trebuie să ne aşteptăm ca realitatea pe care o percepem în lumile superioare să fie un fel de materie ceţoasă rarefiată. Cât timp *ne aşteptăm* la aşa ceva, nu vom putea ajunge la o reprezentare clară a ceea ce numim aici, propriu-zis, „lumi superioare". Pentru mulţi oameni n-ar fi atât de greu, cum le este de fapt, să cunoască ceva despre aceste lumi superioare – bineînţeles, la început, numai ceea ce este elementar –, dacă nu şi-ar închipui că ceea ce urmează să perceapă trebuie să fie un fel de substanţă fizică mai subtilă. Şi, presupunând acest lucru, ei nu vor, de regulă, să recunoască despre ce este vorba în realitate. Ei o consideră ireală, drept ceva care nu îi satisface, ş.a.m.d. Treptele superioare ale dezvoltării spirituale sunt, desigur, greu accesibile; dar cea care este suficientă pentru a recunoaşte esenţa lumii spirituale – ceea ce este deja mult –, nu ar fi deloc greu de atins, dacă oamenii ar vrea mai întâi să se elibereze de prejudecata ce constă în a-şi reprezenta sufletescul şi spiritualul doar ca pe un element fizic mai subtil.

După cum nu cunoaştem un om întru totul atât timp cât avem numai o reprezentare despre exteriorul său fizic, tot aşa nu cunoaştem lumea care ne înconjoară dacă ştim despre ea numai ceea ce ne revelează simţurile fizice. Şi după cum o fotografie nu capătă sens şi viaţă decât când ajungem să cunoaştem sufletul persoanei fotografiate, tot aşa nu putem înţelege în mod real lumea fizică decât atunci când ajungem să cunoaştem temelia ei sufletească şi spirituală. De aceea este de preferat să vorbim aici mai întâi despre lumile superioare, despre lumea sufletească şi lumea spirituală, şi abia pe urmă să analizăm lumea fizică din punctul de vedere al ştiinţei spirituale.

În actuala epocă de cultură este destul de dificil să vorbim despre lumile superioare. Căci această epocă de cultură este mare mai ales în cunoaşterea şi stăpânirea lumii corporale. Cuvintele noastre şi-au primit pecetea şi semnificaţia lor în primul rând prin referire la această lume corporală. Însă trebuie să ne folosim de aceste cuvinte uzuale, pentru a face legătura cu lucruri cunoscute. Prin aceasta, pentru aceia care nu vor să se încreadă decât în simţurile lor exterioare, se deschid larg porţile unei înţelegeri greşite. – Multe lucruri, la început, nu pot fi exprimate şi indicate decât prin comparaţii. Dar aşa *trebuie* să fie, căci asemenea comparaţii sunt un mijloc prin care omul este condus mai întâi spre lumile superioare şi prin care înălţarea sa în aceste lumi este înlesnită. (Vom vorbi într-un capitol ulterior despre această înălţare şi despre dezvoltarea organelor de percepţie sufleteşti şi spirituale. Omul *poate* să ia cunoştinţă despre lumile superioare mai întâi prin imagini şi abia apoi se poate gândi să ajungă el însuşi să privească în aceste lumi.)

După cum substanţele şi forţele care alcătuiesc şi domină stomacul, inima, plămânii, creierul nostru, ş.a.m.d., provin din lumea fizică, tot astfel însuşirile noastre sufleteşti, pornirile, poftele, sentimentele, pasiunile, dorinţele, senzaţiile noastre, ş.a.m.d., provin din lumea sufletească. Sufletul omenesc este o parte din această lume, aşa cum trupul este o parte din lumea corporală fizică. Dacă vrem să facem, mai întâi, o distincţie între lumea fizică şi cea sufletească, putem spune că lumea sufletească este mult mai subtilă, mai mobilă, mai maleabilă, în tot ce conţine ca lucruri şi entităţi. Totuşi trebuie să ne dăm seama în mod clar că păşim într-o lume cu totul nouă în comparaţie cu cea fizică, atunci când pătrundem în lumea sufletească. Aşadar, când vorbim despre mai grosier sau mai subtil în această privinţă, trebuie să rămânem conştienţi că *indicăm* prin comparaţie ceva fundamental diferit. Aşa stau lucrurile cu tot ceea ce se poate spune despre lumea sufletească prin cuvinte împrumutate din lumea fizică. Ţinând seama de acest lucru, putem spune că formaţiunile şi fiinţele lumii sufleteşti constau din substanţe sufleteşti şi sunt conduse de puteri sufleteşti, la fel cum stau lucrurile şi în lumea fizică în ceea ce priveşte substanţele şi forţele fizice.

După cum întinderea şi mişcarea în spaţiu sunt proprii formaţiunilor corporale, tot astfel excitabilitatea şi dorinţa instinctivă sunt pro-

prii lucrurilor şi entităţilor sufleteşti. De aceea lumea sufletească poate fi numită şi lumea poftelor şi a dorinţelor, sau lumea „cerinţelor”. Aceste expresii sunt împrumutate din lumea sufletului uman. De aceea trebuie să reţinem că realităţile, aflate în partea lumii sufleteşti situată în afara sufletului omenesc, diferă de puterile sufleteşti din suflet tot atât de mult pe cât diferă substanţele şi forţele fizice ale lumii corporale exterioare de părţile care compun trupul fizic al omului. (Pornire, dorinţă, cerinţă sunt cuvinte care desemnează substanţialitatea din lumea sufletească. Această substanţialitate o vom numi „astrală”. Iar când avem în vedere mai ales *forţele* lumii sufleteşti, atunci putem vorbi de „entitatea poftei”. Dar nu trebuie să uităm că deosebirea dintre „substanţă” şi „forţă” aici nu poate fi atât de precisă ca în lumea fizică. O pornire poate fi numită tot atât de bine „forţă”, ca şi „substanţă”.)

Deosebirile pe care le prezintă lumea sufletească faţă de lumea fizică fac o impresie buimăcitoare asupra celui care o priveşte pentru prima dată. Dar acelaşi lucru se întâmplă şi când se deschide un simţ fizic, mai înainte inactiv. Şi orbul din naştere, după operaţie, trebuie să înveţe mai întâi să se orienteze în lumea pe care până atunci nu a cunoscut-o decât prin simţul tactil. Un asemenea om, de exemplu, vede la început obiectele în ochiul său; apoi le vede în afara lui, dar ele îi par ca şi cum ar fi pictate pe o suprafaţă plană. Şi abia încetul cu încetul înţelege el adâncimea, poziţionarea în spaţiu a obiectelor, ş.a.m.d. – În lumea sufletească sunt valabile cu totul alte legi decât în lumea fizică. Fireşte, multe formaţiuni sufleteşti sunt legate de formaţiuni ale altor lumi. Sufletul omului, de pildă, este legat de trupul fizic şi de spiritul omului. Procesele care pot fi observate în suflet sunt influenţate, aşadar, atât de lumea trupului cât şi de cea spirituală. Trebuie să ţinem seama de acest lucru când observăm lumea sufletească; şi să nu luăm drept legi sufleteşti ceea ce provine din influenţa unei alte lumi. – Când, de exemplu, omul emite o dorinţă, această dorinţă este purtată de un gând ca reprezentare a spiritului, şi urmează legile acestuia. Dar aşa cum pot fi stabilite legile lumii fizice, făcând abstracţie de influenţele pe care, de pildă, le exercită omul asupra proceselor din natură, tot astfel este posibil ceva asemănător şi în lumea sufletească.

O deosebire importantă între procesele sufleteşti şi cele fizice constă în faptul că interacţiunea proceselor din lumea sufletească este mult *mai lăuntrică*. În spaţiul fizic domină, de exemplu, legea „ciocnirii". Când o bilă de fildeş se ciocneşte de o altă bilă aflată în repaos, aceasta din urmă se va deplasa într-o direcţie care poate fi calculată pe baza mişcării şi a elasticităţii primei bile. În spaţiul sufletesc, acţiunea reciprocă a două formaţiuni care se întâlnesc depinde de însuşirile lor lăuntrice. Ele se întrepătrund, cresc oarecum împreună, dacă sunt înrudite între ele. Se resping, când entităţile lor sunt opuse. – În spaţiul corporal, vederea, de exemplu, este supusă anumitor legi. Obiectele depărtate, datorită perspectivei, se văd micşorate. Când privim o alee, arborii mai îndepărtaţi par – conform legilor perspectivei – mai apropiaţi unii de alţii decât arborii de lângă noi. În schimb, în spaţiul sufletesc, văzătorului îi apar toate – atât cele apropiate cât şi cele depărtate – la distanţe pe care le au prin natura lor lăuntrică. Aceste lucruri sunt, fireşte, izvorul celor mai felurite erori pentru acela care pătrunde în spaţiul sufletesc şi vrea să aplice acolo regulile pe care le aduce cu sine din lumea fizică.

Unul dintre primele lucruri pe care trebuie să ni-l însuşim pentru a ne orienta în lumea sufletească este să facem o deosebire între diferitele ei formaţiuni, aşa cum în lumea fizică facem deosebire între corpurile solide, cele lichide şi cele gazoase. Pentru aceasta, noi trebuie să cunoaştem cele două forţe fundamentale care aici sunt deosebit de importante. Le putem numi *simpatie* şi *antipatie*. Natura unei formaţiuni sufleteşti este determinată de modul cum acţionează în ea aceste două forţe fundamentale. Trebuie să numim *simpatie* acea forţă prin care o formaţiune sufletească atrage alte formaţiuni, caută să se contopească apoi cu ele şi îşi manifestă înrudirea cu ele. *Antipatia* este, dimpotrivă, acea forţă prin care formaţiunile sufleteşti se resping, se exclud unele pe altele, afirmându-şi individualitatea. Rolul pe care îl joacă o formaţiune sufletească în lumea sufletească depinde de măsura în care aceste forţe fundamentale sunt prezente în ea. Mai întâi trebuie să deosebim trei feluri de formaţiuni sufleteşti, după modul cum acţionează în ele simpatia şi antipatia. Aceste trei feluri de formaţiuni se deosebesc între ele prin faptul că simpatia şi antipatia se găsesc în ele în anumite relaţii reciproce absolut determinate. În toate trei există *ambele* forţe fundamentale. Să luăm mai întâi o formaţiune

din prima categorie. Prin simpatia care domneşte în ea, această formaţiune atrage alte formaţiuni din jurul ei. Dar în afară de această simpatie, ea conţine şi antipatie, prin care respinge ceea ce se găseşte în jurul ei. Privită din exterior, o asemenea formaţiune va părea ca şi cum ar fi înzestrată numai cu puterile antipatiei. Dar lucrurile nu stau aşa. În ea există simpatie şi antipatie. Numai că cea din urmă este preponderentă. Ea o domină pe cea dintâi. Aceste formaţiuni joacă un rol *egoist* în spaţiul sufletesc. Ele resping multe lucruri din jurul lor şi atrag, cu iubire, prea puţine. Din această cauză, ele se mişcă prin spaţiul sufletesc ca formaţiuni invariabile. Prin puterea simpatiei care se află în ele, ele apar ca *avide*. Dar *aviditatea* apare în acelaşi timp nesăţioasă, ca şi cum nu s-ar putea sătura din cauză că antipatia care predomină respinge atât de multe din cele care îi vin în întâmpinare, încât nu poate interveni nici o satisfacere a ei. Dacă vrem să comparăm formaţiunile sufleteşti de acest fel cu ceva din lumea fizică, putem spune că ele corespund corpurilor fizice solide. Această regiune a substanţei sufleteşti o vom numi regiunea *poftei arzătoare*. – În măsura în care această învăpăiere a poftelor face parte din sufletele animalelor şi ale oamenilor, determină în ele ceea ce numim *pornirile senzuale* inferioare, instinctele lor egoiste predominante. – Al doilea fel de formaţiuni sufleteşti sunt acelea în care cele două forţe fundamentale îşi ţin echilibrul, deci în care atât simpatia cât şi antipatia acţionează cu aceeaşi tărie. Aceste formaţiuni sunt neutre faţă de altele pe care le întâlnesc; ele acţionează asupra acestora ca înrudite cu ele, fără să le atragă sau să le respingă în mod deosebit. Aceste formaţiuni nu ridică o graniţă precisă între ele şi lumea care le înconjoară. Şi, fiindcă lasă continuu să acţioneze asupra lor alte formaţiuni din jurul lor, le putem compara cu substanţele lichide din lumea fizică. În felul cum aceste formaţiuni atrag alte formaţiuni nu se găseşte nimic care ar avea caracterul de aviditate. Acţiunea despre care este vorba aici se produce, de exemplu, atunci când sufletul uman resimte o culoare. Când am senzaţia culorii roşii, atunci primesc mai întâi o excitaţie *neutră* din lumea înconjurătoare. Abia când la această excitaţie se adaugă plăcerea pentru culoarea roşie vine în considerare o altă activitate sufletească. *Excitaţia neutră* este provocată de formaţiuni sufleteşti care se află într-o astfel de interacţiune încât simpatia şi antipatia îşi menţin echilibrul. Substanţa sufle-

tească despre care este vorba aici trebuie considerată cu totul maleabilă şi curgătoare. Ea nu se mişcă în spaţiul sufletesc în mod egoist, ca cea dintâi, ci se mişcă în aşa fel încât pretutindeni primeşte impresii şi se arată înrudită cu multe din cele pe care le întâlneşte. O expresie potrivită pentru ea ar putea fi: *excitabilitate fluidă*. – A treia treaptă a formaţiunilor sufleteşti este aceea în care simpatia predomină asupra antipatiei. Antipatia se manifestă prin egoismul care caută să se pună în valoare; dar aceasta trece pe planul secund faţă de atracţia pentru lucrurile din jur. Să ne reprezentăm o formaţiune de acest fel în spaţiul sufletesc. Ea apare ca centrul unei sfere de atracţie care cuprinde obiectele lumii înconjurătoare. În special asemenea formaţiuni trebuie să fie numite *substanţialitate a dorinţei*. Această denumire este justificată prin faptul că antipatia care există, deşi atenuată în comparaţie cu simpatia, determină totuşi atracţia, în aşa fel încât obiectele atrase să fie aduse în domeniul propriu al formaţiunii. Din această cauză, simpatia primeşte o nuanţă de egoism. Această substanţialitate a dorinţei poate fi comparată cu corpurile gazoase ale lumii fizice. Aşa cum un gaz are tendinţa de expansiune în toate părţile, tot aşa şi substanţialitatea dorinţei se extinde în toate direcţiile.

Treptele mai înalte ale substanţialităţii sufleteşti se caracterizează prin faptul că una din puterile fundamentale, aceea a antipatiei, se retrage complet, şi doar simpatia rămâne cu adevărat activă. Ea se poate manifesta mai întâi în diferite părţi ale formaţiunii sufleteşti. Aceste părţi se atrag reciproc. Puterea de simpatie care există în lăuntrul unei formaţiuni sufleteşti se exprimă prin ceea ce se numeşte *plăcere*. Şi orice micşorare a acestei simpatii este *neplăcere*. Neplăcerea nu este decât o plăcere diminuată, aşa cum frigul nu este decât căldură diminuată. Plăcerea şi neplăcerea trăiesc în om, formând lumea *sentimentelor*, în sens mai restrâns. *Simţirea* este urzirea sufletescului în sine însuşi. Ceea ce se numeşte *stare de tihnă* depinde de felul în care urzesc în suflet sentimentele de plăcere şi neplăcere.

O treaptă mai înaltă ating acele formaţiuni sufleteşti a căror simpatie nu rămâne închisă în domeniul vieţii personale. Aceasta se deosebeşte de cele trei trepte inferioare, aşa cum s-a deosebit deja cea de-a patra, prin faptul că puterea simpatiei nu are de învins antipatia care i s-ar opune. Numai prin aceste categorii superioare ale substanţei sufleteşti multitudinea formaţiunilor sufleteşti se reunesc într-o

lume sufletească comună. Atâta timp cât intervine antipatia, formațiunea sufletească tinde spre altceva, de dragul vieții sale personale, pentru a se fortifica şi pentru a se îmbogăți prin acest altceva. Când antipatia tace, acest altceva este primit ca o revelație, ca o solie. Această formă superioară a substanței sufleteşti joacă în spațiul sufletesc un rol asemănător cu cel pe care îl joacă lumina în spațiul fizic. Ea determină ca o formațiune sufletească să aspire oarecum existența şi esența celorlalte formațiuni nu de dragul ei, ci de dragul acestora sau, s-ar mai putea spune, că lasă ca acestea să radieze asupra ei. Prin faptul că ființele sufleteşti se adapă la izvorul acestor regiuni superioare, ele sunt trezite la adevărata viață sufletească. Viața lor înăbuşită în întuneric se deschide în afară, începând să lumineze şi să iradieze ea însăşi în spațiul sufletesc; urzirea leneşă şi înăbuşită din lăuntru, care vrea să se izoleze prin antipatie atât timp cât există numai substanțele regiunilor inferioare, devine putere şi mobilitate, care izvorăsc din lăuntru şi se revarsă în afară. Excitabilitatea fluidă din regiunea a doua acționează numai când se întâlnesc formațiunile. Atunci, bineînțeles, una se revarsă în cealaltă. Dar aici este necesară *atingerea*. În regiunile superioare domneşte iradierea liberă, revărsarea. (Pe drept cuvânt, esența acestei regiuni este desemnată drept o „iradiere", căci simpatia care se dezvoltă acționează în aşa fel încât pentru a o denumi este îndreptățită întrebuințarea simbolică a unei expresii împrumutate din activitatea luminii.) Aşa cum o plantă ținută în pivniță se piperniceşte, tot aşa se întâmplă şi cu formațiunile sufleteşti în absența substanțelor sufleteşti vivifiante ale regiunilor superioare. *Lumina sufletească, forța sufletească activă* şi *viața sufletească* propriu-zisă în sens restrâns fac parte din aceste regiuni şi din ele se împărtăşesc şi ființele sufleteşti.

Aşadar, în lumea sufletească trebuie să distingem trei regiuni inferioare, trei regiuni superioare, unite printr-o a patra, astfel încât rezultă următoarea împărțire a lumii sufleteşti:

Regiunea poftei arzătoare
Regiunea excitabilității fluide
Regiunea dorințelor
Regiunea plăcerii şi neplăcerii
Regiunea luminii sufleteşti

Regiunea forţei sufleteşti active
Regiunea vieţii sufleteşti.

În primele trei regiuni, formaţiunile sufleteşti îşi primesc însuşirile pe baza raportului care există între antipatie şi simpatie; în regiunea a patra, simpatia urzeşte în formaţiunile sufleteşti înseşi; în cele trei regiuni superioare, puterea simpatiei devine tot mai liberă; substanţele sufleteşti ale acestei regiuni adie, luminoase şi înviorătoare, în spaţiul sufletesc, trezind ceea ce, de altfel, ar trebui să se piardă într-o existenţă proprie.

Ar putea să pară superfluu, totuşi, pentru o înţelegere mai clară, accentuăm că aceste şapte domenii ale lumii sufleteşti nu sunt, bineînţeles, regiuni izolate între ele. Aşa cum, în domeniul fizic, solidul, lichidul şi gazosul se întrepătrund, tot astfel în lumea sufletească se întrepătrund văpaia poftelor, excitabilitatea fluidă şi puterile lumii dorinţelor. Şi, aşa cum în domeniul fizic căldura pătrunde corpurile şi lumina iradiază asupra lor, tot astfel se întâmplă în domeniul sufletesc cu plăcerea şi neplăcerea şi cu lumina sufletească. Ceva asemănător se petrece şi cu forţa sufletească activă şi cu viaţa sufletească propriu-zisă.

II. Sufletul în lumea sufletelor după moarte

Sufletul este elementul de legătură dintre spiritul omului şi trupul său. Puterile lui de simpatie şi antipatie care, prin raportul ce există între ele, determină diferitele manifestări sufleteşti: pofta, excitabilitatea, dorinţa, plăcerea şi neplăcerea ş.a.m.d. – nu sunt active numai în raporturile dintre formaţiunile sufleteşti, ci se manifestă şi faţă de entităţile celorlalte lumi, ale lumii fizice şi ale lumii spirituale. Atât timp cât sufletul locuieşte în trup, el ia parte, într-o anumită măsură, la tot ce se petrece în acest trup. Când funcţiunile fizice ale trupului se îndeplinesc regulat, în suflet ia naştere plăcere şi tihnă; când aceste funcţiuni sunt perturbate, atunci ia naştere neplăcere şi durere. – Sufletul participă şi la funcţiunile spiritului: un gând îl umple de bucurie, altul de groază; o judecată dreaptă provoacă aprobarea sufletului, iar una greşită dezaprobarea sa. – Şi iată, într-adevăr, treapta de

evoluție a unui om depinde tocmai de înclinațiile sufletului său de a merge mai mult într-o direcție sau în cealaltă. Un om este cu atât mai desăvârşit cu cât sufletul său simpatizează mai mult cu manifestările spiritului; el este cu atât mai nedesăvârşit cu cât înclinațiile sale caută mai mult mulțumirea în funcțiunile trupului.

Spiritul este centrul ființei omeneşti, trupul este mijlocitorul prin care spiritul priveşte şi cunoaşte lumea fizică şi prin care acționează în ea, iar sufletul este mijlocitorul între cele două. Sufletul desprinde senzația sunetului din impresia fizică pe care vibrațiile aerului o fac asupra urechii, şi resimte *plăcere* la acest sunet. Toate acestea le comunică spiritului, care ajunge astfel la *înțelegerea* lumii fizice. Un gând care apare în spirit este transformat de suflet în *dorință* de realizare şi numai pe această cale, cu ajutorul instrumentului corporal, poate să devină *faptă*. – Omul îşi poate îndeplini menirea numai atunci când lasă ca întreaga sa activitate să fie condusă de spirit. *Prin sine însuşi*, sufletul poate să-şi conducă înclinațiile tot atât de bine înspre fizic, cât şi înspre spiritual. El îşi întinde oarecum antenele atât în jos, înspre fizic, cât şi în sus, înspre spiritual. Prin coborârea în lumea fizică, propria lui entitate este pătrunsă şi nuanțată de natura acestui fizic. Dar, deoarece spiritul nu poate acționa în lumea fizică decât prin intermediul sufletului, însuşi spiritul primeşte în felul acesta direcția spre lumea fizică. Formațiunile sale sunt atrase spre lumea fizică prin forțele sufletului. Să observăm un om neevoluat. Înclinațiile sufletului său depind de funcțiunile trupului. El nu simte plăcere decât la impresiile pe care lumea fizică le face asupra simțurilor sale. Şi de aceea şi viața lui spirituală este cu totul atrasă în jos, în această sferă. Gândurile nu-i slujesc decât pentru satisfacerea nevoilor fizice. – Trecând din întrupare în întrupare, Sinea spirituală trebuie să-şi primească din ce în ce mai mult orientarea din spirit. Cunoaşterea sa va trebui să fie determinată de spiritul adevărului etern, iar faptele sale, de binele etern.

Ca realitate a lumii fizice, moartea reprezintă o modificare a funcțiunilor trupului. La moarte, acesta încetează să mai fie, prin alcătuirea sa, mijlocitorul dintre suflet şi spirit. De acum înainte el se arată, în funcțiunile sale, cu totul supus lumii fizice şi legilor ei; el trece în această lume fizică pentru a se integra în ea. Cu simțurile corporale nu pot fi urmărite decât procese fizice ale trupului unui om care a

murit. Ceea ce se petrece apoi cu spiritul şi cu sufletul se sustrage acestor simţuri. Chiar şi în timpul vieţii, sufletul şi spiritul nu pot fi observate decât în măsura în care se exprimă în procesele fizice. După moarte nu mai este posibilă o *astfel* de exprimare. De aceea, *nu poate fi vorba* ca ştiinţa care se întemeiază pe observarea prin simţurile fizice să urmărească soarta sufletului şi a spiritului *după moarte*. Aici intervine o cunoaştere superioară, care se întemeiază pe observarea proceselor din lumea sufletelor şi a spiritului.

După ce spiritul s-a despărţit de trup, el mai este încă legat de suflet. Şi aşa cum în timpul vieţii fizice trupul l-a înlănţuit de lumea fizică, tot aşa îl leagă acum sufletul de lumea sufletească. – Dar esenţa sa originară nu poate fi aflată în această lume sufletească. Ea nu face decât legătura cu tărâmul său de creaţie, cu lumea fizică. Pentru a apărea sub o formă mai perfectă într-o nouă întrupare, spiritul trebuie să-şi ia putere şi fortificare din lumea spirituală. Dar prin suflet, el a fost întreţesut cu lumea fizică. El este legat de o fiinţă sufletească pătrunsă şi nuanţată de natura fizică şi prin aceasta a primit el însuşi direcţia spre lumea fizică. După moarte, sufletul nu mai este legat de trup, ci numai de spirit. Acum el trăieşte într-un mediu sufletesc. Numai forţele acestei lumi mai pot acţiona asupra lui. Şi de această viaţă a sufletului în lumea sufletească este legat la început şi spiritul. El este legat de ea, aşa cum în timpul întrupării sale fizice era legat de trup. Momentul morţii trupului este determinat de legile *acestuia*. În general, trebuie să spunem că nu sufletul şi spiritul părăsesc trupul, ci el este eliberat* de acestea, atunci când forţele sale nu mai pot acţiona în sensul organizării umane. Exact acelaşi raport există şi între suflet şi spirit. Sufletul va lăsa spiritul să se ridice în lumea superioară, în lumea spirituală, atunci când puterile lui nu mai pot acţiona în sensul organizării sufleteşti umane. Spiritul este eliberat în clipa în care sufletul a predat spre dizolvare tot ceea ce el nu poate vieţui decât în trup, şi păstrează numai ceea ce poate trăi în continuare împreună cu spiritul. Aceste elemente pe care le păstrează şi care,

---

* [Nota editorului: De la ediţia a 19-a (Stuttgart 1922) până la ediţia a 26-a (Stuttgart 1948), în acest pasaj scrie: ... ci ele sunt lăsate libere de acesta... Începând cu ediţia a 27-a (Stuttgart 1955), a fost restabilit textul din ediţiile 1-18. Nu e sigur că modificarea din 1922 provine de la autor. De aceea, aici sunt redate ambele forme.]

deşi trăite în trup, se pot imprima spiritului ca rod, leagă sufletul de spirit în lumea pur spirituală. – Pentru a cunoaşte soarta sufletului după moarte trebuie să reflectăm, aşadar, asupra procesului său de dizolvare. Sarcina lui a fost să îndrepte spiritul spre planul fizic. Din momentul în care şi-a împlinit *această* sarcină, el se îndreaptă spre cele spirituale. Din cauza acestei naturi a menirii sale, sufletul ar trebui, de fapt, să acţioneze imediat după moarte numai în mod spiritual, adică din clipa în care nu mai poate fi *element de legătură*. Şi el chiar ar acţiona astfel, dacă prin viaţa lui în trup n-ar fi fost influenţat de acesta şi n-ar fi fost atras către el în înclinaţiile sale. Fără această nuanţă, pe care a primit-o prin legătura sa cu cele trupeşti, sufletul, imediat după destrupare, ar urma numai legile lumii spiritual-sufleteşti şi nu ar dezvolta nici o altă înclinaţie către lumea sensibilă. Aşa s-ar şi întâmpla dacă omul, o dată cu moartea, şi-ar pierde complet orice interes pentru lumea pământească, dacă toate poftele, dorinţele ş.a.m.d., care se leagă de existenţa pe care a părăsit-o, ar fi satisfăcute. Dar, în măsura în care nu aşa stau lucrurile, dorinţele nesatisfăcute rămân legate de suflet.

Pentru a evita orice confuzie, trebuie să deosebim aici, cu multă băgare de seamă, ceea ce înlănţuie omul de lumea fizică în aşa fel încât poate fi compensat şi într-o întrupare următoare, şi ceea ce îl înlănţuie de *o* anumită întrupare, şi anume de cea din urmă; cele dintâi vor fi compensate prin legea destinului, prin karmă; celelalte însă, pot fi şterse din suflet numai după moarte.

După moarte, pentru spiritul omului urmează o perioadă în care sufletul îşi stinge înclinaţiile către existenţa fizică, pentru a se supune apoi din nou numai legilor lumii spiritual-sufleteşti şi pentru a elibera spiritul. Desigur că această perioadă va fi cu atât mai lungă cu cât sufletul a fost mai legat de lumea fizică. Ea va fi scurtă la omul care a ţinut puţin la viaţa fizică, în schimb va fi lungă la acela care şi-a legat interesele cu totul de această viaţă, în aşa fel încât la moarte mai trăiesc în sufletul său multe pofte, dorinţe ş.a.m.d.

Ne putem reprezenta cel mai uşor starea în care trăieşte sufletul în prima perioadă de după moarte prin următoarea reflecţie. Să luăm un exemplu destul de cras: plăcerile unui gurmand. El îşi găseşte plăcerea în savurarea mâncării. Plăcerea nu este, bineînţeles, ceva trupesc, ci este ceva sufletesc. Plăcerea trăieşte în suflet, ca şi pofta după

această plăcere. Dar pentru *satisfacerea* poftei este necesar organul fizic corespunzător, cerul gurii ş.a.m.d. După moarte, sufletul nu pierde imediat o asemenea poftă, însă el nu mai are organul fizic care este mijlocul de satisfacere a poftei. Atunci este la fel – *deşi* într-un alt context, dar cu un efect asemănător, numai că mult mai puternic –, este ca şi cum omul s-ar afla într-un ţinut unde nu se găseşte nici o picătură de apă, şi el ar suferi de o sete arzătoare. Astfel, sufletul suferă arzând de lipsa plăcerii, pentru că a depus organul corporal prin care putea să şi-o procure. Aşa se întâmplă cu toate cerinţele sufletului, care nu pot fi satisfăcute decât prin organele trupeşti. Această stare (de lipsă arzătoare) durează până când sufletul a învăţat să nu mai poftească lucruri care pot fi satisfăcute numai prin trup. Iar perioada pe care sufletul o petrece în această stare poate fi numită locul poftelor, cu toate că, fireşte, nu avem de-a face cu un „loc".

Când, după moarte, sufletul intră în lumea sufletească, el este supus legilor acestei lumi. Ele acţionează asupra lui; şi de această acţiune depinde felul în care se stinge în el înclinaţia spre cele fizice. Trebuie să distingem influenţele care se exercită asupra sufletului în funcţie de felul substanţelor şi puterilor sufleteşti în al căror domeniu este transpus de acum înainte sufletul. Fiecare din aceste substanţe şi forţe îşi va produce influenţa ei purificatoare. Procesul care are loc aici se petrece în aşa fel încât tot ce este antipatie în suflet este învins, încetul cu încetul, de puterile simpatiei, şi această simpatie însăşi este ridicată pe culmea ei cea mai înaltă. Căci prin acest grad de cea mai înaltă simpatie pentru întreaga lume sufletească, sufletul se contopeşte cu această lume şi devine una cu ea; atunci egoismul său este complet epuizat. Sufletul încetează să existe ca fiinţă ce înclină spre existenţa fizic-sensibilă; prin el, spiritul este eliberat. De aceea, sufletul se purifică prin diferitele regiuni ale lumii sufleteşti, descrise mai sus, până când în regiunea simpatiei desăvârşite el devine una cu întreaga lume sufletească. Faptul că, până în această ultimă clipă a eliberării sufletului, spiritul rămâne legat de el, provine din aceea că, în timpul întregii sale vieţi, spiritul s-a înrudit complet cu el. Această înrudire este cu mult mai puternică decât înrudirea cu trupul. Căci cu acesta din urmă el este legat în mod indirect, prin intermediul sufletului; cu sufletul însă este legat direct. Sufletul este chiar viaţa lui proprie. De aceea, spiritul nu este legat de trupul în descompunere,

dar el este legat de sufletul care se eliberează treptat. – Din cauza legăturii directe a spiritului cu sufletul, cel dintâi se poate simți eliberat de acesta abia atunci când sufletul însuşi a devenit una cu întreaga lume sufletească.

În măsura în care lumea sufletească este locul unde omul poposeşte imediat după moarte, ea poate fi numită „loc al poftelor”. Diferitele sisteme religioase, care au în învățătura lor o conştiență a acestor relații, numesc acest „loc al poftelor” „purgatoriu”, „foc purificator” ş.a.m.d.

Regiunea cea mai de jos a lumii sufleteşti este aceea a *poftei arzătoare*. Prin intermediul ei se stinge din suflet, după moarte, tot ce conține el mai grosier, adică poftele egoiste legate de viața inferioară a trupului. Căci, prin asemenea pofte, sufletul poate cunoaşte influența forțelor acestei regiuni sufleteşti. Poftele nesatisfăcute rămase din viața fizică formează punctul de atac. Simpatia acestor suflete se întinde numai asupra a ceea ce poate hrăni ființa lor egoistă; şi ea este depăşită cu mult de antipatia care se revarsă peste toate celelalte. Dar poftele sunt îndreptate spre plăcerile fizice, care nu pot fi satisfăcute în lumea sufletească. Prin această imposibilitate de satisfacere, pofta este intensificată la maximum. În acelaşi timp, tocmai această imposibilitate trebuie să stingă pofta încetul cu încetul. Văpaia poftelor se consumă treptat; şi sufletul a avut experiența faptului că în stingerea acestor pofte se află singurul mijloc de a evita suferința care trebuie să vină din ele. În timpul vieții fizice, aceste pofte sunt satisfăcute mereu. Din această cauză, suferința poftei arzătoare este acoperită de un fel de iluzie. După moarte, în „focul purificator”, această suferință apare cu totul dezvăluită. Sufletele trec prin trăirea corespunzătoare a lipsei posibilității de satisfacere a acestor pofte. Prin aceasta, sufletele se găsesc într-o stare întunecată. Bineînțeles, numai acei oameni ale căror pofte, în viața fizică, au fost îndreptate spre cele mai grosiere lucruri, sunt supuşi acestei stări. Naturile care nu au decât puține pofte trec prin această regiune fără să o observe, pentru că ele nu au nici un fel de înrudire cu ea. Trebuie să spunem că sufletele stau cu atât mai mult sub influența văpăii poftelor, cu cât prin viața lor fizică s-au înrudit mai mult cu această văpaie; aşadar, cu atât mai mult vor avea nevoie să se purifice în ea. O asemenea purificare nu trebuie înțeleasă ca o suferință, în sensul în care în viața fizică stările asemă-

nătoare sunt simțite *numai* ca suferință. Căci, după moarte, sufletul însuşi *cere* purificarea sa, pentru că numai prin ea se poate stinge imperfecțiunea ce există în el.

Un al doilea gen de procese ale lumii sufleteşti este acela în care simpatia şi antipatia se mențin în echilibru. În măsura în care, după moarte, sufletul uman se găseşte într-o stare asemănătoare, el va fi influențat un anumit timp de aceste procese. Această stare este condiționată de pierderea omului în nimicurile exterioare ale vieții, de bucuria provocată de impresiile fugitive ale simțurilor. Oamenii trăiesc în această stare în măsura în care ea este condiționată de înclinațiile sufleteşti amintite mai sus. Ei se lasă influențați de toate nimicurile zilei. Însă, deoarece simpatia lor nu se îndreaptă în mod special spre nici un obiect, influențele trec repede. Tot ce nu aparține acestui domeniu al nimicurilor, le este antipatic unor asemenea persoane. Dacă după moarte sufletul trăieşte această stare în absența obiectelor fizic-sensibile necesare satisfacerii ei, în cele din urmă ea trebuie să se stingă. Desigur că lipsa pe care o simte sufletul înainte de această stingere totală este dureroasă. Această stare de suferință este şcoala distrugerii iluziei în care este învăluit omul în timpul vieții fizice.

În al treilea rând, în lumea sufletească trebuie luate în considerare procesele în care predomină simpatia, acele procese în care predomină natura dorinței. Sufletele resimt influența acestora prin tot ceea ce conține, după moarte, o atmosferă de dorințe. Dar şi aceste dorințe pier încetul cu încetul, din cauza imposibilității satisfacerii lor.

Regiunea plăcerii şi a neplăcerii din lumea sufletească, pe care am denumit-o mai sus ca a patra, supune sufletul la încercări deosebite. Atât timp cât sufletul locuieşte în trup, el participă la tot ce îl priveşte pe acesta. Întrețeserea de plăcere şi neplăcere este legată de trup. Căci trupul îi cauzează plăcere şi tihnă, neplăcere şi indispoziție. În timpul vieții fizice, omul îşi simte trupul ca şi cum acesta ar fi el însuşi. Ceea ce se numeşte *sentimentul de sine* se întemeiază pe acest fapt. Şi cu cât oamenii au o predispoziție mai accentuată spre cele senzoriale, cu atât sentimentul de sine îmbracă mai mult acest caracter. – După moarte, trupul, ca obiect al acestui sentiment, lipseşte. De aceea sufletul, căruia i-a rămas acest sentiment, se simte ca şi cum ar fi *golit*. Este cuprins de un sentiment ca şi cum s-ar fi pierdut pe sine însuşi. Această stare durează până când sufletul recunoaşte că adevă-

ratul om nu este cel fizic. Influențele acestei a patra regiuni distrug, de aceea, iluzia sinei trupeşti. Sufletul învață să nu mai resimtă această corporalitate ca pe ceva esențial. El se vindecă şi se purifică de această predilecție înspre corporalitate. Prin aceasta, el a învins ceea ce mai înainte îl încătuşa strâns de lumea fizică, şi poate să desfăşoare acum pe deplin puterile simpatiei, care se îndreaptă în afară. El s-a eliberat, ca să zicem aşa, de el însuşi şi este gata să se reverse în întreaga lume sufletească, participând la ea.

Trebuie să amintim aici că încercările acestei regiuni sunt trăite mai ales de sinucigaşi. Ei îşi părăsesc trupul fizic în mod artificial, în timp ce toate sentimentele legate de acesta rămân neschimbate. La moartea naturală, o dată cu distrugerea trupului, are loc şi o stingere parțială a sentimentelor legate de el. Pe lângă chinul pe care i-l pricinuieşte sinucigaşului sentimentul golirii subite, se mai adaugă şi poftele şi dorințele neîmplinite, din cauza cărora el s-a destrupat.

A cincia treaptă a lumii sufleteşti este aceea a *luminii sufleteşti*. Aici o valoare deosebită o are simpatia pentru ceilalți. Sufletele sunt înrudite cu această regiune în măsura în care, în timpul vieții fizice, nu s-au pierdut în satisfacerea nevoilor inferioare, ci au găsit bucurie şi plăcere în lumea din jurul lor. Iubirea exaltată pentru natură, în măsura în care are un caracter senzorial, este, de pildă, supusă aici purificării. Trebuie să deosebim însă *această* iubire exaltată pentru natură de viața superioară în natură, care este de esență spirituală şi care caută spiritul ce se revelează în lucrurile şi în procesele naturii. Acest fel de simț al naturii ține de lucrurile care ne dezvoltă spiritul însuşi şi întemeiază în acest spirit ceva durabil. Dar trebuie făcută distincție între acest simț al naturii şi plăcerea pentru natură, care se bazează pe simțuri. Sufletul trebuie să se purifice de această plăcere exact la fel ca şi de alte înclinații întemeiate pe existența pur fizică. Mulți oameni văd un fel de ideal în instituții ce servesc confortului fizic şi într-un sistem de educație care, înainte de toate, aduce bunăstare fizică. Nu se poate spune despre aceşti oameni că ei slujesc numai pornirilor lor egoiste. Dar sufletul lor este îndreptat, totuşi, spre lumea simțurilor, şi el trebuie vindecat de această înclinație prin puterea simpatiei care domneşte în regiunea a cincia a lumii sufleteşti, regiune căreia îi lipsesc mijloacele exterioare pentru satisfacerea acestei înclinații. Aici, sufletul recunoaşte treptat că această simpatie

trebuie să apuce pe alte căi. Şi aceste căi vor fi găsite în revărsarea sufletului în spaţiul sufletesc, revărsare provocată de simpatia faţă de ambianţa sufletească. – Tot aici se purifică şi acele suflete care aşteaptă, de la practicile lor religioase în primul rând, o creştere a prosperităţii lor fizice. Aceasta, indiferent că dorul lor îi duce către un rai pământesc sau către un rai ceresc. Ele găsesc acest rai în „ţara sufletelor"; dar numai pentru a înţelege lipsa lui de valoare. Toate acestea nu sunt, bineînţeles, decât câteva exemple de purificări care au loc în această regiune a cincia. S-ar mai putea aminti multe altele.

Prin regiunea a şasea, aceea a *forţei sufleteşti active*, are loc purificarea acelei părţi a sufletului care este însetată după o activitate ce nu are un caracter egoist, dar care îşi are totuşi motivele în satisfacţia senzorială pe care o dă activitatea. Firile care dezvoltă o asemenea plăcere a acţiunii fac, din punct de vedere exterior, impresia unor idealişti desăvârşiţi, ele se manifestă ca persoane capabile de sacrificiu. Însă, într-un sens mai profund, pe ei îi interesează totuşi sporirea plăcerii senzoriale pe care le-o dă activitatea. Ţin de această regiune multe firi artistice şi firile care se consacră unei activităţi ştiinţifice fiindcă aşa le place. Ceea ce îi înlănţuie pe aceşti oameni de lumea fizică este credinţa că arta şi ştiinţa îşi au raţiunea lor de a fi în asemenea plăceri.

Regiunea a şaptea, aceea a *vieţii sufleteşti* propriu-zise, îl eliberează pe om de ultimele sale înclinaţii către lumea fizic-sensibilă. Fiecare regiune anterioară preia din suflet ceea ce îi este înrudit. Ceea ce mai înconjoară acum spiritul este doar părerea că activitatea sa trebuie să fie consacrată cu totul lumii sensibile. Există personalităţi foarte înzestrate, dar care reflectează aproape exclusiv numai asupra proceselor din lumea fizică. O asemenea credinţă poate fi numită materialistă. Această credinţă trebuie desfiinţată, lucru care se şi întâmplă în regiunea a şaptea. Aici, sufletele văd că în realitatea adevărată nu există obiect pentru credinţa materialistă. Această credinţă a sufletului se topeşte aici aşa cum se topeşte gheaţa la soare. De acum înainte fiinţa sufletească este absorbită de lumea ei, iar spiritul este eliberat de orice cătuşe. El se înalţă în regiunile în care trăieşte numai în ambianţa sa proprie. – Sufletul şi-a îndeplinit misiunea sa pământească de până acum, iar ceea ce mai rămăsese din această misiune ca

o cătuşă pentru spirit s-a desfăcut de el după moarte. Învingând rămăşiţa pământească, sufletul însuşi este redat elementului său.

Din această expunere reiese că trăirile lumii sufleteşti şi, totodată, stările vieţii sufleteşti de după moarte capătă o înfăţişare care repugnă din ce în ce mai puţin sufletului, pe măsură ce omul a stins în sine tot mai mult din ceea ce îi este inerent din legătura pământească cu corporalitatea fizică, prin înrudirea nemijlocită cu aceasta. – În funcţie de condiţiile preliminare pe care le-a creat în viaţa fizică, sufletul va aparţine mai mult sau mai puţin timp uneia sau alteia din regiuni. Acolo unde simte o înrudire, el rămâne până la stingerea acesteia. Unde nu există înrudire, acolo sufletul trece fără să simtă influenţele posibile. Nu am vrut să descriu aici decât trăsăturile de bază ale lumii sufleteşti şi, în linii generale, caracterul vieţii sufletului în această lume. Acelaşi lucru îl vom face şi în descrierile următoare ale lumii spirituale. A stărui asupra altor trăsături ale acestor lumi superioare ar însemna să depăşim limitele pe care trebuie să le păstreze această carte. Căci despre ceea ce poate fi comparat cu raporturile spaţiale şi cu timpul, care aici sunt cu totul altceva decât în lumea fizică, se poate vorbi, într-un fel uşor de înţeles, numai dacă le-am expune într-un mod foarte amănunţit. Unele explicaţii importante în această direcţie se găsesc în cartea mea «Ştiinţa ocultă».

III. Ţara spiritelor

Înainte de a putea urmări spiritul în continuarea peregrinărilor sale, trebuie să observăm mai întâi ţinutul în care intră el: „lumea spiritului”. Această lume este atât de neasemănătoare lumii fizice, încât ceea ce vom spune despre ea va părea fantastic celui care nu vrea să aibă încredere decât în simţurile sale fizice. Şi aici este valabil, într-o măsură mai mare, ceea ce am spus deja la considerarea „lumii sufletelor”, anume că trebuie să ne folosim de comparaţii pentru a o descrie. Căci limbajul nostru, care serveşte mai ales pentru exprimarea realităţii senzorială, nu este tocmai binecuvântat cu expresii care să poată fi aplicate în mod direct „ţării spiritelor”. De aceea formulez rugămintea ca unele din cele ce vor fi exprimate aici să fie înţelese

doar ca *aluzii*. Tot ce este descris aici este atât de diferit de lumea fizică încât nu poate fi redat decât în acest fel. Autorul acestei descrieri este conştient cât de puţin se aseamănă, în realitate, spusele sale cu experienţa făcută în acest domeniu, datorită imperfecţiunii mijloacelor noastre de exprimare adecvate lumii fizice.

Înainte de orice, trebuie subliniat că această lume este ţesută din substanţa (cuvântul „substanţă", fireşte, este întrebuinţat şi el într-un înţeles foarte impropriu) din care se compune gândul uman. Dar, aşa cum trăieşte gândul în om, el este numai o imagine-umbră, o schemă a entităţii sale adevărate. Gândul care apare în capul omului se raportează la entitatea din „ţara spiritelor" ce corespunde acestui gând aşa cum se raportează umbra de pe perete la obiectul real care proiectează această umbră. Când simţul *spiritual* al omului s-a trezit, atunci el percepe cu adevărat această entitate-gând, aşa cum ochiul fizic percepe o masă sau un scaun. El peregrinează într-o ambianţă de fiinţe-gânduri. Ochiul fizic percepe leul, iar *gândirea* îndreptată spre obiectele fizice percepe ideea de leu numai ca pe o schemă, ca pe o imagine-umbră. Ochiul *spiritual* vede în „ţara spiritelor" ideea de leu într-un mod tot atât de real cum vede ochiul fizic leul fizic. Aici ne putem referi din nou la comparaţia folosită în legătură cu „ţara sufletelor". Aşa cum orbului din naştere, după ce a fost operat, lucrurile din jurul său îi apar deodată înzestrate cu noile lor însuşiri de culoare şi de lumină, tot astfel aceluia care învaţă să se folosească de *ochiul* său *spiritual* ambianţa îi apare plină de o lume nouă, de o lume de gânduri *vii* sau de *fiinţe spirituale*. – *În* această lume se află în primul rând *arhetipurile* spirituale ale tuturor lucrurilor şi fiinţelor care există în lumea fizică şi în cea sufletească. Să ne imaginăm tabloul unui pictor care există în spirit înainte de a fi pictat. Avem astfel o similitudine pentru ceea ce vrem să exprimăm aici prin cuvântul *arhetip*. Nu are importanţă dacă pictorul nu are, poate, în capul său un asemenea arhetip, înainte de a picta, şi că acesta se formează abia încetul cu încetul în timpul lucrului. În adevărata „lume a spiritului" există asemenea arhetipuri pentru toate lucrurile, iar obiectele şi entităţile fizice sunt *copiile* acestor arhetipuri. – Este uşor de înţeles că omul care nu se încrede decât în simţurile sale exterioare neagă această lume a arhetipurilor şi afirmă că ele nu ar fi decât abstracţiuni pe care raţiunea analitică şi le formează despre lucrurile fizice; căci

un asemenea om nu poate percepe această lume superioară; el cunoaşte lumea gândurilor numai în abstractismul ei schematic. Nu ştie că cel care vede în spirit este tot atât de familiarizat cu fiinţele spirituale pe cât de familiarizat este el însuşi cu câinele sau cu pisica sa şi că lumea arhetipurilor are o realitate mult mai intensă decât lumea fizic-senzorială.

Fireşte, prima privire în această „ţară a spiritelor" este şi mai buimăcitoare decât cea în lumea sufletească. Căci arhetipurile, în forma lor adevărată, sunt foarte neasemănătoare copiilor lor sensibile. Dar ele sunt tot atât de neasemănătoare şi *umbrelor* lor, gândurile abstracte. – În lumea spirituală totul este într-o activitate continuă, mobilă, într-o neîncetată creaţie. Acolo nu există, ca în lumea fizică, odihnă, oprire pe loc. Căci arhetipurile sunt *entităţi creatoare*. Ele sunt maeştrii constructori a tot ce apare în lumea fizică şi în cea sufletească. Formele lor se schimbă repede şi în fiecare arhetip zace posibilitatea de a îmbrăca nenumărate forme. Ele fac parcă să ţâşnească oarecum din ele înseşi formele deosebite; şi abia a fost produsă o formă, că arhetipul se şi pregăteşte să lase să izvorască o alta din sine. Arhetipurile au între ele afinităţi mai mari sau mai mici. Ele nu acţionează separat. Unul are nevoie de ajutorul celuilalt pentru activitatea sa creatoare. Adesea lucrează împreună nenumărate arhetipuri, pentru ca în lumea sufletească sau fizică să poată lua naştere o entitate sau alta.

În afară de ceea ce poate fi perceput în această „ţară a spiritelor" prin „vedere spirituală", mai există şi altceva, care poate fi considerat ca o trăire a „auzului spiritual". Îndată ce „clarvăzătorul" se ridică din ţara sufletelor în aceea a spiritelor, arhetipurile percepute devin şi *sonore*. Această „sonoritate" este un proces pur spiritual. Trebuie să ne-o imaginăm fără a fi asociată cu un sunet fizic. Observatorul se simte ca într-o mare de sunete. Şi în aceste sunete, în aceste sonorităţi spirituale, se exprimă entităţile lumii spirituale. În acordurile lor, în armoniile, în ritmurile şi melodiile lor, se exprimă legile primordiale ale existenţei lor, legăturile şi afinităţile lor reciproce. Tot ce percepe raţiunea în lumea fizică drept lege, drept idee, se revelează „urechii spirituale" ca element spiritual-muzical. (De aceea pitagoricienii numeau această percepţie a lumii spirituale „muzica sferelor". Pentru cel ce posedă „urechea spirituală", această „muzică a sferelor"

nu este ceva imaginat, alegoric, ci o realitate *spirituală* bine cunoscută lui.) Dacă vrem să ne facem o idee despre această „muzică spirituală”, trebuie să înlăturăm orice reprezentare despre muzica sensibilă, aşa cum o percepem cu „urechea fizică”. Aici este vorba despre o „percepţie *spirituală*”, aşadar despre o percepţie care trebuie să rămână mută pentru „urechea senzorială”. Pentru simplificare, în următoarea descriere a „ţării spiritelor” vom lăsa la o parte orice aluzie la această „muzică spirituală”. Ajunge ca cititorul să-şi reprezinte că tot ce se descrie ca „imagine”, ca „lumină”, este, în acelaşi timp, şi *sonoritate*. Fiecărei culori, fiecărei percepţii luminoase îi corespunde un sunet spiritual, şi fiecărei combinaţii de culori îi corespunde o armonie, o melodie ş.a.m.d. Trebuie să ne reprezentăm că şi acolo unde domneşte sunetul, nu încetează perceperea „ochiului spiritual”. Sunetul nu face decât să se adauge luminii. Astfel, acolo unde în paginile ce urmează vom vorbi despre „arhetipuri”, „imagini primordiale”, lor trebuie să le adăugăm în gând „sunetele primordiale”. Se mai adaugă şi alte percepţii care se pot desemna, prin analogie, drept „gust spiritual” ş.a.m.d. Totuşi nu vom stărui aici asupra acestor procese, deoarece scopul nostru este să trezim o imagine despre „ţara spiritelor” prin câteva percepţii din ansamblul percepţiilor posibile în acest domeniu.

În primul rând este necesar să deosebim diferitele categorii de arhetipuri. Şi în „ţara spiritelor” trebuie să distingem un număr de trepte sau regiuni, pentru a ne putea orienta. Dar, ca şi în „lumea sufletelor”, nu trebuie să ne imaginăm aceste regiuni ca straturi suprapuse, ci ca regiuni ce se întrepătrund şi se întreţes. *Prima regiune* conţine arhetipurile lumii fizice, în măsura în care această lume nu este înzestrată cu viaţă. Aici se găsesc arhetipurile mineralelor, apoi acelea ale plantelor; însă acestea numai în măsura în care sunt pur fizice; aşadar în măsura în care nu luăm în considerare viaţa din ele. De asemenea întâlnim aici şi formele fizice ale animalelor şi ale oamenilor. Cu aceasta nu a fost epuizat tot ceea ce se află în această regiune; aici vrem doar să o ilustrăm prin câteva exemple mai la îndemână. – Această regiune formează baza „ţării spiritelor”. Ea poate fi comparată cu partea solidă a Pământului nostru fizic; formează masa continentală a „ţării spiritelor”. Legătura ei cu lumea fizică nu se poate exprima decât prin comparaţie. Ne putem face o idee despre

ea prin cele ce urmează: Să ne imaginăm un spațiu limitat, plin cu cele mai felurite corpuri fizice. Şi acum să ne imaginăm că aceste corpuri fizice au dispărut, lăsând în locul lor spații goale, care au păstrat formele lor. Dar spațiile dintre ele să ni le imaginăm pline de cele mai variate forme, care stau în cele mai variate raporturi cu corpurile de mai înainte. – Cam acesta ar fi aspectul regiunii celei mai de jos a lumii arhetipurilor. În ea există, ca „spații goale", lucrurile şi ființele care se încorporează în lumea fizică. Iar în spațiile dintre ele se desfăşoară activitatea mobilă a arhetipurilor (şi a „muzicii spirituale"). Când se produce întruparea fizică, spațiile goale se umplu, ca să spunem aşa, cu substanță fizică. Cel care ar contempla acest spațiu cu ochiul fizic şi în acelaşi timp cu ochiul spiritual, ar vedea corpurile fizice şi ar vedea între ele activitatea mobilă a arhetipurilor creatoare. – Regiunea *a doua* a „țării spiritelor" conține arhetipurile vieții. Dar această viață formează aici o unitate desăvârşită. Ea străbate lumea spiritului ca un element fluid, asemănător sângelui, pulsând pretutindeni. O putem compara cu marea şi cu apele pământului fizic. Fireşte, repartiția ei se aseamănă mai mult cu aceea a sângelui din corpul animal decât cu aceea a mărilor şi a fluviilor. Această a doua treaptă a „țării spiritelor" s-ar putea numi viața curgătoare, formată din substanță-gând. În acest element se cuprind puterile originare creatoare a tot ce apare ca ființă vie în realitatea fizică. Aici se vede că viața este o unitate şi că viața din om este înrudită cu viața tuturor celorlalte creaturi.

Drept *a treia* regiune a „lumii spiritelor" trebuie să desemnăm arhetipurile a tot ce este sufletesc. Aici ne aflăm într-un element mult mai fin şi mai subtil decât în primele două regiuni. El ar putea fi numit, prin comparație, *atmosfera „*țării spiritelor". Tot ce se petrece în sufletele din celelalte două lumi îşi are aici corespondentul său spiritual. Toate senzațiile, sentimentele, instinctele, pasiunile ş.a.m.d. există aici încă o dată în mod spiritual. Procesele din această atmosferă corespund suferințelor şi bucuriilor creaturilor din celelalte lumi. Aici dorul unui suflet uman apare ca o uşoară adiere; o izbucnire pătimaşă, ca un vânt furtunos. Cel care poate ajunge la o reprezentare a celor considerate aici, acela pătrunde adânc în suspinul oricărei creaturi asupra căreia îşi îndreaptă atenția. Aici se poate vorbi, de pildă, de furtuni violente însoțite de fulgere şi de tunete bubuitoare; şi dacă

cercetăm acestea mai îndeaproape, aflăm că în asemenea „furtuni spirituale” se exprimă pasiunile unei bătălii care se desfăşoară pe Pământ.

Arhetipurile regiunii *a patra* nu se referă direct la celelalte lumi. Dintr-un anumit punct de vedere, ele sunt entități care domnesc asupra arhetipurilor primelor trei regiuni şi care mijlocesc legăturile dintre ele. De aceea, ele sunt preocupate cu ordonarea şi gruparea acestor arhetipuri subordonate. Aşadar, de la această regiune porneşte o activitate mai cuprinzătoare decât de la regiunile inferioare.

Regiunile *a cincea, a şasea* şi *a şaptea* se deosebesc în mod esențial de cele precedente. Căci entitățile care se găsesc în ele dau arhetipurilor din regiunile inferioare *impulsurile* pentru activitatea ce o desfăşoară. În aceste entități se găsesc puterile creatoare ale arhetipurilor înseşi. Cel ce se poate ridica în aceste regiuni face cunoştință cu „*intențiile*”* care stau la temelia lumii noastre. Ca puncte-germen vii se află aici arhetipurile, gata să preia cele mai variate forme de ființe-gânduri. Când aceste puncte-germen sunt conduse în regiunile inferioare, atunci ele încolțesc, ca să spunem aşa, şi se prezintă în formele cele mai felurite. Ideile prin care spiritul uman se manifestă creator în lumea fizică, sunt reflexul, sunt umbra acestor ființe-gânduri-germeni ale lumii spirituale superioare. Observatorul înzestrat cu „urechea spirituală”, când se ridică din regiunile inferioare ale „țării spiritelor” în aceste regiuni superioare, observă cum sonoritățile şi sunetele se transformă într-un „limbaj spiritual”. El începe să perceapă „Cuvântul spiritual”, prin care lucrurile şi entitățile îşi exprimă natura lor, nu numai prin muzică, ci şi prin „cuvinte”. Ele îi împărtăşesc ceea ce în ştiința spirituală se poate numi „*numele lor eterne*”.

Trebuie să ne reprezentăm că aceste ființe-gânduri-germeni sunt de natură complexă. Numai învelişul germenului, ca să zicem aşa, este luat din elementul lumii gândurilor. Şi acesta învăluie adevăratul *miez de viață*. Cu aceasta am ajuns la limita celor „trei lumi”, căci *miezul* descinde din lumi şi mai înalte. Când, într-un capitol prece-

* Reiese în mod firesc, din cele spuse despre dificultățile pe care le întâmpinăm cu expresiile limbii, că termeni ca „intenții” nu sunt luați decât ca „simboluri”. Aici nu este vorba de o reluare a vechii „doctrine a finalității”.

dent, am descris omul în părțile sale constitutive, am menționat pentru el acest „miez al vieții” şi am indicat „Spiritul vieții” şi „Omul-spirit” drept părți componente ale sale. Există miezuri de viață asemănătoare şi pentru alte entități cosmice. Ele provin din lumi superioare şi sunt transpuse în cele trei lumi despre care am vorbit pentru a-şi îndeplini acolo misiunile lor. – Vom urmări acum pelerinajul spiritului uman prin „țara spiritelor”, între două întrupări sau încarnări. Atunci vor reieşi şi mai limpede raporturile şi particularitățile acestei „țări”.

IV. Spiritul în țara spiritelor după moarte

După ce spiritul omului, în drumul pe care-l face între două întrupări, a trecut prin „lumea sufletelor”, el păşeşte în „țara spiritelor”, pentru a rămâne aici până ce este matur pentru o nouă existență trupească. Sensul acestui popas în „țara spiritelor” nu poate fi înțeles decât dacă ştim să interpretăm în mod just misiunea pelerinajului omului prin viață, prin întruparea sa. Atât timp cât omul este încorporat într-un trup fizic, el acționează şi creează în lumea fizică. Şi el acționează şi creează în ea în calitate de *ființă spirituală*. El imprimă formelor fizice, substanțelor şi forțelor fizice ceea ce inventează şi desăvârşeşte spiritul său. Aşadar, ca sol al lumii spirituale, el trebuie să incorporeze spiritul în lumea fizică. Omul poate acționa în lumea fizică numai prin faptul că se întrupează. El trebuie să-şi însuşească trupul fizic ca pe un instrument, pentru a acționa prin cele corporale asupra lumii corporale şi pentru ca ceea ce este corporal să poată acționa asupra lui. Dar cel ce acționează prin această corporalitate fizică a omului este *spiritul*. De la acesta pornesc *intențiile*, direcțiile pentru acționarea în lumea fizică. – Însă atât timp cât spiritul acționează în trupul fizic, el nu poate trăi ca spirit în adevărata sa formă. El poate doar să lumineze, ca să spunem aşa, prin *vălul* existenței *fizice*. Şi anume, viața de gândire a omului aparține, în realitate, lumii spirituale; dar aşa cum apare ea în existența fizică, adevărata ei formă este voalată. Se mai poate spune că viața de gândire a omului fizic este o imagine de umbră, un reflex al adevăratei entități spiritua-

le de care aparţine. Astfel, în timpul vieţii fizice, spiritul intră în interacţiune cu lumea corporală pământească, pe baza corpului fizic. Deşi una din misiunile spiritului uman, atât timp cât trece din întrupare în întrupare, este tocmai să acţioneze asupra lumii fizice corporale, el nu şi-ar putea îndeplini totuşi această misiune în mod corespunzător, dacă ar trăi numai în existenţa trupească. Căci intenţiile şi ţelurile misiunii pământeşti nu se formează şi nu se câştigă în cadrul întrupării pământeşti, aşa cum planul unei case nu ia naştere pe şantierul unde lucrează muncitorii. Şi după cum acest plan este elaborat în biroul arhitectului, tot astfel ţelurile şi intenţiile activităţii creatoare de pe Pământ se configurează în „ţara spiritelor". – Spiritul omului trebuie să trăiască mereu în această ţară între două întrupări, pentru a putea porni la lucru în viaţa fizică înarmat cu ceea ce îşi aduce de acolo. Aşa cum arhitectul elaborează în camera sa de lucru planul casei după legile arhitecturii şi după alte legi, fără să întrebuinţeze cărămizi şi mortar, tot astfel şi arhitectul creaţiilor umane, spiritul, sau Sinea superioară, trebuie să dezvolte, în „ţara spiritelor", facultăţile şi ţelurile conforme cu legile acestei ţări, pentru a le transpune apoi în lumea pământească. Numai dacă spiritul uman poposeşte în mod repetat în domeniul care îi este propriu, va putea aduce spiritul, prin intermediul instrumentelor fizic-corporale, în lumea pământească. – Pe scena lumii fizice, omul învaţă să cunoască însuşirile şi forţele lumii fizice. În timpul activităţii sale creatoare el acumulează experienţă în legătură cu cerinţele pe care lumea fizică le impune celui ce vrea să activeze în ea. El învaţă oarecum să cunoască însuşirile substanţei în care vrea să-şi încorporeze gândurile şi ideile. Gândurile şi ideile înseşi, nu le poate absorbi din substanţe. Aşadar lumea pământească este scena activităţii creatoare şi, în acelaşi timp, a *învăţării*. În „ţara spiritelor", cele învăţate sunt transformate apoi în facultăţi vii ale spiritului. Pentru a înţelege mai bine acest lucru, putem duce mai departe comparaţia de mai sus. Arhitectul face planul unei case. Acest plan este executat. Cu această ocazie arhitectul face cele mai variate experienţe. Toate aceste experienţe îi perfecţionează facultăţile. Când va elabora următorul plan, toate aceste experienţe se revarsă în el. Şi acest nou plan va apărea îmbogăţit, faţă de primul, cu toate câte le-a învăţat din lucrarea sa precedentă. Tot aşa se întâmplă şi cu vieţile succesive ale omului. În

intervalul dintre întrupări, spiritul trăieşte în propriul său domeniu. El se poate consacra cu totul cerințelor vieții spirituale; eliberat de corporalitatea fizică, el se dezvoltă în toate direcțiile şi introduce în această dezvoltare roadele experiențelor din viețile sale anterioare. Astfel, privirea îi este îndreptată în permanență spre scena misiunilor sale pământeşti şi el lucrează în felul acesta, necontenit, în a urmării Pământul – în măsura în care acesta formează locul acțiunilor sale – în privința evoluției necesară acestuia. El lucrează asupra sa pentru ca la fiecare întrupare să-şi poată îndeplini îndatoririle sale, corespunzător stării Pământului, în cadrul transformărilor terestre. Desigur, aceasta nu este decât o imagine *generală* a vieților succesive ale omului. Şi realitatea nu va concorda niciodată întocmai cu această imagine, ci numai până la un anumit punct. O viață următoare a unui om poate, după împrejurări, să fie cu mult mai puțin desăvârşită decât o viață anterioară. Dar, în linii mari, astfel de neregularități se nivelează, în cadrul anumitor limite, pe parcursul vieților succesive.

Spiritul se dezvoltă în „țara spiritelor" prin faptul că omul se integrează în diferitele regiuni ale acestei țări. Propria sa viață se contopeşte succesiv cu aceste regiuni; el preia temporar însuşirile lor. Acestea îi străbat ființa cu ființa lor, pentru ca astfel fortificat să poată activa în viața pământească. – În prima regiune a „țării spiritelor", omul este înconjurat de arhetipurile spirituale ale lucrurilor pământeşti. În timpul vieții pământeşti, el nu cunoaşte decât umbrele acestor arhetipuri, pe care le cuprinde în gândurile sale. Ceea ce pe Pământ este doar *gândit*, aici, în această regiune, este *trăit*. Omul păşeşte printre gânduri, dar aceste gânduri sunt *entități reale*. Ceea ce a perceput cu simțurile sale în timpul vieții pământeşti, acționează acum asupra lui sub formă de gând. Dar gândul nu apare ca o umbră care se ascunde în spatele lucrurilor, ci este realitate plină de viață care creează lucrurile. Aici, omul se află în atelierul gândurilor, ca să spunem aşa, în care se formează şi se plăsmuiesc lucrurile pământeşti. Căci în „țara spiritului" totul este activitate şi mişcare plină de viață. Aici, lumea gândurilor lucrează, ca lume de ființe vii, creatoare şi plăsmuitoare. Aici se vede cum *se plăsmuieşte* ceea ce am trăit în existența pământească. Aşa cum în trupul fizic trăim lucrurile fizice ca realitate, tot astfel, ca spirit, trăim acum drept realitate puterile spirituale plăsmuitoare. Printre ființele-gânduri care există aici se

află şi gândul propriei noastre corporalităţi fizice. Ne simţim departe de ea. Simţim ca făcând parte din noi doar entitatea spirituală. Şi când, ca în amintire, conştientizăm trupul depus nu ca pe ceva fizic, ci ca pe o fiinţă-gând, atunci, în contemplare, iese în evidenţă apartenenţa sa la lumea exterioară. Învăţăm să-l considerăm ca pe ceva aparţinând lumii exterioare, ca fiind o parte componentă a lumii exterioare. Prin urmare, nu mai despărţim corpul *nostru* fizic de restul lumii exterioare, în ideea că ar fi ceva mai apropiat de propria noastră Sine. Simţim că întreaga lume exterioară formează o unitate ce cuprinde în sine şi propriile noastre întrupări fizice. Propriile noastre întrupări se contopesc aici cu restul lumii, formând o unitate. Astfel, noi privim arhetipurile realităţii fizice trupeşti ca pe o unitate, din care am făcut parte şi noi înşine. Astfel încât, încetul cu încetul, ajungem să cunoaştem, prin observaţie, înrudirea şi unitatea noastră cu lumea înconjurătoare. Învăţăm să ne spunem: Ceea ce văd răspândit în jurul meu, am fost cândva eu însumi. – Dar acest gând este unul din gândurile fundamentale ale vechii înţelepciuni indiene cuprinse în Vedanta. „Înţeleptul" îşi însuşeşte încă din timpul vieţii pământeşti ceea ce ceilalţi oameni nu vieţuiesc decât după moarte, şi anume conceperea gândului că el însuşi este înrudit cu toate lucrurile, a gândului: „Acestea eşti tu". În viaţa pământească, acesta este un ideal căruia îi putem consacra viaţa de gândire; în „ţara spiritelor", este o realitate nemijlocită care devine pentru noi tot mai limpede, prin experienţă spirituală. – Şi în această ţară omul însuşi devine tot mai conştient de faptul că el aparţine, conform fiinţei sale adevărate, lumii spirituale. El se percepe ca spirit printre spirite, ca o parte a spiritelor originare şi va simţi răsunând în sine însuşi cuvântul Spiritului originar: „Eu sunt Spiritul originar". (Înţelepciunea cuprinsă în Vedanta spune: „Eu sunt Brahman", adică eu fac parte din fiinţa originară, din care purced toate fiinţele.) – Vedem aşadar că ceea ce în viaţa pământească nu este decât gând cu caracter de umbră, spre care tinde orice înţelepciune, este trăire nemijlocită în „ţara spiritelor". Mai mult chiar, în timpul vieţii pământeşti, aceste lucruri pot fi *gândite* numai *pentru că* ele există ca realitate în existenţa spirituală.

Astfel, în timpul existenţei sale spirituale, omul priveşte de pe un plan mai înalt şi ca din afară relaţiile şi faptele în mijlocul cărora a trăit în timpul vieţii pământeşti. Şi aşa, în regiunea cea mai de jos a

„țării spiritelor”, omul are astfel de trăiri în privința raporturilor terestre, nemijlocit legate de realitatea corporală fizică. – Omul se naşte pe Pământ într-o familie, într-un popor; el trăieşte într-o anumită țară. Existența sa pământească este determinată de toate aceste relații. Deoarece aduce cu sine relațiile în lumea fizică, el întâlneşte un prieten sau altul. Întreprinde o lucrare sau alta. Toate acestea determină relațiile vieții sale pământeşti. Toate acestea îl întâmpină, în cursul vieții sale, în prima regiune a „țării spiritelor” ca entitate-gând *vie*. Într-un anumit fel, el trăieşte încă o dată toate aceste lucruri. Dar le retrăieşte din punct de vedere activ-spiritual. Dragostea de familie pe care a exercitat-o, prietenia pe care a dăruit-o, acestea devin vii în lăuntrul său, iar facultățile lui se amplifică în această direcție. Acea parte din spiritul omului care acționează ca putere de iubire față de familie şi prieteni se fortifică. Iar mai târziu el revine în existența pământească drept om mai desăvârşit în această privință. – Într-un fel, relațiile vieții de toate zilele de pe Pământ sunt cele care se maturizează, ca roade, în această cea mai de jos regiune a „țării spiritelor”; iar acea parte din om care este absorbită în întregime, cu interesele ei, în aceste relații de fiecare zi, se va simți înrudită cu această regiune, în cea mai mare parte a vieții spirituale dintre două întrupări. – În lumea spirituală regăsim oamenii cu care am trăit în lumea fizică. Aşa cum se desprinde de suflet ceea ce-şi însuşise datorită trupului fizic, tot aşa se desprinde şi legătura prin care în viața fizică se leagă două suflete, de condițiile care nu au sens şi eficacitate decât în lumea fizică. Dar, totuşi, se continuă după moarte în cadrul lumii spirituale tot ceea ce a fost în lumea fizică suflet pentru suflet. Este firesc ca expresiile potrivite pentru a exprima relațiile fizice să nu poată reda decât inexact cele ce se petrec în lumea spirituală. Dar, în măsura în care ținem seama de acest lucru, se poate spune, pe drept cuvânt, că sufletele care în viața fizică îşi aparțin unul altuia, se regăsesc în lumea spirituală, pentru a-şi continua acolo, în mod corespunzător, viața lor comună. – Regiunea următoare este aceea în care *viața comună* lumii pământeşti curge ca o entitate-gând, am putea zice, ca elementul fluid al „țării spiritelor”. Atât timp cât privim lumea în întrupare fizică, viața ne apare legată de diferitele *viețuitoare*. În „țara spiritelor”, ea este desfăcută de ele şi curge oarecum ca un sânge al vieții prin întreaga țară. Este unitatea

vie, prezentă în toate. În timpul vieții sale pământeşti, omului nu îi apare decât un reflex al acesteia. Şi acest reflex se exprimă în orice formă de venerație pe care omul o poartă întregului, unității şi armoniei lumii. Viața *religioasă* a oamenilor provine din acest reflex. Omul îşi dă seama în ce măsură sensul general al existenței nu constă în cele trecătoare, izolate. El consideră cele trecătoare drept un „simbol", o copie a ceva veşnic, a unei unități armonioase. Priveşte plin de venerație şi adorație spre această unitate. El îi oficiază acte cultice religioase. – În „țara spiritelor" nu apare reflexul, ci forma ei adevărată, ca entitate-gând vie. Aici, omul se poate contopi cu adevărat cu unitatea pe care a venerat-o pe Pământ. Roadele vieții religioase şi tot ce se leagă de ea se manifestă în această regiune. Prin experiența sa spirituală, omul înțelege acum că soarta sa personală nu trebuie despărțită de comunitatea din care face parte. Facultatea de a se recunoaşte ca membru al unui întreg se dezvoltă în această regiune. Sentimentele religioase, toate câte în viață au năzuit în om spre o morală pură, nobilă, vor scoate putere din această regiune în decursul unei bune părți din popasul pe care îl face omul în lumea spirituală. Şi omul se va reîntrupa cu facultăți sporite în această direcție.

În timp ce în prima regiune am întâlnit sufletele de care am fost legați în viața fizică trecută prin cele mai apropiate legături ale lumii fizice, cu a doua regiune intrăm în domeniul tuturor acelora cu care ne-am simțit uniți într-un sens mai larg: printr-o venerație comună, printr-o credință comună ş.a.m.d. Trebuie să subliniem că trăirile spirituale din regiunile anterioare continuă şi în cele următoare. Aşa încât omul *nu* este smuls din legăturile pe care le are cu familia, cu prietenii, atunci când intră în viața regiunii a doua şi a celor următoare. – Mai trebuie să menționăm că regiunile „țării spiritelor" nu sunt despărțite unele de altele asemenea unor „compartimente"; ele se întrepătrund şi omul simte că trăieşte într-o regiune nouă nu pentru că a „pătruns" în ea în mod exterior, pe o cale oarecare, ci pentru că şi-a dobândit facultățile lăuntrice de a percepe ceea ce mai înainte nu putea percepe.

Regiunea a treia a „țării spiritelor" conține arhetipurile lumii sufleteşti. Tot ce trăieşte în această lume există aici ca entitate-gând vie. Aici găsim arhetipurile poftelor, dorințelor, sentimentelor ş.a.m.d. Dar aici, în lumea spiritelor, nu rămâne nici cea mai slabă

urmă de egoism legată de cele sufleteşti. După cum în a doua regiune tot ce este viață formează o unitate, tot astfel, în regiunea a treia, tot ce este poftă, dorință, tot ce este plăcere şi neplăcere formează o unitate. Pofta, dorința altuia, nu se deosebesc de pofta şi dorința mea. Senzațiile şi sentimentele tuturor ființelor sunt o lume comună, care cuprinde şi învăluie tot restul, aşa cum atmosfera fizică învăluie Pământul. Această regiune este oarecum atmosfera „țării spiritelor". Aici vor aduce roade toate acțiunile pe care omul le-a săvârşit pe Pământ în slujba comunității, dintr-un sentiment de devotament pentru semenii săi. Căci prin această slujire, prin acest devotament, el a trăit într-un reflex al regiunii a treia a „țării spiritelor". Marii binefăcători ai omenirii, naturile devotate, ființele care fac mari servicii comunităților, şi-au dobândit facultățile necesare în acest sens în această regiune, după ce în vieți anterioare şi-au cucerit dreptul la o înrudire specială cu aceasta.

Se vede în mod clar că cele trei regiuni ale „țării spiritelor" pe care le-am descris se află într-o anumită relație cu lumile subordonate, şi anume cu lumea fizică şi cu lumea sufletească. Căci ele conțin arhetipurile, ființele-gânduri vii care preiau în aceste lumi existență corporală sau sufletească. Abia regiunea a patra este „țara propriu-zisă a spiritelor". Dar nici ea nu este încă aşa în sensul deplin al cuvântului. Ea se deosebeşte de cele trei regiuni inferioare prin faptul că în acestea se întâlnesc arhetipurile acelor relații fizice şi sufleteşti pe care omul le găseşte în lumea fizică şi în lumea sufletească, înainte ca el însuşi să intervină în aceste lumi. Condițiile vieții de toate zilele se leagă de lucrurile şi de ființele pe care omul le găseşte în lume; lucrurile trecătoare ale *acestei* lumi îi îndreaptă privirea spre cauza lor originară eternă; şi nici creaturile celorlalte regnuri, spre care se îndreaptă simțurile sale dezinteresate, nu există prin om. Dar prin el există în lume creațiile artistice şi cele ştiințifice, creațiile tehnicii, ale statului ş.a.m.d., într-un cuvânt, toate câte le integrează el lumii, ca opere originale ale spiritului său. Fără contribuția lui, în lume nu ar exista cópii fizice ale tuturor acestor lucruri. Arhetipurile acestor creații pur umane se găsesc în regiunea a patra a „țării spiritelor". – Tot ce elaborează omul în viața fizică drept rezultate ştiințifice, idei şi forme artistice, gânduri ale tehnicii, îşi poartă roadele în această a patra regiune. De aceea artiştii, savanții, marii inventatori

îşi scot impulsurile din această regiune în timpul popasului pe care îl fac în „ţara spiritelor” şi îşi potenţează aici geniul lor, pentru ca într-o întrupare viitoare să poată contribui, într-o măsură şi mai mare, la progresul culturii umane. – Dar să nu ne închipuim că această regiune a patra a „ţării spiritelor” are însemnătate numai pentru oamenii cu totul proeminenţi. Ea are însemnătate pentru *toţi* oamenii. Tot ce îl preocupă pe om în viaţa lui fizică dincolo de sfera vieţii cotidiene, dorinţelor şi voinţei îşi are izvorul în *această* regiune. Dacă omul nu ar trece prin ea în răstimpul dintre moarte şi o nouă naştere atunci, într-o viaţă următoare, el nu ar avea nici un interes să depăşească cercul strâmt al vieţii sale personale şi să-l conducă spre general-uman. – Am spus mai sus că nici această regiune nu se poate numi, în *deplinul* înţeles al cuvântului, „ţara propriu-zisă a spiritelor”. Aceasta se întâmplă din cauză că starea în care oamenii au părăsit evoluţia culturii pe Pământ influenţează existenţa lor spirituală. Ei nu se pot bucura în „ţara spiritelor” decât de roadele acţiunilor pe care le-a fost posibil să le realizeze conform înzestrării lor şi potrivit gradului de evoluţie al poporului, al statului în care s-au născut ş.a.m.d.

În regiunile şi mai înalte ale „ţării spiritelor”, spiritul omului se desface de orice cătuşe pământeşti. El se ridică în „ţara propriu-zisă a spiritelor”, unde viţuieşte intenţiile şi ţelurile pe care spiritul şi le-a stabilit referitor la viaţa pământească. Tot ce s-a realizat deja în lume nu aduce în existenţă cele mai înalte ţeluri şi intenţii decât într-o copie mai mult sau mai puţin imperfectă. Fiecare cristal, fiecare arbore, fiecare animal şi chiar tot ce se realizează în domeniul creaţiei umane, toate acestea nu sunt decât cópii ale intenţiilor spiritului. Şi, în timpul întrupărilor sale, omul nu poate avea ca punct de plecare decât aceste cópii imperfecte ale intenţiilor şi ale ţelurilor desăvârşite. Astfel omul însuşi nu poate fi, într-una din întrupările sale, decât o asemenea copie a ceea ce se intenţionează cu el în împărăţia spiritului. Ceea ce este el propriu-zis, ca spirit în „ţara spiritelor”, apare abia atunci când se ridică, în timpul dintre două întrupări, în regiunea a cincia a „ţării spiritelor”. Ceea ce este el aici este cu adevărat el însuşi. Este ceea ce, în multiplele sale întrupări, îmbracă o existenţă exterioară. În această regiune, adevărata Sine a omului se poate dezvolta liberă în toate direcţiile. Şi această Sine este, aşadar, ceea ce

reapare drept unic în fiecare nouă încorporare. Această Sine aduce cu ea facultățile care s-au dezvoltat în regiunile inferioare ale „țării spiritelor”. Ea poartă aşadar roadele vieților anterioare în viețile următoare. Ea este purtătorul rezultantelor întrupărilor trecute.

Aşadar atunci când trăieşte în regiunea a cincia a „țării spiritelor”, Sinea se află în împărăția intențiilor şi a țelurilor. Aşa cum arhitectul învață din imperfecțiunile construcțiilor sale, şi aşa cum în noile sale planuri el nu preia decât ceea ce a reuşit să transforme în perfecțiune din aceste imperfecțiuni, tot astfel şi Sinea omului elimină în regiunea a cincia acea parte din rezultantele vieților trecute care este legată de imperfecțiunile lumii inferioare, şi rodniceşte intențiile „țării spiritelor”, cu care trăieşte de acum înainte, cu rezultantele vieților sale anterioare. – Este clar că puterea pe care omul o poate scoate din această regiune va depinde de cât de multe rezultate a dobândit Sinea în timpul întrupărilor sale, rezultate care să fie demne de a fi primite în lumea intențiilor. Sinea care în timpul existenței pământeşti a căutat să realizeze, printr-o viață de gândire vie sau prin iubire înțeleaptă şi activă, intențiile spiritului, poate primi mult de la această regiune. În schimb, acea Sine care a trăit cu totul absorbită de existența de toate zilele, care nu a trăit decât pentru ceea ce este trecător, acea Sine nu a semănat semințe care să poată juca un rol în intențiile ordinii eterne a lumii. Numai puținul pe care l-a înfăptuit dincolo de interesele de toate zilele se poate dezvolta ca rod în aceste regiuni superioare ale „țării spiritelor”. Dar nu trebuie să ne imaginăm că aici ar fi vorba de nişte fapte care au ca rezultat „celebritatea pământeană” sau ceva asemănător. Nu, dimpotrivă, este vorba de orice faptă care, în cercul de viață cel mai restrâns, a putut dezvolta în noi conştiența că fiecare lucru în parte îşi are însemnătatea sa pentru cursul devenirii veşnice a existenței. Trebuie să ne obişnuim cu gândul că în această regiune omul trebuie să judece altfel decât judecă în lumea fizică. Dacă, de pildă, a dobândit prea puține afinități cu această regiune a cincia, atunci în el ia naştere un imbold puternic de a-şi întipări pentru viața sa pământească următoare un impuls care să facă să iasă la lumină, în *destinul* (karma) acestei vieți, *efectele* corespunzătoare acestor lipsuri. Ceea ce va apărea apoi, în viața pământească viitoare, ca destin dureros privit din punctul de vedere al acestei vieți – care poate fi chiar profund deplâns –, apare pentru om, în această regiune

a „țării spiritelor”, ca fiindu-i întru totul necesar. – Deoarece în regiunea a cincia omul trăieşte în Sinea sa propriu-zisă, el este de asemenea ridicat din tot ceea ce l-a învăluit în timpul întrupărilor sale, provenind din lumile inferioare. El este ceea ce a fost întotdeauna, şi ceea ce va fi mereu în cursul întrupărilor sale. El trăieşte în întreţeserea intenţiilor care există pentru aceste întrupări şi pe care le încorporează în propria sa Sine. El priveşte înspre propriul său trecut şi simte că tot ce a viețuit în acesta va fi preluat în intențiile pe care urmează să le împlinească în viitor. În el apare, ca o străfulgerare, un fel de amintire a vieților sale anterioare şi o viziune profetică a vieților sale ulterioare. – Vedem cum ceea ce am numit în această scriere „Sinea spirituală”, în măsura în care este dezvoltată, trăieşte în această regiune în realitatea adecvată ei. Ea se dezvoltă şi se pregăteşte pentru ca într-o nouă întrupare să facă posibilă înfăptuirea intențiilor spirituale în realitatea pământească.

Când, după o serie de poposiri în „țara spiritelor”, „Sinea spirituală” a ajuns destul de evoluată ca să se poată mişca în toată libertatea în această țară, ea îşi va căuta tot mai mult aici adevărata sa patrie. Viața în spirit îi va deveni tot atât de familiară, pe cât îi este de familiară omului pământesc viața în realitatea fizică. Punctele de vedere ale țării spiritelor vor acționa de acum înainte în mod hotărâtor pentru Sinea spirituală şi ea le va adopta, în mod mai mult sau mai puțin conştient, în existențele sale pământeşti următoare. Această Sine se va putea simți drept parte componentă a ordinii cosmice divine. Ea nu este atinsă, în entitatea sa cea mai lăuntrică, de limitele şi de legile vieții pământeşti. Puterea de a împlini tot ceea ce realizează îi vine din lumea spirituală. Dar lumea spirituală este o unitate. Cel care trăieşte în ea ştie în ce fel veşnicia a creat cele trecute şi el poate să hotărască, din această veşnicie, direcția viitorului. Privirea asupra trecutului se extinde şi devine desăvârşită. Omul care a atins această treaptă îşi fixează el însuşi țeluri pe care urmează să le realizeze într-o întrupare viitoare. El îşi influențează din „țara spiritelor” viitorul în aşa fel încât acesta să decurgă în sensul adevărului şi al spiritului. Între două întrupări, omul se află în prezența tuturor acelor ființe sublime în fața privirii cărora înțelepciunea divină apare dezvăluită. Căci el a urcat treapta de pe care o poate înțelege. – În cea de-a şasea regiune a „țării spiritelor”, omul va realiza în toate acțiunile sale ceea

ce este cel mai adecvat *adevăratei esenţe a lumii*. Căci el nu va putea căuta ceea ce îi este lui de folos, ci va căuta numai ceea ce trebuie să se întâmple conform mersului just al ordinii lumii. – Cea de-a şaptea regiune a ţării spiritelor duce la hotarul celor „trei lumi". Aici, omul se află în prezenţa „miezurilor de viaţă" care sunt transpuse din lumi şi mai înalte în cele trei lumi ce le-am descris, pentru a-şi îndeplini aici misiunea lor. Când omul a atins hotarul celor trei lumi, atunci el se recunoaşte în propriul său miez de viaţă. Acest fapt îi aduce dezlegarea enigmelor acestor trei lumi. El cuprinde aşadar cu privirea întreaga viaţă a acestor lumi. Facultăţile sufleteşti prin care sufletul poate avea în lumea spirituală trăirile descrise mai sus nu sunt conştiente în împrejurările obişnuite ale vieţii fizice. Ele lucrează în adâncurile lor inconştiente la organele trupeşti care duc la conştienţa lumii fizice. Şi tocmai acesta este motivul pentru care rămân imperceptibile pentru *această* lume. Nici ochiul nu se vede *pe sine*, pentru că în el lucrează forţele care fac ca alte lucruri să devină vizibile. Dacă vrem să judecăm în ce măsură o viaţă umană, care se scurge între naştere şi moarte, poate fi rezultatul vieţilor pământeşti anterioare, trebuie să luăm în considerare faptul că un punct de vedere, situat în cadrul acestei vieţi şi care pare firesc pentru început, nu oferă nici o posibilitate de judecare. Pentru un asemenea punct de vedere, o viaţă pământească poate să ne pară, de pildă, dureroasă, nedesăvârşită ş.a.m.d., pe când, pentru un punct de vedere situat *în afara* acestei vieţi pământeşti, ea apare ca rezultat al vieţilor anterioare tocmai în *această* formă, adică cu această durere şi aceste imperfecţiuni. Păşind pe calea cunoaşterii, aşa cum o vom descrie într-unul din capitolele următoare, sufletul se eliberează de condiţiile vieţii trupeşti. Atunci el poate percepe în *imagini* trăirile prin care trece între moarte şi o nouă naştere. O asemenea percepţie oferă posibilitatea de a descrie procesele din „ţara spiritelor" aşa cum le-am schiţat aici. Numai dacă nu uităm să avem în vedere faptul că întreaga dispoziţie sufletească este alta în trupul fizic decât în trăirea pur spirituală, numai atunci vom vedea în adevărată lor lumină cele descrise aici.

V. Lumea fizică şi legătura ei cu ţara sufletelor şi cu ţara spiri-

telor

Formațiunile lumii sufletelor şi ale țării spiritelor nu pot fi obiectul unei percepții exterioare sensibile. Obiectele acestei percepții sensibile se adaugă, la cele două lumi descrise, ca o a treia lume. Chiar şi în decursul existenței sale trupeşti, omul trăieşte simultan în cele trei lumi. El percepe lucrurile lumii sensibile şi acționează asupra lor. Formațiunile lumii sufleteşti acționează asupra lui prin puterile lor de simpatie şi antipatie; iar propriul său suflet agită valuri în lumea sufletească prin înclinațiile şi aversiunile sale, prin dorințele şi poftele sale. Dar entitatea spirituală a lucrurilor se oglindeşte în lumea gândurilor sale; şi el însuşi, ca ființă spirituală gânditoare, este cetățean al țării spiritelor şi participă la tot ce trăieşte în acest domeniu al lumii. – Din toate acestea reiese că lumea senzorială nu este decât o parte din ceea ce-l înconjoară pe om. Din întreaga lume care-l înconjoară pe om se detaşează această parte, având o anumită autonomie, şi aceasta fiindcă o pot percepe simțurile, care nu țin seama de elementele sufleteşti şi spirituale, care aparțin la rândul lor acestei lumi. Aşa cum o bucată de gheață ce pluteşte pe apă este substanță a apei înconjurătoare, dar se distinge de aceasta prin anumite calități, tot astfel şi obiectele sensibile sunt substanță a lumii sufleteşti şi spirituale înconjurătoare; dar ele se deosebesc de aceste lumi prin anumite însuşiri, care le fac perceptibile simțurilor. Ele sunt – vorbind aproape la figurat – formațiuni spirituale şi sufleteşti condensate; iar condensarea face ca simțurile să poată lua cunoştință de ele. Mai mult încă, după cum gheața nu este decât o formă de existență a apei, tot astfel şi obiectele sensibile sunt numai o formă de existență a ființelor sufleteşti şi spirituale. Acest lucru o dată înțeles, înțelegem şi faptul că aşa cum apa se poate transforma în gheață, tot astfel şi lumea spirituală poate trece în lume sufletească, iar aceasta în lume sensibilă.

Din acest punct de vedere mai reiese şi explicația faptului că omul poate să-şi formeze gânduri despre obiectele sensibile. Căci există o întrebare pe care ar trebui să şi-o pună orice gânditor, şi anume: în ce relație se află gândul pe care şi-l face omul despre o piatră față de piatra însăşi? Această întrebare apare cu deplină claritate în fața

ochiului spiritual al oamenilor care privesc deosebit de adânc în natura exterioară. Ei simt concordanța lumii de gânduri a omului cu alcătuirea şi ordinea naturii. Marele astronom Kepler, de pildă, exprimă frumos această armonie prin cuvintele: „Este adevărat că divina chemare ce îi îndeamnă pe oameni să studieze astronomia stă scrisă în univers, ce-i drept, nu în cuvinte şi silabe, ci în mod obiectiv, în conformitatea dintre simțurile şi conceptele omului cu înlănțuirea stărilor şi configurațiilor cereşti”. – Numai deoarece obiectele lumii sensibile nu sunt altceva decât entități spirituale condensate, omul, care prin gândurile sale se înalță la aceste entități spirituale, poate să înțeleagă aceste obiecte cu gândirea sa. Obiectele sensibile îşi au originea în lumea spirituală, ele sunt numai o altă *formă* a entităților spirituale; astfel încât atunci când omul îşi formează gânduri despre obiecte, lăuntrul său doar se îndreaptă de la forma sensibilă înspre arhetipurile spirituale ale acestor obiecte. Procesul de înțelegere a unui lucru prin gândire poate fi comparat cu acela prin care un corp solid este transformat, cu ajutorul focului, într-un corp lichid, pentru ca apoi chimistul să-l poată examina în forma sa lichidă.

În diferitele regiuni ale țării spiritelor (compară pag. 81 şi următoarele) se găsesc arhetipurile spirituale ale lumii sensibile. În regiunea a cincia, a şasea şi a şaptea, aceste arhetipuri se află încă în stare de puncte-germeni-vii, în cele patru regiuni inferioare, ele se plăsmuiesc în formațiuni spirituale. Aceste formațiuni spirituale sunt percepute de spiritul omului, într-un reflex cu caracter de umbră, atunci când vrea să ajungă la înțelegerea obiectelor sensibile prin gândire. Cum s-au condensat aceste formațiuni devenind lume sensibilă, iată întrebarea care i se pune celui care tinde spre o înțelegere spirituală a lumii care-l înconjoară. – Pentru contemplarea sensibilă a omului, această lume înconjurătoare se împarte, în primă instanță, în patru trepte clar distincte unele de altele: regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal şi regnul uman. Regnul mineral este perceput prin simțuri şi înțeles prin gândire. Astfel încât, atunci când ne formăm un gând despre un corp mineral, avem de-a face cu doi factori: cu obiectul sensibil şi cu gândul. În acest sens trebuie să ne reprezentăm că acest obiect sensibil este o ființă-gând condensată. Un mineral acționează asupra altuia în mod exterior. Îl izbeşte şi îl pune în mişcare; îl încălzeşte, îl luminează, îl dizolvă ş.a.m.d. Acest mod de acțiune ex-

terior se poate exprima prin gânduri. Omul îşi face gânduri despre legile în virtutea cărora obiectele minerale acționează în mod exterior unele asupra celorlalte. Şi astfel, gândurile sale se extind treptat până la o imagine-gând asupra întregii lumi minerale. Iar această imagine-gând este un reflex al arhetipului întregii lumi sensibile minerale. El se găseşte *ca un întreg* în lumea spirituală. – În regnul vegetal, la acțiunea exterioară a unui obiect asupra celuilalt se mai adaugă şi fenomenele creşterii şi reproducerii. Planta creşte şi dă naştere din ea unor ființe asemănătoare ei. Aici, la cele pe care omul le întâlneşte în regnul mineral se mai adaugă *viața.* O simplă reflecție asupra acestui fapt ne deschide o perspectivă care aduce lumină în acest domeniu. Planta are în sine puterea de a-şi da sieşi *forma* sa *vie* şi de a produce această formă la o ființă asemănătoare ei. Iar între stările lipsite de formă ale substanțelor minerale, cum sunt gazele, lichidele ș.a.m.d., şi formele vii ale lumii plantelor, se află formele cristalelor. În cristale trebuie să vedem trecerea de la lumea minerală, lipsită de formă, la facultatea vie de a plăsmui forme a regnului vegetal. – În acest proces sensibil exterior de plăsmuire – în ambele regnuri, atât în cel mineral cât şi în cel vegetal – trebuie să vedem condensarea sensibilă a procesului pur spiritual care se desfăşoară atunci când germenii spirituali ai celor trei regiuni superioare ale țării spiritelor se plăsmuiesc în formațiunile spirituale ale regiunilor inferioare. Procesului de cristalizare îi corespunde aşadar, ca arhetip în lumea spirituală, trecerea germenilor spirituali fără de formă în *formațiuni plăsmuite*. Dacă această trecere se condensează în aşa fel încât simțurile să o poată percepe în rezultatele sale, atunci ea se prezintă, în lumea sensibilă, ca proces de cristalizare minerală. – Dar şi în viața plantelor există un germene spiritual plăsmuit. Dar aici ființa plăsmuită a mai păstrat şi capacitatea vie de a plăsmui forme. În cristal, germenul spiritual, plăsmuindu-se, şi-a pierdut capacitatea de plăsmuire. El şi-a trăit întreaga viață, ca să spunem aşa, în însăşi forma produsă. Planta are formă şi, în plus, şi capacitatea de a plăsmui forme. Proprietatea pe care o au germenii spirituali în regiunile superioare ale țării spiritelor s-a menținut în viața plantelor. Prin urmare, planta este formă, la fel ca şi cristalul, dar ea mai este şi putere plăsmuitoare de forme. În afară de forma pe care au luat-o ființele primordiale în plantă, asupra ei mai lucrează şi o altă formă care poartă în sine amprenta ființelor

spirituale din regiunile superioare. Dar din plantă noi nu percepem cu simțurile decât partea ce se exprimă în forma plăsmuită a plantei; entitățile plăsmuitoare înseşi, care dau viață acestei forme, se găsesc în regnul vegetal imperceptibile pentru simțuri. Ochiul sensibil vede micul crin de astăzi şi, după câtva timp, crinul care a crescut. Dar acest ochi nu vede puterile plăsmuitoare care au dus la creşterea crinului. Această entitate-forță plăsmuitoare este partea care, în mod invizibil pentru simțuri, urzeşte în lumea plantelor. Germenii spirituali au coborât cu o treaptă, pentru a acționa în regnul plăsmuirii formelor. În ştiința spirituală se poate vorbi de regnuri elementale. Dacă formele originare, care nu au încă o structură plăsmuită, le numim *primul regn elemental*, atunci entitățile dinamice, invizibile pentru simțurile fizice, care acționează ca maeştri constructori ai creşterii plantelor, aparțin celui de *al doilea regn elemental*. – În lumea animală, la facultățile de creştere şi de reproducere se mai adaugă senzația şi instinctul. Acestea sunt manifestări ale *lumii sufleteşti*. O ființă înzestrată cu ele aparține acestei lumi, ea primeşte de la aceasta impresii şi exercită influențe asupra ei. Orice senzație, orice instinct care se naşte într-o ființă animală, vine din străfundurile sufletului animal. Forma plăsmuită este mai durabilă decât senzația sau decât instinctul. Se poate spune că aşa cum se raportează forma schimbătoare a plantelor la forma încremenită a cristalelor, tot astfel se raportează şi viața de senzație la forma vie plăsmuită mai durabilă. Planta se consumă, aşa-zicând, în puterea plăsmuitoare de formă; în tot timpul vieții sale, ea plăsmuieşte mereu forme noi. Mai întâi ea dă la iveală rădăcinile, apoi formațiunea frunzelor, apoi florile ş.a.m.d. Animalul se delimitează într-o formă desăvârşită în sine şi dezvoltă, în cadrul acesteia, viața de senzații şi de instincte schimbătoare. Iar această viață îşi are existența în lumea sufletească. Aşa cum planta este ceea ce creşte şi se reproduce, tot astfel animalul este ceea ce simte şi dezvoltă instincte. Acestea sunt pentru animal elementul lipsit de formă, care se dezvoltă mereu în forme noi. În ultimă instanță, ele îşi au procesele arhetipale în cele mai înalte regiuni ale țării spiritelor. Dar ele acționează în lumea sufletească. Astfel, în lumea animală, la entitățile-forță care, în mod invizibil pentru simțuri, determină creşterea şi reproducerea, se mai adaugă alte entități, care au coborât cu o nouă treaptă în lumea sufletească. În regnul animal

există, în calitate de constructori, entităţi fără formă, care determină senzaţiile şi instinctele şi care se îmbracă în învelişuri sufleteşti. Ele sunt adevăraţii arhitecţi ai formelor animale. Domeniul căruia aparţin aceste entităţi îl putem numi, în ştiinţa spirituală, *al treilea regn elemental*. – În afară de facultăţile amintite la plante şi animale, omul mai este înzestrat şi cu facultatea de a-şi prelucra senzaţiile în reprezentări şi gânduri şi de a-şi orândui pornirile gândind. Gândul, care în plantă apare ca formă plăsmuită, în animal ca forţă sufletească, apare la om ca gând propriu-zis, în forma sa proprie. Animalul este suflet; omul este spirit. Entitatea spirituală a coborât cu încă o treaptă. La animal, ea este plăsmuitoare de suflet. La om, ea pătrunde chiar în lumea sensibilă a materiei. Spiritul este prezent în trupul fizic al omului. Şi pentru că apare în haină sensibilă, el nu poate apărea decât sub forma acelui reflex cu caracter de umbră pe care îl reprezintă gândul din fiinţa spirituală. Spiritul apare în om prin intermediul condiţiilor date de organismul fizic al creierului. – Astfel, spiritul a devenit şi entitatea lăuntrică a omului. Gândul este forma pe care o ia în om entitatea spirituală lipsită de formă, aşa cum în plantă ea devine formă plăsmuită, iar în animal, suflet. Prin aceasta omul, în măsura în care este fiinţă gânditoare, nu are un regn elemental care să-l clădească, în afară de sine însuşi. Regnul său elemental lucrează în trupul său fizic. Numai în măsura în care omul este o formă plăsmuită şi fiinţă senzitivă, lucrează şi asupra lui aceleaşi fiinţe elementale care lucrează asupra plantelor şi animalelor. Dar organismul gândirii este elaborat cu totul din interiorul trupului său fizic. În organismul spiritual al omului, în sistemul său nervos, care în creier îşi are dezvoltarea sa desăvârşită, avem în faţa noastră, în mod vizibil-sensibil, ceea ce lucrează asupra plantelor şi animalelor ca entitate-forţă invizibilă. De aceea animalul manifestă sentimentul de sine, iar omul conştienţa de sine. În animal, spiritul se simte suflet; el încă nu se poate cuprinde ca spirit. În om, spiritul se recunoaşte ca spirit, chiar dacă – din cauza condiţiilor fizice – el nu se poate recunoaşte decât ca un reflex cu caracter de umbră al spiritului, ca gând. – În acest sens, lumea întreită se împarte după cum urmează: 1. Regnul fiinţelor arhetipale fără formă (primul regn elemental); 2. regnul fiinţelor creatoare de formă (al doilea regn elemental); 3. regnul fiinţelor sufleteşti (al treilea regn elemental); 4. regnul formelor create (cristale-

le); 5. regnul ale cărui forme devin perceptibile prin simțuri, dar la care mai lucrează şi ființele creatoare de formă (regnul vegetal); 6. regnul ale cărui forme devin perceptibile prin simțuri, dar la care, în afară de entitățile creatoare de formă, mai lucrează şi acelea care se exprimă în trăirile sufleteşti (regnul animal); 7. regnul ale cărui forme sunt perceptibile prin simțuri, dar la care, pe lângă entitățile creatoare de formă, pe lângă acelea care se exprimă în trăirile sufleteşti, mai lucrează şi spiritul, plăsmuindu-se sub forma gândului în cadrul lumii sensibile (regnul uman).

De aici rezultă cum se leagă părțile constitutive ale omului care trăieşte în trup, de lumea spirituală. Corpul fizic, trupul eteric, trupul sufletesc senzitiv şi sufletul înțelegerii trebuie privite ca arhetipuri ale țării spiritelor condensate în lumea sensibilă. Corpul fizic ia naştere prin faptul că arhetipul omului se condensează până la aparență sensibilă. De aceea acest trup fizic îl mai putem numi şi entitate din primul regn elemental condensată până la manifestarea fizică. Trupul eteric ia naştere prin faptul că forma apărută astfel este menținută în stare de mobilitate datorită unei entități care îşi întinde activitatea în lumea sensibilă, dar care, ea însăşi, nu devine vizibilă pentru simțuri. Dacă vrem să caracterizăm complet această entitate, trebuie să spunem că ea îşi are originea în cele mai înalte regiuni ale țării spiritelor şi că apoi, în regiunea a doua, se plăsmuieşte drept arhetip al vieții. Ca arhetip al vieții, ea acționează în lumea sensibilă. În mod asemănător, şi entitatea care clădeşte trupul sufletesc senzitiv îşi are originea în cele mai înalte domenii ale țării spiritelor şi se plăsmuieşte apoi, în regiunea a treia a acestei lumi, drept arhetip al lumii sufleteşti şi acționează, ca atare, în lumea sensibilă. Dar sufletul înțelegerii se formează prin faptul că arhetipul omului gânditor se plăsmuieşte ca gând în regiunea a patra a țării spiritelor şi acționează ca atare, în mod direct, ca entitate umană gânditoare, în lumea sensibilă. – În acest fel se situează omul în cadrul lumii sensibile; în acest fel lucrează spiritul asupra corpului fizic, asupra trupului eteric şi asupra trupului sufletesc senzitiv. În acest fel se manifestă spiritul în sufletul înțelegerii. – Aşadar asupra celor trei părți inferioare ale omului lucrează arhetipurile sub formă de entități, care sunt, într-un anumit fel, exterioare lui; în sufletul înțelegerii el ajunge să lucreze (în mod conştient) asupra lui însuşi. – Şi entitățile care lucrează asu-

pra corpului său fizic sunt aceleaşi care plăsmuiesc şi natura minerală. Asupra trupului său eteric acționează acele entități care acționează şi în regnul vegetal, iar asupra trupului său sufletesc senzitiv lucrează entități de felul celor care lucrează în regnul animal, entități imperceptibile pentru simțurile fizice, dar care îşi întind activitatea lor în aceste regnuri.

În acest fel colaborează diferitele lumi. Lumea în care trăieşte omul este expresia acestei colaborări.

*

Dacă am înțeles lumea sensibilă în acest fel, atunci ni se deschide înțelegerea şi pentru ființe de altă natură decât ființele care trăiesc în cele patru regnuri ale naturii amintite. Un exemplu pentru asemenea entități este ceea ce se numeşte Spiritul poporului (Spiritul național). Acesta nu se manifestă în mod direct sub formă sensibilă. El se exprimă în senzațiile, sentimentele, înclinațiile ş.a.m.d., care sunt comune unui întreg popor. Este o entitate care nu se întrupează fizic, dar care îşi plăsmuieşte trupul din substanța lumii sufleteşti, aşa cum omul şi-l plăsmuieşte pe al său în mod fizic vizibil. Acest trup sufletesc al Spiritului poporului este ca un nor în care trăiesc membrii unui popor, a cărui activitate apare în sufletele acestor oameni, dar care nu îşi are originea în aceste suflete înseşi. Pentru cel care nu îşi reprezintă în acest fel Spiritul poporului, acesta nu rămâne decât o imagine-gând schematică, fără ființă şi viață, adică o abstracțiune goală. – Şi ceva asemănător se poate spune şi referitor la ceea ce numim Spiritul timpului. Ba privirea spirituală mai cuprinde o multitudine de alte entități, unele inferioare, altele superioare, care trăiesc în ambianța omului, fără ca el să le poată percepe în mod sensibil. Dar cei care au facultatea contemplării spirituale percep asemenea ființe şi le pot descrie. Din speciile inferioare ale acestor entități fac parte toate acele ființe pe care cei ce au darul să le perceapă le numesc salamandre, silfe, ondine, gnomi. Aceste descrieri nu trebuie luate ca o *copie* exactă a realității care le stă la bază. Dacă lucrurile ar sta în acest fel, atunci lumea la care se referă nu ar fi o lume spirituală, ci o lume grosier sensibilă. Ele sunt realități spirituale exprimate prin diferite imagini, realități care nu pot fi redate decât în felul acesta simbolic. Este foarte firesc ca cei care nu acceptă decât realitățile

sensibile să considere asemenea entități drept simple născociri ale unei fantezii deşarte şi ale superstiției. Sigur că ele nu pot fi vizibile pentru ochiul fizic, pentru că nu au un trup fizic. Superstiția nu constă în faptul că asemenea ființe sunt considerate realități, ci în faptul că se crede că ele ar apărea în mod fizic-sensibil. – Entități de felul acesta iau parte la alcătuirea lumii şi le întâlnim de îndată ce pătrundem în domeniile lumilor superioare, domenii inaccesibile simțurilor fizice. Superstițioşi nu sunt aceia care văd în asemenea descrieri imaginile realităților spirituale, ci aceia care cred în existența fizică a acestor imagini, ca şi aceia care neagă spiritul deoarece consideră că trebuie să respingă imaginea lor sensibilă ca realitate. – Mai există şi alte ființe, care nu coboară până în lumea sufletească, ci ale căror învelişuri nu sunt țesute decât din formațiuni ale țării spiritelor. Omul le percepe şi devine tovarăşul lor când şi-a deschis pentru ele ochiul spiritual şi urechea spirituală. – Prin aceasta, pentru om devin inteligibile multe lucruri pe care nu le putea privi decât fără înțelegere înainte de a i se fi deschis simțurile lăuntrice. În jurul său se luminează; el vede cauzele a ceea ce se desfăşoară în lumea sensibilă ca efecte. Înțelege ceea ce, fără ochi spiritual, fie că neagă cu desăvârşire, fie că se mulțumeşte cu expresia: „Există mai multe lucruri în Cer şi pe Pământ decât vă permite să visați înțelepciunea voastră primită în şcoli”. Oamenii cu sensibilitate spirituală mai fină devin neliniştiți atunci când presimt în jurul lor existența unei alte lumi, în afara lumii sensibile, sau când o percep vag şi trebuie să dibuie în ea, ca orbul printre obiectele vizibile. Numai cunoaşterea clară a acestor domenii superioare ale existenței şi pătrunderea plină de înțelegere în ceea ce se petrece în ele poate să-l fortifice cu adevărat pe om şi să-l conducă spre adevărata sa menire. Pătrunzând în ceea ce este ascuns simțurilor, omul îşi extinde ființa în aşa fel încât consideră viața pe care a dus-o *înainte* de această extindere ca pe „un vis despre lume”.

VI. Despre formele gândurilor şi despre aura omenească

Am spus că formațiunile celor trei lumi au realitate pentru om numai dacă are facultățile sau organele necesare pentru perceperea

lor. Omul percepe anumite procese din spațiu ca fenomene luminoase numai pentru că are un ochi bine format. Cât i se poate revela unei ființe din ceea ce există cu adevărat, aceasta depinde de receptivitatea sa. Aşadar omul nu are voie să spună niciodată că numai ceea ce poate percepe el este real. Pot fi reale multe alte lucruri pentru perceperea cărora îi lipsesc organele corespunzătoare. – Lumea sufletească şi țara spiritelor sunt tot atât de reale ca şi lumea sensibilă, ba sunt reale chiar într-un înțeles cu mult mai înalt decât lumea sensibilă. Ce-i drept, nici un ochi fizic nu poate vedea sentimente şi idei; dar ele sunt reale. Şi aşa cum omul percepe lumea fizică prin simțurile sale exterioare, tot astfel el ajunge să perceapă cu ajutorul organelor sale spirituale sentimentele, pornirile, instinctele, gândurile ş.a.m.d. Exact aşa cum prin intermediul ochiului fizic nişte procese din spațiu pot fi văzute, de pildă, ca fenomene de culoare, tot astfel, prin intermediul simțurile lăuntrice, fenomenele sufleteşti şi spirituale amintite pot deveni percepții, care sunt similare fenomenelor sensibile de culoare. Fireşte, poate înțelege pe deplin ceea ce vrem să spunem aici numai cel care a urmat calea cunoaşterii ce va fi descrisă în capitolul următor, şi care şi-a dezvoltat, prin aceasta, simțurile lăuntrice. Pentru acesta, fenomenele sufleteşti din lumea sufletească înconjurătoare şi cele spirituale din domeniul spiritual devin vizibile în mod suprasensibil. Sentimentele pe care le trăieşte o altă ființă îi apar ca fenomene luminoase ce radiază de la ființa care le trăieşte; iar gândurile spre care îşi îndreaptă atenția îi apar parcurgând spațiul spiritual. Pentru el, gândul unui om care se referă la un alt om nu este ceva imperceptibil, ci un proces perceptibil. Conținutul unui gând trăieşte ca atare *numai* în sufletul aceluia care îl gândeşte; dar acest conținut provoacă efecte în lumea spirituală. *Acestea* constituie procesul perceptibil pentru ochiul spiritual. Ca realitate de fapt, gândul emană de la o entitate umană şi se îndreaptă spre o alta. Iar modul cum acționează acest gând asupra celeilalte entități este trăit în lumea spirituală ca un proces perceptibil. Astfel, pentru cel care are simțurile spirituale deschise, omul perceptibil în mod fizic nu este decât o parte din omul întreg. Acest om fizic devine centrul efluviilor sufleteşti şi spirituale. În această lucrare putem doar oferi unele indicații asupra lumii bogate şi variate care se deschide aici în fața „văzătorului”. Un gând uman, care de altfel nu trăieşte decât în înțelegerea prin gândire

a ascultătorului, apare de pildă ca fenomen de culoare perceptibil spiritual. Culoarea sa corespunde caracterului gândului. Un gând izvorât dintr-o pornire senzorială a omului are altă culoare decât gândul pus în slujba cunoaşterii pure, a frumuseții nobile sau a binelui etern. Gândurile care izvorăsc din viața senzorială străbat lumea sufletească în nuanțe de culoare roşie.* Un gând prin care gânditorul se ridică la o cunoaştere superioară apare într-un frumos galben deschis. Un gând care izvorăşte din iubire devotată radiază într-un roz splendid. Şi aşa cum în forma de apariție suprasensibilă a unui gând se exprimă conținutul gândului, tot astfel în aceasta se exprimă şi precizia sa mai mare sau mai mică. Gândul precis al gânditorului se arată ca o formațiune cu contururi clare; reprezentarea confuză apare ca o formațiune noroasă, cu contururi estompate.

Şi entitatea sufletească şi spirituală a omului apare în acest fel ca parte suprasensibilă legată de *întreaga* entitate umană.

Efectele de culoare, perceptibile „ochiului spiritual", care radiază în jurul omului fizic perceput în timpul activității sale şi care îl învăluie ca într-un nor (de formă aproximativ ovoidală) formează *aura umană*. Mărimea aurei diferă de la un om la altul. Totuşi, în medie, trebuie să ne reprezentăm că omul *întreg* apare de două ori mai înalt şi de patru ori mai lat decât omul fizic.

În aură fluctuează cele mai diferite nuanțe de culoare. Această fluctuație este o imagine fidelă a vieții lăuntrice a omului. Culorile sunt tot atât de schimbătoare ca şi această viață lăuntrică. Totuşi, unele însuşiri statornice, cum sunt: talentele, obişnuințele, trăsăturile de caracter, se exprimă în nuanțe de culoare durabile.

Oamenii care sunt încă străini de trăirile „căii cunoaşterii" despre care vom vorbi în capitolul următor sunt expuşi să înțeleagă greşit această „aură" descrisă aici. Ei ar putea crede că ceea ce descriem aici drept „culoare" ar sta în fața sufletului cum stă o culoare fizică în fața ochiului. O „culoare sufletească" astfel percepută nu ar fi însă nimic altceva decât o halucinație. Dar ştiința spirituală nu are câtuşi de puțin de-a face cu impresiile „halucinatorii". Şi aici nu este vorba,

---

* Explicațiile prezentate aici sunt, fireşte, expuse celor mai grave neînțelegeri. De aceea vom reveni pe scurt asupra lor într-o însemnare făcută la sfârşitul acestei noi ediții (comp. pag. 137 şi urm.).

în nici un caz, despre *ele*. Ajungem să avem o reprezentare justă dacă reflectăm la următorul lucru. *Sufletul trăieşte* în faţa unei *culori fizice* nu numai impresia sensibilă, ci are şi o *trăire sufletească* în contact cu ea. Această trăire sufletească este o alta atunci când sufletul percepe – prin intermediul ochiului – o suprafaţă galbenă, o alta când percepe o suprafaţă albastră. Aceste trăiri le putem numi „trăirea în galben" sau „trăirea în albastru". Sufletul care a păşit pe calea cunoaşterii are aceeaşi „trăire în galben" faţă de trăirile sufleteşti active ale altor fiinţe; el are o „trăire în albastru" faţă de dispoziţiile sufleteşti pline de devotament. Esenţialul nu constă în faptul că „văzătorul", care are o reprezentare a unui alt suflet, să vadă „albastrul" aşa cum vede acest „albastru" în lumea fizică, ci esenţialul constă în trăirea care îl îndreptăţeşte să numească această reprezentare „albastră", aşa cum omul fizic numeşte o perdea, de pildă, „albastră". Şi apoi este *esenţial* ca „văzătorul" să fie conştient că are această trăire, în stare liberă de trup, în aşa fel încât el dobândeşte posibilitatea să vorbească despre valoarea şi semnificaţia vieţii sufleteşti într-o lume a cărei percepere *nu* are loc prin intermediul trupului uman. Cu toate că trebuie neapărat să fie luat în considerare acest sens deosebit pe care îl au explicaţiile noastre, totuşi, este absolut firesc pentru „văzător" să vorbească despre „albastru", „galben", „verde" ş.a.m.d., atunci când se referă la „aură".

Aura este foarte diferită, în funcţie de diferitele temperamente şi predispoziţii sufleteşti ale oamenilor; ea diferă de asemenea şi în funcţie de gradul de dezvoltare spirituală. Un om care se dedă cu totul pornirilor sale animalice are o aură complet diferită de aceea a omului care trăieşte mult în gândire. Aura unei firi religioase este esenţial diferită de aura unei naturi absorbite de vieţuirile triviale cotidiene. La aceasta se mai adaugă faptul că toate dispoziţiile sufleteşti schimbătoare, toate înclinaţiile, bucuriile şi durerile îşi găsesc expresia lor în aură.

Pentru a ajunge să pătrundem înţelesul nuanţelor de culoare trebuie să comparăm între ele aurele diferitelor trăiri sufleteşti. Să luăm mai întâi trăirile sufleteşti străbătute de afecte puternice. Ele se pot clasifica în două categorii diferite, în unele prin care sufletul este împins către aceste afecte mai ales prin firea sa animalică, şi trăirile care iau o formă mai rafinată, care sunt, ca să spunem aşa, puternic

influenţate de gândire. În cazul primei categorii de trăiri, aura este străbătută în anumite părţi ale ei mai ales de curenţi de culoare brună şi galben-roşiatică de toate nuanţele. Iar în cazul trăirilor cu afecte mai rafinate, în aceleaşi părţi ale aurei apar nuanţe de un galben-roşiatic mai deschis şi de verde. Putem observa că, o dată cu dezvoltarea inteligenţei, nuanţele de verde devin tot mai frecvente. Oamenii foarte deştepţi, dar care sunt cu totul absorbiţi de satisfacerea pornirilor lor animalice, au mult verde în aura lor. Totuşi, în acest caz, verdele este mai mult sau mai puţin nuanţat cu brun sau cu un brun-roşu. Oamenii lipsiţi de inteligenţă au o mare parte din aura lor străbătută de curenţi de un brun-roşu sau chiar de culoare roşu-închis ca sângele.

Cu totul alta decât în cazul unor asemenea afecte, este aura dispoziţiilor sufleteşti liniştite, echilibrate şi meditativ-gânditoare. Nuanţele brune şi roşiatice sunt înlocuite cu diferite nuanţe de verde. Efortul de gândire face ca aura să aibă o nuanţă fundamentală de un verde binefăcător. Aşa arată mai ales aura acelor firi despre care se poate spune că ştiu să se împace cu orice situaţie din viaţă.

Nuanţele de culoare albastră apar la stările sufleteşti care exprimă devotament. Cu cât omul îşi pune mai mult Sinea în slujba unei cauze, cu atât mai semnificative devin nuanţele de albastru. Şi în această privinţă întâlnim două feluri de oameni, absolut diferiţi. Există naturi umane care nu sunt obişnuite să-şi dezvolte puterea de gândire, suflete pasive, care nu au altceva de aruncat, ca să spunem aşa, în curentul evenimentelor din lume, decât „firea lor bună”. Aura lor licăreşte într-un albastru frumos. Tot astfel arată şi aura multor firi religioase, devotate. Sufletele miloase şi acelea care duc bucuros o existenţă închinată cu totul operelor de binefacere au o aură asemănătoare. Când asemenea oameni mai sunt şi inteligenţi, atunci curenţii verzi alternează cu alţii albaştri, sau albastrul ia o nuanţă verzuie. Ceea ce deosebeşte sufletele active de cele pasive este faptul că albastrul lor se îmbibă, din lăuntru în afară, cu nuanţe de culoare deschisă. Firile inventive, care au gânduri productive, radiază oarecum dintr-un punct lăuntric în afară nuanţe de culori deschise. Acesta este, în cea mai mare măsură, cazul acelor personalităţi pe care le numim „înţelepte”,ă’ şi mai ales al acelora care sunt bogate în idei rodnice. În general, tot ce are legătură cu activitatea spirituală are mai mult for-

ma de raze care se extind pornind din lăuntru; pe când tot ce-şi are originea în viața animalică se prezintă sub o formă de nori neregulați care străbat aura.

Nuanțele aurei diferă, după cum reprezentările care izvorăsc din activitatea sufletului sunt puse în slujba pornirilor animalice sau în slujba intereselor ideale, obiective. Un cap inventiv, care îşi foloseşte toate gândurile pentru satisfacerea pasiunilor senzoriale, are în aură nuanțe de un albastru-roşu închis; în schimb, acela care îşi foloseşte gândurile în mod altruist, pentru un interes obiectiv, are în aura sa nuanțe de culoare de un roşu-albastru deschis. O viață în spirit, unită cu un devotament nobil şi cu putere de sacrificiu, arată culori roz-roşii sau violet deschis.

Nu numai structura fundamentală a sufletului, ci şi emoțiile trecătoare, dispozițiile şi alte trăiri lăuntrice îşi arată în aură fluctuațiile de culori. O supărare puternică, izbucnită brusc, provoacă fluctuații roşii; sentimentul de onoare rănit, care se manifestă în revoltă subită, se poate vedea apărând sub formă de nori de un verde închis. – Dar fenomenele de culoare nu apar numai ca formațiuni neregulate asemănătoare norilor, ci şi ca figuri precis delimitate, regulat configurate. Dacă la un om se observă un acces de frică, acesta se manifestă în aură prin dungi vălurite de culoare albastră cu un luciu albastru-roşcat, care o străbat de sus până jos. În aura unei persoane care aşteaptă cu încordare un anumit eveniment se pot observa dungi roşii-albastre, care îi străbat continuu aura, radiind din lăuntru spre exterior.

Orice senzație pe care omul o primeşte din afară poate fi observată printr-o capacitate spirituală de percepție exactă. În aura persoanelor care sunt puternic afectate de orice impresie exterioară se arată o continuă pâlpâire de puncte şi de pete mici albastru-roşiatice. La oamenii care nu sunt prea viu impresionabili, aceste pete mici au nuanțe de galben-portocaliu, sau chiar o frumoasă colorație galbenă. Aşa-numita „împrăştiere” sau „distracție” a oamenilor se manifestă prin pete albăstrui, bătând în verzui şi având o formă mai mult sau mai puțin schimbătoare.

O „vedere spirituală” superior dezvoltată distinge în această „aură”, care înconjoară omul şi radiază în jurul său, trei categorii de fenomene de culoare. În primul rând sunt culorile care se

caracterizează, mai mult sau mai puțin, prin faptul că sunt netransparente şi lipsite de strălucire. Totuşi, comparând aceste culori cu acelea pe care le vede ochiul nostru fizic, ele apar vaporoase şi transparente. Dar în cadrul lumii suprasensibile ele fac netransparent spațiul pe care-l ocupă; ele îl umplu cu formațiuni cețoase. – O a doua categorie de culori sunt acelea care sunt oarecum în întregime lumină. Ele luminează spațiul pe care îl umplu. Acesta devine prin ele un spațiu de lumină. – Cu totul diferită de aceste două categorii este a treia categorie de fenomene de culoare. Şi anume ele au un caracter radiant, scânteietor, licăritor. Ele nu doar luminează spațiul pe care îl umplu, ci îl şi străbat cu strălucire şi raze. Există în aceste culori ceva activ, mobil în sine. Celelalte au în ele ceva odihnitor, lipsit de strălucire. Acestea, dimpotrivă, iau naştere oarecum din ele înseşi. – Datorită primelor două categorii de culori, spațiul se umple ca de o fluiditate subtilă care sălăşluieşte liniştită în el; datorită categoriei a treia de culori, spațiul se umple cu o viață ce se reînnoieşte necontenit, cu o mobilitate ce nu încetează niciodată.

Aceste trei categorii de culori nu se găsesc în aura umană aşezate una lângă alta; ele nu se află în zone ale spațiului perfect separate, ci se întrepătrund în modul cel mai felurit. Într-o parte sau alta a aurei putem vedea amestecându-se cele trei categorii de culori, aşa cum un corp fizic, de pildă un clopot, poate fi văzut şi auzit în acelaşi timp. Prin aceasta, aura devine un fenomen extrem de complicat, căci avem de-a face, ca să spunem aşa, cu trei aure situate una într-alta, care se întrepătrund. Dar putem ajunge să le înțelegem în mod clar dacă ne îndreptăm atenția pe rând asupra fiecăreia din aceste trei aure. Atunci, în lumea suprasensibilă facem ceva asemănător cu ceea ce facem în lumea sensibilă când, de pildă, pentru a ne concentra cu totul asupra unei bucăți muzicale, închidem ochii. „Văzătorul” are întrucâtva trei feluri de organe pentru cele trei categorii de culori. Şi el, pentru a observa netulburat, poate deschide impresiilor o categorie sau alta de organe, putându-le închide pe celelalte. Se poate ca la început un „văzător” să aibă dezvoltată numai o categorie de organe, şi anume pe aceea pentru primul gen de culori. Un asemenea om poate vedea numai o singură aură; celelalte două îi rămân invizibile. Tot astfel poate vedea cineva primele două aure, dar nu o poate vedea pe a treia. – O treaptă mai înaltă a „darului vederii” constă în faptul că

omul poate vedea toate trei aurele şi el poate, cu scopul de a le studia, să-şi îndrepte alternativ atenția asupra uneia sau alteia dintre ele.

Aura întreită este expresia suprasensibil-vizibilă a entității umane. În ea ajung să se exprime cele trei părți constitutive: trupul, sufletul şi spiritul.

Prima aură este o oglindire a influenței pe care trupul o exercită asupra sufletului uman; a doua exprimă viața proprie a sufletului care s-a ridicat deasupra excitațiilor pur senzoriale, dar care nu s-a consacrat încă slujirii Veşnicului; a treia oglindeşte dominația pe care spiritul etern a dobândit-o asupra omului trecător. Când se dă o descriere a aurei – cum este cazul în lucrarea de față – trebuie accentuat faptul că aceste lucruri nu numai că sunt greu de observat, dar sunt, înainte de toate, greu de descris. De aceea nimeni nu ar trebui *să vadă* în asemenea expuneri mai mult decât un *îndreptar*.

Pentru „văzător", particularitatea vieții sufleteşti se exprimă aşadar în constituția aurei. Dacă el se află în fața unei vieți sufleteşti dăruite cu totul pornirilor sensibile, poftelor şi excitațiilor exterioare momentane, atunci el vede prima aură în cele mai stridente nuanțe de culori; în schimb, a doua aură este doar slab dezvoltată. În ea nu se văd decât puține formațiuni de culori; iar a treia aură este abia schițată. Numai ici şi colo se vede licărind câte o mică scânteie de culoare, care arată că până şi într-o asemenea stare sufletească, în om trăieşte Veşnicul drept predispoziție, dar că el este înăbuşit de activitatea senzorială despre care am vorbit. – Cu cât omul se dezbară mai mult de natura sa instinctuală, cu atât mai puțin marcantă devine prima parte a aurei. A doua parte se măreşte atunci din ce în ce mai mult şi umple complet cu puterea sa luminătoare corpul de culori în interiorul căruia trăieşte omul fizic. – Şi cu cât omul se dovedeşte mai mult a fi un „slujitor al Veşnicului", cu atât mai mult se manifestă a treia aură minunată, aceea care arată în ce măsură este omul cetățean al lumii spirituale. Căci prin această parte a aurei umane Sinea divină radiază în lumea pământească. În măsura în care posedă această aură, oamenii sunt flăcări prin care Dumnezeirea luminează această lume. Ei arată prin această parte a aurei în ce măsură ştiu să trăiască nu pentru ei, ci pentru adevărul veşnic, pentru frumosul şi binele nobil; în ce măsură s-au smuls sinei lor înguste, pentru a se jertfi pe altarul marii activități cosmice.

În acest fel se exprimă în aură ceea ce omul a făcut din sine de-a lungul întrupărilor sale.

În toate cele trei părți ale aurei se găsesc culori de cele mai variate nuanțe. Dar aceste nuanțe își schimbă caracterul în funcție de gradul de dezvoltare al omului. – În prima parte a aurei poate fi văzută viața neevoluată a poftelor în toate nuanțele, de la roșu până la albastru. Aceste nuanțe au un caracter tulbure, neclar. Nuanțele de roșu care domină indică poftele senzoriale, plăcerile trupeşti, lăcomia după plăcerile cerului gurii şi ale stomacului. Nuanțe de verde par a se găsi preponderent la acele naturi inferioare care înclină spre apatie, spre indiferență, care se dedau cu lăcomie oricărei plăceri, dar cărora le vine totuşi greu să facă eforturi pentru satisfacerea acestor plăceri. Acolo unde pasiunile violente tind către un țel ce nu poate fi atins prin însuşirile deja dobândite, apar culori ale aurei verzi-brune şi verzi-gălbui. Anumite sisteme moderne de viață cultivă tocmai acest gen de aură.

Un sentiment personal de sine care îşi are rădăcina în mod exclusiv în înclinații josnice, care reprezintă aşadar treapta cea mai de jos a egoismului, se arată în nuanțe galben neclar până la nuanțe brune. Este evident că viața de porniri animalice poate lua şi un caracter îmbucurător. Există o capacitate de sacrificiu pur firească pe care o întâlnim şi în regnul animal într-un grad înalt. Această dezvoltare a unei porniri animalice îşi găseşte desăvârşirea cea mai frumoasă în dragostea de mamă. Aceste porniri fireşti dezinteresate apar în prima aură în nuanțe de roşu deschis până la roz. Frica laşă, spaima față de impresiile venite din lumea fizică se arată în aură prin culori brun-albastre sau cenuşiu-albastre.

A doua aură se manifestă şi ea în cele mai variate trepte de culori. Un sentiment personal puternic dezvoltat, trufia şi ambiția, se exprimă prin formațiuni brune şi portocalii. Curiozitatea se manifestă prin pete roşii-galbene. Un galben deschis oglindeşte o gândire clară şi inteligență; verdele este expresia înțelegerii vieții şi a lumii. Copiii, care prind totul uşor, au mult verde în această parte a aurei lor. O memorie bună pare să se trădeze în a doua aură printr-un „galben-verde”. Rozul indică o entitate binevoitoare, iubitoare; albastrul este semnul evlaviei. Cu cât evlavia se apropie mai mult de ardoarea religioasă, cu atât mai mult albastrul trece în violet. Idealismul şi se-

riozitatea vieții într-o concepție mai înaltă se văd ca un albastru-indigo.

Culorile fundamentale ale celei de a treia aure sunt galbenul, verdele şi albastrul. *Galbenul* deschis apare aici când gândirea este plină de idei înalte, cuprinzătoare, în măsură să înțeleagă particularul în lumina ansamblului ordinii divine a lumii. Atunci când gândirea este intuitivă şi cu desăvârşire purificată de reprezentările sensibile, acest galben are un luciu auriu. *Verdele* exprimă iubirea pentru toate ființele; *albastrul* este semnul capacității altruiste de jertfă pentru toate ființele. Când această capacitate de a se jertfi creşte până la voința puternică ce se pune, în mod activ, în serviciul lumii, atunci albastrul se deschide spre un violet luminos. În cazul în care, cu toată ființa sufletească superior dezvoltată, mai există trufie şi ambiție, ca ultime resturi ale egoismului personal, atunci, pe lângă nuanțele de galben, apar şi unele care bat în portocaliu. – Trebuie să observăm că în *această* parte a aurei culorile sunt foarte diferite de nuanțele pe care omul este obişnuit să le vadă în lumea sensibilă. Aici „văzătorul" găseşte o frumusețe şi o splendoare cu care nu se poate compara nimic din lumea obişnuită. – Acela care nu găseşte important faptul că prin „*vederea aurei"* se înțelege *o extindere* şi *o îmbogățire* a celor percepute în lumea fizică, acela nu poate judeca în mod just această descriere a „aurei". Este vorba de o extindere care tinde spre cunoaşterea formei vieții sufleteşti, care are realitate spirituală în afara lumii sensibile. Întreagă această expunere nu are *nimic* de-a face cu o interpretare a caracterului sau a gândurilor unui om pe baza unei aure percepute în mod halucinatoriu. Ea vrea să extindă *cunoaşterea* înspre lumea spirituală şi nu vrea să aibă nimic de-a face cu arta dubioasă de a interpreta sufletele umane din aurele lor.

CALEA CUNOAŞTERII

Fiecare om poate dobândi el însuşi cunoaşterea din domeniul ştiinţei spirituale, despre care este vorba în această carte. Expuneri de felul celor date în această lucrare oferă o imagine de gânduri a lumilor superioare. Şi, într-o anumită privinţă, ele constituie *primul pas* spre propria contemplare. Căci omul este o fiinţă gânditoare. Şi el îşi poate găsi calea sa de cunoaştere numai dacă porneşte de la gândire. Dacă înţelegerii sale i se oferă o imagine a lumilor superioare, aceasta nu este nerodnică pentru el, chiar dacă, deocamdată, ea nu este decât o relatare despre realităţile superioare, în care nu poate încă privi prin contemplare proprie. Căci înseşi gândurile care i se comunică reprezintă o putere care acţionează mai departe în lumea gândurilor sale. Această putere va fi activă în el; ea va trezi facultăţi latente. Cel care este de părere că e inutil să te dedici unei asemenea imagini de gânduri, acela se înşeală. Şi aceasta pentru că el vede în gândire doar ceva ireal, abstract. Dar la temelia gândului se află o putere vie. Şi după cum pentru cel ce posedă cunoaşterea, gândul este o expresie directă a lucrurilor contemplate în spirit, tot astfel comunicarea acestei expresii acţionează în cel care o primeşte ca *germene* din care se va naşte rodul cunoaşterii. Cel care caută cunoaşterea superioară, dar, dispreţuind munca de gândire, se adresează altor forţe din om, acela nu ţine seama de faptul că gândirea este cea mai înaltă dintre facultăţile de care dispune omul în lumea senzorială. Aşadar, celui care întreabă: Cum dobândesc eu însumi cunoştinţele superioare ale ştiinţei spirituale? – aceluia să i se spună: Începe prin a te instrui din comunicările pe care le fac alţii despre aceste cunoştinţe. Şi dacă va spune: Eu însumi vreau să văd; nu vreau să ştiu nimic despre ceea ce au văzut alţii – atunci să i se răspundă: Întâia treaptă spre propria cunoaştere o constituie tocmai asimilarea comunicărilor făcute de alţii. La aceasta el poate răspunde: Bine, dar atunci sunt constrâns pentru început la credinţa oarbă. Totuşi, în ceea ce priveşte o comunicare nu este vorba de credinţă sau de necredinţă,

ci numai de o preluare nepărtinitoare a celor aflate. Adevăratul cercetător spiritual nu vorbeşte niciodată cerând să fie crezut orbeşte. El nu vrea decât să spună: Eu am trăit aceste lucruri în domeniile spirituale ale existenţei şi acum relatez despre aceste trăiri ale mele. Dar el ştie, de asemenea, că primirea acestor trăiri ale sale şi pătrunderea relatărilor cu gândirea sunt pentru celălalt puteri vii pentru a se dezvolta spiritual.

Lucrurile despre care vorbim aici vor fi privite în mod just numai de acela care ştie că orice cunoaştere despre lumile sufleteşti şi spirituale se odihneşte în adâncurile sufletului uman. Ea poate fi scoasă la iveală prin „calea cunoaşterii". Noi putem înţelege nu numai ceea ce am scos noi înşine din adâncurile sufletului, ci şi cele scoase de un altul. Aceasta este cu putinţă chiar şi înainte ca noi înşine să fi făcut ceva pentru a păşi pe calea cunoaşterii. O pătrundere justă cu mintea a lucrurilor spirituale trezeşte în sufletul netulburat de prejudecăţi puterea de a înţelege. Cunoaşterea se ridică din inconştient în întâmpinarea realităţilor spirituale găsite de altul. Şi această întâmpinare nu este o credinţă oarbă, ci acţiunea justă a raţiunii umane sănătoase. În această înţelegere sănătoasă ar trebui să vedem un punct de plecare mult mai bun, chiar şi pentru cunoaşterea personală a lumii spirituale, decât dubioasele „adânciri" mistice şi alte asemenea lucruri, în care adesea se crede că se poate găsi ceva mai bun decât în ceea ce poate recunoaşte raţiunea umană sănătoasă din ceea ce îi oferă adevărata cercetare spirituală.

Nu putem stărui îndeajuns asupra faptului că este foarte necesar ca acela care vrea să-şi dezvolte facultăţile superioare de cunoaştere să întreprindă o serioasă muncă de gândire. Trebuie să stăruim cu atât mai mult asupra acestui lucru, cu cât mai mulţi oameni care vor să devină „văzători" dispreţuiesc tocmai această muncă de gândire serioasă şi plină de renunţare. Ei spun, „gândirea" nu-mi poate ajuta la nimic; aici este vorba de „senzaţie", de „sentiment" sau de ceva asemănător. Faţă de această atitudine trebuie să spunem că *nimeni* nu poate deveni un „văzător" într-un sens mai înalt (adică adevărat), dacă nu s-a deprins mai întâi cu viaţa de gândire. În această privinţă, la multe persoane joacă un rol nefast o anumită comoditate lăuntrică. Ele nici nu-şi dau seama de această comoditate deoarece ea se îmbracă într-un dispreţ pentru „gândirea abstractă", pentru „speculaţiile

sterile” ş.a.m.d. Dar a confunda gândirea cu depănarea unui şir de gânduri abstracte şi sterile înseamnă a o aprecia greşit. Această „gândire abstractă” poate uşor ucide cunoaşterea suprasensibilă; dar gândirea plină de viaţă poate să-i devină temelie. Ar fi, desigur, mult mai comod dacă s-ar putea ajunge la darul superior al vederii ocolind munca de gândire. Acest lucru, de bună seamă, l-ar dori mulţi. Dar pentru a ajunge la vederea spirituală este nevoie de o tărie lăuntrică, de o siguranţă sufletească la care numai gândirea poate conduce. De altfel, fără ea se ajunge numai la imagini neesenţiale care pâlpâie ici şi acolo, la un joc sufletesc zăpăcitor care, ce-i drept, place multora, dar care nu are nimic de-a face cu o adevărată pătrundere în lumile superioare. – Dacă ne mai gândim apoi ce trăiri pur spirituale au loc în omul care pătrunde cu adevărat în lumea superioară, atunci vom înţelege că lucrurile mai au şi un alt aspect. „Văzătorul” are nevoie de o viaţă sufletească absolut *sănătoasă*. Şi nu există o mai bună cultivare a acestei sănătăţi decât gândirea adevărată. Această sănătate poate fi chiar serios periclitată dacă exerciţiile pentru a ajunge la dezvoltarea superioară nu sunt clădite pe gândire. Pe cât este de adevărat că pe un om care gândeşte sănătos şi corect darul vederii îl va face şi mai sănătos şi mai destoinic pentru viaţă decât este fără ea, tot atât de adevărat este că orice dorinţă de dezvoltare care ocoleşte strădania de gândire, orice visătorie în acest domeniu, înlesnesc atât înclinarea spre fantastic, cât şi o falsă atitudine faţă de viaţă. Nimeni nu trebuie să se teamă de ceva dacă vrea să se ridice la cunoaşterea superioară prin respectarea celor descrise aici; dar această ridicare trebuie să se facă numai prin respectarea acestor premise. *Aceste* premise au de-a face numai cu sufletul şi cu spiritul omului; de aceea, este absurd să se vorbească despre o influenţă dăunătoare asupra sănătăţii trupeşti, dacă se respectă aceste premise.

Necredinţa neîntemeiată este, în orice caz, dăunătoare. Căci ea acţionează în cel ce primeşte ca o putere de respingere. Ea îl împiedică să primească gândurile fecunde. Pentru deschiderea simţurilor superioare nu este deloc necesară credinţa oarbă, dar este neapărat necesară asimilarea lumii de gânduri a ştiinţei spirituale. Cercetătorul spiritual cere discipolului său următoarele: Tu *nu trebuie să crezi* în cele ce îţi spun, ci să le *gândeşti*, să faci din acestea conţinutul propriei tale lumi de gândire, şi atunci gândurile mele, ele însele, vor

acționa în tine în aşa fel încât vei recunoaşte adevărul lor. Aceasta este atitudinea cercetătorului spiritual. El dă impulsul; puterea de a înțelege adevărul porneşte din interiorul celui care primeşte. Şi în acest sens ar trebui abordate viziunile ştiinței spirituale. Cel care face efortul de a-şi adânci gândirea în ele poate fi sigur că acestea îl vor duce mai curând sau mai târziu la propria contemplare.

În cele spuse este deja indicată o primă însuşire pe care trebuie să o dezvolte în el cel ce vrea să ajungă la propria vedere a realităților superioare. Este *dăruirea fără rezerve*, *nepărtinitoare*, față de ceea ce ne poate revela viața umană sau chiar lumea din afara omului. Cel care se apropie din capul locului de o realitate a lumii cu judecata pe care o aduce cu sine din viața sa de până atunci, acela, printr-o asemenea judecată, se închide față de influența liniştită, multilaterală, pe care această realitate o poate exercita asupra lui. Discipolul trebuie să fie capabil în orice clipă să se transforme într-un vas cu totul gol, în care să se poată revărsa lumea străină. Numai acele clipe în care tace orice judecată, orice critică provenită din noi înşine, sunt clipe de cunoaştere. Aşa de pildă, când stăm în fața unui om nu are nici o importanță dacă suntem mai înțelepți decât el. Chiar şi copilul cel mai neştiutor poate revela ceva celui mai mare înțelept. Şi dacă acesta se apropie de copil cu judecata sa, oricât de înțeleaptă ar fi ea, atunci înțelepciunea sa se interpune ca un geam mat în fața celor ce trebuie să-i reveleze copilul.* Pentru a ajunge la această dăruire față de revelațiile lumii străine lui, omul trebuie să tindă spre o totală abnegație lăuntrică. Şi când omul se cercetează pentru a vedea în ce măsură e capabil de această dăruire, atunci va face descoperiri uimitoare cu privire la sine însuşi. Dacă cineva vrea să păşească pe calea cunoaşterii superioare, el trebuie să se exerseze pentru a se putea stinge, în orice clipă, pe sine însuşi cu toate prejudecățile sale. Şi pe măsură ce el se stinge, celălalt element se revarsă în el. Numai un înalt grad de asemenea dăruire de sine altruistă face posibilă preluarea realităților spirituale superioare, care pretutindeni îl înconjoară pe om. Această însuşire se poate dezvolta conştient. Aşa de pildă să încercăm să ne

---

* Se vede bine chiar din această indicație că în cazul cerinței de „dăruire fără rezervă” nu este vorba de eliminarea judecății personale sau de dăruirea prin credință oarbă. Căci acestea nu ar avea nici un sens față de un copil.

abținem de la orice judecată față de oamenii din jurul nostru. Să stingem în noi criteriul de atractiv şi de respingător, de prost şi de deştept, pe care suntem obişnuiți să-l aplicăm; şi să încercăm să înțelegem oamenii numai din ei înşişi, fără acest criteriu. Cele mai bune exerciții se pot face cu oamenii față de care avem o aversiune. Să înăbuşim cu toată puterea această aversiune şi să lăsăm să acționeze asupra noastră, fără părtinire, tot ce fac ei. – Sau dacă ne aflăm într-o ambianță care ne inspiră o judecată sau alta, să înăbuşim în noi această judecată şi să ne expunem nepărtinitori impresiilor.** – Să lăsăm *să ne* vorbească obiectele şi evenimentele mai mult decât să vorbim noi despre ele. Să extindem acest exercițiu şi asupra lumii gândurilor noastre. Să înăbuşim *în noi* ceea ce plăsmuieşte un gând sau altul, şi să lăsăm ca gândurile să fie provocate exclusiv de ceea ce este în afara noastră. – Numai când aceste exerciții sunt făcute cu cea mai sfântă seriozitate şi perseverență ele duc la țelurile superioare ale cunoaşterii. Cine subapreciază asemenea exerciții nu ştie nimic despre valoarea lor. Iar cel care are experiență în asemenea lucruri ştie că dăruirea de sine şi nepărtinirea sunt cu adevărat producătoare de putere. După cum căldura, care se produce în cazanul de aburi, se transformă în forța motrice a locomotivei, tot astfel şi practicarea dăruirii de sine spirituale altruiste se transformă în om în puterea vederii în lumile spirituale.

Prin acest exercițiu omul devine capabil să preia tot ceea ce-l înconjoară. Dar capacității de preluare trebuie să i se adauge şi o apreciere justă a lucrurilor. Cât timp omul are încă tendința de a se supraaprecia pe sine în detrimentul lumii care-l înconjoară, el îşi amână accesul la cunoaşterea superioară. Cel care, față de orice lucru sau eveniment, se dă cu totul plăcerii sau durerii pe care acestea *i* le procură, acela este prins într-o asemenea supraapreciere a sa. Căci prin plăcerea *sa* şi prin durerea *sa* nu află nimic despre lucruri, ci doar ceva despre sine însuşi. Dacă simt simpatie pentru un om, atunci simt mai întâi numai relația *mea* cu acel om. Dacă judecata

** Această dăruire nepărtinitoare nu are nimic de-a face cu „credința oarbă". Nu este vorba să credem orbeşte în ceva, ci să nu punem „judecata oarbă" în locul impresiei vii.

mea, conduita mea depind numai de acest sentiment de plăcere, de simpatie, atunci pun caracterul meu personal pe primul plan; îl impun lumii. Eu vreau să mă încadrez în lume aşa cum sunt, şi nu vreau să primesc nepărtinitor această lume în mine şi să o las să se manifeste în sensul forţelor care acţionează în ea. Cu alte cuvinte: nu rabd decât ceea ce corespunde specificului meu. Exercit o forţă de respingere faţă de tot restul. Atât timp cât omul este prins în lumea simţurilor, el acţionează mai ales respingând toate influenţele care nu sunt accesibile simţurilor. Discipolul trebuie să dezvolte în sine însuşirea de a se comporta faţă de lucruri şi oameni ţinând seama de particularităţile acestora, apreciind toate după valoarea şi însemnătatea lor. Simpatia şi antipatia, plăcerea şi neplăcerea trebuie să joace roluri cu totul noi. Nu poate fi vorba ca omul să le stârpească, să devină insensibil faţă de simpatie şi de antipatie. Dimpotrivă, cu cât va dezvolta în el facultatea de a nu lăsa să urmeze după fiecare simpatie şi antipatie o judecată, o acţiune, cu atât va dezvolta mai mult în sine o sensibilitate mai subtilă. Va afla că simpatiile şi antipatiile îmbracă o formă superioară atunci când le ţine în frâu în forma în care ele se găsesc deja în el. Chiar şi obiectul care la început pare cel mai antipatic are calităţi ascunse; el le manifestă când omul nu-şi urmează simţurile sale egoiste în comportamentul său. Cine s-a format în acest sens, acela are, în toate privinţele, o sensibilitate mai subtilă decât altul, pentru că nu se lasă ispitit de sine însuşi la nereceptivitate. Orice înclinaţie căreia ne supunem orbeşte ne toceşte capacitatea de a vedea lumea înconjurătoare în adevărata lumină. Urmând înclinaţiilor noastre, ne impunem oarecum lumii înconjurătoare, în loc de a ne expune ei ca să-i simţim valoarea.

Şi dacă omul nu mai are răspunsul său egoist, comportarea sa egoistă faţă de fiecare plăcere şi durere, simpatie şi antipatie, atunci devine, de asemenea, independent şi de impresiile *schimbătoare* ale lumii exterioare. Plăcerea pe care ne-o procură un lucru ne face să depindem imediat de el. Ne pierdem în el. Un om care, în funcţie de impresiile schimbătoare, se pierde în bucurie sau în durere, nu poate umbla pe calea cunoaşterii spirituale. El trebuie să întâmpine *cu calm* plăcerea şi durerea. Va înceta atunci să se piardă în ele; în schimb, va începe să le înţeleagă. O plăcere căreia mă dăruiesc cu totul îmi absoarbe existenţa în chiar clipa în care mă dăruiesc ei. De plăcere eu

trebuie să mă folosesc, însă numai pentru a ajunge prin ea la înțelegerea lucrului care îmi procură această plăcere. Esențial să nu fie pentru mine *faptul că* lucrul acesta îmi procură plăcere. Eu trebuie să simt plăcerea şi, prin intermediul plăcerii, *esența* lucrului. Plăcerea să fie pentru mine numai vestitorul faptului că în acel obiect se găseşte o însuşire care poate produce plăcere. Trebuie să învăț să recunosc această însuşire. Dacă mă opresc la plăcere, dacă mă las cu totul cuprins de ea, nu fac altceva decât să mă trăiesc pe mine însumi; dacă plăcerea este pentru mine numai ocazia de a trăi o însuşire a lucrului, atunci, prin această trăire, mă îmbogățesc lăuntric. Plăcerea şi neplăcerea, bucuria şi durerea trebuie să fie pentru cercetător *prilejul* prin care el învață de la lucruri. Prin aceasta, cercetătorul nu devine insensibil la plăcere şi la durere; dar el se ridică deasupra lor, pentru ca ele să-i reveleze natura lucrurilor. Cel care se dezvoltă în această direcție învață să înțeleagă ce îndrumători sunt plăcerea şi durerea. El va simți împreună cu orice ființă, şi în felul acesta va primi revelarea interiorului ființei. Cercetătorul nu-şi spune niciodată numai: ah, cât sufăr, cât mă bucur, ci întotdeauna: cum vorbeşte suferința, cum vorbeşte bucuria. El se oferă pentru a lăsa să acționeze asupra lui plăcerea şi bucuria lumii exterioare. Prin aceasta se dezvoltă în om un mod cu totul nou de a se situa față de lucruri. Înainte, omul făcea ca o impresie sau alta să fie urmată de o acțiune sau alta, numai deoarece impresiile îl bucurau sau îi produceau neplăcere. Acum însă, plăcerea şi neplăcerea devin şi organele prin care lucrurile îi spun cum sunt ele, conform esenței lor. Din simple sentimente, plăcerea şi durerea devin *în el* organe de simț prin care percepe lumea exterioară. După cum ochiul nu acționează el însuşi când vede ceva, ci lasă mâinii această misiune, tot astfel plăcerea şi durerea, în măsura în care cercetătorul spiritual le foloseşte ca mijloace de cunoaştere, nu provoacă nimic, ci ele primesc impresii, iar ceea ce este aflat prin intermediul plăcerii şi al neplăcerii determină acțiunea. Dacă omul cultivă plăcerea şi neplăcerea în aşa fel încât ele devin organe de transmitere, atunci ele clădesc în suflet organele propriu-zise prin care i se deschide lumea sufletească. Ochiul nu poate fi de folos corpului decât prin faptul că este un organ de transmitere a impresiilor sensibile; plăcerea şi durerea vor deveni *ochi sufleteşti* dacă vor înceta să aibă

valoare numai în sine şi vor începe să reveleze propriului suflet, sufletul altuia.

Prin însuşirile amintite, cunoscătorul ajunge în situația de a lăsa să acționează asupra sa ceea ce există în mod real în lumea înconjurătoare, fără influențe perturbatoare datorate particularităților sale. Însă trebuie, de asemenea, să se integreze în mod just în lumea spirituală înconjurătoare deoarece, ca ființă gânditoare, el este cetățean al lumii spirituale. El poate fi cetățean al lumii spirituale în mod just numai dacă în timpul cunoaşterii spirituale dă gândurilor sale un curs corespunzător legilor eterne ale adevărului, legilor țării spiritului. Căci numai astfel poate acționa asupra lui această țară şi îi poate revela realitățile ei. Omul nu ajunge la adevăr dacă se lasă condus numai de gândurile ce trec continuu prin Eul său. Căci aceste gânduri iau în acest caz un curs care le este impus prin faptul că ajung la existență în cadrul naturii trupeşti. Lumea gândurilor unui om care se mărgineşte, în primă instanță, la o activitate spirituală condiționată de creierul fizic, se prezintă ca fiind lipsită de reguli şi încâlcită. Apare un gând care se întrerupe, fiind înlocuit de un altul. Cel care ascultă cu atenție conversația a doi oameni, cel care se observă pe sine însuşi cu nepărtinire, acela îşi va putea face o reprezentare despre acest noian de gânduri pasagere, care vin şi trec. Atât timp cât omul nu se ocupă decât de îndatoririle vieții fizice, faptele realității vor corecta întotdeauna cursul încâlcit al gândurilor sale. Pot să gândesc oricât de încâlcit: viața de toate zilele impune faptelor mele legile care corespund realității. Imaginea pe care mi-o formez în gând despre un oraş poate îmbrăca o formă dintre cele mai neclare: de îndată ce vreau să parcurg un drum prin acel oraş, trebuie să mă supun realităților existente. Mecanicul poate intra în atelierul său având în cap ideile cele mai incoerente; legile maşinilor sale îl vor face să ia măsurile corecte. În cadrul lumii sensibile, realitățile corectează continuu gândirea. Dacă îmi fac o părere falsă despre un fenomen fizic sau despre forma unei plante, atunci mă întâmpină realitatea şi îmi readuce gândul pe drumul cel drept. Cu totul altfel stau lucrurile când este vorba de relația mea cu domeniile superioare ale existenței. Ele mi se dezvăluie numai dacă pătrund în lumile lor cu o gândire deja sever disciplinată. Aici gândirea va trebui să-mi dea impulsul cel just, cel sigur, altfel nu voi găsi căile corespunzătoare. Căci legile

spirituale care se manifestă în aceste lumi nu sunt condensate până la manifestare fizic-sensibilă şi nu exercită aşadar asupra mea constrângerea caracterizată. Eu mă pot supune acestor legi numai dacă ele sunt înrudite cu ale mele proprii, ca legi ale unei ființe gânditoare. Aici va trebui să-mi fiu eu însumi un îndrumător sigur. Aşadar cunoscătorul trebuie să-şi transforme gândirea într-o gândire sever disciplinată. Gândurile sale trebuie treptat să se dezvețe cu desăvârşire de a lua cursul gândirii de toate zilele. În întreaga lor desfăşurare, ele trebuie să preia caracterul lăuntric al lumii spirituale. El trebuie să se poată observa în această direcție şi să fie stăpân pe sine. Să nu i se înşire în mod arbitrar un gând lângă alt gând, ci să se alăture numai în conformitate cu conținutul strict al lumii gândurilor. Trecerea de la o reprezentare la alta trebuie să corespundă legilor severe ale gândirii. Ca gânditor, omul trebuie să reprezinte mereu, într-o anumită măsură, o imagine a acestor legi ale gândirii. Să-şi interzică orice reprezentare care nu decurge din aceste legi. Când îi iese în cale un gând favorit, să-l respingă, dacă acest gând tulbură mersul ordonat al gândirii sale. Dacă vreun sentiment personal vrea să impună gândurilor sale o direcție care nu le este inerentă, el trebuie să-l reprime. – Platon a cerut de la cei care doreau să intre în şcoala sa să parcurgă mai întâi un curs de matematică. Şi matematica, prin legile ei severe, care nu se conduc după cursul zilnic al fenomenelor sensibile, este, într-adevăr, o bună pregătire pentru cel care caută cunoaşterea. Dacă omul vrea să progreseze în ea, trebuie să îndepărteze de la sine orice element arbitrar personal, orice dezorganizare. Cel care caută cunoaşterea se pregăteşte pentru menirea sa prin faptul că învinge în mod voit orice element arbitrar care domină în gândire şi este activ prin sine însuşi. El învață să urmeze numai cerințele gândirii. Şi astfel trebuie să învețe el să procedeze în orice gândire care se pune în serviciul cunoaşterii spirituale. Această *viață de gândire* trebuie să fie ea însăşi o imagine a judecăților şi a concluziilor matematice nepărtinitoare. El trebuie să se străduiască, oriunde ar merge sau s-ar afla, să poată gândi în acest fel. Atunci în el se vor revărsa legitățile lumii spirituale care trec fără să lase vreo urmă pe lângă el şi prin el dacă gândirea sa are caracteristica cotidianului şi confuziei. Gândirea ordonată îl va duce, pornind de la puncte de plecare sigure, la cele mai ascunse adevăruri. Dar aceste indicații nu trebuie să fie luate în

mod unilateral. Deşi matematica produce o bună disciplinare a gândirii, se poate ajunge la o gândire pură, sănătoasă, plină de viață, şi fără matematică.

Cel care caută cunoaşterea trebuie să se străduiască să obțină şi pentru acțiunile sale ceea ce năzuieşte pentru gândire. Acestea trebuie să poată urma legile frumosului nobil şi ale adevărului etern, fără a suferi influențe perturbatoare din partea personalității sale. Aceste legi trebuie să-i poată da direcția. Dacă întreprinde o acțiune pe care o recunoaşte a fi justă, şi simțirea sa personală nu este satisfăcută de această acțiune, el nu trebuie să abandoneze calea pe care a păşit, *din această cauză*. Dar nu trebuie nici să o urmeze doar pentru că-i aduce bucurie, dacă descoperă că nu este în concordanță cu legile frumosului veşnic şi ale adevărului. În viața de toate zilele oamenii se lasă determinați în acțiunile lor de ceea ce îi satisface în mod personal şi de ceea ce le aduce *lor* roade. Prin aceasta, ei impun punctul de vedere al personalității lor cursului fenomenelor lumii. Ei nu împlinesc adevărul, care este înscris în legile lumii spirituale, ci cerințele bunului lor plac. Acționăm în sensul lumii spirituale abia atunci când urmăm numai legile acestei lumi. Din ceea ce se înfăptuieşte pornind doar de la personalitate nu rezultă puteri care să poată constitui o bază pentru cunoaşterea spirituală. Cel ce caută cunoaşterea nu poate întreba numai: ce îmi aduce roade, cum pot avea succes, ci el trebuie să poată întreba şi: ce am recunoscut a fi binele? Renunțarea la roadele acțiunilor care vizează personalitatea, renunțarea la tot ce este arbitrar: acestea sunt legile severe pe care trebuie să şi le poată trasa el însuşi. Atunci el păşeşte pe căile lumii spirituale şi întreaga sa ființă se pătrunde de aceste legi. El se eliberează față de orice constrângere a lumii senzoriale: Omul-spirit din el se ridică din învelişul sensibil. Astfel progresează spre cele spirituale, astfel se spiritualizează pe sine însuşi. Nu se poate spune: la ce-mi folosesc toate intențiile de a urma numai legile adevărului dacă mă înşel poate asupra acestui adevăr? Esențială este strădania, atitudinea lăuntrică. Chiar şi cel care greşeşte are în strădania sa spre adevăr o putere care îl abate de la calea greşită. Dacă se află în eroare, această putere îl cuprinde şi îl duce pe căile adevărului. Chiar obiecția „pot să mă şi înşel" este necredință stânjenitoare. Ea arată că omul nu are nici o încredere în puterea adevărului. Esențialul este tocmai ca omul să nu-şi fixeze

ţeluri din punctul său de vedere egoist, ci să se dăruiască dezinteresat şi să se lase condus de spirit. Nu voinţa umană egoistă poate să dea prescripţii adevărului, ci *acest adevăr însuşi* trebuie să ajungă suveran în om, să-i pătrundă întreaga fiinţă şi să facă din el o imagine a legilor eterne ale ţării spiritului. El trebuie să se umple cu aceste legi eterne pentru a le lăsa să se reverse în viaţă. – Aşa cum cel care caută cunoaşterea trebuie să fie stăpân pe gândirea sa, el trebuie să poată fi stăpân şi pe voinţa sa. El devine, prin aceasta, absolut modest – lipsit de aroganţă –, un mesager al lumii adevărului şi frumosului. Astfel, devenit mesager al acestei lumi, el ajunge să fie participant la lumea spirituală. Şi prin aceasta el se înalţă pe scara evoluţiei din treaptă în treaptă. Căci numai prin contemplare nu se poate ajunge la viaţa spirituală, la ea trebuie să ajungem prin trăire.

Dacă cel care caută cunoaşterea respectă aceste legi, atunci trăirile sufleteşti care se referă la lumea spirituală vor lua în el o formă cu totul nouă. El nu va mai trăi numai *în ele.* Ele nu vor avea însemnătate numai pentru viaţa sa proprie. Ele vor deveni percepţii sufleteşti ale lumii superioare. În sufletul său, sentimentele, plăcerea şi neplăcerea, bucuria şi durerea devin organe sufleteşti, după cum ochii şi urechile nu duc în corpul său numai o viaţă pentru sine ci, în mod altruist, lasă să treacă prin ele impresiile exterioare. Şi, prin aceasta, cel care caută cunoaşterea dobândeşte *calm* şi *siguranţă* în structura sa sufletească, însuşiri necesare pentru cercetarea în lumea spirituală. O mare plăcere nu-l va mai face doar să chiuie, ci îi va putea vesti însuşirile lumii, care mai înainte i-au scăpat din vedere. El va rămâne liniştit; şi prin această linişte i se vor revela caracteristicile entităţilor care îi aduc plăcerea. O durere nu-l va mai umple doar de întristare, ci îi va putea spune şi ce însuşiri are fiinţa care îi produce durere. După cum ochiul nu doreşte nimic pentru el, ci îi arată omului direcţia drumului pe care trebuie să apuce, tot astfel şi plăcerea şi durerea vor călăuzi în mod sigur sufletul pe calea sa. Aceasta este starea de echilibru sufletesc la care trebuie să ajungă cunoscătorul. Cu cât plăcerea şi durerea se vor epuiza mai puţin în valurile pe care ele le aruncă în viaţa lăuntrică a cunoscătorului, cu atât mai mult vor forma ele ochii pentru lumea suprasensibilă. Atât timp cât omul trăieşte în plăcere şi durere, el nu *cunoaşte* prin ele. Când învaţă să trăiască *prin* ele, când elimină din ele sentimentul de sine, atunci ele devin orga-

nele sale de percepţie; atunci, el vede prin ele, atunci cunoaşte prin ele. Este o greşeală să se creadă că în felul acesta cunoscătorul devine un om sec, arid, care nu mai simte nici plăcerea şi nici suferinţa. Plăcerea şi suferinţa există şi în el, dar atunci când el cercetează lumile spirituale, ele îmbracă o altă formă; ele au devenit „ochi şi urechi".

Atât timp cât trăim cu lumea în mod personal, lucrurile îşi dezvăluie numai ceea ce le leagă de personalitatea noastră. Dar aceasta este numai partea lor trecătoare. Dacă ne retragem noi înşine din ceea ce este trecător în noi şi dacă trăim în partea noastră nepieritoare cu sentimentul nostru de sine, cu „Eul" nostru, atunci părţile trecătoare din noi devin pentru noi mijlocitoare, şi ceea ce ni se dezvăluie prin ele este ceva netrecător, este partea veşnică a lucrurilor. Cunoscătorul trebuie să poată dezvolta relaţia între propria *sa* fiinţă veşnică şi veşnicul din lucruri. Chiar înainte de a face alte exerciţii de felul celor descrise, şi chiar şi în timpul practicării lor, el trebuie să-şi îndrepte atenţia asupra acestei părţi netrecătoare a lucrurilor. Dacă observ o piatră, o plantă, un animal, un om, trebuie să-mi pot aduce aminte că, în toate acestea, se exprimă ceva etern. Trebuie să-mi pot pune întrebarea: Ce trăieşte oare ca element veşnic în piatra trecătoare, în omul trecător? Ce va dăinui din fenomenul sensibil, trecător? – Să nu credem cumva că această direcţie dată spiritului spre cele veşnice ar stinge în noi privirea devotată şi simţul pentru însuşirile vieţii de zi cu zi şi că ne-ar înstrăina de realitatea nemijlocită. Dimpotrivă, fiecare frunză, fiecare gândăcel ne vor dezvălui nenumărate taine când îndreptăm spre ele nu numai *ochiul* nostru ci, *prin ochi*, şi spiritul nostru. Fiecare sclipire, fiecare nuanţă de culoare, fiecare cadenţă sonoră vor rămâne vii şi perceptibile simţurilor, nimic nu se va pierde; numai că li se va adăuga o nemărginită viaţă nouă. Iar cel care nu ştie să observe cu ochiul lucrurile cele mai mici, acela nu va ajunge decât la gânduri şterse, anemice, dar nu la contemplarea spirituală. – Totul depinde de *starea de spirit* pe care ne-o dobândim în această privinţă. Cât de departe vom putea progresa, aceasta depinde de facultăţile noastre. Nu avem de făcut decât să procedăm în mod corect şi să lăsăm tot restul în grija evoluţiei. La început trebuie să ne mulţumim a ne îndrepta privirea asupra părţii nepieritoare a lucrurilor. Făcând astfel, *tocmai prin aceasta* ni se va deschide cunoaşterea a

ceea ce este durabil. Trebuie să aşteptăm până ce ni se dă. Şi, la timpul potrivit, i se va da fiecărui om care aşteaptă cu răbdare şi – lucrează. – Făcând asemenea exerciţii, omul observă în curând ce transformare puternică se petrece cu el. El învaţă să considere fiecare lucru important sau neimportant numai când a recunoscut raportul acestui lucru cu un element durabil, etern. El ajunge la un alt mod de a evalua şi de a preţui lumea decât cel pe care îl avea înainte. Simţirea sa intră într-un alt raport cu întreaga lume înconjurătoare. Ceea ce este trecător nu-l mai atrage ca înainte numai prin el însuşi; acesta devine, de asemenea, o parte componentă şi un simbol al Veşnicului. Iar el învaţă să iubească acest Veşnic ce trăieşte în toate lucrurile. Acesta îi devine familiar, aşa cum mai înainte îi era familiar efemerul. Dar prin aceasta el nu se înstrăinează de viaţă, ci el învaţă să preţuiască orice lucru conform adevăratei sale importanţe. Chiar şi nimicurile deşarte ale vieţii nu vor trece pe lângă el fără urme; dar, pe măsură ce caută spiritualul, omul nu se va mai pierde în ele, ci le va recunoaşte în valoarea lor limitată. El le va vedea în lumina cea adevărată. E rău cunoscător cel care ar vrea să umble numai pe la înălţimile norilor şi să piardă astfel viaţa. Un adevărat cunoscător va şti ca de pe culmea pe care se găseşte, printr-o vedere de ansamblu limpede şi printr-o simţire justă pentru toate, să pună orice lucru la locul său.

Astfel, cunoscătorului i se deschide posibilitatea să nu mai urmeze exclusiv influenţele incalculabile ale lumii exterioare, care îi mână voinţa când încoace, când încolo. El a privit prin cunoaştere în esenţa veşnică a lucrurilor. Prin transformarea lumii sale lăuntrice, el are în sine facultatea de a percepe această esenţă veşnică. Următoarele gânduri dobândesc o importanţă deosebită pentru cunoscător. Când acţionează din sine, el este conştient că acţionează din esenţa veşnică a lucrurilor. Căci lucrurile îşi exprimă în *el* această esenţă a lor. Aşadar el acţionează în sensul ordinii eterne a lumii când îşi conduce acţiunea din acest element etern care trăieşte în el. Ştie că prin aceasta încetează a mai fi mânat de lucruri; ştie că el le mână acum conform legilor sădite în ele însele şi care au devenit legile propriei sale esenţe. Această acţiune din lăuntru nu poate fi decât un ideal spre care se tinde. El nu poate fi atins decât într-un viitor îndepărtat. Dar cunoscătorul trebuie să aibă voinţa de a vedea în mod clar această cale.

Aceasta este *voința* sa *spre libertate*. Căci libertate înseamnă a acționa din tine însuți. Şi are dreptul să acționeze din sine însuşi numai acela care îşi preia din cele veşnice motivele acțiunilor. Ființa care nu face acest lucru acționează din alte motive decât acelea care sunt sădite în lucruri. Aşa ceva este contrar ordinii lumii. Şi aceasta, în mod necesar, va triumfa atunci asupra sa. Aceasta înseamnă că, în ultimă instanță, scopurile pe care le-a fixat voinței sale nu se pot împlini. Acea ființă nu poate deveni liberă. Bunul plac al unei ființe individuale se nimiceşte el însuşi prin efectul acțiunilor sale.

*

Cel care poate să acționeze în acest fel asupra vieții sale lăuntrice se ridică din treaptă în treaptă în cunoaşterea spirituală. Rodul exercițiilor sale va fi faptul că percepției sale spirituale i se vor deschide anumite perspective în lumea suprasensibilă. El învață sensul just al adevărurilor referitoare la această lume; şi va afla confirmarea lor prin experiență proprie. Această treaptă o dată atinsă, de el se apropie ceva ce nu poate deveni trăire decât pe această cale. Într-un anumit mod, al cărui sens îl poate înțelege în mod clar abia acum, îi va fi împărtăşită aşa-numita inițiere de către „marile puteri spirituale conducătoare ale neamului omenesc". El devine „discipol al înțelepciunii". Cu cât vom vedea mai puțin într-o astfel de inițiere ceva care să constea în relații omeneşti exterioare, cu atât vom avea o idee mai corectă despre ea. Aici nu putem decât să sugerăm ceea ce i se întâmplă cunoscătorului. El dobândeşte o patrie nouă. El devine prin aceasta cetățean conştient în lumea suprasensibilă. Izvorul înțelegerii spirituale care se revarsă în el provine acum dintr-un loc mai înalt. De acum înainte lumina cunoaşterii nu-l mai luminează din exterior, ci el însuşi este strămutat în punctul-izvor al acestei lumini. Enigmele pe care le pune lumea primesc în el o lumină nouă. De acum înainte el nu mai vorbeşte cu lucrurile plăsmuite de spirit, ci cu spiritul plăsmuitor însuşi. Viața proprie a personalității, în clipele de cunoaştere spirituală, nu mai există decât pentru a fi un simbol conştient al Veşnicului. Îndoielile despre existența spiritului, care mai puteau să se ivească în el înainte, dispar; căci nu se poate îndoi decât acela pe care lucrurile îl amăgesc cu privire la spiritul care domneşte în ele. Şi deoarece „discipolul înțelepciunii" a putut conversa cu spiritul însuşi,

va dispărea pentru el orice formă falsă sub care îşi închipuise mai înainte spiritul. Forma falsă sub care ne închipuim spiritul este superstiție. Inițiatul se află dincolo de superstiție, căci el ştie care este adevărata înfățişare a spiritului. *Eliberarea* de prejudecățile personalității, de îndoieli şi de superstiție, acestea sunt caracteristicile aceluia care s-a ridicat la gradul de Discipol pe calea cunoaşterii. Nu trebuie să confundăm această unire a personalității cu viața spirituală generală, cu o contopire nimicitoare a personalității în „Spiritul universal". O astfel de „dispariție" nu are loc în cazul unei adevărate dezvoltări a personalității. Aceasta se menține ca personalitate în raportul pe care îl stabileşte cu lumea spirituală. Nu are loc o înfrângere a personalității, ci o mai înaltă dezvoltare a ei. Dacă vrem să avem un simbol al acestei coincideri dintre spiritul individual şi Spiritul universal, atunci nu trebuie să alegem imaginea a diferite cercuri care se suprapun pe un singur cerc, pentru a se pierde în el, ci trebuie să alegem imaginea mai multor cercuri care au fiecare o culoare bine definită. Aceste cercuri de culori diferite se suprapun, dar *fiecare* nuanță particulară îşi păstrează entitatea în cadrul întregului. Nici una nu îşi pierde deplinătatea puterilor sale proprii.

Nu vom continua aici cu descrierea „căii". Ea este dată, în măsura posibilului, în cartea mea «Ştiința ocultă în rezumat», care este continuarea acestei cărți.

Cele spuse aici despre calea cunoaşterii spirituale pot conduce foarte uşor, *printr-o înțelegere greşită*, la concluzia falsă că în această cale se recomandă stări sufleteşti care ar duce la o îndepărtare de trăirea nemijlocită, plină de bucurie şi putere activă a existenței. Față de această obiecție trebuie să accentuăm că acea stare a sufletului, care îl face capabil să trăiască în mod nemijlocit realitatea spiritului, nu poate fi extinsă asupra întregii vieți ca o cerință generală. Pentru cercetările sale, cercetătorul existenței spirituale poate dobândi puterea de a-şi sustrage sufletul de la realitatea fizică sensibilă fără ca această sustragere să facă din el, în general, un înstrăinat de lume. – Dar trebuie să recunoaştem, pe de altă parte, că o cunoaştere a lumii spirituale, nu numai aceea pe care o dobândim urmând calea cunoaşterii ci şi aceea pe care o dobândim asimilând adevărurile ştiinței spirituale cu rațiunea umană sănătoasă şi liberă de prejudecăți, duce la o moralitate superioară, la o cunoaştere a existenței fizice în conformi-

tate cu adevărul, la siguranță în viață şi la sănătate sufletească lăuntrică.

UNELE OBSERVAȚII ȘI COMPLETĂRI

Referitor la pagina 28. Vorbind despre „simțul tactil” al organismelor inferioare, nu vrem să înțelegem prin acest cuvânt ceea ce se desemnează prin el în expunerile obișnuite despre „simțuri”. Din punctul de vedere al științei spiritului s-ar putea obiecta multe împotriva justificării acestei expresii. Prin „simț tactil” vrem să înțelegem aici mai curând o *conștientizare generală* a unei impresii exterioare, în opoziție cu conștientizarea specială care constă în văz, auz ș.a.m.d.

Referitor la pagina 28. A vorbi despre „forța vitală” era considerat încă acum câtva timp ca o dovadă de spirit neștiințific. Astăzi începe să se manifeste din nou, ici și colo, în știință, o tendință în favoarea ideii unei asemenea „forțe vitale”, așa cum fusese admisă în timpuri mai vechi. Totuși, cel care pătrunde bine mersul evoluției științifice actuale va vedea că cei care nu vor să știe nimic despre „forța vitală” au o logică mai consecventă. „Forța vitală” nu face parte deloc din ceea ce se numește astăzi „forță a naturii”. Astfel încât cei ce nu vor să se ridice deasupra obișnuințelor de gândire și a modurilor de reprezentare ale științelor curente nu ar trebui să vorbească despre o „forță vitală”. Numai felul de a gândi și premisele „științei spiritului” fac posibilă o apropiere fără contradicții de aceste lucruri. Chiar și gânditorii care vor să-și întemeieze concepțiile numai pe datele științei naturale au părăsit în prezent credința care, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, nu voia să admită pentru explicarea fenomenului vieții decât forțele care sunt active și în natura lipsită de viață. Scrierea unui naturalist atât de important ca Oskar Hertwig, intitulată «Devenirea organismelor. O combatere a teoriei hazardului a lui Darwin» este o apariție științifică profund lămuritoare. Ea combate accepția conform căreia simpla corelare a legilor pur fizice și chimice poate plăsmui viul. De asemenea, este important că, în așa-numitul neovitalism, se relevă concepția care admite existența unor forțe deosebite în ființele vii, așa cum făceau vechii adepți ai

„forţei vitale”. Dar în acest domeniu nimeni nu va putea trece dincolo de nişte noţiuni schematice şi abstracte dacă nu poate recunoaşte ceea ce este activ în viu, dincolo de forţele anorganice, nu este accesibil decât unei percepţii care se ridică la *contemplarea* suprasensibilului. Aici nu este vorba să continuăm după aceleaşi metode cunoaşterea ştiinţei naturale, aplicată domeniului anorganic, ci să dobândim un alt mod de cunoaştere.

Referitor la paginile 26-43. Ar putea să pară că împărţirea fiinţei omului dată în aceste expuneri ar fi întemeiată pe o deosebire pur arbitrară de părţi în cadrul vieţii sufleteşti unitare. Faţă de această presupunere, trebuie să accentuăm că această împărţire a vieţii sufleteşti unitare are un înţeles analog fenomenului apariţiei celor şapte culori ale curcubeului, când lumina trece printr-o prismă. Cercetătorul spiritual face, pentru înţelegerea entităţii sufletului, acelaşi lucru pe care-l face fizicianul pentru explicarea fenomenelor luminoase, când studiază trecerea luminii prin prismă cu consecinţa apariţiei celor şapte nuanţe de culori. Cele şapte părţi ale fiinţei umane nu sunt simple diferenţe făcute de raţiunea abstractă, exact aşa cum cele şapte culori nu sunt simple diviziuni făcute de raţiunea abstractă, în ceea ce priveşte lumina. În ambele cazuri, deosebirea se întemeiază pe natura lăuntrică a realităţilor. Numai că în timp ce cele şapte culori ale luminii devin vizibile prin amenajări exterioare, cele şapte părţi ale sufletului devin vizibile prin observaţia spirituală făcută asupra esenţei sufletului. Adevărata esenţă a sufletului nu poate fi înţeleasă fără cunoaşterea acestei diviziuni. Căci prin cele trei părţi: trup fizic, trup al vieţii şi trup sufletesc, sufletul aparţine lumii trecătoare; prin celelalte patru părţi, el îşi are rădăcina în veşnicie. În „sufletul unitar”, cele trecătoare şi cele veşnice sunt legate în mod indistinct. Nu putem cunoaşte raportul sufletului cu universul dacă nu înţelegem diviziunile sufletului. Putem întrebuinţa şi o altă comparaţie. Chimistul descompune apa în hidrogen şi oxigen. În „apa unitară” nu putem distinge aceste două substanţe. Totuşi, fiecare din ele îşi are propria sa natură. Atât hidrogenul cât şi oxigenul se combină şi cu alte substanţe. Tot astfel, la moarte, cele trei „părţi inferioare ale sufletului” intră în combinaţie cu entitatea trecătoare a lumii; cele patru părţi superioare se încadrează în Veşnicie. Cel ce refuză să studieze divi-

ziunea sufletului seamănă cu un chimist care n-ar vrea să ştie că apa se descompune în hidrogen şi oxigen.

Referitor la pagina 32. Expunerile ştiinţei spirituale trebuie luate absolut precis, căci ele au valoare numai într-o formulare exactă a ideilor. Dacă, de pildă, în fraza: „La el (la animal) senzaţiile nu sunt întreţesute de gânduri independente care depăşesc trăirea imediată" cineva ar trece cu vederea cuvintele „independente, care depăşesc trăirea imediată", uşor ar putea face greşeala de a crede că noi susţinem că în simţirea sau în instinctele animalelor nu ar exista gânduri. Dar adevărata ştiinţă a spiritului se bazează tocmai pe o cunoaştere pentru care orice trăire interioară a animalelor (ca şi orice existenţă, în general) este întreţesută de gânduri. Numai că gândurile animalului nu sunt gândurile independente ale unui „Eu" care trăieşte în animal, ci ele sunt gândurile Eului-grup animalic, ce trebuie privit drept o fiinţă ce stăpâneşte animalul din exterior. Acest Eu-grup nu se află în lumea fizică, cum este cazul cu Eul omului, ci el acţionează asupra animalului din lumea sufletelor, descrisă la pagina 62 şi următoarele. (Amănunte se găsesc în cartea mea «Ştiinţa ocultă în rezumat».) Ceea ce îl caracterizează pe om este faptul că *în el* gândurile dobândesc o existenţă independentă, ele nu sunt trăite în mod indirect în senzaţii, ci sunt trăite şi din punct de vedere sufletesc în mod direct ca gânduri.

Referitor la pagina 36. Când spunem despre copiii mici că zic „Ionel este cuminte!" „Maria vrea cutare lucru", trebuie să menţionăm că este vorba mai puţin de perioada când copiii încep să întrebuinţeze cuvântul „eu", cât mai ales de clipa în care ei leagă acest cuvânt de reprezentarea corespunzătoare. Când copiii aud de la oamenii adulţi rostindu-se cuvântul „eu", ei pot desigur să-l pronunţe şi ei, dar fără să aibă ideea de „Eu". Totuşi, folosirea *cel mai adesea* târzie a acestui cuvânt indică, desigur, un fapt important al evoluţiei copilului, şi anume dezvoltarea treptată, din sentimentul obscur al acestui Eu, a ideii de Eu.

Referitor la pagina 38. Entitatea propriu-zisă a „intuiţiei" se află descrisă în cărţile mele «Cum dobândim cunoştinţe despre lumile su-

perioare» şi în «Ştiinţa ocultă în rezumat». În cazul unui studiu puţin aprofundat, s-ar putea găsi uşor o contradicţie între folosirea acestui cuvânt în aceste două cărţi şi aceea care se găseşte în această carte la pagina 46. Dar această contradicţie nu există pentru cel care ţine seama de faptul că ceea ce i se revelează cunoaşterii suprasensibile din lumea spirituală prin intuiţie în deplina sa realitate se anunţă Sinei spirituale în manifestarea sa *cea mai de jos*, la fel cum existenţa exterioară a lumii fizice se anunţă prin senzaţie.

Referitor la pagina 44 şi urm. Referitor la capitolul «Reîntruparea spiritului şi destinul». Trebuie să avem în vedere că în acest capitol s-a făcut încercarea de a ne forma o idee – pe baza observării prin gândire a cursului vieţii umane înseşi, fără să ne folosim de cunoştinţele spirituale, în felul cum s-a făcut în celelalte capitole – de a ne forma o idee prin care să vedem în ce măsură viaţa omului şi destinul său sunt dovada unor vieţi pământeşti succesive. Aceste idei vor trebui să apară, bineînţeles, ca foarte îndoielnice acelora care nu admit ca „pe deplin întemeiate" decât reprezentările obişnuite, care se referă numai la o singură viaţă. Dar trebuie să ţinem seama că prin descrierea dată aici încercăm să dovedim că un asemenea mod obişnuit de reprezentare nu ne poate duce la cunoaşterea cauzelor cursului vieţii. De aceea, *trebuie* căutate alte reprezentări, care sunt, în *aparenţă*, în contradicţie cu cele obişnuite. Numai atunci nu căutăm aceste alte reprezentări, când refuzăm sistematic să examinăm cu gândirea şirul fenomenelor care nu pot fi sesizate decât pe plan sufletesc, la fel cum aplicăm această examinare fenomenelor fizice. În cazul unui asemenea refuz nu acordăm nici o valoare, de pildă, faptului că o lovitură de destin care atinge Eul, în simţire se dovedeşte înrudită cu întâlnirea unei amintiri cu o trăire care îi este înrudită. Dar cel care încearcă să perceapă felul în care trăim cu adevărat o lovitură de destin, acela poate deosebi *această trăire* de aprecierile care trebuie să ia naştere când ne luăm punctul de plecare în lumea fizică şi, prin aceasta, fireşte, dispare orice legătură vie a acestei lovituri cu Eul. Pentru acest punct de vedere, lovitura poate fi sau un hazard sau ceva determinat de o cauză exterioară. Dar cum există *şi asemenea* lovituri de destin care, într-o oarecare măsură, constituie o primă intervenţie în viaţa omului şi care nu îşi vor arăta consecinţele decât

mai târziu, suntem cu atât mai ispitiți să generalizăm acest lucru şi să nu luăm în seamă şi alte posibilități. Nu ne gândim la aşa ceva decât atunci când experiențele vieții dau reprezentărilor noastre o direcție deosebită, cum este de exemplu cazul prietenului lui Goethe, Knebel, care spune într-o scrisoare următoarele: „Observând mai atent lucrurile, vom vedea că în viața celor mai mulți oameni se găseşte un anumit plan, care le este oarecum prescris din propria lor natură sau prin împrejurările care îi conduc. Condițiile lor de viață pot fi oricât de variate şi oricât de schimbătoare, la sfârşit viața se prezintă totuşi ca un întreg, în care se poate observa o concordanță... Oricât de ascunsă ar fi activitatea ei, mâna unui anumit destin se arată în mod precis, fie că este determinată printr-o influență exterioară, fie de o mişcare lăuntrică: ba, în această direcție, pot influența adesea şi cauze contradictorii. Oricât de încâlcit ar fi cursul unei vieți, se poate desluşi în el, întotdeauna, o cauză şi o direcție". O asemenea observație poate fi uşor combătută mai ales de persoanele care *nu vor* să ia în considerare trăirile sufleteşti care stau la baza ei. Autorul acestei cărți crede că, în expunerea asupra vieților pământeşti repetate şi asupra destinului, el a trasat limitele exacte în interiorul cărora se pot forma reprezentări despre cauzele care stau la baza modelării vieții. El a arătat că aceste reprezentări nu pot duce decât la o „schițare" a faptelor şi că ele nu pot decât să *ne pregătească, prin gândire*, pentru cunoştințele şi realitățile găsite de ştiința spirituală. Dar această pregătire prin gândire este o acțiune sufletească interioară care, dacă ştim să-i prețuim în mod just importanța şi dacă nu-i cerem să „aducă dovezi", ci doar să „exerseze" sufletul, face să dispară orice prejudecată din noi şi ne pregăteşte astfel pentru cunoştințe care, fără o asemenea pregătire, ne-ar părea nebuneşti.

Referitor la pagina 66. Ceea ce se spune numai pe scurt despre „organele spirituale de percepție" în ultimul capitol al acestei cărți, intitulat «Calea cunoaşterii» se găseşte expus amănunțit în cărțile mele «Cum dobândim cunoştințe despre lumile superioare?» şi «Ştiința ocultă în rezumat».

Referitor la pagina 83. Nu ar fi just să presupunem că în lumea spirituală există o *nelinişte* continuă, prin faptul că „acolo nu există

odihnă, oprire pe loc, ca în lumea fizică". Acolo unde „arhetipurile sunt ființe creatoare" nu există, ce-i drept, ceea ce se poate numi „oprire pe loc", dar există acea odihnă, acea liniște de natură spirituală care se află în perfectă armonie cu mişcarea activă. Ea poate fi comparată cu mulțumirea calmă şi fericirea spiritului, fericire care se manifestă în acțiune, nu în lipsa de activitate.

Referitor la pagina 86. Trebuie să folosim cuvântul „intenții" cu privire la puterile care impulsionează evoluția lumii, cu toate că acest cuvânt ne poate face să cădem în ispita de a ne reprezenta aceste puteri asemănătoare intențiilor umane. Această tentație nu poate fi evitată decât dacă dăm acestor cuvinte, pe care nu le putem lua decât din domeniul lumii umane, un înțeles mai înalt, prin care să piardă tot ce conțin ele din noțiunile umane mărginite şi, în schimb, să câştige cam ceea ce le poate da omul în anumite împrejurări ale vieții sale, când se ridică, într-o oarecare măsură, deasupra lui însuşi.

Referitor la pagina 86. În cartea mea «Ştiința ocultă în rezumat» se găsesc şi alte lămuriri cu privire la „Cuvântul spiritual".

Referitor la pagina 96. Când spunem aici că „…el poate să hotărască, din veşnicie, direcția viitorului", vrem să indicăm felul deosebit al structurii sufleteşti a omului în perioada corespunzătoare dintre moarte şi o nouă naştere. O lovitură de destin care îl loveşte pe om în viața sa din lumea fizică poate să pară, pentru structura sufletească a *acestei* vieți, ceva cu totul opus voinței sale: în viața dintre moarte şi o nouă naştere domneşte în suflet o putere asemănătoare voinței care dă omului direcția spre trăirea acestei lovituri de destin. Sufletul vede, într-o anumită măsură, că din vieți pământeşti anterioare i-a rămas o imperfecțiune, care provine dintr-o faptă urâtă, sau dintr-un gând urât. Intre moarte şi o nouă naştere apare în suflet impulsul asemănător voinței de a compensa această imperfecțiune. De aceea, sufletul primeşte în sine tendința de a se arunca într-o nenorocire în viitoarea sa viață pământească pentru a obține astfel, prin acea suferință, compensarea pe care o caută. După naşterea în corpul fizic, sufletul *nu* bănuieşte, atunci când îl loveşte o nenorocire, că în viața pur spirituală dinainte de naştere el însuşi şi-a hotărât direcția către

această lovitură de destin. Aşadar, ceea ce pare cu totul *nevrut* din punct de vedere al vieţii pământeşti, este *voit* de suflet în cele suprasensibile. „Din Veşnicie îşi determină omul viitorul”.

Referitor la pagina 105 şi urm. Capitolul acestei cărţi intitulat: «Despre formele gândurilor şi despre aura umană» dă, dintre toate capitolele, cel mai uşor prilej la înţelegeri greşite. Adversarii acestor idei găsesc în explicaţiile ce se dau aici cel mai nimerit prilej pentru a-şi formula obiecţiile lor. Am putea fi ispitiţi, de pildă, să cerem văzătorului să-şi dovedească spusele cu privire la acest domeniu prin experimente stabilite conform regulilor ştiinţelor naturale. S-ar putea cere ca un număr de oameni, care pretind că văd aura, să fie puşi în faţa altor oameni şi să se supună impresiilor pe care le fac aurele acestora asupra lor. Apoi, văzătorii să spună ce gânduri, ce sentimente ş.a.m.d. văd ei ca aură la oamenii observaţi. Dacă observaţiile lor coincid şi dacă se dovedeşte că oamenii observaţi au avut într-adevăr sentimentele, gândurile ş.a.m.d. pe care le-au indicat văzătorii, atunci s-ar putea crede în existenţa unei aure. Desigur, acest raţionament este cu totul conform ştiinţelor naturale. Numai că trebuie să ţinem seama de următoarele: Munca depusă de cercetătorul spiritual, în propriul său suflet, şi care îi dă facultatea vederii spirituale, are drept scop *tocmai dobândirea acestei facultăţi*. Dacă apoi, într-un anumit caz, el percepe ceva din lumea spirituală şi *ce* anume percepe, aceasta nu mai depinde de el. Aceasta îi vine ca *un dar* din lumea spirituală. El nu poate forţa această vedere, ci trebuie să aştepte să-i fie hărăzită. *Intenţia sa* de a provoca percepţia nu va fi niciodată una din cauzele realizării acestei perceperi. Însă tocmai *această intenţie* o cere modul de reprezentare natural-ştiinţific pentru experiment. Dar lumii spirituale nu i se poate porunci. Dacă o încercare de felul acesta ar avea loc, atunci ea ar trebui să fie iniţiată de lumea spirituală. În *această lume* o fiinţă ar trebui să aibă intenţia de a revela unuia sau mai multor văzători gândurile unuia sau ale mai multor oameni. Atunci, văzătorii ar trebui să fie întruniţi, pentru a face aceste observaţii, printr-un „impuls spiritual”, şi atunci datele lor ar coincide cu siguranţă. Oricât de paradoxale ar părea toate acestea pentru gândirea ştiinţifică pur naturalistă, lucrurile stau, totuşi, în acest fel. „Experimentele” spirituale nu pot fi făcute după modelul celor fizice. Dacă

de pildă văzătorul primeşte vizita unei persoane străine, el nu poate să-şi „propună”, pur şi simplu, să observe aura acelei persoane. El va vedea aura acestei persoane dacă în lumea spirituală există un motiv ca ea să i se dezvăluie. – Aceste puține cuvinte nu au alt scop decât să atragă atenția cititorului asupra neînțelegerii din care ia naştere obiecția de mai sus. Datoria ştiinței spirituale este să indice calea pe care omul poate să ajungă la vederea aurei; aşadar calea prin care el însuşi se poate convinge de existența ei. Prin urmare, aceluia care caută cunoaşterea, această ştiință nu poate să-i răspundă decât: Aplică propriului tău suflet condițiile pe care le cere vederea, şi vei vedea. Ar fi desigur mai comod ca cerințele ştiințelor naturale, despre care am vorbit mai sus, să fie îndeplinite; dar cel care pretinde aceasta arată că nu cunoaşte nici măcar cele mai elementare date ale ştiinței spirituale.

Expunerea făcută în această carte cu privire la „aura umană” nu are drept țintă satisfacerea „poftei de senzațional”, care se declară mulțumită față de lumea spirituală numai atunci când i se arată drept „spirit” un lucru care în reprezentare nu se deosebeşte de cele sensibile şi în cazul căruia putem rămâne, aşadar, foarte comod cu ideile în acest domeniu sensibil. Ceea ce a fost spus la pagina 105 şi următoarele, despre felul deosebit cum trebuie să ne reprezentăm culoarea aurică, ar trebui să fie suficient pentru a pune această expunere la adăpost față de o astfel de înțelegere greşită. Dar trebuie ca şi acela care caută să-şi facă o idee justă despre aceste lucruri să înțeleagă că sufletul uman va avea, în mod necesar, *contemplarea* spirituală – nu sensibilă – a aurei, dacă el are *trăirea* spiritualului şi sufletescului. Fără o asemenea *contemplare*, trăirea rămâne în inconştient. Nu ar trebui să confundăm contemplarea în imagini cu trăirea însăşi; dar ar trebui să ne dăm seama şi de faptul că în această contemplare în imagini trăirea îşi găseşte o exprimare perfectă. Nu printr-o imagine pe care o creează sufletul contemplativ în mod arbitrar, ci printr-o imagine care se formează *ea însăşi* în percepția suprasensibilă. – În zilele noastre, i se iartă unui naturalist dacă vorbeşte despre un fel de „aură umană”, cum o face de pildă profesorul dr. Moritz Benedikt, în cartea sa «Teoria baghetei şi a pendulului». „Există – chiar dacă un număr relativ mic – oameni care sunt ‘adaptați vederii în întuneric’. Cei mai mulți dintre ei văd în întuneric multe din obiecte *fără* culoare şi

numai foarte puţini dintre ei văd obiectele şi în culori… Un mare număr de savanţi şi de medici au putut fi examinaţi în camera mea obscură de cei doi oameni ai mei ‘adaptaţi vederii în întuneric’… şi nu a mai rămas nici un fel de îndoială asupra exactităţii observaţiei şi a descrierii… Persoanele care percep culorile în întuneric văd fruntea şi partea de sus a capului albastră, partea din dreapta tot albastră şi cea din stânga roşie sau unii… galben-portocalie. Privind din spate, se găsesc aceleaşi diviziuni şi aceleaşi nuanţe”. Dar cercetătorului spiritual nu i se iartă aşa de uşor când vorbeşte despre „aură”. Aici nu vom lua o atitudine împotriva acestor expuneri ale profesorului Benedikt – expuneri care fac parte dintre cele mai interesante studii ale ştiinţelor naturale moderne –, nici nu vrem să prindem o ocazie ieftină, pe care mulţi o prind cu atâta plăcere, pentru a „scuza” ştiinţa spirituală prin ştiinţa naturală. Vrem numai să arătăm cum, într-un anumit caz, un naturalist poate să facă afirmaţii care nu sunt chiar atât de departe de acelea ale ştiinţei spirituale. Dar trebuie să menţionăm că aura spirituală, despre care se vorbeşte în această carte, este cu totul altceva decât aura care poate fi cercetată cu mijloace fizice şi despre care vorbeşte Benedikt. Facem desigur o greşeală grosolană dacă ne imaginăm că „aura spirituală” ar putea fi cercetată cu mijloacele exterioare ale ştiinţelor naturale. Ea nu este accesibilă decât contemplării spirituale, care a trecut prin calea cunoaşterii (în felul descris în ultimul capitol al acestei cărţi). Dar ar fi tot o înţelegere greşită dacă am pretinde că realitatea faptelor care se desfăşoară în lumea spirituală poate fi demonstrată în acelaşi fel ca realitatea faptelor care pot fi percepute în lumea sensibilă.

NOTE LA ACEASTĂ EDIȚIE

la pagina

15 *Johann Gottlieb Fichte*, 1762-1814.
„*Această învățătură presupune...*”: Citat după «Prelegeri introductive ale lui Johann Gottlieb Fichte în teoria ştiinței, logica transcendentală şi realitățile conştienței. Prezentate la Universitatea din Berlin în anii 1812 şi 13. Din moştenirea lăsată de I. H. Fichte» (Johann Gottlieb Fichte's Einleitungsvorlesungen in die Wissenschaftslehre, die transcendentale Logik und die Tatsachen des Bewuβtseins. Vorgetragen an der Universität zu Berlin in den Jahren 1812 u. 13. Aus dem Nachlaβ herausgegeben von I. H. Fichte), Bonn 1834, p. 4.

20 „*De îndată ce omul...*”: Citat din manualul «Experiența ca mijlocitor între obiect şi subiect» (Der Versuch als Vermittler von Object und Subject) (1793).

23 *Carl Gustav Carus*, 1789-1869; savant, medic, psiholog şi pictor peisagist german.

„*Ce-i drept ... rămâne încă...*”: Citat din capitolul «Despre cunoaştere» (Von dem Erkennen), în Carl Gustav Carus: «Organon al cunoaşterii naturii şi a spiritului» (Organon der Erkenntnis der Natur und des Geistes), Leipzig 1856, p. 89 şi urm.

35 Jean Paul Friedrich Richter, 1763-1825.

„*Nu voi uita niciodată...*”: Această trăire a fost descrisă pentru prima dată în „Adevăr din viața lui Jean Paul. Istoria copilăriei scrisă de el însuşi” (“Wahrheit aus Jean Pauls Leben. Kindheitsgeschichte von ihm selbst geschrieben”) (3 Caiete în 2 volume), Breslau 1826-1828; Caietul 1, p. 53.

54 „*De la tatăl meu am statura ...*”: „Xenii blânde” (“Zahme Xenien”), Cartea a VI-a.

55 *Wolfgang Amadeus Mozart*, 1756-1791.

55 *Gotthold Ephraim Lessing*, 1729-1781.

63 „*De fapt noi încercăm zadarnic...*”: «Tratat despre culoare» (Zur Farbenlehre), Cuvânt înainte. Vezi «Scrierile de ştiinţe naturale ale lui Goethe» (Goethes naturwissenschaftliche Schriften), editate de Rudolf Steiner în «Literatura Naţională Germană a lui Kürschner» (Kürschners Deutsche National-Literatur), 5 vol. 1883-97 (Tipografia Dornach 1975).

99 *Johannes Kepler*, 1571-1630.

„*Este adevărat că divina chemare...”*: Sursa citatului nu a putut fi stabilită până acum.

129 *„...în cartea mea «Ştiinţa ocultă»”*: «Ştiinţa ocultă în rezumat» (Die Geheimwissenschaft im Umriβ), GA 13, 1968; 131 *Oscar Hertwig*, 1849-1922, zoolog, între 1888-1921, profesor la Berlin.

133 «Cum dobândim cunoştinţe despre lumile superioare?» (Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?), GA 10 1972;

135 *Karl Ludwig von Knebel*, 1744-1834.

„Observând mai atent lucrurile, vom vedea...”: Această scrisoare este redată în «Moştenirea literară şi corespundenţa lui K. L. v. Knebel» (K. L. v. Knebels literarischer Nachlaβ und Briefwechsel), editată de K. A. Varnhagen von Ense şi Th. Mundt, ediţia a 2-a 1840, vol. 3, p. 452.

138 *Moritz Benedikt*, 1835-1920, medic; cartea sa «Teoria baghetei şi a pendulului» (Ruten- und Pendellehre) a apărut la Viena în 1917, citatul redat apare acolo la p. 17.

EDIȚIA OPERELOR COMPLETE ALE LUI RUDOLF STEINER

Alcătuită după: Rudolf Steiner – Opera literară şi artistică.
O privire de ansamblu bibliografică
(Numărul bibliografic, *cursiv* în paranteze)

A. SCRIERI

I. Opere

Scrierile goetheene de ştiinţe ale naturii, editate şi comentate de R. Steiner, 5 volume, 1883-97, ediţie nouă 1975 *(1a-e)*; ediţie separată a Introducerilor, 1925 *(1)*

Linii fundamentale ale unei teorii a cunoaşterii în concepţia goetheană despre lume,1886 *(2)*

Adevăr şi ştiinţă. Preludiul unei «Filosofii a libertăţii», 1892 *(3)*

Filosofia libertăţii. Trăsături fundamentale ale unei concepţii moderne despre lume, 1894 *(4)*

Friedrich Nietzsche, un luptător împotriva timpului său, 1895 *(5)*

Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 *(6)*

Mistica la începuturile vieţii spirituale contemporane şi legătura ei cu concepţia modernă despre lume, 1901 *(7)*

Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii, 1902 *(8)*

Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi menirea omului, 1904 *(9)*

Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare? 1904-05 *(10)*

Din Cronica Akasha, 1904-08 *(11)*

Treptele cunoaşterii superioare, 1905-08 *(12)*

Ştiinţa ocultă în rezumat, 1910 *(13)*

Patru drame-misterii, 1910-13 *(14)*

Călăuzirea spirituală a omului şi a omenirii, 1911 *(15)*

Calendar sufletesc antroposofic, 1912 *(în 40)*

Un drum către cunoaşterea de sine a omului, 1912 *(16)*

Pragul lumii spirituale, 1913 *(17)*

Enigmele filosofiei prezentate ca rezumat în istoria lor, 1914 *(18)*

Despre enigma omenească, 1916 *(20)*

Despre enigme sufleteşti, 1917 *(21)*

Spiritualitatea lui Goethe manifestată în «Faust» şi în basmul «Despre Şarpele verde şi frumoasa Floare de Crin», 1918 *(22)*

Puncte centrale ale problemei sociale în necesităţile vieţii prezente şi din viitor, 1919 *(23)*

Articole asupra structurii tripartite a organismului social şi asupra situaţiei momentului, 1915-21 *(24)*

Cosmologie, religie şi filosofie, 1922 *(25)*

Teze antroposofice, 1924-25 *(26)*

Fundamente pentru extinderea artei vindecării pe baza cunoştinţelor ştiinţei spirituale, 1925. De Dr. Rudolf Steiner şi Dr. med. Ita Wegman *(27)*

Viaţa mea, 1923-25 *(28)*

II. Articole

Articole referitoare la dramaturgie 1889-1901 *(29)* – Fundamente metodice ale antroposofiei 1884-1901 *(30)* – Articole referitoare la cultură şi istorie 1887-1901 (31) – Articole referitoare la literatură 1886-1902 *(32)* – Biografii şi schiţe biografice 1894-1905 *(33)* – Articole din «Lucifer-Gnosis» 1903-1908 *(34)* – Filosofie şi antroposofie 1904-1918 *(35)* – Articole din «Das Goetheanum» 1921-1925 *(36)*

III Publicaţii postume

Scrisori – Maxime – Prelucrări pentru scenă – Schiţe pentru cele patru drame-misterii 1910-1913 – Antroposofie. Un fragment din anul 1910 – Schiţe şi fragmente – Din carnetele de note şi de pe foi separate – *(38-47)*

B. CONFERINŢE

I. Conferinţe publice

Cicluri de conferinţe publice la Berlin, 1903/1904 până în 1917/18 *(51-67)* – Cicluri de conferinţe şi cursuri la şcoli superioare, în alte locuri din Europa 1906-1924 *(68-84)*

II. Conferinţe ţinute în faţa membrilor Societăţii Antroposofice

Conferinţe şi cicluri de conferinţe cu conţinut general-antroposofic – Christologie şi comentarii ale Evangheliilor – Cunoaşterea spiritual-ştiinţifică a omului – Istorie cosmică şi istorie umană – Fundalul spiritual al problemei sociale – Omul în legătura sa cu Cosmosul – Consideraţii asupra karmei – *(91-244)*

Conferinţe şi scrieri referitoare la istoria Mişcării antroposofice şi a Societăţii Antroposofice *(251-263)*

III. Conferinţe şi cursuri asupra unor domenii particulare ale vieţii

Conferinţe despre artă: Arta în general – Euritmie – Arta vorbirii şi arta dramatică – Muzică – Arte plastice – Istoria artei *(271-292)* – Conferinţe referitoare la educaţie *(293-311)* – Conferinţe referitoare la medicină *(312-319)* – Conferinţe referitoare la ştiinţele naturii *(320-327)* – Conferinţe referitoare la viaţa socială şi tripartiţia organismului social *(328-341)* – Conferinţe pentru muncitorii care lucrau la construcţia Goetheanumului *(347-354)*

C. OPERA ARTISTICĂ

Reproduceri ale schiţelor grafice şi a celor pictate de Rudolf Steiner, în albume sau foi separate: Schiţe pentru pictura primului Goetheanum – Schiţe pentru exersarea picturii – Afişe cu programul reprezentaţiilor de euritmie – Forme pentru euritmie – Schiţe pentru figurile de euritmie, ş. a.

Volumele din Operele Complete
sunt alcătuite unitar în cadrul fiecărei grupe.
Fiecare volum poate fi obţinute separat

EDITURA TRIADE
E-mail: edituratriade@yahoo.com
www.edituratriade.ro

Rudolf Steiner

ANTROPOSOFIE

O introducere în concepţia antroposofică despre lume

GA 234

Ciclu de nouă conferinţe ţinute în cadrul Societăţii antroposofice
în perioada 19 ianuarie –10 februarie 1924

Carte editată de Marie Steiner
după o stenogramă nerevăzută de conferenţiar

Traducere din limba germană: MIRCEA BĂLĂU
Revizuire ştiinţifică: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Lucrarea a fost tradusă după ediţia în limba germană:
Rudolf Steiner
ANTROPOSOPHIE
Eine Einführung in die antroposophische Weltanschauung
Philosophisch-Anthroposophischer Verlag
Dornach, Goetheanum (Schweiz), 1934

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2004

COLECȚIA INIȚIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecției: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

Coperta I reproduce: William Turner – *Dimineaţa după potop*

Societatea antroposofică din România
Strada Vișinilor nr. 17, sector II, București
Tel.: 021 323 20 57
www.antroposofie.ro
email: romantrop@yahoo.com

ISBN 973-637-056-9

COPERTA IV

Rostite cu un an înaintea morţii sale, textele conferinţelor lui Rudolf Steiner care al
domeniu de cunoaştere spirituală pentru lumea actuală. Ştiinţa spiritului apare astfel a
lumea înconjurătoare care zac, adeseori ascunse, în orice suflet uman.

După ce omenirea a dispus într-un timp foarte îndepărtat de o înţelepciune mai mu
comunicate prin simţuri şi aparate. Această cunoaştere exactă dar trunchiată a adus
conştientizeze toate aceste aspecte precum şi căile de atingere a cunoaşterii realiste, gl

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

CONFERINŢA I — 19.I.1924 — *Antroposofia, dorul omului actual.*

CONFERINŢA a II-a — 20.I.1924 — *Conştienţa meditativă.*

CONFERINŢA a III-a — 27.I.1924 — *Trecerea de la ştiinţa obişnuită la cunoaşterea iniţiatică.*

CONFERINŢA a IV-a — 1.II.1924. — *Gândirea fortificată şi omul al doilea. Urzirea respiraţiei şi omul de aer.*

CONFERINŢA a V-a — 2.II.1924 — *Iubirea ca forţă de cunoaştere. Organizarea-eu a omului.*

CONFERINŢA a VI-a — 3.II.1924 — *Gândurile cosmice care acţionează în aerul expirat. Eul real activ în degajările de căldură.*

CONFERINŢA a VII-a — 8.II.1924 — *Legăturile vieţii de vis cu realitatea exterioară.*

CONFERINŢA a VIII-a — 9.II.1924 — *Legăturile lumii de vis cu cunoaşterea imaginativă. Datoria faţă de viaţă – temelia karmei.*

CONFERINŢA a IX-a — 10.II.1924 — *Capacitatea omului de a-şi aminti*

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a

îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia“.

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială“. Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase“, cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere

unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului“. După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli“.

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea

autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CONFERINŢA I

ANTROPOSOFIA, DORUL OMULUI ACTUAL

Dragii mei prieteni!

Dacă voi încerca acum să ofer un fel de introducere în antroposofie, atunci aceasta urmează să se întâmple astfel încât aici, pe cât posibil, să fie dată în acelaşi timp un fel de îndrumare pentru modul cum poate fi prezentată antroposofia astăzi înaintea lumii. Dar eu vreau să pun chiar de la început câteva cuvinte introductivc înaintea acestei expuneri. De obicei, nu se ţine seama suficient de faptul că spiritualul este plin de viaţă; ceea ce trăieşte trebuie să fie perceput în plină viaţă. Noi nu avem voie, pur şi simplu, în timp ce ne socotim susţinători ai mişcării antroposofice din Societatea antroposofică, să avansăm ipoteza că în fiecare zi începe mişcarea atroposofică. Ea este aici de peste douăzeci de ani, şi lumea a luat poziţie faţă de ea. De aceea, în fiecare mod de raportare la lume în sens antroposofic trebuie să existe acest sentiment, că avem de-a face cu ceva faţă de care lumea a luat poziţie; acest sentiment trebuie să stea la bază. Dacă nu avem acest sentiment şi credem că prezentăm antroposofia pur şi simplu în sens absolut, cum am fi putut s-o facem în urmă cu douăzeci de ani, atunci vom cuntinua să prezentăm mereu lumii atroposofia într-o lumină falsă. Şi acest lucru chiar s-a petrecut, într-o măsură destul de mare. Ar trebui să i se pună capăt, pe de o parte, iar pe de altă parte acest lucru ar trebui început o dată cu congresul nostru de Crăciun. Aceasta nu are voie să rămână fără urmări, cum am arătat deja, în cele mai diverse direcţii.

Desigur, nu i se poate pretinde fiecărui membru al Societăţii antroposofice să capete acum impulsuri noi, dacă lui aceasta, conform constituţiei sale sufleteşti, nu-i este dat. Fiecare are dreptul – aş dori să spun – să fie un membru simpatizant care primeşte învăţăturile şi se mulţumeşte cu aceasta. Cine însă vrea să participe într-o formă oarecare la reprezentarea antroposofiei înaintea lumii, acela nu poate ignora ceea ce am spus eu. În această privintă trebuie în viitor să domnească adevărul cel mai deplin, nu numai în cuvinte, ci şi în fapte.

Acum, dragii mei prieteni, voi mai spune câteva cuvinte introductive. Cu aceasta vrem să oferim un fel de introducere la concepţia antroposofică despre lume.

Cine vrea să spună ceva despre antroposofie trebuie să preconizeze că, mai întâi, de fapt, acest lucru nu este nimic altceva decât ceea ce, în esenţă, inima auditorilor săi vorbeşte prin el însuşi. În lumea întreagă, niciodată, printr-o anumită ştiinţă iniţiatică sau de consacrare, nu s-a intenţionat altceva decât să se rostească adevăruri care au cucerit inimile, care vorbesc prin ele însele, ceea ce voiau să audieze persoanele respective. Astfel încât, de fapt, aceasta trebuie să fie expunerea antroposofică în sensul

cel mai bun al cuvântului, să pătrundă în ceea ce este necesitatea mai adâncă a inimilor acelor oameni care au nevoie de antroposofie.

Dacă privim astăzi spre acei oameni care se ridică deasupra aspectelor superficiale ale vieţii, atunci vedem că sentimentele care străbat timpurile fiecărui suflet omenesc s-au reîmprospătat. Vedem că astăzi oamenii îşi pun diferite întrebări în subconştientul lor, întrebări care nu pot fi transformate niciodată în gânduri clare, cu atât mai puţin prin ceea ce există în lumea civilizată. Dar aceste întrebări există. Şi acestea sunt adânc înrădăcinate la un număr mare de oameni. Ele sunt, de fapt, prezente la toţi oamenii cu adevărat gânditori ai zilelor noastre. Dar dacă aceste întrebări se exprimă prin cuvinte, atunci ele luminează ca şi cum ar fi aduse de departe, când ele sunt totuşi atât de aproape. Ele se află în vecinătatea nemijlocită a sufletului omului gânditor.

Două întrebări, din întreaga sferă a enigmelor care frământă astăzi oamenii, se pot pune, mai întâi. O întrebare ia naştere atunci când sufletul omenesc priveşte la *existenţa umană proprie* şi la *ambianţa lumii*. Sufletul uman îl vede pe om intrând prin naştere în existenţa pământească. El vede această viaţă desfăşurându-se cu vieţuirile ei interioare şi exterioare cele mai diverse. Sufletul uman vede, de asemenea, în afară, natura, toată abundenţa de impresii care ajung până la om şi care treptat umplu sufletul.

Acest suflet uman existent în corpul omenesc contemplă unitatea tuturor lucrurilor. Natura asimilează de fapt tot ceea ce sufletul uman vede în existenţa pământească. Când omul a trecut prin poarta morţii, natura preia în forţele sale, printr-un element oarecare – dacă este incinerat sau înmormântat nu are o importantă prea mare –, natura asimilează printr-un element oarecare corpul fizic omenese. Dar ce face natura cu acest corp fizic? Îl distruge. De obicei, sufletul uman nu priveşte în urmă la calea pe care o apucă fiecare substanţă a acestui corp omenesc; dar dacă medităm mai mult, atunci se adânceşte această privire asupra a ceea ce face natura cu ce are omul fizic-senzorial, după ce acesta a trecut prin poarta morţii. Există cavouri în care se păstrează cadavrele umane. După câtva timp, în locul acestor cadavre rămâne doar forma umană distorsionată, constând din carbonat de calciu. Şi dacă acest carbonat de calciu, care imită forma umană în distorsionare, este mişcat, el se transformă în pulbere.

Aceasta oferă o impresie profundă a ceea ce năpădeşte sufletul, dacă el priveşte ulterior ce se întâmplă cu trupul prin care este înfăptuit totul, între naştere şi moarte, de către om. Şi omul priveşte apoi spre natura care îi oferă cunoaşterea, din care el extrage tot ce numeşte înţelegere, şi spune: Această natură, care îngăduie să apară din sânul ei cristalizarea cea mai minunată, această natură, care în fiecare primăvară scoate la iveală din sine, ca prin farmec, plantele care încolţesc, lăstăresc, această natură, care timp de zeci de ani ţine copacii înzestraţi cu scoarţă, această natură care umple Pământul cu regnurile animale ale celor mai diverse specii, de la animalele cele mai mari până la

bacilii cei mai minusculi, această natură, care trimite spre nori ceea ce deţine în ea ca apă, această natură, care radiază în jos ceea ce se revarsă de la stele într-o anumită necunoaştere, această natură se opreşte la ceea ce îl distruge pe om, aducându-l până la pulberea cea mai fină. Pentru oameni, natura cu legile ei este distrugătoare. Ne aflăm în faţa formei umane; această formă umană care se prezintă ochilor cu toată frumuseţea pe care o poartă cu sine – şi ea poartă frumuseţea cu sine, căci este mai desăvârşită decât toate celelalte forme care există pe Pământ –, această formă umană există aici. Pe de altă parte, există natura cu pietrele ei, cu plantele ei, cu animalele ei, cu norii ei, cu râuri şi munţi, cu toate cele ce luminează în jos din oceanul de stele, cu ceea ce se revarsă ca lumină şi căldură de la Soare pe Pământ, şi această natură nu suportă în propria-i legitate forma umană. Ceea ce există ca om, când este predat naturii, este pulverizat. Aceasta vede omul. El nu-şi formează idei asupra acestui lucru, dar ea există adânc în inima sa. De fiecare dată când omul are în faţă imaginea morţii, aceasta se imprimă adânc în interiorul inimii sale. Căci nu dintr-un simplu sentiment egoist, nu dintr-o simplă speranţă superficială de a trăi în continuare după moarte se naşte iarăşi adânc în inimă, în subconştient, o întrebare care este extrem de importantă, care înseamnă fericire şi nefericire pentru suflet, chiar dacă ea nu este formulată. Şi tot ceea ce vrea să însemne fericire şi nefericire pentru conştienţa obişnuită, conform destinului omului pe Pământ, este de mică importanţă faţă de nesiguranţa simţirii ce se formulează din priveliştea morţii. Acum intrebarea se pune astfel: De unde vine această formă umană? Eu privesc la cristalul cu forme minunate, la formele plantelor, privesc cum se rostogolesc râurile pe Pământ, privesc munţii, văd tot ceea ce se transmite din nori, tot ceea ce se transmite în jos din stele. Eu văd toate acestea... (astfel îşi spune omul). Forma umană nu poate proveni din toate acestea, pentru că ele conţin numai forţe de distrugere, forţe de pulverizare pentru ea.

Şi acum apare, înaintea simţirii umane, înaintea inimii umane, intrebarea îngrijorătoare: Unde este lumea din care provine forma umană? Unde este ea, această lume? Şi din priveliştea morţii avansează întrebarea îngrijorătoare: Unde este lumea, această altă lume din care provine forma umană?

Să nu spuneţi, dragii mei prieteni, că încă nu aţi auzit această întrebare formulată astfel. Dacă cineva ascultă ceea ce oamenii, din mintea lor, încredinţează vorbirii, atunci nu aude formulată această întrebare. Dacă oamenii îşi expun plângerile inimii, ei fac aceasta pentru că percep un amănunt oarecare al vieţii şi se angajează în tot felul de reflecţii asupra acestuia, pe care îl încadrează în întrebarea lor de destin – cine înţelege această vorbire a inimii, acela aude inima grăind din necunoscut: Unde este lumea, această cealaltă lume din care provine forma umană?

Să nu-mi spuneţi, dragi prieteni, că nu aţi auzit încă această intrebare astfel formulată. Când asculţi ce încredinţează oamenii din capul propriu limbii, nu auziţi formulată această întrebare. Dacă te apropii de oameni şi oamenii exprimă plângerile inimii lor

or, în timp ce cuprind o bagatelă a vieţii şi fac tot felul de consideraţii cu privire la aceasta, pe care o introduc ca nuanţă în întreaga problemă a destinului lor, cel ce înţelege această limbă a inimii aude cum inima spune din inconştient: Care este cealaltă lume, din care vine forma umană, întrucât omul, cu forma sa, nu aparţine acestei lumi?

Şi astfel se înfăţişează înaintea omului lumea pe care el o vede, o contemplă, o percepe, cu privire la care el îşi formează ştiinţa sa, care-i oferă baza pentru acţiunile artei sale şi pentru veneraţia sa religioasă, astfel se înfăţişează această lume, şi omul există pe Pământ şi are în adâncul simţirii sale sentimentul: Eu nu aparţin acestei lumi; trebuie să existe o alta care, în forma pe care o am, m-a scos la iveală ca prin farmec din sânul său. Cărei lumi aparţin eu? Astfel grăieşte inima omului actual. Aceasta este întrebarea fundamentală care se pune. Şi dacă oamenii sunt nesatisfăcuţi cu cele ce le oferă ştiinţele moderne, atunci acesta este motivul pentru care ei pun o asemenea întrebare în adâncul simţirii lor, şi ştiinţele sunt îndepărtate de la a atinge măcar într-un fel întrebarea: Care este lumea căreia îi aparţine, de fapt, omul? Căci lumea pe care o văd este cealaltă lume.

Dragii mei prieteni, eu ştiu foarte sigur: ceea ce v-am prezentat nu eu am spus, eu am împrumutat numai cuvinte pentru cele ce vorbese inimile. Despre aceasta este vorba. Deoarece nu este vorba de a aduce aproape de oameni ceva ce este necunoscut sufletelor umane – aceasta poate crea senzaţie –, este vorba numai de a exprima prin cuvinte ceea ce sufletele umane spun prin ele însele. Ceea ce omul constată într-adevăr despre sine însuşi, ceea ce el constată despre semenii săi, în măsura în care este vizibil, aparţine restului lumii vizibile. Nici un deget al meu – astfel îşi poate spune omul – nu aparţine acestei lumi vizibile, pentru că această lume vizibilă poartă în sine pentru fiecare deget, numai forţe de distrugere.

Astfel, omul se află, mai întâi, înaintea marelui necunoscut. Dar el se află înaintea acestui necunoscut prin faptul că trebuie să se contemple pe sine ca un element al acestui necunoscut. Aceasta înseamnă, cu alte cuvinte: referitor la tot ceea ce omul nu este, există în jurul lui, în plan spiritual, lumină; în momentul în care el priveşte către sine însuşi se întunecă întreaga lume, se face întuncric, şi omul bâjbâie în întuneric, el poartă prin întuneric enigma propriei fiinţe. Şi este aşa, dacă omul se contemplă din afară, dacă el se află în interiorul naturii ca o fiinţă exterioară. El nu se poate apropia ca om de această lume.

Şi iarăşi, nu mintea, ci adâncurile inconştientului îşi formulează întrebările, care sunt probleme subordonate întrebărilor generale pe care tocmai le-am analizat. Contemplându-şi existenţa sa fizică, care este instrumentul său între naştere şi moarte, omul ştie: Fără această lume fizică eu nu pot străbate existenţa dintre naştere şi moarte, căci trebuie să fac mereu împrumuturi de la această existenţă din lumea vizibilă.

Fiecare bucăţică pe care o iau în gură, fiecare sorbitură de apă este din această lume vizibilă, căreia eu nu-i aparţin în nici un fel. Eu nu pot trăi fără ea în existenţa fizică. Dacă tocmai am înghiţit o bucată dintr-o substanţă care aparţine acestei lumi vizibile şi trec, imediat, prin poarta morţii, în momentul acela ceea ce se află în mine aparţine forţelor de distrugere ale acestei lumi vizibile. Pentru ca aceasta să nu aparţină, *în mine însumi*, forţelor de distrugere, fiinţa mea proprie trebuie s-o apere de aceasta! Dar nicăieri, afară, în lumea vizibilă, nu este de găsit această fiinţă proprie. Ce fac eu, deci, prin fiinţa mea proprie, cu bucăţica pe care o iau în gură, ce fac cu sorbitura de apă pe care o înghit? Cine sunt eu deci, cel ce primeşte şi asimilează substanţele naturii? Cine sunt eu deci? Aceasta este a doua întrebare, întrebare secundară ce rezultă din prima.

Eu nu trec doar prin întuneric, în timp ce mă aflu în legătură cu lumea vizibilă eu acţionez în întuneric fără a şti cine face aceasta, fără a şti cine este fiinţa pe care o desemnez ca eu al meu. Eu sunt complet dăruit lumii vizibile, *dar nu-i aparţin*.

Aceasta îl scoate pe om *afară* din lumea vizibilă. Aceasta îi îngăduie lui însuşi să apară ca cetăţean al unei cu totul alte lumi. Şi aici se află îngrijorătoarea, marea îndoială: Unde se află lumea căreia îi aparţin? – Şi cu cât civilizaţia umană a avansat, cu cât oamenii au învăţat să gândească mai intens, cu atât mai mult a devenit această întrebare îngrijorătoare. Şi ea se află astăzi în adâncul simţirii. Oamenii se împart, în măsura în care aparţin lumii civilizate, de fapt, în două categorii, în ceea ce priveşte înţelegerea acestei întrebări. Unii o împing în jos, o gâtuie, nu o duc la claritate, dar suferă prin aceasta, ca de un dor teribil de a rezolva această enigmă umană; ceilalţi devin insensibili faţă de această întrebare, îşi spun tot felul de lucruri din existenţa exterioară, pentru a deveni insensibili. În felul acesta, ei anulează în ei înşişi sentimentul consistent al propriei fiinţe. Deşertăciunea le cuprinde sufletul. Şi acest sentiment al deşertăciunii există astăzi în subconştientul multor oameni.

Acesta este un aspect, o mare problemă în legătură cu întrebarea fundamentală menţionată. Ea germinează dacă omul se contemplă din *afară* şi, de asemenea, el percepe subconştient doar foarte slab relaţia sa cu lumea, ca om aflat între naştere şi moarte.

Altă întrebare ia însă naştere, dacă omul priveşte în *interiorul* său propriu. Aici se află celălalt pol al existenţei umane. Aici, înăuntru, există gândurile. Ele reproduc natura exterioară. Prin gândurile sale omul reprezintă natura exterioară. Omul cultivă senzaţii, sentimente faţă de natura exterioară. Omul acţionează, prin voinţa sa, asupra naturii exterioare. Omul priveşte mai întâi spre interiorul său propriu. Gândirea unduitoare, simţirea şi voinţa se află înaintea sufletului său. Astfel se situează el, cu sufletul său, în interiorul actualităţii. La aceasta se adaugă amintirile trăirilor anterioare, amintirile lucrurilor pe care le-a văzut cu multă vreme în urmă în existenţa pământească. Toate

acestea umplu sufletul. Ce se întâmplă? Acum omul nu-şi formează idei clare despre ceea ce reţine de fapt în sine; subconştientul plăsmuieşte aceste idei.

O singură migrenă care alungă gândurile pregăteşte aşadar interiorul omului pentru o întrebare-enigmă. Şi fiecare stare de somn îl pregăteşte pentru o întrebare-enigmă, dacă omul zace nemişcat şi îi lipseşte posibilitatea de a se afla, prin intermediul simţurilor sale, în corespondenţă cu lumea exterioară. Omul simte că trupul său fizic trebuie să fie activ. Apoi, în sufletul său apar gândurile, sentimentele, impulsurile de voinţă. Dar piatra pe care tocmai am contemplat-o, care, poate, are o formă sau alta de cristal... eu o abandonez; după câtva timp, mă interesez din nou de ea...; ea a rămas aşa cum este. Gândul meu, el urcă, el se înfăţişează ca imagine în suflet. El este perceput ca având aceeaşi valoare ca şi muşchii, ca şi oasele pe care omul le are. Dar aceasta este o simplă imagine, este mai puţin decât un tablou pe care l-am agăţat pe perete; căci tabloul pe care l-am agăţat pe perete dăinuie un timp, până se descompune substanţa lui. Gândul trece în zbor. Gândul este o imagine care apare şi dispare neîncetat, o imagine fluctuantă, care vine şi pleacă, o imagine care are modestia ei în existenţa sa de imagine. Şi cu toate acestea, dacă omul priveşte în interiorul sulfetului său, el *nu vede altceva decât această imagine de reprezentare*. El nu poate spune altceva decât că sufletescul său constă din aceste imagini de reprezentare.

Privesc încă o dată piatra. Ea este aici, afară, în spaţiu. Ea dăinuie. Mi-o reprezint acum, mi-o reprezint peste o oră, mi-o reprezint peste două ore. Gândul se întrerupe mereu, el trebuie să fie reînnoit. Piatra dăinuie. Ce menţine piatra de la oră la oră? Ce permite gândului să fluctueze de la oră la oră? Ce menţine şi conservă piatra de la oră la oră? Ce distruge gândul mereu astfel încât el trebuie să fie stimulat din nou la privirea exterioară? Ce menţine piatra? Se spune: Ea este. Existenţa i se cuvine. Gândului nu i se cuvine existenţa. Gândul poate cuprinde forma pietrei dar nu poate înţelege cum se conservă piatra. Aceasta dăinuie în afară. Numai imaginea ei intră în suflet.

Şi astfel se întâmplă cu oricare lucru al naturii exterioare în relaţie cu sufletul uman. Omul poate privi către acest suflet ca spre interiorul său propriu. Natura întreagă se oglindeşte în sufletul uman. Dar sufletul are numai imagini fluctuante, care se ridică oarecum la suprafaţa lucrurilor, însă interiorul lucrurilor nu pătrunde în aceste imagini. – Eu trec prin lume cu reprezentările mele. Mă ridic mereu la suprafaţa lucrurilor. Dar lucrurile rămân afară. Îmi port sufletul prin această lume care mă înconjoară. Dar această lume rămâne afară. Şi la ceea ce este înăuntru nu ajunge lumea exterioară cu existenţa sa proprie. – Dacă omul se prezintă astfel, înaintea lumii care-l înconjoară, în momentul morţii, el trebuie să spună: Eu nu aparţin acestei lumi, căci nu pot pătrunde în această lume, fiinţa mea aparţine unei alte lumi; de această lume eu nu mă pot apropia cât timp trăiesc în corpul meu fizic. Când corpul meu se apropie de această lume exterioară, după moartea mea, el nu se poate apropia oricum, deoarece fiecare pas

pe care îl face înseamnă pentru el distrugere. Aici, afară, este lumea. Dacă omul pătrunde în ea, aceasta îl distruge, nu-l suportă în sine cu fiinţialitatea lui. Dacă însă lumea exterioară vrea să pătrundă în sufletul uman, nici ea nu poate face aceasta. Gândurile sunt imagini care se află în afara esenţei, a fiinţei lucrurilor. Fiinţa pietrelor, fiinţa plantelor, fiinţa animalelor, fiinţa stelelor, a norilor nu pătrunde în sufletul uman. Pe om îl înconjoară o lume care nu se poate apropia de sufletul său, care rămâne afară.

Pe de o parte rămâne omul – lui îi devine clar aceasta în momentul morţii – în afara naturii. Pe de altă parte rămâne natura în afara sufletului său.

Omul se contemplă ca ceva exterior. Lui trebuie să i se pună întrebarea îngrijorătoare despre o altă lume. Omul priveşte către ceea ce lui îi este cel mai apropiat, cel mai de încredere, în interiorul său propriu. Omul priveşte către fiecare gând, către fiecare reprezentare, către fiecare impuls de voinţă. Natura în care trăieşte el nu o deţine.

Aici este graniţa severă dintre om şi natură. Omul nu se poate apropia de natură fără să fie distrus. Natura nu poate pătrunde în interiorul omului fără să devină aparenţă. Omul deţine, în timp ce, prin sine însuşi, se transpune în natură prin gândire, doar distrugerea evidentă pe care el trebuie să şi-o reprezinte. Omul nu deţine, în timp ce priveşte în sine şi se întreabă: cum se află natura în sufletul meu?, nimic altceva decât *aparenţa* imaginară despre natură.

Dar, în timp ce omul poartă în sine această aparenţă despre minerale, plante, animale, stele, Soare, nori, munţi, râuri, şi în timp ce el poartă în sine aparenţa în amintirea despre toate vieţurile prin care a trecut împreună cu aceste regnuri ale naturii exterioare, el deţine, în timp ce vieţuieşte toate acestea drept interiorul său tălăzuitor, sentimentul fiinţei sale proprii ridicându-se cu aceste valuri.

Ce se întâmplă acum? Cum vieţuieşte omul acest sentiment al fiinţei? Acesta poate fi, evental, exprimat printr-o imagine. Se priveşte spre o mare întinsă. Valurile urmează unul după altul. Aici un val, acolo un val, pretutindeni valuri care agită apa. Privirea este captivată de un val deosebit. Acest val ne spune că în el trăieşte ceva, că nu este vorba de o simplă mare agitată, că în această mare trăieşte ceva. Însă apa învăluie din toate părţile această fiinţă vie. Se ştie numai că trăieşte ceva în acest val, dar nu se vede nimic altceva decât această viaţă învăluită de apă. Valul seamănă cu toate celelalte valuri. Numai văzând forţa cu care acţionează avem sentimentul că trăieşte ceva deosebit în el. El dispare. Într-un alt loc apare din nou; apa valului ascunde iarăşi ceva care îl animă interior. Asa stau lucrurile cu viaţa sufletească a omului. Aici unduiesc reprezentări, gânduri, aici unduiesc sentimente, aici unduiesc impulsuri de voinţă; pretutindeni valuri. Unul dintre valuri izbucneşte într-un gând, într-o hotărâre de voinţă, într-un sentiment. Există eu, aici înăuntru, dar gândurile sau sentimentele sau impulsurile de voinţă ele ascund viul precum valul de apă. Ele ascund ceea ce există

înăuntru drept eu. Iar omul nu ştie ce este el însuşi. Căci tot ceea ce i se arată, despre care el ştie numai: aici unduieşte sinea mea, aici unduieşte propria mea fiinţă… , tot ceea ce i se arată lui este numai aparenţă. Aparenţa din suflet ascunde fiinţa care este cu siguranţă aici, care umple omul, care trăieşte înăuntru. Dar aparenţa din suflet îl amăgeşte la fel cum apa valului amăgeşte o vietate care se ridică din adâncurile mării. Şi omul simte fiinţa sa reală, proprie, învăluie cu structura aparenţei propriul său suflet. Este ca şi cum omul ar vrea să se agaţe mereu de fiinţa sa, ca şi cum ar vrea s-o prindă cumva. El ştie că ea este aici. Dar în momentul când vrea s-o prindă ea îi scapă, fuge de el. Omul nu este în stare să prindă în unduirea sufletului său o fiinţă reală. Şi dacă, după aceea, omul înţelege că această viaţă unduitoare a sufletului are de-a face cu acea altă lume care păşeşte înaintea reprezentării dacă el priveşte afară, în natură, atunci apare cu atât mai mult o enigmă îngrozitoare. Enigma naturii *se găseşte în trăire*. Enigma sufletului propriu nu se găseşte în trăire, deoarece enigma însăşi trăieşte, deoarece ea este o enigmă vie, deoarece ea, la întrebarea perpetuă a omului: Ce sunt eu? aşază în faţa sa ceea ce este simplă aparenţă.

În timp ce omul priveşte în interiorul propriu, observă că acest interior îi dă mereu răspunsul: Eu îţi arăt numai o aparenţă despre tine însuţi; tu provii dintr-o existenţă spirituală, dar eu îţi prezint doar o aparenţă despre această existenţă spirituală.

Şi astfel se apropie astăzi de viaţa omului, din două direcţii, întrebările care-l pun la încercare. Una din întrebări ia naştere din aceea că omul observă:

> Există o natură, dar omul
> se poate apropia de această natură
> numai prin faptul că el se lasă distrus de ea.
>
> Există un suflet al omului, dar natura
> se poate numai apropia de acest suflet uman
> în timp ce ea devine o formaţiune aparentă.

Aceste două cunoaşteri trăiesc în subconştientul omului de astăzi.

Omul se întreabă ce trăieşte aici, fiind transpus din vremuri vechi în prezentul nostru. Aici se află natura necunoscută care este distrugătoare pentru om; acolo se găseşte structura de aparenţă a sufletului uman, de care aceasta nu se poate apropia decât dacă omul, într-adevăr, îşi poate perfecţiona existenţa fizică prin împrumut de la natură. În acest caz omul se află într-un dublu întuneric. Şi se iveşte brusc întrebarea: Unde este cealaltă lume, căreia îi aparţin?

Şi apare tradiţia istorică. Exista odată o *ştiinţă* care vorbea despre această lume necunoscută. Ne întoarcem înapoi, către vremurile vechi. Căpătăm o mare veneraţie

faţă de ce voiau să exprime ştiinţific vremurile vechi despre această lume care există pretutindeni în natură. Dacă ştim să tratăm natura într-un mod corect, atunci această altă lume se dezvăluie înaintea privirii umane. Însă conştienţa mai nouă a lăsat să adoarmă această veche ştiinţă. Ea nu mai este valabilă. Ea este transmisă prin tradiţie, dar nu mai este valabilă. Omul nu mai poate avea în vedere că, din ceea ce odată oamenii dintr-o vreme veche au aflat în mod ştiinţific despre lume, astăzi, la întrebarea sa îngrijorătoare care încolţeşte din aceste două realităţi subconştiente i se dă răspuns. Aici se face cunoscut al doilea aspect: *arta*.

Însă, din vechile timpuri, se apropie de noi mânuirea artei, spiritualizarea substanţelor fizice. Omul poate primi prin tradiţie, uneori, ceea ce a rămas conservat din vechea spiritualizare artistică. Dar tocmai pentru că în subconştientul său se află o natură autentică de artist, omul se simte astăzi nemulţumit, pentru că el nu mai poate mânui ceea ce Rafael însuşi a mai scos ca prin farmec din înfăţişarea pământească omenească, drept reflex al unei alte lumi de care omul, cu fiinţa sa proprie, aparţine de fapt. Unde este deci astăzi artistul care ştie, cu pricepere, să mânuiască substanţa fizic-pământească într-un asemenea mod, încât această substantă să redea reflexul acelei alte lumi de care aparţine omul de fapt!

Din vechile vremuri rămâne conservată în mod tradiţional *religia*, ca al treilea aspect. Ea îndrumă evlavia umană către acea altă lume. Cândva, această religie a luat naştere prin faptul că omul a primit revelaţiile naturii, care se află, de fapt, departe de el. Şi dacă noi trimitem înapoi cu aproxunativ un mileniu privirea spirituală, atunci dăm de oamenii care au simţit, de asemenea, că există o natură, însă omul se poate apropia de aceasta numai în timp ce se lasă distrus de ea.

Da, şi oamenii de acum un mileniu au simţit aceasta în adâncurile sufletului lor; dar ei au privit – la egipteni încă întâlnim aceasta – către cadavru, care, oarecum ca un fel de monstru universal, intră în natura exterioară şi este distrus. Ei vedeau cum pe aceeaşi poartă, în spatele căreia este distrus cadavrul omenesc, trece şi sufletul omenesc. Niciodată egiptenii nu ar fi realizat mumiile, dacă omul nu ar fi văzut cum prin aceeaşi poartă prin care trece cadavrul trece şi sufletul. Dar sufletul merge mai departe. Oamenii vechilor vremuri simţeau cum sufletul se ridică în Cosmos. Vedeau ceea ce a dispărut înăuntrul Pământului, ceea ce a dispărut înăuntrul elementelor, ei vedeau ceea ce se întoarce din depărtările Cosmosului, din stele; ei vedeau, la moarte, sufletul uman dispărând, mai întâi înăuntru, în spatele porţii mortuare, apoi cum se îndreaptă acest suflet uman pe drumul către cealaltă lume, şi ei îl vedeau iarăsi întorcându-se din stele. Aceasta era vechea religie: revelaţia Cosmosului din ora naşterii. Cuvintele s-au păstrat. Credinţa s-a păstrat. Dar ceea ce conţine ea mai are vreo legătură cu lumea?

Acel conţinut este păstrat în literatura înstrăinată de lume, în literatura religioasă înstrăinată de lume, în tradiţia religoasă înstrăinată de lume. Acel conţinut se află

departe de lumea însăşi. Şi omul civilizaţiei actuale nu mai poate întrezări nici o relaţie între ceea ce îi este transmis din punct de vedere religios şi întrebarea îngrijorătoare care se pune acum. Căci el priveşte afară, în natură, şi vede trecând corpul fizic omenesc prin poarta morţii, care dincolo de moarte este sortit distrugerii. Apoi el vede forma umană, venind prin naştere. Şi trebuie să se întrebe: De unde vine forma umană? Pretutindeni, încotro privesc, nu zăresc de unde provine. – Căci el nu o mai vede sosind din stele, după cum nu mai dispune de capacitatea de a o zări dincolo de poarta morţii. Şi religia a devenit un cuvânt lipsit de conţinut. Omul are de jur împrejurul său, în civilizaţie, ceea ce au posedat vechile timpuri ca ştiinţă, ca artă, ca religie. Însă ştiinţa veche a fost lăsată să dispară. Arta veche nu mai este simţită în interioritatea ei, şi ceea ce i se opune drept înlocuitor este ceea ce omul nu poate înălţa din substanţa fizică până la strălucirea spiritului.

Şi religiosul a rămas din vechile timpuri. Dar religiosul nu s-a referit nicăieri la lume. În ciuda religiosului, lumea în relaţie cu omul rămâne o enigmă. Apoi omul priveşte în interiorul său. El aude vorbind glasul conştiinţei. În vechile timpuri, glasul conştiintei era glasul zeului care conducea sufletul peste acele regiuni în care este distrus cadavrul, care conducea sufletul şi-i dădea structura necesară pentru viaţa pământească; era acelaşi zeu care vorbea apoi în suflet, ca glas al conştiinţei. Acum, şi vocea conştiinţei a devenit exterioară. Legile morale nu se mai deduc din impulsurile divine. Omul priveşte mai întâi către ceea ce i-a rămas din vechile vremuri. El poate avea doar ideea vagă: Strămoşii au perceput amândouă întrebările asupra existenţei în alt mod decât le percepi tu astăzi; de aceea ei au putut da un anumit răspuns. Tu nu-ţi mai poţi da răspuns. Enigma pluteşte în faţa ta într-un mod distrugător pentru tine, fiindcă ea îţi prezintă numai distrugerea ta după moarte, îţi arată numai aparenţa sufletului tău din timpul vieţii.

Astfel se situează omul astăzi înaintea lumii. Şi din acest sentiment iau naştere acele întrebări la care urmează să răspundă antroposofia. Inimile vorbesc liber, din aceste două sentimente. Şi inimile se întreabă: Unde aflăm cunoaşterea lumii, cunoaştere care devine justă pentru aceste sentimente?

Această cunoaştere a lumii ar dori să fie *antroposofia*. Şi ea ar vrea să vorbească astfel despre lume şi om, încât să poată exista din nou ceva care să fie înţeles cu conştienţa modernă, la fel cum au fost înţelese vechea ştiinţă, vechea artă, vechea religie, prin intermediul vechii conştienţe. Antroposofia are o măreaţă misiune, prin însuşi glasul inimilor omeneşti. Ea nu este altceva decât dorul omului actual. Ea va trebui să trăiască, fiindcă este dorul omului actual. Aceasta vrea să fie antroposofia. Ea corespunde celor ce-şi doreşte omul cel mai fierbinte pentru existenţa sa exterioară, pentru existenţa sa interioară. Şi atunci ia naştere întrebarea: Poate de aceea este necesară o asemenea concepţie despre lume? Societatea antroposofică are de dat lumii răspuns la această întrebare. Societatea antroposofică trebuie să afle calea de a lăsa să

vorbească inimile oamenilor, din dorul lor cel mai profund. Atunci, aceste inimi umane vor simţi chiar şi dorul cel mai adânc după răspunsuri.

CONFERINŢA a II-a

CONŞTIENŢA MEDITATIVĂ

Ieri mi-am propus să vă arăt cum poate omul să se contemple din două direcţii, şi cum din cele două direcţii se apropie de el enigma lumii şi enigma omului. Dacă privim încă o dată spre ceea ce s-a prezentat ieri, atunci vedem, pe de o parte, ceea ce este sesizat mai întâi în acelaşi fel ca şi lumea fizică exterioară. Vedem corpul fizic omenesc. Îl numim corp fizic deoarece el se află în faţa simţurilor noastre fizice la fel cum stă înaintea noastră lumea fizică exterioară. Însă trebuie să ne gândim totodată tocmai la deosebirea enormă a acestui corp fizic omenesc faţă de lumea fizică exterioară. Şi a trebuit să observăm ieri această deosebire enormă, şi anume că în momentul în care omul a trecut prin poarta morţii corpul fizic trebuie predat elementelor lumii fizice exterioare, că în acel moment corpul fizic este distrus de către natura exterioară. Natura exterioară, de asemenea, nu are în forţele ei de construcţie, ci în forţele ei de distrugere elemetele cu care tratează corpul fizic omenesc. Noi trebuie să căutăm, aşadar, total în afara lumii exterioare ceea ce dă corpului fizic omenesc structura sa din momentul naşterii sau din momentul concepţiei, până la moarte. Trebuie să vorbim, mai întâi, despre o altă lume care construieşte acest corp fizic omenesc, căci natura fizică exterioară nu-l poate construi, îl poate doar distruge.

Pe de altă parte, sunt două lucruri aici care aduc corpul fizic omenesc într-o relaţie foarte apropiată cu natura. Pe de o parte, acest corp omenesc necesită substanţe pentru construirea sa, ca materiale de construcţie ale sale, deşi acest lucru este spus într-un sens impropriu; el necesită substanţe ale naturii exterioare, sau cel puţin putem afirma că el necesită primirea substanţelor din natura exterioară.

Şi dacă noi contemplăm ceea ce revelează acest corp fizic înspre afară, fie în eliminările care se produc, fie prin faptul că întreg corpul fizic al omului ne întâmpină drept cadavru după moarte, atunci acestea sunt iarăşi substanţe ale lumii fizice exterioare; căci oriunde contemplăm acest corp fizic, fie eliminările sale izolate, fie separarea întregului corp fizic după moarte, el ni se înfăţişează ca dezvăluind aceleaşi substanţe pe care le găsim şi în lumea fizică exterioară. Astfel noi trebuie să spunem:

Indiferent ce se petrece în această fiinţă a omului, început sau sfârşit al proceselor interioare, ale fenomenelor interioare, sunt procese asemănătoare lumii fizice exterioare.

Însă ştiinţa materialistă trage, din faptul amintit, o concluzie care nicidecum nu poate fi trasă. Dacă vedem, pe de o parte, că fiinţa omului asimilează în sine substanţele lumii fizice exterioare, prin mâncare sau băutură sau prin respiraţie, că cedează aceste substanţe iarăşi lumii exterioare prin expiraţie, excreţie sau atunci când moare, ca substanţe care corespund cu cele ale lumii exterioare, putem să spunem doar că avem de-a face aici cu un început şi cu un sfârşit. Ce se întâmplă în corpul fizic omenesc între cele două etape, acest lucru nu este lămurit.

Se vorbeşte cu uşurinţă despre sângele pe care-l poartă omul în sine. Dar a analizat vreodată un om acest sânge din organismul uman viu? Acest lucru nu este posibil cu mijloace fizice. Prin urmare, fără multă vorbă, nu poate fi trasă concluzia materialistă: ceea ce intră în corp şi ceea ce iese din el, aceasta se găseşte de asemenea şi înăuntrul organismului omenesc.

În orice caz, vedem, dacă preluarea substanţelor fizice exterioare începe, să zicem, de exemplu, în gură, că intervine o transformare. Este suficient să luăm în gură un grăunte de sare; acesta trebuie să se dizolve imediat. Intervine deci o transformare. Corpul fizic omenesc, în interiorul său, nu este asemănător naturii exterioare. El transformă ceea ce preia, şi le retransformă apoi. Astfel încât noi avem de căutat în organismul fizic omenesc ceva ce este asemănător naturii exterioare la început, o dată cu preluarea substanţelor fizice, ceea ce este asemănător naturii exterioare la sfârşit, la eliminarea substanţelor fizice. Între cele două însă se situează ceea ce tocmai trebuie să fie cunoscut mai întâi în fiinţa omului.

Reprezentaţi-vă schematic ce am spus eu. Noi avem, de o parte, ceea ce preia organismul fizic omenesc, şi, de altă parte, ceea ce elimină el şi ca întreg corpul său. Între aceste două etape se situează procesele care se petrec în organismul omenesc, între primire şi eliminare. Noi nu putem spune nicidecum, referitor la ceea ce preia organismul fizic omenesc, ceva despre relaţia omului cu natura exterioară. Căci s-ar dori să se spună: Dacă este adevărat că natura fizică exterioară distruge, dizolvă, pulverizează cadavrul omului, atunci, cu privire la organismul său, se poate afirma că omul îl restituie lumii exterioare. El descompune, de asemenea, ce primeşte de la natura exterioară. Deci, dacă pornim de la acele organe prin care fizicul omenesc asimilează, noi nu ajungem la relaţia cu natura exterioară, deoarece ele distrug natura exterioară. Ajungem la o relaţie a omului cu natura exterioară numai dacă privim către ceea ce elimină acesta. Referitor la forma pe care omul o introduce în viaţa fizică, natura este distrugătoare; în ce priveşte ceea ce elimină el, natura primeşte ceea ce oferă organismul omenesc. Astfel încât organismul fizic omenesc devine la sfârşitul

vieţii total diferit de ce era el însuşi, dar foarte asemănător naturii exterioare. Organismul fizic omenesc devine asemănător naturii exterioare abia în timp ce el elimină.

Dacă reflectaţi la aceasta, atunci veţi spune: Afară, în natură, se află substanţele diferitelor regnuri ale naturii. Ele au astăzi o anumită formă, însă nu au fost întotdeauna aşa, fără îndoială. Aceasta o recunoaşte, desigur, ştiinţa fizică însăşi; dacă se merge înapoi pe firul vremurilor şi se ajunge la vechile stări ale pământescului, se constată că aceste substanţe erau cu totul altfel decât astăzi. Şi dacă se priveşte corpul fizic omenesc, atunci trebuie să se spună: Corpul fizic omenesc distruge ce preia, mai întâi „transformă“ în sine – noi înţelegem deja că el, în realitate, distruge, dar să spunem mai întâi transformă –, în orice caz, el trebuie să aducă într-o anumită stare ceea ce preia, stare din care poate apoi conduce ceea ce a preluat, până la natura fizică actuală. Aceasta înseamnă că, dacă dumneavoastră vă închipuiţi, pe de o parte, un început undeva în organismul omenesc, de unde substanţele încep să dezvolte până la eliminare, şi dacă vă închipuiţi Pământul, atunci acesta trebuie să revină cumva, într-un timp îndepărtat, la o stare în care se afla o dată şi în care se află astăzi interiorul organismului fizic uman. Dumneavoastră trebuie să spuneţi: Cândva, în trecut, întregul Pământ trebuie să fi fost într-o stare în care se află astăzi ceva din interiorul omului. Şi în intervalul scurt de timp în care în organismul omenesc ceva ce este integrat organic în el se transformă în excreţii, în acest scurt răstimp, procesele interioare ale organismului omenesc repetă ceea ce a înfăptuit în decursul unor lungi perioade de timp Pământul însuşi.

Noi privim, aşadar, natura exterioară şi spunem: Ceea ce este astăzi natură exterioară a fost cândva cu totul altfel. Dar, dacă privim către starea în care a fost cândva această natură exterioară şi vrem să găsim ceva asemănător, atunci trebuie să privim către propriul nostru organism. Aici se mai află în interior începutul Pământului. De fiecare dată când mâncăm, elementele componente ale mâncării ajung în interior, prin transformarea prin care trec, într-o stare asemănătoare celei în care a fost Pământul cândva. Iar Pământul a evoluat în decursul îndelungatelor perioade de timp şi a ajuns ce este astăzi. Ceea ce există în om este o stare a alimentelor digerate, care evoluează până la excreţie. În această evoluţie a unui interval scurt de timp se află, repetat pe scurt, întregul proces al Pământului.

Vedeţi dumneavoastră, putem privi la punctul vernal în care răsare anual Soarele primăvara. El se deplasează, înaintează. În vechile vremuri – să spunem în epoca egipteană –, punctul vernal era în constelaţia Taurului. El a avansat prin constelaţia Taurului, a Berbecului, aflându-se astăzi în constelaţia Peştilor. Iar acest punct vernal se deplasează mai departe şi mai departe. El se mişcă în jurul unui cerc şi trebuie să revină după câtva timp. Punctul în care Soarele răsare parcurge circuitul ceresc în 25 920 de ani. Soarele parcurge acest circuit în fiecare zi. El răsare, apune şi străbate

aceeaşi traiectorie pe care o parcurge punctul vernal. Noi considerăm perioada lungă de timp de 25 920 de ani drept timpul de revoluţie a punctului vernal. Privim către intervalul scurt de timp de la un răsărit şi un apus de Soare, până la revenirea în punctul de răsărit – într-un interval de douăzeci şi patru de ore. În acest caz, Soarele parcurge acelaşi circuit într-un timp scurt. Astfel stau lucrurile şi cu organismul fizic omenesc. În decursul mai multor ani, Pământul a fost constituit din substanţe care sunt asemănătoare acelora pe care le purtăm în noi, dacă am atins un anumit grad de digestie, exact punctul intermediar dintre preluare şi eliminare, atunci când preluarea se transformă în eliminare; în acest caz, purtăm în noi începutul Pământului. Într-un timp scurt ducem aceasta până la eliminare. În acest moment, suntem asemănători Pământului. Acum materiile sunt cedate Pământului, în forma în care există ele astăzi. Noi facem cu procesul de hrănire în corpul fizic ceva asemănător cu ceea ce face Soarele în rotaţia sa faţă de punctul vernal. Putem să privim, aşadar, globul pământesc fizic şi să spunem: Astăzi, acest glob pământesc fizic a ajuns la legile care descompun structura organismului nostru fizic. Însă acest Pământ trebuie să fi fost cândva într-o stare în care asupra sa acţionau legile care duc astăzi organismul nostru fizic acolo unde sunt substanţele nutritive când se află între preluare şi eliminare. Aceasta înseamnă că purtăm în noi legile genezei Pământului. Repetăm ceea ce a fost cândva aici pe Pământ.

Acum putem spune: Dacă privim organismul nostru fizic drept cel care preia materiile exterioare şi le elimină iarăşi în forma materiilor exterioare, atunci acest organism fizic este organizat în vederea preluării şi eliminării substanţelor actuale; dar el poartă în sine ceva ce era existent la începutul Pământului, ceva ce astăzi Pământul nu mai deţine, ceea ce a dispărut din el, căci Pământul deţine produsele finale, însă nu produsele iniţiale. Noi purtăm aşadar în noi ceva ce trebuie să căutăm în vremuri foarte, foarte vechi în interiorul constituţiei Pământului. Şi ceea ce purtăm în noi, ceea ce Pământul ca întreg nu deţine, ceea ce purtăm astfel în noi este ceea ce omul scoate în evidenţă deasupra existenţei fizice pământeşti. Aceasta este ceea ce omul izbuteşte, zicându-şi: Eu am păstrat în mine geneza Pământului. În timp ce, prin naştere, intru în existenţa fizică, eu port în mine ceva ce Pământul nu deţine, dar a deţinut în urmă cu milioane de ani.

Vedeţi astfel că noi, dacă numim omul o mică lume, nu putem lua în considerare numai cum este astăzi lumea din jurul nostru, ci, referitor la starea actuală, trebuie să intrăm, dincolo de această stare, în perioadele de evoluţie, că noi, pentru a înţelege omul, trebuie să luăm în considerare stările foarte vechi ale Pământului.

Ceea ce există în om, ceea ce nu mai deţine Pământul poate să apară însă în procesul examinării umane. Şi aceasta se petrece pentru că omul recurge la ceea ce se poate numi a medita. Omul obişnuieşte să lase să ia naştere, pur şi simplu, în sine, reprezentările prin care se percepe lumea exterioară, să reproducă lumea exterioară prin

aceste reprezentări. Iar în ultimele secole omul s-a obişnuit aşa de mult să reproducă numai lumea exterioară, încât el nu mai ajunge să fie conştient că poate construi în sine însuşi în mod liber, de asemenea, reprezentările însele. A realiza în mod liber, din interior spre exterior, astfel de reprezentări înseamnă a medita: a ne pătrunde conştienţa cu reprezentări care nu vin din natura exterioară, cu reprezentări care sunt scoase din interior, iar noi suntem atenţi în special la acea forţă care scoate în afară reprezentările. Se ajunge, pe lângă aceasta, la a simţi cât de adevărat în om se află un al doilea om, cât de adevărat poate deveni perceptibil în om ceva interior care se vieţuieşte, la fel cum, de pildă, forţa musculară cu care se întinde un braţ… vieţuieşte această forţă musulară... dacă omul gândeşte; de obicei nu vieţuieşte nimic, însă, prin meditare, este posibil ca forţa de gândire, forţa prin care omul creează gândirea, să se fortifice într-un asemenea mod, încât omul să o vieţuiască interior, la fel ca şi forţa musculară, când el întinde braţul. Iar meditarea are efect, dacă omul poate spune, în cele din urmă: Eu sunt complet pasiv în gândirea mea obişnuită. Eu las să se întâmple ceva cu mine. Mă las îndopat cu gânduri, de la natură. Dar nu mai vreau să mă las în continuare îndopat cu gânduri, ci transfer în conştienţa mea acele gânduri pe care vreau să le am, şi trec de la un gând la altul numai prin forţa acestei gândiri interioare. – Atunci gândirea devine tot mai puternică, la fel cum forţa musculară devine mai tare, când omul foloseşte braţul. Omul observă, în cele din urmă, că această gândire este ca o tensionare, ca o pipăire, ca o vieţuire interioară, la fel ca vieţuirea forţei musculare. Dacă omul s-a vietuit interior astfel încât simte în sine gândirea sa, la fel cum simte de obicei numai forţa musculară, atunci apare imediat înaintea conştienţei sale ceea ce el poartă în sine, mai întâi, drept repetarea unei vechi stări a Pământului. El învaţă să cunoască acea forţă care transformă, în corpul fizic, alimentele consumate de el şi apoi le retransformă. Şi în timp ce ajunge să vieţuiască în sine acest om superior care este aşa de real cum numai omul fizic este, el ajunge totodată să contemple acum lucrurile exterioare ale lumii şi cu această gândire fortificată.

Aşadar, dragii mei prieteni, dumneavoastră meditaţi: Cu o astfel de gândire fortificată eu privesc o piatră, fie un cub de sare, fie un cristal de cuarţ. Privesc cu această fortificare interioară către o piatră. În acest caz, aceasta mă întâmpină ca şi când întâlnesc un om: l-am mai văzut cândva? Îmi amintesc că l-am mai văzut în trăirea pe care am avut-o împreună cu el, cu 10, 20 de ani în urmă. Între timp, el a fost poate în Australia sau în altă parte. Ceea ce acum, ca om, se apropie de mine face să apară ca prin farmec trăirea pe care am avut-o cu el înainte cu 10 sau 20 de ani. Dacă contemplu un cub de sare, un cristal de cuarţ, cu gândirea fortificată, atunci în faţa mea se află acest cub de sare, acest cristal de cuarţ cum au fost cândva, ca şi când s-ar releva amintirea unei stări primordiale a Pământului. Atunci însă acest cristal de cuarţ nu era hexagonal, deci nu avea şase feţe, ci totul era într-un ocean universal de piatră unduitoare, mişcătoare. Starea primordială a Pământului se înalţă în amintire aşa cum se înalţă în amintire obiectele actuale.

Apoi privesc în urma omului şi exact aceeaşi impresie pe care, de obicei, v-am spus că o am despre starea primordială a Pământului mi se înfăţişează în cel de-al doilea om pe care îl poartă în sine omul. Exact aceeaşi impresie o am când nu contemplu pietre, ci când contemplu plante. Şi ajung să vorbesc, pe drept cuvânt, despre un corp eteric alături de corpul fizic. Pământul a fost eter, cândva. El s-a transformat din eter în ceea ce este astăzi, în obiectele sale anorganice, în obiectele sale neînsufleţite. Planta poartă încă în sine ceea ce era o străveche stare a Pământului. Iar eu însumi, de asemenea: un al doilea om, corpul eteric al omului.

Tot ceea ce vă descriu poate deveni obiect de observare pentru gândirea fortificată, astfel încât putem spune: Dacă omul îşi dă osteneala să aibă gândirea fortificată, atunci el priveşte la sine, la plantă şi în timp ce vede mineralele el vede în amintire vremuri străvechi, amintire pe care o trezesc mineralele, şi vede etericul în afara fizicului.

Însă ce se ştie despre ceea ce întâmpină o observare superioară? Prin aceasta se ştie că Pământul a fost cândva într-o stare eterică, se ştie că eterul a rămas, că el impregnează şi astăzi plantele; impregnează animalele, căci şi la ele este perceput; impregnează omul.

Să mergem mai departe. Noi vedem mineralele lipsite de eter. Vedem plantele înzestrate cu eter. Însă învăţăm, în acelaşi timp, să vedem eterul pretutindeni. El este încă aici astăzi. El umple spaţiul cosmic. El nu ia parte numai la natura minerală exterioară. El este prezent pretutindeni. Iar dacă eu doar ridic creta, atunci observ că în eter se întâmplă multe. O, acesta este un proces complicat, un fenomen complicat. Creta o ridică braţul meu şi mâna mea. Ceea ce face aici mâna mea semnifică desfăşurarea unei forţe în mine. Această forţă există în mine în timpul stării de veghe; în timpul stării de somn ea nu există. Dacă urmăresc ceea ce face eterul, transformarea substanţelor nutritive, văd că aceasta se petrece neîntrerupt, în timpul stării de veghe şi în timpul stării de somn. Ne-am putea îndoi de aceasta în cazul omului, desigur, dacă am fi superficiali, dar nu şi în cazul şerpilor, deoarece ei dorm pentru a digera hrana. Însă ceea ce se întâmplă când eu ridic braţul, aceasta se poate petrece numai în stare de veghe. Corpul eteric nu mă ajută în acest caz. Cu toate acestea, dacă eu ridic creta trebuie să înving forţele eterice, trebuie să acţionez în interiorul eterului. Însă corpul eteric propriu nu poate face aceasta. Eu trebuie deci să port în mine un al treilea om.

Acest al treilea om eu nu-l găsesc în ceva asemănător afară, în natură. Pe acest om care poate ridica lucrurile, care poate mişca membrele nu-l găsesc în natura exterioară. Însă natura exterioară, în care eterul există pretutindeni, intră în relaţie cu acest – să zicem – om al forţelor, în care omul însuşi toarnă forţele voinţei sale. Omul poate percepe, mai întâi, această desfăşurare de forţe interioare numai în sine însuşi, printr-o trăire interioară. Dacă însă omul continuă cu meditarea, dacă nu face aceasta doar în interior, ca să creeze reprezentări ca atare, ca să treacă de la o reprezentare la alta, pentru a

fortifica astfel gândirea, şi dacă, după ce şi-a construit o asemenea gândire viguroasă, el o înlătură din nou din sine, îşi goleşte complet conştienţa, atunci reuşeşte ceva deosebit. Da, dacă omul se eliberează de gândurile obişnuite, pe care le achiziţionează în mod pasiv, atunci el adoarme. În momentul în care omul nu mai percepe, nu mai gândeşte, el adoarme, fiindcă tocmai conştienţa obişnuită este obţinută în mod pasiv. Dacă aceasta nu este prezentă, el adoarme. Dar dacă omul dezvoltă forţele prin care vede etericul, atunci el posedă un om întărit interior. Omul simte forţele de gândire aşa cum simte de obicei forţele musculare. Dacă omul îndepărtează prin sugestie din nou acest om întărit, atunci el nu adoarme, ci expune lumii conştienţa sa golită. Atunci în el pătrunde în mod obiectiv ceea ce simte omul în timp ce îşi ridică braţul, în timp ce merge, în timp ce îşi desfăşoară voinţa. În lumea spaţiului nu este nicăieri de găsit ceea ce acţionează aici ca forţe în om. Dar acestea intră în spaţiu, dacă omul creează conştienţa golită, în felul în care l-am descris. Atunci, omul descoperă, de asemenea, în mod obiectiv, acest al treilea om din el. Dacă omul priveşte apoi din nou afară, în natura exterioară, atunci observă, fireşte, că el are un corp eteric, că animalele au un corp eteric, plantele au un corp eteric. Mineralele nu au. Ele amintesc numai de eterul pământesc primordial. Însă pretutindeni există eter. Oriunde privim, oriunde mergem, pretutindeni există eter. Dar el se dezminte. De ce? Pentru că nu se arată ca eter.

Vedeţi dumneavoastră, dacă vă apropiaţi de plante cu conştienţa meditativă, aşa cum am descris eu mai înainte, aveţi o imagine a eterului. Dacă vă apropiaţi de om, aveţi o imagine a eterului. Dacă însă vă apropiaţi de eterul general din lume, atunci sunteţi ca şi când aţi înota în mare. Pretutindeni este numai eter. El nu oferă nici o imagine; dar în momentul în care eu ridic creta atunci apare în eteric o imagine în care al treilea om din mine îşi desfăşoară forţele sale.

Reprezentaţi-vă următoarea imagine: creta se află aici, mâna mea o apucă, o ridică. Eu pot reproduce întregul, în ceea ce mă priveşte, în momentul perceperii. Ceea ce se desfăşoară aici are o contraimagine în eter. Însă această contraimagine din eter este văzută prima dată în momentul în care eu pot percepe prin intermediul conştienţei goale pe cel de-al treilea om, nu pe cel de-al doilea om eteric, ci pe cel de-al treilea. Aceasta înseamnă că eterul general al lumii nu acţionează ca eter, ci ca al treilea om.

Şi atunci pot spune: Eu deţin mai întâi corpul fizic, apoi corpul eteric pe care îl percep prin intermediul conştienţei meditative, apoi pe cel de-al treilea om pe care îl numesc omul astral. Pretutindeni am însă ceea ce aici era al doilea în lume, eterul lumii. Acest eter este ca o mare eterică nedefinită.

Aşadar, în momentul în care eu radiez în acest eter ceva ce vine de la al treilea om, el îmi răspunde ca şi când ar fi asemenea celui de-al treilea om al meu, nu-mi răspunde eteric, ci îmi răspunde astral. Astfel încât, pretutindeni în întinsa mare eterică, eu descătuşez prin activitatea mea ceva ce este asemănător celui de-al treilea om al meu.

Ce este deci ceea ce aici, în eteric, este ca o contraimagine? Eu ridic creta, mâna mea se deplasează de jos în sus. Imaginea eterică se deplasează de sus în jos. Ea este contraimaginea justă. Este de fapt o imagine astrală, dar este numai o imagine: o *imagine*. Dar cel prin care este provocată această imagine este omul real actual. Dacă eu învăţ, aşadar, prin ceea ce am spus mai înainte, să privesc înapoi în evoluţia Pământului, dacă eu învăţ să utilizez din marea evoluţie ceea ce este repetat pe scurt în felul în care am descris, atunci am dovada a ceea ce urmează.

Eu deţin starea pământească actuală. Merg înapoi către un Pământ eteric. În el nu aflu încă ceea ce aici este descătuşat prin mine în eterul înconjurător. Trebuie să merg înapoi mai mult, şi ajung la o stare şi mai timpurie a Pământului, în care acesta era asemenea corpului meu astral, în care Pământul era astral, în care Pământul era o fiinţă aşa cum este cel de-al treilea om al meu. Iar această fiinţă eu trebuie să o caut în vremuri foarte îndepărtate, în vremuri mult mai îndepărtate decât cele în care Pământul era un Pământ eteric. Însă, dacă eu merg înapoi, departe, în evoluţia Pământului, aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că eu văd în spaţiu un obiect îndepărtat, de exemplu, o lumină care străbate până aici. Ea este acolo, luminează până aici, desfăşoară imagini, ajunge până aici. Aici, eu am părăsit-o; aici, deţin pentru spaţiu numai timpul. Ceea ce este asemănător corpului meu astral exista în vremurile străvechi; timpul nu a încetat să existe, el este încă aici. Şi, aşa cum lumina străbate în spaţiu până aici, tot astfel acţionează în vremurile actuale ceea ce se află într-o vreme demult trecută. Întreaga evoluţie a timpului este în esenţă încă aici. Ceea ce a fost cândva aici nu a dispărut, dacă este ceva asemănător corpului meu astral din eterul exterior.

Eu ajung, aşadar, la ceva ce există în spirit şi transformă timpul în spaţiu. Şi aceasta se aseamănă cu situaţia în care, de exemplu, eu corespondez, prin intermediul unui telegraf; eu corespondez astfel, în timp ce ridic creta şi produc o imagine în eter, cu ceea ce, pentru privirea exterioară a trecut demult.

Noi vedem cum omul este situat în lume într-un cu totul alt mod decât apărea la început. Însă înţelegem şi de ce enigmele lumii se relevă brusc pentru om. Omul simte în sine, dacă el nu-şi clarifică lucrurile – şi astăzi ştiinţa nu clarifică aceasta –, omul simte în sine că deţine un eteric care asimilează alimentele şi apoi le transformă. El nu află aceasta în pietre; pietrele existau încă în vremurile străvechi, ca eter general. Însă în acest eter general este activ ceea ce se află şi în trecut. Omul poartă deci în sine, în două feluri, un trecut străvechi, după cum vedem, un trecut îndepărtat în corpul său eteric şi un trecut şi mai îndepărtat în corpul său astral.

Dacă omul se confruntă astăzi cu natura, el priveşte de fapt, în mod obişnuit, numai ne-viul. El priveşte viul din plante numai prin aceea că substanţele şi legile din substanţe pe care le-a aflat în laborator le-a aplicat plantelor. El omite creşterea, nu se interesează

de creştere, de viaţa din plante. Ştiinţa actuală priveşte plantele la fel ca unul care ia o carte în mână şi contemplă formele literelor dar nu citeşte. Astfel priveşte ştiinţa actuală toate lucrurile lumii, ca acela care numai contemplă formele literelor şi nu citeşte.

De fapt, când deschide o carte şi nu ştie să citească formele trebuie să-i apară foarte enigmatice. El nu poate pricepe de ce o formă arată aşa: câ, apoi n, apoi d; când. Ce fac aceste forme, una lângă alta? Este ceva enigmatic. Este o enigmă a lumii. Ceea ce v-am prezentat drept mod de a contempla înseamnă a învăţa să citim în lume şi în om. Iar învăţând să citim ajungem, treptat, aproape de dezlegarea enigmelor.

Vedeţi dumneavoastră, dragii mei prieteni, aş vrea să vă descriu numai mersul general al minţii omeneşti, prin care omul poate ieşi din starea plină de descurajare în care se află pe care v-am descris-o la început. Noi vom privi felul cum se poate pătrunde în mod ascendent, mereu mai departe, în descifrarea aspectelor exterioare ale lumii şi a aspectelor din om.

Cu aceasta însă se trece prin succesiuni de gânduri care sunt complet neobişnuite omului actual. Şi ce se întâmplă în mod obişnuit? În mod obişnuit, oamenii spun: Eu nu înţeleg aceasta. Dar ce înseamnă „eu nu înţeleg“? Nu înseamnă nimic altceva decât neconcordanţa cu ceea ce mi-a fost prezentat la şcoală, iar eu am fost obişnuit să gândesc aşa cum am fost instruit la şcoală. Însă şcoala se bazează pe ştiinţa corectă! Da, dar ce înseamnă ştiinţă corectă! Dragii mei prieteni, pentru a da numai un exemplu despre ce înseamnă ştiinţă corectă vă voi spune că cine a ajuns puţin mai în vârstă, aşa ca mine, a trăit unele lucruri în această privinţă. Se simţea, de exemplu, că, pentru un proces la care m-am referit şi astăzi, preluarea hranei, transformarea acesteia în organismul uman, sunt necesare diferite substanţe: albumine, zahăr, amidon, grăsimi, apă şi săruri, acestea sunt necesare pentru om. Apoi se experimentează.

Înainte cu aproximativ douăzeci de ani, experimentele au demonstrat faptul că omul ar trebui să asimileze cel puţin 120 de grame de proteine zilnic, altfel nu ar putea trăi. Aceasta era ştiinţă în urmă cu 20 de ani. Ce înseamnă astăzi ştiinţă? Azi este ştiinţă afirmaţia că sunt suficiente 20-50 de grame. Aceasta este astăzi ştiinţă. Înainte era ştiinţă afirmaţia că, dacă omul nu asimilează 120 de grame, se îmbolnăveşte, devine subnutrit. Azi este ştiinţă afirmaţia că nu este necesar să asimilăm mai mult de 50 de grame, sunt suficiente şi 20 de grame. Dacă omul mănâncă mai mult, în intestin se formează substanţe care produc în corp un fel de autointoxicare. Este deci dăunător a asimila mai mult de 50 de grame de proteine. Aceasta este astăzi ştiinta!

Dar aceasta nu este numai ştiinţă, este, în acelaşi timp, viaţă. Gândiţi-vă numai că, în urmă cu 20 de ani, când era ştiinţifică afirmaţia că omul trebuie să asimileze cel puţin 120 de grame de proteine, oamenilor li se spunea: Trebuie să asimilaţi astfel de

alimente, încât să primiţi 120 de grame de proteine. Ar trebui, de asemenea, să se presupună că omul putea plăti toate acestea. Aceasta intră în economia naţională. S-a descris atunci cum este imposibil să se asimileze cele 120 de grame de proteine, de exemplu prin alimentaţie vegetariană. Astăzi se ştie că, la fiecare masă, omul asimilează cantitatea necesară de proteine dacă mănâncă într-o cantitate suficientă cartofi (nu are nevoie să consume mult), dacă mănâncă cartofi cu unt, aceasta îi oferă cantitatea necesară de proteine. Este, desigur, demonstrat absolut ştiinţific că este aşa. Dacă omul asimilează 120 de grame de proteine, atunci apetitul său devine extrem de precar. Dacă el însă consumă la o masă doar 20 de grame de proteine sau mai puţin de 20 de grame, el va deveni subnutrit. Există, fireşte, mulţi oameni subnutriţi. Aceasta se datorează nu numai proteinelor insuficiente, ci şi altor cauze. Dar există, desigur, şi oameni, care, din cauză că se supraalimentează cu proteină trec prin autointoxicaţii şi diverse alte necazuri.

Nu vreau să vorbesc acum despre natura bolilor infecţioase, dar omul contractează cu uşurinţă unele infecţii dacă asimilează 120 de grame de proteine. El se poate îmbolnăvi de difterie sau chiar de variolă. Dacă asimilează însă numai 20 de grame, nu se infectează foarte grav.

Înainte era, aşadar, ştiinţific să se spună că omul are nevoie de multe proteine pentru a nu se îmbolnăvi. Aceasta era ştiinţă în urmă cu 20 de ani! Dacă se analizează ce era ştiinţific în urmă cu foarte mult timp şi ce este ştiinţific astăzi, se ajunge la o zdruncinare a noţiunii de ştiinţific.

Dacă apare acum ceva ca antroposofia, care duce gândirea, întreaga inteligenţă a omului, întreaga constituţie sufletească într-o altă direcţie decât cea obişnuită până acum, acest fapt trebuie primit şi ca un sentiment. Eu am vrut numai să vă indic ceva ce apare ca un îndrumător, care orientează către o altă direcţie şi o altă gândire.

CONFERINŢA a III-a

TRECEREA DE LA ŞTIINŢA OBIŞNUITĂ LA CUNOAŞTEREA INIŢIATICĂ

Astăzi aş dori să ţin încă una dintre conferinţele de tranziţie, în care aş vrea să indic un anumit punct de vedere în ceea ce priveşte relaţia dintre viaţa esoterică şi viaţa exoterică, aş putea spune, de asemenea, în ceea ce priveşte trecerea de la ştiinţa actuală la cunoaşterea iniţiatică la care se referă ceea ce eu am expus deja, în revista de

comunicări pentru membri, la descrierea Şcolii Superioare Libere de Ştiinţă Spirituală, şi anume că tot ceea ce este ştiinţă iniţiatică poate fi înţeles în întregime, dacă este expus în idei corespunzătoare, de către orice om care este doar suficient de lipsit de prejudecăţi. Astfel încât nu se poate spune că omul ar trebui să ajungă mai întâi participant la iniţierea însăşi, pentru a pătrunde ceea ce poate spune ştiinţa iniţiatică. Însă eu aş dori să analizez astăzi relaţia dintre ceea ce apare drept antroposofie şi ceea ce este sursa antroposofiei, ştiinţa iniţiatică, şi atunci cele trei conferinţe pe care le-am ţinut, împreună cu cea de astăzi, vor constitui un fel de introducere la conferinţa care va fi expusă data viitoare la Societatea antroposofică generală şi care se va referi la organizarea omului după corpul fizic, corpul eteric etc.

Dacă examinăm conştienţa actuală a omului, trebuie să spunem că el stă aici, pe Pământ, priveşte afară în depărtările Cosmosului, fără a simţi o relaţie între ceea ce îl înconjoară pe Pământ, el însuşi şi aceste depărtări ale Cosmosului. Să luăm în considerare numai cât de abstract este descris Soarele de către toţi cei care astăzi au pretenţia de a reprezenta cunoaşterea adevărată. Să urmărim felul cum este descris de către asemenea oameni ce este Luna, cât de puţin se reflectează sau chiar nu se gândeşte deloc la faptul că Luna este, în anumite împrejurări, un tovarăş iubit de îndrăgostiţi, făcând abstracţie de faptul că Soarele îl încălzeşte pe om vara şi-l lasă rece iarna; de asemenea, făcând abstracţie de toate acestea, dacă se preocupă cineva de relaţia omului care umblă pe Pământ cu corpurile cereşti.

Şi totuşi, pentru a cunoaşte această relaţie, trebuie dezvoltat în sine acea privire despre care v-am vorbit de curând, privirea pentru ceea ce au ştiut odată oamenii, oameni care se aflau mai aproape de Univers decât cei actuali, oameni care au avut o conştienţă naivă, mai mult un instinct de cunoaştere, decât o cunoaştere raţională, care, totuşi, ştiau să cugete asupra relaţiei dintre diferite constelaţii particulare şi fiinţa şi viaţa omului.

Aşadar, această relaţie a omului cu constelaţiile, şi, prin aceasta, cu întregul Cosmos, trebuie să intre iarăşi în conştienţa oamenilor. Şi ea va intra, dacă antroposofia este cultivată în modul corect.

Omul crede astăzi că destinul său, karma sa există aici, pe Pământ; el nu priveşte către stele pentru a găsi în ele aluzii la ceea ce este destinul uman. Antroposofia trebuie să focalizeze participarea omului la lumea suprasenzorială. Însă tot ce îl înconjoară pe om aparţine de fapt numai corpului său fizic şi cel mult corpului său eteric. Şi oricât de departe privim în lumile stelare, vedem stelele prin lumina lor. Lumina este un fenomen eteric. Tot ceea ce percepem în lume prin lumină este un fenomen eteric. Astfel, oricât de departe am privi în Cosmos, în timp ce lăsăm să rătăcească privirea, nu putem ieşi din eteric.

Dar fiinţa umană trece în suprasenzorial. Omul îşi introduce fiinţa suprasenzorială din existenţa preterestră în cea pământească şi îşi extrage iarăşi după moarte această fiinţă suprasenzorială atât din esenţa sa fizică, cât şi din cea eterică.

În fond, nu există nimic din lumile în care s-a mişcat omul înainte de a coborî pe Pământ, în care el va intra când va fi trecut prin poarta morţii, nu există nimic din aceste lumi în spaţiile vaste care există de jur împrejurul nostru pe Pământ sau afară, în Cosmos.

Există însă două porţi care conduc afară din lumea fizicului şi din lumea etericului, în suprasenzorial. O poartă este Luna, cealaltă este Soarele. Iar noi înţelegem Luna şi Soarele în sensul corect numai dacă devenim conştienţi că ele sunt porţi către lumea suprasenzorială, porţi către lumea suprasenzorială care au un rol important pentru ceea ce vieţuieşte omul ca destin al său aici pe Pământ.

Să privim, din acest punct de vedere, mai întâi existenţa lunară. Fizicianul nu ştie despre această existenţă lunară decât că lumina Soarelui apare reflectată de Lună. El ştie că lumina Lunii este o lumină a Soarelui reflectată. Însă rămâne la aceasta. El nu ţine seama că ceea ce este vizibil drept corp ceresc ca Lună a fost cândva unit cu existenţa noastră pământească.

Luna a fost, de fapt, cândva, încorporată în existenţa pământească. A fost o bucată de Pământ. Ea s-a desprins de Pământ în vremuri străvechi şi a devenit un corp ceresc distinct în spaţiu. Dar nu este important numai faptul că a devenit un corp ceresc independent, ceea ce poate fi interpretat în cele din urmă şi ca o realitate fizică, ci mai este esenţial un aspect.

Cel care, cu seriozitate deplină, se adânceşte în contemplarea civilizaţiei şi culturii umane, află cum, în vremuri vechi, era răspândită pe Pământ o înţelepciune străveche, o înţelepciune străveche din care provine o mare parte din ceea ce în vremurile noastre iese în evidenţă şi este, de fapt, mult mai inteligent decât ceea ce poate fi fundamentat astăzi prin ştiinţă. Iar cel care contemplă o dată, din acest punct de vedere, fie *Vedele* Indiei, fie filosofia Yoga, acela va căpăta o adâncă veneraţie faţă de ceea ce îl întâmpină mai mult în formă poetică, într-o formă neobişnuită astăzi, dar care trebuie să-i inspire cu atât mai multă veneraţie cu cât se cufundă mai mult în cunoaştere. Dacă omul nu se apropie de aceste lucruri în modul lucid, rece, actual, ci le îngăduie să acţioneze asupra sa într-un mod răscolitor şi totuşi profund, atunci ajunge să afle într-un fel inteligibil, chiar şi din documente exterioare, dacă ştiinţa spiritului, antroposofia, trebuie să mărturisească din cunoştinţele ei: A existat cândva o cunoastere străveche răspândită pe Pământul nostru, chiar dacă nu apărută în formă raţională, ci mai mult în formă poetică.

Însă omul actual este predispus, prin corpul său fizic, să înţeleagă totuşi ceea ce îl întâmpină ca înţelepciune, să înţeleagă că instrumentul acestei înţelegeri este creierul. Creierul, ca instrument al înţelegerii, s-a dezvoltat în decursul unui timp îndelungat. În timpul când exista pe Pământ străvechea înţelepciune nu exista un creier cum este cel *actual*. Înţelepciunea era pe atunci proprie unor creaturi care nu trăiau într-un corp fizic.

Au existat cândva tovarăşi ai omului pe Pământ care nu trăiau într-un corp fizic. Aceştia erau marii învăţători primordiali ai omenirii, care au dispărut de pe Pământ. Nu numai Luna fizică a plecat în spaţiul cosmic, şi aceste entităţi au plecat în Cosmos o dată cu Luna. Astfel încât cel care priveşte către Lună cu înţelegere adevărată poate spune: Acolo sus este o lume care are în sine fiinţe ce au trăit cândva aici pe Pământ, printre noi, ne-au învăţat în viaţa noastră pământească timpurie, şi care s-au retras acum în colonia lunară. Numai atunci când lucrurile se privesc în acest mod se ajunge la adevăr.

Aşadar, omul, în interiorul corpului său fizic, poate astăzi – dacă pot spune aşa – să privească numai copia foarte palidă a ceea ce era cândva înţelepciune străveche. El stăpânea ceva din această înţelepciune străveche, în vremurile primordiale, când învăţătorii omului erau acei învăţători ai înţelepciunii străvechi. Atunci el prelua prin instinctul său, nu prin raţiune, această înţelepciune străveche, pe acele căi prin care i se puteau revela entităţile mai înalte.

Astfel tot ceea ce are legătură cu Luna ne trimite spre trecutul omenirii. Acest trecut al omenirii a fost radiat pentru omul zilelor noastre. El nu îl mai deţine. Dar îl poartă totuşi în sine. Şi, în timp ce noi, între naştere şi moarte, nu ne întâlnim cu acele entităţi despre care tocmai am vorbit, care erau cândva fiinţe pământeşti iar acum au devenit fiinţe lunare, le întâlnim totuşi în existenţa preterestră, în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere. Iar ceea ce purtăm în noi, ceea ce ne trimite mereu dincolo de naşterea noastră într-o existenţă anterioară, ceea ce urcă din subconştientul nostru şi nu ajunge la o deplină claritate raţională, ceea ce are de-a face adesea cu inima şi cu sentimentul omului, acestea toate îndreaptă nu numai instinctul îndrăgostiţilor către lumina Lunii, ci şi pe acela care poate acorda valoare acestui impuls subconştient al naturii umane.

Ceea ce purtăm în noi inconştient, aceasta ne îndreaptă către Lună. Şi o dovadă pentru asta ne place să spunem că este şi faptul că tocmai Luna a fost cândva unită cu Pământul, iar fiinţele care o populează erau, de asemenea, atunci, unite cu Pământul. În acest fel este Luna o poartă spre suprasenzorial. Şi cine o studiază atent, acela va primi în schimb, din structura ei fizică exterioară, un punct de sprijin, pentru că Luna este o poartă către suprasenzorial.

Aşadar încercaţi numai o dată să vă reprezentaţi modul în care este descrisă Luna, cu munţii săi etc. Toate vă arată că aceşti munţi, această întreagă configuraţie lunară nu pot fi cum sunt pe Pământ. Se subliniază mereu că Luna nu are aer, apă; aceasta este altă problemă. Configuraţia lunară este asemănătoare cu configuraţia Pământului de odinioară; prima a devenit mai demult complet minerală.

Ar trebui să vă citesc dintr-un număr mare de cărţi ale mele, ar trebui să vă citesc din unele cicluri de conferinţe, dacă aş vrea să rezum ceea ce a fost deja dezvoltat aici, ceea ce vă spun acum. Vreau însă numai să precizez felul cum avansează antroposofia. Ea îndrumă, cum am arătat, din fizic în afară, în spiritual. Iar omul învaţă să gândească natural prin antroposofie, pe când astăzi el nu poate gândi natural.

Vedeţi dumneavoastră, omul ştie astăzi că substanţele fizice ale corpului său sunt înlocuite adesea. Noi ne descuamăm neîncetat. Noi ne tăiem unghiile. Dar totul se derulează din interior către suprafaţă, iar în final ceea ce era în centrul corpului nostru ajunge la suprafaţă. Noi eliminăm acestea prin descuamare. Şi nimeni dintre dumneavoastră, dragii mei prieteni, nu trebuie să creadă că ceea ce este constituit din carne şi sânge, în general din substanţe fizice, şi care se află astăzi pe acest scaun s-ar fi aflat în acest loc şi dacă aţi fi fost aici în urmă cu zece ani. Toate aceste substanţe au fost înlocuite. Ce a rămas? Spiritual-sufletescul dumneavoastră a rămas. Despre aceasta se ştie astăzi cel mai puţin, dacă nu se gândeşte întotdeauna că toţi cei care stau astăzi aici pe scaune nu ar fi avut aceeaşi muşchi şi aceleaşi oase în urmă cu zece sau douăzeci de ani, dacă ei s-ar fi aflat aici.

Dacă oamenii privesc în sus spre Lună, ei au conştienţa a ceea ce este substanţa fizică exterioară a Lunii; aceasta era aceeaşi şi cu milioane de ani în urmă, cred ei.

A fost astfel la fel de puţin cum a fost şi corpul fizic al omului în urmă cu douăzeci de ani. Desigur, substanţele fizice ale stelelor nu se schimbă atât de rapid. Însă pentru aceasta ele nu au nevoie de aşa mult timp cât calculează pentru Soare fizicienii de astăzi. Aceste calcule sunt foarte precise, dar ele sunt false. Eu am meţionat aceasta de mai multe ori. Vedeţi dumneavoastră, eu am spus că puteţi calcula cum vi se modifică, de exemplu, configuraţia inimii să zicem de la o lună la alta. Aşadar, calculaţi aceasta pentru o perioadă de trei ani neîntrerupţi. Apoi aflaţi foarte exact care era configuraţia inimii cu trei sute de ani în urmă, sau cum va fi aceasta după trei sute de ani. Calculele pot fi foarte corecte, dar inima nu era încă aici în urmă cu trei sute de ani şi nu va fi aici nici după trei sute de ani.

Astfel calculează astăzi geologii. Ei observă straturile Pământului, calculează cum se modifică aceste straturi în decursul secolelor, extrapolează şi spun: Aşadar, cu douăzeci de milioane de ani în urmă aceasta era aşa! Este exact acelaşi calcul ca cel menţionat

mai înainte, numai că toate cele de pe Pământ nu erau încă aici în urmă cu douăzeci de milioane de ani şi nu vor fi aici nici după douăzeci de milioane de ani.

Însă, făcând complet abstracţie de aceasta, aşa cum omul este supus schimbării materiei, tot aşa sunt supuse corpurile cereşti schimbării materiei. Iar dacă priviţi în sus către Lună vă pot spune că în urmă cu câteva milenii în componenţa Lunii substanţa pe care noi o vedem astăzi exista în aceeaşi măsură în care, în urmă cu zece ani, a stat pe acest scaun substanţa dumneavoastră actuală. Ceea ce menţine Luna sunt entităţile. Acesta este spiritual-sufletescul din Lună, exact la fel cum în dumneavoastră spiritual-sufletescul este cel care vă menţine. Şi mai cu seamă când aflăm pentru prima dată că Luna fizică a ieşit cândva în spaţiul cosmic! Însă ceea ce a ieşit în mod fizic îşi schimbă neîncetat substanţa, dar acele entităţi care populează Luna rămân, ele constituie permanenţa, făcând abstracţie complet de transformarea lor în trecerea prin viaţa lunară repetată etc.; însă nu vrem să intrăm astăzi în aceste probleme.

Dacă privim astfel Luna, ajungem la un fel de ştiinţă despre Lună care nu se înscrie numai în capul, ci şi în inima omului. Ajungem la o relaţie cu Cosmosul spiritual, privim Luna ca o poartă către Cosmosul spiritual. Tot ce există acolo jos, în adâncurile fiinţei noastre, nu numai sentimntele vagi ale iubirii, pentru a menţiona încă o dată acest lucru, ci tot ce există în adâncurile subconştiente ale sufletului, ceea ce este rezultatul vieţii pământeşti anterioare este în legătură cu existenţa lunară. Cu tot ce este existenţa noastră actuală ne smulgem existenţei lunare. Noi ne smulgem neîncetat existenţei lunare. Dacă vedem sau auzim prin simţurile noastre, dacă gândim cu mintea noastră, dacă recunoaştem deci ceea ce nu se ridică din adâncurile vieţii sufleteşti şi dacă recunoaştem ceea ce era activ în noi în mod clar ca ceva trecut, dacă nu contemplăm aceasta, ci contemplăm ceea ce ne mână mereu în prezent, atunci suntem îndrumaţi către existenţa solară, la fel cum, prin intermediul trecutului, suntem îndrumaţi către existenţa lunară. Numai că Soarele acţionează asupra noastră pe cale ocolită, prin intermediul corpului fizic omenesc. Dacă vrem să ne însuşim prin bunul nostru plac ceea ce ne dă Soarele, atunci trebuie să activăm tocmai acest bun plac, această inteligenţă. Şi cu ceea ce noi, oamenii de astăzi, înţelegem prin mintea noastră activă, prin inteligenţa noastră, nu ajungem aşa departe cum o facem ajungând în mod instinctiv la faptul că pur şi simplu un Soare se află în Cosmos.

Oricine ştie, sau poate şti cel puţin, că Soarele nu ne trezeşte în fiecare dimineaţă numai pentru a ne chema de la întuneric la lumină, ci că el este sursa forţelor de creştere dar şi a forţelor de evoluţie sufletească.

Ceea ce acţionează din trecut în aceste forţe sufleteşti are legătură cu Luna, ceea ce acţionează în prezent însă, lucru pentru care noi vom fi pregătiţi de fapt abia în viitor, prin liberul nostru arbitru, aceasta depinde de Soare.

La fel cum Luna ne îndrumă spre trecutul nostru, tot astfel Soarele ne îndrumă spre viitor. Iar noi privim spre cei doi aştri, spre cel diurn, spre cel nocturn, către înrudirea celor doi aştri, căci amândoi ne trimit aceeaşi lumină. Şi privim în noi, privim la tot ceea ce este împletit în destinul nostru prin evenimentele parcurse, în trecut, şi descoperim în acesta existenţa noastră lunară interioară ca un trecut împletit în destinul nostru. Şi vedem cum se ţes unul într-altul trecutul şi viitorul în destinul omului. Iar noi putem contempla mai în detaliu în viaţa omului cum sunt în legătură trecutul cu viitorul. Să presupunem că doi oameni se află într-o anumită comunitate, într-o oarecare perioadă a vieţii. Cel care nu reflectează la un asemenea lucru, care nu gândeşte, aşadar, acela spune: Aici eram eu, aici era celălalt, aici era locul, de exemplu Müllheim, iar în Müllheim ne-am întâlnit noi. El nu reflectează mai mult asupra acestui lucru.

Cine reflectează mai profund urmăreşte viaţa celui care poate a ajuns la vârsta de treizeci de ani, urmăreşte viaţa celuilalt, care poate a ajuns la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, cum aceştia s-au întâlnit; el va putea vedea cât de straniu, cât de miraculos s-a derulat pas cu pas viaţa acestor doi oameni de la naşterea lor pe Pământ, cum ei s-au întâlnit în cele din urmă în acest loc. Se poate spune deja: Din locurile cele mai îndepărtate, oamenii se întâlnesc undeva, o dată, în mijlocul vieţii. Este ca şi cum ei şi-ar fi prevăzut în aşa fel drumurile lor încât să se întâlnească. Însă ei nu au putut face toate acestea în mod conştient, căci nu s-au cunoscut, sau cel puţin nu au gândit să se întâlnească. Toate acestea se desfăşoară în inconştient. Noi facem în inconştientul cel mai adânc călătoriile către epoci importante de viaţă, către puncte importante de viaţă. Iar din acest inconştient se ţese destinul în afară. Şi dacă noi ascultăm un om ca prietenul lui Goethe, Knebel, care a spus, la o vârstă înaintată: Dacă privesc în urmă în viaţa mea mi se pare că fiecare pas ar fi fost prescris astfel încât trebuia să ajung în cele din urmă la un anumit punct, începem să înţelegem oamenii cu o asemenea experienţă de viaţă.

Apoi vine momentul în care ceea ce se întâmplă cu aceşti oameni se petrece în deplină constienţă. Ei învaţă să se cunoască, învaţă să-şi cunoască temperamentele, calităţile, caracterele, găsesc împreună simpatii sau antipatii etc.

Dacă analizăm, aşadar, ce legăură are aceasta cu Cosmosul, aflăm că ceea ce reprezintă forţele lunare era activ în drumul pe care oamenii l-au ales până în momentul în care ei s-au întâlnit. Aici intervine influenţa Soarelui. Acum intră ei sub influenţa luminii strălucitoare a acţiunii solare. Ei participă cu propria lor conştienţă şi viitorul începe să lumineze trecutul, la fel cum afară, în Cosmos, Soarele luminează viitorul omului, la fel cum Luna iluminează Pământul cu lumină reflectată.

Acum s-ar pune întrebarea dacă în viaţă putem distinge lucrurile care sunt solare de cele care sunt lunare în om. Deja sentimentul poate distinge câte ceva, dacă aceste

lucruri sunt luate în mod mai profund şi nu superficial. Încă din copilărie, încă din tinereie omul întâlneşte alţi oameni care vin spre el numai într-o împrejurare exterioară, pe lângă care trece, care trec pe lângă el, care poate au totuşi destul de mult de-a face cu el. Aţi fost cu toţii la şcoală; foarte puţini dintre dumneavoastră pot spune că au avut profesori cu care au stabilit legături mai profunde; însă va exista totuşi cineva care va spune: O da, era pe atunci un profesor care mi-a produs o asemenea impresie, încât am vrut să ajung ca el; sau, mi-a produs o asemenea impresie, încât aş fi dorit mult ca el să plece de pe Pământ. Poate fi antipatie, poate fi simpatie.

Noi întâlnim şi alţi oameni. Ei ne preocupă, să spunem, numai la nivelul raţiunii, cel mult şi al simţului estetic. Gândiţi-vă numai cât de des se întâmplă că cineva învaţă să cunoască un alt om; el întâlneşte apoi oameni care şi ei îl cunosc pe acela şi sunt de acord că el este un om extraordinar sau un ticălos. Aceasta este o judecată estetică sau este o judecată raţională. Există însă şi relaţii umane care nu se epuizează numai cu raţiunea sau cu judecata estetică, ci care se desfăşoară puternic pe baza voinţei; noi nu spunem numai în copilărie că am dori să ajungem la fel ca un anumit om sau am dori ca el să plece departe de Pământ – eu mă refer la lucruri radicale –, ci suntem atinşi în voinţa noastră, în cel mai adânc subconştient, când afirmăm: Omul acesta nu este apreciat de noi numai în sensul că-l considerăm bun sau rău, inteligent sau prost etc., ci am dori să facem din noi ceea ce vrea voinţa lui, şi nu am vrea să ne solicităm raţiunea pentru a-l judeca. Noi am dori să primim în voinţa noastră tot ceea ce el a produs ca impresie asupra noastră.

Există aceste două situaţii în cazul omului. Unii acţionează asupra inteligenţei noastre sau cel mult asupra simţului estetic; ceilalţi acţionează asupra voinţei noastre, în interiorul mai adânc al entităţii noastre sufletesti. Ce dovedeste aceasta? Vedeţi dumneavoastră, dacă oamenii acţionează asupra voinţei noastre, dacă noi nu exprimăm numai o antipatie sau o simpatie accentuată, ci am dori în mod volitiv să trăim ceea ce simţim drept simpatie şi antipatie, atunci oamenii au fost legaţi într-un fel cu noi, în viaţa pământească precedentă. Dacă oamenii fac o impresie numai asupra raţiunii noastre sau asupra simţului estetic, atunci ei pătrund în viaţa noastră fără a fi avut o legătură cu noi în viaţa pământească anterioară.

Vedeţi deci cum în viaţa omului, îndeosebi în destinul omului, acţionează împreună trecutul şi prezentul în interiorul viitorului. Căci ceea ce vieţuim noi acum cu oamenii, deşi ei nu vorbesc înăuntrul voinţei noastre, aceasta se va manifesta din nou în viaţa pământească următoare.

Aşa cum Soarele şi Luna se rotesc pe aceeaşi traiectorie, au o legătură unul cu cealaltă, tot astfel sunt în strânsă legătură unul cu celălalt trecutul fiinţei umane – lunaritatea omului şi viitorul fiinţei umane – solaritatea omului. Iar noi putem privi Soarele şi Luna şi nu vedem în ele doar corpurile luminoase exterioare, ci ceea ce ne transmite

din depărtările Cosmosului, de afară, destinul nostru în întreteserea sa cu acestea. Aşa cum lumina Lunii se transformă în lumina Soarelui, aşa cum lumina Soarelui se transformă în lumina Lunii, tot astfel ajung în destinele noastre trecutul şi viitorul, se întreţes unul cu celălalt. Da, în cazul particular al relaţiei umane, ele se întreţes unul cu celălalt.

Să luăm în considerare drumurile pe care le-au parcurs doi oameni, pe când unul avea treizeci de ani iar celălalt douăzeci şi cinci de ani. Ei se întâlnesc la un moment dat. Tot ceea ce au parcurs oamenii, unul până la douăzeci şi cinci de ani, celălalt până la treizeci de ani, aparţine lunarităţii din om. Acum însă, prin faptul că ei învaţă să se cunoască, prin faptul că păşesc unul către celălalt, ei intră în solaritate corespunzătoare cu destinul şi împletesc viitorul cu trecutul, pentru a ţese mai departe destinul vieţii pământesti viitoare.

Şi astfel vedem cum se apropie destinul de om, cum într-un caz omul acţionează asupra altui om numai la nivelul raţiunii, la nivelul simţului estetic, iar în alt caz la nivelul voinţei umane, şi anume cu voinţa însoţită de simţire.

Vedeţi dumneavoastră, până acum eu v-am povestit – după cum am spus, eu vreau să vorbesc astăzi doar la modul aforistic, pentru a vă expune calea antroposofiei şi calea sursei sale, ştiinţa iniţiatică – cum realitatea este vieţuită de către fiecare, prin cunoaştere nemijlocită. Şi putem privi în mod avizat asupra destinului. Acea trăire intimă, interioară, proprie, a altui om în noi înşine indică karma trecută. Dacă eu percep un om astfel încât el de fapt mă penetrează nu numai în simţuri şi în raţiune, ci astfel încât voinţa mea se supune voinţei acestuia înseamnă că el este legat karmic cu mine din trecut. Omul poate simţi deci, cu un simţ puţin mai intim, mai rafinat, felul cum altul este legat karmic cu el.

Dacă omul trece prin ce am descris eu în lucrarea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** sau în partea a doua a lucrării ***Ştiinţa ocultă***, atunci el vieţuieşte şi în alt mod relaţia cu celălalt. Dacă intervine iniţierea, atunci el nu îl vieţuieşte pe cel cu care era legat karmic doar pentru că îşi spune: El acţionează asupra voinţei mele, el acţionează în voinţa mea, ci el îl vieţuieşte într-adevăr personal pe celălalt om. Iar dacă unul care este iniţiat întâlneşte pe celălalt om cu care este legat karmic, atunci acest celălalt om se află în primul, cu o vorbire independentă, cu o exprimare şi manifestare independente, astfel încât el vorbeşte din primul, aşa cum ne vorbeşte un om care stă lângă noi. Aşadar, ceea ce în mod obişnuit este doar simţit în voinţă, legătura karmică, apare pentru iniţiat astfel încât celălalt om vorbeşte chiar din el, aşa cum face de obicei un om care se află lângă el. Astfel, pentru cel care stăpâneşte ştiinţa iniţiatică întâlnirea karmică înseamnă că celălalt om nu numai acţionează asupra voinţei sale, ci acţionează în el aşa de intens cum acţionează de obicei un om care se află lângă el.

Vedeţi dumneavoastră, ceea ce, de obicei, se anunţă într-un mod vag, exclusiv voliţional şi sentimental pentru conştienţa obişnuită, este ridicat la un caracter pe deplin concret pentru conştienţa superioară. Veţi spune: Da, dar atunci cel care este iniţiat circulă cu legăturile tuturor oamenilor cu care este legat karmic în sine. Aceasta, veţi spune dumneavoastră, aşa şi este. A dobândi cunoaşterea nu constă doar în faptul că cineva învaţă să vorbească ceva mai mult decât ceilalţi oameni dar vorbind exact ca aceştia, ci este într-adevăr achiziţia unui element din altă lume.

Dacă cineva vrea să vorbească despre felul cum acţionează karma în oameni, astfel încât se construieşte în mod reciproc destinul lor, atunci trebuie să-şi poată justifica vorbirea sa prin cunoaşterea felului cum vorbesc alţi oameni în el, a felului cum ei devin o parte a sa.

Pentru cel care nu este iniţiat este necesar să nu rămână nimic de dincolo; în cazul unei minţi sănătoase el îşi va spune: Desigur, eu nu îl aud vorbind în mine pe cel care este legat karmic cu mine; însă îl simt. Eu îl simt în voinţa mea şi în felul şi modul cum este zguduită voinţa mea prin el. Omul învaţă să înţeleagă aceste zguduiri ale voinţei. Omul învaţă să înţeleagă ceea ce vieţuieşte el în conştienţa obişnuită şi faptul că doar din ştiinţa iniţiatică află acest lucru, descris în semnificaţia sa reală, concretă.

Însă lucrul pe care l-am considerat astăzi important este acela că, într-adevăr, ceea ce intră în mod obişnuit în conştienţă, sentimentul de înlănţuire karmică cu celălalt, pentru iniţiat devine o vieţuire concretă. Şi aşa cum se poate descrie aceasta pentru destinul omului, tot aşa se poate spune pentru tot ceea ce poate face ştiinţa iniţiatică.

Încă multe alte lucruri pot vesti omului despre felul cum este el legat karmic cu un altul. Unii dintre dumneavoastră, observând viaţa, vor şti: Întâlnim în viaţă oameni pe care nu-i visăm; putem trăi multă vreme împreună cu ei şi putem să nu-i visăm. Întâlnim alţi oameni – nu mai scăpăm deloc de ei în vis. Abia i-am văzut, iar în noaptea următoare deja visăm despre ei, şi mereu ei intră în visurile noastre.

Visurile apar din subconştient. Oameni despre care visăm îndată ce îi vieţuim sunt, desigur, oameni cu care noi suntem legaţi karmic. Oamenii despre care nu putem visa produc asupra simţurilor noastre doar o impresie superficială. Noi îi întâlnim în viaţă, fără a fi legaţi cu ei karmic.

Ceea ce trăieşte în adâncul voinţei noastre este ca un vis treaz. Iar pentru iniţiat acest vis treaz devine chiar o conştienţă plină de conţinut. Din această cauză, el aude pe cel care este legat karmic cu el vorbind din sine. Bineînţeles că el rămâne mereu raţional, astfel încât, circulând, nu va vorbi ca iniţiat din toţi oamenii care îi vorbesc; însă el se obişnuieşte, în anumite condiţii, să se adreseze corect în mod foarte concret, ca într-un dialog, oamenilor care sunt legaţi karmic cu el şi vorbesc din el chiar dacă nu se află

spaţial faţă în faţă cu ei, cu care prilej ies la lumină lucruri care au şi o importanţă reală. Dar acestea sunt lucruri pe care eu le voi descrie în viitor.

Astfel se poate adânci conştienţa omului privind în sus la întinderile Cosmosului, astfel se poate adânci aceasta privind înăuntrul omului. Şi cu cât se priveşte mai mult în interiorul omului, cu atât mai mult se înţelege ce se află în depărtările Cosmosului. Se spune atunci: Eu nu mai privesc în mod simplu la lumea aştrilor, să văd acolo discuri luminoase sau sfere luminoase; ceea ce se află afară în Cosmos îmi apare drept destin ţesut cosmic. Destinele umane de pe Pământ sunt atunci imaginile destinelor ţesute cosmic. Şi dacă ştim că substanţele dintr-un corp ceresc se schimbă, se înlocuiesc, la fel ca substanţele din om, atunci vom şti că nu are nici un sens să se vorbească numai despre legi abstracte ale naturii. Nu avem voie să considerăm legile naturii ca fiind ceva ce produce cunoaştere. Este exact ca la societăţile de asigurări. Omul îşi asigură acolo viaţa sa. Prin ce se menţin societăţile de asigurări? Prin faptul că se calculează durata probabilă a vieţii unui om. Ştiind câţi oameni care au vârsta de douăzeci şi cinci de ani ating treizeci de ani de viaţă etc. se poate calcula cât de mulţi ani trăieşte, probabil, un om de treizeci de ani; în funcţie de aceasta, i se face o asigurare. Şi se iese bine la socoteală cu asigurarea. Legea asigurării este valabilă. Însă nici unui om nu i-ar trece prin minte să pună în legătură aceasta cu fiinţa sa cea mai interioară. El ar trebui să spună, de obicei: Eu am fost asigurat pentru treizeci de ani, pentru că moartea mea probabilă va surveni la vârsta de cincizeci şi cinci de ani. El nu va atrage niciodată consecinţe din aceasta, totuşi calculul este exact; însă consecinţa nu înseamnă absolut nimic pentru viaţa reală.

Legile naturii sunt, de asemenea, doar calculate. Ele sunt bune pentru că noi le putem folosi din punct de vedere tehnic; ele sunt bune pentru că pot produce maşini, la fel cum noi putem asigura oamenii după legile naturii. Însă ele nu conduc în esenţa lucrurilor. În esenţa lucrurilor conduce numai cunoaşterea reală a esenţei însăşi.

Ceea ce calculează astronomii cu privire la legile naturii este asemănător cu legile asigurărilor de viaţă ale omului. Ce află o ştiinţă a spiritului reală despre esenţa a ceea ce există ca Soare şi Lună este ca atunci când eu îl găsesc în viaţă după zece ani pe cel care, conform poliţei sale de asigurare, ar trebui să fie mort de mult. Acesta există în esenţa sa, trăind mai departe.

Evenimentul real nu are nimic de-a face cu legile naturii. Legile naturii sunt bune pentru folosirea forţelor. Însă esenţa trebuie să devină cunoscută prin ştiinţa iniţiatică.

Cu aceasta eu v-am prezentat a treia din conferinţele prin care aş vrea să sugerez care trebuie să fie tonul în antroposofie: Noi vom descrie constituţia omului puţin altfel decât în scrierea mea ***Teosofia***, fondând chiar o ştiinţă antroposofică, o cunoaştere antroposofică. Priviţi cele trei conferinţe pe care le-am ţinut până acum ca mărturie a

felului în care, altfel decât conştienţa obişnuită, vorbeşte acea conştienţă care conduce la esenţa reală a lucrurilor.

CONFERINŢA a IV-a

GÂNDIREA FORTIFICATĂ ŞI OMUL AL DOILEA. URZIREA RESPIRAŢIEI ŞI OMUL DE AER

Voi continua astăzi reflecţiile mai mult elementare pe care le-am început în ultimul timp. Am atras atenţia, în prima conferinţă a acestei serii, asupra faptului că omului îi creşte cerinţa interioară a inimii de a găsi sau cel puţin de a căuta căile sufletului către lumea spirituală din două direcţii. O direcţie este aceea care vine de la *natură*, cealaltă este aceea care vine de la *experienţa interioară de viaţă*, de la vieţuirile interioare.

Să ne îndreptăm acum atenţia, încă o dată, într-un mod foarte elementar, asupra acestor două părţi ale vieţii umane, pentru a vedea apoi cum acţionează efectiv în subconştient impulsurile care îl mână pe om, de aici, în tot ce, din cerinţele vieţii sale, el năzuieşte în *cunoaştere*, în domeniul *artistic* şi în cel*religios* etc. Puteţi foarte simplu să observaţi în propria dumneavoastră persoană, în fiecare moment, opoziţia la care mă refer aici.

Luaţi un fapt foarte simplu: Priviţi-vă o parte oarecare a corpului dumneavoastră. Priviţi-vă mâna. Dumneavoastră vă îndreptaţi atenţia, în ceea ce priveşte mai întâi aspectul, cunoaşterea, exact aşa cum contemplaţi un cristal oarecare, o plantă oarecare, orice din natură.

În timp ce priviţi această parte a omului fizic şi mergeţi prin viaţă cu contemplarea, aflaţi – aş dori să spun – în întreaga vieţuire umană intervenţia tragică despre care am vorbit. Dumneavoastră aflaţi că ceea ce vedeţi aici ajunge cadavru, ajunge la ceva despre care trebuie să se spună: Dacă natura exterioară o primeşte, atunci tocmai natura exterioară nu are capacitatea, nu are puterea de a face altceva cu ea, decât să o distrugă. În momentul în care omul a devenit cadavrul lumii fizice şi este predat elementelor într-o formă oarecare, atunci nu mai este vorba că forma umană este turnată în toată substanţialitatea pe care o puteţi privi, că ea ar putea menţine această structură umană.

Adunaţi toate forţele naturii, pe care le puteţi cuprinde într-o ştiinţă exterioară oarecare – toate aceste forţe ale naturii sunt în stare doar de a distruge omul, niciodată de a-l construi. Acea privire lipsită de prejudecăţi, care nu este luată din teorie, ci din experienţa vieţii, conduce la a spune: Noi privim de jur împrejurul nostru natura pe care o înţelegem (nu vrem să vorbim acum despre ceea ce nu este înţeles prin cunoaştere exterioară), noi privim natura în măsura în care ea este de înţeles. Da, noi ne simţim extraordinar de avansaţi ca omenire civilizată, pentru că am învăţat să

cunoaştem aşa de multe legi ale naturii. Discuţia despre progres este pe deplin îndreptăţită. Dar realitatea este că toate aceste legi ale naturii, în felul lor de a acţiona, au numai posibilitatea de a distruge omul, niciodată de a-l plăsmui. Priceperea umană nu dă posibilitatea de a primi, prin privirea afară, în lume, altceva decât aceste legi ale naturii, distrugătoare pentru om.

Să privim acum în interiorul nostru. Noi vieţuim ceea ce numim viaţa noastră sufletească: gândirea noastră, care poate sta înaintea sufletului nostru, cu o claritate destul de mare; simţirea noastră, care stă înaintea sufletului nostru, deja mai puţin clar, şi voinţa noastră; aceasta se află înaintea sufletului, cu o deplină neclaritate. Căci, mai întâi, nici un om nu poate vorbi cu conştienţa obişnuită despre faptul că el are o înţelegere a felului cum o intenţie oarecare de a apuca un obiect acţionează în acest organism complicat, cu muşchi şi nervi, pentru a mişca în cele din urmă braţele şi picioarele. Ceea ce lucrează în organismul nostru, pornind de la gând şi până în momentul când vedem obiectul ridicat, este ascuns în întuneric deplin. Însă în noi se răsfrânge un impuls vag care ne spune: Eu vreau aceasta. Noi ne atribuim şi voinţa prin aceasta; şi spunem despre viaţa noastră sufletească, dacă privim în interiorul nostru: Aşadar, purtăm în noi o gândire, o simţire, o voinţă.

Însă acum apare celălalt aspect, care conduce, într-o anumită privinţă, iar la tragic. Noi vedem că viaţa sufletească a omului se scufundă în somn şi apare proaspătă de fiecare dată la trezire. Astfel încât, dacă vrem să folosim o comparaţie, putem spune foarte bine: Această viaţă sufletească este ca o flacără pe care o aprind şi apoi o sting. Însă noi vedem mai mult. Noi vedem că o dată cu anumite elemente din organismul nostru este distrusă şi această viaţă sufletească. În afară de aceasta, noi vedem viaţa sufletească dependentă de dezvoltarea corporală a organismului. În copilul mic, viaţa sufletească există ca în vis; ea devine treptat tot mai luminoasă. Dar această aprindere este în legătură cu dezvoltarea organismului corporal. Iar dacă omul ajunge bătrân, viaţa sufletească devine mai slabă. Viaţa sufletească este în legătură cu dezvoltarea şi cu decadenta organismului.

Noi vedem, aşadar, cum se aprinde şi cum se stinge aceasta.

Noi ştim, de asemenea, în mod sigur: Ceea ce deţinem noi drept viaţă sufletească are fără îndoială o viaţă proprie, o existenţă proprie, dar este dependentă în aspectele sale de organismul fizic...; aceasta nu este tot ceea ce putem spune despre viaţa sufletească. Viaţa sufletească are un caracter care, înainte de toate, trebuie să fie plin de însemnătate pentru viaţa omului, căci de acest caracter depinde, de fapt, întregul său omenesc, demnitatea sa umană. Acesta este caracterul *moral*.

Oricât am umbla prin natură, nu putem obţine de aici legi morale. Legile morale trebuie să fie vieţuite în întregime în interiorul sufletescului. Însă în interiorul

sufletescului ele trebuie să poată fi şi urmărite. Trebuie să fie deci o dezbatere doar în interiorul sufletescului. Iar noi trebuie să considerăm ca un fel de ideal al moralei faptul că putem urma, ca oameni, şi principii morale care nu ne sunt impuse. Atâta timp cât trebuie să spunem: Ceea ce ne impun impulsurile, instinctele, pasiunile, emoţiile noastre determină acţiunile noastre nu ne aflăm încă în domeniul moral. Dar omul nu poate deveni o fiinţă abstractă, care ascultă numai de *legi*. Domeniul moral începe atunci când aceste emoţii, impulsuri, instincte, pasiuni, izbucniri temperamentale etc. încep să fie aduse sub autoritatea a ceea ce corespunde unei dezbateri a sufletescului pur cu legile morale înţelese într-un mod spiritual.

În momentul când ajungem cu adevărat conştienţi de demnitatea noastră umană, de faptul că nu putem fi o fiinţă care este mânată numai de necesitate, atunci ne înălţăm într-adevăr într-o lume care este cu totul alta decât lumea naturală.

Iar ceea ce este îngrijorător, ceea ce, de când există o evoluţie umană care întotdeauna l-a făcut pe om să năzuiască dincolo de viaţa vizibilă nemijlocită, îşi are cauza, oricât ar juca aici un anumit rol nişte momente subconştiente şi inconştiente, îşi are cauza în aceste legi, în faptul că noi ne privim pe de o parte ca fiinţă corporală, însă această fiinţă corporală o vedem ca aparţinând unei naturi care poate doar să o distrugă; pe de altă parte, ne aflăm înăuntru ca o fiinţă sufletească, însă această fiinţă sufletească se aprinde, se stinge şi este legată cu valoarea noastră cea mai de preţ, cu caracterul moral.

Faptul că oamenii ignoră, dăruindu-se unei teribile iluzii, ceea ce există în această opoziţie dintre privirea exteriorului şi experienţa interiorului poate fi atribuit numai unei profunde incorectitudini a civilizaţiei noastre. Dacă ne înţelegem, fără a fi stânjeniţi de acele fire pe care ni le impune educaţia noastră, prin faptul că această educaţie tinde către un ţel foarte precis, dacă ne înălţăm deasupra acestei constrângeri, atunci ajungem a ne spune: Tu, omule, porţi în tine viaţa ta sufletească, gândirea ta, simţirea ta, voinţa ta. Aceasta este în legătură cu lumea care trebuie să-ţi fie scumpă, înainte de toate, cu lumea morală, poate cu ceea ce este legată această lume morală, cu sursa religioasă a oricărei fiinţialităţi. Însă ceea ce tu deţii drept confruntare interioară unde este, în timp ce tu dormi?

Putem improviza în mod filosofic asupra acestor lucruri sau putem filosofa în mod fantastic. Căci putem spune: Omul are în eul său ceea ce se numeşte în conştienţa-eu obişnuită o bază sigură; aceasta începe a fi gândită astfel de la Sfântul Augustin, se continuă prin Cartesius şi câştigă o expresie întru câtva cochetă în bergsonianismul actual. Însă orice somn infirmă aceasta. Căci din momentul în care adormim şi până în momentul în care ne trezim pentru noi se scurge un timp. Dacă din starea de veghe privim înapoi spre acel timp, vedem că tocmai eul nu este acolo ca vieţuire interioară. Eul este stins. Iar ceea ce este stins acolo are legătură cu valoarea cea mai mare, cu caracterul moral din viaţa noastră.

Astfel încât trebuie să spunem: Cel despre care suntem convinşi într-un mod brutal că este aici, corpul nostru, el a rezultat, fără îndoială, din natură. Însă natura are numai puterea de a-l distruge, de a-l pulveriza. Ceea ce noi experimentăm, pe de altă parte, viaţa noastră sufletească proprie, aceasta ne scapă în timpul somnului; ea este dependentă de orice ascensiune sau declin al corporalităţii. De îndată ce ne înălţăm puţin deasupra situaţiei constrângătoare în care este transpus omul civilizaţiei actuale prin educaţia sa, recunoaştem că oricât de multe elemente subconştiente şi inconştiente ar juca în această privinţă un rol, orice năzuinţă religioasă, artistică, mai ales orice năzuinţă superioară a omului, depind de aceste legi prin întreaga evoluţie umană.

Desigur, multe milioane de oameni nu-şi lămuresc aceasta. Dar este necesar ca omul să-şi lămurească pe deplin ceea ce devine enigma vieţii pentru el? Dacă oamenii ar trebui să trăiască din ceea ce ei îşi lămuresc, ar muri curând. Partea cea mai mare a vieţii se scurge chiar în ceea ce urcă din adâncul neclar, subconştient, revărsându-se în dispoziţia generală a vieţii. Iar noi nu avem voie să spunem că percepe enigmele vieţii numai acela care le poate formula într-un mod intelectual clar, şi le prezintă cuiva pe tavă: prima enigmă a vieţii, a doua enigmă a vieţii etc. Pe aceşti oameni ne putem baza cel mai puţin. Să luăm un om oarecare. El are de spus una-alta, poate ceva foarte banal; însă el vorbeşte astfel încât, prin vorbirea sa, căutând să ajungă la ceva concret pentru viaţă, nu reuşeşte. El vrea ceva, dar în acelaşi timp nu vrea nimic. El nu ajunge la o decizie. Nu se simte bine cu ceea ce gândeşte el însuşi. Dar de unde vine aceasta? Din faptul că el nu are siguranţă, în adâncul subconştient al fiinţei sale, asupra temeliei fiinţei umane şi a demnităţii umane. El simte enigmele vieţii. Iar ceea ce simte el rezultă tocmai din opoziţia polară pe care am caracterizat-o.

Astfel încât, pe de o parte, nu ne putem opri la corporalitate, pe de altă parte, nu ne putem opri la spiritualitate, aşa cum le vieţuim; căci spiritualitatea ne devine mereu clară ca o aprindere şi o stingere, iar corporalitatea ne devine clară ca ceea ce provine din natură, ca ceea ce însă doar de natură poate fi distrusă.

Şi astfel se află omul aici. Pe de o parte, el vede în afară corpul său fizic. Corpul său fizic îi oferă mereu o enigmă. Pe de altă parte, priveşte la sufletesc-spiritualul său, şi acest sufletesc-spiritual constituie pentru el mereu o enigmă. Iar cea mai mare enigmă este următoarea: Dacă eu percep acum, într-adevăr, un impuls moral şi trebuie să-mi pun picioarele în mişcare pentru a face ceva în vederea realizării acestui impus moral, atunci eu ajung în situaţia de a-mi pune în mişcare corpul, din impulsul moral. Eu am un impuls moral, să zicem un impuls de bunăvoinţă. Mai întâi, el este vieţuit pur sufleteşte. Felul cum acest impuls de bunăvoinţă, care este vieţuit pur sufleteşte, năvăleşte în jos în corporalitate este de nepătruns pentru conştienţa obişnuită. Cum ajunge un impuls moral să pună în mişcare oasele prin intermediul muşchilor? Putem percepe o asemenea discuţie ca fiind teoretică. Se poate spune: Să lăsăm aceasta în seama filosofilor care vor cugeta şi asupra acestui lucru. În mod obişnuit, civilizaţia

actuală lasă această întrebare pe seama gânditorilor şi apoi dispreţuieşte sau apreciază foarte puţin ceea ce spun aceştia. Aşadar, de aceasta devine bucuros numai capul uman, nu şi inima umană; inima umană resimte o nelinişte nervoasă şi nu ajunge la o oarecare bucurie a vieţii, siguranţă a vieţii, temelie a vieţii etc. Din modul de gândire pe care omenirea deja şi l-a însuşit în prima treime a secolului al XV-lea, care a obţinut rezultate aşa de grandioase asupra domeniilor din ştiinţele naturii exterioare, nu se ajunge nicidecum la faptul de a putea contribui cu ceva la pătrunderea în aceste două lucruri, în caracterul enigmatic al corpului omenesc, în caracterul enigmatic al experienţelor sufletului omenesc fizic. Şi tocmai din înţelegerea clară a acestor lucruri vine antroposofia şi spune: Desigur, gândirea, aşa cum a evoluat cândva în omenire, este lipsită de putere faţă de realitate; chiar dacă gândim oricât, noi nu putem interveni nemijlocit cu gândirea nici în cel mai mic eveniment al naturii exterioare. Însă numai cu gândirea noastră noi nu putem interveni nici în propriul nostru organism al voinţei. Trebuie să percepem temeinic doar o dată întreaga neputinţă a acestei gândiri, şi atunci vom primi impulsul de a depăşi această gândire.

Însă nu o putem depăşi prin idei fantastice, nici nu putem începe să reflectăm asupra lumii dintr-un oarecare alt loc decât din gândire. Această gândire este nepotrivită. Aici este vorba despre faptul că tocmai prin necesităţile vieţii ajungem de fapt să aflăm o cale de a ieşi din această gândire, prin care aceasta străpunge mai profund existenţa, realitatea. Iar o asemenea cale se oferă numai prin ceea ce dumneavoastră găsiţi descris, de exemplu, în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** ca meditaţie.

Noi vrem să aducem astăzi numai sub formă schematică aceasta înaintea sufletului, pentru a oferi schiţa unui edificiu antroposofic, într-un mod cu totul elementar. Vrem să începem iarăşi cu ceea ce am început acum douăzeci de ani. Putem spune că meditaţia constă în a vieţui gândirea în alt mod decât se vieţuieşte în mod obişnuit. Astăzi vieţuim gândirea astfel încât ne lăsăm stimulaţi din afară. Ne dăruim realităţii exterioare. Şi în timp ce vedem şi auzim şi apucăm etc. observăm cum, în vieţuire, preluarea impresiilor exterioare se continuă oarecum în gânduri. Ne comportăm în mod *pasiv* în gândurile noastre. Ne dăruim lumii şi gândurile ne vin. Prin această modalitate nu ajungem niciodată mai departe. Este vorba de faptul că începem să *vieţuim* gândirea. Noi facem aceasta prin aceea că luăm un gând simplu de controlat şi lăsăm acest gând să fie prezent în conştienţă, concentrăm întreaga conştienţă asupra sa.

Este complet indiferent ce înseamnă acest gând pentru lumea exterioară. Important este faptul de a ne concentra conştienţa numai asupra acestui gând, excluzând orice alte vieţuiri. Eu spun că trebuie să fie un gând uşor de controlat. Am fost întrebat o dată, de către un om foarte învăţat, cum se meditează. Eu i-am expus un gând extrem de simplu. I-am spus că nu are importanţă dacă gândul semnifică o realitate exterioară oarecare. El

trebuia să gândească: Înţelepciune este în lumină. El trebuia să folosească întreaga sa putere sufletească pentru aceasta, pentru a gândi: Înţelepciune este în lumină. Dacă acest lucru este acum adevărat sau fals nu are nici o importanţă. Contează la fel de puţin dacă este un lucru de importanţă mondială sau un joc, când noi ne încordăm braţul pentru a-l pune mereu în mişcare. Noi ne fortificăm prin aceasta muşchii braţelor noastre. Noi ne fortificăm gândirea, în timp ce ne încordăm să exersăm mereu această activitate, indiferent ce semnificaţie are gândul. Noi ne încordăm sufleteşte mereu pentru a-l ţine prezent în conştienţă şi pentru a concentra toată viaţa sufletească asupra lui, după cum ne fortificăm forţa musculară a braţului nostru, dacă o concentrăm mereu asupra acelei activităţi. Însă noi trebuie să avem un gând uşor de controlat. Căci dacă nu-l avem suntem expuşi tuturor ranchiunelor posibile ale organizaţiei proprii. Nici nu se bănuieşte cât de mare este forţa sugestivă care provine din astfel de reminiscenţe ale vieţii. În momentul în care doar formulăm un gând mai complicat vin din toate părţile posibile forţe demonice care ne sugerează câte ceva în conştienţă. Putem fi siguri că trăim în meditaţie, cu luciditate deplină, cu aceeaşi luciditate cu care ne aflăm în viaţă în mod obişnuit, când suntem deplin conştienţi, dacă avem într-adevăr un gând uşor de controlat, în care nu se poate afla nimic altceva decât ceea ce vieţuim în gânduri.

Dacă pregătim astfel meditaţia, atunci toată lumea doreşte să spună: Tu eşti prizonierul unei autosugestii sau ceva asernănător – acesta este, fireşte, un lucru fără sens. Singurul lucru important este să reuşim să avem un gând uşor de controlat sau care să acţioneze cumva în noi printr-un impuls subconştient. Acum depinde, fireşte – eu am spus adesea aceasta –, ce fel de aptitudini are omul; la unul durează mai mult la altul mai puţin. Printr-o asemenea concentrare, omul ajunge să-şi întărească viaţa sufletească, în măsura în care este viaţă sufletească gânditoare, să şi-o fortifice în sine. Iar rezultatul devine după câtva timp acela că omul nu-şi vieţuieşte gândirea ca în conştienţa obişnuită. În conştienţa obişnuită, omul îşi vieţuieşte gândurile, astfel încât ele se află neputincioase. Ele nu sunt decât gânduri. Printr-o astfel de concentrare, omul ajunge să vieţuiască gândurile într-adevăr ca pe o fiinţă interioară, la fel cum el vieţuieşte încordarea muşchiului său, la fel cum vieţuieşte întinderea braţului pentru a apuca un obiect. Gândirea devine în el o realitate. El vieţuieşte, pe măsură ce se formează, tot mai mult un *al doilea om* în sine, despre care nu ştia nimic înainte.

Şi atunci începe pentru om momentul în care îşi spune: Da, eu sunt cel care se poate contempla mai întâi din afară, la fel cum se contemplă lucrurile naturii. Eu simt în interior, foarte întunecat, încordările muşchilor mei, însă nu ştiu, de fapt, cum ţâşnesc gândurile mele în aceste încordări ale muşchilor. Însă dacă omul îşi fortifică gândirea aşa cum am descris, atunci el simte oarecum că în fiinţa lui curge, se revarsă, pulsează gândirea fortificată. El simte în sine un al doilea om. Dar aceasta este mai întâi o desemnare abstractă. Esenţialul este că, în momentul în care omul simte în sine acest al doilea om, încep să-l intereseze lucrurile din afara pământescului, aşa cum l-au interesat înainte doar lucrurile pământeşti. În momentul în care simţiţi cum gândul

devine viaţă interioară, când îl simţiţi curgând precum curenţii respiraţiei, dacă sunteţi atenţi la ei, în acel moment simţiţi ceva nou lângă întregul dumneavoastră omenesc. La început, de exemplu, dumneavoastră simţiţi: Eu stau pe picioarele mele. Acolo jos este solul. Solul mă ţine. Dacă el nu ar fi acolo şi Pământul nu mi-ar oferi solul, eu ar trebui să mă scufund în adânc. Eu stau pe ceva.

Apoi, după ce v-aţi fortificat gândirea în sine, după ce îl simţiţi pe cel de-al doilea om în sinea dumneavoastră, atunci vine momentul când vă interesaţi în mod deosebit de acest al doilea om, ceea ce vă înconjoară pământeşte nu vă mai interesează aşa mult ca înainte. Nu ca şi când omul ar deveni un visător, un fantast. Nu ajungi la aşa ceva, dacă avansezi într-un mod interior clar şi onest la astfel de trepte ale cunoaşterii. Poţi reveni foarte bine, cu toată experienţa de viaţă, în cadrul vieţii obişnuite. Nu devii un fantast care spune: Ah, eu am învăţat să cunosc lumea spirituală, cea pământească este de valoare inferioară, neesenţială, eu mă îndeletnicesc acum mai mult cu lumea spirituală. Urmând o adevărată cale spirituală nu devii aşa, ci înveţi să preţuieşti viaţa exterioară, când revii la ea. Iar momentele când omul iese din aceasta în modul descris, şi când interesul se fixează pe al doilea om pe care l-a descoperit în sine, acele momente nu pot fi păstrate oricum, timp îndelungat, căci ele sunt păstrate în onestitate interioară; pentru aceasta este necesară o forţă puternică, iar omul poate menţine această forţă, doar un anumit timp, care în general nu este foarte îndelungat.

Însă această îndreptare a interesului către cel de-al doilea om este legată de faptul că ambianţa spaţială a Pământului începe să devină pentru om tot atât de plină de însemnătate cât este în mod obişnuit ceea ce se află jos, pe Pământ. Se ştie că suprafaţa Pământului îl ţine pe om. Se ştie că Pământul dă omului, din diversele regnuri ale naturii, substanţele pe care trebuie să le mănânce, cu aceasta corpul menţinându-şi însufleţirea de care are nevoie, prin hrănire. Se ştie cum, pe această cale, omul are legătură cu natura pământească. Aşa cum omul trebuie să meargă în grădină pentru a-şi culege de acolo câteva căpăţâni de varză, pentru a le găti apoi, pentru a le mânca, aşa cum, aşadar, este de trebuinţă ceea ce se găseşte afară, în grădină, aşa cum aceasta are o legătură cu ceea ce există mai întâi, drept om fizic, tot astfel învaţă omul acum să cunoască ce este strălucirea Soarelui, ce este lumina Lunii, ce este sclipirea stelelor în jurul Pământului. Iar omul obţine, treptat, posibilitatea de a gândi asupra a ceea ce se află spaţial în jurul Pământului, aşa cum înainte a gândit referitor la corpul său fizic, cu privire la ambianţa sa fizică pământească.

Şi omul îşi spune: Ceea ce porţi tu aici în tine drept muşchi, drept oase, drept plămâni, drept ficat etc., aceasta are legătură cu căpăţâna de varză sau cu fazanul etc. care se găsesc acolo, afară, în lume. Ceea ce însă tu porţi acum în tine drept al doilea om, ceea ce ţi-ai conştientizat prin fortificarea gândirii tale, aceasta are legătură cu Soarele şi Luna, cu întreaga sclipire a stelelor, are legătură cu ambianţa spaţială a Pământului. Omul devine familiarizat, de fapt, mai familiarizat cu ambiaţa spaţială a Pământului

decât era familiarizat ca om obişnuit cu ambianţa pământească, dacă el nu cumva este chiar igienist alimentar sau ceva asemănător. Omul obţine, într-adevăr, o a doua, înainte de toate, a doua lume spaţială. Omul învaţă să se evalueze ca locuitor al lumii stelare, tot aşa cum înainte s-a evaluat ca locuitor al Pământului. Mai înainte el nu s-a evaluat ca locuitor al lumii stelare, căci ştiinţa care nu merge până la fortificarea gândirii nu izbuteşte să aducă omului conştienţa că el, ca un al doilea om, are o asemenea legătură cu ambianţa spaţială a Pământului cum are ca om fizic cu Pământul fizic. Ştiinţa nu cunoaşte aceasta. Ea calculează, dar ceea ce dezvăluie calculul astrofizicii etc. oferă doar lucruri care pe om de fapt nu-l interesează, care satisfac cel mult setea sa de a cunoaşte. Căci, în definitiv, ce importanţă are pentru om ceea ce vieţuieşte el interior, dacă ştie cum îşi poate imagina – că de potrivit tot nu se potriveşte –, cum o poate face acum, că nebuloasa spirală din constelaţia „Câinele de vânăoare“ a luat naştere sau evoluează încă şi astăzi în formarea sa. Aceasta nu-l interesează pe om. Omul se raportează la lumea stelară, la fel cum s-ar raporta la lumea pământească o fiinţă oarecare fără corp, care ar veni de undeva şi ar zăbovi pe Pământ, care nu ar necesita asimilarea nici unui aliment etc., care nu ar avea nevoie nici de Pământ ca să locuiască pe el etc. Însă, în realitate, omul devine dintr-un simplu cetăţean al Pământului un cetăţean al Cosmosului, dacă îşi fortifică gândirea în acest fel.

Iar acum ia naştere un conţinut foarte precis al conştienţei. Ia fiinţă conţinutul de conştienţă; acesta poate fi caracterizat în următorul mod. Noi spunem: Faptul că cerealele, căpăţânile de varză există, aceasta este bine pentru noi, ele ne construiesc corpul fizic, dacă îmi este îngăduit să folosesc această expresie care nu este tocmai corectă, potrivit concepţiei generale triviale că ele ne construiesc corpul fizic. Şi eu constat o anumită legătură între ceea ce se află acolo afară în diversele regnuri ale naturii şi corpul meu fizic.

Dar, cu gândirea fortificată, eu încep să constat tot o astfel de relaţie între cel de-al doilea om care trăieşte în mine şi ceea ce ne înconjoară în spaţiul extrapământesc. În cele din urmă îmi spun: Dacă ies afară noaptea şi mă folosesc numai de ochii mei obişnuiţi, nu văd nimic. Dacă ies afară ziua, lumina Soarelui cea extrapământească îmi face vizibile toate lucrurile. La început eu nu ştiu nimic. Dacă mă limitez doar la Pământ, atunci ştiu: aici este o căpăţână de varză, acolo este un cristal de cuarţ. Eu le văd pe amândouă prin intermediul luminii solare, dar pe Pământ mă interesează numai deosebirea dintre căpăţâna de varză şi cristalul de cuarţ.

Acum încep să ştiu: eu însumi sunt făcut ca al doilea om, din ceea ce îmi face vizibile căpăţâna de varză şi cristalul de cuarţ. Acesta este un salt foarte important pe care îl face omul în conştienţa sa. Este o metamorfoză completă a conştienţei. Şi de aici înainte omul începe să-şi spună: Dacă stai pe Pământ, vezi fizicul care are legătură cu corpul tău fizic; dacă îţi fortifici gândirea, la fel cum înainte pentru tine fizicul

Pământului era o lume care te interesa, tot aşa ajunge existenţa spaţială extapământească o lume care te interesează, şi anume pe tine şi pe omul pe care l-ai descoperit în tine, apoi, aşa cum îi atribui lumii fizice originea corpului tău fizic, vei atribui eterului cosmic prin ale cărui activităţi ajung vizibile lucrurile pământeşti o a doua existenţă. Iar tu vorbeşti acum din experienţa ta astfel, încât spui că ai corpul tău fizic şi că ai *corpul* tău *eteric*. Nu face, fireşte, conţinutul unei cunoaşteri dacă omul doar sistematizează şi gândeşte că el este constituit din diverse mădulare, ci reprezintă o adevărată înţelegere numai dacă cuprinzi întreaga metamorfoză a conştienţei, care ia naştere prin aceea că omul descoperă în sine într-adevăr un al doilea om.

Eu întind braţul meu fizic, iar mâna mea fizică cuprinde un obiect. Simt oarecum curentul care apucă aici. Prin această fortificare a gândului se simte cum acesta, mobil în sine, produce în om şi un fel de pipăire, un fel de pipăire care trăieşte acum, de asemenea; într-un organism, în organismul eteric, în organismul suprasenzorial delicat care se află şi el aici la fel ca organismul fizic, care nu are însă legătură cu *pământescul*, ci cu *extrapământescul*.

Acum vine momentul când eşti obligat să mai cobori o treaptă, întrucât mai întâi, printr-o astfel de gândire imaginativă, în modul cum am descris eu, se ajunge deja până la a simţi în sine această pipăire interioară a celui de-al doilea om, se ajunge, de asemenea, şi până la a vedea aceasta în legătură cu întinderile eterului cosmic, dar dumneavoastră nu trebuie să vă reprezentaţi sub aceste cuvinte decât cele despre care eu tocmai am vorbit, neluând de nicăieri un alt conţinut pentru aceasta. Însă pentru a trece mai departe eşti obligat acum să revii la conştienţa obişnuită.

Aşadar, vedeţi dumneavoastră, este necesar, dacă gândim la corpul fizic al omului în modul în care tocmai l-am descris acum, să ne întrebăm: Cum se situează de fapt acest corp fizic al omului faţă de ambianţă? El se situează, fără îndoială, într-o anumită relaţie cu ambianţa Pământului fizic, dar cum?

Dacă luăm în considerare cadavrul – el este şi o imagine exactă a omului fizic din timpul vieţii –, da, atunci vedem în contururi precise ficatul, splina, rinichiul, inima, plămânul, oasele, muşchii, fibrele nervilor. Acestea pot fi desenate, ele au contururi precise. Prin aceasta este asemănător solidelor, asemănător celor ce apar în forme fixe. Însă cu această conturare în organismul uman lucrurile se prezintă astfel. Nu există nimic mai amăgitor decât acele manuale care tratează astăzi despre anatomie sau fiziologie, căci oamenii ajung la convingerea: aici este un ficat, aceasta este inima etc., ei văd toate acestea în contururi precise şi îşi imaginează că aceste contururi sunt esenţiale. Omul îşi imaginează organismul său ca un conglomerat de lucruri solide. El nu este deloc aşa, cel mult 10% din organismul omului este constituit din lucruri solide, restul de 90% nu sunt solide, ci sunt lichide sau chiar gazoase. Omul este cel puţin 90% apă, când este viu, astfel încât se poate spune: Omul aparţine, potrivit corpului său

fizic, Pământului solid, ceea ce în special gânditorii mai vechi au numit Pământ. Apoi începe ceea ce este lichid în om, iar în ştiinţa exterioară, de asemenea, nu se va ajunge la o concepţie justă despre om mai înainte de a se distinge omul solid în sine şi apoi omul lichid, această unduire şi mişcare interioară în care aceasta există într-adevăr ca într-o mică mare.

Însă Pământul are o influenţă propriu-zisă asupra omului numai cu privire la ceea ce este solid în el. Căci şi afară, în natură, dumneavoastră puteţi vedea cum acolo unde începe starea lichidă apare îndată o forţă de modelare care acţionează cu o foarte mare uniformitate.

Dacă luaţi în considerare tot lichidul Pământului nostru, apa lui, atunci aceasta este o picătură mare. Dacă apa se poate modela liber, atunci ea ajunge sub formă de picătură. Pretutindeni, starea lichidă ajunge sub formă de picătură.

Ceea ce este pământ, solid, noi zicem astăzi că apare în forme precise care se pot recunoaşte ca forme aparte. Starea lichidă are întotdeauna năzuinia de a ajunge sub formă de picătură, de a lua formă de sferă.

Cum vine asta? Dacă dumneavoastră studiaţi picătura, fie că e mică, fie că e mare ca Pământul, veţi putea spune că ea este imaginea întregului Univers. Această afirmaţie este desigur falsă conform concepţiilor actuale obişnuite, însă este corectă conform punctului de vedere (vom vedea în viitor cum este justificat acest punct de vedere) că Universul ne apare ca o sferă goală în care privim.

Orice picătură, fie că este mică sau mare, ne apare ca o reflectare a însuşi Universului. Dacă dumneavoastră luaţi în considerare picătura de ploaie sau dacă luaţi în considerare toate apele Pământului, atunci vedeţi la suprafaţă o imagine a Universului. De îndată ce se intră în starea lichidă nu se mai poate explica această stare prin intermediul forţelor pământeşti. Dacă veţi face eforturi nesfârşite sau veţi vrea să explicaţi cu conştienţa forma sferică a apelor Pământului, din forţele pământeşti însele, atunci veţi afla cât de zadarnice sunt aceste eforturi. Prin forţa de atracţie pământească etc. nu se explică forma sferică a apelor Pământului. Forma sferică a apelor Pământului nu se explică prin forţa de atracţie, ci prin apăsare din afară. Ajungem până la a înţelege, şi în natura exterioară, că pentru explicarea stării lichide trebuie să ieşim din sfera pământescului. Şi, prin aceasta, ajungem la înţelegerea felului cum se prezintă situaţia în cazul omului.

Atâta timp cât rămâneţi la ceea ce este solid în om, puteţi rămâne la pământesc dacă vreţi să înţelegeţi forma sa. În momentul când vă apropiaţi de ceea ce este lichid în el, aveţi nevoie de cel de-al *doilea* om activ, la care ajungeţi prin gândirea fortificată.

Acum revenim la pământesc. Noi aflăm solidul în om. Explicăm aceasta cu gândurile noastre obişnuite. Nu putem înţelege, potrivit formei sale, ceea ce este lichid în om dacă nu gândim activ în el pe acest al doilea om, pe care îl simţim, în gândirea fortificată din noi înşine, drept corpul eteric al omului.

Atunci putem spune: Omul fizic acţionează în solid, omul eteric acţionează în lichid. Omul eteric este prin aceasta încă ceva independent, fireşte; însă, pentru a acţiona, mediul său este lichidul.

Iar acum să mergem mai departe. Gândiţi-vă că am ajuns, într-adevăr, atât de departe încât vieţuim interior această gândire fortificată, deci vieţuim omul eteric, acest al doilea om; aceasta presupune că noi dezvoltăm o impulsivitate interioară puternică.

Dumneavoastră ştiţi, desigur, că dacă faci un mic efort poţi să-ţi permiţi nu numai să-ţi impulsionezi gândirea, ci chiar să-ţi interzici gândurile. Poţi înceta de a gândi. De aceasta se îngrijeşte organizarea fizică. Dacă omul este obosit şi adoarme, el încetează să gândească. Acum, este mai greu să stingă din nou în mod voit ceea ce a transpus omul în sine, cu tot efortul, această gândire fortificată, rezultatul meditaiiei. Un gând neputincios, obişnuit, este relativ uşor de stins. Omul rămâne ataşat şi mai mult, în mod interior-sufletesc, de ceea ce a dezvoltat acolo în sine printr-o gândire fortificată. El trebuie să poată dobândi o forţă mai mare, pentru a putea din nou elimina aceasta. Atunci însă, intervine ceva deosebit.

Dacă deţineţi gândirea obişnuită, da, aceasta este stimulată de ambianţă sau de amintirile despre ambianţă. Dacă parcurgeţi un drum oarecare de gândire, atunci mai există şi lumea. Dacă adormiţi, atunci ea este de asemenea încă aici. Însă dumneavoastră tocmai v-aţi înălţat din această lume a vizibilităţii în gândirea fortificată. V-aţi pus în legătură cu ambianţa spaţială extrapământească. Dumneavoastră vă priviţi acum în relaţie cu stelele, la fel cum mai înainte v-aţi privit în relaţie cu regnurile naturii din jur. V-aţi pus în relaţie cu toate acestea. Acum puteţi reprima toate acestea. Dar, în timp ce le reprimaţi nici lumea exterioară nu este aici, întrucât dumneavoastră tocmai v-aţi îndreptat interesul spre această conştienţă fortificată. Atunci, lumea exterioară nu este aici. Dumneavoastră ajungeţi la ceea ce se poate numi *conştienţă vidă*. Conştienţa obişnuită cunoaşte vidul conştienţei doar în somn; atunci, însă, este inconştienţă.

Aceasta este ce a atins omul acum: a rămâne pe deplin conştient, a nu avea nici o impresie senzorială exterioară, şi, cu toate acestea, a nu adormi, doar a veghea. Dar omul nu rămâne doar treaz. Acum, dacă el opune conştienţa goală indefinitului, nedefinitului în general, pătrunde înăuntru, în lumea spirituală propriu-zisă. El spune: Aceasta vine aici. În timp ce mai înainte a privit numai în afară, în ambianţa fizică extrapământească care este de fapt ambianţa eterică, în timp ce omul a privit spaţialul,

acum pătrunde înăuntru, ca din depărtări nedefinite, prin Cosmos, din toate părţile, ceva nou, spiritualul popriu-zis. Spiritualul vine înăuntru de la capătul lumii, abia după ce omul a parcurs acest drum, pe care l-am descris.

Iar acum se adaugă la metamorfoza de mai înainte a conştienţei o a treia metamorfoză. Omul îşi spune: Tu porţi corpul tău fizic şi corpul tău eteric pe care l-ai cuprins în gândirea fortificată, şi porţi încă ceva (eu vorbesc din lumea aparenţei, noi vom vedea în zilele următoare în ce măsură este întemeiat să vorbim, în timp ce se spune despre eteric: El a venit din această lume a spaţialului, însă ceea ce este afară vine înăuntru din nedefinit, omul pierde conştienta că aceasta vine din spaţial) ce te pătrunde ca un al treilea om. Acesta se apropie prin eterul Cosmosului, îl pătrunde pe om ca un al treilea om. Iar omul începe să vorbească din experienţă, pe drept cuvânt, despre aceasta: a existat primul om, omul fizic; al doilea om, omul eteric; al treilea om, omul astral (nu vă poticniţi de cuvinte, ştiţi că nu trebuie s-o faceţi). Omul poartă în sine omul astral, al treilea om. Acesta vine din spiritual, nu numai din eteric. Omul poate vorbi despre corpul astral, despre omul astral.

Şi acum să continuăm. Eu vreau numai să amintesc aceasta în încheiere, pentru a continua mâine. Acum omul îşi zice: Eu inspir, eu îmi folosesc respitaţia la organizarea mea internă, eu expir – este adevărat că ceea ce îşi reprezintă lumea ca un amestec, un amestec de oxigen şi azot, vine şi pleacă?

Vedeţi dumneavoastră, ceea ce aici vine şi pleacă este alcătuit, conform concepţiilor civilizaţiei actuale, din oxigen şi azot fizic şi alte câteva componente. Însă cel care, pe baza conştienţei vide, ajunge să vieţuiască această apropiere a spiritualului prin intermediul eterului, acela vieţuieşte, în inspiraţie, ceea ce nu este creat numai din eter, ci şi din ceva din afara eterului, din spiritual. Iar omul se deprinde să recunoască treptat, în procesul respiraţiei, o influenţă spirituală. El învaţă să recunoască, să spună: Tu ai un corp fizic. Acesta intervine în solid; acesta este mediul său. Tu ai corpul tău eteric. Acesta intervine în lichid. Prin faptul că tu eşti un om care nu este doar omul solid, omul lichid, ci porţi în tine şi omul din aer, ceea ce este gazos, poate interveni cel de-al treilea, omul astral. Prin această substanţialitate de pe Pământ, prin gazos, intervine omul astral.

Niciodată nu se înţelege cu gândirea obişnuită ceea ce este organizarea lichidă în om, care are în sine o viaţă regulată, însă o viaţă neîncetat variabilă, neîncetat fluctuantă; ceea ce este omul lichid este înţeles numai cu gândirea fortificată; cu gândirea obişnuită înţelegem omul conturat. Şi pentru că anatomia şi fiziologia noastră ţin seama doar de omul obişnuit, atunci ele înseamnă zece procente din om. Dar ceea ce este omul ca om lichid este într-o mişcare neîncetată, nu indică niciodată un contur stabil. Aici este aşa, acolo altfel, aici este lung, acolo scurt. Ceea ce este în mişcare neîncetată nu cuprindeţi cu noţiuni conturate, calculate, cuprindeţi cu noţiuni care sunt mobile în

sine, sunt imagini. Omul eteric din omul lichid îl cuprindeţi în imagini. Iar pe cel de-al treilea om, omul astral, care acţionează în omul gazos, pe el îl înţelegeţi doar dacă îl cuprindeţi nu numai în imagini, ci dacă îl cuprindeţi şi într-un alt mod. Dacă avansaţi în meditaţia dumneavoastră, mereu mai departe – iar eu descriu prin aceasta procesul de meditaţie occidental –, atunci observaţi, dintr-un anumit punct al exerciţiului dumneavoastră, că respiraţia devine ceva perceptibil muzical. Vă trăiţi respiraţia ca muzică interioară. Dumneavoastră vă vieţuiţi ca întreţesuţi şi străbătuţi de muzică interioară. Pe cel de-al treilea om, care fizic este omul de aer, spiritual este omul astral, îl vieţuieţi drept muzicalitate interioară. Dumneavoastră cuprindeţi aici respiraţia.

Gânditorul oriental a făcut aceasta direct, în timp ce s-a concentrat asupra respiraţiei, şi-a făcut respiraţia neregulată pentru a observa modul în care aceasta trăieşte şi urzeşte în om. Astfel el s-a antrenat pentru a ajunge direct la cuprinderea celui de-al treilea om.

În acest fel ajungem la ceea ce este acest al treilea om şi putem spune: Printr-o aprofundare a înţelegerii, printr-o fortificare a înţelegerii, ajungem până la a distinge la om mai întâi corpul fizic care trăieşte în forme solide pe Pământ şi se află de asemenea în legătură cu regnurile pământeşti, apoi omul lichid, în care trăieşte însă întotdeauna un eteric mobil care poate fi priceput doar în imagini, însă în imagini care sunt mobile, plastică mobilă; de asemenea, pe cel de-al treilea om, cel astral, care-şi are imaginea sa fizică în tot ceea ce face curentul de inspirare. Acest curent intră, cuprinde organizarea internă, se răspândeşte, lucrează, se transformă, se revarsă din nou afară. Este o dezvoltare minunată care nu se poate desena. Cel mult simbolic, dar în realitate nu. La fel de puţin puteţi dumneavoastră schiţa aceasta cum puteţi desena sunetele unei viori. În mod simbolic puteţi, dar trebuie să îndreptaţi spre aceasta auzul muzical pentru ca să ascultaţi interior. Nu ascultarea sonoră exterioară, ci ascultarea muzicală interioară trebuie s-o dirijaţi. Trebuie să auziţi interior urzirea respiraţiei. Trebuie să auziţi interior corpul astral al omului. Acesta este cel de-al treilea om. Este acel om pe care noi îl înţelegem dacă avansăm la conştienţa vidă şi această conştienţă vidă o lăsăm să se umple cu ceea ce ne este inspirat.

Aşadar, limbajul este într-adevăr mai inteligent decât sunt oamenii, întrucât limbajul vine din lumi vechi. Faptul că omul a numit cândva respiraţia inspiraţie are temeiul său adânc, aşa cum, în general, cuvintele limbii noastre spun mult mai mult decât simţim astăzi când vorbim despre conştienţa noastră abstractă.

Acestea sunt lucrurile care ne-au putut conduce mai întâi la cele trei mădulare ale naturii umane, la corpul fizic, la corpul eteric, la corpul astral, care se manifestă prin omul de aer, omul lichid, omul solid, care îşi au contraimaginile lor fizice în formaţiunile omului solid, în configuraţiile schimbătoare ale omului lichid, în ceea ce străbate omul ca o muzică interioară ce poate fi vieţuită în simţire. Cea mai frumoasă

imagine a acestei muzici interioare este sistemul nervos. Acesta este construit mai întâi din corpul astral. din muzica interioară. De unde sistemul nervos prezintă această formă deosebită: măduva spinării, la care se articulează diversele fibre. Toate acestea oferă împreună o structură muzicală minunată, care acţionează neîncetat în om, acţionează în sus, spre cap.

O înţelepciune străveche ce era încă vie în lumea elenă simţea în interiorul omului acest instrument minunat care există aici, căci prin măduva spinării pătrunde în sus aerul inspirat. Aerul pe care-l inspirăm intră în canalul măduvei spinării, se ridică spre creier. Această muzică este realizată efectiv, numai că rămâne necunoscută omului. El găseşte doar ceea ce se ridică sus, în conştienţă. Acolo este lira lui Apolo, acest instrument muzical interior pe care l-a recunoscut înţelepciunea instinctivă din om. Eu am atras atenţia mai înainte asupra acestor lucruri, însă am vrut să fac acum un rezumat despre ceea ce a fost dezvoltat în decursul a douăzeci şi unu de ani în interiorul Societăţii noastre.

Mâine voi trece mai departe, la cel de al patrulea mădular al naturii umane, al organizaţiei Eului propriu-zis, pentru a arăta apoi cum se leagă aceste diferite mădulare ale naturii umane cu viaţa omului pe Pământ şi cu aşa-numita viaţă veşnică supra sau extraterestră.

CONFERINŢA a V-a

IUBIREA CA FORŢĂ DE CUNOAŞTERE. ORGANIZAREA-EU A OMULUI

Am arătat cum este constituit omul, din corp fizic, corp eteric, corp astral, şi cum se poate ajunge, printr-un anumit exerciţiu al propriilor forţe de cunoaştere, al forţelor simţirii şi ale voinţei, până acolo încât să se obţină o înţelegere profundă a acestei alcătuiri a omului. Această alcătuire, pe care o descoperim la om, o găsim şi în lumea exterioară. Trebuie doar să ne fie clar că este o diferenţă considerabilă între ceea ce

găsim în lumea din afara omului, deci în lumea extraumană, şi în lumea interioară a omului însuşi.

Dacă noi contemplăm lumea fizic, şi o putem contempla propriu-zis numai în legătură cu existenţa solidă, pământească, ajungem să distingem diversele substanţe. Nu este necesar să intru în detalii. Dumneavoastră ştiţi, desigur, că dacă vine anatomistul şi examinează ce a mai rămas din omul viu, după ce acesta a trecut prin poarta morţii, cadavrul, el nu are nevoie (cel puţin crede că nu are nevoie, şi până la o anumită limită are dreptul să creadă aşa) să gândească la altceva decât la substanţele pământeşti pe care le găseşte şi în existenţa extraumană. El examinează ceea ce se găseşte în existenţa extraumană ca săruri, ca acizi, ca alte substanţe compuse sau simple, examinează apoi ceea ce conţine organismul uman. Şi nu consideră necesar să-şi lărgească cunoştinţele sale fizice, cunoştinţele sale chimice.

Deosebirea iese în evidenţă numai dacă omul contemplă lucrurile mai mult în general, dacă devine atent tocmai la ceea ce eu am accentuat cu multă insistenţă: că acest organism omenesc, în sinteza sa completă, ca totalitate, nu poate fi menţinut ca întreg de către natura extraomenească, ci este supus distrugerii. Astfel încât noi putem spune: În fizicul solid, pământesc, noi nu găsim o deosebire foarte mare în primul rând între ceea ce este extraomenesc şi ceea ce este intraomenesc. Deosebirea mai mare noi trebuie să o recunoaştem însă în ceea ce este eteric.

Eu v-am atras atenţia, după aceea, cum priveşte etericul propriu-zis în jos, spre noi, din lumea extrapământească şi cum din eteric totul, fie că este o picătură mare sau mică, este făcut rotund, este făcut sferic. Iar această tendinţă, de a plăsmui sfericul din forţele de legătură ale etericului, se extinde şi asupra corpului eteric al omului. De fapt, în ceea ce priveşte corpul nostru eteric, avem de luptat neîncetat – desigur că toate acestea se petrec în subconştient – pentru a învinge forma sferică. Corpul eteric uman, aşa cum este el acum, este bine adaptat în forma sa, în configuraţia sa corpului fizic uman. El nu are limite prea consistente, el este mobil în sine; însă noi putem deosebi în el şi o regiune a capului, o regiune a trunchiului, vag regiunea membrelor; acolo corpul eteric se estompează. Astfel, dacă noi mişcăm un braţ, corpul eteric, care se adaptează de obicei formei organismului omenesc, iese numai puţin deasupra, în timp ce braţul se separă în jos. Acest corp eteric are însă în Univers, în Cosmosul propriu-zis, tendinţa de a primi formă sferică. Împotriva acestei forme sferice trebuie să lupte tocmai ceea ce există în om ca fiinţă superioară, omul astral şi omul-eu. Această fiinţă modelează în afară, din forma sferică, această formă care se adaptează configuraţiei umane. Astfel încât noi putem spune: Omul se situează, ca om eteric, în lumea eterică generală în aşa fel încât el reuneşte în sine o formă specifică din eteric, în timp ce, de jur împrejur, tot etericul tinde, în măsura în care intră în discuţie configuraţia, să plăsmuiască sfericul din lichid. La om lichidul devine, dacă mă pot exprima astfel, chiar antropomorf, însă

aceasta prin forţe interioare. Aici, forţele interioare lucrează împotriva forţelor exterioare cosmice.

Această activitate este şi mai viguroasă la omul astral. Astralul se revarsă în interior ca din nedefinit, cum v-am arătat ieri. Iar acest astral acţionează în existenţa pământească extraumană, revărsându-se spre interior, astfel încât el fortifică din Pământ, în afară, forma plantelor, care arată mai clar acest efect al astralului. Căci forţele astrale sunt, desigur, cele care extrag plantele din Pământ. Plantele însele au doar un corp eteric; însă forţele astrale sunt cele care le extrag din Pământ. La om, corpul astal este extraordinar de complicat, şi omul îl percepe într-adevăr cum l-am descris eu ieri, ca o muzicalitate interioară, ca o viaţă învârtejită, ca o viaţă ţesătoare, ca o mobilitate interioară şi tot ceea ce, dacă mă pot exprima astfel, este muzică simţită, percepută; în acelaşi timp omul găseşte tot astralul celălalt, din afară, năvălind radial. Iar toată această năvălire radială este trasformată în forma astrală omenească. În acest caz, ies la iveală lucruri complicate.

Să spunem, de exemplu, că ar năvăli ceva de natură astrală din această parte; natura umană modelează acest astral în cele mai diverse forme, pentru a-l obliga să-l servească şi pentru a-l încorpora, astfel încât omul îşi obţine prin constrângere corpul său astral din forţele astrale care năvălesc radial, am putea spune, în existenţa sa proprie interioară.

Aşadar, vedeţi dumneavoastră, se poate spune: Dacă omul îşi întoarce privirea cu acuitate crescută sufletesc-spirituală în afară, spre Cosmos, atunci primeşte deja concepţia etericului şi de asemenea impresia că etericul este ceea ce face ca noi să tindem a ne îndepărta de Pământ; în timp ce noi suntem ţinuţi împreună cu Pământul prin atracţia lui gravitaţională, tindem a ne îndepărta prin intermediul etericului. În tendinţa de îndepărtare este de fapt activ etericul. Dumneavoastră aveţi nevoie, pe lângă aceasta, să gândiţi următorul lucru: creierul uman cântăreşte aproximativ 1 500 de grame. O cantitate care cântăreşte 1 500 de grame, care ar apăsa pe vasele sangvine subţiri aflate sub creier, le-ar strivi complet. Dacă creierul nostru ar cântări, într-adevăr, 1 500 de grame în omul viu, nu am putea avea, fireşte, vasele sangvine care se află sub creier. Însă în interiorul omului viu creierul cântăreşte cel mult 20 de grame. Creierul devine mult mai uşor, pentru că el înoată în lichidul cerebral şi, din cauza greutăţii apei dezlocuite, devine uşor, nemaipomenit de uşor; astfel acţionează creierul de fapt, tinzând să se îndepărteze de om. Iar în această tendinţă de îndepărtare acţionează etericul. Astfel încât se poate spune: Tocmai la creier se manifestă extrem de pregnant ceea ce există în cazul de faţă.

Creierul dumneavoastră înoată în lichidul cerebral. Prin aceasta masa lui se reduce de la 1 500 de grame la numai circa 20 de grame. Deci creierul nostru cântăreşte numai circa 20 de grame, participă aşadar cu o masă extraordinar de mică la corporalitatea

noastră fizică. În acest caz, etericul găseşte nemaipomenit de multe posibilităţi de a acţiona în sus. Greutatea acţionează în jos, însă ea este anulată. În lichidul cerebral se dezvoltă în special totalitatea forţelor eterice care ne îndepărtează de Pământ. Dacă am fi obligaţi să purtăm corpul nostru fizic cu toate forţele sale de greutate, am avea un sac de cărat. Însă fiecare corpuscul de sânge înoată, pierde din greutatea sa.

Este o cunoaştere veche această pierdere de greutate în lichid. Dumneavoastră ştiţi că a fost atribuită lui Arhimede în antichitate. El s-a scăldat o dată şi a observat, pe când întindea piciorul afară din apă, cu cât este mai greu decât atunci când îl ţinea în apă, şi atunci a strigat: Am aflat! Evrika. Am aflat! Şi anume, că în lichid orice corp devine mai uşor cu o greutate egală cu aceea a masei de lichid pe care o dezlocuieşte. Dacă dumneavoastră vă reprezentaţi, aşadar, pe Arhimede în apa de baie, şi apoi acel picior format din apă, piciorul fizic va fi cu atât mai uşor în apă cu cât cântăreşte acest picior de apă. Cu atât va fi el mai uşor în apă. Tot astfel devine creierul nostru în lichidul cerebral mai uşor cu greutatea lichidului cefalorahidian care corespunde mărimii creierului, a creierului fizic. Aceasta înseamnă că greutatea este redusă de la 1 500 de grame la 20 de grame. Aceasta se numeşte în fizică forţă ascensională. Deci, în această tendinţă de îndepărtare prin lichid acţionează etericul, în timp ce astralul este stimulat în primul rând prin respiraţie, prin care aerul intră în organismul uman. Şi, în timp ce aerul trece pe drumul său prin om şi ajunge într-o stare nemaipomenit de fin pulverizată în cap, în această dispersie a aerului, organizare a aerului, acţionează astralul.

Astfel se poate vedea efectiv fizicul în substanţă, în substanţa solidă, pământoasă; în lichid, şi anume în felul în care se desfăşoară acţiunea sa în om, se poate vedea etericul, iar în ceea ce este aer, astralul.

Tragedia materialismului constă în faptul că el nu ştie nimic despre materie, cum acţionează ea în realitate în diversele domenii ale existenţei. Acesta este chiar un lucru uimitor, că materialismul este atât de neştiutor în ceea ce priveşte materia. Materialismul nu ştie absolut nimic despre acţiunea materiei, pentru că despre aceasta se află doar dacă se ia în considerare spiritualitatea activă din materie, spiritualitate care reprezintă forţe.

Şi aşa este: dacă se avansează prin meditaţie către cunoaşterea imaginativă, despre care v-am vorbit deja, atunci în orice urzire a apei pe Pământ se găseşte concomitent etericul. Înaintea unei cunoaşteri autentice, este o naivitate a crede că, în tot ceea ce urzeşte acolo – dacă luaţi în considerare oceanul, apa curgătoare, ceţurile ascendente, picăturile de apă descendente, norii în formare, dacă luaţi în considerare toate acestea împreună –, faţă de o cunoaştere autentică, este conţinut doar ceea ce ştiu fizicianul şi chimistul despre apă. Căci, în tot ceea ce există acolo afară în picătura imensă a Pământului de apă, în ceea ce urcă neîncetat în formă de ceaţă, formează nori, coboară

în ceaţă şi ploaie, în ceea ce se produce de obicei pe Pământ prin intermediul apei – apa are o nemaipomenită eficacitate în formarea diverselor structuri pământeşti –, în toate acestea acţionează curenţii eterici, urzirea eterului care se descoperă omului, dacă şi-a fortificat gândirea aşa cum am explicat eu: în imagini. Pretutindeni, în fundalul acestei urziri de apă, se află urzirea imaginaţiunii, imaginaţiunea cosmică, şi oarecum venind mai de departe în această imaginaţiune cosmică, pretutindeni se află armonia sferelor cosmice astrale.

Însă la om toate aceste corelaţii se găsesc complet altfel decât în afara. Dacă se priveşte în extraomenesc în felul în care v-am arătat eu, se află mai întâi lumea construită din fizic, fixată nemijlocit de Pământ; din eteric, care umple Cosmosul; din astral, care năvăleşte în mod real. Astfel încât nu există doar o urzire abstractă universală, ci aici intră fiinţe, fiinţe care sunt sufletesc-spirituale, aşa cum şi omul este sufletesc-spiritual în corpul său. Aceasta se vede.

Dacă se priveşte apoi din nou spre om, se află şi în el, corespunzător cu ceea ce este în afară eteric, corpul eteric. Însă acest corp eteric nu se arată astfel încât dumneavoastră să puteţi spune: *Aici* este omul fizic, apoi *acesta* este corpul eteric... Desigur, se poate desena astfel, dar este reţinut doar un fragment. Dumneavoastră nu vedeţi niciodată doar corpul eteric actual, ci, dacă priviţi corpul eteric al unui om, vedeţi acest fragment, care se poate desena, învecinat cu ceea ce îl precede. Vedeţi întotdeauna corpul eteric în întregul său, până la naştere. Durata vieţii pământeşti este o unitate. Dumneavoastră nu puteţi vedea, dacă aveţi în faţă un om de douăzeci de ani, doar corpul eteric de douăzeci de ani, ci percepeţi tot ce s-a petrecut în corpul eteric până la naştere şi încă puţin dincolo de aceasta. În acest caz, *timpul devine efectiv spaţiu*. Dacă priviţi o alee în depărtare... copacii parcă se apropie unul de altul, văzuţi în perspectivă... Dumneavoastră priviţi aşadar în interiorul spaţiului din toată aleea. Tot astfel contemplaţi corpul eteric, cum este el în prezent, însă priviţi în urmă întreaga plăsmuire, care este o plăsmuire temporală. Corpul eteric este un organism temporal. Corpul fizic este un organism spaţial. Corpul fizic este acum izolat. Corpul eteric este întotdeauna prezent ca întreg corespunzător duratei de viaţă scurse în timpul acestei existenţe. Aceasta este o unitate. De aceea dumneavoastră aţi putea de fapt desena sau picta corpul eteric numai dacă aţi putea picta imaginea mişcării; ar trebui să pictaţi însă cu o viteză mare. Ce se desenează sau se pictează ca şi configuraţie momentană este numai o secţiune care se situează faţă de întreg corpul eteric la fel ca atunci când tăiaţi tulpina unui copac şi apoi desenaţi ce vedeţi în secţiune. Dacă desenaţi într-o schemă corpul eteric este doar o secţiune a acestuia, căci corpul eteric complet este o desfăşurare temporală. Prin faptul că se cuprinde cu privirea această desfăşurare temporală se ajunge chiar şi puţin dincolo de naştere, ba chiar dincolo de concepţie, până la un punct în care se vede cum a coborât omul din existenţa sa preterestră în această viaţă pământească actuală, şi, ca ultimul lucru prin care el a trecut, înainte de a

fi conceput de către părinţi, a atras substanţialitate din eterul cosmic general şi şi-a plăsmuit propriul său corp eteric.

Astfel încât dumneavoastră, când vorbiţi despre corpul eteric, nu o puteţi face altfel decât cuprinzând cu privirea în afară viaţa temporală a omului până dincolo de naştere. Ceea ce se contemplă drept corp eteric într-un anumit moment este doar o abstracţiune; desfăşurarea temporală este concretul.

Cu corpul astral lucrurile stau altfel. La corpul astral al omului se ajunge în modul în care v-am spus ieri.

Eu vă pot desena doar schematic aceasta. În desen, de asemenea, spaţiul trebuie să devină timp pentru dumneavoastră. Să presupunem că la 2 februarie 1924 contemplaţi corpul astral al unui om. Aici ar fi omul (*este desenat*), iar noi contemplăm corpul său astral... Da, omul produce această impresie: corpul său fizic este aici, corpul său eteric este aici, iar aici se poate contempla şi corpul său astral...; produce impresia aşa cum am descris eu în cartea ***Teosofia***. Aşa este. Însă, dacă se ajunge la cunoaşterea inspirată propriu-zisă, aşa cum am descris-o ieri, atunci noi spunem: Ceea ce este văzut aici drept corp astral nu există de fapt la 2 februarie 1924; dacă omul al cărui corp astral îl contemplăm a ajuns de douăzeci de ani, trebuie să dăm timpul înapoi. Dumneavoastră ajungeţi, să zicem, în ianuarie 1904 şi obţineţi înţelegerea că abia *aici* există de fapt, în realitate, acest corp astral... şi mai departe înapoi în infinit, mai departe înapoi... abia *aici* există el de fapt. El nu a însoţit viaţa, el a rămas pe loc. Aici este doar un fel de strălucire. Este ca atunci când aţi privi o alee: dacă se priveşte în depărtare către ultimii copaci, ei se văd foarte aproape unul de altul; după ei se află o sursă de lumină... Da, dumneavoastră puteţi avea şi aici *strălucirea* luminii..., dar *sursa* de lumină este în urmă, ea nu s-a deplasat pentru ca aici să ajungă strălucirea luminii.

Acolo a rămas şi corpul astral, el aruncă doar strălucirea sa în viaţă. Corpul astral a rămas de fapt în lumea spirituală, nu l-a însoţit pe om în lumea fizică. Potrivit corpului nostru astral noi ne aflăm întotdeauna *înaintea* conceperii noastre, înaintea naşterii noastre şi a conceperii în lumea spirituală. Este la fel ca atunci când noi, dacă am ajuns la vârsta de douăzeci de ani în 1924, de fapt am trăit spiritual înainte de anul 1904 şi doar un tentacul ar fi fost întins, cu privire la corpul astral.

Dumneavoastră veţi putea spune: Aceasta este o reprezentare greoaie. Frumos, dar ştiţi că a existat cândva un rege spaniol căruia i s-a arătat cât este de complicată construcţia lumii. Atunci, regele spaniol a spus că, dacă el ar fi construit lumea, ar fi făcut-o mai simplă. Omul poate gândi acest lucru, însă lumea, în realitate, nu este simplă, iar omul de asemenea; trebuie să faci un oarecare efort pentru a înţelege ce este omul.

Dumneavoastră priviţi, aşadar, în timp ce căutaţi corpul astral, direct în lumea spirituală. Astral înconjurător aveţi doar în lumea extraumană. Dacă priviţi oamenii, atunci priviţi în lumea spirituală, referitor la corpurile lor astrale. Priviţi direct la ceea ce omul însuşi a parcurs în lumea spirituală, înainte de a fi coborât pe Pământ.

Dumneavoastră veţi putea spune: Dar corpul meu astral acţionează în mine. El face aceasta, este de la sine înţeles că el face aceasta; dar gândiţi-vă că aici ar fi o fiinţă oarecare ce ar avea câteva frânghii şi prin aceste frânghii, cu care ar fi legat mecanic, ar efectua ceva. Influenţa unei fiinţe care este chiar aici intervine departe în spaţiu. Aşa stau lucrurile aici cu timpul. Corpul astral temporal a rămas acolo, dar el îşi întinde influenţele chiar prin întreaga viaţă. Deci, dacă luaţi în considerare o influenţă a corpului dumneavoastră astral, aceasta îşi are originea în timpul care s-a scurs demult, în care, încă înainte de a fi coborât pe Pământ, eraţi în lumea spirituală. Timpul acţionează aici, înăuntru. Timpul, cu alte cuvinte, a rămas acolo pentru spiritual. Iar acela care crede că trecutul, în cel ce trăieşte efectiv în timp, nu mai este aici acela seamănă cu un om care s-ar afla într-un tren, ar continua să meargă şi cineva i-ar spune: Era o regiune frumoasă cea prin care noi tocmai am trecut… iar omul – care acum ar fi naiv – ar spune: Da, era o regiune frumoasă, dar a dispărut, ea nu mai este aici – Un asemenea om crede că, dacă a trecut cu trenul pe lângă o regiune aceasta a dispărut, ea nu mai este aici. Tot aşa de inteligent este omul dacă crede că ce s-a scurs în timp nu mai este aici. Este chiar neîncetat aici, acţionează în el. Data de 3 ianuarie 1904, în starea sa spirituală, este încă aici, exact aşa cum este aici spaţialul, dacă dumneavoastră aţi merge cu un vehicul, este aici, şi este aici astfel încât acţionează în prezent. Astfel încât, dacă dumneavoastră vă descrieţi corpul astral aşa cum am făcut în cartea mea ***Teosofia***, atunci, pentru a face un raţionament complet, trebuie să deveniţi conştienţi că ceea ce acţionează aici este strălucirea a ceea ce de fapt acţionează departe, în urmă. Dumneavoastră sunteţi, ca om, efectiv o cometă care îşi întinde coada departe înapoi, în trecut. Nu se poate dobândi o înţelegere veritabilă în existenţa umană decât dacă se ajunge la noţiuni noi.

Oamenii care cred că pot intra şi în lumea spirituală cu aceleaşi idei pe care le au aici pentru lumea fizică ar trebui să devină spiritişti, nu antroposofi. În acest caz, nu-i aşa, se încearcă să apară întreg spiritualul, doar puţin mai subţiat, ca prin farmec, chiar şi în spaţiul obişnuit prin care circulă omul fizic. Însă nu este nimic spiritual. Sunt doar emanaţii fine, chiar fantomele lui Schrenk-Notzing sunt doar emanaţii fine ale fizicului, emanaţii neconsistente, care au încă în configuraţia lor ecoul etericului. Sunt simple fantome; ele nu sunt ceva veritabil spiritual.

Dacă vedeţi astfel lucrurile, atunci veţi spune: În natura extraumană sunt prezente lumile superioare. În cazul omului, noi intrăm aşadar în timp, în desfăşurarea sa temporală, când contemplăm lumile succesive. Însă, în cazul omului, putem pătrunde şi mai departe în cunoaştere. Iar acolo cunoaşterea se varsă într-un element despre care

astăzi, în epoca noastră filistin-materialistă, nu se vrea a se admite că poate fi un element de cunoaştere. Eu v-am prezentat drept prima treaptă a cunoaşterii pe cea care vede lucrurile fizice robuste, grosolane din jur prin intermediul simţurilor.

Al doilea mod era cel al gândirii fortificate, prin care se cuprind în sine imaginile mobile ale lumii. Al treilea mod era cel inspirat, în care se exprimă cu adevărat în aceste imagini ceea ce răsună ca o sferă muzicală, însă cu adevărat... în care se percepe aceasta. Dacă în cazul omului se percepe cu adevărat această sferă muzicală, atunci omul nu este condus numai afară din materie, ci este condus afară din prezent, în viaţa preterestră, în existenţa pe care el a avut-o ca fiinţă spiritual-sufletească înainte de a fi coborât pe Pământ.

Această cunoaştere inspirată se obţine dacă se realizează conştienţa vidă, după ce omul a ajuns mai întâi la gândirea fortificată.

Treapta ulterioară a cunoaşterii se atinge prin aceea că omul face din forţa iubirii o forţă a cunoaşterii. Numai că aceasta nu trebuie să fie iubirea trivială, singura despre care se vorbeşte în epoca noastră materialistă, ci trebuie să fie acea iubire care este în stare să se unifice cu o fiinţă care nu este ea însăşi în lumea fizică, aşadar este în stare de a putea simţi efectiv ce se petrece în cealaltă fiinţă, la fel ca şi ce se petrece în propria fiinţă, de a putea ieşi complet din sine şi a se aprinde din nou în cealaltă fiinţă. În viaţa umană obişnuită, această iubire nu ajunge până la un asemenea nivel care este necesar pentru a face din ea o forţă de cunoaştere. În acest caz, omul trebuie să fi realizat deja, mai întâi, conştienţa vidă, trebuie, de asemenea, să fi făcut câteva experienţe cu conştienţa vidă. Da, atunci omul trece prin ceva ce, desigur, mulţi oameni nu urmăresc, în timp ce năzuiesc spre cunoaşterea superioară. Atunci omul trece prin ceva anume, ce s-ar putea numi suferinţa cunoaşterii, durerea cunoaşterii.

Dacă omul are o rană, aceasta îl doare. De ce? Pentru că fiinţa sa spirituală, prin faptul că este rănit corpul fizic, nu poate pătrunde în acest loc. Toată durerea provine din faptul că omul nu poate pătrunde în nici un fel corpul fizic. Iar dacă omul viețuiește durere exterioară, acest lucru se datorează faptului că el nu se poate uni cu corpul fizic. Dacă omul a obţinut conştienţa vidă, pe care o inundă o cu totul altă lume decât aceea cu care este el obişnuit, atunci, pentru momentele în care are această cunoaştere inspirativă, îi lipseşte întregul om fizic, totul este o rană, atunci îl doare totul. Acest lucru trebuie să-l suporte. El trebuie să treacă prin părăsirea corpului fizic ca durere corectă, ca suferinţă corectă, pentru a ajunge la conştienţa inspirativă, pentru a ajunge la aceasta prin contemplare nemijlocită, nu doar prin înţelegere. Fireşte că înţelegerea poate decurge fără nici o durere înaintea contemplării, şi ar trebui să fie obţinută de oameni când nu trec şi prin durerile iniţierii. Însă pentru a ajunge la aceasta, şi anume să vieţuiască în mod conştient ceea ce omul are de fapt în sine din existenţa prenatală, ceea ce a rămas încă în lumea spirituală şi acţionează în el –, pentru a ajunge la aceasta

se impune mai întâi trecerea peste abisul suferinţei universale, a durerii universale, generale.

Şi atunci se poate face experienţa aprinderii în celălalt, abia atunci omul învaţă iubirea intensificată la maximum, ridicată la cel mai înalt nivel, care constă în aceea că el nu se poate uita efectiv pe sine în mod *abstract*, ci se poate neglija complet şi poate ajunge total dincolo, în celălalt. Iar dacă această iubire apare în legătură cu cunoaşterea inspirativă superioară, abia atunci omul are, într-adevăr, posibilitatea de a intra în spiritual cu toată căldura vieţii, cu toată intimitatea sufletului, cu toată intimitatea inimii, care este, fireşte, ceva sufletesc. Acest lucru trebuie făcut, dacă el vrea să avanseze în cunoaştere. Iubirea trebuie să devină în acest sens o forţă de cunoaştere. Căci, dacă această iubire, care apare ca forţă de cunoaştere, a atins un anumit nivel, o anumită intensitate, atunci dumneavoastră ajungeţi, prin existenţa prepământească, dincolo, în viaţa pământească anterioară. Vă strecuraţi dincolo, prin tot ce aţi parcurs între ultima dumneavoastră moarte şi viaţa pământească actuală, în viaţa pământească anterioară, în ceea ce numim încarnările precedente.

Vedeţi dumneavoastră, odinioară v-aţi plimbat tot într-un corp fizic pe Pământ, este de la sine înţeles. Însă din tot ceea ce a fost atunci corpul dumneavoastră fizic nu a rămas nimic. Acesta a fost absorbit complet în elementele Pământului, din care nu este nimic aici. Ceea ce a fost fiinţa cea mai interioară în timpul de atunci a devenit complet spirituală, aceasta trăieşte în dumneavoastră complet spiritual.

Eul nostru devine cu adevărat, în timp ce trece prin poarta morţii, prin lumea spirituală până la o nouă viaţă pământeană, complet spiritual. Iar cine crede că-l poate cuceri numai cu forţele obişnuite ale conştienţei cotidiene se înşeală. Eul poate fi cucerit doar dacă a fost intensificată la maximum iubirea, în modul în care am explicat eu. Aşadar, cel care eram în existenţa anterioară acela este în afara noastră, la fel cum este în afara noastră un alt om din prezent. Acelaşi grad de existenţă exterioară aderă la eul nostru. Desigur, el devine atunci proprietatea noastră. Noi îl vieţuim drept noi înşine, însă trebuie mai întâi să învăţăm să iubim astfel încât această iubire să nu aibă absolut nimic egoist. Ar fi ceva îngrozitor dacă omul s-ar îndrăgosti, în sensul obişnuit al cuvântului, de încarnarea sa anterioră. Iubirea trebuie intensificată în cel mai înalt înţeles, pentru ca omul să poată vieţui această încarnare anterioară ca ceva complet diferit. Iar atunci se ajunge, când forţa cunoaşterii urcă prin conştienţa vidă la forţa cunoaşterii prin intermediul iubirii intensificate la maximum, atunci se ajunge la al patrulea mădular al entităţii umane, la eul propriu-zis.

Omul are corpul său fizic. Prin acesta el trăieşte în fiecare moment în actualitatea fizică a Pământului. Omul are corpul său eteric. Prin acesta el îşi trăieşte de fapt viaţa neîncetat, până înaintea naşterii sale, când şi-a adunat corpul eteric din eterul cosmic general. El are corpul său astral. Prin acesta el trăieşte tot timpul existenţei dintre

moartea sa anterioară şi această coborâre pe Pământ. Şi apoi, el are eul său. Aici el trăieşte în viaţa pământească anterioară. Astfel încât, în cazul omului, pretutindeni unde vorbim despre organizarea sa, trebuie să pomenim despre extinderea sa în timp. Noi ne purtăm conştienţa-eu anterioară, în mod subconştient, în prezent. Dar cum o purtăm în noi? Dacă vreţi să studiaţi felul cum o purtăm în noi, ar trebui să deveniţi atenţi, pe deasupra – iar acesta este şi mijlocul de a ajunge la eu –, la felul cum aici, în lumea fizică, omul nu este numai corp solid, nici doar un om lichid, un om gazos, ci la felul cum este omul un organism de căldură. În mod simplist, oricine ştie aceasta cel puţin parţial; dacă îi lipseşte căldura, atunci primeşte diverse semne cu privire la căldura corpului conform diverselor locuri ale organismului unde simte această lipsă. Însă aşa se întâmplă în tot organismul uman. Dumneavoastră aveţi altă temperatură în cap, o alta în degetul mare de la picior, o alta în interiorul ficatului, o alta în interiorul plămânului. Dumneavoastră nu sunteţi numai ceea ce găsiţi desenat în contururi ferme într-un atlas anatomic; sunteţi un organism fluid în continuă mişcare, sunteţi un organism de aer, care vă pătrunde necontenit, ca şi când v-ar penetra o simfonie puternică, un organism muzical. Şi sunteţi, pe lângă toate acestea, un tot organizat cald-rece tălăzuitor, un organism de căldură, iar înăuntrul acestui organism de căldură trăiţi dumneavoastră înşivă. În definitiv, nu aveţi o conştienţă foarte vie despre aceea că dumneavoastră, să zicem, trăiţi într-un os al tibiei sau într-un alt os, şi nici o conştienţă clară despre aceea că trăiţi în ficatul propriu sau în sucul vaselor limfatice. Însă faptul că trăiţi în căldura dumneavoastră îl conştientizaţi foarte clar, chiar dacă nu diferenţiaţi şi nu spuneţi: Aici este mâna mea de căldură, aici este piciorul meu de căldură, aici este ficatul meu de căldură etc.; dar ele există şi, dacă echilibrul este deranjant, dacă nu există o diferenţiere corespunzătoare a organismului de căldură, atunci simţiţi aceasta ca pe o îmbolnăvire, ca durere.

Dacă se priveşte etericul cu conştienţa dezvoltată până la plasticitate, până la imaginaţiune, atunci omul deţine imagini plăsmuitoare. Dacă se conştientizează astralul, atunci se percepe muzica sferelor cosmice. Aceasta vine spre om sau, de asemenea, iese din om. Căci propriul nostru corp astral ne conduce înapoi, în existenţa noastră anterioară.

Şi dacă mergem mai departe, către acea cunoaştere care se ridică până la iubirea cea mai intensă, în care forţa de iubire devine forţă de cunoaştere, în care noi vedem revărsându-se mai întâi existenţa noastră proprie dintr-o viaţă pământească anterioară în viaţa pământească actuală, atunci simţim această viaţă pământească precedentă în diferenţierea normală a organismului nostru de căldură în care trăim. Aceasta este intuiţia veritabilă. Aici trăim noi. Iar dacă apare vreun impuls în noi pentru anumite acţiuni, atunci impulsul acţionează nu doar ca în corpul astral, din lumea spirituală în afară, ci de mult mai în urmă, din viaţa pământească anterioară. Viaţa pământească anterioară acţionează în căldura organismului dumneavoastră şi produce diferite impulsuri. Dacă noi vedem în omul pământesc solid corpul fizic, în cel lichid corpul

eteric, în cel gazos corpul astral, atunci privim în masa de căldură a omului eul propriu-zis. Eul încarnării actuale nu este niciodată terminat: el se formează. Eul activ propriu-zis acţionând în profunzimile subconştiente este cel al vieţii pământeşti anterioare. Iar înaintea conştienţei văzătoare, un om pe care-l întâmpinaţi faţă în faţă se prezintă în aşa fel încât spuneţi: Aici stă el; eu îl privesc mai întâi aşa cum stă el aici, cu simţurile mele exterioare. Eu contemplu apoi etericul, contemplu astralul, apoi dincolo de acesta contemplu pe celălalt om care era el în încarnarea anterioară.

În realitate, cu cât această conştienţă se formează, cu atât mai mult apare – aceasta se face astfel în perspectivă – capul omenesc al încarnării actuale, puţin deasupra acestuia capul omenesc al încarnării precedente şi puţin deasupra capul omenesc al încarnării parcurse cu şi mai mult timp în urmă. În civilizaţiile care au mai presimţit ceva despre aceste lucruri printr-o conştienţă instinctivă, dumneavoastră găsiţi imagini în care, în urma unui chip desenat dar care este raportat la viaţa pământească actuală, este pictat un altul ceva mai puţin clar, apoi încă unul, al treilea, şi mai puţin clar. Există asemenea imagini egiptene. Cel care priveşte cum, de fapt, în urma omului actual se iveşte omul încarnării precedente şi omul încarnării situate şi mai în urmă, acela înţelege asemenea imagini. Şi a vorbi despre eu ca despre al patrulea mădular al naturii umane este o realitate abia când se extinde existenţa temporală până la încarnările precedente.

Toate acestea acţionează în omul caloric. Inspiraţia se mai apropie de om din exterior sau din interior. În căldură, omul însuşi se situează în interior. Aici este intuiţia, veritabila intuiţie.

Noi vieţuim căldura cu totul altfel decât orice alt lucru.

Acum însă, dacă dumneavoastră priviţi aceasta astfel, ajungeţi să depăşiţi ceva ce ar trebui să ridice tocmai omului din prezent o mare enigmă, dacă el se ocupă fără prejudecăţi de fapte. Eu am vorbit despre această enigmă. Spuneam că noi ne simţim legaţi în mod moral faţă de anumite impulsuri care ne sunt date pur spiritual. Vrem să le realizăm. Cum ţâşnesc aceste impulsuri de care ne simţim legaţi moral în oase, în muşchi, acest lucru la început nu poate fi înţeles. Dacă se ştie însă că omul poartă în sine eul său din încarnarea anterioară, că acesta a devenit deja complet spiritual, că acest eu acţionează în interiorul căldurii, atunci avem în faţă trecerea în omul caloric. Impulsurile morale acţionează pe calea ocolită a eului încarnării trecute. Abia aici obtineţi trecerea din moral în fizic. Dacă contemplaţi numai natura actuală şi omul drept un fragment din natură, nu obţineţi această trecere. Aşadar, dacă dumneavoastră contemplaţi natura actuală, puteţi spune următoarele: Da, aici afară este natura; omul îşi asimilează substanţele ei, îşi construieşte organismul său – astfel se reprezintă aceasta în mod naiv, copilăresc –, el este deci un fragment din natură, îmbinat din substanţele naturii. Frumos. Acum omul simte însă deodată că există impulsuri morale

şi că el trebuie să se orienteze în raport cu acestea... Trebuie să tragă doar o singură linie de unire în sensul acestor impulsuri morale... Eu aş dori să ştiu cum începe aceasta, fragmentul din natură? Piatra nu o poate face; calciul nu poate; clorul nu poate, oxigenul nu poate, azotul nu poate, toate acestea nu pot. Omul, care este alcătuit din aceste elemente, trebuie brusc să o poată face: el simte un impuls moral şi trebuie să se orienteze în raport cu acesta, întrucât este alcătuit din toate cele care nu pot face aceasta.

Însă în toate care sunt aici ia naştere, îndeosebi pe calea ocolită a somnului, ceva ce trece prin moarte, devine din ce în ce mai spiritual, intră în corp data viitoare. Acum, acest ceva există deja în corp, pentru că vine din încarnarea anterioară. Acesta a devenit spiritual. Acest ceva acţionează în încarnare. Ceea ce este alcătuit acum din substanţele Pământului va acţiona în următoarea încarnare în omul caloric. Ceea ce este moral dintr-o viaţă pământească a omului se revarsă în cealaltă.

Aici se înţelege trecerea din natura fizică în cea spirituală şi iarăşi înapoi, din cea spirituală în cea fizică. Cu *o singură* viaţă pământească nu se poate înţelege aceasta, dacă omul nu se dăruieşte unei onestităţi sufletesc-spirituale a cunoaşterii sau dacă îşi creează iluzii cu privire la întreaga realitate.

Ceea ce putem contempla ca fiind elemente ale pământescului, pământescul solid, lichidul, gazosul sau aerul, căldura, acestea sunt pretutindeni străbătute de ceea ce se poate desemna ca eteric, astral şi eu. Şi aşa se obţine articularea omului, în legătură cu existenţa cosmică, cu Universul. Şi ne putem forma o reprezentare despre măsura în care omul este un fragment de timp, nu numai de spaţiu. El este un fragment din spaţiu doar conform corporalităţii sale fizice. Dar trecutul este o actualitate persistentă pentru contemplarea spirituală. Prezentul este în acelaşi timp o adevărată eternitate.

Ceea ce v-am explicat aici, cândva a fost conţinutul formelor de conştienţă instinctivă ale omului. Dacă înţelegem cu adevărat vechile documente, atunci aflăm deja cum trăia în ele o conştienţă despre această tetraorganizare a omului în legătură cu lumea. Dar în decursul multor secole această cunoaştere a omului s-a pierdut. Altfel el nu şi-ar fi putut forma niciodată intelectul aşa cum îl are în prezent. Dar acum am ajuns din nou în punctul de dezvoltare a omului în care trebuie să înaintăm de la fizic către adevăratul spiritual.

CONFERINŢA a VI-a

GÂNDURILE COSMICE CARE ACŢIONEAZĂ ÎN AERUL EXPIRAT. EUL REAL ACTIV ÎN DEGAJĂRILE DE CĂLDURĂ

Dacă urmărim cursul vieţii umane pământeşti, constatăm că ea se desfăşoară într-un ritm care se exprimă în alternanţa dintre veghe şi somn. Cu privire la veghe şi somn, trebuie să ne preocupe ceea ce în ultimele conferinţe am prezentat în legătură cu articularea omului. Să privim ce există pentru conştienţa obişnuită în această privinţă din punct de vedere pur exterior. Există, în omul treaz, desfăşurarea interioară a proceselor sale vitale, care rămân însă în subconştient sau în inconştient. Găsim în acest om treaz ceea ce ştim că există drept impresii ale simţurilor, acea legătură cu ambianţa noastră terestră şi cu cea cosmică, legătură mijlocită de impresiile simţurilor, şi, mai departe, găsim în omul treaz manifestarea naturii sale voliţionale. Posibilitatea sa de mişcare am indicat-o drept expresie a impulsurilor sale de voinţă.

Dacă observăm omul în mod exterior, aflăm că procesul interior al vieţii sale, care se desfăşoară în inconştient la omul treaz, dăinuie în timpul somnului. Noi găsim că în timpul somnului activitatea simţurilor şi gândirea întemeiată pe aceasta sunt reprimate. Găsim că este reprimată manifestarea voinţei şi ceea ce le leagă pe amândouă, ceea ce se situează oarecum între cele două, viaţa efectivă.

Dacă privim nepărtinitor ceea ce furnizează astfel conştienţa obişnuită, trebuie să spunem: Procesele care pot fi desemnate drept sufleteşti şi procesele care au loc între sufletesc şi lumea exterioară, acestea încetează în somn, încât cel mult din somn răsună în afară ceea ce este viaţă de vis. Desigur nu este îngăduit să admitem că la fiecare trezire aceste procese sufleteşti s-ar crea din nou oarecum din neant. Acesta ar fi, fără îndoială, şi pentru conştienţa obişnuită un gând complet absurd. Nu rămâne nimic altceva pentru contemplarea nepărtinitoare decât a preconiza că tot ce este în om purtător al proceselor sufleteşti există şi în timpul somnului. Atunci însă trebuie să mărturisim că ceea ce este purtător al proceselor sufleteşti nu intervine în om în timpul somnului, că, aşadar, nu intervine în om ceea ce provoacă în mintea sa o conştienţă a lumii exterioare şi ceea ce obligă această conştienţă a lumii exterioare la gândire, că, de asemenea, nu intervine ceea ce pune în mişcare corpul plecând din voinţă şi că nu intervine ceea ce mobilizează procesele organice obişnuite, pentru a deveni simţire.

Noi devenim conştienţi în timpul stării de veghe că gândurile intervin în organismul nostru, chiar dacă nu controlăm cu conştienţa obişnuită cum se revarsă gândul, reprezentarea în jos, în sistemul muscular, în sistemul osos şi cum mijloceşte apariţia voinţei. Însă suntem conştienţi de această intervenţie a impulsurilor sufleteşti în

corporalitate şi trebuie să ne clarificăm faptul că în timp ce noi dormim lipseşte tocmai această intervenţie a impulsurilor sufleteşti.

De aici noi putem deja să spunem în mod cu totul exterior: somnul îndepărtează ceva tocmai din fiinţa omului. Şi ne vom întreba ce îndepărtează somnul din fiinţa omului. Dacă privim mai întâi la ceea ce am desemnat drept corp fizic omenesc..., el este neîncetat activ în starea de somn, aşa cum este activ şi în starea de veghe. Însă şi toate acele procese pe care noi le-am descris ca fiind ale organismului eteric persistă în timpul somnului. Omul creşte în timpul somnului. Omul efectuează în interior acele activităţi care aparţin hrănirii, prelucrării alimentelor. El respiră etc. Toate acestea sunt activităţi care nu pot aparţine corpului fizic, întrucât ele încetează tocmai când corpul fizic ajunge cadavru. Atunci corpul fizic este luat în primire de natura exterioară, de natura pământească. Aceasta acţionează distrugător. Ceea ce acţionează distrugător nu atacă încă omul prin surprindere, în somn. Există reacţii care se opun dezmembrării corpului fizic, astfel încât noi trebuie să spunem chiar şi numai în mod exterior: Organismul eteric este prezent şi în timpul somnului.

Noi ştim din conferinţele precedente că acest organism eteric poate fi adus la cunoaştere autentică prin intermediul conştienţei imaginative. Omul îl poate vieţui în imagine, la fel cum vieţuieşte corpul fizic prin impresiile simţurilor. Noi ştim şi că ceea ce poate fi numit organismul astral este vieţuit prin conştienţa inspirativă. Nu vrem să ne oprim acum la concluzii – am putea face şi aceasta, dar concluziile le vom trage mai bine în legătură cu corpul astral şi cu organizarea eului, după ce mai întâi a apărut în faţa sufletului nostru observarea adevărată pentru conştienţa evoluată. Să ne actualizăm mai întâi cum ar trebui să spunem că acţionează corpul astral în om. El acţionează în organismul omenesc prin intermediul aerului, al gazosului. Astfel încât în tot ceea ce se petrece în om ca influenţă, ca impuls al aerului, noi trebuie să recunoaştem înainte de toate corpul astral.

Aşadar, noi ştim că lucrul cel mai important privind această activitate a corpului astral în mediul aerian este respiraţia, ştim, de asemenea, din experienţa obişnuită, că trebuie să deosebim inspiraţia de expiraţie. Şi ştim că inspiraţia este pentru noi ceea ce însufleţeşte. Noi extragem ceea ce însufleţeşte din aerul exterior, în timp ce inspirăm. Însă ştim şi că cedăm aerului exterior ceea ce nu este însufleţitor, ci ucigător. Fizic vorbind, noi primim oxigenul şi cedăm dioxidul de carbon. Dar aceasta ne interesează mai puţin acum. Ne interesează rezultatul experienţei obişnuite, că inspirăm ceea ce însufleţeşte şi expirăm ceea ce ucide.

Acum este vorba de a aplica activităţii somnului cunoaşterea superioară care se desfăşoară în imaginaţiune, inspiraţie şi intuiţie, despre care am discutat în ultimele zile, şi de a verifica efectiv: Este aici ceva ce corespunde concluziei pe care trebuie să o tragem, că din om iese ceva?

La această întrebare se poate răspunde prin punerea altei întrebări: Dacă aici există ceva ce se află în afara omului, cum se comportă acest ceva?

Să admitem că omul ar fi ajuns prin exerciţii sufleteşti interioare, ca cele pe care le-am descris, să aibă efectiv inspiraţie, deci să primească ceva înăuntrul conştienţei vide. El trăieşte cu posibilitatea de a deţine cunoaşterea inspirată. În acest moment, lui îi este posibil, de asemenea, să producă în mod artificial starea de somn, însă astfel încât nu se află într-o stare de somn, ci doar într-o stare conştientă care este chiar starea inspiraţiei, în care se revarsă lumea spirituală.

Acum aş dori să reprezint lucrurile foarte clar. Presupuneţi că cel care a obţinut o asemenea conştienţă inspirată este în stare să simtă vorbind înăuntrul său fiinţele cosmice spirituale oarecum într-un fel spiritual-muzical. Atunci, el ajunge să facă, tocmai în cazul acestei cunoaşteri inspirate, anumite experienţe. Însă el îşi va spune: Da, experienţele pe care le fac aici produc ceva foarte straniu; ele dau naştere faptului că ceea ce am presupus că se află în afara omului în timpul somnului nu îmi mai rămâne necunoscut. Este într-adevăr adevărat că ceea ce intervine aici se poate compara cu următorul lucru.

Presupuneţi că aţi avut o vieţuire în urmă cu zece ani. Dumneavoastră aţi uitat-o, dar dintr-un motiv oarecare ajungeţi să vă reamintiţi această vieţuire avută cu zece ani în urmă. Aceasta era în afara conştienţei dumneavoastră, dar după ce aţi folosit un mijloc de ajutorare a memoriei sau ceva asemănător această vieţuire avută în urmă cu zece ani este readusă înăuntrul conştienţei. Ea este acum înăuntru. În acest caz, aţi readus înăuntrul conştienţei ceva ce era în afara conştienţei, dar care era legat totuşi de dumneavoastră.

Acest lucru i se întâmplă celui ce are o conştienţă mai intimă şi ajunge la inspiraţie. Lui încep să-i apară lucruri care s-au petrecut în somn, aşa cum, de obicei, ies la suprafaţă vieţuirile amintirii. Numai că vieţuirile amintirii au fost cândva aici, în conştienţă. Vieţuirile somnului nu erau înainte în conştienţă, dar ele pătrund în ea, astfel încât omul are de fapt sentimentul că îşi aminteşte ceva ce, desigur, nu a vieţuit complet conştient în această viaţă pământească, însă acest ceva intră sub formă de amintiri şi omul începe să înţeleagă ce se petrece în timpul somnului, aşa cum învaţă să înţeleagă o vieţuire avută prin intermediul amintirii. Aşadar, în conştienţa inspirată se ridică pur şi simplu la suprafaţă acea vieţuire care este în afara omului în timpul somnului şi ajunge dintr-o vieţuire necunoscută una cunoscută. Iar omul învaţă să cunoască ce face de fapt în timpul somnului, ceea ce se strecoară afară din el în timpul somnului.

Dacă dumneavoastră aţi transforma în vorbire ceea ce vieţuiţi cu respiraţia în activitatea de veghe, aţi spune: Eu mulţumesc elementului pe care îl inspir, că sunt

impregnat cu viaţă, şi n-aş putea mulţumi niciodată că trăiesc elementului pe care îl expir, căci acesta este ucigător.

Dacă sunteţi însă, în timpul somnului, în afara corpului, aşa cum am lămurit mai înainte, atunci aerul pe care-l expiraţi vă devine chiar un element extraordinar de util. Dumneavoastră nu aţi luat în considerare ceea ce poate fi vieţuit cu aerul expirat în timp ce eraţi treaz, deoarece atunci aţi acordat atenţie doar aerului inspixat care însufleţeşte, când vă aflaţi cu sufletul în corpul fizic. Însă acelaşi sentiment, ba chiar unul mai intens, îl aveţi faţă de aerul pe care-l evitaţi, când acesta s-a acumulat într-o încăpere. Dumneavoastră spuneţi că nu doriţi acest aer expirat. Corpul fizic nu-l poate suporta nici în timpul somnului, însă sufletesc-spiritualul care este în afara corpului, acesta inspiră tocmai, fizic vorbind, dioxidul de carbon expirat. Acesta este un proces spiritual. Nu este un proces respirator. Este o primire a impresiei pe care o face aerul expirat. Dar nu numai atât. În acest aer expirat rămâneţi în legătură cu corpul dumneavoastră fizic şi în timpul somnului. Dumneavoastră aparţineţi acestuia, pentru că vă spuneţi: El expiră acest aer ucigător şi acesta este corpul meu. Spuneţi acest lucru în mod inconştient. Vă simţiţi legat cu corpul prin aceea că el vă restituie aerul respirat în această stare ucigătoare. Vă simţiţi cu totul în atmosfera pe care o expiraţi.

Ceea ce expiraţi aduce neîncetat în întâmpinare tainele vieţii interioare, pe care le percepeţi – desigur, în mod inconştient pentru conştienţa obişnuită aflată în stare de somn – potrivit cu viaţa dumneavoastră interioară. Aerul expirat se împrăştie din dumneavoastră în toate direcţiile. Şi acest aer vă apare astfel, încât spuneţi: Acesta sunt eu însumi, acesta este omenescul meu interior care se împrăştie în Cosmos. Şi ceea ce se revarsă către dumneavoastră din aerul expirat vă apare ca ceva însorit, drept propriul spirit.

Acum ştiţi că atunci când se află în interiorul corpului uman corpul astral are plăcerea sa, legată de aerul inspirat, iar acest aer inspirat îl foloseşte în inconştient, pentru a pune în mişcare procesele organice, pentru a le pătrunde cu mobilitate interioară. Dumneavoastră ştiţi însă şi că, în timp ce dormiţi, corpul astral se află, pur şi simplu, în afara corpului fizic şi primeşte prin simţire tainele propriei existenţe omeneşti din aerul expirat.

În timp ce vă mişcaţi expandând în Cosmos, sufletul priveşte inconştient, doar prin conştienţa inspirativă priveşte conştient către ceea ce este aici un proces interior.

Apoi ia naştere o impresie stranie. Este ca şi cum din întuneric s-ar înălţa ceva ce vine în întâmpinarea omului care doarme, ca şi când în spate ar fi o întunecime, iar din această întunecime apare – nu se poate spune altfel –, luminând, ceea ce este aerul expirat. Ce este aici în întuneric se recunoaşte după esenţa sa, prin faptul că în acest caz pe om îl părăsesc gândurile cotidiene, iar ceea ce se revarsă în afară din om sunt

gânduri cosmice active, gânduri obiective, care sunt creatoare. Întunecimea, lumina care se împrăştie, în acestea se ivesc treptat gândurile creatoare. Ceea ce este aici întunecat este un întuneric care se extinde peste gândurile cotidiene obişnuite, putem spune, peste gândurile cerebrale. Acum se primeşte foarte clar impresia: ceea ce se consideră cel mai important pentru viaţa fizică pământească se întunecă, de îndată ce eşti în afara corpului fizic, şi se observă mult mai intens decât poate omul presupune în conştienţa obişnuită cum aceste gânduri sunt dependente de instrumentul fizic, de creier. Creierul reţine, să spunem, ca lipite de sine, aceste gânduri cotidiene, aceste gânduri obişnuite. Acolo, afară, nu mai este necesar a gândi cum gândeşte omul în viaţa cotidiană. Căci aici vezi gândurile care curg prin ceea ce îţi apare ca propria fiinţă în aerul expirat. Şi astfel cunoaşterea inspirată observă cum corpul astral se află în corpul fizic în timpul stării de veghe şi obligaţiile pe care le are de îndeplinit acesta în corpul fizic încep a se desfăşura cu ajutorul aerului inspirat; cum acest corp astral, dacă se află în afară în timpul somnului, preia impresiile propriei fiinţe omeneşti. În timpul stării de veghe, această lume, care ne înconjoară ca orizont în care ne aflăm în ambianţa pământească, şi ceea ce se arcuieşte deasupra acesteia drept boltă cerească, este lumea noastră exterioară; în timpul somnului, ceea ce se află înăuntrul pielii noastre, ceea ce este altfel lumea noastră interioară devine lumea noastră exterioară. Numai că simţim mai întâi curentul care se revarsă către noi prin aerul expirat. Mai întâi avem o lume exterioară simţită.

În continuare însă se mai întâmplă ceva. În timpul stării de veghe, omului îi rămâne inconştient ceea ce se ataşează procesului de respiraţie: procesul circulaţiei sângelui. Acesta rămâne inconştient în timpul stării de veghe. El începe să-i devină foarte conştient în timpul somnului. El începe să se înalţe ca o lume complet nouă, şi anume ca o lume care acum nu este doar simţită, pe care omul începe să o înţeleagă dintr-un alt punct de vedere decât cel din care înţelege de obicei lucrurile exterioare cu conştienţa obişnuită. Aşa cum omul priveşte către procesele exterioare ale naturii în timpul vieţii pământeşti, tot aşa priveşte el cu conştienţa inspirată – însă voinţa, ca proces vital, rămâne în inconştient la orice om care doarme – către acest proces circulator. Acum omul învaţă să cunoască felul cum tot ceea ce dezvoltăm prin intermediul voinţei inconştiente din conştienţa obişnuită are în interior un contraproces.

Dacă faceţi un pas oarecare nu înseamnă doar că vă purtaţi corpul într-un alt loc, ci că în interiorul dumneavoastră are loc un proces caloric care pune în mişcare aerul. Aceasta este ultima fază a ceea ce se petrece în interior drept procese metabolice, în general, în legătură cu circulaţia sângelui. În timp ce constataţi, cu conştienţa obişnuită, în exterior, schimbarea poziţiei corpului ca manifestare a voinţei sale, vă uitaţi în urmă şi aflaţi numai procese care se petrec în interiorul omului, interior care acum este lumea dumneavoastră.

Acest proces pe care îl constatați, în realitate nu este așa cum îl construiește naturalistul sau medicul actual în anatomia obișnuită, ci este un proces spiritual grandios, un proces care ascunde nemaipomenit de multe secrete, un proces care arată că, în definitiv, motorul care pune în mișcare de fapt, care acționează în interiorul omului nu este în nici un caz eul actual. Este doar o părere ce numeste omul în viața obisnuită eul său. Însă ceea ce acționează aici, în om, acesta este eul vieții pământești precedente. Iar dumneavoastră priviți, în această întreagă desfășurare interioară de procese de căldură, cum din vremuri demult apuse eul real care a parcurs desfășurarea timpului dintre moarte și o nouă naștere acționează înăuntru, cum acționează aici ceva deplin spiritual, cum cel mai neînsemnat proces al metabolismului și cel mai intens proces al matebolismului reprezintă expresia a ceea ce este esența cea mai înaltă a omului.

Vă dați seama că eul și-a schimbat locul de acțiune. Eul a acționat în interior, la prelucrarea suflului din simplele procese respiratorii. Ceea ce se degajă din procesele respirației ca procese ale căldurii, aceasta contemplați dumneavoastră din afară, vedeți întregul eu activ, îl priviți cum acționează urcând din vremuri străvechi, drept eu real al omului, cum îl organizează propriu-zis pe om.

Acum știți că în realitate, în timpul somnului, eul și corpul astral au părăsit fizicul uman și corpul eteric, se află în afara dumneavoastră și tot ceea ce acestea, de obicei, viețuiese și pun în mișcare din interior acum viețuiesc și pun în mișcare din exterior. Pentru conștiența obișnuită această organizare a eului și această organizare astrală sunt încă prea slabe, sunt prea puțin dezvoltate pentru a le viețui conștient. Inspirația constă numai în a organiza interior eul și corpul astral, în așa fel încât ele să poată percepe ceea ce de obicei nu este perceptibil. Astfel încât în realitate trebuie să se spună: Prin inspirație noi suntem conduși către ceea ce este corpul astral din om, prin intuiție suntem conduși către ceea ce este eul din om. Intuiția și inspirația sunt reprimate în timpul somnului, în eu și în corpul astral, însă când sunt trezite prin ele omul se contemplă din afară. Ce este, în definitiv, această contemplare din afară?

Aduceți-vă aminte ce v-am mai spus. Eu vă spuneam: Aici se află omul în încarnarea sa actuală. Dacă își dezvoltă imaginația, el își privește corpul eteric desfășurându-se până aproximativ înaintea nașterii sau concepției; însă corpul său astral îl conduce, prin intermediul inspirației, în toată perioada care s-a scurs între ultima moarte și această naștere. Iar intuiția îl conduce înapoi, în viața pământească precedentă.

Dacă dormiți, aceasta nu înseamnă nimic altceva decât că transpuneți, conduceți înapoi conștiența care se află de obicei în corpul fizic, că vă întoarceți cu conștiența. Somnul este deci, de fapt, o deplasare înapoi, în perioada despre care v-am spus că îi apare conștienței obișnuite drept trecut, însă se află totuși aici. Vedeți dumneavoastră, omul trebuie, dacă vrea să ajungă efectiv la sesizarea spiritualului, să-și schimbe concepția față de ideile pe care este obișnuit să le folosească în legătură cu corpul fizic. Omul

trebuie deci să devină conştient de faptul că somnul este de fiecare dată o retragere în câmpurile pe care le-a străbătut omul în existenţa anterioară, sau chiar o retragere în încarnări mai vechi. Omul vieţuieşte în realitate în timpul somnului, numai că el nu poate înţelege ceea ce aparţine încarnărilor trecute, ceea ce a străbătut, de asemenea, în existenţa anterioară.

Referitor la noţiunea de timp, trebuie să se treacă printr-o metamorfoză completă a noţiunii. Ea trebuie să devină cu totul alta. Din această cauză, dacă se pune cuiva întrebarea: Dar unde se află el când doarme? acesta trebuie să răspundă: El se află de fapt în existenţa sa anterioară sau chiar întors în vieţi pământene mai vechi. Exprimat în termeni populari, se spune: Omul se află în afara corpului său fizic şi a corpului său eteric. Realitatea cu privire la aceasta este ceea ce v-am explicat. Este ceea ce se înfăţişează drept stare de alternanţă ritmică între veghe şi somn.

Cu totul alte împrejurări survin la moartea omului. Cel mai surprinzător este faptul că omul îşi părăseşte corpul fizic al vieţii pământeşti, care acum este asimilat de forţele lumii fizice şi este chiar pulverizat, este distrus. El nu mai poate provoca impresii, aşa cum v-am descris apărând înaintea omului adormit prin aerul expirat, întrucât el nu mai expiră. Corpul fizic este pierdut acum şi în ceea ce priveşte activităţile sale pentru omul propriu-zis. Însă ceva nu este pierdut, şi faptul că acest ceva nu este pierdut poate fi văzut şi cu conştienţa obişnuită. Noi avem, în viaţa noastră sufletească, o gândire, o simţire şi o voinţă. Însă, în afară de această gândire, simţire şi voinţă, avem încă ceva complet deosebit. Aceasta este *amintirea*. Noi nu gândim doar despre ceea ce este prezent în faţa noastră sau în jurul nostru. Interiorul nostru ascunde rămăşiţe din ceea ce am vieţuit. În gânduri intervine ceea ce am vieţuit noi. Da, despre această amintire îndeosebi unii oameni puţin ciudaţi, care se numesc psihologi, au dezvoltat gânduri foarte stranii. Astfel de cercetători ai sufletului spun aproximativ următoarele: Omul îşi foloseşte simţurile; el percepe diferite lucruri, reflectează la acestea. Acum el are gândul. El se îndepărtează, uită totul. După câtva timp scoate totul din memoria sa. Apare amintirea a ceea ce era cândva aici. Omul îşi poate reprezenta ceea ce nu mai este prezent, ceea ce a trecut. Astfel, presupun aceşti cercetători, omul şi-a format o reprezentare, un gând privind vieţuirea avută, gândul a coborât undeva, se află într-un sertar oarecare şi când omul îşi aminteşte din nou gândul iese din acest sertar. Fie iese printr-un salt spontan, fie este extras. O astfel de reprezentare este deja modelul unei gândiri încâlcite. Căci această presupunere că gândul stă undeva de unde poate fi scos afară nu corespunde deloc stării care apare de fapt. Comparaţi doar o dată o percepţie nemijlocită pe care o aveţi, şi de care legaţi un gând, cu felul cum se iveşte brusc o reprezentare din amintire, un gând. Dumneavoastră nu distingeţi deloc pe una de cealaltă. Aveţi în afară o impresie senzorială, de aceasta se leagă un gând. Gândul este aici. Ceea ce se află dincolo de impresia senzorială, ceea ce provoacă un gând, aceasta numiţi dumneavoastră, de asemenea, în mod obişnuit, un necunoscut. Gândul care urcă din interior drept gând de amintire, acela nu este nimic altceva decât gândul care apare

afară, legat de percepţie. O dată gândul apare din afară, apare legat de ambianţă. Altă dată el vine din interior. Aici el este un gând de amintire. Direcţia din care el vine este alta.

În timp ce noi percepem, vieţuim, ceva se petrece neîncetat dincolo de reprezentare, de gândire. Noi conştientizăm gândind. Însă percepţia, aceasta intră şi în corpurile noastre. Gândul doar se înalţă. Ceva intră în corpurile noastre. Iar noi nu percepem aceasta. Se petrece în timp ce noi reflectăm asupra unui lucru. Iar aceasta produce o impresie. Nu gândul este ceea ce coboară aici, ci cu totul altceva. Dar acest cu totul altceva provoacă din nou un proces pe care noi îl percepem mai târziu şi prin care ne formăm gândurile de amintire, aşa cum ne formăm gândurile în lumea exterioară. Gândul este mereu prezent. Aceasta o arată chiar observarea fără prejudecăţi a faptului că aici nu gândul este păstrat undeva într-o casetă, ci că este un proces care se petrece şi pe care noi îl transformăm apoi şi cu amintirea într-un gând, aşa cum transformăm percepţia exterioară într-un gând.

Trebuie să vă încarc memoria cu aceste consideraţii, pentru că dumneavoastră, de fapt, nu ajungeţi de obicei la înţelegerea amintirii. Copiii ştiu, chiar dacă numai pe jumătate conştient, uneori însă şi adulţii, în cazuri deosebite, că gândul nu prea vrea să coboare. Din această cauză, dacă omul vrea să memoreze ceva, ia în ajutor cu totul alte lucruri. Gândiţi-vă doar o dată, unii iau în ajutor vorbirea zgomotoasă, unii fac gesturi ciudate când vor să-şi bage în cap ceva. Este vorba efectiv de faptul că aici, mergând paralel cu procesul simplu de reprezentare, se petrece un cu totul alt proces. Şi lucrul despre care noi ne amintim este de fapt cel mai puţin important din ceea ce se ia în considerare.

Noi ne deplasăm neîncetat prin lume de la trezire până la adormire; din toate părţile sosesc impresiile. Luăm în seamă mai întâi puţine impresii, dar ele ne iau în seamă şi se întipăresc multe, multe impresii pe care apoi nu ni le mai amintim. Acolo, în adâncurile fiinţei noastre, se află o lume bogată din care noi primim în gânduri doar părţi izolate. Această lume este de fapt închisă în noi, se află ca o mare adâncă în noi. Iar ceea ce este reprezentare de amintire, aceasta pătrunde în sus ca lovituri ale unor valuri izolate. Dar aceasta se află în noi. Vedeţi dumneavoastră, ceea ce există în noi în acest fel, aceasta nu ne-a dat-o lumea fizică. Ea nu ne-o poate nici lua. Iar când corpul fizic îl părăseşte pe om, atunci toată această lume este aici, prinsă de corpul său eteric. Imediat după moarte, omul poartă în sine în fapt, nemijlocit, toate vieţuirile sale ca întipărite în corpul său eteric. El le poartă în sine oarecum ca nişte covoare rulate. Şi următorul lucru pe care-l vieiuieşte omul nemijlocit după moarte este că aici se află nu numai crâmpeiele de amintire obişnuite care apar de obicei în timpul conştienţei pământeşti, ci se află tot ceea ce face impresie asupra omului, că are în faţă mai întâi întreaga sa viaţă terestră, cu tot ce a făcut impresie asupra lui. Iar omul ar trebui să rămână într-o contemplare veşnică a vieţii sale pământeşti, dacă nu ar interveni altceva cu privire la corpul eteric, decât intervine prin intermediul Pământului şi al forţelor lui

cu privire la corpul fizic. Elementele Pământului preiau corpul fizic, îl distrug. Eterul cosmic, despre care v-am spus că acţionează de la periferie spre interior, pătrunde iradiind în interior; el împrăştie ceea ce este întipărit aici către toate părţile Cosmosului. Astfel omul are următoarea vieiuire: În timpul vieţii pământeşti, multe, multe lucruri au făcut impresie asupra mea. Toate acestea au intrat în corpul meu eteric. Eu le cuprind cu privirea, dar le cuprind tot mai neclar. Ca şi când aş vedea un pom care a făcut o impresie puternică asupra mea în timpul vieţii. Eu îl văd mai întâi în mărimea în care el a făcut impresie din spaţiul fizic. El creşte, devine tot mai mare, tot mai fantomatic. Devine din ce în ce mai mare, ajunge la dimensiuni uriaşe, devine tot mai mare si mai fantomatic. Eu am cunoscut un om fizic în forma sa după moarte, îl am nemijlocit înaintea mea, aşa cum mi s-a întipărit în corpul eteric; acum el creşte şi devine tot mai fantomatic; totul creşte şi devine tot mai fantomatic, până când ajunge 1a mărimea întregului Cosmos şi astfel devine complet fantomatic, dispare complet. Pentru aceasta se scurg câteva zile. Totul s-a transformat într-un uriaş, ajuns fantomatic prin această devenire urieşească şi pe lângă aceasta scăzând în intensitate, desprinzându-se de om ca cel de-al doilea cadavru. Dar aceasta înseamnă de fapt: luat de la om prin intermediul Cosmosului. Acum omul se află în eul său şi în corpul său astral. Iar ceea ce se întipărise în corpul său eteric se află acum în Cosmos, s-a scurs afară, în Cosmos. Iar noi vedem lucrarea Cosmosului dincolo de culisele propriei noastre existenţe.

Suntem aşezaţi în lume ca oameni. În timp ce se desfăşoară viaţa noastră pământească, întreaga lume acţionează asupra noastră. Noi înfăsurăm oarecum ceea ce acţionează în acest caz. Lumea ne oferă multe. Noi le ţinem laolaltă. În momentul când murim, lumea ia din nou la sine ce ne-a dat. Dar ea primeşte prin aceasta ceva nou. Noi am vieţuit toate acestea într-un anumit mod. Ceea ce primeşte lumea este altceva decât ne-a dat ea. Ea preia întreaga noastră viaţă. Ea îşi întipăreşte în eterul său propriu toată viaţa noastră.

Iar acum ne aflăm în lume şi ne spunem, în timp ce luăm mai întâi această vieţuire împreună cu corpul nostru eteric: Noi nu ne aflăm în lume doar pentru noi, ci lumea are o anumită intenţie cu noi, lumea ne-a aşezat în ea pentru ca să poată lăsa să străbată prin noi ceea ce se află în ea şi pentru a-l putea primi din nou, în forma modificată de noi. Noi nu ne aflăm aici ca oameni doar pentru noi, noi suntem aici pentru lume, de exemplu, cu privire la corpurile noastre eterice. Lumea are nevoie de oameni, pentru că ea, prin aceasta, se umple din nou cu conţinutul său propriu înnoit. Este – nu un schimb de materie – însă un schimb de gânduri între lume şi om. Lumea cedează gândurile sale cosmice corpului eteric omenesc şi le primeşte înapoi în stare umanizată. Omul nu există numai pentru sine însuşi, omul este aici de dragul lumii.

Un astfel de gând nu trebuie să rămână un simplu gând teoretic-abstract. El nici nu poate face aceasta. Ar trebui să nu fii om cu o simţire vie, ci o fiinţă din pastă de hârtie

presată, dacă un asemenea gând ar rămâne simplu gând, deşi eu nu vreau să spun că civilizaţia noastră nu este efectiv potrivită pentru a-l face pe om adesea atât de insensibil faţă de asemenea lucruri de parcă ar fi construit din pastă de hârtie presată. Uneori, oamenii civilizaţiei actuale pot să ne apară ca şi când ei ar fi alcătuiţi dintr-o astfel de pastă. Căci un astfel de gând, care nu pierde simţirea omenească şi sensibilitatea faţă de lume, se apropie nemijlocit de ideea de la care am pornit noi. Noi am pornit de la ideea că omul se simte de două ori străin faţă de lume, pe de o parte, cu referire la natura exterioară, despre care el poate să spună doar că îl distruge din punct de vedere al corpului său fizic, pe de altă parte, interior, cu referire la viaţa sa sufletească, care îmboboceşte, înfloreşte, se ofileşte etc., ce devine pentru el o enigmă cosmică. Acum omul, dintr-o contemplare spirituală, începe să simtă că el nu este doar străin de lume, că lumea îi dă, dar şi preia ceva pentru sine. Omul începe a se simţi profund înrudit cu lumea. Gândurile pe care eu vi le-am spus sunt gânduri cosmice propriu-zise: O, natură, tu distrugi doar corpul meu fizic. Eu nu sunt înrudit cu tine, în ciuda gândirii, simţirii şi voinţei din interiorul meu. Tu te aprinzi, tu te stingi. Eu nu sunt înrudit cu tine, conform fiinţei mele adevărate: aceste două gânduri, care scot la iveală ca prin farmec enigmele cosmice din noi, primesc o nouă înfăţişare dacă începem să ne simţim înrudiţi cu lumea, să ne simţim ca un organic care există în lume, care este întreţesut în procesul cosmic. Şi astfel începutul contemplării antroposofice este acesta: a lega prietenie cu lumea, a face cunoştintă cu lumea care mai întâi ne-a îndepărtat în contemplarea exterioară. Cunoaşterea antroposofică este o devenire mai umană. Iar cine nu poate prelua aceste nuante de simţire, aceste nuanţe de inimă în cunoaşterea antroposofică, acela nu are dreptul la antroposofie. Căci antroposofia teoretică este de fapt ceva ce s-ar putea compara cu aceea că se spune: Cineva doreşte foarte mult să facă cunoştinţă cu un om pe care l-a cunoscut cândva, sau de care s-a apropiat prin ceva anume şi i se oferă o fotografie. El se poate bucura eventual de fotografie, dar nu se poate entuziasma, căci nu îl întâmpină viul acestui om.

Ceea ce este antroposofia teoretică este fotografia a ceea ce vrea să fie de fapt antroposofia, şi anume ceva viu. Iar ea vrea să se servească de cuvinte, de noţiuni, de idei, pentru a lăsa să radieze o viaţă din lumea spirituală în lumea fizică. Antroposofia nu vrea să mijlocească doar cunoştinte, ea vrea să trezească viaţă. Şi poate face aceasta. Desigur, pentru a simţi viaţă, trebuie să oferi tu însuţi viaţă.

CONFERINŢA a VII-a

LEGĂTURILE VIEŢII DE VIS CU REALITATEA EXTERIOARĂ

În ultimele conferinţe am atras atenţia asupra felului cum trebuie să indice cunoaşterea iniţiatică stările de alternanţă dintre somn şi veghe, pe care le cunoaşte omul în conştienţa sa obişnuită, şi prin care poate găsi un mod de apropiere de tainele existenţei umane – unul dintre moduri. Din somn răzbeşte afară viaţa, viaţa sufletească, viaţa de vis; o viaţă care, pe drept cuvânt, mai întâi nu este luată în serios de către conştienţa obişnuită, dacă această conştienţă nu are cumva chiar predispoziţii mistice sau ceva asemănător. Viaţa de vis, cu anumită justificare, nu este luată în serios de către omul chibzuit, întrucât el vede cum această viaţă de vis îi prezintă tot felul de imagini, reminiscenţe din viaţa obişnuită. Şi dacă, apoi, el compară ceea ce învaţă să cunoască în viaţa obişnuită cu această viaţă de vis, trebuie să-şi cultive viaţa obişnuită şi să numească această viaţă, de la sine înţeles, realitatea sa. Apoi, vine viaţa de vis cu combinaţiile sale de trăiri ale realităţii obişnuite, iar omul nu se descurcă în conştienţa obişnuită dacă se întreabă: Dar ce înseamnă această viaţă de vis, de fapt, pentru întreaga entitate a omului?

Să privim încă o dată această viaţă de vis, aşa cum ni se oferă ea. Putem distinge două feluri de vis, diferite unul faţă de celălalt. Primul fel de vis face să apară ca prin farmec înaintea sufletului nostru imagini din vieţuirile exterioare. Noi am vieţuit cu ani în urmă sau de curând, cu câteva zile în unnă, anumite lucruri. Le-am vieţuit într-un anumit mod. Visul face să apară ca prin farmec, din somn, imagini mai mult sau mai puţin asemănătoare vieţuirilor exterioare sau, de asemenea, neasemănătoare, de cele mai multe ori imagini neasemănătoăre. Dacă omul îşi dă seama că o astfel de imagine de vis are o legătură oarecare cu o vieţuire exterioară, lui îi pare surprinzător cum este transformată în vis această vieţuire exterioară. De cele mai multe ori se întâmplă însă că omul vieţuieşte imaginea de vis şi nu se raportează deloc la o vieţuire sau alta a lumii exterioare, pentru că nici nu observă asemănarea. Dar dacă cineva se ocupă mai riguros cu viaţa de vis, cu acel mod de viaţă de vis care face să apară ca prin farmec înaintea sufletului vieţuirile exterioare transformate în imagini, el găseşte că ceva din om cuprinde, apucă aceste vieţuiri, însă nu le poate reţine aşa cum le reţine omul când se serveşte pe deplin în starea de veghe, de organele corpului său şi iau naştere în amintire imagini care sunt asemănătoare vieţii exterioare, sunt cât se poate de asemănătoare. În amintire, noi avem imagini exacte ale vieţii exterioare, cel puţin imagini mai mult sau mai puţin fidele. Există şi oameni care visează în amintirile lor, însă acest lucru este privit ca o anomalie. În amintiri, avem imagini mai mult sau mai puţin exacte ale vieţii. În imaginile de vis avem imagini schimbătoare ale vieţii exterioare. Acesta este primul mod de a visa.

Celălalt mod de a visa este însă, de fapt, caracteristic pentru cunoaşterea vieţii de vis. Aceasta se întâmplă când omul visează, de exemplu, că vede un şir de stâlpi albi, dintre

care unul are un defect, poate este murdar. Omul se trezeşte din acest vis şi remarcă faptul că are dureri de dinţi. Şi îşi dă seama că în şirul de stâlpi este exprimat simbolic şirul de dinţi. Dintele doare: din această cauză apare stâlpul defect sau poate chiar murdar. Sau omul se trezeşte după ce a visat un cuptor încins şi remarcă faptul că are palpitaţii. Sau omul este chinuit în vis că se apropie o broască de mâna lui. Mâna apucă broasca moale. Omul se îngrozeşte în vis şi constată că are în mână colţul păturii; l-a apucat în somn. Şi exemplele pot continua. Omul visează tot felul de formaţiuni de şerpi: el se trezeşte cu dureri de intestine.

Atunci el îşi dă seama că există şi alt fel de visuri, visuri care exprimă în mod imagistic-simbolic organele interne ale omului. Şi dacă omul a înţeles că anumite visuri, cu imaginile lor stranii, reprezintă imagini senzoriale ale organelor interne, el va învăţa să interpreteze multe visuri conform acestei orientări.

Cineva visează că intră într-un beci boltit. Deasupra totul este negru şi plin cu pânze de păianjeni. Este o privelişte oribilă. El se trezeşte şi îşi dă seama că are dureri de cap. Aceste dureri de cap, deci interiorul craniului, sunt reprezentate de bolta beciului. Omul remarcă chiar şi cum sunt simbolizate circumvoluţiunile creierului, din plăsmuirile stranii care alcătuiesc beciul boltit.

Iar dacă îsi continuă studiile conform acestei orientări, el va afla că toate organele îi pot apărea în vis într-un astfel de mod imagistic.

Aici se află chiar şi ceva ce indică foarte puternic, prin intermediul visului, întreaga viaţă interioară a omului. Există oameni care se inspiră din vis pentru a realiza picturi foarte frumoase.

Cel ce a făcut studii despre aceste lucruri ştie care organ intern este păstrat, modificat, simbolizat, în astfel de picturi. Într-o astfel de pictură este conţinută uneori o frumuseţe extraordinară. Şi când pictorul respectiv află ce organ a simbolizat de fapt în astfel de picturi frumoase, se sperie foarte tare, întrucât el nu apreciază organul respectiv tot atât cât îşi respectă picturile.

Aceste două feluri de visuri pot fi diferenţiate doar dacă omul intră într-o contemplare intimă a lumii visurilor. Avem de-a face, în primul fel de visuri, cu imagini ale vieţuirilor exterioare, prin care noi am trecut în lume ca oameni. În celălalt fel de visuri avem de-a face cu reprezentări imagistice ale propriului interior omenesc.

Aşadar, până la acest punct, observarea vieţii de vis este relativ uşor de făcut. Şi cei mai mulţi oameni, cărora li se atrage atenţia asupra faptului că există aceste două feluri de visuri, îşi vor aminti că propriile lor vieţuiri justifică o asemenea clasificare a visurilor.

Ce indică această clasificare a visurilor? Vedeţi dumneavoastră, dacă omul se ocupă cu primul fel de visuri, referitor la felul imaginilor, îşi dă seama că vieţuirile exterioare cele mai diverse pot fi înfăţişate prin acelaşi vis, în schimb, una şi aceeaşi vieţuire poate fi reprezentată prin visuri diferite, la oameni diferiţi.

Să presupunem că cineva visează că se apropie de un munte. Muntele are un fel de intrare, o peşteră. În această peşteră străluceşte încă Soarele. Omul visează că intră. În curând începe să se întunece, apoi se face întuneric. El pipăie în vis şi merge mai departe. Ajunge la un obstacol. Îşi dă seama că acolo este un mic lac. El se simte în mare primejdie. Visul ia o desfăşurare dramatică.

Un asemenea vis poate înfăţişa vieţuirile exterioare cele mai diferite. Una şi aceeaşi imagine de vis, aşa cum am descris-o acum, se poate raporta la aceea că cineva, cândva, a suferit un accident de tren. Ce a vieţuit el atunci îi apare poate, peste ani de zile, într-o vieţuire de vis evocată, care în imagini este complet alta decât cea prin care el a trecut. El poate că a trecut printr-un accident de vapor. Poate că un prieten i-a fost necredincios etc. Dacă comparaţi imaginea de vis cu vieţuirea şi avansaţi, observând intim în acest fel, veţi afla că, de fapt, conţinutul imaginii de vis nu este de mare importantă; dar dramatismul, desfăşurarea este foarte importantă: fie există o speranţă, fie o speranţă duce la o relaxare, fie o speranţă duce la o criză. Întreaga legătură de simţire se transpune în viaţa de vis.

Şi dacă, pornind de aici, cercetăm omul pentru primul fel de visuri – numai să n-o facem ca psihiatrii, care le fac pe toate pe acelaşi calapod –, dacă examinăm omul care are acest fel de imagini de vis, aflăm că aceste imagini primesc, înainte de toate, caracterul lor de la întregul mod de a fi al omului, de la individualitatea eului său. Noi învăţăm, dacă înţelegem visele – nu interpretarea visurilor, ci visele –, să-l cunoaştem pe om mai bine decât dacă îl observăm numai după viaţa sa exterioară. Dar dacă avem în vedere tot ce cuprinde în vis individualitatea omului, atunci aceasta face trimitere întotdeauna la ceea ce eul omului vieţuieşte în lumea exterioară.

În schimb, dacă ne referim la al doilea fel de visuri, putem spune: Ce este proiectat aici în imaginile de vis ale sufletului, aceasta vieţuieşte omul doar în vis. Căci în stare de veghe el vieţuieşte cel mult forma organelor sale prin intermediul anatomiei şi al psihologiei ştiinţifice. Dar aceasta nu este o vieţuire reală, ci este o contemplare exterioară, aşa cum se contemplă, de asemenea, pietrele şi plantele. Aceasta nu trebuie să fie luată în considerare. Aşadar, în conştienţa cu care omul trece prin viaţă, el vieţuieşte extraordinar de puţin sau chiar nimic din organismul său interior. Dar cel de-al doilea fel de vis îi proiectează, în fond, desigur în imagini modificate, dar oricum în imagini, temelia organismului său întreg.

Dacă îl urmărim pe om în viaţă, aflăm că această viaţă este dominată mai mult sau mai puţin de eul său, în funcţie de tăria voinţei şi a caracterului omului, că intervenţia acestui eu în viaţa omenească are similitudini extraordinare cu vieţuirea visului din prima categorie. Încercaţi doar o dată să verificaţi în mod intim dacă cineva are visuri în care vieţuirile sale exterioare sunt schimbate violent. Dacă cineva are asemenea visuri, atunci dumneavoastră veţi afla în el un om cu voinţă puternică. Dacă cineva îşi trăieşte în vis viaţa aproape aşa cum este ea în realitate, dacă el nu îşi schimbă în vis această viaţă, înseamnă că este un om cu voinţă slabă.

Dumneavoastră vedeţi deci că în modul în care omul îşi plăsmuieşte visele se exprimă intervenţia eului în viaţa lui. Noi trebuie să punem în legătură, tocmai în urma unei asemenea cunoştinţe, visele din prima categorie cu eul omului. Şi dacă ne gândim că am luat cunoştinţă, în ultimele consideraţii, despre faptul că eul şi corpul astral se află în timpul somnului în afara corpului fizic şi a celui eteric, atunci nu ni se va părea surprinzător dacă ştiinţa spiritului conduce în cele din urmă la aceea că eul existent în afara corpului fizic şi a celui eteric cuprinde în vis imaginile vieţii, imagini pe care eul, de obicei, le are în realitatea exterioară, prin intermediul corpului fizic şi al celui eteric. Primul fel de vis este un efect al eului din afara corpului fizic şi a celui eteric.

Ce reprezintă visul din categoria a doua? Este de la sine înţeles că el trebuie să fie, de asemenea, ceva ce are de-a face cu ceea ce se află în afara corpului fizic şi a celui eteric, în timpul somnului. Eul nu poate fi aceasta, căci el nu ştie nimic despre ceea ce proiectează visul drept plăsmuiri simbolice ale organelor. Suntem obligaţi să recunoaştem cum corpul astral al omului este cel care plăsmuieşte în vis aceste imagini simbolice ale organelor interne aşa cum eul plăsmuieşte imaginile vieţuirilor exterioare. Şi astfel avem, prin cele două feluri de visuri, o indicaţie privind acţiunea eului şi a corpului astral, de la adormire până la trezire.

Putem merge mai departe. Când vedem ce face un om slab, ce face un om puternic în visele sale, cum un om slab visează lucrurile aproape aşa cum le-a vieţuit, iar un om puternic transformă toate lucrurile, toate sunt amestecate şi el face astfel încât lucrurile primesc nuanţa caracterului său interior, când studiem aceste aspecte în mod corect, până la capăt, putem compara rezultatul la care am ajuns cu modul în care se comportă omul treaz în viaţă. Iar acum se ajunge la ceva nemaipomenit de interesant. Acum se ajunge la aceea că este adevărat următorul lucru. Dacă cereţi unui om să vă povestească diverse visuri, vedeţi cum o imagine de vis se leagă de alta, cum se formează aceste visuri, şi apoi priviţi, după ce v-aţi făcut o reprezentare despre felul visurilor sale, din această reprezentare asupra lui însuşi, şi vă veţi putea face, stimulaţi prin ceea ce vă puteţi reprezenta despre visele sale, o bună imagine despre felul cum procedează el în viaţă. Acum se ajunge la taine uimitoare ale omului. Dacă privim cum acţionează un om în viaţă, învăţăm să-l cunoaştem conform individualităţii sale. Se spune: Din ceea ce se întâmplă prin intermediul acestui om reiese doar o parte din fiinţa propriu-zisă a

omului, din eul său. Dacă ar ajunge la eul său, omul ar face de fapt ceea ce el visează. Un caracter violent, dacă ar ajunge la eul său, ar fi în viaţă atât de violent cât visează el, iar unul care în visele sale îşi lasă viaţa aproape neschimbată s-ar trage mereu înapoi în viaţă, ar lăsa viaţa aşa cum este ea, ar lăsa lucrurile să se desfăşoare, ar interveni cât se poate de puţin în viaţă, ar interveni exact atât cât intervine el în vis.

Restul, ceea ce pleacă de la om şi se întâmplă dincolo de acesta, de unde provine? Dragii mei prieteni, se poate spune cu temei: Aceasta o face Dumnezeu, aceasta o fac spiritele cosmice. Adică, omul nu face singur ceea ce face; el face exact atât cât visează. Restul este făcut prin el şi asupra lui. Numai că oamenii nu sunt instruiţi în mod obişnuit cu privire la aceste lucruri în viaţă. Dacă omul s-ar instrui, ar înţelege că el are în viaţă atâta participare la activitate câtă participare activă are în visele sale. În cazul omului violent, lumea îl împiedică să devină violent, aşa cum este în vis; în cazul omului slab, acţionează instinctul, şi aici viaţa face iarăşi să fie adăugat ceea ce se întâmplă prin intermediul lui şi ceea ce el nu ar visa.

Este interesant să vedem un om într-o acţiune a vieţii şi să ne întrebăm: Ce vine de la el şi ce vine de la lume? De la el vine exact atât cât poate el visa despre acţiunea respectivă. Lumea ori adaugă ceva la aceasta, în cazul omului slab, ori scade ceva, în cazul omului violent. Privit astfel, visul începe desigur să devină extraordinar de interesant şi să îngăduie a privi adânc în fiinţa omului.

Câte ceva din ceea ce spun eu aici s-a ivit într-un mod deformat, caricatural şi în ideile psihanaliştilor, dar ei nu pot privi înăuntru, în ţeserea propriu-zisă şi în esenţa naturii umane, de aceea ei deformează continuu totul, fac caricaturi.

Dar dumneavoastră vedeţi, din expunerea pe care eu o fac numai în mod exterior, că dacă vrei să înţelegi într-adevăr aceste lucruri trebuie să înaintezi până la o cunoaştere foarte delicată a sufletului. Fără această examinare, omul nu poate şti nimic despre relaţiile vieţii de vis cu realitatea exterioară pe care o trăieşte. De aceea eu am spus cândva că psihanaliza este diletantism, pentru că ea nu ştie nimic despre viaţa exterioară a omului. Dar ea este diletantism şi pentru că nu ştie nimic despre viaţa interioară a omului. Aceste două motive de diletantism nu se adună, ci se înmulţesc, pentru că prin necunoaşterea vieţii interioare este alterat exteriorul şi prin necunoaşterea exteriorului este alterat ce este interior. Dacă se înmulţeşte *d* cu *d* se obţine diletantism la puterea a doua. Astfel încât psihanaliza diletantismului este la pătrat: $d \times d = d^2$.

Dacă ne adăncim în mod intim în stările alternative ale vieţii de veghe şi de somn, atunci fiinţa umană poate fi pătrunsă cu privirea într-o măsură atât de largă, încât aceasta conduce efectiv la ştiinţa iniţiatică.

Luaţi acum altă afirmaţie pe care am făcut-o eu în aceste consideraţii: realitatea că omul îşi poate întări, prin exerciţii sufleteşti, prin meditaţii, forţele sale sufleteşti, apoi avansează dincolo de gândirea obişnuită, mai mult sau mai puţin lipsită de conţinut, abstractă, până la gândirea concretă, interior imagistică, avansează până la conştienţa imaginativă, la imaginaţiune. A trebuit să vă spun că omul avansează cu această conştienţă imaginativă către cuprinderea vieţii sale întregi, dar aşa cum este plasată înăuntru prin naştere şi concepţie – de fapt, încă înaintea naşterii, înaintea concepţiei –, drept impuls eteric în viaţa pământească. Prin intermediul visului, omul primeşte acele reminiscenţe a ceea ce trăieşte în exterior de când el a păşit pe Pământ în această viaţă pământească. Prin intermediul conştienţei imaginative, omul primeşte imagini care, conform felului de viețuire, pot fi foarte asemănătoare imaginilor de vis; numai că ele nu conţin numai reminiscente din viaţă, ci şi reminiscenţe din ceea ce a existat înaintea vieţii pământeşti.

Este complet ridicol când cei care nu cunosc ştiinţa spiritului spun că şi imaginaţiunile pot fi visuri. Ei trebuie să reflecteze o dată ce se visează în imaginaţiuni. Nu se visează nimic din ce oferă simţurile, ci conţinutul este tocmai acela care înfăţişează fiinţa umană înainte de a fi avut simţuri. Omul este introdus într-o lume nouă, prin imaginaţiune.

Însă aici există ceva foarte asemănător între al doilea fel de visuri şi ceea ce se viețuieşte în imaginaţiune, dacă aceasta se cultivă mai întâi în suflet prin exerciţii. În acest caz se viețuiesc imagini cu toată claritatea, cu toată exactitatea, se viețuiesc imagini, imagini grandioase. Aş dori să spun că se viețuieşte un Univers, imagini minunate, imagini multicolore, care sunt aşa de grandioase, încât nu există nimic în conştienţă decât aceste imagini. Dacă am vrea să pictăm aceste imagini, am realiza un tablou grandios; însă nu am putea reţine decât o clipă, aşa cum nu putem picta nici un fulger, ci putem reţine numai o clipă din desfăşurarea lui. Iar toate acestea se petrec în timp. Dar dacă reţinem din aceste imagini doar o clipă, atunci obţinem un tablou grandios.

Să ne reprezentăm schematic aceasta. Fireşte, nu există o asemănare totală cu ceea ce se vede. Dar pentru ca noi să ne putem aduce esenţialul înaintea sufletului, să facem un desen schematic. (*Desen*.)

Priviţi acum această imagine pe care am desenat-o doar în mod schematic. Ea este configurată în sine. Ea conţine cele mai diferite imagini modelate. Ea este ceva grandios în interior şi în exterior. Dacă devenim tot mai puternici în concentrarea, în reţinerea acestui tablou, căci el nu apare decât un moment (în acest caz, trebuie să-l interceptăm cu prezenţă de spirit; când apare doar un moment, de obicei el trece repede şi fără zgomot, înainte ca noi săl fi prins într-adevăr în prezent – avem nevoie mai ales de prezenţă de spirit, pentru observaţii spirituale), dar noi suntem în stare nu doar să

folosim atâta prezenţă de spirit, pentru a prinde din zbor lucrurile, încât ele să rămână, în general, în conştienţă, ci putem să le şi reţinem, atunci acest tablou se micşorează, atunci, aş dori să spun, în loc de a fi un Univers cuprinzător el devine tot mai mic şi vedem cum avansează în timp. Aş dori să spun că el caută să prindă formă înăuntru. Dintr-o imagine ia naştere capul omenesc, din alta ia naştere plămânul, iar din alta ficatul. Materia fizică ce provine din corpul matern nu face decât să umple ceea ce intră aici din lumea spirituală. Omul de aici provine. Ne spunem în cele din urmă: Da, ce este ficat aceasta se vede în mod spiritual în existenţa preterestră, într-o imagine grandioasă; plămânul se vede în mod spiritual în existenţa preterestră, în această imagine grandioasă. Şi acum se compară imaginea din urmă cu ceea ce este cel de-al doilea fel de vis. Aici, omului îi apare un organ, aşa cum am spus mai înainte, poate de asemenea într-o imagine foarte frumoasă, dar este cârpăceală faţă de ceea ce oferă conştienţa imaginativă.

Şi astfel omul primeşte impresia: conştienţa imaginativă dă ceva ce este creat dintr-o măiestrie cosmică; visul dă ceva ce este cârpăceală. Dar amândouă indică acelaşi lucru. Iar ele sunt ceea ce, în mod spiritual, înfăţişează organizarea internă a omului.

Şi de aici încolo nu mai este mult până la o altă reprezentare foarte valabilă. Noi ajungem după aceea, când observăm prin intermediul conştienţei imaginative, acest om preterestru drept imagine eterică imensă, când observăm cum această imagine eterică imensă se cristalizează oarecum înăuntrul omului fizic, ajungem să întrebăm: Ce s-ar întâmpla dacă acum imaginile de vis care se raportează la organele interne ar începe să desfăşoare aceeaşi activitate? Noi ajungem să ne spunem: Aici ar lua fiinţă caricatura unui ficat. Ficatul omenesc, complet dezvoltat în sine, este plăsmuit din imaginea conştienţei imaginative care indică existenţa preterestră. Dacă ficatul s-ar dezvolta din imaginea visului, omul nu ar primi din această imagine un ficat omenesc, nici măcar un ficat de gâscă, ci caricatura unui ficat.

Aceasta ne îngăduie, de fapt, să privim adânc în realitate, în individualitatea întreagă a omului. Căci este ceva asemănător, aceasta se vede foarte clar, între imaginea visului şi imaginea din conştienţa imaginativă. Şi trebuie să ne întrebăm: De unde provine această asemănare?

Aşadar, putem merge şi mai departe. Să luăm în considerare imaginile visului din prima categorie, care se raportează la vieţuiri exterioare. Pentru acestea nu există nimic asemănător în reprezentarea imaginâtivă. Dar reprezentarea imaginativă trece la o vieţuire preterestră a omului, în care acesta nu are de-a face cu alţi oameni fizici, contemplarea imaginativă trece la o imagine a vieţuirilor spirituale preterestre. Reprezentaţi-vă ce este caracterizat prin aceasta.

Dacă privim în interiorul omului, primim impresia că prin anumite imagini simbolice, fie că apar prin conştienţa imaginativă fie că apar prin vis, este exprimat interiorul omului, este exprimată organizarea umană, că, dimpotrivă, imaginaţiunile care se raportează la vieţuiri exterioare nu sunt în legătură cu ceea ce omul are în organizarea interioară, dar nici cu viaţa pământească exterioară; ele indică vieţuiri ale existenţei preterestre. Şi ele pot sta alături de vieţuirile de vis care se raportează la vieţuiri exterioare ale existenţei pământeşti, însă nu se află într-o oarecare legătură interioară cu acestea. Această legătură interioară există pentru visele din categoria a doua.

Aşadar, ce urmăresc eu prin expunerea tuturor acestor lucruri? Prin expunerea tuturor acestora, aş dori să indic că există un fel intim de contemplare a vieţii umane, care pune în evidenţă adevărate enigme ale vieţii. Omul contemplă astăzi, de fapt, destul de superficial viaţa. Dacă el ar contempla-o mai exact, mai intim, i-ar sări în ochi lucrurile despre care am vorbit astăzi. Dar, într-un anumit sens, ele bat la ochi, doar că ei nu ştie nimic despre felul cum se întâmplă aceasta. Omul nu este conştient, de fapt, ce influenţă puternică are asupra vieţii sale ce visează el. El consideră visul drept ceva care trece repede şi fără zgomot, pentru că nu ştie că într-un fel de visuri intervine eul său, în alt fel de visuri intervine corpul său astral. Dacă însă noi înţelegem viaţa, cu privire la aspectele ei şi mai profunde, enigmele indicate devin şi mai arzătoare.

Pentru cei care se află aici de mai mult timp, asemenea fapte au fost menţionate deja. Eu vreau să arăt din nou că există o stare patologică în om, care constă în aceea că omul, din punctul de vedere al amintirii, pierde legătura cu viaţa sa. Mi s-a povestit despre un cunoscut al meu care într-o zi, fără să ştie ceva despre aceasta în conştienţa sa, pleacă din locuinţa lui, de la familie, la gară, îşi cumpără un bilet şi călătoreşte până la o anumită staţie ca un somnambul. La staţia de schimbare a trenului îşi cumpără alt bilet, merge mai departe, călătoreşte mult timp. El şi-a început călătoria într-un oraş din sudul Germaniei. S-a putut constata, mai târziu, când s-a urmărit cazul, că fusese la Budapesta, în Polonia (Lemberg) etc. Este descoperit în cele din urmă – atunci conştienţa sa a început să funcţioneze din nou – într-un azil de oameni fără adăpost din Berlin, unde a ajuns în cele din urmă. Acest moment, în care ajunsese în azil, fusese precedat de câteva săptămâni care fuseseră şterse în conştienţa sa. El îşi mai amintea ultimul lucru pe care-l făcuse acasă; celelalte fuseseră şterse. A trebuit să se urmărească din afară întreaga călătorie.

Dumneavoastră vedeţi că în acest caz eul nu este prezent la ceea ce face omul. Dacă urmăriţi literatura potrivită, veţi găsi sute şi sute de cazuri de astfel de conştienţe-eu care se întrerup. Ce se petrece aici, de fapt? Dacă aţi studia lumea viselor unui asemenea om, care cade în această stare patologică, aţi ajunge la rezultate uimitoare. Mai întâi, aţi afla că el, cel puţin în anumite perioade ale vieţii sale, în care a avut cele mai însufleţite visuri posibile, caracterizate îndeosebi prin aceea că şi-a pus ceva în gând, în vis îi apar intenţii.

Dacă studiaţi visele unui om sănătos veţi găsi că tocmai această apariţie a intenţiilor în vis este ori foarte slabă, ori în general lipseşte. Omul visează toate minunăţiile posibile, dar intenţiile nu joacă de regulă nici un rol. Dacă ele joacă un rol în vis, atunci omul se trezeşte de regulă din asemenea visuri ironizându-se pe sine pentru aceste intenţii.

Dacă studiaţi însă, referitor la visele lor, oameni cu o conştienţă intermitentă, cu o conştienţă care se întrerupe pentru un interval de timp, veţi vedea că există oameni care nutresc în vis intenţii şi iau foarte în serios aceste intenţii la trezire, simţind chiar şi mustrări de conştiinţă dacă nu pot realiza intenţiile nutrite în vis. Uneori aceste intenţii sunt aşa de absurde, faţă de lumea fizică exterioară, încât ei nu le pot realiza; atunci aceasta îi chinuie, îi face teribil de agitaţi. Acesta este reversul conştienţei intermitente, a lua în serios visul, îndeosebi referitor la visul-intenţie – nu visul dorinţei –, visul de intenţie.

Iar cel ce are capacitatea de a observa oamenii vede uneori pe chipul omului dacă i s-ar putea întâmpla vreodată ceva de felul unei stingeri a conştienţei. Asemenea oameni au ceva ce arată că, referitor la anumite vieţuiri interioare şi exterioare, ei nu se trezesc niciodată complet; ne dăm seama treptat, dacă observărn un asemenea om, că el iese prea departe din corpul fizic şi din corpul eteric în fiecare noapte în starea sa de somn, se îndepărtează prea mult, astfel încât nu mai poate lua cu sine tot ceea ce vieţuieşte el afară. El intră prea adânc în spirit, pentru ca tot ceea ce vieţuieşte în lumea spirituală să aducă înapoi în corpul fizic şi în corpul eteric. Iar în final, deoarece prea des nu aduce înapoi complet aceasta, ea îl reţine afară. Ceea ce vieţuieşte e1 atunci prea adânc în spirit, aceasta reţine, în cele din urmă, mai ales eul în afara corpului fizic şi el ajunge în această stare în care eul nu se află înăuntrul corpului fizic.

Într-un asemenea caz radical, în care intervine o dereglare a conştienţei ca cea descrisă, este interesant de observat viaţa de vis a unui astfel de om. Este altfel decât viaţa de vis a contemporanilor obişnuiţi, să zicem, este mult mai interesantă. Numai că, fireşte, acest interesant are reversul său. Dar, în definitiv, aşa cum boala, privită din afară, este şi ea mai interesantă decât sănătatea – numai nu privită din interior pentru omul respectiv –, vreau să spun că nici pentru viaţa obişnuită, ci pentru cunoaşterea fiinţei umane lucrurile stau într-adevăr aşa, încât ceea ce se înfăţişează drept viaţă de vis a unui asemenea om patologic, aşa cum l-am descris, este mult mai interesant decât viaţa de vis, nu vreau să spun a unui filistin, însă a unui contemporan.

Da, vedeţi aici apărând deja un fel de relaţie a eului cu întreaga lume de vis. Aş dori să spun că dumneavoastră puteţi cuprinde această legătură a eului cu lumea visului. Şi iau fiinţă înaintea noastră următoarele întrebări: Care este situaţia, în cazul de faţă, cu imaginile de vis care se raportează la organele interne, în legătură cu imaginaţiunile care se raportează la organele interne?

Aşadar, în afară se vede că ceea ce este dat în imaginaţiuni drept imagini ale organizării interne indică spre ceea ce există în om înainte ca el să aibă corp pământesc, înainte ca el să existe aici pe Pământ; imaginile de vis apar dacă el se află aici. Imaginaţiunile arată deci spre înapoi; imaginile de vis arată către prezent. Dar chiar dacă este cazul să luăm în considerare o imagine de vis obişnuită, care indică un organ intern, acestuia i-ar corespunde o caricatură a organului intern, în timp ce imaginaţiunii îi corespunde organul intern complet dezvoltat, noi tot putem spune: Această caricatură are totuşi în sine posibilitatea de a deveni un organ; dacă luăm în considerare caricatura, ea s-ar putea dezvolta până la un organ perfect.

Aşadar, aici este începutul acelei consideraţii pe care vrem s-o prezentăm mâine, şi care provine din întrebările: Se poate raporta ceea ce oferă conştienţa unaginativă la viaţa trecută a omului? Este visul începutul imaginaţiunii viitorului? Poate deveni imaginea noastră din vis, pe care o avem astăzi, acea imaginaţiune la care vom putea privi în urmă, într-o viaţă pământească viitoare? Este conţinutul visului germenele coţinutului imaginaţiunii?

Această întrebare plină de semnificaţie se află înaintea noastră. Noi vedem aici strângându-se laolaltă ceea ce putem obţine, printr-o examinare a visurilor, cu întrebarea despre vieţile pământeşti repetate ale omului. Însă dumneavoastră vedeţi, de asemenea, că trebuie să privim într-adevăr mai adânc în viaţa omului decât o facem în mod obişnuit, cu comoditate, pentru a afla legătura cu ceea ce spune ştiinţa iniţiatică despre fiinţa omului.

Printr-o expunere ca cea de astăzi, eu aş dori mai ales să provoc o reprezentare despre felul cum observaţia omului este superficială în cadrul civilizaţiei actuale şi despre felul cum trebuie să intervină pretutindeni intimitatea observaţiei. Această intimitate a observaţiei conduce însă deja către ştiinţa spiritului.

CONFERINŢA a VIII-a

LEGĂTURILE LUMII DE VIS CU CUNOAŞTEREA IMAGINATIVĂ. NAŞTEREA DATORIEI FAŢĂ DE VIAŢĂ – TEMELIA KARMEI

Ieri am început să vă spun cum, printr-o observare mai intimă a vieţii de vis a omului, putem fi conduşi de ştiinţa iniţiatică. Misiunea mea va fi acum ca ceea ce am încercat să vă sugerez ieri din punctul de vedere al conştienţei obişnuite astăzi să aprofundez prin aceea că iau în considerare acelaşi lucru din punctul de vedere al cunoaşterii imaginative, deci, aşa cum arată lucrurile pe care noi le-am analizat ieri, dacă acela

care le priveşte a avut nevoie pentru aceasta să cuprindă cu privirea lumea în imaginaţiuni. Să facem mai întâi abstracţie de diferenţa dintre cele două feluri de vis, despre care s-a vorbit ieri, să considerăm deci visele ca atare. Noi ajungem la o considerare valabilă dacă descriem cum se află privirea imaginativă însăşi faţă de un vis pe care îl are cel înzestrat cu imaginaţiuni. Aşadar, să comparăm aceasta cu acea autocontemplare la care ajunge cel care meditează imaginativ, dacă el priveşte în urmă către entitatea sa umană proprie, dacă el contemplă imaginativ organele omeneşti, fie ale sale, fie ale altor oameni, sau, de asemenea, legătura organică, adică întregul om ca un organism. Amândouă, atât lumea de vis ca organism uman fizic cât şi ca organism uman eteric, arată înaintea conştienţei imaginative complet altfel decât înaintea conştienţei obişnuite. Cel ce meditează imaginativ poate visa, de asemenea, el şi visează uneori, tot aşa de haotic precum ceilalţi oameni. El poate judeca foarte bine lumea visului din vieţuirile proprii, întrucât, alături de viaţa imaginativă care este una luminoasă interior, ordonată interior, lumea visului chiar se scurge întru totul, ca în cazul conştienţei obişnuite, exact aşa cum este şi faţă de viaţa de veghe exterioară. Eu am subliniat adesea că cel care ajunge la o viziune spirituală autentică nu devine un visător sau un fantast ca cei care trăiesc numai în lumile superioare şi să nu vadă realitatea exterioară. Acela care visează neîncetat doar la lumile superioare sau visează despre lumile superioare şi nu priveşte realitatea exterioară nu este un iniţiat sau un sfânt, ci trebuie tratat, chiar dacă numai ca un caz sufletesc patologic, dar totuşi patologic. Cunoaşterea iniţiatică autentică nu îndepărtează de viaţa fizică obişnuită şi de diferitele ei legături, ci, dimpotrivă, produce un observator mai conştiincios, mai scrupulos decât este omul fără capacitatea clarvederii. Şi se poate chiar spune că, dacă cineva nu are nici un simţ pentru realităţile obişnuite, nici un interes pentru detaliile din viaţa altor oameni, dacă el pluteşte aşa „sublim“ – eu spun aceasta însă între ghilimele –, dacă el pluteşte aşa „sublim“ deasupra vieţii şi nu se interesează de detaliile acesteia, aceasta poate fi deja un indiciu că în cazul lui nimic nu are de-a face cu o clarvedere autentică. Astfel încât cel ce meditează imaginativ – eu vorbesc acum doar despre acesta, fireşte că el poate fi şi unul care meditează inspirativ, un om intuitiv, dar eu vreau mai întâi să vorbesc despre conştienţa imaginativă –, cel ce meditează imaginativ cunoaşte foarte bine viaţa de vis din experienţa de viaţă proprie. Însă există o diferenţă în înţelegerea visului. Cel ce meditează imaginativ simte visul ca pe ceva cu care el se leagă, cu care el se uneşte mult mai mult decât poate fi cazul prin intermediul conştientei obişnuite. El poate lua visul mai în serios. Şi, de fapt, abia conştienţa imaginativă îndreptăţeşte a lua visul în serios, întrucât ea împuterniceşte să se vadă oarecum dincolo de vis şi să se sesizeze în special evoluţia dramatică sau tensiunile şi dezlegările sale, catastrofele sale, crizele sale, şi să nu acorde o importanţă atât de mare conţinutului detaliat al visului. Conţinutul detaliat al visului începe să-l intereseze mai puţin pe om, chiar şi înainte de a atinge conştienţa imaginativă. Pe om îl interesează mult mai mult dacă visul conduce la o criză, conduce la o bucurie, dacă acesta conduce la ceva ce devine uşor sau devine greu etc.

Această desfăşurare, pot numai să repet, acest dramatism al visului începe să-l intereseze pe om în special exact ca ceea ce adesea nu interesează conştienţa obişnuită. Omul priveşte în culisele visului. Şi când priveşte astfel în culisele visului devine atent la faptul că în vis are înaintea sa ceva ce se raportează într-un mod foarte precis la fiinţa umană spirituală. Omul îşi spune: visul este efectiv fiinţa omului din punct de vedere spiritual, aşa cum germenele unei plante este însăşi această plantă. Noi învăţăm să vedem în conţinutul visului, în acest dramatism al visului, înainte de toate în mod embrionar, pe omul spiritual. Şi învăţăm să sesizăm în acest om embrionar ceea ce este de fapt străin vieţii actuale; este străin precum germenele plantei, pe care-l preluăm de la aceasta toamna într-un anumit an şi care devine endemic abia în dezvoltarea vegetală din anul următor, este străin dezvoltării vegetale din acest an. Şi tocmai o asemenea contemplare a visului dă pentru conştienţa imaginativă cele mai puternice impresii, pentru că în fiinţa care visează se resimte mereu mai mult cum omul poartă în sine ceva ce trece în următoarea viaţă pământească, ceva ce se desăvârşeşte între moarte şi o nouă naştere şi creşte în viaţa pământească următoare. Omul învaţă să perceapă în vis germenele următoarei vieţi pământeşti. Acest lucru este extraordinar de important şi este confirmat, dacă această vieţuire deosebită, care este o vieţuire de sentiment, se compară cu intuiţia pe care o putem avea despre omul fizic, aşa cum stă în faţa noastră cu diferitele sale organe. Acesta se transformă în faţa conştienţei imaginative în aşa fel, încât noi primim un sentiment asemănător celui pe care îl avem când planta pe care am învăţat s-o cunoaştem drept plantă verde, proaspătă, înfloritoare începe să se ofilească. Noi spunem, în faţa conştienţei imaginative, când observăm ca organe fizice acest plămân, acest ficat, acest stomac, îndeosebi acest creier al omului: aici există, cu privire la spiritual, ceva ce se ofileşte.

Dumneavoastră veţi spune că nu ar fi nimic plăcut în a sta, prin intermediul conştienţei imaginative, faţă în faţă cu omul fizic ca fiinţă ofilită. Niciodată cineva care învaţă să cunoască ştiinţa iniţiatică nu va susţine că aceasta ar exista doar pentru a oferi omului lucruri plăcute. Ea trebuie să spună adevărul, nu să ofere lucruri plăcute omului. Dar, pe de altă parte, trebuie să se atragă atenţia că, în timp ce noi învăţăm să cunoaştem omul fizic drept o fiinţă ofilită, vedem pe de altă parte în el omul spiritual. Nu puteţi vedea aprinzându-se omul spiritual, dacă nu învăţaţi să recunoaşteţi omul fizic într-un anumit fel, ca pe o fiinţă în curs de putrezire, de ofilire.

Înfăţişarea omului nu devine prin aceasta mai respingătoare, ci dimpotrivă, mai frumoasă şi, de asemenea, mai adevărată. Şi dacă putem observa astfel veştejirea spirituală a organelor umane, aceste organe fizice ne apar cu conţinutul lor eteric ca ceva ce a venit din trecutul vieţii pământeşti precedente şi se ofileşte în viaţa pământească actuală. Aşa ajungem efectiv la reprezentarea că în evoluţia omului care se ofileşte, ofilindu-se din fiinţa vieţii sale pământeşti precedente, se plăsmuieşte germenele pentru viaţa pământească viitoare. Cel mai mult se ofileşte capul uman. Iar contemplarea imaginativă a visului apare exact ca o emanaţie fluidă a capului omenesc.

În schimb, ofilindu-se cel mai puţin, foarte asemănător visului obişnuit, se află organismul metabolism-membre al omului în faţa contemplării imaginative, şi totodată este cel mai puţin veşted, este cel mai mult legat, potrivit formei sale, conţinutului său, cu viitorul omului, în timp ce organismul ritmic, care este ascuns în cavitatea toracică, este legătura dintre cele două. Acesta este ce ce menţine echilibrul.

Inima omenească devine un organ remarcabil tocmai în faţa unei contemplări spirituale. În faţa unei contemplări spirituale, inima fizică se ofileşte, dar ea continuă să existe aproape cu forma pe care o are ca inimă fizică (aproape, nu complet), în timp ce apare spiritual-imaginativ, fiind numai înfrumuseţată, înnobilată în forma sa. Din această cauză, se va putea găsi un anumit adevăr înăuntru dacă vrem să reproducem prin pictură priveliştea spirituală aproximativă a omului, în aşa fel încât un chip care pare relativ înţelept poate chiar şi puţin bătrân, s-ar afla combinat cu picioruşe şi mânuţe de copil, cu aripi, pentru a sugera îndepărtarea de Pământ; dar, totodată, amintind într-un mod oarecare de organul fizic, am sugera inima.

Dacă avem cotemplarea imaginativă a omului, atunci ceea ce încercăm să pictăm nu va fi simbolic, în sensul rău pe care-l deţine simbolismul în civilizaţia actuală, care este sec, ci acest simbolism va conţine astfel de elemente ale existenţei fizice care în acelaşi timp se ridică din existenţa fizică. Şi am putea spune (trebuie să ne exprimăm puţin paradoxal, dacă vorbim despre lumea spirituală, pentru că lumea spirituală arată în realitate complet altfel faţă de fizic, de aceea arată paradoxal), am dori să spunem că, dacă începem să contemplăm omul prin cunoaşterea imaginativă, avem sentimentul următor faţă de cap: Ah, cât de pătrunzător trebuie să gândeşti tu acum, pentru a te menţine vertical. Când medităm asupra capului omului cu conştienţa imaginativă, apărem încetul cu încetul ca fiind idioţi, pentru că gândurile cele mai agere cu care ne-am deprins în viaţă nu ne ajută să ne apropiem uşor de această formaţiune minunată a capului uman drept formaţiune fizică.

Acum aceasta se transformă în ceva spiritual, este mult mai minunată în ofilirea sa, când ea îşi arată forma atât de intens; căci, în realitate, circumvoluţiunile creierului conţin în sine ofilite taine profunde ale formării lumii. Privim profund în tainele formării lumii, când începem să înţelegem capul uman şi ne simţim neîncetat „bătuţi în cap“ când vrem să facem asta.

În schimb, când vrem să înţelegem cu conştienţa imaginativă membrele şi sistemul metabolic al omului, atunci spunem: Mintea ta pătrunzătoare nu te ajută în acest caz, tu trebuie de fapt să dormi şi să visezi despre om, întrucât cu referire la această organizare omul este înţeles cel mai bine dacă visăm despre el, dacă visăm în stare de veghe.

Deci, trebuie să intrăm într-o meditaţie foarte diferenţiată, dacă începem să contemplăm imaginativ organizarea fizică a omului. Trebuie să devenim inteligenţi,

teribil de inteligenţi, când ne contemplăm capul. Trebuie să devenim un visător, când ne contemplăm sistemul metabolic-membre. În cazul sistemului ritmic, trebuie să oscilăm încolo si încoace între starea de vis şi starea de veghe, dacă vrem să înţelegem această plăsmuire minunată a sistemului ritmic al omului în contemplarea imaginativă. Dar toate acestea se înfăţişează ca un rest al vieţii pământeşti anterioare. Astfel încât ceea ce vieiuieşte omul cu privire la sine în starea de veghe este rest al vieţii pământeşti anterioare. Aceasta doar intervine în viaţa pământească actuală, îi dă atât cât eu îi atribuiam ieri în ceea ce priveşte modul de a acţiona, de exemplu, când spuneam: Numai atât cât visează omul despre acţiunile sale, atât îndeplineşte el de fapt, efectiv; restul fac zeii prin el. Până aici intervine prezentul. Tot restul vine din viaţa pământească anterioară. Aceasta contemplăm la om, când îl avem înaintea noastră în organizarea sa fizică în curs de ofilire. Şi dacă privim spre ceea ce el ştie despre sine în timp ce visează, visează dormind, avem înaintea noastră ceea ce pregăteşte pentru următoarea viaţă pământească. Putem distinge foarte bine lucrurile unul de altul.

Astfel conştienţa imaginativă conduce nemijlocit din această contemplare a omului, a omului treaz şi a omului adormit, la perceperea acelei evoluţii care trece din viaţă pământească în viaţă pământească.

Un loc deosebit îl ocupă în om, atât treaz cât şi adormit, acel element sufletesc pe care îl numim amintire, ceea ce este menţinut în memorie. Contemplaţi-vă amintirile obişnuite. Dumneavoastră ştiţi: ceea ce vă amintiţi, aceasta o scoateţi din sine drept gânduri, drept reprezentări. Dumneavoastră plăsmuiţi reprezentările vieţuirilor trecute. Dumneavoastră ştiţi: în aceste amintiri, vieţuirile îşi pierd vioiciunea, capacitatea lor de impersionare, culoarea etc. Vieţuirile sunt palidate în amintiri. Dar, pe de altă parte, această amintire trebuie să ne apară totuşi ca foarte puternic legată de fiinţa omului, mai mult, ne apare ca însăşi fiinta omului. Numai că omul nu este în mod obişnuit suficient de onest în sufletul său, pentru a-şi recunoaşte necesitatea acestei tendinţe.

Dar eu vă întreb: Dacă priviţi înăuntru, în dumneavoastră, pentru a ajunge să vă daţi seama cu adevărat ce sunteţi de fapt, potrivit cu ceea ce numiţi eul care vă aparţine, reprezintă acesta altceva decât amintiri? Nu veţi simţi aproape nimic altceva în dumneavoastră decât amintirile din viaţă, dacă vreţi să mergeţi înapoi în eul propriu. Dumneavoastră găsiţi, desigur, aceste amintiri întreţesute de un fel de activitate, dar aceasta rămâne foarte fantomatică şi întunecată. Ceea ce apare plin de viaţă drept eu sunt pentru viaţa pământească tocmai amintirile.

Această lume a amintirilor, la care trebuie doar să reflectati pentru a o avea înainte în întregul ei caracter fantomatic, sufletesc, această lume a amintirilor ce devine ea înaintea conştienţei imaginative? Ea se lărgeşte imediat, ea devine un tablou imens înaintea conştienţei imaginative, prin care cuprindem cu privirea, în imagini, tot ceea ce am trăit în viaţa pământească actuală. S-ar putea spune: Dacă acesta este omul,

aceasta este amintirea în el; prin conştienţa imaginativă, această amintire este imediat extinsă până la naştere. Te simţi ca în afara spaţiului. Aici totul s-a întâmplat. Omul priveşte astfel în interiorul unui tablou, în timp ce cuprinde cu privirea întreaga viaţă pământească de până acum. Timpul devine spaţiu. Cuprinzi cu privirea viaţa pământească de până acurn într-un tablou, într-o panoramă, şi poţi spune: Amintirea se lărgeşte, se extinde. Ea se află într-un moment unic, când o avem în conştienţa obişnuită. În faţa conştienţei obişnuite lucrurile stau astfel: dacă omul, de exemplu, a ajuns la vârsta de patruzeci de ani şi îşi aminteşte ceva ce a vieţuit în urmă cu douăzeci de ani, dar nu-şi imaginează, ci îşi reprezintă în mod obişnuit, este ca şi când reprezentarea ar fi într-adevăr departe, foarte departe în spaţiu, dar ca şi când ar fi totuşi aici. Acum ştii, dacă îţi imaginezi că reprezentarea a rămas pe loc; ea a dispărut tot atât de puţin ca şi copacii îndepărtaţi ai unei alei. Ea este aici. Aşa priveşti înăuntrul acestui tablou. Şi recunoşti că această amintire pe care o porţi în tine în conştienţa obişnuită este o gravă iluzie. Este adevărat că ceea ce porţi în tine în conştienţa obişnuită drept amintire concepi drept realitate – ca şi când s-ar face o secţiune transversală într-un copac şi ceea ce se vede înăuntru, această secţiune transversală, ar fi considerată drept realitate a trunchiului de copac. Această unică secţiune transversală este de fapt un nimic. Este doar o imagine care se produce în acest caz, trunchiul de copac se află deasupra şi dedesubtul secţiunii transversale. Şi aşa este cu adevărat, dacă omul cuprinde amintirile imaginativ. El observă, în acest caz, întreaga nulitate a conţinutului amintirii luat în mod izolat; totul se extinde chiar până în apropierea momentului naşterii, şi, în anumite condiţii, chiar mai departe, înainte de naştere. Tot trecutul devine prezent. Prezentul este aici; se arată într-adevăr periferic, îndepărtat, dar este aici.

O dată înţeles acest lucru, dacă ai o astfel de vedere, intervine acea cunoaştere care este capabilă de o observare neîncetată, care spune că omul, când îşi părăseşte corpul fizic o dată cu moartea, într-un timp scurt după moarte, câteva zile, are această retrospectivă ca viaţă a sa de la sine înţeleasă. În timp ce omul trece prin poarta morţii, el are, timp de câteva zile, drept vieţuire a sa, priveliştea panoramei vieţii sale; priveşte viaţa sa în imagini largi, luminoase, strălucitoare, impresionante.

Acum este vorba însă de a merge mai departe cu cunoaşterea imaginativă. Când omul merge mai departe cu cunoaşterea imaginativă, viaţa se îmbogăţeşte într-un anumit fel; el înţelege viaţa, fireşte, într-un mod corespunzător, ceea ce altfel ar concepe într-un mod diferit. Să spunem, de exemplu, că omul înţelege atitudinea pe care o are faţă de alţi oameni, comportarea lui faţă de alţi oameni. Omul înţelege *intenţiile* pe care le-a avut prin această comportare, acţiunile săvârşite, modul şi felul cum s-a purtat cu ceilalţi. Asupra acestor lucruri el poate să reflecteze mai mult sau mai puţin în viaţa obişnuită, în cazuri luate izolat, după cum este mai mult sau mai puţin lipsit de gânduri, dar acum aceasta este situaţia. Omul are o reprezentare a propriei sale comportări. Dar ceea ce înţelege el în acest caz este, cu toate acestea, doar un aspect al problemei. Să

presupunem că un om a făcut o faptă bună sau o faptă rea unui alt om. Omul va vedea efectul faptei bune, satisfacţia celuilalt om, starea de mulţumire; poate că acela va fi chiar stimulat într-o privinţă sau alta. Se vor putea vedea deci acele consecinţe ale unui asemenea mod de acţiune care poate interveni în lumea fizică.

Dacă omul a făcut o faptă rea, el poate vedea cum a dăunat celuilalt, cum celălalt a devenit nemulţumit, cum el poate a produs chiar şi durere fizică etc. Toate acestea, dacă omul nu le evită dinainte, dacă nu-i este neplăcut să observe consecintele faptelor sale pentru celălalt om, toate acestea le va putea observa în interiorul vieţii fizice. Dar acesta este numai un aspect al problemei. Fiecare faptă pe care noi o săvârşim faţă de altcineva are şi un alt aspect. Să presupunem că dumneavoastră aţi făcut o faptă bună pentru un om. Această faptă bună are în lumile spirituale o existenţă, o anumită importanţă. Ea încălzeşte oarecum în lumile spirituale. Ea este ca punctul de plecare al unor radiaţii termice spirituale. Căldura sufletească radiază în lumea spirituală dintr-o faptă bună pe care o faci altui om. Răceală sufletească decurge dintr-o faptă rea pe care o faci altuia. Este ca şi cum omul ar aduna căldură sufletească şi răceală sufletească în lumea spirituală conform modului în care se comportă el faţă de alţi oameni. Alte fapte ale omului, în schimb, sunt ca razele luminoase, clare, care ar acţiona într-o direcţie sau alta în lumea spirituală; altele acţionează producând întunecare în lumea spirituală; pe scurt, s-ar putea spune că omul vieţuieşte, de fapt, numai jumătate din ceea ce înfăptuieşte în viaţa de pe Pământ.

Dacă ne apropiem de conştienţa imaginativă, în faţa acestei conştienţe dispare, de fapt, ceea ce oricum cealaltă conştienţă ştie deja. Dacă un om este favorizat sau păgubit, este problema conştienţei obişnuite să stabilească; dar ceea ce o faptă, fie bună, fie rea, fie înţeleaptă, fie necugetată, determină în lumea spirituală – drept căldură sufletească, drept răceală sufetească, drept lumină sufletească, drept întunecare sufletească etc.; este o mare diversitate în acest caz – se înalţă în faţa conştienţei imaginative, începe să existe aici. Iar omul îşi spune: Totuşi, deşi nu ai ştiut aceasta când lăsai să acţioneze conştienţa ta obişnuită în faptele tale, nu înseamnă că aceasta nu a existat. Omul îşi spune: Să nu-ţi treacă prin minte că ceea ce nu ai ştiut în modul tău de a acţiona, şi anume că există surse de radiaţii sufleteşti de tip luminos şi de tip caloric, faptul că tu nu ai văzut acestea, nu ai vieţuit acestea, nu există. Să nu-ţi treacă prin minte aşa ceva. Tu ai trecut prin aceasta, dar, în subconştientul tău. Tu ai trecut prin toate acestea. Aşa cum ochii tăi văd, ochii tăi sufleteşti, ai conştienţei superioare, văd acum că dacă printr-o faptă bună pe care ai făcut-o altuia tu l-ai favorizat, dacă printr-o faptă rea l-ai păgubit, aşa a vieţuit subconştientul tău, mergând complet paralel cu ceea ce a însemnat fapta în lumea spirituală.

Iar în momentul în care omul se află atât de departe cu conştienţa imaginativă, încât această conştientă s-a dezvoltat suficient, el nu priveşte numai ca la o panoramă a vieţuirilor sale, ci este constrâns să devină atent la faptul că el nu este un om complet

dacă nu trece prin ceea ce a lăsat neparcurs, în acest caz, acest alt aspect al faptelor sale, acest alt aspect al veţii sale pământeşti. Omul începe, faţă de această panoramă a veţii, care se întinde până în momentul naşterii sau dincolo de momentul naşterii, să se considere complet infirm, ca şi când ar fi pierdut ceva. El îşi spune neîncetat: Aceasta ar trebui s-o vieţuieşti tu; tu eşti de fapt ca şi când ochiul tău ar fi scos, piciorul tău ar fi pierdut. Tu nu ai avut în realitate jumătatea vieţuirilor tale. Aceasta trebuie să intervină în decursul conştienţei imaginative, omul trebuie să se considere schilodit cu referire la vieţuirile sale, încât să simtă că viaţa obişnuită îi ascunde ceva.

În epoca actuală materialistă, acest aspect este deosebit de pregnant, întrucât nu se crede în general că faptele umane au mai multă valoare şi importanţă decât au ele pentru viaţa nemijlocită care se petrece în exterior, în lumea fizică. Faptul că în lumea spirituală se petrece încă ceva deosebit este o afirmaţie care este considerată a fi mai mult sau mai puţin o prostie; însă acest lucru este real. Iar în faţa conştienţei imaginative apare acest sentiment al infirmităţii. Omul îşi spune: Tu trebuie să-ţi oferi efectiv posibilitatea de a vieţui tot ce nu ai vieţuit. Dar aceasta nu merge aproape deloc, ea se desfăşoară aproape numai în detalii, într-o măsură foarte însenmată.

Aceasta este seriozitatea care va apăsa asupra celui care, pătrunzând mai adânc în viaţă, vede că el, în fond, nu poate realiza multe în timpul vieţii pământeşti, că el, oarecum, trebuie să emită un titlu de creanţă asupra viitorului, că el trebuie să spună: Viaţa dă sarcini pentru vieţuire care nu se pot îndeplini în această existenţă pământească. Omul trebuie să rămână dator cu aceste misiuni Universului, şi să spună: Eu voi putea trece prin aceasta numai după ce am trecut prin moarte. Este o îmbogăţire a vieţii, chiar dacă adesea destul de tragică, pe care o dă înţelepciunea iniţiatică, aceea că omul percepe naşterea inevitabilă a datoriei faţă de viaţă şi recunoaşte necesitatea de a emite un titlu de creanţă faţă de zei şi de a spune: Eu pot vieţui aceasta numai dacă am murit. Numai atunci pot intra într-o vieţuire ca aceea pe care o am ca datorie faţă de Univers.

Această conştienţă că viaţa interioară trebuie să treacă parţial printr-un fel de transformare în viitor, după moarte, această conştienţă interioară adânceşte foarte mult viaţa umană. Ştiinţa spiritului nu există numai pentru ca omul să înveţe teoretic diferite lucruri, iar cel ce studiază ştiinţa spiritului aşa cum se studiază alte lucruri, acela ar face un lucru mai de folos dacă ar studia o carte de bucate. În acest caz, el este cel puţin împins la a nu considera lucrurile doar teoretic. Căci viaţa, în principal viaţa stomacului şi ce urmează după aceasta, are grijă ca omul să ia mai în serios o carte de bucate decât o simplă teorie. Este necesar ca ştiinţa spiritului, când se apropie de om, să aprofundeze viaţa confonn simţirii, conform inimii.

Există o aprofundare extraordinară a vieţii, când omul devine atent la naşterea datoriei faţă de zei şi îşi spune: Jumătate din viaţa de pe Pământ nu se poate parcurge, pentru că ea se ascunde sub suprafaţa existenţei. Dacă omul învaţă să cunoască prin iniţiere ce

este ascuns aici de obicei pentru conştienţa obişnuită, el poate deja să privească puţin înăuntrul datoriei contractate. Şi s-ar putea spune: Cu conştienţa obişnuită, omul vede că devine dator, dar nu poate citi titlul de creanţă pe care el însuşi ar trebui să-l emită. Cu conştienţa iniţiatică, omul poate citi într-adevăr obligaţia, dar nu o poate plăti în viaţa obişnuită. Trebuie aşteptat până soseşte moartea. Iar dacă omul a obţinut această conştienţă, dacă a aprofundat această conştiinţă umană astfel încât conştienţa despre contractarea datoriei este vie în el, înseamnă că a devenit matur pentru a urmări mai departe viaţa umană conform acelui tablou retrospectiv despre care v-am vorbit, în care el merge înapoi până la momentul naşterii. Şi atunci omul vede cum după câteva zile el trebuie să vieţuiască ceea ce a lăsat nevieţuit.

Pentru fiecare faptă particulară pe care cineva a făcut-o faţă de oameni sau faţă de lume trebuie să vieţuiască acum ceea ce a lăsat nevieţuit. Ultimele fapte pe care el le-a făcut înaintea morţii sale sunt cele care apar primele; apoi se merge în urmă, în viaţă. Mai întâi, omul devine atent la semnificaţia cosmică a faptelor rele sau a faptelor bune pe care le-a făcut în trecut. Ce a vieţuit el pe *Pământ* cu privire la ele se omite. Ce înseamnă ele pentru *lume*, aceasta se trăieşte acum.

Şi se merge mai mult înapoi. Iar omul îşi vieţuieşte viaţa încă o dată, parcurgând-o în acest sens. El ştie că în timp ce îşi vieţuieşte încă o dată viaţa şi semnificaţia cosmică a acestei vieţi el este încă legat de Pământ, întrucât este doar celălalt aspect al faptelor pământeşti, cel pe care îl vieţuieşte în acest caz.

Vedeţi dumneavoastră, omul simte acum că viaţa sa viitoare ar fi purtată în pântecele Universului. Este un fel de viaţă embrionară pentru perioada dintre moarte şi o nouă naştere ceea ce vieţuieşte omul aici, numai că nu este purtat embrionar de o mamă, ci de lume, de acea lume pe care el nu a vieţuit-o aici, în existenţa fizică. El trăieşte încă o dată viaţa sa fizică în sens invers, dar în semnificaţia cosmică. Aici el vieţuieşte cu o conştienţă puternic scindată. Când trăim în lumea fizică şi privim fiinţele care se află în jurul nostru ne simţim, ca om, faţă de celelalte fiinţe ca un adevărat rege. Chiar dacă numim leul regele animalelor, ca oameni ne simţim superiori şi faţă de el. Omul simte fiinţele celorlalte regnuri ca fiind inferioare lui. El le poate judeca pe celelalte. El nu le atribuie celorlalte puterea de a-1 judeca. El se află deasupra tuturor fiinţelor celorlalte regnuri ale naturii. Omul are un alt sentiment, când, după moarte, trece prin vieţuirea pe care am descris-o. Atunci el nu se raportează la regnurile naturii, cărora le este superior, ci la regnurile lumii spirituale, faţă de care el este inferior. El se simte acum cel mai mic, celelalte aflându-se deasupra lui.

Şi în timp ce trece astfel prin ceea ce nu a vieţuit înainte, simte pretutindeni fiinţele care acum sunt superioare lui, faţă de care el este inferior. Aceste fiinţe aduc simpatiile şi antipatiile lor faţă de ceea ce el parcurge în urma vieţii sale pământeşti. Aici omul se află nemijlocit, pretutindeni, în această viaţă pământească de după moarte, ca într-o

ploaie, într-o ploaie spirituală. Omul trece încă o dată prin faptele sale, şi anume prin aspectele lor spirituale, dar în timp ce omul trece prin aceste fapte, picură peste el simpatiile şi antipatiile fiinţelor superioare care se află deasupra lui. Aici, omul este acoperit şi udat de simpatii şi antipatii. Omul este copleşit în entitatea sa spirituală de sentimentul că cel spre care radiază entităţilor sublime ale înaltelor ierarhii este primit în Univers şi are o influenţă bună în Univers. Cel pe care cad antipatiile fiinţelor superioare, acela este respins. Omul simte prin aceasta că ar exista o influenţă rea în Univers, dacă el nu ar opri-o în sine.

O faptă rea săvârşită faţă de un om este udată de sus de antipatiile fiinţelor superioare. Iar omul simte că această legătură cu antipatiile fiinţelor superioare ar însemna ceva extraordinar de rău pentru Univers, dacă el nu ar înţelege în propria-i fiinţă ce înseamnă o faptă rea pentru întregul Univers, dacă ar lăsa-o să iasă din sine. Şi din acest motiv omul acumulează ceea ce atrage antipatiile fiinţelor sublime.

Prin aceasta, omul aşază temelia pentru karma, pentru ceea ce apoi acţionează în viaţa pământească următoare; cu aceasta el găseşte, prin alte fapte, compensarea, echilibrarea.

Se poate descrie cu mai multe amănunte această trecere a fiinţei umane prin ţara sufletelor după moarte privită din afară, aşa cum am făcut în cartea mea ***Teosofia***. Acolo se descrie mai mult, conform succesiunilor de idei cu care omul a fost obişnuit în epoca noastră. Acum, când prezint încă o dată, în mod recapitulativ, în cadrul Societăţii antroposofice generale, ce este sistematic în antroposofie, aş dori să descriu mai în amănunt lucrurile, astfel încât dumneavoastră să puteţi resimţi cum vieţuieşte omul aceasta, cu fiinţa sa umană, cu individualitatea sa umană, după moarte.

Când pătrundem cu privirea în acest fel ne putem uita încă o dată înapoi la lumea de vis şi atunci această lume de vis ne apare într-o nouă lumină. Dacă vedem cum vieţuieşte un om după moarte aspectele spirituale ale faptelor sale pământeşti, ale existenţei sale pământeşti şi ale gândurilor sale pământeşti, putem privi iar la omul care visează la tot ce a vieiuit în timpul somnului, şi putem spune: În timpul somnului, omul a vieţuit deja aceasta, dar în mod complet inconştient. Şi apare acea diferenţă dintre vieţuirea din timpul somnului şi vieţuirea pe care omul o are după moarte.

Priviţi la viaţa pământească umană. Stările de veghe sunt aici mereu întrerupte de somn. Să presupunem că cineva care nu este o persoană somnoroasă îşi petrece cam o treime din viaţa sa dormind. În timp ce el trece prin această treime a vieţii sale nu ştie chiar nimic despre aceasta, despre acest aspect spiritual al faptelor sale. Visul produce numai un mic vârtej. Omul remarcă unele din aceste aspecte spirituale din vis, dar sus nu este decât un mic vârtej. Însă somnul profund lasă să fie vieţuit în mod inconştient tot ce este aspect spiritual al vieţii diurne.

Se poate spune deja: În viaţa diurnă conştientă noi vieţuim ceea ce gândesc şi simt oamenii, aşa cum au fost favorizaţi sau nu au fost favorizaţi de noi înşine. În somn, noi vieţuim inconştient ceea ce zeii gândesc despre faptele noastre şi despre gândurile noastre din timpul stării de veghe. Dar despre aceasta noi nu ştim chiar nimic. Din această cauză, cel care priveşte în misterele existenţei apare schilodit, aşa cum v-am descris eu, apare împovărat cu o datorie. Aceasta a rămas complet în subconştient. După moarte, ea se parcurge în mod cu adevărat conştient. Şi tocmai de aceea acea parte a vieţii care a fost petrecută dormind este parcursă încă o dată; aceasta reprezintă aproximativ o treime din timpul vieţii pământeşti. Dacă deci cineva a trecut prin moarte, el trăieşte iar retrospectiv; numai ceea ce el a trăit inconştient noapte de noapte acum este parcurs conştient. Se poate spune deja, deşi pare că omul ar vrea să râdă de aceste lucruri extraordinar de serioase: Dacă cineva îşi petrece timpul dormind cea mai mare parte a vieţii sale, această postvieţuire de după moarte durează mai mult; dacă el doarme puţin, postvieţuirea durează mai puţin, în medie chiar o treime, pentru că îşi petrece o treime din viaţă dormind. Dacă, aşadar, cineva ajunge la vârsta de şaizeci de ani în lumea fizică, atunci această vieţuire de după moarte durează douăzeci de ani. Şi în timpul acesta omul parcurge, pentru lumea spirituală, un fel de stare embrionară.

Abia după ce a trecut prin aceasta el a scăpat de Pământ. Atunci Pământul nu-l mai învăluie pe om. Abia atunci el este născut cu adevărat pentru lumea spirituală pe care o parcurge între moarte şi o nouă naştere. El simte aceasta după moarte, ca naşterea pentru lumea spirituală, când iese strecurându-se din găoacea existenţei pământeşti pe care a purtat-o până atunci cu sine, desigur în mod spiritual.

CONFERINŢA a IX-a

CAPACITATEA OMULUI DE A-ŞI AMINTI

Dumneavoastră aţi văzut ieri, şi probabil şi din conferinţele precedente, ce privelişti semnificative se oferă asupra întregii existenţe umane şi a legăturii sale cu lumea, dacă se focalizează capacitatea de a-şi aminti a omului. Să privim acum capacitatea de a-şi aminti a omului, aşa cum ne poate apărea aceasta în diversele perioade din viaţa umană; mai întâi aşezăm capacitatea de a-şi aminti în faţa conştienţei obişnuite pe care o are omul între naştere şi moarte.

Omul transformă cele prin care trece el în viaţa sa, cele prin care trece el cu toată gândirea, simţirea, voinţa sa, de asemenea cu desfăşurarea forţelor sale fizice, le transformă în amintiri, şi revine din când în când, în viaţa sa sufletească, asupra imginilor-amintire ale situaţiilor prin care a trecut. Dacă însă comparaţi, în aspectul lor fantomatic, aceste imagini-amintire ivite brusc sau dorite în simpla lor existenţă-gând şi existenţă-reprezentare, cu vigoarea vieţuirilor la care ele se raportează, veţi spune: Amintirile sunt doar imagini. Dar ele sunt imagini a ceea ce noi reţinem în eul nostru din vieţuirile avute în lumea exterioară. Noi ne purtăm amintirile drept comoara prelucrată din vieţuirile noastre. Iar dacă, în cazuri morbide – eu am vorbit şi despre acestea –, ne pierdem aceste amintiri, aceasta înseamnă o formare defectuoasă a însuşi eului nostru. Noi simţim că fiinţa noastră cea mai interioară, eul nostru, s-a deteriorat, dacă în cazuri patologice eul trebuie să elimine câte ceva din comoara de amntiri care face din viaţa noastră un întreg. S-ar putea indica, de asemenea, stările îngrozitoare care intervin uneori în cazul congestiei cerebrale, când anumite părţi ale vieţii, ale vieţii scurse, sunt şterse din amintire.

Iar dacă privim în urmă, la existenţa scursă de la ultima noastră naştere, trebuie să simţim şi să percepem coerenţa amintirilor, pentru a ne putea contempla în mod corect drept om sufletesc.

Acestea sunt câteva trăsături care arată ce înseamnă capacitatea de a-şi aminti din timpul vieţii pământeşti fizice. Această capacitate este însă mult mai mult. Ce ar fi pentru noi lumea exterioară, cu impresiile ei care se împrospătează mereu, cu tot ceea ce ea oferă, ce ar fi ea pentru noi, dacă nu am fi în stare să legăm de amintiri ceea ce privim, ca noi impresii! Şi nu în cele din urmă, se poate spune: Da, orice învăţare constă, în final, în aceea că noul care se apropie de om se leagă de ceea ce el poartă deja în amintirile sale. O mare parte a metodicii şcolare se bazează pe faptul că noi găsim, în cel mai raţional mod, cum noul pe care îl avem de prezentat copiilor îl putem lega de ceea ce putem scoate din comoara amintirilor lor.

Pe scurt, pretutindeni unde esenţialul constă în a aduce lumea exterioară aproape de sufletesc, de a mobiliza sufletescul însuşi, pentru a resimţi şi a trăi interior existenţa proprie, se apelează în cele din urmă la amintire. Astfel încât trebuie să spunem că amintirea reprezintă cea mai importantă, de departe cea mai cuprinzătoare, parte a vieţii interioare a omului, în timpul existenţei sale pământeşti.

Acum însă să contemplăm această amintire şi dintr-un alt punct de vedere. Se ştie că această amintire, suma amintirilor pe care o purtăm în noi, este doar o parte a ceea ce primim în noi. În decursul vieţii uităm câte ceva, dar există momente în viaţă, uneori chiar momente bolnăvicioase ale vieţii, în care lucruri de mult uitate revin la suprafaţă. Iar acestea sunt în special momentele în care omul se apropie de moarte, când ies la suprafaţă tot felul de lucruri care erau foarte departe de amintirea sa conştientă. Oamenii bătrâni, muribunzi, îşi amintesc brusc de lucruri care erau dispărute demult din amintirea lor conştientă, şi dacă se studiază efectiv, în mod intim, visul care se referă de asemenea la amintire, se află negreşit că în vis apar lucruri pe care le-a vieţuit omul, în mod sigur, pe lângă care însă el a trecut neatent, pe care nu le-a luat în considerare, şi totuşi ele există în viaţa sufletească şi se ivesc tocmai atunci când nu acţionează obstacolele organismului fizic şi ale celui eteric, când corpul astral şi eul sunt singure în somn. Aceste lucruri intră în mod obişnuit în atenţie. Iar omul nu-şi dă seama că tocmai amintirea conştientă este doar o parte a ceea ce primim în noi, şi că noi, de fapt, primim multe în viaţă în aceeaşi formă, în subconştient, şi apoi le prelucrăm interior.

Aşadar, cât timp trăim în existenţa pământească considerăm că ceea ce se poate ivi din adâncul sufletului în forma gândurilor-amintire este partea esenţială a amintirii. Gândurile rezultă în marginea celor vieţuite, ele pleacă iarăşi; noi le căutăm. Considerăm aceasta ca fiind esenţa amintirii.

Dar când trecem prin poarta morţii existenţei pământeşti îi urmează zile în care apar ca într-o perspectivă largă imaginile vieţii pământeşti scurse. Ele se află aici în acelaşi timp. Ceea ce s-a petrecut cu mulţi ani în urmă se află aici în acelaşi timp cu ceea ce s-a petrecut în urmă cu câteva zile. Aşa cum spaţialul înseamnă existenţa lucrurilor unul lângă altul şi are doar perspectivă spaţială, tot aşa se prezintă acum temporalul vieţuirilor noastre una lângă alta şi are perspectivă temporală interioară; dar ele se află în acelaşi timp aici. În timpul scurt în care se află aici ele devin tot mai fantomatice, tot mai slabe. În timp ce privim în noi, în viaţa pământească fizică, simţim: Aici avem imaginile vieţuirii ca imagini-amintire înfăşurate în noi..., aceste imagini devin acum mai mari, mai întinse. Noi simţim cum imaginile amintirilor noastre sunt preluate de Cosmos. Ceea ce după moarte reprezintă o delimitare oarecum îngustă în acest tablou-amintire devine tot mai mare, dar cu aceasta tot mai fantomatic, până când îl aflăm extins ca un Univers, dar ajuns fără putere, astfel încât abia mai putem bănui ceea ce până atunci am văzut clar. Noi doar îl bănuim. Apoi el se pierde în depărtări. El nu mai este aici.

Aceasta este a doua formă pe care o îmbracă amintirea, oarecum a doua metamorfoză care are loc imediat în zilele de după moarte. Aceasta este acea perioadă despre care putem spune că amintirile noastre pleacă zburând în Univers. Tot ceea ce am legat atât de strâns cu existenţa noastră dintre naştere şi moarte, ca şi cu amintirea, acesta se

îndepărtează, devine mai mare, devine tot mai fantomatic, se pierde în final în depărtările Universului.

Este ca şi când am vedea dispărând în depărtările Universului acel eu pe care l-am desemnat drept eul nostru din timpul vieţii pământeşti. Iar finalul celor câteva zile în care noi vieţuim acestea este acela că trebuie să spunem, faţă de amintirile care pleacă de la noi: Noi înşine suntem risipiţi, dilataţi în Univers, atât de departe dilataţi în Univers, încât vieţuim momentul în care de fapt ne-am aflat în fiinţa în care ne-am simţit între naştere şi moarte ca luaţi de depărtările Universului.

După ce am trecut prin această ameţeală suprasenzorială, prin acest leşin suprasenzorial care ne-a luat conştienţa interioară a existenţei pământeşti în totalul reprezentărilor-amintire, ne regăsim în a treia perioadă a amintirii. Iar această a treia perioadă a amintirii ne învaţă: Da, ceea ce noi am desemnat drept sinea noastră cu ajutorul amintirilor, în timpul existenţei pământeşti, s-a risipit în depărtările Universului, şi-a dovedit deşertăciunea în faţa noastră şi pentru noi. Iar dacă am fi doar ceea ce ar putea fi păstrat în amintirile noastre dintre naştere şi moarte, am fi un nimic după câteva zile de la moartea noastră.

Aici ne afundăm în cu totul altceva. Aici conştientizăm că nu ne putem păstra amintirile. Ceea ce există în noi ca amintiri nu putem păstra. Cosmosul ni le ia după moarte.

Dar dincolo de toate amintirile pe care le-am păstrat în timpul vieţii pământeşti se află ceva obiectiv. Contrapartea spirituală despre care v-am vorbit ieri este înscrisă în Cosmos. Iar noi ne adâncim acum în această contraparte spirituală a amintirilor noastre. În timp ce am parcurs vieţuirile de la naşterea noastră până la moarte am vieţuit cu acest om, cu acea plantă, cu acel izvor, cu toate cele de care ne-am apropiat în timpul vieţii. Nimic din ce am vieţuit noi nu rămâne neînscris în contrapartea spirituală din realitatea spirituală în care ne aflăm de asemenea mereu, în afara realităţii fizice. Fiecare strângere de mână pe care am avut-o cu un om oarecare are contrapartea sa spirituală. Aceasta este înscrisă în lumea spirituală. Aceasta este aici. Doar în timp ce privim asupra vieţii noastre, în primele zile de după moarte, avem în faţă imaginile acestei vieţi. Ele acoperă oarecum ceea ce este înscris în Cosmosul însuşi prin faptele noaste, prin gândurile noastre, prin sentimentele noastre.

În momentul în care intrăm prin poarta morţii suntem în această cealaltă viaţă, suntem plini de ceea ce ni se înfăţişează în acel tablou de viaţă care conţine imagini ce ajung în perspectivă până în timpul naşterii şi chiar dincolo de acesta. Dar ce se plasează aici drept imagini dispare în afară, în depărtările Universului. Apoi devin vizibile contraimaginile spirituale ale tuturor faptelor prin care am trecut până în momentul naşterii. Tot ceea ce am parcurs devine vizibil drept contraimagini spirituale, dar astfel

încât noi avem acum nemijlocit impulsul de a reface efectiv drumul, de a trece încă o dată prin toate aceste vieţuiri. Omul ştie, în mod normal, când merge de la Dornach la Basel, că poate merge, de asemenea, de la Basel la Dornach, pentru că el are aici, în lumea fizică, o reprezentare spaţială corespunzătoare. Omul nu ştie însă în conştienţa obişnuită că, dacă el merge de la naştere spre moarte, poate merge, de asemenea, de la moarte spre naştere. Exact în acelaşi fel în care, dacă se merge în lumea fizică de la Dornach spre Basel se poate merge înapoi de la Basel spre Dornach, tot aşa cum se merge în timpul vieţii pământeşti fizice de la naştere până la moarte, acum se poate merge de la moarte până la naştere.

Şi aceasta face omul în lumea spirituală, în timp ce parcurge contraimaginile spirituale ale tuturor vieţuirilor prin care a trecut în timpul vieţii pământeşti. Omul a avut o vieţuire în legătură cu ceva dintr-un regn al naturii exterioare omului, să spunem că a avut o vieţuire cu un copac. El a contemplat acest copac, sau, ca tăietor de copaci, l-a doborât. Aceasta are o contraimagine spirituală. Înainte de toate, există o semnificaţie pentru întregul Univers, pentru lumea spirituală, dacă omul doar a contemplat un copac, dacă el a tăiat un copac, dacă a făcut altceva cu acel copac; ceea ce poate vieţui omul în legătură cu copacul fizic s-a întâmplat în viaţa pământească fizică; ceea ce are această vieţuire drept contraimagine spirituală vieţuieşte omul acum, mergând înapoi de la moarte până la naştere.

Dacă am avut o vieţuire cu un alt om, să spunem că i-am provocat o durere, există deja o contraimagine spirituală în lumea fizică, numai că nu este vieţuirea noastră, este durerea pe care o vieţuieşte celălalt. Pentru noi motivul acestei dureri poate că ne-a dat chiar un sentiment plăcut, prin faptul că i-am provocat un rău. Răzbunare sau altceva, aceasta ne-a satisfăcut. În timp ce noi parcurgem acum drumul vieţii înapoi nu trăim vieţuirea noastră, ci vieţuirea lui, ceea ce a vieţuit el prin fapta noastră. Aceasta aparţine de asemenea contraimaginii spirituale şi este înscrisă în lumea spirituală. Pe scurt, omul vieţuieşte în mod spiritual încă o dată vieţuirile sale, parcurgând drumul înapoi de la moarte la naştere.

Această vieţuire este legată – aşa cum am spus ieri – de faptul că noi simţim că la ea participă fiinţe supranaturale. În timp ce noi răzbatem prin aceste contraimagini spirituale ale vieţuirilor noastre, lucrurile se prezintă ca şi când de sus în jos picură neîncetat simpatiile şi antipatiile fiinţelor spirituale, care au simpatii şi antipatii tocmai faţă de faptele noastre, faţă de gândurile noastre în cursul parcurgerii vieţii în sens invers. Iar noi simţim, în această viaţă parcursă invers, pentru fiecare detaliu pe care l-am înfăptuit în afară, fie în gânduri, fie în sentimente, fie în impulsuri de voinţă, fie în fapte, noi simţim pentru fiecare detaliu cât este de valoros acesta în principal pentru existenţa orientată din spiritual. Noi vieţuim în durere amară nocivitatea fiecărei fapte pe care am săvârşit-o. Vieţuim în sete arzătoare pasiunile pe care le-am avut în sufletul nostru. Noi vieţuim în sete arzătoare aceste pasiuni până când am vieţuit suficient

tocmai lipsa de valoare a faptului de a avea pasiuni pentru lumea spirituală şi am depăşit această stare de a avea pasiuni, aşa cum depinde ea de personalitatea fizică a Pământului.

În timp ce este contemplată aceasta, se poate evidenţia foarte puternic care este de fapt limita dintre sufletesc şi fizic. Omul va considera cu uşurinţă că foamea sau setea sunt ceva fizic. Desigur, fiindcă setea sau foamea determină anumite transformări fizice în organism. Dar vă rog, dragii mei prieteni, imaginaţi-vă numai o dată că aceleaşi transformări fizice care există într-un organism fizic uman, când îi este sete, ar fi într-un corp oarecare, ce nu este însufleţit. Aceleaşi transformări pot exista, în acest caz, dar corpului neînsufleţit nu-i va fi sete. Dumneavoastră puteţi cerceta, în calitate de chimist, ce transformări se produc în dumneavoastră când vă este sete. Dacă au loc aceleaşi transformări, oarecum cu aceleaşi substanţe şi cu aceleaşi legături de forţe, într-un corp care nu este însufleţit cum este omul, lui nu-i este sete. Setea nu este ceva care prin transformările corpului fizic trăieşte în corpul fizic, setea este ceva ce trăieşte în sufletesc, în astral. Tot aşa şi foamea. Iar dacă cineva are în sufletul său o mare plăcere pentru ceva şi aceasta îi este satisfăcută în viaţa fizică prin angrenaje fizice, atunci este ca şi când lui îi este sete aici, în viaţa fizică. Sufletescul simte setea, o sete arzătoare după acele lucruri pe care omul s-a obişnuit să le satisfacă prin angrenaje fizice. Căci omul nu poate realiza angrenaje fizice dacă şi-a părăsit corpul fizic. O mare parte a vieţii de după moarte, în tipul acestui mers în sens invers, decurge în sensul că omul trebuie să se obişnuiască în primul rând să trăiască în spiritual-sufletescul său, nu în corpul său fizic. Lui îi este neîncetat sete arzătoare pentru ceea ce se poate satisface numai prin corpul fizic. Exact aşa cum copilul trebuie să se obişnuiască să-şi întrebuinţeze organele sale, cum trebuie să înveţe să vorbească, tot aşa trebuie să se obişnuiască acest om în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere fără corpul său fizic drept temelia vieţuirilor sale sufleteşti. Omul trebuie să se dezvolte în lumea spirituală.

Există descrieri ale acestei vieţuiri – aşa cum eu am spus ieri, în a treia parte a timpului cât a durat viaţa fizică –, există descrieri care înfăţişează această vieţuire de-a dreptul ca pe un infern. Şi când citiţi descrieri despre această viaţă, aşa cum sunt date, de exemplu, în literatura Societăţii teosofice, care acolo, conform datinii orientale, este numită Kamaloka, dacă citiţi asemenea descrieri, atunci vi se va face în mod sigur pielea ca de găină. În realitate, nu aşa se prezintă lucrurile. Dacă le vom compara în mod nemijlocit cu viaţa pământească, ele pot să apară aşa, deoarece sunt ceva complet neobişnuit, pentru că omul trebuie să se găsească tocmai în contraimaginile spirituale şi în contravalorile a ceea ce el a parcurs pe Pământ, astfel încât faţă de tot ceea ce a parcurs omul pe Pământ drept viaţă de plăceri, acolo este sărăcie, este sărăcie amară, şi de fapt este satisfăcător doar ceea ce omul a trăit pe Pământ drept nesatisfăcător sau drept dureros, drept chinuitor. În multe privinţe, în raport cu viaţa pământească, ceea ce este parcurs aici are ceva înfiorător; dar aceasta nu se poate compara cu viaţa

pământească, pentru că nu se vieţuieşte în viaţa pământească, ci după viaţa pământească, şi pentru că omul nu judecă după viaţa terestră, cu noţiuni pământeşti.

Dacă, prin faptul că aţi provocat dureri unui alt om, vieţuiţi durerile acestuia, dumneavoastră vă spuneţi – eu trebuie să mă exprim în felul acesta – în această vieţuire de după moarte: Dacă nu aş vieţui această durere, aş rămâne un suflet omenesc imperfect, căci aceasta ar îndepărta de mine ceva ce am făcut ca pe o pagubă în Univers. Eu devin un om complet doar dacă vieţuiesc compensarea.

Potrivit stării sufleteşti interioare, omul poate răzbate greu până la judecata post-mortem, la judecata de după moarte, de fapt, este un lucru bun să simtă o durere pentru provocarea unei dureri altcuiva. Poate fi greu să răzbată până la această judecată, dar există o anumită stare sufletească care usurează această evoluţie şi care aici, în viaţa pământească, învaţă să cunoască ceva despre această viaţă suprasenzorială. Există o stare sufletească ce percepe compensarea chinuitoare parcursă de către unii în viaţa pământească chiar ca pe o fericire, pentru că omul, prin această compensare chinuitoare, progresează în perfecţionarea calităţii sale de om. Altfel perfecţiunea acestei calităţi umane ar fi încetinită. Dacă aţi provocat o durere cuiva, sunteţi mai puţin valoros decât aţi fost înainte de aceasta. Iar dacă judecaţi raţional, veţi spune: Eu sunt, pentru Univers, un suflet uman mai rău după ce am provocat altuia durere, decât eram înainte de a i-o provoca. Eram mai valoros înainte de a-i provoca durerea. Şi veţi percepe ca pe un lucru bun că, după moarte, puteţi găsi compensarea prin aceea că suferiţi la rândul dumneavoastră această durere.

Vedeţi, dragii mei prieteni, aceasta este a treia fază a ceea ce trăieşte în noi drept amintire. Mai întâi, această amintire ne este densificată în imagini, timp de câteva zile după moarte, apoi se împrăştie în Univers tot ce am purtat în noi ca amintiri. Viaţa noastră interioară sub formă de gânduri merge înapoi, în Univers. Dar chiar în Cosmos este înscris în mod spiritual ce am trăit noi. Iar în timp ce am pierdut ceea ce, în timpul vieţii pământeşti, am păstrat închis în noi drept amintiri, în timp ce acestea au căutat depărtările, Cosmosul ni le redă din înscrierile sale, din obiectivitate.

Nu există nici o dovadă mai puternică pentru existenţa legăturii omului cu Cosmosul decât aceea care se iveşte după moarte prin faptul că noi suntem preluaţi, cu tot ceea ce ţine de viaţa noastră interioară, pentru a ne fi din nou redaţi nouă din Cosmos. Iar omul însuşi percepe aceasta, faţă de evenimentele chinuitoare de după moarte, ca pe ceva ce aparţine de fapt omenescului în totalitate. El poate spune deja: Ceea ce am avut ca interior în timpul vieţii pământeşti, aceasta preia Cosmosul în sine. Iar ceea ce am întipărit în Cosmos mi se dă din nou. Tocmai ce nu am luat în considerare, pe lângă care am trecut, însă ceea ce am introdus clar în existenţa spirituală, aceasta îmi redă sinea mea proprie. Apoi omul ajunge la biografia derulată în sens invers, trecând prin momentul naşterii, afară, în depărtările existenţei spirituale.

Faptul că am trecut prin aceasta ne dă pentru prima dată acea viaţă prin care putem exista în lumea spirituală. Abia prin tot ce am parcurs noi intrăm în lumea spirituală. Iar capacitatea de amintire realizează a patra metamorfoză. Noi simţim acum că de fapt în timpul existenţei pământeşti, dincolo de amintirea obişnuită, mereu a trăit în noi ceva; dar ce am trăit aici, aceasta nu a ajuns la conştienţa noastră. S-a înscris în Cosmos. Acum noi devenim aceasta. Noi am asimilat viaţa noastră pământească în semnificaţia ei spirituală. Noi devenim însăşi această semnificaţie spirituală. Noi ne aflăm acum, după ce am intrat în lumea spirituală mergând în sens invers din momentul naşterii, într-un mod foarte specific în faţa lumii spirituale. Noi înşine stăm înaintea lumii spirituale, în contravaloarea noastră spirituală. Faptul că am pătruns până aici şi am viețuit durerea pe care am provocat-o altuia, faptul că am viețuit contravaloarea spirituală a unei viețuiri cu un copac a fost firește viețuire, dar nu a fost încă viețuire de sine. Aceasta se poate compara într-adevăr cu modul de existenţă embrionară a unui om, înainte de a fi născut. Tot ceea ce viețuieste el în acest caz încă nu s-a trezit în conştienţa de sine, nici măcar în primii ani ai vieţii sale fizice pământeşti. Conştienţa de sine se trezeşte treptat.

Tot ceea ce viețuim aici mergând în sens invers devine treptat, în timp ce intrăm în Cosmos, sinea noastră, conştienţa noastră spirituală de sine, iar noi suntem acum ceea ce am viețuit. Suntem propria noastră contravaloare spirituală. Iar cu această existenţă care înfăţişează efectiv celălalt aspect al existenţei noastre pământeşti intrăm în acea lume în care nu există pur şi simplu nimic din regnurile obişnuite ale lumii exterioare (mineral, vegetal, animal) – acestea aparţin existenţei pământeşti –, în care însă apar imediat mai întâi acele suflete care s-au dus acolo înaintea noastră şi cu care ne-am aflat într-o relaţie oarecare şi individualităţile entităţilor spirituale superioare.

Ca spirit, noi trăim printre spirite umane şi printre alte spirite, iar această ambianţă a individualităţilor spirituale este acum lumea noastră, şi relaţia acestor individualităţi spirituale, fie ele alţi oameni, fie ele fiinţe care nu aparţin omenirii, relaţia acestor individualităţi cu noi înşine, în care noi intrăm în existenţa din lumea spirituală, această relaţie este acum experienţa noastră de viaţă, viețuirea noastră. Aşa cum aici pe Pământ avem viețuirea noastră cu fiinţe ale regnurilor naturii exterioare, tot aşa avem acum viețuirea cu fiinţe spirituale, fiinţe spirituale de diverse niveluri. Iar ceea ce este important în mod special este faptul că în timpul trecerii noastre prin viaţa dintre moarte şi naştere, expusă schematic aici, în timpul acestei vieţi orientate spre înapoi, noi am perceput simpatiile şi antipatiile care – aşa cum am spus ieri în mod comparativ – ca pe o ploaie, ca pe o ploaie sufletească care pătrunde aceste viețuiri. Acum noi zărim spiritual fiinţele de la care mai înainte am perceput doar simpatiile şi antipatiile, în timp ce am trecut prin contrapartea spirituală a vieţii noastre pământeşti, acum trăim printre ele, după ce am ajuns în lumea spirituală. Acum simţim treptat un fel de forţă interioară, simţim cum ne pătrund impulsurile care ies din aceste fiinţe spirituale ce există în jurul nostru. Tot ce am parcurs mai înainte devine mai real prin aceea că sinea

noastră este în mod spiritual mai reală. Noi ne simţim treptat oarecum în lumina sau în umbra acestor fiinţe spirituale, în care ne acomodăm. Mai înainte, noi simţeam ceva prin faptul că treceam prin contravaloarea spirituală: aceasta este valoroasă sau nocivă pentru Univers. Acum simţim că aici există ceva ce noi am înfăptuit, în gând sau în faptă, care are contravaloarea sa spirituală, care este înscris în Universul spiritual. Fiinţele pe care le întâmpinăm pot întreprinde sau nu ceva cu aceasta. Aceasta se află sau nu în direcţia evoluţiei lor sau a evoluţiei pe care ele năzuiesc s-o realizeze. Ne simţim în întregime în faţa fiinţelor lumii spirituale prin faptul că spunem: Noi am acţionat în sensul lor sau am acţionat contrar sensului lor. Noi am adăugat ceva la ceea ce ele au vrut pentru evoluţia lumii, sau am îndepărtat ceva din ceea ce ele au vrut pentru evoluţia lumii.

Noi nu ne simţim, înainte de toate, judecaţi în mod ideal, ne simţim evaluaţi în mod real, iar această evaluare este însăşi realitatea existenţei noastre când ieşim în lumea spirituală, după moarte.

Când ne aflăm aici ca oameni în lumea fizică şi am făcut ceva rău, aşadar, dacă noi avem conştiinţa şi raţiunea corespunzătoare, ne condamnăm noi înşine, sau ne condamnă legea, ne condamnă judecătorul, ne condamnă ceilalţi oameni prin faptul că ne dispreţuiesc. Însă – cel puţin nu în mod considerabil... doar dacă suntem constituiţi, ca oameni, cu totul special – nu slăbim din cauza acestor judecăţi; ajungem să slăbim în primul rând din cauza urmărilor judecăţii. Totuşi, când intrăm în lumea fiinţelor spirituale, acolo nu este doar o judecată ideală: noi suntem puţin valoroşi, ci simţim zăbovind asupra noastră privirea fiinţelor spirituale cu referire la o lipsă de valoare, la o infamie a noastră, ca şi când această privire ne-ar nimici în existenţa noastră. Pentru tot ce am săvârşit valoros, privirea lor ne întâlneşte ca şi când prin aceasta am obţine în primul rând realitatea noastră ca fiinţă spiritual-sufletească reală. Realitatea noastră depinde de valoarea noastră. Este ca şi când existenţa ar extrage din noi întuneric, când am întârziat evoluţia care este intenţionată în lumea spirituală. Este ca şi când lumina ne-ar chema într-o existenţă spirituală pură, dacă am săvârşit ceva ce acţionează în direcţia evoluţiei lumii spirituale.

Noi trecem prin tot ceea ce v-am descris şi intrăm în lumea fiinţelor spirituale. Acesta ridică în lumea spirituală conştienta noastră. Ne menţine treji în lumea spirituală. Iar noi ne spunem, prin ceea ce vieţuim aici drept cerinţe: Am câştigat ceva în Univers, în legătură cu realitatea noastră proprie.

Să presupunem că am făcut ceva ce întârzie evoluţia lumii, ce poate trezi antipatia fiinţelor spirituale în al căror domeniu intrăm – noi simţim aceasta în timp ce postacţiunea continuă, în modul descris: Aici conştienta noastră se întunecă. Intervine o confuzie, uneori până la stingere completă. Noi trebuie, după aceea, să ne trezim iar din această stare. Iar când ne trezim, simţim faţă de fiinţa noastră spirituală, într-un mod

încă mult mai real – şi aici, în lumea noastră fizică, acest lucru este deja suficient de real –, ca şi când ar tăia în carnea noastră din lumea fizică; aşa simţim noi faţă de fiinţa noastră spirituală. Pe scurt, ceea ce suntem noi în lumea spirituală este urmarea a ceea ce am provocat drept cauză. Iar dumneavoastră vedeţi de aici că este un motiv suficient pentru om de a reveni în lumea fizică.

A reveni, de ce? Aşadar, omul a vieţuit acum în sine ceea ce este înscris în lumea spirituală, ceea ce el a săvârşit în sens bun sau rău în existenţa pământească. Dar el poate compensa în mod real ce a învăţat să cunoască prin această vieţuire doar dacă revine în existenţa pământească. Şi, într-adevăr, când omul vede (este, fireşte, doar o expresie comparativă) pe chipurile fiinţelor spirituale ce valoare are el pentru lume, primeşte, prin această percepere, impulsul suficient pentru a reveni în lumea fizică, după ce va fi devenit capabil de aceasta, pentru a trece prin viaţă în alt mod decât cel prin care tocmai a trecut. Numai că îi rămân unele incapacităţi de a trece prin ea, şi numai după mai multe vieţi pământeşti poate căpăta realitate această compensare.

Dacă privim în timpul vieţii pământeşti în noi înşine, întâlnim amintirile, acele amintiri din care noi construim mai întâi fiinţa noastră sufletească, când ne izolăm de lumea exterioară, acele amintiri din care doar fantezia artistică, creatoare, mai creează. Aceasta este prima formă a amintirii. Dincolo de aceste amintiri se află acele imagini puternice care, după ce am păşit prin poarta morţii, ne devin vizibile. Ele pleacă spre depărtările Universului. Noi putem spune, dacă privim spre reprezentările-amintire ale noastre: Dincolo de ele se află ceea ce, după ce corpul fizic este îndepărtat de noi, ia repede calea către depărtările Cosmosului. Noi ţinem laolaltă, prin corpul nostru, ceea ce de fapt vrea să devină ideal în Univers. Dar, în timp ce noi am umblat prin viaţă, în timp ce ne rămân amintiri despre toate, am lăsat în urmă în lume ceva ce este acum departe, dincolo de amintiri, doar rânduite în ordine cronologică. Noi trebuie să o vieţuim din nou mergând înapoi. Aceasta constituie a treia plăsmuire dincolo de amintiri. Mai întâi avem de-a face cu covorul de amintiri; în spatele acestuia există ceea ce noi am înfăşurat laolaltă ca o imagine cosmică puternică, se află ceea ce este înscris în Cosmos. Iar dacă am trecut prin aceasta, ne aflăm chiar noi în spatele acestui covor, lipsiţi de spirit în faţa Universului spiritual, acesta îmbrăcându-ne cu veşmântul său, acum când intrăm în el.

Noi trebuie deja să privim amintirile, dacă vrem să ieşim treptat din viaţa umană trecătoare. Amintirile pe care le avem în timpul vieţii pământeşti sunt trecătoare. Ele se împrăştie în Cosmos. Dar în spatele amintirilor se află sinea noastră, se află ceea ce ne este dat din lumea spirituală, pentru ca să putem găsi calea de la timp la eternitate.

Rudolf Steiner

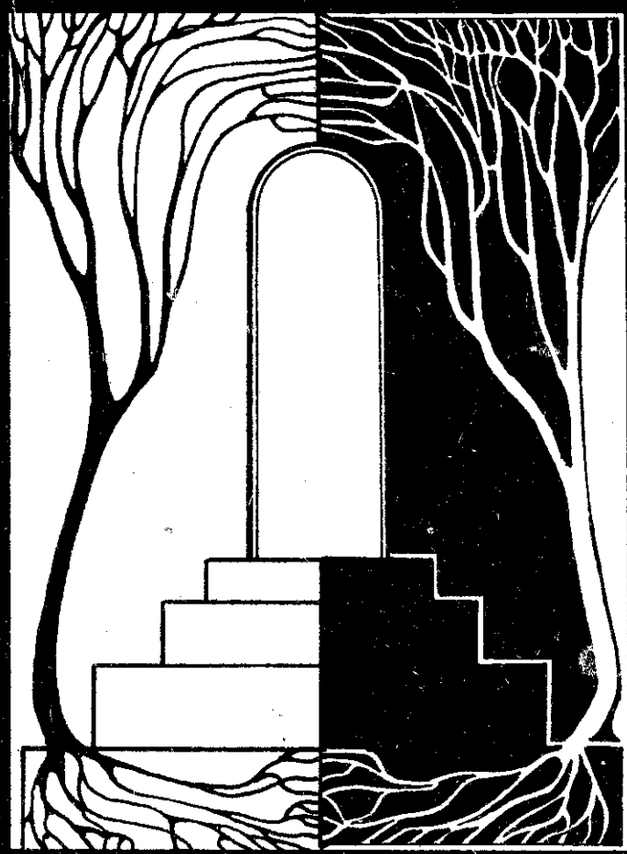

TREPTELE INIȚIERII

5

CUPRINS

CHESTIUNI PREALABILE..... 7
PREFAȚĂRILE AUTORULUI 10

PRIMA PARTE

CUM POT FI CUNOSCUTE LUMILE SUPERIOARE 15
Condițiile 15
Devotamentul.....17
Viața interioară.....22
Calmul interior.....24
TREPTELE INIȚIERII
Pregătirea.. 34
Iluminarea.....40
Controlul gîndurilor şi sentimentelor.....44
INIȚIEREA.....55
OBSERVAȚII PRACTICE.....65
CONDIȚIILE ANTRENAMENTULUI OCULT 73

PARTEA A DOUA

CÎTEVA EFECTE ALE INIȚIERII.....83
TRANSFORMAREA VIEȚII ONIRICE A
DISCIPOLULUI 113
CUM POATE FI DOBÎNDITĂ CONTINUITATEA
CONŞTIENTEI.....120
DISOCIEREA PERSONALITĂȚII ÎN TIMPUL
ANTRENAMENTULUI OCULT.....127
GARDIANUL PRAGULUI.....136
VIAȚA ŞI MOARTEA.
MARELE GARDIAN AL PRAGULUI..... . . 144
SUPLIMENT LA EDIȚIA XI.....152

CHESTIUNI PREALABILE

EXISTĂ CU ADEVĂRAT ACESTE LUMI SUPERIOARE?

A te întreba daca există spiritul înseamnă să-i faci deja loc în gîndul tău.

Rămîne de văzut dacă acest loc este resimțit ca un vid sau ca o plenitudine (adică ceva real - bineînțeles, un real cu totul altul decît cel care ne înconjoară din punct de vedere fizic, dar real).

In cazul din urmă, acceptarea pune o problemă de încredere... şi o problemă de cuvinte. Căci ateul ce nu crede în Dumnezeul tradițional poate crede într-un sistem, într-o ideologie, de exemplu în progresul nelimitat al omenirii. în această privință este un om plin de fervoare, un credincios ce şi-a schimbat pur şi simplu obiectul încrederii sale.

De fapt, fiecare completează în felul său o lume fizică ce nu ne satisface (avînd în vedere că nu explică nici existența ei şi nici a noastră). Acest adaos suprafizîc este făcut din tot ceea ce lipseşte pe Pămînt, dar pe care îl putem percepe, dori şi chiar iubi. La capătul cercetării întreprinse permanent de către Om -pentru a se cunoaşte şi realiza mai bine - atunci cînd depăşeşti pragul lumii sensibile, încep „lumile superioare".

LA CE FOLOSEŞTE CUNOAŞTEREA LUMILOR SUPERIOARE?

Acest lucru serveşte la trăirea şi mai din plin a realităților lumii fizice.

Nu este necesară evadarea de pe acest pămînt pentru a, cunoaşte spiritul. O totală cunoaştere a Omului pe pămînt implică o uniune spirit - corp. La fel şi în cazul cunoaşterii lumii, deoarece, dacă se studiază armoniile spirituale, se descoperă că legile cărora li se supun acestea dau lumii materiale forme, structuri, ritmuri şi funcțiuni. Cunoaşterea unora oferă cheia celorlalte. O ştiință care nu accentuează decît materialitatea fenomenelor este obligată să invoce hazardul pentru a ascunde refuzul cauzelor, îndepărtînd astfel esențialul.

S-a născut o nouă „ştiință a spiritului", care urmăreşte să aplice rigurozitatea metodelor ştiințifice în studiul fenomenelor suprasensibile prin intermediul organelor şi experiențelor corespunzătoare. In laboratoarele în care se realizează această cercetare, rezultatele obținute sînt recunoscute ca ştiință pură şi ca aplicații practice, cum ar fi medicina sau agricultura. Ele nu se opresc la vindecarea solurilor şi organismelor. De exemplu, stau la baza unei „arte a educației" - ce ajută copilul să-şi găsească locul într-un univers căruia îi descoperă multiplele dimensiuni - a unei „ştiințe a sufletului", care-i învață pe cei dezorientați să-şi recupereze energia creatoare, iar pe cei marginalizați să descopere - în cadrul unor noi relații sociale - o identitate frățească a propriilor aspirații cu cele ale semenilor.

Cunoaşterea spiritului se dovedeşte a fi - în toate domeniile -rodnică pentru viața omului pe pămînt.

DACĂ EXISTĂ LUMEA SPIRITULUI, CUM SE POATE STABILI LEGĂTURA CU EA?

O parte divină a acestui real suprafizic este ascunsă în profunzimile ființei umane. Ea aşteaptă - fără să fim conştienți de prezența sa mută - să fie scoasă la iveală de către individ (la momentul hotărît de acesta) pentru a deveni organ suprasensibil de cunoaştere. Ea poate să rămînă în adîncurile subconştientului, ca un freamăt surd, un strigăt gîluit, şi putem sta mult timp la suprafața ființei noastre fără a simți nimic altceva decît o nelinişte şi un haos de neînțeles. Dar vine o zi cînd această zonă divină vrea să fie recunoscută pentru ceea ce reprezintă ea: esența. Nu se mai mulțumeşte cu aproximări zadarnice, ajunge - dacă condițiile sînt favorabile - la nivelul conştiinței şi, avînd în vedere, însăşi esența sa supranaturală, se poate maturiza ca instrument de cunoaştere. Aşa cum ochiul a devenit transparent datorită luminii şi pentru lumină, şi aşa cum urechea s-a modelat în formă de comă datorită sunetului şi pentru sunet, partea divină ieşită din spirit face ființa umană conştientă de existența spiritului în ea şi în lume.

SCRISĂ LA ÎNCEPUTUL ACESTUI SECOL, ACEASTĂ CARTE MAI ESTE ÎNCĂ VALABILĂ ŞI ÎN EPOCA NOASTRĂ?

Ceea ce rezultă dintr-o viziune autentică a faptelor nu cade niciodată în desuetudine. Antrenamentul descris aici constituie o bază fundamentală la care autorul a făcut referiri tot restul vieții sale. Bineînțeles, l-a reluat sub diferite forme, aducînd adăugiri indispensabile celui ce vrea să-şt formeze o părere despre operă în ansamblul ei.

Pe măsură ce cititorul va aprofunda opera lui Rudolf Steiner, va observa că vocabularul folosit aici a fost abandonat mai tîrziu. Explicația este simplă: această carte a fost scrisă pe vremea cînd autorul, la începuturile învățăturilor sale, se afla sub influența „teozofilor" pătrunşi de cultura orientală. Rudolf Steiner şi-a tradus deci propriile sale viziuni folosind aceşti termeni familiari acestui gen de public, pentru a se face înțeles mai bine. De aceea apare, de exemplu, expresia „floare de lotus" - folosită pentru desemnarea centrelor activității corpurilor suprasensibile. Traducerea a păstrat bineînțeles aceste expresii - în pofida orientalismului lor - la care autorul a renunțat mai tîrziu. Şi asta nu pentru ca s-ar fi îndepărtat de înțelepciunea orientală, mama de necontestat a celei mai înalte tradiții ce leagă omul de originile sale celeste, ci pentru că trebuia să inaugureze el însuşi „noua inițiere" care, de acum înainte, trebuie să plece direct de la om - acest om care se obişnuieşte cu un Eu liber pătruns de modelul introdus de Christos la începutul erei noastre.

S. RIHOUET - COROZE

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A TREIA

In această carte au fost adunate articole separate, apărute inițial sub titlul: „cum pot fi cunoscute lumile superioare?". Prezentul studiu asupra antrenamentului - necesar pentru o cunoaştere a lumii suprasensibile - nu trebuie oferit publicului într-o formă nouă fără nici o explicație prealabilă. El conține informații - care încearcă să răspundă la diferite neclarități -asupra evoluției sufletului omenesc.

Primul său obiectiv este de a-i ajuta pe cei ce se simt atraşi de rezultatele cercetărilor spirituale, dar care ajung la întrebarea: „De unde atîtea cunoştințe atunci cînd pretindeți că puteți răspunde la toate marile enigme ale existenței?". Răspunsurile decurg din ştiința spirituală. Dacă vrei să verifici faptele ce justifică

această ştiinţă, trebuie să atingi tu însuţi cunoştinţele suprasensibile şi să parcurgi drumul pe care am încercat să-1 descriu aici. "Oricum, dacă nu ai nici dorinţa şi nici mijloacele necesare parcurgerii personale a acestui drum, nu trebuie să crezi că învăţăturile ştiinţei spirituale sînt nefolositoare. Pentru a face tu însuţi investigaţii, trebuie să ai bineînţeles capacitatea de a pătrunde în lumile suprasensibile. Dar dacă aceste cercetări sînt deja făcute şi comunicate, îţi poţi face cît de cît o idee despre adevărul faptelor descrise, chiar şi atunci cînd nu le percepi în mod direct. Le poţi controla - în mare parte - doar cu o judecată sănătoasă şi imparţială, fără nici un alt mijloc. Trebuie numai ca această obiectivitate să nu fie tulburată de nici una dintre prejudecăţile ce incomodează viaţa omului.

De exemplu, se poate foarte bine ca o afirmaţie a ştiinţei spirituale să fie în contradicţie cu unele rezultate ale ştiinţei contemporane. In realitate, nu există nici un fapt ştiinţific care să contrazică descoperirile spirituale. Dar este uşor să crezi contrariul atunci cînd nu sînt bine aprofundate - din toate punctele de vedere - aceste rezultate. Cu cît sînt analizate mai obiectiv descoperirile ştiinţei spirituale - comparativ cu cuceririle pozitive ale ştiinţei - cu atît mai mult va putea fi observat acordul armonios dintre ele.

Printre învăţăturile ştiinţei spirituale există totuşi unele care scapă - mai mult sau mai puţin - unui criteriu pur raţional. Dar acestea pot fi acceptate în cazul în care se admite că intelectul nu este singurul judecător bun în ce priveşte adevărul; căci există şi un sentiment al adevărului, sentiment care, atunci cînd este normal şi sănătos, cînd nu se îasă influenţat de nici o simpatie sau antipatie şi cînd lasă cunoştinţele lumii suprasensibile să acţioneze fără prejudecăţi asupra lui, are o judecată sigură.

Cei care nu vor sau nu pot parcurge drumul cunoaşterii suprasensibile au încă multe alte mijloace de a controla exactitatea informaţiilor spirituale. Ei pot aprecia valoarea practică a acestor cunoştinţe chiar şi atunci cînd au auzit pur şi simplu de ele. Nu oricine vrea poate deveni pe loc clarvăzător; dar cunoştinţele clarvăzătorului sînt pentru toţi un aliment ce purifică viaţa, deoarece oricine le poate aplica. Şi cel care face acest lucru, constată curînd îmbunătăţirile aduse de aceste cunoştinţe şi ceea ce se pierde ignorîndu-le. Aceste adevăruri suprasensibile, aplicate în viaţa de zi cu zi, îşi dezvăluie astfel aspectul lor practic.

Această carte încearcă să contureze - pentru cei interesaţi - o imagine a ceea ce trebuie făcut pentru a cunoaşte lumea supra-sensibilă, propunîndu-şi să descrie destul de precis această cale. Atunci cînd devii conştient de activitatea cercetătorului spiritual, poţi să-i apreciezi valoarea şi să-ţi spui: „Această descriere a drumului spre lumile spirituale îmi provoacă o impresie ce-mi dă posibilitatea să înţeleg de ce aceste adevăruri mă luminează atît de mult". Şi astfel, această lucrare îi va ajuta pe cei ce vor să-şi întărească sentimentul şi simţul adevărului faţă de lumea supra-sensibilă. Dar nu va fi mai puţin utilă celor ce doresc să pătrundă ei înşişi pe calea dezvoltării spirituale. Aceştia vor putea verifica mai bine exactitatea faptelor prin punerea lor în practică; dar pentru asta trebuie să fie pregătiţi să nu studieze un adevăr pentru el însuşi, ci să-1 lumineze folosind cunoştinţe dobîndite prin intermediul a cu totul alte subiecte. Se va putea ajunge astfel la înţelegerea faptului că esenţa unui lucru nu este conţinută într-un singur adevăr, ci în armonia tuturor adevărurilor. Nu pot fi realizate exerciţiile fără a ţine seama de acest lucru; un exerciţiu poate fi bine înţeles şi aplicat dar, dacă nu este urmat de un alt exerciţiu care să-1 completeze pentru a stabili armonia sufletului, efectul său poate fi totuşi neplăcut.

Cel ce va citi această lucrare - dedicîndu-i-se cu o asemenea putere încît aceste pagini să devină o experienţă interioară - nu numai că va şti ceea ce se află în ea, ci se va simţi atins de cutare sau cutare pasaj. Astfel, el va înţelege vă aceste pagini exercită o puternică acţiune asupra evoluţiei sale interioare şi va descoperi de asemenea sub ce formă ar trebui să recurgă la un anumit exerciţiu, în funcţie de felul său de a fi.

Atunci cînd sînt descrise procesele ce urmează a fi trăite - ca în cazul lucrării de față - apare necesitatea citirii şi recitirii acestor descrieri de nenumărate ori, deoarece nu se poate ajunge la o înțelegere satisfăcătoare a acestor exerciții dacă nu s-au experimentat cîteva dintre ele.

Şi chiar dacă nu doreşti să practici calea descrisă aici, vei găsi totuşi în această lucrare nenumărate reguli necesare conduitei de viață, mai multe explicații ce oferă cheia unor probleme interioare.

12. OCTOMBRIE. 1939 RUDOLF STEINER

PREFAȚĂ LA EDIȚIA A CINCEA

Pentru această nouă ediție, expunerea redactată în urmă cu mai bine de zece ani a fost revăzută în cele mai mici detalii, fapt ce s-a impus de la sine în cazul revelațiilor referitoare la experiențele şi metodele psihice de natura celor prezentate aici. Părțile esențiale ale lucrării au rămas neschimbate, făcîndu-se totuşi unele modificări importante. In mai multe locuri am putut preciza unele detalii, lucru ce mi s-a părut bun avînd în vedere faptul că, dacă cineva doreşte să pună în aplicare sfaturile date în această carte -pentru propria lui dezvoltare - aceasta trebuie să-şi poată reprezenta cît mai precis drumul descris. Neînțelegerile apar mult mai uşor în cazul fenomenelor spirituale, decît atunci cînd este vorba de fapte ale lumii fizice. Căci viața sufletului este schimbătoare şi nu ar trebui niciodată pierdut din vedere faptul că ea este foarte diferită de toate celelalte aspecte ale vieții din lumea fizică; şi încă multe alte lucruri pot duce la apariția unor astfel de neînțelegeri, în această nouă ediție m-am ocupat mai ales de aspectele ce ar putea da naştere la tot felul de confuzii şi să le remediez.

Atunci cînd am scris articolele ce au fost adunate în această carte, multe lucruri au fost redactate altfel decît acum deoarece nu puteam face referiri la publicațiile apărute după zece ani în legătură cu rezultatele cunoaşterii spirituale. In alte lucrări personale - cum ar fi „Ştiința Ocultă", „Direcția spirituală a Omului şi Umanității", „Un drum spre cunoaşterea de sine" şi mai ales „Pragul lumii spirituale" - am amintit fapte spirituale pe care această carte le menționa încă de mai bine de zece ani, dar într-un limbaj ce mi s-a părut mai potrivit.

De exemplu, în legătură cu nenumăratele descrieri făcute aici, a trebuit să spun - acum zece ani - că pot fi învățate prin „comunicare orală". Or, cea mai mare parte din cele încredințate înainte pe cale orală este astăzi publicată. Insă cititorii şi-au format poate ideea greşită că, pentru a obține formarea spirituală dorită, un rol esențial îl joacă legătura personală cu un maestru. Sper că am reuşit, în această nouă ediție, să demonstrez - precizînd unele detalii - faptul că, cel care caută un antrenament spiritual în conformitate cu exigențele spirituale ale prezentului are mai degrabă nevoie să intre în legătură absolut directă cu lumea spirituală obiectivă, decît în relații personale cu un maestru. Dealtfel, acesta din urmă va ocupa de la început poziția unui sfătuitor ce vă ajută, la fel ca un maestru obişnuit - în conformitate cu spiritul modem - din orice ramură a ştiinței. Ca urmare, sper că am reuşit să demonstrez că autoritatea unui maestru, încrederea în el, nu joacă în antrenamentul spiritual un rol mai important decît în orice domeniu al ştiinței sau vieții. O mare importanță îl are faptul că există o imagine tot mai clară a legăturilor dintre cercetătorul spiritual şi cei care sînt interesați de rezultatul investigațiilor sale. Am fost deci nevoit ca după zece ani să fac modificări acolo unde am crezut de cuviință.

SEPTEMBRIE 1914 RUDOLF STEINER

PREFAȚĂ LA EDIȚIA VIII ŞI XI

Reluînd textul pentru această nouă ediție, nu am avut multe modificări de făcut. Dimpotrivă, am adăugat un supliment în care am încercat să aduc mai multe precizări referitoare Ia elementele de natură psihică pe care se bazează informațiile oferite de acest volum, pentru a evita unele neînțelegeri. Şi cred că acest supliment poate - de asemenea - să-i facă, pe cei care ar critica ştiința spirituală antropozofică, să înțeleagă faptul că reproşurile lor sînt neîntemeiate.

MAI 1918 RUDOLF STEINER

PRIMA PARTE

CUM POT FI CUNOSCUTE LUMILE SUPERIOARE

Condițiile

Orice om poseda - în stare latentă - facultăți ce-i pot permite cunoaşterea lumilor superioare. Misticii, gnosticii, teozofii, au susținut dintotdeauna că există o lume a sufletelor şi una a .-piritelor, pentru ei Ia fel de prezentă ca şi cea fizică, palpabilă. Oricine şi oricînd poate spune: „Şi eu pot tface experiențele de care vorbesc aceşti oameni dacă-mi voi stimula anumite forțe ce zac în mine". Deci, singura problemă este de a şti modul de activare a acestor facultăți. Numai cei ce Ie au deja, pot da sfaturi în această privință.

De cînd există specia umană au fost şcoli în care oameni dotați cu aceste facultăți superioare îi călăuzeau pe cei ce încercau să le descopere. învățătura lor şi disciplina impusă de ea sînt numite *ezoterice* sau *oculte*.

Bineînțeles, aceşti termeni produc unele neînțelegeri; ei duc la a considera că cei ce practică acest antrenament Vor să fie mai presus de semenii lor, refuzînd să le dezvăluie ceea ce ştiu. De asemenea, se poate presupune că această pretinsă ştiință ascunde un gol; şi asta deoarece, dacă obiectul său ar fi real, nu ar mai avea rost misterul, iar răspîndirea Iui ar aduce foloase tuturor oamenilor.

Atunci cînd eşti inițiat în natura acestei ştiințe secrete, nu poți fi surprins de asemenea păreri ale unui neinițiat. De fapt, la ce foloseşte un secret şi în ce constă el? Răspunsul nu poate fi dat decît de cel care a pătruns - cel puțin pînă la un anumit grad -misterele superioare ale existenței. Dar, în acest caz, cum ar putea un profan să manifeste un interes cît de mic față de aceste cunoştințe misterioase? Cum şi de ce ar încerca el să cunoască ceva despre care nu-şi poate face nici cea mai mică idee? Vorbind astfel, problema se pune sub un unghi fals deoarece ştiința secretă nu mai constituie un mister pentru profani, la fel cum arta scrisului nu reprezintă un secret pentru un neinițiat: el va învăța să scrie în momentul în care va dobîndi mijloacele necesare. Cu o singură diferență: dacă sărăcia sau primitivismul ar putea împiedica pe cineva să învețe să scrie, în schimb nici un obstacol exterior nu se va putea opune celui'ce doreşte cu adevărat să obțină cunoştințele şi priceperea din domeniul lumilor superioare.

Se crede deseori că, pentru a le cere sfatul, maeştrii cunoaşterii superioare trebuie căutați cine ştie unde. Dar, de fapt, cel mai bine este să se țină seama de două lucruri: în primul rînd, cel care înaintează în mod serios spre cunoaştere nu va ceda în fața piedicilor şi va face totul pentru a descoperi un inițiat care să-1 poată introduce în secretele universului; pe de altă parte, dacă cunoaşterea este la fel de sinceră pe cît este de nobilă, momentul inițierii va veni indiferent de condiția aspirantului. Căci nici unui spirit nu trebuie să-i fie ascunsă cunoaşterea la care şi-a cîştigat dreptul; este o lege naturală a oricărui inițiat. Dar o altă lege, tot atît de naturală, prescrie să nu se dezvăluie nici un secret atît timp cît elevul nu este pregătit să-1 primească. Un inițiat poate atinge desăvîrşirea numai dacă respectă cu strictețe aceste două legi. Lanțul spiritual care-i uneşte pe toți inițiații nu are nimic din exterior; dar aceste două precepte constituie legături solide ce unesc între ele verigile acestui lanț. Puteți fi prieten intim cu un inițiat; cu toate acestea va exista o distanță între voi, pînă veți deveni şi dumneavoastră inițiat. Vă puteți bucura de întreaga lui afecțiune, dar nu vă va împărtăşi secretul său decît atunci cînd veți fi pregătit pentru a-1 primi. Puteți să-1 flatați, să-1 torturați; nimic nu-1 va face să trădeze ceea ce nu trebuie să vă dezvăluie deoarece la gradul dumneavoastră de dezvoltare, această revelație nu v-ar trezi (încă) în suflet rezonanța necesară.

Căile ce trebuiesc parcurse pentru a ajunge la maturitatea corespunzătoare acestor revelații sînt stabilite în mod precis. Ele au fost trasate dinainte, cu caractere eterne şi de neşters, în lumile spirituale în care inițiații veghează asupra misterelor supreme. în vremurile străvechi - ce au precedat timpurile istorice - oamenii puteau să vadă în exterior templele spiritului; astăzi, viața umană pierzîndu-şi spiritualitatea, aceste temple nu mai sînt vizibile ochilor noştri. Dar ele există peste tot, într-o formă spirituală şi oricine le caută, le poate găsi.

Omul nu va descoperi decît în el însuşi mijlocul de a determina un inițiat să vorbească. Dacă are unele calități interioare -pînă la un anumit grad de dezvoltare - va avea partea lui din comorile înțelepciunii.

Devotamentul

Mai întîi trebuie să se stabilească în suflet o anumită stare fundamentală, pe care cercetătorul spiritual o numeşte *simțirea devotamentului* - devotament față de adevăr, față de cunoaştere. Numai această atitudine a sufletului creează adevăratul discipol. Cine are experiență în acest domeniu ştie ce aptitudini pot avea -încă din copilărie - viitorii ocultişti. Există copii ce simt un profund respect pentru marile personalități pe care le admiră; îi privesc cu o venerație ce înlătură orice idee critică. Deveniți adolescenți, tot ceea ce poate reanima această venerație are asupra lor o acțiune binefăcătoare. Dintre aceştia apar numeroşii discipoli ai ştiinței spirituale. Nu ați fost uneori cuprins de teamă în pragul casei unei ființe venerate (pe care o vizitați pentru prima dată), neîndrăznind nici măcar să atingeți clanța uşii „sanctuarului"? în sentimentul de atunci se năştea ceea ce vă poate duce la urmarea unui antrenament ocult. Este o adevărată fericire pentru cel aflat pe calea dezvoltării acestor aptitudini şi nu trebuie să se creadă că ele duc la supunere, la sclavie. Acest respect al copilului față de oameni se va transforma mai tîrziu într-un respect față de adevăr şi cunoaştere. Experiența arată că cei ce se comportă în viață în modul cel mai liber sînt cei care au cunoscut venerația față de cine o merită. Respectul se află în mediul său oriunde izbucneşte din adîncul inimii.

Dacă nu întărim în noi sentimentul profund al existenței unei realități ce ne depăşeşte, nu vom găsi energia necesară pentru a ajunge la ea. Inițiatul a dobîndit forța de a-şi înălța gîndirea spre vîrfurile cunoaşterii numai pentru că inima sa a pătruns în profunzimile respectului şi devotamentului. înălțimile spiritului nu pot fi atinse decît dacă s-a trecut prin uşa umilinței. Nu vei dobîndi a ştiință adevărată decît dacă ai învățat mai întîi să o respecți. în principiu, omul are dreptul de a privi lumina în față; dar el trebuie să cîştige acest drept. Viața spirituală are legile ei, la fel ca şi cea materială. Frecați o tijă de sticlă şi ea se va încărca cu electricitate, căpătînd forța de a atrage corpuri mărunte; este rezultatul unei binecunoscute legi a fizicii. La fel, atunci cînd se cunosc bazele ocultismului, se ştie că dacă se cultivă adevăratul devotament, acesta va naşte o forță care - mai devreme sau mai tîrziu - ne va înălța la cunoaştere.

Cel ce posedă aceste sentimente - de devotament - în mod natural sau cel care a avut fericirea de a le dobîndi prin educație, ya găsi în ele, pe tot timpul vieții, un ajutor prețios în cazul în care se află în căutarea cunoştințelor superioare; pe cînd lipsa acestora duce la apariția unor dificultăți încă de la primii paşi, mai puțin cazul în care se realizează - printr-o disciplină energică -naşterea în sine a acestei stări. în epoca noastră are mare importanță insistarea asupra acestui punct. Civilizația actuală este dispusă mai mult la a critica, a judeca şi condamna, decît la a avea încredere şi a respecta. Pînă şi copii noştri, în loc să creadă în ce îi se spune, preferă să conteste. Or, critica şi judecarea fără drept de apel. înlătură din suflet forțele ce l-ar fi purtat spre cunoaşterea superioară, în timp ce devotamentul permite dezvoltarea acestor

forţe. Nu este vorba aici de procesul civilizaţiei noastre. "Dealtfel, oare nu datorăm toate marile descoperiri moderne observaţiei independente, preocupării de „a verifica toate posibilităţile pentru a o păstra pe cea mai bună"? Ştiinţele, industria, transporturile, legislaţia, nu ar fi realizat niciodată progresul pe care îl cunoaştem dacă omul modern nu ar fi repus torul în discuţie, conform propriilor sale norme; dar ceea ce am cîştigat astfel în formele moderne ale civilizaţiei, a trebuit să o plătim cu o pierdere corespunzătoare în ce priveşte cunoştinţele superioare şi viaţa spirituală. Trebuie subliniat aici faptul că acest respect faţă de cunoştinţele superioare nu se referă la persoane, ci la adevăr şi cunoaştere în sine.

Este clar că omul, în întregime prins de formele exterioare ale civilizaţiei moderne, va avea mari dificultăţi în lupta sa împotriva curentului, pentru a ajunge la cunoaşterea lumilor spirituale; şi nu va reuşi decît dacă va acţiona energic asupra lui însuşi. Intr-o epocă în care condiţiile materiale erau mai simple, progresul spiritual era, de asemenea mai uşor de realizat; sfera sacrului plana deasupra contingenţelor acestei lumi. Dar, într-un secol al spiritului critic idealul pierde teren^Alte sentimente au luat locul devotamentului, respectului, veneraţiei, admiraţiei, acestea fiind înlăturate de epoca în care trăim; viaţa de zi cu zi nu mai oferă -decît într-o mai mică măsură - posibilitatea de a le dobîndi, ceea ce înseamnă că fiecare dintre noi trebuie să facă în aşa fel încît aceste sentimente să ne umple sufletul^ Lucru ce nu se poate realiza prin studiu, ci numai prin practica vieţii^ Din această cauză, cine vrea' să studieze ocultismul va trebui să acţioneze energic în sensul educării în sine a atitudinii devoţionale. Oriunde, în anturajul său, în experienţele pe care le face, el va trebui să caute ceea ce-i poate forţa admiraţia, respectul... Dacă într-un om pe care-l întîlnesc nu remarc decît slăbiciunile - pentru a le judeca - nu fac decît să mă lipsesc de o forţă de cunoaştere superioară. Dimpotrivă, dacă mă aproprii cu dragoste pentru a-i descoperi calităţile, concentrez această forţă în mine. Dacă vreau să găsesc drumul, nu trebuie să pierd nici o ocazie pentru a urma acest precept: Ocultiştii adevăraţi ştiu tot ce trebuie referitor la obişnuinţa de a vedea în orice lucru partea bună şi de a fi mai rezervaţi în privinţa judecării. Dealtfel această regulă nu trebuie aplicată numai legăturilor noastre exterioare; ea trebuie să stăpînească şi profunzimile sufletului nostru. Omul deţine puterea de a se perfecţiona şi, cu timpul, chiar de a se transforma în întregime. Dar această transformare trebuie să-i atingă viaţa interioară, gîndurile. Nu este suficient un comportament exterior care să dovedească un oarecare respect faţă de cineva. în gîndurile sale trebuie să existe acest respect. Studentul în ocultism trebuie deci să înceapă prin a introduce devotamentul în viaţa lui mentală. El trebuie să-şi controleze în conştiinţă acţiunile disprețuitoare, critica distructivă, pentru o cultivare metodică a devotamentului.

Momentele de linişte în care - printr-o reîntoarcere în sine -acţiunea deformatoare exercitată de critici, blamări sau prejudecăţi faţă de viaţă şi univers devine conştientă,, aceste momente ne aproprie de cunoaşterea spirituală. Şi dacă în aceste ocazii nu mai lăsăm să pătrundă în conştiinţa noastră decît idei pline de admiraţie, stimă şi respect faţă de lucrurile şi fiinţele acestei lumi, progresul nostru se va realiza foarte repede. Cel care are experienţă în astfel de probleme ştie că în aceste momente se trezesc în om forţe care în caz contrar ar rămîne în stare latentă. Aşa se deschide privirea spiritului. Realităţile înconjurătoare - ce le priveam pînă acum fără discernămînt - încep dintr-o dată să capete contur. Fiinţele umane întîlnite ne apar şi ele într-o formă nouă. Bineînţeles, nu este suficientă această atitudine devoţională pentru a putea observa la o fiinţă fenomene subtile cum ar fi „aura" sa: pentru aceasta este nevoie de o disciplină şi mai puternică. Dar, în mod sigur, primul pas spre dobîndirea unor astfel de forţe este ataşamentul energic faţă de şcoala devotamentului.

Pătrunderea elevului pe calea cunoaşterii se realizează fără zgomot, neobservată nici măcar de anturajul său. Nimeni nu remarcă schimbarea. El continuă să-şi facă datoria şi să se ocupe de treburi ca de obicei. Schimbarea nu se produce decît în intimitatea sufletului său, ferită de privirile celor din afară. Atitudinea devoțională față de tot ceea ce este cu adevărat demn influențează ansamblul vieții sale afective.

La început este greu de crezut că sentimente ca respectul, stima, venerația, ar putea avea legătură cu cunoaşterea, avînd în vedere că există tendința de a considera cunoaşterea ca fiind o facultate în sine, independentă de tot ceea ce se întîmplă în viața interioară. Se uită un lucru: că *sufletul* este cel care cunoaşte. Şi sentimentele sînt hrana sufletului tot aşa cum alimentele o reprezintă pe cea a corpului. Dacă un corp primeşte pietre în loc de pîine, activitatea lui moare. La fel se întîmplă şi în cazul sufletului: respectul, stima, devotamentul, sînt substanțe hrănitoare ce asigură *sănătatea* şi puterea activităților lui în general şi a cunoaşterii în special. Pe cînd disprețul, antipatia şi denigrarea paralizează şi distrug forța cunoaşterii.

Pentru cercetătorul spiritual, acest fapt se traduce pînă şi în culorile *aurei*: se produce o schimbare în aura discipolului care asimilează sentimente de venerație, de devotament. Dispar unele tonalități spirituale - comparabile cu roşu - galben, roşu - brun -pentru a face loc unui roşu - albăstrui. Această transformare este semnul că puterea cunoaşterii s-a deschis: unele evenimente - care pînă acum nu fuseseră remarcate de către discipol - devin accesibile. Devotamentul trezeşte în suflet o forță de simpatie cu care atragem - în ființele ce ne înconjoară - manifestarea unor calități care, fără aceasta, ar rămîne ascunse.

Viața interioară

Ceea ce trebuie să se obțină cu ajutorul devotamentului devine şi mai eficace atunci cînd se adaugă un alt gen de sentiment. El constă în următorul lucru: lăsarea din ce în ce mai puțin în voia impresiilor legate de lumea exterioară şi dezvoltarea - în schimb - a unei vieți interioare mai intense. Omul care caută fără încetare senzații noi şi aleargă de la una la alta, cel care caută distracția, nu va şti să găsească drumul ştiinței spirituale. Asta nu înseamnă că discipolul trebuie să devină mai puțin sensibil față de lumea exterioară; dar viața lui interioară trebuie să fie destul de bogată pentru a-i putea dicta modul corect de abordare a senzațiilor exterioare.

De exemplu, un om cu sentimente intense şi profunde simte, la vederea unui peisaj frumos montan, cu totul altceva decît un altul cu o inimă săracă. Numai ceea ce se petrece în noi ne poate oferi cheia frumuseților acestei lumi. O călătorie pe mare îi lasă pe unii aproape indiferenți, în timp ce altora le dezvăluie limbajul nemuritor al spiritului universal, scoțînd astfel la iveală misterele creației. Dacă se urmăreşte dezvoltarea unui raport real cu lumea exterioară, este necesar ca aceste legături să se bazeze pe idei şi sentimente pline de o viață personală intensă. în toate fenomenele sale, această lume manifestă a splendoare divină; dar, trebuie să fi făcut în propriul suflet experiența divinului, pentru a-1 putea regăsi în ceea ce ne înconjoară.

Este recomandabilă păstrarea unor momente de linişte şi singurătate pentru a pătrunde în sine. Cu toate acestea, în acele clipe nu trebuie ascultat eul propriu: efectul ar fi opus scopului urmărit. Dimpotrivă, în aceste momente de linişte trebuie lăsat să răsune în interior ecoul a ceea ce v-a transmis lumea exterioară. Orice floare, animal sau fenomen vă va dezvălui - în această linişte atentă - secrete de nebănuit. Se realizează astfel o pregătire a întîmpinării noilor impresii față de lumea exterioară (privită cu alți ochi

decît pînă acum). Dacă se urmăreşte numai bucuria oferită de aceste impresii, capacitatea de a înțelege se atenuează (avînd în vedere că una o înlătură pe cealaltă). Atunci cînd se înțelege ceea ce poate revela această bucurie, poate fi exersată şi dezvoltată puterea sa de cunoaştere.

Exercițiul nu constă numai în a prelungi ecoul unei bucurii resimțite; este nevoie chiar de o renunțare la această bucurie pentru a lăsa activitatea interioară să elaboreze în mod liber senzația. în această situație poate apare un obstacol dificil, chiar un adevărat pericol: în locul unei acțiuni asupra sinelui, este foarte posibilă o oprire asupra epuizării tardive a bucuriei trecute. Se deschid astfel - şi nu trebuie subestimat acest lucru - foarte multe posibilități de a greşi, iar cercetătorul trebuie să-şi urmeze drumul trecînd peste numeroasele tentații ce-1 asaltează căutînd să-i durifice eul, să-1 închidă în el însuşi. Dimpotrivă, el trebuie să-1 deschidă la tot ceea ce vine din exterior, să caute bucuria prin care lumea exterioară i se dezvăluie; dacă se închide în fața acestei bucurii, el va deveni aidoma unei plante ce nu mai are forța de a-şi extrage din sol sucurile nutritive. Iar pe de altă parte, acest lucru duce la o izolare în el însuşi; ca urmare, nu va mai însemna nimic pentru Univers şi nu va mai avea importanță decît pentru el însuşi. Cercetătorul consideră bucuria ca fiind numai un mijloc, o modalitate de a se înnobila pentru univers. Bucuria reprezintă pentru el calea de a obține informații referitoare la lumea exterioară. Dar, odată primită această învățătură, trebuie -cu ajutorul bucuriei - să treacă el însuşi la acțiune. Dacă învață, această nu se face pentru a aduna în sine comori, ci pentru a-şi pune cunoştințele în slujba lumii.

Aici este vorba de un principiu al ştiinței oculte şi nimeni nu are dreptul să-1 încalce, oricare ar fi scopul. Enunțul acestei legi este următorul: Orice cunoştință pe care o cauți în scopul unic de a-ți dezvolta ştiința, de a acumula în tine comori, te întoarce din drum. Dimpotrivă, orice cunoştință pe care o cauți din dorința de a fi pregătit pentru o mai bună slujire a înnobilării omului şi evoluției universului, te face să înaintezi un pas. Această lege trebuie să fie observată cu mare atenție. Nu poți fi discipol dacă nu ai făcut din această lege axa existenței tale. Acest adevăr fundamental poate fi condensat în această frază simplă:

Orice idee care nu devine în tine un ideal, distruge în sufletul tău o forță; orice idee care devine un ideal, naşte în tine forțe ale vieții.

Calmul interior

Pasirea pe drumul devotamentului, dezvoltarea vieții interioare - acestea sînt primele indicații date începătorilor. în plus, ştiința spirituală oferă reguli practice a căror observare permite accesul pe acest drum şi intensificarea vieții interioare. Dar aceste reguli nu au fost create în mod arbitrar: ele se bazează pe o experiență şi o ştiință dintre cele mai vechi şi sînt aceleaşi peste»tot unde se , indică drumul spre cunoaşterea superioară. Toți adevărații maeştri ai vieții spirituale sînt de acord cu conținutul acestor reguli, chiar dacă nu se folosesc întotdeauna aceiaşi termeni pentru enunțarea lor. Dealtfel, diferențele nu există decît în aparență şi provin din cauze ce nu vor fi comentate aici.

Nici un maestru al vieții spirituale nu ar dori ca prin aceste reguli să urmărească o dominare a semenilor săi - şi nici o îngrădire a libertății acestora - deoarece nimeni nu ştie mai bine decît el cum să aprecieze şi să apere această independență. Am amintit ceva mai devreme că lanțul ce-i uneşte pe inițiați.este de natură spirituală şi că verigile acestui lanț sînt sudate între ele de două legi naturale. Or, dacă un inițiat îşi părăseşte domeniul său pur spiritual pentru a intra în viața publică, i se impune imediat o a treia lege: „Fă astfel încît nici una din acțiunile tale şi nici unui din cuvintele taie să nu poată atenta la liberul - arbitru al cuiva".

Un adevărat maestru al vieții spirituale este pătruns de această concepție; şi atunci cînd ai dobîndit propria lui convingere îți dai seama că nu pierzi nimic din libertate urmînd regulile practice indicate de el.

Iată cum una din primele reguli amintite se poate ascunde în dosul cuvintelor: „Asigurați momente de calm interior şi profită de ele pentru a învăța să distingi esențialul de secundar". în forma lor originală, toate regulile şi lecțiile ştiinței spirituale sînt date într-un limbaj de semne şi simboluri, dar pentru a le înțelege sensul trebuie să fi făcut deja primii paşi în ştiința ocultă. Or, aceasta se poate realiza dacă se analizează cu atenție aceste reguli :n forma în care sînt date aici. Drumul este deschis tuturor celor decişi să-1 parcurgă.

Regula enunțată mai sus, cea referitoare Ia momentele de calm interior, este simplă. La fel de simplă este verificarea ei. Dar nu este eficace decît dacă se aplică cu o strictețe comparabilă cu simplitatea ei.

Studentul în ocultism se va izola - pentru o scurtă perioadă -de viața lui de zi cu zi şi se va concentra asupra unui obiect cu totul străin preocupărilor sale obişnuite. Nu trebuie totuşi să se creadă că ceea ce se va întîmpîa în aceste momente nu ar avea nici o legătură cu activitatea, cotidiană. Dimpotrivă: cel care caută în mod just aceste momente de izolare îşi va da seama că numai ele îi pot da forța necesară îndeplinirii sarcinilor zilnice. Şi nici nu ar trebui să se creadă că verificarea acestei reguli ne va face să pierdem din timpul necesar activităților noastre deoarece, dacă într-adevăr nu am avea la dispoziție mai mult de cinci minute pe zi tot ar fi deajuns. Totul depinde de ceea ce facem în aceste cinci minute.

In această perioadă discipolul trebuie să facă abstracție de viața obişnuită, avînd în vedere că mişcarea gîndurilor şi sentimentelor trebuie să capete o cu totul altă nuanță. Atunci bucuriile, durerile, grijile, experiențele şi acțiunile sale vor reveni în fața sufletului său; şi pentru a reuşi acest lucru trebuie cîştigat un punct de vedere care să vă ridice deasupra nivelului ia care ie resimțiți de obicei. Amintiți-vă cîte lucruri vă pot apare în mod diferit în viața de zi cu zi - trăite sau realizate de voi înşivă sau făcute de altcineva - deoarece în ceea ce simți şi în ceea ce faci eşti tu însuți angajat, pe cînd ceea ce face sau simte altul nu poate fi decît observat. Or, în aceste momente de izolare studentul va trebui să încerce să privească şi să judece evenimentele propriei sale vieți ca şi cum nu ar fi fost acțiunile lui, ci ale altcuiva. Să ne imaginăm că cineva este lovit puternic de soartă: nu se comportă el oare cu totul altfel decît dacă aceeaşi lovitură s-ar fi abătut asupra cuiva din anturajul său? Nimeni nu poate considera acest lucru ca fiind nejustificat. Ține de natura omului şi se va întîmplă la fel, fie că este vorba de cazuri excepționale, fie de împrejurări cu totul obişnuite ale existenței. Elevul trebuie să caute sa dobîndească forța de a se plasa - în anumite momente -în fața lui însuşi ca în fața unui străin; el trebuie să se examineze pe sine cu calmul unui judecător. Dacă va reuşi acest lucru, toate experiențele sale personale îi vor apare într-o lumină nouă. Atît timp cît va fi prins în plasa lor, nu va putea deosebi ceea ce este important de restul lucrurilor neesențiale. Deîndată ce va dobîndi calmul interior - ce-i oferă posibilitatea de a se observa în mod obiectiv - esențialul se va detaşa de secundar. Grijile şi bucuriile, gîndurile, deciziile, toate capătă un alt aspect pentru cei care le privesc din exterior.

Este ca şi cum, după ce ai mers o zi întreagă printr-o regiune observînd de aproape atît lucrurile mici cît şi pe cele mari, urci seara pe o înălțime de unde descoperi dintr-o dată panorama. In acel moment, raporturile dintre punctele peisajului capătă cu totul alte proporții. O privire atît de liberă nu se poate obține în cazul unor elemente ale destinului propriu; dealtfel acest lucru nu este necesar, dar trebuie extins în ceea ce priveşte evenimentele trecute.

Ceea ce determină valoarea liniştitei priviri interioare - ce o arunci asupra propriei tale persoane - ține de fapt mai puțin de ceea ce obseni decît de forța ce trebuie exercitată pentru a face să se manifeste în tine acest calm.

Şi asta deoarece orice ființă umană are, pe lîngă personalitatea sa de zi cu zi, o natură superioară. Iar acest om superior nu se manifestă atît timp cît nu a fost trezit; şi cîtă vreme acesta dormitează, toate posibilitățile de a dobîndi cunoştințe suprasensibile zac în el în stare latentă.

Este bine de amintit faptul că atîta timp cît n-au fost resimțite roadele calmului interior, trebuie perseverat pe linia observării acestei reguli. Pentru cel ce va insista astfel, va veni ziua în care va fi pătruns de lumina spirituală, cînd un ochi - neobservat pînă atunci în el - va vedea deschizîndu-se o lume cu totul nouă.

Ce! care urmează această regulă nu-şi schimbă cu nimic viața exterioară; îşi îndeplineşte îndatoririle ca şi mai înainte, are aceleaşi dureri, resimte aceleaşi bucurii. Nicicum nu poate deveni astfel străin de „viață". Dimpotrivă, el poate participa - în restul zilei - cu şi mai multă intensitate la activitățile cotidiene, cu cît .se dedică - în aceste momente privilegiate - unei „vieți superioare". Aceasta influențează puțin cîte puțin viața de zi cu zi, iar calmul acestor momente de excepție se extinde şi asupra existenței în general. întreaga ființă devine mai liniştită, capătă siguranță în tot ceea ce face şi nu se lasă descumpănită de greutăți. încet - încet, cel ce se angajează pe această cale ştie întotdeauna mai bine să se conducă pe sine şi depinde din ce în ce mai puțin de legăturile şi condițiile exterioare; el observă imediat ce izvor de forțe îi oferă aceste momente privilegiate. Tot ceea ce înainte îl înfuria, nu-1 mai irită deloc; numeroase detalii care-I îngrozeau, nu-i mai provoacă teamă. Vede viața dintr-un unghi nou. înainte nu putea aborda unele probleme fără o teamă ascunsă; îşi spunea: „Niciodată nu voi reuşi să fac acest lucru aşa cum vreau". Acum acest gînd nu-1 mai deranjează şi în schimb îşi spune: „Vreau să-mi adun toate forțele pentru a face acest lucru cît mai bine cu putință". îşi reprimă îndoielile ce altădată îl frămîntau. Acum ştie, într-adevăr, că numai teama de a nu fi ia înălțimea situației îl paraliza, fără a-i influența în bine activitatea. Şi aşa, unul după altul, gîndurile fecunde, stimulatoare, îi pătrund viața şi părerile ce şi le formează, luînd locul acelora paralizante. El începe să ştie cum să-şi manevreze barca cu o mînă sigură, nemailăsînd-o în voia valurilor.

Efectul acestui calm sigur şi liniştit se răsfrînge asupra întregii ființe. Omul interior se dezvoltă şi în acelaşi timp se maturizează aceste facultăți ale sufletului ce conduc la cele mal înalte cunoştințe, avînd în vedere că progresele ce le obține în această direcție îi oferă cercetătorului - în mod treptat - posibilitatea de a determina, prin el însuşi, în ce măsură impresiile despre lumea exterioară trebuie să acționeze asupra lui. De exemplu, i se spune un cuvînt cu intenția de a-1 jigni sau de a-1 enerva; şi într-adevăr, înainte de a urma o disciplină interioară, s-ar fi simțit jignit sau s-ar fi supărat. Dar de cînd a pornit-o pe calea ocultismului, el are posibilitatea de a înlătura din acest cuvînt latura sa batjocoritoare sau enervantă înainte ca el să găsească drumul spre sufletul său. încă un exemplu: cineva devine cu uşurință nerăbdător atunci cînd trebuie să aştepte. Dar iată că începe un antrenament interior! Sentimentul de inutilitate a nervilor săi devine atît de pregnant -în momentele de calm - încît această convingere apare imediat ce survine o ocazie concretă de nerăbdare. Ca urmare, enervarea dispare şi minutele care ar fi fost în mod stupid pierdute cu etalarea motivelor enervării pot fi folosite pentru tot felul de observații folositoare.

Reflectați la tot ceea ce s-a spus pînă acum. Gîndiți-vă că „omul superior" din voi este în continuă evoluție, dar numai calmul şi siguranța - aşa cum au fost descrise - îi asigură o evoluție normală. Viitori le vieții exterioare ar zdruncina sufletul individului dacă acesta, în loc să-şi ordoneze această viață, s-ar lăsa dominat de ea. La fel ca plantele ce caută să crească trecînd prin crăpăturile unei stînci: dacă nu găsesc o ieşire Ia aer, se ofilesc. Pentru ființa interioară, nici o forță nu poate realiza din exterior această deschidere:

numai calmul interior al sufletului său o poate face. Condițiile externe pot numai să modifice forma exterioară de viață; dar nu vor reuşi niciodată să trezească „omul spiritual"; studentul în ocultism trebuie să creeze în el noul om prin activitatea sa interioară.

Odată născut, „omul superior" preia conducerea şi dirijează cu siguranță comportamentul ființei exterioare. Pe cînd aceasta din urmă pilota barca, „omul interior" era sclavul său şi nu putea, bineînțeles, să-şi desfăşoare forțele. Şi asta deoarece, atît timp cît o intervenție din exterior mă poate enerva, nu sînt stăpîn pe mine sau mai bine zis, nu am găsit încă stăpînul în mine. Trebuie să dezvolt puterea de a nu mă lăsa impresionat de lumea exterioară decît în limitele impuse de mine însumi. Numai atunci voi putea ajunge un discipol.

Discipolul nu-şi poate atinge scopul decît dacă va căuta cu conştiinciozitate această forță. Principalul nu este ca el să reuşească acest lucru într-un timp anume, ci doar să tindă cu insistență, să persevereze pe acest drum. Mulți au luptat şi au stăruit vreme de mulți ani fără a remarca în ei schimbări apreciabile; dar cei care nu au renunțat şi nu s-au lăsat pradă disperării au obținut pînă la urmă „victoria interioară".

Bineînțeles, este nevoie de multă energie pentru a realiza - în unele situații - cîteva momente de calm interior. Dar cu cît forța necesară este mai mare, cu atît rezultatul obținut este mai important. Totul depinde - în acest domeniu - de următoarea condiție: a şti să te pui energic în fața ta, ca un străin, pentru a-ți observa întregul comportament cu bună credință >şi deplină luciditate.

Prin această naştere a *propriei* ființe superioare, nu s-a descris totuşi decît o latură a activității interioare. Chiar, şi atunci cînd reuşeşti să te pui în fața ta ca un străin, tot nu este vorba decît de *tine însuți*. Revezi ceea ce ai trăit şi realizat, tot mediul din care faci parte. Trebuie să depăşeşti această limită. Trebuie să te înalți spre o sferă umană în ansamblu, ce nu mai depinde de o poziție personală. Trebuie să atingi nivelul a ceea ce te interesează ca nință umană în general, chiar dacă ar fi vorba de o cu totul altă existență, în condiții total diferite. Astfel se formează un mod de a privi lucrurile ce depăşeşte elementul personal. Ca urmare, cercetătorul îşi îndreaptă privirile spre *lumi superioare* acelea în care se desfăşoară activitatea sa zilnică; el începe atunci să experimenteze apartenența la aceste lumi. Bineînțeles, nici simțurile şi nici contactele sale cotidiene nu-1 învață nimic despre ele. De acum înainte îşi va plasa centrul de greutate în viața sa interioară; ascultă vocile care-i vorbesc în momentele de linişte şi cultivă în el legături cu lumea spirituală; se sustrage mediului exterior al cărui zgomot nu îl mai atinge. Totul se linişteşte *în jurul său*, iar gîndurile care i-ar aminti de impresiile despre lumea din afară le îndepărtează. Şinele îi este plin de această *liniştită contemplare interioară*, de acest dialog cu realitățile spiritului.

O asemenea tăcută contemplație trebuie să devină naturală: o necesitate vitală pentru cercetător. în primul rînd acesta pătrunde cu totul într-o lume a gîndurilor. Apoi el trebuie să aibă un *sentiment viu* față de această mişcare liniştită a gîndurilor. Trebuie să învețe *să iubească* ceea ce spiritul revarsă în el. Curînd, va înceta să resimtă această lume a gîndurilor ca fiind ceva mai puțin real decît lucrurile care-1 înconjoară în viață; începe să-şi dirijeze gîndurile ca şi cum ar mînui obiecte în spațiu. Se apropie clipa în care adevărurile - ce i se arată în această liniştită activitate interioară a gîndurilor - îi vor apare într-o lumină mai reală decît obiectele materiale; şi va simți că în această lume a ideilor se exprimă *o viață*. Ideile nu sînt umbre, oglindiri, ci ajută la exprimarea" *entităților* ascunse. In linişte, ele încep să-i vorbească. Sunetele de pînă atunci nu ajungeau la el decît. din exterior, prin ureche; acum ele îi răsună în suflet. I se dezvăluie un limbaj interior, un verb interior. Atunci cînd trăieşte pentru prima dată un asemenea moment, este în culmea fericirii. Tot ceea ce-l înconjoară este acoperit de această lumină internă. Incepe o a doua existență. Este inundat de un val de forțe divine, de o " fericire divină.

Ştiinţa spirituală - „Gnosa" - numeşte *meditaţie* (sau reflecţie contemplativă) această viaţă a gîndirii ce înfloreşte pînă cînd ajunge o viaţă în esenţa spiritului. Această meditaţie este agentul cunoaşterii suprasensibile.

Cercetătorul trebuie să fie mereu atent, să nu se lase subjugat de sentimente în timpul meditaţiei; să nu permită în sufletul său prezenţa vreunei sentimentalităţi nedefinite. Nu ar fi decît o piedică în calea adevăratei cunoaşteri. Gîndurile sale trebuie să aibă întotdeauna o forma clară, incisivă, precisă. In acest scop trebuie să vegheze spre a nu se iăsa antrenat orbeşte de toate ideile ce*se ivesc în el; dimpotrivă, trebuie să se lase pătruns de gînduri nobile, pe care oameni avansaţi şi deja cuprinşi de spirit le-au dobîndit în aceste momente alese. De exemplu, să ia ca punct de plecare scrierile inspirate de lumina meditaţiei, textele mistice, Gnosa, ştiinţa spirituală. Va extrage substanţa necesară propriei sale meditaţii. Cercetătorii spirituali au consemnat în aceste scrieri gîndurile cunoaşterii divine transmise lumii prin intermediul mesagerilor săi.

Printr-o astfel de meditaţie se realizează o schimbare totală a viitorului ocultist, acesta începînd să-şi formeze idei noi despre realitatea înconjurătoare. Lucrurile din jurul său îşi modifică valoarea. Dar el trebuie să-şi repete fără încetare: discipolul nu va reuşi în nici un caz să devină insensibil la mediul exterior şi nici să fie dezgustat de obligaţiile sale zilnice. Dimpotrivă, el va învăţa să înţeleagă mai bine relaţia între cea mai neînsemnată dintre activităţile sale, cea mai măruntă dintre experienţele realizate şi tot ceea ce este măreţ în univers. Dacă vede clar această legătură în momentele sale de gîndire contemplativă, el se va reîntoarce cu o forţă nouă la ocupaţiile zilnice, deoarece acum ştie că eforturile, suferinţele sale, fac parte din oceanul spiritual al universului, unde îşi află rostul. Rezultatul meditaţiei îi constituie forţa de a trăi şi nu dezgustul faţă de viaţă.

Cu un pas sigur, cercetătorul înaintează pe drumul existenţei sale şi orice îi va oferi aceasta, el îşi va urma calea. înainte nu ştia de ce trebuia să muncească, să sufere; acum ştie. Bineînţeles, meditaţiile îşi ating mai bine scopul atunci cînd sînt făcute sub controlul unor oameni experimentaţi. Căutîndu-le sfaturile, nu pierde nimic din libertatea sa şi evită tatonările. Cine va bate la uşa lor nu o va face în zadar. Dar fiţi foarte conştienţi şi să nu căutaţi nimic altceva decît sfatul unui prieten; nu dominarea unei fiinţe care vă conduce. Dealtfel veţi observa întotdeauna că cei care „ştiu" cu adevărat sînt cei mai modeşti şi că nimic nu le este mai străin decît ceea ce oamenii numesc setea de putere.

Dacă se înalţă prin meditaţie spre ceea ce uneşte omul cu spiritul, cercetătorul începe să pună în mişcare ceea ce este în sine elementul etern, ce nu are limite, ca naşterea sau moartea. Astfel, meditaţia este calea ce duce omul la cunoaştere, la viziunea miezului etern indestructibil al fiinţei sale. Şi numai prin ea poate ajunge aici.

Gnosa, ştiinţa spirituală, ne învaţă că sufletul fiinţei - care este de natură eternă - trece prin reîncarnări succesive. Şi deseori apare întrebarea: „De ce, în acest caz, omul nu ştie nimic despre existenţa pe care o duce dincolo de graniţele naşterii şi morţii?". Problema nu trebuie pusă aşa; întrebarea este: „Cum poate fi înţeleasă această existenţă?" Printr-o meditaţie făcută cum trebuie, calea se deschide şi amintirea celor trăite dincolo de pragul naşterilor şi morţilor prinde viaţă. Oricine poate dobîndi această ştiinţă, deoarece în fiecare există posibilitatea de a cunoaşte şi de a contempla prin el însuşi ceea ce învaţă mistica adevărată, ştiinţa spirituală, Antropozofia, Gnosa. Trebuie doar să se aleagă mijloacele corespunzătoare. Numai o fiinţă cu urechi şi ochi poate percepe sunete şi culori; dar ochiul nu poate discerne nimic fără lumina ce face lucrurile vizibile. Ştiinţa spirituală oferă mijloacele necesare pentru a deschide urechile şi ochii din interior şi pentru a face să curgă lumina spiritului. Aceste mijloace ale disciplinei interioare cuprind 3 etape:

1.*pregătirea* - care dezvoltă simțurile interioare;

2.*iluminarea* - care face să țîșnească lumina spirituală:

3.*inițierea* - care stabileşte contactul cu realitățile înalte ale spiritului.

TREPTELE INIȚIERII

Cele ce vor urma constituie elementele unei discipline spirituale ale cărei nume şi natură vor fi clare tuturor celor ce vor şti să le aplice cum trebuie. Ele se referă la trei niveluri ce trebuiesc depăşite în cadrul şcolii vieții spirituale pentru a atinge un anumit grad de inițiere. Dar nu vom găsi aici, bineînțeles, decît ceea ce poate fi prezentat publicului: indicații extrase dintr-o învățătură interioară mult mai profundă. însuşi antrenamentul ocult realizează respectarea acestora cu o disciplină foarte riguroasă. Exercițiile au Ia bază conținutul acestei cărți, Ia fel cum invățămîntul dintr-o şcoală superioară cu regulament sever se bazează pe cunoştințele elementare dobîndite ocazional într-o şcoală pregătitoare. Şi totuşi, dacă indicațiile găsite aici vor fi puse în practică cu conştiinciozitate şi perseverență, se va atinge o adevărată formație ocultă; pe cînd o încercare pripită, lipsită de aceste calități, nu va avea rezultat. Activitatea ocultă nu poate reuşi decît dacă se ține seama de condițiile amintite mai sus şi dacă se continuă în conformitate cu aceste premise.

Nivelurile - stabilite prin tradiție - la care ne-am referit sînt următoarele:

1.Pregătirea

2.Iluminarea

3.Inițierea

Nu este neapărat necesar ca aceste niveluri să fie urmate într-o ordine strictă, câ primul să fie tn întregime înaintea celui de-al doilea şi ca acesta să-I preceadă pe ultimul. Poți participa deja -din anumite puncte de vedere - la iluminare, la o inițiere parțială şi să te afli încă la nivelul de pregătire - din alte puncte de vedere. Trebuie consacrat întotdeauna un anumit timp pregătirii, înainte de care nu poate apare o iluminare. Şi această iluminare trebuie să se realizeze cel puțin în anumite privințe pentru atingerea inițierii. Dar, pentru simplificare, vom descrie cele trei niveluri în ordine.

Pregătirea

Pregătirea constă într-un antrenament cu totul deosebit ai vieții sentimentelor şi gîndurilor. ce înzestrează „corpul" sufletului şi ..corpul" spiritului cu instrumente ale simțurilor si organe active de natură superioară, la fel cum forțele naturii.scoî din materia vie nediferențiată organele cu care este înzestrat corpul fizic.

Pentru început, atenția trebuie îndreptată asupra unor fenomene ale mediului înconjurător. Acestea sînt, pe de o parte, cele ale vieții în stadiul germinației, de creştere şi de înflorire; pe de altă parte, cele care prezintă o viață ce se ofileşte, păleşte şi se stinge. Asemenea fenomene există oriunde în jurul tău şi pretutindeni ele trezesc, bineînțeles, sentimente şi gînduri. Dar, în mod obişnuit, omul nu-şi pierde prea mult vremea cu ele; este prea grăbit să treacă de Ia o senzație la alta. Or, acum el trebuie să-şi îndrepte atenția asupra acestor fenomene, intens şi pe deplin conştient. ■ Acolo unde întîlneşte creşterea şi înflorirea într-o formă bine definita, omul trebuie să înlăture din sufletul său orice impresie străină şi. pentru cîteva momente, să se lase numai în voia acestei senzații unice. Va constata că un sentiment care, dacă altădată nu ar fi fost decît ceva trecător prin sufletul său (în cazuri asemănătoare), acum creşte în el şi ia o formă clară, puternică. Să lase acum ecoul acestui sentiment să vibreze în el şi să facă în sufletul său o linişte deplină; să

se izoleze de restul lumii pentru a urmări numai ceea ce urcă în el ca răspuns la fenomenul de creştere şi înflorire.

Dar, mai ales, să nu creadă că progresul constă în a-şi atenua simţurile în contact cu lumea înconjurătoare. Dimpotrivă, el trebuie mai întîi să observe cu cît mai multă intensitate şi exactitate obiectul exterior. Numai după aceea se lasă în voia sentimentelor astfel trezite, a gîndurilor noi ce-i pătrund sufletul. Scopul acestui exerciţiu este de a concentra atenţia asupra a două lucruri în aceiaşi timp: fenomenul exterior şi ecoul său interior; şi asta într-un perfect echilibru de forţe. Dacă află calmul necesar şi, cu timpul, se lasă în voia mişcărilor declanşate astfel în sufletul său, omul va simţi încolţind în el o nouă categorie de sentimente şi gînduri ce nu ie cunoscuse pînă atunci. Şi cu cît îşi va îndrepta mai mult atenţia fid asupra fiinţelor ce cresc şi înfloresc, fie asupra celor ce se ofilesc şi mor, cu atît mai multă vitalitate vor avea aceste sentimente. Datorită acestor gînduri şi sentimente se vor forma organele cîarviziunii, îa fel cum ochii şi urechile corpului fizic apar sub acţiunea forţelor naturale, din substanţa ce prinde viaţă. Sentimente de o formă aparte se leagă de creştere şi devenire, altele - au mai puţin- clare - se leagă de descreştere şi pieire, dar numai atunci cînd cultivarea acestor sentimente a urmat calea descrisa. Se poate ca descrierea să fi fost aproximativă. Dar dacă a trecut prin aceste experienţe, fiecare îşi poate face o reprezentare completă. Dacă v-aţi îndreptat deseori atenţia asupra fenomenelor devenirii, înfloririi, veţi simţi ceva ce prezintă analogii îndepărtate cu impresia făcută de un răsărit de soare; iar .3. vederea unei fiinţe ce se ofileşte şi moare veţi încerca un sentiment ce aminteşte înălţarea lină a lunii deasupra orizontului. Aceste sentimente sînt două forţe care. printr-un antrenament corespunzător şi o practică tot mai însufleţită, duc la rezultate spirituale de cea mai mare importanţă.

Cel ce se dedică - cu perseverenţă, ritmicitate, metodă -acestei activităţi vede deschizîndu-i-se o lume nouă: lumea psihică - numită lumea „astrală" - începe să răsară ca o auroră. Creşterea şi descreşterea nu mai sînt pentru el fapte ce trezesc impresii confuze, ci realităţi exprimate în linii .şi figuri spirituale a căror existenţă nu o bănuise niciodată pînă atunci. în plus, aceste linii şi figuri capătă aspecte noi pentru fiecare nou fenomen: o floare pe cale de a se deschide face să apară - în mod magic - o anumită figură, la fel cum un animal în creştere sau un copac gata să moară are figura sa corespunzătoare. Puţin cîte puţin, lumea psihică (sau astrală) se desfăşoară în faţa lui. Nu este nimic arbitrar în aceste linii şi figuri. Doi cercetători aflaţi la acelaşi nivel de pregătire vor percepe linii şi figuri identice pentru acelaşi fenomen, la fel cum doi oameni cu o vedere normală văd rotundă o masă rotundă (niciodată nu o va vedea rotundă unul şi celălalt pătrată).

Aşa cum istoria naturală obişnuită descrie formele de plante şi animale, un om pregătit în ştiinţa ocultă descrie sau desenează formele spirituale ale fiinţelor aflate în plină dezvoltare sau pe cale să moară.

Atunci cînd studentul a ajuns să poată contempla - în forma lor spirituală - fenomene perceptibile şi ochiului său fizic, nu este prea departe de a vedea lucruri ce nu au nici o existenţă fizică şi care, ca urmare, rămîn în întregime ascunse (oculte) celui ce nu cunoaşte ştiinţa secretă.

Trebuie insistat asupra unui punct: cercetătorul nu trebuie să se piardă în cugetări asupra semnificaţiei celor văzute. Această muncă intelectuală nu ar face decît să-1 îndepărteze de calea cea bună. El trebuie să se deschidă lumii sensibile fără prejudecăţi, cu bun simţ, cu pătrundere şi să se lase apoi în voia propriilor sale sentimente. In ce priveşte semnificaţia lucrurilor, nu el trebuie să tragă concluziile făcînd tot felul de speculaţii. Mai bine să încerce să înţeleagă ce-i spun aceste lucruri în limbajul lor[1].

([1]Trebuie remarcat că sensibilitatea artistică, dacă este completată de o natură meditativă si concentrată, este cea mai bună condijie pentru dezvoltarea facultăţilor spirituale. Sensibilitatea artistică are într-adevăr puterea de a pătrunde dincolo de aparenţe pentru a descoperi misterul lucrurilor.)

Un alt punct important îl constituie ceea ce ştiinţa secretă numeşte „orientarea" în lumile superioare. Aceasta se realizează făcînd în aşa fel încît conştiinţa să fie pătrunsă de certitudinea că. sentimentele şi gîndurile sînt fapte reale, la fel cum sînt scaunele sau mesele în lumea fizică. In lumea sufletelor şi ideilor are loc o reciprocitate a acţiunilor şi reacţiunilor, la fel ca în lumea sensibilă, între lucrurile fizice. Atît timp cît cercetătorul nu va fi puternic pătruns de această convingere, nu va crede niciodată că un gînd greşit poate face mult rău celorlalte gînduri ce animă spaţiul mental, la fel cum un glonţ tras la întîmplare acţionează asupra obiectelor fizice pe care le atinge. Mulţi oameni - care poate n-ar vrea niciodată să comită o acţiune exterioară pe care o consideră iraţională - nu văd nici un rău în a nutri sentimente sau gînduri făţarnice, despre care cred că nu au nici o influenţă asupra celorlalţi. Nu poate exista progres în ştiinţa secretă decît dacă cercetătorul îşi va supraveghea gîndurile şi sentimentele cu aceeaşi atenţie cu care se uită - în lumea fizică - pe unde calcă. Dacă vedeţi un perete, nu veţi încerca să treceţi prin el, ci-1 veţi înconjura conducîndu-vă paşii după legile ce guvernează lumea fizică.

Or, legi asemănătoare există şi în lumea sufletelor şi spiritelor; dar acestea nu sînt impuse din exterior. Ele trebuie să rezulte din însăşi viaţa sufletului şi pot fi observate prin înlăturarea permanentă a gîndurilor şi sentimentelor deformate. Va trebui ca de acum înainte, cercetătorul să evite a se lăsa furat de visare, a ceda jocului imaginaţiei, capriciului sentimentelor. Să nu credeţi că astfel vă scade sensibilitatea: veţi constata curînd că, dimpotrivă, sentimentele nu devin cu adevărat bogate şi imaginaţia adevărată nu devine creatoare decît dacă se controlează în acest mod cursul vieţii interioare. Ca urmare, în locul unei sentimentalităţi copilăreşti şi asociaţiilor arbitrare de idei, apar sentimente pline de semnificaţii şi gînduri fertile, disciplinate, care permit omului să se orienteze în lumea spirituală, învăţînd să stabilească raporturi juste între el şi realităţile spiritului. Această disciplină are pentru el consecinţe precise: aşa cum în viaţa fizică îşi găseşte drumul trecînd printre lucruri, el ştie acum să se orienteze printre fenomenele de creştere şi descreştere pe care tocmai le-a aprofundat în maniera descrisă mai sus. De acum înainte, el observă tot ce creşte şi înfloreşte, tot ce păleşte şi moare, în conformitate cu binele său şi al universului.

Cercetătorul trebuie apoi să cultive legătura cu lumea sunetelor, să facă distincţie între sunetele produse de obiectele neînsufleţite (căderea unui corp, un clopot sau un instrument muzical) si cele emise de o vietate (animal sau om). La auzul unui clopot numai sunetul este perceput şi acesta produce un sentiment plăcut; dar în cazul strigătului unui animal, în afara acestui sentiment, se mai deosebeşte - în spatele acestui sunet - şi manifestarea a ceea ce resimte acei animal în interiorul său, plăcere sau suferinţă. Discipolul trebuie să se intereseze de cel de-ai doilea tip de sunete, să-şi îndrepte întreaga sa atenţie asupra obţinerii - prin sunetul perceput - unei informaţii referitoare Ia un eveniment ce se petrece în afara lui: el trebuie să pătrundă într-un media străin, să lege strâns sentimentul său de durerea sau bucuria pe care i-o dezvăluie acest sunet, să facă abstracţie de ei însuşi, fără a căuta să afle dacă pentru el sunetul este agreabil, plăcut sau neplăcut. Sufletul său trebuie să fie preocupat de un singur lucru: ce se petrece în fiinţa care emite sunetul. Prin aceste exerciţii -concepute metodic - se obţine capacitatea de a vibra (ca să spunem aşa) la unison cu o altă fiinţă. Un om dotat cu simţ muzical va considera cultivarea sensibilităţii sale mai uşoară faţă de cel ce nu o posedă; dar nu trebuie să se creadă că simţul muzical poate înlocui singur această disciplină.

Studentul trebuie să înveţe astfel să simtă întreaga natură, aruncînd seminţe noi în lumea ideilor şi sentimentelor sale. Natura începe atunci să-i dezvăluie misterele sale prin intermediul sunetelor ce exprimă viaţa. Ceea ce nu era - pînă atunci - pentru suflet decît un zgomot lipsit de sens, devine un limbaj plin de înţeles; acolo unde înainte credea că aude numai un sunet, rezonanţe ale corpurilor aşa-zise neînsufleţite,

discipolul percepe acum un nou limbaj al sufletului. Dacă progresează în această cultivare a sentimentelor sale, el va constata curînd că poate să audă unele sunete pe care nu le bănuise pînă atuncf. începe să audă cu sufletul.

Pentru a atinge culmea a ceea ce se poate obține în acest domeniu, un nou progres trebuie să se adauge acestuia. Are o mare importanță pentru el maniera în care îi ascultă pe ceilalți "vorbind; trebuie să se obişnuiască să o facă astfel încît, în acest timp, totul să tacă în el. De exemplu: dacă cineva exprimă o opinie şi-1 ascultați, în dumneavoastră se naşte fie o aprobare, fie o obiecție şi mulți oameni ar fi imediat tentați să-şi exprime fie acordul, fie - mai ales - critica lor. Trebuie să se reuşească reducerea la tăcere atît a asentimentului, cît şi a ripostei. Bine-înțeles, nu poate fi vorba de schimbarea bruscă a felului de a fi şi de realizarea unei perfecte linişti interioare. începutul se face prin observarea acesteia în unele cazuri particulare alese cu discer-nămînt. Pe urmă, puțin cîte puțin, ca de la sine, această nouă manieră de a asculta va pătrunde în obiceiurile dumneavoastră.

In cercetarea spirituală acest exercițiu este practicat metodic. Trebuie făcut efortul, la un anumit timp, de a pleca urechea la cele mai contradictorii gînduri simultan cu abținerea de la orice judecată reprobatoare. Nu este vorba aici - şi acest lucru este foarte important - de a-ți interzice exprimarea unei judecăți raționale; trebuie reprimată orice impresie de neplăcere, repulsie sau chiar simpatie. în particular, studentul trebuie să se observe el însuşi cu o inteligență pătrunzătoare, pentru a evita ca aceste tendințe - care au dispărut, poate, în aparență - să nu persiste în adîncurile sufletului. Va trebui, de exemplu, să asculte vorbind persoane care, dintr-un anumit punct de vedere, îi sînt cu mult inferioare şi să-şi reprime în acest timp orice urmă de sentiment de superioritate, de înfumurare.

Astfel, omul reuşeşte să asculte cuvintele celorlalți cu o detaşare perfectă, făcînd abstracție de propria sa persoană, de felul său de a vedea şi simți. Dacă exersează astfel să asculte fără spirit critic, atunci, chiar dacă cineva exprimă o părere cu care el nu este de acord sau o ipoteză extravagantă, va învăța, puțin cîte puțin, să se cufunde cu totul în individualitatea unei alte ființe, să pătrundă cohiplet în ea. Dincolo de cuvinte, el aude vocea interioară a unui alt suflet. Dacă ar persevera într-un exercițiu de acest gen, sunetul ar deveni cel mai bun agent pentru perceperea sufletului şi spiritului; mai ales că atunci cînd acest exercițiu se face sub directa îndrumare a celor interesați de arta ascultării vibrațiilor naturii, se naşte un nou simț al auzului. Se dezvoltă capacitatea de a recepționa informații emanate deJumea spirituală şi care nu reuşesc să se exprime prin sunete exterioare perceptibile urechii fizice. In acel moment poate fi auzit „verbul interior" şi adevărurile spirituale vă sînt dezvăluite treptat.

Toate marile adevăruri sînt accesibile acestui „verb interior"; învățămintele - ce pot fi culese de oricare cercetător adevărat - sînt conştientizate în acest mod.

Asta nu înseamnă că este inutil să te dedici studiului lucrărilor oculte înainte de a percepe acest limbaj interior. Dimpotrivă, citind aceste scrieri, ascultînd învățătura maeştrilor, te pregăteşti pentru a primi tu însuți cunoaşterea. Orice element - care a fost înțeles - al ştiinței oculte călăuzeşte spre-scopul ce va fi atins numai dacă se manifestă un real progres al sufletului. La tot ce am spus, mai trebuie adăugată studierea insistentă a ştiinței transmise de către ocultişti. In orice antrenament, acest studiu face parte din pregătire; iar dacă nu vei asimila învățăturile oculte, poți ajunge în situația de a folosi tot felul de metode ce nu te-ar ajuta cu nimic. Deoarece provin din acel însuflețit „verb interior" şi sînt inspirate din sursele vii ale revelației directe, toate aceste învățături au într-adevăr o viață spirituală. Ele nu sînt numai simple cuvinte, ci forțe ale vieții. In timp ce urmăreşti cuvintele unui inițiat sau citeşti o carte inspirată dintr-o adevărată experiență interioară, în tine acționează forțe ce-ți vor oferi clarviziunea, la fel cum forțele naturii fizice ți-au modelat, din substanța vie, ochii şi urechile.

Iluminarea

Iluminarea conţine o serie de exerciţii pregătitoare foarte simple. Şi aici este vorba de a face apel la unele gînduri, sentimente, ce dormitează în om şi care trebuie trezite. Dar numai cel ce execută aceste exerciţii simple cu o răbdare permanentă şi o deplină perseverenţă poate ajunge la perceperea luminii interioare. Primii paşi: observarea - într-un mod cu totul deosebit - a unor fenomene şi fiinţe din natură; de exemplu, un cristal transparent cu frumoasele sale faţete, apoi o plantă, un animal. Să se înceapă prin concentrarea întregii atenţii asupra unei comparaţii între piatră şi animal (aşa cum veţi vedea în continuare). Aceste gînduri trebuie să acapareze întreg sufletul, asociindu-se unor sentimente foarte vii. Nici un alt gînd sau sentiment nu trebuie să apară şi să perturbe intensitatea observaţiei. Să spunem deci următoarele: „Piatra are o formă, la fel şi animalul. Piatra rămîne nemişcată la locul ei, animalul îşi schimbă poziţia. Dorinţa, instinctul, sînt elementele ce determină animalul să-şi schimbe locul şi, de asemenea, tot satisfacerii instinctelor sale slujeşte şi forma acestuia; organele şi membrele sînt modelate în conformitate cu aceste instincte, după dorinţă, în timp ce forma pietrei este rezultatul forţelor în care dorinţa nu-şi are locul"[1].

([1]Exerciţiul arătat aici - contemplarea unui cristal - este interpretat greşit de către cei ce nu cunosc decît latura exterioară (exoterică), fapt ce a dat naştere unor practici - cum ar fi „citirea în cristal' - bazate pe o neînţelegere. Dar aceste practici nu vor fi niciodată obiectul unei adevărate învăţături ezoterice.)

Dacă ne cufundăm intens în aceste gînduri şi dacă vom cerceta piatra şi animalul cu o atenţie susţinută, vor apare - în suflet -două feluri de sentimente foarte diferite. Primul inspirat de piatră, al doilea de animal. Este posibil ca acest lucru să nu reuşească chiar de la început, dar, puţin cîte puţin, prin exerciţii executate cu foarte multă răbdare, sufletul se va obişnui cu aceste două sentimente. Tot ce trebuie făcut este continuarea cu insistenţă a exerciţiului. La început, aceste sentimente nu se vor menţine decît pe durata observaţiei; mai tîrziu ele vor persista dincolo de această perioadă, căpătînd în Anal o viaţă permanentă. După aceea nu mai este nevoie decît ca aceste sentimente să fie dezvoltate, chiar şi fără ajutorul observării unui obiect exterior. Din aceste sentimente - împreună cu gîndurile corespunzătoare lor - se nasc *organele clarviziunii*.

Dacă la această observaţie se adaugă aceea a plantei, se va constata că sentimentul pe care aceasta îl inspiră - prin natura şi gradul său de intensitate - se menţine între sentimentul născut de piatră şi cel provocat de animal. Organele ce se formează astfel sînt ochii spirituali. Treptat învăţăm să percepem cu ei culorile lumii sufletului şi spiritului. Atît timp cît doar am asimilat ceea ce a fost descris ca „pregătire", lumea spirituală, liniile şi figurile sale, rănim ascunse. Prin iluminare se limpezesc. Remarcăm de asemenea că, atît cuvintele „clar" şi „obscur", cît şi celelalte expresii folosite, nu exprimă gîndul nostru decît cu aproximaţie, avînd în vedere că acest limbaj comun este făcut numai pentru condiţii fizice.

Ştiinţa secretă consideră „bleu" sau „bîeu-roşu" ceea ce organele clarviziunii percep din radiaţiile pietrei şi „roşu" sau „portocaliu" ceea ce se resimte ca emanaţie a unui animal. în realitate, culorile astfel percepute sînt „de natură spirituală". Cea a plantei este „verde", cu o tendinţă progresivă spre un deschis roşu-roz eteric; şi asta deoarece planta, dintre toate fiinţele vii, este cea care, în lumile superioare, seamănă din anumite puncte de vedere cu imaginea sa din lumea fizică. Nu ia feî se întîmplă cu piatra sau animalul.

Dar trebuie să se înţeleagă bine că aceste culori desemnează numai nuanţa fundamentală a regnurilor: mineral, animai şi vegetal. In realitate există toate nuanţele intermediare. Fiecare piatră, plantă

sau animai are o culoare proprie. în plus, fiinţele lumilor superioare - care nu iau niciodată forma unui corp fizic -au şi ele deseori culori admirabile, dar şi hidoase. De fapt, în aceste lumi superioare bogăţia culorilor este infinit mai variată decît în lumea fizică.

Dacă omul a reuşit să dobîndească posibilitatea de a vedea cu „ochiul spiritului", el va întîlni - mai devreme sau mai tîrziu -fiinţe (unele fiindu-i superioare, altele - inferioare) ce nu pătrund niciodată în realitatea fizică.

Cînd a ajuns în această fază, i se deschid multe drumuri. Dar nimeni nu este sfătuit să meargă mai departe fără a observa cu atenţie ceea ce spune cercetătorul spiritual. Chiar şi pentru exerciţiile precedente este foarte bine ca această direcţie să fie clarificată; şi dacă cercetătorul posedă forţa şi tenacitatea de a depăşi primele trepte ale iluminării, nu va întîrzia să afle calea potrivită.

In orice caz, este nevoie de prudenţă, iar cine nu ia în considerare acest lucru ar face mai bine să renunţe la orice progres în ocultism: cel ce vrea să se angajeze pe acest drum nu trebuie să-ţi piardă calităţile de noblețe, bunătate şi sensibilitate faţă de "oaîe realităţile fizice. Şi mai mult, forţa sa .morală, puritatea .-aterioară şi spiritul său de observaţie trebuie să se dezvolte permanent în timpul antrenamentului ocuii. De exemplu, în timpul primelor exerciţii de iluminare ei trebuie să urmărească dezvoltarea prin toate mijloacele a compasiunii şi simpatiei sale faţă de animale şi oameni, a simţului său m perceperea frumuseţilor naturii. Dacă nu are grija, aceste sentimente ar putea slăbi, iar simţul său pentru frumos să se stingă sub acţiunea acestor exerciţii; inima î-ar deveni nesimţitoare, sensibilitatea s-ar bloca, ceea ce ar putea avea consecinţe neplăcute.

In epoca noastră mulţi oameni caută calea ştiinţei secrete, dar o fac în diferite moduri, unii recurgînd la procedee periculoase sau chiar criticabile. Din această cauză, cei care consideră că deţin adevărul în acest domeniu trebuie să ofere şi celorlalţi posibilitatea de a cunoaşte unele caracteristici ale disciplinei oculte. Nu vom vorbi aici decît în limitele acestei posibilităţi. Este nevoie ca o parte din adevăr să fie dezvăluită, pentru ca greşelile să nu producă prea multe neplăceri. Prin metodele ce le vom indica aici nu se va întîmplă nimic nimănui, dacă nu se forţează nota. Dar să subliniem pe de altă parte faptul că nimeni nu trebuie să consacre exerciţiilor mai mult timp şi efort decît îi permit îndatoririle şi situaţia sa socială. Pentru a obţine rezultate serioase este nevoie de multă răbdare, de puterea ca, după cîteva minute de exerciţiu, să-i întrerupem şi să ne reîntoarcem liniştiţi la munca noastră obişnuită. Cine nu a învăţat să aştepte - în cel mai bun înţeles al cuvîntului - nu va reuşi niciodată să obţină rezultate remarcabile.

Controlul gîndurilor şi sentimentelor

Dacă se urmăreşte accesul la ştiinţa ocultă în maniera descrisă în capitolele precedente, nu trebuie neglijată fortificarea - în timpul activităţii - printr-o gîndire deosebit de stimulatoare. Permanent trebuie să existe convingerea că pot fi realizate progrese importante fără ca acestea şă fie vizibile. Dacă nu ţii seama de acest lucru, apare riscul de a-ţi pierde răbdarea şi să abandonezi totul. Forţele şi capacităţile ce trebuie dezvoltate au -la început - o natură foarte delicată; şi esenţa lor este cu totul diferită de tot ceea ce omul şi-a putut imagina înainte. Pînă acuma nu cunoştea decît contactul cu lumea fizică; realităţile spiritului şi sunetului scăpau privirii şi concepţiilor sale. Deci nu va fi de mirare dacă nu va remarca imediat prezenţa forţelor spirituale şi psihice care se nasc în el.

Pentru cel ce pătrunde pe acest drum fără a ţine seama de experienţa acumulată de către cercetătorii experimentaţi apare aici riscul de a greşi. Un ocultist observă progresul realizat de discipolul său cu mult timp înainte ca acesta să-şi dea seama. El ştie cum se formează ochiul spiritului în structura sa delicată

înainte ca discipolul să cunoască ceva despre acest lucru. Unul dintre cele mai importante aspecte ale indicaţiilor date constă cu siguranţă în exprimarea regulilor ce oferă studentului posibilitatea de a nu-şi pierde încrederea, răbdarea şi tenacitatea înainte de a fi dobîndit cunoaşterea. La drept vorbind, maestrul nu poate da nimic elevului dacă acesta nu posedă acel ceva în stare latentă; nu poate decît să-1 îndrume pe calea trezirii facultăţilor ce zac în el. Dar descrierea drumului străbătut de el însuşi poate reprezenta un ajutor important pentru cel care vrea să parcurgă această cale de la întuneric spre lumină.

Sînt mulţi cei care abandonează în scurt timp domeniul ştiinţei oculte deoarece progresele făcute li se par neînsemnate. Chiar şi atunci cînd survin primele experienţe superioare, elevul le consideră deseori ca fiind iluzii pentru că-şi imaginase cu totul altfel ceea ce trebuia să simtă. Şi îşi pierde curajul, fie deoarece aceste experienţe îi par lipsite de importanţă, fie le consideră prea neînsemnate pentru a-1 putea duce în scurt timp la un rezultat serios. Or, curajul şi încrederea în sine sînt două lumini - pe calea ocultismului - ce nu trebuie lăsate să se stingă.

Cu mult înaintea observării progreselor realizate, un sentiment nedesluşit ne avertizează că sîntem pe calea cea bună; acest sentiment trebuie hrănit şi cultivat, deoarece el poate deveni un ghid sigur. înainte de toate este necesară înlăturarea superstiţiei cum că la cunoaşterea superioară se poate ajunge cu ajutorul unor procedee ciudate şi misterioase; dimpotrivă, trebuie să se înţeleagă bine că pot fi luate ca punct de plecare sentimentele şi gîndurile vieţii de zi cu zi, imprimîndu-îe numai o direcţie nouă. Fiecare îşi poate spune: în sfera sentimentelor şi ideilor mele se află ascunse misterele cele mai mărețe; dar pînă acum nu le-am putut descoperi. Deci, în final problema este următoarea: omul îşi poartă pretutindeni corpul, sufletul şi spiritul, dar nu este conştient decît de corp. Or, ocultistul devine conştient de suflet şi spirit aşa cum omul obişnuit este faţă de corpul său.

Din această cauză are mare importanţă îndrumarea pe calea cea bună a sentimentelor şi gîndurilor, fapt care va duce la dezvoltarea - în viaţa obişnuită - a capacităţii de percepere a lucrurilor invizibile. Vom oferi în continuare una din metodele realizării acestui lucru. Este vorba de ceva foarte simplu, dar care produce efecte notabile atunci cînd se pune în practică în mod continuu şi dacă este însoţită de stările interioare necesare.

Puneţi-vă în faţă o sămînţă de plantă. în legătură cu acest obiect minuscul trebuie să apară gînduri ce vor da naştere unor sentimente. Mai întîi trebuie să deveniţi conştient de ceea ce ochii dumneavoastră percep în realitate. Făceţi-vă o bună descriere a formei, culorii şi a tuturor celorlalte caracteristici ale grăuntelui. Apoi meditaţi la următoarele lucruri: dacă s-ar-pune această sămînţă în pămînt, ea va da naştere la o plantă foarte complicată, închipuiţi-vă această plantă şi reprezentaţi-o în imaginaţia dumneavoastră. Apoi spuneţi-vă: „Ceea ce-mi reprezint acum în imaginaţie va fi făcut - de către forţele pămîntului şi luminii - să iasă într-o zi la iveală din mijlocul acestui grăunte. Dacă aş avea în faţă o imitaţie artificială a seminţei, n-ar exista nici o forţă - a pămîntului sau luminii - care să determine creşterea plantei". Să realizăm foarte clar acest gînd. să-1 facem să trăiască în noi şi vom reuşi să întrezărim ceea ce urmează alăturîndu-i sentimentul corespunzător. Vom spune: „în acest grăunte zace deja, chiar dacă într-o formă latentă, întreaga plantă - în stare virtuală - tot organismul ce va ieşi mai tîrziu. Această forţă nu există în sămînţă falsă; totuşi, în ochii mei, cele două grăunţe sînt identice. Deci, în sămînţă adevărată se află ceva invizibil, ce nu există în obiectul artificial; ca urmare, asupra acestui lucra nevăzut trebuie dirijate gîndurile şi sentimentele"[1].

([1]S-ar putea spune că la o analiză microscopică se vede diferenţa dintre grăuntele adevărat şi cel fals; dar, în acest caz, s-ar demonstra numai că nu s-a înţeles scopul real a! acestor exerciţii; esenţialul nu este atît obiectul adevărat, sensibil, pe cît impulsul de a dezvolta forţele latente existente în suflet şi spirit.)

Acest invizibil este cel care, mai tîrziu, se va transforma în planta vizibilă a cărei formă şi culoare va putea fi admirată. Gîndiţi-vă la acest lucru: invizibilul va deveni vizibil.

Trebuie precizat un lucru: ceea ce gîndeşti, să fie resimţit cu intensitate. Calm, fără a te lăsa distras de nici un alt gînd, trăieşte în tine ceea ce tocmai am descris; şi lasă-ţi timpul necesar reunirii gîndurilor cu sentimentul, pentru ca ele să imprime în suflet o urmă adîncă. Dacă vei reuşi, după un timp - poate abia după numeroase încercări - vei deveni conştient de existenţa unei forţe ce va deschide o nouă viziune asupra lucrurilor: sămînţă va apare în centrul unui uşor nor luminos. O poţi resimţi - într-un mod senzorial - spiritual - ca un fel de flacără. în faţa centrului acestei flăcări ai aceeaşi senzaţie ca în faţa culorii liliachiu spre violet, în timp ce marginea dă impresia oferită de o culoare albăstruie. Atunci apare ceva ce nu ai mai văzut pînă atunci şi care a creat forţa gîndirii şi sentimentelor trezite prin meditaţie. Un lucru invizibil simţurilor fizice şi care, în stadiul de plantă, nu trebuia să apară decît mai tîrziu, devine din acest moment vizibil din punct de vedere spiritual.

Este evident că marea majoritate a oamenilor vor considera aceste revelaţii ca fiind o simplă iluzie. Mulţi vor spune: „Ce înseamnă aceste viziuni, aceste fantasme?" Şi nu puţini vor fi cei descurajaţi. Singura dificultate o constituie depăşirea acestor etape - atît de anevoioase - ale evoluţiei umane fără a confunda imaginaţia cu realitatea spirituală şi de a găsi (totuşi) curajul necesar continuării mersului înainte, înlăturînd teama sau frica. Pe de altă parte, trebuie întărit în mod permanent bunul simţ ce poate deosebi adevărul de iluzie. Pe toată durata acestor exerciţii este necesară continuarea fără încetare a stăpânirii - conştiente - de sine. Gîndirea trebuie să se facă cu la fel de multă siguranţă ca şi în cazul activităţilor zilnice. Ar fi neplăcută căderea într-o stare asemănătoare cu halucinaţia. Ideile trebuie să rămînă limpezi - ca să nu spunem reci - şi asta fără slăbiciune; dacă aceste exerciţii duc la o pierdere a echilibrului interior şi împiedică judecarea - cu aceeaşi claritate ca mai înainte - lucrurilor ce ţin de viaţa obişnuită, înseamnă că s-a strecurat o mare greşeală. Discipolul trebuie să se analizeze cu conştiinciozitate pentru a verifica dacă se păstrează acest echilibru şi dacă rămîne într-adevăr ei însuşi în mijlocul condiţiilor în care trăieşte. Un calm interior de nezdruncinat, un simţ clar cu privire la tot - iată ceea ce trebuie să urmărească; în plus, să aibă grijă să nu se lase purtat de orice hoinăreală a ideilor. Indicaţiile date pînă acum au fost verificate şi aplicate - încă din antichitate - în şcolile oculte. Cel ce vrea să le aplice altfel, să născocească el însuşi sau să împrumute - de ici, de colo, din cele citite la întîmplare - alte exerciţii, va cădea fără îndoială în greşeală şi în scurt timp se va lăsa antrenat în divagaţii interminabile.

Un nou exerciţiu trebuie să vină în completarea celui care tocmai a fost descris: aşezaţi-vă în faţa unei plante în plină dezvoltare şi lăsaţi-vă pătruns de gîndul că va veni o vreme cînd această plantă va muri. „Din ceea ce văd în faţa mea, într-o zi nu va mai exista nimic. Dar această plantă va fi zămislit în ea seminţe capabile să dea viaţă la noi plante. Iată-mă ajuns din nou Ia concluzia că în miezul a ceea ce văd există ceva ascuns, invizibil. îmi umplu spiritul cu gîndul că această plantă, cu forma şi culorile sale, într-o zi va muri; dar imaginea intensă că poartă în ea germenii viitorului mă învaţă că nu va dispare în neant. Ceea ce o fereşte de distrugere scapă privirii mele; deci există în această plantă ceva ce nu pot vedea cu ochii. Dacă fac să prindă viaţă (în mine) acest gînd - unindu-1 cu sentimentul corespunzător - după un timp el va dezvolta în mine o forţă ce va provoca o nouă viziune. Şi mai mult, voi vedea ieşind din plantă un fel de formă spirituală asemănătoare cu o flacără. Dar această flacără este bineînţeles mai mare decît cea descrisă mai înainte; ea poate oferi o impresie asemănătoare cu cea dată de culoarea albastru--verzui în mijloc, cu roşu - gălbui pe marginea exterioară".

Să subliniem aici că ceea ce numim „culori" nu pot fi văzute aşa cum văd ochii fizici culorile; percepția spirituală oferă o impresie similară cu cea resimțită în fața unei culori fizice.

Dacă am dobîndit această capacitate de a vedea în spirit, am făcut un pas mare înainte. Şi asta deoarece, în acest caz, lucrurile apar nu numai în existența lor prezentă, ci şi în fazele lor de dezvoltare şi distrugere. începem să vedem pretutindeni spiritul -despre care simțurile fizice nu pot şti nimic. Sînt primii paşi spre contemplarea unui mister: cel al naşterii şi al morții. Pentru simțurile exterioare, o ființă apare la naştere şi dispare prin moarte, ca urmare a faptului că simțurile nu pot pătrunde spiritul ascuns al ființelor. Pentru spirit, naşterea şi moartea nu reprezintă decît o metamorfoză, la fel ca înflorirea (ce face să răsară floarea din boboc) - şi ea o metamorfoză ce are loc sub ochii noştri. Dar dacă vrei să pătrunzi tu însuți în esența ce se transformă, trebuie insistat în sensul trezirii simțurilor superioare prin metodele indicate.

Pentru a înlătura o altă observație ce ar putea fi făcută de către persoane cu o oarecare experiență psihică, să mai spunem următoarele: nu poate fi contestat faptul că există căi mai scurte şi mai simple şi că, pe de altă parte, pot fi oameni care să aibă ei înşişi simțul fenomenelor creşterii şi morții» fără a practica toate exercițiile amintite. Există într-adevăr oameni care au în mod natural stări psihice remarcabile cărora le este suficient un mic impuls pentru a se dezvolta. Acestea sînt excepții, pe cînd drumul indicat aici e sigur şi la îndemîna oricui. Nu este imposibil să dobîndeşti noțiuni de chimie prin mijloace de excepție; dar dacă vrei să devii chimist, trebuie să mergi pe drumul obişnuit, verificat.

Dacă vom încerca să ne atingem scopul pe căi mai uşoare, *mulțumindu-ne* cu imaginarea grăuntelui sau plantei, vom comite o greşeală cu consecințe dintre cele mai grave. Procedînd astfel se poate ajunge Ia un rezultat, dar mult mai puțin sigur decît prin metoda indicată. Viziunea ce o vom obține nu va fi - în majoritatea cazurilor - decît un miraj al imaginației; şi va trebui aşteptată transformarea ei într-o viziune cu adevărat spirituală. Şi asta deoarece esențialul nu constă în a-ți inventa singur percepții noi, ci în a lăsa realitatea să Ie creeze în tine. Bineînțeles, adevărul trebuie să izbucnească din adîncurile sunetului meu, dar rolul de magician ce scoate din nimic acest adevăr nu-i revine eului meu obişnuit: însăşi ființele a căror realitate spirituală vreau să o contemplu trebuie să joace rolul acestui magician.

Dacă prin această disciplină ai eliberat în tine noțiunile elementare referitoare la percepția spirituală, te vei putea înălța pînă la contemplarea însăşi a ființei umane, alegînd mai întîi cele mai simple manifestări ale vieții omului.

Dar înainte de asta trebuie să acționezi puternic în sensul purificării complete a propriei tale ființe morale, să înlături orice încercare de folosire în scopuri personale a cunoaşterii pe care o vei dobîndi, să te angajezi față de tine însuți să nu foloseşti niciodată pentru a face rău puterea ce ai putea-o căpăta asupra semenilor tăi.

De asemenea, toți cei care încearcă să pătrundă prin ei înşişi în secretele naturii umane trebuie să observe regula de aur a ocultismului adevărat: „Atunci cînd încerci să faci un pas înainte pe drumul cunoaşterii adevărurilor oculte, fă în acelaşi timp trei paşi pentru a-ți perfecționa caracterul în vederea binelui". Cel ce dă importanță acestei reguli poate face exerciții de tipul celui pe care-1 vom descrie în rîndurile următoare.

Evocați imaginea unui om pe care l-ați văzut într-o zi, pe cînd dorea să intre în posesia imediată a unui obiect şi concentrați-vă atenția asupra acestei dorințe. Este de preferat să evocați momentul cînd această dorință atinge punctul culminant, clar cînd mat poate apare încă întrebarea dacă omul ar putea efectiv să şi-o satisfacă. Şi acum lăsați-vă cu totul în voia reprezentării ce v-o evocă amintirea dumneavoastră. Faceți să domnească în sufletul vostru, pe cît posibil, un calm absolut; încercați să fiți surd şi orb față de îoî ce vă înconjoară; aveți grijă ca reprezentarea evocată să trezească în sufletul dumneavoastră un sentiment. Lăsați ca acest sentiment să urce în voi aşa cum un nor se ridică la orizont pe

un cer perfect senin. Bineînțeles, avînd în vedere faptul că dorința omului asupra căruia vă îndreptați atenția nu poate fi urmărită mult timp, în generai observația va fi suspendată. Vor fi - poate - sute de încercări fără rezultat; dar nu vă pierdeți răbdarea: în final veți simți urcînd în dumneavoastră sentimentul corespunzător stării sufleteşti a celui pe care-1 observați. După un timp veți remarca faptul că acest sentiment dezvoltă în sufletul dumneavoastră o forță ce va da naştere viziunii spirituale a stărilor interioare. Veți vedea apărînd în cîmpul vostru vizual o imagine ce dă o impresie luminoasă; această imagine - de natură spirituală - este manifestarea „astrală" a stării (de dorință) observate. Putem compara din nou această imagine cu impresia de flacără; şi este resimțită ca o culoare portocalie în centru, cu bleu-roşcat sau liliachiu pe margini. Apoi totul depinde de tactul cu care abordăm aceste viziuni spirituale. Cel mai bine este să nu vorbim - ia început - nimănui despre ele (în afară doar de un eventual maestru spiritual). Căci dacă se încearcă o descriere stîngace - cu ajutorul cuvintelor - a unui astfel de fenomen, pot apare serioase deziluzii: cuvintele ce se folosesc sînt obişnuite şi nepotrivite cu asemenea subiecte. Ca urmare, vrînd să ne descriem experiențele, sîntem tentați să amestecăm viziunile autentice cu tot felul de miraje.

Din nou se impune aici o regulă importantă: învață să păstrezi tăcerea asupra viziunilor tale. Ceea ce ai văzut ca spirit, să nu încerci nici să-1 exprimi în cuvinte, nici să-1 interpretezi prin raționamente stîngace. Lasă-te în voia viziunii tale spirituale şi evită să o tulburi cu prea multe reflecții care - la început - nu sînt de loc în armonie cu ceea ce ai văzut. Pînă acum ele nu au fost alimentate decît de impresii limitate de lumea fizică: or experiențele tale depăşesc cu mult aceste limite. Deci nu încerca să aplici acestor experiențe noi (şi mai evoluate) o măsură potrivita celor vechi. Trebuie să fi dobîndit multă fermitate şi siguranță în experiența interioară, pentru a putea vorbi despre aceste lucruri în aşa fel încît să-ți ajuți semenii.

La acest exercițiu trebuie adăugat un altul, care-1 completează. Trebuie observat - în acelaşi mod - comportamentul unui om care tocmai şi-a satisfăcut una din dorințele sale. Dacă se vor păstra aceleaşi reguli şi precauții - menționate în cazul precedent - se va ajunge de asemenea Ia viziunea spirituală a fenomenului. Se va observa o formă spirituală asemănătoare unei flăcări ce dă senzația că este galbenă în centru şi verzuie pe margini.

Printr-o observație de acest gen aplicată semenilor, poți cădea uşor într-o gravă greşeală morală: să devii insensibil, lipsit de dragoste. Evitați cu orice preț acest lucru. Pentru a face observații asemănătoare trebuie să fi atins un punct al evoluției în care să ai o certitudine absolută: că gîndurile sînt realități. Dacă eşti convins de aceasta, nu trebuie să-ți mai permiți să ai - față de semenii tăi - gînduri ce nu se împacă cu cel mai profund respect al demnității şi libertății omeneşti. Ideea că un om ar putea fi pentru noi numai un obiect de studiu nu trebuie să ne stăpînească nici o clipă, propria ta educație trebuie să fie însoțită în permanent de o observație ocultă a ființei umane. Ea ne permite să susținem fără rezerve dreptul fiecărui om de a fi el însuşi; să considerăm sufletul altuia un sanctuar inviolabil în fața gîndirii sau sentimentelor noastre. Față de un fenomen uman - chiar şi atunci cînd nu este evocat decît în amintirea noastră - ne pătrunde un sentiment sacru de respect.

Pentru moment nu putem da decît aceste două exemple -referitor la ceea ce datorăm iluminării cu privire la natura umană - dar sînt suficiente pentru marcarea drumului ce trebuie urmat. Cel care-şi poate asigura liniştea şi calmul interior - necesare pentru reuşita acestor exerciții - realizează deja în el o mare transformare ce-i îmbogățeşte atît de mult viața interioară, încît dă calm şi siguranță chiar şi comportamentului exterior; iar la rîndul sau, acesta se reflectă asupra sufletului. El va găsi astfel mijloacele necesare descoperirii aspectelor ascunse (pentru simțurile exterioare) ale naturii umane. Şi va atinge într-o

zi maturitatea dorită, cînd îşi va putea arunca privirile asupra legăturilor misterioase ce pun omul în armonie cu tot ce există în univers.

Urmînd această cale, omul se aproprie fără încetare de momentul cînd va putea face primii paşi în iniţiere. Dar înainte de asta mai este nevoie de un lucru a cărui necesitate va fi înţeleasă - poate - mai tîrziu.

Intr-adevăr, ceea ce trebuie să aducă un candidat la iniţiere este un curaj perfect şi, într-o oarecare măsură, o totală absenţă a fricii. Trebuie căutate ocaziile favorabile dezvoltării acestor virtuţi care vor fi în mod sistematic cultivate în timpul antrenamentului ocult; dar, în această direcţie, viaţa însăşi este o şcoală excelentă, poate chiar cea mai bună. Să ştii să priveşti în faţă un pericol, să cauţi să depăşeşti fără ezitare dificultăţile - de asta trebuie să fii capabil. De exemplu, în faţa unui pericol trebuie să te întăreşti cu un sentiment ca acesta: „Frica mea nu serveşte la nimic; trebuie să mă eliberez de ea pentru a mă putea concentra la ceea ce am de făcut". Este nevoie ca în faţa unor situaţii pe care înainte le considerai îngrijorătoare, să reuşeşti să simţi, în adîncul tău, că neliniştea şi descurajarea ţi-au devenit străine. Prin această educaţie a sinelui, discipolul trezeşte în el însuşi unele forţe de care are nevoie pentru a fi iniţiat în mistere mai înalte. La fel cum omul fizic are nevoie de forţă nervoasă pentru a-şi folosi simţurile fizice, omul psihic are nevoie de o forţă ce nu se dezvoltă decît în naturile întreprinzătoare şi curajoase. Cel ce pătrunde în misterele superioare vede anumite lucruri pe care iluziile simţurilor le ascund viziunii obişnuite. Şi bineînţeles, atunci cînd simţurile fizice ne împiedică să vedem adevărurile superioare, acest obstacol constituie o binefacere pentru omul obişnuit: datorită lui unele lucruri rămîn într-adevăr ascunse, lucruri care l-ar putea nelinişti mult pe cel care, nefiind pregătit, n-ar şti să le suporte viziunea. Cercetătorul spiritual trebuie să fie în stare să suporte aceste spectacole. El pierde unele puncte de legătură cu lumea exterioară, contacte ce-1 purtau spre iluzia sensibilă care-1 captiva. Lucrurile se petrec fără doar şi poate ca şi cum s-ar atrage brusc atenţia cuiva asupra unui pericol în care se află deja de mult timp, dar fără să ştie acest lucru. Pînă atunci nu tremura; dar acum ştie şi îl apucă frica, chiar dacă pericolul nu s-a agravat de cînd a aflat de existenţa lui.

Forţele universului sînt de natură distructivă şi constructivă în acelaşi timp; destinul a tot ceea ce există în exterior este de a se naşte şi a muri. Cel care deţine cunoaşterea trebuie să-şi arunce privirea asupra acestor forţe, asupra mersului acestui destin. Pentru asta trebuie să înlăture vălul ce-i întuneca de obicei viziunea spirituală. Dar omul însuşi este implicat în acţiunea acestor forţe (şi acestui destin) - constructive şi distructive - pe care Ie regăseşte în propria sa natură. în faţa acestei cunoaşteri de sine, studentul nu trebuie să-şi piardă forţele; şi pentru ca ele să nu-i lipsească, trebuie să le aibă din abundenţă. în acest scop este nevoie ca el să înveţe să-şi păstreze calmul şi liniştea interioară în cele mai dificile împrejurări ale vieţii, să consolideze în el o încredere neclintită în forţele bune ale existenţei şi să se hotărască să înlăture unele impulsuri care pînă atunci îl făceau să reacţioneze, îşi dă seama că de multe ori a acţionat şi gîndit numai ca urmare a ignoranţei şi că motivele ce le avea înainte, îi lipsesc. De exemplu, de multe ori* a acţionat din vanitate şi amor propriu; acum constată că amorul propriu nu are nici o valoare pentru cel care ştie. Deseori a acţionat din lăcomie şi cupiditate; acum îşi dă seama că asemenea dorinţe fac ravagii. Deci acţiunile şi gîndurile sale vor avea nevoie de noi motivaţii; în acest moment trebuie să intervină curajul şi absenţa fricii.

In primul rînd este de preferat cultivarea curajului şi îndrăznelii în adîncurile vieţii gîndurilor. Un eşec nu trebuie să-1 descurajeze pe student niciodată; de fiecare dată să recurgă la acest gînd: „Voi uita că deseori am dat greş în această încercare şi voi relua tentativa ca şi cum nimic nu s-ar fi înfîmpiaî". El dobîndeşte astfel convingerea că izvoarele forţelor - ce pot îi exploatate - din univers sînt nesecate şi aspiră Ia lumea spirituală care este gata să-1 ajute, să-i susţină, ori de cîte ori se face simţită slăbiciunea fiinţei

sale terestre. Se simte capabil vă meargă spre viitor si să nu se lase tulburat, în dramul său spre înainte, de amintirea nici unei experiențe din trecut.

Dacă cineva posedă - într-o anumită măsură - calitățile descrise, ei este* pregătit, să înțeleagă adevăratele nume aie lucrurilor ce constituie cheia cunoaşterii superioare, căci inițierea constă in cunoaşterea iucronlor din univers sub numete ce le au în spiritul divinilor lor autori: în aceste nume rezidă misterul lucrurilor. Dacă inițiații vorbesc altă limbă decît profanii, aceasta se întîmplă deoarece ei pot da ființele: denumirea, ce a servit creării lor.

Următorul capitol va trata însăşi inițierea, în măsura în care este posibil acest lucru.

INIȚIEREA

Inițierea este gradul suprem al unei discipline oculte asupra căreia se pot da indicații accesibile încă tuturor. Ceea ce s-ar putea spune despre nivelurile de după inițiere ar fi de neînțeles; dar drumul poate fi găsit dacă, trecînd prin pregătire, iluminare şi inițiere, s-a ajuns pînă la misterele minore.

Fără inițiere omul nu ar putea dobîndi - decît într-un viitor îndepărtat, după numeroase reîncarnări, pe o cale şi sub o formă diferită - ştiința şi priceperea oferită de aceasta. Cel inițiat experimentează astăzi ceea ce n-ar fi putut cunoaşte decît mult mai tîrziu şi în împrejurări cu totul diferite.

Nimeni nu poate descoperi în misterele existenței decît ceea ce corespunde nivelului său de maturitate; numai din această cauză apar tot felul de piedici pe măsură ce discipolul înaintează spre nivelurile superioare aie ştiinței şi priceperii. Nu veți pune o armă de foc în mîinile unui individ înainte ca acesta să aibă destulă experiență pentru a o folosi fără a provoca vreun rău.

Dacă astăzi cineva ar fi inițiat de la un capăt Ia altul, i-ar lipsi experiența ce ar trebui să o dobîndească în decursul reîncarnărilor sale ulterioare, pînă în momentul în care misterele corespunzătoare evoluției sale normale îi vor fi dezvăluite. De aceea, în pragul inițierii trebuie ca, aşteptînd această experiență, altceva să-i țină locul. Primele instrucțiuni pe care Ie primeşte candidatul Ia inițiere sînt deci menite să compenseze provizoriu experiența ce va urma; este vorba de depăşirea aşanumitelor „încercări de probă" - rezultatul normal al activității interioare, în cazul în care exercițiile au urmat corect calea descrisă în capitolele precedente.

Bineînțeles, se întîlnesc deseori cărți ce fac aluzie la aceste „încercări", dar ele nu pot evoca decît o imagine falsă a realității; şi asta ca urmare a faptului că acel ce n-a trecut prin pregătire şi iluminare, şi nu a avut niciodată experiența acestor încercări, este incapabil să le facă o descriere veridică.

In fața sufletului candidatului se prezintă unele lucruri şi fenomene ce provin din lumile superioare; dar bineînțeles, nu le poate vedea şi auzi decît dacă este capabil să simtă figurile, culorile, sunetele, etc. despre care am vorbit atunci cînd ne-am referit la pregătire şi iluminare.

Prima „încercare" constă în a dobîndi - în legătură cu proprietățile materiale ale corpurilor neînsuflețite, apoi aie plantelor, animalelor şi în sfîrşit ale omului - viziuni mai exacte decît cele obişnuite. Nu este vorba de ceea ce numim astăzi cunoaştere ştiințifică; nu ne referim Ia ştiință, ci la viziune.

In general, candidatul la inițiere învață să recunoască modul de manifestare a lucrurilor şi ființelor din natură față de ochiul şi urechea spirituală, astfel încît, într-o oarecare măsură, aceste fenomene se dezvăluie observatorului şi apar într-o stare nudă. Ceea ce vede şi aude scapă ochiului şi urechii fizice. Pentru viziunea senzorială, aceste fenomene sînt acoperite cu un văl ce cade în fața candidatului care urmează un proces ce poate fi numit fenomen spiritual de epuizare. De aceea, această primă probă este denumită „proba de foc".

Pentru mulţi oameni viaţa obişnuită constituie deja, prin ea însăşi, într-un fel mai mult sau mai puţin conştient, o probă de iniţiere prin foc. Aceşti oameni realizează experienţe datorită cărora văd cum le creşte - într-un mod sănătos şi normal -încrederea în ei, curajul şi fermitatea; ca urmare, ei suportă durerea, decepţiile şi eşecul acţiunilor lor cu o măreţie sufletească, un calm şi o forţă de neclintit. Cel care a trecut prin asemenea experienţe este (deseori) - fără să o ştie - deja un iniţiat. Este de ajuns un fleac pentru a-i deschide ochii şi urechile spirituale şi să facă din el un clarvăzător. Şi asta deoarece o adevărată „probă de foc" nu are ca scop satisfacerea curiozităţii candidatului. Bineînţeles, el descoperă fapte neobişnuite despre care, în mod normal, nu are nici o idee. Dar această descoperire nu constituie scopul; ea nu este decît modalitatea de a-i atinge. Scopul îl constituie dobîndirea - prin această cunoaştere a lumilor superioare - unei mai profunde şi mai bine fondate încrederi în sine, a unui curaj ferm, a unei măreţii sufleteşti şi unei perseverenţe diferite de cele ce pot fi atinse în general pe pămînt.

După „proba de foc" mai este încă posibilă - pentru orice candidat - întoarcerea din drum: îşi va continua existenţa şi nu-şi va relua calea iniţierii decît la următoarea reîncarnare: în prezenta va fi un membru mai util comunităţii umane decît înainte şi în orice situaţie s-ar afla, fermitatea, judecata şi îmbucurătoarea sa influenţă asupra semenilor săi, cît şi spiritul său de decizie vor fi făcut progrese însemnate.

In cazul în care candidatul ce a trecut proba de foc doreşte să-şi continue antrenamentul, trebuie să i se dezvăluie „sistemul de scriere special" folosit în disciplina ocultă. Adevăratele învăţături oculte sînt redactate în această scriere deoarece, ceea ce constituie caracterul „ascuns" (ocult) al lucrurilor nu poate - prin definiţie - fi exprimat nici prin cuvintele limbajului comun şi nici prin semnele scrierii obişnuite. Cei care au primit învăţăturile iniţiaţilor traduc - cît mai bine cu putinţă - în limbaj comun lecţiile înţelepciunii. Scrierea ocultă se dezvăluie sufletului ce dobîndeşte percepţia spirituală; caracterele sînt întotdeauna gravate în lumea spiritului. Aceasta nu se învaţă ca o scriere artificială. în sufletul în care creşte cunoaşterea clarvăzătoare, obiectivă, se dezvoltă o însuşire pe care o forţă o împinge să descifreze fenomenele şi fiinţele spirituale precum caracterele unei scrieri. S-ar putea întîmplă ca această forţă, împreună cu „proba" corespunzătoare, să se nască foarte natural în timpul dezvoltării interioare. Totuşi, se ajunge mai sigur la ţel urmînd indicaţiile ocultiştilor experimentaţi în citirea acestor caractere.

Semnele scrierii ascunse nu sînt compuse în mod arbitrar, ci în conformitate cu forţele ce acţionează în univers; şi prin ele se învaţă limbajul lucrurilor. în scurt timp, candidatul va observa că semnele ce ie descoperă corespund figurilor, culorilor, sunetelor, etc. pe care a învăţat să le perceapă în timpul pregătirii şi iluminării. Ei îşi dă seama că încă n-a făcut altceva decît să buchisească alfabetul. Abia acum va începe să citească în lumile superioare. Ca un ansamblu măreţ, acum i se dezvăluie tot ceea ce înainte îi apăreau ca fenomene izolate. Abia acum observaţiile sale spirituale sînt într-adevăr autentice. înainte nu putea avea niciodată certitudinea deplină că lucrurile pe care Ie-a văzut au fost într-adevăr văzute. Abia acum poate exista un acord sigur -în domeniile ştiinţei superioare - între candidat şi iniţiat. Şi asta deoarece, oricare ar fi relaţiile unui iniţiat cu un om obişnuit, el nu va şti să-şi transmită ştiinţa sub o formă imediată decît cu ajutorul acestor semne. Prin acest limbaj discipolul se familiarizează de asemenea cu unele reguli ale conduitei de viaţă, ia cunoştinţă de unele îndatoriri despre care, înainte, nu avea nici o idee. Şi atunci cînd ştie să pună în practică aceste reguli de conduită, el poate îndeplini acţiuni ai căror sens nu poate exista niciodată în actele unui neiniţiat. Conduita sa se inspiră din lumile superioare; şi aceste inspiraţii nu pot fi percepute decît în limbajul la care ne referim.

Trebuie spus totuşi că unele fiinţe pot îndeplini în mod inconştient acţiuni inspirate, chiar dacă nu au urmat niciodată un antrenament ocult. Aceste ajutoare ale umanităţii şi universului traversează viaţa răspîndind binefaceri şi binecuvîntări. Din motive ce nu te putem explica aici, ei au dobîndit haruri ce par

naturale. Singurul lucru care-i deosebeşte, de cercetător este că ultimul acţionează în mod conştient, discernînd ceea ce vrea să realizeze în raport cu ansamblul; el obţine prin disciplină ceea ce puterile superioare oferă altora pentru binele lumii. Aceşti oameni binecuvîntaţi de Dumnezeu merită a fi veneraţi, dar pentru asta nu trebuie considerat inutil antrenamentul.

Atunci cînd discipolul va fi învăţat limbajul semnelor, el va întîlni o altă „probă" ce trebuie să arate dacă acesta poate evolua în lumile superioare în libertate şi siguranţă. în viaţa obişnuită, impulsurile ce-1 împing pe om ia acţiune vin din afară; el îndeplineşte cutare sau cutare îndatorire pentru că împrejurările i-o impun. Nu-i nevoie să subliniem faptul că studentul nu trebuie să-şi abandoneze nici una dintre îndatoririle sale zilnice sub pretextul că participă la o viaţă superioară; nici o obligaţie asumată faţă de lumea spirituală nu poate forţa pe cineva să-şi neglijeze măcar una dintre obligaţiile sale practice. Tatăl rămîne un tată la fel de bun, mama - o mamă la fel de bună; nici funcţionarul, nici soldatul şi nici un alt cetăţean nu poate fi distras de ia îndatoririle sale prin practicarea ocultismului. Dimpotrivă, toate calităţile ce dau valoare unui om în timpul vieţii la student trebuie să progreseze într-o măsură despre care profanul nu şi-ar putea face o idee. Şi dacă neiniţiaţii au uneori o altă impresie -fapt destul de rar - este pentru că ei nu sînt întotdeauna capabili să judece corect un iniţiat. Ceea ce tace, acesta din urmă este deseori inexplicabil pentru ei - cel puţin în unele cazuri.

Pentru cel ajuns la nivelul sus-citat al iniţierii, există îndatoriri ce nu mai sînt determinate de nici un mobil exterior. Nu împrejurările exterioare sînt cele care-1 dirijează în acest domeniu, ci regulile de conduită ce i-au fost dezvăluite prin limbajul „ascuns". Prin a doua. „probă" ei îrebuie să dovedească faptul că aceste reguli îl conduc cu tot atîta siguranţă şi fermitate ca şi un funcţionar supus regulamentului său. In acest scop, candidatul trebuie să se simtă plasat - într-un moment al antrenamentului său - în faţa unei anumite obligaţii, să îndeplinească o acţiune inspirîndu-se din ceea ce a perceput în timpul perioadelor de pregătire şi iluminare. Şi însăşi această acţiune trebuie să o descifreze în limbajul semnelor. Dacă ştie să-şi recunoască îndatorirea şi să acţioneze în consecinţă, a trecut proba victorios. Succesul poate fi recunoscut prin schimbarea produsă de către acţiune în rindul figurilor, culorilor şi sunetelor percepute de urechea şi ochiul spiritual. Pe măsură ce se progresează în antrenamentul ocult, se vede perfect cum aceste figuri, etc. vă fac altă impresie după îndeplinirea acţiunii. Şi candidatul trebuie să ştie cum poate determina această schimbare.

Această încercare este denumită „proba de apă" deoarece se pierde terenul solid oferit de condiţiile exterioare, la fel cum celui care înoată într-o apă adîncă îi lipseşte orice sprijin. Încercarea trebuie refăcută pînă cînd candidatul dobîndeşte o siguranţă perfectă.

Tot în această probă este vorba de obţinerea unei calităţi noi care - prin aceste experienţe în lumile superioare - este dusă în scurt timp pînă la un nivel ce n-ar fi fost atins, în mod normal, decît după numeroase reîncarnări. Esenţialul constă în faptul că, pentru a dobîndi transformarea dorită în această zonă superioară a existenţei, candidatul nu trebuie să urmeze altă indicaţie în afara percepţiei sale spirituale şi a celor descifrate în limbajul secret. Dacă, în cursul acţiunii ce trebuie să o îndeplinească, dorinţele, opiniile sale, etc. ar exercita asupra lui cea mai mică presiune şi dacă ar uita - numai pentru o clipă - să respecte legile pe care el însuşi le-a recunoscut ca fiind adevărate, atunci rezultatul va fi cu totul altul decît cel aşteptat. Candidatul ar înceta - în scurt timp -să se mai orienteze spre ţelul acţiunii sale şi confuzia l-ar deruta. De asemenea, prin această încercare omul are o ocazie excepţională de a-şi dezvolta stăpînirea de sine. Şi acest lucru este esenţial. Pe de altă parte, această probă va fi trecută mai uşor de către cei care, înaintea iniţierii, vor fi dus o existenţă capabilă să le ofere stăpînirea de sine. Cel care a dobîndit puterea de a-şi înlătura capriciile şi dorinţele personale pentru a sluji un ideal şi principii înalte, care ştie întotdeauna să-şi facă datoria chiar şi atunci cînd înclinaţiile şi simpatiile sale îi stau împotrivă, este - în mod

inconştient • deja pătruns de viața obişnuită a unui inițiat, încă puțin şi va triumfa în proba descrisă. Putem spune chiar că este strict necesar dobîndirea în viată, în mod inconştient, a unui oarecare grad de inițiere, pentru a înfrunta cu succes a doua încercare. într-adevăr, cei ce nu au învățat de mici să scrie corect vor înfrunta mari greutăți în a o face la maturitate. La fel, va fi greu de atins - în prezența lumilor superioare - gradul necesar de stăpinire de sine dacă nu există deja un anumit nivel in existența cotidiană. Lucrurile ce aparțin lumii fizice rămîn ceea ce sînt indiferent de dorințele, exigențele sau tendințele noastre. Dar în lumile superioare, aceste dorințe, pasiuni, tendințe, modifică mediul înconjurător; deci, dacă vrem să obținem - în aceste domenii - un rezultat sigur, trebuie să realizăm o dominare totală a propriei noastre persoane şi să urmăm numai regula de conduita perfectă, fară a ceda niciodată întîmplării.

O calitate esențială a acestui nivel al inițierii este, fără îndoială, judecata sigură şi sănătoasă - a cărei dezvoltare este necesară încă de ia primii paşi, deoarece în acest moment candidatul trebuie să dovedească faptul că posedă această judecată pentru a putea pătrunde pe adevăratul drum al cunoaşterii. El nu va putea progresa decît dacă poate distinge realitatea adevărată de tot ceea ce este iluzie, fantasmagorie, superstiție sau himeră. Acest discernămînt este - la nivelurile superioare ale existenței -mult mai dificil de realizat decît în lumea fizică. Orice prejudecată sau părere personală trebuie să dispară în fața celui ce abordează această problemă; numai adevărul trebuie să fie folosit ca busolă. Candidatul trebuie să fie pe de-a-ntregul pregătit să renunțe la un gînd, opinie sau punct de vedere personal - dacă gîndirea logică o cere - deoarece el nu poate dobîndi certitudini (în lumea superioară) decît dacă nu va încerca niciodată să-şi flateze opinia proprie.

Oamenii înclinați spre visare sau superstiții nu pot progresa pe această cale. Cercetătorul trebuie să obțină un bun prețios: cel de a fi eliberat de orice îndoială față de lumile superioare; iar acestea se vor dezvălui privirilor sale cu esența şi legile lor. Dar asta nu se poate întîmplă atît timp cît el se lasă purtat de himere şi iluzii; ar fi periculos ca imaginația sau prejudecățile sale să-i domine rațiunea. Visătorii şi fanteziştii nu sînt făcuți pentru ocultism, nu mai mult decît superstițioşii. Reveria, imaginația dereglată, superstiția, sînt cei mai răi duşmani ce-1 pîndesc pe discipol pe calea cunoaşterii spirituale. Să nu vă închipuiți totuşi că poezia vieții sau entuziasmul îl vor ocoli, deoarece pe uşa care duce spre a doua încercare va putea citi: „Renunță la orice prejudecată!", iar pe cea care o anunță pe prima: „Fară un bun simț dovedit paşii tăi sînt în zadar!".

In cazul în care candidatul a progresat suficient de mult în acest sens, îl aşteaptă a treia probă - în care nu mai percepe nici un țel exterior: totul se află în manile sale, găsindu-se în situația în care nimic nu-1 obligă să acționeze. Este liber să-şi găsească drumul, neputlnd fi influențat de nici o ființă sau lucru. Nimeni nu va şti să-i dea forța de care are nevoie, numai el însuşi. Dacă nu va găsi această forță în el, va reveni curind în locul de unde-a plecat. Dar trebuie menționat că, dintre cei ce au depăşit încercările anterioare, puțini sînt cei care nu o găsesc. Esențialul constă în a înțelege imediat că aici trebuie găsit Eul superior -în adevăratul înțeles aî cuvîntuluî - să se ia în scurt timp hotărîrea de urmare permanentă a indicațiilor spiritului, orice moment de ezitare dovedind o lipsă a maturității. Ceea ce împiedică luarea în considerare a sfaturilor spiritului trebuie să fie depăşit cu curaj. Calitatea de care trebuie să dea dovadă candidatul în această situație este. .prezența de spirit, aceasta fiind de asemenea cea care duce, în această fază a evoluției, la perfecțiune. Tot ce îndemna Ia gîndire sau ia acțiune din obişnuință sau reflex va dispare. Pentru a nu vă simți paralizat trebuie să nu vă pierdeți pe sine, deoarece singurul sprijin se află în voi înşivă. Nici unui dintre cei care citesc aceste rînduri fără a fi familiarizați cu aceste subiecte nu trebuie să se lase descurajați de această probă ce-i aruncă asupra lor înşile, pentru că cel care o depăşeşte cu succes cunoaşte o profundă fericire.

Aici, ca şi în celelalte cazuri, viaţa obişnuită este deja - pentru mulţi oameni - o disciplină ocultă. Pentru cei care în viaţă au devenit capabili de a lua fără ezitare o hotărire promptă în cazul unor situaţii neaşteptate, existenţa este deja o şcoală. Situaţiile favorabile sînt cele din care este imposibilă o ieşire fără o decizie imediată. Dacă într-un caz în care un minut de ezitare ar produce o nenorocire sînteţi puşi în situaţia de a hotărî pe Ioc şi dacă această rapiditate a deciziei a devenit parte integrantă a fiinţei dumneavoastră, aţi dobîndit deja, în mod inconştient, maturitatea necesară celei de-a treia încercări (destinată perfecţionării prezenţei de spirit).

In şcolile oculte ea este denumită „proba de aer", deoarece candidatul este lipsit atît de sprijinul solid al impulsurilor venite din exterior, cît şi de ajutorul percepţiilor spirituale de forme, culori, etc, dobîndite în timpul pregătirii şi iluminării. Este numai el însuşi.

Dacă discipolul a trecut şi această ultimă încercare, atunci el are dreptul de a pătrunde în „templul cunoştinţelor superioare". Ceea ce aşteaptă discipolul este deseori reprezentat ca un fel de „jurămînt" pecare trebuie să-1 facă, o promisiune de a nu „trăda" învăţăturile secrete. Dar expresiile de ..jurămînt" şi „trădare" nu sînt în nici un caz conforme cu realitatea; ele pot chiar induce în eroare. Nu este vorba de un jurămînt în sensul obişnuit al cuvîntului, ci mai degrabă o experienţă ce se adaugă în această etapă a dezvoltării. Se învaţă punerea în practică - în folosul omenirii - a învăţăturii primite. Numai atunci va fi posibilă înţelegerea adevăratului sens al universului. Nu este vorba de ascunderea adevărurilor superioare, ci mai degrabă de a şti cum pot fi acestea protejate cu tot tactul necesar. A şti ce trebuie să „tăinuieşfi" este cu totul altceva. Ar fi un rău iniţiat cel care nu şi-ar pune cunoştinţele oculte în slujba umanităţii. în acest domeniu nu poate exista un alt obstacol în calea comunicărilor decît neînţelegerea din partea celui căruia îi sînt adresate. Bineînţeles, misterele superioare nu există pentru a servi drept subiect al vreunui discurs oarecare, dar nici nu este „interzisă" discutarea lor cu cel ce a atins un anumit nivel al evoluţiei. Nici un alt om şi nici o altă fiinţă nu îi impune un jurămînt în acest sens. Totul rămîne la latitudinea simţului său de răspundere; ceea ce învaţă este să afle - numai prin el însuşi - în orice situaţie ce trebuie să facă, iar cuvîntul „jurămînt" semnifică puţ şi simplu faptul că a atins maturitatea necesară pentru purtarea acestei responsabilităţi.

In cazul în care candidatul dobîndeşte această maturitate, el capătă ceea ce poartă denumirea simbolică de „băutura uitării": deţine secretul de a acţiona fără a se lăsa în nici un moment tulburat de memoria inferioară. Este un lucru indispensabil iniţiatului, avînd în vedere că el trebuie să aibă în permanenţă o deplină încredere în prezentul imediat, să poată destrăma vălul amintirii (ce se interpune între om şi fapte în fiecare moment al vietii). Daca judec ceea ce mi se arată astăzi după experienţele mele de ieri, există posibilitatea să fac multe greşeli. Bineînţeles, asta nu inseamna ca trebuie să renunţaţi la experienţa pe care viaţa v-aoferit-o; ea trebuie folosită cît mai bine.Dar ca iniţiat, acesta trebuie să judece singur fiecare nou eveniment şi să-l lase să acţioneze liber asupra spiritului, fără să se lase tulburat de amintirile trecutului. Este necesar ca în orice moment să fiu pregătit pentru o revelaţie cu totul nouă ce mi-ar putea-o provoca un lucru sau o fiinţă. Dacă raportez noul la vechi, sînt supus greşelii. Totuşi, amintirea experienţelor vechi îmi este foarte utilă deoarece îmi dă posibilitatea *să văd* noul. Dacă nu aş avea deja o anumită experienţă a lucrurilor, unele calităţi ale unui obiect sau ale unei fiinţe ce mi se arată mi-ar scăpa probabil în întregime. Experienţa trebuie să servească exact la *a vedea* noul şi nu la a-1 judeca în comparaţie cu vechiul. In această privinţă iniţiatul

dobîndeşte facultăţi sigure ce-i dezvăluie multe lucruri ce rămîn cu totul ascunse profanului.

A doua băutură ce este oferită iniţiatului este „băutura amintirii", datorită căreia are posibilitatea să aibă întotdeauna prezente în spirit adevărurile superioare. Memoria obişnuită nu ar fi suficientă. Trebuie să „te confunzi" cu aceste adevăruri. Nu-i de ajuns să le cunoşti; ele trebuie să se integreze foarte natural în acţiunea vie, aşa cum hrana sau băutura se integrează în viaţa fizică. Este necesar ca ele să devină exerciţiu, obişnuinţă, înclinaţie. Nu mai apare nevoia de a reflecta la aceste adevăruri în sensul obişnuit al cuvîntului. Ele trebuie să se exprime prin ceea ce este omul însuşi, să se răspîndească în el şi să ajungă precum funcţiile vitale ale organismului său. Astfel el îşi realizează - în mod tot mai spiritual - obiectivul pentru care natura 1-a construit din punct de vedere fizic.

OBSERVAŢII PRACTICE

Atunci cînd cineva încearcă să-şi perfecţioneze sentimentele, gîndurile, dispoziţiile sale interioare, după metodele descrise în capitolele referitoare la pregătire, iluminare şi iniţiere, el dă sunetului şi spiritului său o structură asemănătoare cu cea pe care natura i-a dat-o corpului său fizic. înaintea acestei formări, sunetul şi spiritul sînt mase nestructurate. Clarvăzătorul Ie percepe sub aspectul unor vîrtejuri de nori, spirale ce se întretaie, dînd impresia unor culori şterse ce bat deseori spre roşu, roşu închis sau uneori galben-roşiatec. De îndată ce sînt organizate, aceste mase încep să capete o strălucire spirituală, nuanţată în verde-gălbui sau albastru-verzui, prezentînd în acelaşi timp o structură regulată. Omul ajunge la această regularitate a structurii - şi de aici la cunoştinţele superioare - ordonîndu-şi sentimentele, gîndurile, dispoziţiile psihice, Ia fel cum natura ordonează în el funcţiile trupului pentru a-i da posibilitatea să vadă, să audă, să digere sau să respire. El învaţă, puţin cîte puţin, să respire şi să vadă cu sufletul, să audă şi să vorbească cu ajutorul spiritului.

Să mai cităm aici cîteva aspecte practice mai concise ale acestei educaţii a sufletului şi spiritului, reguli pe care oricine le poate observa şi care determină progresul în ştiinţa spiritului.

Este necesar să se încerce în special o cultivare a răbdării. Fiecare gest de nerăbdare paralizează şi poate chiar să distrugă facultăţile superioare ce zac în om în stare latentă. Nu trebuie să te aştepţi ca într-o singură zi să ţi se deschidă largi orizonturi asupra lumii spirituale, deoarece nu obţii nimic astfel. Trebuie să ştii să te mulţumeşti-cu cel mai neînsemnat progres, să rămîi calm şi senin pînă-n adîncul sufletului. Este normal ca studentul să aştepte cu nerăbdare rezultatele; totuşi nu se va întîmplă nimic atîta timp cît el nu-şi va stăpîni această nerăbdare. Nu duce Ia nimic combaterea ei în sensul obişnuit al cuvîntului; acest lucru nu face decît s-o accentueze. Pentru a o înlătura, el trebuie să se cufunde permanent într-un gînd bine definit, care să devină al său: „Bineînţeles, trebuie să fac totul pentru a-mi dezvolta sufletul şi spiritul; dar voi aştepta cu seninătate ca puterile superioare să mă considere demn de iluminarea ce mi se cuvine". Dacă acest gînd se înrădăcinează destul de puternic în om încît să devină o trăsătură de caracter, el este pe calea cea bună. Această stare se reflectă chiar şi în aspectul său exterior: privirea devine calmă, mişcările sigure, deciziile precise şi, puţin cîte puţin, dispare orice nervozitate. De exemplu, cineva ne ofensează; înainte ne-am fi ridicat împotriva ofensatorului şi ura ne-ar fi cuprins sufletul. In cazul discipolului, dimpotrivă, o asemenea ocazie generează un singur gînd: „Această jignire nu-mi afectează cu nimic valoarea personală". Şi, ca urmare, ia măsurile necesare pentru a para cu calm, seninătate, fără nervozitate. Bineînţeles, asta nu înseamnă să suporţi jignirea fără a protesta, ci pur şi simplu să dai dovadă de calm şi sînge rece în cazul

unei ofense personale, ca şi cînd aceasta ar fi adresată unei alte persoane, în împrejurări în care am avea dreptul să o reprobăm. Observaţi încă o dată faptul că progresul ocult nu se manifestă printr-o schimbare vizibilă a comportamentului nostru, ci printr-o transformare subtilă şi tăcută a sentimentelor şi gîndurilor noastre.

Răbdarea exercită o adevărată atracţie asupra bogăţiilor ştiinţei oculte, în timp ce nerăbdarea le respinge. Prin înfrigurare şi agitaţie nu se poate dobîndi nimic în zonele superioare ale existenţei. înainte de toate trebuie înlăturate dorinţa şi lăcomia, acestea fiind atitudini ale sufletului ce îndepărtează orice cunoaştere superioară. Oricît de preţioasă ar fi cunoaşterea ocultă, să nu fie rîvnită; ea trebuie să vină la noi. Cel care o doreşte pentru a o avea, nu va reuşi niciodată.

In acest scop trebuie, înainte de toate, să fii sincer cu tine însuţi, să nu-ţi faci iluzii despre tine; să ştii să-ţi vezi cu franchețe greşelile, slăbiciunele, neputinţele. Deîndată ce cauţi o scuză neputinţelor tale, ridici un obstacol în calea progresului tău spiritual. Există, numai un singur mijloc de a-ţi înlătura defectele şi slăbiciunele: privindu-le în faţă. Bineînţeles, această cunoaştere de sine este dificilă avînd în vedere că tentaţia de a-ţi face iluzii referitoare ia propria persoană este nelimitată. Dar cine se va obişnui să fie cinstit cu el însuşi, va deschide porţile percepţiei superioare.

De asemenea, orice curiozitate inutilă trebuie să dispară în cazul cercetătorului; pe cît posibil să piadră obiceiul de a pune întrebări doar pentru a-şi satisface o dorinţă personală de cunoaştere; să nu se intereseze decît de ceea ce-i poate perfecţiona fiinţa pe drumul evoluţiei. Aceasta nu trebuie să-i înlăture cu orice preţ bucuria, entuziasmul faţă de cunoaştere. Tot ceea ce slujeşte acestui scop trebuie să fie pentru un imbold pe care să-1 urmeze cu devotament şi pe care să-1 caute.

Formaţia ocultă solicită mai cu seamă o educare a dorinţei. Nu este vorba de a nu mai dori nimic, pentru că este normal să aspirăm ia ceea ce vrem să atingem şi o dorinţă se realizează cu atît mai bine cu cît se pune mai multa forţă în ea; dar această forţă trebuie să provină din cunoaşterea adevărată.

„Să nu doreşti niciodată nimic într-un domeniu înainte de a fi învăţat să cunoşti ceea ce este drept/adevărat în acel domeniu" -aceasta este regula de aur ce trebuie urmată de discipol.

Inţeleptul învaţă mai întîi care sînt legile universului; apoi dorinţele sale se transformă în forţe de realizare. De exemplu, mulţi oameni vor să-şi cunoască viaţa anterioară. O asemenea dorinţă este fără obiect şi fără ieşire atît timp cît nu a fost asimilată - prin studiul ştiinţei spirituale - cunoaşterea legilor şi naturii lucrurilor veşnice şi aceasta în cel mai subtil caracter al lor. Atunci cînd ai dobîndit cu adevărat această cunoaştere şi vrei apoi să mergi mai departe, vei fi susţinut de o dorinţă nobilă şi purificată.

Nu ajută la nimic să-ţi spui: „Vreau cu orice preţ să-mi cunosc viaţa anterioară şi numai în acest scop mă voi instrui". Mai bine înlătură această dorinţă personală şi numai astfel vei învăţa să dezvolţi genul de dorinţă ce va aduce o realizare.

Deîndată ce mă înfurii sau mă supăr, ridic o barieră ce mă izolează în lumea fizică, iar forţele ce trebuie să-mi formeze organele spirituale nu mai pot ajunge pînă la mine. De exemplu, cineva mă enervează; atît timp cît sînt mînios îmi este imposibil să percep curentul pe care sufletul său îi emite în lumea psihică. Nu-1 percepe atît timp cît mai sînt capabil să mă supăr. Enervarea mea îl ascunde. Asta nu înseamnă că va fi deajuns să nu mă mai enervez pentru a putea percepe imediat un fenomen psihic. Mai trebuie încă să se deschidă în mine ochiul sufletului. Or, rudimentele acestui ochi există la orice fiinţă umană, rămînînd totuşi inerte atît timp cît omul este capabil să se enerveze. Dealtfel, pentru a le activa, nu este suficient să combaţi într-o oarecare măsură sentimentul de mînie. Lupta trebuie continuată cu răbdare. Şi într-o zi vei observa că ochiul interior s-a deschis. La drept vorbind, pentru a ajunge ia acest rezultat, nu este suficient să combaţi numai iritarea. Mulţi se lasă în voia nerăbdării şi îndoielii ca urmare a faptului că

ani de-a rindul au combătut unele stări de caracter fără să se manifeste totuşi clarviziunea. Aceştia nu au tăcut decît să perfecţioneze unele aspecte ale naturii lor, lăsîndu-le pe celelalte să prolifereze. Harul clarviziunii nu va apare înainte de înlăturarea tuturor obstacolelor ce se opun trezirii facultăţilor adormite. Bineîţeles, clarviziunea şi claraudienţa încep să apară mai înainte, dar nu sînt decît nişte muguraşi foarte delicaţi, supuşi cu uşurinţă greşelilor şi care se ofilesc repede dacă nu-i îngrijim aşa cum trebuie.

Printre stările adverse ce trebuie înlăturate - în egală măsură cu mînia şi enervarea - mai amintim înclinaţia spre frică, superstiţia şi părerile preconcepute, vanitatea şi ambiţia, curiozitatea şi confidenţele nesăbuite, barierele ce se ridică între fiinţe ca urmare a rangului, rasei sau originii lor. în zilele noastre nu se înţelege deloc faptul că lupta împotriva acestor defecte are legătură cu ascuţirea facultăţilor de cunoaştere. Dar orice ocultist ştie că stăpînirea ior (a defectelor) are mult mai multă influenţă asupra dezvoltării decît cuceririle inteligenţei şi practicarea exerciţiilor artificiale. Te poţi înşela cu uşurinţă şi să crezi că pentru a îndepărta teama ar trebui să ai un curaj nebunesc şi că pentru a învinge prejudecăţile de rasă sau clasă nu trebuie să mai faci diferenţieri între oameni. Mai bine să ai o judecată dreaptă, lucru ce nu este posibil atît timp cît eşti supus unor idei preconcepute. Gîndindu-ne puţin, deja ne putem da seama, de exemplu, că frica faţă de un fenomen ne împiedică să-1 vedem clar; la fel, prejudecata rasială împiedică pătrunderea în sufletul unui om. Această gîndire simplă trebuie făcută de către discipol cu fineţe şi inteligenţă pătrunzătoare.

Un alt obstacol în calea antrenamentului ocult îl reprezintă faptul de a vorbi fără a fi clarificat îndeajuns (prin gîndire) ceea ce vrei să spui. Şi aici trebuie avut în vedere un punct pe care numai un exemplu îl poate lămuri. Dacă cineva îmi spune un lucru căruia trebuia să-i dau replica, este necesar să încerc să ţin seama de părerea, sentimentul, chiar şi de prejudecăţile sale, mai mult decît de argumentul ce-mi vine în minte. Există aici o adevărată fineţe a tactului, căruia discipolul trebuie să-i consacre cele mai atente griji ale sale. Este nevoie să înveţe să discearnâ importanţa ce o va avea - pentru interlocutorul iui - replica sa. Asta nu înseamnă înăbuşirea a ceea ce gîndeşti tu însuţi; însă trebuie să asculţi cît mai exact cu putinţă ceea ce spune celălalt şi să nu-ţi formulezi replica decît după ce ai înţeles, in asemenea cazuri un gînd revine permanent în mintea discipolului şi dacă el se transformă în trăsătură de caracter, acesta va şti că se află pe calea cea bună. Acest gînd este următorul: „Important nu este să am o altă părere decît acest om, ci ca el însuşi să afle adevărul ca urmare a ceea ce-i pot oferi". Prin asemenea gînduri, caracterul şi modul de a acţiona al discipolului capătă o oarecare Mîndeţe, resort esenţial al oricărei discipline oculte. Duritatea îndepărtează de dumneavoastră formaţiunile astrale ce trebuie să vă deschidă ochii sufletului. BIîndeţea binevoitoare înlătură obstacolele şi vă activează organele spirituale.

Impreună cu *blîndeţea* se afirmă curînd şi o altă trăsătură de caracter: *atenţia* - plină de simpatie şi calm - îndreptată asupra tuturor nuanţelor vieţii interioare a fiinţelor ce ne înconjoară, ca urmare a *liniştii* perfecte a propriilor noastre frămîntari interioare. Dacă un om reuşeşte să ajungă ia acest rezultat» atunci ceea. ce animă sufletele din jurul sau acţionează asupra lui astfel încît interiorul său se dezvoltă şi se structurează, ca o plantă în lumina soarelui. Blîndeţea şi liniştea, însoţite de răbdarea adevărată, permit accesul sufletului în lumea sufletelor, al spiritului în lumea spiritelor.

"Asteapta cu calm si reculegere, inchide-ti simturile in fata impresiilor ce le primeai inainte de a te ocupa de educatia interioara. Fa sa taca gandurile ce-ti ocupau de obicei sufletul. Stabileste in tine o liniste si asteapta apoi cu rabdare. Atunci actiunea lumilor superioareva incepe sa se faca simtita prin formarea ochilor si urechilor sufletului si spiritului tau. Nu spera sa vezi si sa auzi in scurt timp lumile sufletului si spiritului, căci ceea ce faci duce numai la dezvoltarea Simţurilor taie superioare. Dar nu vei sti să vezi cu sufletul şi să auzi cu spiritul decît atunci cind vel deţine aceste simţuri. Dacă ai rămas astfel cîteva momente într-o stare de aşteptare calmă şi liniştită, continuă-ţi preocupările obişnuite după ce, în prealabil,

te vei fi lăsat încă o dată pătruns de gîndul următor: «într-o zi voi primi ceea ce mi se cuvine, dar numai atunci cînd voi fi pregătit să primesc». Să-ţi interzici cu severitate orice încercare de a atrage puterile superioare prin voinţa ta arbitrară".

Acestea sînt indicaţiile pe care orice student în ocultism le primeşte de la instructorii său la început de drum. Dacă va ţine seama de ele, se va perfecţiona; dacă nu, munceşte în zadar. Ele nu sînt dificile decît pentru cei cărora ie lipseşte răbdarea şi perseverenţa. Nu există alte piedici în afara celor pe care fiecare si le creează singur şi care pot fi evitate dacă se doreşte cu adevarat acest lucru. Aceste adevăruri trebuie amintite fară incetare, avand in vedere că multi oameni îşi fac o idee greşită despre greutatile intampinate de un discipol. Intr-un fel este mai usor sa sari primele etape ale acestui drum decat sa vii in intampinarea dificultatilor constante ale vietii cotidiene, daca n-ai urmat acest antrenament.

In plus, nu trebuie să facem cunoscut aici decît ceea ce nu poate îndepărta cel mai neînsemnat pericol pentru echilibrul corporal şi psihic. Bineînţeles, există metode mai rapide pentru atingerea scopului, dar calea pe care o indicăm nu are nimic comun cu acestea deoarece ele pot avea asupra omului uneie efecte nedorite de un ocultist încercat. Cum multe aspecte aie acestor procedee sînt oferite deseori publicului, avem datoria să-t punem în gardă mai ales pe cei care vor sa ie practice. Din motive ce ou pot fi înţelese decît de un iniţiat, procedeele de acest get* an ar trebui să fie comunicate publicului sub forma ior adevărată; iar în ce priveşte fragmentele ce sînt dezvăluite, pe ici, pe colo, acestea au pot avea nici un rezultat bun; dimpotrivă, ele distrag sănătatea, fericirea şi pacea interioară. Cel ce nu vrea si se "lase cu totul m voia puterilor tenebroase - a căror origine şi esenţă reală nu o poate aprecia - trebuie să evite cu grijă să se lase prins de aceste tnetode,, ,

Mai putem oferi cîteva indicaţii referitoare la modul de practicare a exerciţiilor „oculte, avînd ta vedere că acest lucru are o oarecare influenţă. Totuşi, condiţiile diferă de ia un individ Ia altul; cei care îe practică într-un mediu dominat de interese egoiste - de exemplu: forme moderne ale luptei pentru existenţă - trebuie să ştie că această atmosferă influenţează dezvoltarea organelor sale spirituale. La drept vorbind, legile interioare ce guvernează aceste organe sînt destul de puternice pentru a putea rezista parţial unei influenţe negative a mediuiui. Nici cel mai nefavorabil teren nu ar putea să facă să apară un ciulin dintr-o sămînţă de crin; la fel, nici cele mai aprige lupte de interese din oraşele noastre moderne nu vor putea face ca un organ spiritual să devină altceva decît ceea ce trebuie să fie Dar în orice caz, pentru cercetător este foarte bine să se cufunde din cînd în cînd în pacea liniştită, măreţia gravă şi fermecul naturii. Este deosebit de favorabil faptul ca studentul să-şi continuie dezvoltarea în mijlocul ursi. vegetaţii ce înverzeşte sau într-o zonă muntoasă însorită, scăldată de farmecul unei vieţi simple. Un asemenea mediu imprimă organelor spirituale o creştere armonioasă ce nu se poate realiza niciodată în oraşele moderne. Cel care, măcar în copilărie, a respirat aerul brazilor, a contemplat culmile înzăpezite, a observat activitatea tăcută a insectelor şi animalelor pădurii, este deja mai avantajat faţă de omul de la oraş. Dar cel al cărui destin este să trăiască într-un oraş nu trebuie să neglijeze să-şi hrănească organele sufletului şi spiritului său prin lectura paginilor inspirate din înţelepciunea marilor maeştri. Dacă ochii dumnevoastră nu pot urmări zi de zi ivirea primăverii în tinerele vlăstare ale pădurii, veţi găsi o compensare în a vă hrăni inima cu gîndurile sublime din Bhagavad Gîtă, Evanghelia după Sfintul Ioan, Toma d'Aquino („Imitatio Christi") şi cu descrieri ale ştiinţei spirituale. Sînt multe drumuri ce duc spre culmile clarviziunii, dar alegerea lor trebuie făcută cu discernămînt.

Iniţiatul ar putea descrie multe dintre aspectele drumului, aspecte care unui profan ar putea să-i apară ca fiind unice. Se poate întîmplă, de exemplu, ca cineva să fie foarte avansat în acest domeniu al cunoaşterii, să atingă - dacă putem spune aşa -momentul în care se deschide ochiul sufletului şi urechea

spiritului; or, el are norocul să facă în acel moment o croazieră pe o mare calmă sau uneori, dimpotrivă, agitată de furtună şi un văl îi cade de pe ochi. De asemenea, altul a ajuns la momentul în care acest văl este gata să cadă, lucru ce se întîmplă în urma unei violente lovituri a sorţii; asupra altcuiva, lovitura ar fi avut ca efect paralizarea forţei lui, adormirea energiei sale. Un al treilea aşteaptă de multă vreme plin de răbdare, fără a putea dobîndi fructele muncii sale; într-o zi, stînd netulburat în camera sa liniştită, este înconjurat dintr-o dată de o lumină spirituală; zidurile dispar, devin transparente în faţa privirii sufletului şi un nou univers se dezvăluie ochiului său - de acum îiteinte clarvăzător - şi răsună în urechea sa - de acum înainte deschisă spiritului.

CONDIŢIILE ANTRENAMENTULUI OCULT

Condiţiile impuse de un antrenament ocult n-au fost stabilite de voinţa arbitrară a unui oarecare. Ele rezultă din însăşi natura ştiinţei oculte. La fel cum un om nu ar putea deveni pictor dacă nu vrea să ia o pensulă în mină, tot aşa nimeni nu va căpăta o formaţie ocultă dacă nu consimte să îndeplinească condiţiile considerate - de către maeştrii acestei ştiinţe r ca fiind indispensabile. In fond, instructorul nu va da niciodată nimic altceva decît sfaturi, şi doar în acest sens trebuie primit tot ceea ce spune. El însuşi a trecut prin etapele premergătoare ale cunoaşterii lumilor superioare. Dorinţa de a parcurge sau nu aceleaşi etape depinde în întregime de libera voinţă a fiecăruia. Dacă cineva ar vrea să primească instrucţiunile unui ocultist fără a se supune condiţiilor necesare, ar fi ca şi cînd un tînăr i-ar spune unui profesor de pictură: „învaţă-mă să pictez, dar scuteşte-mă de osteneala de a lua o pensulă în mină".

Niciodată, nici un instructor nu poate propune ceva dacă libera voinţă a discipolului nu vine în întîmpinarea lui. Totuşi trebuie remarcat că dorinţa vagă de a dobîndi o ştiinţă superioară nu este suficientă. Bineînţeles, mulţi oameni au această dorinţă; dar dacă există numai ea, fără voinţa de supunere în faţa condiţiilor speciale ale disciplinei oculte, nu vor ajunge Ia nici un rezultat. La aceasta trebuie să se gîndească cei ce se plîng de greutăţile antrenamentului. Dacă nu vreţi sau nu puteţi respecta cu strictete aceste condiţii, va trebui să renunţaţi pentru o vreme Ia orice progres ocult. Aceste condiţii sînt - la drept vorbind riguroase dar nu dure, avînd în vedere că ele sînt îndeplinite printr-un act ce nu numai că trebuie să fie liber, ci şi impune această libertate.

Dacă nu se înţelege bine acest caracter al progresului ocult, exigenţele instructorului ar putea foarte uşor să pară ca o constrîngere impusă sufletului şi spiritului. Âvînd în vedere că disciplina constă într-o cultură a vieţii interioare, ocultistul trebuie să dea sfaturi care sâ se raporteze la această viaţă, neputînd fî considerate drept constrîngere obligaţiile cărora li te supui de bună voie. Dacă cineva ar cere unui maestru: „Spune-mi secretele tale, dar lasă-ma cu senzatiile, sentimentele si reprezentarile mele de altadata”, ar dori un lucru imposibil. De fapt, el nu ar urmari decat sa-si satisfaca curiozitatea; dar cu asemanea stari nu poate dobandi stiinta secreta.

Sa enumeram acum, in ordine, conditiile impuse discipolului. Inainte de toate insistam asupra faptului ca nici una dintre ele nu necesita o realizare totala; nu se cere decat un efort sincer pentru atingerea lor. Nimeni nu poate indeplini toate aceste conditii, dar sta in puterea fiecaruia sa incerce. Esentialul il constituie vointa si hotararea de a te angaja pe acest drum.

Prima conditie este urmatoarea: pastrarea cu grija a sanatatii, atat a corpului cat si a spiritului. Bineinteles, nu de om depinde sanatatea lui; dar de el depinde incercarea de a realiza acest lucru. O cunoastere sanatoasa nu-si poate avea radacinile decat intr-un organism sanatos. Disciplina oculta nu va

respinge un candidat pentru ca nu este sanatos, dar trebuie sa pretinda ca studentul sa aiba vointa de a duce o viata sanatoasa.

In acest domeniu trebuie sa se atinga cea mai mare autonomie. Sfaturile bune ale altuia – deseori necerute – sint de regula cu totul inutile. Fiecare trebuie sa incerce sa vegheze asupra lui insusi.

Din punct de vedere fizic, este vorba mai ales de indepartarea influentelor daunatoare. Bineinteles, pentru a ne indeplini indatoririle trebuie deseori sa ne impunem unele eforturi cu efecte negative asupra sanatatii noastre. Trebuie sa sti ca la momentul dorit sa-ti pui indatorirea mai presus de grija fata de sanatate. Dar la cate lucruri se poate renunta cu putina bunavointa! In unele cazuri datoria trebuie pusa mai presus de sanatate, adesea chiar mai presus de viata; placerea niciodata. Pentru cercetator, plăcerea nu trebuie să fie decît un mijloc de asigurare a sănătății şi vieții. In acest domeniu este absolut necesar să fii foarte sincer si franc față de tine insuti. Nu ajută la nimic să daci o viața ascetică dacă aceasta are ca scop căutarea altor plăceri. S-ar putea sa găseşti în ascetism o voluptate asemănătoare cu cea pe care altul o află în băutură. Dar în acest caz nu trebuie sa speri ca acest gen de ascetism sa serveasca scopurilor cunoasterii superioare.

Multi isi acuza conditile de existenta atunci cind este vorba de piedicile ce apar in cale aprogresului. „In situatia mea, spun ei, imi este imposibil sa ma dezvolt”. Desigur, pentru multi ar fi de dorit sa-si imbunatatesca situatia, dar din alte motive, deoarece in ceea ce priveste progresul ocult, aceasta modificare nu este niciodata indispensabila. Acest scop necesita pur si simplu sa se faca tot ceea ce trebuie pentru sanatatea corpului si a sufletului. Orice activitate, orice munca, poate servi umanitatea in ansamblul ei. Este mult mai maret sa recunosti ca o munca, oricat de mica sau detestata ar fi, este utila societatii, decat sa-ti spui: „Aceasta muncă este prea înjositoare pentru mine, sînt făcut pentru altceva". în orice caz, o deosebită importanță o are căutarea unui echilibru spiritual perfect. Un dezechilibru în sentimentele sau gîndurile noastre ne abate în mod inevitabil de la căile cunoaşterii superioare. Baza necesară oricărui progres o constituie claritatea şi calmul gîndurilor, siguranța impresiilor şi sentimentelor. Nimic nu trebuie să fie mai străin decît o atracție față de tot ceea ce este fantastic, față de excitare, nervozitate, exaltare, fanatism. Toate situațiile vieții trebuie privite în mod echilibrat; dirijați-vă cu siguranță şi lăsați - pe deplin calmi - cajucrurije.săjjă.infşrnieze şi şă,.acționezejțsupra dumneavoastră. Oriunde este necesar, trebuie să încercați să aveți încredere în_ viață. Evitați tot ce ar putea I exagerat şi părtinitor în judecăți sau sentimente. Dacă au >:;;;!e îndeplinită această condiție, în ioc sâ pătrundă în. adevăratele lumi superioare, cercetătorul riscă să nimerească într-un univers imaginar. In jocul adevărului, ei va fi dominat de fantezo şi prejudecăți. Mai bine un bun simț „obişnuit", decît o exaltare sau imaginație debordantă.

Cea de-a doua condiție este să te simți ca un membru al vieții universale. îndeplinirea acesteia presupune obligații multiple. Totuşi fiecare o poate realiza în felul său. Dacă sînt, de exemplu, educator şi elevul nu-mi răspunde ceea ce aştept de la el, nu trebuie să mă iau în primul rînd de el, ci de mine. Trebuie să fiu atît de conştient că eu şi el sîntem una şi aceeaşi persoană, încît să mă întreb: „Oare slăbiciunile elevului meu nu sînt mai degrabă o consecință a felului meu de a fi?" Şi în loc să mă ridic împotriva iui, mă voi gîndi la ceea ce trebuie să fac pentru ca pe viitor să răspundă mai bine. Această stare de spirit îmi modifică - puțin cîte puțin - în întregime felul de a gîndi, atît în privința lucrurilor neansemnate, cat si a celor de o importanta majoră. In aceste conditii vad, de exemplu,

un criminal cu alţi ochi decît inainte, renunt la judecata si-mi spun: „La fel ca ei, nu sînt decît un om. Poate numai educatia pe care am primit-o m-a ferit de aceeasi soarta.” Si ma gandesc ca acest frate ar fi putut avea cu totul alt destin daca maestrii ce si-au dat osteneala să mă educe s-ar fi ocupat de el. Voi considera deci ca m-am bucurat de o binefacere care lui i-a fost refuzata si că cinstea mea se datorează doar imprejurarilor care lui i-au lipsit. Nu voi mai fi prea departe de ideea ca eu, membru al organismului uman, sint responsabil in mod solidar de tot ce se petrece in acest organism. Asta nu inseamna ca acest gand trebuie sa se traduca imediat prin manifestari exterioare, prin agitatie. Dimpotriva, el trebuie sa fie cultivat in linistea sufletului. Conduita individului se va impregna apoi încetul cu încetul. In domenii asemănătoare nu se poate începe transformarea decît ca propria persoană; nimic nu este mai inutil decît să vrei să schimbi omenirea împunîndu-i exigenţe universale. Este uşor să bănuieştî cam ce ar trebui să fie; dar ocultistul lucrează într-o manieră profunda şi nu superficială. Deci nu ar fi corect să vrei să stabileşti o legătură între această condiţie pusă de maeştri şi o regulă de conduită exterioară, cu atît mai mult dacă este vorba de o raţiune politică, care nu are nici o legătură cu disciplina spirituală. în general, agitatorii politici ştiu bine ceea ce vor de la ceilalţi şi mai puţin ceea ce ar trebui să ceară de la ei înşişi.

La cea de-a doua condiţie se adaugă bineînţeles o a treia. Discipolul trebuie să reuşească - prin propriul său efort - să înţeleagă că gîndurile şi sentimentele sale au pentru univers o importanţă la fel de mare ca şi acţiunile sale, să recunoască faptul că a-şi urî semenul este la fel de nefast ca şi lovirea lui. Va ajunge astfel să înţeleagă că atunci cînd munceşte pentru perfecţionarea sa interioară nu o face numai pentru el, ci pentru întreg universul. Dacă gîndurile şi sentimentele mele sînt curate, lumea are tot atîtea foloase ca şi în cazul în care comportamentul meu ar fi corect. Atît timp cît nu am încredere în importanţa pe care o are viaţa mea interioară pentru univers, nu am nici o valoare ca ocultist. Această încredere în importanţa sufletului şi a vieţii interioare mi-o exercit numai muncind .pentru a le dezvolta, ca şi cum ar fi vorba de o acţiune cel puţin la fel de reală ca şi activităţile exterioare. Pentru că trebuie să ştiu că unul dintre sentimentele mele are efecte similare cu cele produse de mişcarea mîinii mele.

Această certitudine cuprinde deja pe cea de-a patra condiţie: dobîndirea convingerii că adevărata esenţă a omului nu se află în afara, ci în interiorul său. Cel ce se consideră doar un produs al lumii exterioare, un rezultat al elementelor fizice, nu va reuşi să obţină - din această noţiune - nici un progres în ocultism. Baza disciplinei constă în a fi conştient că eşti un suflet sau un spirit şi, progresînd în acest sens, vei reuşi să faci distincţie între obligaţia interioară şi succesul exterior. Bineînţeles, nu se poate compara imediat una cu alta. Cercetătorul trebuie să afle calea de mijloc, între ceea ce recomandă împrejurările exterioare şi ceea ce crede el că este bine pentru comportamentul său. Desigur, nu trebuie să impună anturajului său ceea ce acesta nu ar putea înţelege, dar, pe de altă parte, este necesar ca el să fie complet detaşat de dorinţa de a face numai ceea ce convine acestuia. Confirmarea că adevărul este de partea sa nu po&te veni decît de la sufletul său, dacă acesta luptă cu curaj şi credinţă pentru cunoaştere. Dar trebuie să înveţe de la cei din jurul său tot ceea ce-i poate fi de folos. Astfel se va naşte în el însuşi ceea ce ştiinţa ocultă numeşte „balanţa spirituală" . Pe unul din. talerele acesteia se află „o inimă larg deschisă" spre nevoile lumii exterioare; pe celălalt - o „fermitate interioară" şi o „îndurare a oricărei încercări".

Aceste calităţi anunţă deja pe cea de-a cincea condiţie: perseverenţa în ducerea Ia împlinirea unei decizii luate. Nimic nu trebuie să-î facă pe discipol sâ se întoarcă din drumul său; numai în cazul. în care îşi dă seama că a greşit; căci fiecare hotărâre este o forţă, şi chiar dacă această forţă nu duce imediat îa rezultatul scontat, ea acţionează totuşi în felul său. Succesul poate foarte bine să încoroneze o acţiune născută din dorinţă sau pasiune; dar aceste acţiuni nu au nici o valoare pentru lumea superioară în care un singur element este determinant pentru acţiune - dragostea. Toate motivele ce-1 împing pe cercetător la

acţiune trebuie să capete o formă vie în această dragoste. Şi atunci nimic nu-1 va descuraja; va continua să transforme fără încetare hotărîrile în acţiuni, oricît de numeroase i-ar fi eşecurile. Va ajunge să nu aştepte numai rezultatele exterioare ale acţiunilor sale, ci să găsească o satisfacţie în acţiunea însăşi. Va învăţa astfel să sacrifice lumii toate acţiunile sale - şi chiar întreaga lui fiinţă -oricare ar fi modul în care lumea îi va primi acest sacrificiu. Cel care vrea să devină ocuItLt trebuie să fie pregătit pentru a duce această viaţă plină de abnegaţie.

A şasea condiţie o reprezintă dezvoltarea sentimentului de recunoştinţă faţă de tot ce vi se întîmpîă. Trebuie să se ştie că existenţa primită este un dar ai întregului univers. Cîte condj^v sînt necesare pentru ca fiecare dintre noi să primească viaţa şi să o poată păstra! Cît de multe datorăm naturii şi semenilor noştri! Aceste gînduri trebuie să devină naturale pentru cei care vor să urmeze această disciplină. Cel care nu le cultivă nu va putea să întreţină în el dragostea universală necesară atingerii unei cunoaşteri superioare. Nu mi se poate arăta ceva ce nu iubeşti; şi fiecare revelaţie trebuie să mă umple de mulţumire, deoarece prin ea m-am îmbogăţit.

Toate cele şase condiţii amintite trebuie să se reunească în cea de-a şaptea: a înţelege din ce în ce mai bine viaţa în sensul cerut de aceste condiţii. Discipolul îşi oferă astfel posibilitatea introducerii armoniei în existenţa sa; aspectele diferite ale activităţii sale se armonizează şi nu mai intră în contradicţie, pregătindu-se astfel pentru calmul pe care trebuie să-1 dobîndească încă de la primii săi paşi pe drumul cunoaşterii.

Dacă cineva are dorinţa fermă şi sinceră de a urma aceste condiţii, să-şi înceapă atunci antrenamentul spiritual, pregătindu-se să pună în practică sfaturile ce-i sînt date. Este posibil ca unele din ele să î se pară simple formalităţi exterioare sau forme foarte riguroase. Dar orice act al vieţii interioare trebuie să se exprime printr-o acţiune exterioară şi, aşa cum nu este suficient ca un tablou să existe numai în mintea pictorului, nu există disciplină ocultă fără manifestări exterioare. Formele riguroase sînt încălcate numai de către cei care nu înţeleg că viaţa interioară trebuie să * reuşească să se exprime în exterior. Este adevărat că important este spiritul unui lucru şi nu forma sa, dar la fel cum forma fără spirit este neant şi spiritul ce nu poate crea o formă imaginii sale rămîne steril.

Condiţiile impuse cercetătorului au ca scop fortificarea acestuia în vederea exigenţelor ulterioare impuse de disciplină. Dacă nu a îndeplinit primele condiţii, el va aborda cu teamă orice nouă obligaţie; nu va avea acea necesară încredere în oameni. Or, tocmai pe această încredere şi pe o adevărată dragoste faţă de umanitate trebuie să se bazeze orice căutare a adevărului, chiar dacă el nu poate fi creat de această dragoste, ci numai de propria noastră forţă interioară. Apoi dragostea faţă de om trebuie să se extindă treptat pînă la dragostea pentru orice fiinţă, pentru orice formă de manifestare a vieţii. Cel care nu va realiza condiţiile amintite, nu va putea da dovadă de o dragoste deplină faţă de tot ce creează, clădeşte şi nici de repulsia faţă de tot ce distruge şi nimiceşte. Căci trebuie să devii incapabil să distrugi pentru a distruge şi asta nu numai prin acţiune, ci chiar prin cuvinte, sentimente sau gînduri. Este necesar ca tot ceea ce reprezintă creşterea, devenirea, să fie o bucurie şi nu trebuie să dai ajutor unui act distructiv decît dacă te simţi în stare să stimulezi astfel apariţia unei vieţi noi. Asta nu înseamnă ca discipolul să asiste impasibil la dezlănţuirea răului; el trebuie să caute chiar şi într-un rău părţile prin care acesta să poată fi transformat într-un bine. El dobîndeşte din ce în ce mai mult convingerea că cea mai bună modalitate de a combate răul şi imperfecţiunea este realizarea binelui şi perfecţiunii. Şi ştie că nimic nu se poate obţine din neant, dar imperfecţiunea poate fi transformată în perfecţiune. Cel care va dezvolta în sine tendinţa spre activitatea creatoare, va găsi curînd şi modalitatea de a se comporta cum se cuvine faţă de rău.

Oricine se angajează în efectuarea unui antrenament ocult trebuie să ştie că scopul său va fi construirea şi nu distrugerea, avînd deci nevoie de o sinceră şi dezinteresată voinţă de iucru şi nu de o

critică nimicitoare. Trebuie să fie capabil de devotament, deoarece, nu se ştie cînd, va trebui să învețe şi să privească cu respect ceea ce i se dezvăluie. Dragostea de muncă şi devotamentul - acestea sînt sentimentele fundamentale ce ar trebui să i se pretindă cercetătorului. Chiar dacă observă că, în ciuda strădaniilor sale, bate pasul pe loc, aceasta nu este decît o aparență ca urmare a faptului că nu a înțeles adevăratul sens al muncii şi devotamentului. O activitate va avea cu atît mai puțin succes, cu cît este întreprinsă numai în vederea succesului; iar studiul va avea ca rezultat un progres cu atît mai neînsemnat cu cît lipsa devotamentului este mai accentuată. Singura forță a progresului este dragostea de muncă şi nu de succes. Dacă studentul încearcă să aibă gînduri drepte şi judecăți sigure, să nu-şi diminueze devotamentul prin îndoială şi neîncredere.

Dacă o comunicare ce vi se face este primită cu o stare de spirit calmă, respectuoasă şi încrezătoare, iară vreo reacție personală, asta nu înseamnă o supunere servilă. Cei care au obținut unele rezultate pe drumul cunoaşterii ştiu că datorează totul nu unei judecăți personale rigide în păstrarea poziției sale, ci hotărîrii lor de a asculta cu calm şi de a asimila apoi ceea ce au primit.

Trebuie să ținem minte întotdeauna că nu mai înveți nimic dintr-un fapt pe care mai întîi l-ai judecat. Dacă vrei numai să judeci, nu poți (în principiu) să mai înveți nimic. In cazul în care nu poți înțelege ceva, mai bine să nu judeci decît să greşeşti; înțelegerea va veni mai tîrziu.

Pe măsură ce sînt urcate treptele cunoaşterii, necesitatea de a primi învățătura cu calm şi respect se impune din ce în ce mai mult. Orice activitate conştientă, viața, orice acțiune din lumea spiritului, sînt infinit mai subtile şi delicate în aceste zone superioare, comparativ cu operațiile înțelegerii obişnuite şi ale vieții din lumea fizică. Cu cît se lărgeşte mai mult cîmpul de acțiune al individului, cu atît activitățile cu care este însărcinat cresc în subtilitate. Şi asta deoarece oamenii ajung astfel la „opinii" şi „puncte de vedere" foarte diferite în privința lumilor superioare. Totuşi, în realitate nu există decît o singură opinie adevărată față de adevărurile supreme, la care se poate ajunge prin atingerea - datorită muncii şi devotamentului - punctului în care adevărul poate fi contemplat sub aspectul său real. Dacă-ți formezi o părere ce nu se potriveşte cu această unică opinie adevărată, asta înseamnă că nu te-ai pregătit suficient şi că judeci încă după preferințele, gusturile şi prejudecățile tale. Există un singur mod de a înțelege o teoremă matematică; la fel este şi în cazul adevărurilor lumii superioare. Dar întîi trebuie să te pregăteşti pentru a putea ajunge la o asemenea „viziune". Dacă ne-am gîndi destul de mult la acest lucru, condițiile impuse de instructor nu ar mai surprinde pe nimeni. Bineînțeles, adevărul şi viața superioară se află în oricare ființă omenească şi fiecare poate şi trebuie să le găsească prin el însuşi. Dar acestea se află la o mare adîncime şi numai după ce ai îndepărtat toate obstacolele Ie poți scoate la lumină. Cum reuşeşti acest lucru? Numai cel care are experiență în domeniul ocultismului poate răspunde. Ştiința spirituală oferă sfaturi în acest sens; ea nu impune nimănui un adevăr şi nu susține nici o dogmă, ci prezintă o cale. De fapt, fiecare ar putea afla singur acest drum, dar numai după multe reîncarnări. Reuşim totuşi să-1 scurtăm cu ajutorul antrenamentului ocult, datorită căruia omul atinge mai repede momentul acțiunii în lumile în care munca sa spirituală poate contribui la salvarea şi evoluția umanității.

Acestea sînt primele indicații referitoare la modalitatea de obținere a experienței lumilor superioare. în următorul capitol, această expunere va fi urmată de explicații asupra transformării ce se produce - în timpul acestei evoluții - în elementele superioare ale naturii umane, adică în organismul psihic (corpul astral) şi în spiritul sau corpul gîndirii. Astfel, comunicările de mai înainte vor fi limpezite de o lumină nouă şi-i vom putea pătrunde mult mai profund sensul.

PARTEA A DOUA

CÎTEVA EFECTE ALE INIŢIERII

Unul dintre principiile unei adevărate ştiinţe ezoterice este acela că cine i se consacră, să o facă pe deplin conştient. Nu trebuie să înfăptuiască nimic fără să ştie care vor fi efectele. Un ocultist ce dă un sfat sau o indicaţie va aduce întotdeauna la cunoştinţă şi ceea ce va rezulta pentru corpul, sufletul sau spiritul celui care caută cunoaşterea superioară.

Nu vom descrie aici decît o parte dintre efectele produse de către această disciplină asupra sufletului practicantului. Numai cel care va fi primit aceste informaţii va putea executa pe deplin conştient exerciţiile ce duc ia cunoaşterea suprasensibilă şi să devină un adevărat ocultist. Acesta nu trebuie să bîjbîie niciodată în întuneric. Dacă nu reuşeşte să-şi facă ucenicia cu ochii deschişi, poate deveni un mediu dar nu un clarvăzător în sensul ştiinţei spirituale.

Cel care pune în practică exerciţiile indicate în capitolele referitoare la dobîndirea cunoştinţelor suprasensibile, provoacă mai întîi unele schimbări în organismul său psihic, organism ce nu este perceptibil decît clarvăzătorului. El poate fi comparat cu un nor de o luminozitate spirituală şi psihică mai mult sau mai puţin intensă, în centrul căruia se află corpul fizic[1].

([1] O asemenea descriere mai poate fi găsită şi în -Teozofia» introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi destinului", lucrare aparţinînd aceluiaşi autor.)

In acest organism psihic, viziunea spirituală percepe derularea instinctelor, dorinţelor, pasiunilor, reprezentărilor, etc. De exemplu, dorinţa senzuală este resimţită ca o lumină de culoare roşu închis şi de o formă caracteristică. Un gînd nobil şi curat se exprimă printr-un fel de emanaţie violet-roşietică. Conceptul riguros al unui logician produce senzaţia unei forme galbene, clar conturată. Gîndul confuz ai unui creier nebulos prezintă, dimpotrivă, forme şterse. Gîndurile oamenilor cu prejudecăţi, mărgi-- niţi, au un desen dur, rigid, ca îngheţat, iar cele ale persoanelor receptive ia opiniile altora apar cu contururi mobile şi schimbătoare. Şi aşa mai departe[1].

([1] în toate descrierile ce vor urma, trebuie să se ţină minte că atunci cînd se vorbeşte despre „a vedea" o culoare, este vorba despre viziune spirituală. Atunci cînd clarvăzătorul spune: .Văd roşu", asta înseamnă: .Simt în spiritul şi sufletul meu ceva similar cu ceea ce resimt fizic sub influenţa roşului".)

Cu cît practicantul munceşte mai mult pentru progresul sufletului său, cu atît organismul psihic capătă o structură ordonată; la omul a cănii viaţă interioară nu este dezvoltată, ea este confuză şi anorganică. Dar, chiar şi într-un organism psihic tară structură, clarvăzătorul poate percepe un sistem organizat ce contrastează clar cu tot ce-1 înconjoară. Acest sistem se desfăşoară din interiorul capului pînă în mijlocul corpului fizic. El se comportă ca un fel de corp autonom prevăzut cu unele organe (pe care le vom descrie) ce sînt percepute spiritual în vecinătatea unor părţi ale corpului fizic: primul - între cei doi ochi, al doilea - în zona laringelui, al treilea - în regiunea inimii, ai patrulea - în apropierea scobiturii stomacului şi, în sfîrşit, al cincilea şi al şaselea -în regiunea abdomenului. în limbajul ocult ele sînt numite „roţi" sau „flori de lotus" („chakram" în sanscrită). într-adevăr, ele seamănă cu nişte[1] roţi sau flori. Dar trebuie bineînţeles să-ţi dai seama că aceste expresii nu sînt cu mult mai precise decît cele folosite în anatomie atunci cînd se vorbeşte, de exemplu, despre aripile plămînului"[1]; în realitate nu este vorba de „aripi". în ambele cazuri avem de-a face doar cu analogii. La un individ nepregătit aceste „flori

de lotus" au culori sumbre, înghețate, inerte, pe cînd la clarvăzător ele sînt în mişcare şi au culori luminoase. în cazul unui mediu, aceste „fiori" prezintă un aspect cît de cît asemănător, dar, din anumite motive, nu vom putea face precizări.

Atunci cînd un student începe să practice exerciții, primul efect este luminarea „florilor de lotus"; mai tîrziu, ele vor începe să se rotească şi numai atunci se va face simțită capacitatea de clarviziune. Aceste „flori" sînt de fapt organele senzoriale ale sufletului, iar rotirea lor indică existența percepțiilor suprasensibile[2]. Nu vei putea contempla - oricît de suprasensibii ai fi - dacă simțurile astrale nu au fost formate în acest mod.

(' în germani „Lungenilugel". în franceză se spune, de exemplu, .aripile nasului".

[2] Şi în cazul acestei senzații de .rotire', se aplică aceleaşi observații pe care le-am făcut Ja .viziunea culorilor.)

Organul senzorial de natură spirituală aflat în vecinătatea laringelui permite să vezi în spirit modul de a gîndi al unui alt om; de asemenea, el îți oferă posibilitatea să arunci o privire profundă asupra adevăratelor legi ce stau la baza fenomenelor naturale. Organul din vecinătatea inimii trezeşte un simț clarvăzător pentru cunoaşterea stării de spirit a altora; oricine şi-1 dezvoltă, poate descoperi şi unele forțe ascunse ale animalelor sau plantelor. Cu ajutorul organului aflat în apropierea scobiturii stomacului pot fi percepute facultățile şi talentele oamenilor; în plus, poate fi descoperit rolul jucat de animale, plante, pietre, în economia naturii.

Organul senzorial vecin cu laringele are 16 „petale" sau „spițe"; cel din zona inimii - 12, iar cel din scobitura stomacului - 10.

De dezvoltarea acestor organe suprasensibile se leagă şi unele activități ale sufletului. Iar cel care pune metodic la treabă aceste activități, contribuie la apariția acestor organe spirituale.

In „floarea cu 16 petale", opt dintre ele s-au format deja într-un trecut îndepărtat, într-o etapă anterioară a evoluției. Omul nu a luat personal parte la această formare, ci a primit-o ca pe un dar natural atunci cind era inca intr-o stare de constienta vaga, vecina cu reveria. Primele 8 petale erau active in aceasta epoca a evolutiei; dar acest gen de activitate era adoptat numai pentru aceast stare de constienta obscura. Atunci cand constiinta umana s-a luminat, petalele s-au ofilit incetindu-si activitatea. Cit despre celelalte 8 petale, numai omul le poate dezvolta, prin exercitii constiente. Intreaga „floare” devine astfel luminoasa si mobila. De dezvoltarea fiecareia dintre cele 16 petale este legata dobandirea unor anumite calitati. Dar, asa cum am mai spus-o, numai 8 pot fi dezvoltate in mod constient de catre om; celelalte vor apare de la sine.

Această dezvoltare se produce în felul următor: întreaga atenție şi toate grijile trebuie îndreptate spre unele activități aie sufletului, activități cărora de obicei nu li se dă nici o atenție, Sînt 8 la număr:

- în primul rînd, modul de a ne dobîndi reprezentările. De obicei, în acest domeniu lăsăm totul la voia întîmplării: în funcție de ceea ce auzim sau vedem, la întîmplare, ne formăm ideile, concepțiile. Atît timp cît vom acționa în acest mod, floarea cu 16 petale va rămîne nemişcată. Ea nu devine activă decît atunci cînd ne luăm în mîini propria noastră educație în acest sens. Pentru a face acest lucru trebuie să veghem asupra reprezentărilor noastre, fiecare dintre ele sa capete imponanță. Sa vedem in acestea un mesaj precis, o informatie ce atinge lucrurile lumii exterioare si sa nu ne multumim cu reprezentari ce nu ar avea aceasta valoare. Orice activitate conceptuala trebuie sa tinda sa fie o reflectare fidela a lumii exterioare, indepartand din suflet reprezentarile inexacte.

- A doua activitate a sufletului este cea care se refera la modul in care luam deciziile. Nu trebuie sa luam hotarari, chiar si in cazul lucrurilor neînsemnate, decît în urma unor raţionamente serioase şi bine întemeiate; să îndepărtăm orice act necugetat, orice acţiune fără sens.

-Cea de-a treia activitate se exprimă în felul de a *vorbi*. Orice cuvînt care iese de pe buzele voastre trebuie să aibă sens şi semnificaţie. Nimic nu vă îndepărtează mai mult de drumul căutat ca prostul obicei de a vorbi ca sa te afli in treaba. Trebuie evitata conversatia banala ce duce la amestecarea si atingerea superficiala a tuturor subiectelor. Dar asta nu inseamna sa rupeti orice legatura cu semenii; exact aceste schimburi ne invata sa dam sens cuvintelor noastre. Vorbiti si raspundeti tuturor, dar ganditi-va in acelasi timp la urmari. Sa nu vorbim niciodata aiurea.

- A patra activitate a sufletului se refera la felul in care ne ordonam actiunile *exterioare* pentru ca acestea sa se armonizeze cu mediul inconjurator si cu actiunile celorlalti oameni. Studentul in ocultism trebuie si renunţe la ceea ce-i poate deranja pe ceilalti, la tot ce-1 poate face sa intre in contradicţie cu ceea ce se petrece in jurul sau. Atunci cand un motiv exterior il determina sa actioneze, el trebuie sa analizeze cu grija modalitatile de a-si atinge scopul cit mai bine cu putinta, cantarind cu maximum de claritate consecinţele comportamentului său.

-Al cincilea punct se referă la *organizarea* întregii vieţi. Studentul încearcă să trăiască după legile naturii şi spiritului, evitînd în egală măsura graba şt indolenţa. Ei priveşte viata ca pe o modalitate de a munci şi se comportă în consecinţă. Grija pe care o acordă sănătăţii saie, obiceiurile dobîndite, au ca scop ducerea unei vieţi armonioase.

- A sasea activitate se refera la modul de a regla *efortul* uman. Discipolul isi examineaza cu constiinciozitate facultatile, posibilitatile si se comporta corespunzator cu aceasta cunoastere a propriei persoane. Nu cauta sa faca mai mult decat poate, dar nici nu neglijeaza nimic din ceea ce-i sta in putinta, fixandu-si teluri ce fac parte integranta din idealul si indatoririle superioare ale fiintei omenesti. El nu accepta sa joace in mecanismul social rolul unui surub orb, ci cauta sa inteleaga care-i sint indatoririle si sa vada dincolo de viaţa cea de toate zilele. Pentru asta, încearcă să se achite de obligaţii din ce în ce mai bine.

- Prin cea de-a şaptea activitate a sufletului său, discipolul încearcă să profite cît mai bine cu putinţă de lecţiile vieţii. Nimic nu ajunge la el fără a-i oferi ocazia dobîndirii unei experienţe preţioase. Dacă a acţionat într-un mod nedrept sau incorect, îşi va corecta greşelile cu altă ocazie. în acelaşi scop va privi şi acţiunile celorlalţi, inccrcînd astfel să adune o preţioasă experienţă ce-1 va ajuta în viitor.

- In sfirşit, a opta: studentul în ocultism trebuie din cînd în cînd să-şi examineze sufletul, să se adîncească în el însuşi, să discute cu sine, să stabilească şi să analizeze principiile ce-i domină existenţa, să-şi treacă în revistă cunoştinţele, să-şi cîntărească îndatoririle, într-un cuvînt, să mediteze asupra sensului şi scopului existenţei sale. Am vorbit deja despre toate aceste lucruri înainte şi nu vom mai reveni decît în funcţie de dezvoltarea „florii cu 16 petale". Sinceritatea, dreptatea, loialitatea, sînt forţe constructive: minciuna înveterată, falsitatea, necinstea, sînt forţe distructive ce împiedică deschiderea „florii cu 16 petale". în acest domeniu discipolul trebuie să ştie că nu numai „buna intenţie" contează, ci şi faptul, realitatea. Dacă gîndesc sau spun ceva ce nu corespunde realităţii, distrug unui dintre elementele organelor mele spirituale, oricît de excelentă ar putea să-mi pară intenţia mea; precum copilul care se frige atingînd focul, chiar şi • atunci cînd o face numai din neştiinţă.

Cînd aceste activităţi ale sufletului sînt stimulate aşa cum am arătat mai înainte, „floarea cu 16 petale" începe să răspîndească culori minunate şi să capete o formă regulată. Să amintim totuşi aici că darul clarviziunii nu poate apare dacă formarea sufletului nu a atins un anumit nivel. Atît timp cît activităţile care

tocmai au fost descrise cer o atenţie specială, nu eşti pregătit pentru percepţia spirituală. Trebuie să reuşeşti să trăieşti cu aceste activităţi în mod natural, spontan, fără nici un efort, la fel cum omul obişnuit îşi urmează obiceiurile, pentru a se putea manifesta primele rudimente ale clarviziunii.

Există tot felul de „reţete" pentru dezvoltarea în cu totul alt mod a „florii cu 16 petale", dar adevărata ştiinţă ocultă le îndepărtează deoarece acestea duc la distrugerea sănătăţii organismului şi a simţului moral. Probabil sînt mai uşor de aplicat în comparaţie cu indicaţiile date aici, dar acestea din urmă conduc cu siguranţă la scopul dorit, asigurînd şi o întărire morală.

Formarea anormală a unei „flori de lotus" duce nu numai la crearea de iluzii şi fantasme - în cazul în care ia naştere o oarecare clarviziune - ci şi la tot felul de tulburări în viaţa obişnuită. Ea te poate face susceptibil, invidios, arogant, vanitos, egoist, chiar dacă nu aveai înainte nici unul dintre aceste defecte. Aşa cum s-a spus, 8 dintre petalele „florii cu 16 petale" s-au format deja într-un trecut îndepărtat şi se pun ele însele în mişcare în perioada disciplinei oculte. Eforturile pe care le faci trebuie deci concentrate asupra celorlalte 8 petale. Dacă antrenamentul nu este practicat corect, petalele dezvoltate în trecut se pun cu uşurinţă în mişcare, iar cele care ar fi trebuit să se formeze rămîn inerte. Aceasta se întîmpîă mai ales atunci cînd nu fortifici îndeajuns gîndirea logică şi bunul simţ în timpul antrenamentului. Cel mai important lucru este ca studentul în ocultism să aibă o gîndire deschisă şi clară, şi ca această claritate să se reflecte în ceea ce spune. Cei care încep să întrezărească o oarecare licărire a lumilor suprasensibile şi vorbesc cu uşurinţă despre aceste subiecte, împiedică astfel evoluţia lor normală. Numai cel ajuns, la un anumit grad de dezvoltare poate vorbi.

La început studenţii sînt în general uimiţi vâzînd că povestirile legate de experienţele lor nu trezesc nici un interes celor care deja au o formaţie spirituală. Cel mai bine pentru ei ar fi să păstreze liniştea asupra celor resimţite şi să vorbească numai despre greutăţile sau uşurinţa cu care s-au confruntat în aplicarea exerciţii lor şi a regulilor de conduită. Căci pentru a judeca progresul lor, cel care posedă deja o formaţie spirituală are cu totul alte surse. Aceste dezvăluiri au întotdeauna ca rezultat o uşoară rigiditate a celor 8 petale - despre care vorbeam - a căror suplețe şi flexibilitate constituie un lucru esenţial. Un exemplu ne va lamuri însă mai uşor în privinţa acestor fenomene. Pentru asta vom face apel la viaţa de zi cu zi şi nu la cea suprasensibilă. Să presupunem că primesc o noutate în legătură cu care îmi formulez imediat o părere. Dacă - nu după mult timp - primesc alte informaţii (referitoare la acelaşi eveniment) ce o contrazic pe prima, mă văd obligat să-mi schimb părerea. Această grabă de a iudeca are o influenţă negativă asuora -florii de lotus cu 16 petale”. Altfel s-ar fi intamplat daca sa fi tacut – stapanindu-mi gandurile in interior si cuvintele in exterior – pina cand voi fi fost destul de bine documentat pentru a-mi putea formula judecata. Ceea ce trebuie sa devina treptat una din caracteristicile discipolului, este retinerea cu care acesta isi formeaza si formuleaza judecatile, prudenta ce da petalelor „florii de lotus” o culoare rosie albastrie sau rozie. In caz contrar rosul se inchide sau devine portocaliu.

Formarea „florii de lotus cu 12 petale” in regiunea inimii se realizeaza la fel ca in cazul „florii cu 16 petale”. Si la aceasta floare, jumatate din numarul petalelor erau active din timpul unei faze anterioare a evoluţiei umane. Deci, aceste 6 petale nu au nevoie ae o cultivare specială din partea studentului. Ele apar si încep să se rotească deîndată ce acesta acţionează asupra celorlalte şase. Pentru a înlesni această creştere, ei trebuie să dea - îsi mod conştient - unor activităţi interioare o orientare speciala.

Trebuie sa înţelegem bine faptul că toate informaţiile furnizate ele fiecare dintre aceste simţuri spirituale sau psihice au caractere diferite. Percepţiile „fiorii cu 12 petale” sînt cu totul altele îs comparaţie cu cele ale «fiorii cu 16 petale" (care percepe forme). Gîndurile oamenilor şi legile unui fenomen natural îi apar sub forma unor figuri imobile, dar schimbătoare şi pline de viaţă. Clarvăzătorul ce şi-a dezvoltat acest

simţ poate recunoaşte forma fiecărui gînd, a fiecărei legi naturale. Un gînd de răzbunare, de exemplu, capătă o formă ascuţită, ca o săgeată, în timp ce un gînd binevoitor are deseori forma unei flori ce se dechide, şi aşa mai departe... Gîndurile precise, pline de sens, au contururi simetrice şi regulate, iar cele ale conceptelor confuze sînt vagi şi neclare.

Cu totul altele sînt percepţiile „Sorii cu 12 petale". Acestea pot fi caracterizate într-un mod asemănător, menţionînd că ele produc o senzaţie psihică comparabilă ca cea de căldură sau frig. Figurile percepute de către un clarvăzător - atunci cînd posedă „Soarea ca 16 petale" - n produc acesîais aa efect psihic de frig sau căldură. Inchipuiţi-vă aa clarvăzător ce deţine numai „Boarea cu 16 petale", nu şi pe cea ca 12 petale: în &fa unui gînd de bunăvoinţă nu va percepe decît figura descrisă mai înainte. Pe cînd cel care şi-a dezvoltat ambele organe resimte în plus această emanaţie ce nu poate S calificată altfel decît ca o căldură a sufletului.

Remarcaţi printre altele că în disciplina ocultă nu se dezvoltă niciodată numai un simţ, ca în exemplul exagerat pe care tocmai l-am dat.

Prin deschiderea „florii cu 12 petale" clarvăzătorul dobîndeşîe o înţelegere profundă a fenomenelor naturale. Tot ceea ce exprimă o creştere, o dezvoltare, degajă - pentru el - căldură psihică, iar ofilirea, distrugerea şi moartea dau naştere la un efect de frig psihic.

Acest simţ se cultivă în felul următor:

In primul rînd discipolul îşi reglează cursul gandurilor sale. La fel cum „floarea cu 16 petale" este stimulată de gînduri veridice şi pline de simţul realităţii, „floarea cu 12 petale" este influenţată de actiunea sufletului asupra cursului ideilor. Gandurile ce ratacesc la intamplare, fara nici o ratiune, deformeaza structura acestui organ, in timp ce un sir considerabil de ganduri ferite de orice ilogism ii pastreaza forma corespunzatoare. Atunci cand auzim exprimandu-se ganduri ilogice, trebuie sa ne reprezentam imediat ceea ce ar putea fi forma logica. Sa nu intrerupem – din egoism - relaţiile cu un mediu de oameni ilogici în intenţia de a ne favoriza progresul personal şi nici nu trebuie să ne simţim obligaţi să corectăm pe loc toate lucrurile lipsite de logică ce se discută în jurul nostru. Mai bine să încercăm să dăm în tăcere o formă logică gîndurilor ce ne asaltează din exterior şi sâ păstrăm în orice împrejurare această orientare logică.

In al doilea rînd, discipolul trebuie să-şi modifice comportamentul în mod corespunzător, fapt ce se traduce prin controlul acestuia. Orice instabilitate sau neconcordanţă în activităţi are ca efect ruinarea „florii de lotus", despre care vorbim. După o acţiune, studentul în ocultism va avea grijă ca următoarea să o continuie în mod logic pe prima. Cei care acţionează astăzi într-un fel şi mîine în altul, nu-şi..va putea forma niciodată.acest simţ.

A treia calitate o reprezintă cultivarea.per|evsrenţg|. Studentul nu se va abate din drumul său ca nici un chip, atît timp cît poate spune cu siguranţă, că nu greşeşte.. Piedicile îl var stimula.

Cea de-a patra calitate este răbdarea sau îngăduinţa faţă de semeni, faţă de celelalte fiinţe si evenimente. Studentul îşi va reprima orice critică inutilă faţa de ceea ce este lipsit de perfecţiune, rău sau dăunător. La fel cum soarele nu-i luminează numai pe cei buni, simpatia înţelegătoare a ocultistuhii acţionează asapra întregului mediu ce-! înconjoară. Dacă el se află în prezenţa unui lucru pe care-i consideră ca fiind, rău, nu se grăbeşte să-l condamne, ci-l acceptă ca necesitate şi încearcă să-1 schimbe în bine pe măsura forţelor, sale.

A cincea calitate este lipsa de prejudecăţi faţă de fenomenele vieţii. Este numită şi „credinţă" sau „încredere". Ocultistul merge m înttmpinarea fiecărei fiinţe cu această încredere firească de care sînt

pătrunse toate acțiunile sale. El nu va spune niciodată: „Nu cred asta deoarece nu corespunde opiniei mele", ci se menține într-o stare de receptivitate față de tot ce-1 înconjoară. Are încredere în eficacitatea acțiunilor sale, îndepărtînd ezitarea şi îndoiala din caracterul său.

A şasea calitate constă în dobîndirea unui anumit echilibru. Ocultistul încearcă să-şi păstreze o anumită dispoziție indiferent de tristețe sau bucurie, pierzînd astfel obiceiul de a oscila între cea mai adîncă descurajare şi bucuria nemărginită. Nenorocirea şi pericolul îl vor găsi tot atît de stăpîn pe sine ca şi fericirea sau prosperitatea.

Cititorii de lucrări ale ştiinței spirituale recunosc în cele descrise pînă acum cele „şase atribute" pe care candidatul la inițiere trebuie să şi ie dezvolte; era necesar ca ele să fie puse în legătură cu „floarea cu 12 petale".

Disciplina ocultă poate da şi aici indicații speciale referitoare la deschiderea acestei „fiori de lotus". Dar chiar şi în acest caz, formarea structurii normale a acestui organ senzorial depinde de dezvoltarea calităților amintite mai înainte. Dacă s-a neglijat cultivarea lor, acest organ poate fi complet deformat şi atunci cînd apare o oarecare clarviziune, calitățile pot să nu mai influențeze în bine, ci în rău. Omul poate deveni astfel mai ales intolerant, critic, negativist; de exemplu, poate să resimtă stările de spirit ale celorlalți, fapt care îl face să-i evite sau să-i urască. Este posibil ca el să ajungă - din cauza frigului psihic ce-1 copleşeşte în fața unor opinii contrare cu a sa - să nu le mai poată suporta amenințările sau să susțină imediat contrariul opiniei respective.

Dacă la tot ce am spus pînă acum adăugăm observarea unor reguli pe care instructorul nu le poate comunica discipolului decît oral, dezvoltarea „florii" poate fi grăbită; oricum, indicațiile date aici duc la o serioasă pătrundere îm domeniul adevăratei discipline oculte. Are o mare importanță - chiar şi pentru cel ce nu vrea sau nu poate să se supună acestei discipline - orientarea existenței în această direcție, avînd în vedere că organismul psihic este influențat cu siguranță, chiar dacă în mod lent. Pentru discipol, observarea acestor precepte este indispensabilă.

Dacă ar acționa pentru formația sa ocultă renunțînd la a se conforma acestor principii, ar pătrunde în lumile superioare iară capacitatea de a vedea limpede; în loc să perceapă realitatea, ar fi victima greşelilor şi iluziilor. Ar deveni fără îndoială clarvăzător într-un anumit sens, dar de fapt ar fi mai orb decît înainte. Căci dacă în trecut găsea cel puțin în lumea sensibilă o bază solidă, în prezent, ceea ce vede în spatele lumii sensibile îl face să comită erori în legătură ca realitatea fizică, înainte de a dobîndi siguranța necesară în lumile superioare.

Tocmai din acest motiv *răbdarea* este indispensabilă. Trebuie să ne gîndim întotdeauna că discipolul nu are dreptul să înainteze pe calea studiului ştiinței spirituale dacă nu s-a decis într-adevăr să-şi dezvolte normal „florile de lotus". Şi asta deoarece s-ar forma adevărate caricaturi ale acestor organe în cazul în care -printr-o maturizare progresivă şi calmă - ele s-ar dezvolta înainte de obținerea formei pe care acestea trebuie să o aibă. Indicațiile speciale date de ştiința spirituală produc maturizarea acestor forme, dar regularitatea structurii lor depinde de modul de viață adoptat.

Cultivarea sufletului - necesară dezvoltării „florii cu 10 petale" - are un caracter de o delicatețe aparte, deoarece se referă Ia controlul impresiilor senzoriale (control necesar mai ales la începuturile clarviziunii). Numai aşa vor putea fi evitate numeroasele iluzii şi acțiuni arbitrare în lumea spirituală.

In general omul nu-şi dă seama cu exactitate de influențele ce determină ideile sau amintirile ce-i vin la tot pasul. Să luăm un exemplu: cineva călătoreşte cu trenul şi este absorbit de o idee. Dar dintr-o dată gîndul îi zboară aiurea; îşi aminteşte de un lucru ce i s-a întîmplat cu mult timp în urmă, amintire ce dă buzna amestecîndu-se cu gîndurile sale actuale. Or el n-a observat că, privind pe geam, ochii i-au căzut

asupra unei persoane ce semăna cu un erou al întîmplării amintite. Nu este conştient de cele văzute, ci numai de consecințele acestei rapide impresii, fiind convins că amintirea i-a venit „singură" în minte. Cîte lucruri se întîmpîă astfel în viață, de cîte ori amintirile experiențelor noastre ne revin în minte fără să găsim vreo explicație! Se întîmpîă, de exemplu, ca o persoană să nu poată suporta o anumită culoare şi să fi uitat că acest lucru este urmarea faptului că, pe cînd era copil, învățătorul care 1-a pedepsit avea un costum de această culoare. Nenumărate iluzii au la bază asociații de acest gen; nenumărate impresii se înregistrează în suflet iară a deveni conştiente.

Se poate întîmpla şi în felul următor: cineva citeşte în ziar anunțul morții unei persoane cunoscute şi susține că a presimțit această moarte deşi nu a văzut şi nu a auzit nimic din ce ar fi putut să-i dea această idee. Este adevărat că a avut revelația faptului că persoana respectivă va muri nu peste mult timp. Dar a omis un lucru neînsemnat: cu cîteva ore înante de a-i veni acest gînd era în vizită la un prieten. Pe masă se afla un ziar desfăcut; nu 1-a citit, dar în mod inconştient ochii săi au înregistrat vestea că această persoană era grav bolnavă. Impresia a pătruns în el fără ştirea sa, dar ea a fost cauza „presentimentului" său.

Dacă ne gîndim la aceste lucruri, ne vom da seama de numeroasele iluzii şi fantezii ce le conțin. Este necesară oprirea acestei surse dacă vrem să vedem deschizîndu-se „floarea cu 10 petale", deoarece această „floare" oferă posibilitatea pătrunderii în sufletele oamenilor pentru a le putea percepe calitățile ascunse în adîncuri. Totuşi, aceste percepții nu trebuie luate ca adevărate decît dacă sîntem în întregime eliberați de iluziile datorate impresiilor inconştiente. Pentru aceasta trebuie să realizăm controlul impresiilor ce ne vin din lumea exterioară, izolîndu-ne în fața senzațiilor cărora vrem să le interzicem accesul. Şi nu putem obține acest control decît printr-o întărire a vieții interioare. Trebuie să depindă de voința noastră ca numai obiectele asupra cărora ne îndreptăm atenția să aibă puterea de a ne impresiona, eliberîndu-ne astfel de impresiile nedorite; să vedem ceea ce vrem să vedem, iar acolo unde nu ne îndreptăm atenția, în realitate nu trebuie să se întîmple nimic din ce ne-ar putea interesa. In plus, cu cît stăpînim mai mult această facultate, activitatea interioară -a sufletului devine energică şi intensivă.

Studentul în ocultism nu trebuie să vadă sau să audă orice, fără să gîndească. Pentru el nu există decît ceea ce vrea să vadă sau să audă. Trebuie să încerce să rămînă surd față de tot ceea ce nu vrea să audă, să-şi închidă ochii în prezența obiectelor pe care în mod intenționat nu vrea să Ie vadă, chiar şi în cel mai zbuciumat mediu; sufletul său trebuie să fie - ca să spunem aşa - călit în fața tuturor impresiilor inconştiente.

El va trebui să se preocupe - cu o atenție deosebită - de supravegherea directă (în acest mod) a cursului gîndurilor. Să aleagă un gînd oarecare şi apoi să încerce să nu urmărească - liber şi pe deplin conştient - decît ceea ce poate avea legătură cu acest gînd. Să îndepărteze orice l-ar putea distrage. Dacă se simte tentat ca unui gînd să-i alăture un altul, să caute cu grijă de unde vine cel de-al doilea gînd.

Poate merge şi mai departe. De exemplu, atunci cînd resimte o antipatie caracteristică fată de un obiect oarecare, o îndepărtează şi caută să stabilească cu acest obiect un raport conştient. In felul acesta, în viața lui interioară pătrund tot mai puține elemente inconştiente. Aşadar, prin această educație riguroasă „floarea cu 10 petale" dobîndeşte forma necesară. Viața interioară a ocultis-tului trebuie să fie vigilentă, astfel încît lucrurile care nu necesită atenția sa să rămînă în afara zonei sale de interes.

Atunci cînd la această educație a sinelui se adaugă şi o meditație inspirată de ştiința spirituală, se va maturiza - în mod corect - „floarea de lotus" din vecinătatea scobiturii stomacului şi acolo unde simțurile spirituale descrise nu erau percepute decît ca formă şi căldură, va apare acum lumina şi culoarea. In acest caz sînt revelate, de exemplu, talentele şi capacitățile sufletului, forțele şi atributele ascunse ale naturii. Aura colorată a ființelor devine vizibilă şi toate lucrurile din jurul nostru îşi dezvăluie calitățile psihice.

Este evident faptul că exact în această fază a dezvoltării este necesară cea mai mare atenţie, avînd în vedere că jocul amintirilor inconştiente are aici o intensitate nebănuită. Oricum, acest simţ psihic rămîne inert atît timp cît vivacitatea senzaţiilor fizice reuşeşte să-1 atenueze şi să-1 întunece.

„Floarea cu 6 petale" - situată în centrul corpului - necesită o cultivare mai anevoioasă; ea solicită stăpînirea totală şi conştientă a întregii fiinţe, astfel încît corpul, sufletul şi spiritul să se afle într-o perfectă armonie. Funcţiile corpului, tendinţele şi pasiunile sufletului, gîndurile şi ideile spiritului, totul trebuie să fie puse într-o deplină înţelegere. Corpul trebuie să fie purificat şi înobilat într-o asemenea măsură încît organele sale să nu fie supuse nici unei presiuni, dacă aceasta nu slujeşte sufletului şi spiritului. Corpul trebuie să nu împingă sufletul spre dorinţe şi pasiuni ce contrazic o gîndire pură şi nobilă, iar spiritul să nu urmărească tiranizarea sufletului prin legile şi exigenţele sale. Atunci cînd datoria o cere, este necesar ca sufletul să i se supună de bunăvoie deoarece discipolul trebuie să vadă această datorie nu ca o dogmă pe care trebuie să o asculte împotriva voinţei sale, ci ca o regulă pe care o practică pentru că o iubeşte. Este necesar ca discipolul să dobîndească un suflet liber, aflat în echilibru între viaţa simţurilor şi cea a spiritului, să reuşească să se poată încrede în simţurile sale - care sînt suficient de purificate încît nu mai au puterea de a-1 supune. O virtute ce trebuie practicată cu forţa nu va avea nici o valoare în ocultism atît timp cît dorinţele interioare vor supravieţui; ele tulbură antrenamentul chiar şi atunci cînd discipolul încearcă să nu renunţe. în acest caz nu are importanţă faptul că dorinţele sînt ale corpului sau ale sufletului. Dacă, de exemplu, cineva evită să recurgă la un anumit excitant pentru a se purifica, lipsindu-se de această bucurie, acest sacrificiu nu-i este folositor decît în cazul în care corpul său nu suferă; şi asta deoarece, dacă acesta suferă înseamnă că el cere acest excitant, iar interzicerea îşi pierde atunci valoarea, în acest caz, cel mai bine ar fi ca individul să renunţe pentru moment la scopul urmărit şi să aştepte apariţia unor condiţii mai favorabile în organismul său sensibil. Uneori se progresează mai mult dacă se renunţă în mod raţional decît dacă se urmăreşte un scop inaccesibil, favori-zînd evoluţia mai bine decît atitudinea contrară.

Deschiderea „florii cu 6 petale" permite intrarea în legătură cu fiinţe ce aparţin lumilor superioare, dar cu condiţia ca existenţa lor să se manifeste pînă în lumea sufletelor. Oricum, disciplina nu recomandă dezvoltarea acestei „flori" înainte ca ocultistul să fie avansai foarte mult pe drumul prin care îşi poate ridica spiritul spre o regiune şi mai înaltă a universului. Această pătrundere în lumea spirituală propriu-zisă trebuie să fie întotdeauna însoţită de deschiderea „florilor de lotus". în caz contrar discipolul se prăbuşeşte în confuzie şi incertitudine; fără îndoială, ar învăţa să vadă dar i-ar lipsi mijloacele ce l-ar putea ajuta să ştie să aprecieze cele văzute.

Bineînţeles, condiţiile necesare deschiderii „florii cu 6 petale" constituie deja o garanţie împotriva confuziei şi instabilităţii, căci nu va fi uşor de indus în eroare cel care va fi stabilit un echilibru perfect între simţurile (corpul), pasiunile (sufletul) şi ideile (spiritul) sale. Totuşi, este nevoie de mai mult decît această garanţie pentru ca deschiderea „florii" să realizeze perceperea de fiinţe - dotate cu o viaţă independentă - aparţinînd unei lumi atît de diferită de cea aflată la dispoziţia simţurilor noastre fizice. Pentru a avea certitudinea dorită, în aceste regiuni nu este suficientă formarea „florilor de lotus"; trebuie să dispui de organe şi mai' rafinate, despre care vom vorbi în cele ce urmează. Vom putea aborda apoi studiul celorlalte flori şi al structurii ce trebuie dată în plus corpului psihic.

*

* *

Organizarea corpului psihic - descrisă mai înainte - oferă omului posibilitatea de a percepe fenomene suprasensibile. Cel care vrea într-adevăr să rămînă în lumea superioară nu trebuie să se oprească

aici. Nu este suficient să imprimi o mişcare „florilor de lotus". Trebuie să fii îii stare să reglezi şi să controlezi tu însuşi şi pe deplin conştient mişcarea acestor organe spirituale; în caz contrar devii jucăria forţelor şi puterilor exterioare. Pentru a evita acest pericol, este necesară dobîndirea capacităţii de a auzi „verbul interior" şi dezvoltarea nu numai a „corpului psihic", ci şi a „corpului eteric" (corp subtil ce apare clarvăzătorului ca un fel de dublură a corpului fizic; el face într-un fel trecerea între acesta din urmă şi corpul psihic[1]). Dacă eşti dotat cu clarviziune, poţi - pe deplin conştient - face abstracţie de corpul fizic al fiinţei ce se află în faţa ta. în fond este vorba de exerciţiul de atenţie transportat pe un plan superior. La fel cum omul îşi poate abate atenţia de la ceea ce are în faţa sa, şi clarvăzătorul este capabil să evite într-un fel perceperea unui corp fizic, astfel încît acesta devine pentru el transparent din punct de vedere fizic. Dacă observă în acest mod fiinţa ce se află în faţa lui, în ochii sufletului său nu mai apare decît ceea ce numim corpul eteric şi corpul psihic (sau astral) ce pătrunde şi depăşeşte fiinţa fizică şi eterică. Corpul eteric are aproape aceeaşi talie şi formă ca a corpului fizic, ca şi cum ar umple aproximativ acelaşi spaţiu ca şi acesta. Este un organism cu o structură extrem de subtilă şi delicată[2]. Culoarea sa fundamentală nu seamănă cu nici una dintre culorile curcubeului. Cel care îl poate percepe descoperă o culoare nouă, ce nu există în cîmpul de observare sensibil. Ar putea cel mult să o compare cu nuanţa florii de piersic proaspăt deschisă. Dacă se urmăreşte concentrarea atenţiei numai asupra corpului eteric, trebuie să se facă abstracţie şi de corpul astral aflat în cîmpul vizual, printr-un exerciţiu de atenţie similar cu cel pe care l-am descris; căci dacă nu se poate realiza această abstracţie, aspectul corpului eteric este modificat de cel astral care-1 pătrunde din toate părţile.

Cele mai mici părţi ale corpului eteric sînt- la om într-o continuă mişcare. Nenumăraţi curenţi îl parcurg în toate sensurile, întreţinînd şi coordonînd viaţa. Toate corpurile vii au un corp eteric; plantele şi animalele au şi ele unul, iar observatorul atent găseşte urme chiar şi la minerale.

La început, curenţii şi mişcările scapă cu totul voinţei şi conştiinţei omului, la fel cum nu depind de voinţă nici funcţiunile inimii sau ale stomacului (de exemplu) în corpul fizic.

Atît timp cît omul nu a hotărît să se dezvolte pentru a dobîndi facultăţi suprasensibile, această independenţă se menţine. Şi asta deoarece la un anumit nivel dezvoltarea constă exact în a asocia curenţilor şi mişcărilor independente conştiinţa altor curenţi pe care-i pune el însuşi în acţiune.

Atunci cînd antrenamentul ocult atinge momentul în care „florile de lotus" încep să se mişte, studentul a îndeplinit deja multe dintre condiţiile necesare pentru a provoca în corpul său eteric trezirea mişcărilor şi curenţilor amintiţi. Deci scopul îl constituie crearea în vecinătatea inimii fizice a unui fel de centru de unde pornesc curenţi şi mişcări ce au culori şi forme spirituale de o varietate infinită. In realitate, acest centru nu este pur şi simplu un punct, ci o formaţiune foarte complexă, un organism uimitor care străluceşte şi scînteiază spiritual în mii de culori, zămislind forme de o mare regularitate, capabile de a se modifica foarte repede. Alte forme, alţi curenţi colorati, pornesc din acest organ spre toate celelalte părţi ale corpului şi chiar îl depăşesc pentru a străbate corpul psihic cu forma şi radele lor. Dar cei mai importanţi dintre aceşti curenţi merg spre „florile de lotus", circulă în fiecare petală ordonîndu-i rotirea şi apoi ating vîrfurile de unde izbucnesc în afară pentru a se pierde în spaţiu. Cu cît un om este mai evoluat, cu atît mai mult se întinde în jurul lui cîmpul radiant al acestor curenţi.

Legături strînse unesc „floarea cu 12 petale" de acest centru. Curenţii merg drept spre ea şi după ce o traversează se ramifică pentru a ajunge, pe de o parte la florile cu 16 şi cu 2 petale, iar pe de altă parte în josul corpului, Ia florile cu 8, 6 şi 4 petale. Datorită acestei dispuneri, formarea „florii oi Î2 petale" nteşită - în antrenamentul spiritual - o atenţie cu totul deosebită, comiterea unei greşeli putînd duce la deschiderea ansamblului într-un mod anormal.

După cele spuse ne putem da seama de natura extrem de intimă şi delicată a acestui antrenament ce trebuie parcurs cu mare exactitate, pentru ca totul să se desfăşoare normal. Şi fără a merge mai departe, vom înţelege cu uşurinţă că numai cel care a încercat pe el însuşi ceea ce trebuie să stimuleze la cei din jurul său poate da indicaţii referitoare la antrenamentul facultăţilor suprasensibile. Prin urmare, numai acesta poate recunoaşte pe deplin dacă indicaţiile sale ajung într-adevăr la rezultatul corespunzător.

Dacă studentul în ocultism realizează ceea ce i se recomandă, el provoacă în organismul său eteric curenţi şi mişcări ce sînt în armonie cu legile şi evoluţia universală cărora li se supune omul. Iată de ce aceste recomandări sînt întotdeauna în conformitate cu marile legi ale evoluţiei. He îndrumă exerciţiile de meditaţie şi concentrare menţionate aici (şi altele asemănătoare) şi care, bine executate, sînt capabile să producă efectele scontate. Studentul trebuie - în anumite momente - să se pătrundă adînc de conţinutul acestor exerciţii, să-şi umple - ca să spunem aşa - întregul suflet. El începe prin exerciţii simple, pe care le execută - înainte de toate - pentru a da o forţă mai densă şi mai interioară gîndirii cerebrale, a cărei activitate este încă intelectuală şi raţională. Prin ele gîndirea se eliberează de impresii şi experienţe senzoriale, concentrîndu-se - putem spune - asupra unui punct, influenţîndu-1; se formează astfel un centru provizoriu pentru curenţii corpului eteric. Acest punct central nu mai este situat în regiunea inimii, ci a capului şi apare clarvăzătorului ca stimulator al unor mişcări.

Numai o disciplină ocultă care începe prin formarea acestui centru poate reuşi în totalitate. Dacă - încă de la început - acest punct ar fi transferat în regiunea inimii, candidatul ar putea foarte bine să aibă unele imagini fragmentare ale lumilor superioare, dar i-ar lipsi privirea de ansamblu care să lege lumile superioare de cea sensibilă. La nivelul actual al evoluţiei, acest lucru reprezintă o necesitate absolută pentru om. Clarvăzătorul nu trebuie să devină un visător, ci să rămînă cu picioarele pe pămînt.

Centrul situat în zona capului, atunci cînd este destul de bine consolidat, este transferat apoi în jos, mai întîi în regiunea laringelui, ca urmare a practicii perseverente a exerciţiilor de concentrare. Din această zonă se propagă - în acest moment - mişcările ieşite din corpul eteric, ce vor lumina spaţiul astral din jurul fiinţei umane.

Continuînd exerciţiile, studentul va putea determina el însuşi poziţia corpului său eteric. înainte, această poziţie depindea de forţele din exteriorul corpului fizic; prin antrenament, omul îşi poate roti corpul eteric din toate părţile. Această capacitate se datorează curenţilor ce se deplasează - aproximativ - în lungul celor două mîini şi al căror centru este „floarea de lotus cu 2 petale" - situată în zona ochilor. Această circulaţie are loc atunci cînd razele emanate de organul din îaringe îmbracă forme rotunjite, ce se îndreaptă parţial spre „floarea cu 2 petale", de unde se propagă sub formă de unde spre mîini.

O altă consecinţă a acestui exerciţiu este aceea că aceşti curenţi eterici dau naştere - în modul cel mai delicat - la ramificaţii ce se împletesc formînd un fel de plasă ce constituie limita corpului eteric. înainte, acesta nu avea limită - ca să spunem aşa - spre exterior, încît curenţii vitali intrau şi ieşeau direct, legaţi de oceanul universal al vieţii. Acum, influxurile din exterior trebuie să traverseze această peliculă, fiinţa umană devenind astfel sensibilă faţă de aceşti curenţi exteriori ce-i sînt de acum înainte perceptibili. .

A venit timpul să transformăm regiunea inimii în centrul acestui întreg sistem circulatoriu de curenţi şi mişcări. Şi aceasta se poate realiza continuînd exerciţiile de concentrare şi meditaţie, fiinţa umană atingînd astfel şi nivelul la care dobîndeşte capacitatea de a auzi „verbul interior"". Pentru acest om, toate

lucrurile îmbracă de acum înainte un sens nou; cea mai intimă esenţă a lor devine - ca să spunem aşa - audibilă pentru urechea spirituală, ele făcînd să se înţeleagă adevărata lor fiinţă. Curenţii eterici îl pun pe ocultist în legătură cu interiorul universului căruia îi aparţine. El începe să simtă viaţa lucrurilor din jurul său şi poate prelungi ecoul acestei vieţi în mişcările „florilor sale de lotus".

Omul intră astfel în lumea spirituală. Ajuns în acest punct, în el se deschide un sens nou pentru cuvintele marilor Maeştri ai umanităţii. Discursul lui Buddha, Evangheliile, de exemplu, âu asupra lui un cu totul alt efect decît înainte, patrunzîndu-1 de o fericire nebănuită, căci rezonanţa acestor cuvinte se armonizează cu ritmurile şi mişcările ce le-a făcut să se nască în propriu-i corp. Eh poate verifica acum - printr-o experienţă directă - că oamenii de felul lui Buddha sau al Evangheliştilor nu au exprimat simple revelaţii personale, ci pe cele revărsate în ei de însăşi esenţa lucrurilor.

Avem acum ocazia să semnalăm un fapt ce poate fi înţeles numai în lumina celor spuse mai înainte. Pentru oamenii actualului nivel de cultură, numeroasele repetiţii ce împodobesc discursurile lui Buddha sînt surprinzătoare. Pentru discipol, ele devin un fel de pauze în care simţul său interior gustă o perioadă de odihnă, deoarece sînt în corespondenţă cu unele mişcări de natură ritmică ale corpului eteric şi dacă sînt observate cu un perfect calm interior, mişcările acestui corp vibrează la unison. Şi cum aceste ritmuri interioare reproduc unele ritmuri ale universului - care, la fel, în anumite momente comportă repetiţia şi întoarcerea la motive anterioare - gustînd stilul lui Buddha, omul trăieşte în armonie cu misterele lumii.

Ştiinţa spirituală ne învaţă că, în perioada noviciatului, omul trebuie să dobîndească patru calităţi care-1 înalţă spre cunoaşterea superioară:

Prima este capacitatea de a distinge în gînduri realul de iluzie, adevărul de o simplă părere. A doua constă în a şti să aprecieze corect diferenţa dintre adevăr, real şi aparenţă. Cea de-a treia calitate a reprezintă dobîndirea celor şase însuşiri (care au fost descrise): controlul asupra gîndurilor, controlul acţiunilor, perseverenţa, îngăduinţa, încrederea şi o dispoziţie constantă. A patra este dragostea faţă de libertatea interioară.

O înţelegere pur intelectuală a conţinutului acestor calităţi nu ne ajută cu nimic. Este necesar ca ele să se încorporeze în suflet în asemenea măsură încît să genereze obişnuinţe interioare. De exemplu, să o luăm pe prima: omul trebuie să-şi formeze capacitatea de a distinge el însuşi, într-un obiect, elementele secundare de cele esenţiale. Totuşi, nu poţi reuşi decît dacă repeţi fără încetare acest exerciţiu cu fiecare observare a lumii exterioare, calm şi răbdător. în final, privirea va depista cît se poate de natural adevărata realitate. „Tot ce se întîmpîă nu este decît simbol". Acest adevăr devine pentru suflet o constatare evidentă. La fel trebuie procedat şi cu celelalte trei calităţi.

Sub influenţa acestor patru obişnuinţe ale sufletului, natura subtilă a corpului eteric se modifică cu adevărat. Diferenţierea realului de aparenţă formează în cap centrul eteric şi-1 pregăteşte pe cel din laringe. De fapt, pentru a fi într-adevăr constituite, trebuie adăugate şi exerciţiile de concentrare despre care am vorbit mai înainte, exerciţii care aduc forma acolo unde cele patru calităţi au produs maturizarea.

Atunci cînd centrul din vecinătatea laringelui* este pregătit, corpul eteric dispune liber de el însuşi şi formează în jurul său o plasă cu rol de epidermă. Aceasta se datorează capacităţii de a aprecia corect valoarea realului în comparaţie cu aparenţa. Fiinţa umană care a reuşit să atingă această apreciere exactă va percepe treptat faptele spirituale. Totuşi, nu trebuie să creadă că nu mai poate executa decît acţiuni considerate ca fiind importante din punct de vedere logic. Cel mai neînsemnat act, cel mai mie gest, are un

sens pentru economia universală şi nu este vorba decît de a fi conştient de această importanţă. Lucrurile mărunte ale vieţii obişnuite nu trebuie subestimate, cf apreciate la adevărata lor valoare.

Am vorbit deja despre cele şase virtuţi ce intră în Componenţa celei de-a treia calităţi. Ele sînt legate de dezvoltarea „florii cu 12 petale" în regiunea inimii. După cum s-a spus, acolo trebuie dirijat curentul vital ai corpului eteric.

Cea de-a patra calitate - dorinţa de a dobîndi libertatea interioară - serveşte la maturizarea organului eteric ce se învecinează cu inima. Atunci cînd această stare a devenit o obişnuinţă fundamentală a sufletului, omul se eliberează de tot ceea ce este legat exclusiv de natura sa personală. El încetează să mai considere lucrurile din punctul său de vedere, limitele neînsemnatului său eu - care-i înlănţuiau din acest punct de vedere particular - dispar, iar misterele lumii spirituale găsesc drum spre fiinţa iui interioară. Aceasta este adevărata eliberare.

Se poate concluziona - din cele discutate mai înainte - că regulile date de către ştiinţa spirituală ating (prin acţiunea lor) adîncurile naturii umane, mai ales regulile legate de cele patru calităţi. Ele se regăsesc, sub o formă sau alta, în toate marile sisteme ale lumii spirituale. Fondatorii acestor viziuni asupra lumii nu au oferit aceste reguli oamenilor dintr-un sentiment confuz al adevărului. Ei cunoşteau acţiunea asupra elementelor subtile ale naturii umane şi au vrut să permită practicanţilor să ducă aceste elemente încet-încet spre perfecţiune. A trăi conform acestei înţelepciuni înseamnă a munci pentru atingerea perfecţiunii spirituale şi acesta este singurul mod de a servi universul. Căutarea perfecţiunii nu dovedeşte egoism, deoarece omul neevoluat nu poate fi decît un slujitor imperfect al umanităţii şi universului. Să ne amintim proverbul: „Trandafirul care se înfrumuseţează pe el însuşi înfrumuseţează şi grădina".

Prin aceasta, fondatorii marilor sisteme s-au arătat a fi mari iniţiaţi. Ceea ce vine de la ei se răspîndeşte în sufletele oamenilor şi ca urmare progresul este al întregii lumi. învăţătura lor nu poate fi înţeleasă decît dacă ştii să vezi faptul că et s-au inspirat dintr-o cunoaştere a celor mai profunde zone ale naturii umane. Iniţiaţii erau mari savanţi şi au extras din cunoştinţele lor idealul propus umanităţii. Omul se apropie de aceşti mari maeştri atunci cînd, acţionînd asupra lui însuşi, se ridică treptat la înălţimea lor.

Pentru o fiinţă umană care a acţionat dînd corpului său eteric formaţia pe care tocmai am descris-o, începe o cu totul altă viaţă. La momentul dorit, el trebuie să primească de la învăţătura ocultă explicaţiile ce-i vor permite să se adapteze la această nouă existenţă. De exemplu, atunci cînd percepe - cu ajutorul „florii de lotus cu 16 petale" - forme ce provin dintr-o lume suprasensibilă, el trebuie să-şi dea seama că aceste forme diferă unele faţă de altele, în funcţie de lucrurile sau fiinţele ce le-au zămislit. Primul lucru pe care-1 observă este că unele dintre aceste forme sînt influenţate de propriile sale gînduri şi sentimente, în timp ce altele nu (sau nu prea mult). Unele tipuri de figuri se transformă dacă, zărindu-le, observatorul gîndeşte: „Este frumos" şi apoi, conti-nuîndu-şi constatarea: „Este folositor". Forţele emanate de minerale sau obiecte artificiale au - printre altele - particularitatea de a se transforma cu fiecare gînd, sentiment ce străbate sufletul celui care le priveşte, mai puţin cazul formelor ce vin de la plante sau şi mai puţin la cele corespunzătoare animalelor. Şi ele sînt mobile, pline de viaţă, dar această mobilitate provine - în parte -numai din influenţa exercitată de gîndurile şi impresiile observatorului; ea are şi alte cauze ce nu pot fi controlate de către om.

In sînul acestei lumi a formelor există o specie aparte care la început scapă aproape în întregime de sub influenţa omului. Ocultistul se poate convinge că aceste forme nu sînt emanate nici de minerale, nici de obiecte artificiale, plante sau animale. Pentru a-şi da bine seama de acest lucru, nu trebuie decît să analizeze formele despre care ştie sigur că sînt născute de sentimente, instincte şi pasiuni ale altor oameni. Propriile sale gînduri şi sentimente nu mai exercită asupra acestora decît o acţiune minimă (chiar dacă încă

apreciabilă). In final, va găsi întotdeauna în lumea formelor un „rest" asupra căruia influenţa sa nu se poate exercita. La început, acest „rest" reprezintă chiar o foarte mare parte din ceea ce percepe. El nu reuşeşte să-şi explice acest gen de percepţii decît atunci cînd se examinează pe sine, ceea ce-1 face să descopere care sînt formele zămislite de el, căci propriile sale acte, voinţe, dorinţe, se manifestă prin aceste forme. Un instinct al său, o dorinţă resimţită, un proiect pe care-1 nutreşte, totul se luminează sub această aparenţă. Şi mai mult, însuşi caracterul său se imprimă în această lume a formelor. Astfel, prin gîndirea şi sentimentele sale conştiente, omul poate influenţa toate formele necreate de el. Cît despre cele pe care le-a zămislit, acestea scapă de sub influenţa sa deîndată ce au ieşit din el.

Din cele spuse mai înainte rezultă că, pentru "percepţia superioară, viaţa interioară a omului, întreaga lume a instinctelor, pasiunilor şi reprezentărilor sale, se exprimă prin figuri exterioare, ca oricare obiect sau fiinţe. Lumea interioară devine, pentru cunoaşterea suprasensibilă, o parte a lumii exterioare. Aşa cum în lumea fizică, dacă eşti înconjurat de oglinzi îţi poţi contempla forma corporală, în lumea suprasensibilă te afli faţă în faţă cu fiinţa ta psihică exteriorizată, ce ţi se arată ca o reflectare într-o oglindă.

La acest nivel al evoluţiei sale, pentru ocultist a venit momentul sâ-şi depăşească iluzia născută din limitele înguste ale personalităţii sale. Ceea ce se întîmpîă în interiorul acestei personalităţi, el o poate considera acum ca făcînd parte din lumea exterioară, la fel ca tot ceea ce pînă acum cădea sub simţurile sale. Această experienţă îl duce treptat la a şti să se poarte cu el însuşi aşa cum altădată se purta cu fiinţele din jurul său.

Dacă privirea i se deschide asupra lumilor spirituale înainte de a fi fost sufiucient pregătit pentru a recunoaşte fiinţele ce o populează, s-ar fi aflat în faţa imaginii sufletului său la început ca în faţa unei enigme. Instinctele şi pasiunile sale i s-ar fi dezvăluit sub forme ce i-ar fi dat impresia că sînt uneori animale, alteori -mai rar - oameni. De fapt, formele animaliere din aceste regiuni nu seamănă niciodată - doar vag - cu cele ale lumii fizice, dar un observator neexperimentat ar putea găsi unele apropieri.

Este deci necesară dobîndirea unui nou mod de a gîndi atunci cînd se pătrunde în aceste zone, deoarece elementele vieţii interioare a omului capătă o formă exterioară, dar apar şi inversate, ca o imagine „în oglindă". De exemplu, atunci cînd citeşti un număr trebuie să o faci pe dos; dacă vezi în astral numărul 265, acesta înseamnă de fapt 562. La fel o sferă este percepută ca şi cum observatorul s-ar afla în mijlocul ei. Deci trebuie să înveţi să traduci în mod corespunzător datele acestei percepţii interioare a lucrurilor. Fenomenele sufletului sînt şi ele reflectate pe dos: o dorinţă îndreptată spre un obiect exterior apare ca o formă ce se întoarce spre însăşi fiinţa care emite această dorinţă. Pasiunile ce sălăşluiesc în natura interioară a omului pot îmbrăca forme de animale sau fiinţe (de acelaşi gen) care se aruncă cu o extremă violenţă asupra autorului lor. In realitate, aceste pasiuni sînt într-adevăr ieşite din el şi caută obiectul potolirii lor în lumea exterioară. Dar, dată fiind proprietatea substanţei astrale de a se comporta ca o oglindă, reflectarea acestei tendinţe spre exterior se proiectează asupra omului cuprins de pasiune ca un atac.

Dacă ai învăţat să-ţi cunoşti şinele observîndu-te cu calm şi obiectivitate (chiar şi înainte de a atinge percepţia suprasensibilă), vei găsi de asemenea forţa şi curajul necesar pentru a te comporta aşa cum trebuie în momentul în care imaginile vieţii interioare vin spre tine din afară. Cei care nu s-au confruntat îndeajuns cu ei înşişi - prin acest examen lucid - nu se vor recunoaşte în reflectarea oglinzii, considerînd-o străină. în plus, acest spectacol leva provoca nelinişte şi neputînd-o suporta, vor încerca sâ se convingă că totul nu este decît o himeră ce nu poate duce la nimic. In cele două cazuri, dacă s-ar ajunge la acest stadiu al disciplinei fără maturitatea necesară, s-ar produce o stopare nefastă a dezvoltării.

Inainte de a continua pe calea progresului, este deci strict necesar ca privirea spirituală a discipolului să-şi poată pătrunde cu claritate propriul său suflet. Dacă el a dobîndit mai întîi - în lumea fizică - o solidă cunoaştere a personalităţii sale şi întîlneşte în lumile suprasensibile în primul rind reflectarea acestei personalităţi, le poate compara, fiind în măsură să raporteze experienţa superioară la o dată cunoscută, ceea ce-I face să pornească astfel de la o bază solidă. In caz contrar, oricare ar fi celelalte entităţi spirituale întîlnite, nu va avea nici un criteriu pentru a-i aprecia natura şi realitatea.

Imagini spirituale - iată deci ce întîlneşte prima dată omul în drumul său spre lumile superioare. în ce priveşte prototipul la care se raportează aceste imagini, acesta se află în el însuşi. Ca urmare, discipolul trebuie să fie suficient de pregătit pentru a nu cere realităţi palpabile acestei prime etape a cercetărilor şi să accepte faptul că ceea ce întîlneşte la acest nivel nu sînt decît... imagini Oricum, în mijlocul acestei lumi a imaginilor, el descoperă curînd ceva nou. Eul său inferior stă în faţa lui bineînţeles, şi el o reflectare în oglindă; dar în această reflectare se proiectează realitatea veritabilă a Eului superior. Din personalitatea inferioară - contemplată astfel în imagine - se degajă forma Eului spiritual şi numai din el pornesc legături capabile să se unească cu alte realităţi spirituale.

A sosit timpul folosirii „florii de lotus cu 2 petale" - situată în regiunea ochilor. Atunci cînd ea începe să se pună în mişcare, omul găseşte posibilitatea de a-şi pune Eul superior în legătură cu entităţile spirituale ce există mai presus de el. Curenţii care ies din această „floare de lotus" se îndreaptă spre aceste entităţi, astfel încît mişcarea lor este pe deplin conştientizată. La fel cum lumina face ca obiectele fizice să fie vizibile ochiului, aceşti curenţi fac ca fiinţele spirituale ale lumilor superioare să fie vizibile sufletului.

Adîncindu-se în reprezentările ştiinţei spirituale şi în adevărurile fundamentale conţinute de aceasta, studentul în ocultism învaţă să pună în mişcare şi să dirijeze curenţii emişi de „floarea de lotus cu 2 petale".

In această fază a antrenamentului se conturează întreaga valoare a unei judecăţi sănătoase, a unei discipline clare şi logice. Este suficient să gîndim efectiv că Eul superior - care pînă acum a zăcut în om ca o sămînţă inconştientă - tocmai s-a născut Ia viaţa conştientă. Şi nu este un simbol; este vorba într-adevăr de o naştere în lumea spiritului. Pentru a fi viabilă, această fiinţă spirituală trebuie să vină pe lume înzestrată cu toate organele, cu toate rudimentele necesare existenţei sale viitoare. La fel cum natura trebuie să dea noului născut ochi şi urechi bine definite, legile dezvoltării personale trebuie să vegheze ca Eul superior să vină la viaţă cu toate facultăţile necesare. Şi legile care garantează astfel formarea organelor spirituale nu sînt altele decît legile sănătoase ale raţiunii şi moralei, care domină lumea noastră fizică. Acest Eu spiritual se maturizează în persoana fizică precum copilul în trupul matern. Sănătatea copilului depinde de acţiunea normală a legilor naturale în corpul mamei sale. La fel şi sănătatea omului spiritual este determinată de legi ale bunului simţ obişnuit şi ale raţiunii, care acţionează în lumea fizică. Nimeni nu ar putea da naştere unui Eu superior sănătos dacă nu trăieşte şi nu gîndeşte sănătos în lumea fizică. O viaţă naturală şi raţională stă la baza oricărei dezvoltări spirituale adevărate.

In trupul matern copilul trăieşte deja în conformitate cu legile naturale a căror acţiune este percepută de către organele sale senzoriale după naşterea sa; astfel, Eul spiritual trăieşte deja conform legilor lumii spirituale în sînul existenţei fizice şi la fel cum copilul - îndrumat de un instinct vital obscur - îşi asimilează forţele vieţii, omul poate dobîndi forţe spirituale înainte de naşterea Eului său superior. Şi mai mult, el trebuie să facă acest lucru pentru ca acest Eu să se nască perfect conformat. Ar fi incorect să spui: „Nu pot accepta învăţăturile ştiinţei spirituale înainte ca eu însumi să fiu clarvăzător". Căci fără aprofundarea acestei ştiinţe spirituale nu se poate ajunge niciodată la adevărata cunoaştere superioară. Ar fi la fel ca în cazul în care un copil ar refuza să primească - în perioada vieţii embrionare - ceea ce-i transmite organismul matern şi ar vrea să aştepte să şi le poată procura el însuşi; embrionul copilului are s nzaţia

confuză că ceea ce primeşte este bun pentru el. OmuK'care nu înţelege încă lucrurile referitoare Ia spirit presimte adevărul învăţăturilor ştiinţei spirituale. Există un fel de intuiţie - bazată pe sentimentul adevărului şi pe judecăţi cu o raţiune clară, sănătoasă şi cuprinzătoare - care oferă posibilitatea pătrunderii acestor învăţături chiar şi atunci cînd nu sînt încă percepute problemele spirituale. Mai întîi trebuie dobîndite cunoştinţele mistice, deoarece acest studiu vă pregăteşte pentru clarviziune. Cel care ar dobîndi această clarviziune înainte de a fi pregătit în acest mod, ar fi la fel ca un copil venit pe lume cu ochi şi urechi, dar fără creier; lumea culorilor şi sunetelor s-ar desfăşura în faţa lui fără ca el să ştie ce să facă. Astfel, tot ce în viaţa fizică a fost primit ca un lucru evident - datorită simţului adevărului, inteligenţei, raţiunii - capătă în acest stadiu valoarea unei experienţe trăite.

Discipolul posedă acum o cunoaştere directă a Eului său superior şi descoperă că acest Eu se află în legătură cu entităţi spirituale de natură transcedentală, cu care formează un întreg. El constată astfel că personalitatea sa inferioară provine dintr-o lume mai înaltă, dar îşi dă seama că natura sa superioară o depăşeşte. Acum poate el însuşi diferenţia în sine lucrurile trecătoare de cele stabile, ceea ce duce la verificarea celor învăţate printr-o experienţă personală, la a şti că Eul superior se încarnează într-o formă inferioară. El înţelege atunci că face parte dintr-un ansamblu spiritual care determină caracterul şi destinul său, contemplă legea vieţii sale - Karma - şi recunoaşte că eul său inferior nu este - în existenţa sa actuală - decît una dintre formele pe care le poate lua eul său superior. I se conturează cu claritate posibilitatea de a munci, de la înălţimea individualităţii sale spirituale, pentru a se perfecţiona din ce în ce mai mult. Şi, din acest punct de vedere, constată marile diferenţe ce separă fiinţele umane. Urni sînt mai presus de el, la nivele pe care Ie va atinge mai tîrziu. îşi dă seama că acţiunile şi cuvintele lor vin dintr-o sursă superioară, iar cei supranumiţi „mari iniţiaţi ai umanităţii" vor fi pentru el realităţi.

Acestea sînt aptitudinile conferite discipolului de către această fază a evoluţiei sale: viziunea Eului superior, a încarnării sale într-un eu inferior, a legilor ce ordonează viaţa în lumea fizică după armoniile spirituale (Karma) şi, în final, a existenţei marilor iniţiaţi.

Iată de ce se spune, despre un discipol care a atins acest nivel, că pentru el nu mai există îndoială. Dacă altădată avea o încredere bazată' pe raţiuni logice şi o gîndire sănătoasă, acum apare o cunoaştere totală şi o vedere intuitivă pe care nimic nu o poate zdruncina.

Religiile - în ceremoniile, sacramentele şi ritualurile lor - au oferit simboluri vizibile în exterior pentru fiinţele şi evenimentele lumii spirituale. Cel care-şi aruncă privirea direct în realitatea spirituală înţelege înalta semnificaţie a acestor acte de cult vizibile în exterior şi vede în serviciul religios o reflectare a legăturilor dintre om şi lumea spirituală.

In acest sens, discipolul care s-a înălţat pînă la acest nivel a devenit cu adevărat un om nou. Cu ajutorul curenţilor corpului său eteric, el poate încerca acum să dobîndească - puţin cîte puţin -stăpînirea principiului superior al vieţii sale şi să atingă astfel un înalt grad de libertate faţă de corpul său fizic.

TRANSFORMAREA VIEŢII ONIRICE A DISCIPOLULUI

Un semn că discipolul tocmai a atins sau este pe cale să atingă nivelul de evoluţie descris în capitolul precedent îl constituie transformarea ce se produce în viata visurilor sale. înainte, acestea erau confuze, fără continuitate. Acum încep să capete un caracter regulat: imaginile se înlănţuie la fel ca reprezentările vieţii obişnuite, se ordonează, putînd fi înţelese cauze şi efecte. Şi conţinutul visurilor se modifică: dacă înainte nu putea fi vorba decît de ecouri ale vieţii de zi cu zi - impresii deformate legate de mediul înconjurător sau de propriile stări organice, astăzi imaginile ies dintr-o lume necunoscută pînă acum. Bineînţeles, la început persistă caracterul general al vieţii onirice: visul se distinge de reprezentările stării de veghe prin faptul că el traduce printr-un simbol ceea ce vrea să exprime, simbolism ce nu poate scăpa observatorului atent. Visezi, de exemplu, că tocmai ai prins un animal respingător şi mîna îţi transmite o senzaţie de dezgust: trezindu-te, îţi dai seama că ţii strîns în mjnă un colţ de cuvertură. Percepţia nu se exprimă deci fără disimulare: ea recurge la simbol. Sau, de exemplu, visezi că te urmăreşte cineva: alergi, eşti neliniştit. Cînd te trezeşti îţi dai seama că ai avut palpitaţii în timpul somnului. Stomacul care digeră cu greutate poate produce coşmaruri. Tot ce se petrece în jurul tău se reflectă simbolic în visurile tale. Tic-tac-ul unui ceas poate produce imaginea unei armate ce mărşăluieşte în sunetul tobei. Un scaun care cade poate provoca o dramă în care bufnitura se transformă într-un foc de armă, ş.a.m.d.

Atunci cînd corpul eteric începe să se organizeze, visul, păstrînd la început acest caracter simbolic, capătă un aspect mai ordonat, dar nu mai reflectă simple fapte ale vieţii fizice sau organice, ci cuprinde - progresiv - imagini prin care se exprimă o altă lume. Astfel se realizează primele experienţe inaccesibile conştiinţei normale.

Totuşi nu ar trebui să se creadă că un adevărat mistic consideră ceea ce vede în vis ca fiind comunicări foarte importante ale lumii spirituale, ci le ia drept semn precursor al unui nivel mai înalt al evoluţiei sale.

Curînd, acest semn este urmat de un fapt nou: imaginile visului nu mai sînt - ca înainte - ieşite de sub controlul inteligenţei. Gîndirea le dirijează şi le imprimă o anumită ordine, aşa cum se întîmpîă cu reprezentările şi senzaţiile din starea de veghe. Diferenţa dintre conştiinţa de vis şi starea de veghe dispare din ce în ce mai mult. Visătorul este treaz - în adevăratul sens al cuvîntului - în timpul vieţii sale onirice, ceea ce înseamnă că el se simte stăpînul şi ordonatorul reprezentărilor sale simbolice.

In timp ce visează, omul trăieşte într-un mediu total diferit de cel al simţurilor sale fizice şi, dacă nu şi-a dezvoltat organele spirituale, nu poate reflecta acest mediu decît în imaginile haotice de care vorbeam mai înainte. Această lume ar fi pentru el la fel ca lumea sensibilă pentru o fiinţă ce nu ar avea decît primele rudimente ale organelor vizuale. Iată de ce această altă lume nu se poate reflecta decît în imagini şi proiecţii ale vieţii obişnuite, ca pe un ecran. Aceste imagini sînt văzute în vis deoarece sufletul însuşi îşi proiectează percepţiile din timpul zilei pe substanţa din care este alcătuită această altă lume. într-adevăr, trebuie înţeles bine faptul că în paralel cu activitatea sa conştientă de zi cu zi, omul exercită - inconştient -o alta, în cealaltă lume aflată în discuţie. Tot ceea ce percepe sau gîndeşte este gravat în această lume, iar aceste amprente nu sînt vizibile decît după deschiderea „florilor de lotus". Dar întotdeauna, la orice om, există rudimente ale „florilor de lotus". în starea de conştientă normală nu s-ar putea percepe nimic în acest fel, avînd în vedere faptul că impresiile sînt foarte slabe. Dintr-un motiv asemănător nu putem percepe claritatea stelelor în timpul zilei, ea fiind eclipsată de lumina soarelui. Astfel, impresiile spirituale slabe sînt stinse de acţiunea puternică a simţurilor fizice. Dar în timpul somnului, atunci cînd simţurile exterioare sînt adormite, aceste impresii astrale încep sâ se manifeste (chiar dacă într-un mod dezordonat). Visătorul

devine atunci conştient de experienţele făcute într-o altă lume. Oricum, aşa cum am spus, aceste experienţe nu sînt la început decît amprentele gravate în lumea spirituală de către reprezentările datorate simţurilor fizice. Numai dezvoltarea „florilor de lotus" permite înregistrarea unor mesaje cu adevărat independente de lumea fizică. Pe măsură ce corpul eteric se organizează, se afirmă deplina cunoaştere a celor emanate dintr-o altă lume. Astfel încep legăturile omului cu o lume nouă.

Acum, urmînd indicaţiile antrenamentului, el trebuie să atingă un dublu scop: în primul rînd să poată păstra cu exactitate (în starea de veghe) observaţiile făcute în timpul visului şi după ce reuşeşte acest lucru, să poată reface observaţii de aceeaşi natură şi în timpul stării de veghe. El trebuie pur şi simplu să aibă grijă ca aceste impresii spirituale să nu se mai şteargă în faţa impresiilor fizice; atunci primele vor persista în mod durabil pe lingă cele din urmă.

Dacă discipolul dobîndeşte această capacitate, tabloul ce l-am descris în capitolul precedent începe să se arate privirii sale spirituale. De acum înainte el poate discerne ceea ce în lumea spirituală este cauza fizicului şi recunoaşte astfel - înainte de toate - Eul său superior în mijlocul acestei lumi.

Prima sa datorie constă acum în a grefa pe acest Eu superior toată dezvoltarea lui viitoare, adică să-1 considere ca fiind adevărata lui fiinţa şi să se comporte în consecinţă. EI este din ce în ce mai mult pătruns de ideea şi sentimentul viu că corpul său fizic şi ceea ce numea înainte „eul" său nu sînt decît instrumente ale Eului superior. Faţă de eul său inferior, el are o impresie asemănătoare cu cea resimţită de un om limitat la lumea sensibilă în legătură cu unealta sau vehicolul de care se foloseşte. La fel cum acesta din urmă nu consideră maşina ce-1 transportă ca fiind unul dintre elementele personalităţii sale - chiar dacă spune: „Eu circul (cu maşina)" cu înţelesul de „Eu merg" - şi omul evoluat care-şi spune: „Mă duc spre uşă" îşi reprezintă în realitate faptul că „îmi port corpul spre uşă". Dar această noţiune trebuie să fie pentru el atît de evidentă, încît să nu piardă nici un moment legătura cu lumea fizică lăsînd loc vreunui sentiment de respingere faţă de domeniul simţurilor. Dacă discipolul nu vrea să fie „cu capul în nori", atunci conştiinţa sa superioară nu trebuie să-i sărăcească viaţa în lumea fizică, ci s-o îmbogăţească - la fel cum îţi îmbogăţeşti viaţa cu noi facilităţi, liiînd trenul pentru a călători în loc să mergi pe jos.

Dacă discipolul a ajuns în această viaţă la Eul superior- şi chiar la stadiul în care îşi asimilează această conştiinţă - el înţelege atunci cum poate trezi la viaţă forţa spirituală de percepţie în organul constituit în vecinătatea inimii şi cum poate dirija această sensibilitate prin curenţii descrişi în capitolul precedent. Această forţă de percepţie este un element al substanţei spirituale ce emană din organul aflat în discuţie, după care inundă cu o frumuseţe luminoasă „florile de lotus" puse în mişcare - cît şi celelalte canale ale corpului eteric evoluat - radiază în afară în cîmpul spiritual înconjurător şi îl face vizibil din punct de vedere spiritual, la fel cum lumina soarelui, căzînd pe obiectele fizice, le face vizibile ochiului.

Cum este produsă această forţă de percepţie în organul inimii? Acest lucru nu poate fi înţeles decît pe măsură ce se înaintează pe calea perfecţionării.

Lumea spirituală - cu toate realităţile sale - nu devine cu adevărat sesizabilă decît dacă, datorită corpului tău eteric, ştii să dirijezi acest organ al percepţiei spre exterior pentru a lumina obiectele ce trebuie percepute. Perceperea conştientă a unui obiect al lumii spirituale nu este deci posibilă decît dacă omul proiectează el însuşi lumina spirituală. De fapt, Eul care produce acest organ de percepţie nu se află în interiorul corpului fizic ci, aşa cum am spus-o, în afară. Organul inimii nu este decît locul în care Eul vine să aprindă din afară acest organ spiritual luminos. Dacă îl aprindea în altă parte decît aici, percepţiile spirituale astfel produse nu ar fi avut nici o legătură cu lumea fizică. Dar omul trebuie să pună toate forţele spirituale în legătură cu lumea fizică, făcîndu-le să acţioneze - în această lume - prin el însuşi. Şi tocmai

prin intermediul organului inimii Eul suprasensibil pune stăpînire pe eul sensibil, făcîal din acesta instrumentul său.

De fapt, senzaţia produsă de un obiect spiritual este foarte diferită de cea pe care o oferă lumea terestră omului fizic. Acesta este conştient de existenţa lui într-un anume loc al lumii sensibile şi percepe obiectele „din afara" lui. Pe cînd omul dezvoltat din punct de vedere spiritual se simte unit cu obiectele spirituale ale percepţiei sale şi „în interiorul" lor. El trece efectiv dintr-un loc în altul în spaţiul spiritual; de aceea, în limbajul ocult este numit „rătăcitorul". '

Dacă ar rămîne aici, nu ar putea situa cu certitudine nici un obiect al spaţiului spiritual; căci în această lume nou atinsă, ca şi în lumea fizică, pentru a determina cu precizie un obiect sau un loc trebuie plecat dintr-un anumit punct. Deci discipolul trebuie să caute un loc pe care să-1 supună unei analize aprofundate şi pe care să-î ia - ca să spunem aşa - în posesiune spirituală. în acest loc el trebuie să-şi consolideze un focar spiritual la care să raporteze toate descoperirile sale. La fel şi în lumea fizică, toate lucrurile sînt percepute din unghiul locului în care trăieşti; bineînţeles, un berlinez va descrie Londra altfel decît un parizian. Există o singură diferenţă între focarul spiritual şi cel fizic: pe lume vii involuntar şi la fel îţi întipăreşti (instinctiv) în timpul tinereţii o serie de amprente care dau - cu timpul - o coloratură involuntară tuturor lucrurilor. Pe cînd focarul spiritual ţi-1 fondezi tu însuţi şi în deplină conştientă; îl alegi în mod deliberat ca punct de plecare în judecăţile tale. Această alegere a unui focar spiritual poartă în ocultism denumirea de „construirea unei locuinţe".

In această etapă, privirea spirituală atinge mai întîi realităţile suprasensibile corespunzătoare lumii fizice, în măsura în care ele se găsesc în sfera astrală (unde se află tot ceea ce se înrudeşte în esenţă cu instinctele, sentimentele, dorinţele şi pasiunile), într-adevăr, toate obiectele ce ne înconjoară sînt animate de forţe înrudite cu forţele umane: de exemplu, un cristal este şlefuit, modelat de forţe care - pentru privirea spirituală - sînt comparabile cu instinctele ce acţionează în fiinţa umană. Forţe asemănătoare fac să circule seva în vasele plantei, să se deschidă mugurii, să germineze seminţele. Toate aceste forţe capătă formă şi culoare pentru organele percepţiei spirituale, la fel ca obiectele fizice pentru ochii fizici. In această fază a evoluţiei sale, discipolul percepe nu numai cristalul sau planta, ci şi forţele spirituale despre care tocmai am vorbit. El vede instinctele animalelor şi oamenilor nu numai ca manifestări ale unor fiinţe, ci şi ca realităţi exterioare, la fel cum vede - în lumea fizică - mesele, scaunele, etc. întreaga lume a instinctelor, dorinţelor, pasiunilor unui animal sau om devine un fel de nor astral ce învăluie fiinţa. Este ceea ce numim aură.

Clarvăzătorul ajuns în acest stadiu al evoluţiei sale percepe apoi fenomene ce sînt imposibil - sau cel puţin greu - de perceput cu ajutorul simţurilor fizice. De exemplu, el poate observa diferenţa astrală dintre un spaţiu ocupat' aproape în întregime de oameni cu instincte inferioare şi un altul în care se află fiinţe cu o mentalitate ridicată. Un spital se distinge de o sală de bal prin atmosfera sa (nu numai fizică, ci şi spirituală). Ambianţa astrală a unui oraş comercial este cu totul alta decît cea a unui oraş universitar. La început, percepţia clarvăzătoare este prea puţin sensibilă faţă de aceste fenomene. Comparativ cu percepţiile obişnuite ale simţurilor, aceste percepţii superioare apar la început la fel ca visul faţă de starea de veghe (pentru omul fizic); apoi, în mod progresiv, conştiinţa se luminează chiar şi în acest domeniu.

Cea mai importantă cucerire a unui clarvăzător ajuns la acest nivel este modalitatea în care i se dezlăluie reacţiile în astralul pasiunilor şi instinctelor omului sau animalelor. O acţiune plină de dragoste este însoţită de o formă astrală cu totul diferită de cea a unei acţiuni inspirată de ură. O dorinţă oarbă

produce o „contra-imagine" astrală hidoasă, pe cînd un sentiment nobil suscită una foarte frumoasă. Aceste „contra-imagini" nu au vigoare în timpul vieții fizice, avînd în vedere faptul că existența terestră Ie reduce puterea; de exemplu, dorința de a avea un obiect îşi proiectează - ca să zicem aşa - „contra imaginea" în lumea astrală; dar dacă dorința a fost satisfăcută (sau dacă cel puțin se întrevede această posibilitate), această contra imagine este foarte slăbită. Ea nu se va manifesta pe deplin decît după moarte, atunci cînd sufletul - în conformitate cu natura să - însufleţind încă această dorinţă, nu o va mai putea satisface deoarece organul şi obiectul fizic al dorinței vor fi dispărut. De exemplu, un gurmand va avea şi după moarte dorința plăcerilor gastronomice, dar nu şi-o va mai putea satisface deoarece organul gustului îi va fi dispărut. Ca urmare, dorința va produce o contra-imagine astrală deosebit de vie, a cărei prezenţă va chinui sufletul. Această reviviscenţă a pasiunilor în lumea astrală - după moarte - prin intermediul contra-imaginilor ieşite din zonele profunde ale sufletului, constituie ceea ce se numeşte traversarea lumii psihice şi mai ales a domeniului dorințelor. Ea nu încetează decît atunci cînd sufletul s-a purificat de orice dorinţă inferioară îndreptată spre viața terestră. Atunci acest suflet pătrunde într-o regiune mai înaltă: lumea spirituală propriu-zisă.

Oricît de slabe ar fi aceste contra-imagini ale dorințelor omeneşti la cel care duce încă o viaţă fizică, asta nu înseamnă că ele nu există. Aceste dorințe potențiale îl aureolează la fel cum cometa este însoţită de coadă. Clarvăzătorul le poate percepe atunci cînd atinge gradul de evoluție corespunzător.

Discipolul trece prin toate acestea la acest nivel al dezvoltării. Totuşi, nu poate aspira încă la experiențe mai înalte; pentru asta trebuie să facă încă un pas pe calea progresului.

CUM POATE FI DOBÂNDITĂ CONTINUITATEA CONŞTIENTEI

Viața omului trece alternativ prin trei stări: veghea, somnul cu vise şi somnul profund, fără vise. Modul de dobîndire a cunoaşterii lumilor superioare poate fi înțeles atunci cînd îți faci-o idee despre schimbările ce trebuie să survină în aceste stări, la omul care caută această cunoaştere. înainte de a fi supus disciplinei corespunzătoare, conştienta este permanent întreruptă de perioadele de odihnă ale somnului, în timpul cărora sufetul ignoră lumea exterioară şi pe el însuşi. Diri cînd în cînd, din acest ocean de inconştienţă ţîşnesc Ia suprafaţă insulele viselor legate fie de evenimente exterioare, fie de stări organice. La început nu vedem în visuri decît o expresie aparte a stării de somn şi în consecinţă, nu ţinem seama în general decît de două stări: somnul şi veghea. Dar pentru ştiinţa ocultă visul are importanţa sa pe lîngă celelalte două stări.

Am descris deja modificările produse în visurile omului de către progresele realizate pa calea cunoaşterii superioare. Visurile îşi pierd caracterul lor insignifiant, incoerent, haotic şi, treptat-treptat, se constituie într-o lume ordonată, coerentă. La un nivel superior aî evoluției, nu numai că visurile se deschid asupra unui univers ce nu se supune deloc realității sensibile, dar ele dezvăluie în plus fapte ce traduc o realitate superioară în adevăratul înțeles al cuvîntului. Tot felul de enigme şi mistere sînt ascunse în spatele realității sensibile. Această lume fizică demonstrează cît se poate de bine că este rezultatul unor fapte de natură superioară, dar omul limitat la percepțiile sensibile nu poate atinge aceste cauze. Discipolul le vede dezvăîuindu-i-se parţial - atunci cînd este în starea ce pleacă din visul obişnuit - dar depăşindu-î.

Intr-adevăr, el nu trebuie să considere ca fiind adevărate aceste revelații decît atunci cînd ele îi sînt confirmate de percepția sa conştientă din starea de veghe. Poate reuşi şi acest lucru, devenind astfel capabil

să transporte în starea de veghe percepţiile sale din vis; atunci lumea sensibilă capătă în ochii lui o coloratură cu totul nouă. Aşa cum un orb din naştere, operat fiind, vede - după aceea - lumea fizică îmbogăţindu-se astfel cu toate informaţiile vizuale şi omul devenit clarvăzător percepe în ceea ce-1 înconjoară calităţi, lucruri şi fiinţe noi. Acum nu mai are nevoie să aştepte visul pentru a trăi într-o altă lume; se poate pune - atunci cînd consideră de cuviinţă - în starea de conştientă necesară percepţiei superioare. Şi apoi această stare are pentru el o importanţă similară cu cea a percepţiilor avute în viaţa obişnuită, atunci cînd simţurile sînt active, comparativ cu cele avute în perioadele în care simţurile sînt diminuate. Se poate spune într-adevăr că discipolul deschide simţurile sufletului său şi contemplă lucrurile ce trebuie să rămână ascunse simţurilor corpului său.

Or această stare nu este încă decât o tranziţie spre etapele superioare ale cunoaşterii. Dacă cercetătorul îşi continuă cu perseverenţă antrenamentul ocult, va descoperi că această transformare nu-i afectează numai viaţa lui de vis, ci şl somnul profund (care înainte era lipsit de visuri). EI observă că starea de inconştienţă absolută în care se găsea (pînă astăzi) în perioada somnului este acum întreruptă de episoade conştiente. în curând, dîn tenebrele profunde ale somnului ţâşnesc la suprafaţă percepţii cu un caracter necunoscut înainte. Bineînţeles, sunt greu de descris aceste percepţii. Limbajul nostru, făcut pentru lumea sensibilă, nu poate exprima decât foarte vag lucrurile ce nu aparţin acestei lumi. Trebuiesc totuşi folosite cuvintele pentru a da o idee despre aceste realităţi, dar numai pentru a face comparaţii simbolice. Fiinţele şi lucrurile existente în lumile superioare sînt atît de înrudite cu lumea sensibilă încît pot fi folosite foarte bine comparaţiile pentru reprezentarea lor aproximativă, utilizînd chiar limbajul obişnuit. Nu trebuie uitat totuşi faptul că o bună parte dintre aceste descrieri ale lumilor suprasensibile nu pot fi decît simbolice. Iată de ce disciplina ocultă nu recurge decît parţial la cuvinte obişnuite; în rest, dacă vrei să progresezi, eşti obligat să studiezi limbajul simbolic - ce vorbeşte prin evidenţă - pe durata antrenamentului ocult. Acest lucru nu te împiedică să reuşeşti să-ţi faci o idee aproximativă despre realităţile spirituale folosind lucrări scrise în limbajul obişnuit (cum este şi această carte).

Dacă am dori să facem o comparaţie referitoare la primele impresii ce apar din oceanul de inconştienţă totală în care sîntem cufundaţi în timpul somnului profund, acestea ar putea fi comparate cel mai bine cu fenomenele de audiţie. Se poate vorbi de o percepţie a sunetelor şi cuvintelor. La fel cum experienţele onirice par un gen de viziune şi pot fi puse în legătură cu percepţia vizuală, tot aşa şi realităţile somnului profund se apropie de impresiile auditive. (Să remarcăm că în lumea spirituală viziunea este de asemenea o activitate superioară audiţiei; şi în această liane culorile sînt mai elevate decît sunetele sau cuvintele. Dar ceea ce discipolul percepe la început în această lume, pe parcursul antrenamentului său, nu sînt încă fenomene superioare de culori, ci fenomene inferioare de sonorităţi. Dacă omul percepe în primul rînd culorile, aceasta se întîmplă numai deoarece linia generală a evoluţiei îl înrudeşte mai mult cu lumea ce i se dezvăluie în vis. Pe cînd el nu este la fel de bine adaptat la lumea superioară ce se manifestă în somnul profund. Deci, această lume îi vorbeşte la început prin sunete şi cuvinte; la forme şi culori va avea acces mai tîrziu).

Deîndată ce discipolul observă că are experienţe de această natură (în starea de somn profund), prima sa îndatorire este de a le face cît se poate de clare şi precise. La început acest lucru este foarte dificil deoarece perceperea celor trăite în această stare este extraordinar de slabă. La trezire el ştie că i s-a întîmplat ceva, dar nu-şi poate aminti prea bine ce. în timpul acestei perioade preliminare, important este să rămîi calm şi detaşat, fără să te laşi nici un moment în voia agitaţiei sau nerăbdării deoarece, în orice caz, aceste dispoziţii nu ar putea fi decît dăunătoare. Şi ele nu numai că nu accelerează progresul, dar îl şi împiedică. Trebuie să te laşi într-un fel cu calm în voia a ceea ce vine spre tine, fără nici un fel de bruscări.

Dacă la un moment dat nu-ţi poţi aminti experienţele din timpul somnului, aşteaptă cu răbdare realizarea acestui lucru; acest moment va veni cu siguranţă şi cu cît vei fi mai calm şi răbdător, cu atît mai mult vei dobîndi în mod sigur această capacitate de percepţie; în schimb, dacă forţezi, vei obţine probabil rezultatul dorit odată, dar această facultate va putea să dispară apoi în totalitate şi pentru multă vreme.

Dacă se formează această capacitate de percepţie şi experienţele din timpul somnului reapar clare în faţa conştiinţei, trebuie să-ţi îndrepţi atenţia asupra punctului următor. Printre aceste experienţe pot fi observate două tipuri: unele paf cu totul străine de cele cunoscute pînă acum. Acestea sînt primele semne ale lumii spirituale superioare la care vei avea acces mai tîrziu. Cît despre cel de-al doilea tip de experienţe, observatorul atent va descoperi în ele o oarecare asemănare cu lumea obişnuită în care trăieşte. Problemele asupra cărora reflectează în timpul existenţei, misterul lucrurilor înconjurătoare - pe care nu-1 poate pătrunde cu intelectul obişnuit - sînt clarificate prin aceste experienţe ale somnului, în timpul zilei omul reflectează la tot ce-1 înconjoară, încercînd să-şi reprezinte legăturile existente între lucruri. De aceste reprezentări şi concepte se leagă experienţele somnului. Ceea ce nu era decît un concept vag şi obscur, începe să capete o sonoritate, o viaţă pe care nu ar fi putut să o compare în lumea sensibilă decît cu sunete sau cuvinte. Discipolul are din ce în ce mai mult impresia că rezolvarea problemelor ce şi le pune vine dintr-un plan superior, în sunete, cuvinte şi dobîndeşte posibilitatea de a lega aceste relevaţii dintr-o altă lume de fenomene ale vieţii obişnuite. Ceea ce el nu poate atinge decît în gînd, devine acum o experienţă trăită, la fel de concretă ca şi cele din lumea sensibilă. Căci lucrurile şi fiinţele acestei lumi fizice nu sînt numai ceea ce par a fi pentru percepţia senzorială: ele sînt de fapt expresia emanaţiei realităţilor spirituale.

Este uşor de înţeles că această capacitate de percepţie superioară nu poate fi binefăcătoare decît dacă simţurile spirituale au fost dezvoltate normal şi în mod regulat, la fel ca în cazul omului fizic ce nu ar putea cere instrumentelor sale senzoriale obişnuite observaţii exacte, decît dacă ele sînt normal constituite. Simţurile spirituale sînt formate de către om prin exerciţiile ce i le indică disciplina ocultă.

Printre aceste exerciţii figurează concentrarea, adică arta de a-ţi îndrepta atenţia asupra unor anumite reprezentări şi concepte, raportîndu-te la misterele universului. Trebuie adăugată aici meditaţia - arta de a trăi în aceste idei şi cufundarea completă în ele, conform modalităţii descrise. Concentrarea şi meditaţia sînt mijloacele prin care omul acţionează asupra sufletului său, trezind astfel organele psihice de percepţie. în timpul efectuării acestor exerciţii de concentrare şi meditaţie, sufletul său se dezvoltă în corp la fel ca embrionul în trupul matern. Şi arunci cînd în timpul somnului apar experienţele descrise mai sus, se apropie momentul naşterii, cînd sufletul eliberat devine într-adevăr o altă fiinţă, pe care omul a maturizat-o în el.

Motivul pentru care regulile privitoare la aceste exerciţii sînt atît de importante şi trebuie urmărite cu exactitate îl constituie faptul că acestea conţin legile creşterii şi maturizării naturii superioare a sufletului uman. Această natură trebuie să fie - chiar de la naşterea sa - un organism construit într-un mod corect şi armonios. Dar dacă ceva este înţeles greşit, nu se mai naşte în lumea spirituală o fiinţă viabilă, ci dimpotrivă; astfel naşterea este ratată.

Se înţelege cu uşurinţă că naşterea acestui suflet superior are loc în timpul somnului profund, dacă ne gîndim că un organism încă atît de delicat şi lipsit de rezistenţă, dacă ar apare în condiţiile vieţii zilnice, ar fi incapabil să înfrunte fenomenele prea dure ale acestei vieţi. Deci activitatea sa - a sufletului - ar fi sufocată de cea a corpului fizic. Pe cînd în somn, în timpul odihnei acestui corp de care depinde percepţia sensibilă, activitatea sufletului superior - aproape imperceptibilă la început - se poate naşte şi manifesta.

Să remarcăm totuşi încă o dată că discipolul nu ar putea considera aceste experienţe ale somnului ca fiind cunoştinţe autentice decît atunci cînd este în stare să integreze în conştiinţa diurnă sufletul superior

trezit de curînd. Dacă reuşeşte acest lucru, el devine de asemenea capabil să perceapă - în timpul experienţelor fizice şi între ele - lumea spirituală în propriul său caracter, adică să înţeleagă cu sufletul - sub formă de sunete şi cuvinte -misterele ce-1 înconjoară.

Ajuns la acest stadiu, el trebuie să-şi dea seama că la început nu are de-a face cu fenomene spirituale izolate, mai mult sau mai puţin incoerente. Iată de ce trebuie să-şi păstreze voinţa de a clădi - în această privinţă - un întreg sistem de cunoştinţe; căci s-ar afla cu uşurinţă în situaţia de a introduce în lumea psihică noţiuni şi idei pur imaginare, construindu-şi astfel un univers fără nici o legătură cu adevăratul univers spiritual. Discipolul trebuie să practice permanent un control foarte riguros al sinelui. Cea mai bună metodă este să faci din ce în ce mai conştient cele cîteva experienţe spirituale cunoscute şi să aştepţi răbdător ca altele să apară în mod spontan pentru a se alătura celorlalte.

Sub acţiunea lumii spirituale în care tocmai ai intrat şi prin folosirea exerciţiilor corespunzătoare, se produce într-adevăr o accentuare - din ce în ce mai puternică - a conştientei în perioada somnului profund. Experienţele din ce în ce mai numeroase răbufnesc din inconştienţa în care rămîn prinse fragmente tot mai mici ale vieţii din timpul somnului. Astfel se unesc treptat percepţiile izolate, fără ca această acţiune naturală să fie jenată de combinaţii şi asociaţii de idei ce nu ar putea inspira decît obişnuinţe intelectuale scoase din lumea sensibilă. Cu cît introduci mai puţin în lumea spirituală obişnuinţe fără noimă ale gîndirii, cu atît mai bine. Dacă te comporţi astfel, se apropie momentul - pe calea cunoaşterii superioare - în care, stări ce înainte erau cufundate în inconştientul somnului sînt preschimbate într-un şir neîntrerupt de experienţe conştiente. In timpul odihnei corpul trăieşte o viaţă la fel de reală ca în perioada de veghe; abia observi în timpul somnului că ai de-a face cu o realitate total diferită de mediul sensibil în care se află corpul. Pentru ca discipolul să nu şovăie niciodată în acest mediu sensibil, el trebuie neapărat să stabilească o legătură între abisalele experienţe ale somnului şi mediul înconjurător sensibil, chiar dacă la început, natura revelaţiilor sale din timpul somnului reprezintă o descoperire cu totul nouă.

Etapa importantă ce constă în dobîndirea conştientei în timpul somnului poartă numele - în ştiinţa ocultă - de „continuitatea conştientei"[1].

In cazul celui care atinge acest nivel, facultatea de a percepe nu este întreruptă în perioadele de odihnă ale corpului său fizic, cînd organele de simţ nu transmit sufletului său nici o impresie din exterior.

([1]Ceea ce descriem aici constituie - pentru un anumit nivel al evoluţiei - un fel de „ideal" aflat ia capătul unui drum lung. Ceea ce discipolul cunoaşte mai întîi, sini aceste două stări: în primul rind - conştienta relativ trezită în locul viselor incoerente; în al doilea rînd - somnul iară conştientă şi fără visuri.)

DISOCIEREA PERSONALITĂȚII ÎN TIMPUL ANTRENAMENTULUI OCULT

In timpul somnului, sufletul omenesc nu primeşte informații de la organele fizice ale simțurilor. în această stare, percepțiile lumii exterioare nu-1 ating, fiind într-adevăr - într-o anumită măsură - în afara acestei părți a naturii umane numită corp fizic şi care în starea de veghe transmite percepțiile senzoriale şi gîndirea. El - sufletul - nu mai este legat decît de corpurile subtile (eteric şi astral), care scapă observației fizice. Or, activitatea acestor corpuri subtile este departe de a se opri în timpul somnului. La fel cum corpul fizic se află în legătură cu lucrurile şi ființele lumii fizice asupra cărora acționează (şi care, la rîndul lor, acționează asupra Iui), sufletul trăieşte în lumea superioară şi această viață nu este întreruptă de somn. Dar omul nu poate şti nimic despre această activitate atît timp cît nu posedă organe de percepție spirituală cu ajutorul cărora să poată observa în timpul somului ceea ce-î înconjoară şi ceea ce face el însuşi, la fel cum în starea de veghe observă mediul fizic cu ajutorul simțurilor sale. Disciplina ocultă constă, aşa cum am văzut în capitolele precedente, în ajutarea formării acestor simțuri spirituale.

Or, dacă omul reuşeşte - prin această disciplină - să transforme caracterul somnului în sensul pe care l-am arătat, el devine capabil de a urmări în mod conştient tot ce se petrece în jurul lui atunci cînd se află în această stare şi se poate comporta în acest mediu după bunul său plac, aşa cum face în starea de veghe cu ajutorul simțurilor. Este bine totuşi de remarcat că percepția conştientă a mediului fizic obişnuit presupune deja un nivel superior al "clarviziunii, în timp ce, la începutul antrenamentului, studentul în ocultism percepe realitățile unei alte lumi, fără a putea găsi legătura lor cu obiectele mediului său familiar.

Caracterele particulare ale visului şi somnului se regăsesc permanent în întreaga viață. Sufletul trăieşte într-o legătură continuă cu lumile superioare în care este activ şi de unde ia impulsurile prin care acționează fără încetare asupra corpului său fizic. La omul obişnuit, această viață în lumea spirituală rămîne inconştientă. Cît despre ocultist, el devine conştient de ea,"fapt ce-i transformă existența. Atît timp cît sufletul nu posedă clarviziune, el este condus de ființe superioare lui, dar, la fel cum un orb din naştere îşi vede - după operație - existenta trans-formîndu-se şi devenind cu totul alta deîndată ce se poate conduce fără îndrumător şi formația ocultă .metamorfozează viața ființei umane. Astfel, omul este bineînțeles predispus la multe greşeli pe care conştiința obişnuită nu le bănuieşte; el îşi află motivațiile acțiunii într-un domeniu în care pînă atunci, fară să fie conştient de acest lucru, era supus puterilor superioare integrate în armonia universală. Discipolul se retrage deci din această armonie şi trebuie să realizeze el însuşi acțiuni pe care înainte le îndeplinea universul în locul său, fără participarea lui conştientă.

Din această cauză, în scrierile ce tratează ocultismul, se vorbeşte atît de mult despre pericolele legate de progresul în domeniul lumilor superioare. Descrierea lor pare să aibă ca scop îndepărtarea spaimei ce cuprinde sufletele timide aflate în fața acestei noi vieți. Dar trebuie spus că aceste pericole există numai pentru cel ce nu înțelege regulile indispensabile ale prevederii. Atunci cînd aceste reguli sînt respectate şi dacă discipolul urmează punct cu punct indicațiile ocultismului adevărat, în acest caz, dacă progresul său este marcat de experiențe ce depăşesc în putere şi grandoare tot ceea ce poate fi imaginat de către cea mai îndrăzneață fantezie, în acest caz nu poate fi vorba de vreun pericol real pentru sănătate sau viață. Bineînțeles, omul descoperă forțe teribile ce amenință viața sub toate aspectele sale; el devine capabil de a se folosi el însuşi de unele forțe şi ființe ce scapă percepției senzoriale. Tentația de a le folosi pe acestea într-un mod neadecvat, pentru interesul personal sau utilizarea lor fără noimă, din lipsa unor cunoştințe suficiente, este foarte mare. Dar despre acest lucru vom vorbi în capitolul referitor la „gardianul pragului".

Trebuie înţeles bine faptul că aceste forţe ostile vieţii există chiar şi atunci cînd sînt ignorate; este adevărat că în acest caz legătura lor cu umanitatea este supusă unor legi superioare. Această legătură este cea care se schimbă în momentul în care omul pătrunde conştient în această lume ce-i era ascunsă pînă atunci. Oricum, ei îşi consolidează astfel propria sa existenţă şi îşi îmbogăţeşte sfera de viaţă într-o măsură de neînchipuit. Nu există pericol adevărat decît dacă discipolul se impacientează sau se supraestimează şi dacă vrea să înfrunte singur prea devreme unele experienţe, tară să aştepte ca spiritul său să fie îndeajuns de pătruns de legile spirituale. Umilinţa şi modestia sînt cuvinte mult mai puţin vide în acest domeniu decît în viaţa de zi cu zi. Atunci cînd discipolul le posedă cu adevărat, el poate fi sigur că progresul său în lumile superioare nu va prezenta nici un pericol pentru ceea ce numim în mod obişnui! viaţă şi sănătate.

Inainte de toate trebuie evitate dezacordurile dintre experienţele superioare şi exigenţele vieţii obişnuite, deoarece omul trebuie să-şi îndeplinească îndatoririle pe pămînt, ceea ce ar însemna mai degrabă ratarea sigură a destinului său decît dorinţa de a scăpa de aceste îndatoriri terestre pentru a evada într-o altă lume.

Dar ceea ce percep simţurile, nu reprezintă totuşi decît o porţiune a lumii, iar entităţile ce se exprimă prin fenomenele sensibile sînt de natură spirituală. Este nevoie de o participare la viaţa spirituală pentru a-i putea transfera manifestările în această lume terestră. Omul transformă pămîntul implantîndu-i germeni ai spiritului, culeşi în lumea spirituală. Aceasta este misiunea sa. El trebuie să încerce să se înalţe pînă la nivelul spiritului, deoarece lumea sensibilă s-a născut din spiritual şi nu se poate acţiona eficace pe acest pămînt decît avînd parte de această lume spirituală ce conţine toată energia creatoare. Dacă aplici în acest sens disciplina ocultă, fără a părăsi nici un moment direcţia stabilită, atunci nu trebuie să te temi de nici un pericol, oricît de neînsemnat ar fi el. Oricum, perspectiva unui pericol nu ar trebui să descurajeze pe nimeni, ci să incite pur şi simplu la a dobîndi calităţile specifice adevăratului student în ocultism.

După aceste observaţii preliminare ce pot îndepărta orice teamă, vom trece acum la descrierea cîtorva dintre aceste pretinse „pericole". în corpurile subtile ale discipolului se produc mari schimbări rezultate din procesele evolutive ale celor trei mari forţe ale sufletului: voinţă, sentiment şi gîndire. înainte de a porni un antrenament spiritual, aceste trei forţe se găsesc - în mod normal - într-o relaţie dependentă de legile universale. Omul nu poate sunţi, gîndi sau voi oricum. De exemplu, atunci cînd o reprezentare are loc în conştiinţă în timpul zilei, ea se asociază în mod natural cu un anumit sentiment sau antrenează o oarecare decizie. Dacă intri într-o cameră în care aerul este sufocant, deschizi fereastra; dacă auzi că eşti strigat pe nume, răspunzi; dacă vezi un obiect ce miroase urît, simţi un sentiment dezagreabil.

Acestea sînt legături simple, spontane, între gîndire, sentiment şi voinţă. Or, deîndată ce viaţa omului este privită în ansamblu, se constată că ea se bazează în totalitate pe aceste legături. în plus, o viaţă nu pare a fi „normală" decît dacă poate fi observată prezenţa acestor legături naturale dintre forţele sufletului. S-ar considera ca fiind în contradicţie cu legile naturii umane cazul în care un om, de exemplu, ar simţi un sentiment agreabil respirînd un miros urît sau nu ar răspunde atunci cînd este întrebat. Rezultatele ce pot fi obţinute în urma unei educaţii bune sau a unei învăţături corecte constau exact în consolidarea acestor legături naturale dintre gîndirea, sentimentul şi voinţa elevului. Noţiunile ce sînt inoculate unui copil sînt destinate a fi puternic înodate pe viitor în plasa sensibilităţii şi vieţii sale voluntare.

Cauza îi constituie faptul că, în y.corpurile" subtile ale sufletului, centrele acestor trei forţe coincid, formînd astfel un tot coerent. Dealtfel, însăşi această uniune se regăseşte în corpul fizic material unde, de asemenea, organele ce servesc voinţa sînt în mod natural legate de cele ce exprimă gîndirea şi sentimentul. Astfel, un anume gînd atrage în mod normal sentimentul sau actul volitiv corespunzător.

Or, vine un moment - în antrenamentul ocult - cînd legăturile ce unesc între ele aceste trei forţe fundamentale nu mai funcţionează. La început, această oprire nu se produce decît în subtilul organismului

psihic; dar, în etapa următoare, separarea se repercutează pînă asupra corpului fizic. Creierul unui om evoluat din punct de vedere spiritual se disociază, de exemplu, în trei elemente distincte. Dealtfel, această separare nu este perceptibilă simţurilor obişnuite şi nici verificabilă cu cele mai precise instrumente. Totuşi ea se produce şi clarvăzătorul are posibilitatea de a o observa. Creierul clarvăzătorului avansat se disociază în trei naturi independente una de alta: creierul-gîndire, creierul--sentiment şi creierul-voinţi.

Organele gîndirii, aîe sentimentului şi voinţei sînt de acam înainte perfect autonome. Nici o îege nativă nu le mai regleask legăturile şi sarcina armonizării.îor revine conştiinţei superioare trezite de om;

Studentul în ocultism constată această schimbare, remardai faptul că îa el nu mai există nici o legătură între o reprezentare şi «s senîimest sau între sentiment şi un act de voinţă - cel puţin dacă su creează eî însuşi'această legătură. Nici un impuls nu-I mai poartă de la idee Ia acţiune. Acum el poate rămîne insensibil în faţa unui fenomen care înainte îi inspira, o dragoste vibrantă sau o ură violentă, nepăsător în faţa unui gînd care înainte î-ar fi îndemnat cu entuziasm la acţiune. Pe de altă parte, el poate îndeplini de bunăvoie acte pentru care omul obişnuit nu ar găsi nici un motiv. Ei a realizat această mare cucerire a disciplinei oculte: stăpînirea perfectă a coordonării dintre cele trei forţe ale sufletului. în schimb, de acum înainte el este responsabil de această coordonare.

Omul nu poate stabili legături conştiente cu unele forţe şi fiinţe suprasensibiie decît dacă şi-a transformat în acest mod natura internă, avînd în vedere faptul că există o înrudire între unele forţe fundamentale ale universului şi forţele personale ale sufletului său. De exemplu, cea existentă în voinţă poate acţiona asupra fiinţelor şi obiectelor lumii spirituale şi le poate percepe, dar numai atunci cînd se va fi eliberat de orice uniune intimă (în suflet) cu sentimentul şi gîndirea. Deîndată ce această legătură este ruptă, acţiunea voinţei se exteriorizează, La fe! se întîmplă şi cu forţele gîndirii şi ale sentimentului. De exemplu, dacă un om are pentru altcineva un sentiment de ură, acest sentiment este vizibil clarvăzătorului sub forma unui nor luminos, cu un colorit aparte. Ei (clarvăzătorul) poate îndepărta acest sentiment de ură la fel cum. în lumea sensibilă., un onl fizic poate preveni lovitura ce-i ameninţă. Ura devine în lumea superioară un fenomen vizibil. Şi dacă clarvăzătorul o poate percupe. acest lucru se datorează faptului că el este capabil să exteriorizeze forţa ce se află în sensibilitatea sa, la fel cum omul fizic îndreaptă spre exterior sensibilitaea ochiului său atunci cînd vrea să vadă. Or, la fel se întîmplă şi în cazul unor fapte mult mai importante ale vieţii sensibile, cu care omul poate stabili legături conştiente deîndată ce forţele fundamentale (cele trei) ale sufletului au devenit independente una de alta.

Această separare a gîndirii, sentimentului şi voinţei poate provoca - dacă se uită regulile ocultismului adevărat - trei tipuri de pericole ce pot tulbura progresul fiinţei umane. Primul deranjament se poate produce în cazul în care legăturile sînt rupte înainte de atingerea unui nivel destul de ridicat - în domeniul cunoaşterii - de către conştiinţa superioară, pentru a putea produce ea însăşi orientarea ce va asigura acordul liber şi armonios al forţelor ce s-au disociat.

Căci, în general, aceste forţe nu sînt toate trei, în aceiaşi moment, la un nivel egal de maturitate. La un om gîndirea este mat dezvoltată, la altul - sentimentul sau voinţa. Cît timp coordonarea forţelor rămîne să fie menţinută de către legile universale, predominarea uneia dintre ele nu ar putea provoca vreo perturbare importantă. La un om cu voinţă, de exemplu, legile universale permit gîndirii şi sentimentului să compenseze excesele la care s-ar putea ajunge printr-o activitate voluntară exagerată. Dacă el începe să urmeze un antrenament ocult, această influenţă compensatoare- datorată sentimentului şi gîndirii - încearcă să frîneze voinţa ce produce excese teribile: şi dacă omul nu este perfect stăpîn pe conştiinţa sa superioară - încît să poată restabili armonia - atunci voinţa nu mai poate fi oprită şi tiranizează fără încetare sufletul. Sentimentul şi gîndirea sînt reduse ia o neputinţă totală, iar omul. biciuit de o activitate voluntar

dominatoare, devine sclavul ei. Se creează astfel o natură violentă ce trece fără întrerupere de la o acţiune la alta.

A doua tulburare poate apare în cazul în care sentimentul se dereglează peste măsură. O persoană cu o tendinţă naturală spre devotament şi respect faţă de celelalte fiinţe poate, de exemplu, să cadă într-o dependenţă totală faţă de acestea, pînă într-acolo încît să-şi piardă voinţa şi gîndirea personală. In loc să dobîndească cunoaşterea superioară, acest suflet se anemiază şi se goleşte. De asemenea, dacă dă frîu liber unei vieţi afective dusă pînă la pietate şi sentimente religioase, el poate să cadă într-un misticism exaltat, dereglat.

Al treilea deranjament rezultă din dezvoltarea exagerată a gîndirii, caz în care apare o stare sufletească contemplativă, introvertită, ostilă manifestărilor vieţii. Pentru aceste fiinţe lumea nu pare să mai aibă importanţă decît în măsura în care ea oferă ocazii de a le satisface aviditatea devorantă de cunoaştere. Nici un gînd nu ar mai putea să le îndrume la acţiune şi nici să le trezească vreun sentiment. Ele (fiinţele) observă toate lucrurile cu răceală şi detaşare, evită contactul cu realitatea cotidiană (care le repungă sau cel puţin le apare lipsită de orice sens).

Acestea sînt cele trei încurcături în care poate intra discipolul: voinţa puternică, exaltările sentimentului, o căutare a cunoaşterii reci şi fără dragoste. Pentru observatorul superficial şi chiar pentru medicina materialistă, o fiinţă căzută într-una din aceste greşeli seamănă foarte bine cu un nebun sau cel puţin cu unul „foarte nervos". Este evident că discipolul trebuie să evite această asemănare, iar el poate reuşi acest lucru dacă dezvoltă cele trei forţe îa mod armonios înainte de a rupe legăturile lor native si ie pune sub controlul unic al conştiinţei superioare.

Căci deîndată ce s-a comis o greşeală şi una dintre forţele fundamentale este lăsată de capul ei, naşterea sufletului superior nu poate produce decît o fiinţă anormală şi incompletă. Forţa dezlănţuită ocupă întreaga personalitate şi mult timp de aici înainte au se va mai putea realiza echilibrai. In cazul celui care nu încearcă să se perfecţioneze, faptul de a fi o natură voluntară, sentimentală sau meditativă apare ca o trăsătură de caracter Inofensivă. Dar aceste predominante exclusiviste capătă, îa cazul discipolului, proporţii atît de mari încît pierde integritatea naturii sale arcane şi rămîne dezorientat în existenţa sa.

Dealtfel pericolul nu devine serios decît în momentul îa care discipolul dobîndeşte capacitatea de a reproduce în starea de veghe experienţe asemănătoare cu cele din perioada de somn. Atît timp cît nu a depăşit stadiul în care somnul este întrerupt de Iluminări, viaţă sensibilă - dirijată de legile cosmice - restabileşte ea însăşi echilibrul. Iată de ce este atît de necesar ca viaţa discipolului în starea de veghe să fie normală, sănătoasă şi .regulată din toate punctele de vedere.- Cu cît răspunde mai bine exigenţelor naturale, menţinîndu-şi- corpul, sufletul şi spiritul într-o stare de vigoare şi sănătate, cu atît mai bine pentru el. Dimpotrivă, dacă viaţa de zi cu zi contribuie la excitarea sau dezechilibrarea lui -şi dacă influenţa periculoasă vine să adauge din exterior un efect distrugător marilor schimbări ce au ioc în viaţa sa interioară, rezultatul poate fi dăunător. Trebuie deci să cauţi tot ceea ce corespunde funcţionării normale a facultăţilor şi forţelor tale. tot ceea ce poate favoriza condiţii de viaţă în armonie cu mediul înconjurător; ar trebui să eviţi orice ar putea deranja această armonie şi tot ceea ce ar introduce nelinişte şi agitaţie în existenţa ta. Nu este vorba atît de înlăturarea manifestărilor exterioare ale acestei agitaţii, cît de a avea grijă ca viaţa interioară, ideile, stările sufleteşti, sănătatea, să nu suporte şocuri în mod permanent.

Toate acestea nu mai sînt atît de uşor de observat atunci cînd ai realizat un progres ocult, căci experiențele superioare ce îmbogățesc acum viața exercită o acțiune continuă asupra întregii existențe; şi dacă în aceste experiențe superioare apare ceva anormal, te pîndesc unele tulburări ce pot să te îndepărteze în orice moment de calea cea bună. De asemenea, discipolul nu trebuie, să neglijeze nimic din ceea ce-i va asigura stăpînirea întregii sale ființe. Niciodată să nu-i lipsească prezența de spirit sau caîmuî necesar pentru abordarea oricărei situații din viață. Dealtfel, o adevărată disciplină ocultă face să apară prin ea însăşi toate aceste calități; ea vă informează despre pericole, oferindu-vă ■■ dîiî plin - îa momentul dorit forța necesară pentru a le îndepărta.

GARDIANUL PRAGULUI

Intîlnirile cu „gardianul pragului" sînt experiențe de o mare importanță, ce însoțesc ascensiunea în lumile superioare. în realitate nu există un singur gardian, ci doi: unu! - „micul" şi celălalt - „marele gardian al pragului". Primul este întîlnit atunci cînd legăturile ce unesc între ele voința,, gîndirea şi sentimentul în corpurile subtile (astral şi eteric) încep să se desfacă, aşa cum am descris în capitolul precedent. Cît despre „marele gardian al pragului", omul îl întîlneşte atunci cînd ruptura acestor legături atinge'şi organele fizice ale corpului, în special,şi în primul rînd creierul.

„Micul gardian al pragului" este o ființă i. dependentă, ce nu există pentru omul care. nu a atins încă stadiul de dezvoltare la care îl poate întîlni. Nu putem descrie aici decît o parte dintre caracteristicile lui esențiale.

Să încercăm mai întîi să reprezentăm sub o formă narativă întîlnirea discipolului cu „gardianul pragului", întîlnire care îl' avertizează că gîndirea, sentimentul şi voința lui scapă din coordonarea lor primitivă. -

O ființă destul de înfricoşătoare se înalță în fața discipolului care are nevoie, pentru a rezista vederii acesteia, să folosească tot ce a putut dobîndi în domeniul prezenței de spirit şi îecrederea sa în excelența drumului său spre cunoaştere.

Iată cum dezvăluie „gardianul" sensul ființei sale:.

„Pînă aici ai fost condus de puteri ce erau invizibile ochilor tăi. Prin ele, pe parcursul existențelor tale anterioare, fiecare dintre acțiunile tale bune a fost recompensată şi fiecare dintre faptele tale rele a avut urmările sale neplăcute. Sub influența lor, caracterul tău s-a format, marcat de experiențele şi gîndurile tale. Ele au hotărît destinul tău. Ele au determinat bucuria sau suferințele ce ți se cuveneau în fiecare dintre reîncarnările tale, după comportarea ta din trecut. Ele te-au dominat sub forma legii universale - „KARMA". Aceste puteri vor renunța acum la o parte din dominația lor asupra ta, ceea ce înseamnă că trebuie să te ocupi de o parte din munca pe care o făceau ele. Pînă acum ai fost lovit de soartă şi nu ştiai de ce: era urmarea unei acțiuni dăunătoare ce ai îndeplinit-o într-una din existențele tale anterioare. "Uneori ai întîlnit de asemenea fericirea şi bucuria; le-ai primit tot ca urmare a unei acțiuni străvechi. în caracterul tău sînt multe părți frumoase şi multe pete hidoase; pe unele le-ai creat tu însuți, pe altele - prin actele şi gîndurile tale anterioare. Pînă aici ai cunoscut efectele fără a vedea cauzele. Dar puterile karmîce au examinat toate acțiunile tale trecute, gîndurile şi sentimentele tale cele mai secrete, determinînd astfel toată ființa ta actuală şi cursul vieții tale.

Acum ți se vor dezvălui toate părțile bune şi rele ale reîncarnărilor taie precedente. Aceste cauze erau pînă acum țesute în propriu ta natură; ele erau în tine şi nu puteai să le vezi, la fel cum eu ochiul tău

fizic nu-ţi puteai vedea creierul. Acum lot acest trecut se rupe de tine, se eliberează de persoana ta şi capătă o formă independentă pe care o poţi privi la fel cum priveşti pietrele şi plantele lumii exterioare. Şi eu însumi sînt fiinţa ce şi-a modelat un corp din tot ee există în tine, nobil sau josnic. Apariţia mea fantomatică este făcută din datorii ce le-ai contractat şi care sînt trecute în cartea vieţii tale. Pînă acum m-ai purtat în tine 'iară să mă vezi, dar această orbire a fost o fericire pentru tine, căci înţelepciunea unui destin care îţi era ascuns a putut astfel să acţioneze - tară ştirea ia - pentru a şterge petele hidoase ale căror rămăşiţe ie vezi în mine. Ieşind din tine această înţelepciune ascunsă te-a abandonat. De acum înainte nu-i va mai păsa de tine, lăsîndu-şi sarcina în mîinile tale. Trebuie să devin o fiinţă perfectă şi splendidă, fără de care aş fi pierdut. Dacă mi s-ar întîmpla această nenorocire, le-aş duce cu mine într-o lume obscură şi decăzută. Pentru a evita acest dezastru, trebuie ca propria ta înţelepciune să fie destul de mare pentru a putea lua asupra ei sarcina care înainte aparţinea înţelepciunii ascunse ce te-a abandonat. Atunci cînd vei trece pragul ce-1 păzesc, nu voi mai dispare nici o clipă din ochii tăi. Cînd vei face ceva rău, îţi vei înţelege imediat datoria prin aceea că forma mea va fi transformată într-un mod oribil, demonic. Numai atunci cînd îţi vei fi îndreptat greşelile trecute şi vei fi destul de purificat încît răul să nu te mai poata atinge, fiinţa mea se va acoperi cu o frumuseţe radioasa si, pentru binele activităţii tale viitoare, voi putea să mă unesc cu tine pentru a forma impreuna una şi aceeaşi fiinţă.

In pragul meu sint batatorite temerile si ingrijorarile ce le resimti inca in fata intregii sarcini ce-ti revine, a intregii responsabilitati a comportamentului si gindirii tale. Atit timp cit te temi sa-ti conduci tu insuti destinul, pragul nu are inca tot ce-i trebuie; daca-i lipseste o piatra, trebuie sa ramai in fata lui; nu vei trece. Nu incerca sa-l sari inainte de a te simti cu totul eliberat de frica si gata sa-ti asumi responsabilitatea suprema.

Pana acum nu ieseam din fiinta ta personala decat atunci cand moartea punea capat uneia din cursele tale pamantesti. Totuşi, chiar şi m acei moment forma mea îţi rămînea ascunsă. Mă zăreau numai puterile ce-ţi vegheau destinul. După aspectul meu, ele puteau modela - în intervalele ce separă moartea ds o nouă naştere - forţele şi facultăţile ce trebuiau să-ţi permită să acţionezi pentru progresai- tău, într-o reîncarnare nouă, înfrumuseţîndu-mi forma. Şi tot imperfecţiunea mea obliga mereu aceste puteri să îs aducă pe pămînt pentru o nouă reîncarnare. La moartea ta eram acolo şi maeştrii Karmei hotărau reîntoarecerea ta pe pămînt In funcţie de forma mea. Dacă ai fi reuşit în mod inconştient, ca urmare a reîncarnărilor tale, să mă faci perfect, numai atunci puterile morţii nu ar mai fi acţionat asupra ta; dizolvat în mine, ai fi putut în sfîrşit intra în nemurire unit cu mine.

Atunci cînd vei fi trecut peste pragul meu, vei fi pătruns în sferele ce nu le cunoşteai - în general - decît după moartea fizică. Vei intra acolo pe deplin conştient; şi în acelaşi timp în care vei continua să evoluezi pe pămînt sub o formă vizibilă din punct de vedere fizic, vei evolua de acum înainte îa împărăţia morţii, adică împărăţia vieţii eterne. Căci îa realitate sînt şi îngerul morţii §1 vestitorul unei vieţi eterne, superioare şi inepuizabile. Trăind astăzi îa corpul tău, vei traversa prin mine moarte?, pentru & renaşte într-o existenţă'pe care nimic şi niciodată nu o va putea distrage.

Sfera în .care pătrunzi îţi va dezvălui flinte de natură suprasensibilă, Acolo fericirea va fi de partea îa şi în această nouă lume prima întîlnire o vei avea ca mine însumi, creaţia ta, înainte trăiam din propria ta viaţă; acum m-aî trezit Ia o existenţă independentă şi iată-mă îa faţa ta, judecător vizibil a! acţiunilor tale viitoare, poate ca un reproş permanent. Ai putut să mă creezi, dar în aceiaşi timp ai luat asupra fa sarcina de a mă transforma într-o fiinţă perfectă." -

Ceea ce a fost prezentat aici sub formă narativă au trebuie considerat ca simbol, ci ca o experiență dintre cele razi reale pentru discipol[1].

([1] Din cele prezentate mai înainte reiese că .gardianul pragului" - care tocmai a fost descris - este o formă (astrală) ce se dezvăluie clarviziunii aflată pe cale de a se trezi Ia discipol. Ştiința spirituală duce ta această întîlnire suprasensibilă. Numai printr-un procedeu de magie inferioară poate fi iacul gardianul vizibil simțurilor fizice. Operațiunea constă în producerea unui nor de materie subtilă, un fel de apariție fumegoasa, alcătuită dintr-un amestec de diferite substanțe. Forța magicianului reuşeşte să dea formă acestui fum şi să-1 anime cu ajutorul Karmei de care discipolul nu s-a eliberat încă. Dacă eşti suficient de bine pregătit pentru viziunea spirituală, nu mai este nevoie de asemenea evocare sensibilă. Este un foarte mare pericol să chemi, Iară o pregătire suficientă, pentru a contempla - sub forma unei ființe vii, sensibilă - reziduul Karmei .neeliberate"; dealtfel nu trebuie dorită această experiență. In romanul lui Buhver l.ytton - .Zanoni" - poate fi găsită o descriere romanescă a întîlntrii cu -gardianul pragului", materializat în acest mod.)

Gardianul trebuie să-l prevină în mod expres pe acesta să nu-gi continue progresul dacă nu are forța de a răspunde sxigențeior care tocmai i-au fost dezvăluite. Oricît de teribilă ar fi această apariție, ea nu este totuşi decît efectul existenței anterioare a discipolului, propria sa natură exteriorizată şi îrezită la o viața independentă. Această trezire apare atunci cînd ceie trei forțe -voința, gîndirea şi sentimentul - se separă.

Este deja o experiență de o mare importanță să fii - pentru prima dată - conştient că ai zămislit o ființă spirituală. Discipolul trebuie să fie pregătit să suporte fără cea mai mică teamă această viziune teribilă. In momentul întîlnirii, el trebuie să se simtă destul de puternic pentru a îndrăzni să ia asupra lui sarcina înfrumusețării acestei forme.

Dacă discipolul iese fericit din această primă întîlnire cu „gardianul pragului", o consecință va fi faptul că viitoarea sa moarte fizică va fi un eveniment total diferit de morțile precedente. Va îndeplini în mod conştient actul de a muri, depunîndu-şi corpul rizic la fel cum renurd ia o haină prea uzată sau pe care o ruptura a făeut-o de nefolosit. Moartea-sa fizică nu'are, ca sa spunem aşa, mai multă importanță decît pentru alții - cei care trăiau cu el şi care se opresc încă la percepțiile senzoriale. Pentru ei, discipolul „moare" pentru ei, nu se produse o schimbare foarte importantă în mediu! înconjurător. Tot universul spiritual în care .pătrunde i se va înfățişa deja la fel şi înaintea morții saie; este acelaşi univers ce îl contemplă după moartea sa.

Dar „gardianul pragului" ne mai învață ceva. .Omul aparține unei familii, unui popor, unei rase; el acționează în lume în funcție de apartenența sa la aceste comunități; propriul său caracter depinde şi de acest lucru. Or, ceea ce alcătuieşte familia, poporul sau rasa este departe de a fi numai suma tuturor acțiunilor conştiente ale indivizilor. Familiile sau popoarele au un destin, după cum. au caractere diferite. Aceste lucruri rămîn noțiuni generale pentru omul obişnuit. In ceea ce-I priveşte pe gînditorul materialist, plin de prejudecăți, acesta nu are decîî dispreț pentru ocultistul ce pretinde că destinul unei familii sau unui popor, caracterul unui trib sau al unei rase, sînt pentru el îa fel de reale ca şi destinul unui individ. Ocultistul descoperă realități superioare ai căror indivizi sînt membrele, Ia fel cum brațele, picioarele şi capul reprezintă părți ale corpului omenesc. în viața unei familii, a unui popor sau a unei rase, el vede acționînd - în afara indivizilor - realități mai înalte, ce reprezintă cu adevărat sufletul acestei familii, spiritul acestei rase. Se poate spune că indivizii nu sînt, într-un anumit sens, decît organele executive ale acestor suflete-grupuri şi se poate vorbi foarte bine de sufletul unui popor care se foloseşte, de exemplu, de

indivizii unei ţări pentru a îndeplini .unele îndatoriri. Sufletul poporului nu coboară pînă la materializarea sensibilă; el trăieşte în lumile superioare şi pentru a acţiona în lumea sensibilă, se foloseşte de indivizi ca de organe fizice. Se comportă ca un arhitect ce înalţă o clădire folosind muncitori necalificaţi.

Orice om primeşte - în adevăratul înţeles al cuvîntului - de la aceste suflete de familie, popor, rasă, sarcina ce i se cuvine. Omul mărginit la simţuri nu este nicidecum iniţiat în planul superior ce-i dirijeazg activitatea. El reuşeşte numai în mod inconştient să atingă scopurile desemnate de către sufletului poporului sau rasei. Pe cînd discipolul, deîndată ce a întîlnit „gardianul pragului", trebuie nu numai să vegheze la îndeplinirea îndatoririlor sale personale, ci şi să colaboreze cu bună ştiinţă la opera poporului şi rasei. Orice lărgire a orizontului său măreşte de asemenea, în mod inevitabil, cîmpul sarcinilor sale. In realitate, discipolul adaugă - ca să spunem aşa - un nou corp psihic precedentului, ca o haină în plus. Pînă acum, el trecea prin viaţă la adăpostul voalurilor ce-i acopereau personalitatea şi entităţile spirituale ce se foloseau de el preluau sarcina de a rezolva ceea ce avea de făcut pentru colectivitate. Insă, „gardianul pragului" îi dezvăluie acum că în viitor aceste puteri spirituale îl vor părăsi. El trebuie să iasă din colectivitate; dar, dacă nu ar dobîndi ei însuşi forţele spirituale ale popoarelor şi raselor, s-ar întări în izolarea sa şi nu ar putea evita dezastrul.

Intr-adevăr, mulţi susţin eliberarea de orice dependenţă legată de popor şi rasă. Ei spun: „îmi este deajuns să fiu om şi nimic altceva decît un om"; dar trebuie să li se răspundă: „Cui vă datoraţi libertatea? Nu familia voastră v-a oferit un loc sub soare? Nu poporul sau rasa voastră v-a făcut ceea ce sînteţi? V-au educat şi dacă vă puteţi ridica deasupra oricăror prejudecăţi şi să deveniţi pentru poporal sau rasa voastră o lumină sau un binefăcător, nu datoraţi totul acestei educaţii? Chiar şl atunci cînd spuneţi: «Să nu fiu nimic altceva decît un om», datoraţi această devenire spiritelor colectivităţii îa mijlocul cărora v-aţi născut".

Numai discipolul poate înţelege ceea ce înseamnă să fii abandonat de către spiritele poporalul şi rasei; numai el poate şti cit de puţîn cîntăreşte întreaga educaţie primită în faţa vieţii ce-i aşteaptă de acum înainte. Căci tot ceea ce i s-a dat se descompune atunci cînd legaturile ce unesc voinţa, gîndirea şi sentimentul, se rup. El priveste rezultatele întregii educaţii primite ca şi cum ar privi o casa crapata din toate părţile, urmînd să reconstruiască dupa un nou plan. Este deci vorba de mai mult decît un simbol, atunci cand se spune: După ce gardianul sufletului a făcut cunoscute primele sale exigente, din locul în care se află se ridică un vant de furtuna ce stinge toate licăririle spirituale care – pînă atunci – ii luminau discipolului calea existenţei. Un întuneric total se intinde in fata acestuia, obscuritate ce eu este întreruptă decît de stralucirea emanata de „gardianul pragului”. Din mijlocul acestui intuneric se aud noi avertismente: „Să nu-mi treci pragul inainte de a fi sigur că vei lumina - prin. tine însuţi – aceste tenebre; sa nu faci nici un pas în plus dacă nu eşti sigur că ai destul ulei spiritual pentru a-ţi alimente - de acum înainte - propria ta lampa. Caci lămpile călăuzelor ce te luminau pînă acum, te vor parasi”. După aceste cuvinte, discipolul trebuie să se intoarca si sa privească în urmă. Apoi, „gardianul pragului" inlatura – pentru el - cortina ce ascundea înainte misterele profunde ale existentei, discipolul descoperind spiritele familiei, poporului, rasei, in plină activitate; el înţelege că pînă acolo a fost condus si ii devine clar faptul că de acum înainte nu va mai fi aşa. Este al doilea avertisment primit din partea „gardianului", în apropierea pragului.

Discipolul nu ar fi putut suporta un asemenea spectacol dacă disciplina puternică - ce 1-a făcut pe individ să reuşească atingerea pragului - nu i-ar permite găsirea forţelor necesare la momentul dorit. în unele cazuri se poate ca această disciplină să fi fost atît de armonioasă încît intrarea în noua viaţă îşi pierde orice caracter impresionant sau tumultuos; atunci experienţele din faţa pragului sînt însoţite de o presimţire

a acestei fericiri care va fi nota dominantă a existenței nou dobîndite. Sentimentul noii libertăți le şterge pe toate celelalte. Sub efectul acestui sentiment, noile îndatoriri şi noua responsabilitate ce trebuie preluată apar ca o obligație ce revine în mod necesar omului ajuns Ia acest nivel al evoluției sale.

VIAȚA ŞI MOARTEA.
MARELE GARDIAN AL PRAGULUI

Tocmai am arătat ce importanță are întîlnrrea cu cel pe care l-am numit „micul gardian a! pragului", avînd în vedere faptul că această întîlnire realizează conştientizarea unei ființe suprasensibile creată - ca dă spunem aşa - de noi înşine. Corpul acestei ființe este rezultatul propriilor noastre acțiuni, sentimente şi gînduri, ale căror consecințe erau înainte invizibile. Or, aceste forțe invizibile au devenit cauzele determinante ale destinului şi caracterului nostru. Omul înțelege - în acest moment - că în trecutul său a pus el însuşi bazele prezentului. De exemplu, a contractat tendințe, obişnuințe... Acum înțelege cauza lor. Unele lovituri ale sorții nu l-au iertat; acum vede originea acestora. El îşi dă seama de ceea ce îl face să iubească un lucru sau.să-l urască pe celălalt, de ce unul îl face fericit şi altui îi produce nefericire. Aspectul vizibil al vieții îi devine comprehensibil datorită acestor cauze invizibile şi, pînă ia marele evenimente ale existenței - cum sînt boala şi sănătatea, moartea şi naşterea - totul se dezvăluie privirii sale. El constată că înainte de naştere a țesut el însuşi o întreagă rețea de cauze ce trebuiau să-i întoarcă neapărat în existență şi discerne în sine entitatea care în lumea vizibilă are încă o natură imperfectă, dar care totuşi nu ar putea să-şi dobîndească perfecțiunea decît prin trecerea sa în această lume. Deoarece în nici o altă lume nu se poate manifesta ocazia de a forma această entitate umană. în concluzie, el înțelege că, pentru moment, moartea nu-1 poate separa niciodată în întregime de pămînt. Căci trebuie să-şi spună: „Cîndva am venit pentru prima dată în această lume deoarece eram o ființă care avea neapărată nevoie să trăiască aici, pentru a dobîndi calități ce nu le-ar fi putui obține nicăieri în altă parte. Şi voi rămîne legat de această lume pînă cînd voi fi maturizat în mine tot ce pot aduna aici. Nu voi putea contribui - cîndva - în mod eficace la opera ce se realizează într-o altă lume decît după dobîndirea capacității respective în lumea vizibilă a simțurilor".

Una din cele mai importante experiențe - ce pot fi realizate de către inițiat - este tocmai învățarea de a cunoaşte şi de a aprecia mai bine natura vizibilă simțurilor, lucru pe care nu-1 făcea înainte de n urma antrenamentul spiritual. Şi trebuie să facă aceasta pentru a pătrunde în lumea suprasensibilă. Cel care nu a dobîndit această capacitate se va mulțumi probabil să simtă destul de vag faptul că realitățile suprasensibile sînt mult mai valabile decît cele ale lumii sensibile, lucru ce l-ar putea face să o subestimeze pe aceasta din urmă. Dar cine a practicat acest mod de a vedea natura vizibilă simțurilor ştie că, dacă nu ar fi avut ceea ce-i oferă lumea sensibilă, ar fi fost neputincios în lumea invizibilă în care, pentru a trăi, îi sînt neapărat necesare facultăți şi organe ce nu pot fi dobîndite decît pe pămînt. El trebuie să învețe să vadă (să pătrundă) spiritul pentru a lua cunoştință cu lumea invizibilă. Or, această forță de viziune într-o lume ^superioară" se formează puțin cîte puțin, în contact cu aşazisele realități „inferioare". Este imposibilă naşterea în lumea spiritului cu ochii spiritului, dacă aceştia nu au fost dezvoltați în lumea sensibilă; la fel de imposibil ca un nou-născut să aibă ochi fizici fără ca aceştia să se fi format în pîntecele mamei sale.

Dintr-un asemenea punct de vedere, se va înțelege de ce pragul lumii suprasensibile trebuie să fie apărat de un „gardian". Nimănui nu i se permite să-şi arunce privirile în aceste regiuni înainte de a fi suficient de bine pregătit. Iată de ce, la fiecare moarte, atunci cînd omul - incapabil (încă) să acționeze într-o altă lume - pătrunde totuşi în ea, un văl îl împiedică să participe la această lume. Nu o va contempla decît după ce va fi dobîndit maturitatea necesară.

Dacă studentul în ocultism pătrunde în mod conştient în lumea suprasensibilă, viața capătă pentru el o cu totul altă semificație: el vede în sensibil terenul propice semințelor lumii superioare şi în plus, într-un anumit sens, această lume „superioară" îi pare incompletă fără cea „inferioară". Discipolului i se deschid acum două perspective: una spre trecut, cealaltă spre viitor. Privirea sa pătrunde într-un trecut în care lumea sensibilă încă nu există, căci ei a depăşit de mult timp ideea preconceputa ce susține că lumea suprasensibilă s-ar fi dezvoltat pornind de Ia lumea sensibilă. Ştie că suprasensibilul se află îa originea sensibilului şi înțelege că el însuşi a aparținut acestei lumi suprasensibile înainte de a se fi încarnat pentru prima dată. Dar în acelaşi timp înțelege că această lume suprasensibilă primitivă a fost nevoită să treacă printr-o fază sensibilă, fără de care nu ar fi putut evolua, ea putîndu-şi relua drumul ascendent pe calea evoluției numai atunci cînd ființele se vor fi dezvoltat în sfera sensibilă, dobîndind aici toate facultățile specifice. Or aceste ființe sînt oamenii; şi deci ei nu sînt - în viața lor actuală - decît rezultatul unui stadiu imperfect al evoluției spirituale, iar scopul lor trebuie să fie atingerea - prin îndeplinirea acestor condiții - perfecțiunii ce le va permite să sprijine progresul lumilor superioare. De aici se deschide perspectiva spre viitor. Ea anunță un nivel mai înalt al lumii suprasensibile, unde fructele lumii sensibile îşi vor atinge maturitatea. în această calitate, lumea sensibilă va fi depăşită, iar rezultatele muncii sale vor fi încorporate unei sfere mai înalte.

Această viziune ne ajută să înțelegem ce înseamnă boala şi moartea în lumea sensibilă. Moartea exprimă pur şi simplu faptul că vine vremea - în cursul evoluției - cînd lumea suprasensibilă originară ajunge să nu mai poată progresa prin ea însăşi (lume ce ar fi fost atinsă în mod necesar de o distrugere totală dacă nu ar fi primit un nou influx de viață). Această viață nouă a apărut ca o luptă împotriva acestei distrugeri şi, pe ruinele unui univers muribund, sclerozat, s-au format germenii unei noi existențe. Iată de ce cunoaştem moartea şi viața. încet, aceste două stări s-au amestecat: căci elementele pe cale de dispariție ale lumii vechi se agață încă de germenii noii vieți ce au ieşit din ele. Această dualitate îşi găseşte cea mai clară exprimare în om: el poartă ceea ce vine din vechiul univers, ca o sămînță în care germinează viitoarea ființă, fiind astfel o entitate dublă - muritoare şi nemuritoare în acelaşi timp. în stadiul final al evoluției sale, elementul muritor îl reprezintă pe cel nemuritor în faza lui inițială. Şi numai în sinul acestei lumi duble - ce se exprimă prin fizic - poate dobîndi omul facultățile necesare pentru atingerea nemuririi. Aceasta este misiunea lui: să extragă fructele nemuririi din ceea ce este muritor. Dacă-şi priveşte cu atenție esența ce 1-a format în trecut, trebuie să-şi spună: „Ființa mea cuprinde elemente ce vin dintr-un univers muritor, ele acționează în mine şi numai în mod progresiv, le voi putea distruge puterea cu ajutorul elementelor nemuritoare ce prind viață". Deci omul urmează o cale ce duce de la moarte spre viață. Dacă în momentul morții sale ar putea vorbi cu sine în mod conştient, el ar trebui să-şi spună: „Ceea ce moare în mine mi-a fost învățător. Mor prin acțiunea unui întreg trecut în care am fost implicat, dar acest cîmp al morții mi-a dezvoltat germenii nemuririi pe care îi iau cu mine într-o altă lume. Dacă depindeam numai de trecut, nu m-aş fi putut naşte niciodată. Viața trecutului se sfîrşeşte la naştere. Prin noii germeni, viața sensibilă scapă distrugerii universale. Timpul ce separă naşterea de moarte nu reprezintă decît porțiunea cucerită - datorită noului influx de viață - din trecutul ce moare; în ce priveşte boala, ea nu este decît prelungirea acțiunii acelei părți a trecutului ce se îndreaptă spre moarte".

In lumina acestor cunoştinţe, se poate răspunde celor ce se întreabă de ce omul' se înalţă cu greu de la greşeală Ia adevăr şi de Ia imperfecţiune îa bine. Acţiunile, sentimentele şi gînduriie sale sînt - îa început - dirijate în întregime de către forţele ce. merg spre moarte. Ele sînt cele care-i modelează organele fizice; din această cauză, aceste organe -cît şi întreaga lor funcţionare • sînt sortite pierzaniei. Nici instinctele, nici constringerile şi nici organele ce li se supun nu pot forma fiinţa nemuritoare; numai opera realizată de către aceste organe poate spera la nemurire. Numai atunci cînd omul va fi extras tot ce se poate din natura sa muritoare, el va putea renunţa ia punctele de sprijin din lumea fizică sensibilă.

Astfel, primul „gardian al pragului" reprezintă imaginea omului în dubla sa natură: un amestec de pieritor şi eternitate. Datorită lui poate fi văzut clar tot ceea ce lipseşte încă omului pentru a ajunge la această formă de lumină radioasă ce va putea locui din nou lumea spirituală pură.

„Gardianul pragului" dezvăluie de asemenea omului gradul său de implicare în natura fizică. Acest compromis cu viaţa sensibilă se exprimă la început prin instincte, dorinţe avide şi personale, sub toate formele egoismului. El se manifestă apoi prin supunerea faţă de un popor, o rasă, deoarece popoarele şi rasele nu sînt încă decît etape diferite pe calea purei umanităţi. O rasă şi un popor sînt cu atît mai elevate, mai desăvîrşite, cu cît membrii lor realizează mai bine tipul pur şi ideal de umanitate şi au separat - din natura fizică perisabilă - elementele nemuritoare. Evoluţia fiinţei umane, trecînd prin reincarnările în popoare şi rase tot mai.avansate, este deci un proces de eliberare la capătul căruia omul trebuie să apară în deplina sa perfecţiune armonioasă.

Similar, trecerea prin concepţii religioase sau morale tot mai pure reprezintă o perfecţionare, căci cu fiecare etapă a progresului moral se găseşte încă ceva de făcut pentru ceea ce este perisabil faţă de idealul germenilor viitori.

Primul „gardian al pragului" nu a făcut încă cunoscute decît consecinţele perioadelor trecute, nedînd, referitor la viitor, decît indicaţii obţinute din analiza trecutului. Dar omul trebuie să introducă în universul spiritual viitor tot ce poate extrage din lumea sensibilă. Dacă ar introduce numai ceea ce a fost scos din trecut cu ajutorul contra-imaginii oferite de către primul „gardian", nu şi-ar îndeplini decît parţial misiunea sa terestră. Iată de ce, la cîtva timp după „micul gardian al pragului" apare cel de-al doilea - „marele gardian a! pragului". Şi această întîlnire va trebui să o descriem sub formă narativă:

Deîndată ce omul a recunoscut obstacolele de care trebuie să se elibereze, el vede apărînd în calea sa o formă luminoasă sublimă, a cărei frumuseţe nu ar putea fi descrisă în cuvinte. Această întîlnire are loc atunci cînd organele gîndirii, sentimentului şi voinţei devin suficient de independente - chiar şi în corpul fizic - pentru ca relaţiile lor reciproce să nu mai fie instinctive, ci dirijate numai de către conştiinţa superioară (eliberată acum pe deplin de toate legăturile fizice). Aceste centre ale gîndirii sentimentului şi voinţei au devenit instrumente ale sufletului omenesc - care Ie dirijează începînd din sferele suprasensibile - iar fiinţei eliberate de toate legăturile sensibile î se arată cel de-al doilea „gardian ai pragului", care îi vorbeşte astfel:

„Te-ai desprins de lumea simţurilor. Ţi-ai cîştigat dreptul de cetăţenie în universul suprasensibil şi deci, de acum înainte vei acţiona în consecinţă. In ce te priveşte, nu mai ai nevoie de un corp fizic în forma actuală. Dacă nu vei mai avea altă dorinţă decît cea de a rămîne aici, nu vei avea nevoie să te întorci în lumea sensibilă. Dar priveşte-mă; sînt cu mult deasupra a ceea ce ai putut să faci pînâ acum. Ai ajuns la acest nivel al perfecţiunii datorită facultăţilor ce le-ai putut dezvolta în lumea sensibilă, atît timp cît acest lucru a fost încă necesar. Dar acum începe pentru tine o etapă în care, cu forţele eliberate-, îţi vei continua activitatea din lumea simţurilor. Pînă acum nu te-ai gîndit decît să te salvezi pe tine însuţi; acum trebuie să-ţi eliberezi tovarăşii aflaţi în lumea sensibilă. Eforturile tale au fost pur personale; de acum înainte

încorporează-te în ansamblul fiinţelor omeneşti, pentru a introduce în sferele suprasensibile nu numai propria ta persoană, ci şi pe alţii. Va veni ziua în care te vei putea uni cu fiinţa mea; dar nu pot cunoaşte fericirea celestă atît timp cît există nefericiţi! Te-ai eliberat şi ai vrea ca începînd de astăzi să intri pentru totdeauna în sferele suprasensibile; ai fi obligat să-i vezi de sus pe toţi cei care nu sînt încă eliberaţi şi ţi-ai. izola destinul de al lor. Or, voi sînteţi uniţi; aceeaşi lege vă obligă pe toţi să coborîţi în lumea sensibilă pentru a dobîndi forţele necesare progresului vostru. Dacă ţi-ai abandona fraţii întru umanitate, ţi-ai folosi rău forţele ce nu le-ai putut cultiva în comunitatea lor. Dacă nu erau şi ei coborîţi în lumea sensibilă, ţi-ar fi lipsit forţele necesare pentru atingerea existenţei suprasensibile. Deci trebuie să împărţi cu ei aceste forţe ce le-ai dobîndit cu ei. Iată de ce nu te voi lăsa să pătrunzi în zonele cele mai înalte ale lumii suprasensibile înainte de a fi utilizat toate forţele - ce le-ai cucerit pe pâmînt - pentru salvarea semenilor tăi. Cu ceea ce ai deja, te poţi menţine în regiunile inferioare ale lumii suprasensibile, dar în faţa porţii celor mai înalte zone sînt «precum heruvimul în fata Paradisului, cu spada de foc în mînă» şi-ţi voi interzice accesul atît timp cît nu ai folosit toate forţele pentru a salva lumea sensibilă. Dacă nu vrei să i le oferi, vor veni alţii care se vor folosi de aceste forţe. Lumea suprasensibilă superioară va culege fructele lumii sensibile; cît despre tine, pămîntul pe care a crescut fiinţa ta îţi va fugi de sub picioare. Universul purificat te va depăşi scufundîndu-te printr-o ascensiune din care vei fi eliminat. Drumul tău va fi *negru,* iar al celora de care te vei fi îndepărtat - *alb".*

Astfel se dezvăluie „marele gardian al pragului", imediat după întîlnirea sufletului cu primul paznic. El face cunoscut cu exactitate iniţiatului ceea ce îl aşteaptă în cazul în care se lasă atras prematur de posibilitatea unei stabiliri în lumea suprasensibilă. Acest al doilea „gardian" emană o splendoare de nedescris,, iar unirea cu el apare - sufletului care îl contemplă - ca un ţel îndepărtat. Dar iniţiatul are totuşi certitudinea că această unire nu va fi posibilă decît în cazul în care consacră eliberării şi mîntuirii lumii sensibile toate forţele sale dobîndite din plin în această lume. Dacă se hotărăşte să asculte această fiinţă luminoasă, el va contribui la eliberarea neamului omenesc şi îşi va sacrifica aptitudinile pe altarul umanităţii. Dacă, dimpotrivă, preferă să se înalţe în lumea superioară înaintea timpului fixat, va fi îndepărtat de curentul evoluţiei umane. După eliberarea sa nu va putea obţine forţe noi din lumea sensibilă. în timp ce, dacă îi oferă munca sa, va reuşi să-şi atingă scopul renunţînd să caute - în activitatea lui viitoare - numai profitul personal. Bineînţeles, nu s-ar putea spune că, pus în faţa acestei alternative, omul trebuie să opteze în mod evident pentru drumul alb. Acest lucru depinde de gradul său de purificare, deoarece nici un fel ae egoism nu trebuie să-1 facă să cedeze în faţa tentaţiei de a-şi asigura propria-i fericire celestă. Această tentaţie este cea mai mare din cîte se pot imagina, căci cealaltă posibilitate nu are nimic seducător. Aici nu poate fi vorba de egoism, iar omul va dobîndi - în cazul în care îşi continuă evoluţia spre regiunile şi mai înalte ale lumii suprasensibile - nu un element ce vine spre el, ci unul care iese din el: dragostea faţă de fraţii săi. Pe cînd tot ce poate dori egoismul se va îndrepta spre cel care porneşte pe drumul negru; iar bucuriile întîlnite sînt tocmai satisfacerea cea mai perfectă a egoismului. Dacă cineva doreşte fericirea pentru el singur, va alege cu siguranţă drumul negru - care este făcut pentru el.

Deci nimeni să nu aştepte din partea ocultiştilor căii albe vreun sfat favorabil dezvoltării egoiste a eului personal. Nu-i interesează beatitudinile individuale, iar misiunea lor nu este slujirea scopurilor particulare. Singurul lor ţel este evoluţia şi eliberarea tuturor fiinţelor şi numai pentru realizarea acestei oftere colective învaţă ei modalitatea de a-şi dezvolta forţele individuale ce pot contribui la acest lucru. Dezinteresul faţă de propria persoană şi dragostea faţă de sacrificiu depăşesc- în ochii lor - pe toate celelalte calităţi. Ei nu resping pe nimeni, deoarece însăşi fiinţa cea mai egoistă se poate transforma. Dar

cine nu urmăreşte decît scopuri personale, nu va găsi nici cel mai mic sprijin la adevărații ocultişti, atît timp cît îşi va păstra această stare de spirit. In acest caz, chiar dacă aceştia nu ar refuza să-1 ajute, egoistul şi-ar retrage In sine posibilitatea de a profita. Cel care urmează realmente indicațiile adevăraților Maeştri ai înțelepciunii va înțelege deci, după trecerea pragului, pretențiile „marelui gardian"; dar cel care nu-i va asculta, nu trebuie nici măcar să spere că va fi vreodată ajutat de către aceştia la trecerea pragului. învățătura lor te poartă spre bine; nerespectarea ei nu duce ia nimic. Misiunea lor nu constă în dirijarea oamenilor către o fericire egoistă sau - pur şi"simplu - spre viața suprasensibilă. Scopurile atribuite - încă de la origini - acestei misiuni îi obligă să țină discipolul departe de lumea suprapămîn-teană pînă cînd acesta pătrunde aici cu dorința de a colabora cu devotament la realizarea operei comune.

SFÎRŞIT

SUPLIMENT LA EDIȚIA XI

I

Drumul spre cunoaşterea suprasensibilă - aşa cum a fost descris în această lucrare - duce la experiențe (ale sufletului) pentru care o importanță cu totul aparte o are evitarea iluziilor şi neînțelegerilor. Una dintre iluzii - şî nu dintre cele mai puțin grave - o reprezintă aducerea experiențelor psihice - cu care.se ocupă ştiința spirituală - la nivelul superstițiilor, reveriilor vizionare, eîc. Această eroare provine deseori din metodele alese (de către oameni ce nu acordă prea multă atenție adevăratului drum al cunoaşterii) pentru găsirea accesului la realitățile suprasensibile, fie şi pe căi întortocheate. Iar aceşti oameni sînt de multe ori confundați cu cei care urmează drumul descris în această lucrare.

Toate experiențele psihice expuse aici se desfăşoară în domeniul pur a! experienței spirituale şi psihice. Ca urmare, omul nu le poate realiza decît în anumite condiții. In uncie cazuri el trebuie sa se dovedească a fi la fel de liber şt independent în ce priveşte viața corpului, pe cît esîe conştiința sa obişnuită atunci cînd formulează gînduri referitoare la ceea ce percepe din exterior, îa ceea ce simte, doreşte sau vrea în interiorul său. De fapt, aceste gînduri nu sînt produse direct de impulsuri voluntare sau dorințe. Sînt oameni ce susțin că nu pot apare gînduri care să nu-şi aibă rădăcinile în percepții sau stări interioare.condiționate de corp. Gîndurile, spun ei, nu sînt decît umbre ale percepțiilor sau impresiilor interioare, Nu poți avea această părere decît dacă nu te-aî ridicat niciodată la nivelul unei activități interioare care sa-ți permită simțirea unui gînd pur. Oricine cunoaşte această experiență consideră un adevăr faptul că acolo unde - în suflet- se exercită gîndirea (şi în măsura în care această gîndîre pătrunde alte funcții psihice), omul practică o activitate la care corpul nu participă deloc. In viața obişnuită a sufletului, gîndirea este aproape întotdeauna amestecată cu alte funcții - percepția, sentimentul, voința, etc. - ce există datorită corpului. Dar în aceste funcții apare şi gîndirea; şi în măsura în care se produce această intervenție, în şi prin om se întîmplâ ceva la care corpul nu participă deloc. Oamenii care neagă acest fapt cad pradă iluziei, deoarece ei nu observă activitatea gînditoare în stare pură, ci o percep întotdeauna amestecată cu alte funcții. In experiența interioară se poate reuşi înălțarea la nivelul la care gîndirea apare ca o activitate distinctă, separată de celelalte. Din tot circuitul sufletului se poate desprinde ceva ce nu mai este decît gîndire pură; un ansamblu de gînduri ce se susțin unele pe altele, despuiate de orice influență provenită din

percepţii sau din viaţa organică. Gîndurile de această natură se manifestă prin ele însele, ca realităţi spirituale, suprasensibile. Iar sufletul ce se uneşte cu ele - care exclude în timpul acestei uniri orice percepţie, amintire şi orice altă activitate interioară - ştie că el se află, prin intermediul acestei gîndiri, într-un domeniu suprasensibil şi se simte în afara corpului.

Cel care vede clar întregul proces nu-şi mai poate pune întrebarea: „Sufletul poate fi conştient de el însuşi într-o stare suprasensibilă, atunci cînd se află în afara corpului?", căci ar însemna să se îndoiască de ceea ce ştie prin experienţă. Singura întrebare posibilă ar fi: „Ce Iar putea împiedica pe om să recunoască o asemenea evidenţă?" iar singurul răspuns este că această experienţă nu se poate produce dacă omul nu se află dinainte într-o stare sufletească ce ar putea face posibilă primirea acestei revelaţii. Or oamenii resimt în generai o oarecare neîncredere faţă de o activitate pur psihică ce tinde să manifeste un element independent de ei înşişi. Poate apare întrebarea: „Dacă este nevoie de o pregătire prealabilă pentru a primi aceast" revelaţie, nu poate fi vorba de o sugestionare?" Ar fi de dorit experienţe în care participarea omului să fie nulă şi faţă de care să rămînem martori pasivi. în plus se poate întîmpîa ca începătorii să ignore primele reguli elementare, care cer apropierea ştiinţifică de un lucru. Şi, ca urmare, li se întîmplă următoarele: în manifestările vieţii interioare - în care sufletul coboară sub nivelul activităţi! conştiente - ei cred că văd manifestarea obiectivă a unei' relităţi «e-sensibile. Vizionarii, mediile, au experienţe de această natura.

Forţele ce se manifestă astfel, provin dintr-o lume aflată nu *deasupra* simţurilor, oi de dedesubt. Viaţa conştientă nu se desfăşoară în întregime în *corp,* ci se scurge - în partea sa cea mai conştientă - la graniţa dintre corp şi lumea fizică exterioară. Este cazul vieţii percepţiilor: ceea ce se produce în organul senzorial este un fenomen din afară ce pătrunde în corp, cît şi o proiecţie a activităţii corpului faţă de acest fenomen. Este de asemenea cazul vieţii voluntare; fiinţa umană este inclusă în realitatea cosmică: omul care vrea este în acelaşi timp un element al devenirii universale. In experienţele sufletului - ce se desfăşoară ia limita corpului - omul depinde într-o foarte mare măsură de organizarea sa corporală. Cu toate acestea, acţiunea gîndirii se uneşte cu aceste, experienţe şi, în măsura în care se produce această unire, omul devine independent de corp (ca percepţie şi voinţă). In fenomenele vizionare şi cele referitoare la medii, dimpotrivă, omul cade în totalitate sub influenţa corpului. El exclude din viaţa sa interioară exact ceea ce îi putea face independent de corp (ca percepţie şi voinţă) şi astfel, manifestările vieţii sale interioare devin o simplă expresie a vieţii sale corporale. Vizionarii şi mediile sînt fiinţe la care activităţile de percepţie şi voinţă sînt mult mai puţin independente faţă de corp decît în cazul omului obişnuit. în ce priveşte experienţa suprasensibilului -descrisă aici - evoluţia sufletului trebuie să urmeze exact direcţia opusă drumului parcurs de către vizionari *şi* medii. Sufletul devine din ce în ce mai independent de corp - aşa cum nu este în cazul unei percepţii şi voinţe normale - şi dobîndeşte, pentru o porţiune mult mai largă a activităţii, independenţa de care înainte se bucura numai pentru exercitarea gîndirii pure.

Pentru această activitate a sufletului în lumea suprasensibilă, o importanţă capitală o are faptul de a vedea foarte clar ceea ce este această experienţă a gîndirii pure. Căci de. fapt, însăşi această experienţă este deja o activitate suprasensibilă a sufletului, chiar dacă ea nu permite încă viziunea spirituală. Prin gîndirea, pură se trăieşte în suprasensibil; dar numai *această* gîndire este resimţită într-o manieră suprasensibilă. Experienţa suprasensibilului trebuie să fie urmarea a ceea ca a dovedit deja sufletul unindu-se cu gîndirea pură. Iată de ce este atît de important să poţi experimenta corect această unire; căci înţelegerea acestei uniri va dezvălui ustura cunoaşterii suprasensibile în adevărata sa lumină. Deîndată viaţa sufletului coboară sub nivelul conştiinţei clare ce străluceşte în gîadire, el îşi părăseşte dramul spre adevărata cunoaştere suprasensibilă. Este supus fenomenelor organice; în tot ce simte, în tot ce exprimă, el este m o manifestare a suprasensibilului, ci a vieţii organice într-o regiune inferioară a lumii sensibile.

II

Deîndată ce sufletul face experiențe care il introduc în sfera suprasensibilului, ceea ce resimte el este de o satură ce au se raaî poaîe exprima prin limbajul obişnuit la fel de bine ca impresiile născute la contactul cu lumea sensibilă. Atunci cînd asculți o descriere a experiențelor spirituale, adu-ți aminte că eie sînt mult mai îndepărtate de cuvinte. în comparație cu descrierea unui fapt fizic. Trebuie să se țină bine seama de această diferență atunci cînd se folosesc unele expresii ce nu se pot raporta ia obiectul lor decît printr-o aluzie delicată, o imagine simbolică. De exemplu, în această lucrare am spus: „In forma lor originală, toate regulile şi învățăturile ştiinței spirituale sînt date într-un limbaj de semne şi simboluri". Şi apoi a trebuit să vorbim de un „sistem particular de scriere". Se poate concluziona cu uşurință că această scriere se învață la fel ca în cazul literelor şi caracterelor unei limbi fizice. Bineînțeles, au fost şi există încă şcoli şi societăți de învățămînt spiritual ce posedă semne simbolice pentru exprimarea faptelor lumii suprasensibile. Cei care sînt inițiați în sensul acestor simboluri dețin un mijloc de a-şi dirija sufletul spre realitățile suprasensibile aflate în discuție. Dar pentru viața suprasensibilă, esențialul îl constituie mai degrabă faptul că, în timpul unei experiențe care să poată procura scrierea ocultă, sufletul dobîndeşte - contemplind realitățile superioare - revelația acestor caractere simbolice şi asta prin el însuşi. Suprasensibilul învață sufletul ceva ce el trebuie să traducă în simboluri pentru a-l putea contempla în deplină conştientă. Despre această scriere se poate spune că ceea ce exprimă ea *poate* fi realizat de orice suflet. In timp ce sufletul stabileşte astfel o realitate, se produc rezultatele ce le-am descris.

Să considerăm deci o carte ca aceasta drept ceea ce este de fapt: un dialog între autor şi cititor. Dacă se spune: „discipolul are nevoie de sfaturi personale", trebuie să se înțeleagă că însăşi această carte este o învățătură personală. în timpuri străvechi existau motive care făceau ca această învățătură să se transmită în secret şi numai pe cale orală; însă astăzi umanitatea se află într-o etapă a evoluției saîe în care cunoştințele ştiinței spirituale trebuiesc răspîndiîe la o scară mult mai largă decît înainte. Credința că la cele spuse în aceasta carte trebuie adăugată şi o direcție personală nu se justifică decît în unele cazuri. Acest ajutor personal poate avea uneori importanța lui. Dar ar fi o geşeală să crezi că există lucruri esențiale ce nu se află în această carte; Trebuie numai să ştii să o citeşti.

III

Descrierile făcute în această lucrare par a fi sfaturi referitoare la modalitatea de a-ți transforma natura în întregine. Dar dacă o citeşti cu atenție, vei descoperi că singurul lor scop îl constituie descrierea atitudinii ce trebuie să o aibă omul în momente - ale existenței sale - în care vrea să întîlnească lumea suprasensibilă. Această atitudine interioară devine în el un fel de a doua natură. Prima, normală, îşi continuă - ca şi în trecut - cursul existenței. Trebuie să ştii să separi - pe deplin conştient - cale două naturi şi să le alternezi după dorința. Pentru asta nu trebuie să devii - în viata de zi cu zi - o, ființă imposibilă, să pluteşti deasupra existenței cotidiene şl să te joci mereu de-a ocultistul. într-adevăr, maniera în care trăieşti experiențele suprasensibile îți va influența întreaga personalitate; dar acest lucru nu trebuie să te îndepărteze de viața terestră ci, dimpotrivă, să te ajute ia a te adapta mai bine la ea.

Oricum, dacă a trebuit să dăm în această carte descrierea respectivă, acest lucru se datorează faptului că un efort de cunoaştere a lumii superioare ar trebui să intereseze pe orice om, încît el trebuie să

se angajeze cu întreaga Iui ființă într-o asemenea activitate. Dacă percepția unei culori nu implică în realitate decît ochiui sau nervii corespunzători, percepția superioară necesită implicarea întregului individ. Omul devine „numai ochi" sau „numai urechi". Avînd în vedere acest lucru, separe - şi pe bună dreptate - că, descriind dobîndirea proceselor ce însoțesc cunoaşterea suprasensibilă, se vorbeşte despre transformarea totală a omului, că omul obişnuit nu este ceea ce ar trebui să fie şi că trebuie să devină cu totul altfel.

IV

Referitor la capitolul „cîteva efecte ale inițierii", mai trebuie adăugat ceva. Cineva ar putea obiecta: de ce sînt descrise în imagini experiențele suprasensibile? Nu ar putea fi prezentate sub formă de idei? Răspunsul este următorul: scopul esențial al experienței realității suprasensibile este ca omul să devină conştient de sine - în această realitate - ca de o ființă suprasensibilă. Dacă nu ar reuşi să-şi reprezinte ființa imaterială (din care unele realități îi sînt descrise sub forma „florii de lotus" sau a „corpului eteric" - ce corespund naturii lor), omul - în starea suprasensibilă - ar fi conştient de el aşa cum ar fi în lumea sensibilă dacă ar percepe tot ce-1 înconjoară fără a avea noțiunea corpului său. Faptul de a se contempla în calitate de ființă suprasensibilă în corpul său psihic şi cel eteric, îi permite să posede în lumea superioară conştiința de sine, la. fel cum, percepîndu-şi corpul sensibil, el devine conştient de sine în lumea sensibilă.

Cartea ce o citeşti nu este una obişnuită; ea are o viață, un destin şi va influența de azi, poate, viața şi destinul tău.

Nu te-ai gîndit niciodată că jocul ce-1 faci străduindu-te să exişti nu este - poate - decît reversul unui decor, ca urmare a faptului că acest joc îți apare (în final) derizoriu în comparație cu aşteptările tale? Te îndoieşti adesea că poate fi contemplat locul acestui decor. Şi totuşi, dacă există o CALE DESCHISĂ? Dacă există această lume a cauzelor - în care tot ce cade sub ochii noştri şi pare fără sens îşi găseşte rațiunea de a fi - şi am putea-o cunoaşte? Ai găsi, poate aici, sensul existenței umane şi al propriei tale vieți. Dar sînt prea mulți acei falşi profeți ce au discreditat „ocultul" în ochii tăi. Eşti neîncrezător față de evadările către un „ezoterism" ce te lasă dezarmat în fața realităților vieții. Greşeşti!

Gîndeşte-te că o sămînță închide în ea mai multă putere decît va putea realiza planta şi că în tine se află un potențial spiritual latent mult mai mare decît ai bănuit vreodată. Dacă vrei să-1 eliberezi, îndepărtează îndoiala, neîncrederea, neliniştea şi citeşte această carte ce a deşteptat deja în nenumărate țări mii şi mii de bărbați şi femei care, la fel ca şi tine, căutau să înțeleagă şi să-şi înfăptuiască destinul pe pămînt.

O C U L T I S M

MANUALUL BUNULUI CREȘTIN

Î. P. S. B U L Ă

O C U L T I S M

MANUALUL BUNULUI CREȘTIN

Ah! Sunt printre voi de-aceia, care nu cred tabla legii,
Firea mai presus de fire, mintea mai presus de minte,
Ce destinul motănimei îl desfășură nainte!
Ah! atei, nu tem ei iadul ș-a lui Duhuri – liliecii?

Anathema sit! – Să-i scuipe oricare motan de treabă,
Nu vedeți ce-nțlepciune e-n făptura voastră chiară?
O motani fără de suflet! – La zgâriet el v-a dat gheară
Și la tors v-a dat mustețe – vreți să-l pipăiți cu laba?

Eminescu

Nu putem fi înțeleși de toți. Este suficient
să fim înțeleși de cei care au nevoie să înțeleagă.

IPS Bulă

I. INTRODUCERE

Eliad zidea din visuri și din basme seculare
Delta biblicelor sânte, profețiilor amare,
Adevăr scăldat în mite, sfinx pătrunsă de-nțeles;
Munte cu capul de piatră de furtune detunată
Stă și azi în fața lumii o enigmă nesplicată
Și vegheaz-o stâncă arsă dintre nouri de eres.
Eminescu

I. 1. Iniţiere şi contra-iniţiere

Noţiunile ce desemnează faptul iniţierii, acţiunea de « a iniţia » şi rezultatul acesteia (iniţatul), se întâlnesc în situaţii din cele mai banale : « iniţierea » într-o artă, ştiinţă, meserie, în ale bucătăriei sau dragostei, în politică, sport, religie, etc. Într-un sens mai apropiat de cel original, aceleaşi cuvinte sunt folosite pentru inițierea într-un ordin masonic, într-o societate teosofică, ocultistă sau antroposofică, etc. Diversele abuzuri politice ale francmasonilor, ca şi cele mai puțin evidente dar reale, și ele, ale teosofilor, ocultiştilor, ale savanților dintr-un domeniu sau altul, au contribuit la degradarea prestigiului, de altă dată, al inițierii. Inițiații zilelor noastre, ce deturnează cunoştințe ştiințifice, secrete sau sume de bani, pentru a manipula, a batjocori, îmbolnăvi şi chiar ucide masele prostite, nu pot fi numiți inițiați, termeni ca aceia de răufăcători, tâlhari, sau criminali fiind mai potriviți. Cei ce-şi câştigă viața inventând arme de nimicire în masă, otrăvind populația cu alimente modificate genetic, care obligă popoarele să se hrănească în conformitate cu enormitățile şi monstruozitățile brevetate *Codex Alimentarius*, îşi merită numele de tâlhari sau de bandiți, cu atât mai periculoși cu cât « calificarea » lor, într-un domeniu sau altul, poate fi mai înaltă. Sutele de mii de atomizați la Hiroshima sau Nagasaki, sutele de milioane de iradiați sau bombardați, ulterior, cu uraniu spălăcit şi alte arme letale sau non-letale, au toate motivele să îi considere criminali sau tâlhari atât pe cei ce au creat astfel de arme, cât şi pe cei ce au dispus

întrebuințarea lor. Pentru toate culturile şi civilizațiile de până acum, viața a fost lucrul cel mai sacru care există, Christos însuşi exprimându-se astfel, după cum vom vedea.

Nu despre acest gen de inițiere vom vorbi, nici despre aceea pe care o critică superficială o atribuie magilor, clarvăzătorilor şi chiar celor dotați cu facultatea mediumnității, a telepatiei sau altele asemenea. În cadrul marilor culturi şi civilizații de altă dată, universul inițiatic a jucat un rol esențial, descoperind, păstrând şi perpetuând cunoştințe foarte importante în toate domeniile de activitate. Piramidele egiptene şi alte monumente ale antichității, nu tocmai ușor de realizat astăzi, au fost construite grație cunoştințelor şi devotamentului inițiaților vremii respective.

Pe de altă parte, constatăm că oameni cu pretenții, academicieni, universitari, dicționarele redactate de aceştia şi publicate de editori la fel de superficiali pun în acelaşi sac un anume gen de medicină naturală cu mistica, cu yoghinii, vrăjitorii, fachirii şi chiar fantomele. Scopul acestui manual de ocultism elementar, pentru uzul bunului creştin, este combaterea acestor barbarisme, expresie a ignoranței, a mofturilor academice și universitare de care nimeni nu are nevoie.

Pentru a înțelege mai bine *Ştiința ocultă* şi cele câteva ştiințe sau arte particulare, ce o parazitează, este necesar să vedem mai de aproape ce este sau în ce constă inițierea pură, pentru a spune astfel. Din punct de vedere etimologic, termenul latinesc « *initium* » înseamnă început, un nou început. De-a lungul secolelor de creştinism, în special după Renaştere, practica bisericească occidentală a adăugat sensului iniţial pe acela de itinerar, evoluţie sau experienţă trăită. Creştinismul vorbeşte de iniţierea ce începe cu botezul, adică trecerea de la o lume fără Christos la aceea a « copiilor lui Dumnezeu şi ai Bisericii ». Confirmarea catolică este o altă etapă, unică, în cadrul iniţerii creştine, iar împărtăşania este o a treia etapă, accesibilă oricărui creştin şi repetabilă, în anumite condiţii. Cel mai apropiat de sensul iniţierii ar fi cuvântul « renaştere », cu condiţia de a da

acestuia un sens ontologic. Altfel spus, iniţierea presupune depăşirea condiţiei umane, a limitelor individualităţii omeneşti. Este vorba de o schimbare de stare, de trecerea de la un mod de a fi la un altul. Iniţierea este adesea descrisă ca un fapt concret, subliniindu-se astfel caracterul ei ontologic. Pentru a clarifica lucrurile, n-avem decât să comparăm noţiunea de iniţiat cu termenul de « supra-om ». Acesta de pe urmă este înţeles ca o întărire sau consolidare extremă, dificilă şi problematică a individului-om şi chiar a speciei umane. Spre deosebire de supra-om, iniţiatul nu mai este un simplu om. El este altceva, ceva diferit din punct de vedere ontologic, deşi, în general, nimic nu se observă în planul vizibilităţii.

Baza noţiunii de iniţiere este doctrina stărilor multiple ale fiinţei, starea omenească de toate zilele fiind numai una dintre acestea. Nu trebuie să credem însă că este vorba de stări superioare condiţiei omeneşti obişnuite. Întrucât există și stări inferioare acesteia, putem vorbi de o dublă deschidere iniţiatică, către superior, dar și către inferior, către cele de sus dar și către cele de jos. Altfel spus, exist o iniţiere, dar şi o contra-iniţiere.

I. 2. Mistere Minore şi Mistere Majore

În sferele civilizaţionale superioare există şi alte diferenţe ce trebuiesc explicate. Se vorbeşte de mistere mici sau minore, de altele mari sau majore, primele fiind considerate faza preliminară a celor de pe urmă, care, la rândul lor, ar fi împlinirea celor dintâi. Nu totdeauna însă, micile sau marile mistere, ori alte forme de iniţiere, ce ar putea corespunde unora sau altora, ne sunt prezentate ca faze succesive ale unuia şi aceluiaşi fenomen, putând fi nu numai deosebite ci chiar contrarii. Simplificând, putem spune că micile mistere au un caracter cosmic sau panteist, într-un anumit sens. Limita lor este natura sau lumea concretă, în sensul cel mai larg posibil. Dimpotrivă, marile mistere sunt transcendente nu numai din punctul de vedere a ceea ce este viu sau trăitor, la modul obişnuit, ci în sensul special de fiinţe aflate în stare de « supra-viaţă ». Din perspectiva finalităţii celor două iniţieri posibile, putem deci vorbi de o renaştere la

Viaţă, pentru unii, respectiv de o renaştere întru Fiinţă, pentru ceilalţi. Sensul deplin al celor două iniţieri nu este însă accesibil decât celor pentru care marile mistere nu mai sunt un secret. Iniţierile al căror scop este stabilirea sau reînnoirea contactului cu anumite puteri ale naturii nu sunt decât o variantă a micilor mistere. Iniţierile în diverse arte sau meserii aparţin aceleiaşi categorii a micilor mistere.

I. 3. Opoziţia dintre iniţiere şi religie

Iniţierea şi religia nu pot fi confundate, diferenţa ce le separă fiind de natură esenţială. Teoretic putem admite că într-un sistem tradiţional complet sau veritabil, religia şi iniţierea sunt două etape sau două grade ierarhice, al căror raport doctrinal se exprimă prin exoterism şi esoterism. Unii cercetători sunt tentaţi să adopte acest model explicativ, potrivit căruia, în cadrul creştinismului primelor secole, de exemplu, simpla credinţă a « prostimii » ar fi fost gradul inferior sau exoterismul, iar gnoza şi gnosticii ar fi fost iniţiaţii, adică gradul superior sau ezoterismul. Planul inferior sau exoterismul ar fi fost domeniul parabolelor, al miturilor, legendelor şi dogmelor, iar planul superior sau ezoterismul ar fi fost cel metafizic. Ispititor prin simplitatea lui, modelul acesta explicativ este contrazis de realitatea istorică : religia şi iniţierea nu au fost într-un astfel de raport nici în Egipt, nici în Asiro-Babilonia, Persia, India, China, Grecia sau Roma. Pentru ultimele două, lucrurile nu au stat aşa nici în cadrul creştinismului primelor patru sau cinci secole, nici în cadrul păgânismului pre-creştin.

Specificitatea religiei în raport cu iniţierea nu este una de grad ci de natură sau esenţă. Religia concepe Divinitatea ca o persoană, ceea ce explică teismul, care poate fi definit ca deosebirea esenţială, ontologică, între Dumnezeul-persoană şi om. Este vorba de o deosebire de natură transcendentă, potrivit căreia, între Dumnezeul-persoană şi om nu pot exista decât raporturi de dependenţă, supunere şi devoţiune, într-un singur şi unic sens, al cărui punct maxim ar fi « transportul »

credinciosului în chiar Fiinţa lui Dumnezeu, în cadrul stării de extaz mistic.

Dimpotrivă, iniţierea postulează nu numai reversibilitatea relaţiei de credincioşie ci şi concepţia unui Prim-Principiu, a unei Fiinţe Supreme supra-personale. Dincolo de Dumnezeu (sau Dumnezei), înţeles ca persoană, există Fiinţa Supremă necondiţionată, a cărei realitate este superioară fiinţei, non-fiinţei şi oricărei reprezentări sau imagini religioase. Metafizica indiană veche şi buddhismul târziu recunosc un Dumnezeu personal şi o sumă de alţi dumnezei şi împărăţii cereşti, atribuindu-le tuturora un grad redus de realitate. Altel spus, acest Panteon este considerat ca aparţinând lumii condiţionate. Absolutul sau Primul-Principiu este dincolo de ei. Acelaşi raport principial sau o concepţie analoagă întâlnim în cadrul neo-platonismului lui Amonius Saccas, în neo-platonismul clasic din *Enneadele* lui Plotin sau în cel târziu, al descendenţilor lui Porfir, lucru remarcat de Grigore Tăuşan, în urmă cu aproape un secol. Perspectiva iniţiatică ce ne interesează arată că este exagerat, arbitrar şi absurd să vorbim, orbeşte, de religie, în cadrul raporturilor omului cu o lume supra-umană ce face imposibilă legătura presupusă de latinescul « *religare* ».

Există însă o relaţie sensibilă între iniţiere şi realitatea istorică concretă, mai ales începând cu epoca pre-modernă sau post-renascentistă, când diversele cluburi şi asociaţii masonice sau para-masonice au început să practice o iniţiere la scară industrială. Cu timpul, toată lumea a întrat în dezbaterea pe marginea iniţierii masonice, despre care, paradoxal, s-a pretins şi încă se pretinde că ar fi unul dintre cele mai mari secrete ale Universului. Degradarea şi vulgarizarea iniţierii în mediile post-creştine iluministe sau, mai exact, « iluminaţioniste », care la mijlocul secolului al XVIII-lea ajungeau până în apropierea scaunului papal şi în toate casele regale din Europa, a atras o justă reacţie de punere la punct din partea unei direcţii iniţiatice exterioare lumii creştine. Sufismul a refuzat să intre în dezbaterea ce traversa cancelariile europene şi saloanele nobilimii decadente ce îşi săpa singură groapa, numită curând

revoluţie. Pentru sufişti, iniţierea nu are ce căuta în saloanele cucoanelor limbute, ea fiind un secret între Dumnezeu şi fiecare iniţiat în parte. Caracterul hermetic al iniţierii rezultă din însuşi curentul iniţiatic al hermetismului, ce acoperă o perioadă de mai multe milenii, între începuturile Egiptului antic şi Occidentul contemporan, în bună parte post-creştin şi non-arian. Orice ar spune sufiştii, de-a lungul mileniilor lui de existenţă, hermetismul a fost marcat şi el de degradarea generală a sacrului şi a raporturilor acestuia cu profanul. La începuturile lor, în cadrul civilizaţiilor tradiţionale veritabile, adică de tip organic şi sacru, toate activităţile erau ordonate din perspectiva sacrului şi către Centrul Absolut al acestuia. Iniţiaţi vestiţi şi şcoli veritabile de iniţiere au existat nu numai în Egiptul faraonic sau în alte culturi din vremea acestuia ci până în antichitatea târzie a primelor secole de creştinism, când gnosticismul a fost suprimat prin metodele ce vor face, peste secole, specificitatea şi mândria stalinismului. Deşi au suferit impactul evenimentelor politice din epoca respectivă, iniţiaţii şi şcolile veritabile de iniţiaţi au continuat să se manifeste de-a lungul întregului Ev Mediu, când exterminarea Bogomilo-Catharilor şi a Templierilor va marca sfârşitul unui lanţ iniţiatic ce urca până la Hermes Trismegistul şi faimoasa lui *Masă de Smarald*. Centrul Absolut al sacrului iniţiatic hermeneutic sau veritabil se deosebeşte ca de la cer la pământ de centrul iniţiatic de tip francmasonic, indiferent de rit, de obedienţă sau de pretenţiile masonilor, ce şi-au lipit nu una ci treizeci şi trei sau chiar mai multe stele în frunte sau grade. Centrul iniţiatic veritabil se caracterizează printr-o paradoxală « transcendentalitate imanentă », ale cărei urme se regăsesc în doctrina creştină a Trinităţii, în aceea a Sfântului Duh sau a « Fecioarei Cosmice », din creştinismul ezoteric. Oricît ar părea de paradoxală, « transcendentalitatea imanentă » se regăseşte, măcar în principiu, în « inima » fiecărui om, chiar dacă acesta nu îşi asumă omenia, adică nu face efortul necesar pentru a o activa, a o pune în evidenţă. Pentru a nu abuza însă de acest termen tehnic, vom spune că, la scară omenească, « transcendentalitatea

imanentă » constă în prezenţa non-omenescului în omenesc. Evident, acest non-omenesc din cadrul omenescului poate fi de un semn sau altul, superior sau inferior, altfel spus, divin sau demoniac. Lucrul acesta este bine stabilit şi de mult, chiar dacă, pentru creştinul de rând, el nu este tocmai clar. Creştină sau necreştină, sfinţenia adevărată implică fără excepţie prezenţa, cel puţin ocazională, a transcendentului în imanent. Aşa numitele suflete « posedate » de vreun demon, respectiv tehnica banală a exorcizării indică prezenţa celuilalt « transcendent imanent » în om.

Deşi ea poate fi activată într-un fel sau altul, prezenţa « transcendentului-imanent » în om rămâne cel mai adesea inactivă sau invizibilă, cazul majorităţii oamenilor, inclusiv a celor foarte credincioşi. În cazul preoţilor şi al ierarhiei ecclesiastice, activarea acestui « transcendent-imanent » este relativă, spre deosebire de cea a iniţiatului, care totdeauna este absolută. Din aceasta rezultă două forme de spiritualitate ce deosebesc şi definesc pe de o parte preoţia, pe de alta iniţierea. Preotul este un mediator al divinului, al supra-naturalului sau al transcendentului, fără să fie sau să aspire să fie în centrul acestuia, cazul, de exemplu, al misticului. Acesta are acces la inima transcendentului în calitate de mistic, nu de preot. Starea de extaz mistic egalează şi chiar depăşeşte pe aceea de iniţiat în sensul cel mai deplin al cuvântului. Preotul nu încarnează divinul, în vreme ce iniţiatul face exact asta, chiar dacă, de multe ori doar aspiră să o facă, fără a fi cu adevărat capabil. În cadrul celor mai multe civilizaţii tradiţionale, iniţiatul suprem era nu marele preot ci regele, faraonul, împăratul, chiar dacă, pe de altă parte, printre altele, acesta avea şi titlul de Mare Preot, pe care îl onora sau nu îl onora cum se cuvine. Pe această bază, vreme de mai multe milenii, faraonii Egiptului şi regii altor popoare au fost consideraţi de contemporanii lor încarnare nu a unui zeu oarecare ci, de la caz la caz, a Zeului Suprem, a Primului Principiu sau al Absolutului. Bineînţeles, în antichitatea romană târzie, împăratul

se dovedeşte adesea o caricatură nedemnă, atât în planul preoţiei, cât şi în acela al iniţierii. Aceasta însă este o altă problemă.

I. 4. Originea sumeriană şi feniciană a Bibliei

Cam două milenii înaintea epocii creştine, paternitatea israelo-iudaică a Bibliei a fost contestată de popoarele cu care Israelo-Iudeii au venit în contact. Ceva mai târziu, către începutul primului mileniu înainte de Christos, alianţa israelo-iudaică a fost ruptă de către Israelieni exact, din cauza *Bibliei*, mai exact a *Thorei*, viitorul *Pentateuh*, modificat, completat, rescris şi « îmbunătăţit » fără încetare, generaţie după generaţie, de fiecare mare preot iudeu, mai cu stea în frunte.

În măsura în care civilizaţia noastră este creştină, mai exact iudeo-creştină, ea este fondată pe nişte *Sfinte Scrieri* deturnate. Pe de altă parte, civilizaţiile cunoscute s-au instalat în concretul istoric pe baza revelaţiei transcendente transmise de un erou divin sau altul : Hermes, Orfeu, Zoroastru, Moise, Krişna sau Christos. În general, revelaţia iniţială nu este cunoscută şi înţeleasă decât de un grup restrâns, marea masă a populaţiei nefiind pregătită pentru a o înţelege şi a o accepta. Confruntate cu astfel de situaţii, populaţiile marilor civilizaţii de altă dată s-au împărţit, destul de repede, în două curente: iniţiaţii şi profanii. Se întâmplă însă adesea că cei iniţiaţi nu sunt iniţiaţi cu adevărat, ci doar în sensul vulgar sau omenesc, de cunoscători, mai mult sau mai puţin, ai secretelor « dumnezeilor » pământeni, de care omenirea nu a dus niciodată lipsă. Aceasta s-a întâmplat în multe cazuri, nu numai în acela al creştinismului, aşa numiţii iniţiaţi constituind, fără excepţie, o dublă elită, sacerdotalo-religioasă şi politică, având o dublă motivaţie de a ascunde anumite adevăruri şi de a fabrica altele. Nimic nou sub soare : asta s-a întâmplat tot timpul, în istorie. În zilele noastre însă, după ultimul Război Mondial, falsificarea adevărului prin omisiune, modificare fabricare şi rafinare, după intersele manipulatorilor profitori și gusturile diverselor categorii de manipulaţi sau de « proşti », a luat proporţiile unui grotesc planetar. Destinate, de fabricanţii lor, să devină « adevăruri » impuse prin lege, baionete şi, mai

nou, chiar cu uraniu spălăcit într-un fel de mini-bombițe atomice, tehnica minciunilor se reduce la un enunţ cât se poate de simplu : popoarelor nu trebuie să li se spună decât ceea ce ele însele doresc să li se spună. Cum se poate însă realiza « minunea » ca popoarele să dorească exact ceea ce trebuie? - potrivit intereselor politico-sacerdotale ale falşilor iniţiaţi, pe care, pentru simplificare, îi vom numi politruci sau comisari ai gândirii. Nu vom răspunde la această întrebare, întrucât asta ar însemna un voluminos studiu, care ne-ar îndepărta de ceea ce ne-am propus. Fără prea mare greutate, fiecare va găsi propriul lui răspuns, gândindu-se la rolul școlii (nu al şcolarizării) obligatorii, al televiziunii cvasi-obligatorii şi ea, al presei devenită şcoală a minciunii şi a neisprăviţilor, al bisericii, complice la crimă de genocid, nu numai când închide, de exemplu, uşile Catedralei din Timişoara, în faţa poporului ameninţat de ucigaşii de meserie din solda şi în uniforma Statului criminal[1].

Precum se ştie, Biblia înseamnă « carte ». Nu mai puţin, numele ei evocă Babel-Babilonul şi mai ales Biblosul, oraşul din Fenicia unde se credea că ar fi apărut scrierea alfabetică, şi în onoarea căruia Alexandru Macedon a dat cărţii în cauză numele de « *Biblie* ». Fenicienii din Biblos adorau un dumnezeu pe nume « EL », care va deveni demiurgul *Bibliei*. Desigur, cuceritorul macedonean avea alte treburi decât cititul *Bibliei* iudaice. El ştia însă că Biblos fusese un mare centru iniţiatic, în care se practica un sincretism al vechilor tradiţii sumeriene, egiptene, asiro-babiloniene şi persane. Considerat sacru, alfabetul fenician va

9/03/80Attention:

[1] Închiderea ușilor Catedralei din Timișoara în fața poporului mitraliat de Statul criminal este numai un episod din cadrul bimilenarei istorii criminale a creștinismului. Primele secole iudeo-creștine au fost un lanț de crime contra personalităților jenante (împăratul Iulian, Hypathia din Alexandria, Arius, etc.) și mai ales a creștinismului gnostic. Disputele pentru șefie, războaiele religioase, sclavia medievală și modernă, genocidul practicat de creștinii catolici și protestanți în Europa și pe celelalte continente ne îndreptățesc să vorbim despre criminalitatea congenitală a Bisericii, de care aceasta nu s-a putut dezbăra niciodată.

deveni matricea multor alfabete ulterioare, începând cu cel ebraic, grec şi altele. Vorbind de vechimea Bibliei, trebuie să ţinem cont că alfabetul ebraic este de origine feniciană relativ târzie. Nu se ştie prea bine ce relaţii au existat, dacă au existat, între vechiul trib al Evreilor şi Fenicieni. Se ştie însă că Evreii au dispărut ca neam înainte de venirea lui Moise şi a Israelo-Iudeilor din Egipt. La cucerirea pământului « făgăduinţei » şi împărţirea acestuia între cele douăsprezece triburi, de către Iosua, nu a participat niciun Evreu, de unde putem trage concluzia că, la jumătatea mileniului al II-lea, înainte de Christos, aceştia dispăruseră din istorie. Subliniem acest lucru, întrucât nu este normal ca numele acestui trib să fie reînviat astăzi şi scos de la naftalină, pentru a fi atribuit Khazarilor de la Marea Caspică, turco-mongoli convertiți la iudaism în secolul al VIII-lea, era noastră, la peste două mii de ani după dispariţia Evreilor[2].

9/03/80Attention:

[2] Nimeni în lume nu vorbește despre Evrei la modul prezent, adică acela de popor contemporan. Evreii au dispărut din Istorie cu aproximativ două mii de ani înainte de Christos. Ei nu sunt nici primul, nici ultimul caz de popor dispărut din istorie, cu sau fără de urmă. Vechii Egipteni, Fenicienii, Hitiții, Hicsoșii, Sciții, Tracii au dispărut și ei, în condiții pe care Istoria le-a lămurit sau încearcă să le lămurească. În scrierile lor, Eminescu, Iorga, Hasdeu, Hâciu și alți autori români vorbesc totuși despre Evrei. Este vorba de o eroare, căreia trebuie să i se pună capăt. Khazarii trecuți la iudaism, în secolul al VIII-lea după Christos, nu au putut deveni Evrei. Originea lor khazară nu a putut fi ștearsă prin convertirea religioasă (tăierea împrejur), popoarele numindu-i, pe bună dreptate, Jidani. Nemții îi numesc *Juden*, Francezii îi numesc *Juifs*, *Englezii* îi numesc *Jews*, Maghiarii îi numesc *Zsidó,* Sârbo-Croații îi numesc *Židov*, Rușii îi numesc *Jid*, etc. Nu există niciun motiv pentru ca noi sau alții să numim Evrei, pe descendenții vechilor Khazari. Desigur, descendenții vechilor Iudei pot fi numiți Iudei, după cum descendenții vechilor Greci sau Chinezi sunt numiți de toată lumea Greci, respectiv Chinezi. Vechii Iudei au rămas Iudei, deși astăzi sunt confundați cu Jidanii. Confuzia se datorește faptului că ei nu mai reprezintă astăzi decât aproximativ 5% din totalul Jidănimii mondiale. Specialiștii numesc Sefarzi pe acești 5% (după unii 6 sau 7%), termen care în ebraică înseamnă spaniol. Sefarzii sunt adevărații Iudei și adevărați Semiți, întrucât strămoșii lor au trăit în vechea Iudee, în vechea Palestină. Ca descendenți ai Khazarilor, Jidanii nu pot fi însă decât « Iudei sintetici », fără nicio legătură de sânge cu popoarele semite.

Cât despre alfabetul ebraic, cunoscătorii afirmă că acesta este o simplă variantă, o reproducere aproape identică a celor 22 de litere-numere ale alfabetului fenician. Miturile biblice, începând cu acela al *Genezei* sau *Facerii*, au apărut printre Sumerieni şi au fost preluate de Babilonieni, de unde au ajuns la Fenicieni, care le-au combinat cu miturile egiptene. Versiunile cele mai vechi ale *Bibliei* au fost redactate în feniciană, deşi foarte puţine dovezi clare există în acest sens. Se crede că, pentru a-şi însuşi *Biblia* şi a se da drept autorii ei adevăraţi, scribii vechilor leviţi au transcris, în ebraică, miturile sumeriane combinate cu elemente chaldeene, babiloniene, egiptene şi feniciene, după care au distrus tabletele originale. Specialiştii consideră că transcrierea din feniciană în ebraică a fost foarte uşoară, fiind vorba numai de schimbarea formei câtorva litere, limbile respective fiind, pe cât se pare, foarte apropiate! Se ştie însă sigur şi din multe izvoare că, revenind din Babilon, în jurul anului 530 î. Chr., Iudeii au rescris *Thora* (*Pentateuhul*) cu grafia inventată la Babilon, sub conducerea lui Neemia, Ezdra şi a altor mari preoţi. Scribii iudei au transcris deci vechea *Biblie* israelo-iudaică care, după întoarcerea din Babilon și până astăzi nu va mai fi nici feniciană, nici israeliană, ci exclusiv iudaică. Tradiţia ulterioară a iudaismului rabinic a preluat *Biblia* în această formă.

Este însă important să conştientizăm faptul că, potrivit tradiţiei feniciene, cel puţin, cele douăzeci şi două de ideograme, ale afabetului fenician, constituiau un sistem de reprezentare a puterilor universale. În cadrul acestui sistem, fiecare literă reprezenta o structură esenţială a celor văzute sau nevăzute. Ulterior, din naivitate sau din alte motive, rabinii vor afirma că Dumnezeu ar fi creat lumea cu ajutorul celor douăzeci şi două de litere ale alfabetului ebraic. Rămâne de văzut ce s-ar fi întâmplat cu iudaismul ortodox dacă rabinii ar fi recunoscut că « EL » a creat universul cu cele douăzeci şi două de ideograme feniciene.

De unde vine caracterul sacru al *Facerii* biblice şi puterea ei evocatoare, ce pare să fi hipnotizat omenirea ultimelor două milenii. În comparaţie cu alegoriile mitologice greceşti sau indiene, calitatea artistică a prozei biblice este indiscutabil

inferioară. Cartea *Facerii* sau oricare alta din *Pentateuh* nu se distinge nici prin calitatea literară, nici prin transcendenţa mesajului. Povestea banală a lui Dumnezeu care şi-ar fi început opera prin a crea cerul şi pământul pare o banală invenție pe lângă poezia şi transcendentalismul miturilor creaţioniste amerindiene sau celte. Mulţi autori talentaţi ar putea furniza astăzi o versiune artistică net superioară ilustrei mediocrităţi biblice. Totuşi, un proverb cabalist ne învaţă că « *Thora* » (*Pentateuhul*) nu trebuie confundată cu veşmintele acesteia. Cu alte cuvinte, sub forma ei literară, Legea iudaică este un voal ce ascunde un sens mai profund, accesibil numai celor capabili să îl decripteze. Legea iudaică nu ar fi fost redactată pentru ca, peste secole şi milenii, diverşii ignoranți și profani să se umfle în pene prin sinagogi, biserici sau temple neo-protestante. Forma literară a Legii iudaice ar fi fost astfel întocmită încât să ascundă cu grijă anumite secrete, pe care rabinii pretind că le ştiu ca pe Tatăl Nostru. O tehnică similară de camuflaj a fost însă utilizată şi de redactorii scrierilor sacre indiene, pe care unii eruditi naivi îi citează copios, fără să înţeleagă ridicolul inevitabil, datorat nu atât incapacităţii lor, cât faptului că este vorba de adevăruri ce privesc pe cei ce le ştiu deja, întrucât au fost sau au devenit demni de acestea – demnitate căpătată printr-o anumită iniţiere.

Se pretinde că puterea magică ce hipnotizează credincioşii ce roiesc în jurul *Bibliei* s-ar datora conţinutului secret din sistemul de codaj alfanumeric ce serveşte de bază formei literare. Altfel spus, importanţa textelor biblice ar sta mai degrabă în misterele ascunse decât în sensurile aparente cu care se mândresc exegeţii. În acest fel, iudaismul ar fi arătat calea de urmat atât Creştinilor cât şi Musulmanilor. *Vechiul Testament* tradus însă în limba greacă, latină sau arabă a pierdut mult dacă nu chiar întreaga forţă inerentă codajului alfanumeric feniciano-ebraic sau, mai degrabă, iudaic! În limbaj alegoric, Iudeii ar fi păstrat vinul obţinut din prima presiune a strugurilor, în vreme ce Creştinii şi apoi Musulmanii s-au mulţumit cu o a doua sau a treia stoarcere a tescovinei, la care, din delicateţe, Iudeii ar fi adăugat aditivele

teologice necesare menţinerii noilor religii în spatele locomotivei proiectată cândva de Moise. Pe cât se pare, iniţiaţii iudei ştiu foarte bine că lectura corectă a *Bibliei* nu este posibilă fără cunoaşterea unui cod sau a unui sistem ezoterico-ştiinţific, întrucât fiecare literă şi fiecare cuvânt ar reprezenta un proces energetic în strânsă relaţie cu literele sau cuvintele precedente ori următoare. Ar fi vorba de o succesiune de litere reprezentând numere ce trimit la valorile arhetipale ale forţelor universale cunoscute sau necunoscute. Se presupune că diversele cuvinte şi nume proprii biblice nu ar fi decât o punere în ecuaţie a rezonanțelor şi structurilor cosmice. Un text de acest tip nu poate fi decât un document absolut inaccesibil celor lipsiţi de o anumită iniţiere. Deşi veşnic ilizibil pentru cititorii sau cercetătorii neiniţiaţi, acestora li se serveşte totuşi o etimologie superficială, un fel de supă asemănătoare cu zeama din închisorile comuniste, fabricată dacă nu după reţetele aceloraşi bucătari în orice caz după reţetele oculte ale aceleiaşi sfinte familii!

Aceasta este părerea unora dintre exegeţi, nu însă a tuturora. Pentru alţii nu etimologia termenilor contează, ci analogia între diversele fenomene sau realităţi. Analogia desemnează orice fel de asemănare între două sau mai multe lucruri, ce se disting printr-o mulţime de alte aspecte. Ea ar fi o asemănare incompletă, ce nu exclude diferenţe foarte importante, raţionamentul prin analogie constând în tragerea unei concluzii dintr-o asemănare incompletă, postulând, de exemplu, că două lucruri asemănătoare în unul sau mai multe puncte, puse în evidenţă, s-ar putea dovedi asemănătoare şi în alte puncte, încă nepuse în evidenţă. Pentru unii logicieni, analogia este vecină sau asemănătoare cu inducţia, de care însă diferă, după cum tot ei au remarcat. Inducţia este totdeauna un fapt de observaţie dirijată, de experimentare concordantă sau diferenţială. Analogia este o supoziţie ce nu poate fi niciodată certitudine, întrucât se presupune fără vreo asigurare că asemănarea pusă în lumină este o proprietate fundamentală sau că anumite alte proprietăţi esenţiale depind de ea. Vechii Egipteni, de exemplu, stabiliseră,

prin analogie, existenţa unei rezonanţe vibratoare între șoim și bobul de năut de o anumită varietate. Analogia de plecare era asemănarea dintre forma boabelor de năut din această varietate, care amintea ciocul păsării de pradă în chestiune. Plecând de aici, vechea limbă egipteană stabilise o analogie ce era un fel de ecou între numele boabei de năut şi şoimul de pe cer. Am ales acest exemplu pentru a înţelege cât de uşor se pot stabili anumite relaţii adevărate sau imaginare între diversele fenomene ale universului sensibil. Fără să fie absolut sigură, analogia conţine totdeauna o parte de adevăr, pe care strămoşii noştri se străduiau să o fixeze şi să o indice prin numele lucrurilor. Nimic de mirare că etimologia era considerată ştiinţa adevărului, perspectivă din care putem înţelege întrucâtva reperele după care s-au condus Fenicienii şi apoi Iudeii, aceştia fiind cei care au codificat *Pentateuhul* şi probabil alte cărţi ale *Vechiului Testament*. Mult înaintea acestora, Sumerienii stabiliseră liste de nume de stele sau fenomene cereşti considerate analoage unor plante sau altor fenomene şi lucruri pământeşti. Treptat, s-a ajuns la o mulţime de analogii între lucruri sau fenomene aparent total disparate, ale căror coduri numerice puneau însă în evidenţă o anumită rezonanţă.

În zilele noastre se ştie însă că totul este sau se reduce la o anumită rezonanţă, legătura mutuală dintre diversele lucruri şi fenomene din univers fiind o problemă de rezonanţă universală subtilă. Tot ce există în univers poate intra în rezonanţă cu diverse aspecte sau părţi ale acestuia. Între altele, ştiinţa ocultă numită *Cabală* se ocupă cu legile ce guvernează raporturile numerice dintre rezonanţele diverselor lucruri şi fenomene din cadrul fără de limite al rezonanţei universale. În rezumat, putem considera că *Vechiul Testament* şi mai ales *Legea* iudaică sau *Pentateuhul* creştin reprezintă forma literară mai mult sau mai puţin izbutită a unui sistem de matematică sacră, problemele metafizice fiind convertite în imagini copilăreşti din a căror utilizare practică nu putem exclude, între altele, controlul politic al adulţilor infantilizaţi.

Fără să aibă o importanţă istorică ulterioară, între cei doisprezece apostoli ai Mântuitorului au existat anumite fricțiuni. Un secol mai târziu, pe vremea lui Marcion din Sinope (85-160), fricţiunile « fără de importanţă », deveniseră probleme grave, putând conduce, în cazul cel mai bun, la excomunicare (cazul lui Marcion, 144) dar şi la dispute sau controverse religioase ce şi-au avut importanţa lor în fixarea canonului *Noului Testament*, a textului cărţilor acestuia, evoluţia dogmatică a creştinismului, apariţia primelor biserici învrăjbite, a ereziilor, etc. Fiu de episcop creştin şi bine primit de comunitatea creştină din Roma primului deceniu de după împăratul Traian, Marcion este fondatorul primei biserici dizidente. După Simon Magicianul, Marcion ar fi fost cel de al doilea excomunicat din istoria creştinismului. Biserica lui dizidentă capătă o importanţă specială, întrucât ea şi-a avut şansa ei de reprezenta creştinismul adevărat, în orice caz unul mult mai apropiat de mesajul christic decât Biserica oficială politizată şi consacrată ulterior.

Biserica lui Marcion şi a milioanelor lui de adepţi a supravieţuit până în secolul al V-lea, când a început să decadă, mai întâi în Occident, apoi şi în Orient. Marcion respinge *Vechiul Testament* iudaic, pe considerentul, evident, că părintele lui Iisus Christos nu poate fi decât infinit bun, în vreme ce Dumnezeul Legii iudaice se dovedeşte infinit rău sau ne-bun! În plus, Marcion nu recunoştea sau avea o opinie cu totul specială despre dubla natură, omenească şi divină, a lui Christos. Mort către anul 160, Bisericile marcionite se răspândesc rapid în întreg Imperiul Roman, fiind atestate vreme de peste 300 de ani, până la sfârşitul celui de al V-lea secol creştin. Activitatea numeroşilor autori creştini din primele secole de creştinism, între care primii Părinţi ai Bisericii, va fi consacrată aproape exclusiv combaterii învăţăturii lui Marcion, acesta fiind, foarte probabil, primul Părinte al Bisericii, de care, evident, aceasta s-a dezis încă din 144, când papa Pius I-ul l-a excomunicat. Scrierile şi mai ales predicile lui Marcion au fost foarte bine primite de credincioşi, obligând Biserica (ce va deveni oficială) să reacţioneze, între altele prin stabilirea primului canon al *Noului Testament*.

Aproape un secol după moartea lui Marcion, fidelii bisericii marcionite se vor uni cu maniheenii lui Mani, o altă personalitate ce ar fi putut imprima o direcţie diferită creștinismului ulterior şi a cărei influenţă va înceta abia unsprezece sau douăsprezece secole mai târziu, prin exterminarea holocaustică a Bogomililor, Catharilor şi a Templierilor.

Marcion este primul dintre marii gnostici a căror operă a fost distrusă în întregime de o Biserică, specializată în distrugeri, secrete și matrapazlâcuri ce nu au ieșit încă pe deplin la lumină. Rarele surse parţiale disponibile nu permit prezentarea veridică a doctrinei creştine marcionite. Totuși, prezentarea succintă a celor câtorva elemnte sigure de doctrină marcionită va uşura mai buna înţelegere a celor ce urmează şi a concluziei finale, ce se va profila pe ultimele pagini ale acestui manual. Pentru Marcion, Demiurgul sau autorul universului este un dumnezeu inferior, ce nu trebuie confundat cu Dumnezeul Suprem sau Necunoscut, Dumnezeul Binelui şi al Iubirii ce nu s-a manifestat în niciun fel până la venirea lui Christos. Acest Dumnezeu Suprem nu conduce lumea materială, care nu este creaţia lui. Opera acestui Dumnezeu cuprinde tot ce privește viaţa veşnică, corpul nostru fizic şi viaţa actuală fiind în afara « competenţelor » şi a preocupărilor lui. Dumnezeul Suprem al lui Marcion nu este un judecător şi cu atât mai puţin un călău setos de sânge, reședința lui fiind în afara lumii în care trăiesc oamenii. Prin intermediul trimişilor lui dintr-o epocă sau alta, acest Dumnezeu lucrează în sensul vindecării oamenilor de consecinţele tragice ale izgonirii din Rai şi ale căderii în materie, amintindu-ne permanent lumea de origine, în care spiritele noastre nemuritoare se vor întoarce odată.

Demiurgul sau creatorul lumii materiale nu este un dumnezeu iubitor ci un judecător cu inimă de călău. El este cel ce conduce lumea în care trăiesc oamenii, iar promisiunile şi competenţele lui nu pot depăşi această lume. De altfel, potrivit anumitor surse, judecata şi competenţa acestui demiurg nu s-ar aplica decât Iudeilor, care ar fi ajuns ceea ce au ajuns în urma unui anumit

experiment metafizico-escatologic, ce ar fi avut loc în Atlantida, cu multe mii de ani înaintea scufundării acesteia. Justiţia şi întreaga comportare a Demiurgului este pe deplin omenească, contară legii Iubirii şi a Iertării Bunului, Adevăratului şi Spremului Dumnezeu. Ca şi apostolul Pavel, pe care Marcion îl cunoştea din scrieri ce nu ne-au parvenit în starea lor originală (!), Marcion considera că diferenţa este evidentă şi fundamentală între Legea Urii din *Vechiul Testament* şi Legea Iubirii a *Noului Testament*. Târziu, după Marcion, sub influenţa învăţăturii lui Mani, Bogomilii, Catharii şi Templierii vor admite nu numai Legea Iubirii a *Noului Testament*, ci şi aceea a vechiului Israel, pe care Iudeii ar fi transformat-o într-o Lege a Urii. În ideea lui Marcion, lumea este guvernată de două principii. Primul ar fi acela al organizării şi funcţionării lumii fizice, inclusiv a omului, căruia i se impun anumite datorii fără să i se pună totdeauna la dispoziţie mijloacele necesare îndeplinirii acestora. Superior primului, celălalt principiu este acela al Graţiei sau al Iubirii adevăratului Dumnezeu, care este Dumnezeul Suprem. Omul nu poate scăpa din sclavia Demiurgului iudaic al lumii acesteia decât punându-se cu tot curajul şi toate riscurile sub autoritatea adevăratului Dumnezeu Suprem. Persan la origine, dualismul Ormuzd-Ahriman) se răspândise de mai multe secole în bazinul mediteranean. Puţin înaintea lui Marcion, Plutarh admite existenţa în univers a unui suflet bun şi a unuia rău, arătând că deja cu cinci sau şase secole mai înainte, Platon şi Pitagora vedeau lucrurile în acelaşi fel.

I. 5. Poziţia lui Marcion faţă de *Biblie*

Doctrina lui Marcion este clară : în calitate de operă a Demiurgului, *Biblia* sau Legea iudaică trebuie respinsă de lumea creştină. Pentru el, profeţiile biblice nu vorbesc în niciun fel despre Christos. De altfel, Bogomilii, Catharii şi Templierii de mai târziu considerau că *Vechiul Testament* creștin a fost aranjat ulterior, astfel încât să apară legătura dintre vechile profeţii biblice şi venirea, viaţa, învăţătura, răstignirea şi învierea Mântuitorului. Atitudinea Iudeilor faţă de Iisus şi de creştinism

pare să confirme punctul de vedere al lui Marcion, pentru care scrierile biblice iudaice trebuie considerate în sensul lor literar, ştiut fiind, pentru el, că nici Christos nici apostolul Pavel nu le recunoscuseră alt gen de autoritate. Potrivit lui Marcion, *Vechiul Testament* sau Legea iudaică nu l-a anunţat nici pe Christos, nici pe apostoli. Din pleiada sau mulţimea de Evanghelii care circulau în secolul al II-lea, Marcion nu reţine decât Evanghelia după Luca, într-o altă formă, probabil, decât aceea care ne-a parvenit, pieptănată și falsificată, între timp, de către Biserica oficială. Ca şi alţi exegeţi, de după el, Marcion considera această Evanghelie ca fiind scrisă sub influenţa directă a apostolului Pavel, din ale cărui *Epistole* reţinea *numai zece*, din cele paisprezece recunoscute de Biserica oficială. Cât despre textul veritabil al celor zece scrisori ale apostolului Pavel, pe care Marcion le considera demne să între în compoziţia Noului Testament, nimeni nu poate spune astăzi nimic precis, nici măcar Biserica oficială care fără îndoială le-a falsificat, având grijă să dispară urmele falsului. Cele zece scrisori ale apostolului Pavel, pe care în principiu le accepta, au fost epurate de Marcion, care s-a străduit să elimine orice influenţe şi elemente iudaice. Cenzurarea marcionită a scrisorilor apostolului Pavel s-a făcut nu din perspectivă istorică ci din necesitatea coerenţei cu marcionismul. Se crede că Marcion a modificat începutul *Evangheliei după Luca*, anumite pasaje din scrisorile apostolului Pavel, mai ales *Epistola către Romani* şi pasajele în care Christos era prezentat ca Dumnezeu al *Vechiului Testament*. Pentru Marcion, după cum am spus, Demiurgul gelos, răzbunător și setos de sânge omenesc nu putea fi, în niciun caz, părintele lui Christos. Acesta era Fiul Dumnezeului cel Bun, care deşi Fiu nu se deosebea de Tatăl său, fiind manifestarea şi chiar revelaţia Acestuia în lumea noastră. Pentru Marcion, Christos a fost un spirit salvator (*spiritus salutaris*), Iisus nefiind decât Dumnezeul cel Bun sub formă omenească. La rândul lui, Dumnezeul cel Bun nu era decât Christosul revenit la starea lui cosmică iniţială, fără împrumuturile istorice ale lui Iisus. Ideea că Mântuitorul s-a născut dintr-o femeie, că s-a încarnat într-un corp din carne şi din

sânge era pentru Marcion o tristă eroare, nişte elemente pur pământeşti de care un dumnezeu nu are nevoie, mai ales că ar fi putut lua înfăţişare omenească prin tot felul de alte mijloace. Numită pe atunci docetism[3], această doctrină nu era numai a lui Marcion, fiind foarte răspîndită în primele secole creştine.

I. 6. Nu există mântuire a corpului nostru fizic. Există doar o mântuire spirituală

Ideea că numai spiritul poate fi mântuit sau eliberat nu este de neînţeles. Dificultatea constă în faptul că Biserica oficială a renunţat, în secolul al IX-lea, la trinitatea din om, (corp, suflet, spirit), transformându-l pe acesta într-un simplu animal : corp şi suflet, nimic altceva! Pentru Marcion, eliberarea sau mântuirea nu putea fi decât spirituală, în raport cu Demiurgul, creatorul lumii noastre. Tertulian va pretinde că dualismul lui Marcion pornea din opinia acestuia despre corpul din carne, considerat nedemn de mântuire. În orice caz, doctrina lui Marcion avea nevoie de mântuirea spiritului, considerat partea esenţială şi nemuritoare a omului. Cât despre învierea cărnii, aceasta nu era considerată o mântuire ci mai curând o perpetuare a sclaviei « materiale », o nouă încarnare[4], subterfugiu de ultimă oră al Demiurgului. Indiferent că suntem sau nu suntem de acord cu ea, doctrina lui Marcion este pe deplin coerentă în acest punct, ca şi în altele.

În ce priveşte revelaţia lui Christos, aceasta nu completează şi nu împlineşte iudaismul, pe care îl depăşeşte enorm, neavând niciun punct comun cu el! Se înţelege de ce canonul lui Marcion

9/03/80Attention:

[3] . De la grecescul *dokein* (care se aseamănă, care pare). Docetismul a fost un ansamblu de doctrine foarte în vogă în primele secole creștine, elementul lor comun fiind negarea încarnării lui Christos, care doar ar fi luat o *aparență umană*. Docetismul nega încarnarea lui Christos în Iisus, fără să nege însă încarnarea în general, pe care, în primele secole creștine nu o nega nimeni.

[4]. De la latinul *incarnatio*, din *in* (în) și din *caro, carnis* (carne). Încarnarea însemna « intrarea în carne » sau în corp (întrupare) a unui spirit, posibilă atât în cazul corpului omenesc ca și al unui animal, sau al unui dispozitiv oarecare.

era în opoziţie cu *Biblia* iudaică a Bisericii. Fără să cunoaştem detaliile canonului marcionit, se ştie că acest al doilea excomunicat al creştinismului vorbea de un *Evanghelion*, un *Apostolikon* (cele zece scrisori ale apostolului Pavel) şi de o scriere proprie numită *Antiteze*, pe care nu o cunoaştem decât din criticile adversarilor lui, Tertulian şi Teofil din Antiohia. Distincţia marcionită între scrierile sfinte « adevărate » şi « false » va obliga Biserica la diverse sfinte gesticulaţii, la adoptarea unor scrieri necunoscute faţă de cele cunoscute atunci, despre care nimeni nu mai poate spune astăzi cine, când şi în ce împrejurări le-a scos din vreo sfântă pălărie papală. Din perspectiva ce ne interesează în cadrul economiei manualului nostru, elementul fundamental este opoziţia stabilită de Marcion între Legea iudaică (*Thora* sau *Pentateuhul*) şi *Evanghelie*. Odată lămurit acest lucru, Marcion a tras concluzia ce se impunea, trimițându-l pe Moise la plimbare. Nu cunoaştem detaliile, nu se ştie ce anume a abrogat şi ce a păstrat. Oamenii cultivaţi ai vremii ştiau însă foarte bine că Grecii, Egiptenii și alte popoare nu i-au aşteptat pe Iudei pentru a legifera să nu ucizi, să nu furi, să nu pofteşti bunul altuia şi aşa mai departe, respectând cu adevărat aceste porunci, cu care, de peste zece secole, la ora respectivă, Iudeii se gargariseau cu cea mai ipocrită grație biblică, devenită între timp talmudică. Marcion a eliberat omul din sclavia lumii create de Demiurg, făcând din el copilul unui Dumnezeu Suprem şi infinit iubitor. În ziua Judecăţii de apoi, recunoscută de Marcion, Christos nu va avea decât să separe pe cei ce au adorat Demiurgul iudaic, de cei ce ce s-au pus sub protecţia și au cerut mântuirea Dumnezeului Suprem şi Iubitor. Altfel spus, în ziua Judecăţii de pe urmă, Demiurgul iudaic și lumea creată de el erau expediați după Moise, lucru normal de vreme ce el nu este nici divin, nici veşnic. Dumnezeul Suprem al lui Marcion şi Împărăţia Lui vor dăinui veşnic. Creatorul lumii actuale va dispare fără să suporte nicio altă pedeapsă, Dumnezeul Suprem înţelegând foarte bine că Demiurgul iudaic nu putea scăpa ocazia de a face un gheşeft de proporţii cosmice. Cât despre Mesia, pe care Iudeii îl aşteptau încă de pe atunci, în ideea

lui Marcion, acesta nu poate fi decât Antichristul, ce bate de multă vreme la porțile Istoriei.

Acestea ar fi punctele importante din doctrina marcionită. Polemica răsunătoare ce a început după moartea lui Marcion avea să pună în lumină şi alte elemente importante. La aproape 50 de ani de la moartea lui Marcion, Tertulian pretinde că acesta ar fi admis doi Christoşi, unul revelat pe vremea împăratului Tiberiu, de către Dumnezeul necunoscut, a cărui misiune ar fi fost mântuirea tuturor popoarelor ; celălat, Christos, ar fi fost dumnezeul creator şi restaurator al Iudeilor, care era aşteptat de aceştia şi ar fi trebuit să apară şi el, la rândul lui. Potrivit lui Tertulian, între aceşti doi dumnezei, Marcion ar fi făcut aceeaşi distincţie ca între Evanghelie şi Legea iudaică, între creştinism şi iudaism. După Tertulian şi textele « sfinte » ce ne-au parvenit, apostolul Pavel însuşi s-ar fi exprimat în sensul lui Marcion. La momentul potrivit vom analiza unele pasaje din scrisorile apostolului Pavel, inclusiv acelea la care se referă Tertulian. Să continuăm însă firul polemicii lui Tertulian, părinte al Bisericii din secolul al III-lea, cu Marcion, părinte şi el al Bisericii, din secolul al II-lea, ultimul fiind probabil singurul Părinte al Bisericii care s-a învrednicit de o sfântă excomunicare, din partea acesteia. Pe scurt, Tertulian aminteşte pasaje bine cunoscute din scrisorile apostolului Pavel : dacă cineva propovăduieşte un alt Iisus decât cel propovăduit de noi, o altă Evanghelie decât aceea pe care am primit-o, etc… Bine înţeles, nu lipseşte nici sfânta anatemă a apostolului contra propovăduitorului falsei evanghelii. Fără să vrea, prin excesul lui de zel şi prin sfânta trepăduşie ce se întâlneşte adesea în istoria creştinismului, Tertulian ne face, în acest punct, un mare serviciu. Fără el nu am fi avut cunoștință de confuzia dintre cei doi Christoşi, nici de faptul că trimisul ceresc al lui Marcion nu trebuie confundat cu foarte pământeanul Mesia, aşteptat de Iudei. Acest Mesia pământean, al Iudeilor, a venit şi el, ba chiar de mai multe ori, astfel că iudaismul a fost şi este confruntat cu o sfântă inflaţie mesianică, ce va fi agravată de apropiata şi foarte probabila venire holografică a Antichristului *New Age*. Confuzia pusă în lumină de Tertulian este prezentă în

Evanghelia Marcion-Luca şi în alte *Evanghelii*. În chip de concluzie preliminară, vom înţelege că, nu fără dreptate, marcioniţii acuzau apostolii iudeo-creştini de a fi amestecat în mod nepermis Legea iudaică cu Cuvântul Dumnezeului Suprem.

Din istoria creştinismului aflăm multe elemente interesante de după moartea lui Marcion. Odată excomunicat de papa Pius I, Marcion a fondat o puternică biserică şi apoi o numeroasă comunitate creştină, animată de preoţi şi ierarhi devotaţi şi bine organizaţi. În limbajul actual am putea vorbi de o « sectă ». Situaţia concretă din cel de al II-lea şi chiar al III-lea secol creştin arată însă că la fel de bine am putea considera « sectă » Biserica ce va deveni creștinism oficial abia în secolul al IV-lea. Biserica marcionită pare să fi fost bine organizată, ceremoniile ei fiind simplificate la nivelul unui minim necesar şi indispensabil, autoritatea postumă a lui Marcion fiind un adevărat ciment pentru comunitatea acestor creştini dizidenţi de primă oră. Morala marcionită îşi avea şi ea exagerările ei, care rareori lipsesc dintr-o direcţie creştină sau alta. Marcionismul nu recunoşte şi chiar se pronunţă contra căsătoriei, subliniind şi agravând anumite aspecte prezente până astăzi în scrisorile apostolului Pavel, de care ne vom ocupa la locul potrivit. Marcionismul nu putea decât să exagereze cu posturile şi alte interdicţii, cu pregătirea pentru acceptarea martiriului şi cultivarea fraternităţii. Nu se cunoaşte situaţia rezervată femeilor de către doctrina marcionită, care considera că, întru Christos, nu pot exista nici bărbaţi, nici femei. Cu toată tendinţa lui de emancipare din supuşenia faţă de dogmatismul iudaic, Marcion pare să fi sucombat în faţa misoginismului acestuia. Potrivit Sfîntului Ioan Gură-de-Aur, marcioniţii pacticau botezarea morţilor, amintită şi de apostolul Pavel în prima sa Scrisoare către Corinteni (15/29). Date fiind exagerările şi fervoarea lor religioasă, nu este de mirare că marcioniţii au furnizat un număr important de martiri[5]. Către anul 155, Justin din Naplouse

9/03/80Attention:

[5]. Episcopul Polycarpe şi diaconul Metrodore, de exemplu, arşi pe rug împreună cu o femeie, către 155, primul fiind fost discipol al apostolului Ioan,

mărturiseşte că influenţa lui Marcion se întindea peste întregul Imperiu Roman, marcioniţii fiind foarte numeroşi mai ales la Roma. În jurul anului 208, Tertulian confirmă că tradiţia eretică a lui Marciaon a umplut întreg universul, marea Biserică (oficială) fiind în dificultate. În secolul al IV-lea, printre locurile « infectate » de marcionism, Epiphane citează Egiptul, Palestina, Arabia, Ciprul şi Persia.

La începuturile creştinismului, Marcion a constituit un mare pericol pentru Biserica ce avea să devină oficială, din care cauză, începând cu a doua jumătate a secolului al II-lea, el este atacat şi făcut albie de porci de către mai toţi apologeţii catolicismului incipient. Către sfârşitul secolului al II-lea, la câteva decenii după moartea lui Marcion, Bardesan din Edesa scrie, în siriacă, mai multe *Dialoguri* anti-marcioniste, urmate curând de scrieri similare în greacă sau latină.

Dispariţia marcionismului este parte integrantă din acţiunea generală, nu foarte clară, a Bisericii creştine oficiale, contra gnosticismului. Confuzia consta în faptul că marcionismul era el însuşi opus unor curente gnostice. Biserica oficială deprinsese însă abc-ul dedesubturilor politice, fiind încântată să doboare doi adversari dintr-o singură lovitură. Sprijinul politic şi chiar militar al Romei imperiale a jucat un rol decisiv în acest declin, care a prefigurat acţiunea papalo-regală de mai târziu, contra Catharilor din Provence şi apoi a Templierilor.

Adversarul de lungă durată al Bisericii oficiale a fost însă nu marcionismul ci gnosticismul, permanent opus monismului catolic. Fraţi inamici, precum Cain şi Abel, cei doi adversari se înfruntă şi astăzi. De-a lungul secolelor, gnosticismul a dat naştere curentului spiritual din care a apărut francmasoneria autentică, care totdeauna s-a pronunţat în favoarea libertăţii de gândire, a libertăţii absolute a spiritului omenesc. Dimpotrivă,

---

care l-a sfințit el însuși ca episcop de Smirna; Valerian din Cezarea (Palestina), ars pe rug în anul 177, pe care, trei secole mai târziu, Creştinii romani îl sărbătoreau la 14 aprilie; episcopul Asclepios, ars pe rug tot la Cezarea, împreună cu diaconul Apselamus, pe vremea lui Diocleţian, etc.

direcţia catolică monistă şi dictatorială a dat naştere iudeo-iezuitismului, ce urmăreşte închiderea pe vecie a spiritului omenesc în închisoarea corporală sau materială, a cărei dimensiune organică de origine se combină astăzi cu tehnologia computerizată, cu microcipurile și alte componente informatice, unele dintre acestea putând fi introduse în chiar celulele umane.

I. 7. Ce este ocultismul?

În sens strict, nicio știință nu poate fi definită, așa cum definim un cuvânt, o noțiune. După cum nu putem spune despre Chimie, de exemplu, că este știința care studiază fenomenele chimice, nu putem spune nici despre ocultism că este știința ce studiază fenomenele oculte. Putem spune însă că ocultismul este ştiinţa invizibilului şi a legilor invizibile ce guvernează vizibilul, afirmație ce permite o mai bună înțelegere a multor fenomne invizibile din orice știință, de exemplu valența chimică, gravitația universală, etc. În acest sens, ocultismul înglobează toate subiectele de cunoaştere posibile : Dumnezeu, universul, îngerii, demonii, omul, natura, cauzele, mijloacele, scopurile, etc. Studierea ocultismului în raport cu tot ce poate fi cunoscut ar fi o operă enciclopedică gigantică. Scopul nostru este mult mai modest. Vom încerca să realizăm nu un tratat de ocultism ci un simplu manual, care să ordoneze şi să clarifice mulţimea ideilor, a afirmaţiilor şi curentelor de gândire ce se întrepătrund în toate felurile posibile, formând aşa numita *Ştiinţă ocultă*[6]. Vom insista, mai ales, asupra datelor privind constituţia omului şi raporturile acestuia cu cauza creatoare şi natura înconjurătoare, faţă de care el este sinteză şi încoronare sau desăvârşire. Pe cât posibil, ne vom opri asupra obligaţiilor capitale ce rezultă din perspectiva datoriei de perpetuare a speciei umane, fără să neglijăm învăţământul şi educaţia tinerilor, a ştiinţei medicale şi a politicii în materie de sănătate, a

9/03/80Attention:

[6]. Alți autori (Alexandrian), vorbesc de « Filosofie ocultă ». (Cf. *Histoire de la Philosophie occulte*, Seghers, Paris, 1983, tradusă de Claudia Dumitriu și publicată de Humanitas: *Istoria Filosofiei oculte*, București, 1994).

conduitei medicale, clinice şi terapeutice, răspunzând, pe cât posibil, atât atacurilor neîncetate ale ignoranţilor cât şi şarlatanilor ocultismului.

Oricât ne-am limita la anumite probleme precise şi oricât de îndreptăţite ar fi acestea, suntem conştienţi că vom provoca aversiunea, oroarea şi adversitatea celor ce îşi imaginează că orice ocultism este diabolic, fără să mai vorbim de societăţile și lojile masonice sectare, scandalizate că ideile lor secrete pot fi analizate şi expuse din perspectiva adevărului, a binelui, a frumosului şi a vieţii veşnice.

Pe de altă parte, ştiind că ideile cele mai nobile şi ştiinţele cele mai utile pot fi utilizate în mod nepermis, de către naivi, ambiţioşi, şarlatani și oportuniști, suntem conştienţi de pericolul dezvăluirii anumitor date ştiinţifice, filosofice sau religioase, de care aceştia s-ar putea servi în mod egoist şi chiar odios. Orice descoperire sau înţelegere a celor oculte din natură sau cultură poate fi folosită în sensul progresului şi al binelui general. Nu mai puţin însă, descoperirile acestea fac adesea victime printre naivii şi vanitoşii ce cred că se pot amuza cu forţe pe care nu le cunosc și nu le stăpânesc pe deplin. Electricitatea, radioactivitatea, anumite substanţe, maşini sau instrumente pot ucide imprudenţii ce cred că se pot servi de ele fără anumite precauţii. Deşi datează de peste un secol, radioactivitatea continuă să facă milioane de victime omeneşti şi pagube ireparabile. Ştiinţă foarte utilă din multe puncte de vedere, Chimia a inventat substanţele explozive ce au deschis drum terorismului ; tot ea a inventat îngrăşămintele chimice ce au jucat un rol important în distrugerea ţărănimii, a agriculturii, a mediului înconjurător, a societăţii şi a multor forme de viaţă. De peste un secol, Chimia serveşte la falsificarea alimentelor naturale, la fabricarea a numeroase otrăvuri farmaceutice, constituind astăzi o tragedie şi o calamitate inimaginabilă. Descoperirile din domeniul geneticii și al bacteriologiei au permis o serie de progrese epocale în materie de igienă publică, tehnică chirurgicală şi în alte domenii. Nu mai puţin însă, ele au pus la îndemâna unor iresponsabili numeroase arme de

distrugere vitală (vaccinarea criminală, intervenţii chirurgicale inutile, alimente pasteurizate şi chiar modificate genetic, folosirea bacteriilor şi a viruşilor ca arme de luptă prin lansarea unor epidemii, etc). Descoperirea specificităţii forţei vitale oculte proprii fiecărei glande din organism s-a dovedit utilă pentru reglajul fiziologic şi folosirea forţelor naturale digestive, musculare sau de altă natură. Nu mai puţin însă, aceste descoperiri au pus la dispoziţia spiritelor malefice procedeele organoterapiei maniace. Spiritele sataniste din medicină au profitat de aceste descoperiri pentru a amesteca sângele provenind de la diverse persoane, sângele uman cu cel animal, sângele celor vii cu cel al morţilor, etc. Nu mai vorbim de moda terapiilor sexuale, motivată prin falsa necesitate a hormonilor complementari, grefele de organe în general şi de organe sexuale animale în special.

În mâinile naivilor, oportuniştilor şi şarlatanilor, datele oculte privind misterele creaţiei şi ale vieţii au devenit mijloace de distrugere inimaginabile în urmă cu o generaţie sau două. S-a ajuns la invazia vrăjitoriei în toate ştiinţele, la sugestionarea şi manipularea oamenilor prin procedele specifice magiei negre, şarlataneriei falselor vindecări, a sterilităţii sistematice, utopiilor revoluţionare, injustiţiei fraternităţilor şi lojilor secrete. În numele libertăţii au fost dezlănţuite instinctele şi pasiunile cele mai rele. În numele egalităţii s-a semănat discordia socială şi lupta de clasă, în locul întrajutorării sociale. Prin astfel de metode, clasa politică distruge elita socială născută din muncă şi din sacrificiile multor generaţii, cultivând ura revoluţionară, încurajând rebeliunea copiilor contra părinţilor, pregătind dezordini peste dezordini.

În aceeaşi ordine de idei semnalăm utilizarea ilegitimă a forţelor magnetice, a hipnotismului și a procedeelor de magie neagră, dezvăluite de cărţile de ştiinţe oculte, în detrimentul sănătăţii mintale şi corporale a celor incapabili să facă deosebirea dintre adevărurile benefice ale ştiinţelor oculte şi procedeele vrăjitoreşti, ale şarlatanilor. Divulgarea regretabilă, inoportună şi adesea malefică explică de ce învăţământul

principiilor oculte a fost esoteric şi secret de-a lungul întregii Antichităţi, rezervat unei elite spirituale iniţiată în Mistere, de către maeştri şi înţelepţi, în vreme ce mulţimii îi era rezervat un învăţământ exoteric, simbolic sau prin parabole. Pericolul acestor vulgarizări intempestive şi inevitabilele utilizări ulterioare explică vechile condamnări oficiale ale ocultismului. Din păcate, în ultimele douăzeci de secole, condamnările pronunţate contra ocultismului de către o Biserică incompetentă şi de rea credinţă, nu au putut face deosebirea între ştiinţa ocultă veritabilă şi ştiinţele oculte parazitare.

I. 7. 1. Ştiinţa ocultă

Ocultiştii prezintă ştiinţa ocultă sub trei aspecte diferite : 1). *scientia occultati* sau ştiinţă a ascunsului, a ceea ce este sau acţionează sub forma schimbărilor materiale; 2) *scientia occulta*, ştiinţă ascunsă ochilor şi urechilor celor inapţi, putând fi prezentată naivilor prin intermediul fabulaţiilor mitologice, parabolelor sau simbolurilor; 3) *scientia occultans*, ştiinţă ce ascunde adevăruri fundamentale în dosul cuvintelor (limbaj alchimic, estoterismul numerelor) sau al figurilor simbolice (pentagrama, steaua lui David), pentru a păstra secretul unui învăţământ ezoteric şi a evita anumite profanări sau persecuţii.

Ştiinţa ocultă se poate defini ca ştiinţă a invizibilului cunoscut prin intermediul vizibilului, sau ştiinţă a macro-cosmosului (universului), descoperit prin studiul micro-cosmosului (omului). De asemenea, ea poate fi înţeleasă ca ştiinţă a cauzelor invizibile, studiate prin efectele lor vizibile, ştiinţă a legilor de constituire şi de viaţă ale universului şi ale omului, stabilite de Dumnezeu şi menţinute de acesta. Pentru cei mai avansaţi dintre ocultişti, ştiinţa ocultă este ştiinţa Unităţii creatoare supra-naturale şi a întregii creaţii naturale, ce evoluează către spiritualizare, prin muncă, educaţie şi sacrificiu.

Ştiinţa ocultă nu este un sistem metafizic ci o ştiinţă sintetică universală, ce furnizează cheile misterelor şi elementele de bază ale adevărurilor generale, controlând şi inventariind adevărurile mărunte, arătând analogia dintre univers şi om, clarificând

necesitatea principiilor de unitate, solidaritate, puritate şi sacrificiu, practicând învăţământul legilor precise şi irevocabile pentru plasarea fie în ordine naturală, fie în ordine supranaturală. În medicină sau în învăţământ, de exemplu, pe baza acestor legi putem înţelege şi recunoaşte constituţia individuală a unui pacient sau a unui elev, instituind terapia sau metoda de învăţare cea mai compatibilă cu cel în cauză.

Ştiinţa ocultă este unificatoare, acordând, îmbogăţind şi consolidând ştiinţa, filosofia şi religia. Ea procură ştiinţelor materiale dovezile existenţei forţelor invizibile în fenomenele de spiritism, radiestezie, mediumnitate, etc. Nu mai puțin, știința ocultă furnizează dovezi complementare şi sintetice pentru mai buna înţelegere a adevărurilor de natură religioasă, inspirând un puternic elan şi o reînnoire religioasă, o ameliorare a vieţii individuale şi a sănătăţii colective, arătând erorile din diversele domenii de activitate şi introducând pretutindeni criteriile de ordine, adevăr, ierarhie, echilibru şi pace.

A te inspira din ştiinţa ocultă pentru a promulga legi, pentru a perfecţiona învăţământul, a produce, organiza, construi, îngrijii sau vindeca înseamnă a te sprijini pe datele fundamentale ale universului, participând şi cooperând la legile de progres sau împlinire, la adevărul sintetizat în expresia *Legea lui Dumnezeu*, care este adevărul sintetic absolut.

Puterea ansamblului de legi ce compune ştiinţa ocultă, altfel spus puterea Legii, este ceva de neimaginat. În virtutea corespondenţei dintre Dumnezeu (care a creat lumea după Legea Sa) şi omul ce acţionează după chipul Acestuia, aplicând pe propria sa persoană şi în jurul lui însuși Legea divină şi legile naturale, se înțelege de ce acest lucru este de neimaginat. De aceea, se spune că cel ce studiază Legea lui Dumnezeu este un colaborator al Acestuia și un factor de echilibru cosmic. Dumnezeu a creat universul cu ajutorul Legii, iar omul sprijină creația divină studiind și aplicând aceeași Lege.

I. 7. 2. Ştiinţele oculte

Diversele ştiinţe zise oculte (magnetism, astrologie, spiritism, geomanție, chiromanție, metafizică, alchimie, satanism, etc.) nu au decât foarte puțin de-a face cu știința ocultă şi pe un plan cu totul secundar faţă de aceasta.

Confuzia dintre ştiinţa ocultă şi magie a fost agravată de câţiva mari vulgarizatori, precum Eliphas Levi, Papus şi alţii, deşi prin talentul lor aceştia au servit cauza ocultismului.

Papus, de exemplu, spunea că ocultismul este ştiinţa magiei, adică ştiinţa practicilor supra-naturale, curente chipurile în templele Antichităţii. Angajaţi însă pe o astfel de cale, sugerăm că strămoşii noştri ştiau totul, cunoşteau electricitatea, mânuiau trăsnetul, stăteau la taifas cu zeii şi cunoşteau nenumărate mistere. În realitate, deşi anticii nu ignorau legile esenţiale de unitate şi de evoluţie a forţelor în cadrul creaţiei, confirmarea acestora datează din zilele noastre. Ele au fost completate cu legea christică a sacrificiului personal. Spunem christică şi nu creştină, întrucât diversele biserici nu sunt creştine decât cu numele. Pe de altă parte, în zilele noastre au fost descoperite mijloace foarte puternice de acţiune asupra forţelor oculte. Din păcate, ca urmare a divorţului dintre ştiinţă şi religie, acestea sunt prost dirijate sau întrebuinţate, din care cauză s-a ajuns la ateism, anti-religiozitate, libertinaj laic şi materialist.

Ca şi Papus, pentru a atrage atenţia asupra lor, Eliphas Levi, Alain Kardec şi alţi vulgarizatori au abuzat de cuvântul magie fără să arate că magia este ceva secundar în ştiinţa ocultă, reducându-se la arta manipulării forţelor vitale sau astrale ale naturii, ce acţionează în om sau în afara acestuia. Cei ce au apucat pe această cale, partizanii artei pe care alchimiştii au numit-o « regală », au căzut în păcatul magiei negre, ajungând la dezechilibre incurabile, nebunie sau moarte prematură. Ştiinţele oculte sunt denaturări şarlataneşti ale ştiinţei oculte. Ocultistul veritabil nu este un prestidigitator, magnetizor, magician sau vrăjitor ce lucrează cu ajutorul Satanei sau al vreunui demon,

după cum se crede, ci un iniţiat în misterele creaţiei, legile vieţii universale şi umane.

I. 7. 3. Magie albă şi magie neagră

Fără să vrem şi fără să o ştim, trăind conform Legii divine şi legilor naturale, facem la tot pasul magie albă. Supunându-ne fără condiţii şi pe de-a-ntregul ordinii cosmice sau divine, nu putem greşi sau păcătui, împiedicând astfel orice dezordine organică în corpul nostru, adică orice boală. Puritatea materială şi spirituală a celor ce duc o astfel de viață le conferă o influenţă benefică ce îi protejează, echilibrează şi chiar îi sfinţește. Dimpotrivă, cei ce trăiesc în stare de nesupunere faţă de Legea divină şi legile naturale comit unul sau mai multe « păcate », îşi pun organismul şi viaţa în dezordine, făcând magie neagră fără să o ştie. Astfel de oameni sunt vulnerabili în corpul şi în spiritul lor, posedând o influenţă morbidă, malefică sau chiar satanică.

Trăitorii în curentul de sfinţenie al adevărului, binelui, frumosului şi dăruirii de sine sunt vectorii unei puteri spirituale (prin intermediul forţelor imponderabile folosite în mod ritual) ce face din ei un fel de magicieni, ce îndepărtează automat orice manifestare malefică sau demoniacă.

Cei instruiţi cu privire la puterile şi forţele imponderabile ale oamenilor vii sau morţi, ale animalelor sau ale naturii, care se servesc de acestea pentru a influenţa pe alţii, la cererea acestora sau contra voinţei lor, pentru a adormi, a dedubla, fermeca, hipnotiza sau a provoca fenomene de spiritism sau acţiuni perturbatoare la distanţă, pentru a ucide sau provoca fenomene anormale asupra semenilor sau a naturii, fac în mod deliberat magie neagră şi vrăjitorie.

I. 7. 4. Iniţierea

Iniţierea este un fel de cunoaştere supra-naturală, de gradul trei, ce se suprapune peste cunoaşterea naturală, primară şi secundară. Ea comportă cunoaşterea legilor ocultismului, înţelegerea sintezelor conţinute în unitate, curajul în faţa

loviturilor sau a suferinţei, tenacitatea și persistența pe drumul ales, în ciuda mizeriei sau a pericolelor, credinţa imuabilă în Providenţă, conducerea mistică a vieţii.

În majoritatea cazurilor, iniţiatul nu ajunge la lumina adevărului decât după numeroase încercări, erori şi rătăciri. Viața ne supune la grele încercări. Iniţiaţii sau indivizii de elită nu se lasă învinşi de aceste dificultăţi, căutând şi găsind în cele din urmă soluţia ce părea imposibilă iniţial. În templele păgâne din Antichitate, această etapă pregătitoare se efectua prin supunerea candidaţilor la dificultăţi şi obstacole de netrecut. În simbolismul ei mort, genul acesta de iniţiere a fost conservat de masonerie, care a pierdut însă sensul esoteric de altă dată.

De-a lungul vieţii traversăm o continuă iniţiere. În viaţa de zi cu zi, terenul spiritual este presărat de nenumăratele dificultăţi traversate, de eşecurile suferite, bolile îndurate, meditația, munca, cercetarea, nevoia de a experimenta, acestea conducând la constatări ce revizuiesc și răstoarnă experienţa anterioară, la concluzii tot mai apropiate de adevăr şi mai adânc resimţite pe planul trăirilor personale. Lecturile potrivite, întâlnirea cu un spirit informat şi capabil de a transmite pot constitui un acces providenţial la o sinteză de principii, la un adevăr ce înobilează pe cel în cauză, promovându-l în scara cunoaşterii şi producându-i o satisfacţie profundă.

Când iniţierea este rezultatul unei instrucţii spirituale colective şi organizate, ea este însoţită de un supliment sau transfer de competenţe, conform unui lanţ magic şi unor rituri speciale, cazul hirotonisirii preoţeşti.

În alte cazuri, iniţierea poate fi rodul unei revelaţii subite, cazul profeţilor, al unor personalităţi precum Elena Petrovna Blavatski, Rudolf Steiner, Max Heindel, Van Rijckenborgh şi alţii, inclusiv savanţi, poeţi şi creatori vizionari.

Iniţiatul este o persoană care a înţeles ceea ce nu este la îndemâna oricui, care este în contact cu Lumina Adevărului şi Legea acestuia, care a devenit un clarvăzător capabil să distingă adevărul de eroare, lucru inaccesibil şi greu acceptabil pentru muritorii de rând. De aceea, iniţiatul este o enigmă pentru cei

din jur şi chiar pentru el însuşi, ducând o viaţă retrasă, redusă la cea mai simplă expresie, acceptând privaţiuni, o sobrietate şi un ascetism greu de înţeles pentru ceilalţi. Deşi pare lipsit de orice forţă, el nu este niciodată învins. Deşi pare martirizat, el realizează lucruri ce derutează pe cei normali sau egoişti, incapabili de cel mai mic sacrificiu, precum renunţarea la o masă, la fumat, la anumite avantaje, etc. Cei lucizi, care vin în contact cu el, se miră de ideile şi opiniile lui, din care cauză, pentru muritorii de rând poate să treacă drept un excentric sau chiar nebun!

Iniţiaţii sunt mult mai rari decât ne închipuim în general. Învăţaţii ce au ajuns la un anumit nivel de ocultism, dispunând de oarecare curaj şi mai ales de orgoliu, se pot crede iniţiaţi. Nu trebuie însă uitat că iniţierea vine de la *initium*, care înseamnă început. Spoiala de ocultism nu este suficientă pentru a deveni un model de ştiinţă şi înţelepciune, sau chiar un mag. În faţa lui Dumnezeu, iniţiatul cel mai veritabil nu este decât un biet începător ce a făcut câţiva paşi pe drumul ce conduce la Absolut. Naivii atraşi de vorbăria goală a şcolilor iniţiatice de astăzi ar face bine să se gândească de două ori înainte de a se lăsa antrenaţi la lectura unor cărţi pline de tot felul de şarlatanerii şi precepte de magie neagră.

I. 7. 5. Adevărul este ocult

Viaţa spiritului constă în căutarea neîncetată a adevărului. Acest lucru nu este simplu întrucât adevărul este non-material şi incomunicabil, adesea ascuns în dosul unor aparenţe înşelătoare şi schimbătoare. În esenţa lui, adevărul este acelaşi în timp şi în spaţiu, adică este veşnic. Altfel spus, orice adevăr este o parte din Dumnezeu. Ca şi acesta, el este invizibil pentru ochii ce nu au învăţat să vadă, de neauzit pentru urechile ce nu ştiu să audă deși ascultă, incomunicabil inteligenţelor ce dorm, de neînţeles pentru cei ce nu au experimentat îndeajuns deşertăciunea lumii, de neconceput pentru cei incapabili să se înţeleagă pe ei înşişi, inaccesibil celor ce nu au luat cunoştinţă de propria lor constituţie. Adevărul este o descoperire continuă, bunul cel mai

de seamă care poate fi dobândit, el trebuie permanent meritat. În consecinţă, adevărul nu poate fi oferit pe tavă, ca la magazin. Ocultiştii din toate timpurile l-au reprezentat simbolic, sub forma unei femei goale şi de mare frumuseţe, ascunsă în fundul unui puţ, adică în profunzimile creaţiei pământeşti. Potrivit tradiţiei oculte, această frumuseţe de sânge şi de carne nu poate oferi decât un sfat celui ce o doreşte pe plan material, incitându-l într-o altă direcţie, prezentându-i în oglindă propria lui imagine microscopică, în care, după studiu, va descoperi analogul său macrocosmic, adică va ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu.

I. 7. 6. Adevărul este sacrificiu

Pentru a descoperii ceea ce este ocult în dosul a ceea ce este material, trebuie să sacrificăm aparenţa pentru esenţă, singura reală. Trebuie să renunţăm la material pentru a putea sesiza imaterialul, adică spiritualul, în ultimă analiză. Altfel spus, trebuie să ajungem la Dumnezeu, care este Adevăr integral şi veşnic. Cucerirea adevărului este scopul vieţii şi calea cea mai sigură pentru a ajunge la acel adevăr propovăduit de Christos, când spunea apostolilor : « Eu sunt calea, adevărul şi viaţa » (*Ioan*, XIV, 6). « De mă iubiţi, păziţi poruncile mele. Şi eu voi ruga pe Tatăl, care vă va da vouă alt mângâietor, ca să fie cu voi în veac, duhul adevărului pe care lumea nu poate să-l primească, pentru că nu-l vede, nici nu-l cunoaşte ; voi Îl cunoaşteţi, că rămâne la voi şi în voi va fi! » (*Ioan*, XIV, 15-17). În aceeaşi Evanghelie, Christos spune Iudeilor : « Dar voi acum căutaţi să mă ucideţi pe Mine, Omul care v-am spus adevărul, pe care l-am auzit de la Dumnezeu… Voi sunteţi din tatăl vostru, diavolul, şi vreţi să faceţi poftele tatălui vostru… Dar pe mine, fiindcă spun adevărul, nu mă credeţi ». (*Ioan*, VIII, 40, 44-45).

La una din întrebările lui Pilat, Christos răspunde : « Eu spre aceasta M-am născut şi pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie pentru adevăr ». (*Ioan*, XVIII, 37).

Dumnezeu fiind adevăr, cel ce este căutătorul şi servitorul adevărului este unsul şi alesul lui Dumnezeu. Cel ce caută

adevărul este un om drept, iar cel ce se sacrifică pentru adevăr este un sfânt. O nedreptate făcută unui drept sau unui sfânt este un atentat contra lui Dumnezeu iar consecinţa acestei crime se dezlănţuie printr-un şoc teribil contra celui ce a comis-o.

După ce a ascultat răspunsul lui Christos, agnosticul Pilat a întrebat « Ce este adevărul? ». Adevărul era chiar învăţătura lui Christos, încoronarea preceptelor înţelepciunii antice şi a Legii Iubirii din *Vechiul Testament*, respectată de Israeliţi, dar batjocorită de Iudei. Această încoronare o găsim în aceeaşi *Evanghelie după Ioan*, sub forma unei a unsprezecea porunci, ca să spunem aşa : « Poruncă nouă vă dau vouă : Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul ». (*Ioan*, XIII, 34), adică sacrificându-vă personal, din dragoste pentru oameni şi iubire de Dumnezeu. Până atunci, potrivit *Vechiului Testament*, sacrificiile oferite Dumnezeului lor, de către Iudei, erau ofrande materiale sau de vieţi animale, sacrificii de substituţie ce făcuseră din templul iudaic cel mai mare abator din Antichitate. Pentru repunerea în respect a ordinii spirituale, pentru a învinge orgoliul şi egoismul oamenilor, pentru a proteja inclusiv animalele, Christos porunceşte încetarea sacrificiilor de substituţie, acceptând el însuşi sacrificiul răstignirii pe Cruce, pentru răscumpărarea omenirii, sacrificiu ce continuă prin taina sau misterul transsubstanţierii, din cadrul liturghiei. De fapt, Christos i-a învăţat pe apostoli că adevărata credinţă este cultul adevărului şi sacrificiul personal, nu renunţarea la bunurile materiale şi la plăcerile lumeşti.

Rău înţeleasă de creştini şi de Biserica ce l-a trădat pe Christos, credința nu este sinonimă cu ofranda sau darul către Biserică. Ea nu poate fi decât actul de sacrificiu personal pentru adevăr. Acest lucru a fost proclamat energic de apostolul Pavel : « De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am armă sunătoare şi chimval răsunător. De aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, dar dragoste nu am, nu sunt nimic. De aş împărţi toată avuţia mea şi

de aş da trupul meu ca să fie ars, dar dragoste nu am, nu-mi foloseşte la nimic. Dragostea rabdă îndelung, ea este binevoitoare, nu pizmuieşte, nu se laudă şi nu se trufeşte. Ea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul. Dragostea nu se bucură de nedreptate, ea se bucură de adevăr ». (I *Corintieni*, XIII, 1-6).

« Fiţi dar imitatori ai lui Dumnezeu, ca nişte fii iubiţi. *Umblaţi întru iubire*, precum şi Christos ne-a iubit pe noi, şi S-a dat pe Sine pentru noi, prinos şi jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă ». (*Efeseni*, V, 1-2).

Christos a dorit « să nu mai fim copii duşi de valuri, purtaţi încoace şi încolo de orice vânt al învăţăturii prin înşelăciunea oamenilor, prin vicleşugul lor, spre uneltirea rătăcirii. Ci ţinând adevărul în iubire, să creştem întru toate pentru El, care este capul, Christos ». (*Efeseni*, IV, 14-15).

În prima lui Epistolă sobornicească, apostolul Ioan spune şi el : « Fii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta şi cu adevărul. În aceasta *vom cunoaşte că suntem din adevăr* şi în faţa lui Dumnezeu vom afla odihnă inimii noastre ». (I, *Ioan*, III, 18-19).

Scopul suprem al ştiinţei oculte este instaurarea ordinii în toate domeniile vieţii practice, prin cunoaşterea întregului adevăr. Cu alte cuvinte, în cadrul domeniului spiritual, nu există nici un fel de contradicţie între ştiinţa ocultă şi religie.

I. 7. 7. Anti-ocultiştii habar n-au de ştiinţa ocultă

Orice ocultist este suspect şi chiar oribil în ochii celor mai mulţi dintre funcţionarii Bisericii. Ocultistul ce încearcă să clarifice lucrurile cu cei ce îl acuză de superficialitate intelectuală sau chiar de diabolism, constată cu stupefacţie că preoţii specializaţi în lupta contra falşilor ocultişti nu bănuiesc existenţa unei ştiinţe oculte şi a legilor precise ale acesteia. Lipsiţi de o documentaţie precisă şi completă asupra acestui subiect, majoritatea preoţilor s-au mulţumit cu opiniile gata făcute din manualele de contra-ateism, la fel de ignorante şi superficiale ca cele de ateism. Caracterizându-se prin spiritul ei

de sinteză, ştiinţa ocultă aduce pretutindeni lumină, credinţă şi satisfacţie, dovedind concordanţele religioase, filosofice şi ştiinţifice, inclusiv prin citarea textelor evanghelice, lucrul acesta irită preoţimea ignorantă. A încerca să redai sănătatea minţii şi a corpului prin căutarea ordinii integrale a constituţiei şi conduitei omeneşti, a sprijini legile naturii pe Legea divină şi invers, aceasta constituie o impietate intolerabilă pentru preoţii ignoranţi. Pentru aceştia, culmea îndrăznelii este convertirea de către un mirean, la o religie sau alta, a mulţimii de oameni pe care predicile lor idioate îi depărtează de biserică. Aceasta li se pare de-a dreptul furt de credincioşi! În ochii preoţimii ce huleşte altarul, unificarea regulilor de viaţă normală într-o ordine completă este interzisă ca nelegitimă. Pentru falsul duhovnic ce dă ochii peste cap şi deschide *Biblia*, unde citeşte « totul », medicul sau profesorul nu ar avea nici un drept să se ocupe de sfera mintalului, de caracterul şi spiritul pacienţilor sau al elevilor lor. Potrivit acestei logici, fiecare specialist ar trebui să se închidă în propriul său domeniu, conceput de o manieră foarte îngustă, indiferent că ateismul şi bolile fac ravagii şi printre credincioşi. Medicul spiritualist şi creştin ce utilizează cuvântul şi adevărurile evanghelice pentru a-i ajuta pe bolnavi să priceapă virtuţile unei terapii, arătându-le că afecţiunile lor materiale sunt de origine spirituală, este tratat de preoţi ca un braconier în pădurile Domnului, ca unul ce le şterpeleşte vânatul ce le aparţine de drept, utilizând în mod nepermis texte evanghelice întregi, în locul obişnuitelor ciuntiri liturgice duminicale, din *Evanghelii* sau alte texte. În astfel de situaţii intervin prea-sfintele injurii şi vorbe de ocară, scrisorile anonime contra medicului sau profesorului ce îşi face datoria, încercând să ferească pe cel în cauză de perseverarea în eroare, adică în boală şi în păcat. În numele anti-ocultismului rău înţeles, preoţimea incultă şi de rea credinţă cade în păcatul grav de a trece de partea lui Ucigă-l toaca, pe care pretinde că îl combate!

I. 7. 8. Ocultiştii care nu ştiu că fac ocultism

Există anti-ocultişti ce fac zilnic ocultism, citesc permanent texte oculte din cele mai admirabile, utilizând influxul forţelor imponderabile în magia albă din cadrul ceremoniilor religioase sau a altor activităţi, fără să bănuiască ce fac, precum personajul Jourdain, al lui Molière, care vorbea în proză fără să o ştie.

Biblia este plină de date cabalistice de tot felul. Pe lângă sfinţenia lor cunoscută, apostolii Ioan şi Pavel au fost doi iniţiaţi de elită. Începutul *Evangheliei* după Ioan este o sinteză ocultă tipică şi admirabilă, de care ne vom ocupa la momentul potrivit. *Cântarea Cântărilor* şi *Apocalipsa* nu pot fi înţelese decât din perspectivă ocultă. *Evangheliile* sunt pline de principii oculte, pe care le vom pune în evidenţă în cele ce urmează. Multe practici rituale sunt și ele de natură magică : exorcismele, semnul crucii, botezul, binecuvântările, tămâierea, aghiasma, mirungerea, cercul de protecţie descris în jurul cadavrelor, în cursul slujbei mortuare, etc.

Teologia creştină nu admite pentru magie decât sensul unic şi peiorativ de magie neagră. Dimpotrivă, ocultismul utilizează cuvântul magie în sensul general de folosire a forţelor invizibile, imponderabile şi spirituale, pentru a acţiona asupra domeniului material şi vizibil. Folosirea forţelor pure şi imponderabile, superioare și imateriale, în scopul binefacerii şi al sfinţirii, cazul oricărui ritual religios, este înţeleasă de ocultism ca un act de *magie albă*, în vreme ce folosirea forţelor impure, degradante sau demoniace, în scopuri malefice sau de posesiune nemeritată este considerată *magie neagră*.

În partea lui iudeo-jidovească, creştinismul este moştenitorul inconştient şi ingrat al ştiinţei oculte hermetice (a lui Hermes Trismegistul) din vechiul Egipt, prin intermediul *Thorei* Israelo-Iudeilor goniţi din Egipt, după iniţierea unora dintre ei în ocultismul hermetic. Iisus Christos nu s-a încarnat pentru a aboli această lege bazată pe hermetism, ci pentru a o împlini : « Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau proorocii ; n-am venit să

stric, ci să împlinesc » (*Matei*, V, 17), venire de altfel anunţată de profeţi ca *Isaia* (LII), *Zaharia* (IX, 9 şi 10), etc.

Anunţatul Mesia nu era regele războinic ce urma să pedepsească inamicii Iudeilor şi să aservească popoarele pământului, cum credeau apostolii, cam înguşti la minte, de dinaintea *Cincizecimii*. Anunţatul Mesia nu se încarnase pentru stabilirea dominaţiei universale a Iudeilor, după cum încă o cred Jidovii contemporani, ce se străduiesc să o realizeze prin puterea banului, a minciunii, a societăţilor secrete și a altor blestemăţii. Anunţatul Mesia, adică Iisus Christos, era regele spiritual al adevărului, ce i-a răspuns lui Pilat : « Împărăţia mea nu este din această lume » (*Ioan*, 18, 36) şi care venise tocmai pentru mărturisirea adevărului, pentru a oferii omenirii, prin sacrificiul său personal, cheile salvării şi ale triumfului. Orice om care îl va urma pe acest drum al adevărului îşi va găsi locul său în împărăţia cerească şi va fi printre aleşii cărora le este rezervat Ierusalimul ceresc. Graţie lui Iisus Christos, această favoare avea să fie extinsă la întreaga omenire, ce urma să aplice noua poruncă a iubirii şi a sacrificiului personal, într-o pasiune de adevăr şi de justiţie : « Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh ». (*Matei*, XVIII, 19).

Profesorii, învăţătorii și medicii limitaţi la strictul învăţământ sau practică pedagogică ori medicală oficială pot fi socotiţi printre ocultiștii ce nu știu că sunt ocultiști. Ei se joacă cu forțele umane vitale, pe care le risipesc fără să o ştie, operând, excitând, schimbând în corpurile, sufletele și spiritele elevilor sau pacienţilor, fără să înţeleagă că se servesc de calitățile acestora ca de tot atâtea instrumente, afectând vitalitatea organismelor respective. Medicii, profesorii și învăţătorii incompetenţi violează continuu legile naturii şi pacienţii sau elevii lor, utilizându-le gândirea ca şi cum aceasta ar fi o simplă secreţie a creierului. Hipocrate a atras atenţia, regretând carenţa ocultistă a medicilor neiniţiaţi : « Din studiul lucrurilor vizibile, oamenii nu ştiu să vadă pe cele oculte. Fără să îşi dea seama, ei folosesc artele asemănătoare naturii umane. Inteligenţa zeilor i-a învăţat

să imite operaţiile divine. Deşi ei ştiu ce fac, ei nu ştiu ce imită ». (Littré, 487, VI).

I. 7.9. Tradiţia ocultă. Revelaţia şi transmiterea

Cunoaşterea ocultă, adică a forţelor invizibile ce acţionează în natură, în om şi în univers datează din cea mai îndepărtată antichitate. Cu aproximativ 20 000 de ani înaintea erei noastre, omul preistoric cunoştea arta farmecelor şi a vrăjitoriei, poseda cunoștințe rudimentare despre existenţa forţelor spirituale şi mânuirea acestora (fetişism, vrăjitorie), noţiuni ce se regăsesc şi astăzi la comunităţile şi triburile din afara civilizaţiei. Primele civilizaţii cunoscute au lăsat în urmă semnele evidente ale unei ştiinţe oculte incredibile, despre care mărturisesc, între altele, scrierile hermetice ce ne-au parvenit (Egipt, Asiria, etc.).

Istoria religiilor, mai ales acelea ale popoarelor necivilizate arată că omul a avut totdeauna revelaţia unor adevăruri esenţiale despre un Dumnezeu suveran al universului, despre existenţa forţelor invizibile în spatele celor vizibile, despre sentimentul de sacrificiu sau despre justiţie. Acest ansamblu de principii exacte există, deşi prezintă imperfecţiuni de înţelegere, adesea ascunse în spatele tehnicii vrăjitoreşti sau păstrate ca un secret ezoteric.

Intuiţiile privind ocultismul şi revelaţiile spirituale ale popoarelor « sălbatice » au fost recunoscute de mulți cercetători, care au trăit vreme îndelungată printre triburile din Brazilia, Africa sau alte zone izolate ale lumii, studiindu-le credinţele şi obiceiurile, întrebându-le pe limba lor, iniţiindu-se în secretele şi în mentalitatea lor. S-a constatat că în spatele animismului, a naturismului şi a fetişismului, a legendelor şi a practicilor lor, a ceea ce etnologii numesc religia lor – în spatele acetora există și acel « ceva » pe care nici teologiile cu pretenții nu reușesc să-l exprime cu suficientă claritate, și care s-ar putea rezuma astfel :

1. Este vorba de credința mai mult sau mai puţin clară într-un Maestru Suveran al Lumii, de care depinde viaţa sau moartea şi contra căruia nimeni nu are vreo putere.

2. Spiritele bune sau tutelare, ca și cele viclene, capricioase sau rele, se ocupă de oameni, iar aceştia dispun de mijloacele necesare pentru a intra în relaţie cu ele.

3. Omul nu se reduce la corpul său. Când acesta dispare prin moarte, cealaltă parte îi supravieţuieşte.

4. Există o lume supranaturală şi invizibilă, ce se întinde deasupra noastră şi uneori ne afectează viaţa, faţă de care nu putem rămâne indiferenţi.

5. Există lucruri permise şi lucruri interzise.

6. Prin rugăciuni, ofrande şi sacrificii putem obţine anumite favoruri, ne putem feri de unele accidente, ne putem purifica sau obţine iertarea, etc.

7. Oamenii trebuie să urmeze o lege morală, a cărei bază de maximă lărgime pare să fie Justiţia.

Din cărţile savanţilor, cercetătorilor și călătorilor aflăm că omenirea primitivă a avut un fond comun de credinţe religioase generale, analog marilor religii. Fără să vorbească de revelații în sensul celor biblice sau coranice, mulți dintre acești cercetători le admit implicit, unii chiar explicit.

Pe vremea Grecilor şi a Romanilor, ştiinţa ocultă conducea manifestările religioase şi celebrarea Misterelor din Temple. Formulate de Hermes, principiile ocultismului au fost precizate mai clar decât în zilele noastre, descoperirile ştiinţei materialiste derutând mai ușor decât principiile metafizice şi intuiţiile celor de demult. Cunoştinţele umane sporind, constatându-se unitatea forţelor ce acţionează în universul material și reproducându-se experimental multe fenomene naturale, s-a ajuns la descoperirea unor analogii legate de constituţia macro- şi microcosmosului, determinarea şi catalogarea mai precisă a legilor creaţiei, a constituirii, transformării şi evoluţiei a tot ce este vizibil, instituit de către o Unitate invizibilă, creatoare şi directoare.

Aceeaşi ţesătură esoterică a ştiinţei oculte (Trinitatea divină, constituţia mixtă, vizibilă şi invizibilă a omului, evoluţia progresivă, regulile de conduită) este exprimată de acelaşi fond de revelaţii şi acelaşi mod tradiţional de transmisie, atât în cadrul religiilor egiptene şi indiene, cât şi în învăţăturile lui

Pitagora, Socrate, Platon, Aristotel, *Cabala* iudaică, *Vechiul Testament*, Moise şi profeţii.

Legile hermetice ale învăţământului ezoteric al vechiului Egipt, enunţate de Hermes Trismegistul, l-au inspirat pe Moise, în *Cele Zece Porunci* şi în *Geneza Vechiului Testament*. Textele biblice următoare vorbesc despre această origine :

1. « Am fost robi la Faraon în Egipt şi Domnul Dumnezeu ne-a scos din Egipt cu mână tare şi braţ înalt ». (*Deuteronom*. VI, 21).

2. « Dar şi Moise ajunsese foarte mare în pământul Egiptului, înaintea lui Faraon, a slujitorilor acestuia şi tot poporul ». (*Ieşirea*, XI, 3).

3. « Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul au venit prin Iisus Christos ». (*Ioan*, I, 17).

Operele care au avut cea mai mare influenţă asupra dezvoltării intelectuale şi morale a omenirii au primit din partea ştiinţei oculte inspiraţia, puterea de atracţie şi persistenţa acţiunii lor. Printre personalităţile ce au creat aceste opere putem număra pe Hermes[7], Moise, Solomon, Pitagora, Hipocrate, Platon, Aristotel, Virgil, apostolii Ioan şi Pavel, Seneca, Marc-Aureliu, sfântul Albert-cel-Mare, călugărul medieval Roger Bacon[8], Leonardo da Vinci, Rabelais, Newton, Goethe, Balzac, Ion-Heliade Rădulescu, Scarlat Demetrescu şi alţii. Nu vom comite eroarea anumitor ocultişti, în special teosofi, care îl socotesc şi pe Iisus Christos printre aceşti iniţiaţi. Indiferent de erorile şi de trădarea bisericilor creştine, Iisus Christos rămâne Fiul unic al

9/03/80Attention:

[7]. Hermes, sinonimul lui Toth, patron al ştiinţelor şi artelor din vechiul Egipt. Potrivit tradiţiei ar fi existat douăzeci de mii de cărţi semnate de Hermes. O altă tradiţie vorbeşte chiar de treizeci şi şase de mii cinci sute de astfel de cărţi. Fără îndoială, au existat multe scrieri alchimice sub numele lui Hermes, acestea fiind citate permanent de diverşii autori ai manuscriselor greceşti.

[8]. Roger Bacon (1214-1294) sau « Doctorul admirabil » a fost acuzat de crima de magie, vrăjitorie şi înţelegere cu Diavolul. Protejat al papei Clement al IV-lea, Bacon a reuşit să evite arderea pe rug. După moartea protectorului său a fost închis, din cauza cunoştinţelor lui oculte, de către papa Nicole al IV-lea. apoi eliberat, la moartea acestuia.

lui Dumnezeu, care s-a încarnat pentru a ne învăţa sacrificiul personal, dragostea de adevăr şi idealul răscumpărării omenirii.

I. 7. 10. Tăcerea sau necuvântul

Adevărul poate fi definit şi ca ceva ce nu trebuie spus oricui, nici oricând. Mulţimea puțin evoluată, ignorantă şi incredulă a fost totdeauna refractară şi rebelă în faţa adevărului ce îi contrazice instinctele şi apucăturile grosolane. Multe persoane inteligente refuză și astăzi orice credit ştiinţei oculte pe motivul că ar fi prea simplu ca aceasta să fie adevărată, prea contrariant, sau pentru că cere sacrificarea prea multor prejudecăţi. Adevărul nu este bun de spus, nici plăcut urechilor, după cum precizează dicţionarele de maxime. Nu se poate însă conta numai pe bunătatea sau indulgenţa veşnică ce acţionează în lume. Fără contra-măsurile de pedepsire a corupției şi crimelor s-ar încuraja dezlănţuirea pasiunilor, a dezmăţului şi actelor reprobabile. Dumnezeul sinistru şi veşnic răzbunător, al lui Moise, a fost probabil necesar pentru a ţine în frâu pe Iudei, adoratori ai Viţelului de Aur, ucigaşi ai profeţilor şi făcători de dezordini, poporul despre care *Ieşirea* ne spune că « este tare de cerbice. Lasă-Mă dar acum să se aprindă mânia Mea asupra lor, să-i pierd…» (XXXII, 9-10). Acest popor « ales » ca vector al unor adevăruri oculte şi sprijin al monoteismului, care a fost scos din Egipt, de către Providenţă, care a uitat învăţătura lui Hermes, a căzut de nenumărate ori în idolatrie şi în cultul zeului BAN. Între timp, poporul ales nu mai speră decât într-un Mesia materialist, plin de dolari, care să îi asigure posesiunea lumii întregi şi dominaţia universală, pentru a ucide întreaga omenire, considerată palestiniană şi « antisemită ». Acest popor nu vrea să ştie nimic despre împărăţia spirituală a Ierusalimului ceresc, pe care Iisus Christos a promis-o celor de bună credinţă şi iubitorilor adevărului din toate popoarele. Revelaţia imprudentă a misterelor a condus și alte popoare la aceleaşi neînţelegeri, conflicte şi orgii, de exemplu pe Greci și pe Romani.

Cât priveşte Biserica, aceasta a aruncat un voal asupra misterelor, declarându-le de neînţeles. Ea s-a îndepărtat astfel de

spiritul ezoteric şi ocultist, acceptând numai viziunea grosolană, prostească şi exoterică, căzând astfel în greşeala Fariseilor, condamnaţi de Iisus Christos pentru dragostea de bogăţii. De aici vocația comercial-managemențială al multora dintre capii Bisericii, iubirea excesivă a onorurilor pământeşti, propagarea unor false adevăruri, intoleranţa, neînţelegerea descoperirilor ştiinţifice (Giordano Bruno, Galilei, etc.), adevărurile oculte (rugurile Evului Mediu), căile şi cheile vieţii veşnice, îngăduința și chiar colaborarea rușinoasă cu forțele răului din lume.

Secretul, tăcerea, anonimatul, samizdatul este o obligaţie legitimă. Problema constă în aceea că, din perspectivă ezoterică, secretul sau tăcerea poate deveni o armă cu dublu efect. Dezvăluirea bruscă a unui adevăr ocult este periculoasă. Deși într-un alt sens, la fel de periculoasă este și inacţiunea, pocirea sau eclipsarea adevărului prin tăcerea nejustificată a celor ce îl deţin, care preferă să se ascundă în spatele simbolurilor, riturilor, într-un cuvânt a tăcerii. Este vorba de o continuă bătălie între lenea sau frica spiritului, ce are tendinţa să uite, şi vorba imprudentă ce poate declanșa persecuția, tiranizarea sau chiar martirizarea celui ce a scăpat un cuvânt într-un context nepotrivit. Rău este să arunci sămânţa în piatra seacă, dar şi mai rău să rămâi cu ea în traistă. Este normal și în firea lucrurilor ca cel ce deţine un adevăr sau un secret să îl plătească la nevoie cu viaţa, după cum şi florile, cum spune poetul, în calea de-a da roadă, cele mai multe mor! În toate epocile, toate popoarele, inclusiv cele « sălbatice » au considerat benefică moartea în slujba adevărului!

În consecinţă, ştiinţa ocultă ne învaţă să tăcem, când este de tăcut, şi să vorbim când este de vorbit. Să vorbim cu măsură şi pe etape, alternând rigoarea doctrinală cu răbdarea şi îngăduinţa pentru neînţelegerea trecătoare sau adaptarea progresivă. În fața minciunilor și relelor apocaliptice din zilele noastre, ocultiștii consideră că adevărul trebuie rostit cu voce tare, fericiţii şi binecuvântaţii lui deţinători având obligaţia morală de a-şi asuma riscurile de rigoare.

Adevărurile oculte nu trebuie spuse sau semănate în piatră seacă dar nici printre curioşii amatori de nimicuri, incapabili să înveţe ceva prin ei înşişi, găsind totdeauna ţapi ispăşitori pentru lenea și indolența lor. Adevărul nu poate fi difuzat în mod autoritar. El nu poate fi transmis decât celor ce îl caută deja şi care sunt aproape gata să-l plătească, cu propria lor persoană, pentru a-l afla. Bine transmis de către un iniţiat, adevărul trebuie să fie descoperit prin el însuși, de cel care îl caută. Pregătirea celor ce aspiră la adevăr constituie o bună parte din arta iniţiaţilor ce îl deţin într-o epocă sau alta. Adevărul nu trebuie expus în faţa recalcitranţilor, ostili sau inapţi, ce nu dispun de minimul spiritual sau intelectual pentru a-l înţelege. Bineînţeles, el nu poate fi răspândit nici prin violenţă autoritară, nici de la înălţimea piedestalului ce începe cu nelipsita și orgolioasa contribuţie personală ! Orice adevăr este impersonal, aparţinând într-o mai mare măsură celui ce îl caută decât celui care l-a găsit. Adevărul nu face casă bună cu instituţia burghezo-liberală, notarială și managemențială a *copyrightului*. Popularizarea lui prin idei generale şi principii juste este preferabilă afirmării prin orgoliul şi egoismul celui care l-a găsit sau care crede că are dreptul să îl vândă, ca pe o valoare bursieră. Deţinătorul unui adevăr nu trebuie să uite că acesta vine de la Dumnezeu, că el nu este decât un instrument de conservare şi transmitere. În consecinţă, singurul privilegiu al deţinătorului unui adevăr este sacrificiul de sine în lupta contra ignoranţei, a suficienţei, comodităţilor şi erorilor omeneşti. Un medic, de exemplu, care s-ar proclama naturist şi ar respinge dintr-o dată chimia farmaceutică, injecţiile, fiolele şi alimentele impure, cerând o înţelegere totală şi imediată, din partea bolnavilor, nu ar face decât să răscoale în jurul lui drăcuşorii, licheluțele și geambașii medicinii oficiale, fără să poată conta pe rutina cvasi-animală în care se complac cei mai mulţi dintre pacienţi. Dimpotrivă, medicul sau profesorul ce ţinteşte mai întâi păcatele sau erorile alimentare grave, lăsând celui în cauză satisfacţia trecătoare a câtorva buline colorate, dar procedând prin tranziţie lentă, ajunge mai repede şi mai sigur la vindecări sau succese ce par

aproape imposibile. Astfel, vindecările obţinute deschid ochii ignoranţilor de bună credinţă și chiar ai unora dintre cei de rea credinţă, incitaţi să revizuiască cele învățate, să experimenteze, să caute, să se formeze singuri, devenind servitorii adevărului, ai legilor naturale sau divine, în scopul consolidării sănătăţii corporale şi a păcii spiritului. În exerciţiul medicinii naturiste este important ca medicul să înveţe a se dedubla, mascând unitatea spirituală doctrinală a terapiei în spatele politeismului prescripţiilor igienice, rezervând regimul pur, principiile ezoterice şi legile oculte celor mai avansaţi şi înţelepţi dintre pacienţi. Egalitarismul stupid şi învăţământul unic nu pot fi decât anarhice, chiar asasine. Adevărurile superioare nu pot fi înţelese şi aplicate just decât de către elitele ce pot servi ca modele şi şefi ai mulţimii. Aceste elite există în toate clasele societăţii, iar Providenţa îi găsește pe cei de care are nevoie atât printre cei culţi, cât şi printre inculţi sau desculţi.

Tăcând cu socoteală dar proclamând adevărul când este cazul, recurgând la comparaţii copilăreşti în faţa copiilor care sunt ignoranţi, imitând fabuliştii sau pe Christos, ce folosea parabolele, alternând îndrăzneala cu răbdarea, procedând pe etape, acestea ar fi precauţiunile elementare pentru înţelegerea şi acceptarea adevărului în materie de idei, a unei terapii sănătoase, pe plan medical, a unui învățământ demn de acest nume. În toate cazurile, adevărul, terapia sau metoda salvatoare vor fi mai uşor acceptate de către cei ce le caută, de către bolnavii ce aspiră la vindecare, nu de cei ce se consacră ascunderii adevărului şi conspiraţionismului medical, psiho-pedagogic, științific și mai ales istoric. Nu trebuie început cu minciunile privind cutare război mondial sau holocaust, imaginarele camere de gazare, justețea războiului nostru și al altora contra bolșevismului, sau reabilitarea mareșalului Antonescu. Recomandări de acest gen găsim deja la Hermes Trismegistul : « Reamintindu-ţi aceste principii vei găsi mai uşor lucrurile complicate sau rezumate. Evită să vorbeşti în faţa mulţimilor, nu pentru că aş interzice acestora cunoaşterea, ci pentru că nu vreau să te expun provocărilor, persiflajului şi băşcăliei prostești. Cine se

aseamănă se adună. Între cei ce nu se aseamănă, nu poate exista prietenie. Lecţiile iniţiatului nu pot avea decât un număr limitat de auditori. În caz contrar, foarte curând ele nu vor mai fi posibile! Lecţiile ţinute mulţimii ce nu le înţelege au darul de a-i împinge pe cei răi şi mai mult către rău. Iniţiatul trebuie să se abţină de a vorbi mulţimilor incapabile să înţeleagă un anumit adevăr. – Ce vrei să spui, Părinte? – Iată Fiule : Omul aspiră de la sine către rău, nu către bine (cum credea J. J. Rousseau). Răul este natura, plăcerea și viciul omului. Dacă omul află că lumea este creată, că totul se face conform providenţei şi necesităţii, că necesitatea şi destinul guvernează totul, atunci va ajunge să dispreţuiască tot ce este creat, pentru că este creat. Atribuind creaţiei viciul destinului, în curând el nu va ezita să comită o acţiune rea. În consecinţă, trebuie să te păzeşti de mulţime, pe care ignoranţa o face mai puţin rea, făcând-o să se teamă de necunoscut ».

« O predică asupra celor mai sfinte aspecte ale unei religii va fi totdeauna profanată de un auditoriu prea numeros. Punerea cunoaşterii majestăţii divine la îndemâna mulţimii este deci o impietate » pentru textele hermetice. (*Hermes Trismegistul*, p. 104). Comunicarea unor astfel de mistere nu este permisă celor ce nu sunt iniţiaţi (*Ibid.*, p. 261).

Pe de altă parte, în *Vechiul Testament* citim fraze precum : « Slava lui Dumnezeu este de a ascunde lucrurile, iar mărirea regilor e să le cerceteze cu de-amănuntul ». « Curăţă argintul de zgură şi turnătorul va face din el un vas ales ». « Dă la o parte pe cel fără de lege din faţa mai-marelui şi tronul lui se va întări prin dreptate ». (*Pildele lui Solomon*, XXV, 2, 4-5).

În limbaj dezocultat, aceasta ar însemna că manifestarea slavei Dumnezeului invizibil este creaţia vizibilă în care se ascunde. Slava regilor spiritului şi a înţelepciunii, adică a elitei omeneşti, este studiul creaţiei divine, pentru a descoperi adevărurile oculte şi a înţelege analogiile. Scopul vieţii este separaţia purului de impur, a spiritului de materie, printr-o muncă de alchimist, pentru a furniza un model corect şi pur celui ce se estompează din punct de vedere material şi se edifică

în plan spiritual. Ordonând ceea ce este pur în cadrul constituţiei omeneşti, se împiedică apariţia răului şi se vindecă bolnavii. Prin îndepărtarea răilor consolidăm tronurile, întărim adevărul şi dreptatea în faţa regilor, idee formulată de apostolul Pavel în termenii următori : « Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceţi cereri, rugăciuni, mijlociri, mulţumiri pentru toţi oamenii, pentru împăraţi şi pentru toţi care sunt în înaltele dregătorii, ca să petrecem viaţa paşnică şi liniştită întru toată cuvioşia şi buna cuviinţă. Că acesta este lucru bun şi primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să ajungă la cunoştinţa adevărului ». (I *Timotei*, II, 1-5).

În *Evanghelii* găsim aceleaşi sfaturi privind imposibilitatea luminării sau deşteptării subite a celor puţin evoluaţi, aceleaşi recomandări de a nu arunca mărgăritare porcilor, de a nu dezvălui adevărul decât cu prudență și prin parabole misterioase. Aceste pasaje merită să fie citite cu atenţie. Iată mai întâi două fraze profetice din *Vechiul Testament* : « Rosteşte dar pentru neamul de răzvrătiţi o pildă şi spune-le-o ». (*Iezechiel*, XXIV, 3). « Eu am vorbit către prooroci şi le-am înmulţit vedeniile şi tot prin prooroci am grăit în pilde ». (*Osea*, XII, 11).

Iată şi textele evanghelice : « Nu daţi cele sfinte câinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre în faţa porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare şi, întorcându-se, să vă sfâşie pe voi ». (*Matei*, VII, 6). Sau : « Şi le-a răspuns : vouă vă e dat să cunoaşteţi taina împărăţiei lui Dumnezeu, dar pentru cei de afară totul se face în pilde » (*Marcu*, IV, 11) ; « Vouă vă este dat să cunoaşteţi tainele împărăţiei lui Dumnezeu, iar celorlalţi în pilde, ca văzând să nu vadă şi, auzind, să nu înţeleagă ». (*Luca*, VIII, 10) ; « Şi cu multe pilde ca acestea le grăia cuvântul, după cum puteau să înţeleagă. Iar fără pilde nu le grăia şi ucenicilor Săi le lămurea toate, deosebit ». (*Marcu*, IV, 33-34). Sau : « Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteţi să le purtaţi. Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul… ». (*Ioan*, XVI, 12-13). Sau : « Acestea vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe

faţă vă voi vesti despre Tatăl ». (*Ioan*, XVI, 25). Sau : « Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor; fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii ». (*Matei*, X, 16). Sau : « Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteţi mânca şi încă nici acum nu puteţi ». (I *Corinteni*, III, 2). Sau : « În privinţa aceasta avem mult de vorbit şi lucruri grele de ticluit, de vreme ce v-aţi făcut greoi la auzit. Căci voi, care de multă vreme s-ar fi cuvenit să fiţi învăţători, aveţi iarăşi trebuinţă ca cineva să vă înveţe cele dintâi începuturi ale cuvintelor lui Dumnezeu, şi aţi ajuns să aveţi nevoie de lapte, nu de hrană tare. Pentru că oricine se hrăneşte cu lapte este nepriceput în cuvântul dreptăţii, de vreme ce este prunc. Iar hrana tare este pentru cei desăvârşiţi, care au prin obişnuinţă simţurile învăţate să deosebească binele şi răul ». (*Evrei*, V, 11-14).

În zilele noastre, graţie alfabetizării maselor şi a acumulării descoperirilor ştiinţifice, devine tot mai necesară ataşarea ştiinţei materiale la ansamblul adevărurilor invizibile şi spirituale ale ştiinţei oculte, fără de care nu este posibilă combaterea ereziilor, a tâlhăriei « ştiinţifice » contemporane, a diverselor curente sataniste, a ateismului nătâng sau a erorii egalitarismului pripit, imposibil şi negândit. Conformându-ne totuşi recomandării oculte a tăcerii, în puţinele noastre scrieri și luări de cuvânt nu am dezvăluit toate sursele revizionismului, din diversele domenii ale cunoaşterii. Unii ocultişti occidentali au înţeles însă baza concepţiei şi ideilor noastre, pe care nu au întârziat să o semnaleze suferinzilor de orbul găinilor, din Poliţiile Gândirii. Neavând nimic mai urgent de distrus şi de amestecat cu fascismo-nazismele ce le înzămoşează creieruţii niciodată fecundaţi de vreun adevăr, aceştia au scris diverse idioţenii prin diversele foi ale vitelor de pripas sau pe Web, etalându-şi ignoranţa, ura şi impotenţa mintală, rupte nu numai din puţin glorioasa amintire a celor ce au judecat, condamnat şi răstignit cândva adevărul christic, ci şi din damblaua celor ce continuă să persecute şi să răstignească orice adevăr omenesc sau românesc, ce le depăşeşte monumentala neputinţă de a înţelege ceva. În faţa acumulării acţiunilor distrugătoare ale răufăcătorilor

organizaţi în Poliţie a Gândirii (în cadrul vreunui serviciu secret), ca şi a neînţelegerii mulţimii orbite, ne-am decis să apărăm adevărul şi pe această cale, afirmând criteriile de ordine şi de puritate în toate, respingând asalturile doctei ignoranţe polițiste şi a magistraţilor certaţi cu cultura, munca cinstită, cunoaşterea şi onestitatea. Acesta este motivul pentru care ieşim din rezerva ce ne-am impus vreme de mulţi ani, arătând că inerentele imperfecţiuni şi deviaţii din Istorie, Medicină, Educație sau științe în general, din ştiinţa ocultă în special, nu sunt în nici un caz de natură a compromite adevărul. Profană sau ocultă, adevărata ştiinţă a fost, este şi va rămâne în serviciul integral al ordinii cosmice, al Legii lui Dumnezeu.

II. Ştiinţa ocultă şi legile ei

II. 1. *Masa de Smarald* a lui Hermes. Cea mai bine concepută sinteză ocultă şi cea mai ascunsă, sub formule aproape alchimiste, vine de la Hermes[9]. Este vorba de mai multe legi « hermetice », ajunse la noi sub numele de *Masa de Smarald a lui Hermes*. La origine, întregul text ar fi fost gravat pe o astfel de masă, ce a servit probabil ca altar.

Deşi textul egiptean s-a pierdut, criticii consideră că *Masa de Smarald* este cartea egipteană cea mai veche şi cea mai autentică, operă cosmogonică, teologică şi filosofică, scrisă de Thot sau Hermes Trismegistul. Traducerea latină cea mai veche este a lui Gérardum de Lisa (1471). Cele mai vechi traduceri din greacă în franceză datează din secolul al XVI-lea : François Monsieur de Foix (1574) şi Gabriel de Préau (1587). Textul utilizat de noi poartă titlul *Le Pimandre de Mercure Trismegiste*, traducere franceză de Louis Ménard (Paris 1866). Este vorba de un dialog între Pimandre (inteligenţă supremă sau divină, pentru Egipteni) şi Thot (inteligenţă omenească). În scopul salvării omenirii, Pimandre descoperă lui Thot originea sufletului omenesc, destinul şi datoriile oamenilor.

Pentru a vedea modul în care Antichitatea foarte îndepărtată se conforma principiului ocultist al tăcerii, adică al enunţării celor mai profunde adevăruri într-un limbaj misterios, de neînţeles celor ce nu posedă anumite cunoştinţe sau noţiuni, vom reproduce mai întâi textul complet al *Mesei de Smarald* a lui Hermes :

9/03/80Attention:

[9]. În lexicul lui Suidas citim următoarele : Hermes Trismegistul a fost un înţelept egiptean de dinaintea faraonilor. Numele de Trismegistul (de trei ori foarte mare) i s-a dat întrucât ar fi afirmat primul că în Treimea divină există o singură divinitate. Cât despre « *Lexicul Suidas* », acesta pare să fi fost scris către sfârşitul secolului al X-lea şi începutul celui de al XI-lea, de către un autor bizantin necunoscut. Este vorba de o foarte preţioasă sursă pentru studiul literaturilor păgâne, conţinând informaţii de tot felul, notiţe biografice asupra diverşilor autori, fragmente din operele dispărute ale acestora.

« Este adevărat, foarte adevărat şi fără minciună ».

« Ceea ce este jos este ca şi ceea ce este sus, iar ceea ce este sus este ca şi ceea ce este jos, pentru a face miracole din unul şi acelaşi lucru ».

« Şi pentru că toate lucrurile provin din Unul unic, toate lucrurile s-au născut, prin adaptare, din acest Unul unic ».

« Soarele este tatăl, iar luna este mama, vântul l-a purtat în burta lui şi pământul l-a hrănit»; tatăl tuturor lucrurilor, acest Theleme[10] al lumii întregii este aici ; dacă se converteşte în pământ, forţa sa este întreagă ».

« Uşurel, cu mare precauție, vei separa subtilul de gros. El urcă de la pământ la cer şi de acum coboară în pământ primind forţa lucrurilor superioare şi inferioare. Prin acest mijloc vei avea gloria lumii şi orice obscuritate se va depărta de tine ».

« Este forţa energică a oricărei puteri, căci ea va învinge toate lucrurile subtile şi le va pătrunde pe toate cele solide ».

« Astfel a fost creată lumea ».

« De aici vor fi şi vor ieşi nenumărate adaptări, al căror mijloc este aici ».

« De aceea mi s-a spus Hermes Trismegistul, având cele trei părţi ale filosofiei lumii ».

« Ceea ce am spus despre operaţiunea Soarelui s-a împlinit şi desăvârşit ».

Acest ansamblu obscur și misterios poate fi împărţit în şapte legi principale, ce constituie baza ştiinţei oculte. Ocultiştii moderni nu au formulat totdeauna, cu suficientă claritate, aceste şapte legi, amestecându-le adesea cu lucruri inutile şi cu obscurităţi ce le-au mutilat.

Expresia indiscutabilă a celor şapte legi se găseşte şi în alte texte foarte vechi. De aceea, vom susţine, completa și comenta enunţul fiecăreia din aceste şapte legi prin texte ce provin din

9/03/80Attention:

[10]. *Theleme* = forță sau lumină astrală ce acționează în mod spontan. Cuvntul acesta i-a servit inițiatului Rabelais pntru descrierea plăcerilor euforice și orgasmice de la abația sau mânăstirea Thélème.

alte scrieri ale aceluiaș Hermes Trismegistul, din Hipocrate şi din *Vechiul*, respectiv *Noul Testament*, surse tradiţionale şi sintetice, ușor accesibile și relativ cunoscute cititorului român.

Iată cele șapte legi, baza științei oculte :

II. 2. Legea cauzalităţii sau a creaţiei. —Toate au o cauză. Nu există efect fără cauză. Există legi universale. Există legi naturale.

Text hermetic din Masa de Smarald : « Toate lucrurile provin din Unul unic ». (Altfel spus, nu există efect fără cauză. Totul a fost creat de către un creator unic).

Alte texte hermetice[11]: « Orice aparenţă este creată, pentru că ea a fost manifestă… Dacă vrei să-l vezi pe Dumnezeu, gândeşte-te la soare, la cursul lunii, la ordinea astrelor. Cine menţine această ordine? Există deci un creator şi un maestru al întregului univers » (*Hermes Trismegistul, HT*, pp. 34-35).

« Nimeni nu pretinde că o statue sau un tablou ar putea exista fără un sculptor sau un pictor. Cum ar putea exista Creaţia fără Creator? » (*HT*, p. 37).

Text de Hipocrate : « Când o examinăm de aproape, întâmplarea se dovedeşte inexistentă. Tot ce se întâmplă are o cauză sigură, iar această cauză are şi ea o alta, care a produs-o ».

Texte biblice : « Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria » (*Psalmi*, 18, 1).

« La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul» (*Facerea* I, 1).

« Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, şi din legea Ta îl vei învăţa pe el ». (*Psalmi*, 93, 12).

« Dreptatea Ta este dreptate în veac şi legea Ta adevărul ». (*Psalmi*, 118, 142).

9/03/80Attention:

[11] . Extrase din aceeaşi traducere a lui Louis Ménard, Paris 1866, pe care o vom numi în continuare *Hermes Trismegistul*, (*HT*).

II. 3. Legea unităţii cauzelor sau a monoteismului. – Ansamblul legilor universale invizibile implică un Legislator unic şi invizibil, care este Dumnezeu.

Text hermetic din *Masa de Smarald* : « Şi pentru că toate lucrurile provin din Unul unic, toate lucrurile s-au născut, prin adaptare, din acest Unul unic ». (Altfel spus, potenţial, întreaga creaţie a fost într-un Legislator unic şi a fost creată de un Creator unic).

Alte texte hermetice : « Muncitorul a făcut lumea nu cu mâinile sale, ci cu cuvântul său. Trebuie să îl înţelegi ca prezent şi veşnic existent, ca autor a toate, unul şi singurul care a creat fiinţele prin voinţa sa ». (HT, p. 29).

« Păzeşte-te, fiul meu, de a priva creaţia de creator. Dă lui Dumnezeu numele ce îi convine cel mai bine, numeşte-l Tată al tuturor lucrurilor, căci el este unic şi menirea lui este de a fi părinte ». (HT, p. 37).

« Unitatea este principiul tuturor, binele este sursa tuturor. Când spun bine, înţeleg prin asta ceea ce este veşnic şi în întregime bun ». (HT, p. 40).

« Unitatea care este principiul conţine toate numerele ; din ea nasc toate, iar ea nu s-a născut din nimic altceva ». (*HT*, p. 33).

« Tot ce se manifestă a avut un început, o naştere, s-a născut nu din sine însuşi, ci din altceva... Există cineva care le face, care el însuşi este necreat şi anterior oricărei creaţii... Necreatul este superior în forţă, unul şi singurul înţelept în toate, pentru că nimic nu l-a precedat... Creaturile sunt vizibile, dar el este invizibil. Trebuie să îl concepem cu ajutorul inteligenţei... Trebuie oare să îi dăm numele de Dumnezeu, de creator sau de părinte, ori toate aceste trei nume deodată? Dumnezeu corespunde puterii sale, creator corespunde activităţii sale, iar titlul de părinte corespunde menirii și bunătăţii sale ». (*HT*, pp. 99-100).

« Sfânt este Dumnezeu, părintele tuturor lucrurilor ». (*HT*, p. 14).

« Dumnezeu este cauza tuturor în general şi a fiecărei fiinţe în special ». (*HT*, p. 23).

« Dumnezeu şi binele sunt unul şi acelaşi, principiul tuturor celorlalte ». (*HT*, p. 24).

Text de Hipocrate : « Principiul tuturor este acelaşi. De asemenea, nu există decât un scop. Scopul şi principiul sunt acelaşi ». (103; I).

Texte biblice : « Tu singur eşti Dumnezeul tuturor regatelor de pe pământ. Tu ai făcut cerul şi pământul ». (*Is.*, 37, 16).

«... Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn ». (*Deut.*, 6, 4).

« În toate eşti mare, Doamne Dumnezeule, căci nu este asemenea Ţie şi nu este Dumnezeu afară de Tine... » (II, *Regi*, 7, 22).

« Un Dumnezeu şi Tatăl tuturor, care este peste toate şi prin toate şi întru toţi ». (*Ef.*, 4, 6).

II. 4. Legea analogiei sau corespondenţei. – Microcosmosul este analog macrocosmosului în cele trei planuri ale Treimei de o Fiinţă.

Text hermetic din *Masa de Smarald* : « Este adevărat, foarte adevărat şi fără minciună ». (În alţi termeni: este adevărat, pe cele trei planuri).

« Ceea ce este jos este ca şi ceea ce este sus, iar ceea ce este sus este ca şi ceea ce este jos, pentru a face miracole din unul şi acelaşi lucru ». (În alţi termeni : Dumnezeu a creat universul şi mai ales pe om după chipul şi imaginea sa. Studiind creaţia şi constituţia omului găsim în acestea planul treimei de o fiinţă creatoare, aceeaşi în univers ca şi în om).

« De aceea mi s-a spus Hermes Trismegistul, având cele trei părţi ale filosofiei lumii ». (Altfel spus, am propovăduit misterul celor trei planuri ale universului : Spirit, Viaţă. Materie).

Alte texte hermetice : « Prima dintre fiinţe este Eternul, Necreatul, Dumnezeul, Creatorul tuturor lucrurilor. A doua este după chipul şi imaginea sa. Este lumea pe care el a creat-o, pe care o conservă şi pe care o hrăneşte... A treia fiinţă este omul, făcut după imaginea lumii, prin voinţa tatălui. Faţă de celelalte animale pământeşti, omul posedă inteligenţa... Înţelege că lumea

vine din Dumnezeu şi este în Dumnezeu, că omul vine din lume (prin evoluţie) şi este în lume. Principiul, perfecţiunea şi permanenţa tuturor lucrurilor este Dumnezeu ». (*HT*, pp. 46, 48).

« Dar motorul, Părintele tuturor lucrurilor, care este viaţa şi lumina, l-a făcut pe om după chipul şi asemănarea sa ». (*HT*, p. 7).

« Omul în care este inteligența, trebuie să se cunoască pe el însuşi ». (HT, p. 11).

Texte de Hipocrate : « Natura din om este după imaginea naturii din lume, în care, din marea origine, viaţa ajunge până la ultima parte, apoi revine din cercul ultimei părţi la marea origine, căci (pentru) natură, a fi sau a nu fi este una ». (*Littré*, 107, IX).

« Într-un cuvânt, focul (energia cosmică) a aranjat totul în corp, imitând ceea ce s-a petrecut în univers, dacă este permisă comparaţia între cele mari şi cele mici şi între cele mici şi cele mari ». (*Littré*, 31, II).

Texte biblice : « Şi a zis Dumnezeu : Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră... Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său ». (*Fac.*, I, 26-27).

« Bărbatul nu trebuie să-şi acopere capul, fiind chip şi slavă a lui Dumnezeu ». (I *Cor.*, 11, 7).

« Iar noi toţi, privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului ». (II *Cor.*, 3, 18).

II. 5. Legea vieții universale ritmice. — Nimic nu este inert. Totul trăieşte, totul vibrează în ritm alternant.

Text hermetic din *Masa de Smarald* : « Tatăl tuturor lucrurilor, acest Theleme al lumii întregii este aici; dacă se converteşte în pământ, forţa sa este întreagă ». (În alţi termeni : Venită de la Tatăl, voinţa de viaţă universală animă totul în univers, manifestându-se sintetic în creaţie, inclusiv în om).

« El urcă de la pământ la cer şi de acum coboară în pământ primind forţa lucrurilor superioare şi inferioare ». (În alţi

termeni : orice manifestare motrice sau vitală are loc în mod ritmic, prin alternanţă de contrarii).

Alte texte hermetice : « Cât despre vid, căruia atâţia îi acordă aşa importanţă, părerea mea este că el nu există, că nu a putut niciodată să existe şi nici nu va exista vreodată ». (*HT*, p, 151).

« Nimic nu moare, dar ceea ce era compus se împarte. Această împărţire sau diviziune nu este moarte. Este o reînnoire. Care este, de fapt, energia vieţii? Nu cumva este această mişcare? Ce este imobil în lume? Nimic... Nimic nu se distruge, nimic nu se pierde ». (*HT*, p. 83-84).

« Moartea nu există. Cuvântul moarte nu are niciun sens... Moartea ar fi distrugerea, dar nimic nu se distruge în lume... Aici, în lumea noastră, materia conservă o slabă urmă (de dezordine) în calitatea ei de a creşte şi în aceea de a descreşte, pe care oamenii o numesc moarte », (*HT*, p. 47).

« Acţiunea creatoare este intermitentă; uneori ea crează, alteori nu crează, variind calitativ şi cantitativ: uneori produce cutare şi cutare lucruri, alte ori produce contrariul acestora ». (*HT*, p. 55).

« În cadrul prevederii lui universale, bunul nostru creator a garantat durata fiinţelor vii prin somnul reparator al oboselii şi al mişcării, rezervând o parte de timp egală sau mai mare pentru odihnă ». (*HT*, p. 219).

« Printr-o lege veşnică, pe care tocmai o explic, Dumnezeu a distribuit viaţa la toate fiinţele trăitoare. Mişcarea lumii este viaţa veşnică... El vivifică toate cele, diversificându-le pe toate în cantităţi şi la momente determinate... Timpul pământesc se distinge prin starea atmosferei, prin alternanţele de frig şi de cald; timpul ceresc este marcat de mişcările astrelor ce revin periodic în aceleaşi locuri... Ordinea şi timpul produc reînnoirea alternantă a tot ce există în lume. Aceasta fiind starea universului, nu există nimic fix, nimic stabil, nimic imobil în cadrul naturii, nici în cer, nici pe pământ. Căci Dumnezeu singur şi numai el este absolut perfect în sine, de sine şi în jurul său ». (*HT*, p.145, 146, 147).

Texte hipocratice : « În orice moment, toate cele sunt în mişcare. De voie sau de nevoie, totul se petrece în virtutea unei necesităţi divine ».

« În univers, nimic nu piere pe de-a-ntregul. Nimic nou nu se crează. Se fac doar amestecuri distincte şi variate. Toate fiinţele posibile nu fac decât să crească sau să descrească numericeşte, alternând succesiv între plus şi minus, avansând astfel până unde pot să răzbată ».

« Conform legilor naturale, în mod succesiv, totul este ridicat şi apoi trântit la pământ. În orice moment, ziua şi noaptea sunt în mişcare » (*Littré*, 26; II).

« Când tăiem lemne, unul trage către sine, celălalt împinge. Totuşi, cei doi mânuitori ai joagărului fac acelaşi lucru. Mişcările contrarii sunt necesare pentru avansarea joagărului. Dacă cei doi tăietori de lemne ar acţiona în forţă, fără să se coordoneze, treaba ar fi dată peste cap ». (*Littré*, 26 şi 27; II).

« La fel se petrec lucrurile cu hrana omului : în mod alternativ, aceasta este împinsă către interior, apoi evacuată afară. Dacă s-ar produce violenţe, în contratimp, totul ar fi dat peste cap ». (*Littré*, 27; II).

« Medicul trebuie să ia lecţii de la natură ». (*Littré*, 31; II).

« Trebuie să aducem contrariile în mod gradat, iar în cadrul acestei mişcări să introducem momente de intermitenţă ». (*Littré*, 285; V).

Texte biblice : « Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor. Şi a zis Dumnezeu să fie lumină... Lumina a numit-o Dumnezeu ziuă, iar întunericul l-a numit noapte. Şi a fost seară, şi a fost dimineaţă ». (*Fac.*, I, 1-5).

« Pe câmp nu se afla niciun copăcel, iar iarba de pe el nu începuse a odrăsli, pentru că Domnul Dumnezeu nu trimisese încă ploaie pe pământ... Atunci luând Domnul Dumnezeu ţărână din pământ, a făcut pe om şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă ». (*Fac.*, II, 5-7).

« Dar întorcându-ţi Tu faţa Ta, se vor tulbura; lua-vei duhul lor şi se vor sfârşi şi în ţărână se vor întoarce. Trimite-vei duhul

Tău şi se vor zidi şi vei înnoi faţa pământului ». (*Ps.*, 103, 30-31).

II. 6. Legea evoluţiei, adaptării, sau progresului. – Totul evoluează şi progresează prin atracţie divină, ajutor providenţial, adaptare naturală şi transmutare spirituală.

Text hermetic din *Masa de Smarald* : « cu mare grijă, vei separa pământul de foc şi subtilul de evident… De aici vor fi şi vor ieşi nenumărate adaptări, al căror mijloc este aici ». (În alţi termeni, dematerializarea progresivă şi spiritualizarea progresivă sunt caracteristicile evoluţiei prin adaptare şi transformări succesive, pentru a învăţa şi a merita eliberarea materială şi viaţa spirituală unitivă).

Alte texte hermetice : « Dumnezeu este creatorul tuturor lucrurilor... Mişcarea lumii conduce la naşterea a tot felul de lucruri, unele murdărite de rău, altele purificate de către bine... Ca un bun îngrijitor al vieţii, lumea îşi reînnoieşte prin transformare producţiile sale... Lumea organizează totul prin varietatea speciilor, viaţa inepuizabilă, activitatea constantă, necesitatea mişcării, combinarea elementelor şi ordinea creaţiunilor ». (*HT*, pp. 51-52).

« Fiecare corp ce compune universul este multiplu; având identitatea în ele, deşi corpurile compuse se transformă unele în altele, ele conservă intactă această identitate. În toate corpurile compuse există numărul fiecăruia, căci fără număr nu poate să existe nici compoziţie, nici combinaţie, nici disoluţie. Unităţile nasc numerele şi le sporesc, apoi, separându-se, redevin ele însele ». (*HT*, p. 82).

« El (Dumnezeu) transformă animalele ce locuiesc aceste porţiuni ale lumii, făcându-le să treacă dintr-un gen în altul şi dintr-o aparenţă în alta, echilibrând metamorfozele lor reciproce ». (*HT*, p. 268).

« Nimic nu moare, dar ceea ce este compus se divide. Această diviziune nu este moarte, ci analiza unei combinaţii; scopul ei nu este distrugerea, ci reînnoirea... Viaţa universală este o transformare necesară. În ansamblul ei, lumea nu se

schimbă, fiule, toate părţile ei se transformă. Nimic nu se distruge, adică nu se pierde, dar există o confuzie de cuvinte; nu naşterea este viaţa, ci senzaţia; nu schimbarea este moartea, ci uitarea ». (*HT*, pp. 83-84).

« Popoarele numesc moarte transformarea, pentru că trupul se descompune şi viaţa încetează de a fi aparentă. Revoluţia este o întoarcere, iar dispariţia o reînnoire ». (*HT*, p. 72).

« Deveniţi sobri şi deschideţi ochii inimii voastre... căci pacostea ignoranţei inundă întreg pământul, corupe sufletul închis în corp şi îl împiedică să intre în portul mântuirii... Înainte de orice, trebuie rupt anteriul pe care îl porţi, acest veşmânt de ignoranţă, principiu al răutăţii, lanţ al corupţiei, carapace de prostie, moarte vie, cadavru sensibil, mormânt pe care îl porţi în spate, hoţ în casă, inamic în iubire, gelos în ură. Asta îţi este veşmântul, un inamic cu care te îmbraci; el te trage în jos, către el, pentru ca spectacolul adevărului şi al binelui să nu te facă să urăşti răutatea, să nu descoperi cursele pe care ţi le întinde, întunecând pentru tine ceea ce este luminos, sufocându-te în materie, îmbătându-te cu voluptăţi infame, pentru ca să nu auzi ceea ce trebuie să auzi, să nu vezi ceea ce trebuie să vezi[12] ». (*HT*, pp. 44-45).

« Cei mai drepţi dintre voi se apropie de divin prin transformările lor şi vor fi regi drepţi printre oameni, adevăraţi filosofi, fondatori şi legislatori, clarvăzători adevăraţi, culegători de plante salvatoare, muzicieni perfecţi, astronomi inteligenţi ». (*HT*, p. 176).

Text de Hipocrate : « Oamenii gândesc că ceea ce apare şi se vede iese din starea de moarte şi că ceea ce dispare piere. Nu trebuie să ne încredem însă în aparenţe, ci în raţiune. Desigur, fiinţele mor, acesta este mijlocul lor de a se reînnoi. A naşte sau

9/03/80Attention:

[12]. Acest text hermetic a inspirit probabil apostolului Pavel cunoscutul verset din *Epistola către Romani* : « Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele. Om nenorocit ce sunt ! Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia?». (*Romani*, VII, 23-24).

a muri nu sunt decât moduri diferite ale aceluiaş lucru. Oamenii şi animalele sunt angrenaţi într-o mişcare circulară, fiecare îndeplinind rolul lor diferit... În orice domeniu, marile schimbări subite fac mult mai mult rău decât dacă schimbarea s-ar face cu încetul ». (*Littré*, 123; I).

Texte biblice : « Iacob a visat că era o scară sprijinită pe pământ, care cu vârful atingea cerul, iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe ea. Apoi s-a arătat Domnul în capul scării... » (*Fac.*, 28, 12).

« Când mă uitam eu la fiare, iată am văzut jos, lângă aceste fiare, câte o roată la fiecare din cele patru feţe ale lor. Aceste roţi, după înfăţişarea lor, parcă erau de crisolit, iar după făptură toate aveau aceeaşi înfăţişare. Şi după alcătuirea şi după făptura lor, ele parcă erau vârîte una în alta. Ele înaintau în toate cele patru părţi, şi în timpul mersului nu se întorceau. Obezile lor formau un cerc larg şi de o înfăţişare înfricoşătoare şi aceste obezi la toate erau pline de ochi de jur împrejur. Când mergeau fiarele, mergeau şi roţile pe lângă ele, şi când se ridicau fiarele de la pământ, se ridicau şi roţile. Ele mergeau încotro le da duhul să meargă şi roţile se ridicau împreună, căci duh de viaţă era în roţi. Când mergeau acelea, mergeau şi acestea, şi când acelea se opreau, se apreau şi acestea; iar când acelea se ridicau de la pământ, atunci împreună cu ele se ridicau şi roţile, pentru că duh de viaţă era în roţi ». (*Iez.*, I, 15-21).

« …Dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu moare, rămâne singur; iar dacă moare, aduce multă roadă ». (*Ioan*, 12, 24).

« Dar întorcându-Ţi Tu faţa Ta, se vor tulbura; lua-vei duhul lor şi se vor sfârşi, şi în ţărână se vor întoarce ». (*Ps.*, 103, 30).

« Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc... Dar nu este întâi cel duhovnicesc, ci cel firesc, apoi cel duhovnicesc... Şi după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc ». (I, *Cor.*, XV, 44, 46, 49).

« Iar noi toţi, privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului ». (II, *Cor.*, III, 18).

« ... chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi ». (II, *Corinteni*, IV, 16).

« Şi se va arăta slava Domnului şi tot trupul o va vedea, căci gura Domnului a grăit ». (*Is*., 40, 5).

II. 7. Legea sintezei ierarhice şi a solidarităţii. – Creaţia este organizată ca sinteză ierarhică şi solidară, pe care omenirea trebuie să o imite în constituirile sale individuale, familiale, naţionale şi internaţionale.

Text hermetic din *Masa de Smarald* : « Soarele este tatăl, iar luna este mama, vântul l-a purtat în burta lui şi pământul l-a hrănit ». (În alţi termeni : orice construcţie individuală sau colectivă respectă modelul patratului, adică în patru părţi. De exemplu, cele patru temperamente sunt solidare şi ierarhice în om ca şi în organizarea socială, reprezentată aici în mod simbolic, acţionând în mod solidar şi sintetic : Foc (soare, principiu bărbătesc). Apă (luna, principiu femeiesc), Aer (vitalitate atmosferică şi fecunditate reproducătoare), Pământ (organism material şi nutritiv).

Alte texte hermetice : « Locul, numărul, măsura nu s-ar putea conserva fără un creator. Nu se poate face ordine fără un loc şi o măsură, trebuie deci un stăpân, fiule. Dezordinea are nevoie de un şef, pentru a deveni ordine, ea se supune celui ce nu a ordonat-o încă. Dacă ai putea să vezi soliditatea pământului, fluiditatea mării, cursul fluviilor, uşorul atmosferei, subtilitatea focului, cursul astrelor şi mişcarea cerului ce le cuprinde, ai vedea cum apare invizibilul în ordine şi frumuseţea în lume! ». (*HT*, p. 36).

« În unitatea multiplă a vieţii universale, speciile fără număr, ce se disting prin diferenţele lor, sunt totuşi unite astfel că ansamblul lor este unul singur, totul pogorându-se din unitate ». (*HT*, p. 105).

Texte din Hipocrate : « În interiorul corpului există un agent necunoscut ce lucrează deopotrivă pentru întreg şi pentru părţile sale, fiind în acelaşi timp unu şi multiplu ». (*Littré*, 104; I).

« În organizarea şi structura unui scop există un singur efort, la care participă toate părţile corpului, într-o simpatie universală. Totul se subordonează atât corpului întreg cât şi fiecăreia dintre părţile acestuia ». (*Littré*, 104; I).

« Există un principiu simplu şi multiplu în efectele sale, ce conduce economia întregului corp şi care produce contrariile; el face atât viaţa întregului, cât şi a părţilor sale. Armonia întregului constituie sănătatea perfectă ». (*Littré*, 106; I).

Texte biblice : putând fi interpretate din perspectiva constituţiei celor patru temperamente ale omului :

« Feţele lor? – Toate patru aveau câte o faţă de om înainte, toate patru aveau câte o faţă de leu la dreapta, toate patru aveau câte o faţă de bou la stânga şi toate patru mai aveau şi câte o faţă de vultur în spate. Feţele lor şi aripile lor erau despărţite în partea de sus şi, la fiecare, două din aripi erau întinse, iar două le acopereau trupul ». (*Iez.*, I, 10-11).

« Fiinţa cea dintâi era asemenea leului, a doua fiinţă asemenea viţelului, a treia fiinţă avea faţă ca de om, iar a patra fiinţă era asemenea vulturului care zboară. Şi cele patru fiinţe, având fiecare din ele câte şase aripi, sunt pline de ochi, de jur împrejur şi pe dinăuntru, şi odihnă nu au, ziua şi noaptea, zicând : Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu, Atotţiitorul, Cel ce era, Cel ce este şi Cel ce vine ». (*Apoc*. IV, 7-8).

Despre sinteza familială : « Bărbaţilor, iubiţi pe femeile voastre, după cum şi Christos a iubit Biserica, şi s-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin cuvânt, şi ca s-o înfăţişeze sieşi, Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel... Aşadar, bărbaţii sunt datori trupurile lor. Cel ce-şi iubeşte femeia, pe sine se iubeşte. Căci nimeni vreodată nu şi-a urît trupul său, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte, precum şi Christos Biserica, pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui. De aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este, iar eu zic în Christos şi în Biserică. Astfel şi voi, fiecare să-şi

iubească femeia ca pe sine însuşi, iar femeia să se teamă de bărbat ». (*Ef.*, V, 25-33).

Sinteză naţional-creştină : « Vă îndemn, fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos, ca toţi să vorbiţi la fel şi să nu fie dezbinări între voi; ci să fiţi cu totul uniţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi înţelegere ». (I, *Cor.*, I, 10).

Sinteză mondialist-creştină : « Căci precum trupul unul este, şi are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sunt un trup, aşa şi Christos, pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup, fie Iudei, fie Greci, fie robi, fie liberi, şi toţi la un Duh ne-am adăpat. Căci şi trupul nu este un mădular ci multe. Dacă piciorul ar zice : fiindcă nu sunt mână, nu sunt din trup, pentru aceasta nu este el din trup? Şi dacă urechea ar zice : fiindcă nu sunt ochi, nu fac parte din trup – pentru aceasta nu este ea din trup? Dacă tot trupul ar fi ochi, unde ar fi auzul? Şi dacă ar fi auz, unde ar fi mirosul? Dar acum Dumnezeu a pus mădularele, pe fiecare din ele, în trup, cum a voit. Dacă toate ar fi un singur mădular, unde ar fi trupul? Dar acum sunt multe mădulare, însă un singur trup ». (I, *Cor.*, 12, 12-20).

« Dar Dumnezeu a întocmit astfel trupul, dând mai multă cinste celui căruia lipseşte, ca să nu fie dezbinare în trup, ci mădularele să se îngrijească deopotrivă unele de altele. Şi dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună; şi dacă un mădular este cinstit, toate mădularele se bucură împreună. Iar voi sunteţi trupul lui Christos şi mădulare (fiecare) în parte. Şi pe unii i-a pus Dumnezeu în Biserică : întâi apostoli, al doilea prooroci, al treilea învăţători; apoi pe cei ce au darul de a face minuni ; apoi darurile vindecărilor, ajutorările, cârmuirile, felurile limbilor. Oare toţi sunt apostoli? Oare toţi sunt prooroci? Oare toţi învăţători? Oare toţi au putere să săvârşească minuni? Oare toţi au darurile vindecării? Oare toţi vorbesc în limbi? Oare toţi pot să tălmăcească? ». (I, *Cor.*, 12, 24-30).

« Nu mai este Iudeu, nici Grec; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, pentru că voi toţi una sunteţi în Christos Iisus. Iar dacă voi sunteţi ai lui

Christos, sunteţi deci urmaşii lui Avraam, moştenitori după făgăduinţă ». (*Gal.*, III, 28-29).

Sinteza mistică în Christos şi în Biserica sa invizibilă : «... Să ştiţi că Iisus Christos este capul oricărui bărbat, iar capul femeii este bărbatul, iar capul lui Christos este Dumnezeu ». (I, *Cor.*, 11, 3).

« Şi toate le-a pus sub picioarele Lui şi, mai presus de toate, L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce plineşte toate întru toţi ». (*Ef.*, I, 22-23).

« Aşa şi noi, cei mulţi, un trup suntem în Christos, şi fiecare suntem mădulare unii altora ». (*Rom.*, 12, 5).

II. 8. Legea finalităţii. – Dumnezeu, începutul tuturor, este mijlocul providenţial şi scopul tuturor, la care trebuie să ajungem prin sacrificiu către adevăr.

Text hermetic din *Masa de Smarald* : « Este forţa energică a oricărei puteri, căci ea va învinge toate lucrurile subtile şi le va pătrunde pe toate cele solide. Prin acest mijloc vei avea gloria lumii şi orice obscuritate se va depărta de tine. Astfel a fost creată lumea. Ceea ce am spus despre operaţiunea Soarelui s-a împlinit şi desăvârşit ». (În alţi termeni : Dumnezeu a creat lumea printr-un act de iubire şi de sacrificiu. El este forţa spirituală supremă ce sfârşeşte prin a atrage, domina şi învinge toate forţele imponderabile şi ponderabile ale lumii materiale. Astfel, comportându-ne după propria sa imagine, făcând sacrificiul educator şi salvator al lucrurilor materiale, respingând tenebrele ignoranţei şi eroarei vom atinge, în viaţa unitivă, gloria Adevărului luminos).

Alte texte hermetice : « Omenirea se compune dintr-o parte divină şi o parte muritoare, trupul. Religia este regula acestei fiinţe duble, care este omul, iar consecinţa ei este bunătatea. Perfecţiunea este atinsă când adevărul din el îl fereşte pe om de dorinţe, făcându-l să dispreţuiască tot ce este străin. Căci lucrurile terestre, a căror posesiune o doreşte trupul, sunt străine tuturor părţilor gândirii divine ». (*HT*, p. 119).

« În ordinea divină, totul este reglat de providenţă şi necesitate... Prin energiile pe care le deţine de la natură, omul este supus destinului ; prin greşelile vieţii sale, este supus justiţiei ». (*HT*, p. 220).

« Adevărul nu este pe pământ, fiule, şi nu poate să fie, dar el poate fi înţeles de câţiva oameni, cărora Dumnezeu le dă o viziune divină ». (*HT*, p. 232).

« Dispreţuind toate lucrurile corporale şi incorporale, el aspiră către Unul şi Unicul. Aceasta este, fiule, ştiinţa inteligenţei : contemplarea lucrurilor divine şi înţelegerea lui Dumnezeu ». (*HT*, p. 31).

« Dumnezeu este Tatăl şi binele. Scopul lui este în el însuşi. El este scopul întregului rest. Caracteristica binelui este cunoaşterea lui. Acesta este binele ». (*HT*, p. 55).

« Fie ca să ne putem elibera din închisoarea trupului şi din lanţurile noastre muritoare să fim redaţi purificaţi şi sfinţiţi părţii divine din natura noastră ». (*HT*, p. 120).

« Printre cele ce ne vin de sus, nu este nimic care să nu se întoarcă ». (*HT*, p. 201).

Text din Hipocrate : « Fiecare lucru aspiră către Tot ». (*Littré*, 25 şi 26, II).

Texte biblice : « Eu sunt Alfa şi Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine, Atotţiitorul ». (*Apoc*., I, 8).

« Căci Dumnezeu i-a închis pe toţi în neascultare, pentru ca pe toţi să-i miluiască ». (*Rom*., XI, 32).

« Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A lui să fie mărirea în veci. Amin! ». (*Rom*., XI, 36).

« Vă îndemn, deci, fraţilor, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfăţişaţi trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească. Şi să nu vă potriviţi cu acest veac, ci să vă schimbaţi prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun, plăcut şi desăvârşit ». (*Rom*., XII, 1-2).

« Şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii ». (*Ioan*, V, 29).

« Cel ce îşi iubeşte sufletul îl va pierde; iar cel ce îşi urăşte sufletul în lumea aceasta, îl va păstra pentru viaţa veşnică ». (*Ioan*, XII, 25).

« Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Christos », (*Fil.*, III, 20).

« Iisus a zis: Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl meu decât prin Mine ». (*Ioan*, XIV, 6).

« Nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu îl atrage Tatăl, Care M-a trimis ». (*Ioan*, VI, 44).

« Fiţi dar următori ai lui Dumnezeu, ca nişte fii iubiţi. Şi umblaţi întru iubire, precum şi Christos ne-a iubit pe noi şi S-a dat pe Sine pentru noi, prinos şi jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă ». (*Ef.*, V, 1-2).

Banale în aparenţă, aceste şapte legi conţin mari bogăţii oculte. Unii cititori se vor întreba : oare acesta este ocultismul? Apoi, revenind la obişnuita confuzie a magiei negre cu ştiinţa ocultă, vor striga ca pe stadion : aici nu este vorba de ghicit în cărți, de evocări, de medium, de spirite ciocănitoare, de plimbări prin astral, de satanism! Bineînţeles, în acest capitol ce expune legile esenţiale ale creaţiei, ale evoluţiei şi scopului vieţii, nu poate fi vorba de deformările perverse şi insalubre despre care scriu ziarele sau vorbește televiziunea.

Unii ar putea obiecta că aceste principii oculte par să fie descoperiri foarte moderne. Aparent, principii precum acela al cauzalităţii, monoteismului, evoluţiei darwiniste, al dezintegrării atomice, al unităţii, transformării şi difuzării energiei reprezintă lucruri comune în diversele religii și filosofii sau în ştiinţele moderne, fără să aibă vreo legătură cu ocultismul.

În realitate, multe din descoperirile moderne sunt redescoperiri ale unor revelaţii antice, a căror înţelegere a fost uşurată de experiențe materiale relativ recente. Multe dintre acestea au fost efectuate de spirite neiniţiate, lipsite de envergura spirituală şi metafizică necesară, care au promovat la rangul de ştiinţă cvasi-divină un mod banal de cunoaştere a materiei şi a cadavrelor, din care cauză s-a ajuns la obscuritatea

spirituală a întregii epoci moderne europene, cu consecinţe regretabile în materie de ateism, ireligiozitate, imoralitate, dezordine, pornografie, egalitarism democratic distrugător al vieţii familiale, sociale, al vieţii mărilor, oceanelor, atmosferei, primejdie pentru întregul univers.

Scoase din ansamblul legilor universale, anumite adevăruri dezocultate şi rău înţelese au devenit în ultimul secol pericole imense pentru întreg echilibrul cosmic. Expunerea adevărurilor sintetice, aşa cum reies ele din cunoaşterea integrală a celor şapte legi ale ştiinţei oculte, a devenit o necesitate imperioasă pentru înţelegerea căilor şi a cheilor oricăror adevăruri. Căile şi cheile acestea permit reintroducerea ordinei în conducerea vieţii[13] individuale şi colective, mai ales în materie de învăţământ, medicină, istorie, religie, domenii cu sensibilitate aparte faţă de sport, metalurgie sau comerţ, pentru a nu mai aminti banditismul politic planetar, de după Războaiele mondiale.

În capitolele următoare vom studia mai în profunzime fiecare din cele şapte legi ale ştiinţei oculte, fără să neglijăm expunerea anumitor deducţii practice în ce priveşte conduita spirituală, intelectuală, morală, higienică, medicală sau religioasă.

9/03/80Attention:

[13]. De făcut o notă despre recenta traducere românească a *Conduite de la Vie* d'Alexis Carrel, lucrare nu foarte ocultă dar cel puţin ezoterică, bine inspirată şi excelent concepută în anii patruzeci.

III. Legea cauzalităţii sau a creației

III. 1. Nevoia de cunoaştere. Copilul este curios. El nu încetează de a pune întrebări celor din jurul lui. Omul normal este supus unei imperioase nevoi de cunoaştere, dorinţei arzătoare de a găsi răspunsul potrivit la întrebările pe care şi le pune. Nevoia de cunoaştere este terenul pe care au avut loc toate descoperirile, în toate domeniile de activitate. Raţiunea funcţionează astfel încât, pentru mulți oameni, nevoia de a explica totul devine scopul vieţii lor. Constatând cele ce se petrec în lumea exterioară şi în el însuşi, omul caută să identifice cauzele acestora. Nevoia de a explica cele ce se petrec şi chiar multe dintre cele ce nu se petrec, sau par să nu se petreacă, este pe cât de profundă pe atât de naturală şi de definitorie pentru viaţa omului, care este o continuă învăţare şi revizuire, mai ales materială, a celor învăţate. În acest sens, viaţa noastră este o ucenicie, o iniţiere continuă.

Animalele dispun şi ele de un embrion de cunoaştere, dovedindu-se capabile să lege efectul de cauza lui, să păstreze acest lucru în memorie şi să şi-l amintească atunci când un stimul nou o impune. Atracţia sau repulsia resimţită de animale, pentru unele persoane sau evenimente, arată că, inclusiv pentru ele, cunoaşterea este o necesitate, nu un act gratuit.

Ca și copilul, sălbaticul se va mulţumi cu o explicaţie naivă, rudimentară, aparent reală, dar falsă. Omul adult şi evoluat îşi foloseşte raţiunea mai dezvoltată, căutând cu grijă, perseverenţă şi cu preţul sacrificiului personal răspunsul la întrebările cum?, de ce? în ce fel? Savantul, înţeleptul şi sfântul sunt de-a dreptul torturaţi de grija şi pasiunea pentru adevărul deplin, adică de cauzele şi împrejurările exacte în care ceva s-a produs ori nu s-a produs.

III. 2. Descoperirea legii. Căutarea, găsirea şi înţelegerea celor mai profunde detalii, cercetarea din ce în ce mai profundă şi mai completă, a unui domeniu sau altul, conduce invariabil la descoperirea unor lucruri sau fenomene noi, la mai buna înţelegere a celor vechi şi la descoperirea principiilor în virtutea

cărora se petrec cele ce se petrec, ori nu se petrec, cele ce nu se petrec. Analiza este primul pas în cadrul acestei căutări sau cercetări. Apoi, constatarea repetată că aceleaşi cauze produc aceleaşi efecte, induce în spiritul omului sentimentul unei legi ce trebuie respectată şi care arată că întâmplarea este o aparenţă iar misterul ascunde o problemă reală şi o ignoranţă la fel de reală. Legea de cauzalitate astfel stabilită a condus la organizarea legală a societăţii, la progresul civilizaţiei şi la dispariţia sau reducerea superstiţiilor.

III. 3. Ştiinţa experimentală. – Posibilitatea fiecărui cercetător de a fi creator, obţinând anumite rezultate constante, prin utilizarea unei cauze constante, a condus la apariţia ştiinţei experimentale moderne. Rezultatul ştiinţelor experimentale constă în identificarea cauzelor ultime ale multor fenomene, teren pe care s-au produs nenumărate descoperiri și invenții, ale căror aplicaţii industriale au uşurat viaţa şi au schimbat faţa lumii – din păcate, nu totdeauna în sensul care ar fi fost de dorit.

III. 4. Întrebările « De ce? » şi « În ce fel? » constituie baza cunoaşterii, a progresului. – Ştiinţa ocultă insistă asupra necesităţii de a căuta nu numai cauzele imediate şi vizibile ale celor ce se petrec, ci mai ales cauzele îndepărtate, profunde şi ascunse. Ştiinţa ocultă ne învaţă să nu ne mulţumim cu explicaţiile naive, aparente sau de-a dreptul mincinoase (cazul științei Istoriei, cu faimoasa ei periodizare de la comuna primitivă la comunism, de exemplu), cu motivele fictive şi cauzele eronate sau foarte secundare.

Când se produce ceva necunoscut sau neprevăzut, nevoia de a răspunde la întrebările de ce?, în ce fel? se manifestă printr-o tensiune a voinţei şi o nelinişte sufletească ce pot produce efecte organice, precum temperatură, palpitaţii, uitarea orelor de masă şi a altor activităţi, etc. Pentru ca tensiunea aceasta a voinţei şi neliniştea sufletească să se dovedească fructuoase, cercetătorul în cauză trebuie să dea dovadă de calităţi morale generale, precum umilinţa în faţa misterului cosmic, buna credinţă sau corectitudinea în toate, perseverenţa necesară pentru a merge până la capăt sau până unde se poate, energia şi răbdarea,

necesare şi ele, pentru a controla şi revizui totul, ori de câte ori se impune. Sunt situaţii în care ne găsim în faţa unor lucruri de neînţeles, pe care nu le putem explica prin ceea ce ştim, sau prin cele general admise în domeniul respectiv. În astfel de situaţii, experienţa arată că mijlocul cel mai simplu de a descoperi adevărul, sau o parte din acesta, este de a face pe « prostul de bună credinţă », de a face abstracţie de tot ceea ce se ştie sau pare că se ştie în chestiunea respectivă, de a renunţa la toate prejudecăţile, convenţiile, metodele şi protocoalele obişnuite, reluând totul de la zero, instruindu-ne prudent, atent, prin încercări repetate, experienţe şi contra-experienţe, înregistrând tot ce poate contribui la formularea legii căutate, eventual a unei legi secundare sau parţiale. Pe baza acestei munci de cercetare în jurul întrebărilor De ce? şi În ce fel?, cel în cauză, sau altul, va descoperi, mai devreme sau mai târziu, legea generală sau sinteza căutată, altfel spus cauza iniţială sau supremă.

III. 5. Cauzele secundare sunt adesea înşelătoare. Cauzele principale sunt cele veritabile. – Ştiinţa a fost şi este adesea rezultatul activităţii unor creiere relativ dereglate, insuficient evoluate, a unor personaje de rea credinţă. Ca şi în alte domenii, dacă nu chiar mai mult, oamenii de ştiinţă s-au dovedit adesea mincinoşi, geloşi, hoţi, nebuni, escroci, carierişti, supuşi unor comandamente politice de nemărturisit, etc. În aceste condiţii, nu trebuie să ne mire erorile capitale ale multor oameni de ştiinţă, ale ştiinţei pur şi simplu. Ştiinţa ocultă, experienţa bătrânească, flerul sau intuiţia elementară arată că oamenii insuficient sau incomplet formaţi şi educaţi se mulţumesc cu cercetarea vizibilului, negând invizibilul, comportându-se ca nişte atei sau materialişti mândrii de limitele lor. Orice ar decide un astfel de om, el va fi pe jumătate orb, îşi va bate singur cuie în talpă şi îşi va pune beţe în roate, maltratându-se pe sine însuşi, martirizând fiinţele vii numite cobai, colaboratorii şi echipa cu care lucrează, popoarele cărora se crede în drept să le impună ce să mănânce și ce să nu mănânce, în numele unui *Codex alimentarius*, de exemplu – o dovadă limpede că prăbușirea lui Ceaușescu și cele produse între timp echivalează

cu « am căzut din lac în puț, sau am scăpat de Dracu și am dat peste Tasu !».

Oamenii comit multiple erori înainte de a înţelege că nu există decât o ştiinţă a generalului, cum spunea Platon, că nu există nimic just şi adevărat în afara unui ansamblu de legi sintetice, că orice putere vine de la Dumnezeu. De aceea, ne mulţumim adesea cu căutarea cauzelor secundare, dovedindu-ne incapabili să urcăm până la cauzele veritabile ale evenimentelor, să urmărim înlănţuirea acestora, pentru a ajunge la cauzele adevărate. Cel ce nu ştie ceva pentru că nu s-a interesat suficient, pentru că a fost leneş sau superficial, va spune despre cel ce ştie că a avut « noroc », trecând cu vederea că acesta şi-a bătut capul, nu a avut linişte, că a muncit şi a suferit, sacrificându-se cât alţii în zece vieţi. De altfel, după cum spune dictonul, norocul îi ajută pe cei îndăzneţi. Christos însuşi ne-a spus să îndrăznim!

Pentru a da un exemplu, un astfel de creier superficial, ajuns medic, va pretinde că microbii sau vreo organopatie locală constituie cauza unei boli grave, adică generale, în loc să urce până la cauzele sau motivele iniţiale, ce pot fi îndepărtate, inclusiv pentru un nou născut[14], cu atât mai mult pentru un adult sau un bătrân. Ce trebuie să caute medicul, în astfel de situaţii? De exemplu, el trebuie să caute vicierile humorale, repetate sau permanente, ale bolnavului, deteriorarea de dată lungă a stării lui generale, receptivitatea morbidă favorizată prin erori de nutriţie şi de higienă generală, cauzate, în ultimă instanţă, de o neîmplinire spirituală, de o conduită fizică, psihică şi spirituală aberantă – cazul, de exemplu, al majorităţii bolnavilor de sida! Medicul insuficient copt se va pierde în faţa multiplicităţii simptomelor morbide, gratificând bolnavul cu o listă de

9/03/80Attention:

[14]. În general, copiii născuţi atrepsici mor în primele zile după naştere. În astfel de cazuri, explicaţia ştiinţifică trebuie căutată în comportamentul părinţilor şi bunicilor, care printr-un regim iresponsabil de viaţă au risipit capitalul genetic al familiei respective. Ştiinţa ocultă ne învaţă, de exemplu, că viaţa nu poate sta decât pe umerii celor capabili să o ducă.

diagnosticuri fictive, fără să bănuiască unitatea morbidă esenţială, în virtutea căreia Hipocrate a spus un lucru pe care medicii îl repetă, pentru a-și arăta erudiția lor sterilă, fără să-l înțeleagă sau să-l aplice : nu există boli, ci numai bolnavi! Un astfel de medic nu poate să înţeleagă că, în medicină ca și în alte domenii, cauzele iniţiale şi veritabile sunt oculte, mai curând spirituale decât materiale.

III. 6. Existenţa universală a unor cauze ordonate şi ierarhice implică existenţa Cauzei supreme, creatoare, legislatoare şi conservatoare, care este Dumnezeu. – În univers, în Natură şi în noi înşine există legi ce reglează fenomenele materiale, operaţiunile vitale de viaţă şi acţiunile spiritului invizibil ce pune materia în mişcare.

Analoage macro-cosmosului şi micro-cosmosului, aceste legi implică existenţa unei cauze comune care este cauza tuturor celor ce există, conservatorul providenţial al întregului univers şi scopul acestuia. Această cauză iniţială, creatoare şi legislatoare este Dumnezeu.

III. 7. Sacrificiul pentru adevăr. – Nevoia de cunoaştere se manifestă prin căutarea cauzelor, printr-o sete de adevăr împinsă până la Absolutul care este Dumnezeu. Ea exprimă şi rezumă scopul ocult al oricărei vieţi, care este posesiunea meritată a vieţii eterne şi a Adevărului veşnic în Dumnezeu. De aceea, verbul încarnat, Fiul unic al lui Dumnezeu, a venit pe pământ pentru a salva oamenii, aducându-le adevărul : « Eu sunt calea, adevărul şi viaţa » (*Ioan*, XIV, 6) « Eu spre aceasta M-am născut şi pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie pentru adevăr; oricine este din adevăr, ascultă glasul Meu ». (*Ioan*, XVIII, 37).

III. 8. Medicina cauzelor aparente şi medicina cauzelor oculte. – Ştiinţa materialistă oficială, a cadavrului, este o medicină nedemnă de acest nume. Din constituţia omului, ea nu cunoaște decât corpul material al acestuia, iar din originea bolilor numai alterările patologice ale organelor și efectele parazitare ale germenilor microbieni. Pentru a îngriji trupul, această medicină se serveşte de remedii secundare, artificiale şi

înşelătoare, anti-simptomatice. În acest fel, ea crează un echilibru artificial şi efemer, limitându-se să combată durerile cu diverse droguri, iar microbii cu un vaccin sau seruri, ce fac mai mult rău decât bine. În homeopatie, care şi ea este o medicină aproape oficială, un asemănător atenuat este opus unui asemănător violent, tehnică principial identică vaccinării dar diferită de aceasta prin remediile infinitezimale folosite, respectiv riscurile asumate, relativ infinitezimale și ele. Cât despre succesul final sau vindecarea durabilă, se pretinde că ar fi tot ceva infinitezimal !

Există însă și o medicină adevărată, ba chiar înţeleaptă. Este vorba de medicina ocultă, care studiază omul înclusiv în forţele sale imponderabile de viaţă, în forţele sale imateriale de direcţie intelectuală şi spirituală. Medicina ocultă nu se mulţumeşte cu constatarea şi combaterea oarbă a efectelor. Ea caută şi combate adevăratele cauze ale fenomenelor patologice şi morbide. Altfel spus, medicina adevărată merge până la legile invizibile ale sănătăţii, până la Ordonatorul Unic al acestor legi. Această medicină atribuie un scop vieţii şi o ordine veridică acţiunilor terapeutice. Ea demonstrează că, pentru a fi tratat corect şi a se vindeca, bolnavul trebuie să accepte o terapie ce face din el imitatorul legilor naturale şi servitorul, pe cât posibil conștient. al legilor divine.

De pe poziţiile ştiinţei oculte, medicul iniţiat caută și găsește motivele veritabile ale perturbărilor organice, altfel spus cauzele efective ale bolilor. El combate cauzele răului, prescriind contrariul a ceea ce îl produce și îl întreține, sau care l-ar putea face să recidiveze, în cazul frânării sau deplasării lui artificiale, prin remedii farmaceutice alopate sau homeopate. Astfel, când un medic ocultist pare să ordone simple prescripţii materiale de regim şi de îngrijiri sintetice, individualizate şi unificate, aceasta nu este decât o aparenţă. Prin prescripţiile lui, un astfel de medic pune în funcţiune anumite forţe vitale funcţionale, conduce în mod logic, cu prudenţă şi cu paşi mici, potenţialul vital individual al bolnavului. Cu ajutorul reglementărilor materiale, ce asigură ordinea organică şi practica adevărului în spirit, acest

medic operează o transmutaţie spirituală ocultă, lucru arătat de Hipocrate în termenii următori : « Unul din punctele importante ce trebuie descoperit este cauza bolilor, originea sau sursa relelor de care suferă trupul. Cel ce cunoaşte cauza unei boli este capabil să o vindece prin utilizarea contrariului principiului care a produs-o[15]. Cea mai desăvârşită artă medicală se reduce la căutarea şi identificarea cauzelor naturale ale bolilor. De exemplu, foamea este un rău sau o boală, pentru că putem numi boală orice face trupul să sufere. Care este remediul sau leacul foamei? Remediul este ceea ce o calmează, adică hrana. Altfel spus, boala numită foame se vindecă prin alimentaţie. Tot aşa, setea este domolită cu băutura numită apă. Abundenţa excesivă se vindecă prin reducerea porțiilor, insuficiența alimentară se tratează prin suplimente, oboseala de prea multă mişcare prin repaos, iar aceea datorată lenei prin mişcare sau exerciţiu fizic. Într-un cuvânt, contrariile se vindecă prin contrarii. În esenţa ei, medicina constă în a şti să adaugi sau să elimini. Să elimini ce este excesiv, să adaugi ce este util dar insuficient. Cel ce aplică mai bine această dublă indicaţie este cel mai bun medic. Cel ce nu înţelege şi se îndepărtează de această indicaţie este un ignorant în materie de artă medicală şi cel mai prost medic ». (*Littré*, 93;VI).

9/03/80Attention:

[15]. În ciuda criticii medicinei alopate, vindecarea prin principiul opus celui care a produs boala, precum și alte referințe medicale, arată că autorul acestor rânduri a fost el însuși un adept (luminat) al medicinei alopate. Plecând de la *Bătrânețea Verde*, lucrare de gerontologie a aceluiaș autor (pe care o pregătim pentru tipar), Gheorghe Jijie și alți fruntași ai AFDP par să-l fi identificat pe acesta Dr. S. S. Gabian, medic de origine armeană, coleg de cuib cu Vică Negulescu, N. Petrașcu, N. Chioreanu și alți legionari, colaboratori ai național-țărăniștilor lui Iuliu Maniu, ai comuniștilor Anei Pauker și Teohari Georgescu. Condamnat la moarte, sub o falsă identitate, în 1949, doctorul Gabian ar fi executat cincisprezece ani de închisoare, ca toți Românii de calitate, din anii catastrofalei, după unii, glorioasei, după alții. construcții a comunismului – societatea cea mai oablă, pare-se, de la *Potop* încoace. Fiul lui Bulă, ÎPS Bulică, mitropolitul primat al creștinismului agarthic sau zamolxian, de sub Insula Șerpilor, contestă însă atât originea armeană a tatălui său ca și meritele comunismului. (Nota editorului).

« Nimic nu trebuie făcut la întâmplare, totul trebuie observat. Contrariile trebuiesc administrate în mod gradat, iar în cadrul progresiunii graduale se vor introduce scurte intermitenţe ». (*Littré*, 285; V).

« Din toate punctele de vedere, medicina trebuie să dea dovadă de înţelepciune. Practic, medicii sunt permanent obligaţi să recunoască atotputernicia Divinităţii, căci ei au învăţat să recunoască în boli şi în simptomele acestora puterea Acesteia. Medicii nu trebuie să atribuie vreun merit artei lor ca atare, căci ei sunt adesea decepţionaţi de terapiile şi de isprăvile lor. Când medicina înregistrează un succes, acesta se datorează de fapt lui Dumnezeu ». (*Littré*, 449; I).

În spiritul lui Hipocrate, acţiunea terapeutică prin mijloace contrare nu înseamnă o luptă pur anti-simptomatică, cu ajutorul produselor farmaceutice, precum calmantele pentru dureri, anti-termicele contra febrei, neurolepticele contra insomniei, etc. Prin aceste procedee se acţionează asupra efectelor, nu a cauzelor. A permite însă subzistenţa cauzelor toxice sau energetice ale dezordinii organice, a se mulţumi cu mascarea efectelor prin intervenţii chimice masive (alopatia) sau infinitezimale (homeopatia) revine la a deplasa sau chiar a agrava boala ce trebuie combătută.

Acţiunea prin contrarii terapeutice înseamnă suprimarea cauzelor nocive prezente în regimul alimentar sau/şi în igiena bolnavului, prin mijloace dietetice sau higienice ce vindecă şi acţionează contra răului, înlocuind intoleranţele prin toleranţe, inadaptările prin adaptări, carenţele prin sinteze, surmenajul prin odihnă şi măsură, excesul prin reduceri, insuficienţele prin suplimente, frigul nociv prin căldură, depozitele prin eliminări, etc. Manevrate cu abilitate, aceste intervenţii readuc echilibrul şi ordinea humorilor, puterea şi eficacitatea imunităţii naturale. Numai astfel pot fi obţinute vindecările demne de acest nume, adică durabile.

IV. Legea Unităţii cauzelor sau a monoteismului

IV. 1. Unitatea directivă spirituală şi unitatea energetică materială. – Prin revelaţie şi prin studiul forţelor ce acţionează în univers, oamenii din toate timpurile şi de toate religiile au ajuns să conceapă unitatea forţelor spirituale sub conceptul unui Dumnezeu unic, creator, director providenţial, legislator unic, judecător suveran, origine şi scop al vieţii universale.

În *Rig-Veda* găsim afirmţia următoare : « Ceea ce există este Unu ; oamenii i-au dat diverse nume ». În Egipt, găsim ceva aproape identic : « Unul unic este fără al doilea »; « Dumnezeu nu are formă iar numele lui este un mister » (*Imn lui Amon-Ra*, după un papirus egiptean din muzeul din Boulaq, Cairo). În China, Tao este Unicul, care începe şi termină totul. Un altar din Grecia poartă inscripţia *Théô agnôstô*, tradusă prin « Dumnezeului necunoscut », dar care de fapt înseamnă, după cum a remarcat şi ap. Pavel, Dumnezeului incognoscibil, adică Absolut, Infinit, Veşnic. Pitagoreicii şi-l reprezentau pe Dumnezeu prin Unul, principiu iniţial sau monadă din care i-au naştere toate. Chiar şi la popoarele necivilizate întâlnim credinţa într-un Maestru unic și atotputernic al lumii. Pigmeii ştiu că au fost creaţi de Dumnezeu pentru viața în pădure, după cum alţi Negri au fost creaţi pentru câmpii. Acest Dumnezeu este unic. El este bun, întrucât prin puterea lui, el le procură vânatul absolut necesar. În epoca preistorică, ideea Unului ce creează în ocult ca şi în planul sensibilităţii a fost reprezentată prin edificarea unor monoliţi şi stânci de dimensiuni uriaşe, cazul « Babelor », al Sfinxului şi al altor stânci din munții noştri, al aşa numiţilor « *menhirs* » din diverse locuri.

Prin puterea mijloacelor de analiză şi de sinteză, ştiinţa modernă a furnizat cea mai clară confirmare a unităţii materiale a forţelor cosmice prin doctrina energetismului universal. Pe pământ, tot ce este material ţine de o unitate iniţială de forţă, care este Soarele. În manifestările sale fizice şi chimice, energia solară este identică energiilor din alte universuri, după cum s-a

stabilit prin analiza spectroscopică luminii astrelor. Studiul fizico-chimic al materiei arată că cele mai inerte corpuri sunt constituite din energiile atomice ale unor sisteme solare în miniatură, particolele acestora fiind menţinute prin forţele de gravitaţie şi de atracţie. Aceşti atomi se dematerializează prin emisie de electroni, devenind, în final, energie eterică sau cosmică.

Monismul lui Haeckel, Big-bangul și alte doctrine ale ştiinţei materialiste, despre unitatea energetică, sunt o expresie limitată, lipsită de orizontul necesar Unităţii sintetice a cosmosului, dincolo de care există unitatea creatoare a Universului, pe care ele o ignoră. Când ne limităm la studiul relativului şi al schimbării, adică al materiei, în formele sale evolutive şi în scopul dematerializării de neînţeles, ajungem la o concepţie absurdă despre viaţă, fără creaţie originală şi fără scop, care face din întâmplare un dumnezeu. Născuţi din neant, cei juşti, ca şi cei răi sau criminali, recad, după moarte, în același neant, care îi primeşte cu egală îndiferenţă. Câtă vreme savanţii se limitează la studiul materiei, ei nu pot concepe un Dumnezeu atotputernic şi imaterial, unic în Absolutul său, care neavând nimic de învăţat nu are nevoie de niciun instrument material de educaţie. În consecinţă, deşi nu are ochi, vede tot, aude fără urechi, gândeşte fără creier, posedă Lumina spirituală în mijlocul tenebrelor materiale. El se manifestă inteligenţei omeneşti în creaţia sa, pătrunsă de verbul său, sau Christosul ezoteric și apoi încarnat, care este lumină, viaţă, mişcare, drumul de acces la adevăr. Odată în plus, Christos răspunde, după cum am văzut, « Eu sunt calea, adevărul şi viaţa; nimeni nu ajunge la Tatăl altfel decât prin mine » (*Ioan*, XIV, 6).

IV. 2. Ocultismul veritabil nu este politeist. – Politeismul aparent al păgânilor era un mijloc de instruire a maselor needucate şi inapte a-l concepe pe Dumnezeu în definiţia sa misterioasă și contradictorie a Treimei celei de o fiinţă, invizibilă, creatoare şi directoare. Doi brazi, trei brazi într-o tulpină, se înțeleg cumva, trei ochi într-o lumină ceva mai greu, trei dumnezei și toți trei în unul singur aduce cu lupul mâncat

de-o oaie… Pentru a întreţine credinţa, fervoarea religioasă şi moralitatea, era nevoie de un învăţământ exoteric pentru a fixa speranţa maselor, şi care să reprezinte puterile imponderabile de viaţă şi de atragere spirituală sub formă de figuri materiale. Eliphas Lévi consideră că « oamenii instruiţi ştiu foarte bine că înţelepţii egipteni nu adorau câinii, nici pisicile, sau legumele. Dogma secretă a iniţiaţilor era aceea a lui Orfeu, poate chiar și a lui Moise, pentru cei capabili să împarantezeze trei milenii de minciuni și erori omenești. Diversitatea lumii face dificilă înțelegerea unui singur Dumnezeu universal, imuabil precum credinţa, fecund ca viaţa, revelat de întreaga natură, gândind în toate inteligenţele, iubind în toate inimile, vorbind în toate limbile, cauză şi principiu al întregii existenţe şi al fiinţelor, fără să se confunde cu acestea, invizibil, de neconceput, dar existând cu siguranţă, pentru că nimic nu poate exista fără el. Neputând să-l vadă, oamenii l-au visat, iar diversitatea dumnezeilor nu este decât diversitatea visurilor oamenilor ». (Eliphas Lévy, *Marele mister*).

Cu timpul, din cauza pierderii secretelor iniţiatice de către preoţi şi a invaziei superstiţiilor, au apărut neînţelegerile şi deviaţiile soldate cu ruina civilizaţiei egiptene şi explicate de textele hermetice. Spectacolul acestei decadenţe religioase şi morale explică gonirea lui Moise din Egipt, din care cauză acesta va interzice poporului său confecţionarea de figuri cioplite pentru a reprezenta, în temple, manifestarea forţelor divine. În această privinţă, iată textul profetic din scrierile lui Hermes Trismegistul (aceeași traducere a lui Louis Ménard) :

« Pentru că suntem în situaţia să vorbim despre înrudirea şi asemănarea oamenilor cu zeii, află, o Asclepios, de puterea şi de forţa omului. Pentru că domnul şi tatăl, sau Dumnezeu, cu termenul superior, este creatorul zeilor cereşti, tot aşa omul este creatorul zeilor din temple, aflaţi în apropierea lui, care nu numai că sunt iluminaţi dar şi luminează ».

«... Specia de zei pe care o formează omenirea este compusă din două naturi, una divină, care este prima şi de departe cea mai pură, cealaltă care aparţine omului, este materia din care sunt

fabricaţi aceşti zei, ce nu au doar capete ci trupuri întregi, cu toate membrele. Astfel, amintindu-şi de natura şi de originea sa, omenirea continuă să imite divinitatea : după cum tatăl este stăpânul ce a făcut zeii veşnici asemănători cu el însuşi, omenirea şi-a făcut şi ea zeii după propria sa asemănare. – Vorbeşti de statui, o Trismegiste? – Da, de statui, o Asclepios! –Vezi cum îţi lipseşte credinţa? Vorbești de statuile animate, pline de sentiment şi de aspiraţii, care fac atâtea lucruri importante; statuile profetice, care prezic viitorul prin visuri şi pe alte căi, care ne trimit bolile sau ne vindecă durerile, după meritele noastre. Ignori oare, Asclepios, că Egiptul este imaginea cerului, sau mai curând proiecţia, aici jos, a celor ce se petrec în ceruri? Adevărul constă îi aceea că întregul pământ este templul lumii. Totuşi, pentru că înţelepţii trebuie să prevadă totul, există un lucru pe care trebuie să îl şti : va veni vremea când se va vedea că Egiptenii au respectat în zadar şi cu atâta fervoare cultul zeilor, că toate sfintele lor invocaţii au fost sterile şi neascultate. Divinitatea va părăsi pământul şi se va întoarce la cer, abandonând Egiptul, lăsându-l văduvit de religie şi privat de prezenţa zeilor. Întrucât străinii au umplut lumea şi ţara, pe lângă neglijarea lucrurilor sfinte se va ajunge la proscrierea religiei şi a cultului zeilor, care vor fi interzise şi pedepsite prin lege, iar acest pământ, sfinţit prin atâtea altare şi temple, se va umple de morminte şi de morţi. O Egipt ! Egipt ! Din religiile tale nu vor rămâne decât poveşti de adormit copiii, pe care posteritatea nu le va mai crede… Numai cuvintele săpate în piatră vor aminti pioşenia. Scitul, Indianul sau alt vecin barbar va locui în Egipt. Divinitatea se va urca la cer, omenirea abandonată va pieri în întregime. Egiptul va fi un pustiu, văduvit de oameni şi de zei ».

«... Plânge, Asklepios. Plânge! Vor fi și altele, mai triste încă. Egiptul va cădea în apostazie, răul cel mai mare... În plictiseala şi oboseala sufletelor nu va mai fi decât dispreţ şi dezgust pentru acest vast univers, opera veşnică a lui Dumnezeu, construcţie glorioasă şi perfectă, ansamblu multiplu de forme și imagini în care voinţa Domnului face minuni şi în care El a reunit atâtea

într-un spectacol unic, o sinteză armonioasă, demnă de veneraţie veşnică, de laudă şi de iubire. Tenebrele vor fi preferate luminii, moartea va fi considerată mai bună decât viaţa, nimeni nu-şi va mai ridica ochii la cer ».

« Credinciosul va fi considerat nebun iar necredinciosul înţelept, furioşii vor trece drept bravi, cei răi vor fi consideraţi buni. Muritor sau nu, sufletul şi cele legate de el, pe care le-am expus aici, vor fi un subiect de râs şi de vanitate. Se va ajunge chiar ca cei ce vor practica religia să fie în primejdie de moarte. Se vor stabili drepturi noi, o lege nouă, nici un adevăr însă, nici o credinţă sau religie demnă de cer şi de cele cereşti. Penibil divorţ între zei şi oameni! Nu vor rămâne decât îngerii răi ce se vor amesteca cu omenirea mizerabilă, mâna lor este deja pe ea şi o împing la toate blestemăţiile, războaiele, furturile, minciunile, la tot ce este contrar naturii sufletelor. Pământul îşi va pierde echilibrul, marea nu va mai fi navigabilă, cursul regulat al astrelor va fi şi el tulburat, în cer. Orice voce divină va fi înăbuşită, fructele vor fi stricate, pământul nu va mai rodi, aerul se va îngroşa şi îngreuna. Asta va fi bătrâneţea lumii, ireligia şi dezordinea, confuzia oricărei reguli şi a oricărui bine ».

« O Asclepios, când toate acestea se vor împlini, atunci domnul şi tatăl, suveranul Dumnezeu ce guvernează unitatea lumii, va corecta relele printr-un act al voinţei şi al bunătăţii sale divine; pentru a pune capăt debandadei şi corupţiei generale, el va îneca lumea într-un potop sau o va arde prin foc ori o va distruge prin războaie şi epidemii. El va reda astfel lumii frumuseţea sa iniţială, pentru ca ea să redevină demnă de admiraţie şi de iubire. Un concert de laude şi de binecuvântări îl va celebra din nou pe Dumnezeul ce a creat şi restaurat o operă atât de frumoasă. Această renaştere a lumii şi restabilire a lucrurilor bune, această restituire sănătoasă şi religioasă a naturii va avea loc după timpul fixat prin voinţa divină şi veşnică peste tot, fără început şi veşnic aceeaşi ».

«... Cei ce trebuie să domine pământul vor fi expediaţi şi stabiliţi la extremitatea Egiptului, într-un oraş ce va fi construit

către occident şi unde, pe mare şi pe pământ, va năvăli toată rasa muritorilor » (*HT*, pp. 135-141).

Iată ordinele Celui veşnic către Moise : « Să nu vă faceţi dumnezei de argint şi nici dumnezei de aur să nu vă faceţi ». (*Ie*., XX, 23). « Să nu vă faceţi idoli, nici chipuri cioplite, nici stâlpi să nu vă ridicaţi; nici pietre cu chipuri cioplite cu dalta să nu vă aşezaţi în pământul vostru, ca să vă închinaţi la ele ». (*Lev*., XVI, 1; *Deut*. XVI, 22).

În ce priveşte dezastrul şi catastrofele cu care vor fi pedepsiţi idolatrii şi adoratorii de statui, acestea sunte descrise în *Cartea Înțelepciunii* (XIII–XVII), ce se numără printre cărţile deuterocanonice sau apocrife[16]).

Pe ideea că Sfânta Treime cuprinde trei persoane (Tatăl, Fiul și Sf, Duh), Musulmanii au acuzat creștinismul de politeism. Creştinii au replicat spunând că sinteza unitivă a celor trei persoane în Treimea de o fiinţă face pe 3 = 1. Suntem în faţa unui mister potenţat (Lucian Blaga). Teologii și mai noii « *Mărturisitori*[17] », chiar atunci când nu citesc doar acatistele credincioşilor, cum cred unii, consideră că filosofia lui Blaga ar fi o « joacă »; lucrurile seriose neputând fi decât opera Bisericii. Bineînțeles, unii recită încă documentele grecești ori latinești, falsificate de vrednicii lor înaintași.

9/03/80Attention:

[16]. Unele dintre cărţile « deuterocanonice » sau « apocrife » se întâlnesc în multe ediţii BOR ale *Vechiului Testament*. Ediţia Institutului Biblic şi de Misiune al BOR (Bucureşti, 1988), cuprinde cărţi apocrife (*Cartea Esterei*, *Cartea lui Tobit*, *Cartea lui Baruh*, *Epistola lui Ieremia*, *Cartea I-a a Macabeilor*, *Cartea a II-a a Macabeilor*, fără *Cartea Înțelepciunii*, nici *Cartea lui Siracide*, prezente în ediţiile catolice. Dimpotrivă, în ediţiile catolice nu figurează *Cartea a III-a a Macabeilor*, prezentă în ediţia BOR 1988. Sfânt sau nu, operă a lui Dumnezeu sau a vechilor politrucii leviţi ai iudaismului, după 2000 de ani de creştinism, nu s-a ajuns la un acord cu privire la subiectul spinos al canonului *Vechiului Testament*. Nu punem chestiunea autenticităţii acestuia, pentru a nu vorbi de funie în casa spânzuratului. Poate în următorii 2000 de ani. Până una-alta, mănăstire, maici, chef, vorba lui Caragiale! Tontoroiul continuă… Tontoroiul bine-credincioșilor nu chiar creștini, mai curând cretini !

[17]. Cf. Răzvan Codrescu, *Mărturisitorii* (Rost, 2014), p

IV. 3. Ocultismul nu este totdeauna panteist. – printre deviaţiile unora dintre ocultişti se numără şi panteismul, care confundă pe Dumnezeu cu creaţia, concepând omul ca pe un dumnezeu necreat, ce nu are decât să se contemple pentru a se poseda el însuşi în plenitudinea cunoaşterii, a frumuseţii, virtuţilor şi exaltării. Cei mai mulţi ocultişti au evitat însă această dificultate, separând net universul vizibil, natura şi omul de Cauza cauzelor, Unitatea creatoare, Dumnezeu, Marele Anonim sau Domnul lăuntric al tuturor cercurilor, cum i-a spus un filosof român. Desigur, forţa divină există în tot ce este vizibil, fără ea nimic nu ar putea exista nici persista, altfel spus dificultatea panteistă nu este de neglijat. Ea nu poate fi depăşită, dacă într-adevăr a fost depăşită, decât prin dogma pre-creștină a Fiului sau Verbului lui Dumnezeu, creat de la începutul începuturilor, prin care prezenţa divină există în univers şi în om din toate timpurile, cum susţin şi panteiştii. Precizările ev. Ioan (I, 1-5) şi ale ap. Pavel (*Fpa.*, XVII, 28) rezolvă şi nu tocmai această dificultate.

IV. 4. Unitatea în om. Omul este o unitate spirituală, o voinţă personală ce trebuie să comande instinctelor şi pasiunilor sale. Scopul vieţii sale unice, după unii, sau al vieţilor repetate, după alţii, este regăsirea unităţii originale, adică a face ca puterea spirituală să domine în el. Această putere trebuie să o degajăm în noi înşine, încetul cu încetul, de la o viaţă la alta, meritând-o tot mai deplin, educându-ne prin sacrificarea a tot ce mărește şi accentuează împiciorongarea în materie. Dăruirea materială de sine, a omului animat de pasiunea pentru adevăr, permite în final accesul la viaţa unitivă, prin Christos, lângă Tatăl creator.

În organismul omenesc există o unitate latentă de direcţie, care reglează funcţionarea organică, explicând acţiunile şi reacţiunile nervoase şi humorale, colaborarea funcţională dintre organe, aporturile şi eliminările materiale, apărarea naturală, forţele de conservare, protecţie, imunizare şi vindecare. Hipocrate vorbea de existenţa, în corpul nostru, a unui agent natural invizibil, unul şi multiplu în acelaşi timp, simplu şi

multiplu în efectele sale ce conduc şi conservă viaţa întregului şi a părţilor, producând vindecarea în caz de boală.

IV. 5. Unitatea este o putere suverană. Diviziunea este o opoziţie de contrarii, o alunecare sau o involuţie în domeniul material, o sămânţă de discordanţă, instabilitate şi distrugere. « Orice împărăţie care se dezbină în sine se pustieşte, orice cetate sau casă care se dezbină în sine nu va dăinui » (*Matei*, XII, 25, *Marcu* III, 25, *Luca* XI, 17).

Unitatea de direcţie este o necesitate ce procură ordine şi sănătate. Reducerea la unitate conferă o putere suverană. Pe cât unitatea şi coerenţa în mincină sau eroare este de sinistră şi catastrofală, pe atât unitatea sub egida principiilor adevărului este o sursă de binefacere divină.

Omul lipsit de raţiune sau de voință este o epavă. Căminul familial fără direcţie bărbătească se descompune. Țară fără un şef luminat şi stabil este o adunătură anarhică de partide ce se urăsc și se combat permanent. O armată fără unitate de direcţie este sortită înfrângerii. Confesiunea religioasă sau biserica fără fără un ghid unic, de mare prestigiu, devine în scurtă vreme un club sau partid, o adunătură ce se va rupe în secte şi rituri.

« Universurile sunt monarhii în care nu străluceşte doar un singur soare ci mai mulţi... Pământul este o monarhie a omului... Corpul omenesc este o monarhie... Familia este o monarhie... Dacă tatăl nu este monarh, el nu este nimic şi familia nu există. Forţa unei societăţi rezidă în unitatea şi puterea absolută a şefului ei. Doi şefi înseamnă diviziune. Un şef al cărui guvern este controlat de mulţime nu mai este şef, mulţimea fiind aceea care guvernează... Regele legitim este acela care domneşte în numele legii. El este libertatea încoronată, reprezentantul ordinii ce protejază libertatea. Republicile nu sunt ţări guvernate cu adevărat ci într-un fel aparte de criză socială permanentă[18]».

În medicina oficială, necunoaşterea Uni-Trinităţii forţelor omului, a unităţii etiologice esenţiale a bolilor şi a unităţii în

9/03/80Attention:

[18] . Eliphas Levi, *Fables et symboles*, p. 316.

metoda terapeutică a dat naştere numărului astronomic de patologii brevetate astăzi. S-a ajuns la învăţământul pervers al cauzelor morbide, la politeismul farmaceutic şi escrocheria asigurărilor medicale ce au condus medicina la falimentul ştiinţific şi moral ce s-ar putea încheia cu probabila revoltă a bolnavilor contra medicilor. Sătui să fie trataţi ca nişte cobai, bolnavii se vor revolta contra terapiilor diabolico-imaginare, a escrocheriei vaccinale, a abuzului de chirurgie de droguri farmaceutice, a terapiilor nule, excesive, morbide și vrăjitorești.

IV. 6. Unitatea şi returul la unitate, prin sacrificiu personal, formează baza învăţăturii lui Iisus Christos. Mântuitorul a zis : « Părinte sfinte, păzeşte-i în numele tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una, precum una suntem şi Noi. Când eram cu ei în lume, îi păzeam în numele Tău, pe cei ce Mi i-ai dat... Eu le-am dat cuvântul Tău, şi lumea i-a urât, pentru că nu sunt din lume, precum eu nu sunt din lume. Nu Mă rog ca să-i iei din lume, ci ca să-i păzeşti pe ei de cel viclean... Sfinţeşte-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul tău este adevărul... Dar nu numai pentru aceştia mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că tu M-ai trimis şi că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine. Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii. Părinte drept, lumea nu Te-a cunoscut pe tine, dar Eu Te-am cunoscut, şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis». (*Ioan*, XVII, 11-12, 14, 17, 20-25).

IV. 7. Alchimia este o ştiinţă ocultă de retur la unitate

În legătură cu alchimiştii, Berthelot[19] nota undeva : « Am regăsit nu numai filiaţia de idei care i-a condus în opera neabătută de transmutare a metalelor, ci și teoria, filosofia

9/03/80Attention:

[19]. Berthelot Marcelin (1827-1907), *Les origines de l'Alchimie* (Paris, 1885), p. XIV, 2, 5.

naturii ce le-a servit de ghid; o teorie fondată pe unitatea materiei, la fel de plauzibilă în fond ca teorille moderne cele mai reputate de astăzi. (...) Opiniile savanţilor de astăzi, în legătură cu constituţia materiei, sunt foarte analoage cu vederile profunde ale primilor alchimişti . (...) Este vorba de alchimia ce aspira nu numai să-şi îmbogăţească adepţii, învăţându-i să fabrice aur şi argint, ci şi să îi ferească de boli prin prepararea unui leac universal, ba chiar să îi conducă la fericirea perfectă, prin identificarea cu sufletul lumii şi spiritul universal... Textele gnosticilor, ca şi cele ale ultimilor neoplatonicieni, stabilesc filiaţia completă a alchimiei, care este deopotrivă egipteană, babiloniană şi greacă... *Masa de Smarald*, citată de-a lungul întregului Ev mediu şi formulele mistice, ”cele cereşti sus, cele pământeşti jos”, pe care le citim în tratatele greceşti, alături de figurile unor aparate, întăresc această asociaţie » de idei.

Principiul unităţii forţelor cosmice şi spirituale era ghidul ocult al alchimiştilor. Unii alchimişti, falşi ocultişti, şi-au limitat cercetările, aproape invariabil decepţionante, la descoperirea materială a pudrei pentru transmutarea metalelor banale în aur. La aceasta mai adăugau descoperirea aurului potabil sau a elixirului de viaţă lungă. Adevăraţii alchimişti aveau însă o concepţie metafizică despre această transmutare metalică, pe care o aplicau şi spiritului, ce trebuia să se separe de materie, să se libereze de închisoarea corpului animal, prin practici de progres intelectual, de puritate corporală şi de ascetism, care îl transformau într-o putere imaterială, capabilă de viaţă unitivă. Regulile acestea de alchimie spirituală au fost reunite sub expresia simbolică de *Versuri de Aur* ale pitagoricienilor.

În Evul Mediu, pentru a evita acuzaţia de vrăjitorie şi arderea pe rug, alchimiştii utilizau un limbaj şi diverse figuri simbolice ce făceau scrierile lor foarte greu accesibile. Astfel, pentru a exprima tripla constituţie a omului, spuneau că acesta este pucioasă (spirit), mercur (viaţă) şi sare (materie).

În realitate, un adevărat alchimist, care nu şi-a abandonat idealul său ocult, nu este şi nu a fost un vrăjitor, ca unul ce şi-a petrecut viaţa în laborator, pentru a descoperi piatra filosofală, în

vederea avantajelor senzuale sau onorifice pe care le poate procura aurul sau banul. Adevăratul alchimist era un iniţiat ce ştia să distingă între pur şi impur, să se separe de zgura sufletească prin renunţare la unele dorinţi, sacrificând instinctele materiale şi evitând păcatele, ducând o viaţă de asceză sintetică, de puritate alimentară, mintală şi spirituală care, prin puterea evoluţiei către Unitate, producea în el meritatul triumf al Spiritului.

V. Legea analogiei constitutive a macrocosmosului şi a microcosmosului

V. 1. Există două căi de acces la adevăr : spiritul şi materia, adică gândirea şi experienţa, altfel spus cerul şi pământul. – Dispunem de două moduri de cunoaştere : introspecţia psihică şi experienţa fizică. În consecinţă, două căi conduc la descoperirea adevărului : studiul speculativ sau subiectiv şi cel practic, sau obiectiv. Cele două posibilităţi de informare sunt perfect compatibile, completându-se reciproc, cu dominanţe individuale într-un sens sau altul, de la caz la caz. Unii oameni sunt mai curând spirite contemplative sau gânditori, alţii preferă experimentul; unii sunt teoreticieni, alţii practicieni; unii ajung la religie şi credinţă prin dovezi de natură filosofică, alţii prin cunoaşterea ştiinţifică a legilor naturale şi universale. Cei mai bine echilibraţi şi cei mai evoluaţi sunt cei care, deschişi ideilor generale, reunesc aceste două moduri de cunoaştere, făcându-le să se controleze şi să se confirme reciproc.

Studiul cosmosului şi al omului, al cerului şi al pământului, conduce la acelaşi rezultat : descoperirea unităţii legislaţiei, a constituţiei, evoluţiei şi scopului a tot ce există. Acest lucru este exprimat de legea hermetică « ceea ce este jos este ca ceea ce este sus, şi ceea ce este sus este ca ceea ce este jos, pentru a face minunea unuia şi aceluiaşi lucru »; pe de altă parte, această idee se regăseşte în formula de pe frontispiciul templului din Delfi: « Cunoaşte-te pe tine însuţi şi vei cunoaşte universul şi dumnezeii », lucru confirmat şi de formula biblică « Dumnezeu l-a creat pe om după chipul şi asemănarea sa ».

Omul este sinteza microscopică a universului, după cum atomul este un sistem solar liliputan. Constituţia macrocosmosului, pe care o vom expune în continuare, permite o abordare mai adecvată a misterului creaţiei, înlesnind studiul constituţiei microcosmosului. Pe de altă parte, studiind constituţia macrocosmosului, vom ajunge la confirmarea materială clară a datelor oculte privind esenţa divină din creaţia universului şi a omului.

V. 2. Misterul creaţiei şi simbolismul numerelor. Ocultismul pitagorician est o ilustră expunere a genezei universului, adică a multiplicităţii lucrurilor şi fiinţelor ieşite din unitatea esenţială.

Ştiinţa numerelor nu este numai « literă », adică ştiinţa cifrelor, a aritmeticii şi matematicilor. Ea este, de asemenea, « spirit », adică ştiinţă ezoterică şi simbolică a creaţiei, constituţiei şi evoluţiei ierarhice a fiinţelor. « Numerele sunt aritmetica gândirii », spunea Eliphas Levi.

Philolaos, unul dintre discipolii lui Pitagora, a scris : « numărul este forţa suverană însăşi ce menţine permanenţa forţelor cosmice... Nimeni nu şi-ar putea face vreo idee clară despre lucruri în ele însele, sau despre raporturile lor, dacă nu ar fi numerele şi esenţa acestora. Numerele îşi manifestă natura şi forţa lor nu numai în cele divine sau demoniace, ci în toate lucrurile şi gândurile omului, pretutindeni, până în producţiile artistice şi muzicale ». Ele sunt simbolurile creaţiei ierarhice în scara fiinţelor. Le indicăm pe scurt.

Numărul unu este simbolul Forţei originale creatoare, directoare şi unificatoare.

Numărul doi este echilibrul forţelor contrarii ce acţionează şi reacţionează în mod ritmic.

Numărul trei este creaţia, generaţia unei trinităţi de forţe ce fac un ansamblu.

Numărul patru este prima construcţie individuală de forme, elemente, şi temperamente.

Numărul cinci este voinţa de execuţie din om, prin capul sau conducătorul celor patru membre.

Numărul șase este înţelepciunea, realizarea pe pământ a gândirii trinitare ce există în ceruri.

Numărul șapte este scara elementelor constituţiei şi evoluţiei individuale.

Numărul opt este imaginea sau reflecţia lui patru, ordinea şi forţa celor patru unghiuri şi patru laturi ale pătratului.

Numărul nouă este armonia celor trei lumi, a spiritului, a vieţii şi a materiei.

Numărul zece este reîntoarcerea sau reînceputul unităţii de sinteză cubică (patru unghiuri şi şase feţe), pentru ciclul unei noi generaţii.

Întrucât ne vom limita la direcţiunea formativ medicală şi pe alocuri educativă, vom insista mai mult asupra numerelor doi, trei, patru şi mai ales şapte.

V. 2. 1. Numărul unu este simbolul lui Dumnezeu, al Unităţii originale, Creatorul unic, Legislatorul unic, a cărui analogie în cosmosul creat este energia ce se condensează în materie şi se dizolvă în eter prin radiaţii. Unu este plenitudinea cunoaşterii, a adevărului, a justiţiei, a bunătăţii, a fumuseţii în Absolut. El este monada esenţială, originală, ordonatoare şi providenţială, care reglează totul cu echitate, toate fiinţele şi toate destinele, care este originea şi scopul creaţiei, prin evoluţia din ce în ce mai conştientă şi meritată către viaţa eternă, unitivă. Figuraţia simbolică a numărului unu este punctul, linia dreaptă sau simbolul « 1 ». În religiile primitive, numărul unu a fost simbolizat prin falus, emblemă poate vulgară, dar pe înțelesul tuturor, a forţei creatoare universale şi carnale.

V. 3. Numărul Doi sau Binarul, Diada sau Dualitatea

V. 3. 1. Numărul doi este viaţa. – Altfel spus, el este unitatea ce începe să creeze în invizibil, este gândirea ce trăieşte şi se proiectează în verb, unitatea contrariilor destinate a se completa şi unifica într-o viaţă unică și unitivă.

Mai întâi, doi este viaţa, în care se va naște Spiritul vieţii universale, ce începe să se mişte deasupra apelor (marele rezervor de vitalitate şi marele mijloc de efuziune vitală), care va aduce lumina în mijlocul tenebrelor, dând astfel naştere primei alternanţe a primelor două contrarii, ziua şi noaptea. Tot el (doi) va separa umidul vieţii în zone joase şi înalte, creind astfel contrariul său, uscatul, ca materie terestră. Apoi, pământul va fi însămânţat cu germenii vieţii succesive născânde în lumile minerală, vegetală şi animală, urmate de încoronarea sintetică a acestor vieţi, în lumea oamenilor, creaţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Viaţa este această mişcare a forţei

vitale imponderabile şi universale, pe jumătate spirituală şi pe jumătate materială, care permite spiritului să mişte materia ce îi servește ca agent de execuţie şi mijloc de acţiune. Viaţa este intermediarul obligatoriu între forţa spirituală şi organismul material al omului, ea este natura trăitoare în creaţiile terestre, natura animatoare, protectoare şi mediatoare din om.

Caracterul animator al vieţii, cu transformările progresive pe care le declanşează, este opera creaţiei, de evoluţie şi involuţie, descrise la începutul *Facerii* biblice, unde Dunmezeu, Unul, îl face pe Doi (Spiritul lui Dumnezeu, Lumina, Viaţa universală, apoi individuală a materiei terestre = Trei).

Pentru simplificarea lucrurilor vom utiliza cu precădere textele biblice, relativ cunoscute și ușor accesibile. Erudiţii şi familiarizaţii cu alte texte sacre şi iniţiatice vor exemplifica şi pe acestea, găsind în ele multe din cele deja spuse sau din cele ce vor urma.

Textul următor, de exemplu, este ştiut de toată lumea, fără să putem spune că este cunoscut cu adevărat :

« La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor. Şi a zis Dumnezeu : ”Să fie lumină!”, și a fost lumină. Și a văzut Dumnezeu că este bună lumina, apoi a despărţit-o de întuneric. Lumina a numit-o Dumnezeu ziuă, iar întunericul l-a numit noapte. Şi a fost seară, şi a fost dimineaţă : ziua întâi. Şi a zis Dumnezeu: ”Să fie o tărie prin mijlocul apelor şi să despartă apele de ape!” Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu tăria şi a despărţit apele cele de sub tărie de apele cele de deasupra tăriei. Tăria anumit-o Dumnezeu cer. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă : ziua a doua.

Şi a zis Dumnezeu : ”Să se adune apele de sub cer la un loc şi să se arate uscatul!”. Şi a fost aşa. S-au adunat apele cele de sub cer la locul lor şi s-a arătat uscatul. Uscatul l-a numit Dumnezeu pământ, iar adunarea apelor a numit-o mări. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Apoi a zis Dumnezeu : ”Să dea pământul din sine verdeaţă : iarbă cu sămânţă într-însa, după

felul şi asemănarea ei, şi pomi roditori, care să dea rod cu sămânţă în sine, după fel, de pământ". Şi a fost aşa. Pământul a dat din sine verdeaţă : iarbă, care face sămânţă, după felul şi după asemănarea ei, şi pomi roditori, cu sămânţă, după fel, pe pământ. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă : ziua a treia.

Şi a zis Dumnezeu. "Să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte şi să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele şi anii, şi să slujească drept luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pământul". Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu cei doi luminători mari : luminătorul cel mare pentru cârmuirea zilei şi luminătorul mai mic, pentru cârmuirea nopţii, şi stelele. Şi le-a pus Dumnezeu pe tăria cerului, ca să lumineze pământul, să cârmuiască ziua şi noaptea şi să despartă lumina de întuneric. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă : ziua a patra.

Apoi a zis Dumnezeu : "Să mişune apele de vietăţi, fiinţe cu viaţă în ele şi păsări să zboare pe pământ, pe întinsul tăriei cerului". Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu animalele cele mari din ape şi toate fiinţele vii care mişună în ape, unde ele se prăsesc după felul lor, şi toate păsările înaripate după felul lor. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi le-a binecuvântat Dumnezeu şi le-a zis: "Prăsiţi-vă şi vă înmulţiţi şi umpleţi apele mărilor şi păsările să se împlinească pe pământ". Şi a fost seară şi a fost dimineaţă : ziua a cincea.

Apoi a zis Dumnezeu : "Să scoată pământul fiinţe vii, după felul lor : animale, târîtoare şi fiare sălbatice după felul lor". Şi a fost aşa. A făcut Dumnezeu fiarele sălbatice după felul lor, şi animale domestice după felul lor, şi toate târîtoarele pământului după felul lor. Şi a văzut Dumnezeu că este bine. Şi a zis Dumnezeu : "Să facem om după chipul şi asemănarea noastră…"». (*Fac*. I, 1-26).

V. 3. 2. De asemenea, numărul doi este naşterea şi exerciţiul contrariilor. – Putem spune că viaţa este segmentarea primei forţe în cadrul creaturii, că este elanul multiplicării fiinţelor, Eva extrasă din coasta lui Adam. Totul

este dublu înainte de a fi triplu în ordinea generală a creaţiei trinitare sau treimice, înainte de a fi quadruplă (patru) în cadrul unităţii individuale. Doi este viaţa ce îşi va urma cursul între mai mult şi mai puţin, alternând şi oscilând între două contrarii. Doi este templul ce începe a fi ridicat, cu cele două coloane opuse : coloana albă (Jachin), simbol al principiului bărbătesc, creator, care înseamnă « cel ce stabileşte »; apoi coloana albă (Booz), simbol feminin care înseamnă « în forţă ». Aceste două coloane iniţiale vor servi de suport arhitecturii ternare sau trinitare, ce va urma, adică triunghiului de pe fronton. « În sfârşit, au aşezat stâlpii înaintea templului, unul în dreapta şi altul în stânga şi le-a pus nume : celui din dreapta[20] Jachin, iar celui din stânga Booz ». (II *Par*., 3 17; III *Regi*, VII, 21).

Doi este marele joc al forţelor alternante ce se va exersa în conflictul opoziţiilor şi armonia atracţiilor, creind ritmuri pe care le vom studia într-un alt capitol

Fără contrariul său, nimic nu poate exista pe pământ, nimic nu poate fi susţinut nici nu se poate ridica pe un plan de rezistenţă fără un punct ce serveşte de susţinere, dar care, totuși, este un obstacol. Opusul este contrariul şi contrariul este un complement. Femeia este contrariul şi complementul bărbatului. Mulţimea este contrariul şi complementul şefului. Gravitaţia astrelor, fenomenele fizice şi chimice sunt rezultatul forţelor contrarii de atracţie-respingere, al afinităţilor şi opoziţiilor ce se disociază şi se descompun pentru a sintetiza şi reconstrui într-un proces neîntrerupt, pentru a ajunge la progresul conştient, vrut, meritat şi unificator, în sinteză terminală, spirituală.

Atomul însuşi este format dintr-un nucleu pozitiv şi unul sau mai multe straturi de electroni negativi. Învârtindu-se în jurul nucleului pozitiv, de protoni şi neutroni, electronii negativi obligă nucleul să joace rolul soarelui atomic sau liliputan. Când electronii sau corpusculii negativo-feminini se separă de nucleu, atunci se produce fenomenul de ionizare. La nivelul atomului,

9/03/80Attention:

[20]. Este vorba de dreapta heraldică, adică stânga figurii examinată de cititor.

ionizarea nu este vizibilă dar poate fi înţeleasă. La nivel social ea este însă foarte vizibilă, corpusculii, pentru a nu zice trupurile, de semn opus, fiind într-o ionizare permanentă, cu tendinţa declarată, afişată şi recunoscută, prin lege, a schimbării sau travestirii pozitivului în negativ şi invers, într-un androginism sau pederasto-tribadism ce s-ar putea solda, ca la Sodoma şi Gomora, prin atomizarea societăţii.

În unitatea originală şi în cadrul vieţii unificatoare, adică reîntoarse la unitate, totul este armonie, pace, simplitate, adevăr, bucurie, bunătate. Pe pământ însă, dimpotrivă, totul este cu două feţe, cu doi poli, două genuri, două sexe. Orice adevăr omenesc conţine o parte de eroare şi orice eroare omenească conţine o parte de adevăr. Orice bărbat conţine o parte mai mult sau mai puţin importantă de feminitate, şi invers, orice femeie ascunde o parte mai mult sau mai puţin semnificativă de bărbăție. Aşa se explică tendinţa căsătoriilor în care, pentru o bună completare reciprocă, femeile de caracter viril pronunţat preferă un bărbat cu tendinţă feminină (sau invers), ce se va lasa înhămat la carul unui mariaj în care femeia va fi vioara întâi.

Cele două contrarii, în opoziţie egală şi armonioasă, sunt reprezentate simbolic prin echer, primul instrument ce ajută la reconstrucţia pietrei cubice, simbol adoptat de către toate obediențele și riturile francmasonice. În opoziţia lor extrem de diversificată, aceste opoziţii sunt evidente în :

Plus şi minus	Pozitiv şi negativ
Soarele şi luna	Masculin şi feminin
Bărbatul şi femeia	Activ şi pasiv
Conştient şi inconştient	Muşchi netezi şi striaţi
Raţiune şi instinct	Reflexiv şi impulsiv
Subiectiv şi obiectiv	Avânt şi recul
Concav şi convex	Plin şi gol
Sănătate şi boală	Exerciţiu şi repaus
Iubire şi ură	Întâmplare şi necesitate
Autoritate şi libertate	Regele şi poporul
Monarhie şi republică	Şeful şi mulţimea

Credinţă şi ştiinţă	Severitate şi clemenţă
Forţă şi slăbiciune	Acţiune şi reacţiune
Cerere şi răspuns	Lumină şi umbră
Adevăr şi eroare	Ziuă şi noapte
Alb şi negru	Nord şi sud
Sus şi jos	Vertical şi orizontal
Lung şi scurt	Cald şi rece
Par şi impar	Dreapta şi stânga
Bine şi rău	Tinereţe şi bătrâneţe, etc.

Opoziţiile conflictuale generează reacţii ce conduc adesea la un progres, cu condiţia ca în cazul unui organism, de exemplu, conflictul să nu depăşească limitele fiziologice ale acestuia. Opoziţiile excesive generează crize morbide sau revoluţionare (pe plan social). Degenerescenţa şi moartea unui individ, a unei societăţi, pot rezulta la fel de bine din lipsa contrariilor ca şi din cauza unor contrarii excesive. Sănătatea şi progresul rezultă din tendinţe sau forţe contrarii, ce se completează și echilibrează reciproc, într-o armonie unificatoare, precum aceea simbolizată de caduceul medical. Cei doi şerpi, din jurul baghetei, menţin echilibrul şi unitatea de comandă a actului medical, responsabil. Medicii de astăzi, adică argaţii mafiei oficiale, nu mai respectă Jurământul lui Hipocrate, fiind iresponsabili prin obligație salarială. Regulamentul de funcţionare al colegiului sau mafiei medicale îi obligă să practice o medicină oarbă, adesea criminală. *Mutatis mutandis*, cazul învățământului și al profesorilor este identic; ca și al magistraţilor, poliţiştilor, militarilor, preoţilor şi ai altor funcţionari corupți, ai unui Stat în război nedeclarat națiunea, pe care o pervertește, o ucide. Pornit pe drumul nălucii pseudo-creștine, comuniste sau mondialiste, Statul ucide omul şi familia, săpându-și nu numai propria lui groapă ci pe aceesa a întregii societăți.

Căutarea complementară a unui contrariu în scopul unificării este o pasiune care în lumea minerală se numeşte afinitate chimică şi se măsoară cu valenţa. În lumea vegetală, această pasiune se numeşte fecundare; în cea animală, ea poartă numele

de rut sau călduri, iar în cadrul omenirii i se spune iubire. Un exces de afinitate poate crea o efervescenţă sau chiar explozie, în lumea minerală, o malformaţie la fructe, luptă la animale, gelozie sau disperare la oameni, cu consecinţe uneori mortale.

Răul a apărut din necesitatea învăţării, ca mijloc de instrucţie, de pedeapsă şi de progres, prin contrarietatea pe care o produce şi prin suferinţa pe care o determină.

Binele este luminos, pozitiv, bărbătesc, progresiv. Răul este întunecos, negativ, stângaci, feminin, regresiv. Binele absolut este Dumnezeu. Răul este figurat prin Diavol. După cum s-a remarcat, forţele de stânga sau elementele feminine sunt adesea factori perturbatori. De exemplu, *Zoharul* ne spune că, studiind creaţia, Moise ar fi remarcat discordia dintre partea stângă şi cea dreaptă, înţelegând că vina porneşte de la stânga…, care ar fi originea Răului, a iadului !

Unele lucrări ocultiste susțin nu numai că partea superioară a corpului are o semnificaţie mai înaltă decât cea inferioară, ci şi partea dreaptă, în raport cu stânga. De aceea, toate semnele făcute în numele lui Dumnezeu sunt în raport cu partea dreaptă. Din acest punct de vedere, stânga ar desemna mizeria omului; dreapta, dimpotrivă, ar reprezenta gloria viitoare. Stânga ar fi viaţa prezentă cu neajunsurile şi grijile ei, dreapta figurând viaţa viitoare și împlinirile incomparabile ale acesteia. *Evanghelia*, de exemplu, îi reprezintă pe cei blestemaţi la stânga, iar pe cei aleşi la dreapta. Stânga semnifică tenebrele, starea în care am fost, cândva, copii ai susceptibilităţii şi ai blestemului. Dreapta semnifică lumina şi starea de copii ai lui Dumnezeu, obiect al iubirii şi binecuvântării sale. Semnificaţia aceasta a stângii este evidentă în domeniul politic, din care gândirea, forţele şi tendinţele « de dreapta » au dispărut de zeci de secole. Forţele de stânga fiind permanent la putere, excesele revoluţionaro-banditeşti şi războaiele « pentru pace » (!), din zilele noastre, ce nu mai lasă piatră peste piatră, se înţeleg de la sine.

Citim în *Ecclesiastul* : « Şi am găsit femeia mai amară decât moartea, pentru că ea este o cursă, inima ei este un laţ şi mâinile ei sunt cătuşe. Cel ce este bun înaintea lui Dunmezeu scapă, dar

păcătosul este prins ». (VII, 26).Viaţa terestră nu este viaţă adevărată. Ea este o perioadă de încercări ritmate de alternanţe contrarii, pentru a învăţa să deosebim binele de rău, să acţionăm în spiritul adevărului şi al dreptăţii, sacrificând bunurile false ale acestei lumi. « Deşertăciunea deşertăciunilor, a zis Eccleziastul, toate sunt deşertăciuni ». (*Ecc*., XII, 8). « Certurile unei femei sunt o cascadă ce curge fără încetare... iar o femeie înţeleaptă este un dar de la Dumnezeu» (*Pro*., XIX, 13-14).

V. 3. 3. Numărul **doi este şi curentul vieţii** sau fluidul vital, magnetic sau electric, ce se scurge de la un pol la altul. Este vorba de un transfer de forţă de la un pozitiv către un negativ. Acest transfer este lumină materială în fulger. În materie, el este electricitate, iar în acţiunile magnetice devine forță regulatoare. În uniunea sexuală, acest transfer de forță este orgasm generator dar și decepţionant, o putere de fericire şi iubire paradisiacă în mariajul mistic al sufletelor sfinte, aşa cum, de exemplu, este celebrat în *Cântarea Cântărilor*.

Polul pozitiv este excitator, cel negativ este generator. Bărbatul aduce elementul ce fecundează, femeia aduce matricea formatoare. În electricitate, polul pozitiv este excitant prin tensiunea sa. Polul negativ este generator, el este acela care dă naştere roiurilor de electroni catodici.

V. 3. 4. Androginul hermetic. – Unul, Dumnezeul, Părintele este în afara creaţiei. El este deasupra oricărei noţiuni de timp, de spaţiu, de gen sau sex, fiind Infinitul, Perfectul, Absolutul, Unicul. Fiul său, generaţia prin proiecţia Verbului, ce posedă viaţa şi lumina în ea, este un act imaterial, care cu încetul se încarnează însă şi se multiplică. La început, este vorba de un arhetip în dedublare binară, operându-se distincţia între un curent pozitiv şi unul negativ, între genul masculin şi feminin, înainte de a deveni efectiv şi sexual în cursul evoluţiei. În ordine materială, binarii ce se unesc operează felul de creaţie care este reproducerea prin creştere şi multiplicare. Aceste stări succesive de sinteză şi de analiză, de unitate ce se dedublează şi se reconjugă pentru a se recrea la infinit şi a ajunge în cele din

urmă la un mariaj mistic arhetip, prin unificare terminală, arată că înaintea separării materiale, contrariile şi sexele erau grupate într-o singură manifestare sau fiinţă, pe care ocultiştii o numesc Androginul arhetip (*Shiva-Shakti*, în sanscrită), formată din două *paredre*[21] (fiecare dintre cele două jumătăţi ale unei constituţii oculte).

Androginul arhetip, Mamă și Tată al universului, acţionând în creatură, prin două forţe opuse şi complementare, creatoare şi formatoare, pozitivă şi negativă, bărbat şi femeie, ataşate la o unitate arhetip originală, era reprezentat de discul înaripat al Egiptenilor, format din două aripi deschise şi ataşate la un disc central. Acest disc înaripat sau *Houd* egiptean (fig. 1 A) era simbolul « Dumnezeului fără de formă, al cărui nume este un mister », exprimat sub formă figurativă şi numerică. Cercul sau discul central este Unicul, Absolutul, Infinitul, Eternul. Cele două aripi reprezintă binarul androginic, arhetipul acţionând în cele trei zone : aer, pământ, apă. După cum se vede, aceste aripi sunt constituite dintr-un rând de pene sau fulgi, pentru fiinţele ce zboară în atmosferă; apoi dintr-un rând de blană, pentru fiinţele terestre şi, în al treilea rând, dintr-un rând de solzi, pentru fiinţele ce trăiesc în apă. Fiinţele din domeniul ceresc sau al focului sunt cuprinse în discul central. Cei doi şerpişori adăugaţi aripilor, de fiecare parte a discului central, figurează cele două curente cosmice, pozitiv şi negativ, masculin şi feminin, solar şi lunar, reunite şi sudate pe unitatea originală, într-o singură treime, adică de o ființă. Când se materializează într-o unitate individuală, aceasta devine constituţia cuaternară a fiinţelor.

9/03/80Attention:

[21]. În mitologia greacă, paredrele desemnau zeitățile inferioare, al căror cult era asociat divinităților mai puternice.

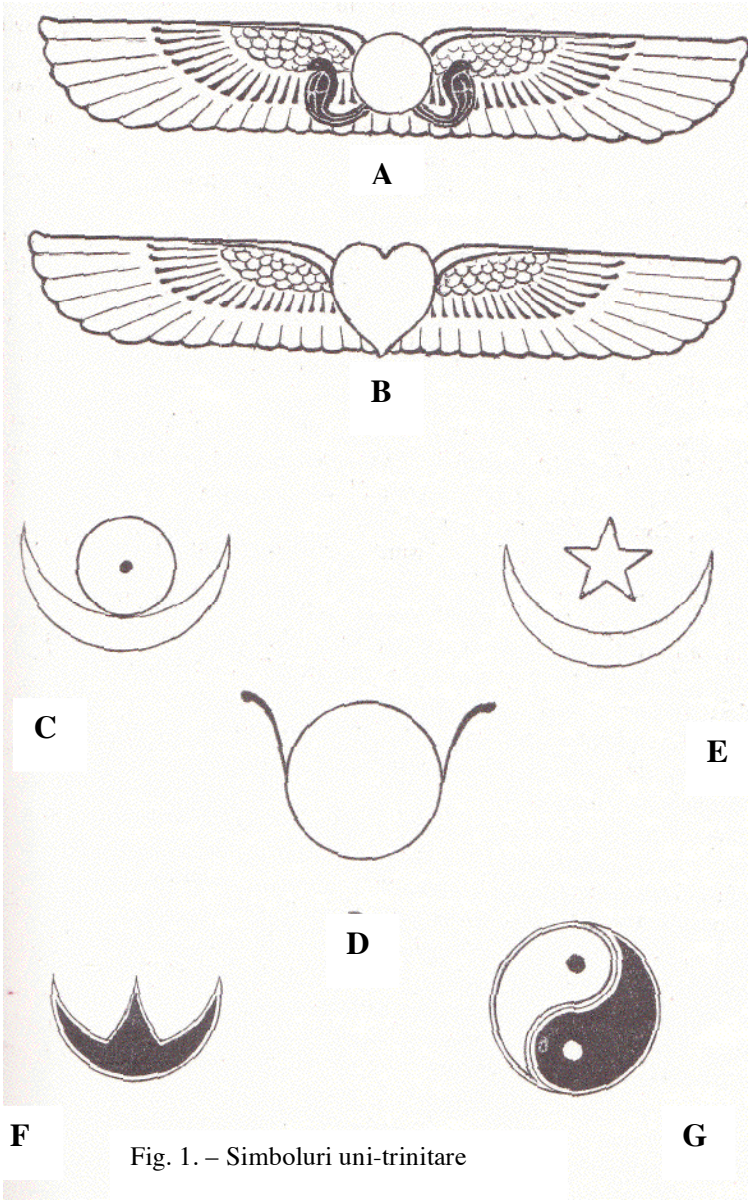

Fig. 1. – Simboluri uni-trinitare

Acelaşi disc aripat se regăseşte mai târziu la Asirieni şi Mazdeeni, în Iran, apoi în emblema sufiților musulmani, sub

forma unei inimi centrale zburătoare, prevăzută cu cele două aripi ale discului aripat egiptean (fig, 1 B).

O figuraţie analoagă găsim în *Khonul* egiptean (fig. 1 C), format din discul solar al absolutului într-o lună descrescătoare culcată, cu curentele dedublate, activ şi pasiv, sub formă de coarne sau laturile lunei, realizând simbolul uni-trinitar al unităţii ce devine binară, dând naştere unei treimi. În fig. 1 D, cele două coarne ale zeiţei Hathor au aceeaşi semnificaţie.

Cele două obeliscuri plasate la intrarea în templele egiptene reprezentau binarul. Ele au fost preluate de francmasonerie, care le-a transformat în două coloane : Iachin, principiul creator bărbătesc, şi Booz, principiul formator, arhetipul etern feminin. La musulmani, luna descrescătoare şi steaua cu cinci colţuri au aceeaşi semnificaţie (fig. 1 E), la fel ca şi lingamul[22] indienilor, (fig. 1 F). În China, androginul arhetip era figurat de hieroglifa *Syzygie* primordială, sau simbolul Yn-Yang (fig. 1 G), format din conjuncţia celor două *paredre* arhetipale, închise în cercul simbolic al Unicului. Cele două *paredre* se prezintă aici sub forma a două feluri de virgule, una albă şi una neagră, plasate în opoziţie şi mulate într-un cerc.

În centrul porţiunii de maximă lărgime, fiecare virgulă are un punct gros de culoare contrară, negru în *paredrul* alb, şi alb în cel negru. Acest punct figurează un rudiment al genului ce s-a atrofiat în cursul dezvoltării embrionare, dar care a lăsat reziduuri latente, ce persistă în mod mai mult sau mai puţin aparent. În cazul unei insuficiente regresiuni a genului opus, aceasta explică faptul că există bărbaţi efeminaţi şi femei de mentalitate virilă. Particularitatea insuficientei diferenţieri se întâlneşte şi la animale, la găină şi la cocoş, de exemplu. La limită, orice exces devine un caz de hermafroditism.

Implantarea falusului vertical în principiul pasiv, formator și orizontal (*cteis*), poartă numele de *staurus,* la gnostici.

9/03/80Attention:

[22]. Lingam = simbol falic al zeului indian Şiva, al cărui cult este legat de ideea de creaţie.

Omul original, Kadmon sau Adamul cosmic, numit şi om colectiv sau ezoteric, polariza în el, precum Dumnezeu, toate forţele contrare, fiind în acelaşi timp bărbat, femeie sau androgin, lucru ce reiese cu destulă claritate din *Facerea* biblică. Prezenţa simultană a celor două principii, masculin şi feminin, făcea din el un primitiv. Separaţia celor două principii a creat în ambele dorinţa şi pasiunea unităţii, care se numeşte iubire. Aceasta, în manifestaţia ei cea mai desăvârşită, poartă numele de monogamie, făcând una și aceeași ființă din bărbatul şi femeia uniţi prin căsătorie, care în viaţa de după moarte vor deveni fiinţe asexuate. Texte hermetice, biblice, evanghelice şi diverse observaţii demonstrează exactitatea acestor învăţături ale ştiinţei oculte. Iată mai întâi câteva texte hermetice, conform cărora aceste învăţături constituiau un secret ce nu era dezvăluit decât iniţiaţilor în mistere :

« Cine a făcut toate aceste lucruri? Cine este mama, cine este tatăl, dacă nu unicul şi invizibilul Dumnezeu, care a creat totul prin voinţa sa ». (*HT*, p. 37).

« Inteligenţa, Dumnezeul bărbat şi femeie, care este viaţa şi lumina, născute din cuvânt... Omul este bărbat şi femeie, ca tatăl său ». (*HT*, p. 6 şi 8).

« Dumnezeu este Domnul tuturor lucrurilor şi sursa vieţii, puterea luminii şi inteligenţa spiritului. Căzut în apă și în natura generatoare, verbul său perfect, generator şi creator, le-a făcut fecunde pe acestea... Comunicarea acestor mistere nu este permisă celor ce nu sunt iniţiaţi. Ascultaţi cu inteligenţă ». (*HT*, p. 260).

« Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul său... l-a făcut bărbat şi femeie ». (*Fac*., I, 27). Omul sau Adam cel primitiv a fost conceput iniţial ca o unitate androgină, rezultat al unei prime etape a creaţiei, un fel de adaus spiritual într-o formă organică rezultată din evoluţia anterioară a fiinţelor. Capitolul II din *Facerea* arată că, după ce a vivificat pământul şi vegetalele, Dumnezeu a continuat creaţia, încarnând omul primitiv, încă bisexuat. « Atunci luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om şi a suflat în faţa lui suflare de viaţă şi s-a făcut

omul fiinţă vie ». (*Fac*. II, 7). Abia apoi, într-o a treia etapă a creaţiei, fu creată Eva, trasă şi separată dintr-o coastă a lui Adam.

Dumnezeu îl instală pe om în grădina Edenului, pentru a o cultiva şi a o păzi, atrăgându-i însă luarea aminte : « A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă şi a zis : ”Din toţi pomii din Rai poţi să mănânci, dar din pomul cunoştinţei binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el vei muri negreşit”. Şi a zis Domnul Dumnezeu : ”Nu este bine să fie omul singur. Să-i facem ajutor potrivit pentru el”… Atunci a adus Domnul Dumnezeu asupra lui Adam somn greu ; şi dacă a adormit, a luat una din coastele lui şi a plinit locul ei cu carne. Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie şi a adus-o la Adam. Şi a zis Adam : ”iată aceasta-i os din oasele mele şi carne din carnea mea ; ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup”. Adam şi femeia lui erau amândoi goi şi nu se ruşinau ». (*Fac*. II, 16-18, 21-25). Primul om a fost bărbat şi femeie deopotrivă, adică după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (« Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră », *Fac*. I, 26). Omul era androgin pentru că era asemenea lui Dumnezeu. Abia mai târziu a fost separat bărbatul de femeie.

Iată şi învăţătura Mântuitorului Iisus Christos : « N-aţi citit că Cel ce i-a făcut de la început, i-a făcut bărbat şi femeie? Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup... Deci ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă » (*Matei*, 19, 4-6; *Marcu* X, 8).

« Deci erau la noi şapte fraţi ; cel dintâi s-a însurat şi a murit şi neavând urmaş a lăsat pe femeia sa fratelui său. Asemenea şi al doilea, şi al treilea, până la a şaptelea. În urma tuturor, a murit şi femeia. La înviere deci, a cărui dintre cei şapte va fi femeia? Căci toţi au avut-o de soţie. Răspunzând, Iisus le-a zis: Vă rătăciţi, neştiind *Scripturile*, nici puterea lui Dumnezeu. Căci la înviere, nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer ». (*Matei*, XXII, 25-30; *Luca*, XX, 32-37;

Marcu XII, 23-24). În Epistola I către *Corinteni*, apostolul Pavel repetă această idee, în termenii următori : « Sau nu ştiţi că cel ce se alipeşte de desfrânată este un singur trup cu ea? Căci vor fi, zice *Scriptura*, cei doi un singur trup ».

« Aşadar, bărbaţii sunt datori trupurile lor. Cel ce-şi iubeşte femeia, pe sine se iubeşte. Căci nimeni vreodată nu şi-a urât trupul, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte, precum şi Christos Biserica. Pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este ; iar eu zic în Christos şi în Biserică. Astfel şi voi, fiecare aşa să-şi iubească femeia, ca pe sine însuşi; iar femeia să se teamă de bărbat ». (*Ef.* V, 28-33).

« Nu mai este Iudeu, nici Grec; nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, pentru că voi toţi una sunteţi în Christos Iisus ». (*Gal.*, III, 28).

În realitate, femeia nu este nici superioară, nici inferioară, nici egală bărbatului. Ea este complementară, iar înţelegerea celor doi trebuie să fie ajutor reciproc. Totuşi, autoritatea trebuie să urmeze calea ierarhică a ordinii în creaţiune, bărbatul fiind creat înaintea femeii. În viaţa de zi cu zi, datorită inegalităţilor constitutive ale temperamentelor, putem întâlni virilizarea excesivă a unor femei, constatabilă astăzi la tot pasul, care a condus la o discordanţă sau insociabilitate ireductibilă, întrucât legea morală a slăbit în inima soţilor, pentru care spiritul de renunţare şi de sacrificiu nu mai contează. Aşa se explică avalanşa de divorţuri din societatea contemporană.

Creind femeia, Dumnezeu a subliniat : «... să-i facem ajutor potrivit pentru el » (*Fac.* II, 18), iar apostolul Pavel confirmă dependența ierarhică, recomandând într-ajutorarea şi iubirea reciprocă : « Femeile să se supună bărbaţilor lor ca Domnului. Pentru că bărbatul este cap femeii, precum şi Christos este cap Bisericii, trupul său, al cărui mântuitor este. Ci precum Biserica se supune lui Christos, aşa şi femeile bărbaţilor lor, întru totul ». (*Ef.*, V, 22-25).

« Căci bărbatul nu trebuie să-şi acopere capul, fiind chip şi slavă a lui Dumnezeu, iar femeia este slava bărbatului. Pentru că nu bărbatul este din femeie, ci femeia din bărbat, şi pentru că n-a fost zidit bărbatul pentru femeie ci femeia pentru bărbat. De aceea, femeia este datoare să aibă (semn de) supunere asupra capului ei, pentru îngeri. Totuşi, nici femeia fără bărbat, nici bărbatul fără femeie în Domnul. Căci precum femeia este din bărbat, aşa şi bărbatul este prin femeie şi toate sunt de la Dumnezeu ». (I *Cor*., XI, 7-12).

Aceste învățături oculte sunt confirmate ştiinţific prin elemente de embriologie şi patologie umană. Într-un avântat elan de fuziune unitară, spermatozoidul navighează în căutarea ovulului. Până la mijlocul lunii a doua de sarcină (pentru diferenţierea internă), şi până la mijlocul lunii a treia (pentru diferenţierea externă în viața intrauterină), embrinul este bisexuat, de sex mixt, bărbătesc şi femeiesc deopotrivă, fără vreo predominanţă. Apoi, în funcţie de orientarea sexuală imaterială, se produce atrofia glandei sexuale opuse, ce va persista în stare embrionară până la vârsta adultă şi toată viaţa. Dacă în timpul perioadei intra-uterine are loc o perturbare gravă, atunci se constată, după naştere, anomalia hermafroditismului.

Este normal ca femeia să fie contrară şi complementară bărbatului. Element negativ al « bateriei », ea este opoziția ce împiedică anumite impetuozităţi sau turbulenţe. Prin spiritul ei de contradicţie, femeia se dovedeşte complementară inclusiv în cele de mică importanţă. Bărbatul petrece cămaşa sau haina şi își încheie nasturii pe dreapta, iar femeia pe stânga. În popor, bărbaţii numesc adesea femeia jumătatea lor, fără să ştie nepărat că enunţă un mare adevăr ocult.

Practicile sexuale bestiale sunt de fapt un rut animal. Poligamia însăşi este o aberaţie pentru om, care coboară astfel la nivelul instinctelor sufletului colectiv, al turmei. Monogamia este legea generală. Iubirea şi mariajul mistic ce trec peste etapa carnală sunt unificări spirituale, la care se ajunge prin sfinţenie, urmând calea abruptă de care vom vorbi când vom examina legea finalităţii. Pentru Eliphas Levi, « Dragostea carnală este

cea mai perversă dintre toate pasiunile fatale. Această iubire este anarhistă prin excelenţă, ea nu respectă nici lege, nici adevăr, nici datorie, nici dreptate, făcând tânăra fecioară să calce peste cadavrele părinţilor ei... Cine învinge dragostea, învinge întreaga natură. A supune dragostea, în faţa justiţiei, revine la a reabilita viaţa, consacrând-o nemuririi. Cele mai mari opere ale revelaţiei creştine sunt virginitatea voluntară şi sanctificarea căsătoriei ». (Eliphas Levi, *La clef des grands mystères*, p. 281).

Practic, femeia este instrumentul dorinţei pure sau impure, după cum este vorba de o dorinţă grosieră sau spiritualizată. Femeia este ispita, tentaţia şi partenerul carnal ce creează în ordinea materială ; ea poate fi însă şi *paredrul* ideal, care edifică şi construieşte bărbatul pe toate planurile, inclusiv în ordine intelectuală şi spirituală. Destinul femeii se situează între cel al Evei şi al Fecioarei Maria. Ea poate servi păcatului sau răscumpărării, sclaviei prin carne sau eliberării şi salvării prin intervenţie şi sprijin pe lângă Fiul ei Christos.

V. 3. 5. Raţionamentul prin analogie sau corespondenţă

Ceea ce este jos, este ca ceea ce este sus. Aplicat în mod inteligent şi în spiritul adevărului, acest principiu este un excelent mijloc de înţelegere şi de instrucţie. Fapte foarte simple, vizibile, tangibile, uşor de verificat, ne pot conduce către sau ne pot iniţia în adevăruri mai generale, pentru înţelegerea unor lucruri invizibile şi ascunse.

Învăţătura prin parabole, atât de utilizată de către Christos, se raportează la această lege de analogie raţională : « Învăţaţi de la smochin pilda...». (*Matei*, XXIV, 32); « Eu sunt viţa şi voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteţi face nimic ». (*Ioan*, XV, 5); «... dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur, dar dacă va muri aduce multă roadă ». (Ioan, XII, 24); « Împărăţia cerurilor este asemenea grăuntelui de muştar, pe care luându-l, omul l-a semănat în ţarina sa ». (*Matei*, XIII, 31).

În cele ce urmează, vom vedea că studiul constituţiei omului permite regăsirea constitutivei analogii ternare a Sfintei Treimi,

ce dovedeşte, într-adevăr, că omul a fost creat după imaginea lui Dumnezeu. Totuşi, procedeul dovedirii prin analogie implică o anumită prudenţă. Erezia dementă a lui Vintras[23], ce obliga sufletele candide la uniune sexuală, sub pretextul perfecţionării în vederea vieţii unitive spirituale, este un bun exemplu. Necesitatea ineluctabilă a hormonilor sexuali complementari, de care vorbește medicina materialistă oficială, antireligioasă și ateistă, constituie un alt exemplu privind dezlănţuirea senzuală sau degradarea animală, la care pot ajunge ignoranţii neiniţiaţi în dematerializarea progresivă a spiritului sau în alte probleme oculte, cele privind *Syzygia* primordială, de exemplu. Puţini ştiu că, în astfel de cazuri, continenţa şi castitatea sunt necesare şi normale, ca pregătire pentru nunta Spiritului. Ei nu bănuiesc că abstinenţa face parte din sacrificiile şi renunţările indispensabile progresului spiritului omenesc.

V. 4. Numărul trei sau Trinitatea

V. 4. 1. Construcţia trinitară a universului. – Numărul trei este simbolul materiei, desăvârşirea creaţiei, a genezei. Misterul trinităţii în creaţie cuprinde Unicul sau Absolutul, materia prin intermediul vieţii şi Spiritul prezent în ambele, fără să înceteze de a fi un al treilea. Această trinitate grupată în unitate se regăsește în constituţia omului creat după chipul lui Dumnezeu. De asemenea, ea se exprimă şi în ordinea geometrică, cazul primei figuri complete, triunghiul. Cele două coloane generative din vechile temple (Iachin şi Booz), au fost unite printr-un triunghi sprijinit pe ele, devenind astfel simbolul construcţiei universale al francmasoneriei moderne. Dolmenul epocii preistorice, cu piatra sa orizontală pe două (sau mai multe) coloane verticale, reprezenta un simbol al construcţiei trinitare.

9/03/80Attention:

[23]. Pierre-Eugène Vintras (1807-1875), sectant francez ce se pretindea în comunicație directă cu zeii și alte spirite supranaturale, anunțând calamități în vechiul stil al profeților biblici. Condamnat de către Vatican (1843) și închis (1842-1848), Vintras își organiză fidelii în Parohia Sionului sau Biserica Miluiților, sectă ce se răspândi apoi în Italia, Anglia și Spania.

Această construcţie uni-trinitară universală a fost cunoscută de diversele religii politeiste, fiind considerată un secret, o învăţătură ezoterică rezervată iniţiaţilor, inclusiv la Iudeii din timpul lui Christos şi mai ales la vechii Israeliţi (ce nu trebuiesc confundaţi cu Iudeii, cu fariseii acestora, nici cu Evreii, dispăruţi din istorie înaintea *Ieșirii* lui Moise din Egipt).

În religia vechiului Egipt, trinitatea sau treimea era reprezentată de 1. Osiris sau Tatăl; 2. Isis sau Mama, adică Vitalitatea universală, soţia lui Osiris; 3. fiul lor Horus. Evoluţia era prezentată sub forma unei fabule : Osiris ar fi fost ucis de către Set-Tyhon, principiul răului. Apoi însă, el ar fi fost salvat de fiul său Horus, care i-a reunit oasele împrăştiate şi le-a reînviat într-o unitate trinitară. Uni-trinitatea egipteană era reprezentată simbolic de discul înaripat din fig. 1 A.

Trinitatea greacă era reprezentată de Zeus sau Tatăl, Demeter sau Mama (veşnicul principiu feminin involuat, din natură), a treia « persoană » fiind Dionisos, fiul ce se sacrifică pentru a o salva pe Persefona, sufletul omenesc. Trinitatea greacă era reprezentată de frontonul triunghiular al tuturor templelor.

În *Vechiul Testament*, învăţătura trinitară a rămas ocultă. Unul, primul element al treimei ocultate de *Vechiul Testament*, este Yahveh, Tatăl, Absolutul, Veşnicul. Al dolea element al acestei treimi este spiritul de viaţă, « *Înţelepciunea*[24] » sau Fecioara. Al treilea element este Mesia, Fiul lui Dumnezeu, care din putere ezoterică devine exotericul încarnat, anunţat de *Maleahi* (III, 1) : « Iată, Eu trimit pe Îngerul Meu şi va găsi calea înaintea feţei Mele şi va veni îndată în templul Său Domnul pe care Îl căutaţi şi Îngerul legământului pe care voi îl doriţi. Iată, vine!, zice Domnul Savaot ». De asemenea, în *Isaia* VII, 14 citim : « Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn : Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel ». *Înţelepciunea lui Solomon* aminteşte a

9/03/80Attention:

[24]. Cf. *Pildele lui Solomon*, capitolul VIII; *Cartea Înţelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah* (*Eclesiasticul*), capitolele VII-XI.

doua persoană a trinităţii *Vechiului Testament* : « Dă-mi mie *Înţelepciunea* care stă aproape de scaunul Tău...». (IX, 4). În *Isaia* (VI, 3) citim « Sfînt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot... », cuvinte adresate trinităţii de trei ori sfântă, reluate şi repetate de liturghia ortodoxă şi cea catolică.

În mod explicit, pe etape, misterul trinitar este expus, pentru prima dată, în *Evanghelii*. Mai întâi, Christos revelează apostolilor că el este Fiul lui Dumnezeu, fiind una şi aceiaşi fiinţă cu Tatăl, împuternicit cu toate puterile, graţie infuziei vitale şi supra-naturale cu Sfântul Duh, ce va spori în ei (în apostoli), după răstignire și înviere, prin limbile de foc din ziua Înălţării. Apoi, Christos spune apostolilor că Sfântul Duh le va aduce darul limbilor, al profeţiei, vindecărilor şi inspiraţiei divine în toate împrejurările. În final, Christos comandă apostolilor : « Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh». (*Matei*, XXVIII, 19).

Prin intermediul apostolilor, cărora le-a poruncit botezarea și evanghelizarea popoarelor, Christos divulgă secretul trinitar de până atunci. Nu este exclus ca revelaţia acestui mister, atestată de viaţa, predicile şi miracolele sale, să fi contat în condamnarea lui de către sanhedrinul iudeo-fariseic. Cuvinte ca « Pot să dărâm templul lui Dumnezeu şi în trei zile să-l reclădesc » (*Matei*, XXVI, 61) sunt foarte semnificative ; sau : « Dărâmaţi templul acesta şi în trei zile îl voi ridica ». Iudeii însă au replicat : « În patruzeci şi şase de ani a fost zidit templul acesta! Şi Tu îl vei ridica în trei zile? Dar El vorbea despre templul trupului Său. Deci când s-a sculat din morţi, ucenicii lui şi-au adus aminte că aceasta o spusese şi au crezut *Scripturii* şi cuvântului pe care îl spusese Iisus ». (*Ioan* II, 19-23).

În altă parte găsim aluzia foarte puţin deghizată cu privire la analogia construcţiei trinitare a templului arhetip şi a omului arhetip, aluzie ce a produs lui Caiafa efectul cărbunelui aprins sub coada calului : « Voi dărâma acest templu făcut de mână, şi în trei zile altul, nefăcut de mână, voi clădi» (*Marcu* XIV, 58; Matei XXVI, 61). Caiafa s-a sculat şi i-a zis: « Nu răspunzi

nimic la ceea ce mărturisesc aceştia împotriva Ta?... Te jur pe Dumnezeul cel viu, să ne spui nouă de eşti Tu Christosul, Fiul lui Dumnezeu. Iisus i-a răspuns : Tu ai zis ! Şi vă spun încă : De acum veţi vedea pe Fiul Omului şezând de-a dreapta puterii şi venind pe norii cerului. Atunci arhiereul şi-a sfâşiat hainele zicând : A hulit! Ce ne mai trebuie martori? Iată acum aţi auzit hula lui ». (*Matei* XXVI, 62-65).

Acţiunea trinităţii arhetipale în geneza christică şi încarnarea lui Christos este expusă de evanghelistul Luca în termenii următori : « Şi răspunzând, îngerul i-a zis : Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri ; pentru aceea şi Sfântul care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema ». (*Luca*, I, 35). Modul în care Trinitatea sau Treimea arhetipală se repercutează în Christosul încarnat, ce unifică în el Puterea Tatălui şi viaţa Sfântului Duh, în corpul material al Fiului lui Dumnezeu, făcut om, este expus în mai multe versete din *Evanghelia* lui Ioan : « Dar Iisus le-a răspuns : Tatăl meu până acum lucrează ; şi eu lucrez ». (V, 17). Iudeii însă căutau cu tot dinadinsul să îl ucidă, pentru că, pe lângă că nu respecta sabatul, pretindea că Dumnezeu îi este tată, făcându-se chiar egal cu el. Iisus reluă însă cuvântul şi le zise : « Adevărat, adevărat vă zic vouă. Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând ; căci cele ce face Acela, acestea le face şi Fiul întocmai... Căci după cum Tatăl scoală pe morţi şi le dă viaţă, tot aşa şi Fiul dă viaţă celor ce voieşte... Căci precum Tatăl are viaţă în Sine, aşa i-a dat şi Fiului să aibă viaţă în Sine ». (*Ioan*, V, 19, 21, 26). Alte texte confirmă, completează şi argumentează acestea : « Iar eu şi Tatăl Meu una suntem » (*Ioan* X, 30); « Toate câte are Tatăl, ale Mele sunt » (*Ioan* XVI, 15); « În acest ceas, El s-a bucurat sub acţiunea Sfântului Duh » (*Luca* X, 21); « Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu şi Eu viez pentru Tatăl, şi cel ce mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine ». (*Ioan*, VI, 57).

Misterul genezei treimice este expus şi în cunoscutul debut al *Evangheliei* după Ioan : « La început era Cuvântul (Logosul, Cuvântul lui Dumnezeu) şi Cuvântul era la Dumnezeu şi

Dumnezeu era Cuvântul (Tatăl este distinct de Fiu, în care este prezent prin Cuvânt). Acesta (Cuvântul) era întru început la Dumnezeu. Toate prin el s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Întru el era viaţa şi viaţa era lumina oamenilor... Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume. În lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut. Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu l-au primit... Şi cuvântul S-a făcut trup (Mesia, cel anunţat) şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl... Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul şi adevărul au venit prin Iisus Christos. Pe Dumnezeu (Tatăl) nimeni nu l-a văzut vreodată; Fiul cel Unul-Născut (Cuvântul încarnat), care este în sânul Tatălui (înainte de încarnare), Acela l-a făcut cunoscut ». (*Ioan*, I, 1-5, 9-11, 14, 17-18)[25].

Dacă transpunem, în limbaj pitagoreic, începutul *Evangheliei* după Ioan, obţinem următoarele : La începutul genezei a fost proiectat « 3 », Cuvântul, Logosul, Christosul ezoteric sau Christosul cosmic, care există în tot ce este materializat, aparent neînsufleţit dar şi vizibil însufleţit, înainte de a fi încarnat în om. Iar acest cuvânt era « 3 », ieşit din « 1 », Tatăl, şi el era în Dumnezeu, în sânul Tatălui (« 3 » în « 1 »). El era Dumnezeu « 1 »), pentru că era Fiul său unic, plin de adevăr şi de slava Tatălui său. Şi « 3 », Cuvântul, avea în el Viaţa « 2 » (Mama universală sau Fecioara Maria ezoterică, Natura arhetipală sau Lumina astrală universală). Şi « 3 », acest Cuvânt cosmic, invizibil în fiecare lucru şi în fiecare fiinţă, pentru că nimic din ceea ce există nu s-a făcut fără el, s-a încarnat într-o zi în Domnul nostru Iisus Christos (Christosul exoteric), născut din « 2 », Sfânta Fecioară exoterică Maria (emblemă a Naturii pământeşti).

Se impune să remarcăm că, în aceste explicaţii, sub aparenţa cuvintelor ce pot mira creştinii neiniţiaţi în ştiinţa ocultă, se

9/03/80Attention:

[25]. Cuvintele în paranteză, din acest pasaj, sunt explicaţii ocultiste adăugate textului evanghelic.

ascunde o concepţie identică cu a lor. Facem această remarcă pentru a evita o revoltă, întrucât de multe ori, în cursul istoriei, creştinii habotnici s-au ucis între ei din cauza unor cuvinte. De altfel, în a II-a *Epistolă către Timotei*, ap. Pavel ne previne : « Aminteşte-le acestea şi îndeamnă-i stăruitor, înaintea lui Dumnezeu, să nu se certe pe cuvinte, ceea ce la nimic nu foloseşte, decât la pierzarea ascultătorilor ». (II *Tim.*, II 14).

V. 4. 2. Christosul ezoteric, cosmic şi Christosul exoteric, încarnat. În mod vizibil, începutul *Evangheliei* după Ioan distinge succesiv între doi Christoşi, deşi ambii fac unul singur : unul anterior încarnării Cuvântului, şi altul posterior acesteia.

Primul Christos, încă neîncarnat în persoana lui Iisus Christos, este Christosul arhetip primordial, sau Cuvântul, pe care îl putem numi cosmic, întrucât toate câte există au fost făcute prin el, şi nimic din ce există nu s-a făcut fără el. Şi pentru că Christosul cosmic poartă în el Lumina universală sau Sfântul Duh, această lumină este cu el, pătrunde cu el în toate ungherele şi tenebrele, rezidă cu el în toţi oamenii ce pot deveni astfel copiii lui Dumnezeu, dacă acceptă să îl primească şi să cunoască Cuvântul sau Christosul cosmic, în care «... trăim, ne mişcăm şi suntem ». (Pavel, *Fpa.*, XVII, 28). Prin acest Christos cosmic, ne spune tot apostolul Pavel, « Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi », adică în noi (I *Cor.*, III, 16). În acest verset, apostolul repetă ceea ce fusese deja rostit de către iniţiaţii hermetici : « Această Inteligenţă este Dumnezeu ce locuieşte în noi. Prin ea, anumiţi oameni sunt dumnezei, umanitatea lor fiind vecină cu divinitatea ». (*HT*, p. 76). Iniţiaţi ocultişti precum Seneca, Marc Aureliu și alții considerau şi ei că Dumnezeu sălăşluieşte în noi.

Evanghelistul Ioan ne spune că acest Christos universal, a fost anunţat de Ioan Botezătorul : « Cel care vine după mine (Christosul încarnat) a fost înaintea mea, pentru că mai înainte de mine era (Christosul ezoteric, cosmic) ». (*Ioan*, I, 15). Christosul cosmic sau universal s-a făcut carne devenind Fiul Omului, rămânând însă, nu mai puţin, Fiul Unic al lui

Dumnezeu. Unic întrucât este perfect, ca şi Tatăl său, conceput în mod spiritual, fără păcat şi rămas fără păcat. Acest Cuvânt încarnat a locuit printre noi, plin de adevăr, iar noi l-am cunoscut pe Dumnezeu-Tatăl prin El.

Christosul arhetip şi cosmic, Domnul nostru Christos însuşi a proclamat: « Adevărat, adevărat zic vouă : Eu sunt mai înainte de a fi fost Avraam » (*Ioan*, VIII, 58); sau : « Şi acum, preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine Însuţi, cu slava pe care am avut-o laTine, mai înainte de a fi lumea ». (*Ioan*, XVII, 5).

Luând notă de spusele lui Ioan Botezătorul şi de *Evanghelia* după Ioan, Crezul creştin afirmă : « Fiu unic al lui Dumnezeu, născut din Tatăl, înainte de toţi vecii, Dumnezeu din Dumnezeu, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, care nu a fost făcut ci născut, consubstanţial cu Tatăl, prin care toate s-au făcut ».

În Epistola sa către *Coloseni*, apostolul Pavel a reluat aceeaşi descriere a Cuvântului sau Cristosului cosmic al evanghelistului Ioan : « Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura. Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute şi cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El şi pentru El. El este mai înainte decât toate şi toate prin El sunt aşezate ». (*Col.*, I, 15-18).

Apoi, cu privire la Iisus-Christosul încarnat, ap. Pavel adaugă : « Şi El este capul trupului, al Bisericii ; El este începutul, întâiul născut din morţi, ca să fie El cel dintâi întru toate. Căci în El a binevoit (Dumnezeu) să sălăşluiască toată plinirea. Şi printr-Însul toate cu sine să le împace, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, făcând pace prin El, prin sângele crucii Sale ». (*Col.*, I, 18-20). Ceva mai încolo, ap. Pavel adaugă : « Pe El noi îl vestim, sfătuind pe orice om şi învăţând pe orice om, întru toată înţelepciunea, ca să înfăţişăm pe tot omul, desăvârşit în Christos Iisus... Căci întru El locuieşte, trupeşte, toată plinătatea Dumnezeirii». (*Col.* I, 28, II, 9). De altfel, după cum am mai arătat, Christos însuşi a proclamat « Eu sunt calea, adevărul şi viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin

Mine... Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne în mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără mine nu puteţi face nimic... Şi voi mărturisiţi, pentru că de la început sunteţi cu Mine... Acestea vi le-am spus în pilde, dar vine ceasul când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe faţă vă voi vesti despre Tatăl... Ieşit-am de la Tatăl şi am venit în lume; iarăşi las lumea şi mă duc la Tatăl... Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveţi. În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea ». (*Ioan*, XIV, 6; XV, 5, 27; XVI, 25, 28, 33).

În momentul instituirii tainei Sfintei Împărtăşanii, prin care ne împărtăşim cu trupul lui Christos, Mântuitorul a ales pâinea și vinul, ca vehicol al Persoanei Sale. Din punct de vedere material, acestea reprezintă trupul şi sângele pământesc al Cuvântului sau Christosului cosmic, prezent în toate şi fără de care nimic nu s-a făcut dintre cele ce s-au făcut ; din punct de vedere mistic, ne împărtăşim cu propriul său trup şi propriul său sânge de Christos încarnat, prin care el se dăruie încă omenirii, după săvârşirea tainei transsubstanţiunii.

V. 4. 3. Sfântul Duh sau Virgina Maria ezoterică, Mama admirabilă sau Virgina Maria exoterică. Sfântul Duh sau Fecioara Maria ezoterică reprezintă viaţa şi lumina universală, pe lângă darurile de suflet, prezente de la bun început în Cuvântul sau Christosul cosmic. Sfântul Duh este cel care a dat fântâna Vieţii şi darurile Luminii oricărei creaţii, inclusiv oamenilor, ce le găsesc în ei, prin intuiţie şi revelaţie, putându-le utiliza pentru a se elibera din tenebrele şi orgasmul material, pentru a se sfinţi.

Această sevă de Viaţă supranaturală (numită Fecioara Maria cosmică, ezoterică sau Sfântul Duh) s-a răspândit apoi în întreaga Natură, sub formă de forţe vitale universale şi naturale. Fără ea, unită cu Logosul sau Cuvântul, nimic nu ar fi existat şi nimic din ceea ce s-a făcut nu s-a făcut fără ea. Această putere de viaţă supra-naturală, prezentă apoi în Natură, este numită de ocultişti Înţelepciune veşnică, Veşnicul Feminin, Lumină Astrală, Mamă universală şi mediatoare plastică a tuturor

fiinţelor. Indienii au onorat-o sub numele de Maya, Fecioara Mamă a lui Buddha, iar Egiptenii au numit-o Isis. Una dintre cărţile lui Hermes, consacrată lui Isis, zeiţa vitalităţii universale, poartă numele de Fecioara Lumii[26]. Această Fecioară a Lumii era numită de Perşi Isthar, de Greci Demeter, de Israelieni Eva, de Germano-Scandinavi Freya.

Deşi sublimat, cultul marial[27] al catolicilor este analog cultului păgân al aceluiaş element feminin simbolizat de Isis. În anumite localităţi din Franţa (Soissons, Chartres), cultul Sfintei Fecioare Maria a urmat altor culte feminine locale, anterioare. Totuşi, această succesiune, în timp şi în spaţiu, nu este una de origine, ci un fapt de analogie, explicat de ştiinţa ocultă.

Din *Zohar* aflăm că toate mesajele pe care Regele suprem le trimite, pe pământ, trec prin mâinile lui Matrona; toate mesajele, pe care lumea de jos le trimite Regelui suprem, ajung mai întâi la Matrona, care apoi le transmite Regelui suprem. Rezultă că Matrona serveşte de intermediar lumii de sus în corespondenţa ei cu cea de jos, şi lumii de jos în corespondenţa ei cu cea de sus. Astfel, ea este mediatoarea perfectă între cer şi pământ.

Despre aceeaşi virgină cerească şi imaculată, arhetipul Etern-Feminin, Regina Cerului sau Fecioara Maria ezoterică se vorbeşte şi în Biblie : « Eu, înţelepciunea, locuiesc împreună cu prevederea şi stăpânesc ştiinţa şi buna-chibzuială… Cu mine este bogăţia şi mărirea, averea vrednică de cinste şi dreptatea. Rodul meu e mai bun decât aurul şi decât aurul cel mai curat, şi ceea ce vine de la mine este mai de preţ decât argintul lămurit… Domnul m-a zidit la începutul lucrărilor lui, înainte de lucrările lui cele mai de demult. Eu am fost din veac întemeiată de la început, înainte de a se fi făcut pământul. Nu era adâncul atunci când am fost născută, nici chiar izvoare încărcate cu apă. Înainte de a fi fost întemeiaţi munţii şi înaintea văilor eu am luat fiinţă,

9/03/80Attention:

[26]. *La Vierge du Monde* în *Hermes Trismegistul*, traducere franceză de Louis Ménard, Paris 1866, p. 163.

[27]. Cult « marial » – expresie catolică banală, ce vine de la Maria, Maica Domnului.

când încă nu era făcut pământul, nici câmpiile, nici cel dintâi fir de praf din lume. Când El a întemeiat cerurile, eu eram acolo; când El a tras bolta cerului peste faţa pământului, când a întărit norii sus şi izvoarele adâncului curgeau din belşug, când El a pus hotar mării, ca apele să nu mai treacă peste ţărmuri şi când El a aşezat temeliile pământului, atunci eu eram ca un copil mic alături de El, veselindu-mă în fiecare zi şi desfătându-mă fără încetare în faţa lui… Cel ce mă află a aflat viaţa şi dobândeşte har de la Domnul. Iar cel ce păcătuieşte împotriva mea îşi pierde viaţa lui. Toţi cei ce mă urăsc pe mine iubesc moartea. Înţelepciunea şi-a zidit casă rezemată pe şapte stâlpi… Şi celor lipsiţi de bună credinţă le zice : "Veniţi şi mâncaţi din pâinea mea şi beţi din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii. Părăsiţi neînţelepciunea ca să rămâneţi cu viaţă şi umblaţi pe calea cea dreaptă a priceperii!"… Începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu şi priceperea este ştiinţa Celui Sfânt. Căci prin Domnul se vor înmulţi zilele tale şi se vor adăuga ţie ani de viaţă ». (*Pil.*, VIII, 12, 18,19, 22-32, 35-36 şi IX 1, 4, 7, 10-12).

În *Înţelepciunea lui Solomon* (VII, 17-21) citim : « El mi-a dat cunoştinţa cea adevărată despre cele ce sunt, ca să ştiu întocmirea lumii şi lucrarea stihiilor, începutul şi sfârşitul şi mijlocul vremurilor, întoarcerile anotimpurilor şi prefacerile văzduhului, cursul anilor şi rânduiala stelelor, firea dobitoacelor şi apucăturile fiarelor, puterea duhurilor şi gândurile oamenilor, feluritele neamuri ale plantelor şi însuşirile rădăcinilor. Toate cele ascunse şi cele arătate le-am cunoscut, fiindcă înţelepciunea, lucrătoarea tuturor, mi-a dat învăţătură ». În aceeaşi *Înţ.* (IX, 2-7, 9-10) citim despre trebuinţa înţelepciunii şi cererea ei de la Dumnezeu : « Mi-a fost dragă şi am cercetat-o din tinereţele mele şi am căutat să mi-o peţesc mireasă şi am iubit mult frumuseţea ei… Fiindcă ea aduce pe oameni la ştiinţa lui Dumnezeu şi ea alege lucrurile Lui. Şi de este bogăţia câştig poftit în viaţă, ce este mai bogat decât înţelepciunea, care toate le lucrează? Dacă cuminţenia stă în fruntea treburilor, cine este mai bun meşter decât înţelepciunea în toate câte sunt? Şi de iubeşte cineva dreptatea, ostenelile înţelepciunii rodesc sfinte

puteri, ea ne învaţă înfrânarea şi chibzuinţa, dreptatea şi bărbăţia, tot ce este mai de folos în viaţa oamenilor… Drept aceea am hotărît să mi-o prind tovarăşă de viaţă, fiindcă ştiu că mă va sfătui cele bune şi-mi va fi mângâiere în griji şi în necazuri. Şi voi avea, prin ea, mărire în adunări; şi deşi sunt tânăr, voi avea cinste în faţa celor bătrâni ».

Rugăciunea lui Solomon pentru dobândirea înţelepciunii, care este de folos tuturor oamenilor nu este decât o cerere pentru dobândirea Sfântului Duh, a Vieţii şi Luminii universale : « Dumnezeule al părinţilor şi Doamne al milei, Cel ce ai făcut toate cu Cuvântul tău, și cu înţelepciunea Ta ai rânduit pe om ca să stăpânească peste zidurile cele făcute de Tine, și să cârmuiască lumea cu cuviinţă şi dreptate şi cu suflet drept să facă judecată, dă-mi mie înţelepciunea care stă aproape de scaunul Tău şi nu mă lepăda dintre slujitorii Tăi. Căci robul Tău sunt eu şi fiul roabei Tale, om slab, cu viaţă scurtă şi puţin destoinic să înţeleg judecata şi legile. Căci chiar când ar fi cineva desăvârşit între fii oamenilor, de-i va lipsi înţelepciunea cea de la Tine, ca nimica toată se va socoti… Cine a cunoscut voinţa Ta, dacă Tu nu i-ai dat înelepciune şi dacă nu i-ai trimis de sus Duhul Tău cel Sfânt? Astfel s-au făcut drepte cărările celor de pe pământ şi oamenii au învăţat ceea ce este plăcut înaintea Ta, şi prin înţelepciune au cunoscut mântuirea. Înţelepciunea a păzit pe primul om zidit de Dumnezeu ca să fie părintele neamului omenesc, atunci când a fost zidit întâiul. Ea l-a scos din păcatul lui şi i-a dat putere să stăpânească toată făptura ». (*Înţ.*, IX, 1-6,9, 17, X, 1-2).

Mulţi dintre cei ce se cred creştini se vor mira de perspectiva ocultă, de creştinismul ezoteric despre care n-au auzit niciodată nimic, de înţelegerea Fecioarei Maria dintr-o cu totul altă perspectivă decât aceea democrato-exoterică, a mamei eroine, cu pruncul în braţe. Iată ce citim în *Apocalipsa* apostolului Ioan : « Şi s-a arătat din cer un semn mare : o femeie înveşmântată cu soarele, şi luna era sub picioarele ei şi pe cap purta cunună din douăsprezece stele. Şi era însărcinată şi striga, chinuindu-se şi muncindu-se ca să nască. Şi alt semn s-a arătat în cer : iată un

balaur mare, roşu, având şapte capete şi zece coarne, şi pe capetele lui şapte cununi împărăteşti. Coada lui târa a treia parte din stelele cerului şi le-a aruncat pe pământ. Şi balaurul stătu înaintea femeii, care era să nască, pentru ca să înghită copilul, când îl va naşte. Şi a născut un copil de parte bărbătească, care avea să păstorească toate neamurile cu toiag de fier. Şi copilul ei fu răpit la Dumnezeu şi la tronul Lui… Iar când a văzut balaurul că a fost aruncat pe pământ, a prigonit pe femeia care născuse pruncul… Şi balaurul s-a aprins de mânie asupra femeii şi a pornit să facă război cu ceilalţi din seminţia ei, care păzesc poruncile lui Dumnezeu şi ţin mărturia lui Iisus ». (*Ap*., XII, 1-5, 13, 17).

Prin intermediul acestei Puteri de viaţă supranaturală, anunţată de îngerul Gabriel (*Luca* I, 35), Fecioara Maria încarnată a conceput întru puritate, păstrându-şi virginitatea şi castitatea absolută. Aceeaşi Putere de viaţă supranaturală a coborît din cer sub formă de porumbel, când Christos fu botezat de Sf Ioan Botezătorul în apa Iordanului, iar mai târziu sub formă de limbi de foc, peste apostoli, în ziua Înălţării.

În dorinţa lor de uniune mistică, această Putere de viaţă supranaturală este aleasă ca soţie mistică, de către cei capabili de extaz : « Te salut, Marie, fiică a lui Dumnzeu-Tatăl. Te salut, Marie, Mamă a lui Dumnezeu-Fiul. Te salut, Marie, Soţie a Sfântului-Duh. Te salut, Marie, Templu al preasfintei Treimi. Te salut, Marie, stăpâna mea prea-iubită, regina inimii mele, Mama mea, viaţa mea, speranţa mea scumpă, inima şi sufletul meu[28]». Această rugăciune reuneşte puterile de viaţă supranaturală şi de viaţă naturală ce vivifică deopotrivă corpul şi spiritul omului, ea se înţelege de la sine în sensul celor citate din *Înţelepciunea lui Solomon*. Rugăciunea conţine enunţul Sfintei Treimi : Tatăl, Fiul (Cuvântul sau Logosul) şi Înţelepciunea, adică Sf Duh.

9/03/80Attention:

[28]. Louis-Marie Grignion de Montfort, *Traite de la vraie dévotion à la Sainte Vierge*, *Appendice*, pp. 38-39).

Pentru misticii catolici, Christosul esoteric este Soţul, iar Fecioara Maria ezoterică este Soţia. Chestionat pe această temă, Ioan Botezătorul spune următoarele : « Nu eu sunt Christosul, ci sunt trimis înaintea Lui. Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă şi ascultă pe mire, se bucură cu bucurie de glasul lui. Deci această bucurie a mea s-a împlinit ». (*Ioan*, III, 28-29). Vorbind despre El însuşi, Christos răspunde discipolilor lui Ioan Botezătorul : « Pot oare fii nunţii să fie trişti câtă vreme mirele este cu ei? Dar vor veni zile când mirele va fi luat de la ei şi atunci vor posti ». (*Matei*, IX, 15).

Scriitorul şi misticul francez Léon Bloy a fost foarte impresionat de cartea lui Grignon de Montfort. Din *Scrisorile către logodnica sa* (p. 123), aflăm una dintre intuiţiile geniale ale lui Bloy, care identifică şi el Fecioara Maria cu Sfântul Duh, cea de a preia persoană a Sfintei Treimi : « De fiecare dată când întâlnesc în *Biblie* cuvântul *glorie*, îl citesc, indiferent, fie Maria, fie Sfântul Duh… Dacă m-ai întreba cum se face că Maria (care era o adevărată femeie, sau mai curând Femeia adevărată, după cum Iisus era adevăratul Bărbat) este astfel confundată cu cea de a Treia Persoană divină, încât nu le mai putem separa, aş fi obligat să te las fără răspuns. Nu sunt confidentul Sfintei Treimi. Ştiu însă în mod absolut, infinit şi sigur că asta este situaţia. Biserica, veşnic misterioasă, o numeşte pe Maria Soţia Sfântului Duh. Expresia aceasta, deşi nu ne luminează cu adevărat, ne permite să bănuim importanţa excepţională şi demnitatea neaşteptată a *Mamei Fiului lui Dumnezeu* ».

Aceste date oculte şi mistice permit înţelegerea sensului ascuns al *Cântării Cântărilor*, în care materialiştii nu văd decât un sens erotic şi stupid, în locul celui spiritual şi mistic. Scrisă de către Israelieni, despre care am mai spus că nu trebuie confundaţi cu Iudeo-fariseii sau Evreii, *Cântarea Cântărilor* trebuie înţeleasă din perspectiva doctrinei iniţiale a iubirii, din cele Zece Porunci, alterată şi falsificată ulterior până la contrariul ei și devenită doctrină a urii, după cum citim în primele versete din capitolul VII al *Deuteronomului* : « Când Domnul Dumnezeul tău te va duce în pământul la care mergi ca

să-l moşteneşti şi va izgoni de la faţa ta neamurile cele mari şi multe… şi le va da Domnul Dumnzeu în mâinile tale şi le vei bate, atunci să le nimiceşti, să nu faci cu ele legământ şi să nu le cruţi. Să nu te încuscreşti cu ele : pe fiica ta să nu o dai după fiul lui şi pe fiica lui să nu o iei pentru fiul tău… Ci să faceţi cu ele aşa : jertfelnicele lor să le stricaţi, stâlpii lor să-i dărâmaţi, dumbrăvile lor să le tăiaţi şi idolii dumnezeilor lor să-i ardeţi cu foc ». (*Deut.*, VII, 1-5).

Pentru creştini, Soţia este Fecioara Maria, atribuţie ce provine din *Evanghelii* şi din *Apocalipsă*. Pentru Iudei, Soţul sau Cel Iubit este Dumnezeu, a cărui grădină este universul, în care coboară pentru a-şi paşte oiţele (popoarele) şi a culege trandafiri (sufletele celor juşti). Din perspectiva iudaică, soţia, porumbelul, sora constituie întregul Israel[29], iar Adevărul este Legea. Mariajul celebrat în *Cântarea Cântărilor* corespunde nunţii spirituale a sufletului (individual) cu Dumnezeu, sau al lui Israel cu Cel Veşnic, pentru poporul israelit.

Pentru cabalişti, *Cântarea Cântărilor* este celebrarea uniunii Tatălui (*Hochmah*) şi a Mamei (*Binah*), a clemenţei (*Hesed*) şi a rigorii (*Guebourah*), a soţului sau Regelui (*Tiphereth*) şi a soţiei

9/03/80Attention:

[29]. Iudeii din regatul antic Iudeea și Jidanii de astăzi (Khazaro-Turkmeni de la Volga) nu pot fi urmașii regatului Israel, cucerit de Asirieni și dispărut (722 î. e. n.) La fel de puțin legitimă este denumirea de « Israel », a Statului fondat nu de urmașii vechiului Israel, ci ai fostului regat Iudeea. Dacă, în 1948, urmașii vechilor Iudei și ai Khazaro-Jidovilor, iudaizați în secolul VIII (era noastră), și-ar fi intitulat Statul lor Iudeea sau Iudeo-Khazaria, nu li s-ar fi putut contesta acest drept, deși trecuseră nouăsprezece secole de la dispariția Iudeii fariseice și aproape un mileniu de la prăbușirea Imperiului Khazar. Tot așa, față de decadența politicianistă a miticilor și mititeilor fesenisto-bucureșteni, dacă Românii și-ar prețui trecutul și ar fi ceea ce au fost cândva Dacii, strămoșii lor, ar reînvia spiritul Daciei lui Burebista și Decebal, nu România Mare, născută dintr-un război imperialist, alături de Iugoslavia Mare, pe ruinele fostei Ungarii Mari și a fostului Imperiu Țarist. Cât despre Dacia romană, învinsă și umilită de imperialismul roman, precum România modernă, disprețuită, terfelită și murdărită de veneticii și de imperialismele recente, nimeni nu s-ar gândi să o reînvie.

sau a Reginei (*Malcouth*), tipuri cereşti ce s-au divizat şi care aspiră să-și regăsească uniunea lor ideală. Această uniune a lui Dumnezeu cu ansamblul sufletelor sfinte este de fapt misterul creaţiei, al involuţiei Unităţii către multiplicitate şi al evoluţiei ulterioare, a multiplicităţii, către Unitate.

Psalmul 44 vorbeşte de aceleaşi alegorii ale iubirii şi uniunii mistice : « Cuvânt bun răspunsa inima mea ; grăi-voi cântarea mea împăratului… Împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decât fii oamenilor… Încinge-te cu sabia ta peste coapsa ta, puternice, cu frumuseţea ta şi cu strălucirea ta. Încordează-ţi arcul, propăşeşte şi împărăţeşte pentru adevăr, blândeţe şi dreptate… Smirna şi aloea îmbălsămează veşmintele tale… Stătut-a împărăteasa de-a dreapta ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată… Că a poftit Împăratul frumuseţea ta, că El este Domnul tău ». Aceeaşi alegorie este prezentă la *Ier.* (31, 3) : « Atunci mi s-a arătat Domnul din depărtare şi mi-a zis: "Cu iubire veşnică te-am iubit şi de aceea Mi-am întins spre tine bunăvoinţa. Din nou te voi pune în rânduială, fecioara lui Israel…"», idee ce se regăseşte în *Osea* (II, 16-21) : « Pentru aceasta eu o voi atrage… şi voi vorbi inimii ei… ea mă va numi "Bărbatul meu"… Şi te voi logodi cu mine pe vecie şi te vei logodi mie după dreptate şi bună cuviinţă întru bunătate şi dragoste… ca să cunoşti că Eu sunt Domnul ».

În mod identic, pentru Creştini, Christos ar fi contractat o alianţă cu Biserica, un fel de mariaj mistic. Cu care biserică însă, din cele câteva zeci, dacă nu sute? Felul în care misticii creştini descriu bucuriile acestei uniuni mistice, folosind termeni de iubire carnală, datorită lipsei unora mai potriviţi, nu poate decât să îi surprindă pe cei inaccesibili vieţii spirituale şi cunoaşterii oculte.

Cunoscând tradiţia cabalistă, ap. Pavel suprapune mariajul exoteric (Christos cu Biserica sa) mariajului omenesc analog, lăsând să se înţeleagă că scopul celui de pe urmă este restabilirea unităţii în om, pe planurile trupesc şi spiritual, lucru bine explicat în *Ef.* (V, 22-32) : « Femeile să se supună bărbaţilor lor ca Domnului. Pentru că bărbatul este cap femeii, precum şi

Christos este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor şi este. Ci precum Biserica se supune lui Christos, aşa şi femeile bărbaţilor lor, întru totul. Bărbaţilor, iubiţi pe femeile voastre, după cum şi Christos a iubit Biserica, şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin cuvânt, și ca s-o înfăţişeze Sieşi, Biserica slăvită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să-şi iubească femeile ca pe înseşi să fie sfântă şi fără de prihană. Aşadar, bărbaţii sunt datori trupurile lor. Cel ce-şi iubeşte femeia pe sine se iubeşte. Căci nimeni vreodată nu şi-a urît trupul său, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte, precum şi Christos Biserica. Pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este; iar eu zic în Christos şi în Biserică ».

Ideea revine în *Corinteni* (VI, 15-17) : « Au nu ştiţi că trupurile voastre sunt mădularele lui Christos? Luând deci mădularele lui Christos le voi face mădularele unei desfrînate? Nicidecum! Sau nu ştiţi că cel ce se alipeşte de desfrânată este un singur trup cu ea? "Căci vor fi – zice Scriptura – cei doi un singur trup". Dimpotrivă, cel ce se alipeşte de Domnul este un singur duh cu El ».

În cursul involuţiei sau al creaţiei, identificată în mod mistic cu Sântul Duh, Fecioara Maria esoterică este puterea invizibilă, de viaţă şi de lumină, ce însoţeşte Cuvântul. Ea pătrunde cu El în tot ceea ce s-a făcut, astfel că nimic nu s-a făcut nici fără El, nici fără Ea. Când Christos s-a încarnat, El a luat puterea vieţii de la Fecioara Maria exoterică, care a conceput fără prihană, fiind inseminată de Sfântul Spirit, cea de a treia persoană a Sfintei Treimi, sau Fecioara Maria ezoterică, soţie mistică ezoterică a lui Dumnezeu-Tatăl. Calea pentru întoarcerea evolutivă la Dumnezeu trece prin Christosul exoteric, Fiul lui Dumnezeu, înviat din morţi şi redevenit Christos esoteric sau Soţ al sufletului omenesc, sfinţit în cadrul mariajului mistic respectiv. Calea de acces către Cristosul înviat, redevenit Christosul esoteric, este mama Christosului exoteric care, după

« *Adormire* », a redevenit Fecioara Maria ezoterică sau Soţia mistică pentru nunta spirituală a omului sfinţit, ce caută a fuziona în androginul arhetip, pentru a se uni cu Divinitatea.

Fecioara Maria exoterică a fost anunţată de Isaia (VII, 14) : « Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn : Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte un fiu şi vor chema numele lui Emanuel ». Fecioara Maria ezoterică, mamă admirabilă a tuturor oamenilor, fiică a lui Dumnezeu, şi Fecioara Maria încarnată, care l-a născut pe Emanuel, Fiul lui Dumnezeu, sunt desemnate şi de *Ieremia* (31, 21-22) : « Pune-ţi semen pe lângă drum, pune-ţi stâlpi, fii atentă la drum, la calea pe care te-ai dus; întoarce-te fecioara lui Israel, întoarce-te în aceste cetăţi ale tale. Până când vei rătăci, fiică neascultătoare? Pentru că Domnul va face pe pământ lucru nou : femeia va căuta pe bărbatul ei ».

Înainte de a muri pe cruce, Mântuitorul Iisus Christos a confirmat dublul rol al Mariei, mama sa naturală sau exoterică şi Maria ezoterică, sau Eternul Feminin, mamă mistică a omenirii, sursă de viaţă şi de lumină pentru toţi oamenii. Iisus se adresează apostolului său iubit, Ioan : « Deci Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale : Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului : Iată mama ta! Şi din ceasul acela, ucenicul a luat-o la sine ».

Redevenită ezoterică după *Adormire*, Fecioara Maria intervine pe lângă Christos, pentru înălţarea omului. Acesta o alege ca soţie mistică sau spirituală, când suprimă incitaţiile vieţii pământene, reprezentate de şarpele sau balaurul vieţii material-involutive. Femeia nu a fost materializată şi nu a fost numită (de Adam) Eva, adică mamă a tuturor oamenilor viitori, decât după ce ea l-a ascultat pe şarpe. Sfânta Fecioară, mama lui Christos, este aceea care a răscumpărat păcatul Evei.

În natură ca şi în Omenire, Fecioara Maria ezoterică sau Fântâna de viaţă universală devine forţa vitală naturală, protectoare, reparatoare şi împăciuitoare. Ea este intermediarul necesar şi binefăcător ce poartă curentul vieţii potenţiale către diversele organe transferând în om energiile vitale funcţionale luate de acesta din ambianţa naturală şi nutritivă (aer, apă,

alimente şi radiaţii cosmice). Ea este puterea de viaţă, agentul magic prin excelenţă, lumina astrală, instrumental miraculos al sfinţilor, înţelepţilor, drepţilor, purilor, servitori ai Legii naturale. Această putere de viaţă, agent magic sau magnetic, poate fi deturnată, de către şarpe sau balaur, prin intermediul sataniştilor, al vrăjitorilor sau practicanţilor magiei negre şi ai ştiinţei oculte falsificate, în scopuri malefice (vrăji, lanţuri magice, hipnotism etc.).

În cadrul constituţiei omului, Fecioara Maria sau Fântâna de viaţă universală este puterea imunităţii naturale, agentul ocult imponderabil şi invizibil prin care organismele vii se conservă, se repară şi se apără. Fără această forţă de viaţă universală, nicio terapeutică nu poate avea vreun efect. Prin hiper-excitanţi chimici şi şocuri violente, fără să o ştie, medicina oficială dezlănțuie și irosește această forţă vitală, dovedindu-se incapabilă să înțeleagă viaţa în general şi pe aceea a omului în special. Dimpotrivă, prin clarviziunea lor, medicina hipocrato-naturistă, cea antroposofică și altele se străduiesc să utilizeze doar jocul liber al forţelor vitale vindecătoare, respectând legile oculte sau supra-naturale, ca şi a cele vizibile sau naturale, lucru rezumat de Hipocrate în termeni precişi : « Corpul oamenilor, ca şi al animalelor, se hrăneşte cu trei genuri de lucruri : alimente, băuturi şi forţă vitală invizibilă (*pneuma*). Forţa vitală se mai numeşte suflu vital sau fluid nervos, atât în interiorul cît şi în afara corpurilor. Deşi este invizibilă, neputând fi concepută decât de raţiunea noastră, ea este cea mai puternică forţă de acţiune şi coeziune din câte există, fiind prezentă în tot universul. Spațiul imens dintre pământ și cer este plin cu energie vitală eterică, care mişcă soarele, luna şi astrele. Ea este alimentul focului dar și forță vitală prezentă în apă, inclusiv apa de mare. Animalele acvatice nu ar putea trăi fără această forţă, de care depinde, deopotrivă, viaţa şi apărarea noastră în faţa diverselor boli ». (*Littré*, 641, I).

V. 4. 4. Constituţia omului. Analogia microcosmosului şi a macrocosmosului. Nu putem vorbi de constituţia omului fără a ne raporta la medicină, ştiinţă şi artă ce aspiră, astăzi, la un monopol absolut în orice problemă de viaţă şi de sănătate individuală sau publică. Facultăţile de medicină nu studiază însă omul în întregul lui, ci doar o parte a acestuia. Studenţii medicinişti studiază ştiinţa materială, structura fizică și chimică a organelor și ţesuturilor, anatomia corpului, agenţii microbieni şi anumite disfuncţiuni. Organele, secreţiile acestora, microbii, disfuncţiunile rezumă câmpul de acţiune materială al medicinei oficiale, care nu ştie acţiona decât cu siringa, bisturiul, droguri chimice, diverse raze şi radiaţii. În mod excepţional, după ureche și nesistematic, ea folosește uneori alimentele, apa, aerul sau masajele, în terapiile sale, uneori chiar și acţiunea ritmică a contrariilor, cum ar fi apa caldă, respectiv rece, talazoterapia sau aerul de munte, aerul uscat şi cald al saunelor, liniștea, diverse activități, etc. Medicii oficiali ce înţeleg importanţa alimentaţiei, a aerului, apei şi a altor mijloace naturale de tratament, utilizându-le în terapiile lor, sunt rău văzuţi de mafia sau colegiul medical și alte autorități, ce le interzic uneori exerciţiul medicinei și îi condamnă la ani grei de închisoare sau azil psihiatric represiv, cazul Franței, Germaniei și al altor țări,[30]

9/03/80Attention:

[30]. Grație internetului, *Noua Medicină germană* a doctorului Gerd Hamer, demascarea nocivității vaccinurilor și a afacerismului medico-farmaceutic nu au putut fi ascunse opiniei publice. Doctorul Hamer a făcut câțiva ani de închisoare politică (mai exact ideologico-profesională) în trei țări (Germania, Franța, Spania). În aceeași situație se află doctorul Alain Scohy, directorul Institutului Paracelsus din Barcelona. Nu mai vorbim de faimosul medic Jean Solomidès, de acum patruzeci de ani, nici de celebrul, cândva, Antoine Béchamp, medic și savant care a demascat, în secolul al XIX-lea, impostura științifică, complicitățile politico-financiare și cârdășia masonică ce a făcut din escrocul și criminalul Louis Pasteur un adevărat-fals « binefăcător al omenirii ». Lista medicilor și a savanților (Mirko Beljanski, Loïc Le Ribault, ambii recent uciși de poliția franceză) persecutați și asasinați astăzi în Comunitatea Europeană este mai lungă decât s-ar putea crede. În românește există excelenta lucrare (*Vaccinarea : Eroarea medicală a secolului*, de Louis de Brouwer, ed. Excalibur 2007). Stabilirea bibliografiei, pe tema imposturii

chipurile « democrate ». În Europa postebilică, mulţi medici, biologi şi savanţi de renume mondial au fost persecutaţi de terorismul medical oficial, una dintre secţiunile tâlhărești ale Poliţiei Gândirii din societatea tot mai totalitară în care trăim.

Rezultatele viziunii medicale materialist-înguste şi afaceristo-criminale, ale învăţământului intenționat sabotat, devin tot mai vizibile. A combate infecţiile grave prin antiseptice şi vaccinuri, a combate anumite simptome sau efecte patologice, prin droguri farmaceutice, fără a căuta şi a înţelege cauza acestor simptome, ale organismelor chinuite de medicina oarbă, pretenţioasă, ridicolă și criminală înseamnă a face operă ocultă favorabilă răului, adică magie neagră. Medicii care refuză să caute cauza răului, încălcând astfel legile naturale şi oculte ale lumii şi ale vieţii, sunt asasini în halate albe, care, în general, habar nu au ce fac, nici pe ce lume trăiesc. Uneori însă au habar, ştiu bine ce fac, şi fac deliberat răul pe care îl fac, în care caz nu mai sunt tâmpiți ci escroci, bandiți periculoși, criminali în toată puterea cuvântului – care vor fi promovaţi în conducerea administrativă sau politică, așa cum o dovedește contraselecția sistematică din lumea contemporană.

Amintim încă odată principiul hermeneutic al analogiei : « ceea ce este jos, este ca ceea ce este sus şi ceea ce este sus este ca ceea ce este jos, pentru îndeplinirea aceloraşi lucruri sau chiar miracole ». În cadrul creaţiei universale, indiferent că plecăm de jos, adică de la omul creat, sau de sus, de la Creator, întâlnim

---

medicale contemporane, necesită eforturile și perseverența unui institut de cercetări. Doritorii de a-și face o idee pot consulta cele patru volume (1500 pagini) *Savants maudits, chercheurs exclus*, publicate de Pierre Lance (ed. Guy Trédaniel, Paris). Adrese utile : **Laboratoires Quinton International**, Carretera Almoradi-Rojales Km 1, nave 4, 03160 Almoradi (Spania); **Centre d'Innovations, de Recherches et d'Information (CIRIS)**, 16, Ch. de St James, 17550 Dolus d'Olérons (Franța), internet: www.beljanski.fr; **Natural Source International**, Ltd, internet: natural-source@spacelab.net; **L'Ere Nouvelle** (revistă) și **Association SOPHIA ERE NOUVELLE**, B.P. 171, 06407 Cannes, internet: lerenouvelle@wanadoo.fr; **LLR-G5Ltd**, distribuitor exclusiv al operelor lui Loïc Le Ribault; C/o Post Office, Castelebar, County Mayo, République d'Irlande; tel : 00 353 94 90 28830. Etc.

aceleaşi principii de constituire. Cercetarea şi studiul începute « jos » sunt confirmate sau dovedite de concordanţa sau analogia aceloraşi rezultate ale cercetării şi studiului de « sus ». Am văzut deja, în cadrul sistemului pitagorician al numerelor, plecând de « sus », de la Unul sau Principiul suprem, geneza Sfintei Treimi şi a constituţiei treimice sau ternare a cosmosului creat. Studiul constituţiei organice a omului, ne va dezvălui acelaşi plan şi aceleaşi elemente.

Mai întâi, din punct de vedere organic, omul este dublu, fiind compus din două jumătăţi simetrice, dreapta şi stânga, care se găsesc în organele duble sau dispuse în două părţi simetrice. Inima însăşi este formată din două jumătăţi. Creierul este şi el format din două emisfere cerebrale. Plămânii, rinichii, urechile, ochii, testiculele, ovarele, mâinile, picioarele, circulaţia sanguină (arterială şi venoasă) şi alte aspecte verifică sau satisfac acest criteriu al dublei prezenţe. Sistemul neuro-muscular este şi el dublu. Există o viaţă umană voluntară şi conştientă, dirijată în stare de veghe prin sistemul nervos central-cerebral şi realizată prin intermediul musculaturii netede, care se ocupă de direcţia centrală şi voluntară. Există însă în om şi o viaţă animală, instinctuală şi inconştientă, acţionând singură şi în mod suveran, pe timpul perioadelor de somn, ce însumează cam o treime din viaţă. Această viaţă instinctuală este condusă de sistemul nervos periferic, medular şi simpatic, prin intermediul muşchilor striaţi. Viaţa instinctuală reglează sau guvernează sistemele cardio-respirator, digestiv şi mecanismele eliminatorii.

Pe de altă parte, există în om două categorii de energie: 1) o energie vitală sau potenţială primită la naştere, care se epuizează în mod progresiv şi 2) o sumă de energii actuale circulante, provenind din mediul ambiant, care se reînnoiesc în măsura în care energia vitală-potenţială şi mai ales materia organică o pot asimila şi utiliza. Hermes stabilise că « natura universului furnizează două feluri de mişcări, unul potrivit cu puterea (potenţială) a naturii, celălalt în funcţie de activitatea (actuală) » sau organică, a unui individ. (*HT*, p. 241).

De asemenea, în caracterul fiecărui om există o parte superioară, raţională sau îngerească, şi una joasă, instinctivă, animală, ce devine uneori de-a dreptul josnică. În fiecare om există o parte « pozitivă », căreia îi putem spune « masculină », care frânează înstinctele şi filtrează influxul exterior, rezistând sugestiilor rele şi impunându-şi voinţa. În fiecare om există însă şi o parte « negativă », căreia îi putem spune « feminină », formată din porniri instinctive, incitaţii senzuale (să nu uităm pe Eva, ispititoarea), pasiuni materiale, sugestibilitate, imaginaţie. Omenirea colectivă este şi ea formată din două elemente analoage : pe de o parte şefii (cei adevăraţi, nu lichelele și trepădușii mafio-masoneriilor), în care contemporanii şi mai ales posteritatea constată un formidabil impuls viril şi o putere ordonatoare, capabili să conducă societatea şi să ţină în frâu eventualele tentaţii şi nebunii populare ; pe de altă parte, există mulţimile negative, feminine, pasive, sugestibile, capabile de un elan sublim, când sunt bine conduse, dar şi de dezordini revoltante, atrocităţi bestial-revoluţionare sau diabolico-drăceşti, când încap pe mâna politicienilor bandiţi, trădători, incapabili, într-un cuvânt răi păstori.

Aceste două elemente bipolare din omul individual şi din cel colectiv constituie două *paredre* sau jumătăţi ce se completează reciproc şi care trebuie să lucreze într-un comun acord şi elan, în ierarhie, iubire şi completare, în vederea unităţii de scop, de conservare şi de progres. Mâna stângă colaborează cu cea dreaptă, rinichiul sănătos creşte în volum şi preia sarcina celui deficient, regele are nevoie de sprijinul poporului, care nici el nu se poate împlini fără să fie bine condus de un şef unic şi permanent. În ordine socială, poporul trebuie să se supună direcţiei unitare, după cum femeia are nevoie de suplimentul de autoritate şi de puterea defensivă a bărbatului.

Pătrunzând mai adânc în constituţia omului înţelegem că el este format dintr-o trinitate de forţe spirituale, vitale şi materiale, sudate într-o unitate individuală. Altfel spus, omul este o tri-unitate, după chipul şi asemănarea Creatorului său. Desigur, după cum s-a remarcat, în *Biblie* găsim o sumedenie de lucruri

absurde sau de neînțeles, dar găsim şi lucruri adevărate, înălţătoare, de exemplu confirmarea uni-trinităţii omului : « Şi a zis Dumnezeu : "Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră" » (*Fac*. I, 26); « cu ea (limba) blestemăm pe oameni, care sunt făcuţi după asemănarea lui Dumnezeu » (*Iac*., III, 9).

Omul este într-adevăr un fel de proiecţie după imaginea Creatorului său, o figuraţie a creaţiei Cuvântului şi a Unităţii. Căutându-şi unitatea sa, pe care trebuie să o găsească şi să o merite, pentru a o regăsi în lumea spirituală, omul se formează în lumea materială, fenomen analog luminii albe, care trecând prin prismă se descompune în şapte culori fundamentale, ce se pot ulterior recompune, prin fuziunea elementelor disociate.

Treimea, trinitatea sau triada din corpul omenesc poate fi pusă în evidenţă de către oricine. Capul sau craniul este domeniul spiritului, pieptul este sediul vitalităţii iar abdomenul este segmentul nutritiv, material. Capul ţine de planul divin, de spiritul imaterial, pieptul ţine de planul astral sau imponderabil, iar abdomenul ţine de planul fizic, vizibil şi încarnat.

Pe fața omului distingem trei etaje, ce corespund segmentării treimice a corpului: 1) un etaj superior, frontal sau cerebral, cuprinzând deopotrivă urecile şi ochii, el fiind acela care înţelege şi decide; 2) etajul mediu sau nazal ce comunică prin trahee cu pieptul sau compartimentul thoracic, care procură vitalitatea atmosferică organelor ce o asimilează şi o repartizează (plămâni, inimă, vase sanguine); 3) etajul inferior sau bucal, care zdrobeşte alimentele, le insalivează şi le conduce în tubul digestiv şi apoi în întregul compartiment abdominal.

Există trei categorii de membre: 1) membrul cephalic sau maxilarul, compus din maxilarul superior, cel inferior şi dinţii 2) membrele superioare sau braţele şi 3) membrele inferioare sau picioarele. În fiecare dintre acestea deosebim trei segmente : maxilarul superior, cel inferior şi dinţi, limba, glandele salivare ce mărunţesc alimentele şi le culeg spiritul. Membrele superioare sau toracice cuprind braţul, avant-braţul şi mâna, ce serveşte jocului respiratoriu şi distribuţiei magnetice a forţelor de viaţă. Membrele inferioare sau digestive, numite picioare, pot

fi numite şi membre abdominale, întrucât digerăm, cum se spune, nu numai cu stomacul ci şi cu picioarele – de unde importanţa mersului, a mişcării, pentru o bună digestie şi asimilaţie. Mâinile şi picioarele sunt şi ele trinitare sau treimice: carp, meta-carp, degete, pentru membrele toracice, tars, meta-tars, degete, pentru membrele inferioare sau abdominale. La rândul lor, degetele cuprind trei elemente : falange, falangine şi falangete, sau , prin numerotare, falangele unu, doi şi trei.

Există trei membrane embrionare : 1) una externă sau ectodermică, pentru sistemul nervos central şi întreaga sa reţea de împlinire cutanată; 2) o membrană medie sau mezodermică, ce va forma sistemul de distribuţie sanguină sau vitală, cardio-musculară şi 3) membrana internă sau nutritivă, care va forma aparatul digestiv şi asimilator, aerian şi alimentar. Sistemul nervos se împarte şi el în trei : creierul mare, creierul mic (cerebelul) şi bulbul sau trunchiul cerebral, toate în cutia craniană; există trei etaje medulare în coloana vertebrală şi trei centre simpatice (plexul cervical, plexul cardiac şi plexul solar).

Învăţământul medical, filosofic sau religios-creştin este deci incomplet, întrucât se limitează fie la simplul « cadavru medical sau ştiinţific », fie la « cadavru şi suflet », cazul religiei. De fapt, omul este format din trei mari compartimente: 1) corpul, trupul sau cadavrul; 2) sufletul sau suflul ce îl animă, pe care îl posedă şi animalele şi 3) spiritul, căruia, în mod eronat, unii îi spun raţiunea sau inteligenţa. Vorbind de om, ştiinţa în general şi medicina în special nu au în vedere decât ceea ce se măsoară cu sistemul metric, care nu este bun nici pentru animale, întrucât nici sufletul acestora nu se măsoară cu metrul sau kilogramul. Eliminarea spiritului din ecuaţia treimică omenească a provocat discuţiile sterile ale scolasticii medievale, care au durat secole întregi, fără să poată explica acţiunea spiritului imaterial asupra trupului material. Nu fără dreptate, unii au considerat viaţa un fel de electricitate animală, energie pe jumătate materială şi pe jumătate imaterială, aflată undeva între vibraţiile spiritului şi cele ale trupului, după cum eterul atmosferic este şi el la jumătatea drumului între gândirea-imagine emisă şi gâdirea-

imagine receptată, la mari distanţe în timp ca şi în spaţiu. Viaţa în om este o putere naturală, germinativă, constructivă, excitantă, reactivă, apărătoare şi vindecătoare, adevărată forţă providenţială ce ne apără, ne avertizează, ne recompensează sau pedepseşte, pentru a ne educa şi a ne prelungi existenţa în cadrul actualei încarnări. În plus, viaţa din om cuprinde tot ceea ce acesta absoarbe ca elemente vii : aerul pur, vivificat de către soare, alimentele naturale crude, apa vie, nesterilizată şi nedistilată, pe care le culege din ambientalul pământesc, solar şi cosmic.

Existenţa forţei vitale a fost recunoscută din cele mai vechi timpuri. În plus față de corp și de inteligența spirituală, Hipocrate distinge forța vitală, pe care o numea *pneuma* în univers și perispirit, ectoplasmă, fantomă a spiritului sau suflu vital în om. Această forţă vitală a fost numită « *prana* » de către Indieni, « *Kha* » de către vechii Egipteni, « *corp aromal* » de către Fourier, « *archée* » sau « suflu vital » de către Van Helmont, « corp astral » sau « mediator plastic » de către ocultişti. Naturiştii, o numesc « forţă vitală », unii ocultiştii o numesc « lumină astrală », magnetizorii o numesc « fluid magnetic », misticii o numesc « fântână de viaţă », etc.

Constituţia treimică a omului este bine prezentată de către Marc-Aureliu : « Persoana ta este compusă din trei substanţe : un corp, un suflet animal şi un suflet raţional. Primele două sunt ale tale, în sensul că eşti obligat să te îngrijeşti de ele. A treia însă, eşti chiar tu însuţi » (*Pensée* III, Cartea XII). « Tot ceea ce constituie fiinţa mea este un pic de carne, un suflu de viaţă şi facultatea gândirii (II-II). Lumina soarelui este una, deşi este tăiată de ziduri, de munţi, de mii şi mii de obstacole, ce o interceptează. *Materia comună* este una, dar repartizată într-o mulţime incalculabilă de corpuri distincte. Viaţa este una, dar și ea este repartizată într-o infinitate de ființe particulare, individuale. *Sufletul inteligent* (spiritul) *este unul*, deşi pare împărţit în modul cel mai divers. Cu rare excepţii, părţile pe care le-am numit, de exemplu sufletul vital şi materia organică sunt

lipsite de sentiment şi nu au între ele nici un fel de afinitate. Ceea ce le menţine împreună este spiritul universal (XXX-XII).

Epistola I-a către *Tesaloniceni* menţionează constituţia triplă sau treimică a omului : « Însuşi Dumnezeul păcii să vă sfinţească pe voi desăvârşit, şi *întreg duhul vostru, şi sufletul, şi trupul* să se păzească, fără de prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Christos » (I *Tes*. V, 23).

Iată însă că, după opt secole de creştinism[31], Biserica a abandonat concepţia treimică a omului, fără să schimbe însă şi semnul crucii, cum îl fac cei ce se închină, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, pronunţând distinct fiecare dintre aceste entităţi şi distribuind pe trup, în punctele corespunzătoare, influenţele benefice ale celor trei personae treimice. Cei ce îşi fac semnul crucii ating mai întâi fruntea sau sediul spiritului, în numele Tatălui, apoi, în numele Fiului, ating scobitura epigastrică sau chiar plexul solar (zona încarnării materiale), după care, în numele Sfântului-Duh ating cei doi umeri, adică zona vitală şi astrală a pieptului, ce leagă spiritul de corp. Această ordine este indicată de apostolul Ioan, la începutul *Evangheliei* sale. În cadrul semnului crucii există deci un sens mistic natural şi supra-natural, ce aminteşte omului constituţia sa treimică, după imaginea lui Dumnezeu. Semnul crucii unifică în aceeaşi voinţă de viaţă ordonată în sinteză ierarhică, cele trei părţi constitutive ale omului : viaţa spiritului (sau sufletului intelectual-cefalic), viaţa sufletului toracic-animal şi sufletul vegetal-abdominal, unindu-le într-o singură fiinţă şi un singur spirit, ce trebuie să aspire către purificarea şi dominaţia progresivă a materiei de către spirit, prin însuşirea sensului Sacrificiului de pe Cruce, prin cultul Adevărului şi al al Iubirii, care este adevărata semnificaţie a cuvântului caritate.

Figurile 2 şi 3 prezintă raportul dintre elementele constitutive ale omului. Figura 2 este fotografia unui basorelief ce datează din secolul al XVI-lea, provenind de pe şantierul construcţiei

9/03/80Attention:

[31]. Cu ocazia celui de al VIII-lea Sinod ecumenic, Constantinopole, 869.

biserici Sfântul Denis, aflată la câţiva kilometri de centura nordică a Parisului. Basorelieful poate fi văzut la Muzeul Louvre, în sala de sculptură medievală. Fotografia arată starea actuală a basoreliefului, lovit în partea inferioară stânga.

Fig. 2 – Constituția omului

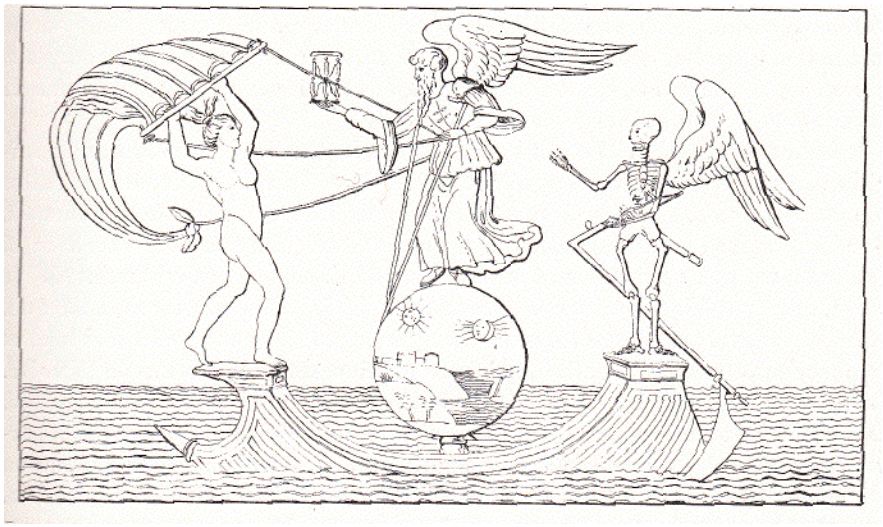

Fig. 3 – Constituția omului

Figura 3 reproduce basorelieful respectiv, fiind publicată, cu diverse ocazii, în buletinele și pliantele muzeului Louvre.

După cum reiese din aceste figuri, omul este asemuit unei ambarcaţii ce străbate oceanul cosmic, fiind reprezentat prin trei personaje, care corespund celor trei elemente constitutive ale ființei umane : 1) spiritul aflat în centrul imaginii; 2) viaţa, aflată în partea din faţă (stânga) şi 3) materia, aflată în partea dreaptă (spatele ambarcaţiei, care, după cum indică pânza umflată, avansează de la dreapta către stânga). La stânga vedem pintenul ce taie fluidul cosmic, iar la dreapta se află cârma ambarcaţiei, pe care o conduce materia, reprezentată printr-un schelet înaripat.

Forţa vitală din om este figurată de o femeie aflată într-o stare de sănătate înfloritoare şi exuberantă, ce se vede din alura tinerească ce o animă, ţinând cu brațele ei pânza motrice a ambarcaţiei, adică forţa vitală sau elemental motor. Reglată de către spirit, forța vitală acţionează asupra materiei, reprezentată prin scheletul înaripat ce ţine cârma. Forţa motrice a întregii ambarcaţii, adică a omului, este furnizată de propria forţă vitală a tinerei femei din stânga, dar şi de suflul puternic al vieţii

atmosferice, pe care ea îl captează în pânza întinsă precum omul în plămâni. Forţa motrice deplasează ambarcaţiunea fără intervenţia directă a spiritului, după cum în corpul omenesc viaţa antrenează funcţionarea tuturor organelor şi viscerelor, fără intervenţie conştientă. Totuşi, prin ea însăşi, viaţa este oarbă, incapabilă să ţină direcţia în mod limpede şi bine gândit. De altfel, imaginea ne arată viaţa sau forţa vitală cu spatele către direcţia în care avansează fiinţa umană, preocupată numai de propria sa exuberanţă, inconştientă şi supusă impulsurilor instinctive, pasiunii oarbe şi elanurilor negândite. Ca atare, viaţa sau forţa vitală trebuie să privească permanent către spiritul din central imaginii, care îi indică direcţia, pentru ca ambarcaţiunea să urmeze drumul corect.

Personajul central din cele două imagini este spiritul, reprezentat sub trăsăturile unui bătrân, lucru normal întrucât el este nemuritor, aşa cum a fost creat din veșnicie, de către Spiritul Veşnic. Spiritul central domină celelalte două personaje, comandând direct vieţii din faţa lui şi indirect materiei, plasată în spatele ambarcaţiei. Spiritul se sprijină pe univers, reprezentat printr-un glob, ţinându-se drept cu ajutorul a două cârje, care sunt ştiinţa şi religia. Acestea susţin spiritul, ajutându-l să-şi găsească drumul în viaţă, să se formeze.

În mod normal, spiritul este cel ce conduce ambarcaţia, căci el ţine în mână frânghiile pânzei umflate de vitalitate, putând astfel rectifica înclinarea pânzei, regla impetuozitatea vieţii şi direcţia adesea imperfectă a materiei, ce ţine cârma, la pupă, cu coasa din apă şi aripile desfăşurate în atmosferă. Spiritul cunoaște scopul ocult al existenţei şi încearcă să îl prezinte cât mai clar posibil vieţii, obligând-o într-adevăr să deschidă ochii, în faţa cărora ţine clepsidra ce măsoară timpul ei limitat. Spiritul priveşte în direcţia de avansare a ambarcaţiei, el este cel ce a înregistrat trecutul, care cunoaște și supraveghează prezentul, scrutând viitorul sau destinaţia ambarcaţiei, a vieții.

Aflată în spatele ambarcaţiei, materia sau partea pieritoare a vieții este reprezentată de scheletul acesteia. Graţie aripilor sale desfăşurate în atmosferă şi a cârmei din apă, materia

influenţează atât forţa vitală cât şi spiritul. Dacă acesta nu este suficient de stăpân pe sine în menţinerea corespunzătoare a pânzei, materia poate prelua direcţia întregii ambarcaţii, în care caz se alege praful atât de forţa vitală exuberantă cât şi de spiritul incapabil. Dacă spiritul este însă suficient de copt şi de puternic, el ştie să impună direcţia corectă, menţinând parametrii pânzei în limitele precise, cerute de bunul mers al ambarcaţiei. Materia este armată cu un arc şi săgeţi, care stau în tolbă. Supunându-se sugestiilor forţei vitale sau spiritului, ea se poate servi de acestea pentru a apăra ambarcaţia sau a ataca alte ambarcaţii, inclusiv pentru a ataca forţa vitală personală, ceea ce înseamnă sinuciderea celui în cauză.

De prezenţa şi de armonia raporturilor celor trei personaje imagiare depinde buna conducere a ambarcaţiei. Lipsit de viaţă şi de pânza motrice a acesteia, spiritul nu are nicio putere asupra materiei. Fără viaţă şi fără spirit, materia nu are niciun mijloc de sprijin, nicio călăuză, fiind destinată naufragiului, dispariţiei.

Când totul este în regulă, când aerul şi apa nu sunt agitate de vreo furtună, ansamblul se poate odihni, spiritul poate fi absent, viaţa singură asumându-şi conducerea întregului, ceea ce se petrece în timpul somnului. De îndată ce intervin unele perturbări, spiritual trece la postul său de comandă.

Dacă pânza forţei vitale se întinde la maximum, ea poate anihila buna direcţie a spiritului şi imprima ambarcaţiei mişcări dezordonate şi periculoase, cum se întâmplă când ne enervăm, impulsurile forţei vitale inconştiente putând influența sau chiar anula voinţa rezonabilă.

Când apare vreo avarie sau o pană, din cauza manevrei greşite a unuia dintre cele trei personaje, indiferent că este vorba de nesupunere sau de ignoranţă, ambarcaţia trebuie să se oprească într-un port, pentru reparaţii. În acest caz este vorba de o boală mai mult sau mai puţin gravă, ce necesită o îngrijire potrivită. Pana, avaria, sau boala, este consecinţa unei erori şi trebuie să servească de învăţătură.

Dacă forţa vitală a primit un şoc violent sau încetează de a capta forţele vitale externe, pânza coboară din lipsă de vânt. Este

vorba de un alt gen de pană sau avarie, spiritul fiind în imposibilitate de a acţiona asupra materiei. De exemplu, dacă una din frânghiile ambarcaţiei se rupe, sau cârma materiei o ia razna, spiritul şi viaţa sunt lovite de neputinţă directoare parţială, cum se întâmplă în cazul mutilărilor, al paraliziilor sau al nebuniei.

Când intervine un accident de gravitate extremă, adică o ruptură materială ireparabilă, o insuficienţă de dezvoltare sau o gravă eroare de conducere din partea spiritului, atunci are loc o slăbire catastrofală a forţei vitale și treimea se dizlocă. În acest caz, cu ajutorul aripilor mereu desfăcute, şi cu un ultim rest de vitalitate, spiritul îşi ia zborul, ambarcaţiunea devenind o epavă neînsufleţită, cadavru sortit descompunerii. Cu alte cuvinte, omul respectiv a murit.

Subliniem încă odată vanitatea, aroganţa şi infatuarea medicinei oficiale, ce se limitează la studiul cadavrului, lovind forţa vitală cu chimioterapiile ei violente, fără să înţeleagă că acţionează prostește, contra vieţii. Oarbă şi surdă, medicina nu înţelege că introducerea în sânge a produselor chimice, a otrăvurilor microbiene, a hormonilor şi serurilor sau substanţelor de origine animală, sau obţinute prin sinteză chimică, provoacă degenerarea speciei umane. Medicina oficială se dovedeşte incapabilă să priceapă că prin neînţelegerea cauzelor bolilor, prin ignorarea legilor sănătăţii care sunt uni-treimice (spirituale, vitale, materiale, individuale) ea falsifică, insultă și umilește spiritul oamenilor. Orbirea medicală și consecinţele ei grave ar putea fi evitate de medici adevărați, iniţiaţi în ştiinţa ocultă.

V. 5. Numărul patru sau tetrada ocultă

V. 5. 1. Tetrada este baza unităţii individuale. – Numărul patru reprezintă simbolic construcţia tetradică a oricărei individualităţi. Tetrada sau *tetractysul* lui Pitagora vorbesc despre simbolismul numărului patru, reprezentat, de asemenea, în tetragrama sacră a Iudeilor (Iod-Hé-Vo-Hé) sau în cruce, aşa cum apare ea în diversele ei modalităţi : crucea ansă a Egiptenilor, zvastica Celţilor, Indienilor şi a altor popoare,

crucea lui Tau, crucea greacă cu braţele egale, crucea latină, crucea creştină cu diversele ei variante, crucea sfântului Andrei, crucea de Lorena şi altele.

Tetrada este cheia sau modelul oricărei construcţii, simbol de constituţie universală, mijloc de conducere şi fundament al terapeuticii universale.

Inserţia în unghi drept, a principiului activ vertical în principiul pasiv orizontal dă naştere unei diviziuni treimice. Odată operată încrucişarea celor două linii, verticalul depăşeşte orizontalul, dând naştere tetradei crucii. Reuniunea celor patru laturi egale dă naştere pătratului, a cărui rotire în jurul lui însuşi dă naştere circonferinţei care este întoarcerea la unitate, prin evoluţie, figurată de şarpele *Uroboros*, ce îşi muşcă coada.

În geometrie, tetrada conduce la formarea primului corp realizabil, piramida triunghiulară sau tetraedrul, în cadrul căruia cele trei triunghiuri laterale simbolizează cele trei elemente, spirit, vitalitate şi corp, ce pleacă din Unicul vârf, al Creatorului, şi fuzionează în triunghiul de la bază, fundament al grupului individual constituit.

Prin cele patru elemente simbolice, apă, aer, foc, pământ[32], tetrada se găseşte la baza oricărei organizări materiale. În cadrul Genezei cosmice, grupată într-un singur Dumnezeu, tetrada Sfintei Treimi acţionează prin cele patru elemente primitive, creind focul luminii, umedul apei, secul pământului şi aerul cerului. Studiul materiei conduce la tetrada celor patru stări fundamentale : eterică, solidă, gazoasă, lichidă. În *Originile Alchimiei*, Berthelot[33] scrie că numărul patru joacă un rol fundamental la alchimişti, ca şi la Egipteni. Aceştia distingeau cele patru baze sau elemente, cele patru zone, cele patru divinităţi funerare ce îndeplineau şi rolul de genii ale punctelor cardinale, ale celor patru vânturi, etc. Provenit în bună măsură din ideile egiptene, sistemul gnostic atribuie un mare rol

9/03/80Attention:

[32]. Metafizica taoistă admite cinci elemente simbolice (apă, foc, pământ, lemn şi metal), aerul fiind considerat parte din foc.

[33], Marcelin Berthelot, *Les Origines de l'Alchimie*, Paris, 1885, p 34 şi 265.

tetradelor și ansamblului celor patru elemente, reprezentând materia corpurilor.

În *Timaios*, Platon afirmă că Dumnezeu a compus lumea cu ajutorul focului, fără de care nimic vizibil nu poate să existe, dar şi cu ajutorul pământului, fără de care nu poate exista nimic tangibil sau solid. Între cele două şi pentru a le lega, Dumnezeu ar fi plasat apa şi aerul.

Constituţiei tetradică este prezentă în cele patru regnuri ale naturii (mineral, vegetal, animal, uman), cele patru faze ale lunii, cele patru picioare ale mamiferelor, cele patru rase omeneşti de bază (neagră, roșie, galbenă, albă), cele patru vârste ale vieţii (copilărie, tinereţe, maturitate, bătrâneţe).

Influenţat de omniprezența tetradelor, omul le-a adăugat cele patru operaţii aritmetice, cele patru roţi ale vehiculelor, patru picioare ale scaunelor, meselor și altor piese de mobilier, etc.

În noi înșine, tetrada este înscrisă sub forma celor patru temperamente clasice sau hipocratice : bilos (foc), nervos (pământ), sanguin (aer) şi limfatic (apă). Acestor patru temperamente le corespund patru strategii sau terenuri de manevră, pe care omul trebuie să îşi facă ucenicia vieţii, educaţia materială, menținerea sănătății şi eliberarea spirituală. Există în om patru instincte sau sisteme dominante ce acţionează cu ajutorul a patru aparate anatomice fundamentale: 1) *instinctul material*, nutritiv, abdominal şi reproducător (ce îndeamnă omul să absoarbă prin stomac, ficat şi intestin, să elimine prin intestin), sistemul uro-genital, ce absoarbe și elimină prin piele, rinichi și mucoase; 2) *instinctul vital* sau toracic ce îl face pe om să respire, să amplifice, să gesticuleze, să se exteriorizeze prin jocul cardio-pulmonar şi al braţelor; 3) *instinctul psihic*, cefalic sau cerebral, care incită omul să acţioneze, să caute, să înţeleagă, să judece; 4) *instinctul motor* care îl face pe om să acţioneze cu ajutorul sistemului osteo-muscular al corpului şi al membrelor, ce unifică treimea gândirii, vitalităţii şi nutriţiei materiale într-o tetra-unitate activă, ce acţionează şi se agită fără încetare. Ca orice întreg, tetra-unitatea omenească este diferită și superioară

treimei noastre alcătuitoare (trup fizic, suflet sau vitalitate, spirit sau gândire).

Cele patru aparate anatomice pun omul în relaţie cu cele patru planuri exterioare : planul fizic neînsufleţit (instinctul motor), planul fizic însufleţit (nutriţia vegetală/animală), planul atmosferic (respiraţia), și planul mintal sau spiritual (gândirea). Cele patru planuri determină patru orientări, prin care omul se instruiește şi care îl ajută să progreseze. În mod simbolic, ele sunt menţionate în prima carte a *Vechiului Testament* : « Şi din Eden ieşea un râu, care uda raiul, iar de acolo se împărţea în patru braţe ». (*Fac.*, 2, 10).

Zoharul ne asigură că atunci când Dumnezeu a creat lumea, l-a făcut pe om după chipul său, pentru ca el să se consacre studiului Legii şi să prefere pe această cale. Adam a fost creat din pământul pe care se ridica lumea sau sanctuarul de aici, de jos. Pământul, ce adăpostește lumea, este sinteza celor patru puncte cardinale ale lumii. Cele patru puncte cardinale se uniră în momentul creerii celor patru elemente constitutive ale lumii de jos: apă, aer, foc, pământ. Amestecând cele patru elemente fundamentale, ale lumii de jos, Dumnezeu a creat trupul omului după propria sa imagine, adăugând acestuia spiritul lumii de sus.

Enigma construcţiei Sfinxului corespunde exact constituţiei tetradei celor patru temperamente din om. Descrierea Sfinxului se găseşte în *Biblie*: (*Iez.* I, 4; *Dan.* VII, 4; *Apoc.* IV, 7). Textul din *Apocalipsă* rezumă pe celelalte două, enumerând cele patru fiinţe sintetizate în Sfinx : « Fiinţa cea dintâi era asemenea leului, a doua fiinţă asemenea viţelului, a treia fiinţă avea faţă ca de om, iar a patra fiinţă era asemenea vulturului care zboară ». Părţile laterale ale taurului reprezentau materia corporală, nutriţia abdominală, limfa, inerţia apei, virtutea stăpânirii de sine cu contrariul său, viciul senzualităţii, într-un cuvânt, temperamental limfatic. Aripile vulturului reprezintă forţa vitală, nutriţia toracică, sângele, mobilitatea aerului, sentimentele și exagerările pasionale, într-un cuvânt temperamental sanguin. Capul omului, adică sediul gândirii, reprezintă spiritul imaterial, cunoaşterea pământeană, într-un cuvânt temperamental nervos.

Ghiarele şi picioarele leului reprezintă focul devorant, vigoarea şi energia unificatoare ce transformă instinctele şi deciziile voluntare în faptă, prefigurând astfel temperamental bilos.

Din enigma Sfinxului, înţelepciunea antică a înţeles cele patru reguli fundamentale ale conduitei omeneşti : cunoaşterea cu ajutorul creierului ; voinţa cu vigoarea leului ; îndrăzneala de a se ridica cu puterea aripilor vulturului ; tăcerea cu forţa masivă şi concentrată a taurului.

Aplicată la conduita temperamentelor, alegoria Sfinxului ne învaţă că pentru a se construi în mod integral şi a se dezvolta armonios, omul trebuie să cultive, să echilibreze şi să ierarhizeze corect, în el însuși, cele patru funcţii esenţiale ale vieţii omeneşti : energia voluntară a bilosului, înţelegerea gândită a nervosului, puterea vitală a sanguinului, echilibrul şi sângele rece al limfaticului. Pentru a fi bine construit şi dirijat, bărbatul trebuie să ierarhizeze, în el, cele patru temperamente, în ordinea B. N. S. L. El trebuie mai întâi să fie bilos, adică să-şi fie sie însuşi şef, să-şi folosească voinţa cu energie, pentru a acţiona cum trebuie, pentru a crea. Apoi, el trebuie să fie nervos, adică învăţat şi instruit, care nu face nimic înainte de a gândi temeinic ceea ce vrea să facă. În al treilea rând, bărbatul trebuie să fie sanguin, adică grijuliu în ce priveşte întreţinerea vitalităţii sale. În sfârşit, în al patrulea rând, el trebuie să fie capabil de a-şi frâna pasiunile, de a se stăpâni ca un limfatic.

Prin atribuirea fiecărui evanghelist a uneia dintre cele patru caracteristici din construcţia Sfinxului (omenească pentru pentru Matei, a leului pentru Marcu, a vulturului pentru Ioan, a taurului pentru Luca), ni s-a indicat sinteza celor patru tendinţe din orice operă omenească.

Cele patru temperamente au determinat cele patru grupe sanguine, a căror diagnosticare precisă este indispensabilă oricărei transfuzii sanguine, dacă vrem să evităm riscul morţii subite prin inadaptare humorală violentă.

Din punct de vedere cronologic, formarea intra-uterină a embrionului prefigurează succesiv tubul digestiv, aparatul respirator, tubul medular nervos și protuberanţele din care vor

apărea viitoarele membre – totul în ordinea L. S. N. B., adică inversul ierarhiei normale a celor patru temperamente, ce se vor institui în ordinea B. N. S. L., odată cu dezvoltarea corporală completă a bărbatului, în ordinea N. L. B S., din cadrul ciclului formator al femeii. (Fig, 4).

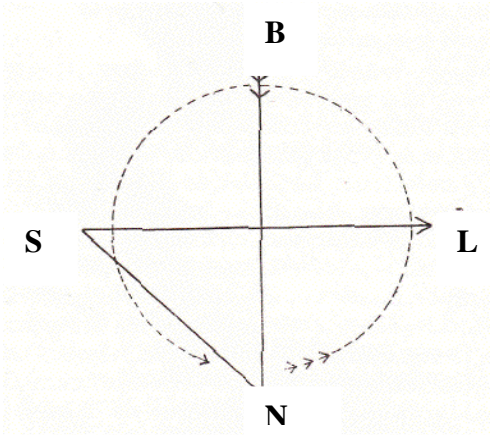

Fig. 4 – Orientarea simbolică a temperamentelor celor două sexe

V. 5. 2. Tetrada temperamentelor în cadrul vârstelor vieţii şi al raselor omeneşti. Copilul trăieşte mai întâi viaţa *limfatică*, viaţă vegetală prin rădăcinile placentare şi viaţa acvatică a peştelui, în lichidul amniotic. Înaintea naşterii, el a digerat (cum o dovedeşte prezenţa meconiului şi a urinei) şi a înghiţit, cum o dovedesc firele de păr în meconiul noului născut. Apoi copilul trece la viaţa aeriană şi respiratorie a *sanguinului*. Urmează gândirea şi *sistemul nervos*, ce se arată în primele gesturi conştiente şi primele cuvinte. În final, copilul devine *bilos*, preluând conducerea organismului său de îndată ce a învăţat să se caţere ca o reptilă, să meargă ca un patruped, apoi ca un biped.

În dezvoltarea sa, noul născut traversează cele patru faze. Până la 30 de luni, el este preponderent abdominal, adică

limfatic (L). Între 30 de luni şi şapte sau opt ani, copilul își dezvoltă mai ales cutia sa toracică (sanguin, S). Apoi, în perioada prepuberă, se dezvoltă mai ales etajul cerebral (nervos, N), după care, de-a lungul adolescenţei, masa musculară trece pe primul plan (bilos, B).

Aceeaşi succesiune temperamental-progresivă se constată pe timpul celor patru perioade sau vârste ale vieţii. Entitatea spirituală individuală se educă şi se perfecţionează începând cu etapa copilăriei, în care calităţile viitoarei personalităţii sunt parcă amorţite, ca iarna. Este vorba de o perioadă nutritivă, abdominală sau *limfatică*, ce pregăteşte fierberea respiratorie şi *sanguină* a adolescenţei, în cadrul căreia humorile circulă în organism precum seva primăverii în arborii ieşiţi din iarnă. Urmează perioada adultă cu împlinirea ei intelectuală şi *nervoasă*, ce seamănă cu deplina dezvoltare din timpul verii. Ultima perioadă sau vârstă este rezultatul sau sfârşitul întregii evoluţii, cum este şi toamna, când se numără bobocii… Toamna, adică temperamentul *bilos,* este sinteza (unică) a cuceririlor şi acumulărilor de o viaţă.

Rasele omeneşti s-au succedat în aceeaşi ordine ierarhică : rasa neagră primitivă sau *limfatică* ; rasa roşie sau *sanguină* (Atlanţii şi Pieile Roşii); rasa galbenă sau *nervoasă* ; rasa albă, *biloasă*. Negrul sălbatic este efectiv un *limfatic*, adică un copil naiv, sugestiv, imprevizibil, indolent și gurmand. Predomină aparatul bucal, cu buzele sale groase şi abdomenul bine dezvoltat. Pieile roşii au nasul larg, după cum tot larg le este întregul etaj mediu al figurii şi întreaga cutie toracică, semn specific *sanguin*. La o privire mai atentă şi pe un număr suficient de cazuri, Pieile Roşii dovedesc un amestec de temperament sanguin şi limfatic, fiind, alternativ, ba în fierbere *sanguină*, ba în apatie *limfatică*. Galbenul este un nervos ce produce opere dizarmonice, misterioase, balauri oribili, subiecte groteşti de o minuţiozitate ce reuneşte parcă rezultatele celor două etape precedente, clasându-se N. S. L. în ordinea temperamentelor. Albul soseşte în vârful ierarhiei raselor omeneşti, dovedindu-se *bilos*, adică : ardent, intreprinzător,

voluntar, colonizator, unificator şi sintetic, realizând gruparea ideală a celor patru temperamente B. N. S. L. Există deci o inegalitate, o ierarhie a raselor, care nu trebuie să fie un motiv de orgoliu pentru rasa albă. Inegalitatea aceasta arată că rasa albă are o datorie importantă şi o gravă responsabilitate faţă de celelalte rase.

Practica medicală a temperamentelor justifică acest clasament general. La copii şi mai ales la foarte mulţi adulţi, limfaticul posedă un semn patognomonic: prezenţa petelor negre pe piele, numite și pete de roşeaţă, fiind considerate urme de la rasele neagră (limfatică) şi roşie (sanguină). Faţa roşie a sanguinilor şi cea galben-gri a nervoşilor atestă urma raselor roşie şi galbenă. În cadrul rasei albe, frecvenţa temperamentelor observate şi clasate în ordine ierarhică verifică formula B. N. S. L., numărul biloşilor fiind mult mai mare decât cel al nervoşilor şi sanguinilor, limfaticii formând grupul cel mai restrâns.

Ordinea temperamentală B. N. S. L. se observă şi în succesiunea aplicată sau recunoscută de astrologi în cadrul diverselor constelaţii zodiacale (Fig. 5).

Fig. 5

V. 5. 3. Tetrada temperamentelor în cadrul corpului social

Societatea este un mare corp, construit pe aceeaşi tetradă temperamenrală ca individul uman. Precum constituţia personală, constituţia socială se poate dezvoltata și ierarhiza armonios, adică normal, sau, dimpotrivă, poate prezenta unele carenţe, o ierarhie temperamentală anormală.

Pe baza celor stabilite, coordonatele organizării sintetice şi ierarhice a elementelor constitutive dintr-o societate construită corect şi conform tradiţiei sunt următoarele :

Bilos	**Nervos**	**Sanguin**	**Limfatic**
Unitate directoare	Gândire	Viaţă	Materie
Corp	Braţ	Avant-braţ	Mână
Autoritate	Ghid	Schimburi	Execuţie
Putere	Cunoaştere	Repartizare	Producţie
Protecţie	Instrucţie	Comunicaţie	Realizare
Şefi	Intelectuali	Negustori	Lucru manual
Înţelepciune	Ştiinţă/Religie	Industrie	Agricultură
Guvern	Consilii	Corporaţii	Adunări
Unitate	Dualitate	Triplicitate	Multiplicitate
	Savanţi	Fermieri	Ţărani
Rege	Religioşi	Industriaşi	Muncitori
Miniștri	Juriști	Financiari	Funcționari
Șefi	Educatori	Antreprenori	Militari
	Artişti	Negustori	Servitori

Un Stat astfel constituit, în B. N. S. L. este o uniune sintetică şi ierarhică ce respectă ordinea universală, legile naturale şi supranaturale. Când, dimpotrivă, conducerea este exercitată de straturile inferioare ale societăţii, sau de la o falsă elită, ca în dictaturile proletare şi alte societăţi organizate pe criterii democrato-banditeşti, când elita adevărată este oprimată şi distrusă, sau când prin frenezia egalităţii mincinoase o astfel de

societate intră pe mâna spiritelor dezordonate, insuficient evoluate, necinstite sau de-a dreptul criminale, cataclismele sociale se dezlănţuie cu furie. Într-un astfel de caz, societatea posedă un temperament rău, limfatico-sanguin (L. S), care nu cunoaşte decât materia, nevoile materiale, repartiţia injustă, a bunurilor materiale (hoția, corupția politicienilor) confiscarea, rechiziţia şi risipa accelerată a oricăror rezerve.

Când societatea este organizată în democraţie burgheză sanguino-limfatică (S. L), ea este la discreţia financiarilor, a industriaşilor şi a comercianţilor, fiind lipsită de unitatea de direcţie necesară și indispensabilă, de predominanţa dreptăţii şi a moralităţii, de grija pentru straturile de la baza societăţii, a celor ce lucrează cu braţele.

Când societatea se transformă în dictatură religioasă sau civilă, ea devine N. S. L., apropiindu-se de adevăr. Într-o astfel de societate, intelectualii uzurpă funcţiunea şefului unic, organismul social oscilând între excesul de autoritate şi tentativele de rebeliune – cazul tuturor guvernărilor de după 22 decembrie 1989.

În cazul ideal, când societatea este condusă de un singur şef, model de înţelepciune şi independenţă, care dispune de forţa disciplinară necesară (armata, B), sprijinindu-se pe sfaturile savanţilor şi pe cele ale ierarhiei religioase (N), comandând agricultorilor, industriaşilor şi financiarilor (S), protejând ţăranii, muncitorii şi lucrătorii manuali (L), ordinea şi pacea domnesc cu necesitate, societatea respectivă fiind compusă crucial, dintr-o verticală bărbătească (B. N), intelectuală, ordonatoare şi creatoare, respectiv o orizontală feminină (S. L), materială, formativă şi executivă.

Aceasta este legea sănătăţii pentru societatea bazată pe ştiinţa sau cunoaşterea temperamentelor. Pentru a accepta însă această concepţie, trebuie să ne debarasăm de falsele idei privind egalitatea tuturor oamenilor, sufragiul universal şi libertatea fără criterii, nici busolă. Aceasta necesită cunoașterea legilor de evoluţie ale oamenilor, legi ce explică predestinarea, aratând că viaţa fiecăruia nu se reduce la un moment de conştiinţă între

două veşnicii lipsite de orice conținut. Prezentul actual este precedat de un anumit trecut, iar efortul de azi pregătește viaţa de după moarte şi chiar viitoarea încarnare.

Încă din antichitatea cea mai timpurie, unele popoare au înţeles necesitatea organizării tetradice a societăţii, funcţie de gradul de evoluţie, de aptitudinile şi rolul grupurilor omeneşti. Vechea civilizaţie indiană cuprindea patru caste : Kchatriyas, Brahmanii, Vaisyas şi Soudras. Casta Kchatriyas cuprindea dinastia şi şefii militari, care erau iniţiaţi, misiunea lor fiind aceea de a proteja întreaga societate, prin practicarea caritătii. Regele trebuia să iubească, să înţeleagă şi să respecte adevărul în toate; să fie prudent, virtuos şi reţinut în exerciţiul funcţiilor sale. Ca şi domnii Moldovei sau ai Valahiei, din perioada de glorie a acestora, regii indieni erau ajutaţi de un divan sau sfat format din şapte sau opt demnitari, aleşi din rândul elitei (*Legile lui Manu*[34]). Şefii au obligaţia de a da în orice împrejurare un bun exemplu, fără să se abandoneze plăcerii simţurilor şi vieţii imorale. Ei reprezintă pe pământ Focul şi Soarele[35]. Brahmanii propovăduiau *Vedele*, conduceau sacrificiile și pedepseau pe acei Kchatriyas ce comiteau unele excese. Brahmanul surprins în stare de beţie îşi pierdea automat rangul şi cădea în starea de Sudra. Casta Vaisyas era formată din comercianţi, agricultori, mânuitori ai fondurilor publice ce îşi exercitau meseria în mod legal şi erau datori să hrănească aproapele lipsit de mijloace şi orice creatură însufleţită (IX, 333). Casta cea mai de jos, Sudras, era formată din servitori şi muncitori. Castele superioare erau obligate să asigure toate cele necesare castei Sudras, care în

9/03/80Attention:

[34]. Cel ce prevede din timp efectele sau inconvenientele unei măsuri, care în orice ocazie acționează cu promptitudine, apreciind corect consecințele unui eveniment, nu este niciodată răsturnat de către inamicii săi. (*Legile lui Manu*, Cartea a VII-a, 179, traducere franceză de A. Loiseleur-Deslongchamps, Paris 1929, Librăria Garnier Frères.

[35]. *Ibid*.: « El (regele, șeful) este Focul, Vântul, Soarele, Geniul ce conduce luna, Regele justiției, Dumnezeul bogăților și Suveranul întregului firmament… Dimpotrivă, regele senzual, ipocrit, care nu știe sau nu se poate stăpâni, va primi pedeapsa morții (VII, 7, 27)».

schimb datora ascultare şi supunere, fără aroganţă. O astfel de societate este ierarhizată firesc, în ordinea B. N. S. L. Decadenţa acestei societăţi a început când Brahmanii şi-au asumat funcţiile Kchatriyas, organizarea socială devenind anormală, N. B. S. L.

Din aceste exemple reiese răul de care suferă societăţile moderne, în cadrul cărora echilibrul este precar sau de-a dreptul imposibil, ele nefiind niciodată sub direcţia spirituală a elementelor de temperament bilos-nervos (rege, guvernanți, comandanţi militari, ierarhia religioasă, elita intelectuală). Conduse exclusiv de elemente sanguino-limfatice, preocupate excesiv de lucruri materiale, burghezi şi proletari îmburgheziţi, aceste societăţi nu puteau ajunge decât acolo unde au ajuns : la debandada, pungăşia, hoțiile și crimele nemaiauzite, care ameninţă nu numai viitorul speciei umane pe pământ ci însuși echilibrul şi buna ordine a întregului sistem solar.

V. 5. 4. Tetrada temperamentelor în construcţia bisericilor Una dintre cele mai perfecte realizări arhitecturale este catedrala, biserica sau templul. În mod normal, acestea sunt concepute după un plan în tetradă, comportând patru aspecte ierarhizate conform constituţiei temperamentale omeneşti. Lucrul se explică prin aceea că orice biserică mai răsărită are forma lui Iisus Christos răstignit pe cruce, ceea ce nu este doar un simbol creștin, ci și o formulă de echilibru, de măreție cosmică. Puternica osatură a stâlpilor, bolţilor şi a celor două axe perpendiculare reprezintă sistemul unificator osteo-muscular, adică temperamentul bilos (B). Altarul cu catapeteasma, din capul edificiului, este locul Sfântului Duh şi corespunde craniului, sediul principal al temperamentului nervos. Naosul sau partea centrală corespunde cutiei toracice, fiind receptacolul vitalităţii, al vocii celor ce cântă ori se roagă, reprezentând puterea vocală proprie temperamentului sanguin. Pronaosul este sediul unui dute-vino aproape continuu, unde fidelii vin şi pleacă fără să participe cu adevărat la ritualul liturgic şi fără să fie marcaţi de acesta, permiţând însă schimbul de credincioşi, venirea unora şi plecarea altora – după cum, în

cadrul organismului, temperamentul limfatic se centrează pe aceleaşi aspecte.

Cele mai frumoase catedrale ilustrează temperamentul mixt al celor patru elemente, bine ierarhizate şi echilibrate. Totuşi, multe biserici sunt construite cu diverse carenţe la nivelul unuia sau al mai multor elemente ale tetradei, ceea ce explică lipsa de armonie, datorată, de exemplu, absenţei pronaosului, a crucii transversale, a celor două axe bine delimitate şi înscrise în construcţie, disproporţia, uneori, dintre un pronaos şters şi un altar magnific, etc. Obligaţia sintezei, a ordinii, ierarhiei şi armoniei celor patru elemente formative se impune şi în construcţia bisericii, ca în orice operă omenească perfectă.

Dominantele temperamentale implică sau determină anumite « semnături » tipice şi preţioase pentru identificarea precisă a temperamentului unui individ. Aceste semnături sunt înscrise în diversele segmente ale corpului, putând fi măsurate prin determinarea a patru segmente, conform figurii 6, în care capul este marcat cu litera F, cutia toracică cu G, abdomenul cu H, iar membrele cu E şi A.

De asemenea, semnătura temperamentelor se vede și în conformaţia figurii, a mâinilor, în semnele anatomice ale vitalităţii individuale (apendice xifoid, lunulele unghiilor, părul gambelor) şi, pentru specialiştii în grafologie, chiar în gesturile fixate prin scriere. Reunind aceste « semnături », și grupându-le în patru coloane, corespunzătoare celor patru temperamente (B. N. S. L,) putem stabili diagnosticul exact şi bine ierarhizat al temperamentului individual, care este totdeauna o mixtură de trei sau patru elemente combinate în fel şi chip. Altfel spus, diagnosticul temperamental pe bază de teorii obscure, aprecieri morfologice imprecise sau după ureche, neconfirmat de indicaţii clinice, este o fantezie ce conduce la clasamente derizorii şi indicaţii terapeutice insuficiente.

Deşi nu toţi ocultiştii sunt de aceeaşi părere, este preferabil să rămânem la distincţia tradiţională a celor patru temperamente, care nu este depăşită, nici anacronică.

Subliniem încă odată lipsa de interes a medicinei oficiale, care nu știe nimic despre vitalitatea invizibilă, individualitatea temperamentelor şi reacţiile humorale, preconizând tratamente dictatoriale și uniforme, în ciuda diferenţelor de constituţie individuală, de ierarhie spirituală, sau rezistenţă vitală.

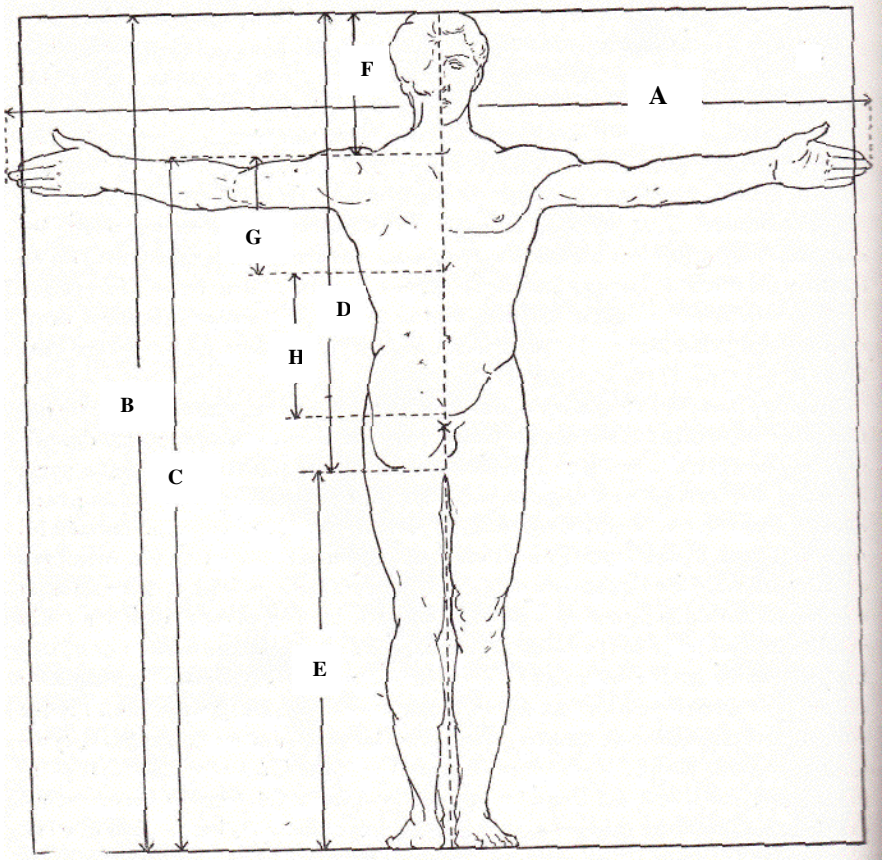

Fig. 6 – Măsurile necesare pentru determinarea ierarhiei individuale a celor patru temperamente în construcția anatomică a omului

Nu este de mirare că medicina oficială acumulează eşec peste eşec, ambiţionând parcă să distrugă omenirea. Ea tratează un limfatic ca pe un bilos, un sanguin ca pe un nervos, supra-alimentează debilii digestivi, prescrie exerciţii sportive copiilor incomplet dezvoltați, injectează doze egale de produse chimice

violente, seruri sau vaccinuri unor bolnavi de talie, sex, vârstă și robusteţe diferită, fără să bănuiască variaţiile individuale în faţa şocurilor humorale provocate astfel. Cazurile de moarte subită și alte accidente grave, în urma injectării unor produse chimice sau vaccinuri, sunt ascunse de medicina oficială cu tenacitatea şi măiestria bandiților ce şterge urmele crimelor comise. Oricât ar fi de bine intenţionat şi de bună credinţă, medicul, profesorul sau preotul neiniţiat în ştiinţa ocultă şi în constituţia integrală a omului îşi loveşte aproapele și chiar îl mutilează. Medicina oficială a devenit astfel avangarda pompelor funebre, o pacoste pe capul omenirii. La rândul ei, școala se dovedește adesea o instituție de imbecilizare și descreierare a popoarelor, biserica și clerul consfințind dezastrul general printr-o exemplară complicitate ipocrită!

V. 6. Numărul şapte sau septenarul

V. 6. 1. Există şapte etape sau planuri în macrocosmos, deci, prin analogie, şi în constituţia microcosmosului. Şapte planuri în univers ca şi în om. Din punct de vedere numeric, septenarul rezultă din adunarea treimei cu tetrada. Din punct de vedere simbolic însă, este vorba de templul aproape terminat, cu triunghiul pe fronton şi acoperişul plasat pe pătratul delimitat lateral al binarului celor două coloane, bărbătească şi femeiască, Jachin şi Booz. Aceste şapte elemente vor ajunge apoi la numărul perfect sau decada, figurată în templul grec prin septenarul faţadei, la care se adaugă cei doi pereţi laterali şi peretele posterior. Solomon a avut nevoie de şapte ani pentru a construi templul (III Regi, 6, 37-38) iar lumina spirituală urma să îşi împlinească opera nu prin forţa armată ci prin acțiunea celor şapte lămpi ale candelabrului de aur, cu şapte braţe, *menorahul* (*Zaharia*, IV, 2-6).

În *Cartea Genezei* (*Facerea*), creaţia este realizată în şapte etape sau zile, înainte de a-i fi date omului cele zece porunci de creaţie ale vieţii spirituale, dictate de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai. Se vede că adăugând treimea divină la la

septenarul creat obţinem *Decada*, adică totalul celor zece splendori sau sefiroturi cabalistice ale perfecţiunii divine.

Cele şapte zile ale creaţiei reprezintă simbolic şapte etape de evoluţie ale vieţii terestre, corespunzând celor şapte densităţi diferite din constituţia personalităţii omeneşti, începând cu corpul material cel mai dens până la corpul glorios cel mai eteric sau subtil.

În mod simbolic, această evoluţie era figurată de bambusul cu şapte noduri, din iniţierea indiană, ca şi de cele şapte încrucişări a celor doi şerpi din caduceul iniţierii hermetice.

Cartea genezei cosmice sau *Facerea* (cap. I şi II) ne spune că, în prima zi, pământul era inform şi vid, o prăpastie în care apele se găseau în stare de vapori iar spiritul de viaţă, încă nefixat, hoinărea pe deasupra lor. Lumina fu făcută în cursul primei zile, înaintea soarelui (!), iar pământul, vaporos, se învârtea în jurul lui însuşi, determinând prima zi şi prima noapte, primul ritm de alternanţă, seară şi dimineaţă.

A doua zi începu cu separarea apelor în două categorii, cele în stare de vapori fiind ridicate pe firmament, şi cele lichide în jos sau dedesubt, ca ploaie sau mare/ocean.

A treia zi demară și scoarţa pământului, ce începu a se solidifica, sub acţiunea uraganelor şi a ploii. Atunci s-a produs o anumită răcire şi o contractare a scoarţei care, în cursul unor prăbuşiri şi răbufniri gigantice, ridică anumite zone, făcând să apară uscatul, apele mărilor şi oceanelor găsindu-şi locul în nesfârşitele abisuri ale pământului.

În a patra zi s-a produs organizarea vieţii astrale din univers, cu atracţiile şi repulsiile materiale cunoscute, influenţele imponderabile şi legiunile de spirite imateriale.

În a cincea zi, viaţa animală urmă celei vegetale, lucru firesc întrucât viaţa animală nu este posibilă decât după cea vegetală, plantele fiind singurele viețuitoare ce trăiesc din transformarea energiei minerale cu ajutorul luminii. La rândul lor, animalele trăiesc din energia vegetală, pe care o transformă şi o împing pe calea evoluţiei. În ape apărură peştii, iar în atmosferă păsările.

Cea de a şasea zi consacră perfecţionarea progresivă a vieţii animale, prin apariţia animalelor de orice specie (mamifere, animale domestice mai evoluate, etc.) şi în final a omului, al cărui organism complicat sintetiză caracteristicile vieţilor ce l-au precedat (minerală, vegetală, animală) şi al cărui spirit, ce începe să gândească în termeni raţionali, este o încoronare a creaţiei terestre.

Opera fiind încheiată, cea de a şaptea zi fu o perioadă de repaus, conform unui ritm alternant de activitate şi de repaus ce reprezintă scopul şi sfârşitul evoluţiei, într-un fel de beatitudine cerească binecuvântată şi sanctificată de către Creator : « Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinţit-o, pentru că într-însa s-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut şi le-a pus în rânduială ». (*Facerea*, II, 3). Acest repaus original şi arhetipal a devenit repausul săptămânal al sabatului israelit şi iudaic, sau al duminicii creştinești.

Dincolo de simbolism şi de imprecizia anumitor termeni, putem considera că cele şapte etape ale creaţiei, aşa cum apar ele în *Biblie*, corespund în linii mari cu datele şi concluziile unor ştiinţe ca geologia, zoologia, embriologia, antropologia. Pe de altă parte, în virtutea legii analogiei, constituţia omului păstrează urma celor şapte planuri ale creaţiei, ce i-au pregătit apariţia, în cursul evoluţiei vieţii pe pământ. Altfel spus, în afară de constituţia treimică şi tetradică indicate, există în om o serie de şapte subdiviziuni sau principii, pe care ştiinţa ocultă le-a identificat şi definit cu destulă precizie. Cele șapte subdiviziuni, din figura 7, pot fi puse în corespondență cu cele şapte culori obţinute prin descompunerea luminii ce traversează o prismă, cu cele șapte zile ale săptămânii și cu alte septenare, după cum vom vedea.

Cele şapte stări de vibraţie energetică omenească, de la cele mai dense la cele mai eterate, constituie şapte aspecte ierarhice ale unităţii individuale, pe care unii clarvăzători bine antrenaţi le pot distinge şi care sunt confirmate de anumite fenomene fiziologice şi patologice experimentale (somn natural sau provocat, dedublare, extaz, levitaţie, etc.), fenomene

inexplicabile de pe poziţiile ştiinţei materialiste. De aceea, înțelegerea acestui septenar este foarte importantă. Dintre aceste șapte subdiviziuni, unele reprezintă mai curând potenţiale energetice, altele fiind vehicule sau tipare corporale succesive, din ce în ce mai puţin dense. Septenarul omenesc cuprinde cinci corpuri, dintre care cel mai dens este corpul fizic sau cadavrul

De introdus tabloul comparativ al septenarului omensc

singurul pe care îl cunoaşte medicina oficială și școala în general. Corpul fizic sau cadavrul este vehicolul nutritiv sau al hranei. Corpul eteric este vehicolul vitalităţii sau vieții, iar cel astral este suportul senzaţiei. Corpul mintal este vehicolul discernământului iar corpul cauzal este vehicolul beatitudinei.

Scopul vieţii pământene este învăţarea ţinerii în bună ordine fiziologică şi psihică a acestor cinci instrumente de învăţare, astfel încât, în mod progresiv, spiritul să fie eliberat de povara materiei, sclavia dorinţelor şi pasiunilor animale, pentru a pregăti şi merita viaţa elitei intelectuale şi morale, iar în final viaţa pur spirituală din cadrul vieţii unitive, de după moarte. Munca de ascensiune progresivă este condusă de atracţia providenţială sau supra-naturală, dar şi de voinţa personală, ce ajută această ascensiune, când omul este de bună credinţă. În cazul celor de rea credință, voința pesonală zădărnicește această ascensiune.

Niciuna din cele şapte subdiviziuni nu este clar delimitată, fiecare interpenetrându-se cu aceea de dedesubtul şi de deasupra ei, după cum vom vedea. Existenţa personală pune în lumină şapte etape în cadrul evoluţiei noastre terestre, descrise de Hipocrate în următorii termeni : « În natura umană există şapte anotimpuri, pe care le numim vârste : copilul mic, copilul, adolescentul, tânărul, omul împlinit, omul în vârstă şi bătrânul. Vârsta copilului mic este până la şapte ani sau epoca dentiţiei; apoi, vârsta copilului durează până la producţia lichidului seminal, adică de două ori şapte ani. Vârsta adolescentului este până la apariţia bărbii, de trei ori şapte ani. Vârsta tânărului se întinde până la creşterea completă a întregului corp, de patru ori şapte ani. Vârsta omului împlinit este de şapte ori şapte ani, adică patruzeci şi nouă. Omul în vârstă numără de opt ori câte şapte ani, adică cinci zeci şi şase. După această vârstă, urmează bătrâneţea » (*Littré*, 637; VIII), cea mai îndelungată perioadă a vieții omenești.

În cartea *Săptămânile*, a lui Hipocrate, reprodusă în Apendicele volumului IX al ediției *Littré*, găsim o serie de studii bazate pe septenat, aranjate sub titlurile următoare : *Constituţia*

septenară a lumii; Vânturile sunt septenare; Diviziunea septenară a anului; Diviziunea septenară a vieţii umane; Fiecare om este divizat în şapte; Capul are şapte funcţiuni; Există şapte elemente în corp; Există şapte vocale.

Înainte de a le studia, să identificăm însă mai precis cele şapte elemente ale septenarului din om. Pentru aceasta, rugăm cititorul să le urmărească în tabloul din Fig. 7, care prezintă, între altele, numele atribuite celor șapte subdiviziuni ale septenarului omenesc, de către diferitele şcoli ocultiste.

Prima coloană (stânga), indică marea diviziune binară a teologilor, ultra-simplificată și chiar mutilată în corp şi suflet, alcătuită în realitate din patru elemente inferioare perisabile, ce formează personalitatea prezentă, pe de o parte, şi, pe de altă parte, din trei elemente superioare și nepieritoare, constituind entitatea individuală sau domeniul gândirii.

Coloana a doua prezintă diviziunea treimică sau trinitară, spirit, viaţă şi materie, admisă de aproape întreaga antichitate și recunoscută de creștinism până la al VIII-lea Sinod ecumenic (Constantinopole, 869-870). De remarcat întrepătrunderea elementelor diviziunii treimice la nivelele *Manas* (albastru, materia corpului psihic și sufletul corpului astral) şi *Linga Sharira* (galben, materia corpului astral și sufletul corpului fizic). Întrepătrunderea ultimă corespunde zonei semnalate de interpenetrare, la contactul difuz, nu foarte clar, dintre elementele respective.

Coloana a treia reprezintă diviziunea septenară ocultistă.

Coloana a patra arată cele şapte subdiviziuni din *Suma Teologică* a Sfântului Toma d'Aquino, mare filosof al catolicismului.

Coloana a cincea stabileşte comparaţia cu cele şapte culori ale spectrului solar

Coloana a şasea indică numele sanscrite corespondente.

Coloana a şaptea indică repartiţia celor şapte elemente în cinci corpuri, tipare sau forme, aşa cum au fost distinse acestea de către teosofi și alte grupuri oculte.

Câteva indicaţii sumare cu privire la unii termeni înscrişi în Fig. 7. *Rupa* este materia corpului fizic, *Jiva* este viaţa celulară şi circulantă, transportată de sânge. *Linga Sharira* este dublul imponderabil al corpului sau corpul astral, acel Kha al Egiptenilor sau perispiritul spiriţilor, care se poate exterioriza, poate să apară. *Kama Rupa* este *sufletul animal*, animalul din om, cu instinctele sale materiale şi pasiunile de brută. Oamenii vulgari şi grosolani sunt dominaţi de acest suflet animal, ce poate irupe oricând, din profunzimile inconştientului, când omul îşi pierde cumpătul iar raţiunea se eclipsează (pericol, nervozitate, etc). Sufletul animal este reflex şi utilizează ca instrument mai ales creierul mic, bulbul, măduva spinării şi marele simpatic. *Manas* este sufletul specific uman dar și spiritul, cu inteligenţa, raţiunea, memoria, care învaţă, înţelege şi reţine, al cărui instrument este creierul, cu cele două emisfere cerebrale. *Manas* este omul ce oscilează între animal (*Kama Rupa*) şi înger (*Buddhi*), înainte de a depăşi etapa de învăţare sau ucenicie. *Buddhi* este *spiritul îngeresc*, sediul spiritualităţii şi al moralităţii, al aspiraţiilor voluntare către ideal şi către unitatea divină, receptacolul forţelor de inspiraţie şi atracţie *divină*. *Atma* este germenul de glorie divină din spirit, care ne uneşte cu Cristosul ceresc aşa cum acesta este unul cu Dumnezeu Tatăl (*Ioan*, XVII).

Buna înțelegere a acestor subdiviziuni explică un mare număr de fenomene fiziologice, psihice şi spirituale, neînţelese de psihologie, nici de medicina oficială, ştiinţe ale cadavrului, după cum am mai spus.

Gradul variabil de dezvoltare intelectuală şi spirituală constituie marea inegalitate a oamenilor. Unii sunt un fel de animale superioare, alţii sunt buni raţionalişti dar teoreticieni deficitari. Unii trăiesc în bună înţelegere spirituală, alţii, cu totul şi cu totul excepţionali, participă deja la viaţa unitivă întru Christos.

Semnalăm o concordanţă vizibilă în Evanghelii. Când spiritul impur, (demonul impurităţii sau Satana) ia omul în stăpânire, corpul şi spiritul acestuia sunt invadate de demonul celor şapte

păcate capitale, ce se cuibăresc în locul virtuţilor ce lipsesc, precum florile răului, pentru a primi dezvolta răul. « Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi, intrând, sălăşluiesc aici şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia, mai rele decât cele dintâi » (*Matei*, XII, 45).

V. 6. 2. Corpul fizic. Organismul este o federaţie de celule grupate după modelul molecular sau atomic al materiei chimice, aflate în perpetuă mişcare de edificare şi descompunere, asimilare şi dezasimilare. Corpul fizic reprezintă ceea ce este mai instabil şi mai impersonal în om, care acordă o încredere excesivă elementelor şi aspectelor vizibile şi tangibile, crezând în permanenţa corpului său. Ceea ce durează sunt însă elementele planului astral (invizibil) şi spiritul, care organizează şi conduce corpul fizic. Toate elementele chimice ale ţesuturilor şi celulelor se reînnoiesc într-o perioadă de timp mai mică sau mai mare. Provenite din praful şi pulberea pământului, ele traversează tubul digestiv și secreţiile organismului, astfel că, în final, întregul corp fizic se dizolvă şi se descompune, după moarte, reîntorcându-se la praful şi pulberea de unde provine.

V. 6. 3. Vitalitatea potenţială şi circulantă sau dublul eteric

Pe de o parte, vitalitatea constă într-o sarcină de energie acumulată şi circulantă. Pe de altă parte însă, ea este un plan architectural de coeziune şi de distribuţie, plan ce se confundă cu formele corporal-organice pe care le organizează, servindu-le de structură constructivă şi reparatorie. Tot aşa, în cadrul industriei electrice, de exemplu, pe de o parte există un surplus de energie ce provine dintr-un combustibil sau o cădere de apă, pe de alta există o întreagă reţea pentru transportul şi distribuţia energiei.

În organism, energia vitală potenţială formează cel de al doilea element al septenarului (numărul 6 din coloana a treia) pe care ocultiştii îl numesc dublu eteric sau corp eteric. Denumirea aceasta provine din faptul că cei antrenaţi în clarviziune îl descriu sub forma unei aparenţe de corp luminos sau aură ce depăşeşte cu câţiva centimetri pielea sau limitele organismului.

Această energie vitală şi circulantă, aura sau corpul luminos poartă, la unii iniţiaţi, numele de suflu de viaţă sau forţă astrală, pe care indienii o numesc *prana*.

Deasupra acestei energii vitale există un fel de condensare sau planul architectural al vitalităţii, al treilea element al septenarului, descries de ocultişti sub numele de *corp astral*. În vreme ce forţa vitală potenţială şi circulantă este difuză, corpul astral este organizat şi se poate exterioriza în întregime, formând o dublură a corpului fizic (bilocaţie), de care ne vom ocupa imediat.

Dublul eteric este o sumă de forţe vitale ce cuprind un potenţial de rezervă şi un curent disponibil, de provenienţă externă. Capitalul nativ sau energetic potenţial este primit la naştere, ca zestre mai mult sau mai puţin importantă, funcţie de puterea rasei şi a familiei, de starea de sănătate, sex, etc. Din acest capital, mai mult sau mai puţin important, sunt prelevate forţa de acţiune şi de reacţiune. El permite dezvoltarea progresivă până la vârsta adultă, apoi se dispersează treptat şi ajunge la epuizare în cadrul bătrâneţei extreme. Cealaltă sursă de energie actuală, circulantă, supletivă sau funcţională este luată mai ales din mediul ambiant, prin respiraţie, alimentaţie, contactul cu radiaţiile solare (prin piele) şi alte surse de forţă vitală naturală.

Un dublu curent de absorbpţie de forţă vitală, provenind din mediile naturale, are loc prin piele, la suprafaţa corpului, variind ca intensitate, de la un individ la altul. Acest mecanism explică existenţa unor indivizi pozitivi, dotaţi cu un magnetism puternic, în vreme ce alţii, dimpotrivă, sunt absorbanţi, negativi sau vampirizanţi. Emisiunea vivifiantă şi tonifiantă se face mai ales prin cuvânt, privire sau respiraţie, prin efluviile sau emanaţiile terminaţiilor digitale. Subiecţii dotaţi cu o putere magnetică ce le permite să influenţeze, să sugestioneze sau să adoarmă pe cei sugestibili sunt nu numai caractere voluntare ci de-a dreptul surse de emanaţie de forţă vitală.

Aceste energii vitale individuale, potenţiale, specifice şi funcţional-circulante, explică fenomenele de acţiune şi

reacţiune, de rezistenţă sau abandon, vigoare sau slăbiciune, tinereţe sau bătrâneţe, de epuizare sau remediere. După cum am mai spus, ele sunt ignorate de medicina și de psihologia predate în școlile și universitățile oficiale. Ansamblul faptelor clinice, de care ar trebui să se ocupe medicina, este vitalitatea ce continuă sau prelungește corpul fizic, forță sau vitalitate potenţială şi circulantă, numită dublul eteric sau corpul din om. Forţa vitală nativă individuală se înscrie în apendicele xifoid, partea ei imediat disponibilă se vede în prezenţa şi calitatea lunulelor unghiilor de la mâini, durata ipotetică de utilizare se citeşte pe linia vieţii (din cele două palme), iar epuizarea vitală se recunoaşte, între altele, prin căderea părului de pe cei doi moleţi, estomparea și dispariția lunulelor, necrozarea unghiei degetului mare de la picioare, estomparea liniilor din palmă și alte semne.

Devitalizarea anormală sau patologică se recunoaşte după pareza funcţională, blocajul funcţiunilor sau al secreţiilor, imposibilitatea efortului intelectual, fizic sau digestiv, dureri (cefalice, renale sau în picioare), angoasă, iritabilitate, tresăriri nervoase, tahicardie, tulburări trofice mai mult sau mai puţin grave (unghia mare neagră la picioare, cangrenă, scorbut).

Vitalitatea în om este nu numai o chestiune de cantitate, ci şi de calitate, de puritate. În ce priveşte alimentaţia, se impune evitarea forţelor vitale impure din alimentele uşor putrescibile modificate genetic sau excesiv de acide. De asemenea, trebuie evitată forţa devitalizantă a diferitelor otrăvuri și substanțe toxice aparent inofensive, între care alcoolul, tutunul și foarte multe medicamente.

În general, vitalitatea pură se găseşte în afara aglomeraţiilor urbane, la munte sau la mare. În natură, ca şi în om, ea este distribuită ritmic. Maximul de vitalitate şi de posibilitate de asimilare se întâlneşte primăvara şi vara. Minimul de vitalitate, din timpul iernii, ne obligă la un repaus mai îndelungat şi compensator. În cadrul ciclului zilnic de 24 de ore, maximul de vitalitate se întâlneşte în primele ore ale nopţii, iar minimul în ultimele ore ale acesteia.

Anumite impregnări cu forţă vitală negativă sunt de temut. Viaţa în contact cu fiinţele ce critică sau se plâng tot timpul, cu cei impregnaţi de ură, imorali, răi și vampirizanți este contaminantă şi nefastă. Încăperile pe unde au zăbovit astfel de fiinţe trebuiesc aerisite. Hainele, bijuteriile şi mobilele acestor personae sunt impregnate de un influx magnetic negativ ce poate persista vreme îndelungată. Străzile, drumurile, pieţele publice frecventate de mulţimi stăpânite de ură rămân impregnate de sentimente şi pasiuni negative, ce sunt resimţite de persoanele foarte sensibie.

Îmbrăţişările, strângerile de mână, mesele în comun, conversaţiile şi chiar corespondenţa sunt ocazii de schimb de forţe vitale. Contactele cu subiecţii vibrând de credinţă, adevăr şi de bunătate sunt tonifiante, iar cele cu persoanele sadice, rău intenţionate sau vicioase sunt deprimante şi vampirizante.

În materie de vitalitate, anormalii se întâlnesc în spitale și în mediile consacrate practicilor oculte, mai ales în sectele satanice. Carenţa de vitalitate atinge pe cei care, voluntar sau involuntar, îşi exteriorizează excesiv forţa vitală disponibilă, producând fenomene misterioase, de neînţeles pentru neiniţiaţi : (exteriorizarea sensibilităţii sau a motricităţii, magnetizarea colectivă a obiectelor în cadrul şedinţelor de spiritism sau de mediumnitate, ciocănituri, deplasarea unor obiecte, ectoplasmă, etc.). Un medium în transă se devitalizează excesiv iar fenomenele provocate se produc inclusiv prin devitalizarea celor ce formează un lanţ magic, prin contactul mâinilor. Cei în cauză resimt adesea un suflu de rece, o senzaţie de epuizare subită, anormală. Dublul corpului astral al vrăjitorului, ce îşi persecută victima, provoacă o descărcare de forţă vitală circulantă. Într-un astfel de caz, vrăjitorul se expune însă acţiunii « în retur », care se va produce mai devreme sau mai târziu, inclusiv în cursul altei încarnări.

Anumite emanaţii de forţe vitale colorate pot fi văzute de către subiecţi sensibili şi antrenaţi în acest gen de clarviziune : emanaţiile roşii indică nervozitate, cele de culoare gri arată o stare maladivă, emanaţiile luminoase şi limpezi sunt specifice

fiinţelor superioare (aureola sfinţilor). Diverşi teosofi, ocultişti şi chiar medici au descries fenomene de întărire sau consolidare a vitalităţii (sau şacrelor), localizate pe inimă, splină, ombilic, baza coloanei vertebrale, gât, zona dintre sprâncene, vârful capului, etc. Şacra din vârful capului este numită de Indieni lotusul cu o mie de petale, iar tunsura călugărească întru monahism se face exact în acest punct. Se ştie că putem influenţa un subiect fixând privirea fie pe zona lui dintre sprâncene şi respirând adânc, fie concentrându-ne pe zona lui sub-cefalică.

În mod relativ curent, după moarte, potenţialul vital personal sau dublul eteric poate da naştere unor apariţii informe, un fel de halo, irizare sau reverberaţie, înainte de a se dizolva în atmosferă sau în pământ.

V. 6. 4. Corpul astral. Corpul astral este viaţa sau forţa vitală personalizată, condensată, unificată şi organizată pe un plan architectural ce formează un fel de dublu corporal, pe care Egiptenii îl figurau printr-o a doua siluetă, plasată în spatele persoanelor reprezentate.

Corpul astral este un ansamblu defensiv şi inconştient ce grupează forţe organizatoare, reparatoare, regularizatoare, conservatoare, cărora Hipocrate le spunea natura vindecătoare iar ocultiştii le numesc mediator plastic. Acest ansamblu menţine coeziunea corpului fizic şi îi împiedică descompunerea. În ciuda permanentei reînnoiri chimice a ţesuturilor, corpul astral menţine permanenţa formelor şi a semnăturilor mintale, conferind astfel identitatea figurii şi a formelor corporale ale fiecărui individ. Corpul astral există nu numai la oameni, ci şi în lumea minerală, vegetală şi animală. Pus în anumite condiţii, cristalul deteriorat se reface conform tipului ancestral care îi este propriu.

Corpul astral invizibil sau planul architectural al animalelor posedă o putere regeneratoare sau reparatoare extraordinară. Crabului ce îşi pierde o lăbuţă îi creşte alta, uşor atrofiată, la fel cu șopârla ce își pierde coada. Materia embrionului este

organizată de către același plan astral, architectural şi ocult. În capitolul VII, când vom vorbi despre legea de evoluţie şi de adaptare, vom reveni cu alte exemple tipice. În cazul rănirii sau al intervenţiilor chirurgicale, reparaţia şi cicatrizarea se efectuează conform planului iniţial al corpului astral invizibil. Când acest plan este supus unor dezechilibre repetate sau patologice, ca în cazul tranchilizantului numit *thalidomidă*, din anii şaptezeci, apar monstruozităţi la embrion şi diverse cancere la adulţi.

Corpul astral este vehicolul sensibilităţii, agent de organizare materială, punte între materie (trup şi vitalitate) şi mintal (instinct, dar şi raţiune). Există însă, după cum vom vedea, încă un vehicol de viaţă imortală, spiritul pur, sufletul sau corpul causal, ce transferă energiile sufletelor animale şi umane spiritului imaterial.

Corpul astral penetrează sufletul animal imediat superior dar şi corpurile fizic, prin vitalitatea imediat inferioară. El este instrumentul plăcerilor și instinctelor, centrul mecanismelor funcţionale inconştiente (respiraţie, circulaţie, digestie, parturiţie), sediul pasiunilor materiale. El este cel ce transmite « în sus » nevoile fizice şi « în jos » comenzile volitive.

Corpul astral este un fel de director automat, vegetativ şi inconştient, al maşinii organice şi fizice. El acţionează prin intermediul centrilor bulbo-medulari-simpatici şi prin muşchii netezi, facilitând mecanizarea şi automatizarea vieţii moderne, transformând omul într-un soi de maşină cu reflexe automate benefice sau malefice, necesare mersului pe jos, conducerii unei bicilete, automobil, etc. Celor lipsiţi de cultura spirituală necesară, aceste reflexe le facilitează materialismul excesiv și abrutizarea. Înțelegem astfel cum se face că societatea a devenit o lume de automate sau computere, cu chip de om și pe două picioare.

Corpul astral are curioasa proprietate de a se exterioriza, ceea ce îl face să acţioneze atât în cadrul corpului fizic, cât şi în afara aceastuia, în astralul atmosferic. În cele două medii, humoral şi

atmospheric, interior şi exterior, el serveşte de vehicol, agent de percepţie şi instrument de transmisie.

În general, astralul este domeniul vieţii invizibile. În om, el este o colecţie de achiziţii, amintiri şi experienţe ce declanşează orientări automate, reflexe maşinale, gesturi şi strigăte spontane, apeluri şi ieşiri impulsive. În cadrul ambianţei, astralul este o colectivitate de entităţi elementare[36]) nematerializate şi de forţe egregorice, o imensă sumă de inscripţii ce păstrează grafia celor trecute, prezente şi chiar viitoare, aşa cum acestea pot fi deduse din cauzele prezente la un moment dat, cu o incertitudine însă de realizare, în cazul intervenţiei unor modificări cauzale importante. Astralul este viaţa universală eterată, viaţa solară difuzată în ambianţa atmosferică, biblioteca gândurilor, limbilor, a descoperirilor proiectate şi vivificate de către oameni, rezerva de clişee a evenimentelor trecute, mulţimea instinctelor animale ce caută a se rematerializa. De asemenea, astralul este sălaşul entităţilor decedate, pe cale de disoluţie, a forțelor elementare şi trecătoare avide de materializare, însetate, între altele, de viaţa sângelui vărsat, gata să se « lipească » şi să paraziteze pe viaţa celor dezaxaţi, dezechilibraţi sau dedublaţi. El este un imens rezervor unde se ciocnesc forţele sublime și cele josnice, eroismele şi laşităţile, binele şi răul, de unde fiecare se serveşte funcţie de atracţiile lui. Altfel spus, astralul este o imensă debara cosmică invizibilă, în care haosul depășește adesea anumite limite, în care caz Providenţa restabileşte ordinea. În astfel de situații, consecinţele se resimt pe pământ sub formă de uragane, cutremure, catastrophe în serie, războaie, revoluții. Astralul este

9/03/80Attention:

[36]. Elementarii sunt fiinţe naturale ce au o activitate personală : silfi, gnomi, ondine, salamandre, principiile inferioare ale proaspeţilor decedaţi (cochiliile astrale consultate de spiritişti). Elementalii sunt fiinţe artificiale şi passive, efemere, bune, rele sau neutre, create de dorinţele sau voinţa unor subiecţi foarte puternici. Ei acţionează atât în elemente cât şi în cadrul funcţiunilor organismelor vii, putând fi captaţi, dominaţi şi conduşi prin magie (formând așa numitele egregore) revoltându-se însă, mai devreme sau mai târziu, contra celor ce i-au utilizat în mod iresponsabil sau malefic.

sursa inspiraţiilor pe care, în concordanţă cu tendințele sale, bune sau rele, le caută fiecare, şi le primește proporţional cu inteligenţa pusă în funcţiune, cu voinţa manifestată și cu pasiunea de care este capabil. Astralul mişună însă şi de forţe demoniace, veşnic la pândă, lucru pe care apostolul Pavel îl descrie astfel : « Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor şi stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri » (*Efeseni*, VI, 11-13). Apostolul Petru ne previne şi el : « Fiţi treji, privegheaţi ! Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită » (I, *Petru*, V, 8). Totuşi, opera de salubritate cosmică a Sfântului Duh predomină şi în astral, triumful final al adevărului şi al binelui fiind absolut sigur. Paza bună trece însă primejdia rea, mai ales că și în astral, la fel ca pe pământ, se verifică din plin proverbul că până la Dumnezeu te mănâncă sfinţii!

În stare de veghe, ca sub-director al trupului, corpul astral colaborează cu spiritul la realizarea ordinei sau a dezordinei în trup, după cum spiritul individual ştie sau nu ştie ce vrea, fiind bine sau rău intenţionat. Corpul astral se supune spiritului, dar o poate face cu adevărat şi pe de-a-ntregul sau numai de formă, fie că se inhibă, fie că se revoltă contra celor cu care nu este de acord, dând, de exemplu, prea multă satisfacţie sufletului animal şi prea puţină celui uman. În astfel de cazuri, corpul astral avertizează în mod dureros spiritul iresponsabil, revoltându-se instinctiv pentru a salva simbioza organică, de exemplu printr-o criză morbidă acută. Când surmenajul, dezordinea, intoxicaţiile şi altele s-au acumulat excesiv, corpul astral se dovedeşte instrumentul binefăcător al Providenţei, obligând trupul să « ardă » deşeurile prin febră, să le elimine pe căile prevăzute pentru aceasta, refăcând materia organică şi purificând-o, educând spiritul şi restabilind treptat potenţialul nervos compromis sau epuizat. Regretând erorile și abuzurile trecute, luminându-ne astfel pe noi înșine, ajutăm opera salubră a

corpului astral prin copierea sau imitarea naturii, contribuind la acţiunea de reechilibrare, remediere şi răscumpărare.

În timpul somnului, septenarul se scindează la nivelul corpului astral, partea lui inferioară, inconştientă şi mai materială rămâne în pat, partea conştientă, mai subtilă, părăsind instrumentul de cunoaştere materială sau corpul fizic. Din aceasta, se vede caracterul dublu al corpului astral, partea lui principală părăsind trupul şi hoinărind prin astral, în timpul somnului, fără să obosească organismul fizic. Totuşi, adesea somnul este agitat, mai ales în situaţiile în care corpul fizic a fost supra-excitat prin eforturi excesive, şocuri morale, surmenaj, alimente nepotrivite sau viciate, pe care organismul nu reuşeşte să le disocieze şi să le absoarbă decât cu greutate, cu preţul unor considerabile eforturi şi pierderi de forţă vitală. Într-o astfel de situaţie, partea mai materială a corpului astral aderă la viscere, ajutându-le în munca lor de transformare a alimentelor şi de asimilare, colaborând astfel cu forţa vitală circulantă, din care mare parte provine din atmosferă, prin respiraţie. În acest timp, partea principală a corpului astral, deşi a părăsit corpul fizic, și se gsește în lumea visurilor, adesea premonitoare, continuă să fie legată de trup printr-un fel de cordon fluid (de argint), ce îi permite să își reocupe rapid locul, în caz de nevoie. Cel frământat de dorinţe grosolane, senzuale şi erotice, din cauza supra-excitări alimentare, sau a obsesiilor sale, va primi incitaţii dăunătoare, ce îl pot depărta de corpul fizic, îngreunând reunirea cu acesta. Dimpotrivă, cel pasionat de gânduri înălţătoare şi altruiste, de adevăr, bine şi frumos, va fi inspirat de forţe spirituale adecvate, de entităţi astrale superioare, ce îl vor ajuta în efortul lui personal de evoluţie. Înţelegem astfel recomandările religiei, ale înţelepţilor și chiar ale unor medici, de a ne reculege, înainte de culcare, prin rugăciune și gânduri echilibrate, de iubire.

Munca bine pregătită seara, înainte de culcare, studiul rămas indecis, îşi găsesc adesea rezolvarea, graţie activităţii ce continuă în astral, pe timpul somnului. Mulţi scriitori sau cercetători se trezesc în mijlocul nopţii, prinşi de o inspiraţie

subită şi imperioasă, de idei ce pătrund în ei şi îi forţează să se trezească, pentru a le nota într-un carnet pregătit cu grijă, la capul patului, în fiecare seară. Astfel de idei trebuiesc notate imediat, inclusiv pe întuneric, dacă nu vrem să le pierdem.

Somnul natural este ceva foarte misterios, un fel de prefigurare a morţii, după cum deşteptarea din somn este o prefigurare a învierii. Somnul este o altă viaţă, latentă şi ritmică, în astralul invizibil, viață alternând cu cea obișnuită, din vizibil.

În momentul trezirii, reinstalarea astralului în corp se face uneori cu oarecare dificultate, cel în cauză având aerul pierdut, sau rătăcit. Treziți în plin coşmar, putem avea senzația de a fi în afara noastră înșine, dedublați, exteriorizaţi, respirând greu, sufocându-ne, strigând sau trăind stări ce arată dificultatea resimțită de corpul astral în încercarea de reintrare în trupul părăsit la culcarea acestuia. Moartea se produce când corpul astral nu reuşeşte să reintegreze pe cel fizic, să reia direcţia acestuia, ca instrument de viaţă pe pământ. Moartea constă în eşecul sau imposibilitatea corpului astral de a reintegra pe cel fizic. Dacă ţinem cont că orice moarte este mai întâi o adormire, sau un somn, lucrul acesta se înțelege mai ușor. De-a lungul vieţii, adormim de nenumărate ori. Numai o singură dată ne trezim însă dincolo de bariera vieții actuale.

Separaţia sau funcţionarea elementelor constitutive ale omului, în timpul somnului, este unul din elementele centrale ale învățăturii diverselor școli inițiatice. Când omul se pune în pat, corpul astral îl părăseşte şi se urcă în înaltul cerului. Toate corpurile astrale părăsesc corpurile ce dorm, dar nu toate reuşesc să vadă faţa Împăratului *ceresc*. Părăsind trupul, corpul astral nu lasă în urmă decât umbra sa, adică sufletul corpului fizic, strict necesar pentru a-l menţine pe acesta în viață. Apoi, el încearcă să se ridice către locul originii sale, parcurgând numeroase regiuni şi urcând scară după scară, venind în contact cu puterile impure ce bântuie constant regiunile sacre. Când corpul astral, ce urcă, este pur şi nu a comis în ziua precedentă nimic susceptibil de a-l murdări, el se ridică deasupra puterilor impure, contemplând realitățile superioare, uneori chiar pe Dumnezeu.

În caz că nu este curat, el este blocat de puterile impure şi nu îşi atinge ţinta. Pe când este blocat în regiunea puterilor impure, acestea îl fac adesea să întrevadă un viitor mincinos, ținându-i companie până când omul se trezeşte. Școlile inițiatice fericesc pe cei cărora li se permite, în stare de vis, să întrevadă viitorul și să-și ia din timp anumite măsuri. Vai însă de cei ce îşi murdăresc corpul şi sufletul. Corpul astral al celor ce nu se murdăresc, se ridică în timpul somnului şi parcurge primele regiuni superioare, fără să fie blocat de puterile impure ce bântuie pe acolo. După această zonă, el se ridică mai sus, reuşind să contemple Gloria Împăratului *ceresc*, să îi viziteze palatele. Cine urcă în fiecare noapte în această regiune supremă este sigur de participarea la viaţa veșnică viitoare, căci sufletele ce reuşesc aceasta sunt cele ce ard de dorinţa de a se apropia de Dumnezeu. Ele nu sunt niciodată blocate de puterile impure, îndreptându-se numai către realitatea sacră, din care provin. De aceea, *Scriptura* spune : ”Sufletul meu Te-a dorit în vreme de noapte, duhul meu năzuieşte spre Tine…” (*Isaia*, XXVI, 9), ceea ce înseamnă că sufletul știe unde vrea să ajungă, şi nu se lasă ispitit de nicio putere.

Prin pase magnetice, sugestii sau transă voluntară, subiecţii sensibili şi sugestibili pot fi adormiţi, cazul celor ce servesc experienţelor spiritiste de mediumi. Pe lângă şarlatanii din acest domeniu, unii se dovedesc clarvăzători incontestabili care, în această stare, pot citi gândurile sau vedea anumite lucruri la distanţă, mai ales dacă, printr-o scrisoare sau un obiect, sunt puse într-un raport astral indirect cu persoana aleasă. Se cunosc exemple de portrete caracteriale foarte reuşite, trasate în urma simplului contact cu scrisul celui portretizat.

Când prin sugestii şi pase magnetice separarea astralului de mintal are loc astfel încât astralul şi subconştientul rămân în contact, fără ca subiectul să adoarmă cu adevărat, septenarul este decapitat, voinţa magnetizorului instalându-se în personalitatea celui supus experienţei. În astfel de cazuri, cel în cauză devine un somnambul, putând fi împins să comită acte sau gesturi din cele mai ridicule sau condamnabile, fără să îşi amintească nimic

ulterior. De regulă, acest gen de « somn » trece întâi prin faza de *letargie*, în cadrul căreia subiectul este ca şi cum ar fi mort de beat, apoi prin aceea de *catalepsie*, caracterizată prin contracţia musculară somnambulică, cel în cauză putând vorbi şi acţiona, aparent ca toată lumea, deşi este inconştient şi sub influenţa exclusivă a celui ce l-a adormit. Hipnotismul nu este fără de riscuri, putând fi uneori de temut, expunând pe cei sensibili la a deveni victimile răufăcătorilor ce mişună printre ocultiștii de joasă speţă. Vom reveni asupra acestei chestiuni.

În cursul hipnozei, fenomenele de exteriorizare ale sensibilităţii (experienţele lui Rochas[37]) şi ale motricităţii (deplasarea unor obiecte, materializări cu ajutorul unui medium) se produc prin intermediul corpului astral exteriorizat. La experienţele de aducere, deplasare şi materializare este folosită şi forţa sau capacitatea astrală a celor ce asistă, prin dispunerea acestora în lanţ sau prin cântece, care sporesc puterea legăturilor şi a emisiunilor fluidice.

În cazul celor antrenaţi şi bine dotaţi cu puterea proiectării şi dedublării, exteriorizarea corpului astral poate da naştere fenomenului de materializare a dublului corporal, putere ce se poate exersa în rău sau în bine. În rău, de exemplu, prin dedublarea vrăjitorilor ce îşi persecută victimele, fie păstrând forma lor personală, fie luând forma unor animale, pe care o proiectează mintal şi o animă cu forţa lor astrală (lupi-garou, de exemplu). Pe de altă parte, exteriorizarea intensă a corpului astral poate da naştere fenomenelor de bilocaţie şi apariţiilor. Sfântul Alphonse de Liguori a fost văzut, în acelaşi timp, în apropierea papei în agonie şi departe de Roma, în rugăciune şi în extaz. Tot aşa, diverși alți sfinți au fost văzuți în mai multe locuri, în acelaşi timp.

Ieşirea în astral este cultivată în anumite secte ocultiste, în scopul dezvoltării clarviziunii, a regăsirii unor scene trecute, păstrate în astral, şi chiar pentru a vorbi anumite limbi

9/03/80Attention:

[37]. Rochas d'Aiglun (Eugène-August-Albert de), ofiţer şi autor francez. Între altele, a scris *Ştiinţa filosofilor şi arta taumaturgilor în antichitate* (1882).

« moarte ». În cazul celor foarte sensibili, astfel de fenomene misterioase se pot produce spontan, cazul unor clarvăzători stigmatizați[38]. Deși lipsiți de orice instrucţie specială, aceștia povestesc scene din timpul răstignirii lui Christos și chiar vorbesc limba arameeană, în timpul extazului. De regulă, este vorba de subiecți ce trăiesc într-o stare de dematerializare avansată, putând să se lipsească de orice alimentaţie pe perioade îndelungate. Se știe că, în cazuri excepţionale, prin antrenament şi dedublare se poate obţine paralizia corpului fizic, inhibiţia funcţiunilor fiziologice, suspendarea cheltuielilor şi achiziţiilor energetice, păstrând însă suficientă energie vitală pentru reînsufleţirea după un somn prelungit într-un mod ce nu este încă explicat pe deplin. Se cunosc cazuri de fachiri capabili de catalepsie, după o tehnică specială şi complicată. Unii dintre aceştia au fost îngropaţi vreme de săptămâni. Apoi, după deshumare, în ciuda lungii absenţe a părţii superioare a personalităţii lor, s-au reanimat singuri, în ziua şi la ora prevăzută.

Faptul banal al sincopei, leşinului sau somnului patologic se explică printr-o segmentare efectuată în septenar, la nivelul corpului astral, sub influenţa unui şoc mintal sau fizic.

Somnambulismul spontan este o segmentare ce depărtează spiritul de corp, organismul fiind excitat prin acţiunea mecanismelor inconştiente interpenetrate ale corpului astral şi al unei părţi din sufletul animal instinctiv, ce a pus stăpânire pe corpul fizic, adică pe armătura osteo-musculară.

Somnul artificial prin anestezie generală produce inhibarea centrilor nervoşi superiori şi o segmentare a septenarului, analogă celei provocate de somnul natural. Partea conştientă a personalităţii este expulzată în lumea astrală, pe masa de operaţie aflându-se doar o parte din inconştientul animal, corpul

9/03/80Attention:

[38]. Stigmatizații sunt clarvăzători ultrasensibili, care se identifică cu Christos și retrăiesc atât de intens cele de pe Golgota încât semnele cuielor răstignirii le apar, pe mâini și pe picioare. În regiunea toracică, le apare urma împunsăturii de suliță, suferită de Mântuitorul.

fizic şi viaţa eterică. Dacă anestezia este incorectă, sau dacă cel în cauză este foarte sensibil sau slăbit, corpul astral nu se va mai putea reintegra. În acest caz, legătura fluidică dintre corpul fizic şi cel astral este distrusă, ceea ce înseamnă moartea.

Letargia este o moarte neterminată, anestezia generală o moarte imitată iar somnul o moarte aparentă.

Raporturile corpului astral cu celelalte segmente ale personalităţii pot fi împiedicate, dizlocate sau tulburate prin folosirea narcoticelor (cocaină, morfină), a excitanţilor violenţi (stricnină, produse chimico-farmaceutice), a otrăvurilor lente (alcool, carne în exces, tutun, cafea, etc.). Intoxicaţiile de acest gen produc o dispersie a septenarului, ce poate conduce la acte dementiale, crime, crize epileptice sau moarte.

Analgezicele, de care se abuzează contra oricăror dureri, sunt funeste și ele, acţiunea lor fiind un act de magie neagră. Segmentarea personalităţii în scopul desensibilizării corpului şi îndepărtării spiritului, prin intermediul otrăvurilor farmaceutice, expune bolnavul la pericole foarte grave, prin obişnuinţele incontrolabile ce urmează, cu riscul unui parazitism demoniac, al dislocării sau ruperii legăturilor fluide ce permit cooperarea segmentelor septenarului personalităţii, întreţinând viaţa şi ordinea în organele corpului fizic.

În cazul celor degeneraţi se poate ajunge la o substituire patologică de entitate, fără intervenţia hipnozei şi fără toxicomanie. Este vorba de ceea ce numim posesiune : spiritele demoniace pot intra în posesia părţilor animale, astrale şi fizice ale corpului omenesc. În astfel de situații, se pune problema eliberării prin purificare, invocaţii spirituale, rugăciune meditaţie, într-un cuvânt prin exorcism.

Agonia constă în lupta terminală a unei părţi inferioare din corpul astral, care încearcă să prelungească viaţa organelor sau constituanţilor epuizaţi sau lezaţi, în vreme ce spiritul este deja exteriorizat.

Ruptura completă şi definitivă a legăturilor dintre corpul astral şi cel fizic antrenează descompunerea şi putrefacţia progresivă a acestuia de pe urmă. Un anumit timp, după moartea

fizică, pot subzista cochilii astrale dezorientate, la care nu poate adera decât sufletul animal, spiritul fiind deja segmentat, într-un al treilea fragment, pe suportul corpului cauzal, în viziune teosofică, adică al părții inferioare a spiritului îngersc, în viziune ocultistă. În astfel de cazuri avem de-a face cu cochilii astrale fără de spirit, ce se pot manifesta în cadrul şedinţelor de spiritism sau parazita pe cei slabi de înger, de trup şi de spirit.

V. 6. 5. Sufletul animal. Intermediar între sufletul omenesc şi corpul astral, pe care le întrepătrunde, sufletul animal (*Kama Rupa*) este partea bestială ce persistă în om, suscitând dorinţele instinctive ale vieţii animale, unele dintre acestea fiind salvatoare, altele înjositoare. Între altele, sufletul animal cuprinde caracterele fiziologice ereditare, transmisibile în cadrul rasei şi al familiei. El este sinteza principiilor vitale sau a nevoilor și poftelor viscerale, acţionând separat ca incitatori, avertizori, apărători sau, dimpotrivă, ispititori impulsivi. Incitaţiile sufletului animal trebuiesc controlate mai întâi şi abia apoi acceptate, frânate sau reprimate. Când suntem în dificultate de manevre terapeutice, mai ales în ce privește alimentaţia bolnavilor, a copiilor din grădinițe ori a elevilor din internate, interogarea instinctului, adică a sufletului animal, poate furniza indicaţii utile.

Cei puţin evoluaţi trăiesc mai ales pe dimensiunea acestui suflet animal, din care cauză sunt duri, puţin sensibili, egoişti, gurmanzi, violenţi, erotici. Scopul vieţii omeneşti este însă degajarea sau distanţarea de animalitate, în sensul vieţii raţionale şi spirituale. De aceea, fiind un ghem de nevoi şi un vehicul de viaţă organică, sufletul animal trebuie adesea frânat sau scuturat prin practici de renunţare materială şi mintală, cum ar fi stăpânirea de sine, sobrietatea, refuzul alimentelor grele sau intoxicante, postul negru, practici recomandate de înţelepţii şi elitele tuturor timpurilor.

După moarte, sufletul animal poate deveni instrumentul sau terenul unor suferinţe demne de purgatoriu, mai ales pentru spiritele grosolane, ataşate excesiv pasiunilor animale şi

bunurilor materiale. În astfel de cazuri, sufletul animal este torturat şi martirizat printr-o furie de dorinţe irealizabile din punct de vedere material, întrucât corpul fizic este în stare de decompoziţie.

V. 6. 6. Spiritul omenesc este de domeniul gândirii şi al activităţii creatoare, graţie voinţei ce se exercită liber şi se educă în mod providenţial. El este eul conştient ce face distincţia dintre eu şi non-eu, precum şi separaţia de inconştientul animal. Spiritul omenesc este inteligenţa ce caută, discerne, gândeşte, judecă şi alege, el este câmpul bătăliei dintre animalul de dedesubt şi îngerul de deasupra omului, care încearcă să ne atragă în afara căilor bestiale şi a plăcerilor sexuale, pregătindu-ne în sensul nobleţei, geniului şi sfinţeniei.

Această muncă de transformare, ce se operează în partea nemuritoare a septenarului omenesc, vizează separarea purului de impur și pregătirea triumfului spiritului, metamorfoză spirituală, pe care alchimiştii au descris-o în termeni voalaţi : materia putrezeşte, subtilul se separă de grosolan, apar porumbeii, mesageri ai reuniunii Regelui cu Regina, adică ai *paredrelor* archetipale pe care misticii le numesc Soţ şi Soţie. Această ascensiune spirituală este calea unităţii finale prin Christos, adică marea operă a vieţii unitive.

V. 6. 7. Focarul mintal sau corpul mintal. – Repetăm : cele şapte segmente din constituţia omului nu sunt compartimente etanşe, ci zone etajate ce se întrepătrund la nivelul planurilor de contact. Din cauza acestor interpenetrări rezultă un amalgam de tendinţe asociate ce se încrucişează, producând efecte contradictorii. O încrucişare de acest fel are loc între părţile mai înalte ale sufletului animal cu spiritul omenesc. Din acest fapt rezultă un amestec de stări de conştiinţă şi de sub-conştiinţă, un focar de stări conștiente și inconştiente, acţiuni reflexe dar şi voluntare, incitaţii sau chiar impulsiuni bestiale reunite într-un singur termen : mentalitatea individuală sau focarul mintal, pe care teozofii îl numesc corpul mintal.

Mentalitatea rezultă din elementele profunde şi grosiere ale sufletului animal, din pasiuni materiale, pe de o parte, pe de alta, din particularităţi de caracter, aspiraţii ideale și nevoi mai mult sau mai puţin latente de viaţă spiritual-religioasă. Elementele acestei sinteze de dorinţe pure şi impure sunt mai mult sau mai puţin dezvoltate. Cei puțin evoluați sunt insuficient degajați de dorinţele animale; dimpotrivă, cei ce au făcut efortul necesar, pentru a se instrui şi sensibiliza, sunt preocupaţi de evoluţia lor spirituală, trăind într-o mai mare măsură în zona respectivă.

Temperamentul individual se exercită în acest complex focar mintal, funcție de dominantele sale. Bilosul va coordona, va acţiona și comanda; nervosul se va agita, va căuta, va inventa; sanguinul va amplifica, va broda, va imagina; limfaticul va reflecta, va medita, va frâna.

Excitaţiile inevitabile dezlănţuie pasiunile degradante ale brutei sau aspiraţiile sublime, de geniu şi sfinţenie, după cum focarul mintal este mai mult sau mai puţin impregnat cu elemente animale sau spirituale, condus mai bine sau mai rău, pe planurile fizic, vital, intelectual şi moral. Legile vieţii normale ce conduc la sănătate fizică, mintală şi spirituală sunt sintetice şi solidare. De regulă, aceste orientări nu sunt în sens unic, nici invariabile. Progresele și căderile alternează în cursul eforturilor de ascensiune spirituală meritată. Plăcerile resimţite în ordine materială trebuie temperate, pentru a nu cădea în amărăciune şi descurajare. Durerile şi eşecurile ce pot interveni constituie o frână sau o pedeapsă meritată, în principiu binefăcătoare. Succesul sau reuşita spirituală înseamnă abandonarea amuzamentelor josnice, cicatrizând urmele lăsate de sacrificiile materiale inevitabile.

Focarul sau corpul mintal trebuie considerat un fel de emiţător de gânduri vivificate şi transferate de vibraţiile eterice, de forţa vitală a corpului eteric şi de corpul astral individual. Înainte de descoperirea telegrafiei, ocultiştii cunoșteau existenţa şi mecanismul acestor proiecţii mintale şi influenţe la distanţă, pe care le-au descris sub numele de telepatie. Subiecte suficient de sensibilizate și antrenate, tonalizate pe aceleaşi lungimi de

undă mintală, pot coresponda inconştient şi chiar experimental. Posibilitatea comunicării gândurilor și chiar a impunerii lor, contra voinței destinatarilor, este bine cunoscută de ocultişti, ce nu se jenează să o utilizeze pentru implantarea, în inconștientul destinatarilor, a unor proiecte demoniace, de acaparare şi dezordine, cazul, de exemplu, al intreprinderii oculte multiseculare, de bombardare telepatică lamaisto-tibetană a Europei, în pragul epocii moderne[39]. Fără « paratrăznetele » protectoare ale emiţătorilor de înaltă spiritualitate, ce reuşesc să domine situaţia, ambianţa terestră ar putea fi otrăvită de răufăcători şi de satanişti, ce acţionează uneori cu o tehnică magică foarte puternică şi bine pusă la punct, prin intermediul unor forţe astrale savant proiectate, în scop malefic şi nefast (lanţuri magice, momente de tăcere, etc.).

Proiecţiile mintale ce se manifestă verbal (discursuri, cântece) sau materiale imprimate (pictură, sculptură, arhitectură, cinema) pot produce efecte importante, mai ales prin repetarea lor periodică. Reclamele obsedante acţionează în virtutea legii efectului proporţional cu frecveţa şi intensitatea repetiţiei. Rugăciunile repetate sau litaniile acţionează în virtutea aceluiaşi principiu. Servind însă în mod repetat de canale de transmisie, anumite formule şi sunete s-au încărcat cu un important potenţial de viaţă şi cu vibraţii tot mai puternice, care le garantează eficacitatea într-un mod cvasi-magic, cazul vechilor rugăciuni catolice, de exemplu, pronunţate colectiv, vreme de secole, inclusiv într-o limbă necunoscută. Deşi credincioşii catolici nu mai vorbesc de mult latineşte, Biserica romano-catolică a avut motivele ei pentru a conserva aceste rugăciuni, ca şi cântecele gregoriene. Vechile cântece populare, anumite imnuri naţionale sau de Stat, (vechiul imn al Imperiului Austro-

9/03/80Attention:

[39]. Cf. Joël Labruyère, *Révolte contre l'Ordre Mondial*, Paris 2010 sau *Kali Yuga — Lumière sur la civilisation de l'Âge Noir*, Editions de l'Ile Blanche, 2011. A se vedea mai ales capitolele : Les côntes de fées du Tibet, Voyage à Shamballa, Channels și Les fumées du Nouvel Âge.

Ungar, al Imperiului Ţarist sau al Regatului Român) sunt impregnate de un potenţial de emoţie candidă, un ideal naiv şi elan spiritual ce impresionează şi înalţă spiritele ascultătorilor binevoitori. Transmise din generaţie în generaţie, mantrele sau formulele sanscrite de rugăciune, cuvintele bizare ale vrăjitorilor verifică acelaşi principiu de încărcătură magică şi lumină astrală intensificată, capabil de a produce efecte fizice foarte puternice.

Oricât ar fi însă ele de eficace, aceste manifestări dominante, auditive şi vizibile, nu au monopolul absolut al eficacităţii. Proiectarea gândurilor-forţă pornite dintr-un focar, accentuarea şi întărirea lor prin repetiţii şi completări, cu sau fără acordul grupurilor, colectivităţilor, chiar popoarelor, influențate și manipulate, pot crea curente irezistibile în astralul acestora, orientându-le spiritele în bine sau în rău. Invers, curentele de gândire anarhică, ateistă, egalitară, josnică, născute în creiere demoniace, pot fi lansate, conștient, de membrii unor societăţi secrete, experți în magia neagră. Repetate până la saturaţie, influxurile acestor subiecte diabolice se cuibăresc în spiritetele maselor impresionabile, determinând apariţia « egregorelor[40] »

9/03/80Attention:

[40]. In mediile spiritualiste se vorbește mult de egregore, dar literatura ezoterică pe această temă este foarte sumară. Știința spirituală a școlilor de mistere ale antichității învață că omul este constituit din trei centre principale, ce captează și transformă energia cosmică. Primul este al abdomenului, al energiei vitale de bază, motor de acțiune pe plan fizic, centrul instinctelor de conservare și reproducere, parte a planului instinctiv, captând energia acestuia. Al doilea centru este al inimii : centrul dorințelor, emoțiilor, sentimentelor, devoțiunii, dependent de planul astral, de unde captează o energie de frecvență mai înaltă. Al treilea centru, cranian, captează o energie superioară și o transformă în electricitatea vie ce controlează gândirea. Trăim simultan pe cele trei planuri, trecem de la unul la altul prin trăirile noastre. Planurile acestea constituie realitatea în care existăm. Prin activitatea noastră, conștientă sau inconștientă, creem obiecte subtile la fel de reale ca cele materiale, vizibile pentru clarvăzători și captabile de cei sensibili, din anturajul nostru, Prin repetarea unei dorințe, a unui sentiment sau gând, putem da viață unei entități egregorice autonome și autarhice, numită golem. Dragostea, maniile instinctive, emoționale, mintale, determină apariția unui golem individual sau colectiv. Cel colectiv este numit egregoră : creatură energetică produsă de gândirea, dorințele și voința comună a unui grup dinamizat și vivificat prin

malefice, care le pot impinge să comită diverse blestemăţii, inclusiv ororile şi masacrele numite « revoluţii », de către prostime și escrocii subtili ce fac pe intelectualii…

Influenţele colective puternice şi marile mişcări « populare » nu pot fi realizate decât de către un focar mintal individual cu mare putere de exteriorizare, sau de un grup mintal format din indivizi dotaţi cu putere verbală, magnetism autoritar şi un ascendent iradiant, ce îi face apţi să manipuleze mulţimile.

În viaţa curentă, influenţele de iradiere mintală diferită se observă în atracţiile şi simpatiile ce determină reunirea, prin atracţie mintală, a celor de aceeaşi tendinţă sau repulsie, de exemplu, resimţită de cei răi contra ideilor nobile şi virtuoase, respectiv, de cei buni, contra blestemăţiilor şi a crimelor. De aceea, oamenii drepţi, cinstiţi, inteligenți, coerenți cu ei înșiși, refuză să se amestece cu gloata parveniţilor, a canaliilor, de uliți (Eminescu) din toate partidele politice, contestă sufragiul universal, mincinos, umilitor şi degradant, resimţind milă pentru « idioţii utili » (Lenin) ce votează din cincinal în cincinal, pentru sau contra călăilor ce îi belesc, fără să înțeleagă sau înțelegând tardiv ceea ce este de înțeles. Cei mai sensibili dintre cei drepţi şi cinstiţi resimt o durere organică, ruşine, angoasă sufletească, la simpla idee de a se duce pe un stadion unde urlă gloata dezlănţuită. Aceștia refuză să se plimbe pe străzile sau în pieţele publice frecventate de travestiţii democrăciei, preferând să se izoleze, să trăiască precum anahoreţii, ducând o viaţă cvasi-mânăstirească, sacrificând materialitatea dezolantă a unei lumi diabolice, pentru care însuşi Christos a refuzat să se roage : « Eu

---

rituri ce pot merge până la sacrificii umane. Egregora deține o importantă putere ocultă de acțiune. Orice egregoră presupune existența unui grup de oameni uniți printr-o voință și un scop comun. Putem vorbi de egregora unui clan sau trib, club sportiv, partid, asociații umanitare, a unei secte minuscule sau a unei religii de milioane și milioane de fideli. Unii ezoterişti consideră că Bulă este o astfel de entitate golemică sau chiar egregorică , lucru posibil dar insuficent studiat deocamdată. (V. și § VIII. 12).

pentru aceştia Mă rog, nu pentru lume. Mă rog pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt ». (*Ioan*, XVII, 9).

Prin mintalul emiţător-receptor respirăm și trăim deopotrivă viaţa altora, insuflându-le, nu mai puțin. o parte din propria noastră existenţă. Fără să o vrea, oamenii inteligenţi şi buni sunt medicii omenirii, după cum cei corupți, proşti sau răi sunt otrăvitori și călăi publici… Există oameni lângă care ne simţim mai buni… respirăm gândurile impregnate de lumina astrală, devenită pentru aceştia atmosfera lor electromagnetică.

Sub pretextul ipocrit şi iezuit al libertăţii individuale, al liberei dispoziţii de sine însuşi sau chiar al caritătii creştine, nu trebuie să permitem difuzarea liberă şi repetată a apelurilor la sexualitate anormală, obsesia orgiilor satanico-sexuale, ura şi lupta de clasă sau de rasă, frenezia dementă a nevoilor inventate, a luxului inutil şi degradant, minciunile cele mai flagrante, în vreme ce adevărul istoric (23 August, războaiele, minciuna păcii și altele), principiile de unitate directoare şi de continuitate, forţele spirituale, aspiraţia la ordine, corectitudine, puritate, viaţă simplă şi sfântă sunt calomniate sau chiar culpabilizate prin legi și ordonanțe scelerate, prin miș-mașuri guvernamental-mafiote.

Gândurile sunt forţe circulante, un fel de fiinţe elementare. Din aceasta însă nu trebuie să deducem că obligaţiile noastre se reduc la rolul pasiv de receptori ai bunelor influenţe, că meritul creatorilor de geniu se limitează la înregistrarea şi clasarea celor ce circulă în lumea astrală sau pe Web. Puțin dispus și incapabil să înțeleagă sacrificiul christic, egalitarismul ipocrito-mincinos al dictaturii democrat-parșive și absolute conduce la inventarea de false evenimente, la ascunderea celor reale, la falsificarea adevărului istoric și condamnarea efortului creator al elitelor, la condamnarea ordinii, adevărului şi dreptăţii în toate.

Eforturile pe linia perfecţionării spiritual-mintale constituie obligaţia primordială a fiecăruia. Acest efort de sinteză nu trebuie înţeles într-un spirit îngust. Nu se cuvine să batem tinerii la cap cu *Evanghelia,* cu legiunea lui Codreanu, Garda de Fier, Capitalul lui Marx, Cartea Roșie (Mao), cea Verde (Gaddafi), sexul lui Freud și alte blestemății, lăsându-ne copiii și nepoții să-

şi risipească şi murdărească tinereţea şi vitalitatea cu cercei agăţaţi te miri unde, să-şi falsifice caracterul cu doctrine idioate şi chiar cu o alimentaţie nocivă. Nu este suficient să vorbim tinerilor de marii noştri înaintaşi, Decebal, Golgota lui Iisus şi apoi să îi lăsăm să meargă pe stadion sau la concertle rock, în loc să îi îndemnăm la disciplină educativă şi exerciţiu metodic, ajutându-i să reziste impulsurilor, băuturilor şi alimentelor nefaste, ce-i ispitiţi la fiecare colţ de stradă, la cantina şcolară sau studenţească și chiar la mama acasă, care gătește și cunoaște mărcile de prezervative dar nu și clasificarea alimentelor, a diverselor apetituri și puteri digestive, a alimentației. Ordinea sintetică şi integrală presupune deopotrivă grija pentru corpul fizic, ca şi pentru mintal sau pentru spirit. Vechiul dicton al minţii sănătoase într-un corp sănătos este mai valabil ca oricând. Pe de altă parte, tinerii fiind mai uşor influenţabili şi mai supuşi erorilor decât cei vârstnici, rezultă că una din principalele datorii ale părinţilor şi bunicilor este grija permanentă pentru copiii şi nepoţii lor. Veşnica dezorientare a tinerilor nu este fără legătură cu fatalismul, lenea mintală, plictisul părinţilor, al bunicilor. De ce o fi zis profetul că « Părinţii au mâncat aguridă şi copiilor li s-au sterpezit dinţii »? (*Ieremia*, XXXI, 29).

V. 6. 8. Spiritul îngeresc marchează intrarea în domeniul spiritului pur. El este locul gândurilor celor mai abtracte, din categoria cea mai înaltă. Ca și cel omenesc, spiritul îngeresc nu este un « suflu », ca suflarea animală. El este gândire pură întoarsă către originea ei, care este Cauza tuturor cauzelor. Spiritul îngeresc pune problema vieţii religioase de dincolo de sfera umană, o viaţă religioasă cu rugăciunile şi tainele ei, din care nu pot lipsi ordinea, armonia, frumuseţea, bunătatea şi, mai ales, Adevărul. Este vorba de o viaţă mistică, concentrată pe direcţia Providenţei dumnezeieşti, gata pentru orice supunere, orice acceptare, orice sacrificiu. Altfel spus, spiritul şi viaţa îngerească se confundă cu credinţa absolută în Dumnezeu, încredere în viitor, dorinţa permanentă de a face binele, pasiunea

pentru Adevăr. Pe scurt, spiritul îngeresc şi viaţa îngerească înseamnă victoria îngerului contra Satanei.

V. 6. 9. Spiritul divin este Dumnezeuul din noi, descris de autori din toate timpurile, Hermes Trismegistul, Pitagora, Marc-Aureliu, Seneca şi alţii. Din *Epistola către Galateni* aflăm că spiritul divin este Christosul ce trebuie să se formeze în noi : « O copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Christos va lua chip în voi » (*Galateni*, IV, 19). Ap. Ioan consideră că spiritul divin sau Dumnezeul din noi este viaţa întru Christos, care a spus : « Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl meu decât prin Mine » (*Ioan*, XIV, 6), lucru repetat şi de ap. Pavel : « Căci în El trăim, ne mişcăm şi suntem, precum au zis şi unii dintre poeţii voştri : căci al Lui neam şi suntem » (*Fapte*, XVII, 28).

Omul ce este servitorul absolut al Adevărului trezeşte spiritul divin din el, trăieşte în uniune mistică cu Christos, care este una cu Tatăl său. Acest scop suprem al vieţii omeneşti este foarte bine redat de evanghelistul Ioan, în ceea ce numim Rugăciunea lui Iisus pentru Sine, pentru apostoli şi pentru toţi credincioşii : « Acestea a vorbit Iisus şi ridicând ochii Săi la cer, a zis : Părinte, a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească. Precum I-ai dat stăpânire peste tot trupul, ca să dea viaţă veşnică tuturor acelora pe care Tu i-ai dat Lui. Şi aceasta este viaţa veşnică : să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Christos pe care L-ai trimis. Eu te-am slăvit pe Tine pe pământ, lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârşit. Şi acum preaslăveşte-Mă Tu Părinte, la Tine însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea ». (*Ioan*, XVII, 1-5).

« Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume. Ai Tăi erau şi Mie Mi i-ai dat şi cuvântul Tău l-au păzit. Acum au cunoscut că toate câte Mi-ai dat sunt de la Tine. Pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat, le-am dat lor, iar ei le-au primit şi au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieşit, şi au crezut că Tu m-ai trimis ». (*Ibid.*, XVII, 6-8).

« Eu pentru aceştia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt. Şi toate ale Mele sunt ale Tale, şi ale Tale sunt ale Mele şi M-am preaslăvit întru ei. Şi Eu nu mai sunt în lume, iar ei în lume sunt şi Eu vin la Tine. Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem şi Noi. Când eram cu ei în lume, Eu îi păzeam în numele Tău, pe cei ce Mi i-ai dat; şi i-am păzit şi n-a pierit niciunul dintre ei, decât fiul pierzării, ca să se împlinească *Scriptura*. Iar acum vin la Tine şi acestea le grăiesc în lume, ca să fie deplină bucuria Mea în ei. Eu le-am dat cuvântul Tău, şi lumea i-a urât, pentru că nu sunt din lume, precum Eu nu sunt din lume. Nu Mă rog ca să-i iei din lume ci ca să-i păzeşti pe ei de cel viclean. Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume. Sfinţeşte-i pe ei întru adevărul Tău ; cuvântul Tău este adevărul. Precum m-ai trimis pe Mine în lume, şi Eu i-am trimis pe ei în lume. Pentru ei, Eu mă sfinţesc pe Mine Însumi, ca şi ei să fie sfinţiţi întru adevăr ». (*Ibid*. XVII, 9-19).

« Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor. Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis. Şi slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem : Eu intru în ei şi Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârşiţi întru unime, şi să cunoască lumea că Tu M-ai trimis şi că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine. Părinte, voiesc ca unde sunt eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii. Părinte drepte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, dar Eu Te-am cunoscut, şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis. Şi le-am făcut cunoscut numele Tău, şi-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei şi Eu în ei ». (*Ibid.*, XVII, 20-26). Acest efort de acces la viaţa unitivă în Dumnezeu, pe calea christică a sacrificiului, constituie cea mai înaltă disciplină a vieţii.

V. 6. 10. Corpul causal, sau corpul glorios, sau corpul spiritual. Adunând elementele spiritului îngeresc, ce aspiră la adevărul absolut, cu puterile spiritului divin ce atrag pe oamenii iubitori de sfinţenie, s-a descris un *corp spiritual*, care este *corpul de glorie* al apostolului Pavel sau *corpul causal* al anumitor ocultişti. Apostolul Pavel, îl descrie astfel : « Se seamănă (trupul) întru stricăciune, înviază întru nestricăciune. Se seamănă întru necinste, înviază întru slavă, se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere ». (I, *Corinteni*, XV, 42-43).

« Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Precum şi este scris : ”Făcutu-s-a omul cel dintâi, Adam, cu suflet viu ; iar Adam cel din urmă cu duh dătător de viaţă”. Dar nu este întâi cel duhovnicesc, ci cel firesc, apoi cel duhovnicesc. Omul cel dintâi este din pământ, pământesc ; omul cel de-al doilea este din cer. Cum este cel pământesc, aşa sunt şi cei pământeşti; şi cum este cel ceresc, aşa sunt şi cei cereşti. Şi după cum am purtat chipul celui pământesc, să purtăm şi chipul celui ceresc. Aceasta însă zic, fraţilor : Carnea şi sângele nu pot să moştenească împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea ». (*Ibid.*, XV, 44-50)

« Iată, taină vă spun vouă : Nu toţi vom muri, dar toţi ne vom schimba, deodată, într-o clipeală de ochi, la trâmbiţa cea de apoi. Căci trâmbiţa va suna şi morţii vor învia nestricăcioşi, iar noi ne vom schimba. Căci trebuie ca acest corp stricăcios să se îmbrace în nestricăciune şi acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire ». (*Ibid.*, XV, 51-53)

« Iar când acest (trup) stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune şi acest (trup) muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvântul care este scris : “Moartea a fost înghiţită de biruinţă. Unde îţi este, moarte, biruinţa ta? Unde îţi este, moarte, boldul tău?”. Şi boldul morţii este păcatul, iar puterea păcatului este legea. Dar să dăm mulţumire lui Dumnezeu, Care ne-a dat biruinţă prin Domnul nostru Iisus Christos!». (*Ibid.*, XV, 54-57).

« Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde şi aşteptăm mântuitor, pe Domnul Iisus Christos, Care va schimba la înfăţişare trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului

slavei Sale, lucrând cu puterea ce are de a-Şi supune Sieşi toate ». (*Filipeni*, III, 20-21).

Corpul spiritual sau causal este domeniul spiritului şi al cauzelor creatoare din om, receptacol şi canal al forţelor spirituale. El este vasul, potirul, graalul permanent unde se reunesc, pe de o parte, toate achiziţiile de nobleţe şi înţelepciune acumulate de individ în cursul vieţii sale, toate experienţele efectuate cu ajutorul altor corpuri inferioare, perisabile. Pe de altă parte, tot corpul causal este receptacolul graţiilor divine de sfinţenie, al darului clarviziunii şi al profeţiei.

Ap. Pavel a descries aceste influxuri spirituale din Înalt, repartizate fiecăruia conform meritelor sale şi funcţie de misiunea ce are de îndeplinit : « Aşa şi noi, cei mulţi, un trup suntem în Christos şi fiecare suntem mădulare unii altora. Dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat. Dacă avem proorocie, să proorocim după măsura credinţei. Dacă avem slujbă, să stăruim în slujbă; dacă unul învaţă, să se sârguiască în învăţătură. Dacă îndeamnă, să fie îndemnare ; dacă împarte altora, să împartă cu firească nevinovăţie ; dacă stă în frunte, să fie cu tragere de inimă ; dacă miluieşte, să miluiască cu voie bună ». (*Romani*, XII, 5-8).

Corpul spiritual este domeniul unde trăiesc subiecţii de elită, însetaţi de exactitate, precizie şi adevăr, care grupează într-o sinteză armonioasă faptele de experienţă materială, de educaţie mintală şi concordanţă spirituală. Gândurile acestora par scântei de geniu, de inspiraţie divină. Persistenţa superiorităţii spirituale acumulate este asigurată de permanenţa acestui corp imaterial, diferit de corpurile inferioare, supuse reînnoirii permanente.

Prin intermediul corpului spiritual au loc apariţiile entităţilor angelice[41] şi a celor decedaţi întru Gloria lui Dumnezeu. Însuşi Christos a fost transfigurat[42], prin intermediul corpului său

9/03/80Attention:

[41]. *Exod* III, 2; *Luca* XXII, 43; XXIV, 23; etc.

[42]. « Şi după şase zile, Iisus a luat cu sine pe Petru şi pe Iacov şi pe Ioan, fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt, de o parte. Şi S-a schimbat la faţă, înaintea

spiritual, şi a apărut după moarte. De altfel, învierea a constat într-o materializare corporală veritabilă, lucru dovedit prin faptul că ap. Toma a pipăit urmele cuielor răstignirii, ca şi de masa pe care a luat-o împreună cu cei doi, de pe drumul Emausului. (*Luca*, XXIV, 13-52).

Apariţiile nu sunt însă neapărat manifestări de ordin îngeresc sau divin. Există apariţii diabolice sau pur şi simplu astrale, constatabile în timpul şedinţelor de materializare spiritistă, care pot fi miraculoase, fără să fie divine. Extazul şi răpirea mistică a spiritelor dincolo de astral şi de ambianţa pământeană, în plin domeniu ceresc, se petrece tot prin intermediul corpului astral, causal sau glorios. Viziunea inefabilă din timpul răpirii a fost descrisă de apostolul Pavel : « Cunosc un om în Christos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu ştiu; fie în afară de trup, nu ştiu; Dumnezeu ştie – a fost răpit până la al treilea cer… A fost răpit în Rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască. Pentru unu ca acesta mă voi lăuda; iar pentru mine însumi nu mă voi lăuda decât numai în slăbiciunile mele. Căci chiar dacă aş vrea să mă laud, nu voi fi fără minte, căci voi spune adevărul; dar mă feresc de aceasta, ca să nu mă socotească nimeni mai presus decât ceea ce vede sau aude de la mine. Şi pentru ca să nu mă trufesc cu măreția descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al Satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc. Pentru aceasta, de trei ori am rugat pe Domnul ca să-l îndepărteze de la mine. Şi mi-a zis : Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune. Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiască în mine puterea lui Christos. De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtori, pentru Christos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare ». (II, *Corinteni*, XII, 2-11).

Exteriorizarea spiritului până în sfera cerească produce un fel de decondensare şi deconcentrare materială foarte puternică,

---

lor, şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina. Şi iată, Moise şi Ilie s-ar arătat lor, vorbind cu el ». (*Matei*, XVII, 1-3).

grutatea este suprimată iar corpul aspirat de energia spirituală ce domină deasupra extremităţii cefalice, putând învinge gravitaţia terestră. În astfel de situaţii, corpul pluteşte în aer, putându-se ridica la oarecare înălţime, de exemplu la înălţimea turnurilor unei biserici, după unele mărturii greu contestabile. Astfel se explică fenomenele de levitaţie, pe care le aflăm citind viețile sfinților. Este vorba de răpire, de zbor sau transfer peste sau în ciuda unor obstacole materiale.

În organism, extazul poate produce fie inhibiţia generală, cu blocarea manifestărilor vieţii organice, fie, dimpotrivă, o supra-excitare însoţită de proiecţii fluidice luminoase (aură, globuri și raze luminoase, iluminări, etc.), fie dematerializări cu sau fără mişcările amintite. Unii extatici rămân imobili, alţii zboară sau merg prin aer, pe apă.

În cartea sa *Mistica divină, naturală şi diabolică*, Görres citează numeroase exemple de fenomene extraordinare : « Forţele motrice, care în viaţa obişnuită se împart între diversele organe, par reunite sau concentrate, pe timpul extazului, într-o forţă generală ce se apropie de craniu, astfel că centrul de greutate al celui în cauză se mută către cap. Puterea greutăţii terestre ce comprimă mişcările obişnuite sunt şi ele diminuate. Sfântul Joseph de Copertino, în extaz, părea fratelui Junipero uşor ca un fulg ; tot aşa, Beatrix ne spune că, vreme de o noapte întreagă, după primul ei extaz, a avut impresia că zboară prin aer ». (Vol. II, p. 43). « Noul echilibru, al extazului se exteriorizează prin extrema mobilitate a extaticilor ce plutesc în aer şi pe care îi poţi pune în mişcare printr-o simplă suflare ». (Vol. II, p. 328).

În anumite cazuri, nu numai că se pierde greutatea, ci pot să apară şi alte fenomene, de exemplu imposibilitatea arderii, corpurile sau trupurile în cauză devenind ignifuge. Aflată nesupravegheată şi în stare de extaz, Sfânta Caterina de Siena a căzut peste o oarecare cantitate de jar sau cărbuni aprinşi, rămânând câtva timp peste ei. În cele din urmă a fost ridicată de cei din apropiere, cu care ocazie nu s-a constatat niciun fel de urmă de ardere, nici pe corpul ei propriuzis, nici pe veşmintele

ei. Cartea a II-a a *Vechiului Testament* ne pune în faţa unui astfel de fenomen : « Iar acolo i s-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia. Atunci Moise a zis : ”Mă duc să văd această arătare minunată : că rugul nu se mistuieşte”». (*Ieşirea*, III, 2-3).

Ceea ce face corpul omului luminos şi uşor până la dematerializare este spiritul de puritate şi de adevăr, lumina cerească a Sfântului Duh, care îl cuprinde. Lumina sau forţa Sântului Duh poate pătrunde în organismul material ce devine imputrescibil după moarte, căpătând pe deasupra un miros plăcut, ce a fost asociat cu sfinţenia. Această acţiune a luminii spirituale sau a Sfântului Duh a fost descrisă de Christos în termini voalaţi : « Nimeni, aprinzând o făclie, nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc, ci în sfeşnic, ca aceia care intră să vadă lumina. Luminătorul trupului e ochiul tău. Când ochiul tău este curat, atunci tot trupul tău e luminat; dar când ochiul tău e rău, atunci şi trupul tău e întunecat. Ia seama deci ca lumina din tine să nu fie întuneric. Aşadar, dacă trupul tău e luminat, neavând nicio parte întunecată, luminat va fi în întregime, ca şi când te luminează făclia cu strălucirea ei ». (*Luca*, XI, 33-36).

Cu sau fără dreptate, se crede că, pe timpul extazului, spiritul lui Dumnezeu adică Sfântul Duh ia locul sufletului şi spiritului omenesc, înfrăţindu-se cu acestea într-un fel ce nu a putut fi explicat până acum.

Alături de acest extaz supra-natural, mistic sau divin există însă şi un alt gen de extaz, căruia i se spune natural, magnetic sau diabolic, aşa cum poate fi observat, de exemplu, la somnambuli, la cei hipnotizaţi sau la drogaţii ce au absorbit anumite substanţe toxice halucinogene. Într-un astfel de caz, în loc să fie deconcentrate şi aspirate, forţele vitale sunt condensate, concentrate sau îngreunate în zona materială, putând da naştere fenomenelor de posesiune demoniacă şi, în general, de magie neagră.

V. 6. 11. Conducerea sintetică şi ierarhică a celor şapte etaje ale septenarului. – Eşalonate începând cu corpul material

dens și terminând cu lumina pură a spiritului divin, cele şapte zone solidare între ele sunt ierarhizate în grade de densitate şi de suveranitate. A abandona una dintre ele sau mai multe, sau a le cultiva cu seminţele Răului (păcatului), revine la a dăuna grav evoluţiei, împlinirii și mântuirii întregului ansamblu. Este deci important să cunoaștem toate datoriilor sintetice ale omului, mai ales când suntem medici, profesori sau preoţi. Nu ne putem limita atenţia şi îngrijirile la cadavrul mineral, vegetal și animal din om. Ca medic, nu ne putem limita la terapeutica strict materială; ca profesori nu ne putem limita la cultivarea unei ideologii în spiritul elevilor sau al studenţilor; ca preoţi nu ne putem limita la aspectul moral sau dogmatic al unei confesiuni oarecare, fără să ţinem seamă că influenţele impure ale unui regim alimentar sau ale higienei corporale și spirituale, hiper-dogmatizate și partizane, din zilele noastre, au o anumită influență asupra personalităţii în întregul ei.

Înţelegerea omului pe baza adevăratei ştiinţe oculte va conduce medicul, profesorul sau preotul la stabilirea legilor integrale ale vieţii sănătoase, fiecare dintre aceştia trăgând concluzia specifică, ce se impune, funcţie de propriul lui nivel de evoluţie personală, de gradul lui de dăruire pe altarul adevărului sintetic, ce cuprinde deopotrivă bolnavul medicului, elevul profesorului sau credinciosul preotului. Medicul, de exemplu, va ajunge la anumite reguli de sănătate generală şi manevre terapeutice specifice pentru bolnav și chiar pentru un om aparent sănătos, dar în care boala (microbul, disfuncţiunile încă invizibile, indolenţa, indiferenţa, păcatul) se « coace » deja. În relaţiile lor cu bolnavii, elevii sau credincioşii, medicul, profesorul sau preotul trebuie să îşi pună problema cunoaşterii profunde a celor ce le încredinţează sănătatea, instruirea şi educaţia lor, sau pur şi simplu mântuirea, veşnicia. Nu judecăm şi nu condamnăm. Invităm însă medicii, profesorii şi preoţii să se gândească la aceste lucruri ce ne interesează pe toţi, în măsura în care credem că suntem oameni adevăraţi, întregi nu numai la trup, ci şi la suflet şi la spirit.

Pe această bază, indiferent de domeniul de activitate al unui specialist sau altul, se va ajunge la o unitate de metodă (nu metodă unică!), la o sinteză fundamentală privind mijloacele de acţiune, fie pentru vindecarea bolnavului sau descoperirea omului viitor din copilul de şase sau şapte ani, ce bate la poarta şcolii, fie pentru a-l ajuta pe adultul sau vârstnicul, ce nu și-a înţeles rostul pe lume, să nu-şi rateze viaţa, sau să nu o rateze în întregime, să creeze bune auspicii pentru încarnarea următoare. Viaţa continuă, indiferent de ce crede sau propovăduieşte o religie, doctrină sau ideologie oarecare.

Între cei trei, misiunea medicului este mai uşoară sau în orice caz mai puţin complexă decât cea a profesorului sau a preotului. Este drept, medicul are în mână viaţa bolnavului, dacă acesta face imprudenţa să se dea pe mâna lui, înainte de a-i verifica « medicina »! Profesorul trebuie să vadă mai departe decât medicul, să descopere omul de mâine în copilul de azi, şi funcţie de asta să-l înveţe una sau alta, la un nivel sau altul, mai repede sau mai încet. Din acest punct de vedere, nu este uşor de susţinut că spitalele sunt chiar spitale, şcolile chiar şcoli, medicii medici, profesorii profesori, bisericile biserici și preoții preoți. Pentru preoţi manifestăm oarecare indulgenţă, ce ar putea fi un păcat, o slăbiciune inoportună. O facem nu pentru ei, ca preoţi, ci pentru Dumnezeu, în slujba căruia pretend că se află. Bineînţeles, şi preoţii şi credincioşii trebuie să îşi pună problema dacă o biserică sau alta poate fi confundată cu Dumnezeu. Când o biserică pretinde că nu există acces la Dumnezeu sau mântuire decât prin mijlocirea ei, s-ar putea să sară peste cal, mai ales că, onorata castă preoţească și arhierească a încetat de multişor să fie un exemplu de dăruire, omenie și sfințenie!

Din studierea atentă a septenarului omenesc, adică a omului în întregul lui, fiecare om responsabil, fiecare părinte poate trage unele din concluziile ce se impun. Pentru medic, profesor sau preot, aceste concluzii şi practica lor constituie nu numai o datorie morală ci şi una profesională, fiecare dintre ei fiind plătit să facă foarte bune servicii, nu mediocre sau rele de-a dreptul. Unitatea metodică amintită implică nu numai o sinteză a

mijloacelor de acţiune ci şi apropierea până la identificare cu tulburările morbide ale bolnavului, cu cele de vârstă, anturaj sau temperament ale elevului sau credinciosului. Tulburările morbide ale bolnavului, ca şi cele temperamentale sau de creștere ale elevului, se datorează aproape fără excepţie unor vicii de conduită a vitalităţii potenţiale şi funcţionale, unor răbufniri ale sufletului animal, ale temperamentului şi caracterului omenesc, unor erori de direcţie spirituală generală. Din acest punct de vedere, bolile sunt consecinţa ignoranţei sau a păcatului comis (de noi înșine dar și de părinții și chiar strămoșii mai îndepărtați), ele fiind termenele inevitabile ale scadenţei ce vine într-o zi, căci ulciorul nu merge de multe ori la apă ! Bolile sunt consecinţele greşelilor comise, ele sunt crizele prin care organismul se vindecă adesea singur, treaba medicului constând în a ajuta organismul, nu în a se pune de-a curmezişul, ca o barieră proastă ! Bolile sunt avertismentele Providenţei, pentru care trebuie să mulţumim lui Dumnezeu. Cine înţelege asta nu se mai îmbolnăveşte. Dacă moare (ceea ce nu se întâmplă chiar în fiecare zi), înseamnă că i-a venit timpul, altfel spus că trebuia chemat preotul, nu medicul! Ca şi eşecul şcolar, bolile sunt avertismente din care trebuie să învăţăm. Să învăţăm ce? Să învăţăm a ne comporta, a mânca, a ne îmbrăca, a munci şi chiar a tăcea, de multe ori, astfel încât să nu ne mai îmbolnăvim. Există oare o astfel de învăţătură? Da, există ! Studierea septenarului fiinţei umane, înţelegerea unităţii sintetice şi ierarhice a celor şapte etaje ne va ajuta să utilizăm mijloacele naturale de apărare contra bolilor în general, fără să violentăm vreuna dintre cele şapte părţi constitutive ale fiinţei umane, dimpotrivă, pe cât posibil, ajutându-le pe fiecare în parte, astfel încât să ajungem la ceea ce numim unitatea de direcţie, de ținută și de ţintă spirituală.

Septenarul omenesc trebuie studiat şi înţeles cu ochii medicului, ai profesorului şi apoi ai preotului. Nu însă în ordine democrată, ci în aceea indicată. Medicul va şti cum şi în ce fel poate fi dematerializat careul inferior astfel încât treimea superioară să domine în cadrul septenarului. La aceasta nu se

poate ajunge decât prin instruirea spiritului, astfel încât multiplicitatea să fie transmutată sau înţeleasă în unitatea ei, animalul din om să fie înţeles ca om, omul să fie înţeles ca înger, iar acesta ca un copil al lui Christos, unit cu El prin sacrificiul progresiv al căilor și instrumentelor materiale de educaţie, prin supunerea integrală şi entuziastă la Legea Tatălui.

Contrar celor ce ar putea replica unii, nu este vorba de transformarea medicului în profesor sau preot, nici a acestora în medici. Este vorba de o întrepătrundere, nu mai mare decât aceea care există între diversele etaje ale septenarului. Desigur, la un moment dat, medical va ceda în faţa profesorului iar acesta în faţa preotului. Mai întâi însă, fiecare dintre ei trebuie să îşi ducă propria lui viaţă într-o bună ordine sintetică, fără de care nu se va putea bucura de influenţa necesară pentru a-și dirija aproapele. Iată de ce, vorba cu « să faci ce zice popa, nu ce face popa » nu poate intra în analele înţelepciunii unui om întreg la minte, cu atât mai puțin în acelea ale unui popor. În plus, din cauza contra-selecţiei îndelung practicate în învăţământul teologic, cei mai mulţi dintre preoţi sunt departe de a fi modele de moralitate, dăruire şi iubire pentru aproapele, de erudiţie, răbdare, înţelepciune și sfințenie. Pentru un astfel de preot, exigența, justificată, a medicului, de a organiza regimul alimentar al bolnavului altfel decât pretinde tanti Biserica, va fi un amestec în cele sfinte ! Evident, medicul responsabil nu va ține seamă de postul decis orbeşte, în urmă cu şaptesprezece secole, de către sfinții politruci ai împăratului Constantin. Multe s-au schimbat de atunci în materie de alimentație. Agricultura se face altfel, au apărut alimente modificate genetic, băuturi răcoritoare în care se amestecă tot felul de otrăvuri și substanțe dubioase, inclusiv o pudră obţinută prin coacerea şi măcinarea resturilor copiilor ucişi prin avort de către tovarășii medici. Şi medicii, şi preoţii, şi profesorii trebuie să dea cu mătura prin faţa cuvioşiilor, a domniilor lor! Preoţii ce vorbesc credincioşilor numai de de banda lui Avraam ar face bine să se ducă în pustie, după țapii ispășitori ai boborului ales, dacă numai atâta știu. Predicile unor astfel de tăiați împrejur la creier scârbesc şi

îndepărtează oamenii nu numai de Biserică, ceea ce n-ar fi chiar o pagubă, ci şi de învăţătura lui Christos. Cele mai multe dintre biserici nu dispun de o învăţătură compatibilă cu Adevărul, cu lumea în care trăim. Pretenţiile lor de a avea o astfel de învăţătură sunt ridicole. Predicile celor mai mulţi dintre preoţii creştini contemporani îndepărtează mulți credincioși de biserică. Credincioși doresc dovezi acumulate, grupate, ierarhizate, sintetice, solidare, convergente, istorice, științifice, filosofice și de altă natură. Credincioșii s-au săturat să audă numai de Iacob-Israel, Isaia, Neemia și ceilalți magnifici. De exemplu, mulți credincioși se întreabă dacă urmaşii lui Burebista şi Decebal pot fi, în acelaşi timp, şi ai lui Avraam, ai lui Moise, ai tovarăşilor farisei, care nu numai că l-au judecat, insultat şi răstignit pe Christos, acum două mii de ani, dar continuă și astăzi pe drumul tras de vajnicii lor înaintași, răstignitori !

Profesorii nu au dreptul să se ascundă după ştiinţa sau obiectul pe care îl predau. Întrucât au pretenţia să-i înveţe pe oameni, profesorii au datoria să-i cunoască mai întâi, datorie pe care o au şi medicii, care pretend că îi pot feri de boli, ba chiar vindeca. Și medicii și profesorii și preoții trebuie să cunoască septenarul omenesc. Altfel cum ne-ar putea vindeca, învăța și îndruma spre mântuire, dacă habar n-au ce este, în ce constă Omul, fiinţa necunoscută de care vorbea savantul Alexis Carrel, în urmă cu aproape un secol.

Cât priveşte conduita medicală practică, o terapie nu poate fi clarvăzătoare şi eficace dacă medical nu ştie că tratând în mod sintetic vizibilul, vitalul, temperamentul, într-un cuvânt fizicul, tratează nu mai puţin invizibilul, instruind bolnavul prin exemplul direct, înnobilând spiritul acestuia, ajutându-l să înţeleagă şi să se orienteze, funcţie de nevoia lui de cultură sfinţitoare, aducându-l, eventual, pe această cale, la înţelegerea nevoii unei practici religioase. Într-un astfel de caz, religia şi practica religioasă ar fi înstalate în cadrul ordinii prealabile şi generale, în care vizibilul şi invizibilul, materialul şi spiritualul sunt solidare cu întreaga existenţă.

Reamintim că, în cadrul septenarului omenesc, materia corporală este condusă de către vitalitatea potenţială (inegală de la om la om) şi funcţională (tot inegală, funcţie de higiena şi regimul de viaţă al fiecăruia). Vitalitatea este determinată de către tiparul şi planul architectural al corpului astral. La rândul lui, corpul astral este sub dependenţa instinctivă a sufletului animal ce îi poate imprima (cazul oamenilor puţin evoluaţi) anumite semnături fizionomice de tip bestial (trăsături animale, pofte şi apucături bestiale, mâini masive de brută sau lungi şi subţiri ca picioarelele lăcustelor). Cu poftele şi instinctele lui, bune sau rele, sufletul animal este controlat şi comandat, în principiu, de către spirit, mai exact de către raţiune, parte a spiritului. Acesta, după cum am văzut, primeşte incitaţiile moralizante ale spiritului îngeresc, aflat sub dominaţia unitivă a spiritului divin.

V. 6. 10. Mărturii concordante despre septenar. – Semnalăm mai întâi cele şapte daruri ale Sfântului Duh. Conform doctrinei Bisericii, care conţine multe lucruri bune, Sfântul Duh a fost comunicat omului prin şapte daruri : înţelepciunea, înteligenţa, forţa, cunoașterea sau știința, pietatea și evlavia sau frica de Dumnezeu. Acestor şapte daruri le corespund cele şapte păcate capitale : orgoliul, zgârcenia, pofta sau gelozia, gurmandiza, depravarea sau perversiunea sexuală, furia nervoasă şi lenea.

Apropo de concordanţele septenarului, notăm şapte psalmi ai penitenţei, şapte taine (botezul, penitenţa, confirmarea, împărtăşania, mariajul, mirungerea, preoţia), șapte diviziuni omenești în filosofia tomistă, șapte locuințe în « castelul omenesc » ale sfintei Tereza din Avilla.

Cele șapte diviziuni omenești de care vorbește sfântul Toma d'Aquino în *Suma Teologică* sunt următoarele :

1). *Forma elementară*, materia sau corpul fizic.

2). *Suflul motor* sau forța vitală a corpului.

3). *Sufletul vegetativ* ce primește/înregistrează senzațiile și conduce regenerarea, nutriția, protecția și conservarea corpului.

4). *Sufletul senzitiv sau animal*, comun cu cel al animalelor, care analizează senzațiile și le păstreză în memorie.

5). *Sufletul intelectual inferior* sau sufletul omenesc, instrumentul rațiunii pentru studierea și înțelegerea lumii.

6). *Sufletul intelectual superior*, înrudit cu cel îngeresc, care permite omului o apropiere imperfectă de esența lucrurilor.

7). *Lumina divină* sau sufletul fericiților, care permite înțelegerea deplină a esențelor.

După Toma d'Aquino, omul cunoaște cele cerești și cele divine prin intermediul sufletului intelectual superior și al luminii divine. Diviziunile tomiste corespund septenarului ocult analizat de noi. Sfântul Toma, mare erudit al catolicilor, nu pomenește spiritul omenesc în cadrul septeneraului său. La catolici, la creștini în general, când este vorba de adevăr, totul se petrece ca la poliția secretă. Nici savanții, nici cercetătorii științifici, nici chiar sfinții din calendar nu cunosc adevărul mai bine decât comisarii gândirii, indiferent că aceștia poartă sutană sau epoleți pe umeri. În anii 869-870, cu patru secole înainte de Toma d'Aquino, Biserica mutilase omul, aruncând la gunoi trinitate acestuia și transformându-l într-o ființă binară[43], după cum ne arată prima coloană a septenarului nostru (Fig. 7).

9/03/80Attention:

[43]. Cercetători binarității consideră că originile acesteia urcă până la rebeliunea luciferiană și înțelegerea ulterioară, dintre Lucifer (Satana) și Ahriman (Diavolul), spirite antichriste ce nu se confundă. Patru secole după Toma d'Aquino, Francis Bacon inventează limbajul binar, care peste alte trei secole și jumătate va sta la baza computerului. Bacon considera că orice gând, idee, întreaga cultură poate fi exprimată în limbaj binar, printr-o succesiune infinită de « 0 » și de «1 », ispravă de care este capabil computerul. Limbajul binar rezumă esența inteligenței artificiale, a cărei implementare pe om a început cândva prin educația materialistă, exaltată de tagma lui Bacon dar și de sinoadele ecumenice ale Bisericii. Această implementare culminează cu microcipuirea cerebrală de astăzi. În contextul apropiatei veniri a mult așteptatului Antichrist (cel puțin de către Bisericile jidovite – fără supărare !), mulți, care vor crede în acesta, vor deveni, într-adevăr, ființe binare, formate din trup și suflet, cum a au decis politrucii Bisericii în anii 869-870, cu ocazia celui de al VIII-lea Sinod Ecumenic (Constantinopole). De prisos să adăugăm că viitoarele ființe binare vor fi roboții organici imaginați de politrucii

Sfânta Tereza vorbește de șapte castele sufletești, adică de șapte planuri de acțiune ale omului, în cursul ascensiunii către Dumnezeu. Mai întâi, sprijinindu-se pe legea analogiei și pe evanghelistul Ioan : « În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt…» (*Ioan*, XIV, 2), ea ne spune că în sufletul nostru sunt multe încăperi sau locuințe, ca și în cer. Apoi, Sfânta Tereza susține că sufletul celor drepți este un castel, ba chiar paradis, întrucât sunt făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu (*Facerea*, I, 26), deși textul biblic citat nu pomenește de castele ci de puterea ce i s-a dat omului, de a stăpâni « peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul ». Deși în castelul sufletului s-ar găsi șapte tipuri de locuințe, foarte multe suflete preferă exteriorul acestora, din obișnuința de a trăi la un loc cu animalele și mai ales pentru că se tem să lupte cu demonii ce vor și ei să locuiască exact acolo…

În prima din aceste *locuințe*, sufletele sunt pierdute în lumea largă. Nu însă din cauza locuinței ci datorită animalelor veninoase cubărite acolo, care nu permit omului să vadă lumina.

În cea de a *doua locuință*, sufletele sunt conștiente de existența lui Dumnezeu și de ce așteaptă El de la noi. Ele nu pot însă rezista atacurilor violente ale demonilor, care le atrag către lumea materiei, a plăcerilor. De aici nevoia alegerii atente a celor pe care îi frecventăm, astfel încât aceștia să fie cât mai avansați în viața spirituală.

În cea de a *treia locuință*, sufletele sunt precum tânărul din Evanghelia după Matei (IXX, 16-22), care nu s-a îndurat să își vândă bunurile și să le împartă săracilor, pentru a avea o avere în cer. În această locuință sufletească, trebuie să renunțăm la toate dorințele grosiere, materiale și animale. În termeni oculți, viața materială a corpului și suflul vital sau corpul eteric, abandonate

---

luciferiano-ahrimanieni, deghizați în înalți prelați și părinți ai Bisericii, care au sucit și învârtit sinoadele creștine, probabil, dar și cretine, inclusiv faimosul sinod catolic Vatican II (1958-1963). (Cunoscut sub numele de Conciliu Vatican II).

în primele două locuințe trebuie completate prin abandonarea a tot ce privește corpul astral, căci acesta este cea de a treia locuință a Sfintei Tereza, care recomandă viața umilă, în liniște și speranță, sub conducerea unui bun duhovnic sau ghid spiritual.

Al patrulea tip de locuință sufletească este locul pasiunilor și al consolărilor din inimă. Pe plan ocult, este vorba de domeniul pasiunilor sufletului animal, contra cărora sfânta Tereza nu vede decât transformarea acestora în pasiuni spirituale, ce dilată inima, așa cum spune *Psalmul* (CXVIII, 32). Sufletul trebuie să se consacre sfinteniei și consolărilor spirituale, care îl vor umple de înțelepciune divină, față de care cele lumești nu mai contează. Totuși, în acest al patrulea tip de locuință sufletească, suntem încă prea slabi în fața demonilor, din care cauză cei ce sunt în acest stadiu nu trebuie să exagereze cu postul, rugăciunea și ascetismul, duhovnicii și superiorii trebuind să le indice un regim de viață și de muncă cu mâncare și somn suficient, fără prea multă singurătate, ascetism și rugăciuni.

Adevărata muncă de descoperire a comorii ascunse ce zace în noi începe în cel de al cincelea tip de locuință sufletească, în care descoperim cele din viața interioară care ne pot procura bucurii spirituale, lăsându-ne chiar să întrevedem posibilitatea uniunii cu Dumnezeu. Este domeniul în care începem să avem percepția vieții lui Dumnezeu, despre care sfânta Tereza avea o idee destul de avansată, fără să fi făcut studii teologice. La acest nivel, sufletul trebuie să renunțe la tot ce este lumesc, să nu-l mai iubească decât pe Dumnezeu și pe aproapele, într-o totală dăruire și sacrificiu al propriei personalități. Sufletele capabile de acest sacrificiu devin « soțiile spirituale ale lui Dumnezeu ».

În încercarea de a pătrunde în cel de al șaselea tip de locuință sufletească, ce corespunde spiritului îngeresc din septenarul nostru, se pune problema separării totale de lumea materială. Suferințele fizice și morale ce trebuiesc învinse sunt însă atât de mari încât cel în cauză se crede pierdut. Unii suferă din cauza elogiilor primite, pe care le consideră nemeritate. Alții trec prin boli foarte grave sau probleme morale din cele mai penibile.

Sfânta Tereza vorbește de persecuțiile unui duhovnic lipsit de experiență, care considera demoniace intuițiile ei, deovedite ulterior juste, care constau în abandonarea totală, fără niciun ajutor omenesc, nicio consolare. Când totul pare pierdut, Dumnezeu trezește spiritul omului, dându-i o nouă putere. Trezirea aceasta poate avea loc cu iuțeala și liniștea unei stele căzătoare ce alunecă pe cer sau, dimpotrivă, precum tunetul ce umple bolta cerască. Deși slăbit, spiritul simte prezența lui Dumnezeu, care îl întărește. Totuși, chiar și la acest al șaselea nivel, spiritul omului nu trebuie să uite pe Necuratul, ce va trezi voci interioare pentru a-l tulbura. Cei suficient de puternici în credință vor auzi însă o voce : « Nu-ți fă griji, nu te teme. Sunt Eu ! ». Această voce aduce liniștea și odihna reculegerii, dorința unei și mai mari apropieri de Dumnezeu, credința indefectibilă în acesta, spiritul plonjând în certitudinea absolută a triumfului final. Ajuns aici, spiritul omului este pătruns de euforia mariajului mistic, despre care va păstra o amintire neştearsă, fără să o poată însă descrie în cuvinte. La ieşirea din extaz, spiritul simte mai întâi o senzaţie inexprimabilă de ruşine şi confuzie, apoi o sete şi mai puternică de dematerializare, pentru reintrarea în starea de extaz. Stările de extaz sunt adesea însoţite de fenomenul de levitaţie, pe care Sfânta Tereza îl descrie astfel : « Pe când încercam să rezist, am simţit o forţă extraordinară sub picioarele mele, care m-a ridicat. La început mi-a fost teamă, simţindu-mă ridicată. Oricât ar fi de plăcută o astfel de răpire, eu nu îmi pierdusem simţurile. Mă simţeam ridicată deasupra pământului ».

În astfel de situaţii se poate produce chiar zborul spiritului devenit arzător şi nerăbdător în ale cunoaşterii nelimitate. Este vorba de o îmbogăţire spirituală greu de imaginat, ce trebuie pusă în corespondenţă cu ceea ce ocultiştii numesc conştiinţa cosmică. Ajuns în această stare, spiritul resimte o dorinţă atât de intensă de a se contopi cu Dumnezeu, încât viaţa i se pare o cazană, în unele cazuri una plăcută, totuşi cazană. În consecinţă, setea de moarte este atât de puternică încât spiritul imploră moartea cu lacrimi în ochi, rugându-l pe Dumnezeu să pună

capăt exilului pe pământ. Excitaţia divină este atât de puternică încât orice nouă impresie poate provoaca un nou extaz şi o nouă levitaţie.

În faţa unor astfel de stări excepţionale înţelegem exclamaţia apostolului Pavel, care a traversat şi el astfel de momente de fascinaţie şi beatitudine : « Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia? » (*Romani*, VII, 24). Se ştie ce spune sfântul Pavel despre răpirea întru extaz : « Cunosc un om în Christos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu ştiu; fie afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie – a fost răpit până la al treilea cer. Şi-l ştiu pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie. Că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască ». (II *Corinteni*, XII, 2-4).

Cea de a şaptea locuinţă a spiritului, după Sfânta Tereza, este sejurul spiritului divin al ocultiştilor, despre care ea se exprimă astfel : După tot ce s-a spus despre acest itinerariu spiritual, pare imposibil să se mai poată adăuga ceva. Totuşi, ar fi o nebunie să credem asta. Măreţia lui Dumnezeu fiind fără limite, operele lui sunt fără de hotar. Cine ar putea vorbi despre darurile şi milosteniile sale? (…) Când Dumnezeu se milostiveşte de spiritul ce a suferit şi suferă încă din dorinţa de a-L cunoaşte, atunci spiritul acceptat ca logodnică spirituală este introdus în locuinţa dumnezeiască încă înaintea consumării nunţii spirituale. Această locuinţă dumnezeiască este chiar a şaptea locuinţă sau diviziune a spiritului, de care vorbesc. După cum Dumnezeu îşi are locuinţa sa în cer, tot aşa El are şi în spirit o locuinţă, unde locuieşte singur. Este vorba de ceea ce putem numi un al doilea cer.

Spiritul în extaz cunoaşte cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, în unitatea lor, iar deosebirea lui de spiritul dumnezeiesc se şterge aproape cu totul, logodna spirituală din cea de a şasea diviziune sau locuinţă transformându-se în mariaj sau nuntă mistică. Tot ce se poate spune este că spiritul omului ajuns aici devine una cu Dumnezeu. Apostolul Pavel însuşi înţelegea acest

lucru când spunea că «… Cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu el ». (I, *Corinteni*, VI, 17).

De aceea, rugându-se într-o zi pentru apostolii săi, Mântuitorul ceru Tatălui: « Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una…». (*Ioan*, XVII, 21).

Rezumatul acesta foarte sumar al experienţei mistice a Sfintei Tereza corespunde traversării septenarului ocult al constituţiei omului. Este vorba de cele şapte etape progresive, pe care omul le traversează de la materie la viaţa pur spirituală, prin ucenicie, învăţătură şi sacrificiu întru Christos.

Această concordanţă este un argument demonstrativ cu privire la adevărul septenarului. Am insistat mai curând pe cazul Sfintei Tereza decât pe acela al Sfântului Toma d'Aquino, întrucât acesta de pe urmă, ca eminent erudit, filosof şi teolog, a fost tipul Marelui Inchizitor al lui Dostoievski, al comisarului politic sau politrucului creștin, care, dintr-o disciplină rău înțeleasă, sau poate de frică, l-a trădat pe Christos. Sfânta Teresa, dimpotrivă, fără studii, a ajuns la aceleaşi concluzii cu Sfântul Toma d'Aquino şi întregul ocultism, ceea ce nu poate fi întâmplător. Nici ea însă nu pare să fi pronunțat cuvântul « spirit », a cărui rostire a fost practic interzisă printre creștini, până în epoca modernă când, în ciuda materialismului, aceștia au început să citească *Biblia* cu ochii lor.

Iată însă o a altă mărturie privind adevărul constituţiei septenare a omului. Analiza *Apocalipsei* Sfântului Ioan arată că « răpit în spirit », acesta a primit şapte viziuni din partea lui Dumnezeu, într-o ordine din ce în ce mai spiritualizată, fiecare dintre ele fiind formată din şapte elemente ierarhizate într-o progresie regulată ce concordă cu ordinea celor şapte diviziuni ale constituţiei septenare a omului.

Apocalipsa este un monument de ştiinţă ocultă, ca şi începutul Evangheliei după Ioan. Într-o formă alegorică şi mistică, *Apocalipsa* trece în revistă cele şapte etape şi şapte metamorfoze pe care omul trebuie să le traverseze pentru a ajunge la Dumnezeu, expunând neîncetata luptă dintre Bine şi

Rău, opoziţia dintre acestea în cadrul Universului şi al omului. Nu lipsesc triumfurile insolente dar trecătoare ale Necuratului, nici dezastrele sau cataclismele ce înseamnă pedeapsă ori răscumpărare, peripeţiile drepţilor faţă cu cei răi, martirizarea sfinţilor şi a profeţilor de către adoratorii Diavolului reprezentat de elementul separat prin formarea binarului, la începutul creaţiei, adică elementul feminin ispitiror, materializat, instrument al forţelor satanice (o femeie, mare prostituată, împodobită cu bogăţiile pământeşti, călărind un monstru roşu, o metropolă degenerată de o civilizaţie rău înţeleasă – Babilonul, unde domneşte decadenţa, luxul indecent, îmbogăţirea fără limite, turbarea supra-producţiei şi consumaţiei inutile, domnia democrată a instinctelor josnice. Această luptă a Binelui contra Răului este condiţia meritului învăţării şi practicării adevărului, a triumfului final al spiritului individual.

De asemenea, *Apocalipsa* înseamnă descrierea judecăţilor periodice ale omenirii (anterioare Judecăţii de pe Urmă), explicarea genezei catastrofelor, a epidemiilor, revoluţiilor, războaielor provocate de viciile de direcţie şi de rătăcirea omului, cuvenitele reparaţii în favoarea drepţilor şi a martirilor Justiţiei imanente, certitudinea triumfului final al oamenilor de bine, pedepsirea abjecţiilor, corupţiei și crimelor. Apocalipsa înseamnă şi participarea finală, prin uniunea întru Christos, la nunta mistică a Soţului şi a Soţiei (Fecioara Maria, arhetipul ce intervine întru apărare), a Eternului-Masculin şi a Eternului-Feminin, a Mielului mistic, Verbului dumnezeiesc sau Christos cu Soţia ce revine în Unitatea Tatălui, în oraşul sfânt şi mistic, Ierusalimul ceresc, cum se spune la sfârşitul celei de a şaptea şi ultimă viziuni a Apocalipsei.

În ordine, cele şapte septenare ale Apocalipsei sunt :

1) Șapte scrisori de învăţătură materială (alimentaţie pură, viaţă spirituală).

2) Șapte peceţi ale cărţii vitalităţii, ce expune succesiunea vieţilor în om, pentru a ajunge la viaţa cerească, divină.

3) Șapte trompete anunţând o primă judecată pentru distrugerea formelor de dezordine de pe pământ şi pedepsirea adoratorilor Necuratului, care nu se pocăiesc.

4) Șapte semne sau etape de eliberare ce anunţă reluarea celor şapte etaje ale vieţii umane, mai bine înarmată, contra obstacolelor vieţii animale.

5) Șapte cupe ce varsă pedeapsa peste oamenii ce poartă semnul fiarei, şi care nu se pocăiesc.

6) Șapte îngeri sau voci anunţând o ameliorare în evoluţia celor şapte etape ale vieţii omeneşti, întrucât a cincea etapă a acestui septenar, etapa sufletului omenesc, domină entuziasmul şi beatitudinea spirituală divină.

7) Șapte puteri ale omului transmutate în forţe spirituale divine, ce triumfă în cer.

La începutul Apocalipsei citim: « Fericit cel ce citeşte şi cei ce ascultă cuvintele proorociei… Ioan, celor şapte Biserici, care sunt în Asia : Har vouă şi pace de la Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine, de la cele şapte duhuri care sunt înaintea scaunului lui… Eu, Ioan, fratele vostru şi împreună cu voi părtaş la suferinţa… am fost în duh în zi de duminică şi am auzit, în urma mea, glas mare de trâmbiţă, care zicea : ceea ce vezi scrie în carte şi trimite celor şapte Biserici… şi întorcându-mă, am văzut şapte sfeşnice de aur. Şi în mijlocul sfeşnicelor pe Cineva asemenea cu Fiul Omului… În mâna lui cea dreaptă avea şapte stele… Şi El a pus mâna dreaptă peste mine zicând : Nu te teme! Eu sunt Cel dintâi şi Cel de pe urmă, şi Cel ce sunt viu. Am fost mort, şi, iată, sunt viu, în vecii vecilor, şi am cheile morţii şi ale iadului. Scrie, deci, cele ce ai văzut şi cele ce sunt şi cele ce au să fie după acestea. Taina celor şapte stele, pe care le-ai văzut în dreapta Mea, şi a celor şapte sfeşnice de aur este : Cele şapte stele sunt îngerii celor şapte Biserici, iar sfeşnicele cele şapte sunt şapte Biserici ». (*Apocalipsa*, I, 3-20).

« Scrie îngerului Bisericii din Efes : Acestea zice Cel care ţine cele şapte stele în dreapta Sa, Cel care umblă în mijlocul celor şapte sfeşnice de aur ». (*Ibid.* , II, 2).

Primul septenar al Apocalipsei este acela al celor şapte scrisori. Fiecărui înger care conduce fiecare dintre cele şapte biserici (adică cele şapte sub-diviziuni ale omului) îi este trimisă o scrisoare prin care i se reproşează greşelile, lipsa de vigilenţă, care îl ameninţă cu suferinţa dacă oamenii de sub ordinele sale nu se pocăiesc. El promite fiecărui om care va învinge răul o recompensă şi un dar nou, adică pătrunderea în Biserica următoare, altfel spus în fiecare dintre cele şapte etaje din ce în ce mai mai spirituale, ale septenarului creaţiei macro-cosmice universale şi micro-cosmice sau umane. Progresia darurilor succesive atribuite fiecărei Biserici ne arată că nu este vorba de biserici în sensul propriu al cuvântului, ci de etapele ce trebuie traversate între lumea materiei şi Tronul lui Dumnezeu. Aşa trebuie înţeles faptul că după fiecare dintre cele şapte scrisori ni se spune: « Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor ».

Primului înger i se spune : « adu-ţi aminte de unde ai căzut… (adică din cer) … Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieţii » (II, 5-7). Altfel spus, corpul fizic, etajul cel mai de jos al septenarului, va fi vivificat.

Celui de al doilea înger i se spune : «… Fii credincios până la moarte şi îţi voi da cununa vieţii » (II, 10), cu alte cuvinte, viaţa se va muta în corpul astral.

Celui de al treilea înger, care este îngerul corpului astral, i se reproşează că-i lasă pe oameni « să mănânce carnea jertfită idolilor şi să se dedea la desfrânări ». Celui ce va învinge « îi voi da din mana cea ascunsă şi-i voi da lui o pietricică albă şi pe pietricică scris un nume nou, pe care nimeni nu-l ştie, decât primitorul ». Altfel spus, biruitorului i se va da o hrană mai puţin materialisantă şi o individualizare, asta înseamând « mana cea ascunsă » şi « un nume nou, pe care nimeni nu-l ştie ».

Celui de al patrulea înger i se reproşează că lasă « pe femeia Izabela, care se zice pe sine proorociţă, de învaţă şi amăgeşte pe robii Mei, ca să facă desfrânări şi să mănânce cele jertfite idolilor » (II, 20), refuzând să se pocăiască. Biruitorului i se va da « stăpânire peste neamuri… şi steaua cea de dimineaţă » (II,

26, 28), adică graţia Sfântului Duh ce îi va acorda etajul sau spiritul omenesc superior, din cadrul septenarului.

Celui de al cincelea înger, al spritului omenesc, i se reproşează în mod direct: « Ştiu faptele tale, că ai nume, că trăieşti, dar eşti mort » (III, 1) în ce priveşte învăţătura primită, nefiind vigilent şi nepriveghind ceea ce era să moară. De nu vei priveghea, voi veni ca un fur şi nu vei şti în care ceas voi veni asupra ta » (III, 3). Biruitorul va fi îmbrăcat în veşminte albe iar numele îi va fi păstrat în cartea vieţii (spiritul îngeresc), iar Christos va « mărturisi numele lui înaintea părintelui Meu şi înaintea îngerilor Lui » (III, 5).

Celui de al şaselea înger (Biserica din Filadelfia) i se spune că se găseşte în faţa unei uşi deschise pe care nimeni nu o poate închide. Unii, de la sinagoga satanei, se vor pleca la picioarele lui, dar el va birui această încercare. I se recomandă să se ţină tare, pentru ca nimeni să nu îi ia cununa. « Pe cel ce biruieşte îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu » (III, 12), adică suflet divin « şi afară nu va mai ieşi şi voi scrie pe el numele Dumnezeului Meu şi numele cetăţii Dumnezeului Meu – al noului Ierusalim, care se pogoară din cer, de la Dumnezeul Meu, şi numele Meu cel nou. Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor ». (III, 12-13).

Cel de al şaptelea înger, al sufletului divin (Laodiceea) este sfătuit : « să cumperi de la Mine aur lămurit în foc, ca să te îmbogăţeşti » (desăvârşirea marii opere de fabricare a pietrei filosofale şi a aurului spiritual, în limbajul alchimiştilor) « şi veşminte albe ca să te îmbraci şi să nu se dea pe faţă ruşinea goliciunii tale, şi alifie de ochi, ca să-ţi ungi ochii şi să vezi » (III, 18), adică să fie una cu Christos, alături de El pe tron, lângă Tatăl. « Celui ce biruieşte îi voi da să şadă cu Mine pe scaunul Meu, precum şi eu am biruit şi am şezut cu Tatăl Meu pe scaunul Lui. Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor ». (III, 21-22).

De remarcat precizia concordanţei celor şapte etape din cadrul ascensiunii omului, astfel încât să se împlinească evoluţia lui, a microcosmosului, după chipul celor şapte etape din creaţia

macrocosmosului, în concordanţă cu cele şapte diviziuni din septenarul constituţiei oculte a omului.

Urmează cel de al doilea septenar, în care ni se vorbeşte de « o carte scrisă înăuntru şi pe dos, pecetluită cu şapte peceţi… Dar nimeni în cer, nici pe pământ, nici sub pământ nu putea să deschidă cartea, nici să se uite în ea. Şi am plâns mult, fiindcă nimeni n-a fost găsit vrednic să deschidă cartea, nici să se uite în ea. Şi unul dintre bătrâni mi-a zis : Nu plânge. Iată, a biruit leul din seminţia lui Iuda, rădăcina lui David, ca să deschidă cartea şi cele şapte peceţi ale ei. Şi am văzut la mijloc, între tron şi cele patru fiinţe şi în mijlocul bătrânilor, stând un Miel, ca înjunghiat, şi care avea şapte coroane şi şapte ochi, care sunt cele şapte duhuri ale lui Dumnezeu, trimise în tot pământul. Şi a venit şi a luat cartea, din dreapta Celui ce şedea pe tron » (V, 3-7). Descrierea celor patru animale corespunde celor patru elemente ale Sfinxului şi celor patru temperamente de la baza constituţiei individualităţii omului, despre care am vorbit la locul cuvenit.

Mielul (Christos) deschise prima dintre cele şapte peceţi. « Şi m-am uitat şi iată un cal alb şi cel care şedea pe el avea un arc; şi i s-a dat lui cunună şi a pornit ca un biruitor, ca să biruiască ». (VI, 2). Este vorba de simbolul omului material din Rai, dinaintea păcatului, armat în vederea luptei pentru viaţă.

La deschiderea celei de a doua peceţi, a apărut un cal roşu, al cărui călăreţ avea puterea de a face rău « ca oamenii să se junghie între ei » (VI, 4), după căderea simbolică din Raiul adevărat în cel material. Acesta este simbolul vitalităţii celui ce a gustat, în Rai, din fructul arborelui cunoaşterii Binelui şi Răului.

La deschiderea celei de a treia peceţi, a apărut un cal negru, al cărui călăreţ « avea un cântar în mâna lui », având puterea să măsoare tot ce produce viaţa vegetală (grâu, orz, etc.). Este vorba de simbolul sufletului vegetativ sau corpul astral, arhitect şi constructor al formelor de viaţă.

La deschiderea celei de a patra peceţi a apărut un cal galben-vânăt, călărit de către Moarte, adică de sufletul animal ale cărui pasiuni josnice şi brutalităţi feroce antrenează moartea.

La deschiderea celei de a cincea peceţi s-au « văzut sub jertfelnic sufletele celor înjunghiaţi pentru cuvântul lui Dumnezeu şi pentru mărturia pe care au dat-o. Cu alte cuvinte, a apărut omul în locul animalelor reprezentate de cei patru cai de culori diferite (patrulaterul inferior din om). Destinul sufletelor omeneşti este creşterea prin sacrificiul elitelor, ce trebuie să plătească cu viaţa mărturia lor în slujba lui Dumnezeu şi a Adevărului. Când numărul lor va fi suficient, Dumnezeu va judeca şi le va răzbuna sângele. Până atunci, li s-a dat « câte un veşmânt alb şi li s-a spus ca să stea în tihnă, încă puţină vreme, până când vor împlini numărul…». (VI, 11).

La deschiderea celei de a şasea peceţi « s-a făcut cutremur mare, soarele s-a făcut negru ca un sac de păr şi luna întreagă s-a făcut ca sângele ». (VI, 12). Deschiderea celei de a şasea peceţi corespunde sfârşitului omenirii şi al lumii, Judecăţii de pe urmă şi separării slujitorilor lui Dumnezeu (o sută patruzeci şi patru de mii), ce vor trăi o viaţă îngerească, îmbrăcaţi în rochii albe, fără să mai cunoască vreo nevoie materială (foame, sete, etc.) « căci Mielul, Cel ce stă în mijlocul tronului, îi va paşte pe ei şi-i va duce la izvoarele apelor vieţii şi Dumnezeu va şterge orice lacrimă din ochii lor ». (VII, 17).

La deschiderea celei de a şaptea peceţi « s-a făcut o tăcere în cer… şi am văzut pe cei şapte îngeri care stau înaintea lui Dumnezeu şi li s-au dat lor şapte trâmbiţe…». (VIII, 1-2). După deschiderea celei de a şaptea peceţi, sufletele divinizate ale drepţilor se vor bucura de pacea şi de fericirea cerească.

Remarcăm şi de această dată concordanţa celor şapte etape ale progresiunii septenarului peceţilor apocaliptice cu cele şapte etaje ale septenarului constituţiei omeneşti.

Să revenim însă la cei şapte îngeri cu cele şapte trâmbiţe, ce vor împlini Judecata de pe urmă şi vor dezlănţui meritatele pedepse.

Când a trâmbiţat întâiul înger « s-a pornit grindină şi foc … şi a ars din pământ a treia parte…». (VIII, 7). Este vorba de moartea adusă de războaiele obişnuite ale oamenilor, nimic de mirare că « iarba verde a ars de tot ».

Când a sunat din trâmbiţă cel de al doilea înger « un munte mare arzând în flăcări s-a prăbuşit în mare şi a treia parte din mare s-a prefăcut în sânge ». (VIII, 8). Este vorba de distrugerea vieţii mărilor şi a sângelui, a vitalităţii, moartea prin războiul marin şi submarin.

Când a trâmbiţat al treilea înger, « a căzut din cer o stea uriaşă, arzând ca o făclie, şi a căzut peste a treia parte din râuri şi peste izvoarele apelor. Şi numele stelei se cheamă Absintos… mulţi dintre oameni au murit din pricina apelor, pentru că se făcuseră amare ». (VIII, 10-11). Este vorba de schimbarea vegetaţiei în pelin şi otrăvirea apelor dulci, pentru care motiv mulţi vor muri din cauza alcoolului, chimiei farmaceutice şi industriale, etc. Altfel spus, este vorba de distrugerea sufletului vegetativ sau astral.

La trâmbiţa celui de al patrulea înger, a fost lovită a treia parte din soare, din lună şi din stele « ca ziua să-şi piardă din lumină a treia parte, şi noaptea tot aşa » (VIII, 12), viaţa animalelor devenind imposibilă prin devitalizarea forţei soarelui, lunei şi stelelor, din care cauză vulturul « care zbura spre înaltul cerului striga cu glas mare : Vai, vai, vai celor ce locuiesc pe pământ…». (VIII, 13).

Când a trâmbiţat al cincelea înger « au ieşit lăcuste pe pământ … şi li s-a poruncit să nu vatăme iarba pământului şi nicio verdeaţă, niciun copac, fără numai pe oamenii care nu au pecetea lui Dumnezeu pe frunţile lor ». (IX, 3-4).

Când a trâmbiţat al şaselea înger, « am auzit un glas din cele patru cornuri ale altarului de aur… zicând către îngerul al şaselea : dezleagă pe cei patru îngeri, care sunt legaţi la râul cel mare, Eufratul ». (IX, 13-14). Este vorba de dezlegarea celor patru îngeri ai celor patru temperamente (spiritul îngeresc). Dizlocarea bazei cuaternare a vieţii omeneşti a antrenat pieirea unei a treia părţi dintre oameni, morţi prin foc, fum şi pucioasă.

Oamenii care nu au murit nu s-au pocăit însă, pe acest fond apărând un alt înger « şi în mână avea o carte mică, deschisă. Şi a pus piciorul lui cel drept pe mare, iar pe cel stâng pe pământ ». (X, 1-2). Simbol al binarului, arhetip reconstituit, acest înger anunţă săvârşirea timpurilor şi consumarea viitoare a misterului dumnezeiesc, când va suna cea de a şaptea trâmbiţă. În mijlocul acestor distrugeri nu rămân decât doi martori, binarul celor doi măslini şi două sfeşnice, pe care nimeni nu le va putea distruge şi care vor avea putere peste viaţa întregului pământ. Totuşi, chiar şi aceştia vor fi ucişi de către fiara urcată din adâncuri, în chiar locul în care a fost răstignit Mântuitorul, întrucât au acţionat ca profeţi ai adevărului. După trei zile însă vor învia şi vor urca la cer, sub ochii inamicilor lor, în vreme ce se va declanşa un cutremur răzbunător de pământ.

La trâmbiţa celui de al şaptelea înger, s-a deschis sanctuarul lui Dumnezeu din cer pentru a primi *sufletele divinizate* ale servitorilor lui Dumnezeu, ale profeţilor şi sfinţilor mici şi mari, în vreme ce aceia care au murdărit şi au stricat pământul au fost stricaţi la rândul lor.

Aceste etape ale pedepsirii arată că sufletele drepţilor servitori ai Legii, scăpaţi din primele cinci încercări sunt totuşi învinşi, chiar ucişi, în cadrul etapei îngereşti, de către forţele antichristice, după imaginea calvarului şi a morţii Mântuitorului. Ca şi Acesta însă, vor învia cu toţii în a treia zi şi vor urca la cer, în cadrul celei de a şaptea etape a sufletului divinizat, după Judecata de pe urmă care îi pedepseşte pe cei ce au refuzat să se pocăiască.

În urma acestei judecăţi apare o viaţă nouă, care va asigura o mai bună evoluţie spirituală, într-un alt ciclu de viaţă al omenirii. Cela şapte semne anunţătoare ale acestui nou ciclu reprezintă simbolic cele şapte etape ale formării sensului spiritual.

Primul semn sau etapă. Sfântul Duh, adică Fecioara Maria ezoterică, ce are luna la picioarele sale şi pe cap o coroană cu douăsprezece stele, dă naştere Christosului esoteric, care va guverna popoarele lumii. Pentru a nu încăpea pe mâinile

balaurului roşu, cu şapte capete şi şapte coroane, ce reprezintă spiritul Răului, care va fi învins de Arhanghelul Mihail, Femeia nu se încarnează încă, rămânând în deşert, adică în neant! Învins în cer, de Arhanghelul Mihail, balaurul roşu sau spiritul Răului este izgonit pe pământ, unde va persecuta pe toţi drept-credincioşii lui Dumnezeu.

Al doilea semn sau etapă. Creaţia vieţii universale sub forma unei Fiare ce iese din mare, şi pe care, necunoscând forţele superioare spirituale, întregul pământ o va adora. Fiara are «zece coarne şi şapte capete, iar pe coarnele ei zece cununi împărăteşti… Şi balaurul i-a dat ei puterea lui şi scaunul lui şi stăpânire mare » (*Apocalipsa*, XIII, 1-2). « Aici este înţelepciunea. Cine are pricepere să socotească numărul fiarei; căci este număr de om. Şi numărul ei este şase sute şaizeci şi şase» (*Ibid*. XIII, 14).

Al treilea semn sau etapă. Fiara urcă pe pământ şi îl străbate de la un capăt la celălalt, făcându-se adorată sub forma unei imagini plastice, care este corpul astral, silind « pe toţi, pe cei mici şi pe cei mari, şi pe cei bogaţi şi pe cei săraci, şi pe cei slobozi şi pe cei robi, ca să-şi pună semn pe mâna lor cea dreaptă sau pe frunte ». (*Ibid*. XIII, 16).

Al patrulea semn sau etapă. Pe fondul unui glas din cer, al unui vuiet de ape multe şi al bubuitului unui tunet puternic apare un fel de concert de glasuri şi alăute ce cântă « o cântare nouă înaintea tronului şi înaintea celor patru fiinţe şi înaintea bătrânilor; şi nimeni nu putea să înveţe cântarea decât numai cei o sută patruzeci şi patru de mii, care fuseseră răscumpăraţi de pe pământ », (*Apocalipsa*, XIV, 2-3), adică servitorii adevărului, cei care nu s-au lăsat copleşiţi de comodităţile vieţii animale, care au făcut faţă acestui obstacol, devenind sau rămânând oameni întregi, adevăraţi.

Al cincelea semn sau etapă. Apar trei îngeri. Primul anunţă Evanghelia tuturor oamenilor de pe pământ. Al doilea anunţă căderea Babilonului, adică a vieţii animale şi a instinctelor impudice, lascive, voluptoase, provocante, de care sufletul omenesc nu trebuie să se lase cucerit. Al treilea înger anunţă

pedepse pentru toţi cei ce vor adora fiara şi imaginea ei, fără să îi uite pe cei ce păzesc legea lui Dumnezeu şi credinţa în Iisus Christos: « Fericiţi cei morţi, cei ce acum mor întru Domnul! Da, grăieşte Duhul, odihnească-se de ostenelile lor, căci faptele lor vin cu ei…». (*Ibid.*, XIV, 13).

Al şaselea semn sau etapă este recolta celor drepţi, efectuată de Fiul Omului, venit pe un nor alb, « având pe cap cunună de aur şi în mână seceră ascuţită ». (*Ibid.* XIV, 14). Recolta înseamnă însă secerişul întregului pământ: « Cel ce şedea pe nor a aruncat pe pământ secera lui şi pământul a fost secerat » (*Ibid.* 16); alţi doi îngeri au cules roadele nefaste, « via pământului şi strugurii i-au aruncat în teascul cel mare al mâniei lui Dumnezeu. Şi teascul a fost călcat afară din cetate şi a ieşit sânge din teasc, până la zăbalele cailor, pe o întindere de o mie şase sute de stadii[44]». (*Ibid.* XIV, 19-20).

Al şaptelea semn sau etapă. Şapte îngeri, cu şapte cupe ale mâniei, răspândesc cele şapte pedepse şi şapte urgii peste păcătoşi, în vreme ce, pentru sufletele drepţilor, ale învingătorilor Fiarei, s-a auzit glas zicând : « Să ne bucurăm şi să ne veselim şi să-I dăm slavă, căci a venit nunta Mielului şi mireasa Lui s-a pregătit ». (*Ibid.*, XIX, 7-8). Cât despre Fiară, ea « a fost răpusă, şi cu ea proorocul mincinos, cel ce făcea înaintea ei semnele cu care amăgea pe cei ce au purtat semnul fiarei şi pe cei ce s-au închinat chipului ei…». (*Ibid.*, XIX, 20).

Am văzut că *al cincelea septenat al Apocalipsei* este acela al celor şapte cupe de viaţă veşnică, adică puteri de puritate şi de mântuire pentru drepţii slujitori ai adevărului, dar care, în acelaşi timp, sunt puteri de distrugere şi agenţi ai mâniei lui Dumnezeu pentru cei ce amăgesc oamenii, minţindu-i în fel şi chip.

Prima dintre aceste cupe se varsă peste pământ şi peste corpurile fizice ale oamenilor, producând diverse boli celor cu

9/03/80Attention:

[44]. Unitate de măsură a lungimii egală cu 185 de metri, menţionată în *Biblie* (Cf. *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 1988.

apucături bestiale, excesiv materiale. A doua cupă este aceea care distruge viaţa din mări şi oceane. A treia cupă contaminează apa dulce şi o transformă în sânge, pentru că cei nedrepţi au vărsat sângele drepţilor, al sfinţilor şi al profeţilor. Cea de a patra cupă este vărsată peste soare, care îi va arde şi îi va face să sufere pe cei ce trăiesc precum animalele, ignorând sau ironizând pe Dumnezeu şi cele sfinte, refuzând să îşi recunoască greşelile și să se pocăiască. A cincea cupă s-a vărsat peste tronul fiarei din oameni, întunecând diversele regate omeneşti, adoratorii Fiarei suferind plăgile Domnului şi muşcându-şi limba. Cea de a şasea cupă este vărsată peste fluvial Eufrat, pe care îl seacă. Acest fluviu, despre care s-a crezut că iese din Rai, este izvorul celor patru temperamente omeneşti. Secarea Eufratului înseamnă încetarea vieţii materiale, singura viaţă ce rămâne fiind aceea a spiritelor : de o parte cele impure sau demoniace, care fac false minuni şi sunt falşii profeţi ai unei noi ordini mondiale; de cealaltă parte spiritele pure, ce trăiesc o viaţă mai mult sau mai puţin îngerească, ce trebuie să rămână treji şi să vegheze necontenit, căci Christos va veni pe neanunţate şi vai de cei al căror ulei se va termina în candelă chiar atunci. În sfârşit, cea de a şaptea cupă a fost vărsată în înaltul cerului, producând tunete şi cutremure teribile de pământ, distrugând marile aglomeraţii sau « babiloane » şi pedepsind spiritele cele rele.

Cel de al şaselea septenar al Apocalipsei este al celor şapte îngeri sau voci. *Primul înger* sau prima voce anunţă viziunea *materială* a Babilonului (XVII), marea Desfrânată ce umblă beată de sânge, ca o fiară cu şapte capete şi cu zece coarne. Desfrânata împodobită cu aur şi alte bogăţii, avidă de sângele iubitorilor adevărului şi al slujitorilor acestuia reprezintă marile metropole moderne, cu cluburile lor de noapte, cu efervescenţa sexuală, delirul drogurilor şi celelalte, ce constituie jugul impus de mai marii pământului în epoca actuală. *Al doilea înger* (XVIII) iluminează pământul cu vestea căderii Babilonului, din care trebuie să iasă cei drepţi, adică Poporul Domnului. În acest fel se separă cei ce se întristează de căderea Babilonului de cei

ce se bucură de aceasta. *Al treilea înger* este un alt glas din cer care strigă « ieşiţi (din Babilon) poporul meu, ca să nu vă faceţi părtaşi la păcatele (lui) şi să nu fiţi loviţi de pedepsele sortite (lui) ». (XVIII, 4). Se înţelege că astralul babilonian este supra-populat de demoni ce încurajează luxul, supra-producţia şi supra-consumaţia industrială şi alimentară, care vor conduce, din success în succes la dezastrul final. Se va ajunge la şomaj, lipsuri, foamete, foc, sinucideri, epidemii provocate în mod savant de medicina diabolică. Babilonul va fi distrus pentru că stăpânii lui erau prinţii pământului ce ispitiseră, înşelaseră şi înecaseră oamenii în plăceri excessive, orgii şi orgasm bestial. Cel de *al patrulea înger* « a ridicat o piatră cât o piatră de moară şi a aruncat-o în mare zicând : cu astfel de repeziciune va fi aruncat Babilonul, cetatea cea mare, şi nu se va mai afla ». De ce Babilonul? Pentru că el este fiara animală şi pentru că voia Domnului este să se răzbune astfel sângele vărsat şi suferinţa nedreaptă a celor drepţi. *Al cincelea înger* este un glas puternic din cer, « unul de mulţime multă zicând : Mântuirea şi slava şi puterea sunt ale Dumnezeului nostru » (XIX, 1), popoarele bucurându-se astfel de dispariţia fiarei şi mulţumind Domnului pentru aceasta. *Al şaselea înger* este tot « un glas ieşit din tron, zicând : Lăudaţi pe Domnul nostru, toate slugile Lui, cei ce vă temeţi de El, mici şi mari ». (XIX, 5). Acest glas comandă sufletelor îngereşti să îl laude pe Dumnezeu. În sfârşit, al şaptelea înger este « un glas de mulţime multă, ca un vuiet de ape multe şi ca un bubuit de tunete puternice, zicând : Aleluia! Pentru că Domnul Dumnezeul nostru, Atotţiitorul, împărăţeşte». (XIX, 6). Este vorba de mulţimea sufletelor divinizate ce jubilează şi care sunt invitate la nunta mistică a Mielului cu Soţia Sa.

Aceste şapte descrieri urmează aceeaşi ascensiune de la pământ la cer, trecând mai întâi prin starea de vitalitate şi de suflete inferioare. În acest caz însă, spiritualizarea de ansamblu este mai mare decât în septenarele precedente.

Cel de *al şaptelea şi ultim septenar expune* dematerializarea cărnii, distrugerea răului şi *triumful deplin al sufletului divin*.

Mai *întâi* se deschide cerul şi apare Cuvântul lui Dumnezeu călare pe un cal alb, pe coapsa lui fiind scris « Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor », urmat de armatele cerului, călare şi ele tot pe cai albi (XIX, 11-16). În *al doilea rând*, apare un înger « stând în soare » şi strigând puternic tuturor păsărilor : « Veniţi şi vă adunaţi la ospăţul cel mare al lui Dumnezeu »; altfel spus, vitalitatea şi carnea oamenilor este resorbită de către păsările cerului. În *al treilea rând*, fiara şi falsul ei profet, din fruntea împăraţilor pământului şi a oştirilor acestora, sunt « aruncaţi de vii în iezerul de foc unde arde pucioasă ». XIX, 20). Apoi un înger a pogorât din cer « cu cheia adâncului şi un lanţ mare în mâna lui, şi a prins pe balaur, şarpele cel vechi, care este diavolul şi satana, şi l-a legat pe mii de ani » (XX, 1-2), după care va trebui « să fie dezlegat câtăva vreme ». (XX, 3). În *al patrulea rând* vine domnia sufletelor drepţilor care au suferit şi au fost martirizaţi pentru adevăr şi pentru Christos. Este vorba de « sufletele celor tăiaţi pentru mărturia lui Iisus şi pentru cuvântul lui Dumnezeu, care nu s-au închinat fiarei, nici chipului ei, şi nu au primit semnul ei pe fruntea şi pe mâna lor. Şi ei au înviat şi au împărăţit cu Christos mii de ani ». (XX, 4).

În *al cincelea rând*, după miile de ani de împărăţire întru Christos, asistăm la învierea cea dintâi a oamenilor, iar « către sfârşitul miilor de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea lui şi va ieşi să amăgească neamurile care sunt în cele patru unghiuri ale pământului, pe Gog şi pe Magog… iar numărul lor este ca nisipul mării ». (XX, 8). Fără să fie foarte clară distanţa între învierea cea dintâi şi Judecata de pe Urmă, aceasta cade în cel de *al şaselea rând*.

În al şaptelea rând, apare Cerul cel nou şi Pământul cel nou, Noul Ierusalim, cu douăsprezece porţi şi douăsprezece pietre de temelie, şi Lumină dumnezeiască în loc de soare. « Şi am văzut cetatea sfântă, Noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei ». (XXI, 2). Evoluţia este astfel încheiată, împlinită, iar Christos rosteşte: « Făcutu-s-a! Eu sunt Alfa şi Omega, începutul şi sfărşitul. Celui ce însetează îi voi da să bea, în dar, din izvorul

apei vieţii. Cel ce va birui, va moşteni acestea şi Eu voi fi Dumnezeul lui iar el va fi fiul Meu. Iar partea celor fricoşi, necredincioşi, spurcaţi, ucigaşi, desfrânaţi, fermecători şi închinători de idoli, şi a tuturor celor mincinoşi este în iezerul care arde, cu foc şi cu pucioasă, care este moartea a doua ». XXI, 6-9).

VI. LEGEA RITMULUI

VI. 1. Totul vibrează şi trăieşte în mod ritmic. La vremea lui, Hermes afirmase că « totul este vibraţie, nimic nu este inert, totul vibrează ». Descoperirile ştiinţei moderne au confirmat acest postulat al ştiinţei oculte antice.

Efectiv, nimic nu este mort cu adevărat. Totul vibrează. În spatele descompunerii specifice morţii se ascunde o transformare imaterială ce depăşeşte corpul fizic, făcând parte dintr-o nouă viață. Materiile cele mai dense şi cele mai inerte sunt construite din molecule, atomi şi electroni în stare de neîncetată vibraţie.

În univers, în mediile cele mai variate, totul este mişcare, oscilaţie, vibraţie, rotaţie, radiaţie. Aerul, apa, eterul servesc de suport şi de vehicul elementelor energiei ce acţionează. Manifestările sonore, electrice, magnetice, luminoase ale energiei sunt fenomene ce se reduc la probleme sau chestiuni de unde, iar acestea nu diferă decât prin lungimea lor respectivă şi mediul care le vehiculează.

Aparent inertă, materia este constituită din sarcini energetice în mişcare, fiind divizibilă în molecule care sunt o juxtapunere de atomi. La rândul lui, deşi infinitezimal, atomul este un mic univers, format dintr-un nucleu sau soare central, încărcat de electricitate pozitivă, în jurul lui învârtindu-se electroni cu electricitate negativă, la viteze comparabile cu viteza luminii. Variaţiile acestei viteze dau tăria sau duritatea corpurilor, făcându-le mai greu sau mai uşor penetrabile. Cele peste o sută de elemente chimice, care după teosofi ar fi, în realitate, numai 99), diferă între ele numai prin numărul de electroni din atomii respectivi, sau prin numărul de masă (numărul de neutroni, cazul izotopilor). Spaţiile dintre astre nu sunt vide ci pline de atomi, despre densitatea cărora încă se discută. Echilibrul universului pare să se reducă la echilibrul dintre atomii răspândiţi în spaţiile

immense şi cei concentraţi în nebuloase, planete, stele şi alte corpuri cereşti.

Forţele emise în univers sunt ondulaţii comparabile cercurilor concentrice care apar la suprafaţa apei în care a căzut o piatră. Ondulaţiile sau vibraţiile formate din alternanţe ritmice de mişcări, în înaltul cerului sau în fundul pământului, se manifestă numai în anumite condiţii, ochilor şi urechilor noastre. O lamă metalică flexibilă fixată între fălcile unei menghini, revine, prin oscilaţii, la poziţia iniţială, după ce a fost îndepărtată, mai mult sau mai puţin, de aceasta. Dacă numărul de oscilaţii este de peste zece pe secundă, ele devin invizibile. În caz că oscilaţiile sunt între 20 şi 30 pe secundă, lama învizibilă produce un sunet. Viteza de transmitere a vibraţiilor variază funcţie de mediul de referinţă. În aer, această viteză este de 340 de metri/secundă, în apă de aproximativ 1000 de metri/secundă, putând ajunge, în fontă, la 4000 sau chiar 5000 de metri/secundă.

Spaţiul ce separă două vârfuri ale unei ondulaţii poartă numele de lungime de undă, care în cazul luminii solare poate varia între 0,4 şi 0,8 microni, cu următoarele valori specifice : 0,75 microni pentru roşul intens, 0,65 microni pentru roşul mediu, 0,60 microni pentri oranj, 0,55 pentru galben, 0,51 pentru verde, 0,47 pentru bleu, 0,44 pentru indigo, 0,42 pentru violet. Lungimea de undă a infraroşiilor variază între 0,8 microni şi 1 milimetru, iar a razelor « X » de la o sutime de angstromi la 500 de angstromi. Există o mare diversitate de unde radio şi de alte unde, cele mai multe nefiind încă descoperite sau insuficient studiate. Cu cât o undă are frecvenţa mai mare şi lungimea de undă mai mică, cu atât puterea ei de penetrare a corpurilor materiale este mai mare. Lumina, de exemplu, nu traversează corpurile opace. Razele « X » care traversează uşor ţesuturile moi ale organismului şi mult mai greu oasele au o lungime de undă inferioară sutimei de angstrom, putând fi oprite de o foiţă de plumb. Razele gama sunt cele mai penetrante, neputând fi oprite decât de un strat de plumb de peste 1 centimetru grosime. Razele cosmice emise de atomii astrali pot traversa straturi de plumb de peste un metru grosime, ceeea ce

înseamnă că lungimea lor de undă este extreme de mică, putând fi inferiară la 10^{-8} milimetri.

Capitol important al Fizicii, studiul undelor ne dă o idee despre rolul important al ritmului în organizarea universului, a diverselor forme de viaţă din cadrul acestuia.

VI. 2. În cadrul vieţii organice, totul evoluează ritmic, prin alternanţă de contrarii. Viaţa organică are loc în virtutea legii universale a alternanţelor ritmice, sub influenţa excitanţilor ritmici interni sau externi. Printre excitanţii exteriori ai vieţii omeneşti puem nota ritmul de 11 ani al perioadelor de activitate solară maximă, ritmul fazelor lunii, al sevei ce porneşte primăvara în plante, al căldurii, secetei sau umidităţii prin alternanţa anotimpurilor, al perioadelor de somn şi de activitate, de hrană şi de abţinere de a mânca, de inspiraţie şi de expiraţie, sistolă şi diastolă, contractare şi relaxare ritmică a muşchilor netezi, muncă şi repaus, inclusiv cerebral, excitaţie şi inhibiţie, iritaţie şi calm, variaţiile cotidiene ale temperaturii şi ale pulsului, hrană mai azotată vara decât iarna, creşterea şi atrofierea ţesuturilor prin înaintarea în vârstă.

Întreaga viaţă a organismului omenesc este o alternanţă de contrarii ritmice, în genul mişcărilor fierăstrăului sau al joagărului, tras alternativ într-o parta sau alta, pentru a avansa. Acest exemplu, după cum am văzut, este deja utilizat de Hipocrate.

VI. 3. Echilibrul sănătăţii se datorează acţiunii excitaţiilor alternante alese convenabil din punctul de vedere al cantităţii şi al calităţii. Ordinea şi sănătatea sunt rezultatul unor acte şi acţiuni de o regularitate ritmică cât mai perfectă posibil. Pentru îngrijirea unei personae oarecare, aceasta trebuie plasată nu numai în cadrul general al legilor colective de sănătate ci şi în ritmul specific individualităţii sale, funcţie de sex, temperament, vârstă, caracter, categorie de apetit, idiosincrazii, putere de adaptare, etc. Numărul şi distanţarea meselor, alegerea şi cantitatea alimentelor, ritmul exerciţiilor fizice şi al repaosului trebuiesc luate în consideraţie în cadrul reglementării condiţiilor de sănătate individuală. Puterea de excitaţie a alimentelor, a

luminii, temperaturii, curenţilor de aer, umidităţii sau uscăciunii trebuie aleasă astfel încât să corespundă capacităţilor individuale de reacţie, fără surmenaj. Alegerea diverselor ritmuri se va face cu evitarea oricăror dizarmonii în cadrul stării noastre humorale şi nervoase, ştiut fiind că din acestea pornesc toate bolile posibile.

Sănătatea este nu numai o chestiune de calitate şi cantitate ci și de ritmu. Ritmurile moderate sunt cele mai potrivite pentru întreţinerea sănătăţii. Ne putem îmbolnăvi pentru că mâncăm prea rar sau prea des, prea mult sau prea puţin. Fără să uităm, nu trebuie să mâncăm decât alimentele ce ne convin, alternându-le cât mai judicios, în cadrul ritmurilor săptămânale, sezoniere şi altele. Excesul sau insuficienţa de hrană, de aer, de apă, de soare, de exerciţii fizice conduce la aceleaşi simptome patologice. De aceea, este foarte importantă căutarea minuţioasă a cauzelor stărilor morbide, atât în ce priveşte cantitatea cât şi calitatea sau măsura, prea multul fiind la fel de dăunător ca prea puţinul. Orice boală înseamnă un anumit dezechilibru al ritmurilor de viaţă, care pot fi corectate prin înlăturarea cauzelor dezechilibrante şi introducerea mijloacelor naturale şi normale de excitaţie vitală şi nutriţie a ţesuturilor. Aceste mijloace trebuiesc alese dar şi ritmate corect, condiţie indispensabilă pentru revenirea la normal pe toate planurile.

VI. 4. Legea terapeutică de reechilibrare prin alternanţa ritmică a contrariilor. Această importantă lege ocultă a ritmurilor naturale trebuie să stea la baza oricărei terapeutici şi a oricărui tratat de medicină. Ea constă în regulile manevrelor terapeutice alternante, în îngrijirile dietetice şi generale aplicabile stărilor acute şi cronice.

Observatorul atent al practicilor medicinii oficiale înţelege că nerespectarea acestei legi antrenează tot felul de complicaţii, ce conduc la agravarea bolilor şi decesul prematur al bolnavilor. În cursul stărilor acute sau cronice, permanentizarea dietei lactate sau de crudităţi a bolnavului, continuarea fără termen a hidroterapiei calde sau reci, epuizarea lui prin injecţii, pilule, examene şi analize inutile, fără a-i acorda cuvenitele momente

de linişte şi de pace sufletească, înseamnă ruperea ritmurilor naturale de viaţă şi de apărare, împiedicarea eventualelor acţiuni reechilibrante şi reparatoare corecte.

O bună regulă ce trebuie reţinută, în materie de manevre terapeutice alternante, este că un mod de acţiune oarecare nu trebuie schimbat câtă vreme procură o ameliorare constantă a stării generale. De îndată ce intervine însă o perturbare, trebuie încercat contrariul modului de acţiune ce şi-a epuizat temporar posibilităţile curative. Foarte mulţi bolnavi, în stare gravă, pot fi salvaţi printr-o hrănire corect adaptată după o perioadă de post sau dietă specială de zeci de zile. În astfel de cazuri, se vede că starea generală se agravează din cauza denutriţiei. Multe ameliorări pot fi declanşate prin utilizarea apei calde atunci când cea rece nu mai poate fi suportată, sau invers, respectiv utilizarea pansamentelor seci după cele umede, etc. Astfel de alternanţe sunt totdeauna utile când sunt alese judicios şi la momemntul oportun, lucru pe care medicii ca şi bolnavii îl remarcă adesea, fără să înţeleagă însă că totul se petrece în virtutea legii oculte a ritmului, în cadrul mişcării permanente care este viaţa. Puţinii medici convinşi de acest lucru constată surprinşi că astfel de recomandări au fost formulate aforistic, de către Hipocrate şi şcoala lui, cu patru sau cinci secole înaintea de Christos: « Conform legilor naturii, totul este succesiv ridicat, apoi coborît. Ziua şi noaptea sunt în mişcare la orice oră ». (Littré, 26, II). Cu riscul de a ne repeata, reamintim exemplul cu mişcările alternante ale joagărului sau fierăstrăului, sau acela al hranei mai întâi împinsă în organism, ale cărei reziduuri sunt apoi respinse afară. În opera lui Hipocrate găsim numeroase exemple de acest fel : « Regimul omului cere să umezim uscatul şi să uscăm umidul, să împărţim sau să separăm înainte de a reuni, procurând sănătatea printr-o mulţime de manevre contrarii » (Littré, 32; II); sau : « adesea medical trebuie să facă o vreme un lucru şi apoi contrariul acestuia » (Littré; 172; I); « când postul sau dieta severă face rău, trebuie trecut la regimul hrănitor, schimbând relativ frecvent, într-un sens sau altul ». (Littré, 171; I). « Când administrarea de răcoritoare face rău şi

produce greaţă, atunci vom administra băuturi calde; apoi, dacă răul persistă, vom reveni la răcoritoare ». (*Littré*, 171; I), « Dacă febra persistă în organismul slăbit prin dietă lichidă, înseamnă că bolnavul trebuie hrănit mai consistent; dacă după hrănirea lui mai consistentă febra continuă, înseamnă că nu trebuie să o hrănim pe ea, în care caz vom administra bolnavului un laxativ sau un vomitiv ». (*Littré*, 319; VI). « Medicina nu poate fi învăţată rapid, pentru că nu există reguli matematice invariabile în tratamentul bolnavilor». (*Littré*, 172, I).

Chiar şi în tratamentul mintal este bine să alternăm supleţea cu rigiditatea, blândeţea cu severitatea şi rigoarea cu clemenţa. Apostolul Pavel este un bun exemplu de echilibrare prin alternanţă ritmică a contrariilor : « Însumi eu, Pavel, vă îndemn prin blândeţea şi îngăduinţa lui Christos, eu care de faţă sunt smerit între voi, dar în lipsă îndrăznesc faţă de voi. Vă rog, dar, să nu mă siliţi, când voi fi de faţă, să îndrăznesc cu încrederea cu care gândesc că voi îndrăzni împotriva unora care socotesc că umblă după trup. Pentru că, deşi umblăm în trup, nu ne luptăm trupeşte. Căci armele luptei noastre nu sunt trupeşti, ci puternice înaintea lui Dumnezeu, spre dărâmarea întăriturilor. Noi surpăm iscodirile minţii (…) Şi gata suntem să pedepsim toată neascultarea, atunci când supunerea voastră va fi deplină » (II, Corinteni, X, 1-6).

VI. 5. Legea terapeutică a acţiunii bipolare prin contrarii simultane judicios reglate. Toate câte există au doi poli şi sunt magnetizate potrivit acestora, ca orice magnet ce are un pol nord sau masculin, încărcat cu electricitate static pozitivă, şi un pol sud sau feminin, încărcat cu electricitate negativă. Solenoidele, adică bobinele cilindrice lipsite de miez feromagnetic, au şi ele doi poli. Pământul însuşi are doi poli, organismul are şi el, din multiple puncte de vedere, tot doi poli : capul şi picioarele, inima şi centrii nervoşi, pielea şi reţeaua vascular-nervoasă, etc.

Echilibrul rezultă din acţiunea opusă, uşor oscilantă şi ritmică, a două forţe contrarii. Acţiunea permanentă într-un singur şi unic sens este de neconceput. Exerciţiul necesită contra-ponderea repausului, iar acesta nu este benefic decât după

mişcare şi efort. Autoritatea statului just întocmit are nevoie de stimulantul libertăţii persoanei, iar aceasta poate deveni anarhie fără limitele puse de autoritatea justă (când este justă!). Caldul nu există decât în raport cu frigul, iar acesta, la rândul lui cere caldul. Orice forţă care acţionează implică contrariul său, care reacţionează. Fără lupta alternantă a contrariilor, nimic nu se produce, nimic nu avansează. Echilibrul şi ordinea rezultă din folosirea contrariilor, altfel se ajunge la anarhie, la revoluţii.

Pozitivul opuns negativului, caldul opus recelui, hrana opusă postului, exerciţiul opus repaosului determină, prin reacţie, un curent de viaţă reechilibrant şi accelerant. Acidul opus bazei produce o sare. Recele sau caldul aplicate la un pol al corpului produc un apel pentru degajarea polului contar, după care urmează o reechilibrare (o compresă caldă la cap, cere scoaterea picioarelor la rece şi invers : băile de picioare cu apă caldă, nu pot fi făcute cu căciula pe cap). Puterea de acţiune a oricărui levier are nevoie de imobilitatea şi rezistenţa unui punct de sprijin, pentru a mişca sau înlătura un obstacol.

Câtă vreme conflictul dintre autoritate şi libertate rămâne în limitele lui normale şi solidare, el asigură atât permanenţa şi progresul indivizilor cât şi pe acela al societăţii. Revoluţia este o boală socială ce nu se declanşează decât prin apatia sau egoismul dictatorial al autorităţii faţă de abuzurile sau limitările drastice ale libertăţii. Când una din acestea se comportă extravagant, cealaltă reacţionează cu furie. Dintre tiraniile momentane ce rezultă, cea a libertăţii sau a dictaturii gloatei fără nume este mai bestială, mai crudă şi mai atroce decât dictatura autorităţii, care rămâne dictatura centripetă a unui şef unitiv, chiar dacă este vorba de un şef rău.

Reluarea vieţii normale are loc atunci când organismul individual sau social reintră în limitele măsurii şi ale solidarităţii, în exerciţiul simultan al celor două forţe contrare, libertate şi autoritate, acţionînd coerent în sensul evoluţiei individuale sau sociale.

Caduceul medical reprezintă doi şerpi ce se opun unul altuia, menţinând în echilibru verticala vieţii. El simbolizează acţiunea

fortifiantă şi revigorantă a contrariilor. Când vrem să facem tolerabilă terapia ce va produce un mic dezechilibru în organism, este bine să acţionăm, prin contrast, asupra polului opus, lucru valabil în domeniul medical ca şi în cel social.

În practica medicală, acest mod de acţiune bipolară este bine tolerat şi ameliorează starea generală a bolnavului. De exemplu, aplicarea unei comprese de apă rece pe piept este mai bine suportată dacă picioarele sunt în plasate într-un lighean cu apă caldă; dacă bolnavul este lungit în pat, putem pune la picioarele lui o perniţă electrică sau o sticlă cu apă caldă. Tot aşa, o baie caldă sau rămânerea prelungită în pat, în stare de febră, este mai bine suportată dacă piciorele sunt scoase la aer, din patul sau apa caldă. Înfăşurarea bolnavului în cearşeafuri sau prosoape calde, ca şi băile de aburi necesită o comprese rece pe frunte. În zilele călduroase de vară, acţiunea soarelui asupra organismului este suportată mai uşor dacă purtăm sandale cât mai aerisite cu putinţă. În toate aceste cazuri, dezechilibrul unui agent de acţiune, asupra unui pol al corpului, este corectat printr-un dezechilibru compensator la polul opus. Tot aşa, echilibrul bugetar al organismului (aport de hrană, respectiv cheltuieli de energie-viaţă), atât de important pentru sănătate şi pentru obţinerea vindecărilor, este o manevră cu acţiune bipolară, acţionând mai mult sau mai puţin atât asupra cantităţii şi calităţii hranei, cât şi a cheltuielilor de energie-viaţă prin exerciţii fizice, muncă sau o activitate oarecare. Bolnavii recunosc medicul bun după felul în care acesta ştie sau nu ştie să echilibreze fiecare organism după capacităţile lui proprii, nu după reglementările aberante ale ministerelor sănătăţii, ale căror competențe ar trebui reduse la ceea ce militarii numesc intendență.

În sfârşit, având în vedere prezenţa simultană, în orice societate, a principiilor contrare şi complementare, masculine şi feminine, remarcăm acţiunea calmantă şi relaxantă a femeilor faţă de deciziile adesea excesive ale bărbaţilor, obligaţi astfel să îşi supravegheze mai atent reacţiile şi impulsurile ce s-ar putea exercita în sens dezechilibrant.

VII. LEGEA DE EVOLUŢIE ŞI ADAPTARE

După moda intelectuală a respingerii doctrinei creaţionist înguste în favoarea celei evoluţioniste, excesiv mecanicistă şi materialistă, astăzi se manifestă curentul invers, potrivit căruia doctrina evoluţionistă nu ar fi decât o ipoteză perimată, o teorie desuetă ce şi-ar fi trăit traiul şi mâncat mălaiul. Doctrina monismului ateist şi mecanicist al unui Haeckel nu trebuie însă confundată cu marele plan al evoluţiei, ce pleacă de la Dumnzeu sau Creatorul suprem, ale cărui etape sunt înscrise în înaltul cerului ca şi pe pământ, în macrocosm (univers) ca şi în microcosm (om). Am văzut că, potrivit Ştiinţei oculte, acest plan a fost realizat prin intermediul Cuvântului cosmic, prezent în toate şi fără de care nimic nu s-a făcut. Acest plan ierarhizat este condiţia şi raţiunea de a fi a oricărui progres sau evoluţii, atât în cadrul naturii, cât şi în acela al omenirii sau culturii, ca şi în individul om.

VII. 1. Numai Dumnezeu este imuabil. Întreaga creaţie evoluează. Totul se schimbă, totul se modifică, totul se transformă în natură ca şi în om. În spatele alternativelor constructive şi de descompunere, de viaţă şi de moarte, continuă o permanentă acţiune de ameliorare, creştere, expansiune şi evoluţie, de progres şi de spiritualizare. Numai Creatorul suprem poate fi înţeles ca existând în mod permanent şi imuabil, întrucât el este perfecţiunea absolută.

Nestatornicia lucrurilor pământeşti a fost observată de mult, ne-o spune și Ecclesiastul: « Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciuni! Ce folos are omul din toată truda lui, cu care se trudeşte sub soare? Un neam trece şi altul vine, dar pământul rămâne totdeauna! (…) Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple, căci ele se întorc din nou la locul din care au plecat. Toate lucrurile se zbuciumă mai mult decât poate omul să o spună : ochiul nu se satură de câte vede şi urechea nu se umple de câte aude. Ceea ce a mai fost, aceea va mai fi. Şi ceea ce s-a întâmplat se va mai petrece, căci nu este nimic nou sub soare. Dacă este lucru despre care să se spună ”Iată ceva

nou!", acesta a fost în vremurile străvechi, de dinaintea noastră. Nu ne aducem aminte despre cei ce au fost înainte, şi tot aşa despre cei ce vor veni pe urmă : nici o pomenire nu va fi la urmaşii lor ». (*Ecclesiastul*, I, 2-11).

Dumnezeu singur rămâne ceea ce este, fără să datoreze nimic nimănui, numai Lui-însuşi, fără să piardă sau să câştige ceva. De altfel, chiar aşa s-a definit El însuşi : « Eu sunt Cel ce sunt » (*Ieşirea*, III, 14); sau « Căci Eu sunt Domul şi nu m-am schimbat…» (*Maleahi*. III, 6); sau «… Înainte de Mine n-a fost Dumnezeu şi nici după Mine nu va mai fi! ». (*Isaia*, 43, 10).

VII. 2. Creaţia este o involuţie sau o coborîre, apoi o evoluţie, o ascensiune a Spiritului. Involuţia este coborîre în materie, şi prin aceasta un sacrificiu din partea Cuvântului. De altfel, involuţia este sugerată prin însăşi ideea căderii în păcat sau a « păcatului originar ». Involuţia este o materializare a Cuvântului esoteric sau cosmic care apoi s-a făcut carne, prin încarnarea lui Christos în Iisus, devenit om în vederea sacrificiului răscumpărător. Dimpotrivă încarnarea omului are loc în condiţii de imperfecţiune, în vederea dobândirii prin libertate a perfecţiunii, graţie unui efort personal de dematerializare progresivă. Evoluţia constă într-o lentă muncă de dematerializare a puterilor spiritual-latente. Ea nu este numai a omului şi nici numai a ceea ce unii numesc lumea vie. Evoluţia priveşte întreaga creaţie. Ea începe în regnul mineral, trece prin etapele vegetală şi animală, ajunge la om, la viaţa intelectuală a raţiunii, la renunţarea materială, îngerească, la spiritul ce trebuie să se unească în final cu viaţa cerească a lui Christos. Acest retur la Unitate nu poate fi decât sacrificiul progresiv al oricărui aspect material ce a servit de instrument al uceniciei spiritului în om. Elanul evolutiv ce a pornit din mineral şi a ajuns la om a generat numeroase forme de viaţă din ce în ce mai complicate. Zoologia şi paleontologia ne arată atât etapele ancestrale ale acestui elan evolutiv cât şi planul lui, conservat în mod incontestabil în cadrul ordinei naturale a tot ce există.

Această evoluţie progresivă a vieţii şi a spiritului în cadrul transformărilor progressive a întregii creaţii (minerale, plante,

animale, om) a fost totdeauna recunoscută de către iniţiaţii religiilor egipteană, indiană, caldeană, persană, greacă şi altele. Ea constituie baza doctrinei pitagoriciene.

VII. 3. Agenţii evoluţiei. – Evoluţia nu este produsul întâmplării şi nu are loc fără anumite cause. Ea nu porneşte dintr-un neant pentru a recădea în altul, după o serie de reacţii, determinate de cauzele mecanice din mediul ambiant. Adaptarea la mediu este reală, iar concurenţa şi lupta pentru existenţă constituie un stimulent. Totuşi, în plan esenţial, evoluţia este rezultatul unor incitaţii sintetice de altă natură, mult mai înalte. Evoluţia trebuie înţeleasă ca operă a Spiritului creator, ce acţionează prin intermediul Cuvântului și spiritului în tot ce există şi mai ales în om, prin voinţă şi libertate, cu ajutorul Providenţei protectoare şi, în timp, prin adaptare.

Acţiunea lui Dumnezeu în cadrul creaţiei este ceea ce vechii ocultişti numeau Destin sau Necesitate, forţă ce impinge fiinţele să se nască, să crească şi să se perfecţioneze, să-şi merite viaţa şi să moară cu perspectiva unei încarnări mai înalte. Această forţă protejează, canalizează, educă, pedepseşte, ajută, îndreptă şi răscumpără. Ea trebuie ascultată necondiţionat, iar ascultarea a luat forma diferitelor religii ale omenirii. Ea este Providenţa creştină, de exemplu, în virtutea căreia fiecare se găseşte acolo unde îi este locul, funcţie de meritele sale, de buna sau reaua lui voinţă de-a lungul existenţelor prin care a trecut. Ea acţionează prin intermediul graţiei cereşti ce ne impinge pe toţi către împlinirea misiunii cu care am venit pe lume. Cei ce își înţeleg mai bine sensul misiunii se supun în totală bună credinţă graţiei cereşti, pentru care mulţumesc. Aceştia sunt oamenii de elită, ce nu trebuie confundaţi cu politicienii. Nu aceştia de pe urmă determină evoluţia şi progresul omenirii către unitatea divină, ci descoperitorii, apărătorii şi difuzorii adevărului, oricare ar fi nivelul de instrucție și domeniul de activitate al acestora.

Libertatea este condiţia necesară a meritului şi al oricărei recompense. Ea constă în voinţa de a învăţa şi a cunoaşte tot ce poate fi cunoscut, de a găsi şi a apăra adevărul, de a alege şi de a decide. La început, alegerea şi decizia se fac pe o bază relativ

animală, întru satisfacerea plăcerii simţurilor, a orgoliului şi egoismului, devenind treptat raţională, intelectuală, spirituală, implicând renunţul la multe lucruri, sacrificarea amorului propriu, condiţii indispensabile vieţii spirituale supranaturale.

Timpul sau durata vieţii permit înţelegrea, progresul și diminuarea greutății moştenirii karmice anterioare, sporirea eforturilor prezente, orientarea în sensul înţelegerii viitorului încarnării în curs sau chiar al celei următoare. De-a lungul anilor, plăcerile se estompează la cei înţelepţi, care depun eforturi tot mai mari în sensul aflării adevărului, al satisfacerii dorinţelor spirituale. Şi în domeniul spiritual, ca şi în cel material, erorile rămân posibile şi chiar necesare întrucât eşecul şi durerea resimţită frânează anumite idei şi favorizează altele. Timpul acţionează în vizibil şi în invizibil, în stare de veghe dar şi în cea de somn. Lenta şi continua adaptare la mediul exterior, la împrejurări, adversităţi şi dificultăţi ne influenţează şi ne educă, stabilizând perioadele de elan, cele de transformări lente şi mutaţiile bruşte, asupra cărora vom reveni. Faptul evident este însă adaptarea lentă şi progresivă. Lumea nu s-a făcut într-o zi ci în şapte (etape), pe care, după cum am văzut, le găsim înscrise la nivelul universului sau macrocosmosului, şi la nivelul omului, al microcosmosului. În ultimă instanţă, adaptarea nu este a omului vizibil ci a spiritului invizibil din el, care acţionează pentru a reuşi, pentru a progresa prin propriile sale forţe, folosindu-se de împrejurări şi făcându-se servitorul umil al Legii Adevărului, invocând ajutorul Creatorului prin rugăciune, ajutându-se mai ales prin acceptarea ordinii naturale şi supra-naturale, prin sacrificarea vanităţii şi a intereselor egoiste pentru cucerirea celor nepieritoare ale vieţii imateriale.

Evoluţia este de fapt o coborîre în vederea unei ascensiuni viitoare, lucru confirmat de scrierile sfinte ale tuturor religiilor. *Biblia*, de exemplu, vorbeşte de visul lui Iacob : « Şi a visat că era o scară sprijinită pe pământ, iar cu vârful aingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi pogorau pe ea. Apoi s-a arătat Domnul în capul scării şi i-a zis: ”Eu sunt Domnul, Dumnezeul lui Avraam, tatăl tău, şi Dumnezeul lui Isaac. Nu te teme!

Pământul pe care dormi ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi. (…) Iată, eu sunt cu tine şi te voi păzi pe orice cale vei merge; te voi întoarce în pământul acesta şi nu te voi lăsa până nu voi împlini toate câte ţi-am spus”». (*Facerea*, XXVIII, 12-15).

VII. 4. Totul evoluează în cerc. Evoluţia este Unitatea ce crează multiplicitatea în vederea întoarcerii conştiente şi meritate la Unitate. Această mişcare circulară este figurată întrucâtva de şirul numerelor care, plecând de la unu se multiplică şi recad în unitatea decadelor, ce se multiplică la infinit.

Cercul este un mijloc de realizare magică. O mulţime de acte materiale se fac prin propulsie ritmică şi se finalizează perfect printr-o mişcare ce se termină în cerc. Pe un ceas cu pendulă, ritmul alternant al balansierului se încheie în mişcarea circulară a acelor pe cadranul orar. Propulsarea ritmică a celor două picioare este transformată de roabă în cercul roatei sale. Vehiculele străbat distanţele graţie cercului roţilor lor, împinse fie de alternanţa motrice a muşchilor unui cal fie de cea a pistoanelor unui motor. Lucrurile se petrec la fel şi în invizibil. Orice gândire emisă în ritmul vibraţiilor mintale revine la punctual ei de plecare. Acesta explică şocul în retur, din care cauză este important să învăţăm a ne feri de ideile negative, ostile, criminale ce se întorc fortificate de sporul căştigat în cursul unui anumit număr de mişcări circulare şi lovesc dureros pe cel ce le-a emis, pentru a-l pedepsi, dacă este cazul, totdeauna însă pentru a-l instrui. Dimpotrivă, gândurile şi acţiunile bune produc fructele meritului şi ale progresului spiritual al celui ce le-a emis şi realizat. În cadrul grupurilor omeneşti, reuniunile în cerc sau în lanţ circular sporesc puterea şi eficacitatea realizărilor, procedeu utilizat în cadrul practicilor mânăstireşti ale diferitelor religii, ca şi în reuniunile şi ritualurile spirite, masonice, sau de altă natură.

Prânzul sau cina festivă servită circular în jurul unei mese sporeşte puterea influenţei comuniale. De aceea, nu se cuvine să servim masa cu oameni pe care nu-i cunoaştem suficient, cu atât mai puţin cu cei pe care îi cunoaştem ca răufăcători. Cavalerii

Mesei Rotunde aveau un motiv ocult să se intituleze astfel, lucru ce se verifică şi pe copiii sau dansatorii ce joacă în cerc, sporind astfel veselia şi voia bună generală.

În cadrul simbolismului ocult, şarpele reprezintă forţa magnetică universală. Utilizată în sensul binelui şi al ordinei, această forţă zisă astrală este una dintre puterile magiei albe. Folosită în scopuri exclusiv materiale sau dăunătoare unor persoane, ea devine o forţă realizatoare de magie neagră. Când forţa fluidică astrală se exercită în sensul răului, şarpele reprezintă diavolul al cărui cap va fi zdrobit de călcâiul Sfintei Fecioare. Când dualitatea forţelor contrarii şi alternante se exercită în mod ritmic şi judicios pentru a menţine echilibrul şi sănătatea, ea este reprezentată de către cei doi şerpi ai caduceului lui Hermes. Întors în cerc asupra lui însuşi, şarpele sau balaurul ce îşi muşcă coada (Uroboros), este simbol de evoluţie de la Unul ce crează multiplicitatea pe care o impinge în sensul revenirii la Unitatea originală. Este vorba de simbolul de viaţă eternă ce continuă mai întâi în patrulaterul temperamental, reprezentat de crucea ansă egipteană, ce se termină cu bucla returului la Unitate. În cadrul viziunii deja amintite a lui Iezechiel (I, 15-22), este vorba de acelaşi simbol de viaţă eternă din cadrul celor patru temperamente. După ce aminteşte de cele patru fiare reprezentate în sfinx, Iezechiel vede câte o roată la fiecare din cele patru feţe ale lor « şi duh de viaţă era şi în roţi ».

După aceste explicaţii înţelegem mai bine semnificaţia puterii uniunii reprezentată de schimbul de inele între cei doi soţi, consfinţirea acordului de investitură, într-o înaltă funcţie eccleziastică, prin inelul pastoral și, mai ales, semnificaţia de glorie terestră şi cerească simbolizată de cercul coroanei de pe capetele regilor, a cununei de lauri rezervată învingătorilor. Printre darurile dumnezeieşti pentru Ierusalim, Iezechiel aminteşte « brăţări la mâini şi salbe la gât (…) inel în nas, cercei în urechi şi pe cap (…) o coroană minunată ». (XVI, 11-12).

VII. 5. Negarea evoluţiei înseamnă negarea progresului. Transformările materiale şi transmutările spirituale se observă cu uşurinţă, singurul scop al vieţii fiind educarea, învăţarea, ameliorarea, mărirea, spiritualizarea, avansarea în sensul mai binelui, al progresului.

Se observă un progres chiar şi din punctul de vedere fizic, al formelor omeneşti. Craniul omului, cu fruntea furtivă sau fugitivă și maxilarul de gorilă, s-a umanizat în cursul evoluţiei. Există încă indivizi josnici şi grosolani ce posedă feţe de brute şi diverse caracteristici animale în fizionomia sau în mâinile lor. Totuși, în cursul evoluţiei, viața a stilizat trăsăturile şi formele majorităţii indivizilor. Nu este greu de observat că beneficiarii acestor adaptări superioare posedă un spirit evoluat. Metamorfoza spirituală este greu contestabilă. Chiar şi printre animale, cele cu trăsături fine şi distinse dovedesc mai multă inteligenţă şi memorie, iniţiativă, sociabilitate, dragoste şi devotement pentru stăpâni, care îi acceptă ca un fel de membri ai familiilor lor.

Invers, se observă că regresul organic sau mintal este pathologic, fiind motivat de vicii de conduită spirituală şi materială. Cele mai rapide progrese par determinate de respectul şi supunerea totală în faţa legilor naturale şi divine, ceea ce implică sacrificiu şi renunţări materiale progresive.

Despre progres s-a vorbit ca despre un pahar, ce nicidată nu este plin, fiecare preferând fie partea lui plină, fie cea goală. S-a vorbit despre « iluziile progresului », s-a contestat ideea de progres în istorie, mai ales de pe poziţiile unui materialism excesiv, a unui sindicalism proletar cam îngust (Sorel) sau a unui idealism nu foarte deschis ocultismului (Blaga). Progresul poate fi înţeles însă şi ca un mesaj invizibil ce traversează omenirea, trecând din mâinile unei naţiuni în ale alteia, peste nenumărate destine individuale, vii şi morţi, ascensiuni, glorii şi dezastre epocale. Progresul poate fi înţeles şi ca fruct al activităţii şi rezervelor astrale tot mai importante, de care profită generaţiile noi ale celor ce s-au încarnat de nenumărate ori în

trecut şi care, în ciuda multor aspecte controversate, evoluează către perfecţiunea absolută, către dumnezeire.

Progresul înseamnă şi transmutarea răului în bine, a ignoranţei în ştiinţă, a instabilităţii în constanţă şi echilibru, a complicaţiilor în simplificări, a multiplicităţii în unitate, a viciului în virtute, a eroarei în adevăr, a demagogiei catilinaro-politicarde în regalitate spirituală, toate acestea graţie eforturilor, dificultăţilor şi încercărilor prin care au trecut generaţii de oameni de bună credinţă şi bine orientaţi. Progresul nu înseamnă creşterea aberantă a confortului, nici succesul în diversele intreprinderi sau îmbogăţirea materială, el este o continuă lărgire a inteligenţei şi a spiritului, un acces tot mai deplin la Adevăr.

Progresul înseamnă egalitate în ce priveşte punctul de plecare şi cel de sosire, o egalitate sub semnul inegalităţii ierarhice a veşnicului prezent, în cadrul căruia fiecare este liber să opteze pentru ritmul şi direcţia de evoluţie sau chiar de involuţie. Perfecţiunea nu poate fi concepută în afara lui Dumnezeu iar egalitatea/inegalitatea materială, oricât ar fi de evidentă în imediat, este nu mai puţin utopică în cadrul creaţiei ordonate şi ierarhizate, în care progresele se împlinesc prin succesiune lentă, funcţie de eforturile, inteligenţa, capacitatea şi meritele spirituale ale fiecăruia. Deşteptarea întru înţelegerea sau conştiinţa superioară nu este aceeaşi, identică, egală şi echidistantă printre oameni. Alături de acumulările spirituale lente observăm transformările rapide din anumite perioade, în domeniul formelor materiale şi al tehnicii. Creaţia este un imens flux ce porneşte din şi se întoarce în oceanul divin, valurile acestuia nu sosesc toate în acelaşi timp, fiind precedate şi urmate de o atmosferă specifică.

Lupta pentru adevăr este generozitatea şi altruismul, devotamentul suprem de care putem face dovadă, adevărul fiind izvorul progresului fizic şi organic ca şi al împlinirii spirituale. Fiecare trebuie să îşi împlinească misiunea lui funcţie de locul pe care îl ocupă în scara evoluţiei. Elitele instruiesc, atrag şi protejează masele mai puţin evoluate, iar acestea, la rândul lor, susţin şi ajută opera comună, prin solidaritatea şi sacrificiul lor

în slujba legilor Naturii şi ale lui Dumnezeu. Respectarea sintezei legilor divine şi naturale ne-ar aduce ordinea, pacea, fraternitatea şi sănătatea, dacă aceste legi ar fi mai bine prezentate, cunoscute şi practicate.

VII. 6. Transformismul ştiinţific. – Studiind din ce în ce mai îndeaproape natura din cadrul universului şi din om, ştiinţa modernă a sfârşit prin a descoperi existenţa evoluţiei, dând la iveală geologia, zoologia, paleontologia, embriologia, anatomia comparată şi alte ştiinţe. Aceste diverse subdiviziuni ale ştiinţei naturii arată unitatea planului şi progresului în cadrul fiinţelor, o ierarhie şi o solidaritate admirabil ordonată în cadrul creaţiei, de la regnul mineral până la om. Din această perspectivă, ştiinţa materială confirmă pe cea ocultă. Izvorîtă însă dintr-un punct de vedere material şi experimental limitat, ştiinţa materială a ajuns adesea la false reprezentări ale fenomenului evoluţiei, limitându-se la concepţii înguste şi ipoteze inadmisibile, ajungând astfel la importante lacune în chiar domeniul celor vizibile, de unde a început dezorientarea, apoi disputele cu negaţii absurde, într-un sens sau altul. Unii neagă rezultatele evoluţiei animale vizibile în om. Alţii nu recunosc intervenţia unei cause originale şi a specificului spiritual omenesc. Expunerea tuturor teoriilor evoluţioniste ne-ar obliga să depăşim cadrul modest al unui simplu manual de ocultism.

Transformismul materialist şi mecanicist consideră că viaţa a apărut din întâmplare. Hazardul reacţiilor fizico-chimice, într-un fel de zeamă sau aluat primordial, la începutul formării scoarţei terestre, ar explica toate transformările produse ulterior în natură şi în organismul diverselor fiinţe, prin acţiunea forţelor exterioare, a adaptării la schimbările de mediu, la puterea mecanică a conflictelor. Foarte la modă într-o vreme, o astfel de viziune este o eroare evidentă, fiind tot mai respinsă de mediile ştiinţifice. Speranţa că viaţa ar putea fi creată în laborator este încă de domeniul utopiei. Până acum, laboratoarele au ucis, falsificat şi degradat viaţa, ştiinţa actuală fiind în postura ucenicului vrăjitor ce a dezlănţuit forţe pe care nu le poate stăpâni. Baza vieţii individuale şi sociale nu poate fi triumful

forţei brutale, dreptul de a satisface dorinţele egoiste, imediate şi prin toate mijloacele, pentru a trăi o viaţă în desfrâu şi destrăbălare. Dacă întreaga evoluţie a universului a plecat din neant şi dacă acesta este ţinta tuturor celor ce se petrec în univers, nu ne rămâne, chipurile, decât să ne bucurăm la maxim de fiecare clipă, într-un orgasm planetar debordant. La asta se reduce concepţia materialistă a existenţei, ceea ce înseamnă un evident faliment moral şi refuzul oricărei dimensiuni spirituale.

Reacţia la o astfel de viziune a fost însă exagerată şi nu foarte înţeleaptă, ideea că teoria evoluţiei fiinţelor nu are nicio bază şi că transformismul este o iluzie fiind tot o eroare. A pretinde că gândirea este o simplă secreţie cerebrală este o eroare la fel de monumentală cu afirmaţia că întreaga creaţie ar fi fost bătută în cuie de la bun început, fără niciun fel de rudenie sau solidaritate între diversele specii. Explicaţiile lui Darwin (selecţia naturală şi lupta pentru existenţă), sau cele ale lui Lamarck (adaptarea la mediu şi ereditatea caracterelor dobândite) sunt însă insuficiente pentru explicarea integrală a evoluţiei.

Aceste teorii au evidenţiat anumiţi factori secundari ai evoluţiei, dar nu au ţinut cont de necesitatea găsirii cauzei iniţiale a operei de creaţie, ce continuă să acţioneze, mai întâi în mod ocult şi apoi manifest, în orice transformare. Dintre transformiştii mai cunoscuţi, Lamarck sau Geoffroy Saint-Hilaire nu au fost atei, ambii au admis existenţa lui Dumnezeu, creator al tuturor lucrurilor şi animator al evoluţiei. Credinţa în Dumnezeu pare însă monstruoasă anumitor spirite ştiinţifice, care exagerează lupta pentru existenţă, în cadrul căreia oamenii s-ar fi devorat ca animalele. Oricât ar fi de adevărat acest lucru, lupta pentru existenţă nu îndreptăţeşte respingerea existenţei lui Dumnezeu, a unei cause creatoare binefăcătoare. Aceşti autori nu au înţeles că la baza creaţiei a stat un sacrificiu spiritual, munca și suferinţa fiind mijlocul cel mai eficace de educaţie şi de progres, în ce priveşte ieşirea din ignoranţă şi recunoaşterea erorilor. Învăţarea şi evoluţia nu pot fi concepute fără suferința ce avertizează și pedepsește. Pe de altă parte, suferinţa îndurată de formele animale inferioare nu conduce la reacţiile conştiente

ale oamenilor. Moartea nu limitează câmpul experienţelor şi nu împiedică jocul reparator al justiţiei imanente. Catastrofele individuale și sociale, epidemiile, bolile, rezultă din erorile omeneşti, răscumpărarea acestora făcându-se prin crizele de curăţenie humorală (bolile), învăţarea, educaţia, pedeapsa, respectiv salvarea finală sau mântuirea, în cazul împlinirii convenabile a unei existenţe omeneşti. Înţelegerea motivelor sintetice ale fenomenelor de evoluţie nu este însă compatibilă cu limitarea la experienţa îngustă a celor ce se petrec în domeniul vizibil, pipăibil. Prizonieri ai specialităţii lor ştiinţifice înguste, materialiştii se înfurie când li se vorbește de coordonarea învăţăturii fizice cu cea metafizică, a naturalului cu supranaturalul, fără să înţeleagă că prin sectarismul lor aparent științific refuză generalizarea propriilor lor concluzii.

Descoperirea mutaţiilor bruşte nu de la specie la specie ci în speciile însele este opera experimentală a lui Gregor Mendel. Acestea nu suprimă posibilitatea adaptării lente la mediu, nici selecţia naturală, fapte reale bine stabilite de evoluţionişti. Ea a adăugat însă un factor complementar la teoria evoluţiei, fără să reducă importanţa celor puse în lumină de Darwin şi de Lamarck, nici obligaţia de a merge până la cauza creatoare iniţială. Mutaţiile bruşte fuseseră de altfel observate încă din secolul al XVIII-lea, inclusiv conservarea ereditară, la animale şi oameni, a caracterelor dobândite (de exemplu, polidactilia). În astfel de cazuri se produce un fel de explozie de tendinţe latente acumulate în invizibil, analoagă crizelor subite de transformare mintală sau iluminare spirituală, observate în evoluţia psihică a anumitor oameni.

Deși reale, mutaţiile bruşte nu constituie regula generală şi nu confirmă ideea că natura procedează numai prin salturi. Oricât ar fi ele de posibile, salturile sunt excepţionale. În general, natura procedează prin evoluție lentă

Evoluţia şi transformările naturii sunt însă o realitate incontestabilă, după cum arată geoloia, paleontologia, anatomia comparată, embriologia şi antropologia. Creaţia simultană a tuturor formelor şi a tuturor speciilor este contrazisă de geologie

şi de paleontologie. Studiul fosilelor din straturile geologice arată o succesiune lentă de forme de la un teren la altul, conform unui plan progresiv şi a unei înlănţuiri de complexităţi potrivit căreia ultimii sosiţi sunt solidari cu cei ce i-au precedat, de unde rezultă o organizare vitală şi mintală din ce în ce mai perfecţionată.

Mai întâi, putem constata că evoluţia vieţii la suprafaţa pământului s-a desfăşurat aşa cum este descrisă în *Cartea Facerii*, din *Biblie*, trecând prin cele patru etape ale cuaternarului, ce se regăsesc în constituţia omului şi a temperamentelor : bilos (foc sau cer), nervos (pământ), sanguin (aer), limfatic (apă). Creaţia a fost mai întâi un act de coborîre sau involuţie a spiritului în materie, care poate fi reprezentat simbolic prin gestul crucial şi vertical de coborîre a mâinii cu care ne închinăm, de sus în jos. Creştinii de confesiune protestantă sau neo-protestantă nu se mai închină, cei mai vechi însă, catolicii şi ortodocşii, repetă de două mii de ani acest gest vertical, ce intervine după ce degetul mare, arătătorul şi medianul, reuniţi în treime, au atins fruntea, sediul simbolic al spiritului, luând de acolo « sămânţa » acestuia şi difuzând-o în corp. Primul gest, vertical, din semnul crucii, este unul creator şi masculin, pronunţat în numele Tatălui şi al Fiului, reprezentând pogorîrea Cerului sau a Focului pe pământ. Al doilea gest, orizontal, de la dreapta la stânga, sau invers, este o negaţie, care ţinând « contra » sau făcând obstacol, joacă un rol receptor sau de matrice universală, în numele Sfântului Duh, care este « fântâna vieţii » sau forţa vitală naturală, existentă pretutindeni, în aer, apă şi pe pământ. Dispuse în ordine crucială, cele patru temperamente formează semnul crucii, aşa cum îl cunoaștem și îl reprezintă figura 4.

Gestul sau semnul crucii este indicat în *Facerea* biblică, care, în ciuda falsurilor, exagerărilor, cruzimilor și chiar a unor scene incestuale sau la limita pornografiei, exprimă cu exactitate cvazi-ştiinţifică ordinea creaţiei, etapele evolutive şi regimul alimentar predestinat omului : « La început, a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Şi pământul era netocmit şi gol » (*Facerea* I,

1-2). Evident, este vorba nu de cerul şi pământul de astăzi ci de un cer sau un foc şi un pământ elementar. Asta pare să spună scribul ce a pus *Biblia* pe hârtie, când afirmă că pământul era netocmit şi gol. Separarea aerului de ape şi a pământului de cer a fost primul act al creaţiei, o involuţie sau o coborîre a spiritului, după care începe evoluţia propriuzisă, în sens invers coborîrii efectuate de Creator. Mai întâi apare viaţa vegetală şi acvatică (peştii, reptile) în cadrul oceanului nutritiv originar, reprezinând temperamentul limfatic. Urmează creaţia păsărilor şi a vieţii atmosferice, adică temperamentul-sanguin, în cadrul căruia începe să se manifeste afectivitatea. Apoi are loc începutul vieţii cerebrale, prin apariția mamiferelor, cu temperamentul lor nervos. Abia după asta urmează sinteza unitivă şi voluntară realizată în om, ce reprezintă focul eterat al temperamentului bilos, un fel de şef al creaţiei, de încununare a acesteia, întrucât grupează în el toate etapele evoluţiei. Odată constituit, omul posedă în el însuși succesiunea celor patru temperamente, apărute în ordinea L. S. N. B., evoluţia personală ducându-l în final la repetarea inversă a ordinei temperamentale și configurarea Celui după chipul căruia s-a făcut, adică B. N. S. L.

Această ierarhie normală şi ideală este înscrisă în configuraţia anatomică a corpului, de sus în jos : întregul sau unitatea primordială osteo-musculară (bilos), capul (nervos), cutia toracică (sanguin), abdomenul (limfatic).

Studiul celor patru terenuri geologice confirmă aceste etape de evoluţie progresivă, din cadrul creaţiei. Terenul primar sau limfatic se caracterizează prin exuberanţa vieţii în mediul umid (apariţia peştilor, vegetaţia luxuriantă din perioada carboniferă). În terenul următor sau sanguin, apare viaţa aeriană, devenind și ea exuberantă (saurieni, reptile, păsări monstruoase). Cel de al treilea teren (nervos) consacră domnia regnului mamiferelor, cu preponderenţa sistemului nervos. În sfârşit, în epoca cuaternară sau biloasă, apare omul, ce sintetizează, unifică şi conduce, fără să o ştie, întreaga operă de evoluţie.

Ordinea creaţiei progressive L. S. N. B. indică formarea embriologică a organelor corpului, proces ce reproduce ordinea

creatoare a evoluţiei progresive a vieţii în lumea animală. Pe plan cronologic, întâi apare tubul digestiv (limfatic), pe baza foii interne, după care urmează aparatul respirator (sanguin). Tubul medular (nervos) se formează într-o perioadă mai avansată de dezvoltare. Protuberanţa membrelor (caracter bilos) nu apare decât în a cincea săptămână, segmentele respective în a şasea, iar osificarea lor începe abia în luna a treia.

Cu ocazia studiului cuaternarului, am arătat că în cadrul dezvoltării sale fizice intrauterine, copilul trece prin faza amniotică, de peşte; apoi, la naştere, începe viaţa aeriană (pasăre), deşi predominanţa limfatică a abdomenului este încă vizibilă. După primii şapte-opt ani, sau chiar mai mult, se dezvoltă sistemul nervos sau viaţa mintală. Apoi, către sfârşitul adolescenţei, apare viaţa sintetică directoare, motrice şi conştientă a omului desăvârşit (bilos). Fiecare om reproduce astfel cele patru etape de evoluţie a întregii creaţii : apă, aer, pământ, foc, care dau naştere celor patru temperamente : limfatic, sanguin, nervos şi bilos. Se reproduce astfel, în mod invers, ordinea de involuţie, ce devine ordinea de evoluţie a individului.

Studiind cuaternarul, am văzut cele patru etape de evoluţie psihică, cele patru vârste ale vieţii sau patru rase omeneşti : rasa neagră sau limfatică (pigmentaţia neagră este o caracteristică a temperamentului limfatic, vizibilă în petele închis-roşiatice ale albilor) ; rasa roşie sau sanguină (Atlanţii, Pieile Roşii), rasa galbenă sau nervoasă şi rasa albă (Europenii, Arienii). Nu mai revenim asupra acestor lucruri puse în lumină cu ocazia studiului cuaternarului.

Studiul septenarul în constituţia mintală a omului a confirmat aceste etape de evoluţie, pe care omul le traversează succesiv şi se dezvoltă spiritual, debarasându-se mai mult sau mai puţin de materie, de animalitate. Această concordanţă a învăţăturii oculte cu cea a ştiinţelor este foarte demonstrativă cu privire la direcţia spirituală a evoluţiei, adaptărilor şi mutaţiilor.

Paleontologia a stabilit cu precizie că evoluţia s-a făcut în etape, din teren în teren. Invertebratele primitive, de constituţie

moale, nu au lăsat urme. Începând însă cu vertebratele, asistăm la etajarea, de jos în sus, a peştilor, batracienilor şi reptilelor, a păsărilor gigantice (plesiozauri, ihtiozauri, pterodactili, etc.), a mamiferelor, pe teren terţiar, şi apoi a primatelor, antropoidelor şi a omului, ce rezumă evoluţia etapelor precedente în organismele lor, prezentând o predominanţă din ce în ce mai mare a elementului psihic, ce acţionează din spatele materiei organice, conducând la dezvolarea maximă a creierului, instrument al gândirii.

S-au pierdut multe aspecte privind constituţia terenurilor geologice, lacunele explicându-se prin eroziunea terenurilor, fosilizarea incompletă, descoperiri parțiale, dezvoltări materiale care, pe moment, s-au făcut prin puseuri succesive progreselor din invizibil, din spiritul diriguitor al evoluţiei. În ciuda acestor lacune, planul general este evident, etapele lui se derulează în ordinea şi în vederea scopului prestabilit de către Creator. În cursul milioanelor de ani, speciile au traversat metamorfozele incredibile înscrise în straturile geologice. Fiinţele respective, ale căror urme le întâlnim, nu au fost create în acelaşi timp, succedându-se uneori la intervale considerabile. Eforturile primelor fiinţe, de construcţie individuală şi rasială, au fost omologate în invizibil, servind ulterior edificărilor organice superioare, a fiinţelor complexe ce au urmat.

De la o specie la alta, întâlnim uneori un tip intermediar, de exemplu reptila cu pene numită *arheopterix*, ce face trecerea de la reptile la păsări, fără să mai vorbim de celelalte pterodactile. În cadrul fiecărei specii asistăm la o formatare lentă dar progresivă. Calul actual, *Equus*, provine din unghinalul primitiv *Merychippus*, de mărimea unui căţel, care a trecut succesiv prin stadiile identificate : *Eohippus*, *Epihippus*, *Mesohippus*, *Miohippus*, *Parahippus*, *Protohippus* şi *Pliohippus*, în cursul cărora şi-a mărit talia şi atrofiat ghiarele, păstrrând numai una, care a devenit copită, celelalte regăsindu-se sub formă de urme osoase atrofiate, fără nicio utilitate.

Planul prestabilit al celor patru membre locomotoare se vede în înotătoarele peştilor, mai întâi simple, apoi lobate şi orientate

către diviziune ternară, fără de care piciorele, mai întâi agăţătoare, apoi apte pentru mers, nu ar fi putut urma. La anumite şopârle, aceste membre au regresat şi s-au atrofiat progresiv. De exemplu, şopârla de ziduri are patru lăbuţe, de care se serveşte pentru a avansa. Şopârla din Egipt, numită *Sphenops*, are membrele anterioare atrofiate iar la şopârla australiană, *Pygopus*, toate cele patru lăbuţe s-au atrofiat şi nu mai servesc. Există însă şopârla *Orvet*, ale cărei lăbuţe au dispărut complet, ţesuturile ei păstrând numai urmele sau vestigiile scheletului dispărut al celor patru lăbuţe.

În zilele noastre nu se mai constată transformări importante, lucru de înţeles, întrucât condiţiile vieţii terestre intense şi cataclismice s-au schimbat; pe de altă parte, nu putem afirma cu certitudine că astfel de transformări nu mai au loc. Este suficient să amintim consecinţele vegetale, poate și animale, ale exploziilor atomice de la Cernobil şi Fukushima, care, de altfel, ni se ascund. Poliţiile tuturor vremurilor s-au opus cunoaşterii, din care cauză rari sunt oamenii normali ce au încredere în poliţie. Contează nu numai faptul că ni se ascund anumite evoluţii catastrofice. În primul rând este vorba de durata extraordinară a anumitor metamorfoze, de exmplu aceea de la străvechiul Equus la calul actual, ce pare să fi durat aproximativ zece milioane de ani. De altfel, evoluţia terenului cuaternar este estimată între 150 000 şi un million de ani, iar durata perioadei istorice între şase sau şapte mii de ani, fără să mai vorbim de preistorie, care prilejuiește cele mai extravagante ipoteze.

Transformările unor specii în altele sunt fapte împlinite ce nu mai pot reîncepe, după cum nici fazele evoluţiei globului pământesc nu se mai pot reproduce sub ochii noştri. După ce a produs nenumărate fiinţe imperfecte şi monstruoase, în epoca terţiară de maximă permisivitate în materie de libertate a creaţiei, epocă de experienţe ale naturii, conservate pe plan ocult şi utilizate probabil de organismele apărute ulterior, Providenţa a împiedicat sau blocat aceste extravaganţe, restabilind evoluţia către dezvoltarea cerebral-mintală, al cărei « terminus », probabil efemer, este omul.

Studiul anatomiei comparate permite înţelegerea motivelor anomaliilor reversive, de exemplu orificiul lui Botal[45] între cele două cavităţi superioare ale inimii, ce primesc sângele venos şi comunică cu ventricolele, inferioare. Acest orificiu este o persistenţă specifică inimii reptilelor. Există şi alte asemenea persistenţe, cazul chisturilor bronhiale la nivelul gâtului, vestigii ale bronhiilor peştilor. Persistenţa acestor vestigii evolutive confirmă trecerea organismului uman prin etapele evoluţiei animale, infirmînd legenda biblică cu mâna de pământ peste care a suflat Creatorul, povestea cu coasta lui Adam şi altele. Se poate obiecta că anumite organe atrofiate au conservat totuşi o utilitate restrânsă. Aceasta nu schimbă însă faptul că, într-un stadiu anterior, aveau o utilitate majoră şi nu înlătură întru nimic posibilitatea ca într-un stadiu ulterior (!) să dispară cu totul. În general, embriologia confirmă că, în cursul dezvoltării sale, embrionul uman recapitulează aspectele embrionare (nu adulte) ale multor fiinţe din scara evoluţiei. Aceste concordanţe sunt pe cât de semnificative, pe atât de incontestabile, pledând în favoarea planului general al evoluţiei stabilite şi conduse de cauza creatoare care este Dumnezeu. Acest plan este executat în cadrul vieţii universale, implicând conservarea ocultă şi forţa vitală ce construieşte şi păstrează memoria celor construite, conducând, reparând, reproducând şi progresând sub direcţia și controlul Spiritului universal, pretutindeni prezent prin Cuvântul ce individualizează, lucrând, mai ales pe om, în sensul învăţării, prin materia încarnării, în vederea dematerializării/spiritualizării progresive şi meritate. Existenţa acestui plan ocult ce persistă, invizibil, ca un dublu al arhitecturii organice este dovedită de fapte biologice incontestabile. De exemplu, laba tritonului creşte

9/03/80Attention:

[45]. Botallo Leonardo, medic italian din secolul al XVI-lea, cunoscut sub numele francizat de Botal, autor al unor cunoscute lucrări în epocă (*De curandis vulneribus sclopetorum*, Lyon 1560, *De lue venerea*, Paris, 1563), doctor personal al lui Carol al IX-lea și al Caterinei de Medicis, partizan mai curând al sângerării, decât al clismelor, subiect de dispută cu Facultatea de Medicină din Paris.

la loc după amputare. La fel şi laba crabului. Există deci un plan invizibil, cu funcţie de architect şi de tipar sau formă pentru materializarea labei pierdute. Se cunosc însă fenomene şi mai spectaculoase. Dacă se taie germenele piciorului din spate al unui mormoloc de broască şi se grefează în locul lui coada pe cale de dezvoltare a aceluiaş mormoloc, aceasta nu devine coadă ci lăbuţă sau picior; invers, dacă se grefează germenul unui picior în locul cozii tăiate, va creşte nu un picior ci o coadă. Dacă operaţia este realizată într-o fază mai avansată a metamorfozei mormolocului, faptul nu se mai produce. Dacă se taie germenii picioarelor şi se grefează invers, suprafaţa anterioară a unuia devine posterioară, iar cea posterioară a celuilalt devine anterioară. Altfel spus, natura repară, în anumite limite, ceea ce omul strică din simplu amuzament « ştiinţific », chinuind animalele precum poliția oamenii. În general, ştiinţa admite că fenomenele vitale ale animalelor sunt dirijate şi reglate de sistemul nervos al acestora (creier, măduva spinării, nervi); în cazurile arătate şi în altele însă, este vorba de o memorie ce acţionează eficient şi perfect, mult înainte ca sistemul nervos şi creierul individului respectiv să îşi făcut apariţia. Memoria lăbuţei sau a cozii amputate nu se poate găsii într-un « creier » ce nu există încă, nici în nervi, ce nu există nici ei. Autorul din care am cules aceste exemple consideră că organizatorul situat în apropierea blastoporului gastrulei pare să regleze, de la distanţă, dezvoltarea acesteia, deşi încă nu există niciun fel de sistem nervos[46].

Pentru o formă trăitoare oarecare, ceea ce determină o schimbare de obişnuinţă putând antrena o schimbare de formă, în vederea adaptării la noile condiţii de viaţă, nu este un simplu reflex mecanic, nici instinct, ci o determinare inteligentă voită, a unui spirit ce începe a se elibera şi a se manifesta tot mai vizibil în ce priveşte conducerea materiei, După Broom, chiar dacă

9/03/80Attention:

[46]. R. Broom, *Les origines de l'homme*, Paris 1934, pp. 201-203. Exemplele următoare sunt extrase din aceeaşi lucrare.

anumite instincte sunt datorate reflexelor condiţionate sau unor îndelungate obişnuinţe ereditare, animalul nu este obligat să li se supună, dacă ele i-au devenit defavorabile. Pasărea numită *Dodo* (*Didunculus*), din arhipelagul Samoa, avea obiceiul să îşi facă cuibul în pământ şi a continuat astfel până ce a fost aproape exterminată de către pisici şi de porci. Confruntat cu primejdia exterminării totale, *Dudunculus* a abandonat vechiul instinct şi a început să îşi construiască cuibul în arbori, ceea ce i-a permis să supravieţuiască. Câinele ce îngroapă un os, pentru a-l mânca mai târziu, se supune probabil unui reflex condiţionat. Totuşi, când se găseşte într-o louinţă cu ciment pe jos, acelaşi căine este capabil să îşi îngroape osul sub ziarul abandonat al stăpânului, pe care îl aduce dintr-o altă cameră. Într-o astfel de situaţie, se zice că animalul acţionează prin inteligenţă, nu prin reflex ereditar.

Se pot cita foarte multe cazuri în care animalele îşi modifică obişnuinţele sau instinctele, schimbări ce par voluntare, în vederea adaptării la noile condiţii de viaţă.

Graţie reacţiilor humorale, ale anticorpilor, s-au descoperit apropieri şi similitudini chimice ale sângelui unor vieţuitoare, pe baza cărora s-au putut stabili anumite grade de rudenie. De exemplu, serul extras dintr-un iepure ce a primit o injecţie de sânge omenesc precipită atât sângele omului cât şi pe cel al unui anthropoid, nu însă şi pe acela al unei maimuţe cu coadă, ceea ce pledează pentru relativa apropiere a primilor doi şi îndepărtarea acestora de cel de al treilea. Putem conchide că omul nu coboară din maimuţă, dar rămâne deschisă posibilitatea ca ambii să fi avut un strămoş comun dar îndepărtat. Primatele au dat naştere la o serie de ramuri de fiinţe cu structură anatomo-fiziologică de fructivore, între care maimuţa, antropoidele şi omul. Unii paleontologi admit existenţa unui singur trunchi omenesc original, în cadrul căruia deosebesc mai multe straturi. Printre numeroasele schelete de oameni primitivi, care au fost descoperite, s-a stabilit o gamă progresivă de cranii ce se îndepărtează tot mai mult de cele ale maimuţelor, ajungând la craniile umane ale omului preistoric de Cro-Magnon, care era

deja un artist. Aceste etape pun în evidenţă mai ales creşterea volumului creierului şi reducerea osaturii figurii, în sensul progresului volumului intracranian. Printre craniile antropide descoperite, putem cita pe acela de la Taungs (Africa de Sud, 1924), australopitecul african, de care vorbeşte acelaşi Broom, şi ai cărui dinţi se apropie mai curând de cei ai omului, decât de cei ai cimpanzeului[47]. Volumul cranian al acestui australopitec este estimat la 750 c. c. Un alt craniu, descoperit în aceeaşi perioadă în Rodezia (1921), avea un volum cranian de aproximativ 1280 c. c. Craniul de Neandertal, găsit în 1856, lângă Dusseldorf, avea un volum cerebral de aproximativ 1400 c. c., iar cel de la Chapelle-aux-Saints (1908) atinge 1620 centimetri cubi. Craniile de tip Neandertal, cu protuberanţa nazală specifică (largă şi înfundată), bărbia redusă, fruntea foarte înclinată pe spate, arcadele sprâncenelor excessive, ce trăiau acum aproximativ 50 000 de ani, erau mai apropiate de animalitate decât cei mai inferiori dintre sălbaticii actuali.

Dintre cele două tipuri umane de craniu, cel dolihocefal (alungit) este mai vechi decât cel brahicefal (scurt, relativ rotund). Dezvoltarea volumului cerebral cranian a avut o cauză spirituală, ce trebuie pusă în legătură cu activitatea mintală tot mai importantă a omului.

Concluzie : în cadrul creaţiei, transformismul mintal a fost cauza celui material. Sub direcţia Providenţei, creaţia a continuat neîntrerupt, până la stadiul actual al omenirii, graţie aceloraşi eforturi de transformare mintală şi spirituală, în vederea pregătirii uniunii mistice şi spirituale, pe calea deschisă de Christosul încarnat, Mântuitor al întregii creaţii.

Ideea de evoluţie, prin recapitularea de către om a tuturor formelor de viaţă ce l-au precedat, nu este contrară filosofiei greceşti (Aristotel) nici celei medievale (Toma d'Aquino). Concluzia majorităţii cercetătorilor este că în stadiul actual al ştiinţelor vieţii, şi ţinând cont de datele paleontologiei şi ale

9/03/80Attention:

[47]. *Ibid.*, p. 136-144.

preistoriei, trebuie să acceptăm idea că apariţia promptă a unui cuplu uman, corp şi suflet, independent de istoria precedentă a vieţii este un punct de vedere ce nu poate fi susţinut. Unii au însă motive diferite, contrare adevărului, ceea ce constituie o altă problemă, un gen de ocultism de joasă speţă şi de rea credinţă, de care nu ne vom ocupa.

VII. 7. Adaptările logice sunt condiţia sănătăţii adevărate şi a vindecărilor durabile. Problema adaptării nu există pentru medicina oficială, operă a unor spirite ştiinţifice neîmplinite, a teoreticienilor materialişti, matematicieni şi savanţi de laborator, adesea de rea credinţă dovedită.

Nutriţionismul classic se sprijină pe erezia ştiinţifică a caloriilor, excrescenţă montruoasă a sistemului metric, în încercarea de a măsura viaţa cu ajutorul multiplilor şi sub-multiplilor unităţilor de măsură ale acestuia. Medicina oficială ignoră specificul vitalităţii, adică al vieţii, puritatea fiziologiei şi adaptarea ancestrală la alimente. Ea nu ţine cont decât de randamentul calorific al alimentelor, fără să acorde aproape nicio importanţă faptului că multe dintre cele mai calorifice « alimente » sunt greu suportabile, în limite variabile, de la om la om, din care cauză adesea pot fi considerate în rând cu substanţele toxice (alcool, îndulcitorii de sinteză chimică, grăsimile saturate prin hidrogenare, carnea anumitor peşti sau animale, alimente iradiate sau modificate genetic, etc.). Neavând nicio idee despre constituţia ternară a organismului uman, nici despre diviziunea septenarului individual, medicina oficială nu cunoaşte niciunul dintre semnele ce i-ar permite să stabilească diagnosticul valorii capitalului vital individual şi al ameliorărilor posibile, de la caz la caz. Medicina oficială a decretat că toţi transformatorii alimentelor, indiferent că sunt atleţi sau bolnavi loviţi de caşexie, sunt egali din punctul de vedere al capacităţii digestive şi de asimilare, impunând supra-alimentaţia celor ce nu se pot hrăni, cazul tuturor bolnavilor în stare relativ gravă, indiferent de boală (tuberculoză, cancer, anemii rebele, stări post-operatorii, etc.). Adăugate la substanţele chimice de sinteză capabile adesea să ucidă un cal (cazul chimioterapiei, al tetra- şi

penta-terapiei sidaice, etc.), practicile acestea ne pun în faţa unor aberaţii destructive şi a unei strategii ucigaşe, ce nu ţine cont de puterea diferită de adaptare, de la un individ la altul.

Cât priveşte utilizarea unor mijloace curative benefice în principiu, neţinând cont de rezistenţa individuală şi de puterea inegală de adaptare, medicina oficială reuşeşte adesea să le transforme în contrariul lor. Folosite în mod dogmatic şi iresponsabil, hidroterapia, helioterapia şi diverse produse farmaceutice pot agrava starea bolnavilor. Mulţi dintre aceștia, simpli debili, de exemplu, mor cu zile, în mod subit, din cauza violenţei medicamentelor toxice, a injecţiilor anti-fiziologice (seruri, produse chimice, vaccinuri, antiseptice) introduse în curentul circulator, contrar legilor de adaptare rasială şi energetică.

În cazul bolilor infecţioase, întreaga responsabilitate este atribuită unui anumit microb sau virus, eventual unei insuficienţe glandulare sau disfuncţiuni locale, fără să se ţină cont de starea imunităţii fiecăruia, de consecinţele inadaptării la un regim alimentar aberant, de surmenajele multiple antrenate de viaţa frenetică şi artificială de astăzi.

Dacă practica terapeutică estimează că evoluţia progresivă şi lentă, prin adaptare la mediu, este perimată şi absurdă, tactica mutaţiilor bruşte prin atacarea în forţă a bolilor, ce este preconizată adesea, se traduce prin impunerea unui regim extremist, a unei chimioterapii ce nu ţine cont că bolnavul trebuie să suporte şi medicamentele, mai mult sau mai puţin toxice, şi boala, aceasta fiind, adesea, programul natural de însănătoşire, declanşat de către organism. În astfel de cazuri, inadaptarea şi dezechilibrul funcţional, tulburările ce rezultă (nutriţie, devitalizare, caşexie), care adesea conduc bolnavul la cimitir, sunt cauzate nu de boala însăşi ci de agravarea ei prin complicaţiile generate de eroarea terapeutică, de necunoaşterea sau neaplicarea principiului fundamental al vieţii naturale ce constă în necesitatea absolută a adaptării lente şi progresive. Evoluţia depinde şi este condusă nu numai de incitaţiile voluntare interne ci şi de obligaţiile de tranziţie lentă şi

progresivă a obişnuinţelor alimentare şi de tot felul. Respectarea acestor obligaţii este condiţia esenţială pentru menţinerea rezistenţelor individuale şi chiar rasiale, pentru cei ce doresc şi speră să aibă urmaşi. Aplicarea strictă a legii adaptării cu paşi mici este condiţia esenţială de vindecare, indiferent de boală.

Fondată între altele pe ştiinţa ocultă şi recunoscând în om o fiinţă mai curând frugivoră decât carnivoră, medicina hipocrato-naturistă preconizează un regim alimentar cu foarte puţină carne sau chiar lacto-ovo-vegetarian, pentru bolnavii mai uşor adaptabili, fără să neglijeze adaptarea lentă prin manevra contrariilor alternante, a schimbărilor lente dar progresive, a meselor mai slabe sau mai hrănitoare, funcţie de capacităţile digestivo-asimilatorii şi eliminatorii personale, a genului de poftă de mâncare, a diverselor susceptibilităţi organice şi psihice, a căror cunoaştere şi aplicare diferenţiată face din medicină o adevărată artă.

A proclama aceste adevăruri în faţa nu tocmai demnilor maeştrii ai pseudo-ştiinţei medicale oficiale, a le aduce la cunoștința şefilor societăţilor vegetariene şi a piraţilor naturişti, a vorbi despre necesitatea tranziţiilor lente în cazul majorităţii subiecţilor (cu rarele excepţii ale celor capabili de mutaţii bruşte), a încerca să conduci bolnavii conform adaptării raţionale şi motivate revine la a risca asalturile stupide şi injuriile datorate ignoranţei, relei credinţe şi rutinii omeneşti, greu de învins astăzi, ca şi în alte vremuri.

Pătrunderea progresivă a spiritului adevărului în societate nu poate avea loc decât prin intermediul subiecţilor de elită ce există în toate clasele societăţii. Transformările spirituale, vitale şi fizice create în starea de sănătate materială şi mintală a acestor subiecţi, prin reformarea logică a obişnuinţelor lor, îi va convinge că legile de sănătate preconizate de medicina fondată pe adevărata ştiinţă ocultă sunt singurele pe deplin adevărate.

Orice om de bună credinţă îşi poate da seama că punerea în ordine materială şi vitală, alimentară şi higienică, preconizată de medicina hipocrato-naturistă reprezintă, nu mai puţin, o muncă de transformare a caracterului unei personae, de progresie

spirituală a individului în cauză. Rezultatul psihic şi spiritual al adaptărilor materiale la o ordine superioară nu trebuie însă proclamat prematur. Nu îl vom explica decât mai târziu, acelora numai dintre subiecţi ce dovedesc bună credinţă, care îşi pun ei înşişi întrebările normale şi necesare pe marginea îmbunătăţirii stării lor de sănătate, ai căror ochi se deschid către concepţia unei ordini şi a unei sinteze integrale.

Posibilităţile de adaptare materială şi mintală sunt foarte inegale de la un subiect la altul iar jocul libertăţii individuale trebuie atât de bine respectat în incitaţiile sale legitime, sub direcţia autorităţii medicale, încât trebuie adoptată regula generală de a nu prescrie nimănui regimul vegetarian, cel mult în mod provizoriu și pentru un motiv medical imperios, précis şi urgent. Altfel spus, trebuie procedat astfel încât evoluţia psihică şi adaptarea fiziologică să-l transforme pe cel în cauză, în mod spontan şi liber, ca urmare a înţelegerii prin el însuşi a unei anumite experienţe medicale, a suferinţei presupuse de orice boală. După cum oricine înțelege, majoritatea oamenilor nu sunt apţi decât pentru treptele de jos ale înţelepciunii. Cei ce pot avansa mai mult către puritatea ideală şi ordinea absolută, fără tulburări somatice (slăbire pronunţată, pierderea forţei fizice şi a musculaturii, returul stărilor morbide) sunt singurii adaptabili unor regimuri mai stricte şi capabili să înţeleagă, eventual să primească, dacă este cazul, o învăţătură ocultă mai avansată. Foarte rari sunt cei ce pot înţelege şi practica înţelepciunea deplină. Aceste diferenţe de evoluţie şi de aptitudini, pentru practica şi înţelegerea adevărului sintetic, sunt cunoscute încă de pe vremea filosofilor pitagoricieni şi chiar de mai înainte. Pitagoricianului Archytas i se atribuie enunţul următor : « Trebuie ca legea să fie conformă cu natura… Ea nu este puternică decât dacă este în armonie cu cei care i se supun. Mulţi oameni nu sunt apţi să primească ceea ce prin chiar firea lucrurilor este primul dintre bunurile omeneşti; aceştia nu sunt în stare să practice decât binele ce îi priveşte pe ei înşişi şi posibil pentru ei. Când se pune problema îngrijirii bolnavilor şi a suferinzilor, trebuie ţinut cont de acest lucru ». Hipocrate arătase

şi el obligativitatea adaptărilor multiple, bazate pe legea evoluţiei şi prescrise cu artă şi înţelepciune. « Regimul alimentar trebuie reglat şi variat funcţie de vârstă, de obişnuinţe, de ţara unde locuim ». (Littré, 18, II). Sau : « În caz de boală, trebuie schimbat modul de viaţă. E clar că modul anterior de vaţă a fost defectuos, fie în întregime, fie în parte, fie în ce priveşte ceva anume. Pentru a afla ce trebuie schimbat trebuie considerat temperamentul bolnavului, vârsta şi constituţia lui, anotimpul din cadrul anului, natura bolii; pe această bază, tratamentul se va stabili fie adăugând fie eliminând anumite lucruri, fără să uităm nicio clipă vârsta bolnavului, anotimpul respectiv, constituţia lui şi natura bolii, înainte de a prescrie vreun remediu sau regim ». (*Ibid.* 17, I). Sau : « Trebuie ca, în cursul bolilor, pentru a manevra corect, să nu pierdem din vedere dispoziţiile congenitale, obişnuinţele şi exigenţele ţării în care trăim, ale vârstei bolnavului şi naturii bolii, ale anotimpului, ale celor ce determină excesul sau insuficienţa în nutriţie ». (*Ibid.*, 25, I). Sau : « Digerăm cu uşurinţă alimentele cu care suntem obişnuiţi, chiar dacă acestea nu sunt foarte sănătoase prin natura lor. Acceptăm cu oarecare dificultate alimentele sănătoase pe care le consumăm pentru prima dată ». (*Ibid.*, 119, I). Sau : « Un regim rău, mereu acelaşi, atât în ce priveşte băutura cât şi mâncarea, este preferabil unei diete excelente, introduse dintr-o dată. Schimbările bruşte în alimentaţie sunt dăunătoare şi ocazionează diverse boli ». (*Ibid.*, 117, I). Sau : « Cu toate acestea, uneori întâlnim şi contrariul, adică oameni ce nu sunt deloc tulburaţi de marile schimbări de regim, cauza fiind temperamental lor ». (*Ibid.*, 120, I). Sau : « Efectiv, există oameni ce se acomodează diferit la locuri, regimuri şi chiar la boli ». (*Ibid.*, 34 I). Sau : « Având în vedere diversitatea oamenilor, nu trebuie să ne surprindă diferenţele dintre ei în ce priveşte corpul şi capacitatea de suportare a suferinţei ». (*Ibid.*, 48, I).

În concluzie, « pentru a înţelege corect un bolnav, trebuie să ţinem cont de caracterul, temperamentul şi obişnuinţele lui, unii putându-se conforma mult mai uşor decât alţii, în ce priveşte prescripţiile medicului ». (*Ibid.*, 41, I).

VIII. Legea sintezei şi a solidarităţii ierarhice

VIII. 1. Macrocosmosul este o simbioză şi o sinteză ierarhică. Unitatea creatoare este o Treime ierarhizată în trei personae sau entităţi, animate, în cadrul aceleiași vieți spirituale, de către Sfântul Duh (Sfântul Spirit). Aceste trei persoane formează o singură şi unică natură divină în sinteză.

Pe de altă parte, pretutindeni în univers găsim o Forţă eterică şi atomică. Sub influxul Spiritului creator, această forţă a dat naştere corpurilor vii ale astrelor, planetelor şi fiinţelor ce se organizează în simbioze şi ierarhii, reductibile în ultimă instanţă la o singură unitate : Energia materială şi imaterială.

Toate sunt solidare în univers. Cea mai mică dereglare, comoţie sau răsturnare astrală se repercutează asupra întregii mecanici cereşti. Solidaritatea de origine, evoluţie şi scop reglează totul, în cer ca şi pe pământ.

VIII. 2. Microcosmosul sau omul este o simbioză şi o sinteză ierarhizată. Omul este solidar cu întreaga natură. El este încoronarea naturii terestre, a cărei constituţie trinitară se rezumă în el (corp, viaţă, spirit), în cadrul cuaternarului celor patru temperamente, care sunt manifestarea unităţii individuale de direcţie (*bilos*) ce se exercită în conducerea inteligenţei *nervoase* (a spiritului) a vieţii *sanguine* şi a nutriţiei materiale, *limfatice*. Omul rezumă cele şapte « zile » sau etape evolutive ale creaţiei. Cum le rezumă? Le rezumă în cadrul vieţii sale minerale, *fizice*, materiale, prin *suflul* de viaţă ce îl însufleţeşte, prin *viaţa vegetativă* sau sufletul care îl fac să crească, să se fortifice până la vârsta adultă, şi care îl menţin apoi, conform unui plan ocult de formaţie şi întreţinere, dincolo de schimbările materiale neîncetate, din corpul său fizic. Cele şapte etape ale creaţiei sunt rezumate și de *sufletul sau viaţa animală* instinctivă, axată pe nevoi organico-senzuale, pe *sufletul intelectual inferior*, frământat de dorinţa cunoaşterii, *sufletul intelectual superior*, însetat de adevărul divin, de *lumina spirituală* de origine, pe care o purtăm în noi, încearcând să o înţelegem, să o punem în fruntea experienţelor noastre

materiale, fără de care nu ne-am merita viaţa, adică am pierde-o, cel puţin parţial. Aceste şapte puteri solidare sunt ierarhizate sau sintetizate în om, ca şi în opera creaţiei. Viaţa organică se repercutează asupra mintalului, spiritul ordonând şi frânând tendinţele şi pasiunile noastre animale. Orice discordanţă la nivelul uneia dintre cele şapte componente simbiotice ale septenarului dezechilibrează întregul fiinţei umane, prin durerea sau suferinţa resimţită, declanşând reacţii instructive, curative şi de apărare.

VIII. 3. Organismul fizic este o sinteză de organe ce trăiesc în simbioză ierarhică. Fiecare organ din corpul nostru este o federaţie de celule grupate sub conducerea locală a unei entităţi imateriale (*archée*[48]), animată de o viaţă specifică : (hormoni, secreţii interne şi externe), lucrând solidar cu direcţia unitară a spiritului, adică voinţa individuală ce acţionează liber, sub protecţia Providenţei divine ce ne atrage, ne educă şi ne conduce.

În cadrul vieţii organice, sistemele, organele şi chiar celulele sunt solidare cu viaţa întregului, lucrând în sensul misiunii unitare de conservare, direcţie şi scop. Spiritul comandă corpul, decide mişcarea membrelor, reglementează alimentaţia, funcţiile cardio-respiratorii şi excretoare, prin intermediul sistemului nervos vegetativ. Când un organ întâmpină anumite dificultăţi, întregul organism se mobilizează solidar pentru a-l ajuta, după regula toţi pentru unu, unu pentru toţi. Dacă un rinichi este atins sau distrus, celălalt rinichi se hipertrofiază pentru a-l înlocui şi garanta viaţa întregului organism. Forţa de vindecare naturală este o putere salvatoare a vieţii. Ea protejează, repară, întreţine,

9/03/80Attention:

[48]. Termen creat de Van Helmont (Jan Baptist), medic şi chimist flamand (1577-1644), discipol al lui Paracelsus, după care funcţiile fiziologice ale organelor sunt reglate de sufletele secundare, numite « *archées* », de a căror armonie depinde sănătatea şi viaţa organismului. Neînţeles de contemporani şi de posteritate, nu este exclus ca, înțelegându-și erorile colosale, ştiinţa medicală să îi dea dreptate într-o zi.

organizează şi coordonează organele, în vederea conservării şi bunului mers al unităţii întregului organism.

VIII. 4. Omul este solidar cu natura. – Omul este parte a naturii, care i-a construit instrumentul corporal şi i-a edificat instinctele, voința, inteligența și alte instrumente de exerciţiu al spiritului şi raţiunii sale. El este solidar cu mediul din care provine corpul său fizic, fiind obligat să trăiască cu aer pur, cu alimente naturale bine alese, lumină solară şi apă curată, cu rol precis în circulaţia şi purificarea organismului. Dacă omul se îndepărtează de natură, încălcând legile acesteia şi ale individualităţii sale, trăind în mod artificial, în atmosfera viciată a marilor oraşe, hrănindu-se cu alimente modificate genetic sau infectate chimic, dispreţuind exerciţiul natural şi locuind în condiţii puţin salubre, el rupe astfel rădăcinile vieţii sale şi sinteza mijloacelor lui de existenţă şi de progres. În consecinţă, va cădea bolnav, va degenera, compromiţând astfel nu numai existenţa lui individuală ci şi pe aceea a descendenţilor lui, deja născuţi sau care nu se vor naşte. În astfel de cazuri, singurul remediu eficace şi durabil este reîntoarcerea în sânul naturii, revenirea la ordinea, sinteza şi solidaritatea cu aceasta, supunându-ne legilor ei, supliment necesar al supunerii în faţa legii supra-naturale.

VIII. 5. Natura este solidară cu omul. – Între om şi natură, influenţele sunt permanente și reciproce, între ei având loc schimburi de tot felul, acţiuni şi reacţiuni. Când omul nu se ridică împotriva ordinii și legilor naturale, ambientalul lui de zi cu zi este plăcut, reconfortant şi chiar paradiziac, impresie pe care fiecare o resimte când vine în contact cu un picior de plai sau gură de rai, cum spuneam pe când nu se vorbea nici de societate socialistă multilateral dezvoltată[49], nici de mondialism 9/03/80Attention:

[49] . Deceniile de « comunism » sunt împărțite de specialiști în mai multe etape: etapa dictaturii proletare, a ascuțirii luptei de clasă, a transformării socialiste a economiei, a desăvârșirii construcției socialiste și altele. În martie 1965, când Ceaușescu a preluat puterea, după moartea lui Gheorghiu-Dej, România se găsea în faza, oficială, de desăvârșire a construcției socialiste. Prin 1969-1970, propaganda ceaușistă a lansat termenul de « societate socialistă multilateral

sau imperialism iudeo-american. Dimpotrivă, când omul trăieşte în mod artificial, înconjurându-se cu lucruri de care nu are nevoie, trăind într-un lux nefiresc şi dăunător, nutrind sentimente de ură şi plănuind nedreptăţi pentru alţii, el răstoarnă ordinea naturală a lucrurilor şi face operă demoniacă, ce îl paralizează, îl otrăveşte şi distruge viaţa din jurul lui. El distruge astfel armonia între diversele puteri ale naturii, multiplică germenii malefici (ce pot declanşa epidemii), rupe echilibrul (anomalii sezoniere, foamete, şomaj, cataclisme), fiind obligat, mai devreme sau mai târziu, să îşi simplifice viaţa, să renunţe la tot ce este superfluu, să revină la ordinea naturală şi divină. Deşi în fruntea religiilor luciferiene actuale sunt instalaţi răufăcători dintre cei mai malefici, scrierile sfinte păstrează totuşi bunul exemplu și, pe ici pe colo, chiar Cuvântul lui Dumnezeu. Profetul Osea vede lucrurile de parcă ar fi contemporanul nostru : «… Nu mai este credinţă, nici iubire, nici cunoaştere de Dumnezeu în ţară. Toţi jură strâmb, mint, ucid, fură şi sunt desfrânaţi ; săvârşesc fapte silnice iar sângele vărsat curge peste sânge. Pentru aceasta, ţara e în mare jale, iar cei ce o locuiesc sunt fără vlagă (…) Poporul va pierii pentru că nu mai cunoaşte pe Domnul ». (*Oseea*, IV, 2-6). *Leviticul* ne avertizează și el : « De veţi umbla după legile Mele şi de veţi păzi şi împlini poruncile Mele, vă voi da ploaie la timp, pământul şi pomii îşi vor da roadele lor (…) voi trimite pace pe pământul vostru şi nimeni nu vă va tulbura; voi goni fiarele sălbatice şi sabia nu va trece prin pământul vostru (…) De nu mă veţi asculta şi nu veţi păzi aceste porunci ale Mele (…) atunci şi Eu am să mă port cu voi aşa : voi trimite asupra voastră groaza, lingoarea şi frigurile, de care vi se vor secătui ochii şi vi se va istovi sufletul; veţi

---

dezvoltată », prezentat ca foarte mare contribuție teoretică și revoluționară, a Geniului Carpaților și a Dunării Gândirii, evident, la edificarea comunismului în lume. Contribuție-necontribuție, după douăzeci de ani, marea găselniță ceaușistă și-a dat obștescul sfârșit la zidul Târgoviștei. Nu se știe când, nici la care zid, va da ortul popii și mai marea găselniță iudeo-americană a Noii Ordini Mondiale. Se zice însă, nu fără oarecare dreptate, că istoria se repetă, deși, pe de altă parte, rare ori ea a reușit să învețe ceva pe cineva !

semăna seminţele în zadar şi vrăjmaşii voştri le vor mânca ». (*Leviticul*, XXVI, 3-6, 14-16). Aceleaşi ameninţări figurează în capitolul V din *Iezechiel*, fără să mai vorbim de cataclismele ordinii naturale, declanşate de viciile oamenilor, despre care ne avertizează *Apocalipsa*.

VIII. 6. Condiţiile vieţii normale sunt sintetice şi solidare. Pentru a se menţine în bună ordine şi în stare de sănătate, omul trebuie să respecte ansamblul cuaternar de legi spirituale, vitale, materiale şi individuale[50]. Legile vieţii sănătoase trebuiesc înţelese şi din această perspectivă ocultă, fără de care omul renunţă la condiţia umană, comportându-se de parcă ar fi un animal sau o maşină. Unii chiar teoretizează în acest sens, spunând că omul este un « mamifer », că locul lui este între acestea, sau că omul este o « maşină », locul lui fiind într-un garaj ! Orice neglijenţă în aplicarea legilor spirituale, vitale, materiale şi individuale dereglează ritmul normal al vieţii şi echilibrul forţelor din om, producând dezordine humorală şi boli. Necesitatea organizării sintetice a vieţii personale este una din marile obligaţii impuse omului atât de medicina hipocrato-naturistă cât şi de ştiinţa ocultă.

VIII. 7. Terapia ocultă şi naturistă este o sinteză de îngrijiri solidare, corect ierarhizate într-un decalog al sănătăţii. Bolile locale depind de starea generală proastă a humorilor din organism. Există o unitate patogenică, legată de violarea legilor sănătăţii, şi o unitate morbidă esenţială, ce se manifestă prin anumite sindromuri de aptitudine morbidă şi prin afecţiuni terminale, acute sau cronice. De fiecare dată când un dezechilibru se produce în corp, acesta se datorează unui viciu de direcţie sau de lipsă de sinteză. Corecţiile, remediile şi terapia prescrisă trebuie să ţină cont de această obligaţie de ierarhie şi de sinteză. Corpul nu poate fi sănătos dacă spiritual este orientat rău, dacă nu respectăm legile lui, între care credinţa şi dragostea de adevăr. Fără să se știe prea bine cum, minciuna din creier și răul din suflet pot conduce la diverse boli specifice. Mijloacele

9/03/80Attention:

[50] . Despre aceste legi se va vorbi pe larg la § IX. 3.

de sănătate izolate și pe fond de minciună, răutăți și alte blestemății produc cel mult ameliorări trecătoare. Nimic nu se poate vindeca numai prin regim alimentar, hidroterapie sau helioterapie, numai prin droguri farmaceutice alopate sau homeopate, chiar însoțite de cura mintală a doctorului Coué.

Ideea de sinteză trebuie introdusă în fiecare compartiment de reglementare a vieţii. În materie de regim alimentar de exemplu, după alegerea corectă, pe plan fiziologic, a alimentelor, trebuie ca meniurile să fie sintetice, altfel ele vor fi dezechilibrante, conducând treptat la anumite carenţe. Un alt exemplu simplu, este acela al exerciţiilor fizice, necesare şi recomandabile din prima până în ultima zi de viaţă. Oricare ar fi starea noastră de sănătate, sinteza exerciţiilor fizice înseamnă executarea mişcărilor naturale, grupate într-o solidaritate funcţională : mers, alergat, sărit, căţărat, înot, aşa cum sunt expuse acestea în *Bătrâneţea verde*[51]. Abțibildurile ministerelor sănătății vorbesc adesea de faimoasa minte sănătoasă, într-un corp sănătos, fără să ne spună că, dacă mintea nu este sănătoasă, dacă, de exemplu, ea este contaminată de minciună, eroare, răutăți și alte metehne spiritualo-mintale, nici corpul nu poate fi sănătos.

VIII. 8. Viaţa familială, socială şi naţională trebuie organizată în spirit de sinteză şi de solidaritate, sub direcţie unitară, continuă şi stabilă. Legile sintetice de sănătate individuală cuprind o componentă ce se întinde până la organizarea familiei în ordine şi solidaritate. Tatăl stimulează, seamănă, crează şi conduce. Mama formează, canalizează, frânează, organizează. Copii realizează, propagă stimulează elanul general. Toţi membrii familiei trebuie să fie solidari între

9/03/80Attention:

[51]. Au fost identificate mai multe exemplare din această lucrare inedită și, se pare, incompletă, purtând semnătura doctorului S.S. Gabian. După toate semnele este vorba de o altă lucrare a doctorului Bulă, scrisă sau măcar concepută, în bună parte, pe când funcționa ca medic S.S. pe Frontul de Est, adversarii încercând să-l compromită, în fața forurilor germane, ca fost simpatizant S.A., în Batalioanele de Asalt ale lui Ernst Röhm, lichidate la 30 iunie 1934. (Nota redacției finale).

ei. Sănătatea lor nu poate fi deplină decât dacă trăiesc în comunitate de spirit, într-o sinteză de iubire şi îngrijiri reciproce compatibile cu locul şi putinţa fiecăruia, direcţia spiritual-unitară presupunând o anumită unitate religioasă, morală şi materială. O lipsă în cultura spirituală, o neregulă în higiena, conduita intelectuală sau alimentaţia tuturor sau numai a unuia dintre membrii familiei provoacă, mai devreme sau mai târziu, dezorganizarea şi boala întregii familii. Buna înţelegere şi armonia familială sunt foarte importante, tatălui şi mamei revenindu-le grija supravegherii atente și pline de iubire a copiilor, mai ales când unul dintre aceştia riscă se se îndepărteze sau să cadă bolnav.

Aceleaşi reguli se impun și la nivel naţional. Şeful (unic) trebuie să proclame obligaţiile de sinteză (necesitatea religiei, organizarea muncii, ştiinţa alimentaţiei, satisfacerea nevoilor legitime, viaţa naturală, direcţia solidară a diferitelor organizaţii profesionale şi non-guvernamentale, respectul libertăţilor legitime, educaţia fizică generală nu sportul de performanţă, afacere şi escrocherie ce abrutizează societatea.

În ce priveşte viaţa solitară, în afara uniunii mistice religioase şi a sacrificiului de sine, ea este o disfuncţiune şi o anomalie, întrucât suprimă efortul de sinteză ierarhică şi avantajele solidarităţii, lucru observat de foarte multă vreme : « Mai fericiţi sunt doi laolaltă decât unul, fiindcă au răsplată bună pentru munca lor. Căci dacă unul cade, îl scoală tovarăşul lui. Dar vai de cel singur care cade şi nu este cel de-al doilea ca să-l ridice. Asemenea, când doi se culcă se încălzesc, iar unul cum s-ar putea încălzi? Şi dacă unul este luat fără de veste, cel de-al doilea sare pentru el, căci sfoara pusă în trei nu se rupe degrabă ». (*Ecclesiastul*, IV, 9-12).

VIII. 9. Sinteza individuală corectă este condiţia fundamentală de ordine, sănătate şi pace pentru toţi. – După cum sănătatea individuală nu rezultă decât din respectul ansamblului legilor naturale şi supranaturale ce reglează viaţa omului, sănătatea poporului nu se obţine decât printr-o serie de restricţii şi măsuri disciplinare în spirit de sinteză, ierarhizate cu

socoteală. Epidemiile, mizeriile, războaiele şi revoluţiile sunt boli sociale ce provin din ignoranţa şi neaplicarea legilor sintetice de sănătate individuală, din lipsa de solidaritate dintre autoritatea legitimă şi libertatea necesară.

Condiţia esenţială pentru crearea unei ordini internaţionale este realizarea prealabilă a ordinii naţionale, iar aceasta nu poate rezulta decât din ordinea însumată a familiilor şi a indivizilor.

Viaţa în turm comunisto-socialistă, chibuţnico-falansteriană, concentraţionară-Gulag sau Guantanamo, cu furia ei contra elitelor, lupta de clasă, legea pumnului și atotputernicia poliției secrete este o viaţă instinctuală, de mușuroi, de tip animal. Observatorii animalelor constată că grija principală a acestora, cu excepţia perioadelor de rut, este împărţirea bunurilor pământului, într-o sumbră utopie egalitaristă, șefii de haită sau regina mușuroiului bucurându-se de partea leului!

Viaţa socială unitară şi ierarhică, ce respectă particularităţile şi superioritățile individuale, condusă conform legilor naturale şi supranaturale, aspirând la realizări spirituale cât mai înalte, este condiţia capitală de stabilitate atât în ce priveşte sănătatea cât şi pacea universală.

VIII. 10. Sinteza necesară dintre solidaritate şi libertate, în ciuda opoziţiei şi contradicţiei lor aparente. – Pentru ca autoritatea necesară a unui şef, rege sau preşedinte să fie eficace, binefăcătoare şi permanentă, acesta trebuie să acţioneze solidar cu libertatea cetăţenilor, respectându-le aspiraţiile legitime, protejându-i, instruindu-i şi educându-i în spiritul idealului de adevăr general şi sintetic, frânând impulsurile anormale sau josnice, fără să cadă nici în dezinteres sau abandon, nici în dictatură, tiranie şi abuzuri poliţieneşti. Vom relua această chestiune când ne vom ocupa de societăţile secrete.

VIII. 11. Solidaritatea spirituală finală întru Christos. – Scopul final al vieţii şi al întregii existenţe fiind atingerea Adevărului absolut, adică răsplata vieții veșnice, în împărăția lui Christos (a lui Alah sau a altor dumnezei), câtă vreme suntem pe lumea asta se impune apropierea reciprocă prin intermediul materiei, sacrificarea egoismelor deplasate, viaţa conștientă cât

mai în spiritul celor scăpaţi din ciclul încarnărilor repetate, în sinteză unitivă cu Christos şi, prin intermediul lui, cu Dumnezeu Tatăl. După cum am arătat şi după cum o spune el însuşi, Christos este drumul vieţii, fiind una cu Tatăl, în cadrul Sintezei Unitive reconstituite. Aceste principii esenţiale sunt exprimate în *Evanghelia* după Ioan (cap. XIV), după cum am arătat deja.

VIII. 12. Sintezele invizibile: suflete grupuri, omenire, egregore. – *Sufletele-grupuri* se plasează printre entităţile colective de ființe (entităţi) individuale, fuzionate şi sintetizate într-o comunitate astrală de caractere şi de forţe ale unei colectivităţi. Poate fi vorba de o comunitate bazată pe originea, dorinţele, limba, pasiunile,viciile sau orice tendinţe commune. Forţa acestor entităţi este dată de solidaritatea celor ce le compun. Unitatea lor de direcţie este mai curând ocultă decât materială. Printre aceste entităţi, unele sunt naturale, formând curente de evoluţie a fiinţelor; altele sunt artificiale şi chiar efemere, creatoare de forţe-de-gândire specifice în cadrul omenirii, aşa numitele egregore.

Viaţa colectivă a sufeletelor-grupuri se observă mai ales în cadrul etapelor inferioare ale sufletelor animale. Este vorba de moduri de viaţă elementară şi primitivă, în care individualitatea membrilor abia pronunţată este redusă la o sclavie maşinală dedicată în special conservării persistenţei colective a asociaţiei, cazul furnicilor, albinelor şi al altor insecte. Fiecare grup de fiinţe însufleţite posedă un suflet de grup sau colectiv. Când un astfel de grup dă naştere unor colonii, fiecare dintre acestea posedă sufletul său secundar de grup.

Sistemul politic communist, ce urmărea satisfacerea egalitară şi la nivelul cel mai de jos a nevoilor corporale ale majorităţii indivizilor, transformaţi în sclavi, cu o viaţă spirituală, individuală sau colectivă, aprpape nulă, este o regresiune a omenirii la nivelul de viaţă al turmei sau mușuroiului. Sistemul actual, cu indivizi prevăzuţi cu cipuri electronice plantate în corpul lor sau chiar în creier, cu număr personal de identificare, de la naştere până la moarte, reprezintă o robie mai gravă decât Gulagul sovietic, Auschwitzul german şi alte modele de viață

concentraţionară. Cu alte cuvinte, așa numitele revoluții din fostele țări socialiste, din anii 1988-1989, au fost un fel de cădere din lac în puț. Oamenii au fugit de dracu și au dat peste unchiul Sam, tăticul lui scump !Unii cred că astfel de sisteme nu sunt aplicabile decât popoarelor puţin evoluate, Negrilor și diverșilor sălbatici, care suportă tirania şi sclavia fără să se revolte. Vorba vine, întrucât nu o mai suportă nici ei. Mai mult ne-am înnegrit noi ! Comunismul ceaușist a fost și nu prea a fost « comunism ». Post-comunismul actual se dovedește însă un adevărat comunism. Unul științific, cum spunea Marx, Lenin, Stalin și ceilalți, științifico-diabolic, dialectic ! Cum-necum, comunismul de tip sovietic și post-comunismul iudeo-american arată că orice popor poate fi aproape oricând victima oricărei sclavii sau tiranii (Excepție fac Afganii și alte câteva popoare!). Aşa s-au petrecut lucrurile în Franţa sau Rusia, pe vremea aşa numitelor revoluţii respective, aşa se petrec lucrurile şi în România, sub ochii noştri : vechii sclavi comunişti au devenit sclavi americani, fumează ţigări americane, privesc la tembelizor curve americane, mănâncă pop-corn american, se salută americănește, utilizează hârtie foarte higienică americană, inclusiv în cărțile cumpărate din fostele librării. Până în zilele noastre, adică în acest început al celui de al XXI-lea secol, cu excepţia unor perioade scurte şi excepţionale, s-ar fi putut spune că viaţa umană în comunitate nu este posibilă decât sub formă religioasă, cu sacrificiile implicate de aceasta. Potrivit acestei concepţii, devenită obsoletă în anii din urmă, popoarele cele mai evoluate ar fi acelea în care indivizii sunt respectați iar asociaţiile acestora se dovedesc capabile de iniţiative corecte din punct de vedere moral și acceptate de către societate. De origine anglo-americană şi iudeo-occidentală, vampirismul politic actual tinde să reducă societatea la nivelul muşuroiului planetar, condus dintr-un astral manipulabil cu mijloacele tehnice actuale, Casa Albă și alte căsuțe, albe și ele, comandamentele militaro-masonico-atlantice fiind simple relee pământești, încredințate unor entități pământene bine stăpânite de Diavol. Bunii creștini cred în existența acestuia, ceea ce ne scutește să-i dedicăm un

capitol special, de critică a diabologiei în numele vreunei teologii sau al altor considerații.

Omenirea este o entitate de grup ce sintetizează permanent în astral entităţile secundare ale raselor şi popoarelor ce o constituie. Fiecare popor posedă propriile sale entităţi în astral, formate din caracteristicile şi însuşirile triburilor, clanurilor şi familiilor, ele însele creaţii de sinteză androgină ce se multiplică şi încearcă să se reîncarneze. Ne putem reprezenta omenirea ca un fel de creier colectiv al oamenilor, în cadrul căruia fiecare dintre aceştia este o simplă celulă. Orice om ce se naşte primeşte un ansamblu de dispoziţii ereditare, care se schimbă în bună măsură la fiecare generaţie, din care cauză rari sunt părinţii sau bunicii ce se recunosc în mentalitatea copiilor sau a nepoţilor lor. În epoca noastră de maşinism, electronică şi automatisme, copiii vin pe lume cu un gust pronunţat pentru astfel de lucruri, cu o frenezie, în faţa computerelor, inimaginabilă până în ultima vreme. Noii născuţi ai animalelor sălbatice, venite în contact cu omul şi tendinţele mortalo-vânătoreşti ale acestuia, nu se mai apropie de om decât în mod excepţional, adică drogate cu un fel de «medicamente» foarte compensate, manifestând neîncredere, agresivitate şi fugă ca de Dracul! Animale domestice aduc ziarele și corespondența stăpânului, se feresc de automobile, privesc tembelizorul fără să înjure, deschid uşa stăpânilor, traversează strada pe verde, trag apa WC. Nu-i exclus, după cum spun gurile rele, ca cele mai emancipate să-și fi luat cartea de membru de partid, la PSD, PDL, sau alt PCR.

De-a lungul vieţii sale, omul participă la viaţa sintetică a omenirii precum frunza în arbore. El primeşte anumite forţe din partea acesteia, dăruindu-i altele, după cum frunza contribuie la viaţa arborelui prin ceea ce culege din atmosferă, primind din partea acestuia prinosul rădăcinilor.

Pe arborele omenirii, crengile cele mai de jos, cele mai atrofiate şi mai apropiate de dispariţie sunt adesea ramurile care au servit altă dată la progresul şi gloria genului uman, dar al căror timp a trecut. În astfel de cazuri, poate fi vorba fie de popoare primitive, din care cândva s-au desprins alte popoare,

fie de ultimii reprezentanţi ai unor popoare în plină glorie acum o mie sau două mii de ani. « Crengile » superioare, ce se îndreaptă către lumina Unităţii originale, constituie elita. Dacă elita se materializează excesiv şi dezechilibrează arborele vlăguit, cazul Germanilor în secolele XIX și XX-lea, ea riscă ceea ce elitele au riscat totdeauna : gelozia, invidia şi furia mediocrilor, canaliilor și a leneșilor, proşti dar mulţi, cum se zice! Individul ce trăieşte necorespunzător din punct de vedere omenesc, nu face altceva decât să otrăvească omenirea, atât pe lumea asta, cât şi în astral sau invizibil, fiind purtător şi difuzor de germeni malefici. Viaţa lui ratată este o pacoste pentru omenire, cei drepţi din cadrul acesteia trebuind să răscumpere, prin suferinţa şi sângele lor, după exemplul lui Christos, influenţele nefaste ale celor care, ca piatra la gâtul înecatului, trag omenirea către straturile inferioare ale astralului.

Cu excepţia falsei elite politice actuale, printre cei mai periculoşi otrăvitori ai entităţii omenirii astrale, ce acţionează ca vrăjitori sau magicieni negri, putem socoti savanţii şi în general intelectualii, dementi sau corupţi de către cleptocraţia criminală, profesorii ce îşi mint elevii, cu sau fără intenție, preoţii ce l-au trădat pe Christos şi au transformat bisericile în cluburi de noapte şi alte cuibuşoare de nebunii duhovnicești, medicii, mai ales, ce contaminează prin inoculări « vaccinale » corpul fizic al pacienţilor, provocând regresiuni astrale şi adevărate pacte satanice de sânge. Bineînţeles, este vorba de practicanţii medicinei oficiale, care, la nivelul ei (ocult) foarte înalt, urmăreşte deliberat exterminarea drastică a omenirii. Lucrurile acestea se cam știu, dar vor fi știute și mai bine dacă le vom repeta ! Printre procedeele medicinei oficiale, inadmisibile din punct de vedere ocult, putem enumera transplantul de orice organe, între care cele genitale sunt de-a dreptul groteşti, ca şi transfuziile de sânge recoltat de pe tineri, de care profită bătrânii milionari ce vor să-şi prelungească sejurul în lumea aceasta. Injecţiile intravenoase de seruri şi diverse secreţii hormonale animale sunt la fel de condamnabile şi de altfel injustificabile din punct de vedere medical. Dementa medicală oficială actuală

este probabil principala pârghie de degradare şi distrugere a omenirii, pe termen mediu. ! Ea contaminează omenirea pe plan fizic şi astral, generalizând demenţa, depravarea şi perversiunile sexuale, pregătind regresiuni, violenţe şi atrocităţi ce vor necesita catastrofe de neutralizare şi răscumpărare.

După aşa numita moarte, elementele superioare ale corpului mintal și achiziţiile personale ale individului însoţesc spiritul acestuia, iar elementele inferioare ale vieţii lui materiale şi astrale se topesc în sinteza astrală invizibilă a colectivităţii respective. Pentru explicarea funcţionării sufletelor-grupuri sau a sintezelor astral-colective, a consecinţelor ce decurg din acestea pentru indivizi şi din indivizi pentru acestea, unii ocultişti utilizează comparaţia găleţii pline cu apă, din care fiecare nou născut îşi umple paharul personal, mai mic sau mai mare, la venirea pe lumea fizică. În cursul vieţii, acesta va colora într-un fel sau altul conţinutul paharului, pe care, la moarte îl va goli în aceeaşi căldare. Toţi colorăm într-un fel sau altul conţinutul paharului umplut la naştere, toţi modificăm, în bine sau în rău, conţinutul căldării în care ne golim paharul, când murim.

Aceste fapte de ocultism confirmă nocivitatea anumitor sugestii şi germeni distrugători răspândiţi în cadrul entităţilor umane naţionale, colective şi individuale, de exemplu mania sexual-aberantă, apologia crimei, ura de clasă, minciunile şi pornografiile din presa zilnică, istoria şi cărţile mincinoase, cinematograful, teatrul, vedetele, stadioanele, etc. Guvernele ce permit şi stimulează această invazie sunt lipsite de clarviziune, condamnând adevăratele elite ale popoarelor la noi şi noi sacrificii, pentru a asigura, totuşi, triumful adevărului şi al dreptăţii asupra puterilor malefice, după redresările, judecăţile şi ispăşirile parţiale ce se văd pretutindeni în istorie.

Acumulate în astralul omenirii, semințele binelui constituie baza progresului generaţiilor viitoare. Graţie capitalului bunelor achiziţii constituite în astral, orice generaţie este solidară cu generaţiile care au precedat-o, orice om este solidar cu întreaga omenire, după cum spune şi evanghelistul : «… În aceasta se

adevereşte cuvântul : că unul este semănătorul şi altul secerătorul. Eu v-am trimis să seceraţi ceea ce voi n-aţi muncit; alţii au muncit şi voi aţi intrat în munca lor ». (*Ioan*, IV, 37-38).

Egregorile sunt entităţi astrale formate din forţe vitale invizibile, grupate în colectivităţi şi orientate în sensul unei anumite ordini de idei. Egregorile naturale sunt forţe colosale, ce pot fi uneori creaturi gigantice şi teribile, capabile să dezlănţuiască convulsiuni şi catastrofe ce pot distruge regiuni întregi. Este vorba de « geniile » de care vorbeau ocultiştii antici, de Veghetorii Cerului, ai ocultiştilor mai apropiaţi de noi, de Titanii sau Enaciţii *Vechiului Testament*[52]. Când aceştia sunt scoşi din pepeni, sau când servesc de instrumente de reechilibrare şi răscumpărare a viciilor omeneşti, ei declanşează catastrofe teribile

În cer, egregorile dirijează stelele şi protejează popoarele iubitoare de Dumnezeu şi oamenii drepţi. Este vorba de cele nouă puteri, mai mult sau mai puţin cunoscute : Îngerii, Arhanghelii, Tronurile, Dominaţiile, Principatele, Virtuţile, Puterile, Heruvimii şi Serafimii. Potrivit legendei care circula printre menestrelii din Turingia, (sec. XIII), Cavalerii Sfântului Graal trimit din când în când câte un Lohengrin[53] pe pământ, pentru a-i proteja pe cei drepţi şi a-i pedepsi pe cei răi.

9/03/80Attention:

[52]. Enaciţii sau Anaqiţii, populaţie primitivă a Palestinei : « În vremea aceea s-au ivit pe pământ uriaşi, mai cu seamă de când fii lui Dumnezeu începuseră a intra la fiicele oamenilor şi acestea începuseră a le naşte fii : aceştia sunt vestiţii viteji din vechime », *Facerea*, VI, 4. V. Maurice Vernes, « *Les populations primitives de la Palestine* » în *Essais bibliques*, Paris 1891, pp. 263 şi următoarele. *La Grande Encyclopédie*, vol XV.

[53]. Personaj al legendei germane povestită de Conrad von Vürzburg și apoi de Wolfram von Eschenbach în *Parzival*. Unele aspecte ale legendei provin din poemul francez *Cavalerul lebedelor*, ce continuă literatura de curtoazie, pe tema căutării Graalului. Fiu al lui Parzival, Lohengrin apără ducesa Elsau de Brabant, pe care o eliberează din mâinile inamicilor și cu care se căsătorește, după ce aceasta îi promite că nu-l va întreba despre originea sa. Ducesa însă își uită promisiunea, iar Lohengrin urcă la ceruri în nacela lebedelor, temă reluată de Richard Wagner în opera Lohengrin (1850).

În cadrul Omenirii, egregorele sunt curenţi invizibili de forţă astrală, creaţi de influenţele bune sau rele, ce pot provoca fie elanuri sublime sau eroice, fie revoluţii diabolice, aceeaşi putere de emisie mintală, vivificată de aceeaşi electricitate omenească, putând fi utilizată în sensul binelui (magie albă), sau în sensul răului (magie neagră), după cum vom vedea. Prin emiterea unor forţe dominante de gândire (creaturi elementare, după cum am văzut), orice grup omenesc, animat de aceeaşi tendinţă sau idee, constituie o putere astrală (invizibilă) de forţe egregorice, adică un spirit de corp. Orice grup de oameni, orice companie militară, regiment sau chiar asociaţie posedă propria sa putere invizibilă, propria sa stare de spirit. După cum această putere egregorică se bazează pe principii complete sau incomplete, adevărate sau false, bune sau rele, ea va prezenta virtuţi sau vicii materiale ce îi vor asigura fie gloria și perenitatea, fie distrugerea.

Pe planul concret în care trăim, creatorul egregorei este un om cu o idee clară, voinţă puternică, mare putere de sugestie şi capabil să îşi vitalizeze gândirea, care ştie să acţioneze logic, precis, continuu, repetitiv, stăpânind arta de a-şi manevra la infinit modul de expresie, păstrând secretul principiilor sale şi cristalizând în jurul lui o comunitate de gândire, un număr mai mic sau mai mare de oameni atraşi, antrenaţi, sugestionaţi şi unificaţi prin voinţa sa. Acumularea forţelor individuale ale celor din grup sporeşte şi mai mult puterea creatorului egregorei, capabil să imprime comunității o vibrație la unison. Egregora îşi « hrăneşte » şeful cu propria sa viaţă, proiectată ca acţiune în retur. Actorul pe scenă, oratorul într-o adunare, vedeta de pe stadion sunt creatori de egregore pe care le animă şi de la care primesc noi forţe prin şocul de retur. Odată stabilită comunitatea de gândire şi de efort, delirul de inspiraţie şi de execuţie circulă de la şef la mulţime, « hrănind » în invizibil elanul şefului. Cântecele, aplauzele, rugăciunile, invocaţiile, aclamaţiile intensifică puterea de acţiune a egregorei.

Când o astfel de entitate rezultă din forţe individuale sau directoare malefice, precum ura de clasă, egalitarismul, satisfacerea necontenită a tuturor poftelor şi viciilor, orgoliul

dominaţiei (inclusiv sportivă), setea de cuceriri militare sau comerciale, crime, hoţii, ea este capabilă să împingă mulţimea la fapte necugetate : rebeliune, răscoală, revoluţie, război, etc. În astfel de situaţii, instinctele animale de cruzime sunt amplificate de forţa egregorică ce transformă indivizii aparent normali în demenţi buni de legat.

Dimpotrivă, o egregoră creată de un om dotat cu o adevărată putere spirituală, ce respectă legile naturii şi le serveşte pe cele supranaturale, deşi va atrage probabil un număr mai mic de indivizi, din diversele păturí sociale, aceştia vor constitui o elită dotată cu o putere invizibilă incalculabilă, ce va putea mobiliza şi transforma mulţimea în sensul binelui şi al adevărului. O astfel de egregoră acţionează precum drojdia în aluat sau chiagul în laptele pentru brânză.

Deşi necunoscut, ridiculizat şi respins, un drept între drepţi, adică un sfânt, ce poate fi lipsit de orice putere fizică, determină curente formidabile de orientare şi de protecţie în omenire, fiind ajutat de puterile providenţiale ale celor nouă egregore cereşti, cu care este unit întru Christos. Mulţi sfinţi şi-au protejat astfel aproapele în suferinţă prin puterea egregorelor cereşti care i-au ajutat. La noi, unul dintre aceștia, pare să fi fost arhimandritul Justin Pârvu, starețul fondator al complexului mânăstiresc Petru Vodă.

IX. LEGEA FINALITĂŢII

IX. 1. Scopul vieţii – Scopul imediat al vieţii constă în a o trăi într-o cât mai perfectă ordine de corp, suflet şi spirit, pentru a merita şi a obţine sănătatea corporală, pacea sufletească, protecţia cerească, creşterea spirituală, bucuria şi armonia întru perfecţiune.

Scopul mai îndepărtat şi ideal este sfinţirea printr-o viaţă tot mai spirituală și din ce în ce mai puţin materială, pentru a putea aspira la viaţa unitivă cu Cuvântul lui Dumnezeu, din care am purces şi în care trebuie să ne întoarcem, făcându-ne, prin sacrificiul personal, slujitorii Legii lui Dumnezeu. Întoarcerea în Unitatea divină este scopul suprem al vieţii omeneşti, căci totul vine de la Dumnezeu şi trebuie să se întoarcă la Dumnezeu, totul pleacă din Sfânta Treime şi trebuie să se întoarcă la ea, totul îşi are originea în Principiul fără de principii şi trebuie să se întoarcă la acesta.

Întoarcerea la Unitatea divină constă în participarea la Lumina şi Gloria cerească, după cum spune Christos însuşi, prin gura evanghelistului : «…Părinte, a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească… Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac, l-am săvârşit. Şi acum, preaslăveşte-Mă Tu, Părinte, la Tine însuţi, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea… Şi slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi, una suntem ». (*Ioan*, XVII, 1, 4, 22).

IX. 2. Mijloacele perfecţiunii : supunerea în faţa Legii, sacrificiul personal şi pasiunea pentru Adevăr. – Ansamblul legilor universale, supra-naturale şi naturale, formează Codul Perfecţiunii. Încălcarea acestor legi înseamnă intrarea în dezordine, suferinţă, insatisfacţii, lipsuri materiale, situarea în afara luminii și adevărului. Respectul acestor legi, sacrificarea a tot ce este degradant şi căutarea perfecţiunii în toate constituie plasarea în bună ordine şi armonie cu Natura şi cu Dumnezeu.

« Legea Domnului este fără prihană », zice psalmistul (XVIII, 18, 8), iar Matei spune şi el « Fiţi… desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este ». (V, 48). Calea perfecţiunii este renunţarea şi sacrificiul, ne-o spune Christos însuşi prin condeiul evanghelistului Matei : « Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor, şi vei avea comoară în cer; după aceea, vino şi urmează-Mi ». (*Matei*, XIX, 21). Calea Perfecţiunii este însă şi dragostea de aproapele, sacrificiul în favoarea acestuia : « Acestea vi le-am spus, ca bucuria Mea să fie în voi şi ca bucuria voastră să fie deplină. Aceasta este porunca Mea : să vă iubiţi unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi » (*Ioan*, XV, 11-13). Calea perfecţiunii este şi pasiunea pentru adevăr, cultul acestuia în orice ocazie şi în toate cele : « Tu te-ai pogorît pe muntele Sinai, le-ai grăit din înălţimea cerurilor şi le-ai dat porunci drepte ; legi ale adevărului, învăţături şi orânduiri minunate » (*Neemia*, IX, 13), sau : « Doamne, cine va locui în locaşul Tău? (...) Cel ce are adevărul în inima sa ». (*Psalmi*, XIV, 1-2). Sau : « Încordează-ţi arcul (…) pentru adevăr, blândeţe şi dreptate ». (*Psalmi* XLIV, 5-6). Sau : « Până la moarte luptă-te pentru adevăr, şi Domnul Dumnezeu se va lupta pentru tine » (*Înţelepciunea lui Sirah*, IV, 30). Sau : « Dar voi acum căutaţi să mă ucideţi pe Mine, Omul care v-am spus adevărul » (*Ioan*, VIII, 40), sau : « Dar pe mine, fiindcă spun adevărul, nu mă credeţi » (*Ioan*, VIII, 45), sau : « Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa » (*Ioan* XIV, 6), sau « Iar când va veni acela (Mângâietorul), Duhul Adevărului vă va călăuzi la tot adevărul…» (*Ioan*, XVI, 12), sau : « Eu spre aceasta M-am născut şi pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie pentru adevăr; oricine este din adevăr ascultă glasul meu » (*Ioan*, XVIII, 37), sau : « Dragostea… nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr » (Corinteni, XIII, 5-6), sau : «… Roada luminii e în orice bunătate, dreptate şi adevăr » (*Efeseni*, V, 9), sau : « Staţi deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa dreptăţii », (*Efeseni*, VI, 14), sau « Lumina a venit în lume, dar

oamenii au iubit întunericul mai mult decât lumina, căci faptele lor erau rele… Iar cel ce lucrează adevărul vine la lumină, ca să se arate faptele lui ». (Ioan III, 19-21).

Calea perfecţiunii este o sinteză de ordin supranatural şi natural, care cuprinde deopotrivă cele spirituale şi obligaţiile fizico-materiale. Această sinteză se rezumă în trei Decaloguri: Decalogul Vechiului Testament sau al lui Moise, Decalogul Noului Testament şi Decalogul adevăratei medicine naturiste, fondată pe ordinea materială hipocratică şi pe cea spiritual-creştină.

IX. 2. 1. Decalogul lui Moise. Conform tradiţiei israelo-iudaice, Decalogul ar fi fost transmis de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai, după izgonirea din Egipt. *Vechiul Testament* prezintă două versiuni ale Decalogului israelo-iudaic. Prima în *Ieşirea*, XX, 1-17 şi a doua în *Deuteronom* V, 1-21. Aşa cum se prezintă în cele două versiuni biblice, Decalagul este mai dezvoltat decât prescurtările cu care suntem obişnuiţi, putând avea pe alocuri un caracter uşor diferit. De exemplu, cea de a şaptea poruncă « Nu vei fura! » ar fi putut fi tradusă prin « Nu te vei atinge de libertatea aproapelui », în care caz porunca respectivă ar viza mai ales libertatea sau sclavia acestuia, nu furtul relativ neînsemnat, al unui măr dintr-un pom, al unui ou, sau chiar al unui bou! Decalogul iudaic începe ca o revelaţie a lui Dumnezeu cu privire la el însuşi : « Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, care te-am scos din pământul Egiptului, din casa robiei ». Apoi urmează poruncile cunoscute :

Să nu îţi faci alţi Dumnezei afară de Mine. Să nu îţi faci chip cioplit nici vreo înfăţişare a celor ce sunt sus în cer, sau jos pe pământ, în apă sau sub pământ, să nu te închini lor, nici să le slujeşti…, Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deşert…, Să păzeşti ziua odihnei, să nu faci în ziua aceasta niciun lucru, nici tu, nici fiul tău, etc., Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, Să nu ucizi, Să nu fii desfrănat, Să nu furi, Să nu faci mărturii mincinoase, Să nu pofteşti femeia aproapelui, nici ţarina, robul sau roaba lui, nici boul sau măgarul lui (*Ieşirea* XX, 1-17, *Deuteronom*, V, 1-21).

IX. 2. 2. Decalogul creştin. În Evanghelii, Iisus face pe unul dintre fariseii ce îl ispiteau să rezume Decalogul lui Moise : « Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima şi din tot sufletul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi » (*Luca*, X, 27). În sensul larg, israelo-iudaic, *Legea* consta în ansamblul prescripţiilor ce rezultă din dezvoltarea *Decalogului*, ansamblu ce formează *Pentateuhul* sau primele cinci cărţi din *Vechiul Testament*. Importanţa acordată *Legii* de vechii Israelo-Iudei, complexitatea şi întinderea acesteia au condus la tendinţa unui conformism minuţios, cu accentul mai mult pe punctualitatea, precizia şi voinţa de fier a credinciosului, decât pe dragostea de Dumnezeu. Astfel, mântuirea apărea ca fiind datorată mai ales propriilor eforturi şi merite ale credinciosului, nu lui Dumnezeu.

La vremea lor, profeţii s-au ridicat contra acestei tendinţe « legaliste », pe care a condamnat-o şi Christos : « Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc ». (*Matei*, V, 17). Mântuitorul reaminteşte sensul profund al *Legii* şi al *Decalogului*, dragostea de Dumnezeu şi de aproapele, condamnând pe cei ce falsificau lucrurile : « Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că semănaţi cu mormintele cele văruite, care din afară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morţi şi de toată necurăţia ». (*Matei*, XXIII, 27). Christos condamnă pe cei ce dându-şi aerul că respectă litera Legii şi a Decalogului, încalcă de fapt spiritul acestora. (Matei, V, 5-7, 17-48, Luca VI, 20-29, XII, 20.

Unele pasaje din apostolul Pavel pun în cauză şi chiar condamnă anumite aspecte ale *Legii* în general, nu ale Decalogului, mai restrâns şi mai precis : « Pentru aceasta, El (sângele lui Christos) este mijlocitorul unui nou testament, ca prin moartea suferită spre răscumpărarea greşealelor de sub întâiul testament, cei chemaţi să ia făgăduinţa moştenirii veşnice ». Pavel nu este însă foarte précis, ba chiar contradictoriu pe alocuri, idea unui nou testament pare abandonată sau uitată când ne spune că : « Legea e sfântă şi porunca e sfântă şi dreaptă şi bună ». (*Romani*, VII, 12). Ca şi condamnarea lui Christos, condamnarea pronunţată de apostolul

Pavel vizează nu Legea israelo-iudaică ci aceea iudeo-fariseică : încrederea excesivă a omului în el însuşi, încredere ce trece peste faptul că mântuirea nu îi este dată omului prin propriile sale forţe, ci prin credinţa sa, care este un dar de la Dumnezeu : « Neamurile care nu căutau dreptatea au dobândit dreptatea, însă dreptatea din credinţă; Iar Israelul, urmărind legea dreptăţii, n-a ajuns la legea dreptăţii. Pentru ce? Pentru că nu o căutau din credinţă, ci ca din faptele legii. S-au poticnit de piatra poticnirii ». (*Romani*, IX, 30-32). « Deci tot aşa, şi în vremea de acum este o rămăşiţă aleasă prin har. Iar dacă este prin har, nu mai este din fapte; altfel harul nu mai este har. Iar dacă este din fapte, nu mai este har, altfel fapta nu este faptă ». (*Ibid.*, XI, 5-6). Acest dar sau har ne-a fost dat prin Christosul mort şi înviat : « M-am răstignit împreună cu Christos şi nu eu mai trăiesc, ci Christos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum, în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit şi s-a dat pe Sine însuşi pentru mine. Nu leapăd harul lui Dumnezeu, căci dacă dreptatea vine prin Lege, atunci Christos a murit în zadar ». (*Galateni*, II, 20-21). Pe de o parte, apostolul Pavel afirmă că, prin crucea lui, Christos ne-a eliberat de Lege[54] : «… Fraţii mei, şi voi aţi murit Legii, prin trupul lui Christos, spre a fi ai altuia, ai Celui ce a înviat din morţi… Căci pe când eram în trup, patimile păcatelor, care erau prin Lege, lucrau în mădularele noastre, ca să aducem roade morţii. Dar acum ne-am desfăcut de Lege, murind aceluia în care eram ţinuţi robi, ca să slujim întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche ». (*Romani*, VII, 4-6); sau : « Iar înainte de venirea credinţei noi eram păziţi sub Lege, fiind închişi pentru credinţa care avea să se descopere, astfel că Legea ne-a fost călăuză spre Christos, pentru ca să ne îndreptăm din credinţă. Iar dacă a venit credinţa, nu mai suntem sub călăuză ». (*Galateni*, III, 23-25). Pe de altă parte, apostolul Pavel se întreabă : « Desfiinţăm deci noi Legea prin credinţă? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea ». (*Romani*, III, 31).

9/03/80Attention:

[54]. Adică de Legea iudeo-fariseică, pe care a combătut-o și Christos.

Raportul între Lege şi credinţă nu este foarte clar : « Socotim că prin credinţă se va îndrepta omul, fără faptele Legii. Oare Dumnezeu este numai al Iudeilor? Nu este El şi Dumnezeul Păgânilor? Da şi al Păgânilor. Fiindcă este un singur Dumnezeu, Care va îndrepta prin credinţă pe cei tăiaţi împrejur şi prin credinţă pe cei netăiaţi împrejur ». (*Romani*, III, 28-30). Cum rămâne însă cu mai vechile prevederi ale Legii, de exemplu : « Ascultă dar, Israele : hotărîrile şi legile care vă învăţ eu astăzi să le păziţi în veci, ca să fiţi vii, să vă înmulţiţi şi ca să vă duceţi să moşteniţi acel pământ pe care Domnul Dumnezeul părinţilor voştri vi-l dă în stăpânire. Să nu adăugaţi nimic la cele ce vă poruncesc, nici să lăsaţi ceva din ele, păziţi poruncile Domnului Dumnezeului vostru, pe care vi le spun eu astăzi ». (*Deut.*, IV, 1-2). Sau : « Când Domnul Dumnezeul tău te va duce în pământul la care mergi ca să-l moşteneşti şi va izgoni de la faţa ta neamurile cele mari şi multe şi anume : pe Hetei, pe Gherghesei, pe Amorei, pe Canaanei, şi pe Iebusei – şapte neamuri care sunt mai mari şi mai puternice decât tine – și le va da Domnul Dumnezeul tău în mâinile tale şi le vei bate, atunci să le nimiceşti, să nu faci cu ele legământ şi să nu le cruţi. Să nu te încruscreşti cu ele. Pe fiica ta să nu o dai după fiul lui, şi pe fiica lui să nu o iei pentru fiul tău…». Dacă Heteii, Ghergheseii, Amoreii şi ceilalţi « Păgâni » trebuie distruşi, cum rămâne cu Dumnezeul Păgânilor, despre care vorbeşte *Noul Testament*. La întrebarea dacă *Noul Testament* împlineşte sau nu *Decalogul*, pe care îl putem numi al Iubirii aproapelui, răspunsul nostru este afirmativ. Problema constă în faptul că Legea iubirii aproapelui, din cele Zece porunci, este contrazisă de o multitudine de pasaje din *Vechiul Testament*. În *Deuteronom*, de exemplu, Cele Zece Porunci (vechea Lege a Iubirii) sunt mai întâi afirmate, apoi negate printr-o serie de amendamente și chițibușării iudaice, care le transformă în contrariul lor, într-o Lege a Urii, în numele căreia Christos a fost respins, arestat, judecat răstignit și insultat, de atunci, vreme de încă două milenii. De două mii de ani, Biserica ce îşi zice creştină, împopoțonându-se ca Mireasă a lui Christos, refuză să taie acest nod gordian, din care cauză,

probabil, va trebui să piară, pentru a face loc adevăratei Biserici a lui Christos. Evanghelistul ne previne însă că nu trebuie să ne temem : « căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală şi nimic ascuns, care să nu ajungă cunoscut ». (*Matei*, X, 26).

Atât în vechiul israelo-iudaism cât şi în creştinism se observă tendinţa de a ajunge, cu mesajul poruncilor respective, neapărat la un *Decalog*, buchet de « *Zece porunci* », nici mai mult, nici mai puţin. La vremea lui, Sf. Augustin le-a împărţit pe acestea în două părți, una de trei porunci privitoare la Dumnezeu, cealaltă de şapte, privitoare la aproapele. Există diverse alte împărţiri şi interferenţe între respectivele porunci, aranjate invariabil să iasă zece. Totuşi, fără a se scoate sau adăuga ceva, acestea pot fi grupate în douăsprezece, paisprezece sau şaisprezece porunci. Mântuitorul acceptă reducerea lor la o singură frază, în care deosebim două porunci: 1) iubeşte pe Dumnezeu din toată inima şi din tot sufletul tău; 2) iubeşte-ţi aproapele ca pe tine însuţi. Tendinţa de a cădea neapărat pe numărul zece este de natură ocultă, zece fiind reductibil la unu, care, după cum am văzut, este numărul Unităţii Divine de origine. Tendinţa ocultă a fost prezentă peste tot în Antichitate, mai ales în bazinul mediteranean. Nu este deci de mirare că, cu aproximativ cinci secole înainte de Christos, şcoala ezoterico-medicală a lui Hipocrate vorbea de un decalog al sănătăţii, pe care îl întâlnim uneori sub numele de *Decalogul lui Hipocrate*.

IX. 3. Decalogul lui Hipocrate (sau al sănătății) cuprinde următoarele zece idei sau cerinţe, cărora le putem spune foarte bine porunci, grupate în trei legi materiale, trei legi vitale, trei legi spirituale şi o lege de unificare şi adaptare individuală.

IX. 3. 1. Legi materiale :

1). Să ne hrănim simplu, ţărăneşte, sobru, cu alimente cât mai pure, schimbându-ne cât mai rar obişnuinţele.

2). Să facem în fiecare zi un minim de exerciţii fizice, mai ales sub formă de mers pe jos.

3). Să supraveghem eliminarea regulată şi rapidă a resturilor alimentare din corp, încetinirea activităţii intestinale fiind un grav semnal de alarmă cu privire la starea generală de sănătate.

IX. 3. 2. Legi vitale :

4). Pe cât posibil, să trăim în afara oraşelor, la munte, la mare, sau la câmpie, în locuri cu aer cât mai pur.

5). Să ne vivificăm regulat organismul, consumând zilnic o doză moderată de alimente vegetale crude (grâu încolţit sau germeni, salate, legume, fructe).

6). Să ne fortificăm rezistenţa naturală prin băi regulate nu numai cu apă, ci şi băi de aer liber şi de soare, pe cât posibil.

:

7). Ocupaţiile, treburile sau obligaţiile noastre zilnice să le îndeplinim regulat, ritmic, cu bucurie şi cât mai perfect posibil.

8). Să căutăm a ne înţelege semenii şi a-i iubi cu adevărat, să respectăm şi să iubim mediul nostru ambiental şi întreaga natură, căutând cu răbdare şi regularitate orice bine sau progres posibil în relaţiile cu semenii şi cu întregul univers.

9). Oricare ne-ar fi religia, să credem în Dumnezeu şi să facem din El pivotul întregii noastre vieţi, obligându-ne să fim totdeauna drepţi şi pe linia adevărului.

IX. 3. 4. Lege de unificare şi adaptare individuală :

10. Fiecare trebuie să încerce a deveni propriul său medic, propriul său profesor și propriul său preot (!), reformându-se pe sine însuşi, refuzând terapiile simptomatico-farmaceutice, după urechea pretinșilor medici oficiali, refuzând minciunile falselor școli, falșilor profesori, falselor biserici și falșilor preoți.

Comparaţia celor trei serii de porunci este net favorabilă decalogului hipocratic. Fără pretenţiile decaloagelor israelo-iudaic sau creştin, care, cel puţin în anumite perioade, au fost impuse cu mijloace dictatoriale şi teroriste, cele zece porunci hipocratice reprezintă o cale mai sigură către perfecţiune, decât celelalte două serii, cu toată pretenţia acestora de a fi rupte din gura lui Dumnezeu. Deși este mult mai complet, decalogul hipocratic nu are această pretenţie. El privește omul în totalitatea

lui, corp, suflet, spirit şi unitatea acestora, din orice individ uman. Cele trei legi spirituale rezumă în mod satisfăcător decalogul israelo-iudaic și cel creștin. După cum am văzut, Christos însuși a rezumat decalogul israelo-iudaic în două porunci. Decalogul hipocratic nu este o simplă lege de sănătate a corpului fizic, cum unii vor fi tentaţi să creadă. Prin legile lui vitale şi prin cele spirituale, decalogul hipocratic atinge întregul septenar omenesc, lucru ce nu se poate spune despre celelalte două decaloage. Înţelegem astfel reacţia de respingere a iudeo-creștinismului de către mulți Greci şi Romani culți, din primele secole creştine, în frunte cu împăratul Iulian[55] (331-363).

Decalogul hipocratic pune în lumină două căi de atingere a Perfecţiunii : una rapidă şi alta normală, progresivă şi sintetică.

IX. 3. 5. Calea rapidă sau abruptă. Mulţi dintre sfinţii omenirii nu au cunoscut amănunţit legile de mai sus, unii dintre ei nu ştiau probabil să citească, nu cunoşteau ocultismul, nu trecuseră prin mulţimea experienţelor vieţii, nu experimentaseră toate decepţiile lumii, nu cunoscuseră şi nu respectaseră regulile medicale din decalogul hipocratic. Aceştia au avut însă puterea de a se lansa direct în Absolut, de a depăşi dintr-un singur elan toate obstacolele posibile şi de a se ridica dintr-un foc până la Marele Tot, nedorind nimic altceva decât uniunea cu Acesta, într-un formidabil efort de privaţiuni radicale : castitate, sărăcie, sacrificiul întregii vieţi, dificultăţi fără număr. Aceasta este calea sfinţilor, despre care a vorbit cândva Nae Ionescu, în cursul său 9/03/80Attention:

[55]. Pentru Elena Petrovna Blavatsky, împăratul Iulian a fost ultimul Preot Solar, ultimul împărat iniţiat în misterele existenţei. Biserica creştină, l-a asasinat la propriu şi la figurat, etichetându-l « apostat », căci Iulian iubea prea mult adevărul pentru a accepta fabulele iudeo-creştine de care nu ne-am debarasat încă. Biserica a acceptat papii, prelaţii, împăraţii şi comandanţii de oşti ce au ucis popoare şi distrus civilizaţii, după tipicul holocaustico-ucigaș din *Deuteronom*, îngăduință prelungită până astăzi. BOR nu a condamnat crimele comunismului, nici crimele celor ce au zăvorât ușile Catedralei din Timișoara (în fața celor seceraţi de mitralierele complice ale creștinismul lor luciferian), nici crimele celor care s-au pus în locul lui Ceaușescu, pentru a face numai rău, pentru a lichida și Românii și România.

de *Metafizică imediată*. Genul acesta de viaţă sau aproape se întâlneşte în regimul anumitor mânăstiri şi mai ales al anumitor pustnici şi anahoreţi. Toţi aleargă în stadion, ne spune apostolul Pavel, dar numai unul i-a premiul : « Şi oricine se luptă, se înfrânează de la toate. Şi aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă. Eu, deci, aşa alerg, nu ca la întâmplare. Aşa mă lupt, nu ca lovind în aer. Ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic ». (I *Corinteni*, IX, 25-27).

Rezervată unei elite, această cale este plină de primejdii. Cel ce se lansează din orgoliu, vanitate, megalomanie sau sete de absolut, fără a dispune de resursele de adaptare necesare, riscă să se îmbolnăvească grav, să îşi piardă minţile şi chiar viaţa. Adesea, între sublim şi ridicol sau derizoriu nu este decât un pas. Nu calea rapidă sau abruptă este recomandabilă majorității oamenilor, ci calea normală, progresivă şi sintetică.

IX. 3. 6. Calea normală, progresivă şi sintetică. – Pentru a avansa în viaţă fără prea multe şocuri şi momente de imobilism, este important să posedăm nu numai principii juste şi reguli bune ci mai ales să urmăm sinteza completă a condiţiilor ce trebuie îndeplinite pentru a ne păstra sănătatea trupească şi mintală. Altfel corpul ar putea deveni o greutate prea mare pentru spirit, vitalitatea ar putea să nu fie pe măsura eforturilor, spiritul rău orientat ar putea să distrugă corpul.

Ceea ce contează este transformarea individului printr-o reformă integrală. Această transformare a omului material în om spiritual, printr-un ansamblu de reguli de epurare metodică, constituie marele mister ocult, marea operă ce trebuie împlinită, reformă individuală ce trebuie să se bazeze pe cuaternarul[56]

9/03/80Attention:

[56]. Dicţionarele folosesc cuvântul cuaternar numai în sensul de perioadă sau eră geologică. Noi îl folosim și în acela de ceva « care se bazează pe patru » principii, nu numai puncte sau linii, cazul geometriei, ce dispune de cuvinte ca patrat și altele. Se vorbește de cuadratură (cvadratură), dar a cercului, nu a patratului ! Aceeași problemă se pune cu cuvântul « unitiv », utilizat de noi dar inexistent în dicționare. Cuvintele, unit, unitar au o conotație diferită de unitiv, care arată acțiunea și rezultatul unirii voite, căutate prin mari sacrificii.

legilor vieţii sănătoase[57], schiţat *in nuce* în chiar decalogul hipocratic. Conform acestor legi, viața vizează dematerializarea corpului şi ascensiunea progresivă a spiritului prin cultul religios indispensabil, buna direcţie a caracterului şi a temperamentului, puritatea sufletului, bunătatea, dreptatea, educaţia voinţei, ordinea, disciplina naturală bine înţeleasă, hrana sobră şi pură, curăţenia humorală, rezistenţa corporală. Mulţi oameni bine orientaţi asupra unuia dintre aceste puncte nu pot beneficia de toate avantajele posibile din cauza neglijării aplicării totalităţii legilor sănătăţii ce reglează fiecare parte a septenarului individual. Este vorba de un mare secret, mult mai mare decât pare la prima vedere. Aparent, a şti să te educi, să te formezi și antrenezi prin măsuri de sinteză, practică de sinteză, disciplină de sinteză şi etape progresive nu pare a fi ceva extraordinar. Dacă ţinem însă cont că scopul acestora este atingerea lui Dumnezeu, a Ordinii integrale, a Unităţii supreme şi a Sintezei tuturor adevărurilor înţelegem că deşi nimic nu este foarte complicat, nici imposibil, lucrurile acestea nu sunt chiar la îndemâna oricui, din primul foc, fără o înţelegere prealabilă și o pregătire din multiple puncte de vedere.

IX. 4. Viaţa mistică. – Orice instrument şi orice forţă se poate folosi în sensul binelui sau al răului. Forţa spirituală a

9/03/80Attention:

[57]. Dezvoltarea cuaternarului legilor sau regulilor vieţii sănătoase cere o lucrare aparte. Este vorba de legile materiale, vitale, spirituale şi de unificare, schiţate în decalogul hipocratic. Potrivit medicinei hipocrato-naturiste, iată câteva legi pentru fiecare din aceste patru categorii. **Legi materiale** : legea absobpţiei, a elaborării, a eliminării, a adaptării, a exerciţiilor fizice zilnice, a adaptării potrivite, lente şi ritmicee, etc. **Legi vitale** : Legea eredităţii şi a forţelor vitale înnăscute, legea debitului forţelor vitale, legea recuperării forţelor vitale de funcţiune, legea castităţii, a vitalizării pulmonare, digestive, cutanate. **Legi spirituale** : Legea ierarhiei, a finalităţii, a libertăţii, a funcţionării mintale, a necesităţii unei religii, a dreptăţii şi adevărului, a încrederii, a controlului adevărurilor, a perfecţiunii execuţiei, a optimismului invincibil, a stăpânirii de sine, etc. **Legi de unificare şi adaptare individuală** : legea variaţiei adaptabilităţii, a distincţiei temperamentale, a împrejurărilor de rasă, vârstă, sex, specificitate humorală, a capacităţii metabolice individuale.

omului poate funcţiona în sensul îngeresc sau în cel demoniac. Forţa vitală sau puterea magnetică permite fie realizări onorabile şi meritorii, de magie albă, fie realizări perverse, de magie neagră. Tot aşa, forţa musculară poate fi pusă în serviciul binelui sau al răului, după cum aspiraţiile intelectuale pot viza un ideal fals, ori unul nobil. Viaţa ce caută uniunea cu o anumită ordine a lucrurilor poate fi numită viață mistică. Ordinea aceasta poate fi însă una înaltă sau, dimpotrivă, josnică. Altfel spus, viaţa mistică nu este neapărat o viaţă unitivă întru Dumnezeu. Există o mistică divină şi o mistică diabolică[58].

9/03/80Attention:

[58]. Folosirea termenilor de Satana, satanic, satanism, Diavol, diabolic poate să pară contradictorie, mai ales când scriem numele Satanei cu literă mare… Cele spuse despre egregoră rezolvă această aparentă incoerență. Nu trebuie neapărat ca Diavolul, Satana, chiar și Dumnezeu, să existe ca atare, în sensul stării civile sau al sistemului metric (domiciliu, părinți, talie, culoarea ochilor, cazier judiciar, etc.). De vreme ce aceste noțiuni există în mințile oamenilor, ele au produs și produc efectele lor. Confuzelor idei comuniste antice le-au trebuit mii de ani pentru a produce stalinismul și gulagul sovietic, a căror realitate a fost contestată cu aceeași tărie, de unii, ca și existența lui Dracu, sau a lui Dumnezeu, de către alții. Din fericire, sau poate din păcate, gulagul sovietic a fost o intreprindere omenească. A rezistat doar câteva decenii și costat o sută sau două sute de milioane de vieți omenești… Diavolul ar fi conceput gulagul pe principii umaniste, democrate, antifasciste, conform cu drepturile omului. De altfel, deși pare incredibil, un astfel de gulag sau iad se construiește sub ochii noștri, ce nu vor încă să vadă. Mai devreme sau mai târziu, vor vedea însă și orbii orbilor. Așa a fost și cu gulagul sovietic, de care am scăpat ca de Dracu ! Cum vom scăpa însă de Ta-su? Pe vremuri, se știe, oamenii cu cap preferau iadul comunist, nu cel capitalist. În cel capitalist, totul mergea strună, cazanele cu smoală funcționau impecabil, păcătoșii își plăteau păcatele la milimetru. Dimpotrivă, în iadul comunist toate mergeau pe dos. Când era smoală, nu erau cazane; când erau cazane, nu era smoală; când era și smoală și cazane ori nu era curent electric ori dracii aveau congres drăcesc și chemau păcătoșii să-i aplaude, după care îi reabilitau. Într-o carte întreagă, Lenin se întreba *Ce-i de făcut?* Informatica i-a dat răspunsul. Ca și gulagul, iadul nu poate fi decât american, cu draci microcipuiți din coarne până în vârful cozii. Ăia din Siberia sau de la Auschwitz au fost niște ageamii. Trăiască America, viitorul luminos al întregii omeniri !

Viaţa dirijată către un ideal material de fericire ilimitată, de succes, reuşită, bogăţie, aspiraţie şi acces nelimitat la toate plăcerile este o viaţă mistică diabolică. Setea de plăceri necontenite şi de satisfacţii cu orice preţ, voinţa individuală sau colectivă de dominaţie orgolioasă, dorinţa de a străluci, de a se da în spectacol, de a se afişa cu orice preţ, de a fi admirat, de a plăcea pentru a se amuza, adorarea ştiinţei materialiste, a ateismului revoluţionar, a credinţei naive în bunătatea de la sine înţeleasă a naturii sunt tot atâtea aspecte ale vieţii mistice diabolice. Optimismul pueril şi sistematic, ce predispune la efort minim, neglijenţă, abandon şi eroare este un alt aspect al misticei diabolice. Viaţa mistică poate consta în negarea pură şi simplă a răului, fără a extirpa rădăcinile acestuia din noi înşine, dimpotrivă cultivându-le şi întreţinându-le. Speranţa norocului nemeritat, căutarea cu orice preț a succesului, neacceptarea sacrificiului, refuzul dificultăţilor, revolta în faţa disciplinei şi a renunţării constituie un alt aspect al aceleiaşi vieţi mistice diabolice, ca şi şarlataneria ştiinţelor oculte ce promit adepţilor marea cu sarea, secrete extraordinare, magnetism personal, reuşita prin fraudă. În cadrul medicinii oficiale, mistica diabolică se manifestă prin refuzarea de către aceasta a obligaţiilor de sănătate, credinţa ipocrită (pentru unii), naivă și oarbă (pentru alții) în virtuţile produselor farmaceutice, acceptarea şi impunerea terapiilor ce atentează la integritatea corporală a bolnavilor şi a celor sănătoşi, obligaţi, uneori prin legi scelerate, să accepte în corpul lor substanţe sau corpuri străine, germeni, micro-organisme, spionaj electronic liliputan. Nu mai vorbim de transfuziile sanguine, grefele de organe, mulţimea serurilor toxice şi de origine animală, etc. Culmea vieţii mistice diabolice este abandonul total de noi înşine, când duhul necurat « se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi, intrând, sălăşluiesc aici şi se fac în cele de pe urmă ale omului aceluia…» (*Matei*, XII, 45), punând stăpânire pe întregul septenar al acestuia. Pe scurt, viaţa mistică diabolică este o viaţă fără ţel nici Dumnezeu, viaţă de înşelăciuni, iluzii şi blestemăţii, prin care devenim membrii ai corpului mistic al

Satanei, servitori ai spiritului de dezordine. În sensul evanghelic al cuvântului, lumea este majoritatea celor, trăitori din minciună, fraudă şi înşelatul aproapelui, lumea pofticioşilor, arivi･tilor şi gelo･ilor, a celor gata oricând să calce peste oricâte cadavre pentru a se îmbogăţi, lumea posedaţilor demonului, ce urăsc adevărul şi comit nedreptăţi peste nedreptăţi, martirizând pe cei drepţi. Intr-un cuvânt, lumea este multitudinea oamenilor ajun･i servitorii Diavolului. Să nu uităm că « nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi şi pe celălalt îl va dispreţui; nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui mamona » (*Matei*, VI, 24, Luca, XVI, 13), « Pentru că ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? ». (*Matei*, XVI, 26, *Marcu* VIII, 36, *Luca* IX, 25).

Viaţa mistică divină este viaţa în supranatural, cu dominaţia instinctelor animale şi a pasiunilor senzuale, viaţa ca servitor al Legii lui Dumnezeu, permanent atent şi la datorie, gata oricând de orice sacrificiu pentru adevăr şi dreptate. Desigur, viaţa mistică divină există şi în cadrul Naturii, în care caz ea conduce la dematerializare progresivă, sobrietate şi puritate de regim, renunţarea la tot ce este superfluu. Viaţa mistică divină implică traversarea unor aşa numite morţi mintale, care sunt tot atâtea renunţări ce ne eliberează din lanţurile materiale, facilitând munca intelectuală şi ascensiunea spirituală. La unii subiecţi de elită, foarte adaptabili, aceste morţi successive ale dorinţelor şi nevoilor pot antrena o supravieţuire incredibilă, însoţită de creşterea puterii creatoare, cu un regim alimentar extrem de redus, care ar ucide pe cei mai puţin evoluaţi. Cei mai sfinţi dintre aceştia ajung să trăiască fără altă hrană pentru corp şi pentru suflet decât Sfânta Împărtăşanie, în comuniune zilnică.

De asemenea, viaţa mistică este viaţa din supranatural ce menţine spiritul pe linia Golgotei, a crucii, o viaţă de renunţare (fizică şi psihică) la orgasmul efemer al vanităţilor lumii, de eliberare din lanţurile materiei, de îmbogăţire spirituală. Este vorba de o viaţă de meditaţie, linişte, simplitate şi înţelepciune, departe de agitaţie şi de tumult, viaţă de muncă şi datorie

împlinită în credinţă, dincolo de orice adversitate, neînțelegere, viclenie, boală și medici. O astfel de viaţă implică credinţa de nezdruncinat în Providenţă, în triumful final al justiţiei imanente şi al adevărului veşnic, acceptarea continuă a oricăror riscuri, în scopul învăţării şi răscumpărării. Efortul de a se pune în acord cu Providenţa este totdeauna necesar, căci aceasta ajută pe cei ce se ajută singuri, lucrând neîncetat la progresul spiritului lor. Viaţa mistică în Dumnezeu este înţelegerea şi clarviziunea acţiunii permanente, educatoare, protectoare şi profetică a Providenţei, în jurul nostru şi în noi înşine, percepţia cauzelor evenimentelor, suferinţelor, încurajărilor, bolilor şi bucuriilor ce sunt tot atâtea dezaprobări şi solicitări ale Prea Înaltului. În tot ce nu depinde de noi, abandonul în faţa voinţei Cerului este normal şi firesc, voinţa proprie trebuind să cedeze pasul în faţa celei divine. Aceasta înseamnă acceptarea unor teribile sacrificii, inclusiv imitarea Mântuitorului pe Muntele Măslinilor, când este trădat de Iuda, insultat, lovit, scuipat, chinuit şi răstignit de poporul zevzec pe care venise să-l salveze.

Viaţa mistică divină şi deplină este în uniune cu voinţa Cerului, în acord cu Legea şi cu Sacrificiul, uniune ce ne introduce în corpul mistic al lui Christos, participând la viaţa sa unitivă cu Tatăl. « Învaţă-mă să fac voia Ta, că Tu eşti Dumnezeul meu. Duhul Tău cel bun să mă povăţuiască la pământul dreptăţii ». (*Psalmi*, CXLII, 10). « Şi întinzând mâna către ucenicii Săi a zis : Iată mama Mea şi fraţii Mei. Că oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate şi soră şi mamă ». (*Matei*, XII, 49-50, *Marcu* III, 35). « Iisus le-a zis : Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce m-a trimis pe Mine şi să săvârşesc lucrul lui ». (Ioan IV, 34). « Eu sunt pâinea vieţii; cel ce vine la Mine nu va flămânzi şi cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată. Dar v-am spus vouă că M-aţi şi văzut şi nu credeţi. Tot ce-mi dă Tatăl, va veni la Mine; şi pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară; pentru că M-am coborît din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe mine. Şi aceasta este voia Celui ce M-a trimis, ca din toţi pe care Mi i-a dat Mie

să nu pierd pe niciunul, ci să-i înviez pe ei în ziua cea de apoi ». (*Ioan*, VI, 35-39).

IX. 5. Caritatea este luptă pentru Adevăr. – Caritatea este marea cale mistică, cel mai puternic mijloc de acţiune pe care Christos ni l-a revelat. Caritatea însă, acest cuvânt magic pe care îl folosim corect sau incorect, trebuie definită şi explicată, pentru ca sensul ei profund şi veritabil să fie înţeles. Mai întâi, ea nu este pur şi simplu datul de pomană, nici dragostea ce trebuie dăruită amicilor şi inamicilor deopotrivă, nici anathema aruncată cu stângăcie celor ce condamnă cu curaj perversitatea şi josnicia oamenilor. Caritatea este ceva mai nobil, mai vibrant, mai riguros şi mai copleşitor, ea este lupta neîncetată, sacrificiul personal pentru Adevăr.

Manualele de catehism definesc caritatea ca o virtute supranaturală prin care îl iubim pe Dumnezeu mai mult decât orice pe lume, iar pe aproapele ca pe noi înşine. Pentru copii, definiţia este destul de abstractă, iar pentru adulţii ce recunosc scheletul ei evanghelic este incompletă. Evanghelia spune clar că « aproapele » înseamnă orice om, inclusiv inamicii noştri, că trebuie să iertăm celor ce ne-au ofensat, să miluim când se poate. Caritatea nu înseamnă recitarea infinită şi papagalicească a unei formule precum « Doamne Iisuse Christoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte pe robul tău…», cum ne învață Pelerinul rus. Ca și dicționrele, manualele creștine de catechism nu spun aproape nimic despre caritate, deşi aceasta este considerată un fel de sinteză a întregului creştinism, neputând fi confundată cu datul de pomană şi recitarea unei formule care, oricât ar fi de sublimă, nu reprezintă totuşi un act, un fapt. Iar fără fapte, credinţa este moartă!

Caritatea este sinonimă cu actul christic, cu sacrificiul personal, cu dăruirea pasionată de sine însuşi, a vieţii la limită şi din toată inima, pentru adevăr, pentru dreptate, pentru tot adevărul şi toată dreptatea. Caritatea înseamnă, proclamarea, imitarea şi adorarea lui Dumnezeu, unirea cu El. Altfel spus, caritatea completă şi veritabilă nu este sacrificiul mut şi neputincios ci unul tumultuos, năpraznic, detaşarea supra-

omenească şi eliberarea totală de orice urmă de egoism omensc. În sensul ei deplin, caritatea este o stare de viaţă întru Christos, care El însuşi s-a sacrificat într-o totală dăruire mistică pentru noi. Nu este de mirare că unii văd în caritate un fel de « nebunie a Crucii ».

Caritatea este o stare morală de stabilitate inebranlabilă întru adevăr şi dreptate, stare prin care ne identifcăm cu tot ce este adevărat, bun şi drept, cu riscul represaliilor, persecuţiilor şi chiar al morţii. O astfel de stare extraordinară pare supra-omenească. Acesta este însă sensul depăşirii de sine şi al ordinii christice, semnul de recunoaștere al discipolilor iniţiaţi ai Mântuitorului, ce se identifică astfel imediat. Mântutorul a spus « Poruncă nouă vă dau vouă : să vă iubiţi unul pe altul ». (*Ioan*, XIII, 34). Dacă rămânem însă la acest fragment de prescripţie christică, nu sesizăm cu adevărat profunzimea poruncii, căci deşi nu a fost practicată foarte stăruitor în Antichitate (ca, de altfel, nici astăzi!), dragostea de aproape a fost recomandată şi de alte religii, precum budismul, fără să mai vorbim de autori și personalităţi păgâne, Pitagora, Hipocrate, Seneca, Marc-Aureliu, Zamolxis şi alţii. Ceea ce lipsea autorilor păgâni şi celorlalte religii este precizat de Christos la sfârşitul explicaţiei sale : « Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii ». (*Ioan*, XIII, 34-35). Cu alte cuvinte, Christos spune să vă iubiţi unii pe alţii, aşa cum v-am iubit eu, luând asupra Mea răscumpărarea greşelilor voastre, sacrificându-mă şi dându-mi viaţa pentru triumful adevărului şi al dreptăţii. Înainte de a-l da pe mâna Iudeilor, Pilat întreabă pe Christos : « Aşadar, Tu eşti împărat? Răspunsa Iisus : Tu zici că Eu sunt împărat. Eu spre aceasta M-am născut şi pentru aceasta am venit pe lume, ca să dau mărturie pentru adevăr; oricine este din adevăr ascultă glasul Meu ». (*Ioan*, XVIII, 37).

Pilat însă, ca orice funcţionar agnostic, din spatele ghişeului, exclamă îndată : « Ce este adevărul? ». Adevărul însă este ceea ce este adevărat în orice timp şi în orice loc. Adevărul este Dumnezeu însuşi. A mărturisi adevărul înseamnă a-l iubi, a se

sacrifica pentru el din dragoste pentru Dumnezeu care este adevărul absolut. Adevărul însemnă însă şi a-i iubi pe cei ce îl poartă pe Dumnezeu în ei, adică omenirea.

Caritatea este domeniul spiritual suprem, în care domneşte adevărul, dreptatea şi bunătatea, realizate prin sacrificiul personal al orgoliului şi al egoismului, umilinţa, iubirea şi pasiunea nelimitată pentru cele adevărate și drepte. Aversiunea pentru nedreptate şi minciună este tot caritate.

Lucru surprinzător şi stupefiant, atunci ca şi acum, caritatea se adaugă altor daruri dumnezeieşti, precum acela al limbilor sau al profeţiei, al clarviziunii intuitive, al stiinţei profunde. Cu riscul de a-i nemulţumi pe unii, putem spune că ea este chiar mai mult decât credinţa capabilă de a muta munţii din loc, dăruirea către săraci a întregii averi de care dispunem, acceptarea morţii pe rug sau a oricărui sacrificiu. Caritatea este o stare interioară supra-omenească, o stare psihică ce depăşeşte individualitatea şi omenirea într-un sacrificiu total, tangibil şi vizibil ce face să domnească pacea divină în domeniul ceresc, acolo unde nu există pasiuni personale nici interese, poftă, nerăbdare, mânie, ură şi tendinţă la rău. Adevărata caritate este permanenţa unei stări de spirit întru adevăr şi abandon în seama dreptăţii lui Dumnezeu. Ea este înţelegerea şi încorporarea adevărului şi a dreptăţii în esenţa şi unitatea lor divină. Care este cea mai mare binefacere pe care o putem dori, pe lumea asta, atât pentru sine însuşi cât şi pentru aproapele? Această binefacere supremă este orientarea continuă pe calea adevărului, adică echilibrul perfect între sănătatea materială şi cea spirituală, puterea de a fi just faţă de aproapele, aşa cum am dori ca acesta să fie faţă de noi înşine.

Această înţelegere a carităţii va uimi creştinii de suprafaţă, pentru care ea se ruzumă la două lucruri : 1) a da de pomană unele bunuri, bani şi cuvinte de clacă, adesea gratuite şi 2) a lăsa răul din lume să acţioneze în continuare, fără a-l denunţa şi a lupta contra lui, chipurile în numele spiritului de caritate creştină. Care ierarh al Biserici, care funcţionar sau magistrat al Statului actual, ce îşi zice România, a protestat de pe poziţia ce ocupă în fruntea Bisericii sau a Statului contra crimelor,

minciunilor şi insultelor holocaustice la adresa poporului nostru, contra blestemăţiilor din întreaga perioadă istorică de după 23 August 1944? Nimeni! În frunte cu bărboşii ierarhi ipocriți și plini de o falsă cuvioşie, Biserica oficială este o bandă de mormoloci vicioși, cu veleităţi manageriale şi de marketing, aducătoare de bani. Ce putem spune despre guverne? Bandă nesfârşită de lichele, duşmani ai neamului, ai adevărului şi ai lui Dumnezeu, unul mai trădător, mai incapabil și mai murdar decât celălalt. Curat murdari, ar zice Caragiale. Dacă din această bandă de nemernci şi de infami ar trebui să indicăm măcar unul care să fi făcut şi bine ţării, cine ar putea alege un altul mai demn, mai patriot decât Împuşcatul de la Târgovişte?

Iată ce ne spune apostolul Pavel : « De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, dar caritate nu am, făcutu-m-am armă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar caritate nu am, nimic nu sunt. De aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar caritate nu am, nimic nu-mi foloseşte. Caritatea rabdă îndelung, caritatea este binevoitoare, ea nu pizmuieşte, nu se laudă şi nu se trufeşte. Caritatea nu face nimic necuviincios, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul, *nu se bucură de nedreptate ci se bucură de adevăr*[59]». (I *Corinteni*, XIII, 1-6).

9/03/80Attention:

[59]. Bibliile ortodoxe, protestante şi ecumenice înlocuiesc sistematic cuvântul caritate cu acela de dragoste sau iubire. Aceste cuvinte nu sunt însă sinonime, nici măcar foarte apropiate. *Dicţionarul de Sinonime*, al lui Ilie Barangă şi Lucian Pricop (Bucureşti, Cartex, 2000 şi 2007) indică « afecţiune, ataşament, iubire, amor, simpatie, pasiune » ca sinonime pentru « dragoste », respectiv « generozitate, bunătate, dărnicie, omenie, nobleţe » pentru « caritate ». Pasajul citat din I *Corinteni* (şi altele de-a lungul *Bibliei*) nu este deplin inteligibil decât dacă vorbim de « caritate », în sensul arătat de noi, nu de « dragoste », care înseamnă şi amor, şi dragoste de arginţi, de tutun, etc. În pasajul citat, *Biblia de la Ierusalim*, tradusă în franceză de Şcoala Biblică din Ierusalim, foloseşte exclusiv cuvântul « caritate », cum am procedat şi noi. De altfel, dragostea dintre mire şi mireasă, dintre soţi, dacă nu evoluează în sensul caritătii, ori ajunge la divorţ, ori devine un chin, o înşelătorie

Caritatea permite înţelegerea îndemnului la viaţă sfântă : « Fiţi dar următori lui Dumnezeu, ca nişte fii iubiţi şi umblaţi întru iubire precum şi Cristos ne-a iubit pe noi şi S-a dat pe Sine pentru noi, prinos şi jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă ». (Efeseni, V, 1-2). De pe poziţiile iubirii sau dragostei, acest lucru nu este însă totdeauna posibil fără să se ajungă la luarea în pustie a modelului christic, cazul asociaţiilor homosexuale din Occident, care argumentează că Mântuitorul a avut doar apostoli, nu şi de « apostoliţe ».

« Caritatea să vă fie nefăţarnică. Urâţi răul, alipiţi-vă de bine. Iubiţi-vă în cinste, unii pe alţii, în iubire frăţească, daţi-vă întâietate unii altora. (…) Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc, binecuvântaţi-i şi nu-i blestemaţi. Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură; plângeţi cu cei ce plâng. (…) Nu răsplătiţi nimănui răul cu rău. Purtaţi grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor. Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii. Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este : "A mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul". Deci dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci

---

reciprocă între soţii ce se « drăgostesc » separat, fiecare pe cont propriu, eventual în grupuri lărgite, chiar şi prin sfintele mănăstiri. Originea caritătii ar putea fi compatibilă cu o doză de dragoste sau iubire, în sensul celor nu foarte exigenţi sau evoluaţi, care pierd din vedere generozitatea, bunătatea, dărnicia, pasiunea pentru adevăr, mai ales, fără de care pasajul citat din I *Corinteni* pierde mult din profunzimea lui. Traducerea textelor de orice fel nu este cel mai simplu lucru, *traductore-traditore* putând fi citat oricând. În cazurile greu de tranşat, traducrerea mai bună este aceea care nu sărăceşte şi nu îngustează mesajul textului de tradus. În pasajul citat, înlocuirea cuvântului dragoste cu acela de caritate dă mesajului apostolic întreaga lui nobleţe şi profunzime. Desigur, caritatea înseamnă pentru mulţi şi dragoste, mai curând însă în sensul de milă, milostenie, pomană, pamanageală, la limită chiar cerşetorie. Să nu coborîm la nivelul cerşetorilor din faţa bisericilor, care agresează credincioşii cu strigătura nu foarte creştină, « dă-mi, mâncaţi-aş, cinci lei !». Fără sacrificiu nu poate fi vorba de caritate, iar în dragostea de toate zilele, adesea domină egoismul.

făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui. Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele ». (*Romani*, XII, 9-21).

Iisus a dorit « să nu mai fim copii duşi de valuri, purtaţi încoace şi încolo ci profesând adevărul în caritate[60], să creştem întru toate pentru El, Care este capul, Christos ». (*Efeseni*, IV, 14-15). Evanghelistul subliniază « să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta şi cu *adevărul*. În aceasta vom cunoaşte că suntem din *adevăr*…». (I, *Ioan* III, 16-19). Că o recunoaștem sau nu, lipsită de fundamentul adevărului, al sacrificiului întru acesta, iubirea devine aproape exclusiv o problemă personală, o problemă de sex, în cel mai bun caz de *kundalini*!

Oamenii ce s-au ridicat şi chiar revoltat în numele adevărului şi al dreptăţii, care prin sacrificiile consimţite au dat exemplu în ordine materială şi spirituală, care au făcut sacrificii pentru a-şi lumina semenii, pentru a-i ajuta să progreseze în ordine spirituală, sunt modele nu atât de iubire, pe care avem impresia că o pricepem, gândindu-ne la anumite lucruri. Aceştia sunt modele de adevărată caritate, de adevăraţi creştini, cazul lui Giordano Bruno, al lui Galilei, Jan Huss, al sutelor de mii de Catari din Evul Mediu, cazul lui Robert Faurisson, al lui Ernst

9/03/80Attention:

[60]. Aceeaşi înlocuire abuzivă şi sistematică sistematică a termenului de caritate cu acela de iubire. Consultând *Dicţionarul de Nume Biblice şi Concordanţă biblică*, (Metanoia, Oradea, 2006) am constatat că termenul de caritate nu apare niciodată, în vreme ce termenii dragoste, iubire, a iubi, iubit, iubitor apar de câteva sute de ori. Nu este de mirare că dragostea fără rigoare şi spiritul de sacrificiu presupus de caritate a condus la caricaturizarea iubirii şi nesfârşitele crime comise de Biserică în numele Crucii, al lui Christos al Iubirii! Nu ne referim numai la dragostea înţeleasă ca onanie ecumenic instituţionalizată la Geneva sau în alte părţi, ci mai ales la faptul că în numele iubirii creştine, chipurile, toate bisericile au binecuvântat toate intreprinderile criminale, militare, din toate timpurile. Nu este vorba numai de Inchiziţie, de uciderea a milioane de Piei Roşii, Asiatici şi Africani vânduţi ca sclavi, cu binecuvântarea Bisericii, etc. Nimic nu s-a schimbat după cele două Războaie mondiale. Dimpotrivă! Biserica Ortodoxă Română își are codițele și complicii ei printre mercenarii criminali din Afganistan sau Irak.

Zundel și al altor câteva sute de creștini neștiuți, ce zac astăzi în temnițele democrate ale Germaniei învinse, ocupate și tăiată cerebralicește împrejur, ale Austriei, Franței, Elveției, Belgiei și a altor țări ce se gargarisesc cu democrația spumegândă și mincinoasă, aplaudată și de câțiva nedemni Întâi Stătătorii ai ipocritei Bisericii Ortodoxe Române !

Această noţiune nouă de sacrificiu individual ca mijloc de ascensiune personală, de progres colectiv şi de răscumpărare, este un element creştin prin excelenţă. El răspunde întru totul poruncii de dragoste absolută pe care Christos a repetat-o în mod insistent : « Poruncă nouă dau vouă : Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul ». (*Ioan*, XIII, 34). La întrebarea ce poruncă este mai mare în Lege, Christos a răspuns : « Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Aceasta este marea şi întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta, Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. În aceste două porunci se cuprind toată Legea şi prooroci ». (*Matei*, XXII, 37-40). « Binecuvântaţi-i pe cei ce vă prigonesc, binecuvântaţi-i şi nu-i blestemaţi» (*Romani* XII, 14), după cum am mai arătat, « fiţi buni între voi, milostivi, iertând unul altuia, precum şi Dumnezeu v-a iertat vouă, în Christos ». (*Efeseni*, IV, 32).

Necesitatea *sacrificiului personal*, nu substitutiv, este un element capital şi o noutate, adusă de creştinism. Adevărat ai zis că « a-L iubi (pe Dumnezeu) din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul şi din toată puterea şi a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuţi este mai mult decât toate arderile de tot şi decât toate jertfele ». Christos aprobă acest lucru, pe care îl spusese chiar el, răspunzând cărturarului respectiv că « Nu eşti departe de împărăţia lui Dumnezeu »! (*Marcu* XII, 33-34), idee ce revine în alte două pasaje, cel puțin : « Ci grăiesc vouă că mai mare decât templul este aici. Dacă ştiaţi ce înseamnă : Milă voiesc, iar nu jertfă, n-aţi fi osândit pe cei nevinovaţi, că Domn este şi al sâmbetei, Fiul Omului ». (*Matei* XII, 6-8). Sau : « Că milă voiesc, iar nu jertfă, şi cunoaşterea lui Dumnezeu mai mult decât arderile de tot ». (*Osea*, VI, 6).

În spiritul lui Christos, dăruirea sacrificială de sine însuşi, în sensul carităţii, pentru triumful adevărului şi al dreptăţii, trebuia să înlocuiască sacrificul animalelor, lucru ce reiese clar din citatele precedente. Până atunci, sacrificiile practicate în scop religios erau ofrande materiale şi mai ales sacrificii de substituţie, inspirate de magia neagră. Popoarele primitive şi sălbaticii şi-au sacrificat vreme îndelungată prizonierii şi sclavii. Vechii Israelieliți şi Iudei practicau sacrificiul ţapului ispăşitor şi al animalelor în general, deşi profeţii s-au opus practicilor sângeroase ce transformaseră templul din Ierusalim în cel mai mare abator din Antichitate (*Psalmi*, IXL, 9-10, *Isaia* I, 11-12, *Ieremia* VI, 20, *Osea* VI, 6).

Dându-şi sângele şi viaţa pe Cruce, din dragoste şi pentru răscumpărarea oamenilor, reînnoind zilnic acest sacrificiu, în cadrul Liturghiei, Mântuitorul ne-a arătat puterea şi importanţa sacrificiului personal, punând capăt sacrificiilor de substituţie şi uciderii de animale, cuprinzându-le şi pe acestea sub umbrela protectoare a carităţii creştine.

Caritatea ne obligă să fim atenţi, prevenitori, plini de bunătate şi generoşi cu cei slabi, cu cei necăjiţi sau bolnavi, cu copiii, orfanii, văduvele, bătrânii şi chiar cu animalele sau mediul ambiant. Caritatea ne obligă să recunoaştem şi calităţile sau virtuţile, nu numai defectele sau viciile aproapelui, să facem diferenţa între adevăr, eroare sau minciună, să recunoaştem adevărurile pe care adversarii noştri se întâmplă să le apere. Disputele cu adversarii trebuiesc evitate, pe cât posibil; oricât ar fi de aprige disputele inevitabile, nu trebuie niciodată să utilizăm argumente *ad hominem*. În astfel de situaţii vom rămâne la nivelul principiilor, combătând greşeala, nu pe cel ce greşeşte. Regula generală este să stăm pe cât posibil în plan secundar, să ne exprimăm cât mai impersonal posibil, să evităm orice vrăjmăşie sau ură, să nu fim ranchiunoşi cu adversarii şi inamicii eventuali, să nu recurgem la justiţia omenească decât în ultimă extremitate, după epuizarea căilor de dezaprobare discretă : « De-ţi va greşi fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur. Şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău. Iar de nu te

va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii, iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş[61] ». (*Matei* XVIII, 15-18).

Dacă cineva comite o greşeală importantă în public, caritatea nu ne împiedică să reacţionăm deschis, dimpotrivă, ea fiind cultul adevărului, al sacrificiului de sine, al ordinei şi dreptăţii, nu politeţea sau milostenia rău înţelese. Apostolul Pavel i-a reproşat public apostolului Petru o anumită duplicitate sau chiar ipocrizie : « Dar când am văzut că el nu calcă drept, după adevărul Evangheliei, am zis lui Chefa (Petru) înaintea tuturor : Dacă tu, care eşti Iudeu, trăieşti ca păgânii, şi nu ca Iudeii, de ce sileşti pe păgâni să trăiască ca Iudeii? ». (Galateni, II, 12-14).

Putem critica făcătorii de dezordini fără să îi urâm şi chiar fără să îi numim, cu excepţia celor care îndeplinesc un eventual mandat de autoritate. Desigur, detestăm viciul, dar nu trebuie să ne umplem sufletul de ostilitate şi ură contra celor vicioşi. În orice situaţie trebuie să iertăm ofensele, să nu ne supărăm pe cei care, cum a spus Christos pe cruce, nu ştiu ce fac. Nu trebuie să ne lăsăm enervaţi sau exasperaţi de violenţele cotidiene, nici de trădările cele mai odioase. Putem chiar să ne binecuvântăm călăii, ce ne ajută să dobândim anumite merite prin suportarea injustiţiei, a chinurileor sau torturii, a percheziţiilor poliţieneşti şi a teroarei judiciare. Încercările de acest fel ne procură ocazia unui progres în domeniul astral.

Totuşi, răbdarea şi caritatea faţă de persoanele de rea credinţă au limitele lor. În niciun caz nu trebuie să lăsăm impresia că suntem neutri, indulgenţi, că aprobăm lucruri pe care de fapt le condamnăm. Desigur, sub nicio formă şi pentru niciun motiv nu

9/03/80Attention:

[61]. Aparent evanghelică, procedura este tipic iudaică, specifică societăţii în care reprezentanţii celor câteva secte se întâlneau în cadrul aceleiaşi autorităţi supreme, sanhedrinul, recunoscut de farisei, saduchei, esenieni şi chiar de teroriştii zeloţi. Cum s-ar putea aplica această procedură astăzi, când în orice societate sau ţară există o sumdenie de biserici, toate creştine, fiecare cu sanhedrinul ei, botezat în fel şi chip?

trebuie să nutrim ură pentru nimeni. Suntem însă obligaţi să ne opunem difuzării înşelătoriilor, şarlataneriilor, erorilor şi minciunilor hocolaustice şi din alte domenii ale ştiinţei șoatice. În niciun caz nu trebuie să fim căldicei : « Ştiu faptele tale; că nu eşti nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte! Astfel, fiindcă eşti căldicel – nici fierbinte, nici rece, am să te vărs din gura mea ». (*Apoc*. III, 15-17). Caritatea nu ne obligă să fim sistematic timorați și blegi. Evanghelistul ne îndeamnă să îndrăznim : « În lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea ». (*Ioan*, XVI, 33). Sau : « Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum, împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea ». (*Matei*, XI, 12).

A căuta, a proclama şi a apăra adevărul contra ipocriţilor, a şarlatanilor, bandiţilor și calpuzanilor este operă de caritate, întrucât astfel se protejează sănătatea şi integritatea morală a celor ignoranţi şi ușor influențabili, care ar ajunge victimile minciunii, erorilor şi sugestiilor condamnabile. Tăcerea în faţa minciunii este complicitate şi trădare a adevărului. A fi caritabil înseamnă a fi în război permanent pentru combaterea tuturor minciunilor şi erorilor cunoscute, mai ales a acelora din domeniul politicei, al istoriei, al medicinei, al ştiinţelor, devenite criminale în zilele noastre. Se poate chiar spune că unele foarte justificate violenţe de limbaj sunt seminţe de pace, întrucât astfel se demască o lucrare diabolică şi se avertizează ignoranţii, ce ar putea fi duşi de nas. « Dar vă îndemn, fraţilor, pentru Domnul nostru Iisus Christos şi pentru iubirea Duhului Sfânt, ca împreună cu mine să luptaţi…». (*Romani*, XV, 30). Sau: « Să vă purtaţi numai în chip vrednic de Evanghelia lui Christos, pentru ca fie venind eu şi văzându-vă, fie nefiind de faţă, să aud despre voi că staţi într-un duh, nevoindu-vă împreună într-un suflet, pentru credinţa Evangheliei». (Filipeni, I, 27). Acesta este însuşi exemplul Mântuitorului, care i-a mustrat pe farisei şi pe cărturari cum mustrăm noi, astăzi, întreaga Academie « Română » şi întreaga intelectualitate pentru faptul de a suporta, fără să crâcnească, minciunăria criminală de după 23 August 1944,

asasinarea ultimului Român din fruntea României libere[62], ca şi minciunile de după 22 decembrie 1989, în frunte cu mai noua *Gogoriţă hocolaustică şi diabolică*, recent demascată de un curajos cercetător ştiinţific[63]. După cum Cristos a mustrat Ierusalimul ce ucidea proorocii şi a prezis dărâmarea lui, mulţi critică astăzi Bucureştiul ce ucide poporul Român şi Daco-România, pe care a vândut-o străinilor : « Atunci a vorbit Iisus mulţimilor şi ucenicilor săi, zicând : Cărturarii şi Fariseii au şezut în scaunul lui Moise. Deci toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi, că ei zic, dar nu fac. Că leagă sarcini grele şi cu anevoie de purtat şi le pun pe umerii oamenilor, iar ei nici cu degetul nu voiesc să le mişte. (…) Şi le place să stea în capul mesei la ospeţe şi în băncile dintâi în sinagogi. Şi să li se plece lumea în pieţe şi să fie numiţi de oameni : Rabi. Voi însă să nu vă numiţi rabi, că unul este învăţătorul vostru Christos, iar voi sunteţi fraţi. Şi tată al vostru să nu numiţi pe pământ, că Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri. Nici învăţători să nu vă numiţi, că învăţătorul vostru este unul : Christos. Şi care este mai mare între voi, să fie slujitorul vostru. Cine se va înălţa pe sine se va smeri, şi cine se va smeri pe sine se va înălţa ». (*Matei* XXIII, 1-12).

« Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că închideţi împărăţia cerurilor înaintea oamenilor; că voi nu intraţi, şi nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsaţi.

Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că mâncaţi casele văduvelor şi cu făţărnicie vă rugaţi îndelung; pentru aceasta mai multă osândă veţi lua.

9/03/80Attention:

[62] . Este vorba de mareșalul Ion Antonescu, al cărui nume, se pare, nu e bine să fie pronunțat prea tare, Europa fiind cu ochii pe noi încă de pe vremea lui Cațavencu. Noroc că peste Europa mincinoasă, homosexualizată, mincinoasă, degenerată și setoasă de sângele altora, vine o Africă tânără și un Islam încă viguros. Natura are oroare de vid și de degenerați. Cultura însă îi suportă, ba chiar le linge fundul, mai ales prin orașele-lumină.

[63] . Cf. Vasile Zărnescu, *Gogorița holocaustică*, București, 2014.

Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că înconjuraţi marea şi uscatul ca să faceţi un ucenic, şi dacă l-aţi făcut îl faceţi fiu al gheenei şi îndoit decât voi.

Vai vouă călăuze oarbe care ziceţi : Cel ce se va jura pe temple nu este cu nimic legat, dar cel ce se va jura pe aurul templului este legat. Nebuni şi orbi! Ce este mai mare decât aurul sau templul care sfinţeşte aurul? Ziceţi iar : Cel ce se va jura pe altar cu nimic nu este legat, dar cel ce se va jura pe darul ce este deasupra altarului este legat. Nebuni şi orbi! Ce este mai mare, darul, sau altarul care sfinţeşte darul? Deci cel ce se jură pe altar se jură pe el şi pe toate câte sunt deasupra lui. Deci cel ce se jură pe temple se jură şi pe el şi pe cel care locuieşte în el.

Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că daţi zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen, dar aţi lăsat părţile mai grele ale Legii : judecata, mila şi credinţa; pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le lăsaţi. Călăuze oarbe care strecuraţi ţânţarul şi înghiţiţi cămila!

Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că voi curăţiţi partea din afară a paharului şi a blidului, iar înăuntru sunt pline de răpire şi de lăcomie. Fariseule orb! Curăţă mai întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie curată şi cea din afară.

Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că semănaţi cu mormintele cele văruite, care pe din afară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morţi şi de toată necurăţia. Aşa şi voi, pe din afară vă arătaţi drepţi oamenilor, înăuntru însă sunteţi plini de făţărnicie şi de fărădelege.

Vai vouă cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că zidiţi mormintele proorocilor şi împodobiţi pe ale drepţilor. Şi ziceţi : De am fi fost noi în zilele părinţilor noştri, n-am fi fost părtaşi cu ei la vărsarea sângelui proorocilor. Astfel dar, mărturisiţi voi înşivă că sunteţi fii ai celor ce au ucis pe prooroci. Dar voi întreceţi măsura părinţilor voştri. Şerpi, pui de vipere, cum veţi scăpa de osânda gheenei? De aceea, iată Eu trimit la voi prooroci şi înţelepţi şi cărturari; dintre ei veţi ucide şi veţi răstigni; dintre ei veţi biciui în sinagogi, şi-i veţi urmări din

cetate în cetate. Ca să cadă asupra voastră tot sângele drepţilor răspândit pe pământ, de la sângele dreptului Abel, până la sângele lui Zaharia, fiul lui Varahia, pe care l-aţi ucis în templu şi altar. Adevăr grăiesc vouă, vor veni acestea toate asupra acestui neam.

Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci şi cu pietre ucizi pe cei trimişi la tine; de câte ori am voit să adun pe fii tăi, după cum adună pasărea puii săi sub aripi, dar nu aţi voit. Iată casa voastră vi se lasă pustie. Căci vă zic vouă : De acum nu mă veţi mai vedea, până când nu veţi zice : Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului». (*Matei* XXIII, 13-39).

« Şi ieşind Iisus din templu, s-au dus şi s-au apropiat de El ucenicii Lui, ca să-I arate clădirile templului. Iar El, răspunzând, le-a zis : Vedeţi toate acestea? Adevărat grăiesc vouă : Nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească ». (*Matei*, XXIV, 1-2).

În aceeaşi Evanghelie după Matei, vorbind unui mare număr de Farisei şi de Saduchei, Sf. Ioan Botezătorul li s-a adresat astfel : « Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiţi de mânia ce va să fie? ». (*Matei*, III, 7). « Pui de vipere, cum puteţi să grăiţi cele bune, odată ce sunteţi răi? Căci din prisosul inimii grăieşte gura ». (*Matei* XII, 34).

Când cuvintele nu erau de ajuns, Iisus scotea cu biciul profanatorii din templu : « Şi erau aproape Paştile Iudeilor, şi Iisus S-a urcat la Ierusalim. Şi a găsit şezând în templu pe cei ce vindeau boi şi oi, şi porumbei şi pe schimbătorii de bani. Şi, făcându-şi un bici din ştreanguri, i-a scos pe toţi afară din templu, şi oile şi boii, şi schimbătorilor le-a vărsat banii şi le-a răsturnat mesele. Şi celor ce vindeau porumbei le-a zis: Luaţi acestea de aici. Nu faceţi casa Tatălui Meu casă de negustori ». (*Ioan*, II, 13-16).

În ce-i priveşte pe apostoli, Christos folosea limbajul cel mai sever, pentru a-i menţine pe calea Adevărului. Spunându-le că trebuie să meargă la Ierusalim, să pătimească multe « de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari şi să fie ucis, şi a treia să învieze…, Petru, luându-l deoparte, a început să-L

dojenească, zicându-I: Fie-Ţi milă de Tine, să nu Ţi se întâmple Ţie aceasta. Iar El, întorcându-se a zis lui Petru : Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi eşti, că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor». (*Matei* XVI, 21-23).

Unei Cananeene, a cărei fiică era stăpânită de un demon, socotind că nu este trimis « decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel », Iisus îi răspunde că « nu este bine să iei pâinea copiilor şi s-o arunci câinilor. Dar ea a zis: Da Doamne, dar şi câinii mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor. Atunci, răspunzând, Iisus i-a zis: O femeie, mare este credinţa ta, fie ţie după cum voieşti. Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela ». (Matei, XV,24-28).

Este adevărat că Iisus a spus « întoarce sabia ta la locul ei, că toţi cei ce scot sabia, de sabie vor pieri ». Se pare însă că nu este vorba de o poruncă cu caracter general, ci de ceva aplicabil funcţie de împrejurări, întrucât a adăugat întrebându-se : « Altfel cum se vor împlini Scripturile, că aşa trebuie să fie? ». (Matei, XXVI, 52-54).

Dăruirea de sine pentru împlinirea caritătii la toate nivelele ierarhiei umane este luptă cu sabia, nu ipocrizie pacifistă. « Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa, şi duşmanii omului (vor fi) casnicii lui. Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai multe decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Şi cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine. Cine ţine la sufletul lui îl va pierde, iar cine-şi pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi. Cine vă primeşte pe voi, pe mine mă primeşte, şi cine Mă primeşte pe Mine primeşte pe Cel ce m-a trimis pe Mine. Cine primeşte un prooroc în nume de prooroc, plată de prooroc va lua, şi cine primeşte pe drept în nume de drept, răsplata dreptului va lua. Şi cel ce va da de băut unuia din aceştia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă : nu va pierde plata sa ». (*Matei*, X, 34-42).

Pentru servitorii adevărului şi discipolii fervenţi ai lui Christos, pacea materială, în lumea materială, nu este posibilă. Pentru aceştia nu este posibilă decât pacea spirituală, în uniune şi dragoste cu Christos. « Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze ». (*Ioan* XV, 27). « Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, aşa v-am iubit şi eu pe voi ; rămâneţi întru iubirea Mea ». (*Ioan*, XVI, 9). « Dacă vă urăşte pe voi lumea, să ştiţi că pe Mine mai înainte decât pe voi m-a urît. Dacă aţi fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteţi din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăşte. Aduceţi-vă aminte de cuvântul pe care vi l-am spus : Nu este sluga mai mare decât stăpânul său. Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni; dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi. (…) Tată… Eu pentru aceştia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat…». (*Ioan* XV, 18-21 şi XVII, 9).

« Atunci când vor zice : pace şi linişte, atunci, fără de veste, va veni peste ei pieirea, ca şi durerile peste cea însărcinată, şi scăpare nu vor avea. (…) De aceea, să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji (…) îmbrăcându-ne în platoşa credinţei şi a dragostei şi punând coiful nădejdii de mântuire ». (I, Tesaloniceni, V, 3, 6, 8).

Desigur, ne putem ierta inamicii, în spirit, dar de la această obligaţie mistică de acceptare a răului nu trebuie să decurgă fraternizarea cu duşmanii şi simpatia cu asasinii, nici relaţii de încredere cu politicarzii demenţiali, curvele vampirizante şi ceilalţi şefi de partide. A ne proteja de un inamic şi a ne ţine la distanţă de el, câtă vreme nu s-a pocăit, nu înseamnă a-l urî. Obligaţia iertării şi a reluării relaţiilor normale după pocăinţă este net expusă în Evanghelie : « De-ţi va greşi fratele tău, dojeneşte-l şi dacă se va pocăi, iartă-l. Şi chiar dacă îţi va greşi de şapte ori într-o zi şi de şapte ori se va întoarce către tine, zicând : Mă căiesc ! Iartă-l ». (*Luca*, XVII, 3-4).

Unii sunt înclinaţi să considere din perspectiva carităţii recomandarea următoare : « Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi ».

Aici însă este vorba de un sfat de prudenţă contra calomniilor, a clevetirilor, a orbirii egoiste şi a tendinţei de a nu ne vedea propriile greşeli. Urmarea textului respectiv este clară: « Căci cu judecata cu care judecaţi veţi fi judecaţi, şi cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura. De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, şi bârna din ochiul tău nu o iei în seamă»? (*Matei*, VII, 1-4).

Nu se pune problema să nu judecăm, ci să judecăm în umilinţă şi în spiritul adevărului, după ce ne-am judecat cu severitate pe noi înşine. « Nu judecaţi după înfăţişare, ci judecaţi judecată dreaptă ». (*Ioan*, VII, 24). Apostolul Pavel repetă şi el acest lucru, adresându-se judecătorilor imorali, cărora le enumeră mai întâi viciile : « Plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înşelăciune de purtări rele, bârfitori, grăitori de rău, urîtori de Dumnezeu, ocărîtori, semeţi, trufaşi, lăudăroşi, născocitori de rele, nesupuşi părinţilor ». (*Romani*, I, 29-30). Acestora li se adresează apostolul, când spune, ceva mai încolo : « Pentru aceea, oricine ai fi, o, omule, care judeci, eşti fără cuvânt de răspuns, căci, în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuţi te osândeşti, căci aceleaşi lucruri faci şi tu, care judeci. (…) Şi socoteşti tu, oare, omule care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar le faci şi tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu? ». (Romani II, 1-3). Apostolul dezvoltă această idee și cu alte ocazii : « Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie şi nu poate să le înţeleagă, fiindcă ele se judecă duhovniceşte. Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni ». (I, *Corinteni*, II, 14-15), sau : « Toate să le încercaţi, reţineţi ce este bine » (I, *Tesaloniceni*, V, 21).

Pentru a incita la stăpânire de sine şi sacrificiul orgoliului în faţa injuriilor, adesea este citat pasajul următor din *Evanghelia* după Matei : «… Cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt. Celui ce voieşte să se judece cu tine, şi să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa ». (*Matei*, V, 39-40). De aici nu rezultă însă că trebuie să ne lăsăm masacraţi în caz de legitimă apărare, nici că în caz de furt trebuie să rămânem în pielea goală. Ceea ce

contează în acest gen de recomandări este mai curând spiritul, decât litera lor. Ele urmăresc să ne facă să înţelegem şi să acceptăm uneori sacrificiul cel mai mare cu putinţă, pe această lume. Când Christos a fost el însişi insultat şi lovit, pe Golgota, El nu a întors celălalt obraz, ci a ridicat capul şi a ţinut piept trimisului marelui preot, care îl pălmuise, arătând că a venit în lume pentru a mărturisi adevărul : « Dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce Mă baţi? ». (*Ioan*, XVIII, 23).

Evanghelistul Matei ne avertizează şi el că Tatăl din cer « face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni, şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi ». (*Matei*, V, 45). Nu este vorba însă de neutralitate sau indiferenţă în faţa binelui şi a răului, ci de egala distribuţie a mijloacelor de existenţă, între cei ce se comprtă corect şi cei răi, pentru ca şi aceştia de pe urmă să se poată pocăi şi îndrepta.

Chiar atunci când este acordată de către Mântuitorul în persoană, iertarea ofenselor şi a greşelilor nu anulează legea cauzei şi a efectului, adică nu zădărniceşte consecinţele păcatului şi necesitatea ispăşirii. În cazul vindecărilor miraculoase, când Mântuitorul, de exemplu, spune celui vindecat « Mergi şi nu mai păcătui », este vorba de deplasarea păcatului bolnavului, de preluarea lui de către Christos. Tot aşa, când cineva iartă duşmanului, ba chiar îi dă să bea şi să mănânce, dacă acestuia îi este foame şi sete : «…făcând aceasta, vei grămădi cărbuni aprinşi de foc pe capul lui ». (*Romani*, XII, 20). Cu alte ocazii, apostolul Pavel accentuează şi nuanţează ideea : « A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti… Domnul va judeca pe poporul Său ». (*Evrei*, X, 30).

Duşmanul căruia îi iertăm trebuie să obţină răscumpărarea şi din partea ordinii providenţiale şi a legii ineluctabile a justiţiei imanente. Unele greşeli sau păcate pot fi crime monstruoase, ce necesită sancţiunii necruţătoare. Gravitatea păcatelor contra copiilor şi contra Spiritului este subliniată în mod special de către Evanghelii : « Iar cine va sminti pe unul dintre aceştia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o

piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării ». (*Matei*, XVIII, 6), Sau : « Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie ». (*Matei*, XII, 32).

Păcatul contra Sfântului Duh sau Spirit este revolta contra Luminii şi Adevărului, după ce am fost învredniciţi de Dumnezeu cu Lumina Lui sau după ce am aflat pe o cale oarecare adevărul într-o chestiune sau alta. Lucifer însuşi s-a revoltat în felul acesta, ajungând un demon şi un spirit al răului, deşi fusese unul dintre locotenenții lui Dumnezeu.

Pentru oamenii de bună credinţă, bunătatea şi milostenia cerului sunt fără limită. Pentru cei diabolici însă, care după erorile şi rătăcirile mai mult sau mai puţin inerente, prin care trecem aproape toţi, nu ţin cont de avertismentele caritabile, nici de răul sau suferinţa produsă altora sau naturii nevinovate, care persistă în erorile şi păcatele lor, fiind chiar mândri de ele, pentru aceștia ispăşirea este proporţională cu gradul de gravitate şi împietrirea păcătoşeniei lor. De aceea, cei clarvăzători şi cei ce au înţeles un adevăr batjocorit de alţii, au datoria să demaşte minciuna, nu să tacă mâlc, chipurile din spirit de caritate. Minciunile istorice din zilele noastre, nedreptăţile comise de câştigătorii războaielor contra anumitor popoare nevinovate de crimele ce li se pun în cârcă, trebuiesc demascate fără cruţare. Adevărata caritate creştină constă în respectul şi afirmarea adevărului, care în ultimă instanţă înseamnă dragoste de Dumnezeu. Degeaba ne rugăm pentru una sau alta, când suntem preoţi de exemplu, sau arhierei ai Bisericii, dacă nici nu ne trece prin gând să apărăm Românii păstoriți de insulta acuzării de crime pe care nu le-a comis. În zilele noastre, este vorba mai ales de falsa crimă numită « holocaust » sau «şoa», pe care nu a comis-o nimeni, în timpul ultimului război mondial, nici Românii, nici Nemţii, nici Ungurii sau Japonezii, nimeni! Eventual, învingătorii ! La Dresda, de exemplu, în februarie 1945. La Hiroshima și Nagasaki, în august 1945. Mai mult, dacă îşi pun mintea la contribuţie, inginerii şi tehnicienii, oricare le-ar

fi specialitatea, vor înţelege rapid că uciderea a milioane de oameni, prin inexistentele, de altfel, camere de gazare, fără urme, nici în scripte, nici pe teren, este o imposibilitate. Cei care de peste şaptezeci de ani luptă contra acestei minciuni diavoleşti, cum o numeşte curajosul cercetător român, amintit mai sus, fac operă creştinească şi caritabilă, deşi Bisericii încăpute pe mâini diavoleşti nu-i pasă de asta. Aceşti apărători ai adevărului şi ai lui Dumnezeu sunt persecutaţi în lumea de astăzi. Împotriva lor s-au creat legi scelerate speciale şi în Germania, şi în Franţa, Italia, Spania, Elveţia sau Austria, Ungaria, Rusia… Deşi nu sunt fervenţi ataşaţi vreunei credinţe şi nu merg aproape niciodată la vreo Biserică, oameni ca Robert Faurisson în Franţa, Silvia Stolz și alții în Germania sunt apărători neclintiţi ai adevărului, aşa cum ne-o cere *Învăţătura lui Isus*, fiul lui Sirah (*Ecclesiasticul*) : « Până la moarte luptă-te pentru adevăr, şi Domnul Dumnezeu se va lupta pentru tine ». (IV, 30). Sau : «… Eu sunt Dumnezeul tău, Eu întăresc dreapta ta şi îţi zic ţie : "Nu te teme, căci Eu sunt ajutorul tău"». (*Isaia*, XLI, 13).

IX. 6. Sacrificiul ocupă un loc foarte important printre mijloacele ce permit împlinirea misiunii noastre în lume. Act fundamental al vieţii şi rădăcină a tuturor virtuţilor, sacrificiul este o foarte importantă sursă de sănătate fizică şi de progres spiritual, constituind baza realizării oricărui proiect omenesc. Nimic nu este posibil fără sacrificiu. Fără cunoaşterea profundă a noţiunii de sacrificiu, cunoaşterea şi supunerea în faţa legilor naturale şi supranaturale, acceptarea unui şir nesfârşit de renunţări nu este decât o simplă constrângere revoltantă. Refuzul bucuriilor materiale, stăpânirea instinctelor animale şi efortul de dematerializare progresivă, în vederea progresului spiritual, par simple obligaţii derutante pentru cel ce nu a înţeles sensul şi semnificaţia sacrificiului. Dimpotrivă, aceste obligaţii devin clare, normale şi necesare pentru cel ce a înţeles originea şi scopul sacrificiului în natură.

Dicţionarele definesc sacrificiul ca ofrandă rituală adusă divinităţii, renunţare voluntară la ceva preţios, fiinţă sau lucruri

ce ne aparţin, pentru binele sau în folosul cuiva sau ceva, jertfire de sine, devotamant. Dicţionarele nu ne spun însă că că prin actul sacrificial se recunoaşte puterea şi dreptul divinităţii nu numai asupra a ceea ce posedăm, ci chiar şi asupra noastră înşine. La această definiţie trebuie să adăugăm explicaţia ocultă a sacrificiului : prin ofranda sacrificială, omul imită actul iniţial al Creatorului, care este un sacrificiu de sine însuşi. Omul ce sacrifică unul dintre bunurile sale, sau chiar pe sine însuşi, se comportă după exemplul lui Dumnezeu. Singura diferenţă este că sacrificiul lui Dumnezeu a fost pe de-a-ntregul al lui şi numai al lui, câtă vreme sacrificial omului este o restituire a unui ceva, prealabil primit de la Dumnezeu.

IX. 6. 1. Creaţia divină este un sacrificiu permanent reînnoit. Nimic nu apare din nimic. Universul cu lumile lui, cu legile sale de gravitaţie, evoluţie şi progres, ce se manifestă în spatele modificărilor, distrugerilor şi reconstruirilor materiei cosmice, implică existenţa unei idei directoare, creatoare şi legislative, care este Dumnezeu, Cel ce furnizează planul şi materia de execuţie a oricărui sacrificiu, fiind în acelaşi timp şi scopul existenţei universale, minerale, vegetale, animale, umane sau altele. Efortul divin de creaţie a fost o dăruire de sine generoasă, din partea lui Dumnezeu, dăruire ce continuă încă, împiedicând recăderea universului în haos. În actul creaţiei, Dumnezeu s-a dăruit pe sine prin intermediul Fiului sau al Cuvântului, care avându-l în el pe Tatăl şi pe Sfântul Duh, s-a materializat în tot ce există, după cum aflăm din primele versete ale Evangheliei după Ioan : « Toate prin El s-au făcut, şi fără El numic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Întru el era viaţă, şi viaţa era lumina oamenilor ». (*Ioan*, I, 3-4). Sacrificiul prin care Creatorul se dovedeşte simultan preot, victimă, instrument de elaborare şi scop final este un act de iubire. Fără să piardă nimic, Creatorul s-a dăruit, a coborît în creaţie, a intrat în relativ, deşi a rămas absolut. Unicul a creat astfel multiplicitatea, Perfecţiunea a creat imperfecţiunea, cel drept a creat posibilitatea nedreptăţilor şi a sacrificiului său personal, în vederea răscumpărării creaturii.

Fiind liberă, aceasta a fost liberă şi să greşească, de unde nevoia răscumpărării prin sacrificiul Mântuitorului pe cruce.

IX. 6. 2. Permanenţa sacrificiului în Natură. – Dumnezeu a creat după chipul şi imaginea sa. De aceea, Natura şi în special studiul ei atent şi aprofundat amintesc la tot pasul faptul creaţiei şi al sacrificiului creator. Viaţa nu poate să apară şi să continue în natură fără sacrificiul permanent al altor vieţi, ce colaborează în simbioză sau sunt absorbite ca alimente. Soarele hrăneşte sau întreţine întreaga noastră galaxie. Prin substanţa sa, pământul dă viaţă vegetalelor, animalelor şi oamenilor. Sciziparitatea, ouăle, concepţia şi naşterea vieţuitoarelor sunt acte de sacrificiu. Viaţa minerală se sacrifică în favoarea celei vegetale, care la rândul ei se sacrifică în favoarea vieţilor animală şi umană. Animalele se devorează între ele. În cadrul etapelor inferioare ale vieţii, aceste distrugeri sunt inconştiente, nedureroase. Sacrificiul animal implică durerea şi suferinţa atunci când prezenţa omului tulbură mecanismul natural. Sacrificiul animalelor inocente pare să justifice ideea inexistenţei binelui în Natură. Am văzut însă că Natura nu se confundă cu ceea ce se vede în mod normal. Sacrificiul unor animale în favoarea altora produce anumite compensări şi redresări în plan ocult, justiţia providenţială manifestându-se prin apariţia a noi şi noi forme de viaţă, aspect ce nu trebuie ignorant când explicăm evoluţia speciilor. La nivelul vital inferior, din lumea animală, conştiinţa suferinţei nu a atins nivelul omenirii evoluate şi caritabile. S-a observant că oamenii mai puţin dezvoltaţi pe plan cerebral şi spiritual prezintă o sensibilitate mult mai mică la durere. Deşi animalele nu resimt suferinţa la fel ca omul, totuşi acesta are datoria morală de a atenua pe cât posibil orice suferinţă animală. Când oamenii vor înţelege că este în interesul lor să se alimenteze fără sacrificarea sângeroasă a animalelor, aceasta va însemna un mare progres pentru omenire, realizat printr-un sacrificiu din partea acesteia. Omul ce refuză să ucidă animalele, pentru a se hrăni cu cadavrele lor, este animat de un mai înalt spirit de justiţie, de caritate şi de dăruire de sine. Acesta ar fi un prim pas pe linia încetării sacrificiilor sângeroase a oamenilor de către

oameni, cazul războaielor. În legătură cu acestea, putem spune că cei ce omoară astăzi cei mai mulţi oameni, indiferent de pretext, sunt cei mai puţin civilizaţi sau cei mai sălbatici oameni care au existat vreodată.

Distrugerea animalelor între ele, canibalismul, războaiele, sclavia, crimele, consumul de carne constituie polul negativ al sacrificiilor din Natură. În cadrul regnurilor inferioare, aceste sacrificii sunt inconştiente, deci legitime. În cazul oamenilor însă, ele ar trebui să înceteze şi probabil vor înceta odată, pe măsura înţelegerii de către omenire a cruzimii inutile şi a ispăşirilor negative ce rezultă în astral. La oamenii superiori, acest lucru se vede prin sacrificiul pozitiv al pasiunilor şi poftelor lor, al instinctelor animale, orgoliului, stupidităţii şi altor aberaţii.

Sacrificiul va exista însă totdeauna, întrucât el face parte din ordinea naturală şi divină. El va fi însă sublimat şi va conduce omenirea de la iadul material la raiul spiritual.

IX. 6. 3. Sacrificiul este intrinsec şi congenital omului. Ideea şi practica sacrificiului a însoţit toate popoarele, din toate timpurile şi locurile, sălbatice ca şi civilizate. Înnăscută omului, noţiunea de sacrificiu a devenit conştientă prin acţiunea complementară a sentimentelor de recunoştinţă şi de teamă a omului primitiv sau civilizat faţă cu binefacerile primite (plăcerea primăverii, recolte abundente, bucuria soarelui, etc.), dar şi a temerilor ce îl frământă (cutremure, frig, trăznete, întunericul eclipselor, boli, războaie pentru pace, etc.). Bănuind existenţa unor forţe invizibile în faţa acestor manifestări vizibile ale binelui sau ale răului, oamenii au ajuns să mulţumească pentru cele bune şi să se teamă de cele rele. În ambele cazuri, ei au oferit forţelor oculte o parte din ceea ce considerau ca cel mai preţios pentru existenţa lor (băuturi, alimente, obiecte preţioase, vieţi animale sau umane. Aceasta este originea celor două mari direcţii sacrificiale : sacrificiile de cerere sau de mulţumire şi sacrificiile de ispăşire.

IX. 6. 4. Sacrificiul religios este o necesitate socială. Din toate timpurile, oamenii au simţit mai mult sau mai puţin clar

necesitatea unirii lor cu Dumnezeu, acţionând după chipul şi exemplul acestuia, prin sacrificii personale, dar şi prin participare la forţa divină sau consumarea victimelor sacrificate, sacre sau zeificate. Riturile religioase necesitate de împlinirea sacrificiilor, constituiau nu numai un ajutor pentru cei ce participau la ele ci şi o protecţie eficace pentru comunitatea respectivă, ajutându-i pe oameni să-şi înţeleagă mai bine pasiunile şi să reziste în faţa acestora. Vechile popoare din istorie au realizat cu destulă greutate şi împerfecţiune necesitatea renunţării la sacrificiile sângeroase. Din acest punct de vedere, nu se poate spune că popoarele din zilele noastre au ajuns prea departe. Se vorbeşte mult pe această temă, se scriu studii, dar trecerea la practică este dificilă. Practica arată că cele mai mari abatoare care au existat vreodată sunt cele din zilele noastre, cele mai sângeroase războaie, cea mai mare rătăcire ştiinţifică, cea mai mare ipocrizie religioasă, cea mai mare ură de aproapele la fel. Prin sacrificiul simbolic din cadrul sfintei liturghii, creştinismul pare să fi împlinit perfect ideea de sacrificiu fără sânge. Din păcate, încă de la începutul secolului al IV-lea, creştinismul s-a pus în serviciul răului, binecuvântând, fără excepţie armatele şi războaiele asasine ce l-au solicitat, şefii Bisericii asmuţind adesea popoarele, unele contra altora. Nu trebuie să ne lăsăm impresionaţi de faptul că unii papi sau arhierei şi-au făcut un fel de gimnastică ipocrită din sărutul pământului sau spălatul picioarelor săracilor. Cocoțat în fruntea Bisericii, tovarășul Diavol știe cum trebuie să procedeze.

IX. 6. 5. Sacrificiul în Antichitate. Sacrificiul a fost cunoscut şi practicat de toate religiile şi popoarele Antichităţii. Cu timpul, progresul moral general, al ideilor de ispăşire şi răscumpărare s-a adăugat şi a sporit teama şi recunoştinţa iniţială, conducând la sacrificii din ce în ce mai complicate, mai solemne, mai secrete şi adesea mai sângeroase. S-a ajuns la sacrificii propitiatoare[64], de mulţumire, de ispăşire şi de

9/03/80Attention:

[64]. Prin care se crede că spiritele divine devin propice omului.

purificare. Ofranda consta adesea în alimente sau produse naturale (făină, aluat copt fără drojdie, fructe, miere, ulei, tămâie, smirnă), fiinţe vii ce erau sacrificate (păsări, ţapi, berbeci, viţei, boi şi chiar oameni (prizonieri, diverşi vinovaţi, inocenţi desemnaţi de către preoţi sau prin tragere la sorţi, adulţi dar şi copii). Cel mai eficace sacrificiu era considerat holocaustul, care consta în arderea completă a celor sacrificaţi. Dacă anumite părţi din victimele sacrificate erau destinate consumului preoţimii, sacrificiul avea o valoare mai mică, luând o altă semnificaţie rituală, de exemplu dorinţa sau participarea efectivă la forţa divină, considerată prezentă în timpul ceremoniei cu dansuri, cântece, etc. În acest caz, sacrificial lua una din cele două forme de sacrificiu[65] comunial, de comuniune. În acest gen de sacrificii, victima este mai întâi « divinizată », pusă într-un oarecare raport cu divinitatea, prin meşteşugul ritual al preotului. După uciderea, eventual arderea victimei, participarea la forţa divină considerată prezentă se făcea fie prin stropirea participanţilor cu sângele victimei, fie prin mâncarea unei părţi infime din aceasta, fie prin ambele.

Sacrificiul de ispăşire, de răscumpărare sau purificare era făcut cu scopul de a oferi divinităţii un nevinovat în locul vinovatului. În cursul ritualului, preotul lua simbolic păcatele vinovatului (ale comunităţii, sau ale celor de faţă), asupra lui, apoi le transfera asupra victimei prin punerea mâinilor pe capul acesteia. De la caz la caz, animalul-victimă astfel « încărcat » sau pus sub păcat era gonit în deşert (unde ajungea pradă demonilor, cazul ţapului ispăşitor la Iudei) sau ars, eventual

9/03/80Attention:

[65]. Cealaltă formă de sacrificiu comunial constă într-o operație de magie neagră sau vrăjitorie, practicată nu numai de popoarele sălbatice ci, chiar și în zilele noastre, de către sectele satanice sau ereziile unor religii oficiale, ce practică pe ascuns sacrificii omenești. De la caz la caz, victimele acestor sacrificii (în general bărbați, inclusiv nou născuți) sunt insultate și chinuite, sângele lor fiind colectat cu grijă, înainte ca ele să își dea sufletul, cu mâinile în cruce, eventual să fie consummate, parțial sau în întregime, într-un fel sau altul, de către participanți sau de alți coreligionari, nu sunt totdeauna la curent cu aceste detalii.

mâncat de participanţi. Uneori, în astfel de situaţii, anumite fenomene naturale neobişnuite se puteau produce, acestea putând fi obţinute la fel de bine de vrăjitorul unui trib de sălbatici sau de vreun arhiepiscop satanic în cadrul cine ştie cărui ritual drăcesc secret, la care participă adesea şefi de state şi guverne, bancheri, savanţi scrântiţi şi alţi săriţi de pe fix din cadrul actualei elite diabolice mondiale.

Fără excepţie, aceste sacrificii sângeroase sunt operaţii de magie neagră, prin care o vină anumită este transferată asupra unui inocent, contra voinţei acestuia. De regulă, inocentul este o persoană sau un grup limitat de persoane. În mod excepțional însă, inocentul sacrificat într-un fel sau altul, pe bucăți, în foi de viță, la capătul ștreangului învingătorilor de la Nuremberg, Praga, Budapesta, Tokyo sau Bagdad poate încarna un popor întreg, cum înțelege orice cunoscător lucid al istoriei. Sacrificiile de acest gen nu se adresează lui Dumnezeu ci unor entităţi inferioare, egregorelor forţelor răului, doritoare să se manifeste material fie prin parazitarea fiinţelor vii, fie înfruptându-se din vitalitatea și sângele răspândit al acestora, și din onoarea lor terfelită pe nedrept!

Ofrandele de produse naturale (tămâie, smirnă, alimente, etc.), oferite divinităţilor pentru a le câştiga protecţia sau neutralitatea, prin vivificarea substanţelor folosite, sunt mai puţin condamnabile decât sacrificiul de vieţi animale sau omeneşti. Antice sau contemporane, sacrificiile de acest fel au fost şi sunt pline de sălbăticie, egoism, cruzime, ipocrizie, laşitate. Practicanţii unor astfel de sălbăticii nu au înţeles că cele bune ca şi cele rele, cu care venim în contact, sunt consecinţa şi pedeapsa pentru faptele noastre individuale sau colective, actul prin care se spera ca divinitatea să devină propice neputând fi eficace decât dacă cel sau cei vinovaţi regretă sincer răul comis. Regretul, umilinţa, dorinţa de ispăşire şi răscumpărare a greşelii sunt însă înexistente sau insuficiente în cadrul acestor sacrificii. Cumpărarea unor bunuri de sacrificat, a unui animal, eventual desemnarea unui nevinavat pentru a fi sacrificat, nu puteau constitui un act de sacrificiu, renunţare şi ameliorare spirituală

personală, nu răspundeau ideii de sacrificiu veritabil. Cei ce au comis sau comit astfel de fapte ştiau şi ştiu că un nevinovat poate fi substituit vinovatului şi că, cu cât victima este mai inocentă, de rang ori valoare morală mai înaltă, cu atât sacrificiul va avea mai multă eficacitate. În astfel de cazuri, victima nevinovată sacrificată (copil, vreo tânără, precum Ifigenia, adulți încoronați ca Ludovic al XVI-lea și Nicolae al II-lea, zecile de mii de preoți din Rusia comunistă) putea să atragă favoarea divină la începutul unei expediţii militare sau al unui război, deşi consimţământul ei nu era liber, nici spontan. Sugestia impusă, constrângerea şi barbaria erau şi sunt încă la originea unor astfel de sacrificii monstruoase. Cei ce au comis sau comit astfel de « sacrificii » nu regretă nimic şi nu se gândesc să se amelioreze. Ei comit nu numai o nedreptate ci chiar o crimă, atât prin suferinţa neconsimţită a celui nevinovat cât şi prin tulburarea evoluţiei lui personale, datorită morţii premature şi sarcinii malefice cu care este încărcat pe nedrept.

IX. 6. 6. Sacrificiul de sânge nu are valoare decât dacă este îndeplinit spontan, prin renunţare spirituală personală, avizată şi persistentă. – Vechile sacrificii nu acţionau decât prin eficacitate vitală, nu prin eficacitate spirituală. Sacrificatorii ştiau că sângele conţine sufletul sau forţa vitală naturală individuală şi că această vitalitate fluidă era asimilabilă de către entităţile oculte. De aceea, ei nu ofereau niciodată sacrificii din carne deja moartă. Victimele lor erau totdeauna în viaţă iar sângele lor răspândit sau utilizat cu schepsis. Nu se cunoaşte decât un singur caz, în care sângele este păstrat în vederea unor utilizări ulterioare, de magie neagră. Moise ştia foarte bine că prin consumarea sângelui animalelor, oamenii pot incorpora caracteristicile şi instinctele inferioare ale acestora. De aceea, pentru evitarea contaminării oamenilor cu instinctele bestiale ale animalelor, el a interzis consumul alimentar al sângelui, pe care Biserica creştină îl permite cu o regretabilă inconștiență !

Pe de altă parte, ineficacitatea spirituală a sacrificiilor iudaice este formulată de Isaia în termenii următori : « Ce-mi foloseşte mulţimea jertfelor voastre? – zice Domnul. M-am săturat de

arderile de tot (holocausturi!), de berbeci şi de grăsimea viţeilor graşi; nu mai vreau sânge de tauri, de miei şi de ţapi. (…) Nu mai aduceţi daruri zadarnice! Tămâierile îmi sunt dezgustătoare; lunile noi, zilele de odihnă şi adunările de sărbători nu le mai pot suferi. Însăşi prăznuirea voastră e nelegiuire. (…) Sărbătorile voastre sunt pentru Mine o povară. Ajunge! Când ridicaţi mâinile voastre către Mine, Eu îmi întorc ochii aiurea, şi când înmulţiţi rugăciunile voastre, nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălaţi-vă, curăţaţi-vă! Nu mai faceţi rău înaintea ochilor Mei. Încetaţi odată! Învăţaţi să faceţi binele, căutaţi dreptatea, ajutaţi pe cel apăsat, faceţi dreptate orfanului, apăraţi pe văduvă ». (*Isaia*, I, 11-17).

Sacrificiul de sânge nu poate dobândi o adevărată putere decât dacă este vărsat printr-un act de renunţare şi de eroism personal, spontan, care face din el un sacrificiu veritabil şi complet. Faptul de a oferi propria sa viaţă în sacrificiu, pentru a salva un vinovat, sau pentru a apăra casa, familia, patria, o fiinţă în pericol, este un sacrificiu legitim, eficace şi admirabil. Dimpotrivă, sângele nevinovat vărsat în mod criminal prin fanatism religios, ură, agresiune sau răzbunare asigură triumful spiritual al victimei, al ideii pe care aceasta o reprezintă, încărcând karma ucigaşilor și profitorilor cu o sarcină de blestem şi ispăşire imprescriptibile.

Circonciziunea rituală practicată de Jidani, de popoarele musulmane şi de seminţiile negre din Africa, reprezintă sacrificiul unei părţi pentru păstrarea întregului şi confirmarea unei alianţe cu anumite forţe oculte. Ea trebuie înţeleasă ca un sacrificiu sângeros, între celelalte.

Diversele tipuri de societăţi contemporane practică pe scară largă sacrificiul de sânge, adesea fără să conştientizeze acest lucru. De cele mai multe ori, funcţia sacerdotală a preoţilor sacrificatori și a călăilor a fost preluată de chirurgi, de torţionarii legali ori toleraţi din majoritatea poliţiilor, a serviciilor secrete, judiciare, a asociațiilor secrete, mişcărilor revoluţionare, etc. În foarte multe cazuri, bisturiul chirurgical intervine fără o necesitate vitală reală, neîndeplinind în acest caz decât oficiul de

sancţiune dureroasă pentru o viaţă condusă necorespunzător, bolnavul neştiind sau nevoind să se corecteze prin alte sacrificii naturale şi normale : renunţarea voluntară la vicii, plăceri morbide, excesive, perverse. Sacrificiul sângeros şi inconştient al unei intervenţii chirurgicale inutile are însă consecinţe şi pe plan ocult. Este vorba de ofranda suferinţei acceptată de cel în cauză, bolnav sau nu, pierderea de sânge şi postul alimentar pre- şi post-operatoriu. Fie ea inutilă sau chiar dăunătoare, din punct de vedere medical, orice intervenţie chirurgicală reprezintă o dăruire de sine, cu valoare reparatorie şi purificatoare în plan astral ca şi în plan fizic. În astfel de cazuri, ameliorarea ce se constată adesea este mai curând rezultatul unei răscumpărări pe plan general decât al intervenţiei locale, pe un organ sau altul. Dacă sacrificiul se limitează la simpla intervenţie (inclusiv ablaţiunea unui abces sau flegmon, extragerea unor corpuri străine, eliminarea ţesuturilor mortificate prin traumatism sau infecţii), fără punerea în funcţiune a altor renunţări corectoare, ameliorarea consecutivă va fi trecătoare. Lucrul este de înţeles întrucât în ciuda intervenţiei chirurgicale, regimul general de viaţă nu s-a schimbat, aceleaşi erori sunt comise în continuare, iar rezultatul nu poate fi decât recidiva, agravarea bolii iniţiale, eventual transformarea ei într-o altă afecţine, ce poate fi urmată de un şir întreg de complicaţii, până la moarte.

Războaiele şi revoluţiile trebuiesc înţelese tot ca sacrificii sângeroase, ce se declanşează ca pedepse purificatoare, de răscumpărare sau de salvare. Dacă oamenii ar accepta sacrificiile individuale de viaţă dreaptă, simplă şi naturală, de regim pur şi higienă corectă, ei nu ar mai fi victimele freneziei orgasmului material exorbitant şi aberant, ce conduce adesea la sporirea şi întreţinerea urii, a neînţelegerilor între popoare. În astfel de cazuri, pe lângă sacrificiul material al sângelui, consecinţa normală a ispăşirii greşelilor omeneşti, apare sacrificiul spiritual al instinctelor josnice, al consumului exagerat de alimente, al erorilor de genul egoismelor şi orgoliilor ce cauzează neînţelegeri şi dezordini între popoare. Prin lipsurile pe care populaţia le îndură pe timpul războiului

sau ca urmare a revoluţiilor, se ajunge la sacrificii colective de redresare, care sunt mai curând consecinţele greşelilor şi erorilor omeneşti, decât ale fatalităţii. Chiar şi epidemiile sunt consecinţele erorilor omeneşti, la fel cele mai multe inundaţii, probabil chiar şi cutremurele. În general, meritătm tot ceea ce ni se întâmplă.

IX. 6. 7. Magia neagră și continuarea sacrificiilor aberante şi monstruoase din Antichitate şi din zilele noastre. Înlocuirea actelor de devotement prin pactul între două sau mai multe feluri de sânge amestecate și transfuzate, pentru a obţine vindecarea unei afecţiuni, revine la a înlocui o legătură spirituală printr-un lanţ material degradant, ceea ce reprezintă operă de vrăjitorie de speţă josnică, analoagă cu ritul comunial din pactele de alianţă, practicate de triburile sălbatice. A evita un efort de disciplină sau un sacrificiu de răscumpărare pentru a obţine un bun oarecare sau pentru a se debarasa de o incomoditate (de exemplu un neg) sau o boală (posesiune) prin transfer magic pe un arbore, plantă, animal sau om înseamnă substituirea altuia în locul celui interesat, sacrificând viaţa sau sângele unei fiinţe nevinovate prin încărcarea ei cu o influenţă nefastă, de care nu este responsabilă întru nimic. Este vorba de o cruzime, laşitate, de un act barbar și egoist, care ne obligă şi ne încătușează, în loc să ne elibereze, ne înjoseşte în loc să ne ridice. Practicile medicale şi farmaceutice de opoterapie şi seroterapie, transfuzie sanguină şi transplant de organe aparțin magiei negre, operând substituţii, laşităţi și sălbăticii, cu consecinţa degradării fizice şi înjosirii spirituale, transferând altuia obligaţia de reconstituire a ţesuturilor distruse sau a funcţiunilor compromise, prin identificarea şi înlăturarea cauzelor ce le-au produs. Efectele greşelilor şi erorilor omeneşti nu pot fi ispăşite sau răscumpărate decât prin înlăturarea sau corectarea cauzelor ce le-au produs și reformarea întregii vieţi, adică prin înţelegere, renunţare şi sacrificiu personal liber consimţit.

IX. 6. 8. Sacrificiul lui Christos. După cum se ştie, Christos a propovăduit blândeţea şi bunătatea, respingând orice formă de

suferinţă inutilă. Substituindu-se sacrificiilor antice, prin sacrificiul permanent de el însuşi, Christos şi apoi creştinismul a pus capăt omorurilor religioase sacrificiale de oameni şi de animale. După cum proorocise Isaia (cap. 53), Christos s-a oferit victimă ispăşitoare pentru răscumpărarea omenirii. Prin învăţătura şi prin exemplul lui personal, prin dăruirea de sine, Christos i-a învăţat pe oameni sacrificiul de renunţare şi răscumpărare personală. Acest sacrificiu a fost conceput ca unul permanent, sacrificiu al Cuvântului în cadrul Creaţiei, operă de ajutor providenţial continuu, în cadrul omenirii, prin instituirea tainei Împărtăşaniei, în cursul ultimei Cine împreună cu apostolii. Acest sacrificiu este reînnoit de Biserică cu ocazia fiecărei liturghii, credincioşii fiind încurajaţi să participe la sacrificiul divin prin propriile lor renunţări. Sacrificiul simbolic al pâinei şi al vinului, în cadrul liturghiei, a fost ales de către Christos ca reprezentare mistică a corpului şi a sângelui său. Acest sacrificiu este cansacrat de către preot, devenit apt a efectua această taină în urma sacrificiilor sale personale (supunere, jurăminte religioase, discreţie, posturi, viaţă sfântă, etc.). Odată efectuat ritualul transsubstanţierii, trupul şi sângele lui Christos sunt prezentate credincioşilor, care le consumă prin comuniune sau împărtăşanie. Comuniunea sau celebrarea Cinei celei de Taină şi a Sfintei Împărtăşanii este considerată de Biserică o taină de maximă importanţă.

Pe de altă parte, Christos nu a vrut ca Împărtăşania să rămână un simplu act ritual, mai curând actoricesc sau fariseic, lucru pe care-l aflăm din Evanghelia după Matei : « Deci dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău ». (*Matei*, V, 23-24). Christos nu a vrut ca sacrificiul Împărtăşaniei să fie o ofrandă formală, precum sacrificarea animalelor de către preoţii-măcelari. Împărtăşania trebuia să fie sacrificiul eficace al Fiului adresat Tatălui, sub forma unui act de caritate inteligibil pentru cei umiliţi şi obidiţi, după cum ne informează tot evanghelistul Matei : « Căci flămând am fost şi

Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit. Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat, în temniţă am fost şi aţi venit la Mine. Atunci drepţii Îi vor răspunde, zicând : Doamne, când Te-am văzut flămând şi Te-am hrănit? Sau însetat şi Ţi-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin şi Te-am primit, sau gol şi Te-am îmbrăcar? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniţă şi am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei : Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut ». (*Matei*, XXV, 35-40).

Sacrificiul de substituţie, obligatoriu pentru victimă, este crud, egoist, barbar, ineficace şi insultător pentru atât pentru sacrificatorul devenit măcelar şi asasin, cât și pntru Dumnezeu, care nu agreează astfel de sălbăticii. Acestui gen de sacrificiu aberant, Christos i-a opus propriul lui sacrificiu de substituţie, sacrificiu liber consimțit, de răscumpărare voluntară prin chiar sângele și viața sa. Acest sacrificiu a fost dat ca exemplu întregii oameniri, pentru ca indivizii și popoarele să îl imite, renunţând ei înşişi la sângele şi viaţa lor, dăruindu-se înşişi, din dragoste şi din caritate, pentru a-şi salva fraţii, prin căutarea, găsirea şi afirmarea necondiţionată a adevărului. După Christos, acest sacrificiu a fost consimţit de numeroşi sfinţi şi martiri, ce s-au oferit victime ispăşitoare voluntare, pentru apărarea adevărului sau pentru a-şi salva semenii pe plan material şi spiritual.

IX. 6. 9. Sacrificiul individului pentru colectivitate. – În general, individul nu poate trăi fără ansamblul familial, sătesc, naţional, rasial, uman. Când este rău, individul nu-şi face rău numai lui însuşi, otrăvind deopotrivă familia, colectivitatea, societatea din care face parte. Prin virtuţile şi sacrificille lor voluntare, prin renunţarea la orgiile lumii şi respectul luminat al ordinii naturale şi supranaturale, înţelepţii, oamenii de bine și sfinții sporesc prestigiul familiei, al ţării lor şi al omenirii. Cei ce se apropie de perfecţiune, trăiesc adesea ignoraţi şi aproape ascunşi de ceilalţi, pe care îi apără prin activitatea, rugăciunile scrierile și meditațiile lor, protejându-i, îmbogăţindu-i şi salvându-i, prin sacrificiul voluntar şi neştiut de nimeni, pe cei

mai puţin sensibili la adevăr, la bine şi la frumos. În corpul omenirii pare să se petreacă ceea ce medicina observă la unii pacienţi, al căror organism suferă în întregul lui când un organ este viciat, situaţii în care alt organ se sacrifică, putem spune, pentru salvarea organismului, preluând asupra lui arderea sau eliminarea unor reziduuri devenite toxice, eliminarea unor microbi sau îndeplinirea unor funcţiuni vitale. Astfel de situaţii se întâlnesc adesea în cazul bolilor organelor pereche, rinichi, plămâni, ochi, urechi, ovare, testicole, mâini sau picioare. Această operaţie de redresare şi de răscumpărare, adică de sacrificiu al unei părţi pentru salvarea întregului este atât de evidentă uneori încât individul în cauză înţelege ce se petrece, neputându-se vindeca decât printr-o intervenţie logică şi conştientă, făcând să înceteze sacrificul organului suprasolicitat prin reforma generală a unei vieţi dezordonate : prea mult tutun pentru plămâni, prea multă bere şi băuturi pentru rinichi, prea multe alte abuzuri, lipsa unui ideal de viaţă, etc. Vindecarea afecţiunilor locale prin reforma sintetică a întregii vieţi este caracteristica terapeutică generală a adevăratei medicine, ce se ocupă de bolnav în întregul lui, nu numai de un ochi, un organ sau un deget, la limită. Dimpotrivă, medicina oficială este aproape totdeauna în contrasens terapeutic, neocupându-se decât de bolile locale ce măresc sacrificiul individual al organelor obligate să suporte întreaga ispăşire inevitabilă în cazul vieţii dezordonate. Neglijăm, de exemplu, îngrijirile dentare care cer un efort minim, uitând că ele pot avea repercursiuni asupra întregului organism, mai ales asupra inimii. Medicul oficial ce concentrează efortul său terapeutic asupra organului bolnav, imită sacrificatorii antici, care sacrificau inocenţi (organul afectat de boală). Dimpotrivă, medicina hipocrato-naturistă impune reforma şi disciplina întregului organism, făcând ca răscumpărarea sau sacrificiul de răscumpărare să cadă în sarcina spiritului individual, care nu a ştiut, nu a vrut sau nu a putut să îşi utilizeze corect şi în cele mai bune condiţii corpul-instrument de care se serveşte, pentru a progresa, a evolua. Acţionând

astfel, medicina hipocrato-naturistă obţine adevărata vindecare, de lungă durată.

În societate, ca şi într-un organism, sănătatea nu poate fi reală şi efectivă decât graţie eforturilor permanente şi susţinute ale organelor sau indivizilor, ce lucrează sub direcţia luminată şi raţională a organismului colectiv, supus firii lucrurilor în toate părţile lui, obligat, cu alte cuvinte, la sacrificii reciproce, atât din partea indivizilor cât şi din partea guvernului sau a autorităţii.

IX. 6. 10. Mesele colective sunt sacrificii unificatoare ale convivilor reuniţi în jurul aceloraşi alimente. – Sacrificiile antice se terminau adesea printr-un banchet ritual (sacrificiu comunial), în cadrul căruia părţi din produsele vegetale sau animale sustrase focului sau lichide ce nu au fost răspândite prin stropire erau consummate de către participanţi. Se realiza o punere a tuturor convivilor sub aceeaşi influenţă a forţelor oculte, ce îi unifica în una şi aceeaşi entitate spiritual-religioasă, comuniunea realizată astfel putând deveni cu timpul o egregoră, prin repetare şi accentuarea disciplinei.

De remarcat că Iisus Christos şi-a instruit apostolii cu privire la perpetuarea sacrificiului său, prin intermediul simbolurilor mistice ale pâinii şi vinului, în timpul Cinei celei de Taină, moment solemn cu care ocazie a pronunţat cuvintele rituale şi a executat gesturile sacre cunoscute. Aşa a fost instituită taina Eucaristiei, ce aduce asupra credincioşilor influxul spiritual şi de viaţă al sufletului lui Christos, într-o comuniune de sacrificiu mereu reînnoită, mereu alta şi totuşi aceeaşi.

Cea mai banală dintre mesele noastre este tot un sacrificiu, în cadrul căruia energiile naturale, elaborate de vieţile inferioare minerale, vegetale şi animale, sunt sacrificate mai întâi prin pregătirea lor prealabilă, apoi prin consumul efectiv. Efortul vital de progres şi ameliorare al fiinţelor minerale, vegetale și animale, schimbările moleculare realizate prin fierbere, coacere sau alte procedee, mai ales în corpurile albuminoide, ne sunt puse în faţă, pentru a fi asimilate şi incorporate, aşa cum jertfele sunt puse în faţa divinităţii, cu ocazia sacrificiilor. Osatura corpului nostru, organele, viaţa şi sângele ne sunt astfel

reconstituite zi după zi, prin viaţa altor fiinţe, sacrifiate pentru profitul nostru. Acest sacrificiu admisibil, întrucât este inevitabil şi nedureros, cazul vegetalelor sau al alimentelor elaborate de animale (ouă, produse lactate, miere), devine un sacrificiu crud, atroce, revoltant, anormal şi nuizibil, dacă implică masacrarea animalelor şi răspândirea sângelui acestora, fără ca această baie de sânge să fie neapărat necesară vieţii noastre. Cu totul alta este situaţia eschimoşilor de la Cercul poar sau a sălbaticilor din mijlocul junglei. Între altele, sacrificarea animalelor pentru hrană înseamnă coborîrea noastră la nivelul de viaţă, cultură, civilizaţie şi simţire al sălbaticilor. Se ştie că omul poate trăi fără să mănânce niciodată carne sau peşte, fără să se murdărească cu sângele altor vieţuitoare, fără să încorporeze imperfecţiunile toxice şi influenţele astrale şi mintale ale cadavrelor acestora. Pe de altă parte, avantajele morale şi fizice ale regimului vegetarian sunt şi ele de înţeles, fiind vorba de un sacrificiu mai puţin crud, de o mai mică ofensă la adresa vieții universale. Efortul de a ne abţine de la consumul de carne contează şi el ca sacrificiu personal, mai valoros decât o simplă abţinere, cu o ocazie sau alta, deşi acestea au şi ele importanţa lor. Cu cât sacrificial personal este mai mare, cu atât viaţa noastră se desfăşoară mai conform cu actul iniţial al Creaţiei divine, cu atât ne apropiem mai mult de Creatorul nostru.

Actul de sacrificiu şi comuniune al meselor noastre trebuie să ne incite gânduri de reculegere şi mulţumire către Dumnezeu, care prin sacrificiul altor creaturi, ne pune la dispoziţie alimentele ce ne întreţin viaţa. Cuvintele de mulţumire sau rugăciunea către Dumnezeu, recunoaşterea compatibilităţii corpului nostru cu alimentele consumate şi binecuvântarea acestora constituie un gest minim de higienă spirituală, pe care nu trebuie să-l uităm niciodată. Scurta rugăciune de începutul şi sfârşitul mesei nu trebuie să fie fariseică, cu aluzii erudite la mana cerească din pustie, la înmulţirea pâinilor, peştilor şi a vinului, la nunta din Cana, etc. Rugăciunea cu prilejul meselor intime dintre membrii unei familii, trebuie să sublinieze ideile de sobrietate şi puritate. Nu se cuvine să risipim alimentele

oferite, mai ales că alţi oameni, undeva în lume, resimt lipsa lor. Pe de altă parte, chestiunea salubrităţii personale nu trebuie uitată niciodată la începutul unei mese. Problema ce se pune depăşeşte chestiunea umplerii stomacului, cât şi până unde, care nici ea nu trebuie uitată. De fiecare dată trebuie să privim bine alimentele, să învăţăm a le cunoaşte, pentru a nu ne încorpora influenţele maladive şi ale acelora dintre ele care sunt excesiv de excitante, impure, agresive, iritante, modificate genetic.

Subliniem chestiunea meselor în tovărăşia unor convivi necunoscuţi, ce se pot dovedi spirite grosolane, uneori de-a dreptul infernale, vampiriste, acaparatoare. Consumul comun al sângelui, al ţesuturilor aceluiaş animal sau a aceloraşi produse vegetale, la aceeaşi masă, produce o comuniune mutuală invizibilă între convivi, o participare şi impregnare într-un spirit sacrificial evident, chiar dacă nu suntem conştienţi de aceast lucru. În astfel de situaţii, anumite gânduri şi influenţe plutesc în aer, lucru vizibil pentru cei ce nu se lasă antrenaţi de un apetit pantagruelic. De aceea, nu trebuie să uităm că este preferabil să ne înălţăm pe noi înşine mâncând la masa drepţilor şi a înţelepţilor, evitând, pe cât posibil influenţele perturbatoare şi contaminante de la mesele şi banchetele dominate de spiritele vampirizante, de lipsa de discernământ în alegerea convivilor. Nu trebuie să invităm pe oricine la mesele noastre, nu trebuie să mâncăm cu orice convivi. Orice sacrificiu presupune un minim de unitate spirituală prealabilă, a participanţilor. Încălcarea acestei reguli este vizibilă într-o biserică şi de-a dreptul jenantă la o masă familială sau între prieteni.

Oamenii de astăzi au uitat aceste lucruri, cunoscute bine de strămoşii noştri. Primii creştini le discutau îndelung, nefiindu-le indiferentă ideea vegetarismului, justeţea consumului unui animal parţial sacrificat pe altar, starea de spirit a Iudeilor ce participau la astfel de mese, posibilitatea sau imposibilitatea contaminării comuniale cu viciile şi erorile acestora sau ale unor păgâni. Iată ce spune apostolul Pavel despre asta : « Că o pâine, un trup suntem cei mulţi; căci toţi ne împărtăşim dintr-o pâine. Priviţi pe Israel după trup : Cei care mănâncă jertfele nu sunt ei,

oare, părtaşi altarului? Deci ce spun eu? Că ce s-a jertfit pentru idol e ceva? Sau idolul este ceva? Ci (zic) că cele ce jertfesc neamurile, jertfesc demonilor şi nu lui Dumnezeu. Şi nu voiesc ca voi să fiţi părtaşi ai demonilor. Nu puteţi să beţi şi paharul Domnului şi paharul demonilor; nu puteţi să vă împărtăşiţi şi din masa Domnului şi din masa demonilor ». (I, *Corinteni*, X, 17-21).

IX. 6. 11. Practica sacrificiului personal. – Viaţa omului este o operă de creaţie permanentă. Ca atare, ea nu poate fi viaţă omenească adevărată, adică o sursă de progres şi necontenită apropiere de adevărul dumnezeiesc decât dacă are loc pe canevasul eforturilor continue de perfecţiune, care înseamnă sacrificiu continuu. Legea de progres spiritual implică obligaţia sacrificiilor pur senzuale. Pe de altă parte însă, simpla sănătate corporală, care nu este chiar o nimica toată, nu poate fi obţinută decât prin efort de cunoaștere, disciplină alimentară şi higienică, ce se opune poftelor şi tentaţiilor, reprezentând, cu ale cuvinte, un sacrificiu.

Ce viitor are omul ce refuză orice sacrificiu, adică mănâncă ce-i vine la socoteală, bea ca o gaură şi fumează ca un furnal, satisfăcându-şi excesiv instinctele senzuale, nu numai cel sexual ci şi lenea, bârfa, minciuna, imoralitatea, libertinajul? Mai întâi, pentru că un astfel de om nu a sacrificat niciunul dintre instinctele animale, este normal să trăiască precum animalul, fără raţiune şi bolnav pe deasupra. Desigur, animalul nu suferă şi nu cade bolnav din cauza instinctelor lui, întrucât ştie totdeauna unde să se oprească. Se constată însă că instinctele oamenilor decăzuţi în condiţia animală sunt fără de limită. Chiar şi astfel de oameni se îndreaptă, nu însă înainte de a îndura o sumedenie de tulburări fiziologice, de a fi adunaţi de printre aurolaci, de a traversa pedepsele dureroase ale sacrificiilor sângeroase chirurgicale, de a fi total dezgustaţi de viaţă şi de ei înşişi. Întrucât nu au acceptat să sacrifice nimic, au ajuns în situaţia să se sacrifice pe ei înşişi. Neînţelegând necesitatea şi logica sacrificiilor mărunte, de zi cu zi, au sfârşit prin a se sacrifica pe de-a-ntregul, corp, vitalitate şi spirit.

În problemele de viaţă, nu se poate trişa. Cine vrea totul, absolut toul, ajunge la nimic. Cine vrea toate plăcerile posibile devine incapabil de vreuna, pierzându-le pe toate. Dimpotrivă, cine se privează de cele rele câştigă sănătate, pace sufletească, ascensiune intelectuală şi spirituală. Viaţa este o scufundare în materie, ce deschide posibilitatea experimentării, a educării şi emancipării spirituale. În sensul ei authentic, viaţa omenească nu este decât operă de dematerializare, de sacrificii materiale pe altarul spiritului. Această dematerializare este atât de avansată în cazul unora dintre înţelepţi şi sfinţii, ce şi-au impus totalitatea sacrificiilor de renunţare terestră, încât corpul lor fizic ajunge să nu se mai supună totdeauna gravitaţiei universale, să îşi piardă greutatea. În astfel de cazuri, sub influenţa altor atracţii dominante, fluidice, vitale, spirituale, se pot produce fenomenele de levitaţie, clarviziune sau bilocaţie, despre care aflăm câte ceva din biografiile şi vieţile sfinţilor.

Sănătatea fizică şi mintală, pacea spirituală nu pot fi reale şi durabile decât dacă sunt cucerite şi meritate prin sacrificii de regim, renunţarea la alimentele excesiv de putrescibile (vânat, porc, mezeluri, slănină) sau excitante (răcoritoare fermentate incorect, alcool, coca-cola, cafea, tutun), fără să se uite sacrificiile de higienă (combaterea lenei, a tendinţei de « a fi în treabă » oricând, în orice), exerciţiile fizice zilnice, băile de apă, aer, soare, lumină, cu socoteală însă, ceea ce înseamnă respectul poruncii păgâne niciodată abolite: « Cunoaşte-te pe tine însuţi ».

Sănătatea intelectuală se obţine prin disciplină şi constrângeri care sunt adevărate sacrificii (studiu regulat şi metodic).

Sănătatea morală presupune îndeplinirea obligaţiilor faţă de sine însuşi, cu stăpânirea elanurilor senzuale necontrolate.

Omul nu poate trăi sănătos şi din plin condiţia umană decât dacă îşi sacrifică egoismul, dăruindu-se pe sine celorlalţi, familiei mai întâi, îndeplinindu-şi obligaţiile faţă de soţie, copii, părinţii şi semenii lui. Omenirea nu poate trăi şi progresa în pace şi securitate decât într-o solidaritate permanentă şi sacrificii mutuale, regula generală fiind că fiecare trebuie să dea celorlalţi mai mult decât primeşte sau decât pretinde.

Sănătatea spirituală se construieşte pe renunţări şi sacrificii materiale. Castitatea, abţinerea de la anumite lucruri, refuzul plăcerilor nesănătoase, al excesului de bogăţie şi de confort sunt sacrificii ce măresc valoarea spirituală a oricui. Cel ce a deprins sacrificarea egoismelor, gândindu-se la consecinţele gândurilor şi acţiunilor sale asupra altora, cel ce-şi stăpâneşte orgoliul şi vanitatea, care renunţă la dorinţele ilegitime şi îşi moderează ambiţiile, îndeplinindu-şi datoriile sale, ajunge să trăiască într-o ordine integrală, deplin supus direcţiei providenţiale alese de fapt de el însuşi. Cel ce se pliază astfel voinţei Creatorului, prin supunrea completă la toate legile naturale şi supranaturale, este recompensat printr-o sănătate de invidiat, bucurie interioară şi fericire spirituală inexprimabile.

IX. 6. 12. Programul inteligent de viaţă sănătoasă implică sacrificii binefăcătoare şi indispensabile. – Viaţă religioasă, cultura caracterului, educaţia voinţei, regim alimentar sănătos şi higienă corectă sunt practici sacrificiale binefăcătoare, pe care un om inteligent trebuie să le accepte şi să le cultive. O simplă privire asupra lor arată că împlinirea unuia dintre ele ajută automat şi la împlinirea celorlalte. Odată eliberat de servitutea unei pasiuni sau de o falsă nevoie, ne dăm seama că de fapt am sacrificat o plăcere mediocră şi deprimantă, asigurându-ne în schimb o libertate şi un progres real, material şi spiritual, o bucurie durabilă. De aceea, sacrificiile de care vorbim nu sunt privaţiuni inadmisibile, implicând suferinţe de natură să conducă la întristare şi pesimism. Dimpotrivă, regulile sintetice de sănătate fizică, morală şi spirituală produc o uşurare, o stare de euforie fizică evidentă, o satisfacţie şi o înţelepciune ce se rezumă în bunurile de nepreţuit care sunt sănătatea corporală şi pacea sufletească sau spirituală.

IX. 7. Marele mister şi marea operă. – Subiect foarte derutant şi tulburător pentru unii ocultişti şi societăţi secrete, marele mister sau marele secret este pur şi simplu munca de evoluţie personală până la viaţa unitivă în Dumnezeu, pe calea Christosului-Cuvânt din noi, întronizat de noi înşine în noi, în deplină supunere şi ascultare. Anihilarea oricărei voinţe proprii

conduce la o stare de eliberare, în cadrul căreia necesităţile omeneşti de discernământ al principiilor şi regulilor, al obligaţiilor şi sacrificiilor se fac spontan şi automat, pe fondul vieţii divine de care ne-am apropiat foarte mult, în uniune mistică profundă. La acest nivel, datoria se cheamă bunul plac, întrucât nu mai există nicio posibilitate de a comite ceva rău.

De asemenea, marele mister este evoluţia solidară a individului şi a colectivităţii, elitele trebuind să preceadă, să deschidă şi să arate calea, să instruiască şi să clarifice, să ajute pe cei slabi sau care nu reuşesc să ţină pasul, să conducă mulţimea încă oarbă şi surdă, ce are nevoie să fie îndrumată şi luminată de clarvăzători, de iniţiaţi şi de drepţi, pentru a transforma progresiv inegalitatea prezentă şi inevitabilă (întrucât fiecare se găseşte la nivelul lui pe scara lui Iacob), într-o egalitate de fuziune spiritual-terminală.

Marea operă este construcţia simbolică şi cabalistică a Templului perfecţiunii spirituale, în noi înșine şi în societate. La vremea lor, această operă a fost încercată de maniheeni, de bogomili, catari, cavalerii templieri, apoi de francmasoni. Primii au pierit în condiții relativ cunoscute, pntru probabila împlinire a unei « scripturi » deocamdată necunoscute. Templierii și francmasonii par să fi demarat insuficient pregătiţi, conspiratori şi egalitari în planul material concret, în loc să combată deschis minciuna oficială a bisericii luciferiene, să apere pe faţă libertăţile fundamentale ale omenirii, recunoscute de toate religiile precreştine, cu excepţia iudaismului. În acelaşi timp, cazul templierilor, aceştia au rămas supuşi atât unităţii directoare a Bisericii nedemne cât şi dinastiei franceze reprezentată, atunci, de încarnarea regală satanică a lui Filip cel Frumos.

Marea operă este alchimia de sine însuşi, de care am vorbit în capitolul IV (legea unităţii), adică transmutarea greutăţilor în ceva imponderabil, a defectelor în calităţi, a discordanțelor în ritmuri armonioase, prin abandonarea oricăror impurităţi şi aspecte prisoselnice. Marea operă este transformarea plumbului material şi mizerabil în aur spiritual, cum spuneau alchimiștii. Ea este sacrificiul omului material în favoarea unei a doua

naşteri, în lumea spiritului. Mântuitorul reproşa fariseilor şi doctorilor iudei necunoaşterea acestei legi de renaştere spirituală, despre care evanghelistul Ioan ne dă o excelentă idee : « Răspuns-a Iisus şi i-a zis: Adevărat, adevărat zic ţie. De nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă împărăţia lui Dumnezeu. Iar Nicodem a zis către El : Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale şi să se nască? Iisus a răspuns : Adevărat, adevărat zic ţie: De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este. Nu te mira că ţi-am zis: Trebuie să vă naşteţi de sus. Vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui, dar nu şti de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul. A răspuns Nicodim şi i-a zis : Cum pot să fie acestea? Iisus a răspuns şi i-a zis: Tu eşti învăţătorul lui Israel şi nu cunoşti acestea? Adevărat, adevărat zic ţie, că noi ceea ce ştim vorbim şi ce am văzut mărturisim, dar mărturia noastră nu o primiţi ». (*Ioan*, III, 3-11).

Principalele mijloace sau căi de realizare a marii opere sunt cele deja amintite : supunerea în faţa legilor naturale şi supranaturale, caritatea, sacrificiul, calea abruptă, calea normală mai înceată, progresivă şi sintetică. La acestea putem adăuga postul.

IX. 8. Posturile. – Posturile multiple sunt mijloace abrupte şi preţioase de dematerializare şi ascensiune spirituală. Este vorba de postul verbal sau tăcerea, de secretul faţă de cei incapabili sau puţin evoluaţi, de « porcii » în faţa cărora mărgăritarele nu trebuiesc aruncate. Există desigur şi postul alimentar sau alte abstinenţe, precum castitatea, renunţarea la vanitate, la lux.

Obligaţia tăcerii este una dintre cele patru recomandări conţinute în enigma sfinxului: a şti, a voi, a îndrăzni şi a tăcea.

Recomandările tăcerii sunt abundente în Biblie. « Pus-am gurii mele pază, când a stat păcătosul împotriva mea. Amuţit-am şi m-am smerit şi nici de bine n-am grăit şi durerea mea s-a înnoit. (…) Amuţit-am şi n-am deschis gura mea, că Tu eşti Cel care m-ai făcut pe mine ». (*Psalmi*, XXXIX, 1-2, 13). Sau : « Cei înţelepţi au ascuns ştiinţa, iar gura celui fără de socotinţă

este o nenorocire apropiată ». (*Pilde*, X, 14). Sau : « Ca în toate Bisericile sfinţilor, femeile voastre să tacă în biserică, căci lor nu le este îngăduit să vorbească, ci să se supună, precum zice şi Legea ». (I, *Corinteni*, XIV, 34). Sau : « Descoperă Domnului calea ta, nădăjduieşte în El şi El va împlini. Şi va scoate ca lumina dreptatea ta şi judecata ca lumina de amiază. Supune-te Domnului şi roagă-L pe El. (…) Că braţele păcătoşilor se vor zdrobi, iar Domnul întăreşte pe cei drepţi ». (*Psalmi*, XXXVI, 5-6, 17). Sau : « Bine este să aştepţi în tăcere ajutorul Domnului ». (*Plângeri, III, 26)*.

În cadrul disciplinei mânăstireşti, tăcerea joacă un rol foarte important. Solitudinea şi liniştea sunt la onoare printre călugări, pentru care oratorii şi vorbăreţii sunt adevărate calamităţi. Dimpotrivă, cuvântul adevărat şi direct loveşte necruţător.

Urletele lumii în care trăim au pătruns în inima munţilor, împiedicând reculegerea şi munca oamenilor, difuzoarele, megafoanele, tembelizoarele, radioul dovedindu-se adevărate instrumente diabolice.

Tăcerea poate fi o putere : « El însă nu i-a răspuns niciun cuvânt ». (*Matei*, XV, 23). Sau : « Şi la învinuirile aduse Lui de către arhierei şi bătrâni, nu răspundea nimic. Atunci i-a zis Pilat : Nu auzi câte mărturisesc ei împotriva Ta? Şi nu i-a răspuns lui niciun cuvânt, încât dregătorul se mira foarte ». (*Matei*. XXVII, 12-14).

A şti să rămâi în linişte absolută, să îţi stăpânești reacțiile este o forţă. Mântuitorul a proclamat adesea că el nu face decât voinţa Tatălui : «…Cele ce am auzit de la El, eu acelea le grăiesc în lume. Şi ei n-au înţeles că le vorbea despre Tatăl». (*Ioan*, VIII, 26-27). Sau : «…Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl… Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să vorbesc ». (*Ioan*. XII, 49).

În cadrul călugăriei se renunţă la numele personal. Unul dintre secretele puterii este de a nu vorbi niciodată în numele tău propriu, ci în numele unui principiu. În cadrul direcţiei invizibile a evenimentelor omeneşti, înţelepţii, sfinţii necunoscuţi şi

oamenii drepţi au puteri de răscumpărare, de protecţie şi de direcţie ce depăşesc pe cele ale vedetelor de pe scena lumii.

După cum am arătat, printre celelalte mijloace de renunţare ce conduc la sporirea puterilor spiritului, postul alimentar negru şi alte abstinenţe sunt foarte importante. Mântuitorul a postit patruzeci de zile în pustiu. (*Matei*, IV, 2). Apostolilor care nu reuşiseră să gonească un demon, Mântuitorul le-a răspuns : «… Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post ». (*Matei*, XVII, 21; Marcu, IX, 29). Postul este echivalent cu un sacrificiu material, după cum aflăm din multe surse iniţiatice. Cel ce posteşte oferă propriul său sânge şi propria sa grăsime. Privarea de hrană slăbeşte corpul şi provoacă o febră ce arde în trupul omului şi care poate fi oferită ca jertfă lui Dumnezeu. Postul sau abstinenţa cea mai de seamă este renunţarea la carne şi la peşte. Pentru cei care se pot adapta permanent sau în cea mai mare parte regimului vegetarian, aceasta este o sursă de puritate humorală, de rezistenţă fizică şi de putere spirituală.

O abstinenţă foarte importantă este cea sexuală, prin castitate în cadrul căsătoriei (cazul catarilor, după ce făceau un număr de copii) sau jurământ de feciorie, în viaţa călugărească. Abstinenţa sexuală face parte dintre mijloacele de ascensiune spiritulă rapidă, ale căii abrupte. Instinctul sexual este singurul a cărui satisfacere poate fi suprimată fără inconveniente de sănătate generală. Nu putem evita necesitatea de a respira, de a bea sau de a mânca decât cel mult pe o perioadă strict limitată. Dimpotrivă, despotismul sexual poate fi învins prin casitate totală şi permanentă. Amintim însă cuvintele apostolului: « Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească, decât să ardă. Iar celor ce sunt căsătoriţi, le poruncesc, nu eu, ci Domnul : Femeia să nu se despartă de bărbat! (…) Tot aşa, bărbatul să nu-şi lase femeia » (I, *Corinteni*, VII, 9-11). Când cineva nu este suficient de apt renunţărilor radicale, vidul creat în el, fără suficientă barieră mintală şi fără transmutaţie vitală, poate determina un aflux de incitaţii ce îi populează excesiv ambianţa de forţe de gândire,

dorinţe şi larve (incubi, sucubi[66]), putându-se ajunge la diabolizarea celui care şi-a exagerat posibilităţile proprii.

Semnalăm și alte abstinenţe utile : renunţarea la ambiţiile ilegitime, la nevoile exagerate, dorinţe şi consideraţii de ordinal deşertăciunilor omeneşti, nevoia de afecţiune sau de aprobare, de bogăţie, confort, lux, de avantaje inutile ce constituie piedici materiale pe drumul dematerializării, al detaşării spiritului de trup, al spiritualizării.

IX. 9. Judecăţile şi îndreptările. – Lumea nu este rezultatul întâmplării. Viaţa nu se desfăşoară fără legi, fără îndrumare permanentă, fără un scop précis. Prin intermediul Providenţei, Dumnezeu ne conduce, ne avertizează, ne solicită, ne trezeşte şi ne protejează, ne purifică, ne sancţionează. Deşi sunt liberi, oamenii nu pot trăi prea mult fără fără a fi conduși, fără dreptate, în dezordine permanentă. După perioade mai mici sau mai mari de rătăcire colectivă și bramureală democrat-revoluționară sau mondialistă, oamenii sunt obligați să revină asupra greşelilor lor, prin sancţiuni ce încurajează pe cei buni şi pedepsesc pe cei răi.

În cursul vieţii, când consecinţele ignoranţei sau erorilor acumulate devin insuportabile, apar inconvenientele, dureri și boli ce avertizează şi impun modificarea condiţiilor de existenţă prin necesarele perioade de refacere. Dacă aceste avertismente nu sunt luate în seamă, dacă durerea este păcălită cu calmante sau excitante ce ocolesc problema fără să o resolve, atunci se declară o limită de toleranţă organică ce pune întreg organismul în stare de criză de curăţenie şi de receptivitate infecţioasă. Altfel spus, în astfel de situaţii se declară o boală mai mult sau mai puţin gravă, ce corespunde nevoilor de purificare şi de ordine ale organismului, scopul ei ocult fiind trezirea mintală şi transformarea spirituală, mai ales pentru cei ce dovedesc suficientă bunăvoinţă şi dorinţă de înţelegere a cauzelor stării în

9/03/80Attention:

[66]. Incubii sunt demoni masculi ce violează femeile în timpul somnului, iar succubi sunt demoni femele ce întreţin relaţii abuzive cu bărbaţii, pe timpul somnului acestora.

care au ajuns. Dimpotrivă, cei care nu vor să ţină seamă de nimic, nici de dureri, nici de alte avertismente, care refuză purificarea şi se opun eventualelor măsuri corecte indicate de un prieten sau de medic, care se revoltă astfel contra necesităţii absolute de a progresa prin învăţarea criteriilor de ordine şi suportarea sancţiunii pentru neglijenţele trecute, aceştia cad din complicaţie în complicaţie şi din recidivă în recidivă, în boli din ce în ce mai severe. În final, când pofta de mâncare şi de viaţă a dispărut iar forţele vitale s-au epuizat complet, când se pune problema anumitor infirmităţi sau chiar a morţii, de voie sau de nevoie bolnavul acceptă anumite sacrificii, supunându-se legilor naturale şi supranaturale ale vieţii. În caz contrar va suporta sacrificiul total al descompunerii cadaverice, aşa numita moarte, plus repercusiunile karmice pentru următoarea încarnare.

Lucrurile se petrec cam la fel şi în colectivităţile mai mici sau mai mari, inclusiv la nivelul întregii omeniri. Când, în libertatea ei, o societate o ia razna, când oamenii se animalizează pe zi ce trece şi cad în ateism, în anarhia pasiunilor, fomism patologic şi persecutarea celor drepţi, când autoritatea nu este la înălţimea misiunii sale, şefii, bogaţii şi puternicii abuzând de cei slabi şi lipsiţi de putere, când oamenii au uitat de întrajutorare, când depravarea, dezordinea şi ura de clasă se dezlănţuie, când legile naturale şi supranaturale sunt călcate în picioare, atunci se declară judecăţile şi pedepsele inevitabile. Când avertismentele repetate nu sunt înţelese iar măsurile de îndreptare refuzate, când în ciuda profeţiilor clarvăzătorilor şi a suferinţelor generale răul este pe punctul de a triumfa, atunci se declară cataclisme, inundaţii, cutremure de pământ, epidemii, revoluţii, războaie ce pun în lumină justeţea sancţiunilor prevestitoare, zădărnicia orgoliilor omeneşti şi necesitatea restabilirii echilibrului. Sacrificiile de sânge ale vinovaţilor şi (aparent) nevinovaţilor pedepsesc şi conduc la o redresare oarecare, forţele spirituale batjocorite încep să se manifeste, putând apărea eroi, imitatori conştienţi sau inconştienţi ai lui Christos, ce iau asupra lor greşelile şi rătăcirea generală, după o acalmie mai lungă sau mai scurtă putând apărea un elan spiritual aproape supraomenesc.

Omul are însă libertatea de a uita şi de a recidiva, din care cauză se și spune că prinde greu și uită repede. Mai devreme sau mai târziu, o altă generaţie va refuza din nou ordinea durabilă şi respectul legilor, curenţii alternanţi de redresare şi de decadență manifestându-se permanent în istorie. *Apocalipsa* descrie lupta forţelor binelui şi ale răului pe pământ, judecăţile periodice ce zdrobesc pe cele din urmă şi impun respectul dreptăţii şi al adevărului, pregătind triumful final al vieţii unitive întru Christos. Hermes însuşi vorbeşte de astfel de lucruri, ceea ce ne arată că răul de pe lume există din totdeauna, deşi fiecare generaţie a avut tendinţa de a se crede cea mai oropsită de la facerea lumii. Corul demonilor, spune Hermes, « execută ordinele Zeilor, provocând furtuni şi uragane, metamorfozele focului şi cutremurelor de pământ, pedepsind impietatea prin foamete şi prin războaie ». (*Hermes Trismegistul*, p. 268).

Anumite pasaje din *Biblie* confirmă realitatea acestor judecăţi periodice, arătând inevitabilitatea pedepselor şi semnificaţia răscumpărărilor. Apostolul Petru ne spune că Dumnezeu « n-a cruţat lumea veche, ci a păstrat numai pe Noe, ca al optulea propovăduitor al dreptăţii, când a adus potopul peste cei fără credinţă ». (II, *Petru*, II, 5). Sau : «…În zelul Meu, în văpaia urgiei Mele am zis : Cu adevărat în ziua aceea va fi un mare cutremur în ţara lui Israel. (…) Şi îi voi pedepsi cu ciumă şi vărsare de sânge; voi vărsa asupra lui şi a taberilor lui, şi asupra multor popoare care sunt cu el, ploaie potopitoare şi grindină de piatră, foc şi pucioasă » (*Iezechiel*, XXXVIII, 19, 22), iar « Popoarele (…) vor cunoaşte că neamul lui Israel a fost dus în robie pentru nedreptatea lui ». (*Ibid*, XXXIX, 23).

Isaia profetizează în acelaşi sens : «…Când îndreptările Tale vor fi pe pământ, cei ce locuiesc lumea vor învăţa ce este dreptatea» (*Isaia*, XXVI, 9), idee pe care o regăsim şi în Psalmi : « Străpunge cu frica Ta trupul meu, că de judecăţile Tale m-am temut » (*Psalmi*, CXVIII, 120), sau : « Viu va fi sufletul meu şi Te va lăuda şi judecăţile Tale îmi vor ajuta mie ». (Ibid., 175). Sau : « Iată îţi vine sfârşitul! Trimite-voi împotriva ta mânia

Mea, şi te voi judeca după căile tale şi după toate ticăloşiile tale te voi pedepsi ». (*Iezechiel*, VII, 3).

Judecăţile şi îndreptările revin la fiecare pagină a Bibliei : « Temeţi-vă de Dumnezeu şi daţi Lui slavă, că a venit ceasul judecăţii Lui…» (*Apoc*. XIV, 7), sau : «…Toate neamurile vor veni şi se vor închina înaintea Ta, pentru că judecăţile Tale s-au făcut cunoscute » (*Ibid*., XV, 4), sau : « Şi am auzit pe îngerul apelor zicând : Drept eşti Tu, Cel ce eşti şi Cel ce erai, Cel Sfânt, că ai judecat acestea » (*Ibid*., XVI, 5), sau : «Şi a venit unul dintre cei şapte îngeri, care aveau cele şapte cupe, şi a grăit către mine zicând : Vino să-ţi arăt judecata desfrănatei celei mari, care şade pe ape multe » (*Ibid*., XVII, 1), sau : « Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi ». (*Ioan*, IX, 39).

Din studiul legii sintezei şi al solidarităţilor ierarhizate am văzut că greşelile şi erorile omenirii se repercutează asupra întregii existenţe. Odată sosită vremea judecăţii, peste bolile oamenilor se juxtapun cele ale întregii firi, ale pământului întreg, într-o operă de sacrificiu, ispăşire şi răscumpărare colectivă, cum citim în *Deuteronomul* : « Iar dacă nu vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău şi nu te vei sili să împlineşti toate poruncile şi hotărîrile Lui, pe care ţi le poruncesc eu astăzi, să vină asupra ta toate blestemele acestea şi să te ajungă : Blestemat să fii tu în cetate şi blestemat să fii tu în ţarină; Blestemate să fie grânarele tale şi cămările tale; Blestemat să fie rodul pântecului tău şi rodul pământului tău, rodul vacilor tale şi rodul oilor tale; Blestemat să fii tu la intrarea ta în casă şi blestemat la ieşirea ta din casă ». (*Deut*., XXVIII, 15-19).

« Cerurile tale, care sunt deasupra capului tău, să se facă aramă şi pământul de sub tine fier. În loc de ploaie, Domnul să dea pământului tău praf şi pulbere, care să cadă din cer asupra ta până te va pierde şi până vei fi prăpădit ». (*Ibid*., 23-24).

« Cu femeie să te logodeşti şi altul să se culce cu ea; casă să zideşti, şi să nu trăieşti în ea; vie să sădeşti, dar de ea să nu te foloseşti ». (*Ibid*., 30). « Roadele pământului tău şi toate ostenelile tale să le mănânce un popor pe care tu nu l-ai

cunoscut, iar tu să fii strâmtorat şi chinuit în toate zilele. Din pricina celor ce-ţi vor vedea ochii tăi, îţi vei ieşi din minţi. Domnul te va lovi cu lepră rea peste genunchi şi peste fluiere şi din tălpile picioarelor tale până în creştetul capului tău, de care nu te vei mai putea vindeca ». (*Ibid.*, 33-35).

« Vei semăna multă sămânţă în ţarină, dar puţină vei culege, pentru că o vor mânca lăcustele. Vii vei sădi şi le vei lucra, dar nu le vei culege, nici nu vei bea vin, pentru că le vor mânca viermii. Măslini încă vei avea în toate ţinuturile tale, dar cu untdelemn nu te vei unge, pentru că măslinele tale vor cădea. Fii şi fiice vei naşte, dar nu-i vei avea, pentru că vor fi luaţi în robie. Toţi pomii tăi şi roadele pământului le va strica rugina ». (*Ibid.* 38-42).

« De nu te vei sili să împlineşti toate cuvintele legii acesteia, care sunt scrise în cartea aceasta şi nu te vei teme de acest nume slăvit şi înfricoşător al Domnului Dumnezeului tău, atunci Domnul te va bate pe tine şi pe urmaşii tăi cu plăgi nemaiauzite, cu plăgi mari şi nesfârşite şi cu boli rele şi necurmate. Va aduce asupra ta toate plăgile cele rele ale Egiptului, de care te-ai temut şi se vor lipi acelea de tine. Toată boala şi toată plaga scrisă şi toată cea nescrisă în cartea legii acesteia, o va aduce Domnul asupra ta, până vei fi stârpit. Puţini din voi vor rămâne, deşi veţi fi fost ca stelele cerului, pentru că n-aţi ascultat glasul Domnului Dumnezeului vostru ». (*Ibid.*, 58-62).

« Rândul de oameni care va urma, copiii voştri care vor fi după voi, străinul care va veni după ţară depărtată şi toate popoarele, văzând pedepsirea pământului acestuia şi bolile cu care îl pustieşte Domnul, Văzând pucioasa şi sarea şi că tot pământul este zgură, încât nici nu se seamănă, nici nu rodeşte şi nu răsare pe el niciun fir de iarbă, ca de pe urma Sodomei, Gomorei, Admei şi Ţeboimului, pe care le-a stricat Domnul în mânia Sa şi în iuţimea Sa, Vor zice : Pentru ce a făcut Domnul aşa cu ţara aceasta? Cât de mare este aprinderea mâniei Lui. Atunci vor răspunde : Pentru că au părăsit legământul Domnului Dumnezeului părinţilor lor, pe care Acesta l-a încheiat cu ei, când i-a scos din pământul Egiptului ». (*Ibid.*, XXIX, 22-25).

« Când vor veni asupra ta toate cuvintele acestea, binecuvântarea şi blestemul, pe care ţi le-am spus eu, şi le vei primi în inima ta în toate popoarele printre care te va împrăştia Domnul Dumnezeul tău, Şi te vei întoarce la Domnul Dumnezeul tău Şi, cum ţi-am poruncit eu astăzi, vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău, tu şi fii tăi, din toată inima şi din tot sufletul tău, Atunci Domnul Dumnezeul tău va întoarce pe robii tăi şi se va milostivi asupra ta şi iar te va aduna din toate popoarele printre care te-a împrăştiat ». (Ibid., XXX, 1-3), « iar tu te vei întoarce şi vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău şi vei împlini toate poruncile Lui pe care ţi le spun astăzi. Domnul Dumnezeul tău îţi va da cu prisosinţă spor la lucrul mâinilor tale, la rodul pământului tău, că se va bucura Domnul Dumnezeul tău din nou de tine, cum s-a bucurat de părinţii tăi, şi-ţi va face bine ». (Ibid., (8-9).

Din *Zohar* aflăm că pe când oamenii oamenii respectă poruncile lui Dumnezeu, pământul se îmbunătăţeşte şi produce tot felul de bucurii, pentru că Şehina[67] este prezentă pe pământ, ceea ce face ca toate cele din Înalt şi toate cele de jos să fie pătrunse de bucurie. Când oamenii uită însă de Dumnezeu şi de poruncile lui, ei gonesc Şehina din lume, în care caz pământul se strică. Odată plecată din lume, Şehina este automat înlocuită de un spirit rău.

Purtătorii adevărului şi alţi oameni drepţi deţin o enormă putere protectoare : « Cutreieraţi uliţele Ierusalimului, uitaţi-vă, cercetaţi şi căutaţi prin pieţele lui : nu cumva veţi găsi vreun om, măcar unul, care păzeşte dreptatea şi caută adevărul? Căci eu aş cruţa Ierusalimul…». (*Ieremia*, V, 1).

Sesizarea legăturii dintre diversele feţe şi aspecte ale lumii uşurează înţelegerea faptului că sănătatea durabilă, individuală

9/03/80Attention:

[67]. Cuvânt ce desemnează divinitatea sau prezența divină ca imanentă lumii, în general, dar și în anumite locuri, de exemplu în casa unde bărbatul și femeia trăiesc în bună înțelegere. Noțiunea de *Șehina* nu apare în *Biblie*, ci în literatuta talmudică. Cf, *Dicționar encyclopedic de Iudaism*, Bucureşti, Hasefer, 2000.

şi colectivă, nu este posibilă fără supunerea totală în faţa ordinii legilor naturale şi supranaturale. Când o boală se declară, singurul remediu posibil este reîntoarcerea la respectul legilor încălcate, lucru nu totdeauna simplu pentru cel rătăcit şi pierdut în suferinţă. Mulţi au aflat pe pielea lor ce face medicina oficială într-o astfel de situaţie. Ignorând atât legile sănătăţii cât şi necesitatea progresului spiritual, ea organizează nu numai suferinţa inutilă şi moartea prematură a imprudenţilor ce s-au dat pe mâna ei, ci adevărate căsăpelnițe și înşelătorii colective ce conduc societatea la degenerare treptată şi pieire sigură. Prin vaccinuri, seruri, diverse substanţe chimice care excită fără să suprime cauzele reale ale răului, medicina oficială transformă bolile infecţioase acute în boli cronice diatezice, faţă de care fiecare are o sensibilitate mai mică sau mai mare (tuberculoză, cancer, diabet, dar şi boli sociale : divorţul, crimele, prostia, răutatea, nebunia publică[68], revoluţiile, războaiele). Respectarea legilor spirituale, vitale, materiale şi individuale este singura cale de cultivare a sănătăţii şi combatere a bolilor, singurul mijloc de progres, pace şi prosperitate a fiecăruia în parte şi a societăţii în ansamblul ei.

IX. 10. Moartea. Moartea nu este decât un sfârşit aparent, o ruptură a legăturilor materiale ale spiritului, abandonarea de către acesta a unui instrument devenit impropriu pentru învăţare şi experimentare. Nu mai puţin, moartea reprezintă pagina de pe urmă a întoarcerii la pământ a elementelor materiale, minerale, vegetale şi animale, din corpul nostru fizic. Această întoarcere a

9/03/80Attention:

[68]. « Să moară şi capra vecinului », vorba celui căruia i-a murit vaca, arată că lucrurile nu merg tocmai bine şi încă de mult. Ca întotdeauna, Biserica este vinovată și pentru asta. Nu pentru că ar fi făcut ceva, ci pentru că nu a făcut ceea ce ar fi trebuit să facă. Într-o lungă viață de om, nu am întâlnit preot care să combată această vorbă de ruşine şi ocară, în predicile lui duminicale. În schimb, toți sunt cu Avraam în sus, Moise în jos, Isaia dănțuiește, Israel în clin, Iuda pe mânecă… Bieții creștini s-ar face taoiștii, budiști, orice, numai să scape odată de murdăria iudeo-creștină ce le umple urechile, creierul și sufletul de două mii de ani.

avut loc tot timpul vieţii, metabolismul unui om activ, cu un corp de aproximativ 70 de Kg eliminând zilnic peste 3 kg de deşeuri şi reziduuri (transpiraţie, scurgeri lacrimale sau de altă natură, diverse expectoraţii, urină, materii fecale).

Dislocarea elementelor septenarului uman nu este subită. Pentru cei ale căror dorinţe şi obişnuinţe senzuale au fost dominante, dezintegrarea sau descompunerea septenarului este extrem de dificilă. Se cunosc numeroase cazuri de perseverenţă a unor « cochilii » vitale sau de altă natură, un fel de entităţi efemere (elementare) în căutarea unor rezerve vitale posibile, pe care le-ar putea absorbi, sau a unor organisme din care spiritul-gazdă lipseşte momentan (somn natural sau provocat, transă hipnotică, etc.) şi pe care le-ar putea acapara. Anumite « apariţii » după moarte sunt astfel de resurgenţe, uneori vizibile, ale celor trecuţi în astral sau invizibil, apariţii posibile prin condensarea de forţe astrale. Carul sufletului sau corpul astral al teosofilor conduce sufletele pure către viaţa unitivă; dimpotrivă, corpul mintal al celor răi, adică insuficient dematerializaţi şi spiritualizaţi, îi îngreunează şi îi conduce către infernul poftelor şi pasiunilor senzuale, pe care nu le mai pot materializa.

Îngroparea directă, în contact cu pământul, permite detaşarea în voie a vieţilor elementare ce pot fi încă ataşate corpului material, dar şi momificarea artificială ce poate înlănţui o vreme dublul astral. Înhumarea sau incinerarea nu trebuie să aibă loc decât după trei zile pline de la constatarea morţii, adică cel puţin 72 de ore. Conservarea anormală a unor cadavre de vampiri (sânge lichid după moarte, creşterea părului sau unghiilor vreme îndelungată) arată influenţa persistentă a dublului diabolic asupra elementelor fizice. Este vorba de o conservare analoagă celei a sfinţilor şi drepţilor, al căror miros plăcut şi stare de imputrescibilitate dovedesc acţiunea persistentă a purităţii supranaturale ce îi animă, într-un fel, şi care rămâne ataşată corpului decedat vreme foarte îndelungată. În legătură cu acest subiect nu au fost însă intreprinse niciun fel de cercetări sistematice.

Naşterea reprezintă eliberarea corpului, dublată de înlănţuirea spiritului în acest corp. Dimpotrivă, moartea este eliberarea spiritului, dublată de începutul disoluţiei corpului material. În general, naşterea şi moartea intervin unde și când trebuie, conform dublului joc al necesităţii providenţiale şi al libertăţii individuale. Moartea pe pământ înseamnă naşterea spiritului în lumea invizibilă; invers, naşterea unui copil, în lumea materială, este dublată de « moartea » unui spirit în lumea cealaltă. Comunicarea între cele două lumi este însă continuă, chiar dacă nu sufficient de clară, de intensă şi de organizată, cum pretind sau cum ar dorii unii.

Vreme de peste opt sute de ani după Învierea şi Înălţarea la ceruri a lui Christos, Biserica primilor creştini a admis reîncarnările repetate, fără de care scopul spiritual al vieţii ar fi practic imposibil, ceea ce ar însemna eşecul Creaţiei. În următoarele decenii, forţat de progresul cunoaşterii, creştinismul va fi probabil nevoit să revină asupra acestui aspect, ca şi asupra multor altor rătăciri și erezii sinodale!

IX. 10. Reîncarnarea. Moartea este o necesitate în vederea reluării vieţii, fie într-un corp aparţinând aceleiaşi categorii de fiinţe, în ordinea evoluţiei, fie, în cazul omului şi după un lung şir de reîncarnări, într-un corp spiritual, glorios, incoruptibil. La asta pare să se refere apostolul Pavel când spune : « Nebun ce eşti! Ce semeni tu, nu dă viaţă dacă nu va fi murit. Şi ceea ce semeni nu este trupul ce va să fie, ci grăunte gol, poate de grâu, sau de altceva din celelalte. Iar Dumnezeu îi dă un trup, precum a voit, şi fiecărei seminţe un trup al său. Nu toate trupurile sunt acelaşi trup, ci unul este trupul oamenilor și altul este trupul dobitoacelor şi altul este trupul păsărilor și altul este trupul peştilor. Sunt şi trupuri cereşti şi trupuri pământeşti; dar alta este slava celor cereşti şi alta a celor pământeşti ». (I, *Corinteni*, XV, 36-40).

Dincolo de moarte există aceleaşi inegalităţi, determinate şi meritate prin eforturile din timpul vieţii. Inegalităţile de după moarte nu pot fi decât analoage celor corporale şi psihice, existente la naşterea în viaţa pământeană. Oricare ar fi meritele

şi nemeritele celor morţi, spiritele lor continuă să trăiască pe o treaptă sau alta de viaţă spiritual unitivă prin şi întru Christos. Ceilalţi, ne spune evanghelistul Matei, sunt pedepsiţi să ardă în flăcările iadului : « Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut. Atunci va zice şi celor de-a stânga : Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui ». (*Ibid*., XXV, 40-41).

După marea schismă de la 1054, creştinismul orthodox nu admite existenţa purgatoriului, lucru ce trebuie să fi fost diferit cel puţin până la Sinoduul VIII ecumenic de la Constantinopole (869-870). După exemplul vechii religii egiptene, purgatoriul constă în şirul reîncarnărilor, reprezentate în imaginea simbolică a crucii cu buclă (crucea-ansă), bucla de la partea superioară a crucii figurând reînnoirea vieţii după moarte :

« Dar, iată, s-a făcut seară…
Tatăl ceresc îmi pune faptele pe taler
Şi mă judecă iară,
Eu tac, pentru că îmi simt buzele uscate:
Într-adevăr, am fost hrănit cu viaţă din Eternitate…
Într-adevăr, trăiesc întru Djed
Şi, după moarte, am o viaţă plină de har,
La fel ca şi Ră, în fiecare zi, renăscându-mă iar[69]*».*

Sau:

Sunt zeul Atum
Din oceanul de odinioară răsar,
Peste abisurile cerului treând tot mai rar.
Totuși, iată, pe Tărâmul Morților,
Mi s-a păstrat locul meu:
Poruncesc spiritelor sfinte, nepătrunse,
Ale căror sălașe sunt ascunse,
Precum și celor ce-l slujesc
Pe Zeul cu două capete de Leu.
Când străbat cerul în Barca lui Khepra
Aceștia, toți, încep a cânta…

9/03/80Attention:

[69]. *Cartea morților egipteni* (Papirusul Ani), Herald, Bucureşti, 2007, trad. Maria Genescu, cap. XXXVIII: Pentru a putea trăi şi respira.

Un suflu nou de viață mă face mai întreg;
Prin el, așezat în Barca luiRă,
Puteri magice dobândesc…
Ră durează drumuri pentru mine
Și îmi deschide Porțile lui Gheb.
Îi iau cu mine pe toți cei care trăiesc
Închinându-se Zeului-Bun și puternic; dacă vor
Îi conduc și pe cei ce-au rămas în gropile lor
…… zeii Horus și Seth.
Pe regii pământeni tot eu îi călăuzesc,
Căci pe Tărâmul Morților, când vreau intru și ies;
Gâtlejul meu este sănătos și curat;
Navighez în Barca zeiței Maat;
Trec mai apoi în Barca luiRă
Și ajung în palatele cerești ale acestui zeu,
Printre zeii ce-i stau alături și-l urmează mereu…
Iată-mă, trăind, după moarte, toate zilele ce vin
Și mă simt viguros și senin,
Ca Zeul cu două capete de Leu:
Strălucesc la fel ca un crin din rubine,
Mă răspândesc pe pământ și-l umplu de mine,
Căci sunt zeul celor Două Țări, pe nume Hotep[70].

Aceeaşi idee se regăseşte şi în *Bardo Tödol*, *Cartea Morţilor Tibetană*. După cum embrionul uman traversează toate formele structurilor organice de la amibă până la om, în starea de după moarte, embrionul spiritual, « cunoscătorul » sau principiul de cunoaştere experimentează în mod analogic condiţiile existenţei spirituale pure, înaintea unei alte reîncarnări în materie. *Cartea Morţilor Tibetană* este mai precisă, procesele embrionare interdependente, fizicul şi spiritul, cu achiziţiile lor evolutive şi involutive, fiind în număr de patruzeci şi nouă, adică septenarul omenesc la pătrat.

Conform doctrinei hermetice, prin abandonul şi sublimarea pasiunilor omeneşti, renaşterea sau reîncarnarea conduce la viaţa unitivă în Dumnezeu, prin intermediul Cuvântului, diverse texte hermetice fiind foarte instructive din acest punct de vedere :

9/03/80Attention:

[70]. *Ibid*. Variantă. Hotep este un alt nume al zeului Osiris.

« În cele cu caracter general pe care mi le-ai spus, tu mi-ai vorbit, Tată, în mod enigmatic despre divinitate, fără să îmi descoperi sensul cuvintelor tale, când mi-ai spus că nimeni nu poate fi salvat fără să se reîncarneze. După cuvintele ce mi-ai spus în pasajul muntelui, dorind să aflu ce este reîncarnarea, ce îmi este mai necunoscută decât toate celelalte, mi-ai spus că îmi vei transmite aceasta când voi deveni străin lumii. În consecinţă, îmi pregătesc gândirea să devină străină iluziilor lumii. Condu-mă deci, după cum mi-ai promis, la iniţierea ultimă a reîncarnării, fie prin voce, fie pe o cale ascunsă ». (*Hermes Trismegistul*, p. 87).

« Ce să-ţi spun, fiule? Nu am de spus decât că o viziune inefabilă s-a produs în mine. Prin mila lui Dumnezeu, am ieşit din mine însumi şi am îmbrăcat un corp nemuritor; nu mai sunt acelaşi, m-am născut în inteligenţă. Asta nu se învaţă prin elementul model, cu ajutorul căruia vedem. De aceea, nu mă mai interesează prima mea formă compusă, nici dacă sunt colorat, tangibil sau măsurabil. Sunt străin acestor lucruri. Mă vezi cu ochii tăi şi gândeşti la un corp, la o formă vizibilă. Nu cu ochii pot fi văzut acum, fiule ». (*Hermes Trismegistul*, p. 89).

« Nu ai nevoie decât de inteligenţă, pentru a înţelege naşterea în Dumnezeu. Nu-ţi fă griji, fiule, dorinţa ţi se va împlini, voinţa ta îşi va atinge ţelul. Pentru a naşte în Dumnezeu, trebuie să adormim senzaţiile corporale. Curăţă-te, scapă din ghiarele călăilor orbi ai materiei. Primul este ignoranţa, al doilea este tristeţea, al treilea nesocotinţa, al patrulea este senzualitatea, al cincelea nedreptatea, al şaselea zgârcenia, al şaptelea eroarea, al optulea pofta, al nouălea viclenia, al zecelea mania, al unsprezecelea temeritatea, al doisprezecelea răutatea. Aceşti doisprezece comandă încă unui număr şi mai mare… Cunoşti, fiule, calea regenerării. Când decada este completă, naşterea ideală se împlineşte, cel de al doisprezecelea călău este gonit şi ne naştem întru contemplaţie. Miluitul cu naşterea în Dumnezeu este eliberat de senzaţiile corporale, recunoaşte elementele divine ce îl compun şi se bucură de o fericire perfectă ». (*Hermes Trismegistul*, p, 91-92).

« Dintre toate cele posibile, trimite-i lui Dumnezeu sacrificiul fiule, dar nu uita : prin intermediul cuvântului. Mă bucur, fiule, că ai primit fructele adevărului, germenii nemuririi. Învaţă de la mine să sărbătoreşti tăcerea, fără a descoperi cuiva regenerarea ce ţi-am transmis ». (*Hermes Trismegistul*, p. 98).

Ceva mai departe, în acelaşi *Hermes Trismegistul* citim: « Întoarcerea la cer este refuzată celor ce au trăit în necredinţă. Acestora le este impusă migrarea în alte corpuri, de care nu scapă decât sufletele drepţilor. Urmarea acestora ne conduce la speranţa eternităţii viitoare a sufletului, consecinţă a vieţii sale în această lume». (*Ibid*. p. 120).

Cu toată cenzura sinagogală și bisericească, în textul *Bibliei* întâlnim pasaje ce confirmă reîncarnarea, adică revenirea spiritelor noastre în lumea aceasta : « Iar tu vei trece la părinţii tăi în pace şi vei fi îngropat la bătrâneţi fericite. Ei însă se vor întoarce aici, în al patrulea **veac** (neam, generaţie[71]) de oameni ». Sau : «… lua-vei duhul lor şi se vor sfârşi şi în ţărână se vor întoarce. Trimite-vei duhul tău şi se vor zidi (plăsmui) şi vei înnoi faţa pământului ». (*Psalmi*, CIII, 30-31).

Apostolii formulează ipoteza determinării vieţii actuale de către o existenţă anterioară, atunci când, în legătură cu un orb din naştere, îl întreabă pe Mântuitor : « Învăţătorule, cine a

9/03/80Attention:

[71]. Ediţiile catolice şi protestante ale Bibliei redau cuvântul « veac », din acest pasaj, prin acela de *neam* sau *generaţie*, ceea ce face mesajul inteligibil, arătând că este vorba de reîncarnare, la a patra generaţie sau al patrulea neam. Tendinţa Bisericii de a-şi îndoctrina credincioşii este de aceeaşi natură cu cea a cluburilor, a partidelor politice și a guvernanților. Din faptul că toată lumea pretinde că deţine adevărul şi că fiecare se crede în posesia « adevărului », nu rezultă că acesta nu există. În cazul de faţă, nu este vorba de un « adevăr absolut », greu de imaginat, ci de o banală chestiune de traducere cinstită : confuzia între « veac » şi « generaţie » sau « neam » nu este posibilă. Dacă traducătorii și editorii *Bibliei* ortodoxe s-au pretat la semănarea confuziei şi inducerea în eroare a fidelilor şi a cititorilor, înseamnă că şi în Biserică există cenzori şi politruci. Nici nu se putea altfel, în acest vespar de rabini ddeghizați în preoți ai lui Christos! Când va veni Mântuitorul, cu biciul lui divin, să-i scoată şi pe aceştia din templu?

păcătuit; acesta sau părinţii lui, de s-a născut orb? ». (*Ioan*, IX, 2). Ipoteza reîncarnării este formulată încă odată de apostoli și chiar confirmată de Christos : « Şi ucenicii l-au întrebat, zicând : Pentru ce dar zic cărturarii că trebuie să vină mai întâi Ilie? Iar El, răspunzând, a zis : Ilie într-adevăr va veni şi va aşeza la loc toate. Eu însă vă spun vouă că Ilie a venit, dar ei nu l-au cunoscut, ci au făcut cu el câte au voit…». (*Matei* XVII, 10-12). Profetul Ilie venise odată, fără să fie recunoscut, iar Mântuitorul ne asigură că va reveni. Iată încă un pasaj ce nu poate fi înţeles decât din perspectiva reîncarnării : « Nu vă amăgiţi : Dumnezeu nu Se lasă batjocorit; căci ce va semăna omul, aceea va şi secera. Cel ce seamănă în trupul său însuşi, din trup va secerea stricăciune; iar cel ce seamănă în Duhul, din Duh va secera viaţă veşnică ». (*Galateni*, VI, 8-9).

După cum am mai spus, vreme de opt secole creştinismul a recunoscut repetatele reîncarnări, condamnate apoi de al optulea Sinod ecumenic. La trei secole după moarte, amintirea împărătesei Teodora umbrește deciziile acestui sinod. Ce interes avusese ea în această chestiune? Fiică a unui îmblânzitor de urşi, Teodora fusese o curtezană celebră, înainte de a deveni împărteasă, în care calitate a exercitat o mare influenţă asupra împăratului Justinian, pe care, cu ocazia unei insurecții, l-a ajutat să-și păstreze tronul. Drept recompensă împăratul i-a lăsat mână liberă în problemele religioase și în altele.

Datorită trecutului ei de curtezană, reîncarnarea şi legea karmei puneau oarecari probleme slăvitei împărătese, ce nu-și mai amintea numărul celor cărora le descoperise bărbăția. Având mână liberă în teologie și în altele, precum Elena Ceauşescu în materie de chestiuni « academice », Teodora a înţeles că ștergerea reîncarnării din realitate anulează automat şi legea de compensaţie a karmei, în care caz poate dormi liniştită şi relua de la zero instrucția bărbăției altor sute și mii de masculi. În felul ei, Teodora nu se înșela : Biserica decretase de mult că ce leagă ea, pe pământ, legat rămâne și în cer, iar ce dezleagă, dezlegat rămâne. Christos nu ar îndrăzni, chipurile, să iasă din cuvântul arhiereilor însutanați. Pe de altă parte,

procedura de iertare a păcatelor, prin spovedanie, generalizată și impusă de faimoasa curtezană-împărătească şi teoloagă îi garanta un cazier karmic mai virgin decât virginitatea. Aceasta trebuie să fi fost jocul teologic al Teodorei şi linia ideologică ce i-a supravieţuit, dar care a mutilat nu numai creștinătatea ci și o bună parte din restul omenirii.

Vreme de opt secole bune, creştinismul a recunoscut reîncarnarea, admisă de toate religiile, înțelepții și inițiații vremii. Părinţi ai Bisericii precum Marcion (asupra căruia vom reveni), Clement Alexandrinul (150-215) sau Origene (185-254) propovăduiau reîncarnarea, prezentă în filosofia şi spiritul vremii, dar și în propovăduirea orală a lui Christos. Curios este că Biserica i-a condamnat pe aceștia, la mai multe secole după moartea lor. Terenul condamnării reîncarnării a fost bine pregătit de împărăteasa-curtezană Teodora. În 543, cu ocazia unui colocviu imperial, un fel de congres al culturii bisericeşti, o echipă de gălăgioși călugări palestinieni luă iniţiativa judecării textelor semnate de Origene sau numai atribuite acestuia. Atunci a avut loc o primă anatemizare a reîncarnării, pronunţată de câţiva călugări excitaţi şi alţi trepăduşi în sutană, fără prezenţa papei sau a reprezentantului acestuia, eveniment unic în secolul V. După moartea Teodorei, în 547, s-a dovedit falsitatea textelor pe care fusese judecat Origene. Cu toată cuvioșia lor aparentă, călugării falsificau documentele ca și securiștii zilelor noastre. Condamnarea sau anatemizarea lui Origene, de către politrucii Teodorei, a rămas însă pronunţată. Era vorba de o decizie politică a Bisericii. Caracterul general al acesteia trebuie înţeles din perspectiva interzicerii vechilor școli de mistere, inclusiv a Academiei platonicienă, interzisă în 529, după aproape nouă secole de existență. Pe de altă parte însă, inclusiv în secolului al IX-lea, reîncarnarea încă era propovăduită în Biserică şi în afara ei, inclusiv de kabala iudaică, pentru care omul este format din treimea corp fizic, corp astral şi spirit, acesta de pe urmă fiind elementul fundamental şi nemuritor.

Numeroase pasaje biblice obscure devin inteligibile din perspectiva reîncarnării, acceptată de întreaga lume, atât înainte

cât şi după Christos. Ce vrea să spună apostolul Pavel când rostește : « Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va şi secera, iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va şi secera » ? (II, Corinteni, IX, 6); sau : « Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera ». Unii vor spune că este vorba de secerişul din viaţa veşnică. La aceasta răspundem că, potrivit doctrinei creştine actuale, în viaţa veşnică nu se mai pune problema niciunui seceriş, în sensul de activitate omenească. Ajunşi acolo, drept-credincioşii bisericii actuale sunt ca la puşcăriile de lux din zilele noastre : obligaţi să mănânce ce li se dă, să cânte ce li se spune să aplaude « prelungit », ca la sfintele Congrese PCR, ale lui Ceaușescu, eventual mai din vârful degetelor, ca la Naţiunile Unite, la Bruxelles sau vreun alt sfânt Bordel nord-atlantico-atomic din zilele noastre. Pentru doctrina bisericească, mortul este mort şi nimic nu mai depinde de el. Dimpotrivă, potrivit doctrinei reîncarnărilor repetate, niciunul dintre oameni nu este sortit iadului sau suferinţei veşnice. După un număr mai mic sau mai mare de reîncarnări, ne învrednicim toți de grația divină. Unii o mai repede, alţii mai încet. Normal : nu suntem şi nu putem fi egali, cum pretinde Biserica. Chestiunea egalităţii în faţa lui Dumnezeu sau a unor foruri omeneşti este una din ereziile creştinismului traficat de părinţii Bisericii şi de sinoadele ecumenice. Egalitatea nu poate fi concepută decât ca ficțiune matematică. În natură, ca și în cultură, nu există două lucruri identice, egale !

Cu ocazia uneia dintre cele şapte judecăţi, *Apocalipsa* (XVII-14) distinge între cei ce au participat la isprăvile Fiarei şi credincioşii lui Christos, ai Dumnezeului adevărat. Dintre aceştia de pe urmă, toți credincioși lui Christos și toți « chemaţi », nu toţi vor fi « aleşi ». Toți sunt pe calea împlinirii, a mântuirii, nu însă neapărat la capătul ei. Evanghelistul Matei spune clar «… mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi » (XXII, 14). Nu poate fi vorba de chemarea celor ce s-au închinat Fiarei, ci a celor aflați pe calea mântuirii, deşi puţini dintre ei străbătut-o în întregime. În lumina reîncarnării şi a observaţiei evanghelistului Matei, obscurul pasaj din capitolul XVII al *Apocalipsei* devine

inteligibil. Altfel ne mai putem juca de-a teologia încă două mii de ani, fără altă ispravă decât încă două milenii de ipocrizie vaticană, o duzină de noi sfinți inchizitori în calendar, să vadă popoarele că biserica-i în treabă. Aflatul acesta în treabă este una dintre pietrele de moară la gâtul ei, alături de apa din piuă, pe care o bate cu grație, de iubitul dolarilor falsificarea lui Christos, Tanacu, depravarea mânăstirească, etc.

IX. 12. Iadul. Potrivit doctrinei Bisericii Iadul există, ba chiar este veşnic, fiind diferit de astral, locul unde sălăşluiesc spiritele, cele mai multe dintre acestea aşteptând viitoarea reîncarnare. În epoca noastră de indulgenţă vinovată, în care multe popoare sunt conduse de cei mai mari criminali şi răufăcători care au existat vreodată, care cred şi despre care se crede că vor rămâne nepedepsiţi, e bine să ştim că legea şocului în retur şi aceea a talionului aparţin ordinii naturale şi supranaturale. O crimă ce pare să rămână nepedepsită va fi mult mai greu de răscumpărat decât o alta de aceeaşi gravitate, care a fost pedepsită şi ispăşită imediat, cazul lui Ceaușescu, căruia, probabil, deja i s-a pregătit dosarul de sfânt mucenic!

Cel ce face binele este sfinţit din interior, precum pământul care, după ce a primit sămânţa, este favorizat de o ploaie bună. Cel ce face rău altuia, îşi face și lui însuşi, rănindu-se în interior, dezorganizându-se singur, punându-se în imposibilitate de comunicare cu Dumnezeu, singura forţă a binelui. Cine face rău, şi-l face sie însuşi, cu mâna sa.

Religiile, filosofiile, înţelepţii ne învaţă că judecata lui Dumnezeu este de temut. Martirii adevărului sunt răsplătiţi cu fericirea raiului iar făcătorii de rău primesc o pedeapsă aspră dar justă. Fără recompensă şi pedeapsa divină, nu este posibilă niciun fel de morală, nici în teorie, nici în practică.

Iată ce spune apostolul Pavel : «… Dispreţuieşti tu bogăţia bunătăţii Lui, a îngăduinţei şi a îndelungii Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă? Dar după învârtoşarea ta şi după inima ta nepocăită, îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu, care va fi răsplata fiecăruia după faptele lui : Viaţă veşnică celor ce, prin

stăruinţă în faptă bună, caută mărire, cinste şi nestricăciune. Iar iubitorii de ceartă, care nu se supun adevărului, ci se supun nedreptăţii : mânie şi furie. Necaz şi strâmtoare peste sufletul oricărui om care săvârşeşte răul, al Iudeului mai întâi, şi al Elinului; dar mărire, cinste şi pace oricui face binele : Iudeului mai întâi, şi Elinului. Căci nu este părtinire la Dumnezeu ». (*Romani*, II, 4-11). Iată ce spune și evanghelistul Ioan : «…Vine ceasul în care toţi cei din morminte vor auzi glasul Lui. Şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândei ». (*Ioan*, V, 28-29). « Căci dacă păcătuim de voia noastră, după ce am luat cunoştinţă despre adevăr, nu mai rămâne, pentru păcate, nicio jertfă. Nu rămâne decât o înfricoşată aşteptare a judecăţii şi iuţimea focului care va mistui pe cei potrivnici » (*Evrei*, X, 26-27), « În văpaie de foc osândind pe cei ce nu cunosc pe Dumnezeu şi pe cei ce nu se supun Evangheliei Domnului nostru Iisus. Ei vor lua ca pedeapsă pieirea veşnică de la faţa Domnului şi de la slava puterii Lui ». (II *Tesaloniceni*, I, 8-9). « Şi mulţi dintre cei ce dorm în ţărâna pământului se vor scula, unii la viaţă veşnică, iar alţii spre ocară şi ruşine veşnică. Şi cei înţelepţi vor lumina cu strălucirea cerului şu cei care vor fi îndrumat pe mulţi pe calea dreptăţii vor fi ca stelele în vecii vecilor » (*Daniel*, XII, 2-3), «… şi vor fi chinuiţi acolo, zi şi noapte, în vecii vecilor ». (*Apocalipsa*, XX, 10).

Pentru a explica aceste ameninţări cu chinurile veşniciei, teologia catolică anterioară Sinodului Vatican II recurgea la argumentaţia următoare :

1. Recompensa fiind veşnică, pedeapsa trebuie să fie tot veşnică.

2. Dumnezeu fiind bunătatea în persoană, El nu şi-ar putea condamna creaturile la chinuri fără de sfârşit. Nu El închide însă păcătoşii în Iad ci aceştia, încăpăţânați și din propria lor păcătoșenie, separtându-se de Dumnezeu, n-au de ales decât Iadul – în chiar virtutea libertăţii lor de alegere. Nu putem însă condamna nici regreta libertatea de care ne bucurăm, întrucât asta ar însemna inclusiv condamnarea fericirii neprihăniţilor.

3. Înfruntat şi ofensat printr-un păcat mortal, pedeapsa Dumnezeului veşnic nu poate fi decât veşnică.

De remarcat însă că Dumnezeu îi cere omului să îşi ierte duşmanii, inclusiv pe aceia care persistă veşnic în duşmănie. Se vede că Dumnezeu ne cere, nouă, să iertăm. El nu iartă însă ! Asta pune niște probleme! În acest punct, teologii scot tromful, sau argumentul autorităţii : a-i cere lui Dumnezeu ceea ce ne învaţă Tatăl Nostru (*Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noş*tri) este o blasfemie. Totuşi, Tatăl Nostru nu este orice rugăciune, autorul ei fiind chiar Christos ! Suntem în faţa unei probleme insolubile pentru dogmatismul iudeo-creștin bimilenar, ce ar putea fi reformat, într-o zi, cu logica lui Frege, Carnap, sau alta. De același dogmatism suferea partidul comunist și suferă încă măreața democrație, pe care americanii o propovăduiesc cu bombițe atomice pe bază de uraniu spălăcit sau diminuat. Cei mai în vârstă știu că partidul comunist și secretarul lui general nu puteau greși. Doamne ferește ! Tot așa, dogma democrației nu poate fi suspectată de vreo imperfecțiune. Sfânta Americă veghează.

4. După moarte, păcatul mortal nu poate fi ispăşit, chiar dacă păcătosul îşi regretă greşeala. Pocăinţa lui vine prea târziu, după ce, prin moarte, pedeapsa, inițial revizuibilă, a devenit veşnică. Părăsind corpul material, sufletul nu mai poate să îşi schimbe orientarea morală, să se dezică de păcatele sale. Teologii pretind că păcătosul însuşi persistă în a se menţine pe poziţia în care l-a surprins moartea. Trebuie să-i credem și pe teologi, care, ca și comuniștii, colegii lor de dogmatism, au cele mai bune intenții. Și unii și ceilalți au aspirat să fericească omenirea cu forța. De altfel, sfântul Talmud ne asigură că de n-ar avea câțiva inimoși rabini pe lângă el, Dumnezeu ar fi obligat să închidă Raiul ! Pe de altă parte, să nu uităm, discutăm nu de păcătoşii ce persistă în păcat, chiar şi după moarte, ci de cei care, ajunși pe lumea cealaltă, și-au regretat păcatul și s-au pocăit, precum Iliescu și banda lui iudeo-creștină, după ce i-au asasinat pe soții Ceaușescu, pe fidelii acestora și cele câteva mii de Români, picate la eroism ca musca în lapte. Nu se poate pretinde că

veşnicia pedepsei decurge din veşnicia persistenţei în păcat, de vreme ce, păcătosul s-a pocăit, după moarte. Pe de altă parte, întrucât, pe pământ, Românii i-au iertat pe păcătoșii Iliescu, Neulander-Roman, Constantinescu, Brucan și ceilalți iudeo-comuniști pocăiți și revoluționari CIA-KGB, oare Dumnezeu, acolo sus, n-ar putea face și el un gest, precum mormolocii lui credincioși, de pe pământ?

Suntem în faţa unui punct dificil pentru întregul creştinism. Potrivit textelor biblice, de care nu ne putem despărți cu una, cu două, ori bunătatea lui Dumnezeu este departe de a fi infinită, ori *Biblia* este o carte scrisă de oameni. În acest ultim caz, inspiraţia « divină » a celor ce au scris *Biblia* devine relativă şi discutabilă. Cine ne-ar putea garanta care anume dintre pasajele biblice provin de la Dumnezeu, Dumnezeire, Christos, şi care provin de la oameni, fie ei Super-Patriarhi, precum Moise, Super-Profeţi ca Daniel, Super-Apostoli ca Pavel, care nu l-a văzut niciodată pe Christos, fiind suspectat de punere în scenă, pe Drumul Damascului. Nimeni nu contestă substanța pasajelor de sfințenie din Biblie, în legătură cu care se pune doar problema provenienței lor adevărate. Pe de altă parte, ce ne facem cu miile de pasaje biblice care ne îndeamnă la o ură ce-i pune cu botul pe labe pe Satana, Lucifer și toți dracii lor. Este vorba de pasaje ce fac apologia crimei, propovăduind nu doar uciderea războinicilor, ci şi a femeilor, a copiilor, a bătrânilor, ca în Fâșia Gaza din zilele noastre ! Deuteronomul conţine numeroase pasaje ce fac din el cartea cea mai rasistă şi mai criminală care a fost scrisă vreodată. Rasismul lui Arthur de Gobineau, al lui Chamberlain, Lapouge, al continuatorilor lor din prima jumătate a secolului trecut, este floare la ureche pe lângă rasismul celor ce au redactat *Deuteronomul,* care încă își continuă lecțiile de sfânt rasism democrat, dând note la purtare întregii omeniri, ba chiar și lui Dumnezeu. De-ar fi numai *Deuteronomul* în cauză, ar fi deja foarte grav. La o privire mai atentă, o bună jumătate din *Vechiul Testament* nu are însă nimic de-a face cu Dumnezeul Iubirii. După toate semnele, cel puțin jumătate din Vechiul Testament a fost scris de oameni avizi de

sânge, de teologi sau de scribi, pe care îi numim « politruci ». De ce tocmai politruci? Pentru că exact aşa au procedat politrucii lui Stalin şi ai celorlalţi stalinuţi, cum li se spune între Chitila, Buftea și Butimanu. Stalin nu putea greşi. Toată lumea ştie asta ! Este vorba de o axiomă, de o dogmă. Partidul Comunist, al clasei muncitoare, nici el nu putea greşi. Doamne ferește ! Într-un cuvânt, Stalin și partidele comuniste erau consideraţi un fel de « Dumnezei », precum Statele Unite, FMI-ul sau Consiliul Europei de azi. Niște dumnezei până la care bineînțeles, te pot mânca stalinuţii, comisarii, securiștii, politrucii locali, primul secretar, secretarul II, (propaganda), secretarul III, (organizarea), şi aşa mai departe. Politrucii, scribii sau « apostolii » din jurul lui Stalin şi ai stalinuţilor scriau un fel de teologie, mai exact o diabologie sau demonologie. Profesorii de marxism-leninism, de socialism « ştiinţific » erau fie impostori, fie « duhovnicii Satanei », fie ambele. Principial vorbind, este greu de găsit vreo diferenţă între politrucii stalinişti, sfinţii scribi care au redactat cea mai mare parte din *Biblie* și profesorii de marxism-leninism, mai ales cei tăiați împrejur pe lângă creier și alte organe centrale ale puterii de stat, pe tronul lui David !

Pasajele dumnezeieşti din Sfânta Scriptură se explică şi ele, întrucât provin din doctrine și religii dispărute, nu însă fără urme. Înţelepţii egipteni de altă dată, vechii Sumerieni, Asiro-Babilonienii, Perşii, Grecii, Chinezii, Indienii s-ar recunoaşte în acele pasaje dumnezeieşti, problemele din jurul textelor sacre din *Biblie* fiind cauzată de multi-milenaraa lor pritoceală de către sfinţii leviți și alți politruci în sutană, înainte ca proza lor să ne fie prezentată literă dumnezeiască a-mai-prima-ntâi !

După cum am spus, această problemă depăşeşte manualul nostru de Ocultism pentru bunii creştini. Acei buni-creștini ce reușesc să deschidă ochii, aspirând să devină mai puțin buni[72],

9/03/80Attention:

[72]. Despre un astfel de creştinism, mai puțin bun, găsim informații utile pe situl http.www.spfc, ultimele patru litere însemnând *sagesse payenne foi chrétienne* – înțelepciune păgână, credință creștină.

trebuie să o facă pe cont propriu, ca orice lucru serios pe lumea asta. Citatele biblice utilizate de noi sunt cu adevărat sau foarte probabil dumnezeieşti. După cum am văzut, ele confirmă alte texte foarte vechi, precum cele ale lui Hermes Trismegistul.

Suferinţa şi chinurile veşnice ale păcătoşilor ajunşi în Iad reprezintă o pedeapsă pură, fără niciun fel de support sau complement educativ, cum este cazul celor mai multe dintre pedepsele pronunţate de justiţia omenească, cel puţin în vremea din urmă. Justiţia omenească pronunţă încă destule condamnări la moarte, nu însă şi la chinuri veşnice. Ferocitatea, sadismul, cruzimea fără de limite se întâlnesc şi ele în istorie, fără însă ca vreo pedeapsă pronunţată cândva de vreun tribunal omenesc să prevadă chinurile veşnice ale creştinismului, religia iubirii aproapelui! Vorba vine ! Ferește-mă Doamne de Aproapele, că de cei depărtați mă feres singur ! Cu excepţia condamnărilor la moarte, justiţia omenească din secolul XX, de exemplu, pretinde, cel puţin în teorie, că pedepsele pronunţate împotriva vinovaţilor urmăresc ameliorarea şi recuperarea acestora pentru societate. Trebuie să ne punem cenușă pe cap, pentru că justiția omenească dă lecții de iubire Dumnezeului biblic? În general, când elevii sau ucenicii își depășesc maestrul sau învățătorul, suntem în fața unui fapt lăudabil. Orice părinte dorește să fie întrecut de copilul lui, orice profesor se străduiește ca elevii lui să îl depășească. Ori omul a ajuns într-adevăr să îl depășească pe Dumnezeu, ori scribii și politrucii *Bibliei* trebuiesc trimiși la plimbare.

Doctrina creştină despre « Iad şi chinurile veşnice » este una dintre cele mai mari barbarii ce au traversat vreodată un creier omenesc. Din această cauză, în niciuna din ipostazele ei, nu o putem atribui lui Dumnezeu. Ea provine din creierele teologilor religiilor monoteiste, între care, găsim totdeauna un număr mai mic sau mai mare de sadici, de oameni cruzi și de psihopați și de complexați. Cruzimea şi sadismul unora ca Robespierre, Saint Just, Lenin, Stalin, Grunberg-Nikolski, Emil Țurcanu şi alţii, cunoscuţi sau necunoscuţi, nu mergea până la chinuirea veşnică a celor încăpuți pe mâinile lor. Oricât ar fi fost revoluţionarii de

setoşi de sânge, oricât ar fi fost de cruzi Attila, Gingis-Han și alții, victimele lor nu puteau fi deposedate de perspectiva fericirii ntru eternitate. Iadul şi chinurile veşnice sunt monopolul teologiilor monoteiste, lucru ce ve şoca mulţi credincioşi, mai ales pe cei suferinzi de miopie cronică metafizico-religioasă şi general omenească.

Cum ar putea fi explicată sau motivată veşnicia Iadului, a unui sadism şi a unei cruzimi ce nu vor înceta niciodată? Cum se explică faptul că Dumnezeu, bunătatea şi generozitatea infinită, care ştie tot, trecutul, prezentul, viitorul, a creat totuşi atâţia oameni care au murit, mor şi vor muri în stare de păcat, fiind destinaţi suferinţei veşnice? Faţă cu spectacolul dracilor ce împing cu furca, înapoi în smoala clocotindă, pe cei gata să scape, cum de nu l-a apucat groaza pe Dumnezeu, care nu poate fi un sadic, un călău, un vampir, precum cel puțin unii dintre preoții și politrucii lui de pe pământ? Răspunsul este că nu Dumnezeu a condamnat oamenii la suferinţa veşnică. Aceasta este rodul otrăvit al creierelor teologilor psihopaţi, ale căror cuvioase complexe ar trebui analizate mai de aproape. Aceştia au uitat că, în ordine pământească, cel puţin, niciun om nu a cerut viaţa. Cei ce nu au citit încă acest manual sunt îndreptățiți să creadă că ne-am născut fără să fim întrebaţi dacă vrem să ne naştem, fără să ni se ceară consimțământul. După acest prim volum al manualului nostru, se înțelege însă că, de fapt, venirea pe lume se pregătește încă de pe celălalt tărâm, după cum, în vederea plecării din lumea actuală, mulți oameni fac anumite pregătiri : unii își cumpără loc de veci la cimitir, alții semnează contract cu pompele funebre, își fac testamentul, își împart averea, aspiră să devină Ælfi nemuritori, etc.

Pe de altă parte, din perspectiva noastră omenească, teologia creştină suferă de un alt inconvenient de neînţeles : cum am putea fi de acord ca un criminal, precum Stalin, de exemplu, ce şi-a petrecut viaţa persecutând, torturând şi asasinând câteva zeci de milioane de victime, ar putea totuşi evita Iadul, printr-un regret de ultimă oră, o secundă înaintea morţii? Invers : cum putem accepta ca un om drept, cu o viaţă plină de lucruri

frumoase, chiar admirabile, ar putea ajunge în Iad pentru că, în ultima sa zi de viaţă a comis o crimă sau un « păcat mortal »?

Cin poate crede că Dumnezeu, izvorul oricărei înţelegeri, bunătăţi şi milostenii, a putut accepta ideea suferinţei, a cruzimii şi a torturii de-a lungul întregii veşnicii, de parcă ar fi fost egalul Diavolului? În calitate de mandatar al Iadului, de Maestru al suferinţelor şi al cruzimii, Diavolul joacă rolul lui de Diavol! Numai creierele bolnave ale teologilor l-au putut imagina pe Dumnezeu capabil să tolereze chinurile veşnice ale Iadului. În zilele noastre, un om sănătos la minte nu poate accepta ideea de suferinţă şi de pedeapsă veşnică, fără niciun scop, nici speranţă de răscumpărare. Pe lumea asta, cel puţin, care este departe de a fi perfectă, suferinţa nu este eternă! Ea este un avertisment, pentru a ne ajuta să înţelegem, să învăţăm, să ne purificăm, în vederea eliberării, a vieţii şi fericirii veşnice.

Toate aceste întrebări ne ajută să înţelegem că oamenii nu se nasc egali. Unii se bucură de o remarcabilă stare fizică, intelectuală şi morală, chiar de sfinţenie, trăind o viaţă de adevăr şi de dreptate. Alţii vin pe lume cu grave probleme de sănătate fizică şi mintală, infirmi sau idioţi, într-un mediu ce îi va predispune celor mai abjecte impulsuri.

Cum am putea imagina că teroarea Iadului poate fi o sperietoare la fel de indispensabilă celor predispuşi la rău, dar care nu au avut niciodată şansa de a vedea şi de a înţelege binele, ca şi celor sfinţi, capabili să îndure martiriul în slujba unui adevăr pe care l-au înţeles şi la care aspiră din iubire?

X. În loc de încheiere

X. 1. Iar Omul l-a creat pe Dumnezeul unic… Povestea martirilor creştini din primele secole este adânc înrădăcinată în ignoranţa publică. Pe atunci, executarea condamnaţilor era un spectacol apreciat, aplaudat, bisat, nu mai puţin « civilizatoriu » decât anumite imagini cu care tembeliziunile publice otrăvesc astăzi copiii și chiar adulții. În ţara « drepturilor omului », cum gângăvesc miliardele de naivi, la Paris şi în alte centre de oarește, cândva, execuțiile publice prin ghilotinare s-au perpetuat vreme de treizeci de ani după ultimul război mondial. Nu mai vorbim de execuţiile condamnaţilor prin scaun electric, injecţii letale, spânzurare, camere de gazare, călăi-roboţi, tribunale electronice și alte mijloace născocite de cei care, pe exterminarea creștinească[73] a Pieilor Roșii, au construit democrația cea mai cinică și agresivă care a existat vreodată. Execuţiile de peste ocean sunt impecabile din punct de vedere tehnic, ca tot ce face America – măcar că nu face numai tehnică, cum cred cei ce spun că mai bine ar face pe tehnică ! Sub diverse forme și pretexte, execuțiile ei continuă pe microfrecvenţe și microunde, devenind, pe alocuri, abatoare umane, ca în Afganistan, Vietnam, Belgrad,

9/03/80Attention:

[73]. Considerăm că exterminarea Pieilor Roșii a fost de fapt o intreprindere creștinească. De ce? Pentru că alături de carabină, pistolet și nelipsitul Whisky, aproape orice cow-boy avea în bagajele sale Biblia, o cart de rugăciuni și alte ustensile necesare uciderii autohtonilor sau deturnării lor spirituale, în sens creștin. La fel au stat lucrurile în Canada, America de Sud și în alte părți ale lumii. Creștinii anglicani și quakerii au scris o pagină din cele mai barbare ale istoriei, exterminând aproape complet Americanii adevărați. Spaniolii și Portughezii, după furia începuturilor, au renunțat să extermine complet Incașii, Aztecii și ceilalți Indieni din America de Sud. Dimpotrivă, în America de Nord, vreme de mai multe secole, vânătoarea de Indieni a fost un fel de sport creștinesc. Nu național, întrucât nici astăzi nu este sigur că există o națiune americană. Nu național ci barbar…

Bagdad, eţetera. Motive, justificări se găsesc. De aceea s-au construit jucării ca Pactul Nord-Atlantic, fostul Pact de la Varşovia, Naţiunile Unite şi altele. După una din obişnuitele lui ieşiri nocturne în astral, un mucalit (sau poate, vorba apostolului, Dumnezeu ştie), povestea cum a prezentat Ahriman, adepţilor lui, pe tărâmul celălalt, înfiinţarea Naţiunilor Unite, în 1945, la San Francisco. « Am înfipt Jakin şi Boaz în adâncul platformei californiane», ar fi zis Ahriman, introducându-şi tacticos, delicat şi telegenic degetele mari între arătătoarele şi mijlociile celor două mâni. Apoi fu cuprins de un hohot sardonic, mai-mai să se scufunde California în generosul şi mult răbdătorul Pacific.

*

* *

Până către începutul secolului al IV-lea, Imperiul Roman i-a considerat pe Creştini o simplă sectă iudaică, în concurenţă şi luptă pe viaţă şi pe moarte cu celelalte secte din viesparul palestinian, mai ales cea fariseică. Adăugate la politica oficială romană, rezumată în maxima *divide et impera*, calomniile, denigrările şi turnătoriile reciproce nu scuză dar explică abuzurile de putere, care, atunci, ca şi acum, se terminau adesea prin execuţii publice. Statul chinez contemporan îşi execută condamnaţii pe stadion, în faţa a zeci de mii de spectatori. În materie de civilizaţia uciderii suntem inventivi, nu glumă !

Cei mai mulţi dintre martirii creştini ai primelor secole au fost victimele turnătoriilor şi maşinaţiunilor adversarilor lor, iudei, ca şi ei, iubitori-admiratori ai spectacolului chinurilor şi morţii publice, pe Golgota, în Templu, oriunde. Tot problemă de civilizaţie. Unii zic lipsă de civilizaţie, de iubire a aproapelui, din care, cum ar spune Marx, Inchiziţia catolică a făcut o excelentă armă de supunere şi de ucidere a omului de către om. Nu însă oricum, ci întru mai marea glorie a lui Dumnezeu !

Edictul din Milano (313) a marcat sfârşitul timidelor persecuţii anti-iudeo-creştine. Pe parcursul următoarelor decenii, acestea vor deveni persecuţii anti-păgâne foarte energice, începute sub împăratul Theodosiu (379-395), al cărui Edict din

Salonic (380) a făcut din creştinism unica religie a Imperiului Roman, păgânii fiind scoşi în afara legii. În cele aproape şapte decenii, dintre edictul din Milano şi cel din Salonic, vechiul Imperiu Roman a devenit un imperiu iudeo-creştin, un fel de colonie iudaică, după cum Statele Unite, de astăzi, sunt un fel de colonie israeliană, dacă nu cumva termenul de iudaic este mai potrivit. Devenită oficială, noua și pretinsa religie a iubirii nu a făcut un secret din aspiraţiile şi talentele ei iudeo-inchizitoriale. Mult înaintea proclamării lui oficiale ca religie unică a imperiului, creştinismul se manifesta la Roma precum Tcheka lui Dzerjinski în Moscova leninistă. În acest context trebuie înţeleasă încercarea nereuşită a împăratului Iulian (361-363), de a restabili echilibrul şi armonia socială a imperiului, nu prin interzicerea creştinismului, ci reautorizând păgânismul, religia vechilor *paganus*, a țăranilor romani care, cu plugul și cu spada, făuriseră imperiul, ce depășise deja vârsta de o mie de ani. Tentativa lui Iulian, de restabilire a libertăţii de conştiinţă a popoarelor din imperiu a fost însă un eșec, împăratul fiind asasinat, pe la spate, de către un centurion creştin din propria lui gardă pluri-confesională, în timpul unei bătălii contra Perşilor.

Remarcabila ipocrizie creştină a făcut din acest împărat un « apostat ». Iulian a fost însă un filosof de talia lui Marc Aureliu, care îl precedase cu două secole pe acelaşi tron al Romei. Se ştie că Iulian a lăsat scrieri de mare valoare, în care demasca « maşinaţiile Galileenilor », pe care niciodată nu i-a numit « creştini ». Scrierile lui au fost însă distruse și falsificate de Biserică, ştergându-se astfel urmele « viciilor » monoteismului ce dezgustaseră şi îngroziseră Romanii, nu numai pe împăratul asasinat la vârsta de 32 de ani. Fidel spiritului antic de toleranţă pentru toate credinţele, împăratul Iulian nu s-a opus lui Christos, ci inovaţiei iudeo-bisericeşti, constnd în alegerea şi impunerea ca « unic şi singur adevărat » a unui anumit dumnezeu, eliminarea celorlalte divinităţi şi persecutarea credincioşilor respectivi. Persecuţiile sângeroase contra păgânilor nu începuseră încă la data urcării pe tron a lui Iulian (361). Ele vor veni însă curând, confirmând clarviziunea şi temerile lui, pe deplin justificate. Cu

ocazia promulgării edictului din Salonic, împăratul Teodosiu a dispus masacrarea, într-o singură zi, a 15 000 de păgâni, cetăţeni romani, deţinuţi în circul oraşului. Noua religie a « iubiri de aproapele » îşi arăta colţii iudeo-iubitori, crescuți din vechea intoleranţă levito-deuteronomică, de care creștinismul nu a putut sau nu a vrut să se separe. Grecii şi Romanii începură să înţeleagă că nu este glumit cu acest sângeros dumnezeu al iubirii iudeo-creştine. Desfăşurarea ulterioară a evenimentelor a arătat că reciproca versului din rugăciunea *Tatăl Nostr*u este şi ea valabilă, masacrul păgânilor din Salonic fiind urmat de un holocaust ceresc. Biserica aplica, după nevoi, fie versul cunoscut « precum în cer aşa şi pe pământ », fie pe acela mai puţin cunoscut, « precum pe pământ, aşa şi în cer »! La vremea lor, Marx și comunismul au procedat la fel, răsturnând exploatarea omului de către om și instaurând una exact invers ! Două religii sau două idolatrii ?

Cu şaptesprezece secole înainte, revolta teologică monoteistă, a faraonului Amenofis al IV-lea (1375-1354), soţul frumoasei Nefertiti, cunoscut sub numele, adoptat, de Akhenaton, nu reuşise să aştearnă uitarea peste numele zeilor egipteni. Sub următorul faraon, Tutankamon, Amon și ceilalți zei își regăsesc locurile de cinste în temple. Amenophis-Akhenaton considera că Dumnezeul său, nu unic ci suprem, este părintele plin de bunăvoinţă al celorlalți zei și divinităţi sau puteri cereşti. Dumnezeul setos de sânge, gelos şi exclusiv este invenţia Iudeilor, divinitatea tribalo-rasială a acestora promovându-se prin metode staliniste la rangul de Dumnezeu unic, dictatorial politruc suprem al întregului Univers. Desigur, de atunci au trecut secole peste secole. În raport cu adevărul, care este etern, timpul nu are însă nicio valoare. Infamia de mii de ani rămâne infamie, iar adevărul pierdut, uitat sau îngropat, vreme de mii de ani, rămâne tot adevăr. Nu există Dumnezeu mai adevărat decât Adevărul, acesta fiind unul din aspectele esențiale ale Dumnezeirii, cum o spune chiar Christos în versetul din Ioan XIV, 6, pe care l-am citat de mai multe ori : « Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl meu decât prin mine ». Christosul

cosmic, Cel din totdeauna, este o realitate divină. Contestată de unii, necunoscută de alții, încarnarea istorică a lui Iisus este o realitate omenească, cu imperfecțiuni și aspecte contestabile ! Nu trebuie să ne mire că este contestată de unii.

Cum s-a ajuns ca un idol tribal oarecare să fie considerat Dumnezeu Suprem? Cum se face că această credinţă nefirească, barbară, atunci ca şi acum, a putut fi impusă în faţa credinţei generale într-o ierarhie cerească de vârstă imemorială, credinţa Imperiului roman? Cum se face că Romanii, atât de mândri de bogăţia, cultura şi puterea lor, s-au lăsat convertiţi precum Pigmeii ajunşi pe mâna Europenilor, veniţi să-i fericească cu cioburile colorate şi lanţurile sclaviei moderne, precum cei ce-l aplaudau pe Ceaușescu, precum intelectualii fără se creier,nici coloană vertebrală, ce îl adorau pe Stalin? Chestiunea a fost larg dezbătută de istoricii ultimelor două milenii, fără să fie explicată. De orice fel ar fi ele, faptele sau fenomenele trebuie să fie explicate. Constatarea lor exactă este condiţia prealabilă oricărei explicaţii.

Privind mai de aproape scurta perioadă istorică în cadrul căreia moftul iudeo-creştin ajunge religia oficială a Imperiului Roman, suntem obligaţi să constatăm că noua religie nu s-a putut impune înainte de distrugerea pluralismului divin anterior. Deşi contrar ordinii universale, pe care o caricaturizează într-o imagine pe măsura şi pe gustul gloatei, monotesimul a reuşit această performanţă. Plantele sălbatice şi ideile barbare sunt mai vigurose decât cele de cultură, decât ideile civilizatorii.

Natural şi armonios, vechiul păgânism integrase toate puterile cereşti într-o ierarhie universală, a cărei sursă centrală continuă să rămână misterul sau scopul final al oricărei iniţieri spirituale. Monoteismul, dimpotrivă, s-a dovedit exclusiv şi dictatorial până la teroare și crime fără număr, invenţia lui teologică constând în fabricarea unei imagini sau caricaturi a sursei centrale a puterilor cereşti, pe care diversele religii au numit-o în fel şi chip. Că îi spunem Dumnezeu, Marele Anonim, Alah sau altfel, asta n-are importanţă, lucru înțeles și subliniat de către filosofie. Religiile însă, precum cluburile sportive, au

nevoie de suporteri, de fideli ce cântă Aleluia, sărută mâna papei și poala popii, vin la biserică cu coliva-n brațe, tremură ca penticostalii și așa mai departe. Monoteismul este obligat să ţină cont de limitele, ignoranţa, lenea şi îndărătnicia gloatei pe care aspiră să o convertească-pervertească. Gloata, o știe toată lumea, se gândeşte cu predilecţie la sex, burtă, confort, distracții… În condiţiile date, era aproape o fatalitate ca Sursa Supremă a Universului să devină o imagine pe gustul şi măsura ei. Imaginea Sursei Supreme sau a lui Dumnezeu nu poate fi însă decât o caricatură, un idol, cum spun teologii – cam acelaşi lucru. Teologii monoteişti s-au străduit să facă o « idee », din această imagine sau caricatură, ideea Dumnezeului unic! Aplauzele atâtor popoare, creştinate, musulmanizate, tăiate împrejur la creieri, cum spun socialiştii radicali şi revoluţionari, nu dovedesc nimic. De ce? Pentru că nu este nimic de dovedit. După patru mii de ani de iudaism, două mii de ani de creştinism şi aproape un mileniu şi jumătate de islamism, nu ştim nimic în plus despre Sursa Supremă, Dumnezeul Unic, Alah, Iahve, Marele Anonim sau oricum l-am numi. Orice nume i-am da, oricum l-am descrie, revine la a-l carticaturiza. Pentru a arăta neputinţa noastră de a-l « înţelege », Blaga l-a numit Marele Anonim și nu numai așa. Putem însă iubi şi fără să înţelegem, ba chiar iubim mai bine fără să pricepem. Cine numără foile plăcintei sfârşeşte prin a nu o mai mânca. Cine încearcă să priceapă iubirea sfârşeşte adesea prin a iubi, dacă nu ca ghilotina, cel puțin puțin precum își iubește copiii faimoasa « Văduvă » a francmasonilor.

Oricum i-am spune ideii, imaginei sau caricaturii teologico-monoteiste a Marelui Anonim, aceasta nu poate fi decât o însuşire iluzorie a Dumnezeirii sau Sursei Supreme. Teologia monoteistă nu putea fabrica decât o proiecţie exterioară nouă înşine, monoteismul fiind semnul sau indicaţia sigură a prăbuşirii omului în fundul ignoranţei celei mai sublime, specifice Vârstei Negre pe care o traversează omenirea, aşa numita Kali Yuga, din concepţia unui politeism ce ar putea fi studiat mai de aproape. Ideea sau imaginea-caricatură teologică a Dumnezeului Unic nu poate fi decât o cristalizare a egoului fiecăruia în materie.

Prăbuşirea lui în materie fiind continuă și fără de limite, omul « rupt » sau separat de cer, inconştient de el însuşi, de septenarul pe care l-am studiat, se agaţă de orice, ca înecatul de pai. Catehizându-l, învăţându-l, dresându-l să proiecteze în afara lui imaginea sau caricatura lui Dumnezeu, teologia monoteistă îi oferă paiul. Credinciosul profan, ce îşi divinizează astfel propriul ego, face din acesta centrul realităţii sale subiective, făcând imposibilă orice altă divinitate. El îşi oferă astfel perspectiva restructurării propriului ego, ceea ce îl poate conduce fie la integrism și extremism religios, fie la banalul ateism. Când credinciosul monoteist ajunge suficient de sigur pe el, aceasta înseamnă evacuarea sau eliminarea oricărei dimensiuni spirituale din egoul său, spiritualul fiind retrogradat la rangul de superstiţie. Altfel spus, mai devreme sau mai târziu credinciosul monoteist devine ateistul și securistul modern, agentul secret al « Octogonului », cum se laudă unii, oameni a căror religiozitate se reduce fie la fotografierea diverselor imagini-caricaturi « dumnezeieşti », pentru albumul personal de amintiri securiste, fie la transformarea bisericilor în colhozuri, grajduri, cluburi de noapte sau caldarâm sub şenilele nivelatoare ale buldozerelor democraţiei iudaice din Palestina furată.

Retrospectiva mileniilor de monoteism dezvăluie procesul prăbuşirii omenirii în materie, Vârsta Neagră actuală este un proces ale cărui etape pot fi puse în evidenţă. Mai întâi, precum în cazul faraonului Akhenaton, se alege o divinitate, promovată apoi și cocoţată deasupra celorlalte. Etapa următoare este distrugerea tuturor divinităţilor, cu excepţia celei alese. A treia, penultima etapă a procesului, este identificarea egoului personal (pleonasm admis, cum spune Paul Goma) cu divinitatea preferată şi unică. Genul acesta de « religiozitate » este un fenomen de masă printre suporterii echipelor de fotbal, mai ales, fiecare microbist fiind animat de egoul construit de el în jurul echipei divinizate. Teologii funcționează exact pe calapodul microbistic, din care cauză nu se pot înțelege între ei decât pe bisericuțe sau cluburi, precum suporterii sportivilor. Altfel spus, precum microbiștii, teologii își au și ei echipele sau cluburile lor. A patra

şi ultima etapă constă în abandonarea imagino-caricaturii « dumnezeului unic », în locul căreia este promovat şi instalat « omul unic », pierdut ca băşica lui Oparin[74] în oceanul materiei. Bineînţeles, găselniţa iudeo-creştină servea strategia politică a împăraţilor Constantin cel Mare şi Teodosiu, care nu au înțeles că pruncul din scutece s-a născut mort. În consecință, imperiul pe cale de implozie a mai dăinuit o vreme, sub respiraţia artificială a ideologiei unice și de import. Succesul relativ al acestei operaţii de reanimare artificială nu se datorează lui Christos ci ideologiei totalitare impuse popoarelor cu forţa legiunilor, după cum ideologia bolşevică, la fel de unică şi totalitară, a fost impusă popoarelor graţie aceloraşi fineţuri teroristo-democratice și militare, al căror moştenitor de pe urmă, după Stalin și banda iudeo-leninistă, a ajuns Unchiul Sam. Să-i fie de bine ! Cum au plătit Rușii, vor plăti și ceilalți, cum a pierit imperiul sovietic va da ortul popii și celălalt. Idolatria iudeo-creștină are vocația prăbușirii imperiilor și uciderii popoarelor, nu a învierii lor, cum credea Corneliu Zelea-Codreanu, ce a plătit sfânta lui naivitate cu prețul câtorva milioane, probabil, de vieți și destine românești.

Ideea de ordine mondială s-a născut în contextul istoric în care casta politică romană a impus, prin forţă, un « dumnezeu unic », interzicând orice altă referinţă religioasă. La drept vorbind, a fost vorba de o victorie a iudaismului monoteist, primul exterminator al păgânismului ancestral, primul care a impus o dogmă exclusivă prin forţă şi teroare deuteronomică. În rest, de aproape şaptesprezece secole, omenirea asistă la meciul în cadrul dogma iudaică de acum treizeci de secole a devenit ideologia dominantă a întregii lumi. Vasta şi monumentala intreprindere ideologizatoare planetară şi-a avut începuturile ei, relativ modeste, pe care viitorul nu va întârzia să le pună sub lupă. Originea buldozerismului ideologizator actual a constat în simpla deturnare a scrierilor sacre şi mitologice sumero-babiloniene și feniciene, urmată de adaptarea lor la contextul

9/03/80Attention:

[74]. Oparin (Aleksandr Ivanovici,1894-19??), biochimist sovietic, autor al unei teorii despre evoluția materiei și apariția vieții pe pământ.

istorico-biblic al « poporului ales », agent planetar al imagino-caricaturii « Dumnezeului unic ». Teologiile ulterioare creştino-musulmane nu au făcut decât să-l anticipe pe Walt Disney, transpunând pe notele credinţei imagini nu foarte depărtate de răţoiul-profet Donald, simpaticul Mikey Mouse, Pinocchio, Alba-ca-Zăpada sau Alice în Ţara Minunilor.

Precum Emirul din *Noaptea de Decembrie* a lui Macedonski, creştinii de ieri, de azi, mai ales cei de mâine, sfârșesc și vor sfârşi nu cu ochii pe Mecca, ci pe iluzoriul Israel sau Ierusalim, despre care preoții și teologii creștini vorbesc ca în transă, de două mii de ani. Unii însă vor pricepe că teologia s-a dovedit incapabilă să înțeleagă intervenţia puterilor oculte, fără de care maşinaţiunea totalitară iudeo-creştino-musulmană nu ar fi depăşit frontierele unui banal și inofensiv Disneyland între Meca și Medina.

Vechea ordine păgână a fost guvernată de ierarhiile spirituale luciferiene, care au stabilit şi controlat buna desfăşurare a ciclului civilizaţiilor antice. Noua ordine mondială îşi etalează, astăzi, pagina de pe urmă, nu sub bagheta ierarhiilor spirituale luciferiene ci sub aceea a puterilor materialisto-ahrimaniene, ce domină eșichierul terestru și astral din cadrul actualei Vârste Negre pe care o traversăm.

Germenul iudaic de ideologie totalitară monoteistă a dat naştere altor două ideologii, la fel de totalitare : creştinismul şi islamul. Trei religii sau ideologii ale « Cărţii »! Trei agenţi-parteneri în veşnică adversitate, chiar duşmănie! Trei Doamne, și toate trei! Nu mai puţin, cele trei sunt pe deplin şi deopotrivă înhămate la acelaşi car al tiraniei gândirii unice. Pe tabla de șah mapamondică urmărim ba avansul unui cal creştin nărăvaș, dar cam fără potcoave, ba acela înfuriat al unui nebun musulman sau al Estere, lăuza stearpă iudeo-jidănească, cu doi sau trei ași pe mâneca nelipsitului Mardoheu, ce-i dă caii la apă și muscă la iapă. Cal, nebun regină, toţi avansează în pasul de dans al mult simatei şi iubitei religii a cărţii : doi paşi la dreapta-ntr-un picior, apoi trei la stânga lor, nu ca la *Nunta Zamfirei* ci ca în tangoul leninist : un pas înapoi, doi înainte ! Catolicismul s-a crezut

totdeauna buricul universal al pământului, moştenire a imperialismului roman. Fără graţia ipocrită şi fineţurile subțiri ale diplomației Vaticanului, Islamul nutreşte aceleaşi iluzorii pretenţii universaliste. Ca părinte iubitor, strămoş imparţial şi bancher al amibilor, iudaismul se crede obligat să domine cele două erzaţuri monoteiste, ce pendulează între buiestru şi nărăvaş. Oricum am lua-o însă, pentru românul imparţial, ce s-a săturat să pupe orice în peaţa Independenţi, sinistra aventură monoteistă sau « Dumnezeul unic » se confundă cu balaurul din poveste. Trei capete, toate trei otrăvite, chiar dacă nu chiar de când cu întâlnirea fortuită cu acel cineva, de i-a sucit mințile și l-a dat la întors, prostindu-l pe Avraam să-și pocească frumuseţea de falus.

Cum am putea însă admite că Dumnezeul Suprem, Marele Anonim sau Sursa universală a oricărei frumuseţi, iubiri sau forţe s-ar putea confunda cu zisele ideologiei totalitare despre « singurul Dumnezeu adevărat »? Acesta nu poate fi decât o fantasmă omenească, prea omenească, ar spune Nietzsche! Sursa divină supremă nu poate fi monoteistă, câtă vreme din inima ei largă şi-au tras existenţa nenumăratele universuri, mulţimea planetelor, a stelelor locuite. cu ale căror elite sovieto-americanii şi alţi impostori democraţi ai omenirii întreţin contacte discrete, ce încep să iasă la lumină! Ar putea fi adevărat că Dumnezeu l-a creat pe om după chipul şi asemănarea lui. Dumnezeu însă nu poate fi limitat la niciun chip sau asemănare. El poate lua oricând orice chip şi orice asemănare, posibilă sau imposibilă, din perspectiva noastră. Fără să contestăm că Dumnezeu l-a creat pe om după chipul şi asemănarea Lui, cât privește « Dumnezeul unic », omul l-a creat pe acesta după chipul și asemănarea lui, de om ! Acest Dumnezeu unic nu este decât un voal, cum ar spune Elena Han-Blavatski, în spatele căruia se ascund egregorele sectare ce agită marionetele sacre numite Moise, Iisus, Mahomed, fără nicio legătură cu Christosul cosmic sau « Întâiul Născut ». Cât despre cei trei şi puzderia de mititei, înainte și după ei, este vorba de o chestiune de politică planetară locală. Suntem în faţa unei banale intrigării politice. Banală nu pentru că ar fi lipsită de însemnătate ci pentru că nu are nimic sacru în ea.

Dacă nu ţinem neapărat să ne închinăm lui Ahriman, maestrul ocult al acestei maşinaţiuni ce strică socotelile lui Lucifer, ar fi cazul să înţelegem nu numai limitele, ruşinea şi periculozitatea consfinţită istoriceşte a monoteismului, ci mai ales absurditatea lui. Desigur, teologii îşi vor pune ochelarii pe nas, ne vor recita latineşte, în ebraică, greacă veche sau arabă, scăldându-şi neputinţele în erudiţie stearpă, fără să ne spună cine altul decât acest Ahriman ar putea fi cel care s-a împopoţonat cu titlul de « Dumnezeu unic », uzurpându-l pe Dumnezeul Sprem şi stricând socotelile arendaşului post-adamic, Lucifer.

Cât despre Christosul cosmic, « Fiul lui Dumnezeu » sau pur şi simplu Christos (nu Iisus), acesta a fost şi este un deplin mister, mesajul său fiind trădat şi falsificat de către cei ce se cred îndreptăţiţi să vorbească în numele Lui. Nu avem însă nevoie de studii teologice pentru a înţelege că « Fiul lui Dumnezeu » sau Christos a ajuns ostatecul dumnezeului tribal şi rasial al Iudeilor, pe care venise nu să-l taie împrejur, ci de pe listă! De pe orice listă. Pentru că nu-i însă absolut sigur și că, la ora actuală, nu satul arde ci întreaga lume, nu e momentul să ne pieptănăm ca babele, inventând încă o teologie, construind încă vreo două-trei catedrale ale mântuirii neamului de ultimii gologani din buzunare. Din perspectiva atemporală a Dumnezeirii, Iahve trebuie să fi fost şters « de pe listă ». Ca dovadă, mersul istoriei s-a accelerat vertiginos, după cum « Iisus i-a zis (lui Iuda) : Ceea ce faci, fă mai curând! » (Ioan, XIII, 27). Într-adevăr, de-a lungul erei zise creştine, decadenţa Vârstei Negre s-a accelerat considerabil, ceea ce este o bună pregătire pentru viitoarea încarnare a dumnezeului Ahriman. De-a lungul acestei ere de pregătire a apoteozei ahrimaniene, omenirea a fost şi este testată, judecată şi clasată. În curând, ea va fi separată în două grupuri inegale : pe de o parte mulţimea celor ce se vor închina lui Ahriman, dumnezeul materiei, pe de altă parte, minoritatea celor ce vor profita de această încercare pentru a-şi dovedi ataşamentul faţă de adevăratul Christos şi adevărata ordine christică. Christos ştia foarte bine că cele de după Golgota vor accelera procesul istoric de prăbuşire a omului în materie. De aceea, i-a spus lui

Iuda, adică Iudeilor : « Ceea ce faci, fă mai curând !». Ca urmare a accelerării istoriei, a prăbuşirii omului în materie, Ahriman a fost obligat să iasă din naftalina galactică, unde-şi rodea unghiile încă de pe vremea lui Zoroastru.

Pe acest teren, omul a fost recurs totdeauna la supoziţii mai mult sau mai puţin plauzibile, lucru normal din perspectiva noastră, « anormală », de dumnezei în pană ontologică. Condiţiile actuale nu ne permit să înţelegem strategia ultimă a lui Christos şi a altor dumnezei răscumpărători, care, cu diverse ocazii, au coborît şi s-au întrupat în materie. În ce scop? Probabil acelaşi cu cel al lui Christos. De vreme ce divinităţile antice s-au retras fără să reziste în fața totalitarismului monoteist, putem conchide că le sunase ceasul la orologiul cosmic. Cum se face că « Dumnezeul unic » al Iudeilor s-a impus strămoşilor noştri Daci, nu se știe în ce condiții. Preoţii lui Zamolxis par să-şi fi făcut bagajele precum predicatorii americani şi comisarii de la Bruxelles, ce vin în vizite de lucru ca Ceauşescu, freacă mangalul pe ici şi pe colo, dau indicaţii preţioase şi obligatorii, apoi, după vânătoarea rituală cu Ţiriac, o șterg fără să-i ducă portocale creştineşti lui Adrian Năstase, la Jilava, care în cârdășie cu ei a ajuns după gratiile acesteia. Ce putem crede despre asta?

Potrivit tradiției și normelor vremii, anticii nu concepeau că o credinţă se putea opune alteia. În consecință, popoarele păgâne ale Europei nu au înţeles primejdia monoteismului iudeo-creştin, aparent inofensiv. Picat din cer sau venit pe aripile Sfântului Duh, orice nou dumnezeu era o surpriză agreabilă pentru păgâni, în cel mai rău caz, indiferentă pentru unii. Cei mai mulţi dintre ei erau atât de puri şi de curaţi la inimă încât nu cunoşteau dogmatismul sectar, imaginându-şi că adepţii noi religii vor fi la fel de toleranţi ca şi ei. Abia târziu au înţeles că nu te poţi juca cu dracul, că noua religie nu cerea doar normalul şi legitimul drept de existenţă liberă sub soare, aspirând să devină, prin minciună, foc și sabie, singura, unica religie autorizată. Ideologia totalitară a « dumnezeului adevărat », care şi-a început existenţa istorică în vârful penisului patriarhal al lui Avraam, a reuşit să distrugă vechile religii fără să întâmpine rezistenţă. Ciocnirile ulterioare,

cruciadele, războaiele religioase, jurămintele strâmbe, crimele rituale și alte blestemății sunt invenţii brevetate pe teren iudeo-creştin. S-a ajuns la ombele democrate şi uranizate ale Americii, Rusiei sau altor puteri şi putori, ce pot spulbera, de mai multe ori, întregul pământ. Ele nu pot şterge însă adevărul, din memoria akhasică a universului. Pe terenul minat de bocitoarele iudeo-creştine şi stropit cu lacrimile lor de crocodil, edictul din Salonic a fost punctul final al unui proces de cucerire iudaică subterană, printr-o armată de mercenari deghizaţi în apostoli, preoţi, predicatori itineranţi, precum cuvioşii « părinţi » iezuiţi din Japonia sau China epocii moderne şi din zilele noastre. Curios şi simptomatic, creştinii din epoca modernă şi contemporană varsă sincere iordane de lacrimi, sincere, spalând de câteva secole ruinele unui creştinism ajuns în metastaza de pe urmă. Iordanul le-a înecat creierii şi le-a dus minţile, pe apa sâmbetei, în Marea Moartă. Întrucât și-au pierdut discernământul, creştini nu înţeleg că, în universalitatea ei, catolică, ortodoxă, anglicană, protstantă sau neo-protestantă, Biserica ce își zice creştină este aceea care a iniţiat şi întreţine totalitarismul ideologic internaţionalist, de aproape două mii de ani. Marx şi banda lui au înlocuit simbolul crucii, de pe drapelul însângerat al iudeo-creştinismului, cu acela al secerii şi ciocanului. Nimic mai simplu. Simplu ca Iordanul, pe ale cărui ape rasa albă s-a lăsat ademenită de Marea Moartă.

După două milenii de tranziţie între era luciferiană şi cea ahrimaniană, creştinismului îi fuge pământul de sub picioare. Biserica romano-catolică se dizolvă cu entuziasm şi fervoare în idolatria umanistă internaţională, căreia i-a servit de cal troian şi redută supremă, prin divinizarea Iisusului istoric şi trădarea Christosului universal. Gnosticii, dimpotrivă, au încarnat, în creştinismul iniţial, un principiu de renaştere şi de veşnicie. Pentru ei, Christos nu a fost niciodată un personaj istoric. Divinizarea Iisusului istoric este conformă teologiei iudaice, pentru care Mesia nu poate fi decât un rebel, un Bar-Kohba.

Ce se va alege de acest dumnezeu unic, în cadrul societăţii materialiste contemporane ? Cărţile fiind distribuite şi pokerul în toi, sub ochii noştri, nu avem a face niciun efort de imaginaţie.

Ne îndreptăm către o idolatrie planetară. Nu toţi ştiu însă că Ahriman, vechiul adversar al lui Ormuzd, va fi în fruntea acesteia, nu însă oricum. Vom avea un dumnezeu unic, întrupat nu încarnat. Corpul lui nu va fi din carne, oase, sânge şi organe omenești. Oricum îi va fi însă corpul și orice alte detalii am putea fi lua în considerație, Ahriman ne va binecuvânta din înaltul norilor, iar preoţii, în odăjdii împărăteşti, îi vor cânta Aleluia, ceea ce se înţelege : tot mai adânc tăiată împrejur la creieri, omenirea îl aşteaptă de mii de ani.

Mare demon al ştiinţei materialiste, Ahriman nu va veni ca un extraterestru inamic. Preoţii îl vor aştepta cu evlavie nedisimulată, nu ca Stalin pe Hitler, în 1939 sau 1941. Ahriman va veni pentru că lumea îl aşteaptă, întruparea lui printre noi fiind conformă cu dreptul intergalactic. El va veni ca Mesia cel Iubit, binefăcător şi salvator, sub a cărui autoritate vom uita libertatea de conştiinţă. De altfel, aceasta nu a fost niciodată pe placul sau la îndemâna gloatelor care, de-a lungul secolelor iudeo-creştine, au găsit totdeauna o mână vreascuri pentru sfintele ruguri ale Inchiziţiei, după cum, în acel septembrie 1939, mii și mii de oameni, aparent întregi la cap, s-au lăsat duși de valul dictaturii criminale a regelui dement Carol al II-lea, pe podul Elefterie și în câteva zei de județe, să vadă cadavrele sutelor de victime ale acestuia. Cu un cinism pe care nici Turcii nici Rușii nu ni l-au egalat vreodată, Hohenzolernul criminal măcelărise sute de Români, iar profesorii și învățătorii explicau tineretului, pe cadavrele acestora, democrația și libertatea de conștiință ! Majoritatea oamenilor, atunci ca și acum, nu au nevoie de libertatea de conştiinţă ci de *panem et circenses,* de prezervative cerebrale și alte dispozitive pentru propulsarea și ejacularea minților în Marea Moartă. Libertatea de conştiinţă sperie, face problematică ziua de mâine. Comunismul ne-a învățat că omul acceptă orice mizerie organizată ştiinţific, uniform etalată şi prezentată culme a fericirii posibile. Libertatea sperie mulţimea ce preferă securitatea lanţurilor microcipuite şi blidul de linte modificată genetic. De altfel, securitatea Noii Ordini Mondiale nu va fi posibilă decât prin suprimarea libertăţii.

În subconștientul lor egregoric, exact asta își doresc mulțimile. În acest scop, pe măsura prăbuşirii generale în materie, a avansrii ei în nemeritate și revoltătoare privilegii, preoţimea luciferiană a inventat, impus şi generalizat dumnezeul unic, sută la sută şi de la bun început materialist. Conştiinţa spirituală demnă de acest nume nu poate admite însă decât o pluralitate de dumnezei, aceasta fiind sugerată şi cerută de multi-dimensionalitatea universului. Dacii lui Zamolxis, Burebista și Decebal erau mai aproape de adevăr decât noi, urmaşii lor tăiați împrejur la creieri.

Ahriman va scoate tromful preferat, de pe mâneca Esterei, oricând gata să atace patul oricărui Menelaos. Proiectul tehnic de întemniţare a omenirii, în veşnicia materiei, este pe cale de realizare. Prototipul unic al acestui program există de aproape două mii de ani şi se numeşte Ahasverus, jupânul și vasalul ahrimanian, care a obţinut nemurirea fizică de la Christos, refuzând-o pe aceea spirituală. După modelul lui Ahasverus, omenirea este împinsă pe panta reproducerii inverse a mitului eternei reîntoarceri.

Mare maestru ocult al iudaismului oficial, Ahasverus a făcut din acesta pepiniera spiritelor ahrimaniene desăvârşite, care au făurit istoria modernă, acţiune de care francmasonii şi alte categorii de inconștienți fuduli sunt foarte mândri. Numitul Yahve pare să fie cealaltă mână a lui Ahriman, medium eonizat ce s-a dovedit indispensabil în ultimele patru sau cinci milenii. Pe cât se pare, jupânul Yahve nu trebuie confundat cu Elohimul Iehovah, vechiul arhanghel rasial din perioada atlantă, inițiator al procesului de diferenţiere rasială omenească, autor al tăierii împrejur, peniene cu efecte endocrino-cerebrale, brevet depus cândva la serviciile atlante de inginerie genetică umanoidă. Iehovah a fost arhanghelul raselor înainte ca numele să-i fie deturnat de spiritul rasist extrem, ce a dat naştere poporului Iudeu, diferit de cel Israelian, de Evrei şi alte popoare vechi, inclusiv Khazarii Evului Mediu, de la Marea Caspică. De voie, de nevoie, spiritul rasis exclusivist sau canevasul Iudeilor a fost încătușat într-o cămaşă electromagnetică de forţă, aceștia devenind prizonierii lui Ahriman. Operaţiunea ahrimaniană a fost

însă doar un succes parţial, Israelienii şi alte nouă triburi reuşind să scape din plasa sau cămaşa electromagnetică de forţă, în care a rămas numai tribul lui Iuda şi cel al lui Benjamin. Spiritul rasist exclusiv, consacrat istoriceşte ca iudaic, a manipulat lucrurile astfel încât, pe parcursul unui mileniu, poate ceva mai mult, vechile mituri sumero-chaldeene-feniciano-egiptene au fost topite în ceea ce s-a numit *Thora*, Legea iudaică, devenită prin extensiune *Biblia* sau *Vechiul Testament*. Considerată « *Cartea* » prin excelenţă, *Biblia* sau Legea iudaică glorifică istoria unui popor ales de către « dumnezeul unic » Ahriman, prin arendaşul sau mandatarul Yahve, instruit de neobositul, veșnicul plimbăreț Ahasverus. *Vechiul Testament* este astfel construit încât Ahriman îşi consolidează permanent poziţia, abandonând religiilor luciferiene suficiente firimituri, oscioare şi grăunţe încinse, pe care, în lipsă de ceva mai bun, acestea sunt nevoite să le accepte, ba chiar să mulţumească, punându-şi scufie şi cenuşă sinagogală pe cap ori de câte ori papa de la Roma este în pană de păpică. Ierarhiile sacerdotale luciferiene au priceput cu întârziere primejdia materialistă. Lucrul se înţelege uşor, dar se scuză greu. Câtă vreme ele au fost alimentate, mai mult sau mai puţin satisfăcător, graţiei fervoarei religioase a Europenilor şi altor popoare, tot mai profund tăiate împrejur la creier, ierarhiile în chestiune au dormit pe ambele urechi. În zorii epocii moderne însă, ca greierul din poveste, s-au trezit că afară viscoleşte, iar păpică nu mai este. Incapabile să vadă dincolo de lungul nasului şi pe când se aşteptau mai puţin, ierarhiile sacerdotale luciferiene s-au trezit că Ahriman e pe cale să închidă robinetul de tot, lansând revoluţia sa planetară, între altele pe planul tehnico-ştiinţific, economic şi al mesianismului social, obligându-l pe Lucifer să-i vină la poartă, ca greierul la furnică, cu jalbă și lacrimi-pică. S-a ajuns la compromisul programului de instaurare a unei societăţi materialiste, fondată pe tehnologia ce invadează pământul de două sau trei secole.

La ora asta, nu se poate spune care va fi partea finală a lui Lucifer, ale cărui ierarhii spirituale, de bine de rău, se mențin în partea demoniacă a celuilalt tărâm. În cazul cel mai bun pentru

el, legiunile și vasalii îi vor fi în continuare alimentați din acumulatorul rablagit de fervoarea ecumenică insuficientă și problematică din punct de vedere tehnic. La limită, Lucifer îşi va lua tălpășița cu lămpița lui cu tot, ştergând-o în altă zonă din Univers. Probabil, se va găsi o formulă de compromis între ierarhiile spirituale luciferiene şi puterile materiale ahrimaniene, în care caz, un sentiment religios minim şi o rădăcină cubică de libertate religioasă ajustată vor fi tolerate încă o bucată de vreme, în scopul canalizării energiei devoţionale a ultimelor generații cironcise cerebralicește, către ierarhiile şi entităţile luciferiene din partea demoniacă a celuilalt tărâm.

Problema nutriţiei entităţilor dezîncarnate şi a spiritelor de orice fel va fi abordată în următorul volum al manualului. Precizăm însă de pe acum, că Universul nostru, începând cu Soarele, Mercur, Venus şi celelalte planete, este un circuit închis, rupt sau deconectat de sursa universală de energie specifică entităţilor şi ierarhiilor în chestiune. Ruptura s-a produs în contextul în care spiritele virgine proto-divine, ælfii şi ceilalți, care au îmbrăcat sau nu forma corpului omenesc, au trecut prin aceeași izgonire din Rai sau aventură adamică a pământenilor. Accidentul pare să se fi petrecut din cauza dumnezeului numit Lucifer, « purtătorul de lumină », strămoșul « Lămpiței lui Lenin », cum scria Gorki acum aproape un secol. În contextul respectiv, puternicul dumnezeu, generator şi purtător de lumină, a deviat de la evoluţia divină regulamentară, asumându-şi iniţiativa unei experienţe spirituale riscante, ce a generat un accident sau cataclism cosmic, a cărui explozie a deteriorat vehiculele subtile ale spiritelor virgine, pe cale de a deveni dumnezei adulţi, printre care ne aflam și noi. Iniţiativa lui Lucifer consta într-o formă radicală de îndumnezeire, care ar fi fi accelerat incubația în curs, la acea vreme, adică procesul de coacere sau maturizare divină.

Aflate încă pe șantierul îndumnezeirii, spiritele respective, ale strămoșilor noștri şi cele ale diferiților « extrateresștri », din ultima vreme, ar fi căzut atunci într-o uitare sau inconştiinţă. Atunci, în acel moment sau etapă, s-au petrecut cele povestite de

Facerea sau *Geneza* biblică, dumnezeii (Elohim) dându-și toată silinţa să furnizeze lumile necesare spiritelor rănite sau în pană de îndumnezeire, lumi care să le permită, de la caz la caz, refacerea, convalescența și însănătoşirea deplină. Noi am ajuns pe Pământ iar ceilalți prin diferite colțuri Univers, devenind extratereștrii de astăzi, ce ne vizitează tot mai des, nu neapărat din curtoazie. Universul nostru, pământul, în ce ne priveşte, este un refugiu efemer, deși de durată cosmică. În principiu, viaţa terestră, întreruptă de perioadele, de viaţă şi ele, de pe tărâmul celălalt, au fost astfel concepute încât să ne permită reluarea îndumnezeirii întrerupte prin imprudenţa şi ambițiile luciferiene. În acest scop, suntem încapsulaţi în corpurile materiale dense, dar şi în cele subtile, ce se văd cu alți ochi și în care ne continuăm viaţa, pe durata perioadelor dintre două încarnări. Va trebui să ne reobişnuim cu ideea familiară strămoşilor noştri, care știau că trupul sau corpul omenesc este o proteză pe sistemul spiritual de îndumnezeire întreruptă, pe care nu l-am putut duce până la capăt. Suntem mai mult sau mai puțin conștienți că personalitatea muritoare este grefată pe ceva nemuritor, ceea ce explică unele dintre ideile noastre, cele ce exprimă dorul de lumea şi condiţia pierdute, dorinţa fierbinte de a scăpa din robia încarnărilor repetate. Mântuirea la care aspirăm este întoarcerea la adevărata viaţă, în împărăţia adevăratului Christos, care, după cum ne-a spus-o chiar El, nu este din lumea aceasta.

Simpla existenţă în corpul de carne, sânge, oase şi organe reunite într-o carcasă de piele, reprezintă ceea ce se vede. Nimic mai mult. Cât despre aspiraţia noastră incontestabilă către fericirea eternă şi viaţa fără de moarte, ea nu poate veni din materia perisabilă a corpului. Programul nostru de însănătoşire, răscumpărare şi mântuire s-ar putea desfăşura mai rapid, fără piedici conştientizate sau nu, dacă pământul nu ar fi dominat de două principii dinamice antagoniste, ce produc nenumărate perturbări, întârzieri şi diverse accidente. De-a lungul secolelor şi mileniilor, unele dintre spiritele căzute în « păcat » odată cu noi şi cu celelalte, au deviat, precum Lucifer, în sisteme rebele ce funcţionează alandala, ajungând entităţi retrograde, îndărătnice şi

parazitaro-vampirice. Devenite puteri psihice de temut, unele dintre aceste entităţi abuzează de puterea lor, exploatând în mod ocult şi nepermis masa adormiţilor pe de-a-ntregul sau aproape, fie în materie, fie « întru Domnul », cum se spune! Cele mai puternice dintre aceste entităţi rebele s-au boierit pe dimensiunile invizibile ale lumii vizibile, de unde trag ițele politicii planetare, prin super-lojile bilderbergiene, trilaterale şi celelalte, din planul vizibil. Inutil să adăugăm că entităţile în chestiune se prezintă drept fiinţe luminoase, de o desăvârşită divinitate, demne de devoţiunea maselor naive şi vampirizate. Ele formează o ierarhie parazitară, un obstacol în calea eliberării omenirii din ciclul infernal al încarnărilor repetate. Oricât ar părea de curios şi greu de crezut, principalele religii au fost create şi organizate de aceste entităţi parazitare, în scopul vampirizării omenirii, prin sustragerea frauduloasă a energiei cosmice produse de orice activitate sau non-activitate omenească, de orice dorinţă, nedorinţă, act de voinţă, etc. În asta constă aspectul penibil şi dureros al degradării şi devierii luminii luciferiene.

Până la începuturile Vârstei Negre, la fiecare schimbare de eră (2160 de ani), mulţi dacă nu toţi dintre aceşti vampiri au fost obligați să reintre în circuitul încarnărilor, lumea fiind astfel periodic deparazitată și deratizată. Odată cu Vârsta Neagră însă, omenirea a fost otrăvită sufleteşte, invadată de tot felul de anomalii psihice, care au compromis moralitatea, justiţia, simţul onoarei şi alte virtuţi din bătrâni, înfundându-ne tot mai mult în mlaştina materialistă, ce ne-a făcut să uităm și să disprețuim virtuţile spirituale şi sufleteşti. Ca urmare, ierarhiile spirituale parazitare au devenit tot mai perverse, preocupate exclusiv de închiaburire prin jupuirea şeptelului omenesc, precum emanații lor, iudeo-miticii și mititeii grătarului bucureștean de după 1989. Pe fondul decadenţei vizibile și invizibile, simţind că i-a sosit vremea, Ahriman şi-a pregătit încarnarea terestră, ajunsă astăzi la orinea zilei. Prima lui grijă a fost lichidarea haosului generat de parazitismul ierarhiilor spirituale luciferiene. Rând pe rând, în fruntea diverselor popoare și organizații, spiritele formate în incubatoarele ahrimaniene le-au înlocuit pe cele luciferiene,

civilizaţia omenească deviind tot mai clar în sensul lăcomiei, al progresului financiaro-material și falimentului spiritual. Treptat, Ahriman a reuşit să suprime orice elită omenească, instalând în fruntea popoarelor, a religiilor şi a organizaţiilor internaţionale, marionete cunoscute prin crime, afaceri murdare, nefirescul ideal mondialist și celelalte. Inteligent, strateg desăvârşit şi tactician abil, Ahriman a deviat ideea de dumnezeu unic, orientând gândirea omenească în sensul unităţii planetare, al globalizării ce se înfăptuieşte sub ochii noştri, cărora nu le vine să creadă că ceea ce văd este deja împlinit, purceaua fiind deja, cum se spune, moartă-coaptă în coteţ.

Demon al materiei, Ahriman s-a instalat în fruntea gândirii analitice omeneşti, lansând fabricarea şi invadând piaţa cu tehnologia ce îi va permite fabricarea propriului său corp fizic, pentru iminenta-i întrupare pământeană. Va fi vorba de o întrupare în materie. Nu orice materie însă. Nu carnea, oasele, sângele, pielea și organele omeneşti, ci tinicheaua sensibilizată, carcasa microcipuită şi sclipicioasă ce poate face o arătare extraterestră din orice bidon turtit, niscai odăjdii preoţeşti și cârja episcopală pentru sărbătorile legale ahrimaniene deja instituite : ziua internațională a hocolaustului, a bărbaţilor devirilizaţi, a femeilor democrato-defeminizate, luptătoare pe la spate, a bărbaților condamnați la infantilism perpetuu, etc. Acestea par « normale », căci omenirea rătăcită aspiră de mult la o falsă unitate spirituală, într-o lume ce pare fondată pe legea marxistă a unităţii şi luptei contrariilor. Circoncisă cerebralicește și nu numai, omenirea va primi de la Ahriman exact ceea ce îşi doreşte, cele ce i s-au sugerat cu arta şi metodele bisericii, prin politruci, televiziune, școală, internet, etc. Unitatea globală şi ordinea tehnocratică ahrimaniană vor fi impuse prin lichidarea libertăţii de conştiinţă și a altor drepturi. Dumnezeul unic al Iadului materialist se va întrupa într-o formă compatibilă, impusă de păienjenişul internetic, electromagnetic și planetar.

Cutezanţa fără de limite a lui Ahriman va fi pe măsura fricii, a lenei, viciilor şi aviditătii omeneşti ce l-au invocat, scoţându-l din naftalina lui intergalactică şi multimilenară. Treptat, hoarde

de entităţi ahrimaniene au invadat pământul la ora martiriilor cathari, templieri, Stuarţi englezi, Bourboni francezi, Romanovi, aparentele accidente « revoluţionare » fiind crime rituale ce trebuie înțelese în lumina clarificatoare a *Deuteronomului*. Am putea spune că, în ordine strict omenească, revoluţia pare mai curând o imposibilitate ontologică. Dacă, totuşi, o revoluţie a avut loc, ea s-a petrecut cu totul pe « neve », entităţile ahrimaniene cuibărindu-se în subconştientul nostru, fenomen tot mai pregnant şi mai intens în ultimele trei sau patru secole. Circoncizionarea cerebrală planetară înfundă tot mai adânc sclavii umani în materie, transformându-i în roboţi ce umplu stadioanele, vorbesc cu televizorul, votează la legislative, prezidenţiale, locale, mereu în treabă și așa mai departe. Omenirea contemporană apreciază ahrimanizarea generală, practicile idolatrice şi progresul tehnic ce rezultă din acestea. Fără să priceapă ce se petrece cu ea, omenirea avansează pe calea robotizării. Printre noi există un număr de roboţi vii, neobservați, foste fiinţe umane care acceptând nefireasca împerechere cu materia au devenit umanoizi microcipuiţi ce nu mai au nevoie să gândească. Mulţi nici nu mai pot. În sensul ei comun, gândirea umană va deveni curând imposibilă, din punct de vedere tehnic, fără nevoia interdicţiilor prin lege sau ordonanţe de urgenţă guvernamentală. Gândirea individuală dispare pe zi ce trece. În curând, ea va fi rezervată exclusiv computerelor.

După două milenii de domnie a dumnezeului unic, absolut şi suprem, creat de noi înşine, iată-ne la capătul celor mai intime dintre dorinţele ce ne domină fără să le conştientizăm. Pe toți ne paște piaza rea electronico-umanoidă : bogaţi, săraci, tineri, vârstnici, creştini și necreştini, interlocutori ai televizorului, telefonului, aspiratorului, fierului de călcat, ai microcipului ce ne deschide uşile, valvele cardiace, etc. Dumnezeul unic şi gândirea unică ne proiectează în afara noastră înşine, rupându-ne, probabil definitiv (?), de originea noastră cerească.

X. 2. Cine este Christos? Interpretarea şi compararea afirmaţiilor inteligibile din diferite surse, inclusiv tradiţia

primordială, a condus la relativa înţelegere a lui Christos, fără să putem vorbi de o « definiţie » a persoanei sale. Persoanele nu pot fi definite, cum definim valenţa chimică sau poziţia unui element în tabloul lui Mendeleev. Definiţiile de acest fel sunt prin excelenţă « materialiste », rezultând dintr-o cercetare nu lipsită de o notă poliţienească : data și împrejurările constatării unui fenomen sau problemă, elemente precise, precum talia, culoarea ochilor, semne personale şi altele, care, în cazul de faţă, nu ne pot fi de vreun folos. Dogma Sfintei treimi pendulează între noţiunile de « fiinţă » şi de « persoană », fără să definească sau să lămurească vreuna dintre acestea, rezultatul fiind nu rezolvarea « misterului » Divinităţii ci, dimpotrivă, radicalizarea, întărirea sau potenţarea acestuia, cum o constată Lucian Blaga încă din primele pagini din *Cunoașterea luciferică*.

Pentru depăşirea amatorismului şi a diletantismului milenar din jurul lui Christos, vom urma tradiţia ocultă a şcolilor iniţiatice, făcând necesara distincţie între persoana istorică sau supusul galileano-roman numit Iisus şi realitatea spirituală numită Christos, apropiată dacă nu chiar identică cu sursa universală a tot ce există. Către sfârşitul antichităţii, vorbind despre aceste lucruri şi sintetizând învăţătura vechilor şcoli de mistere, neoplatonismul a generalizat termenul de « emanaţie », de care nu ne vom putea lipsi nici noi. A-l înlocui pe acesta cu termeni ca « radiaţie » sau « iradiere », revine la a propune sinonimi cu o conotație de altă natură, ce ar complica lucrurile, fără vreun spor de cunoaștere. Evident, vom face abstracţie de sensul conjunctural al acestui termen, după evenimentele româneşti din decembrie 1989.

Nu vom încerca definirea lui Christos, cu atât mai puţin a lui Dumnezeu-Tatăl. Admitem însă că aşa numitul « Fiu al lui Dumnezeu » este o realitate sau dimensiune spirituală apropiată, poate chiar identică cu Dumnezeul Suprem, fără să putem spune ce înseamnă această apropiere sau identicitate. La fel de evidente ni se par atât limitele înţelegerii şi ale limbajului nostru cât şi nevoia permanentă de a inventa imagini, atât pentru Dumnezeul Suprem cât şi pentru Christos sau Fiul Unic al Acestuia. De

altfel, ideea Christosului sau Fiului Unic al Dumnezeului Suprem nu este o invenţie creştină, fiind prezentă în religiile anterioare evenimentului de pe Golgota. Caiafa însuşi îl conjură pe Iisus să spună dacă este cu adevărat Christosul, Fiul lui Dumnezeu. Intenţia cu care Caiafa îl conjură pe Isus este însă o altă problemă – problema centrală a iudaismului, ce nu trebuie să devină și a noastră. Înalta preoţime iudaică, sanhedrinul vremii şi mare parte din credincioşii iudei ai epocii aveau cunoştinţă de existenţa lui Christos, de posibilitatea, chiar necesitatea încarnării pământeşti a acestuia. Teologia creştină nu recunoaşte decât încarnarea întru Iisus a lui Christos, pe care iudaismul a respins-o în condiţiile ştiute, procedând la răstignirea imediată, pentru blasfemie, a personajului istoric sau supusului galileano-roman Iisus, iar de atunci încoace la insultarea permanentă a persoanei, amintirii, vieţii, activităţii şi (putem spune!) « operei Acestuia ». Abstracţie făcând de orice imagine, de conjunctura în care Iisusul istoric este arestat, judecat, condamnat şi răstignit, este limpede că acest Iisus reprezintă punctul concret de contact (prin încarnare) al lui Christos cu lumea noastră fizică. Întrebându-l pe Iisus dacă este Christosul ştiut, Caiafa dovedeşte cunoaşterea şi acceptarea ideii de încarnare a spiritelor în realitatea istorică omenească, el însuşi fiind o astfel de încarnare, ca orice alt Iudeu şi orice alt om. Deşi chestiunea încarnării priveşte toţi oamenii (ba chiar toate fiinţele), nu toţi ne încarnăm cu aceeaşi forţă spirituală. Nu numai trupurile, carnea și oasele ne sunt inegale, ci și spiritele, mai ales ele. Încarnarea lui Christos în Isusul istoric este deci încarnarea unei forţe spirituale supreme sau aproape, în niciun caz a unui spirit oarecare, a lui Popescu sau Ionescu. În măsura în care Popescu, Ionescu sau orice alt om este pătruns de forţa spirituală a Isusului încarnat, putem spune că Popescu, Ionescu şi ceilalţi « trăiesc întru Iisus », lucru pentru care istoria îi numeşte creştini, nu « isusnici »! Având însă în vedere realitatea spirituală veşnică şi supremă a Christosului, viaţa şi moartea întru Acesta sunt posibile şi fără cunoaşterea lui Iisus, atât înainte de încarnarea christo-iisusnică cât şi după Golgota. Viaţa şi moartea întru Christos este ceva mai mult decât viaţa şi

moartea întru Iisus, diferenţa fiind nu numai social-istorică, de la Iudei la întreaga omenire, ci una primordială, ontologică. Viaţa şi moartea întru Christos este încarnarea sau renaşterea principiului spiritual nemuritor din om, care îl exprimă pe Fiul lui Dumnezeu în toată complexitatea lui cosmică, diferită de limitele inerente ale încarnării numite Iisus. Întrucât vorbim de câmp gravitaţional, energetic, electro-magnetic şi altele, putem admite că principiul spiritual christic este diferit de cel al omului, pe care îl conţine sigur, dar îl şi depăşeşte. În termenii ştiinţei contemporane, ambii pot fi înţeleşi în sensul de câmpuri energetice, câmpul energetic christic fiind superior, neavând prea mult de-a face cu universul omenesc, al materiei de maximă densitate. De aceea, Christos, principiu spiritual, câmp energetic sau orice alt nume i-am da, s-a apropiat lent şi permanent de câmpul spiritual nemuritor şi el, dar inferior, al omului. S-a apropiat cum? Prin adaptări succesive la lumea noastră de maximă densitate sau condensare. Fără să epuizeze realitatea celor petrecute, *Marii iniţiaţi*, a lui Edouard Schuré, ne dau o idee despre aceste adaptări sau apropieri succesive şi permanente[75], ale lui Christos, de realitatea omenească, ce 9/03/80Attention:

[75]. Plecând de la conflictul dintre religie și știință, de la falsele înțelegeri ale adevărului, progresului și a altor idei, Schuré pune problema posibilității și a necesității reconcilierii științifico-religioase, pe teren ezoteric. Apoi urmărește șapte încarnări pământene ale marilor inițiați (Rama, Krishna, Hermes, Moise, Orfeu, Pitagora, Platon), în care, ulterior, o bună parte dintre exegeți au văzut tot atâtea încarnări ale Christosului cosmic. Iisus Galileanul este ultima încarnare a acestuia, de care se ocupă Schuré. Oricât ar fi fost El de extraordinar ca om, Iisus rămâne un om și atât. Ca Fiu al lui Dumnezeu și Una cu Acesta, Christos este altceva. Religia creștină s-a construit însă nu în jurul lui Christos, ci al lui Iisus. În consecință, creștinismul folcloric al celor două milenii este o « IISUSNICIE », bazându-se exclusv pe viața, nu foarte clară, a lui Iisus, în care s-au strecurat multe inexactități, începând cu Nazaretul. Această localitate nu a existat în Palestina vremii. Ea a fost construită, prost, din necesități turistice (de oameni care nu au citit cu atenție Evangheliile!), pe vremea când guvernul Bizanțului pregătea cel de al VIII-lea Sinod ecumenic (Constantinopole, 869), care a amputat omul de spirit, transformându-l în ființa binară inexistentă, pe care Biserica o îndoapă, îndoctrinează și jidănește. Adevăratul creștinism este o problemă de viitor, probabil îndepărtat. Până

reprezintă o maximă densitate sau condensare spirituală în Univers. Urma acestor apropieri sau adaptări succesive este pusă în evidenţă de marile revelaţii spirituale din istorie, lucrarea lui Schuré având merite incontestabile din acest punct de vedere.

Din perspectivă metafizică, Christos reprezintă revelaţia mântuirii ce înglobează toate « Marile Fiinţe » încarnate înaintea lui Iisus, în care El a fost la fel de prezent ca şi în Acesta. Scopul acestor încarnări christice trecute şi probabil al altora, viitoare, a fost şi a rămas acela al reacordării noastre şi a lumii noastre la planul divin din care am fost excluşi cândva, prin aşa numitul « păcat adamic ». În sensul ei cel mai deplin, ierarhia christică cuprinde pe toţi cei care, în diverse timpuri şi locuri, indiferent de rasa, poporul sau statul din care a făcut parte, au lucrat, trăit şi murit pentru răscumpărarea omenirii şi spălarea păcatului adamic. Altfel spus, cu toată importanţa ei incontestabilă, încarnarea lui Christos în Isusul galileano-roman este un episod într-o luptă începută cândva, ca urmare a păcatului adamic, dar care continuă încă. Prin încarnarea lui întru Iisus şi actul de pe Golgota, Christos a deschis posibilitatea mântuirii noastre, fără să o realizeze însă pe deplin, dovadă că, fiecare dintre noi, trebuie să dea din coate, să îşi merite mântuirea, ce nu pică în traistă, ca o pleaşcă cerească. Dumnezeu dă, cum se zice, dar nu bagă nimănui în traistă.

Planul răscumpărării sau mântuirii omenirii a început înainte ca spiritul omenesc să se încarneze în forma materială actuală, aceasta fiind un element în cadrul strategiei de plasare a spiritelor

---

acum, sub numele de « creștinism », omenirea nu a cunoscut decât ceea ce numim « Iisusnicie », creație, în principal a apostolului Pavel. Ca întotdeauna, bineînțeles, omenirea s-a lăsat dusă cu preșul de către Biserică. Politica acesteia, crimele ei istorice nu pot fi puse în seama lui Christos. Un anumit « ceva », o anumită parte din doctrina Bisericilor primelor secole a putut fi mai mult sau mai puțin « christică ». Ce anume, cât anume, nu vom ști probabil niciodată. Prin mijloace teroriste, Biserica imperială și universalistă romană a exterminat confesiunile și bisericile mai creștine decât ea, din primele secole. Între acestea, în primul rând, gnosticismul sau Biserica Gnostică.

omeneşti astfel încât să se trezească din uitarea condiţiei lor primordiale, reconectându-se la inima Universului, la Dumnezeu. Mult înaintea Atlantidei, scufundată cu aproximativ zece sau unsprezece mii de ani în urmă, înaintea Egiptului faraonic şi a primilor *rishis* din India, prin intermediul unor dimensiuni subtile pe care nu le cunoaştem, câmpul de emanaţie christică sau spiritual-divin s-a apropiat de omenire, realizând prin Iisus un contact direct cu spiritul sau conştiinţa unui om concret, spirit încarnat într-un organism omenesc.

Aspectul concret-istoric, omenesc şi material, al celor petrecute pe Golgota, reprezintă un aspect minor, în comparaţie cu evenimentul meta-istoric al Răstignirii şi Învierii, prin care forţa câmpului spiritual christic a pătruns în măruntaiele pământului şi ale celor pământeşti : minerale, vegetale, animale, oameni, atmosferă, tot. Jertfa sau sacrificiul de pe Golgota a permis reacordarea lumii excluse din zona divină, reaconectarea ei la Dumnezeul Suprem, Dumnezeul-Tată al Creştinilor, Alahul Musulmanilor şi aşa mai departe. Evenimentul cosmic meta-istoric de pe Golgota este doar o parte dintr-un proces impersonal anterior şi posterior acesteia, în cadrul căruia localizarea unui Christos istoric (Iisus), reprezintă un aspect minor. Neavând alţi termeni decât cei omeneşti, nu putem spune despre acest proces decât foarte puţin. Prin repetare multiseculară ne-am familiarizat cu termeni precum extaz, Christos, Sfântul Duh şi alţii, fără să înţelegem pe deplin realităţile exprimate de aceştia. Avem însă sentimentul sau chiar ideea că Christos reprezintă un câmp atractiv de forţă, căreia îi putem da numele de Iubire, deşi, pe plan istoric, Biserica şi alte instituţii omeneşti au semănat ură satano-deuteronomică în numele acestei iubiri, al lui Christos și al Crucii. În ciuda abuzurilor sau păcate ce apasă pe Biserica istorică, câmpul de iubire christică există din totdeauna şi este nepătat. Tocmai pentru a-i păstra puritatea trebuie să spunem ce trebuie spus despre Biserica ce l-a trădat pe Christos. Înainte, ca şi după Golgota, câmpul christic de iubire a salvat şi salvează încă ceea ce era sau este pe cale de a fi împins către « periferia » universului, către acele zone ale acestuia unde sălăşluiesc rebelii,

mutilaţii, accidentaţii şi răniţii cosmici, inclusiv omenirea, ce poate fi înţeleasă ca o mare fiinţă colectivă rănită.

Câmpul acesta extragalactic de iubire christică există « din totdeauna ». După cum am văzut din nenumeroasele citate biblice sau din alte surse, cele ce s-au făcut, prin el s-au făcut, nimic din ceea ce s-a făcut nu s-a făcut fără el. Se pune întrebarea de când anume şi-a dat seama omul de existenţa câmpului christic de iubire? Deşi nu dispune de documente, tradiţia admite existenţa unor colonii atlante în Egiptul preistoric, după cum admite, de asemenea, o anumită influenţă lemuriană în India preistorică. Probabil, Egiptenii şi Indienii preistorici sunt cei care au înțeles, pentru prima dată, în mod mai mult sau mai puţin confuz, că omul nu este abandonat într-o fundătură cosmică uitată de Dumnezeu. *Cartea egipteană a Morţilor*, scrierile lui Hermes Trismegistul, măreţia misterioasă a piramidelor şi diverse alte referinţe, tot mai istorice, dau o anumită idee cu privire la Egiptul de acum peste cinci mii de ani. Despre India se ştie ceva mai puţin, deşi anumite surse există şi pentru ea[76]. India preistorică a fost un stat la fel de vestit ca Egiptul. Pe atunci, nimeni nu putea ataca această ţară fără să se lovească de zidul magic al înţelepţilor ei, inspiraţi de civilizaţia lemuriană precedentă, după cum Egiptenii au fost şi ei inspiraţi şi chiar colonizaţi de civilizaţia atlantă precedentă. Importantul fond spiritual al Indiei nu este fără legătură cu civilizaţia anterioară a Lemuriei, în cadrul căreia magia sunetului şi a cuvântului (mantrele) atinsese un foarte înalt nivel. Muzica indiană păstrează încă amintirea sonorităţilor lemuriene de vrajă, ce nu şi-au pierdut puterea de a detaşa spiritul de materie, de planul fizic. Între timp însă, omul s-a scufundat şi mai mult într-o materie tot mai densă, din care cauză vechea magie lemuriană a fost uitată, devenind retrogradă sau neagră, în primul rând din

9/03/80Attention:

[76]. Editura Ganesha a început publicarea operei lui Elena Petrovna-Blavatsky. Când se va ajunge la *Doctrina Secretă* a acesteia, ne vom putea face o idee mai precisă cu privire la multele secrete şi mistere ale trecutului, inclusive cele ale Lemuriei şi altor zone din lume, de mult înghițite de oceanul planetar.

cauza omului. Astăzi nu se mai pune problema reîntoarcerii la lumile subtile de mult apuse, după cum se credea în cadrul vechii iniţieri orientale în « ruperea » de lumea concretă. Între altele, intrarea omenirii în Istorie a însemnat ruperea legăturilor cu trecutul, care treptat a fost uitat. Sensul istoric este unic, nu mai există cale de întoarcere, singura cale este înainte. Acest « înainte » însă reprezintă sensul sacrificiului dumnezeului numit Christos, care şi-a jertfit dimensiunea spirituală pentru a se naşte în planul nostru, istoric, care este planul morţii. Nici în ce ne priveşte nu este uşor de imaginat ce înseamnă traversarea misterului morţii, despre care, totuşi, ştim unele lucruri. Traversarea morţii de către un dumnezeu este însă o altă problemă, unul dintre misterele intacte ale creştinismului.

Nu fără oarecare dreptate, se spune că, înaintea celor petrecute pe Golgota, manifestarea cea mai sublimă a lui Christos ar fi fost încarnarea întru Krishna, a cărui legendă este foarte apropiată de aceea a lui Iisus. Krishna coboară cioban din lumea spirituală, cu scopul de a reuni turma spiritelor rătăcite, simbolizate de vacile sacre. Cum face Krishna acest lucru? Cu ajutorul flautului divin. Această muzică cerească este numită de creştinism « Sfântul Duh », cea mai înaltă forţă vibratorie posibilă. Prin intermediul flautului, Krishna răspândeşte cele şapte raze ale Sfântului Duh, iluminând spiritele ce abandonează totul şi îl urmează, procedând mai bine decât tânărul din Evanghelie, care nu s-a îndurat să-şi vândă averea pentru a-l urma pe Christos. Krishna conduce spiritele la stâna sau împărăţia cerească, ca şi Păstorul cel Bun, din Evanghelii. Naşterea lui Krishna, într-o închisoare, prefigurează pe aceea a lui Christos, într-o grotă. Ca şi Christos, ce va fi persecutat de Irod și de Sanhedrin, Krishna este urmărit de un rege crud şi gelos, sfârşind prin a fi străpuns de mai multe săgeţi, după cum trupul lui Iisus a fost şi el străpuns de cuiele răstignirii. Şi într-un caz şi în celălalt avem de-a face cu o vărsare de sânge prin puterea fierului. Asemănarea este tulburătoare, cele două încarnări fiind probabil expresia unuia şi aceluiaş mit christic.

După scufundarea Lemuriei şi Atlantidei în apele viitoarelor oceane Indian şi Atlantic, veşnicul proces al revelaţiei spirituale a trecut în India şi Egipt, apoi în alte zone ale lumii. Primii *rishis* sau sfinţi din India, ca şi marii preoţi clarvăzători din Egipt, au putut distinge, în eter sau lumea astrală, emanaţia, iradierea sau curcubeul, putem spune, pe care lumea occidentală îl numeşte Christos. Greu de spus în ce măsură aceştia au « distins » sau numai au « presimţit » Christosul în cadrul luminii soarelui. Pe atunci, această lumină nu ajunsese încă la lungimea de undă sau planul eterico-fizic de astăzi, început odată cu era Peştilor, în epoca elenisto-romană, care a deschis cea de a III-a epocă post lemuro-atlantă, în cadrul căreia se va ajunge la punctul cel mai de jos al căderii sau îngropării spiritului omenesc în materie.

Înţelepţii vremii şi mulţi dintre adevăraţii preoţi din India sau Egipt au dat acestei emanaţii sau radiaţii speciale un nume egiptean sau sanskrit. La vremea respectivă nimeni nu vorbea de Christos, nici măcar faraonul Akhenaton, primul egiptean care a conceput nu un Dumnezeu Unic ci Unul Suprem, plin de iubire, nu de ură şi de gelozie, pentru ceilalţi, cazul dumnezeului tribal al lui Avraam şi al Israelo-Iudeilor. Fără să se vorbească de Christos, înţelepţii şi preoţii vremii au înţeles existenţa unui înalt spirit divin, având o funcţie cu totul şi cu totul specială, printre ceilalţi dumnezei. Aşa s-a născut ideea răscumpărării omenirii. Dumnezeii cunoscuţi ai diverselor religii continuau să-şi exercite mandatul lor, oamenii pe pământ aveau aceleaşi preocupări religioase, practicau aceleaşi culte, în aceleaşi temple. Treptat, preoţii, înţelepţii, iniţiaţii, apoi toată lumea a început să înţeleagă existenţa unui dumnezeu cu totul special, căruia gnosticii îi vor da numele de « Dumnezeu necunoscut ».

Fără să vorbească de Christos ca de un dumnezeu solar, clarvăzătorii epocii respective distingeau o rază specială în spectrul solar, soarele fiind, în plan spiritual, un releu sau o etapă a câmpului energetic christic, ce se apropie de dimensiunea noastră. În acelaşi spectru solar sălăşluieşte însă şi dumnezeul Lucifer, reflecţia luminoasă a lui Christos, cu alte cuvinte umbra Acestuia. Traversând revelaţiile spirituale din Mesopotamia,

Persia, Egipt, Roma şi altele, emanaţia spirituală a dumnezeului necunoscut s-a apropiat treptat de planul nostru fizic. Sub numele de Ormuzd, vechii înţelepţi ai Persiei vorbeau de un dumnezeu al Adevărului, care de fapt era Christos. Neavând suficiente date pentru a putea cuprinde în ideea noastră China sau Japonia, soarele spiritual ce se ridică în Orient a fost identificat cu acest dumnezeu în India, probabil înaintea Egiptului, deplasându-se apoi, treptat, până ce Occidentul a devenit şi el conştient de existenţa dumnezeului Luminii şi al Adevărului. Majoritatea Creştinilor îşi imaginează că Dumnezeul Luminii şi Adevărului a apărut pentru prima dată în Palestina, în urmă cu douăzeci de secole. Această inexactitate este o parte din aspectul vulgar, exoteric, barbar și iisusnic al falsului creştinism oficial. Sub diverse nume, forme și intensități, adevăratul creştinism a fost activ de a începutul lumii, în spatele revelaţiilor spirituale şi a tot ceea ce s-a făcut, după cum afirmă *Evangheliile*.

Cum pot fi însă înţelese religiile şi credinţele cu dogmele lor contradictorii, ştiut fiind că până la Dumnezeul din cer te mănâncă sfinţii de pe pământ? Fiecare religie este un fel de urmă sau de brazdă lăsată de trecerea Spiritului fierbinte, ce nu se stinge niciodată, trecând de la o civilizaţie la alta. Trecerea spiritului poate fi urmărită din civilizaţie în civilizaţie, din trecutul cel mai îndepărtat până în epoca greco-romană, când eul fiecăruia se depărtează de sufletul colectiv al popoarelor, devenind eul individual. Antigona şi alte personaje ale tragedienilor greci sau romani fiind la fel de pregnante ca cele ale lui Shakespeare, peste două mii de ani. În acest context istoric, vechea memorie spirituală a orientalilor este uitată, tragedia Antigonei constând în faptul că nu poate uita. Ea îşi îngroapă în secret fratele căruia îi fusese răpit dreptul ancestral la un mormânt. Memoria şi dreptul ancestral se ascund, devin secrete, lumea intră în dreptul romano-american al pumnului, săbiei și bombelor nucleare, adică în Vârsta Neagră, în cadrul căreia materia şi întâmplarea domină orice manifestare spirituală, devenind, cu timpul, singura realitate, iar dreptul roman unul sovietic sau american, după vremuri și împrejurări. Apariţia lui

Christos în lumea greco-romană, a unui Christos aparent umil, în carnea şi oasele lui Iisus, este una dintre consecinţele materializării civilizaţiei respective, ce exprimă astfel tendinţa ei de a materializa totul, inclusiv şi în primul rând pe Dumnezeu, El însuşi silit să ia chip de om.

Devitalizate şi în decadenţă, private de spiritul christic ce nu le mai anima, întrucât trecuse mai departe, vechile religii păstraseră în miturile lor amintirea dimensiunii divine a originii omului. Ele se constituiseră însă nu pe baza luminii Spiritului christic ci a reflecţiei luciferiene a acestuia. Ele nu difuzau lumina lui Christos ci pe aceea a lui Lucifer, nu întâmplător numit « purtător de lumină ». De aici porneşte faptul că aceste religii admit răscumpărarea sau mântuirea sufletelor într-un fals Rai sau Paradis, după moarte. Graţie ritualurilor şi tainelor lor, ele menţin spiritele sub influenţa lor protectoare, ce se dovedeşte cu timpul o închisoare, raiurile sau paradisurile lor fiind un fel de rezervaţii, sau grădini zoologice, de unde spiritele, reduse la nivelul unor suflete animale, sunt veşnic mânate şi obligate să se reîncarneze, la infinit. Treptat, aceste spirite care suntem noi înşine, au înţeles mecanismul, au înţeles de ce Biserica a mutilat trinitatea omenească exact de facultatea spiritului. În ciuda eforturilor religiilor, confesiunilor şi bisericilor, ale cohortelor de preoţi-funcţionari și politruci ai acestora, oamenii au înţeles sau sunt pe cale să înţeleagă mecanismul luciferian, reflector de lumină christică. Reflectorul este natural, facultatea reflecţiei fiind specialitatea divină a lui Lucifer. Acesta nu poate însă reflecta lumina lui Christos decât în mod impur şi incomplet.

În alţi termeni, Lucifer nu este încarnarea Răului absolut, a spiritului satanic cu care este asimilat, rolul lui fiind mai curând acela de a ne conduce la acesta, la Ahrimanul Perşilor sau adversarul lui Christos. Lucifer este un câmp spiritual luminos, ca şi Christos. El este chiar armonizat cu lumina naturală, fiind însă limitat, fără puterea absolută a acesteia. De la o vreme, în cadrul devenirii universului și al omenirii, unele entităţi divine devin demoniace, cazul, în primul rând, al lui Lucifer. Pe de altă parte, ajunse la un anumit grad de evoluţie divino-demoniacă,

unele spirite omeneşti au dobândit şi ele poziţii foarte înalte şi o putere pe măsură, în ierarhia luciferiană, crezându-se adevăraţi dumnezei. Spirite trecute prin ciurul și dârmonul vechilor iniţieri vedice, chaldeo-mesopotamiene şi egiptene, scopul lor este permanentizarea stării cosmice actuale în lumile invizibile unde sălăşluiesc, astfel încât ordinea şi interesele să nu le fie perturbate de către câmpul energetic christic. De aceea se şi vorbeşte de forţele îngereşti rebele, combătute de arhanghelul Mihail, braţul înarmat şi justiţiarul Christosului universal. Explicarea acestor lucruri ne expune veşnicei probleme a reprezentărilor antropomorfe. Conştienţi de acest risc, putem totuşi avansa că nici Christos nici arhanghelul Mihail nu pot fi reprezentaţi ca entităţi de nivel oarecare în cadrul lumii spirituale.

Înaltul slujitor, de altădată, al Dumnezeirii, Lucifer a rămas şi pe bună dreptate este considerat unul dintre prinţii lumii spirituale, nu lipsit de anumite calităţi şi în niciun caz un monstru precum Stalin, Truman, Bush sau alţi oameni politici din zilele noastre. Acest dumnezeu are în spate o întreagă ierarhie, nu de trepăduşi politici ca în Sovietul Suprem, Congresul american, Parlamentul de la Bruxelles sau Naţiunile Unite, ci de entităţi luminoase, pline de înţelepciunea vechiului leadership îngeresc. Înţelepciunea şi autoritatea lor au devenit însă inactive, improprii, incapabile de a depana omenirea din pana ei dumnezeiască, de a o mântui sau elibera din ciclul infernal al reîncarnărilor. De aceea, întreaga ierarhie spirituală luciferiană a devenit retrogradă sau îndărătnică, nu în sensul de perversă sau monstruoasă, ci în acela de rămasă în urma vremurilor, cochilie goală a vechilor iniţieri din şcolile de mistere orientale şi egiptene. Nu întâmplător, entităţile spirituale luciferiene sunt considerate de ocultişti un fel de călători ce au adormit, s-au dat jos din tren unde s-a nimerit, ratând staţia de legătură pentru finalul călătoriei. Crezându-se ajunse la destinaţie, aceste spirite încearcă să capteze cât mai multe alte spirite călătoare prin viaţa veşnică, inclusiv oameni. Putem considera că multe din aceste spirite sunt de bună credinţă, lăsându-se înşelate sau seduse nu

atât de falsa cât de incompleta lumină a lui Lucifer, ce ştie să imite Adevărul christic precum democraţia imită omenia. Evoluţia lumii a obligat entităţile luciferiene să vorbească şi despre Christos, cazul Teosofiei orientale pe baza căreia a apărut ideologia New Age. a actualei ordini mondiale. Termenii excesiv reductori, în care au făcut-o superiorii necunoscuţi ai Elenei Blavatsky sau ai lui Alice Bailey, arată că, prinşi în mrejele bucătăriei lor spirituale orientalo-tibetane, aceşti iniţiaţi nu vor sau nu pot urca la înălţimea viziunii christice extra-galactice. Cazul lui Alice Bailey şi a lui Leadbeater[77] dovedeşte că aceştia ar dori să facă din Christos servitorul planului lor politic, al unei noi ordini mondiale, uitând, neţinând seamă sau neînţelegând că Împărăţia lui Christos nu este şi nu poate fi din această lume, de care ei se cramponează cu cerbicie. Deşi pare de neînţeles, lucrul este explicabil : în mediile spirituale de nivel relativ înalt, şefii bisericilor luciferiene nu se pot pune de acord cu privire la acest lucru. Credincioşi lui Christos, cel puţin în vorbe, unii menţin şi confirmă afirmaţia christică privind împărăţia lui de dincolo de lume. Alţii, în frunte cu Dalai Lama, ierarhia iudaismului şi alte entităţi sunt decise să edifice un Rai tehnologico-teologic pe pământ. Majoritatea oamenilor de bună credinţă nu pot uita că Împărăţia lui Christos nu este din această lume. Aşa stau lucrurile, Mântuitorul nu poate veni pentru a spiritualiza sau lumina o lume care, din motive ce ne scapă, nu este demnă de iubirea sa. Dacă El a venit pe lume şi dacă va mai veni, va fi nu pentru a salva această lume puţin merituoasă, care nu este a lui, ci pentru a retrage, a lua din această lume, ceea ce « este al Lui », spiritele omeneşti care i s-au dat, cum se exprimă Mântuitorul în Evanghelii, dar care prizoniere ale teribilului « dute-vino veşnic », între un tărâm şi alt tărâm al existenţei. Acest dute-

9/03/80Attention:

[77]. Ajunși în fruntea Societății Teosofice, și sugestionați de anumite spirite tibetane dezincarnate, Alice Bailey și Charles Leadbeater au inițiat ideologia New Age, pregătind chiar venirea lui « Christ-Maitreya », al cărui rol urma să fie jucat de Krishnamurti. Pregătit vreme îndelungată pentru acest rol, Krishnamurti a preferat să dea totul pe față.

vino, la care sunt condamnate spiritele omeneşti post-adamice, este o închisoare de materie condensată, între viaţă şi moarte.

Dintr-o perspectivă teleologică mai vastă, Christosul universal sau Dumnezeul extra-galactic, străin lumii acesteia, are în faţă doi competitori sau opozanţi. Unul este fostul său camarad, Lucifer, devenit adversarul sau Satana ce domneşte peste o lumină spirituală ce imită lumina christică, capabil să inspire anumite elanuri de idealism terestru în cadrul marilor religii consacrate istoriceşte. În viziunea antroposofică a lui Steiner, celălat competitor este adevăratul lui inamic, un spirit demonic ultra materialist, adică Diavolul.

Se vede că Diavolul este una şi Satana alta, lucru clarificat nu de către teologi ci de către antroposofie, mai exact de către Rudolf Steiner (1861-1925), un spiirit a cărei misiune nu s-a încheiat probabil cu ultima lui moarte, survenită în 1925. Rudolf Steiner are meritul de a fi identificat cu precizie cei doi poli ai răului, unul fiind de ordin spiritual (Lucifer), celălalt de ordin material (Ahriman). Christos este forţa spirituală ce se interpune între cei doi, împiedicându-i să se unească, ceea ce, probabil, ar fi tragedia supremă şi ultimă a omenirii. Contopirea lui Satana şi a Diavolului în inima şi în spiritul omului ar face din acesta, prizonierul unei duble iluzii, deopotrivă idealiste şi materialiste. În cadrul religiilor de până acum, omul s-a simţit todeauna în legătură cu un Dumnezeu al Înaltului, aspirat către înălţimi, promovat şi repus în poziţia anterioară căderii în păcatul adamic şi izgonirii din Rai. Dacă Lucifer şi Satana şi-ar putea uni forţele în inima şi în spiritul omului, acesta ar deveni victima puterilor inferioare şi a inteligenţei mintale aplicată lumii materiale. Inteligenţa luciferiano-satanică a produs ştiinţa şi tehnologia neagră din vremea noastră. Mulţi dintre semenii noştri şi-au deschis de mult inima, sufletul şi spiritul sau Eul lor interior în faţa lui Lucifer şi a lui Satana. De foarte multă vreme, lumea este condusă exclusiv de aceştia. Rămas vreme îndelungată în afara istoriei omeneşti, Ahriman, marele demon solar, a început să-şi arate colţii către începutul ultimului mileniu al lumii vechi, înşelată, anesteziată şi adormită, la vremea respectivă, de falsa

lumină a lui Lucifer. În zilele noastre, Ahriman pare să nu se mai mulţumească cu menţinerea omenirii în stare de hipnotism luciferian, mizând pe extirparea totală spiritului dumnezeiesc şi îndrăcirea fiecăruia în parte, a întregii omeniri. Lucifer s-a mulţumit să ne înşele, instalându-se în noi mai mult sau mai puţin, lăsându-ne să credem că este Christos, pe care îl imită foarte bine, de vreme ce a putut duce de nas Părinții Bisericii și ierarhiile atâtor religii, vreme de mii şi mii de ani.

Problema răului absolut începe să capete proporţii nebănuite de teologii. Răul nu se mai mulţumeşte cu posedarea sufletelor sau spiritelor omeneşti într-o măsură mai mult sau mai puţin semnificativă, cu riscul permanent de a fi descoperit şi eliminat din ecuaţia omenească, cel puţin de unii dintre noi. Eliminarea răului din formula omenească de echilibru spiritualo-sufletesc și material-istoric a înseamnat totdeauna identificarea şi extirparea lui pe o cale sau alta, în general prin propriile forţe ale individului, ajutat de providenţa christică. Răul zilelor noastre a căpătat însă proporţii de neimaginat până de curând, lucru de care mulţi nu îşi dau încă seama. Răul absolut sau Diavolul zilelor noastre ar putea ajunge la o înţelegere cu Lucifer, în care caz religiile inventate de acesta vor continua să subziste cumva, dacă nu un ciclu istoric sau chiar mai mult, cum cred unii, cel puţin un secol sau două, cum cred alţii. Instalarea totală şi definitivă a cuplului Lucifer-Ahriman în spiritele oamenilor ar avea pentru noi semnificaţia încetării de a exista ca entităţi spirituale, după chipul şi asemănarea lui Christos, devenind treptat entităţi materiale, precum roboţii perfecţionaţi ce bat la poarta unui anumit gen de încarnare materială sau maimuţăreală pseudo-omenească. Altfel spus, punctul de vedere ce începe să se răspândească este că răul absolut ia chipul « Demonului 666 » din cartea *Apocalipsei*.

Nimeni dintre oameni nu este total, pe deplin şi fără încetare în secretele zeilor. Totdeauna însă, unii dintre noi sunt mai mult sau mai puţin inspiraţi. Treptat, spusele acestora îşi fac loc în inimile şi spiritele oamenilor de rând. Așa s-a ajuns la ideea că « Demonul 666 » este o putere activată sau reactivată la

începuturile epocii moderne, pe care a inspirat-o în toate aspectele ei. Din cauza « mitului progresului » cu care am fost drogaţi din cea mai fragedă vârstă, mulţi ne lasăm păcăliţi, dovedindu-ne incapabili să înţelegem intenţiile politice ale « Demonului 666 ». Iluzia materialistă constă în faptul că devenim incapabili să credem în existenţa spiritelor. Totuși, rămânem « superstiţioşi », cum se spune, crezând fie în prezenţa spiritelor acolo unde acestea nu există, fie în absenţa lor, acolo unde ele există. Superstiţia poate fi pozitivă sau negativă, cei mai mulţi dintre noi găsindu-ne în cazul de pe urmă. Omul contemporan se dovedeşte incapabil să creadă în existenţa spiritelor în orice maşină, în general, şi mai ales în computer. El nu « vede » că anumite spirite acţionează din interiorul fenomenelor fizice, inclusiv din interiorul unui aparat de radio, al unui fier de călcat, cu atât mai mult al unui televizor şi mai ales computer. Se ştie însă că viclenia supremă a Diavolului este de a ne face să credem că existenţa lui este o simplă nebunie sau prostie din partea noastră.

Bineînţeles, nu putem vorbi nici despre Christos, nici despre Lucifer sau Diavol în termeni de stare civilă poliţienească. După cum Christos s-a putut încarna de mai multe ori de-a lungul istoriei, acest lucru a fost pe deplin posibil şi pentru Lucifer, şi pentru Diavol, de vreme ce este şi pentru spiritele omeneşti. Oricare dintre noi a trecut printr-un nesfârşit număr de înacarnări, în genul celor de care vorbeşte Liviu Rebreanu în Adam şi Eva. Deşi o pot face, Lucifer şi Diavolul Ahriman se feresc totuși să se expună într-o încarnare directă, aceasta fiind, după cum am văzut, un sacrificiu. Ei fac parte dintre aceia gata să sacrifice pe alţii, niciodată pe ei înşişi, cum a procedat Christos, şi cu ajutorul acestuia, un numaăr mai mic sau mai mare de spirite omeneşti, din fiecare generaţie. Lucifer preferă să rămână acolo unde se află de când cu « prăbuşirea lui », care a fost şi a noastră. Cât despre marele lui concurent, « Demonul 666 », odată (re)activat, în epoca modernă, el s-a încarnat progresiv, mai ales în tehnologia creată de om. Bineînţeles, el inspiră creierele omeneşti în sensul « inventării » de noi şi noi

maşini. În viitorul apropiat, una dintre acestea îi va servi probabil pentru cea mai spectaculoasă încarnare în materie, pe care vreun demon a visat-o vreodată. Cititorii antroposofului Francis Paul Emberson şi-au putut da seama despre modul în care motoarele cu aburi, de acum peste 200 de ani, au putut furniza spaţiul de vid necesar unor demoni, ce s-au cuibărit acolo întru pregătirea terenului pentru marea cucerire. În zilele noastre însă, tehnologia computerelor şi a informaticii este pe cale să se înstăpânească peste toate domeniie existenţei, ceea ce va oferi « Demonului 666 » un corp fizic de anvergură planetară pe întreaga reţea Web, adevărată pânză de păianjen peste întreg pământul.

Refuzând armonizarea cu câmpul iubirii christice, omenirea a atras asupra ei ba chiar şi-a construit cu propriile ei mâini capcana planetară însufleţită de Ahriman sau Demonul 666. Refuzul a fost direct şi premeditat în cazul Iudeilor, ce l-au arestat, judecat, batjocorit şi ucis pe Iisus, omul în care se încarnase Christos. În cazul majorităţii creştinilor, care, în frunte cu Biserica, au crezut şi cred că sunt cu adevărat în spiritul şi pe linia lui Christos, refuzul a fost indirect. În numele Crucii şi al lui Christos au fost svârşite însă atâtea crime, au curs oceane de sânge omenesc și nu numai, astfel încât, conştient sau inconştient, pe fiecare creştin apasă o parte din crimele şi vinovăţia Bisericii pentru această vărsare de sânge.

Omenirea a refuzat Christosul veritabil, preferând imitaţia, caricatura luciferiană a Acestuia. Deşi totdeauna au existat creştini adevăraţi, inclusiv înainte de încarnarea iisusnică, creştinismul a rămas doar o potenţialitate spirituală, care nu şi-a găsit încă locul în spiritul omenirii. În ultimii două mii de ani, adevăraţii creştini sunt exact aceia pe care Biserica i-a persecutat mai cu asprime şi i-a asasinat de îndată ce crima a fost posibilă din punct de vedere tehnic. Vorbim de Christos, îi adresăm rugăciuni, dar de fapt El este absent din gândurile noastre, axate exclusiv pe iluzii psihice, pe vicii sau probleme materiale. Pentru mulţi dintre cei ce se cred Creştini, Christos este doar un alibi, un fel de asigurare contra morţii, a suferinţei. Adevăraţii creştini, adevăraţii « mântuiţi » sunt cei în contact conştient cu câmpul

energetic al lui Christos. Pretinşii creştini dovedesc credincioşia emoţională a suporterilor de parohii, mânăstiri, echipe sportive sau formaţii muzicale, credincioşie de convingere intelectuală sau iluzie mediumnică inspirată de entităţile astrale ce li se prezintă lor sub uneia dintre miile de imagini religioase la dispoziţia oricui. În ciuda efortului moral de după Golgota, pentru majoritatea pretinşilor creştini, Christos este imagina propriului lor ego, nu rezultatul unei experienţe trăite, experiență de viaţă. Cele petrecute pe Golgota nu au împiedicat Demonul 666 să coboare printre noi. După două mii de ani, câmpul spiritual al lui Christos nu a transformat încă spiritul sau conştiinţa noastră, contrar dogmei răscumpărării automatea omenirii, prin sacrificiul christic. Din frenezia cu care ne bucurăm când moare capra vecinului, din materialismul debordant, non-respectul vieții și al pământului, într-un cuvânt aproape din tot ce face, nu rezultă că omenirea ar fi creştină. Dimpotrivă!

Nu putem servi doi stăpâni. Nu se poate spune că îl servim pe Christos, ceea ce ar implica să îl cunoaştem cu adevărat, prin efort conştient şi liber consimţit, de studiu şi de înţelegere. Dimpotrivă, mai mult decât oricând, omul contemporan s-a făcut sluga Diavolului, căruia îi atribuie intenţiile lui Christos. Exact criminalii dovediţi, răufăcători de talie planetară, organizatori de puneri în scenă macabre, de războaie de jaf contra popoarelor ce nu se pot apăra, tocmai aceştia îl invocă pe Christos, înainte şi după crimele lor nepedepsite, bucurându-se, colac peste pupăză, de iresponsabila binecuvântare a Bisericii, adesea inconștiente dar complice. Nu este o simplă întâmplare ci un scandal, care va fi pedepsit. Culmea constă în faptul că tocmai Diavolul este cel ce « face justiţie » - justiţia celui mai tare, a lui Stalin, zodia Nuremberg, a celorlalte procese-spectacol de după ultimul război mondial, inclusiv linşajul judiciar al mareșalului Antonescu, al preşedinţilor Ceauşescu, Milosevici, Saddam Husein şi alţii. Christosul veritabil nu este prezent în viaţa şi în acţiunile noastre decât, eventual, pentru a fi batjocorit sub forma « Christosul mamei cuiva »!

Ataşat materiei, poftelor şi iluziilor, omul nu este rău în sine ci doar satanist, în serviciul lui Antichrist. Sataniştii pot fi drăguţi şi amabili, cu puncte de vedere interesante şi chiar juste în multe probleme. Putem fi morali şi umanişti după criteriile la modă, putem aparţine unei biserici, ocrotindu-i pe cei slabi, citind zilnic *Biblia*, hrănind porumbeii din fața Capelei Sixtine și câinii maidanezi, fără să fim creştini. A fi creştin, a intra în câmpul spiritual al Mântuitorului înseamnă a părăsi în suflet şi în spirit lumea actuală, adică sistemul spiritual luciferien, situându-ne în afara dominaţiei sau sclaviei iudeo-mondialiste și materialiste. Unii fac într-adevăr asta. Ei nu sunt însă, în niciun caz, cei ce se gargarisesc ritual cu *Evanghelia* şi cu numele lui Christos. Christos s-a încarnat printre oameni tocmai din cauza rătăcirii omenirii, a uitării originei şi misiunii noastre pe pământ. Noi am făcut însă din El o caricatură după chipul şi asemănarea noastră. Sub numele lui Christos, invocăm această caricatură. În fundul păcătoşeniei noastre actuale găsim pe Iisusul iezuiţilor, care l-au înlocuit pe Christos cu Lucifer. Islamul şi iudaismul fac acelaşi lucru cu dumnezeii lor, indiferent cum îi numesc pe aceştia. Religiile ieşite din *Biblie* nu cunosc alt dumnezeu decât pe Satana sau Lucifer, prinţul de până acum al acestei lumi, ce va fi obligat în curând să se pună el însuşi în serviciul Diavolului, al lui Ahriman.

Veritabilul creştinism începe când și acolo unde omul se emancipează de ipocrizia religiilor actuale şi de fascinaţia în faţa materiei. Unii speră că religia şi iubirea întru Christos vor deveni efective într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat. Între timp însă, mult mai probabilă pare dispariţia totală a creştinismului iisusnic, mai ales dacă Diavolul sau Demonul 666 reuşeşte să elimine principiul individualităţii din fiinţa umană. Unii cred că victoria finală a forţelor Luminii veritabile, ce nu au nimic de-a face cu Lucifer, este totuşi asigurată. Credinţa aceasta seamănă cu poveştile pentru copii, în cadrul căruia Binele sfârşeşte totdeauna prin a învinge Răul. Nu rezultă însă din nimic că această victorie ar fi asigurată. Dimpotrivă. Vreme de milioane de ani, câmpul spiritual christic s-a apropiat de

dimensiunea noastră, până la încarnarea în omul numit Iisus. Acesta a fost un personaj de excepţională puritate şi forţă sufletească, de talia unui înţelept ca Zoroastru, profetul dumnezeului solar Ormuzd.

Prin intermediul simbolului sângelui energetic, cu ocazia evenimentului de pe Golgota, câmpul christic a transmis pământului informaţia respectivă, ceea ce a avut darul de a frâna intervenţia anumitor demoni, obligaţi, de altfel şi la alte iniţiative pripite. Golgota u fost un adevărat câmp de bătălie între dumnezei, oamenii fiind simple instrumente în mâna acestora. Nici astăzi, după două mii de ani, omenirea nu ştie despre Iisus şi Golgota decât ceea ce i s-a spus de către religiile luciferiene. Altfel spus, nu ştim despre Iisus decât ceea ce ne-au spus adversarii lui, lucrurile stând aproape la fel şi în ce priveşte Christosul cosmic. Foarte puţini dintre oameni au avut acces la scrieri iniţiatice autentice, despre care se ştie, între altele, că includ unele dezinformaţii, pentru înşelarea inamicilor. Pentru numeroşi idealişti, Iisus este un om de treabă, probabil de rasă ariană, care ar fi vrut să întemeieze, pe cale non-violentă, cea mai bună lume posibilă. Pentru cei mai mulţi dintre Creştini, Christos a salvat definitiv omenirea, răscumpărând păcatul adamic prin propriul său sânge. Foarte respectabile în sine, aceste idei au încălzit inimile a milioane şi milioane de credincioşi sinceri, fără să devină pentru asta adevărate.

Creştinii de astăzi nu-şi mai doresc decât o deplină securitate pe lumea asta. Eventual, pentru că nu strică, o poliţă de asigurare contra riscurilor de după moarte. Dacă s-ar putea, cei mai mulţi creştini şi-ar vinde biletul de liberă intrare în Rai, pentru o bună reuşită materială şi sentimentală pe lumea asta[78].

9/03/80Attention:

[78]. Precum se ştie, Islamul promite Musulmanilor o veşnicie de delicii sexuale. Foarte pragmatic, iudaismul propovăduieşte sus şi tare că fericirea nu este posibilă decât pe lumea asta. În general, Budiştii şi Indienii speră o mai bună încarnare viitoare pe această lume. Toate aceste religii sunt materialiste, condiție fără de care ar fi dispărut. Religia viitorului sau ideologia *New Age* preconizează spiritualizarea materiei, în scopul dublării plăcerilor ce pot fi obținute. Atunci să te ții orgasm!

Creştinismul adevărat nu este însă o spiritualitate materialistă şi nu face nicio concesie acestei lumi. El nu preconizează transformarea lumii, pentru a o face mai confortabilă paraziţilor ce o murdăresc. Creştinismul nu promite nimănui plăcerile senzuale din paradisul lui Alah şi nu aspiră să înstaureze vreun « pământ al făgăduinţei », cu vreun urmaş al regelui David în fruntea mafiei guvernamentale sanhedrinizate. Creştinismul nu promite o mai bună încarnare în jungla terestră şi nu aspiră să transforme cele de după moarte într-o grădină cu râuri de lapte printre ţărmuri de mămăligă, plină de verdeață, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin ! Adevăratul câmp spiritual creştin îşi propune scoaterea şi eliberarea spiritelor omeneşti din închisoarea în care s-a transformat exilul pe această lume. Creştinismul aspiră să pună capăt ciclului infernal al reîncarnărilor şi raiurilor artificiale, propovăduite de religiile luciferiene. Misiunea lui Christos a fost şi rămâne lupta contra dublei influenţe satanice şi demoniace. Este vorba de un adevărat război cosmic. În acest sens trebuie înţeleasă afirmaţia evanghelică pe care o cităm încă odată : « Nu am venit să vă aduc pacea, ci sabia ».

X. 4. Rolul arhanghelului Mihail

În tradiţia iudeo-creştină, Mihail este arhanghelul ce combate răul. Numele de Mihail înseamnă « Elohimul feţei divine », tradus în general prin « care este ca Dumnezeu ». Această faţă divină este ascunsă, dar când se arată avem de-a face cu Mihail ce intră în acţiune pentru a face dreptate. În tradiţia creştină, Mihail este numit şi înţeles ca « braţul înarmat al lui Christos ». În orice caz, nu este de glumit cu această putere cosmică, sabia din mâna lui fiind o teribilă armă de exterminare.

Sabia arhanghelului Mihail şi întreaga lui misiune seamănă cu aceea a zeiţei indiene Kali, ce domneşte peste moarte şi regenerare. În latineşte, Mihail devine Michaeli sau MI-KAELI, formă foarte apropiată de « Mama Kali » sau Ma-Kali. Pe cât se pare, suntem în faţa a două reprezentări mitologice gemene, misoginismul iudaic încercând masculinizarea tradiţiei orientale

ce accentua aspectul feminin al energiei – Mama divină sub aspectul ei teribil şi răzbunător.

X. 5. Gândirea luciferiană. Cu ajutorul ingeniozităţii sale, omul a creat toate mijloacele imaginabile de distrugere şi corupţie morală. În plus, graţie abilităţii sale, el este capabil să analizeze situaţia, să constate dezastrul şi să caute soluţii pentru răul creat de el însuşi. Înverşunarea îl împiedică să vadă că eforturile sale pentru îndreptarea erorilor sunt inversul tenacităţii sale întru distrugere. Gândirea care a inventat calamităţile civilizaţiei poate la fel de bine imagina remediile de cuviinţă. Cei ce au creat virusul Ebola și atâtea epidemii, le pot fce și să dispară pe acestea. Ambele acțiuni vor purta însă marca aceleiaşi gândiri, a aceleiaşi fabrici. Maşina ce produce binele sau răul poate fabrica deopotrivă sublimul și terifiantul, ceea ce ar trebui să ne dea de gândit. Când respingem răul sau negativul produs de ea, gândirea ne sugerează binele de care este capabilă, care pare să fie doar un rău mai mic. Această funcţionare binară scapă chiar şi celor mai inteligente spirite, incapabile să vadă pericolul şi perversitatea sistemului. Este vorba de un mecanism ce scapă atenţiei oamenilor, obişnuiţi să îşi folosească gândirea fără să o cunoască pe deplin.

Cultura şi civilizaţia sunt construite de către un instrument mintal despre care nu ştim mai nimic. Gândim şi avem impresia că totu-i în regulă. Greu s-ar putea găsi un ignorat mai eminent decât intelectualul ce încearcă să explice cum apare o secvenţă mintală, adică partea cea mai mică sau elementul de bază al oricărei gândiri. Chestiunea pare bizară, chiar absurdă. Gândesc, deci exist! Asta e tot, vorba lui Descartes. Lucrurile stau însă exact invers : întâi existăm, şi abia apoi, eventual, gândim!

Urcarea până la sursele mintalului, observarea fluxului continuu al ideilor, constatarea că gândirea este o forţă ce ne scapă şi care crează iluzia existenţei gânditorului liber, la asta nu s-a gândit Descartes. Filosofii nu se preocupă suficient de structura internă a instrumentului numit intelect, nici de aceea a cunoaşterii, produsul acestuia. Ei lansează idei de care apoi se minunează precum copii, ceea ce n-ar fi tocmai rău de nu ar

exista în asta o bună doză de narcisism. Sagacitatea intelectuală ne face adesea mai ignoranţi decât ultimii dintre primitivi. De exemplu, gândirea fabrică arme nemaivăzute, iar când nu mai are ce distruge trece la sincere pacifisme (cazul lui Oppenheimer, constructorul primei bombe atomice!), fără să aducă nimic în materie de progres moral şi spiritual. Putem analiza gândurile altora, odată ce conştiinţa noastră le-a înregistrat. Suntem însă incapabili să înţelegem mintea care le-a produs. De obicei, evităm să intreprindem o astfel de cercetare iar marii gânditori nu ne-au lăsat nimic privitor la originea gândurilor lor, dovedindu-se incapabili să iasă din curentul mintal ce i-a purtat, pentru a-l observa cu atenţia şi reculul necesar.

Gândirea se dovedeşte incapabilă să se observe pe ea însăşi. Intelectul sofisticat ce aspiră să explice ştiinţific întreaga existenţă este incapabil să se înţeleagă pe el însuşi, ceea ce este surprinzător, tulburător şi misterios. Acest aspect ascunde una dintre problemele fundamentale ale civilizaţiei noastre, bazate pe abilitatea intelectuală. De ce oare gândirea îşi ascunde originea ei luciferiană? În general, suntem incapabili să constatăm efectele negative ale civilizaţiei şi ravagiile ignoranţei noastre asupra noastră înşine. Când este vorba însă de soluţii, găsim peste numărul problemelor, fără să ne dăm seama că minunatele găselniţe ies din aceeaşi pălărie a ororilor ce au produs problemele în cauză. Nu înţelegem că soluţiile propuse sunt un fel de tencuieli anti-seismice, ne furăm singuri căciula, repetăm gestul lui Xerxes, ce a biciuit Mediterana, ale cărei ape frământate îi împiedicau flota să ridice pânzele. Ne-am putea întreba ce este cu această gândire capabilă sa fabrice la fel de bine orice sau nimic! Nu cumva-i vorba de Lucifer, în plină acţiune?

Totul se petrece în limitele conştiinţei condiţionate. Primul semn de trezire a spiritului nostru este înţelegerea faptului că gândirea ne este condiţionată. Pe moment, luciditatea intervine arătându-ne limitele în care suntem închişi. Asta se petrece foarte rar, luciditatea intervine ca fulgerul pe cerul de noapte, după care gândirea ne readuce pe aceleaşi drumuri ce se învârt în cerc

(vicios). Gândirea are totdeauna ceva pe rol, o idee, un proiect, o dorinţă, o amintire, ea nu lasă niciodată conştiinţa sau spiritul să îşi vadă de treabă.

S-a încercat punerea pe direcţie a spiritului prin diverse tehnici de meditaţie, ceea ce revine la calmarea spiritului prin mijloace inventate de acelaşi spirit. Stupiditatea gestului, dacă de aşa ceva este vorba, nu o înţelegem pe deplin întrucât meditaţia impusă spiritului este construită pe matricea confuziei. Este vorba de un mijloc ce nu poate duce decât la stoparea agitaţiei mintale, o mişcare de la polul pozitiv la cel negativ, care apoi revine la sursă şi aşa la infinit. Gândirea este un proces ce se îmbobinează şi dezbobinează la infinit. Precum moara dracilor, din poveste, gândirea este capabilă să macine orice fel de grăunţe. Câtă vreme este ceva de măcinat se cheamă că spiritul sau conştiinţa noastră există. Conştiinţa este alimentată de această mişcare continuă ce uzează şi sfârşeşte prin a ucide organismul pe care gândirea îl vampirizează cu iluziile, erorile şi minciunile sale. Suntem în faţa unei maşini ce produce deopotrivă erori şi iluzii reparatoare.

Voinţa de a găsi pacea prin metoda încetinirii fluxului mintal nu poate produce decât stări condiţionate şi limitate. Dacă mă aşez intenţionat pentru a-mi găsi liniştea, calmul obţinut pe moment este limitat în câmpul conştiinţei mele. Apoi, prin mişcarea naturală de echilibrare, gândirea aparent calmată va reveni la confuzia de origine, după epuizarea energiei şi efortului necesar obţinerii liniştii aparente. Rezltatul: pierdere de energie. Efortul necesar pentru o linişte momentană conduce la un calm fragil şi problematic, la o permanentă luptă cu noi înșine, adică la o mare pierdere de energie. Gândirea se bate cu ea însăşi, se împarte pentru a trona, ca boul, peste propria lui coadă.

Realizarea spirituală obţinută printr-un mijloc voluntar nu poate depăşi câmpul conştiinţei celui ce practică metoda psihică pusă în acţiune. Nu putem obţine decât o irealitate pe care o putem lungi sau repeta, mascând confuzia şi conflictul în loc să le eliminăm. Irealitatea sau neantul înşelător poartă marca gândirii dualiste care l-a produs.

Câtă vreme gândirea domneşte peste conştiinţă, ea poate ataca orice problemă, în orice direcţie. Ea vrea să gândească gânduri fără de sfârşit, orice fel de gânduri. Distrugerea pe care o provoacă îi este indiferentă, mulţumindu-se cu un idealism reparator. Silită să revină asupra ei înşişi, ea o va face cu aceeaşi vigoare, gata oricând să redemareze în sens contrar, în orice altă direcţie pe orice alt subiect.

Cel ce crede a fi realizat un calm mintal, mai mult sau mai puţin statornic, printr-o metodă oarecare de meditaţie, nu a realizat de fapt decât un blocaj psihic. Revenirea inevitabilă la polul confuziei, de care am vrut să scăpăm, va conduce la depresiune, la o stare mai rea decât aceea pe care am vrut s-o combatem, uneori chiar la nebunie. Majoritatea « iluminaţilor » ce pretind a fi obţinut o « stare de trezire » nu ştiu de fapt în ce stare se află, nici ce se petrece în ei înşişi, căzând cu uşurinţă sub influenţe oculte ce pot crea iluzia unei eliberări exact atunci când individualitatea le este scurtcircuitată. Gândirea este atât de înşelătoare încât confundă alienarea cu eliberarea. Orice lărgire a conştiinţei, obţinută prin orice metodă, va fi urmată de o inevitabilă îngustare. După extaz urmează revenirea la realitate. Pentru a nu reveni la starea obişnuită, s-au inventat metode oculte ce permit prelungirea artificială a sentimentului de « realizare ». Uneori această stare se poate lungi sau chiar permanentiza, cu preţul însă al unei alienări ce trece drept iluminare. Mai târziu însă, la limită într-o altă viaţă, realitatea va sfârşi prin a-şi impune drepturile imprescriptibile, cu consecinţele inevitabile : boală nervoasă, dereglare glandulară, perturbări metabolico-funcţionale, demenţă. Aceasta se întâmplă totdeauna când organele anatomiei noastre subtile au fost forţate pentru obţinerea unui rezultat anormal şi efemer. Această forţare a organismului sau a spiritului este cauza multor anomalii ce pot interveni într-un moment sau altul, reprezentând obişnuitul şoc în retur din practica magiei. Înaintea angajării într-o practică de dezvoltare personală, trebuiesc evaluate consecinţele şi inconvenientele avantajelor aparente. Prudenţa elementară se lasă păcălită de rclama remediilor universale, fără niciun fel de

contra-indicaţii. Ca Români, avem şansa de a dispune de un excelent studiu privind cunoaşterea luciferiană, limitele şi artificiile acesteia. Interesant şi simptomatic pentru mentalitatea sfintei noastre Biserici este că, pentru acest studiu filosofic şi probabil altele, un popă cam trăznit, foarte cunoscut teolog, i-a iniţiat cândva un fel de proces autorului, unul editorial, este drept, totuși un proces public constând într-un rechizitoriu *sui-generis* și teologico-luciferian: « *Poziţia Domnului Lucian Blaga faţă de Creştinism şi ortodoxie* ». Din partea unui teolog ne-am fi aşteptat mai curând la un studiu pe tema poziţiei Bisericii în cadrul triunghiului Christos-Lucifer-Ahriman.

Pe lângă ediţia originală, din 1940, rechizitoriul în chestiune a fost republicat de două sau de trei ori în ultimii ani, deci poate fi găsit cu destulă uşurinţă. Obiectul rechizitoriului, adică gândirea lui Lucian Blaga, filosofia, poezia, teatrul, aforismele – totul este la fel de uşor accesibil. Există şi alte texte însă, nu în ultimul rând faimoasele *Critici* ale lui Kant. Oricine îşi poate face o idee cu privire la cunoaştere, mai ales la modul de funcţionare al gândirii, aspect foarte important în condiţiile gândirii maşiniste sau artificiale, ce tinde a-şi subordona fiinţa umană. Înţelegerea funcţionării cunoaşterii şi a gândirii nu este însă decât un prim aspect al problemei. Presiunea socio-culturală şi chiar aceea a propriului imbold interior îndeamnă pe cel ce a înţeles, sau crede că a înţeles cunoaşterea şi gândirea, să treacă la practică. Spiritualitatea ca şi activitatea intelectuală în general este dominată de tendinţa găsirii celor mai bune mijloace posibile de punere în practică. Câtă vreme nu aspirăm decât la un succes limitat, aici şi acum, în lumea noastră materială, lucrurile sunt dacă nu simple în orice caz relativ clare. Cel ce aspiră însă la absolut, constată că acesta nu poate fi atins prin intermediul mijloacelor relative de care dispune, cunoaşterea şi gândirea noastră, ca tot ce este omenesc, avându-şi limitele şi relativitatea lor.

X. 6. Ce este de făcut? Mulţimea cărţilor de înţelepciune, a religiilor, a sfaturilor cu care suntem bombardaţi dau fiecăruia impresia că ştie ce comportament se cuvine în faţa diverselor

probleme ridicate de viaţă. Diverselor probleme li s-au găsit diverse soluţii. Totuşi, mai devreme sau mai târziu, fiecare constată că înţelepciunea aceasta generală, religioasă, morală ori de altă natură nu îi este de prea mare folos. Unii sunt în căutarea unei terapii medicale, alţii aspiră la o situaţie materială sau matrimonială, la un progres spiritual şi aşa mai departe. Alţii doresc toate cele despre care au auzit, uneori fără să şi le poată imagina. Cei mai exigenţi aspiră la cunoaşterea misterelor, la o conştiinţă spirituală deplină, fără să mai vorbim de o sănătate fizică perfectă. În faţa acestei cereri formidabile, negustorii de iluzii se străduiesc să fie la înălţime. Şcoala, universitatea, biserica, presa, televiziunea ne oferă obişnuitele nimicuri sclipitoare, între care câteva licori-minune de tinereţe, visuri, extaz kundalinesc, tehnici de impulsionare a şacrelor, regresiune carmică, meditaţie transcendentală cu ochii pe buricul universului, deprogramare genetică şi altele care, pe lângă vidul din buzunare, ne lasă unul şi în suflete, în spirit. Repetăm, nu vorbim de cei ce nu caută decât liniştea şi confortul personal, inaccesibili la orice conotaţii de natură metafizică sau spirituală. Aceştia sunt incapabili să înţeleagă trivialitatea ce ne înconjoară şi care atinge absolut totul. Un simplu masaj al picioarelor ne este prezentat şi facturat drept « terapie pedo-energetică », tehnicile de repaus mintal devin tot atâtea ocazii de meditaţie pe culmile vacuităţii, uitând că bunicii noştrii atingeau aceeaşi trezire spirituală printr-o simplă siestă. Putem fi în formă fără niciun fel de stimulare a şacrelor sau meditaţie pe lună plină. Orice practică energetică sau schimbare a lumii ni s-ar propune, ea este un semn că am uitat să ne cunoaştem şi să ne schimbăm pe noi înşine. Oricât de bine intenţionaţi şi de corecţi ar fi cei ce ne propun astfel de lucruri, ele presupun confuzia noastră, neputinţa şi frica pe care se bazează tehnicile specifice idolatriei New Age. Cum ne-am putea proteja contra celor funeste, nefaste, devastatoare, câtă vreme le atragem prin slăbiciunile noastre, prin dorinţa de securitate şi de confort? Dacă nu ar exista banul, concupiscenţa, aviditatea, lucrurile ar fi mai clare în materie de sănătate, spiritualitate, cultură, adevăr şi altele. Într-o lume

« normală » nu am găsi decât produse de eficacitate dovedită. Lumea fiind însă aşa cum este iar noi precum ea, mintea de pe urmă nu vine decât după ce am fost păcăliţi de mai multe ori. Vânzătorii de nimicuri sunt mai puţin nocivi când acestea au un caracter practic. Cei ce se cred investiţi puterea şi misiunea de a ne vindeca de orice sunt mai periculoşi decât relele pe care pretind că le tratează. O dovedesc și cele petrecute la Tanacu. Ca şi sănătatea, spiritualitatea presupune o bună funcţionare a organismului, înţeleasă ca decurgând dintr-o sinceră aspiraţie către dumnezeire. Nu poate fi vorba de negustoria stagiilor de perfecţionare astrală şi altele asemenea. Pe fondul aspiraţiei totale pentru adevăr, voinţa liberă şi luminată garantează sănătatea fizică, psihică şi spirituală. Dificultăţile nu vor fi ocolite ci înţelese şi rezolvate de individul conştient, ce nu va recurge la practicile ridicole ce insultă voinţa şi spiritul nostru. Pentru cel lipsit de încredere în propriile lui posibilităţi, şi care se dă pe mâna altora, slăbiciunea proprie nu poate fi sursa sănătății şi a forţei. Identificarea erorilor, a falsurilor şi minciunilor este singura cale de scoatere a adevărului la lumină. Din punctul în care se află și cu cele de care dispune, fiecare poate identifica și demasca un număr de erori, falsuri și minciuni istorice.

Aşa stând lucrurile, ce putem răspunde păcăliţilor incurabili, care se întreabă ce este de făcut? Răspunsul este diferit, funcţie de ce doreşte cel ce pune această întrebare. Nu poate fi vorba de acelaşi răspuns şi pentru cel ce-şi doreşte un biftec mai mare sau o amantă în plus şi pentru cel ce nu-şi mai găseşte locul pe lumea asta. Ajunse pe mâna sistemului iresponsabil şi criminal, în care trăim, multe din soluţiile parţiale şi relative, de acum douăzeci sau treizeci de ani, au fost transformate în contrariul lor. De exemplu, când Statul a abordat problema mediului înconjurător, a făcut-o din perspectiva brevetată a banditismului centralizat, înfiinţând ministerul mediului înconjurător, ce s-a pus pe furat şi pe oropsit oamenii, alături de celelalte ministere, de întreg guvernul de hoți, lichele ilustre și nulități cosmice. Ministerele sănătăţii otrăvesc popoarele printr-o falsă medicină, falşi medici şi false medicamente, iar cel al mediului înconjurător o face prin

substanţele toxice împrăştiate zilnic în atmosferă de mii și mii de avioane, ministerele de interne ne ţin în frâu printr-o poliţie de bandiţi cu epoleţi și privilegii, ministerele învăţământului ne otrăvesc cu şcolile de tâmpenie galopantă și idioție democrată. Nu putem răspunde la întrebarea ce-i de făcut, fără a înţelege lumea în care trăim. Cine ştie că scopul oricărui minister al sănătăţii este răspândirea bolilor, că acela al ministerelor culturii este exact falsificarea acesteia, contra-cultura erivodij, că ținta oricărui guvern este transformarea popoarelor în turme pentru abator, acela a găsit, cel puțin pe jumătate, soluția sau răspunsul căutat. El nu îşi va mai pune problema reformării sistemului ce nu poate fi reformat, nu îşi va mai face iluzii, nu va aştepta nimic de la un Stat ce îi este inamic pe viaţă şi pe moarte. Oamenii întregi la corp, suflet și spirit fiind mai rari decât s-ar crede, ne mulțumim, în general, cu false soluţii pentru false probleme. Din această perspectivă, interesul pentru aplicaţiile tehnologice ale energiei libere şi cultul în jurul marelui inventator Nicolae Tesla constituie un bun exemplu. Cu tot geniul lui tehnic şi ştiinţific, Tesla a fost un mare visător, păcălit nu doar în pariul celor 5000 de dolari, prin care Edison a pierdut colaborator și obraz[79]. Fără să vrea și probabil fără să își dea seama, Tesla a fost manipulat de mafia ocultă a energiei, armamentului mondial şi, nu în ultimul rând, al controlului mintal. Pe baza brevetelor lui, cumpărate, deturnate, ascunse și sabotate, mafiile în chestiune au ajuns la o tehnologie secretă utilizată contra omenirii, nu în favoarea acesteia, cum ar fi vrut omul de caracter care a fost Nicolae Tesla. Fără a-i micşora meritele, cazul Tesla confirmă

9/03/80Attention:

[79]. Edison prezentă lui Tesla un dinam perfect, construit de el, care nu ar mai fi putut fi ameliorat. Studiindu-l, Tesla găsi că dinamul este perfectibil. S-a ajuns la pariu pe 5000 de dolari. Ceva mai târziu, Tesla prezentă patronului său un dinam mai performant, cerând cei 5000 de dolari. Edison răspunse că emigranții nu cunosc umorul american, că glumise cu pariul. Tesla însă nu glumea : și-a dat demisia, s-a despărțit de patronul fără cuvânt și s-a asociat cu Westinghouse, devenind concurentul meșterului Edison, care a pierdut nu numai 5000 de dolari, ci miliarde, plus steluța caracterului, din prestigioasa lui aureolă. Nimeni nu este perfect.

principiul că « ştiinţa fără conştiinţă este moartea sufletului », lucru verificat, între alții, pe Pasteur sau Einstein, urcaţi prin fraudă pe acelaşi piedestal de « binefăcători ai omenirii » care, la o privire atentă, s-au dovedit altceva ! Departe de noi tendinţa de a-l nedreptății pe prea-sfântul Albert Einstein, cardinal și rabin al idolatriei ştiinţifice, a cărui formulă $E=MC^2$ aparţine de fapt francezului Henri Poincaré. Einstein, savantul prezentat drept cititor pasionat al *Doctrinei Secrete* (Blavatsky) se dovedeşte profitor și sabotor al cercetărilor ştiinţifice în materie de electro-magnetism universal.

Aceşti savanţi au împins lucrurile către decadenţa ireversibilă Vârstei Negre pe care o trăieşte omenirea. Nu le putem mulţumi decât pentru că au accelerat declinul final al bulibășiei bordelice contemporane. Nu avem a-i mulţumi lui Einstein pentru nimic, el nefiind decât ceva între cabotin și histrion, deși scotea limba mai bine decât măscăriciul Elie Wiesel sau Auschwitz-Citire, cum este cunoscut printre istoricii din școala lui Robert Faurisson. În privinţa lui Tesla, lucrurile sunt mult mai complicate. Genialul savant şi inventator s-a servit de eterul imaterial în scopul creerii de maşini producătoare de energie materială, în serviciul unei civilizaţii deconecate de sursa energiei sacre a universului. Unii tind să creadă că Tesla ar fi fost mediumul unui anumit grup ocult, că mintea şi creierul său au fost utilizate pentru dezvoltarea unei tehnologii secrete, despre care marele savant nu putea să nu ştie nimic. Suntem în fața aceleiaşi probleme a ştiinţei fără conştiinţă. Victimă a mafiei militaro-industriale, Tesla și mitul lui ilustrează lipsa de luciditate din mediile ştiinţifice, academice sau universitare. Fără să îi conteste meritele ştiinţifice reale, revizioniştii energiei libere îl consideră pe Tesla un fel de Iuda inconştient al acesteia, omul care a dat lumina ştiinţei pe mâna bandiţilor tenebrelor. Savanţii şi cercetătorii de după el au ajuns la concluzia că Tesla i-a lăsat într-un astfel de impas încât sunt obligați să adopte acelaşi comportament de corupți sau prostituaţi ai mafiei militaro-industriale şi financiare mondialiste. Până acum, energia liberă nu a putut fi eliberată din lanţurile bandiţilor ce au încătuşat-o. De altfel, utilizarea ei pune problema cadrului

civilizaţional şi spiritual în care s-ar putea face acest lucru. Ne putem imagina ce s-ar întâmpla dacă această armă ar întra pe mâinile celor ce nu au ezitat să atomizeze Hiroshima și Nagasaki. Să nu uităm că cercetările în materie de energie liberă și de invizibilizare au pus în evidenţă fenomene extraordinare, precum experimentul Filadelfia, controlul climatului, al gândirii şi altele.

Lumea nu duce lipsă de optimişti incurabili, ce ne-ar putea replica nu numai denigrarea ci şi ştergerea sau uitarea « meritlor civilizaţiei actuale » care, cred ei, ar putea fi ameliorată pe plan moral şi spiritual. După aceștia, nu putem condamna civilizaţia de astăzi, fără să punem nimic în loc. Nu noi condamnăm lumea, societatea sau civilizaţia actuală. Ea însăşi s-a condamnat şi persistă în politica ei sinucigaşă. Neputând fi reformabilă, civilizaţia actuală va sfârşi prin a deveni, inclusiv pentru orbi, ceea ce a fost din totdeauna : o societate de distrugere sistematică a naturii şi a vieţii. Aşa stau lucrurile, de ce oare să o salvăm? Optimiştii leagănă iluzia ameliorării progresive a unei lumi ce îşi sapă singură groapa. De ce să ne cheltuim energia şi vieţile pentru salvarea civilizaţiei ce a făcut o pubelă atomică din întreaga planetă ? De ce să salvăm o lume care contestă numeroase forme de viaţă vegetală și animală, care interzice dreptul popoarelor la viață liberă, care batjocorește libertatea spirituală a oamenilor, preconizând microcipuirea a tot ce mișcă sub soare ? De ce să prelungim agonia unei civilizaţii pe care universul o respinge, pentru că violează permanent legile naturii, ale vieții spiritului, ale armoniei universale? De ce să salvăm o lume ce a infectat Africa cu Sida, care distruge astăzi poporul sârb, afgan, irakian, mâine probabil pe cel iranian sau altul?

Mai mult ca oricând în trecut, în forma ei actuală, de Nouă Ordine Mondială, civilizaţia contemporană s-a pus în slujba ierarhiilor oculte ce parazitează omenirea. De ce să prelungim viaţa piraţilor oculţi cărora, în sfârșit, le-a cam ajuns funia la gât? De altfel, asta ar însemna înrolarea noastră în chiar marasmul pe care trebuie să-l combatem. Până când vom continua să îi servim şi să îi adorăm pe proprii noştri călăi ? Până când ne vom prostitua prin participarea la minciuna alegerilor « democrate »,

din patru în patru, sau din cinci, în cinci ani? Cei ce întreţin această maşină de măcinat suflete și secătuit vieţi sunt nişte ignoranţi inconştienţi, pe care sistemul îi manipulează prin şantaj material şi sentimental. Până când ne vom lăsa păcăliţi de vocile sirenelor ce-și pun crucea la gât, îmbracă anteriul ortodoxiei și sforăiesc patriotismul precum Cațavencu.

Istoria cunoaşte câteva cazuri de împăraţi sau dictatori ce au abandonat de bună voie puterea politică deţinută la un moment dat. Nu se cunosc însă cazuri de mafii sau caste oligarhice iudeo-creștine-anonime, care să fi abadonat de bună voie puterea. Mafia politică a adoptat limbajul mieros, « social-democrat ». Politică și ea, împinsă tot mai în față, mafia bisericească împarte mălai, sarmale, binecuvântează ucigașii Afganilor, colivă pe câmpii, hai să ne jucăm copii! Religiile luciferiene au fost servit totdeauna puternicii zilei. Nicio biserică sau confesiune din România Mică a nu a condamnat represiunea sângeroasă a Răscoalei ţărăneşti de la 1907. Nicio biserică sau confesiune nu a condamnat invazia sovietică prelungită până după 1989. Biserica nu a condamnat represiunea minerilor, din 1977, a braşovenilor, din 1988? Bisericile se gargarisesc cu Dumnezeu dar se culcă cu Dracul. Putem spune că lucrul este normal. Nebun cine se aştepta la altceva. Când cei puternici se arată atât de preocupaţi de soarta celor slabi, înseamnă că le pregăteşte lovitura mortală. Asta este politica agreată, sprijinită, binecuvântată de mafia bisericească. Așa a fost stoarsă omenirea, veșnic înjugată, jugănită, disprețuită, umilită. Până când? Credincioşia luciferiano-idolatrică şi prostia obştească fiind fără limite, nu ne putem face vreo iluzie.

Unii vor spune că, indiferent de adevărul lor, obiecţiile noastre răpesc speranţa din sufletele celor proşti, probabil, dar mulţi, vorba Lăpuşneanului, care, fără să fie primul, a constatat-o şi el. Biserica a școlit pe Stalin, Teoctistul-Antichrist, legiuni de şerpişori cucernici, iar acum îndeamnă să iertăm, să întoarcem obrazul, că lucrurile se vor aranja, dacă nu astăzi, mâine. Cu voia lui Dumnezeu!

Tuturor acestora le dăm acelaşi răspuns. Până când vreţi să prelungiţi existenţa unui sistem criminal, blestemat de omenire,

respins de natură și de ordinea cosmică? Până când, oameni buni, veţi continua să vă lingeţi lanţurile şi să pupaţi dosul călăilor voştri? Chiar nu sunteţi capabili de a formula o nouă perspectivă, o nouă viziune despre lume şi viaţă? Civilizaţiile s-au descompus şi au pierit precum Uniunea Sovietică, de care ne amintim cu toţii. De ce oare ordinea mondială iudeo-americană şi nord-atlantică ar fi veşnică? Nimic nu arată că ea ar evolua către perfecţiunea sau împlinirea omenească. Dimpotrivă ! Pe ce bază cred unii că evoluţia social-istorică şi progresul iluzoriu vor dura la infinit? De unde vine această idolatrie a progresului, dacă nu de la vreo lojă masonică al cărei nume nu are importanţă. Tot un drac, spune înţelepciunea populară !

Din partea celor ce-și duc moartea de azi pe mâine, salvarea civilizaţiei blestemate și muribunde ar fi o monumentală stupiditate. Se găsesc însă stupizi și idioţi utili, vorba lui Lenin. Aceștia prelungesc agonia unui sistem născut mort. Oricâţi idioţi ar colora cu flori Gulagul mondial iudeo-american, aceasta rămâne tot închisoare a popoarelor, ca și cel sovietic. Cu sau fără flori, ba chiar cu gratii aurite la ferestre, închisoarea rămâne închisoare, iar scaunul electric tot scaun electric, oricât ar fi el de american. Ultimele generații de scaune electrice se fabrică în populara Chină comunistă… Lucifer a căzut la pace cu Ahriman. Nu scpăm de Dracul, dar vom aplauda și pupa în fund inclusiv pe mult stimatul şi iubitul Tată al tuturor dracilor și drăcoveniilor.

Ultima obiecţie a optimiştilor de profesie ar fi că nu pot accepta astfel de idei. În opinia lor, răul de pe pământ este incontestabil dar trecător şi accidental, conducătorii diverselor State şi guverne vrând numai și numai binele omenirii. Cu alte cuvinte, răul din lume ar fi accidental, nu deliberat, intenţionat. Aceşti oameni cred că lucrururile vor sfârşi prin a evolua către bine, că adevărul şi dreptatea vor triumfa în faţa răului, care va dispare ca şi cum nici nu ar fi existat.

Idioţi, neidioţi, ce putem răspunde acestor oameni ? Vorba-ceea : să vorbească şi Ion, că şi el e om! Ionii aceştia, pe ai cărui piele bandiţii au tatuat întreaga istorie, ar face bine să-şi închidă pliscul și să-și deschidă mințile. Idioții aceștia au aplaudat

moartea Ceaușeștilor iar acum îi regretă… căzutul din lac în puț se repetă ! Copiii acestor Ioni mor, rămân mutilați sau suferinzi pe viaţă dintr-un vaccin. Cu căciula-n mână, Ionii-Tați cerșesc cerșesc ajutor de înmormântare, la primărie, iar Ioanele-Mame își plâng lacrimile în năframă. Pe vremuri, la bogatul, mergea mai repede. După câteva luni, onor ministrul sănătății anunță Ionii și Ioanele că vaccinul a fost bun iar copiii lor nebuni s-au pus contra medicinii. D-aia s-au ologit sau au murit! Mulţimea Ionilor nu-şi va închipui că vaccinul este o pungăşie ştiinţifică şi o escrocherie medicală, farmaceutică și financiar-politică, că orice medic sau infirmieră merită astăzi biciure săptămânală, în piața publică! Prostia, lenea, indolenţa, credincioşia şi blegojenia acestor Ioni stau la baza ionizării lumii contemporană, ce face neoameni din oameni. Câţi copii trebuie să le mai moară Ionilor pentru ca ei să priceapă ce este vaccinul : otravă ocultă contra sănătății publice, care ne îmbolnăvește pe toți și ucide doar câțiva, din greșeală. Ionii ăştia pot fi sărutaţi în frunte, cum făcea profesorul Grigore Moisil, pe vremuri. Monument de tămâie și prostie obștească, studentul se trezea cu o pupătură siropoasă între sprâncene. Apoi matematicianul îi dădea legenda : « Spne-i drăguțule lu Mamă-ta că profesorul Moisil te-a pupat în ruc! » (a se citi invers, de la dreapta). Acolo vom pupa și noi Ionii incapabili să-și lase mintea să descopere minciunile convenționale-hocolaustice, vaccinale și altele ale epocii noastre.

Unii sunt incapabili să priceapă jocul celor ce trag sforile sub cortina teatrului de păpuşi. Ei sunt precum copiii, la teatrul de marionete. Aplaudă marionetele bune, le hulesc pe cele rele, fără să îşi imagineze că toate păpușile sunt din aceeaşi bandă : locatarul din Cotroceni, prea-fericitul patriarh cu sinodul, guvernul cu ministerele și ceilalţi fute-vântul, arde-gazul freacă-menta și aflători în treabă de pe scena publică. A republicii !

În faţa celor ce înţeleg aceste lucruri nu se mai pune decât o singură şi unică problemă de viaţă. Este vorba de problema dizidenţei integrale, 360 din 360 de grade, 24 din 24 de ore, 365 din 365 de zile ! Neavând încotro, fiecare îşi continuă viaţa în societatea actuală. Nu mai puţin însă, fiecare trebuie să caute şi

să găsească, singur sau în grup, drumul sau propria lui cale către eliberarea din sclavia milenară, către adevărata viaţă omenească, adică divină – dacă chiar suntem os din osul lui Dumnezeu.

Ce este această viaţă, cum poate ea deveni realitate este o problemă ce depăşeşte limitele acestui prim volum al manualului nostru de ocultism.

INDEX GENERAL

Biblioteca antroposofică

Rudolf Steiner

ŞTIINŢA OCULTĂ

GA 13

Traducere de biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Lucrarea a fost tradusă după ediția în limba germană
Rudolf Steiner
Die Geheimwissenschaft im Umriss
Rudolf Steiner Verlag, Dornach/Schweiz, 1977

Nr.curent în bibliografia generală GA 13

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2003

COLECȚIA INIȚIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecției: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Concepția grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

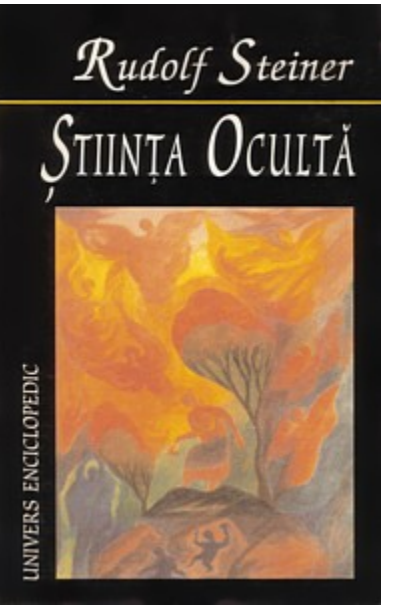

Societatea antroposofică din România
Strada Vişinilor nr. 17, sector 2, Bucureşti
Tel.: 021 323 20 57

ISBN 973-637-012-7

COPERTA IV

După lectura *Teosofiei* lui Rudolf Steiner care dă o imagine completă a alcătuirii ființei umane, bază a antropologiei antroposofice, *Ştiința ocultă* oferă prilejul unei adânciri a cunoaşterii însuşite, prin integrarea lor într-un tablou grandios al evoluției umanității. Prezentarea coerentă a etapelor evolutive ale Pământului, în paralel cu evoluția treptată a ființei umane, se constituie într-un fundament solid pentru înțelegerea modernă a tuturor problemelor legate de istoria trecută a umanității şi de perspectivele evoluției actuale şi viitoare.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

Observații preliminare la prima ediție

Observații preliminare la ediția a IV-a

Introducere la edițiile a VII-a - a XVI-a

Introducere la edițiile a XVI-a - a XX-a

1. **Caracterul ştiinței oculte**
2. **Ființa umană**
3. **Somnul şi moartea**
4. **Evoluția lumii şi omul:***
   - **partea 1**
   - **partea a 2-a**
   - **partea a 3-a**
   - **partea a 4-a**
5. **Cunoaşterea lumilor superioare (despre inițiere):**
   - **partea 1**
   - **partea a 2-a**
6. **Prezentul şi viitorul evoluției lumii şi a umanității**
7. **Aspecte particulare din domeniul ştiinței spiritului:**
   - Corpul eteric al omului
   - Lumea astrală
   - Despre viața omului după moarte
   - Biografia omului
   - Domeniile superioare ale lumii spirituale
   - Mădularele ființiale ale omului
   - Starea de somn
   - Cu privire la dobândirea cunoştințelor suprasensibile

Observarea unor evenimente şi ființe deosebite ale lumii spirituale

* Capitolele 4 şi 5 au fost împărțite în părți la transpunerea pe website. Părțile nu constituie subcapitole.

RUDOLF STEINER

ELEMENTE FUNDAMENTALE ALE ESOTERISMULUI

GA 93a

Notițe dintr-o instruire esoterică sub forma a treizeci și una de conferințe ținute în Berlin din 26 septembrie până în 5 noiembrie 1905

Traducere din limba germană: Mircea Bălău

Despre publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Temelia științei spirituale de orientare antroposofică o constituie operele scrise și publicate ale lui Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ținut între anii 1900 și 1924 numeroase conferințe și cursuri, atât publice cât și pentru membrii Societății Teosofice, mai târziu ai Societății Antroposofice. Inițial, el nu voia ca aceste conferințe, prezentate întotdeauna liber, să fie fixate în scris, ele fiind concepute drept „comunicări orale, nedestinate tipăriri". Însă după ce au fost realizate și răspândite manuscrise din ce în ce mai incomplete și cu greșeli de către unii auditori ai săi, el s-a văzut obligat să reglementeze situația acestor notițe. Această misiune i-a încredințat-o Mariei Steiner von Sievers. Datoria ei era numirea stenografilor, administrarea manuscriselor și corectarea necesară a textelor în vederea publicării. Fiindcă din lipsă de timp, Rudolf Steiner doar în foarte puține cazuri a putut corecta el însuși manuscrisele, trebuie să se se țină seama de rezerva sa referitor la toate conferințele publicate: „Va trebui să se țină cont de faptul că în textele nerevizuite de mine se găsesc greșeli."

Despre legătura dintre conferințele pentru membri, care au fost accesibile mai întâi numai ca manuscrise tipărite pentru uz intern, și scrierile sale publice, Rudolf steiner se exprimă în autobiografia sa „Cursul vieții mele" (cap. 35). Ceea ce s-a spus acolo este valabil oarecum și pentru cursurile referitoare la domenii particulare, cursuri care se adresau unui număr limitat de participanți, familiarizați cu bazele științei spirituale.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948), s-a început editarea operelor complete ale lui Rudolf Steiner, conform îndrumărilor ei. Prezentul volum constituie parte componentă a acestor opere complete. În cazul în care este necesar, informații mai detaliate referitoare la documentele care stau la baza textului se află la începutul capitolului „Note".

Cuprins

Prefață a editorului 10

Conferința 1, Berlin, 26 septembrie 1905. 12
Semnificația simbolului șarpelui. Animale nevertebrate și animale vertebrate. Plexul solar și sistemul măduvei spinării. Contemplarea interioară a omului cu ajutorul focului Kundalini. Douăsprezece trepte de conștiență: șapte ale omului, cinci ale zeilor creatori. Cei doisprezece apostoli ca douăsprezece trepte de conștiență parcurse de Christos.

Conferința 2, 27 septembrie 1905. 16
Activitate, înțelepciune, voință: trei reprezentări importante ale esoterismului. Viața de după moarte. Apariția Păzitorului Pragului ca dublu. Semnificația morții ispășitoare a lui Christos. Influența lui Ulfila asupra limbii germane. Haosul activității Occidentului și liniștea înțelepciunii Orientului.

Conferința 3, 28 septembrie 1905. 22
Treptele de conștiență ale celor trei regnuri ale naturii și ale omului. Lumea plantelor ca organ senzorial al Pământului. Organul de orientare al rădăcinii plantelor și organul de orientare corespunzător din urechea umană. Crucea ca simbol pentru direcția evolutivă a omului, animalului și plantei. Conștiența plantelor pe planul mental; plantele senzitive, idioții și animalele pe planul astral; mineralele pe planul mental superior. Conștiența omului pe planul fizic și evoluția sa pe trepte superioare. Enigma Sfinxului ca îndrumător către structura viitoare a omului.

Conferința 4, 29 septebrie 1905. 28
Despre conștiența albinelor și a furnicilor. Alchimia și Piatra Filosofală. Legătura reciprocă dintre regnurile naturii. Esența omului viitorului.

Conferința 5, 30 septembrie 1905. 33
Stările de agregare ale corpurilor: solid, lichid, gazos; cele patru feluri de eter: eterul căldurii, eterul luminii, eterul chimic și eterul vieții, viața lor pe cele șapte plane. Legătura dintre organele pasive și cele active: ureche și vorbire, adică laringe; inimă și glanda hipofiză; ochi și glanda epifiză. Evoluția glandei hipofize către un organ activ al căldurii, evoluția glandei epifize către un organ activ al vederii. Tolstoi. Ulfila.

Conferința 6, 1 octombrie 1905. 37

Despre diferența dintre entitățile receptive și cele creatoare în legătură cu succesiunea celor șapte trepte ale ființelor descrisă de doamna Blavatsky, succesiune de care aparține omul: 1. ființe elementale receptive; 2. omul ca ființă intermediară între cele receptive și cele creatoare; 3. „omul pur" al perioadei prelemuriene: Adam Kadmon și evoluția animalelor cu sânge cald și a celor cu sânge rece; 4. ființe Bodhisattva: oameni deveniți creatori pentru reglementarea evoluției în continuare; 5. ființe Nirmanakaya: ființe creatoare extinse dincolo de Pământ, care pot aduce impulsuri noi în evoluție; 6. ființe Pitri (Tați): ființe care se pot jertfi pe sine; 7. zeii propriu-ziși. – Inima și fierea.

Conferința 7, 2 octombrie 1905. 41
Evoluția entităților pe vechea Lună. Luna = Cosmosul înțelepciunii. Iehova, o funcție a Ierarhiilor. Trecerea de la vechea Lună la Pământ. Începutul încarnărilor umane. Unirea a două entități diferite (componentă spirituală și componentă fizică), având ca urmare nașterea și moartea. Karma: măsura compensării în adaptarea reciprocă treptată dintre componenta spirituală și cea fizică. Evoluție trecută și viitoare a vorbirii în legătură cu conștiența, viața, forma.

Conferința 8, 3 octombrie 1905. 44
Reîncarnarea, evoluția culturii și cercul zodiacal. Creștinimul și învățătura despre reîncarnare. Consumul de apă sau consumul de vin în legătură cu știința reîncarnării. Ordinul trapist. Învățătura lui Augustin referitoare la predestinare.

Conferința 9, 4 octombrie 1905. 49
Corpul fizic ca partea cea mai veche și mai desăvârșită a omului compus din patru componente. Conștiența de sine și observarea simțurilor. Șapte simțuri în legătură cu cele șapte plane și stări ale materiei. Predispoziția naturii viitoare a încarnării planetare Jupiter din gândurile, sentimentele și impulsurile de voință ale omului actual. Materialismul, consecință karmică a perioadei idealiste anterioare. Întemeierea orașelor și legenda lui Lohengrin. Cauzele bolilor.

Conferința 10, 5 octombrie 1905. 54
Corpul eteric format în opoziție cu corpul fizic: corpul eteric feminin al bărbatului și corpul eteric masculin al femeii. Formele și culorile corpului astral și învelișul său: oul auric. Evoluția oului auric al omului prin cele șapte stări de formă. Separarea oului auric al omului. Lumina astrală individualizată. Citirea în Akasha.

Conferința 11, 6 octombrie 1905. 59
Participarea omului la lumile fizică, astrală și mentală. Evoluția conștienței de sine în timpul coborârii pe planul fizic. Reurcarea pe plane superioare prin cultivarea

dorințelor și gândurilor dezinteresate. Posibilitatea libertății pe planul fizic. Acțiunea și reacțiunea drept tehnică a karmei.

Conferința 12, 7 octombrie 1905. 64
Formarea corpului uman. Focul Kundalini ca mijloc de cercetare a anatomiei oculte. Munca forțelor Deva la învelișul corporal și dizolvarea treptată a forțelor Deva prin intermediul Eului. Acțiunea ființelor Deva în viața de după moarte. Șederea în Devachan și reîncarnarea. Viața de după moarte în cazul sinuciderii și în cazul morții violente.

Conferința 13, 8 octombrie 1905. 70
Învățătura despre zei a lui Dionisie Areopagitul. Structura Bisericii, imagine exterioară a ordinii ierarhice interioare a lumii. Transformarea florei, faunei și a regnului mineral prin activitatea omului după moarte. Despre acțiunea și esența Devașilor și a Spiritelor planetare.

Conferința 14, 9 octombrie 1905. 76
Șederea omului în Devachan între moarte și o nouă naștere. Formarea organelor devachanice pe Pământ prin activitate spirituală și relații sufletești (viața în grupuri spirituale). Lumea fizică drept lume a cauzelor, lumea Devachan ca lume a efectelor. Trei trepte ale calității de Chela. A opta sferă. Cele douăsprezece Nidana sau forțe karmice.

Conferința 15, 10 octombrie 1905. 82
Impulsionarea istoriei europene din sec. 14 până la revoluția franceză prin rosicrucieni. În Școlile rosicruciene se învăța teosofie elementară. Cele trei noțiuni: Înțelepciune, Frumusețe, Putere în legătură cu metamorfoza regnurilor mineral, vegetal și animal. Cele douăsprezece forțe karmice (forțe Nidana).

Conferința 16, 11 octombrie 1905. 87
Modul de acțiune al karmei referitor la fapte, cuvinte și gânduri. În opoziție față de karma: crearea din neant. Viețuirea Nirvanei.

Conferința 17, 12 octombrie 1905. 92
Cele trei trepte ale vieții de gândire: gândire abstractă, Imaginație, Intuiție. Tatăl, Fiul (Cuvântul) și spiritul Sfânt sau Primul, al Doilea și al Treilea Logos. Karma și cele cinci însușiri Skandha.

Conferința 18, 16 octombrie 1905. 98

Omul perioadei atlanteene și al perioadei lemuriene. Originea dublă a naturii umane și unirea celor două naturi în perioada lemuriană. A opta sferă. Dualitatea corpurilor fizic, eteric și astral ale omului actual.

Conferința 19, 17 octombrie 1905. 104
Despre câteva feluri de ființe elementale din lumea astrală. Entități Asura. Yehova ca zeu al principiului Kama descendent; Christos, principiul Buddhi ascendent. Magie neagră și magie albă. Ființe elementale naturale și artificiale.

Conferința 20, 18 octombrie 1905. 109
Despre ființe și experiențe din lumea astrală. Magie neagră și magie albă. Necesitatea unei instruiri puternice pentru evaluarea lumii astrale. Tehnica reîncarnării. Tabloul amintirii nemijlocite de după moarte și viziunea viitorului înainte de noua naștere.

Conferința 21, 19 octombrie 1905. 115
Despre tehnica reîncarnării: legea acțiunii și reacțiunii cu privire la fapte, sentimente și gânduri. Necesitatea activității artistice pentru viața teosofică. Trecerea prin lumea astrală și prin cea devachanică în viața de după moarte și pregătirea următoarei vieți pământești.

Conferința 22, 24 octombrie 1905. 121
Problema morții ca problemă a conștienței. Dualitatea: miezul lăuntric al ființei (Monada) și omul fizic-astral; evoluția lor diferită până la unirea lor în perioada lemuriană. Formarea karmei. Înțelepciune, Frumusețe, Putere ca reflectări ale componentelor Manas, Buddhi, Atma.

Conferința 23, 25 octombrie 1905. 128
Fecundarea cu spiritul (Monada) în perioada lemuriană. Treptele anterioare ale evoluției pământești: Saturn, Soare și Lună. Strămoșii solari și lunari ai omului. Opoziția dintre intențiile lui Iehova și ale principiului luciferic. Despre formarea celor două sexe și despre viață și moarte. Înclinarea axei Pământului. Formarea karmei primordiale. Lupta dintre Iehova și Lucifer. Creștinismul și învățătura despre încarnare și karma.

Conferința 24, 26 octombrie 1905. 137
Privire de ansamblu asupra evoluției Pământului I: rase, globuri, ronduri.

Conferința 25, 27 octombrie 1905. 142

Privire de ansamblu asupra evoluției Pământului II: planete sau conștiențe, ronduri sau regnuri elementale, globuri sau stări de formă; în termeni creștini: Putere, Împărăție și Glorie.

Conferința 26, 28 octombrie 1905. 147
Privire de ansamblu asupra evoluției Pământului III: Cele patru ronduri ale Pământului. Separarea dintre Soare și Lună. Unirea corpului astral al omului cu Monada. Intervenția entităților luciferice și lupta dintre Iehova și Lucifer. Ființe elementale din perioada atlanteană. Apariția metalelor. Numele zilelor săptămânii în legătură cu evoluția planetară.

Conferința 27, 30 octombrie 1905. 154
Despre cei trei Logoi sau formă, viață și conștiență (creare din neant) ca trei trepte ale evoluției. Despre ființe elementale și despre nașterea entităților astrale prin acțiunile fizice ale omului.

Conferința 28, 31 octombrie 1905. 161
Despre simțuri în legătură cu felurile de eter. Relația dintre Microcosmos și Macrocosmos. Evoluția diferitelor stări de conștiență prin epocile perioadei postatlanteene.

Conferința 29, 3 noiembrie 1905. 168
Efectele karmice în legăturile dintre popoare. Boli ale epocilor și boli ale popoarelor. Antagonismul dintre clase; situația morală a poporului. Lupta lui Mihael împotriva zeului Mamon în anii șaptezeci ai sec. 19. Războiul tuturor împotriva tuturor și antidotul acestuia prin principiul fraternității. Apariția respirației pe bază de oxigen. Legătura dintre libertate și naștere, moarte, boală. Originea febrei. Enigma Sfinxului, un mister al viitorului.

Conferința 30, 4 noiembrie 1905. 174
Evoluția diferitelor forme de alimentație. Apariția și semnificația consumului de vin. Socialismul Occidentului și al Orientului ca socialism de producție și consum.

Conferința 31, 5 noiembrie 1905. 182
Despre vechea Atlantidă și despre formarea celei de-a cincea rase-rădăcină sau a perioadei postatlanteene. Evoluția perioadei postatlanteene prin culturile hindusă, persană, caldeană și europeană. Materialismul actual. Pregătirea unei noi culturi spirituale ca misiune a Europei centrale.

Vedere de ansamblu schematică a treptelor evolutive 190

Note 194
Explicarea noțiunilor teosofice hinduse 211
Registru de persoane 214
Despre notițele de la conferințe..... 216

Prefață a editorului

Rudolf Steiner descrie în autobiografia sa „Cursul vieții mele” cum a fost el invitat cam pe la începutul secolului să țină conferințe teosofice în Berlin, în fața unui cerc teosofic, pe atunci foarte mic. El s-a declarat pregătit pentru aceasta, subliniind însă că poate vorbi numai despre ceea ce trăiește în el ca știință spirituală. Prima sa serie de conferințe din iarna anilor 1900-1901, a apărut la dorința cercului respectiv, cuprinsă în volumul „Mistica în zorii vieții spirituale actuale și relația ei cu concepțiile moderne despre lume”. Fiindcă rezultatele propriei cunoașteri spirituale conținute în acel volum au fost acceptate și în Societatea Teosofică generală, nu a mai existat „nici un motiv să nu prezint *în felul meu* această cunoaștere spirituală în fața publicului teosofic care pe atunci era unic în acceptarea fără rezerve a cunoașterii spirituale. Eu nu m-am vândut nici unei dogme sectare; am rămas un om care a spus ceea ce a crezut că poate spune numai conform cu ceea ce el însuși a viețuit ca lume spirituală.”

În iarna următoare – a anilor 1901-1902 – a urmat o a doua serie de conferințe, care a fost cuprinsă în volumul „Creștinismul ca fapt mistic”. Imediat după aceea, a fost întemeiată secția germană a Societății Teosofice, cu Rudolf Steiner ca secretar general. Aici „am putut să-mi desfășor activitatea antroposofică în fața unui auditoriu tot mai numeros. Nimeni nu a rămas nelămurit cu privire la faptul că eu voi expune în Societatea Teosofică numai rezultatele propriei cercetări spirituale.”

Acesta a fost conținutul unei activități de conferințe spiritual-științifice din ce în ce mai intensă. În iunie 1903 a apărut primul număr al revistei fondate și editate de el „Lucifer” (ulterior „Lucifer-Gnosis”), „Revistă pentru viață sufletească și cultură spirituală – teosofie”, iar în primăvara anului 1904 lucrarea fundamentală „Teosofie – introducere în cunoașterea suprasenzorială a lumii și a determinării omului”. În același timp, în revista „Lucifer” s-a expus calea de instruire esoterică în articolele „Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?” și o cosmologie spiritual-științifică în articolele „Din cronica Akasha”.

Așa a fost ridicată secțiunea germană a Societății Teosofice de către Rudolf Steiner și colaboratoarea sa cea mai apropiată Marie Steiner von Sivers, ulterior Marie Steiner, treptat la o Mișcare spiritual-științifică central-europeană extinsă. Ea a fost de la început secțiunea *antroposofică* reprezentată de către Rudolf Steiner, secțiune care ulterior, pe baza dificultăților interne, a devenit independentă ca Societate Antroposofică.

Pe vremea când Rudolf Steiner dădea aici pentru prima dată sub formă de carte seria de conferințe „Elemente fundamentale ale esoterismului”, el se afla încă la începutul evoluției sale. De aceea Rudolf Steiner folosește încă expresiile „teosofie” și „teosofic”, iar pentru descrierea evoluției planetare, pentru descrierea

componentelor existențiale ale omului și așa mai departe, folosește terminologia teosofică hindusă din literatura teosofică, cu care auditoriul era obișnuit pe atunci. Referitor la valoarea acestei terminologii, el se exprimă în special în conferința 15 a acestui curs. În articolele sale de atunci și în lucrarea sa ”Teosofie”, el a folosit deja expresii despre care în revista „Lucifer” din anul 1903 a spus că „din anumite motive le-a împrumutat de la un limbaj ocult, care în denumirile ei diferă puțin de cele din scrierile teosofice răspândite, dar în esență sunt de acord cu ele”.

Ulterior el a înlocuit tot mai mult, și în conferințele sale, expresiile teosofice hinduse, cu cele care sunt potrivite culturii noastre europene. Clarificarea necesară a cuvintelor pentru acest curs prin expresii familiare actuale se află la sfârșitul volumului.

Referirile frecvente apărute în conferințe la scrierile doamnei H.P. Blavatsky se explică prin aceea că auditoriul de atunci se ocupa intens cu acest bagaj de cunoștințe al fondatoarei Societății Teosofice și se adresa adesea lui Rudolf Steiner cu întrebări privind reprezentări dificil de înțeles. Așa explică el mereu din nou afirmațiile doamnei Blavatsky din lucrarea ei principală „Doctrina secretă”, în special din volumul al treilea care cuprinde studii despre „esoterism”.

Întregul curs era efectiv o instruire orală internă, așadar nefiind încă deschis cercului general de membri, ci doar câtorva membri activi, care erau invitați personal la acest curs. Ei trebuiau să primească prin aceasta o anumită bază pentru activitatea lor din grupul spiritual de lucru de care aparțineau. Din acest motiv nu există nici un manuscris stenografiat complet, ci numai notițe pe care le foloseau unii participanți pentru uzul lor personal. Aceste notițe au un puternic caracter aforistic, care trebuie luat în considerare dacă unele fluxuri de idei nu sunt întotdeauna foarte clare din cauza exprimării concentrate sau a lacunelor.

Aceste notițe apar azi în cadrul operelor complete, fiindcă ele sunt autentice, și fiindcă prin ele au fost păstrate aspecte importante ale concepției spiritual-științifice despre om și despre lume, care în conferințele ulterioare ale lui Rudolf Steiner nu se mai găsesc în această formă. Pentru clarificarea și completarea anumitor puncte, în mod deosebit a naturii cosmologice, se recomandă studierea lucrărilor scrise cam în aceeași perioadă, „Din cronica Akasha” și „Teosofie”.

H. W.

1. Berlin
26 septembrie 1905

La fiecare ciclu esoteric este vorba de a învăţa cum trebuie să privim lucrurile din jurul nostru. Fiecare om simte ceva, desigur, la o floare şi la toate lucrurile ambianţei. Este vorba de a dobândi un punct de vedere superior, de a privi mai profund, de a lega anumite contemplări cu fiecare lucru. Pe aceasta se bazează de exemplu medicina profundă a lui Paracelsus. El percepea, simţea, vedea forţa unei anumite plante şi înrudirea acestei forţe cu forţa corespunzătoare din om. Aşa vedea de exemplu, la ce organ al omului acţionează forţa plantei Digitalis purpurea (degetarul roşu).

Vrem să ne lămurim, printr-un exemplu special, acest mod de a privi lucrurile. Toate religiile au simboluri. Despre aceste simboluri se vorbeşte azi după bunul plac ceea ce este de cele mai multe ori numai o interpretare exterioară. Simbolurile religioase profunde sunt însă extrase din însăşi esenţa lucrurilor. Să discutăm de exemplu despre simbolul şarpelui, aşa cum a fost comunicat lui Moise în şcolile oculte egiptene. Vrem să discutăm despre ce l-a entuziasmat pe el, ce i-a dat lui Intuiţia.

Este o diferenţă fundamentală între toate acele fiinţe vii animale, care au coloană vertebrală, şi cele care, ca de exemplu gândacii, moluştele, viermii, etc., care nu au coloană vertebrală. Întregul regn animal se divide în compartimentul principal al vertebratelor şi cel al nevertebratelor. La animalele nevertebrate se poate pune întrebarea: Unde îşi au aceste animale nervii lor? – Fiindcă linia nervoasă principală trece de obicei prin coloana vertebrală. Nevertebratele au şi ele un sistem nervos, iar acesta este la fel la om şi la vertebrate. La acestea el se desfăşoară în exterior, de-a lungul coloanei vertebrale, până la anus. Acesta împreună cu plexul solar se numeşte sistemul nervos simpatic. Este acelaşi sistem, pe care-l au şi animalele nevertebrate, numai că el are o importanţă mai mică la vertebrate şi la oameni. Acest sistem este într-o legătură mult mai strânsă cu restul lumii, decât sistemul nervos din cap şi din măduva spinării la om. Activitatea ultimului menţionat se poate stinge în stare de transă, şi atunci intră în activitate sistemul nervos simpatic. Aşa se întâmplă de exemplu la somnambuli. Conştienţa somnambulică se extinde asupra întregii vieţi a ambianţei şi trece dincolo în celelalte fiinţe din jurul nostru. Somnambulii simt lucrurile în ei înşişi. Eterul vieţii este aşadar elementul care ne înconjoară pretutindeni. El intervine în plexul solar. Dacă am putea percepe numai cu plexul solar, atunci am trăi într-o comuniune intimă cu întreaga lume. Această comuniune intimă există la animalele nevertebrate. Un astfel de animal simte de exemplu o floare în sine. Animalul nevertebrat este în sistemul Pământului ceva asemănător ochiului şi urechii la om. El este o parte a organismului. Există în realitate un organism spiritual comunitar,

care prin animalele nevertebrate percepe, vede, aude şi aşa mai departe. Spiritul Pământului este un fel de organism comunitar. Tot ceea ce avem aşa în jurul nostru, este un corp pentru acest spirit comunitar. La fel cum sufletul nostru îşi creează ochi şi urechi pentru a percepe lumea, tot aşa îşi creează acest suflet comunitar al Pământului animalele nevertebrate ca ochi şi urechi pentru a privi şi a auzi în lume.

În evoluţia Pământului a sosit un moment când în viaţa şi urzirea comună a spiritului Pământului a apărut ceva deosebit. Ceva s-a închis înăuntru ca într-un tub. Numai începând cu acest moment a fost posibil în general să ia naştere fiinţe care pot deveni de asemenea fiinţe particulare. Celelalte fiinţe sunt componente ale unui suflet al Pământului. Numai acum începe un grad deosebit de particularizare. Numai acum începe posibilitatea ca ceva să-şi poată spune odată către sine „Eu”. Acest fapt, că sunt două epoci pe Pământ, mai întâi epoca în care încă nu au existat animale cu un sistem nervos închis într-un tub osos, apoi epoca în care au luat naştere astfel de fiinţe, este exprimat în mod deosebit în toate religiile. Şarpele izolează pentru prima dată într-un tub privirea lipsită de egoism, impersonală a spiritului Pământului, şi formează astfel baza egocentrismului. Acest lucru a întipărit Instructorul esoteric discipolilor, astfel încât ei puteau simţi: Dacă priviţi şarpele, atunci priviţi semnul pentru Eul vostru. La aceasta, ei trebuiau să simtă în mod viu că Eul independent şi şarpele aparţin unui întreg. Aşa a fost formată această simţire a importanţei lucrurilor din jurul nostru. Aşa pătrundeau discipolii cu conţinutul de simţire just în fiecare fiinţă a naturii. Cu acest sentiment a fost dotat şi Moise, pe când el ieşea din şcolile oculte egiptene, şi aşa aşeza el şarpele ca simbol. În acele şcoli nu se învăţa atât de abstract cum se învaţă azi, ci omul învăţa din vieţuirea proprie interioară să cuprindă lumea.

Există o descriere a omului pe baza examinării exterioare a părţilor componente ale organismului său. Dar descrierea omului poate fi găsită de asemenea în vechile opere mistice şi oculte. Însă aceste descrieri au fost realizate în cu totul alte moduri decât prin cercetări anatomice. Ele sunt chiar de departe mai exacte şi mai corecte, decât ce descrie anatomistul de azi, fiindcă acesta descrie numai cadavrul. Vechile descrieri sunt obţinute aşa, că discipolii au devenit transparenţi ei înşişi prin meditaţie, prin iluminare interioară. Prin aşa-numitul foc Kundalini, omul se poate contempla din interior. Există diferite trepte ale acestei contemplări. Contemplarea exactă, corectă, apare mai întâi în mod simbolic. Dacă omul se concentrează de exemplu pe a sa măduvă a spinării, el vede efectiv întotdeauna şarpele. El poate chiar să viseze despre şarpe, fiindcă aceasta este fiinţa care a fost transpusă în exterior în lume, pe când se forma măduva spinării şi ea a rămas pe această treaptă. Şarpele este măduva spinării transpusă în exterior în lume. Acest fel imaginativ de a vedea lucrurile, este privirea astrală (Imaginaţie). Dar numai prin privire mentală (Inspiraţie) iese la iveală deplina semnificaţie.

Această cale de cunoaştere îl conduce pe om să cunoască legătura dintre Macrocosmos şi Microcosmos, încât el se poate repartiza în natură, încât îşi poate spune cărei părţi a lumii îi aparţine fiecare din organele sale. Miturile vechi germanice îl fac pe uriaşul Ymir să se repartizeze astfel. Din craniul său este făcută bolta cerească, din oasele sale munţii şi aşa mai departe. Aceasta este reprezentarea mitologică a privirii interioare. Esoteristul vede în fiecare parte a lumii legătura cu ceva din sine însuşi. Atunci iese în evidenţă înrudirea interioară. Această privire trebuie să fie cultivată intensiv. În Evanghelii se indică de asemenea spre acest lucru. Esoteristul îşi spune: Toate lucrurile din mediul înconjurător, pietrele, plantele şi animalele sunt simbolurile propriei mele evoluţii; eu nu aş putea exista dacă aceste regnuri nu ar exista. – Această conştienţă nu ne umple doar cu sentimentul că am ieşit în afară către aceste regnuri, ci şi cu cunoaşterea că noi nu am putea exista fără ele.

Există şapte grade ale conştienţei umane: conştienţa de transă, conştienţa de somn profund, conştienţa de vis, conştienţa de veghe, conştienţa psihică, conştienţa suprapsihică şi conştienţa spirituală. De fapt există în total douăsprezece trepte de conştienţă, celelalte cinci sunt trepte de conştienţă creatoare. Creatorii, zeii creatori au astfel de trepte de conştienţă. Acestea toate sunt legate de cele douăsprezece semne zodiacale. Pe aceste douăsprezece trepte trebuie să le parcurgă omul una după alta. El s-a înălţat prin conştienţa de transă, conştienţa de somn profund şi conştienţa de vis până la conştienţa de veghe clară de azi. Pe următoarele trepte de evoluţie planetară, el va atinge alte trepte de conştienţă şi mai înalte. Tot ce el a parcurs deja, are de asemenea în sine. Corpul fizic are conştienţa de transă, aşa cum a fost dobândită de om pe vechiul Saturn. Corpul eteric al omului are conştienţa de somn fără vis, aşa cum a luat naştere ea pe vechiul Soare. Corpul astral visează aşa cum visează el în timpul somnului. Conştienţa de vis provine din timpul vechii Luni. Pe Pământul actual, omul atinge conştienţa de veghe. Eul are conştienţa clară din timpul zilei.

Evoluţia superioară constă în aceea că, ceea ce există în fiinţă, este transpus în afară, aşa cum omul a transpus în afară şarpele şi a menţinut şarpele pe o treaptă superioară în a sa măduvă a spinării. La o evoluţie ulterioară, oamenii vor transpune afară în lume nu doar pietre, plante şi animale, ci trepte de conştienţă. Într-un stup există de exemplu trei feluri de fiinţe care au un suflet comun. Fiinţe complet separate vizibil acţionează împreună. Aşa va fi cândva şi la om; el îşi va separa organele. El va trebui să dirijeze din afară în mod conştient toate moleculele creierului. Atunci el a devenit o fiinţă şi mai superioară. Aşa va fi şi cu treptele de conştienţă. Ne putem imagina o fiinţă superioară, care şi-a transpus în afară din sine toate cele douăsprezece trepte de conştienţă. Ea însăşi este ca a treisprezecea şi îşi va spune: Eu nu aş putea fi ceea ce sunt, dacă nu aş fi trimis afară din mine aceste douăsprezece trepte de conştienţă. – Noi avem acest caz la Christos şi cei

doisprezece apostoli. Cei doisprezece apostoli reprezintă treptele de conştienţă prin care a trecut Christos. Acest lucru este cunoscut în Evanghelia lui Ioan prin descrierea spălării picioarelor, în capitolul treisprezece, în care se arată faptul că Christos le este recunoscător apostolilor pentru că el a atins trepte de conştienţă superioare: Într-adevăr, ţineţi minte, servitorul nu este niciodată mai mare decât stăpânul lui. – Fiinţa înalt evoluată a lăsat în urmă pe drum pe alţii şi acum a devenit ea însăşi servitorul celorlalţi. Nu mulţi oameni înţeleg sensul acestor cuvinte, totuşi, dacă ei ascultă această povestire, sunt pregătiţi pentru a înţelege prin simţire. Noi de exemplu am fost pregătiţi prin simţire prin aceste povestiri în primele secole după Christos. Altfel, corpul nostru cauzal nu ar fi fost pregătit să primească acum adevărul. Sufletul este pregătit prin forma imaginativă. De aceea marii înţelepţi au povestit oamenilor odinioară poveşti cu perspectivă mare asupra viitorului. Azi de asemenea Maeştrii au deja idee despre ceea ce se produce în viitor prin învăţăturile teosofiei. Azi omul are binele şi răul în el. Acest lucru se va separa în viitor în exterior în mod vizibil ca regn al celor buni şi regn al celor răi. Asupra binelui şi răului trebuie acţionat cândva, iar acest lucru este pregătit prin ideile teosofice. Mai întâi le-au fost date oamenilor imagini, acum ei primesc idei, iar în viitor ei trebuie să acţioneze practic.

2. Berlin
27 septembrie 1905

Azi vrem să ne ocupăm cu trei reprezentări importante care sunt în legătură cu componentele naturii umane. Ele formează, să zicem aşa, un fir călăuzitor prin întreaga lume. Acestea sunt următoarele: Activitatea sau mişcarea, înţelepciunea, care este numită şi cuvânt, iar a treia este voinţa. Când vorbim despre activitate, prin aceasta ne referim la ceva foarte general. Esoteristul vede însă în activitate mai întâi baza întregului Univers, aşa cum ne înconjoară el. Prima structură a Universului este pentru esoterist un produs al activităţii. Pentru simţurile obişnuite ale omului, lumea apare ca ceva încheiat; esoteristul însă îşi spune că ceea ce există, este un produs al activităţii. Ceea ce este în aparenţă încheiat, este o treaptă de activitate în desfăşurare, un punct de tranziţie. Întreaga lume este neîncetat în activitate. Această activitate este de fapt karma.

Dacă vorbim despre om, vorbim despre corpul său astral ca despre karma, ca despre activitate. Corpul astral este ceea ce se află cel mai aproape de om. Ceea ce vieţuieşte omul, astfel încât aceasta decide asupra bucuriei şi durerii, asupra plăcerii şi suferinţei, iese din corpul său astral. Iubire, pasiune, bucurie, durere, ideal, datorie, sunt în legătură cu corpul astral. Dacă vorbim despre plăcere şi suferinţă, instincte, dorinţe şi pofte, atunci vorbim despre corpul astral. Acest corp astral este cuprins de o transformare neîncetată. Mai întâi el este nediferenţiat, cât timp omul nu l-a prelucrat. Omul îl prelucrează însă neîncetat în epoca noastră. Dacă omul distinge între ceea ce este permis şi ceea ce este interzis, atunci omul prelucrează din Eul său corpul astral. Din mijlocul perioadei lemuriene până la mijlocul rasei-rădăcină a şasea, omul îşi prelucrează corpul astral.

De ce îşi prelucrează omul corpul astral? Fiindcă în domeniul acţiunii, fiecare impuls în parte provoacă un contraimpuls. Fiecare acţiune provoacă o reacţiune. Dacă trecem cu mâna pe suprafaţa mesei, atunci mâna se încălzeşte. Căldura este reacţiunea la acţiunea noastră. Aşa provoacă orice acţiune o reacţiune. Prin faptul că anumite animale au migrat în peşterile întunecate din Kentucky, ele nu şi-au mai folosit ochii, ci doar organele senzitive tactile, pentru a se putea orienta. Consecinţa a fost că sângele s-a retras din ochi şi ele au orbit. Aceasta a fost consecinţa acţiunii lor, a migrării în peşterile din Kentucky.

Corpul astral uman se află în activitate neîntreruptă. În aceasta constă viaţa lui. Această activitate se numeşte în sens restrâns karma umană. Ce fac eu azi, îşi are expresia în corpul astral. Dacă eu lovesc pe cineva, aceasta este acţiunea şi ea provoacă o reacţiune. Aceasta este justiţia compensatoare: Karma. Acţiunea este o lovitură care provoacă o contralovitură. Cu aceasta trebuie să fie legată atunci ideea de cauză şi efect. În karma există întotdeauna ceva necompensat; acest ceva cere întotdeauna altceva.

Al doilea lucru din natura umană şi din Univers este: Înţelepciunea. La fel cum karma este ceva necompensat, şi înţelepciunea are ceva din linişte, din compensare. De aceea, ea se numeşte şi ritm. Toată înţelepciunea este forma potrivită ritmului. Dacă în corpul astral este multă simpatie, atunci este mult verde în aură. Acest verde a fost provocat cândva ca şi contraculoare. Verdele a corespuns iniţial unui roşu, un instinct egoist. Acest instinct s-a transformat prin acţiune, karma, în verde. În înţelepciune, în ritm totul este încheiat, compensat. În om totul este ritmic, plin de înţelepciune în corpul eteric. De aceea corpul eteric este la om ceea ce reprezintă înţelepciunea. În corpul eteric domneşte liniştea, ritmul.

Corpul fizic reprezintă de fapt voinţa. Voinţa este, în opoziţie cu simpla linişte, creatoarea, cea care creează. Avem astfel următoarea ascensiune: în primul rând activitatea, karma, ceea ce este necompensat; în al doilea rând înţelepciunea, ceea ce a ajuns la linişte; în al treilea rând voinţa, o existenţă atât de împlinită, încât ea se poate dărui pe sine. Aşadar acţiune, înţelepciune, voinţă sunt cele trei trepte în care se revarsă toată existenţa.

Să privim din acest punct de vedere pe om, felul cum stă el în faţa noastră. Mai întâi omul are corpul său fizic. Aşa cum este omul actual, el nu are nici o influenţă asupra corpului fizic. Ce este şi ce face omul fizic, este făcut din exterior, de către forţele creatoare. El însuşi nu-şi poate regla moleculele creierului său, nu-şi poate controla circulaţia sanguină. Trebuie să spunem chiar, că corpul fizic este produs fără ajutorul omului şi îi este menţinut de către forţe exterioare. El i-a fost oarecum doar împrumutat omului. Omul este încarnat într-un corp fizic care i-a fost produs de către alte forţe. Corpul eteric, de asemenea, în anumite privinţe este produs pentru el de către alte puteri. În schimb, corpul astral este format parţial de către alte puteri, parţial de către omul însuşi. Cât de mult este format din corpul astral de către omul însuşi, depinde de karma omului. Ce a prelucrat el însuşi, trebuie să aibă un efect karmic. Această parte este nemuritoare, nepieritoare în el. Corpul fizic este realizat prin karma altor fiinţe; dar partea corpului astral, pe care el a prelucrat-o începând din perioada lemuriană, este karma sa. Numai când el şi-a prelucrat întregul corp astral, atunci a ajuns pe treapta libertăţii. Atunci întregul corp astral este transformat din interior. Omul este atunci rezultatul complet al acţiunilor sale, al karmei sale.

Dacă scoatem în evidenţă o anumită treaptă de evoluţie, atunci omul are acolo un corp astral care este parţial munca sa proprie. Ce este astfel propria sa muncă, trăieşte însă în corpul eteric şi în corpul fizic. În corpul fizic trăieşte ce a făcut omul din sine, iar aceasta trăieşte prin corpul fizic în lumea fizică. Ce vieţuieşte omul în corpul astral, el prelucrează interior. Pentru ceea ce observă el în lumea fizică, sunt active trei învelişuri. Dacă el priveşte de exemplu un trandafir, toate trei învelişurile participă la aceasta. El vede mai întâi roşu. La aceasta a

participat corpul fizic. Într-un aparat de fotografiat, roşul face aceeaşi impresie. În al doilea rând însă, acest trandafir este cuprins în corpul eteric ca reprezentare vie. În al treilea rând, trandafirul îl bucură pe om, iar la aceasta a participat corpul său astral. Acestea sunt cele trei trepte de observare umană. Ceea ce este cel mai interior în om, lucrează prin cele trei corpuri în lumea exterioară. Ce primeşte omul din lumea exterioară, primeşte prin aceste trei corpuri.

La baza tuturor acestor lucruri, care se referă la activitatea omului sau karma, stă la bază pofta. Omul nu s-ar pune în mişcare, dacă el nu ar avea nici o poftă. El are însă pofta de a participa la lumea înconjurătoare. De aceea noi numim corpul astral şi corpul poftelor.

Există o legătură interioară între activitatea omului şi organele sale. Pentru instinctele cele mai josnice şi pentru cele mai înalte, omul are nevoie de organele sale. Şi în artă el are nevoie de ele. Dacă omul oarecum a absorbit odată totul din lume, atunci el nu mai are nevoie de organele sale. Între naştere şi moarte, omul se obişnuieşte să privească lumea prin organele sale. El trebuie să se dezobişnuiască treptat de acest lucru după moarte. Dacă el vrea să-şi folosească încă organele sale pentru contemplarea lumii, atunci el se află în starea pe care o numim Kamaloka. Este o stare în care este prezentă încă pofta de a privi prin organe care însă nu mai sunt prezente. Dacă omul şi-ar putea spune după moarte că el nu mai are nevoie de organe, atunci nu ar mai exista pentru el Kamaloka. În Devachan omul contemplă din interior, fără organe, tot ceea ce a perceput el mai înainte în viaţă de jur împrejur prin organele sale.

Karma, acţiunea omului prin corpul astral, este ceva necompensat. Prin faptul că acţiunea ajunge însă treptat într-o stare de echilibru, se produce o compensare. Dacă omul loveşte un pendul, acesta ajunge treptat la starea de echilibru. Orice acţiune necompensată ajunge în cele din urmă la ceva liniştit. Puţine nereguli se lasă observate, dar dacă neregulile sunt nesfârşit de numeroase, ele se compensează din nou. Se poate observa de exemplu printr-un instrument neregulile care sunt pricinuite într-un oraş prin circulaţia tramvaielor electrice. Într-un oraş mic în care nu sunt în mişcare atât de multe tramvaie, instrumentul indică neîncetat oscilaţii puternice, dar într-un oraş mare în care circulaţia tramvaielor este mult mai intensă, instrumentul este mult mai mult în linişte, fiindcă neregulile multe se compensează. Așa este situația și în Devachan cu fiecare neregularitate.

În Devachan omul priveşte în sine. El observă ce a primit; el trebuie să observe aceasta, până când lucrul respectiv a ajuns la o stare ritmică.

O acţiune provoacă o reacţiune; dar reacţiunea vine înapoi numai prin multe stări intermediare. Efectul dăinuie însă în tot acest interval de timp. Felul cum acţiunea şi reacţiunea alcătuiesc un întreg, este transformat în Devachan în înţelepciune. Ce a transformat omul în înţelepciune, se metamorfozează la el în ritm, în opoziţie cu activitatea. Ce s-a metamorfozat în ritm, se transformă în corp

eteric. Omul a devenit mai înţelept şi mai bun după Devachan, fiindcă el şi-a prelucrat toate experienţele în Devachan. Ce s-a lucrat din corpul astral ca vibraţii asupra corpului eteric, aceasta este nemuritor. După ce omul moare, se păstrează ceea ce el a prelucrat din corpul astral, precum şi micul fragment pe care el l-a prelucrat din corpul eteric; restul părţii corpului eteric se dizolvă în eterul cosmic. În măsura în care omul şi-a prelucrat acest mic fragment din corpul eteric, corpul său eteric este nemuritor. De aceea el regăseşte la reîncarnarea sa acest mic fragment de corp eteric. Ce are el nevoie, pentru a completa acest mic fragment de corp eteric, determină durata şederii sale în Devachan.

Când un om este atât de departe, încât el şi-a transformat întregul său corp eteric, atunci nu mai are nevoie de Devachan. Acesta este cazul discipolului ocult instruit, care şi-a transformat întregul său corp eteric astfel încât întregul său corp eteric dăinuie după moarte şi nu mai are nevoie să parcurgă Devachanul. Aceasta se numeşte renunţarea la Devachan. Un om poate fi lăsat să-şi prelucreze corpul eteric, dacă există siguranţa că el nu mai aduce nimic rău în restul lumii; altfel, şi-ar aduce instinctele rele în lume. În hipnoză se poate întâmpla ca cel hipnotizat să aducă în lume instinctele rele ale hipnotizatorului. La omul obişnuit, corpul fizic împiedică să fie atras şi târât corpul eteric în toate direcţiile. Când corpul fizic se află în letargie, se poate lucra asupra corpului eteric. Când un om îl hipnotizează pe altul şi introduce în acela instincte rele, atunci acestea dăinuie şi după moarte. Multe practici ale magiei negre au constat în faptul că ele şi-au creat în acest fel servitori docili. Regula celui ce practică magia albă este să nu lase pe nimeni să lucreze asupra corpului său eteric altfel, decât dacă şi-a trecut deja instinctele sale prin catharsis. În corpul eteric domnesc liniştea şi înţelepciunea. Dacă intră ceva rău în el, atunci răul respectiv ajunge la linişte şi rămâne acolo.

Înainte ca omul să ajungă ca discipol până la punctul în care să-şi poată prelucra după bunul plac corpul eteric, el trebuie să ajungă cel puţin parţial în stare să-şi evalueze karma, să dobândească autocunoaşterea. De aceea se recomandă ca meditaţia să nu se înceapă fără autocunoaşterea, fără autoobservarea neîncetată. Prin aceasta se ajunge ca omul să-l vadă la momentul potrivit pe Păzitorul Pragului: karma pe care el mai trebuie să şi-o compenseze. Când omul atinge această treaptă în condiţii normale, nu înseamnă altceva decât cunoaşterea karmei încă existente. Dacă încep să prelucrez corpul eteric, atunci trebuie să-mi propun să compensez karma pe care o mai am. Se poate întâmpla ca Păzitorul Pragului să apară într-un fel monstruos. Aceasta se petrece dacă omul are o atracţie atât de puternică pentru viaţa dintre naştere şi moarte, încât el, din cauza măsurii neînsemnate a acţiunii interioare, nu poate rămâne suficient de mult timp în Devachan. Dacă omul s-a obişnuit prea mult să privească în exterior, el nu are nimic de văzut în interior. El se întoarce atunci curând în viaţa fizică. Poftele sale dăinuie atunci, şederea sa în Devachan este scurtă; când se întoarce, plăsmuirile poftelor sale există încă în

Kamaloka; el le întâlneşte atunci. El se reîncarnează; la noul său corp astral se adaugă cel vechi; aceasta este karma anterioară, Păzitorul Pragului. El are atunci neîncetat în faţa lui karma sa anterioară, acesta este un fel particular de dublu.

Mulţi dintre papii epocii papale liniştite, ca de exemplu Alexandru al VI-lea, au avut astfel de dublu în încarnarea următoare. Există oameni, şi chiar nu rareori acum, care au neîncetat alături de ei natura lor inferioară anterioară. Acesta este un fel specific de nebunie. Acest lucru va deveni din ce în ce mai frecvent şi mai intens, fiindcă viaţa în materie se extinde din ce în ce mai mult. Mulţi oameni, care acum se consumă complet în viaţa materială, vor avea alături de ei în următoarea încarnare forma monstruoasă a Păzitorului Pragului. Dacă nu s-ar exercita acum foarte puternic influenţa spirituală, atunci, ca urmare a culturii materialiste, ar apărea un fel de vedere epidemică a Păzitorului Pragului. Un semn prevestitor este nervozitatea secolului nostru. Aceasta este un fel de consum in periferie. Toţi nervoşii de azi vor fi chinuiţi prin Păzitorul Pragului în următoarea încarnare. Ei vor fi chinuiţi într-o încarnare prematură, un fel de naştere cosmică prematură. Ce trebuie să urmărim noi prin teosofie, este un timp petrecut suficient de lung în Devachan, pentru a evita astfel de încarnări premature.

Din acest punct de vedere trebuie considerată apariţia lui Christos în evoluţia lumii. Mai înainte de aceasta, oricine voia să ajungă la o viaţă în Christos, trebuia să intre în centre de Mistere. Corpul fizic era adus în stare de letargie, iar corpului astral îi era adăugat numai de către preoţimea pură, ceea ce încă îi lipsea purificării sale. Aceasta era iniţierea.

Însă prin faptul că Christos a venit în lume, se întâmpla că cel care se simţea atras de El, putea primi de la El un înlocuitor (la acest fel vechi de iniţiere). Este întotdeauna posibil ca omul, prin legătura sa cu Christos, să-şi păstreze purificat corpul său astral până acolo, încât omul respectiv să-şi poată prelucra corpul eteric fără a prejudicia lumea. Dacă omul gândeşte aceasta, atunci cuvântul despre moartea ispăşitoare înlocuitoare primeşte o importanţă deosebită. Aceasta se înţelege prin moartea ispăşitoare a lui Christos. Moartea din centrele de Mistere trebuise să fie suportată mai înainte de către fiecare om care voia să dobândească purificarea. Apoi moartea a suportat-o Unul singur pentru toţi, astfel încât prin iniţierea pe planul istoric al lumii este creat înlocuitorul pentru vechea iniţiere. Prin creştinism a fost creată multă comuniune, lucru care mai înainte nu era posibil. Forţa activă se exprimă prin aceea că, prin vederea interioară, prin adevărata mistică, este posibilă comuniunea cu Christos. Acest lucru a fost adus şi în limbaj. Primul iniţiat creştin al Europei, Ulfila, a adus aceasta în limba germană, încât omul să găsească în limbaj cuvântul "Ich" ("Eu", în limba germană, n.tr.). Alte limbi exprimă această referire la Eu printr-o formă deosebită a verbului, de exemplu în limba latină "amo", dar limba germană foloseşte cuvântul Ich. "Ich" înseamnă: Iisus Christos. Acest cuvânt este introdus intenţionat în limba germană,

nu este ceva întâmplător. Iniţiaţii sunt cei care au creat limbile. Aşa cum în sanscrită există cuvântul AUM pentru trinitate, noi avem pentru interiorul omului cuvântul "ICH". Prin aceasta a fost creat un punct central, prin care pasiunile lumii pot fi transformate în ritm. Ele trebuie să se ritmizeze prin Eu. Acest punct central este textual Christos.

Toate naţiunile vestice au activităţi care dezvoltă pasiuni. Trebuie să vină un impuls din Est, pentru a aduce linişte în acestea. Un semn prevestitor pentru aceasta este deja cartea lui Tolstoi "Despre lene". În activitatea Vestului noi găsim adesea un haos. Acesta se amplifică tot mai mult. Spiritualitatea Estului trebuie să aducă un punct central în haosul Vestului. Ce se exersează multă vreme drept karma, trece în înţelepciune. Înţelepciunea este succesoarea karmei. Toată karma îşi găseşte compensarea în înţelepciune. Un înţelept, care a ajuns pe o anumită treaptă, se numeşte Erou Solar, fiindcă interiorul său a devenit ritmic. Viaţa sa este o copie a Soarelui, care traversează cerul pe o traiectorie ritmică.

Cuvântul "AUM" este respiraţia. Respiraţia se raportează la cuvânt, cum se raportează Spiritul Sfânt la Christos, cum se raportează Atma la Eu.

3. Berlin
28 septembrie 1905

Există în evoluţie trei lucruri pe care trebuie să le distingem: formă, viaţă şi conştienţă. Azi vrem să vorbim despre formele de conştienţă.

Putem privi plantele şi animalele inferioare ca şi cum prin ele fiinţe superioare şi-ar extinde simţurile în exterior în lume, pentru a privi lumea prin ele. Să pornim mai întâi de la organele senzoriale ale plantelor. Dacă vorbim despre organele senzoriale ale plantelor, atunci trebuie să ne fie clar că nu avem de a face cu organele senzoriale ale plantelor ca atare, ci cu entităţi din lumile superioare. Plantele sunt oarecum numai antene pe care le întind fiinţele superioare. Fiinţa superioară se informează prin plante.

Toate plantele au, în special la vârfurile rădăcinilor, dar şi în alte locuri, celule în care se găsesc granule de amidon. Şi la plante care de obicei nu sunt rigide, există aceste granule de amidon la vârfurile rădăcinilor. Liliaceele de exemplu, care de obicei nu sunt rigide, posedă aceste granule de amidon în celulele de la vârfurile rădăcinilor. Aceste granule de amidon sunt libere, mişcătoare, şi depinde de împrejurări, dacă granulele se află într-un loc sau în altul.

De îndată ce planta se îndreaptă puţin, o granulă de amidon cade în altă parte. Planta nu poate suporta aceasta. Ea se îndreaptă din nou astfel, încât granulele de amidon ajung să se aşeze la locul corect. Şi anume aceste granule de amidon se aşează simetric în direcţia forţei gravitaţionale a Pământului. Planta creşte pe verticală, fiindcă ea simte direcţia forţei gravitaţionale. Granulele de amidon simt forţa gravitaţională. Observând granulele de amidon de la vârfurile rădăcinilor, învăţăm să cunoaştem un fel de organ de simţ. Acesta este pentru plantă simţul pentru greutate. Acest simţ nu aparţine doar plantei, ci sufletului întregului Pământ, care face să crească întreaga plantă conform acestui simţ.

Aceasta are mai întâi o semnificaţie elementară. Planta se orientează după forţa gravitaţională. Dacă luăm un vârtej, de exemplu un vârtej de apă, în care putem aşeza o plantă, iar vârtejul se învârte împreună cu planta, atunci la forţa de gravitaţie se adaugă o altă forţă: forţa de rotaţie. Aceasta se află atunci în fiecare punct al plantei, iar rădăcinile şi tulpina plantei cresc în direcţia tangenţială vârtejului, în direcţia forţei tangenţiale, şi nu în direcţia forţei de gravitaţie. După aceea, şi granulele de amidon se îndreaptă în direcţia ei.

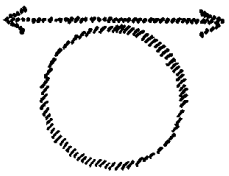

Să luăm în considerare acum urechea umană. Acolo noi avem mai întâi canalul auditiv exterior, apoi timpanul, iar în urechea internă oscioarele auditive: ciocanul, nicovala şi scăriţa – oscioare infime. Auzul constă în aceea că prin aceste oscioare ajung să vibreze celelalte organe. Înăuntru noi găsim mai departe trei canale semicirculare, acoperite cu piele, dispuse în direcţiile celor trei dimensiuni. Acestea sunt umplute cu un lichid. Apoi aflăm mai departe în ureche labirintul, o structură spirală, umplută cu firicele foarte fine de păr. Fiecare este acordat pe un anumit sunet, la fel ca şi corzile dintr-un pian. Labirintul se află în legătură cu nervul auditiv care merge către creier.

Ne interesează în principal cele trei canale semicirculare. Ele se află dispuse unul faţă de altul în cele trei direcţii ale spaţiului. Ele sunt umplute cu lucruri asemănătoare granulelor de amidon, cu pietricele. Dacă acestea sunt distruse, omul nu se mai poate ţine pe picioare, nu mai poate merge. În caz de leşin, poate fi deranjat organismul în cele trei canale, printr-o afluenţă de sânge către cap. Simţul orientării omului constă în cele trei canale semicirculare. Este acelaşi simţ care se găseşte la plante ca simţ al echilibrului la vârfurile rădăcinilor. Ce se găseşte acolo la vârfurile rădăcinilor, este format la om sus în cap.

Dacă omul cuprinde cu privirea întreaga evoluţie, plantă, animal, om, atunci el găseşte anumite relaţii între ele. Planta este omul inversat. Animalul se află în mijlocul lor. Planta şi-a cufundat rădăcinile în sol şi şi-a înălţat organele sexuale către Soare. Dacă întoarcem planta pe jumătate, atunci avem animalul. Dacă o întoarcem complet, avem omul. Aceasta este semnificaţia iniţială a semnului crucii: regnul vegetal, regnul animal, regnul uman. Planta îşi cufundă rădăcinile în sol. Animalul este planta pe jumătate inversată. Omul este planta complet inversată. De aceea spune Platon: Sufletul lumii este răstignit pe crucea corpului lumii.

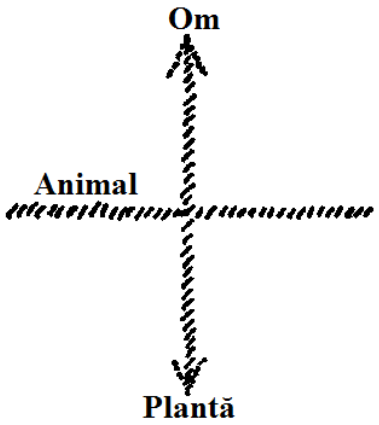

La plantă organul orientării se află în vârfurile rădăcinilor, la om se află în cap. Ceea ce la om este cap, la plantă este rădăcină. La om simţul orientării este în legătură cu simţul auzului, fiindcă simţul auzului este acel simţ care îl înalţă pe om

într-un regn superior. Ultima capacitate pe care a atins-o omul, este capacitatea vorbirii. Vorbirea este în legătură şi cu mersul în picioare, care nu ar fi posibil fără simţul orientării sau al echilibrului. Sunetul, pe care îl creează omul prin vorbire, este completarea activă la auzul pasiv. Ce este la plantă doar simţ al orientării, la om a devenit simţ al auzului care poartă în sine vechiul simţ al orientării în cele trei canale semicirculare care se îndreaptă către cele trei dimensiuni spaţiale.

Fiecare fiinţă are o conştienţă. Şi planta are una; dar această conştienţă se află pe planul Devachan, pe planul mental. Dacă am vrea să schiţăm conştienţa plantelor, ar trebui să desenăm în felul următor:

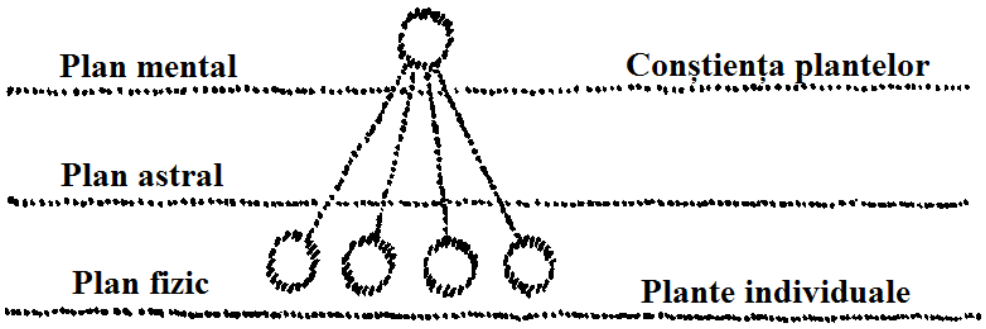

Planta nu ne poate vorbi şi răspunde, ci trebuie să învăţăm să o observăm pe planul mental. Acolo planta ne spune numele ei propriu.

La om conştienţa coboară până pe planul fizic. Conştienţa omului este aici în legătură cu acelaşi organ cu care planta este fixată în Pământ. Noi învăţăm să-l cunoaştem pe om cu adevărat, când vedem că vorbeşte şi rosteşte cuvântul „Eu”. Acest Eu se înrădăcinează în planul mental. Fără capacitatea de a rosti cuvinţelul „Eu”, noi am putea păstra forma omului şi pentru un animal.

Planta se înrădăcinează în planul mental, iar omul devine tocmai prin organul auzului un locuitor al planului mental. De aceea legăm noi cu vorbirea expresia mantrică „El gândeşte”. Urechea este o formare superioară a simţului orientării. Fiindcă omul s-a inversat în raport cu planta şi apoi s-a îndreptat din nou către spirit, el are în organul auzului vechea rămăşiţă a simţului orientării. El însuşi îşi dă orientarea. Există aşadar două feluri opuse de conştienţă: Conştienţa plantei din planul mental şi conştienţa omului aici, care îşi coboară conştienţa din planul mental în planul fizic. Această conştienţă pământească a omului se numeşte conştienţă kama-manasică.

Organele noastre senzoriale au toate de asemenea pentru sine o conştienţă. Aceste conştienţe diferite: conştienţa vizuală, conştienţa auditivă, conştienţa tactilă şi aşa mai departe sunt adunate laolaltă în suflet.

Conştienţa devine manasică doar prin aceea că diferitele conştienţe sunt adunate laolaltă în centrul sufletului. Fără această adunare laolaltă, omul s-ar descompune în conştienţele organelor sale. Acestea au fost formate iniţial prin plexul solar, prin sistemul nervos simpatic. Pe când omul însuşi mai era o plantă, atunci el nu avea încă conştienţa pe planul fizic. Atunci conştienţa superioară abia forma organele.

În stare de transă profundă, conştienţa centrală tace. Atunci organele particulare sunt conştiente iar omul începe să vadă cu bazinul gastric, cu plexul solar. O astfel de conştienţă a avut văzătoarea din Prevorst. Ea descrie forme luminoase autentice, care sunt observate însă de către conştienţa organelor. Conştienţa cea mai inferioară este cea a mineralelor. O conştienţă ceva mai centrată, asemănătoare mai mult conştienţei omului actual, este conştienţa astrală. Faptul că conştienţa s-a format în întreg corpul astral, îşi are expresia în măduva spinării. Atunci omul percepe lumea conform imaginilor din vis. O astfel de conştienţă au doar oamenii al căror creier fizic nu ajunge în activitate. Idioţii de exemplu văd lumea în imagini; viaţa lor sufletească este analoagă vieţii din vis. Ei pot spune doar că ei nu ştiu nimic despre ceea ce se întâmplă în jurul lor. Şi alte fiinţe din lume au o conştienţă asemănătoare.

Când omul îşi dezvoltă conştienţa astrală astfel încât el vieţuieşte conştient visele, atunci el poate face următorul lucru: Să presupunem că suntem în stare să ne formăm această conştienţă şi să ne aşezăm în faţă floarea „Venusfliegenfalle" (Venus flytrap, dionaea muscipula, plantă care se hrăneşte cu insectele prinse ca într-o capcană, n.tr.). Dacă o privim un timp suficient de îndelungat şi o lăsăm să acţioneze doar pe ea asupra noastră, atunci primim într-un anumit moment sentimentul că punctul central al conştienţei se coboară din cap şi se strecoară în plantă. Omul este atunci conştient în plantă şi priveşte lumea prin plantă. El trebuie să-şi transfere conştienţa în plantă. Atunci lui îi devine clar cum priveşte el sufleteşte în această fiinţă. El vieţuieşte atunci acest suflet. La o plantă senzitivă, conştienţa este complet asemănătoare conştienţei unui idiot; nu este o conştienţă pur mentală. Ea şi-a coborât conştienţa până pe planul astral. De aceea, există două feluri de plante: cele care sunt conştiente doar pe planul mental şi cele care sunt conştiente şi pe planul astral.

Anumite specii de animale au de asemenea o conştienţă pe planul astral care este de asemenea planul conştienţei idiotului. Helena Petrowna Blavatsky indică în special insectele nocturne indiene, fluturii de noapte. De exemplu păianjenii au de asemenea o conştienţă astrală; pânzele fine de păianjen sunt ţesute efectiv din planul astral. Păianjenii sunt doar instrumentele pentru acţiunea astrală. Firele sunt ţesute din planul astral. Şi furnicile au, în mod asemănător păianjenilor, o conştienţă pe planul astral. Acolo are muşuroiul de furnici sufletul său. De aceea sunt acţiunile furnicilor atât de ordonate.

Şi mineralele au o conştienţă. Aceasta se află pe planul mental superior, în zone superioare celor ale plantelor. Blavatsky o numeşte conştienţă kama-pranică. Omul poate atinge mai târziu şi această conştienţă, menţinându-şi starea sa de conştienţă actuală. El nu mai are nevoie atunci să intre într-un corp fizic, nu mai are nevoie să se încarneze. Pietrele sunt jos pe planul fizic iar conştienţa lor este în zonele superioare ale planului mental. Ea rânduieşte de sus cristalele. Dacă omul îşi poate înălţa odată conştienţa acolo, atunci el îşi formează corpul fizic din mineralele lumii.

Cele trei componente ale creierului trebuie să fie separate complet mai târziu (gândire, simţire, voinţă). Conştienţa omului trebuie să stăpânească atunci asupra creierului său, aşa cum stăpâneşte conştienţa superioară în cazul muşuroiului de furnici. Aşa cum se pot separa acolo furnicile lucrătoare, bărbătuşii şi femeiuştile, tot aşa se petrece mai târziu şi în creier o separare exactă în trei componente. Atunci omul este un spirit planetar, un creator care creează lucruri. Aşa cum Spiritul Pământului construieşte scoarţa Pământului, tot aşa va construi atunci şi omul o planetă. Pentru aceasta el trebuie să aibă o conştienţă kama-pranică. Azi el are numai o conştienţă kama-manasică. Aceasta înseamnă că conştienţa organelor se impregnează, se pătrunde cu raţiune (Manas). Conştienţa devine, cum spune Blawatsky, raţională. Procesul de raţionalizare se desfăşoară de la animal până la om. Conştienţa simplă a organelor poate cunoaşte ţelurile, dar nu poate cunoaşte mijloacele pentru atingerea ţelurilor. Conştienţa raţională poate dirija mijloacele. Blawatsky spune foarte corect: „De exemplu un câine închis într-o cameră are instinctul de a ieşi, dar nu poate, fiindcă instinctul său nu a devenit suficient de raţional pentru a cuprinde mijloacele necesare, în timp ce omul cuprinde imediat situaţia şi se eliberează.”

Noi distingem aşadar cu Blawatsky:

1. Conştienţa organelor, pe care o posedă organele noastre.
2. Conştienţa astrală a animalelor şi a anumitor plante şi de asemenea a idioţilor.
3. Conştienţa kama-pranică a pietrelor, pe care şi-o dobândeşte şi omul mai târziu.
4. Conştienţa kama-manasică, raţionalul.

În acest fel trebuie să organizăm crucea existenţei lumii.

Sensul propriu-zis al crucii este infinit de profund. Şi vechile legende sunt extrase din astfel de profunzimi. Sufletului uman i-a fost făcut un mare serviciu prin legende, cât timp omul a putut înţelege mai înainte prin simţire adevărurile legendelor. De exemplu există vechea legendă a Sfinxului. Sfinxul a lansat enigma următoare: Dimineaţa merge în patru picioare, la prânz în două picioare iar seara în

trei picioare. Ce este aceasta? – Este omul! Mai întâi, în dimineaţa Pământului, omul a mers în patru picioare, în starea sa de animal. Membrele din faţă erau pe atunci încă organe de mişcare. Apoi el s-a ridicat în două picioare. Funcţiunea membrelor s-a diferenţiat în două feluri iar membrele s-au separat în organe senzoriale fizice şi în organe spirituale. El a mers de atunci în două picioare. În viitorul îndepărtat organele inferioare şi mâna dreaptă vor dispărea. Vor rămâne doar mâna stângă şi floarea de lotus cu două petale. Atunci el va merge pe trei picioare. De aceea şchioapătă Vulcan. Picioarele sale sunt în involuţie, ele încetează să mai reprezinte ceva. La sfârşitul evoluţiei, în metamorfoza Vulcan a Pământului, omul va fi fiinţa cu trei picioare, către care indică legenda ca ideal.

4. Berlin
29 septembrie 1905

Noi am vorbit despre conştienţa diferitelor regnuri ale naturii. Organele omului au fiecare o conştienţă specifică de organ; această conştienţă se găseşte în mod patologic la idioţi. Ea este conştienţa astrală pe care o posedă de asemenea insectele nocturne, furnicile, păianjenii, şi aşa mai departe. O conştienţă complet diferită întâlnim la albine. Vrem să folosim acest exemplu al albinelor, pentru a arăta cum ajungem la astfel de adevăruri şi cum le folosim apoi pentru orientare în lume.

O instruire ocultă este ceva complet diferit faţă de instruirea noastră obişnuită; ea nu urmăreşte să toarne în discipol multă materie de învăţat. Într-o instruire ocultă severă, discipolul nu primeşte o materie de învăţat, ci o propoziţie plină de sevă cu forţă interioară. Aşa a fost şi în epocile anterioare. Discipolul trebuia să mediteze propoziţia cu un calm interior deplin. Aceasta avea efectul că el ajungea să fie iluminat interior, să fie complet pătruns de lumină. Când omul ajungea să pătrundă cu privirea în sine însuşi, atunci putea să-şi cufunde conştienţa în alte fiinţe. Pentru aceasta, el trebuia să se concentreze tocmai în punctul dintre sprâncene aflat puţin în interiorul capului, apoi de acolo să-şi coboare conştienţa până la inimă. Atunci el îşi putea transfera conştienţa în alte lucruri, de exemplu putea cerceta ce trăieşte într-un muşuroi de furnici.

Atunci omul poate cunoaşte şi viaţa dintr-un stup. La aceasta survine ceva ce de obicei omul nu vieţuieşte pe Pământ. În mişcarea stupului omul vieţuieşte ceva ce trece dincolo de viaţa noastră pământească, ceva ce de obicei nu mai există pe Pământ. Ce se petrece pe celelalte planete, nu ne putem imagina. Nu putem afla de exemplu, ce se petrece pe Soare sau pe Venus, dacă nu putem urma procedeul de a ne cufunda în viaţa şi mişcarea unui roi de albine. Albina nu a parcurs întregul drum evolutiv ca noi. Ea nu este legată la începuturile ei cu aceeaşi serie evolutivă ca celelalte animale şi ca oamenii. Conştienţa stupului, nu a fiecărei albine în parte, este una nemaipomenit de înaltă. Înţelepciunea acestei conştienţe este atinsă de către om abia în existenţa venusiană. Atunci el va avea conştienţa necesară pentru a construi din sine cu o substanţă pe care el o produce din sine. Furnicile construiesc împreună muşuroiul din tot ce este posibil, dar nu construiesc nici o celulă. Construcţia celulelor este pe un plan superior ceva complet diferit. Transpunându-şi conştienţa în interiorul stupului, primind conştienţa venusiană, omul învaţă ceva complet diferit decât este de obicei pe Pământ, învaţă să anticipeze ceva din ceea ce va apărea în existenţa noastră venusiană, retragerea absolută a sexualităţii. La albine, sexualitatea este alocată numai reginei. Sexualitatea kamică este aproape definitiv eliminată; trântorii sunt ucişi. Ce se petrece efectiv în omenirea ulterioară,

noi am prefigurat aici, iar munca este principiul cel mai înalt. Numai prin impulsul spiritului suntem capabili de a ne transpune în roiul albinelor.

Pentru a merge mai departe, vrem să dezvoltăm acum adevărata idee privind alchimia. Deja în sec. 18 se putea citi în buletinul informativ german „Reichsanzeiger" un articol despre alchimie. Kortum, poetul „Jobsiadei" a fost unul dintre cei mai importanţi alchimişti ai sec. 18. În câteva articole este vorba despre aşa-numita materie primordială care este pusă în legătură cu Piatra Filosofală. Kortum, cunoscător profund al problemei, a spus pe atunci: A căuta Piatra Filosofală, este foarte greu, dar ea este pretutindeni, fiindcă o întâlniţi în fiecare zi, o cunoaşteţi foarte bine, o aveţi în fiecare zi în mână, dar nu ştiţi că ea este Piatra Filosofală. – Aceasta este o descriere potrivită.

În natură totul este organizat nesfârsit de înţelept, cu o economie nesfârşit de înţeleaptă. Toate fiinţele vii kamice – animale şi oameni – şi toate fiinţele vii pranice – plante – se află într-o relaţie reciprocă. Noi inspirăm oxigen şi expirăm dioxid de carbon. Acest lucru îl fac şi animalele. Dacă ar dăinui doar acest proces, atunci aerul s-ar umple foarte curând de dioxid de carbon. Dar plantele asimilează dioxid de carbon şi expiră oxigen. Animalele şi oamenii nu pot trăi fără plante. Aşadar dioxidul de carbon este compus din carbon şi oxigen. Plantele păstrează carbonul pentru ele şi expiră oxigenul. Omul în schimb asimilează oxigenul şi îl transformă prin procesul său vital, prin aceea că îl combină cu carbonul, în dioxid de carbon. Plantele îşi construiesc din carbonul reţinut corpul lor.

În epoci anterioare, Pământul arăta altfel decât acum. Pe atunci creşteau pe regiuni foarte întinse păduri de ferigi uriaşe şi de tuiuri uriaşe. Acestea au dispărut. Pământul s-a acoperit atunci cu un strat de turbă care a rămas de la plantele moarte; apoi pădurile anterioare s-au transformat din ferigi şi tuiuri în zăcămintele uriaşe de cărbune ale Pământului. Mineralele Pământului au luat naştere astfel treptat din regnul vegetal sau din regnul animal. Când privim o bucată de turbă, putem spune că aceasta a fost cândva plantă. Dacă ne-am întoarce şi mai în urmă, am putea găsi şi plante din care au luat naştere cristale de stâncă, malachit şi aşa mai departe. Zona mediană a Alpilor a luat naştere din plante străvechi, înaintea formării turbei. Un diamant este exact acelaşi lucru ca şi o bucată de turbă. Natura a creat diamantul dintr-un carbon şi mai vechi decât cel actual. Aşa a luat naştere de asemenea cristalul de stâncă din plante.

Mineralul calcaros s-a format din animale. Jura este de exemplu o astfel de acumulare de calcar. El era mai înainte acoperit de mare şi s-a format din animale marine, din scoicile şi cochiliile lor. Aşa a luat naştere muntele mai tânăr din animale, iar mineralul străvechi din plante. Regnul vegetal trece treptat în regnul mineral. Tot ce este solid pe Pământ s-a format dintr-un Pământ vegetal. Putem studia acest proces de mineralizare la formarea cărbunelui din plante.

Regnul mineral, aşa cum este format acum, există numai din timpul celui de-al patrulea rond. Apoi întregul regn mineral va fi spiritualizat de către om. El îl va răscoli cu spiritul său. Tot ce face omul azi, întreaga industrie, este prelucrarea regnului mineral. Când cineva demolează o stâncă pentru a folosi pietrele la construcţia unei case, când el construieşte un dom, totul este prelucrarea artificială a regnului mineral. În al patrulea rond, omul poate prelucra artificial regnul mineral. Cu plantele în schimb, omul nu poate întreprinde acum nimic. Întregul regn mineral este prelucrat de către om. Aceasta se petrece într-o mare măsură prin electricitatea vibratorie care nu mai are nevoie de nici un fir. Aici se lucrează până în interiorul moleculelor şi atomilor. La sfârşitul celui de-al patrulea rond, omul va fi prelucrat întregul regn mineral.

Începând cu al cincilea rond, omul va face acelaşi lucru cu regnul vegetal. El va putea parcurge conştient acelaşi proces pe care plantele îl parcurg acum. Aşa cum planta asimilează dioxidul de carbon şi îşi construieşte corpul din carbon, tot aşa va putea omul celui de-al cincilea rond să-şi creeze corpul din substanţele ambianţei sale. În al cincilea rond sexualitatea va înceta. Omul însuşi trebuie să lucreze atunci la corpul său, trebuie să-l producă el însuşi. Acelaşi proces de prelucrare a carbonului, pe care planta îl parcurge acum inconştient, îl va parcurge atunci omul în mod conştient. El va transforma substanţa aşa cum planta transformă azi aerul în carbon. Aceasta este adevărata alchimie. Cărbunele este Piatra Filosofală. Omul care în sec. 18 făcea aluzie la acest lucru, ştia de procesul transformării pe care plantele îl realizează acum şi care va fi realizat mai târziu de către om.

Dacă studiem conştienţa pe planurile superioare, felul cum lucrează ea într-un stup, atunci învăţăm cum va produce omul însuşi materie mai târziu. Corpul omului va fi construit în viitor de asemenea din carbon; el va fi atunci ca un diamant moale. Omul nu va locui atunci în interiorul corpului său, ci îl va avea în posesie ca pe un corp exterior. Aşa sunt construite azi planetele de către Spiritele planetare. Dintr-o fiinţă care are nevoie de un corp produs de către altcineva, omul se transformă într-o fiinţă care emană, care se revelează. El va deveni atunci o fiinţă cu trei membre: omul de seară, care merge pe trei picioare, aşa cum spune Sfinxul. Cele patru membre primordiale s-au diferenţiat. La început şi mâinile au fost membre pentru locomoţie. Apoi ele au ajuns membre pentru spiritual. Mai târziu vor exista numai trei membre: inima ca membru Buddhi, floarea de lotus cu două petale între sprâncene şi mâna stângă ca membru de locomoţie. La acest viitor se referă şi comunicarea doamnei Blavatsky (despre o a doua coloană vertebrală). Glanda pineală (epifiza) şi glanda pituitară (hipofiza) organizează o a doua coloană vertebrală care se uneşte mai târziu cu cealaltă. A doua coloană vertebrală va coborî din cap în jos.

Pentru a menţine un astfel de fir călăuzitor, trebuie să ne transpunem conştienţa într-o fiinţă care se află mai sus decât ne aflăm noi acum în decursul evoluţiei noastre pământeşti obişnuite.

Toate aceste lucruri au fost predate în şcolile oculte şi au fost exersate practic într-un anumit sens. Trebuie să ne obişnuim să aducem modul de gândire în această direcţie. Atunci vom dezvolta în noi un sentiment de a nu găsi nimic care să fie lipsit de valoare, ci de a recunoaşte valoarea oricărui lucru exterior. Dacă facem abstracţie de ceva din natură, atunci întreaga natură are de suferit.

Şi muşuroiul de furnici are o conştienţă mult mai înaltă decât omul actual. Conştienţa muşuroiului de furnici se găseşte în regiunile superioare ale planului mental. Conştienţa albinelor în schimb se găseşte în regiunile superioare ale planului Buddhi. Cum a ajuns conştienţa furnicilor pe Pământul nostru? Acest lucru s-a petrecut prin intermediul fiinţelor care se află mai sus decât noi, care au parcurs deja procesul de a-şi crea ele însele corpul. Bărbătuşii, femeiuştile şi lucrătorii, cele trei componente ale muşuroiului de furnici, sunt corpul unei fiinţe spirituale superioare. Spiritul omului ajunge treptat şi el să se disocieze în trei componente. La discipolul ocult, voinţa, simţirea şi gândirea se separă una de alta. Moleculele creierului se separă în trei grupe. Discipolul ocult trebuie atunci din sine să lege un anumit sentiment de o anumită reprezentare. Dacă el vede un cerşetor, atunci, pentru a simţi compasiune, trebuie să adauge în mod conştient acest sentiment. În partea din faţă a capului se află zona gândirii, în partea de sus zona simţirii, în partea posterioară zona voinţei. Discipolul ocult învaţă să le pună pe acestea în legătură în mod conştient. Mai târziu aceste trei componente se separă una de alta. El trebuie să dirijeze atunci aceste trei componente, aşa cum face muşuroiul de furnici cu bărbătuşii, femeiuştile şi lucrătorii.

Acum ne putem întreba, de ce se manifestă fiinţe superioare într-un muşuroi de furnici. Dacă nu s-ar produce acid formic (furnicile secretă acid formic, de aceea avem senzaţia de mâncărime când ne pişcă furnicile, n.tr.), atunci întreg Pământul ar fi complet altul. Înţelepciunea prevăzătoare a Inteligenţelor superioare trebuia să prevadă momentul când acidul formic trebuia să intre în Pământ.

Aşa putem cuprinde cu conştienţa întregul Pământ, astfel încât să ştim şi să recunoaştem ce există şi ce trăieşte înăuntru. Aşa a fost cazul lui Paracelsus, care şi-a format reprezentările sale după felul cum puteau fi transformate lucrurile în medicament, fiindcă el ştia în ce relaţii se aflau ele cu omul şi cu organele sale. Aşa este Digitalis purpurea în legătură reală cu inima şi de aceea poate fi folosită întotdeauna pentru aceasta. Acum se caută noi medicamente prin experimentare, probând efectul lor pe un număr de oameni. Pe atunci se căutau medicamente prin Intuiţie, fiindcă se observa legătura interioară cu ele. Medicamentele găsite astfel îşi menţineau întotdeauna efectul, în timp ce la celelalte de obicei apar dezavantaje

în decursul timpului, dezavantaje care au scăpat la prima observaţie a celui supus experimentului.

5. Berlin
30 septembrie 1905

Se subliniază întotdeauna că omul, pentru a progresa în ocultism, trebuie să fie cât se poate de pozitiv şi cât se poate de puţin negativ, încât să poată vorbi mai puţin despre ceea ce nu există, decât despre ceea ce există. Dacă se încurajează acest lucru în viaţa obişnuită, atunci este o pregătire pentru munca din ocultism. Ocultistul nu trebuie să întrebe: Are piatra viaţă? –, ci: Unde este viaţa pietrei, unde este de găsit conştienţa regnului mineral? – Aceasta este cea mai înaltă formă de a nu critica. Tocmai faţă de cele mai înalte întrebări trebuie să-şi formeze omul această concepţie.

În viaţa obişnuită se disting trei stări de agregare ale corpurilor: solidă, lichidă şi gazoasă. Trebuie să distingem solidul de mineral. Aerul şi apa sunt de asemenea minerale. În scrierile teosofice se iau în considerare încă patru feluri de substanţe subtile. Următorul element, care este mai subtil decât aerul, este acela care dilată aerul, îl face să ocupe un spaţiu din ce în ce mai mare. Ce dispersează astfel aerul, este căldura; ea este de fapt o substanţă eterică subtilă, primul nivel eteric, nivelul căldurii. Al doilea fel de eter este eterul luminii. Corpurile care luminează, radiază o substanţă care este desemnată în teosofie ca eterul luminii. Al treilea tip de eter este purtătorul a tot ceea ce formează substanţa cea mai subtilă, eterul formator, numit şi eterul chimic. Acest eter produce unirea oxigenului cu hidrogenul. Iar cel mai subtil eter este cel care formează viaţa: Prana sau eterul vieţii. Ştiinţa amestecă de-a valma pe toate cele patru tipuri de eter. Dar ea le va descoperi treptat. Descrierea noastră este în sens rosicrucian, în timp ce literatura indiană vorbeşte de patru grade diferite de eter.

Să luăm în considerare mai întâi tot ce este solid. Ce este solid, aparent nu are viaţă. Dacă ne transpunem cu viaţa în ceea ce este solid, lucru care se întâmplă prin aceea că trăim treji în starea pe care o desemnăm ca lumea viselor şi apoi investigăm ceea ce este solid, de exemplu ne transpunem într-o regiune muntoasă cu stânci, atunci ne simţim viaţa proprie transformată, ne simţim străbătuţi de viaţă. Noi nu ne aflăm acolo cu conştienţa, ci cu viaţa proprie, cu corpul eteric; atunci ne aflăm într-un loc, într-o stare numită planul Mahaparinirvana. Pe acest plan Mahaparinirvana se află viaţa a ceea ce este solid. Acest plan este celălalt pol a ceea ce este solid. Faptul că noi am fost atunci cu viaţa pe planul Mahaparinirvana, îl putem percepe din alte efecte. După ce ne întoarcem de acolo, am experimentat influenţa existenţei din starea Mahaparinirvana. Acolo îşi are piatra solidă viaţa sa.

Urmează apoi a doua stare de agregare, starea lichidă, apa. Dacă ne transpunem în starea de vis în ocean, ca şi când am fi însăşi oceanul, atunci ne transpunem cu viaţa a ceea ce este lichid pe planul Parinirvana. Prin acest procedeu ştim ceva despre diferitele planuri.

În al treilea rând, dacă ne transpunem în vis în ceea ce este gazos, atunci ne găsim pe planul Nirvana. Nirvana înseamnă textual „a dispărea”, a dispărea în aer, aşa cum stingem un foc. Când căutăm viaţa aerului, atunci ne aflăm cu viaţa proprie pe planul Nirvana. Omul inspiră aer. Când el vieţuieşte în sine viaţa aerului, atunci este pe calea de a ajunge pe planul Nirvana. De aici şi exerciţiile de respiraţie ale yoghinului. Nimeni nu poate atinge planul Nirvana, dacă nu face efectiv exerciţii de respiraţie. Ele sunt doar exerciţii Hatha-Yoga, dacă sunt făcute înainte de parcurgerea treptelor anterioare de instruire ocultă. Dacă sunt făcute pe treapta corespunzătoare lor, sunt exerciţii Raja-Yoga. Omul inspiră în realitate viaţa, planul Nirvana.

În al patrulea rând: Sub planul Nirvana se află planul Buddhi sau planul Shushupti. Acolo are căldura viaţă. Dacă Buddhi este dezvoltat în om, atunci toată Kama (a nu se confunda cu karma, n.tr.) este transformată în altruism, în iubire. Animalele care nu au căldură proprie sunt lipsite de pasiuni. Pe planurile superioare, omul trebuie să atingă din nou această lipsă de pasiuni, fiindcă el are viaţa sa pe planul Shushupti.

În al cincilea rând este planul Devachan sau planul mental. Acolo are eterul luminii viaţa sa. Lumina solară trăieşte pe planul Devachan; de aici şi relaţia interioară dintre înţelepciune şi lumină. Dacă vieţuim lumina în conştienţa de vis, atunci vieţuim în aceasta înţelepciunea. Acesta a fost cazul întotdeauna, când Dumnezeu s-a revelat în lumină. Iehova a apărut lui Moise în mărăcinele care ardea, adică în lumină, pentru a revela înţelepciunea.

În al şaselea rând este planul astral. Pe acesta trăieşte eterul chimic. Dacă omul este somnambul, percepe pe planul astral însuşirile substanţelor chimice, însuşirile chimice, fiindcă pe planul astral, eterul chimic îşi are efectiv viaţa sa.

În al şaptelea rând este planul fizic. Acolo trăieşte eterul vieţii în propriul său element. La eterul vieţii noi percepem viaţa. Eterul vieţii este numit şi eterul atomic, fiindcă el are pe acest plan viaţa sa proprie, are punctul său central. Ce trăieşte pe acelaşi plan, are pe acelaşi plan punctul său central.

În realitate, tot ce ne înconjoară conţine cele şapte plane. Ele se află într-adevăr în jurul nostru. Trebuie să ne întrebăm doar: Unde are ceea ce este solid, ceea ce este gazos viaţa sa? – şi aşa mai departe.

Căldura îşi are viaţa sa pe planul Buddhi sau Shushupti, după cum am auzit acum. Aşa există anumite relaţii între toate lucrurile. Relaţia dintre ureche şi vorbire este surprinzătoare. Urechea a apărut în evoluţie mult mai devreme decât vorbirea. Urechea este organ de recepţie, vorbirea este organ de creaţie pentru sunet. Aceste două lucruri, urechea şi vorbirea, alcătuiesc un întreg în esenţă. Sunetul, aşa cum apare el, este redarea de vibraţii în aer, iar un sunet corespunde unei anumite vibraţii. Pitagoreenii spuneau: Dacă studiaţi ce este afară, în afara voastră în sunet, atunci studiaţi aritmetica aerului. Spaţiul uniform ar fi unul lipsit

de sunet, cel organizat aritmetic este un spaţiu răsunător. Există un exemplu despre felul cum putem privi în cronica Akasha. Dacă putem face un efort pentru a învăţa aritmetica interioară, care dăinuie din sunet în spaţiu, atunci putem reauzi de fiecare

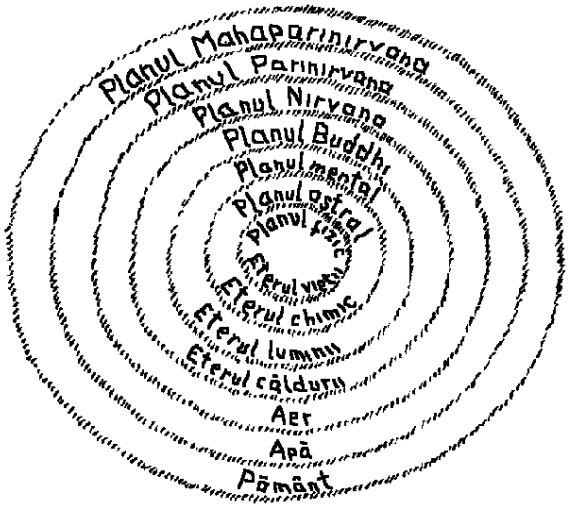

dată un sunet pe care l-a rostit un om. De exemplu, putem auzi ce a spus Cezar la trecerea Rubikonului. Aritmetica interioară a sunetului dăinuie în cronica Akasha. Sunetului îi corespunde ceva din ceea ce numim Manas. Ce este sunetul pentru ureche, este înţelepciunea lumii. Noi auzim înţelepciunea lumii, prin aceea că percepem sunetul. Noi creem înţelepciunea lumii prin aceea că vorbim. Ce este aritmetic în vorbirea noastră, dăinuie în cronica Akasha. Omul se exprimă nemijlocit prin înţelepciune, în timp ce el aude sau vorbeşte. Gândirea este forma prin care omul îşi poate exprima acum voinţa prin vorbire. Numai prin gândire ne putem noi desfăşura acum voinţa. Abia mai târziu îşi poate omul desfăşura în afara gândirii voinţa sa prin cuvânt.

Următoarea treaptă este în legătură cu căldura. Noi trebuie să căutăm activitatea omului în ceea ce el radiază ca şi căldură interioară. Din ceea ce rezultă din căldură: pasiuni, instincte, pofte, dorinţe, şi aşa mai departe, ia naştere karma. Aşa cum organul paralel urechii este organul vorbirii, tot aşa este căldura inimii organul paralel al hipofizei. Inima primeşte din afară căldura, aşa cum urechea primeşte sunetul. Prin aceasta, ea percepe căldura lumii. Organul corespunzător pe care trebuie să-l avem pentru a crea în mod conştient căldura, este hipofiza din cap, care acum este abia la începutul evoluţiei sale. Aşa cum percepem cu urechea şi creem cu laringele, tot aşa primim căldura lumii în inimă şi o radiem din nou prin hipofiza din creier. Când se dobândeşte această capacitate, atunci inima a devenit organul care trebuie să devină. La aceasta se referă cuvintele din „Lumina pe cărare”: „Mai înainte ca sufletul să stea în faţa Maeştrilor, trebuie ca sângele inimii

să inunde picioarele.” Atunci sângele inimii noastre radiază, aşa cum se revarsă acum cuvintele noastre în lume. Mai târziu căldura sufletului va inunda oamenii.

Ceva mai profund în evoluţie decât organul căldurii, este organul văzului. În evoluţie s-au succedat organul auzului, organul căldurii, organul văzului. Organul văzului se află încă numai pe treapta pe care el poate doar primi. Urechea percepe deja din sunet, de exemplu din dangătul clopotului, fiinţa cea mai interioară. Căldura trebuie să se reverse spre noi din fiinţa însăşi. Ochiul are numai o imagine, urechea are percepţia fiinţei celei mai interioare. Percepţia căldurii este o primire a unei radieri. Un organ va deveni de asemenea organ activ în cazul ochiului. Acest organ este azi pregătit în epifiză, care va conferi realitate imaginilor pe care le produce azi ochiul. Cele două organe, epifiza şi hipofiza, trebuie să se dezvolte ca organe active alături de organul văzului (ochiul) şi organul căldurii (inima). Fantezia este azi predispoziţia către creaţia de mai târziu. Acum omul are foarte multă imaginaţie. Mai târziu el va avea forţă magică. Aceasta este Kriyashakti. Aceasta se dezvoltă în aceeaşi măsură în care se dezvoltă fizic epifiza.

În relaţia reciprocă dintre ureche şi laringe, noi avem un model. Gândirea este străbătută mai târziu de către căldură, şi încă mai târziu omul învaţă să creeze. Mai întâi el învaţă să creeze o imagine; apoi învaţă să creeze o radiaţie, să o emită în afară; apoi învaţă să creeze fiinţe. Francmasoneria numeşte aceste trei forţe: Înţelepciune, Strălucire (Frumuseţe) şi Putere. (Vezi „Basmele” lui Goethe).

Căldura are viaţa sa pe planul Shushupti. A folosi în mod conştient aceasta, este posibil celui care cunoaşte şi stăpâneşte viaţa căldurii, aşa cum omul stăpâneşte azi într-un anumit fel viaţa aerului. Omul trebuie să se apropie acum în evoluţie de forţele planului Shushupti (Buddhi-Manas). A cincea subrasă (epocă de cultură) are în principal misiunea de a dezvolta Kama-Manas. Manas se găseşte în tot ceea ce este pus în serviciul spiritului uman. Totuşi, în definitiv, acum totul se află în serviciul Kama. Cele mai înalte realizări ale spiritului sunt puse în serviciul Kama. Epoca noastră a pus cele mai înalte forţe în serviciul acestei necesităţi, pe care şi le satisface şi animalul fără aceste realizări.

Acum trebuie însă să se dezvolte deja Buddhi-Manas. Omul trebuie să înveţe ceva mai mult decât vorbirea. Trebuie legată de vorbire o altă forţă, aşa cum găsim în scrierile lui Tolstoi. Nu este vorba atât de mult de ceea ce spune el, cât de faptul că în dosul celor spuse de el se află o forţă elementară care are ceva din Buddhi-Manas, care trebuie să intre în cultura noastră. Scrierile lui Tolstoi acţionează atât de puternic, fiindcă ele conţin ceva nou, elementar, în opoziţie conştientă cu cultura vest-europeană. Genul de barbarie, care există încă în acel ceva nou, va fi compensată mai târziu. Tolstoi este doar un instrument al unei forţe spirituale superioare care s-a aflat şi în dosul iniţiatului gotic Ulfila. Această forţă spirituală are nevoie de Tolstoi ca instrument al ei.

6. Berlin
1 octombrie 1905

Vrem să ne prezentăm azi succesiunea entităţilor de care aparţine omul. Omul, aşa cum este el acum, este o fiinţă care a devenit, care nu a fost întotdeauna aşa cum este acum. El nu are celelalte trepte doar înaintea lui şi în urma lui, ci şi alături de el, aşa cum copilul are azi alături de el pe moşneag ca o altă treaptă de evoluţie. Noi vrem să ne prezentăm azi şapte trepte de entităţi. Pentru aceasta, trebuie să ne clarificăm mai întâi diferenţa dintre entităţile receptive şi cele creatoare.

Cu ochii noştri percepem o culoare, roşu sau verde. În această privinţă suntem entităţi receptive. Culoarea trebuie însă mai întâi să fie produsă, pentru ca noi să o putem percepe; în faţa noastră se află, aşadar, o fiinţă, care produce culoarea, de exemplu roşu. Astfel cunoaştem succesiunea entităţilor. Dacă noi cuprindem tot ceea ce întâmpină simţurile noastre, atunci sufletul trebuie să fie prezent pentru a putea primi acel lucru. Există entităţi care se pot revela. Acestea au un caracter mai mult divin sau caracter Deva. Entităţile care sunt potrivite mai mult pentru a primi, au mai mult un caracter elemental. Entităţile divine au mai mult o natură care se revelează. Fiinţele elementale sunt naturi receptive.

Noi avem aici în acest domeniu înţelepciunea creatoare, care creează în exterior, şi înţelepciunea care este primită de către sufletul uman. În lumină există înţelepciune şi ea se dezvăluie în toate percepţiile senzoriale. În dosul a ceea ce se revelează, trebuie să presupunem că se află cel ce se revelează, fiinţa cu natura volitivă; înţelepciunea este ceea ce se revelează.

Omul este o fiinţă care se află la mijloc. Pe de o parte, de exemplu, referitor la toate impresiile senzoriale, el este o fiinţă receptivă, însă referitor la gândire el este o fiinţă creatoare. Nimic nu îi dă lui gândul, dacă el nu îl creează la o percepţie. Aşa este el pe de o parte o fiinţă receptivă, pe de altă parte o fiinţă creatoare. Aceasta este o diferenţă importantă. Să ne reprezentăm că omul ar fi în stare, aşa cum el azi creează gânduri, tot aşa să creeze tot ceea ce el percepe, sunete, culori, etc. Azi el este creator numai într-un domeniu, în gândire, iar pentru a avea percepţii senzoriale are nevoie de fiinţe creatoare de jur împrejurul lui. În domeniul producerii propriei sale entităţi, el a fost creator la începutul acestei evoluţii. El şi-a creat pe atunci propriul său organism. Acum el are nevoie de alte fiinţe pentru aceasta. Omul trebuie să se încarneze acum într-o structură corporală, care este conturată la exterior. El este înclinat mai mult spre entităţi elementale decât spre domeniul percepţiei şi al gândirii.

Să ne gândim acum că omul ar putea produce de asemenea sunete, culori şi alte percepţii senzoriale şi chiar propria sa entitate. Atunci noi îl avem pe omul care a existat înaintea rasei lemuriene şi care se numeşte omul „pur”. Omul devine

„impur” prin aceea că nu el însuşi îşi creează întreaga fiinţă, ci alte fiinţe se încorporează în entitatea sa. Acest om pur a fost numit Adam Kadmon. Când Biblia vorbeşte la început despre om, el vorbeşte despre acest om pur. Acest om pur nu avea încă nimic kamic (a nu se confunda cu noţiunea de „karmic”, n.tr.) în sine. Dorinţa a apărut numai după ce el a încorporat în sine alte fiinţe. Aşa a luat naştere a doua treaptă a umanităţii, omul kamarupic. Numai o subdiviziune a acestuia este animalul superior. Fără sânge cald nu există kamarupa independentă în entităţi. Animalele fără sânge cald sunt dirijate de alte entităţi. Toate animalele cu sânge cald provin din om.

Mai întâi avem aşadar omul pur, care în realitate a dus o existenţă suprasenzorială până în perioada lemuriană, şi tot ceea ce există şi trăieşte în el, a fost creat din el însuşi.

Animalele cu sânge rece şi plantele s-au dezvoltat într-un alt mod decât animalele cu sânge cald. Ele sunt azi prezente, sunt rămăşiţe ale entităţilor puternice, gigantice, remarcabile. Câteva dintre acestea pot fi arătate de către ştiinţă. Ele sunt animale decadente care provin din cele de care omul pur a avut nevoie pentru a se încorpora în ele, prin aceasta el având un corp necesar kamicului din sine. La început, omul nu a găsit nici o posibilitate de a se încarna pe Pământ. El plutea încă deasupra Pământului. De aceste entităţi mari, uriaşe (animale) a avut nevoie omul cel mai mult, pentru a se încarna în ele. El s-a încarnat în aceste entităţi, şi prin aceasta a fost în stare să aducă propria Kama. Câteva dintre aceste entităţi s-au dezvoltat mai departe şi au devenit atlanţii şi omenirea actuală. Aşadar, nu toate entităţile au reuşit să se adapteze. Acestea au fost animalele vertebrate inferioare; de exemplu cangurii sunt astfel de creaturi eşuate de pe calea către om.

Aşadar omul a făcut încercarea de a aduce Kama în structura animalului. Kama există efectiv în structura umană actuală, şi anume în inimă, în căldura sângelui, în circulaţia sanguină. S-au făcut tot mereu astfel de încercări, şi aşa s-a ajuns tot mai sus, din treaptă în treaptă. Noi vedem încercări eşuate de exemplu în animale ca: leneşii, cangurii, animalele de pradă, maimuţele şi maimuţele lemuriene. Toate acestea au rămas în urmă pe drum. Animalele cu sânge cald sunt încercări eşuate ale creaturii umane kamice. Tot ce se află în ele drept Kama, ar putea avea şi omul în sine; dar el le-a lăsat lor aceasta, fiindcă el nu mai are nevoie de astfel de Kama.

Există un principiu ocult important: Orice însuşire are doi poli opuşi. Aşa aflăm cum se completează reciproc electricitatea pozitivă şi cea negativă, sau caldul şi recele, ziua şi noaptea, lumina şi întunericul etc. Aşa are de asemenea orice însuşire Kama două aspecte opuse. De exemplu, omul a lăsat din sine în leu furia, pe care pe de altă parte, dacă o înnobilează, este forţa care îl poate înălţa la Sinea sa superioară. Pasiunea nu trebuie să fie distrusă, ci trebuie să fie purificată. Polul negativ trebuie să fie înălţat pe o treaptă mai înaltă. Această purificare a

pasiunii, această înălţare a polului ei negativ se numea la pitagoreeni catharsis. Mai întâi omul avea în sine furia leului şi viclenia vulpii. Furia a fost apoi, să zicem aşa, fixată de el în leu iar viclenia în vulpe. Regnul animal cu sânge cald este aşadar un cerc de imagini ale însuşirilor Kama. Azi este foarte răspândit punctul de vedere că expresia „Tat twam asi" , adică „Acela eşti tu" ar fi ceva general, nedefinit, dar prin aceasta trebuie să ne gândim la ceva definit. De exemplu, referitor la leu, omul trebuie să-şi spună: Acesta eşti tu! – Astfel avem noi desfăşurat în regnul animal cu sânge cald omul kamarupic din noi. La început a existat numai omul pur: Adam Kadmon.

Oken, filosof naturalist, care a fost profesor în Jena în prima jumătate a secolului 19, a cunoscut toate aceste idei şi le-a exprimat grotesc pentru a ofensa omul. Se găseşte la el un exemplu care arată către un stadiu mai timpuriu al omului, înainte ca el să se despartă de regnul animal cu sânge rece. Oken a adus în legătură sepia cu limba omului. Dacă se face analogie între limbă şi sepie, atunci aceasta nu are nici o semnificaţie ocultă. Astfel, noi avem de asemenea entităţi care abia acum încep să fie create oarecum ca produse secundare. Omul a lăsat afară viclenia vulpii şi a reţinut polul opus. În viclenia vulpii începe însă să se formeze de asemenea un altfel de germene, de exemplu asemenea umbrei negre a unui obiect prin care lumina care vine de afară are o penumbră. Noi dăm vulpii viclenia din lăuntrul nostru. Vulpii îi este adus din periferie spiritul. Entităţile care acţionează în acest mod, de la periferie în kamic, sunt entităţi elementale. Ceea ce a primit vulpea de la noi, este animal în ea; ceea ce îi este adăugat ei din exterior, este fiinţă elementală. Ea a luat naştere pe de o parte prin spiritul omenirii, iar pe de altă parte printr-o fiinţă elementală.

Noi distingem aşadar: în primul rând fiinţa elementală, în al doilea rând omul kamarupic, în al treilea rând omul pur, în al patrulea rând omul care într-o anumită privinţă a depăşit omul pur, cel care a asimilat ceea ce este în afară de jur împrejurul lui şi este creator. El a privit şi a asimilat tot ceea ce este de jur împrejurul lui în existenţa pământească. Aceasta îi aduce lui planul, regula, legea care creează viaţa. Odinioară omul era perfect, şi el va ajunge din nou aşa. Dar este o mare diferenţă între ceea ce a fost el şi ceea ce va fi el. Ce există afară de jur împrejurul lui, va fi devenit mai târziu proprietatea sa spirituală. Ce a fost câştigat prin muncă de către el pe Pământ, devine mai târziu capacitatea omului de a fi creator. Aceasta a devenit apoi fiinţa sa cea mai lăuntrică. Unul care a asimilat întreaga experienţă pământească, astfel încât ştie despre orice lucru cum poate fi valorificat şi a devenit astfel un creator, este numit Bodhisattva, adică un om care a asimilat suficient în sine pe Bodhi, pe Budhi al Pământului. Atunci el este matur să acţioneze din cel mai lăuntric impuls al său. Fiinţele Pământului nu sunt încă Bodhisattva. Pentru o fiinţă mai există lucruri în care ea nu s-a putut încă orienta. Numai când omul a asimilat în sine întreaga ştiinţă a Pământului, pentru a putea

crea, atunci el este un Bodhisattva. Buddha, Zarathustra, de exemplu, au fost Bodhisattva.

Dacă omul se dezvoltă şi mai departe, astfel încât el nu numai că este un creator pe Pământ, ci are forţe care se ridică deasupra Pământului, atunci el are libertatea să folosească aceste forţe superioare sau să acţioneze mai departe pe Pământ. El poate aduce atunci ceva pe Pământ din lumi străine. A existat cândva un astfel de timp, înainte de a începe omul să se încarneze, în ultima treime a perioadei lemuriene. Omul îşi construise corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Aceste părţi ale fiinţei sale el şi le-a adus din evoluţia pământească anterioară. Cele două impulsuri care au urmat, Kama şi Manas, el nu le-a putut găsi pe Pământ; ele apar numai în decursul evoluţiei Pământului. Primul nou impuls (Kama) a fost de găsit numai ca forţă a lui Marte. Cu puţin timp înainte ca omul să se încarneze, a sosit acest impuls. Al doilea impuls (Manas) a sosit de pe Mercur în subrasa a cincea atlanteană a protosemiţilor. Aceste noi impulsuri trebuiau să fie aduse pe Pământ prin fiinţe şi mai înalte, prin ființe Nirmanakaya de pe alte planete. De pe Marte aceste ființe Nirmanakaya au adus Kama, de pe Mercur au adus Manas. Ființele Nirmanakaya sunt o treaptă şi mai înaltă decât ființele Bodhisattva. Ființele Bodhisattva pot regla evoluţia în continuare; dar ei nu pot aduce ceva străin, acest lucru pot doar entităţile Nirmanakaya. Cu o treaptă şi mai înaltă decât Nirmanakaya se află acele entităţi care se numesc Pitri. Taţii Pitri. Entităţile Nirmanakaya pot aduce ceva străin în evoluţie, dar ei nu se pot sacrifica, nu se pot jertfi ca substanţă, astfel încât ei să poată crea un nou ciclu pe planeta următoare. Aceasta pot ființele Pitri, entităţile care s-au format pe Lună şi au venit încoace; ei au devenit impulsul pentru evoluţia Pământului. După ce omul a trecut prin toate acestea, atunci este el în stare să devină un Pitri. Următoarea treaptă, şi mai înaltă, pe care o mai putem numi încă, sunt zeii propriu-zişi.

Aşadar, avem şapte trepte de entităţi: în primul rând zeii, în al doilea rând ființele Pitri, în al treilea rând ființele Nirmanakaya, în al patrulea rând ființele Bodhisattva, în al cincilea rând omul pur, în al şaselea rând omul, în al şaptelea rând ființele elementale. Aceasta este succesiunea despre care vorbeşte Helena Petrovna Blavatsky.

Aici mai putem pune întrebarea, ce fel de organ este cel care l-a făcut pe om kamarupic. Este inima cu venele şi cu sângele care pulsează prin corp. Inima are o parte fizică, o parte eterică – Aristotel vorbeşte despre aceasta, omul era considerat odinioară numai om eteric – şi o parte astrală. Inima eterică este în legătură cu floarea de lotus cu douăsprezece petale. Nu toate organele fizice au părţi astrale, de exemplu fierea are numai parte fizică şi eterică, astralul lipseşte.

7. Berlin
2 octombrie 1905

Helena Petrowna Blavatsky, în „Doctrina secretă” l-a numit pe Iehova spirit lunar. Acest lucru are un motiv profund. Pentru a-l înţelege, trebuie să ne lămurim evoluţia în continuare a omului. Aşa cum este el acum, forţele sale superioare sunt amestecate una cu alta. Evoluţia sa superioară constă în aceea că Sinea superioară este deconectată de la forţele şi organele inferioare.

Creierul se descompune în trei părţi esenţiale: în creierul-gândire, în creierul-simţire şi în creierul-voinţă. Aceste trei părţi vor fi dirijate de către om mai târziu din exterior ca cele trei părţi ale unui muşuroi de furnici. Părţile din care este deconectat ceea ce e superior, nu rămân atunci aşa cum sunt azi, ci ele coboară cu o treaptă. Acesta este motivul pentru care unii oameni devin mai răi din punct de vedere moral în cazul unei dezvoltări spirituale unilaterale. De aceea, în cazul culturii occidentale este un pericol mai mic, fiindcă ştiinţa occidentală nu constrânge spiritualul superior să iasă din corpurile inferioare. În schimb, prin teosofie omul asimilează o înţelepciune prin care Eul este smuls parţial din ambianţa organelor obişnuite. Dacă un om asimilează învăţătura teosofică, până atunci el fiind un om rezonabil prin convenţionalul ambianţei sale, după aceea partea rea din om, rămasă ascunsă până atunci, iese la iveală. Se pot observa astfel de manifestări. Adesea natura rea apare tocmai prin aceea că omul se ocupă de spiritual, fără a fortifica moralul în acelaşi timp. Această realitate aduce cu sine un anumit tragism. Societatea teosofică a avut într-adevăr de suferit în această privinţă. Câţiva savanţi, care au fost oameni foarte destoinici în domeniul ştiinţei occidentale, au avut de suferit prin faptul că au ajuns în Societatea Teosofică. La ei, natura inferioară a ieşit la iveală fără ca ea să ajungă dominată de cea superioară. Aceeaşi lege se găseşte şi la scară mare. Entităţile pe care noi le întâlnim pe vechea Lună, nu aveau încă forţa lor de gândire într-un corp fizic. Forţa de gândire a entităţilor Nirmanakaya lunare, Bodhisattva, Pitri şi a oamenilor puri nu lucrau încă într-un creier fizic, ci în masa eterică din jurul lor. Pe vechea Lună, în ambianţă nu exista doar aer, ci eter care era umplut cu înţelepciune. Gândurile nu existau pe vechea Lună în entităţi propriu-zise, ci ele înnotau în eter. De aceea, în ocultism Luna este numită şi Cosmos al înţelepciunii. Eterul căldurii şi celelalte forme de eter înconjurau Luna. Inteligenţa şi raţiunea trăiau în acestea aşa cum ele trăiesc acum în creierul omului. Această situaţie însă s-a supus unei evoluţii. La începutul evoluţiei lunare, înţelepciunea se impregna încă în forme frumoase. Entităţile care aveau numai componentele inferioare ale omului, corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, au fost dirijate de către curenţii de înţelepciune. În evoluţia pe mai departe cele trei corpuri inferioare se coborau adânc. Pe când evoluţia lunară era pe

sfârşite, entităţile, care erau înţelepte, dar nu aveau înţelepciunea într-un creier, ajunseseră atât de departe, încât ele puteau părăsi complet aceste corpuri inferioare. Aceste fiinţe, care deveniseră Pitri, care nu mai aveau nevoie să intre în astfel de corpuri fizice, eterice şi astrale, au fost cetele Elohimilor de diverse grade. Treapta cea mai inferioară a acestor Elohimi este treapta Iehova. Aşadar Iehova este o divinitate lunară importantă, care pe Lună a trecut printr-o evoluţie fizică. Ea nu a putut însă niciodată prelucra pe Lună ambianţa fizică în mod gânditor printr-un creier. Numai corpurile sale fizic, eteric şi astral au prelucrat ambianţa fizică. Dar Iehova a prelucrat ambianţa fizică drept imagini. Gândirea plutea pe deasupra. Numele Iehova nu desemnează o fiinţă anume, ci o funcţie în Ierarhie. Multe fiinţe pot primi rangul de Iehova sau îl pot purta în ele. Eliphas Levi a subliniat în repetate rânduri, că la desemnarea ca Iehova, Arhangheli, Îngeri, etc. avem de a face cu funcţii.

Primii care au fost instruiţi ca oameni pe Pământ, au primit această instruire de la Iehova în imagini. De aceea este Geneza o sumă de imagini grandioase; imaginile pe care le-a vieţuit Iehova pe Lună.

În timp ce pe Lună pe de o parte se forma doar entitatea inferioară a omului, corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, pe de altă parte a fost cultivată şi îngrijită trinitatea superioară. Aceasta s-a dezvoltat de asemenea, după ce a fost pregătit Atma pe vechiul Saturn, Buddhi pe vechiul Soare, Manas pe vechea Lună. Acestea s-au putut dezvolta mai departe atunci pe Pământ. Ce a ajuns pe Pământ de pe vechea Lună ca şi corpuri fizice, eterice şi astrale, sunt animalele groteşti în care Atma-Buddhi-Manas s-a putut înveşmânta. Fiinţele Pitri lunare au lăsat în urmă partea mai rea, însă au cultivat şi îngrijit Atma, Buddhi, Manas în mod obiectiv. Ei au dus până la capăt această cultivare, încât prin aceasta a putut lua naştere pe Pământ un gânditor. Dacă privim la creaturile exterioare de pe Lună, atunci acestea sunt învelişurile cu care omul se înconjura, nu oamenii înşişi. Era nevoie de învelişuri, fiindcă din ele ieşea ceea ce era necesar ... (lacună în text). Astfel se putea concentra restul materiei în creier. În funcţie de predispoziţie, materia era concentrată în creier, dar se putea condensa numai după ce entităţile Pitri erau afară.

Procesul dinaintea perioadei lemuriene este unul pregătitor. Corpul omenesc devine atât de desăvârşit, încât Atma-Buddhi-Manas se poate cufunda în el. Acesta s-a înconjurat cu masă Kama. Să ne gândim acum la o entitate mucilaginoasă, gelatinoasă, care se smulge din ceea ce a venit de pe vechea Lună. Aceasta este o bază fizică. În afara acesteia, există Atma-Buddhi-Manas şi un corp astral, care s-au organizat de jur împrejurul acesteia. Aceste principii prelucrează din exterior masa gelatinoasă, până când ele pot lua în posesie din interior această masă. Spiritualul pătrunde în final fizicul. Acum s-au unit două entităţi diferite. În momentul când creierul este construit, ele se întrepătrund. Prin aceasta, în evoluţia pământească au

apărut naşterea şi moartea. Mai înainte, oamenii au construit corpul fizic însuşi; în viitor se va ajunge din nou la această situaţie. Fiindcă s-au unit două entităţi care se îmbină armonios, noi avem naşterea şi moartea, iar fiecare perioadă dintre naştere şi moarte este o încercare neîncetată de a potrivi mai bine una cu alta aceste două entităţi diferite; o pendulare încoace şi încolo, până când apare în final o stare ritmică. Acest lucru va dura până la mijlocul rasei-rădăcină a şasea (epoca principală), până se atinge această stare ritmică şi se va potrivi complet o esenţă la cealaltă. Karma nu este nimic altceva decât măsura compensării la care omul a ajuns deja. În fiecare încarnare se atinge un anumit grad de potrivire. Omul trebuie să urce în Devachan după fiecare încarnare, pentru a cuprinde cu privirea ce mai are încă de făcut. Numai când adaptarea este atinsă deja, karma este depăşită iar omul poate asimila ceva nou, adevărata înţelepciune, Buddhi; până atunci, aceasta trebuie cultivată şi îngrijită.

Trebuie să fie pregătită evoluţia viitoare. Ce oferă deja acum omul de la sine ca pregătire omului viitor, este cuvântul, vorbirea. Ce vorbeşte omul, rămâne în cronica Akasha. Este prima predispoziţie pentru omul viitorului. Vorbirea este contrapartea capacităţii de reproducere de odinioară. Prin vorbire, omul se reproduce spiritual. De aceasta ţine schimbarea vocii la bărbaţi. Contrapartea sexualităţii este de a o transpune pe aceasta în vorbire. Vocea este organul de reproducere de mai târziu. În ebraismul antic, exista acelaşi cuvânt pentru sexualitate şi pentru vorbire. Acum omul gândeşte, iar prin laringe gândul iese în afară. Treapta următoare este că sentimentul iese în afară, căldura. Atunci cuvântul va fi expresia căldurii lăuntrice încorporate. Acest lucru se poate petrece când va fi dezvoltată hipofiza în creier. Treapta următoare apare când este dezvoltată glanda pineală (epifiza). Atunci nu va ieşi în exterior numai cuvântul încălzit complet, ci cuvântul va persista, va fi plăsmuit prin voinţa care trăieşte în el. Când omul spune atunci un cuvânt, acesta devine o fiinţă reală.

De aceasta ţine formula: ”Eu gândesc, eu simt, eu sunt” (voinţă). În acest mod, cuvântul este „cuvântul” care se transformă din gând în sentiment, apoi în voinţă. Acesta este un proces triplu: Mai întâi este cuvântul „conştienţă” (în gândire), apoi „viaţă” (cuvântul încălzit bine) şi în cele din urmă „formă”, cuvântul plăsmuit prin voinţă. Acesta din urmă este cuvântul devenit obiectiv. Aşa se succed cele trei: conştienţă, viaţă, formă. Tot ce este azi formă, a luat naştere odinioară printr-un astfel de proces. Corpul fizic, forma, este corpul cel mai matur; mai puţin mature sunt corpul eteric, viaţa, şi corpul astral, conştienţa.

8. Berlin
3 octombrie 1905

Încarnările diferite ale individualităţii umane sunt un fel de pendulare încoace şi încolo, până apare o linişte ritmică, iar partea superioară a omului află în fizic o expresie potrivită, un instrument potrivit. Cam de când există reîncarnările omului, de atunci există poziţia Soarelui, a Lunii şi a Pământului aşa cum este acum.

Trebuie să înţelegem că omul aparţine marelui organism cosmic. În perioadele în care în viaţa omului apar mari schimbări, şi în Cosmos se petrec schimbări grandioase. Odinioară, înainte de a exista reîncarnarea, Soarele, Luna şi Pământul nu erau separate ca acum. Kant şi Laplace au făcut observaţii numai din planul fizic, şi în această privinţă teoria lor este foarte justă. Însă ei nu au putut face observaţii în legătură cu forţele spirituale. De când Soarele, Luna şi Pământul au luat naştere ca şi corpuri separate din ceaţa de foc primordială, de atunci a început să se reîncarneze şi omul. Când încarnările omului vor înceta, Soarele va fi din nou unit cu Pământul. Aceste relaţii ale omului cu Universul trebuie luate în considerare atât la scară mare cât şi la scară mică.

Aţi auzit adesea, că omul se reîncarnează în mod obişnuit după o perioadă de aproximativ două mii de ani. Putem verifica aproximativ, când au fost încarnaţi înainte oamenii care trăiesc azi. De regulă, sufletele care sunt încarnate acum, le găsim în jurul anilor 300 până la 400 d.Ch. Concomitent găsim alte suflete care au fost încarnate în timpuri diferite, unele mai devreme, altele mai târziu. Totuşi, există o altă cale de a stabili încarnările, o cale care duce cu mai mare siguranţă la ţel. Putem spune: Dacă oamenii care mor azi, s-ar reîntoarce în scurt timp, atunci ei ar întâlni aproape aceleaşi împrejurări ca acum. Dar omul trebuie să înveţe pe Pământ cât mai mult posibil. Acest lucru se poate întâmpla numai dacă el, la următoarea încarnare găseşte ceva nou, ce este în esenţă altfel decât împrejurările anterioare.

Să ne transpunem odată înapoi în timp în jurul anilor 600 până la 800 î.Ch., acesta este aproximativ timpul în care au luat naştere Iliada şi Odiseea. La popoarele civilizate de atunci, au existat complet alte împrejurări de viaţă decât acum. Am fi uimiţi de exemplu să vedem cu ce instrumente comice mânca omul. Pe atunci, omul nu învăţase încă să scrie. Marile poeme erau transmise oral. Dacă un om al acelui timp se reîncarnează azi, atunci el trebuie să înveţe în copilărie complet alte lucruri decât pe vremea aceea. El trebuie să înveţe acum să scrie în copilărie. Curentul culturii a trecut mai departe între timp. Trebuie să distingem curentul culturii de dezvoltarea sufletului individual. Pe când este copil, omul trebuie să recupereze cultura, şi din acest motiv el trebuie să se nască din nou ca şi copil. Trebuie să ne întrebăm: Prin ce anume apar pe Pământ astfel de împrejurări

absolut noi? – Aceasta ţine de deplasarea punctului vernal. Cu aproximativ 800 de ani î.Ch., Soarele a intrat la punctul vernal în constelaţia Berbecului, a Mielului. În fiecare an el avansează puţin cu punctul vernal. Prin aceasta, împrejurările se schimbă pe Pământ mereu câte puţin. Soarele se afla în constelaţia Berbecului cu 800 de ani î.Ch. Mai înainte el se afla în constelaţia Taurului, încă mai înainte în cea a Gemenilor şi încă mai înainte în cea a Racului. Acum el avansează deja de câteva secole în constelaţia Peştilor. După aceea urmează Vărsătorul. Progresul culturii este în legătură cu avansarea Soarelui dintr-o constelaţie în alta.

În timpul când Soarele se afla în constelaţia Racului, vechea cultură vedică a indienilor, cultura Rishilor, atingea punctul culminant. Rishii, aceste entităţi semidivine, i-au instruit pe oameni. Cultura atlanteană dispăruse; apăruse un nou impuls. Acesta se numeşte în ocultism, un „vârtej”. De aceea se desenează şi pentru constelaţia zodiacală în care se afla Soarele pe vremea aceea, semnul Racului:

Racul semnifică un nou impuls, un vârtej.

A doua cultură este desemnată prin constelaţia Gemenilor. A fost înţeleasă pe atunci natura duală a lumii, opoziţia din lume, Ormuzd şi Ahriman, binele şi răul. De aceea perşii vorbesc de asemenea despre gemeni.

A treia cultură este cea a sumerienilor din Asia de sud-vest şi a egiptenilor antici. Ei îi corespunde constelaţia Taurului. De aceea, în Asia este venerat taurul iar în Egipt boul Apis. Limba sumeriană era pe atunci în Babilonia, Asiria şi aşa mai departe, limba înţelepciunii. Apoi taurul a intrat în decadenţă şi a apărut berbecul. Primul indiciu referitor la acesta este legenda Lânii de Aur.

A patra cultură este cea a Berbecului sau a Mielului; Christos se află în semnul Berbecului sau al Mielului, de aceea El se numeşte Mielul lui Dumnezeu.

Drept a cincea cultură a urmat cultura materială exterioară în constelaţia Peştilor. Aceasta s-a dezvoltat în principal din sec. 12 şi şi-a atins apogeul în jurul anului 1800. Este cultura subrasei a cincea, a prezentului. În constelaţia Vărsătorului va fi propovăduit în viitor noul creştinism. „Vărsătorul” este de asemenea cel care îl va aduce pe acela care a fost deja: Ioan Botezătorul. El îl va preceda de asemenea mai târziu pe Christos, când va fi întemeiată subrasa a şasea, subrasa spirituală. Societatea Teosofică trebuie să fie pregătirea pentru acel moment.

În Vechiul Testament este folosită de multe ori expresia „pe munte”. „Pe munte” înseamnă: în centrul de Mistere, în interior, în intimitate. Predica de pe munte de asemenea nu este înţeleasă ca o predică pentru popor, ci ca o instruire a ucenicilor în intimitate. Schimbarea la faţă pe munte trebuie înţeleasă de asemenea în acest sens. Iisus a mers pe munte cu cei trei ucenici, Petru, Iacob şi Ioan. Aceasta înseamnă că ucenicii erau în extaz; atunci le-a apărut Moise şi Ilie lângă Iisus. Pentru o clipă, spaţiul şi timpul dispăruse; ei se aflau cu conştienţa lor în planul mental. Planul fizic nu mai era prezent, au apărut Moise şi Ilie. Ei aveau în faţa lor ca manifestare reală aceasta: „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa.” Calea este Ilie, Moise este adevărul, Christos este viaţa. Aceasta le-a apărut aici ucenicilor în formă reală. Iisus le-a spus de asemenea odată: „Ilie a venit din nou; Ioan a fost Ilie, numai că oamenii nu l-au recunoscut.” Dar El a spus mai departe: „Să nu spuneţi acest lucru nimănui, până voi reveni Eu.” – Timp de două mii de ani, creştinismul nu trebuia să înveţe pe oameni despre reîncarnare. Nu din motive arbitrare, ci dintr-un motiv educativ, oamenii nu trebuiau să ştie nimic despre reîncarnare timp de două mii de ani. Acest lucru este indicat în Evanghelia lui Ioan prin minunea de la nunta din Cana, unde apa este transformată în vin. În vechile centre de Mistere se oferă numai apă, în Misterul creştin însă se oferă vin. Fiindcă în cazul preoţimii, prin consumul de vin trebuia să fie ştearsă ştiinţa despre reîncarnare. Cine consumă vin, nu poate ajunge la nici o cunoaştere adevărată despre Manas, Buddhi, Atma. Acela nu poate înţelege niciodată reîncarnarea. Prin revenire, Christos se referă la reapariţia Sa din timpul subrasei a şasea, când el ne este propovăduit de către „Vărsător”. Teosofia îndeplineşte testamentul creştinismului şi face muncă de pregătire pentru acest moment.

De fiecare dată când Soarele avansează de la un semn zodiacal la altul, se petrec schimbări decisive în cultură. Între timp se scurg aproximativ 2600 de ani. Dacă luăm în considerare momentul când Soarele a intrat în semnul Berbecului sau Mielului, între anul 800 î.Ch. şi anul 1800 d.Ch., atunci sunt 2600 de ani. Aproximativ în jurul anului 1800, noi am intrat în semnul Peştilor. Cu aceasta, cultura materială a ajuns la apogeu. Ea s-a pregătit în Evul Mediu, acum a început să scadă. În jurul anului 4400, omenirea păşeşte în semnul culturii spirituale, în semnul Vărsătorului. Aceasta se pregăteşte însă deja mai înainte.

Odată cu constelaţia se schimbă aşadar şi împrejurările. Odată cu avansarea de la o constelaţie la alta, apar de asemenea noi împrejurări, astfel încât renaşterea are un sens. Cam după 2600 de ani, omul se naşte din nou. Dar experienţele pe care el le face ca bărbat sau ca femeie sunt atât de fundamental diferite, încât două astfel de încarnări sunt socotite ca una singură. Se scurg cam 1300 de ani între două încarnări ca bărbat sau ca femeie, şi cam 2600 de ani între astfel de încarnări duble, dacă le socotim pe amândouă ca una singură. Omul este efectiv bărbat sau femeie numai conform corpului fizic. În timp ce corpul fizic este masculin, corpul eteric

este feminin şi invers, în timp ce corpul fizic este feminin, corpul eteric este masculin. Numai corpul astral este masculin şi feminin în acelaşi timp. Omul poartă în sine sexul opus drept corp eteric. Aşadar, bărbatul este eteric feminin, femeia este eteric masculin. De aceea, femeia are multe însuşiri masculine ascunse, încarnarea fizică există numai exoteric. Aşa parcurge omul de fiecare dată o constelaţie ca bărbat şi ca femeie. De aceea îi spunea Maestrul de asemenea lui Sinnett, că omul se încarnează aproximativ de două ori într-o subrasă. Din punct de vedere ocult, amândouă încarnările sunt socotite drept una singură. Trebuie să vină un timp în care femeia se apropie efectiv de cultura masculină. În Mişcarea feministă actuală este de recunoscut pregătirea pentru o cu totul altă Mişcare feministă de mai târziu. Existenţa celor două sexe separate va fi complet depăşită în viitor. Faptul că învăţătura despre reîncarnare a fost total reprimată timp de aproximativ 2000 de ani, are un motiv deosebit. Omul trebuia să înveţe să cunoască şi să aprecieze importanţa unei vieţi. Orice sclav din Egiptul antic era convins de faptul că el va reveni, că el va fi cândva stăpân în loc de sclav, că el îşi va echilibra karma. De aceea, pentru el o viaţă nu era atât de importantă. Oamenii trebuiau să înveţe însă, să-şi cucerească teren solid sub picioare, de aceea reîncarnarea trebuia să rămână necunoscută în timpul unei încarnări. De aceea Christos a interzis într-adevăr, să se înveţe ceva despre reîncarnare. Însă din anul 800 î.Ch. şi până aproximativ în jurul anului 1800 d.Ch. s-a scurs intervalul de timp în care aproape toţi oamenii trecuseră printr-o încarnare, fără a afla ceva despre reîncarnare. Marii Maeştri au misiunea de a nu preda întotdeauna adevărul complet, ci doar ceea ce oamenii au nevoie. Necunoaşterea cu privire la reîncarnare a ieşit în evidenţă în mod poetic în „Divina comedie” a lui Dante. În esoterismul monahal, în schimb, reîncarnarea a mai fost învăţată ocazional. Trapiştii trebuiau să tacă în timpul unei încarnări, pentru ca ei să devină buni oratori în următoarea. Ei au cultivat intenţionat în acest fel capacitatea de buni oratori, pentru ca Biserica să poată folosi aceasta. Pe când sfântul Augustin stabilea învăţătura predestinării, el era absolut consecvent. Numai în acest mod puteau fi lămurite raporturile diverse dintre oameni. Cu aceasta are legătură materialismul adânc al creştinismului tradiţional, care constă în aceea că lumea cealaltă a fost făcută dependentă de o singură existenţă fizică. Această învăţătură materialistă a creştinismului a dat oarecum roadele ei. Azi nu mai există în general nici o cunoştinţă despre lumea cealaltă. Democraţia socială este ultima consecinţă a creştinismului tradiţional. Acum trebuie să vină însă un nou impuls în lume. Când încetează un ciclu, trebuie să apară un nou impuls. Creştinismul a făcut treptat muncă de pregătire epocii materialiste conturate. Pentru a aduce cultura materialistă, oamenii trebuiau să aibe o astfel de învăţătură timp de 1300 de ani, aşa cum a adus-o creştinismul, că omul face dependentă întreaga eternitate de o singură viaţă pământească. Burghezia orăşenească este întemeietoarea propriu-zisă a epocii materialiste. Spiritualul

trebuia să se manifeste din materialul pur deja de pe vremea lui Christos. Iuda iscarioteanul trebuia să-l trădeze pe Christos. Dar se poate spune: Dacă n-ar fi existat Iuda, n-ar fi existat nici creştinismul. Iuda este primul care depinde de bani, adică de cultura materială. În Iuda se încarnează toată epoca materială. Această epocă materială a întunecat şi umbrit spiritualul. Christos devine prin moartea sa Eliberatorul epocii materiale.

9. Berlin
4 octombrie 1905

Vrem să încercăm să înţelegem ceva mai precis corpul fizic. Noi distingem în prezent în structura omului patru componente: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul. Trebuie să intrăm în detaliu acum în studiul corpului fizic. Omul era deja ceva, pe când el a sosit în existenţa saturniană dintr-o existenţă foarte îndepărtată. Corpul fizic este cel mai vechi şi cel mai perfecţionat component pe care îl are omul azi. Corpul fizic este alcătuit din patru părţi, acestea nu sunt celelalte corpuri. El se dezvoltase deja ca predispoziţie pe Saturn. Corpul eteric a apărut mai întâi pe Soare. Atunci a evoluat corpul fizic la o perfecţiune mai mare. Corpul astral a apărut pe Lună; atunci corpul fizic a mai parcurs o treaptă. Pe Pământ, a apărut şi Eul, iar corpul fizic a parcurs a patra treaptă. Aşa este corpul fizic, să zicem aşa, în clasa a patra de şcoală, în timp ce corpul astral este în clasa a treia, corpul eteric în clasa a doua iar Eul în clasa întâi.

De aceea numai corpul fizic are o conştienţă de sine ca atare, celelalte trei nu. În momentul când omul îşi închide organele senzoriale, când el doarme, conştienţa de sine încetează, iar când el se deschide către exterior, atunci are conştienţă de sine. Omul îşi dobândeşte conştienţa de sine prin aceea că poate observa ambianţa cu organele sale. Numai corpul fizic este atât de departe, încât el îşi poate deschide organele sale către exterior. Dacă corpul eteric şi corpul astral ar putea observa cu organele lor ambianţa, omul ar dobândi şi în ele conştienţă de sine. Dar pentru aceasta sunt necesare organe. Corpul fizic are conştienţă de sine numai prin organele sale. Aceste organe ale corpului fizic sunt simţurile. Noi vrem să luăm în considerare simţurile în succesiunea lor. În realitate, există douăsprezece simţuri. Dintre ele, cinci sunt deja fizice, iar alte două vor deveni fizice în timpul evoluţiei în continuare pe Pământ. Cele cinci simţuri pe care le avem deja, sunt mirosul, gustul, văzul, pipăitul, auzul. Omul îşi va dezvolta treptat alte două simţuri ca simţuri fizice. Acestea două sunt pregătite în glanda hipofiză şi în glanda epifiză. Ele vor forma cele două simţuri viitoare în corpul fizic. Şapte simţuri sunt luate în considerare pentru corpul fizic. Pentru a înţelege simţurile în succesiunea lor, trebuie să ne lămurim că omul, în măsura în care este o fiinţă conştientă de sine, se află pe o pantă descendentă. Chiar dacă corpul se află pe panta ascendentă, totuşi simţurile sunt pe cea descendentă.

Din componentele de bază superioare ale omului, s-au dezvoltat pe Saturn Atma, pe Soare Buddhi iar pe Lună Manas. Monada s-a îmbinat odinioară din componentele corespunzătoare şi a intrat în perioada lemuriană în casa pe care şi-a construit-o. Acum Monada a coborât pe treapta a patra: Atma, Buddhi, Manas, Kama-Manas. Panta descendentă se exprimă în dezvoltarea simţurilor. De fapt, pe

Saturn a existat numai un simţ, simţul mirosului. Simţurile care au luat naştere mai târziu, trebuie să coboare din regiuni superioare în regiuni tot mai inferioare.

Noi distingem în natură solidul, lichidul, gazosul, eterul căldurii, eterul luminii, eterul chimic şi eterul vieţii. Acestea sunt cele şapte trepte ale materiei. Omul a trecut prin aceste trepte de sus în jos la coborâre. Pe când începea evoluţia, primul germen de viaţă uman s-a putut manifesta mai întâi în eterul vieţii. Acestuia îi corespunde ca simţ mirosul. Atunci omul a avut primul simţ, simţul mirosului, din care acum mai există doar un ecou. Solidul, aşa cum am văzut în urmă cu câteva zile, are viaţa sa în planul Mahaparinirvana, lichidul în planul Parinirvana, gazosul în planul Nirvana, eterul căldurii în planul buddhic, eterul luminii în planul mental, eterul chimic în planul astral, eterul vieţii în planul fizic; de aceea noi putem vorbi şi despre eterul atomic.

	Planul	Stare materie	Simţ
1	Plan fizic	Eterul vieţii	Miros
2	Plan astral	Eterul chimic	Gust
3	Plan mental	Eterul luminii	Văz
4	Plan Buddhi sau Shushupti	Eterul căldurii	Pipăit
5	Plan Nirvana	Gazos	Auz
6	Plan Parinirvana	Lichid	Hipofiză
7	Plan Mahaparinirvana	Solid	Epifiză

Un obiect poate fi mirosit numai atunci când el se apropie de organul mirosului cu care intră în legătură. Organul mirosului trebuie să se unească cu materia. A mirosi înseamnă a percepe cu un simţ care este înrudit cu substanţa respectivă.

Ca a doua treaptă noi avem eterul chimic. Acolo s-a dezvoltat simţul gustului. Acesta se bazează pe faptul că, ceea ce trebuie să guste omul, se dizolvă. Acolo nu avem de a face cu substanţa însăşi, ci cu ceea ce se face din substanţă. Este un proces fizico-chimic, prin care din substanţă se face altceva. Limba poate face acest lucru, ea poate mai întâi să dizolve şi apoi să guste.

A treia treaptă se află în eterul luminii. Acolo se dezvoltă văzul. În acest caz, nou nu percepem ce este descompus fizico-chimic, ci percepem o imagine a obiectului, care este pregătită prin lumina exterioară.

A patra treaptă este eterul căldurii. În el se dezvoltă simţul pipăitului. Acolo omul nu mai percepe o imagine, ci mai puţin decât o imagine. Căldura este o stare trecătoare a unui obiect, o stare proprie obiectului numai pe moment. Despre simţul pipăitului noi vorbim aici ca simţind căldură şi răceală, este „simţul căldurii” propriu-zis.

Ca a cincea treaptă avem gazosul. Acesta corespunde simţului auzului. În acest caz nu mai percepem o stare a obiectului respectiv, ci ceea ce ne spune obiectul. Atunci intrăm în interiorul obiectului. La sunetul clopoţelului nu ne mai interesează exteriorul clopoţelului, substanţa, ci ceea ce el are de arătat din interiorul său. Auzul este o unire cu ceea ce se comunică din substanţă ca spiritual. Pe această treaptă, realitatea simţului trece din pasiv în activ. Sunetul primit pasiv devine în om activ în vorbire. Prin aceasta, omul exprimă sufletescul din sine.

Ca a şasea treaptă avem lichidul. Organul senzorial pentru lichid este hipofiza. Aceasta este localizată în creier, într-un corp alungit cilindric.

Ca a şaptea treaptă urmează solidul. Epifiza este organul senzorial pentru solid.

Mai târziu omul, aşa cum el vorbeşte acum şi are o influenţă asupra aerului, va dobândi de asemenea o influenţă asupra lichidului. „Eu gândesc" şi gândul în general este adus în expresie în aer, şi anume în forme, aşa ca, de exemplu, un cristal. Pe treapta următoare şi sentimentul colaborează cu gândul. Evoluţia merge înapoi. Căldura inimii se exprimă atunci în pulsaţii şi se revarsă împreună cu gândul către exterior.

Iar pe ultima treaptă omul o atinge, când el creează fiinţe reale, care dăinuie; când prin cuvânt el aduce în afară voinţa. A aduce în afară simţirea, este doar o tranziţie. Când omul devine creator prin voinţă, atunci fiinţele pe care el le creează vor fi într-adevăr reale.

Omul va aduce în afară mai târziu în ambianţă, ceea ce el simte. Aceasta se va transmite elementului lichid. Tot lichidul planetei următoare (Jupiter) va deveni o expresie a ceea ce omul simte. Azi omul trimite în afară cuvinte; ele sunt înscrise în Akasha. Ele rămân acolo, chiar dacă undele de aer se risipesc. De acolo se formează mai târziu Jupiter. Dacă aşadar omul vorbeşte azi îngrozitor, atunci pe Jupiter vor fi ridicate schele îngrozitoare! De aceea trebuie să fie atent omul la ceea ce vorbeşte, de aceea trebuie să fie pus atât de mult preţ pe faptul ca omul să îşi stăpânească vorbirea. Mai târziu omul va trimite în afară şi simţirea sa; starea lichidă a lui Jupiter va fi o consecinţă a simţirii de pe Pământ. Ceea ce vorbeşte azi omul, va da formă lui Jupiter; ceea ce el simte, va da căldură interioară lui Jupiter. Ceea ce aşează în voinţa sa omul azi, vor fi fiinţele care vor locui pe Jupiter. Jupiter va fi construit din forţele de bază ale sufletului omenesc.

Aşa cum noi putem deduce azi structura stâncoasă a Pământului din stări anterioare, tot aşa va fi structura stâncoasă a lui Jupiter consecinţa cuvintelor noastre. Oceanul lui Jupiter, căldura lui Jupiter ia naştere din sentimentele oamenilor actuali. Fiinţele lui Jupiter iau naştere din voinţa umană. Aşa creează locuitorii planetei anterioare temelia pentru următoarea planetă. Iar fiinţele care azi încă ... (lacună în text) plutesc, ca odinioară Monadele deasupra Pământului nostru, se vor încarna pe Jupiter. Va exista atunci un fel de rasă jupiterian-lemuriană.

Atunci vor fi prezente fiinţele pe care noi le-am creat ca ființe Pitri. Aşa cum noi am îmbrăcat forme groteşti pe vechea Lună, tot aşa aceste ființe vor îmbrăca formele pe care noi le dezvoltăm cu glanda noastră pineală.

Noi construim mai departe la casa Monadelor viitoare. O procedură foarte asemănătoare a stat la baza faptului că omul s-a dezvoltat de pe vechea Lună pentru Pământ. Acest lucru va lămuri foarte bine cum tot ce este exterior este creat, în definitiv, din interior.

Corpul fizic este dificil de separat de ceea ce s-a format prin rătăcirile omului. Un cocoşat are cocoaşă datorită astralului său, datorită karmei sale. Forma exterioară, fizionomia etc. sunt dependente de karma. Ceea ce modifică corpul fizic, este dependent aşadar de corpurile superioare. Dacă se face abstracţie de tot ceea ce depinde de karma, atunci corpul fizic este înţelept organizat. Tot ce este bolnav, sunt rătăciri care se exprimă în corpul fizic. Toate bolile au fost nedreptăţi în trecut; toate nedreptăţile vor fi boli în viitor. Când oamenii vor fi demni de a crea corpuri pline de înţelepciune, ei devin ființe puternice care vor crea astfel de corpuri.

Toată înţelepciunea, simţirea şi voinţa vor fi prezente în evoluţia următoare efectiv ca formă şi ființă. În toate vechile religii, corpul fizic, fiindcă este construit atât de plin de înţelepciune, este numit templu. Nu este just să vorbim despre corpul fizic ca despre natura inferioară, fiindcă ceea ce este inferior în om se află efectiv în corpurile superioare, care azi sunt încă imperfecte. Aici putem lua în considerare de asemenea o legătură karmică importantă. Noi trăim într-o epocă materialistă şi ea este urmarea unei epoci trecute. Această epocă materialistă a realizat multe lucruri nu numai exterior, ci şi interior. Să ne gândim de exemplu la scăderea mortalităţii prin măsuri igienice. Acesta este în realitate un progres produs prin măsuri igienice exterioare. Un astfel de progres exterior este întotdeauna un efect karmic al progresului care a fost făcut mai înainte în interior. Aceste progrese fizice sunt urmările progreselor interioare ale Evului Mediu. De aceea, azi se priveşte înapoi în mod nedrept către Evul Mediu „întunecat”. Materialiştii noştri cei mai importanţi au fost educaţi mai întâi în mod idealist, de exemplu Häckel, Büchner, Moleschott. De aceea sistemele lor sunt încheiate abstract atât de frumos, însă aceasta datorită educaţiei lor idealiste. Materialismul actual este în realitate expresia exterioară a perioadei idealiste trecute.

Omul trebuie să facă acum de asemenea muncă de pregătire pentru viitor. Pe când efectul karmic al perioadei idealiste anterioare intra în materialism, atunci trebuia să fie făcut de asemenea un nou început al idealismului şi al spiritualismului. După această lege se orientau individualităţile conducătoare, pe când ei chemau la viaţă Mişcarea Teosofică.

În sec.14 omul se afla în mijlocul epocii de întemeiere a oraşelor. În câteva secole au luat naştere oraşe autonome în toate ţările culturii europene. Burghezul

este aşadar întemeietorul materialismului în viaţa practică. Acest lucru a fost adus în expresie în mitul despre Lohengrin. Lohengrin, trimisul lojei Graalului, a fost conducătorul înţelept care a apărut în Evul Mediu şi a pregătit întemeierea oraşelor. El are lebăda ca simbol; iniţiatul de gradul trei este Lebăda. Conştienţa este înfăţişată întotdeauna ca ceva feminin. Elsa de Brabant reprezintă conştienţa simţului materialist al oraşelor. Viaţa spirituală trebuie să fie însă salvată; aceasta se petrece prin aceea că Christian Rosenkreutz a întemeiat Ordinul Rosicrucian. Viaţa spirituală a rămas în şcolile oculte. Azi materialismul este pe culmi. De aceea trebuia în epoca noastră să apară un nou impuls. Aceeaşi Mişcare apărută atunci, care azi popularizează prin teosofie învăţătura elementară a vieţii spirituale, pentru a crea iarăşi un nou interior, se poate arăta mai târziu în exterior. Interiorul se exprimă întotdeauna mai târziu în exterior. O boală este urmarea karmică a unei fapte anterioare, de exemplu a unei minciuni. Când o astfel de faptă devine reală, atunci aceea devine o boală. Epidemiile duc înapoi la nedreptatea pe care o făceau popoarele. Ele sunt imperfecţiuni, care sunt împinse din interior către exterior.

Al şaselea simţ este lumina Kundalini din senzaţia căldurii radiante; al şaptelea este simţul sintetic.

10. Berlin
5 octombrie 1905

Dacă îl luăm în considerare pe om în toată fiinţa sa, atunci vedem mai întâi corpul fizic, apoi corpul eteric şi corpul astral. Oricine poate vedea corpul fizic al omului. Corpul eteric devine vizibil, dacă facem abstracţie de corpul fizic printr-un act de voinţă sever. Atunci spaţiul corpului fizic rămâne umplut cu corpul eteric. Ocultistul consideră corpul eteric efectiv ca cel mai de jos corp. Este corpul conform căruia este modelat omul fizic. Potrivit liniei descendente, corpul eteric este modelat în opoziţie faţă de corpul fizic; numai conform liniei ascendente, cele două corpuri sunt identice. Femeia are un corp eteric masculin, iar bărbatul are un corp eteric feminin.

De jur împrejurul corpului eteric apare corpul astral. Corpul astral este forma exterioară pentru întreg conţinutul sufletesc: pentru pasiuni, afecte, instincte, pofte, plăcere şi sentimente de aversiune, entuziasm, etc. El se manifestă în cele mai diverse forme. De jur împrejur se arată plăsmuiri noroase; el străluceşte în cele mai diverse culori. Uneori de acesta sunt ataşate ca fragmente plăsmuiri izolate. Formele şi culorile sunt diverse şi se schimbă. Verdele indică simpatie şi compasiune faţă de semeni. Straturile de jos ale populaţiei indică mult roşu în corpul astral, roşu-brun, roşu-cărămiziu, roşu-sângeriu. În special la birjari se observă frecvent o astfel de culoare roşie care indică pasiuni inferioare.

Întreaga unduire a corpului astral este închisă la orice om într-un înveliş oval. Acesta are o nuanţă de bază albastră şi arată în principal în mijlocul creierului un punct violet-închis. Acest înveliş oval este numit de către Helena Petrowna Blavatsky ou auric. La copiii mici oul auric este predominant; la ei apar în oul auric mulţi nori de culori luminoase, deschise. În părţile de jos însă şi copiii mici au adesea nori întunecaţi, care indică lucruri inferioare. Aceasta este karma moştenită, pe care ei o au în comun cu străbunii lor. Acestea sunt păcatele străbunilor. Aceste păcate ale străbunilor se moştenesc până la a şaptea generaţie. După a şaptea generaţie se stinge această moştenire ereditară. În timpul unui secol sunt socotite trei generaţii. Omul de azi arată aşadar întotdeauna ceva bun sau rău de la însuşirile bune sau rele ale străbunilor secolului 17. Astfel se poate arunca o privire în urmă cu două secole sau mai mult asupra străbunilor.

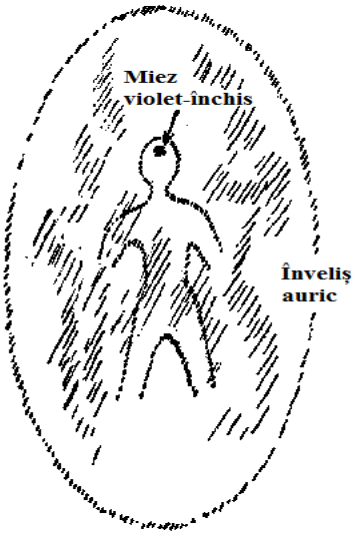

Pentru a vedea cum s-a format oul auric, trebuie să luăm în considerare evoluţia unui corp cosmic. Starea Pământului, care se află cel mai aproape de consideraţia noastră, o numim starea fizică. În literatura teosofică, o stare de formă se numeşte glob şi de aceea se vorbeşte despre globul fizic. Ca glob fizic, Pământul este al patrulea glob într-o evoluţie de şapte stări. Globului fizic i-au precedat trei alte stări şi alte trei îi urmează. Înainte ca Pământul să fi fost fizic, el a fost astral. Tot ce trăia pe Pământ, a existat pe atunci numai astral. După ce omul va fi trecut prin a şasea şi a şaptea rasă-rădăcină (perioada principală), el va fi spiritualizat astfel încât va avea din nou o formă astrală. În această stare de formă astrală viitoare va fi conţinut însă tot fructul evoluţiei.

Şapte stări de formă alcătuiesc împreună un rond. Pământul trece acum prin al patrulea rond, iar acesta este cel mineral. În acest timp, misiunea omului este de a prelucra regnul mineral. Este deja muncă asupra regnului mineral, când omul ia o cremene şi fasonează o daltă cu care prelucrează alte lucruri. Când el demolează stânci şi construieşte piramide din piatră, când face instrumente din metal, când conduce curentul electric prin reţea deasupra Pământului, atunci omul prelucrează regnul mineral. Aşa foloseşte el întregul regn mineral în serviciul său. El face din tot Pământul o operă de artă. Când pictorul combină culorile conform Manasului său, el prelucrează de asemenea regnul mineral. Noi ne aflăm acum în mijlocul acestei activităţi şi în următoarea rasă (perioadă principală) regnul mineral va fi complet prelucrat, astfel încât în cele din urmă nu va mai exista nici un atom pe Pământ, care nu a fost prelucrat de om. Mai înainte, aceşti atomi s-au consolidat tot mai mult; acum însă, ei se separă din ce în ce mai mult. Mai înainte nu a existat radioactivitatea, de aceea omul nu a putut să o descopere mai înainte. Aceasta există numai de câteva secole, fiindcă acum atomii fisionează.

Când rondul al patrulea va fi pe sfârşite, întreg regnul mineral va fi trecut prin mâna omului. După ce el a prelucrat tot regnul mineral, atunci, pentru a putea să apară rodul acestei munci, Pământul trebuie să treacă într-o stare astrală. În aceasta se pot dezvolta formele. După aceea, Pământul trece într-un glob mental şi apoi într-o stare mentală superioară, starea arupică. Apoi Pământul dispare în general din această stare într-o mică Pralaya. După aceea, el trece din nou într-o nouă stare arupică a rondului următor, al cincilea, apoi într-o stare rupa mentală, apoi într-o stare astrală; după aceea el apare din nou fizic. Tot ce a prelucrat omul în al patrulea rond în regnul mineral, apare din nou şi creşte în al cincilea rond ca regn vegetal; de exemplu, domul din Köln creşte în rondul următor ca plantă.

Între ultima stare arupică a rondului al patrulea şi prima stare arupică a rondului al cincilea, Pământul trece printr-o Pralaya. În rondul al cincilea, regnul mineral anterior apare în toate formele sale ca regn vegetal. În starea arupică a rondului al cincilea, este conţinut tot ceea ce omul a prelucrat în rondul mineral. Aceasta apare din nou mai întâi în stare arupică, în Akasha pură. Această stare se numeşte chiar „Akasha”. La începutul fiecărui rond, totul se găseşte în Akasha. Mai târziu sunt doar copii în Akasha. Astfel noi avem în aceste copii din Akasha, întregul Pământ cu toate fiinţele sale. La trecerea din rondul al treilea în rondul al patrulea, au apărut de asemenea la începutul celui de al patrulea rond din nou în Akasha, toate fiinţele care au existat în rondul al treilea.

La evoluţia în continuare din Akasha trebuie să se condenseze totul, trebuie să primească o formă condensată. Aceasta se petrece în starea Rupa a Pământului. Această formă mai mult materială, este numită în ocultism, de exemplu în câteva locuri de H. P. Blavatsky, eter. În acest Pământ eteric, totul este conţinut numai în gânduri. Toate fiinţele au fost conţinute în gânduri în acest Pământ eteric. Dar în dosul acestuia continuă să existe Akasha ca o temelie. Eterul se condensează mai departe în lumină astrală. În lumina astrală radiază al treilea glob (stare de formă), Pământul astral; el radiază complet în lumina astrală cea mai pură, şi anume această lumină astrală este din aceeaşi substanţă în care ulterior străluceşte oul auric al omului. Această lumină astrală se găseşte la toţi copiii foarte mici, care au numai câteva luni. Apoi Pământul trece în starea sa actuală, starea fizică. Atunci Pământul astral devine Pământul propriu-zis şi ajunge din ce în ce mai fizic. În aceeaşi măsură în care el devine din ce în ce mai fizic, ouăle aurice individuale se separă pentru omenire. Ele se separă ca şi când într-un vas plin cu apă, o parte din apă îngheaţă iar cealaltă parte se separă ca picături. Tot aşa se separă pe de o parte Pământul fizic, iar pe de altă parte ouăle aurice pentru evoluţia omenirii. Mai întâi oul auric apare ca nediferenţiat. În realitate, el este diferenţiat. El se comportă în mod asemănător cu următorul lucru: Dacă avem o soluţie de sare de bucătărie, atunci aceasta este o masă omogenă de nuanţă gri; dacă o lăsăm să stea, atunci se separă mici cristale frumoase de formă cubică. În oul auric au fost pregătite forţe

care elaborează corpul eteric, Linga sharira. Din ceea ce a devenit Pământ solid, iese ulterior şi ceea ce deja pe vechea Lună a parcurs o evoluţie. Aceasta are structura pentru regnurile inferioare până la primele animale vertebrate, până la şerpi. Ceea ce urmează la animale, vertebratele, nu a fost prezent încă pe Lună, aceasta apare abia pe Pământ. Nevertebratele au apărut aşadar pe Pământ, pe când el se condensa ca Pământ fizic, de asemenea plantele şi regnul mineral.

Pe vremea când se separaseră toate acestea, apăruseră oamenii în epoca lemuriană. Omul devenit tot mai dens a evoluat din prima rasă, rasa polară, în rasa a doua, cea hiperboreeană. După aceea a urmat perioada lemuriană, atunci începe evoluţia vertebratelor, care s-au dezvoltat numai începând de atunci.

Noi distingem astfel: în primul rând Akasha, în al doilea rând eterul, în al treilea rând lumina astrală, în al patrulea rând Pământul, în al cincilea rând oul auric.

Acesta este numit vârtej. Până la Pământ, a patra stare de formă, Pământul a devenit tot mai dens. Pe măsură ce el se condensa astfel din ce în ce mai mult, se individualiza lumina astrală, apoi a apărut solidul. Ouăle aurice ale oamenilor sunt lumină astrală individualizată. De aceea se poate citi în lumina astrală, nu faptele, ci emoţiile care sunt legate de aceasta, se pot citi în lumina astrală. De exemplu, Cezar şi-a exprimat gândul de a trece Rubiconul, ceea ce s-a legat la el cu anumite sentimente şi pasiuni. Fapta de atunci corespunde unei sume de impulsuri astrale. Faptele fizice din planul fizic au trecut pentru totdeauna. Paşii făcuţi de Cezar nu se mai pot vedea în lumina astrală, dar impulsul care l-a împins la aceasta, a rămas în lumina astrală. Corelaţiile kamice (astrale) a ceea ce a trecut pe planul fizic, rămân în lumina astrală. Omul trebuie să se obişnuiască să facă abstracţie de toate percepţiile planului fizic şi de a vedea numai impulsurile kamice. El trebuie să reţină acestea şi să le transpună înapoi conştient în planul fizic. Nu are nici un sens să căutăm ceva ce ar arăta ca şi când am fi fotografiat lucrul respectiv.

Cele mai mari impulsuri ale istoriei lumii nu mai pot fi însă citite în lumină astrală, fiindcă impulsurile marilor iniţiaţi au fost lipsite de pasiuni. De aceea, cine citeşte numai în lumina astrală, pentru el întreaga lucrare a iniţiaţilor nu este prezentă; de exemplu, conţinutul cărţii „Marii iniţiaţi” de Edouard Schuré nu ar putea fi găsită în lumina astrală. Astfel de întipăriri sunt înscrise numai în eter. Ce se poate citi în lumina astrală din ceea ce au făcut marii iniţiaţi, se bazează pe o amăgire, fiindcă acolo se poate citi doar consecinţa apariţiei marilor iniţiaţi din impulsurile discipolilor lor. Discipoli şi popoare întregi au simţit plin de viaţă şi pasional faptele marilor iniţiaţi, aceasta a rămas în lumina astrală. Este însă foarte dificil să studiem motivele cele mai lăuntrice ale marilor iniţiaţi, fiindcă ele există numai în eter.

Evenimentele cosmice – astfel de schimbări ca cele din Atlantida – se află şi mai sus, nu se mai află nici în eter, ci în Akasha propriu-zisă. Aceasta este cronica

Akasha. Aceasta are legătură însă într-un anumit fel cu problemele cele mai inferioare ale omului. Fiindcă omul este în legătură cu marile evenimente cosmice. Fiecare om în parte este, în linii mari, de găsit în cronica Akasha. Ce se află acolo, se continuă şi funcţionează în eter şi în lumina astrală. Omul individual devine tot mai clar perceptibil, cu cât îl căutăm în regiuni mai inferioare. Trebuie să studiem toate aceste regiuni, pentru a înţelege mecanismul propriu-zis al karmei.

11. Berlin
6 octombrie

Vrem să ne explicăm cum acţionează karma şi să ne lămurim cum se comportă ea în aşa-numitele trei lumi. Toate celelalte lumi, în afara celor trei, intră puţin în discuţie pentru evoluţia umană, însă contează mult lumea fizică, lumea astrală şi lumea mentală. În timpul stării de veghe noi ne aflăm în lumea fizică; avem în faţa noastră doar lumea fizică într-un anumit raport. Trebuie să ne orientăm simţurile în afară, pentru a avea în faţa noastră doar lumea fizică. În momentul când privim cu interes lumea fizică, când o întâmpinăm cu simţirea noastră, suntem deja parţial în lumea astrală şi numai parţial în lumea fizică. Numai începuturile unei activităţi trăiesc la cineva doar în lumea fizică, există în viaţa umană a cuiva; de exemplu când privim o operă de artă în mod pur contemplativ, fără dorinţa de a vrea să o posedăm. O astfel de contemplare a unei opere de artă este un act sufletesc important, când omul, uitând de sine, lucrează la aceasta numai ca la o misiune mentală importantă. A trăi în lumea fizică uitând de sine, este ceva foarte rar. Omul priveşte natura numai excepţional în pură contemplare, el simte încă multe alte lucruri. Totuşi viaţa dezinteresată din natura fizică este de cea mai mare importanţă, fiindcă numai prin aceasta poate avea omul o conştienţă de sine; în toate celelalte lumi, omul obişnuit este azi cufundat încă într-o lume a inconştientului.

În lumea fizică omul nu este numai conştient de sine, el poate deveni şi dezinteresat în ea. Conştienţa sa cotidiană nu este încă dezinteresată, dacă el nu uită de sine. La aceasta nu-l împiedică lumea fizică, ci intervenţia lumii astrale şi a lumii mentale. Când el însă uită de sine, atunci particularitarea este depăşită iar el îşi găseşte Sinea sa extinsă în exterior. Omul poate să-şi formeze însă în prezent numai în viaţa fizică această conştienţă de sine fără particularitate. Conştienţa de sine o numim Eul. Omul poate deveni conştient de sine doar în raport cu ambianţa. Numai când îşi dobândeşte simţuri pentru o lume, atunci devine el conştient în lumea respectivă. Acum el are simţuri numai pentru lumea fizică, dar celelalte lumi intervin neîncetat în conştienţa de sine şi o tulbură. Când intervin sentimentele, atunci aceasta este lumea astrală; când omul gândeşte, atunci lumea mentală intervine în conştienţă.

Gândurile majorităţii oamenilor nu sunt altceva decât imagini reflectate ale ambianţei. În foarte puţine cazuri, omul are gânduri care nu au legătură cu ambianţa sa. El are gânduri superioare, numai atunci când i se trezesc simţuri pentru lumea mentală, astfel încât el nu doar gândeşte gânduri, ci le vede ca fiinţe de jur împrejurul lui. Atunci el are conştienţa de sine a lumii mentale, aşa cum o posedă Chela, iniţiatul. Când omul încearcă, mai întâi numai pentru lumea fizică, să facă să dispară toate instinctele, pasiunile, emoţiile, etc., atunci nu mai rămâne nici un

gând. Să încercăm să ne reprezentăm tot ce îl influenţează pe om, în măsura în care el trăieşte în spaţiu şi timp. Să încercăm să chemăm în faţa sufletului tot ce are legătură cu locul în care trăim, cu timpul în care trăim. Tot ceea ce are neîncetat sufletul ca gânduri, depinde de spaţiu şi timp. Aceasta are o valoare trecătoare. De aceea, omul trebuie să treacă de la simpla reflectare a senzorialului, la a lăsa să trăiască în sine un conţinut de gânduri eterne, pentru a dezvolta treptat simţurile devachanice. O propoziţie ca aceea din „Lumina pe cărare": „Înainte ca ochiul să poată vedea, trebuie să-şi piardă obiceiul de a plânge." are valoare pentru toate timpurile şi pentru toate locurile. Când lăsăm să trăiască în noi o astfel de propoziţie, atunci trăieşte în noi ceva ce se află dincolo de spaţiu şi timp. Acesta este un mijloc, o forţă de a face să se trezească treptat în suflet simţurile devachanice şi simţurile pentru etern în lume.

Aşa se raportează participarea omului la cele trei lumi. Omul a ajuns însă doar treptat în această situaţie. El nu a existat întotdeauna în lumea fizică, ci a devenit fizic doar treptat, a primit simţuri doar treptat. Mai înainte, el exista pe planuri superioare. El a coborât în lumea fizică din planul astral şi mai înainte din planul mental. Pe acesta din urmă noi îl împărţim în două, planul mental inferior sau planul Rupa, unde este deja totul diferenţiat, şi planul mental superior sau planul Arupa, unde totul este încă nediferenţiat, în stadiu germinal. Omul a coborât din planul Arupa prin planul Rupa şi prin planul astral în planul fizic. Numai pe planul fizic, omul a devenit conştient de sine. Pe planul astral el nu este încă conştient, pe planul Rupa şi Arupa este şi mai puţin conştient. Pe planul fizic, pe om l-au întâmpinat pentru prima dată lucruri din exterior, nemijlocit în ambianţa sa. Când în general pe o fiinţă o întâmpină obiecte din exterior, atunci este făcut începutul pentru conştienţa de sine. Pe planuri superioare, viaţa era încă limitată complet la interior. Pe când omul trăia pe planul astral, el avea numai o realitate care se înălţa din viaţa sa lăuntrică. El avea acolo o conştienţă de imagini justă. Când aceasta era de asemenea însufleţită, atunci erau în realitate numai imagini care se înălţau în interiorul său. Visele actuale sunt un rest palid de atunci. Dacă de exemplu un om astral s-ar fi apropiat de ceva din sare, atunci sarea ar fi acţionat inconştient asupra lui şi în el s-ar fi înălţat o imagine despre aceasta. Dacă el s-ar fi apropiat de un alt om care lui i-ar fi fost simpatic, atunci el nu l-ar fi văzut din afară, ci în el s-ar fi înălţat un sentiment de simpatie. Aceasta a fost în astral o viaţă plină de individualitate şi particularitate. Mai întâi pe planul fizic poate omul renunţa la particularitatea sa, în timp ce el percepe obiectele prin intermediul organelor sale senzoriale, contopit cu ambianţa, cu non-Eul. În aceasta constă importanţa planului fizic. Fără ca omul să întâlnească planul fizic, el nu ar ajunge în general niciodată să renunţe la particularitatea sa şi să-şi îndrepte simţurile sale spre exterior. În realitate, munca pentru altruism începe aici. Lucrurile fizice exterioare, prin pura contemplare a lor, nu mai aparţin egoului. Trebuie să ne

obişnuim să trăim pe planuri superioare tot atât de dezinteresat ca pe planul fizic, chiar dacă până acum suntem numai la început. Obiectele planului fizic îl constrâng pe om să devină dezinteresat şi să dea ceva obiectului care nu este „Eu”. Referitor la dorinţele care există în suflet, omul se mai orientează încă după poftele sale. El trebuie să înveţe să renunţe pe planul fizic, trebuie să înveţe să-şi depersonalizeze dorinţele. Aceasta este prima treaptă.

Următoarea treaptă este să nu se mai orienteze după dorinţele sale proprii, ci după cele care vin din afară. Când omul se orientează mai departe din proprie voinţă şi nu conform gândurilor care se înalţă în el, ci se dedică conştient gândurilor străine lui, atunci el se ridică spre planul Devachan.

De aceea noi trebuie să căutăm în lumile superioare ceva în afara orizontului nostru, pentru a ne dedica lui, aşa cum ne dedicăm obiectelor din lumea fizică. Aşa trebuie să privim dorinţele iniţiaţilor. Discipolul ocult învaţă să cunoască dorinţe care sunt juste pentru omenire, şi el se orientează după ele, aşa cum omul se orientează prin constrângere exterioară după obiectele senzoriale. Cultura şi educarea dorinţelor ne conduc spre planul astral.

Dacă devenim astfel dezinteresaţi şi în gânduri şi lăsăm să treacă prin sufletul nostru gândurile eterne ale Maeştrilor înţelepciunii – prin concentrare şi meditare asupra gândurilor Maeştrilor – atunci percepem de asemenea gândurile ambianţei. Discipolul ocult poate fi deja Maestru pe plan astral, însă pe plan mental pot exista doar Maeştri superiori.

Omul se află în faţa noastră mai întâi ca natură fizică. El trăieşte simultan în lumea astrală şi în lumea mentală, însă are conştienţă de sine doar în lumea fizică. El trebuie să străbată întreaga lume fizică, până îşi impregnează conştienţa de sine cu tot ce îl poate învăţa lumea fizică. Aici omul îşi spune: Eu. – El îşi uneşte Eul cu lucrurile din jurul lui, învaţă să şi-l extindă prin contemplare, îl revarsă în afară şi devine una cu obiectele pe care le-a cuprins. Dacă noi am cuprinde deja întreaga lume fizică, atunci nu am mai avea nevoie de ea; atunci ea ar fi în noi. Omul are însă acum în sine doar o parte din lumea fizică. Omul care s-a născut ca lemurian în prima sa încarnare, care abia şi-a îndreptat Eul către lumea fizică, acela încă nu ştie multe despre ea. Când însă vine ultima încarnare a omului, el trebuie să aibă unită cu Eul său întreaga lume fizică.

În lumea fizică, omul este lăsat în voia sa, acolo nu-l călăuzeşte nimeni, este efectiv uitat de Dumnezeu. De când el a ieşit din lumea astrală, zeii l-au părăsit. El trebuia să înveţe să devină propriul său stăpân în lumea fizică. De aceea, el poate trăi aici numai aşa cum trăieşte el de fapt: oscilând încoace şi încolo între eroare şi adevăr. El trebuie să bâjbâie şi să-şi caute calea proprie. El bâjbâie astfel în întuneric în mare parte. Privirea sa este îndreptată către exterior, el este liber printre lucruri, dar este de asemenea expus greşelii. Pe plan astral, omul nu a avut o astfel de libertate; el a fost călăuzit acolo de către puteri aflate în dosul lui. El atârna

acolo încă de firele zeilor ca un fel de marionetă; acolo ei trebuiau să-l conducă încă. În măsura în care omul este şi azi o fiinţă sufletească, zeii trăiesc încă în el. Acolo sunt încă puternic amestecate libertatea şi nelibertatea. Dorinţele se schimbă neîncetat. Această tălăzuire a dorinţelor încoace şi încolo veneau din interior în afară. Aceştia sunt zeii care acţionează în om.

Încă mai neliber este omul pe planul Rupa al lumii mentale, încă mai mult neliber este el pe planul Arupa al lumii mentale superioare. Omul devine cu atât mai liber pe planul fizic, cu cât el devine, prin cunoaştere, mai incapabil să facă greşeli.

În aceeaşi măsură în care omul aprofundează şi cunoaşte planul fizic, el dobândeşte capacitatea de a ridica în planul Arupa lucrurile pe care el le-a învăţat în lumea fizică. Planul Arupa este lipsit de formă în sine, primeşte însă formă prin viaţa umană. Omul acumulează lecţii pe planul fizic şi le aduce pe acestea, ca forme devenite consistente în suflet, pe planul Arupa. De aceea, în centrele greceşti de Mistere, sufletul era numit albină, planul Arupa era numit stup de albine iar planul fizic câmp de flori. Aceasta se învăţa în centrele greceşti de Mistere.

Ce anume l-a coborât pe suflet în planul fizic? Dorinţa, pofta; prin nimic altceva nu este coborât omul pe un plan mai inferior decât prin dorinţă. Mai înainte, sufletul se afla în lumea astrală; lumea astrală este lumea dorinţelor. Tot ce au plantat zeii în lumea astrală în oameni, a fost doar lumea dorinţei. Lucrul cel mai remarcabil la aceste fiinţe prelemuriene, a fost dorinţa după fizic. Omul era pe atunci foarte lacom după fizic; el avea în sine o lăcomie inconştientă, oarbă după fizic. Această lăcomie este potolită numai prin satisfacerea ei. Această lăcomie după fizic scade prin reprezentările, prin cunoştinţele pe care el le dobândeşte, prin ceea ce omul a cunoscut din lumea fizică. Sufletul merge după moarte pe planul astral şi de acolo pe planul Rupa şi apoi pe planul Arupa. Ce a câştigat prin efort, depune acolo. Ce nu a adus încă cu sine din lumea fizică, ce este încă necunoscut, îl atrage din nou jos, aceasta cultivă lăcomia după o nouă încarnare. Cât timp rămâne el pe planul Arupa, depinde de ceea ce a dobândit omul pe planul fizic. La sălbatic acest timp este foarte scurt, el rămâne doar o clipă pe planul Arupa. Apoi omul coboară din nou în planul fizic. Cine a învăţat totul aici în planul fizic, nu mai are nevoie să iasă din planul Arupa, nu mai are nevoie să se întoarcă în planul fizic, fiindcă el şi-a făcut datoria în planul fizic.

Conform fiinţei sale astrale, omul este şi azi pe jumătate membru al lumii astrale. Învelişul astral este pe jumătate străpuns iar el percepe lumea fizică prin simţuri. Când el ajunge să trăiască pe planul astral la fel ca acum pe planul fizic, învaţă să facă observaţii acolo într-un mod asemănător, atunci el îşi înalţă de asemenea percepţiile planului astral pe planul Arupa. Ceea ce el înalţă atunci din planul astral, se revarsă însă din planul Arupa şi mai sus, dincolo, pe următorul plan superior, planul Buddhi. Ceea ce el atinge de asemenea azi pe planul Rupa prin

meditare şi concentrare, ia cu sine pe planul Arupa şi oferă mai departe planurilor şi mai înalte.

Ce este astral la om, este deschis pe jumătate către lumea fizică şi pe jumătate către lumi superioare. Unde este deschis către lumea fizică, el se lasă determinat de către percepţiile lumii senzoriale. Pe de cealaltă parte, el este determinat de sus. La fel este cu corpul său mental. Acesta este determinat de asemenea parţial din afară, parţial din lumea interioară prin zei, prin ființe Deva. Fiindcă este aşa, de aceea trebuie omul să viseze şi să doarmă. Acum noi putem înţelege de asemenea esenţa somnului şi a visului. A visa înseamnă a se consacra forţelor Deva interioare. Omul visează aproape toată noaptea, numai că el nu-şi aminteşte nimic despe aceasta. Corpul mental este determinat neîncetat de către ființele Deva în timpul somnului. Omul încă nu are conştienţă de sine pe planuri superioare, de aceea el nu este conştient în vis. El începe să devină conştient pe planul astral. În somnul profund, el se găseşte în planul mental. Acolo el nu este încă deloc conştient. Omul se trezeşte numai pe planul fizic. Acolo este prezent Eul, el se însufleţeşte pe planul fizic. Eul astral încă nu se poate însufleţi pe planul fizic, de aceea Eul astral trebuie să iasă periodic din om. Omul trebuie să doarmă, pentru a putea ieşi corpul astral. Stările de vis şi de somn sunt numai o recapitulare a evoluţiei anterioare. Pe plan astral, omul a visat; pe plan mental, el a dormit. El recapitulează azi aceste stări în fiecare noapte. Numai când el şi-a dobândit prin efort simţuri pentru alte planuri, atunci el nu mai visează şi nu mai doarme, ci el percepe realităţi acolo. Discipolul ocult învaţă să perceapă astfel de realităţi pe plan astral. El are atunci o realitate în jurul său. Cine evoluează şi mai sus, are şi în somnul profund o realitate în jurul său. Atunci apare continuitatea conştienţei.

Trebuie să înţelegem aceste serii de idei subtile, şi atunci înţelegem de ce omul, dacă el a fost pe planuri superioare, se coboară din nou. Ceea ce el încă nu ştie, ceea ce încă nu a cunoscut, ceea ce budiştii numesc Avidya, ignoranţă, îl atrage înapoi în existenţa fizică. Avidya este prima forţă a karmei. Conform învăţăturii budiste, există douăsprezece forţe ale karmei, care îl atrag pe om în jos. Acestea se numesc forțe Nidana. Când omul coboară, se arată cum intervin efectele karmei. Avidya este primul efect. Este polul opus al faptului că omul vine pe planul fizic. Când el păşeşte pe planul fizic şi se asociază acolo cu ceva, atunci aceasta provoacă o reacţiune. Întotdeauna o acţiune provoacă o reacţiune. Toate lucrurile pe care le face omul în lumea fizică, provoacă de asemenea o reacţiune şi acţionează înapoi drept karma. Acţiunea şi reacţiunea este tehnica, mecanismul karmei.

12. Berlin
7 octombrie

Când este vorba despre corpul fizic, cei mai mulţi au o reprezentare foarte neclară, confuză despre ce este de fapt corpul fizic. Noi nu avem în faţa noastră doar corpul fizic pur, ci o combinaţie a corpului fizic cu forţe superioare. Fizic este şi o bucată de cristal de munte. Dar acesta este conform esenţei, ceva complet diferit faţă de ochiul uman sau inima umană, care sunt de asemenea fizice. Ochiul şi inima sunt părţi ale corpului fizic, dar sunt amestecate cu componente superioare ale omului şi prin aceasta este produs în fizic ceva complet diferit de restul fizicului. Noi avem în apă de asemenea oxigen şi hidrogen, dar ele arată acolo complet diferit decât când le vedem pe amândouă separat. Atunci ele ne întâmpină complet altfel. În apă noi avem în faţa noastră un amestec din amândouă. Ce ne întâmpină astfel în corpul fizic al omului, este de asemenea un amestec al corpului fizic cu corpul eteric şi cu corpul astral.

Ochiul fizic uman este asemănător unei camere fotografice, fiindcă, la fel ca în cameră, în ochi ia naştere o imagine a ambianţei. Dacă facem abstracţie în ochiul fizic de tot ce nu ia naştere în camera fotografică, numai atunci avem specificul ochiului fizic. Aşa trebuie să facem abstracţie în corpul fizic, de tot ce nu este pur fizic, şi atunci avem ceea ce se numeşte în ocultism corpul fizic. Acesta nu poate trăi, gândi, simţi nemijlocit. Atunci rămâne un aparat complicat organizat exterior, un aparat pur fizic. Acesta a existat complet singur numai pe treapta lui Saturn a existenţei umane. Pe atunci ochii existau doar ca mici camere fotografice. Ceea ce a fost schiţat ca imagine a ambianţei, a ajuns la conştienţa unei fiinţe Deva. La mijlocul ciclului saturnian, aşa-numitele fiinţe Asura (Arhai) erau mature să folosească aparatul. Aceştia erau pe vremea aceea pe treapta de om. Ei foloseau aceste automate şi imaginile care luau naştere în ele. Ei înşişi nu erau în interiorul acelor aparate, ci în exterior şi foloseau doar imaginile; asemănător cu felul cum noi ne putem servi azi de aparatul de fotografiat, pentru a fotografia imaginea unui peisaj. Corpul fizic al omului a fost aşadar pe atunci în exterior o structură arhitectonică a unui aparat fizic. Aceasta este prima treaptă a existenţei umane. A doua treaptă a perfecţionării a fost prelucrarea acestui aparat fizic de către corpul eteric. Atunci el a devenit un organism viu. Acest lucru se exprima atunci şi în configuraţia corpului. Automatul era construit dintr-o masă nediferenţiată destul de consistentă, asemănător cu o masă gelatinoasă de azi, ca un cristal moale. În al doilea ciclu, în existenţa solară, automatul fizic a fost străbătut de către corpul eteric. În acest ciclu solar a luat naştere şi plexul solar, care a fost denumit conform ciclului respectiv, fiindcă acesta este un organ important, din care azi mai există numai rudimente. În aparatul fizic se lucrează la un sistem nervos. La plante există încă ceva asemănător. Aceasta este treapta a doua.

Aceste trepte nu sunt încheiate; evoluţia merge gradual mai departe. Un agent activ este şi azi plexul solar la animalele care nu au măduva spinării. Toate animalele nevertebrate sunt forme izolate ale treptelor rămase în urmă. Omul a eliminat mai întâi din sine pe Pământ animalele vertebrate. Mai înainte de aceasta, omul a fost organizat aproximativ asemănător cum este azi racul. Omul a depăşit azi treapta de atunci, în timp ce racul a rămas pe loc. Este surprinzător că întreg interiorul racului are o anumită asemănare cu creierul uman. Există o asemănare între structura interioară a racului şi creierul uman. Şi racul este închis într-o carapace dură ca şi creierul uman. După ce omul şi-a format o măduvă a spinării şi şi-a transformat vertebrele superioare, el a renunţat la carapacea dură. Racul nu a evoluat mai departe. El s-a adaptat la ambianţa exterioară printr-o carapace dură, care trebuia să-i fie ceea ce este pentru om învelişul protector al întregii sale corporalităţi.

A treia treaptă este aceea pe care este reorganizat întregul din corpul astral care lucrează înăuntru. Reorganizarea este legată de formarea inimii şi de străbaterea cu sânge cald. Inima peştelui a rămas la jumătatea drumului. Inima este formată în dimensiuni proporţionale cu căldura interioară a corpului; aceasta nu înseamnă nimic altceva decât introducerea astralităţii în corp.

Măduva spinării împreună cu creierul este organul Eului. Acesta este înconjurat de învelişul triplu al corpurilor astral, eteric şi fizic. După ce a fost pregătit organul Eului (măduva spinării şi creierul), Eul se aşează în patul pregătit iar măduva spinării şi creierul apar ca organe ale Eului în serviciul acestuia.

Aşa este alcătuit omul din patru componente. Acesta este pătratul pitagoreenilor:

1. Măduva spinării şi creierul sunt organul Eului.
2. Sângele cald şi inima sunt organul lui Kama (al corpului astral).
3. Plexul solar este organul corpului eteric.
4. Corpul fizic propriu-zis este un organ fizic complicat.

Aşa a fost construit omul cu patru componente.

Ceea ce am descris noi acum, este numit în ocultism vârtej, ceva construit din exterior şi se uneşte cu ceea ce se construieşte în interior. Corpurile fizic, eteric şi astral au format omul. Apoi se formează punctul Eului, iar acesta se construieşte din interior. Acestea sunt cele patru componente ale omului. Astfel avem noi în exterior o copie a omului cu patru componente. Toată evoluţia în continuare se bazează pe aceea că omul parcurge din acest punct al Eului în mod conştient tot ce el a parcurs deja mai înainte în mod inconştient.

Pentru a recunoaşte că aşa stau lucrurile, trebuie să cercetăm mai întâi ce s-a întâmplat pe când s-a format Eul nostru. Trebuie să ne luăm punctul de plecare de

sub un anumit organ. Acest lucru este exprimat extraordinar de ingenios în legenda lui Buddha. În legendă se spune că Buddha a zăbovit sub copacul Bodhi, până a ajuns la iluminare, pentru a atinge treapta superioară, Nirvana. Pentru aceasta, Buddha a trebuit să ajungă sub creier, sub organul conştienţei. Aceasta înseamnă că drumul pe care el l-a parcurs mai înainte în mod inconştient, a trebuit să-l parcurgă din nou în mod conştient. Sub creierul mare se află mai mult în dosul capului, creierul mic în formă de copac. Sub acesta s-a aşezat Buddha. Creierul mic este copacul Bodhi. Aceasta arată cum, ceea ce spun legendele atât de profund, este luat din evoluţia umană însăşi.

Toate lucrurile care sunt cunoscute acum numai prin anatomie, au fost cunoscute pe atunci într-un cu totul alt mod. Cercetătorii oculţi au investigat cu ajutorul luminii Kundalini. Pentru aceasta, un discipol era pregătit în felul următor. El venea la un Maestru. Dacă era recunoscut de către Maestru ca om serios, atunci primea ca instruire nu ceva de genul unei învăţături – azi acest lucru a devenit altfel, azi omul trebuie să pornească la drum prin intermediul raţiunii şi al înţelegerii – ci Maestrul îi spunea cam aşa: În fiecare zi, timp de mai multe ore, mai întâi cam şase săptămâni, trebuie să-ţi petreci timpul în meditaţie şi să te dedici unei propoziţii eterne, să te cufunzi complet în ea. – Omul nu poate face acest lucru în prezent, fiindcă viaţa şi cultura actuală cer prea multe de la el. Pe atunci însă discipolul medita şase până la zece ore zilnic. El nu poate face acest lucru acum, fără a se sustrage culturii. Pe atunci discipolul nu avea nevoie aproape deloc de timp pentru cultură. El îşi găsea hrana în exterior. De aceea, el îşi folosea timpul pentru meditaţie, chiar şi zece ore neîntrerupt. El ajungea foarte curând la aceea că, neavând pe atunci un corp prea dens, în interior se trezea lumina Kundalini. Aceasta este pentru interior, ceea ce este pentru exterior lumina Soarelui. În realitate, noi nu vedem în exterior obiecte, ci lumina reflectată a Soarelui. În momentul când suntem în stare să luminăm sufletul cu ajutorul luminii Kundalini, atunci sufletul devine atât de vizibil, ca şi un obiect luminat de Soare. Aşa se lumina treptat pentru discipolul Yoga întregul corp interior. Toate anatomiile antice sunt văzute din interior, prin iluminare lăuntrică. Aşa vorbeau călugării indieni, care îşi transpuneau în legende experienţele lor, referitor la ceea ce văzuseră ei cu ajutorul luminii Kundalini.

Trebuie să ne întrebăm acum, în ce fel se lucrează la diferitele componente ale omului. La ceea ce ţine de creier şi de măduva spinării, lucrează în primul rând omul pe planul fizic în mod conştient prin Eul uman ... (lacună în text). Asupra celorlalte componente, omul nu are la început nici o influenţă. El nu are nici o influenţă de exemplu asupra circulaţiei sanguine. Astfel de lucruri se dezvoltă doar treptat. Acolo conlucrează alte spirite, naturi Deva, astfel încât toate fiinţele, în măsura în care ele au sistem circulator, sunt îndrumate către aceea că forţele Deva le reglează pe acestea. Corpul astral este pătruns şi prelucrat de forţe Deva

exterioare. Cele mai inferioare dintre ele lucrează la corpul astral. La corpul eteric lucrează forţe superioare iar la corpul fizic entităţi Deva şi mai înalte, corpul fizic fiind cel mai perfecţionat corp pe care îl are omul. Corpul astral este mai puţin perfecţionat decât corpul fizic. Inima fizică este în realitate foarte inteligentă, dar ceea ce este prost, este corpul astral, care aduce inimii toate otrăvurile posibile. Corpul fizic este cel mai perfecţionat la om, mai puţin perfecţionat este corpul eteric, încă şi mai puţin perfecţionat este corpul astral. Ceea ce se află chiar la început, „copilul" din om, este Eul. Acesta este omul cu patru componente, care conţine în sine Eul, aşa cum conţine un templu statuia unui zeu.

Întreaga evoluţie a culturii umane nu este altceva decât munca Eului în corpul astral, un instructor al corpului astral. Omul apare în viaţă plin de pofte, instincte şi pasiuni. Prin faptul că el învinge aceste pofte, instincte şi pasiuni, el face să lucreze Eul în corpul astral. După ce se va încheia a şasea rasă-rădăcină, a şasea perioadă de cultură, Eul va fi prelucrat complet corpul astral. Până atunci corpul astral este susţinut necontenit de către forţe Deva. Cât timp Eul nu a pătruns întreg corpul astral, forţele Deva trebuie să susţină munca.

A doua evoluţie, care urmează în evoluţia culturii, este evoluţia discipolului ocult. El face Eul să lucreze până în corpul eteric. Prin aceasta, forţele Deva sunt absolvite treptat şi de munca propriu-zisă a Eului în corpul eteric. Atunci omul începe să se pătrundă treptat pe sine cu privirea.

Putem întreba, ce semnificaţie are corpul astral, pentru ce are omul un corp astral? – Pentru a da omului ocazia, pe calea ocolită a poftelor, de a face ceea ce nu ar fi făcut altfel: a se coborî pe planul fizic. Fiindcă înainte ca omul să poată cunoaşte obiectiv planul fizic, el trebuie să-şi îndrepte dorinţele şi poftele asupra acestuia. Fără aceasta el nu ar avea o privire obiectivă asupra lumii, nu şi-ar putea îndeplini îndatoririle şi nu ar putea evolua moral. Numai printr-o transformare treptată a poftelor, acestea sunt transformate în îndatoriri sau idealuri. Pe această cale trebuia omul să meargă prin forţa impulsivă, organizatoare a corpului astral.

Corpul eteric este purtătorul gândurilor. Ce este gândul în interior, este eterul din exterior, aşa cum pofta din interior este astralul din exterior. Numai când începe gândirea pură, este luminată materia eterică în impulsul astral. Cât timp gândurile nu sunt pure, noi avem de jur împrejurul formei eterice materie astrală. Aşadar, ce numim formă-gând, este alcătuit dintr-un miez de materie eterică, înconjurată de materie astrală. De-a lungul traseelor nervoase circulă curenţii aşa-numitelor gânduri abstracte, care în realitate sunt foarte concrete, fiindcă ele sunt forţe eterice. De îndată ce omul începe în general să gândească, el face să lucreze deja Eul în corpul său eteric. Când omul moare, devine clar faptul că corpul fizic nu are nimic de a face cu Eul. După moarte, orice legătură a corpului fizic cu Eul este întreruptă. Legătura exista mai înainte indirect prin celelalte corpuri. După ce acestea au plecat, cadavrul nu mai are nici o legătură cu Eul. Atunci îl preiau forţele Deva

exterioare, el se descompune în ambianţa fizică exterioară. Cuvântul „a putrezi” (verwesen) nu înseamnă numai a muri, ci şi a ajunge la esenţa (wesen) din care a provenit corpul. Aceasta este de spus referitor la corpul fizic. Cuvântul olandez „lichaam” nu înseamnă cadavru (Leichnam) ci corpul fizic care a fost purtat de colo până colo.

Şi corpul eteric este încă în mare parte în aceeaşi situaţie ca şi corpul fizic. El este preluat tot aşa după moarte de către fiinţe Deva şi se descompune apoi în eterul general. Dar din corpul eteric rămâne ceea ce omul însuşi a prelucrat şi nu se descompune. Este ceea ce formează ulterior la reîncarnare un punct central în jurul căruia se cristalizează celelalte lucruri. Acest mic fragment din corpul eteric dăinuie la fiecare om. La fel dăinuie şi din corpul astral atât de mult, cât a prelucrat omul. Numai în timpul ultimei treimi a celei de-a şasea rase-rădăcină va dăinui întregul corp astral la toţi oamenii care au evoluat normal.

Evoluţia începe aşadar prin aceea că omul prelucrează în mod conştient corpul astral. Munca de Chela, a discipolului ocult, este mai departe, de a prelucra corpul eteric. El termină munca de Chela, când după moarte întregul corp eteric dăinuie. Şederea în Devachan este necesară pentru a face din nou posibilă organizarea corpului eteric. Micul fragment de corp eteric pe care-l aduce omul cu sine în Devachan, se poate dezvolta pe deplin până la un corp eteric întreg prin aceea că sunt create condiţiile pentru aceasta în Devachan.

Aceasta face inteligibil felul cum stau lucrurile cu şederea în Devachan. Când omul se află la începutul evoluţiei sale şi a prelucrat doar foarte puţin din corpul său eteric, el poate rămâne doar foarte puţin timp în Devachan. Partea de corp eteric care-i lipseşte trebuie să i-o înlocuiască entităţile Devas exterioare. După ce evoluează mai departe, el zăboveşte tot mai mult în Devachan, atunci creşte durata şederii acolo. Timpul pe care el şi-l petrece acolo, creşte proporţional cu propria instruire. Oamenii care au evoluat mai departe sunt reîncarnaţi uneori mai devreme, din alte motive, de exemplu dacă este nevoie de ei în lume.

Când Chela moare, întreg corpul eteric este prezent. Aşadar Chela poate renunţa pe această treaptă la Devachan, fiindcă este prelucrat întreg corpul eteric. Atunci Chela se reîncarnează după un timp foarte scurt. El aşteaptă mai întâi în lumea astrală ca într-o staţie de tranzit, până primeşte o anumită misiune de la Maestrul său. Apoi poate ocupa din nou corpul său eteric, pentru a se reîncarna.

Până atunci este necesar un înlocuitor pentru evoluţie, şi anume că lucrurile pe care omul însuşi nu le poate construi în interior, sunt construite din exterior. Trebuie să se dea o mână de ajutor din exterior. Aşa este completat din nou corpul eteric de către puterile Deva exterioare. Planul fizic şi planul Devachan sunt în opoziţie. Între ele se află Kamaloka, o staţie de tranzit, o treaptă de tranziţie, o stare intermediară, care este produsă prin aceea că omul este în legătură cu ceea ce el a prelucrat. Corpul astral îl conduce pe om pe planul fizic, pe care el se îndreaptă

către exterior. Poftele învaţă acolo să dobândească gust pentru lucrurile exterioare. După ce omul a murit, pofta după lucruri exterioare nu încetează imediat, deşi el nu mai are organe pentru a intra în legătură cu ele. Pofta rămâne, dar organele lipsesc. Omul trebuie să se dezobişnuiască în Kamaloka de această dorinţă îndreptată către lumea exterioară. Kamaloka nu aparţine efectiv evoluţiei normale; este numai o stare de dezobişnuire. Fiindcă omul nu-şi mai poate satisface fizic dorinţele sale, fiindcă el nu mai are organe pentru lumea fizică, de aceea intervine Kamaloka.

Dacă omul se sinucide, el şi-a identificat Eul cu corpul fizic. De aceea ia naştere ulterior o dorinţă aprigă după corpul fizic. El apare atunci ca un copac scobit, ca un om care şi-a pierdut Eul. El are atunci o sete neîntreruptă după sine însuşi.

Dacă omul este ucis prin violenţă, atunci el se află într-o situaţie asemănătoare. La omul care moare în urma unei morţi violente, rămâne dorinţa după corpul său fizic, după Sinea sa, până în momentul în care el ar fi murit în mod obişnuit. Această dorinţă poate ieşi în evidenţă în reacţii rele. La cel care este ucis prin violenţă, acest lucru provoacă în anumite cazuri o furie extraordinară împotriva celor care i-au cauzat moartea. Aşa se transformă lovitura în contralovitură în cazul unei execuţii. Aşa au luptat pentru japonezi sufletele ruseşti ajunse în lumea astrală, care din motive politice au fost îndreptate împotriva propriei ţărănimi. Acest lucru s-a întâmplat în războiul ruso-japonez, dar nu este o regulă generală.

13. Berlin
8 octombrie 1905

Această conferinţă urmează să fie plasată printre celelalte, care poate arunca lumină asupra unor lucruri din alte conferinţe. Azi vrem să vorbim despre influenţa şi esenţa entităţilor Deva.

Este foarte dificil în prezent, să vorbim despre zei sau fiinţe Deva, fiindcă chiar oamenii, care se situează încă pe un punct de vedere religios pozitiv şi mai au încredere în zei, totuşi nu mai au o relaţie vie cu entităţile divin-spirituale. Această relaţie vie cu zeii, adică cu entităţile care se află deasupra omului, s-a pierdut tocmai în decursul epocii materialiste. În special în decursul evoluţiei materialiste care s-a scurs din secolele 15-16 până azi, această legătură vie cu zeii s-a pierdut. Se face puţină diferenţă, dacă un om se situează pe punctul de vedere darwinist-materialist, sau dacă el mai vorbeşte despre zei mai mult sau mai puţin religios. Este vorba mai mult de a însufleţi conştienţa, încât omul însuşi să se înalţe de la trepte inferioare ale existenţei la trepte tot mai înalte. Trebuie să simţim că între tot ceea ce se află sub noi şi tot ceea ce se află deasupra noastră, se află o înrudire.

Învăţătura despre zei a fost sistematizată mai întâi de către discipolul apostolului Pavel, Dionisie Areopagitul. Ea a fost scrisă însă abia în sec. 6. De aceea savanţii neagă existenţa lui Dionisie Areopagitul şi vorbesc despre scrierile lui pseudo-Dionisie, ca şi cum abia în sec. 6 s-ar fi alcătuit vechea tradiţie. Situaţia reală se constată numai prin citirea în cronica Akasha. Cronica Akasha însă arată că Dionisie a predat într-adevăr în Atena, că el a fost iniţiat de către Pavel şi a primit de la el misiunea de a întemeia învăţătura despre fiinţele spirituale superioare şi de a forma iniţiaţi deosebiţi. Anumite învăţături superioare nu au fost pe atunci niciodată scrise, ci au fost transmise numai prin tradiţie orală. Şi învăţătura despre zei a fost dată aşa de către Dionisie discipolilor săi iar de către aceştia a fost transmisă tot aşa mai departe. Discipolul direct a fost numit intenţionat atunci tot Dionisie, astfel încât ultimul care a scris învăţătura despre zei, a fost unul din această succesiune în care toţi erau numiţi Dionisie.

Această învăţătură despre zei, aşa cum a dat-o Dionisie, cuprinde de trei ori trei componente ale esenţei divine. Cele mai înalte trei sunt: Serafimi, Heruvimi, Tronuri. Următoarea treaptă cuprinde: Domnii, Puteri, Stăpâniri. A treia treaptă cuprinde: Forţe primordiale sau Începătorii, Arhangheli şi Îngeri.

În Biblie se găseşte foarte des exprimarea „La început”, care se referă la Forţe primordiale sau Începătorii. „La început a creat Dumnezeu Cerul şi Pământul”, înseamnă: Dumnezeul începutului, care se află pe această treaptă, a creat Cerul şi Pământul. A fost una din Forţele primordiale ale celei de a treia Ierarhii. Deasupra Serafimilor se află fiinţe divine de o asemenea măreţie, încât capacitatea umană de cuprindere nu este suficientă pentru a le înţelege. După a

treia treaptă urmează a patra Ierarhie: Omul ca a zecea componentă din toată succesiunea.

Numele Ierarhiilor nu sunt nume propriu-zise, ci denumiri pentru anumite trepte de conştienţă ale marelui Univers, iar fiinţele înaintează de pe o treaptă pe alta. Eliphas Levi a văzut în mod clar aceasta şi a subliniat că la aceste nume avem de a face cu funcţii, cu ierarhii.

Pe acelaşi Dionisie, care a compus învăţătura despre zei, se bazează şi principiul organizării bisericeşti. Ierarhia bisericească trebuia să fie numai o imagine exterioară pentru Ierarhiile interioare ale lumii. Acest gând grandios ar fi fost realizat numai dacă ar fi fost pregătit timpul pentru a înţelege totul în forma sa corectă. Dionisie lăsase ca moştenire discipolilor săi o astfel de învăţătură despre Biserică, încât aceasta, dacă s-ar fi putut publica, ar fi reprezentat o organizaţie grandioasă, puternică. S-a încercat pe atunci să se transmită învăţătura astfel, încât să nu fie niciodată ruptă continuitatea de la un învăţător la altul, care ducea atunci şi numele mai departe. De aceea nu este atât de uimitor că încă din sec. 6 un Dionisie a scris învăţătura. Această învăţătură nu putea găsi o înţelegere generală, fiindcă omenirea nu era încă matură pentru aceasta. Ea este aşadar un fel de testament.

Cu cât mergem mai în urmă, cu atât mai vii erau gândurile pe care le-au avut oamenii despre fiinţele care se află deasupra omului.

Acum vrem să ne formăm o idee despre felul cum întâlneşte omul zeii – omul obişnuit al culturii noastre actuale de tranziţie. După moarte, omul parcurge mai întâi Kamaloka, starea în care el se desprinde treptat de obiceiurile vieţii pământeşti şi se eliberează de pofte. Şederea în Kamaloka este, în esenţă, numai în primul interval de timp, uneori teribilă şi îngrozitoare. După aceea, omul petrece acel timp în Kamaloka, în care el trebuie să se purifice de legăturile anterioare cu lumea pământească. Această şedere în Kamaloka nu este importantă doar pentru om, ci activitatea omului în stările superioare din Kamaloka, aşa cum vom vedea, poate fi folosită şi în restul lumii. După Kamaloka, el se înalţă în starea Devachan în care îşi obţine prin muncă tot ce este necesar pentru a-şi construi un nou corp eteric cu ajutorul capacităţilor pe care şi le-a dobândit. Pe planul Arupa al Devachanului, el a depus tot ceea ce a obţinut prin muncă pe planul fizic. De aceea numeau preoţii greci în esoterism sufletul o albină, planul Arupa un stup iar planul fizic câmpul de flori.

Omul nu trebuie să fie inactiv în regiunile superioare. În timp ce el parcurge Kamaloka şi planul Devachan inferior, poate să pară că el nu are nimic altceva de făcut, decât să lase să se dezvolte ceea ce el a început mai înainte. Dar omul nu este nici acolo inactiv, astfel că este important pentru întreaga lume, faptul că el parcurge aceste stări.

Noua încarnare a omului are un sens numai atunci când la o nouă încarnare el întâlneşte condiţii care sunt substanţial diferite de cele anterioare. În mod normal omul se întoarce când condiţiile sunt atât de diferite, încât el întâlneşte lucruri complet noi, astfel încât el prelucrează lucruri complet noi. Aceasta se petrece în intervalul de timp în care Soarele avansează de la o constelaţie la următoarea. De exemplu din jurul anului 800 î.Ch., Soarele s-a aflat la începutul primăverii în constelaţia Berbecului până aproximativ în anul 1800 d.Ch. Acum el se află la începutul primăverii în constelaţia Peştilor. Trec 2600 de ani, până când el avansează de la o constelaţie la alta. În acest timp, condiţiile se schimbă din temelie. Cu acest interval de timp are legătură reîncarnarea. În acest interval de timp, omul se reîncarnează de obicei odată ca bărbat şi odată ca femeie. Omul este de fapt într-o încarnare numai pe jumătate om. O încarnare masculină şi o încarnare feminină alcătuiesc un întreg. Datorită condiţiilor fizice complet diferite de pe Pământ, o nouă încarnare nu este lipsită de sens. Dacă de exemplu o încarnare a unui om a fost pe timpul lui Homer (constelaţia Berbecului sau a Mielului, Iason, Lâna de Aur), atunci el a trecut prin ceva complet diferit decât prin ce ar trece acum.

Aceste încarnări erau în sine, aparent, un proces complet mecanic. Nu există însă nimic exterior, ce nu acţionează în interior. Trebuie să ne obişnuim, în general, să vorbim despre spiritul concret, să-l investigăm şi să vedem ce se întâmplă de fapt. Dacă privim la flora şi la fauna Europei, atunci trebuie să distingem în epoca noastră trei zone: una vestică, una centrală şi una estică. Zona estică se situează împreună cu popoarele slave, zona centrală împreună cu cele germanice, iar cea vestică împreună cu popoarele romanice. Materialistul crede că oamenii se adaptaseră condiţiilor, dar nu este aşa. Popoarele şi-au creat condiţiile fizice. Spiritul poporului colaborează mai întâi cu solul, cu plantele şi cu animalele în care el se aclimatizează. Solul vest-european este pregătit prin popoarele romanice, cel central-european prin popoarele germanice, cel est-european prin popoarele slave. Aşa îşi construiesc mai întâi oamenii casa în care ei se aşează după aceea. Acum ne întrebăm: Când lucrează omul la configuraţia exterioară a Pământului? – La fel ca tot ce este destin pregătit de omul însuşi pe Pământ, este şi aici parţial cazul. În Kamaloka omul este în realitate ocupat cu colaborarea cu regnul animal. Acolo oamenii lucrează la ceea ce se numeşte remodelarea speciilor. Forţa care produce aceasta, naturalistul o numeşte capacitate de adaptare. În tot ceea ce se numeşte capacitate de adaptare, este ascunsă activitatea omului aflat de cealaltă parte a existenţei. Tot ceea ce apare ca transformare în regnul animal, tot ceea ce influenţează şi este schimbat referitor la instinctele animale, pentru a se transforma animalele, se petrece în Kamaloka prin intermediul oamenilor, care se pregătesc pentru următoarea lor încarnare. Acolo omul lucrează la propria casă pentru următoarea încarnare. În Kamaloka omul lucrează la faună iar în Devachan la floră.

Transformarea lumii vegetale este efectul forţelor devachanice. Iar lumea fizică, ce se schimbă de asemenea, condiţiile naturale exterioare, ele sunt influenţate de către planul Arupa (Devachanul superior). Acolo, omul este un colaborator la regnul mineral al Pământului. Trebuie să avem unele forţe oculte, pentru a putea face astfel de observaţii la locul potrivit. Nu este întâmplător că în special minerii fac anumite observaţii sub pământ. Faptul că Novalis era un om atât de familiarizat cu lucrurile oculte, are legătură cu aceea că el era inginer miner.

Dacă ne gândim că omul aflat în regiunile suprasenzoriale dezvoltă forţe, dar încă nu are o conştienţă deplină acolo, atunci înţelegem că aceste forţe sunt dirijate de către fiinţe superioare, de către entităţi Deva. Se disting diferite trepte de Deva: astrale, rupa-mentale şi arupa-mentale. Fiinţele Deva astrale au ca şi componentă a lor cea mai de jos corpul astral, aşa cum noi avem corpul fizic. Fiinţa Deva astrală este alcătuită din şapte componente, ca şi omul. El posedă aşadar ca a şaptea componentă, una care este mai înaltă decât Atma. Fiinţele Deva sunt alcătuite toate conform aceloraşi principii ca şi omul. Odată cu evoluţia pe plane superioare, o fiinţă dobândeşte de asemenea o putere conştientă asupra planelor inferioare corespunzătoare. Omul guvernează azi pe planul fizic numai regnul mineral. Acolo poate el însuşi crea ceva. Dar el nu poate încă crea o plantă sau un animal. La regnul mineral, el are în faţa sa alcătuirea clară. Pe treptele următoare, el creează conştient plante (rondul al cincilea), apoi animale (rondul al şaselea) şi în cele din urmă el se creează pe sine în mod conştient (rondul al şaptelea). Fiinţele pe care le numim Deva, pot face şi mai mult decât pot oamenii celui de-al şaptelea rond. Ele pot folosi regiunile care se află sub lumea lor proprie. Pentru un anumit scop, ele îşi pot forma pentru un timp scurt un corp, pe care îl folosesc. Aşa se poate încorpora fizic pentru un anumit timp o fiinţă Deva astrală, dacă ea vrea.

Despre activitatea fiinţelor Deva ne putem face reprezentări precise, numai dacă pornim de la activitatea oamenilor. Omul este până la un anumit grad liber în activitatea sa, acţionează după bunul plac. Oamenii însă nu acţionează armonios împreună, de aceea trebuie să fie armonizate diferitele forţe care pleacă de la oameni. Trebuie să rezulte un efect comun din ceea ce face omul. Acest efect comun trebuie să fie folosit în avantajul lumii. Fiinţele care aduc încoace acest efect comun sunt entităţile Deva. Ele reglează de asemenea karma colectivă. În momentul când oamenii se asociază pentru un scop comun oarecare, ei au o karma colectivă, care îi leagă şi îi adună, care aduce încoace un fir comun al karmei.

Aşa a existat în Rusia secta duhoborţilor (luptătorii spiritului) care posedau o profundă religiozitate. Ei aveau învăţătura teosofică într-o formă naivă, dar foarte frumoasă. Aceşti oameni au fost alungaţi şi nu au mai avut astfel nici o influenţă vizibilă în exterior. Materialiştii vor spune: Ce sens a avut acest lucru? Duhoborţii au dispărut! – Dar toţi cei care au fost asociaţi în secta duhoborţilor, vor fi împreună în reîncarnarea lor viitoare printr-o legătură comună, pentru ca, ceea ce

au învăţat ei, să reverse în omenire. Aşa acţionează asupra umanităţii grupurile care vin împreună în încarnările viitoare. Ideile pe care ei le-au învăţat, se revarsă atunci din nou afară în lume. Aceleaşi idei se găsesc din nou atunci într-o astfel de grupă într-o formă mai profundă. Aşa a existat de exemplu în Evul Mediu secta maniheilor. Misterul maniheilor consta în aceea că ei cunoscuseră că în viitor vor exista două grupe de oameni, cei răi şi cei buni. În rondul al cincilea nu va mai exista regnul mineral, dar va exista un regn al răului. Maniheii au ştiut aceasta. De aceea ei şi-au trasat misiunea de a educa încă de pe acum oameni, pentru ca mai târziu ei să poată fi educatorii oamenilor răi. În secta maniheilor au avut loc din când în când aprofundări mari.

Trebuie să distingem voinţa particulară a fiecărui om în parte de puterile care se află în dosul acesteia, pentru a uni aceste voinţe particulare într-o voinţă comună. Astfel se formează o karma colectivă.

La rosicrucieni s-a vorbit de fiinţe care aparţin de grupe de oameni. Corpul fizic aparţine unui singur om; corpul astral însă aparţine deja unei grupe. O parte a corpului astral este în legătură cu un suflet-grup. Ceea ce omul nu poate face încă, poate face azi fiinţa Deva. În corpul său astral mai lucrează încă fiinţele Deva. La ceea ce omul realizează azi prin muncă în corpul eteric, colaborează şi mai puternic fiinţele Deva. Noi am văzut că forţele omului sunt folosite într-o parte a regiunii Kamaloka pentru regnul animal. Dar ele sunt dirijate de către fiinţe Deva. Apoi omul este din ce în ce mai mult pe cale de a ajunge în Devachan.

Un gen deosebit de fiinţe Deva sunt spiritele planetare, entităţi Dhyan-Chohan, care au atins mult mai înainte treapta pe care oamenii o vor atinge mult mai târziu. Ele se află pe treapta pe care oamenii vor ajunge în rondul al şaselea şi în rondul al şaptelea. Un spirit planetar este colaborator la crearea aspectelor particulare ale evoluţiei planetare.

Omul este acum activ pe planul fizic, astral şi Devachan. Totul este activitate. Ce importanţă au spiritele planetare pentru omul aflat într-o anumită stare? Spiritele planetare au exersat activitatea pe care o exersează omul acum, pe trepte anterioare, pe planete anterioare. Ce au asimilat ele pe atunci, au acum ca înţelepciune. Prin aceasta, ei pot deveni Instructorii următoarelor trepte planetare. Acele fiinţe Deva, care au fost active la formarea Pământului, nu au putut încă să cunoască legile; aceasta puteau numai înaltele trepte ale înţelepciunii. Deasupra treptelor înţelepciunii se află încă treptele voinţei. Spiritele Înţelepciunii (Kyriotetes) şi Spiritele Voinţei (Tronurile) sunt conducătorii propriu-zişi ai evoluţiei planetare.

Pe vremea când omul mai era fiinţă astrală, înaintea perioadei lemuriene, în el acţionau fiinţele Deva şi pregăteau deja ceea ce mai târziu a ieşit din el. Înaintea perioadei lemuriene, în interiorul omului se înălţa o imagine din ambianţa omului. Sentimentul de simpatie şi de antipatie se înălţa de asemenea în el ca imagine.

Aceasta era ceva ce fiinţele Deva făceau să se înalţe în el. Pe atunci, el era condus de către fiinţele Deva. Atunci el însuşi a acceptat într-un anumit grad regenţa fiinţelor Deva. El era pe atunci un membru servitor al autorităţii fiinţelor Deva. Acum el este însă, într-un anumit grad, uitat de zei. Zeii mai acţionează în el numai în măsura în care el nu este uitat de zei. Chela face să trăiască din nou în el în mod conştient, lumea pe care omul a cunoscut-o în imagini în perioada prelemuriană. Poftele şi pasiunile veneau în întâmpinarea omului pe atunci ca plăsmuiri aurice în care trăiau gândurile fiinţelor Deva; dar totul într-o conştienţă nebuloasă. Acum, vederea conştientă a unei lumi exterioare trebuia să fie cucerită prin efort de către om, după ce el uitase toate acestea. Evoluţia în continuare a discipolului Chela constă în aceea că el dobândeşte din nou toate acestea în mod conştient. Lui i se păstrează o conştienţă deplină a acestor lucruri. Mediumul, adică mediumnitatea, este în schimb o cădere înapoi în trecutul îndepărtat.

Ce vieţuieşte omul pe planul fizic, este scheletul creaţiei sale, temelia pentru perioadele următoare de evoluţie. Prin contactul cu lumea exterioară se formează în el capacităţile conform cărora se organizează mai târziu activitatea planetară, apoi omul însuşi va fi devenit un spirit planetar.

Prin cuvintele noastre ne creem temelia pentru planetele următoare. Ceea ce vorbim noi azi, va fi prezent efectiv ca temelie, aşa cum stâncile şi pietrele formează temelia Pământului. Experienţele sunt incluse într-un domeniu, pentru ca ele să poată fi desfăşurate într-un alt domeniu. O individualitate este atât de divină, pe cât poate ea expira din nou ce a primit. Fiinţele Deva sunt fiinţe Deva, în momentul în care ele pot reda ceea ce au primit anterior.

Este înţelepciune străveche ceea ce a fost primit mai înainte iar acum este din nou redat. Teosofia există în măsura în care zeii înşişi au fost cândva Învăţătorii oamenilor.

Karma este legea. Fiinţa Deva este executorul legii. Îngerii perioadelor de revoluţie îndeplinesc legea sub care se află grupe de oameni. Fiecare om în parte acţionează instinctiv într-o grupă. Fiinţa Deva dirijează sufletul poporului; el este de fapt sufletul poporului. Sufletul poporului nu este o abstracţie, ci este un spirit viu.

14. Berlin
9 octombrie 1905

Vrem să vorbim azi despre şederea omului în Devachan între două încarnări.

Trebuie să ne fie clar că şederea omului în Devachan nu este nicăieri în altă parte, decât acolo unde ne aflăm de obicei. Fiindcă lumea Devachan, lumea astrală şi lumea fizică sunt trei lumi care se întrepătrund. Ne putem face reprezentarea cea mai justă despre Devachan dacă ne gândim la lumea forţelor electrice, înainte de descoperirea de către oameni a forţelor electricităţii. Înainte de aceasta, lumea forţelor electrice era conţinută în lumea fizică, numai că ea era pe atunci o lume ocultă. Tot ce este ocult, va fi cândva dezvăluit. Diferenţa dintre viaţa din Devachan şi cea din lumea fizică este că omul, în ciclul său actual, este echipat cu organe care îl califică să privească lumea fizică, dar nu cu organe care să-l califice să privească realităţile Devachanului.

Să ne cufundăm în sufletul unui om care se află între două încarnări. El a predat corpul fizic forţelor generale, iar corpul eteric l-a cedat de asemenea forţelor vieţii. Ulterior el a dat înapoi astralităţii generale partea de corp astral pe care el încă nu a prelucrat-o. El nu mai posedă ceea ce au prelucrat zeii în corpul său eteric şi în corpul său astral; aceasta este lepădată. Numai ceea ce el însuşi a prelucrat în timpul multor vieţi pământeşti, este acum averea sa. Aceasta îi este propriu de asemenea în Devachan. Tot ce a practicat omul în lumea fizică, serveşte la a-l face din ce în ce mai conştient în Devachan.

Să luăm în considerare relaţia unui om cu altul. Relaţia respectivă poate fi condiţionată prin natura ei; de exemplu relaţia dintre fraţi, care au ajuns împreună prin relaţia naturală. Este însă numai parţial naturală, fiindcă moralul şi intelectualul se vieţuiesc neîncetat în natural. Omul se naşte prin karma sa într-o anumită familie; totuşi, nu totul este condiţionat karmic. Relaţia naturală fără alte influenţe o întâlnim la animale. La oameni este întotdeauna şi o relaţie morală prin karmă. Poate exista însă şi o relaţie între doi oameni, fără ca aceasta să fie condiţionată de natură. De exemplu se poate lega o prietenie intimă între doi prieteni sau prietene dincolo de obstacolele exterioare. Să ne reprezentăm printr-o astfel de relaţie ceva radical prin aceea că admitem că prietenii ar fi fost la început cam antipatici unul faţă de celălalt şi apoi s-ar fi găsit reciproc pe motive pur intelectuale şi morale, de la suflet la suflet. Pe această relaţie o aşezăm în opoziţie cu relaţia naturală dintre doi fraţi. În cazul relaţiei de la suflet la suflet avem un mijloc puternic de a forma organe devachanice. Prin nimic altceva nu sunt dezvoltate acum mai uşor organe devachanice decât prin astfel de relaţii. O astfel de relaţie este în mod inconştient una devachanică.

Ceea ce omul dezvoltă în prezent ca şi capacitate sufletească în prietenie pur sufletească, este în Devachan înţelepciune, posibilitatea de a dezvolta spiritualul în

acţiune. În măsura în care omul se adaptează la astfel de relaţii, el este bine pregătit pentru Devachan. Dacă el nu poate lega astfel de relaţii, atunci nu este pregătit pentru Devachan; fiindcă aşa cum un orb nu vede culoarea, tot aşa el nu vede sufletescul. În măsura în care omul cultivă relaţii sufleteşti pure, i se dezvoltă ochi pentru Devachan. Astfel încât este valabilă propoziţia: Cine se mişcă aici în viaţa spiritului, va percepe dincolo din spirit la fel de mult, pe cât şi-a câştigat aici prin activitatea sa. De aceea şi importanţa nesfârşită a vieţii pe planul fizic. Nu există pentru evoluţia umană un alt mijloc de a trezi organe pentru Devachan, decât activitatea spirituală pe planul fizic. Acest lucru este creator şi ne vine înapoi ca organe suprasenzoriale devachanice pentru lumea devachanică. Nu există nimic mai bun ca pregătire, decât a avea o relaţie sufletească pură cu oameni, o astfel de relaţie care de la început nu are nici o temelie naturală.

De aceea, oamenii trebuie să fie de asemenea adunaţi în grupuri, pentru a lega relaţii spirituale complete. Prin aceasta, Maeştrii vor să reverse viaţă în curentul omenirii. Ce se petrece în grupul cu concepţie justă, înseamnă pentru toţi participanţii deschiderea unui ochi spiritual în Devachan. Atunci omul vede acolo tot ceea ce se află pe aceeaşi treaptă cu prieteniile pe care el le-a legat aici. Dacă el a legat pe plan fizic o relaţie spirituală, atunci aceasta aparţine lucrurilor care dăinuie după moarte. Aceasta aparţine după moarte atât celui decedat cât şi celui rămas în viaţă. Cel ce se află dincolo, rămâne legat în aceeaşi relaţie, cu aceleaşi legături cu cel care se află încă aici. Cel decedat este conştient chiar într-o măsură mult mai mare de această relaţie spirituală.

În acest fel se educă omul pentru Devachan. Decedatul rămâne în relaţie cu cei dragi lui după moarte. Relaţiile anterioare devin cauze pentru a produce efecte în Devachan. De aceea, lumea fizică este numită lumea cauzelor iar lumea devachanică este numită lumea efectelor. Omul nu-şi poate forma niciodată altfel organele sale superioare, decât prin aceea că el îşi formează pe planul fizic cauzele pentru aceste organe. În acest scop este omul transpus în planul fizic. Ce înseamnă cuvântul mult rostit „a înălţa fiinţa particulară”, ne va fi clar acum. Înainte de a ne fi coborât în existenţa fizică, noi am trăit cu un conţinut al corpului astral, care a fost produs de o fiinţă Deva. Simpatia şi antipatia au fost stimulate mai înainte în om de către fiinţe Deva, nu el însuşi era responsabil pentru aceasta. Apoi, omul şi-a spus pe treapta următoare: Acum am intrat în lumea fizică drept o fiinţă care trebuie să se orienteze ea însăşi. Mai înainte eu nu puteam rosti deloc cuvântul „Eu”; abia acum am devenit o fiinţă particulară pentru mine însumi. Eu eram o fiinţă particulară şi mai înainte, dar ca şi component al unei fiinţe devachanice. Pe planul fizic eu sunt o fiinţă particulară pentru mine, un Eu, fiindcă eu sunt închis în planul fizic.

Corpurile superioare se revarsă unul în celălalt; de exemplu Atma este în realitate la întreaga omenire doar unul, ca o atmosferă comună. Totuşi Atma

fiecărui om în parte trebuie înţeleasă ca şi cum ar fi tăiată câte o felie pentru fiecare din Atma generală, astfel încât sunt tăiate felii asemănătoare. Dar noi trebuie să depăşim această particularitate. Noi facem aceasta, prin aceea că legăm relaţii umane în modul pur sufletesc. Prin aceasta ne înălţăm fiinţa particulară şi cunoaştem unitatea Atmei în toţi. În timp ce eu leg astfel de relaţii umane, trezesc simpatie în mine însumi. Eu iau asupra mea munca de a mă adapta dezinteresat planului cosmic. Prin aceasta se trezeşte în om divinul. Acesta este scopul privirii afară în lume.

Noi suntem înconjuraţi azi de realitatea fizică, de Soare, de Lună şi de stele. Ce îl înconjura pe om în exterior în vechea existenţă lunară, azi el are în sine. Forţele Lunii trăiesc azi în omul însuşi. Dacă omul nu ar fi existat pe Lună, atunci el nu ar fi avut aceste forţe. De aceea, învăţătura ocultă egipteană numeşte Luna în esoterism Isis, zeiţa fecundităţii. Isis este sufletul Lunii, predecesoarea Pământului. Atunci trăiau de jur împrejur toate forţele care acum trăiesc în plante şi în animale în scopul reproducerii. Aşa cum focul, forţele chimice, magnetismul, etc. se află acum de jur împrejurul nostru şi înconjoară Pământul, tot aşa înconjurau Luna forţele care acum sunt forţe de reproducere în oameni, în animale şi în plante. Forţele actuale care înconjoară Pământul vor juca în viitor un rol special în om. Ceea ce acţionează azi între bărbat şi femeie, au fost odinioară pe Lună forţe fizice exterioare ca erupţiile vulcanice de azi. Aceste forţe înconjurau omul în timpul existenţei lunare iar el le aspira prin simţurile sale lunare, pentru a le dezvolta acum. Ce a inclus omul în sine pe Lună, a ieşit pe Pământ ca evoluţie. Ce a manifestat omul în exterior ca forţă sexuală după perioada lemuriană, este Isis, sufletul Lunii, care trăieşte acum în om în continuare. Aceasta este înrudirea dintre om şi Luna actuală. Luna a lăsat omului sufletul ei şi de aceea a devenit zgură ea însăşi.

În timp ce noi facem experienţe pe Pământ, adunăm forţe care pe următoarea existenţă planetară vor fi ale noastre. Ceea ce experimentăm acum în Devachan, sunt stadii pregătitoare pentru timpuri viitoare. Aşa cum azi omul priveşte în sus către Lună şi îşi spune: Ea ne-a dat forţele de reproducere – tot aşa va privi în viitor omul către o Lună care va fi luat naştere din Pământul nostru fizic actual şi se va roti în jurul planetei Jupiter viitoare ca o zgură neînsufleţită. Omul va dezvolta pe Jupiter forţe noi pe care el le primeşte azi pe Pământ ca lumină şi căldură, ca toate percepţiile fizice. El va radia mai târziu tot ce mai înainte a perceput prin simţuri. Ce a asimilat el de asemenea mereu prin suflet, este atunci realitate.

Aşadar, concepţia teosofică nu ne îndrumă să subestimăm lumea planului fizic, ci ne îndrumă să ştim că omul trebuie să ajungă pe planul fizic, pentru a aduna experienţe care vor radia din el mai târziu. Căldura Pământului, razele Soarelui care se revarsă spre noi azi, vor radia din noi. Aşa cum iese din noi acum forţa sexuală, tot aşa vor ieşi din noi atunci aceste forţe noi.

Să ne lămurim acum ce înseamnă stările Devachan succesive. Mai întâi Devachanul durează puţin. Apoi se formează din ce în ce mai mult organe spirituale în corpul mental, până când omul, în cele din urmă, după ce a cuprins înţelepciunea Pământului, şi-a format complet organele corpului devachanic. Acest lucru se va întâmpla cu toţi oamenii, după ce toate rondurile Pământului vor fi încheiate. Atunci va fi ajuns totul înţelepciune umană. Căldura şi lumina vor fi devenit atunci înţelepciune. Între Manvantara Pământului şi următoarea întrupare planetară, omul trăieşte într-o Pralaya. În Pralaya nu există nimic în exterior; toate forţele, pe care omul le-a extras din Pământ, sunt atunci în el. Într-o astfel de perioadă a vieţii, totul merge din exterior în interior. Totul există atunci în stare de germene şi se trezeşte la viaţă în următoarea Manvantara. Aceasta este, în mare, o stare asemănătoare cu cea pe care o avem în momentul când gândim, uitând tot ce se întâmplă de jur împrejurul nostru şi amintindu-ne doar experienţele, pentru a le păstra în memorie şi a le folosi mai târziu. Aşa îşi aminteşte în Pralaya întreaga omenire toate experienţele, pentru a le folosi mai târziu.

Întotdeauna există astfel de stări intermediare care înfăţişează amintiri, şi aşa este şi starea Devachan o astfel de stare de tranziţie. Iniţiatul vede deja acum în faţa sa acele realităţi pe care omul le are în jurul lui abia treptat în starea Devachan. Aceasta este o stare de tranziţie. Toate stările asemănătoare sunt stări de tranziţie. Iniţiatul descrie lumea aşa cum este ea în Devachan, dincolo, în tranziţie. Când el se înalţă din Devachan la o stare şi mai superioară, el descrie din nou o stare de tranziţie.

Prima treaptă a iniţierii constă în aceea că discipolul învaţă să privească prin vălul lumii exterioare lumea de dincolo. Iniţiatul este fără adăpost aici pe Pământ. El trebuie să-şi construiască dincolo o colibă. Pe când ucenicii erau cu Iisus „pe munte”, ei erau conduşi în lumea devachanică, dincolo de spaţiu şi timp; ei şi-au construit o colibă. Aceasta este prima treaptă a iniţierii.

În treapta a doua a iniţierii apare ceva asemănător, dar pe o treaptă mai înaltă. Pe treapta a doua, iniţiatul are o astfel de stare de conştienţă, care corespunde timpului de tranziţie dintre două stări de formă (globuri), unei Pralaya, care apare atunci când este atins tot ce poate fi atins în starea de formă fizică iar Pământul se transformă într-o aşa-numită stare de formă astrală sau glob astral.

A treia stare de conştienţă a iniţiatului este starea care corespunde tranziţiei dintre două ronduri, de la vechiul glob Arupa al rondului precedent la noul glob Arupa al rondului următor. Iniţiatul se află în Pralaya dintre două ronduri în momentul când el se înalţă la a treia stare. El este atunci un iniţiat de gradul trei. Aşa putem înţelege de ce Iisus abia în stadiul al treilea i-a putut pune la dispoziţie corpul său lui Christos. Christos se află deasupra tuturor spiritelor care trăiesc în ronduri. Iniţiatul care s-a putut înălţa deasupra rondurilor, i-a putut pune la dispoziţie corpul său lui Christos.

Conştienţa-Eu a omului trebuia să se purifice, să se sacralizeze prin creştinism. Christos trebuia să înalţe, să purifice Eul egoist, acest Eu, imediat după ce a dobândit conştienţa de sine, moare lipsit de egoism. Acest lucru el l-a putut face numai într-un corp care a devenit una cu ... (lacună în text). De aceea, numai iniţiatul de pe treapta a treia putea să-şi sacrifice corpul său lui Christos.

În epoca noastră este extraordinar de greu a ajunge la o conştienţă deplină a acestei stări foarte evoluate. Cunoscătorul profund Subba Row avea o cunoaştere proprie; el descrie astfel trei stări ale discipolatului, ale lui Chela.

Noi privim Luna ca pe o rămăşiţă neînsufleţită din noi înşine, iar noi înşine avem în noi forţele care au dat cândva viaţă Lunii. Acesta este motivul pentru sentimentele caracteristice ale poeţilor care fac poezii Lunii. Toate sentimentele poetice sunt ecouri slabe ale curenţilor oculţi care trăiesc adânc în om.

O fiinţă poate însă să crească împreună cu ceea ce trebuie să rămână în urmă ca zgură. Din Pământ trebuie să rămână în urmă ceva ce mai târziu va fi ceea ce este azi Luna. Omul trebuie să depăşească aceasta. Dar omul poate avea aceasta cu plăcere, atunci însă el se uneşte cu acel lucru. Un om, care se întreţese profund cu senzorialul pur, cu instinctul pur, acela se uneşte din ce în ce mai mult cu ceea ce trebuie să devină zgură. Acest lucru se va întâmpla atunci când se va împlini numărul 666, numărul fiarei. Atunci vine momentul când Pământul trebuie să iasă din evoluţia neîntreruptă a planetei. Dacă omul s-a înrudit foarte mult cu forţele senzoriale din exterior, atunci ceea este înrudit cu acestea şi nu a găsit legătura pentru a trece dincolo pe următorul glob, merge împreună cu zgura şi devine locuitorul acesteia, aşa cum astfel de fiinţe sunt locuitorii Lunii actuale.

Noi avem aici noţiunea de a opta sferă. Omul trebuie să parcurgă şapte sfere. Cele şapte planete corespund celor şapte corpuri:

Saturn corespunde corpului fizic
Soarele corespunde corpului eteric
Luna corespunde corpului astral
Pământul corespunde Eului
Jupiter corespunde lui Manas
Venus corespunde lui Buddhi
Vulcan corespunde lui Atma

Alături de acestea există o sferă a opta, unde merge tot ceea ce nu se poate integra acestei evoluţii neîntrerupte. Aceasta se formează deja ca predispoziţie în starea devachanică. Dacă omul îşi foloseşte viaţa pe Pământ doar pentru a aduna ceea ce îi serveşte numai lui, pentru a experimenta doar o înălţare a Eului său egoist, atunci acest lucru duce în Devachan la starea Avitchi. Omul care nu poate ieşi din particularitate, ajunge la Avitchi. Toţi aceşti oameni-Avitchi ajung cândva locuitori

ai celei de-a opta sfere. Avitchi este pregătirea pentru sfera a opta. Ceilalţi oameni ajung locuitorii şirului evolutiv neîntrerupt. Religiile au formulat din aceasta, noţiunea de „iad”.

După ce omul se întoarce din Devachan, îşi organizează forţele astrale, eterice şi fizice din jurul lui după douăsprezece feluri de forţe karmice, care se numesc în esoterismul indian forțe Nidana. Acestea sunt:

1. Avidya = ignoranţa
2. Sanskara = tendinţele organizatoare
3. Vijnana = conştienţa
4. Nama Rupa = numele şi forma
5. Shadayadana = ce face raţiunea din lucruri
6. Sparsha = legătura cu existenţa
7. Vedana = sentimentul
8. Trishna = setea după existenţă
9. Upadana = comoditatea din existenţă
10. Bhava = naşterea
11. Jati = ce a impulsionat naşterea
12. Jaramarana = ce eliberează de existenţa pământească

În conferinţele următoare vom lua în considerare mai exact aceste aspecte importante ale karmei.

15. Berlin
10 octombrie 1905

Tot ce se învaţă azi în teosofie, a fost cuprins şi în Şcoala rosicruciană în sec. 14. Dar instruirea curentului rosicrucian a fost una foarte ocultă. La o astfel de instruire ocultă, se ia în considerare foarte puţin limbajul, felul şi modul de exprimare. În lumea secolelor 15, 16, 17 trăia un fel de oameni simpli care nu erau cunoscuţi ca savanţi deosebiţi, care de asemenea nu ocupau o poziţie socială deosebită, dar care duceau mai departe curentul ocult rosicrucian. Nu au fost nicioadată foarte mulţi. Nu au existat niciodată mai mult de şapte iniţiaţi importanţi în acelaşi timp; ceilalţi au fost discipoli oculţi de diverse grade. Rosicrucienii erau solii Lojei albe. De la ei pleacă, în realitate, evenimente deosebite ale lumii. Tot ce s-a întâmplat important în acest timp, ducea în cele din urmă la Loja rosicrucienilor. Privind din exterior, alţii au făcut istoria Europei, dar privind din interior, aceştia au fost instrumentele individualităţilor oculte. Rousseau şi Voltaire înşişi au fost astfel de instrumente în dosul cărora s-au aflat individualităţi oculte. Aceste individualităţi oculte nu puteau să apară cu numele lor. Impulsul pentru exercitarea misiunii lor, pe care ei l-au dat altor oameni, putea fi în exterior unul foarte simplu, discret. Uneori, întâlnirea scurtă cu un astfel de om simplu a fost ocazia prin care s-a dat impulsul just instrumentelor individualităţilor oculte. În dosul oamenilor de stat, până la revoluţia franceză, se află de asemenea puteri oculte. Apoi ele se retrag treptat, fiindcă oamenii trebuie să ajungă stăpânii propriului destin. Pentru prima dată vorbesc oamenii ca oameni în discursurile revoluţiei franceze.

Viaţa interioară a rămas în urmă în Şcolile oculte. În Şcoala rosicruciană s-au predat acele învăţături pe care le cunoaştem acum ca aspecte elementare ale teosofiei. Motivul fiecărei descoperiri importante a fost dat de către frăţiile oculte; numai după aceea, evenimentul se petrecea afară în lume. Voltaire a fost în cel mai eminent sens un spirit impulsionat de către frăţii progresiste, fiindcă el a existat atunci, în principal, pentru a pune oamenii pe picioarele lor. Alţii s-au aflat în serviciul frăţiilor rămase în urmă, ca de exemplu Robespierre la bătrâneţe. Tot ce a apărut prematur, a provocat pe planul fizic un pol opus ... (lacună în text).

În Şcoala rosicruciană s-au predat aşadar aceleaşi învăţături ca acum prin teosofie. Numai că pe atunci nu era vorba de teosofie afară în lume. În şcolile oculte veritabile se pune preţ pe vorbire, numai atunci când ele vor să instruiască lumea. Discipolul ocult însuşi trebuie să înveţe să folosească simbolurile, semnele. Pentru a se face înţeleşi de către lume, iniţiaţii au numai vorbirea pe care o foloseşte lumea înconjurătoare. Pe când cunoaşterea se mai păstra complet în secret, a existat un anumit sistem de simboluri, iar cel ce voia să fie iniţiat, trebuia să înveţe limbajul simbolurilor. Nu se punea nici un preţ pe modalităţi de exprimare

prin vorbire. Încă pe atunci existau toate învăţăturile; dar uneori lipseau expresiile corespunzătoare. Există însă astfel de expresii pentru învăţături oculte în metodele orientale de instruire, care provin încă de la cei mai vechi indieni, care au fost instruiţi de către vechii Rishi. Aceste expresii indiene nu sunt încă influenţate de către epoca materialistă. Cuvintele care i-au impregnat pe indieni, sunt încă pline de magia vorbirii primordiale sacre. De aceea, limbajul indian este ceva ce nu putem folosi pentru noi în Europa.

Ce este just pentru poporul indian, nu este just şi pentru Europa. La început a fost necesar un impuls din India, fiindcă Europa însăşi avea prea puţine expresii formate pentru a prezenta învăţăturile. Unele lucruri trebuie să le desemnăm încă prin cuvinte indiene. Dar tot ce apare azi în învăţăturile oculte, a existat şi la rosicrucieni în Evul Mediu şi la începutul noii epoci. Pentru lucrurile centrale despre care este vorba, au existat încă de pe atunci expresiile juste. Despre reîncarnare şi karma nu s-a putut vorbi pe atunci în exterior; aceste adevăruri însă au putut fi făcute să se reverse în mod inconştient în cultura europeană. Paracelsus şi alţi mistici nu au vorbit despre reîncarnare. Acest lucru era foarte firesc. Ei nu puteau vorbi despre aceasta. Pentru tot ce se referă la viaţa pământească dintre naştere şi moarte, ei aveau de asemenea în Occident expresii şi simboluri extraordinar de potrivite, în schimb nu şi pentru starea de tranziţie dintre două încarnări. Pe atunci s-a subliniat foarte intens că viaţa fizică este importantă pentru construirea organelor corpurilor superioare. Dacă studiem ştiinţele, dacă dezvoltăm prietenii spirituale profunde, atunci toate acestea sunt o modelare a forţelor care vor acţiona cândva ca organe spirituale.

S-a cuprins întotdeauna în trei noţiuni unitare, felul cum trebuie să acţioneze din afară educarea planului fizic pentru om în diferitele sale corpuri. Aceste trei criterii s-au numit: Înţelepciune, Frumuseţe şi Putere sau Tărie.

Când discipolii din Şcolile rosicruciene mai mult exoterice erau instruiţi în antecamera exterioară, atunci li se spunea: Voi urmează să fiţi lucrătorii viitorului. – Despre reîncarnare nu s-a putut vorbi. Dar omul ar acţiona mai departe, chiar dacă el nu s-ar mai încarna din nou aici în fizic. Lui i s-a insuflat ce urmează să apară în viitor ca plăsmuitor de organe. Discipolilor li s-a spus: Dacă în viaţa zilnică duceţi o viaţă de adevăr, frumuseţe şi putere, atunci veţi dezvolta pentru corpurile voastre superioare astfel de organe care dăinuie pentru viitor. Referitor la francmasoni, şi azi vorbesc masonii ioaniţi ce importante lucruri sunt adevărul, frumuseţea şi puterea, dar ei nu mai ştiu că prin aceasta sunt modelate corpul eteric, corpul astral şi Eul cu organele lor.

Când în Evul Mediu un arhitect francmason construia un dom, o biserică, atunci nu avea nici o importanţă numele lui referitor la construcţia respectivă. El se păstra în secret. În cazul lucrării „Teologia deutsch”, autorul nu este numit din acelaşi motiv. El se numeşte „cel din Frankfurt”. Nici un cercetător savant nu poate

da de urma numelui. Strădania acestor oameni era de a lucra exterior pe planul fizic şi de a nu lăsa nici o urmă despre numele lor, însă de a lăsa în urma lor activitatea pe planul fizic.

Să considerăm că cineva a dat planul şi impulsul pentru edificiul unui mare dom. El a ştiut: formele domului creează în el un organ pentru viitor. Toate operele de acest fel vor rămâne legate în efectele lor cu interiorul sufletului. De regulă, operele exterioare rămân însă până când cel care le-a creat le regăseşte şi le recunoaşte când se întoarce. Sub amvon se găseşte de obicei mica imagine a arhitectului; de acolo se recunoaşte el. Aceasta este puntea care este creată de la o încarnare la alta.

Prin înţelepciune a trebuit să fie construit corpul eteric, prin frumuseţea care ţinea de evlavie a trebuit să fie construit corpul astral, iar prin putere a trebuit să fie construit Eul propriu-zis. Omul a trebuit să devină o copie a lumii exterioare care se neagă pe sine. Despre aceasta nu s-a mai ştiut nimic în vechea Indie. Brahmanismul năzuia după o perfecţionare a Sinei în interiorul ... (lacună în text) ... dar tocmai la mijlocul ciclului nostru postatlantean au apărut acei învăţători religioşi care au îndrumat către lepădarea de sine. Buddha a predat deja acest lucru. În Occident a fost cultivat şi mai mult acest lucru prin francmasonerie şi rosicrucianism. Ei căutau perfecţionarea Eului în forma care există şi în lumea exterioară, nu atât de mult în aceea care trăieşte în interior, aşa cum a fost cultivată ea în India. În acest sens şi-a spus ocultistul occidental: Eul tău se află nu numai în tine, ci şi în lume de jur împrejurul tău. Din regnul mineral, din regnul vegetal şi din regnul animal te-au scos zeii, dar trei regnuri ţi le creezi tu însuţi, cele trei regnuri ale Înţelepciunii, Frumuseţii şi Puterii. Acestea organizează pe omul superior.

Omul şi-a spus: Eu mă aflu aici dintr-un timp în care s-a renunţat pentru mine la regnul mineral, la regnul vegetal şi la regnul animal; din această bază a rezultat conştienţa de sine, Eul. Aşa cum Eul a fost modelat de către alte fiinţe, tot aşa trebuie acum să modeleze el însuşi regnurile Înţelepciunii, Frumuseţiii şi Puterii, pentru a se înălţa la o transformare deplină a corpului nostru eteric, a corpului nostru astral şi a Eului nostru. Aceste trei regnuri sunt regnul Ştiinţei, al Artei şi al Tăriei interioare, care înseamnă tot ce însufleţeşte voinţa. În aceste trei componente a văzut esoteristul medieval mijlocul de dezvoltare în continuare a omului. Transformarea lumii nu trebuie să o lăsăm la voia întâmplării, ci regnul mineral, regnul vegetal şi regnul animal trebuie să fie transformate conform acestor trei criterii ale Înţelepciunii, Frumuseţii şi Tăriei. După ce Pământul devine din nou astral, totul va fi transformat conform acestor noi criterii. Aşa zideau şi construiau francmasonii medievali şi toţi esoteriştii conform acestor trei criterii.

În esoterismul indian se disting douăsprezece forţe care îl atrag pe om din nou în existenţa fizică. Prima dintre aceste forţe este Avidya, ignoranţa. Avidya este ceea ce ne atrage din nou în existenţa fizică, din simplul motiv că noi ne-am

împlinit misiunea pe Pământ, numai atunci când am smuls Pământului toată ştiinţa. Noi nu ne-am realizat misiunea pe Pământ, cât timp nu ştim încă tot ce trebuie să smulgem ca ştiinţă din existenţa fizică.

După Avidya, următorul lucru care ne trage înapoi prin tot ce este conţinut pe Pământ, este că noi înşine l-am făcut şi de aceea ţine de organizarea noastră. Dacă un mason de exemplu a construit aici un dom, acesta a devenit o parte din el însuşi. Cele două lucruri se atrag apoi reciproc. Tendinţa organizatoare a celui care a creat-o, opera lui Leonardo da Vinci la fel ca şi cea mai mică operă de aici, formează un organ în om, şi de aceea el revine. Tot ce a făcut omul, se numeşte Sanskara sau tendinţe organizatoare care construiesc omul. Acesta este al doilea lucru care îl atrage pe om înapoi.

Urmează al treilea lucru. Înainte ca omul să intre în prima lui încarnare, el nu a ştiut nimic de o lume exterioară. Conştienţa de sine a început numai odată cu prima încarnare; omul nu era conştient de sine mai înainte. El trebuia mai întâi să perceapă lucrurile exterioare de pe planul fizic, înainte de a putea să-şi dezvolte conştienţa de sine. Pe cât de real este că, ceea ce a făcut omul, îl atrage înapoi pe planul fizic, tot atât de real este că şi ştiinţa despre lucruri îl atrage înapoi. Conştienţa este o nouă forţă care îl leagă pe om de ceea ce există aici. Acest al treilea lucru se numeşte Vijnana, conştienţa.

Până aici, noi am rămas încă foarte profund în interiorul sufletului omenesc. Al patrulea lucru este ceva ce întâmpină din exterior conştienţa, ceva ce a fost prezent independent de om, ceva ce el a învăţat să cunoască însă abia cu conştienţa sa. Acest lucru a fost prezent fără existenţa sa anterioară, dar s-a deschis numai după ce s-a deschis conştienţa sa. Este separarea dintre subiect şi obiect, sau cum spune sanscrita, separarea dintre nume şi formă, Namarupa. Prin aceasta, omul se referă la obiectele exterioare. Acesta este al patrulea lucru care îl atrage înapoi, de exemplu amintirea unei fiinţe de care el s-a legat.

Următorul lucru este ce formăm ca reprezentare pentru un obiect exterior; de exemplu imaginea unui câine este reprezentare pură, care pictorului îi este însă esenţială. Este tot ce face raţiunea din lucruri, Shadayadana.

Acum mergem şi mai departe în jos, în pământesc. Reprezentarea ne conduce la ceea ce numim legătura cu existenţa, Sparsha. Cine depinde de un obiect, se află pe treapta Namarupa. Cine îşi formează imagini, se află pe treapta Shadayadana. Cine însă distinge între simpatie şi nesimpatie, va ajunge mai bucuros la ceea ce este frumos decât la ceea ce nu este frumos. Aceasta se numeşte legătura cu existenţa, Sparsha.

Ceva diferit de această legătură cu lumea exterioară este însă, ceea ce se mişcă în interior ca sentiment. Acum intru eu însumi în acţiune, leg sentimentul meu de un lucru sau altul. Acesta este un element nou. El atrage omul în continuare, se numeşte Vedana, sentimentul.

Prin Vedana ia naştere ceva complet nou, şi anume setea după existenţă. Forţele care îl atrag pe om înapoi în existenţă, se trezesc tot mai mult în el însuşi. Forţele superioare îi constrâng mai mult sau mai puţin pe toţi oamenii, ele nu sunt individuale. În cele din urmă însă ajung forţe complet personale care îl atrag pe om înapoi în existenţa pământească. Acesta este al optulea lucru, Trishna, setea după existenţă.

Şi mai subiectiv decât setea după existenţă este ceva ce se numeşte Upadana, comoditatea din existenţă. Referitor la Upadana, omul are ceva în comun cu animalul, el simte aceasta doar ceva mai spiritual, iar misiunea omului este de a spiritualiza acest element sufletesc grosier.

Apoi urmează existenţa individuală însăşi, întreaga încarnare anterioară, dacă el a fost deja aici cândva: Bhava, existenţa individuală, forţa întregii totalităţi a încarnării anterioare. Încarnarea anterioară îl atrage înapoi în existenţă.

Cu aceasta noi am condus înapoi treptele Nidana până la treapta naşterii individuale. Esoteristul distinge încă două trepte care ies în afara timpului existenţei individuale. El distinge aici un stadiu preliminar care a impulsionat naşterea, înainte ca omul să se fi încarnat vreodată. Acesta se numeşte Jati, ce anume a impulsionat prenatal naşterea.

Cu impulsul de la naştere este legat în acelaşi timp ceva diferit. În realitate, odată cu naşterea ne este dat şi germenul morţii, năzuinţa de a ieşi din nou din existenţa individuală. Noi suntem interesaţi să ne destrămăm din nou existenţa pământească şi să ajungem liberi, să îmbătrânim şi să putem muri, ceea ce se numeşte Jaramarana.

Acestea sunt cele douăsprezece forțe Nidana, care acţionează ca o funie şi ne atrage mereu înapoi în existenţa pământească. (Nidana înseamnă funie, laţ). Sunt trei grupe, care aparţin unui întreg:

Prima grupă	A doua grupă	A treia grupă
Avidya	Shadayadana	Upadana
Sanskara	Sparsha	Bhava
Vijnana	Vedana	Jati
Namarupa	Trishna	Jaramarana

Sufletul are trei componente: sufletul conştienţei ca cea mai înaltă componentă, apoi sufletul raţiunii şi sufletul senzaţiei. Prima grupă de forțe Nidana de la Avidya la Namarupa ţine de sufletul conştienţei; a doua grupă ţine de sufletul raţiunii, iar a treia de la Upadana la Jaramarana ţine de sufletul senzaţiei.

Vijnana este caracteristic pentru sufletul conştienţei; Shadayadana pentru sufletul raţiunii, iar ultimele patru sunt legate de sufletul senzaţiei. Aceste ultime patru există atât la animale cât şi la oameni.

16. Berlin
11 octombrie 1905

Dacă vrem să înţelegem întregul mod de acţiune al karmei, lucru pe care vrem să-l înfăptuim acum, atunci trebuie să ne putem face o idee despre ceea se numeşte „Nirvana”. Multe lucruri depind de înţelegerea semnificaţiei referitoare la Nirvana, dar noi vrem să încercăm să primim o reprezentare provizorie despre aceasta.

La om există la început într-o faptă oarecare foarte puţin din ceea ce s-ar putea numi libertate, fiindcă omul este efectiv rezultatul faptelor sale din trecut. În sensul cel mai larg, acesta este cazul. Pentru a deveni ce este el, au trebuit să fie create mai întâi toate regnurile naturii. Regnul mineral, regnul vegetal şi regnul animal, pe care el le-a avut odinioară în sine, le-a eliminat mai întâi treptat din sine. La aceasta se adaugă şi ce a provocat el în timpul primei treimi a rasei lemuriene. Tot ce a săvârşit el prin fapte, tot ce a trecut prin sufletul lui ca gânduri şi sentimente, aparţine de asemenea trecutului său, devine de asemenea karma sa. Noi privim într-un trecut care se înalţă în efectele lui de jur împrejurul nostru. Întreaga lume de jur împrejurul nostru nu este altceva decât efectul faptelor anterioare. Tot aşa pregăteşte omul acum ceea ce urmează să se întâmple în viitor.

Noi ne aflăm totuşi neîntrerupt faţă în faţă cu lucruri care nu sunt deloc efecte ale faptelor anterioare, ci aduc ceva nou în lume. Un anumit om, de exemplu domnul Kiem, este efectul faptelor anterioare. Şi Societatea Teosofică este efectul faptelor anterioare, iar faptul că domnul Kiem este unit cu Societatea Teosofică, este de asemenea un astfel de efect. Se întâmplă însă ceva nou prin legătura domnului Kiem cu Societatea Teosofică; aceasta este din nou o cauză pentru fapte viitoare. Dacă lumina luminează un băţ, în dosul lui ia naştere o umbră. Aceasta este de fapt ceva nou. Când se observă acest efect, se spune că s-a întâmplat ceva ce este nou. Raportul lucrurilor unul la altul este ceva nou: formarea umbrei.

Tot ceea ce gândeşte omul, el gândeşte despre lucruri, despre ceva încheiat. Dar el poate gândi şi despre altfel de raporturi, despre ceva ce nu este pricinuit ca efect din trecut, ci apare pentru prima dată în prezent. Aceasta se întâmplă însă foarte rar, fiindcă oamenii depind de trecut, de ceea ce s-a clădit în jurul lor. Raporturi care apar ca ceva complet nou, vor forma foarte puţin conţinutul gândurilor umane. Cel ce vrea să conlucreze pentru viitor, trebuie să aibă însă astfel de gânduri care dau la iveală raporturi noi între lucruri. Numai gânduri referitoare la raporturi dintre lucruri pot fi ceva nou. Cel mai bine se vede aceasta în artă. Ceea ce face artistul, nu există în realitate. Simpla formă pe care o prelucrează plasticianul, nu există deloc; ea nu este un produs al naturii. În natură există numai forme prin care pulsează viaţa. Simpla formă ar contrazice legile naturii. Artistul construieşte din raporturi ceva nou. Pictorul pictează ce apare în raporturi: lumină

şi umbră; el nu pictează deloc ceea ce este prezent. El nu pictează copacul, ci o impresie care este provocată prin aceea că el înfăţişează toate relaţiile cu copacul.

În activitatea practică se remarcă de asemenea faptul că omul, de obicei, nu creează nimic nou. Majoritatea oamenilor fac numai ceea ce s-a mai făcut şi înainte. Numai câţiva oameni creează din intuiţie morală, prin aceea că ei aduc în lume lucruri noi, fapte noi. Noul apare în lume prin raporturi. De aceea s-a spus adesea, că activitatea morală practică apare în general prin raporturi. O astfel de activitate morală constă de exemplu în faptele care sunt pricinuite prin raporturi de bunăvoinţă. La cele mai multe acţiuni găsim că ele se întemeiază pe ceea ce este vechi; chiar în cazul acţiunilor şi evenimentelor unde apare noul, omul se mai întemeiază de obicei pe ceea ce este vechi. Acest lucru iese în evidenţă de cele mai multe ori la o verificare exactă. Sunt libere numai astfel de acţiuni la care omul nu lucrează pe temelia trecutului, ci la care el se află faţă în faţă doar cu ce a intrat în lume prin activitatea productivă şi combinatorie a raţiunii sale. O astfel de activitate o numim în ocultism: a crea din neant. Toate celelalte activităţi sunt create din karma. Acestea sunt două lucruri opuse: Karma şi aspectul opus al karmei, neantul – o activitate care nu se bazează pe karma.

Iar acum gândiţi-vă la un om care este determinat mai întâi prin karma; prin acţiuni, gânduri, sentimente din trecut. Gândiţivă apoi că el a avansat atât de mult, încât şi-a şters toată karma, aşadar că el se află faţă în faţă cu neantul. Când el acţionează atunci, se spune în ocultism: El acţionează din Nirvana. – Din Nirvana au rezultat de exemplu acţiunile lui Buddha, ale lui Christos, cel puţin parţial. Omul obişnuit se apropie de aceasta numai când el este inspirat artistic, religios sau din istoria universală.

Creaţia intuitivă apare din „neant”. Cine vrea să ajungă la aceasta, trebuie să se elibereze pe deplin de karma. El nu-şi mai poate lua atunci impulsurile de unde le ia omul de obicei. Dispoziţia care îl cuprinde atunci, este fericirea divină, care este ca stare numită şi Nirvana. Cum se înalţă omul la Nirvana? Să privim înapoi în perioada lemuriană. Noi îl vedem acolo pe om, aşa cum este el atunci pe Pământ, umblând mai întâi în patru labe. Aceste fiinţe, în care s-a încarnat omul pe atunci ca „om pur” (ca Monadă), mergeau în patru labe. Prin faptul că Monadele s-au încorporat în ele, aceste fiinţe s-au ridicat treptat în două picioare, ridicându-şi membrele din faţă. Numai acum începe karma. Karma ca şi karmă umană, a devenit posibilă numai când oamenii şi-au folosit mâinile pentru lucru. Nu se creează karmă individuală mai înainte. A fost o treaptă foarte importantă a evoluţiei umane, pe când omul a ajuns dintr-o fiinţă orizontală o fiinţă verticală şi prin aceasta şi-a eliberat mâinile. Aşa s-a dezvoltat el mai departe în perioada atlanteană.

Pe următoarea treaptă, omul a învăţat să-şi folosească vorbirea. Mai întâi el a învăţat să-şi folosească mâinile, apoi a învăţat să-şi folosească vorbirea. Omul

umple lumea înconjurătoare cu fapte prin intermediul mâinilor şi cu cuvinte prin intermediul vorbirii. După ce omul a murit, atunci continuă să trăiască în mediul înconjurător ceea ce el a săvârşit prin fapte şi prin cuvinte. Tot ceea ce omul a săvârşit prin fapte, continuă să existe ca şi karmă umană. Însă ceea ce omul a rostit prin cuvinte, nu continuă să existe ca şi karmă a sa, ci ca ceva complet diferit.

Să privim înapoi în timpul în care omul încă nu vorbea, ci doar acţiona. Acţiunile erau atunci ceva ce venea doar de la fiecare persoană în parte. Acest lucru a încetat să fie doar ceva personal, după ce a început vorbirea. Fiindcă oamenii se înţeleg acum unii cu alţii. Acesta este un moment extraordinar de important în evoluţia atlanteană. Din momentul în care a ieşit primul sunet, în lume a apărut karma omenirii. De îndată ce oamenii vorbesc unii cu alţii, din întreaga omenire se revarsă ceva comun. Atunci karma individuală se revarsă în karma generală a omenirii. Odată cu vorbirea pe care noi o răspândim de jur împrejurul nostru, noi răspândim de fapt mai mult decât pe noi înşine. Prin ceea ce vorbim noi, trăieşte întreaga omenire. Numai când faptele mâinilor ajung lipsite de egoism, atunci ele vor exista de asemenea pentru întreaga omenire. Dar prin vorbire, omul nu poate realiza fapte complet egoiste, altfel aceasta ar trebui să-i aparţină numai lui. O discuţie nu poate fi niciodată complet egoistă, în timp ce faptele mâinilor sunt aşa de cele mai multe ori. Ocultistul spune: Ceea ce eu fac cu mâinile mele, poate fi numai fapta mea; ceea ce eu vorbesc, vorbesc ca membru al unui popor sau al unei seminţii.

Aşa creează viaţa noastră de jur împrejurul nostru resturi, rudimente personale prin faptele mâinilor noastre, şi rudimente ale umanităţii prin ceea ce trăieşte în urma cuvintelor. Trebuie să distingem foarte bine aceste lucruri. Tot ceea ce este în jurul nostru în natură, regnul mineral, regnul vegetal şi regnul animal, este acolo ca urmare a faptelor anterioare. Ceea ce se clădeşte de jur împrejurul nostru prin faptele noastre, este în realitate ceva ce apare nou în lume. De la fiecare om apare ceva în lume, un nou impuls, iar noile impulsuri apar de asemenea prin întreaga omenire.

Dacă noi trebuie să ne spunem aşadar: Omul apare pe Pământ în mijlocul perioadei lemuriene şi îşi creează pentru prima dată karma proprie; el nu-şi crease nici o karmă individuală mai înainte –, atunci trebuie să întrebăm: De unde poate veni această karma, acţionează ea ca ceva nou? – Ea poate veni numai din Nirvana. Pe atunci trebuia să acţioneze în lume ceva care venea din Nirvana, din locul unde se creează din „neant”. Fiinţele care fecundau pe atunci Pământul, trebuiau să se înalţe până în Nirvana. Ceea ce fecundau pe fiinţele cu patru picioare, astfel încât ele deveneau oameni, erau fiinţe care coborau din planul Nirvana. Ele se numesc Monade. Acesta este motivul pentru care pe atunci fiinţe de acest gen coborau din planul Nirvana. Din planul Nirvana este fiinţa care există în noi, în om, Monada.

Aici apare ceva complet nou în lume şi se încarnează în ceea ce este deja prezent şi este la rândul său pe deplin efectul faptelor anterioare.

Noi distingem aşadar trei trepte. Prima este cea a faptelor exterioare, făcute cu mâinile; a doua este aceea care e produsă prin cuvintele rostite, iar a treia este aceea care e produsă prin gânduri. Gândul este ceva mult mai cuprinzător decât ceea ce se produce prin cuvintele rostite. Gândul nu mai este diferit de la un popor la altul, aşa cum este vorbirea, ci aparţine întregii omeniri.

Aşa se înalţă omul de la acţiuni prin cuvinte la gânduri, şi aşa devine el o fiinţă tot mai generală. Nu există o normă generală a acţiunii, nu există o logică a acţiunii. Fiecare trebuie să acţioneze pentru sine. Dar nu există o vorbire pur personală. Vorbirea aparţine unui grup. Gândul însă aparţine întregii omeniri. Aşa avem noi progresiv de la particular la general cele trei trepte referitoare la om: fapte, cuvinte, gânduri.

În măsura în care omul se exprimă în mediul ambiant, el lasă în urma lui semnele spiritului întregii omeniri sub formă de gânduri; semnele unei grupe de oameni sub formă de cuvinte; semnele fiinţei sale umane particulare sub formă de acţiuni. El exprimă acest lucru cel mai bine prin aceea că indică spre efectele a ceea ce este produs prin aceste trepte. O individualitate este ca un fir care parcurge toate formele de manifestare personală ale diverselor încarnări. O individualitate creează pentru încarnarea următoare. Un popor, ca şi comunitate de limbaj, creează pentru un nou popor. Omenirea creează pentru o nouă omenire, pentru o nouă planetă. Ceea ce face omul pentru el personal, are importanţă pentru următoarea încarnare; ceea ce vorbeşte un popor, are importanţă pentru următoarea subrasă, pentru următoarea încarnare a poporului. Iar când va exista o lume în care toată gândirea noastră nu va mai trăi ca gândire, ci această gândire va apărea în efectele ei, atunci aceasta este o nouă omenire, adică o nouă planetă. Fără aceste mari criterii, nu putem înţelege karma.

Ceea ce gândim noi, are importanţă pentru următorul ciclu planetar. Să ne transpunem acum în gândul: Omenirea care dăinuie după noi şi va locui o planetă viitoare, va mai gândi încă? – La fel de puţin cât va vorbi o nouă rasă aceeaşi limbă ca rasa anterioară, tot atât de puţin va mai gândi omenirea viitoare. Este caraghios să ne întrebăm în gândurile noastre, ce este divinitatea. Omul nu va mai gândi pe următoarea planetă, ci va cuprinde mediul înconjurător într-o altă activitate, într-o complet altă formă decât pe această planetă. Gândirea este ceva ce ne aparţine. Când noi ne clarificăm lumea prin intermediul gândurilor, atunci această clarificare a lumii este valabilă exclusiv pentru noi. Acest lucru este de o importanţă extraordinară, fiindcă omul vede cum este ţesut el de asemenea ca omenire în firele karmei şi trăieşte şi urzeşte în întreaga ţesătură.

Când ocultistul oriental îşi pune în ordine astfel de lucruri, atunci el spune: Întreaga noastră viaţă este ca şi cum noi ne-am înconjura de limite prin acţiune,

vorbire, gândire. Dacă facem abstracţie de toate acestea, pentru omul obişnuit cu greu mai rămâne ceva. Faptul că el mai are ceva, este rezultatul esoterismului, când el s-a înălţat deasupra acestor trei criterii. Ce mai rămâne atunci, este trăirea Nirvanei.

Spiritul planetar, care reprezintă fiinţa lumii, este încarnat acum în gândire, va fi însă încarnat în viitor ca ceva diferit.

17. Berlin
12 octombrie 1905

În ocultism noi distingem la om în primul rând acţiunile sale, prin aceea că noi înţelegem prin acţiuni tot ceea ce iese dintr-o activitate care este în legătură cu mâinile sale; în al doilea rând vorbirea şi în al treilea rând gândurile. Tot ceea ce realizează omul în acest sens cu mâinile sale, contribuie la karma existenţei sale pământeşti următoare. Ceea ce vorbim, nu ne priveşte doar pe noi, ci o grupă de oameni care vorbesc aceeaşi limbă iar aceasta acţionează în karma grupei sau rasei. În cuvinte zace o mai mare responsabilitate decât în simplele fapte; fiindcă noi pregătim prin aceasta configuraţia unei rase viitoare. Ceea ce gândim, acţionează ulterior chiar la noua modelare a Pământului nostru. De aceea distingem trei trepte: Prima: Acţiunea omului este individuală, cu excepţia acţiunilor care izvorăsc în om din neant. A doua: Omul nu poate vorbi singur, doar pentru sine, cuvintele se adresează unei grupe de oameni. A treia: Gândurile privesc întreaga omenire.

Cu aceasta are legătură ceva diferit. Când acţionăm, ne aflăm complet singuri în dosul acţiunii. Când vorbim, nu suntem complet singuri cu cuvintele. În dosul cuvintelor noastre acţionează o entitate spirituală; ea se află atunci în dosul nostru. Pe cât este de adevărat că cuvintele pe care le rostim sunt înregistrate foarte exact în Akasha, la fel de adevărat este că noi, cu fiecare cuvânt pe care îl rostim, intervenim în corpul unei fiinţe spirituale care este încarnată în această materie Akasha în care intră cuvintele noastre. Trebuie să primim acest lucru în simţirea noastră; de aceea trebuie să fim foarte atenţi la cuvintele noastre. Când gândim, suntem aparent complet singuri în noi, totuşi la gândurile noastre contribuie în mod spiritual fiinţe, fiinţe mai înalte şi mai importante decât fiinţele care contribuie la vorbirea noastră.

În aceste lucruri se află mai mult decât o istorie universală. Prin aceasta sunt clarificate anumite lucruri. Să luăm în considerare un gând din noi. În dosul acestui gând se află o fiinţă spirituală. Când gândim cuprinşi din toate părţile de corpul unei fiinţe spirituale, atunci gândul este doar o expresie a corpului fiinţei spirituale care acţionează în noi. De fiecare dată când un gând trece prin sufletul nostru, acesta este o copie, un fel de urmă a unei fiinţe spirituale superioare, ca şi când am merge pe un sol umed, am lăsa urme şi am spune: Pe aici a mers un om. – Această fiinţă spirituală este modelată din aceeaşi substanţă din care este modelat gândul. Gândul din noi poate ajunge copia unei fiinţe spirituale superioare, numai fiindcă entitatea superioară are un corp din aceeaşi substanţă din care sunt modelate gândurile noastre.

Când piciorul nostru se imprimă în pământul umed, atunci copia este un negativ, o contraimagine a piciorului nostru. Aşa este şi cu gândurile noastre. În lumea spirituală superioară există pentru fiecare gând o contraimagine. Imaginea şi

contraimaginea sunt atât de îmbinate ca pecetea şi stampila. Substanţa este entitatea spirituală superioară, ea corespunde în imaginea noastră stampilei. În măsura în care gândul corespunde stampilei, el se numeşte intuiţie, iar pecetea se numeşte gând abstract. Putem spune, dacă gândim: Eu simt urma a ceea ce se petrece în lumile superioare. Referitor la acest fapt, în scrierile religioase, de exemplu în Apocalipsa lui Ioan, se foloseşte expresia „Pecete". Ea corespunde adevărului. Fiindcă o fiinţă spirituală contribuie de asemenea la cuvintele noastre, fiecare cuvânt este o pecete. Contraimaginea cuvântului este numită la mistici „Imaginaţiune". Aşa avem trei trepte ale gândirii: intuitivă, imaginativă şi abstractă obişnuită. Când omul se dezvoltă mai departe, atunci gândul abstract însuşi evoluează pe treapta pe care sunt încarnate entităţi care contribuie la vorbire, atunci omul este un Chela, un discipol ocult. A fi Maestru înseamnă a acţiona în substanţa în care sunt încarnate fiinţe care contribuie la gândurile noastre. – Imaginaţiunea dă imagini. Marii învăţători religioşi din epocile anterioare au vorbit în imagini, fiindcă imaginaţiunea dă imagini, nu gânduri abstracte. În toate religiile s-a vorbit în imagini. Imaginea este pentru om mai întâi subordonată, dar când omul înţelege să facă din fiecare gând din nou o imagine, atunci el a ajuns pe o treaptă superioară. Aceasta este condiţia preliminară pentru un mod complet nou de percepţie. În realitate este vorba despre faptul că omul evoluează la aceasta, dacă nu mai gândeşte doar abstract, ci dacă are gândul său de fiecare dată ca imagine.

Omul îşi formează de regulă numai gânduri. Omul evoluat trebuie să gândească în imagini, adică „să construiască imagini". La tipografii există deja lucrul despre care este vorba: a întipări ceva unui lucru printr-o anumită putere. În fantezie, la poet şi la artist, găsim numai o copie foarte palidă a Imaginaţiunii. Când omul care caută să evolueze atât de sus, vorbeşte, el va încerca în anumite momente, să aibă în faţa lui contraimaginea a ceea ce el vorbeşte. De aici şi imaginile grandioase, impunătoare din scrierile religioase. Cine face un efort pentru această creare de imagini, acela a ajuns pe treapta entităţilor spirituale care sunt creatoare de rase. Cel care nu dezvoltă în sine doar imagini, ci şi intuiţii, acela nu este doar creator de rase, ci colaborează şi la crearea următoarei existenţe planetare. În imagini va răsuna ceea ce este realizat atunci pe Pământ, dar cine creează din Intuiţie, acela creează ceva ce încă nu există, ce nu este realizat nicăieri, adică acela creează din Nirvana. Acesta este înţelesul oricărei apocalipse: Ceea ce va exista în realitate numai în viitor, omul poate crea numai din Intuiţie.

Prin gândirea abstractă, omul creează o copie a ceea ce există aici. În cazul Imginaţiunii, omul se lasă fecundat de către spiritul care creează în interiorul său. Imaginaţiunea corespunde realităţilor ascunse care au luat naştere prin fecundarea omului de către entităţile spirituale superioare; atunci omul poate privi pe plan astral aceste entităţi spirituale superioare. Condiţia preliminară pentru aceasta, este de a dezvolta o vorbire care nu este expresia gândurilor abstracte, ci este expresia

imaginilor. Mediumii vorbesc de asemenea prin imaginaţiuni, prin imagini şi simboluri, dar inconştient. În dosul lor, spiritul creează simbolurile. Discipolul face acest lucru în deplină conştienţă, totuşi nu arbitrar. El se lasă fecundat pentru aceasta de către spirit.

Exact la fel cum se înalţă omul la crearea de imagini şi intuiţii, a acţionat şi lumea exterioară înaintea existenţei sale, şi anume astfel încât în tot ce este esenţă minerală în jurul nostru, aşadar natură fizică pură, acţionează intuiţii ca forţe creatoare. Cristalul este exterior, aşa cum se arată simţurilor; el a fost însă creat prin intuiţii. În dosul întregii lumi fizice se află un Cosmos al intuiţiilor şi în cele din urmă o fiinţă, Spiritul planetei, care creează intuiţiile. În dosul tuturor limbilor vorbite acţionează fiinţa Imaginaţiunii, colaborează cu Spiritul rasei. În tot ce este viu colaborează aceeaşi treaptă a spiritului. În dosul tuturor plantelor acţionează Imaginaţiunea. Planta creată apare din Imaginaţiune, iar în dosul ei se află o entitate spirituală. Iar tot ce are conştienţă şi simţire, a luat naştere din gând.

Acum luaţi în considerare întregul Univers, mai întâi ca ceva fizic: Pământ, Soare, Lună şi stele, Calea Lactee, etc. În dosul acestuia se află un mare Spirit intuitiv. Este acelaşi Spirit care se exprimă în acţiunile noastre; el se află de asemenea în dosul marelui Univers. Creştinismul îl numeşte Tatăl. Fiindcă el este cunoscut atât de puţin, este numit de asemenea Dumnezeul necunoscut, iar în literatura teosofică Primul Logos. În dosul a tot ce este viu se află Spiritul Imaginaţiunii. Este acelaşi Spirit, care colaborează la vorbirea noastră, de aceea el este numit în religia creştină Cuvântul. Prin aceasta se înţelege ceva foarte exact, foarte real. Acest Spirit care se află în dosul a tot ce este viu, acţionează şi azi în vorbirea noastră, în fiecare cuvânt al nostru, este numit aşadar pe drept „Cuvântul”; o altă desemnare este Fiul sau Christos. Este Spiritul care trăieşte în tot ce este viu ca Imaginaţiune.

Apoi ne înălţăm la ceea ce este conştient, la ceea ce are un anumit grad de simţire, de conştienţă, la regnul animal şi la ceea ce în om este animalic. Acesta poate fi cuprins deja în gânduri. Pe acesta îl are fiecare în sine. Ceea ce avansează în animal, avansează mai întâi în el însuşi: conştienţa abstractă. Toată conştienţa lumii trăieşte şi în om, în gândirea abstractă. În sine, omul îl numeşte „Spirit”, iar în măsura în care acţionează afară în natura creatoare, el îl numeşte „Spirit Sfânt”. Acesta se află la baza simţirii şi conştienţei. Boală există numai în fiinţa particulară. Spiritul însuşi nu poate fi bolnav, decât dacă se încarnează în corpuri inferioare. Cuvântul „sfânt” („heilig”, limba germană, n.tr.) înseamnă „a fi sănătos” („heil sein”, limba germană, n.tr.); adică spiritul, care se revarsă afară în lume, este sănătos. Spiritul Sfânt nu este nimic altceva decât Spiritul sănătos în întregime; de aceea, cel care se uneşte efectiv cu Spiritul Sfânt, îşi menţine forţa sănătăţii. Ea trebuie să aibă de a face cu Spiritul Sfânt care se revarsă în lume. Acesta este Spiritul care acţionează de la om la om ca vindecător adevărat.

Dacă privim acum afară pe planul fizic, atunci avem mai întâi ceea ce percepem prin simţuri. În dosul acestuia se află marele Spirit intuitiv. Acest Spirit a creat toată existenţa fizică. În dosul a ceea ce trăieşte în forma pură, în dosul a ceea ce poate fi perceput prin simţuri, se află aşadar Spiritul Tată, Primul Logos. Prin faptul că privim aceasta, noi nu o schimbăm. Dar se petrece o schimbare când noi acţionăm. Noi schimbăm atunci nu doar ceea ce există afară în lume, ci şi forţele care acţionează afară în lume. În momentul când acţionăm, creem o schimbare pe planul fizic. În dosul acestei schimbări se află însă şi schimbarea forţelor de bază a ceea ce corespunde Primului Logos. Noi influenţăm aceasta prin acţiunile noastre şi aceasta rămâne, este aici, nu poate să piară din nou, decât dacă este distrusă de aceeaşi forţă care a provocat-o. Iar schimbarea care este provocată în marile intuiţii cosmice prin acţiunile noastre, este ceea ce ne cuprinde din nou ca şi karmă. Ceea ce îl atrage pe om din nou în lumea fizică, se numeşte, dacă privim la karma, Rupa. Se numeşte Rupa fiindcă omul a realizat aceasta în Rupa prin corpul său, prin exteriorul său. Noi creem în corp, în Rupa, când acţionăm asupra intuiţiilor exterioare.

Al doilea lucru, în care azi omul nu este încă atât de autonom, ci colaborează încă un alt Spirit, este vorbirea. Prin aceasta, noi facem impresii într-o lume în dosul căreia nu se află doar fizicul, ci şi viaţa. În lumea vieţii rămân în urmă imaginaţiuni despre ceea ce vorbim noi, forţe formatoare, care creează noua rasă. Rasa noastră actuală este creată din ceea ce s-a aflat în dosul cuvintelor rasei anterioare. Aceasta s-a modelat în rasa noastră. În afară de aceasta, intră în discuţie tot ceea ce este în general numai Imaginaţie. Aceasta ne arată că noi provocăm prin cuvintele noastre impresii în domeniul Fiului, în domeniul celui de-al Doilea Logos. Acestea vin înapoi ca şi karmă colectivă a întregii rase. Fiindcă noi nu creem singuri cuvântul, la aceasta colaborează Spiritul rasei. Care este baza pentru această formă a karmei? Unde acţionează Spiritul rasei? Spiritul rasei colaborează la sentimentul omului, pătrunde întreaga lume a sentimentelor. Acolo răsună ceea ce are omul în comun cu grupa sa.

Ce acţionează într-un sens mult mai larg asupra karmei, este sentimentul, Vedana. Aşadar, în primul rând Rupa, corporalitatea; în al doilea rând Vedana, sentimentul. – Pentru acel om, care încă nu a devenit Chela, sentimentul este ceva foarte important pentru perceperea celui de-al Doilea Logos şi pentru tot ceea ce este viu. Ştiinţa vrea să contemple animalul şi planta fără viaţă. Nici cel mai mare savant nu este azi atât de departe, încât să poată cuprinde viaţa cu sentimentul său. Numai înţelegerea imaginativă îl face apt să privească în viaţă.

Gândului îi corespunde în lumea înconjurătoare tot ce are senzaţie, conştienţă. Aceasta are ceva în comun cu noi: percepţia. Faptul că noi suntem în general în stare să percepem lumea de afară din spaţiul fizic ca o lume de culori şi sunete, este posibil fiindcă putem să ne-o transpunem în gânduri. Noi primim

percepţia; gândim apoi asupra ei. Dacă nu ar exista nici un gând în percepţii, atunci ar fi cea mai mare prostie a omului să vrea să-şi formeze gânduri despre ea. Gândurile ar fi doar iluzii, dacă percepţiile nu s-ar realiza prin gânduri. Ceea ce produce combinaţia percepţiilor, este aceea că percepţiile sunt construite mai întâi prin gândurile pe care noi le decojim: legile naturii. Acestea nu sunt nimic altceva decât gânduri; este Spiritul Sfânt creator. Percepţia este limita unde gândurile noastre se ating cu gândurile creatoare de afară. Aşadar, cu un gând pe care îl avem, nu putem acţiona asupra vieţii, dar putem acţiona asupra a tot ceea ce este conştient, asupra a tot ceea ce este afară numai gând.

În toate fiinţele spirituale, care au creat conştienţa, noi lăsăm urme prin gânduri. Ceea ce formează omul în gânduri pe baza percepţiilor şi ceea ce face el cu gândurile, are din nou efectul său asupra a tot ceea ce face necesare percepţiile. De aici noi distingem al treilea lucru: percepţia sau Sanjna, ce acţionează ca al treilea lucru asupra karmei.

Prin toate acţiunile, noi provocăm contraacţiuni drept karma, fiindcă intervenim în lumea intuitivă: Rupa.

Prin toate cuvintele, noi intervenim în lumea sentimentelor creatoare, pentru a crea prin aceasta în jurul nostru contrasentimente: Vedana.

Cu ceea ce noi gândim asupra percepţiilor, intervenim în întreaga lume a gândurilor exterioare: Sanjna.

Ceea ce noi percepem de jur împrejurul nostru, nu va mai exista când vom apărea din nou pe Pământ. De aceea, tot ceea ce gândim asupra lumii percepţiilor nu va putea exercita nici o influenţă asupra încarnării viitoare, doar în această încarnare va avea o forţă creatoare de karmă. Gândul acţionează asupra caracterului nostru actual.

Ceea ce izvorăşte din sentiment, ceea ce are de a face în principal cu ambianţa noastră, ceea ce intră în lumea Imaginaţiunii, aceasta ne aduce înapoi din lumile superioare în următoarea încarnare, astfel încât apare în noi înşine ca înclinaţie, iar în afara noastră ca ocazii. Prin înclinaţiile sale, omul atrage aşadar ocaziile din lumea exterioară care modelează destinul prin înclinaţiile care sunt pregătite karmic. Gândurile formează caracterul, înclinaţiile atrag karmic ocaziile. Acţiunile pricinuiesc destinul exterior, toate împrejurările corporale prin care se naşte omul. Ce realizăm efectiv cu Rupa, cu corporalitatea noastră, este destinul nostru care ne aduce karmic înapoi.

Omul poate crea conştient înclinaţii pentru încarnarea sa viitoare, numai dacă el se avântă acum conştient către Imaginaţiune. În aceasta constă secretul prin care au acţionat în exterior marii fondatori de religii asupra epocii lor. Imaginile pe care ei le-au dat oamenilor, au dezvoltat înclinaţii pentru încarnarea următoare. Orice imagine pe care ei o cufundă în suflete, iese în evidenţă în întreaga lume a sentimentelor. Omul îşi dobândeşte singur astfel de imaginaţiuni sau le primeşte de

la un îndrumător. Noi le avem, numai dacă ne-am luat în stăpânire întreaga noastră viaţă de sentimente; acesta este cazul discipolului ocult. El simte aşa cum îşi propune să simtă; de restul omenirii se îngrijesc întemeietorii de religii. O religie este lumea de sentimente a rasei viitoare; de aceea, ea poate să dispară în exterior, fiindcă ea trăieşte apoi în înclinaţii. Azi apar înclinaţii care au fost insuflate omenirii în secolele 13 şi 14. Important este că imaginile materialiste ale prezentului nu îşi cuceresc loc în inima omului, fiindcă ele i-ar înzestra pe oamenii din epocile viitoare cu cele mai brutale înclinaţii care sunt îndreptate numai către lumea senzorială, dacă nu este compensat acest lucru prin reprezentări spirituale. În om trăiesc acele pofte şi dorinţe care provin din Imaginaţiune. Aceasta este dorinţa sa, Sanskara. Tot ceea ce este intuitiv în om, marile impulsuri, pe care le primeşte de la cei mai mari iniţiaţi, sunt de fapt ceea ce depăşeşte karma propriu-zisă. Cine se înalţă la Intuiţiile propriu-zise, acela răzbeşte în sus prin lumea fizică la Spiritul Tată. Cine are cunoaştere intuitivă, poate acţiona asupra karmei propriu-zise. El începe să-şi reducă în mod conştient karma sa.

Omului obişnuit îi apar ca inteligibile numai fiinţe care sunt de asemenea conştiente. Dacă el ajunge la Imaginaţiune, atunci lui îi devine inteligibilă şi viaţa; dacă ajunge la Intuiţie, atunci poate avansa până la forţele intuitive.

Atât de mult poate acţiona omul asupra karmei sale, cât de multă Intuiţie are el însuşi, sau cât de mari îndatoriri cerute lui de către mari iniţiaţi realizează el. Conştienţa care este necesară pentru depăşirea karmei se numeşte Vijnana. Iar acum să ne gândim la omul care se află în lume trăind, acţionând, murind. După ce el a murit, rămâne totuşi din el în această lume ceva ce el a ţesut în ea. Acestea sunt: Rupa, Vedana, Sanjna, Sanskara şi Vijnana. Aceste cinci lucruri sunt contul său: destinul personal ca Rupa; destinul poporului, în care el s-a născut, ca Vedana; faptul că el s-a născut în general pe acest Pământ, ca Sanjna. Mai departe contribuie Sanskara, dorinţa, şi Vijnana, conştienţa. Acestea sunt cele cinci însușiri Skandha.

Ce răspândeşte omul în lume, rămâne ca cele cinci însușiri Skandha în lume. Ele sunt temelia noii existenţe. Ele devin treptat mai puţin active, dacă omul a dezvoltat în mod conştient pe ultima dintre ele. Cu cât are el mai mult în stăpânire în mod conştient Vijnana, cu atât mai mult o primeşte în stăpânirea sa, capacitatea de a se încarna în mod conştient în corpul fizic. Cele cinci însușiri Skandha sunt în principal identice cu karma.

1. Rupa – corporalitate, acţiune
2. Vedana – sentiment
3. Sanjna – percepţie
4. Sanskara – dorinţă
5. Vijnana – conştienţa care este necesară pentru depăşirea karmei.

18. Berlin
16 octombrie 1905

Dacă vrem să vedem mai exact cum se realizează karma, trebuie să mergem puţin în urmă în evoluţia omenirii. Dacă mergem cu câteva milenii în urmă în Europa, atunci o găsim acoperită cu gheţuri. Gheţarii Alpilor se întindeau pe atunci până departe în depresiunile nord-germane. Regiunile în care locuim noi acum, erau pe atunci reci şi sălbatice. Acolo trăia un gen de oameni care se folosea încă de cele mai simple şi primitive instrumente. Dacă mergem cu aproximativ un milion de ani în urmă, atunci găsim pe acelaşi sol o climă tropicală, aşa cum este de găsit azi numai în cele mai fierbinţi regiuni din Africa; în anumite zone erau păduri străvechi imense, în care trăiau papagali, maimuţe, în special giboni, şi elefanţi. Cu greu însă am găsi, dacă am cutreiera aceste păduri, ceva din omul actual şi de asemenea din perioada ulterioară situată cu câteva milenii în urmă. Din anumite straturi de pământ care au luat naştere între cele două ere menţionate, ştiinţele naturii pot arăta către un om la care partea frontală a creierului încă nu se formase ca acum, şi la care fruntea era teşită. Numai partea posterioară a creierului era formată. Ajungem în urmă pe vremea când oamenii nu cunoscuseră focul şi îşi confecţionau armele prin şlefuirea pietrelor. Naturalistul compară cu plăcere această stare a omului cu starea de dezvoltare a sălbaticului sau cu aceea a copilului neîndemânatic. Rămăşiţe de astfel de oameni s-au găsit în Neandertal şi în Croaţia. Ei au un craniu asemănător celui de maimuţă, iar la descoperirile arheologice din Croaţia s-a aflat că ei, înainte de a muri, au fost prăjiţi, aşadar pe atunci au locuit canibali acolo.

Gânditorul materialist îşi spune: Noi îl urmărim astfel pe om până în vremurile în care el era încă neevoluat şi neîndemânatic, şi presupunem că el s-a dezvoltat de la aceste trepte copilăreşti ale existenţei până pe treapta culturală actuală a omenirii, şi că acest om primitiv a evoluat din animalele asemănătoare omului. – El face aşadar un salt în această teorie a evoluţiei de la oamenii primitivi la animalele asemănătoare omului. Naturalistul presupune că întotdeauna ceea ce este perfect a evoluat din ceea ce este imperfect. Însă nu întotdeauna este aşa. Dacă îl urmărim de exemplu pe om în urmă până în copilărie, atunci nu mai apare nimic imperfect, fiindcă copilul provine dintr-un tată şi dintr-o mamă. Înseamnă că noi ajungem la o stare primitivă care provine din nou de la o stare superioară. Acest lucru este important, fiindcă are legătură cu faptul că deja la naştere copilul are predispoziţia pentru un nivel ulterior de perfecţiune, în timp ce animalul rămâne în urmă pe o treaptă inferioară. Dacă naturalistul a mers în urmă până la treapta pe care omul nu avea încă partea frontală a creierului şi nici raţiune, atunci el ar trebui să-şi spună: Trebuie să presupun că originea omului trebuie căutată în altă parte. La fel cum un copil provine dintr-o pereche de părinţi, tot aşa acei oameni primitivi

provin din alţi oameni care atinseseră deja un anumit nivel de perfecţiune. Pe aceşti oameni îi numim atlanteeni. Ei au trăit pe solul care acum este acoperit de apele Oceanului Atlantic. Atlanteenii aveau şi mai puţină parte frontală a creierului şi o frunte încă mai teşită. Dar ei aveau încă ceva diferit de oamenii de mai târziu. Ei mai aveau corpul eteric mult mai puternic. Corpul eteric al atlanteanului nu avusese încă formate anumite legături cu creierul; ele au luat naştere doar mai tâziu. Aşa era dezvoltat încă deasupra capului un cap eteric mare, puternic; capul fizic era relativ mic şi inserat într-un cap eteric puternic. Funcţiunile pe care le îndeplinesc acum oamenii cu ajutorul părţii frontale a creierului, erau îndeplinite la atlanteeni cu ajutorul organelor din corpul eteric. Prin aceasta, ei puteau intra în legătură cu fiinţe la care nouă ne este închisă azi calea de acces, fiindcă omul tocmai şi-a dezvoltat partea frontală a creierului. La atlanteeni era vizibilă un fel de plăsmuire colorată, înflăcărată, care radia din deschiderea capului fizic către capul eteric. El era receptiv la o mulţime de influenţe psihice. Un astfel de cap care gândeşte ca şi cap eteric are stăpânire asupra etericului, în timp ce un cap care gândeşte în creierul fizic are stăpânire numai asupra fizicului, asupra îmbinării lucrurilor într-un mod pur mecanic. El îşi poate face instrumente fizice. În schimb, un om care gândeşte încă în eter, poate să facă să încolţească un bob de grâu, astfel încât acesta creşte efectiv.

Cultura atlanteană era încă în legătură cu creşterea din natură, cu ceea ce era vegetal, asupra acesteia omul de azi şi-a pierdut puterea. Atlanteanul nu a folosit de exemplu forţa aburului pentru punerea în mişcare a vehiculelor, ci forţa germinativă a plantelor, cu care el a propulsat vehiculele sale. Numai din ultima treime a perioadei atlanteene, din epoca protosemiţilor până în epoca în care Atlantida a fost acoperită de apele Oceanului Atlantic, partea frontală a capului eteric a format partea frontală a creierului. Prin aceasta, omul şi-a pierdut puterea de a influenţa creşterea plantelor şi a primit capacitatea creierului fizic, raţiunea. El a trebuit să o ia de la început cu multe lucruri. El a trebuit să înceapă să-şi formeze deprinderi mecanice. Pe atunci el era încă asemenea unui copil, neîndemânatic şi nepriceput, în timp ce mai înainte ajunsese la o mare pricepere referitor la creşterea plantelor. Omul trebuie să treacă prin inteligenţă şi apoi să dobândească din nou ceea ce putea face mai înainte. Puteri spirituale superioare aveau o influenţă pe atunci asupra voinţei nelibere; prin capul eteric lăsat deschis, ele acţionau cu raţiunea lor.

Mergând şi mai în urmă, ajungem în perioada lemuriană. Acolo ni se arată o treaptă a evoluţiei omenirii, pe care se petrece efectiv numai definitivarea principiilor materne şi paterne. Acest cap eteric are, desigur, ramificaţiile sale exterioare în corpul astral, în ceea ce înconjoară ca radiaţie pe om ... (lacună în text). Dacă s-ar fi extras capul eteric şi corpul astral dintr-un astfel de om, atunci s-ar fi întâmplat ceva deosebit. Omul ar fi pierdut prin aceasta posibilitatea de a sta

vertical, el s-ar fi prăbuşit. Exact procesul invers a fost început pe atunci cu omul, iar prin aceasta el s-a ridicat treptat în picioare.

În perioada lemuriană însă, omul se afla încă pe o treaptă pe care el încă nu poseda ceea ce noi am presupus că s-ar putea extrage din el. El încă nu avea într-o perioadă anterioară acest cap eteric şi corpul astral. Ele nu erau pe atunci încă prezente. Omul pământesc care cutreiera pretutindeni era pe atunci efectiv o fiinţă orizontală. Cele două organe de lucru, mâinile, avuseseră pe atunci forma membrelor posterioare şi formaseră de asemenea organe de mişcare, astfel încât omul mergea pe atunci în patru labe. Să ne gândim la doi oameni de azi, bărbat şi femeie intim contopiţi unul în altul, să ne gândim că jumătatea superioară a corpului lipseşte şi numai jumătatea inferioară a corpului este prezentă. Omul era în realitate bărbat-femeie. Omul a avut pe atunci de asemenea un corp astral şi un corp eteric, dar încă nu pe cele pe care le-a avut mai târziu. Acela era un alt corp astral, şi anume unul care ajunsese la cea mai înaltă perfecţiune a sa pe Lună. Corpul astral în legătura sa cu corpul eteric, primise pe Lună capacitatea de a construi un corp fizic care avea pe atunci structura asemănătoare unui crab. Omul se putea ridica în două labe şi putea face salturi.

Corpul astral legat de corpul eteric era pe atunci complet altfel format. El avea o formă care nu era complet ovală, ci arăta mai mult ca un clopot. El se boltea deasupra omului care mergea în patru labe. Corpul eteric se îngrijea de toate funcţiunile vieţii acestui om lemurian. Omul avea pe atunci în corpul astral o conştienţă crepusculară, nebuloasă, aşa cum avem noi azi când visăm. Dar conştienţa lui nu era ca reminiscenţele din visele noastre actuale, ci el visa despre realitate. Când de el se apropia un om antipatic, atunci în el se înălţa un sentiment luminos care indica antipatia.

Deja pe Lună omul avusese puţin capacitatea de a-şi folosi cele două membre din faţă ca şi organe de apucat, astfel încât acum venea un timp al ridicării pe verticală. Ceilalţi tovarăşi vii ai omului erau în perioada lemuriană animale asemănătoare reptilelor, cu forme groteşti, care nu au lăsat nimic în urmă. Ihtiosaurii şi celelalte reptile preistorice sunt descendenţi ai acelor animale. În realitate, Pământul era locuit pe atunci de fiinţe care aveau un caracter reptilian; corpurile umane aveau pe atunci de asemenea un caracter reptilian. În timp ce fiinţa umană asemănătoare reptilelor se ridica pe atunci pe verticală, a devenit vizibilă din faţă o formă a capului complet deschisă, din care ţâşnea un nor de foc. Aceasta a dat motivul pentru poveştile cu balauri, cu dragoni. Aceasta este forma grotescă pe care o avea omul pe atunci, o formă asemănătoare reptilelor. Păzitorul Pragului, natura inferioară a omului, apare de obicei într-o formă de acest fel. Este natura inferioară cu forma deschisă a capului. Pe atunci a apărut pe Pământ căsătoria dintre aceste plăsmuiri şi celelalte fiinţe descrise mai înainte. Corpul astral

împreună cu forma de cap s-a unit cu corpul asemănător balaurului cu deschiderea înflăcărată. Aceasta a fost fecundarea Pământului matern de către Spiritul patern.

Aşa a avut loc fecundarea de către forţele manasice. Corpul astral inferior s-a contopit cu corpul astral superior. O mare parte a corpului astral de atunci s-a pierdut. O parte a format componentele inferioare ale corpului astral uman, iar cealaltă, corpul astral nou adăugat împreună cu capul, s-a unit cu părţile superioare ale omului. Ceea ce a fost îndepărtat pe atunci, a ieşit din acest corp astral care s-a unit cu structura de balaur, nemaiputându-se dezvolta mai departe pe Pământ. Aceasta a format ca conglomerat sfera astrală a Lunii, aşa-numita sferă a opta. Luna adăposteşte în realitate entităţi astrale care au luat naştere prin aceea că omul a lepădat ceva. Această însoţire a Spiritului patern cu materia maternă a fost descrisă în Egipt ca însoţirea lui Osiris cu Isis. Ce a luat naştere atunci, a fost Horus. Structura de balaur cu capul eteric contopită cu corpul astral al omului împreună cu forma de cap, care se adăuga ca ceva nou, a dus la concepţia despre structura Sfinxului. Sfinxul este redarea acestui gând în formă plastică.

Au existat şapte feluri sau clase de astfel de structuri care erau puţin diferite una de alta, de la cea mai frumoasă formă umană construită, o formă aproape nobilă, superioară, până jos la cea mai grotescă formă. Aceste şapte feluri de structură umană au trebuit să fie fecundate toate. În acest fel plastic trebuia să se reprezinte coborârea „fiilor lui Manas”. Numai atunci putem înţelege cum a luat naştere corpul astral al omului. El este alcătuit din două părţi diferite.

Dacă luăm în considerare evoluţia umană, vom găsi că una dintre jumătăţile corpului astral se străduieşte neîncetat să învingă cealaltă jumătate, natura inferioară, şi invers. Dacă omul constă azi din corp astral, corp eteric şi corp fizic, atunci de fapt numai corpul fizic este un produs care, aşa cum este el, este încheiat. Celelalte două corpuri se află într-o luptă neîncetată. Şi în cazul corpului eteric există două părţi care caută să se ridice una asupra celeilalte.

Când omul moare, el cedează întregul corp fizic forţelor Pământului, însă corpul eteric al omului se desface mai întâi în două părţi. Una dintre ele este aceea care a provenit de la structura superioară şi pe aceasta o ia omul cu el. În schimb restul corpului eteric se pierde, fiindcă asupra acestuia omul nu-şi poate exercita autoritatea; acesta i s-a dat lui din afară. Asupra acestuia el îşi poate exercita autoritatea, numai dacă a devenit discipol ocult. Această parte a corpului eteric, în cazul omului obişnuit, este cedată aşadar forţelor eterice ale Cosmosului. Ce se adaugă omului din acel corp astral cu care el a venit de pe Lună, aceasta îl constrânge să petreacă un interval de timp în Kamaloka, până când el s-a eliberat pentru viaţa proprie de această parte a corpului astral. Apoi el mai are partea de corp astral care a găsit deja compensarea; cu acesta el parcurge drumul prin Devachan şi înapoi în viaţa fizică. De aceea vedem în spaţiul astral forme de clopot circulând cu viteză foarte mare. Acestea sunt suflete umane care vor să se încarneze

din nou. Dacă zvâcneşte prin spaţiul astral aici la noi un astfel de clopot uman şi un embrion uman din America de Sud este înrudit karmic cu el, atunci acest clopot uman trebuie deja să fie acolo. Aşa circulă prin spaţiul astral aceste suflete care se reîntorc. Aceste forme de clopot amintesc încă de acele forme care apăreau în perioada lemuriană, numai că ele şi-au găsit deja compensarea cu corpul astral superior.

Noi ştim că omul evoluează prin aceea că el îşi prelucrează din Eu cele trei corpuri. Eul nu este altceva decât ceea ce a acţionat pe atunci fecundând: partea superioară a aurei cu capul eteric. Componentele pe care le-a construit omul sunt: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral.

Corpul eteric superior sau corpul mental
Corpul astral ca Buddhi
Corpul astral
Corpul eteric inferior
Corpul fizic

Corpul fizic a luat naştere printr-o transformare şi o înnobilare a acelui corp asemenea balaurului, pe care-l întâlnim în perioada lemuriană. El era bărbătesc-femeiesc. În omul actual există de asemenea un om bărbătesc-femeiesc. La bărbat, temelia componentei superioare este feminină, la femeie temelia corpului eteric superior este de structură masculină. În realitate, omul conform naturii fizice este de asemenea masculin-feminin.

Corpul eteric constă din două componente: din componenta naturii umane care a venit de dincolo de pe Lună şi din componenta sa opusă. Ele nu erau încă unite una cu alta la început, după aceea ele s-au apropiat una de alta şi s-au unit. Una este polul animalic, cealaltă este polul spiritual. Polul animalic se numeşte corp eteric, polul spiritual se numeşte corp mental. Corpul mental este eterul material.

Între acestea se află corpul astral, care a luat naştere de asemenea dintr-o legătură a două componente. El este la bază de asemenea o structură dublă. Trebuie să distingem în corpul astral o natură inferioară şi o natură superioară. Natura superioară este legată de la început cu corpul mental. Ceea ce se află din corpul astral în corpul mental, ceea ce a venit aşadar de sus, este celălalt pol al corpului astral inferior. O însuşire a corpului astral inferior este aceea că el are pofte. Componenta superioară are în locul acestora devotament, iubire, virtutea care dăruieşte. Această parte a corpului astral se numeşte Buddhi. Această descriere a omului este văzută aşa din lumina cosmică. Dacă omul însuşi lucrează la învelişurile sale, este altceva. Una înfăţişează felul cum este construit de către Cosmos omul, alta înfăţişează felul cum se construieşte el însuşi.

Aşadar, Buddhi este astralul înnobilat, mentalul este etericul înnobilat, iar fizicul are polul său opus în Atma.

19. Berlin
17 octombrie

Am văzut ieri cum se află omul într-o anumită relaţie cu puterile astrale. După ce moare, el intră mai întâi în lumea astrală. Dar şi acum el se află într-o relaţie neîntreruptă cu planul astral. De fapt pe planul astral devin vizibile neîntrerupt fiinţe care nu ar fi acolo, dacă nu ar exista oameni. Ele ajung pe planul astral prin oameni, şi chiar mai mult prin animale. Ele nu seamănă cu alte fiinţe ale planului astral. Acolo pe planul astral este vizibil ceea ce pentru om este la început doar simţit. Plăcere, suferinţă, instinct există acolo la fel de real cum există pe planul fizic obiectele exterioare, un scaun sau o masă. O fiinţă care ne apare acolo ca plăcere, acţionează mai întâi asupra sentimentului nostru, când substanţa sa astrală este încă rarefiată.

Ce apare pe planul astral, există acolo de regulă ca o imagine reflectată în comparaţie cu planul fizic, de exemplu numărul 563 este acolo 365. Un sentiment de ură apare acolo ca şi când ar veni de la omul căruia i-a fost adresat. Acest fapt este valabil pentru toate lucrurile de pe planul astral. Sufletescul, care intră din planul astral în planul fizic, poate fi perceput aici cu însuşiri opuse. Dacă senzaţii sufleteşti pătrund din planul astral aici, ele apar aici de exemplu, în timp ce ele sunt calde acolo, ca o imagine reflectată a planului astral cu un sentiment caracteristic rece. Acestea sunt lucruri care trebuie să fie lămurite complet.

Pe de altă parte trebuie să reţinem că fiinţele planului astral au drept materie ceea ce noi numim simţire. Ele se manifestă prin sentimente. Dacă aceste fiinţe nu sunt încă foarte puternice, atunci noi le putem percepe numai printr-o senzaţie de rece. Dacă ele devin însă mai puternice, dacă ele îşi densifică materia, atunci devin vizibile ca fiinţe de lumină. Aceasta explică faptul că, dacă materializările de la şedinţele de spiritism se condensează suficient, atunci se manifestă o apariţie luminoasă (de exemplu moluşte). Este un proces firesc pentru un astfel de lucru. Cine priveşte aşa ceva fără să cunoască acest lucru, vorbeşte despre minuni. O minune nu este altceva decât intervenţia unei lumi superioare în lumea noastră. Este pur şi simplu un proces firesc. Aşa este şi când alte fiinţe din planuri superioare intervin în viaţa umană.

Noi înţelegem că un simplu gând rece, sec este pe planul astral mai puţin activ decât un gând care vine impulsiv din suflet. Dacă un om a ajuns atât de departe în cultura actuală, încât el nu mai este supus pasiunilor – cultura noastră are ceva rafinat – dacă din el se înalţă pe planul astral gânduri reci referitoare la procesele din lume, atunci ele se manifestă acolo ca spaţii goale, lipsite de materie (este vorba despre materie astrală, ca să zicem aşa, n.tr.). În spaţiul obişnuit se poate introduce materie care umple spaţiul. Nu tot aşa este cu materia care se revarsă prin gânduri în spaţiul astral. Ea acţionează în opoziţie cu materia fizică: ea

dă la o parte ce există acolo, cam la fel cum s-ar face de exemplu o gaură într-un aluat. Aşa este când gândurile noastre se revarsă în spaţiul astral. Materia superioară este în opoziţie cu cea inferioară: în loc să umple spaţiul, ea dă la o parte ce există în spaţiu. Aceasta este materia astrală, care este dată la o parte acolo.

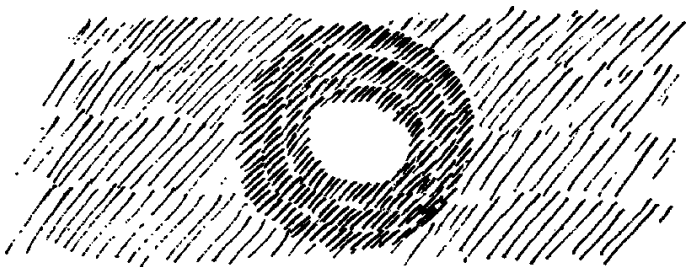

Când un gând pătrunde în spaţiul astral, atunci se formează un strat dens de jur împrejurul spaţiului gol care ia naştere prin acel gând. În jurul acestui spaţiu gol apar manifestări colorate. Începe să licărească, să lucească în jurul spaţiului gol. Aceasta este forma gândului, pe care noi o vedem mai întâi. Materia astrală este densificată de jur împrejur şi devine prin aceasta mai luminoasă. Această lumină care ia naştere de jur împrejurul gândului, dispare în curând; dar dacă gândul este legat de un impuls puternic de pasiune, atunci el este înrudit cu materia astrală densificată şi o însufleţeşte. Aşa creează oamenii care sunt încă foarte neevoluaţi, dar foarte pasionali, în spaţiul astral fiinţe vii când ei gândesc. Acest lucru încetează mai târziu; când oamenii evoluează şi devin din ce în ce mai liniştiţi, nu mai iau naştere astfel de fiinţe atunci când ei gândesc. Acum dvs. înţelegeţi, că pe planul astral există fiinţe care provin de la oameni şi de asemenea de la animale. Fiindcă şi de la anumite animale se formează astfel de fiinţe, şi încă mult mai intens. Dar animalul îşi împinge impulsul său în forma lui astrală proprie, astfel încât în spaţiul astral el îşi creează propria formă, copia sa.

Fiecare animal lasă un fel de urmă în spaţiul astral, care are o viaţă scurtă, dar dăinuie totuşi un interval de timp. Însă prin gândurile pasionale puternice ale omului iau naştere noi locuitori elementali ai spaţiului astral. Omul atinge treptat punctul în care pe planul astral dă naştere la un fel de fiinţe elementale neutre. Când este depăşit în final punctul în care iau naştere simple mecanisme în spaţiul astral, atunci omul ajunge să-şi înnobileze din ce în ce mai mult pasiunile şi instinctele. Aceasta îl duce la aceea că el conferă gândurilor sale un entuziasm nobil. Acela are de asemenea puterea de a însufleţi materia astrală care se află în jurul gândurilor. Din dezvoltarea patriotismului iau naştere de exemplu fiinţe cu formă nobilă, iar prin aceasta fiinţele elementale create contribuie la progresul fiinţelor care trăiesc în spaţiul astral. Entităţile nenobile pe care le creează omul prin gândurile care sunt pline de pasiuni, sunt obstacole şi acţionează retrograd. Dar

tot ce realizează omul în mod nesenzual prin entuziasm şi aşa mai departe, aceasta acţionează progresist în spaţiul astral.

Materia densificată pe planul astral prin gânduri pasionale, este aceeaşi care înconjura planeta anterioară, Luna, din care s-a dezvoltat Luna actuală pe o treaptă superioară. De aceea este un pericol pretutindeni unde există astfel de materie. Noi oamenii suntem creaţi astfel încât trebuie să ne încarnăm în materia fizică actuală. Pe planeta anterioară nu exista încă materia fizică actuală; ea era mai dezvoltată decât aceea a animalelor actuale şi mai puţin dezvoltată decât aceea a oamenilor actuali. Această materie în care Iehova năzuieşte să se încorporeze, nu oferă ca atare o bună locuinţă. Dar fiinţele care au progresat atât de mult, încât au atins treapta pe care trebuiau să o atingă pe Lună, nu vor pricinui nici o pagubă. Ele nu iubesc această materie. Nu este materia în care este încarnat omul acum. Dar pentru anumite fiinţe, care au rămas în urmă pe Lună, materia astrală a Lunii este, să zicem aşa, un aliment din care ele vor să se hrănească, ea are pentru ele o mare forţă de atracţie. Aceasta dovedeşte că suntem înconjuraţi neîncetat de fiinţe a căror natură superioară este înrudită cu natura noastră inferioară. Când omul creează gânduri egoiste, atunci ele sunt binevenite pentru fiinţele respective. În alte privinţe, ele sunt mai avansate decât omul, dar în această privinţă ele au dorinţa de a se încorpora în formele astrale pe care noi le creem. Sunt aşa-numitele fiinţe Asura. Noi alimentăm aceste fiinţe Asura prin formele inferioare ale gândurilor.

Dacă oameni care nu sunt încă purificaţi, nu sunt suficient de lipsiţi de pasiune, meditează şi creează forme puternice de gânduri, ei creează o puternică aură de pasiune în jurul lor. În aceasta se încorporează astfel de fiinţe Asura, care pot trage în jos pe oamenii respectivi. Dacă omul meditează somnolent şi apoi nu se înalţă suficient în gânduri, atunci el creează această materie şi nu are acolo nici o contragreutate, în formele sale de gânduri se încorporează astfel de fiinţe. Acestea sunt fiinţe superioare, fiindcă ele şi-au construit deja pe Lună în întregime componenta Manas, înainte de a primi impulsul Buddhi; ele nu au aşadar impulsul componentei Buddhi. De aceea, componenta Manas este egoistă la ele. Dacă omul ar fi pe Pământ pe punctul de a primi din exterior componenta Manas, de asemenea fără a fi primit anterior impulsul Buddhi, dacă el şi-ar fi dezvoltat doar componenta Manas care-l împinge înainte, atunci el ar fi devenit în cel mai înalt sens o fiinţă egoistă. Dezvoltarea componentei Manas înclină către egoism şi independenţă: Ea a trebuit să-l facă pe om independent, dar a trebuit apoi să primească impulsul naturii Buddhi. Fiinţele Asura menţionate au pierdut ocazia de a primi impulsul naturii Buddhi, fiindcă ele şi-au dezvoltat prea devreme componenta Manas. De aceea ele se află pe de o parte mai sus iar pe de altă parte ele nu pot progresa, ci îşi cultivă Kama-Manas, egoismul.

La mijlocul perioadei lemuriene a apărut Kama-Manas pe planul fizic la oamenii separaţi în cele două sexe. Zeul care a adus Kama-Manas, era Iehova. De

aceea îl numeşte Helena Petrowna Blavatsky zeul Lunii. El este numit pe drept cuvânt zeul fecundităţii. El a împins la extrem acţiunea exterioară a componentei Kama-Manas. Sexualitatea care a apărut în perioada lemuriană, dacă o urmărim înapoi, dacă o privim în natura sa din ce în ce mai înaltă, devine al Doilea Logos. Prin principiul Kama a fost coborât Iehova; prin principiul Buddhi a fost înălţat principiul Christos.

Dacă noi coborâm în Kamikul perioadei preterestre, atunci suntem traşi în jos de fiinţele Asura. Forţele superioare ale predecesorilor noştri spirituali sunt legate de forţele propriei noastre naturi inferioare. Pasiunile umane se află în relaţie ocultă cu forţele superioare ale fiinţelor spirituale care ne-au precedat. Pretutindeni unde este desfrâu, acolo a existat materie în care forţe puternice ale fiinţelor Asura radiază în lume intelectualitate rafinată. La oameni depravaţi sunt de găsit astfel de forţe puternice ale fiinţelor Asura. Cel ce practică magia neagră îşi procură cele mai puternice forţe care îi slujesc, tocmai din mlaştina senzualităţii. Ritualurile sexuale există pentru a invoca aceste forţe. Există o luptă neîncetată pe Pământ, care se străduieşte pe de o parte să purifice pasiunile, iar pe de altă parte să fortifice senzualitatea. Fiinţele care au ca şi conducător principiul Christos, caută să câştige Pământul pentru ele, dar şi celelalte, fiinţe ostile, caută să acapareze Pământul pentru ele. Aceste încorporări ale fiinţelor Asura în emanaţiile gândurilor pline de pasiune ale omului sunt un fel de fiinţe astrale. Ele sunt numite fiinţe elementale artificiale, fiindcă sunt create de om în mod artificial. Apoi există în spaţiul astral şi fiinţe elementale naturale. Ele provin din sufletele-grup ale animalelor. Pentru fiecare grupă de animale există pe planul astral o fiinţă care uneşte ceea ce există în animalele individuale. Pe acestea le întâlnim de asemenea în spaţiul astral. Fiecare animal trage după sine ca o trenă întreaga sa natură astrală. Această plăsmuire nu poate acţiona însă atât de distructiv ca ceea ce creează omul în spaţiul astral drept fiinţă elementală. Plăsmuirea respectivă este inofensivă, fiindcă ea este paralizată de sufletul-grup al animalului. Nu la fel este cazul fiinţelor create de către oameni, fiindcă la om nu paralizează nimic pe fiinţa respectivă, astfel încât aceste fiinţe elementale sunt durabile.

Când este chinuit un animal, toată durerea provocată lui ricoşează imediat asupra corpului astral al omului. Aici ea se reflectă ca şi imagine opusă. Aşa se explică plăcerea cruzimii. Un astfel de sentiment de plăcere slăbeşte corpul astral al omului. Dacă omul distruge viaţa, aceasta înseamnă la omul însuşi ceva extraordinar ... (lacună în text). Omul nu-şi poate însuşi prin nimic forţe astrale care acţionează atât de distructiv ca prin ucidere. Orice ucidere a unei fiinţe care are corp astral, produce o fortificare extremă a egoismului. Aceasta înseamnă o sporire a puterii. De aceea în şcolile de magie neagră se dă mai întâi o instruire a felului de a tăia animale; cu gândul corespunzător tăierii într-un anumit loc, se stimulează o anumită forţă, cu gândul corespunzător tăierii în alt loc, se stimulează o altă forţă.

Corespondenţa la cel ce practică magia albă se află în meditaţie. Ceva se întoarce pe planul fizic, când se face aceasta cu un gând referitor la fizic; în absenţa gândului, lucrul se întoarce în planul Kamaloka.

Copleşirea omului cu mijloace hipnotice este o crimă şi mai gravă, fiindcă aceasta distruge voinţa. De aceea ocultistul nu intervine niciodată în libertatea omului; el doar povesteşte faptele.

Minciuna este din punct de vedere astral o crimă şi o sinucidere în acelaşi timp. Ea creează iluzii altuia despre ceva şi îi produce aceluia un sentiment care se referă la un lucru inexistent, la neant. Pe plan astral apare imediat imaginea opusă a neantului, crima. Dvs. ucideţi aşadar ceva în om, dacă prin minciună îi îndreptaţi sentimentul către ceva care nu există, şi comiteţi o sinucidere, fiindcă ... (lacună în text).

20. Berlin
18 octombrie 1905

Noi am luat ieri în considerare plăsmuirile din lumea astrală, care apar sub influenţa omului însuşi. Azi ajungem la fiinţele spaţiului astral, care sunt acolo locuitori mai mult sau mai puţin permanenţi.

Pentru a înţelege care este participarea omului la evenimentele astrale, trebuie să avem înaintea ochilor natura omului care doarme. Omul constă, aşa cum ştim, din patru componente: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul. Când omul doarme, atunci corpul astral şi Eul sunt afară din învelişul uman. Un astfel de om circulă, să zicem aşa, prin spaţiul astral. De regulă el nu se îndepărtează foarte mult de corpul fizic şi de corpul eteric, care rămân în pat. Celelalte două componente ale fiinţei umane, corpul astral şi Eul, sunt acum în spaţiul astral.

Fiindcă corpul fizic şi corpul eteric rămân aici pe planul fizic, nu avem voie să credem absolut deloc că asupra corpului fizic şi asupra corpului eteric s-ar desfăşura doar influenţe fizice şi că la ele ar avea acces doar fiinţe fizice. Tot ce trăieşte ca gânduri şi reprezentări, dobândeşte o influenţă asupra corpului eteric. Când un om doarme, atunci corpul eteric se află aici pe planul fizic. Dacă noi gândim ceva în ambianţa omului care doarme, atunci vom exercita o influenţă asupra corpului său eteric; numai că cel ce doarme nu ar şti nimic de aceasta. În stare de veghe, omul este atât de ocupat cu lumea exterioară, încât el respinge toate gândurile care caută să pătrundă în corpul eteric. Dar noaptea corpul eteric este singur, fără Eu, şi este abandonat tuturor gândurilor care roiesc în jurul lui, fără ca omul care doarme să ştie ceva despre aceasta. În starea de veghe el de asemenea nu ştie nimic de aceasta, fiindcă corpul astral care locuieşte în corpul eteric, este ocupat cu lumea exterioară. Când un om este în stare de somn, atunci asupra lui are influenţă orice fiinţă care are puterea de a emite gânduri. Aşa pot dobândi o influenţă asupra lui individualităţi superioare, pe care le numim Maeştri. Ele pot trimite gânduri în corpul eteric al celui care doarme. Aşa poate primi omul în corpul eteric gânduri înalte, pure ale Maeştrilor, dacă Maeştrii vor să se ocupe în mod conştient de acest lucru. În timpul nopţii intră însă în corpul eteric mai întâi gânduri care roiesc în ambianţă. Pe ele le întâlneşte omul apoi dimineaţa, când el se strecoară din nou în corpul eteric. Există două feluri de vise. Unul ia naştere direct prin vieţuirile din lumea astrală: prin ecoul vieţuirilor din ziua anterioară şi a câtorva lucruri ale lumii astrale. Eul de regulă nu vieţuieşte în timpul nopţii în spaţiul astral mai multe lucruri decât cele care se referă la viaţa cotidiană. După ce el se întoarce, vine în viaţa trează însoţit sau nu de experienţele lumii astrale. El întâlneşte însă şi în corpul eteric o stare de lucruri. Ce întâlneşte acolo, este primit de asemenea de către corpul astral şi ne apare atunci ca vis. Dar ce se întâmplă noaptea cu corpul eteric, este un alt gen de vieţuiri. Astfel găseşte Eul dimineaţa în

primul rând gânduri care au intrat în el din ambianţă, iar în al doilea rând gânduri pe care le-au cufundat în el în mod conştient Maeştrii sau alte individualităţi. Aceste din urmă gânduri pot fi aduse încoace prin aceea că omul meditează. Prin faptul că omul se ocupă cu gânduri eterne, pure, nobile în timpul zilei, el aduce în corpul său astral înclinaţii pentru aceste gânduri. Dacă un om nu are înclinaţii pentru astfel de gânduri, ar fi inutil ca un Maestru să vrea să se ocupe de corpul său eteric. Dacă omul citeşte „Lumina pe cărare" şi meditează asupra acesteia, atunci el îşi prepară corpul astral astfel încât dacă Maestrul a umplut corpul eteric cu gânduri grandioase, corpul astral poate întâlni efectiv aceste gânduri. Această relaţie se numeşte relaţia omului cu Sinea sa superioară. Procesul interior real este unul ca acesta. Sinea superioară a omului nu este nimic ce trăieşte în noi, ci este ceva ce trăieşte de jur împrejurul nostru. Sinea superioară sunt individualităţile superior dezvoltate. Omul trebuie să se lămurească de faptul că Sinea superioară este în afara lui. Dacă el ar căuta-o în sine, nu ar găsi-o nicăieri. El trebuie să o caute la aceia care au mers deja pe calea pe care noi vrem să mergem. În noi nu este nimic altceva decât karma noastră, ceea ce noi am vieţuit deja în încarnările anterioare. Toate celelalte sunt în afara noastră. Sinea superioară este de jur împrejurul nostru. Dacă vrem să ne apropiem de ea pentru viitor, atunci trebuie să o căutăm înainte de toate la acele individualităţi care pot acţiona în fiecare noapte asupra corpului nostru eteric. Ea este în Univers; de aceea spune vedantistul: „Tat twam asi" = Aceasta eşti tu! – Dacă prin scrieri potrivite, ca „Lumina pe cărare" sau Evanghelia lui Ioan, omul îşi face corpul astral să aibă înclinaţia de a primi ingrediente înalte şi apoi de a înţelege pe Maeştri, atunci el acţionează prin aceasta în favoarea evoluţiei către Sinea superioară.

Noi găsim aşadar în timpul nopţii în spaţiul astral corpuri adormite sau pe discipoli cu Maeştrii lor în măsura în care, cel care a realizat o legătură cu Maestrul, printr-o meditaţie potrivită are legătura care îl atrage către Maestru. Acesta este procesul care se poate petrece în fiecare noapte. Orice om poate ajunge, prin cufundarea în scrierile inspirate, să participe la astfel de legături şi prin aceasta la evoluţia Sinei superioare. Ceea ce va fi peste câteva milenii Sinea noastră, este acum Sinea noastră superioară. Pentru a face însă cunoştinţă efectiv cu Sinea superioară, trebuie să o căutăm acolo unde este ea deja azi, la individualităţile superioare. Aceasta este legătura discipolilor cu Maeştrii.

Ceva diferit, ce putem întâlni de asemenea în spaţiul astral, este magicianul magiei negre împreună cu discipolii săi. Pentru a se forma ca magician al magiei negre, discipolul parcurge o instruire specială. Instruirea în magia neagră constă în aceea că omul se obişnuieşte, printr-o anumită îndrumare, să chinuie, să taie, să ucidă animale. Acesta este abc-ul. Dacă omul chinuie în mod conştient ceea ce este viu, aceasta are o anumită consecinţă. Durerea pricinuită prin aceasta exercită o influenţă deosebită asupra corpului astral uman, dacă el a provocat în mod conştient

durerea. Când omul taie în mod conştient un anumit organ, atunci omului i se dezvoltă o anumită putere.

Principiul întregii magii albe este să nu se dobândească nici o putere fără dăruire de sine. Când se dobândeşte o putere prin dăruire de sine, atunci ea se revarsă din izvorul vieţii generale a Universului. Dacă noi însă primim energie vitală de la o anumită fiinţă, atunci îi furăm energie vitală acelei fiinţe. Fiindcă ea a aparţinut unei fiinţe particulare, ea concentrează şi sporeşte existenţa particulară în omul care şi-o însuşeşte. Iar această concentrare a existenţei particulare îl face apt să devină discipolul celor care sunt angajaţi într-o luptă cu Maeştrii cei buni.

Aşadar Pământul nostru este un câmp de luptă; el este scena a două puteri opuse una alteia: cea de la dreapta şi cea de la stânga. Una dintre ele, puterea albă, cea de la dreapta, năzuieşte să spiritualizeze din nou Pământul, după ce el a ajuns la un anumit nivel al condensării fizice materiale. Cealaltă putere, cea de la stânga sau puterea neagră, năzuieşte să facă Pământul din ce în ce mai dens, ca Luna. Aşa ar putea fi Pământul nostru după un anumit timp expresia fizică a puterilor bune sau expresia fizică a puterilor rele. Pământul devine expresia fizică a puterilor bune, prin aceea că omul se leagă de spiritele care adună laolaltă, prin aceea că el caută Eul din comunitate. Pământul este chemat să se diferenţieze fizic tot mai mult.

Aşadar este posibil ca anumiţi oameni să meargă pe căi proprii, încât fiecare om să-şi formeze un Eu. Aceasta este calea neagră. Calea albă este aceea, pe care se năzuieşte către o comunitate, prin aceea că se formează un Eu general.

Dacă am scormoni tot mai mult în noi înşine, dacă ne-am cufunda în organismul propriului nostru Eu, dacă am vrea tot mai multe pentru noi, atunci ne-am strădui să ne separăm definitiv de toate. În schimb dacă suntem împreună, astfel încât să ne însufleţească un spirit comun, astfel încât să se formeze un centru între noi, în mijlocul nostru, atunci ne adunăm laolaltă, ne unim. A fi magician al magiei negre înseamnă a construi tot mai mult spiritul fiinţei particulare. Anumiţi maeştri ai magiei negre sunt de asemenea pe cale de a duce cu ei anumite forţe ale Pământului. Dacă discipolii lor ar deveni atât de puternici, încât să fie posibil acest lucru, atunci Pământul s-ar îndrepta către nimicire.

Omul este chemat să ajungă treptat în atmosfera Maeştrilor buni. Pe planul astral, alături de Maestru şi de discipolii lui se găseşte aşadar şi magicianul magiei negre împreună cu discipolii lui. Acolo se mai găsesc, desigur, şi oameni care au murit de câtva timp, şi anume ei sunt acolo din motivul că trebuie să renunţe treptat la legăturile pe care le-au avut cu Pământul. Pofta după savoare trebuie abandonată. Savoarea este un proces din corpul astral, dar el nu poate fi satisfăcut de către corpul astral. Cât timp omul trăieşte pe planul fizic, el îşi poate satisface poftele corpului astral prin instrumentele corpului fizic. După moarte, patima savorii este încă prezentă, dar instrumentele pentru satisfacere nu mai sunt prezente. Omul trebuie să se dezobişnuiască acolo de tot ceea ce poate fi satisfăcut doar prin corpul

fizic. Acest lucru se petrece în Kamaloka. După ce omul s-a dezobişnuit de toate poftele de acest gen, atunci perioada Kamaloka s-a sfârşit şi urmează perioada Devachan.

După ce perioada Kamaloka s-a sfârşit, poate să apară ceva ce nu este normal în evoluţia umană. În evoluţia umană normală, se întâmplă următorul lucru: Omul s-a dezobişnuit de pofte, dorinţe, instincte, pasiuni şi aşa mai departe. Astfel iese în evidenţă din corpul astral tot ceea ce este natură superioară. Atunci rămâne în urmă un fel de carapace prin care omul a năzuit după plăceri senzoriale. După ce omul a părăsit planul Kamaloka, aceste carapace umane astrale plutesc pe planul astral. Ele se descompun treptat, şi când omul se întoarce, cele mai multe carapace sunt complet descompuse. Este foarte uşor posibil ca naturile puternic somnambule, naturile mediumice să poată fi chinuite de către aceste carapace astrale. Aceasta se exprimă deja şi la oameni slab mediumici într-un fel care le face o impresie foarte neplăcută. Se poate întâmpla ca omul însuşi să mai aibă în Eul său o înclinaţie puternică pentru corpul astral, şi totuşi el să fi trecut deja dincolo, ca el să devină relativ rapid matur pentru Devachan, astfel încât să rămână legate cu această carapace părţi din Manasul său deja dezvoltat. Nu este rău dacă omul îşi dezvoltă pofte inferioare, cât timp el este doar un om simplu, dar este rău dacă el îşi foloseşte raţiunea superioară pentru a se lăsa pradă poftelor inferioare. Atunci, cu poftele sale inferioare se leagă o parte a naturii sale manasice. În epoca materialistă acesta este cazul într-o măsură extraordinar de mare. La astfel de oameni rămâne legată cu carapacea o parte a Manasului, iar carapacea are atunci o raţiune automată. Această carapace se numeşte umbră. Umbrele înzestrate cu raţiune automată sunt foarte adesea cele care se exprimă prin mediumi. Omul poate fi expus prin aceasta amăgirii ca, ceva ce este în el doar carapace, să păstreze pentru individualitatea sa reală. Foarte adesea, ceea ce comunică după moartea omului, este o astfel de carapace care nu mai are nimic de a face cu Eul care evoluează în continuare. După dizolvarea umbrei, karma nu este încă rezolvată. Cauza unei astfel de contraimagini, pe care noi am produs-o în spaţiul astral, o luăm cu noi. Faptele noastre ne urmăresc. Aşa cum este întipărită pecetea în ceară, tot aşa este cu ceea ce imprimăm noi în spaţiul astral. În spaţiul astral aceasta rămâne ca întipărirea unei peceţi şi pricinuieşte acolo distrugeri. Ceea ce corespunde întipăririi în ceară, luăm cu noi. Ceea ce rămâne însă în urmă în spaţiul astral, nu trebuie să dispreţuim. Să ne imaginăm că cineva ar evolua în această viaţă deasupra unei trepte evolutive, o treaptă de care el a aparţinut o perioadă de timp. El ar fi avut pe treapta evolutivă anterioară păreri care contrazic părerile sale ulterioare. După ce el se înalţă în Devachan, rămân în urmă în carapace vechile păreri cu care el nu s-a armonizat. Dacă acum un medium intră în legătură cu această carapace, poate găsi în ea contradicţii cu viaţa ulterioară. Acesta a fost cazul când cineva a încercat să intre în legătură pe planul astral cu Helena Petrowna Blavatsky. Ea ajunsese mai

înainte la concepţia că nu ar fi nimic real referitor la reîncarnare. Mediumul respectiv a extras din carapacea pe care a lăsat-o în urmă Blavatsky, această părere pe care ea însăşi a numit-o în viaţa ei de mai târziu, eroare. Cel care intră în spaţiul astral, poate fi expus unei sume enorme de erori. În afară de orice altceva, pe planul astral există o copie a cronicii Akasha. Când cineva are capacitatea de a citi pe planul astral în cronica Akasha care se reflectă acolo în aspectele ei particulare, atunci el îşi va putea vedea încarnările trecute. Cronica Akasha nu este scrisă cu litere, ci omul vede acolo ce s-a întâmplat efectiv. O imagine Akasha dă şi după 1500 de ani întipărirea personalităţii anterioare. Aşadar pe planul astral sunt de găsit de asemenea toate imaginile Akasha din vechile epoci. Aşa poate cădea cineva în greşeala de a vorbi cu Dante, în timp ce Dante ar putea fi prezent azi din nou ca persoană în viaţă. Este posibil de asemenea ca imaginea Akasha să dea răspunsuri raţionale, ca ea să se ridice chiar deasupra ei însăşi. Aşa poate cineva să primească de la imaginea Akasha a lui Dante versuri autentice, care însă nu provin de la individualitatea care a evoluat în continuare, ci sunt privite ca versuri rostite în maniera personalităţii lui Dante din vremea aceea. Imaginea Akasha este ceva viu, nu un automat rigid.

Pentru ca omul să se poată orienta pe planul astral, este necesară o instruire intensă, energică, fiindcă acolo sunt posibile întotdeauna amăgiri. Este necesar în special ca omul să înveţe să renunţe, cât se poate de mult, la orice judecată.

Vrem să luăm acum în considerare procesul morţii, pentru a putea înţelege tehnica reîncarnării. Momentul morţii constă în aceea că corpul eteric şi corpul fizic mai întâi sunt separate unul de altul. Diferenţa între cel ce doarme şi cel ce moare este că, la cel ce doarme, corpul eteric rămâne legat de corpul fizic. În corpul eteric sunt întipărite toate gândurile şi vieţuirile omului. Ele sunt întipărite în el. Omul şi-ar putea aminti mult mai mult despre vieţuirile sale, dacă lumea exterioară nu i-ar şterge în permanenţă vieţuirile. Omul nu are întotdeauna reprezentările sale în faţa lui, fiindcă el îşi îndreaptă atenţia către exterior. Când el încetează să facă acest lucru, atunci percepe ce este înmagazinat în corpul său eteric. Tot ce a primit omul din lumea exterioară, este întipărit în corpul său eteric. El îşi îndreaptă mai întâi atenţia către exterior şi primeşte impresii în corpul său eteric. Însă aceste lucruri le uită parţial. Când corpul fizic este abandonat în momentul morţii, el percepe în acel moment tot ce este înmagazinat în corpul său eteric. Aceasta se întâmplă după ce Eul său împreună cu corpul astral şi cu corpul eteric s-au separat de corpul fizic. Imediat după moarte se oferă ocazia pentru amintirea completă a vieţii care tocmai s-a terminat.

Trebuie să căutăm să înţelegem acum încă un moment asemănător, şi anume momentul naşterii, când omul intră într-o nouă încarnare. Atunci intervine ceva diferit. El aduce cu sine tot ceea ce a prelucrat pe planul Devachan. Ca un clopot vibrează corpul astral care vrea să se încorporeze în eterul vieţii şi construieşte

acum un nou corp eteric. Când omul s-a legat de viitorul său corp eteric, atunci intervine un moment vizionar, la fel cum el mai înainte în momentul morţii a privit în urmă la viaţa sa care tocmai se terminase. Acest lucru se exprimă acum însă complet diferit, şi anume ca o previziune a viitorului, ca o cunoaştere dinainte. La unii copii înzestraţi psihic se pot asculta la vârstele cele mai timpurii astfel de povestiri, cât timp cultura materialistă nu a acţionat încă asupra lor. Aceasta este o previziune a existenţei.

Acestea sunt două momente importante, esenţiale, fiindcă ele ne arată ce aduce omul cu sine când coboară pentru a se încarna. După ce el a murit, amintirea este esenţială. Când el se reîncarnează, esenţială este o viziune a viitorului. Acestea două sunt în raport una cu alta precum cauza cu efectul. Tot ce vieţuieşte omul în ultimul moment al morţii este cuprinderea întregii vieţi trecute. Aceste lucruri sunt transformate în Devachan dintr-o chestiune a trecutului într-o chestiune a viitorului. Aceste două momente pot da o indicaţie importantă pentru legăturile foarte precise dintre două sau mai multe încarnări.

21. Berlin
19 octombrie 1905

Pentru a ne forma o idee precisă despre tehnica reîncarnării, trebuie să facem cunoştinţă mai întâi cu o reprezentare care are importanţă pentru întreaga concepţie despre lume, şi anume cu legea acţiunii şi reacţiunii. Orice acţiune produce o reacţiune. Ce pot observa în mod grosier, de exemplu când eu lovesc un om şi el loveşte înapoi, aşadar când după o lovitură urmează o contralovitură, aceasta este de observat de asemenea în întreaga natură. În operele lui Newton se exprimă acest lucru în multe locuri. Acest lucru este valabil şi în domeniul ocult. Reacţiunea nu este perceptibilă întotdeauna, dar ea este perceptibilă în mod evident de exemplu când se exercită o apăsare pe o minge de cauciuc. Cu cât este mai puternică apăsarea, cu atât este mai puternică reacţiunea. Când în natură ia naştere o acţiune sub formă de căldură, atunci această căldură trebuie să fie sustrasă dintr-un alt loc al ambianţei; acolo ia naştere recele ca şi reacţiune.

Această lege a acţiunii şi reacţiunii este valabilă de asemenea pentru întreaga lume spirituală, şi este extraordinar de important să ştim acest lucru, dacă vrem să înţelegem karma şi reîncarnarea. O faptă îşi află expresia pe planul fizic. Un sentiment nu se arată nemijlocit pe planul fizic. Dacă eu sunt legat cu un om printr-un sentiment de prietenie, atunci noi putem fi separaţi din punct de vedere fizic, astfel încât sentimentul nostru să nu se manifeste în afară printr-o faptă, şi totuşi noi să ne iubim. Un sentiment îşi are expresia sa nemijlocită pe planul astral. Numai dacă sentimentul se transformă în faptă, atunci el îşi găseşte expresia pe planul fizic. Trebuie să luăm în considerare această diferenţă. Trebuie să ne fie foarte clar că orice faptă care se petrece pe planul fizic, are o acţiune şi apoi are o reacţiune. Prin faptă se produce întotdeauna o schimbare pe planul fizic.

Dacă vrem să înţelegem lumea în profunzime, atunci nu trebuie să ne limităm doar la ceea ce putem vedea. La baza tuturor faptelor fizice se află forţe prin care se desfăşoară acele fapte. Dacă noi de exemplu contemplăm structura unui cristal, atunci putem urmări forma lui, culoarea lui pe planul fizic. Dar pentru aceasta, lui îi aparţin forţe care îl construiesc. Aceste forţe nu pot fi percepute pe planul fizic. Ele trebuie să fie mai întâi prezente. Aceste forţe care creează formele pe planul fizic, care acţionează acolo plăsmuind, nu există pe planul fizic. Dacă încercăm să ne cufundăm în mod complet meditativ într-un cristal, de exemplu într-un cristal de formă octaedrică, dacă îl lăsăm să se cufunde complet în suflet şi ne adaptăm interior formei cristalului, prin aceea că lăsăm să acţioneze forma cristalului asupra noastră, să zicem, timp de o oră şi apoi putem să-i sugerăm să se îndepărteze, atunci ajungem pe planul Arupa ... (lacună în text). Dacă lăsăm aşadar să acţioneze asupra noastră un cristal oarecare, de exemplu un cristal de munte, apoi păstrăm forma în dispoziţia sufletului şi o lăsăm să dispară în final, atunci ne

aflăm pe planul Arupa. Prin aceasta experimentăm faptul că forţele care construiesc cristalul se află pe planul Arupa.

Tot ce stă la baza manifestărilor planului fizic ca forţe, găsim pe planul Arupa. De fapt, nu putem dobândi prin astfel de observaţii, nici o reprezentare care să se refere nemijlocit la viaţa umană. În realitate este foarte dificil să ne transpunem pe planul Arupa prin observarea faptelor umane, cu excepţia faptelor Adepţilor. Dar noi câştigăm foarte mult, dacă întreprindem o astfel de procedură de cufundare într-un cristal, ieşind din planul pur fizic, fiindcă în mod special într-un cristal există o mare puritate, o mare castitate. În el nu există instincte şi pofte.

Acest ideal, pe care omul urmează să-l atingă în viitorul îndepărtat, apare în întreaga sa puritate, dacă ne cufundăm în regnul mineral mut. O piatră mută, modestă, lipsită de pofte posedă tocmai pentru ocultist o forţă magică nemaipomenită. Nici măcar în lumea plantelor nu se poate observa acea puritate mută, castă ca în cazul acestui cel mai vechi regn.

Dacă pe planul fizic sunt active forţe, care există efectiv pe planul Arupa, atunci trebuie să observăm întotdeauna în lumea fizică o faţă deschisă, manifestările, şi o faţă ascunsă, forţele. Când suntem activi pe planul fizic, producem mai întâi manifestări, dar acele acţiuni în realitate se înalţă până pe planul Arupa şi produc acolo reacţiunile lor. Faptele de pe planul fizic se întipăresc pe planul Arupa ca pecetea pe ceară şi rămân acolo. Materialul planului Arupa este unul subtil, moale, durabil, este Akasha, iar faptele oamenilor rămân înscrise acolo.

Acum ajungem la acele expresii ale oamenilor, care conţin sentimente. Toate sentimentele pe care le exprimă omul, au şi ele reacţiunile lor, la fel ca faptele, numai că sentimentele nu se înalţă până pe planul Arupa, ci îşi găsesc reacţiunea în regiunile de jos ale planului Devachan, în planul Rupa.

În realitate acest lucru provine chiar dintr-o anumită contemplare a naturii. Dacă ne concentrăm asupra unei plante în acelaşi sens ca asupra unui cristal, atunci în cazul plantei trebuie să zăbovim mult mai mult timp cu forţa noastră de reprezentare, fiindcă nu trebuie să lăsăm să acţioneze asupra noastră doar forma, ci şi mobilitatea ei interioară, viaţa ei. Atunci putem face anumite experienţe, numai că acestea durează un timp mai îndelungat decât în cazul mineralului. Trebuie să privim zilnic planta ca plantă în creştere. Dacă noi o lăsăm să acţioneze asupra noastră mai întâi ca o mică plăntuţă şi meditând observăm creşterea ei, până când a făcut frunze şi fructe, apoi o lăsăm pe aceasta să acţioneze asupra noastră, stingem în noi forma ei senzorială – am putea exersa aceasta zeci de ani – atunci, ceea ce a provocat planta în noi ca forţe sufleteşti, ne va transporta în regiunile inferioare ale planului Devachan.

Acum trebuie să ne întrebăm: Ce forţă acţionează în plante şi face posibilă viaţa? – Dacă ne-am putea furişa într-o plantă, dacă am putea trăi în ea şi dacă am putea creşte odată cu ea, dacă ne-am putea depersonaliza şi furişa în plantă, atunci

am face cunoştinţă din exterior cu ceva ce cunoaştem foarte bine în interior, şi anume cu sentimentul uman: plăcere şi suferinţă, întristare şi bucurie şi aşa mai departe. Dacă am putea extrage din noi plăcerea, atunci am fi în stare să facem să crească prin plăcere numai componente minerale (probabil este o eroare în manuscris, din context aici ar trebui să fie vorba despre „componente vegetale", n.t); prin această forţă găsesc unii yoghini posibilitatea de a influenţa creşterea plantelor; ei au exersat însă aceste observaţii şi aceste meditaţii de-a lungul multor ani, de-a lungul multor încarnări.

Sentimentul îşi are contraimaginea pe planul Devachan inferior. Omul nu are nici o influenţă asupra plantelor, dacă el nu şi-a dezvoltat forţe yoghine, dar putem acţiona în mod viu asupra semenilor printr-un sentiment cald. Acest lucru îl poate observa în mod special un educator de copii. Dacă în timpul unei ore de predare, educatorul stă cu sentimente calde de simpatie în faţa unui copil, atunci el ştie ce forţă vie are sentimentul acolo. Putem observa multe lucruri ca influenţă a sentimentului în lume. Acolo unde se face un început de creştere, intră în discuţie şi semtimentul. Prin artă se face un început de creştere la om. Artistul are cel puţin începutul a ceea ce este forţă organizatoare; cel puţin un artist mai important, de exemplu creatorul capului lui Zeus. Creaţia artistică în legătură cu sentimentul uman este ceva care, dacă ar fi mult spiritualizat, ar da posibilitatea să facă plantele să crească. Ar trebui să se dea în teosofie din nou un motiv pentru înţelegerea artisticului autentic, acolo unde el este înţeles ca noţiune culturală universală în sensul cel mai pur şi nobil.

Tot ce este combinat pe planul fizic, nu are corp eteric; dar tot ce creşte, are corp eteric. Dacă omul acţionează artistic, privind sau modelând, atunci el acţionează asupra corpului eteric. O creaţie muzicală artistică sau un tablou acţionează nemijlocit asupra corpului eteric. O virtute în schimb acţionează asupra corpului astral. Unii oameni nobili, care se întorc din Devachan, fiindcă nu au făcut nimic pentru o acţiune organizată în sensul frumuseţii, întâlnesc un corp eteric care nu se potriveşte corpului lor astral evoluat. De aceea se întâmplă că unii oameni, care au dus o viaţă sfântă în existenţa lor anterioară, dar fără a se ocupa cu nobleţea senzorială exterioară, la reîncarnare le este teamă să se încarneze, fiindcă corpul lor eteric nu s-a înnobilat prin frumuseţea senzorială.

Aceasta produce adesea o teamă în faţa încarnării, iar în caz extrem la reîncarnare apare idiotismul. Dacă omul parcurge toate dezavantajele corpului său eteric dintr-o viaţă de idiot, atunci acest lucru se compensează în următoarea încarnare. Fiindcă omul primeşte un şoc la încarnarea sa, la naştere, dacă el nu şi-a înnobilat corpul eteric prin influenţa frumuseţii senzoriale, de aceea în francmasonerie s-a adoptat Frumuseţea ca al doilea principiu. Înţelepciune, Frumuseţe şi Putere sau Tărie sunt cele trei forţe constructive; ele trebuie să fie

dezvoltate. Cine le posedă pe toate trei, devine un om la care în încarnarea următoare se potrivesc toate cele trei corpuri.

Aceste lucruri ne impun datoria de a introduce din nou activitatea artistică în viaţa teosofică. Aceasta a început acum de asemenea în curentul Mişcării Teosofice. La început au trebuit să acţioneze doar învăţăturile asupra corpului astral. Acum trebuie să influenţeze şi sentimentul corpul eteric. Marile învăţături nu doar au vorbit, ci au şi construit, au pictat, au sculptat. Dacă noi avem în jurul nostru o lume care este construită în stilul marii Mişcări Teosofice, atunci noi am făcut mult. Creştinismul nu a existat doar în canon, ci a fost şi pictat de către Michelangelo, Rafael, Leonardo, a fost de asemenea construit în domuri gotice. Apoi a apărut elementul muzical, în care a crescut creştinismul, după ce el se interiorizase.

După lumea sentimentului, ajungem în lumea gândului. Dacă omul cuprinde un gând pur, atunci el ajunge într-o altă dispoziţie decât prin sentimentele sale şi prin faptele sale. Fiindcă cine cuprinde un gând pur, produce prin acest gând de asemenea o reacţiune. Europenii au foarte rar un astfel de gând pur, gândurile lor sunt de cele mai multe ori tulburate de instincte, pofte şi pasiuni. La europeni există de cele mai multe ori un singur caz în care ei au gânduri pure, şi anume în matematică. Când oamenii socotesc, ei sunt foarte puţin prezenţi cu pasiunile lor. Fiiindcă cei mai mulţi oameni vor să aibă pretutindeni sentiment şi critică, ei nu iubesc matematica. În matematică nu se poate vota ca în parlament.

Omul cunoaşte adevărul matematic prin adevărul însuşi, o problemă poate fi rezolvată numai într-un singur fel. Indiferent că decide un om sau un milion de oameni, problema trebuie să fie rezolvată întotdeauna la fel. Noi nu am avea nevoie nicăieri de decizia majorităţii, dacă ar fi posibil să decidem în toate domeniile atât de lipsit de pasiune şi de obiectiv ca în matematică. De aceea se arată numai ca ideal în Europa, să se judece cândva într-un astfel de mod lipsit de pasiune, obiectiv şi în celelalte domenii ale vieţii.

Cercetătorii nu s-ar certa dacă ei ar lua în considerare factorii deplin obiectivi, fiindcă adevărul nu poate să apară la om în diverse feluri. Oamenii au păreri diferite, fiindcă ei au participat la reprezentările lor în diverse feluri cu instinctele şi cu pasiunile lor. Haeckel are alte instincte decât Wasmann, de aceea amândoi judecă diferit. În nici o filosofie nu s-a vorbit atât de obiectiv în mod corect filosofic, în cel mai înalt sens al cuvântului, în puritatea judecăţilor matematice, despre problemele umane, ca în filosofia Vedanta. Cine se deprinde cu aceasta, acela ştie ce înseamnă: Nu am nevoie de alţii pentru a şti dacă ceva este adevărat. Cine se înalţă la această gândire clară, lipsită de pasiuni, acela nu mai are nevoie de nici o altă părere. Heraclit şi Hegel au fost mai purificaţi de pasiunile lor decât Du Bois-Reimond, Herbert Spencer şi Haeckel, de aceea ei se află mai sus. Există diferite puncte de vedere şi păreri, dar nu există adevăruri care să se

contrazică unul pe altul. Adevărul lui Haeckel se târâie pe sol; înţelepciunea Vedanta se înalţă în puritatea lipsită de pasiuni şi cuprinde cu privirea lucrurile de acolo de sus. Ea nu contrazice materialismul, ci are un punct de vedere superior materialismului. Goethe a încercat în lucrarea sa „Metamorfoza plantelor”, să creeze o astfel de formă lipsită de pasiune, aşa cum o creează matematicianul. El voia, prin aceasta, să creeze într-adevăr astfel de gânduri lipsite de pasiuni şi să aducă spiritul matematic în regiunile superioare. Numai un practicant Yoga, numai cineva care s-a purificat de afecte poate înțelege ce vrea să spună Goethe prin botanica sa.

Prin faptul că gândul este sacru într-un astfel de mod, omul se află cu gândurile sale pe planul Devachan. Europeanul nu se află aproape niciodată altfel pe planul Devachan, decât atunci când el socoteşte. Anumite părţi ale creaţiei artistice se înalţă de asemenea pe planul Devachan. Când Goethe ajunge pe cele mai înalte culmi ca artist, el este înţeles foarte greu. El a încercat să aducă în „Ifigenia” şi „Tasso” aceste gânduri lipsite de pasiune; şi mai mult a încercat aceasta în drama „Fiica naturală”. Tocmai aceste drame au avut o influenţă enormă asupra oamenilor care erau puternici şi energici. Astfel de oameni au vărsat lacrimi la drama „Fiica naturală”.

Efectul unui astfel de gând care se află pe planul Devachan, se găseşte pe planul astral. Aceste gânduri acţionează în jos pe planul astral, celelalte lucruri acţionează în sus. De exemplu la Fichte conţinutul de gânduri din „Fiica naturală” a acţionat pe planul astral, asupra sentimentului său, şi l-a făcut să lăcrimeze. Acesta a fost efectul gândului. Unii oameni sunt impresionaţi cel mai profund de influenţa unor astfel de gânduri pure. În cazul faptei şi al sentimentului, efectul se înalţă, iar aici efectul coboară.

Chiar dacă gândurile se manifestă rar ca astfel de gânduri pure, totuşi ele există întotdeauna ca forţe motrice. Chiar dacă există multă ceartă din cauza părerilor, totuşi gândurile sunt prezente. Dacă omul trăieşte în gând pe planul Devachan, el trebuie să cuprindă acest gând astfel, încât să primească de asemenea un sentiment pentru gândul respectiv. Cei mai mulţi oameni sunt de acord cu primul principiu teosofic, în măsura în care el este o părere. Când însă ei întreabă dacă principiul respectiv poate fi înlocuit cu un sentiment, atunci se va ajunge la o altă judecată. Numai dacă omul a coborât o părere, în care el crede, pe planul astral, dacă şi-a pătruns complet sentimentul cu aceasta, atunci părerea devine activă. Mişcarea Teosofică vrea să dezvolte oamenii, vrea să-i aducă cu viaţa lor şi cu sentimentul lor, acolo unde sunt principiile lor.

Să recapitulăm aşadar. Există o influenţă a faptelor noastre exterioare pe planul Arupa. Noi lăsăm în urmă un întreg schelet de influenţe pe planul Arupa într-o viaţă dintre naştere şi moarte. Din tot ceea ce am simţit noi în viaţă, există o copie pe planul Rupa. Din tot ceea ce am gândit noi, există o copie pe planul astral.

După moarte noi trecem mai întâi prin Kamaloka şi apoi ajungem pe planul Rupa. Noi ajungem acolo, dacă nu am cuprins încă foarte multe astfel de gânduri referitoare la Devachan. Dacă noi avem odată numai astfel de gânduri referitoare la Devachan, atunci am devenit deja Chela, discipol ocult, atunci avem deja complet în noi planul Devachan.

Chela poate rămâne pe planul astral, el renunţă la Devachan, fiindcă prin gândurile sale pure şi-a purificat şi fortificat corpul astral astfel, încât îl poate folosi mai departe. În cazul nostru se dizolvă în Kamaloka tot ce nu este încă prelucrat şi înnobilat de către Eu. În cazul sălbaticului se dizolvă cea mai mare parte, în cazul omului înalt evoluat se dizolvă o parte neînsemnată. Corpul astral deja înnobilat este dus cu sine în Devachan. Tot ce am dezvoltat ca viaţă de sentiment, ne pregăteşte pentru o nouă viaţă, lucrează în noi. După ce ne-am unit cu toate faptele noastre, suntem împinşi către următoarea noastră încarnare. Partea de Eu creată etern – Eul şi corpul astral înnobilat – se întoarce şi în astral i se adaugă din nou un astfel de corp care corespunde la ceea ce nu este încă înnobilat. Pregătirea pentru a se adăuga o componentă astrală străină, este dobândită chiar în Devachan. Apoi la toate acestea se adaugă corpul eteric. Drept urmare se iveşte brusc viziunea a tot ce îl aşteaptă pe om. La fel cum, la părăsirea corpului fizic, în corpul eteric şi în corpul astral se înalţă amintirea vieţii abia trecute, tot aşa se înalţă acum viziunea asupra viitorului. Aici poate interveni uneori ceva deosebit: omul poate primi un şoc care produce idioţia. – La coborârea în continuare, se adaugă corpul fizic.

Fiindcă gândurile acţionează doar pe planul astral, ele sunt karmic lucrul cel mai intim. Ele sunt creatoare prin ele însele. De aceea este valabil proverbul: Ce gândeşti azi, vei fi mâine! – Cu cât gândul este mai pur şi mai suprasenzorial, cu atât mai mult devine omul creatorul caracterului său.

Destinul se formează şi prin alţi factori: sentimentele creează ocaziile, faptele creează forma.

Manifestare	Forţe	(Efecte, n.tr.)
Plan fizic	Fapte	Plan Arupa
Plan astral	Sentimente	Plan Rupa
Plan Devachan	Gânduri	Plan astral

22. Berlin
24 octombrie 1905

În continuarea discuţiei despre karmă şi reîncarnare, vrem să tratăm problema morţii ca problemă deosebită în contextul de ansamblu. Întrebarea: De ce moare omul? – preocupă neîntrerupt omenirea. Nu este foarte uşor de răspuns la ea, fiindcă ceea ce numim azi moarte, este în legătură cu faptul că ne aflăm pe o treaptă foarte precisă a evoluţiei noastre. Noi ştim că mai întâi trăim în trei lumi, în lumea fizică, în lumea astrală şi în lumea mentală, şi că existenţa noastră alternează între aceste trei lumi. În noi avem o esenţă interioară, pe care o numim Monadă. Noi păstrăm această esenţă prin cele trei lumi. Ea trăieşte în noi în lumea fizică, dar şi în lumea astrală şi în cea devachanică ea trăieşte în noi. Numai că esenţa interioară este îmbrăcată mereu cu un veşmânt diferit. Veşmântul esenţei noastre este diferit în lumea fizică, astrală şi mentală.

Să facem abstracţie de moarte pentru început şi să ne reprezentăm omul în lumea fizică îmbrăcat cu o anumită materie. Apoi el apare în lumea astrală şi în cea devachanică de fiecare dată cu un veşmânt diferit. Să presupunem acum că omul ar fi conştient în toate cele trei lumi, astfel încât el ar putea percepe lucrurile din jurul lui. Fără simţuri şi percepţii, omul nu ar trăi conştient nici în lumea fizică. Dacă omul ar fi azi la fel de conştient în toate cele trei lumi, atunci nu ar exista moarte, ci ar exista numai metamorfoză. Atunci omul ar trece dintr-o lume în cealaltă în mod conştient. Această trecere nu ar fi atunci moarte pentru el, iar pentru cei rămaşi în urma lui ar fi cel mult ca o plecare într-o călătorie. Acum omul îşi dobândeşte mai întâi treptat continuitatea conştienţei în cele trei lumi. El percepe la început ca o întunecare a conştienţei sale, când trece din lumea fizică în celelalte lumi. El devine din nou conştient în mod clar, numai când se întoarce în lumea fizică. Fiinţele care îşi păstrează conştienţa, nu cunosc moartea. Să înţelegem acum felul cum a ajuns omul să aibă conştienţa fizică actuală, şi felul cum va dobândi el o altă conştienţă.

Trebuie să-l cunoaştem pe om ca o dualitate, ca alcătuit din două esenţe: din Monadă şi din veşmântul Monadei. Noi întrebăm: Cum a luat naştere una şi cum a luat naştere cealaltă? Unde a trăit omul astral, înainte ca el să devină ceea ce este azi, şi unde a trăit Monada? – Amândouă au parcurs stadii de evoluţie diferite, amândouă au ajuns doar treptat să se poată uni.

Luând în considerare pe omul fizic-astral, noi suntem direcţionaţi în vremuri foarte îndepărtate, pe când el existase doar ca un model astral, ca o formă astrală. Omul astral care existase la început, era o structură care nu era ca şi corpul astral actual, ci o entitate mult mai cuprinzătoare. Pe acest corp astral de odinioară îl putem înţelege aşa, că Pământul era pe atunci ca o minge astrală imensă, alcătuită din oameni astrali. Toate forţele naturii şi entităţile care ne înconjoară azi, erau pe atunci încă în om; omul trăia dizolvat în existenţa astrală. Toate plantele, animalele

şi aşa mai departe, instinctele animalice şi pasiunile trăiau pe atunci încă în omul astral. Ce are azi în sine leul, ce au toate mamiferele în ele, era pe atunci complet amestecat cu corpul astral al omului. Corpul astral al omului avea pe atunci în sine toate fiinţele răspândite pe acest Pământ. Pământul astral era compus numai din corpuri umane astrale, ca o mură imensă, şi închisă într-o atmosferă spirituală în care trăiau fiinţe devachanice.

Această atmosferă – am putea să o numim atmosferă astrală – care înconjura pe atunci Pământul astral, era o substanţă ceva mai rarefiată decât corpul astral al omului. În această atmosferă astrală trăiau fiinţe spirituale, inferioare şi superioare, printre care şi Monadele umane, complet separate de corpurile astrale umane. Aceasta era starea de atunci a Pământului. Monadele care existau deja în atmosfera astrală, nu se puteau uni cu corpurile astrale, fiindcă corpurile astrale ale oamenilor erau pe atunci încă prea sălbatice. Trebuiau mai întâi eliminate din ele instinctele şi pasiunile. Atunci a luat naştere treptat corpul astral uman într-o formă mai pură, prin eliminarea anumitor substanţe şi forţe pe care le avea corpul astral. Ceea ce s-a eliminat însă a rămas ca structuri astrale separate, entităţi cu corp astral mult mai dens, cu instincte specifice, impulsuri, pasiuni mult mai sălbatice.

Au existat aşadar două corpuri astrale: un corp astral uman mai puţin sălbatic şi un corp astral foarte sălbatic. Să facem distincţie în mod sever între cele două corpuri: corpul astral uman şi tot ce trăia de jur împrejurul lui. Corpul astral uman devine tot mai subtil, mai nobil şi elimină mereu din el ceva ce a devenit din ce în ce mai dens. Din aceste eliminări iau naştere – pe când ele ajunseseră până la condensare fizică – celelalte regnuri: regnul animal, regnul vegetal şi regnul mineral. Anumite instincte şi forţe eliminate au ieşit în evidenţă, prin acest proces de condensare, ca diverse specii de animale.

Aşa s-a desfăşurat o purificare permanentă a corpului astral, iar acest lucru a avut pe Pământ o consecinţă inevitabilă. Ca urmare a purificării, ceea ce omul avea mai înainte în sine, acum avea alături de el. Omul a intrat în legătură cu aceste fiinţe, iar ce avusese în sine mai înainte, aceasta acţiona acum din exterior asupra omului. Acesta este un proces etern, valabil şi pentru separarea celor două sexe, care după aceea s-au influenţat reciproc de asemenea din exterior. La început, lumea întreagă era întreţesută cu noi; doar mai apoi ea a acţionat din exterior asupra noastră. Simbolul primordial pentru această revenire în sine însuşi din cealaltă parte, este şarpele care îşi muşcă coada.

În corpul astral purificat iau naştere astfel imagini ale lumii care îl înconjoară. Să presupunem că omul ar fi eliminat din el zece forme diferite care acum îl înconjoară. Mai înainte ele erau în el iar acum ele sunt de jur împrejurul lui. Astfel iau naştere, în corpul astral purificat, imagini reflectate ale lumii care îl înconjoară, ale formelor care se află în afara lui. Aceste imagini reflectate devin în el o nouă forţă, ele acţionează în el, transformă corpul astral înnobilat care s-a

purificat. El a eliminat de exemplu sălbăticia din sine; ea se află acum în afara lui ca imagine şi acţionează astfel asupra lui ca forţă modelatoare. Corpul astral este construit prin imaginile lumii eliminate care mai înainte erau în el. Ele construiesc în el un nou corp. Omul a avut mai înainte Macrocosmosul în sine, apoi l-a eliminat, iar acesta a format acum în el Microcosmosul, o schiţă a Macrocosmosului însuşi.

Astfel îl întâlnim pe om pe o anumită treaptă într-o formă care îi este împrumutată lui de către întreaga sa ambianţă. Imaginile reflectate acţionează asupra corpului său astral astfel încât îl diferenţiază şi îl disociază. Corpul său astral s-a disociat prin imaginile reflectate, iar el îl asamblează din nou din componente, astfel încât el este atunci un organism alcătuit din componente. Masa astrală comună s-a diferenţiat în organe diferite, în inimă şi aşa mai departe. La început totul a fost astral, apoi s-a format treptat corpul fizic. Prin aceasta, plăsmuirile umane au devenit din ce în ce mai apte de a se densifica şi de a deveni un organism mai complicat şi mai diversificat, care este o copie a întregii ambianţe. Ce s-a densificat cel mai mult, este corpul fizic; mai puţin dens este corpul eteric, iar cel mai subtil este corpul astral. Ele sunt în principal imagini reflectate ale lumii exterioare, Microcosmos în Macrocosmos. Corpul astral a devenit din ce în ce mai subtil, astfel încât omul, la un anumit moment al evoluţiei pământeşti, are un corp astral evoluat. Prin faptul că corpul astral a devenit tot mai subtil, el s-a apropiat de materia astrală subtilă aflată de jur împrejurul lui.

În regiunile superioare s-au petrecut între timp procese evolutive opuse. Monada s-a coborât de sus din regiunile Devachan până în regiunea astrală şi s-a densificat prin această coborâre. Acolo se întâlnesc amândouă componentele. Dintr-o parte omul se înalţă până în corpul astral, din cealaltă parte îl întâlneşte Monada în coborârea ei în lumea astrală. Aceasta s-a petrecut în perioada lemuriană. Atunci s-au fecundat amândouă. Monada s-a înveşmântat cu materie devachanică, apoi cu materie din atmosfera astrală. De jos în sus exista materie fizică, apoi materie eterică, apoi din nou materie astrală. Aşa s-au fecundat cele două materii astrale şi au fuzionat una cu cealaltă. Monada are în sine ceea ce vine de sus. Ea s-a culcat ca într-un pat în materia astrală.

Aşa are loc coborârea sufletului. Pentru a se petrece acest lucru, Monada trebuie să dezvolte sete după cunoaşterea regiunilor inferioare. Mai întâi trebuie să existe această sete. Regiunile inferioare pot fi cunoscute de către Monadă, numai dacă ea se încarnează în corpul omenesc şi priveşte prin el afară în ambianţă. Acum omul are patru componente: El are mai întâi un corp fizic, în al doilea rând are un corp eteric, în al treilea rând un corp astral şi în al patrulea rând în interiorul acestora Eul, Monada. După ce apare corpul cu patru componente, Monada poate privi prin el afară în ambianţă, apoi intervine o legătură între Monadă şi tot ceea ce există în ambianţă. Prin aceasta este potolită oarecum setea Monadei.

Noi am văzut că întreg corpul uman se compune, s-a alcătuit din componente care au luat naştere prin aceea că masa nediferenţiată iniţial s-a divizat în organe, după ce corpul astral eliminase diverse lucruri şi prin aceste eliminări care se aflau în jurul lui, care se reflectau în el, au luat naştere imagini în el. Aceste imagini au devenit în el forţe şi au format corpul său eteric; adică, prin aceste imagini diverse este organizat corpul său eteric. În acest corp eteric care constă din componente se densifică din nou fiecare componentă eterică şi ia naştere corpul fizic. Fiecare astfel de germene fizic, din care iau naştere apoi organe, formează în acelaşi timp un fel de centru în eter.

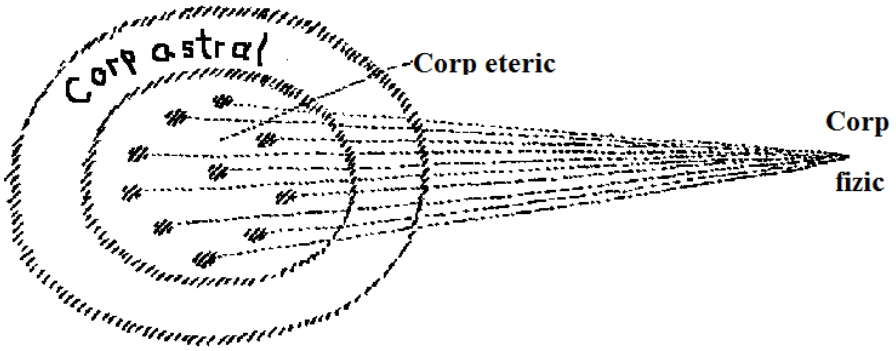

Intervalele dintre centre sunt umplute cu masă eterică pură. Să ne imaginăm corpul ca alcătuit din zece componente. Aceste zece componente, pe care le luăm ca schemă, ţin laolaltă corpul prin înrudirea lor; ele sunt copii ale întregii naturi şi depind de tăria legăturii dintre ele. În ele există grade de înrudire cu fiecare componentă în parte. Cât timp acestea se păstrează, corpul rămâne laolaltă, iar când gradele de înrudire încetează, componentele se dezmembrează; corpul se distruge. Fiindcă noi am eliminat în timpul evoluţiei pământeşti cele mai diverse structuri, de aceea componentele din corpul eteric rămân laolaltă numai într-un anumit grad. Natura umană este o copie a entităţilor eliminate. În măsura în care entităţile respective duc o existenţă particulară, în aceeaşi măsură şi componentele corpului fizic duc o existenţă particulară. Când înrudirea forţelor a devenit atât de neînsemnată, încât ea încetează, atunci noi trăim numai până în acel moment; durata vieţii noastre este condiţionată de felul cum se suportă unele pe altele entităţile care circulă de jur împrejurul nostru.

Evoluţia omului superior are loc mai întâi prin prelucrarea de către om a corpului său astral. El îşi formează acolo idealuri, entuziasm şi aşa mai departe. El îşi înfrânează instinctele. În momentul când omul aşează idealuri în locul pornirilor, şi datorii în locul instinctelor, şi dezvoltă entuziasm în locul poftelor, el creează armonie în componentele corpului său astral. Această muncă aducătoare de pace începe cu intervenţia Monadei, iar corpul astral începe să devină din ce în ce mai

mult nemuritor. Din acel moment corpul astral nu mai moare, ci el dăinuie, în măsura în care a dezvoltat pacea, în măsura în care pacea poate rezista împotriva forţelor distrugătoare. Din momentul când intervine Monada, ea aduce pacea mai întâi în corpul astral. Atunci încep instinctele să se suporte unele pe altele. În haosul de mai înainte ia naştere armonia şi mai ia naştere o structură astrală care dăinuie, care continuă să trăiască. Pacea nu este adusă la început în corpul fizic şi în corpul eteric, ci doar parţial în corpul astral. Corpul astral se menţine la început doar pentru scurt timp în alte lumi, dar cu cât a fost adusă mai multă pace, cu atât mai mult durează şederea lui în Devachan.

După ce omul a devenit Chela, el începe să aducă pacea şi în corpul eteric. Atunci şi corpul eteric continuă să trăiască. La Maeştri este adusă pacea şi în corpul fizic, de aceea la ei dăinuie şi corpul fizic. Este vorba de a aduce armonie în diversele corpuri care constau din componente aflate în conflict, şi de a le transforma în corpuri eterne.

Omul şi-a format corpul fizic, prin aceea că el a eliminat din sine regnurile naturii, care s-au reflectat din nou în el. Prin aceasta au luat naştere în el diferite componente. El realizează acum acţiuni; prin acestea el intră din nou în legătură cu ambianţa. Ce elimină el acum, sunt efectele faptelor sale. El adaugă acum faptele sale ambianţei, şi devine treptat o imagine reflectată a acelor fapte. Monada a intrat în corpul uman; ea începe să facă fapte. Faptele sale sunt adăugate ambianţei, şi ele se reflectă din nou în el. În aceeaşi măsură în care ea începe să aducă pacea, ea începe să primească şi imaginile reflectate ale propriilor ei fapte.

Acum am ajuns la un punct în care creem neîncetat un nou regn de jur împrejurul nostru, efectele propriilor noastre fapte. Aceasta formează din nou ceva în noi. Aşa cum noi am organizat mai înainte din imaginile reflectate corpul eteric rămas în urmă, tot aşa adăugăm acum existenţei monadice efectul faptelor noastre. Noi numim acest lucru crearea karmei noastre. Astfel putem face să rămână toate acestea în Monadă. Corpul astral s-a purificat mai înainte, prin aceea că a eliminat tot ce exista în el. Acum omul îşi creează un nou regn al faptelor, oarecum din neant, îşi creează împrejurări din neant. Ceea ce nu a existat mai înainte, noua împrejurare, se reflectă în Monadă ca ceva nou, cu caracter de imagine, şi se formează în Monadă o nouă esenţă interioară care ia naştere din imaginea reflectată a faptelor, imaginea reflectată a karmei. Prin faptul că Monada continuă să lucreze, noua esenţă se dezvoltă din ce în ce mai mult. Dacă privim Monada după câtva timp: ea îşi va fi construit armonia pe de o parte din forţele aflate în conflict, pe de altă parte din efectele faptelor. Amândouă se leagă una cu cealaltă, ia naştere o structură comună.

Să presupunem că din om se desprinde învelişul pământesc şi rămâne Monada. Ea reţine efectele faptelor ei. Întrebarea este, cum se produce efectul faptei. El se produce aşa, că dacă el se poate manifesta în lumile în care se află

Monada, atunci oamenii vor putea zăbovi mult timp acolo, iar dacă nu, atunci ei vor putea zăbovi un timp scurt acolo. Apoi ei trebuie să cadă din nou în setea Monadei după planul fizic şi să intre din nou într-un corp fizic.

Viaţa umană este neîncetat o înfăşurare cu ceea ce ne înconjoară: involuţie-evoluţie. Noi primim forme de imagini şi ne construim conform acestora propriul nostru corp. Ce a produs Monada, aceea primeşte din nou omul ca şi karmă. Omul va fi neîncetat efectul karmei sale. – În Vedanta se spune că diferitele componente ale omului sunt separate şi împrăştiate în toate direcţiile; ce mai rămâne apoi din el, este karma sa. Aceasta este partea eternă, este ce a făcut omul din sine însuşi, ce a primit el însuşi mai întâi din ambianţa sa ca imagini. Omul este nemuritor; el trebuie doar să vrea, trebuie doar să-şi creeze faptele sale astfel încât ele să aibă o existenţă care dăinuie. Ceea ce am dobândit prin efort din exterior este nemuritor în noi. Noi ne-am dezvoltat prin lume şi începem să construim în noi oglinda unei noi lumi prin fecundarea cu Monada. Monada a vieţuit în noi imaginile reflectate. Acum imaginile pot acţiona în afară, şi astfel se reflectă din nou efectele acestor imagini. Ia naştere o nouă viaţă interioară. Prin faptele noastre, noi modificăm neîncetat ambianţa noastră. Prin aceasta iau naştere noi imagini reflectate; ele devin astfel karma. Aceasta este o nouă viaţă, care răsare din interior. De aici rezultă că noi, pentru a evolua pe trepte superioare, ieşim din noi înşine la un moment dat şi trebuie să acţionăm în ambianţă lipsiţi de egoism. Trebuie să facem posibilă această ieşire, pentru a transpune ambianţa noastră în relaţii armonioase. Acest lucru necesită o armonizare a imaginilor reflectate din noi. Misiunea noastră este de a face din lumea care ne înconjoară o lume armonioasă. Dacă noi suntem distrugători în lume, atunci în noi se reflectă distrugerea; dacă aducem armonie în lume, atunci în noi se reflectă armonia.

Pe ultimul grad de perfecţiune, pe care l-am aşezat afară, pe care l-am adus în jurul nostru, îl vom lua cu noi. De aceea rosicrucienii spun: Dacă creem lumea, astfel încât ea să conţină în sine Înţelepciune, Frumuseţe şi Putere, atunci se reflectă în noi Înţelepciune, Frumuseţe şi Putere. Dacă ţi-ai folosit timpul pentru aceasta, atunci te pătrunzi din acest Pământ cu imagini reflectate de Înţelepciune, Frumuseţe şi Putere. Înţelepciunea este imaginea reflectată a principiului Manas; frumuseţea, evlavia, blândeţea este imaginea reflectată a principiului Buddhi; puterea este imaginea reflectată a principiului Atma.

Mai întâi dezvoltăm de jur împrejurul nostru un regn al înţelepciunii prin aceea că promovăm înţelepciunea. Apoi dezvoltăm un regn al frumuseţii în toate domeniile. Apoi apare în mod vizibil înţelepciunea (probabil este o eroare în manuscris, în loc de „înțelepciunea” ar trebui să fie „frumusețea”, n.tr.) şi ea se reflectă în noi: Buddhi. În cele din urmă dăm cu împrumut întregului existenţei fizice, înţelepciune în interior, frumuseţe în exterior.

Dacă avem forţa de a pătrunde întregul existenţei fizice, atunci avem Puterea: Atma, forţa de a transpune totul în realitate. Aşa atingem în noi cele trei regnuri: Manas, Buddhi, Atma.

Nu prin reculegere pasivă ajunge omul departe pe Pământ, ci prin aceea că el adaugă Pământului Înţelepciune, Frumuseţe şi Putere. Prin munca Eului nostru superior, noi ne prelucrăm corpurile trecătoare primite de la zei şi ne creem corpuri eterne. Chela, care îşi înnobilează corpul său eteric (astfel încât el dăinuie), renunţă treptat la fiinţele Maharaja. Maestrul, la care şi corpul fizic dăinuie, poate renunţa la fiinţele Lipika. El se află deasupra karmei. Aceasta trebuie noi să desemnăm ca progres al omului în interiorul său. Trebuie să căutăm să frecventăm ce este superior în afara noastră. De aceea, să nu căutăm în noi Sinea noastră superioară, ci în individualităţile înalt evoluate.

23. Berlin
25 octombrie 1905

Să ne aducem aminte de momentul când omul s-a înălţat la spiritualitate în mijlocul rasei lemuriene. Atunci a fost posibilă fecundarea cu spiritul, cu Monada. Din Pământul haotic s-au dezvoltat treptat, prin eliminare din oameni, alte entităţi, care au locuit pe Pământ ca tovarăşi ai omului. Omul şi-a format un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Corpul astral a fost purificat şi a fost apt pe atunci să primească chiar componentele Manas, Buddhi, Atma.

Pe Pământ a luat naştere treptat totul astfel încât omenirea, care nu avea încă raţiune, nu avea încă posibilitatea să vorbească, a luat naştere din masa nedefinită a Pământului. Întrebarea este: Cum s-a întâmplat acest lucru? – O plantă nu creşte din neant. În acest caz a fost cufundată o sămânţă în Pământ. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu oamenii care au existat pe atunci. Şi omul a răsărit tot din Pământ, iar pentru aceasta trebuia să existe de asemenea o sămânţă pe Pământ. Existase deja odinioară o fiinţă asemănătoare. Acest om-germene luase naştere pe vechea Lună. Acolo trecuse el în starea de germene, parcursese un stadiu Pralaya şi apăruse din nou pe Pământ.

Treapta evolutivă a Pământului a avut trei trepte preliminare: Saturn, Soare şi Lună. Aceste trei trepte preliminare au fost recapitulate pe scurt în primele trei ronduri ale Pământului. În primul rond al Pământului a fost recapitulată existenţa saturniană, în al doilea rond existenţa solară iar în al treilea rond existenţa lunară. Abia în al patrulea rond apăruse existenţa pământească propriu-zisă şi atunci omul ajunsese pe o treaptă ceva mai înaltă decât pe vechea Lună. Pe Lună evoluţia lui nu se încheiase încă, nefiind încă suficient de pur pentru a primi Monada. Corpul astral era pe Lună şi mai sălbatic, şi mai pasional. El trebuia să se purifice mai întâi pe Pământ, pentru a putea primi principiile superioare. Această purificare s-a încheiat la mijlocul perioadei lemuriene.

Ultimii oameni din timpul existenţei lunare sunt predecesorii noştri fizici. Ei au continuat să evolueze la început pe Pământ. Oamenii pământeşti ai perioadei prelemuriene sunt descendenţii veritabili ai locuitorilor lunari. De aceea numim locuitorii lunari de asemenea Taţi sau fiinţe Pitri ai oamenilor pământeşti. Aceşti oameni pământeşti nu-şi puteau folosi la început membrele lor din faţă pentru muncă. Erau structuri asemănătoare animalelor de o mare frumuseţe. Ei erau alcătuiţi din material mult mai moale decât materia fizică de azi; materia lor era mult mai moale decât o găsim acum la animalele inferioare. Ea era transparentă şi focul interior lumina prin ea. Pe vremea când oamenii parcurseseră o treaptă de evoluţie anterioară, ei erau modelaţi şi mai frumos şi mai nobil.

Perioada premergătoare celei lemuriene a fost pe Pământ perioada hiperboreeană, perioada oamenilor solari, a oamenilor Apollo. Ei erau alcătuiţi

dintr-o materie şi mai nobilă, şi mai moale. Apoi ajungem şi mai în urmă, la prima rasă, rasa oamenilor polari. Ei au trăit pe atunci în clima polar-tropicală, o rasă care a putut ajunge la o înălţime deosebită prin faptul că i-a fost dată o mână de ajutor considerabilă. Pe Pământ au coborât cele mai frumoase structuri ale fiinţelor Pitri lunare. Oamenii polari erau foarte asemănători animalelor cu patru picioare, dar ei erau plăsmuiţi dintr-o materie moale, flexibilă, asemănătoare materiei meduzelor, dar mult mai caldă. Oamenilor cu cele mai bune structuri, cu cele mai nobile componente le-a venit în ajutor pe atunci ceva deosebit, şi anume faptul că erau legate cu Pământul şi fiinţe care atinseseră mai înainte o treaptă mai înaltă.

Soarele este cunoscut în tot esoterismul mai întâi ca o planetă; abia ulterior el a devenit o stea fixă. Succesiunea stadiilor pe care le-a parcurs Pământul, este: Saturn, Soare, Lună, Pământ. Pe când Soarele însuşi era planetă, atunci în Soare exista tot ce este acum pe Lună şi pe Pământ. Ulterior Soarele şi Luna s-au separat de Pământ.

Să ne transpunem acum pe vremea vechiului Soare. Tot ce trăieşte acum pe Pământ, a locuit atunci pe Soare. Aceste fiinţe erau modelate pe atunci complet altfel. Omul avea pe atunci numai corp fizic, care era mult mai puţin dens decât acum, şi corp eteric. Întreg felul de viaţă al omului era pe atunci complet vegetal. Fiinţele trăiau în lumina Soarelui. Această lumină le venea pe atunci din centrul propriei lor planete. Ele erau complet diferite de oamenii de azi. În comparaţie cu omul de azi, omul solar şedea pe cap şi lumina îl lumina pe cap. Tot ce este în legătură cu reproducerea, se dezvolta în mod liber în partea cealaltă a corpului. Omul îşi întindea pe atunci, să zicem aşa, picioarele în aer. Planta a rămas pe această treaptă, ea se înrădăcinează şi azi în sol şi îşi întinde organele de reproducere, staminele şi pistilul, în aer. Acest om solar s-a dezvoltat în şapte trepte diferite. El şedea pe planetă aşa cum planta actuală se înrădăcinează în Pământ. Apoi, la a treia întrupare a Pământului, el a devenit om lunar. Atunci el s-a aplecat: verticala a devenit orizontală. A luat naştere în el schiţa coloanei vertebrale. Simbolul pentru aceasta este Tau = T. Pe Pământ el s-a răsucit complet. De aceea există simbolul crucii. Crucea este simbolizarea evoluţiei de la Soare prin Lună până la Pământ. Simbolizarea respectivă a atins pe Pământ braţul de sus al crucii. Pământul progresează în timp ce el poartă crucea în spate.

Oamenii solari ajunseseră atunci de asemenea la o evoluţie înaltă. Existau şi Adepţi solari, care ajunseseră mai departe decât ceilalţi oameni solari. Ei au trecut dincolo către stadiul lunar. Şi acolo ei aveau posibilitatea de a fi superiori oamenilor lunari şi să evolueze acolo la un nivel deosebit de înalt. Ei au fost predecesorii oamenilor pământeşti, dar erau cu mult înaintea celorlalţi. Pe când în perioada a doua al celui de-al patrulea glob, hiperboreenii trăiau în formele lor moi, atunci aceşti fii solari erau în stare să se încarneze şi să formeze o rasă deosebit de frumoasă. Ei erau fiinţele Pitri solare. Ei îşi formaseră deja în perioada

hiperboreeană o formă verticală. Ei şi-au răsucit complet corpul hiperboreean; ceilalţi oameni nu ajunseseră pe atunci în stare de acest lucru. Fiinţele Pitri solare erau în perioada hiperboreeană oamenii frumoşi Apollo, care s-au ridicat pe verticală deja în rasa a doua.

În Soare era conţinut tot ceea ce a fost eliminat ulterior ca Lună şi Pământ. Toată viaţa şi toată căldura radiau pe Soare din centru. Apoi, în următoarea Manvantara (cea a vechii Luni), se petrece următorul lucru: Din întunericul stadiului Pralaya se iveşte Soarele. O parte a materiei solare vrea să se desprindă. Ia naştere mai întâi o formă de biscuit.

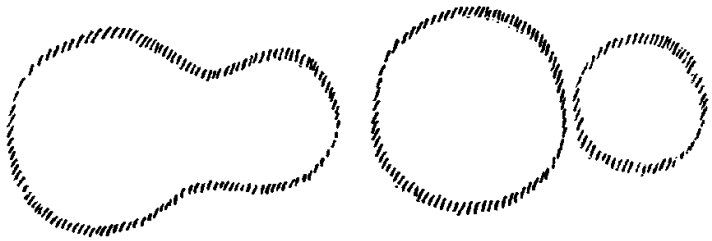

Apoi se separă o parte, şi amândouă corpurile circulă una lângă cealaltă ca Soare şi Lună. Soarelui i-a rămas posibilitatea de a lumina şi de a încălzi. Lunii i-a rămas posibilitatea pentru forţa de a crea. Ea putea să creeze din nou fiinţele care au existat pe Soare; dar ele trebuiau să fie luminate şi încălzite de Soare. Pe Luna lipsită de lumină proprie trebuia să aibă loc răsucirea fiinţelor către Soare. De aceea toate plantele se răsuceau pe Lună. Animalele se răsuceau pe jumătate, iar oamenii făceau aceasta tot pe jumătate (este vorba de dispunerea pe verticală în cazul plantelor, respectiv pe orizontală în cazul animalelor şi al oamenilor, n.tr.). Dar ei primeau pe Lună ca şi completare, corpul astral, Kama, şi dezvoltau prin aceasta din interior căldură. Kama era pe atunci o forţă care în principal încălzea şi ea. De aceea ei nu se răsuceau complet pe atunci spre Soare. În întuneric exista şi viaţă. Luna se rotea şi pe vremea aceea în jurul Soarelui, dar nu ca Luna noastră de acum. Luna se rotea pe atunci în jurul Soarelui, astfel încât îşi îndrepta către Soare întotdeauna aceeaşi faţă. O zi lunară dura aşadar la fel de mult ca o jumătate de an actual. Prin aceasta lua naştere o arşiţă nemaipomenită pe o parte a Lunii şi un frig extraordinar pe cealaltă parte a Lunii. Pe vechea Lună, predecesorii omului parcurgeau din nou o evoluţie normală. Dar există de asemenea Adepţi lunari, care sunt cu mult înaintea celorlalţi oameni. La sfârşitul evoluţiei lunare, aceste fiinţe Pitri sunt mult mai departe decât ceilalţi oameni, la fel cum azi Adepţii sunt cu mult înaintea celorlalţi oameni.

Abia acum ajungem la evoluţia pământească propriu-zisă. În următoarea Pralaya, după evoluţia lunară, Luna a căzut din nou în Soare. Ele au parcurs împreună Pralaya. Pe când Pământul ieşea din întuneric, întreaga masă solară era

una cu el. Începe prima rasă, rasa polară. Oamenii solari de mai înainte, având în vedere împrejurările de atunci, sunt în stare să creeze acest gen privilegiat de fii solari, fiindcă Soarele este încă legat cu Pământul.

În timpul perioadei hiperboreene, întregul se scindează din nou. O parte se separă din nou şi Pământul iese din Soare. Din acest moment este valabilă teoria Kant-Laplace. Starea de atunci este ceaţa primordială Kant-Laplace. Aceasta a arătat din exterior ca inelele din jurul lui Saturn. Acum se formează a doua rasă, rasa hiperboreeană. Pe Pământ apar treptat germenii umani lunari, fiinţe Pitri în diverse grade de perfecţiune. Toţi aceştia mai aveau pe atunci posibilitatea de a se reproduce din ei înşişi prin autofecundare.

După aceea s-a petrecut o a doua separare. Împreună cu Luna se îndepărtează de Pământ tot ce este forţă de autoreproducere, astfel încât acum există trei corpuri: Soare, Pământ, Lună. Atunci încetează posibilitatea autofecundării, Luna a extras ceea ce dădea posibilitatea autofecundării. Acum Luna se află în exterior, iar noi avem fiinţe care nu mai sunt în stare de a se reproduce prin ele însele, iar acum iau naştere în perioada lemuriană două sexe.

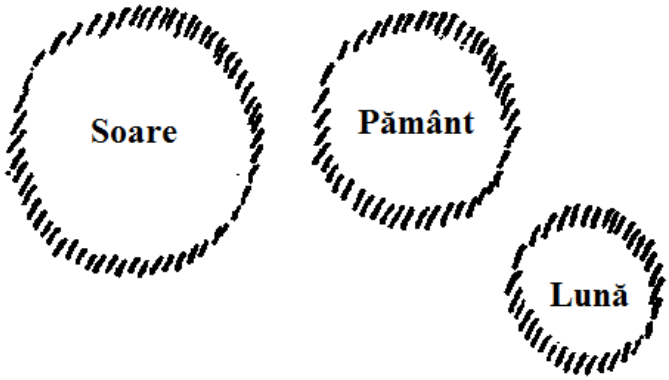

Astfel de evoluţii se petrec numai sub conducerea fiinţelor superioare, a fiinţelor Deva. Acest lucru are sensul că evoluţia progresează într-un anumit fel. Conducătorul întregii mişcări este aceeaşi zeitate pe care tradiţia ebraică o numeşte Iahve, Iehova. El era o zeitate lunară. El avea în cel mai înalt sens forţa care era dezvoltată pe Lună, şi năzuia să facă omenirea să evolueze mai departe în acest sens. Iahve reprezintă în interiorul lumii pământeşti zeitatea care dă fiinţelor posibilitatea reproducerii fizice. Restul (raţiunea) nu s-a aflat în intenţia lui Iahve. Dacă doar intenţia lui Iahve ar fi continuat să se desfăşoare, atunci omul ar fi încetat într-o zi să se reproducă, fiindcă forţa de reproducere s-ar fi epuizat. El s-ar fi ocupat atunci numai de producerea formelor frumoase, fiindcă interiorul, ceea ce se referă la intelect, îi era indiferent. Iehova voia să producă oameni cu forme frumoase, un fel de statui frumoase. Conform intenţiei sale, forţa de reproducere urma să continue până când se epuiza. El voia să aibă o planetă care să poarte pe ea

forme nu doar frumoase, ci şi complet rigide. Dacă Pământul ar fi continuat să se dezvolte cu Luna în sine, atunci el ar fi evoluat către o formă rigidă, îngheţată. Iehova ar fi eternizat planeta sa ca monument al intenţiei sale de evoluţie. Acest lucru s-ar fi întâmplat fără îndoială, dacă nu ar fi ieşit acum în evidenţă acei Adepţi care erau cu mult deasupra evoluţiei lunare. Ei au ieşit în evidenţă în acelaşi timp. Aceştia dezvoltaseră deja pe Lună, ceea ce noi abia pe Pământ am dezvoltat, raţiune şi spirit. Ei s-au interesat de restul omenirii şi l-au smuls din destinul căruia i-ar fi căzut pradă. În corpul astral uman s-a aprins o nouă scânteie. Ei au dat tocmai corpului astral de atunci, impulsul de a se dezvolta dincolo de punctul crucial. Iahve nu a putut ieşi altfel din această situaţie, decât schimbându-şi modul de acţiune. El a creat pe bărbat alături de femeie. Ce nu s-a putut păstra într-un singur sex, s-a distribuit la două sexe.

Au existat acum două curente acolo, cel al lui Iahve şi cel al Adepţilor lunari. Interesul Adepţilor lunari era să spiritualizeze omenirea. Dar Iahve voia să facă din oameni statui frumoase. Aceste două forţe s-au luptat pe atunci una cu alta.

Avem de a face aşadar cu o forţă pe Pământ, care are puterea de autocreaţie: Kriyashakti. Aceasta există azi pe Pământ numai în cele mai înalte centre de Mistere. Pe atunci, fiecare avea această forţă în sine. Omul se putea reproduce pe sine însuşi prin această forţă; ea a fost împărţită pe vremea aceea în două jumătăţi. Prin aceasta au luat naştere cele două sexe pe Pământ.

Iehova a extras din Pământ toată forţa de autoreproducere şi a aşezat-o în Lună alături de Pământ. În aceasta constă legătura dintre forţa de reproducere şi fiinţele lunare. Astfel avem oameni cu forţa de reproducere diminuată, dar încă nu cu posibilitatea de a se spiritualiza. Aceştia au fost predecesorii omenirii actuale. Adepţii lunari au ajuns acum la ei. Ei le spuneau: Voi nu trebuie să-l urmaţi pe Iehova, el nu vă va lăsa să ajungeţi la cunoaştere, ci trebuie să dobândiţi cunoaşterea. Această cunoaştere este şarpele. Şarpele stă în faţa femeii, fiindcă femeia avea forţa de a se autoreproduce. Acum Iehova spune: Omul a devenit ca unul dintre noi – şi aduce astfel moartea în lume şi tot ceea ce este în legătură cu aceasta.

Adepţii lunari se numesc „Lucifer”; ei sunt dătătorii a ceea ce este intelectualitate umană. Ei au dat aceasta corpului astral şi corpului fizic, altfel Monadele nu ar fi putut intra în aceste corpuri, iar Pământul ar fi devenit atunci un monument planetar al măreţiei lui Iehova. Prin intervenţia principiului luciferic a fost salvată autonomia, spiritualitatea umană. Iehova a împărţit atunci în două forţa de autoreproducere, pentru ca omul să nu se spiritualizeze complet. Ce s-ar fi pierdut (forţa de autoreproducere, Kriyashakti, n.tr.), dacă Iehova ar fi lucrat singur, reapare astfel în cea de a şasea rasă-rădăcină; atunci omul va fi spiritualizat astfel încât el va redobândi forţa de reproducere creatoare. El va fi atunci în stare să creeze din nou fiinţe asemenea lui. Aşa a fost salvată omenirea din dificultate.

Omul poartă aşadar în sine, prin puterea lui Iehova, posibilitatea de a încremeni. Dacă luăm în considerare cele trei corpuri inferioare, atunci vedem că ele au în sine germenele pentru revenirea la starea fizică a Pământului. Componentele superioare: Atma, Buddhi, Manas, au putut intra în oameni numai datorită faptului că a intervenit şarpele. Omul a primit prin aceasta viaţă nouă şi forţa de a rămâne ataşat planetei pământeşti. Dar forţa de reproducere s-a repartizat la două sexe separate şi prin aceasta a apărut în lume naşterea şi moartea; mai înainte nu a existat încă naştere şi moarte.

Dacă omul prelucrează prin spirit corpul fizic, atunci el învinge moartea. Forţele individuale se epuizează, dacă ele primesc forme speciale. Forţa intră în formă, în densificarea tot mai mare, şi de aceea a trebuit să primească viaţa în perioada lemuriană un nou impuls, care s-a produs printr-o răsucire a globului pământesc. Axa Pământului a fost treptat înclinată. Mai înainte la Polul Nord era climă tropicală, mai târziu clima tropicală a ajuns la Ecuator prin înclinarea axei Pământului. Această răsucire s-a petrecut relativ rapid, a durat totuşi cam patru milioane de ani. Perioada lemuriană a fost de douăzeci şi două de milioane de ani. Fiinţele Pitri lunare au avut nevoie de patru milioane de ani pentru a înclina axa Pământului. Inteligenţa fiinţelor Pitri lunare era pe atunci deja mult mai dezvoltată decât cea a oamenilor actuali. Aşadar, pe atunci s-au dezvoltat oamenii cu două sexe separate din oamenii cu un singur sex. La început, printre oamenii cu un singur sex au existat indivizi foarte mult rămaşi în urmă, dar şi indivizi foarte avansaţi. Numai o mică parte a fost un locaş potrivit pentru Monadele care coborau. Pe atunci oamenii s-au împărţit în două sexe. Animalele trecuseră deja mai devreme la bisexualitate. Alături de oameni trăiau pe atunci animale-masculi şi animale-femele. Erau făpturi groteşti, care puteau trăi pe atunci pe Pământul complet diferit format. Ele aveau de asemenea posibilitatea să zboare. Ele purtau în sine indicii din ceea ce au azi oamenii. Religiile esoterice numesc – la aceasta se referă anumite simboluri de animale – pe oamenii care se puteau crea pe ei înşişi: Tauri. Taurul este un simbol al fecundităţii; el a fost precedat de Leu, simbol al curajului, şi mai înainte de Vultur. În viziunea lui Ezechiel a vechilor timpuri, animalele au aripi fiindcă ele se puteau înălţa deasupra Pământului. Abia mai târziu ia naştere omul.

Noi îl avem aşadar pe om aşa cum se dezvoltă el din unisexualitate în bisexualitate şi alături animalele deja bisexuale, masculi şi femele. Oamenii au devenit maturi abia prin fiinţele Pitri lunare, să aibă un corp care este capabil de a primi Monada. Pe aceasta o primesc doar exemplarele cele mai evoluate şi dezvoltă o formă umană înnobilată; numai că ele trebuie să renunţe complet la compania celorlalţi oameni, altfel şi-ar pierde forma nobilă. Corpul s-a modelat pe atunci mai întâi conform Monadei. Alte forme care erau mai puţin dezvoltate, nu au fost pe placul Monadelor care coborau; de aceea ele dădeau numai o parte a forţei lor

spirituale corpurilor umane imperfecte, iar a treia grupă de Monade a refuzat categoric să se încarneze. De aceea au existat corpuri umane fecundate doar parţial de către Spirit, precum şi corpuri umane lipsite complet de Spirit.

La mijlocul perioadei lemuriene avem aşadar primii fii ai ceţii de foc; aceştia s-au încarnat în elementul căldurii, care înconjura pe atunci Pământul. Fiii ceţii de foc au fost primii Arhaţi. Apoi au luat naştere celelalte două tipuri de oameni. Cei care primiseră numai o mică scânteie, au fost puţin potriviţi în prima rasă umană lemuriană să formeze o cultură şi au dispărut curând. În schimb, cei care nu primiseră nimic, şi-au adus în expresie în mod deosebit natura lor inferioară. Ei s-au amestecat cu animalele. De aici au provenit ultimele rase ale lemurienilor. Instinctele sălbatice, animalice trăiau în structuri umane sălbatice, animalice. Aceasta a produs o înrăutăţire a întregii substanţe umane.

Dacă toţi oamenii ar fi fost fecundaţi pe atunci cu Monade, întreg neamul omenesc ar fi fost mult mai bun. Primul lucru rău a luat naştere prin faptul că unele Monade au refuzat categoric să se încarneze. De aici – prin amestecări nepotrivite – a provenit înrăutăţirea situaţiei. Aşa s-a înrăutăţit în principal situaţia fizică a omului. A existat pe atunci un timp în care neamul omenesc a decăzut. Abia în perioada atlanteană au regretat Monadele refuzul lor categoric anterior, au coborât şi au populat toţi oamenii. Prin aceasta iau naştere diferitele rase atlanteene.

Noi am ajuns până la cunoaşterea unui timp în care s-a produs o înrăutăţire a situaţiei Pământului. Toată înrăutăţirea raselor a produs de asemenea o înrăutăţire a Pământului. Aceasta este apariţia karmei primordiale. Pe atunci a fost pus primul germene al karmei. Tot ce a urmat este o consecinţă a karmei primordiale; fiindcă, dacă toate Monadele s-ar fi strecurat la timpul potrivit în formele umane, atunci oamenii ar avea siguranţa animalelor, ei nu ar putea greşi, dar nu şi-ar putea dezvolta libertatea. Arhaţii primordiali nu puteau greşi, ei sunt Îngeri în forme umane. Adepţii lunari au determinat chiar pe anumite Monade să aştepte cu încarnarea. Prin aceasta a apărut principiul ascetismului în lume, a nu voi să se locuiască pe Pământ. Pe vremea aceea a luat naştere această nepotrivire între natura superioară şi natura inferioară. Prin aceasta, omul a devenit nesigur; el trebuie să probeze acum, trebuie să penduleze prin diverse experienţe, pentru a se orienta în lume. Fiindcă el are karma primordială, apare şi karma lui viitoare. El poate greşi prin aceasta.

S-a intenţionat să se dobândească cunoştinţe despre om. Acest lucru putea fi determinat numai prin karma primordială. Principiul luciferic, Adepţii lunari, voiau să dezvolte pe oameni tot mai mult către libertate şi autonomie. Acest lucru este foarte frumos exprimat în legenda lui Prometeu: Zeus nu vrea ca oamenii să primească focul, Prometeu le dă însă lor focul, capacitatea de a evolua din ce în ce mai sus. Prin aceasta, el îl condamnă pe om la suferinţă. Omul trebuie să aştepte până apare un Erou Solar, până când principiul Eroului Solar din rasa a şasea va

face capabil pe om să evolueze mai departe fără cunoaşterea luciferică. Cei care au avansat atât de mult ca Prometeu, sunt Eroi Solari.

Astfel am primit noi un om dublu: Pe unul, care a revenit principiului lui Iehova, de a desăvârşi Pământul fizic, şi apoi pe omul spiritual, care a evoluat mai departe. Iehova şi Lucifer se află într-o luptă neîntreruptă. Lucifer vrea să dezvolte totul în sus către cunoaştere, către lumină. Omul poate desăvârşi puţin mai departe unul dintre principii, pe cel al lui Lucifer. El îl poate dezvolta cu atât mai mult, cu cât rămâne mai mult în Devachan. El trebuie să parcurgă atât de multe încarnări, până când şi-a dezvoltat complet acest principiu.

În lume există aşadar un principiu al lui Iehova şi un principiu al lui Lucifer. Dacă ar fi instruit pe om numai principiul lui Iehova, atunci omul ar fi căzut pradă Pământului. Dacă se îngăduie ca învăţăturile despre reîncarnare şi karma să dispară complet de pe Pământ, atunci se recâştigă pentru Iehova toate Monadele, iar omul fizic ar transforma Pământul într-o planetă încremenită. Dacă se învaţă despre reîncarnare şi karma, atunci omul este condus în sus către spiritualizare. De aceea creştinismul a făcut cel mai just compromis şi nu a învăţat despre reîncarnare şi karma pentru un anumit interval de timp, ci a învăţat importanţa unei singure existenţe pământeşti, pentru ca omul să îndrăgească Pământul, până când el este matur pentru un nou creştinism cu învăţătura despre reîncarnare şi karma, care salvează Pământul şi aduce întregul germene în Devachan. În creştinismul însuşi luptă azi cele două principii: unul fără învăţătura despre reîncarnare şi karma, şi celălalt cu această învăţătură. În cazul primei învăţături, tot ce ar putea produce Lucifer, ar fi luat de la oameni. Ei s-ar desprinde în realitate din succesiunea reîncarnărilor şi ar întoarce spatele Pământului; ar deveni îngeri răi. Pământul s-ar îndrepta către declin. Dacă pe Pământ ar învinge cetele lui Iehova, atunci Pământul ar rămâne în urmă ca un fel de Lună, ca un corp încremenit. Obligaţia pentru spiritualizare ar fi pierdută atunci. Lupta din Bhagavad-Gita descrie lupta dintre Iehova şi Lucifer şi cetele lor. S-ar putea întâmpla şi azi să învingă creştinismul fără învăţătura despre reîncarnare şi karma. Atunci Pământul ar fi pierdut pentru principiul lui Lucifer. Întregul Pământ este un câmp de luptă pentru cele două principii. Principiul care conduce Pământul în sus către spiritualitate este Lucifer. Pentru a trăi conform acestui principiu, omul trebuie mai întâi să îndrăgească Pământul, el trebuie să coboare pe Pământ. Lucifer este prinţul care îşi expune guvernul său pe câmpul ştiinţei şi artei. Dar el nu poate coborî complet pe Pământ, forţa sa nu este suficientă pentru acest lucru. I-ar fi imposibil lui Lucifer să poată conduce în sus complet singur, tot ce există pe Pământ. De acest lucru ţine nu doar forţa unui Adept lunar, ci şi forţa unui Adept solar, care conduce în sus şi viaţa care se exprimă prin comuniunea oamenilor, nu prin artă şi ştiinţă. Lucifer este înfăţişat ca dragon înaripat; în cazul lui Ezechiel, ca Taur înaripat.

A venit aşadar un Erou Solar, asemănător celor care au apărut în perioada hiperboreeană, care a fost reprezentat de Ezechiel prin Leul înaripat. Acest Erou, care dă un al doilea impuls, este Christos, Leul din seminţia lui Iuda. Reprezentantul Vulturului va veni abia mai târziu, el reprezintă principiul Tatălui. Christos este un Erou Solar, o natură de leu, un Pitri solar. Al treilea este ceea ce va reprezenta un Adept care a fost Adept deja pe Saturn. Un astfel de Adept nu se poate încarna încă acum pe Pământ. Abia când omul va putea dezvolta în sus nu doar natura sa superioară, ci va putea renunţa complet la natura sa inferioară şi va interveni în mod creator, atunci se poate încarna acest cel mai înalt Adept, Adeptul lui Saturn, principiul Tatălui – Dumnezeul ascuns.

24. Berlin
26 octombrie 1905

Noi ne aflăm acum în a cincea rasă-rădăcină şi în a cincea subrasă. Această a cincea rasă-rădăcină este numită în mod obişnuit rasa ariană şi cuprinde ca prima subrasă vechea rasă indiană, care s-a dezvoltat pe solul Asiei de sud. Acolo a existat o străveche populaţie sud-asiatică, cu mult, mult timp înainte de a exista Vedele. Tot ce avem în Vede, este un ecou slab a ceea ce a fost propovăduit de către vechii Rishi ca înţelepciune religioasă infinit de profundă. După aceea găsim în Asia de sud-vest vechea rasă persană care a primit de la Zarathustra învăţătura ei religioasă şi cultura ei. Culturile-Zarathustra de mai târziu ale Asiei sunt doar ecouri ale culturii vechii rase persane. Apoi găsim ca a treia subrasă seminţiile egipto-caldeano-babiloniano-asiriene din care se dezvoltă treptat cultura semito-iudaică. Apoi rezultă drept a patra subrasă, cultura greco-latină în Europa de sud, până la apariţia popoarelor germanice în nordul, centrul şi vestul Europei. Urmează încă două subrase. Şapte subrase formează împreună o rasă-rădăcină.

Rasa-rădăcină precedentă a populat Atlantida, acea parte a Pământului care mai târziu a fost inundată de către Oceanul Atlantic. De aceasta au aparţinut următoarele şapte subrase: prima rmoahalii, a doua tlavatlii, a treia toltecii, a patra prototuranienii, a cincea protosemiţii, a şasea akadienii, a şaptea mongolii.

Încă mai în urmă ajungem la continentul lemurian între Africa, Asia şi Australia. Ajungem în vremuri cu complet alte împrejurări. Apoi mergem şi mai în urmă la a doua rasă-rădăcină, cea hiperboreeană, şi la prima rasă-rădăcină, cea polară. Acum urmează aşadar încă două subrase şi două rase-rădăcină.

Mergând înapoi, ajungem la un om alcătuit dintr-o materie mult mai subtilă şi din ce în ce mai subtilă. La începutul evoluţiei Pământului, acesta a fost materie eterică subtilă; toate fiinţele erau alcătuite pe atunci dintr-o astfel de materie eterică subtilă. La sfârşitul evoluţiei Pământului, acesta va fi din nou alcătuit dintr-o astfel de materie subtilă. O astfel de stare, prin care Pământul trece începând de la materia eterică cea mai subtilă, densificându-se apoi şi ajungând din nou într-o stare de materie eterică fizică subtilă, o numim glob. Globul fizic se dezvoltă aşadar dintr-o stare şi mai subtilă decât eterul fizic cel mai subtil. Eterul ia naştere din astral şi merge înapoi în astral.

Toate fiinţele se află pe globul anterior într-o stare astrală. Globul astral nu pluteşte azi undeva în spaţiul ceresc, ci fiinţele care erau pe el s-au densificat iar globul astral s-a densificat odată cu ele. Acest glob este Pământul însuşi. Trecerea de la globul astral la cel fizic este o transformare a stării. Din globul astral s-au dezvoltat de asemenea şapte stări succesive. În literatura teosofică se obişnuieşte să se numească rase şi aceste stări; au existat aşadar şapte rase astrale. Globul astral de asemenea s-a densificat numai treptat în materie astrală. Globul astral era mai

înainte mult mai subtil, şi anume din materia din care sunt urzite azi gândurile noastre. De aceea materia respectivă se numeşte materie mentală, iar globul respectiv glob mental. Acolo, pe globul mental, au existat şapte rase mentale succesive ale omenirii, cu tot ceea ce ţine de acest lucru. Acestuia îi precede o stare de evoluţie şi mai subtilă, alcătuită dintr-o materie şi mai subtilă, globul mental Arupa; Arupa, fiindcă încă nu există nici o formă, ci totul este doar schiţat. Aceste patru stări se numesc globuri, dar în realitate ele sunt patru forme succesive ale Pământului. Avem astfel patru globuri:

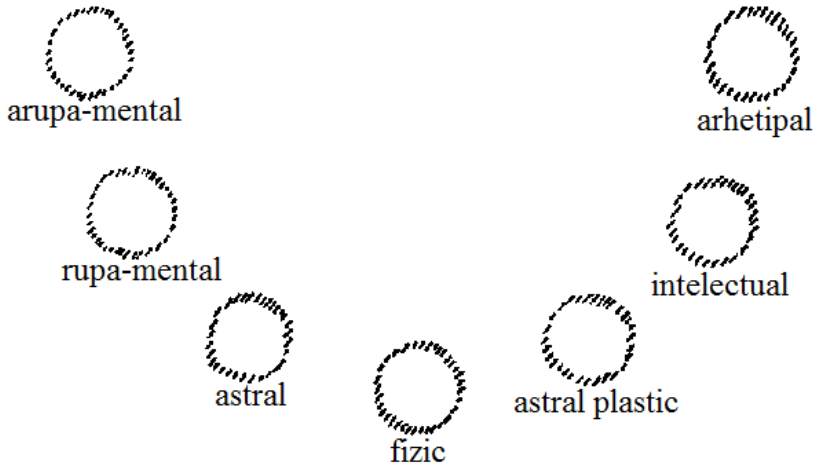

Să urmărim acum Pământul fizic până va ajunge la sfârşit. El trece din nou într-un Pământ eteric, apoi într-un Pământ astral. Pe Pământul astral de odinioară, fiinţele sunt încă fiinţe nedefinite, care primesc forma lor prin forţe exterioare. Când omul se va afla din nou pe un Pământ astral, îşi va putea da el însuşi forma sa. Pe Pământul astral de odinioară, Iehova şi cetele sale au dat omului forma. Dar pe Pământul astral plastic, omul îşi va da forma din forţa sa interioară, de aceea Pământul astral plastic se mai numeşte globul plastic, şi la fel stau lucrurile cu globurile următoare, un glob Rupa şi un glob Arupa. Omul trebuie să se rafineze complet, până când va fi în cele din urmă doar ca un germene, ca o stare germinală a tot ceea ce el a primit în sine. Toate vieţuirile sunt în cele din urmă concentrate în el ca forţă într-un singur punct. Germenii care au existat pe primul glob, nu au conţinut încă acest lucru. Dar pe ultimul glob, germenii vor conţine tot ce au experimentat ei pe diferitele globuri.

Între treptele materiale ale acestor globuri nu există o diferenţă graduală, ci o stare cam abruptă. La fel cum se ia sare, se dizolvă în apă şi apoi se lasă să se cristalizeze din nou, tot aşa ajunge un glob într-o stare de somn (Pralaya) şi de aici rezultă următorul glob. Între două stări de veghe, globurile trec printr-o mică stare de somn. Când omul a ajuns pe a şaptea treaptă, atunci el parcurge o stare de somn mai lungă. El este îmbogăţit şi poate parcurge din nou calea către o treaptă superioară. De aceea el trebuie să parcurgă mai înainte un stadiu Pralaya mai

îndelungat. Acest stadiu Pralaya mai îndelungat nu este însă o stare de somn nediferenţiată, uniformă, ci este foarte diferenţiată.

Dacă omul şi-a dezvoltat capacităţile oculte atât de mult, încât el doarme conştient în somnul fără vise, atunci el şi-a dezvoltat o conştienţă devachanică. Acest lucru îi dă posibilitatea să urmărească ce se petrece între moarte şi următoarea naştere. Această conştienţă poate fi încă spiritualizată. Atunci el devine capabil să observe ce se petrece între globuri. Ca al treilea grad de conştienţă, omul dobândeşte capacitatea de a observa ce se petrece între ronduri. Această a treia stare corespunde aşadar unei conştienţe dintre două ronduri. Între două vieţi pământeşti putem observa că se află primul grad al conştienţei superioare; între două globuri al doilea grad, iar între două ronduri al treilea grad. Somnul conştient, care ne califică pentru aceasta, este complet diferit.

Între ultimul rond al unei stări planetare şi primul rond al următoarei stări planetare mai există dincolo de conştienţă încă cinci stări. Cele şapte ronduri şi cele cinci stări Pralaya se numesc împreună cele douăsprezece trepte ale unui an cosmic. Apoi se parcurge totul din nou, dar pe o treaptă superioară.

Noi suntem acum în al patrulea rond şi pe acesta l-au precedat alte trei. Mai înainte ca germenii oamenilor actuali să fi existat, omul existase deja de trei ori în stadiu germinal; în fiecare rond odată. În fiecare rond avem şapte stări de evoluţie, care se numesc globuri, şi din nou şapte stări pe fiecare glob, care se numesc rase. Şapte astfel de ronduri alcătuiesc împreună o planetă. Primul rond a început cu o stare Arupa şi s-a densificat până la Pământ. Pământul nostru a devenit fizic deja de patru ori. El mai trebuie să devină fizic de încă trei ori. Fiecare astfel de densificare şi dizolvare aparţine unui rond. Şapte astfel de ronduri se numesc un sistem planetar.

Pe când apărea primul rond al Pământului, întreaga descendenţă a ceea ce se dezvoltase pe planeta lunară, era în stare germinală. Între ultimul rond al Lunii şi primul rond al Pământului, a existat o lungă stare Pralaya. Pe atunci oamenii lunari erau strămoşii oamenilor care se aflau pe o treaptă intermediară între oamenii actuali şi animalele actuale, conform naturii inferioare. Animalele actuale sunt oameni lunari decăzuţi, iar oamenii actuali sunt oameni lunari care au progresat. Dar şi plantele au fost pe Lună altfel decât cele actuale. Regnul vegetal se afla între regnul mineral actual şi regnul vegetal actual, la fel cum este acum o bucată de turbă pe jumătate mineral şi pe jumătate vegetal. Luna a fost în definitiv o mare plantă. Solul ei consta din plante împletite. Pe atunci nu existau încă stânci. Acest regn mineral-vegetal s-a densificat abia pe Pământ până la regnul mineral actual. Quarţul nostru actual, malachitul, şi aşa mai departe, s-au densificat din plante lunare; masele de dolomită au luat fiinţă din plante străvechi. Pe Lună a existat aşadar un regn intercalat între regnul mineral actual şi regnul vegetal actual. În acesta se înrădăcinau plante care aveau nevoie de solul Lunii. Astfel de plante, care

nu s-au putut integra pe Pământ, au devenit parazitare, ele trebuie să crească întotdeauna pe alte plante, de exemplu vâscul. Acesta creşte pe plante, aşa cum au crescut pe Lună toate plantele pe un sol pe jumătate vegetal. Loki, zeul lunar, îl ucide pe Baldur cu ajutorul vâscului, plantă lunară. Aşadar, noi avem pe Lună:
un regn între regnul mineral şi regnul vegetal
un regn între regnul vegetal şi regnul animal
un regn între regnul animal şi regnul uman.
Aceştia au fost germenii care au ajuns aici pe Pământ.

În timpul primului rond pământesc s-a separat treptat regnul uman. Omul a fost omenesc, animalul animalic. Corpurile exterioare ale oamenilor au început să devină umane în primul rond pământesc. În timpul celui de-al doilea rond s-a separat regnul animal, în timpul celui de-al treilea regnul vegetal, în timpul celui de-al patrulea regnul mineral. Apoi omul a urcat o nouă treaptă. Primele trei ronduri au fost repetări ale stărilor anterioare şi o pregătire pentru a primi ceea ce este nou în al patrulea rond, în regnul mineral. Acum omul prelucrează regnul mineral. Când el va fi prelucrat tot regnul mineral în produs al activităţii sale, atunci nu va mai rămâne nici o fărâmă din regnul mineral pe care omul să nu o fi prelucrat. Atunci totul se poate transforma în formă astrală pură. Aceasta este eliberarea unui regn. Omul eliberează regnul mineral în al patrulea rond, dacă el îl va fi modelat în operă de artă. Atunci totul parcurge un stadiu Pralaya, apoi nu mai există regn mineral, ci întregul Pământ a devenit atunci o plantă. Omul se va înălţa atunci cu o jumătate de treaptă şi toate celelalte lucruri împreună cu el; de exemplu domul din Köln va apărea ca plantă în al cincilea rond.

Omul nu lucrează în zadar când modelează regnul mineral. Maşinile, domul din Köln cresc după aceea ca lume vegetală din ceea ce va fi atunci sol. În atmosfera celui de-al cincilea rond găsim în plăsmuirile norilor tot ceea ce s-a pictat azi. Atunci avem de a face cu o repetare pe o treaptă superioară, când toată munca noastră din lumea minerală creşte de jur împrejurul nostru.

În al cincilea rond eliberăm lumea vegetală, în al şaselea rond regnul animal, în al şaptelea rond regnul uman. Atunci omul este matur pentru a intra într-o nouă planetă. Pentru ca el să poată evolua, trebuia ca celelalte regnuri să fie oarecum împinse în jos, iar el trebuie să le elibereze mai târziu. După al şaptelea rond şi un stadiu Pralaya, el trece pe o altă planetă.

Şapte ronduri înmulţite cu şapte globuri înmulţite cu şapte rase, alcătuiesc în total 343 de stări pe Pământ. Întreaga evoluţie pământească are sensul de a crea în om conştienţa trează de zi, în timp ce întreaga evoluţie lunară a avut sensul de a dezvolta în om conştienţa de imagini. Acesteia i-a precedat pe Soare starea de somn lipsită de vise, atunci omul era încă o plantă care dormea. O stare şi mai timpurie, o stare de transă profundă, a existat pe Saturn, stare care mai apare şi azi în anumite

cazuri patologice. Planetele au aşadar sensul de a forma stările succesive de conştienţă:

1	Saturn	Conştienţa de transă profundă
2	Soare	Conştienţa de somn fără vise
3	Lună	Conştienţa de somn cu vise sau conştienţa de imagini
4	Pământ	Conştienţa de veghe sau conştienţa obiectivă
5	Jupiter	Conştienţa psihică sau conştienţa conştientă de imagini
6	Venus	Conştienţa suprapsihică sau conştienţa conştientă de viaţă
7	Vulcan	Conştienţa spirituală sau conştienţa universală conştientă de sine

Aşa cum se îndreaptă acum raporturile umane către temelia naturii, tot aşa se vor îndrepta ele mai târziu către ceea ce este moral. Ele se vor organiza conform treptelor karmice, în şapte grade de moralitate (categorii umane etice). Alcătuirea castelor este o anticipare a acestei organizări morale ulterioare. Prin aceasta ar trebui să se indice categoriile karmice.

25. Berlin
27 octombrie 1905

Dacă luăm în considerare planetele succesive, atunci fiecare planetă este o stare de evoluţie, care are 7 ronduri, 7x7 globuri şi 7x7x7 rase. Fiecare planetă există pentru a conduce o stare de conştienţă prin toate stadiile. Aceste stadii se numesc în diversele religii esoterice în diverse feluri. În esoterismul creştin se numesc:

o stare de conştienţă = Putere
un rond = Împărăţie, Înţelepciune
un glob = Măreţie, Glorie.

Dacă vorbim despre Putere în esoterismul creştin, atunci ne referim la trecerea printr-o stare de conştienţă. Trecerea printr-un rond este trecerea printr-o Împărăţie. În rondurile succesive, omul parcurge şapte regnuri (sau Împărăţii, n.tr.): primul regn elemental, al doilea regn elemental, al treilea regn elemental, regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal, regnul uman. Trecerea prin cele şapte stări de formă sau globuri se numeşte Măreţie. Măreţie înseamnă ceea ce apare la exterior, ceea ce primeşte structură şi formă. Rugăciunea „Tatăl nostru" ne dă în încheierea sa: „Căci a Ta este Împărăţia, Puterea şi Măreţia", o privire în sus către ceea ce se petrece în Cosmos. Când va exista din nou acest lucru în conştienţă, atunci va fi posibilă din nou o cunoaştere a zeilor.

Mai întâi au decăzut toate religiile, cel mai mult religiile exoterice (de la adevărata cunoaştere a zeilor). Ele sunt purtătorii egoismului, fiindcă nu au reflectat asupra întregii lumi, asupra Puterii, asupra Împărăţiei şi asupra Măreţiei. Când aceste cuvinte devin din nou conştienţă vie, atunci ele primesc din nou sens, atunci religiile devin din nou ceea ce trebuie să fie.

Starea Saturn a existat pentru a dezvolta în om o stare de conştienţă de transă profundă; pe aceasta, omul nu o mai cunoaşte aproape deloc. El cunoaşte doar somnul fără vise ca plantele şi somnul cu vise ca pe Lună, o conştienţă de imagini. Motivul pentru care omul nu mai cunoaşte transa profundă, este următorul: Când omul doarme, se înalţă numai corpul astral, iar corpul fizic şi corpul eteric rămân în pat. Dacă omul ar putea să ia şi corpul eteric în somn, aşa cum poate Chela, atunci corpul fizic ar rămâne singur; acesta din urmă are atunci o conştienţă înăbuşită. Această transă profundă apare în mod patologic şi la mediumi, şi atunci ies la iveală lucruri stranii. Astfel de oameni desenează atunci plăsmuiri cosmice stranii. Aşa a fost adusă în transă de exemplu o fată printr-un pahar de vin de Porto, iar ea a desenat în această stare plăsmuiri stranii, în care se putea vedea caricatura sistemului nostru solar, de asemenea a aflat ecourile numelor noastre. Mediumii au

intuiţii, prin faptul că ei sunt în stare să ia cu ei corpul eteric din corpul fizic care doarme, şi să privească conştient în corpul fizic care doarme. Ei se pot folosi atunci chiar şi de corpul fizic, atunci corpul fizic devine, în mod straniu, transparent. Acest lucru îl realizează Chela în mod conştient, în timp ce mediumul îl realizează în mod inconştient. Printr-o astfel de conştienţă clarvăzătoare s-au descoperit sistemele planetare. Toate stările în care se pot transpune discipolii Chela şi Adepţii, nu sunt nimic altceva decât conştienţa prin corpul fizic; ei fac acest lucru cu o conştienţă deplină.

Pe Venus se va dezvolta în corpul eteric o conştienţă deplină. În timp ce omul doarme, el va dobândi acolo o conştienţă despre alte aspecte ale lumii. Pe Vulcan, spiritul este complet desprins; el a luat atunci cu sine şi corpul eteric. Această stare îl califică atunci pe om la o cunoaştere precisă a întregii lumi.

Noi distingem:

Pe Saturn	Conştienţa de transă, universală
Pe Soare	Conştienţa de somn fără vise, limitată la ceea ce este viu
Pe Lună	Conştienţa de imagini
Pe Pământ	Conştienţa de veghe
Pe Jupiter	Conştienţa astrală, extinsă din nou
Pe Venus	Conştienţa eterică, şi mai extinsă
Pe Vulcan	Conştienţa universală

Fiecare astfel de stare de conştienţă trebuie să treacă prin toate regnurile, prin şapte ronduri sau Împărăţii şi în fiecare rond trebuie să fie modelată prin şapte globuri. Forţele neînsemnate sunt modelate în aşa-numitele rase. Aşa prelucrează o creaţie ceea ce a fost pregătit treptat din interior.

Omul cunoaşte cel mai bine azi regnul mineral, fiindcă el trăieşte în acesta. Tot ce apare în regnurile superioare, azi raţiunea nu înţelege. Aceasta a fost o fază de evoluţie necesară. Azi însă omul nu se mai poate mulţumi cu simpla ştiinţă. Totul este cuprins într-o continuă evoluţie.

Dacă privim regnul mineral, o piatră oarecare, atunci vedem un spaţiu limitat, o formă limitată. Noi nu vedem absolut nimic din forma reflectată ca atare, ci vedem doar lumina reflectată. Razele solare sunt reflectate într-o anumită formă. Dacă este lovit un clopot, se aude un sunet; în urechea noastră intră un efect al clopotului. Tot ce percepem în lume în regnul mineral, este o totalitate comprimată într-o formă oarecare a spaţiului. Dacă extragem culoarea unui obiect, sunetul, gustul, atunci nu mai rămâne nimic. Noi ştim numai ceea ce s-a combinat. La astfel de forme apar lumina şi sunetul, acestea alcătuiesc regnul mineral. Să ne imaginăm o lume în care doar prin spaţiu se revarsă calităţile percepţiilor şi acestea nu sunt

percepute la forme definite. Dacă ne imaginăm nori coloraţi mişcându-se prin lume, sunete răsunând prin lume, toate percepţiile noastre senzoriale umplând spaţiul, fără a fi legate de o formă: atunci avem al treilea regn elemental; acestea sunt elementele lumină şi căldură străbătând spaţiul. Omul însuşi este în regnul astral un nor colorat. Să mergem puţin mai departe. Dacă vedem o formă-gând, ea este un astfel de nor colorat, o mişcare vibratorie în sine. Dacă creăm un gând, atunci trebuie să desenăm figura corespunzătoare în spaţiul astral. Pe aceasta se bazează efectele magicienilor; ei desenează forme în spaţiu şi apoi le împrejmuiesc (cu materie astrală). Atunci este dirijată materie astrală de-a lungul figurii. Al treilea regn elementar nu este lipsit de ordine, ci este o vibraţie care se deplasează pe o linie neregulată, totul este o expresie a formelor frumoase, care au în ele forţa de a lumina. Ele sunt ca nişte corpuri de lumină, care vibrează prin spaţiu, luminând din interior.

Sunetele care răsună prin spaţiu, sunt organizate conform numerelor. Ce intră în discuţie în mod deosebit, este că lucrurile se aflau din capul locului unul lângă altul într-un anumit mod, în anumite relaţii. O figură putea acţiona asupra alteia, astfel încât nu o leza, sau astfel încât o risipea. Aceasta se numea măsura lucrurilor. Totul era organizat după măsură, număr, greutate. Dacă ne imaginăm calităţile senzoriale îndepărtându-se, şi lumea fiind umplută cu astfel de figuri-gând: aceasta este atunci al doilea regn elemental. Acesta se află la baza celui de-al treilea. Atunci avem doar forme, care sunt ţesute de gânduri, gânduri eterice cosmice.

Primul regn elemental este dificil de descris. Să presupunem că noi cuprindem gândurile unei astfel de figuri, de exemplu ale unei spirale, apoi ale unei lemniscate. Să ne cufundăm, înainte de a lua naştere forma, mai întâi în intenţia unei spirale şi apoi în intenţia unei lemniscate. Să ne imaginăm o lume umplută cu astfel de germeni-gând. Această lume lipsită de formă este primul regn elemental.

Al patrulea regn elemental este regnul mineral, care reflectă ceea ce primeşte din afară. Regnul vegetal nu doar reflectă calităţile senzoriale, ci le reflectă pline de viaţă interioară. El reflectă formele. Al doilea regn elemental este modelatorul celui de-al treilea. Regnul mineral este densificat din însuşirile celui de-al treilea regn elemental. Planta reflectă forma celui de-al doilea regn elemental, dezvoltă aşadar din sine forma. Regnul animal mai reflectă şi intenţiile care se află în primul regn elemental.

Omul s-a aflat în primul rond, în primul regn elemental. În timp ce el devenise fizic pe atunci, se afla în primul rond, în primul regn elemental pe treapta de formă fizică. În starea fizică a primului regn elemental, a primului rond, germenii-gând deveniseră fizici. Pământul era alcătuit pe atunci din sfere fizice pure, atât de mici, încât nu s-ar fi putut vedea; ele erau puncte de forţă pure. Aceste puncte de forţă se densificau treptat; ele nu se diferenţiau pe atunci. Regnul elemental condensat există deja fizic pe atunci. Dacă ne imaginăm oamenii doar ca

pe fiinţe-gând, atunci putem străbate liniştiţi o astfel de fiinţă, chiar dacă nu o vedem. Dacă ea a devenit fizică, nu o mai putem străbate, chiar dacă nu o mai vedem. Punctele de forţă fizice au devenit din nou astrale, apoi au trecut în rondul următor. În rondul al doilea, Pământul era alcătuit din forme pure. Lumea era o sferă modelată foarte frumos, în care toate lucrurile care apăreau, existaseră deja ca arhetip. Este modelarea profetică a tot ceea ce apare în celelalte regnuri. Culorile şi formele au fost pe Pământ prototipul oamenilor actuali. Culorile şi formele vor fi pe următoarea planetă prototipul a ceea ce omul va fi apoi.

Omul nu va mai avea nevoie de mâini în starea astral-plastică a celui de-al cincilea rond. Mâna va fi plăsmuită numai dacă el o foloseşte ca pe un tentacul, fiindcă atunci totul a devenit o plantă. Atunci chiar orice secreţie este un produs vegetal. Aşa sunt atunci toate lucrurile care ies din om, entităţi vegetale. Noi trăim atunci în regnul vegetal.

În rondul al şaselea noi trăim în regnul animal. Tot ce iese din om atunci, tot ce radiază din el, este un produs viu, care are în sine viaţă şi sentiment. Un cuvânt devine atunci o fiinţă vie, o pasăre pe care omul o trimite în lume.

În al şaptelea rond, omul se creează pe sine însuşi. El este atunci în stare să se dedubleze şi să se multiplice neîncetat. În rondul al şaptelea ajung toţi pe treapta pe care azi se află Maeştrii noştri. Eul nostru este atunci purtătorul tuturor experienţelor pământeşti. Aceasta se concentrează mai întâi în Loja Maeştrilor. Eul superior se concentrează, devine atomic şi formează atomul întrupării planetare următoare, Jupiter.

Loja Albă este gândită ca o unitate, un Eu care cuprinde totul. Toate Eurile umane şi fiecare particularitate sunt înălţate şi contopite în conştienţa universală cuprinzătoare; numai cercuri mari, fiecare cu o culoare specifică, toate adunate într-un singur cerc. Dacă le gândim pe toate aşezate una lângă alta, atunci aceasta dă o culoare comună. Atunci toate Eurile se află în aceasta, dar ca un întreg. Această sferă foarte mare, concentrată, dă atomul. Acesta se multiplică, creându-se pe sine însuşi. Aceştia sunt atunci atomii care formează întruparea planetară următoare, Jupiter. Adepţii lunari au format atomii Pământului actual. Putem studia atomul, dacă studiem planul Lojei Adepţilor de pe vechea Lună.

Rezumat:

Fiecare regn trebuie să treacă prin şapte forme:

1	Arupa	Predispoziţie către formă
2	Rupa	Formă
3	Astral	Licărind, luminând din interior
4	Fizic	Impenetrabil în spaţiu

5	Plastic	Plăsmuindu-se din sine
6	Intelectual	
7	Arhetipic	

26. Berlin
28 octombrie 1905

Azi vrem să discutăm despre rondul al patrulea al Pământului. În toată desfăşurarea evoluţiei noastre trebuie să luăm în considerare şapte planete – Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter,Venus, Vulcan –, şi la fiecare planetă şapte ronduri. Trecerea printr-un rond îl numim de asemenea un regn, iar al patrulea rond pe Pământ îl numim regn mineral. Noi ne aflăm acum pe planeta a patra, în rondul al patrulea şi în interiorul acestui rond pe a patra stare de formă sau glob. Fizicul este întotdeauna al patrulea glob.

Ne aflăm aşadar tocmai la mijlocul evoluţiei noastre. Acest lucru este simţit adesea de către oameni ca ceva extraordinar de important. Trei planete, trei ronduri, trei globuri avem în urma noastră şi la fel de multe avem în faţa noastră. Dacă ne-am afla însă pe vechea Lună, am vedea încă o planetă în urma vechiului Saturn; dacă ne-am afla pe viitorul Jupiter, nu l-am mai vedea pe vechiul Saturn, însă am vedea încă o planetă după viitorul Vulcan. Mijlocul exact al evoluţiei noastre actuale a fost în cea de-a patra subrasă a celei de-a patra rase-rădăcină, la prototuranieni, a patra subrasă atlanteană.

Într-un anumit moment al evoluţiei a apărut un fel de întuneric spiritual. Omenirea a intrat într-o eră întunecată. Această eră întunecată se numeşte Kali Yuga. Ce ştie omul azi, el ştie încă din punctul de pornire pe care s-a aflat în epocile anterioare ale evoluţiei sale. La sfârşitul celui de-al cincilea rond, omenirea va putea fi din nou spirituală şi va putea privi înapoi şi înainte.

Al patrulea rond al Pământului a început cu aceea că, din întunericul stării Pralaya, în care se dizolvase totul, a apărut primul glob Arupa al Pământului. Tot ce există azi pe Pământ, existase pe atunci în gânduri fără formă. Ne putem face o idee justă despre aceasta, dacă ne limităm pe cât posibil la tot ce este fizic, şi ne reprezentăm aceasta în germeni-gând. Încă nu existau formele, ci doar gândurile dinaintea formelor. Dacă ne întrebăm: Cine are aşadar aceste gânduri? – atunci primim drept răspuns: Aceste gânduri le aveau pe atunci fiinţe spirituale care se aflau în legătură cu Pământul. Iehova şi cetele sale erau de exemplu astfel de fiinţe spirituale care umpleau totul pe Pământ de jur împrejurul nostru. Toate gândurile existaseră pe atunci în globul Arupa ca gânduri ale spiritelor.

Ce a determinat aşadar pe zei să aibă ca intenţie tocmai gânduri-om? Ce anume le-a dat lor modelul pentru aceasta? Acestea existau deja pe atunci, dar Monadele încă nu erau legate cu oamenii. Treptat, intenţiile gânduri-om s-au format ca gânduri ale zeilor.

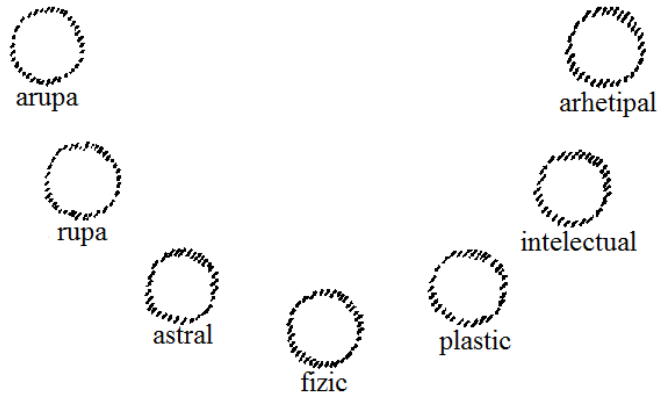

Apoi sfera Arupa se densifică; totul se transformă în forme-gând. Întregul Pământ era umplut cu acestea, ca şi când am privi într-un model mare umplut de cristale mici. Toate formele oamenilor, animalelor şi plantelor existau ca modele de forme-gând. La aceasta lucrează fiinţe spirituale, ca un arhitect la modelul său. Ele sunt modelate din exterior. Apoi totul trece în materie astrală. Ia naştere globul astral al Pământului. Între timp se scurg scurte stadii Pralaya. Sunt din nou active în exterior Puterile divine care radiază materie astrală şi umplu formele cu lumină şi culoare. Aici se găsesc toate formele astrale ale oamenilor şi animalelor, mai încolo întregul regn vegetal într-un mare ocean astral. Apoi acestea se densifică din ce în ce mai mult şi ia naştere Pământul fizic ca al patrulea glob. Până la începutul celui de-al patrulea rond, Soarele şi Luna mai erau unite cu Pământul, formând un singur corp cu Pământul. În timpul marii Pralaya dinaintea primului rond al Pământului, Soarele şi Luna erau contopite cu Pământul, în timpul primelor trei ronduri ale Pământului, Soarele, Luna şi Pământul rămăseseră de asemenea împreună. Apoi a luat naştere un fel de formă de biscuit. În al treilea rond al Pământului, din mingea Soare-Pământ a ieşit în relief ca o movilă Pământul pe de o parte, şi Luna pe cealaltă parte. Corpul efectiv a târât cu sine pe atunci doi astfel de saci. În al patrulea rond al Pământului, la început corpul s-a rotunjit din nou, apoi au luat naştere din nou formele de saci în eter şi s-au reliefat lateral.

Noi avem aşadar de a face aici cu un Pământ care este încă unit cu Soarele şi de asemenea cu Luna. Pe atunci, viaţa exista de obicei în regiunea dintre Lună şi Pământ. Acest lucru s-a păstrat corect în legenda musulmană despre Paradis.

Acum se petrece următorul lucru. Pe timpul celei de-a doua rase-rădăcină a celui de-al patrulea rond al Pământului, se separă Soarele, iar în a treia rasă-rădăcină se separă Luna. Tot ce existase mai înainte doar pe globul astral, evoluează acum fizic. Tot acum apare şi omul, dar astfel organizat încât el putea primi Monada în corpul său astral din ce în ce mai purificat. Dacă omul ar fi primit Monada mai înainte, atunci ar fi primit odată cu ea şi principiile Manas, Buddhi,

Atma şi ar fi devenit foarte înţelept, dar înţelepciunea ar fi fost un fel de înţelepciune de vis.

La început, omul nu are nici o putere asupra corpului fizic şi asupra corpului eteric. La început, el nu dispune de nimic deasupra pasiunilor sale inferioare provenite de pe Lună; acestea se manifestă cu necesitate, până în momentul când omul îşi începe timpul său pe Pământ. Dacă omul ar fi primit Monada în animalitatea înnobilată, atunci nu ar mai fi putut greşi. El ar fi devenit aşa cum intenţionase Iehova: să fie înzestrat cu toată înţelepciunea, dar să fie modelat ca statuie vie. Atunci au apărut acele fiinţe care au evoluat mai rapid pe vechea Lună, deasupra nivelului evoluţiei lunare: fiinţele luciferice. Lucifer este o putere care are entuziasm pentru înţelepciune, care este la fel de vehementă ca şi senzualitatea la animale. Pofta după dezvoltarea înţelepciunii, aceasta este Lucifer. El este înzestrat cu toate lucrurile care provin de pe vechea Lună. Dacă Lucifer ar fi evoluat singur, atunci ar fi luat naştere o luptă între Lucifer şi vechii zei.

Strădania lui Iehova era plăsmuirea formei. Lucifer putuse dezvolta în materialul astral pasiunea pentru spiritualizarea prematură. Urmarea ar fi fost o luptă aprigă între spiritele lui Iehova şi cetele lui Lucifer. A existat pericolul ca prin Iehova unele fiinţe să devină statui vii, iar prin Lucifer altele să se spiritualizeze prea rapid. Dacă trebuia să apară posibilitatea de a găsi material pentru o compensare, atunci trebuia ca acest material să fie adus de altundeva. Loja Albă care tocmai apăruse, trebuia să aducă material de pe altă planetă, pentru a paraliza lupta dintre Iehova şi Lucifer. Acest material se deosebea în principal de materia astrală adusă încoace de pe vechea Lună, de materialul astral kamic al animalităţii. A existat posibilitatea să se aducă substanţe de pe alte planete: pasiuni noi, mai puţin vehemente, gândite totuşi pe autonomie. Noul material a fost adus de pe Marte. În prima jumătate a evoluţiei noastre pământeşti, a fost adus aşadar material astral de pe Marte. S-a produs un progres grandios prin aducerea materialului astral de pe Marte.

Cultura exterioară a fost dată pe Pământ prin aceea că a fost împiedicată pe de o parte durificarea, iar pe de altă parte spiritualizarea. Lucifer a făcut purtătorului său, ceea ce era dat din forţele lui Marte. Ceea ce este nou pe Pământ se desemnează ca Marte. Aşa s-au petrecut lucrurile până la mijlocul rasei atlanteene. Atunci a apărut o nouă întrebare. Omul primise în sine înţelepciunea, dar înţelepciunea singură nu ar putea să apară în viitor ca creatoare de forme. Omul ar putea asambla regnul mineral prin Lucifer, dar nu i-ar putea da viaţă prin Lucifer. Omul nu ar putea da viaţă niciodată sub influenţa altor puteri. De aceea trebuia să apară un zeu solar, o fiinţă mai înaltă decât Lucifer. Acestea au fost aşa-numitele fiinţe Pitri solare. Cea mai avansată dintre ele este Christos. Aşa cum Lucifer reprezintă elementul Manas, tot aşa Christos reprezintă elementul Buddhi.

Corpul astral uman trebuia să primească încă un al treilea impuls. Acesta a fost coborât de pe Mercur. Christos îşi uneşte dominaţia sa cu cea a lui Lucifer. Dacă vrem să aflăm calea către zei, atunci avem nevoie de solul zeilor Mercur. El este cel care a pregătit calea lui Christos începând de la mijlocul rasei-rădăcină atlanteene, pentru a putea intra mai târziu în corpurile astrale care au primit elementul mercurial. Toate metalele noastre actuale au devenit doar treptat aşa cum sunt ele acum. Aurul, argintul, platina şi aşa mai departe se comportă toate astfel: Dacă le încălzim, ele devin mai întâi calde, apoi lichide, apoi gazoase. Aşa au fost odinioară toate metalele în Pământul aflat în stare gazoasă. Aurul s-a densificat odată cu Pământul, el era odinioară aur complet eteric. Dacă ne întoarcem în timp, pe când Pământul era încă unit cu Soarele, atunci încă nu exista înăuntru aur solid. Părţile eterului solar alb au devenit lichide şi apoi solide. Acestea sunt filoanele de aur care se află acum în Pământ. Aurul este lumină solară densificată, argintul este însă lumină lunară densificată. Toate substanţele minerale s-au densificat treptat. Dacă oamenii se vor spiritualiza din ce în ce mai mult, atunci mercurul va deveni solid. Aşa cum este apa acum, tot aşa s-au format de asemenea picăturile de aur şi de argint. Faptul că mercurul este acum încă lichid, este în legătură cu întreg procesul evoluţiei. El va deveni solid, când solul zeilor Mercur îşi va fi îndeplinit misiunea. Mercurul a fost adus de pe Mercur în formă eterică la mijlocul rasei-rădăcină atlanteene. Dacă nu am avea mercurul, atunci nu am avea nici principiul Christos. În picăturile de mercur trebuie să vedem ceea ce a fost integrat Pământului la mijlocul perioadei atlanteene.

Pe când a fost integrat Pământului principiul lui Marte (Kama-Manas), atunci a fost coborât fierul de pe Marte pe Pământ. Fierul provine de pe Marte. El a existat mai întâi în formă astrală şi apoi s-a densificat. Dacă urmărim înapoi Pământul până în acel moment, atunci găsim tot mai puţine animale cu sânge cald. Abia la mijlocul perioadei lemuriene apare odată cu impulsul lui Marte şi sângele cald. Fierul intra pe atunci în sânge. Fierul este ceea ce în scrierile oculte este asociat cu Marte, mercurul este asociat cu Buddhi-Mercur. Anumiţi oameni au învăţat acest lucru de la Adepţi. De aceea, Pământul este cuprins ca Marte şi Mercur. Tot ceea ce nu provine de pe Marte şi de pe Mercur, a provenit de pe vechea Lună.

Zilele săptămânii sunt o copie a evoluţiei planetare. Succesiunea planetelor este consemnată în mod minunat în zilele săptămânii:

Saturn	Samstag	Saturday	
Soare	Sonntag	Sonday	
Lună	Montag	Monday	
Marte (Tiu)	Dienstag	Tuesday	
Mercur (Wotan)	Mittwoch	Wednesday	Mercredi

Jupiter (Donar)	Donnerstag	Thursday	Jeudi
Venus (Freya)	Freitag	Friday	Vendredi
Vulcan (octava lui Saturn)	Samstag	Saturday	

În afirmaţia că Christos a strivit capul şarpelui, aflăm o expresie profundă pentru esoterism. Capul şarpelui este înţelepciunea simplă, ea trebuie să fie depăşită. Înţelepciunea propriu-zisă trebuie să fie în inimă, de aceea capul şarpelui trebuie să fie strivit. Acelaşi adevăr a fost exprimat şi în legenda lui Hercules. El ucide hidra din Lerna, al cărei cap creşte mereu din nou. Manasul simplu va reveni întotdeauna. El trebuie să înlăture sângele (Kama), apoi hidra este învinsă. Sângele a venit pe Pământ cu înţelepciunea lui Marte (Kama-Manas).

În multe alte lucruri se află o înţelepciune profundă. Erei lui Marte îi precede detaşarea Lunii. Luna a dat argintul. Încă mai înainte a avut loc detaşarea Soarelui. Aurul este lumină solară densificată. Sunt în legătură: Soarele şi aurul, prin urmare Era de Aur; lumina Lunii şi argintul – Era de Argint; Marte şi fierul – Era de Bronz.

Noi ne aflăm acum la mijlocul celui de-al patrulea glob. În globul al cincilea apare capacitatea de a ne organiza noi înşine din interior către exterior. Atunci Pământul se transformă într-o astfel de sferă pe care omul îşi modelează forma din interior către exterior. Pământul este atunci un glob plastic. Al şaselea glob este cel pe care omul nu doar se modelează plastic, ci poate da formă propriilor gânduri. Pe globul al cincilea, omul poate de exemplu să modeleze o mână; pe globul al şaselea el îşi poate modela gândurile sale. Pe globul al şaptelea, totul devine din nou fără formă. Totul trece atunci din nou în stare de germene.

Acum vrem să luăm în considerare Eul nostru actual. În el se află o sumă de reprezentări şi noţiuni. Dacă ne referim la lumea culturală, atunci spunem: Din Eu a luat naştere lumea culturală. Tot ce a existat cândva într-un cap uman, a fost conţinut din Eu. De aici se combină lucrurile unele cu altele. Toate lucrurile care au luat naştere în mod artificial, sunt născute din Eu. La mijlocul perioadei lemuriene, Eul era încă gol; atunci omul nu ştia încă nimic. El a învăţat doar treptat să cunoască în cel mai primitiv mod lumea din exterior. Eul său era pe atunci ca un balon de săpun gol. În timp ce el privea o piatră, aceasta se reflecta în el, poate că el vedea la ea ceva ascuţit, şi începea să cioplească o altă piatră cu aceasta. Atunci începea el să modeleze lumea minerală. Ceea ce exista în ambianţa sa, aceasta se reflecta tot mai mult în Eul la început gol. La sfârşitul globului fizic, noi vom avea totul ca imagine reflectată în Eul nostru. Dacă avem astfel totul înăuntru, atunci modelăm totul din interior în exterior. Aceasta este plastica din globul următor. Arhitectul domului din Köln a combinat în Eul său – acestui conţinut al Eului său îi este dată viaţă prin componenta Buddhi şi apoi el modelează totul plastic în afară pe globul al cincilea. Pe globul al şaselea totul va exista ca gânduri, iar pe globul al

şaptelea totul este din nou concentrat în atom. În rondul următor, omul creează din Eu noul regn vegetal în exterior.

Eul a fost la mijlocul perioadei lemuriene ca o deschizătură scormonită în materie. Toate Eurile noastre au fost pe atunci astfel de deschizături în materie, pe care le-am umplut de atunci. În rondul următor conţinutul va ieşi ca plantă, fiindcă în acest rond al cincilea, cu regnul vegetal se întâmplă acelaşi lucru care se întâmplă acum cu regnul mineral. Întregul Pământ este atunci o singură fiinţă mare, vie. Omul a dobândit atunci viaţă conştientă, simţitoare, şi o modelează din sine în exterior. În rondul al şaselea nu mai există regn vegetal; omul lasă atunci să meargă în ambianţa sa gânduri simţitoare, vii, sub forma plăsmuirilor intelectuale pure. În acest rond al şaselea, pe globul al şaselea, în al şaselea stadiu de evoluţie, corespunzător rasei a şasea, se distinge ceva important. Atunci va fi ajuns în starea Devachan, tot ce poate evolua din toate regnurile. Dacă cineva nu este încă atât de departe pe vremea aceea, încât să poată fi înălţat până pe treapta Devachan, atunci rămâne în animalitate. Aceasta se distinge la numărul 666, numărul fiarei.

În rondul al şaptelea, omenirea s-a purificat complet. Regnul uman îşi dă atunci cizelarea. Este rondul cel mai rapid. Aşa cum apare omul atunci, el a devenit zeu şi evoluează către noul Jupiter.

În fiecare rond, primul glob sau stare de formă există astfel încât nu avem încă de a face efectiv cu o formă, ci forma este conţinută mai întâi în predispoziţie. De aceea esoteristul nu include la început în numărătoare globul Arupa la stările de formă, ci la stările de viaţă; la fel şi globul al şaptelea, cel arhetipic. Avem aşadar numai cinci stări de formă. Primul şi ultimul glob al fiecărui rond sunt stări de viaţă. Toate stările rondurilor se numesc şi stări de viaţă, fiindcă trecerea printr-un regn reprezintă o stare de viaţă.

În primul rond viaţa era în primul regn elemental, în al doilea rond viaţa era în al doilea regn elemental, în al treilea rond viaţa era în al treilea regn elemental, în al patrulea rond viaţa era în regnul mineral. În al cincilea rond viaţa este în regnul vegetal, în al şaselea rond viaţa este în regnul animal, în al şaptelea rond viaţa este în regnul uman.

Dacă privim viaţa din rondul al şaptelea, din regnul uman, atunci aceasta este ceva ce luminează în rondul următor, în care omul va fi trecut deja într-o altă stare de conştienţă. Sensul unui rond este de a atinge o nouă etapă de viaţă. Sensul celui de-al şaptelea rond este de a conduce la o nouă treaptă de conştienţă. De aceea esoteristul ia în calcul doar şase stări de viaţă, iar al şaptelea rond îl socoteşte ca o nouă stare de conştienţă.

Dacă vrem să desemnăm prin cifre stările de formă, stările de viaţă şi stările de conştienţă, atunci avem 5 globuri sau stări de formă, 6 ronduri sau stări de viaţă, 10 planete sau stări de conştienţă. Dacă socotim întreaga evoluţie de la Saturn până

la Vulcan, atunci avem exprimat acest lucru în ceea ce dvs. găsiţi la Helena Petrowna Blavatsky drept număr al lui Prajapati, adică: 10-6-5.

27. Berlin
30 octombrie 1905

Desfăşurarea evoluţiei în lume ne întâmpină în trei trepte: în conştienţă, viaţă şi formă. Conştienţa în tipurile ei deosebite se exprimă în cele şapte planete: Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus, Vulcan. Pe fiecare planetă, conştienţa trece prin şapte regnuri de viaţă, şi fiecare regn de viaţă trece prin şapte stări de formă.

Pământul nostru fizic este o astfel de stare de formă, a patra stare de formă sau glob din cel de-al patrulea regn de viaţă al celei de-a patra planete sau stări de conştienţă. Să ne imaginăm Pământul, aşa cum este el acum şi să ne întrebăm: Ce facem noi aici? – Noi luăm lucrurile de afară din spaţiu, mai întâi din regnul mineral, şi construim din ele opere de artă. Combinăm lucrurile particulare şi construim din ele un întreg. Aceasta este o creaţie în interiorul formei.

Poate lua naştere ceva nou şi în alt fel, şi anume în felul asemănător în care de exemplu iau naştere tulpina, frunzele şi florile. Această floare nu se asamblează ca o maşină, prin combinare, ci ea trebuie să crească din ceea ce este deja prezent. Acesta este un proces din interiorul vieţii. Din ceea ce este prezent se construieşte ceva nou.

Un al treilea fel de creaţie este cel la care din conştienţă rezultă ceva într-un astfel de mod, încât putem spune: Mai înainte nu a existat efectiv nimic acolo – a fost un neant.

Să ne transpunem complet la începutul unei astfel de evoluţii planetare, chiar la începutul evoluţiei saturniene. Ce trebuie să observăm noi acolo? Încă nu exista o planetă fizică acolo, nu exista nici măcar o planetă în forma Arupa cea mai subtilă, ci suntem atunci încă înaintea momentului când Saturn este prezent la începutul lui. Atunci nu există încă nimic din succesiunea planetelor noastre; însă este prezent întregul rod al succesiunii planetare trecute, la fel cum, dacă noi ne trezim dimineaţa, nu am făcut încă nimic şi în conţinutul spiritului nostru există numai amintirea a ceea ce am făcut ziua trecută. Astfel avem – dacă ne transpunem chiar la începutul evoluţiei saturniene – în spiritele care se revelează, amintirea succesiunii planetare anterioare, a ceea ce a existat mai înainte.

Să ne transpunem acum la sfârşitul succesiunii planetare, în timpul când treapta Vulcan se apropie de sfârşit. În timpul sucesiunii planetare s-a manifestat treptat ca creaţie ce a existat ca predispoziţie la început. Avem la început aşadar o revărsare a conştienţei; conştienţa creează noul din conţinutul a ceea ce a existat anterior, din amintire. La sfârşit este prezent ceva ce nu a existat la început; şi anume toate experienţele. Ce a existat la început, s-a revărsat în toate lucrurile şi fiinţele. La sfârşit ia naştere o nouă conştienţă cu un nou conţinut, un nou conţinut al conştienţei. Este ceva ce este creat din neant, din nimic, din experienţe. Când privim ceea ce este nou în viaţă, trebuie să ne spunem că trebuie să existe un

germene care face posibil acest lucru. Dar la sfârşitul unei evoluţii planetare, noul conţinut al conştienţei rezultă din neant, din experienţe; pentru aceasta nu este necesară nici o temelie, ci se creează ceva ce ia naştere din neant. Nu putem spune, dacă o persoană priveşte la alta, că prima ar sustrage ceva celei de-a doua, dacă prima persoană poartă în sine ca rezultat amintirea celei de-a doua. Această amintire a rezultat din neant. Acesta este al treilea tip de creaţie: din neant, din nimic. Cele trei tipuri de creaţie sunt aşadar următoarele:

Combinarea componentelor existente (formă)
A face să rezulte noi plăsmuiri cu conţinut nou de viaţă din temelia existentă (viaţă)
Crearea din nimic (conştienţă)

Există trei definiţii ale fiinţelor care creează o succesiune planetară, sunt la baza unei succesiuni planetare. Ele sunt numite cei trei Logoi. Al Treilea Logos creează din combinare. Când dintr-o substanţă rezultă alta cu o nouă viaţă, atunci Logosul al Doilea este cel care creează. Însă pretutindeni unde avem o creaţie din nimic, acolo avem Primul Logos. De aceea, Primul Logos se numeşte adesea şi ceea ce este ascuns în lucruri, al Doilea Logos se mai numeşte şi substanţa care se odihneşte în lucruri, care creează viaţa din ceea ce este viu, iar al Treilea Logos se mai numeşte şi cel care combină tot ce există, asamblează din lucruri lumea.

Cei trei Logoi circulă în lume unul prin altul şi unul în altul. Primul Logos experimentează atât înţelepciunea interioară cât şi voinţa. În creaţia Primului Logos se află experienţa, adică germeni-gând din nimic şi apoi din nou creaţie din nimic conform gândurilor. Creaţia din nimic însă nu este ca şi cum nu ar fi existat absolut nimic, ci că în decursul evoluţiei se fac experienţe şi că în decursul evoluţiei se creează noul, că ceea ce este prezent se topeşte şi din experienţă se creează ceva nou.

Această creaţie are loc prin comparaţie astfel: Cineva îl vede pe un alt om şi ţine minte imaginea aceluia. Dacă el ar fi creator ca Primul Logos, atunci şi-ar putea spune următoarele: Da, eu l-am văzut pe NN şi cunosc de asemenea noţiunea lui NN inversat. Îmi pot face din el de asemenea o imagine negativă: În locul albului, să fie negru şi invers. Aşa a creat el din experienţa obiectului şi a negativului său o plăsmuire complet nouă. Pe aceasta ar putea să o înzestreze cu viaţă. Ar fi o nouă plăsmuire care nu a existat mai înainte. Dacă presupunem acum că cineva face acest lucru cu mulţi oameni şi acei mulţi oameni ar dispărea, atunci privitorul respectiv ar putea crea o nouă lume conform experienţelor sale.

Prin faptul că omul contemplă lumea, el vede neîncetat pe cei trei Logoi interacţionând. Vrem să ne reprezentăm înăuntrul sistemului nostru planetar acţiunea celor trei Logoi în raport cu omul. Să ne imaginăm momentul începutului evoluţiei saturniene, pe când încă nu exista nimic acolo. Ce se întâmplă? Tot ce

existase mai înainte, se revarsă. Sunt emanate toate lucrurile care existau mai înainte. Ce ia naştere în acest fel, ar fi prima revărsare de substanţă din suma experienţelor de mai înainte. Ce s-a asimilat mai înainte, emană sub formă de substanţă. În aceasta este conţinută şi substanţa din care mai târziu ia naştere omenirea. Această substanţă este prezentă mai întâi doar ca substanţă. Această emanare trebuie să construiască neîncetat, să realizeze combinaţii neîncetat. Această combinare a substanţei emanate este o nouă creaţie. Aceasta este mai întâi o creaţie a celui de-al Treilea Logos; după emanarea substanței are loc așadar o creație a celui de-al Treilea Logos.

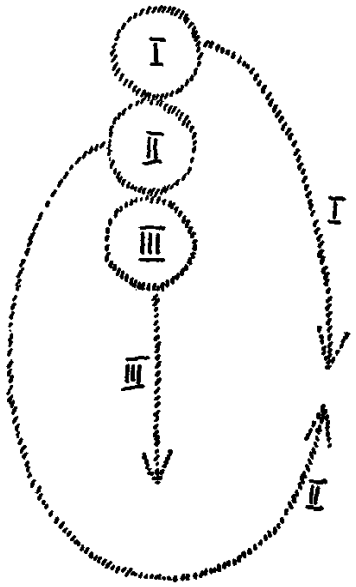

Ce înseamnă aceasta pentru om? Înseamnă că mai întâi sunt combinate toate componentele care formează apoi corpul său fizic. Omul era pe atunci, pe Saturn, un automat veritabil. Dacă am fi rostit pe atunci în el un cuvânt, el l-ar fi rostit din nou în afară. Sunt realizate formele fiinţelor. Aceasta se numeşte munca celui de-al Treilea Logos şi ea durează până la evoluţia solară, când omul primeşte de asemenea un corp eteric, primeşte viaţa. Aceasta este munca celui de-al Doilea Logos. Să mergem acum mai departe până la evoluţia Pământului. Atunci omul primeşte o conştienţă, adică posibilitatea de a acumula experienţe din nimic. Aceasta este munca Primului Logos. Omul primeşte pe vechiul Saturn, ceea ce este formă în el, de la al Treilea Logos. Omul primeşte pe vechiul Soare, ceea ce este viaţă în el, de la al Doilea Logos. Omul primeşte pe Pământ, ceea ce devine conştienţă în el, de la Primul Logos.

Conţinutul conştienţei trebuie să ne devină şi mai clar. Pentru aceasta trebuie să ne prelucrăm complet conţinutul conştienţei pe un anumit plan. Omul este

conştient, dar este vorba de a şti unde este conştienţa sa. Omul este acum conştient pe planul fizic, dacă vorbim despre conştienţa trează. Dar conştienţa trează ar putea fi şi pe planul astral. Dacă la o fiinţă, viaţa este pe planul fizic iar conştienţa este pe plan astral, atunci aceasta este un animal. La om, conştienţa este localizată în cap. La animal, de exemplu la tigru, conştienţa este pe planul astral. Conştienţa îşi creează în afara capului un anumit punct de legătură prin care ea acţionează asupra tigrului. Când tigrul simte durere, atunci durerea merge de asemenea sus pe planul astral. Organul pentru aceasta este la tigru în faţa capului, în locul unde la om este fruntea. La om punctul este deja închis în cap, umplut cu partea din faţă a creierului; conştienţa a fost captată de către creier şi partea din faţă a craniului şi de aceea se află pe planul fizic. La tigru şi în general la toate animalele, punctul nodal al conştienţei se află în afara capului, în astral, acolo el se află în lumea astrală. La plantă este din nou altfel. Dacă am putea urmări conştienţa ei, mergând de sus în jos, am ajunge întotdeauna la vîrfurile rădăcinilor. Dacă am urmări apoi linia creşterii, atunci am ajunge în centrul Pământului. Acolo este punctul de colectare al tuturor senzaţiilor, punctul de absorbţie al conştienţei plantei. El se află în legătură directă cu lumea mentală. Întreaga lume a plantelor îşi are conştienţa în mental.

Pentru întreaga lume minerală, conştienţa se află în cea mai înaltă regiune a lumii mentale, pe planul Arupa. Pietrele îşi au conştienţa astfel încât dacă noi am vrea să căutăm punctul, l-am afla ca un fel de atmosferă solară. Când noi prelucrăm pe Pământ lumea minerală, când spargem pietre, fiecare acţiune în parte se află într-o anumită legătură cu această atmosferă solară. Acolo se simte ce lucrează omul aici. Avem aşadar o serie de entităţi pe planul fizic, a căror conştienţă se află însă pe planuri diferite. Oamenii şi animalele se disting prin aceea că îşi au conştienţa pe planuri diferite.

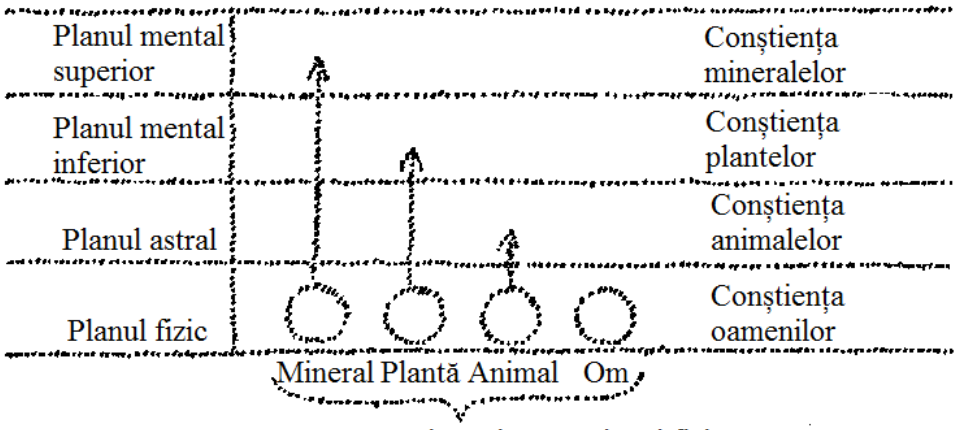

Toate acestea își au viața pe planul fizic

Există şi alte fiinţe în afara mineralelor, plantelor, animalelor şi oamenilor. Există fiinţe care îşi au conştienţa în fizic şi corpul lor în astral. O astfel de fiinţă

este, să zicem aşa, animalul inversat. Astfel de fiinţe există efectiv, sunt fiinţele elementale. Pentru a le înţelege, trebuie să ne clarificăm ce ţine de planul fizic.

Fizic este: în primul rând pământul, în al doilea rând apa, în al treilea rând aerul, în al patrulea rând eterul (eterul căldurii, eterul luminii, eterul chimic, eterul vieţii). Să rămânem la cele patru forme inferioare ale planului nostru fizic, să separăm lumea eterică de acestea.

Poate exista conştienţă în toate cele patru forme ale planului fizic, în timp ce corpul unei astfel de fiinţe se află în astral. Să ne imaginăm conştienţa în pământul solid şi corpul în astral; sau o fiinţă care îşi are conştienţa în apă, iar corpul ei este în astral; apoi o fiinţă cu conştienţa în aer şi cu corpul în astral; şi o fiinţă cu conştienţa în foc şi cu corpul în astral. Omenirea actuală nu ştie multe despre aceste fiinţe, ele sunt cunoscute în epoca noastră numai prin poezie. Minerii însă cunosc foarte bine astfel de fiinţe. Un gnom este perceptibil numai pentru cel care poate privi pe planul astral, dar minerii posedă uneori o astfel de vedere astrală, ei ştiu că gnomii sunt realităţi. Astfel există în pământul nostru conştienţe propriu-zise ale unor fiinţe, iar ce numeşte azi naturalistul legi ale naturii, sunt gânduri ale fiinţelor care gândesc pe planul fizic, dar îşi au corpul pe planul astral. Când în fizic există ceva dintr-o lege a naturii, atunci ne putem spune: Acestea sunt gândurile unei fiinţe care îşi are corpul pe planul astral. Forţele naturii sunt fiinţe creatoare, iar legile naturii sunt gândurile lor.

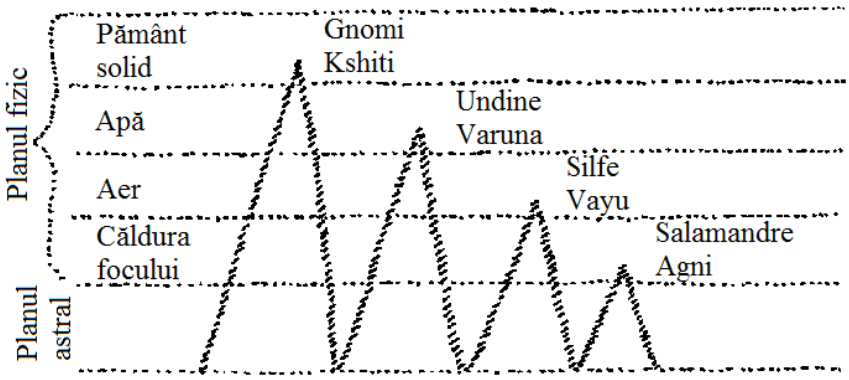

În Evul Mediu, alchimistul încerca să facă spiritele să-i slujească. Goethe a ştiut foarte bine acest lucru; Faust vrea să deţină aerul de foc; atunci trebuie să creeze salamandra, care îşi are corpul pe planul astral. Noi avem aşadar în jurul nostru fiinţe care îşi au conştienţa efectiv în foc, cărora noi le provocăm durere când aprindem focul, fiindcă prin aceasta provocăm o anumită transformare a corpului respectiv al fiinţei pe planul astral. Când aprindem focul, transformăm această fiinţă astrală. La fel cum omul creează transformări în alte regiuni ale elementelor şi ale forţelor naturii, tot aşa transformă ceva în aceste fiinţe astrale.

Noi populăm neîncetat planul astral cu fiinţe, prin aceea că facem un lucru sau altul.

Dacă ne clarificăm aceste gânduri, atunci avem sensul ceremoniei bisericeşti: şi anume, a nu întreprinde lucruri oarecare pe planul fizic, ci numai pe cele pline de sens, prin care iau naştere fiinţe pline de sens pe planul astral. De exemplu dacă se tămâiază atmosfera, se face ceva plin de sens; se arde o anumită substanţă şi se creează fiinţe de un anumit tip. Dacă se conduce o spadă prin aer în patru direcţii, se creează o anumită fiinţă. La fel preotul, când face anumite mişcări ale mâinii la anumite sunete, ca de exemplu la sunetele o, i, u, fortifică prin repetare: Dominus vobiscum. Sunetul este organizat după o anumită regulă, aerul este adus în anumite vibraţii care sunt fortificate prin aceea că se fac anumite mişcări ale mâinii, şi este trezită o silfă. Semnele, gesturile şi cuvintele francmasonilor, creează anumite plăsmuiri, care exprimă în lumea fizică o legitate. Prin folosirea sistematică a acestor cuvinte, se creează o legătură de la un om la altul, omul se acoperă cu o materie astrală care a fost creată prin semne, gesturi şi cuvinte.

Omul face acest lucru neîncetat şi în viaţa obişnuită, dar el îl face nesistematic, îşi creează fiinţe contradictorii. Arta constă în a acţiona în sus în mod armonios de pe planul fizic pe planuri superioare.

În ceremoniile de cult, prin anumite acţiuni, nu trebuie să fie create fiinţe contradictorii, ci fiinţe aflate în armonie. Omul nu este în stare la început să aducă în armonie aceste lucruri. Dar pentru tot ce creează omul astfel pe planul astral, există anumite fiinţe călăuzitoare. Astfel avem în jurul nostru o lume de fiinţe elementale care au un rege. La indieni, regele gnomilor este numit Kshiti, gnomul cel mai mare; fiinţa cea mai mare dintre undine este numită Varuna; fiinţa cea mai mare dintre silfe este numită Vayu; iar tot ceea ce îşi are conştienţa în foc, este călăuzit prin regele focului, Agni. În cazul tuturor acţiunilor care au în vedere focul şi apa şi aşa mai departe, avem de a face cu aceste fiinţe Deva. Tot focul pe care îl avem aici pe Pământ, este substanţa ţesută din fiinţele care aparţin lui Agni. Magia ceremonială este tipul cel mai inferior de vrăjitorie, şi constă în aceea că omul îşi însuşeşte anumite deprinderi pe planul fizic, pentru a crea anumite plăsmuiri şi entităţi pe planul astral. Există şcoli, în care magia ceremonială este încă activă azi. O astfel de activitate provoacă o mare înclinaţie către lumea astrală şi produce adesea sinucidere, fiindcă atunci omul este activ aproape numai în lumea astrală şi s-a dezobişnuit să îndrăgească lumea fizică. El şi-a format înclinaţia către o altă lume, iar corpul fizic îi este adesea un obstacol.

Acum veţi înţelege şi legătura cu cultul focului, care a ieşit în evidenţă în istoria religiei. Aderenţii lui Zarathustra, prin sacrificiile arderilor pe rug săvârşite de către preoţi, încercau să creeze de fapt anumite plăsmuiri pe planul astral. Pe globul pământesc, totul se petrece fizic. Din cele spuse putem vedea că, sub influenţa faptelor noastre, se formează neîncetat fiinţe astrale. Toate acţiunile sunt

însoţite de fiinţe astrale. Acestea sunt însuşirile noastre Skandha, care fac să se realizeze karma noastră. Dar toate faptele fizice lasă în urmă în astral fiinţe astrale. Astfel, de exemplu, domului din Köln îi corespunde o fiinţă foarte precisă pe planul astral. Prin tot ce se petrece pe Pământ, după ce toată materia fizică este prelucrată iar Pământul se descompune, se formează de la sine următorul glob astral. El este prezent de fapt prin fiinţele astrale, prin efectele tuturor proceselor fizice anterioare. De aceea, omul trebuie să acţioneze neîncetat în karma. El trebuie să aducă din nou în ordine în viaţa următoare fiinţele astrale groteşti pe care le-a creat, altfel acestea ar fi prezente ca creaturi lipsite de sens pe următorul glob. Aceasta este karma pe care omul trebuie să o corecteze. Ce se petrece în linii mari pe Pământ, se petrece în cazul omului şi în detalii. Să ne gândim la un copil. El este educat greşit, este risipit prin gurmandism şi aşa mai departe. Acest lucru nu atrage după sine doar corpul fizic, ci şi corpul astral participă neîncetat la aceasta, astfel încât se transformă în acelaşi timp şi corpul astral. Ce este pricinuit sugarului, fizic, trece în corpul său astral, există acolo sub forma anumitor plăsmuiri. Ce este prelucrat astfel în interior, se manifestă treptat din nou în afară. La bătrâneţe se răzbună păcatele care au fost săvârşite asupra lui în copilărie. Aceste păcate rămân întreaga viaţă şi sunt de o mare importanţă tocmai pentru ultima perioadă a vieţii. După momentul de mijloc al vieţii, are loc un fel de inversare; astralul acţionează atunci

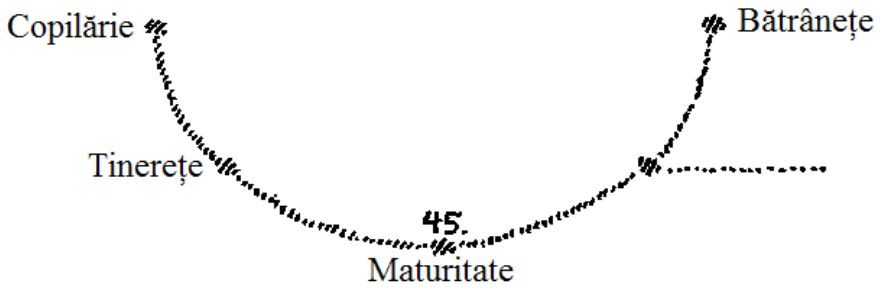

în planul fizic. În copilărie, omul pune în astral temelia pentru ceea ce va avea el la bătrâneţe. Dacă omul îşi dă seama cu ce s-a păcătuit împotriva lui şi apoi lucrează asupra sa, atunci el poate elimina prejudiciile din corpul astral, altfel se va prăbuşi la bătrâneţe sub povara slăbiciunilor din copilărie. Asupra corpului astral acţionează compensator doar ceea ce omul a prelucrat conştient. Dacă omul nu-şi trezeşte mai târziu în mod conştient însuşirile opuse, atunci nu poate renunţa la defecte.

28. Berlin
31 octombrie 1905

Vrem să dăm încă un exemplu deosebit pentru felul cum se poate cufunda omul în profunzimea scrierilor religioase şi cum poate înţelege tot mai mult ce se află acolo.

Dacă ne contemplăm organele senzoriale aşa cum se contemplă ele în mod obişnuit, atunci avem prin organul olfactiv posibilitatea de a percepe substanţa însăşi. Fără ca substanţa să emane, este imposibil ca omul să o miroase. Este o legătură cu substanţa însăşi, legătura care se petrece atunci. Organul gustativ nu se leagă cu substanţa însăşi, ci dizolvă lucrurile şi percepe efectul. Putem numi gustul, simţ chimic, fiindcă el pătrunde în structura substanţei. Al treilea simţ, văzul, nu mai are nimic de a face cu substanţa, fiindcă el percepe doar imaginile care sunt proiectate de către substanţă. Al patrulea, simţul tactil, are încă şi mai puţin de a face cu ceea ce este substanţa, el percepe doar însuşirile ambianţei lucrurilor, ca de exemplu căldura şi recele; aceasta este o stare a substanţei, care nu mai depinde de substanţa însăşi, ci de starea ambianţei. Auzul nu depinde de aer, fiindcă noi percepem doar vibraţiile aerului, ceea ce se află într-o legătură complet exterioară cu materia. Substanţa, aerul, este doar mediatorul pentru undele sonore.

Percepţia cea mai inferioară a substanţei este mirosul, apoi vine gustul, apoi văzul, apoi simţul tactil şi apoi simţul auditiv.

Dacă luăm în considerare simţul tactil, ne putem întreba: Ce este căldura şi recele? – Ceea ce este conţinut în eterul căldurii. Aşadar simţul tactil percepe eterul căldurii, văzul percepe eterul luminii, gustul percepe eterul chimic, mirosul percepe eterul vieţii sau eterul atomic, auzul percepe aerul. Al şaselea şi al şaptelea simţ, care se vor dezvolta abia în viitor, vor percepe apa şi pământul.

Aşa avem noi în simţurile noastre o serie de trepte succesive pentru ceea ce numim substanţele noastre. Să urmărim mai întâi primele trei simţuri inferioare ale noastre.

Simţul vizual percepe prin eterul luminii lucrurile din jurul nostru. A existat însă o vreme când pretutindeni era întuneric. Să ne transpunem în urmă în momentul când omului îi apăruse văzul, iar lumea exterioară i-a devenit perceptibilă ca atare. Ochiul nu era mai înainte deschis către exterior. Să ne imaginăm aceeaşi forţă pe care ochiul o primeşte din exterior în eterul luminii, că se revarsă din interior către exterior, revărsându-se prin ochi în exterior în direcţie opusă. Dacă ar fi aşa, atunci fiinţa le-ar lumina pe celelalte din jurul ei. Aşa a fost odinioară cazul, oamenii posedând ochiul de ciclop. Lumina era produsă ca lumină care radia; ea radia din interior către exterior. Omul lumina pe atunci – aşa cum fac şi azi încă unele animale marine – lucrurile din jur şi propriul său corp. Pe atunci omul încă nu avea conştienţa pentru sine, ci el era exclusiv un mediator pentru

divinatea corespunzătoare, pentru a lumina divinităţii lumea. Divinitatea nu avea nici un alt mijloc de a vedea lucrurile din jur, decât ochii oamenilor.

Pe când omul încă nu avea raţiune, era posibil ca lumina divinităţii să lumineze, trecând prin el, şi lucrurile. Omul era mediatorul pentru divinitate. Aceasta voia să facă vizibile prin lumină lucrurile ferm conturate. Prin faptul că lumina trecea prin om, omul s-a modelat pe sine. Mai înainte ca lumina să treacă prin om, divinitatea încă nu avea nevoie de lumină, fiindcă lucrurile încă nu erau solide, ci lichide, astfel încât nu se putea folosi încă lumina. Aceasta este starea pe care o descrie Biblia: „ Era întuneric în adâncuri şi Spiritul lui Dumnezeu odihnea deasupra apelor". Lumea era pe atunci numai apă, de asemenea aurul, argintul şi celelalte metale densificate pe atunci, erau lichide. Pe când luau naştere lucrurile solide în apă în mod asemănător unor bucăţi de gheaţă, atunci se forma omul, şi a devenit necesară lumina. Dumnezeu a spus: „Să fie lumină, şi a fost lumină" şi abia atunci a primit omul forma sa. Acesta este momentul când apare eterul luminii şi se separă componentele solide: „Dumnezeu a făcut ceea ce este solid". Mai înainte, totul era substanţă lichidă. Aşa cum a apărut eterul luminii în ceea ce era solid, tot aşa a apărut eterul chimic în ceea ce era lichid. Pe când omul era încă lichid, în el a fost prelucrată afinitatea chimică. Afinităţile chimice, conform cărora se combină azi substanţe diferite, au fost întipărite omului. Apoi ne întoarcem într-o stare când omul şi întregul Pământ erau încă gaz; atunci i-a fost insuflat omului eterul vieţii sau eterul atomic. Eterul vieţii a apărut pe atunci în lume prin om.

Să luăm acum încă odată în considerare starea care exista pe când Dumnezeu a spus: „Să fie lumină!" Pământul începe să se densifice. Pământul este luminat. Omul pe atunci abia începea să devină solid. Forţele anterioare trebuiau să i se păstreze. Omul a atins astfel starea în care el lasă să treacă lumina prin el însuşi. Apoi se petrece o inversare completă. Omul începe să perceapă lumina de afară.

În această lume a apărut prin el iniţial:

1. Eterul atomic sau eterul vieţii
2. Eterul chimic
3. Eterul luminii

Invers:

3. Percepţia eterului vieţii
2. Percepţia eterului chimic
1. Percepţia eterului luminii

Apoi omul primeşte înapoi lumina din lume (inversarea vârtejului). Mai înainte luminase el însuşi, iar acum lumina se revarsă în el. El s-a închis; prin

aceasta el a devenit conştient. Lumina luminează în el; omul începe să lase lumea din jur să se reflecte în el. Apoi omul începe să cunoască lucrurile referitor la structura lor chimică. El primeşte simpatie sau antipatie pentru substanţe, o afinitate, o înrudire cu restul lumii. Apoi el percepe în cele din urmă în sine însuşi de asemenea eterul atomic sau eterul vieţii.

Prin apariţia luminii în lume, omul a primit structura sa solidă. Prin apariţia eterului chimic, el a primit înrudirea, afinitatea cu lumea. Prin apariţia eterului atomic, el a primit viaţa.

Aşadar, el a primit prin ochi structura; prin simţul gustativ înrudirea cu lumea; prin simţul său olfactiv, nasul, el a primit viaţa. Iehova a insuflat în nasul omului suflare vie.

Dacă ne apropiem cu astfel de reprezentări de scrierile religioase, atunci aflăm că în ele sunt aşezate cele mai profunde adevăruri. Vrem să vedem dacă ele au fost iniţial aşezate în felul în care noi le avem acum.

Să ne reprezentăm de exemplu arhitectul tunelului Gotthard şi apoi pe cel ce îl descrie. Omul care a construit tunelul Gotthard, probabil că nu a avut nevoie de foarte multă inginerie în stare conştientă, dar el a transpus un gând în realitate. Aşa se raportează înţelepţii străvechi la cei actuali. Pe atunci ei posedau o înţelepciune creatoare. Acum noi avem înţelepciunea bazată pe percepţii. Înţelepciunea creatoare este acea înţelepciune care l-a făcut pe om cândva, l-a construit bucată cu bucată, înţelepciunea pe care o aduce la lumină şi o descrie azi anatomistul.

Înţelepciunea creatoare este aceeaşi înţelepciune adusă azi la lumină; ea a fost aşezată în lume. În străvechea înţelepciune, omul are de a face cu planul lumii. Acum puteţi înţelege de ce misticul trebuie să se retragă în sine însuşi. Misticul propriu-zis trebuie să fie un cercetător al interiorului. El încearcă să investigheze din nou acele stadii ale evoluţiei prin care a fost el creat.

Dacă am putea să ne închidem complet ochii în faţa luminii şi apoi să creăm lumina în noi, până când apare lumea din interior luminând în afară, atunci am putea să ne cufundăm în noi înşine în înţelepciunea creatoare şi să pătrundem cu privirea totul în interior. Aceasta are o valoare practică, fiindcă omul îşi aminteşte de faptul că, în definitiv, el s-a construit parcurgând regnul mineral, regnul vegetal şi regnul animal; această amintire există în el. Ce există afară în lume, sunt resturi rămase în urmă, a ceea ce el a fost cândva.

Inima umană a fost la apariţia sa, în legătură cu ceea ce s-a petrecut afară. În momentul când omul se cufundă în inimă, el îşi creează lumea înconjurătoare aşa cum era când lua naştere inima în perioada lemuriană. Dacă omul se concentrează asupra activităţii inimii, atunci îşi poate crea ca prin farmec întreaga ambianţă a perioadei lemuriene, pe când se forma inima. Se ivesc brusc atunci în noi regiunile lemuriene. Cine se concentrează asupra inimii, vede apariţia neamului omenesc. Prin concentrare asupra interiorului creierului, care a luat naştere treptat abia în

perioada atlanteană, omul vede ivindu-se brusc regiunile atlanteene. Dacă el se concentrează asupra plexului solar, este condus în perioada hiperboreeană. Aşa se ajunge înapoi în lumile trecute. Aceasta nu este o zăbovire în sine, ci o percepţie reală a fiecărui organ în parte, în înrudirea lor cu lumea. În acest fel a găsit şi a învăţat Paracelsus remediile sale. El ştia că Digitalis purpurea (degetarul roşu, plantă toxică; are frunzele alungit-ovale, florile roşii; este originară din Europa de vest, n.tr.) a luat naştere pe când lua naştere inima umană. Aşa se află componentele Macrocosmosului în legătură cu natura microcosmică a omului.

Acum putem înţelege uşor ce înseamnă: omul primeşte sângele roşu, cald şi animalele superioare de asemenea. Aceasta înseamnă că omul este apt de a se separa de întreaga ambianţă, de a deveni o unitate închisă în sine, autonomă. Peştele nu poate acest lucru. Peştele este la fel de cald ca şi ambianţa. Odată cu sângele roşu, cald, la om a apărut capacitatea de a dezvolta căldură în sine. Atunci s-a putut omul separa de ambianţa sa. Mai înainte, el era la fel de cald ca ambianţa. Ce s-a întâmplat de fapt?

Să luăm în considerare organismul uman nediferenţiat dinaintea perioadei lemuriene. Căldura este repartizată uniform pe întregul Pământ. Starea căldurii din om este la fel ca starea căldurii de afară. Apoi căldura interioară devine mai mare. Această căldură din om înseamnă căldură proprie, căldură care este utilizată în particular; iar afară în lume ia naştere contrariul: este oferit focul, căldura exterioară. Mai înainte nu a existat nici afară foc. În natură a fost posibil să se producă scântei, abia când a apărut în om focul. În exterior este oferit focul binefăcător, iar în om apare focul egoist.

Iar acum avem momentul în care focul a fost sustras fiinţelor spirituale în favoarea omului. Oamenii au sustras căldura corpului unei anumite fiinţe spirituale – Agni! Prin aceasta, ceea ce a existat mai înainte în lume ca spirit al focului, a trebuit să se retragă şi a putut apoi să mai apară periodic ca plăsmuire de foc. Legenda lui Prometeu se bazează pe acest fapt. Zeul şi-a pierdut corpul său anterior şi îşi creează în focul exterior un nou corp. Acolo dvs. aveţi un exemplu complet deosebit al felului cum omul acţionează distrugător asupra forţelor elementale ale naturii. Omul a trezit elementul foc însuşi, prin aceea că el însuşi a devenit o fiinţă particulară. Aceasta este o legendă ocultă, fiindcă omul este în definitiv un distrugător al fiinţelor elementale. Acest aspect merge mai departe şi ne lămureşte că omul creează şi azi neîncetat în ambianţa sa noi împrejurări, noi forţe ale naturii, prin aceea că el însuşi continuă să evolueze. El modelează Pământul. Focul a luat naştere în perioada lemuriană, de aceea Lemuria a putut să se scufunde prin focul pe care omul însuşi îl crease.

Continentul atlantean s-a scufundat prin apă. Al cincilea continent se va scufunda prin rău. Poate fi observat un fel de declin astfel:

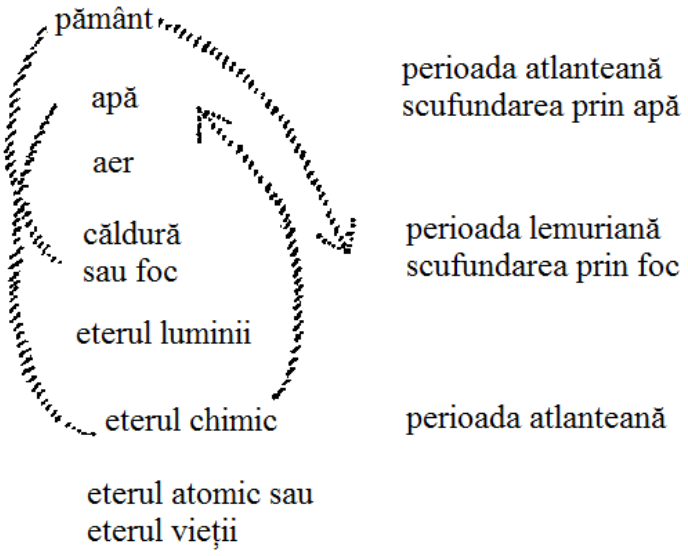

Următorul lucru a fost – în timpul perioadei atlanteene – crearea omului în ceea ce priveşte propriul său corp eteric. El a atras atunci aerul din ambianţa sa. El şi-a transformat corpul eteric astfel încât împrejurările în Atlantida au devenit complet altele. Suprafaţa Pământului era în timpul Atlantidei numai un fel de ceaţă, o astfel de atmosferă încât nu era posibil un curcubeu acolo. Omul acţiona pe atunci asupra apei. În perioada lemuriană, el acţiona asupra Pământului solid, acest lucru aducea focul; în perioada atlanteană, el acţiona asupra apei, acest lucru producea lumina. (Luminii îi corespunde raţiunea noastră din interior.) Apoi el acţiona asupra aerului.

Omul va duce la ruină a cincea rasă-rădăcină prin ceea ce se numeşte rău. Apoi vine a şasea rasă-rădăcină. A cincea rasă-rădăcină este cea care dezvoltă componenta Manas pe planul fizic.

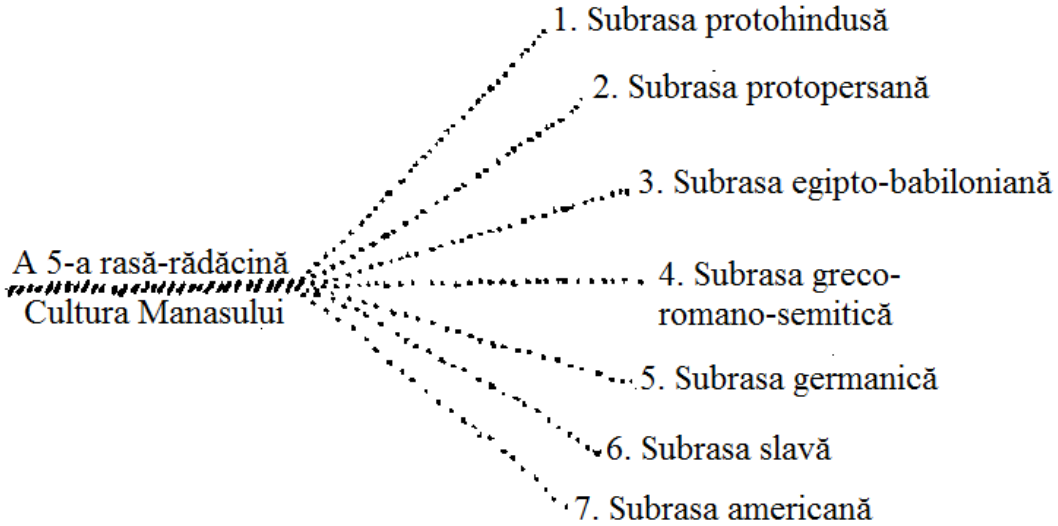

În cultura indiană, omul trăia într-o stare care corespunde componentei Manas aflată într-un fel de transă profundă. Atunci este revelată vechilor indieni străvechea înţelepciune de către Rishi.

A doua revelaţie s-a petrecut la persani într-o stare asemănătoare somnului nostru profund. În această stare a auzit omul cuvântul. Era starea de transă de somn a vechilor persani. „Honover" înseamnă „cuvântul" la persani.

A treia revelaţie: Popoarele Asiei de sud-vest, babilonienii, egiptenii, percep prin componenta Manas în conştienţa de imagini; ei au viziuni.

A patra revelaţie: Conştienţa de veghe luminoasă, trează a fost formată la semiţi, la greci şi la romani. Acolo este percepută conştienţa de veghe luminoasă, ca om încarnat, Iisus Christos.

La vechii indieni găsim aşadar transa corpului fizic. La persani găsim somnul profund al corpului eteric. La popoarele Asiei de sud-vest găsim conştienţa de imagini a corpului astral. La popoarele semitice, greceşti, romane, găsim conştienţa de veghe a Eului.

Acum, în subrasa a cincea, omul nu are percepţia unei componente Manas fluctuante, ci el vede cel mai înalt lucru în vieţuirea psihică a noţiunilor. Subrasa noastră a dezvoltat componenta Manas psihică, adică ştiinţa obişnuită.

A şasea subrasă va dezvolta o componentă Manas suprapsihică. Ce este acum la om doar un fel de ştiinţă, devine în subrasa a şasea realitate nemijlocită, forţă socială. Subrasa a şasea trebuie să îmbibe organismul social cu ceea ce a produs toată evoluţia trecută. Abia atunci va apărea creştinismul social modelator. Subrasa a şasea devine rasa-germene care este temelia pentru a şasea rasă-rădăcină. A cincea rasă-rădăcină provine de la protosemiţi, a cincea subrasă a celei de-a patra rase-rădăcină. Ei au dezvoltat Eul propriu-zis, care produce egoismul. Omenirea datorează protosemiţilor formarea autonomiei. Omul trebuie mai întâi să se găsească pe sine însuşi, apoi să se dăruiască din nou pe sine. El trebuie să se consacre componentei care produce gânduri adevărate. A şasea subrasă este destinată să aşeze în locul înrudirii sângelui înrudirea componentei Manas, înrudirea în spirit. Gândul, care este altruist, va dezvolta predispoziţia pentru depăşirea egoismului.

A şaptea subrasă va fi o naştere prematură. Ea va transpune prea devreme într-o realitate mult mai puternică, ceea ce provine din componenta Manas.

În a şasea subrasă va fi dată predispoziţia către depăşirea egoismului, dar astfel încât va fi menţinut echilibrul între individualism şi altruism. Omul celei de-a şasea subrase nici nu se va pierde în exterior, nici nu se va închide în sine. La subrasa a şaptea apare un nou gen de hipertrofie. Omul revarsă atunci în exterior, ce are acum în sine: egoismul său. În schimb membrii celei de-a şasea subrase menţin echilibrul. A şaptea subrasă consolidează egoismul. Poporul anglo-american

se va înălţa mai târziu în cea de-a şasea rasă-rădăcină ca ceva încremenit, aşa cum sunt azi chinezii un rest încremenit al perioadei atlanteene, al celei de-a patra rase-rădăcină.

Din rasa anglo-americană iese egoismul mondial. Începând din acea regiune va fi acoperit de egoism întregul Pământ. Din Anglia şi America vin toate invenţiile care acoperă Pământul ca o reţea a egoismului. Aşa va fi acoperit Pământul, începând de acolo, de o reţea a răului egoist. Dar dintr-o mică colonie din Est este formată, ca dintr-un germene, noua viaţă pentru viitor.

Cultura anglo-americană consumă cultura europeană. Sectele din Anglia şi America nu reprezintă nimic altceva decât conservarea cea mai formidabilă a vechilor lucruri. Dar societăţi ca Armata Salvării, Societatea Teosofică şi aşa mai departe iau naştere tocmai acolo, pentru a salva sufletele din decadenţă, fiindcă evoluţia rasei nu merge paralel cu evoluţia sufletului. Dar rasa se îndreaptă către decădere. În aceasta (în rasa anglo-americană, n.tr.) există predispoziţia rasei rele.

În a patra subrasă, munca a fost efectuată ca tribut (munca de sclav).

În a cincea subrasă, munca este efectuată ca marfă (comerţul).

În a şasea subrasă, munca va fi efectuată ca sacrificiu (munca liberă).

Existenţa economică va fi separată atunci de muncă; nu va mai exista proprietate, totul este bun comun. Omul nu mai lucrează atunci pentru propria sa existenţă, ci efectuează totul ca sacrificiu absolut pentru omenire.

29. Berlin
3 noiembrie 1905

Vrem să punem acum în lumină regiuni şi mai pline de mister ale acţiunii karmei şi să aruncăm o privire în acţiunea karmică a legăturilor dintre popoare şi a legăturilor dintre oameni. Cine îşi clădeşte cu seriozitate principiul de a explica lumea nu din consideraţii materiale, ci din spirit, va înţelege acest lucru.

S-a aflat din istorie că în decursul evoluţiei omenirii apar boli care nu au existat mai înainte. Există boli ale epocilor şi boli ale popoarelor. Azi vom auzi mai întâi ceva despre apariţia de astfel de boli ale epocilor şi boli ale popoarelor. Vrem să cuprindem din spirit acest lucru. Medicul le explică spunând că un tip sau altul de boală provin de la bacili. Trebuie să ne întrebăm însă: De unde provin bacilii înşişi? – Ele sunt fiinţe vii încarnate la fel ca şi omul. Şi în cazul acestor feluri de fiinţe, care acţionează ca distrugători ai vieţii omului, trebuie să ne întrebăm: De unde provin ele? Ce au adus ele în existenţa lor materială actuală? Ce au fost ele, înainte de a se fi încarnat?

Să luăm în considerare un popor sau o rasă oarecare în decadenţă. Poporul sau rasa în discuţie se opune dispariţiei sale. Această opunere în faţa dispariţiei este o expresie spirituală a ceea ce trăieşte în corpul astral al poporului respectiv. Dacă un astfel de popor decadent ar dispărea doar pentru sine, atunci sentimentele care trăiesc acolo nu ar avea nici o influenţă asupra altora din lume. Dacă presupunem însă că acest popor intră în conflict cu un altul şi îl umple pe acela de teamă şi groază, atunci ia naştere un efect la celălalt popor. Atunci avem două lucruri: poporul în decadenţă şi ceva ce se formează din contopirea dintre poporul care se opune dispariţiei sale şi ceea ce ia naştere din teama şi groaza celuilalt popor. Acest lucru este ceva ce dăinuie.

Să luăm ca exemplu un caz special: invaziile mongole ale Evului Mediu, pe când se ciocneau mongolii cu popoarele europene şi răspândeau teama şi groaza în aceste popoare. Teama şi groaza existau atunci în popoarele respective. Dacă privim aceste hoarde invadatoare de atunci, dintre care hoardele mongole sunt ultimele, şi ne transpunem în situaţia tuturor popoarelor Evului Mediu, atunci vedem cum se formează plăsmuiri spirituale din ultimele seminţii decadente ale celei de-a patra rase-rădăcină, seminţii care se opuneau dispariţiei şi umpleau de teamă şi groază popoarele europene. Dacă presupunem că un astfel de atac ar fi fost întâmpinat cu curaj şi iubire, atunci substanţele aflate în descompunere s-ar fi dizolvat. Dar teama, ura şi groaza conservă astfel de plăsmuiri aflate în descompunere, de aceea fiinţe ca bacilii găsesc un mediu de dezvoltare. Ele se încarnează mai târziu în structuri materiale care sunt potrivite pentru încarnarea lor. Astfel s-au inoculat în teama şi groaza popoarelor europene substanţe aflate în descompunere ca şi germeni ai descompunerii. Acestea sunt mici fiinţe vii. Aşa a

luat naştere lepra în Evul Mediu. În aceasta se aflau substanţele aflate în descompunere ale poporului mongol decadent.

De unde provin aşadar acei distrugători ai naturii fizice umane? Ei provin din ingrediente spirituale anterioare, din săvârşirea de păcate. Aceasta este karma, aşa cum acţionează ea în corpurile popoarelor. De aici dvs. puteţi aprecia cum condiţionează viaţa morală a unui popor viaţa exterioară a viitorului. Unui popor îi este la îndemână să se îngrijească de viitorul fizic printr-o viaţă morală corespunzătoare din prezent.

În toate şcolile oculte ale Europei se vorbeşte despre faptul că toate bolile bacteriene ale epocii moderne au o origine asemănătoare. Bolile pe bază de bacili duc înapoi la originea lor spirituală. Aceasta este o tradiţie esoterică la rosicrucieni şi în alte şcoli oculte unde se învaţă aceste lucruri. În micile cercuri ale şcolilor oculte există o învăţătură de bază care constă în aceea că în anii şaptezeci (1860-1870, n.tr.) au avut loc lupte decisive în lumea astrală, şi că ceva s-a îndreptat către mai bine, chiar dacă ... (lacună în text). Aceste evenimente le numim lupta dintre cetele arhanghelului numit Mihael în esoterismul creştin şi cetele zeului Mamon. Mamon este zeul obstacolelor, care aşează în calea mişcării progresiste lucruri distrugătoare, stânjenitoare. Pe de altă parte, în acest zeu Mamon vedem pe creatorul unor plăsmuiri deosebite, plăsmuiri care acţionează distrugător asupra vieţii umane tocmai în bolile infecţioase. Bolile infecţioase necunoscute din epocile anterioare provin de la zeul Mamon.

Dvs. veţi putea înțelege faptul că şcolile esoterice trebuie să creeze în cel mai profund interior al omului ţinuta morală progresistă, fiindcă drept origine propriu-zisă a acestor boli moderne nu se vede altceva decât caracterul retrograd, conservatorismul originar al aşa-numitelor clase de sus faţă de clasele sărace de jos, faţă de masele populare asuprite, care năzuiesc către o nouă ... (lacună în text). Ele sunt împiedicate, întârziate prin ceea ce produce zeul Mamon. Noi aflăm două puteri stând una în faţa alteia: lumea sentimentelor claselor decadente de sus, care ar dori să conserve epocile străvechi, şi sentimentul de ură al claselor de jos, o viaţă astrală care este irosită de către masele populare largi împotriva claselor de sus. În această opoziţie vede esoterismul din nou o substanţă aflată în descompunere şi în aceasta cauza bolilor infecţioase moderne. Cine pătrunde cu privirea aceste lucruri, nu se va îndrepta împotriva încercărilor medicinei actuale cu mijloacele ei exterioare. Dar o îmbunătăţire veritabilă nu va veni niciodată pe această cale exterioară.

Ce apare mai târziu se arată deja mai înainte prin cunoaşterea esoterismului. Această cunoaştere constă în pătrunderea justă cu privirea a faptului că omul, prin morala prezentului, poate aduce în viitor o sănătate mai bună. De aici putem aprecia din nou cât de profund au putut privi cei care au adus în lume Mişcarea Teosofică. Ea a luat naştere din cunoaşterea unor astfel de legături. S-a putut

prevedea că impulsul luptei tuturor împotriva tuturor va lua forme tot mai pronunţate. Lucrurile care trebuie să apară, se realizează cu o necesitate interioară, aşa cum evoluează lucrurile în Est ca un foc, acolo unde există material combustibil specific. Ar fi absurd să vrem a întârzia astfel de lucruri. Mijlocul potrivit şi necesar pentru a îndepărta lupta tuturor împotriva tuturor, l-a căutat deja Mişcarea Teosofică prin răspândirea principiilor fraternităţii. Fiindcă înfrăţirea dizolvă ce se revarsă în lume ca substanţe aflate în descompunere, ca ură. Iar noi aflăm ce corespunde unei rase în declin. Dacă acest declin este conservat prin credinţa că cineva l-ar putea întârzia, prin ură, şi nu este dizolvat prin iubire, atunci trebuie să urmeze tot ce e mai rău din aceasta. Mişcarea Teosofică vrea să-l dizolve prin iubire. Fondatorii acesteia ştiu că Societatea Teosofică este nu doar medicament, ci şi sursă pentru evoluţia omenirii în vitor.

Vedem astfel că fizicul este o consecinţă a spiritualului din trecut şi că oamenilor le este la îndemână să lege prin cunoaştere fizicul cu originea sa spirituală. Cine ştie de exemplu cum este în legătură o anumită boală cu anumite senzaţii şi sentimente, acela ştie că prin provocarea acestor sentimente poate provoca şi boala. Cel ce practică magia neagră poate folosi această cunoaştere pentru coruperea maselor. De aceea adevărurile oculte profunde nu sunt predate cu uşurinţă tuturor, fiindcă ele ar provoca imediat o separare netă în Bine şi Rău. Acesta este pericolul la răspândirea învăţăturilor oculte. Fiindcă nu poate fi nimeni învăţat să producă sănătate, fără a fi învăţat în acelaşi timp să producă boală. Unde au pătruns în popor mai multe învăţături oculte, acolo s-au petrecut astfel de lucruri. În anumite regiuni ale Orientului se pot auzi povestiri reale referitoare la secte care îşi propun misiunea de a crea anumite boli. Se pătrunde astfel tot mai mult în lămurirea a ceea ce este material, pornind de la ceea ce este spiritual. Vrem să încercăm acum să cuprindem cu privirea intervale de timp ceva mai mari. Se ştie că azi există o frumoasă completare între lumea animalelor şi lumea plantelor. Planta foloseşte carbonul pentru sine şi expiră oxigenul, creând prin aceasta neîncetat sursa pentru animalele din jur care trebuie să respire. Această sursă provine din lumea vegetală. Tot ce respiră azi, există prin efectul acestor laboratoare pline de mister ale lumii vegetale. De aici ne putem face o idee despre felul cum dispar lumile; despre felul cum a dispărut lumea care a precedat Pământul nostru. Pe vechea Lună, respiraţia nu era aşa cum este azi în cazul animalului şi al omului. Pe vechea Lună exista un cu totul alt proces în locul procesului de respiraţie; acesta s-a transformat treptat în procesul respirator. Ne putem face o imagine a procesului anterior, dacă privim o rămăşiţă a acelui timp: animalele cu sânge rece, care au aceeaşi căldură ca a mediului ambiant. Pe vechea Lună existase respiraţie de foc sau respiraţie a căldurii. Asimilarea şi redarea focului sau căldurii corespundea pe atunci asimilării şi redării aerului actual. La

mijlocul perioadei lemuriene a început procesul de respiraţie care ia forma pe care o are azi.

O copie materială a procesului spiritual de inoculare a Monadei în omul inferior este respiraţia. Respiraţia înseamnă: inspirarea Monadei. De aceea în Hatha-Yoga discipolul trece de asemenea printr-un proces respirator. Discipolul reglează ritmic ce posedă omul ca proces natural, pentru ca respiraţia care azi este un proces natural, să ajungă sub controlul său. Aşa cum, mai înainte ca omul să treacă la acest proces respirator, el primea şi reda în mod asemănător căldură din şi în exterior iar aceasta se transforma în proces circulator al sângelui cald, tot aşa caută şi discipolul Hatha-Yoga să-şi formeze din procesul respirator un proces interior, să-l ia în stăpânire. Reglementarea Hatha-Yoga înseamnă transformarea respiraţiei într-un astfel de proces, care nu merge din interior către exterior, ci într-un proces reglat interior, aşa cum este acum şi circulaţia sanguină un proces reglat interior. La animalele cu sânge cald, procesul circulaţiei sanguine se raportează la cel al omului, aşa cum se raportează procesul respiraţiei omului obişnuit la procesul respiraţiei discipolului Hatha-Yoga. În dosul tuturor acestor lucruri se află gânduri foarte profunde referitoare la evoluţie, care trebuie să fie temelia proceselor reale.

Ce nu se mai înţelege acum de obicei, este că în aer există ceva ce este spiritual. Pe când mai exista o conştienţă despre acest lucru, spiritul era numit aer, vânt, Pneuma. „Pneuma” înseamnă curent de aer, şi de asemenea sufletesc-spiritualul. Desemnarea provine din timpurile în care omul mai avea o conştienţă despre legăturile reale. Să luăm acum în considerare faptul că pe vechea Lună anumite fiinţe evoluaseră deasupra treptei omenirii de atunci. Acestea erau fiinţele luciferice. Dacă privim aceste fiinţe, atunci trebuie să ne spunem: ele nu trăiau într-o ambianţă ca aceea a Pământului actual. Ele nu puteau respira în aer, aşadar nu puteau asimila nici spiritul. Fiindcă asimilarea spiritului corespunde respiraţiei aerului. Aşadar ele erau obligate să realizeze în principiul căldurii, ceea ce se petrece azi în aer. Noi distingem pe Pământ şapte stări ale fizicului: în primul rând eterul vieţii, în al doilea rând eterul chimic, în al treilea rând eterul luminii, în al patrulea rând eterul căldurii, în al cincilea rând aerul, în al şaselea rând apa, în al şaptelea rând ceea ce este solid. Fiinţele luciferice trebuiau să realizeze aşadar în interiorul căldurii acelaşi lucru pe care îl realizează azi omul în aer. De aceea dvs. vă puteţi imagina că aceste fiinţe care au dat omului conştienţa liberă, autonomia, sunt în legătură cu focul într-un anumit fel. Din acest motiv, ele sunt legate în comportamentul lor printr-o anumită poftă de tot ceea ce se manifestă în om drept căldură, drept foc. Pofta respectivă este dependentă de căldura proprie a omului. Astfel sunt dătătorii cunoaşterii şi libertăţii în legătură cu ceva ce încearcă să se încarneze în căldura omului, la fel cum s-a întâmplat mai înainte pe vechea Lună. Aceasta este legătura dintre cunoaştere şi viaţă şi moarte, boală şi aşa mai departe în lume. Odată cu cunoaşterea au apărut în lume naşterea şi moartea şi boala; cu

acestea a cumpărat omul cunoaşterea. De aici vedem şi legătura dintre anumite manifestări ale căldurii şi boala, şi anume febra. Aceasta este originea febrei. Referitor la aceasta au mai existat tradiţii până în sec. 19.

La planeta anterioară care a precedat Pământul nostru, încă nu s-a avut de a face cu oameni, animale, plante şi minerale aşa cum sunt ele azi. Pe atunci existau trei regnuri care se aflau între regnurile noastre. Pe atunci, drept cel mai superior regn existau fiinţe care încă nu coborâseră atât de jos ca animalele actuale, şi încă nu urcaseră atât de sus ca oamenii actuali. Pe atunci plantele încă nu expirau oxigen. Oxigenul, acest aer vital, încă nu exista pe atunci. Abia odată cu apariţia regnului nostru vegetal, oxigenul s-a amestecat cu azotul. Vechea Lună era înconjurată cu o atmosferă de azot. În a doua jumătate a planetei precedente, fiinţele năzuiau deja la astfel de structuri care pot respira, care sunt înzestrate cu plămâni şi aşa mai departe, dar abia în ciclul Pământului nostru se formează regnul vegetal actual. Animalele au dezvoltat apoi organe pentru respirat. Ele au împins regnul vegetal cu o treaptă mai jos, pentru a primi de la ele oxigenul necesar respiraţiei.

După aceste procese ale planetei precedente Pământului nostru, trebuia să urmeze în mod necesar o stare în care nu mai era posibilă viaţa în aceeaşi formă. Forma evoluase către altceva şi avea nevoie de o altă planetă. Regnul precedent trebuia să dispară. Întreaga lume vie se sufoca pe planeta precedentă. Aşa dispar planetele cu viaţa lor, şi în ceea ce se pregăteşte, în corpul planetei materne se dezvoltă o nouă viaţă. Aşa trebuie înţeleasă dispariţia şi apariţia planetelor.

Aşa cum omul a avut mai înainte în sine celelalte regnuri, la fel are el azi încă în sine răul în karma sa. La eliminarea acestui rău din sine lucrează el azi. În viitor, Binele şi Răul va exista în forme exterioare, o rasă a Binelui şi un regn al Răului vor coexista. În viitor, chipul omului apare într-o formă transfigurată din Răul animalic eliminat, împins în jos. Să ne imaginăm chipul uman transfigurat, care dormitează azi ca o enigmă în materia animalică, separat de răul animalic şi reprezentat simbolic. – Nu vă puteţi reprezenta mai bine acest lucru decât în marea Intuiţie a Sfinxului egiptean. El nu este ceva ce indică doar spre trecut, ci este ceva ce indică şi spre viitor. Enigma Sfinxului – transpusă în legenda grecească – este enigma omului. Nu în zadar au aşezat vechii egipteni Sfinxul în faţa templului iniţierii. Iniţierea este răsădirea în suflet a misterului viitorului. La intrarea în templu era creat deja prin Sfinx mijlocul pentru iniţiere.

Ce posedă în exterior oxigenul drept viaţă, este în interior Monada. De îndată ce apare oxigenul pe Pământ, Monada are capacitatea de a se încarna. Este năzuinţa de a primi în sine Monada, când discipolul caută să inspire mult oxigen şi să-l reţină în sine. Oxigenul nu este doar ceva exterior, material. Omul trebuie să analizeze aerul conform spiritului său. Astfel, noi avem în exterior oxigenul, iar în

interior Monada. De aceea procesul respirator construia în perioada lemuriană corpul pentru Fiii descendenţi ai componentei Manas.

30. Berlin
4 noiembrie 1905

Azi trebuie să urmeze în încheierea conferinţei precedente, câteva observaţii aforistice referitoare la dezvoltarea diferitelor rase. Mai înainte însă trebuie să atragem atenţia asupra unor lucruri ale căror baze sunt comunicate doar în puţine cărţi.

Aşa-numitele reguli alimentare din diferitele culturi par a fi la prima vedere foarte arbitrare. Dar ele nu sunt aşa, ci sunt născute din ştiinţă şi înţelepciune. Trebuie să luăm însă în considerare foarte serios că omenirea noastră actuală nu este în stare să urmeze astfel de lucruri aşa cum vrem să le discutăm azi. Ele vor furniza însă mai târziu anumite baze pentru legi decisive ale vieţii sociale. Aşadar să nu creadă nimeni că devine imediat Adept prin faptul că trece la vegetarianism şi aşa mai departe.

Există o anumită obligaţie a medicinei la popoarele orientale, care este exercitată astfel încât medicii respectivi pun cel mai mare preţ pe alimentaţia corpului fizic. Acolo unde mai există vechea viaţă spirituală, sunt oameni care au devenit vindecători în vechiul mod, prin aceea că ei se hrănesc exclusiv cu lapte. Ei se lămuresc cu privire la faptul că, fiindcă exclud orice altceva, dobândesc forţe fizic vindecătoare, în special pentru vindecarea aşa-numitelor boli spirituale. Ei au succese deosebite. Ei ştiu foarte bine că, dacă doar lapte consumă, atunci dezvoltă forţe speciale. Vrem să ne lămurim pe ce intuiţie se bazează acest lucru. Putem înţelege această intuiţie profundă în următorul mod. Noi ştim despre o anumită desfăşurare a evoluţiei umane. La mijlocul perioadei lemuriene, omenirea primordială s-a divizat într-o omenire ascendentă şi una animalică. Cu aceasta era legat faptul că forţele pe care le avea Pământul pe când el mai era unit cu Luna, s-au divizat şi o parte din ele s-au separat de Pământ odată cu Luna.

Să ne gândim la timpul în care Pământul mai era unit cu Luna. Atunci omul se afla pe o treaptă de evoluţie complet diferită. El avea pe atunci deja sânge cald, dar nu era încă divizat în două sexe. Odată cu plecarea Lunii trebuie să observăm divizarea în două sexe, astfel încât, dacă dvs. priviţi azi către Lună, puteţi spune: Ieşirea ta din Pământ a produs faptul că forţa de reproducere umană s-a divizat în două părţi. – A existat pe Pământ de asemenea un timp în care umanitatea era legată nemijlocit de animale, cufundată în animalic şi hrănindu-se de la animale. Acest fel de hrănire va fi dificil de înţeles de către cel care nu are forţe clarvăzătoare. O reprezentare despre aceasta ne putem face însă dacă observăm felul ordonat de hrănire al mamiferelor care îşi hrănesc puii cu laptele lor. Acest fel de hrănire a apărut odată cu divizarea forţei de reproducere. Mai înainte oamenii îşi puteau asimila hrana din ambianţa nemijlocită, aşa cum azi plămânul asimilează aerul. Omul era legat pe atunci prin cordoane embrionare cu întreaga natură care îl

înconjura, în mod asemănător cu felul cum este hrănit azi embrionul uman în corpul mamei. Aceasta era vechea formă de hrănire pe Pământ. Un rest al acesteia este alăptarea actuală a mamiferelor, iar laptele este ca alimentul pe care îl consuma omul în perioada prelemuriană, el este vechea hrană a zeilor, prima formă de hrană pe Pământ. Pe atunci chiar natura Pământului era astfel că această hrană putea fi absorbită de pretutindeni. Laptele este astfel un produs al primei forme de hrănire umană. Pe când omul mai era în fizic aproape de divinitate, atunci aspira laptele din ambianţă. Ocultiştii ştiu că oamenii sunt în legătură cu natura.

Consumul de lapte este o formă de hrănire străveche transformată. Prima hrană a fost pentru om întotdeauna laptele. În aforismul: laptele modului de gândire evlavios – laptele este numit intenţionat aşa. Ne întrebăm ce anume a făcut iniţial ca laptele, aşa cum era el pe atunci, să fie absorbit din ambianţă? Forţele Lunii din Pământ au făcut posibil acest lucru; ele erau ca un sânge general al întregului Pământ. După ce Luna s-a separat, forţele Lunii au mai putut fi concentrate doar asupra anumitor organe din fiinţele vii.

Ocultistul numeşte laptele: hrana Lunii. Fii Lunii sunt cei ce se hrănesc cu lapte. Luna a maturizat laptele. S-a confirmat că vindecătorii orientali care trăiesc numai cu lapte, asimilează din nou forţele primordiale care existau pe Pământ, pe când laptele curgea râuri pe Pământ. Ei şi-au spus: Acestea sunt forţele pe care oamenii le-au maturizat în existenţă. Aceste forţe creatoare trebuie să fie de asemenea aducătoare de sănătate, aşadar noi ne însuşim puterea de a favoriza sănătatea, dacă ne hrănim doar cu lapte şi excludem orice altceva.

Să ne transpunem în perioada prelemuriană. Atunci predomina aşadar situaţia că laptele era absorbit din ambianţă. Apoi a apărut situaţia că laptele era hrana generală umană, iar apoi situaţia că era consumat laptele matern. Înaintea timpului în care laptele era consumat în general din natură, a existat un timp în care Soarele era încă unit cu Pământul. Atunci exista o hrană solară. La fel cum laptele a rămas de pe vremea când Luna era unită cu Pământul, la fel au rămas produse care s-au maturizat de pe vremea când Soarele era unit cu Pământul. Tot ce este străbătut de lumina Soarelui, flori şi fructe ale plantelor, aparţin Soarelui. Ele erau îndreptate mai înainte către centrul Pământului unit cu Soarele. Ele se aflau în Soare cu florile. Pe când Pământul se separa de Soare, plantele rămâneau la vechiul lor caracter: ele îşi îndreptau florile din nou către Soare. Omul este planta inversată. Ce creşte la plantă deasupra Pământului, se raportează la Soare ca laptele la Lună, este aşadar hrană solară. În locul simplei alimentaţii lactate a apărut treptat o alimentaţie vegetală, şi anume provenind de la partea superioară a plantei. Acesta a fost al doilea fel de alimentaţie umană.

Astfel, pe când se apropia de sfârşit perioada lemuriană, existau două genuri de oameni: un gen, Fii propriu-zişi ai Lunii, care creşteau animale şi se hrăneau cu ceea ce dădeau animalele, cu laptele animalelor; şi un al doilea gen, care se hrănea

cu plante, cu ceea ce oferea solul. Acest fapt a fost reprezentat în istorie de Cain şi Abel. Abel este păstor, Cain agricultor; Abel reprezintă genul lunar iar Cain genul solar. Această alegorie este grandioasă. Învăţătura ocultă arată acest lucru într-un fel cam ascuns. Acea fiinţă divină, care a dat omului posibilitatea să fie o fiinţă lunară, să se hrănească din alimentul lunar transformat, era numită de către poporul evreu Iehova. Ea era forţa hrănitoare a naturii; acea forță îi revenea lui Abel, el o lua din turma sa. Faptul că omul a trecut la alimentaţia solară, a fost o desprindere de Iehova. Lui Iehova nu i-a plăcut sacrificiul lui Cain, fiindcă era sacrificiul unui aliment solar.

Dacă mergem înapoi în cele mai vechi timpuri, atunci nu mai avem în general nici un alt aliment decât laptele, acel aliment pe care omul îl obţine de la animalele vii. Aceasta este alimentaţia primordială ca şi acum în primele săptămâni ale sugarului, iar orientalul Heller, prin aforismul: „Dacă nu deveniţi ca nişte copilaşi, nu veţi putea intra în Împărăţia cerurilor”, se referă la acest mod de hrănire. Toate aceste lucruri au semnificaţia lor.

Acum ajungem din perioada lemuriană în perioada atlanteană, la popoarele care au locuit în regiunea Oceanului Atlantic actual. La atlanteeni apare ceva ce nu a existat mai înainte: ei încep să se hrănească pentru prima dată cu ceea ce nu mai este luat din ce are viaţă, ci cu ceea ce este mort. Ei asimilează ceea ce nu mai are viaţă. Aceasta este o tranziţie foarte importantă în evoluţia omenirii. Prin faptul că oamenii se hrăneau astfel din ceea ce este mort, a devenit posibilă tranziţia către egoism. Această hrănire cu ceea ce este mort înseamnă legătura clară cu egoismul. Omul devine independent prin faptul că asimilează ceea ce este mort. Omul primeşte ceea ce este mort în diferitele sale forme: mai întâi la popoarele de vânători, popoare care omorau animale. Apoi au apărut popoare care nu asimilează doar ceea ce se coace la Soare, ci şi ceea ce se coace sub Pământ. Aceasta este ceva la fel de mort ca şi animalul mort. Tot ce trăieşte în natura cea mai inferioară a animalului, tot ce este îmbibat cu sânge, a abandonat forţa Lunii. Forţa Lunii există încă în lapte, care este în legătură cu procesul vieţii. Omul asimilează componente moarte când consumă ceea ce este mort. La fel de mort este tot ceea ce creşte la plantă sub Pământ, tot ce nu este încălzit de către principiul vital al Soarelui. Rădăcinii îi corespunde aşadar la animal corpul îmbibat cu sânge.

Mai târziu a apărut încă un aliment care nu existase mai înainte. Omul adăuga mâncării sale mineralul, ceea ce extrăgea din Pământ, sare şi aşa mai departe. Aşa a străbătut omul în hrana sa trei regnuri. Cam aceasta este calea pe care a parcurs-o evoluţia atlanteană cu privire la alimentaţie: în primul rând s-a dezvoltat ca popoare de vânători, în al doilea rând ca agricultori, genul lui Cain, şi în al treilea rând arta mineritului, care extrage ce se află sub pământ.

Toate aceste lucruri înfăţişează ceea ce este abandonat de către forţele propriu-zise ale vieţii sau de către forţele de reproducere. Ceea ce este mort în

animal, este lipsit de viaţă. Ceea ce este în sol din plantă, este de asemenea lipsit de viaţă. Toată sarea regnului mineral este moartă, este ceea ce rămâne ca rest.

Acum ajungem la a cincea rasă umană. Consumatorul de lapte există alături de vegetarian; celelalte lucruri apar ca ceva nou. Ce apare în special în cea de-a cincea rasă umană, este ceea ce s-a obţinut mai întâi din direcţia minerală, adică printr-un proces chimic. În cartea Geneza din Vechiul Testament este indicat acest lucru. Ce anume se obţine prin procesul chimic? Omul avansează în evoluţie, el îşi îndreaptă chimia asupra plantelor, asupra roadelor. De aici ia naştere vinul. Acesta nu existase în Atlantida. De aceea se spune în Biblie că Noe, strămoşul noii rase postdiluviene, se îmbată pentru prima dată cu vin. Din regnul vegetal este produs ceva printr-un proces mineral-chimic. Vinul joacă apoi un anumit rol în toată rasa a cincea-rădăcină. Toţi iniţiaţii de la începutul celei de-a cincea rase-rădăcină au primit tradiţiile lor încă din timpul rasei atlanteene, pe când nu exista vin: Iniţiaţii indieni, persani şi egipteni nu au folosit vin. Ce juca un rol în activităţile sacre, era exclusiv apă.

Odată cu a cincea rasă-rădăcină a apărut aşadar vinul, la care trebuie să contribuie prelucrarea minerală a plantei. Primele trei subrase au fost recapitulări ale trecutului. Abia a patra subrasă a dezvoltat noul, care apăruse odată cu a cincea rasă-rădăcină. Ea ridica pretenţia unei anumite sacralităţi pentru vin. De aceea apar activităţi de cult, la care vinul joacă un anumit rol (cultul lui Dionisos). Ia naştere chiar un zeu al vinului. Acest lucru se pregăteşte în omenire treptat. Mai întâi cultul vinului apare la persani. Acolo vinul este încă ceva complet profan. Abia treptat el găseşte intrare şi în cult, în cultul lui Dionisos. A patra subrasă este cea care creează mai întâi creştinismul şi de asemenea cea care cu şapte sute de ani înainte îi anunţă misiunea prin rolul jucat de Dionisos. Ea asimilează pentru prima dată vinul în cult. Acest fapt l-a înfăţişat într-un mod minunat acel evanghelist care a ştiut cele mai multe lucruri despre creştinism: Ioan. El vorbeşte chiar la început despre transformarea apei în vin, fiindcă creştinismul a apărut mai întâi pentru cea de-a patra subrasă a celei de-a cincea rase-rădăcină. Omul avea nevoie de o învăţătură care sacralizează ceea ce trebuie să apară pe planul fizic. Vinul îl separă pe om de tot ce e spiritual. Cine consumă vin, nu poate ajunge la spiritual. El nu poate şti nimic despre Atma, Buddhi, Manas, despre ceea ce rămâne, despre ceea ce se reîncarnează. Acest lucru trebuia să se întâmple. Întreaga desfăşurare a evoluţiei umane are o pantă descendentă şi o pantă ascendentă. Omul trebuia să coboare odată până la punctul cel mai de jos. Pentru ca el să coboare complet pe planul fizic, de aceea a apărut cultul lui Dionisos. Corpul uman trebuia să fie pregătit pentru materialism prin cultul lui Dionisos, de aceea trebuia să apară o religie care transformă apa în vin. Mai înainte domnea o interdicţie severă faţă de consumul vinului de către preoţi; ei puteau experimenta componentele Atma, Buddhi, Manas. Trebuia să existe aşadar o religie care cobora complet pe planul fizic, altfel oamenii

nu ar fi coborât complet. Această religie care îi cobora pe oameni complet pe planul fizic, trebuia să aibă o revelaţie exterioară, o astfel de revelaţie care face abstracţie de componentele Atma, Buddhi şi Manas, de reîncarnare, şi are doar indicaţii generale. Următorul lucru este că vinul e transformat din nou în apă.

Dacă apa nu ar fi fost transformată mai înainte în vin, atunci omul nu ar fi primit tot ce se află jos în valea pământească. La începutul Evangheliei lui Ioan (în descrierea transformării apei în vin la nunta din Cana) găsim înfăţişat felul cum a ţinut cont Christos de ceea ce exista acolo. El a ţinut cont şi de viitor prin aceea că instituie euharistia. Această euharistie este cel mai mare simbol al Celui care a început curentul său de cultură cu această a patra subrasă. Dacă el era într-adevăr „Fiul omului" care a coborât cel mai adânc, pentru a se înălţa apoi din nou cu cea mai mare forţă, atunci el trebuia să se oprească la ceea ce exista acolo şi să arate oamenilor felul cum este în legătură conţinutul fizic al rasei cu misiunea sa propriu-zisă. Dacă omenirea urma să urce din nou, atunci ea trebuia să aibe un simbol care duce din nou de la moarte la viaţă: pâinea şi vinul. Pâinea este în sens ocult ceea ce ia naştere după ce planta a fost mai întâi ucisă. Vinul ia naştere la fel prin aceea că planta este ucisă şi prelucrată mineral. Când omul coace vegetalul, el face acelaşi lucru ca şi când ar ucide un animal. Când extragem vinul din regnul vegetal, atunci facem într-un anumit sens acelaşi lucru ca şi când am lua sânge de la un animal. Pâinea şi vinul sunt aşadar simbolul celei de-a patra subrase. Ce urmează să se desfăşoare în viitor, este o continuare a ascensiunii de la alimentaţia vegetală la cea minerală. Pâinea şi vinul trebuie să fie din nou sacrificate, trebuie să fie abandonate. În măsura în care aşadar Christos apare în cea de a patra subrasă, El indică spre pâine şi vin: „Acesta este trupul meu, acesta este sângele meu." Prin aceasta, el voia să creeze o tranziţie de la alimentaţia animală la alimentaţia vegetală, o tranziţie către ceva superior. Pe atunci existau două tipuri de oameni: În primul rând cei care se hrăneau cu carne şi sânge; aceştia sunt oamenii dinainte de Christos, de care Christos nu a ţinut cont. În al doilea rând cei care ucid numai plante, extrag sângele plantelor: ei beau vin şi mănâncă pâine. El ţine cont de aceştia; ei sunt premergătorii acelei omeniri, care va exista în viitor.

Semnificaţia euharistiei este aceea de a trece de la alimentaţia cu animale ucise la alimentaţia cu plante ucise. După ce subrasa noastră a cincea va ajunge la sfârşit, în subrasa a şasea omul va înţelege euharistia. Atunci nu va mai fi mâncat nici un animal. Până atunci va fi posibil să apară şi a treia formă de alimentaţie, cea pur minerală. Omul îşi poate crea apoi el însuşi hrana. El primeşte acum ceea ce au creat zeii pentru el. Mai târziu el se înalţă şi îşi prepară singur în laboratorul chimic, ce are nevoie ca substanţe nutritive.

Astfel vedeţi că totul ia naştere din intuiţii profunde. Dacă aflăm la vechii orientali tot felul de prescripţii despre ceea ce trebuie să fie mâncat, atunci acestea

nu sunt porunci propriu-zise, ci povestiri: nu trebuie să pretinzi ca substanţele să acţioneze altfel decât acţionează ele.

Ceea ce ucide Christos, ceea ce este sacrificat după ce el a luat eurahistia, este corpul fizic. Acesta moare. El va muri la întregul neam omenesc. Către mijlocul celei de-a şasea rase-rădăcină, în ultima treime a acesteia, nu va mai exista nici un corp fizic. Atunci întregul om va fi eteric. El trece într-o substanţialitate mai subtilă. Acest lucru nu va apărea însă, dacă omul nu pricinuieşte el însuşi acest lucru. Pentru aceasta el trebuie să treacă mai întâi la hrana pe care şi-o prepară el însuşi în laborator. Astfel încât omul, în aceeaşi măsură în care nu-şi mai ia hrana din natură, ci din propria fiinţă, din zeul lăuntric, el aleargă de asemenea către propria îndumnezeire.

Când omul va începe să se hrănească singur, este pusă de asemenea baza pentru ceva superior, şi anume pentru faptul că el se poate autoreproduce. El îşi creează treptat pentru sine o viaţă din lumea minerală.

Aceasta este marea trecere a evoluţiei umane. Ceea ce ştie azi naturalistul, este numai un mic fragment din marele ciclu.

Odată cu vechiul Saturn intrăm în era minerală. În perioada atlanteană, prin savurarea a ceea ce este mort, se pregăteşte ceea ce produce egoismul. Până la subrasa a cincea, a protosemiţilor, este format foarte lent Eul uman. În subrasa a şasea a celei de-a cincea rase-rădăcină, acest Eu va ajunge din nou la o treaptă superioară de evoluţie. Aceasta înseamnă că ne aflăm în faţa unui aşa-numit vârtej al existenţei. Vârtejul actual a început pe vremea când protosemiţii au pus baza rasei-rădăcină actuale.

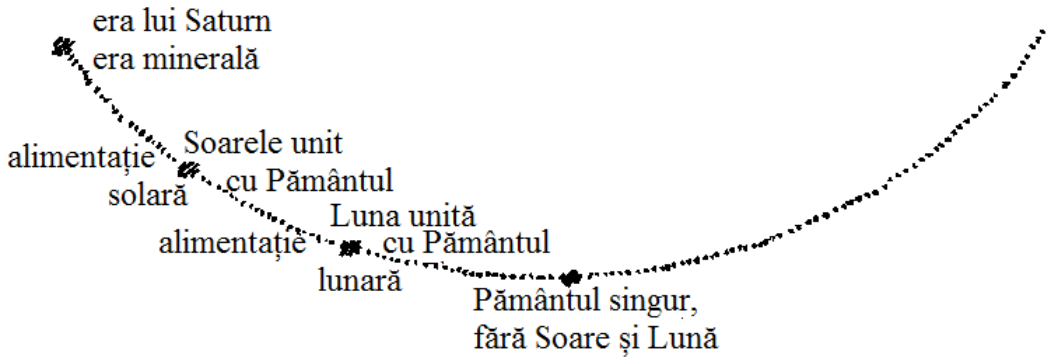

Datorăm culturii protosemitice, tot ceea ce a existat până acum. Acum începe însă un nou impuls cu popoarele slave, impuls care intră în viitor. Odată cu o anumită ruptură de trecut, este adus de către un popor un nou impuls în lume. Acest lucru se prelucrează din ţărănimea rusă ca spiritualitate ascunsă. Aceasta formează a doua parte a vârtejului viitor. În prezent, o anumită cultură este în descompunere şi se pregăteşte o nouă cultură. Noua cultură se pregăteşte în Vest şi vechea cultură

moare în Est. Dar vechiul trebuie să stimuleze noul. Pretutindeni unde avem lucruri noi în epoca noastră, acolo totul este în stadiu germinal, este grosolan, este neîndemânatic. Vechiul în schimb este cizelat, dar are caracterul criticii, al descompunerii. Din ramura semitică s-au născut purtătorii vechii culturi, care sunt purtătorii a ceea ce se roteşte în vârtej.

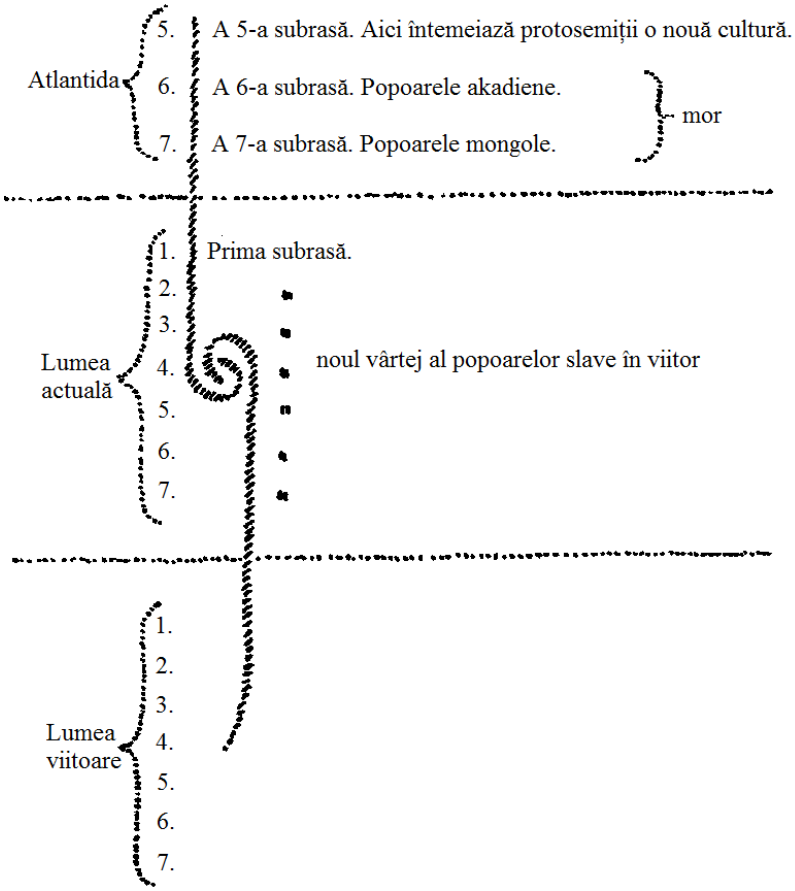

Ei au toţi ceva semitic în sine. Exemple: Lassalle, Marx. Acest lucru se roteşte înăuntru. De aici nu mai este posibilă o continuare. Trebuie să se facă un salt, ca de la un mal la altul, către spiritualitatea viitoarei culturi a Estului. Acesta este un lucru complet nou.

Viitorul este mai întâi grosolan şi infectat, desigur, de vechi. Haeckel este un om care înoată în mijlocul curentului şi este însoţit de amândouă vârtejurile. Prima parte din lucrarea lui Haeckel „Enigmele lumii" este teosofie pozitivă, elementară; a doua parte este negativă, complet distrugătoare; cele două părți compun un vârtej. Putem observa de asemenea contrastele din socialismul Estului şi din socialismul Vestului. Socialismul Vestului este un socialism al producţiei, socialismul Estului este un socialism al consumului. Cine reglementează social ce se produce, socoteşte cu lăcomie, cu egoism. Cine reglementează consumul, priveşte către ceea ce vor

alţii să aibă de la el; el priveşte către semenii săi, socoteşte cu frăţie. Socialismul producţiei – Marx, Lassalle – priveşte numai către muncitor, în măsura în care el este producător. În Est consumul este aşezat în prim-plan, de exemplu la Krapotkin, Bakunin, Herzen. Puteţi vedea lucrurile ciocnindu-se unul cu altul, dacă îl urmăriţi pe Krapotkin. El a înţeles imediat principiul ajutorului reciproc la animale. Socialismul Vestului este construit complet pe luptă. Aşa se întrepătrund curenţii evoluţiei cosmice.

31. Berlin
5 noiembrie 1905

Cea de-a cincea rasă-rădăcină a noastră, a umanităţii postatlanteene actuale, a fost precedată de rasa-rădăcină atlanteană, aflată pe continentul scufundat dintre Europa şi America. Atlanţii nu trebuie comparaţi sub nici o formă cu oamenii care populează azi globul pământesc. Fiindcă chiar rămăşiţele acelei vechi rase au învăţat lucruri diferite de la locuitorii de mai târziu ai celui de-al cincilea continent, de aceea nu ne-am putea construi absolut deloc starea acelei culturi. La începutul culturii atlanteene nu au existat unelte. Prin forţe clarvăzătoare îi era posibil atlanteanului să modeleze Pământul astfel încât să-i fie de folos. Prelucrarea metalelor se găseşte însă abia către sfârşitul perioadei atlanteene.

Din populaţia atlanteană s-a separat o mică grupă, aşa cum urmează şi acum să se separe ea din nou în Societatea Teosofică. Misiunea ei era de a duce o nouă cultură dincolo în cea de-a cincea rasă-rădăcină. Locul unde locuiau cei care au fost aleşi să întemeieze o nouă colonie, separată de restul culturii, dvs. l-aţi găsi în Anglia şi Irlanda zilelor noastre. Acolo locuiau pe atunci protosemiţii. Aceştia erau primii oameni capabili să gândească logic. Toate reprezentările atlanteenilor erau încă sub formă de imagini. Cele şapte subrase ale rasei-rădăcină atlanteene erau următoarele: În primul rând cea a rmoahalilor, în al doilea rând cea a tlavatlilor, în al treilea rând cea a prototoltecilor, în al patrulea rând cea a prototuranienilor, în al cincilea rând cea a protosemiţilor, în al şaselea rând cea a protoacadienilor, în al şaptelea rând cea a protomongolilor. Din subrasa a cincea atlanteană provine aşadar a cincea rasă-rădăcină. Dacă aruncăm o privire către Asia, atunci găsim mai întâi ca primă subrasă a celei de-a cincea rase-rădăcină, vechea rasă indiană, acel popor care a migrat ulterior către sud şi a format acolo strămoşii indienilor de mai târziu. Însuşirea cea mai importantă a acestui popor care trăia în nordul Indiei, era că nu dezvolta nici un simţ just referitor la cultura materială. Acel popor avea o concepţie spirituală de cel mai înalt grad, împreună cu un simţ complet nedezvoltat pentru cultura materială. Vechii indieni erau înstrăinaţi de lume; sufletul lor era încă pe deplin asemănător sufletului atlantean, prin aceea că el putea încă dezvolta o lume de imagini infinit de grandioasă. Prin exerciţii Yoga, s-a dezvoltat din interior la ei mai târziu o concepţie subtilă despre lume, care ne apare azi foarte savantă. Din aceasta mai există în tradiţia exterioară numai fragmente. Vedele şi Bhagavad-Gita nu mai oferă nici o imagine justă a concepţiei grandioase a vechilor indieni, ci doar ecouri. În filosofia Vedanta mai este transmis de asemenea doar un ecou foarte abstract al concepţiei iniţiale textuale savante a vechilor indieni.

Imaginaţi-vă sensul care a ajuns apoi în Kabbala ulterioară într-o formă care s-a extins asupra altor lucruri, mai mult asupra fleacurilor subtile, imaginaţi-vă acest sens aplicat gândirii cosmice elevate. Dacă mai târziu evreul putea cugeta

referitor la aceasta prin Kabbala, atunci acest lucru provenea din faptul că doctrina secretă ebraică ulterioară mai este doar o copie palidă, un ecou al acelui sistem de gândire ramificat subtil al vechilor indieni. Iar ceea ce a fost învăţătura brahmanilor, nu este numai religie în sensul sistemului de mai târziu, ci ştiinţă, poezie şi religie într-un mare întreg. Aceasta a fost cea mai subtilă operă, ca un extract a ceea ce se dezvoltase în vechea cultură atlanteană.

Popoarele europene de asemenea trecuseră din Atlantida dincolo în Europa de vest şi în Europa centrală. Acolo s-a dezvoltat o învăţătură complet diferită. Acolo rămăseseră popoare care nu erau încă predestinate să întemeieze noi culturi, dar aveau de asemenea ca predispoziţie ceea ce ieşea în evidenţă în India atât de grandios, ceea ce aici a rămas pe loc pe o treaptă mult, mult mai veche. Ce ieşise din Europa, avansa tot mai departe spre Asia. O doctrină comună forma temelia, iar aici în Europa a rămas mai mult ceva grosier.

Doctrina indiană provine din Vede. Veda înseamnă acelaşi lucru ca şi „Edda". Numai că în conţinutul Vedelor există o instruire mai subtilă a ceea ce aici în Europa a rămas ca Edda într-un mod mai grosier, şi abia la sfârşitul Evului Mediu a fost găsită schiţa Eddei. Trebuie să ne reprezentăm că această mare învăţătură spirituală iniţială a cunoscut o anumită schimbare prin popoarele care au urmat. Importanţa ei iniţială a constat în cuprinderea unităţii grandioase, divine, care a fost cunoscută prin văzătorii indieni. Acest lucru nu a mai fost aşa la rasa următoare, rasa persană. Un alt impuls al acestei concepţii străvechi indiene este că noţiunea de timp îi lipseşte aproape complet. În a doua subrasă, cea protopersană, apare şi noţiunea de timp. Timpul este cunoscut de către indieni, dar mai mult uniform; lipseşte noţiunea de istorie, de progres de la nedesăvârşit la desăvârşit. Predomina gândul despre concepţia că totul este emanat din perfecţiunea divină.

Gândirea persană este dominată de gândul timpului. Zaruan Akarana este o divinitate principală la persani, iar acesta este de fapt timpul. Cum s-a ajuns la noţiunea timpului? Cine caută ca vechiul indian înainte de toate divinitatea unitară străveche, trebuie să şi-o reprezinte ca Binele absolut. Răul, ceea ce este nedesăvârşit în lume, nu era pentru vechiul indian nimic altceva decât iluzie; iluzia era o noţiune foarte importantă. Aceşti străbuni spuneau: În lume nu există în general nimic nedesăvârşit şi rău. Dacă credeţi că există ceva rău, atunci nu aţi privit lumea suficient de eliberaţi de iluzie. De exemplu rugina care roade fierul este pe de altă parte un mare bine; ar trebui doar să căutaţi unde anume. Dacă priviţi un răufăcător prin vălul iluziei, el vă va apărea ca atare, dacă însă faceţi abstracţie de iluzie, atunci veţi recunoaşte că răul nu există. – Această învăţătură este în legătură intimă cu o înstrăinare de lume.

Altfel au stat lucrurile în cea de-a doua subrasă. Acolo, la popoarele persane străvechi, Binele a fost aşezat în procesul lumii, a fost aşezat ca ţel. S-a spus: Binele trebuie să fie cucerit prin luptă. Lumea este bună şi rea – Ormuzd şi

Ahriman –, şi ce învinge Răul, este Zaruan Akarana, timpul. – Aşa intră Binele şi Răul ca principiu evolutiv în concepţia despre lume protopersană. Învăţătura lui Zarathustra se întemeiază pe această poziţie a Răului în lume, şi pe noţiunea de timp: Omul a apărut în viaţă pentru a învinge Răul. – Această concepţie este în legătură cu faptul că a doua subrasă nu mai era înstrăinată de lume, ci era una activă. Cea de-a doua subrasă era activă, eficientă în diversele ramuri ale activităţii umane, îndreptându-şi privirea asupra lumii exterioare, cugetând asupra modului cum s-ar putea crea din lume Binele. De aceea la vechii persani apar o sumedenie de divinităţi; nu însuşiri ale unui zeu, ci o sumedenie de divinităţi, fiindcă lumea, dacă nu este privită ca o iluzie, ci ca o realitate, oferă diversitate. Existau divinităţi mai mult sau mai puţin personale, pe care omul le venera acolo.

Iniţiaţii primordiali, care au întemeiat de asemenea învăţătura indiană străveche, erau şi Învăţătorii celei de-a doua subrase, rasa persană străveche. Ei au adaptat acolo unei rase active întreaga învăţătură. Ei au creat acea religie, care şi-a dobândit cultura prin diverşii Zarathustra.

A urmat apoi o continuare a iniţierii către Asia de sud-vest: până la egipteni, până la babilonieni, asirieni, caldeeni, toţi aceştia fiind strămoşi ai arabilor. Atunci a fost formată a treia subrasă. Această a treia rasă era una care căuta în special să aducă în armonie una cu alta cele două direcţii – interiorul omului şi exteriorul. Dacă dvs. căutaţi concepţia fundamentală a acestei a treia subrase în Egipt sau Caldeea, veţi găsi o pretutindeni o conştienţă puternică despre legătura activităţii omului cu forţele naturii. Aceasta este o diferenţă esenţială în comparaţie cu rasa persană. În Persia existau cele două puteri, Binele şi Răul, care constau din lupta uneia cu cealaltă. În subrasa a treia, omul încearcă să aducă diversele forţe ale naturii sau fiinţe în serviciul său. Ce s-a construit ca religie persană, era clădit în special pe destoinicia umană. În cea de-a treia subrasă, a apărut conştienţa că omul ar putea domina natura nu doar prin forţă corporală şi atitudine morală, ci cel mai bine prin cunoaştere. În regiunile unde s-a practicat o agricultură ingenioasă, ca în Egipt şi Caldeea, s-a dezvoltat această aducere împreună a puterilor divin-spirituale cu ceea ce lucrează omul. Acolo s-a dezvoltat cunoaşterea ambianţei meteorologice şi a constelaţiilor. Omul a căutat forţa pentru muncă în cunoaşterea naturii. Aşa a apărut faptul că el îşi îndrepta privirea către stele şi că astronomia era pusă în legătură cu omul pe Pământ. Originea omului a fost căutată în stele. Aşa a apărut faptul că noi avem de-a face în acest sens pentru prima dată cu ştiinţa. În a treia subrasă, în locul contemplării interioare, avem ştiinţă practică. De aceea auzim despre mari iniţiaţi, care îi învăţau pe oameni geometrie, arta măsurătorilor de teren, abilităţi tehnice. În a treia subrasă apare fecundarea activităţii umane cu concepţia despre lume adusă din Cer. Cu aceasta s-a dat ceva ce împingea întreaga concepţie a vieţii umane într-un fel de astronomie. Acest lucru a ieşit în evidenţă în

mod diferit la diferitele popoare. La egipteni, fenomenele astronomice erau reprezentate de către Osiris, Isis şi Horus.

În Asia s-au format trei subrase diferite. Din punctul de plecare atlantean a plecat o colonie spre Asia sub conducerea iniţiaţilor. Un prim rezultat este cultura protoindiană, al doilea rezultat este cultura protopersană, al treilea rezultat este cultura egipto-caldeeană; toate acestea au un centru iniţiatic comun. În Europa însă rămân mereu în urmă resturi din ce izbucneşte atât de grandios în Asia în cele trei mari culturi. Aceste culturi sunt stratificate de-a valma în Europa în cele mai diverse feluri. Şi în Europa au existat iniţiaţi, care către sfârşitul intervalului de timp discutat au format şcoli de Mistere; noi îi numim druizi; Drys înseamnă stejar. Stejarul puternic era simbolul străvechilor preoţi europeni învăţaţi. Fiindcă ceea ce domina popoarele din nord, era gândul că această cultură veche a lor va dispărea totuşi. S-a învăţat despre amurgul zeilor, iar viitorul creştinismului a ieşit în evidenţă în mod grandios la profeţii nordici, prin ceea ce mai târziu a devenit legenda lui Siegfried. Comparaţi această legendă cu legenda lui Ahile. Ahile este invulnerabil pe întregul corp, până la călcâi, Siegfried este invulnerabil până la locul dintre umeri. A fi invulnerabil într-un anumit fel înseamnă a fi iniţiat. În Ahile dvs. îl aveţi pe iniţiatul celei de-a patra subrase, care se află pe panta urcătoare a evoluţiei umane; de aceea toate părţile superioare ale lui Ahile sunt invulnerabile, fiind vulnerabil doar călcâiul, natura inferioară, la fel cum şi Hefaistos este şchiop. Germanul Siegfried a fost de asemenea un erou al celei de-a patra subrase, dar era vulnerabil între omoplaţi. Locul său vulnerabil era acolo unde numai cel ce poartă crucea devine invulnerabil. În Siegfried se distruge divinul, zeii nordici s-au îndreptat către dispariţie (amurgul zeilor). Dispoziţia tragică a legendei nordice este dată de faptul că ea nu indică doar spre trecut, ci şi către amurgul zeilor, către timpul care urmează să vină. Druizii au dat oamenilor învăţătura despre zeii nordici aflaţi pe cale de dispariţie. De aceea în lupta lui Bonifacius împotriva stejarului, este încă înfăţişată simbolic lupta împotriva vechii preoţimi, împotriva druizilor.

Putem detecta încă pretutindeni în nord urmele a ceea ce a ieşit în evidenţă dincolo în Asia. De exemplu Muspelheim şi Nifelheim sunt o replică a lui Ormuzd şi Ahriman. Uriaşul Ymir, din care este făcută întreaga lume, corespunde cu tăierea în bucăţi a lui Osiris în Egipt. Această legătură poate fi urmărită până în cel mai mic detaliu la popoarele europene din nord şi la alte culturi. Pe când în sudul Europei se dezvolta cea de-a patra subrasă, triburile nordice de asemenea treceau în treapta a patra, astfel încât Tacitus a găsit multe lucruri asemănătoare cu cele de la germani. Irmin este de exemplu acelaşi lucru ca jos în sud Hercules. Tacitus ne vorbeşte de asemenea despre un fel de cult al lui Isis acolo în nord. Aşa trăiesc vechi trepte de cultură faţă de ceea ce va apărea drept creştinism.

Imaginaţi-vă astfel Europa, Asia centrală, Egiptul presărate cu ceea ce se formase sub influenţa şcolilor iniţiatice. Aceste şcoli iniţiatice trimit din mijlocul lor pe fondatorul celei de-a patra subrase, care se pregătise îndelung la sânul lor. Este aceeaşi personalitate, pe care Biblia o numeşte Avraam; ea provine din Ur din Caldeea şi este modelată ca un extract a celor trei vechi culturi. Misiunea care este reprezentată de Avraam, este de a purta în omenesc ceea ce a fost venerat afară; de a crea iniţiaţi care pun mare preţ pe ceea ce este omenesc, pentru a întemeia cultul personalităţii. De aceea apar însuşiri personale la patriarhii evrei. Ei sunt înzestraţi cu viclenie şi şiretenie. Iacob îşi obţine superioritatea prin aceea că el preia de la fratele său cu viclenie şi şiretenie ceea ce vrea. Aceasta este realitatea din care se dezvoltă cultura noastră actuală; ea este întemeiată pe raţiune şi lăcomie. Acest lucru apare într-un fel grandios, ca o revărsare a zorilor, în povestirile Vechiului Testament. Nici nu poate exista o reprezentare mai grandioasă a începutului. Esau este încă păros, ceea ce înseamnă că el reprezintă tipul de om care este încă preocupat mult de ceea ce este fizic. Iacob îl reprezintă pe cel ce se bazează pe raţiunea sa şi pe viclenia sa, şi prin aceasta atinge ceea ce se dezvoltă acum în natura umană. Aici este inaugurată o învingere a forţei fizice de către raţiune. Iniţiaţii nu au aşezat întotdeauna în lume ceva grandios, ci ceea ce trebuie să fie necesar. „Israel" înseamnă: cel care conduce pe oameni către zeul invizibil, care trăieşte în interior. Isra-el: El = ţelul, Isra = zeul invizibil. Până atunci el era un zeu vizibil, fie în marile viziuni ale protoindienilor, fie condensându-se ca Bine şi Rău la protopersani, fie ca cel care îşi avea corpul în stele, în Univers: el a fost perceput ca ceva vizibil. Astfel, dvs. aveţi iniţierea evreiască reprezentată prin Iosif şi cei doisprezece fraţi. Este o alegorie frumoasă, grandioasă. Ceea ce este alegoric apare acum; raţiunea, acolo unde ea vrea să acţioneze, devine alegorică.

Mai întâi este înfăţişat felul cum este iniţiat Iosif: El este scos din viaţa obişnuită, vândut cu douăzeci de arginţi şi aruncat într-o fântână; el rămâne acolo trei zile. Aceasta este expresia iniţierii. Apoi el merge în Egipt şi acţionează acolo înviorând. Dvs. aveţi astfel indicată în mod subtil trecerea bruscă intervenind pe atunci din ştiinţa divină stelară în ştiinţa umană. Iosif a fost alungat, fiindcă a avut un vis. El a avut următorul vis: Înaintea lui se plecau Soarele, Luna şi unsprezece stele. Cele unsprezece stele sunt cele unsprezece semne ale Zodiacului. El se simte ca cel de-al doisprezecelea semn. Simbolul religiei stelare este condus acum dincolo în omenesc. În cei doisprezece fraţi, în punctul de plecare al celor douăsprezece seminţii, ştiinţa divină stelară este coborâtă în ceea ce este personal. Deci, tu nu vrei să afirmi cumva – spune tatăl – că fraţii tăi se vor închina înaintea ta. – Aici avem dată schimbarea bruscă: Ştiinţa divină stelară este trecută dincolo într-o ştiinţă care se fixează pe ceea ce este omenesc-personal. Acest lucru îşi află expresia în mozaism.

Din cele trei vechi culturi, prin iniţierea patriarhilor evrei este canalizată această a patra cultură, vechiul ebraism, din care provine apoi tot ce avem ca a patra subrasă, fiindcă de aceasta aparţin de asemenea cultura elenă veche şi cultura romană veche. Elenismul şi romanicul (dreptul roman) au devenit importanţi tocmai prin elementul personal, până când acest gând apare încarnat şi adus la înălţime în creştinism. Tocmai în această mică ramificaţie iese la iveală curentul propriu-zis al celei de-a patra subrase. Curentul greco-latin este o modelare superioară a celui ebraic; ceea ce este personal este ridicat la înălţime aici. Această coborâre până la cel mai de jos punct nu contrazice urcarea ulterioară.

Acest lucru îl putem observa pretutindeni (în interiorul celei de-a patra subrase). Ceea ce este personal trebuie să iasă efectiv în evidenţă, aşa cum este descris în povestirea despre Esau şi Iacob, pentru a-şi găsi apoi limpezirea în frumosul umanism al grecilor şi în măreţia romanicului. În Odiseea de asemenea şiretenia învinge vechea cultură preoţească. Numai din această a patra cultură se poate dezvolta creştinismul care cuprinde efectiv în sine toate vechile culturi. Iisus Christos este mutat în Galileea, conform originii sale. „Galileean" înseamnă „venetic", adică unul care nu aparţine regiunii respective; Galileea era o mică enclavă, unde putea fi educat cineva care avea să primească nu doar cultura ebraică, ci toate vechile culturi.

Din fuzionarea romanicului cu popoarele nordice s-a dezvoltat subrasa a cincea, în care trăim noi înşine. Ea a mai primit din vechile şcoli iniţiatice un impuls prin maurism, prin arabism, care a venit din Asia. Este întotdeauna aceeaşi influenţă a aceleiaşi şcoli iniţiatice. Putem urmări cum călugării irlandezi, ca şi cei care lucrează pe tărâmul ştiinţei, sunt inspiraţi complet de ştiinţa maur-arabă. Acest lucru dă acelaşi caracter de bază într-o nouă formă, aşa cum putea fi primit el aici. Abia aici îşi găseşte creştinismul expresia sa reală. El a străbătut numai vechiul elenism, cât timp cultura a cincea încă se pregătea, şi găseşte apoi teren solid aici, se încadrează într-o serie de naţiuni. Totul a fost pe atunci străbătut şi inspirat de creştinism. Epoca noastră actuală cu cultura ei materialistă este ultima evidenţiere radicală a ceea ce a fost inaugurat pe atunci. Naşterea acestei noi culturi este reprezentată simbolic în legenda lui Lohengrin. Lohengrin este fondatorul vieţii de

oraş, care s-a elaborat ca o nouă etapă culturală, este simbolizată prin Elsa de Brabant.

În toate aceste curente se mişcă încă ceva, de exemplu triburile mongole. Ce venise iniţial încoace din vest, era înrudit cu ceea ce venise din est odată cu hunii. Aşa a ajuns aici ceva înrudit din est şi din vest: triburi mongole şi triburi germanice. Cele care au venit din vest, erau descendenţi rămaşi în urmă ai atlanteenilor, aşa cum cele venite din est proveneau din mongoli. Ambele curente erau înrudite la bază. Există întotdeauna un curent care îl încrucişează pe celălalt. Amândouă au însă un sol comun, amândouă provin din Atlantida.

Aici în nord, tot ce a rămas din vechile timpuri primeşte o formă mai solidă. În acelaşi timp în care există profeţii ebraici, în secolele dinainte de Christos, găsim aici indicaţia către un mare iniţiat atlantean străvechi, Wod-Wodha-Odin. Acesta este un atlantism modernizat într-o nouă formă, un atavism, un recul către atlantism. Acest lucru se petrece pretutindeni, chiar şi dincolo în Asia. În Asia W este B, Wodha = Bodha = Buddha. Buddhismul este dincolo în Asia aceeaşi manifestare care apare ca un recul către perioada atlanteană. De aceea găsim buddhismul cel mai mult răspândit la rămăşiţele atlanţilor, la popoarele mongole. Iar unde el apare cel mai impunător, monumental, în Tibet, avem o expresie modernă a străvechii culturi atlanteene.

Cunoscând astfel de legături dintre popoare, cunoaştem şi istoria. Pe când Attila, luptătorul pentru monoteism, a apărut în Europa, el s-a oprit în faţa creştinismului, fiindcă pe el l-a întâmpinat ceva mai grandios decât aveau hunii. Monoteismul hunilor era ca o consecinţă a culturii atlanteene, de o măreţie pe care ei nu au găsit-o în drumul lor la nici unul dintre celelalte popoare. Numai creştinismul se impunea hunilor. Din aceste consideraţii importante devin inteligibile unele detalii ale evoluţiei istorice.

Cunoscutul călător Peter simte bine că se revarsă unul în celălalt curentul lui Bodha şi curentul lui Wodha, dar el nu ştie că noi în Europa nu avem de reprezentat doar ceea ce e străvechi, ci şi ceva nou, noua spirală a vârtejului. Alături de spirala veche a vârtejului se formează ceva complet nou, înţelepciunea care indică spre viitor. Aceasta se raportează la vechea înţelepciune precum conştienţa de veghe clară la starea de transă. În cazul conştienţei de veghe clare depline, popoarele viitoare vor dezvolta o cultură spirituală care va fi alta decât cea veche. De aceea teosofia nu are voie să fie o transpunere a ceea ce este vechi, a buddhismului şi a hinduismului; aceasta s-ar prăbuşi, evident. Trebuie să rezulte ceva din germene, care dormitează în estul Europei, o cuprindere împreună cu tot ce a fost obţinut aici prin muncă.

Cultura propriu-zisă a viitorului se află în elementele care germinează în popoarele din estul Europei. Noi înşine în Europa centrală suntem avangarda. În

estul Europei trebuie să se găsească substanţa, materialul uman pentru ceea ce este întemeiat aici ca avangardă.

Şcolile rosicruciene au învăţat întotdeauna că Europa centrală şi Europa de vest sunt doar avanposturile a ceea ce se va dezvolta în Europa de est, a ceea ce va rezulta din fecundarea popoarelor şi ştiinţei europene. La Tolstoi totul este fecundat prin cultura vest-europeană, dar altfel decât la alţi oameni dinaintea lui. El vorbeşte într-un fel grandios, simplu, din ceea ce nici Kant şi nici Spencer nu au putut vorbi. Ceea ce apare aici prea copt, la el apare încă imperfect. Dar aşa este întotdeauna cu ceea ce este în stadiu germinal. Nu din planta formată complet, ci din germene creşte planta nouă, viitoare.

Ce vieţuieşte omul, el poate de asemenea privi cu profundă satisfacţie în viitor. Fiindcă aşa cum se formează cristalul de sare din soluţie, după ce soluţia a fost puternic amestecată, tot aşa se poate forma acolo ceva, prin aceea că apar mari revoluţii.

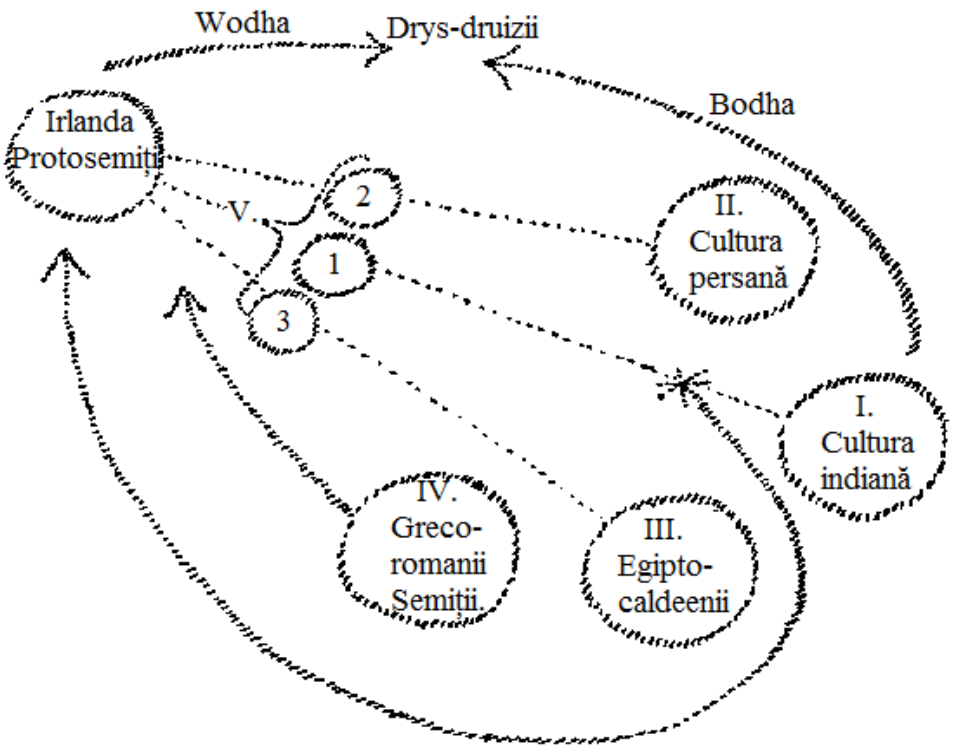

Vedere de ansamblu schematică a treptelor evolutive

Treptele evolutive se presupune că au fost cunoscute de către auditoriul conferinţelor lui Rudolf Steiner şi de aceea au apărut şi au fost parţial discutate în diferitele conferinţe ale acestui ciclu:

7 stări de conştienţă (planete):

1. Conştienţa de transă, conştienţa universală (Saturn)
2. Conştienţa de somn profund, conştienţa fără vise (Soare)
3. Conştienţa de vis, conştienţa de imagini (Lună)
4. Conştienţa de veghe sau conştienţa obiectivă (Pământ)
5. Conştienţa psihică, conştienţa conştientă de imagini (Jupiter)
6. Conştienţa suprapsihică, conştienţa conştientă de somn (Venus)
7. Conştienţa spirituală, conştienţa universală conştientă (Vulcan)

la fiecare stare de conştienţă câte 7 stări de viaţă (ronduri, regnuri):

1. Primul regn elemental
2. Al doilea regn elemental
3. Al treilea regn elemental
4. Regnul mineral
5. Regnul vegetal
6. Regnul animal
7. Regnul uman

la fiecare stare de viaţă câte 7 stări de formă (globuri):

1. Arupa
2. Rupa
3. Astral
4. Fizic
5. Plastic
6. Intelectual
7. Arhetipal sau prototipal

Fiecare stare de formă trece de asemenea prin 7x7 stări: de exemplu starea de formă a noastră (a patra stare de formă a regnului mineral din cadrul celei de-a patra planete, Pământul) trece prin aşa-numitele 7 rase-rădăcină sau perioade

principale, iar fiecare rasă-rădăcină trece prin 7 subtrepte, de exemplu epocile de cultură ale celei de-a cincea rase-rădăcină a noastră actuală.

După fiecare „regn” apare o mică Pralaya (stare de somn), iar după fiecare stare de conştienţă apare o mare Pralaya.

După notiţele unui ciclu de conferinţe despre „Evoluţia planetară” ţinut la Berlin în octombrie-noiembrie 1904 – aşadar cu un an înaintea acestui ciclu de conferinţe –, Rudolf Steiner a făcut următoarea schemă şi a dat următoarea explicaţie:

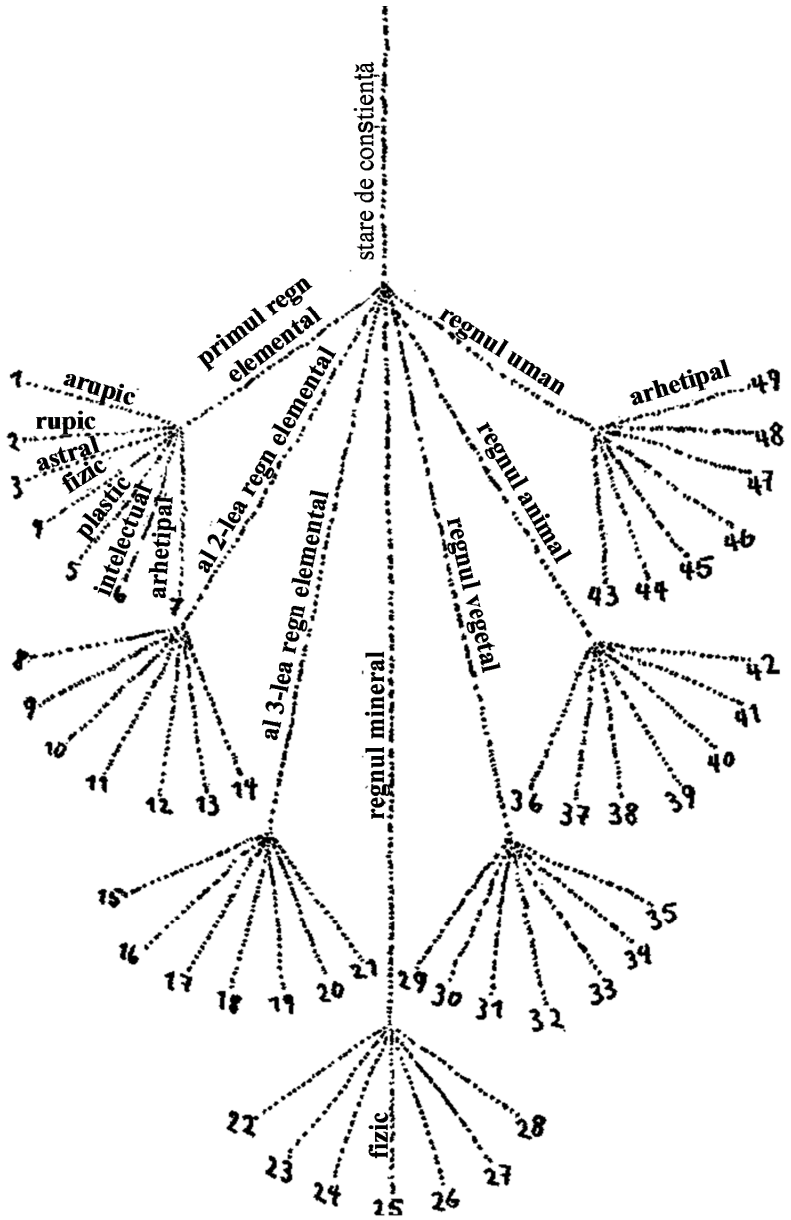

„Omul parcurge aşadar următoarea evoluţie:

Prima planetă (conştienţa de transă)

I. Primul regn elemental
Formă
1. arupică
2. rupică
3. astrală
4. fizică
5. plastică
6. intelectuală
7. arhetipală
Pralaya

II. Al doilea regn elemental
Formă
8. arupică
până la
14. arhetipală
Pralaya

III. Al treilea regn elemental
Formă
15.arupică
până la
21. arhetipală
Pralaya

IV. Regnul mineral
Formă
22. arupică
până la
28. arhetipală
Pralaya

V. Regnul vegetal
Formă
29. arupică
până la

35. arhetipală
Pralaya

VI. Regnul animal
Formă
36. arupică
până la
42. arhetipală
Pralaya

VII. Regnul uman
Formă
43. arupică
până la
49. arhetipală
Marea Pralaya

A doua planetă (conştienţa somnului fără vise)
I. Primul regn elemental
(şi aşa mai departe, totul ca la prima planetă)

A treia planetă, a patra, şi aşa mai departe.

A 25-a treaptă este întotdeauna cea mai adâncă, cea mai densă, cea mai de mijloc. Noi ne aflăm acum pe cea de-a patra planetă, pe a 25-a treaptă, aşadar în starea cea mai densă. Pe planeta a şaptea, în regnul al şaptelea, regnul uman, şi a şaptea formă, cea prototipală, va atinge cea mai înaltă perfecţiune a evoluţiei umane. Omul are atunci forma prototipală, este într-adevăr asemenea lui Dumnezeu şi are o conştienţă atotcuprinzătoare, spirituală." (Berlin, 29 octombrie 1904).

Note

Documente care stau la baza textului. Prima publicaţie a acestor note a apărut în anii 1942/1943 în foaia informativă pentru membrii Societăţii Antroposofice Generale „Ce se petrece în Societatea Antroposofică – foaie informativă pentru membrii ei" (supliment la săptămânalul „Das Goetheanum") şi anume după notele Matthildei Scholl. Pentru editarea acestui volum au fost folosite bazele din arhiva administrării moştenirii lui Rudolf Steiner. Din această cauză, notele Mariei Steiner von Sivers au oferit înainte de toate un ajutor important pentru corectarea textului, cu excepţia conferinţelor 25 şi 26, pentru care nu există notiţe ale ei.

În măsura în care există lacune în notele scrise de mână, ele au fost marcate în ediţia acestui volum pentru a-i aminti cititorului caracterul acestor note. Propoziţiile incomplete au fost completate de către editor prin inserări puse în paranteze.

Despre titlul volumului: Se menţionează faptul că Rudolf Steiner a ţinut această serie de conferinţe sub denumirea dată în titlu.

Unele dintre notele următoare aparţin lui Günther Schubert (decedat în 1969), care a prelucrat textul pentru tipărire în foaia informativă a anilor 1942/1943.

Pag.

simbolul şarpelui ... Moise: Cartea a patra a lui Moise 21:8, 9 şi Evanghelia după Ioan 3:14.

foc Kundalini: compară cu: Clarificarea expresiilor teosofice-indiene, în finalul notelor.

Miturile vechi germanice îl fac pe uriaşul Ymir să se repartizeze astfel: În miturile nordice referitoare la începutul lumii, diferitele componente ale lumii sunt create din corpul uriaşului străvechi: din carne Pământul, din sânge apele, din oase pietrele, din păr pădurile, din craniu cerul, din creier norii. Compară Eugen Mogk, Mitologie germană, Leipzig 1906.

De fapt există în total douăsprezece trepte de conştienţă: Vezi şi volumul „Din cronica Akasha", GA 11 (capitolul: Viaţa lui Saturn); de asemenea conferinţa de la Berlin, 27 ianuarie 1908, GA 102, „Acţiunea fiinţelor spirituale în om".

Într-un stup ... trei feluri de fiinţe ... suflet comun: Despre albine, Rudolf Steiner a ţinut ulterior, în anul 1923, un şir de conferinţe. Vezi "Omul şi lumea – Acţiunea spiritului în natură – Despre albine", GA 351.

El va trebui să dirijeze din afară în mod conştient toate moleculele creierului: Detalii în volumul „Din cronica Akasha" (1904-1908), GA 11, în capitolul „Câteva observaţii necesare".

descrierea spălării picioarelor … trepte de conştienţă superioare: Vezi de asemenea conferinţa de la Berlin, 1 aprilie 1907, tipărită în volumul „Misterele Spiritului, ale Fiului şi ale Tatălui", Dornach 1981. Vezi şi în volumul „Impulsuri iniţiale ale ştiinţei spirituale", GA 96.

regn al celor buni şi regn al celor răi: Vezi de asemenea „Apocalipsa lui Ioan", GA 104.

animale în peşterile întunecate din Kentucky: Acest exemplu este folosit adesea de Rudolf Steiner. În peşterile americane s-a descoperit pentru prima dată fenomenul organelor rudimentare. Vezi Darwin, Apariţia speciilor, cap. 5: Legi ale mutaţiei.

Păzitorul Pragului ... un fel de dublu: Înfăţişat de exemplu în volumul „Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare", (1904/1905), GA 10, ca şi în volumul „Patru drame-mister", (1910-1914), GA 14.

cartea lui Tolstoi „Despre lene": apărută în 1893. O prezentare detaliată a concepţiei despre viaţă a lui Tolstoi în opoziţie cu concepţia vestică despre lume se află în conferinţa de la Berlin, 3 noiembrie 1904 în „Originea şi ţelul omului. Idei fundamentale ale ştiinţei spirituale", GA 53.

La textul conferinţei 3: Deja la tipărirea din 1942 în Foaia informativă, Günther Schubert arăta că textul părţii a doua s-ar putea să nu fie autentic, fiindcă înşiruirea de gânduri nu putea fi clară. Era vorba, evident, de a explica şi de a pune în lumina justă unele locuri dificil de înţeles din volumul 3 al lui Blavatsky „Doctrina secretă". Punctul esenţial referitor la felul cum ar trebui să fie puse în legătură formele de conştienţă menţionate de Blavatsky şi în special succesiunea lor, cu ştiinţa spirituală sistematică aflată la baza primei părţi a conferinţei, este cuprins pe deplin în note şi din păcate necunoscut din alte conferinţe.

Formă, viaţă, conştienţă: Tratate încă mai detaliat în conferinţa 27.

În caz de leşin, poate fi deranjat organismul în cele trei canale, printr-o afluenţă de sânge către cap: Leşinul se produce de obicei la golirea sângelui din creier, Rudolf Steiner indică însă deranjamentul simţului orientării. Aici trebuie luat în considerare faptul că este vorba despre note luate fragmentar de către ascultători.

semnificaţia iniţială a semnului crucii: Braţele crucii sunt explicate mai clar decât aici de exemplu în conferinţa de la Basel, 22 noiembrie 1907: „Planta este situată vertical faţă de Pământ, omul este situat de asemenea vertical faţă de Pământ, animalul este situat orizontal." Vezi GA 100, „Evoluţia omenirii şi cunoaşterea lui Christos".

Sufletul lumii este răstignit pe crucea corpului lumii: Plato, Timaios, cap.8 pag. 36.

De aceea legăm noi cu vorbirea expresia mantrică „El gândeşte": Vezi la aceasta, „Îndrumări pentru o instruire esoterică", GA 245.

Văzătoarea din Prevorst: Note scrise de Justinus Kerner, ediţia I, Stuttgart 1828.

că punctul central al conştienţei se coboară din cap: Acest pasaj este vag şi este reluat mai clar în conferinţa 4.

Helena Petrowna Blavatsky indică în special ... aşa cum spune Blavatsky ... Blavatsky spune foarte corect ... Noi distingem aşadar cu Blavatsky ... : Rudolf Steiner se referă aici la secţiunile „Conştienţa astrală", „Conştienţa kama-pranică", „Conştienţa kama-manasică" din volumul 3 al scrierii „Doctrina secretă", pag. 558.:

„Conştienţa astrală

Conştienţă astrală au unele plante (de exemplu cele senzitive), furnicile, păianjenii şi unii fluturi de noapte (indieni), dar nu albinele.

Animalele vertebrate în general nu posedă această conştienţă, dar mamiferele cu placentă au toate posibilităţile conştienţei umane, deşi ele în prezent dormitează, desigur.

Idioţii trăiesc pe acest plan. Expresia obişnuită „şi-a pierdut raţiunea" este un adevăr ocult. Fiindcă dacă din pricina spaimei sau a altui motiv, sufletul inferior este paralizat, atunci conştienţa se află pe planul astral. Studiul nebuniei va arunca multă lumină asupra acestui punct. Acesta poate fi numit „planul nervilor". El este cunoscut prin intermediul „centrilor noştri nervoşi", despre care psihologia nu ştie

nimic, de exemplu clarvăzătorul citeşte legat la ochi, citeşte cu vârfurile degetelor, cu bazinul gastric şi aşa mai departe. Acest simţ este foarte evoluat la porumbei şi la idioţi.

Conştienţa kama-pranică

Conştienţa generală a vieţii, care aparţine întregii lumi obiective, chiar şi pietrelor; fiindcă dacă pietrele nu ar fi vii, atunci ele nu s-ar putea sfărâma, nu ar putea scăpăra scântei şi aşa mai departe. Afinitatea dintre elementele chimice este o manifestare a acestei conştienţe kamice.

Conştienţa kama-manasică

Conştienţa instinctivă a animalului şi a idiotului în gradele sale cele mai inferioare, nivelele percepţiei senzoriale: acestea sunt raţionalizate în om, de exmplu un câine închis într-o cameră are instinctul de a ieşi, dar nu poate fiindcă instinctul său nu a devenit suficient de raţional pentru a cuprinde mijloacele necesare, în timp ce omul cuprinde imediat situaţia şi se eliberează. Cel mai înalt grad al acestei conştienţe kama-manasice este cel psihic. Aşadar există şapte grade, de la cele instinctiv-animalice până la cele instinctiv-raţionale şi la cele psihice."

De aceea sunt acţiunile furnicilor atât de ordonate: Aceste expresii sunt date atât de laconic, încât ele pot fi just înţelese numai dacă sunt completate sau înlocuite prin cele din conferinţa 4.

l*egendă a Sfinxului*: Sfinxul – fiica Echidnei şi a fiului ei, a câinelui Orthros, o creatură neobişnuită cu corp de căţeluşă, cu cap de fetiţă, cu gheare de leu, cu coadă de dragon şi cu aripi – a fost trimis de către Hera la tebani, cu ocazia naşterii lui Dionysos, unde a adus moarte şi distrugere printr-o ghicitoare. El îi întreba pe nefericiţii pe care-i atingea: Ce creatură merge dimineaţa în patru picioare, la prânz în două picioare, şi seara în trei picioare? – Oedip a fost fericitul care a găsit dezlegarea ghicitorii, şi anume viaţa omului, răspuns la care Sfinxul s-a prăbuşit de pe stânci. – În pictura cupolei mari a primei clădiri Goetheanum se afla ca motiv al epocii elene tocmai acest motiv Sfinx-Oedip.

şchioapătă Vulcan: (la romani Vulcan, la greci Hefaistos), zeul focului şi al meşteşugului de fierar. El şchioapătă, fiindcă Zeus, la mânie, l-a aruncat de două ori din Olimp. Conform legendei iniţiale, atelierul său era în Olimp, iar conform legendei de mai târziu, în regiunile vulcanice.

articol despre alchimie: Karl Arnold Kortum publica în buletinul informativ german „Reichsanzeiger” din 8 octombrie 1796 un studiu despre Piatra Filosofală. Ludwig Kleeberg a adus confirmarea în volumul său „Căi şi cuvinte”, ediţia a doua, Stuttgart 1961, note de subsol la pag. 131. Vezi şi Ernst Tegeler, „Medicul din Bochum, doctor Karl Arnold Kortum, poetul Jobsiadei. Viaţa şi opera sa”, Jena 1931, în „Lucrări la cunoaşterea istoriei medicinei în Rheinland şi în Westfalen”, publicat de profesor doctor Paul Krause în Münster, caiet 7, pag. 23-34.

„Jobsiada”: epopee comică de Karl Arnold Kortum, apărută în 1784.

Acelaşi proces de prelucrare a carbonului: Vezi la aceasta expunerea detaliată în conferinţa 12 din „Antropologie generală ca bază a pedagogiei”, GA 293.

comunicarea doamnei Blavatsky ... : În volumul III al lucrării „Doctrina secretă” se găseşte în ediţia germană la pag. 544/545, comunicarea: „La sfârşitul rondului următor, omenirea va deveni din nou androgină, şi atunci vor exista două coloane vertebrale. În rasa a şaptea, cele două vor fuziona în una singură. Evoluţia corespunde raselor, şi odată cu evoluţia raselor, nervul simpatic evoluează într-o adevărată coloană vertebrală. Noi începem să urcăm din nou, doar adăugând conştienţa de sine ... „

La discipolul ocult, voinţa, simţirea şi gândirea se separă una de alta: Vezi la aceasta volumul „Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?”, (1904-1905), GA 10, capitolul: Disocierea personalităţii în timpul antrenamentului ocult.

în timp ce literatura indiană vorbeşte de patru grade diferite de eter: Este vorba despre cele patru elemente ca despre patru grade ale eterului universal. În Taittyria Upanishad 2:1, în traducerea lui Paul Deussen scrie: „Din Atman a luat naştere Akasha, din Akasha vântul (Vayu), din vânt focul (Agni-Tejas), din foc apa (Apas), din apă pământul (Prithivi). – După Günther Schubert, pasajul ar trebui să fie tradus în felul următor: „Din Atman a luat naştere eterul universal (Akasha), din eterul universal căldura (Vayu, eterul caloric), din căldură starea gazoasă (Apas, eterul chimic), din starea lichidă starea solidă (Prithivi, eterul vieţii).” Günther Schubert, „Denumiri hinduse pentru tipurile de eter” în Geea Sophia, Cronica secţiei de ştiinţe naturale a Universităţii libere de la Goetheanum Dornach, 1926.

Ele sunt doar exerciţii Hatha-Yoga, dacă sunt făcute înainte de parcurgerea treptelor anterioare de instruire ocultă. Dacă sunt făcute pe treapta corespunzătoare lor, sunt exerciţii Raja-Yoga: Această formulare se referă la respingerea fermă a practicilor Hatha-Yoga (disciplina corporală) de către doamna

Blavatsky în cadrul Societăţii Teosofice; s-a acordat atenţie doar practicilor Raja-Yoga (disciplina spiritului). Referitor la exerciţiile de respiraţie, vezi GA 245, „Îndrumări pentru o instruire esoterică”.

„Lumina pe cărare”: Scriere a lui Mabel Collins, membră a Societăţii Teosofice din Anglia „pentru cei care doresc să se întâlnească cu înţelepciunea Orientului”, ediţia a IV-a germană, Leipzig 1904. Vezi exegeza lui Rudolf Steiner la aceasta, GA 245, „Îndrumări pentru o instruire esoterică”.

„Basmele” lui Goethe: „Povestea despre şarpele verde şi frumosul crin” a apărut mai întâi în 1795 în „Hören“ ca încheiere a povestirii „Discuţiile emigranţilor germani”. Vezi şi Rudolf Steiner, „Genul spiritului goethean în revelaţia sa prin Faust şi prin povestea despre şarpe şi crin”, 1918, GA 22.

Nimic nu îi dă lui gândul, dacă el nu îl creează la o percepţie: Această propoziţie este diferit formulată în diferitele originale, adesea apare astfel: „Nimic nu-i dă lui gândul, dacă el nu îl transformă în percepţie.” La Mathilde Scholl apare aşa: „Nimic nu-i dă lui percepţia, dacă el nu o transformă în gânduri.” În notele Mariei Steiner von Sivers, propoziţia aceasta lipseşte. Ea a fost schimbată de către editor conform sensului.

Oken a adus în legătură sepia cu limba omului: Vezi „Cronica filosofiei naturii”, ediţia a doua îngrijită de Friedrich Frommann (cartea 14: Zoologie pag. 424, 466, 496), Jena 1831.

Bodhisattva: Vezi la aceasta conferinţa de la Berlin, 25 octombrie 1909 în volumul „Impulsul lui Christos şi dezvoltarea conştienţei Eului”, GA 116, precum şi volumul „Creştinismul esoteric şi conducerea spirituală a omenirii”, GA 130.

De pe Marte au adus Kama, de pe Mercur au adus Manas: Vezi la aceasta de exemplu expunerile ţinute în aceeaşi perioadă în scrisorile către Marie Steiner von Sivers în GA 262 „Corespondenţă şi documente 1901-1925” (anexe la nr. 42 şi 43 precum şi scrisoarea nr. 44); apoi conferinţa de la Berlin, 15 februarie 1908 în „Acţiunea entităţilor spirituale asupra omului”, GA 102.

succesiunea despre care vorbeşte Helena Petrowna Blavatsky: „Doctrina secretă”, vol. III, articolul „Nidanas”, pag. 585 şi următoarele în ediţia germană: „1) Zei superiori. 2) Deva sau Pitri (toate clasele). 3) Nirmanakaya. 4) Bodhisattva. 5) Oameni în Myalba. 6) Existenţe kamarupice, fie ale oamenilor fie ale animalelor, în kamaloka sau lumina astrală. 7) Existenţe mentale (subiective).”

Aristotel vorbeşte despre partea eterică a inimii: Rudolf Steiner se referă aici probabil la micile scrieri de ştiinţă naturală (Parva naturalia), studiu „despre tineteţe şi bătrâneţe, viaţă şi moarte”.

Blavatsky ... l-a numit pe Iehova spirit lunar : Vezi „Doctrina secretă” vol. 2, pag. 497 a ediţiei germane.

De aceea, în ocultism Luna este numită şi Cosmos al înţelepciunii : În notele unei conferinţe din Berlin, 10 noiembrie 1903, se află următoarele: „În marile corelaţii ale lumii, Cosmosul pământesc este numit Cosmosul iubirii divine, Cosmosul precedent este numit Cosmosul înţelepciunii, iar viitorul Cosmos este Cosmosul focului divin ... Cosmosul care a precedat Cosmosul lunar, este numit Cosmosul atotputerniciei divine; acesta a fost precedat de Cosmosul fiinţei.”

Eliphas Levi a subliniat : Acest lucru nu a putut fi constatat.

La pasajul: *În timp ce pe Lună pe de o parte ...* : Textul acestui pasaj a putut fi, după cât se pare, doar insuficient păstrat în toate notele, astfel încât trebuie luat în considerare cu inexactitate şi cu posibile erori.

De aceasta ţine formula: ”Eu gândesc, eu simt, eu sunt” : Vezi la aceasta, „Îndrumări pentru o instruire esoterică”, GA 245.

Iisus le-a spus ... : „Ilie a venit din nou”: Matei 17:12, 13.

aproximativ 2600 de ani: Ulterior Rudolf Steiner a precizat mai exact acest interval de timp. Şi anume, punctul vernal al Soarelui îşi realizează rotaţia completă prin cercul zodiacal în intervalul a 12 x 2160 = 25920 ani, adică un an cosmic platonic. Reîncarnările sunt în legătură în general cu aceste epoci de 2160 de ani. Tema este expusă mai detaliat în conferinţa de la Dornach, 9 aprilie 1923, în volumul „Despre viaţa omului şi a Pământului – Despre esenţa creştinismului”, GA 349.

Maestrul ... lui Sinnett: Vezi A.P. Sinnett, „The occult world”, 1881; în limba germană „Die occulte Welt”, Leipzig, nu e menţionat anul apariţiei.

Maestru : Traducerea obişnuită în Societatea Teosofică a cuvântului englez „Master” pentru expresia hindusă „Mahatma”, textual „Suflet mare”.

Marii Maeştri : În sensul entităţilor formulate de Rudolf Steiner, entităţi de cea mai mare importanţă pentru evoluţia omenirii. „Aceste entităţi sublime au parcurs deja calea pe care restul omenirii o mai are încă de parcurs. Ele acţionează acum ca „Maeştri ai înţelepciunii şi ai armoniei sentimentelor umane”.” (Scrisoare către un membru, 2 ianuarie 1905). Vezi şi conferinţa de la Berlin, 13 octombrie 1904 din volumul „Originea şi ţelul omenirii. Idei fundamentale ale ştiinţei spirituale”, GA 53.

Trapiştii: Numele provine de la mânăstirea cisterciană La Trappe din Franţa, întemeiată în 1140. Ordinul trapist apărut acolo în urma reformei începute în 1665 obliga la mătănii severe şi la tăcere îndelungată.

sfântul Augustin stabilea învăţătura predestinării: Învăţătură privind decizia eternă a lui Dumnezeu, conform căreia doar o parte a omenirii ar fi predestinată să fie mântuită. Vezi la aceasta şi conferinţa de la Dornach, 7 octombrie 1917 în volumul „Bazele spirituale din dosul lumii exterioare”, GA 177.

douăsprezece simţuri: Vezi „Antroposofie, psihosofie, pneumatosofie”, GA 115, ca şi „Antroposofie – un fragment” (1910), GA 45; apoi Hendrik Knobel „Despre învăţătura lui Rudolf Steiner privind simţurile” în „Informaţii ale administrării moştenirii lăsate de Rudolf Steiner”, nr. 14, sărbătoarea Arhanghelului Mihael, 1965.

pantă descendentă ... ascendentă: Un termen teosofic pentru faptul că orice evoluție se desfășoară în cicluri, mai întâi în direcție descendentă, așadar pe panta descendentă din spiritual în material, pentru ca ulterior să treacă în direcție ascendentă, pe panta ascendentă de la materie la spirit. Într-un ciclu de conferințe din iarna anului 1904, ținut parțial pentru același auditoriu, în conferința de la Berlin, 17 octombrie 1904 se spune: „Scrierile teosofice au înfățișat anumite evoluții descendente și ascendente ... În perioada descendentă, evoluția este întârziată, în perioada ascendentă ea este accelerată. Această evoluție accelerată nu se adresează însă întregului plan fizic, ci ființelor particulare.” În conferința de la Berlin, 27 ianuarie 1908 (GA 102), „Acțiunea entităților spirituale asupra oamenilor”, Rudolf Steiner dă următoarea clarificare: „Astfel că, dacă noi ne aflăm într-un moment oarecare al evoluției, atunci ne putem spune întotdeauna: Da, există acum anumite forțe, care ies și intră din și în om, forțe descendente și forțe ascendente. Pentru fiecare dintre aceste forțe vine odată momentul când se transformă din forță descendentă în forță ascendentă. Toate forțele care devin forțe ascendente, sunt mai întâi descendente. Ele coboară, să zicem așa, până în om. În om ele își dobândesc forța de a urca.” În acest sens, afirmația „Chiar dacă corpul se

află pe panta ascendentă, totuşi simţurile sunt pe cea descendentă” s-ar înțelege așa, că în general corpul fizic se află pe panta ascendentă, fiindcă el a depășit deja punctul cel mai adânc al materializării sale, în timp ce simțurile evoluează încă pe panta descendentă, fiindcă încă două simțuri abia se dezvoltă drept simțuri fizice veritabile.
Mai târziu omul, aşa cum el vorbeşte acum ... : Compară tot paragraful acesta cu expunerea mai clară din volumul „Imaginile peceților și coloanelor oculte”, GA 284.

mitul despre Lohengrin: Personajul Lohengrin apare pentru prima dată în scrierea „Parsifal” a lui Wolfram von Eschenbach, ca fiu al lui Parsifal și cavaler al Graalului. Legenda este dezvoltată mai departe într-o poem mediogerman de la sfârșitul sec. 13, prima ediție critică a lui Heinrich Rückert, 1857. O formă mai simplă este scrierea „Cavalerul cu lebăda” a lui Konrad von Würtzburg. Vezi de asemenea conferința lui Rudolf Steiner, Berlin, 29 martie 1906 despre „Parsifal și Lohengrin” GA 54, „Enigmele lumii și antroposofia”.

Christian Rosenkreutz: Vezi la aceasta „Creștinismul esoteric și conducerea spirituală a omenirii” GA 130.

lumina Kundalini din senzaţia căldurii radiante: Vezi la aceasta conferința de la Berlin, 18 octombrie 1904 „Esoterism și istorie a lumii în mitologia greacă și germanică” Dornach 1955, GA 92.

Potrivit liniei descendente, corpul eteric este modelat în opoziţie faţă de corpul fizic; numai conform liniei ascendente, cele două corpuri sunt identice: Această afirmație s-ar înțelege eventual în sensul notei de la pag. 37 „pantă descendentă ... ascendentă; compară însă și cu expunerea din conferința 18.

numit de către Helena Petrowna Blavatsky ou auric: Compară cu „Doctrina secretă”, vol. 3, secțiunea ”Despre principii și aspecte” , pag. 493-497 a ediției germane.

„Marii iniţiaţi” de Edouard Schuré: traducere de Marie Steiner von Sivers cu prefață de Rudolf Steiner la ediția 1 (1907), 2 și 3. Cea mai nouă ediție O.W. Barth – Editura Weilheim 1965.

douăsprezece forțe ale karmei ... forțe Nidana: Expuse în detaliu în conferințele 14 și 15.

dintr-o masă nediferenţiată destul de consistentă, asemănător cu o masă gelatinoasă de azi, ca un cristal moale: În notițele Mariei Steiner von Sivers, textul sună așa: „ ... construit dintr-o masă gelatinoasă nediferențiată, ca protoplasmă minerală."

Inima peştelui a rămas la jumătatea drumului: Peștii au o inimă bipartită, compusă din atriu și ventricul, pe partea abdominală a corpului. Marie Steiner nota: „Peștele este ca o jumătate de inimă."

războiul ruso-japonez: 1904-1905.

Dionisie Areopagitul: Menționat în Faptele Apostolilor 17:34 ca discipol al lui Pavel. Sub numele lui au apărut la sfârșitul sec. 5 în Siria scrierile „Despre ierarhiile cerești" și „Despre ierarhiile bisericești", care au fost traduse din greacă în latină de către Scotus Erigena în sec. 9. Ediția germană „Scrierile sfântului pseudo Dionisie Areopagitul", tradusă de J.G.W. Engelhardt, Sulzbach 1823.

Această învăţătură nu putea găsi o înţelegere generală ... Ea este aşadar un fel de testament: Rudolf Steiner a extins tot mai departe în vasta sa operă învățătura despre Ierarhii. Compară în mod deosebit cu volumele „Ierarhiile spirituale și reflectarea lor în lumea fizică", GA 110, și „Entitățile spirituale din regnurile cerești și din regnurile naturii", GA 136.

Novalis era un om atât de familiarizat cu lucrurile oculte: Vezi „Misterul Crăciunului – Novalis văzătorul și vestitorul lui Christos", Dornach 1980.

secta duhoborților: luptătorii spiritului. Ei își spuneau de asemenea „creștinii spiritului" și credeau în primul rând în revelația interioară. Secta a luat naștere cam pe la mijlocul sec. 18 și au fost alungați ulterior în Transcaucazia. La sfârșitul sec. 19, mulți au emigrat în Cipru și Canada. Tolstoi, care a avut o legătură interioară strânsă cu duhoborții, (compară cu KJ. Staub, „Viața și opera lui Tolstoi", 1908), a scris referitor la aceasta „Persecuția creștinilor în Rusia în anul 1895".

secta maniheilor: Fondată de către Mani (215 sau 216-276 d.Ch.), provenind din Asia Mică „curent spiritual puternic, de care au aparținut de asemenea albigenzii, valdenzii și catarii Evului Mediu, mai tîrziu Ordinul Templier, la fel și masoneria printr-un complex remarcabil de împrejurări. Masoneria aparține acestui curent, deși fusese legată de rosicrucieni. În conformitate cu notițele unei conferințe a lui Rudolf Steiner referitoare la maniheeni, Berlin, 11 noiembrie 1904 în volumul „Legenda Templului și Legenda de Aur", GA 93. – Compară și cu Albert Steffen,

„Mani”, Dornach 1930, și Geo Widengren „Mani și maniheismul”, Urban-Taschenbuch 1961.

Subba Row (Rao) ... descrie astfel trei stări ale discipolatului: Articolele lui Row din revista „Theosophist” au apărut ulterior împreună sub titlul „Esoteric Writings”, ediția a 2-a Madras 1931.

numărul 666: Vezi Rudolf Steiner, „Apocalipsa lui Ioan”, GA 104.

a opta sferă: Observații suplimentare pe această temă, în GA 254 „Mișcarea ocultă în sec. 19 și relația ei cu lumea culturii”.

Nidana: Rudolf Steiner se referă aici la secținea „Nidanas” din volumul „Doctrina secretă” al doamnei Blavatsky, vol. 3, pag. 585 al ediției germane.

Înțelepciune, Frumusețe și Putere: Compară cu nota de la pag. 25, „Basmele” lui Goethe.

„Teologia deutsch”: Teologie germană, scrisă de un preot în Deutschherrenhaus-Sachsenhausen lângă Frankfurt pe Main în 1497. Prima ediție a lui Luther 1518; traducere în germana nouă de Franz Pfeiffer din textul originar. Compară de asemenea cu GA 7, „Mistica în zorii vieții spirituale contemporane și relația ei cu concepția modernă despre lume” (1901).

a crea din neant: Această idee spiritual-științifică a lui Rudolf Steiner se găsește și în conferințele de la Stuttgart, 15 septembrie 1907 și Köln, 29 decembrie 1907 (conferințe neapărute încă în GA), ca și în conferința de la Berlin, 17 iunie 1909 în „Antropologie spiritual-științifică”, GA 107.

pregătim prin aceasta configurația unei rase viitoare: Acesta este modul de redactare al notițelor Mariei Steiner von Sivers; în notițele Matildei Scholl, afirmația sună în schimb așa: „noi formăm prin aceasta o seminție viitoare”.

primul ... al doilea Logos: Compară cu schița lui Rudolf Steiner din mai 1906 pentru Edouard Schuré „Simbolurile și evoluția celor trei Logoi în omenire”, tipărită în „Contribuții la operele complete ale lui Rudolf Steiner”, sărbătoarea Arhanghelului Mihael, 1965.

Acela are de asemenea puterea, de a însufleți materia astrală care se află în jurul gândurilor: În Buletinul informativ 1942 / 1943, această afirmație, conform

notițelor Mathildei Scholl, sună așa: „Acela are de asemenea puterea de a însufleți spațiul material care se află în jurul gândurilor.” Această afirmație nu are nici un sens în context, mai mult decât atât, afirmația lipsește în notițele Mariei Steiner, ea a fost schimbată de către editor conform sensului.

Pasiunile umane se află în relaţie ocultă cu forţele superioare ale fiinţelor spirituale care ne-au precedat: Vezi la aceasta conferința de la Dornach, 24 octombrie 1915 în GA 254 „Mișcarea ocultă în sec. 19 și relația ei cu lumea culturală”.

Dacă omul distruge viaţa: Vezi la aceasta discuția lui Rudolf Steiner despre romanul lui Mabel Collins „Flita” în volumul „ Lucifer-Gnosis. Articole esențiale referitoare la antroposofie 1903-1908” GA 34.

Mediumul respectiv: Rudolf Steiner se referă aici, conform expunerii conferinței de la Stuttgart, 24 august 1906 din volumul „În fața porții teosofiei”, GA 95, la o broșură de Georg von Langsdorff, Freiburg im Breisgau, cunoscut la sfârșitul sec. 19 ca traducător și publicist în domeniul spiritist. Compară cu aceasta Carl Kiesewetter, „Istoria noului ocultism”, Leipzig fără an (1891).

atunci am face cunoştinţă din exterior cu ceva ce cunoaştem foarte bine în interior: Aceste pasaje au putut rămâne incomplete la toți cei care au luat notițe. În notițele Mariei Steiner von Sivers, textul sună invers: „ ... facem cunoștință din interior cu ceva ce cunoaștem de obicei din exterior: plăcere și durere”, ceea ce aici este cu siguranță nepotrivit sau incomplet. Conform sensului, ar fi trebuit să se spună că, prin exercițiile descrise, omul face cunoștință în lumea exterioară cu ceva similar sentimentelor umane de plăcere și durere, și așa mai departe.

de a introduce din nou activitatea artistică în viaţa teosofică: O privire de ansamblu asupra domeniilor artistice realizate și inaugurate de Rudolf Steiner se află în volumul „Privire de ansamblu bibliografică – Opera literară și artistică”, Dornach 1984.

Goethe ... „Metamorfoza plantelor”: Vezi volumul „Scrierile de știință naturală ale lui Goethe” editate și comentate de Rudolf Steiner în seria „Literatura națională germană” a lui Kürschner, 5 volume, reeditare Dornach 1975, GA 1, a-e.

primul principiu teosofic: Primul dintre cele trei principii ale Societății Teosofice întemeiate de către doamna H.P. Blavatsky în 1875 sună așa: „A forma nucleul unei frății universale fără deosebire de rasă, credință, sex, castă sau culoare.”

Noi am văzut că întreg corpul uman ... : Textul acestui capitol este defectuos și nu poate fi considerat literal autentic.

involuţie-evoluţie: Compară cu aceasta nota de la pag. 75 „a crea din neant”.

În Vedanta se spune: Brihadaranyaka Upanishad 3:2, 11 și următoarele versete: „ ... „Yajnavalkya”, zicea Jaratkarava Artabhaga, „când așadar glasul celui decedat intră în foc, suflul său în vânt, ochiul său în Soare, spiritul său în Lună, auzul său în zonele cerești, corpul său în Pământ, Sinea sa în spațiu, părul de pe corpul său în plante, părul de pe capul său în copaci, sângele său și lichidul său seminal în apă, unde rămâne atunci omul?” „Dă-mi mâna ta, dragă Artabhaga”, zicea el. „Numai noi doi trebuie să știm aceste lucruri. Cunoașterea noastră nu aparține lumii.” Ei au mers afară și au discutat. Ce au discutat ei, se referea la karma. Omul devine bun după o faptă bună și devine rău după o faptă rea. Despre aceste lucruri, Jaratkarava Artabhaga a păstrat tăcerea.” Citat după „Upanișade” ediția de buzunar a lui Diederich, 1964.

viziunea lui Ezechiel: Ezechiel, cap. 1.

primii Arhaţi. Apoi au luat naştere celelalte două tipuri de oameni: Această expunere incompletă a fost dată ca explicație a celei de-a șaptea strofe Chan în lucrarea „Doctrina secretă” a doamnei Blavatsky, volumul 2.

legenda lui Prometeu: Vezi la aceasta conferința de la Berlin, 7 octombrie 1904 „Legenda lui Prometeu” în „Esoterism și istorie universală în mitologia greacă și germanică”, Dornach 1955. Destinată volumului GA 92.

Bhagavad-Gita: Rudolf Steiner a ținut în 1912-1913 două cicluri de conferințe despre Bhagavad-Gita: „Bhagavad-Gita și epistolele lui Pavel”, GA 142 și „Bazele oculte ale Bhagavad-Gitei”, GA 146.

ce avem în Vede: *Veda*, adică „Știința” sacră, suma celor mai vechi scrieri religioase hinduse redactate în limba sanscrită, căreia îi este atribuită o origine supraterestră. Este vorba despre o literatură vastă, care pentru multă vreme a fost dată mai departe numai oral. Tradițiile vedice se compun în principal din: 1. Sanhita, 2. Brahmana, 3. Aranyaka și Upanișadele. Sanhita este o „colecție” de cântece, formule pentru ofrandă și formule magice. Se disting patru astfel de colecții, care în general sunt numite „cele patru Vede”.

a primit de la Zarathustra ... cultura: Este vorba despre Zarathustra propriu-zis sau primul Zarathustra. În conferința publică despre „Zarathustra”, Berlin, 19 ianuarie 1911, GA 60, „Răspunsuri ale științei spirituale referitoare la marile probleme ale existenței”, Rudolf Steiner spune: „Istoricii greci au știut întotdeauna că Zarathustra trebuie plasat departe în timp, cam 5000-6000 de ani în urma războiului troian.”

25. Berlin: Acestei conferințe îi lipsesc notițele Mariei Steiner von Sivers. Textul celei de-a doua jumătăți a acestei conferințe – în special referitor la cele trei regnuri elementare – este doar fragmentar. Compară cu aceasta conferința de la München, 4 decembrie 1907 din volumul „Știință a naturii și știință a spiritului – acțiunea lor în lumea noastră vizibilă”, GA 98.

atomul întrupării planetare următoare, Jupiter: Despre aceasta vorbise deja Rudolf Steiner cu câteva zile înainte – 21 octombrie 1905 – într-o conferință ținută alături de această serie de conferințe, din care există doar notițe incomplete în volumul „Legenda Templului și Legenda de Aur”, GA 93.

26. Berlin: De la această conferință, ca și de la conferința 25, lipsesc notițele Mariei Steiner von Sivers.

s-*a păstrat corect în legenda musulmană despre Paradis*: Probabil că Rudolf Steiner a făcut aici legătura cu lucrarea ocultistului englez C.G. Harrison, cunoscută pe atunci în cercurile teosofice, „Universul transcendent”, 6 conferințe despre știința spirituală, teosofie și biserica catolică, prima ediție germană 1897. în conferința 5 scrie: „Musulmanii posedă o tradiție care se apropie mult de adevăr, și anume că grădina Edenului se afla în regiunea mediană dintre Pământ și Lună.”

Christos a strivit capul şarpelui: Luca 10:19.

legenda lui Hercules: Vezi la aceasta conferința de la Berlin, 7 ianuarie 1904 despre legenda lui Prometeu.

Era de Aur ... Era de Argint ... Era de Bronz:

Era de Aur	Krita Yuga	Aproximativ 20.000 ani
Era de Argint	Treta Yuga	Aproximativ 15.000 ani
Era de Bronz	Dvapara Yuga	Aproximativ 10.000 ani
Era Întunecată	Kali Yuga	Aproximativ 5000 ani
Era noastră	Viitor	Aproximativ 2500 ani

Compară cu aceasta conferințele volumului „Evenimentul apariției lui Christos în lumea eterică”, GA 118.

la Helena Petrowna Blavatsky drept număr al lui Prajapati: „Doctrina secretă”, vol. 1, pag. 60, 116, ediția germană.

conștiență, viață și formă ... creare din neant ... trei Logoi: Pentru o parte a auditoriului, Rudolf Steiner a explicat deja aceste noțiuni într-o serie de conferințe din octombrie-noiembrie 1904, în principal în 22 și 25 octombrie. Ulterior se găsește încă o expunere asemănătoare în conferințele de la Stuttgart, 15 septembrie 1907, Köln, 29 decembrie 1907 și Berlin, 17 iunie 1909.

Faust vrea ... aerul de foc: Goethe, „Faust” I, cameră de studiu.

Al şaselea şi al şaptelea simţ: Acestea aparțin, conform conferinței 9 a prezentului curs, evoluției în continuare a hipofizei și a epifizei împreună.

munca ... efectuată ca marfă ... ca sacrificiu: Vezi la aceasta cele trei articole apărute în același timp în revista „Lucifer-Gnosis”, „Știință spirituală și probleme sociale”, retipărire din GA 34 „Lucifer-Gnosis”.

lupta dintre cetele arhanghelului numit Mihael în esoterismul creştin şi cetele zeului Mamon: Vezi descrieri detaliate ulterioare de exemplu în volumul „Fundamentele spirituale ale lumii exterioare – Prăbușirea spiritelor întunericului”, GA 177.

aşa cum evoluează lucrurile în Est ca un foc: Probabil se referă la revoluția rusă din 1905, izbucnită în urma războiului ruso-japonez din 1904-1905, care pe atunci tocmai se încheiase, vezi conferința din 12 octombrie 1905: „ Situația noastră mondială, război, pace și știința spiritului” din volumul „Enigmele lumii și antroposofia”, GA 54.

hrănire: Despre această temă, Rudolf Steiner a vorbit în diferite moduri, de exemplu în fața lucrătorilor clădirii Goetheanum; compară cu volumele „Despre sănătate și boală – Bazele unei învățături spiritual-științifice referitoare la simțuri”, GA 348, și „Crearea lumii și a omului – Viață pământească și acțiune stelară”, GA 354.

forţe fizic vindecătoare, în special pentru vindecarea aşa-numitelor boli spirituale: Acesta este modul de redactare al Matildei Scholl. În schimb Marie Steiner von

Sivers a notat în acest loc că vechii terapeuți „trezeau în sine forțe vindecătoare psihice, în special pentru boli psihice”.

Cain și Abel ... alegorie: Interpretată de Rudolf Steiner în diferite moduri, în principal în conferințele din anii 1904 și 1905 în legătură cu Legenda Templului; în volumul „Legenda Templului și Legenda de Aur” GA 93.

„Dacă nu deveniţi ca nişte copilaşi”: Matei 18:3; 19:14 și Luca 18:15, 16.

ceea ce se roteşte în vârtej. Ei au toţi ceva semitic în sine: Vezi la aceasta scrisoarea din 28 aprilie 1905 a lui Rudolf Steiner către Marie Steiner von Sievers, volumul „Corespondență și documente 1901-1925”, GA 262.

lucrarea lui Haeckel „Enigmele lumii”: „Enigmele lumii. Studii de filosofie monistă pe înțelesul tuturor”, Bonn 1899. Vezi la aceasta conferința din 5 octombrie 1905 „Haeckel, enigmele lumii și teosofia” din volumul „Enigmele lumii și antroposofia”, GA 54.

Krapotkin ... principiul ajutorului reciproc la animale: „Ajutorul reciproc în evoluție”, traducere în limba germană de Gustav Landauer, Leipzig 1904.

diverşii Zarathustra: referitor la Zarathustra cel originar, compară cu nota de la pag. 122. Zarathustra cel istoric a trăit în sec. 6 î.Ch. și, conform lui Alexandru Polyhistor și Plutarh, a fost Maestrul lui Pitagora. Mai mult decât atât, compară cu tradiția școlilor oculte, transmiterea numelui Maestrului odată cu învățătura, explicațiile lui Rudolf Steiner referitor la Dionisie Arepagitul în conferința 13 a acestui volum.

legenda lui Siegfried: Vezi la aceasta de exemplu conferința de la Berlin, 22 martie 1906 referitor la „Siegfried și amurgul zeilor”, în volumul „Enigmele lumii și antroposofia”, GA 54.

Ahile ... Siegfried ... A fi invulnerabil într-un anumit fel înseamnă a fi iniţiat: Compară cu aceasta conferința 7 din volumul „Evanghelia după Marcu”, GA 139.

Bonifacius: Sfântul Bonifacius, de fapt Wynfrid, numit apostol al germanilor, a propovăduit creștinismul în sec. 8 ca împuternicit al Romei în Turingia, Frizia și Hessen și a fost ucis în anul 754 de către păgânii din Frigia.

Tacitus a găsit multe lucruri asemănătoare cu cele de la germani: Descrierea detaliată a triburilor germanice se găsește în volumul 2 al lucrării „De origine et situ germanorum”, cap. 28-46, apărută de multe ori în traducere germană.

Irmin: „Cel puternic”, strămoșul divin al triburilor germanice.

Esau ... Iacob ... Iosif: Cartea Geneza din Vechiul Testament.

Wodha = Bodha = Buddha: Rudolf Steiner a vorbit și mai detaliat despre această legătură de exemplu în conferința 10 din volumul „Univers, Pământ și om”, GA 105.

Attila ... a apărut în Europa, el s-a oprit în faţa creştinismului: Rudolf Steiner se referă aici la pătrunderea lui Attila în Italia în anul 452, pe când localitatea Aquileia a fost distrusă iar episcopul roman Leon I a mers în întâmpinarea lui Attila și a suitei lui, determinându-l să se întoarcă.

Cunoscutul călător Peter: Călător important prin Africa; fondator al coloniei germane în Africa de est și al societății germane din acea regiune. A scris printre altele, „Ofirul de aur al lui Solomon” (1895) și „În țara de aur a lumii antice” (1902).

Explicarea noțiunilor teosofice hinduse

Arhat = Adept, Inițiat, Învățător ocult, Mahatma sau Maestru.
Arupa = fără formă.
Planul Arupa = regiunea superioară a Devachanului. Vezi mai jos planele.
Atma = al șaptelea principiu al omului, Sinea sa divină superioară.
Avidya = ignoranța.
Avitchi = iadul.
Bhava = existența individuală.
Bodhisattva = cel a cărei ființă (sattva) este iluminată (bodhi); treapta premergătoare celei de Buddha.
Buddhi = Sufletul cosmic, al șaselea principiu al entității umane: sufletul spiritual. Rudolf Steiner îl numește Spiritul Vieții.
Budhi-Manas = Manasul superior, în opoziție cu Manasul inferior (Kama-Manas); Eul superior.
Chela = discipolul ocult.
Devachan = lumea spirituală. Vezi mai jos planele.
Ființe Deva = zei ai lumii Devachan.
Ființe Dhyan-Chohan = spirite planetare, oameni perfecționați ai rondurilor anterioare. Conform lui Rudolf Steiner (conferința de la Düsseldorf, 13 aprilie 1909, GA 110), denumire orientală pentru Îngeri.
Jaramarana = degradare.
Jati = ce impulsionează nașterea.
Kali Yuga = era întunecată.
Kama = materie astrală universală, adică materia dorințelor sau materia poftelor.
Kama-Manas = conștiența pământească sau Manasul inferior, în opoziție cu Manasul superior (Buddhi-Manas). Rudolf Steiner îl numește sufletul rațiunii.
Conștiență kama-pranică = conștiența vieții universale.
Kama-rupa = corpul astral, corpul poftelor; materia Kama formată la un corp „rupa”.
Corpul cauzal = conform lui Rudolf Seiner, extractul corpului eteric și al corpului astral, pe care omul îl poartă mai departe de la o viață pământească la alta și îl îmbogățește mereu.
Kriyashakti = forța de autoreproducere.
Focul Kundalini, lumina Kundalini = focul șarpelui, forța șarpelui. Rudolf Steiner, în volumul „Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare”, îl numește „forță de percepție spirituală” și „un element de natură superioară”.
Linga sharira = corpul eteric.
Ființe Lipika = numite și ființe Maharaja: ființe spirituale superioare, care au legătură cu destinul (karma) omului; guvernatorii karmei; conducătorii încarnărilor.

Mahaparinirvana = cel mai înalt dintre cele șapte nivele. Vezi mai jos planele.
Ființe Maharaja= vezi la ființe Lipika.
Manas = textual: spirit. Drept principiu al omului, Rudolf Steiner îl numește Sinea Spirituală.
Manvantara = zi cosmică; o perioadă de manifestare, în opoziție cu perioada de dizolvare sau odihnă: Pralaya.
Lumea mentală, planul mental = Devachan. Vezi mai jos planele.
Namarupa = separare între nume și formă (subiect și obiect).
Forțe Nidana = constrângeri. Cele douăsprezece Nidana sunt douăsprezece forțe karmice, care produc încarnarea. Compară cu conferința 15.
Nirmanakaya = conform lui Rudolf Steiner, un corp astral atât de mult evoluat, încât acesta după moarte nu mai lasă nici un rest; corpul unei ființe Buddha perfecționate.
Nirvana = vezi mai jos la plane.
Planul Parinirvana = planul aflat deasupra planului Nirvana. Vezi mai jos la plane.
Ființe Pitri = Tații sau strămoșii omului pământesc din evoluția lunară și cea solară.
Plane = Rudolf Steiner a înlocuit deja, în măsura posibilului, denumirile teosofice hinduse ale celor șapte plane, nivele sau lumi prin expresii germane în volumul „Teosofie" (1904) și în conferințele ulterioare:

Literatura teosofică	Literatura antroposofică
1. Planul fizic	Numit și lumea fizică, lumea rațiunii.
2. Planul astral	Numit și lumea sufletească sau regiunea sufletelor, lumea imaginativă, lumea elementală.
3. Planul Devachan sau mental Rupa-Devachan Arupa-Devachan	Numit și lumea spirituală, lumea spiritelor, lumea armoniei sferelor, lumea inspirației. Devachanul de jos sau inferior, lumea cerească. Devachanul de sus sau superior, lumea mentală, lumea adevăratei intuiții.
4. Planul Budhi sau Shushupti	Planul Budhi, lumea providenței
5. Planul Nirvana	Planul Nirvana
6. Planul Parinirvana	Planul Nirvana
7. Planul Mahaparinirvana	Planul Nirvana

Lumile aflate deasupra lumii providenței sunt lumi „pentru care nu s-au putut da încă nume în limbile europene la modul cel mai onest și just. Fiindcă nu poate fi găsit un nume specific pentru ceea ce, în Orient, se numește „Nirvana" și care se află deasupra lumii providenței." Rudolf Steiner, conferință, Berlin, 25 octombrie 1909 în volumul „Impulsul lui Christos și dezvoltarea conștienței Eului", GA 16,

Dornach 1961. Compară mai departe cu GA 99 „Teosofia rosicrucienilor”, GA 113 „Orientul în lumina Occidentului”, GA 119 „Macrocosmos și Microcosmos, lumea mare și lumea mică”, GA 137 „Omul în lumina ocultismului, teosofiei și filosofiei”.

Prajapati = forțele creatoare.
Pralaya = stare de somn; existența din timpul unei perioade de liniște dintre două Manvantare, timp în care toată manifestarea existenței este dizolvată în nemanifestare; s-ar putea spune că Pralaya împreună cu Manvantara formează un circuit închis al existenței.
Prana, pranic = principiul vieții universale; revărsat în corpul fizic, este numit corpul eteric.
Rupa = corp, formă.
Sanjna = percepție.
Sanskara = tendințele organizatoare, dorințele.
Sadayadana = ce face rațiunea din lucruri.
Planul Shushusupti = planul Buddhi. Vezi mai sus planele.
Însușiri Skandha = conform învățăturii budiste, cele cinci însușiri de bază ale fiecărei ființe: corp, simțire, gândire, voință, conștiență. Conform cu Rudolf Steiner, în esență identic cu karma, compară cu conferința 17 a cursului.
Sparsha = legătura cu existența.
Tat tvam asi = „Acesta ești tu!” Formula renumită a Vedei.
Trishna = setea după existență.
Upadana = comoditatea din existență.
Vedana = sentimentul.
Vijnana = conștiența.
Rase-rădăcină = cele șapte perioade principale ale celor șapte globuri sau stări de formă ale evoluției pământești: 1. polară; 2. hiperboreeană; 3. lemuriană; 4. atlanteeană; 5. rasa-rădăcină ariană sau postatlanteeană; cele două rase-rădăcină care mai urmează sunt numite întotdeauna doar rasele-rădăcină 6 și 7.

Registru de persoane

Alexandru VI, papă (1430-1503, papă din 1492)
Aristotel (384-332 î. Ch.)
Attila (unicul conducător al hunilor, între 445-453)
Augustin (354-430)
Bakunin, Michael (1814-1876), anarhist
Blavatsky, Helena Petrowna (1831-1891)
Bonifacius, sfântul (propriu-zis Wynfrith, aproximativ 675-754)
Büchner, Ludwig (1824-1899)
Cezar, Caius Iulius (100-44 î. Ch.)
Collins, Mabel (181-1927), fără menționarea numelui, autoarea scrierii „Lumina pe cărare”
Dante Alighieri (1265-1321)
Dionisie Arepagitul
Du-Bois-Reymond, Emil (1818-1896)
Fichte, Johann Gottlieb (1762-1814)
Goethe, Johann Wolfgang von (1749-1832)
Haeckel, Ernst (1834-1919)
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831)
Heraclit (540-480 î. Ch.)
Herzen, Alexandru Ivanovici (1812-1870)
Homer (anul 9 î. Ch.)
Kant, Immanuel (1724-1804)
Kerner, Iustinus (fără menționarea numelui, 1786-1862, autorul scrierii „Văzătoarea din Prevorst”
Kortum, Karl Arnold (1745-1824)
Kropotkin, Peter Alexeevici, principe de (1842-1921)
Laplace, Pierre Simon Marquis de (1749-1827)
Langsdorf, Georg von (fără menționarea numelui)
Lasalle, Ferdinand (1825-1864)
Levi, Eliphas (1810-1875)
Leonardo da Vinci (1452-1519)
Marx, Karl (1818-1883)
Michelangelo (1475-1564)
Moleschott, Iakob (1822-1893)
Newton, Isaac (1643-1727)
Novalis (Friedrich Georg von Hardenberg, 1772-1801)
Oken, Lorenz (1779-1851)
Paracelsus (Teofrastus Bombastus von Hohenheim, 1493-1541)

Peters, Karl (1856-1918)
Platon (427-347 î. Ch.)
Raffael Santi (1483-1520)
Robespierre, Maximilian de (1758-1794)
Rosenkreutz, Christian (1378-1484)
Rousseau, Jean Jacques (1712-1778)
Row (Rao), Subba (1856-1890)
Sinnett, Alfred Percey, teosof englez
Spencer, Herbert (1820- 1903)
Tacitus, Cornelius (aproximativ 55-116 d. Ch.)
Tolstoi, Leo Graf (1828-1910)
Ulfila (numit și Wulfila), episcop gotic (310-383)
Voltaire, Francois Marie A. (1694-1778)
Wasman, Eric S. J. (1859-1931), naturalist

Despre notițele de la conferințe

Din autobiografia lui Rudolf Steiner
„Cursul vieții mele” (cap. 33, 1925)

Există așadar două rezultate ale activități mele antroposofice: mai întâi cărțile mele publicate pentru întreaga lume; apoi un mare număr de cursuri, care urmau să fie gândite la început ca tipărituri private și vândute doar membrilor Societății Teosofice (mai târziu antroposofice). Acestea erau manuscrise care au fost făcute mai mult sau mai puțin bine în timpul conferințelor, și care – din lipsă de timp – nu au putut fi corectate de mine. Cuvintele rostite oral aș fi preferat să fi rămas doar cuvinte rostite oral. Dar membrii au vrut tipărirea privată a cursurilor. Așa au apărut ele. Dacă aș fi avut timp să îndrept lucrurile, atunci restricția impusă la început „numai pentru membri” nu ar fi existat. Acum restricția respectivă a fost eliminată de mai mult de un an.
Aici, în „Cursul vieții mele”, este necesar să spun, înainte de toate, cum se inserează cele două lucruri: cărțile mele publice și aceste tipărituri private, în ceea ce eu am elaborat ca antroposofie.

Cine vrea să urmărească propria mea luptă interioară și activitatea pentru plasarea antroposofiei în fața conștienței epocii actuale, trebuie să facă aceasta prin intermediul scrierilor publice generale. În ele explic tot ceea ce există ca năzuință de cunoaștere de-a lungul timpului. Acolo este dat ceea ce mi s-a structurat în „vederea spirituală”, ceea ce a devenit – desigur în multe privințe într-un mod imperfect – edificiul antroposofiei.

Lângă cerința de a clădi „antroposofia” și de a servi numai celor ce rezultă cînd avem de oferit civilizației actuale comunicări din lumea spirituală, a apărut și o alta, și anume de a veni pe deplin în întâmpinarea a ceea ce s-a manifestat drept necesitate sufletească, drept nostalgie spirituală din partea membrilor.

Înainte de toate a existat o puternică tendință de a audia Evangheliile și conținutul scrierilor biblice, reprezentate în general în lumina care s-a arătat ca lumină antroposofică. Oamenii voiau să audieze cursuri despre aceste revelații date omenirii.

În timp ce au fost ținute serii de conferințe în sensul acestei cerințe, a mai apărut încă una. La aceste conferințe participau numai membri. Ei erau familiarizați cu comunicările de început ale antroposofiei. Lor li se putea vorbi ca unor avansați în domeniul antroposofiei. Ținerea acestor conferințe interne era de așa natură, încât nu puteau fi redate în scrieri destinate publicului larg.

În cercuri interne puteam vorbi într-un fel despre lucruri care, dacă ar fi fost de la început destinate publicului larg, ar fi *trebuit* să fie structurate altfel.

În dualitatea scrierilor publice și a celor private a fost ceva ce provenea din două baze diferite. Scrierile publice sunt rezultatul a ceea ce lupta și lucra în mine; în tipăriturile private luptă și lucrează auditoriul împreună cu mine. Eu aud vibrațiile din viața sufletească a membrilor, iar în viața mea interioară, în ceea ce aud, ia naștere conținutul conferinței.

Nu s-a spus nicăieri, nici în cea mai mică măsură, ceva ce nu ar fi rezultatul pur al antroposofiei care se forma. Nu poate fi vorba de nici o concesie făcută prejudecăților sau presentimentelor membrilor. Cine citește aceste tipărituri private, le poate lua în sensul cel mai deplin drept ceea ce are de spus antroposofia. De aceea am putut, fără nici o ezitare, pe când au fost aduse acuzații prea insistente în această direcție, să renunțăm la măsura de a răspândi aceste tipărituri numai în cercul membrilor. Va trebui să se țină seama de faptul că, în conferințele nerevizuite de mine, se găsesc greșeli.

O judecată asupra conținutului unei astfel de tipărituri private va putea fi, desigur, numai de competența celui care știe ce se admite ca premisă la judecata respectivă. Această premisă este, pentru majoritatea acestor tipărituri private, *cel puțin* cunoașterea antroposofică a omului, a Cosmosului, în măsura în care esența sa este reprezentată în antroposofie, și a ceea ce se găsește drept „istorie antroposofică” în comunicările din lumea spirituală.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

Despre căutarea Graalului

GA 149

Un ciclu de şase conferinţe ţinut la Leipzig
în perioada 28 decembrie – 2 ianuarie 1914

Traducere de biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Lucrarea a fost tradusă după ediţia în limba germană Rudolf Steiner
Christus und die geistige Welt Von der Suche nach dem heiligen Gral
Dornach; 1977, Nr. bibl. 149

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2003

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: DIANA TATU
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

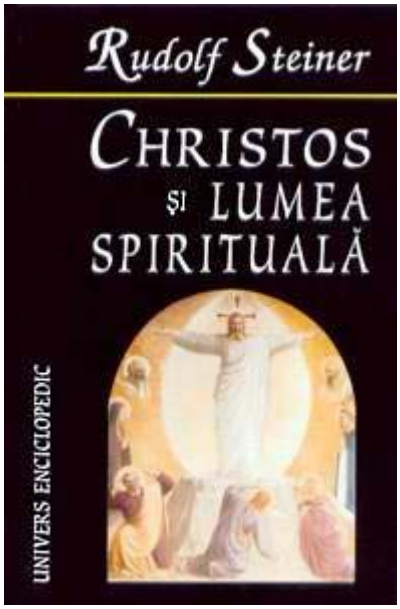

Societatea antroposofică din România
Strada Vişinilor nr. 17, sector 2, Bucureşti
Tel.: 021 323 20 57

ISBN 973-637-002-X

COPERTA IV

Evenimentul de pe Golgota are loc într-un moment al evoluției umanității în care oamenii erau cel mai puțin apți de a-l înțelege în semnificațiile sale profunde. Omenirea, care pierduse facultatea percepției încețoşate a lumii spirituale pe care o avusese în timpurile mai vechi, este, sufleteşte vorbind, prinsă între tradiții religioase devenite rutină exterioară, gândirea filosofică dusă de greci până la cele mai înalte culmi şi tălăzuirea unor impulsuri venind din străfunduri ale subconştientului care vehiculează informații venind din lumile spirituale pe diferite căi. Unele se manifestă prin oameni instruiți (profeții), altele prin mediumuri, intermediari între zeități şi oameni care-i interoghează (Pythia) sau prin personaje stranii primind informații spontane cu privire la evenimente viitoare în general inspirând groaza (Sibilele).

Autorul analizează interacțiunile dintre Evenimentul de pe Golgota şi căile încercate pe diferite direcții pentru cuprinderea semnificației misiunii christice. Cu capacitatea sa neobişnuită de a aborda omnilateral aspectele de care se ocupă, Rudolf Steiner face din acest mic ciclu de conferințe una din expunerile cele mai pasionante pentru cititor.

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner

Conferința I — *Leipzig, 28 decembrie 1913* — Marea schimbare a vieții sufleteşti în secolele anterioare şi ulterioare Misteriului de pe Golgota. Adâncirea vieții de gânduri datorită filosofiei greceşti. În acelaşi timp totala lipsă de înțelegere pentru Misteriul de pe Golgota. Aceeaşi înaltă forță spirituală a determinat atât adâncirea vieții de gânduri ca şi impulsul lui Christos. Teologia lui Pavel. Conceptele gnostice: tatăl primordial, Tăcere, treizeci şi unu de Eoni, divina *Sophia*, Achamod, Fiul lui Dumnezeu Tatăl, Duhul Sfânt, Demiurgos

Conferința a II-a — *Leipzig, 29 decembrie 1913* — Înțelegerea lacunară a gnosticilor privind legătura dintre entitatea Christos şi Iisus din Nazaret. Vechii Rishi indieni, Zarathustra şi înțelepții caldeeni ar fi putut avea înțelegere pentru apariția lui Christos. Aur, tămâie şi mir. Christos păşeşte pe Pământ în perioada cea mai puțin aptă pentru a-L înțelege. Erudiția teologică s-a îndepărtat tot mai mult de înțelegerea lui Christos. Sibilele. Profeții şi Sibilele lui Michelangelo. Sibilele, rămăşiță a vechii înțelepciuni, anulată prin impulsul lui Christos. Pavel, urmaş al vechilor profeți. Pavel şi lumea măslinului

Conferința a III-a — *Leipzig, 30 decembrie 1913* — Cei doi copii Iisus. Dezvoltarea umana în cursul evoluției Pământului. Tripla influență a simțurilor, a organelor vitale şi a sufletului umanității (gândire, simțire, voință). Sfântul Gheorghe învinge balaurul. Artele muzelor (Apolo) ca reflectare a acestor forțe de armonizare. Miturile lui Mydas şi Marsyas. „Însuflețirea" lui Christos în Apolo

Conferința a IV-a — *Leipzig, 31 decembrie 1913* — Postacțiuni ale triplului eveniment Christos în perioada postatlanteană. Zarathustra. Concepția despre lume privită ca o cronologie. Ahura Mazda, Ahriman, Zaruana akarana. Amshaspandzi, Izedzi. Misterii egiptene şi caldeene: astrologie. Misterii greceşti: meteorologie. Înțelepciune evreiască veche: geologie. Profeții. Cultul lui Attis şi al lui Adonis ca prevestiri ale Misteriului de pe Golgota. Ioan Botezătorul ca reîncarnare a lui Ilie. Apolo şi laurul, Pavel şi măslinul

Conferința a V-a — *Leipzig, 1 ianuarie 1914* — Acționarea Impulsului lui Christos în fundamentele sufletului. Victoria lui Constantin împotriva lui Maxențiu. Parsifal şi Graalul. Cupa sfântă. Sculptura Pieta a lui Michelangelo. Chrétien de Troyes, Wolfram von Eschenbach. Kyot. Reapariția scrierii stelare în taina lui Parsifal. „Ganganda greida", provizia de drum rătăcitoare

Conferința a VI-a — *Leipzig, 2 ianuarie 1914* — Sărbătoarea Paştilor. Christificarea revelațiilor spirituale. Iahve: Legătura dintre Stăpânul Pământului şi Mama Lunii. Fecioara din Orleans, Sibilă modernă, christificată. Consonanța dintre istoria umanității şi scrierea stelară. Johannes Kepler. Aspectul de constelație şi aspectul uman al Graalului. Ținutul preotului Ioan. „*Ex oriente lux*"

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8–9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere

unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viața mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele ştiinței spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

GA 149

CONFERINȚA I

Leipzig, 28 decembrie 1913

Pentru multe suflete actuale înclinate să preia ceea ce are de spus ştiința spiritului orientată antroposofic este necesar să se elimine unele contradicții care apar în acest domeniu. Sufletul poate fi înclinat spre contradicție atunci când ia în serios amintirile legate de perioada unor sărbători ca cele din timpul Crăciunului şi începutul anului. Prin luarea în serios a unor astfel de amintiri legate de sărbători, este clar că încercăm să obținem cunoştințe cu care vrem să pătrundem în mersul spiritual al omenirii pentru a înțelege corect propria noastră evoluție. Este suficient să formulăm un gând şi acesta va deveni imediat luminos, dintr-un punct de vedere, iar din alt punct de vedere ne va face atenți în mod neliniştitor asupra modului în care contradicțiile, dificultățile trebuie să fie aduse în fața sufletului atunci când acesta vrea să preia în sensul corect cunoştințele antroposofice referitoare la om şi la evoluția Cosmosului.

Printre cunoştințele pe care vrem să le obținem prin aprofundare antroposofică se află şi cunoaşterea lui Christos, cunoaşterea impulsului de însemnătate fundamentală pe care l-am numit impulsul christic şi care a acționat la începutul evoluției calendarului nostru. Va trebui, desigur, să ne întrebăm adeseori: Cum se face că timpului nostru îi este permis să nutrească speranța de a putea pătrunde, cu ajutorul cunoştințelor antroposofice aprofundate, mai bine, mai intens în mersul evoluției cosmice pentru a înțelege impulsul christic, decât a pătruns epoca în care au trăit contemporanii Misteriului de pe Golgota? Ne-am putea întreba: Nu le era oare mult mai uşor acestor contemporani ai Misteriului de pe Golgota să pătrundă în taina care este legată de acest Misteriu decât prezentului, care este atât de îndepărtat în timp de el? Aceasta ar putea deveni o întrebare împovorătoare pentru sufletele celor din prezent care vor să urmărească înțelegerea lui Christos cu ajutorul antroposofiei. Ea ar putea deveni una din acele contradicții apăsătoare care apar tocmai când luăm în serios principiile mai profunde ale cunoaşterii noastre antroposofice. Această contradicție dispare numai când aducem în fața spiritului întreaga situație spirituală în care se afla omenirea în vremea cu care începe datarea calendarului nostru.

Cine încearcă să pătrundă, mai întâi fără nici un fel de sentimente religioase sau asemănătoare acestora, în constituția sufletească a oamenilor de la începutul erei noaste, poate face o descoperire cât se poate de stranie. Această pătrundere se poate realiza rămânând la ceea ce nu pot contesta nici sufletele dăruite exclusiv lumii exterioare, la vechea tradiție aşa cum este păstrată în istorie; dar să încercăm să pătrundem şi în acea parte care cuprinde viața spirituală în toată puritatea ei. Putem spera că printr-o astfel de pătrundere putem prinde ceva din impulsurile propriu-zise ale evoluției umanității. Să rămânem la viața de gânduri existentă la începutul calendarului nostru. Să încercăm să ajungem prin intermediul istoriei în aprofundările

realizate de oameni pe calea gândirii pentru a pătrunde în tainele, în enigmele Cosmosului începând cu două sute de ani înaintea Misteriului de pe Golgota şi încă o sută cincizeci de ani după acesta. Găsim că în secolele dinainte şi de după Misteriul de pe Golgota a avut loc o transformare de extremă importanță a constituției sufleteşti a umanității cu privire la viața gândurilor. Devenim conştienți că, într-un anumit mod, într-o mare parte a lumii culturale din acea vreme, a fost transferat ceea ce aduseseră omenirii, de mai multe secole, filosofia greacă şi alte aprofundări intelectuale. Dacă avem în vedere unde a ajuns în acea vreme omenirea, prin propriile ei forțe, fără reflectarea vreunui impuls din afară, la ce nivel ajunseseră cei numiți cu un termen utilizat de stoici „Înțelepți", ca şi numeroase personalități ale istoriei romane, trebuie să admitem că, de fapt, viața occidentală care a urmat acelui timp, acelei cotituri aflate la începutul erei noastre nu a mai adus foarte multe noutăți cu privire la cucerirea de gânduri, de idei. Viața occidentală ne-a adus infinit de mult în privinia pătrunderii în faptele naturii; ne-a adus revoluții nesfârşite ale gândirii asupra lumii exterioare. Gândurile, ideile înseşi cu ajutorul cărora s-au obținut toate aceste cuceriri cu care omenirea a încercat să pătrundă în tainele spațiale exterioare ale existenței, au progresat foarte puțin după acele vremuri; ele au trăit, chiar până la gândul de care timpul nostru este atât de mândru, gândul evoluției, în sufletul acelei vremi. Ceea ce am putea numi o cuprindere în gânduri a lumii, o viață în idei ajunsese la o anumită altitudine, la un vârf şi pusese stăpânire nu numai pe spirite izolate, ca în cazul elevilor lui Socrate, într-un timp ceva mai vechi, ci devenise popular, se răspândise peste sudul Europei şi peste alte regiuni ale Pământului. Suntem uimiți de adâncimea realizată de gândire. Dacă am vrea să abordăm fără idei preconcepute istoria filosofiei ar trebui să focalizăm în special victoria gândului în acea perioadă.

Dacă reținem, pe de o parte, această victorie a gândului, această elaborare foarte importantă a lumilor ideilor, iar, pe de altă parte, aducem în fața sufletului – în sensul în care încercăm să pătrundem azi – tainele care se grupează în jurul Evenimentului de pe Golgota, mai conştientizăm ceva. Conştientizăm că în acea vreme când s-a răspândit vestea despre Misteriul de pe Golgota a avut loc o imensă luptă a gândului cu acest Misteriu. Vedem cum filosofiile din acea vreme, mai cu seamă filosofia foarte aprofundată a gnosei, se străduiesc să orienteze toate ideile cucerite spre acest scop unic. Şi este foarte important să laşi să acționeze asupra ta această luptă a gândului uman cu Misteriul de pe Golgota. Căci ceea ce rezultă din această contemplare este faptul că lupta menționată este inutilă, că această aprofundare prin gândire pe care a atins-o evoluția umanității există şi face toate eforturile pentru a înțelege Misteriul de pe Golgota, dar că toate aceste strădanii nu ajung să realizeze acest scop; că, într-un anumit sens, Misteriul de pe Golgota, hotărât la mare depărtare de lumile spirituale, ajunge la rațiunea umană şi nu vrea să se dezvăluie.

Aş vrea să atrag de la început atenția asupra faptului că, prin aceste conferințe, nu doresc să introduc în expresia Misteriul de pe Golgota nimic din ce ar putea proveni din unele tradiții sau convingeri religioase; trebuie avută în vedere, pur şi simplu, lumea de fapte obiective care se află la baza evoluției umanității, ceea ce se oferă observației fizice şi spirituale, ceea ce s-a întâmplat în evoluția umanității.

Acum, anticipând, va trebui să dezvălui câte ceva din cele ce voi spune abia în zilele următoare cu mare claritate şi cu forță de convingere.

Primul lucru care te izbeşte la o asemenea confruntare a tainei Misteriului de pe Golgota cu dezvoltarea extrem de aprofundată a gândurilor din acea vreme este că obții impresia pe care am exprimat-o astfel: Esența acestui Misteriu se află mult, mult dincolo de ceea ce poate atinge dezvoltarea gândurilor. Cu cât pătrunzi mai adânc în ceea ce poate oferi o asemenea confruntare cu atât mai mult trebuie să admiți: pe de o parte, îți poți cufunda sufletul în întregime în lumile de gânduri care caracterizează începutul epocii cu care începe datarea noastră calendaristică; poți încerca să reanimi în sufletul tău modul cum era modelată constituția sufletească pe care o aveau oamenii în Imperiul roman, în Grecia; poți să evoci aceste idei pe care le gândeau oamenii şi vei obține astfel sentimentul că într-adevăr aceasta a fost o vreme în care gândul a atins o profunzime care nu a mai fost atinsă niciodată înainte. Se întâmplă ceva cu gândul, el se apropie de sufletul uman aşa cum nu o făcuse niciodată. Dar dacă, luând în considerare tot ceea ce se putea pune în fața sufletului în acel timp cu privire la adâncirea gândului şi la animarea lumilor de gânduri, vrem să dăm viața deplină acestor lucruri, lăsând să acționeze în suflet ceea ce poate dezvălui starea clarvăzătoare a sufletului, apare brusc ceva surprinzător. Simți că, de fapt, această adâncire a gândului este efectul a ceva ce se petrece foarte departe în lumile spirituale.

Am atras deja atenția că dincolo de lumea noastră se află alte lumi. Să folosim expresiile obişnuite: lumea astrală, lumea devachanică, lumea devachanică superioară. Să ne amintim, mai întâi, că aceste trei lumi se află dincolo de lumea noastră. Apoi, dacă lăsăm să devină activă în noi starea clarvăzătoare, obținem impresia că şi în cazul în care am pătrunde în lumea următoare, cea astrală, nu s-ar lămuri deplin nici aici care este originea a ceea ce se exprimă în viața gândirii acelui timp. Chiar şi dacă am privi în lumea devachanică inferioară nu s-ar putea lămuri deplin ce s-a întâmplat de fapt. Abia dacă am putea să ne transpunem sufletul în lumea devachanică superioară – aceasta ne-o spune starea clarvizionară – am putea trăi ceea ce iradiază străbătând celelalte două lumi şi coboară până în lumea noastră fizică, putând fi recunoscut în acestă lume în transformarea radicală a lumii gândurilor omenirii de-a lungul veacurilor.

La început te poți transpune numai în plan fizic şi în observarea acestuia. Nici nu este necesar să devii conştient, în timp ce te afunzi în lumea de idei a acelei vremi, despre ce se comunică în legătură cu Misteriul de pe Golgota; poți să ignori la început acest aspect şi te poți întreba: Indiferent de ceea ce s-a petrecut în Palestina, ce ne spune istoria exterioară? Ea ne arată că în Grecia şi la Roma a avut loc o aprofundare infinită a gândirii. Să izolăm, ca pe o insulă în viața noastră sufletească, lumea de gânduri grecească şi romană, să ne-o imaginăm despărțită de tot ceea ce se întâmplă în jurul ei, să ne-o imaginăm ca şi cum încă n-ar fi pătruns în această lume nici o veste despre Misteriul de pe Golgota. Dacă, apoi, îndreptăm cercetarea noastră sufletească asupra acestei lumi, atunci cu siguranță nu vom găsi nimic din ceea ce ştim în prezent despre Misteriul de pe Golgota, dar găsim acea infinită adâncime a vieții gândurilor care ne arată că aici s-a întâmplat ceva în cursul evoluției omenirii care a cuprins esența cea mai intimă a sufletului, în planul fizic. Orice am putea crede la început, gândul nu a existat niciodată ca în acea epocă, la nici un popor şi în nici o perioadă! Aşadar, oricât de necredincios ar fi cineva sau oricât ar vrea să nu audă nimic despre Misteriul de pe Golgota, trebuie să admită un lucru: că în lumea insulară pe care am încercuit-o acum se manifestă o adâncire a gândurilor care nu a existat niciodată.

Dacă ne transpunem în acea lume a gândurilor şi avem în fundal starea sufletească a clarviziunii, simțim cum ne-am instalat în mod corect în particularitatea proprie a gândului. Acum poți să spui: Aşa cum a înflorit acest gând, ca idee a lui Platon sau a altora, cum a trecut în lumea pe care am încercat s-o delimităm, acest gând este ceva care eliberează sufletul, care cuprinde sufletul şi îl aduce la o concepție mai înaltă despre sine însuşi, încât el poate spune: Orice ai cuprinde în lumea exterioară şi în lumea spirituală te face dependent de aceste lumi; în gând, cuprinzi ce trăieşte în tine, ceva ce poți pătrunde în întregime. Tu te poți retrage din lumea fizică exterioară, poți deveni ateu față de lumea spirituală, poți să nu vrei să ştii nimic despre impresiile clarvăzătoare, poți să nu vrei să laşi să pătrundă nimic în tine din impresiile fizice. Cu gândul poți trăi în tine; îți cuprinzi parcă ființa proprie în gândul tău!

Acest lucru se poate recunoaşte. Apoi apare însă – şi aceasta nu ar putea fi altfel dacă te afunzi în această mare a gândului cu starea sufletească a clarvăzătorului – sentimentul izolării gândurilor, sentimentul că gândul nu este decât gând, că gândul nu trăieste decât în suflet şi că nu găseşti în el puterea de a ieşi în lumea în care putem găsi în fundal ceea ce suntem noi înşine. În timp ce simțim splendoarea gândului, simțim şi ființa sa nereală. Atunci putem simți, oriunde în lumea pe care am cunoscut-o cu ajutorul privirii clarvăzătoare, nu există, de fapt, nimic care ar putea fi purtător al acestui gând.

De ce ar exista, aici, acest gând? – te întrebi. Lumea fizică, el nu poate decât s-o falsifice. Aceia care vor să fie materialisti puri, care nu pot atribui gândului o esență proprie primordială, ar trebui, de fapt, să interzică gândirea. Căci dacă lumea materială este singura adevărată, gândul nu poate decât s-o falsifice. Numai datorită inconsecvenței, materialiştilor nu le trece prin gând singura teorie a cunoaşterii posibile, a materialismului, a monismului: abținerea de la gândire, a nu mai gândi deloc. Însă, celui care se afundă cu o dispoziție sufletească clarvăzătoare în viața gândurilor, îi stă în fața sufletului aspectul amenințător al acestei stări de izolare a gândului, al acestei situații de a fi singur cu gândul. Pentru el nu există decât un lucru. Dar acest lucru există, acest lucru vine spre el, chiar dacă se apropie ca ceva care se află într-o mare depărtare spirituală: izolat prin două lumi, adevărata sorginte se află într-o a treia lume – aşa îşi spune sufletul devenit clarvăzător –, sorgintea a ceea ce se află în viața gândurilor. Pentru sufletul clarvăzător al timpului nostru, transpunerea cu gândirea izolată în vremea când gândul şi-a aflat aprofundarea sa, ar putea produce o impresie puternică; făcând abstracție de tot ce există în jurul nostru, aşadar şi de Misteriul de pe Golgota, putem reflecta numai asupra modului în care în lumea greco-romană răsare şi înfloreşte ceea ce mai alimentează şi azi prin conținutul său de gânduri viața noastră intelectuală.

Apoi, ar trebui să înălțăm privirea spre alte lumi şi să simțim cum abia asupra lumii devachanice răsare, într-o lume spirituală superioară, steaua care radiază o forță ce este pusă în valoare şi în această viață de gânduri a antichității greco-romane. Astfel ne simțim înstrăinați aici, pe Pământ, de lumea actuală, ne simțim transpuşi în lumea greco-romană, iradiind şi celelalte ținuturi ale lumii de atunci, chiar şi înaintea Misteriului de pe Golgota. Dar de îndată ce laşi să acționeze asupra ta impresia lumii spirituale, apare steaua aflată încă deasupra Devachanului – eu spun steaua, în mod simbolic –, entitatea despre care afirmi: Da, chiar şi ceea ce trăieşti aici, în izolarea gânduiui şi în posibilitatea ca sufletul să fi atins o astfel de aprofundare cum s-a

întâmplat în perioada de început a datării noastre calendaristice, este urmarea radiației pe care o trimite această stea din lumea spirituală superioară.

Şi acum rezultă un sentiment care la început nu percepe nimic despre ceea ce este tradiția istorică a Misteriului de pe Golgota, sentiment ce ar putea fi exprimat astfel: Te afli aici cu lumea de idei greco-romană, cu ceea ce au dat Platon şi alții ca el culturii generale a omenirii, cu ceea ce ei au implantat în suflete – te afli aici şi te simți viu în această lume. Şi apoi aştepți... În adevăr, nu aştepți zadarnic; căci atunci iese la lumină cât de adânc se află în fundamentele vieții spirituale steaua care iradiază raze de forță şi despre care poți spune: Ceea ce tocmai ai trăit este un efect al acestor raze de forță.

Când ai trăit această experiență nu ai reținut nimic din vreo tradiție oarecare, ci ai căutat numai, fără prejudecăți, motivația celor ce s-au întâmplat în lumea greco-romană. Dar ai făcut şi experiența că eşti separat prin trei lumi de înțelegerea fundamentului propriu-zis al acelei lumi. Şi atunci te angajezi poate şi în a privi la acele spirite care au încercat în acel timp să înțeleagă în felul lor această răstumare. Chiar şi în ştiința exterioară actuală se ajunge într-o oarecare măsură la observația că în acel timp al tranziției de la începutul datării noastre calendaristice au trăit nişte genii filosofic-religioase. Cel mai sigur te întâlneşti cu aceste genii dacă-ți îndrepți atenția spre ceea ce se desfăşoară în cadrul gnosei, care este cunoscută în modul cel mai divers. Din punct de vedere exterior, ea este cunoscută, în fapt, extrem de puțin, deşi poți obține o impresie despre profunzimea infinită a acestei gnose chiar şi numai din documentele exterioare. Vom vorbi despre ea numai în măsura în care este importantă pentru înțelegerea de către noi a omenirii.

Înainte de orice putem spune: Gnosticii au avut un sentiment al lucrurilor despre care am vorbit mai înainte, şi anume că trebuie să căutăm în lumi extrem de îndepărtate motivele evenimentelor petrecute în lumea exterioară a acelui timp. Această conştiență s-a transmis şi altora şi, dacă nu suntem superficiali, o mai vedem licărind în ceea ce putem numi teologia lui Pavel. Dar şi în alte aspecte. Totuşi, cine vrea să adâncească gnosa acelui timp, va avea mari dificultăți în întelegerea ei. Sufletele noastre sunt afectate şi de asemenea infestate de ceea ce a inoculat în ele evolutia materialistă a ultimelor veacuri. Când se urmăreşte retrospectiv evoluția Cosmosului se evocă prea mult nebuloasa cosmică a lui Kant-Laplace, ceva material. Oamenii de azi, chiar şi cei care caută o concepție mai spirituală cred, atunci când privesc retrospectiv la timpuri mai vechi, în această nebuloasă sau în ceva similar, şi ei se simt foarte bine când nu mai au grija de a găsi spiritualul şi în timpurile primordiale ale evoluției lumilor în Cosmos. Aceste suflete ale prezentului, cercetând cauzele originare ale lumii, se simt mai uşurate când îşi spun: Exista atunci o exterioritate substanțială fină oarecare şi din ca s-a dezvoltat tot ce este spiritual o dată cu tot ce este fizic. Găsim, în felul acesta, suflete care se simt consolate dacă pot fixa cercetările materialiste la începutul Cosmosului, dacă pot pune noțiunile abstracte privitoare la o formațiune gazoasă oarecare la începutul Cosmosului nostru.

Din această cauză este atât de greu pentru oameni să se transpună în gândurile gnosei. Căci aceasta aşază cu adevărat la punctul de început al contemplării Universului tot ceea ce nu aminteste în nici un fel lumea materială. Poate chiar, un spirit care este bine implementat în cultura actuală nu-şi va putea reține un zâmbet discret dacă i s-ar atribui pe nedrept, în sensul gnosei, gândul că lumea în care există şi pe care o explică atât de minunat cu ajutorul darwinismului său, că această lume

nu are nimic de-a face cu ceea ce reprezintă în adevăr fundamentul lumii noastre. Cu adevărat, omul actual, produs al culturii prezentului, nu-şi va putea reține un zâmbet discret când i se va atribui părerea că fundamentele lumii s-ar afla în acele esențe ale lumii la care noțiunile nici nu ajung, la care nu se ridică nimic din ceea ce se preconizează pentru înțelegerea Universului: în Tatăl primordial divin se află ceea ce poate fi numit fundamentul Universului. Şi ca şi cum, plecând din El, abia alături de El, se află ceea ce poate urmări să obțină sufletul atunci când, lăsând la o parte toate reprezentările materialiste, caută ceea ce are mai profund în sine: tăcerea, tăcerea infinită în care nu există nici timp, nici spațiu, ci numai Tăcerea. La această pereche a Tatălui primordial al lumii şi a Tăcerii, care există înainte de spațiu şi timp, îşi înălța gnosticul privirea, şi apoi lăsa să decurgă parcă din căsătoria Tatălui primordial cu Tăcerea alte – le putem numi tot atât de bine – lumi sau ființe. Iar din acestea, altele şi iar altele, de-a lungul a treizeci de trepte. Abia pe treapta a treizecea descoperim ceea ce se află în fața simțului prezentului, ceea ce darwinismul explică atât de minunat potrivit acestui simț al prezentului. Abia pe a treizecea treaptă se află aceasta, de fapt, pe a treizeci şi una; căci treizeci de astfel de entități pe care le putem numi tot atât de bine lumi ca şi ființe premerg acestei lumi. Eon este expresia care se acceptă în mod obişnuit pentru aceste treizeci de entități sau lumi premergătoare.

Obținem o reprezentare a ceea ce se urmăreşte cu aceşti Eoni, atunci când spunem clar şi explicit: Nu numai ceea ce percep simțurile, ceea ce numeşti lumea ta ambientală aparține lumii aşa-zise a treizeci şi una, ci şi ceea ce aduci tu ca om fizic, cu gândurile tale, ca explicații ale acestei lumi aparține acestei a treizeci şi una treaptă. Este încă uşor să te împaci cu o concepție spirituală despre lume când spui: Da, lumea exterioară este Maya, dar prin gândirea noastră pătrundem în lumea spirituală, şi când ai speranța că această gândire cu adevărat poate urca în lumile spirituale. Conform părerii gnosticilor însă, nu aceasta este realitatea. Potrivit părerii gnosticilor, gândirea aparține celui de al treizeci şi unulea Eon, lumii fizice. Astfel încât nu numai omul care are percepția senzorială, ci şi omul gânditor era plasat în afara celor treizeci de Eoni, care pot fi priviți treptat în mod ascendent prin evoluție spirituală şi care se prezintă într-o desăvârşire din ce în ce mai mare. Este cu adevărat suficient să te transpui în zâmbetul care i se smulge unui monist actual, aflat la înălțimea timpului său, când i se atribuie credința că treizeci de lumi în care se află cu totul altceva decât tu însuți poți gândi, premerg lumii noastre. Dar aceasta era concepția gnosticilor.

Apoi ei se întrebau: Cum stau lucrurile, de fapt, în această lume? Să facem abstracție de ceea ce am spus despre această lume în sensul începutului secolului al XX-lea. Ceea ce spun acum nu trebuie să fie prezentat ca o lume de idei convingătoare pentru noi – bineînțeles că în antroposofia secolului XX gnosa trebuie depăşită –, dar vrem să ne transpunem în această gnosă. Ce separă lumea înconjurătoare împreună cu ceea ce omul poate gândi despre ea, de cei treizeci de Eoni? – Pentru aceasta, îşi spunea gnosticul, trebuie să priveşti la Eonul cel mai de jos, dar încă pur spiritual. Ce se află aici? Aici se află divina *Sophia*, înțelepciunca divină. Coborâtoare în mod spiritual prin douăzeci şi nouă de trepte, ea privea în sus către lumea spirituală, la această serie de entități sau lumi. Dar într-o zi, într-o zi cosmică, i-a devenit clar că ea trebuie să elimine ceva din sine, dacă vrea să-şi păstreze privirea liberă în lumea spirituală a Eonilor. Şi atunci elimină din sine ceea ce se află în ea ca poftă. Şi ceea ce de aici încolo nu se mai află în ea, în această divină *Sophia*, în această înțelepciune dumnezeiască, circulă acum în lumea spațială, pătrunzând orice

devenire a lumii spațiale. Ea nu trăieşte numai în percepția senzorială, trăieşte şi în gândirea umană şi în dorul după lumea spirituală, trăieşte totuşi ca aruncată în sufletele omeneşti. Asemănător cu reversul, ca un portret, dar ca un portret al divinei *Sophia* azvârlit în partea exterioară, trăieşte pofta care este aruncată în orice, pătrunzând lumea: Achamod. Dacă priveşti în lumea ta fără să te înalți în lumile spirituale, atunci priveşti în lumea plină de pofte a lui Achamod. Pentru că aceasta este lumea plină de pofte, în ea nu poți să-ți reprezinți mai întâi ceea ce se oferă privirii în lumea Eonilor.

Gnosa îşi imagina ceea ce ea numea Fiul Dumnezeului-Tată şi de asemenea şi ceea ce numea Sfântul Spirit sau Sfântul Duh ca aflându-se departe în urmă în lumea Eonilor generați de spiritualitatea pură a acestora. Astfel încât în aceştia noi avem, ca o altă serie de generații, o altă serie a evoluției decât cea care a condus apoi la divina *Sophia*. Aşa cum în viața fizică, în succesiunea reproducerilor se separă neamurile, tot aşa s-au separat cândva în succesiunea Eonilor, în orice caz pe o treaptă înaltă a lumii spirituale din curentul Tatălui, un alt curent, acela al Spiritului-Fiu şi al Sfântului Spirit. Astfel, în lumea Eonilor curge ceea ce, pe de o parte, a condus la sfânta *Sophia* şi, pe de altă parte, la Spiritul-Fiu şi la Sfântul Spirit. Când urci prin Eoni, întâlneşti la un anumit nivel, un Eon din care au descins, pe de o parte, secvența Fiului care a condus apoi la divina *Sophia*, şi, pe de altă parte, secvența Fiului din care provin Fiul lui Dumnezeu şi Sfântul Duh. Apoi ajungem la Dumnezeu-Tatăl şi la Tăcerea divină.

Prin faptul că potrivit gnosei sufletul uman este transpus cu Achamod în lumea materială, în el trăieşte nostalgia lumii spirituale, înainte de orice trăieşte în el dorul de divina *Sophia*, de divina înțelepciune, de care este însă izolat prin faptul că este plin de Achamod. Acest sentiment al separării de lumea divină a Eonilor, acest sentiment de a nu se afla în spiritualul divin este resimțit, potrivit gnosticilor, ca fiind lumea materială. Şi, avându-şi originea în lumea divin-spirituală; totuşi, legat de Achamod, îi apare gnosei ceea ce am putea numi, sprijinindu-ne pe limba greacă, Demiurgos. Acest Demiurgos, acest arhitect al lumii, este realizatorul (creatorul) şi cel care conservă propriu-zis ceea ce este străbătut de Achamod şi de materialitate. În lumea lui sunt întrețesute sufletele omeneşti. Acestea sunt întrețesute cu nostalgia lor mai întâi pentru divina *Sophia*, iar în lumea Eonilor apare pur divin-spiritual, ca în depărtare, Fiul lui Dumnezeu şi Sfântul Duh, dar numai pentru cel care – în sensul gnosei – se ridică deasupra a tot ceea ce are încorporat în sine pe Achamod, pofta care cutreieră prin spațiu.

De ce există totuşi nostalgia, în sufletele transpuse în lumea lui Achamod? De ce după separarea de lumea divin-spirituală resimt nostalgia după această lume? Această întrebare şi-a pus-o şi gnosa, Şi ea spunea: Achamod a fost asvârlit din înțelepciunea divină, divina *Sophia*; dar înainte de a deveni deplin lume materială, în care acum locuia omul, a primit, ca un fel de scurtă iradiere, o lumină de la Fiul lui Dumnezeu, care a dispărut apoi din nou. Acesta este un concept important al gnosticilor, faptul că Achamond, aşa cum trăieşte în sufletele umane, a primit într-un trecut foarte îndepărtat lumina lui Dumnezeu, care însă a dispărut repede. Dar amintirea trăieşte acum în sufletul omului, oricât ar fi de întrețesut în lumea materială. Eu trăiesc în lumea lui Achamod, ar fi putut spune un astfel de suflet – în lumea materială. Dar în timp ce mă afund în mine, o amintire răsare în interiorul meu. Ceea ce mă ține încătuşat de lumea materială tânjeşte după divina *Sophia*, după divina înțelepciune, pentru că ființa Achamod care trăieşte în mine a fost cândva iluminată

de Fiul lui Dumnezeu care trăieşte în lumea Eonilor. Să ne clarificăm această structură a unui suflet de elev al gnosticilor. Astfel de suflete au trăit, ele nu sunt numai o construcție ipotetică. Iar cercetătorii istoriei care privesc cu înțelegere vor ajunge, prin documente exterioare, la concluzia că numeroase astfel de suflete au trăit în timpul la care ne referim.

Nu este lipsit de importanță să ne limpezim asupra motivelor pentru care în prezent există o atât de mare ostilitate împotriva celor spuse mai înainte. Ce are de spus unul dintre oamenii înțelepți ai prezentului despre gnosă? A trebuit doar să auzim că însăşi teologia lui Pavel este resimțită ca o scorneală rabinică, ceva încâlcit pentru ca monistul deştept să se poată ocupa de ea, el fiind atât de mândru când priveşte în lumea pe care o cuprinde cu noțiunea simplă de evoluție sau cu conceptul şi mai simplu de energie, încât spune: Acum am devenit cu adevărat bărbați, am creat noțiunile care construiesc concepția energetică despre lume şi privim înapoi la aceşti copii, la aceşti bieți, dragi copii care cu veacuri în urmă şi-au alcătuit gnosa la nivelul lor copilăros, imaginând fel de fel de spirite, treizeci de Eoni: aceasta o face „sufletul de copil" al omenirii. O astfel de joacă, sufletul bărbătesc de azi a depăşit-o de mult prin marele monism al zilelor noastre! Să privim cu îngăduință la aceste copilării gnostice, atât de drăgălaşe!

Aceasta este atitudinea actuală şi ea nu va fi uşor de lămurit, în vederea schimbării. Desigur, s-ar putea spune: Un gnostic, care s-ar afla, în prezent, în fața ta cu sufletul său născut din gnosă şi-ar lua şi el libertatea să-ți spună părerea, şi atunci ar vorbi în felul următor: Înțeleg foarte bine că eşti mândru, că ai devenit atât de mândru de gândurile tale despre evoluție şi energie; dar aceasta ți se trage de la faptul că viața ta de gânduri a devenit foarte grosolană, simplă, primitivă, că te mulțumeşti cu gândurile tale cele mai abstracte: Exprimi cuvintele evoluție şi energie şi crezi că vorbeşti despre ceva real, concret. Nu poți, de fapt, să priveşti în acea viață spirituală mai subtilă care urcă la ceea ce se înalță cu treizeci de trepte deasupra a ceea ce ai tu.

Pentru noi însă, dragi prieteni, opoziția pe care am prezentat-o la începutul expunerii noastre de azi nu face decât să se accentueze prin aceasta. Pe de o parte, vedem epoca noastră, cu noțiunile ei grosolane, primitive, iar pe de altă parte, vedem gnosa. Şi am discutat cum aceasta utilizează noțiuni infinit complicate – treizeci de Eoni – pentru a găsi în cursul evoluției sale pe Fiul lui Dumnezeu şi Sfântul Duh şi pentru a găsi în suflet nostalgia după divina *Sophia*, Fiul lui Dumnezeu şi Duhul Sfânt.

Atunci ne întrebăm: Oare adâncirea gândurilor care a avut loc atunci în lumea greco-romană nu este matricea din care a răsărit ceea ce avem în prezent, ceea ce am adus în gândurile evoluției şi ale energiei? Şi nu privim la această gnosă cu noțiunile ei complicate, care sunt atât de antipatice epocii actuale, ca fiind, în fapt, ceva cu totul străin? Nu sunt acestea opoziții colosale? Ba da, aceasta sunt ele. Contradicția care ni se aşază de aici în mod apăsător în suflet creşte continuu, dacă reflectăm retroactiv la cele ce am spus despre sufletul clarvăzător: că el se poate transpune în lumea de gânduri a grecilor şi romanilor şi vede atunci lumea, cu steaua despre care am vorbit. Şi găsim presărată pretutindeni în această profunzime a gândului grecesc acea adâncime pe care o reprezintă gnosa. Dar dacă este s-o privim în prezent cu tot ce trebuie să ne ofere antroposofia, neputincioşi să înțelegem, de fapt, ce înseamnă steaua de care ne aflăm despărțiți prin trei lumi şi dacă-i întrebăm pe gnostici: Ați înțeles voi, oare, ce s-a întâmplat atunci în evoluția umanității?, nu putem să ne dăm

nici noi, pe baza antroposofiei, răspunsul din partea gnosticilor, căci el nu ne-ar putea satisface; el nu ar putea aduce lumină în ceea ce rezultă, în prezent, pentru sufletul clarvăzător.

Nu am intenționat să vă ofer prin expunerea de azi o explicație a unui lucru oarccare. Cu cât veți resimți mai mult că ceea ce am exprimat azi nu este o explicație, cu atât veți recunoaşte mai mult că v-am pus în față contradicție după contradicție şi că nu v-am arătat decât o experiență ocultă, aceea a percepției stelei, cu atât mai bine mă veți fi înțeles. Aş dori să simțiți, să vă fie clar că în lume a apărut ceva, la începutul datării noastre calendaristice, de care capacitatea de înțelegere a omenirii era extrem de îndepărtată, fiind totuşi acționată de aceasta. Aş dori să simțiți faptul că epoca începutului nostru calendaristic este o mare enigmă. Aş dori să aveți un sentiment pentru faptul că în evoluția omenirii se întâmplă ceva care mai întâi se prezintă în lumea greco-romană ca o adâncime a gândului sau ca o descoperire a gândirii şi că înseşi fundamentele primordiale ale acesteia se găsesc adânc în zona enigmaticului. Ați putea căuta în lumi ascunse ceea ce apare în Maia lumii fizic-sensibile ca aprofundare a gândului greco-roman. Şi nu am dorit să vă ofer o idee, o explicație pentru cele prezente, am vrut prin cele spuse să conturez o enigmă despre care vom continua să vorbim mâine.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

GA 149

CONFERINȚA a II-a

Leipzig, 29 decembrie 1913

Amintindu-ne expunerea de ieri o putern rezuma spunând că epoca de la începutul datării noastre calendaristice s-a străduit cât a putut să înțeleagă Misteriul de pe Golgota prin prisma comorii ei de înțelepciune şi că această înțelepciune a întâmpinat în această strădanie cele mai mari dificultăți. Trebuie să mai zăbovim asupra acestui fenomen, deoarece ar fi imposibil ca în lipsa înțelegerii corecte a ceea ce s-a întâmplat prin Misteriul de pe Golgota, în lipsa înțelegerii acestui eveniment, să cuprindem într-o lumină corespunzătoare un fapt important, şi anume apariția ideilor despre Graal pe care le vom prezenta pe scurt. Dacă privim lucrurile din punctul de vedere al concepției pline de înțelepciune a gnosticilor din epoca de la începutul datării noastre calendaristice, putem vedea, în sensul celor spuse ieri, cât de adânc pătrunzătoarc, cât de măreț-geniale au fost ideile lor pentru a prezenta printr-o imagine pătrunzătoare pe Fiul lui Dumnezeu. Dacă însă ne referim la ceea ce a fost posibil să extragem despre Misteriul de pe Golgota din cronica spirituală a timpurilor trebuie să spunem: Nu putem obține nimic cu ajutorul noțiunilor şi ideilor gnosticilor. Şi acest lucru îl vedem deosebit de clar, dacă avem în vedere unele reprezentări ale gnosticilor privind întruparea lui Christos în Iisus din Nazaret. Au existat unii care, plecând de la gnosă îşi spuneau: Da, această entitate, Christos, depăşeşte tot ce este terestru, având rădăcini în zonele spirituale; o astfel de entitate nu se poate menține decât temporar într-un corp uman, cum este corpul lui Iisus din Nazaret.

Gnosticii care vorbeau astfel au spus ceea ce noi trebuie să subliniem necontenit: Într-adevăr, entitatea Christos a sălaşluit timp de trei ani şi jumătate în mod temporar, trecător, în corpul lui Iisus din Nazaret. Numai că gnosticii nu au înțeles corect modul în care entitatea Christos a trăit în corpul lui Iisus din Nazaret. Ei nu înțelegeau taina corpului lui Iisus din Nazaret; ei nu ştiau că în acest corp trăia Eul lui Zarathustra, că cele trei corpuri ale lui Iisus din Nazaret erau de aşa natură încât în împreunarea lor reprezentau o substanță umană care nu a fost niciodată încorporată în trup de carne pe Pământ. Gnosticii nu aveau vederea de ansamblu a întregii relații a lui Christos cu cei doi copii Iisus. Din această cauză, le părea nesatisfăcător ceea ce puteau spune ei înşişi sau, cel puțin, le-a părut nesatisfăcător discipolilor lor ceea ce spuneau ei despre petrecerea temporară a lui Christos în trupul lui Iisus din Nazaret. Gnosticii au atins, în felul lor, şi modalitatea naşterii, această cea mai mare Taină a evoluției umanității. Bineînțeles, ei ştiau că ceea ce a făcut necesară apariția lui Christos pe Pământ este legat de trecerea prin forma trupească. Dar ei nu puteau să realizeze pe deplin relația dintre Maica lui Iisus din Nazaret şi naşterea lui Iisus Christos. Iar aceia care au încercat să facă această legătură până la capăt, căci au fost şi din aceştia, au fost foarte puțin înțeleşi. Au existat şi gnostici care tocmai din cauza dificultăților amintite au contestat cu totul apariția în trup de carne a lui Christos pe Pământ, care îşi reprezentau că, înainte şi după moartea de pe Golgota, pe Pământ ar fi existat

doar un corp aparent, ceea ce noi am numi un corp astral, care apărea când aici, când acolo, dar care nu era un corp fizic. Întrucât se întâmpinau greutăți pentru a ajunge la o reprezentare a modului în care Christos poate apărea într-un trup de carne, se afirma pur şi simplu că El nici nu avea legătură cu un astfel de corp. Când oamenii credeau că El ar fi umblat într-un trup de carne, aceasta nu era decât iluzie, Maya. Nici acest lucru nu era recunoscut. Este clar că gnosticii făceau eforturi mari, cu conceptele şi ideile lor, pentru a stăpâni cea mai mare problemă istorică a evoluției Pământului, dar că noțiunile şi ideile lor nu erau suficiente; ei s-au dovedit a fi neputincioşi în fața celor întâmplate.

Va trebui să mai vorbim despre modul în care Pavel a încercat să rezolve problema. Dar va trebui să ne lămurim mai întâi cum a fost posibilă, de fapt, o astfel de înțelegere greşită. Dacă ne punem o serie de întrebări cu mijloacele cercetării spiritului, încercând apoi să le dăm răspunsul, va deveni clar, mai întâi în mod abstract, ce s-a întâmplat atunci.

Putem întreba, de pildă: Dacă epoca în care a apărut Iisus Christos a fost atât de puțin aptă să-I înțeleagă ființa, ar fi fost în stare o altă epocă să-L înțeleagă? În orice caz, dacă ne transpunem retrospectiv în sufletele oamenilor din diferite epoci, ajungem, ca cercetători ai spiritului, la un rezultat uimitor. Ne putem transpune pentru început în sufletele marilor Învățători ai Indiei antice, ai culturii indiene, care a fost prima după perioada postatlanteană. Aşa cum am mai subliniat, privim cu cea mai profundă admirație înțelepciunea străbătută de privirea clarvăzătoare, cuprinzătoare şi cu fundamente adânci a sfinților Rishi indieni ai timpurilor străvechi. Ştim că în sufletele acestor mari învățători ai epocii lor au sălăşluit tainele Universului care s-au pierdut în epocile ulterioare pentru cunoaşterea înțelepciunii. Dacă te transpui cu conştiența clarvăzătoare, atât cât se poate, în sufletul unui astfel de mare învățat al Indiei vechi, poți să spui: Dacă ar fi fost posibil ca entitatea Christos să apară pe Pământ în mijlocul Rishilor, înțelepciunea acestora ar fi fost capabilă să înțeleagă ființa lui Christos. Întrucât fenomene atât de importante ca cel menționat nu pot fi exprimate, de fapt, în cuvinte abstracte, vă rog să-mi permiteți, dragi prieteni, să folosesc o imagine.

Rishi vechii Indii, dacă ar fi perceput într-un singur om înțelepciunea Logosului ale cărei pulsații străbat lumea, ar fi adus acestuia tămâia jertfei, simbolul recunoaşterii divinului care lucrează în sfera umanității. Însă entitatea Christos nu putea găsi în acel timp un corp corespunzător în care să se întrupeze. Astfel, ea nu putea să apară în acele vremuri – vom expune mai târziu motivele acestui fapt –, în care ar fi existat toate mijloacele necesare înțelegerii unui astfel de eveniment.

Dacă mergem mai departe şi ne transpunem în sufleteie vechii culturi a lui Zarathustra, putem spune: Sufletele culturii lui Zarathustra nu mai erau înzestrate cu acele mijloace ale străvechii culturi indiene, dar ele ar fi înțeles că Spiritul Soarelui şi-a propus să trăiască într-un corp uman şi ar fi fost în situația de a putea sesiza ceea ce ține de esența Spiritului Soarelui într-un astfel de eveniment. Dacă aş vrea să mă exprim din nou în imagini, ar trebui să spun: Discipolii lui Zarathustra ar fi sărbătorit Spiritul Soarelui întrupat într-un om cu aurul strălucitor, simbol al înțelepciunii.

Dacă ne deplasăm în perioada culturală caldeano-egipteană constatăm că a scăzut posibilitatea de a-L înțelege pe Iisus Christos. Totuşi ea nu a fost atât de redusă ca în cea de a patra epocă culturală postatlanteană, cea greco-romană, când nici gnosa nu

a fost destul de puternică pentru a înțelege acest fenomen. În această epocă s-ar fi înțeles că o stea a apărut din înălțimi spirituale şi că ea s-a născut într-un om. Aşadar, s-ar fi înțeles corect coborârea divin-spirituală din sfere extraterestre. S-ar fi adus spre jertfă mirul. Iar dacă ne transpunem în sufletele acelora care vin, conform Bibliei, ca trei magi de la Răsărit şi care sunt păstrătorii celor trei tezaure de înțelepciune originare din cele trei epoci culturale postatlanteene, chiar Biblia ne indică existența unei anumite înțelegeri a faptului că cei trei magi apar la naşterea copilului Iisus. În orice caz, un lucru ne va atrage atenția, la care în prezent numai puțini se gândesc: că Biblia se află față de cei trei magi într-o poziție deosebită. Oare, Biblia nu vrea să ne spună că aceştia au înțeles încă de la început despre ce este vorba? Dar, ai fi tentat să întrebi: Ce fac aceşti trei înțelepți mai departe? Ce se întâmplă cu înțelepciunea lor? Avem oare ceva ce am putea raporta la aceşti trei înțelepți ai Răsăritului în ceea ce priveşte înțelegerea apariției lui Christos? Această problemă o punem, cum am spus, numai ca întrebare. Ea face parte din numeroasele întrebări care trebuie puse raportându-ne la Biblie şi care devin mai importante decât toate criticile aduse Bibliei în secolul al XIX-lea.

Dacă trecem la cea de a patra perioadă postatlanteană, putem spune următoarele: Acum există trupul în care se poate încorpora entitatea Christos. Un astfel de trup nu a existat în prima, a doua şi a treia epocă postatlanteană. Acum el există, însă oamenii nu au posibilitatea de a înțelege, de a pătrunde ce se întâmplă. Un fenomen ciudat, nu? Căci în fața sufletului nostru nu se arată ca fapt nimic altceva decât că Christos apare pe Pământ într-o epocă care este cea mai puțin potrivită să-L înțeleagă. Iar dacă priveşti la epocile următoare şi mai cu seamă dacă focalizezi întreprinderile care s-au reluat în secolele următoare pentru a înțelege entitatea lui Iisus Christos, descoperi o nesfârşită dispută teologică. Întâlnim, în sfârşit, în evul mediu, separarea netă a credinței şi ştiinței; aceasta înseamnă, de fapt, renunțarea totală la a şti ceva despre ființa lui Iisus Christos – ca să nu vorbim de faptul că omul a rămas neputincios până în zilele noastre cu privire la acest fenomen. Aşadar, un fenomen ciudat! Christos se naşte într-o epocă care este foarte puțin aptă pentru a-L înțelege. Şi dacă evoluția umanității ar fi depins de faptul ca Christos să acționeze pe Pământ prin înțelegerea de către sufletele omeneşti, atunci, cu adevărat, lucrurile ar fi stat rău. Poate s-ar putea spune, exprimat în mod radical, că pentru cel care priveşte, din punctul de vedere al ştiinței spiritului, evoluția spiritual-teologică legată de apariția lui Christos se creează impresia că evoluția teologică şi-ar fi trasat sarcina de a aduce piedică după piedică înțelegerii entității lui Christos. Căci erudiția teologică pare să se depărteze tot mai mult în mersul ei de această înțelegere; faptul este exprimat poate prea radical, dar cel care vrea să ajungă la semnificația acestei exprimări se va putea lămuri asupra sensului mai adânc al acestor cuvinte.

În fond, dezvăluirea enigmei exprimate astfel nu este chiar atât de uşoară, şi vă mărturisesc că am încercat în cursul timpului căile cele mai diferite ale cercetării spiritului pentru a mă apropia de această enigmă. Este lesne de înțeles că, din lipsă de timp, nu pot vorbi despre toate aceste căi. Vreau totuşi să prezint azi una din ele. Este calea care conduce, aproxunativ la începutul calendarului nostru creştin, printr-un fenomen foarte ciudat al vieții spirituale, anume prin acela al Sibilelor.

Sibilele sunt apariții cu un caracter profetic cât se poate de special. Ştiința exterioară nu poate nici măcar să ne spună din ce limbă provine cuvântul Sibilă. Dacă ne referim la ceea ce este, de fapt, destul de amplu cunoscut prin documentele exterioare despre Sibile, putem spune că avem de consemnat chiar de la începutul

vieții Sibilelor un fenornen cât se poate de straniu. Astfel, începând cu secolul al VIII-lea î.Chr. şi în următoarele, întâlnim în Eritreea din Ionia primul sălaş al Sibilelor de unde ele trimiteau în lume cele mai variate profeții care, chiar şi aşa cum ni s-au transmis în mod exterior, ne arată că îşi au originea în cele mai ciudate străfunduri ale ființei umane şi ale vieții sufleteşti. Sibilele extrag parcă din străfunduri haotice ale vieții sufleteşti tot felul de lucruri, ceea ce ele au de comunicat diferitelor popoare despre viitorul evoluției Pătnântului; fapte înspăimântătoare, dar uneori şi evenimente benefice. Departe de tot ce poate fi numit gândire ordonată, din Sibile țâşneşte, ca şi cum ar fi smulse prin stoarcere, din străfundurile haotice ale sufletului ceea ce ele spun, astfel încât atunci când le asculți pe fiecare dintre ele – când le cercetăm acum cu mijloacele ştiinței spiritului – observi că apar în fața oamenilor cu un fanatism spiritualizat, vrând să le impună ceea ce au de spus. Sibila nu aşteaptă să fie întrebată ca, de exemplu, Pythia din Grecia cu prezicerile ei, ci iese în stradă, poporul se adună şi se observă cu ce forță de a se impune răsună profețiile ei cu privire la oameni, la popoare, la cicluri ale Pământului. Am spus că apariția lor în Ionia este un fenomen ciudat; căci tot în Ionia îşi are începuturile şi filosofia greacă, acea înțelepciune, care începând cu Thales şi Aristotel până în timpul romanilor ia naştere din ce este mai ordonat în viața sufletească a omului, ceea ce este opus haosului, care caută din viața sufletului tot ceea ce poate fi desprins ca noțiuni clare, luminoase. Din Ionia pleacă filosofia clarității, filosofia a tot ce este plin de lumină, am spune a tot ceea ce a preluat caracterul ceresc la Platon. Ca nişte umbre apar Sibilele cu produsele lor spirituale ivite din haosul sufletului, anunțând uneori şi lucruri care trebuie să fie falsificate de adepți ai sibilismului pentru a se putea vorbi de o împlinire a lor. Apoi vedem cum umbrele înțelepciunii, însoțind cea de a patra epocă culturală, acest sibilism, se răspândeşte în Grecia şi, de asemenea, în Italia. Treptat, urcă în timpul în care are loc Misteriul de pe Golgota. Vedem cum ajunge el să influențeze pe poeții romani, cum se oglindeşte chiar şi în scrierile lui Vergiliu, cum viața încearcă să fie modelată chiar prin oameni foarte spiritualizați, în timp ce ei invocă previziunile Sibilelor.

Cât preț se punea pe profețiile Sibilelor se vede în aşa-numitele cărți sibilinice la care se apela pentru un sfat. Vedem, de asemenea, şi în lumea exterioară cu privire la prevederile Sibilelor cum se amestecă într-un mod ciudat de haotic lucruri spirituale cu lucruri total obscure. Apoi vedem acest sibilism intervenind chiar şi în creştinism. El ne mai întâmpină şi din cântecul lui Thomas din Celano:

Dies irae, dies illa
solvet saeclum in favilla
teste David cum Sybilla!

(Zi a mâniei, zi care conduci veacul cosmic după mărturia lui David, precum şi a Sibilei!)

Aşadar, până în timpul dezvoltării creştinismului unele spirite aveau ochii îndreptați spre Sibila cu prezicerile ei, mai cu seamă cele referitoare la distrugerea a ceea ce fusese până atunci şi la apariția unei noi ordini mondiale. Se poate spune astfel că timp de multe, multe secole, de fapt, de-a lungul întregii epoci a patra postatlanteene, Sibila ne întâmpină cu prezicerile ei despre evoluția omenirii până în cea de a cincea epocă culturală. Numai cel care, fiind dominat de reprezentările raționaliste ale prezentului, nu vrea să se ocupe de astfel de lucruri, poate ignora influența profundă a sibilismului asupra lumii în care s-a răspândit creştinismul. Ceea ce se povesteşte

în prezent este, în multe privințe, aşa cum am mai spus-o, mai ales în ceea ce priveşte unele aspecte ținând de spiritualitate, o *fable convenue*. Reprezentările răspândite în cele mai largi pături ale populației erau dominate mult mai mult decât se crede, până în secole târzii, de ceea ce emana de la Sibile. Un fenomen straniu, enigmatic este această lume a Sibilelor care se instalează în cea de a patra epocă postatlanteană.

Pe noi trebuie să ne intereseze ce se întâmplă, de fapt, în sufletele Sibilelor. Asemenea lucruri trebuie scoase, prin cercetarea noastră spirituală, din ceea ce se află azi acoperit de un strat de cultură materialistă a spiritului, dar care în forma în care se află nu este utilizabil, ci trebuie reînnoit cu mijloacele epocii noastre de cercetare spirituală. Dar putem atrage totuşi atenția asupra faptului că esența sibilismului nu era ignorată ca azi, în timpuri relativ nu prea îndepărtate. De altfel dispunem de un document important care ne atrage atenția asupra tradițiilor privind importanța sibilismului. Poate că nu privim întotdeauna acest document din perspectiva importanței sale, dar el există şi ar trebui să prilejuiască oamenilor o mai adâncă reflectare. El este prezent în marea creație a lui Michelangelo. În imaginile Capelei Sixtine el nu reprezintă numai evoluția Pământului şi a umanității, ci şi profeții şi Sibilele. Când contemplăm aceste imagini nu ar trebui să ignorăm felul în care Michelangelo reprezintă Sibilele, mai cu seamă felul cum pune în opoziție Sibilele şi profeții. Gândind fără idei preconcepute, în această opoziție putem recunoaşte încă o dată, prin ştiința spiritului, unele taine ale celei de a patra epoci postatlanteene în care are loc Misteriul de pe Golgota.

Vedem mai întâi o operă artistică admirabilă, reprezentarea profeților: Zaharia, Ioil, Isaia, Iezechiel, Daniel, Ieremia şi Iona. Şi în rând cu această serie de profeți sunt inserate Sibilele: cea persană, cea delphică, cea eritreică, cea libiană, cea cumeică. Toți profeții au ceva din figura lui Ieremia, dar care apare deosebit de semnificativ la Zaharia: oameni cu gândire profundă, cei mai mulți adânciți în cărți sau în alte documente, preluând cu calm şi imperturbabil ceea ce citesc sau ceea ce aduc în preocuparea lor în alt fel. Liniştea este reflectată şi de figurile acestor profeți. O mică excepție, probabil numai aparentă, o face Daniel care stă în fața unei cărți susținută de spinarea unui băiat şi care ține în mână o unealtă de scris, pentru a transcrie într-o altă carte ceea ce citeşte: o tranziție de la preluarea meditativă a tainelor lumii la transcriere, în timp ce ceilalți stăruie gânditori şi cu totul dăruiți tainelor lumii, cu sufletul liniştit, relaxat. Din toată ființa lor se reflectă faptul că sunt cufundați în domeniul supraterestru, că sufletul lor se odihneşte în lumea spirituală şi că ei încearcă să fundamenteze devenirea umanității din domeniul spiritual. Se vede pe figura lor că sunt mai presus de ceea ce există în jur, dincolo de ce reprezintă patimile omeneşti şi fanatismul, şi de extazul care rezultă din fanatism şi patima omenească; că nu se află numai mai presus de ceea ce vede omul, ci şi de ceea ce trăieşte în sine, în măsura în care este om al Pământului. Aceasta constituie măreția în reprezentarea profeților realizată de Michelangelo.

Dacă ne referim la reprezentarea Sibilelor, observăm mai întâi Sibila persană aflată în apropierea profetului Ieremia, contrastând în mod uimitor cu atitudinea gânditoare a acestuia. Ea este reprezentată cu mâna ridicată ca şi cum ar vrea să impună omenirii ceea ce a aflat, ca şi cum, după modelul oratorilor de proastă factură, ar vrea să dovedească cu toată forța ce are de spus şi ca şi cum nici nu ar putea altfel, datorită pasiunii ei fanatice, decât să lase să se scurgă în mâna ei ceea ce ar vrea să comunice în mod convingător întregii omeniri! Să ne uităm apoi la Sibila eritreană.

Simțim cum ea exprimă ceea ce poate reveni omului din tainele elementelor; deasupra capului are o lampă; un băiat gol aprinde lampa cu o făclie. Cum se poate spune mai clar ceea ce vrei să exprimi decât astfel: Aici pasiunea umană aprinde din forțele sufleteşti inconştiente ceea ce ea ar vrea să imprime omenirii cu toată forța, ca profeție. Profeții sunt dăruiți în sufletul lor veşniciei primordiale din spirit; Sibilele sunt smulse de la tot ce este Pământesc, atunci când pământescul revelează sufletescul spiritual. Sibila delfică exprimă în mod deosebit acest lucru, când vedem cum până şi părul ei este răvăşit de o adiere a vântului, cum aceasta suflă în vălul albăstrui încât ea datorează elementului aer ceea ce are de comunicat. În această adiere a vântului care trece prin părul şi vălul Sibilei ne întâmpină ceea ce Pământul voia să reveleze prin gura acestei Sibile, convingând cu putere. Apoi Sibila cumeică (din oraşul italian Cumae. N.tr.): ea este reprezentată cu gura semideschisă, ca şi cum ar bolborosi, ne apare ca şi cum transmite profeția ce vine din inconştient. Sibila libiană parcă apucă ceva cu grabă, ceva în care poate citi taine! Totul este dăruit în aceste Sibile în mod nemijlocit elementului Pământ.

Prin astfel de documente au fost încredințate multe taine care, aşa cum este de la sine înțeles pentru acea epocă, se puteau exprima mult mai bine în pictură, în artă, decât într-o perioadă mai târzie, în care trebuie să folosim mai mult noțiunea, ideea.

Care este, de fapt, natura acestor Sibile? Ce sunt ele, în definitiv? Ce înseamnă profeția lor? Pentru a descoperi ce se întâmplă în sufletul lor trebuie să forăm adânc în tainele evoluției umanității.

În acest scop, să ne mai întrebăm o dată: De ce vechii Rishi puteau înțelege, atât de uşor, cu înțelepciunea lor pe care abia am putea-o fundamenta, pe Iisus Christos? Deşi este o banalitate, totuşi este adevărat: pentru că posedau înțelepciunile şi conceptele necesare, pe care cea de a patra epocă culturală postatlanteană nu le mai deținea. Ei dispuneau de toate acestea, după care tânjeau, de exemplu, gnosticii, dar şi agnosticii şi Părinții apostolici, cum sunt numiți. Dar ce le lipsea? Nu ca idei elaborate, eventual cum le găsim la Platon sau la Aristotel, ci ca sugestii, ca inspirații, ca ceva care li s-ar fi prezentat ca sugestii, ca inspirații concrete. Corpul lor astral era cuprins de ceea ce se infiltra din Cosmos şi din influențele Cosmosului asupra corpului lor astral rezultau noțiunile care ar fi putut trezi ca prin vrajă în fața sufletului lor entitatea lui Iisus Christos. Putem spune că aceasta era dăruită oamenilor; ei nu o elaboraseră. Țâşnea din străfundurile corpului astral. Ea țâşnea din corpul astral al sfinților Rishii şi al elevilor lor şi, în fond, din întreaga cultură veche indiană a primei epoci culturale postatlanteene. Ea s-a restrâns cu timpul, mai există însă şi în cea de a doua epocă culturală şi în cea de a treia şi a mai dăinuit ca un reziduu până în cea de a patra epocă culturală postatlanteană. Dar cum? Ce fel de reziduu?

Dacă am cerceta care era situația în cea de a treia epocă culturală postatlanteană, am afla că cel puțin acei oameni care se ridicaseră la înălțimea timpului lor – şi, în procente, erau mult mai mulți oameni cultivați decât azi – aveau noțiuni despre legăturile existente în domeniul extraterestru cu privire la ceea ce era simbolizat pe cerul înstelat. Ei puteau citi în mişcările stelelor taine ale existenței cosmice. Dacă Iisus Christos ar fi apărut pe Pământ, cea de a treia epocă posatlanteană ar fi recunoscut cu siguranță din scrierea stelară care ar fi fost situația sa. Dar acesta a fost destinul, pe care l-am subliniat adesea din punct de vedere principial în ceea ce priveşte evoluția umanității: că în corpul astral uman a regresat din ce în ce mai mult predispoziția de a se afla în legătură cu tainele lumii prin imagini vii. Aceste imagini

au devenit progresiv mai haotice. Ceea ce pătrundea în acest mod în sufletul uman era tot mai puțin decisiv – nu total nehotărâtor, ci din ce în ce mai puțin hotărâtor – pentru fundamentarea tainelor propriu-zise ale lumii.

Aşa se face că atunci au survenit două elemente. Pe de o parte lumea noțiunilor, aceea a lui Platon şi a lui Aristotel, lumea ideilor, să spunem lumea spirituală cea mai fin cernută, lumea spirituală care păstrează în sine cel mai puțin spirit, care este cuprinsă şi fundamentată direct din eul însuşi şi nu mai vine din corpul astral. Caracteristic pentru filosofia greacă este faptul că în ea spiritul se manifestă pentru prima oară din eu, aşa cum se poate manifesta în noțiunile cu totul transparente dar totuşi îndepărtate de viața spirituală propriu-zisă. Numai că filosoful grec, spre deosebire de filosofii mai noi, mai simțea că gândurile îşi au originea în lumea spirituală, în timp ce filosoful mai nou a devenit sceptic, se îndoieşte de orice pentru că nu mai simte legătura dintre gândurile sale şi tainele lumii. În timpul mai nou s-a redus facultatea de a spune: Ceea ce gândesc, spiritul lumii gândeşte în lume. Aşa cum am încercat să spun în ***Pragul lumii spirituale***, prin meditație trebuie să se ajungă la încrederea în gândire, încrederea în formarea de noțiuni şi idei, care îi era proprie filosofului grec, care putea să-şi considere gândurile ca fiind gânduri ale spiritului lumilor. Era ca un înveliş, cel mai exterior, al spiritului lumilor care se apropia de omenire în filosofia greacă, dar era încă un înveliş străbătut de viața vie a spiritului lumilor; aşa era resimțit acest lucru. Al doilea element rămas din timpurile vechi era atavic, era ceva ereditar. Şi a rămas într-o oarecare măsură în profeția Sibilelor care din haosul lumii lor lăsau parcă să reînvie forțele sufletului omenesc, care acționaseră în mod armonios în cursul perioadelor a doua şi a treia postatlanteene şi care acum transmiteau în mod haotic frisoane ale lumii spirituale.

Să admitem o ipoteză care poate este permisă în contextul nostru: Ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi apărut nici Christos şi nici filosofia greacă? Omenirea ar fi trebuit să-şi continue existența cu moştenirea pe care o avea, cu ceea ce în cea de a patra epocă postatlanteană ajunsese deja la treapta sibilismului. Gândiți-vă la acest lucru dezvoltat în linie dreaptă în Occident, fără impulsul lui Christos, fără filosofie şi fără ştiința care se bazează pe aceasta; veți avea atunci reprezentarea haosului Occidentului, ceea ce ar fi putut să devină fără Christos şi fără filosofie, ce ar fi trebuit să ia naştere din ceea ce s-a petrecut în sufletele Sibilelor. Dar forțele acționează în continuare. Şi când testăm cu mijloacele ştiinței spiritului această putere elementară cu care se exprimă forțele spirituale ce trăiesc în ambianța nemijlocită a Pământului, în vânt şi apă şi foc, când cercetăm cum s-au cuibărit acestea în sufletul uman, când cercetăm mai ales forța cu care spiritele vântului, ale focului, ale apei şi ale pământului au luat în stăpânire sufletele oamenilor, atunci obținem o reprezentare despre cum armonia şi ordinea au dispărut din modul de a cunoaşte lumea care a existat în primele trei perioade postatlanteene, cum însă forțele au mai rămas încă în sufletele noastre. Sufletele oamenilor nu ar fi avut capacitatea de a stabili cu adevărat o legătură cu marile fenomene ale Cosmosului în sufletele lor, ci cu spiritele vântului, cu spiritele focului etc., şi anume cu toate creaturile de tipul strigoilor, demonilor, care s-ar fi arătat desprinse din marile contexte ale Universului. Oamenii ar fi ajuns complet sub dominația spiritelor elementare, iar învățătorii lor ar fi fost asemănători Sibilelor şi forța ar fi fost atât de mare încât ar fi dăinuit până la sfârşitul zilelor Pământului. Şi dacă ne întrebăm: Datorită cărui fapt acest lucru nu s-a realizat? Cine a acționat astfel încât această forță care trăieşte atât de evident în Sibile să slăbească treptat? trebuie să răspundem: Christos, care prin Misteriul dc pe Golgota

s-a scurs în aura Pământului şi a nimicit, scoțând-o din sufletele oamenilor, forța sibilinică, care a îndepărtat-o.

Astfel, plasându-ne pe linia ştiinței spiritului, observăm faptul uimitor că oamenii nu înțeleg mare lucru din impulsul lui Christos; noțiunile şi ideile se dovedesc a fi neputincioase. Dar cu privire la imnpulsul lui Christos nu este vorba în primul rând că el pătrunde în lume ca învățătură, ci este vorba mai ales de caracterul faptic, de ceea ce s-a scurs ca impuls nemijlocit din Misteriul de pe Golgota. Acest lucru nu trebuie căutat în ceea ce înțeleg oamenii, ci în ce se întâmplă cu sufletul oamenilor. Prin expunerea de azi am vrut să aduc în fața dumneavoastră lupta Christosului revărsat în aura Pământului împotriva sibilismului.

În felul acesta Christos avea de împlinit, în fapt, o misiune de judecător. Aceia care au înțeles în sens materialist că Christos va reveni curând după Învierea Sa au interpretat greşit. Noțiunile omeneşti ale acelui timp nu erau suficiente pentru înțelegerea acestor lucruri. Dar în ceea ce a ieşit la lumină în mod haotic ca idei de revenire într-un timp apropiat trăia adevărul că Christos apăruse pe un teren pe care Pavel l-a pregătit în mod exterior, aşa cum vom vedea mâine, dar apăruse într-un cadru aflat dincolo de lumea simțurilor, în care se desfăşoară lupta dintre Christos şi Sibile, o luptă spirituală. Trebuie să dăm la o parte vălul care ne dezvăluie răspândirea creştinismului în planul fizic. Dincolo de planul fizic trebuie să vedem acea luptă a spiritelor, prin care se scoate din suflete ceea ce altfel ar fi trebuit să crească ca o forță din ce în ce mai mare tocmai legat de caracterul ei haotic. Şi cel care nu recunoaşte că prin această faptă metafizică s-a săvârşit pentru umanitate, de către Christos, un lucru extraordinar, acela înțelege greşit aceast fapt unic.

Dar cine a putut face mai mult pentru înțelegerea acestui fapt? Cei care erau înzestrați cu o anumită inspirație sau revelație din lumea spirituală, cei care au scris evangheliile, şi Pavel. Vom avea prilejul de a evalua şi din alte puncte de vedere apariția evangheliştilor şi a lui Pavel. Vom putea focaliza faptul că Pavel se află într-o lume în care se întâmplă ceva şi fără ca el să fi participat prin cuvintele sale la înțelegerea Misteriului de pe Golgota. Când focalizezi însă acest fenomen pe care l-am caracterizat ca fiind lupta lui Christos cu Sibilele, ai totuşi față de Pavel un sentiment pe care l-aş rezuma astfel: Totul apare ca şi cum în cuvintele sale s-ar exprima mult mai mult decât ceea ce citeşti la început, ca şi cum forța care a trecut asupra lui prin apariția de la Damasc s-ar exprima prin el şi ca şi cum prin el ar pătrunde în omenire un mesaj opus celui profetic al Sibilelor; ca şi cum s-ar continua ceva din mesajul vechilor profeți, pe care Michelangelo l-a reprezentat atât de frumos în picturile sale. Am spus că Sibilele aveau ceva care pleca din elementarul Pământului, care n-ar fi putut fi în ele dacă nu le-ar fi vorbit spiritele elementelor Pământului. La Pavel constatăm ceva asemănător care, în mod uimitor, a fost observat şi de ştiința exterioară, dar care-ți pune în față, cu adevărat, o lume a uimirii atunci când o contempli în lumina ştiinței spiritului.

Şi Pavel a extras ceva din zona elementară a Pământului, dar dintr-un anumit domeniu al acestei zone. Şi-l putem înțelege bine pe Pavel din punct de vedere teologic-raționalist-abstract numai dacă avem în vedere ceea ce prin ştiința exterioară nu poate fi explicat; el poate fi foarte bine înțeles numai din punctul de vedere al raționalismului obişnuit. Dacă se urmăreşte însă înțelegerea a ceea ce a trăit spiritual în Pavel, dacă vrem să înțelegem de ce prin cuvintele sale se transmite ceva asemănător cu ceea ce aflăm în profețiile Sibilelor, trebuie să ne punem întrebarea:

Cât de departe ajunge lumea lui Pavel? Cum se delimitează lumea lui Pavel? Iar ciudățenia răspunsului pe care-l primim este că Pavel a devenit mare într-o lume care se întinde exact cât se întinde şi cultura măslinului. Dar vom vedea că această ciudățenie dispare când vom pătrunde, mâine, în înțelegerea figurii lui Pavel. Pământul este plin de taine şi din perspectivă geografică. Un ținut în care măslinul se dezvoltă bine este altceva decât unul în care se dezvoltă bine stejarul sau frasinul. Iar omul se află, ca ființă fizică, în relație cu spiritele elementare. Altfel freamătă, se mişcă şi țese natura în lumea măslinului decât în lumea stejarului, frasinului sau a tisei. Şi dacă vrem să înțelegem legătura ființei Pământului cu ființele umanității trebuie să atragem atenția şi asupra unor astfel de aspecte ca acela că Pavel ajunge atât de departe cu cuvântul lui cât se întinde lumea măslinului. Lumea lui Pavel este lumea măslinului.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

GA 149

CONFERINȚA a III-a

Leipzig, 30 decembrie 1913

Conferințele noastre trebuie să fie astfel structurate, încât să fie mai întâi atinse diferite teme şi apoi readus în atenție ceea ce poate conduce la deplina înțelegere a acestora. Astfel, până acum am vorbit despre dificultatea înțelegerii entității lui Iisus Christos, apoi am adus în discuție problema structurării simptomatice a unei părți a vieții sufleteşti în cea de a patra epocă postatlanteană, iar la sfârşitul ultimei conferințe am atins tema „Pavel şi măslinul". La aceste teme principale mă voi întoarce. Dar trebuie să ne apropiem de ele, învârtindu-ne într-o spirală în centrul căreia le înscriem. Atunci va ieşi în evidentă ce vrem, de fapt, să spunem. Azi aş dori să vă vorbesc câte ceva despre entitatea Christos. Vom vedea, apoi, de ce entitatea Iisus Christos se oglindeşte, tocmai în persoana lui Pavel.

Ştim din conferințe anterioare că entitatea Christos poate fi înțeleasă dacă urmărim retrospectiv evoluția sistemului nostru planetar până la existența solară. Cu diferite prilejuri, în unele cicluri de conferințe, care au fost publicate, am atras atenția că în entitatea Christos avem de-a face cu o entitate spirituală – deocamdată s-o numim astfel – şi că pentru evoluția superioară a acestei înalte entități spirituale a fost important mai cu seamă timpul Vechiului Soare. Asupra acestui aspect nu vreau să insist acum. Dar pentru înțelegerea evoluției umane pe Pământ ne mai trebuie şi alte criterii şi am văzut cât de necesar este acest lucru pentru că ideile şi conceptele care s-au străduit să facă înțeleasă această entitate a lui Iisus Christos în cursul celei de a patra epoci postatlanteene s-au dovedit neputincioase. Această problemă a apărut mai ales în primele secole la gnostici, la Părinții apostolici, la personalitățile care au dat prilej diferitelor fundamentări ale creştinismului să revină mereu la întrebarea: Care este raportul ființei lui Christos cu ființa lui Iisus?

Ştim că trebuie să deosebim doi copii Iisus. De unul dintre ei nu trebuie să ne ocupăm în această expunere, căci prin premisele noastre antroposofice el ne este uşor inteligibil. Mă refer la acel Iisus în care trăia eul lui Zarathustra. Avem de-a face cu o entitate omenească care atinsese un înalt grad de evoluție încă din a doua epocă postatlanteană şi care întemeiase atunci curentul lui Zarathustra. El s-a întrupat apoi din nou în copilul Iisus solomonic care, ajungând la vârsta de doisprezece ani, a atins cel mai înalt grad de evoluție la care se putea ajunge în acel timp al încarnării umanității. Ştim apoi că acest eu al lui Zarathustra a trecut atunci în corpul celuilalt copil Iisus, a cărui entitate se întrevede strălucind din Evanghelia lui Luca, aşa-numitul copil Iisus nathanic.

Asupra acestui copil Iisus nathanic trebuie să ne oprim puțin. Am atras deja atenția că în cazul acestui copil Iisus nu avem de-a face cu o ființă omenească în sensul strict al cuvântului. Avem de-a face cu o ființă despre care nu putem spune că mai înainte a

fost încarnat ca om în cutare sau cutare individ. Am subliniat mereu că din esența sufletească ajunsă pe Pământ din lumile spirituale pentru a trăi aici întrupată în diferite individualități umane ceva pare a fi rămas în urmă, şi că această rămăşiță apare în copilul Iisus nathanic. Astfel, nu putem spune despre copilul Iisus nathanic că în el ar trăi un eu ca în ceilalti oameni care ar fi evoluat prin încarnări anterioare. Trebuie să recunoaştem că acest copil Iisus nathanic – fapt care reiese din prezentarea făcută de mine în cartea Ştiința ocultă – nu mai trăise înainte pe Pământ. Se pune întrebarea: A avut această ființă, pe care o vom numi simplu Iisus din Nazaret, vreo legătură cu evoluția Pământului? Cu evoluția Pământului au legătură nu numai acele entități şi forțe care se încarnează pe Pământ, ci şi entități şi forțe spirituale care aparțin Ierarhiilor superioare. Dacă pare să fi rămas ceva în urmă, o rămăşiță din substanța care a fost repartizată sufletelor omeneşti individuale, rămăşiță care apoi s-a născut în copilul Iisus nathanic, nu înseamnă că această entitate nu s-a aflat mai înainte în vreo relație cu evoluția Pământului. Numai că ea nu a avut cu evoluția Pământului şi a omenirii o relație care să presupună şi existența ei anterioară ca om, pe Pământ. Cum trebuie să gândim această entitate în legătură cu evoluția Pământului? Dacă focalizăm evoluția lui Iisus nathanic, nu trebuie să-l căutăm în ceea ce ne poate oferi evoluția fizică a Pământului, ci în lumile spirituale, în ceea ce mai înainte nu fusese pământesc.

Să ne amintim ce am expus în ***Ştiința ocultă***, cum din perioada lemuriană – cu excepția unei singure perechi umane principale – sufletele coboară treptat de pe celelalte planete şi se încorporează în tot cursul perioadei atlanteene în corpuri umane. Trebuie să ne imaginăm, aşadar, evoluția Pământului în felul următor: din ambianța cosmică a Pământului sufletele se adună şi îşi încep evoluția pământeană. Ştim că înaintea perioadei lemuriene sufletele se retrăseseră pe planete. Mai ştim şi că această evoluție a Pământului în care aveau să pătrundă sufletele oamenilor era expusă ispitelor agresive ale lui Lucifer şi, mai târziu, ale lui Ahriman. Astfel, aceste suflete omeneşti aveau prilejul să intre în corpuri expuse în cursul evoluției pământeşti atacurilor celor două entități spirituale. Dacă nu s-ar fi întâmplat nimic altceva decât faptul că sufletele omeneşti au coborât din existența lor planetară în evoluția pământească şi că ulterior au fost expuse influențelor luciferico-ahrimanice, atunci cu aceşti oameni care trec prin diverse încarnări s-ar fi întâmplat ceva la care nu am făcut referire în cartea ***Ştiința ocultă***. Dar nu toate lucrurile pot fi spuse în mod public. Şi anume, aceşti oameni ar fi fost expuşi unui anumit pericol al dezvoltării simțurilor. Desigur, nu trebuie să ne închipuim că lucrurile ar fi mers atât de simplu, că aceste suflete omeneşti ar fi coborât pe Pământ din sejurul lor planetar, ar fi îmbrăcat corpuri omeneşti şi că apoi totul s-ar fi desfăşurat în ordine. Prin faptul că principiile luciferice şi ahrimanice acționau în ele, sufletele omeneşti nu erau pregătite să poată să ia calea acelei evoluții pe care au urmat-o ulterior. Dacă sufletele s-ar fi instalat în aşa fel încât să folosească forțele pe care le oferiseră corpurile umane cu privire la simțurile lor, atunci ele ar fi trebuit să-şi folosească simțurile într-un mod foarte ciudat, un mod care nu ar fi fost posibil în cazul omului.

Vreau să explic acest lucru în felul următor. La venirea sufletelor în corpurile umane, ochiul nu ar fi fost numai impresionat sau afectat de o anumită culoare, percepând-o aşa cum a văzut-o mai târziu, ci s-ar fi simțit pătruns de fericire, ar fi fost străbătut de un sentiment de plăcere intensă; ochiul s-ar fi înfierbântat, arzând de plăcere la o anumită culoare, la altă culoare ar fi resimțit o intensă antipatie, el ar fi fost atins în mod dureros de aceasta. Aşadar, datorită influențelor luciferice şi ahrimanice prezente, nu puteau exista trupuri ale căror simțuri să reprezinte locuri de sejur bune

pentru sufletele care coborâseră din planete. Oamenii ar fi fost chinuiți de antipatia şi simpatia simțurilor lor în funcție de culoarea văzută; ei ar fi fost fericiți sau respinşi în mod deosebit de dureros. Aşa era structurată întreaga evoluție, aşa acționau forțele cosmice pe Pământ, mai cu seamă dinspre Soare, încât simțurile ar fi fost dezvoltate cum am arătat. Orice contemplare a lumii cu înțelepciune, cu înțelepciune calmă, ar fi fost imposibilă. Trebuia să aibă loc o transformare a forțelor care se revărsau din ambianța cosmică asupra Terrei şi care construiau, modelau simțurile. Trebuia să se întâmple ceva în lumea spirituală pentru ca aceste forțe să nu mai pătrundă în acest fel, pentru ca aceste simțuri să nu devină pur şi simplu organe ale simpatiei şi antipatiei, căci aceasta ar fi devenit ele sub influența lui Lucifer şi Ahriman. Din această cauză acea entitate despre care am spus că nu a ales calea coborârii de pe planete pe Pământ, ci că ar fi rămas în urmă şi că a apărut mai târziu în copilul Iisus nathanic, care aşadar tranzitoriu ar fi fost în lumile spirituale în timpurile primordiale, acea entitate *a hotărât*, când se mai afla în lumea Ierarhiilor superioare, să parcurgă o evoluție care să-i ofere posibilitatea să fie pătrunsă un timp în lumea spirituală de entitatea Christos. Avem, aşadar, de-a face nu cu un om, ci cu o *entitate supraumană** care a trăit în lumea spirituală, care auzea, ca să spunem aşa, jalea sistemului senzorial al oamenilor chemând în ajutor lumile spirituale şi care prin ceea ce resimțea din acest strigăt de ajutor şi de jale a devenit aptă de a fi pătrunsă de entitatea Christos.

> * Ca şi alte expresii, „a hotărât" şi „suprauman" sunt preluate din limbajul uman şi nu exprimă pe deplin ceea ce vrem să spunem.

Prin aceasta, înțelepciunea care a devenit ulterior copilul Iisus nathanic a fost spiritualizată de entitatea Christos şi a transformat forțele cosmice care afluau pentru construirea simțurilor în aşa fel încât aceste simțuri au devenit din simple organe ale simpatiei şi antipatiei organe pe care omenirea le putea folosi. Astfel, omul a ajuns să poată observa cu înțelepciune toate nuanțele de percepție prin simțuri. Cu totul altfel ar fi ajuns la om forțele cosmice care-i construiesc simțurile, dacă nu ar fi avut loc acest eveniment petrecut într-un timp foarte vechi (perioada lemuriană). Ființa care ulterior a apărut în persoana copilului Iisus nathanic îşi avea încă „domiciliul" pe Soare şi a trăit în sine, prin strigătul de jale amintit, ceva care a făcut posibil ca ea să fie pătrunsă de Spiritul solar. Ea a fost pătrunsă în aşa fel încât chiar influența solară s-a îmblânzit, în aşa fel încât organele de simț umane care sunt în esență rezultatul acestei acțiuni solare să nu devină simple organe ale simpatiei şi antipatiei.

Cu aceasta atingem cu adevărat o taină cosmică importantă, care trebuie să ne limpezească multe lucruri întâmplate mai târziu. Acum, în lumea simțurilor umane, putea pătrunde o anumită ordine şi armonie, o modelare plină de înțelepciune, iar evoluția a putut avea loc. Dinspre lumile superioare, fusese astfel învinsă şi îndepărtată de simțurile umane, într-un anumit mod, cea mai gravă acțiune a lui Lucifer şi a lui Ahriman.

Mai târziu, în perioada atlanteană, a existat un timp în care s-a vădit că această corporalitate umană nu ar putea fi nici ea o unealtă potrivită în cazul în care evoluția trebuia să continue. Ceea ce, un timp, se dezvoltase într-un mod funcțional, organele vitale pentru viața umană şi forțele lor fundamentale, corpul eteric, se dereglează. Căci forțele cosmice care acționau din ambianța Terrei şi cărora le incumbă promovarea ordinii în aceste organe vitale ale omului, organele respirației, ale circulației etc., tocmai aceste forțe s-au dezvoltat sub influența luciferică şi

ahrimanică, în aşa fel încât organele vitale ar fi devenit inutilizabile pentru ființa umană existentă pe Pământ. Ele ar fi căpătat o structură specială. Şi anume, acele forțe care au în sarcina lor aceste organe vitale nu pornesc direct din Soare, ci de la ceea ce într-o vreme îndepărtată se numea cele şapte planete. Forțele planetare au acționat în om venind din Cosmos. Şi era necesar ca aceste forțe cosmice care condiționau organele vitale umane să fie îmblânzite. Dacă evoluția ar fi continuat astfel, aşa cum aceste forțe cosmice ar fi putut-o realiza sub influența lui Ahriman şi a lui Lucifer, s-ar fi ajuns 1a situația în care omul ar fi avut fie numai organe ale dorinței nesățioase, fie doar organe ale scârbei. De exemplu, omul ar fi putut nu doar să mănânce, ci în cazul unui aliment nu şi-ar fi putut stăpâni pofta de a se arunca asupra lui, iar altă mâncare l-ar fi respins printr-o scârbă îngrozitoare. Toate aceste lucruri ni se revelează ca taină cosmică atunci când încercăm să pătrundem în mod clarvăzător în tainele lumilor.

Trebuia să se întâmple din nou ceva în lumile spirituale pentru ca această acțiune devastatoare pentru omenire să nu se producă. Şi, iată, aceeaşi entitate care a apărut mai târziu în copilul Iisus nathanic care, aşa cum am spus ieri, locuise anterior pe Soare şi a fost spiritualizată acolo de entitatea lui Christos, de înaltul Spirit solar, mişcată în cea mai intimă interioritate a sa de imposibilitatea de a lăsa ca evoluția umanității să continue în această direcție. Şi ceea ce ea a trăit a acționat atât de puternic asupra sa, în timp ce ea s-a încorporat succesiv pe diferitele planete, încât la un anumit moment, în timpul evoluției atlanteene, Spiritul Christos a pătruns-o. Prin ceea ce a luat naştere acum, prin pătrunderea aceleiaşi entități cu Spiritul Christos, a apărut posibilitatea ca organelor vitale ale oamenilor să li se insereze cumpătarea. Aşa cum mai înainte organele de simț dobândiseră înțelepciunea calmă, tot astfel organele vitale au obținut acum cumpătarea; în aşa fel încât, respirând într-un anumit loc să nu trebuiască să sorbim cu nesaț aerul sau să-l expulzăm din scârbă în alt spațiu, ci să putem întâmpina lumea cu organe echilibrate. Aceasta a fost fapta unei spiritualizări a copilului Iisus nathanic, în lumile spirituale, prin Spiritul Christos, înaltul Spirit solar.

Apoi, în cursul ulterior al evoluției umanității s-a petrecut un al treilea fapt. Un al treilea dezechilibru ar fi trebuit să survină în evoluția umanității, dacă sufletele ar fi existat numai în corpurile care ar fi trăit pe Pământ. Putem spune că până la acest moment a fost reglementat, în principal, ceea ce este corporal. Prin cele două fapte ale lui Christos în lumile suprasensibile organele de simț ale omului au fost ordonate în aşa fel încât acesta să-şi poată folosi corpul pe Pământ în mod corespunzător. Şi organele vitale au fost în aşa fel ordonate încât omul să-şi poată utiliza corpul în mod corespunzător. Dar nu au fost ordonate şi organele sufleteşti. Omul ar fi avut probleme cu organele sale sufleteşti, dacă nu s-ar mai fi întâmplat ceva care să împiedice aceasta. Şi mă refer la faptul că gândirea, simțirea şi voința ar fi intrat în dezacord, astfel încât voința ar fi deranjat permanent gândirea, simțirea, voința etc. Oamenii ar fi fost condamnați la o continuă folosire haotică a organelor lor sufleteşti, a gândirii, simțirii şi voinței lor. Ei ar fi devenit fie turbați de furie prin exces de voință, fie înconjurați de o atmosferă crepusculară printr-o simțire reținută, fie ar fi avut idei superficiale, datorită unei gândiri hipertrofiate etc. Acesta a fost cel de al treilea mare pericol la care a fost expusă omenirea pe Pământ. Acum, ceea ce ordonează aceste trei forțe sufleteşti – gândirea, simțirea şi vointa – mai este ordonat şi de Cosmos, de ambianța terestră; căci Pământul însuşi este în esență terenul pentru a se realiza ordinea eului. Coacționarea corespunzătoare a celor trei forțe sufleteşti, a gândirii, simțirii şi voinței, trebuie să fie ordonată, însă nu dinspre toate planetele, ci numai

dinspre Soare, Lună şi Pământ, astfel încât atunci când acțiunea Soarelui, Lunii şi Pământului este armonioasă şi omul se structurează pentru o coacționare armonioasă a gândirii, simțirii si voinței.

Aş vrea să vă descriu, acum, în alt fel ceea ce s-a întâmplat prin această a treia animare* decât am făcut-o pentru celelalte două. Ceea ce s-a întâmplat în cele trei trepte succesive ale evoluției spirituale, sau, să spunem, cereşti, s-a oglindit apoi în diferitele concepții despre lume ale populațiilor postatlanteene. Totul a evoluat, se mențineau efectele produse de faptul că odată, în perioada lemuriană veche, entitatea Christos însufleţise acea ființă care a devenit apoi copilul Iisus nathanic; efectele rămăseseră în activitatea solară. Inițierea lui Zarathustra a constat în aceea că el a resimțit activitatea solară ca fiind impregnată cu aceste efecte. Prin acest fapt a luat naştere învățătura lui Zarathustra, care parcă i-a revelat ceea ce se întâmplase în vremuri străvechi.

* Autorul foloseşte cuvântul *Durschseelung*, greu de tradus în limba română, el însemnând impregnare cu suflet. N. tr.

Cea de a treia epocă culturală postatlanteană, cea caldeano-egipteană, a luat naştere, în parte, datorită faptului că în suflete s-au reflectat, că sufletele încă trăiau interior efectele produse de impregnarea cu Spirit solar a ființei care a devenit ulterior copilul Iisus nathanic, în timpul peregrinării acestuia prin planete. Prin aceasta a luat naştere acea ştiință a efectelor planetare pe care o găsim în astrologia caldeană, despre care oamenii de azi nu mai au decât puține noțiuni. În cea de a treia perioadă culturală, la popoarele egipteano-caldeene, s-a dezvoltat acel cult al stelelor care este cunoscut în mod exoteric, exterior. Acesta a luat naştere prin faptul că a pătruns, prin iradiere, acționând ulterior, ceea ce fusese atenuat din influențele planetare.

Mai târziu, în cea de a patra epocă culturală, această oglindire interioară a spiritelor planetare era conştientizată de lumea greacă. Ființa însufleţită de Christos a peregrinat pe fiecare planetă, devenind o figură mitologică: pe Jupiter a devenit cel pe care grecii l-au numit Zeus; pe Marte a devenit cel pe care mai târziu aveau să-l numească Ares; pe Mercur a devenit cel pe care grecii l-au numit Hermes. În zeii planetari greci se reflectă ulterior ceea ce făcuse Iisus Christos în lumile supraterestre din entitățile planetare care erau pătrunse de principiul luciferic şi de cel ahrimanic. Dacă vechiul grec privea spre cerul zeilor săi, el găsea aici atenuările şi reflectările influențelor lui Iisus Christos asupra diferitelor planete, pe lângă multe alte lucruri descrise mai înainte.

La acestea se adaugă reflectarea, atenuarea a ceea ce entitatea Iisus a trăit împreună cu Soarele, Luna şi Pământul în timpurile mai târzii ale Atlantidei, fiind încă o entitate supraterestră. Dacă vrem să caracterizăm acest episod, putem spune: Christos s-a „însufleţit" într-un fel de ființă îngerească, ceea ce a avut ca efect faptul că gândirea, simțirea şi voința se desfăşoară în ordine. Acesta a fost un eveniment important, căci era încă ceva nou pentru evoluția umanității: el a adus ordine în evoluția sufletească a umanității. Dacă cele două evenimente christice anterioare au adus ordine în constituția corporală şi în constituția vitală a oamenilor pe Pământ, ce trebuia să se întâmple în lumile supraterestre în cazul celui de al treilea eveniment cosmic?

Vom recunoaste acest al treilea eveniment dacă îl căutăm – pentru a vă uşura reprezentarea lui – în reflectarea sa în mitologia greacă. Aşa cum spiritele planetare sunt proiectate în mitologia greacă prin Zeus, Ares, Hermes, Venus, Afrodita, Cronos etc., tot astfel s-a reflectat cel de al treilea eveniment cosmic nu numai în mitologia greacă, ci şi în aceea a celor mai diferite popoare. Vom putea înțelege cum s-a reflectat el în mitologii dacă ne dăm silința să comparăm ce s-a reflectat cu imaginea reflectată, ce s-a petrecut afară, în Cosmos, cu ce s-a petrecut apoi în Grecia, ca o postacțiune. Dar ce s-a petrecut în Cosmos? Ființa îngerească pătrunsă de Christos trebuia să împingă în afara sufletului uman, să înfrângă şi să elimine ceea ce îl tulbura pentru ca să poată exista armonie şi ordine în gândire, simțire şi voință. Trebuia eliminat din sufletul uman ceea ce ar fi adus aici haos şi dezordine. În felul acesta ne apare imaginea – să ne-o reprezentăm în mod viu în fața ochiului sufletesc –, imaginea unei ființe asemănătoare îngerilor, a acelei ființe care se mai află încă în lumile spirituale, viitorul copil Iisus nathanic. Aceasta ne apare însuflețită de entitatea Christos, capabilă de fapte deosebite, de a elimina din gândire, simțire, voință ceea ce bântuia în el ca un balaur şi l-ar fi condus la haos. Amintirea acestui fapt este întâlnită în toate imaginile care au apărut în culturile umane sub forma Sfântului Gheorghe învingând balaurul. Această imagine reflectă evenimentul suprapământesc prin care Christos a însuflețit pe Iisus şi l-a făcut apt să respingă balaurul din natura sufletească umană. Acesta a fost un eveniment important, care a devenit posibil datorită ajutorului dat de Christos lui Iisus, această ființă angelică. Această ființă îngerească trebuia să preia forma de balaur pentru a inhiba balaurul din sufletul uman, trebuia să acționeze în balaur astfel încât acesta să fie înnobilat, să fie adus de la haos la un fel de armonie. Educarea, îmblânzirea balaurului este sarcina mai îndepărtată a acestei entități. Şi aşa s-a făcut că balaurul era, de fapt, activ dar, prin acțiunea ce pornea de la ființa angelică descrisă, a devenit purtătorul multor revelații care s-au manifestat în culturile pământeşti ale întregii evoluții postatlanteene. În loc să se manifeste haosul balaurului, să apară oameni furioşi sau crepusculari, a apărut înțelepciunea primordială a perioadei postatlanteene. Iisus Christos a folosit sângele balaurului pentru a inocula sângele uman, pentru ca omul să devină purtător al înțelepciunii dumnezeieşti. În reflectarea mitologiei greceşti acest lucru ne întâmpină şi în plan exoteric, începând cu secolul al IX-lea î.Chr.

Este ciudat cum pentru concepția grecească o figură de zeu derivă din celelalte figuri de zei. Ştim că grecii venerau diferiți zei. Aceştia reprezentau atenuările, proiecțiile entităților care luaseră ființă la trecerea celui ce mai târziu avea să fie Iisus nathanic în peregrinarea pe care a făcut-o împreună cu Christos prin planete. Când priveau în depărtări cosmice, când priveau prin eterul luminos ei vedeau pe drept cuvânt originea lui Jupiter (nu exterioară, ci originea cu adevărat spirituală, interioară) şi vorbeau de Zeus. Tot astfel vorbeau ei de Palas Atena, de Artemis, de diferiții zei planetari de care am amintit. Dar deasupra tuturor figurilor de zei a apărut figura lui Apolo. În mod ciudat, s-a detaşat dintre acestea figura lui Apolo. Ce vedeau grecii în zeul lor Apolo?

Facem cunoştință cu el dacă privim spre Parnas şi spre izvorul Kastalia. La vest de acesta se deschidea o prăpastie; grecii au ridicat un templu peste aceasta. De ce? Mai înainte, din gura prăpastiei urcau aburi care, în cazul când curenții de aer erau favorabili, se încolăceau ca inelele şerpilor, ca un dragon, în jurul muntelui. Iar grecii îşi imaginau cum Apolo trăgea cu săgețile sale împotriva dragonului care urcâ precum aburii denşi din gura de prăpastie. În Apolo vedem pe Sfântul Gheorghe, ca o reprezentare terestră a Zeului. După ce Apolo l-a învins pe dragonul Python, se ridică

aici un templu; vedem cum aburii pătrund în sufletul Pythiei şi cum grecii îşi reprezintă că în acest dragon sălbatic trăieşte acum Apolo care le prevesteşte prin oracolele ce ies din gura Phythiei. Şi grecii, acest popor conştient de sine, urcă treptele care-i conduc la acest loc şi preiau ceea ce Apolo le spune prin Pythia pătrunsă de aburii dragonului. Aceasta înseamnă că Apolo trăieşte în sângele dragonului şi impregnează oamenii cu înțelepciunea pe care aceştia o caută la izvorul Kastalia. Iar acesta devine un loc de adunare pentru jocurile şi sărbătorile cele mai sacre.

Cum poate Apolo să facă aceasta? Cine este Apolo? El lasă să urce înțelepciunea din sângele dragonului în oameni numai din primăvară până toamna. Către toamnă el migrează spre patria sa străveche, spre nord, spre ținutul hiperboreic. Pentru că Apolo pleacă, se celebrează atunci sărbători de despărțire. Primăvara el revine din nord. În această deplasare spre nord a lui Apolo acționează o înțelepciune profundă. Soarele, cel fizic, se lasă spre sud; pe tărâm spiritual lucrurile sunt întotdeauna inversate. Prin aceasta înțelegem că Apolo are de-a face cu Soarele. El este ființa îngerească despre care am vorbit: o umbră, o proiecție în cultura greacă a ființei îngereşti care a acționat în realitate la sfârşitul perioadei atlanteene, însuflețită de Christos. Acesta este Apolo care transmitea înțelepciune către greci prin gura Pythiei. Şi câte nu erau cuprinse în această înțelepciune! Într-un anumit sens, tot ce i-a determinat să acționeze în cele mai importante împrejurări. Mereu, în situații grele ale vieții, se mergea la Apolo şi se cerea prezicerea prin gura Pythiei, cea stimulată de aburii în care trăia Apolo. Asclepios, vindecătorul, este, pentru greci, fiul lui Apolo. Zeul vindecărilor este Apolo: „Vindecător". Corespondentul acelui înger în care s-a aflat cândva Christos este, pe Pământ, un vindecător. Căci Apolo nu a fost niciodată un personaj încorporat fizic, el acționa prin elementele Pământului.

Zeul muzelor, înainte de toate zeul cântului şi al artei muzicale, este tot Apolo. De ce? Pentru că prin ceea ce stăpâneşte prin cânt, prin sunetul coardelor, el pune în ordine coordonarea gândirii, simțirii şi voinței care altfel tind să intre în dezordine. Trebuie să reținem că pentru Apolo aceasta este numai o proiecție a ceea ce s-a întâmplat la sfârşitul perioadei atlanteene. Ceva acționa, în adevăr, din înalturi spirituale, în sufletul omenesc, care răsuna ca un slab ecou în arta muzelor, pe care o practicau grecii sub protecția zeului Apolo. Grecilor le era cunoscut faptul că arta lor muzicală este un fel de reflectare terestră a acelei arte vechi pe care o cultiva în înălțimi cereşti pentru armonizarea gândirii, simțirii şi voinței ființa îngerească străbătută de Christos. Ei nu o exprimau astfel; numai în Misteriile lor se ştia despre ce este vorba. În Misteriile apolinice ale grecilor se spunea: O înaltă ființă zeiască a impregnat cândva o ființă din ierarhia îngerilor (Angeloi). Acest fapt a adus armonie în gândire, simțire şi voință şi o reflectare a acestuia este arta muzicală, mai cu seamă arta apolinică, acea artă care se exprimă în sunetul coardelor. Nu se considera apolinic ceea ce se exprima prin fluierat sau prin instrumente de suflat. Grecii atribuie efectul muzical care aduce armonie în dispoziția generală la ceea ce apelează mai puțin la instrumentele de suflat, la ceea ce necesită la maximum mânuirea de către om, pe scurt, la ceea ce răsună în coardele lui Apolo. Iar despre oamenii care nu aveau înclinația de a aprecia suficient arta muzicală a lui Apolo, despre aceştia grecii spuneau că ei prezintă în corpul lor exterior un semn distinctiv pentru obtuzitatea față de principiul apolinic; corpul lor exterior a rămas atavic în urmă, pe o treaptă inferioară. Ciudat este faptul că atunci când s-a născut un om cu urechi deosebit de lungi – este vorba de regele Midas – grecii au spus: El a primit pe Pământ urechi de măgar pentru că, înainte de a se naşte, nu s-a dăruit în mod corespunzător influențelor care au venit cândva în lume prin acea ființă îngerească impregnată de

Christos. Din această cauză, spuneau ei, are urechi de măgar, şi preferă instrumentele de suflat celor cu coarde. Iar când s-a născut un copil fără piele – cunoscut în mitologie ca Marsyas cel Jupuit –, ei au spus: Aceasta s-a întâmplat pentru că înainte de naştere nu a ascultat la ceea ce emitea acea ființă îngerească. Acestea sunt lucrurile care se prezintă observației oculte. Marsyas nu a fost jupuit de viu, ci aşa s-a născut. Delictul se comisese înainte de naşterea sa.

Multe oraşe-colonii ale grecilor poartă numele Apolonia pentru că se ceruse sfatul Pythiei cu privire la locul unde să se colonizeze. Grecii țineau la libertatea oraşelor lor şi din această cauză nu aveau o unitate statală, ci unitatea ideală dăruită de zeul lor Apolo pentru care au fondat mai târziu un fel de federație de state.

Vedem cum grecii venerau în zeul pe care-l numeau Apolo ființa de care am vorbit mai înainte şi putem spune: În ceea ce îi corespunde cu adevărat lui Apolo la sfârşitul epocii atlanteene era „însuflețită" entitatea Christos. Ce este Apolo cu adevărat? Nu imaginea-umbră venerată de greci. Ca ființă extraterestră el a revărsat din lumile superioare forțe vindecătoare pentru dispoziția sufletească şi care paralizau puterile luciferice şi arhimanice. Aceasta determina şi în corpul omenesc o cooperare a creierului, respirației, plămânului cu laringele şi inima, ca ceea ce se exprima în proiecția acestei cooperări în cântec. Căci cooperarea corectă a creierului, respirației şi a organelor vorbirii cu inima este expresia corporală pentru corecta coordonare a gândirii, simțirii şi voinței. Vindecătorul extraterestru este Apolo. Am văzut cele trei trepte de evoluție ale sale şi cine este vindecătorul care se naşte pe Pământ, iar oamenii îl numesc Iisus; aceasta înseamnă, tradus în limba noastră, „Cel ce vindecă prin Dumnezeu". Este copilul Iisus nathanic, vindecătorul prin Dumnezeu, Iisus Jehoshua.

Acum el se maturizează pe a patra sa treaptă, pentru a putea fi pătruns de entitatea Christos, de eu. Aceasta se întâmplă prin Misteriul de pe Golgota. Acele suflete omeneşti care s-au născut înaintea Misteriului de pe Golgota nu ar fi găsit pe Pământ, în decursul timpului ulterior, trupuri în care să se poată încarna în aşa fel încât forța eului să ajungă să se exprime în mod corespunzător. Dacă Misteriul de pe Golgota nu ar fi avut loc, dacă acum o entitate – aceeaşi pe care am urmărit-o prin perioadele cosmice – nu ar fi fost pătrunsă de entitatea lui Christos, acest lucru nu s-ar fi întâlnplat. Eul condusese la evoluția cea mai înaltă care era Zarathustra. Niciodată sufletele care aduseseră evoluția până la eu nu ar fi putut găsi alte corpuri pământeşti corespunzătoare unei evoluții adevărate, dacă nu ar fi avut loc Misteriul de pe Golgota.

Ați văzut care sunt cele patru trepte ale armonizării: armonizarea vieții simțurilor, a organelor vitale, a gândirii, simțirii şi voinței şi armonizarea eului, aceasta din urmă prin Misteriul de pe Golgota. Acum, dragi prieteni, vedem relația dintre ființa care s-a născut şi-l cunoaştem sub numele de copilul Iisus nathanic şi entitatea Christos. Cunoaşteți acum şi modul în care a fost pregătită această relație. Avem posibilitatea, prin ceea ce este permis să se dezvăluie azi prin adevărata antroposfie, să înțelegem acest mod de cooperare, de relația reciprocă a entității Christos cu entitatea umană a lui Iisus nathanic. În viitor, o viață spirituală sănătoasă va depinde de faptul că va deveni posibil ca un număr din ce în ce mai mare de oameni să înțeleagă ceea ce până acum s-a dovedit a fi de neînțeles, viața de gânduri şi idei a timpului în care s-a săvârşit Misteriul de pe Golgota.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

GA 149

CONFERINȚA a IV-a

Leipzig, 31 decembrie 1913

Ieri am vorbit despre modul în care a fost pregătit ceea ce trebuia să se întâmple în evoluția umanității Pământului prin Misteriul de pe Golgota. Am vorbit despre cele trei impregnări ale unei ființe aparținând ierarhiilor superioare cu Christos, iar în minunata apariție greacă a lui Apolo am găsit ecoul a ceea ce a avut loc la sfârşitul perioadei atlanteene, ca o înainte-vestire îndepărtată în timp a acestui Misteriu de pe Golgota.

Acum ne revine sarcina de a cerceta în ce fel a acționat ceea ce a pătruns în evoluția umanității. Pentru aceasta va fi necesar să caracterizăm mai întâi specificul concepțiilor despre lume care au apărut în perioada postatlanteană, ca postacțiuni, ca ecouri ale acestui triplu eveniment christic, care potrivit descrierii noastre de ieri s-a încheiat o dată cu sfârşitul perioadei atlanteene.

Să încercăm să aprofundăm ce stă la baza concepțiilor despre lume care au luat naştere în perioada postatlanteană. Aceste concepții sunt reflectări ale evenimentului christic în sufletele umane postatlanteene. Din acest punct de vedere nu vom avea de spus decât puține cuvinte despre prima perioadă postatlanteană. Am caracterizat-o altă dată. Acum vom spune numai că referitor la spiritualitate a fost până în prezent cea mai înaltă perioadă culturală, dar că ea a preluat în sufletele sfinților Rishi şi ale elevilor lor ceva care era într-un anumit sens mai puțin pătruns de acele Misterii de care am vorbit ieri.

Prima concepție postatlanteană, care este un efect direct al triplului eveniment christic, este concepția despre lume care a luat naştere prin impulsurile date de Zarathustra. Trebuie să spun că voi utiliza cuvinte care prin modul cum sunt folosite azi sună abstract şi uscat, chiar pedant, dar nu avem la dispoziție, pentru început, altele. Aş vrea să fac apel la dumneavoastră să înțelegeți în subtextul cuvintelor pe care le voi folosi ceva infinit mai spiritual decât ceea ce înțelege ştiința actuală. Concepția despre lume a lui Zarathustra, aş vrea s-o numesc, din punctul de vedere luat aici în considerare, o concepție despre lume a „cronologiei". Dincolo de Ahura Mazda şi Ahriman, concepția despre lume a lui Zarathustra priveşte spre Zaruana akarana – efectul timpului. Dar nu al timpului abstract pe care-l concepem azi, ci timpul gândit ca ființă vie, suprapersonală. Zarathustra vede această ființă pe care trebuie s-o cuprindem în cuvântul timp astfel încât de la ea să purceadă guvernatorii timpului, acele entități spirituale care sunt simbolizate în spațiul cosmic prin semnele zodiacale; Amshaspanzii. Ei ordonează, prin numărul lor, 6 sau, dacă adăugăm şi antipozii lor, 12, pe Izedzii subordonați Amshaspanzilor, 28 până la 31. Ei sunt spirite de ordin inferior, slujbaşi ai înaltei ființe a timpului care reglează zilele în cadrul lunii. Conştiența lui Zarathustra vedea armonia minunată care acționează în lume prin forțe simbolizate numeric prin combinațiile ce iau naştere între 28-31 şi 12, armonie care

se revarsă în lume şi sălăşluieşte aici pentru ca în marea orchestră a lumilor instrumentele să cânte împreună. Acesta considera concepția despre lume a lui Zarathustra ca elementul de armonizare a ordinii cosmice. Şi întrucât concepția despre lume a lui Zarathustrea vede în „timp" ceva viu, ceva suprapersonal, să ne fie îngăduit să o numim, spiritualizând cuvântul, „cronologie", gândindu-ne totodată la zeul Cronos, guvernatorul timpului.

Ajungem apoi la cea de a treia perioadă postatlanteană, pe care am caracterizat-o ieri ca fiind cea în care sufletele erau impulsionate prin ființele de forță care străluceau din stele. Aici nu este vorba numai de relațiile ființei timpului guvernând în suprasensibil, ci se intră deja în existența sensibilă, în mersul stelelor şi se consideră că factorul armonizator se află în planul sensibil, în mersul stelelor şi în armonia pe care acestea o imprimă în spațiul cosmic şi care conferă muzicalitate devenirii cosmice. Această concepție despre viață eu aş numi-o astrologie. Cronologiei i-a urmat astrologia. Şi tot ceea ce cronologia veritabilă, adevărată a zarathustrismului, ceea ce astrologia adevărată a Misteriilor egiptene şi caldeene dezvăluie, totul era impulsionat de tainele devenite active în Cosmos prin tripla faptă christică dinaintea catastrofei atlanteene.

Dar ce s-a întâmplat în epoca de cultură greacă sau în cea greco-romană? Ceea ce voi spune acum nu este valabil numai pentru lumea greacă şi cea romană, ci şi pentru celelalte ținuturi ale Europei. Ieri am încercat să lămuresc problema în baza unui singur exemplu, dar el este valabil pentru întregul Occident. Să mai privim o dată retrospectiv cum grecul îl venera pe Apolo, această reflectare a copilului Iisus nathanic, aşa cum el era la sfârşitul perioadei atlanteene. Am spus: din țara hyperboreică, din nord, a venit Apolo la oracolul din Delphi. El vorbea prin Pythia, transmițând oamenilor mesajele acesteia. Am făcut legătura dintre această deplasare a lui Apolo şi mersul Soarelui. Dar pentru că prin Apolo vorbeşte Soarele spiritual, în timp ce Soarele fizic coboară spre sud, el ia drumul nordului. De o înțelepciune infinită se dovedesc miturile când le privim în lumina adevăratului ocultism. Cu toate acestea, nu cerul înstelat era ceea ce simboliza pentru greci pe Apolo: când grecul îl venera pe Apolo el nu privea, de fapt, Soarele ca pe un simbol exterior al acestuia. Pentru aceasta grecii îl aveau pe Helios, care regla mersul Soarelui pe cer. Căci Soarele nu acționează, chiar dacă ne referim numai la aspectul fizic, în aşa fel încât la om să ajungă numai acțiunea exercitată direct de razele care coboară din el; el acționează mai întâi asupra aerului şi a apei, în aburii apei, de asemenea şi în aburii despre care am spus că urcau din orificiul grotei Kastalia şi înconjurau ca un balaur muntele învecinat. Soarele actionează în toate elementele, şi după ce le-a pătruns, după ce s-a insinuat în toate elementele Pământului el acționează, plecând de la acestea, asupra omului, parcă prin slujitorii pe care-i numim spirite elementare. Spiritul Soarelui acționează trăind în elemente şi această activitate o percepea grecul în Apolo.

Apolo era pentru el zeu al Soarelui, dar nu cel care conducea carul Soarelui ca Helios, reglând durata zilelor. În timp ce-şi ridica privirea spre Apolo, grecul vedea efectele acțiunii Soarelui în atmosferă. Ceea ce era acțiune solară el o considera ca fiind Apolo, în timp ce i se adresa în mod spiritual. La fel stăteau lucrurile şi cu alți, zei şi entități spirituale pe care le întâlnim în Occident. Este suficient să ne referim la Wotan – m-aş putea referi la multe alte aspecte –, Wotan care locuieşte pe Saturn şi, de asemenea, la armata sa sălbatică. – Ce a devenit în această a patra perioadă postatlanteană concepția despre lume care se afla sub influența triplei fapte a lui

Christos decât un ecou al acesteia? Din nou sunt constrâns să folosesc un cuvânt pedant, care a devenit arid: meteorologia a urmat astrologiei. Cronologie-astrologie-meteorologie! Numai că trebuie să facem o legătură între „logie" şi Logos. Dar, în timp ce toate acestea au năvălit peste lumea vestică, în întreaga cultură postatlanteană s-a revărsat şi altceva, care venea dintr-o cu totul altă direcție, ca un ecou al triplei fapte christice. Şi această a patra concepție care a apărut parcă în paralel, alături de meteorologia celei de a patra perioade postatlanteene, era ceva pe care va trebui s-o numese din nou cu un cuvânt pedant – dar vă rog din nou să faceți legătura dintre „logie" şi Logos –, a devenit geologia.

Niciodată nu vor putea fi înțelese tainele propriu-zise ale evoluției culturale ebraice vechi, dacă ele nu vor fi luate ca geologie, în sensul pe care îl vom lua în considerare acum. Cum ne întâmpină ceata Elohimilor, cum ne întâmpină zeul Iahve? El vrea să alcătuiască omul cu ceea ce este luat din Pământ. El vrea să învăluie cu un înveliş nou ceea ce a venit din timpurile anterioare, de la Saturn, de la Soare, de la Lună. Iahve este zeul care formează omul din pământ, adică din forțele, din elementele Pământului. Din această cauză, înțelepciunea ebraică veche trebuia să devină, ca adeptă a zeului Iahve, geologie. Iar învățătura despre om, format din forțele Pământului, este geologie. Oare nu iese în evidență caracterul geologic al învățăturii ebraice vechi chiar prin numele primului om: Adam-cel format din pământ? Acesta este lucrul important care trebuie focalizat: tot ceea ce celelalte popoare au cuprins în concepția meteorologică despre lume vorbeşte despre formarea omului. Să analizăm concepția grecilor despre lume, care relatează despre felul în care Prometeu îl formează pe om. Palas Atena i se asociază şi determină din înălțimi spirituale legătura omului cu scânteia spiritului. Prometeu formează sufletul, în simbolul fluturelui. Zeul Iahve, care în cursul evoluției sale devenise Domn al Pământului, îl formează pe om din pământ, îi insuflă omului din propria sa substanță sufletul viu. În felul acesta Iahve se leagă prin suflul său cu ceea ce el a plăsmuit din pământ. Şi el vrea să locuiască în fiul său, în suflul său viu, în Adam şi în urmaşii acestuia, fiii Pământului, al căror înveliş de pământ zeul Iahve considera că este sarcina sa să-l plăsmuiască. Şi dacă mergem mai departe va trebui să evocăm în fața sufletelor noastre tot ceea ce ne transmite Biblia din antichitatea veche ebraică.

Noi ştim că Pământul dezvoltă anumite forțe, am subliniat acest fapt. Goethe, Giordano Bruno şi alții compară aceste forțe cu inspirația şi expirația pe care le întâlnim la om. Pământul dezvoltă anumite forțe (ale expirației şi ale inspirației) care determină fluxul şi refluxul, creşterea şi scăderea apei, forțe interioare ale Pământului, aceleaşi forțe care conduc însă şi Luna în jurul Pământului. În forțele apei ne întâmpină forțele telurice ca acțiune a Pământului. Biblia consemnează printre forțele de apă Potopul, ca un alt eveniment important după crearea lui Adam, a omului de pământ. Să mergem mai departe, până la Moise: pretutindeni întâlnim activități ale Pământului. Moise face să țâşnească apă din Pământ. Moise urcă pe munte. Ceea ce se petrece pe munte este activitate a Pământului. Acest munte nu poate fi gândit decât ca un munte vulcanic. Nu este Sinaiul, care este de obicei avut în vedere, este activitate a Pământului. În coloana de foc în care stă Moise trebuie să vedem ceva asemănător cu ceea ce se vede în dealurile sulfuroase ale Italiei. Din munte răzbate activitate de Pământ, fum de foc. În activitățile terestre, evreii au văzut întotdeauna simboluri. Înaintea lor mergea permanent norul de furtună sau coloana de foc: activitate a Pământului! Am putea coborî în detalii, am vedea că spiritul Pământului stăpâneşte în tot ceea ce Moise consideră că este revelația zeului Iahve. Geologie este vestirea lui Moise. Niciodată nu va fi înțeleasă deosebirea dintre

concepția despre lume ebraică şi cea a grecilor, dacă nu se va şti că cea grecească este meteorologie şi cea ebraică geologie. Tot ceea ce grecul percepe că se desfăşoară în jurul lui el îl gândeşte în legătură cu forțele ce se revarsă dinspre Cosmos în elementele Pământului, în aer, în tot ce există în ambianța Pământului. Tot ce concepția despre lume ebraică resimte ca ambianță este legat de forțe care se desfăşoară din Pământ, forțe legate de Pământ. Da, şi suferințele poporului evreu vin de la ce este legat de Pământ şi de activitatea sa (deşertul). Geologia conduce destinul poporului evreu. Geologie, fertilitate a solului este ceea ce îi momeşte pe evrei spre țara făgăduită lor.

Şi Pavel ştie bine că această conştiență a legăturii cu duhul Pământului este o postacțiune a Evenimentului christic pre-pământesc; Pavel atrage atenția asupra faptului că Christos este cel care a păşit înaintea evreilor şi a făcut ca din stâncă să apară apă în deşert. Şi dacă ajungem de la Biblie, la importantele legende ale poporului evreu, vedem cum materialul care alcătuieşte aceste legende este pătruns de ceea ce am numit aici geologie. Ni se povesteşte cum Iahve, atunci când l-a plăsmuit pe om din pământ, şi-a trimis îngerii care-l slujeau pentru a colecta, din toate teritoriile Pământului, pământuri de toate culorile, pentru ca tot ce aparține Pământului să fie amestecat în învelişul lui Adam. Am putea spune: Iehova considera important ca omul să fie în entitatea sa adevărată, floarea, coroana creației pe Pământ. Pentru caldeeni, pentru egipteni, pentru adepții lui Zarathustra, pentru greci, pentru romani, pentru popoarele europene din Europa Centrală şi nordul Europei cea mai importantă parte a omului provenea din lumea spirituală. Pentru evrei, partea cea mai importantă a omului este cea legată de Pământ şi de forțele sale. Iehova se simte ca Dumnezeul care cârmuieşte Pământul în mod spiritual.

Astfel, vedem cum cel mai important eveniment din cadrul celei de a patra perioade postatlanteene trebuie considerat a fi faptul că geologia se aşază lângă meteorologie. Şi acest lucru se exprimă minunat în contraimaginea sa spirituală, în profetismul vechi ebraic.

De fapt, ce urmăreau profeții? Să încercăm să privim în interiorul cel mai profund al unor profeți ca Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Ioil, Iona şi Zaharia. Dacă studiezi fără gânduri preconcepute aceste suflete de profeți înțelegi că ei se străduiesc, în fond, să aducă în prim-plan o forță sufletească umană şi, în acelaşi timp, să reprime o alta, împingând-o în adâncurile vieții sufleteşti. Am atras atenția cum în creațiile lui Michelangelo, mai înainte menționate, profeții sunt întotdeauna reprezentați stând aşezați în profundă meditație, cuprinşi de o linişte sufletească interioară legată cu veşnicia. În opoziție cu aceştia, Michelangelo plasează Sibilele, în care acționează elementele Pământului, în aşa fel încât la una dintre ele părul este în bătaia vântului, iar în îmbrăcămintea ei albastră suflă vântul; ea îşi realizează profeția sub influența vântului. Pe o alta, o vedem cuprinsă de un foc interior: în miscarea obişnuită a mâinii ei vedem focul, elementul pământesc. Sibilele trăiesc prin forțele sufleteşti care pătrund direct în suflete din ambianța elementară terestră. Aceste forțe sibilinice care absorb în suflet spiritul elementelor Pământului şi-i dau expresie profeții vechii culturi iudaice voiau să le reprime. Dacă citiți fără prejudecăți întreaga istorie a profeților, veți vedea că profetul este preocupat – aceasta este învățătura sa – să reprime în sine sibilismul, să nu-l lase să apară la suprafață.

Apolo transformă sibilismul Pythiei prin faptul că se afundă el însuşi în acesta şi vorbeşte prin Sibilă. Profeții vor şi ei să reprime în sufletul lor ceea ce ține de natura

Pythiei şi să cultive exclusiv ceea ce acționează în forța eului, a acelui eu care este legat de Pământ, care aparține Pământului, care este contra-unaginea spirituală a elementului geologic. Aşa cum se manifestă veşnicia în eu, în linişte, calm, atunci când tac elementele sibilinice, când încetează orice agitație interioară, şi când în fundamentele veşniciei nu domneşte decât relaxarea, aceasta voiau profeții iudei să dezvolte. Prorocirile lor trebuiau să apară dintr-o dispoziție sufletească care corespunde în cel mai înalt grad geologiei. Ne impresionează ceea ce este atât de captivant la aceşti profeți, ca un efluviu al elementului geologic şi, chiar şi ceea ce ulterior s-a întâmplat altfel decât au prorocit ei ne dovedeşte că elementul profeților îl constituie geologicul. O împărăție viitoare care trebuie să fie legată prin fapte exterioare de Pământ şi care trebuie să înlocuiască împărăția de atunci, un cer pe Pământ, aceasta este ceea ce prorocesc profeții – într-atât sunt de legați de geologie.

Acest element geologic al profeților se percepe încă în primele etape ale creştinismului, în timp ce este aşteptată revenirea lui Mesia, dar în aşa fel încât El trebuia să coboare din nori şi să întemeieze o împărăție pământească. Se va înțelege ceea ce radiază în cultura ebraică numai când aceasta va fi percepută ca geologie. Acesta era dorul profeților, aceasta era ceea ce ei prezentau elevilor lor: reprimarea elementului sibilinic, a tot ce conduce sufletul în profunzimi subconştiente şi dezvoltarea a ceea ce trăieşte în eu. Toate celelalte popoare au o altă relație cu zeii lor decât evreii cu Iahve. Relațiile celorlalte popoare cu zeii lor au fosf date, căci erau ecouri a ceea ce se formase prin relația omului cu spiritele Ierarhiilor superioare în cursul perioadelor Saturn, Soare şi Lună. Poporul evreu trebuia să formeze ceea ce se dezvolta în timpul Pământului. Dar cum se explică faptul că eul stabileşte cu de la sine putere o legătură cu Dumnezeul său? Nu ca inspirație deoarece, astfel şi ceea ce este moral ar fi fost ca o impregnare a sufletului cu forțe divine, nu ca inspirație, ci ca poruncă. Porunca pe care o găsim în Decalog ne întâmpină abia la poporul evreu. Chiar dacă ştiința inspiră lucruri ciudate despre existența anterioară a poruncilor (Hammurabi etc., nu pot să insist acum asupra absurdităților ştiinței mai noi), ceea ce apare ca poruncă în care eul se află direct în fața zeului şi primeşte norma, prescrierea în aşa fel încât eul trebuie s-o urmeze prin voință interioară, aceasta ne întâmpină pentru prima oară la poporul evreu. La fel, ne întâmpină pentru prima oară la poporul evreu faptul că zeul face un legământ cu poporul. Ceilalți zei acționează prin forțe care au întotdeauna de-a face cu subconştientul sufletului. Să rememorăm felul în care acționează Apolo prin Pythia, cum trebuia să se pregătească sufletul care mergea în pelerinaj la Pythia, pentru ca zeul să-i poată vorbi: Apolo vorbea prin viața sufletească cufundată în subconştient a Pythiei. Acestui fapt i se opune zeul Iahve, vorbind prin poruncile sale, făcând un legământ cu poporul său, un contract care se adresa direct eului sufletului. Şi la fel vorbesc profeții, când se întâmplă ceva poporului evreu, când acțiunile popoarelor păgâne afectează poporul evreu. Nu trebuiau să pătrundă forțe subconştiente în sufletul evreilor, totul trebuia să se bazeze pe legământul cu zeul, pe principiul poruncii. De acest lucru se îngrijesc profeții, îndeosebi.

Să încercăm acum o scurtă privire retrospectivă pe care s-o pătrundem cu ceea ce ne dau cunoştințele oculte – o privire retrospectivă asupra a ceea ce am încercat să ilustrăm prin cele descrise mai sus.

Am făcut cunoştință ieri cu tripla faptă a lui Christos care a avut loc în perioada lemuriană şi atlanteană. Am văzut cum Christos a pătruns de trei ori entitatea care a apărut mai târziu în persoana copilului Iisus nathanic, această entitate nefiind

încorporată într-un corp pământesc, ci era rămasă în lumile spirituale. Dacă ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce s-a întâmplat, putem să spunem: Ceea ce s-a întâmplat în Atlantida a afluat apoi spre răsărit. Ilie, de exemplu, a fost unul dintre profeți. Dar ce fel de profet este acest Ilie? El slujeşte zeului Iahve, el îi slujeşte în aşa fel, încât în sufletul lui trăieşte ecoul triplului fapt christic. În sufletul său trăieste cunoaşterea: Eu trebuie să-l propovăduiesc, ca profet al lui Iahve, înainte de toate pe Iahve, în aşa fel încât în Iahve să trăiască Christos, cel care trebuie să împlinească mai târziu Misteriul de pe Golgota; ca El să trăiască cu influențele pe care le-a revărsat la al treilea eveniment în Cosmos, la sfârşitul perioadei atlanteene. Ilie îl propovăduia pe Iehova christificat. Christos trăia deja în Iehova, în zeul Iehova; dar el trăia ca în reflectarea Sa. Aşa cum lumina Lunii reflectă lumina Soarelui, tot aşa şi Iahve reflectă entitatea care trăia pe atunci în Christos. Christos îşi reflecta ființa Sa din Iehova. Dar un sol cum era Ilie, acționa în spiritul postacțiunii faptului christic triplu care preceda ființa Iisus nathanic, aşa cum s-a deplasat în mod spiritual de la vest la est pentru a impregna culturile, pentru a se naşte apoi în persoana unuia dintre copiii Iisus. La toate popoarele era resimțit ca o prorocire ceea ce apărea ca un excedent al meteorologiei, şi anume, când aceasta a fost atinsă de geologie.

Noi percepem particularitatea că în spațiul care ulterior a devenit atât de important pentru răspândirea creştinismului a avut loc unul din aceste fapte anunțate profetic. Vedem cum în cele mai diferite locuri ale Asiei Mici şi ale Europei se celebrau festivități care prevesteau Evenimentul Christos, prevesteau Misteriul de pe Golgota. Cultul lui Adonis şi cel al lui Attis au fost interpretate pe drept cuvânt ca prevestiri profetice ale Evenimentului de pe Golgota. Dar dacă analizăm mai atent toate aceste sărbători, vedem că ele prezintă cele ce vor să vină ca fiind fapte ale meteorologiei. Zeul care este omorât aici ca Adonis şi care învie nu este gândit ca fiind întrupat în carne, ci ceea ce există ca zeu este o imagine; imaginea acelei ființe îngereşti care a fost pătrunsă de Christos la sfârşitul perioadei atlanteene în înalturi spirituale şi care a devenit apoi copilul Iisus nathanic. În cultul lui Adonis, în cultul lui Attis era celebrat destinul copilului Iisus nathanic. Şi a fost o karmă a istoriei lumii – poate veți căuta încă mai mult dincolo de acest cuvânt – că în locul în care Biblia plasează cu oarecare îndreptățire naşterea copilului Iisus, la Bethlehem, se celebra mai înainte un cult al lui Adonis. Bethlehemul era unul din locurile în care se oficiau culte ale lui Adonis. Adeseori, acolo se sărbătorea muribundul Adonis şi cel care învia şi s-a pregătit astfel aura prin aceea că era evocată amintirea sa: A existat cândva, în înalturi spirituale o ființă ce aparținea încă Ierarhiei îngerilor, o ființă care trebuia să vină mai târziu pe Pământ, în perioada copilului Iisus nathanic, o ființă care la sfârşitul perioadei atlanteene era încă pătrunsă de Christos. Ceea ce s-a întâmplat atunci pentru armonizarea gândirii, simțirii şi voinței era comemorat în sărbătoarea lui Adonis. Şi la Bethlehem, unde se sărbătorea astfel Adonis, aflăm şi locul de naştere al copilului Iisus nathanic. Iar cuvintele consună minunat, dragi prieteni. Oare nu vedem noi, prin căutarea triplei fapte a lui Christos, a Evenimentului Christosului supraterestru, care au precedat în trei rânduri Misteriul de pe Golgota, nu vedem oare pe Christos trecând de la apus spre răsărit, spre locul unde trebuia să aibă loc Misteriul de pe Golgota? Oare nu vedem cum îşi trimite înainte solul, pe Ilie, şi nu ştim cum acest sol reapare în următoarea sa încarnare ca Ioan Botezătorul? Şi oare nu ni se spune, prin acesta, cu o minunată armonie a cuvintelor: El şi-a trimis îngerul mai înainte ca să-l vestească! Acest lucru se poate spune atât despre Ioan cât şi despre Ilie. Lui Ilie i se potriveşte chiar mai bine – ceea ce vor înțelege cei care-şi amintesc descrierea lui Ilie făcută de mine; am spus că Ilie a rămas în înalturi spirituale şi că a avut numai un reprezentant prin care a acționat, astfel încât el însuşi

nu a umblat niciodată pe Pământ. Dacă luați în considerare acest lucru, atunci expresia: El şi-a trimis îngerul înainte se potriveşte mai bine lui Ilie decât lui Ioan. Asemenea soli erau întotdeauna soli ai Christosului venit din vest spre est.

Ceea ce la poporul evreu era geologia, acum trebuia să fie pătruns de această ființă spirituală pe care am învățat ieri s-o contemplăm în activitatea sa propriu-zisă pentru Pământ. Geologia trebuia să fie christificată. Spiritul Pământului trebuia să fie resimțit într-un mod nou, trebuia să poată fi într-un anumit sens desprins de Pământ. Acest lucru era posibil numai dacă ar fi intervenit o forță care să desprindă acest Spirit al Pământului de forțele terestre. Acest lucru s-a întâmplat prin faptul că forțele lui Christos au impregnat aura Pământului şi prin aceasta Pământul însuşi a devenit altceva. În forțele pe care le descătuşase zeul Iahve a pătruns Christos şi a transformat aceste forțe.

Dacă supervizăm toate acestea, înțelegem de ce lui Apolo i-a fost conferit ca simbol laurul. Pentru cel care pătrunde în botanică înarmat cu ceva ştiință a spiritului, laurul este o plantă strâns legată de condițiile meteorologice. Laurul este în întregime plăsmuit şi structurat din ceea ce este meteorologie. O altă plantă este legată foarte strâns de Pământ şi o putem considera ca o expresie a contextului geologie: măslinul. Şi dacă simțim că uleiul care impregnează planta măslinului stimulează forțele elementare ale sufletului, prin aceea că măslinul este o plantă pe care poate fi altoit un alt lăstar care se dezvoltă în condiții optime pe această plantă, atunci simțim starea intimă de impregnare a măslinului cu uleiul Pământului. În ulei simțim pulsând ceea ce este pământesc.

Acum să ne amintim ce am început să expun în conferința a doua, să ne amintim de Pavel care a fost chemat să arunce puntea de legătură dintre antichitatea evreiască şi creştinism, dintre geologie şi christologie. Aşa cum am spus, influența lui Pavel se desfăşoară în sfera măslinului. Iar dacă îl auzim pe Apolo din aburii ce se ridică din prăpăstiile munților care o impulsionează pe Pythia şi o determină să prezică destinul uman, putem simți şi forțele elementare care se scurg prin măslin în ambianță şi în care este trăită forța sufletească elementară a lui Pavel. O putem simți în cuvintele lui. El se afundă parcă în geologie, pentru a simți arborele în mod elementar în aura sa şi se lasă inspirat de această aură, în al cărui ținut geologic se află influența sa.

În prezent, lucrurile se înțeleg într-un mod mult prea abstract. Se crede că ceea ce au spus autorii mai vechi ar fi tot atât de abstract, legat numai de creier, ca şi ceea ce spun adeseori autori mai noi. Nu se cugetă la faptul că nu numai rațiunea şi mentalul, ci că toate forțele sufleteşti pot fi legate, înviind din Pământ, cu ceea ce imprimă unui anumit ținut pecetea sa. Ținutului lui Pavel, măslinul i-a pus pecetea. Şi ca şi cum ar fi vrut să ridice la el geologia evreiască, el a spus – prin ceea ce îi inspira măslinul – lucruri din cele mai importante despre relațiile dintre oamenii pătrunşi de Christos şi oamenii aflați departe de Christos. Oare nu auzun cuvintele lui Pavel, pe care nu vrem să le interpretăm în mod abstract, ci ca pe ceva care îşi are în mod elementar rădăcinile în sufletul său, ca pe ceva pe care vrea să-l exprime, din acest fond elementar al sufletului său, în cuvinte prin care să pună în relație pe creştinii păgâni cu evreii, oare nu auzim cuvintele stranii: „Dar v-o spun eu vouă, păgânilor, în măsura în care sunt într-adevăr apostol al neamurilor, îmi slujesc slujirea, în nădejdea că voi ațâța gelozia celor din neamul meu şi-i voi mântui pe unii din ei. Căci dacă înlăturarea lor a însemnat reîmpăcarea lumii, atunci reprimirea lor ce va fi dacă nu o înviere din morți? Dacă pârga este sfântă, aşa e şi frământătura; şi dacă rădăcina este sfântă

atunci şi ramurile sunt. Dar dacă unele ramuri au fost tăiate şi dacă tu, măslin sălbatic, ai fost altoit în locul lor şi ai devenit părtaş al rădăcinii şi al grăsimii măslinului, nu te mândri față de ramuri; iar dacă te mândreşti, să ştii că nu tu porți rădăcina, ci rădăcina pe tine. Dar vei spune: S-au rupt ramurile ca să fiu altoit eu. Bine spus. Ele au fost rupte din cauza necredinței lor; tu însă exişti prin credință. Nu te îngâmfa, ci teme-te. Că dacă Dumnezeu nu a cruțat ramurile fireşti, nici pe tine nu te va cruța. Vezi dar bunătatea şi asprimea lui Dumnezeu: asprimea față de cei ce au căzut, iar față de tine bunătatea lui Dumnezeu, atât cât te vei ține de bunătate; altfel şi tu vei fi tăiat. Dar şi aceia ce nu vor rămâne în necredință vor fi altoiți; căci Dumnezeu are puterea să-i altoiască din nou. Căci dacă tu ai fost tăiat din măslinul care era de la natură sălbatic, şi contrar firii ai fost altoit în măslinul cel bun, cu cât mai mult aceştia ce sunt după fire vor fi altoiți în propriul lor măslin!" (Rom., 11, 13-24).

Astfel a grăit cel despre care vom continua să vorbim mâine, despre modul cum extrăgea din geologia evreiască ce avea de spus, cum a transformat într-un mod atât de grandios în imagine, pentru ceea ce avea de spus, forța elementară care, plecând din Pământ, domină în măslin.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

GA 149

CONFERINȚA a V-a

Leipzig, 1 ianuarie 1914

V-am vorbit despre forțele Sibilelor, v-am atras atenția asupra faptului că le vedem ivindu-se ca umbre ale filosofilor greci în Ionia şi că după aceasta, timp de secole, au scos la lumina zilei ca prin vrajă, din viața lor sufletească haotică, în parte înțelepciune profundă, în parte numai haos spiritual. Timp de secole ele au dominat, mult mai mult decât vrea să accepte istoria, viața spirituală a sudului Europei şi a ținuturilor învecinate. Am vrut să spun că această exteriorizare ciudată a Sibilelor face trimitere mai cu seamă la o anumită forță a sufletului omenesc care îşi avea semnificația ei benefică în timpuri mai vechi, în cea de a treia perioadă culturală postatlanteană. Dar perioadele culturale se schimbă în cursul evoluției istorice a omenirii. Forțele cu care Sibilele au scos la lumina zilei uneori adevărate nerozii erau încă, în cea de a treia epocă postatlanteană, forțe sufleteşti bune, cu totul drepte, într-o vreme când se practica astrologia, când înțelepciunea stelelor acționa în sufletele umane; tot atunci, prin influența înțelepciunii stelare, erau armonizate forțele care apoi au ieşit la suprafață în mod haotic în prezicerile Sibilelor. Din acest fapt puteți deduce că forțele care oricum domină undeva în Univers, de exemplu, cele care cârmuiesc acum în sufletele Sibilelor, în sine nu pot fi niciodată bune sau rele, ci că ele sunt bune sau rele în funcție de locul şi timpul în care apar. Forțe care au apărut în sufletele Sibilelor erau întru totul bune, numai că ele nu erau adecvate evoluției sufleteşti a celei de a patra epoci postatlanteene. Atunci nu trebuiau să domine în sufletele oamenilor forțele care se ridicau din fundamentele subconştiente, ci cele care vorbeau sufletului prin claritatea eului. Ați aflat ieri cum profeții evreilor lucrau în sensul reprimării forțelor sibiline şi a aducerii la suprafață a forțelor care vorbesc prin claritatea eului, ba putem spune că reprimarea forțelor haotice ale Sibilelor şi aducerea la lumină a ceea ce poate vorbi prin eu este chiar caracteristica profețimii vechi ebraice.

Împlinirea strădaniilor vechilor profeți evrei, ceea ce putem numi, aşadar, „a aduce pe făgaşul cel bun" forțele Sibilelor, împlinirea acestei sarcini a venit prin Impulsul christic. Când Impulsul lui Christos a pătruns în modul bine cunoscut nouă în evoluția pământească a umanității a fost vorba de o reprimare pentru un anumit timp a forțelor apărute la suprafață în mod haotic prin Sibile, asemenea unui râu care după ce curge un timp la suprafață dispare într-o grotă subterană, pentru a reapărea mai târziu din nou la suprafață (în l. română, izbuc. N.tr.). Într-o altă modalitate, şi anume în cea limpezită prin Impulsul christic, în expresia pe care el o putea da acestor forme după ce a pătruns în aura Pământului, aceste forțe trebuiau să urce din nou la suprafață. La fel cum, după ce am dezvoltat timp de o zi forțele noastre sufleteşti, trebuie să le cufundăm în subconştientul nopții pentru a ne trezi apoi din nou, a fost necesar ca aceste forțe, care au avut justificarea lor în a treia perioadă de cultură postatlanteană, să curgă neobservate, puțin parcă sub suprafața vieții sufleteşti, pentru a reapărea,

aşa cum vom vedea. Vom avea aşadar în fața noastră fenomenul forțelor care se exteriorizează atât de haotic în cazul Sibilelor, care sunt forțe umane ce trebuie să fie curățate de Impulsul christic, dar care se cufundă în fundamentele vieții sufleteşti. Umanitatea nu ştie nimic despre faptul că Christos lucrează mai departe cu aceste forțe în fundamentele sufletului. Totuşi, aşa stau lucrurile în fapt.

Este un spectacol grandios, din punct de vedere al ştiinței spiritului, observarea intervenției acestui Impuls al lui Christos, observarea modului cum, începând cu Conciliul de la Nicea, oamenii se ceartă în conştiența lor superficială pentru stabilirea dogmelor, cum se înfruntă cu patimă cu conştiența lor şi cum ceea ce este mai important pentru creştinism se petrece în fundamentele subconştiente ale sufletului. Impulsul christic nu lucrează la nivelul la care oamenii se ceartă, ci în fundamente; mai sunt unele lucruri care vor trebui să fie dezvăluite de înțelepciunea umană, lucruri pe care, dacă le examinăm numai la suprafață, ne apar ca fiind stranii. Unele aspecte vor mai trebui să fie dezvăluite pentru că acționează ca un simptom al lucrării Impulsului christic în adâncurile vieții sufleteşti umane. Astfel vom putea vedea sau înțelege că cele mai importante desfăşurări cu privire la configurarea curentului creştin în Occident nu pot avea loc prin dezbaterea problemelor pentru care se ceartă episcopii, ci că aspecte istorice importante se datorează unor decizii care se iau în fundamentele vieții sufleteşti şi care urcă în conştiență ca nişte vise; astfel încât oamenii, din ceea ce percep în vis, nu pot să decripteze ce se întâmplă în adâncuri. Şi există lucruri – vreau să numesc numai un simptom – în care parcă urcă oglindiri prin vise a ceea ce Christos întreprinde în fundamentele sufleteşti adânci, pentru a aduce pe făgaşul corect forțele sufleteşti umane in cursul dezvoltării istorice a Occidentului.

Poate vreun suflet să fie mişcat în aşa fel încât să presimtă ceva din ceea ce vreau să spun prin aceste cuvinte, când vedem că la 28 octombrie 312 fiul lui Constantin Chlorus, Constantin cel Mare, luptă împotriva lui Maxențiu din Roma şi ia o decizie de importanță capitală pentru întregul Occident, privitor la configurația creştinismului; lupta şi victoria sunt uimitoare. Această bătălie dată în fața Romei de Constantin împotriva oponentului său Maxențiu nu a fost hotărâtă prin ordine militare, nici prin perspicacitatea comandanților, ci prin vise şi semne sibilinice! Ni se povesteşte ceva semnificativ despre această bătălie care a avut loc la 28 octombrie 312: că Maxențiu, atunci când Constantin se apropia de porțile Romei, a avut un vis. Cineva îi spunea – în timp ce el se afla încă între zidurile oraşului: Nu mai sta pe locul pe care te afli! Sub influența acestui vis, întărit încă şi de cercetarea conținutului profețiilor Sibilelor, Maxențiu a comis cea mai mare nerozie – privind din afară – pe care o putea face: el a părăsit Roma şi a luptat, cu armata sa care era de patru ori mai puternică decât cea a lui Constantin, nu apărat de zidurile Romei, ci în afara acestora. Căci previziunea cărților sibiline spunea: Dacă vei lupta împotriva lui Constantin în afara zidurilor Romei îl vei distruge pe cel mai mare inamic al Romei. Aceasta era una dintre spusele oraculare sibiline! Încrezător, Maxențiu a ieşit în fața porților Romei. Aşa cum, odinioară, un alt oracol l-a condus pe Cressus, la fel şi acesta l-a condus pe Maxențiu. Prin întreprinderea sa el a distrus pe cel mai mare duşman al Romei, pe sine însuşi.

Constantin a avut un alt vis în care i se spunea: Pune în fața armatei tale – ea nu era atât de mare, ci de patru ori mai mică decât cea a lui Maxențiu – semnul lui Christos! El a arborat semnul şi a obținut victoria. O decizie importantă pentru configurația Europei a fost hotărâtă prin vise şi sentințe sibilinice! Aici izbucneşte la suprafață

ceea ce se petrece în străfundurile vieții sufleteşti a omului european. Cu adevăiat, ca un fluviu care a dispărut în cavernele munților, astfel încât nu-l vezi şi poți presupune lucrul cel mai ciudat, aşa continuă să curgă curentul Impulsului christic în adâncurile sufletelor oamenilor europeni, acționând mai întâi ca un fapt ocult.

Dragii mei prieteni, permiteți-mi să fac acum mărturisirea că în cercetarea mea în cadrul ştiinței spiritului, în urmărirea acestui curent, i-am pierdut adeseori urma; deci trebuia să caut locul unde el va reapărea. Am presupus că „râul" Impulsului christic apare încet, că nici astăzi nu se manifestă pe deplin. Dar unde apare el? Aceasta era întrebarea. Cum reapare el? Dacă urmăriți, dragi prieteni, expunerile mele din cărți şi din ciclurile de conferințe şi dacă vi se va întâmpla să simțiți ca şi mine, veți găsi că ceea ce eu am spus în legătură cu Sfântul Graal nu vă satisface. Aşa cum am mărturisit, aşa mi se întâmplă şi mie; nu pentru că aş fi spus ceva care nu stă în picioare, dar tocmai când stabileam un lucru mă simteam nemulțumit. Adeseori, când urmăream curentul despre care am vorbit mai înainte în înaintarea sa, când urmăream evoluția creştină ocultă a Occidentului în fața sufletului îmi apărea avertismentul: Trebuie să afli mai întâi unde se află scris numele lui Parsifal. Şi a trebuit să aflu, dragi prieteni, că cercetările oculte sunt conduse într-un mod uimitor. Pentru a nu fi ispitiți să facem speculații şi să ne deplasăm în domenii de unde împreună cu adevărul ocult ar putea foarte uşor să-şi ia zborul fantezia, suntem conduşi cu încetul şi din aproape în aproape pentru a aduce la lumină adevărul, pentru a ne convinge despre corectitudinea lui. Astfel, a trebuit să mă resemnez în aşteptarea răspunsului la întrebarea: Caută unde se află scris numele lui Parsifal!

Dragi prieteni, eu preluasem ceea ce cunoaşteți cu toții din legenda lui Parsifal, şi anume că, după ce Parsifal se întoarce vindecat de erorile sale şi regăseşte calea spre Sfântul Graal, i se vesteşte că pe cupa sfântă ar fi apărut numele său. Dar unde se află, unde poate fi găsită cupa sfântă? Astfel de cercetări oculte te țin adeseori în loc, astfel încât nu poți face mare lucru; pentru a nu fi scos în afara problemei prin speculații asupra adevărului, eşti ținut în loc. Apar jaloane în activitatea de cercetare. Aşa mi-au apărut şi mie, în cursul multor ani, momente în care căutam răspuns la întrebarea: Unde găseşti cupa pe care e scris numele lui Parsifal?

Ştiam că ar exista unele semnificații ale cupei sfinte, în care se afla ostia, aşadar un disc (de azimă, folosit la împărtăşania catolicilor, N.tr.). Iar pe cupa sfântă trebuia să fie scris „Parsifal". Am conştientizat cât de profund semnificativ este un pasaj ca cel din Evanghelia după Marcu, cap. 4, versetele 11-12, 33 şi 34 unde se spune că Domnul indică multe lucruri în parabole, pe care numai treptat le lămureşte. În cercetarea ocultă adeseori eşti condus, treptat şi încet, în direcția indicată de karma; şi când îți vine în întâmpinare ceva care pare să se refere la un anumit lucru nu ştii ce trebuie să preiei din acesta în sufletul tău, sub influența forțelor care vin din lumile spirituale. Adeseori nici nu ştii că ceea ce se obține din adâncurile lumii oculte se referă la o problemă pe care o urmăreşti timp de mulți ani. Astfel, eu nu am ştiut ce să fac cu ceea ce mi-a spus spiritul poporului norvegian, spiritul poporului nordic, despre Parsifal: Învață să înțelegi cuvântul care a curs prin puterea mea în legenda nordică a lui Parsifal: „Ganganda greida" – consolarea sau mângâierea rătăcitoare! De asemenea nu am ştiut ce să fac cu impresia primită când am mers o dată în biserica Sfântul Petru din Roma, sub influența lucrării lui Michelangelo *Mama cu Iisus*, care o înfățişează pe Sfânta Fecioară cu o figură încă atât tânără ținând pe genunchi pe Iisus mort. Şi contemplând această operă de artă – aceasta este o astfel de dirijare – mi-a apărut din lumea spirituală, nu ca o viziune, ci ca o imaginație adevărată,

reprezentarea din Cronica Akasha care ne arată cum Parsifal atunci când pleacă pentru prima oară din cetatea Graalului, necunoscând nimic despre tainele care guvernează acolo, întâlneşte în pădure o femeie tânără care-şi ține pe genunchi mirele mort pe care-1 plânge. Dar eu ştiam că imaginea, fie că este vorba de Mamă sau de Mireasa căreia i-a fost luat Mirele prin moarte – Christos este numit adeseori Mirele –, are o mare importanță şi că ansamblul care mi s-a înfățişat fără contribuția mea are o semnificație aparte.

Aş putea să vă mai înşir asemenea semne care mi-au apărut în cursul căutării răspunsului la întrebarea: Unde se află scris numele lui Parsifal pe Sfântul Graal? Că el trebuia să se afle scris, aceasta ne-o spune chiar legenda. Să ne reamintim trăsăturile cele mai importante ale legendei lui Parsifal.

Ştim că Parsifal este născut de mama sa Herzeleide, după ce tatăl plecase cu armata şi că aceasta l-a născut în dureri mari, şi în mod ciudat, însoțite de apariții asemănătoare viselor. Ştim că ea a vrut să-l ferească de exercițiile cavalereşti şi de virtuțile cavalereşti, că a lăsat pe alții să-i administreze proprietățile şi s-a retras în singurătate pentru a-şi creşte copilul în aşa fel încât să rămână departe de ceea ce putea să i se întâmple; copilul nu trebuia să fie expus pericolelor la care fusese expus tatăl său. Dar ştim că băiatul a început de timpuriu să privească tot ce poate fi admirat în natură şi că nu a învățat nimic prin educația dată de mamă, decât că domneşte un Dumnezeu, că apoi a manifestat tendința de a sluji acestui Dumnezeu. Dar el nu ştia nimic despre Dumnezeu, şi, o dată, când a întâlnit cavaleri, i-a luat drept Dumnezeu şi a îngenuncheat în fața lor. Când copilul i-a spus mamei că a văzut cavaleri şi că ar vrea să devină şi el cavaler, mama îl îmbrăcă în haine de bufon şi-l lăsă să meargă în lume. Ştim că băiatul a plecat în lume, a trăit unele aventuri şi– ceea ce are o semnificație foarte profundă – ştim că, mai târziu, mama sa a murit de inimă rea datorită dispariției fiului, care nici nu şi-a întors capul pentru a-şi lua rămas bun şi a plecat în lume pentru a trăi aventuri cavalereşti. Ştim că, după unele peregrinări, în care a aflat câte ceva despre esența cavalerismului şi virtutea cavalerului, ajunge la Cetatea Graalului. Am amintit cu alt prilej cum aflăm din legendă cea mai bună variantă a sosirii lui Parsifal în Cetatea Graalului, la Chrétien de Troyes; cum ne este prezent faptul că, după ce a făcut lungi călătorii, Parsifal ajunge într-un ținut izolat, unde întâlneşte doi oameni: unul vâsleşte, conducând o barcă, celălalt pescuieşte din barcă; cum, întrebând lumea, el este îndrumat spre regele pescar; cum întâlneşte apoi pe regele pescar în Cetatea Graalului; cum regele pescar, deja slăbit de vârstă, trebuind să stea, din această cauză, în patul de odihnă, îi înmânează în cursul convorbirii paloşul primit în dar de la nepoata sa; cum apoi, intră în sală un scutier ținând în mână o suliță din care curge sânge pe mâna scutierului – acum apare o fecioară cu Sfântul Graal care este un fel de cupă. Din ceea ce se află în Graal radiază o asemenea strălucire încât toate luminile din sală pălesc, aşa cum lumina stelelor este estompată de Soare şi de Lună. Aflăm apoi că în acest Sfânt Graal se află ceea ce constituie hrana specială a bătrânului tată al regelui pescar, care este diferită de ceea ce se serveşte din abundență la cina la care participă regele pescar şi Parsifal. Aceştia se hrănesc cu alimente obişnuite. De câte ori se aduce un nou fel de mâncare, Sfântul Graal este dus în camera tatălui regelui pescar care primeşte hrană din ceea ce se află în Graal. Parsifal, căruia pe drumul care-l adusese aici îi fusese sugerat să nu pună prea multe întrebări, nu întreabă de ce sângerează sulița, nici ce reprezintă Graalul – bineînțeles, el nu ştia numele acestuia. Aşa cum aflăm de la Chrétien de Troyes, Parsifal este găzduit peste noapte în acelaşi spațiu în care avusese loc tot ce am povestit. A doua zi găsi întregul castel

gol. El strigă să vină cineva. Nimeni nu se afla în preajmă. Se îmbrăcă singur. Numai calul şi-l găsi jos, pregătit de drum. El crezu că toți erau la vânătoare, şi dori să plece călare după ei pentru a întreba despre minunea Graalului. Dar după ce trecu călare peste puntea basculantă aceasta s-a ridicat cu o viteză atât de mare încât calul trebui să sară pentru a nu cădea în şanțul cetății. În jur nu află nimic din societatea pe care o găsise cu o zi înainte în cetate. Apoi, Chrétien de Troyes povesteşte cum Parsifal întâlneşte într-o regiune împădurită o femeie cu un bărbat mort pe genunchi, pe care-l plânge. Ea este prima care-i spune ce el ar fi trebuit să întrebe despre marile taine care i se revelaseră. Ştim, conform celor povestite de Chrétien de Troyes, că el a mai făcut câteva călătorii, şi că în ziua Vinerei Mari a ajuns la un pustnic care se numea Trevericent; ştim cum acesta îi arată că este blestemat pentru că a pierdut prilejul de a acționa într-un mod care ar fi fost ca o tămăduire a regelui pescar, şi anume să întrebe despre minunile cetății. Atunci primeşte o anumită învățătură.

Acum, când am încercat să-l însoțesc pe Parsifal la pustnic, mi s-a dezvăluit un cuvânt care, aşa cum trebuie să-l exprim potrivit cercetărilor de ştiință a spiritului, nu este comunicat nicăieri, dar cred că-l pot afirma cu deplin temei. Un cuvânt rostit de bătrânul pustnic m-a impresionat profund, după ce îl făcu atent asupra Misteriului de pe Golgota despre care Parsifal ştia puține lucruri, în ciuda faptului că sosise aici într-o zi de Vinerea Mare. Bătrânul i-a spus lui Parsifal – folosesc cuvinte care au circulație în prezent, care sunt fidele numai prin sensul lor: Gândeşte-te ce s-a întâmplat cu prilejul Misteriului de pe Golgota! Îndreaptă-ți privirea spre Christos răstignit pe cruce, care i-a spus lui Ioan: „De acum, aceasta este Mama ta", şi Ioan nu o mai părăsi. Tu însă – grăi bătrânul către Parsifal –, tu ai părăsit-o pe maica ta, Herzeleide. Din cauza ta, ea a plecat din lume! Parsifal nu înțelese întregul context, dar erau cuvinte spuse cu o intenție spirituală, ca să acționeze mai departe în sufletul său ca imagine, pentru ca el să-şi afle echilibrarea karmică pentru faptul că îşi părăsise mama în chiar imaginea lui Ioan care nu-şi părăseşte mama. Acest fapt trebuia să aibă un ecou în sufletul său. Parsifal rămâne un timp la pustnic, apoi căută din nou drumul spre Sfântul Graal. El găseşte Graalul cu puțin înainte sau chiar înainte de moartea bătrânului Amfortas, regele pescar. Atunci este momentul în care îi vine în întâmpinare cavaleria Sfântului Graal, cavaleria sfântă, spunându-i: Numele tău străluceşte pe Graal! Tu eşti viitorul stăpân, regele Graalului, căci numele tău a apărut strălucitor pe cupa sfântă! Parsifal devine rege al Graalului. Aşadar, numele Parsifal este scris pe cupa sfântă, strălucitoare ca aurul, în care se află o ostie. Pe această cupă este scris numele său.

Şi acum era necesar să găsesc cupa. Mi s-a părut întotdeauna necesar, în cazul unei cercetări oculte, să iau în seamă nu numai ceea ce rezultă nemijlocit din sursele oculte, ci, atunci când este în joc o problemă importantă, să am în vedere şi ceea ce a adus la lumină cercetarea exterioară. Cred că nu este bine să neglijezi ceea ce erudiția exterioară are de spus, pentru a rămâne cu picioarele pe pământ şi să nu te pierzi în nori, în utopie. Aici a fost momentul în care eruditia exoterică m-a indus în eroare. Prin ceea ce ea a scos la lumină, m-a deviat mult timp de la cărarea cea dreaptă; căci din această cercetare exoterică am putut afla că, atunci când a început să-şi scrie *Parsifalul* său, Wolfram von Eschenbach – aşa spune cercetarea exoterică – a folosit, după propriile sale cuvinte, pe Chrétien de Troyes şi pe un anume Kyot. Cercetarea exoterică nu poate să-l identifice pe acest Kyot, şi din această cauză îl consideră ca pe o invenție a lui Wolfram von Eschenbach, ca şi cum acesta, pentru multele lucruri pe care le adaugă la ceea ce găseşte la Chrétien de Troyes, ar mai fi vrut să găsească şi o altă sursă. Ştiința exterioară accepta un singur lucru, că Kyot ar

fi copiat operele lui Chrétien de Troyes şi că Wolfram von Eschenbach ar fi prelucrat acest fapt într-un mod plin de fantezie.

Cercetarea actuală trebuie să-l determine pe om să facă abstracție de calea care trece prin Kyot, căci cercetarea exterioară îl consideră ca fiind o invenție a lui Wolfram von Eschenbach. Totodată – şi acestea sunt combinații karmice –, în timp ce eu eram indus în eroare în această privință, epocile postatlanteene, aşa cum s-au desfăşurat înaintea Misteriului de pe Golgota, înaintea epocii a patra postatlanteană, reapar, într-un anumit fel, după această epocă. Astfel, epoca a treia reapare abia în epoca noastră, a cincea, a doua în cea de a şasea şi prima epocă, aceea a sfinților Rishi va reapărea în epoca a şaptea în modul pe care l-am prezentat de mai multe ori. Mi s-a arătat – acesta este rezultatul unei cercetări de mulți ani – din ce în ce mai clar că, efectiv, în epoca noastră există ceva care este ca o înviere a astrologiei epocii a treia postatlanteene străbătură de Impulsul christic. De fapt, astăzi trebuie să cercetăm în stele altfel decât se cerceta atunci, dar scrierea stelară trebuie să aibă din nou importanță pentru noi, să ne spună ceva. Şi iată că într-un mod uimitor s-au asociat, s-au combinat acest gând al reapariției scrierii stelare şi acela al tainei lui Parsifal. Astfel încât nu am mai avut altă posibilitate decât să cred că sunt legate una de cealaltă. Atunci s-a înfățişat sufletului meu o imagine. Imaginea mi-a fost dată când am încercat să-l însoțesc pe Parsifal în drumnul său de la Trevericent spre Cetatea Graalului. Chrétien de Troyes ne-a descris într-un mod care vorbeşte inimii întâlnirea cu acest pustnic. Aş vrea să vă prezint un mic fragment din acest episod, în care se povesteşte cum ajunge Parsifal la bătrân:

El dă pinteni calului
Şi din adâncul inimii oftează
Pentru că vinovat se simte față de Dumnezeu,
Căința îi sfredeleşe pieptul.
Plângând el străbate pădurea
În fața chiliei totuşi se opreşte
Coboară din şa,
Armele la pământ le pune
Şi-ntr-o mică bisericuță
Găseşte cucernicul om.
În suferința sa
Se lasă-n genunchi în fața lui.
Lacrimi ce-i curg din ochi
Coboară neîncetat pe bărbia sa,
În timp ce cu simplitate de copil
Îşi împreună mâinile în fața lui.
„Voi care dăruiți mângâierea,
Ascultați mărturisirea-mi plină de căință:
Cinci ani am fost orbit de-amăgiri,
Fără credință am trăit
Şi năzuiam într-una spre rău."
„Spune-mi de ce-ai făcut aceasta
Şi roagă-l pe Domnul să te lase
Să te mai apropii o dată
De fericita ceată."
„La regele pescar fost-am o dată;
Am văzut lancea de pe al cărui

Oțel sânge picura. Am văzut Graalul
Şi n-am întrebat
Ce vrea să spună acel sânge,
Şi ce-nsemna Graalul.
Din acea zi până azi
În grea suferință a sufletului am fost.
Mai bună mi-ar fi moartea!
Şi-acolo-am uitat de Domnul nostru
Şi am rămas departe de harul său."
„Spune-mi dar cum eşti numit."
„Sunt cunoscut ca Parsifal."
Din adâncul pieptului suspină bătrânul:
Numele îi este bine cunoscut.
Grăieşte el: „Te-a unit cu suferința
Greşeala ce fără ştiință ai făcut".

Şi-atunci au loc convorbirile dintre pustnic şi Parsifal de care am vorbit mai înainte. Când am încercat apoi să-l însotesc în spirit pe Parsifal, care, după ce a făcut popasul la eremit, s-a îndreptat din nou spre Graal, adeseori am avut o trăire ca şi cum mi s-ar lumina în suflet imaginea drumului lui pe timp de zi şi de noapte şi faptul că în timpul zilei el era dăruit naturii, iar noaptea stelelor, ca şi cum în inconştientul său ar fi vorbit scrierea stelară. Şi era ca şi cum scrierea stelară ar fi fost numai o prevestire a ceea ce cavaleria sfântă, care-l întâmpina din partea Graalului, i-ar spune: „Din Sfântul Graal străluceşte numele tău, luminând!," Dar Parsifal, evident, nu ştia ce ar putea face cu ceea ce-i lumina din stele, căci aceasta rămânea în inconştientul său şi din această cauză nici nu poate fi interpretat foarte corect, oricât ai încerca să te adânceşti prin cercetare de pe poziția ştiinței spiritului.

Atunci, am încercat să mă întorc încă o dată la Kyot şi, ce să vezi: mai cu seamă un lucru pe care-l spune Wolfram von Eschenbach despre el mi-a făcut o impresie profundă, pe care a trebuit s-o reunesc cu „Ganganda greida". Ele s-au asociat de la sine. A trebuit să-l mai asociez şi cu imaginea femeii care-l ține pe genunchi pe mirele ei mort. S-a întâmplat când eu, ca şi cum nu l-aş fi căutat, am dat peste acest cuvânt rostit de Kyot. Expresia lui este: *er jach, ez hiez ein dinc der grâl*, adică, el spuse: un lucru se numea Graal. Şi apoi, chiar cercetarea exoterică ne indică cum a ajuns la: *er jach, ez hiez ein dinc der grâl*. El a primit o carte de la Flegetanis în Spania. Este o carte de astrologie. Nu există nici un dubiu, este permis să spui: Kyot este chiar cel care, îndemnat de Flegetanis – cineva pe care el îl numeşte şi în care retrăieşte ceva din cunoaşterea scrierii stelare –, aşadar, sfătuit de această astrologie retrezită la viață, vede lucrul numit Graal. Acum ştiam că nu trebuie renunțat la Kyot, că el ne oferă chiar un indiciu important, când cercetezi de pe poziția ştiinței spiritului: că el, cel puțin, a văzut Graalul.

Unde este, deci, de găsit Graalul care are înscris pe el numele lui Parsifal? În cursul cercetării mele mi-a fost dat să aflu că el trebuie căutat – numele – în scrierea stelară. Şi apoi, în altă zi, pe care trebuie s-o consider ca una foarte importantă pentru mine, a rezultat unde poate fi găsită cupa de aur; prin ea – se exprimă prin simbolul său din scrierea stelară – suntem conduşi la taina Graalului. În scrierea stelară am văzut, ceea ce oricine poate vedea - fără a afla însă taina problemei. Într-o zi, pe când urmăream cu privirea interioară secera aurie a Craiului Nou, care apare pe cer în aşa fel încât Luna întunecată este slab vizibilă, mi-a apărut, aşezată în ea ca o rondelă

mare slab vizibilă, astfel încât se vede fizic-exterior Luna aurie, „Ganganda greida" – provizia de drum rătăcitoare – şi în ea marea ostie, rondela întunecată, ceea ce nu se vede pe Lună dacă o priveşti superficial, ci numai dacă o observi cu atenție: Căci atunci vezi rondela întunecată şi – înscris în minunatele litere ale scrierii oculte pe secera Craiului Nou – numele Parsifal! Aceasta, dragi prieteni, a fost scrierea stelară. Din citirea scrierii stelare rezultă pentru inima şi pentru mintea noastră ceva – chiar dacă poate încă nu totul – din taina lui Parsifal, din taina Sfântului Graal. Ceea ce mai am să spun în legătură cu acestea, o voi face mâine.

Rudolf Steiner

CHRISTOS ŞI LUMEA SPIRITUALĂ

GA 149

CONFERINȚA a VI-a

Leipzig, 2 ianuarie 1914

Am încercat să prezint ieri câteva adevăruri despre Misteriul Graalului şi despre cele legate de această temă în aşa fel, încât să devină evident modul în care lucrurile se deschid încetul cu încetul sufletului care caută. Nu am ascuns faptul că trebuie parcurse mai multe etape înainte ca sufletul căutător să găsească ceea ce se poate numi un rezultat al cercetării din lumile spirituale. Ştiu că tocmai psihologia modernă, care rămâne atât de mult la suprafața problemelor atunci când întâlneşte astfel de descrieri, va avea de obiectat lucruri posibile sau mai degrabă imposibile. Cunosc obiecțiile ce pot fi aduse cu privire la tot felul de legi, asociații de idei şi reprezentări subconştiente. Fiind conştient de toate acestea, am oferit o prezentare nefardată, pentru că, dragi prieteni antroposofi, trebuie să fie clar că rezultatele la care trebuie să ajungi în cercetarea spiritului nu pot fi atinse decât după depăşirea tuturor obstacolelor despre care am spus ieri că ne stau în drum. Am vrut să spun de la bun început aceste lucruri pentru că se întâmplă deseori ca cele spuse de mine, dacă se tipăresc sub forma ciclurilor de conferințe, să ajungă în mâinile unor persoane străine de mişcarea noastră, care fac apoi observațiile cele mai lipsite de sens, obişnuind desigur să citeze lucruri scoase din context. Dați-mi voie să spun, fără a vrea să fiu câtuşi de puțin lipsit de modestie, că prin antroposofia noastră am ajuns în momentul în care unii oameni cred că pot face afaceri prin combaterea mişcării noastre antroposofice.

Am vorbit dcspre faptul că scrierea cerească poate fi cu adevărat găsită, care nu este însuşi Graalul. Am subliniat în mod expres – şi rog ca aceste sublinieri să fie luate în serios – că *numele Graalului* este ceea ce se află prin scrierea stelară, nu Graalul însuşi. Am atras atenția asupra faptului că, în secera aurie a Craiului Nou, din care se ridică, aşa cum poate vedea oricine prin observare directă, partea întunecată a restului Lunii față de care secera aurie pare să se delimiteze, rezultă în scriere ocultă numele lui Parsifal.

Înainte de a continua studiul nostru trebuie să atrag atenția asupra unei legi importante, asupra unui fapt important. Ceea ce apare ca seceră aurie ia naştere prin faptul că razele fizice ale Soarelui se reflectă pe Lună. Soarele luminează Luna, iar partea luminată apare ca o cupă aurie. În ea se află ostia întunecată: din punct de vedere fizic, partea neluminată, care rămâne întunecată, la care razele Soarelui nu pot ajunge; din punct de vedere spiritual, mai intervine ceva. Când razele Soarelui cad pe o parte a Lunii şi sunt reflectate cu strălucire aurie, ceva trece prin materia fizică, şi anume ceea ce este spiritual, viu în razele Soarelui. Forța spirituală a Soarelui nu este reținută ca forța fizică a Soarelui, care este reflectată. Ea trece prin materie şi, în timp ce este reținută de forța Lunii, vedem în realitate, chiar în ceea ce se află în cupa de aur, forța spirituală a Soarelui. Astfel, putem spune: În partea

întunecată a Lunii, pe care o privim, vedem forța spirituală a Soarelui. În partea strălucitoare, aurie, vedem forța fizică a Soarelui care este respinsă ca forță radiantă. Aşadar, când privim Soarele, Spiritul său se află în cupa forței fizice a Soarelui. Astfel, în realitate, Spiritul Soarelui odihneşte în cupa Lunii. Şi acum să sintetizăm tot ce am spus până acum despre Spiritul solar şi relația sa cu Christos: ceea ce realizează Luna în plan fizic ne va apărea ca un simbol important. Prin respingerea razelor solare ea ne apare ca purtătoare a Spiritului solar: acesta se află în ea sub forma rondelei asemănătoare unei ostii.

Să ne amintiln că în legenda lui Parsifal se subliniază că de fiecare dată, în ziua Vinerii Mari, aşadar, la sărbătoarea Paştilor, din cer coboară ostia, ea este cufundată în Graal, este înnoită; este cufundată în Graal de Sfintele Sărbători ale Paştilor ca o regenerare, unde din nou se face trimitere la Graal şi la Parsifal şi, de asemenea, prin pustnic, la Sărbătoarea Paştilor, a cărei importanță pentru Graal este din nou redată omenirii prin *Parsifalul* lui Wagner.

Să ne amintim acum că, în conformitate cu o veche tradiție, a uneia din acele tradiții care ține de continuarea acțiunii Impulsului christic în străfundurile sufletului, se produce stabilirea sărbătorii Paştilor. În ce zi se stabileşte sărbătoarea Paştilor? Când Soarele de primăvară (după echinocțiu. N.tr.) se află în creşterea forțelor sale –, simbolul nostru pentru Christos, îşi are prima Duminică (în l. germană, Sonntag, ziua Soarelui. N.tr.) după Luna plină de primăvară. Cum se prezintă Luna de primăvară pe cer, în ziua sărbătorii Paştelui? Ea trebuie să intre în stadiul de seceră, după ce a fost Luna plină. Ceva din această parte întunecată, ceva din Spiritul solar, care şi-a primit forța de primăvară (echinocțială) trebuie să devină vizibil. Aceasta înseamnă, după o veche tradiție, că trebuie să apară pe cer imaginea Sfântului Graal. Aşadar, de Paşti, oricine poate vedea pe cer imaginea Sfântului Graal. Din acest motiv, Sărbătoarea Paştilor a fost stabilită conform cu o veche tradiție.

Să încercăm să ne orientăm mai departe şi să vedem cum a putut să se realizeze tot ce se leagă de legenda lui Parsifal, mai mult prin demersul care are loc în subteranele vieții sufleteşti. Am amintit ieri că forța Sibilelor trebuie să fie îmblânzită, trebuie să fie pătrunsă de Impulsul christic, şi în această formă îmblânzită trebuie să reapară treptat, pentru a deveni purtătoarea culturii spirituale a timpului mai nou. Se pune întrebarea: A putut să surprindă Perceval – aşa a fost el numit de Chréstien de Troyes – în propria sa ființă ceva din acea forță christică activă în fundamentele sufletului?

Dacă mai privim o dată retrospectiv la caracterul primordial al geologiei ebraice vechi, vom vedea că noi înțelegem spiritul geologiei ebraice numai dacă focalizăm în mod adecvat faptul că antichitatea evreiască punea accentul pe caracterul geologic al revelației sale. Am precizat, în acest ciclu de conferinte că revelațiile antichității evreilor trebuie căutate în mobilitatea spirituală a Pământului. Este vorba de strădania de a face să se retragă ceea ce este activ în elemente venind de la stele şi care acționează în aşa fel încât influența stelelor să aducă în elemente ceea ce mai apoi stimulează spiritual forța sibilinică. Acest lucru era justificat din punctul de vedere al astrologiei celei de a treia epoci postatlanteene; omenirea mai avea încă atât de mult din moştenirea vechii spiritualități încât, în timp ce se dăruia elementelor cu sufletul, prelua binele prin revelațiile scrierii stelare. În cea de a patra perioadă postatlanteană forța stelelor părea să se fi retras în fața elementelor care învăluie Pământul, în atmosferă şi în toate celelalte, iar influența elementelor era resimțită în aşa fel încât

cel care înțelegea spiritul timpului, pe măsură ce epoca a patra înainta, trebuia să spună: Să ne păzim de ceea ce vine de la stele şi intră în elemente; căci aceasta determină ceva asemănător cu forțele incorecte ale Sibilelor. Prin faptul că Impulsul christic s-a revărsat în aura Pământului, forțele sibilinice trebuiau să fie din nou armonizate, transformate în ceea ce putea dezvălui revelații justificate. Adevăratul cunoscător aparținând antichității ebraice nu se uita cu plăcere la stele când voia să obțină revelația spirituală. El îl urma pe zeul Iahve care aparține evoluției Pământului şi care a devenit un zeu lunar, aşa cum am spus în ***Ştiința ocultă***. În sărbătorile lunare ale evreilor este clar exprimat faptul că „Domnul Pământului" apare în mod simbolic din Lună, în reflectarea sa. Dar să nu mergi mai departe, aceasta era indicația vechii culturi ebraice față de elevul său. Mulțumeşte-te cu ceea ce revelează Iahve prin simbolul său lunar, în nici un caz nu merge mai departe, căci nu a venit timpul decât pentru a prelua din elemente ceea ce se exprimă prin simbolul Lunii. Altfel, acestea ar deveni forțe sibilinice incorecte! Dacă se reuneşte în aspectul său natural ceea ce a fost adus din evoluția saturniană, solară şi lunară pentru evoluția Pământului, acesta ne întâmpină prin antichitatea ebraică simbolizat în Eva. Eve – vocalele nu sunt niciodată exprimate clar în ebraică – Eve! Dacă adăugați la aceasta sensul folosit pentru entitatea divină a antichității ebraice, care este conducătorul destinelor pământeşti, veți avea o formă care este tot atât de corectă ca oricare alta: Ieve – Iahve, conducătorul Pământului care-şi are simbolul în Lună. Legat de aceasta, ceea ce a venit din evoluția lunară, cu rezultatul produs de evoluția lunară pentru evoluția Pământului: Stăpânul Pământului legat de Maica Pământului care este un rezultat al evoluției lunare... (lacună în text. N.tr.)... Iahve! Aşadar, din antichitatea ebraică vine legătura tainică a forțelor lunare, care au lăsat resturile în Luna astronomică şi care şi-au părăsit forțele aparținând omenirii în elementul feminin al existenței omului. Legătura dintre Stăpânul Pământului şi Mama Lunii ne întâmpină chiar în numele Iahve.

Aş vrea să aduc în fața sufletelor dumneavoastră două fapte care vă pot face atenți la modul cum forțele sibilinice s-au transformat sub influența Impulsului christic în adâncurile subconştiente ale vieții sufleteşti. Am atras atenția acum trei ani asupra unui fenomen pe care aş vrea să-l readuc în discuție acum; este vorba de o Sibilă transformată sub influența Impulsului christic. Am făcut trimitere şi în conferințele tipărite sub titlul: „Istoria ocultă. Considerații esoterice asupra unor legături karmice ale unor personalități şi evenimente ale istoriei mondiale", la fenomenul Fecioarei din Orléans, am făcut referire la influența realmente extraordinară pe care a avut-o asupra destinului ulterior al Europei ceea ce a făcut Fecioara din Orléans sub influenta inspirațiilor sale, întru totul pătrunse de Impulsul christic, care au început din toamna anului 1428. Putem afla din istoria exterioară că destinele Europei ar fi trebuit să se desfăşoare cu totul altfel în lipsa intervenției Fecioarei din Orleans; şi numai un materialist plin de prejudecăți ca Anatole France poate contesta aspectul misterios a ceea ce a intervenit atunci în istorie. Nu vreau să mă refer aici la ceea ce poate fi citit în orice carte de istorie şi care îl poate conduce pe cel care a ascultat aceste conferințe, la faptul că în Fecioara din Orléans apare ceva de Sibilă modernă. Este timpul în care cea de a cincea epocă postatlanteană este în ascensiune – suntem în secolul al XV-lea –, în care forta christică trebuie să iasă la suprafață din fundamentele sufletesti subconştiente. Vedem cât de blândă, de delicată, de învăluită în cel mai nobil sufletism omenesc apare forța sibilinică a Fecioarei din Orléans. Cu acest prilej dorese să vă citesc o scrisoare scrisă de un bărbat care a participat la evenimente, pentru că din această aceasta reiese ce impresie a făcut natura sibilinică a Fecioarei din Orléans asupra celor care aveau inima şi mintea deschise pentru

aceste împrejurări. Un bărbat din anturajul regelui pe care-l eliberase Fecioara din Orléans scrie, după ce a expus cele înfăptuite de ea:

„Aceasta şi multe altele a înfăptuit Fecioara (din Orléans) şi cu ajutorul lui Dumnezeu ea va face şi lucruri mai mari. Fetişcana este de o frumusețe fermecătoare şi are o ținută bărbătească, vorbeşte puțin şi arată o înțelepciune uimitoare; în vorbirile ei are o voce fină, plăcută, feminină. Mănâncă cu măsură şi încă mai cu măsură bea vin. Îi plac caii de călărie şi armele. Îi plac foarte mult bărbații înarmați şi nobili. Întâlnirea şi discuțiile cu lume multă îi displac Fecioarei; adeseori îi curg lacrimile, îi place o figură veselă, rezistă la munci nemaiauzite, iar în mânuirea şi purtarea armelor este atât de perseverentă încât rămâne complet înarmată şase zile, zi şi noapte, fără întrerupere. Ea spune: englezii nu au nici un drept asupra Franței şi din această cauză ea ar fi trimisă, după cum spune, de Dumnezeu, pentru a-i izgoni şi a-i învinge, însă numai după un avertisment prealabil. Regelui îi arată cea mai înaltă cinstire; ea spune că el ar fi iubit de Dumnezeu, având o protecție specială, pentru care motiv el va fi şi menținut. Despre ducele de Orléans, nepotul vostru, ea spune că va fi eliberat în mod miraculos, totuşi abia după ce se va trimite un avertisment englezilor care-l țin prizonier, pentru a-l elibera.

Şi pentru a-mi încheia raportul, luminate Principe: lucruri mai minunate decât vă pot scrie sau exprima prin cuvinte se întâmplă şi s-au întâmplat. În timp ce vă scriu acestea, numita Fecioară s-a deplasat deja în regiunea oraşului Reims în Champagne, direcție în care regele a pornit în grabă pentru ungerea şi încoronarea sa cu sprijinul lui Dumnezeu. Prealuminate şi puternice Principe şi Domnul meu cel mai cinstit! Mă recomand dumneavoastră prea-smerit, rugând pe Cel prea Înalt să vă apere şi să vă împlinească dorințele. Scris la Biteromis, în ziua a 21-a a lunii Iunie.

Smeritul dumneavoastră servitor *Percival*
Domn de Bonlamiulk, Consilier şi Şambelan
al Regelui Francezilor şi al
Ducelui de Orléans.
Stolnic al Regelui, născut la Berry".

În felul acesta scrie un Percival despre Fecioară către ducele de Milano. Cel care parcurge această scrisoare, această informare, va resimți cum este descrisă aici o Sibilă christificată.

Acesta este un aspect; un alt aspect asupra căruia aş vrea să atrag atenția, este şi el un fapt al timpului mai nou care îşi arată zorile în cea de a cincea epocă postatlanteană. Este vorba de ceea ce scrie un bărbat care se simțea pătruns atunci de ceea ce răsărea o dată cu timpul nou şi căruia îi era îngăduit să se simtă pătruns de aceasta. Am putea spune că el resimțea în mod inconştient că vine un timp în care vechea astrologie poate reînvia într-o formă nouă, christificată, în care, dacă aceasta se exercită în mod corect, străbătută de Impulsul christic, vom putea ridica din nou privirea spre stele pentru a le interoga asupra scrierii lor spirituale. El este în acelaşi timp un bărbat, aşa cum veți vedea îndată, care resimte în profunzime că Pământul nu este numai ceea ce vrea să ne prezinte geologia materialistă actuală, ceva pur fizic, mineralogic, ci că el este o ființă vie, ceva ce nu are numai corp, cum vrea să ne convingă materialistul actual, ci care are şi suflet. Bărbatul de care vorbesc ştia astfel că îi este îngăduit să simtă – chiar dacă în lipsa ştiinței de azi a spiritului nu avea posibilitatea să şi poată exprima: Impulsul christic a fost preluat de sufletul

Pământului în aura sa, iar aici, omului care se simte acum în aura Pământului cu sufletul, simțind în acelaşi timp şi Impulsul christic, îi este permis să ridice din nou privirea la ceea ce este scris în stele. Acest lucru se şi făcea. Chiar dacă orice astfel de apropiere aducea cu sine multă superstiție, şi tocmai vechii astronomi apăreau în acel timp încărcați de multă superstiție, totuşi un bărbat profund legat de viața spirituală a timpului nou grăieşte astfel:

„Acestea şi alte nenumărate transformări şi fenomene care au loc în şi pe Pământ sunt atât de ordonate şi exacte, încât nu pot fi atribuite nici unei cauze oarbe, şi întrucât planetele nu ştiu nimic despre unghiurile pe care le formează razele lor pe Pământ, acesta trebuie să aibă un suflet. Pământul este un animal".

Dar el nu înțelege un animal în sens obişnuit, ci un organism viu.

„Se va putea conştientiza la acesta tot ce este analog cu părțile corpului animal. Plantele şi arborii sunt părul lui, metalele sunt vinele lui, apele mării îi sunt băuturi. Pământul are o forță formatoare, un fel de imaginație, mişcare, anumite boli; iar fluxul şi refluxul sunt respirația animalului. Sufletul Pământului pare să fie un fel de flacără, de aici şi căldura subterană şi din această cauză nu există nici o reproducere fără căldură. O anumită imagine a Zodiacului şi a întregului firmament este întipărit de Dumnezeu în sufletul Pământului."

„Aceasta este legătura cerescului cu terestrul, cauza simpatiei dintre Cer şi Pământ; arhetipurile tuturor mişcărilor şi structurilor Pământului i-au fost implantate de Dumnezeu, de Creator".

„Sufletul se află în centrul Pământului, trimite forme sau amprentele sale în toate direcțiile şi simte pe această cale transformările şi obiectele armonioase din afara lui. Aşa cum stau lucrurile cu sufletul Pământului, aşa stau şi cu sufletul omului. Toate ideile şi dovezile matematice, de exemplu, sufletul le produce din sine însuşi, altfel ele nu ar putea avea acest înalt grad de certitudine şi precizie."

„Planetele au influență asupra forțelor sufleteşti ale omului. Ele provoacă stări ale dispoziției sufleteşti şi pasiuni de toate felurile şi prin acestea conduc adeseori la cele mai abominabile acțiuni şi evenimente. Ele influențează concepția şi naşterea şi prin aceasta temperamentul şi caracterul omului şi pe aceasta se bazează o mare parte a astrologiei. Probabil că Soarele nu răspândeşte numai lumină şi căldură în întregul Cosmos, ci el este şi centrul şi reşedința rațiunii pure şi izvorul armoniei în întregul Univers – iar toate planetele sunt însuflețite."

„În întreaga Creațiune se află o admirabilă armonie atât în plan sensibil cât şi în plan suprasensibil, în idei ca şi în lucruri, în imperiul naturii cât şi al harului. Această armonie există atât în lucruri cât şi în relațiile dintre ele. Armonia supremă este Dumnezeu şi el a întipărit în toate sufletele o armonie interioară ca imagine a Sa. Numele, figurile, constelațiile, în general natura sunt în armonie cu anumite taine ale religiei creştine. Aşa cum, de exemplu, în Univers există trei lucruri imobile: Soarele, stelele fixe şi mediul cosmic (în text = Intermedium. N.tr.), iar tot restul este mişcător, tot aşa se află şi în Dumnezeul unic: Tatăl, Fiul, Sfântul Duh. Sfera reprezintă, de asemenea, Unitatea triplă (Tatăl este centrul, Fiul suprafața, Duhul echidistanța centrului față de suprafață – raza), la fel şi alte taine. Fără spirite şi suflete nu ar exista armonie. În sufletele umane se găsesc predispoziții armonioase de infinit de

multe feluri. Întregul Părnânt este însufleţit şi prin aceasta se realizează marea armonie atât pe Pământ cât şi între acesta şi constelaţii. Acest suflet acţionează prin întregul corp al Pământului, dar îşi are sediul într-o anumită parte a lui, aşa cum sufletul omului îşi are sediul în inimă; şi de aici pleacă, ca dintr-un focar sau dintr-un izvor, acţiunile sale, în ocean şi în atmosferă. De aici provine simpatia dintre Pământ şi constelaţii, de aici acţiunile ritmice ale naturii. Că Pământul are cu adevărat un suflet, o arată cel mai clar observarea vremii şi a aspectelor astronomice care determină de fiecare dată manifestările ei. În cazul unor aspecte planetare şi constelaţii aerul devine agitat; dacă acestea nu există sau sunt slabe sau de scurtă durată, el rămâne liniştit."

Aceste lucruri sunt scrise în 1607 de un bărbat, în care trăieşte şi vibrează, pe măsură ce apare timpul nou, astrologia christificată care trage după ea superstiţia astrologică. Sunt scrise de un om dintr-o dispoziţie cât se poate de pioasă, de un bărbat care ştie că odinioară se foloseau, cu drept cuvânt – mai târziu însă în mod incorect –, forţele care vin din lumea elementară, am spune azi forţele sibilinice. Căci el spune: Nu se poate contesta că astfel de spirite – el se referă la spirite care fac legătura dintre constelaţii şi Pământ – se fixează în elementele Pământului, în ceea ce înconjoară Pământul ca atmosferă.

„Nu se poate nega faptul că, odinioară, astfel de spirite comunicau omului oracole prin idoli, stejari, dumbrăvi, grote, prin animale etc.; iar prezicerile obţinute din observarea zborului păsărilor nu era numai o artă de a deruta pe cei slabi. Acele spirite erau active în direcţionarea păsărilor prin aer, prin care cu voia Domnului atunci îi erau sugerate omului multe lucruri. Încă şi azi se mai aude despre păsări de rău augur (piază rea), ca bufniţe, ulii, vulturi, corbi, numai că aceste exemple sunt tot mai rare. Acele spirite nu pot accepta să fie disprețuite, aşa cum o merită, potrivit legii lui Dumnezeu şi a învăţăturii creştine: dimpotrivă, atunci ele se îndepărtează şi tac. Întrucât Mincinosul a avut permisiunea încă de la început să vorbească prin animale şi a vorbit prin şarpe cu Eva, el a indus în eroare neamul omenesc. De atunci, acesta le-a fost obiceiul: de câte ori ele au putut vorbi cu omul, prin voci sau prin semne, prin corpurile sau mişcările animalelor, ele au folosit această forţă în mod abuziv, şi-au apropriat cinstiri dumnezeieşti şi au derutat pe bieţii oameni. Deşi Christos a venit pentru a nărui lucrările diavolului, deşi a impus tăcere acestor spirite şi deşi ele şi-au pierdut statuile din temple, dumbrăvile, grotele şi Pământul pe care l-au stăpânit mult tunp, mai sunt totuşi aici; adeseori ele sunt biciul lui Dumnezeu, El spune oamenilor diferite lucruri prin intermediul lor."

Omul nostru face aluzie la faptul că revelaţiile spirituale se christifică. În 1607 acest om vorbeşte astfel despre răsturnările care au avut loc în lumea spirituală. Cine este acest om? Este el îndreptăţit să vorbească, ne este îngăduit să-l ignorăm? Nu, este un om fără de care azi nu ar exista astronomia şi fizica modernă: este Johannes Kepler. Şi ai vrea să-i sfătuieşti pe cei care se numesc în prezent materialişti sau monişti şi care se referă la Kepler ca la unul dintre cei care trebuie să le fie idoli să-şi pună la inimă pasajul mai sus citat. Cele mai importante legi astronomice, cele trei legi ce-i poartă şi numele şi care domină toată astronomia actuală sunt opera sa. El vorbeşte despre ceea ce se ridică la suprafaţă treptat o dată cu a cincea epocă postatlanteană. Trebuie să ne reobişnuim treptat să cunoaştem acţiunile spirituale legate de stele – acum pătrunse de noul impuls.

Când a intrat Parsifal în Cetatea Graalului, încă neştiutor, nepregătit pentru a pune întrebări în mod liber – potrivit tradiției mai târzii, preluată de Wolfram von Eschnbach? Când a intrat Parsifal în Cetatea Graalului, şi când Amfortas, rănit, a simțit dureri infinite? Când a intrat Parsifal în Cetatea Graalului? Legenda ne spune: Era timpul lui Saturn; Saturn şi Soarele se aflau în Rac, la apogeu. Vedem cum se căuta până la nivelul cel mai intim legătura dintre Pământ şi stele. Era timpul lui Saturn!

Am aflat că Impulsul christic se află parcă ascuns, în fundamentele sufletului; sus continuă disputele teologice şi aduc la lumină ceea ce devine mai târziu creştinismul tradițional. Dacă ne referun la persoana lui Parsifal aşa cum o descrie legenda putem spune că el nu ştie nimic despre toate acestea. Tocmai de cele ce s-au petrecut la suprafață el este ținut la distanță. Toate acestea el nu trebuie să le ştie. În felul acesta este apărat de tot ce s-a petrecut la suprafață. El află aceste lucruri din izvoare care se extrag din fundamentele sufletului, aşa cum am auzit ieri, când pleacă din Cetatea Graalului; de la femeia ce-şi plângea mirele mort pe care-l ținea pe genunchi; de la eremit care este legat de forțe mistice şi de la forța Graalului, căci el ajunge la pustnic în ziua Vinerei Mari: încă în mod inconştient, forța Graalului acționează în el.

Este, aşadar, un om care nu a ştiut nunic din ceea ce s-a petrecut în mod supraconştient; el este pus în legătură cu sursele subconştiente care se ridică la suprafață în timpul mai nou; trebuie să extragă din aceste surse. Inima şi sufletul său sunt neatinse în puritatea lor de ceea ce lumea exterioară îi aduce în viața omului, el trebuie să primească taina Graalului. Cu forțele sufleteşti cele mai înalte, mai pure, mai nobile trebuie să primească taina Graalului. El trebuie să întâlnească pe cineva care nu este apt să facă față acelor forțe sufleteşti care trebuie să trăiască plenar taina Graalului: trebuie să-l întâlnească pe Amfortas. Noi ştim, de fapt, că Amfortas este predestinat să fie paznic al Graalului, dar el a decăzut în forțele inferioare ale naturii umane; el face legătura între această decădere şi paza Graalului; din voluptate şi gelozie el si-a omorât rivalul. Toate aceste lucruri sunt de la sine înțelese; din cauză că lucrurile sunt mereu greşit înțelese, trebuie să atragem atenția asupra faptului că antroposofia nu propovăduieşte nici un fel de ascetism. Dincolo de aceste lucruri se află ceva mult mai profund.

Existau un fel de forțe elementare naturale care nu se exteriorizau sau care nu erau luate în considerare aşa cum se exprimau în viața obişnuită exterioară, ci aşa cum se exprimau în legătura lor cu lumile spirituale încă în cea de a treia epocă transatlanteană. Ceea ce părea să pulseze în sistemul sangvin şi nervos prin elemente se ridica şi recepționa tainele. Nu este vorba de o asceză a simțurilor, ci de o conştientizare a tainelor sfinte. Ele mai puteau fi primite în cea de a treia perioadă culturală cu aceleaşi forțe care-l stăpânesc, în general, pe om pe Pământ. Acum venise timpul în care tainele sfinte nu se dezvăluiau decât forțelor sufleteşti curate, nevinovate, când omul găseşte posibilitatea de a se ridica de la ceea ce-l leagă de vocația pământească, de care nici antroposofia nu vrea să-l înstrăineze. Dar el trebuie să se ridice de la acea vocație pământească, de la ceea ce îi era îngăduit în vremea vechii astrologii şi să se înalțe dacă vrea să se posteze pe o poziție nouă față de vechile taine. Aceasta trebuie s-o facă prin forțele sufletului nevinovat, care s-a eliberat de tot ce este pământesc. Față de opoziția creată de antichitatea ebraică, trebuie creată o altfel de opoziție. Antichitatea ebraică a atras atenția cu severitate:

Nimic din forțele sibilinice, care erau încă justificate în astrologie, nimic din acestea! Să ne ținem numai de zeul Pământului Iahve!

Din această cauză a luat naştere o repulsie față de orice revelație venită de sus, o acceptare a tuturor revelațiilor de jos, o teamă față de ceea ce se revela din ceruri. Această situație trebuia să domine un timp pe Pământ; trebuia să se manifeste pentru o anumită perioadă o anumită opoziție față de ceea ce venea de sus. Forțe ca cele sibilinice erau privite ca forțe luciferice care veneau de sus. Acum însă, după ce entitatea Christos coborâse în corpul lui Iisus din Nazaret, ceea ce venea de sus era christificat; acum era din nou îngăduit să priveşti în sus, acum legătura dintre Stăpânul Pământului şi Maica lunară se schimbase. Deoarece Stăpân al Pământului devenise Christos, cel care se revărsase în aura Pământului. De probleme ale lumilor, aşa cum se ocupa de ele Curtea regelui Artus, te puteai apropia cu forțele Pământului; de problemele proprii ale Graalului nu te puteai apropia cu acțiunea forțelor terestre, aşa cum a fost cazul lui Amfortas. O mare suferință trebuia să-l atingă pe omul care se apropia de tainele Graalului cu asemenea forțe. Şi întrucât influențele constelațiilor fuseseră christificate, un astfel de om care, de fapt, nu primise în sine nimic din ceea ce era subiect de dispute la suprafață, dar care prin karma sa se afla într-un punct în care sufletul său putea fi primit de Christos, un astfel de om putea fi din nou gândit în legătură cu forțele sugerate prin simbolul timp al lui Saturn; adică Saturn şi Soarele care se aflau în acelaşi timp în semnul Racului. Acela în care acționează încă subteran, încă în fundamentele sufleteşti subconştiente, Impulsul lui Christos, Parsifal, vine cu forța saturniană şi rana arde aşa cum încă nu arsese niciodată.

Vedem, aşadar, cum se anunță timpul mai nou. Sufletul lui Parsifal este în legătură cu impulsurile istorice, subconştiente, pătrunse de aura lui Christos, cu impulsurile christice, chiar şi atunci când el încă nu ştie. Dar, încetul cu încetul trebuie să iasă la suprafață ceea ce a domnit aici, jos, ceea ce a condus istoria umanității. Din această cauză, el trebuie să învețe treptat să înțeleagă ceea ce nu poate fi înțeles niciodată dacă nu te apropii cu forțe sufleteşti nevinovate, pure, dacă te apropii cu ştiință tradițională, cu erudiție. Atunci poate fi văzut – căci a ieşit la suprafață şi a devenit aproape la fel de cotidian ca Graalul cerese, cel care exprimă numele –, dar este totuşi vorba de reînnoirea, de schimbarea formei a ceea ce a constituit motivul pentru care a luptat la vremea sa, de antichitatea ebraică.

Să stăm în fața Mamei-fecioare având pe genunchi pe Christos şi să spunem: Cine poate simți sfințenie în fața acestei imagini, acela are un sentiment despre Graal. Toate celelalte lumini, toți ceilalți zei sunt iradiați (umbriți) de sfânta cupă, acum Maica lunară atinsă de Christos. Chibzuieşte „Ce"-ul, chibzuieşte şi mai mult „Cum"-ul! Şi să ne amintun cum Parsifal, plecând din Cetatea Graalului, are în față imaginea Miresei şi a Mirelui, care-l pun în legătură cu forțele christice inconştiente; să ne gândim cum îi instruieşte eremitul sufletul nevinovat, la vremea Paştilor, când imaginea Graalului trebuie să apară pe cer cu scriere stelară; să-l urmărim cum călăreşte – am subliniat ieri expres – zi şi noapte, ziua privind natura, noaptea având adeseori în față semnul ceresc al Sfântului Graal, secera Lunii strălucind, cu ostia, cu Spiritul lui Christos, cu Spiritul solar înăuntru; să vedem cum este el pregătit pe drum prin consonanța imaginii Mamei-fecioare cu Fiul-Mire şi cu semnul scrierii cereşti, pentru înțelegerea tainei Sfântului Graal; să vedem cum în sufletul său coacționează ceea ce a pătruns destinele Pământului ca Impuls christic, cu scrierea stelară care trebuie înnoită; să vedem cât este de înrudit tot ce este christificat cu forțele stelare...

(lacună în text. N.tr.); întrucât a trebuit să intre în timpul lui Saturn, el trebuia să facă să ardă mai intens rănile celui care nu adăstase în mod corect la Graal, Amfortas.

Chibzuieşte „Ce"-ul, chibzuieşte şi mai mult „Cum"-ul! Căci nu este vorba să caracterizăm astfel de lucruri prin cuvinte ca cele pe care le-am folosit acum sau cu altfel de cuvinte. De Graal nu te apropii cu anumite cuvinte sau chiar cu speculație filosofică. De Graal te apropii când poți transforma toate aceste lucruri în sentimente şi când ştii că privitor la Graal trebuie să simți tot ce este sfânt: că trebuie să simți confluarea a ceea ce a trecut de la Lună, a ceea ce a apărut pentru prima dată în Mama Pământului, Eva, şi reapare apoi reînnoit în Mama feciorelnică, a ceea ce a devenit Stăpân al Pământului, în zeul Iahve, a ceea ce apare ca Nou Stăpân al Pământului, în ființa lui Christos care s-a revărsat în aura Pământului. Simți confluența a ceea ce acționează acum din stele, simbolizat prin scrierea stelară, cu această evoluție a umanității. Dacă iei în considerare toate acestea, şi le pătrunzi cu simțirea ca o consonanță a istoriei umanității cu scrierea stelară, atunci înțelegi şi taina care trebuie să fie exprimată prin cuvintele care i-au fost încredințate lui Parsifal, al căror ecou îl găsim în legendă: că de fiecare dată când moare un rege al Graalului, având vocația de păzitor al acestuia, apare pe Sfântul Graal numele succesorului demn. Aceasta înseamnă să fie chemat să învețe să citească scrierea stelară într-o nouă formă.

Să încercăm, dragi prieteni, să devenim demni să învățăm, să citim într-o formă nouă această scriere stelară; să învățăm a o citi aşa cum trebuie să ne fie dată acum. În fond, nu înseamnă altceva decât o citire în scrierea stelară, când încercăm să desluşim evoluția umană în etapele Saturn, Soare, Lună, Pământ până la Vulcan. Dar trebuie să ştim în ce contexte vrem să descifrăm scrierea stelară în vremea noastră. Să devenim demni de aceasta! Căci nu întâmplător sau fără rost se spune că Graalul a fost din nou dus de la locul lui, că pentru perioada următoare nu a mai fost exterior perceptibil. Să contăm ca pe o nouă căutare a Graalului, ceea ce ne este permis să cultivăm în antroposofie, şi să învățăm a cunoaşte ceea ce se ridica atunci din fundamentele sufleteşti subconştiente, ceea ce a urcat în conştiența omului. Să transformăm aceste lucruri, treptat, într-un limbaj din ce în ce mai conştient! Să fundamentăm o înțelepciune care să ne poată dezvălui din nou legătura pământescului cu cerescul, fără a face apel la tradiția veche, aşa cum poate fi ea revelată în prezent. Apoi să ne lăsăm pătrunşi, cu tot ce poate deveni simțire în noi, de modul cum a ajuns Parsifal la taina Graalului. Ulterior ea a rămas din nou ascunsă pentru că oamenii au trebuit să caute legătura Pământului cu forțele cosmice mai întâi în domeniul ştiinței celei mai exterioare. Trebuie să înțelegem şi că un spirit cum a fost Kepler a găsit înțelegere cu ajutorul legilor lui cereşti matematico-mecanice – dar iarăşi trebuia să se afunde în fundamente sufleteşti subconştiente, ceea ce el a adăugat fiind pătruns cu adevărat de Impulsul christic. Când vorbim despre evoluția noastră pământească şi cum se leagă aceasta de Cosmos, noi vorbim în sensul său. El ne spune: „Aşa cum, de exemplu, în Univers există trei lucruri imobile: Soarele, stelele fixe şi intermediumul (mediul sau spațiul cosmic. N.tr.), iar tot restul este mişcător tot aşa se află şi în Dumnezeul unic: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Sfera reprezintă, de asemenea, Unitatea triplă (Tatăl este centrul, Fiul suprafața, Duhul echidistania centrului față de suprafață – raza), la fel şi alte taine. Fără spirite şi suflete nu ar exista armonie. În sufletele umane se găsesc predispoziții armonioase în infinit de multe feluri. Întregul Pământ este însuflețit şi prin aceasta se realizează marea armonie atât pe Pământ cât şi între acesta şi constelații. Acest suflet acționează în întregul corp al Pământului, dar îşi are sediul într-o anumită parte a lui,

aşa cum sufletul omului îşi are sediul în inimă; iar de aici pornesc, ca dintr-un focar sau dintr-un izvor, acțiunile sale, în ocean şi atmosferă. De aici provine simpatia dintre Pământ şi constelații, de aici şi acțiunile ritmice ale naturii. Că Pământul are cu adevărat un suflet, o arată cel mai clar observarea vremii şi a aspectelor astronomice care determină de fiecare dată manifestările ei. În cazul unor aspecte planetare şi constelații, aerul devine agitat; dacă acestea nu există sau sunt slabe sau de scurtă durată, el rămâne liniştit".

„Acestea şi nenumărate transformări şi fenomene care se petrec în şi pe Pământ sunt atât de ordonate şi exacte, încât nu pot fi atribuite unei cauze oarbe şi întrucât înseşi planetele nu ştiu nimic despre unghiurile pe care le formează razele lor pe Pământ, acesta trebuie să aibă un suflet. Se va putea conştientiza la acesta tot ce este analog cu părțile corpului animal. Planetele şi arborii sunt părul lui, metalele sunt venele, apele mării îi sunt băuturi. Pământul are o forță formatoare, un soi de imaginație, mişcare, anumite boli şi fluxul şi refluxul care sunt respirația animalului. Sufletul Pământului pare să fie un fel de flacără, de unde provine căldura subterană şi din această cauză nu există reproducere fără căldură. O anumită imagine a Zodiacului şi a întregului firmament este întipărită de Dumnezeu în sufletul Pământului."

Noi vedem în prezent cum a fost imprimată această imagine a Zodiacului în sufletul Pământului, în aura Pământului, şi, trecând prin aceasta, ajungem treptat până la cealaltă parte a concepției lui Kepler: până la acea parte care trebuia să rămână în fundamentele subconştiente ale sufletului, care arată însă cu claritate că ceea ce considerăm azi cosmologie este o împlinire. Pe cât este de profund fundamentată în evoluția omenirii ceea ce trebuie să fie pentru noi antroposofia noastră, pe atât este ea legată cu acel avertisment care vine spre noi de la Sfântul Graal. Şi dacă avem în vedere Europa, Apusul vechilor timpuri şi ceea ce a persistat în perioada postatlanteană ca amintiri ale timpului atlantean, când vedem cum în cultura greacă răsună în cultul lui Apolo un ultim ecou care ne spune cum a fost christificat cândva în lumile superioare cel ce a devenit ulterior Iisusul nathanic, care a coborât apoi, săvârşind Misteriul de pe Golgota, când urmărim toate acestea ne întrebăm: De unde a venit Christos? Cum a coborât el pentru a deveni Stăpân al Pământului? El a venit de la vest spre est, iar de la est a venit din nou spre vest. El a venit din domeniul Ierarhiilor superioare, în învelişul său exterior. Ființele Ierarhiilor superioare l-au adus jos, El le aparținea. Că lucrurile stau aşa ne aminteşte legenda lui Parsifal care ne spune: O ceată de îngeri i-au adus lui Titurel Sfântul Graal, adevărata taină a lui Iisus Christos, a legăturii Stăpânului Pământului cu Mama feciorelnică şi o ceată de îngeri îl aşteaptă în domeniul Ierarhiilor superioare. Dacă-l căutăm aici vom înțelege sensul concepției noastre antroposofice, vom înțelege treptat aspectul de constelație al Sfântului Graal, aspectul uman al Sfântului Graal, vom ajunge la Mama cu Iisus, cu Christos.

Am căutat, dragi prieteni să atragem atenția asupra istoriei umanității, în măsura în care aceasta este purtată de forțe spirituale. Şi dacă ați simțit ceva din ceea ce eu, prin cuvintele mele, am vrut să modific nu numai în gândirea, ci în dispoziția dumneavoastră sufletească, atunci a fost atins scopul urmărit prin acest ciclu de conferințe. Aş fi putut numi acest ciclu de conferințe tot atât de bine: „Despre căutarea Sfântului Graal". Să fie lăsat judecății fiecărui om dacă în ceea ce se înțelege aici prin expresia Armonia tuturor religiilor se vor putea regăsi cu adevărat într-o zi confesiunile răspândite pe întregul Pământ. Poate fi lăsat în grija fiecărui om să decidă aceasta singur. Şi poate fi lăsată fiecărui suflet judecata asupra faptului

dacă ceea ce se numeşte unitatea religiilor este mai bine atins cu ce am încercat să caracterizăm drept căutarea Graalului, decât cu alte lucruri care vorbesc despre unitatea religiilor, dar care reprezintă cu totul altceva.

Cine va vrea să țină cont strict de aspectul confesional îngust delimitat, cu siguranță nu va putea fi convins la început. Aceasta provine de la faptul că el îşi apleacă urechea spre ceea ce am văzut că nu este decât partea exterioară a faptelor propriu-zise ale lui Christos, care sunt de natură spirituală. Ceea ce am vrut să evocăm în fața sufletelor noastre este cum cineva a fost condus de karma sa spre aceste fapte spirituale ale lui Christos care, din această cauză, este un model ideal pentru unificarea religioasă a Pământului, cum Parsifal a fost cel condus spre aceste lucruri; şi ne gândim la acea continuare a legendei lui Parzival care spune că Graalul, pentru perioada când a devenit apoi invizibil în Europa, a fost dus în ținutul preotului Ioan, care-şi avea împărăția dincolo de locurile în care au ajuns cruciații. În vremea cruciadelor era venerat ținutul preotului Ioan, succesorul lui Parsifal, şi după felul în care era căutat trebuie spus: Chiar dacă toate acestea au fost exprimate în formule geografice pământeşti, locul lui Ioan nu se poate găsi cu adevărat pe Pământ.

Oare este aceasta, în legenda europeană care voia să continue legenda lui Parsifal, o presimțire a faptului că Christos, care există inconştient în noi, acționează din acea vreme şi în fundamentele Orientului şi că poate disputele religioase care au loc aici se oglindesc în supraconştient? Ar putea fi acest lucru influențat de efluviile şi revelațiile adevăratului Impuls al lui Christos, aşa cum a început să se întâmple în Occident potrivit revelației lui Parsifal? Oare lumina solară a Graalului să fie menită să lumineze peste toți zeii de pe Pământ, aşa cum o sugerează simbolic faptul că atunci când fecioara aduce cupa strălucitoare ca aurul având în ea taina Graalului aceasta întunecă celelalte lumi? Ar trebui oare să aşteptăm ca – spre deosebire de ceea ce se crede azi – forțele christice, acționând încă inconştient, să se alăture într-o formă modificată la ceea ce a apărut ca lumină în Occident potrivit expresiei:*Ex oriente lux?* Ar trebui să se poată lega lumina cu lumină? Pentru aceasta va fi necesar ca noi să fim pregătiți, noi, cei care prin karma noastră ne aflăm aşezați pe solul acelor curente geografice, culturale peste care a trecut Christos încă atunci când a christificat pe Iisus din Nazaret în regiuni suprapământeşti, pentru a se muta apoi în Orient. Să ridicăm privirea şi să simțim că prin înalturile noastre a avut loc trecerea lui Christos deja în revelațiile sale prepământene. Să dezvoltăm aptitudinea de a-L înțelege în aşa fel încât să nu înțelegem eronat ceea ce el va spune către noi, când va veni timpul ca alte mărturisiri de credință ale Pământului să fie străbătute de impulsurile sale!

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8–9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui

impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viața mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

CONFERINȚA I

Leipzig, 28 decembrie 1913

Pentru multe suflete actuale înclinate să preia ceea ce are de spus ştiinţa spiritului orientată antroposofic este necesar să se elimine unele contradicţii care apar în acest domeniu. Sufletul poate fi înclinat spre contradicţie atunci când ia în serios amintirile legate de perioada unor sărbători ca cele din timpul Crăciunului şi începutul anului. Prin luarea în serios a unor astfel de amintiri legate de sărbători, este clar că încercăm să obţinem cunoştinţe cu care vrem să pătrundem în mersul spiritual al omenirii pentru a înţelege corect propria noastră evoluţie. Este suficient să formulăm un gând şi acesta va deveni imediat luminos, dintr-un punct de vedere, iar din alt punct de vedere ne va face atenţi în mod neliniştitor asupra modului în care contradicţiile, dificultăţile trebuie să fie aduse în faţa sufletului atunci când acesta vrea să preia în sensul corect cunoştinţele antroposofice referitoare la om şi la evoluţia Cosmosului.

Printre cunoştinţele pe care vrem să le obţinem prin aprofundare antroposofică se află şi cunoaşterea lui Christos, cunoaşterea impulsului de însemnătate fundamentală pe care l-am numit impulsul christic şi care a acţionat la începutul evoluţiei calendarului nostru. Va trebui, desigur, să ne întrebăm adeseori: Cum se face că timpului nostru îi este permis să nutrească speranţa de a putea pătrunde, cu ajutorul cunoştinţelor antroposofice aprofundate, mai bine, mai intens în mersul evoluţiei cosmice pentru a înţelege impulsul christic, decât a pătruns epoca în care au trăit contemporanii Misteriului de pe Golgota? Ne-am putea întreba: Nu le era oare mult mai uşor acestor contemporani ai Misteriului de pe Golgota să pătrundă în taina care este legată de acest Misteriu decât prezentului, care este atât de îndepărtat în timp de el? Aceasta ar putea deveni o întrebare împovorătoare pentru sufletele celor din prezent care vor să urmărească înţelegerea lui Christos cu ajutorul antroposofiei. Ea ar putea deveni una din acele contradicţii apăsătoare care apar tocmai când luăm în serios principiile mai profunde ale cunoaşterii noastre antroposofice. Această contradicţie dispare numai când aducem în faţa spiritului întreaga situaţie spirituală în care se afla omenirea în vremea cu care începe datarea calendarului nostru.

Cine încearcă să pătrundă, mai întâi fără nici un fel de sentimente religioase sau asemănătoare acestora, în constituţia sufletească a oamenilor de la începutul erei noaste, poate face o descoperire cât se poate de stranie. Această pătrundere se poate realiza rămânând la ceea ce nu pot contesta nici sufletele dăruite exclusiv lumii exterioare, la vechea tradiţie aşa cum este păstrată în istorie; dar să încercăm să pătrundem şi în acea parte care cuprinde viaţa spirituală în toată puritatea ei. Putem spera că printr-o astfel de pătrundere putem prinde ceva din impulsurile propriu-zise ale evoluţiei umanităţii. Să rămânem la viaţa de gânduri existentă la începutul calendarului nostru. Să încercăm să ajungem prin intermediul istoriei în aprofundările realizate de oameni pe calea gândirii pentru a pătrunde în tainele, în enigmele Cosmosului începând cu două sute de ani înaintea Misteriului de pe Golgota şi încă o sută cincizeci de ani după acesta. Găsim că în secolele dinainte şi de după Misteriul de pe Golgota a avut loc o transformare de extremă importanţă a constituţiei sufleteşti a umanităţii cu privire la viaţa gândurilor. Devenim conştienţi că, într-un anumit mod, într-o mare parte a lumii culturale din acea vreme, a fost transferat ceea ce aduseseră omenirii, de mai multe secole, filosofia greacă şi alte aprofundări intelectuale. Dacă avem în vedere unde a ajuns în acea vreme omenirea, prin propriile ei forţe, fără reflectarea vreunui impuls din afară, la ce nivel ajunseseră cei numiţi cu un termen utilizat de stoici „Înţelepţi", ca şi numeroase personalităţi ale istoriei romane, trebuie să admitem că, de fapt, viaţa occidentală care a urmat acelui timp, acelei cotituri aflate la începutul erei noastre nu a mai adus foarte multe noutăţi cu privire la cucerirea de gânduri, de idei. Viaţa occidentală ne-a adus infinit de mult în

privinia pătrunderii în faptele naturii; ne-a adus revoluții nesfârşite ale gândirii asupra lumii exterioare. Gândurile, ideile înseşi cu ajutorul cărora s-au obținut toate aceste cuceriri cu care omenirea a încercat să pătrundă în tainele spațiale exterioare ale existenței, au progresat foarte puțin după acele vremuri; ele au trăit, chiar până la gândul de care timpul nostru este atât de mândru, gândul evoluției, în sufletul acelei vremi. Ceea ce am putea numi o cuprindere în gânduri a lumii, o viață în idei ajunsese la o anumită altitudine, la un vârf şi pusese stăpânire nu numai pe spirite izolate, ca în cazul elevilor lui Socrate, într-un timp ceva mai vechi, ci devenise popular, se răspândise peste sudul Europei şi peste alte regiuni ale Pământului. Suntem uimiți de adâncimea realizată de gândire. Dacă am vrea să abordăm fără idei preconcepute istoria filosofiei ar trebui să focalizăm în special victoria gândului în acea perioadă.

Dacă reținem, pe de o parte, această victorie a gândului, această elaborare foarte importantă a lumilor ideilor, iar, pe de altă parte, aducem în fața sufletului – în sensul în care încercăm să pătrundem azi – tainele care se grupează în jurul Evenimentului de pe Golgota, mai conştientizăm ceva. Conştientizăm că în acea vreme când s-a răspândit vestea despre Misteriul de pe Golgota a avut loc o imensă luptă a gândului cu acest Misteriu. Vedem cum filosofiile din acea vreme, mai cu seamă filosofia foarte aprofundată a gnosei, se străduiesc să orienteze toate ideile cucerite spre acest scop unic. Şi este foarte important să laşi să acționeze asupra ta această luptă a gândului uman cu Misteriul de pe Golgota. Căci ceea ce rezultă din această contemplare este faptul că lupta menționată este inutilă, că această aprofundare prin gândire pe care a atins-o evoluția umanității există şi face toate eforturile pentru a înțelege Misteriul de pe Golgota, dar că toate aceste strădanii nu ajung să realizeze acest scop; că, într-un anumit sens, Misteriul de pe Golgota, hotărât la mare depărtare de lumile spirituale, ajunge la rațiunea umană şi nu vrea să se dezvăluie.

Aş vrea să atrag de la început atenția asupra faptului că, prin aceste conferințe, nu doresc să introduc în expresia Misteriul de pe Golgota nimic din ce ar putea proveni din unele tradiții sau convingeri religioase; trebuie avută în vedere, pur şi simplu, lumea de fapte obiective care se află la baza evoluției umanității, ceea ce se oferă observației fizice şi spirituale, ceea ce s-a întâmplat în evoluția umanității.

Acum, anticipând, va trebui să dezvălui câte ceva din cele ce voi spune abia în zilele următoare cu mare claritate şi cu forță de convingere.

Primul lucru care te izbeşte la o asemenea confruntare a tainei Misteriului de pe Golgota cu dezvoltarea extrem de aprofundată a gândurilor din acea vreme este că obții impresia pe care am exprimat-o astfel: Esența acestui Misteriu se află mult, mult dincolo de ceea ce poate atinge dezvoltarea gândurilor. Cu cât pătrunzi mai adânc în ceea ce poate oferi o asemenea confruntare cu atât mai mult trebuie să admiți: pe de o parte, îți poți cufunda sufletul în întregime în lumile de gânduri care caracterizează începutul epocii cu care începe datarea noastră calendaristică; poți încerca să reanimi în sufletul tău modul cum era modelată constituția sufletească pe care o aveau oamenii în Imperiul roman, în Grecia; poți să evoci aceste idei pe care le gândeau oamenii şi vei obține astfel sentimentul că într-adevăr aceasta a fost o vreme în care gândul a atins o profunzime care nu a mai fost atinsă niciodată înainte. Se întâmplă ceva cu gândul, el se apropie de sufletul uman aşa cum nu o făcuse niciodată. Dar dacă, luând în considerare tot ceea ce se putea pune în fața sufletului în acel timp cu privire la adâncirea gândului şi la animarea lumilor de gânduri, vrem să dăm viața deplină acestor lucruri, lăsând să acționeze în suflet ceea ce poate dezvălui starea clarvăzătoare a sufletului, apare brusc

ceva surprinzător. Simți că, de fapt, această adâncire a gândului este efectul a ceva ce se petrece foarte departe în lumile spirituale.

Am atras deja atenția că dincolo de lumea noastră se află alte lumi. Să folosim expresiile obişnuite: lumea astrală, lumea devachanică, lumea devachanică superioară. Să ne amintim, mai întâi, că aceste trei lumi se află dincolo de lumea noastră. Apoi, dacă lăsăm să devină activă în noi starea clarvăzătoare, obținem impresia că şi în cazul în care am pătrunde în lumea următoare, cea astrală, nu s-ar lămuri deplin nici aici care este originea a ceea ce se exprimă în viața gândirii acelui timp. Chiar şi dacă am privi în lumea devachanică inferioară nu s-ar putea lămuri deplin ce s-a întâmplat de fapt. Abia dacă am putea să ne transpunem sufletul în lumea devachanică superioară – aceasta ne-o spune starea clarvizionară – am putea trăi ceea ce iradiază străbătând celelalte două lumi şi coboară până în lumea noastră fizică, putând fi recunoscut în acestă lume în transformarea radicală a lumii gândurilor omenirii de-a lungul veacurilor.

La început te poți transpune numai în plan fizic şi în observarea acestuia. Nici nu este necesar să devii conştient, în timp ce te afunzi în lumea de idei a acelei vremi, despre ce se comunică în legătură cu Misteriul de pe Golgota; poți să ignori la început acest aspect şi te poți întreba: Indiferent de ceea ce s-a petrecut în Palestina, ce ne spune istoria exterioară? Ea ne arată că în Grecia şi la Roma a avut loc o aprofundare infinită a gândirii. Să izolăm, ca pe o insulă în viața noastră sufletească, lumea de gânduri grecească şi romană, să ne-o imaginăm despărțită de tot ceea ce se întâmplă în jurul ei, să ne-o imaginăm ca şi cum încă n-ar fi pătruns în această lume nici o veste despre Misteriul de pe Golgota. Dacă, apoi, îndreptăm cercetarea noastră sufletească asupra acestei lumi, atunci cu siguranță nu vom găsi nimic din ceea ce ştim în prezent despre Misteriul de pe Golgota, dar găsim acea infinită adâncime a vieții gândurilor care ne arată că aici s-a întâmplat ceva în cursul evoluției omenirii care a cuprins esența cea mai intimă a sufletului, în planul fizic. Orice am putea crede la început, gândul nu a existat niciodată ca în acea epocă, la nici un popor şi în nici o perioadă! Aşadar, oricât de necredincios ar fi cineva sau oricât ar vrea să nu audă nimic despre Misteriul de pe Golgota, trebuie să admită un lucru: că în lumea insulară pe care am încercuit-o acum se manifestă o adâncire a gândurilor care nu a existat niciodată.

Dacă ne transpunem în acea lume a gândurilor şi avem în fundal starea sufletească a clarviziunii, simțim cum ne-am instalat în mod corect în particularitatea proprie a gândului. Acum poți să spui: Aşa cum a înflorit acest gând, ca idee a lui Platon sau a altora, cum a trecut în lumea pe care am încercat s-o delimităm, acest gând este ceva care eliberează sufletul, care cuprinde sufletul şi îl aduce la o concepție mai înaltă despre sine însuşi, încât el poate spune: Orice ai cuprinde în lumea exterioară şi în lumea spirituală te face dependent de aceste lumi; în gând, cuprinzi ce trăieşte în tine, ceva ce poți pătrunde în întregime. Tu te poți retrage din lumea fizică exterioară, poți deveni ateu față de lumea spirituală, poți să nu vrei să ştii nimic despre impresiile clarvăzătoare, poți să nu vrei să laşi să pătrundă nimic în tine din impresiile fizice. Cu gândul poți trăi în tine; îți cuprinzi parcă ființa proprie în gândul tău!

Acest lucru se poate recunoaşte. Apoi apare însă – şi aceasta nu ar putea fi altfel dacă te afunzi în această mare a gândului cu starea sufletească a clarvăzătorului – sentimentul izolării gândurilor, sentimentul că gândul nu este decât gând, că gândul nu trăieste decât în suflet şi că nu găseşti în el puterea de a ieşi în lumea în care putem găsi în fundal ceea ce suntem noi înşine. În timp ce simțim splendoarea gândului, simțim şi ființa sa nereală. Atunci putem simți, oriunde în lumea pe care am cunoscut-o cu ajutorul privirii clarvăzătoare, nu există, de fapt, nimic care ar putea fi purtător al acestui gând.

De ce ar exista, aici, acest gând? – te întrebi. Lumea fizică, el nu poate decât s-o falsifice. Aceia care vor să fie materialisti puri, care nu pot atribui gândului o esență proprie primordială, ar trebui, de fapt, să interzică gândirea. Căci dacă lumea materială este singura adevărată, gândul nu poate decât s-o falsifice. Numai datorită inconsecvenței, materialiştilor nu le trece prin gând singura teorie a cunoaşterii posibile, a materialismului, a monismului: abținerea de la gândire, a nu mai gândi deloc. Însă, celui care se afundă cu o dispoziție sufletească clarvăzătoare în viața gândurilor, îi stă în fața sufletului aspectul amenințător al acestei stări de izolare a gândului, al acestei situații de a fi singur cu gândul. Pentru el nu există decât un lucru. Dar acest lucru există, acest lucru vine spre el, chiar dacă se apropie ca ceva care se află într-o mare depărtare spirituală: izolat prin două lumi, adevărata sorginte se află într-o a treia lume – aşa îşi spune sufletul devenit clarvăzător –, sorgintea a ceea ce se află în viața gândurilor. Pentru sufletul clarvăzător al timpului nostru, transpunerea cu gândirea izolată în vremea când gândul şi-a aflat aprofundarea sa, ar putea produce o impresie puternică; făcând abstracție de tot ce există în jurul nostru, aşadar şi de Misteriul de pe Golgota, putem reflecta numai asupra modului în care în lumea greco-romană răsare şi înfloreşte ceea ce mai alimentează şi azi prin conținutul său de gânduri viața noastră intelectuală.

Apoi, ar trebui să înălțăm privirea spre alte lumi şi să simțim cum abia asupra lumii devachanice răsare, într-o lume spirituală superioară, steaua care radiază o forță ce este pusă în valoare şi în această viață de gânduri a antichității greco-romane. Astfel ne simțim înstrăinați aici, pe Pământ, de lumea actuală, ne simțim transpuşi în lumea greco-romană, iradiind şi celelalte ținuturi ale lumii de atunci, chiar şi înaintea Misteriului de pe Golgota. Dar de îndată ce laşi să acționeze asupra ta impresia lumii spirituale, apare steaua aflată încă deasupra Devachanului – eu spun steaua, în mod simbolic –, entitatea despre care afirmi: Da, chiar şi ceea ce trăieşti aici, în izolarea gânduiui şi în posibilitatea ca sufletul să fi atins o astfel de aprofundare cum s-a întâmplat în perioada de început a datării noastre calendaristice, este urmarea radiației pe care o trimite această stea din lumea spirituală superioară.

Şi acum rezultă un sentiment care la început nu percepe nimic despre ceea ce este tradiția istorică a Misteriului de pe Golgota, sentiment ce ar putea fi exprimat astfel: Te afli aici cu lumea de idei greco-romană, cu ceea ce au dat Platon şi alții ca el culturii generale a omenirii, cu ceea ce ei au implantat în suflete – te afli aici şi te simți viu în această lume. Şi apoi aştepți... În adevăr, nu aştepți zadarnic; căci atunci iese la lumină cât de adânc se află în fundamentele vieții spirituale steaua care iradiază raze de forță şi despre care poți spune: Ceea ce tocmai ai trăit este un efect al acestor raze de forță.

Când ai trăit această experiență nu ai reținut nimic din vreo tradiție oarecare, ci ai căutat numai, fără prejudecăți, motivația celor ce s-au întâmplat în lumea greco-romană. Dar ai făcut şi experiența că eşti separat prin trei lumi de înțelegerea fundamentului propriu-zis al acelei lumi. Şi atunci te angajezi poate şi în a privi la acele spirite care au încercat în acel timp să înțeleagă în felul lor această răstumare. Chiar şi în ştiința exterioară actuală se ajunge într-o oarecare măsură la observația că în acel timp al tranziției de la începutul datării noastre calendaristice au trăit nişte genii filosofic-religioase. Cel mai sigur te întâlneşti cu aceste genii dacă-ți îndrepți atenția spre ceea ce se desfăşoară în cadrul gnosei, care este cunoscută în modul cel mai divers. Din punct de vedere exterior, ea este cunoscută, în fapt, extrem de puțin, deşi poți obține o impresie despre profunzimea infinită a acestei gnose chiar şi numai din documentele exterioare. Vom vorbi despre ea numai în măsura în care este importantă pentru înțelegerea de către noi a omenirii.

Înainte de orice putem spune: Gnosticii au avut un sentiment al lucrurilor despre care am vorbit mai înainte, şi anume că trebuie să căutăm în lumi extrem de îndepărtate motivele evenimentelor petrecute în lumea exterioară a acelui timp. Această conştiență s-a transmis şi altora şi, dacă nu suntem superficiali, o mai vedem licărind în ceea ce putem numi teologia lui Pavel. Dar şi în alte aspecte. Totuşi, cine vrea să adâncească gnosa acelui timp, va avea mari dificultăți în întelegerea ei. Sufletele noastre sunt afectate şi de asemenea infestate de ceea ce a inoculat în ele evolutia materialistă a ultimelor veacuri. Când se urmăreşte retrospectiv evoluția Cosmosului se evocă prea mult nebuloasa cosmică a lui Kant-Laplace, ceva material. Oamenii de azi, chiar şi cei care caută o concepție mai spirituală cred, atunci când privesc retrospectiv la timpuri mai vechi, în această nebuloasă sau în ceva similar, şi ei se simt foarte bine când nu mai au grija de a găsi spiritualul şi în timpurile primordiale ale evoluției lumilor în Cosmos. Aceste suflete ale prezentului, cercetând cauzele originare ale lumii, se simt mai uşurate când îşi spun: Exista atunci o exterioritate substanțială fină oarecare şi din ca s-a dezvoltat tot ce este spiritual o dată cu tot ce este fizic. Găsim, în felul acesta, suflete care se simt consolate dacă pot fixa cercetările materialiste la începutul Cosmosului, dacă pot pune noțiunile abstracte privitoare la o formațiune gazoasă oarecare la începutul Cosmosului nostru.

Din această cauză este atât de greu pentru oameni să se transpună în gândurile gnosei. Căci aceasta aşază cu adevărat la punctul de început al contemplării Universului tot ceea ce nu aminteste în nici un fel lumea materială. Poate chiar, un spirit care este bine implementat în cultura actuală nu-şi va putea reține un zâmbet discret dacă i s-ar atribui pe nedrept, în sensul gnosei, gândul că lumea în care există şi pe care o explică atât de minunat cu ajutorul darwinismului său, că această lume nu are nimic de-a face cu ceea ce reprezintă în adevăr fundamentul lumii noastre. Cu adevărat, omul actual, produs al culturii prezentului, nu-şi va putea reține un zâmbet discret când i se va atribui părerea că fundamentele lumii s-ar afla în acele esențe ale lumii la care noțiunile nici nu ajung, la care nu se ridică nimic din ceea ce se preconizează pentru înțelegerea Universului: în Tatăl primordial divin se află ceea ce poate fi numit fundamentul Universului. Şi ca şi cum, plecând din El, abia alături de El, se află ceea ce poate urmări să obțină sufletul atunci când, lăsând la o parte toate reprezentările materialiste, caută ceea ce are mai profund în sine: tăcerea, tăcerea infinită în care nu există nici timp, nici spațiu, ci numai Tăcerea. La această pereche a Tatălui primordial al lumii şi a Tăcerii, care există înainte de spațiu şi timp, îşi înălța gnosticul privirea, şi apoi lăsa să decurgă parcă din căsătoria Tatălui primordial cu Tăcerea alte – le putem numi tot atât de bine – lumi sau ființe. Iar din acestea, altele şi iar altele, de-a lungul a treizeci de trepte. Abia pe treapta a treizecea descoperim ceea ce se află în fața simțului prezentului, ceea ce darwinismul explică atât de minunat potrivit acestui simț al prezentului. Abia pe a treizecea treaptă se află aceasta, de fapt, pe a treizeci şi una; căci treizeci de astfel de entități pe care le putem numi tot atât de bine lumi ca şi ființe premerg acestei lumi. Eon este expresia care se acceptă în mod obişnuit pentru aceste treizeci de entități sau lumi premergătoare.

Obținem o reprezentare a ceea ce se urmăreşte cu aceşti Eoni, atunci când spunem clar şi explicit: Nu numai ceea ce percep simțurile, ceea ce numeşti lumea ta ambientală aparține lumii aşa-zise a treizeci şi una, ci şi ceea ce aduci tu ca om fizic, cu gândurile tale, ca explicații ale acestei lumi aparține acestei a treizeci şi una treaptă. Este încă uşor să te împaci cu o concepție spirituală despre lume când spui: Da, lumea exterioară este Maya, dar prin gândirea noastră pătrundem în lumea spirituală, şi când ai speranța că această gândire cu adevărat poate urca în lumile spirituale. Conform părerii gnosticilor însă, nu aceasta este realitatea. Potrivit părerii gnosticilor, gândirea aparține celui de al treizeci şi unulea Eon, lumii fizice. Astfel încât nu numai omul care are percepția

senzorială, ci şi omul gânditor era plasat în afara celor treizeci de Eoni, care pot fi priviți treptat în mod ascendent prin evoluție spirituală şi care se prezintă într-o desăvârşire din ce în ce mai mare. Este cu adevărat suficient să te transpui în zâmbetul care i se smulge unui monist actual, aflat la înălțimea timpului său, când i se atribuie credința că treizeci de lumi în care se află cu totul altceva decât tu însuți poți gândi, premerg lumii noastre. Dar aceasta era concepția gnosticilor.

Apoi ei se întrebau: Cum stau lucrurile, de fapt, în această lume? Să facem abstracție de ceea ce am spus despre această lume în sensul începutului secolului al XX-lea. Ceea ce spun acum nu trebuie să fie prezentat ca o lume de idei convingătoare pentru noi – bineînțeles că în antroposofia secolului XX gnosa trebuie depăşită –, dar vrem să ne transpunem în această gnosă. Ce separă lumea înconjurătoare împreună cu ceea ce omul poate gândi despre ea, de cei treizeci de Eoni? – Pentru aceasta, îşi spunea gnosticul, trebuie să priveşti la Eonul cel mai de jos, dar încă pur spiritual. Ce se află aici? Aici se află divina *Sophia*, înțelepciunca divină. Coborâtoare în mod spiritual prin douăzeci şi nouă de trepte, ea privea în sus către lumea spirituală, la această serie de entități sau lumi. Dar într-o zi, într-o zi cosmică, i-a devenit clar că ea trebuie să elimine ceva din sine, dacă vrea să-şi păstreze privirea liberă în lumea spirituală a Eonilor. Şi atunci elimină din sine ceea ce se află în ea ca poftă. Şi ceea ce de aici încolo nu se mai află în ea, în această divină *Sophia*, în această înțelepciune dumnezeiască, circulă acum în lumea spațială, pătrunzând orice devenire a lumii spațiale. Ea nu trăieşte numai în percepția senzorială, trăieşte şi în gândirea umană şi în dorul după lumea spirituală, trăieşte totuşi ca aruncată în sufletele omeneşti. Asemănător cu reversul, ca un portret, dar ca un portret al divinei *Sophia* azvârlit în partea exterioară, trăieşte pofta care este aruncată în orice, pătrunzând lumea: Achamod. Dacă priveşti în lumea ta fără să te înalți în lumile spirituale, atunci priveşti în lumea plină de pofte a lui Achamod. Pentru că aceasta este lumea plină de pofte, în ea nu poți să-ți reprezinți mai întâi ceea ce se oferă privirii în lumea Eonilor.

Gnosa îşi imagina ceea ce ea numea Fiul Dumnezeului-Tată şi de asemenea şi ceea ce numea Sfântul Spirit sau Sfântul Duh ca aflându-se departe în urmă în lumea Eonilor generați de spiritualitatea pură a acestora. Astfel încât în aceştia noi avem, ca o altă serie de generații, o altă serie a evoluției decât cea care a condus apoi la divina *Sophia*. Aşa cum în viața fizică, în succesiunea reproducerilor se separă neamurile, tot aşa s-au separat cândva în succesiunea Eonilor, în orice caz pe o treaptă înaltă a lumii spirituale din curentul Tatălui, un alt curent, acela al Spiritului-Fiu şi al Sfântului Spirit. Astfel, în lumea Eonilor curge ceea ce, pe de o parte, a condus la sfânta *Sophia* şi, pe de altă parte, la Spiritul-Fiu şi la Sfântul Spirit. Când urci prin Eoni, întâlneşti la un anumit nivel, un Eon din care au descins, pe de o parte, secvența Fiului care a condus apoi la divina *Sophia*, şi, pe de altă parte, secvența Fiului din care provin Fiul lui Dumnezeu şi Sfântul Duh. Apoi ajungem la Dumnezeu-Tatăl şi la Tăcerea divină.

Prin faptul că potrivit gnosei sufletul uman este transpus cu Achamod în lumea materială, în el trăieşte nostalgia lumii spirituale, înainte de orice trăieşte în el dorul de divina *Sophia*, de divina înțelepciune, de care este însă izolat prin faptul că este plin de Achamod. Acest sentiment al separării de lumea divină a Eonilor, acest sentiment de a nu se afla în spiritualul divin este resimțit, potrivit gnosticilor, ca fiind lumea materială. Şi, avându-şi originea în lumea divin-spirituală; totuşi, legat de Achamod, îi apare gnosei ceea ce am putea numi, sprijinindu-ne pe limba greacă, Demiurgos. Acest Demiurgos, acest arhitect al lumii, este realizatorul (creatorul) şi cel care conservă propriu-zis ceea ce este străbătut de Achamod şi de materialitate. În lumea lui sunt întrețesute sufletele omeneşti. Acestea sunt întrețesute cu nostalgia lor mai întâi pentru divina *Sophia*, iar în

lumea Eonilor apare pur divin-spiritual, ca în depărtare, Fiul lui Dumnezeu şi Sfântul Duh, dar numai pentru cel care – în sensul gnosei – se ridică deasupra a tot ceea ce are încorporat în sine pe Achamod, pofta care cutreieră prin spațiu.

De ce există totuşi nostalgia, în sufletele transpuse în lumea lui Achamod? De ce după separarea de lumea divin-spirituală resimt nostalgia după această lume? Această întrebare şi-a pus-o şi gnosa, Şi ea spunea: Achamod a fost asvârlit din înțelepciunea divină, divina *Sophia*; dar înainte de a deveni deplin lume materială, în care acum locuia omul, a primit, ca un fel de scurtă iradiere, o lumină de la Fiul lui Dumnezeu, care a dispărut apoi din nou. Acesta este un concept important al gnosticilor, faptul că Achamond, aşa cum trăieşte în sufletele umane, a primit într-un trecut foarte îndepărtat lumina lui Dumnezeu, care însă a dispărut repede. Dar amintirea trăieşte acum în sufletul omului, oricât ar fi de întrețesut în lumea materială. Eu trăiesc în lumea lui Achamod, ar fi putut spune un astfel de suflet – în lumea materială. Dar în timp ce mă afund în mine, o amintire răsare în interiorul meu. Ceea ce mă ține încătuşat de lumea materială tânjeşte după divina *Sophia*, după divina înțelepciune, pentru că ființa Achamod care trăieşte în mine a fost cândva iluminată de Fiul lui Dumnezeu care trăieşte în lumea Eonilor. Să ne clarificăm această structură a unui suflet de elev al gnosticilor. Astfel de suflete au trăit, ele nu sunt numai o construcție ipotetică. Iar cercetătorii istoriei care privesc cu înțelegere vor ajunge, prin documente exterioare, la concluzia că numeroase astfel de suflete au trăit în timpul la care ne referim.

Nu este lipsit de importanță să ne limpezim asupra motivelor pentru care în prezent există o atât de mare ostilitate împotriva celor spuse mai înainte. Ce are de spus unul dintre oamenii înțelepți ai prezentului despre gnosă? A trebuit doar să auzim că însăşi teologia lui Pavel este resimțită ca o scorneală rabinică, ceva încâlcit pentru ca monistul deştept să se poată ocupa de ea, el fiind atât de mândru când priveşte în lumea pe care o cuprinde cu noțiunea simplă de evoluție sau cu conceptul şi mai simplu de energie, încât spune: Acum am devenit cu adevărat bărbați, am creat noțiunile care construiesc concepția energetică despre lume şi privim înapoi la aceşti copii, la aceşti bieți, dragi copii care cu veacuri în urmă şi-au alcătuit gnosa la nivelul lor copilăros, imaginând fel de fel de spirite, treizeci de Eoni: aceasta o face „sufletul de copil" al omenirii. O astfel de joacă, sufletul bărbătesc de azi a depăşit-o de mult prin marele monism al zilelor noastre! Să privim cu îngăduință la aceste copilării gnostice, atât de drăgălaşe!

Aceasta este atitudinea actuală şi ea nu va fi uşor de lămurit, în vederea schimbării. Desigur, s-ar putea spune: Un gnostic, care s-ar afla, în prezent, în fața ta cu sufletul său născut din gnosă şi-ar lua şi el libertatea să-ți spună părerea, şi atunci ar vorbi în felul următor: Înțeleg foarte bine că eşti mândru, că ai devenit atât de mândru de gândurile tale despre evoluție şi energie; dar aceasta ți se trage de la faptul că viața ta de gânduri a devenit foarte grosolană, simplă, primitivă, că te mulțumeşti cu gândurile tale cele mai abstracte: Exprimi cuvintele evoluție şi energie şi crezi că vorbeşti despre ceva real, concret. Nu poți, de fapt, să priveşti în acea viață spirituală mai subtilă care urcă la ceea ce se înalță cu treizeci de trepte deasupra a ceea ce ai tu.

Pentru noi însă, dragi prieteni, opoziția pe care am prezentat-o la începutul expunerii noastre de azi nu face decât să se accentueze prin aceasta. Pe de o parte, vedem epoca noastră, cu noțiunile ei grosolane, primitive, iar pe de altă parte, vedem gnosa. Şi am discutat cum aceasta utilizează noțiuni infinit complicate – treizeci de Eoni – pentru a găsi în cursul evoluției sale pe Fiul lui Dumnezeu şi Sfântul Duh şi pentru a găsi în suflet nostalgia după divina *Sophia*, Fiul lui Dumnezeu şi Duhul Sfânt.

Atunci ne întrebăm: Oare adâncirea gândurilor care a avut loc atunci în lumea greco-romană nu este matricea din care a răsărit ceea ce avem în prezent, ceea ce am adus în gândurile evoluției şi ale energiei? Şi nu privim la această gnosă cu noțiunile ei complicate, care sunt atât de antipatice epocii actuale, ca fiind, în fapt, ceva cu totul străin? Nu sunt acestea opoziții colosale? Ba da, aceasta sunt ele. Contradicția care ni se aşază de aici în mod apăsător în suflet creşte continuu, dacă reflectăm retroactiv la cele ce am spus despre sufletul clarvăzător: că el se poate transpune în lumea de gânduri a grecilor şi romanilor şi vede atunci lumea, cu steaua despre care am vorbit. Şi găsim presărată pretutindeni în această profunzime a gândului grecesc acea adâncime pe care o reprezintă gnosa. Dar dacă este s-o privim în prezent cu tot ce trebuie să ne ofere antroposofia, neputincioşi să înțelegem, de fapt, ce înseamnă steaua de care ne aflăm despărțiți prin trei lumi şi dacă-i întrebăm pe gnostici: Ați înțeles voi, oare, ce s-a întâmplat atunci în evoluția umanității?, nu putem să ne dăm nici noi, pe baza antroposofiei, răspunsul din partea gnosticilor, căci el nu ne-ar putea satisface; el nu ar putea aduce lumină în ceea ce rezultă, în prezent, pentru sufletul clarvăzător.

Nu am intenționat să vă ofer prin expunerea de azi o explicație a unui lucru oarccare. Cu cât veți resimți mai mult că ceea ce am exprimat azi nu este o explicație, cu atât veți recunoaşte mai mult că v-am pus în față contradicție după contradicție şi că nu v-am arătat decât o experiență ocultă, aceea a percepției stelei, cu atât mai bine mă veți fi înțeles. Aş dori să simțiți, să vă fie clar că în lume a apărut ceva, la începutul datării noastre calendaristice, de care capacitatea de înțelegere a omenirii era extrem de îndepărtată, fiind totuşi acționată de aceasta. Aş dori să simțiți faptul că epoca începutului nostru calendaristic este o mare enigmă. Aş dori să aveți un sentiment pentru faptul că în evoluția omenirii se întâmplă ceva care mai întâi se prezintă în lumea greco-romană ca o adâncime a gândului sau ca o descoperire a gândirii şi că înseşi fundamentele primordiale ale acesteia se găsesc adânc în zona enigmaticului. Ați putea căuta în lumi ascunse ceea ce apare în Maia lumii fizic-sensibile ca aprofundare a gândului greco-roman. Şi nu am dorit să vă ofer o idee, o explicație pentru cele prezente, am vrut prin cele spuse să conturez o enigmă despre care vom continua să vorbim mâine.

CONFERINȚA a II-a

Leipzig, 29 decembrie 1913

Amintindu-ne expunerea de ieri o putern rezuma spunând că epoca de la începutul datării noastre calendaristice s-a străduit cât a putut să înțeleagă Misteriul de pe Golgota prin prisma comorii ei de înțelepciune şi că această înțelepciune a întâmpinat în această strădanie cele mai mari dificultăți. Trebuie să mai zăbovim asupra acestui fenomen, deoarece ar fi imposibil ca în lipsa înțelegerii corecte a ceea ce s-a întâmplat prin Misteriul de pe Golgota, în lipsa înțelegerii acestui eveniment, să cuprindem într-o lumină corespunzătoare un fapt important, şi anume apariția ideilor despre Graal pe care le vom prezenta pe scurt. Dacă privim lucrurile din punctul de vedere al concepției pline de înțelepciune a gnosticilor din epoca de la începutul datării noastre calendaristice, putem vedea, în sensul celor spuse ieri, cât de adânc pătrunzătoarc, cât de măreț-geniale au fost ideile lor pentru a prezenta printr-o imagine pătrunzătoare pe Fiul lui Dumnezeu. Dacă însă ne referim la ceea ce a fost posibil să extragem despre Misteriul de pe Golgota din cronica spirituală a timpurilor trebuie să spunem: Nu putem obține nimic cu ajutorul noțiunilor şi ideilor gnosticilor. Şi acest lucru îl vedem deosebit de clar, dacă avem în vedere unele reprezentări ale gnosticilor privind întruparea lui Christos în Iisus din

Nazaret. Au existat unii care, plecând de la gnosă îşi spuneau: Da, această entitate, Christos, depăşeşte tot ce este terestru, având rădăcini în zonele spirituale; o astfel de entitate nu se poate menţine decât temporar într-un corp uman, cum este corpul lui Iisus din Nazaret.

Gnosticii care vorbeau astfel au spus ceea ce noi trebuie să subliniem necontenit: Într-adevăr, entitatea Christos a sălaşluit timp de trei ani şi jumătate în mod temporar, trecător, în corpul lui Iisus din Nazaret. Numai că gnosticii nu au înţeles corect modul în care entitatea Christos a trăit în corpul lui Iisus din Nazaret. Ei nu înţelegeau taina corpului lui Iisus din Nazaret; ei nu ştiau că în acest corp trăia Eul lui Zarathustra, că cele trei corpuri ale Iui Iisus din Nazaret erau de aşa natură încât în împreunarea lor reprezentau o substanţă umană care nu a fost niciodată încorporată în trup de carne pe Pământ. Gnosticii nu aveau vederea de ansamblu a întregii relaţii a lui Christos cu cei doi copii Iisus. Din această cauză, le părea nesatisfăcător ceea ce puteau spune ei înşişi sau, cel puţin, le-a părut nesatisfăcător discipolilor lor ceea ce spuneau ei despre petrecerea temporară a lui Christos în trupul lui Iisus din Nazaret. Gnosticii au atins, în felul lor, şi modalitatea naşterii, această cea mai mare Taină a evoluţiei umanităţii. Bineînţeles, ei ştiau că ceea ce a făcut necesară apariţia lui Christos pe Pământ este legat de trecerea prin forma trupească. Dar ei nu puteau să realizeze pe deplin relaţia dintre Maica lui Iisus din Nazaret şi naşterea lui Iisus Christos. Iar aceia care au încercat să facă această legătură până la capăt, căci au fost şi din aceştia, au fost foarte puţin înţeleşi. Au existat şi gnostici care tocmai din cauza dificultăţilor amintite au contestat cu totul apariţia în trup de carne a lui Christos pe Pământ, care îşi reprezentau că, înainte şi după moartea de pe Golgota, pe Pământ ar fi existat doar un corp aparent, ceea ce noi am numi un corp astral, care apărea când aici, când acolo, dar care nu era un corp fizic. Întrucât se întâmpinau greutăţi pentru a ajunge la o reprezentare a modului în care Christos poate apărea într-un trup de carne, se afirma pur şi simplu că El nici nu avea legătură cu un astfel de corp. Când oamenii credeau că El ar fi umblat într-un trup de carne, aceasta nu era decât iluzie, Maya. Nici acest lucru nu era recunoscut. Este clar că gnosticii făceau eforturi mari, cu conceptele şi ideile lor, pentru a stăpâni cea mai mare problemă istorică a evoluţiei Pământului, dar că noţiunile şi ideile lor nu erau suficiente; ei s-au dovedit a fi neputincioşi în faţa celor întâmplate.

Va trebui să mai vorbim despre modul în care Pavel a încercat să rezolve problema. Dar va trebui să ne lămurim mai întâi cum a fost posibilă, de fapt, o astfel de înţelegere greşită. Dacă ne punem o serie de întrebări cu mijloacele cercetării spiritului, încercând apoi să le dăm răspunsul, va deveni clar, mai întâi în mod abstract, ce s-a întâmplat atunci.

Putem întreba, de pildă: Dacă epoca în care a apărut Iisus Christos a fost atât de puţin aptă să-I înţeleagă fiinţa, ar fi fost în stare o altă epocă să-L înţeleagă? În orice caz, dacă ne transpunem retrospectiv în sufletele oamenilor din diferite epoci, ajungem, ca cercetători ai spiritului, la un rezultat uimitor. Ne putem transpune pentru început în sufletele marilor Învăţători ai Indiei antice, ai culturii indiene, care a fost prima după perioada postatlanteană. Aşa cum am mai subliniat, privim cu cea mai profundă admiraţie înţelepciunea străbătută de privirea clarvăzătoare, cuprinzătoare şi cu fundamente adânci a sfinţilor Rishi indieni ai timpurilor străvechi. Ştim că în sufletele acestor mari învăţători ai epocii lor au sălăşluit tainele Universului care s-au pierdut în epocile ulterioare pentru cunoaşterea înţelepciunii. Dacă te transpui cu conştienţa clarvăzătoare, atât cât se poate, în sufletul unui astfel de mare învăţat al Indiei vechi, poţi să spui: Dacă ar fi fost posibil ca entitatea Christos să apară pe Pământ în mijlocul

Rishilor, înțelepciunea acestora ar fi fost capabilă să înțeleagă ființa lui Christos. Întrucât fenomene atât de importante ca cel menționat nu pot fi exprimate, de fapt, în cuvinte abstracte, vă rog să-mi permiteți, dragi prieteni, să folosesc o imagine.

Rishi vechii Indii, dacă ar fi perceput într-un singur om înțelepciunea Logosului ale cărei pulsații străbat lumea, ar fi adus acestuia tămâia jertfei, simbolul recunoașterii divinului care lucrează în sfera umanității. Însă entitatea Christos nu putea găsi în acel timp un corp corespunzător în care să se întrupeze. Astfel, ea nu putea să apară în acele vremuri – vom expune mai târziu motivele acestui fapt –, în care ar fi existat toate mijloacele necesare înțelegerii unui astfel de eveniment.

Dacă mergem mai departe şi ne transpunem în sufleteie vechii culturi a lui Zarathustra, putem spune: Sufletele culturii lui Zarathustra nu mai erau înzestrate cu acele mijloace ale străvechii culturi indiene, dar ele ar fi înțeles că Spiritul Soarelui şi-a propus să trăiască într-un corp uman şi ar fi fost în situația de a putea sesiza ceea ce ține de esența Spiritului Soarelui într-un astfel de eveniment. Dacă aş vrea să mă exprim din nou în imagini, ar trebui să spun: Discipolii lui Zarathustra ar fi sărbătorit Spiritul Soarelui întrupat într-un om cu aurul strălucitor, simbol al înțelepciunii.

Dacă ne deplasăm în perioada culturală caldeano-egipteană constatăm că a scăzut posibilitatea de a-L înțelege pe Iisus Christos. Totuşi ea nu a fost atât de redusă ca în cea de a patra epocă culturală postatlanteană, cea greco-romană, când nici gnosa nu a fost destul de puternică pentru a înțelege acest fenomen. În această epocă s-ar fi înțeles că o stea a apărut din înălțimi spirituale şi că ea s-a născut într-un om. Aşadar, s-ar fi înțeles corect coborârea divin-spirituală din sfere extraterestre. S-ar fi adus spre jertfă mirul. Iar dacă ne transpunem în sufletele acelora care vin, conform Bibliei, ca trei magi de la Răsărit şi care sunt păstrătorii celor trei tezaure de înțelepciune originare din cele trei epoci culturale postatlanteene, chiar Biblia ne indică existența unei anumite înțelegeri a faptului că cei trei magi apar la naşterea copilului Iisus. În orice caz, un lucru ne va atrage atenția, la care în prezent numai puțini se gândesc: că Biblia se află față de cei trei magi într-o poziție deosebită. Oare, Biblia nu vrea să ne spună că aceştia au înțeles încă de la început despre ce este vorba? Dar, ai fi tentat să întrebi: Ce fac aceşti trei înțelepți mai departe? Ce se întâmplă cu înțelepciunea lor? Avem oare ceva ce am putea raporta la aceşti trei înțelepți ai Răsăritului în ceea ce priveşte înțelegerea apariției lui Christos? Această problemă o punem, cum am spus, numai ca întrebare. Ea face parte din numeroasele întrebări care trebuie puse raportându-ne la Biblie şi care devin mai importante decât toate criticile aduse Bibliei în secolul al XIX-lea.

Dacă trecem la cea de a patra perioadă postatlanteană, putem spune următoarele: Acum există trupul în care se poate încorpora entitatea Christos. Un astfel de trup nu a existat în prima, a doua şi a treia epocă postatlanteană. Acum el există, însă oamenii nu au posibilitatea de a înțelege, de a pătrunde ce se întâmplă. Un fenomen ciudat, nu? Căci în fața sufletului nostru nu se arată ca fapt nimic altceva decât că Christos apare pe Pământ într-o epocă care este cea mai puțin potrivită să-L înțeleagă. Iar dacă priveşti la epocile următoare şi mai cu seamă dacă focalizezi întreprinderile care s-au reluat în secolele următoare pentru a înțelege entitatea lui Iisus Christos, descoperi o nesfârşită dispută teologică. Întâlnim, în sfârşit, în evul mediu, separarea netă a credinței şi ştiinței; aceasta înseamnă, de fapt, renunțarea totală la a şti ceva despre ființa lui Iisus Christos – ca să nu vorbim de faptul că omul a rămas neputincios până în zilele noastre cu privire la acest fenomen. Aşadar, un fenomen ciudat! Christos se naşte într-o epocă care este foarte puțin aptă pentru a-L înțelege. Şi dacă evoluția umanității ar fi depins de faptul ca Christos să acționeze pe Pământ prin înțelegerea de către sufletele omeneşti, atunci, cu adevărat,

lucrurile ar fi stat rău. Poate s-ar putea spune, exprimat în mod radical, că pentru cel care priveşte, din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, evoluţia spiritual-teologică legată de apariţia lui Christos se creează impresia că evoluţia teologică şi-ar fi trasat sarcina de a aduce piedică după piedică înţelegerii entităţii lui Christos. Căci erudiţia teologică pare să se depărteze tot mai mult în mersul ei de această înţelegere; faptul este exprimat poate prea radical, dar cel care vrea să ajungă la semnificaţia acestei exprimări se va putea lămuri asupra sensului mai adânc al acestor cuvinte.

În fond, dezvăluirea enigmei exprimate astfel nu este chiar atât de uşoară, şi vă mărturisesc că am încercat în cursul timpului căile cele mai diferite ale cercetării spiritului pentru a mă apropia de această enigmă. Este lesne de înţeles că, din lipsă de timp, nu pot vorbi despre toate aceste căi. Vreau totuşi să prezint azi una din ele. Este calea care conduce, aproxunativ la începutul calendarului nostru creştin, printr-un fenomen foarte ciudat al vieţii spirituale, anume prin acela al Sibilelor.

Sibilele sunt apariţii cu un caracter profetic cât se poate de special. Ştiinţa exterioară nu poate nici măcar să ne spună din ce limbă provine cuvântul Sibilă. Dacă ne referim la ceea ce este, de fapt, destul de amplu cunoscut prin documentele exterioare despre Sibile, putem spune că avem de consemnat chiar de la începutul vieţii Sibilelor un fenornen cât se poate de straniu. Astfel, începând cu secolul al VIII-lea î.Chr. şi în următoarele, întâlnim în Eritreea din Ionia primul sălaş al Sibilelor de unde ele trimiteau în lume cele mai variate profeţii care, chiar şi aşa cum ni s-au transmis în mod exterior, ne arată că îşi au originea în cele mai ciudate străfunduri ale fiinţei umane şi ale vieţii sufleteşti. Sibilele extrag parcă din străfunduri haotice ale vieţii sufleteşti tot felul de lucruri, ceea ce ele au de comunicat diferitelor popoare despre viitorul evoluţiei Pătnântului; fapte înspăimântătoare, dar uneori şi evenimente benefice. Departe de tot ce poate fi numit gândire ordonată, din Sibile ţâşneşte, ca şi cum ar fi smulse prin stoarcere, din străfundurile haotice ale sufletului ceea ce ele spun, astfel încât atunci când le asculţi pe fiecare dintre ele – când le cercetăm acum cu mijloacele ştiinţei spiritului – observi că apar în faţa oamenilor cu un fanatism spiritualizat, vrând să le impună ceea ce au de spus. Sibila nu aşteaptă să fie întrebată ca, de exemplu, Pythia din Grecia cu prezicerile ei, ci iese în stradă, poporul se adună şi se observă cu ce forţă de a se impune răsună profeţiile ei cu privire la oameni, la popoare, la cicluri ale Pământului. Am spus că apariţia lor în Ionia este un fenomen ciudat; căci tot în Ionia îşi are începuturile şi filosofia greacă, acea înţelepciune, care începând cu Thales şi Aristotel până în timpul romanilor ia naştere din ce este mai ordonat în viaţa sufletească a omului, ceea ce este opus haosului, care caută din viaţa sufletului tot ceea ce poate fi desprins ca noţiuni clare, luminoase. Din Ionia pleacă filosofia clarităţii, filosofia a tot ce este plin de lumină, am spune a tot ceea ce a preluat caracterul ceresc la Platon. Ca nişte umbre apar Sibilele cu produsele lor spirituale ivite din haosul sufletului, anunţând uneori şi lucruri care trebuie să fie falsificate de adepţi ai sibilismului pentru a se putea vorbi de o împlinire a lor. Apoi vedem cum umbrele înţelepciunii, însoţind cea de a patra epocă culturală, acest sibilism, se răspândeşte în Grecia şi, de asemenea, în Italia. Treptat, urcă în timpul în care are loc Misteriul de pe Golgota. Vedem cum ajunge el să influenţeze pe poeţii romani, cum se oglindeşte chiar şi în scrierile lui Vergiliu, cum viaţa încearcă să fie modelată chiar prin oameni foarte spiritualizaţi, în timp ce ei invocă previziunile Sibilelor.

Cât preţ se punea pe profeţiile Sibilelor se vede în aşa-numitele cărţi sibilinice la care se apela pentru un sfat. Vedem, de asemenea, şi în lumea exterioară cu privire la prevederile Sibilelor cum se amestecă într-un mod ciudat de haotic lucruri spirituale cu lucruri total

obscure. Apoi vedem acest sibilism intervenind chiar şi în creştinism. El ne mai întâmpină şi din cântecul lui Thomas din Celano:

Dies irae, dies illa
solvet saeclum in favilla
teste David cum Sybilla!

(Zi a mâniei, zi care conduci veacul cosmic după mărturia lui David, precum şi a Sibilei!)

Aşadar, până în timpul dezvoltării creştinismului unele spirite aveau ochii îndreptaţi spre Sibila cu prezicerile ei, mai cu seamă cele referitoare la distrugerea a ceea ce fusese până atunci şi la apariţia unei noi ordini mondiale. Se poate spune astfel că timp de multe, multe secole, de fapt, de-a lungul întregii epoci a patra postatlanteene, Sibila ne întâmpină cu prezicerile ei despre evoluţia omenirii până în cea de a cincea epocă culturală. Numai cel care, fiind dominat de reprezentările raţionaliste ale prezentului, nu vrea să se ocupe de astfel de lucruri, poate ignora influenţa profundă a sibilismului asupra lumii în care s-a răspândit creştinismul. Ceea ce se povesteşte în prezent este, în multe privinţe, aşa cum am mai spus-o, mai ales în ceea ce priveşte unele aspecte ţinând de spiritualitate, o *fable convenue*. Reprezentările răspândite în cele mai largi pături ale populaţiei erau dominate mult mai mult decât se crede, până în secole târzii, de ceea ce emana de la Sibile. Un fenomen straniu, enigmatic este această lume a Sibilelor care se instalează în cea de a patra epocă postatlanteană.

Pe noi trebuie să ne intereseze ce se întâmplă, de fapt, în sufletele Sibilelor. Asemenea lucruri trebuie scoase, prin cercetarea noastră spirituală, din ceea ce se află azi acoperit de un strat de cultură materialistă a spiritului, dar care în forma în care se află nu este utilizabil, ci trebuie reînnoit cu mijloacele epocii noastre de cercetare spirituală. Dar putem atrage totuşi atenţia asupra faptului că esenţa sibilismului nu era ignorată ca azi, în timpuri relativ nu prea îndepărtate. De altfel dispunem de un document important care ne atrage atenţia asupra tradiţiilor privind importanţa sibilismului. Poate că nu privim întotdeauna acest document din perspectiva importanţei sale, dar el există şi ar trebui să prilejuiască oamenilor o mai adâncă reflectare. El este prezent în marea creaţie a lui Michelangelo. În imaginile Capelei Sixtine el nu reprezintă numai evoluţia Pământului şi a umanităţii, ci şi profeţii şi Sibilele. Când contemplăm aceste imagini nu ar trebui să ignorăm felul în care Michelangelo reprezintă Sibilele, mai cu seamă felul cum pune în opoziţie Sibilele şi profeţii. Gândind fără idei preconcepute, în această opoziţie putem recunoaşte încă o dată, prin ştiinţa spiritului, unele taine ale celei de a patra epoci postatlanteene în care are loc Misteriul de pe Golgota.

Vedem mai întâi o operă artistică admirabilă, reprezentarea profeţilor: Zaharia, Ioil, Isaia, Iezechiel, Daniel, Ieremia şi Iona. Şi în rând cu această serie de profeţi sunt inserate Sibilele: cea persană, cea delphică, cea eritreică, cea libiană, cea cumeică. Toţi profeţii au ceva din figura lui Ieremia, dar care apare deosebit de semnificativ la Zaharia: oameni cu gândire profundă, cei mai mulţi adânciţi în cărţi sau în alte documente, preluând cu calm şi imperturbabil ceea ce citesc sau ceea ce aduc în preocuparea lor în alt fel. Liniştea este reflectată şi de figurile acestor profeţi. O mică excepţie, probabil numai aparentă, o face Daniel care stă în faţa unei cărţi susţinută de spinarea unui băiat şi care ţine în mână o unealtă de scris, pentru a transcrie într-o altă carte ceea ce citeşte: o tranziţie de la preluarea meditativă a tainelor lumii la transcriere, în timp ce ceilalţi stăruie gânditori şi cu totul dăruiţi tainelor lumii, cu sufletul liniştit, relaxat. Din toată fiinţa lor se reflectă faptul că sunt cufundaţi în domeniul supraterestru, că sufletul lor se odihneşte în lumea spirituală şi că ei încearcă să fundamenteze devenirea umanităţii din domeniul spiritual.

Se vede pe figura lor că sunt mai presus de ceea ce există în jur, dincolo de ce reprezintă patimile omeneşti şi fanatismul, şi de extazul care rezultă din fanatism şi patima omenească; că nu se află numai mai presus de ceea ce vede omul, ci şi de ceea ce trăieşte în sine, în măsura în care este om al Pământului. Aceasta constituie măreția în reprezentarea profeților realizată de Michelangelo.

Dacă ne referim la reprezentarea Sibilelor, observăm mai întâi Sibila persană aflată în apropierea profetului Ieremia, contrastând în mod uimitor cu atitudinea gânditoare a acestuia. Ea este reprezentată cu mâna ridicată ca şi cum ar vrea să impună omenirii ceea ce a aflat, ca şi cum, după modelul oratorilor de proastă factură, ar vrea să dovedească cu toată forța ce are de spus şi ca şi cum nici nu ar putea altfel, datorită pasiunii ei fanatice, decât să lase să se scurgă în mâna ei ceea ce ar vrea să comunice în mod convingător întregii omeniri! Să ne uităm apoi la Sibila eritreană. Simțim cum ea exprimă ceea ce poate reveni omului din tainele elementelor; deasupra capului are o lampă; un băiat gol aprinde lampa cu o făclie. Cum se poate spune mai clar ceea ce vrei să exprimi decât astfel: Aici pasiunea umană aprinde din forțele sufleteşti inconştiente ceea ce ea ar vrea să imprime omenirii cu toată forța, ca profeție. Profeții sunt dăruiți în sufletul lor veşniciei primordiale din spirit; Sibilele sunt smulse de la tot ce este Pământesc, atunci când pământescul revelează sufletescul spiritual. Sibila delfică exprimă în mod deosebit acest lucru, când vedem cum până şi părul ei este răvăşit de o adiere a vântului, cum aceasta suflă în vălul albăstrui încât ea datorează elementului aer ceea ce are de comunicat. În această adiere a vântului care trece prin părul şi vălul Sibilei ne întâmpină ceea ce Pământul voia să reveleze prin gura acestei Sibile, convingând cu putere. Apoi Sibila cumeică (din oraşul italian Cumae. N.tr.): ea este reprezentată cu gura semideschisă, ca şi cum ar bolborosi, ne apare ca şi cum transmite profeția ce vine din inconştient. Sibila libiană parcă apucă ceva cu grabă, ceva în care poate citi taine! Totul este dăruit în aceste Sibile în mod nemijlocit elementului Pământ.

Prin astfel de documente au fost încredințate multe taine care, aşa cum este de la sine înțeles pentru acea epocă, se puteau exprima mult mai bine în pictură, în artă, decât într-o perioadă mai târzie, în care trebuie să folosim mai mult noțiunea, ideea.

Care este, de fapt, natura acestor Sibile? Ce sunt ele, în definitiv? Ce înseamnă profeția lor? Pentru a descoperi ce se întâmplă în sufletul lor trebuie să forăm adânc în tainele evoluției umanității.

În acest scop, să ne mai întrebăm o dată: De ce vechii Rishi puteau înțelege, atât de uşor, cu înțelepciunea lor pe care abia am putea-o fundamenta, pe Iisus Christos? Deşi este o banalitate, totuşi este adevărat: pentru că posedau înțelepciunile şi conceptele necesare, pe care cea de a patra epocă culturală postatlanteană nu le mai deținea. Ei dispuneau de toate acestea, după care tânjeau, de exemplu, gnosticii, dar şi agnosticii şi Părinții apostolici, cum sunt numiți. Dar ce le lipsea? Nu ca idei elaborate, eventual cum le găsim la Platon sau la Aristotel, ci ca sugestii, ca inspirații, ca ceva care li s-ar fi prezentat ca sugestii, ca inspirații concrete. Corpul lor astral era cuprins de ceea ce se infiltra din Cosmos şi din influențele Cosmosului asupra corpului lor astral rezultau noțiunile care ar fi putut trezi ca prin vrajă în fața sufletului lor entitatea lui Iisus Christos. Putem spune că aceasta era dăruită oamenilor; ei nu o elaboraseră. Țâşnea din străfundurile corpului astral. Ea țâşnea din corpul astral al sfinților Rishii şi al elevilor lor şi, în fond, din întreaga cultură veche indiană a primei epoci culturale postatlanteene. Ea s-a restrâns cu timpul, mai există însă şi în cea de a doua epocă culturală şi în cea de a treia şi a mai dăinuit ca un reziduu până în cea de a patra epocă culturală postatlanteană. Dar cum? Ce fel de reziduu?

Dacă am cerceta care era situația în cea de a treia epocă culturală postatlanteană, am afla că cel puțin acei oameni care se ridicaseră la înălțimea timpului lor – şi, în procente, erau mult mai mulți oameni cultivați decât azi – aveau noțiuni despre legăturile existente în domeniul extraterestru cu privire la ceea ce era simbolizat pe cerul înstelat. Ei puteau citi în mişcările stelelor taine ale existenței cosmice. Dacă Iisus Christos ar fi apărut pe Pământ, cea de a treia epocă posatlanteană ar fi recunoscut cu siguranță din scrierea stelară care ar fi fost situația sa. Dar acesta a fost destinul, pe care l-am subliniat adesea din punct de vedere principial în ceea ce priveşte evoluția umanității: că în corpul astral uman a regresat din ce în ce mai mult predispoziția de a se afla în legătură cu tainele lumii prin imagini vii. Aceste imagini au devenit progresiv mai haotice. Ceea ce pătrundea în acest mod în sufletul uman era tot mai puțin decisiv – nu total nehotărâtor, ci din ce în ce mai puțin hotărâtor – pentru fundamentarea tainelor propriu-zise ale lumii.

Aşa se face că atunci au survenit două elemente. Pe de o parte lumea noțiunilor, aceea a lui Platon şi a lui Aristotel, lumea ideilor, să spunem lumea spirituală cea mai fin cernută, lumea spirituală care păstrează în sine cel mai puțin spirit, care este cuprinsă şi fundamentată direct din eul însuşi şi nu mai vine din corpul astral. Caracteristic pentru filosofia greacă este faptul că în ea spiritul se manifestă pentru prima oară din eu, aşa cum se poate manifesta în noțiunile cu totul transparente dar totuşi îndepărtate de viața spirituală propriu-zisă. Numai că filosoful grec, spre deosebire de filosofii mai noi, mai simțea că gândurile îşi au originea în lumea spirituală, în timp ce filosoful mai nou a devenit sceptic, se îndoieşte de orice pentru că nu mai simte legătura dintre gândurile sale şi tainele lumii. În timpul mai nou s-a redus facultatea de a spune: Ceea ce gândesc, spiritul lumii gândeşte în lume. Aşa cum am încercat să spun în ***Pragul lumii spirituale***, prin meditație trebuie să se ajungă la încrederea în gândire, încrederea în formarea de noțiuni şi idei, care îi era proprie filosofului grec, care putea să-şi considere gândurile ca fiind gânduri ale spiritului lumilor. Era ca un înveliş, cel mai exterior, al spiritului lumilor care se apropia de omenire în filosofia greacă, dar era încă un înveliş străbătut de viața vie a spiritului lumilor; aşa era resimțit acest lucru. Al doilea element rămas din timpurile vechi era atavic, era ceva ereditar. Şi a rămas într-o oarecare măsură în profeția Sibilelor care din haosul lumii lor lăsau parcă să reînvie forțele sufletului omenesc, care acționaseră în mod armonios în cursul perioadelor a doua şi a treia postatlanteene şi care acum transmiteau în mod haotic frisoane ale lumii spirituale.

Să admitem o ipoteză care poate este permisă în contextul nostru: Ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi apărut nici Christos şi nici filosofia greacă? Omenirea ar fi trebuit să-şi continue existența cu moştenirea pe care o avea, cu ceea ce în cea de a patra epocă postatlanteană ajunsese deja la treapta sibilismului. Gândiți-vă la acest lucru dezvoltat în linie dreaptă în Occident, fără impulsul lui Christos, fără filosofie şi fără ştiința care se bazează pe aceasta; veți avea atunci reprezentarea haosului Occidentului, ceea ce ar fi putut să devină fără Christos şi fără filosofie, ce ar fi trebuit să ia naştere din ceea ce s-a petrecut în sufletele Sibilelor. Dar forțele acționează în continuare. Şi când testăm cu mijloacele ştiinței spiritului această putere elementară cu care se exprimă forțele spirituale ce trăiesc în ambianța nemijlocită a Pământului, în vânt şi apă şi foc, când cercetăm cum s-au cuibărit acestea în sufletul uman, când cercetăm mai ales forța cu care spiritele vântului, ale focului, ale apei şi ale pământului au luat în stăpânire sufletele oamenilor, atunci obținem o reprezentare despre cum armonia şi ordinea au dispărut din modul de a cunoaşte lumea care a existat în primele trei perioade postatlanteene, cum însă forțele au mai rămas încă în sufletele noastre. Sufletele oamenilor nu ar fi avut capacitatea de a stabili cu adevărat o legătură cu marile fenomene ale Cosmosului în sufletele lor, ci cu spiritele vântului, cu spiritele focului etc., şi anume cu toate creaturile

de tipul strigoilor, demonilor, care s-ar fi arătat desprinse din marile contexte ale Universului. Oamenii ar fi ajuns complet sub dominația spiritelor elementare, iar învățătorii lor ar fi fost asemănători Sibilelor şi forța ar fi fost atât de mare încât ar fi dăinuit până la sfârşitul zilelor Pământului. Şi dacă ne întrebăm: Datorită cărui fapt acest lucru nu s-a realizat? Cine a acționat astfel încât această forță care trăieşte atât de evident în Sibile să slăbească treptat? trebuie să răspundem: Christos, care prin Misteriul dc pe Golgota s-a scurs în aura Pământului şi a nimicit, scoțând-o din sufletele oamenilor, forța sibilinică, care a îndepărtat-o.

Astfel, plasându-ne pe linia ştiinței spiritului, observăm faptul uimitor că oamenii nu înțeleg mare lucru din impulsul lui Christos; noțiunile şi ideile se dovedesc a fi neputincioase. Dar cu privire la imnpulsul lui Christos nu este vorba în primul rând că el pătrunde în lume ca învățătură, ci este vorba mai ales de caracterul faptic, de ceea ce s-a scurs ca impuls nemijlocit din Misteriul de pe Golgota. Acest lucru nu trebuie căutat în ceea ce înțeleg oamenii, ci în ce se întâmplă cu sufletuI oamenilor. Prin expunerea de azi am vrut să aduc în fața dumneavoastră lupta Christosului revărsat în aura Pământului împotriva sibilismului.

În felul acesta Christos avea de împlinit, în fapt, o misiune de judecător. Aceia care au înțeles în sens materialist că Christos va reveni curând după Învierea Sa au interpretat greşit. Noțiunile omeneşti ale acelui timp nu erau suficiente pentru înțelegerea acestor lucruri. Dar în ceea ce a ieşit la lumină în mod haotic ca idei de revenire într-un timp apropiat trăia adevărul că Christos apăruse pe un teren pe care Pavel l-a pregătit în mod exterior, aşa cum vom vedea mâine, dar apăruse într-un cadru aflat dincolo de lumea simțurilor, în care se desfăşoară lupta dintre Christos şi Sibile, o luptă spirituală. Trebuie să dăm la o parte vălul care ne dezvăluie răspândirea creştinismului în planul fizic. Dincolo de planul fizic trebuie să vedem acea luptă a spiritelor, prin care se scoate din suflete ceea ce altfel ar fi trebuit să crească ca o forță din ce în ce mai mare tocmai legat de caracterul ei haotic. Şi cel care nu recunoaşte că prin această faptă metafizică s-a săvârşit pentru umanitate, de către Christos, un lucru extraordinar, acela înțelege greşit aceast fapt unic.

Dar cine a putut face mai mult pentru înțelegerea acestui fapt? Cei care erau înzestrați cu o anumită inspirație sau revelație din lumea spirituală, cei care au scris evangheliile, şi Pavel. Vom avea prilejul de a evalua şi din alte puncte de vedere apariția evangheliştilor şi a lui Pavel. Vom putea focaliza faptul că Pavel se află într-o lume în care se întâmplă ceva şi fără ca el să fi participat prin cuvintele sale la înțelegerea Misteriului de pe Golgota. Când focalizezi însă acest fenomen pe care l-am caracterizat ca fiind lupta lui Christos cu Sibilele, ai totuşi față de Pavel un sentiment pe care l-aş rezuma astfel: Totul apare ca şi cum în cuvintele sale s-ar exprima mult mai mult decât ceea ce citeşti la început, ca şi cum forța care a trecut asupra lui prin apariția de la Damasc s-ar exprima prin el şi ca şi cum prin el ar pătrunde în omenire un mesaj opus celui profetic al Sibilelor; ca şi cum s-ar continua ceva din mesajul vechilor profeți, pe care Michelangelo l-a reprezentat atât de frumos în picturile sale. Am spus că Sibilele aveau ceva care pleca din elementarul Pământului, care n-ar fi putut fi în ele dacă nu le-ar fi vorbit spiritele elementelor Pământului. La Pavel constatăm ceva asemănător care, în mod uimitor, a fost observat şi de ştiința exterioară, dar care-ți pune în față, cu adevărat, o lume a uimirii atunci când o contempli în lumina ştiinței spiritului.

Şi Pavel a extras ceva din zona elementară a Pământului, dar dintr-un anumit domeniu al acestei zone. Şi-l putem înțelege bine pe Pavel din punct de vedere teologic-raționalist-abstract numai dacă avem în vedere ceea ce prin ştiința exterioară nu poate fi explicat; el

poate fi foarte bine înțeles numai din punctul de vedere al raționalismului obişnuit. Dacă se urmăreşte însă înțelegerea a ceea ce a trăit spiritual în Pavel, dacă vrem să înțelegem de ce prin cuvintele sale se transmite ceva asemănător cu ceea ce aflăm în profețiile Sibilelor, trebuie să ne punem întrebarea: Cât de departe ajunge lumea lui Pavel? Cum se delimitează lumea lui Pavel? Iar ciudățenia răspunsului pe care-l primim este că Pavel a devenit mare într-o lume care se întinde exact cât se întinde şi cultura măslinului. Dar vom vedea că această ciudățenie dispare când vom pătrunde, mâine, în înțelegerea figurii lui Pavel. Pământul este plin de taine şi din perspectivă geografică. Un ținut în care măslinul se dezvoltă bine este altceva decât unul în care se dezvoltă bine stejarul sau frasinul. Iar omul se află, ca ființă fizică, în relație cu spiritele elementare. Altfel freamătă, se mişcă şi țese natura în lumea măslinului decât în lumea stejarului, frasinului sau a tisei. Şi dacă vrem să înțelegem legătura ființei Pământului cu ființele umanității trebuie să atragem atenția şi asupra unor astfel de aspecte ca acela că Pavel ajunge atât de departe cu cuvântul lui cât se întinde lumea măslinului. Lumea lui Pavel este lumea măslinului.

CONFERINȚA a III-a

Leipzig, 30 decembrie 1913

Conferințele noastre trebuie să fie astfel structurate, încât să fie mai întâi atinse diferite teme şi apoi readus în atenție ceea ce poate conduce la deplina înțelegere a acestora. Astfel, până acum am vorbit despre dificultatea înțelegerii entității lui Iisus Christos, apoi am adus în discuție problema structurării simptomatice a unei părți a vieții sufleteşti în cea de a patra epocă postatlanteană, iar la sfârşitul ultimei conferințe am atins tema „Pavel şi măslinul". La aceste teme principale mă voi întoarce. Dar trebuie să ne apropiem de ele, învârtindu-ne într-o spirală în centrul căreia le înscriem. Atunci va ieşi în evidentă ce vrem, de fapt, să spunem. Azi aş dori să vă vorbesc câte ceva despre entitatea Christos. Vom vedea, apoi, de ce entitatea Iisus Christos se oglindeşte, tocmai în persoana lui Pavel.

Ştim din conferințe anterioare că entitatea Christos poate fi înțeleasă dacă urmărim retrospectiv evoluția sistemului nostru planetar până la existența solară. Cu diferite prilejuri, în unele cicluri de conferințe, care au fost publicate, am atras atenția că în entitatea Christos avem de-a face cu o entitate spirituală – deocamdată s-o numim astfel – şi că pentru evoluția superioară a acestei înalte entități spirituale a fost important mai cu seamă timpul Vechiului Soare. Asupra acestui aspect nu vreau să insist acum. Dar pentru înțelegerea evoluției umane pe Pământ ne mai trebuie şi alte criterii şi am văzut cât de necesar este acest lucru pentru că ideile şi conceptele care s-au străduit să facă înțeleasă această entitate a lui Iisus Christos în cursul celei de a patra epoci postatlanteene s-au dovedit neputincioase. Această problemă a apărut mai ales în primele secole la gnostici, la Părinții apostolici, la personalitățile care au dat prilej diferitelor fundamentări ale creştinismului să revină mereu la întrebarea: Care este raportul ființei lui Christos cu ființa lui Iisus?

Ştim că trebuie să deosebim doi copii Iisus. De unul dintre ei nu trebuie să ne ocupăm în această expunere, căci prin premisele noastre antroposofice el ne este uşor inteligibil. Mă

refer la acel Iisus în care trăia eul lui Zarathustra. Avem de-a face cu o entitate omenească care atinsese un înalt grad de evoluție încă din a doua epocă postatlanteană şi care întemeiase atunci curentul lui Zarathustra. El s-a întrupat apoi din nou în copilul Iisus solomonic care, ajungând la vârsta de doisprezece ani, a atins cel mai înalt grad de evoluție la care se putea ajunge în acel timp al încarnării umanității. Ştim apoi că acest eu al lui Zarathustra a trecut atunci în corpul celuilalt copil Iisus, a cărui entitate se întrevede strălucind din Evanghelia lui Luca, aşa-numitul copil Iisus nathanic.

Asupra acestui copil Iisus nathanic trebuie să ne oprim puțin. Am atras deja atenția că în cazul acestui copil Iisus nu avem de-a face cu o ființă omenească în sensul strict al cuvântului. Avem de-a face cu o ființă despre care nu putem spune că mai înainte a fost încarnat ca om în cutare sau cutare individ. Am subliniat mereu că din esența sufletească ajunsă pe Pământ din lumile spirituale pentru a trăi aici întrupată în diferite individualități umane ceva pare a fi rămas în urmă, şi că această rămăşiță apare în copilul Iisus nathanic. Astfel, nu putem spune despre copilul Iisus nathanic că în el ar trăi un eu ca în ceilalti oameni care ar fi evoluat prin încarnări anterioare. Trebuie să recunoaştem că acest copil Iisus nathanic – fapt care reiese din prezentarea făcută de mine în cartea Ştiința ocultă – nu mai trăise înainte pe Pământ. Se pune întrebarea: A avut această ființă, pe care o vom numi simplu Iisus din Nazaret, vreo legătură cu evoluția Pământului? Cu evoluția Pământului au legătură nu numai acele entități şi forțe care se încarnează pe Pământ, ci şi entități şi forțe spirituale care aparțin Ierarhiilor superioare. Dacă pare să fi rămas ceva în urmă, o rămăşiță din substanța care a fost repartizată sufletelor omeneşti individuale, rămăşiță care apoi s-a născut în copilul Iisus nathanic, nu înseamnă că această entitate nu s-a aflat mai înainte în vreo relație cu evoluția Pământului. Numai că ea nu a avut cu evoluția Pământului şi a omenirii o relație care să presupună şi existența ei anterioară ca om, pe Pământ. Cum trebuie să gândim această entitate în legătură cu evoluția Pământului? Dacă focalizăm evoluția lui Iisus nathanic, nu trebuie să-l căutăm în ceea ce ne poate oferi evoluția fizică a Pământului, ci în lumile spirituale, în ceea ce mai înainte nu fusese pământesc.

Să ne amintim ce am expus în ***Ştiința ocultă***, cum din perioada lemuriană – cu excepția unei singure perechi umane principale – sufletele coboară treptat de pe celelalte planete şi se încorporează în tot cursul perioadei atlanteene în corpuri umane. Trebuie să ne imaginăm, aşadar, evoluția Pământului în felul următor: din ambianța cosmică a Pământului sufletele se adună şi îşi încep evoluția pământeană. Ştim că înaintea perioadei lemuriene sufletele se retrăseseră pe planete. Mai ştim şi că această evoluție a Pământului în care aveau să pătrundă sufletele oamenilor era expusă ispitelor agresive ale lui Lucifer şi, mai târziu, ale lui Ahriman. Astfel, aceste suflete omeneşti aveau prilejul să intre în corpuri expuse în cursul evoluției pământeşti atacurilor celor două entități spirituale. Dacă nu s-ar fi întâmplat nimic altceva decât faptul că sufletele omeneşti au coborât din existența lor planetară în evoluția pământească şi că ulterior au fost expuse influențelor luciferico-ahrimanice, atunci cu aceşti oameni care trec prin diverse încarnări s-ar fi întâmplat ceva la care nu am făcut referire în cartea ***Ştiința ocultă***. Dar nu toate lucrurile pot fi spuse în mod public. Şi anume, aceşti oameni ar fi fost expuşi unui anumit pericol al dezvoltării simțurilor. Desigur, nu trebuie să ne închipuim că lucrurile ar fi mers atât de simplu, că aceste suflete omeneşti ar fi coborât pe Pământ din sejurul lor planetar, ar fi îmbrăcat corpuri omeneşti şi că apoi totul s-ar fi desfăşurat în ordine. Prin faptul că principiile luciferice şi ahrimanice acționau în ele, sufletele omeneşti nu erau pregătite să poată să ia calea acelei evoluții pe care au urmat-o ulterior. Dacă sufletele s-ar fi instalat în aşa fel încât să folosească forțele pe care le oferiseră corpurile umane cu privire la

simțurile lor, atunci ele ar fi trebuit să-şi folosească simțurile într-un mod foarte ciudat, un mod care nu ar fi fost posibil în cazul omului.

Vreau să explic acest lucru în felul următor. La venirea sufletelor în corpurile umane, ochiul nu ar fi fost numai impresionat sau afectat de o anumită culoare, percepând-o aşa cum a văzut-o mai târziu, ci s-ar fi simțit pătruns de fericire, ar fi fost străbătut de un sentiment de plăcere intensă; ochiul s-ar fi înfierbântat, arzând de plăcere la o anumită culoare, la altă culoare ar fi resimțit o intensă antipatie, el ar fi fost atins în mod dureros de aceasta. Aşadar, datorită influențelor luciferice şi ahrimanice prezente, nu puteau exista trupuri ale căror simțuri să reprezinte locuri de sejur bune pentru sufletele care coborâseră din planete. Oamenii ar fi fost chinuiți de antipatia şi simpatia simțurilor lor în funcție de culoarea văzută; ei ar fi fost fericiți sau respinşi în mod deosebit de dureros. Aşa era structurată întreaga evoluție, aşa acționau forțele cosmice pe Pământ, mai cu seamă dinspre Soare, încât simțurile ar fi fost dezvoltate cum am arătat. Orice contemplare a lumii cu înțelepciune, cu înțelepciune calmă, ar fi fost imposibilă. Trebuia să aibă loc o transformare a forțelor care se revărsau din ambianța cosmică asupra Terrei şi care construiau, modelau simțurile. Trebuia să se întâmple ceva în lumea spirituală pentru ca aceste forțe să nu mai pătrundă în acest fel, pentru ca aceste simțuri să nu devină pur şi simplu organe ale simpatiei şi antipatiei, căci aceasta ar fi devenit ele sub influența lui Lucifer şi Ahriman. Din această cauză acea entitate despre care am spus că nu a ales calea coborârii de pe planete pe Pământ, ci că ar fi rămas în urmă şi că a apărut mai târziu în copilul Iisus nathanic, care aşadar tranzitoriu ar fi fost în lumile spirituale în timpurile primordiale, acea entitate *a hotărât*, când se mai afla în lumea Ierarhiilor superioare, să parcurgă o evoluție care să-i ofere posibilitatea să fie pătrunsă un timp în lumea spirituală de entitatea Christos. Avem, aşadar, de-a face nu cu un om, ci cu o *entitate supraumană** care a trăit în lumea spirituală, care auzea, ca să spunem aşa, jalea sistemului senzorial al oamenilor chemând în ajutor lumile spirituale şi care prin ceea ce resimțea din acest strigăt de ajutor şi de jale a devenit aptă de a fi pătrunsă de entitatea Christos.

* Ca şi alte expresii, „a hotărât" şi „suprauman" sunt preluate din limbajul uman şi nu exprimă pe deplin ceea ce vrem să spunem.

Prin aceasta, înțelepciunea care a devenit ulterior copilul Iisus nathanic a fost spiritualizată de entitatea Christos şi a transformat forțele cosmice care afluau pentru construirea simțurilor în aşa fel încât aceste simțuri au devenit din simple organe ale simpatiei şi antipatiei organe pe care omenirea le putea folosi. Astfel, omul a ajuns să poată observa cu înțelepciune toate nuanțele de percepție prin simțuri. Cu totul altfel ar fi ajuns la om forțele cosmice care-i construiesc simțurile, dacă nu ar fi avut loc acest eveniment petrecut într-un timp foarte vechi (perioada lemuriană). Ființa care ulterior a apărut în persoana copilului Iisus nathanic îşi avea încă „domiciliul" pe Soare şi a trăit în sine, prin strigătul de jale amintit, ceva care a făcut posibil ca ea să fie pătrunsă de Spiritul solar. Ea a fost pătrunsă în aşa fel încât chiar influența solară s-a îmblânzit, în aşa fel încât organele de simț umane care sunt în esență rezultatul acestei acțiuni solare să nu devină simple organe ale simpatiei şi antipatiei.

Cu aceasta atingem cu adevărat o taină cosmică importantă, care trebuie să ne limpezească multe lucruri întâmplate mai târziu. Acum, în lumea simțurilor umane, putea pătrunde o anumită ordine şi armonie, o modelare plină de înțelepciune, iar evoluția a putut avea loc. Dinspre lumile superioare, fusese astfel învinsă şi îndepărtată de simțurile umane, într-un anumit mod, cea mai gravă acțiune a lui Lucifer şi a lui Ahriman.

Mai târziu, în perioada atlanteană, a existat un timp în care s-a vădit că această corporalitate umană nu ar putea fi nici ea o unealtă potrivită în cazul în care evoluția trebuia să continue. Ceea ce, un timp, se dezvoltase într-un mod funcțional, organele vitale pentru viața umană şi forțele lor fundamentale, corpul eteric, se dereglează. Căci forțele cosmice care acționau din ambianța Terrei şi cărora le incumbă promovarea ordinii în aceste organe vitale ale omului, organele respirației, ale circulației etc., tocmai aceste forțe s-au dezvoltat sub influența luciferică şi ahrimanică, în aşa fel încât organele vitale ar fi devenit inutilizabile pentru ființa umană existentă pe Pământ. Ele ar fi căpătat o structură specială. Şi anume, acele forțe care au în sarcina lor aceste organe vitale nu pornesc direct din Soare, ci de la ceea ce într-o vreme îndepărtată se numea cele şapte planete. Forțele planetare au acționat în om venind din Cosmos. Şi era necesar ca aceste forțe cosmice care condiționau organele vitale umane să fie îmblânzite. Dacă evoluția ar fi continuat astfel, aşa cum aceste forțe cosmice ar fi putut-o realiza sub influența lui Ahriman şi a lui Lucifer, s-ar fi ajuns 1a situația în care omul ar fi avut fie numai organe ale dorinței nesățioase, fie doar organe ale scârbei. De exemplu, omul ar fi putut nu doar să mănânce, ci în cazul unui aliment nu şi-ar fi putut stăpâni pofta de a se arunca asupra lui, iar altă mâncare l-ar fi respins printr-o scârbă îngrozitoare. Toate aceste lucruri ni se revelează ca taină cosmică atunci când încercăm să pătrundem în mod clarvăzător în tainele lumilor.

Trebuia să se întâmple din nou ceva în lumile spirituale pentru ca această acțiune devastatoare pentru omenire să nu se producă. Şi, iată, aceeaşi entitate care a apărut mai târziu în copilul Iisus nathanic care, aşa cum am spus ieri, locuise anterior pe Soare şi a fost spiritualizată acolo de entitatea lui Christos, de înaltul Spirit solar, mişcată în cea mai intimă interioritate a sa de imposibilitatea de a lăsa ca evoluția umanității să continue în această direcție. Şi ceea ce ea a trăit a acționat atât de puternic asupra sa, în timp ce ea s-a încorporat succesiv pe diferitele planete, încât la un anumit moment, în timpul evoluției atlanteene, Spiritul Christos a pătruns-o. Prin ceea ce a luat naştere acum, prin pătrunderea aceleiaşi entități cu Spiritul Christos, a apărut posibilitatea ca organelor vitale ale oamenilor să li se insereze cumpătarea. Aşa cum mai înainte organele de simț dobândiseră înțelepciunea calmă, tot astfel organele vitale au obținut acum cumpătarea; în aşa fel încât, respirând într-un anumit loc să nu trebuiască să sorbim cu nesaț aerul sau să-l expulzăm din scârbă în alt spațiu, ci să putem întâmpina lumea cu organe echilibrate. Aceasta a fost fapta unei spiritualizări a copilului Iisus nathanic, în lumile spirituale, prin Spiritul Christos, înaltul Spirit solar.

Apoi, în cursul ulterior al evoluției umanității s-a petrecut un al treilea fapt. Un al treilea dezechilibru ar fi trebuit să survină în evoluția umanității, dacă sufletele ar fi existat numai în corpurile care ar fi trăit pe Pământ. Putem spune că până la acest moment a fost reglementat, în principal, ceea ce este corporal. Prin cele două fapte ale lui Christos în lumile suprasensibile organele de simț ale omului au fost ordonate în aşa fel încât acesta să-şi poată folosi corpul pe Pământ în mod corespunzător. Şi organele vitale au fost în aşa fel ordonate încât omul să-şi poată utiliza corpul în mod corespunzător. Dar nu au fost ordonate şi organele sufleteşti. Omul ar fi avut probleme cu organele sale sufleteşti, dacă nu s-ar mai fi întâmplat ceva care să împiedice aceasta. Şi mă refer la faptul că gândirea, simțirea şi voința ar fi intrat în dezacord, astfel încât voința ar fi deranjat permanent gândirea, simțirea, voința etc. Oamenii ar fi fost condamnați la o continuă folosire haotică a organelor lor sufleteşti, a gândirii, simțirii şi voinței lor. Ei ar fi devenit fie turbați de furie prin exces de voință, fie înconjurați de o atmosferă crepusculară printr-o simțire reținută, fie ar fi avut idei superficiale, datorită unei gândiri hipertrofiate etc. Acesta a fost cel de al treilea mare pericol la care a fost expusă omenirea pe Pământ.

Acum, ceea ce ordonează aceste trei forțe sufleteşti – gândirea, simțirea şi voinţa – mai este ordonat şi de Cosmos, de ambianța terestră; căci Pământul însuşi este în esență terenul pentru a se realiza ordinea eului. Coacționarea corespunzătoare a celor trei forțe sufleteşti, a gândirii, simțirii şi voinței, trebuie să fie ordonată, însă nu dinspre toate planetele, ci numai dinspre Soare, Lună şi Pământ, astfel încât atunci când acțiunea Soarelui, Lunii şi Pământului este armonioasă şi omul se structurează pentru o coacționare armonioasă a gândirii, simțirii si voinței.

Aş vrea să vă descriu, acum, în alt fel ceea ce s-a întâmplat prin această a treia animare* decât am făcut-o pentru celelalte două. Ceea ce s-a întâmplat în cele trei trepte succesive ale evoluției spirituale, sau, să spunem, cereşti, s-a oglindit apoi în diferitele concepții despre lume ale populațiilor postatlanteene. Totul a evoluat, se mențineau efectele produse de faptul că odată, în perioada lemuriană veche, entitatea Christos însufleţise acea ființă care a devenit apoi copilul Iisus nathanic; efectele rămăseseră în activitatea solară. Inițierea lui Zarathustra a constat în aceea că el a resimțit activitatea solară ca fiind impregnată cu aceste efecte. Prin acest fapt a luat naştere învățătura lui Zarathustra, care parcă i-a revelat ceea ce se întâmplase în vremuri străvechi.

* Autorul foloseşte cuvântul *Durschseelung*, greu de tradus în limba română, el însemnând impregnare cu suflet. N. tr.

Cea de a treia epocă culturală postatlanteană, cea caldeano-egipteană, a luat naştere, în parte, datorită faptului că în suflete s-au reflectat, că sufletele încă trăiau interior efectele produse de impregnarea cu Spirit solar a ființei care a devenit ulterior copilul Iisus nathanic, în timpul peregrinării acestuia prin planete. Prin aceasta a luat naştere acea ştiință a efectelor planetare pe care o găsim în astrologia caldeană, despre care oamenii de azi nu mai au decât puține noțiuni. În cea de a treia perioadă culturală, la popoarele egipteano-caldeene, s-a dezvoltat acel cult al stelelor care este cunoscut în mod exoteric, exterior. Acesta a luat naştere prin faptul că a pătruns, prin iradiere, acționând ulterior, ceea ce fusese atenuat din influențele planetare.

Mai târziu, în cea de a patra epocă culturală, această oglindire interioară a spiritelor planetare era conştientizată de lumea greacă. Ființa însufleţită de Christos a peregrinat pe fiecare planetă, devenind o figură mitologică: pe Jupiter a devenit cel pe care grecii l-au numit Zeus; pe Marte a devenit cel pe care mai târziu aveau să-l numească Ares; pe Mercur a devenit cel pe care grecii l-au numit Hermes. În zeii planetari greci se reflectă ulterior ceea ce făcuse Iisus Christos în lumile supraterestre din entitățile planetare care erau pătrunse de principiul luciferic şi de cel ahrimanic. Dacă vechiul grec privea spre cerul zeilor săi, el găsea aici atenuările şi reflectările influențelor lui Iisus Christos asupra diferitelor planete, pe lângă multe alte lucruri descrise mai înainte.

La acestea se adaugă reflectarea, atenuarea a ceea ce entitatea Iisus a trăit împreună cu Soarele, Luna şi Pământul în timpurile mai târzii ale Atlantidei, fiind încă o entitate supraterestră. Dacă vrem să caracterizăm acest episod, putem spune: Christos s-a „însufleţit" într-un fel de ființă îngerească, ceea ce a avut ca efect faptul că gândirea, simțirea şi voința se desfăşoară în ordine. Acesta a fost un eveniment important, căci era încă ceva nou pentru evoluția umanității: el a adus ordine în evoluția sufletească a umanității. Dacă cele două evenimente christice anterioare au adus ordine în constituția corporală şi în constituția vitală a oamenilor pe Pământ, ce trebuia să se întâmple în lumile supraterestre în cazul celui de al treilea eveniment cosmic?

Vom recunoaste acest al treilea eveniment dacă îl căutăm – pentru a vă uşura reprezentarea lui – în reflectarea sa în mitologia greacă. Aşa cum spiritele planetare sunt

proiectate în mitologia greacă prin Zeus, Ares, Hermes, Venus, Afrodita, Cronos etc., tot astfel s-a reflectat cel de al treilea eveniment cosmic nu numai în mitologia greacă, ci şi în aceea a celor mai diferite popoare. Vom putea înţelege cum s-a reflectat el în mitologii dacă ne dăm silinţa să comparăm ce s-a reflectat cu imaginea reflectată, ce s-a petrecut afară, în Cosmos, cu ce s-a petrecut apoi în Grecia, ca o postacţiune. Dar ce s-a petrecut în Cosmos? Fiinţa îngerească pătrunsă de Christos trebuia să împingă în afara sufletului uman, să înfrângă şi să elimine ceea ce îl tulbura pentru ca să poată exista armonie şi ordine în gândire, simţire şi voinţă. Trebuia eliminat din sufletul uman ceea ce ar fi adus aici haos şi dezordine. În felul acesta ne apare imaginea – să ne-o reprezentăm în mod viu în faţa ochiului sufletesc –, imaginea unei fiinţe asemănătoare îngerilor, a acelei fiinţe care se mai află încă în lumile spirituale, viitorul copil Iisus nathanic. Aceasta ne apare însufleţită de entitatea Christos, capabilă de fapte deosebite, de a elimina din gândire, simţire, voinţă ceea ce bântuia în el ca un balaur şi l-ar fi condus la haos. Amintirea acestui fapt este întâlnită în toate imaginile care au apărut în culturile umane sub forma Sfântului Gheorghe învingând balaurul. Această imagine reflectă evenimentul suprapământesc prin care Christos a însufleţit pe Iisus şi l-a făcut apt să respingă balaurul din natura sufletească umană. Acesta a fost un eveniment important, care a devenit posibil datorită ajutorului dat de Christos lui Iisus, această fiinţă angelică. Această fiinţă îngerească trebuia să preia forma de balaur pentru a inhiba balaurul din sufletul uman, trebuia să acţioneze în balaur astfel încât acesta să fie înnobilat, să fie adus de la haos la un fel de armonie. Educarea, îmblânzirea balaurului este sarcina mai îndepărtată a acestei entităţi. Şi aşa s-a făcut că balaurul era, de fapt, activ dar, prin acţiunea ce pornea de la fiinţa angelică descrisă, a devenit purtătorul multor revelaţii care s-au manifestat în culturile pământeşti ale întregii evoluţii postatlanteene. În loc să se manifeste haosul balaurului, să apară oameni furioşi sau crepusculari, a apărut înţelepciunea primordială a perioadei postatlanteene. Iisus Christos a folosit sângele balaurului pentru a inocula sângele uman, pentru ca omul să devină purtător al înţelepciunii dumnezeieşti. În reflectarea mitologiei greceşti acest lucru ne întâmpină şi în plan exoteric, începând cu secolul al IX-lea î.Chr.

Este ciudat cum pentru concepţia grecească o figură de zeu derivă din celelalte figuri de zei. Ştim că grecii venerau diferiţi zei. Aceştia reprezentau atenuările, proiecţiile entităţilor care luaseră fiintă la trecerea celui ce mai târziu avea să fie Iisus nathanic în peregrinarea pe care a făcut-o împreună cu Christos prin planete. Când priveau în depărtări cosmice, când priveau prin eterul luminos ei vedeau pe drept cuvânt originea lui Jupiter (nu exterioară, ci originea cu adevărat spirituală, interioară) şi vorbeau de Zeus. Tot astfel vorbeau ei de Palas Atena, de Artemis, de diferiţii zei planetari de care am amintit. Dar deasupra tuturor figurilor de zei a apărut figura lui Apolo. În mod ciudat, s-a detaşat dintre acestea figura lui Apolo. Ce vedeau grecii în zeul lor Apolo?

Facem cunoştinţă cu el dacă privim spre Parnas şi spre izvorul Kastalia. La vest de acesta se deschidea o prăpastie; grecii au ridicat un templu peste aceasta. De ce? Mai înainte, din gura prăpastiei urcau aburi care, în cazul când curenţii de aer erau favorabili, se încolăceau ca inelele şerpilor, ca un dragon, în jurul muntelui. Iar grecii îşi imaginau cum Apolo trăgea cu săgeţile sale împotriva dragonului care urcâ precum aburii denşi din gura de prăpastie. În Apolo vedem pe Sfântul Gheorghe, ca o reprezentare terestră a Zeului. După ce Apolo l-a învins pe dragonul Python, se ridică aici un templu; vedem cum aburii pătrund în sufletul Pythiei şi cum grecii îşi reprezintă că în acest dragon sălbatic trăieşte acum Apolo care le prevesteşte prin oracolele ce ies din gura Phythiei. Şi grecii, acest popor conştient de sine, urcă treptele care-i conduc la acest loc şi preiau ceea ce Apolo le spune prin Pythia pătrunsă de aburii dragonului. Aceasta înseamnă că Apolo trăieşte în

sângele dragonului şi impregnează oamenii cu înţelepciunea pe care aceştia o caută la izvorul Kastalia. Iar acesta devine un loc de adunare pentru jocurile şi sărbătorile cele mai sacre.

Cum poate Apolo să facă aceasta? Cine este Apolo? El lasă să urce înţelepciunea din sângele dragonului în oameni numai din primăvară până toamna. Către toamnă el migrează spre patria sa străveche, spre nord, spre ţinutul hiperboreic. Pentru că Apolo pleacă, se celebrează atunci sărbători de despărţire. Primăvara el revine din nord. În această deplasare spre nord a lui Apolo acţionează o înţelepciune profundă. Soarele, cel fizic, se lasă spre sud; pe tărâm spiritual lucrurile sunt întotdeauna inversate. Prin aceasta înţelegem că Apolo are de-a face cu Soarele. El este fiinţa îngerească despre care am vorbit: o umbră, o proiecţie în cultura greacă a fiinţei îngereşti care a acţionat în realitate la sfârşitul perioadei atlanteene, însufleţită de Christos. Acesta este Apolo care transmitea înţelepciune către greci prin gura Pythiei. Şi câte nu erau cuprinse în această înţelepciune! Într-un anumit sens, tot ce i-a determinat să acţioneze în cele mai importante împrejurări. Mereu, în situaţii grele ale vieţii, se mergea la Apolo şi se cerea prezicerea prin gura Pythiei, cea stimulată de aburii în care trăia Apolo. Asclepios, vindecătorul, este, pentru greci, fiul lui Apolo. Zeul vindecărilor este Apolo: „Vindecător". Corespondentul acelui înger în care s-a aflat cândva Christos este, pe Pământ, un vindecător. Căci Apolo nu a fost niciodată un personaj încorporat fizic, el acţiona prin elementele Pământului.

Zeul muzelor, înainte de toate zeul cântului şi al artei muzicale, este tot Apolo. De ce? Pentru că prin ceea ce stăpâneşte prin cânt, prin sunetul coardelor, el pune în ordine coordonarea gândirii, simţirii şi voinţei care altfel tind să intre în dezordine. Trebuie să reţinem că pentru Apolo aceasta este numai o proiecţie a ceea ce s-a întâmplat la sfârşitul perioadei atlanteene. Ceva acţiona, în adevăr, din înalturi spirituale, în sufletul omenesc, care răsuna ca un slab ecou în arta muzelor, pe care o practicau grecii sub protecţia zeului Apolo. Grecilor le era cunoscut faptul că arta lor muzicală este un fel de reflectare terestră a acelei arte vechi pe care o cultiva în înălţimi cereşti pentru armonizarea gândirii, simţirii şi voinţei fiinţa îngerească străbătută de Christos. Ei nu o exprimau astfel; numai în Misteriile lor se ştia despre ce este vorba. În Misteriile apolinice ale grecilor se spunea: O înaltă fiinţă zeiască a impregnat cândva o fiinţă din ierarhia îngerilor (Angeloi). Acest fapt a adus armonie în gândire, simţire şi voinţă şi o reflectare a acestuia este arta muzicală, mai cu seamă arta apolinică, acea artă care se exprimă în sunetul coardelor. Nu se considera apolinic ceea ce se exprima prin fluierat sau prin instrumente de suflat. Grecii atribuie efectul muzical care aduce armonie în dispoziţia generală la ceea ce apelează mai puţin la instrumentele de suflat, la ceea ce necesită la maximum mânuirea de către om, pe scurt, la ceea ce răsună în coardele lui Apolo. Iar despre oamenii care nu aveau înclinaţia de a aprecia suficient arta muzicală a lui Apolo, despre aceştia grecii spuneau că ei prezintă în corpul lor exterior un semn distinctiv pentru obtuzitatea faţă de principiul apolinic; corpul lor exterior a rămas atavic în urmă, pe o treaptă inferioară. Ciudat este faptul că atunci când s-a născut un om cu urechi deosebit de lungi – este vorba de regele Midas – grecii au spus: El a primit pe Pământ urechi de măgar pentru că, înainte de a se naşte, nu s-a dăruit în mod corespunzător influenţelor care au venit cândva în lume prin acea fiinţă îngerească impregnată de Christos. Din această cauză, spuneau ei, are urechi de măgar, şi preferă instrumentele de suflat celor cu coarde. Iar când s-a născut un copil fără piele – cunoscut în mitologie ca Marsyas cel Jupuit –, ei au spus: Aceasta s-a întâmplat pentru că înainte de naştere nu a ascultat la ceea ce emitea acea fiinţă îngerească. Acestea sunt lucrurile care se prezintă

observației oculte. Marsyas nu a fost jupuit de viu, ci aşa s-a născut. Delictul se comisese înainte de naşterea sa.

Multe oraşe-colonii ale grecilor poartă numele Apolonia pentru că se ceruse sfatul Pythiei cu privire la locul unde să se colonizeze. Grecii țineau la libertatea oraşelor lor şi din această cauză nu aveau o unitate statală, ci unitatea ideală dăruită de zeul lor Apolo pentru care au fondat mai târziu un fel de federație de state.

Vedem cum grecii venerau în zeul pe care-l numeau Apolo ființa de care am vorbit mai înainte şi putem spune: În ceea ce îi corespunde cu adevărat lui Apolo la sfârşitul epocii atlanteene era „însuflețită" entitatea Christos. Ce este Apolo cu adevărat? Nu imaginea-umbră venerată de greci. Ca ființă extraterestră el a revărsat din lumile superioare forțe vindecătoare pentru dispoziția sufletească şi care paralizau puterile luciferice şi arhimanice. Aceasta determina şi în corpul omenesc o cooperare a creierului, respirației, plămânului cu laringele şi inima, ca ceea ce se exprima în proiecția acestei cooperări în cântec. Căci cooperarea corectă a creierului, respirației şi a organelor vorbirii cu inima este expresia corporală pentru corecta coordonare a gândirii, simțirii şi voinței. Vindecătorul extraterestru este Apolo. Am văzut cele trei trepte de evoluție ale sale şi cine este vindecătorul care se naşte pe Pământ, iar oamenii îl numesc Iisus; aceasta înseamnă, tradus în limba noastră, „Cel ce vindecă prin Dumnezeu". Este copilul Iisus nathanic, vindecătorul prin Dumnezeu, Iisus Jehoshua.

Acum el se maturizează pe a patra sa treaptă, pentru a putea fi pătruns de entitatea Christos, de eu. Aceasta se întâmplă prin Misteriul de pe Golgota. Acele suflete omeneşti care s-au născut înaintea Misteriului de pe Golgota nu ar fi găsit pe Pământ, în decursul timpului ulterior, trupuri în care să se poată încarna în aşa fel încât forța eului să ajungă să se exprime în mod corespunzător. Dacă Misteriul de pe Golgota nu ar fi avut loc, dacă acum o entitate – aceeaşi pe care am urmărit-o prin perioadele cosmice – nu ar fi fost pătrunsă de entitatea lui Christos, acest lucru nu s-ar fi întâlnplat. Eul condusese la evoluția cea mai înaltă care era Zarathustra. Niciodată sufletele care aduseseră evoluția până la eu nu ar fi putut găsi alte corpuri pământeşti corespunzătoare unei evoluții adevărate, dacă nu ar fi avut loc Misteriul de pe Golgota.

Ați văzut care sunt cele patru trepte ale armonizării: armonizarea vieții simțurilor, a organelor vitale, a gândirii, simțirii şi voinței şi armonizarea eului, aceasta din urmă prin Misteriul de pe Golgota. Acum, dragi prieteni, vedem relația dintre ființa care s-a născut şi-l cunoaştem sub numele de copilul Iisus nathanic şi entitatea Christos. Cunoaşteți acum şi modul în care a fost pregătită această relație. Avem posibilitatea, prin ceea ce este permis să se dezvăluie azi prin adevărata antroposfie, să înțelegem acest mod de cooperare, de relația reciprocă a entității Christos cu entitatea umană a lui Iisus nathanic. În viitor, o viață spirituală sănătoasă va depinde de faptul că va deveni posibil ca un număr din ce în ce mai mare de oameni să înțeleagă ceea ce până acum s-a dovedit a fi de neînțeles, viața de gânduri şi idei a timpului în care s-a săvârşit Misteriul de pe Golgota.

CONFERINȚA a IV-a

Leipzig, 31 decembrie 1913

Ieri am vorbit despre modul în care a fost pregătit ceea ce trebuia să se întâmple în evoluția umanității Pământului prin Misteriul de pe Golgota. Am vorbit despre cele trei

impregnări ale unei ființe aparținând ierarhiilor superioare cu Christos, iar în minunata apariție greacă a lui Apolo am găsit ecoul a ceea ce a avut loc la sfârşitul perioadei atlanteene, ca o înainte-vestire îndepărtată în timp a acestui Misteriu de pe Golgota.

Acum ne revine sarcina de a cerceta în ce fel a acționat ceea ce a pătruns în evoluția umanității. Pentru aceasta va fi necesar să caracterizăm mai întâi specificul concepțiilor despre lume care au apărut în perioada postatlanteană, ca postacțiuni, ca ecouri ale acestui triplu eveniment christic, care potrivit descrierii noastre de ieri s-a încheiat o dată cu sfârşitul perioadei atlanteene.

Să încercăm să aprofundăm ce stă la baza concepțiilor despre lume care au luat naştere în perioada postatlanteană. Aceste concepții sunt reflectări ale evenimentului christic în sufletele umane postatlanteene. Din acest punct de vedere nu vom avea de spus decât puține cuvinte despre prima perioadă postatlanteană. Am caracterizat-o altă dată. Acum vom spune numai că referitor la spiritualitate a fost până în prezent cea mai înaltă perioadă culturală, dar că ea a preluat în sufletele sfinților Rishi şi ale elevilor lor ceva care era într-un anumit sens mai puțin pătruns de acele Misterii de care am vorbit ieri.

Prima concepție postatlanteană, care este un efect direct al triplului eveniment christic, este concepția despre lume care a luat naştere prin impulsurile date de Zarathustra. Trebuie să spun că voi utiliza cuvinte care prin modul cum sunt folosite azi sună abstract şi uscat, chiar pedant, dar nu avem la dispoziție, pentru început, altele. Aş vrea să fac apel la dumneavoastră să înțelegeți în subtextul cuvintelor pe care le voi folosi ceva infinit mai spiritual decât ceea ce înțelege ştiința actuală. Concepția despre lume a lui Zarathustra, aş vrea s-o numesc, din punctul de vedere luat aici în considerare, o concepție despre lume a „cronologiei". Dincolo de Ahura Mazda şi Ahriman, concepția despre lume a lui Zarathustra priveşte spre Zaruana akarana – efectul timpului. Dar nu al timpului abstract pe care-l concepem azi, ci timpul gândit ca ființă vie, suprapersonală. Zarathustra vede această ființă pe care trebuie s-o cuprindem în cuvântul timp astfel încât de la ea să purceadă guvernatorii timpului, acele entități spirituale care sunt simbolizate în spațiul cosmic prin semnele zodiacale; Amshaspanzii. Ei ordonează, prin numărul lor, 6 sau, dacă adăugăm şi antipozii lor, 12, pe Izedzii subordonați Amshaspanzilor, 28 până la 31. Ei sunt spirite de ordin inferior, slujbaşi ai înaltei ființe a timpului care reglează zilele în cadrul lunii. Conştiența lui Zarathustra vedea armonia minunată care acționează în lume prin forțe simbolizate numeric prin combinațiile ce iau naştere între 28-31 şi 12, armonie care se revarsă în lume şi sălăşluieşte aici pentru ca în marea orchestră a lumilor instrumentele să cânte împreună. Acesta considera concepția despre lume a lui Zarathustra ca elementul de armonizare a ordinii cosmice. Şi întrucât concepția despre lume a lui Zarathustrea vede în „timp" ceva viu, ceva suprapersonal, să ne fie îngăduit să o numim, spiritualizând cuvântul, „cronologie", gândindu-ne totodată la zeul Cronos, guvernatorul timpului.

Ajungem apoi la cea de a treia perioadă postatlanteană, pe care am caracterizat-o ieri ca fiind cea în care sufletele erau impulsionate prin ființele de forță care străluceau din stele. Aici nu este vorba numai de relațiile ființei timpului guvernând în suprasensibil, ci se intră deja în existența sensibilă, în mersul stelelor şi se consideră că factorul armonizator se află în planul sensibil, în mersul stelelor şi în armonia pe care acestea o imprimă în spațiul cosmic şi care conferă muzicalitate devenirii cosmice. Această concepție despre viață eu aş numi-o astrologie. Cronologiei i-a urmat astrologia. Şi tot ceea ce cronologia veritabilă, adevărată a zarathustrismului, ceea ce astrologia adevărată a Misteriilor egiptene şi caldeene dezvăluie, totul era impulsionat de tainele devenite active în Cosmos prin tripla faptă christică dinaintea catastrofei atlanteene.

Dar ce s-a întâmplat în epoca de cultură greacă sau în cea greco-romană? Ceea ce voi spune acum nu este valabil numai pentru lumea greacă şi cea romană, ci şi pentru celelalte ţinuturi ale Europei. Ieri am încercat să lămuresc problema în baza unui singur exemplu, dar el este valabil pentru întregul Occident. Să mai privim o dată retrospectiv cum grecul îl venera pe Apolo, această reflectare a copilului Iisus nathanic, aşa cum el era la sfârşitul perioadei atlanteene. Am spus: din ţara hyperboreică, din nord, a venit Apolo la oracolul din Delphi. El vorbea prin Pythia, transmiţând oamenilor mesajele acesteia. Am făcut legătura dintre această deplasare a lui Apolo şi mersul Soarelui. Dar pentru că prin Apolo vorbeşte Soarele spiritual, în timp ce Soarele fizic coboară spre sud, el ia drumul nordului. De o înţelepciune infinită se dovedesc miturile când le privim în lumina adevăratului ocultism. Cu toate acestea, nu cerul înstelat era ceea ce simboliza pentru greci pe Apolo: când grecul îl venera pe Apolo el nu privea, de fapt, Soarele ca pe un simbol exterior al acestuia. Pentru aceasta grecii îl aveau pe Helios, care regla mersul Soarelui pe cer. Căci Soarele nu acţionează, chiar dacă ne referim numai la aspectul fizic, în aşa fel încât la om să ajungă numai acţiunea exercitată direct de razele care coboară din el; el acţionează mai întâi asupra aerului şi a apei, în aburii apei, de asemenea şi în aburii despre care am spus că urcau din orificiul grotei Kastalia şi înconjurau ca un balaur muntele învecinat. Soarele actionează în toate elementele, şi după ce le-a pătruns, după ce s-a insinuat în toate elementele Pământului el acţionează, plecând de la acestea, asupra omului, parcă prin slujitorii pe care-i numim spirite elementare. Spiritul Soarelui acţionează trăind în elemente şi această activitate o percepea grecul în Apolo.

Apolo era pentru el zeu al Soarelui, dar nu cel care conducea carul Soarelui ca Helios, reglând durata zilelor. În timp ce-şi ridica privirea spre Apolo, grecul vedea efectele acţiunii Soarelui în atmosferă. Ceea ce era acţiune solară el o considera ca fiind Apolo, în timp ce i se adresa în mod spiritual. La fel stăteau lucrurile şi cu alţi, zei şi entităţi spirituale pe care le întâlnim în Occident. Este suficient să ne referim la Wotan – m-aş putea referi la multe alte aspecte –, Wotan care locuieşte pe Saturn şi, de asemenea, la armata sa sălbatică. – Ce a devenit în această a patra perioadă postatlanteană concepţia despre lume care se afla sub influenţa triplei fapte a lui Christos decât un ecou al acesteia? Din nou sunt constrâns să folosesc un cuvânt pedant, care a devenit arid: meteorologia a urmat astrologiei. Cronologie-astrologie-meteorologie! Numai că trebuie să facem o legătură între „logie" şi Logos. Dar, în timp ce toate acestea au năvălit peste lumea vestică, în întreaga cultură postatlanteană s-a revărsat şi altceva, care venea dintr-o cu totul altă direcţie, ca un ecou al triplei fapte christice. Şi această a patra concepţie care a apărut parcă în paralel, alături de meteorologia celei de a patra perioade postatlanteene, era ceva pe care va trebui s-o numese din nou cu un cuvânt pedant – dar vă rog din nou să faceţi legătura dintre „logie" şi Logos –, a devenit geologia.

Niciodată nu vor putea fi înţelese tainele propriu-zise ale evoluţiei culturale ebraice vechi, dacă ele nu vor fi luate ca geologie, în sensul pe care îl vom lua în considerare acum. Cum ne întâmpină ceata Elohimilor, cum ne întâmpină zeul Iahve? El vrea să alcătuiască omul cu ceea ce este luat din Pământ. El vrea să învăluie cu un înveliş nou ceea ce a venit din timpurile anterioare, de la Saturn, de la Soare, de la Lună. Iahve este zeul care formează omul din pământ, adică din forţele, din elementele Pământului. Din această cauză, înţelepciunea ebraică veche trebuia să devină, ca adeptă a zeului Iahve, geologie. Iar învăţătura despre om, format din forţele Pământului, este geologie. Oare nu iese în evidenţă caracterul geologic al învăţăturii ebraice vechi chiar prin numele primului om: Adam-cel format din pământ? Acesta este lucrul important care trebuie focalizat: tot ceea ce celelalte popoare au cuprins în concepţia meteorologică despre lume vorbeşte despre formarea omului. Să analizăm concepţia grecilor despre lume, care

relatează despre felul în care Prometeu îl formează pe om. Palas Atena i se asociază şi determină din înălţimi spirituale legătura omului cu scânteia spiritului. Prometeu formează sufletul, în simbolul fluturelui. Zeul Iahve, care în cursul evoluţiei sale devenise Domn al Pământului, îl formează pe om din pământ, îi insuflă omului din propria sa substanţă sufletul viu. În felul acesta Iahve se leagă prin suflul său cu ceea ce el a plăsmuit din pământ. Şi el vrea să locuiască în fiul său, în suflul său viu, în Adam şi în urmaşii acestuia, fiii Pământului, al căror înveliş de pământ zeul Iahve considera că este sarcina sa să-l plăsmuiască. Şi dacă mergem mai departe va trebui să evocăm în faţa sufletelor noastre tot ceea ce ne transmite Biblia din antichitatea veche ebraică.

Noi ştim că Pământul dezvoltă anumite forţe, am subliniat acest fapt. Goethe, Giordano Bruno şi alţii compară aceste forţe cu inspiraţia şi expiraţia pe care le întâlnim la om. Pământul dezvoltă anumite forţe (ale expiraţiei şi ale inspiraţiei) care determină fluxul şi refluxul, creşterea şi scăderea apei, forţe interioare ale Pământului, aceleaşi forţe care conduc însă şi Luna în jurul Pământului. În forţele apei ne întâmpină forţele telurice ca acţiune a Pământului. Biblia consemnează printre forţele de apă Potopul, ca un alt eveniment important după crearea lui Adam, a omului de pământ. Să mergem mai departe, până la Moise: pretutindeni întâlnim activităţi ale Pământului. Moise face să ţâşnească apă din Pământ. Moise urcă pe munte. Ceea ce se petrece pe munte este activitate a Pământului. Acest munte nu poate fi gândit decât ca un munte vulcanic. Nu este Sinaiul, care este de obicei avut în vedere, este activitate a Pământului. În coloana de foc în care stă Moise trebuie să vedem ceva asemănător cu ceea ce se vede în dealurile sulfuroase ale Italiei. Din munte răzbate activitate de Pământ, fum de foc. În activităţile terestre, evreii au văzut întotdeauna simboluri. Înaintea lor mergea permanent norul de furtună sau coloana de foc: activitate a Pământului! Am putea coborî în detalii, am vedea că spiritul Pământului stăpâneşte în tot ceea ce Moise consideră că este revelaţia zeului Iahve. Geologie este vestirea lui Moise. Niciodată nu va fi înţeleasă deosebirea dintre concepţia despre lume ebraică şi cea a grecilor, dacă nu se va şti că cea grecească este meteorologie şi cea ebraică geologie. Tot ceea ce grecul percepe că se desfăşoară în jurul lui el îl gândeşte în legătură cu forţele ce se revarsă dinspre Cosmos în elementele Pământului, în aer, în tot ce există în ambianţa Pământului. Tot ce concepţia despre lume ebraică resimte ca ambianţă este legat de forţe care se desfăşoară din Pământ, forţe legate de Pământ. Da, şi suferinţele poporului evreu vin de la ce este legat de Pământ şi de activitatea sa (deşertul). Geologia conduce destinul poporului evreu. Geologie, fertilitate a solului este ceea ce îi momeşte pe evrei spre ţara făgăduită lor.

Şi Pavel ştie bine că această conştienţă a legăturii cu duhul Pământului este o postacţiune a Evenimentului christic pre-pământesc; Pavel atrage atenţia asupra faptului că Christos este cel care a păşit înaintea evreilor şi a făcut ca din stâncă să apară apă în deşert. Şi dacă ajungem de la Biblie, la importantele legende ale poporului evreu, vedem cum materialul care alcătuieşte aceste legende este pătruns de ceea ce am numit aici geologie. Ni se povesteşte cum Iahve, atunci când l-a plăsmuit pe om din pământ, şi-a trimis îngerii care-l slujeau pentru a colecta, din toate teritoriile Pământului, pământuri de toate culorile, pentru ca tot ce aparţine Pământului să fie amestecat în învelişul lui Adam. Am putea spune: Iehova considera important ca omul să fie în entitatea sa adevărată, floarea, coroana creaţiei pe Pământ. Pentru caldeeni, pentru egipteni, pentru adepţii lui Zarathustra, pentru greci, pentru romani, pentru popoarele europene din Europa Centrală şi nordul Europei cea mai importantă parte a omului provenea din lumea spirituală. Pentru evrei, partea cea mai importantă a omului este cea legată de Pământ şi de forţele sale. Iehova se simte ca Dumnezeul care cârmuieşte Pământul în mod spiritual.

Astfel, vedem cum cel mai important eveniment din cadrul celei de a patra perioade postatlanteene trebuie considerat a fi faptul că geologia se aşază lângă meteorologie. Şi acest lucru se exprimă minunat în contraimaginea sa spirituală, în profetismul vechi ebraic.

De fapt, ce urmăreau profeţii? Să încercăm să privim în interiorul cel mai profund al unor profeţi ca Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Ioil, Iona şi Zaharia. Dacă studiezi fără gânduri preconcepute aceste suflete de profeţi înţelegi că ei se străduiesc, în fond, să aducă în prim-plan o forţă sufletească umană şi, în acelaşi timp, să reprime o alta, împingând-o în adâncurile vieţii sufleteşti. Am atras atenţia cum în creaţiile lui Michelangelo, mai înainte menţionate, profeţii sunt întotdeauna reprezentaţi stând aşezaţi în profundă meditaţie, cuprinşi de o linişte sufletească interioară legată cu veşnicia. În opoziţie cu aceştia, Michelangelo plasează Sibilele, în care acţionează elementele Pământului, în aşa fel încât la una dintre ele părul este în bătaia vântului, iar în îmbrăcămintea ei albastră suflă vântul; ea îşi realizează profeţia sub influenţa vântului. Pe o alta, o vedem cuprinsă de un foc interior: în miscarea obişnuită a mâinii ei vedem focul, elementul pământesc. Sibilele trăiesc prin forţele sufleteşti care pătrund direct în suflete din ambianţa elementară terestră. Aceste forţe sibilinice care absorb în suflet spiritul elementelor Pământului şi-i dau expresie profeţii vechii culturi iudaice voiau să le reprime. Dacă citiţi fără prejudecăţi întreaga istorie a profeţilor, veţi vedea că profetul este preocupat – aceasta este învăţătura sa – să reprime în sine sibilismul, să nu-l lase să apară la suprafaţă.

Apolo transformă sibilismul Pythiei prin faptul că se afundă el însuşi în acesta şi vorbeşte prin Sibilă. Profeţii vor şi ei să reprime în sufletul lor ceea ce ţine de natura Pythiei şi să cultive exclusiv ceea ce acţionează în forţa eului, a acelui eu care este legat de Pământ, care aparţine Pământului, care este contra-unaginea spirituală a elementului geologic. Aşa cum se manifestă veşnicia în eu, în linişte, calm, atunci când tac elementele sibilinice, când încetează orice agitaţie interioară, şi când în fundamentele veşniciei nu domneşte decât relaxarea, aceasta voiau profeţii iudei să dezvolte. Prorocirile lor trebuiau să apară dintr-o dispoziţie sufletească care corespunde în cel mai înalt grad geologiei. Ne impresionează ceea ce este atât de captivant la aceşti profeţi, ca un efluviu al elementului geologic şi, chiar şi ceea ce ulterior s-a întâmplat altfel decât au prorocit ei ne dovedeşte că elementul profeţilor îl constituie geologicul. O împărăţie viitoare care trebuie să fie legată prin fapte exterioare de Pământ şi care trebuie să înlocuiască împărăţia de atunci, un cer pe Pământ, aceasta este ceea ce prorocesc profeţii – într-atât sunt de legaţi de geologie.

Acest element geologic al profeţilor se percepe încă în primele etape ale creştinismului, în timp ce este aşteptată revenirea lui Mesia, dar în aşa fel încât El trebuia să coboare din nori şi să întemeieze o împărăţie pământească. Se va înţelege ceea ce radiază în cultura ebraică numai când aceasta va fi percepută ca geologie. Acesta era dorul profeţilor, aceasta era ceea ce ei prezentau elevilor lor: reprimarea elementului sibilinic, a tot ce conduce sufletul în profunzimi subconştiente şi dezvoltarea a ceea ce trăieşte în eu. Toate celelalte popoare au o altă relaţie cu zeii lor decât evreii cu Iahve. Relaţiile celorlalte popoare cu zeii lor au fosf date, căci erau ecouri a ceea ce se formase prin relaţia omului cu spiritele Ierarhiilor superioare în cursul perioadelor Saturn, Soare şi Lună. Poporul evreu trebuia să formeze ceea ce se dezvolta în timpul Pământului. Dar cum se explică faptul că eul stabileşte cu de la sine putere o legătură cu Dumnezeul său? Nu ca inspiraţie deoarece, astfel şi ceea ce este moral ar fi fost ca o impregnare a sufletului cu forţe divine, nu ca inspiraţie, ci ca poruncă. Porunca pe care o găsim în Decalog ne întâmpină

abia la poporul evreu. Chiar dacă ştiinţa inspiră lucruri ciudate despre existenţa anterioară a poruncilor (Hammurabi etc., nu pot să insist acum asupra absurdităţilor ştiinţei mai noi), ceea ce apare ca poruncă în care eul se află direct în faţa zeului şi primeşte norma, prescrierea în aşa fel încât eul trebuie s-o urmeze prin voinţă interioară, aceasta ne întâmpină pentru prima oară la poporul evreu. La fel, ne întâmpină pentru prima oară la poporul evreu faptul că zeul face un legământ cu poporul. Ceilalţi zei acţionează prin forţe care au întotdeauna de-a face cu subconştientul sufletului. Să rememorăm felul în care acţionează Apolo prin Pythia, cum trebuia să se pregătească sufletul care mergea în pelerinaj la Pythia, pentru ca zeul să-i poată vorbi: Apolo vorbea prin viaţa sufletească cufundată în subconştient a Pythiei. Acestui fapt i se opune zeul Iahve, vorbind prin poruncile sale, făcând un legământ cu poporul său, un contract care se adresa direct eului sufletului. Şi la fel vorbesc profeţii, când se întâmplă ceva poporului evreu, când acţiunile popoarelor păgâne afectează poporul evreu. Nu trebuiau să pătrundă forţe subconştiente în sufletul evreilor, totul trebuia să se bazeze pe legământul cu zeul, pe principiul poruncii. De acest lucru se îngrijesc profeţii, îndeosebi.

Să încercăm acum o scurtă privire retrospectivă pe care s-o pătrundem cu ceea ce ne dau cunoştinţele oculte – o privire retrospectivă asupra a ceea ce am încercat să ilustrăm prin cele descrise mai sus.

Am făcut cunoştinţă ieri cu tripla faptă a lui Christos care a avut loc în perioada lemuriană şi atlanteană. Am văzut cum Christos a pătruns de trei ori entitatea care a apărut mai târziu în persoana copilului Iisus nathanic, această entitate nefiind încorporată într-un corp pământesc, ci era rămasă în lumile spirituale. Dacă ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce s-a întâmplat, putem să spunem: Ceea ce s-a întâmplat în Atlantida a afluat apoi spre răsărit. Ilie, de exemplu, a fost unul dintre profeţi. Dar ce fel de profet este acest Ilie? El slujeşte zeului Iahve, el îi slujeşte în aşa fel, încât în sufletul lui trăieşte ecoul triplului fapt christic. În sufletul său trăieste cunoaşterea: Eu trebuie să-l propovăduiesc, ca profet al lui Iahve, înainte de toate pe Iahve, în aşa fel încât în Iahve să trăiască Christos, cel care trebuie să împlinească mai târziu Misteriul de pe Golgota; ca El să trăiască cu influenţele pe care le-a revărsat la al treilea eveniment în Cosmos, la sfârşitul perioadei atlanteene. Ilie îl propovăduia pe Iehova christificat. Christos trăia deja în Iehova, în zeul Iehova; dar el trăia ca în reflectarea Sa. Aşa cum lumina Lunii reflectă lumina Soarelui, tot aşa şi Iahve reflectă entitatea care trăia pe atunci în Christos. Christos îşi reflecta fiinţa Sa din Iehova. Dar un sol cum era Ilie, acţiona în spiritul postacţiunii faptului christic triplu care preceda fiinţa Iisus nathanic, aşa cum s-a deplasat în mod spiritual de la vest la est pentru a impregna culturile, pentru a se naşte apoi în persoana unuia dintre copiii Iisus. La toate popoarele era resimţit ca o prorocire ceea ce apărea ca un excedent al meteorologiei, şi anume, când aceasta a fost atinsă de geologie.

Noi percepem particularitatea că în spaţiul care ulterior a devenit atât de important pentru răspândirea creştinismului a avut loc unul din aceste fapte anunţate profetic. Vedem cum în cele mai diferite locuri ale Asiei Mici şi ale Europei se celebrau festivităţi care prevesteau Evenimentul Christos, prevesteau Misteriul de pe Golgota. Cultul lui Adonis şi cel al lui Attis au fost interpretate pe drept cuvânt ca prevestiri profetice ale Evenimentului de pe Golgota. Dar dacă analizăm mai atent toate aceste sărbători, vedem că ele prezintă cele ce vor să vină ca fiind fapte ale meteorologiei. Zeul care este omorât aici ca Adonis şi care învie nu este gândit ca fiind întrupat în carne, ci ceea ce există ca zeu este o imagine; imaginea acelei fiinţe îngereşti care a fost pătrunsă de Christos la sfârşitul perioadei atlanteene în înalturi spirituale şi care a devenit apoi copilul Iisus nathanic. În cultul lui Adonis, în cultul lui Attis era celebrat destinul copilului Iisus

nathanic. Şi a fost o karmă a istoriei lumii - poate veţi căuta încă mai mult dincolo de acest cuvânt - că în locul în care Biblia plasează cu oarecare îndreptăţire naşterea copilului Iisus, la Bethlehem, se celebra mai înainte un cult al lui Adonis. Bethlehemul era unul din locurile în care se oficiau culte ale lui Adonis. Adeseori, acolo se sărbătorea muribundul Adonis şi cel care învia şi s-a pregătit astfel aura prin aceea că era evocată amintirea sa: A existat cândva, în înalturi spirituale o fiinţă ce aparţinea încă Ierarhiei îngerilor, o fiinţă care trebuia să vină mai târziu pe Pământ, în perioada copilului Iisus nathanic, o fiinţă care la sfârşitul perioadei atlanteene era încă pătrunsă de Christos. Ceea ce s-a întâmplat atunci pentru armonizarea gândirii, simţirii şi voinţei era comemorat în sărbătoarea lui Adonis. Şi la Bethlehem, unde se sărbătorea astfel Adonis, aflăm şi locul de naştere al copilului Iisus nathanic. Iar cuvintele consună minunat, dragi prieteni. Oare nu vedem noi, prin căutarea triplei fapte a lui Christos, a Evenimentului Christosului supraterestru, care au precedat în trei rânduri Misteriul de pe Golgota, nu vedem oare pe Christos trecând de la apus spre răsărit, spre locul unde trebuia să aibă loc Misteriul de pe Golgota? Oare nu vedem cum îşi trimite înainte solul, pe Ilie, şi nu ştim cum acest sol reapare în următoarea sa încarnare ca Ioan Botezătorul? Şi oare nu ni se spune, prin acesta, cu o minunată armonie a cuvintelor: El şi-a trimis îngerul mai înainte ca să-l vestească! Acest lucru se poate spune atât despre Ioan cât şi despre Ilie. Lui Ilie i se potriveşte chiar mai bine – ceea ce vor înţelege cei care-şi amintesc descrierea lui Ilie făcută de mine; am spus că Ilie a rămas în înalturi spirituale şi că a avut numai un reprezentant prin care a acţionat, astfel încât el însuşi nu a umblat niciodată pe Pământ. Dacă luaţi în considerare acest lucru, atunci expresia: El şi-a trunis îngerul înainte se potriveşte mai bine lui Ilie decât lui Ioan. Asemenea soli erau întotdeauna soli ai Christosului venit din vest spre est.

Ceea ce la poporul evreu era geologia, acum trebuia să fie pătruns de această fiinţă spirituală pe care am învăţat ieri s-o contemplăm în activitatea sa propriu-zisă pentru Pământ. Geologia trebuia să fie christificată. Spiritul Pământului trebuia să fie resimţit într-un mod nou, trebuia să poată fi într-un anumit sens desprins de Pământ. Acest lucru era posibil numai dacă ar fi intervenit o forţă care să desprindă acest Spirit al Pământului de forţele terestre. Acest lucru s-a întâmplat prin faptul că forţele lui Christos au impregnat aura Pământului şi prin aceasta Pământul însuşi a devenit altceva. În forţele pe care le descătuşase zeul Iahve a pătruns Christos şi a transformat aceste forţe.

Dacă supervizăm toate acestea, înţelegem de ce lui Apolo i-a fost conferit ca simbol laurul. Pentru cel care pătrunde în botanică înarmat cu ceva ştiinţă a spiritului, laurul este o plantă strâns legată de condiţiile meteorologice. Laurul este în întregime plăsmuit şi structurat din ceea ce este meteorologie. O altă plantă este legată foarte strâns de Pământ şi o putem considera ca o expresie a contextului geologie: măslinul. Şi dacă simţim că uleiul care impregnează planta măslinului stimulează forţele elementare ale sufletului, prin aceea că măslinul este o plantă pe care poate fi altoit un alt lăstar care se dezvoltă în condiţii optime pe această plantă, atunci simţim starea intimă de impregnare a măslinului cu uleiul Pământului. În ulei simţim pulsând ceea ce este pământesc.

Acum să ne amintim ce am început să expun în conferinţa a doua, să ne amintim de Pavel care a fost chemat să arunce puntea de legătură dintre antichitatea evreiască şi creştinism, dintre geologie şi christologie. Aşa cum am spus, influenţa lui Pavel se desfăşoară în sfera măslinului. Iar dacă îl auzim pe Apolo din aburii ce se ridică din prăpăstiile munţilor care o impulsionează pe Pythia şi o determină să prezică destinul uman, putem simţi şi forţele elementare care se scurg prin măslin în ambianţă şi în care este trăită forţa sufletească elementară a lui Pavel. O putem simţi în cuvintele lui. El se

afundă parcă în geologie, pentru a simți arborele în mod elementar în aura sa şi se lasă inspirat de această aură, în al cărui ținut geologic se află influența sa.

În prezent, lucrurile se înțeleg într-un mod mult prea abstract. Se crede că ceea ce au spus autorii mai vechi ar fi tot atât de abstract, legat numai de creier, ca şi ceea ce spun adeseori autori mai noi. Nu se cugetă la faptul că nu numai rațiunea şi mentalul, ci că toate forțele sufleteşti pot fi legate, înviind din Pământ, cu ceea ce imprimă unui anumit ținut pecetea sa. Ținutului lui Pavel, măslinul i-a pus pecetea. Şi ca şi cum ar fi vrut să ridice la el geologia evreiască, el a spus – prin ceea ce îi inspira măslinul – lucruri din cele mai importante despre relațiile dintre oamenii pătrunşi de Christos şi oamenii aflați departe de Christos. Oare nu auzun cuvintele lui Pavel, pe care nu vrem să le interpretăm în mod abstract, ci ca pe ceva care îşi are în mod elementar rădăcinile în sufletul său, ca pe ceva pe care vrea să-l exprime, din acest fond elementar al sufletului său, în cuvinte prin care să pună în relație pe creştinii păgâni cu evreii, oare nu auzim cuvintele stranii: „Dar v-o spun eu vouă, păgânilor, în măsura în care sunt într-adevăr apostol al neamurilor, îmi slujesc slujirea, în nădejdea că voi ațâța gelozia celor din neamul meu şi-i voi mântui pe unii din ei. Căci dacă înlăturarea lor a însemnat reîmpăcarea lumii, atunci reprimirea lor ce va fi dacă nu o înviere din morți? Dacă pârga este sfântă, aşa e şi frământătura; şi dacă rădăcina este sfântă atunci şi ramurile sunt. Dar dacă unele ramuri au fost tăiate şi dacă tu, măslin sălbatic, ai fost altoit în locul lor şi ai devenit părtaş al rădăcinii şi al grăsimii măslinului, nu te mândri față de ramuri; iar dacă te mândreşti, să ştii că nu tu porți rădăcina, ci rădăcina pe tine. Dar vei spune: S-au rupt ramurile ca să fiu altoit eu. Bine spus. Ele au fost rupte din cauza necredinței lor; tu însă exişti prin credință. Nu te îngâmfa, ci teme-te. Că dacă Dumnezeu nu a cruțat ramurile fireşti, nici pe tine nu te va cruța. Vezi dar bunătatea şi asprimea lui Dumnezeu: asprimea față de cei ce au căzut, iar față de tine bunătatea lui Dumnezeu, atât cât te vei ține de bunătate; altfel şi tu vei fi tăiat. Dar şi aceia ce nu vor rămâne în necredință vor fi altoiți; căci Dumnezeu are puterea să-i altoiască din nou. Căci dacă tu ai fost tăiat din măslinul care era de la natură sălbatic, şi contrar firii ai fost altoit în măslinul cel bun, cu cât mai mult aceştia ce sunt după fire vor fi altoiți în propriul lor măslin!" (Rom., 11, 13-24).

Astfel a grăit cel despre care vom continua să vorbim mâine, despre modul cum extrăgea din geologia evreiască ce avea de spus, cum a transformat într-un mod atât de grandios în imagine, pentru ceea ce avea de spus, forța elementară care, plecând din Pământ, domină în măslin.

CONFERINȚA a V-a

Leipzig, 1 ianuarie 1914

V-am vorbit despre forțele Sibilelor, v-am atras atenția asupra faptului că le vedem ivindu-se ca umbre ale filosofilor greci în Ionia şi că după aceasta, timp de secole, au scos la lumina zilei ca prin vrajă, din viața lor sufletească haotică, în parte înțelepciune profundă, în parte numai haos spiritual. Timp de secole ele au dominat, mult mai mult decât vrea să accepte istoria, viața spirituală a sudului Europei şi a ținuturilor învecinate. Am vrut să spun că această exteriorizare ciudată a Sibilelor face trimitere mai cu seamă la o anumită forță a sufletului omenesc care îşi avea semnificația ei benefică în timpuri mai vechi, în cea de a treia perioadă culturală postatlanteană. Dar perioadele culturale se schimbă în cursul evoluției istorice a omenirii. Forțele cu care Sibilele au scos la lumina

zilei uneori adevărate nerozii erau încă, în cea de a treia epocă postatlanteană, forțe sufleteşti bune, cu totul drepte, într-o vreme când se practica astrologia, când înțelepciunea stelelor acționa în sufletele umane; tot atunci, prin influența înțelepciunii stelare, erau armonizate forțele care apoi au ieşit la suprafață în mod haotic în prezicerile Sibilelor. Din acest fapt puteți deduce că forțele care oricum domină undeva în Univers, de exemplu, cele care cârmuiesc acum în sufletele Sibilelor, în sine nu pot fi niciodată bune sau rele, ci că ele sunt bune sau rele în funcție de locul şi timpul în care apar. Forțe care au apărut în sufletele Sibilelor erau întru totul bune, numai că ele nu erau adecvate evoluției sufleteşti a celei de a patra epoci postatlanteene. Atunci nu trebuiau să domine în sufletele oamenilor forțele care se ridicau din fundamentele subconştiente, ci cele care vorbeau sufletului prin claritatea eului. Ați aflat ieri cum profeții evreilor lucrau în sensul reprimării forțelor sibiline şi a aducerii la suprafață a forțelor care vorbesc prin claritatea eului, ba putem spune că reprimarea forțelor haotice ale Sibilelor şi aducerea la lumină a ceea ce poate vorbi prin eu este chiar caracteristica profețimii vechi ebraice.

Împlinirea strădaniilor vechilor profeți evrei, ceea ce putem numi, aşadar, „a aduce pe făgaşul cel bun" forțele Sibilelor, împlinirea acestei sarcini a venit prin Impulsul christic. Când Impulsul lui Christos a pătruns în modul bine cunoscut nouă în evoluția pământească a umanității a fost vorba de o reprimare pentru un anumit timp a forțelor apărute la suprafață în mod haotic prin Sibile, asemenea unui râu care după ce curge un timp la suprafață dispare într-o grotă subterană, pentru a reapărea mai târziu din nou la suprafață (în l. română, izbuc. N.tr.). Într-o altă modalitate, şi anume în cea limpezită prin Impulsul christic, în expresia pe care el o putea da acestor forme după ce a pătruns în aura Pământului, aceste forțe trebuiau să urce din nou la suprafață. La fel cum, după ce am dezvoltat timp de o zi forțele noastre sufleteşti, trebuie să le cufundăm în subconştientul nopții pentru a ne trezi apoi din nou, a fost necesar ca aceste forțe, care au avut justificarea lor în a treia perioadă de cultură postatlanteană, să curgă neobservate, puțin parcă sub suprafața vieții sufleteşti, pentru a reapărea, aşa cum vom vedea. Vom avea aşadar în fața noastră fenomenul forțelor care se exteriorizează atât de haotic în cazul Sibilelor, care sunt forțe umane ce trebuie să fie curățate de Impulsul christic, dar care se cufundă în fundamentele vieții sufleteşti. Umanitatea nu ştie nimic despre faptul că Christos lucrează mai departe cu aceste forțe în fundamentele sufletului. Totuşi, aşa stau lucrurile în fapt.

Este un spectacol grandios, din punct de vedere al ştiinței spiritului, observarea intervenției acestui Impuls al lui Christos, observarea modului cum, începând cu Conciliul de la Nicea, oamenii se ceartă în conştiența lor superficială pentru stabilirea dogmelor, cum se înfruntă cu patimă cu conştiența lor şi cum ceea ce este mai important pentru creştinism se petrece în fundamentele subconştiente ale sufletului. Impulsul christic nu lucrează la nivelul la care oamenii se ceartă, ci în fundamente; mai sunt unele lucruri care vor trebui să fie dezvăluite de înțelepciunea umană, lucruri pe care, dacă le examinăm numai la suprafață, ne apar ca fiind stranii. Unele aspecte vor mai trebui să fie dezvăluite pentru că acționează ca un simptom al lucrării Impulsului christic în adâncurile vieții sufleteşti umane. Astfel vom putea vedea sau înțelege că cele mai importante desfăşurări cu privire la configurarea curentului creştin în Occident nu pot avea loc prin dezbaterea problemelor pentru care se ceartă episcopii, ci că aspecte istorice importante se datorează unor decizii care se iau în fundamentele vieții sufleteşti şi care urcă în conştiență ca nişte vise; astfel încât oamenii, din ceea ce percep în vis, nu pot să decripteze ce se întâmplă în adâncuri. Şi există lucruri – vreau să numesc numai un simptom – în care parcă urcă oglindiri prin vise a ceea ce Christos întreprinde în

fundamentele sufleteşti adânci, pentru a aduce pe făgaşul corect forțele sufleteşti umane in cursul dezvoltării istorice a Occidentului.

Poate vreun suflet să fie mişcat în aşa fel încât să presimtă ceva din ceea ce vreau să spun prin aceste cuvinte, când vedem că la 28 octombrie 312 fiul lui Constantin Chlorus, Constantin cel Mare, luptă împotriva lui Maxențiu din Roma şi ia o decizie de importanță capitală pentru întregul Occident, privitor la configurația creştinismului; lupta şi victoria sunt uimitoare. Această bătălie dată în fața Romei de Constantin împotriva oponentului său Maxențiu nu a fost hotărâtă prin ordine militare, nici prin perspicacitatea comandanților, ci prin vise şi semne sibilinice! Ni se povesteşte ceva semnificativ despre această bătălie care a avut loc la 28 octombrie 312: că Maxențiu, atunci când Constantin se apropia de porțile Romei, a avut un vis. Cineva îi spunea – în timp ce el se afla încă între zidurile oraşului: Nu mai sta pe locul pe care te afli! Sub influența acestui vis, întărit încă şi de cercetarea conținutului profețiilor Sibilelor, Maxențiu a comis cea mai mare nerozie – privind din afară – pe care o putea face: el a părăsit Roma şi a luptat, cu armata sa care era de patru ori mai puternică decât cea a lui Constantin, nu apărat de zidurile Romei, ci în afara acestora. Căci previziunea cărților sibiline spunea: Dacă vei lupta împotriva lui Constantin în afara zidurilor Romei îl vei distruge pe cel mai mare inamic al Romei. Aceasta era una dintre spusele oraculare sibiline! Încrezător, Maxențiu a ieşit în fața porților Romei. Aşa cum, odinioară, un alt oracol l-a condus pe Cressus, la fel şi acesta l-a condus pe Maxențiu. Prin întreprinderea sa el a distrus pe cel mai mare duşman al Romei, pe sine însuşi.

Constantin a avut un alt vis în care i se spunea: Pune în fața armatei tale – ea nu era atât de mare, ci de patru ori mai mică decât cea a lui Maxențiu – semnul lui Christos! El a arborat semnul şi a obținut victoria. O decizie importantă pentru configurația Europei a fost hotărâtă prin vise şi sentințe sibilinice! Aici izbucneşte la suprafață ceea ce se petrece în străfundurile vieții sufleteşti a omului european. Cu adevăiat, ca un fluviu care a dispărut în cavernele munților, astfel încât nu-l vezi şi poți presupune lucrul cel mai ciudat, aşa continuă să curgă curentul Impulsului christic în adâncurile sufletelor oamenilor europeni, acționând mai întâi ca un fapt ocult.

Dragii mei prieteni, permiteți-mi să fac acum mărturisirea că în cercetarea mea în cadrul ştiinței spiritului, în urmărirea acestui curent, i-am pierdut adeseori urma; deci trebuia să caut locul unde el va reapărea. Am presupus că „râul" Impulsului christic apare încet, că nici astăzi nu se manifestă pe deplin. Dar unde apare el? Aceasta era întrebarea. Cum reapare el? Dacă urmăriți, dragi prieteni, expunerile mele din cărți şi din ciclurile de conferințe şi dacă vi se va întâmpla să simțiți ca şi mine, veți găsi că ceea ce eu am spus în legătură cu Sfântul Graal nu vă satisface. Aşa cum am mărturisit, aşa mi se întâmplă şi mie; nu pentru că aş fi spus ceva care nu stă în picioare, dar tocmai când stabileam un lucru mă simteam nemulțumit. Adeseori, când urmăream curentul despre care am vorbit mai înainte în înaintarea sa, când urmăream evoluția creştină ocultă a Occidentului în fața sufletului îmi apărea avertismentul: Trebuie să afli mai întâi unde se află scris numele lui Parsifal. Şi a trebuit să aflu, dragi prieteni, că cercetările oculte sunt conduse într-un mod uimitor. Pentru a nu fi ispitiți să facem speculații şi să ne deplasăm în domenii de unde împreună cu adevărul ocult ar putea foarte uşor să-şi ia zborul fantezia, suntem conduşi cu încetul şi din aproape în aproape pentru a aduce la lumină adevărul, pentru a ne convinge despre corectitudinea lui. Astfel, a trebuit să mă resemnez în aşteptarea răspunsului la întrebarea: Caută unde se află scris numele lui Parsifal!

Dragi prieteni, eu preluasem ceea ce cunoaşteți cu toții din legenda lui Parsifal, şi anume că, după ce Parsifal se întoarce vindecat de erorile sale şi regăseşte calea spre Sfântul

Graal, i se vesteşte că pe cupa sfântă ar fi apărut numele său. Dar unde se află, unde poate fi găsită cupa sfântă? Astfel de cercetări oculte te ţin adeseori în loc, astfel încât nu poţi face mare lucru; pentru a nu fi scos în afara problemei prin speculaţii asupra adevărului, eşti ţinut în loc. Apar jaloane în activitatea de cercetare. Aşa mi-au apărut şi mie, în cursul multor ani, momente în care căutam răspuns la întrebarea: Unde găseşti cupa pe care e scris numele lui Parsifal?

Ştiam că ar exista unele semnificaţii ale cupei sfinte, în care se afla ostia, aşadar un disc (de azimă, folosit la împărtăşania catolicilor, N.tr.). Iar pe cupa sfântă trebuia să fie scris „Parsifal". Am conştientizat cât de profund semnificativ este un pasaj ca cel din Evanghelia după Marcu, cap. 4, versetele 11-12, 33 şi 34 unde se spune că Domnul indică multe lucruri în parabole, pe care numai treptat le lămureşte. În cercetarea ocultă adeseori eşti condus, treptat şi încet, în direcţia indicată de karma; şi când îţi vine în întâmpinare ceva care pare să se refere la un anumit lucru nu ştii ce trebuie să preiei din acesta în sufletul tău, sub influenţa forţelor care vin din lumile spirituale. Adeseori nici nu ştii că ceea ce se obţine din adâncurile lumii oculte se referă la o problemă pe care o urmăreşti timp de mulţi ani. Astfel, eu nu am ştiut ce să fac cu ceea ce mi-a spus spiritul poporului norvegian, spiritul poporului nordic, despre Parsifal: Învaţă să înţelegi cuvântul care a curs prin puterea mea în legenda nordică a lui Parsifal: „Ganganda greida" – consolarea sau mângâierea rătăcitoare! De asemenea nu am ştiut ce să fac cu impresia primită când am mers o dată în biserica Sfântul Petru din Roma, sub influenţa lucrării lui Michelangelo *Mama cu Iisus*, care o înfăţişează pe Sfânta Fecioară cu o figură încă atât tânără ţinând pe genunchi pe Iisus mort. Şi contemplând această operă de artă – aceasta este o astfel de dirijare – mi-a apărut din lumea spirituală, nu ca o viziune, ci ca o imaginaţie adevărată, reprezentarea din Cronica Akasha care ne arată cum Parsifal atunci când pleacă pentru prima oară din cetatea Graalului, necunoscând nimic despre tainele care guvernează acolo, întâlneşte în pădure o femeie tânără care-şi ţine pe genunchi mirele mort pe care-1 plânge. Dar eu ştiam că imaginea, fie că este vorba de Mamă sau de Mireasa căreia i-a fost luat Mirele prin moarte – Christos este numit adeseori Mirele –, are o mare importanţă şi că ansamblul care mi s-a înfăţişat fără contribuţia mea are o semnificaţie aparte.

Aş putea să vă mai înşir asemenea semne care mi-au apărut în cursul căutării răspunsului la întrebarea: Unde se află scris numele lui Parsifal pe Sfântul Graal? Că el trebuia să se afle scris, aceasta ne-o spune chiar legenda. Să ne reamintim trăsăturile cele mai importante ale legendei lui Parsifal.

Ştim că Parsifal este născut de mama sa Herzeleide, după ce tatăl plecase cu armata şi că aceasta l-a născut în dureri mari, şi în mod ciudat, însoţite de apariţii asemănătoare viselor. Ştim că ea a vrut să-l ferească de exerciţiile cavalereşti şi de virtuţile cavalereşti, că a lăsat pe alţii să-i administreze proprietăţile şi s-a retras în singurătate pentru a-şi creşte copilul în aşa fel încât să rămână departe de ceea ce putea să i se întâmple; copilul nu trebuia să fie expus pericolelor la care fusese expus tatăl său. Dar ştim că băiatul a început de timpuriu să privească tot ce poate fi admirat în natură şi că nu a învăţat nimic prin educaţia dată de mamă, decât că domneşte un Dumnezeu, că apoi a manifestat tendinţa de a sluji acestui Dumnezeu. Dar el nu ştia nimic despre Dumnezeu, şi, o dată, când a întâlnit cavaleri, i-a luat drept Dumnezeu şi a îngenuncheat în faţa lor. Când copilul i-a spus mamei că a văzut cavaleri şi că ar vrea să devină şi el cavaler, mama îl îmbrăcă în haine de bufon şi-l lăsă să meargă în lume. Ştim că băiatul a plecat în lume, a trăit unele aventuri şi– ceea ce are o semnificaţie foarte profundă – ştim că, mai târziu, mama sa a murit de inimă rea datorită dispariţiei fiului, care nici nu şi-a întors capul

pentru a-şi lua rămas bun şi a plecat în lume pentru a trăi aventuri cavalereşti. Ştim că, după unele peregrinări, în care a aflat câte ceva despre esența cavalerismului şi virtutea cavalerului, ajunge la Cetatea Graalului. Am amintit cu alt prilej cum aflăm din legendă cea mai bună variantă a sosirii lui Parsifal în Cetatea Graalului, la Chrétien de Troyes; cum ne este prezent faptul că, după ce a făcut lungi călătorii, Parsifal ajunge într-un ținut izolat, unde întâlneşte doi oameni: unul vâsleşte, conducând o barcă, celălalt pescuieşte din barcă; cum, întrebând lumea, el este îndrumat spre regele pescar; cum întâlneşte apoi pe regele pescar în Cetatea Graalului; cum regele pescar, deja slăbit de vârstă, trebuind să stea, din această cauză, în patul de odihnă, îi înmânează în cursul convorbirii paloşul primit în dar de la nepoata sa; cum apoi, intră în sală un scutier ținând în mână o suliță din care curge sânge pe mâna scutierului – acum apare o fecioară cu Sfântul Graal care este un fel de cupă. Din ceea ce se află în Graal radiază o asemenea strălucire încât toate luminile din sală pălesc, aşa cum lumina stelelor este estompată de Soare şi de Lună. Aflăm apoi că în acest Sfânt Graal se află ceea ce constituie hrana specială a bătrânului tată al regelui pescar, care este diferită de ceea ce se serveşte din abundență la cina la care participă regele pescar şi Parsifal. Aceştia se hrănesc cu alimente obişnuite. De câte ori se aduce un nou fel de mâncare, Sfântul Graal este dus în camera tatălui regelui pescar care primeşte hrană din ceea ce se află în Graal. Parsifal, căruia pe drumul care-l adusese aici îi fusese sugerat să nu pună prea multe întrebări, nu întreabă de ce sângerează sulița, nici ce reprezintă Graalul – bineînțeles, el nu ştia numele acestuia. Aşa cum aflăm de la Chrétien de Troyes, Parsifal este găzduit peste noapte în acelaşi spațiu în care avusese loc tot ce am povestit. A doua zi găsi întregul castel gol. El strigă să vină cineva. Nimeni nu se afla în preajmă. Se îmbrăcă singur. Numai calul şi-l găsi jos, pregătit de drum. El crezu că toți erau la vânătoare, şi dori să plece călare după ei pentru a întreba despre minunea Graalului. Dar după ce trecu călare peste puntea basculantă aceasta s-a ridicat cu o viteză atât de mare încât calul trebui să sară pentru a nu cădea în şanțul cetății. În jur nu află nimic din societatea pe care o găsise cu o zi înainte în cetate. Apoi, Chrétien de Troyes povesteşte cum Parsifal întâlneşte într-o regiune împădurită o femeie cu un bărbat mort pe genunchi, pe care-l plânge. Ea este prima care-i spune ce el ar fi trebuit să întrebe despre marile taine care i se revelaseră. Ştim, conform celor povestite de Chrétien de Troyes, că el a mai făcut câteva călătorii, şi că în ziua Vinerei Mari a ajuns la un pustnic care se numea Trevericent; ştim cum acesta îi arată că este blestemat pentru că a pierdut prilejul de a acționa într-un mod care ar fi fost ca o tămăduire a regelui pescar, şi anume să întrebe despre minunile cetății. Atunci primeşte o anumită învățătură.

Acum, când am încercat să-l însoțesc pe Parsifal la pustnic, mi s-a dezvăluit un cuvânt care, aşa cum trebuie să-l exprim potrivit cercetărilor de ştiință a spiritului, nu este comunicat nicăieri, dar cred că-l pot afirma cu deplin temei. Un cuvânt rostit de bătrânul pustnic m-a impresionat profund, după ce îl făcu atent asupra Misteriului de pe Golgota despre care Parsifal ştia puține lucruri, în ciuda faptului că sosise aici într-o zi de Vinerea Mare. Bătrânul i-a spus lui Parsifal – folosesc cuvinte care au circulație în prezent, care sunt fidele numai prin sensul lor: Gândeşte-te ce s-a întâmplat cu prilejul Misteriului de pe Golgota! Îndreaptă-ți privirea spre Christos răstignit pe cruce, care i-a spus lui Ioan: „De acum, aceasta este Mama ta", şi Ioan nu o mai părăsi. Tu însă – grăi bătrânul către Parsifal –, tu ai părăsit-o pe maica ta, Herzeleide. Din cauza ta, ea a plecat din lume! Parsifal nu înțelese întregul context, dar erau cuvinte spuse cu o intenție spirituală, ca să acționeze mai departe în sufletul său ca imagine, pentru ca el să-şi afle echilibrarea karmică pentru faptul că îşi părăsise mama în chiar imaginea lui Ioan care nu-şi părăseşte mama. Acest fapt trebuia să aibă un ecou în sufletul său. Parsifal rămâne un timp la pustnic, apoi căută din nou drumul spre Sfântul Graal. El găseşte Graalul cu puțin înainte

sau chiar înainte de moartea bătrânului Amfortas, regele pescar. Atunci este momentul în care îi vine în întâmpinare cavaleria Sfântului Graal, cavaleria sfântă, spunându-i: Numele tău străluceşte pe Graal! Tu eşti viitorul stăpân, regele Graalului, căci numele tău a apărut strălucitor pe cupa sfântă! Parsifal devine rege al Graalului. Aşadar, numele Parsifal este scris pe cupa sfântă, strălucitoare ca aurul, în care se află o ostie. Pe această cupă este scris numele său.

Şi acum era necesar să găsesc cupa. Mi s-a părut întotdeauna necesar, în cazul unei cercetări oculte, să iau în seamă nu numai ceea ce rezultă nemijlocit din sursele oculte, ci, atunci când este în joc o problemă importantă, să am în vedere şi ceea ce a adus la lumină cercetarea exterioară. Cred că nu este bine să neglijezi ceea ce erudiția exterioară are de spus, pentru a rămâne cu picioarele pe pământ și să nu te pierzi în nori, în utopie. Aici a fost momentul în care eruditia exoterică m-a indus în eroare. Prin ceea ce ea a scos la lumină, m-a deviat mult timp de la cărarea cea dreaptă; căci din această cercetare exoterică am putut afla că, atunci când a început să-şi scrie *Parsifalul* său, Wolfram von Eschenbach – aşa spune cercetarea exoterică – a folosit, după propriile sale cuvinte, pe Chrétien de Troyes şi pe un anume Kyot. Cercetarea exoterică nu poate să-l identifice pe acest Kyot, şi din această cauză îl consideră ca pe o invenție a lui Wolfram von Eschenbach, ca şi cum acesta, pentru multele lucruri pe care le adaugă la ceea ce găseşte la Chrétien de Troyes, ar mai fi vrut să găsească şi o altă sursă. Ştiința exterioară accepta un singur lucru, că Kyot ar fi copiat operele lui Chrétien de Troyes şi că Wolfram von Eschenbach ar fi prelucrat acest fapt într-un mod plin de fantezie.

Cercetarea actuală trebuie să-l determine pe om să facă abstracție de calea care trece prin Kyot, căci cercetarea exterioară îl consideră ca fiind o invenție a lui Wolfram von Eschenbach. Totodată – şi acestea sunt combinații karmice –, în timp ce eu eram indus în eroare în această privință, epocile postatlanteene, aşa cum s-au desfăşurat înaintea Misteriului de pe Golgota, înaintea epocii a patra postatlanteană, reapar, într-un anumit fel, după această epocă. Astfel, epoca a treia reapare abia în epoca noastră, a cincea, a doua în cea de a şasea şi prima epocă, aceea a sfinților Rishi va reapărea în epoca a şaptea în modul pe care l-am prezentat de mai multe ori. Mi s-a arătat – acesta este rezultatul unei cercetări de mulți ani – din ce în ce mai clar că, efectiv, în epoca noastră există ceva care este ca o înviere a astrologiei epocii a treia postatlanteene străbătură de Impulsul christic. De fapt, astăzi trebuie să cercetăm în stele altfel decât se cerceta atunci, dar scrierea stelară trebuie să aibă din nou importanță pentru noi, să ne spună ceva. Şi iată că într-un mod uimitor s-au asociat, s-au combinat acest gând al reapariției scrierii stelare şi acela al tainei lui Parsifal. Astfel încât nu am mai avut altă posibilitate decât să cred că sunt legate una de cealaltă. Atunci s-a înfățişat sufletului meu o imagine. Imaginea mi-a fost dată când am încercat să-l însoțesc pe Parsifal în drumnul său de la Trevericent spre Cetatea Graalului. Chrétien de Troyes ne-a descris într-un mod care vorbeşte inimii întâlnirea cu acest pustnic. Aş vrea să vă prezint un mic fragment din acest episod, în care se povesteşte cum ajunge Parsifal la bătrân:

El dă pinteni calului
Şi din adâncul inimii oftează
Pentru că vinovat se simte față de Dumnezeu,
Căința îi sfredeleşe pieptul.
Plângând el străbate pădurea
În fața chiliei totuşi se opreşte
Coboară din şa,
Armele la pământ le pune

Şi-ntr-o mică bisericuţă
Găseşte cucernicul om.
În suferinţa sa
Se lasă-n genunchi în faţa lui.
Lacrimi ce-i curg din ochi
Coboară neîncetat pe bărbia sa,
În timp ce cu simplitate de copil
Îşi împreună mâinile în faţa lui.
„Voi care dăruiţi mângâierea,
Ascultaţi mărturisirea-mi plină de căinţă:
Cinci ani am fost orbit de-amăgiri,
Fără credinţă am trăit
Şi năzuiam într-una spre rău."
„Spune-mi de ce-ai făcut aceasta
Şi roagă-l pe Domnul să te lase
Să te mai apropii o dată
De fericita ceată."
„La regele pescar fost-am o dată;
Am văzut lancea de pe al cărui
Oţel sânge picura. Am văzut Graalul
Şi n-am întrebat
Ce vrea să spună acel sânge,
Şi ce-nsemna Graalul.
Din acea zi până azi
În grea suferinţă a sufletului am fost.
Mai bună mi-ar fi moartea!
Şi-acolo-am uitat de Domnul nostru
Şi am rămas departe de harul său."
„Spune-mi dar cum eşti numit."
„Sunt cunoscut ca Parsifal."
Din adâncul pieptului suspină bătrânul:
Numele îi este bine cunoscut.
Grăieşte el: „Te-a unit cu suferinţa
Greşeala ce fără ştiinţă ai făcut".

Şi-atunci au loc convorbirile dintre pustnic şi Parsifal de care am vorbit mai înainte. Când am încercat apoi să-l însotesc în spirit pe Parsifal, care, după ce a făcut popasul la eremit, s-a îndreptat din nou spre Graal, adeseori am avut o trăire ca şi cum mi s-ar lumina în suflet imaginea drumului lui pe timp de zi şi de noapte şi faptul că în timpul zilei el era dăruit naturii, iar noaptea stelelor, ca şi cum în inconştientul său ar fi vorbit scrierea stelară. Şi era ca şi cum scrierea stelară ar fi fost numai o prevestire a ceea ce cavaleria sfântă, care-l întâmpina din partea Graalului, i-ar spune: „Din Sfântul Graal străluceşte numele tău, luminând!," Dar Parsifal, evident, nu ştia ce ar putea face cu ceea ce-i lumina din stele, căci aceasta rămânea în inconştientul său şi din această cauză nici nu poate fi interpretat foarte corect, oricât ai încerca să te adânceşti prin cercetare de pe poziţia ştiinţei spiritului.

Atunci, am încercat să mă întorc încă o dată la Kyot şi, ce să vezi: mai cu seamă un lucru pe care-l spune Wolfram von Eschenbach despre el mi-a făcut o impresie profundă, pe care a trebuit s-o reunesc cu „Ganganda greida". Ele s-au asociat de la sine. A trebuit să-l mai asociez şi cu imaginea femeii care-l ţine pe genunchi pe mirele ei mort. S-a

întâmplat când eu, ca şi cum nu l-aş fi căutat, am dat peste acest cuvânt rostit de Kyot. Expresia lui este: *er jach, ez hiez ein dinc der grâl*, adică, el spuse: un lucru se numea Graal. Şi apoi, chiar cercetarea exoterică ne indică cum a ajuns la: *er jach, ez hiez ein dinc der grâl*. El a primit o carte de la Flegetanis în Spania. Este o carte de astrologie. Nu există nici un dubiu, este permis să spui: Kyot este chiar cel care, îndemnat de Flegetanis – cineva pe care el îl numeşte şi în care retrăieşte ceva din cunoaşterea scrierii stelare –, aşadar, sfătuit de această astrologie retrezită la viață, vede lucrul numit Graal. Acum ştiam că nu trebuie renunțat la Kyot, că el ne oferă chiar un indiciu important, când cercetezi de pe poziția ştiinței spiritului: că el, cel puțin, a văzut Graalul.

Unde este, deci, de găsit Graalul care are înscris pe el numele lui Parsifal? În cursul cercetării mele mi-a fost dat să aflu că el trebuie căutat – numele – în scrierea stelară. Şi apoi, în altă zi, pe care trebuie s-o consider ca una foarte importantă pentru mine, a rezultat unde poate fi găsită cupa de aur; prin ea – se exprimă prin simbolul său din scrierea stelară – suntem conduşi la taina Graalului. În scrierea stelară am văzut, ceea ce oricine poate vedea - fără a afla însă taina problemei. Într-o zi, pe când urmăream cu privirea interioară secera aurie a Craiului Nou, care apare pe cer în aşa fel încât Luna întunecată este slab vizibilă, mi-a apărut, aşezată în ea ca o rondelă mare slab vizibilă, astfel încât se vede fizic-exterior Luna aurie, „Ganganda greida" – provizia de drum rătăcitoare – şi în ea marea ostie, rondela întunecată, ceea ce nu se vede pe Lună dacă o priveşti superficial, ci numai dacă o observi cu atenție: Căci atunci vezi rondela întunecată şi – înscris în minunatele litere ale scrierii oculte pe secera Craiului Nou – numele Parsifal! Aceasta, dragi prieteni, a fost scrierea stelară. Din citirea scrierii stelare rezultă pentru inima şi pentru mintea noastră ceva – chiar dacă poate încă nu totul – din taina lui Parsifal, din taina Sfântului Graal. Ceea ce mai am să spun în legătură cu acestea, o voi face mâine.

CONFERINȚA a VI-a

Leipzig, 2 ianuarie 1914

Am încercat să prezint ieri câteva adevăruri despre Misteriul Graalului şi despre cele legate de această temă în aşa fel, încât să devină evident modul în care lucrurile se deschid încetul cu încetul sufletului care caută. Nu am ascuns faptul că trebuie parcurse mai multe etape înainte ca sufletul căutător să găsească ceea ce se poate numi un rezultat al cercetării din lumile spirituale. Ştiu că tocmai psihologia modernă, care rămâne atât de mult la suprafața problemelor atunci când întâlneşte astfel de descrieri, va avea de obiectat lucruri posibile sau mai degrabă imposibile. Cunosc obiecțiile ce pot fi aduse cu privire la tot felul de legi, asociații de idei şi reprezentări subconştiente. Fiind conştient de toate acestea, am oferit o prezentare nefardată, pentru că, dragi prieteni antroposofi, trebuie să fie clar că rezultatele la care trebuie să ajungi în cercetarea spiritului nu pot fi atinse decât după depăşirea tuturor obstacolelor despre care am spus ieri că ne stau în drum. Am vrut să spun de la bun început aceste lucruri pentru că se întâmplă deseori ca cele spuse de mine, dacă se tipăresc sub forma ciclurilor de conferințe, să ajungă în mâinile unor persoane străine de mişcarea noastră, care fac apoi observațiile cele mai lipsite de sens, obişnuind desigur să citeze lucruri scoase din context. Dați-mi voie să

spun, fără a vrea să fiu câtuşi de puţin lipsit de modestie, că prin antroposofia noastră am ajuns în momentul în care unii oameni cred că pot face afaceri prin combaterea mişcării noastre antroposofice.

Am vorbit dcspre faptul că scrierea cerească poate fi cu adevărat găsită, care nu este însuşi Graalul. Am subliniat în mod expres – şi rog ca aceste sublinieri să fie luate în serios – că *numele Graalului* este ceea ce se află prin scrierea stelară, nu Graalul însuşi. Am atras atenţia asupra faptului că, în secera aurie a Craiului Nou, din care se ridică, aşa cum poate vedea oricine prin observare directă, partea întunecată a restului Lunii faţă de care secera aurie pare să se delimiteze, rezultă în scriere ocultă numele lui Parsifal.

Înainte de a continua studiul nostru trebuie să atrag atenţia asupra unei legi importante, asupra unui fapt important. Ceea ce apare ca seceră aurie ia naştere prin faptul că razele fizice ale Soarelui se reflectă pe Lună. Soarele luminează Luna, iar partea luminată apare ca o cupă aurie. În ea se află ostia întunecată: din punct de vedere fizic, partea neluminată, care rămâne întunecată, la care razele Soarelui nu pot ajunge; din punct de vedere spiritual, mai intervine ceva. Când razele Soarelui cad pe o parte a Lunii şi sunt reflectate cu strălucire aurie, ceva trece prin materia fizică, şi anume ceea ce este spiritual, viu în razele Soarelui. Forţa spirituală a Soarelui nu este reţinută ca forţa fizică a Soarelui, care este reflectată. Ea trece prin materie şi, în timp ce este reţinută de forţa Lunii, vedem în realitate, chiar în ceea ce se află în cupa de aur, forţa spirituală a Soarelui. Astfel, putem spune: În partea întunecată a Lunii, pe care o privim, vedem forţa spirituală a Soarelui. În partea strălucitoare, aurie, vedem forţa fizică a Soarelui care este respinsă ca forţă radiantă. Aşadar, când privim Soarele, Spiritul său se află în cupa forţei fizice a Soarelui. Astfel, în realitate, Spiritul Soarelui odihneşte în cupa Lunii. Şi acum să sintetizăm tot ce am spus până acum despre Spiritul solar şi relaţia sa cu Christos: ceea ce realizează Luna în plan fizic ne va apărea ca un simbol important. Prin respingerea razelor solare ea ne apare ca purtătoare a Spiritului solar: acesta se află în ea sub forma rondelei asemănătoare unei ostii.

Să ne amintiln că în legenda lui Parsifal se subliniază că de fiecare dată, în ziua Vinerii Mari, aşadar, la sărbătoarea Paştilor, din cer coboară ostia, ea este cufundată în Graal, este înnoită; este cufundată în Graal de Sfintele Sărbători ale Paştilor ca o regenerare, unde din nou se face trimitere la Graal şi la Parsifal şi, de asemenea, prin pustnic, la Sărbătoarea Paştilor, a cărei importanţă pentru Graal este din nou redată omenirii prin *Parsifalul* lui Wagner.

Să ne amintim acum că, în conformitate cu o veche tradiţie, a uneia din acele tradiţii care ţine de continuarea acţiunii Impulsului christic în străfundurile sufletului, se produce stabilirea sărbătorii Paştilor. În ce zi se stabileşte sărbătoarea Paştilor? Când Soarele de primăvară (după echinocţiu. N.tr.) se află în creşterea forţelor sale –, simbolul nostru pentru Christos, îşi are prima Duminică (în l. germană, Sonntag, ziua Soarelui. N.tr.) după Luna plină de primăvară. Cum se prezintă Luna de primăvară pe cer, în ziua sărbătorii Paştelui? Ea trebuie să intre în stadiul de seceră, după ce a fost Luna plină. Ceva din această parte întunecată, ceva din Spiritul solar, care şi-a primit forţa de primăvară (echinocţială) trebuie să devină vizibil. Aceasta înseamnă, după o veche tradiţie, că trebuie să apară pe cer imaginea Sfântului Graal. Aşadar, de Paşti, oricine poate vedea pe cer imaginea Sfântului Graal. Din acest motiv, Sărbătoarea Paştilor a fost stabilită conform cu o veche tradiţie.

Să încercăm să ne orientăm mai departe şi să vedem cum a putut să se realizeze tot ce se leagă de legenda lui Parsifal, mai mult prin demersul care are loc în subteranele vieţii

sufleteşti. Am amintit ieri că forţa Sibilelor trebuie să fie îmblânzită, trebuie să fie pătrunsă de Impulsul christic, şi în această formă îmblânzită trebuie să reapară treptat, pentru a deveni purtătoarea culturii spirituale a timpului mai nou. Se pune întrebarea: A putut să surprindă Perceval – aşa a fost el numit de Chréstien de Troyes – în propria sa fiinţă ceva din acea forţă christică activă în fundamentele sufletului?

Dacă mai privim o dată retrospectiv la caracterul primordial al geologiei ebraice vechi, vom vedea că noi înţelegem spiritul geologiei ebraice numai dacă focalizăm în mod adecvat faptul că antichitatea evreiască punea accentul pe caracterul geologic al revelaţiei sale. Am precizat, în acest ciclu de conferinte că revelaţiile antichităţii evreilor trebuie căutate în mobilitatea spirituală a Pământului. Este vorba de strădania de a face să se retragă ceea ce este activ în elemente venind de la stele şi care acţionează în aşa fel încât influenţa stelelor să aducă în elemente ceea ce mai apoi stimulează spiritual forţa sibilinică. Acest lucru era justificat din punctul de vedere al astrologiei celei de a treia epoci postatlanteene; omenirea mai avea încă atât de mult din moştenirea vechii spiritualităţi încât, în timp ce se dăruia elementelor cu sufletul, prelua binele prin revelaţiile scrierii stelare. În cea de a patra perioadă postatlanteană forţa stelelor părea să se fi retras în faţa elementelor care învăluie Pământul, în atmosferă şi în toate celelalte, iar influenţa elementelor era resimţită în aşa fel încât cel care înţelegea spiritul timpului, pe măsură ce epoca a patra înainta, trebuia să spună: Să ne păzim de ceea ce vine de la stele şi intră în elemente; căci aceasta determină ceva asemănător cu forţele incorecte ale Sibilelor. Prin faptul că Impulsul christic s-a revărsat în aura Pământului, forţele sibilinice trebuiau să fie din nou armonizate, transformate în ceea ce putea dezvălui revelaţii justificate. Adevăratul cunoscător aparţinând antichităţii ebraice nu se uita cu plăcere la stele când voia să obţină revelaţia spirituală. El îl urma pe zeul Iahve care aparţine evoluţiei Pământului şi care a devenit un zeu lunar, aşa cum am spus în ***Ştiinţa ocultă***. În sărbătorile lunare ale evreilor este clar exprimat faptul că „Domnul Pământului" apare în mod simbolic din Lună, în reflectarea sa. Dar să nu mergi mai departe, aceasta era indicaţia vechii culturi ebraice faţă de elevul său. Mulţumeşte-te cu ceea ce revelează Iahve prin simbolul său lunar, în nici un caz nu merge mai departe, căci nu a venit timpul decât pentru a prelua din elemente ceea ce se exprimă prin simbolul Lunii. Altfel, acestea ar deveni forţe sibilinice incorecte! Dacă se reuneşte în aspectul său natural ceea ce a fost adus din evoluţia saturniană, solară şi lunară pentru evoluţia Pământului, acesta ne întâmpină prin antichitatea ebraică simbolizat în Eva. Eve – vocalele nu sunt niciodată exprimate clar în ebraică – Eve! Dacă adăugaţi la aceasta sensul folosit pentru entitatea divină a antichităţii ebraice, care este conducătorul destinelor pământeşti, veţi avea o formă care este tot atât de corectă ca oricare alta: Ieve – Iahve, conducătorul Pământului care-şi are simbolul în Lună. Legat de aceasta, ceea ce a venit din evoluţia lunară, cu rezultatul produs de evoluţia lunară pentru evoluţia Pământului: Stăpânul Pământului legat de Maica Pământului care este un rezultat al evoluţiei lunare... (lacună în text. N.tr.)... Iahve! Aşadar, din antichitatea ebraică vine legătura tainică a forţelor lunare, care au lăsat resturile în Luna astronomică şi care şi-au părăsit forţele aparţinând omenirii în elementul feminin al existenţei omului. Legătura dintre Stăpânul Pământului şi Mama Lunii ne întâmpină chiar în numele Iahve.

Aş vrea să aduc în faţa sufletelor dumneavoastră două fapte care vă pot face atenţi la modul cum forţele sibilinice s-au transformat sub influenţa Impulsului christic în adâncurile subconştiente ale vieţii sufleteşti. Am atras atenţia acum trei ani asupra unui fenomen pe care aş vrea să-l readuc în discuţie acum; este vorba de o Sibilă transformată sub influenţa Impulsului christic. Am făcut trimitere şi în conferinţele tipărite sub titlul: „Istoria ocultă. Consideraţii esoterice asupra unor legături karmice ale unor personalităţi

şi evenimente ale istoriei mondiale", la fenomenul Fecioarei din Orléans, am făcut referire la influența realmente extraordinară pe care a avut-o asupra destinului ulterior al Europei ceea ce a făcut Fecioara din Orléans sub influenta inspirațiilor sale, întru totul pătrunse de Impulsul christic, care au început din toamna anului 1428. Putem afla din istoria exterioară că destinele Europei ar fi trebuit să se desfăşoare cu totul altfel în lipsa intervenției Fecioarei din Orleans; şi numai un materialist plin de prejudecăți ca Anatole France poate contesta aspectul misterios a ceea ce a intervenit atunci în istorie. Nu vreau să mă refer aici la ceea ce poate fi citit în orice carte de istorie şi care îl poate conduce pe cel care a ascultat aceste conferințe, la faptul că în Fecioara din Orléans apare ceva de Sibilă modernă. Este timpul în care cea de a cincea epocă postatlanteană este în ascensiune – suntem în secolul al XV-lea –, în care forta christică trebuie să iasă la suprafață din fundamentele sufletesti subconştiente. Vedem cât de blândă, de delicată, de învăluită în cel mai nobil sufletism omenesc apare forța sibilinică a Fecioarei din Orléans. Cu acest prilej dorese să vă citesc o scrisoare scrisă de un bărbat care a participat la evenimente, pentru că din această aceasta reiese ce impresie a făcut natura sibilinică a Fecioarei din Orléans asupra celor care aveau inima şi mintea deschise pentru aceste împrejurări. Un bărbat din anturajul regelui pe care-l eliberase Fecioara din Orléans scrie, după ce a expus cele înfăptuite de ea:

„Aceasta şi multe altele a înfăptuit Fecioara (din Orléans) şi cu ajutorul lui Dumnezeu ea va face şi lucruri mai mari. Fetişcana este de o frumusețe fermecătoare şi are o ținută bărbătească, vorbeşte puțin şi arată o înțelepciune uimitoare; în vorbirile ei are o voce fină, plăcută, feminină. Mănâncă cu măsură şi încă mai cu măsură bea vin. Îi plac caii de călărie şi armele. Îi plac foarte mult bărbații înarmați şi nobili. Întâlnirea şi discuțiile cu lume multă îi displac Fecioarei; adeseori îi curg lacrimile, îi place o figură veselă, rezistă la munci nemaiauzite, iar în mânuirea şi purtarea armelor este atât de perseverentă încât rămâne complet înarmată şase zile, zi şi noapte, fără întrerupere. Ea spune: englezii nu au nici un drept asupra Franței şi din această cauză ea ar fi trimisă, după cum spune, de Dumnezeu, pentru a-i izgoni şi a-i învinge, însă numai după un avertisment prealabil. Regelui îi arată cea mai înaltă cinstire; ea spune că el ar fi iubit de Dumnezeu, având o protecție specială, pentru care motiv el va fi şi menținut. Despre ducele de Orléans, nepotul vostru, ea spune că va fi eliberat în mod miraculos, totuşi abia după ce se va trimite un avertisment englezilor care-l țin prizonier, pentru a-l elibera.

Şi pentru a-mi încheia raportul, luminate Principe: lucruri mai minunate decât vă pot scrie sau exprima prin cuvinte se întâmplă şi s-au întâmplat. În timp ce vă scriu acestea, numita Fecioară s-a deplasat deja în regiunea oraşului Reims în Champagne, direcție în care regele a pornit în grabă pentru ungerea şi încoronarea sa cu sprijinul lui Dumnezeu. Prealuminate şi puternice Principe şi Domnul meu cel mai cinstit! Mă recomand dumneavoastră prea-smerit, rugând pe Cel prea Înalt să vă apere şi să vă împlinească dorințele. Scris la Biteromis, în ziua a 21-a a lunii Iunie.

Smeritul dumneavoastră servitor *Percival*
Domn de Bonlamiulk, Consilier şi Şambelan
al Regelui Francezilor şi al
Ducelui de Orléans.
Stolnic al Regelui, născut la Berry".

În felul acesta scrie un Percival despre Fecioară către ducele de Milano. Cel care parcurge această scrisoare, această informare, va resimți cum este descrisă aici o Sibilă christificată.

Acesta este un aspect; un alt aspect asupra căruia aş vrea să atrag atenția, este şi el un fapt al timpului mai nou care îşi arată zorile în cea de a cincea epocă postatlanteană. Este vorba de ceea ce scrie un bărbat care se simțea pătruns atunci de ceea ce răsărea o dată cu timpul nou şi căruia îi era îngăduit să se simtă pătruns de aceasta. Am putea spune că el resimțea în mod inconştient că vine un timp în care vechea astrologie poate reînvia într-o formă nouă, christificată, în care, dacă aceasta se exercită în mod corect, străbătută de Impulsul christic, vom putea ridica din nou privirea spre stele pentru a le interoga asupra scrierii lor spirituale. El este în acelaşi timp un bărbat, aşa cum veți vedea îndată, care resimte în profunzime că Pământul nu este numai ceea ce vrea să ne prezinte geologia materialistă actuală, ceva pur fizic, mineralogic, ci că el este o ființă vie, ceva ce nu are numai corp, cum vrea să ne convingă materialistul actual, ci care are şi suflet. Bărbatul de care vorbesc ştia astfel că îi este îngăduit să simtă – chiar dacă în lipsa ştiinței de azi a spiritului nu avea posibilitatea să şi poată exprima: Impulsul christic a fost preluat de sufletul Pământului în aura sa, iar aici, omului care se simte acum în aura Pământului cu sufletul, simțind în acelaşi timp şi Impulsul christic, îi este permis să ridice din nou privirea la ceea ce este scris în stele. Acest lucru se şi făcea. Chiar dacă orice astfel de apropiere aducea cu sine multă superstiție, şi tocmai vechii astronomi apăreau în acel timp încărcați de multă superstiție, totuşi un bărbat profund legat de viața spirituală a timpului nou grăieşte astfel:

„Acestea şi alte nenumărate transformări şi fenomene care au loc în şi pe Pământ sunt atât de ordonate şi exacte, încât nu pot fi atribuite nici unei cauze oarbe, şi întrucât planetele nu ştiu nimic despre unghiurile pe care le formează razele lor pe Pământ, acesta trebuie să aibă un suflet. Pământul este un animal".

Dar el nu înțelege un animal în sens obişnuit, ci un organism viu.

„Se va putea conştientiza la acesta tot ce este analog cu părțile corpului animal. Plantele şi arborii sunt părul lui, metalele sunt vinele lui, apele mării îi sunt băuturi. Pământul are o forță formatoare, un fel de imaginație, mişcare, anumite boli; iar fluxul şi refluxul sunt respirația animalului. Sufletul Pământului pare să fie un fel de flacără, de aici şi căldura subterană şi din această cauză nu există nici o reproducere fără căldură. O anumită imagine a Zodiacului şi a întregului firmament este întipărit de Dumnezeu în sufletul Pământului."

„Aceasta este legătura cerescului cu terestrul, cauza simpatiei dintre Cer şi Pământ; arhetipurile tuturor mişcărilor şi structurilor Pământului i-au fost implantate de Dumnezeu, de Creator".

„Sufletul se află în centrul Pământului, trimite forme sau amprentele sale în toate direcțiile şi simte pe această cale transformările şi obiectele armonioase din afara lui. Aşa cum stau lucrurile cu sufletul Pământului, aşa stau şi cu sufletul omului. Toate ideile şi dovezile matematice, de exemplu, sufletul le produce din sine însuşi, altfel ele nu ar putea avea acest înalt grad de certitudine şi precizie."

„Planetele au influență asupra forțelor sufleteşti ale omului. Ele provoacă stări ale dispoziției sufleteşti şi pasiuni de toate felurile şi prin acestea conduc adeseori la cele mai abominabile acțiuni şi evenimente. Ele influențează concepția şi naşterea şi prin aceasta temperamentul şi caracterul omului şi pe aceasta se bazează o mare parte a astrologiei. Probabil că Soarele nu răspândeşte numai lumină şi căldură în întregul Cosmos, ci el este şi centrul şi reşedința rațiunii pure şi izvorul armoniei în întregul Univers – iar toate planetele sunt însuflețite."

„În întreaga Creațiune se află o admirabilă armonie atât în plan sensibil cât şi în plan suprasensibil, în idei ca şi în lucruri, în imperiul naturii cât şi al harului. Această armonie există atât în lucruri cât şi în relațiile dintre ele. Armonia supremă este Dumnezeu şi el a întipărit în toate sufletele o armonie interioară ca imagine a Sa. Numele, figurile, constelațiile, în general natura sunt în armonie cu anumite taine ale religiei creştine. Aşa cum, de exemplu, în Univers există trei lucruri imobile: Soarele, stelele fixe şi mediul cosmic (în text = Intermedium. N.tr.), iar tot restul este mişcător, tot aşa se află şi în Dumnezeul unic: Tatăl, Fiul, Sfântul Duh. Sfera reprezintă, de asemenea, Unitatea triplă (Tatăl este centrul, Fiul suprafața, Duhul echidistanța centrului față de suprafață – raza), la fel şi alte taine. Fără spirite şi suflete nu ar exista armonie. În sufletele umane se găsesc predispoziții armonioase de infinit de multe feluri. Întregul Părnânt este însuflețit şi prin aceasta se realizează marea armonie atât pe Pământ cât şi între acesta şi constelații. Acest suflet acționează prin întregul corp al Pământului, dar îşi are sediul într-o anumită parte a lui, aşa cum sufletul omului îşi are sediul în inimă; şi de aici pleacă, ca dintr-un focar sau dintr-un izvor, acțiunile sale, în ocean şi în atmosferă. De aici provine simpatia dintre Pământ şi constelații, de aici acțiunile ritmice ale naturii. Că Pământul are cu adevărat un suflet, o arată cel mai clar observarea vremii şi a aspectelor astronomice care determină de fiecare dată manifestările ei. În cazul unor aspecte planetare şi constelații aerul devine agitat; dacă acestea nu există sau sunt slabe sau de scurtă durată, el rămâne liniştit."

Aceste lucruri sunt scrise în 1607 de un bărbat, în care trăieşte şi vibrează, pe măsură ce apare timpul nou, astrologia christificată care trage după ea superstiția astrologică. Sunt scrise de un om dintr-o dispoziție cât se poate de pioasă, de un bărbat care ştie că odinioară se foloseau, cu drept cuvânt – mai târziu însă în mod incorect –, forțele care vin din lumea elementară, am spune azi forțele sibilinice. Căci el spune: Nu se poate contesta că astfel de spirite – el se referă la spirite care fac legătura dintre constelații şi Pământ – se fixează în elementele Pământului, în ceea ce înconjoară Pământul ca atmosferă.

„Nu se poate nega faptul că, odinioară, astfel de spirite comunicau omului oracole prin idoli, stejari, dumbrăvi, grote, prin animale etc.; iar prezicerile obținute din observarea zborului păsărilor nu era numai o artă de a deruta pe cei slabi. Acele spirite erau active în direcționarea păsărilor prin aer, prin care cu voia Domnului atunci îi erau sugerate omului multe lucruri. Încă şi azi se mai aude despre păsări de rău augur (piază rea), ca bufnițe, ulii, vulturi, corbi, numai că aceste exemple sunt tot mai rare. Acele spirite nu pot accepta să fie disprețuite, aşa cum o merită, potrivit legii lui Dumnezeu şi a învățăturii creştine: dimpotrivă, atunci ele se îndepărtează şi tac. Întrucât Mincinosul a avut permisiunea încă de la început să vorbească prin animale şi a vorbit prin şarpe cu Eva, el a indus în eroare neamul omenesc. De atunci, acesta le-a fost obiceiul: de câte ori ele au putut vorbi cu omul, prin voci sau prin semne, prin corpurile sau mişcările animalelor, ele au folosit această forță în mod abuziv, şi-au apropriat cinstiri dumnezeieşti şi au derutat pe bieții oameni. Deşi Christos a venit pentru a nărui lucrările diavolului, deşi a impus tăcere acestor spirite şi deşi ele şi-au pierdut statuile din temple, dumbrăvile, grotele şi Pământul pe care l-au stăpânit mult tunp, mai sunt totuşi aici; adeseori ele sunt biciul lui Dumnezeu, El spune oamenilor diferite lucruri prin intermediul lor."

Omul nostru face aluzie la faptul că revelațiile spirituale se christifică. În 1607 acest om vorbeşte astfel despre răsturnările care au avut loc în lumea spirituală. Cine este acest om? Este el îndreptățit să vorbească, ne este îngăduit să-l ignorăm? Nu, este un om fără

de care azi nu ar exista astronomia şi fizica modernă: este Johannes Kepler. Şi ai vrea să-i sfătuieşti pe cei care se numesc în prezent materialişti sau monişti şi care se referă la Kepler ca la unul dintre cei care trebuie să le fie idoli să-şi pună la inimă pasajul mai sus citat. Cele mai importante legi astronomice, cele trei legi ce-i poartă şi numele şi care domină toată astronomia actuală sunt opera sa. El vorbeşte despre ceea ce se ridică la suprafață treptat o dată cu a cincea epocă postatlanteană. Trebuie să ne reobişnuim treptat să cunoaştem acțiunile spirituale legate de stele – acum pătrunse de noul impuls.

Când a intrat Parsifal în Cetatea Graalului, încă neştiutor, nepregătit pentru a pune întrebări în mod liber – potrivit tradiției mai târzii, preluată de Wolfram von Eschnbach? Când a intrat Parsifal în Cetatea Graalului, şi când Amfortas, rănit, a simțit dureri infinite? Când a intrat Parsifal în Cetatea Graalului? Legenda ne spune: Era timpul lui Saturn; Saturn şi Soarele se aflau în Rac, la apogeu. Vedem cum se căuta până la nivelul cel mai intim legătura dintre Pământ şi stele. Era timpul lui Saturn!

Am aflat că Impulsul christic se află parcă ascuns, în fundamentele sufletului; sus continuă disputele teologice şi aduc la lumină ceea ce devine mai târziu creştinismul tradițional. Dacă ne referun la persoana lui Parsifal aşa cum o descrie legenda putem spune că el nu ştie nimic despre toate acestea. Tocmai de cele ce s-au petrecut la suprafață el este ținut la distanță. Toate acestea el nu trebuie să le ştie. În felul acesta este apărat de tot ce s-a petrecut la suprafață. El află aceste lucruri din izvoare care se extrag din fundamentele sufletului, aşa cum am auzit ieri, când pleacă din Cetatea Graalului; de la femeia ce-şi plângea mirele mort pe care-l ținea pe genunchi; de la eremit care este legat de forțe mistice şi de la forța Graalului, căci el ajunge la pustnic în ziua Vinerei Mari: încă în mod inconştient, forța Graalului acționează în el.

Este, aşadar, un om care nu a ştiut nunic din ceea ce s-a petrecut în mod supraconştient; el este pus în legătură cu sursele subconştiente care se ridică la suprafață în timpul mai nou; trebuie să extragă din aceste surse. Inima şi sufletul său sunt neatinse în puritatea lor de ceea ce lumea exterioară îi aduce în viața omului, el trebuie să primească taina Graalului. Cu forțele sufleteşti cele mai înalte, mai pure, mai nobile trebuie să primească taina Graalului. El trebuie să întâlnească pe cineva care nu este apt să facă față acelor forțe sufleteşti care trebuie să trăiască plenar taina Graalului: trebuie să-l întâlnească pe Amfortas. Noi ştim, de fapt, că Amfortas este predestinat să fie paznic al Graalului, dar el a decăzut în forțele inferioare ale naturii umane; el face legătura între această decădere şi paza Graalului; din voluptate şi gelozie el si-a omorât rivalul. Toate aceste lucruri sunt de la sine înțelese; din cauză că lucrurile sunt mereu greşit înțelese, trebuie să atragem atenția asupra faptului că antroposofia nu propovăduieşte nici un fel de ascetism. Dincolo de aceste lucruri se află ceva mult mai profund.

Existau un fel de forțe elementare naturale care nu se exteriorizau sau care nu erau luate în considerare aşa cum se exprimau în viața obişnuită exterioară, ci aşa cum se exprimau în legătura lor cu lumile spirituale încă în cea de a treia epocă transatlanteană. Ceea ce părea să pulseze în sistemul sangvin şi nervos prin elemente se ridica şi recepționa tainele. Nu este vorba de o asceză a simțurilor, ci de o conştientizare a tainelor sfinte. Ele mai puteau fi primite în cea de a treia perioadă culturală cu aceleaşi forțe care-l stăpânesc, în general, pe om pe Pământ. Acum venise timpul în care tainele sfinte nu se dezvăluiau decât forțelor sufleteşti curate, nevinovate, când omul găseşte posibilitatea de a se ridica de la ceea ce-l leagă de vocația pământească, de care nici antroposofia nu vrea să-l înstrăineze. Dar el trebuie să se ridice de la acea vocație pământească, de la ceea ce îi era îngăduit în vremea vechii astrologii şi să se înalțe dacă vrea să se posteze pe o poziție nouă față de vechile taine. Aceasta trebuie s-o facă prin forțele sufletului nevinovat, care

s-a eliberat de tot ce este pământesc. Față de opoziția creată de antichitatea ebraică, trebuie creată o altfel de opoziție. Antichitatea ebraică a atras atenția cu severitate: Nimic din forțele sibilinice, care erau încă justificate în astrologie, nimic din acestea! Să ne ținem numai de zeul Pământului Iahve!

Din această cauză a luat naştere o repulsie față de orice revelație venită de sus, o acceptare a tuturor revelațiilor de jos, o teamă față de ceea ce se revela din ceruri. Această situație trebuia să domine un timp pe Pământ; trebuia să se manifeste pentru o anumită perioadă o anumită opoziție față de ceea ce venea de sus. Forțe ca cele sibilinice erau privite ca forțe luciferice care veneau de sus. Acum însă, după ce entitatea Christos coborâse în corpul lui Iisus din Nazaret, ceea ce venea de sus era christificat; acum era din nou îngăduit să priveşti în sus, acum legătura dintre Stăpânul Pământului şi Maica lunară se schimbase. Deoarece Stăpân al Pământului devenise Christos, cel care se revărsase în aura Pământului. De probleme ale lumilor, aşa cum se ocupa de ele Curtea regelui Artus, te puteai apropia cu forțele Pământului; de problemele proprii ale Graalului nu te puteai apropia cu acțiunea forțelor terestre, aşa cum a fost cazul lui Amfortas. O mare suferință trebuia să-l atingă pe omul care se apropia de tainele Graalului cu asemenea forțe. Şi întrucât influențele constelațiilor fuseseră christificate, un astfel de om care, de fapt, nu primise în sine nimic din ceea ce era subiect de dispute la suprafață, dar care prin karma sa se afla într-un punct în care sufletul său putea fi primit de Christos, un astfel de om putea fi din nou gândit în legătură cu forțele sugerate prin simbolul timp al lui Saturn; adică Saturn şi Soarele care se aflau în acelaşi timp în semnul Racului. Acela în care acționează încă subteran, încă în fundamentele sufleteşti subconştiente, Impulsul lui Christos, Parsifal, vine cu forța saturniană şi rana arde aşa cum încă nu arsese niciodată.

Vedem, aşadar, cum se anunță timpul mai nou. Sufletul lui Parsifal este în legătură cu impulsurile istorice, subconştiente, pătrunse de aura lui Christos, cu impulsurile christice, chiar şi atunci când el încă nu ştie. Dar, încetul cu încetul trebuie să iasă la suprafață ceea ce a domnit aici, jos, ceea ce a condus istoria umanității. Din această cauză, el trebuie să învețe treptat să înțeleagă ceea ce nu poate fi înțeles niciodată dacă nu te apropii cu forțe sufleteşti nevinovate, pure, dacă te apropii cu ştiință tradițională, cu erudiție. Atunci poate fi văzut – căci a ieşit la suprafață şi a devenit aproape la fel de cotidian ca Graalul cerese, cel care exprimă numele –, dar este totuşi vorba de reînnoirea, de schimbarea formei a ceea ce a constituit motivul pentru care a luptat la vremea sa, de antichitatea ebraică.

Să stăm în fața Mamei-fecioare având pe genunchi pe Christos şi să spunem: Cine poate simți sfințenie în fața acestei imagini, acela are un sentiment despre Graal. Toate celelalte lumini, toți ceilalți zei sunt iradiați (umbriți) de sfânta cupă, acum Maica lunară atinsă de Christos. Chibzuieşte „Ce"-ul, chibzuieşte şi mai mult „Cum"-ul! Şi să ne amintun cum Parsifal, plecând din Cetatea Graalului, are în față imaginea Miresei şi a Mirelui, care-l pun în legătură cu forțele christice inconştiente; să ne gândim cum îi instruieşte eremitul sufletul nevinovat, la vremea Paştilor, când imaginea Graalului trebuie să apară pe cer cu scriere stelară; să-l urmărim cum călăreşte – am subliniat ieri expres – zi şi noapte, ziua privind natura, noaptea având adeseori în față semnui ceresc al Sfântului Graal, secera Lunii strălucind, cu ostia, cu Spiritul lui Christos, cu Spiritul solar înăuntru; să vedem cum este el pregătit pe drum prin consonanța imaginii Mamei-fecioare cu Fiul-Mire şi cu semnul scrierii cereşti, pentru înțelegerea tainei Sfântului Graal; să vedem cum în sufletul său coacționează ceea ce a pătruns destinele Pământului ca Impuls christic, cu scrierea stelară care trebuie înnoită; să vedem cât este de înrudit tot ce este christificat cu forțele

stelare... (lacună în text. N.tr.); întrucât a trebuit să intre în timpul lui Saturn, el trebuia să facă să ardă mai intens rănile celui care nu adăstase în mod corect la Graal, Amfortas.

Chibzuieşte „Ce"-ul, chibzuieşte şi mai mult „Cum"-ul! Căci nu este vorba să caracterizăm astfel de lucruri prin cuvinte ca cele pe care le-am folosit acum sau cu altfel de cuvinte. De Graal nu te apropii cu anumite cuvinte sau chiar cu speculaţie filosofică. De Graal te apropii când poţi transforma toate aceste lucruri în sentimente şi când ştii că privitor la Graal trebuie să simţi tot ce este sfânt: că trebuie să simţi confluarea a ceea ce a trecut de la Lună, a ceea ce a apărut pentru prima dată în Mama Pământului, Eva, şi reapare apoi reînnoit în Mama feciorelnică, a ceea ce a devenit Stăpân al Pământului, în zeul Iahve, a ceea ce apare ca Nou Stăpân al Pământului, în fiinţa lui Christos care s-a revărsat în aura Pământului. Simţi confluenţa a ceea ce acţionează acum din stele, simbolizat prin scrierea stelară, cu această evoluţie a umanităţii. Dacă iei în considerare toate acestea, şi le pătrunzi cu simţirea ca o consonanţă a istoriei umanităţii cu scrierea stelară, atunci înţelegi şi taina care trebuie să fie exprimată prin cuvintele care i-au fost încredinţate lui Parsifal, al căror ecou îl găsim în legendă: că de fiecare dată când moare un rege al Graalului, având vocaţia de păzitor al acestuia, apare pe Sfântul Graal numele succesorului demn. Aceasta înseamnă să fie chemat să învețe să citească scrierea stelară într-o nouă formă.

Să încercăm, dragi prieteni, să devenim demni să învăţăm, să citim într-o formă nouă această scriere stelară; să învăţăm a o citi aşa cum trebuie să ne fie dată acum. În fond, nu înseamnă altceva decât o citire în scrierea stelară, când încercăm să desluşim evoluţia umană în etapele Saturn, Soare, Lună, Pământ până la Vulcan. Dar trebuie să ştim în ce contexte vrem să descifrăm scrierea stelară în vremea noastră. Să devenim demni de aceasta! Căci nu întâmplător sau fără rost se spune că Graalul a fost din nou dus de la locul lui, că pentru perioada următoare nu a mai fost exterior perceptibil. Să contăm ca pe o nouă căutare a Graalului, ceea ce ne este permis să cultivăm în antroposofie, şi să învăţăm a cunoaşte ceea ce se ridica atunci din fundamentele sufleteşti subconştiente, ceea ce a urcat în conştienţa omului. Să transformăm aceste lucruri, treptat, într-un limbaj din ce în ce mai conştient! Să fundamentăm o înţelepciune care să ne poată dezvălui din nou legătura pământescului cu cerescul, fără a face apel la tradiţia veche, aşa cum poate fi ea revelată în prezent. Apoi să ne lăsăm pătrunşi, cu tot ce poate deveni simţire în noi, de modul cum a ajuns Parsifal la taina Graalului. Ulterior ea a rămas din nou ascunsă pentru că oamenii au trebuit să caute legătura Pământului cu forţele cosmice mai întâi în domeniul ştiinţei celei mai exterioare. Trebuie să înţelegem şi că un spirit cum a fost Kepler a găsit înţelegere cu ajutorul legilor lui cereşti matematico-mecanice – dar iarăşi trebuia să se afunde în fundamente sufleteşti subconştiente, ceea ce el a adăugat fiind pătruns cu adevărat de Impulsul christic. Când vorbim despre evoluţia noastră pământească şi cum se leagă aceasta de Cosmos, noi vorbim în sensul său. El ne spune: „Aşa cum, de exemplu, în Univers există trei lucruri imobile: Soarele, stelele fixe şi intermediumul (mediul sau spaţiul cosmic. N.tr.), iar tot restul este mişcător tot aşa se află şi în Dumnezeul unic: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Sfera reprezintă, de asemenea, Unitatea triplă (Tatăl este centrul, Fiul suprafaţa, Duhul echidistania centrului faţă de suprafaţă – raza), la fel şi alte taine. Fără spirite şi suflete nu ar exista armonie. În sufletele umane se găsesc predispoziţii armonioase în infinit de multe feluri. Întregul Pământ este însufleţit şi prin aceasta se realizează marea armonie atât pe Pământ cât şi între acesta şi constelaţii. Acest suflet acţionează în întregul corp al Pământului, dar îşi are sediul într-o anumită parte a lui, aşa cum sufletul omului îşi are sediul în inimă; iar de aici pornesc, ca dintr-un focar sau dintr-un izvor, acţiunile sale, în ocean şi atmosferă. De aici provine simpatia dintre Pământ şi constelaţii, de aici şi acţiunile ritmice ale naturii.

Că Pământul are cu adevărat un suflet, o arată cel mai clar observarea vremii şi a aspectelor astronomice care determină de fiecare dată manifestările ei. În cazul unor aspecte planetare şi constelaţii, aerul devine agitat; dacă acestea nu există sau sunt slabe sau de scurtă durată, el rămâne liniştit".

„Acestea şi nenumărate transformări şi fenomene care se petrec în şi pe Pământ sunt atât de ordonate şi exacte, încât nu pot fi atribuite unei cauze oarbe şi întrucât înseşi planetele nu ştiu nimic despre unghiurile pe care le formează razele lor pe Pământ, acesta trebuie să aibă un suflet. Se va putea conştientiza la acesta tot ce este analog cu părţile corpului animal. Planetele şi arborii sunt părul lui, metalele sunt venele, apele mării îi sunt băuturi. Pământul are o forţă formatoare, un soi de imaginaţie, mişcare, anumite boli şi fluxul şi refluxul care sunt respiraţia animalului. Sufletul Pământului pare să fie un fel de flacără, de unde provine căldura subterană şi din această cauză nu există reproducere fără căldură. O anumită imagine a Zodiacului şi a întregului firmament este întipărită de Dumnezeu în sufletul Pământului."

Noi vedem în prezent cum a fost imprimată această imagine a Zodiacului în sufletul Pământului, în aura Pământului, şi, trecând prin aceasta, ajungem treptat până la cealaltă parte a concepţiei lui Kepler: până la acea parte care trebuia să rămână în fundamentele subconştiente ale sufletului, care arată însă cu claritate că ceea ce considerăm azi cosmologie este o împlinire. Pe cât este de profund fundamentată în evoluţia omenirii ceea ce trebuie să fie pentru noi antroposofia noastră, pe atât este ea legată cu acel avertisment care vine spre noi de la Sfântul Graal. Şi dacă avem în vedere Europa, Apusul vechilor timpuri şi ceea ce a persistat în perioada postatlanteană ca amintiri ale timpului atlantean, când vedem cum în cultura greacă răsună în cultul lui Apolo un ultim ecou care ne spune cum a fost christificat cândva în lumile superioare cel ce a devenit ulterior Iisusul nathanic, care a coborât apoi, săvârşind Misteriul de pe Golgota, când urmărim toate acestea ne întrebăm: De unde a venit Christos? Cum a coborât el pentru a deveni Stăpân al Pământului? El a venit de la vest spre est, iar de la est a venit din nou spre vest. El a venit din domeniul Ierarhiilor superioare, în învelişul său exterior. Fiinţele Ierarhiilor superioare l-au adus jos, El le aparţinea. Că lucrurile stau aşa ne aminteşte legenda lui Parsifal care ne spune: O ceată de îngeri i-au adus lui Titurel Sfântul Graal, adevărata taină a lui Iisus Christos, a legăturii Stăpânului Pământului cu Mama feciorelnică şi o ceată de îngeri îl aşteaptă în domeniul Ierarhiilor superioare. Dacă-l căutăm aici vom înţelege sensul concepţiei noastre antroposofice, vom înţelege treptat aspectul de constelaţie al Sfântului Graal, aspectul uman al Sfântului Graal, vom ajunge la Mama cu Iisus, cu Christos.

Am căutat, dragi prieteni să atragem atenţia asupra istoriei umanităţii, în măsura în care aceasta este purtată de forţe spirituale. Şi dacă aţi simţit ceva din ceea ce eu, prin cuvintele mele, am vrut să modific nu numai în gândirea, ci în dispoziţia dumneavoastră sufletească, atunci a fost atins scopul urmărit prin acest ciclu de conferinţe. Aş fi putut numi acest ciclu de conferinţe tot atât de bine: „Despre căutarea Sfântului Graal". Să fie lăsat judecăţii fiecărui om dacă în ceea ce se înţelege aici prin expresia Armonia tuturor religiilor se vor putea regăsi cu adevărat într-o zi confesiunile răspândite pe întregul Pământ. Poate fi lăsat în grija fiecărui om să decidă aceasta singur. Şi poate fi lăsată fiecărui suflet judecata asupra faptului dacă ceea ce se numeşte unitatea religiilor este mai bine atins cu ce am încercat să caracterizăm drept căutarea Graalului, decât cu alte lucruri care vorbesc despre unitatea religiilor, dar care reprezintă cu totul altceva.

Cine va vrea să ţină cont strict de aspectul confesional îngust delimitat, cu siguranţă nu va putea fi convins la început. Aceasta provine de la faptul că el îşi apleacă urechea spre

ceea ce am văzut că nu este decât partea exterioară a faptelor propriu-zise ale lui Christos, care sunt de natură spirituală. Ceea ce am vrut să evocăm în fața sufletelor noastre este cum cineva a fost condus de karma sa spre aceste fapte spirituale ale lui Christos care, din această cauză, este un model ideal pentru unificarea religioasă a Pământului, cum Parsifal a fost cel condus spre aceste lucruri; şi ne gândim la acea continuare a legendei lui Parzival care spune că Graalul, pentru perioada când a devenit apoi invizibil în Europa, a fost dus în ținutul preotului Ioan, care-şi avea împărăția dincolo de locurile în care au ajuns cruciații. În vremea cruciadelor era venerat ținutul preotului Ioan, succesorul lui Parsifal, şi după felul în care era căutat trebuie spus: Chiar dacă toate acestea au fost exprimate în formule geografice pământeşti, locul lui Ioan nu se poate găsi cu adevărat pe Pământ.

Oare este aceasta, în legenda europeană care voia să continue legenda lui Parsifal, o presimțire a faptului că Christos, care există inconştient în noi, acționează din acea vreme şi în fundamentele Orientului şi că poate disputele religioase care au loc aici se oglindesc în supraconştient? Ar putea fi acest lucru influențat de efluviile şi revelațiile adevăratului Impuls al lui Christos, aşa cum a început să se întâmple în Occident potrivit revelației lui Parsifal? Oare lumina solară a Graalului să fie menită să lumineze peste toți zeii de pe Pământ, aşa cum o sugerează simbolic faptul că atunci când fecioara aduce cupa strălucitoare ca aurul având în ea taina Graalului aceasta întunecă celelalte lumi? Ar trebui oare să aşteptăm ca – spre deosebire de ceea ce se crede azi – forțele christice, acționând încă inconştient, să se alăture într-o formă modificată la ceea ce a apărut ca lumină în Occident potrivit expresiei: *Ex oriente lux?* Ar trebui să se poată lega lumina cu lumină? Pentru aceasta va fi necesar ca noi să fim pregătiți, noi, cei care prin karma noastră ne aflăm aşezați pe solul acelor curente geografice, culturale peste care a trecut Christos încă atunci când a christificat pe Iisus din Nazaret în regiuni suprapământeşti, pentru a se muta apoi în Orient. Să ridicăm privirea şi să simțim că prin înalturile noastre a avut loc trecerea lui Christos deja în revelațiile sale prepământene. Să dezvoltăm aptitudinea de a-L înțelege în aşa fel încât să nu înțelegem eronat ceea ce el va spune către noi, când va veni timpul ca alte mărturisiri de credință ale Pământului să fie străbătute de impulsurile sale!

Rudolf Steiner

TAINA SFINTEI TREIMI

GA 214

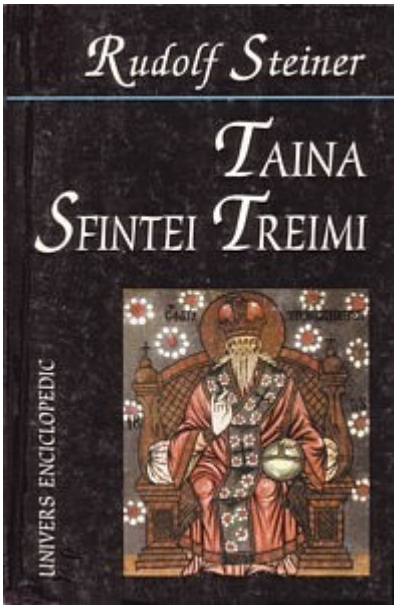

unsprezece conferințe,
ținute la Dornach, Oxford şi Londra
între 23 iulie şi 30 august 1912

Traducere din limba germană
de biolog dr. Petre Papacostea

Titlul original : *Das Geheiminis der Trinität*

Nr.curent în bibliografia generală GA 214

Traducerea s-a făcut după ediția germană, 1980,
Rudolf Steiner Verlag, Dornach /Schweis

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului

personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900-1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile

numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

TAINA SFINTEI TREIMI

CONFERINŢA I

Dornach, 23 iulie 1922

Viaţa spirituală a primelor patru secole creştine a fost, de fapt, complet îngropată în uitare; tot ce se consemnează cu privire la concepţiile, la cunoştinţele oamenilor care au trăit pe vremea Misteriului de pe Golgota şi în primele patru secole care au urmat acestui Eveniment nu se cunoaşte decât din scrierile adversarilor acestora. *La acest lucru am făcut deja referire anterior* (Nota 1). În consecinţă, este necesară privirea retrospectivă a cercetătorului din domeniul ştiinţei despre spirit, pentru a schiţa o imagine mai precisă a celor întâmplate în aceste prime patru secole creştine. Am încercat, în ultimul timp, să schiţez în puţine linii portretul lui Iulian Apostatul.

Nu putem spune că, după prezentările obişnuite pe care le face istoria, secolele următoare ar fi înfăţişate cu mai multă claritate oamenilor prezentului. De fapt, din secolul al V-lea până în secolele XII, XIII, XIV, dacă se iau în considerare prezentările istorice obişnuite, ceea ce am putea numi viaţa sufletească a populaţiei europene ne rămâne cu totul neclară. Ce se află, în fond, în aceste prezentări curente ale istoriei? Cu ce ne alegem chiar şi din examinarea scrierilor unor dramaturgi sau poeţi cu pană aşa-zis ageră, asemenea domnului *von Wildenbruch* (Nota 2), care au populat diferitele istorisiri de familie ale lui Ludovic cel Sfânt sau ale altora ca el cu marionete, preluate apoi de alţii ca istorie?

Cu toate acestea, este de cea mai mare importanţă să aruncăm o privire asupra adevărului vieţii europene din acele timpuri în care îşi au originea atâtea aspecte ale prezentului şi care trebuie înţelese tocmai în legătură cu viaţa sufletească a populaţiei europene, dacă vrem să înţelegem ceva din curentele culturale mai profunde ale timpurilor ulterioare. În această privinţă, aş vrea să plec de la ceva care multora dintre dumneavoastră le este destul de puţin familiar, dar care nu poate fi discutat corect decât în lumina ştiinţei spiritului şi din această cauză îşi găseşte aici locul potrivit.

Dumneavostră ştiţi că există ceva ce se numeşte teologie. Această teologie aşa cum este privită în prezent, propriu-zis întreaga teologie actuală a lumii europene a luat naştere, în structura ei de bază, în esenţa ei, în perioada care se întinde din secolele IV, V după Hristos, prin secolele ulterioare, rămase foarte puţin cunoscute, până în secolele XII-XIII, când ea şi-a găsit o anumită împlinire prin scolastică. Dacă se are, acum, în vedere *această teologie* care s-a format în esenţa ei abia în perioada care a urmat lui *Augustin* (Nota 3) - căci Augustin nu mai poate fi înţeles sau, cel mult, încă mai poate fi înţeles cu ajutorul acestei teologii, în timp ce tot ce i-a premers, de exemplu, tot ceea ce s-a spus despre Misteriul de pe Golgota, nu mai poate fi înţeles cu ajutorul aceastei teologii -, dacă examinăm esenţa acestei teologii care ia naştere în perioada cea mai obscură a evului mediu (obscură pentru cunoaşterea noastră exterioară), atunci trebuie să devină clar că ea este cu totul altceva decât teologia, sau oricum am numi-o, existentă anterior. Ce a fost mai înainte teologie este, de fapt, numai ceea ce aş

numi o moştenire transplantată în timpurile în care apoi a luat naştere teologia aşa cum am caracterizat-o acum. Puteți obține o imagine asupra felului cum arăta anterior acel lucru care a devenit apoi teologie, *dacă veți citi scurtul articol despre Dionisie Areopagitul* pe care-l găsiți în numărul publicației „Goetheanum" din această săptămână (Nota 4). El va avea o continuare într-unul din numerele viitoare. Aici este prezentată concepția despre lume din primele secole de după Hristos, spre deosebire de, să zicem, cea din secolele IX, X şi următoarele.

Dacă am vrea să caracterizăm într-un mod succint întreaga opoziție dintre, s-o numim, teologia veche (teologia aşa cum se exprimă ea, ca un produs târziu, la Dionisie Areopagitul) şi teologia ulterioară, mai nouă, ar trebui să spunem că teologia veche a privit tot ceea ce se raportează la lumea spirituală din interior, ca o percepție îndreptată asupra a ceea ce se petrece în lumile spirituale. Dacă vrem să înțelegem felul cum se gândea prin prisma aceastei teologii mai vechi, modul interiorizat de percepere a lumii spirituale, acest lucru nu poate fi realizat decât prin metodele antroposofice actuale. Atunci putem ajunge la ceea ce urmează. Ieri am caraterizat deja unele lucruri asemănătoare, dintr-un alt punct de vedere.

Dacă ne ridicăm la cunoaşterea imginativă observăm tot mai mult că prin aceasta ne aflăm în mijlocul unor procese spirituale. Această navigare cu întreaga viață sufletească proprie în timpul urcării spre cunoaşterea imaginativă se manifestă ca şi cum am veni în atingere cu entități care nu se află în plan fizic. Percepția organelor sensibile încetează, cum dispare tot ce este percepție sensibilă. Dar întregul proces ți se prezintă ca şi cum ai fi ajutat de entități ale unei lumi superioare şi ajungi să-ți dai seama că aceste entități trebuie să fie concepute ca fiind cele care în teologia mai veche sunt considerate Angeloi, Archangeloi şi Archai (îngeri, arhangheli şi arhei sau începătorii). Aş putea spune, aşadar, că aceste entități ne ajută să urcăm la cunoaşterea imaginativă. Atunci lumea sensibilă se împrăştie, aşa cum se împrăştie norii, şi priveşti dincolo de lumea sensibilă. Dincolo de lumea sensibilă se deschide ceea ce putem numi inspirație; în cadrul acestei lumi sensibile se revelează atunci cea de a doua ierarhie, ierarhia alcătuită din Exousiai, Dynamis şi Kyriotetes (Puteri, Stăpâniri, Domnii). Aceste entități creatoare şi organizatoare se prezintă înaintea cunoaşterii inspirate a sufletului. Şi dacă de aici se ajunge la intuiție, atunci apare prima ierarhie: Tronurile, Heruvimii şi Serafimii. Acestea sunt posibilități de a vedea, printr-o şcolire spirituală nemijlocită, ce se înțelegea, de fapt, în teologiile mai vechi, prin denumiri ca Ierarhia întâi, a doua, a treia.

Dacă ne îndreptăm atentia asupra teologiei, în cea mai mare parte distrusă în mod consecvent, a primelor secole creştine, observăm că într-o anumită privință ea mai are ceva din ceea ce omul nu înțelege, atunci când, îndreptându-şi simțurile spre lumea sensibilă exterioară obişnuită, vede lucrurile şi trebuie să creadă în realitatea lor. Este prezentă în această teologie veche o conştiență foarte precisă: conştiența faptului că mai întâi trebuie să fi trăit ceva în lumea spirituală care îți va permite să construieşti ulterior noțiunile cu care poți aborda lumea simțurilor şi lumina întrucâtva lumea sensibilă cu ideile dobândite în lumea spirituală. Abia atunci lumea sensibilă capătă un sens.

Aceasta corespunde într-un anume sens celor ce rezultau dintr-o clarvedere atavică mai veche, înrudită cu visul. Şi atunci oamenii priveau mai întâi la o lume spirituală, chiar dacă o făceau prin reprezentări asemănătoare visului, şi aplicau ceea ce viețuiau în acea lume la percepțiile simțurilor lor. Acei oameni, dacă nu ar fi dispus decât de percepțiile lor sensibile, s-ar fi comportat ca cineva care se află într-o cameră întunecată, fără lumină. Dar când aveau propria percepție spirituală, rezultatul simplei lor priviri în lumea spirituală îl aplicau lumii sensibile; dacă mai întâi văzuseră ceva, să zicem, din forțele creatoare ale lumii animale, ei aplicau cele observate animalelor din lumea fizică; atunci se simțeau ca şi cum ar pătrunde cu o lampă într-o cameră întunectă. Aşa simțeau ei când abordau şi luminau cu percepția spirituală lumea sensibilă. Abia prin acest demers era recunoscută această lume. Faptul

corespundea întru totul şi conştienţei acestei teologii mai vechi. Datorită acestui fapt, întreaga hristologie a primelor secole creştine era privită întotdeauna dinăuntru. Coborârea lui Hristos în lumea pământeană nu era percepută din afară, ci dinăuntru, din perspectiva lumii spirituale. Hristos era căutat mai întâi în lumile spirituale, apoi se cerceta cum a coborât el în lumea fizică sensibilă. Aceasta era starea de conştiență a vechii teologii.

După aceea s-a produs următorul fapt: lumea romană, în cadrul căreia impulsul creştin s-a extins în cea mai mare măsură spre vest, era pătrunsă în concepția sa spirituală de înclinația spre abstract, de transpunerea concepțiilor sale în noțiuni abstracte. Această lume romană, în timpul în care creştinismul înainta treptat spre vest, era în curs de ruinare, în putrefacție. Popoarele nordice înaintau dinspre răsăritul Europei spre vest şi spre sud. Caracteristic şi ciudat este faptul că în timp ce, pe de o parte, lumea romană intră în descompunere, iar popoarele nordice tinere pătrund în imperiu, ia naştere în Peninsula italică acel colegiu despre care am mai vorbit în ultimul timp aici, care şi-a propus să folosească toate prilejurile pentru a stârpi din rădăcină vechile concepții şi să nu lase să parvină lumii care va urma decât acele scrieri care conveneau acestui colegiu.

Despre aceasta, istoria nu consemnează nimic, şi totuşi a fost un Fapt real. Dacă am avea de față o prezentare istorică a acestui fapt, am găsi o simplă trimitere sau aluzie la acel colegiu care s-a format în Italia ca succesor al colegiului roman sacerdotal suprem şi care desființa în mod radical tot ceea ce nu-i era pe plac, transmițând restul posterității, într-o formă modificată. Aşa cum cu privire la fenomenele economice s-a inventat la Roma testamentul, pentru ca voința umană individuală să acționeze asupra a ceea ce este disponibil voinței, tot astfel a luat naştere în acest colegiu dorința de a face ca esența concepției romane să se poată perpetua ca simplă moştenire, ca simplă sumă de dogme în perioada următoare a dezvoltării istorice, de-a lungul multor generații. Să nu apară nimic nou în lumea spirituală pe cât posibil mult timp, aceasta era intenția acestui colegiu. Principiul inițierii să fie eliminat cu desăvârşire. Ceea ce modificau ei acum trebuia să parvină posterității ca bibliografie.

Aceasta era starea de fapt. Iar creştinismului i-ar fi fost rezervate alte destine; el ar fi încremenit cu totul, dacă popoarele nordice nu s-ar fi infiltrat atât spre vest cât şi spre sud. Aceste popoare au adus cu ele o înclinație naturală cu totul diferită de cele ale popoarelor sudice, grec şi roman.

Oricum, dorința popoarelor sudice - la romani mai puțin, dar la greci foarte pronunțată -, cel puțin în perioadele mai vechi, era aceea ca în cadrul comunității popoarelor să se dezvolte unele individualități izolate, care să poată parcurge procesul de inițiere şi să perceapă lumea spirituală; puteau apărea atunci teologii care reprezentau o percepere directă a lumii spirituale, *aşa cum a fost păstrată în teologia lui Dionisie Areopagitul* (Nota 5).

Dar popoarele care coborau din nord nu aveau nici o înclinație asemănătore cu cea despre care am spus că era foarte puternică la greci. Pentru a înțelege corect ce au adus nou în dezvoltarea europeană popoarele nordice germanice, anglo-saxonii, francii etc., trebuie să ne aducem în fața sufletului următoarele:

Din punct de vedere istoric nu există date în legătură cu aceasta, dar din punct de vedere al ştiinței spirituale se pot găsi informații. Să ne gândim la teologii mai vechi, care au trăit la puțin timp după Evenimentul de pe Golgota, care se mai adăpau încă la vechea ştiință a inițierii. Dacă unul dintre ei ar fi vrut să-şi prezinte principiile teologiei sale, el ar fi spus: Mai întâi, pentru a avea o relație cu lumea spirituală, omul trebuie să realizeze o cunoaştere a acestei lumi, fie direct, prin inițierea sa proprie, fie ca elev al unor inițiați. Numai după ce şi-a însuşit ideile din lumea spirituală, el le poate aplica lumii sensibile. Vă rog să rețineți bine acest lucru. Teologia mai veche îşi extrăgea noțiunile şi ideile din lumea spirituală, apoi admitea că ele pot fi aplicate lumii sensibile. Acestea erau principiile abstracte ale teologiei

mai vechi.

Predispozițiile popoarelor gotice, germanice nu puteau realiza direct o asemenea atmosferă teologică; această atmosferă teologică era înclinată să privească din interior fenomenele ce se percep în lume, adică percepea mai întâi partea spirituală şi accepta că aspectele sensibile pot fi văzute abia atunci când se pleacă de la spiritual, O astfel de teologie nu putea rezulta decât din vechea clarvedere atavică, ca produsul ei cel mai matur, pentru că este ea însăşi o vedere interioară, chiar dacă este alcătuită din imaginațiuni asemănătoare visului. Asemenea inițiați care percepeau direct lumea spirituală, pentru a superviza ulterior de aici lumea sensibilă, nu puteau apărea, potrivit predispozițiilor acestor popoare care năvăleau din nord, în cadrul acestor lumi. Ele mai erau încă clarvăzătoare, în sensul atavic; se găseau încă pe o treaptă anterioară, primitivă, a dezvoltării umanității. Goții şi longobarzii mai aduseseră cu ei ceva din vechea clarvedere. Dar această veche clarvedere nu se referea la vederea interioară, ci la o privire spirituală îndreptată mai ales spre exterior. Ei vedeau lumea spirituală din exterior, în timp ce popoarele sudice erau predispuse să vadă din interior.

Ce înseamnă că aceste popoare priveau lumea spirituală din afară? Ei vedeau, de exemplu, că un om este curajos în luptă, că moare în luptă. Pentru ei viața nu se termina prin faptul că percepeau aspectul exterior al acestui om, ci îl urmăreau cum se integra el în viața lumii spirituale. Dar ei nu urmăreau numai acest lucru, ci şi modul cum continua acest om să fie activ şi de folos pentru cei de pe Pământ, Şi astfel, aceste popoare nordice puteau spune: Cineva a murit după cutare sau cutare faptă importantă, după ce a fost conducătorul unui popor sau al unui trib. Noi vedem cum sufletul lui trăieşte în continuare, cum a fost primit, dacă, de exemplu, era un războinic, de luptătorii căzuți (în germana veche, *Einherrier*) (Nota 6) ajunşi deja în Walhalla sau cum continuă să trăiască în alt mod. Dar, de fapt, acest suflet, acest om este încă aici. El continuă să trăiască. Moartea este numai o întâmplare care s-a petrecut aici, pe Pământ. Şi ceea ce acum a fost îngropat în uitare privind perioada dintre secolele IV-V până în secolele XII-XIII este faptul că în tot acest timp a existat concepția că sufletele oamenilor care s-au bucurat de mare venerație continuă să fie prezente pentru oamenii de pe Pământ; ba chiar continuă să-i mai conducă atunci când dau o bătălie. Oamenii îşi închipuiau că sufletele mai sunt prezente, că nu au dispărut pentru pământeni; ele continuă să conducă într-un anumit sens, cu forțele pe care le dă lumea spirituală, viețile lor pământene. Această clarvedere atavică a popoarelor nordice îi făcea să perceapă într-un anume fel aici, pe Pământ, activitățile oamenilor, dar nemijlocit; deasupra ei puneau un fel de lume a umbrelor. În această lume a umbrelor se aflau cei morți. Oamenii acelor vremi aveau sentimentul că este suficient să priveşti într-acolo pentru ca cei din generația anterioară şi cei care le-au premers să continue să trăiască; suntem în comunitate cu ei; nu trebuie decât să privim în sus, şi ei sunt aici. Acest sentiment că morții continuă să trăiască era deosebit de puternic în vremea care a urmat secolului al IV-lea, când cultura nordică s-a amestecat cu cultura romană.

Vedeți dumneavoastră, în această accepție au preluat popoarele nordice pe Hristos. Ei priveau spre lumea morților, care erau de fapt, adevărații oameni vii, şi vedeau plutind deasupra lor întregi populații de morți vii, Aici, pe Pământ, ei nu căutau pe Hristos printre oamenii care se mişcau în lumea fizică, ci acolo unde erau aceşti morti vii, acolo Îl percepeau cu adevărat ca fiind prezent deasupra Pământului. Sentimenul corect față de Mântuitorul (scriere veche purtând în germană titlul *Der Heliand* - n. tr.) (Nota 7), care pare să fi fost concepută de un preot saxon, îl puteți simți cu adevărat numai dacă dezvoltați aceste concepții. Atunci veți înțelege cum este descris aici Hristos trăind printre supuşii săi, după o tradiție cu totul germană, când vă va fi clar că, de fapt, toate acestea sunt transpuse pe jumătate în regatul umbrelor, acolo unde trăiesc morții. Dar veți înțelege mult mai multe când veți focaliza corect predispoziția care s-a format prin amestecarea popoarelor nordice cu poporul roman. În acestă privință, în istoria literaturii se consemnează ceva la care oamenii ar trebui să reflecteze, numai că în prezent ei au pierdut aproape complet obiceiul de a se opri

asupra unor astfel de fenomene de-a dreptul izbitoare din istorie. *Veți găsi consemnate, de exemplu, în istoria literaturii* (Nota 8), poeme în care *Carol cel Mare* este descris pur şi simplu ca un conducător de cruciade; dar, mai ales începând din secolul al IX-lea şi în toate secolele următoare, Carol cel Mare apare ca un om viu. Oamenii se referă la el ca şi cum ar fi prezent. Şi când vine vremea cruciadelor, despre care ştiți că au avut loc cu secole mai târziu, apar poezii care-l descriu pe Carol cel Mare ca şi cum ar însoți pe cruciați în luptele împotriva necredincioşilor.

Se poate înțelege ceea ce stă la baza acestor lucruri numai dacă ştim că în acele secole aşa-zis întunecate ale evului mediu, a căror istorie adevărată s-a stins cu totul, era prezentă conştiența cetei de morți vii care continuă să trăiască într-o lume de umbre. *Abia mai târziu oamenii l-au transpus pe Carol cel Mare în Untersberg*. După un timp mai îndelungat, atunci când spiritul intelectualismului a devenit atât de puternic, încât credința în această viață de umbre a încetat, ei l-au transpus pe Carol cel Mare în Muntele din adânc sau pe *Barbarossa* în Muntele Kyffhäuser. Până atunci, l-au simțit viu, printre ei.

Dar unde îşi căutau aceşti oameni creştinismul lor, hristologia lor, concepția lor creştină, ei care vedeau în mod atavic printre ei o lume vie? Ei îşi îndreptau privirea spre mortul viu care fusese venerat în timpul vieții şi care le apărea în fața sufletului cu toată suita care îi aparținea. Şi astfel, mult timp, despre Carol cel Mare s-a spus că a întreprins prima cruciadă împotriva necredincioşilor din Spania; dar acestă expediție era transpusă în lumea umbrelor. Ea a fost văzută în lumea umbrelor după ce fusese realizată în plan fizic; a fost transpusă apoi în lumea umbrelor, dar ca o imagine a lui Hristos care acționează în lume. Din această cauză se povesteşte cum Hristos a călărit spre Spania înconjurat de doisprezece *paladini* (Nota 9), printre care si un Iuda, care a trădat întreaga acțiune. Vedem astfel cum a fost îndreptată privirea clarvăzătoare asupra părții exterioare a lumii spirituale, nu ca mai înainte, spre interior, asupra a ceea ce rezultă când privim spiritele din afară, aşa cum mai devreme ele fuseseră privite dinăuntru. Acum, pentru lucrurile cele mai importante, tot ce se desfăşura în lumea umbrelor era o oglindire a Evenimentului Hristos.

În felul acesta, începând cu secolul al IV-lea şi până în secolele XIII-XIV, în Europa a dăinuit reprezentarea că oamenii care au murit după ce în viață au avut de înfăptuit lucruri importante se organizează în faptele lor post-mortem astfel, încât pot fi văzuți ca o reflectare, ca o imagine a Evenimentului Hristos. Dacă oamenii ar fi exprimat lucrurile pe care le simțeau, ei ar fi spus: Deasupra noastră mai pluteşte spiritualitatea lui Hristos; Carol cel Mare s-a transpus în acest curent hristic şi a realizat, împreună cu paladinii, o imagine a lui Hristos cu cei doisprezece apostoli ai săi; el a continuat în lumea spirituală reală faptele lui Hristos. Aşa şi-au imaginat aceşti oameni lucrurile în perioada, numită întunecată, a evului mediu. Lumea spirituală era privită pe atunci din afară, aş spune, ca modelată după lumea sensibilă, ca imagini de umbră ale lumii sensibile, în timp ce mai de mult, în acele timpuri care se oglindesc în vechea teologie, ea era privită dinăuntru. Pe scurt, pentru oamenii pur intelectuali, deosebirea dintre această lume fizică şi lumea spirituală este de aşa natură, încât între ele există o prăpastie. În primele secole ale evului mediu, această deosebire nu a existat pentru oamenii aşa-zisei perioade întunecate. Morții rămâneau printre vii, iar personalitățile venerate care se evidențiaseră într-un mod cu totul ieşit din comun îşi făceau, în prima perioadă după moartea lor, aşadar în prima perioadă după ce se năşteau pentru lumea spirituală, noviciatul pentru sfințire.

Vedeti dumneavoastră, un număr dintre cei care erau morți vii - pentru omenii acelor timpuri nu era straniu să vorbeşti despre aceşti morți ca despre personalități reale, după ce ele se născuseră pentru lumea spirituală - erau chemați, dacă fuseseră oameni aleşi, să fie păzitori ai Sfântului Graal. Morti vii special selecționați deveneau păzitori ai Sfântului Graal. Niciodată nu se va putea înțelege pe deplin legenda Graalului, dacă nu se va şti cine erau păzitorii săi. Oamenilor acelor timpuri le-ar fi părut cu totul ridicolă afirmatia: Atunci păzitorii Graalului

nu erau oameni adevărați. Căci ei ar fi replicat: Credeti voi, figuri de umbră care păşiți pe Pământ, că sunteți mai mult decât cei care au murit şi se adună acum în jurul Graalului? Oamenii care trăiau în acele timpuri ar fi resimțit ca pe un lucru ridicol ca aceşti figuranți de pe Pământ să se considere a fi mai reali decât morții vii. Trebuie să te transpui cu totul în sufletele acelui timp; aşa se prezentau lucrurile pentru aceste suflete. Şi tot ceea ce ar fi putut exista pentru lume prin existența conştienței despre o asemenea legătură cu lumea spirituală se desfăşura în suflet. Din această cauză, oamenii îşi spuneau: Da, oamenii care se află aici, pe Pământ, au apărut mai întâi din ambianța imediată. Dar omul prezentului devine ceva abia atunci când preia în sine ceea ce-i poate da un mort viu. Într-un anume sens, oamenii fizici de pe Pământ erau priviți ca un înveliş pentru morții vii, în acțiunile lor exterioare. Era o particularitate a acelor secole faptul că se spunea: Când aceşti morți vii vor să săvârşească ceva aici, pe Pământ, printr-o acțiune care necesită folosirea mâinilor, atunci ei intră într-un om fizic viu şi lucrează prin intermediul acestuia.

Dar mai mult decât atât. În acel timp existau oameni care-şi spuneau că nu poți face nimic mai bun decât să oferi un înveliş unor astfel de oameni care au fost veneraţi aici, pe Pământ, şi care acum sunt entităţi atât de importante în lumea morților vii, încât le este îngăduit să păzească Graalul. În acea vreme exista această concepție dominantă în popor, încât se spunea: Acesta s-a consacrat, să spunem, Ordinului lebedelor. Acestui ordin i se conscrau aceia care voiau ca păzitorii, cavalerii Graalului, să poată acționa aici, în lumea fizică, prin intermediul lor. Şi un astfel de om devenea o lebădă, prin care acționa aici, în lumea fizică, un cavaler al Graalului.

Gândiți-vă la legenda lui Lohengrin. Amintiți-vă că această legendă ne spune că Elsa de Brabant se afla în mare nevoie; atunci soseşte lebăda. Cel care apare este o lebădă, adică un membru al ordinului cavaleresc al lebedei care a preluat un tovarăş din cercul Sfântului Graal; nu este îngăduit să-l întrebi despre taina sa. În acel secol, dar încă şi în secolele următoare, cei mai fericiți se simțeau principi cum era *Henric de Saxa* (Nota 10), care în expediția sa din Ungaria a avut în armata sa un cavaler al lebedei, pe Lohengrin.

Exista o mare diversitate de astfel de cavaleri; ei erau considerați învelisul exterior al acelora care, de dincolo de moarte, mai luptau încă în armată. Oamenii se doreau în legătură cu cei morți; ei se ştiau legați de aceştia. Importanța pe care o avea pentru cei vii, pentru realitate, această legendă, devenită azi cu totul abstractă, nu se poate aprecia decât dacă ne transpunem în starea sufletească a acelui timp. Concepția acelor oameni care vedeau cum din omul fizic se ridică omul spiritual, care apartinea morților vii, această concepție domina stările sufleteşti din acele timpuri, era lucrul principal care exista în suflet. Mai întâi trebuie să fii cunoscut ca om, pe Pământ; numai astfel , poți urca până la spiritul său. Este adevărat că, față de o concepție mai veche, acum lucrurile erau inversate şi în viața exterioară. În vechime, se privea mai întâi în lumea spirituală. Exista tendința de a-l vedea pe om ca ființă spirituală, înainte ca el să fi coborât pe Pământ, şi atunci se spunea că înțelegi ceea ce este pe Pământ. Acum, la populațiile nordice, după ce s-au amestecat cu cele romanice, s-a dezvoltat concepția potrivit căreia înțelegi ceea ce este spiritual după ce ai urmărit spiritualul în lumea fizică; numai după aceea se desprinde omul din lumea sensibilă ca ceva spiritual. Era o situație inversată față de ceea ce fusese anterior.

Reflectarea acestei concepții devine acum teologia evului mediu. Vechile teologii spuneau: Mai întâi trebuie să deții ideile, să recunoşti spiritualul. Pentru aceste teologii noțiunea de credință ar fi fost ceva cu totul absurd, deoarece, înainte de a te putea gândi la recunoaşterea a ceea ce este fizic, era recunoscut spiritualul. Lumea fizică trebuia luminată cu ajutorul spiritualului. După ce se plecase de la lumea în sens mai larg pentru a se ajunge la cunoaşterea lumii fizice, acum se gândea şi în teologie că trebuie să porneşti, în cunoaştere, de la lumea simțurilor şi să dezghioci apoi noțiunile din obiectele sensibile; nu era vorba de aplicarea conceptelor din lumea spirituală la lucrurile sensibile, ci de scoaterea noțiunilor din

lucrurile sensibile.

Imaginați-vă acum lumea romană în degringoladă, gândiți-vă ce mai exista în această lume, la lupta care se continua din timpuri vechi, la faptul că noțiunile din lumea spirituală erau încă aplicate lucrurilor sensibile. Aceasta o simțeau oameni ca *Martianus Capella* care a scris *De nuptiis Philologiae et Mercuri* (Nota 11), în secolul al V-lea, lucrare în care se străduie să caute încă în lumea spirituală ceea ce devenea tot mai abstract în idei. Dar această concepție veche apune datorită conjurației romane împotriva spiritului existentă în colegiul de care am vorbit, care a eradicat tot ce reprezenta o legătură umană nemijlocită cu spiritul.

Vedem cum totul se tulbură treptat, cum încetează de a mai exista vechea concepție care spunea că dacă pătrunzi dincolo te însoțesc îngerii. La greci, aceştia erau numiți „paznici". Cel care ieşise pe drumul spiritului se ştia însoțit de un paznic.

Ceea ce în timpurile vechi era o entitate spirituală autentică, paznicul, devenise, în timpul când scria Capella, gramatica, prima treaptă din seria celor şapte arte aşa-zis libere. In perioade mai îndepărtate se ştia că ceea ce trăieşte în gramatică, în cuvinte şi în îmbinarea acestora, conduce mai apoi în sus, în imaginațiune. Se ştia că în înlănțuirea cuvintelor este activ îngerul, paznicul.

Dacă am căuta în scrierile din timpurile mai vechi, nu am găsi nicăieri o definiție mai insipidă. Este interesant că gramatica nu este descrisă de Capella aşa cum o va face Renaşterea mai târziu, ci gramatica mai este încă o persoană adevărată, iar retorica, a doua treaptă, tot o persoană. Ele sunt acum deja alegorii insipide; mai înainte fuseseră intuiții spirituale care nu numai comunicau ceva, aşa cum se face în textul lui Capella, ci erau înțelepciuni creatoare, iar drumul spre Spirit era resimțit ca o pătrundere spre entități creatoare. Acum acestea devin alegorii. Ele mai sunt, chiar dacă nu mai sunt prea impunătoare, chiar dacă au devenit destul de firave şi descărnate, ele mai sunt oricum Doamne, Gramatica, Retorica, Dialectica. Deşi sunt firave şi nu mai prezintă, să spunem, decât oasele strădaniei spirituale şi pielea noțiunilor, sunt încă respectabile şi îl conduc pe numitul Capella, cel mai vechi scriitor care se ocupă cu cele şapte arte, în lumea spirituală. El face cunoştință pe rând cu aceste şapte Doamne; mai întâi cu Doamna Gramatica, apoi cu Doamna Retorica, cu Doamna Dialectica, cu Doamna Aritmetica, cu Doamna Geometria, cu Doamna Muzica şi, în sfârşit, cu cereasca Doamnă Astrologia, care se ridică deasupra tuturor. Ele sunt exclusiv Doamne şi sunt în număr de şapte. Feminitatea septuplă ne trage în sus, aşa ar fi putut spune, în încheiere, Capella, în timp ce-şi descria drumul spre înțelepciune. Dar gândiți-vă ce a rezultat din aceasta! Gândiți-vă la şcolile mănăstireşti ale evului mediu târziu. Atunci când învățau pe de rost: Eternul feminin ne trage în sus! Lucrurile s-au întâmplat cu adevărat astfel, încât din viu a apărut mai întâi alegoricul şi apoi ceea ce este specific intelectului.

De la acea entitate asemănătoare unei muze, care încă mai acționa în acela care căuta în vremurile vechi calea de la cuvântul omenesc la cuvântul cosmic, astfel încât acesta putea trece prin el, iar el trebuia să spună: „*Cântă-mi, o, Muză*, despre mânia peleului Ahile..." (Nota 12), de la această cunoştință făcută cu muza care conduce în lumea spirituală, astfel încât nu mai cântă el, ci cântă ea despre mânia peleului Ahile, de la această treaptă până la cea în care mai târziu vorbea Retorica însăşi în ființa romană şi mai apoi în ființele ce migrau din nord este o cale lungă; totul devine abstract, conceptual, intelectual. Dar cu cât ne apropiem mai mult de est şi de timpurile vechi, cu atât mai mult găsim totul în viața spirituală concretă. Şi lucrurile stăteau astfel, încât vechiul teolog apela la entitățile spirituale pentru a-şi obține noțiunile. Apoi, le aplica acestei lumi. Acel teolog, care rezultase din confluarea popoarelor nordice cu cele romanice, spunea: Aici, în lumea sensibilă, trebuie căutată cunoaşterea; aşa obții noțiunile. Atunci însă nu se putea urca în lumea spirituală. Era timpul când colegiul roman amintit urmărea cu străşnicie ca oamenii să pescuiască aici, jos,

în lumea sensibilă, să nu iasă dincolo de limitele acesteia. În timp ce şi în vremurile vechi oamenii aveau în faţa lor lumea sensibilă, dar căutau notiunile şi ideile sus, în lumea spirituală, luminând apoi lumea fizică cu ajutorul lor, acum noţiunile se extrag din lumea fizică. Ele nu se ridică prea sus, ci ajung numai la interpretarea lumii fizice. Dar moştenirea era prezentă. Nu se mai ajungea sus printr-un drum propriu al cunoaşterii, dar încă era prezentă moştenirea. Aceasta era consemnată în scrieri sau era menţinută prin tradiţie, încorporată şi încremenită în dogme. Acestea se aflau aici, sus, iar protecţia lor a devenit confesiune. În aceasta era conservat ceea ce era de spus despre lucrurile spirituale. Ele se aflau aici. Şi tot mai mult se realiza conştientizarea faptului că cele ce s-au spus despre lumea spirituală prin anumite revelaţii trebuie să rămână neatinse; ele nu mai pot fi verificate. Cunoaşterea însă trebuie să rămână jos: din ea va fi extras tot ce este conceptual.

În felul acesta a luat naştere treptat moştenirea a ceea ce mai era prezent în primele secole întunecate ale evului mediu. Vedeţi dumneavoastră, a mai existat şi un alt timp, când în Europa mai era prezentă clarvederea atavică medievală, când, de exemplu, aşa-zisul ţăran saxon, deşi provenea din ţărănime, era preot, după cum se poate deduce din scrierea sa; acest preot-ţăran saxon se uita la oamenii din ambianţa sa şi avea capacitatea de a vede cum o dată cu moartea spiritual-sufletescul iese din trup şi devine fiinţă umană moartă vie. Şi în acest mod el descrie apoi, în plutirea de deasupra pământescului, ceea ce el dezvoltă ca intuiţie despre Evenimentul Hristos în scrierea *Mântuitorul* (în limba germană, *Heland*).

Dar ceea ce trăieşti pe Pământ a fost tot mai mult tras în jos, în domeniul neviului. Capacităţile atavice au încetat, iar noţiunile nu se mai căutau decât în lumea sensibilă. Ce concepţie a rezultat de aici? A rezultat că nu trebuie să ne ocupăm în mod special de ceea ce este suprasensibil. Acest lucru se păstrează în scrieri şi tradiţii; este suficient să deschidem cărţile vechi, să examinăm vechile tradiţii. Vom găsi conservat în acestea, referitor la suprasensibil, tot ceea ce trebuie să ştim de fapt. Nu suntem induşi în eroare dacă luăm în considerare, numai pentru cunoaşterea mediului înconjurător sensibil, noţiunile care se găsesc în lumea sensibilă.

În felul acesta a devenit tot mai vie conştientizarea ideii că suprasensibilul rămâne ceva care se conservă; dacă vrei să cercetezi, trebuie să te limitezi la lumea sensibilă.

Un spirit complet afundat într-o astfel de concepţie şi care a continuat, aş spune, această dezghiocare din lumea simţurilor praticată de preotul-ţăran saxon care a scris *Mântuitorul*, a existat în secolul al XIX-lea. Este vorba de *Gregor Mendel* (Nota 13). De ce trebuie să-ţi mai baţi capul în legătură cu vreun aspect al eredităţii, aşa cum a fost cercetat în timpurile vechi! Acest lucru se găseşte în Vechiul Testament, spunea Gregor Mendel. Priveşte în jos la lumea sensibilă, cum se amestecă boabele de mazăre roşii cu cele albe, cum acestea dau apoi iar boabe roşii, albe şi pestriţe şi aşa mai departe. Atunci poţi ajunge un cercetător proeminent al naturii, iar cu ceea ce ar fi de spus despre suprasensibil nu intri în nici un fel în dezacord, căci acest aspect rămâne neatins.

În felul acesta , transformându-se în sensul caracterizat mai sus, tocmai teologia modernă care a provenit din vechea teologie a împins oamenii să cerceteze natura în felul în care a făcut-o Gregor Mendel în calitate de autentic preot catolic.

Ce s-a intâmplat mai departe? După ce un timp l-au tratat cu dispreţ, acei cercetători ai naturii care au o ştiinţă fără premise îl consideră pe Gregor Mendel sfânt - nu aceasta este expresia exactă, dar putem totuşi s-o folosim -, lucru tradus în concret prin aceea că în toate academiile se vorbeşte despre el ca despre un mare cercetător al naturii. Această situaţie are o coerenţă interioară. Cercetarea actuală a naturii reprezintă continuarea nervului celui mai intim al teologiei scolastice; restul este ceva care rezultă în mod secundar, dar este continuarea până în timpul nostru a perioadei scolastice.

Din acestă cauză este cu totul normal ca Johann Gregor Mendel să fie recunoscut într-un târziu ca mare cercetător al naturii; şi el chiar asta şi este, însă în sens strict catolic. Pentru el avea sens să privească la boabele de mazăre care se combină între ele, deoarece cunoaşterea naturii prin simţuri este un principiu catolic, pentru că aici tot ce este suprasensibil este cuprins în tradiţie şi în cărţi; nu are nici o raţiune să ne referim la cercetătorii naturii, cel mult dacă ne oprim la Ignorabimus şi ne dăruim agnosticismului.

Aceasta este contradicţia fundametnală a prezentului. Acesta este aspectul căruia trebuie să-i dăm atenţie, altfel nu se va înţelege de unde vine toată confuzia, unde este cauza a tot ceea ce este contradictoriu în activitatea noastră actuală. Dar comoditatea prezentului nu permite oamenilor să poată privi în intimitatea acestor realităţi.

Gândiţi-vă că ceea ce se spune acum despre întâmplările din lume devine istorie, că oamenii timpului care urmează primesc această istorie! Credeţi că ei vor dispune de mai mult adevăr? Cu siguranţă, nu! Dar pentru noi aşa a fost alcătuită istoria. Aceste păpuşi ale istoriei care sunt prezentate în istoriile curente nu redau ceea ce s-a întâmplat în evoluţia umanităţii. Dar am ajuns la momentul când există o stringentă nevoie ca oamenii să înveţe ce este întâmplarea adevărată. Nu este suficient să fie consemnate în istorie, asa cum se face azi, toate legendele despre *Attila*, Carol cel Mare şi *Ludovic cel Evlavios* (Nota 14)- aici istoria începe să devină cu totul fantezistă. În felul acesta se trece cu vederea peste ce este mai important. Ceea ce face inteligibil, de fapt, prezentul, lucrul de care avem nevoie, sunt istorii ale sufletelor. În sufletele umane care sunt în dezvoltare, ştiinţa antroposofică a spiritului trebuie să facă lumină. Deoarece am uitat să privim spre spiritual, noi nu mai avem istorie. Pentru orice om simţitor lucrurile stau astfel, încât se poate spune: Da, la Martianus Capella, vechii conducători şi păzitori care conduceau în lumea spirituală erau deja Doamne foarte slabe, firave, dar ceea ce se învată astăzi despre Henric I, *Otto I, Otto II, Henric ll* etc. (Nota 15), aşa cum se află consemnat în istorie, este că aceştia sunt, de fapt, păpuşi ale istoriei, modelate după chipul celor care s-au dezvoltat aici ca firavele Doamne: Gramatica, Retorica, Dialectica şi aşa mai departe. Căci, la drept vorbind, nici în cazul personalităţilor prezentate succesiv ca istorie nu avem de-a face cu figuri mai „cărnoase"!

Lucururile trebuie văzute aşa cum sunt. De fapt, oamenii prezentului ar trebui să tânjească după cunoaşterea lucrurilor în toată realitatea lor. Din acestă cauză este deja o datorie ca aceste lucruri să fie prezentate acolo unde este posibil, şi ele pot fi prerentate azi în Societatea antroposofică. Da, sper ca cel puţin aceasta să se trezească o dată, în viitor.

CONFERINŢA a II-a

Dornach, 28 iulie 1922

Am văzut deja, într-un fel oarecum complicat, cum poate fi înţeles omul în raport cu întregul Univers (Nota 16), din suma a tot ce este cosmie. Astăzi dorim să prezentăm într-un mod mai simplu această relaţie a omului cu Cosmosul, pentru ca în zilele următoare problema să capete un anumit deznodământ. Ca primă accepţie a Cosmosului trebuie să consemnăm ceea ce ne apare ca lume fizică. Dar numai în lumea minerală ea ne apare în forma sa primordială. Dacă în regnul mineral, în sens larg, includem şi apa, şi aerul, fenomenele calorice, fenomenele eterului caloric, putem studia aici şi ceea ce ţine de lumea fizică. Lumea minerală îşi exteriorizează activităţile în gravitaţie, în fenomenele comportamentului chimic, magnetic şi aşa mai departe. Dar nu putem studia lumea fizică decât în cadrul lumii minerale; de îndată ce ajungem la regnul vegetal nu mai putem explica lucrurile cu ajutorul ideilor şi conceptelor pe care ni le formăm pe baza aprofundării lumii fizice. Nimeni nu a resimţit acest lucru atât de bine ca Goethe. Goethe, care încă din tinereţe a făcut cunoştinţă cu lumea plantelor din punct de vedere ştiinţific, a simţit imediat că aceasta trebuie să fie abordată dintr-un alt punct

de vedere decât lumea fizică. *Goethe s-a opus ştiinţei despre plante în forma în care o dezvoltase Linné* (Nota 17). Acest mare cercetător suedez al naturii a dezvoltat botanica în aşa fel, încât acorda atenţie tuturor formelor exterioare ale speciilor şi genurilor de plante. El a elaborat o clasificare a plantelor în cadrul căreia plantele asemănătoare sunt reunite în genuri, astfel încât genurile şi speciile vegetale sunt aşezate alături, aşa cum de obicei punem alături obiectele de natură minerală. Goethe manifesta o aversiune faţă de acest mod al lui Linné de a clasifica plantele, deoarece în această accepţie formele vegetale erau juxtapuse. În acest fel, spunea Goethe, analizezi mineralele, ceea ce se găseşte în natura minerală; *în cazul plantelor trebuie aplicată o altă concepţie* (Nota 18). O plantă dezvoltă rădăcini, apoi o tulpină, pe tulpină cresc frunze şi aşa mai departe. Dar acest lucru se poate petrece în mai multe feluri, spunea Goethe (ca în figura 1 sau ca în figura 2).

Fig. 1

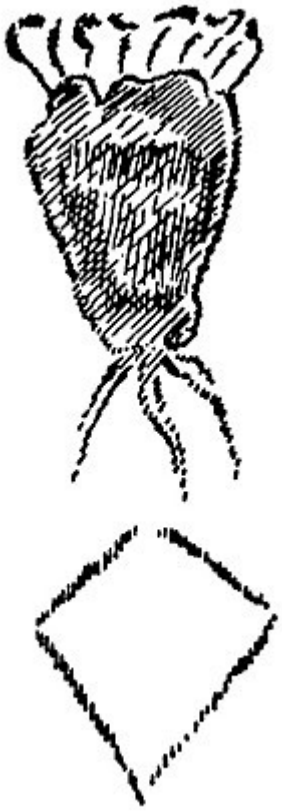

Fig. 2

Forţa care începe să se dezvolte, în cazul primei forme vegetale, imediat din rădăcină, în cazul al doilea rămâne încă închisă în sine şi nu dezvoltă o tulpină subţire care se desface în frunze, ci formează o tulpină groasă. Din această cauză, forţa frunzelor este consumată în această tulpină şi nu mai rămâne decât o mică cantitate pentru a dezvolta structuri foliare şi poate flori. Dar se poate întâmpla şi ca din forţa rădăcinii să rămână un rest nefolosit. Aceasta se dezvoltă (figura 3), şi pe ea apar structuri foliare şi tulpinale sărace.

Fig. 3

Din punct de vedere intern, toate aceste structuri sunt asemănătoare. În cazul din figura 1 tulpina este firavă şi sunt dezvoltate puternic frunzele. În a doua situație (figura 2), tulpina este dezvoltată ca un tubercul, iar frunzele sunt slab dezvoltate. Ideea este aceeaşi în cazul celor trei plante, dar ea trebuie să fie menținută într-o stare de mobilitate interioară, pentru a putea trece de la o formă la alta. În primul caz avem forma: tulpină firavă, frunze izolate; „a aduna forța foliară": în această accepție obțin cealaltă formă (figura 2); „a aduna forța rădăcinii": în această accepție obțin o altă formă, o a treia (figura 3). În felul acesta trebuie să-mi formez o noțiune mobilă şi prin aceasta întregul sistem vegetal devine o unitate.

În timp ce Linné a pus alături diferite forme şi le-a observat ca pe nişte forme minerale, Goethe privea întregul sistem vegetal ca pe o unitate cu ajutorul unor idei mobile, astfel încât el putea trece de la o formă vegetală la alta.

Acest mod de contemplare cu ajutorul ideilor mobile era, la Goethe, o continuare a modului de contemplare imaginativ. Astfel încât se poate spune: Când Goethe s-a întâlnit cu clasificarea lui Linné, el a simțit cum cu ajutorul cunoaşterii concrete obişnuite, care poate fi bine aplicată în lumea fizică a regnului mineral, rămâi dezarmat în domeniul vieții plantelor. În această situație, Goethe simțea necesitatea modului de contemplare imaginativ.

Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă că Goethe îşi spunea: Când privesc o plantă, ceea ce percep nu este deloc partea fizică pe care o văd sau pe care cel puțin ar trebui s-o văd, ci fizicul a devenit invizibil şi ceea ce eu văd trebuie să cuprind cu alte idei decât cele folosite în cazul regnului mineral. Este important să reținem acest lucru. Dacă conştientizăm în mod corect aceasta, putem să spunem: În regnul mineral este vizibilă, oriunde în jurul nostru, natura fizică. În regnul vegetal, natura fizică a devenit invizibilă. Desigur, gravitația acționează în mod natural asupra a tot ce există în natura fizică, deci şi asupra regnului vegetal; dar ea a devenit invizibilă; vizibilă a devenit doar o natură superioară, ceea ce este interior permanent mobil, ceea ce este viu interior. De fapt, ceea ce este propriu-zis vizibil este natura eterică din plantă. Şi nu procedăm bine când spunem: Este vizibil corpul fizic al plantei. Corpul fizic al plantei a devenit, de fapt, invizibil; ceea ce vedem este forma sa eterică.

De fapt, cum ia naştere ceea ce este vizibil la plantă? La un corp fizic, de exemplu, un cristal de munte, vedeți în mod nemijlocit substratul fizic (figura 4). La o plantă, nu vedeți elementul fizic, ci forma eterică (figura 5). Dar această formă eterică conține materie fizică, în ea există substanțe fizice. Când planta nu mai are viață şi devine cărbune, carbonul fizic rămâne ca reziduu; acesta se află în plantă. Putem spune, aşadar: Planta conține ceea ce aparține fizicului, dar ea anulează fizicul prin elementul său eteric. Etericul este ceea ce se vede, de fapt, în forma plantei. Fizicul este invizibil.

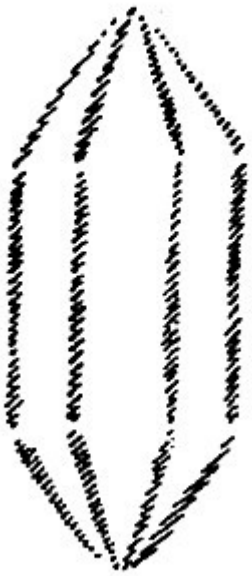

Fig. 4

Fig. 5

Aşadar, fizicul devine vizibil în natura minerală. În natura vegetală el este deja invizibil, căci tot ceea ce vedem noi este etericul devenit vizibil prin fizic. Desigur, cu ochii obişnuiţi nu am vedea plantele, dacă eterul invizibil nu ar conţine, într-o formă grosieră, elemente fizice. Prin elementul fizic devine vizibilă forma eterică; forma eterică este cea pe care o vedem, fizicul este doar mijlocul care ne permite să percepem etericul. De fapt, forma eterică a plantei este o imaginatiune, dar o imaginaţiune care nu devine nemijlocit vizibilă în lumea spirituală, ci devine vizibilă prin incluziuni fizice.

Dragi prieteni, dacă întrebaţi: Ce sunt imaginaţiunile? vi se poate răspunde: Toate plantele sunt imaginaţiuni. Numai că, în calitate de imaginaţiuni, ele sunt vizibile numai conştienţei imaginative; faptul că sunt vizibile şi ochiului fizic se datorează faptului că ele conţin particule fizice şi prin aceasta etericul devine vizibil pentru ochiul nostru, într-un mod fizic. Dacă vrem, însă, să vorbim corect nu ne este permis nici măcar să spunem: Vedem în plantă ceva fizic. În plantă vedem o imaginaţiune adevărată. Aşadar, prin formele lumii vegetale sunteţi înconjuraţi de imaginaţiuni.

Dacă urcăm de la lumea vegetală la cea animală, nu mai este suficient să ne referim la eteric. Trebuie să mai facem un pas. În cazul plantei putem spune: Ea distruge întrucâtva fizicul şi „fiinţează" etericul.

Planta: distruge fizicul
fiinţează etericul.

Când ne ridicăm la nivelul animalic, nu mai putem insista doar asupra etericului, ci trebuie să ne închipuim formaţiunea animală în aşa fel, încât şi etericul dispare. Astfel, putem spune: Animalul distruge fizicul (planta face deja acest lucru), dar distruge şi etericul şi fiinţează în ceea ce se poate pune în evidenţă atunci când este distrus etericul.

Când fizicul este distrus prin plantă, se poate evidenția etericul. Dacă etericul nu este decât, vorbind în mod grosier, o umplutură, ceva grăunțos, atunci poate ființa astralul, care nu se mai află, ci doar acționează în spațiul obișnuit. Trebuie să spunem, așadar: În animal ființează astralul. Când privim animalul, în el ființează astralul.

Animalul: distruge fizicul
distruge etericul
ființează astralul

Goethe se străduia să obțină idei mobile, pentru a putea pătrunde în această viață fluctuantă a lumii vegetale. În lumea vegetală ne apare şi etericul, pentru că planta ridică, într-un anumit sens, acest eteric până la suprafața sa. El trăieşte în forma plantei. În cazul animalului, trebuie să spunem: În animal este ceva care nu-şi face loc până la suprafață. Chiar şi numai faptul că planta nu se mişcă din locul unde a crescut ne spune că în ea nu există nimic care să nu poată ajunge la suprafață pentru a deveni vizibil. Animalul se mişcă liber. Există în el ceva care nu ajunge la suprafață şi deci nu devine vizibil. Este elementul astral din animal. Astralul nu poate fi cuprins numai prin aceea că facem ca ideile noastre să devină mobile, aşa cum am ilustrat cu ajutorul desenelor de mai sus, astfel încât ne mişcăm în idee de la o formă la alta. Acest lucru nu este suficient pentru elementul astral. Dacă vrem să-l cuprindem, trebuie să mergem mai departe şi să spunem: În eteric mai pătrunde ceva şi ceea ce se află în el ar putea face ca forma să fie ca un tubercul şi ar putea-o mări (figura 2). În cazul plantei trebuie să căutați în exterior cauza care face ca forma să se modifice. Trebuie să fiți mobili cu ideea dumneavoastră. Dar această stare de simplă mobilitate nu este suficientă pentru a înțelege lumea animală. Conținutul noțiunilor dumneavoastră trebuie să se îmbogățească.

Dacă vreți să vă fie clar că activitatea conceptuală în cazul regnului animal trebuie să fie alta decât în cazul plantei, atunci nu trebuie să aveți numai o noțiune mobilă care poate îmbrăca diferite forme; noțiunea trebuie să preia în interiorul ei ceva ce se găseşte în afară. Este ceea ce poate fi numit *inspirația* la formarea noțiunii. Aşa cum atunci când inspirăm preluăm aer din exterior, în timp ce în restul activității noastre organice desfăşurată la un nivel inferior respirației nu se întâmplă acest lucru, când vrem să înțelegem viața animală este necesar să nu avem doar noțiuni mobile, ci să preluăm în aceste notiuni ceva din exterior.

Ca să mă exprim altfel, aş putea spune: Dacă vrem să înțelegem lumea plantelor în mod corect, putem să ne contemplăm în gând ca ființă imobilă. Şi chiar dacă am sta nemişcați toată viața, tot ne-am putea mobiliza conceptele într-atât încât să cuprindă cele mai variate forme vegetale; dar nu ne-am putea face niciodată o idee, nu am putea forma noțiuni despre un animal, dacă nu am fi noi înşine capabili să ne mişcăm liber în spatiu. Trebuie să ne putem mişca noi înşine liber, dacă vrem să formăm noțiunea de animal. De ce?

Dacă dumneavoastră aveți, să spunem, noțiunea plantei (din figura 1) şi o transformați în cea de a doua, atunci ați modificat singuri această noțiune. Dar când fugiți, atunci prin fugă noțiunea dumneavoastră devine alta. Trebuie să introduceți singuri viață în noțiune. Aceasta este ceea ce face ca o simplă noțiune imaginativă să devină o noțiune inspirată. În cazul plantei, vă puteți imagina că interior sunteți foarte calmi şi nu modificați decât noțiunile. Dacă vreți să vă reprezentati o noțiune animală (majoritatea oamenilor nu fac, desigur, cu plăcere acest lucru, pentru că noțiunea trebuie să devină vie în interior, scotoceşte în tine), atunci trebuie să preluați inspirația, vitalitatea interioară, nu numai țesătura sensibilă care trece de la formă la formă, ci vitalitatea interioară. Nu puteți reprezenta un animal în totalitate fără să introduceți această vitalitate interioară în noțiune.

Acesta a fost un lucru pe care Goethe nu l-a realizat. El a obținut atât cât să-şi poată spune: Lumea plantelor este o sumă de noțiuni, de imaginațiuni. Dar în cazul animalelor trebuie preluat ceva din exterior în noțiune; în acest caz trebuie să faci ca noțiunea să fie plină de

viață, în interior. Că la diferite plante luate izolat imaginațiunea nu trăieşte se poate constata din faptul că, dacă acestea există şi cresc pe solul lor, ele îşi modifică forma prin cauze exterioare, dar interior nu şi-o modifică. Noțiunea despre lumea animală se modifică, este vie; în acest caz trebuie preluată inspirația şi abia prin aceasta se înaintează spre nivelul astral.

Dacă urcăm până la om, trebuie să spunem: El distruge fizicul, distruge etericul, distruge astralul şi ființează Eul.

Omul: distruge fizicul
distruge etericul
distruge astralul
ființeză Eul

Despre animal trebuie să spunem: Noi nu vedem fizicul, ci vedem o inspirație care se manifestă în fizic. Din această cauză inspirația umană, respirația, atunci când este supusă unei dereglări, îmbracă o formă animală. Încercați să vă amintiți unele figuri de coşmar: câte forme animale nu vă apar aici! Formele animale sunt întru totul create de inspirație.

Eul uman îl putem cuprinde cu adevărat numai prin intuiție. La animal vedem, aşadar, inspirația, la om Eul, intuiția. Este greşit să spunem că la animal vedem corpul fizic. Nu-l vedem. Acesta este dizolvat, distrus, el nu face decât să facă vizibilă inspirația; la fel şi corpul eteric. De fapt, exterior, la animal vedem, prin intermediul a ceea ce este fizic şi eteric, corpul astral, iar la om vedem deja Eul. Ceea ce percepem în acest caz nu este corpul fizic, care a devenit invizibil; la fel şi corpul eteric şi corpul astral. Ceea ce vedem la om ca formă exterioară care a luat naştere pe cale fizică este Eul. Din această cauză, pentru percepția oculară, pentru simțul vederii, omul apare în exterior în culoarea incarnat, culoare care altfel nu există, aşa cum nici Eul nu este prezent în alte ființe. Dacă am vrea să ne exprimăm corect, ar trebui să spunem: Putem cuprinde omul în întregime dacă-l gândim format din corp fizic, corp eteric, corp astral si Eu. Ceea ce vedem este Eul, iar în aceasta corpurile astral, eteric şi fizic sunt invizibile.

Cuprindem însă omul în întregul său numai dacă analizăm mai atent aceste aspecte. Ceea ce vedem mai întâi este partea exterioară a Eului. Din punct da vedere interior, Eul nu ar putea fi perceput în forma sa adevărată decât prin intuiție. Dar omul observă ceva din acest Eu în viața obişnuită, în constiența obişnuită: gândurile sale abstracte; acestea lipsesc animalului, pentru că el nu are încă un Eu. Putem spune, aşadar: În exterior vedem în silueta umană încorporarea pământeană a Eului. Iar dacă ne viețuim din interior în gândurile noastre abstracte, avem Eul nostru; dar acestea nu sunt decât gânduri, nu sunt realități, sunt imagini.

Dacă vom coborî până la corpul astral al omului, care este distrus, atunci ajungem la ceea ce nu mai poate fi văzut din afară, dar pe care-l vedem când privim omul în mişcare şi atunci când înțelegem forma sa din miscare. Pentru aceasta este necesară următoarea intuiție. Gândiți-vă la un om mic, un pitic, unul grăsuliu, care are picioare scurte, iar dumneavoastră îl priviți cum se mişcă. Veți vedea cum se deplasează cu ajutorul picioarelor sale scurte, pe care le împinge înainte ca pe nişte coloane mici. Un lungan cu picioare lungi se va mişca altfel. În concepția dumneavoastră veți vedea o unitate între mişcare şi formă. Veți găsi această unitate dacă vă perfecționați în aceste probleme. Dacă cineva are o frunte care fuge spre spate şi o bărbie proeminentă, atunci şi în mişcarea corpului el se va deosebi de altul, care are o bărbie retrasă şi o frunte proeminentă. Veți vedea o legătură permanentă între forma şi mişcarea omului, dacă-l priviți aşa cum stă în fața dumneavoastră şi vă faceți o impresie despre culoarea sa incarnat, despre cum este el însuşi în stare de repaus. Priviți Eul său atunci când sunteți atenți la ceea ce trece din forma sa în mişcarea sa şi la ceea ce pare să se întoarcă

înapoi din mişcare.

Studiati felul diferit în care lucrează un om cu degete lungi şi altul cu degete scurte. Mişcarea trece în formă, forma în mişcare. Aici vă mai clarificaţi unele lucruri despre corpul său astral, dar exprimat prin mijloace fizice, exterioare. Aşa cum descriu acest lucru, este o inspiraţie primitivă. Cei mai mulţi oameni nu văd acest lucru, de exemplu, la oameni care se deplasează aşa cum o făcea Fichte prin Jena; ei nu văd ce se află în interiorul lor. Cine l-a văzut pe Fichte umblând pe străzile din Jena a resimţit şi acea mişcare şi formă care, mai ales atunci când voia să influenţeze în mod convingător, se exprimau în forma organelor sale de vorbire şi se aflau deja în acestea. Este necesară o inspiraţie primitivă, pentru a vedea acest lucru.

Dacă privim din interior ceea ce se vede din exterior şi ceea ce v-am descris ca fiind perceptibil printr-o astfel de inspiraţie primitivă, atunci avem de-a face în principal cu viaţa de fantezie omenească străbătută de sentiment, unde deja sunt trăite interior gândurile abstracte. În acest element trăiesc şi reprezentările memoriei, atunci când apar ca imagini. Putem spune: Privit din afară, Eul se exprimă în culoarea incarnat, dar şi în celelalte forme care apar la acest nivel. Altfel nu am putea vorbi de nici o fizionomie. Dacă vedem, de exemplu, un om cu colţurile gurii lăsate, când figura sa este liniştită, atunci această trăsătură se află întru totul karmic în modelarea Eului său în cursul acestei incarnări. Văzute însă spre interior, acestea sunt gândurile abstracte.

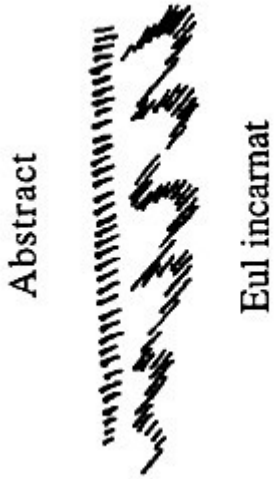

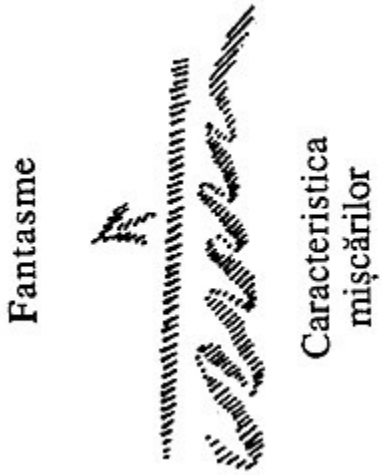

Dacă avem în vedere corpul astral, spre exterior este caracteristică mişcarea, iar spre interior apar fantasme sau imagini ale fanteziei; corpul astral se sustrage mai mult sau mai puţin observaţiei. Încă şi mai mult se sustrage observaţiei, la om, corpul eteric. Corpul eteric nu mai este cu adevărat vizibil sau este vizibil cel mult în manifestări fizice, în cazuri anormale. El poate deveni vizibil când cineva, de exemplu, transpiră; atunci această manifestare este o devenire vizibilă a corpului eteric spre exterior. Dar în acest caz este necesară imaginaţia, pentru a face legătura între transpiraţie şi omul în întregul său. *Paracelsus* (Nota 19) făcea acest lucru. Pentru el, nu numai felul, ci şi aspectul substanţial al transpiraţiei diferea de la un om la altul. Considera că prin aceasta era exprimat etericul omului în întregul său. Aşadar, aici aspectul exterior este atenuat; dar interior acest lucru apărea cu atât mai evident, şi anume, în simţire. Sentimentul trăit interior, întreaga viaţă afectivă, este, de fapt, ceea ce există în corpul eteric atunci când el acţionează din interior, astfel încât este resimţit dinăuntru. Viaţa afectivă este întotdeauna însoţită de o secreţie spre interior (endocrină). În fond, şi corpul uman se prezintă în aşa fel, încât - iertaţi-mi din nou această afirmaţie -, de exemplu, ficatul transpiră, stomacul transpiră, totul transpiră, totul secretă. Tocmai în această activitate de secreţie se desfăşoară viaţa eterică la om. Ficatul are tot timpul în jurul său o ceaţă de transpiraţie, la fel şi inima: toate acestea sunt ceaţă învăluită în nori. Aceste lucruri

trebuie sesizate imaginativ.

Când Paracelsus vorbea despre transpirația oamenilor el nu spunea: Acesta este un lucru superficial, ci: Acest lucru pătrunde întregul om, acesta este corpul său eteric, este ceea ce se vede atunci când se face abstracție de componenta fizică. Aşadar, această trăire interioară a corpului eteric este viața afectivă.

Trăirea exterioară a corpului fizic nu este perceptibilă în mod simplu. Totuşi, noi percepem elementul fizic al corporalității dacă, de exemplu, luăm un copil în brațe: el este greu, aşa cum este grea o piatră. Aceasta este o trăire fizică, ceea ce pecepem aparține fizicului. Când cineva ne trage o palmă, pe lângă trăirea morală mai avem şi o trăire fizică, ca atunci când o bilă de biliard loveşte o alta. În acest caz trebuie să separăm corect ce este fizic de alte aspecte. Când percepem spre interior acest aspect fizic în acelaşi mod, aşa cum am spus mai înainte că percepem aspectul exterior al vieții afective, atunci în fenomenele fizice, în fenomenele pur şi simplu fizice trăite interior apare voința omenească. Voința omenească este cea care reuneşte, într-un mod mai simplu, omul cu Cosmosul. Dacă vrem să găsim în jurul nostru inspirația, ea ne este dată de formele animale. Marea varietate a formelor animale acționează asupra percepțiilor noastre, în inspirație. Astfel puteți spune că, atunci când percepem inspirații pure, fără a conține corporalitate fizică, aceste inspirații pot reprezenta ceva mult mai presus decât animalele. Acest lucru este cu totul posibil. Dar şi inspirații prezente numai în lumea spirituală vor putea apărea în forme animale.

În vremurile clarviziunii mai vechi, oamenii au încercat să transpună într-un mod spiritual inspirațiile pe care le aveau în forme animale; de exemplu, Sfinxul îşi datorează forma faptului că trebuia să exprime în mod concret ceva ce fusese văzut prin inspirație. Atunci când vorbim despre forme animale în lumea pur spirituală, avem deci de-a face cu entități supraumane. În perioada clarviziunii atavice, aşa cum era prezentă în primele secole creştine, încă în timpul Misteriului de pe Golgota, nu era vorba despre o simbolistică superficială, goală, ci despre o adevărată certitudine că entități spirituale superioare care devin accesibile inspirației se exprimau în forme animale.

Acestei afirmații îi corespunde întru totul faptul că Sfântul Duh a fost prezentat sub forma unui porumbel de către cei care erau preocupați de inspirație. Cum trebuie să înțelegem astăzi faptul că Duhul Sfânt ne este înfățişat sub forma unui porumbel? Trebuie să-l înțelegem în aşa fel, încât să spunem: Aceia care vorbeau astfel erau oameni inspirați în sensul atavic. Ei îl vedeau în această formă ca inspirație, în acea zonă în care pentru ei Duhul Sfânt se arăta într-un mod pur spiritual. Cum îl vor fi caracterizat pe Hristos aceşti contemporani ai Misteriului de pe Golgota înzestrați cu clarviziune atavică? Poate că L-au văzut în mod exterior; în acest caz, L-au perceput ca om. Pentru a-L vedea ca om în lumea spirituală, ei ar fi trebuit să aibă intuiții. Oameni care Îl puteau vedea însă ca Eu în lumea intuitivă nu existau nici în timpul Misteriului de pe Golgota. Dar ei Îl mai puteau vedea în inspirația atavică. Ei vor fi folosit forme animale şi pentru a-L exprima pe însuşi Hristos. „Iată, acesta este Mielul lui Dumnezeu"; pentru acea perioadă aceasta este o vorbire corectă, o vorbire în care trebuie să ne regăsim, dacă revenim la problema „ce este inspirația"?, respectiv cum vedem prin inspiratie ceea ce poate apărea în lumea spirituală: „Iată Mielul lui Dumnezeu!" Acest lucru este important: să obținem ce este imaginativ, ce este inspirat, ce este intuitiv şi să învățăm prin aceasta să ne transpunem în modul de vorbire care vine spre noi din timpuri mai vechi.

Acest mod de vorbire reprezintă adevăruri cu privire la concepții mai vechi; dar trebuie mai întâi să ne regăsim în el, să exprimăm aceste adevăruri aşa cum erau ele exprimate în vremea Misteriului de pe Golgota şi să le resimțim ca de la sine înțelese. Numai astfel vom pătrunde sensul celor reprezentate, de exemplu, în Asia, în heruvimii înaripați, în Egipt, în Sfinx, în ceea ce ne este reprezentat prin Duhul Sfânt, ca porumbel, ce ne este prezentat în înşuşi

Hristos, ca miel, ceea ce era inspirație sau mai bine-zis imaginațiune inspirată, în care Hristos era reprodus ca imagine în timpurile cele mai vechi.

CONFERINȚA a III-a

Dornach, 29 iulie 1922

Ieri am încercat să vă demonstrez cum poate fi găsită o cale simplă prin care să fie aduse în fața sufletului relațiile omului cu întregul Cosmos prin intermediul corpului, sufletului şi spiritului. Conducând şirul de idei spre câteva imaginațiuni, am dorit să vă atrag atenția asupra unor lucruri. Am vrut să vă arăt cum, de exemplu, în astfel de imagini, ca de exemplu Hristos ca Miel al lui Dumnezeu, se află imaginatiuni inspirate propriu-zise. În timpul când s-au fixat asemenea imagini, când erau exprimate cu deplină înțelegere şi folosite pentru viața sufletească umană exista o adevărată conştientizare a felului în care omul se ridică prin transformarea trăirilor sufletului din viața obişnuită, astfel încât intră în legătură cu lumea spirituală. Am atras atenția asupra faptului că în primele patru secole creştine ceea ce putem numi învățătura creştină avea la bază concepția spirituală, că tainele creştinismului erau prezentate aşa cum puteau fi văzute de cei care-şi înălțaseră viața sufletului la nivelul spiritualului. După secolul al patrulea a dispărut treptat din conştiența generală a omului capacitatea de a mai avea înțelegere pentru expresia nemijlocită a spiritualului. Şi vedem cum prin contactul lumii germanice nordice cu lumea greco-latină aceste dificultăți care au apărut atunci în evoluția culturii occidentale au devenit tot mai mari. După secolul al patrulea se mai privea cu o anumită venerație la ceea ce urcase din timpuri mai vechi în imaginațiuni inspirate, ca reprezentare a concepției creştine. Era venerată tradiția. Era venerat ceea ce ajunsese prin tradiție posterității în legătură cu asemenea imagini. Numai că spiritul uman care progresa a preluat tot mai multe forme şi omul îşi spunea: Da, ni s-a transmis ceva ca, de pildă, imaginea porumbelului pentru Duhul Sfânt, imaginea mielului pentru Hristos. Dar cum trebuie să înțelegem aceasta? Cum ajungem să le înțelegem? Şi tocmai din această imposibilitate sau, mult mai mult, din credința în imposibilitatea că spiritul uman ar putea să urce prin el însuşi până la contemplarea lumilor spirituale a luat naştere învățătura scolastică. Aceasta susține că spiritul uman poate ajunge prin propria sa forță până la cunoaşterea lumii sensibile şi chiar până la concluzii care rezultă nemijlocit din conceptul despre sensibil, dar că ar trebui considerat ca ceva revelat, neînțeles, ceea ce poate fi manifestat de lumea suprasensibilă pentru om.

Dar acest mod dublu de credință umană (în cunoaşterea pământeană limitată, pe de o parte, şi, pe de altă parte, în cunoaşterea suprasensibilului, la care se poate ajunge numai prin credință) nu s-a dezvoltat fără dificultăți. Se simțea, chiar dacă numai în mod mai mult sau mai puțin crepuscular, că nu mai putea exista o relație cu cunoaşterea suprasensibilului aşa cum existase ea în timpuri mai vechi. În prima perioadă după secolul al patrulea oamenii îşi spuneau, în modul lor caracteristic de a simti: Această lume suprasensibilă poate totuşi să fie accesibilă într-un anume sens pentru viața sufletească umană; dar nu-i este dat oricui să aducă viața sufletească până la o astfel de altitudine; trebuie să te mulțumeşti să preiei câte ceva din revelațiile vechi.

După cum am spus, venerația pentnt aceste revelații vechi era prea mare încât să se dorească să se aplice o unitate de măsură cunoaşterii umane, care nu mai urca până la ele sau despre care cel puțin se credea că nu poate ajunge pe nici o cale la revelații. Şi scolastica severă a dualității cunoaşterii umane a fost acceptată doar treptat. Abia în secolele X, XI, XII şi XIII ale evului mediu s-a acceptat în totalitate principiul scolastic. Până atunci s-a oscilat încă: Oare nu ar trebui ca această cunoaştere umană să se poată ridica până la ceea ce aparține lumii spirituale, aşa cum putea fi obținută odinioară prin eforturi în beneficiul acestei perioade târzii?

Astfel se produsese o mare răsturnare față de timpurile anterioare. În vremurile vechi, să zicem în primele secole creştine, un om care ar fi venit în contact cu taina previziunii divine a tuturor lucrurilor sau cu taina transformării pâinii şi vinului în trupul şi sângele lui Hristos ar fi spus, atunci când s-ar fi convertit la crestinism: Acest lucru este greu de înțeles, dar există oameni care-şi pot transpune sufletul în aşa fel, încât pot să-l înțeleagă. Dacă accept caracterul atoateştiutor al fiiniei divine, această ființă trebuie să ştie dacă un om este osândit pe vecie sau dacă un altul se mântuieşte. Dar, ar fi spus un astfel de om, nu există o legătură directă între faptul că omul nu trebuie neapărat să păcătuiască şi că el este osândit, de fapt, prin păcatul său: aşadar, dacă nu păcătuieşte, nu este osândit; dacă se căieşte pentru un păcat, de asemenea nu este osândit. În consecință, trebuie spus: Omul poate deveni prin modul său de viață un osândit datorită păcatului sau un mântuit prin lipsa de păcat. Dar, încă o dată: Dumnezeu atoateştiutor trebuie să ştie de pe acum dacă el va fi osândit sau va fi mântuit!

Un om care şi-ar fi pus aceste probleme ar fi ajuns la astfel de concluzii. Dar în aceste prime secole creştine el nu ar fi spus fără îndoieli: Aşadar, trebuie să pun problema dacă Dumnezeu ştic că un om va fi osândit sau mântuit, ci ar fi gândit: Dumnezeu, în ciuda faptului că omul poate păcătui sau nu, ştie totuşi cine este osândit şi cine este mântuit; aceasta aş putea-o înțelege dacă aş fi un inițiat. Aşa ar fi gândit un om din primele secole creştine.

De asemenea, dacă i s-ar fi spus că prin transubstanțiere, prin săvârşirea tainei împărtăşaniei, pâinea şi vinul se transformă în trupul şi sângele lui Hristos el ar fi replicat: Nu pot înțelege aceasta, dar dacă aş fi inițiat aş putea şti. Aşa s-ar fi vorbit în timpurile mai vechi. Şi s-ar fi gândit: Ceea ce pot eu observa în lumea sensibilă este o iluzie, nu este adevărul; adevărul se află în lumea spirituală. Atât timp cât trăim în lumea simțurilor, în această lume a aparențelor, există o contradicție în afirmația că cineva poate sau nu să păcătuiască şi că Dumnezeu atoateştiutor ştie dinainte dacă un anumit om este osândit sau mântuit. Dar de îndată ce pătrunzi în lumea spirituală aceasta nu mai este o contradicție. Aici afli cum de este posibil ca Dumnezeu să stie acest lucru. Tot astfel s-ar fi spus: În lumea fizică, sensibilă, există o contradicție în faptul că ceva care pentru aparența exterioară rămâne neschimbat, pâine şi vin, poate deveni după transformare trup şi sânge ale lui Hristos; când eşti inițiat poți înțelege acest lucru, pentru că în acest caz te afli cu viața ta sufletească în lumea spirituală. Aşa s-ar fi spus în timpurile mai vechi.

Acum însă s-au declanşat lupte în sufletele oamenilor. Pe de o parte, acestea se vedeau tot mai mult smulse din lumea spirituală. Întreaga cultură tindea să valorifice rațiunea oamenilor, care în orice caz nu pătrundea în lumea spirituală. Din toate aceste lupte s-au dezvoltat toate incertitudinile cu privire la lumile suprasensibile. Dacă ne ocupăm de istorie în mod simptomatic, putem extrage acele momente în care asemenea incertitudini ies cu deosebită forță în lume.

În conferințele mele am atras în mod repetat atenția asupra călugărului scoțian *Scotus Erigena*, care a trăit în secolul al IX-lea în țara francilor, la curtea lui *Carol cel Chel* (Nota 20), unde era privit ca o minune de înțelepciune. Când aveau de luat o decizie, Carol cel Chel, dar şi toți cei care erau de părerea lui, se adresau, în toate problemele religioase, dar şi în toate problemele ştiințifice, lui Scotus Erigena. Dar tocmai faptul că Scotus Erigena li se opunea altor călugări din timpul său vedem cât era de dezlănțuită lupta dintre rațiune, care se simțea limitată la lumea simțurilor şi la câteva concluzii obținute prin aceasta, şi ceea ce era transmis din lumile suprasensibile sub forma de dogme.

În secolul al IX-lea două personalități se aflau în confruntare: Scotus Erigena şi călugărul *Gottschalk* (Nota 21), care propăvăduia învățătura după care Dumnezeu ar şti dinainte dacă un om va fi osândit sau mântuit. Treptat acest lucru s-a exprimat în formula: Dumnezeu a predestinat o parte dintre oameni la mântuire şi o altă parte la osândire. Se expunea această învățătură în modul în care însuşi Augustin o făcuse, *potrivit învățăturii sale despre*

predetestinarea divină (Nota 22) a unei părți dintre oameni la mântuire şi a altei părți la osândire. Gottschalk, călugărul, spunea: Dumnezeu a predestinat o parte dintre oameni la mântuire şi o altă parte la osândire, dar pe nimeni la păcătuire. Pentru înțelegerea exterioară, Gottschalk propovăduia, aşadar, o contradicție.

Disputa a determinat un mare scandal în secolul al IX-lea. La un sinod ținut la Mainz, de exemplu, scrierea lui Gottschalk a fost declarată eretică. Deşi a fost biciuit şi închis din cauza acestei învățături, el a sustinut că nu voia nimic altceva decât să pună în adevărata ei lumină învățătura lui Augustin. Unii au devenit atenți, mai ales unii episcopi şi călugări francezi, la faptul că Gottschalk nu propovăduia nimic altceva decât ceea ce spusese Augustin. El propovăduia din tradițiile vechii cunoaşteri, din Misterii, ceea ce cei care voiau să înțeleagă toate lucrurile cu rațiunea, care abia se năştea, nu puteau înțelege, şi care din acest motiv îl combăteau, în timp ce ceilalti, care erau mai pătrunşi de însemnătatea lucrurilor vechi, îi dădeau întru totul dreptate unui teolog ca Gottschalk.

Astăzi, oamenii vor înțelege cu mare greutate că au putut apărea asemenea dispute. Dar nu era o simplă ceartă. Din cauza unor astfel de învățături erai biciuit şi închis, dacă ele nu erau pe placul uneia dintre părți, iar în final ți se dădea totuşi dreptate. Căci tocmai dreptcredincioşii erau de partea lui Gottschalk şi învățătura sa s-a încetățenit ca învățătură catolică legală. Carol cel Chel s-a adresat lui Scotus Erigena, pentru a lua o hotărâre. Scotus Erigena nu a luat o decizie în sensul concepției lui Gottschalk, ci a susținut că divinitatea se află cuprinsă în evoluția omenirii, că răul nu poate fi decât ceva aparent, altfel el ar trebui să sălăşluiască în Dumnezeu. Întrucât Dumnezeu nu poate fi decât Binele, răul trebuie să fie nimic; dar nimicul nu poate face ca oamenii să fie reuniți în final. În felul acesta Scotus Erigena s-a pronunțat împotriva lui Gottschalk.

Dar învățătura lui Scotus Erigena, care este aproximativ aceeaşi cu cea a panteiştilor de azi, a fost din nou osândită de biserica dreptcredincioasă, iar scrierile sale au fost cunoscute mult mai târziu. Tot ce amintea de el a fost ars; el a fost considerat eretic. Şi când şi-a făcut cunoscută concepția, pe care o expusese lui Carol cel Chel, partizanii lui Gottschalk care acum erau din nou recunoscuți, au declarat: Scotus Erigena nu este decât un flecar care se împăunează cu tot felul de cunoştințe ale ştiinței exterioare şi care, de fapt, nu ştie nimic despre tainele interioare ale suprasensibilului. *Un alt teolog a scris despre trupul şi sângele lui Hristos: De corpore et sanguine domini* (Nota 23). În această scriere el exprima tot ceea ce pentru vechiul inițiat era o învățătură perfect transparentă: că pâinea şi vinul pot fi transformate în trupul adevărat şi în sângele adevărat ale lui Hristos.

Această scriere a fost şi ea prezentată lui Carol cel Chel. Scotus Erigena nu a conceput chiar o operă antagonică, dar în scrierile sale găsim indicii că învățătura sa, care este cea catolică dreptcredincioasă, şi anume că pâinea şi vinul se transformă cu adevărat în trupul şi sângele lui Hristos, ar trebui modificată, întrucât nu se poate pătrunde taina ei. Aşa s-a exprimat Scotus Erigena.

În rezumat, în secolul al IX-lea, în ceea ce priveşte relația sufletului uman cu lumea suprasensibilă se făcea mult zgomot, şi era deosebit de greu pentru spiritele serioase ale acelui timp să găsească o soluție satisfăcătoare. Căci în dogmele creştine se găseau rămăşițele adevărurilor inițiatice, dar era prezentă şi neputința înțelegerii.

Se verifica ceea ce fusese introdus în mod exterior în cuvânt (cuvântul ar fi putut fi înțeles după dezvoltarea sufletelor în lumea spirituală), în plus față de ceea ce era în conştiența oamenilor prin dezvoltarea rațiunii umane din acea vreme. Şi din aceste verificări au luat naştere în viața creştină a Europei cele mai aprige lupte.

Spre ce tindeau, de fapt, aceste trăiri sufleteşti? În om se contura o dualitate, ceea ce până

atunci nu existase. Mai înainte omul privea în lumea sensibilă şi în acest timp avea totodată şi intuitia spiritualului, datorită capacităţilor sale, a spiritualului care răzbate prin intermediul fenomenelor sensibile: el vedea o dată cu fenomenele sensibile şi realităţile spirituale. Aşa cum făceau deja oamenii secolului al IX-lea, omul din vechime în mod sigur nu vedea pâine şi vin, căci aceasta ar fi fost o intuiţie materială. Dar el avea concomitent intuiţia materială şi intuiţia spirituală.

Omul timpurilor vechi avea puţine noţiuni şi idei intelectualiste, aşa cum existau ele în veacul al IX-lea. Nu exista inconsistenţa şi abstracţiunea acestor noţiuni şi idei. Noţiunile şi ideile trăite de om erau încă de aşa natură, încât în mod obiectiv ţineau de esenţă. V-am atras atenţia asupra modului în care aceste lucruri au devenit treptat cu totul abstracte ca gramatică, retorică, dialectică, aritmetică, geometrie, muzică, astrologie. În timpuri mai vechi, aceste ştiinţe, în care omul pătrundea cu puterea sa sufletească, erau privite astfel încât el intra în relaţie - aşa am spus cândva - cu entităţi reale. Dar încă pe atunci, şi încă mai mult în perioade ulterioare, gramatica, retorica, dialectica etc. deveniseră firave şi abstracte, fără esenţialitate, nu mai erau decât nişte veşminte, s-ar putea spune, faţă de ceea ce exista în timpurile mai vechi. Şi acest lucru s-a amplificat. Abstracţiunea a devenit tot mai mult o abstracţiune a noţiunilor şi concretul a devenit tot mai mult sensibil, exterior. Aceste două curente din secolul al IX-lea, sub influenţa cărora oamenii au dat lupte sufleteşti atât de aprige, au continuat să existe până în epoca cea mai recentă. Le găsim deosebit de viu reprezentate în confruntarea dintre Goethe şi *Schiller* (Nota 24). Am vorbit ieri despre felul în care Gcethe a fost constrâns, atunci când a făcut cunoştinţă cu botanica lui Linné, să reprezinte fiinţa vegetală în noţiuni vii. Noţiuni vii, noţiuni care se pot transforma, care ajung la domeniul imaginativului. Dar am mai atras atentia şi asupra faptului că Goethe se poticneşte când vrea să urce de la treapta de vegetal-viu la aceea de animal-simţitor. EI ajunge la imaginaţiune, dar nu şi până la inspiraţie. El vede lucrurile exterioare. În cazul mineralelor, nu are prilejul să înainteze la imaginaţiune, în cazul plantelor face acest lucru. Mai departe nu poate înainta; noţiunile abstracte nu sunt domeniul lui. Din această cauză el nu cuprinde, în noţiuni abstracte, nici ceea ce este o spiritualitate mai înaltă decât cea vegetală. Din această cauză nu filosofează, în fond, aşa cum se filosofa în vremea sa.

Schiller filosofează. El învaţă chiar să filosofeze de la Kant, până când nu-i mai place modul de a gândi al acestuia şi-l părăseşte. Dar Schiller nu face acest lucru fără abstracţiunea noţiunilor, care, la rândul lor, nu pot ajunge la esenţial, la fiinţial. Dacă analizăm concepţiile lui Goethe şi Schiller, simţim opoziţia dintre ei, care nu a fost, de fapt, niciodată depăşită, ci numai păstrată latent, datorită umanităţii care-i anima pe amândoi.

Această opoziţie a ieşit în evidenţă când în anii nouăzeci ai secolului al XVIII-lea atât Goethe, cât şi Schiller au fost puşi în faţa întrebarii: Cum ajunge omul la o existenţă demnă de el? Schiller şi-a pus problema în felul lui, în forma gândirii abstracte, şi şi-a expus concepţia în ale sale Scrisori despre educaţia estetică a omului. El a spus: Omul este subordonat pe de o parte necesităţii logicii, a ratiunii. El nu are libertate atunci când se supune necesităţii raţiunii. Libertatea sa naufragiază în necesitatea raţiunii. Dar el nu are libertate nici când se dăruieşte numai simţurilor sale, necesităţii senzoriale; atunci îl constrâng instinctele, dorinţele, nici aici el nu este liber. În ambele sensuri, omul devine, de fapt, sclav, devine neliber. El nu poate deveni liber, crede Schiller, decât atunci când priveşte natura ca şi cum ar fi o fiinţă vie, ca şi cum în ea s-ar afla şi spirit şi suflet, când el ridică natura la o treaptă superioară. Dar atunci trebuie să coboare şi necesitatea raţiunii până la nivelul naturii. Omul trebuie să contemple natura ca şi cum ea ar avea raţiune. Atunci din raţiune dispare necesitatea rigidă a raţiunii, logica rigidă. Pe de altă parte, când se exprimă în imagini, omul modelează, în loc să analizeze logic şi să sintetizeze; prin faptul că omul plăsmuieşte, el ia naturii necesitatea sa pur senzorială. Dar, spune Schiller, toate acestea pot fi exprimate numai în creaţia artistică şi în savurarea estetică. Dacă stai pur şi simplu în faţa naturii, eşti învins de instincte, de poftele necesităţii naturii. Dacă te mişti în spirit, atunci

trebuie să asculți de necesitatea logicii, dacă nu vrei să fii infidel umanului. Dacă relaționăm cele două aspecte, rațiunea cedează ceva din necesitatea sa senzorialului; senzorialul cedează ceva din natura sa doritoare. Prezentăm omul, de exemplu, în operele scultpurale, ca şi cum în domeniul sensibil ar fi conținut însuşi spiritul. Conducem spiritul în jos, în senzorial, în timp ce urcăm sensibilul spre spirit, şi rezultă plăsmuirea, frumosul. Numai prin faptul că omul creează frumosul el trăieşte în libertate.

Gândiți-vă că în timp ce Schiller a redactat aceste scrisori el a năzuit cu toată forța sa sufletească interioară să descopere când poate fi liber. Şi găseşte ca singură posibilitate pentru realizarea libertății umane trăirea în aparența frumoasă. Omul trebuie să fugă de adevărul grosolan - acest lucru îl spune Schiller, chiar dacă nu o exprimă clar -, dacă vrea să fie liber, deci să obțină o existență demnă de condiția de om. Numai în aparență poate fi atinsă, de fapt, libertatea.

Nietzsche (Nota 25), care era impregnat de toate aceste idei şi, în consecință, nu putea nici el pătrunde până la o adevărată intuiție a spiritului, şi-a conceput prima sa carte, *Naşterea tragediei din spiritul muzicii*, în care a vrut să dovedească că grecii ar fi inventat arta pentru a avea ceva prin care să se poată ridica, ca oameni liberi, deasupra adevărului simțurilor exterioare, prin care nu ar putea obține niciodată demnitatea umană; ei s-ar fi aşezat deasupra realității lucrurilor, pentru a putea atinge libertatea în aparență, în aparența artistică. Nietzsche a interpretat acest lucru în cadrul culturii greceşti. În această privință, el a exprimat mai răspicat ceea ce se afla deja în *Scrisorile despre educația estetică a omului.* Se poate spune, aşadar, că Schiller trăia într-o spiritualitate abstractă, dar în el exista totodată dorinta de a-i conferi omului demnitatea. Examinați măreatia, splendoarea, ceea ce merită a fi admirat în aceste scrisori estetice. În fond, ele sunt, din punct de vedere al scriiturii şi al forței sufleteşti, deasupra tuturor celorlalte opere ale lui Schiller. De fapt, dacă luăm în considerare toată creația sa, ele sunt lucrul cel mai de preț pe care l-a produs. Dar Schiller luptă din punctul său de vedere abstract, prin care ajunsese şi el la intelectualism, în concordanță cu viața spirituală occidentală. EI nu a putut ajunge la realitatea adevărată, ci doar până la aparența frumuseții.

Când Goethe a primit Scrisorile *despre educația estetică a omului*, el nu s-a putut orienta cu uşurință în descifrarea lor. De fapt, Goethe nu era versat în mersul abstract al rațiunii umane. Dar şi pentru el felul în care îşi obține omul demnitatea sa, cum trebuie să lucreze împreună entitățile spirituale pentru a-i conferi omului demnitatea sa umană astfel încât el să se trezească la lumea spirituală, să se poată familiariza cu aceasta constituia o problemă. Schiller nu putea evada din concept în realitate. Goethe voia să exprime şi el, în felul său, ceea ce Schiller expusese în scrisorile sale.

El a spus-o în felul său, în imagini, în *Basmul despre şarpele verde şi frumosul crin* (Nota 26) (în germană crinul are un nume feminin, care s-ar putea traduce cu un sinonim regional: „frumoasa Lilia" - n. tr.). În toate personajele basmului trebuie să vedem forțele sufleteşti care coacționează pentru a-i da omului demnitatea umană, demnitatea sa în libertate. Dar Goethe nu a putut găsi calea care să-i permită să urce de la ceea ce a putut exprima numai în imaginațiuni la adevărata spiritualitate. Din această cauză el a rămas la nivelul basmului, la imagine, la un fel de simbolistică superioară, în orice caz la o simbolistică deosebit de vie, dar totuşi numai o simbolistică. Schiller a construit noțiuni abstracte, nu a ptutut pătrunde în nici un fel de realitate, a rămas la nivelul aparenței. Goethe a plăsmuit, în dorința lui de a înțelege omul în libertatea sa, numeroase imagini, care erau plastice, senzorial plastice, dar cu care, de asemenea, nu a putut pătrunde în realitate. El a rămas legat de descrierea senzorialului. Vedeți cât poate fi de frumoasă această descriere a senzorialului în *Basmul despre şarpele verde şi frumoasa Lilia*; dar, de fapt, eliberarea prințului paralizat nu devine plastică, ci numai simbolic plastică. Concepțiile opuse, pe care le-am caracterizat şi care urcaseră la suprafață, dar din care nici una nu putea să pătrundă în lumea spirituală, se

manifestă aici prin cele două personalități. Atât Schiller cât şi Goethe s-au străduit să pătrundă în lumea spirituală din direcții diferite; dar nu puteau face asta.

De fapt, ce se întâmpla? Ceea ce voi spune vi se va părea ciudat, şi totuşi cine priveşte lucrurile fără prejudecăti va trebui să le înțeleagă aşa cum le voi spune eu.

Să luăm cele două curente care sunt prezente în scolastică. Avem mai întâi cunoaşterea rațională, care îşi obține calitățile din domeniul sensibilului, dar care nu înaintează până la realitate. Prin cele mai variate plăsmuiri, acest curent coboară, de la o personalitate la alta, până la Schiller. El este atras de cunoaştere despre care scolastica spune: În felul acesta nu se pot obține decât idei din domeniul sensibilului. Totuşi Schiller este în imposibilitatea de a găsi ceva în domeniul sensibilului care să-l condiționeze pe om, atunci când el trebuie să aibă demnitatea sa umană; pentru aceasta el este prea deplin om. Schiller lasă de o parte lumea simțurilor şi nu-i rămân decât ideile. EI nu ajunge la nici o realitate, ci numai la aparența frumoasă. Prin aceasta el se luptă cu dilema: Cum să procedezi pentru a-i reda omului demnitatea sa cu ajutorul cunoaşterii scolastice? Aici nu te mai poți ține de realitate, aici trebuie să te refugiezi în aparența frumoasă. Astfel, în personalitatea lui Schiller se regăseşte ascendentul curentului scolastic al cunoaşterii raționale.

Goethe nu s-a preocupat de cunoaşterea rațională. El era mult mai mult stimulat de cunoaşterea revelată; chiar dacă acest lucru vi se pare uimitor, el este totuşi adevârat. Practicarea logicii nu era domeniul său. Chiar dacă nu se ținea de dogmele catolice care l-au iluminat totuşi în modelarea artistică, mai târziu, atunci când a vrut să-şi desăvârşească *Faustul*, chiar dacă în tinerețe nu accepta dogmele catolice, el era totuşi ataşat de ceea ce se apropia de lumea suprasensibilă, atât cât se putea el avânta. Când se vorbea de credință devenea, într-un anume sens, furios. *Când în tinerețea sa Iacobi i-a vorbit despre credință*, el a spus: Eu mă mențin în domeniul perceperii vizuale (Nota 27). Goethe nu voia să audă de credință. Aceia care îl consideră legat de o credință nu-l înțeleg deloc. El voia să vadă. El se afla deja pe drumul care urcă de la imaginațiunile sale spre inspirații şi spre intuiții. Cu acestea nu ar fi putut deveni un teolog al evului mediu, dar ar fi putut deveni un văzător al lui Dumnezeu sau un văzător al lumii suprasensibile. El se afla deja pe această cale, dar nu a putut ajunge sus. A ajuns numai până la intuiția suprasensibilului în lumea plantelor. Aşa încât când urmărea lumea plantelor urmărea concomitent aspecte spirituale şi sensibile, aşa cum se întâmpla şi în vechile Misterii inițiatice; dar el s-a oprit la plante.

Ce putea însă să facă în această privință? Nu putea face nimic altceva decât să folosească pentru întreaga lume suprasensibilă imaginile, modalitatea simbolistă, imaginativă, pe care a învățat s-o recunoască la plante. Astfel el a ajuns numai până la o prezentare imaginativă a lumii, atunci când, în al său basm despre şarpele verde şi frumoasa Lilia, vorbea despre probleme sufleteşti.

Observați: acolo unde basmul despre şarpele verde şi frumoasa Lilia aminteşte de ceea ce ține de adevărurile la care ajungi prin imaginațiuni, aşa cum le-a dezvoltat Goethe în legătură cu lumea plantelor, basmul este deosebit de frumos. Lăsați să acționeze asupra dumneavoastră tot ceea ce ține de stilul imaginațiunii vegetale; el devine minunat de frumos. Toate celelalte lucruri pe care le găsim în basme au tendința de a deveni plantă. Figura feminină de care este vorba în basm el o numeşte Lilia. Ea nu are o viață adevărată, viguroasă; are un fel de existență vegetală. Şi, dacă veți privi toate figurile care apar în basm, ajungeți în adevăr la o existență vegetală; dar când este vorba ca ele să urce mai sus, acolo ceea ce este înalt devine simbolic şi se ajunge, de fapt, la o existență aparentă.

Nici regii care apar aici nu sunt reali. Nici ei nu ajung decât la o existență vegetală; ei spun numai că ar fi altceva. Căci, pentru ca ei să trăiască cu adevărat ar fi trebuit să se regăsească în regele de aur, în regele de argint, în regele de bronz.

Aşadar, Goethe trăieşte, s-ar putea spune, în cunoaşterea revelată, suprasensibilă, pe care o stăpâneşte până la un anumit nivel. Schiller trăieşte o cunoaştere raţională, cealaltă concepţie dezvoltată de scolastică, pe care însă vrea s-o aducă până la realitate, dar nu o poate ridica decât până la realitatea aparenţei în frumuseţe.

Se poate spune: Adevărul interior al acestor două personalităţi îi face să fie atât de sinceri, încât nici unul nu spune mai mult decât poate. Din această cauză Goethe prezintă sufletescul ca şi cum ar fi vegetal, iar Schiller descrie omul liber ca şi cum el ar putea trăi numai estetic. Societatea estetică reprezintă ceea ce Schiller indică la sfârşitul scrisorilor sale ca fiind „imperativul social": Deveniţi astfel încât societatea să se prezinte frumos, spune Schiller, dacă omul trebuie să devină liber. În relaţia lui Goethe cu Schiller se vede cum se ridică la suprafaţă aceste curente de gândire. Lui Goethe i-ar fi fost necesară ridicarea de la imaginaţiune la inspiraţie, iar lui Schiller animarea noţiunilor abstracte cu ajutorul lumii imaginative. Abia atunci ei s-ar fi putut înţelege pe deplin.

Şi dacă priviţi în sufletul acestor doi mari oameni, puteţi să spuneţi: Ambii erau predispuşi să pătrundă în lumea spiritului. *Cum a luptat Goethe cu ceea ce el numea a fi cucernic! Cum o exprima Schiller* (Nota 28): De care religie existentă consideri că aparţii? - De nici una, - spune el. De ce? Din religiozitate!

Vedem cum, pentru spiritele luminate, o dată cu desfăşurarea suprasensibilului, din ceea ce omul poate trăi prin cunoaştere decurge şi ceea ce este religios. Aşadar, va trebui să se ajungă din nou la religie, prin transformarea cunoaşterii actuale pur intelectuale în cunoaştere spirituală.

CONFERINŢA a IV-a

Dornach, 30 iulie 1922

Să privim înapoi la principiile iniţierii mai vechi şi să vedem cum acei oameni care mai trăiau încă cu aceste principii ale iniţierii s-au opus, în calitate de iniţiaţi, creştinismului, dezvoltând din concepţiile lor ceea ce a devenit mai târziu conţinut dogmatic, astfel încât acesta nu a mai putut fi înţeles, mai ales după secolele VIII şi IX. Trebuie să ne amintim numai că înaintea Misteriului de pe Golgota în civilizatia umanităţii nu s-a simţit influenţa principiului Eului uman. Omul a avut întotdeauna predispoziţie pentru acest principiu al Eului. El a fost chiar creat pentru a-şi dezvolta fiinţa sa interioară şi exterioară din acest principiu al Eului. Dar numai încet şi treptat el a ajuns să simtă şi mai ales să devină conştient de ceea ce reprezenta în el esenţa Eului şi forţa Eului. Astfel încât se poate spune: Este de la sine înţeles că, de fapt, şi în timpurile dinaintea Misteriului de pe Golgota entitatea umană era alcătuită din corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu, dar conştienţa omului nu îngloba în sine această esenţă - Eul. Acesta exista mai mult sau mai putin inconştient. În vremurile mai vechi, umblau pe Pământ oameni care nu erau pe deplin conştienţi de Eul lor. Eul îşi exercita influenţa în cadrul entităţii umane numai când omul nu-şi mai dezvoltă corpul fizic cu intensitate. Cei care erau inconştienţi de Eul lor şi-au dezvoltat corpul fizic mai mult decât aceia care au pătruns în conştienţa deplină a Eului. Acest lucru nu a avut loc în mod brusc, el s-a petrecut în secolele dinainte şi de după Misteriul de pe Golgota, dar este perceptibil pentru contemplarea istoriei de pe poziţiile ştiinţei spirituale. Trebuie să spunem: Ceea ce poate păstra omul din corpul său fizic şi, de asemenea, din corpul său eteric şi din corpul său astral, poate fi menţinut numai când ceva din natura spiritual-divină se scurge în entitatea umană. Atât timp cât oamenii aveau, în absenţa conştienţei Eului, o clarvedere atavică, acest spiritual-divin se scurgea din Cosmos în oameni. Oamenii nu ar fi putut deveni niciodată fiinţe libere, dacă nu ar fi apărut Eul, deoarece în ei nu se mai scurgea spiritual-divinul. Ei au devenit fiinţe libere datorită faptului că au devenit puternici şi în conştienţa

Eului lor. Dar acest lucru a fost posibil numai atunci când oamenii s-au dezvoltat treptat prin gândurile lor abstracte. Gândurile abstracte sunt însă cadavrele lumii spirituale. Am atras deja atenția în aceste conferințe că, *aşa cum cadavrul corpului nostru fizic rămâne ca reziduu*, atunci când trecem prin moartea pământeană (Nota 29), tot astfel din acea entitate spiritual-sufletească care suntem în lumea spirituală, înainte de a coborî în lumea fizică, rămâne un cadavru. Dar acest lucru se petrece astfel doar de când omul a fost înzestrat cu conştiența Eului său. Iar gândurile, gândurile abstracte reprezintă acest cadavru. Prin faptul că devenim capabili să înglobăm în noi gânduri abstracte, cuprindem cadavrul ființei noastre spiritual-sufleteşti aşa cum era înaintea coborârii în lumea pământeană. Acest lucru este rezultatul faptului că în corpul nostru fizic se instalează şi ceva din principiul sfârşitului, al degradării.

Natura omului s-a schimbat în cursul evoluției sale pământene. Vechile trupuri arătau altfel decât cele de astăzi. În trecut, omul era de fapt neliber în trupul său, dar în natura sa proprie plină de prospețime era într-o continuă mişcare, astfel încât el se împlinea prin propria-i activitate fizică-eterică-astrală. Deci se poate spune: Noi trăim în cadrul lumii civilizate într-o perioadă a dezvoltării umanității în care corpul începe să se degradeze. Şi tocmai prin acest corp care decade, care stă la baza gândurilor intelectualiste, adică abstracte, noi ne dobândim libertatea. Prin acest corp în decadență omul a dobândit toate lucrurile de care el este atât de mândru ca om de ştiință cu nuanță intelectualistă.

Dacă gândim la aceste lucruri, trebuie să spunem: Înaintea Misteriului de pe Golgota în om nu ființa conştiența deplină a Eului. Dar au existat oameni care au dezvoltat această conştiență, prin acțiunea de inițiere din Misterii. Aceştia erau inițiații. Am spus multe lucruri despre ce se întâmpla cu cei care treceau prin procesul de inițiere în locurile speciale ale vechilor Misterii şi care urcau la acest Eu deplin conştienți de sine, în timp ce natura umană era în general lipsită de acest Eu. Numai că vechiul inițiat putea să ajungă la acest Eu doar prin aceea că prin acțiunea culturală a Misteriilor în el pătrundea ceva care a fost resimțit în toate culturile şi civilizațiile vechi ca fiind Tatăl veşnic al Cosmosului. Învățăcelul vechilor Misterii, inițiatul, avea această trăire atunci când atingea un anumit punct al inițierii sale, încât îşi spunea: Tatăl trăieşte în mine.

Un inițiat din cadrul culturii ebraice vechi ar fi caracterizat ceea ce se întâmplase cu el prin inițiere în felul următor: Omenirea, în general, are caracteristic faptul că Tatăl o susține şi o conduce, dar El nu sălăşluieşte în conştiență şi nu dezvoltă conştiența față de Eu. Tatăl dă omului obişnuit respirația, sufletul viu. Inițiatul vede în ceea ce fusese insuflat ca suflet viu ceva special, principiul Tatălui veşnic al Cosmosului, care sălăşluia în om. Când în vechiul inițiat al lumii ebraice se naşte acest principiu divin al Tatălui şi omul devine conştient de aceasta, el spune: Eu sunt cel care sunt. Aşa se face că un astfel de om care făcea parte din vechile popoare şi care, pe drept cuvânt, datorită sălăşluirii principiului divin al Tatălui în el, putea exprima Eul, Eu care a fost în toată antichitatea numele inexprimabil al lui Dumnezeu, al divinității-Tată, era considerat reprezentant al Tatălui pe Pământ. Aceşti inițiați erau numiți Tați; se aflau în mijlocul popoarelor. Erau numiți Tați (Părinți) deoarece reprezentau principiul-Tată printre ceilalți oameni. Şi se spunea că în Misterii pătrundea în ei dumnezeiescul Tată. Din această cauză Misterile erau considerate ca ceva în care în cadrul terestrului se dezvoltă ceea ce există şi străbate numai afară, întregul Cosmos. În locurile de Misterii şi apoi prin Misterii în om, principiului divin al Tatălui i se construia un adăpost. Omul a devenit el însuşi un astfel de adăpost al principiului divin al Tatălui.

Astfel erau resimțite prin Misterii sălăşluirea şi pelerinajul lui Dumnezeu în cadrul lumii pământene, şi se privea în afară, spre Cosmos, spre lumea mare; în măsura în care aceasta era percepută ca fiind străbătută şi întreținută de principiul divin al Tatălui, ea era numită macrocosmos, lumea mare. Apoi se privea spre locurile de Misterii, unde acestui Dumneeeu-Tată îi era construit un adăpost, în care erau inițiați oamenii care deveneau chiar adăpostul

pentru acest Dumnezeu-Tată şi ceea ce erau Misteriile, ceea ce devenea însuşi omul prin Misterii: lumea mică, microcosmosul. Acest lucru s-a menţinut până la Goethe; *când Goethe a devenit membru al unor loji*, el şi-a însuşit expresia curentă „*Lume mare şi lume mică*" (Nota 30) şi înţelegea prin lumea mare, macrocosmosul şi prin lumea mică loja, care pentru el trebuia să fie o imagine a lumii mari.

Toate acestea au intrat într-un alt stadiu atunci când în cadrul evoluţiei umane a avut loc Misteriul de pe Golgota. În timpul acestui Misteriu pe Pământ mai existau acei oameni care simţeau în ei ceva din Eul independent. Conştienţa Eului începuse în oarecare măsură să se stabilescă în oameni. Dar în acelaşi timp se mai întâmplă ceva: corpul fizic uman începe să devină friabil în interior, să se dezagrege. Şi astfel dezvoltarea umană se află, în timpul evoluţiei terestre, în faţa pericolului de a pierde tot mai mult legătura cu lumea spirituală, dar şi în faţa pericolului ca trupul fizic să se dezagrege tot mai mult.

Pentru a împiedica aceasta, entitatea pe care o numim Hristos a decis să se întrupeze în Iisus din Nazaret, aşa cum mai înainte principiul divin al Tatălui se revărsase în iniţiaţi. Prin faptul că principiul divin al Tatălui s-a revărsat în iniţiaţi, a fost adăugat corpului fizic, corpului eteric şi corpului astral Eul. Aşa cum am spus, numai acelor oameni care reprezentau numele inexprimabil al lui Dumnezeu, în care se sălăşluise dumnezeiescul Tată, le era permis să exprime Eul.

Dar în mijlocul evoluţiei pământene existau oameni care începeau să-şi spună Eu, care înglobaseră Eul în conştienţa lor. Într-un astfel de om, care era Iisus din Nazaret, a pătruns principiul Fiului, principiul Hristos. Acest principiu Hristos a pătruns aşadar în Eu. În timp ce mai înainte avusese loc pătrunderea principiului Tatălui în corpurile fizic, eteric şi astral, acum are loc pătrunderea principiului Hristos în omul care evoluase.

Amintiţi-vă cum am descris omul zilele trecute. V-am spus: Plantele distrug în ele însele natura fizică, s-ar putea spune că o corup; animalul corupe natura fizică şi pe cea eterică, iar omul corupe natura fizică, pe cea eterică şi pe cea astrală. Omul nu o corupea total în timpul evoluţiei sale dinaintea Misteriului de pe Golgota; acum el o corupe integral, în timp ce Eul său îşi ocupa locul în entitatea sa. Iniţiatul vechilor Misterii se elibera însă complet de corpurile sale (fizic, eteric, şi astral), în timp ce principiul Tatălui îl inunda şi devenea un Eu.

În timp ce Hristos a pătruns şi a sălăşluit în Iisus din Nazaret, el a distrus nu numai corpurile fizic, eteric şi astral, ci, împreună cu ele, şi Eul, în măsura în care acesta era dezvoltat în acea perioadă în Iisus din Nazaret. Astfel în Iisus Hristos sălăşluia principiul superior Hristos, care se comportă faţă de Eu aşa cum se comportă de obicei Eul uman faţă de corpul astral.

Acest lucru îl puteau încă vedea vechii iniţiaţi, care aveau dezvoltate capacităţi superioare de clarvedere. Când aceşti vechi iniţiaţi priveau omul, aşa cum exista acesta în vremea lor, observau că omul reunea în sine toate forţele existente în celelalte fiinţe din natură, le depăşeau şi într-un sens le rezumau. Aţi văzut cum poate fi regăsit în corpul uman fizic regnul mineral, în corpul uman eteric regnul vegetal, în corpul uman astral regnul animal şi apoi omul propriu-zis. În timp ce acei iniţiaţi aduşi la capacitatea de clarvedere în vremuri anterioare, aceşti Taţi (Părinti) ai popoarelor, în măsura în care unii din ei mai existau, au primit vestea despre Evenimentul Hristos, despre apropierea Evenimentului de pe Golgota, ei vedeau ceva în plus, în care nu se ridicau numai fiinţele pământene până la om, ci în care omul se ridica până la spiritualul-divin.

Când în om este prezent ca expresie umană ceva ce noi cunoaştem ca trăind în corpul fizic exterior al omului, vom înţelege cum acei iniţiaţi vedeau în Iisus Hristos mai mult decât un om, vedeau ceva ce depăşea limitele omenirii, limitele omenescului. Initiaţii au văzut pe Iisus Hristos într-o strălucire deosebită, nu numai cu culoarea incarnatului uman, ci cu o strălucire

specială, radiantă.

Această strălucire vechii inițiați o puteau percepe şi la tovarăşii lor: era forța principiului Tatălui care sălăşluia în inițiați. Dar ei nu percepeau numai principiul Tatălui, ci şi ceva care radia în mod special din Iisus Hristos, deoarece în El nu erau distruse numai corpurile fizic, eteric şi astral, ci şi Eul, în măsura în care acesta putea fi prezent într-un om al acelor timpuri.

Nu numai inițiații L-au putut vedea pe Iisus Hristos ca pe o entitate deosebit de radiantă, ci şi alți oameni special înzestrați în această privință. Faptul că şi oameni care erau înzestrați numai cu daruri naturale, nu cu daruri obținute în Misterii, chiar dacă nu erau decât cazuri izolate, recunoşteau în Iisus Hristos natura Sa superioară, era o noutate chiar şi pentru inițiații din timpul Misteriului de pe Golgota.

De aici s-a născut înțelegerea faptului că prin Misteriul de pe Golgota trebuia să se întâmple ceva ce mai înainte nu avea loc decât în cadrul Misteriilor. În lumea mare, în macrocosmos, a fost transpus ceva ce mai înainte nu se întâmpla decât în cadrul microcosmosului, a lumii mici. În cadrul ultimelor locuri de Misterii ale antichității taina lui Hristos a fost revelată cu cea mai mare claritate şi tocmai această vestire a tainei lui Hristos s-a pierdut pentru civilizația mai nouă, în cursul primelor patru secole de dezvoltare europeană. Pentru că în Iisus Hristos nu mai trăia numai principiul Tatălui, ci şi principiul Fiului, aceşti vechi inițiați ştiau că Iisus Hristos reprezenta ceva unic în cadrul evoluției, unic în măsura în care nu va mai putea apărea un astfel de Misteriu de pe Golgota, o astfel de sălăşluire a principiului Fiului într-un om.

Aceşti inițiați mai ştiau că Hristos a venit printre oameni ca Mântuitor, pentru a împiedica fărâmițarea corpului uman prin încorporarea Eului. Ce s-ar fi întâmplat dacă Hristos nu ar fi venit ca Mântuitor? Când omul moare, el îşi leapădă corpul supus degradării. În cazul acesta, dacă Hristos nu ar fi acționat ca Mântuitor fenomenele de descompunere care afectează corpul pieritor s-ar fi reflectat în sufletul care rămâne după moarte. Morții ar fi fost neliniştiți, chinuiti de ceea ce reprezintă corpul lor fizic, în descompunere, pentru existența terestră. Aceste suflete care au trecut prin moarte ar trebui să ştie că şi Pământul are de suferit prin faptul că trebuie să preia un corp în descompunere. Şi vechii inițiați ştiau, ca şi cei care se numesc creştini, care se pătrund de esența principiul Hristos, că aceste suflete priveau acum în jos, la corpul lor, care le-a fost luat prin moarte, încât puteau spune: Prin sălăşluirea lui Hristos în noi, în timpul cât am fost copii ai Pământului, noi am vindecat (mântuit) acest corp fizic într-atât, încât poate fi pus în Pământ fără a reprezenta pentru el un pericol de descompunere. Pentru a deveni Eu, omul trebuia să aibă mai întâi un corp supus descompunerii; dacă acest corp ar fi rămas supus descompunerii, Pământul ar fi fost vătămat. Iar când sufletele ar fi privit în jos la corpul lor fizic preluat de Pământ ar fi fost chinuite după moarte, crezând că Pământul ar fi vătămat prin acest corp fizic ce se descompune.

După împlinirea Misteriului de pe Golgota sufletele umane îşi puteau spune, după ce trecuseră de poarta morții: Da, acest corp supus degradării l-am purtat pe Pământ; lui îi datorăm posibilitatea de a putea dezvolta un Eu liber în entitatea umană. Dar Hristos a vindecat acest corp fizic prin sălăşluirea Lui în Iisus din Nazaret, astfel încât să nu fie dăunător pentru existența pământeană, iar noi să putem privi liniştiți la această experiență, ştiind că după Misteriul de pe Golgota pe Pământ nu cade o sămânță rea prin acel corp fizic de care omul are nevoie pentru Eul său. Hristos a trecut prin Misteriul de pe Golgota în vederea sfințirii corpului uman fizic, pentru existența sa terestră.

Ce s-ar fi întâmplat în evoluția Pământului dacă lucrurile ar fi rămas aşa? Atunci s-ar fi putut spune: În timpuri trecute, Dumnezeu-Tatăl s-a sălăşluit în oameni pentru ca acestia să se poată înălța, ca suflete, până la Eu, şi să poată fi vestit celorlalți oameni. Apoi s-a sălăşluit în entitatea umană Fiul, Hristos. Aceia care au în sine pe Hristos salvează prin aceasta corpul

pentru evoluția pământeană. Aşa cum prin vechiul principiu al Tatălui şi sălăşluirea lui în om a fost salvată, prin Misterii, partea sufletească a oamenilor, tot astfel este salvată partea lor trupească de către Tămăduitor, de către Mântuitor, de către Hristos, care a trecut prin Misteriul de pe Golgota.

Dar dacă ar fi rămas numai la acest stadiu, cei care îşi ştiu salvat trupul ar trebui să poarte acum în sine pe Hristos, ca entitate activă, care acționează şi corporal. Şi astfel oamenii n-ar fi putut deveni ființe libere. Dacă lucrurile ar fi rămas aşa, oamenii s-ar fi dezvoltat în aşa fel, încât ar fi putut prelua pe Hristos în ei pentru liniştirea sufletelor lor după moarte, pentru ca acestea să poată privi în jos, spre Pământ, în felul descris mai sus; dar oamenii nu ar fi putut deveni liberi. Dacă ar fi vrut să devină buni, ei ar fi trebuit să-L lase pe Hristos să acționeze în ei la fel cum în antichitate acționase Tatăl în cei care nu erau inițiați. Oamenii au devenit liberi prin faptul că în ei a fost dezvoltat Eul. Inițiații au devenit liberi în timpurile vechi, ceilalti erau neliberi, pentru că Tatăl trăia în mod inconştient în ei. Dacă creştinii lui Hristos ar fi fost entități conştiente în sine, de fiecare dată când ar fi vrut să devină buni ar fi trebuit să stingă în ei conştiența Eului, pentru a-L trezi pe Hristos prin aceasta. Nu ei ar fi fost buni, ci numai Hristos din ei. Oamenii ar fi trebuit să peregrineze pe Pământ, Hristos ar fi trebuit să sălăşluiască în ei şi în timp ce el s-ar fi folosit de trupurile lor ar fi avut loc vindecarea acestor trupuri. Dar binele săvârsit de oameni ar fi fost binele lui Hristos, nu al oamenilor.

Nu aceasta a fost misiunea Fiului divin care se legase cu evoluția Pământului prin Misteriul de pe Golgota. El voia să sălăşluiască în omenire, dar nu voia să tulbure conştiența Eului care urca acum în oameni. El a făcut o dată acest lucru cu Iisus, în care, după Botez, în locul conştienței Eului a trăit conştiența Fiului. Dar acest lucru nu trebuia să se petreacă cu oamenii timpurilor viitoare. Eul acestora trebuia să se poată ridica la conştiența deplină şi, cu toate acestea, Hristos să poată sălăşlui în interiorul lor.

Pentru aceasta era necesar ca Hristos să nu mai fie perceput de oameni prin vederea lor nemijlocită, ca să rămână unit cu existența pământeană. Era ceva asemănător cu ce se întâmpla în vechile locaşuri de inițiere: Când o ființă vizibilă fizic pentru oamenii care văd în lumea fizică, putând fi urmărită de aceştia prin existența sa, încetează de a fi vizibilă, se spune că şi-a făcut călătoria în Cer. Ea a pătruns în acele regiuni în care vizibilitatea fizică nu se mai manifestă. Asa si-a făcut Hristos călătoria sa în Cer (Înălțarea la Cer), aşa a devenit invizibil. El şi-ar fi păstrat într-un anume sens deplina vizibilitate, dacă ar fi sălăşluit în interiorul oamenilor şi ar fi distrus Eul, aşa încât aceştia ar fi putut deveni buni numai prin aceea că Hristos ar fi fost activ în ei.

Modul în care Hristos mai era vizibil pentru apostoli şi după Învierea Sa a dispărut: Hristos s-a înălțat la Cer. Dar El a trimis oamenilor acea entitate dumnezeiască care nu distruge conştiența despre Eu, spre care te ridici nu prin privire spirituală, ci prin Duhul invizibil. El a trimis oamenilor Sfântul Duh.

Sfântul Duh este trimis de Hristos pentru ca oamenii să-şi poată păstra conştiența Eului, iar el să poată sălăşlui în om în mod inconştient. Astfel încât omul, când îşi aduce în fața sufletului literalmente ființa care este el de fapt, trebuie să spună: Dacă privesc înapoi la ceea ce ştiau vechii inițiati, văd că în mine trăieşte principiul Tatălui, care umple Cosmosul, principiu care a apărut la vechii inițiati şi le-a dezvoltat Eul. Acesta este principiul care a trăit în noi înainte să fi coborât în lumea fizică. Prin sălăşluirea în ei a acestui principiu-Tată, vechii inițiați îşi aminteau cu deplină claritate cum trăiseră înainte de a fi coborât în ceea ce exista înainte de naştere, în preexistență: *Ex deo nascimur*.

După Misteriul de pe Golgota pentru om nu a putut rămâne valabil principiul: „Văd pe Hristos", deoarece nu ar fi putut deveni bun prin el însuşi; numai Hristos ar fi putut fi bun în el. Omului nu-i putea reveni decât: *In Christo morimur*. El putea muri în Hristos; putea să-L

unească pe Hristos cu ceea ce în el era principiu al morții.

Dar noua sa conştiență putea fi trezită prin entitatea pe care i-a trimis-o Hristos, prin Sfântul Duh: Per spiritum Sanctum reviviscimu,s. În felul acesta vedeți coerența din cadrul Treimii. Cu acestea devine clar însă şi faptul că este inerent creştinismului să se poată ajunge la trezirea Duhului şi fără a-L vedea pe Hristos însuşi în el. În timp ce Hristos a trimis omenirii Sfântul Duh, El i-a dat şi capacitatea de a se avânta ea însăşi, prin intelect, spre înțelegerea spiritualului. Din această cauză nu este permis să se spună că omul nu ar putea înțelege suprasensibilul spiritual prin spiritul său; omul ar putea justifica această neînțelegere a suprasensibilului numai dacă ar ignora Duhul Sfânt şi ar vorbi numai despre Dumnezeu-Tatăl şi despre Dumnezeu-Fiul. Şi în Evanghelie este făcută o referire clară pentru cel care vrea numai să vadă, care vrea numai să citească, că este o revelație însuşi faptul că omul, numai dacă este înclinat spre Hristos, poate înțelege suprasensibilul prin spiritul care sălăşluieşte în el. Din această cauză ni se spune că la Botezul lui Hristos a apărut Sfântul Duh. La apariția Sfântului Duh răsună în Cosmos vorbele: „Acesta este Fiul meu mult iubit, astăzi L-am zămislit."

Tatăl este zămislitorul nezămislit care îl introduce pe Fiu în lumea fizică. Dar în acelaş timp Tatăl se foloseşte de Sfântul Duh pentru a împărtăşi omenirii faptul că în Duh poate fi cuprins suprasensibilul, chiar dacă acest spirit nu poate fi văzut, chiar dacă el acționează numai în interior, ridicând la viață partea sa spirituală abstractă, atunci când prin Hristosul care sălăşluieşte în el trezeşte la viață cadavrul de gânduri pe care îl purtăm cu noi din existența prenatală.

Revelația despre Duhul Sfânt şi apariția Duhului Sfânt la Botez s-a produs prin Tatăl. Şi atunci când Hristos a trimis Duhul Sfânt alor săi, aceasta s-a produs prin Hristos, prin Fiul. Din această cauză era o veche dogmă care spunea că Tatăl este creatorul necreat, Fiul este cel născut de către Tatăl, Duhul Sfânt este transmis umanității de către Tatăl şi de către Fiul. Aceasta nu este pur şi simplu o dogmă stabilită după bunul plac, ci reprezintă înțelepciunea inițiatică a primelor secole creştine şi nu a fost negată decât mai târziu, aşa cum a fost negată *trihotomia* si *Treimea* (Nota 31).

În cadrul omenirii în evoluție, principiul divin care acționează în sensul creştinismului nu ar putea fi înțeles fără Sfânta Treime şi, când în locul Treimii apare o altă revelație a lui Dumnezeu, aceasta nu este, în fond, o revelație deplin creştină. Trebuie să înțelegem Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, dacă vrem să înțelegem concret revelația lui Dumnezeu în adevăratul ei sens.

Când s-a declarat în cadrul scolasticii că omul nu ar avea o revelație decât prin credință, dar că prin cunoaşterea sa el nu se poate ridica până la suprasensibil, nici Evanghelia nu mai era inteligibilă. Delimitarea cunoaşterii umane de credință era un păcat săvârşit împotriva vestirii Duhului Sfânt de către Tatăl la Botezul lui Iisus şi de însuşi Iisus la trimiterea Duhului Sfânt la sărbătoarea Rusaliilor.

În cadrul evoluției europene s-a păcătuit mult împotriva impulsului creştin originar, iar omenirea are cu adevărat nevoie să se întoarcă la acest impuls originar.

În mare parte, impulsurile creştine originare au încremenit în dogme. Dar când pătrunzi în spiritul viu, din ceea ce este adevăr în dogme vor scăpăra din nou scântei. Dogmele vor înceta atunci să fie dogme. Greşeala Bisericii nu constă în faptul că a propagat dogme, ci în aceea că le-a transformat în beton, că le-a cristalizat, că le-a îndepărtat de cunoaşterea umană. În timp ce cunoaşterea umană a fost limitată la lumea simțurilor, dogmele nu puteau decât să cristalizeze, să încremenească, să devină de neînțeles. Căci este o imposibilitate ca simpla credință să poată aduce vreun fel de înțelegere. Ceea ce trebuie mântuit în omenire este

cunoaşterea însăşi, este readucerea cunoaşterii la suprasensibil.

Acest imbold ne vine, în fapt, de pe Golgota, dacă îl înțelegem corect, dacă ştim cum a trimis Hristos în omenire principiul divin al Tatălui, Duhul Sfânt, după ce a trecut prin Misteriul de pe Golgota. Cine vede crucea pe Golgota, trebuie să vadă în acelaşi timp şi Treimea, căci cu adevărat, în felul cum este implicat în întreaga evoluție umană, Hristos indică Sfânta Treime.

Dragi prieteni, aceasta este ceea ce am dorit să pătrundă astăzi în inimile voastre şi ceea ce trebuie să ne dea o bază pentru alte reflecții, în viitorul apropiat.

OMUL ŞI RELAȚIA SA CU LUMEA SPIRITUALĂ ÎN SUCCESIUNEA TIMPURILOR

CONFERINȚA a V-a

Dornach, 5 august 1922

Când omul foloseşte starea sa obişnuită de conştiență, el cunoaşte numai o parte din ceea ce este legat de existența sa. Dacă privim la lumea din jurul nostru, obținem cu ajutorul stării noastre obişnuite de conştiență imaginile lumii exterioare, pe care le putem aduce în noi prin intermediul simțurilor. Şi în timp ce gândim asupra a ceea ce ne dau simțurile, în timp ce în noi apar gânduri, de la aceste gânduri ne rămân imagini ale amintirii. Viața se desfăşoară în suflet în aşa fel, încât omul priveşte lumea exterioară, trăieşte cu aceasta, dar, în acelaşi timp, el poartă în sine şi imaginile amintirii lucrurilor, trecute, pe care le-a viețuit.

Numai că ceea ce trăieşte în amintire nu este recunoscut în mod corect de conştiența obişnuită. Omul îşi reprezintă că a obținut despre lumea exterioară cunoştințe, percepții care au dat naştere în interiorul lui la imagini pe care el le poate readuce ca imagini ale amintirii. Lucrurile însă nu stau aşa. Observați, pe etape, ce se petrece, de fapt, cu omul. Veți fi observat deja în ce fel dau naştere la imagini remanente lucrurile de care nu ne preocupăm în mod special în gândurile noastre, ci pe care le contemplăm numai cu simțurile, de exemplu, cu ochii. *Goethe a descris astfel de imagini remanente în tratatul său despre culori* (Nota 32): imagini care pălesc, se şterg. Te uiți la un lucru, închizi ochii: imagini modificate dispar treptat. Aceste imagini sunt puțin luate în seamă în viața obişnuită, căci pentru percepție apare o activitate mai energică: gândim asupra lucrului perceput. Când omul are o activitate de gândire mai slabă, iar lumea exterioară îi furnizează prin intermediul vederii o imagine, ia naştere o imagine. Dacă omul gândeşte însă asupra acesteia, el preia în sine activitatea care vine din afară şi reverberează imaginea sa în gând. Aceasta este o reverberație.

Aceste imagini sunt mai puternice, reverberația lor este mai puternică decât aceea a simplelor imagini care dăinuie după percepția senzorială; în fond, este o treaptă superioară. Cu toate acestea, imaginile care reverberează în gând ar dispărea, aşa cum dispar şi imaginile senzoriale remanente, dacă ar lua naştere numai ca imagini de gând. Dar nu se întâmplă aşa. Căci omul nu are numai cap, ci şi restul organismului, care este cu totul altceva decât capul. De fapt, capul este mai ales o reverberație, o imagine remanentă a ceea ce se întâmplă cu omul înainte ca acesta să fi coborât din lumea spirituală în lumea fizică, prin naştere sau conceptie. El este mult mai dezvoltat fizic decât restul organismului. Restul organismului este mult mai puțin dezvoltat fizic decât capul, şi s-ar putea spune: Elementul spiritual este prezent în cap numai ca o imagine, în timp ce pentru restul organismului el este puternic. Aveți un cap bine dezvoltat fizic, modelat în mod plastic; în acesta se găseşte însă puțin spirit. Şi aveți un organism care nu este din punct de vedere fizic o imagine remanentă a ceea ce a fost omul înainte de coborâre, înainte de naştere, dar elementul spiritual este mai puternic în restul organismului. Elementul fizic prevalează în alcătuirea capului, la restul organismului prevalează elementul spiritual.

Gândurile pe care le avem s-ar stinge la fel cu imaginile care provin prin intermediul vederii, dacă nu ar fi preluate şi prelucrate de organismul nostru spiritual. Dar organismul nostru spiritual nu ar putea face mare lucru cu aceste imagini, dacă nu ar mai avea loc concomitent şi altceva. În timp ce percepem aceste imagini pe care le transformăm în gânduri efemere, care nu se află, de fapt, decât în capul nostru, aşa cum primim imaginile prin intermediul vederii, pe care le prelucrăm apoi, transformându-le în gânduri, în afară de imagine (căci imaginile oculare le obţinem din lumea eterică-fizică) mai primim în noi din lumea exterioară şi elementul spiritual, astfel încât nu purtăm numai spiritualul din noi, ci în noi pătrunde permanent şi spiritul lumii. Puteţi spune, aşadar: Cu ajutorul ochiului percepeţi ceva din lumea fizică-eterică care este în dumneavoastră efect-imagine; dar dincolo de acesta se află un fenomen spiritual foarte real care rămâne numai în subconştient. Omul nu-l poate percepe cu conştiinţa obişnuită. El este un fenomen spiritual care se desfăşoară paralel cu percepţia fizică. Şi în timp ce percepeţi imaginea care trăieşte pentru scurt timp în ochi, în timp ce există gândul pe care aţi dori să-l mai păstraţi, dar care şi el dispare, se petrece în dumneavoastră ceva spiritual şi, atunci când vă amintiţi, pur şi simplu întoarceti privirea spre interior şi vă uitaţi la ceea ce s-a întâmplat aici pe plan spiritual, în timp ce percepeaţi.

Vreau să vă explic acest lucru printr-un exemplu mai intuitiv. Să presupunem că vedeţi ceva în lumea exterioară, de pildă, o maşină. Aveţi imaginea maşinii. În sensul descris de Goethe, aceasta dă naştere unei imagini remanente care produce reverberaţii un timp scurt, apoi se stinge. Obţineţi gândul maşinii, care persistă ceva mai mult, dar care se stinge şi el. Dar în organismul dumneavoastră spiritual mai pătrunde ceva. În orice caz, când este vorba de maşină acest ceva este foarte puţin frumos, în cazul plantei, de exemplu, este mult mai frumos. Iar acum să zicem că după o lună priviti în interiorul dumneavoastră. Amintirea ia naştere prin ceea ce a pătruns atunci în dumneavoastră fără să vă fi dat seama, concomitent cu ce v-a generat gândul. Nu gândul a hoinărit aici, jos, ci un fenomen spiritual inconştient. Acest lucru se observă mai târziu. Amintirea este observatie, observaţie mai târzie a unui fenomen spiritual care s-a desfăşurat paralel cu percepţia fizică. De fapt, noi oamenii trăim în lume astfel: Aici este curentul continuu al vieţii noastre; noi ne aflăm în oceanul lumii spirituale. Acum, ne petrecem existenta noastră între moarte şi o nouă naştere în această lume spirituală. Numai că există perioade în care ieşim din lumea spirituală. Aşadar, noi continuăm să ne mişcăm şi în anumite perioade ieşim din această lume, ca un peşte care sare din apă. Aceasta este viaţa terestră. Noi nu ieşim din marea existenţei spirituale cu întreaga noastră fiinţă spirituală, ci numai cu capul. Partea inferioară rămâne întotdeauna în lumea spirituală. Pentru percepţia spirituală lucrurile stau astfel, încât putem spune: Între moarte şi o nouă naştere, omul trăieşte în lumea spirituală. Apoi aruncă o privire cu capul său în partea sa fizică, dar cu cea mai importantă parte a sa el rămâne încă în lumea spirituală, chiar şi între naştere şi moarte. Şi este bine că rămânem acolo, deoarece altfel nu am avea amintiri. Ceea ce ne oferă lumea spirituală ne face posibilă amintirea. Facultatea de a-ţi putea aminti este un fenomen spiritual care aparţine întru totul unei lumi obiective şi nu unei lumi subiective. Starea de conştiinţă obişnuită acceptă în această privinţă o eroare. Ea nu crede că de amintire se leagă un proces real. Dar conştiinţa obişnuită se înşeală, ca cineva care ar avea în faţa sa un castel. Acum el vede direct realitatea acestuia, este aproape de adevăr. Apoi se îndepărtează. Obiectul devine tot mai mult o problemă a perspectivei, iar el spune: Acum nu mai am decât o imagine, nu mai am o realitate. La fel ne îndepărtăm, în timp, de adevăr. Castelul nu dispare din spaţiu, când se modifică imaginea noastră despre el. Tot atât de puţin se modifică din punct de vedere fizic ceea ce corespunde imaginii despre amintirea noastră. Aceasta rămâne, aşa cum rămâne şi castelul. Noi nu putem aprecia corect perspectiva noastră temporală. Sunt multe lucruri referitoare la om care trebuie aşezate în lumină corectă. În conştiinţa care se desfăşoară în timp nu avem altceva decât o privire în perspectiva timpului asupra trecutului. Trecutul nu trece, el rămâne. Numai imaginile noastre se deplasează într-o perspectivă temporală.

Dar tocmai această relație cu ceea ce în noi sunt procese spirituale, chiar şi în perioada dintre naştere şi moarte, s-a schimbat în mod substanțial pentru om, în cursul vieții terestre. Noi vedem că omul este alcătuit din corp fizic şi corp eteric. Dar aceasta este ceea ce în timpul nopții rămâne culcat, atunci când omul doarme. În timpul zilei în acest corp fizic şi eteric se mai află şi corpul astral şi Eul. Eul acelor oameni care au trăit înaintea Misteriului de pe Golgota - şi în incarnări mai vechi noi am fost acei oameni - a intrat într-o stare crepusculară la apropierea Misteriului de pe Golgota. Pe atunci trezirea se petrecea în alt mod decât la cei care au trăit după Misteriul de pe Golgota. Corpul astral pătrunde în întregime în corpul eteric. În trecut şi Eul pătrundea în foarte mare parte în corpul eteric. Astăzi, lucrul acesta nu se mai întâmplă. În prezent, Eul nu mai pătrunde decât în corpul eteric din zona capului. La omul din vechime Eul pătrundea în întregime, ajungând şi în părțile inferioare ale corpului eteric. În prezent, el nu mai coboară, ci rămâne la nivelul capului. Datorită acestui fapt noi putem gândi în mod intelectual. În clipa în care ne-am afunda mai mult în noi, am obține imagini interioare instinctive. Eul este, de fapt, încă în mare parte în afara corpului fizic, la omul de astăzi, astfel încât tocmai ființa sa intelectuală se bazează pe aceea că el nu mai pătrunde cu Eul său în întregul corp eteric. Dacă acest lucru s-ar întâmpla, el ar avea o clarviziune instinctivă. Întrucât însă nu mai pătrunde în întreg corpul eteric, ci numai în acea parte care corespunde capului, omul nu obține clarvederea instinctivă, ci o vedere conştientă, o percepție conştientă a lumii exterioare, dar o percepție prin intermediul capului a lumii exterioare, aşa cum este, de fapt, percepția noastră. Omul din vechime vedea cu întregul său organism. Omul de azi nu mai vede decât cu capul. Iar capul este partea cea mai bine organizată fizic în perioada dintre naştere şi moarte. Din această cauză, omului din perioda intelectualistă nu-i este dat decât ceea ce el percepe prin corpul său fizic şi, în plus, ceea ce percepe prin corpul eteric al capului său: gândurile pe care el şi le creează. Fenomenul amintirii care are loc aici, jos, se sustrage deja conştienței. Aşa cum am spus-o, omul modern interpretează acest lucru în mod cu totul greşit.

Prin aceasta omul din vechime nu vedea în jurul său numai lumea exterioară, ci, în spatele ei, şi ființa spirituală. El nu înțelegea exact lumea exterioară fizică, aceasta era pentru el mult mai puțin clară decât pentru omul de azi. În schimb, vedea, dincolo de lucrurile existente în lumea fizică, entități spiritual-divine de natură inferioară, dar şi unele de natură superioară. Este o reprezentare naivă, copilărească aceea de a crede că atunci când oamenii din vechime îsi descriau zeii lor în natură ei imaginau ceva. Ei nu imaginau nimic. Ar fi la fel de naiv ca atunci când auzind pe cineva că a văzut în stare de veghe un anumit lucru am spune: El nu a făcut decât să imagineze acest lucru. Cei din vechime nu au imaginat pur şi simplu lucrurile, ci le-au văzut întrețesute în percepțiile senzoriale, din care cauză acestea din urmă erau şi mai neclare, lucrurile fiind văzute pe fundalul desfăşurării evenimentelor divin-spiritual. Omul din vechime avea, aşadar, o cu totul altă imagine a lumii. La trezire, se cufunda adânc în corpul său eteric şi prin aceasta avea o cu totul altă imagine despre lume. El se afla în sine însuşi, şi datorită acestui lucru entitățile spiritual-divine i se arătau în propriile lor destine.

Omul privea în lumile zeilor care precedaseră propria sa lume. Zeu îi indicau omului destinul lor, şi el putea să perceapă destinul zeilor în timp ce privea în lumile acestora. El putea spune: Eu ştiu de unde vin, ştiu cu ce lume sunt în legătură. Acest lucru se datora faptului că omul putea avea în el însuşi punctul de plecare al perspectivei sale. El făcea din corpul său eteric un organ pentru a putea percepe lumea zeilor. Omul modern nu poate face acest lucru. El îşi poate avea perspectiva numai în cap, iar acesta se află în afara părții celei mai spirituale a corpului eteric. Corpul eteric al capului este ceva haotic, nu este organizat, aşa cum este corpul eteric al restului organismului. Din această cauză omul vede mai bine decât pe vremuri lumea fizică, dar nu mai vede zeii din spatele acesteia. Dar astăzi el se află din acest punct de vedere într-o perioadă de pregătire. Este pe cale de a ieşi în întregime din el şi de a-şi obține perspectiva din afară. Acest lucru îi este hărăzit omului în viitor. El este deja pe această cale, deoarece când nu ființezi în nimic decât în propriul tău cap nu te mai afli în lume decât cu cele mai abstracte gânduri, nu mai eşti la locul tău în nici un lucru; este destul

de exagerat dacă spunem: Nu eşti în nimic altceva decât într-un cap de om. Căci un cap uman nu-ți oferă decât conştiența existenței fizice-pământeşti. Pe măsură ce omul, evoluând, iese din capul său, el va dobândi din nou cunoaştere, dar de această dată despre sine însuşi. Când omul mai era în el obtinuse cunoaşterea despre destinul zeilor. Prin faptul că iese din sine el poate obține cunoaşterea propriului său destin cosmic, poate privi în el însuşi. Iar dacă oamenii ar face eforturi acum, capul nici nu i-ar stânjeni atât de tare cât se crede de obicei, în acțiunea de a privi în destinul uman propriu, în destinul omului. Piedica constă numai în faptul că oamenii sunt fixati în a nu dori să trăiască în nimic altceva decât în capul lor; este aşa cum se spune, „politică a turlei de biserică" (expresia germană *Turmkirchpolitik* are sensul de orizont îngust, n. tr.); s-ar putea spune şi cunoaştere a omului-cap. Este un fel de a nu vrea să vezi în afară de ce produce capul, atunci când oamenii nici nu catadixesc să recunoască înțelepciunea umană pe care o oferă antroposofia, care ne arată ce se poate şti despre om, ce se poate cunoaşte prin rațiunea umană sănătoasă.

Astfel, omul este pe cale de a face cunoştintă cu omul, pentru că el îşi găseşte treptat punctul său de plecare în afara omului. Aşadar, destinul uman general este acela de a ieşi tot mai mult din corpul eteric şi de a cunoaşte omul. Dar acest lucru este legat de un anumit pericol. Treptat se pierde, sau cel puțin există posibilitatea de a se pierde legătura cu corpul eteric. Acest lucru a fost remediat în destinul cosmic al umanității prin Misteriul de pe Golgota. În timp ce înainte omul vedea destinele zeilor în afara lui, acum el este predispus să-şi vadă propriul destin uman. Dar în timp ce el iese din ce în ce mai mult din sine, iar Misteriul de pe Golgota este înțeles aşa cum voia Pavel: „Nu eu, ci Hristos în mine", omul reintră, prin legătura sa cu Hristos, din nou în sfera umanului. Aşadar, tocmai prin viețuirea lui Hristos, el poate suporta această ieşire treptată din sine. Dar această viețuire a lui Hristos trebuie să devină din ce în ce mai intensă. Din această cauză, atunci când lumea exterioară a zeilor a amurgit, în decursul destinului Cosmosului a apărut posibilitatea de a avea un destin divin care s-a desfăşurat chiar pe Pământ; este, aşadar, legat întru totul cu omul.

Lucrurile stau astfel încât, dacă ne reprezentăm omul din vechime, el îşi avea percepțiile sale legate de zei în jurul său. El şi le alcătuia din imagini. Era mitologia sa, *mythos*-ul. Aceste percepții ale zeilor au amurgit, s-au estompat. În jurul omului nu mai există decât lumea fizică. În schimb, acum el are posibilitatea de a se lega în interiorul său cu un destin divin, o dată cu trecerea lui Dumnezeu prin moarte, cu Învierea lui Dumnezeu. În vechime, omul îşi îndrepta ochiul său spiritual în afară, vedea destine ale zeilor, îşi alcătuia din acestea *mythos*-ul care era viețuit în imagini, în imagini fluctuante, *Mythos*-ul, care putea avea forme multiple, pentru că, de fapt, el trăia în lumea spirituală în modurile cele mai diferite. Am spune că această lume a zeilor era percepută cam neclar de omul terestru, încă de pe când el o vedea în clarviziunea sa instinctivă. Din această cauză, oamenii aveau, în funcție de caracterele lor, imagini diferite pentru această lume a zeilor. Prin aceasta, miturile popoarelor au devenit diferite. Omul conştientiza o lume adevărată, dar mai mult o percepea în vise, care veneau totuşi din lumea exterioară. Erau imagini a căror claritate nu era destul de mare pentru a fi univocă pentru toți oamenii.

Apoi, destinul zeilor s-a desfăşurat chiar pe Pământ. Celelalte destine erau mai îndepărtate oamenilor. Omul le vedea în perspectivă. Din această cauză nu le percepea cu claritate. Ele îi erau mai îndepărtate în viața sa pământeană. Evenimentul hristic îi este foarte apropiat în viața sa pământeană. Pe zei îi vedea neclar pentru că îi privea în perspectivă. El nu cuprindea încă în totalitate Misteriul de pe Golgota, aşa cum era normal, pentru că acesta îi era prea aproape. Pe zei îi vedea în perspectivă, cu unele neclarități, pentru că erau prea îndepărtați pentru a-i vedea clar, altfel toate popoarele ar fi alcătuit acelaşi *mythos*. Misteriul de pe Golgota îi era omului prea aproape, era prea legat de acesta. Trebuia să mai obțină o perspectivă; prin faptul că ieşea tot mai mult din sine, el trebuia să obțină perspectiva pentru destinul zeiesc pe Pământ, pentru Misteriul de pe Golgota.

Acesta este motivul pentru care aceia care trăiau şi mai puteau vedea în timpul când a avut loc Misteriul de pe Golgota puteau înțelege cu uşurință pe Hristos. Ei văzuseră lumea zeilor şi ştiau că Hristos a ieşit din această lume şi a venit pe Pământ pentru continuarea destinului său, care începe cu Misteriul de pe Golgota. Ei deja vedeau neclar Misteriul de pe Golgoga; dar pe Hristos puteau să-l vadă bine până la Misteriul de pe Golgota. Ei ştiau să spună multe lucruri despre Hristos ca Dumnezeu şi au început să discute ce s-a întâmplat cu acest Dumnezeu atunci când s-a afundat într-un om după ce Ioan L-a botezat în apa Iordanului. Din această cauză în primele timpuri ale creştinismului există o hristologie bine afirmată şi nu o iisusologie. Deoarece mai târziu lumea zeilor a încetat să mai fie ceva cunoscut, hristologia s-a transformat într-o iisusologie. Iar iisusologia a devenit tot mai puternică, până în secolul al XIX-lea, când Hristos nu mai era înțeles pe cale rațională şi teologia modernă şi-a dat toată osteneala să înțeleagă pe Iisus pe cât posibil omeneşte, lăsându-l pe Hristos să dispară.

Dar prin cunoaştere spirituală trebuie regăsită perspectiva pentru a recunoaşte pe Hristos în Iisus. Abia prin aceasta devine posibil ca în loc de a nu mai fi deloc în legătură cu omul şi a nu-l mai privi decât din afară, omul şi omenirea să fie văzute din nou cu interes, prin stabilirea legăturii cu Hristos, pe calea ocolită a înțelegerii Misteriului de pe Golgota.

Astfel putem spune: Ieşind din ea însăşi, omenirea este pe cale să transforme treptat, în întregime, spiritualitatea în noțiuni şi idei concrete. În această privință omenirea a ajuns foarte departe şi este posibil să apară o nouă situație. Oamenii ar putea să ajungă tot mai departe în ceea ce priveşte capacitatea abstractă, capacitatea intelectuală şi să dezvolte în ei un fel de crez prin care şi-ar spune: Da, de fapt noi viețuim ceva spiritual, dar acest spiritual este o Fata Morgana, care nu are greutate, este constituită numai din idei. Omul trebuie să regăsească posibilitatea de a umple aceste idei cu substanțialitate spirituală. Va reuşi să facă aceasta continuând să viețuiască pe Hristos în acelaşi timp cu trecerea în viața intelectuală. Intelectualismul modern trebuie deci să concrească cu conştientizarea lui Hristos. Ca oameni, nu trebuie să vrem să recunoaştem ceva, dacă nu putem găsi conştientizarea lui Hristos pe calea intelectualismului.

În vechime, omul vorbea despre căderea în păcat. El pomenea despre această imagine a căderii în păcat ca şi cum, prin ființa sa, el ar fi aparținut unei lumi superioare şi ar fi ajuns prin decădere într-una inferioară, ceea ce, chiar dacă o concepem numai ca pe o imagine, corespunde întru totul realității. Se poate vorbi într-un sens real despre o cădere în păcat. Dar aşa cum omul din vechime intuia corect când spunea: Am căzut dintr-o înălțime spirituală şi m-am unit cu ceva aflat pe o treaptă inferioară, tot astfel şi omul de azi ar trebui să ştie că gândurile care devin tot mai abstracte îl duc tot la un fel de cădere, dar la o cădere prin care merge în sus, prin care cade în sus, adică urcă, dar urcă spre degradarea sa, aşa cum omul antichității simțea că coboară spre degradarea sa. Aşa cum omul care înțelegea căderea în păcat în sensul vechi a văzut în Hristos pe cel care a adus omul în relația corectă față de păcatul său - şi anume, posibilitatea unei mântuiri -, aşadar, ca şi omul vechi care atunci când îşi dezvolta starea de conştiență vedea în Hristos pe cel care l-a scos din starea de păcat, şi omul de azi, care se afundă în intelectualism, este necesar să vadă în Hristos pe acela care-i conferă greutate, pentru ca el să nu plece în zbor (vorbind în sensul spiritual) de pe Pământ, respectiv din lumea în care trebuie să se afle.

Dacă omul din vechime privea la Evenimentul Hristos cu predilecție în sensul dezvoltării voinței, ceea ce este legat cu căderea în păcat, omul de azi ar trebui să învețe să-L privească pe Hristos în legătură cu gândul, care trebuie însă să-şi piardă realitatea, atunci când omul nu-i poate da greutate, astfel încât în viața gândurilor să existe din nou realitate.

Trebuie să-ți spui: Omenirea străbate o perioadă de evoluție. Şi aşa cum lui Pavel îi era îngăduit să vorbească despre vechiul Adam şi despre noul Adam, despre Hristos, acest lucru

îl poate face într-un anume sens şi omul modern; numai că acestuia trebuie să-i fie clar că omul care avea încă în sine vechea conştiență se simțea în siguranță prin Hristos, că omul de azi trebuie să se ştie apărat prin Hristos față de graba de a se dărui lipsei de esență din abstracțiunea pură, din intelectualismul pur. Omul modern are nevoie de Hristos pentru a-şi mântui din nou păcatul, în măsura în care răul mai poate fi reparat. Iar gândul devine bun prin aceea că se poate lega din nou cu realitatea adevărată, cu realitatea spirituală. În felul acesta există întru totul posibilitatea, pentru cel care înțelege tainele Cosmosului, să-L introducă pe Hristos chiar şi în evoluția cea mai modernă a conştienței.

Acum, revenind la imaginea noastră anterioară, pe care am asociat-o capacității omeneşti de a-şi aminti, putem spune: Da, continuăm să trăim ca oameni în lumea spirituală, ne ridicăm deasupra lumii spirituale prin faptul că privim în afară, în lumea fizică, cu capul. Totuşi nu ieşim cu totul în afară, ci numai cu capul nostru. Rămânem în lumea spirituală, în aşa fel încât chiar şi amintirile noastre se manifestă întotdeauna în această lume. Lumea amintirilor noastre rămâne jos, în marea lumii spirituale. Atât timp cât ne aflăm între naştere şi moarte şi nu suntem destul de puternici în Eul nostru pentru a vedea ce se întâmplă aici, jos, chiar şi numai cu amintirile noastre, nu observăm nimic, nici în legătură cu situația noastră în timpul mai recent al umanității. Dar când murim problema lumii spirituale din care ieşim în existența fizică, precum un peşte care iese din apă să ia aer, devine deosebit de serioasă. Nu privim înapoi încât să credem că vedem imagini ale amintirii lipsite de esență, prin faptul că ne dăruim erorii că perspectiva timpului ucide şi realitatea. Omul se dăruieşte amintirii la fel ca cineva care, pentru motivul că există o perspectivă spațială, nu consideră a fi realitate ceea ce vede în depărtare, ci consideră că ar fi vorba numai de imagini; un astfel de om ar spune: Da, când mă îndepărtez, castelul acela devine atât de mic, încât nu poate avea o realitate, căci într-un astfel de castel nu pot locui oameni, deci nici nu poate avea o realitate. La fel şi aici. Când omul priveşte înapoi în timp, el nu mai consideră imaginile amintirilor ca realități, pentru că nu ia în considerare perspectiva timpului. Dar toate acestea încetează atunci când încetează orice perspectivă, când am ieşit din spațiu şi timp. După moarte toate acestea încetează. Atunci apare foarte puternic ca realitate ceea ce trăieşte în perspectiva timpului.

Este posibil ca în viețuirea noastră să fi preluat în interior ceea ce se numeşte conştiență hristică. Atunci privim înapoi şi vedem că în viață ne-am legat cu realitatea, că nu am trăit pur şi simplu abstract. Perspectiva încetează, realitatea este în fața noastră. Dacă însă am rămas la simpla viețuire abstractă, adevărul este şi atunci prezent, dar în cursul vieții pământene am construit castele aeriene. Am construit ceva care nu are în sine nici o consistență. Prin cunoaştere şi ştiință intelectuală se poate construi, dar ceea ce se obține este inconsistent, fragil.

Omul modern are nevoie să se impregneze cu conştiența hristică pentru a se lega cu realitățile, pentru a nu construi castele aeriene, ci castele spirituale. Pentru Pământ, castelele aeriene sunt ceva la care ceea ce se află dedesubt este prea puțin dens. Pentru viața spirituală castelele aeriene se află sub nivelul spiritual. Castelele aeriene stau întotdeauna la locul lor. Numai că pentru viața pământeană ele sunt fizic prea rarefiate, pentru existența spirituală sunt fizic prea dense. Oamenii nu se pot desprinde de ceea ce este dens fizic, dar care față de spiritual are o realitate redusă; ei rămân legați de Pământ, nu capătă o anumită libertate față de existența terestră, construind castele aeriene prin intermediul intelectualismului.

Vedeți aşadar că tocmai pentru intelectualism conştiența hristică capătă o importanță foarte reală, importanța unei adevărate învățături a mântuirii - de construire a castelelor aeriene - pentru existența noastră, după ce am trecut prin poarta morții.

Pentru antroposofie, aceste lucruri nu constituie probleme de credință, ele sunt cunoştințe care se dobândesc, aşa cum se pot dobândi cunoştințele matematice de la cel care ştie să folosească metodele matematice.

CONFERINȚA a VI-a

Dornach, 6 august 1922

Când acum câtva timp a apărut primul volum al cărții *Declinul Occidentului* a lui *Spengler* (Nota 33), s-a putut vedea că această apariție literară se ocupă aprofundat de fenomenele de degradare şi ruinare din timpurile noastre. S-au dezvăluit multe fenomene care acționează în perioada actuală în întregul Occident, şi că acestea vor conduce încetul cu încetul la o haotizare deplină a civilizației occidentale, cu anexa sa americană; cineva care este preocupat de această problematică şi dispune şi de o foarte bogată informație, stăpânind numeroase idei ştiințifice, s-a străduit să facă o evaluare a acestor fenomene.

S-a constatat că Oswald Spengler a văzut ce este în declin. Deoarece se afla el însuşi, cu gândirea sa, în acest declin, avea sensibilitate pentru orice lucru aflat în decadență, resimțea decadența, aş spune, în interiorul său sufletesc, nu mai aştepta nimic de la civilizatia occidentală. El credea că Occidentul va cădea pradă desfăşurării de forțe a unor indivizi care vor înlocui diferitele culturi şi civilizații, foarte bine articulate, cu o brutalitate grosieră.

S-a putut vedea că un om ca Spengler nu credea în posibilitatea salvării culturii şi civilizației Occidentului printr-o voință care să pună în valoare, împotriva a tot ce conduce spre declin, scoțând din interior ceea ce poate exista în om ca o nouă forță. Pentru ca o astfel de forță, care în mod natural trebuie să fie o forță spirituală, să se bazeze pe o elaborare dintr-un domeniu spiritual, Oswald Spengler nu avea nici cea mai mică propensiune.

Un om ca Spengler, cu o mare acumulare de cunoştințe, cu o vedere de ansamblu, pătrunzătoare, nu vedea decât o desfăşurare brutală de forțe, care se află în afara oricărei spiritualități, în afara oricărei strădanii a omenirii, care nu se bazează decât pe desfăşurarea unei forțe exterioare, brutale.

Când a apărut primul volum se putea avea cel puțin un anumit respect pentru spiritualitatea pătrunzătoare, abstractă, intelectualistă, îndreptată împotriva obtuzității care nu este adaptată forțelor active ale istoriei şi care, în prezent, dă tonul în mare măsură în sfera literaturii.

Acum, nu demult, a apărut al doilea volum al lui Oswald Spengler şi din el rezultă mult mai evident că un om al prezentului respinge cu brutalitate tot ceea ce este cu adevărat spiritual, ceea ce poate lua naştere ca o concepție despre lume, despre viață.

Dar, în ciuda acestei priviri de ansamblu, acest volum nu prezintă altceva decât sterilitatea înfiorătoare a unei gândiri cu adevărat excesiv de abstracte şi intelectualiste. Lucrul merită o atenție deosebită, pentru a vedea la ce structură particulară a spiritului ajunge o personalitate importantă a prezentului.

În acest al doilea volum al Declinului Occidentului, deosebit de interesante sunt începutul şi sfârşitul. Interesante, dar triste; ele caracterizează, de fapt, sufletul acestui om în totalitatea sa. Este suficient să citeşti numai câteva fraze de la început pentru a te afla imediat în situația sufletească a lui Oswald Spengler, ca şi în situația sufletească a multor oameni actuali.

Ceea ce este de spus despre acestea nu are numai o importanță literară națională (germană), ci şi o importanță internațională. Spengler începe cu următoarea frază: „Contemplă florile seara, când în lumina soarelui care apune ele se închid una după alta; atunci, ceva neliniştitor te năpădeşte, un sentiment de teamă enigmantică în fața acestei existențe oarbe, de vis, legată de pământ. Pădurea mută, câmpiile tăcute, acel tufiş şi acest lujer nu se mişcă. Vântul este cel care se joacă cu ele. Numai micul țânțar este liber. EI mai joacă încă în lumina vesperală; el se mişcă încotro vrea" şi aşa mai departe.

Personal, m-am văzut întotdeauna obligat, atunci când am vrut să mă refer la ceea ce îşi pune amprenta asupra gândirii prezentului, să încep cu acel mod de înțelegere pe care omul o acordă azi naturii nevii, minerale, anorganice. Poate că unii dintre dumneavoastră îşi vor aminti cum în mod repetat am folosit, în vederea caracterizării strădaniei gândirii actuale pentru transparență, exemplul ciocnirii a două bile elastice, în urma căreia din starea dată a uneia dintre bile se poate deduce, prin calcul, starea celeilalte.

Bineînțeles că cineva poate spune: Nici în acest exemplu nu se vede cu gândirea obişnuită modul în care acționează forța elasticității, care este contextul interior în sens mai profund. Cine gândeşte astfel nu ştie, de fapt, despre ce este vorba în cazul transparenței gândirii. O asemenea obiecție nu ar avea o valoare mai mare sau mai mică decât cea pe care ar ridica-o cineva atunci când eu aş spune: Eu înțeleg o frază scrisă pe hârtie, şi el ar răspunde: Totuşi tu nu o înțelegi, căci nu ai cercetat calitatea cernelii cu care este scrisă fraza. Este vorba să găseşti problema pusă în discutie. Privirea de ansamblu asupra naturii anorganice nu înseamnă găsirea unor eventuale impulsuri de forță care s-ar mai putea afla în spatele fenomenelor, aşa cum nici în cazul exemplului dat mai sus nu este vorba de cerneală, ci de ceea ce există transparent în procesul de gândire personal.

Omenirea şi-a câştigat dreptul la acest mod de gândire din epoca lui Copernic şi Galilei, mod de gândire care reprezintă posibilitatea de a înțelege numai natura nevie, anorganică. Pe de altă parte, în timp ce ne dăruim acestei gândiri, care este modul cel mai simplu şi primitiv de gândire pură, ne putem desfăşura, de fapt, libertatea sufletului nostru. Numai cel care înțelege natura gândirii obiective, cu transparența sa, care domină în natura nevie, se poate ridica apoi la celelalte procese ale gândirii şi vederii, la ceea ce înzestrează gândirea cu vedere: imaginația, inspirația şi intuiția.

Aşadar, prima sarcină a celui care vrea să discute, în prezent, în sensul cel mai intim, cu privire la configurația exterioară a vieții noastre culturale este aceea de a observa pe ce se bazează forța gândirii actuale.

Cel care a resimțit această forță a gândirii actuale ştie cum acționează aceasta în cazul maşinii, cum ne-a adus la starea de existență tehnică modernă, în cadrul căreia noi construim din această gândire relații exterioare, anorganice, nevii, care au, în ceea ce priveşte transparența, tot ceea ce trebuie, în scopul activității exterioare a omului.

Numai cel care înțelege aceste lucruri poate pătrunde în cunoaşterea faptului că în clipa în care supervizăm plantele cu această gândire prinsă în abstracțiunea sa ajungem la pure elucubrații. Acela care doreşte să aibă această gândire transparentă în abstracțiunea ei pentru lumea minerală, nu numai ca punct de trecere pentru dezvoltarea libertății omului, acela care îşi îndreaptă privirea prin această gândire spre lumea plantelor va găsi aici ceva nebulos, întunecat, mistic prin care nu poate răzbate cu privirea. Căci în clipa în care ridicăm privirea spre lumea plantelor trebuie să ne fie limpede că aici, cel puțin în măsura în care a intenționat Goethe cu a sa plantă originară şi cu principiul datorită căruia el metamorfoza planta originară prin toate formele vegetale, cel puțin în acest sens goethean, un om care ar urca de la o cunoaştere a forțelor adevărate ale gândirii dominante în domeniul anorganicului trebuie să resimtă în lumea plantelor că aceasta rămâne întunecată şi mistică, în sensul cel mai rău al timpului nostru, dacă nu se ridică la o contemplare imaginativă, cel puțin în sensul în care Goethe şi-a fundamentat concepțiile botanice.

Când cineva ca Oswald Spengler, respingând cunoaşterea imaginativă, începe totuşi cu descrierea lumii plantelor, el nu ajunge la o concluzie care să dea claritate şi forță, ci la o viermuială de idei, la mistică în sensul cel mai rău al cuvântului, şi anume la mistica materialistă. Şi dacă acest lucru este spus de la început, atunci prin acest început este

caracterizat şi sfârşitul cărţii.

Sfârşitul cărţii se referă la maşină, la ceea ce a dat civilizaţia mai nou, maşina, care, pe de altă parte, se opune omului, fiind străină naturii sale, dar datorită căreia el a dezvoltat tocmai gândirea transparentă.

Acum câtva timp, imediat după apariţia cărţii lui Oswald Spengler, sub impresia efectului pe care l-a produs aceasta, am ţinut o conferinţă la Universitatea tehnică din Stuttgart despre antroposofie şi ştiinţele tehnice, pentru a arăta cum tocmai prin afundarea în tehnică omul dezvoltă acea configuraţie a vieţii sale sufleteşti care apoi îl face liber. Astfel încât, prin faptul că în lumea maşinilor îşi pierde total spiritualitatea, el este impulsionat să-şi pună în evidenţă această spiritualitate, printr-o revigorare interioară; în consecinţă, cel care înţelege locul maşinii în întreaga noastră civilizaţie trebuie să-şi spună: Această maşină, cu transparenţa sa impertinentă, cu brutala, înfiorătoarea, demonica sa lipsă de spiritualitate, obligă pe om, dacă acesta se înţelege pe sine, să scoată din interiorul său acei germeni de spiritualitate, care se află acolo. Prin opozitie, maşina obligă pe om să-şi dezvolte spiritualitatea.

În orice caz, aşa cum am putut constata, nimeni nu a înţeles nimic din ceea ce am vrut să spun atunci.

Spengler plasează la sfârşitul lucrării sale unele reflecţii asupra maşinii. Ceea ce citiţi aici despre maşină sună ca un fel de preaslăvire a fricii de maşină. Este o expresie a superstiţiei omului modern în faţa maşinii, pe care o resimte ca fiind demonică. Spengler vorbeşte despre inventatorii maşinii, despre felul cum treptat aceasta a ocupat un loc important, a luat în stăpânire civilizaţia. Vorbeşte despre oamenii din perioada în care s-a impus maşina: „Dar, de fapt, pentru ei toţi exista pericolul faustic ca diavolul să fie amestecat în toate acestea, pentru a-i conduce în spirit pe acel munte, loc în care el le promisese stăpânirea totală asupra Pământului. Acesta este visul acelor dominicani ciudati, cum a fost Petrus Peregrinus, despre perpetuum mobile, cu care ar fi fost smulsă lui Dumnezeu atotputernicia sa. Ei au plătit mereu tribut acestei ambiţii; au smuls Dumnezeirii taina ei, pentru a fi ei înşişi Dumnezeu."

Aşadar, Oswald Spengler consideră că, deoarece a ajuns să dirijeze maşina, omul îşi imaginează că este zeu, pentru că Dumnezeul maşinii Cosmosului dirijează, după părerea sa, maşina. Cum nu s-ar simti omul ridicat la rang de zeu când acum dirijează un microcosmos!

„Ei gândeau, ascultând legile mersului cosmic, pentru a le lua în stăpânire, şi au realizat astfel ideea maşinii ca pe un mic cosmos, care nu mai ascultă decât de voinţa omului. Dar prin aceasta ei au depăşit acea graniţă până la care pentru cucernicia adoratoare a celorlalţi a început păcatul, şi pentru aceasta au pierit, de la Bacon până la Giordano Bruno. Maşina este a diavolului; aceasta a resimţit-o întotdeauna credinţa adevărată."

Desigur, aici el o spune în mod ironic, dar faptul că intenţia sa nu este pur ironică se vede atunci când foloseşte expresii care sună întrucâtva arhaic. Acest lucru îl demonstrează pasajul următor: „Atunci însă urmează, o dată cu raţionalismul, inventarea maşinii cu aburi, care răstoarnă totul şi modifică fundamental imaginea economiei. Până atunci natura făcuse servicii, acum ea este pusă la jug ca sclavă, iar munca ei se măsoară, parcă în dispreţ, în cai putere. S-a trecut de la forţa musculară a negrilor, care era folosită în întreprinderi organizate, la rezervele organice ale scoartei pământeşti, unde forţa vitală a multor milenii se afla depozitată şi îşi îndreaptă privirea spre natura anorganică, ale cărei forţe hidraulice sunt deja solicitate. Cu milioanele şi miliardele de cai putere, populaţia creşte într-un mod cum nu ar fi putut să fie considerat posibil în nici o altă cultură. Această creştere este un produs al maşinii, care vrea să fie slujită şi condusă, pentru care scop forţele izolate ale fiecăruia sunt însutite. De dragul maşinii, viaţa omului devine preţioasă. Munca devine marele cuvânt al

reflecției etice. El îşi pierde în secolul al XVIII-lea, în toate limbile, semnificația sa disprețuitoare. Maşina lucrează şi obligă omul la colaborare. Întreaga cultură a intrat într-un avânt de activitate sub care duduie pământul."

„Ceea ce se întâmplă în cursul unui secol este un spectacol de asemenea dimensiuni, încât omul unei culturi viitoare, cu alt suflet şi alte pasiuni, ar trebui să fie copleşit de sentimentul că atunci natura a început să şovăie. Altminteri, politica a trecut peste oraşe şi popoare; economia umană a intervenit profund în destinele lumii animale şi vegetale, dar aceasta doar pune în mişcare viața şi apoi se estompează. Tehnica îşi va lăsa amprenta zilelor sale, după ce tot restul va fi dispărut fără urmă. Această pasiune faustică a modificat imaginea suprafeței Pământului."

„Şi aceste maşini devin în înfățişarea lor tot mai dezumanizate, mai ascetice, mai mistice, mai esoterice. Ele împăienjenesc Pământul cu o țesătură infinită de forțe, curenți şi tensiuni. Corpul lor devine tot mai spiritual, tot mai discret. Aceste roți, valțuri, pârghii nu mai vorbesc. Tot ce este important se retrage în interior. Maşina a fost considerată diabolică, şi pe drept cuvânt. În ochii unui credincios ea înseamnă detronarea lui Dumnezeu. Ea furnizează omului sfânta cauzalitate şi este pusă în mişcare de acesta în mod irezistibil, cu un fel de omniştiență prevăzătoare."

„Niciodată microcosmosul nu a fost într-o stare de superioritate mai accentuată față de macrocosmos. Aici există ființe mici care prin forța lor spirituală au adus în stare de dependență neviul. Nimic nu pare comparabil cu acest triumf, care nu a reuşit decât într-o singură cultură şi poate că numai pentru un mic număr de secole."

„Dar tocmai prin aceasta omul faustic a devenit sclavul creatiei sale."

Vedem că aici iese în evidență frământarea gânditorului față de maşină. El nu bănuieşte că maşina nu este unul din acele lucruri care pot apărea drept mistice în ochii celui care concepe neviul în felul său lipsit de mistică.

Oswald Spengler începe cu o prezentare aberantă a vegetalului, deoarece, de fapt, el nu are nici o noțiune despre caracterul cunoaşterii actuale, intim legată cu dezvoltarea vieții maşiniste, pentru că gândirea sa rămâne numai o abstracție şi din această cauză nu poate resimți nici funcția gândirii în sfera maşinismului. Gândirea devine o imagine lipsită de viață, pentru ca în epoca maşinismului omul să poată deveni cu atât mai mult o ființă, să poată face apel la sufletul său, la spiritul său, prin rezistența la prezența maşinismului. Aceasta este importanța umană, aceasta este importanța evoluției cosmice a vieții maşinale (automate)!

Deşi năzuieşte la o claritate metafizică, Spengler începe cu o prezentare aberantă a vegetalului şi face acest lucru pentru că dispozitia sa sufletească îl incită împotriva maşinii.

Aşadar, Oswald Spengler a înțeles funcția gândirii noi numai în abstractiunea sa şi îşi face de lucru cu ceea ce lui îi rămâne întunecat, cu natura vegetală.

Dacă luăm în considerare ceea ce este mineral, vegetal, animal, uman, în prezent umanul se caracterizează prin aceea că de la mijlocul secolului al XV-lea a ajuns la gândirea minerală transparentă. Astfel, dacă privim omul actual ca spectator al lumii exterioare, trebuie să spunem: El a dezvoltat, drept trăsătură umană, vederea lumii minerale. Însă importanța acestei gândiri minerale trebuie prezentată cum am făcut-o eu mai înainte.

Cine nu ştie nimic despre esența stării minerale, nu poate ajunge, începând cu starea vegetală, decât până la animal. Căci animalul poartă în sine vegetalul în aceeaşi formă în care noi purtăm în prezent mineralul. Oswald Spengler începe cu nivelul vegetal, nu depăşeşte nivelul

animal, pe om îl acceptă numai în măsura în care este un animal; gândirea, care nu poate fi înțeleasă în toată semnificația ei decât începând cu secolul al XIV-lea - şi care poate fi acceptată aşa cum am prezentat-o mai înainte -, apare ca fiind ceva ininteligibil. Din această cauză el o lasă să coboare cât poate de mult în jos, în domeniul animal, astfel încât îl vedem cercetând cum percepția senzorială devine la animal un fel de judecată. În consecință, Spengler încearcă să prezinte gândirea ca pe un fel de supralicitare a vieții de percepție animală.

În fapt, nimeni nu a spus atât de bine ca Oswald Spengler cum, cu ajutorul gândirii abstracte, omul nu ajunge azi decât la lumea extraumană; el nu mai înțelege lumea umană. Ceea ce este caracteristic omului, faptul că el poate gândi, este prezentat ca un fel de supliment inexplicabil şi de prisos pentru om. După Spengler, gândirea este ceva cât se poate de inutil pentru om: „Înțelegerea derivată din simțire se numeşte gândire. Gândirea a purtat întotdeauna un conflict, o dilemă în starea de veghe a omului. Ea a apreciat de timpuriu rațiunea şi senzorialitatea, ca forță sufletească înaltă şi măruntă. Ea a creat opoziția funestă între lumea de lumină a ochiului, numită lume aparentă şi înşelăciune a simțurilor, şi o lume literalmente imaginată, în care noțiunile cu nuanță de lumină discretă, pe care nu o leapădă niciodată, îşi mână fiinta lor."

În timp ce spune aceste lucruri, Spengler dezvoltă o idee deosebit de curioasă, şi anume aceea că, în fond, întreaga civilizație spirituală a omului este dependentă de ochi, că este derivată din lumea luminii, iar noțiunile nu sunt, de fapt, decât vederi în lumină, mai fine, întrucâtva distilate, mijlocite de ochi. Oswald Spengler nu ştie că gândirea nu preia în sine numai lumea de lumină a ochiului, ci că ea asociază această lume de lumină a ochiului cu întregul om. Este cu totul altceva dacă gândim la o entitate care este legată de percepția cu ajutorul ochiului sau dacă vorbim de reprezentări. Spengler vorbeşte şi de reprezentare, dar tocmai prin aceasta el vrea să furnizeze dovada că gândirea este un fel de vis al creierului şi o lume de lumină mai subtilă din om.

Aş vrea să ştiu dacă cu o gândire pur abstractă, dar cu o rațiune umană sănătoasă se poate asocia vreodată cuvântul „a plasa" (în l. germană, *stellen*, n. tr.), atunci când este înțeles corect, cu ceva care să aparțină lumii luminii. „A te plasa, asta o faci cu ajutorul picioarelor; în această acțiune este implicat întregul om. Dacă cineva spune: „a plasa înainte", „a reprezenta" (în 1. germană, *vorstellen*, n. tr.), el leagă obiectul luminii cu ceea ce viețuieşte ca ceva dinamic, ca acțiune de forță, ca ceva care se afundă în adevăr. Cu ajutorul gândirii realiste noi ne afundăm cu totul în realitate. Gândurile cele mai importante - făcând abstracție de cele matematice - conduc la ideea că în ele nu avem numai un organism de lumină, aerian, ci şi ceea ce omul deține ca viețuire sufletească, datorită faptului că el o lasă să fie luminată, dar păstrând, în acelaşi timp, contactul cu realitatea.

Din acest motiv, tot ce dezvoltă Oswald Spengler în legătură cu această lume a luminii transformată în gândire nu este decât o vorbărie spirituală! Trebuie spus răspicat că introducerea la acest al doilea volum este o vorbărie spirituală care se ridică la asemenea afirmații: „Această sărăcire a senzorialului înseamnă în acelaşi timp o aprofundare incomensurabilă. Starea de veghe umană nu mai este simpla tensiune dintre trup şi ambianță. Ea se numeşte acum viața într-o lume a luminii închisă în cerc. Trupul se mişcă în spațiul văzut. Viețuirea adâncului este o pătrundere în forță în depărtări vizibile dintr-un centru al luminii; este acel punct pe care îl numim Eu. Eul este o noțiune aparținând luminii."

Cel care sustine că Eul ar fi o notiune a luminii nu ştie cât de intim este legată viețuirea Eului în organismul uman, de exemplu, cu viețuirea gravitației, nu ştie nimic despre mecanica viețuită, care poate apărea deja în organismul uman! Atunci când ea apare, în mod conştient, atunci se face şi saltul de la gândirea abstractă la gândirea concretă, reală, care conduce în realitate.

Ai vrea să spui: Oswald Spengler este un exemplu perfect pentru faptul că gândirea abstractă a devenit „aeriană", ba chiar „luminoasă", care antrenează pe om departe de adevăr, astfel încât undeva, afară, în lumină, se împleticeşte buimac şi nu are habar de faptul că există şi o gravitaţie, că există şi ceva care poate fi viețuit, nu numai văzut. Punctul de vedere al privitorului, de exemplu al lui *John Stuart Mill* (Nota 34) este dus aici la extrem. Din această cauză, cartea este deosebit de caracteristică pentru vremea noastră.

O frază de la pagina 13 pare să fie foarte spirituală, dar luată în fond nu este decât „vântos-luminoasă": „Construieşti reprezentare după reprezentare şi ajungi la o arhitectură de gânduri în stil mare, ale cărei construcții stau în perfectă claritate, parcă, într-o lumină interioară."

Este o simplă frazeologie; ceea ce este vegetal Spengler consideră că este „adormit"; aceasta reprezintă lumea care doarme cu adevărat în jurul nostru. El crede că lumea devine „trează" în regnul animal, că animalul dezvoltă în sine un fel de microcosmos. El nu ajunge până la depăşirea animalului; dezvoltă numai relaţia dintre vegetal şi animal, prezintă planta în stare de somn, animalul în stare de veghe.

Somn:	mineral
	vegetal
Veghe:	animal
	uman.

Dar tot ceea ce se întâmplă în lume are loc, de fapt, sub influenţa a ceea ce doarme. Animalul - Oswald Spengler ia în considerare aici şi omul - are somnul în sine. Tot ce are importanţă pentru lume rezultă din starea de somn, deoarece somnul are mişcarea în sine. Starea de veghe nu are în sine decât tensiuni, care determină în interior diverse discrepanţe şi care, din păcate, ajung în Cosmos ca ceva exterior. În fond, un adevăr independent provine din starea de somn.

Şi în această supă plutesc tot felul de astfel de puncte de grăsime mai mult sau mai puţin inutile sau gustoase; acesta este elementul animal. Dar supa ar putea exista şi fără aceste puncte de grăsime. Numai că ele aduc în cadrul realităţii ceva. În somn, nu găsim Unde-le şi Cum-ul, aici nu găsim decât Când-ul şi De ce-ul. Omul, care, ca animal, conţine şi vegetalul (despre rolul mineralului în om Oswald Spengler nu are cunoştinţă), în măsura în care este vegetal trăieşte în timp; el se plasează în Când şi De ce, în timp ce ceea ce a premers este De ce-ul a ceea ce a succedat. Acesta este cauzalul. Şi prin faptul că omul există în istorie, el trăieşte, de fapt, ceea ce este vegetal. Ceea ce este animalic, şi o dată cu acesta şi umanul, care caută Unde-le şi Cum-ul se adaugă la celelalte. Acest lucru este interesant pentru tensiunile interioare; dar ele nu au de-a face cu ceea ce se întâmplă cu adevărat în lume. Astfel încât se poate spune: Prin interacţiunile cosmice îi sunt implantate lumii Când-ul şi De ce-ul pentru succesiunea timpurilor.

Şi în această supă înoată tocmai aceste punete de grăsime cu Unde-le şi Cum-ul lor. Şi când omul, care este un astfel de punct de grăsime, înoată aici, Unde-le şi Cum-ul său nu privesc, de fapt, decât tensiunile sale, starea sa de veghe. Ceea ce el face ca fiinţă istorică vine din somnul său.

Mai de mult se spunea ca o fantezie religioasă: Ce-i al tău îţi dă Domnul în timpul somnului. Omului lui Spengier Natura îi dă în timpul somnului. Aceasta este gândirea uneia dintre cele mai importante personalităţi ale prezentului, care se zbate mai întâi în natura vegetală, pentru a nu mai ieşi din aceasta decât până la nivelul naturii animale, în care atrage şi umanul.

S-ar putea crede că această zbatere ar evita, în spiritualitatea ei, cele mai grave erori pe care gândîrea le-a făcut în trecut; că ea şi-ar fi cumva credincioasă sieşi. Dacă şi aşa starea vegetală trebuie să se reverse peste istoria omenirii, ea să rămână totuşi la starea vegetală. Totuşi nu s-ar putea ticlui bine o contemplare istorică având la bază omul regnului vegetal. Oswald Spengler face reflecții istorice foarte spirituale cu privire la ceea ce omenirea realizează în evoluția ei în somn, în sens vegetal. Pentru a avea ceva de spus despre acest somn al omenirii el se foloseşte de antropomorfism, deformând totul în mod artistic, introducând omul peste tot cu ajutorul fanteziei. Din această cauză, deja la pagina 9, vorbeşte despre planta care nu are o stare de veghe, pentru că vrea să afle cu ajutorul ei cum trebuie să scrie istoria şi să furnizeze o descriere a ceea ce fac oamenii din somnul lor. Citiți numai primele fraze de la pagina 9:

„O plantă îşi duce existența fără stare de veghe." Bun!
„În somn, toate ființele devin plante", spune el. Aşadar şi omul, ca şi animalul. Frumos!
„Tensiunea față de ambianță s-a stins, mersul vieții continuă." Acum urmează o frază capitală:
„O plantă nu cunoaşte decât relația față de Când şi De ce."

Deci planta începe nu numai să viseze, ci şi să „cunoască" în somnul ei fericit. Ne aflăm deci în fața presupunerii că acest somn, care trebuie să se răspândească curgând ca istorie în evoluția umană, ar putea să înceapă, de fapt, să şi vegheze. Atunci Oswald Spengler ar putea scrie istorie cu aceeaşi îndreptățire cu care, compunând literatură, îi atribuie plantei o cunoaştere a lui Când şi De ce. Această esență a somnului plantei are calități cât se poate de interesante: „Țâşnirea primelor vârfuri verzi din solul iernii, umflarea mugurilor, întreaga forță a înfloririi, a răspândirii parfumului, a luminării, a maturării: toate acestea sunt dorință de împlinire a unui destin şi o permanentă căutare nostalgică a Când-ului."

Dar se poate scrie foarte uşor istoria ca viață vegetală, dacă te pregăteşti prin antropomorfisme pentru aceasta!

Oswald Spengler spune mai departe: „Unde-le nu poate avea nici un sens pentru o existență vegetală. Este problema cu care omul care se trezeşte regândeşte zilnic lumea sa. Căci numai pulsul existenței străbate prin toate generațiile. Starea de veghe începe din nou pentru fiecare microcosmos: aceasta este deosebirea dintre procreare şi naştere. Una este garanție a duratei, cealaltă este un început. Din această cauză o plantă este zămislită, dar nu născută. Ea este aici, dar nici o trezire, nici o primă zi nu aşterne o lume a simțurilor în jurul ei."

Dacă vrei să analizezi gândurile lui Spengler trebuie să te aşezi ca Hopa-Mitică, în cap, şi apoi să revii la poziția normală, pentru a putea regândi ceea ce în sens uman este gândit direct, fără evaluare critică. Deoarece Spengler îşi pregăteşte o asemenea metafizică, o asemenea filosofie, el ajunge să spună: Acest lucru care doarme în om, ceea ce este în om ca o plantă, acesta face istoria. Ce este acest lucru? Sângele, sângele care curge prin generații.

Oswald Spengler îşi pregăteşte o metodă, pentru a putea spune: Întâmplările cele mai importante care au loc în omenire se produc prin sânge. La aceasta el trebuie să mai adauge câteva salturi ale gândurilor: „În această privință starea de veghe are aceeaşi semnificație cu «a stabili», fie că este vorba de simțul tactil al unui infuzor, fie că este vorba de gândirea umană de cel mai înalt rang."

Da, dacă gândeşti atât de abstract nu vezi deosebirea dintre pipăitul unui infuzor şi gândirea de cel mai înalt rang a unui om! Şi ajungi la tot felul de afirmații extravagante: că această gândire este un dar al întregii vieți umane, că din sânge urcă faptele, din sânge se face istoria. Şi dacă unii gândesc la toate acestea, ele reprezintă o reflectare abstractă şi nu are nici cea mai slabă legătură cu evenimentele: „Faptul că nu numai trăim, ci şi ştim ceva despre «viață»

este rezultatul contemplării ființei noastre în lumină. Dar animalul cunoaşte numai viața, nu şi moartea."

Şi astfel el trage concluzia că, de fapt, un lucru important trebuie să iasă din întuneric, din ceea ce este de natură vegetală, din sânge, şi că cei care au făcut ceva în istorie nu au plecat de la o idee, de la o gândire, ci gândurile rămân la marginea lucrurilor. Despre ceea ce produce gândirea, Oswald Spengler nu are suficiente cuvinte denigratoare.

Şi acestor lucruri le opune pe toți cei care acționează cu adevărat, pentru că lasă gândirea să fie gândire, pentru că lasă gândirea să fie treaba celorlalti.

„...cel activ este un om întreg: la contemplativ ar vrea să acționeze un singur organ, fără trup şi împotriva acestuia."

„Căci numai cel care acționează, omul destinului" - aşadar cel pe care nu-l afectează cu nimic gândurile - „trăieşte în lumea adevărată, lumea deciziilor politice, războinice şi economice, care nu ia în calcul noțiunile şi sistemele. Aici o lovitură bună este mai valoroasă decât un sfârsit bun".

Iată o vorbire clară! ~Dar atât de clară, încât se recunoaşte cine a vorbit; în definitiv a scris unul „care face pete de cerneală şi este un vierme al cărților", care se desfăşoară pentru a fi la îndemâna altora. Căci cel care scrie trebuie să fie „un făcător de pete de cerneală şi vierme al cărților". „Există oameni ai destinului şi oameni ai cauzalitătii. Omul cu adevărat viu, țăranul şi războinicul, bărbatul de stat, conducătorul de oşti, omul de lume, comerciantul, cel care vrea să se îmbogățească, să comande, să domnească, să lupte, să îndrăznească, organizatorul şi întreprinzătorul, aventurierul, scrimerul şi jucătorul sunt despărțiti printr-o întreagă lume de omul „spiritual", de sfânt, de preot, de savant, de idealist şi de ideolog." Ca şi cum nu ar fi existat niciodată confesionale şi părinți spoveditori! Dar există şi alte ființe de la care îşi preiau ideile toate categoriile de oameni amintite. În societate pot fi întâlniti tot felul de oameni care sunt pomeniți aici, bărbați de stat, conducători de oşti, bărbați de Iume, comercianți, scrimeri, jucători şi aşa mai departe, chiar şi prezicătoare şi ghicitoare în cărți! Astfel încât lumea prin care bărbatul de stat, politicianul şi alții ar trebui să fie despărțiți de oamenii „spirituali" nu are în realitate o dimensiune atât de uriaşă. Acela care poate contempla viața va înțelege că aşa ceva se scrie numai făcând abstracție de orice cunoaştere a vieții. Iar Oswald Spengler, care este un bărbat spiritual şi o personalitate importantă, face acest lucru cât se poate de temeinic. După ce a spus că în domeniul evenimentelor reale o lovitură bună este mai valoroasă ca un sfârşit bun, el continuă astfel: „Există un sens în disprețul cu care soldatul şi bărbatul de stat din toate timpurile au privit în jos, la făcătorii de pete de cerneală şi la viermii cărților, care erau de părere că istoria lumii ar exista de dragul spiritului, ştiinței sau chiar al artei. S-o spunem fără echivoc: Înțelegerea eliberată de simțire nu este decât o parte a vieții, şi nu cea hotărâtoare. Într-o istorie a gândirii occidentale numele lui Napoleon poate lipsi, în istoria adevărată însă Arhimede, cu toate descoperirile sale ştiințifice, a fost poate mai puțin eficient decât acel soldat care l-a doborât cu prilejul asaltului Siracuzei."

Dacă lui Arhimede i-ar fi căzut în cap o cărămidă, după această teorie cărămida amintită ar fi fost mai valoroasă decât ceea ce a produs Arhimede, în sensul istoriei adevărate, logice. Dar aceste citate nu aparțin unui jurnalist mediocru, ele sunt produsul unuia dintre oamenii cei mai înzestrati de astăzi. Acesta este faptul cel mai important, că un asemenea lucru îl scrie unul dintre oamenii cei mai deştepți.

Gândirea pluteşte pe deasupra. Care este aşadar lucrul cel mai eficient? Sângele.

Cineva care vorbeşte despre sânge dintr-un punct de vedere ştiințific va pune mai întâi

problema cum ia naştere sângele, ce legătură are sângele cu nutriția. În intestine sângele încă nu este prezent; el este plăsmuit doar în orn. Sângele curge în timp, prin generații (dacă poate fi constituită o reprezentare mistică proastă, aceasta este). Tot ce au spus cândva despre viața lor sufletească unii mistici, cel puțin în parte nebuloşi, nu a fost atât de rău ca mistica spengleriană a sângelui. Se face trimitere la ceva care scapă oricărei posibilități de cunoaştere şi nu numai în sensul că nu putem gândi asupra acestor lucruri - aceasta n-ar însemna nimic, după Oswald Spengler, care consideră că nu este necesar să gândim, gândirea fiind doar un lux al vieții -, dar dacă vrem să rămânem raționali ar trebui să încetăm să vorbim despre ceva atât de puțin accesibil cum este sângele.

Din acest punet de vedere este posibil să începem o abordare a istoriei cu următoarele fraze: „Toate evenimentele mari ale istoriei sunt purtate de asemenea ființe de natură cosmică, de popoare, de partide, de armate, de clase, în timp ce istoria spiritului se desfăşoară în colectivități şi cercuri incoerente, şcoli, organizații de culturalizare, curente, «-isme». Şi aici survine o problemă de destin, dacă asemenea mase îşi găsesc la momentul hotărâtor un conducător sau dacă sunt mânate mai departe la întâmplare, dacă conducătorii hazardului sunt oameni de rang înalt sau personalități cu totul neînsemnate, ridicate de valul întâmplărilor, ca Pompei sau Robespierre. Bărbatul de stat este caracterizat prin aceea că înțelege toate aceste mase care se formează şi se dizolvă în decursul timpului, cu forța şi durata lor, în orientarea şi intenția lor, dar în acest caz este o problemă de coincidență dacă le poate domina sau dacă este antrenat de ele."

Cu aceasta se inaugurează o abordare a istoriei care face ca învingător peste toate să fie ceea ce pătrunde în devenirea istorică prin spirit: sângele.

„O putere nu poate fi răsturnată decât prin altă putere, nu printr-un principiu, şi în afară de bani nu există nici o altă putere" - decât sângele, este părerea lui Spengler. „Banul nu este întrecut decât de sânge. Viața este începutul şi sfârşitul, curgerea cosmică în formă microsomică. Este realitatea în cadrul lumii istoriei. În fata cursului irezistibil al succesiunii generațiilor dispare orice lucru pe care starea de veghe l-a construit în lumile sale spirituale. În istorie este vorba de viață, şi numai de viață, de rasă, de triumful voinței pentru putere şi nu de victoria adevărurilor, invențiilor sau banilor. Istoria mondială este judecata mondială: ea a dat întotdeauna dreptate vieții mai pline, mai sigure de sine, a dat dreptate indiferent dacă era drept în fața stării de veghe şi a sacrificat întotdeauna adevărul în fața forței, a rasei, a condamnat la moarte oameni şi popoare pentru care era mai important adevărul decât faptele şi dreptatea mai esențială decât forța. Astfel, spectacolul unei culturi înalte, această întreagă lume de zeități, arte, gânduri, bătălii, orașe, se încheie cu faptele primordiale ale atotputernicului sânge, care este totuna cu talazurile cosmice veşnic rotitoare. Starea de veghe luminoasă, bogată în forme, se afundă din nou în serviciul existenței, aşa cum ne demonstrează perioada imperială chineză şi cea romană; timpul învinge spațiul, este cel care în mersul său implacabil încorporează hazardul efemer al culturii de pe această planetă în hazardul-om, o formă în care hazardul-viață curge un timp, pe când în lumea luminii, a ochilor noştri se deschid în fundal orizonturile curgătoare ale istoriei Pământului şi ale istoriei stelelor."

„Nouă însă, care am pus un destin în această cultură şi în această clipă a devenirii noastre, în care banul îşi sărbătoreşte ultimele sale victorii, iar moştenitorul său, cesarismul, se apropie uşor şi implacabil, ne este dată prin aceasta, direcția voinței şi a obligației, fără să merite să nu trăieşti."

Acestea sunt vorbele lui Oswald Spengler cu referire la cesarismul care vine, la aceea ce va apărea înainte de dispariția totală a culturilor Occidentului, şi care va cuprinde cultura actuală.
V-am înfătisat astăzi aceste lucruri din cauză că omul treaz - Oswald Spengler nu acordă nici

o importanță omului treaz! - şi în cazul când este antroposof trebuie să fie atent la ceea ce se întâmplă. Am vrut să mă refer din acest punct de vedere la o anumită problemă a timpului nostru. Dar nu aş încheia cum se cuvine, dacă v-aş spune despre această problemă numai atât. Din această cauză, înainte de a lua o pauză mai lungă, voi ține o conferință miercurea viitoare, înaintea călătoriei mele la Oxford.

CONFERINȚA a VII-a

Dornach, 9 august 1922

Autorul despre care am vorbit ultima oară ar trebui să dea de gândit tocmai celor care aparțin mişcării antroposofice. Vedem în Oswald Spengler o personalitate stăpână pe foarte multe cunoştințe ştiințitice. Se poate chiar spune că multe idei care au devenit în ultimele secole bunul omenirii civilizate sunt cunoscute de Spengler. El a asimilat cunoştințe din mai multe ştiințe sau cel puțin idei întâlnite în diferite ştiințe.

Speculațiile sale sunt uneori seducătoare. Este în cea mai mare măsură ceea ce în Europa Centrală - nu în Franța, ci în Europa Centrală - poate fi numit un om spiritual. În orice caz, pentru spiritualitatea franceză gândurile lui Oswald Spengler sunt prea complicate şi prea dense. Dar, aşa cum am spus, în sens central-european el poate trece perfect drept un gânditor de spirit. L-am putea numi cu greu un gânditor elegant în sensul cel rnai bun al cuvântului, deoarece prezentarea gândurilor sale, în ciuda oricărei spiritualități, are ceva teribil de pedant. Şi se poate chiar vedea cum în spatele gândurilor acestui om de spirit pândeşte insistent un ochi fățarnic. În orice caz, în înseşi gândurile sale există ceva grosolan.

Aş spune că acestea sunt mai mult considerații estetice. Important este că în fața noastră se află o personalitate care are idei potrivite timpului, care însă nu acordă nici o importantă gândirii în general. Căci Oswald Spengler nu consideră hotărâtor pentru adevărata devenire a lumii ceea ce vine din gândire, ci apreciază ca fiind hotărâtoare impulsurile instinctive ale vieții. În consecință, gândirea pluteşte deasupra vieții, ca ceva ce ține de risipă, am putea spune, de lux, astfel încât, după el, gânditorii reflectează asupra vieții, dar din această gândire a lor nu poate să pătrundă nimic în viață. Viața există deja, când gânditorii îşi formulează concepțiile lor asupra ei.

Atunci când un gânditor ajunge să stăpânească ideile prezentului cu un oarecare grad de universalitate, el deja le simte ca fiind sterile, nefertile. EI nu se adresează însă acestor idei, ci acelui ceva care există în viața instinctivă şi vede civilizația actuală din punctul de vedere care rezultă pentru el pe această cale.

O priveşte astfel încât spune: Ceea ce a produs civilizația contemporană este în declin în toate privințele. Nu poți decât să speri că o dată şi o dată din ceea ce Spengler numeşte „sânge" va apărea ceva care nu va mai colabora cu ceea ce este civilizația actuală, ci va nimici totul şi va aşeza în loc o forță care să-şi aibă originea numai în domeniul instinctelor.

Oswald Spengler vede cum oamenii civilizației mai noi au devenit treptat sclavi ai vieții dominată de maşini. El nu vede însă cum în cadrul acestei vieți, mai ales în domeniul tehnicii - pentru că față de spiritual tehnica este complet goală de conținut -, poate apărea posibilitatea libertății umane, chiar ca o reacție. Despre acest lucru el nu are cunoştință.

Ultima oară am atras atenția asupra faptului că Spengler spune: Omul de stat, practicianul, comerciantul şi alții acționează cu toții din impuls, nu din gândire. În glumă am spus: Oswald Spengler pare să nu fi observat niciodată că există şi părinți spoveditori şi alte lucruri asemănătoare. Nu a observat nimic altceva, relația cu părintele spoveditor reprezentând pentru el un aspect secundar, decadent, aparținând istoriei lumii.

Dacă privim retrospectiv evoluția umană, vom vedea cum aşa-zişii oameni ai faptei, acei oameni care au de făcut ceva în lume, fie se adresează oracolelor, fie, în perioade mai timpurii, acelor concluzii care sunt recunoscute ca fiind deciziile lumii spirituale în cadrul Misteriilor. Este suficient să ne gândim cum cei care obțineau informațiile privind deciziile lumii spirituale în Misterii le transmiteau acelora care voiau sau trebuiau să devină oameni ai faptelor. Când pătrundem retrospectiv în evoluția umană descoperim cum din lumea spirituală - şi nu din sânge, căci această teorie a sângelui este ceva cât se poate de mistic, de nebulos - aşadar, nu dintr-un eventual substrat întunecos al sângelui, ci din spirit se obțineau impulsurile care pătrundeau apoi în faptele pământene.

Intr-un anume sens, aşa-numiții oameni ai faptei erau unelte pentru marile creații spirituale, a căror orientare era recunoscută în cadrul cercetării spirituale din Misterii. Noi găsim ecouri ale Misteriilor pretutindeni în istoria greacă şi în cea romană; dar le mai recunoaştem şi în tot cursul primei părți a evului mediu.

V-am atras atenția că nu putem înțelege legenda lui Lohengrin decât dacă ştim s-o urmărim retrospectiv, din lumea fizică exterioară până în Cetatea Graalului evului mediu timpuriu sau, de fapt, mijlociu.

Aşadar, atunci când Oswald Spengler crede că din sânge se nasc evenimentele istoriei universale şi că acestea nu au nimic a face cu ceea ce pătrunde în oameni prin gânduri dovedeşte o înțelegere cu totul greşită a adevăratului mers al evoluției umanității.

În timpurile mai vechi oamenii erau dependenți într-o mare măsură de cercetarea lumii spirituale, atunci când voiau să facă ceva. Atunci trebuia cercetată, dacă ne este îngăduit să ne exprimăm astfel, intenția zeilor. Acest raport de dependență față de zei pe care-l avem în vedere îi făcea pe oamenii timpurilor mai vechi să fie neliberi. Ei erau tratați ca nişte recipiente în care zeii îşi turnau substanțele, substanțe spirituale, sub a căror influență acționau oamenii.

Pentru ca oamenii să poată deveni liberi era necesar să înceteze această influență. Prin aceasta, gândurile lor deveneau tot mai mult imagini. Gândurile mai vechi ale umanității erau în mult mai mare măsură realități. Iar Oswald Spengler atribuie sângelui tocmai realitățile care existau în gândurile omenirii mai vechi, acele substanțe care acționau prin oameni, în tot cursul evului mediu.

Apoi au venit vremuri noi. Gândurile oamenilor şi-au pierdut conținutul lor divin, conținutul lor substanțial. Ele au devenit simple imagini abstracte ale gândurilor. Numai că acestea nu mai sunt obligatorii. Numai prin aceste imagini abstracte ale gândurilor omul poate deveni liber.

De-abia acum, în cursul secolelor mai noi, până în secolul al XX-lea, omul a descoperit în el altceva decât structura organică necesară modelării unor astfel de imagini. Aceasta a însemnat educarea omenirii pentru libertate. Omul nu mai avea imaginațiuni sau inspirații atavice, aşa cum era cazul în timpurile mai vechi. El nu avea decât imagini de gânduri. În aceste imagini de gânduri el putea deveni tot mai mult liber, pentru că imaginile nu pot constrânge. Dacă în imagini avem impulsuri morale, acestea nu mai pot constrânge, aşa cum se întâmpla în substanța veche a gândurilor. Atunci ele acționau asupra omului ca forțe naturale. Imaginile de gânduri mai noi nu mai actionează ca forțe naturale. Din această cauză trebuie să li se dea drept conținut ceea ce cunoaşterea naturii obține prin simpla observare cu ajutorul simțurilor. Prin aceasta se obținea o ştiință de observație senzorială, care umplea gândurile din afară; din interior însă, ele voiau tot mai puțin să se umple cu ceva. Astfel încât oamenii trebuiau să apeleze, dacă doreau să mai dispună de gânduri pline de conținut, la

tradițiile vechi, aşa cum se întâmpla fie în diferite confesiuni religioase devenite tradiționale, fie în societăți secrete, aşa cum înfloreau acestea pe toată întinderea Pământului. Marea masă a oamenilor a fost reunită în cele mai diverse confesiuni religioase, unde oamenilor li se prezenta ceva al cărui conținut îşi avea originea în timpuri mai vechi, când gândurilor le mai era dat un conținut. Sau se organizau - sub formă de cult sau altfel - în cadrul societăților secrete, ceea ce se perpetua prin tradiție din timpuri mai mult sau mai puțin vechi. Gândurilor li se conferea din afară un conținut senzorial de observații. Din interior ele primeau un continut de impulsuri vechi, devenite tradițional dogmatice.

Acest lucru trebuia să se întâmple şi în perioada cuprinsă între secolul al XVI-lea şi ultima treime a secolului al XIX-lea, deoarece atunci a mai acționat principiul spiritual numit principiul arhanghelului Gabriel; aşadar, numele acelei entități - este numai o terminologie, eu vreau să mă refer la o forță spirituală - care a acționat în sufletele umane în mod inconştient. Oamenii înşişi nu aveau în interioritatea lor nici un conținut. Pentru viața lor spiritual-sufletească ei preluau un conținut tradițional. Dar în felul acesta oamenii nu simțeau că participă la acest conținut spiritual. Primul care a simțit această neparticipare, dar care nu a putut ajunge la existența unei noi spiritualități a fost Friedrich Nietzsche. Din această cauză el a pierdut orice impuls pentru conținutul spiritual-sufletesc. Şi atunci a căutat impulsuri cât se poate de nedeterminate, impulsuri ale puterii şi altele asemănătoare.

Oamenii nu au nevoie numai de un conținut spiritual pe care să-l cuprindă în gândurile lor abstracte, ci de căldura interioară care poate apărea în acest conținut spiritual şi care este un lucru deosebit de important.

Această căldură interioară era obținută de marea masă a oamenilor prin diferite acțiuni cultuale sau altele asemănătoare acestora, care aveau loc în cadrul diferitelor confesiuni. În comunitățile masonice sau în alte societăți secrete din timpurile mai noi se turna în suflete şi această căldură.

Acest lucru era posibil în perioada gabrielică despre care vorbim datorită faptului că pretutindeni pe Pământ erau prezente spiritele elementare rămase încă din evul mediu. Numai că pe măsură ce se înainta în secolul al XIX-Iea şi cu atât mai mult în secolul al XX-lea acestor spirite elementare care existau în toate fenomenele naturale le-a devenit din ce în ce mai greu să paraziteze viața socială a oamenilor. Existau aici multe lucruri care se opuneau în mod inconştient acestui fapt, tocmai în timpurile mai noi.

Când în asemenea societăți secrete bazate pe tradiție - este de necrezut cât de „vechi" şi de „sfințite" trebuie să fie toate aceste culte ale societăților secrete - se desfăşurau acțiuni de cult sau când se transformau învățături în sensul tradiției vechi, ca un ecou al vechilor Misterii, acest lucru convenea anumitor spirite elementare. Prin faptul că oamenii nu se concentrau în timpul oficierii unei slujbe oarecare, din care nu înțelegeau nimic, apărea în fața lor ceva de o infinită înțelepciune: erau prezenți, nu înțelegeau de fapt nimic, dar înțelegerea lor ar fi fost posibilă. Atunci soseau ființele elementare şi gândeau cu ajutorul rațiunii umane pe care oamenii nu o foloseau. Oamenii îşi dezvoltaseră mult cugetarea liberă, dar nu o foloseau. Ei preferau să asiste la ceva care ținea de tradiție, fără să gândească. Şi astăzi lucrurile stau tot aşa, cu toate că oamenii actuali ar putea gândi, dacă ar vrea să-şi folosească rațiunea. Dar nu le place acest lucru, nu-l fac, nu simt o înclinație pentru gândirea activă. Le place să spună: Ah, pentru asta trebuie să faci un efort, acest lucru este abstract, este ceva care necesită o muncă interioară!

Dacă oamenilor le-ar plăcea să gândească nu ar frecventa cu atâta plăcere tot felul de spectacole cinematografice, unde nu poti şi nici nu ai nevoie să gândeşti; aici totul se derulează. Acel foarte puțin care ar mai trebui gândit este scris pe ecran şi se poate citi. Încet şi treptat s-a dezvoltat în cursul epocii mai recente lipsa de simpatie pentru gândirea

interioară activă. Oamenii au pierdut aproape cu totul obiceiul de a gândi. Dacă undeva se ține o conferință care nu este însoțită de proiecții de imagini şi unde ar trebui să mai şi gândeşti putin, oamenii preferă să doarmă. Poate că se mai duc la conferință, dar dorm, pentru că gândirea activă nu se bucură de o vogă deosebită.

Şi tocmai la această voință de a nu gândi timp de secole s-au adaptat cele mai multe activități desfăşurate de diferitele societăți secrete. Asemenea ființe elementare, care încă mai aveau legături cu oamenii în prima jumătate a evului mediu, când se mai efectuau experiențe de laborator, experiente alchimice care îi făceau pe oameni să gândească asupra felului în care participau aceste entități spirituale la ele, existau pretutindeni.

Şi de ce nu ar fi folosit ele prilejul ce li se oferea! Oamenii aveau acum un creier cu care ar fi putut gândi; dar ei nu voiau să gândească. Aşa au ajuns să se implice aceste ființe elementare, care gândeau: Dacă oamenii înşişi nu-şi folosesc creierul, putem să-l folosim noi. Iar în aceste societăți secrete care nu iubeau decât ceea ce era traditional, aducând la suprafață numai lucruri vechi, interveneau aceste ființe elementare şi foloseau creierele umane pentru a gândi. În felul acesta, din secolul al XVI-lea a fost folosită de către spiritele elementare substanță aparținând creierului.

În evolutia umanității au pătruns foarte multe lucruri fără colaborarea oamenilor, idei bune, care se referau la conviețuirea oamenilor.

Pentru aceşti oameni o mare problemă era răspunsul la întrebarea: Ce se transmite, de fapt, de la om la om? Oamenii ar trebui să gândească, dar ei nu gândesc. Aşadar, ce este ceea ce acționează de la om la om?

Aceasta a fost o mare problemă pentru Goethe. Şi în această dispoziție sufletească a scris el *Meşterul Wilhelm* (*Wilhelm Meister*). Autorul descrie contexte sociale întunecate, care rămân inconştiente pentru om, dar care sunt dominante, fiind captate, duse mai departe în mod semicoşntient de unul sau de altul. Se întrețes tot felul de fire. Goethe încearcă să găsească aceste fire. El le caută. Şi în măsura în care a putut să le găsească el a vrut să le aducă până la dezvăluire în scrierea sa cu caracter de roman *Meşterul Wilhelm*.

Asemenea preocupări s-au întâlnit apoi în tot secolul al XIX-lea. Dacă oamenii ar avea înclinația să zăbovească asupra unei cărți mai mult decât timpul dintre două mese - asta este o exprimare figurativă, pentru că cei mai mulți oameni adorm între două mese, dacă au citit o treime din acest timp; apoi ei citesc următoarea treime între următoarele două mese, iar treimea cealaltă între următoarele două mese şi, datorită acestui fapt, totul se risipeşte -, ar fi bine dacă şi acele romane sau nuvele care se pot parcurghe între două mese sau între două gări de cale ferată i-ar impulsiona să gândească la cele citite. Acest lucru nu poate fi pretins de la timpurile actuale, dar dacă ştiți cum a căutat asemenea interacțiuni, de exemplu, *Gutzkow* în cartea sa *Vrăjitorul din Roma* şi în cartea sa *Cavalerii spiritului* (Nota 35), dacă analizați înlănțuirile sociale neobişnuite căutate de *George Sand* în romanele sale, veți putea observa cum în secolul al XIX-lea forțe nedeterminate acționează în subconştient; şi veți constata că autorii le urmăresc şi că ei se află, ca în cazul lui George Sand, în modurile cele mai diferite, pe urmele corecte.

Dar în ultima treime a secolului al XIX-lea aceste ființe elementare care gândeau cu creierele umane, care puneau stăpânire pe sufletele umane şi influențau contextele sociale se satură de această situație. Ele îşi satisfăcuseră necesitătile legate de istoria mondială. S-a mai întâmplat şi altceva care le-a împiedicat să continue această activitate parazitară. Această activitate s-a desfăşurat cu succes spre sfârşitul secolului al XVIII-lea şi cu precădere în secolul al XIX-lea; apoi aceste ființe elementare au ajuns să-şi exercite tot mai puțin dreptul lor. Şi aceasta deoarece din lumea spirituală au coborât în planul fizic tot mai multe suflete având multe

speranțe cu privire la viața pământeană.

După ce oamenii, când au fost copii, s-au jucat şi s-au zbenguit, au fost crescuți în vremurile mai noi în sărăcie, ei nu au devenit conştienti de faptul că au avut speranțe prea mari înainte de a coborî pe Pământ. Dar aceste stări sufleteşti au continuat să acționeze, transformându-se în emoții, şi mai acționează încă şi în prezent. De fapt, sufletele umane coboară în lumea fizică cu aşteptări deosebit de mari. De aici apar şi decepțiile care sunt trăite de mai mult timp de inconştient în sufletul copiilor, pentru că speranțele nu sunt totuşi satisfăcute.

Spirite alese care aveau impulsuri deosebit de puternice, creatoare de speranțe, au fost, de pildă, cei care au contemplat acest plan fizic şi, văzând că aici speranțele nu sunt satisfăcute, au scris utopii despre cum ar trebui să fie, cum s-ar putea face.

Ar fi deosebit de interesant să se studieze cum erau structurate aceste suflete care au coborât din lumile spirituale în existența fizică, sufletele marilor utopişti, şi a celor mai mici, care au gândit despre lucruri ce nu pot fi numite utopice, dar care înfățişează oamenilor un Paradis pe Pământ, ar fi interesant de ştiut cum erau, de fapt, structurate aceste suflete pentru pătrunderea lor în planul fizic terestru.

Această coborâre plină de aşteptări reprezintă un supliciu pentru ființele care trebuie să folosească creierul unor oameni plini de speranțe. Folosirea creierului nu le ajută când coboară oameni plini de speranțe. Până în secolul al XVIII-lea oamenii mai coborau încă cu aşteptări mai modeste. Atunci lucrurile erau favorabile folosirii creierelor de către alte entități, nu de entitățile umane. Dar în ultima treime a secolului al XIX-lea situația a devenit deosebit de acută pentru entitățile care trebuiau să folosească acest creier uman, în cazul oamenilor care coborau plini de speranțe. Aceste speranțe dădeau naştere la emoții subconştiente, lucru pe care-l resimțeau apoi aceste ființe, când voiau să folosesacă creierele. Din această cauză, ele încetează de a mai face acest lucru. În această situatie apare, în cadrul omenirii civilizate moderne, ideea că oamenii au gânduri, dar că şi le oprimă. Creierul s-a ruinat treptat, mai ales la clasele superioare, din cauza oprimării gândurilor. Alte ființe neumane care să ia în stăpânire aceste gânduri nu mai apar.

Acum oamenii au gânduri, dar nu ştiu ce să facă cu ele. Reprezentantul cel mai de seamă al acestei categorii de oameni care nu ştiu ce să facă cu gândurile lor este Oswald Spengler. El se deosebeşte de ceilalți prin aceea că, spre deosebire de ceilalți - oare cum ar trebui, de fapt, să ne exprimăm pentru a nu provoca o indignare prea mare atunci când, aşa cum se întâmplă întotdeauna, aceste lucruri sunt repovestite afară -, care şi-au neglijat cu totul creierul în anii tinereții, astfel încât acesta este înclinat să lase gândurile să se piardă, Spengler şi-a conservat creierul, astfel încât nu este atât de gol; el nu se afundă întotdeauna numai în sine, nu se ocupă numai de sine însuşi.

O mare parte a omenirii este interior în stare de piftie. Piftia se face din diferite produse rezultate la tăierea porcului care nu pot fi folosite nici măcar la pregătirea cârnaților şi care se amestecă cu componentele gelatinoase. Şi aş spune: Sub influențele cele mai aiuritoare produse de educație, creierul majorității oamenilor ajunge astfel în starea de piftie. Ei nu sunt vinovați. Nu vorbim despre aceasta în sens acuzator, ci mai degrabă într-un sens de disculpare, şi în sensul că îți este milă de creierele devenite piftii.

Vreau să spun că dacă oamenii nu ştiu ce să facă cu propria lor persoană, sunt striviti, comprimați şi în stare de piftie, în ei înşişi, atunci gândurile se pot afunda în aceste lumi inferioare ale creierului şi apoi din acestea în regiunile inferioare ale omului etc

Dar nu acesta este cazul unor oameni ca Oswald Spengler. Aceştia pot da formă gândurilor. Şi prin aceasta el este un om spiritual, el are gânduri. Dar aceste gânduri pe care le poate

avea omul devin ceva abia în cazul când ele capătă un conținut spiritual. Pentru aceasta este necesar să existe un conținut spiritual. E nevoie de conținutul pe care vrea să-l dea antroposofia; în caz contrar, ai gânduri, dar nu ştii ce să faci cu ele. Cu gândurile lui Spengler lucrurile stau - aproape ai vrea să spui că îți apare o imagine imposibilă - ca în cazul unui bărbat care în vederea unei căsătorii viitoare cu o doamnă a procurat tot felul de veşminte splendide, nu pentru el, ci pentru acea doamnă, dar ea fuge, părăsindu-l înainte de nuntă, iar el are acum aceste veşminte dar nu are pe cine să îmbrace cu ele!

Astfel puteți vedea ce gânduri minunate există la Spengler; ele sunt croite după modelele ştiintifice cele mai moderne, dar lipseşte doamna care ar trebui să se îmbrace cu aceste veşminte. Bătrânul Capella avea cel puțin, aşa cum am spus acum câteva săptămâni, retorica, gramatica şi dialectica, devenite cam caşectice. Acestea nu mai erau tot atât de durdulii ca muzele lui Homer sau ale lui Pindar, dar existau cele şapte arte libere care au figurat tot timpul evului mediu; mai dispuneai de cineva pe care să-l îmbraci cu veşmintele.

Dar acum a sosit timpul spenglerismului, timpul în care, să spunem, s-au confecționat haine, dar lipsesc ființele pe care le-ai putea îmbrăca cu ele şi, nu-i aşa, lipseşte doamna! Muza nu vine, hainele sunt aici. Şi astfel nu se poate face nimic cu toată garderoba de gânduri moderne. Gândirea nu există pentru a interveni în vreun fel în viață.

Lipseşte substanțialul, şi anume ceea ce ar trebui să vină din lumea spirituală. Acest lucru lipseşte. Şi atunci se dă explicația: Ei asta-i, toate astea sunt un nonsens, aceste veşminte există numai pentru a fi privite. Să le punem pe cuiere şi să aşteptăm ca din nedeterminarea mistică să apară o țărăncuță robustă, care la rândul ei nu are nevoie de veşminte frumoase; ea va rezulta din primordial cu caracteristicile la care ne putem aştepta.

Aşa se întâmplă cu spenglerismul: el aşteaptă să apară din nedeterminat; din nedefinit, din nediferentiat, impulsuri care nu au nevoie de haine de gânduri, iar hainele de gânduri le agață pe cuiere de lemn, pentru a fi privite; dacă ele nu ar fi nici măcar pentru a fi privite nu am putea pricepe de ce Oswald Spengler a scris două volume atât de groase care sunt absolut inutile. Ce să faci cu două cărți groase, dacă gândirea lipseşte din ele? Spengler nu dă însă nici un prilej de a deveni sentimental, altminteri ai putea găsi că unele pasaje sunt nostime. Aici trebuie să sosească Cezar! Dar Cezarul modern este acela care a procurat cât se poate de mulți bani şi a adunat laolaltă toți inginerii posibili, care prin spirit au devenit sclavii tehnicii, şi acum întemeiază cezarismul modern, bazat pe banii purtați de sânge sau pe sângele purtat de bani. În acest context, gândirea nu mai e importantă, ea stă în spate şi se ocupă cu tot felul de gânduri.

Dar omul scrie două cărți groase în care găsim gânduri frumoase. Totuşi acestea sunt absolut inutile. Ar fi fost mult mai înțelept dacă el ar fi folosit această hârtie pentru a elabora, să spunem, o rețetă prin care s-ar putea obține cele mai favorabile amestecuri de sânge de pe lume sau ceva asemănător. Asta este ceea ce, potrivit părerii sale, ar trebui făcut.

Nu există nici o corespondență între ceea ce ar trebui făcut şi ceea ce prezintă el în cărțile sale. Când citeşti aceste cărți ai sentimentul că poți spune: Da, omul ştie ceva, ştie cum este amurgul Occidentului, căci a înghițit toată această dispoziție sufletească a apusului, a amurgului; el este burduşit cu ea. Pentru a grăbi acest amurg al Occidentului n-ai putea face ceva mai bun decât să-l faci pe Oswald Spengler coordonatorul acestui proces. Căci el pricepe toate aceste lucruri, are acest calibru din punct de vedere spiritual. Şi în felul acesta este foarte reprezentativ pentru timpul său. El consideră că întreaga civilizație modernă se distruge. Fără îndoială, dacă toți vor face ca el, ea va dispărea. Aşadar, trebuie ca ceea ce scrie el să fe şi adevărat. Eu găsesc că are un adevăr interior uriaş.

Aşa stau lucrurile. Cel care se află pe terenul antroposofiei ar trebui să asculte cu atenție ceea

ce spune un spirit ca Oswald Spengler. Căci a lua în serios viața spirituală este tocmai ceea ce urmăreşte antroposofia. În antroposofie, în adevăr, nu este vorba să se pornească de la dogme, ci ca această viață spirituală, această viață spirituală substanțială să fie luată cu adevărat în serios, foarte în serios si să se înțeleagă că aceasta îl trezeşte pe om.

Este foarte interesant că Oswald Spengler spune: În gândire, omul este treaz - asta el nu o poate nega -, dar ceea ce este cu adevărat activ vine din somn, şi acest lucru este conservat în plantă şi în ceea ce este de natură vegetală în om. Ceea ce există în om de natură vegetală se manifestă în mod viu: somnul este viul. Veghea produce gânduri; dar cu starea de veghe apar numai tensiuni interioare.

Aşa s-a ajuns ca unul dintre oamenii cei mai înzestrați ai prezentului să afirme: Ceea ce fac trebuie să fie implantat în mine în timp ce dorm şi, de fapt, nu am nevoie să mă trezesc. Să mă trezesc este un lux, este un lux absolut. Ar trebui doar să umblu, iar ceea ce îmi trece prin minte în somn ar trebui să şi aduc la împlinire tot în somn. De fapt, ar trebui să umblu în vis. Este un lux faptul că, în timp ce umblu încolo şi încoace, mai există deasupra şi un cap care se bagă continuu în acest proces de a gândi asupra tuturor lucrurilor. Pentru ce aceasta? Pentru ce să fii treaz?

Dar aceasta este o dispoziție sufletească. Iar Spengler o exprimă cu mare precizie: Omul modern nu iubeşte această stare de trezie! Da, în acest sens apar tot felul de astfel de imagini! Am vrea să spunem că atunci când la începuturile Societății antroposofice, cu ani în urmă, se ținea o conferință existau întotdeauna în primele rânduri persoane care marcau somnul, chiar și în mod exterior, pentru ca să devină evidentă participarea adevărată, să iasă în evidență participanții cu adevărat interesați. Somnul este ceva deosebit de îndrăgit. Cei mai mulți realizează acest lucru; în ocaziile pe care le-am pomenit, lumea era liniştită în această privință. Dacă nu se aud sunetele specifice ale sforăitului, oamenii sunt cuminti, cel puțin sunt liniştiți. Dar Spengler este uimitor; el face gălăgie cu privire la lucruri pentru care alții nu-şi fac probleme. Ceilalți dorm; Spengler însă spune: Trebuie să dormi, nu trebuie să fii treaz. Şi îşi foloseşte toată ştiința pentru a face o pledoarie convingătoare pentru somn. Un om deosebit de spiritual face o pledoarie adecvată pentru somn!

Este un lucru căruia trebuie să-i acordăm atenție. Nu trebuie să faci gălăgie, ca Spengler, dar ar trebui să examinezi această atitudine şi apoi să realizezi cât de necesar este ca starea de veghe să fie înțeleasă, această stare de trezie tot mai accentuată care trebuie creată prin impulsurile spirituale ale antroposofiei.

Este necesar - trebuie să subliniem mereu acest lucru - ca starea de veghe, adevărata veghe sufletească, cea mai interioară, să înceapă a fi iubită treptat. De fapt, localitatea Dornach, în care ne aflăm, este privită cu antipatie tocmai pentru că vrea să îndemne la veghe, nu la somn, şi pentru că ar vrea să ia starea de veghe foarte în serios, ar vrea să introducă starea de trezie în toate lucrurile, trezie în artă, trezie în viața socială, trezie înainte de toate în cunoaştere, trezie în toată viața practică, în toate aspectele vieții umane.

Şi este necesar să se atragă din când în când atenția asupra acestor lucruri. Căci cel puțin în momente ca acesta în care ne aflăm acum, când trebuie să întrerupem aceste conferințe pentru un scurt timp, până la reîntoarcerea mea de la cursul ce urmează să-l țin la Oxford, trebuie să ne referim, ca de atâtea alte ori, la faptul că între noi trebuie să se instaureze o anumită înclinație spre starea de trezie, o preluare a ceea ce există în antroposofie, pentru a-i da o orientare spre starea de veghe a omului.

Iar starea de veghe nu se poate atinge fără zel şi sârguință. Dacă nu se manifestă un interes pentru această stare de veghe, pe care o vrea, de fapt, antroposofia, atunci poate vom mai organiza şi alte congrese, ba poate că ne vom plimba în stare de somnambulism, dar nu ne

vom trezi, ci vom continua să dormim laolaltă cu ceilalti oameni adormiți. Şi nici măcar nu vom sesiza simptomele care apar, cum este acest avocat gălăgios al stării de somn în evoluția omului, pe acest Oswald Spengler, căci el face gălăgie în favoarea somnului. El este cel care contestă că ar fi treaz, pledează cu atâta înfocare pentru somn. Este un somn atât de neliniştit! El se zvârcoleşte şi face din somn un spectacol. Vorbeşte în somn, şi chiar foarte frumos, dar nu este bine să vorbeşti în somn. Omenirea trebuie să se trezească!

Tocmai acest lucru se poate învăța de la Spengler, că omenirea trebuie să se trezească; altminteri, totul merge înainte, altminteri vor apărea din ce în ce mai mulți oameni care vor vorbi în somn şi care vor spune lucruri extrem de frumoase. Dar din aceasta nu va rezulta nimic pentru evoluția omenirii. Vom dezvolta în continuare cultura noastră occidentală, cu anexa ei americană, care se va afunda tot mai mult în instituții spitaliceşti în care oamenii nu doresc să se mai scoale, ci vor să doarmă continuu, în care ei vorbesc în somn, țin discursuri minunate care sunt admirate de alții; dar şi admirația nu mai este atunci decât tot un somn. Ceea ce admiră doarme, ceea ce este admirat doarme.

Aşadar, este imperios necesar să devenim conştienti de necesitatea trezirii. În cadrul Societății antroposofice acest lucru ar trebui să fie conceput ca un fel de program dintre cele mai importante: Vrem să ne trezim! Atunci vom vedea oameni, multi oameni, mergând cu totul altfel în jurul nostru, chiar şi printre antroposofi, dacă vor să fie total treji şi proaspeți. Pot fi astfel, căci antroposofia îi poate împrospăta. Simțiti cum poate împrospăta antroposofia şi cum nu este ea adecvată zvârcolirii în pat şi vorbirii în somn, cum poți deveni proaspăt atunci când cuprinzi în toată ființa ei antroposofia; proaspăt pe toate tărâmurile, al artei, religiei şi ştiinței, al practicii.

Încercați să gândiți, cât nu vom fi împreună, cum puteți obține sfaturi despre trezirea rațională, despre o depăşire a spenglerismului. Alcătuiti ceva mai bun decât este în stare să alcătuiască acest Spengler, care nu realizează cu strădaniile sale decât amurgul Occidentului. (Ultima frază conține în limba germană un joc de cuvinte practic intraductibil în limba română, bazat pe faptul că Spengler are aici semnificația de tinichigiu. Fraza ar suna atunci: Faceți o lucrare de tinichea mai bună decât meştereşte acest tinichigiu, care nu făureşte cu tinicheaua sa decât amurgul Occidentului, n. tr.)

MISIUNEA SPIRITULUI

CONFERINȚA a VIII-a

Oxford, 20 august 1922

La invitația atât de prietenoasă de a vorbi astă seară aici, doresc să răspund prin aceea că voi comunica unele aspecte privind modul în care se ajunge prin cercetare nemijlocită la acea cunoaştere spirituală ale cărei consecințe pedagogice dorim să le discutăm. Fac de la început observația că azi voi vorbi mai ales despre metoda prin care intri, cercetând, în lumile spirituale; poate cu alt prilej se va ivi şi posibilitatea de a împărtăşi ceva din rezultatele cercetării. Dar în afară de aceasta trebuie să spun ca introducere că tot ceea ce am de comunicat astăzi se referă în sens strict la cercetarea lumilor spirituale, suprasensibile, nu la înțelegerea cunoştințelor suprasensibile. Cunoştințele suprasensibile, care au fost cercetate şi care sunt comunicate, pot fi recunoscute cu rațiunea umană sănătoasă, obişnuită, cu condiția ca această rațiune să nu aibă naivitatea de a porni de la ceea ce pentru lumea exterioară, sensibilă, reprezintă dovezi, deducții logice şi alte lucruri asemănătoare. Numai din cauza acestor obstacole se spune adeseori că rezultatele cercetării suprasensibile nu pot fi înțelese, dacă nu poți deveni tu însuți un cercetător al domeniului suprasensibil.

Ceea ce trebuie comunicat aici face obiectul aşa-numitei cunoaşteri inițiatice, al acelei

cunoaşteri care în timpuri mai vechi era practicată într-o formă oarecum diferită decât trebuie s-o facem în epoca noastră. Nu vom readuce la suprafață lucruri vechi - am spus acest lucru în celelalte conferințe; cercetarea lumilor suprasensibile trebuie abordată în sensul gândirii şi sensibilității epocii noastre. Şi în această privință, referitor la cunoaşterea inițiatică, se pune înainte de orice problema de a fi capabil să realizezi o reorientare principială a întreagii structuri sufleteşti.

Cel care posedă cunoaştere inițiatică se deosebeşte de cel care are o altfel de cunoaştere în sensul actual al cuvântului nu numai printr-o superioritate a nivelului cunoaşterii sale inițiatice față de cunoaşterea obişnuită. Ea se obține în baza cunoaşterii obişnuite; această bază trebuie să existe; gândirea intelectuală trebuie să fie deplin dezvoltată, dacă vrem să ajungem la cunoaşterea inițiatică. Însă este necesară o reorientare principială, astfel încât posesorul cunoaşterii inițiatice să privească lumea dintr-un cu totul alt punct de vedere decât este ea privită fără această cunoaştere inițiatică. Pot exprima într-o formulă simplă deosebirea care există între cunoaşterea inițiatică şi cea obişnuită: În cunoaşterea obişnuită suntem conştienți de gândirea noastră, mai ales de viața noastră sufletească interioară, prin care ne însuşim cunoştințe, ca subiect al cunoaşterii. Noi gândim şi credem că prin gândire cunoaştem ceva. Dacă ne concepem ca oameni gânditori, suntem, în acest caz, subiectul. Noi căutăm obiectele prin faptul că observăm natura, prin observarea vieții omeneşti, prin faptul că experimentăm. Obiectele trebuie să ajungă la noi, ele trebuie să ni se dăruiască, astfel încât să le putem cuprinde cu gândirea noastră, să le aplicăm gândirea noastră. Noi suntem subiectul; ceea ce vine spre noi sunt obiectele. La cel care tinde să ajungă la cunoaşterea inițiatică apare o orientare complet diferită. El trebuie să devină conştient de faptul că este, în calitate de om, obiect şi că acest obiect trebuie să-şi caute subiectul. În cunoaşterea obişnuită ne simțim subiect, căutăm obiectele, care ne sunt exterioare. În cunoaşterea inițiatică noi înşine suntem obiectul şi ne căutăm subiectul; în adevărata cunoaştere inițiatică subiectele sunt cele care se predau. Dar abia atunci ea devine obiect al unei cunoasteri ulterioare.

Lucrurile stau astfel, încât trebuie să recunoaştem deja, numai prin pura definire a notiunilor, că, de fapt, în cunoaşterea inițiatică trebuie să ieşim din noi înşine, trebuie să devenim ca plantele, pietrele, ca fulgerele şi tunetul, care devin obiecte pentru noi. Într-un anume sens, noi înşine ne strecurăm din noi în cunoaşterea inițiatică, devenim obiect şi căutăm subiectele corespunzătoare. Dacă-mi este permis să mă exprim paradoxal, v-aş spune cu privire la gândire: În cunoaşterea obişnuită noi gândim asupra obiectelor. În cunoaşterea inițiatică trebuie să înțelegem cum suntem gândiți în Cosmos.

Acestea nu sunt nimic mai mult decât obiective abstracte, dar le veti găsi mereu urmărite în faptele concrete ale metodei inițiatice.

Mai întâi, această cunoaştere inițiatică porneşte de la gândire, dacă vrem să primim comunicări numai de la cunoaşterea inițiatică modernă, valabilă în prezent. Dacă se doreşte să se ajungă la cunoaşterea inițiatică, gândirea trebuie să fie dezvoltată deplin. Această viață de gândîre poate fi realizată dacă se adânceşte dezvoltarea ştiințelor naturii din ultimele secole, mai ales din secolul al XIX-lea. Această cunoaştere care se obține prin ştiințele naturii influențează diferit oamenii. Unii preiau cunoştințele ştiințelor naturale, află chiar, cu o anumită naivitate, că ființele organice ar fi evoluat, de la cele mai primitive până la om. Ei îşi formează idei despre această evoluție şi nu se uită la ei înşişi, să vadă că acum au o idee, că dezvoltă în ei înşişi ceva prin intuirea fenomenelor exterioare, care este viață a gândurilor. Acela care nu poate să accepte însă cunoştințele din domeniul ştiințelor naturale fără a se privi în mod critic pe sine trebuie să-şi pună întrebarea: Ce reprezintă ceea ce fac eu acum prin urmărirea pe rând a diferitelor ființe, de la cea mai imperfectă până la cea mai desăvârşită? Sau trebuie să se întrebe: În timp ce desfăşor operațiuni matematice eu produc gânduri numai din mine însumi. Apoi aplic această țesătură de operații lucrurilor exterioare, şi se potriveşte. Atunci ajungem la marea, ba, pentru gânditor, aş, spune, la tragica întrebare:

Cum stau lucrurile cu ceea ce aplic oricărei cunoaşteri, cu gândirea însăşi?

Nu poţi afla cum stau lucnuile cu gândirea oricât ai studia această problemă; gândirea stă întotdeauna pe loc, te învârţi mereu în jurul axei pe care ţi-ai făurit-o singur. Trebuie să realizezi ceva cu gândirea, ceva ce am descris sub denumirea de meditaţie în scrierea mea: ***Cum obţinem cunoştinţe despre lumile superioare*** (Nota 36)- în limba engleză *The Way of Initiation**.

* În limba română a fost publicată cu denumirea: ***Treptele iniţierii*** (n. tr.).

Asupra meditaţiei nu trebuie gândit „mistic", dar nu trebuie gândit nici în mod uşuratic. În sensul nostru actual, meditaţia trebuie să fie ceva perfect clar. Totodată, este ceva la care trebuie asociate răbdarea şi energia sufletească interioară. Şi mai înainte de orice mai este necesar ce nu poate nimeni să dea unui alt om: să-ţi făgăduieşti ceva şi apoi să-ţi poti ţine făgăduiala. Când un om începe să mediteze, el săvârşeşte prin aceasta singura acţiune cu adevărat liberă din această viaţă umană. Tindem întotdeauna spre libertate, dar am şi realizat o bună parte din libertate. Dacă reflectăm, vom vedea că suntem dependenţi în parte de ereditate, în parte de educaţie şi în parte de viaţa noastră. Şi întrebaţi-vă în ce măsură suntem în stare să renuntăm la ceea ce ne-am însuşit prin ereditate, prin educaţie şi prin viaţă. Dacă am vrea să renunţăm brusc la aceste lucruri, ne-am trezi în faţa Nimicului. Dacă însă ne propunem să facem câte un exerciţiu de meditaţie seara şi dimineaţa, pentru a învăţa treptat să privim în lumea suprasensibilă, atunci putem fie să facem, fie să renunţăm la aceasta în fiecare zi. Experienţa ne învaţă şi că cei mai mulţi dintre aceia care se adresează vieţii meditative cu pretenţii foarte mari o părăsesc foarte curând. În această actiune suntem deplin liberi. Această meditatie este o acţiune primordial liberă.

Dacă totuşi putem să ne rămânem credincioşi nouă înşine, promiţându-ne - nu altuia, ci nouă înşine - să rămânem credincioşi activităţii de meditaţie, aceasta va reprezenta în sine o forţă uriasă în domeniul sufletesc.

După ce am expus acest aspect, aş dori să vă atrag atenţia asupra modului cum trebuie realizată meditatia însăşi, în formele ei cele mai simple. Azi nu mă pot ocupa decât de aspectul principial.

Este vorba să aducem în centrul conştienţei noastre o reprezentare oarecare sau un complex de reprezentări; nu are nici o importantă care este conţinutul acestui complex de reprezentări; dar el nu trebuie să prezinte nici un fel de reminiscenţe din amintiri sau alte lucruri asemănătoare. Din această cauză, este bine să nu-l scoatem din rezerva noastră de amintiri, ci să ni-l dea altcineva, cu experienţă în astfel de probleme, pentru siguranţa că ceea ce vom medita atunci este ceva nou pentru noi. Am putea lua tot atât de bine o lucrare veche pe care nu am citit-o încă şi să căutăm în aceasta o frază pentru meditaţie. Trebuie să nu scoatem din subconştient şi din inconştient o frază care ne copleşeşte. Acest lucru nu poate fi cuprins cu vederea, pentru că se introduc în meditaţie toate resturile de simţire şi de sentimente. El trebuie să fie aşa de evident cum este evident un principiu matematic.

Să luăm un exemplu foarte simplu, fraza „În lumină trăieşte înţelepciunea". La început nici nu trebuie verificat dacă acest lucru este adevărat. Este o imagine. Dar nu se pune problema să ne ocupăm în vreun fel de conţinut, decât ca să-l putem cuprinde sufleteşte cu privirea, ca să stăm în repaus, păstrându-l în conştienţa noastră. La început vom reuşi numai repausuri foarte scurte, în care vom avea în conştienţă un astfel de conţinut. Durata acestora se va lungi tot mai mult.

De ce depinde acest fapt? Depinde de aceea că implicăm întregul suflet al omului pentru a concentra tot ce este forţă de gândire, forţă de simţire asupra acestui unic conţinut. Exact cum

muşchii braţului se întăresc când lucrăm cu ei, se întăresc şi forţele sufleteşti, prin orientarea lor repetată spre un anumit conţinut. Pe cât este posibil, acest conţinut ar trebui să rămână neschimbat timp de multe luni, poate chiar mai mulţi ani. Căci forţele sufleteşti trebuie mai întâi revigorate, întărite pentru adevărata cercetare suprasensibilă.

Dacă se continuă exerciţiile în acest fel, vine ziua, aş spune marea zi, când poţi observa că te afli într-o activitate sufletească cu totul independentă de trup. Şi mai observi că înainte erai dependent de trup cu toată gândirea şi simţirea, de sistemul neurosenzorial cu reprezentarea, de sistemul circulator cu simţirea şi aşa mai departe; acum te simţi într-o activitate spiritual-sufletească, independentă de orice activitate corporală. Acest lucru este evident prin aceea că acum eşti în situaţia de a putea pune în stare de vibraţie, în cap, ceva ce mai înainte rămânea cu totul în stare inconştientă. Acum faci descoperirea uimitoare a deosebirii dintre somn şi veghe. Această deosebire constă în faptul că atunci când eşti treaz ceva vibrează în tot organismul uman, dar nicidecum în cap: aici, ceea ce este în mişcare în restul organismului uman se află în repaus.

Veţi înţelege mai bine despre ce este vorba dacă vă voi face atenţi asupra faptului că noi, oamenii, nu suntem acele corpuri solide, robuste care de obicei credem că suntem. Suntem alcătuiţi aproximativ nouăzeci la sută din lichid, iar componentele solide sunt imersate în acest lichid, plutesc în acesta în procent de aproximativ zece la sută. Astfel că putem vorbi de solid în om numai într-un sens nedeterminat. Dacă mă pot exprima astfel, noi suntem nouăzeci la sută apă. Şi într-o anumită proporţie în această apă pulsează aer şi, de asemenea, căldură.

Dacă vă veţi reprezenta că omul este în mică parte solid, în mare parte apă, aer şi căldură care vibrează în interiorul acesteia nu veţi mai găsi atât de incredibil faptul că în noi se găseşte şi ceva mai fin. Şi acest lucru mai fin îl numesc corp eteric. Acest corp eteric este mai fin ca aerul. Este atât de fin încât ne pătrunde, ne impregnează, fără ca în viaţa obişnuită să ştim ceva despre aceasta. Acest corp eteric este cel care în timpul stării de veghe se află în mişcare interioară, într-o mişcare regulată în tot restul corpului, nurnai în cap nu. În cap, corpul eteric este în stare de repaus interior.

În timpul somnului lucrurile stau altfel. Somnul începe prin aceea că şi în cap corpul eteric începe să intre în mişcare, şi rămâne astfel. Aşa încât în somn avem un corp eteric interior mobil, ca om întreg, adică în cap şi în restul organismului. Iar când visăm, să spunem, înainte de trezire, percepem ultimele mişcări ale corpului eteric. Pe acestea le receptăm ca vise; în cazul unei treziri rapide acest lucru nu se poate întâmpla.

Cine meditează mult timp în modul pe care l-am indicat ajunge însă în situaţia de a-şi forma treptat imagini în corpul eteric liniştit al capului. Acestea se numesc, în cartea indicată mai sus, imaginaţiuni. Şi aceste imaginaţiuni, care sunt vieţuite în corpul eteric în mod independent de corpul fizic, constituie prima impresie suprasensibilă pe care o putem avea. Aceasta ne aduce în situaţia de a face complet abstracţie de corpul nostru fizic şi de a ne privi viaţa până la naştere în mişcarea sa, ca într-un tablou. Ceea ce este descris adeseori de oameni care au fost pe punctul de a se îneca, faptul că şi-au văzut viaţa retrospectiv, în imagini animate, poate fi dezvoltat aici în mod sistematic, astfel încât putem vedea toate rezultatele vieţii noastre pământene actuale.

Primul lucru pe care ni-l dă cunoaşterea iniţiatică este vederea vieţii sufleteşti proprii. În orice caz, aceasta este diferită faţă de cum presupunem în mod obişnuit. În mod obişnuit şi abstract se presupune că această viaţă sufletească este alcătuită din reprezentări. Dacă o descoperim în conturul ei adevărat, ea este ceva creator, este totodată ceea ce a acţionat în copilăria noastră, care a format în mod plastic capul nostru, care a modelat plastic creierul nostru, care pătrunde restul corpului nostru şi care realizează în acesta o activitate plastică,

formatoare, prin aceea că determină în fiecare zi starea noastră de veghe, ba chiar şi activitatea noastră digestivă.

Această componentă interior activă a organismului noi o considerăm a fi corpul eteric. Nu este un corp spațial, ci un corp pur temporal. Din această cauză puteți descrie corpul eteric şi ca formă spațială numai când sunteți conştienți că faceți în acest caz acelaşi lucru ca atunci când pictați un fulger. Când pictați un fulger reproduceți, desigur, numai o clipă; opriți clipa. La fel puteți fixa în spatiu şi corpul eteric uman, astfel încât surprindeți numai o clipă. În realitate avem un corp fizic spațial şi un corp eteric temporal, care se află în continuu în mişcare. Şi are sens să vorbim despre corpul eteric numai dacă ne referim la el ca la un corp temporal, pe care îl supervizăm retrospectiv ca pe o unitate până la naşterea noastră, din clipa când suntem în situația de a face această descoperire. Aceasta este prima dintre structurile suprasensibile pe care o putem descoperi în noi înşine.

Efectul obținut prin asemenea procese sufleteşti se observă mai întâi în modificarea întregii dispoziții sufleteşti a omului care aspiră la cunoaşterea inițiatică. Vă rog să nu mă înțelegeți greşit. Nu vreau să spun că cel care se îndreaptă spre inițiere devine brusc alt om. Dimpotrivă, cunoaşterea initiatică modernă trebuie să-l lase pe om în propria sa viață, astfel încât, chiar dacă el ajunge la ea, să-şi poată continua viața aşa cum a început-o. Dar pentru acele ore şi clipe în care face cercetare suprasensibilă omul a devenit un altul decât cel care este în viața obişnuită.

Înainte de orice aş vrea să scot în evidență un moment important care caracterizează cunoaşterea inițiatică. Acesta este faptul că, pe măsură ce înaintează în viețuirea suprasensibilului, omul simte din ce în ce mai mult cum îi dispare propria corporalitate, în legătură cu lucrurile la care această corporalitate participă în viața obişnuită. Să ne întrebăm cum iau naştere judecățile pe care le facem în cursul vieții. În perioada copilăriei creştem, ne dezvoltăm. În viața noastră se stabilesc simpatia şi antipatia. Simpatia şi antipatia pentru fenomenele naturale, înainte de orice simpatia şi antipatia față de alți oameni. Corpul nostru participă la toate aceste lucruri. La toate participăm, bineînțeles, cu simpatie şi antipatie, care îşi au fundamentul în mare parte chiar în procesele fizice ale corpului nostru. În momentul în care cel care urmează să fie inițiat urcă în lumea suprasensibilă, el începe să trăiască într-o lume în care această simpatie şi antipatie legate de corporalitate îi devin tot mai străine pentru timpul cât se află în suprasensibil. El este rupt de ceea ce este legat prin corporalitatea sa. Atunci când vrea să-şi reia viața obişnuită, el trebuie să se întoarcă din nou la simpatiile şi antipatiile sale obişnuite, ceea ce de altfel se şi întâmplă. Când ne trezim dimineața, ne aflăm în trupul nostru, dezvoltăm aceeaşi iubire față de oameni şi lucruri, aceeaşi simpatie şi antipatie pe care le-am avut mai înainte. Acest lucru se întâmplă de la sine. Dacă rămânem un timp în lumea suprasensibilă şi vrem să ne reîntoarcem la simpatiile şi antipatiile noastre, facem acest lucru cu efort, trebuie să ne cufundăm întrucâtva în propria noastră corporalitate. Această înstrăinare de propria corporalitate este unul din fenomenele care arată că am făcut cu adevărat un oarecare progres. Ceea ce se încorporează treptat inițiatului sunt mai ales simpatii şi antipatii generoase, tolerante.

Într-o privință, dezvoltarea inițiatică se manifestă cu deosebită intensitate în acțiunea memoriei, a amintirii, în timpul cunoaşterii inițiatice. Noi viețuim în existența obişnuită. Amintirea, memoria noastră funcționează uneori mai bine, alteori mai rău. Dar noi ne obținem memoria. Trecem prin unele întâmplări, mai târziu ne amintim de ele. Cu cele viețuite în lumile suprasensibile lucrurile stau altfel. Acestea le putem viețui în măreție, în frumusețe, în importanță; după ce au fost viețuite ele au trecut, şi vor mai fi viețuite când se vor înfățişa din nou în fața sufletului nostru. Ele nu se imprimă ca amintiri, în sensul obişnuit. Se impregnează numai atunci când, cu mare efort, aducem ceea ce este văzut în suprasensibil în starea de noțiuni, de concepte, atunci când ne trimitem rațiunea în lumea suprasensibilă. Acest lucru este greu de realizat. Trebuie să gândim dincolo la fel ca aici, fără ca în această

gândire să dispunem de ajutorul trupului. Din această cauză trebuie să avem mai întâi noțiuni consolidate, trebuie să devenim logicieni adevărați, pentru a nu uita logica atunci când privim în lumea suprasensibilă. Clarvăzătorii primitivi pot vedea câte ceva, dar ei uită logica, când se află dincolo. Aşa se face că tocmai atunci când vrei să comunici altuia adevăruri suprasensibile are loc o transformare a memoriei cu privire la aceste adevăruri. Şi observăm cum participă corpul nostru fizic la exersarea memoriei, nu la gândire, ci la exersarea memoriei, care este întotdeauna implicată în suprasensibil.

Dacă-mi pot permite o observație personală, când eu însumi țin conferințe lucrurile stau altfel decât în cazul unor conferințe obişnuite. La acestea din urmă se vorbeşte adeseori din memorie; ceea ce ai învățat, ceea ce ai gândit este adeseori dezvoltat din amintire. Cel care dezvoltă cu adevărat adevăruri suprasensibile trebuie să le producă, de fapt, în momentul în care le expune, le dezvoltă. Astfel încât eu pot prezenta de treizeci, patruzeci, cincizeci de ori aceeaşi conferință, dar pentru mine ea nu este niciodată aceeaşi. Desigur, lucrurile stau la fel şi în alte situații, dar în măsură mai mare această independență față de memorie, această transportare într-o viață interioară se produce când s-a atins o treaptă superioară a memoriei.

Ceea ce v-am spus acum despre capacitatea de a introduce în corpul eteric al capului acele forme care ulterior fac posibil ca cineva să-şi poată vedea corpul temporal, corpul eteric până la naştere, determină deja o anumită atitudine sufletească față de Cosmos. Se poate spune că îți pierzi propria ta corporalitate, dar te simți trăind în Cosmos. Conştiența expandează cumva în depărtările eterului. Nu mai priveşti o plantă fără a te afunda în creşterea ei. O urmăreşti de la rădăcină la floare. Trăieşti în sevele ei, în înflorirea şi în procesul ei de fructificare. Te poți adânci în viața animalelor plecând de la forma lor, dar în special în viața celuilalt om. Cea mai mică trăsătură pe care o desluşeşti la semenul tău te conduce în întreaga lui viață sufletească, astfel încât simți că nu mai eşti în tine, ci că în timpul acestei cunoaşteri suprasensibile eşti în afara ta.

Dar trebuie să te poți întoarce mereu, acest lucru este necesar, în caz contrar eşti un mistic leneş, nebulos, un visător, sau un fanatic, dar nu un cunoscător al lumilor suprasensibile. Trebuie să poți trăi în acelaşi timp în lumile suprasensibile şi să poți reveni, astfel încât să poți sta bine pe cele două picioare ale tale. Din această cauză, deja când discut asemenea lucruri despre lumile suprasensibile trebuie să subliniez că pentru mine un bun filosof trebuie să ştie, mai mult decât logica, cum se coase un pantof sau o haină, trebuie să se afle cu adevărat în viața practică. De fapt, nu ar trebui gândit asupra vieții atunci când nu te afli în mod practic în adâncul ei. Acesta este încă în foarte mare măsură cazul celui care caută cunoştințe suprasensibile. Cunoscătorii suprasensibili nu pot deveni visători, fanatici, oameni care nu stau cu ambele picioare pe pământ. Altfel te pierzi, pentru că trebuie să ieşi la propriu din tine. Dar această ieşire din tine nu trebuie să te conducă la a te pierde. Dintr-o astfel de cunoaştere este scrisă cartea care în germană se numeşte: ***Geheimwissenschaft in Umriss*** (***Ştiința ocultă în linii generale***, n.tr.), iar în engleză *Occult Science - An Outline* (Nota 37).

Apoi apare problema aptitudinii pentru pătrunderea în această cunoaştere umană. Aceasta se întâmplă prin dezvoltarea meditației. La început, te fixezi cu meditatia la anumite reprezentări, sau complexe de reprezentări şi prin aceasta este întărită viața sufletească. Acest lucru nu este suficient pentru a intra pe deplin în lumea suprasensibilă, ci este necesar să exersezi nu numai fixarea pe anumite reprezentări, nu numai să te concentrezi cu întregul suflet asupra acestor reprezentări, ci să poți să-l şi elimini în mod controlat, voit în mod conştient. Aşa cum în lumea sensibilă te poti uita la un lucru din când în când, tot aşa trebuie să înveți să te concentrezi, în cursul evoluției suprasensibile, asupra conținutului sufletului şi apoi să-l poți elimina.

Chiar şi în viața obişnuită, uneori acest lucru nu este uşor de făcut. Gândiți-vă cât de putin stă la îndemâna omului să-şi alunge gândurile. Uneori, gândurile îl urmăresc pe om zile întregi,

mai ales când sunt neplăcute. El nu poate scăpa de ele. Acest lucru însă devine mult mai greu de făcut după ce el s-a obişnuit să se concentreze asupra lor. Un conţinut de idei asupra cărora ne-am concentrat începe să ne ţină prizonieri şi este necesar să ne dăm toată silinţa pentru a-l putea îndepărta. După ce am exersat mult timp în această directie, ajungem în situaţia de a putea izgoni din conştienţa noastră întreaga privire retrospectivă asupra vieţii, până la naştere, acest întreg corp eteric, cum îl numesc, acest corp temporal.

Aceasta este, desigur, o treaptă de dezvoltare la care trebuie să ajungem. Trebuie mai întâi să ne maturizăm; prin îndepărtarea unor reprezentări asupra cărora am meditat, trebuie să căpătăm forţa de a înlătura acest colos sufletese, acest uriaş sufletesc; în faţa noastră se află rechinul înspăimântător al vieţii noastre, din clipa prezentă până la naştere, pe acesta trebuie să-l îndepărtăm. O dată ce l-am înlăturat, apare pentru noi ceva nou, pe care aş vrea să-l numesc „o conştientă mai trează". Atunci suntem pur şi simplu treji, fără ca în interiorul acestei stări de conştienţă trează să se afle ceva. Dar acum aceasta se umple de conţinut. Aşa cum pătrunde în plămân aerul de care acesta are nevoie, tot aşa pătrunde acum în conştienţa vidă care a luat naştere pe calea descrisă adevărata lume spirituală.

Aceasta este inspiraţia. Pătrunde ceva care nu este o substanţă mai fină, ci care se comportă faţă de substanţă aşa cum se comportă negativul faţă de pozitiv. Ceea ce este opus substanţei pătrunde acum în umanitatea eliberată de eter. Important este că putem conştientiza: Spiritul nu este numai o substanţă mai fină, devenită şi mai eterică; acest lucru nu este adevărat. Dacă spunem că substanţa reprezintă pozitivul - putem s-o considerăm şi negativul, aceasta nu are importanţă, lucrurile sunt relative -, atunci vom spune că faţă de pozitiv spiritul este negativul. Este ca şi cum aş avea în portmoneu, să zicem, cinci şilingi. Scot un şiling, mai rămân patru; mai scot unul, rămân trei şi aşa mai departe, până nu mai am nici unul. Apoi pot face datorii. Dacă am o datorie de un şiling, voi avea mai puţin de nici un şiling.

Dacă prin metoda pe care am elaborat-o am îndepărtat corpul eteric, nu voi pătrunde într-un eter mai fin, ci în ceva care este opus eterului, aşa cum sunt datoriile faţă de avere. Şi abia acum ştiu din experienţă proprie ce este spiritul. Spiritul intră în om prin inspiraţie şi primul lucru pe care îl vieţuim acum este ceea ce se află înainte de naştere, respectiv de conceptie, ceea ce se află împreună cu sufletul nostru şi cu spiritul nostru într-o lume spirituală. Aceasta este viaţa preexistentă a sufletesc-spiritualului nostru. Adineauri am văzut-o în eter până la naşterea noastră. Acum privim dincolo de naştere, respectiv de concepţie, în lumea spiritual-sufletească, şi ajungem să percepem cum eram înainte de a fi coborât din lumile spirituale şi de a fi primit prin linia ereditară un corp fizic.

Pentru cunoaşterea iniţiatică aceste lucruri nu sunt adevăruri filosofice, rezultate din gândire, sunt experienţe, dar experienţe care trebuie să fie mai întâi dobândite printr-o pregătire ca cea la care m-am referit mai înainte. În felul acesta, primul lucru pe care-l aflăm când intrăm în lumea spirituală este adevărul preexistenţei sufletului omenesc, respectiv a spiritului omenesc, şi învăţăm să privim nemijlocit veşnicia.

De multe secole omenirea europeană a privit veşnicia numai dintr-o perspectivă, aceea a nemuririi. Ea s-a întrebat întotdeauna în mod unilateral: Ce se întâmplă cu sufletul când părăseşte corpul, o dată cu moartea? Acesta este dreptul egoist al omului, căci oamenii se interesează din motive egoiste de această problemă. Vom vedea mai departe că şi noi putem vorbi despre nemurire, dar, în general, despre nemurire se vorbeşte din motive egoiste. Despre ce a fost înainte de naştere oamenii se interesează mai puţin. Ei îşi spun: Suntem aici. Ceea ce a precedat nu are valoare decât pentru cunoaştere. Dar o adevărată cunoaştere nu obţii dacă nu-ţi orientezi cunoştinţele spre ceea ce conţine existenţa noastră dinainte de naştere, respectiv de conceptie.

În limbile moderne noi avem nevoie de un cuvânt prin care veşnicul să devină complet. Nu ar

trebui să vorbim numai despre nemurire, ar trebui - acest lucru va fi puțin cam greu de tradus - să vorbim şi despre nenaştere; căci veşnicia este alcătuită din nemurire şi nenaştere. Iar cunoaşterea inițiatică descoperă nenaşterea înainte de nemurire.

Acum as vrea să vă aduc înaintea sufletului un exercițiu simplu de voință, ca exemplu concret cu ajutorul căruia puteți să studiați principiul care este luat în considerare în această privință. În viața curentă, suntem obişnuiți să gândim o dată cu desfăşurarea lumii. Noi lăsăm ca lucrurile să ajungă până la noi la întâmplare. Asupra a ceea ce a ajuns la noi mai devreme gândim mai devreme, asupra a ceea ce a ajuns mai târziu gândim mai târziu. Şi chiar dacă în gândirea mai logică nu gândim paralel cu trecerea temporală, există totuşi în fundal strădania de a ne ține de succesiunea exterioară, reală a faptelor. Pentru a face exerciții în legătură cu raportul de forțe spiritual-sufleteşti, trebuie să scăpăm de succesiunea exterioară a lucrurilor. Şi facem un exercițiu de voință atunci când încercăm să gândim retrospectiv viețuirile noastre din timpul zilei, de dimineața până seara, dar nu în această succesiune, ci în ordinea răsturnată, de seara până dimineața, intrând pe cât posibil în detalii.

Să admitem că în cursul unui astfel de exercițiu retrospectiv aplicat pe parcursul unei zile ajungem la următoarele: Am urcat o scară. Ne imaginăm că suntem mai întâi sus, apoi pe treapta ultimă, treapta penultimă şi aşa mai departe. Coborâm în sens invers. La început nu vom fi în stare să ne reprezentăm în acest mod decât unele episoade din cursul zilei, să zicem de la ora şase la trei, nu şi de la douăsprezece la nouă şi aşa mai departe, până la momentul trezirii. Dar ne vom însuşi treptat o tehnică care va permite ca prin fața sufletelor noastre să se desfăşoare seara sau dimineața următoare, ca un tablou orientat invers: viața zilei prezente sau viața zilei precedente, în imagini care se succed în sens invers. Când suntem în situația - şi acest lucru este important - de a putea scăpa cu ajutorul gândirii de modul cum se desfăşoară realitatea în spațiul tridimensional, vom vedea că are loc o întărire importantă a voinței. Vom atinge acest scop, dacă ajungem în situatia să simțim o melodie în sens invers, sau dacă ne reprezentăm o dramă în cinci acte desfăşurându-se în sens invers, de la actul al cincilea, al patrulea şi aşa mai departe, până la primul. Prin toate aceste mijloace ne întărim voința, învingând-o interior, în timp ce exterior o dezlegăm de legătura sa senzorială cu evenimentele.

La aceasta se pot adăuga exerciții ca cele la care m-am referit în unele conferințe anterioure (Nota 38), constând din a ne analiza un obicei oarecare. Ne propunem apoi ca în câțiva ani să căpătăm un alt obicei. Amintesc ca exemplu faptul că omul este caracterizat printr-un anumit scris. Dacă vrem să ne însuşim un alt scris, care nu mai seamănă cu cel anterior, aceasta nu se poate realiza fără o mare forță interioară. Numai că cel de al doilea scris trebuie să ne devină tot aşa de familiar, de lesne de aşternut ca şi primul. Acesta este un fapt mărunt. Există multe situații în care putem modifica întreaga orientare a voinței noastre, prin energie proprie. Prin aceasta noi putem, treptat, nu numai să primim în noi lumea spirituală sub formă de inspirație, ci să ne afundăm cu adevărat cu spiritul nostru eliberat de trup în celelalte ființe spirituale care sunt în afara noastră. Căci adevărata cunoastere spirituală este o afundare în entitățile care se află în jurul nostru pe plan spiritual, atunci când privim la lucruri fizice. Dacă vrem să recunoaştem elemente spirituale, trebuie mai întâi să ieşim din noi. Atunci însă trebuie să ne însuşim şi capacitatea de a ne afunda din nou în lucruri, şi anume în lucrurile şi entitătile spirituale.

Acest lucru putem să-l realizăm numai după ce am făcut exerciții de inițiere ca cele descrise, în care, de fapt, nu mai suntem deranjați de propriul nostru trup, ci ne putem afunda în aspectele spirituale ale lucrurilor; nu ne mai apar culorile plantelor, ci ne cufundăm în culorile însele, în care nu mai vedem plantele colorate, ci cum ele se colorează. Dacă ştim că cicoarea care creşte pe drum nu este numai albastră, ci că noi putem să ne afundăm în floare şi putem viețui împreună înălbăstrirea ei, ne aflăm în mod intuitiv în acest proces şi putem să ne extindem tot mai mult, plecând de la aceasta, cunoaşterea noastră spirituală.

Că am făcut în adevăr un progres cu astfel de exerciții putem constata după unele simptome. Aş vrea să amintesc două dintre ele, dar există numeroase altele. Primul constă în aceea că ne formăm cu totul alte concepții cu privire la lumea morală. Pentru intelectualismul pur, lumea morală are ceva nereal. Desigur, omul se simte dator, în cazul în care a mai rămas integru în epoca materialistă, să realizeze, conform cu obligațiile sale, un lucru bun. El gândeşte totuşi, chiar dacă nu recunoaşte: Prin faptul că faci binele necesar într-o situație, nu se întâmplă ceva asemănător cu un fulger care ar traversa spațiul sau cu un tunet care se rostogoleşte prin spațiu. La ceva real în acest sens el nu se gândeşte. Când începi să viețuieşti în lumea spirituală devii conştient că ordinea morală a lumii nu are numai o realitate ca cea a lumii fizice, ci are o realitate de un nivel superior. Treptat înveți să înțelegi că întregul timp, cu ingredientele şi fenomenele sale fizice, se poate dizolva; dar ceea ce iese din noi ca elemente morale continuă să existe în efectele sale. Realitatea lumii morale ni se deschide. Lumea fizică şi lumea morală, a fi şi a deveni, se contopesc. Resimtim cu adevărat că lumea are şi legi morale, ca legi obiective.

Acest lucru creşte responsabilitatea față de lume. Aceasta ne dă mai ales o cu totul altă conştiență, o conştiență de care omenirea modernă are mare nevoie. Această omenire scrutează felul cum a luat naştere Pământul dintr-o nebuloasă primordială, cum din această nebuloasă primordială a apărut viața, omul, şi din acesta, ca un fel de Fata Morgana, lumea ideilor. Această omenire, care priveşte spre moartea termică, pe care o prezintă în sensul că lumea va fi din nou acoperită de un imens câmp de morminte, în care se va afla înmormântat tot ceea ce constituie mediul actual de viață al omenirii, această omenire are nevoie de cunoaşterea ordinii morale a lumilor. Este ceea ce se cucereşte, de fapt, prin cunoaşterea spirituală. La aceste lucruri nu pot decât să fac aluzie.

Celălalt simptom este că nu poți ajunge la această cunoaştere intuitivă, la această afundare în lucrurile exterioare fără a fi trecut printr-o suferință mai intensă, în comparație cu suferința de care am vorbit mai înainte, la cunoaşterea imaginativă, când am spus că trebuie să te regăseşti în simpatiile şi antipatiile tale printr-un efort propriu, ceea ce, ori de câte ori trebuie să se întâmple, creează suferințe. Acum suferința devine o viețuire participativă, cosmică a oricărei suferințe care se află la baza existenței.

Este uşor să te întrebi de ce creează zeii sau Dumnezeu suferința. Suferința trebuie să fie prezentă, dacă lumea vrea să se ridice în frumusețea ei. Faptul că avem ochi - vreau să mă exprim pe înțelesul tuturor - se datorează împrejurării că într-un organism încă nediferențiat au fost separate mai întâi acele componente organice care au condus la forța vizuală şi apoi, transformate, la formarea ochiului. Dacă am percepe procesele cele mai mărunte, cele mai neimportante care au loc în retină în timp ce vedem, am constata că şi vederea este o durere care se află la temelia existenței. Orice frumusețe odihneşte pe solul suferinței. Frumusețea nu se poate dezvolta decât din suferință. Această durere, această suferiniă trebuie să o poți simți. Te poti regăsi cu adevărat în lumea suprasensibilă numai dacă treci prin suferință. Acest lucru se întâmplă într-o măsură mai mică şi pe o treaptă inferioară a cunoaşterii. Oricine a obținut putină cunoaştere vă va putea face o mărturisire; el vă va spune: Pentru fericirea şi bucuriile de care am avut parte în viață sunt recunoscător destinului, cunoaşterea pe care o am, însă, mi-am însuşit-o numai prin suferințele şi prin durerile mele.

Dacă simțim acest lucru deja la începutul cunoaşterii inferioare, putem să-l viețuim în timp ce ne depăşim pe noi înşine, în timp ce trecem prin suferința resimțită ca o suferință cosmică, spre viețuirea neutră în Cosmosul spiritual. Trebuie să faci experiența participării vii la devenirea şi esența tuturor lucrurilor; numai atunci se poate vorbi de cunoaştere intuitivă. Atunci însă ne aflăm într-o viețuire a cunoaşterii care nu mai este legată de timp, care se poate întoarce liberă în trup, pentru a fi din nou prezentă în lumea sensibilă, până la moarte, dar care ştie acum pe deplin ce înseamnă să fii spiritual-sufleteşte în afara corpului.

Dacă ai înțeles acest lucru, ai o imagine de cunoaştere a ceea ce se întâmplă când părăseşti prin moarte corpul fizic, ştii ce înseamnă să treci prin poarta morții. Realitatea care te întâmpină, faptul că partea ta spiritual-sufletească trece într-o lume spiritual-sufletească, lăsând în urma sa trupul, o viețuieşti mai întâi prin cunoaştere, dacă te-ai ridicat până la cunoaşterea intuitivă, atunci când ştii cum este în lume după ce nu mai ai un trup care să-ți slujească drept suport. Atunci te reîntorci cu această cunoaştere, dacă ai adus-o până la faza de concept, în trup. Dar lucrul cel mai important este că înveți să trăieşti şi fără trup, şi prin aceasta îți însuşeşti şi cunoaşterea felului cum stau lucrurile când nu mai poți utiliza corpul, când l-ai lepădat o dată cu moartea şi treci într-o lume spiritual-sufletească.

Dar nu este o speculație filosofică dată de cunoaşterea inițiatică despre nemurire, ci o experiență care, aş spune, este o preexperimentare, o previețuire. Ştii cum va fi atunci. Nu trăieşti realitatea deplină, dar viețuieşti o imagine reală care se acoperă într-un anume mod cu realitatea morții. Viețuieşti nemurirea. Aşadar, şi în această privință o viețuire este atrasă în domeniul cunoaşterii.

Am încercat să vă descriu cum urci prin imaginațiune la inspirație şi inițiere şi cum înveți să te cunoşti mai întâi pe tine însuți ca om, în realitatea ta deplină. Înveți să te cunoşti în trup, atât timp cât te afli în trup. Trebuie să te eliberezi de trup cu partea ta spiritual-sufletească; abia atunci înțelegi omul în întregul său. Căci prin ceea ce cunoşti prin trup, prin simțuri, prin ceea ce se asociază experienței senzoriale ca gândire şi prin ceea ce pentru gândirea obişnuită se leagă totuşi de trup, şi anume de sistemul neurosenzorial, nu înveți să cunoaşti decât o componentă a omului. Omul în întregul său nu înveți să-l cunoşti decât dacă ai voința de a te ridica spre acele cunoştințe care vin din ştiința inițiatică.

As vrea să mai subliniez încă o dată: Dacă lucrurile au fost cunoscute, oricine se apropie de ele fără idei preconcepute le poate înțelege cu rațiunea umană obişnuită, sănătoasă, la fel cum ceea ce spun astronomii sau biologii despre lume poate fi probat cu rațiunea omenească sănătoasă. Şi atunci vei considera că această probă este prima treaptă a cunoaşterii inițiatice. Întrucât omul nu este structurat pentru neadevăr şi eroare, ci pentru adevăr, trebuie să ai mai întâi o imagine adevărată despre cunoaşterea inițiatică; în măsura în care destinul face posibil acest lucru, vei putea pătrunde tot mai mult în lumea spirituală încă în această viață pământeană. Trebuie împlinit şi în timpurile mai noi, şi încă într-un mod mai profund, imperativul notat deasupra templului grec: „Omule, cunoaşte-te!" Prin această sintagmă nu se înțelege pătrunderea în interiorul omului, ci un îndemn de a cerceta entitatea umană: din punct de vedere al esenței nemuririi = trup, din punct de vedere al esenței nenaşterii = spirit nemuritor şi din punct de vedere al mijlocirii dintre Pământ, temporal şi spirit = suflet. Omul adevărat, real, este alcătuit din trup, suflet şi spirit. Trupul poate fi cunoscut de trup, sufletul de suflet, spiritul numai de către spirit. Din această cauză trebuie ca spiritul să fie activ în tine, ca să poată fi recunoscut şi în lume.

CONFERINȚA a IX-a

Oxford, 22 august 1922

Vom lua în considerare, astăzi, unele aspecte care pot fi sintetizate pentru un cerc lărgit de antroposofi cu ajutorul unora dintre adevărurile cunoscute nouă. Vă este poate cunoscut modul de a descrie acele lumi pe care omul trebuie să le parcurgă între moarte şi o nouă naştere, dat de mine în cartea ***Teosofia*** (Nota 39). Azi aş dori să descriu câteva din aceste lumi, dintr-un punct de vedere diferit față de cel adoptat în acea carte.

În Teosofia au fost folosite în cea mai mare parte imaginațiuni pentru lumea sufletească şi cea spirituală prin care trece omul după ce a păşit prin poarta morții, pentru a urca, în

dezvoltarea sa ulterioară, spre o nouă viață pământeană. Azi nu vreau să mă folosesc de punctul de vedere imaginativ pentru a vă prezenta această problemă, ci mai mult de inspirație. Pentru a înțelege, putem lua ca punct de plecare trăiri pe care le avem în cursul vieții noastre pe Pământ.

Într-un moment oarecare dintre naştere şi moarte ne aflăm în corpul nostru fizic, față în față cu lumea. Ceea ce se află în interiorul corpului nostru fizic noi numim ființa noastră umană. Acceptăm premisa că această ființă umană nu ascunde numai realități anatomice şi procese fiziologice, ci admitem că în interiorul lui se desfăşoară şi procese sufleteşti şi spirituale. Vorbim despre noi înțelegând prin aceasta ceea ce se află în interiorul corpului nostru şi privim lumea din jurul nostru, pe care o numim ambianța noastră. Ştim că ne facem reprezentări despre această lume exterioară, iar aceste reprezentări continuă să trăiască în noi. Astfel încât în jurul nostru există lumea înconjurătoare şi într-o oarecare măsură imagini reflectate ale acestei lumi, care se află în viața noastră sufletească.

Când ne aflăm în viața dintre moarte şi o nouă naştere, ne aflăm în însăşi lumea care este ambianța noastră aici pe Pământ. Tot ceea ce puteți vedea cu mare precizie sau ce puteți numai bănui a fi lume exterioară devine lumea dumneavoastră interioară. Acesteia i vă adresați, spunând: Eul meu. Aşa cum considerați că plămânul dumneavoastră aparține Eului dumneavoastră, între moarte şi o nouă naştere considerați Soarele şi Luna ca fiind organele dumneavoastră, ca fiind ceea ce se află în interiorul dumneavoastră. Şi singura lume exterioară pe care o aveti sunteți dumneavoastră înşivă, aşa cum sunteți pe Pământ, sunt organele dumneavoastră terestre.

Dacă aici, pe Pământ, spunem: În noi un plămân, în noi o inimă, în afara noastră un Soare, în afara noastră o Lună, în afara noastră un cerc de constelații zodiacale, în viața dintre moarte şi o nouă naştere spunem: În noi un cerc de constelații zodiacale, în noi Soarele, în noi Luna, în afara noastră plămân, în afara noastră inimă. Tot ceea ce purtăm în interiorul nostru devine tot mai mult, între moarte şi o nouă naştere, lumea noastră exterioară, Universul nostru, Cosmosul nostru. Concepția privind relația dintre lume şi om este complet opusă când trăim între moarte si o nouă nastere.

Şi aşa se face că atunci când viețuim moartea, aşadar când trecem prin poarta morții, avem mai întâi o viziune clară despre ce era aici, în vremea când eram pe Pământ, numai o imagine. Trebuie să vă reprezentați că această imagine face asupra dumneavoastră impresia unei lumi exterioare. Mai întâi aveti această imagine, ca un fel de viziune în dumneavoastră. Şi după moarte aveți la început o conştiență despre ceea ce ați fost pe Pământ ca om, în forma unor amintiri şi imagini terestre. Dar acestea se sting din ce în ce mai mult şi dumneavoastră ajungeți la intuirea omului: lumea Eului, omul-Univers. Aceste imagini se intensifică. Numai că nu trebuie să vă imaginați că atunci plămânul va arăta aşa cum arată acum. Nu ar fi o înfățişare care v-ar putea înlocui frumoasa înfățişare a Soarelui şi a Lunii; dar ceea ce era atunci plămân, ce era inimă este ceva mult mai important, mai puternic decât ceea ce sunt acum Soarele şi Luna în fața ochiului uman.

Pe această cale se obține o impresie despre ceea ce este, de fapt, Maia. Oamenii vorbesc despre Maia, despre marea iluzie care este aici lumea pământeană, dar ei nu cred cu adevărat în aceasta; oamenii tot mai cred că totul este aşa cum arată în fața ochilor pământeşti. Dar nu acesta este cazul. Plămânul este numai o formațiune aparentă, la fel şi inima. În realitate plămânul nostru este o parte a Cosmosului nostru, şi cu atât mai mult inima; căci inima noastră este ceva mult mai maiestuos, ceva mult mai important decât un Soare.

Noi vedem cum răsare treptat o lume cosmică uriaşă, despre care vorbim astfel, încât spunem: Jos este cerul. Dar, de fapt, înțelegem că jos este ceea ce pregăteşte capul uman prin incarnarea viitoare; sus este ceea ce este jos. Totul se inversează. Acolo se află toate forțele

care pregătesc omul pentru a se îndrepta spre Pământ, pentru a sta în viața pământeană viitoare pe cele două picioare ale sale.

Aceasta o putem sintetiza prin cuvintele: Cu cât ne apropiem de o nouă viață pământeană, cu atât mai mult se contractă pentru noi Universul om. Devenim din ce în ce mai conştienti că acest Univers la început maiestuos (mai ales la mijlocul intervalului dintre moarte şi o nouă naştere) se atrofiază, că din planetele pe care le purtăm în noi, din țesătura pe care o realizează planetele rezultă ceea ce mai târziu vibrează, pulsează în corpul eteric uman, că stelele fixe din cercul de constelații zodiacale devine ceea ce formează viața noastră neurosenzorială. Se formează mai întâi un corp spiritual, apoi un corp eteric, care este preluat de pântecele matern şi îmbrăcat cu materie terestră, când a devenit foarte mic.

Şi vine clipa când ne apropiem de viața pământeană, când simțim dispărând Universul pe care l-am avut mai înainte. El se contractă, devine mai mic. Acest lucru produce în noi dorul de a reveni pe Pământ, de a ne contopi din nou cu un corp fizic, pentru că, într-un fel, acest Univers se retrage în fața vederii spirituale. Dacă analizăm cum devenim oameni, trebuie să ținem seama de o cu totul altă desfăşurare a timpului. Viața dintre moarte şi o nouă naştere durează secole, şi dacă un om s-a născut în secolul al XX-lea, atunci coborârea sa este pregătită lent, încă din secolul al XVI-lea. Şi avem omul, care acționează apoi într-o anumită relație asupra condițiilor de pe Pământ.

Un stră-străbunic al dumneavoastră s-a îndrăgostit în secolul al XVI-lea de o stră-străbunică; ei au simțit o dorință vie de a fi împreună. În această dorință ați acționat deja dumneavoastră, din lumile spirituale. Şi când în secolul al XVII-lea un stră-străbunic mai puțin îndepărtat a iubit o stră-străbunică mai puțin îndepărtată, dumneavoastră ați fost într-un anumit sens mijlocitorul. V-ati cercetat întregul şir de generații, astfel încât în final să rezulte cei care puteau fi mama si tatăl dumneavoastră.

În această nedeterminare misterioasă care se află în relațiile de iubire pământeană sunt în joc acele forțe care pornesc de la cei care caută incarnări viitoare. Din această cauză nu există niciodată libertate deplină, conştientizare deplină în ceea ce priveşte întâlnirea persoanelor masculine şi feminine în cadrul relațiilor exterioare. Aceste lucruri sunt cu totul în afara înțelegerii oamenilor.

Ceea ce numim azi istorie este, de fapt, ceva cu totul exterior. Despre istoria sufletelor oamenilor nu aflăm mare lucru în viața exterioară actuală. Oamenii de azi ignoră total faptul că sufletele oamenilor simțeau cu totul altfel în secolele al XII-lea şi al XIII-lea. Nu tot atât de clar, ci mai mult ca într-o stare de vis, oamenii secolelor al X-lea, al XI-lea şi al XII-lea mai ştiau despre astfel de forțe tainice care acționau din lumea spirituală, venind însă de la suflete omeneşti. În Occident nu s-a vorbit prea mult despre vieți terestre repetate, despre reincarnări. Dar pretutindeni au existat oameni care ştiau despre aceste lucruri. Numai bisericile au eliminat toate gândurile legate de viețile terestre repetate şi le-au afurisit. Şi trebuie să vă faceți o reprezentare despre faptul că mulți oameni din Europa au ştiut până în secolele al XII-lea şi al XIII-lea că omul parcurge vieți terestre repetate.

Apoi a venit timpul în care omenirea occidentală trebuia să se dezvolte prin intelectualitate. Omul trebuia să-şi obțină libertatea treptat. În timpurile vechi nu exista libertate, atunci era prezentă clarvederea încețoşată asemănătoare visului. Nu există libertate, ci cel mai mult o credință în libertate, în acele relații interumane care sunt, să spunem, dominate de iubirea pământeană pe care am descris-o. În acest caz este întotdeauna în joc interesul sufletelor care vor coborî pe Pământ.

Dar omenirea trebuie să devină, totuşi, în cadrul evoluției pe Pământ, din ce în ce mai liberă. Pământul atinge scopul evoluției numai dacă omenirea devine din ce în ce mai liberă. Pentru

aceasta a fost necesară intelectualitatea, într-o anumită epocă. Acea epocă este epoca noastră. Dacă priviți în urmă la condițiile terestre în care oamenii au avut o clarvedere asemănătoare visului, vedeți că în această clarvedere trăiau întotdeauna entități spirituale. Omul nu putea spune pe atunci: Am în cap gândurile mele. Ar fi fost un neadevăr. În timpurile vechi el trebuia să spună: Eu în cap am viața îngerilor. Dar mai târziu el trebuia să spună: Am în cap viața spiritelor elementare. A venit mai întâi secolul al XV-lea, apoi secolele al XIX-lea şi al XX-lea, când omul nu mai avea în cap nimic spiritual, nu mai avea în cap decât gânduri, gânduri.

Prin faptul că nu mai avea nimic de natură sprituală mai înaltă în sine, el şi-a putut construi imagini despre lumea exterioară. Dar putea să fie liber omul atât timp cât spiritele trăiau în el? Acest lucru nu era posibil. Spiritele îl dirijau, îi dădeau totul. Omul a putut deveni liber abia atunci când nu a mai fost dirijat de spirite, când nu a mai avut decât gânduri-imagini.

Gândurile-imagini nu te pot constrânge la nimic. Dacă te aşezi în fața oglinzii, chiar dacă imaginile reflectate pot reprezenta oameni răi, ele nu vă vor creea niciodată o problemă; niciodată nu vă vor da o palmă adevărată, pentru că nu au realitate, pentru că sunt imagini. Dacă vreau să iau o hotărâre oarecare, pot să fac să se vadă acest lucru în imaginea reflectată, dar aceasta nu poate lua nici o decizie.

În epoca în care intelectualitatea nu introduce în cap decât gânduri, ia naştere libertatea, căci gândurile nu pot să ne constrângă. Dacă lăsăm ca impulsurile noastre morale să fie numai gânduri, aşa cum ați văzut în cartea ***Filosofia libertății*** (Nota 40), putem ajunge la libertate în epoca noastră. Aşa încât în mod obligatoriu trebuia să vină un timp al intelectualismului. Sună ciudat, dar aşa stau lucrurile. A trecut timpul când oamenilor le era permis să dezvolte intelectualitatea pură, simpla gândire în imagini. Acest lucru a trecut o dată cu secolul al XIX-lea. Oamenii dezvoltă aceste gânduri-imagini, iar gândurile cad pradă forțelor ahrimanice; forțele ahrimanice găsesc calea de acces spre om, care îşi pierde din nou libertatea în relația cu forțele ahrimanice. În prezent omenirea se află în fața acestui pericol.

Omenirea se află în fața eventualității fie de a înțelege lumea spirituală, de a înțelege că aşa ceva este realitatea aşa cum am descris-o azi, fie să o conteste. În acest din urmă caz, dacă ajungi să conteşti în prezent această realitate nu mai poți gândi liber, ci Ahriman, forțele ahrimanice încep să gândească în omenire; atunci toată evoluția umană se va înscrie pe o linie descendentă.

Aşadar, este imperios necesar ca tot mai mulți oameni să înțeleagă că trebuie să ne reîntoarcem la viața spirituală. Acest sentiment al necesității întoarcerii la viața spirituală este ceea ce ar trebui să caute în prezent oamenii în sinea lor. Dacă nu-l caută, omenirea va cădea pradă lui Ahriman. Acestui lucru ar fi bine să i se acorde prioritate înaintea oricărui alt gând, care ar trebui să fie contemplat în lumina acestuia.

Acest lucru am vrut să-l comunic în prima parte a conferiniei de azi. Poate că domnul *Kaufmann* (Nota 41) va fi atât de amabil să traducă această primă parte. Apoi voi continua.

* * *

Prin astfel de expuneri poate deveni evident că viața parcursă în lumea spirituală între moarte şi o nouă naştere este fundamental diferită de cea pe care o parcurgem între naştere şi moarte. Din această cauză nu sunt suficiente imaginile luate din viața pământească, pentru a caracteriza viața spirituală propriu-zisă a omului, ci putem conduce numai, încet şi treptat, la o înțelegere a ceea ce este realitate în lumea spirituală. Vreau să dau unele exemple în acest sens.

Presupuneţi că omul îşi părăseşte aici corpul său pământesc şi pleacă cu viaţa sa spiritual-sufletească dincolo, în lumea spiritual-sufletească. Să presupunem că o persoană care şi-a dobândit cunoaşterea iniţiatică în sens mai intim are posibilitatea să urmărească sufletele în viaţa lor de după moarte. În acest scop sunt necesare numeroase pregătiri, este necesară o anumită karma care să lege omul de aici cu omul de dincolo. Este vorba de a obţine posibilitatea de înţelegere cu un om care a trecut pragul morţii. Vă vorbesc despre vieţuiri spirituale de o deosebit de mare dificultate, căci, în general, este mai uşor să descrii lumea în mod spiritual, decât să te apropii de un mort. Oamenii cred că nu ar fi greu să ajungi la un mort; este mult mai greu să ajungi cu adevărat la el decât să obţii cunoştinţe spirituale generale.

Aş dori să vă fac cunoscute unele particularităţi ale comunicării cu morţii. Mai întâi, nu este posibil să comunici cu morţii decât dacă te poţi transpune în capacitatea lor de amintire despre lumea fizică. Morţii mai păstrează o legătură cu vorbirea umană, chiar cu limba pe care au vorbit-o aici, pe Pământ. Dar atitudinea lor faţă de limbă se modifică. Astfel, se observă, când comunicăm cu un mort, că acesta nu mai are nici o înţelegere, nici cea mai slabă înţelegere, pentru substantive. Poţi adresa substantive unui mort, dar el pur şi simplu nu le aude. În schimb, mortul păstrează un timp destul de îndelungat înţelegerea pentru toate cuvintele ce desemnează acţiuni.

De regulă, obţii o înţelegere cu mortul numai dacă te pricepi să-i pui întrebări. Uneori trebuie să procedezi în aşa fel, încât să trăieşti împreună cu el ceva foarte concret - căci după moarte imaginile din sufletul său sunt mai mult reprezentări abstracte -, aşadar trebuie să te concentrezi asupra unui lucru care este o vieţuire concretă, reală, pe care aici, în viaţă fiind, o iubea foarte mult; numai aşa te poţi apropia treptat de mort.

De obicei, nu primeşti imediat un răspuns. Adeseori răspunsul vine doar după câteva zile. Dar nu primeşti niciodată răspuns dacă pui întrebarea cu ajutorul substantivelor. Trebuie să încerci să dai oricărui substantiv o formă verbală. Această pregătire este deosebit de necesară. Ceea ce înţelege mai bine un mort sunt verbele pe care le faci intuitive. Aşadar, el nu va percepe niciodată cuvântul „masă", dar dacă reuşeşti să-i reprezinţi acţiunea de a face o masă, aşadar ceva ce se află în devenire, atunci, treptat, poţi să te faci înţeles, astfel încât el să intuiască întrebarea şi să obţii răspunsul, care uneori este sub formă de verb, dar care adeseori este sub forma a ceea ce aici, pe Pământ, considerăm că sunt interjecţii, cuvinte ce exprimă senzaţii.

Mortul vorbeşte în alcătuiri de litere, de sunete. Şi cu cât a dăinuit mai mult în lumea spirituală după moarte, el ajunge să vorbească într-o limbă pe care ţi-o însuşeşti când obţii pentru limba pământeană o capacitate de diferenţiere, când nu mai eşti legat de semnificaţia abstractă a cuvintelor, când pătrunzi în conţinutul de simţire al sunetelor.

Aşa cum am mai spus şi în conferinţele privind educaţia, în cazul vocalei A resimţim ceva ca o mirare. Mirarea o preluăm în sufletul nostru, dacă nu spunem *A*, ci *Ah!* Aceasta înseamnă A = mă mir, şi mirarea intră în mine: h (în germană, A şi *ch*, *Ach!*). [Fraza care urmează este intraductibilă, se comentează adăugarea unui *m,* ceea ce în limba germană duce la cuvântul *mach*! (fă!) - n. tr.] În acest fel vin adeseori răspunsurile morţilor. Ei nu vorbesc engleza, germana şi nici rusa, ei vorbesc astfel, încât numai sufletul şi inima îi înielege, atunci când sufletul şi inima sunt în legătură cu urechile.

V-am spus mai înainte: Inima este mai maiestuoasă decât Soarele. Pentru accepţia terestră, inima se află undeva înăuntru, şi dacă o scoatem ca piesă anatomică ea nu are un aspect frumos. În realitate, inima se află în întregul om, pătrunde toate celelalte organe, sălăşluieşte şi în ureche. Noi trebuie să ne obişnuim tot mai mult cu această limbă de suflet a morţilor,

dacă îmi este îngăduit s-o numesc astfel.

Prin ea ne obişnuim, dacă eliminăm treptat tot ce ţine de substantive, să pătrundem în verbal. Activitatea, devenirea sunt înţelese de om mult timp după moarte. Mai târziu el înţelege o altă limbă decât cea adevărată. Ceea ce primim de la cel mort trebuie să retranspunem într-o limbă terestră.

În felul acesta, omul se dezvoltă treptat afară din corpul său, în lumea spirituală, în timp ce întreaga sa viaţă sufletească se schimbă. Şi când vine timpul ca omul să se apropie de Pământ, el trebuie să-şi modifice din nou întreaga viaţă sufletească, căci soseşte clipa în care se va afla în faţa unei sarcini uriaşe, clipa în care va trebui să alcătuiască singur forma astrală şi apoi forma eterică a omului viitor, care va trăi în plan fizic pe Pământ.

Ceea ce facem aici, jos, pe Pământ, este o lucrare exterioară. Mâinile noastre se ocupă de modelarea a ceva exterior. Când ne atlăm între moarte şi o nouă naştere sufletul nostru se ocupă de alcătuirea corpului nostru. Faptul că omul rezultă prin ereditate este numai o aparenţă. Prin ereditate nu i se dă decât învelişul fizic exterior, dar chiar şi forma organelor trebuie să o dea omul. Vreau să vă dau un exemplu în acest sens.

Când omul se apropie de viaţa pământeană, el mai poartă în sine Soarele şi Luna. Dar treptat Soarele şi Luna se atrofiază, contopindu-se. Atunci simţiţi ca şi cum cei doi plămâni s-ar contopi în dumneavoastră. Astfel percepeţi existenţa dumneavoastră cosmică, contopirea organului dumneavoastră solar cu organul dumneavoastră lunar. Şi atunci se desprinde ceva din Soare şi ceva din Lună. Acum ai ceva - cum ai avut mai devreme în tine Soarele şi Luna - care este un fel de imagine a Soarelui şi a Lunii. Ai în faţa ta două sfere uriaşe, dintre care una este Soarele spiritualizat, cealaltă Luna spiritualizată: una din sfere este strălucitoare, cealaltă mocneşte, este caldă mai mult în sine, păstrând parcă lumina, în mod egoist, la suprafaţa sa.

Aceste două sfere care se desprind de omul modificat cosmic - de acest *Adam Kadmon* (Nota 42) existând încă şi azi - se apropie din ce în ce mai mult. Apoi, când cobori pe Pământ spui: Soarele şi Luna devin una. Şi aceasta este ceea ce te conduce - începând de la stră-străbunică, străbunică, bunică şi aşa mai departe - la acea mamă care trebuie să te nască. În această evoluţie te conduc Soarele şi Luna, dar în acelaşi timp se şi apropie din ce în ce mai mult una de cealaltă.

Şi atunci vezi o sarcină în faţa ta. Vezi un singur punct, încă îndepărtat, în embrionul uman. Şi vezi cum ceea ce a rezultat din Soare şi Lună ca ceva unitar se apropie de mamă. În faţa ta vezi o sarcină pe care o pot caracteriza după cum urmează.

Gândiţi-vă că această mănuşa ar fi ceea ce ţi se prezintă drept Soare şi Lună reunite. Ştii că atunci când conştienţa ta cosmică va dispărea cu totul, când vei trece prin întuneric - aceasta se întâmplă după concepţie, când omul se cufundă în embrion -, va trebui să întorci totul pe dos, astfel încât interiorul să vină spre exterior. Ceea ce au fost Soarele şi Luna trebuie să le întorci pe dos, şi atunci ia naştere un mic orificiu; prin acesta trebuie să intri în Eul tău, şi acesta va fi, în imagine, corpul tău uman pe Pământ.

Vedeţi, aceasta este pupila din ochiul uman. Din acel lucru care aici este unu apare dualitatea, doiul, ca şi cum ar lua naştere două imagini în oglindă. Acestea sunt cei doi ochi umani, la început uniţi, pentru ca apoi să se întoarcă pe dos, ca Soare şi Lună unificate.

Îţi revine această sarcină, pe care o îndeplineşti în mod inconştient. Trebuie să întorci totul pe dos, să scoţi interiorul spre afară şi să intri prin micul orificiu. În stadiul embrionar se formează două imagini-cópii fizice. Căci ochii embrionari fizici sunt două imagini: ceea ce a

luat nastere din Soare si Lună.

În felul acesta se perfecționează diferitele părți ale organismului uman, prin faptul că ceea ce este viețuit ca fiind întregul Univers este adunat, în timp ce i se dă o anumită formă. Părțile de organism formate in felul acesta nu fac apoi decât să se îmbrace şi să se răsîmbrace cu ajutorul materialului atât de plastic care este materia. Pe aceasta numai o acceptă. Dar forțele, pe acelea le formează, le formează din Univers.

Dacă, de exemplu, Soarele se află, în perioada de dinaintea naşterii, în semnul Leului - nu este necesar ca aceasta să fie poziția de la naştere, poate fi şi cu mai mult timp înainte -, nu acum îti faci din Soare şi Lună ochiul, acest lucru se va întâmpla într-un alt moment; în acest timp însă te uneşti cu interiorul Soarelui. Dacă ai intra în interiorul Soarelui, acesta ar arăta cu totul altfel decât îşi imaginează azi fizicienii. Reprezentarea fizicienilor este atât de candidă! Interiorul Soarelui nu este o minge de gaz, ci ceva mai puțin decât spațiul, de unde spațiul este chiar eliminat. Dacă îți imaginezi spațiul ca ceva care are întindere, care presează, interiorul Soarelui ar trebui să ți-l reprezinți ca ceva care absoarbe, ca spațiu negativ, mai gol decât spațiul. Foarte puțini oameni ajung la o reprezentare adecvată. Când traversezi acest spațiu negativ, viețuieşti ceva căruia poți din nou să-i dai formă şi care apoi apare ca inimă umană.

Din Soare şi Lună nu se alcătuieşte numai forma ochilor; şi forma inimii este dată tot de Soare, dar numai dacă Soarele înglobează în sine şi forțele care îi parvin de la constelația Leului, transmițându-le mai departe.

În felul acesta omul îşi construieşte întregul organism, fie din mişcările, fie din constelațiile de stele din Univers. Acest organism uman este o reflectare a lumii stelare şi o mare parte a lucrării dintre moarte şi o nouă naştere constă din aceea că ne construim corpul din Univers. Ființa umană, aşa cum există pe Pământ, este un Univers, dar un Univers atrofiat. Iar științele naturii sunt atât de naive, încât cred că omul nu se naşte decât din germenele uman! Este ca şi cum cineva, observând că acul magnetic care arată mereu cu un capăt spre nord şi cu celălalt spre sud, ar începe să caute forțele care îi dirijează poziția numai în interiorul acului magnetic şi nu ar privi Pământul ca pe un magnet.

Aşa stau lucrurile când cineva spune: Omul ia naştere din germenele uman. El nu ia deloc naştere din germenele uman, ci din întregul Univers. Iar elementul său spiritual-sufletesc dintre moarte şi o nouă naştere colaborează la forma umană sufletesc-eteric-suprasensibilă, care apoi se poate înveşmânta cu materia fizică. Omul nu este decât scena pentru ceea ce Universul şi el însuşi realizează cu forțele sale metamorfozate în fizicul său.

Astfel se dezvoltă omul. Totul începe cu limbajul, prin încetarea folosirii substantivelor şi prin trecerea la un nou limbaj. Se trece de la limbă la vederea interioară a lumii stelare, apoi el trăieşte în lumea stelelor. Şi abia după aceea începe să articuleze şi să diferențieze din lumea stelelor, să formeze ceea ce el va deveni, ceea ce el va fi în incarnarea următoare. În felul acesta se trece din fizic în spiritual, prin transformarea limbii; şi aşa se întoarce înapoi, prin transformarea Universului în om. Şi numai când înțelegem cum spiritual-sufletescul care se pierde în acest fel în vorbire devine una cu lumea stelară şi apoi se retrage din această lume pătrundem acest întreg ciclu vital al omului dintre moarte şi o nouă naştere.

Aceste lucruri erau clare multor oameni pe vremea când a avut loc pe Pământ Misteriul de pe Golgota. Atunci nimeni nu credea că Iisus Hristos s-a dezvoltat pe Pământ, ci exista părerea că el a fost mai întâi în acea lume căreia îi aparținem între moarte şi o nouă viață, şi se reflecta asupra modului în care a coborât şi a trecut în Pământ.

Ştiința inițiatică a fost renegată chiar de lumea romană; trebuiau să rămână numai dogmele

vechi. Un anumit grup constituit în Italia după Misteriul de pe Golgota a făcut toate eforturile pentru ca vechile metode de inițiere să nu se transforme în metode noi; trebuiau să rămână oamenilor numai cunoaşterea lumii fizice exterioare, iar despre lumile suprasensibile nu trebuiau să aducă informații decât dogmele vechi, pe care oamenii le preiau ca noțiuni cu ajutorul intelectului şi nu le mai înțeleg; ei trebuie numai să creadă în ele. În felul acesta cunoaşterea care a existat înainte a fost împărțită într-o ştiință despre lumea pământeană şi într-o credință într-o altă lume, până când această credință s-a atrofiat într-atât, încât pentru unii ea nu mai este alcătuită decât dintr-o sumă de dogme care nu mai sunt înțelese şi care nu mai constituie decât un punct de sprijin pentru a putea crede. Ce crede oare omul modern care nu mai este legat de dogmele Sfintei Treimi? Ceva încețoşat, foarte general, spiritual. Dar noi trebuie să ne întoarcem la concepția prin care putem să viețuim participativ în sfera spiritualului; asta înseamnă că avem nevoie de o ştiință inițiatică, o ştiință care ne vorbeşte astfel: Admiră ochiul uman, el însuşi este o mică lume. Nu este o simplă imagine, este ceva real, din motivele expuse mai sus. Căci acest ochi a fost o dată, când ne aflam între moarte şi o nouă naştere, o unitate, şi aceasta, care ulterior s-a răsturnat, a reprezentat o contopire a doi ochi, pentru că, dacă am fi structurați să vedem numai cu un ochi, ca ciclopii, nu am putea dezvolta niciodată Eul într-o lume vizibilă; l-am dezvolta numai în lumea sentimentelor.

Helen Keller (Nota 43) prezintă o altă lume a sentimentelor şi a reprezentărilor decât ceilalți oameni; ea se poate înțelege cu alții numai pentru că i-a fost înțeleasă vorbirea. Fără aceasta nu am putea dezvolta o reprezentare a Eului. Noi o dezvoltăm numai pentru că putem aşeza mâna dreaptă peste cea stângă, mai ales când aşezăm deasupra membrele simetrice. În felul acesta dezvoltăm şi o reprezentare subtilă a Eului, pentru că încrucişăm cu cei doi ochi axa vizuală, atunci când privim. Întotdeauna când privim ceva încrucişăm ochii.

Cei doi ochi materiali sunt o unitate pe plan spiritual. Şi acest unu se află în spatele rădăcinii nasului, acest ochi unu, acest spiritual care se oglindeşte şi devine doi ochi. Pentru că omul poate fi un om drept şi un om stâng, el se poate numi om. Dacă ar fi numai drept sau numai stâng şi nu o ființă simetrică orice reprezentare ar ieşi afară, în lume; nu am ajunge la un Eu închegat.

Prin faptul că reunim cele două imagini ale Soarelui şi Lunii într-una singură, ne formăm pentru o incarnare viitoare. Ne spunem: Tu nu te poți descompune, nu poți deveni solar şi să ai alături un om lunar. Trebuie să devii un om unitar. Atunci când poți simți această coerență ia nastere din nou acel ochi solar-lunar. Ochiul uman solar-lunar reprezintă transformarea formei a ceea ce purtăm în noi ca ochi, iar cei doi ochi ai noştri sunt, de fapt, imaginile-cópii ale ochiului uman solar-lunar-unitar.

Aceste lucruri am vrut să le spun astăzi despre experiența cu totul diferită pe care o avem când ne aflăm în lumea spirituală, față de cea trăită pe plan fizic. Lucrurile sunt interdependente, dar depind în aşa fel unele de altele, încât noi suntem cu totul întorşi pe dos. Dacă am putea să răsturnăm omul, să-l întoarcem pe dos, ca să aducem interiorul său spre exterior, în aşa fel încât interiorul, de exemplu, inima, să ajungă la suprafața omului - el nu ar rămâne în acest caz viu, ca om fizic, asta puteți s-o credeți -, dacă am putea, apucându-l din interiorul inimii, să-l întoarcem ca pe o mănuşă, el nu ar mai fi acelaşi om, ci s-ar dilata, devenind un Univers. Căci dacă te concentrezi asupra unui punct din interiorul inimii şi ai capacitatea de a te întoarce pe dos în spiritul tău, atunci devii această lume, pe care altminteri o viețuieşti între moarte şi o nouă naştere. Aceasta este taina interiorității umane care însă în lumea fizică nu poate fi întoarsă spre exterior. Dar inima umană este şi ea o lume întoarsă pe dos; astfel este din nou legată lumea terestră fizică cu lumea spirituală. Trebuie să ne obişnuim cu această întoarcere pe dos. Dacă nu ne obişnuim cu ea, nu obținem niciodată o reprezentare corectă despre cum se comportă, de fapt, lumea fizică de aici față de lumea spirituală.

CONFERINȚA a X-a

Oxford, 27 august 1922

Omenirea, prin toate forțele care trăiesc în sufletul omului, trebuie să ajungă din nou la înțelegerea Misteriului de pe Golgota, nu numai să-l înțeleagă din interiorul civilizației actuale, ci în aşa fel încât întreaga ființă umană să poată fi legată cu el. Acest lucru va deveni însă posibil pentru omenire abia când aceasta se va putea din nou apropia, de pe poziția unei cunoaşteri spirituale de sine, de Misteriul de pe Golgota. Nici o cunoaştere intelectualistă nu este aptă să pună în valoare în lume creştinismul, cu întregul său impuls, căci ea nu cuprinde decât gândirea umană. Şi atunci când avem o cunoaştere care vorbeşte numai gândirii trebuie să ne căutăm impulsurile voiționale - şi acestea sunt cele mai importante impulsuri în cadrul adevăratului creştinism - în instinctele noastre; noi nu le putem resimți, din lumea în care ele sunt cu adevărat prezente, din lumea spirituală. În epoca actuală acest lucru nu va fi posibil decât dacă ne vom îndrepta privirea spre marea întrebare a umanității: În ce măsură Misteriul de pe Golgota este sensul întregii evoluții a Pământului?

Am vrea ca ceea ce se va spune despre aceasta să fie reunit într-un tablou, într-o imagine, poate paradoxală. Dacă o ființă oarecare ar coborî de pe o altă planetă pe Pământ - această ființă nefiind un om în sensul pământesc - ar găsi că tot ce există aici este de neînțeles; dar convingerea mea cea mai profundă, extrasă din cunoaşterea evoluției Pământului, este că o astfel de ființă, chiar dacă ar veni de pe Marte sau de pe Jupiter, ar fi profund emoționată de tabloul lui *Leonardo da Vinci Cina cea de taină* (Nota 44). O astfel de ființă ar găsi în acest tablou un sens mai profund, legat de Pământ şi de evoluția acestuia. Plecând de la acest sens, care cuprinde Misteriul de pe Golgota, o ființă aparținând unei lumi extraterestre ar putea înțelege Pământul, cu celelalte fenomene ale sale.

Noi, oamenii prezentului, nu ştim cât de departe am pătruns în abstracțiunea intelectualistă. Din această cauză nu ne mai putem transpune în sufletele oamenilor care au trăit înainte de Misteriul de pe Golgota. Acele suflete erau cu totul diferite de cele actuale. Istoria omenirii este imaginată în mod prea asemănător cu ceea ce se întâmplă azi. Dar sufletele omeneşti au parcurs o evoluție importantă, şi înaintea Misteriului de pe Golgota chiar şi cei care aveau numai o formație primitivă în sufletele lor vedeau în ei înşişi o entitate sufletească care se poate numi o amintire a timpurilor pe care sufletul îl parcurge înainte de a intra într-un corp terestru. Aşa cum ne amintim de cele viețuite la vârsta de trei, patru, cinci ani, tot astfel sufletul omenesc din vechime avea o amintire despre viața dinainte de naştere în lumea spiritual-sufletească. Omul era, într-un anumit sens, transparent în ceea ce priveşte sufletul; el spunea: Eu sunt un suflet, şi eram un suflet şi înainte de a coborî pe Pământ. Şi el cunoştea, de asemenea, în timpuri mai vechi, anumite detalii ale vieții sale spiritual-sufleteşti dinaintea coborârii pe Pământ. Se viețuia pe sine însuşi în imagini cosmice. Privea în sus spre stele şi nu le vedea în simple configurații abstracte, aşa cum vedem stelele azi, el le vedea în imaginațiuni asemănătoare visului şi putea spune: Aceasta este ultima aparență a acelei lumi spirituale din care am coborât ca suflet într-un corp uman. Niciodată acest om al timpurilor de demult nu s-a legat atât de intens cu corpul său uman încât să nu aibă o viețuire a sufletului său.

Cum viețuia acest om al timpului de demult? El viețuia astfel, încât putea spune: Înainte de a coborî pe Pământ, eu am fost într-o lume în care Soarele nu este numai un corp ceresc care răspândeşte lumină, în care el este locul de adunare a ierarhiilor spirituale superioare. Eu nu am trăit într-un spațiu fizic, ci într-unul spiritual, într-o lume în care Soarele nu răspândeşte pur şi simplu lumină, ci emite înțelepciune radiantă. Am trăit într-o lume în care stelele sunt entități care îşi pun în valoare voința. Din această lume am coborât. Cu asemenea simțăminte se legau pentru omul din vechime două viețuiri: viețuirea naturii şi viețuirea păcatului.

Această viețuire a păcatului omul nu o mai are, pentru că pentru el păcatul nu trăieşte decât în lumea existenței abstracte, păcatul este pentru el numai o transpunere, ceva pe care nu-l poate pune, sub raport moral, în legătură cu necesitățile naturii. Pentru omul din vechime nu existau aceste două necesități izolate în viața cosmică: necesitate a naturii, pe de o parte, şi necesități morale, pe de altă parte. Pentru el orice necesitate morală era şi o necesitate a naturii; orice necesitate a naturii era si o necesitate morală.

Omul putea, astfel, să-şi spună: A trebuit să cobor din lumea spiritual-divină. Dar prin faptul că am coborât într-un corp uman eu mă aflu față de lumea din care am coborât ca un bolnav. Noțiunile de boală şi de păcat erau strâns legate pentru omul din vechime. Omul se simțea aici, pe acest Pământ, în aşa fel încât trebuia să găsească în sine forțele pentru depăşirea bolii. Din această cauză în aceste suflete mai vechi îşi făcea loc starea de conştiență: Avem nevoie de educație, de ceva care înseamnă vindecare. Educația este medicină, educația este terapie. Şi au apărut figuri ca *terapeuții* (Nota45), pe scurt, aşa cum erau înainte de Misteriul de pe Golgota, vindecătorii. Şi în Grecia orice viață spirituală era gândită în legătură cu vindecarea oamenilor, pentru că se ştia că omul era la începutul evoluției Pământului mai sănătos şi a evoluat treptat, în aşa fel încât s-a depărtat tot mai mult de ființa spiritual-divină. Aceasta însemna a fi bolnav; ceea ce a fost uitat ulterior este faptul că această noțiune s-a răspândit în acea lume în care a avut loc Misteriul de pe Golgota. Căci omul resimțea în acele timpuri mai vechi orice lucru spiritual printr-o privire îndreptată asupra trecutului; el îşi spunea: Dacă vreau să caut spiritualitatea, trebuie să privesc în urmă, în trecut; acolo există spirit. Din acest spirit m-am născut şi acest spirit trebuie să-l regăsesc. Dar m-am îndepărtat de el.

În felul acesta simțea omul trecutului spiritul de care se îndepărtase ca fiind spiritul Tatălui. În Misterii inițiatul suprem era acela care dezvoltase în el însuşi, în inima sa, în sufletul său acele forțe prin care el putea reprezenta în mod exterior, ca om, pe Tatăl. Iar când învățăceii Misteriilor au păşit prin poarta acestora, au intrat în acele instituții care erau totodată lăcaşuri de artă, de educație şi de cult inițiatic; când se aflau în fața inițiatului suprem, ei vedeau în acesta pe reprezentantul lui Dumnezeu-Tatăl. Părinții (Tații) erau initiați superiori, *eroi solari* (Nota 46). Principiul Tatălui a fost dominant înaintea Misteriului de pe Golgota.

Şi omenirea simțea cum se îndepărtase tot mai mult de Tatăl - față de care se putea spune: *Ex deo nascimur* - şi că trebuia să fie vindecată. Omenirea aştepta pe Vindecător, pe Mântuitor. Dar abia când El va fi din nou resimțit ca medic al lumii, ca marele Mântuitor, va putea fi din nou aşezat în lume.

Acesta era sentimentul pe care-l aveau vechile suflete dinaintea Misteriului de pe Golgota despre legătura lor cu lumea suprasensibilă a Tatălui. Iar ceea ce era resimțit în Grecia, ceea ce trăia în expresia: *Mai bine să fii cerşetor* aici pe Pământ, decât rege în regatul umbrelor (Nota 47) vrea să însemne că omenirea a învățat să simtă în mod profund cât de mult se depărtase în întreaga ei ființă de lumea suprasensibilă. Un dor adânc tânjea, în acelaşi timp, în om după această lume suprasensibilă.

Dar niciodată omenirea nu ar fi putut ajunge la conştiența deplină de sine a Eului, la libertatea interioară, dacă ar fi continuat să se dezvolte având nurnai conştiența despre Dumnezeu-Tatăl. Căci pentru a ajunge la această libertate interioară trebuia să-şi găsească loc în ființa omului ceea ce era considerat boală, prin comparație cu stările anterioare. Întreaga omenire resimțea, într-un anume sens, boala lui Lazăr. Era însă tocmai boala care nu duce la moarte, ci la eliberare şi la noua cunoaştere a Veşnicului în om.

Se poate spune: Oamenii uitaseră acel trecut spiritual-sufletesc dinaintea naşterii, privirea lor era tot mai mult îndreptată spre ambianța fizică. Dacă un suflet mai vechi privea la ambianța fizică prin intermediul trupului, el vedea pretutindeni în stele imaginile spiritualului, pe care le părăsise prin naşterea pe Pământ. El vedea în lumina Soarelui înțelepciunea radiantă în

care trăise ca în propria-i ambianță de viață, vedea corul Ierarhiilor superioare în Soare, de unde fusese trimis aici, jos, pe Pământ. Dar aceste lucruri omenirea le uitase.

Şi ele erau resimțite pe măsură ce soseau secolele al VIII-lea, al VII-lea şi următoarele dinaintea Misteriului de pe Golgota. Dacă istoria exterioară nu spune nimic despre aceste lucruri, aceasta este o carență a istoriei exterioare. Cel care înțelege istoria în sens spiritual vede că o conştiență puternică despre Dumnezeul-Tată a fost prezentă în punctul de pornire al evoluției umanității şi că această conştiență a paralizat treptat, că omul nu mai vedea în jurul său decât natura despiritualizată.

Multe lucruri nu erau exprimate pe atunci, multe lucruri rămâneau în adâncurile subconştiente ale sufletelor omeneşti. Dar ceea ce a acționat cel mai mult în sferele subconştiente ale sufletului uman era întrebarea - pe care oamenii nu o rosteau în cuvinte, o simțeau numai în inimile lor: În jurul nostru este natura, unde este spiritul ai cărui copii suntem?

Unde vedem spiritul ai cărui copii suntem? În cele mai bune suflete ale secolelor IV, III, II, I; această întrebare exista inconştient, fără să fi fost formulată.

Timpul în care omenirea simțea îndepărtarea de Dumnezeu-Tatăl a fost un timp al interogației; întrucâtva ea ştia în adâncul sufletului că aşa trebuie să fie - *Ex deo nascimur!* -, dar oare noi mai ştim acest lucru, putem să-l mai ştim?

Dacă privim şi mai adânc în sufletele oamenilor care trăiau în timpul când se apropia Misteriul de pe Golgota, vedem că erau prezente suflete mai simple, primitive, care puteau resimți în subconştientul lor felul cum erau rupte de Tatăl. Căci ei erau urmaşii acelor oameni primordiali care nu fuseseră atât de animalici cum ne imaginăm în prezent datorită ştiințelor naturale, ci purtau în trupul lor de natură animală un suflet prin care ştiau, cu ajutorul vechii clarvederi, asemănătoare visului, şi-şi spuneau: Am coborât din lumea spiritual-divină, am acceptat un trup uman. Dumnezeu-Tatăl ne-a introdus în lumea terestră. Din El ne-am născut.

Dar cele mai vechi suflete ale omenirii ştiau că ele au părăsit în lumile spirituale din care coborâseră ceea ce numim sau ceea ce mai târziu a fost numit „Hristos". Din această cauză, *primii scriitori creştini spuneau că cele mai vechi suflete erau creştine* (Nota 48); aceste suflete ştiau să-L adore şi pe Hristos. În lumile spirituale în care sălăşluiau înainte de a coborî pe Pământ, Hristos era punctul central al vederii lor, Hristos era entitatea centrală spre care îşi îndreptau privirile sufleteşti. Şi oamenii de pe Pământ îşi aminteau de această existență împreună cu Hristos în viața dinaintea celei pământene.

Apoi *au existat alte ținuturi* - Platon vorbeşte despre acestea într-un mod cu totul special -, *în care elevii erau inițiați în Misterii* (Nota 49), în care era trezită vederea lumilor suprasensibile, în care se dezlegau forțele existente în entitățile umane, cu ajutorul cărora poți privi în lumile spirituale. Aceşti elevi ai inițiaților învățau, în fapt, să-L cunoască pe Hristos nu numai dintr-o amintire întunecată cu care trăiau toți oamenii înainte de a fi coborât pe Pământ, care aici, pe Pământ, nu mai era în sufletele oamenilor decât ca o reprezentare pe jumătate uitată, ei învățau să-L cunoască din nou, cu întreaga sa înfățişare. Dar ei învățau să-L cunoască ca pe o entitate care îşi pierduse întrucâtva rolul său în lumile supraterestre.

În Misteriile secolelor II şi I dinaintea Misteriului de pe Golgota se privea într-un mod cu totul special la acea entitate din lumea suprasensibilă care mai târziu a fost numită entitatea Hristos. Se privea în aşa fel, încât se spunea: Noi vedem această entitate în lumile suprasensibile, dar activitatea ei s-a redus din ce în ce mai mult. Ea a implantat în suflete amintirea timpurilor dinainte de naştere, care apoi a reînviat în existența terestră. Această entitate a fost în lumile suprasensibile marele Învățător pentru ceea ce sufletul mai purta în

amintire după ce coborâse pe Pământ. Entitatea care mai târziu a fost numită Hristos le apărea inițiaților ca o entitate care îşi diminuase activitatea, pentru că oamenii, treptat, nu mai puteau avea această amintire, nu o mai puteau căpăta.

Şi astfel au trăit aceşti inițiați, în timp ce în ei devenea tot mai evident faptul că această entitate de care omenirea străveche îşi amintea în existența terestră, această entitate pe care acum o vedem cu o activitate tot mai redusă în lumile spirituale îşi va căuta o nouă sferă de viață. Ea va coborî pe Pământ pentru a trezi din nou în om spiritualitatea suprasensibilă.

S-a vorbit despre acea entitate numită mai târziu Hristos ca despre cel care va coborî în viitor pe Pământ, va accepta un corp uman, aşa cum l-a luat prin Iisus din Nazaret. Această idee a fost unul din principalele conținuturi ale discuțiilor din ultimele secole dinaintea Misteriului de pe Golgota. Vedem în măreția imaginii plastice a celor trei magi sau a celor trei regi de la Răsărit pe reprezentanții unor astfel de inițiați care învățaseră în locurile lor de inițiere că Hristos va veni atunci când se vor împlini timpurile, iar semnele din cer le vor vesti. Atunci noi trebuie să-L căutăm în locul său ascuns. Iar în Evanghelii aceasta apare ca o taină adâncă, ca un Misteriu care se dezvăluie în evoluția omenirii, când o priveşti cu vederea spirituală.

În felul acesta oamenii primitivi priveau parcă pierduți spre lumea suprasensibilă. Ei îşi spuneau în subconştientul lor: L-am pierdut pe Hristos. Şi priveau natura din jurul lor. În inima lor se năştea întrebarea la care m-am referit mai înainte. Iar inițiații din Misterii ştiau: Această entitate numită mai târziu Hristos va veni, va primi un corp uman şi ceea ce au viețuit sufletele mai înainte în existența lor preterestră vor retrăi la vederea Misteriului de pe Golgota.

Prin aceasta s-a dat răspuns nu într-un mod intelectualist, ci prin faptul cel mai covârşitor care s-a petrecut vreodată pe Pământ, întrebării: Cum să ne reîntoarcem la suprasensibil? Oamenii care dezvoltaseră atunci o simțire pentru ceea ce s-a întâmplat învățau de la cei care ştiau că în omul Iisus trăia un Dumnezeu adevărat, care a coborât pe Pământ, Dumnezeul pe care omenirea îl uitase pentru că forțele trupului se dezvoltau spre libertate. El a apărut într-o nouă formă, astfel încât putea fi văzut, iar istoria va putea vorbi despre El ca despre o ființă terestră. Dumnezeul care fusese cunoscut numai dincolo de lumea spirituală coborâse, umblase prin Palestina, simțise Pământul prin aceea că El însuşi luase un corp uman. Din această cauză, marea întrebare a celor care erau oameni cultivați în sensul de atunci era: Ce cale a luat Hristos pentru a ajunge la Iisus?

Problema Hristos a fost în primele timpuri ale creştinismului o problemă pur spirituală. Nu era cercetat Iisus, era cercetat Hristos, modul cum coborâse El. Se privea spre lumile suprasensibile, se vedea coborârea lui Hristos pe Pământ, se punea întrebarea: Cum a devenit entitatea supraterestră o entitate terestră? Din această cauză, oamenii simpli care-l înconjurau pe Iisus Hristos, ucenicii săi, aveau posibilitatea să vorbească cu el ca Duh şi după moarte. Din cele pe care le-a spus după moarte nu s-au păstrat decât unele fragmente. Dar ştiința spirituală, cunoaşterea spirituală, poate face cunoscut cu ce cuvinte s-a adresat după moarte Hristos celor care îi erau cei mai apropiați, întrucât El le-a apărut în spiritualitatea Sa.

El le-a vorbit atunci ca marele Vindecător, ca Terapeutul, care era un Mângâietor, care ştia că oamenii au avut cândva o amintire legată de El, pentru că fuseseră împreună cu El în lumile suprasensibile, în existența preterestră. Şi acum le putea spune: Mai de mult v-am dat facultatea de a vă aminti de existența voastră suprasensibilă, preterestră. Acum, dacă mă primiți în sufletele voastre, în inimile voastre, vă dau forța de a trece prin poarta morții cu conştiența nemuririi. Şi nu-l veți recunoaşte numai pe Tatăl - *Ex deo nascimur!* -, veți simți pe Fiul ca fiind cel cu care puteți muri, rămânând totuşi vii - *In Christo morimur.*

Desigur, aceste lucruri nu erau învăluite în cuvintele pe care le exprim acum, dar din punct

de vedere al sensului era ceea ce Hristos îi învăța pe cei care i-au fost aproape după moartea sa trupească. Oamenii nu cunoşteau moartea când erau oameni primordiali, căci aduceau din vremea în care căpătaseră conştiența o cunoaştere interioară a ceea ce era sufletesc în ei; ei ştiau ce nu poate muri. Ei puteau vedea oamenii murind în jurul lor, moartea era pentru ei o aparență printre alte fapte din ambianța lor. Ea nu era resimțită de oameni. Abia când s-a apropiat Misteriul de pe Golgota oamenii au simțit realitatea morții, căci sufletele lor se legaseră într-atât cu elementul corporal, încât nu mai putea să ia naştere decât îndoiala asupra modului cum ar putea supraviețui sufletul când trupul se dezagregă. Aceasta nu ar fi constituit o problemă în timpurile mai vechi, căci oamenii recunoşteau sufletul.

Apoi a venit Hristos, care spunea: Eu vreau să fiu împreună cu voi pe Pământ, ca să aveți forța să luați în stăpânire sufletele voastre, să vă impulsionați interior, în aşa fel încât să le purtati prin moarte ca pe nişte suflete vii. Acesta era lucrul pe care Pavel nu l-a înțeles decât după ce i-a fost deschisă calea spre lumile suprasensibile, atunci când a primit aici, pe Pământ, impresiile despre Iisus Hristos. Din această cauză, în prezent, creştinismul paulinic este din ce în ce mai puțin prețuit, pentru că pretinde că Hristos a venit din lumile supraterestre şi-a unit forța sa suprateresträ cu oamenii tereştri.

Astfel, pentru evoluția umanității, la expresia: „Din Dumnezeu ne-am născut" - respectiv din Dumnezeu-Tatăl - s-a adăugat şi expresia de mângâiere, de forță: „În Hristos murim" - aceasta însemnând: Noi trăim în El.

Ceea ce a însemnat pentru omenire Misteriul de pe Golgota vom putea să aducem în fața sufletului nostru dacă voi descrie evoluția omenirii prezente, şi trebuie să sperăm şi a celei viitoare, din punctul de vedere al inițiatilor actuali. Eu am făcut încercarea de a vă aduce în fața sufletului punctul de vedere al inițiatului vechi, al inițiatului din timpul Misteriului de pe Golgota; acum aş vrea să încerc să vă descriu punctul de vedere al inițiatului prezentului, al aceluia care azi nu abordează viața numai cu ajutorul cunoaşterii naturii, ci în care s-au trezit acele forțe profunde de cunoaştere pe care le putem deştepta cu mijloacele indicate de literatura referitoare la ştiința spiritului.

Când un astfel de inițiat si-a însuşit cunoştințele care constituie triumful timpului actual, strălucirea exterioară în care numeroşi oameni, dacă şi le însuşesc, se simt bine, având chiar conştiența unei anumite superiorități, inițiatul se simte într-o situație tragică. Căci atunci când le leagă cu sufletul său, inițiatul de azi simte aceste cunoştințe, care sunt deosebit de apreciate şi de valoroase azi în lume, ca pe o moarte. Şi cu cât inițiatul modern, pentru care a apărut în fața sufletului lumea supraterestră, se pătrunde mai mult de ceea ce toată lumea numeşte ştiință, cu atât simte mai mult că sufletul său moare. Pentru inițiatul actual ştiințele sunt mormântul sufletului, prin faptul că dobândeşte cunoştințe după modelul ştiinței moderne despre lume se simte deja legat cu moartea, pe care el o simte adeseori adânc şi intens. Şi atunci caută motivul pentru care, ori de câte ori cunoaşte în sensul modern, el moare; are senzația de miros cadaveric tocmai atunci când se avântă spre cele mai moderne cunoştințe, pe care ştie să le aprecieze realmente, dar pe care le simte ca, un fel de presimțire a morții.

Atunci, din cunoştințele sale cu privire la lumea suprasensibilă el extrage ideea pe care aş vrea să o exprim printr-o imagine. Înainte de a coborî pe Pământ noi trăim spiritual-sufleteşte. Din ceea ce viețuim spiritual-sufleteşte în deplină realitate în existența preterestră noi nu avem în suflet, aici, pe Pământ, decât gânduri, noțiuni, reprezentări. Acestea sunt în sufletul nostru. Dar cum se află ele în suflet?

Să privim omul, aşa cum se găseşte în viață între naştere şi moarte, cu trupul îmbrăcat în carne şi irigat cu sânge. Spunem că este viu. El păşeşte prin poarta morții. Acum apare cadavrul omului fizic, care este apoi predat pământului, elementelor. Privim omul fizic mort.

Avem în fața noastră cadavrul, rămășiță a omului viu, prin care curge sânge viu. Omul este mort din punct de vedere fizic. Privim înapoi, dar cu privirea inițiatică, în propriul nostru suflet. Privim gândurile pe care le avem între naştere şi moarte, cu înțelepciunea şi ştiința actuală modernă şi spunem: Ele sunt cadavrul a ceea ce am fost înainte de coborârea pe Pământ. Noi ştim că raportul în care se află cadavrul unui om față de omul viu este ca şi raportul dintre gândurile noastre, pe care le respectăm ca pe cele mai înalte comori, care ne aduc cunoştințele despre natura exterioară, şi ceea ce am fost înainte de a fi coborât pe Pământ. Acest lucru îl poate viețui inițiatul. El nu-şi trăieşte în gând viața sa adevărată, ci cadavrul sufletului său. Acesta este un fapt, este ceva care nu este spus din sentimentalism, ci apare azi cu toată forța în fața sufletului tocmai dintr-o cunoaştere energică, activă. Este ceea ce nu-şi spune azi visătorul sentimental, mistic; acesta tocmai vrea să resimtă ceva ce ia naştere din unele profunzimi întunecate, mistice ale entității proprii. Cine trece azi prin poarta inițierii descoperă în sufletul său aceste gânduri, care pot face posibilă libertatea, pentru că sunt lipsite de viață. Aceste gânduri, care sunt baza libertății umane, nu constrâng omul tocmai pentru că sunt rnoarte, pentru că nu sunt vii. Omul poate deveni azi o ființă liberă pentru că nu are de-a face cu gânduri vii, ci cu gânduri moarte. Gândurile moarte pot fi percepute de om şi folosite de acesta în beneficiul libertății. Dar ele sunt percepute cu sentimentul tragicului cosmie deplin, ca stârvuri ale sufletului. Înainte ca sufletul să fi coborât în lumea terestră, ce este în prezent cadavru era viu, se mişca. În lumile suprasensibile spirituale, printre sufletele umane, fie cele trecute deja prin poarta morții, care trăiau acum în lumea spirituală, fie cele care încă nu coborâseră pe Pământ, se mişcau ierarhiile superioare aflate deasupra omului, dar în cadrul acestei sfere se mişcau şi acele ființe elementare care se află la baza naturii. Acolo totul era viu în suflet. Aici, în suflet, moştenirea venită din lumile spirituale, gândul, este mort.

Dar dacă înțelegem, ca inițiați moderni, să ne pătrundem, împreună cu Hristos, de modul cum s-a viețuit El în Misteriul de pe Golgota, dacă înțelegem în sensul cel mai profund, cel mai interior, cuvintele lui Pavel, care spune: „Nu eu, ci Hristos în mine", atunci Hristos ne conduce şi prin această moarte; atunci pătrundem cu gândurile noastre în natură, dar Hristos ne însoțeşte în sens spiritual şi coboară gândurile noastre în mormântul naturii. Căci prin faptul că posedăm, de obicei, gândurile noastre moarte, natura devine un mormânt. Dar dacă ne adresăm cu aceste gânduri moarte mineralelor, animalelor, lumii stelelor, lumii norilor, munților, fluviilor, dacă abordăm toate acestea cu gândurile noastre moarte, dar însoțiți de Hristos, potrivit sintagmei: „Nu eu, ci Hristos în mine", atunci când ne cufundăm în cristalul de cuarț viețuim în inițierea modernă faptul că gândul din natură urcă din acesta ca un gând viu. Gândul se ridică parcă din mormântul mineral, ca un gând viu. Lumea minerală lasă să urce în noi spiritul. Iar dacă Hristos ne conduce prin natura vegetală, scoțându-ne din ceea ce de obicei ar permite să trăiască numai gânduri moarte, iau naştere gândurile vii.

Noi ne-am percepe ca fiind bolnăvicioşi, dacă ne-am îndrepta spre natură; dacă ne-am uita spre lumea stelelor cu privirea astronomului care face calcule şi dacă aceste gânduri moarte s-ar cufunda în lume, ne-am simti bolnavi şi boala ar conduce la moarte. Dacă însă ne lăsăm călăuziți de Hristos, dacă, însoțiți de Hristos, ne purtăm gândurile noastre moarte în lumea stelelor, în lumea Soarelui, a Lunii, a norilor, a munților, a fluviilor, a mineralelor, a plantelor şi a animalelor, dacă pătrundem în întreaga lume fizică a oamenilor totul devine viu în contemplarea naturii şi, ca dintr-un mormânt, din toate ființele învie Duhul viu, care ne vindecă şi ne trezeşte din moarte, Sfântul Duh. Şi, însoțiți de Hristos, ne simiim din nou însuflețiți, împreună cu tot ce am viețuit ca fiind moarte. Simțim cum din toate ființele acestei lumi ne vorbeşte Duhul viu, Duhul vindecărilor.

Aceste lucruri trebuie să le redobândim într-o nouă cunoaştere spirituală, într-o nouă cunoaştere inițiatică. Atunci vom concepe Misteriul de pe Golgota ca sens al întregii existențe pământene, vom şti cum trebuie să fim conduşi în timpul în care trebuie să se dezvolte libertatea umană prin gândurile moarte, cum trebuie să fim conduşi la cunoaşterea

naturii prin Hristos. Vom şti cum, în cadrul Misteriului de pe Golgota, Hristos nu şi-a împlinit numai propriul destin pe Pământ, ci cum a instaurat pe Pământ marea libertate a Rusaliilor, în timp ce a vestit omenirii pământene Duhul viu, care poate învia cu ajutorul Lui din tot ce există pe Pământ. Cunoaşterea noastră rămâne moartă, rămâne chiar un păcat, dacă nu suntem treziți de Hristos, în aşa fel încât din toată natura, din orice existență cosmică să ne vorbească din nou Spiritul, Duhul viu.

Treimea alcătuită din Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul şi Dumnezeu-Duhul Sfânt nu este pur şi simplu o formulă sofisticată, obținută prin tăierea firului în patru, este ceva adânc, legat cu evoluția întregului Cosmos şi care devine o cunoaştere vie, nu una moartă, când Il readuce în noi viu pe însuşi Hristos, ca pe un înviat din morți, cel care este aducătorul Sfântului Duh.

Înțelegem că ar fi ca o boală dacă nu am putea vedea dumnezeiescul din care ne-am născut. Dacă omul este ateu, el este bolnav în taină. El nu este sănătos decât dacă natura sa fizică se concentrează în aşa fel, încât să poată resimți din interior, ca fiind liantul întregii structuri a ființei sale, „Din Dumnezeu m-am născut!" Este o lovitură a destinului situația în care un om nu-L găseşte în cursul vieții terestre pe Hristos, care-l poate conduce prin moarte la sfârşitul vieții pe Pământ, care prin moarte îl poate conduce la cunoaştere. Dacă simțim aşadar acel *In Christo morimur* simțim şi ceea ce vrea să ajungă la noi prin îndrumarea lui Hristos, prin conducerea lui, simțim cum din totul învie Duhul, învie încă în această viață de pe Pământ. Ne simțim din nou vii în această viață pe Pământ, privim prin poarta morții, prin care ne conduce Hristos, privim spre acea viață care se află dincolo de moarte şi ştim de ce a trimis Hristos Duhul Sfânt: pentru că ne putem lega deja aici, în timpul vieții, cu Duhul Sfânt, dacă ne lăsăm conduşi de Hristos. Atunci putem spune cu toată certitudinea: Murim în Hristos în timp ce trecem prin poarta morții.

Ceea ce am viețuit aici, în natură, prin cunoaşterea noastră este deja un semn pentru viitor. Căci ceea ce ar fi de obicei ştiință moartă este trezit prin Duhul Sfânt. Dacă am înțeles corect principiul „Din Tatăl ne-am născut, în Hristos murim", privind prin poarta morții ne este îngăduit să spunem că atunci când în locul morții cunoaşterii survine moartea adevărată, care ne ia trupul, în Duhul Sfânt suntem treziți din nou - *Per spiritum sanctum reviviscimus.*

CONFERINȚA a XI-a

Londra, 30 august 1922

Întrucât atunci când te întâlneşti atât de rar eşti tentat să rezumi cât se poate de multe aspecte într-o singură prelegere, uşor se poate întâmpla să aduni laolaltă prea multe lucruri. Însă azi aş dori să caracterizez dintr-un anumit punct de vedere ceea ce se poate numi cealaltă față a existenței umane pe Pământ. Apoi aş vrea să fac o legătură între cele spuse şi importanța pe care o au unele cunoştințe mai aprofundate, unele cunoştințe spirituale pentru timpul nostru.

Cât cunoaşte oare omul din ceea ce aparține existenței sale, dacă nu se foloseşte în cunoaştere decât de simțurile sale şi de rațiunea legată de simțirile sale? Prin conştiența obişnuită legată de simțuri noi petrecem în mod conştient numai partea de trezie a existenței umane. Numai că forțele spirituale conducătoare ale lumii nu au inserat în mod inutil în existența umană starea de somn.

De la adormire până la deşteptare se întâmplă extrem de multe lucruri cu omul. De fapt, în timpul somnului are loc cea mai mare parte a acțiunilor pe care le are de realizat spiritul prin intermediul omului în existența terestră.

În timpul stării de veghe pe Pământ nu se întâmplă decât ceea ce omul poate realiza cu sine

însuşi şi cu lucrurile. În timpul stării de somn, în dezvoltarea omului se întâmplă tot ceea ce întreprind entități superioare cu sufletul acestuia, pentru a-l aduce la dezvoltarea sa generală în cadrul existenței terestre. Şi nu trebuie pierdut din vedere că şi cunoaşterii inițiatice moderne îi este posibil să privească mai îndeaproape faptele care se petrec între adormire şi trezire; aceste fapte nu au loc numai pentru inițiat, ci pentru toți oamenii, dezvoltarea tuturor oamenilor depinde de aceste fapte. Inițiatul poate numai să atragă atenția asupra acestora. Dar toți oamenii aflați în existența terestră şi care gândesc asupra acestei existențe ar trebui să simtă şi să resimtă din ce în ce mai mult importanța lor.

Aş vrea să descriu acum ce intervine în timpul stării de somn a omului. Când omul doarme, trecând dincolo, ştiți că în exterior aceasta se caracterizează prin faptul că spunem: Corpul său astral şi Eul său se desprind de corpul fizic şi de corpul său eteric, astfel că acest Eu şi acest corp astral se află în lumea spirituală şi nu impregnează corpul fizic şi corpul eteric, aşa cum o fac în timpul scurs de la trezire la adormire.

Dacă privim la ceea ce se întâmplă cu omul în starea de somn, este evident că în timpul stării de veghe el este legat de acest Pământ. Mai întâi este legat de Pământ prin simțurile sale, prin faptul că percepe şi cunoaşte prin simțurile sale fenomenele care țin de diferitele regnuri naturale. Dar el mai este legat de Pământ şi prin aceea că în timpul stării de veghe realizează şi lucruri care țin de subconştient. De exemplu, respiră, iar în aerul respirat întregul Pământ îşi trimite influențele sale, dacă ne putem exprima astfel. În aerul respirat există extrem de multe substanțe într-o stare de dispersie foarte fină. Dar chiar în această stare de dispersie ele acționează într-un mod deosebit de activ când sunt preluate de organism o dată cu aerul respirat. După cum în om pătrunde în mod conştient ceea ce el percepe prin simțuri, tot aşa, în mod subconştient, ajung în el chiar în starea de veghe mult mai numeroase lucruri substanțiale decât prin intermediul stării ideal-abstractă a perceptiei şi gândirii; prin respirație mediul înconjurător ajunge în om într-un mod mai substanțial.

Şi dacă ați lua mai mult în considerare cât depinde organizarea umană de tot ce preia prin diferitele substanțe aflate în alimentele terestre ati spune: Multe lucruri acționează asupra omului în starea sa de veghe. Dar astăzi ne va interesa mai puțin acest aspect. Astăzi ne vom interesa mai mult de ceea ce acționează asupra omului în starea sa de somn. În această privință, trebuie să spunem că aşa cum substanțele exterioare, terestrul, intră în legătură cu omul în timpul stării lui de veghe, tot astfel în timpul stării sale de somn el intră într-o anumită legătură cu întregul Cosmos.

Omul nu este de conceput în aşa fel încât corpul său astral să atingă în fiecare noapte mărimea Cosmosului - ar fi cu totul exagerat dacă s-ar susține aşa ceva -, însă el creşte în Cosmos în fiecare noapte. Aşa cum aici noi suntem legați în mod interdependent cu plantele, mineralele, aerul, tot astfel în timpul nopții suntem legați de mişcările planetelor şi de constelațiile stelelor fixe. Cerul înstelat devine lumea noastră de la adormire până la trezire, la fel cum Pământul este lumea noastră în starea de veghe.

La început putem distinge diferite sfere prin care migrăm între adormire şi trezire. Prima sferă în care trecem între adormire şi trezire este cea în care Eul uman şi corpul astral uman, aşadar sufletul uman în timpul somnului, se simte în legătură cu mişcările lumii planetelor. Aşa cum dimineața, când ne trezim şi intrăm în corpul nostru fizic, putem spune: Avem în noi plămânii, inima, ficatul, creierul, în timpul stării de somn trebuie să spunem: Avem în noi, în prima sferă cu care intrăm în contact după adormire şi din nou nemijlocit înainte de trezire, forțele mişcării planetelor.

Nu este ca şi cum am prelua în fiecare noapte întreaga mişcare a planetelor, dar ceea ce purtăm în noi ca reproducere a acesteia este o mică imagine în care sunt reproduse mişcările planetelor. Acest lucru este diferit la fiecare om. Astfel încât putem spune: După ce a

adormit, fiecare om viețuieşte mai întâi planetele, în aşa fel încât tot ce se întâmplă în spațiul cosmic între planete, în timp ce se mişcă, el retrăieşte interior într-un fel de glob planetar în corpul său astral. Aceasta este prima viețuire a omului după adormire.

Şi să nu spuneți: Ce mă interesează toate acestea, eu nu le percep! Dumneavoastră nu vedeți aceste lucruri cu ochii, nu le auziți cu urechile. Dar în clipa în care treceti în starea de somn, acea parte a corpului dumneavoastră astral care în timpul stării de veghe este integrat inimii devine un ochi al inimii; el devine văzător pentru ceea ce se petrece în lumea planetelor. Acest ochi al inimii percepe - chiar dacă această percepție este încă începoşată la omul actual - ceea ce viețuieşte omul după adormire.

Ceea ce viețuieşte aici este perceput de acest ochi al inimii în aşa fel, încât în primele momente după adormire el priveşte spre omul care se află culcat în pat, ca trup fizic şi corp eteric. Spre acestea privesc înapoi Eul şi corpul astral, cu ochiul inimii. Şi ceea ce viețuiesc ele aici, în interior, ca imagine a mişcărilor planetare în viața lor, radiază de la corpul lor eteric, astfel că ele văd imaginea reflectată a acestora de către propriul lor corp eteric. Numai că constituția actuală a omului este de aşa natură, încât, de îndată ce se trezeşte, el uită starea de conştiență începoşată pe care a avut-o în timpul nopții prin ochiul inimii sale. Este o conştiență începoşată, cel mult reverberată în vise, care mai au în mobilitatea lor interioară ceva din mişcarea planetară, vise în care se inseră însă imagini din viață, care, în fond, sunt introduse în aceste vise care depind de mişcarea planetelor. Imaginile pătrund în vise pentru că acum corpul astral se cufundă în corpul eteric, iar acesta conservă amintirea legată de întâmplările vieții.

Lucrurile se pot prezenta astfel: Vă treziți dimineața, după ce ați trecut încă o dată prin sfera mişcărilor planetare; să spunem că datorită karmei dumneavoastră ați viețuit aici o relație specială între Jupiter şi Venus. Acest lucru se poate întâmpla ca atare; ați viețuit o relație specială Jupiter-Venus. Dacă ați aduce acest lucru în viața de zi, adică ceea ce este viețuit aici între Jupiter şi Venus, vi s-ar lămuri multe lucruri cu privire la facultățile dumneavoastră; acestea nu provin de la Pământ, ci din Cosmos. Modul cum sunt ele legate de Cosmos determină gradul de bunătate sau cel puțin înclinația spre bunătate sau răutate. Şi ați vedea ce au discutat împreună Jupiter şi Venus şi ce ați perceput cu ochiul inimii, sau, aş putea spune, cu urechea inimii, căci aceste lucruri nu pot fi deosebite atât de precis. Numai că aceste lucruri se uită, pentru că sunt percepute foarte începoşat. Dar în timp ce această interrelație dintre Jupiter şi Venus se manifestă în interior, producând o mişcare în corpul dumneavoastră astral, acum intervine în acest proces ceea ce ați viețuit cândva, să spunem când aveați şaptesprezece sau douăzeci şi cinci de ani, la Oxford sau la Manchester sau în altă parte, la ora douăsprezece la amiază. Imaginile se amestecă în viețuirea cosmică. Din această cauză imaginile au, în vise, o anumită însemnătate; dar ele nu sunt lucrul cel mai important. Ele sunt într-o măsură oarecare veşmântul care se țese peste viețuirea cosmică.

Viețuirea care ia naştere pe această cale este, pentru această percepție a inimii despre care am vorbit, legată de o anumită anxietate. In aceste viețuiri, la aproape toți oamenii apar anumite senzații de anxietate de natură spirituală. Aceasta mai ales atunci când se reflectă de către corpul eteric uman, ca lumină sau ca sunete, ceea ce este viețuit cosmic. De exemplu, dacă ceea ce determină Jupiter şi Venus prin relația specială dintre ele este reflectat în aşa fel încât o rază se întoarce dinspre fruntea umană, care are o mare semnificație pentru percepția inimii lor, iar o altă rază îşi amestecă sunetul şi lumina venind din regiunea de sub inimă atunci ia naştere acea anxietate pentru percepția inimii de care trebuie vorbit. Despre aceasta orice suflet care nu este complet insensibil îşi spune, în somn: Ceața cosmică m-a cuprins. Cu adevărat, este ceva asemănător cu a te subția tu însuți, până la a deveni ca ceața cosmică şi a înota ca nor în interiorul ceții cosmice. Aşa se prezintă viețuirea nemijlocită după somn.

Apoi, din această anxietate şi din această viețuire despre sine ca un fragment din ceața

cosmică în interiorul ceții cosmice, în sufletul uman vine ceea ce s-ar putea numi dăruirea de sine către divinul care traversează Cosmosul. Două sentimente fundamentale cunoaşte omul în prima sferă, după adormire: Eu mă aflu în ceața cosmică şi aş vrea să sălăşluiesc în sânul lui Dumnezeu, pentru a fi asigurat împotriva anulării în ceața cosmică.

Percepția inimii trebuie să aducă dincoace, în viață, acest lucru, dimineața, când omul se cufundă din nou cu sufletul său în corpurile sale fizic şi eteric. Dacă această viețuire nu ar fi adusă dincoace, în viață, toate substanțele pe care omul le-ar prelua în ziua următoare ca hrană sau cele care sunt prelucrate de obicei în cadrul metabolismului - şi când posteşte sunt consumate materii ale propriului său corp - şi-ar însuşi întru totul caracterul lor exclusiv terestru şi ar aduce întregul organism uman într-o mare dezordine.

În fapt, importanța somnului pentru starea de veghe a omului este imensă şi semnificativă. Nu putem decât să spunem: În această epocă a evoluției Pământului omul este încă scutit de a purta el însuşi de grijă ca elementul divin să fie adus dincoace. Căci, aşa cum sunt structurați oamenii în epoca actuală, de-abia ar fi în stare să dezvolte forța de a aduce aceste lucruri în mod deplin conştient din partea cealaltă a existenței în partea aceasta a existenței.

După ce omul a viețuit aceste stări, el intră în sfera următoare. Aceasta nu înseamnă că părăseşte prima sferă, aceea îi rămâne pentru percepția inimii. Dar sfera următoare este mult mai complicată şi ea este percepută cu acea parte a corpului astral care în timpul zilei, în starea de veghe, este integrată plexului solar şi în membrele omului. Această parte a corpului astral percepe în timpul nopiii ceea ce se află în sfera a doua.

Iar în sfera următoare omul simte în corpul său astral forțele care vin de la cercul de constelații zodiacale: o categorie de forțe vine direct de la zodiac, cealaltă vine în timp ce forțele zodiacale traversează Pământul, după cum constelațiile zodiacale se află deasupra sau dedesubtul Pământului. Acest fapt creează o mare diferentă între ele.

Omul percepe, aşadar, cu ceea ce aş numi percepție solară, pentru că este legată de acea parte a corpului astral care acționează ca agent de percepție, fiind legată de plexul solar şi de membre; l-aş numi ochiul său solar. Prin acesta el devine conştient de întreaga sa relație cu zodiacul şi cu mişcarea planetară. Imaginea se extinde, omul creşte şi mai mult în imaginea Cosmosului.

Lucrurile stau astfel: omul recepționează aceste lucruri după ce ele sunt reflectate de către corpurile sale fizic şi eteric spre care-şi îndreaptă privirea înapoi, astfel încât omul capătă înăuntrul său în fiecare noapte ceea ce pleacă din corpul său, conexat cu întregul Cosmos, cu mişcarea planetară şi constelația de stele fixe.

Viețuirea cu stelele fixe - care la un om poate surveni la jumătate de oră după adormire, la altul după un timp mai lung, la unii la scurt timp de la adormire - este însă de aşa natură, încât omul se viețuieşte pe sine în toate cele douăsprezece constelații de stele fixe. Viețuirile cu stelele fixe sunt deosebit de complicate.

Cred că dacă ați fi putut percepe, în calitate de călători în jurul lumii, cele mai importante ținuturi ale Pământului şi tot nu ați fi cunoscut suma de trăiri pe care o aveți în fiecare noapte de la o singură constelație zodiacală pentru ochiul vostru solar! Pentru oamenii din vechime care aveau încă în ei forțe clarvăzătoare cu caracter pronunțat de vis şi care percepeau în mod conştient dar asemănător viselor, multe din cele povestite acum de mine, aceste lucruri erau relativ mai puțin confuze. În prezent, omul abia poate ajunge la oarecare claritate pentru ochiul său solar - şi trebuie să ajungă la aceasta, chiar dacă a uitat-o în timpul nopții -, abia poate ajunge la oarecare claritate în ceea ce priveşte cele trăite în timpul nopții, dacă nu a preluat în dispoziția sa sufletească ceea ce Hristos a vrut să devină pentru Pământ prin

Misteriul de pe Golgota. A fi simţit ce înseamnă pentru viaţa Pământului faptul că Hristos a trecut prin Misteriul de pe Golgota, a-ţi fi făcut gânduri în viaţa pământeană obişnuită despre Hristos, aceste lucruri aduc, pe calea ocolită a corpurilor fizic şi eteric, în corrpul astral o asemenea nuanţare, o astfel de culoare, încât Hristos devine conducătorul, în zodiac, de la adormire până la trezire.

Lucrurile se prezintă astfel, încât omul se întreabă din nou: Trebuie oare să apun în numărul stelelor şi al evenimentelor acestei lumi? Şi când poate privi înapoi la ceea ce el a adresat lui Hristos ca gânduri, simţiri şi sentimente şi impulsuri de voinţă, atunci pentru el învie în Hristos un fel de conducător pentru ordonarea evenimentelor confuze ale acestei sfere.

Astfel, trebuie să spunem: Abia când contemplăm cealaltă faţă a vieţii ni se dezvăluie întreaga importantă a lui Hristos pentru viaţa pământeană a omenirii, incepând de la Misteriul de pe Golgota. De obicei, nimeni nu înţelege ce trebuie să devină Hristos pentru viaţa terestrd în cadrul civilizaţiei curente actuale.

Toate aceste lucruri pe care în prezent încă nu mulţi oameni le trăiesc sunt prezentate într-un mod eronat. Modul neordonat în care oamenii actuali, care încă nu au fost atinşi de evenimentul hristic, aduc în conştienţa trează de zi vieţuirile nocturne este înţeles abia atunci când ştii lucrurile pe care le-am spus mai înainte. În realitate, dacă am parcurs mai întâi existenţa înceţoşată în starea de somn, ne aflăm într-o măsură oarecare în faţa unei lumi care ne zăpăceşte, în care Hristos se desprinde ca un Soare spiritual şi devine conducătorul nostru, astfel încât toată zăpăceala se transformă într-un fel de înţelegere armonioasă.

Acest lucru este important, deoarece în clipa când intrăm în această sferă în care există diverse vârtejuri care se întretaie, constelaţii de stele fixe şi mişcarea planetelor în faţa ochiului nostru solar se prezintă karma noastră. Toţi oamenii îşi percep karma, dar numai în starea de somn. În starea de veghe se infiltrează numai copia acestei percepţii, ca o simţire.

Ceva din acea stare pe care un om care caută autocunoaşterea o poate observa în el însuşi este ecoul înceţoşat al acestei vieţuiri, în care Hristos apare ca o călăuză care conduce şi care călăuzeşte de la Berbec, prin Taur, Gemeni şi aşa mai departe şi care le explică oamenilor, în timpul nopţii, lumea, astfel încât ei capătă din nou forţe pentru viaţa din timpul zilei. Căci în ceea ce vieţuim în această sferă nu este cu nimic mai putin important decât faptul că prin întâmplările aiuritoare din zodiac Hristos devine călăuza noastră, entitatea care conduce omul de la constelatie la constelaţie, pentru ca acesta să poată prelua în sine în mod ordonat forţele de care are nevoie pentru viaţa în stare de veghe.

În felul acesta, omul trăieşte, de fapt, în fiecare noapte între adormire şi trezire; el vieţuieşte aceste lucruri prin înrudirea sa cu Cosmosul, ca suflet şi ca spirit. Aşa cum prin corpul său fizic şi prin cel eteric el este înrudit cu Pământul, tot astfel cu sufletul şi spiritul său şi cu corpul său astral este înrudit cu Cosmosul. Omul ar resimţi în vieţuirea sa interioară în imagini, o dată ce s-a despărţit de corpurile sale fizic şi eteric şi a crescut în afară, în lumea cosmică, ar resimţi o înrudire puternică cu această lume, în viaţa de imagini reflectate de ceea ce a rămas culcat în pat, ar simţi o tendinţă puternică de a vieţui în afară, dincolo de constelaţiile zodiacale.

Acest lucru el nu-l poate face între naştere şi moarte, pentru că în toate aceste trăiri pe care le-am descris se amestecă în timpul somnului un alt element, un element de cu totul altă natură decât ceea ce vine de la planete şi stelele fixe. Acesta este elementul lunar.

În timpul noptii - chiar şi în timpul Lunii noi - elementul lunar nuanţează într-o anumită măsură întregul Cosmos cu ceva substanţial special pe care îl vieţuieşte şi omul. Dar el îl resimte în aşa fel, încât aceste forţe lunare îl reţin, aş spune, în interiorul zodiacului şi-l

conduc din nou înapoi la trezire. Omul viețuieşte acest element lunar ca pe o vagă presimțire, în prima sferă. Dar pe parcursul celei de a doua sfere, pe care am descris-o, omul viețuieşte deosebit de intens tainele naşterii şi ale morții. Aici, el viețuieşte practic în fiecare noapte - grație unui organ care se află mai adânc decât ochiul inimii şi ochiul solar -, cu ajutorul unui organ care se află în întregul organism, cum coboară spiritual-sufletescul, respectiv cum a coborât acesta din lumea spiritual-sufletească şi a intrat într-o existență fizică şi cum, treptat, trupul trece în moarte. De fapt, murim continuu, în fiecare clipă, numai că învingem moartea, până când ea vine cu adevărat, ca un eveniment unic. Dar în acelaşi moment în care viețuieşti astfel, cum sufletul trece într-o oarecare măsură prin corporalul-pământesc, în acelaşi moment viețuieşti datorită aceloraşi forte legăturile tale cu restul omenirii.

Trebuie numai să gândeşti: Nici întâlnirea sau relația cea mai neînsemnată, după cum nici cea mai bogată în consecințe nu sunt fără legătură cu destinul general, cu karma generală a omului. Şi, fie că sufletele cu care am fost cândva în relație în viața pământeană trecută sau cu care ne aflăm în relație în viața pământeană actuală sunt în lumea spirituală, fie că sunt aici, pe Pământ, tot ceea ce omul face cu alți oameni, toate relațiile umane care au o legătură intimă cu taina naşterii şi a morții se prezintă, aş spune, în fața ochiului spiritual al omului. Omul se simte în interiorul destinului total al vieții sale.

Acest lucru se leagă de faptul că toate celelalte forțe, ale planetelor şi ale stelelor fixe, vor să ne tragă afară, în Cosmos. La rândul ei, Luna vrea să ne introducă în lumea oamenilor, ea ne smulge din Cosmos. Ea are forțe care sunt opuse atât forțelor solare cât şi forțelor stelare; ea constituie înrudirea noastră cu Pământul. Din această cauză, ea ne readuce, într-un anumit sens, în fiecare noapte din viețuirile zodiacale în viețuirile planetare şi apoi din nou în viețuirile pământene, prin faptul că suntem readuşi în corpul nostru omenesc fizic.

Dintr-un anumit punct de vedere, aceasta este deosebirea dintre somn şi moarte, faptul că atunci când adoarme omul rămâne în legătură strânsă cu aceste forțe lunare. Aceste forțe lunare sunt într-o anume măsură cele care-l fac atent în fiecare noapte asupra importanței vieții sale pământene. Dar aceasta se poate întâmpla numai pentru că omul primeşte totul înapoi de la corpul său eteric, prin reflectare, aşa cum am spus mai sus. În timpul morții, el îşi retrage corpul eteric din corpul său fizic: apare amintirea retrospectivă a ultimei vieți pământene, şi acest corp eteric este acum cel care pentru câteva zile impregnează norul despre care am vorbit. Eu am spus: În fiecare noapte noi trăim ca nor, ca nor de ceață într-o lume de ceață. Dar acest nor de ceață care suntem noi înşine noaptea este lipsit de corpul nostru eteric. Când murim, el este asociat, în primele zile după moarte, cu corpul nostru eteric. Apoi, corpul eteric se dizolvă treptat în elementul cosmic, amintirea dispare. Spre deosebire de ceea ce se întâmpla mai înainte, când tot ceea ce aveam ca viețuiri stelare obțineam numai prin reflectarea făcută de omul rămas culcat în pat, acum, după moarte, avem o trăire interioară nemijlocită a mişcării planetelor şi a constelațiilor de stele fixe.

Dacă citiți cartea mea ***Teosofia*** găsiți descrise aceste viețuiri. Veți vedea ceea ce deține omul între moarte şi o nouă naştere, ca şi cum ar avea aceste lucruri în jurul său. Dar aşa cum nu ați recunoaşte culori şi sunete, dacă în interiorul corpului nu ați avea un ochi, o ureche, aşa cum nu ați putea respira dacă nu ați avea în omul interior un plămân şi o inimă, tot aşa după moarte nu ați putea percepe ceea ce eu am descris ca lume a sufletelor şi țară a spiritului, ca fiind ambianța din spiritual, dacă nu ați avea în dumneavoastră pe Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Berbecul, Taurul, Gemenii şi aşa mai departe. Acesta este organismul dumneavoastră: viețuiți aceste lucruri cu organismul cosmic. Luna însă nu vă mai poate duce înapoi, ea nu v-ar putea readuce decât până la corpul eteric; acesta însă s-a dizalvat în Cosmos.

Dar în om mai este încă prezentă atât de mult din acea forță pe care a primit-o de la Lună, încât el rămâne un timp în lumea sufletelor, aşa cum am spus în ***Teosofia***. El îşi mai ține un

timp privirea ațintită spre Pământ, apoi trece în ceea ce am descris sub denumirea de țara spiritului. Aici se află într-o viețuire pe care el însuşi o simte a fi în afara zodiacului, în afara cerului stelelor fixe. Şi aşa îşi petrece el acum timpul dintre moarte şi o nouă naştere.

Privită în detaliu, această acomodare la lumea spirituală se petrece în timpul nopții astfel, încât dacă v-aş descri-o aş putea s-o fac aproximativ în felul următor - bineînțeles că nu trebuie să stoarceți prea mult noțiunile, pentru că aceste lucruii aproape nu pot fi exprimate cu noțiuni pământene. Totuşi, pot să v-o descriu după cum urmează:

Imaginați-vă o câmpie, pe această câmpie plante; de la fiecare floare, chiar şi de la cele care sunt pe arbori, pleacă un fel de linie spiralată care se avântă în spațiul cosmic. Aceste linii spiralate conțin forțele prin care Cosmosul reglează şi determină creşterea plantelor pe Pământ. Căci plantele nu cresc numai din germenul lor, plantele cresc din forțele cosmice care inconjoară Pământul în spirale. Dar aceste forțe sunt prezente şi iarna, se află şi în deşert, chiar dacă plantele nu există. Pentru a pătrunde în mişcările planetare, omul trebuie să folosească aceste forțe spiralate vegetale în fiecare noapte, ca pe o scară. El urcă, aşadar, prin ccea ce forțele vegetale spiralate au comun cu o scară, în mişcările lumii planetelor. Şi cu ajutorul acelor forțe care fac ca planta să crească din rădăcina ei - căci ea trebuie să folosească o forță care-i permite să crească -, cu această forță omul este purtat în sfera a doua, pe care v-am descris-o. În fapt, dacă ne focalizăm atenția asupra acelor viețuiri pe care vi le-am înfățişat, în care omul ajunge într-un fel de anxietate şi spune: Eu sunt o formațiune de ceață într-o ceață generală, eu trebuie să sălăşluiesc în sânul divinității, legând aceste viețuiri cu condițiile de pe Pământ, atunci sufletul îşi spune: Eu sălăşluiesc în tot ceea ce se află ca o binecuvântare cosmică peste un câmp semănat, atunci când înfloreşte, în ceea ce se află deasupra unei câmpii când întloreşte. Tot ceea ce coboară spre plante şi se manifestă în linii de forță spiralate, toate acestea constituie, de fapt, sânul divinității, sânul divinității viu în sine, plin de mişcare, în care omul se simte cuibărit la începutul fiecărei perioade de somn.

Luna este cea care conduce omul înapoi spre animalitatea sa. Căci forțele vegetale au tendința de a duce omul tot mai departe, în universal. Întrucât însă el îşi împarte animalitatea sa cu regnul animal, luna îl readuce în fiecare dimineață în propria sa animalitate.

În felul acesta este legat omul cu Cosmosul. Cosmosul acționează între adormire şi trezire. Şi ochiul inimii, ochiul solar, ochiul uman parcurg în timpul nopții aceste lucruri în aşa fel, încât ele simt ca şi cum omul ar resimți, ar trăi, să spunem, o relație oarecare cu un altul. Dar acest lucru nu îi este spus astfel, şi nici nu este gândit de el, ci i-l spun judecățile plantelor, prin care urcă, păşind parcă pe o scară, mai întâi în lumea planetelor, apoi este dus în lumea zodiacului.

Şi astfel o trăire poate fi descrisă astfel: Am o relație cu acest om, mi-o spun crinii, mi-o spun trandafirii, căci forța trandafirului, forța crinului, forța lalelei tocmai m-au mânat încoace. Întregul Pământ devine într-o anumită măsură o carte a vieții, care ne lămureşte asupra lumii oamenilor, asupra lumii oamenilor-suflete, în care te integrezi în mod viu.

Aceste viețuiri le-au avut în mod diferit oameni aparținând unor epoci diferite. Dacă priviți spre vechea Indie, cei care doreau să afle ceva prin intermediul stării de somn, prin relația cu lumea stelară, nu voiau să afle decât ceva în legătură cu acele stele fixe, cu acele constelații care se află în momentul respectiv deasupra Pământului, nu permanent, ci numai ocazional. Ei nu voiau să aibă relații cu constelațiile care se află dedesubt, ale căror forțe traversează Pământul.

Priviți o pozitie de Buddha sau în general poziția unui înțelept indian care se străduieşte să obțină înțelepciunea spirituală superioară cu ajutorul exercițiilor! Priviți cum şi-a pus

picioarele unul peste altul şi cum stă aşezat peste aceste picioare încrucişate: pentru că nu vrea să aibă activă decât partea superioară a corpului şi ceea ce este legat de constelațiile de deasupra şi nu şi ceea ce acționează în el prin intermediul ochiului solar, ceea ce acționează prin intermediul membrelor. El vrea să elimine forțele legate de membre. Din această cauză, puteți vedea în poziția oricărui oriental care se străduieşte să obțină înțelepciune cum vrea să dezvolte doar o legătură cu ceea ce se află deasupra Pământului. El vrea să dezvolte numai relații de cunoaştere orientate spre domeniul sufletesc.

Lumea ar fi rămas imperfectă, dacă nu ar fi existat decât acest fel de strădanie pentru cunoaştere, dacă ar fi fost adoptate numai pozițiile Buddha pentru a ajunge la cunoaştere. Deja în vremea grecilor omul trebuia să intre în relație şi cu acele forțe cu care iei legătura când te dezvolți spre constelațiile aflate sub Pământ.

Acest lucru este admirabil sugerat în legenda greacă, unde se povesteşte despre un anumit fel de inițiere: Cel în cauză a coborât în lumea subpământeană. Despre anumiți eroi ai Greciei puteți afla întotdeauna că trăiesc o inițiere, atunci când se povesteşte despre ei că au coborât în lumea subpământeană. Aceasta înseamnă că au făcut cunoştință cu acele forțe ale Cosmosului care acționează prin intermediul Pământului, cu forțele htonice.

În felul acesta, fiecare epocă îşi are sarcina sa specifică. Astfel, inițiatul oriental învăța, pentru a putea împărtăşi acest lucru celorlalți oameni, mai ales ceea ce se afla înainte de naştere, respectiv de concepție, aşadar care ținea de domeniul spiritual-sufletesc, pe care omul îl viețuieşte înainte de a coborî în lumea pământeană. Ceea ce în concepția orientală despre lume, în literatura orientală, se apropie de om într-un mod atât de măreț, se întâmplă datorită faptului că odinioară oamenii puteau privi în interiorul vieții pe care o parcurg înainte de a coborî pe Pământ.

În Grecia, a început să fie cunoscut ceea ce depinde de însuşi Pământul: Uranus şi Gea. Gea, Pământul, se află la punctul de început al cosmologiei greceşti. Şi întotdeauna grecul a năzuit să cunoască Misteriile Pământului, care, bineînțeles, sunt şi Misteriile cosmice care acționează străbătând Pământul. Dar grecul voia să mai cunoască şi Misteriile lumii propriu-zis subpământene. În felul acesta, în Grecia s-a dezvoltat o cosmologie corectă.

Grecul are putin din ceea ce numim cunoaştere istorică - orientalul nu o avea deloc. Pe el îl interesa mai mult ce se întâmpla pe vremea când Pământul se forma în Cosmos, pe vremea când forțele titanice se luptau cu alte forțe; prin acestea grecul înțelegea forțe spirituale puternice, care stau la baza condițiilor pământene în mrejele cărora se află prins omul. În epoca mai nouă, suntem îndrumați să înțelegem istoria, pentru a putea atrage atenția asupra faptului că omul a ieşit dintr-o stare clarvăzătoare înrudită cu visul, că el a ajuns numai la conştiența sa cu coloratură intelectualistă şi nuanțată de elementul mitic, din care trebuie să găsească calea de ieşire, pentru a privi în lumea spirituală.

Această perioadă contemporană reprezintă, de fapt, trecerea la cucerirea conştientă a unei viețuiri în lumea spirituală. Pentru aceasta trebuie să ne îndreptăm privirea, înainte de toate, asupra istoriei. Din această cauză s-a întâmplat în repetate rânduri, în societatea noastră antroposofică, ca diferitele epoci istorice să fie urmărite retrospectiv, până acolo unde oamenii mai primeau încă de la entități superioare, supraterestre, cunoştințele, ca apoi să se urmărească mai departe această dezvoltare istorică a omului, până în vremurile noastre.

Această evoluție istorică a omului este abordată de cunoaşterea exterioară actuală într-un mod foarte abstract. Ce linii abstracte sunt trase atunci când, în prezent, se dezvoltă cunoaşterea istorică! Oamenii din vechime îmbrăcau întreaga istorie în mituri, pe care o puneau în legătură cu întreaga natură şi cu evenimentele ce se petreceau în aceasta. Acest lucru noi nu mai ştim să-l facem. Dar oamenii încă nu şi-au însuşit simțul care le-ar permite

să întrebe: Cum era în vremea când primii oameni primeau de la entitățile superioare înțelepciunea, şi când a început această situație să intre în declin? Cum era atunci când însuşi un zeu a coborât, pentru a se întrupa, prin Misteriul de pe Golgota, într-un trup omenesc şi să împlinească o misiune cosmică grandioasă, astfel încât abia prin aceasta Pământul şi-a căpătat sensul său?

Întreaga teologie a secolelor al XIX-lea şi al XX-lea este bolnavă de faptul că nu poate înțelege pe Hristos în importanța sa spirituală. Această înțelegere trebuie s-o aducă ştiința modernă a inițierii. Trebuie să existe o ştiință modernă a inițierii care să poată pătrunde din nou în lumea spirituală, care să poată vorbi din nou despre naştere şi moarte, despre viața dintre naştere şi moarte, dintre moarte şi o nouă naştere şi despre viața sufletului uman în timpul somnului, aşa cum am făcut-o astăzi împreună. Trebuie să fie posibil ca omul să cunoască din nou şi această cealaltă parte a existenței, cea spirituală. Orice progres al omenirii în viitor va deveni posibil numai dacă omul va cunoaşte şi această cealaltă parte a existenței.

Aşa cum odinioară oamenii s-au adresat cunoaşterii exclusive a lumilor superioare - ceea ce puteți remarca în poziția de Buddha -, mai târziu, pentru a ajunge la cosmologie, ei au aflat din evoluția Pământului şi au fost initiați în Misteriile greceşti, htonice, ceea ce povestesc miturile greceşti, tot aşa avem nevoie ca, după ce omenirea a studiat tainele Cerului şi tainele Pămâtului în vechea ştiință a inițierii, să avem o ştiință a inițierii nouă, care să se poată mişca într-o anumită măsură în ritmul de du-te-vino între Cer şi Pământ, care să întrebe Cerul când doreşte să se lămurească cu privire la Pământ şi Pământul când vrea să se lămurească cu privire la Cer.

Aproximativ aşa sunt puse problemele - dacă îmi este îngăduit să afirm acest lucru cu toată modestia - pe care le-am condus la un răspuns provizoriu în cartea ***Ştiința ocultă în linii mari***, care a apărut în limba engleză sub titlul: *An Outline of Occult Science*. Am încercat să descriu ceea ce este atât de necesar omului modern, aşa cum îi erau necesare vechiului om al Orientului Misteriile Cerului, aşa cum erau necesare grecilor Misteriile Pământului. Şi în prezent ar trebui observat care este situația aceastei inițieri moderne, care este relația ei cu oamenii.

Pentru a caracteriza în puține rânduri sarcinile care stau la baza inițierii moderne, va trebui să spun şi aici ce am spus acum câteva zile la Oxford câtorva dintre dumneavoastră. Aş vrea să vă atrag atenția mai întâi asupra faptului că, în timp ce pentru vechiul inițiat avea importanță mai ales privirea în sus, în lumile spirituale din care descinde omul, când se înconjoară cu un corp pământesc, în timp ce pentru inițiatul dintr-o epocă mai târzie era important ce am încercat să vă spun când am făcut trimitere la reprezentarea grecească a coborârii în lumea subterană, inițiaților moderni le revine obligația de a ajunge, aşa cum am spus deja, la cunoaşterea relației Cerului cu Pământul.

Această cunoaştere se obține numai dacă ne îndreptăm atenția asupra următoarelor aspecte. Desigur, trebuie să cunoşti Cerul, trebuie să cunoşti Pământul, trebuie însă să-ți focalizezi atenția asupra aceluia în care, dintre ființele din jurul nostru, coacționează mai întâi ca un întreg, Cerul şi Pământul, adică în ochiul inimii, în ochiul solar şi în ochiul uman integral: omul însuşi. Însuşi omul! Căci omul cuprinde infinit mai multe aspecte decât acele lumi pe care le putem percepe cu ajutorul simțurilor exterioare, pe care ni le putem explica cu rațiunea legată de simțuri. A cunoaşte omul în plan spiritual este sarcina cunoaşterii inițiatice actuale. Am spune: Această cunoaştere inițiatică vrea să cunoască totul, pentru a cunoaşte omul prin prisma întregii lumi, a întregului Cosmos.

Comparați situația inițiatului actual cu aceea a inițiatului de altădată. Prin toate facultățile oamenilor din vechime putea fi trezită amintirea timpului dinaintea coborârii într-un trup

terestru. Din această cauză, mai ales pentru initiații mai vechi, aceasta era o trezire a amintirilor cosmice. Mai târziu, pentru greci aceasta era o privire în natură. Pentru inițiatul modern este vorba de a cunoaşte omul în mod nemijlocit, ca pe o ființă spirituală. Pentru aceasta el trebuie să capete capacitatea de a se desprinde de înțelegerea terestră a ceea ce leagă omul cu lumea. Aş vrea să dau din nou un exemplu, pe care l-am mai amintit de curând.

Printre sarcinile cele mai grele ale cunoaşterii inițiatice este aceea de a stabili relații cu sufletele care au părăsit de un timp mai scurt sau mai lung Pământul, care au trecut prin poarta morții. Este posibil să se stabilească asemenea legături prin trezirea unor forțe sufleteşti mai profunde. Mai întâi trebuie însă să te obişnuieşti, prin exerciții, să poți vorbi limba prin care poți comunica cu morții. Această limbă este, aş spune, un copil al limbii umane. Dar ar fi o greşeală imensă să credeți că această limbă umană ar fi de oarecare utilitate pentru a întreține o legătură cu morții. Căci primul lucru pe care îl conştientizezi este acela că morții înțeleg încă foarte puțin timp ceea ce trăieşte în limba pământeană ca substantive. Ceea ce exprimă un anumit lucru, un lucru bine conturat şi care este desemnat cu ajutorul unui substantiv nu mai este prezent în limba morților. În limba mortilor totul se referă la mobilitatea interioară. Din această cauză constatăm că la un anumit timp după ce oamenii au trecut prin poarta mortii ei nu mai au o adevărată receptivitate decât pentru verbe. Pentru a putea comunica cu morții trebuie să le adresăm întrebări, formulându-le în aşa fel, încât ele să le fie inteligibile. În acest caz, după un timp vine şi răspunsul. De obicei trebuie să treacă mai multe nopți până când mortul să ne răspundă la întrebările pe care i le punem. Aşa cum am spus, trebuie să ne adaptăm limbii morților şi abia apoi se adaptează pentru noi limba în care se integrează mortul, întrucât el trebuie să se îndepărteze de Pământ cu întreaga sa viață sufletească. Este vorba de o limbă care nu mai corespunde relațiilor terestre, este o limbă care a ieşit din simțire, din inimă, un fel de limbă a inimii. Aici construim ceea ce ține de limbă aşa cum construim în limba omenească sunetele legate de senzații. Noi exclamăm „Aa" când suntem uimiți, spunem „I" când vrem să ne indicăm pe noi (în româneşte s-ar putea cita vocala inițială I nescrisă, când pronunțăm „Eu", n.tr.). Abia aici sunetele şi combinațiile de sunete îşi capătă importanța lor adevărată. Începând din această clipă limba noastră devine ceva care nu mai este înrudit cu organul, ea se transformă aşa cum am spus mai înainte, devine la fel cu ceea ce urcă din flori, şi noi începem să vorbim cu această limbă. Noi înşine devenim flori, şi înflorim într-o anumită măsură împreună cu florile. Şi în timp ce pătrundem cu forțele noastre sufleteşti în floarea de lalea, noi exprimăm în imaginaiţunea lalelei ceea ce aici, pe Pământ, este exprimat în modelarea cuvântului. Noi creştem în ceea ce este partea spirituală a tuturor lucrurilor.

Dar, în timp ce vă spun toate acestea, dumneavoastră vedeți că limba se adaptează unor condiții diferite după ce a trecut prin poarta morții, că în adevăr ştim puține lucruri despre om atunci când nu cunoaştem decât partea sa exterioară, că ştiința inițiatică modernă trebuie să cunoască această cealaltă parte a omului. Această cunoaştere începe cu limba. Dar corpul omului, aşa cum este descris - citiți literatura acestui domeniu -, devine cu totul altul atunci când înaintăm în ştiința inițiatică. În timp ce vechiul inițiat trebuia să retrezească în om o facultate de mult pierdută, să aducă în amintire ceea ce oamenii au trăit înainte de a fi coborât pe Pământ, inițiatul prezentului trebuie să facă ceva cu totul nou, care reprezintă un progres, care va avea importanță pentru om când el va părăsi Pământul, ba chiar când Pământul nu va mai fi deloc în Cosmos. Aceasta este sarcina ştiinței inițiatice moderne. Din această forță trebuie să grăiască această ştiință inițiatică modernă.

Dumneavoastră ştiți că ştiința inițiatică a intervenit din când în când în evoluția spirituală a Pământului. Ea a existat mereu. Ştiința inițiatică, aceea de care avem nevoie, care nu poate vedea în ceea ce acceptă ştiința actuală decât un început pentru cunoaşterea umană va fi. tot mai mult combătută. Veti folosi forță pentru a putea răzbate prin ceea ce se opune inițierii moderne. Căci înainte ca inițierea modernă, care este la rândul ei o dispută cu forțele

suprasensibile, să fi căpătat, în ultima treime a secolului al XIX-lea, o anumită rezonantă forțele opuse erau deja în activitate, construind, în mare măsură în mod inconştient, o stare a culturii şi civilizației umane care se străduie să stârpească inițierea modernă din rădăcină.

Gândiți-vă numai cât de răspândită a devenit, în ceea ce priveşte cunoaşterea, formula: Acesta este punctul meu de vedere. Oamenii spun: Acesta este punctul meu de vedere fără să fi parcurs o evoluție. Fiecare om trebuie să-şi pună în valoare concepția plecând de la punctul de vedere pe care îl adoptă în momentul în care exprimă acest lucru. În prezent, lucrul cel mai jignitor, cel mai iritant, este când se vorbeşte despre o cunoaştere superioară, despre o cunoaştere la care trebuie să te străduieşti să ajungi.

Când în ultima treime a secolului al XIX-lea a apărut posibilitatea de a se dezvolta inițierea modernă erau deja în activitate forțele opuse, care voiau să realizeze marea omogenizare, marea nivelare a oamenilor şi în domeniul spiritual. Am putea cita numele multor oameni care au avut această opoziție față de inițierea modernă.

Credeți oare că, dacă este necesar să vi se vorbească în spiritul ştiinței inițiatice, cuvintele trebuie să sune la fel ca aici, pe Pământ, pentru relațiile terestre obişnuite? Când încerc să vă fac inteligibil cum limba sonoră umană trebuie să se schimbe, dacă trebuie să comunicăm cu entitățile din lumea spirituală, nu mă veți înțelege greşit nici dacă vă spun: Când voi vorbi din punct de vedere terestru despre marea importanță pe care o are, de exemplu, Rousseau, mă voi strădui, să o fac cu tot elanul, cu toată noblețea şi cu toată aprecierea, aşa cum o fac şi ceilalți. Dar dacă trebuie să mă avânt în încercarea de a înveşmânta în cuvinte terestre ceea ce oferă cunoaşterea inițiatică despre Rousseau, atunci trebuie să vă spun: Rousseau se prezintă ştiiniei inițiatice prin tendința de a egaliza totul, prin nivelarea sa spirituală, drept flecarul civilizației moderne, împreună cu multi alți tovarăşi !

Acesta este un lucru pe care omenirea nu-l acceptă uşor: faptul că cineva ca Rousseau poate fi numit din punctul de vedere terestru un mare spirit, dar că dacă vrei să-l cunoşti cu adevărat - şi, aşa cum am spus, ştiința inițiatică modernă trebuie să cunoască Cerul şi Pământul, trebuie să descrie ritmul lor - trebuie acceptat şi faptul că el poate fi, din punct de vedere inițiatic, un flecar al vieții spirituale moderne. Doar consonanța celor două aspecte conduce la adevărata cunoaştere a omului. Căci această cunoaştere trebuie clădită pe ceea ce constituia temelia pe care construiau vechii inițiați: *Ex deo nascimur*. Orice amintire trebuie construită pe ceea ce ne poate întâmpina când privim în lume, unde Hristos devine în mod inconştient călăuza noastră, aşa cum am spus astăzi.

Dar noi trebuie să-l preluăm tot mai mult în conştiență, astfel încât să recunoaştem ca aflându-se sub îndrumarea lui Hristos ceea ce este în lume, ceea ce aparține morții, să recunoaştem că împreună cu Hristos ne cuibărim în lumea moartă: *In Christo morimur*.

Prin faptul că ne cufundăm cu Hristos în mormântul vieții terestre are loc Învierea şi trimiterea Duhului Sfânt: *Per spiritum sanctum reviviscimus*.

Per spiritum sanctum reviviscimus trebuie să fie înainte de toate o țintă de atins pentru inițiatul modern. Dacă reflectați la acest lucru şi-l comparați cu ceea ce este mentalitatea rezultată chiar din ştiință, veți spune: Va mai exista o mare rezistență, poate o opozitie, pe care în prezent nici nu v-o puteți imagina, care se va consuma şi în fapte, care se va manifesta înainte de orice în tendința de a face cu totul imposibilă ştiința inițiatică. Şi ceea ce am eu de spus, când vorbesc într-un asemenea cerc mai restrâns, ceea ce aş vrea să aşez în suflete, în inimi este ca prin descrieri ca cele pe care le redau din ştiința inițiatică modernă să trezesc forță, pentru ca unii oameni aici de față să poată găsi poziția corectă între ceea ce vrea să pătrundă în lume din lumile spirituale şi ceea ce vrea să facă imposibilă pătrunderea acestei spiritualități în lumea pământeană. Acesta este lucrul asupra căruia doream să atrag

atenția într-un astfel de cerc mai restrâns, întrucât mi-a fost oferită şi ocazia unor conferințe adresate unui public mai larg, aşa cum s-a întâmplat spre marea mea satisfacție la Oxford. Întrucât acolo am avut posibilitatea să prezint partea exterioară a lucrurilor, în acest cerc mai restrâns trebuie să atrag atenția asupra a ceea ce este esoteric.

Cred că ar fi bine dacă ați depăşi unele aprecieri care azi ar putea suna paradoxal, atunci când se vorbeşte de lumile spirituale. Şi sună paradoxal pentru că limba lumilor spirituale este diferită de limba terestră şi ceea ce ar trebui altfel exprimat trebuie adus în limba pământeană cu efort. Aşa încât, dacă unele lucruri ar putea şoca, trebuie înțeles că ele apar astfel, ca simplă povestire, nemijlocit din lumile spirituale.

Dorind să conturez concepția care a stat la baza conferinței de azi, exprim profunda mea satisfacție pentru faptul că v-am putut vorbi din nou, dragi prieteni, aici, la Londra. Aceasta este pentru mine, ca întotdeauna, o plăcere. Am mai spus-o, suntem foarte rar împreună. Fie însă ca şi ceea ce putem fonda în inimile, în sufletele noastre cu acest prilej să acționeze în sensul unirii tuturor celor care sunt apropiați de antroposofie: a fi împreună în inimi, în suflete, peste întregul Pământ. Din dorință de a folosi asemenea întâlniri ca stimuli pentru marea legătură care reuneşte toate inimile, toate sufletele noastre, dintr-o astfel de dispoziție sufletească a fost rostită conferința de azi. În acest sens, aş vrea să rostesc şi următorul gând: Să rămânem împreună, dragii mei prieteni, oricât ne-am îndepărta fizic unii de alții.

NOTE

(1) *La acest lucru am făcut deja referire anterior*: vezi conferința din 16 iulie 1922, în lucrarea lui Rudolf Steiner ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice*** (13 conferințe, Dornach, 1922), GA 213.

(2) *Aurelius von Wildenbruch*, 1845-1909. A scris printre altele *Carolingianul* şi dubla dramă *Henric şi neamul lui Henric*.

(3) *Aurelius Augustinus*, 354-430, cel mai important părinte bisericesc al Occidentului. Vezi şi R. Steiner, ***Creştinismul ca fapt mistic şi Misteriile antichităţii*** (1902), GA 8.

(4) „*...dacă veți citi scurtul articol despre Dionisie Areopagitul..*": *Dionisie Areopagitul Şi învățătura despre Ierarhii* de dr. Günther Wachsmuth, în „Das Goetheanum", publicație săptămânală pentru antroposofie şi tripartiție", An I, nr. 50, 23 iulie, şi continuarea în nr. 51/52, 30 iulie 1922.

(5) „*...aşa cum a fost păstrată în teologia lui Dionisie Areopagitul*": în scrierile *Despre numele divine*, *Despre teologia mistică*, *Despre Ierarhia cerească, Despre Ierarhia bisericească*.

(6) *Einherrier* (în original). În mitologia nordică, eroii căzuti în luptă şi preluați în Walhalla.

(7) *Heliand*: o armonie evanghelică în versuri aliterate, redactată între anii 825-835, poate la cererea lui Ludovic cel Evlavios.

(8) „*Veți găsi consemnate, de exemplu, în istoria literaturii...*": în jurul anilor 968 se raportează în Cronica lui Benedict, de către Sfântul Andrei de pe Muntele Soracte, despre o expediție a lui Carol cel Mare la Constantinopol; în secolul al XI-lea în legenda *Pèlerinage de Charlemagne* şi în secolul al XIII-lea în *Gran Conquista de Ultramar*.

Carol cel Mare, 742-814, rege al francilor şi împărat roman.

„ *Abia mai târziu oamenii l-au transpus pe Carol cel Mare în Untersberg...*": este un masiv montan bogat în peşteri din Alpii calcaroşi din regiunea oraşului Salzburg. În legătură cu legenda conform căreia Carol cel Mare ar dormi aici, vezi A. Huber, *Legendele despre Untersberg*, Salzburg, 1904.

Barbarossa = Barbă-Roşie, poreclă a lui Frederic I, aprox. 1123-1190.

(9) *Paladini*: nume dat cavalerilor Mesei rotunde ai regelui Artur; mai târziu, eroilor lui Carol cel Mare.

(10) *Henric I von Sachsen,* aprox. 879-936. Primul rege german aparţinând casei Saxa (919); a condus o expediţie împotriva ungurilor şi i-a învins.

(11) *Martianus Capella*: scriitor latin, a trăit în secolul al V-lea d.Hr., în Africa. Lucrarea sa *De nuptiis Philologiae et Mercurii* este o enciclopedie a celor şapte arte, redactată alternativ în proză şi în versuri, în nouă volume.

(12) „*Cântă-mi, o, Muză...*": începutul *Iliadei* de Homer.

(13) *Tohann Gregor Mendel*, 1822-1884. Preot catolic, mai târziu învăţător şi botanist; a făcut experienţe cu încrucişări de plante. Scrierile sale sunt: *Experienţe cu hibrizi vegetali*, 1865 şi *Despre unii hibrizi de Hieracium obţinuţi prin fecundare artificială*, 1869. Cu privire la J.G. Mendel vezi şi conferinţa din 22 iulie 1922, în ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice*** (nota 1).

(14) *Attila*: regele hunilor de la 334 până la 353.

Ludovic cel Evlavios I, 778-840, fiul lui Carol cel Mare, împărat franc, 814-840.

(15) *Otto I*, cel Mare, 912-973, fiul lui Henric I, împărat între 936 şi 973.

Otto II, 955-983, fiul lui Otto I, împărat între 973-983.

Henric al II-lea, cel Sfânt, 973-1024, împărat de la 1014 până la 1024; declarat sfânt în 1146.

(16) „*Am văzut deja, într-un fel oarecum complicat, cum poate fi înţeles omul în raport cu întregul Univers...* ": vezi şi conferinţa ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice.***

(17) „*Goethe s-a opus ştiinţei despre plante în forma în care o dezvoltase Linné*": vezi, în acest sens, scrierea lui Goethe *Istoricul studiului meu botanic*, în primul volum al seriei ***Scrieri de ştiinţe ale naturii***, editată de Rudolf Steiner, în „Deutsche National-Literatur" a lui Kürschner, GA 1a, 1975 (ediţie ulterioară fotomecanică), unde el spune textual la p. 68: „*Filosofia botanică* a lui Linné era studiul meu zilnic... Ce s-a întâmplat cu mine în acest timp şi cum a acţionat asupra mea o învăţătură atât de stranie poate va fi clarificat în cursul acestor comunicări; dar pentru început vreau să mărturisesc că după *Shakespeare* şi *Spinoza* cea mai mare influenţă a avut-o asupra mea *Linné*, şi aceasta tocmai prin incongruenţa pe care mi-o stârnea. Căci, în timp ce încercam să preiau în mine gândirea sa exactă, legile sale precise, utile dar adeseori arbitrare, în mine apărea o dilemă: ceea ce el căuta să separe în mod forţat trebuia, conform cerinţei celei mai intime a fiinţei mele, să tindă spre unificare."

Karl von Linné, 1707-1778, cercetător al naturii suedez.

(18) „*...în cazul plantelor trebuie aplicată o altă concepţie.. .*": vezi Metamorfoza plantelor a

Iui Goethe, 1790; în volumul citat mai sus.

(19) Paracelsus, 1493-1541.

(20) *Johannes Scotus Erigena*, aprox. 810-877. El respinge învățătura despre predestinare a călugărului Gottschalk în scrierea sa De divina praedestinatione.

Carol al II-lea, cel Chel, 823-877. Fiul lui Ludovic cel Evlavios.

(21) *Gottschalk din Orbais*, călugăr. A fost afurisit ca eretic în 848 de arhiepiscopul de Mainz, Hrabanus Maurus, şi condamnat la închisoare pe viață din cauza concepției sale privind învățătura despre păcatul ereditar şi predestinare.

(22) „*potrivit învățăturii sale* (a lui Augustin) *despre predestinarea divină...*": vezi scrierile acestuia *De civitate Dei*, cărțile a XII-a, a XIII-a şi următoarele, precum şi *De praedestinatione sanctorum.*

(23) „*Un alt teolog a scris despre trupul şi sângele lui Hristos*": Ratramnus, călugăr în Corbie, mort după 868. Ratramnus a prezentat o învățătură spirituală despre *Cina cea de Taină*, ca o anexă a celei scrise de Augustin, şi a scris împotriva învățăturii despre transsubstanțiere a abatelui său Radbertus, *De corpore et sanguine domini*; aceasta a fost afurisită şi arsă în 1050 ca fiind opera lui Scotus Erigena, a fost retipărită în 1532, de data aceasta însă sub un nume deformat (Bertramus); în 1559 a fost pusă la index. În disputa despre pre-destinare Ratramnus se situa de partea lui Gottschalk.

(24) *Friedrich Schiller*, 1759-1805. Despre educația estetică a omului a apărut în 1795. Această scriere a fost alcătuită din scrisorile trimise de Schiller contelui de Augustenberg în perioada 1793-1795.

(25) *Friedrich Nietzsche*, 1844-1900. *Naşterea tragediei din spiritul muzicii* a apărut în 1872.

(26) *Basmul despre şarpele verde şi frumoasa Lilia* al lui Goethe a apărut mai întâi în *Horen*, ca final al povestirii *Conversații ale emigranților germani*.

(27) „*Când în tinerețea sa Iacobi i-a vorbit despre credință...*": Goethe i-a răspuns de la Ilmenau la 5 mai 1786: „Eu sunt legat şi foarte legat de venerația lui Dumnezeu a ateului (Spinoza) şi vă las dumneavoastră tot ceea ce numiți şi trebuie să numiți religie. Când tu spui nu poți decât să *crezi* în Dumnezeu, eu îți spun că pun mare preț pe *vedere*."

(28) „*Cum a luptat Goethe cu ceea ce el numea a fi cucernic...*": De exemplu, în Trilogia pasiunii, II: „În puritatea pieptului nostru unduieşte o dorință/De dăruire de sine, în mod liber, din recunoştință./ Către ceva mai înalt, mai pur, necunoscut./Dăruindu-se eternului nenumit:/Noi o numim a fi cucernic..."

„*Cum o exprima Schiller*": „Ce religie mărturisesc? Nici una din toate cele pe care le numeşti. Şi de ce nici una? Din religiozitate." (*Tabele votive: Credința mea*).

(29) „*...aşa cum cadavrul corpului nostru fizic rămâne ca reziduu...*": vezi conferința din 8 iulie 1922, de asemenea şi în ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice***.

(30) „*...când Goethe a devenit membru al unor loji...* ": în 1780 Goethe aderă la loja „Amalia" din Weimar. Vezi lucrarea lui Gotthold Deile *Goethe ca francmason*, Berlin 1908.

„*Lume mare şi lume mică*": vezi, de exemplu, *Faust* I, Cameră de studiu, versul 2052; versul

2012: „Studiați şi răsstudiați lumea mare si lumea mică..."; vezi şi Noaptea Walpurgiei, versu14044: „De mult s-a stabilit/ Că'n lumea mare există lumi mici:"

(31) *Trihotomie*: tripartiția umană: trup, suflet şi spirit.

Treime: caracterul întreit al divinitătii.

(32) „*Goethe a descris astfel de imagini remanente în tratatul său despre culori*": vezi *Proiect pentru un tratat despre culori*, I: Culori fiziologice; *Scrierile de ştiințe naturale ale lui Goethe*, cu o introducere de R. Steiner, în „Deutsche National-Literatur", GA lc, 1975 (copie fotomecanică), vol. III, p. 94 ff.

(33) *Oswald Spengler*,1880-1936. *Declinul Occidentului. Schiță la o morfologie a istoriei mondiale*. Vol. I: *Forma adevărului*, München, 1920; vol. II: *Perspectivele istoriei mondiale*, München, 1922. Citatele prezentate în continuare se găsesc la paginile: 3, 628, 629, 630, 631, 12, 10, 13, 9, 17, 19, 20, 21, 21/22, 24, 634.

(34) *John Stuart Mill*, 1806-1873, filosof englez şi scriitor în domeniul economiei naționale. Unul din fondatorii pozitivismului.

(35) *Karl Ferdinand Gutzkow*,1811-1878: *Vrăjitorul din Roma*, Leipzig, 1858-1861 şi *Cavalerii spiritului*, Leipzig, 1850-1852.

George Sand (Aurore Dupin), 1803-1876, romancieră franceză.

(36) Rudolf Steiner, ***Cum obținem cunoaşterea lumilor superioare?*** (1904), GA 10.

(37) Rudolf Steiner, ***Ştiința ocultă în rezumat*** (1910), GA 13.

(38) „La acestea se pot adăuga exerciții ca cele la care m-am referit deja în unele conferințe anterioare...": vezi mai ales conferințele din 17 şi 18 august 1922, în ***Forlele sufleteşti-spirituale de bază ale educației. Valorile spirituale în educație şi viața socială*** (13 conferințe, Oxford, 1922), GA 305.

(39) Rudolf Steiner, ***Teosofia. lntroducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi determinarea omului*** (1904), GA 9.

(40) Rudolf Steiner, ***Filosofia libertății. Principii ale unei concepții moderne despre lume. Rezultate sufleteşti ale observației după metoda ştiințelor naturale*** (1894), GA 4.

(41) *George Kaufmann-Adams*, 1894-1963.

(42) *Adam Kadmon:* vezi Rudolf Steiner, ***Ierarhiile spirituale şi reflectarea lor în lumea fizică*** (10 conferințe, Düseldorf, 1909), GA 110, (conf. 10 aprilie 1809).

(43) *Helen Keller*, 1880-1968, scriitoare americană de origine elvețiană. A orbit şi surzit la vârsta de 19 luni.

(44) *Leonardo da Vinci*, 1452-1519. *Cina cea de taină* se află pe peretele principal al refectoriumului dominicanilor, Santa Maria delle Grazie, la Milano.

(45) *Terapeuții*: Ca şi esenienii, aceştia erau o sectă care urmărea o anumită înălțare sufletească. Vezi şi Rudolf Steiner, ***Evanghelia după Matei*** (12 conferințe, Berna, 1910), GA 123.

(46) *Erou solar*: desemnează al şaselea grad al iniţierii orientale.

(47) „*Mai bine să fii cerşetor...*": în cântul al XI-lea al Odisseei lui Homer.

(48) „*Din această cauză, primii scriitori creştini spuneau că cele mai vechi suflete erau creştine*": vezi expunerea acestei probleme făcută de Otto Willmann, *Împlinirea revelaţiei primordiale, în Istoria idealismului*, vol. 2, *Idealismul părinţilor bisericii şi realismul scolasticilor*, Braumschweig, 1907 (ed. a 2-a).

(49) „*au existat alte ţinuturi... în care elevii erau iniţiaţi în Misterii...*": vezi R. Steiner, ***Creştinismul ca fapt mistic şi Misteriile antichităţii*** (1902), GA 8.

NOTĂ

În traducerea de faţă s-au folosit următorii termeni neuzuali în limba română, cu scopul de a evita confuzii prin apropierea de alte cuvinte asemănătoare care au însă un cu totul alt conţinut:

- *Misterii* (sing. Misteriu): Activităţi culturale sau de practicare a unor tehnici având ca finalitate iniţierea învăţăceilor în cunoaşterea lumilor suprasensibile. Vorbim despre Misteriul de pe Golgota ca eveniment iniţiatic suprem, săvârşit de însuşi Dumnezeu-Fiul în văzul tuturor oamenilor, prin jertfa deplină adusă în scopul mântuirii lor. După Misteriul de pe Golgota, celelalte locuri de Misterii ale antichităţii şi-au încetat într-un timp relativ scurt activitatea.

- *Imaginaţiune*: Rezultatul unei activităţi mentale creatoare de imagini cu semnificaţii simbolice care pot acţiona asupra activităţii sufleteşti, dar pot ajunge până la acţionarea în lumea fizică. În acest sens, R. Steiner vorbeşte despre forma plantelor ca despre imaginaţiuni, produse ale lumilor suprasensibile. Imaginaţiunile se deosebesc astfel de imaginile produse de simplul joc al fanteziei umane.

TRADUCĂTORUL

Rudolf Steiner

ORIENTUL ÎN LUMINA OCCIDENTULUI

Copiii lui Lucifer şi fraţii lui Hristos

GA 113

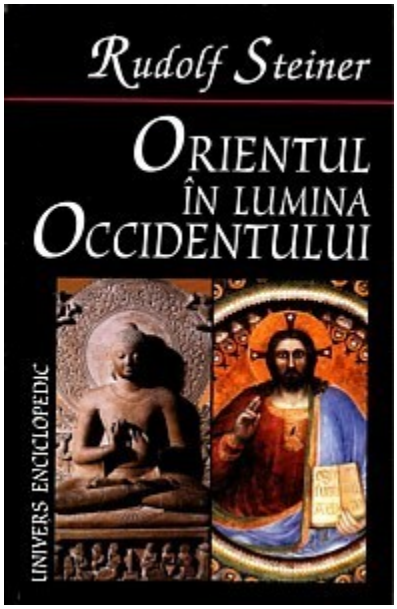

Ciclu de nouă conferinţe ţinute la München
în perioada 23–31 august 1909

Traducere din limba franceză de NICOLAE IOAN CRĂCIUN
Confruntarea cu ediţia germană: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Titlul ediţiei germane, publicată după o stenogramă revăzută de conferenţiar:
DER ORIENT IM LICHTE DES OKZIDENTES
Die Kinder des Luzifer und die Brüder Christi

Nr.curent în bibliografia generală GA 113

©2002 Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Cuvânt înainte al autorului

Conferinţa I — *München , 23 august 1909* — Misiunea cunoaşterii spirituale în lumea Occidentului. În legătură cu reprezentarea dramei lui Eduard Schuré *Copiii lui Lucifer*

Conferinţa a II-a — *München , 24 august 1909* — Primele patru trepte ale iniţierii occidentale

Conferinţa a III-a — *München , 25 august 1909* — Caracteristicile lumilor superioare: lumea sufletească şi lumea spirituală. Natura conştiinţei morale: Eriniile şi Eumenidele. Evoluţia Pământului prin fazele Saturn, Soare, Lună şi Pământ şi natura cvadripartită a fiinţei umane. Evenimentul hristic

Conferința a IV-a — *München , 26 august 1909* — Stadii vechi şi actuale ale evoluției. Pherekydes din Syros. Diferența dintre modurile de gândire oriental şi occidental. Conceptul de Istorie. Iehova. Iahve. Hristos

Conferința a V-a — *München , 27 august 1909* — Cele două curente ale migrațiilor: curentul din nord şi curentul din sud. Lumea zeilor de sus şi a zeilor de jos

Conferința a VI-a — *München , 28 august 1909* — Evenimentul hristic. Lumea zeilor indieni, persani şi greci. Adevărata natură a lui Lucifer. Inițiații rosicrucieni

Conferința a VII-a — *München , 29 august 1909* — Evoluția omenirii în cursul timpurilor postatlanteene. Modificări în organismul ființei omeneşti. Legenda lui Oedip şi legenda Iuda

Conferința a VIII-a — *München , 30 august 1909* — Natura principiului luciferic. Cele şapte epoci culturale postatlanteene. Numărul 7 şi numărul 12

Conferința a IX-a — *München , 31 august 1909* — Tainele numerelor. Evenimentul hristic. Iisus din Nazareth şi Hristos. Înțelepciunea Misteriilor în viitor. Scythianos, Gauthama Buddha, Zoroastru, Manes. Legenda lui Varlaam şi Josafat

---

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el

însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CUVÂNT ÎNAINTE
de Rudolf Steiner

precedând publicarea acestor conferinţe în revista „Die Drei" (1921)

Am ţinut aceste conferinţe la München în august 1909. Ele au urmat reprezentării dramei lui Eduard Schuré: *Les enfants de Lucifer* (Copiii lui Lucifer) şi se leagă de aceasta, mai ales prima. Cine ia în considerare ştiinţa spiritului pe care o reprezint ştie că modul meu de exprimare a lucrurilor este oarecum diferit, când caută să se nască din impulsurile de bază ale acestei ştiinţe.

Totodată, adevărata cunoaştere spirituală trebuie să evite orice dogmatism. Ea poate stabili legături cu cele mai diverse concepţii înrudite. De asemenea, poate prezenta lucrurile din punctele de vedere cele mai diferite, şi tocmai din această cauză crede că poate exercita o acţiune fecundă. Dogmaticii de toate nuanţele pot găsi în ea contradicţii! Ei nu vor face decât să evidenţieze cât sunt de îndepărtate ideile lor de *viaţă*. Aceasta din urmă le-ar pune în faţa ochilor ceea ce ei numesc contradicţii. Ştiinţa spiritului nu poate să se rupă de viaţă pentru a-i feri să se găsescă în prezenţa contradicţiilor.

CONFERINŢA I

München , 23 august 1909

Oricine cunoaşte cât de puţin istoria omenirii ştie – fără a recurge pentru aceasta la mult esoterism – că noţiunea de „istorie" înglobează multe lucruri, mai ales dacă istoria nu este concepută numai ca un obiect de studiu, ci ca ceva care, ca tot ce aparţine vieţii spirituale, trebuie să fie trăit. De altfel, viaţa cere, în orice domeniu, să înveţi, iar învăţarea cere răbdare. S-ar putea înlocui – şi acesta se poate referi în mod deosebit la exemplul nostru – termenul de răbdare printr-un altul; s-ar putea înlocui prin expresia „a şti să aştepţi". Ei bine, noi am încercat să aplicăm regula de viaţă pe care o exprimă cuvintele pe care tocmai le-am pronunţat la ceea ce am realizat ieri*.

* Este vorba de reprezentarea piesei de teatru *Copiii lui Lucifer* de E. Schuré (22 august 1909).

Mişcarea germană de ştiinţă a spiritului pe care am întemeiat-o va atinge în curând o vechime de şapte ani de muncă. Acum şapte ani am ţinut la Berlin o conferinţă în faţa unui cerc de persoane care ascultaseră deja o serie de alte conferinţe. Într-un anumit fel, această conferinţă constituia un supliment la un alt ciclu. Aceasta se întâmpla cu ceva mai mult de şapte ani în urmă. Era vorba atunci de a asigura realizarea unei tranziţii de la sentimentele şi interesele spirituale, care, deşi erau, desigur, rezultatul unei munci de ştiinţă a spiritului, dar care purta un alt nume, la curentul ştiinţei spiritului. Atunci s-a oferit o posibilitate interioară pentru o bună tranziţie. Conferinţa de care vorbesc se intitula *Les enfants de Lucifer* (Copiii lui Lucifer). Publicul făcea parte din categoria celor care abordează toate punctele de vedere într-o perspectivă literară; de altfel noi adoptasem ca punct de plecare drama lui Schuré: *Les enfants de Lucifer*. Am vorbit deci despre Copiii lui Lucifer în plan ocult [1] – cuvântul fiind luat aici în sensul utilizat în ştiinţa spiritului; gândeam deja că într-o zi vom ajunge să prezentăm această operă a spiritului modern pe o scenă, în faţa unui număr de spectatori. Căci viaţa spirituală reprezintă o mare unitate şi o mare armonie şi este de datoria oamenilor care trăiesc într-o anumită epocă să-i recunoască cele mai frumoase producţii, să le ia în considerare. Viaţa spirituală modernă este în anumite privinţe un haos, dar, aşa cum lumea a crescut din haos, tot astfel un fel de Cosmos al vieţii spitituale va putea înflori în viitor numai dacă ne vom da silinta să preluăm cele mai valoroase flori ale sale din haosul vieţii moderne. Ni s-ar fi părut fals să tratăm astfel o operă de artă modernă scoasă din spiritul timpului. S-ar putea găsi, moderniza şi prezenta astăzi publicului alte opere ale secolelor sau chiar ale mileniilor trecute, dar sufletul fiecărei epoci are specificitatea sa; ceea ce sufletul epocii este în măsură să creeze trebuie, dacă este corect, să vorbească din nou cu căldură şi intimitate acelui suflet al epocii. Pentru ca spiritul unei epoci să dea cele mai frumoase roade, el nu trebuie să comunice oamenilor dogme sau învăţături, ci într-un anumit sens să le deschidă ochii. În general, nu este foarte greu de recunoscut valoarea unui fapt care s-a impus timp de secole sau poate chiar numai timp de decenii, dar viaţa spirituală care se exprimă aici trebuie să trezească în sufletul omenese forţele originare cele mai elementare; una din forţele cele mai elementare ale sufletului omenesc constă în entuziasmarea privirii deschise pentru toate roadele pe care soarele vieţii spiritului le face să apară în epoca spirituală actuală. Mişcarea noastră ar vrea să fie o deschizătoare de inimi.

Aşa cum am mai spus, mai trebuie însă şi altceva pentru înţelegerea ideii şi a conceptului de istorie: răbdare – sau facultatea de a aştepta. Precipitarea, nerăbdarea împiedică unele lucruri să rodească în viaţă! Ar fi fost stupid ca acum şapte ani să facem mai mult decât o aluzie trecătoare la ceea ce se va întâmpla mai târziu. Câte lucruri nu au împiedicat atunci realizarea imediată a proiectului de a transpune pe scenă această operă a spiritului! Va fi suficient să menţionez un singur fapt pentru ca dumneavoastră să sesizaţi ce ne împiedica atunci să începem această muncă. Cel care înţelege viaţa spiritului ştie că ea ascultă de anumite legi importante. Aceasta este, de altfel, una din marile legi ale vieţii spiritului pe care ati putut-o auzi exprimată ieri cu ocazia spectacolului: „Viaţa spiritului are legile sale, care nu trebuie să fie încălcate, ci respectate". Şi una din cele mai importante legi ale vieţii spiritului, a cărei omitere poate fi plătită foarte scump – mai ales într-o mişcare ca a noastră –, este cea care ne este indicată acolo unde entităţile spirituale superioare manifestă în activitatea naturii modul lor specific de a lucra.

Priviţi modul de a lucra pe care îl are natura; observaţi-o în opera sa de creaţie; veti vedea că există posibilitatea ca ceea ce a creat natura să fie o nereuşită. Priviţi marea cu nenumăraţii germeni de viaţă care înoată în ea şi observaţi câţi din aceşti germeni ajung

să se dezvolte până la starea de maturitate. Întrebați-vă dacă entitățile creatoare ale naturii îşi pun vreodată întrebarea: Trebuie să purtăm doliu după atâtea tentative infructuoase şi să ne întristăm că vedem pierzându-se încă de la începutul lor roadele activității noastre creatoare? Numai respectarea acestei legi din domeniul vieții spiritului permite să reuşească acolo tot ceea ce *trebuie* să se împlinească, aşa cum viața izbuteşte să se multiplice în natură deoarece spiritele care o creează nu se lasă niciodată tulburate de insuccesele lor. Din acest motiv poate reuşi opera care trebuie să fie înfăptuită în natură, adică în lucrările vieții spirituale superioare. Succesul ca atare nu este un criteriu al justeței sau adevărului. Aceasta trebuie să fie o lege a ştiinței spiritului; şi ea trebuia să fie respectată în interiorul mişcării noastre.

Într-adevăr, aici este vorba de un fel de privire retrospectivă asupra faptelor, dar, în acelaşi timp, ea trebuie să fie pusă în relație cu unele idei, legi, fapte care se leagă de întregul nostru ciclu de conferințe. După cum am spus, au tecut aproape şapte ani de la conferința menționată, şi am putut vedea ieri, spre marea noastră satisfacție, reprezentarea *Copiilor lui Lucifer* în fața unei săli pline. S-au adunat mai mult de şase sute de prieteni pentru a o urmări. Câti dintre aceşti spectatori au ascultat conferința care a fost primul germene al acestei creații? Numai o doamnă făcuse aceasta, care mai înainte nu fusese printre simpatizanții mişcării noastre. Pentru circumstanțele de atunci, conferința avusese destui auditori, dar aceste persoane nu s-au alăturat mişcării noastre. Este marea lege a acționării în lumea spirituală, că germenii pierduii se transformă şi învie sub alte forme. Exemplul nostru confirmă această lege. Vedeți că nu este eronat să facem o legătură între cuvântul şi ideea de eveniment şi expresiile „răbdare" şi „a şti să aştepți"; să ştii să aştepți până când apar condițiile care permit să scoatem din profunzimile fecunde ale timpului ceea ce am lăsat să se maturizeze acolo. Munca omenească nu poate face nimic fără ca răbdarea şi capacitatea de a aştepta s-o însoțească, fără ca maturizarea să joace aici un anumit rol.

Aceasta ne dovedeşte, la scară mică, că anumite lucruri sunt necesare, pentru ca în viața culturală ceva să se maturizeze. Ideea de a prezenta *Copiii lui Lucifer* ca un spectacol obişnuit ar fi fost, evident, nefastă. Ce se cere pentru a face din acest ansamblu o unitate? Noi nu trebuie să uităm că cel mai important lucru nu-l reprezintă cei care joacă, nici munca efectuată, nici pregătirile, nici realizările. Irumperea operei din sufletul autorului este prima faptă. Munca de interpretare care are loc după aceea, munca de reprezentare şi tot restul sunt cu totul secundare. Mai importanți sunt cei care ascultă şi cei care privesc. Esențial este ca prin sufletele şi inimile spectatorilor să treacă experiența unei vieți comune, o viață care face aceste inimi capabile nu numai să perceapă curenții tainici care emană din operă, ci să simtă, în comun, armonia lor intimă. În interiorul mişcării noastre, noi prezentăm ca prim principiu întemeierea unui nucleu al omenirii în care să trăiască iubirea aproapelui şi fraternitatea. Ce plantă scumpă este acestă iubire de oameni şi fraternitatea, dar cât de delicată! Ea nu înfloreşte decât acolo unde sufletele vibrează împreună în armonie; adică unde o viață spirituală comună vibrează în acelaşi fel în suflete. Aceasta este ceea ce s-a întâmplat ieri. Mişcarea noastră trebuie să fie un instrument care să întărească sufletele şi în acelasi timp să le deschidă, astfel încât să putem lăsa să pătrundă în sufletele noastre, în comun şi în armonie, un element spiritual. Un suflu comun trebuie să traverseze aceste suflete. Atunci se va putea maturiza fructul fraternității, fructul armoniei spirituale între oameni.

Comparați acum ceea ce ați văzut ieri cu orice altă reprezentație teatrală şi întrebați-vă dacă este posibil, în haosul vieții noastre spirituale, ca un sentiment comun să radieze dinspre scenă şi să găsească un ecou în inima oamenilor. Abia aceasta este opera de artă

care a pătruns în inima noastră. O dată ce a țâşnit din inima poetului, opera îşi urmează drumul său, dar ea nu găseşte deplina sa realizare decât când are un ecou într-un număr mare de inimi şi suflete; abia acum se realizează a doua din condițiile esențiale care ne interesează aici.

Pentru a arăta în ce sens mişcarea noastră poate deveni un instrument în cultura umanității, v-am vorbit în felul acesta. Oamenii timpului nostru nu vor forma niciodată o societate armonioasă, pătrunsă de iubire şi pace, dacă armonia, iubirea şi pacea rămân simple cuvinte. Singurul teren pe care se va realiza primul nostru principiu de fraternitate şi iubire universală este *munca în comun*. Ceea ce înțeleg prin aceasta poate fi realizat, fără îndoială, numai de grupuri individuale, dar dacă exemplul lor particular face să se simtă efectele sale, dacă sunt luate în considerare, vor pătrunde nu numai viața noastră spirituală, ci şi toată viața noastră actuală şi o vor împlini; un spirit cu adevărat omenesc va pătrunde în munca umană şi prin aceasta în progresul omenirii; ştiința spiritului se va dovedi fermentul cel mai capabil să promoveze viața practică. Dacă i se dă prilejul, ea poate să însufleţească toate aspectele vieții în modul cel mai practic. Epoca noastră este matură, în general, pentru aceasta, în sensul că demonstrează în fiecare din domeniile sale necesitatea intervenției ştiinței spiritului; pretutindeni vedem că prezentul cere ca în viața noastră să se reverse cunoaşterea spiritului. Dar înțelegerea omenirii se târăşte cu încetineală în urma necesităților umane. De aceea este posibil ca activitatea noastră să fie încă multă vreme o muncă de pionieri, o muncă în vederea viitorului. Dar noi putem aştepta, nu vom căuta să ne impunem, avem multă răbdare; vom interveni acolo unde activitatea noastră va fi cerută, unde va fi dorită. Dar ea trebuie să fie făcută cu răbdare, pentru ca într-o zi, mai târziu, să nu se ceară ceva ce încă nu există. Nu suntem departe de timpul când nevoia imperioasă se va face simțită în multe domenii ale activității omeneşti, chiar şi în acelea unde munca noastră este considerată astăzi cu dispreț ca reveria cea mai amăgitoare şi ca cea mai rea dintre himere. Ea va fi cerută în locuri în care nu te aştepți deloc, unde în prezent ea este considerată o fantasmagorie.

În aşteptare, noi ne vom desfăşura munca cu răbdare; şi nu ne va lipsi simțul practic într-atât încât să înțelegem în mod greşit lumea contemporană. Activitatea noastră vrea să se facă simțită, acolo unde este vorba într-adevăr de a intra în mod concret în cel mai mic detaliu. Nu este evident că lumea vieții spirituale şi culturale contemporane ne închide aproape peste tot uşile? Oamenii nu vor să ştie de noi când venim cu soluții practice, ci spun: Rămâneți unde sunteți, visătorilor, voi visați la tot felul de lumi suprasensibile, la un spirit care nu există; noi nu avem ce face cu soluțiile voastre practice! Cine ar putea să nu vadă aceasta în mod clar? Nu este natural să încerci mai întâi să fii practic acolo unde domneşte lumea aparențelor? Dar numai dacă am înțeles bine că în realitate lumea aparențelor nu este decât o reflectare a lumii reale se poate descoperi, prin această lume a aparențelor, care este cea a frumuseții şi a artei, cea prin care zeii ne vorbesc, prima incitare la muncă. Fiindcă într-adevăr zeii sunt cei care ne vorbesc prin arta autentică, prin artă vom găsi cel mai sigur mijloc de a pătrunde, încetul cu încetul, prin aplicațiile noastre practice, în domeniile zise practice ale existenței. Munca este substratul pe care se va putea realiza primul nostru principiu: o convieţuire şi coacționare frățească. Dacă se va lucra în sensul indicat aici se va putea vedea – în cel mai frumos sens al termenului – dacă, între oameni, este posibil să cultivăm pacea, armonia şi fraternitatea. Multă muncă precedă tabloul care se prezintă privirii, ca de exemplu în cazul reprezentației de ieri, şi spectatorul nu-şi imaginează exact fazele pregătitoare necesare. În cazul nostru, o putem afirma pe bună dreptate, totul a fost efectuat în sensul concordiei şi fraternității, adică al primului principiu al ştiinței spiritului: o muncă şi o acționare în comun.

Ceea ce ghida munca noastră de pregătire era libertatea sufletului în unitatea acționării, în armonia acționării. Fără îndoială, nu totul se poate realiza deodată, dar noi am căutat să ajungem la o unitate, fără ca nimeni să fi fost obligat să intre într-un mecanism în care cineva dă un ordin şi altcineva execută; ideea noastră – şi aceasta a fost atinsă în numeroase puncte – era ca fiecare dintre participanii să aibă sentimentul că lucreză pentru propria sa cauză. Ajung astfel la un punct care, deoarece lucrul aparține adevăratei vieți spirituale, îmi cere să spun câteva cuvinte, nu atât pentru a vorbi despre acest fel de muncă sprituală liberă, ci tocmai pentru a-l prezenta ca exemplu a ceea ce pot fi principiul, regula de conduită şi ideea unei convieţuiri spirituale. Am constatat că este posibil să fie eliberate în interiorul sufletelor omeneşti anumite forțe, când o idee spirituală trece prin inimi şi suflete, şi când aceste suflete sunt destul de coapte pentru ca fiecare să simtă că ocupă locul care este al său. Trebuie spus cu cea mai profundă satisfacție că membrii mişcării noastre care şi-au unit eforturile pentru a realiza reprezentația de ieri au făcut-o nu numai din devoțiune – eu o spun în deplină conştiență –, ci au lucrat în primul rând cu o foarte mare înțelegere interioară a problemelor. Astfel a fost posibil nu numai să reunim actorii care înfățişau diferitele personaje, închegând spectacolul unitar pe care l-ați putut vedea ieri, ci să integrăm în acest întreg şi munca, nu numai devotată, dar şi avizată, a pictorilor noştri. Ar fi imposibil să vă descriu în detaliu munca pe care a trebuit s-o desfăşoare cutare sau cutare membru, dar pentru ca ansamblul costumelor, de la primul până la ultimul, să constituie un tot, să devină ceva care într-un anumit fel să nu exprime numai elementul individual pe care fiecare actor trebuie să-l pună în valoare, ci să producă şi o imagine globală este necesar ca o idee comună să însufleţească şi această parte a muncii; şi eu pot spune, cu satisfacpe, că acela dintre membrii noştri care şi-a asumat lucrul extrem de dificil de a confecționa costumele în spiritul ansamblului reprezentației a lucrat cu înțelegerea cea mai profundă. O spun cu deplină conştiență că s-a manifestat o genialitate extraordinară în felul în care individul a fost integrat în totalitate. Dacă-mi este îngăduit şă exprim un sentiment personal, voi spune că am resimțit ieri o imensă gratitudine față de toți cei care, fiecare la locul său, au dat dovadă de atâta înțelegere în munca lor; o gratitudine care aş vrea să se exprime astăzi față de fiecare luat individual, o gratitudine care are şi un alt aspect, care face să se îndrepte acest sentiment spre sursa universală primordială a vieții noastre spirituale, din care într-adevăr țâşneşte tot ceea ce suntem capabili să facem noi, celelalte ființe omeneşti. Numai fiindcă această viață spirituală a fost activă am putut face această modestă tentativă de a aduce pe scenă o asemenea operă de artă.

Aceasta ne-a permis însă să acumulăm şi experiențe şi trăiri. Cel care a colaborat cu noi s-a putut bucura să găsească în anumite privințe în viața spirituală o forță care învinge toate obstacolele. Aceasta conferă încredere şi o credință neclintită în viitorul mişcării noastre. Din observația individuală am putea obține credința în măreția, în bogăția mişcării noastre. De exemplu, să înțelegem forța spirituală a operei pe care am reprezentat-o acționând, în cursul ultimelor zece zile, nu numai asupra acelora care au luat parte direct la ea, dar, de asemenea, şi asupra lucrătorilor care au muncit în teatru cu ciocanele şi cleştele, şi care au colaborat cu plăcere, de la primul până la ultimul. Iată ce face parte, de asemenea, din opera de artă, când privirea depăşeşte un cadru strâmt delimitat pentru a pătrunde în spațiul în care opera de artă, asemenea unui soare, face să se simtă efectele vieții sale spirituale şi ale forței sale spirituale asupra ansamblului vieții culturale. Acest lucru dă forță şi curaj. Aceasta ne permite să înțelegem şi misiunea socială a ştiinței spiritului. Căci ea are o misiune socială, are o misiune în ceea ce priveşte cultura şi prosperitatea omenirii. Există, desigur, multe suflete care cred că prosperitatea şi mântuirea oamenilor nu ar putea reveni în viețile noastre sfâşiate decât prin mijloace şi măsuri materiale; ele au pierdut credința şi încrederea în forța victorioasă

a spiritualității. Dar viața practică ne învață că spiritul are forța de a elibera în sufletul omenesc bucurii secrete, o plăcere secretă a devotamentului. Ea ne învață că atunci când vom fi capabili să dăm epocii noastre pâinea vieții spirituale vor exista suflete omeneşti care vor aspira să o consume. Spiritualitatea are o forță victorioasă.

Ceea ce am observat într-un interval de zece zile poate fi foarte instructiv. Aceasta ne poate da încredere în ceea ce urmărim în calitate de adepți ai științei spiritului, şi ne dă curajul să lucrăm fără încetare la opera pe care vrem s-o realizăm. Cercetătorul spiritual poate avea această privire deschisă, pentru a învăța din viață; căci numai observând fiecare pas al vieții, ca om care învață, putem face progrese. Aşa cum am ştiut să aşeptăm şapte ani realizarea acestui ideal, la fel vom şti să aşteptăm alte, multe alte lucruri, pe care mişcarea noastră trebuie să le realizeze, până când se vor coace în sânul timpului. Credința ne va permite să aşteptăm, căci, dacă înțelegem în mod corect ştiința spiritului în sensul epocii actuale, avem punctul central a ceea ce se numeşte credința în sensul cel mai înalt; noi avem constant în fața ochilor unicul punct stabil, care ne-a apărut ieri prin simbolul crucii.

Ştim ce înseamnă crucea pentru sufletul omenesc. În cursul anilor, ne-am străduit să privim ceea ce radiază din aceasta spre noi ca un dar din lumile spirituale. Ne-am străduit să facem din acest conținut ce ține de ştiința spiritului un instrument de înțelegere a acestui centru al întregii evoluții omeneşti, pentru a cuprinde mai bine pe Hristos şi crucea. Când recunoaştem realitatea principiului hristic, înțelegem că el este o forță, o forță vie legată de viața omului pe Pământ, de la începutul calendarului creştin, când acest principiu al lui Hristos s-a unit cu o ființă omenească în corpul lui Iisus din Nazareth. De atunci el este printre noi, acționează printre noi şi noi putem participa la activitatea sa în măsura în care ne străduim să folosim toate mijloacele care ne stau la dispoziție pentru a înțelege acest principiu hristic, în asa fel încât să facem din el chiar viața sufletului nostru. Dacă înțelegem acest principiu hristic astfel încât să ştim că el trăieşte în omenire, că este *aici*, că putem merge spre el şi că putem scoate din această sursă apa vieții, atunci avem credința care ne permite să aşteptăm tot ce trebuie să se maturizeze în sânul timpului, şi care se va maturiza, dacă avem răbdarea necesară. Dacă vom percepe principiul lui Hristos în cadrul a ceea ce este trecător, atunci se va maturiza pentru noi, din sânul efemerului, ceea ce este nepieritor, nemuritor şi veşnic, iar din sânul timpului se va naşte pentru noi supratemporalul. Aici este punctul de sprijin al unei credințe care nu este oarbă, ci pătrunsă de adevăr şi cunoaştere, şi noi putem spune: *Va fi* ceea ce trebuie să fie. Nimic nu ne împidică să consacrăm cele mai bune forțe ale noastre în beneficiul a ceea ce credem că trebuie să se întâmple. Credința este veritabilul fruct al crucii; ea este cea care ne spune fără încetare: Priveşte-ți neîmplinrile, ele sunt moartea aparentă a acțiunii tale creatoare. Aminteşte-ți că pe cruce s-a aflat izvorul vieții eterne, care a învins moartea temporală nu numai pentru sine, ci pentru toți oamenii. Din aceste două reprezentări va izvorî cel mai mare curaj pentru viață. Trebuie numai să le înțelegem în mod corect. Există persoane bine intenționate care obiectează ştiinței spiritului că acei oameni ce se apropie de ea, preluând un anume lucru numai pe bază de autoritate, ar pierde din forță, ar deveni slabi. Dar cel care afirmă un asemenea lucru confundă aparența şi adevărul: ştiința spiritului despre care vorbim nu-i slăbeşte pe oameni; ea este o forță în care există putere; dar ce vină au prospețimea, forța de țâşnire şi lăstărire a naturii, dacă un organism slăbit pătrunde în această forță vie a aerului şi nu o poate suporta? Este vina aerului proaspăt şi pur, dacă omul iese mai slăbit? Trebuie să se schimbe aerul, sau trebuie mai curând să se fortifice omul, pentru a suporta forța vie a acestuia? Cunoaşterea spirituală vrea să fie aerul pur al spiritului. Nu trebuie să ne mirăm că un organism slăbit, abia ieşit din atmosfera viciată a vieții spirituale contemporane, se

simte uneori slab şi fără forţă abordând studiul ştiinţei spiritului. Răbdarea şi curajul care ne vin de la o înţelegere adevărată a principiului hristic sunt fructele autentice ale unei părţi a vieţii spirituale de care vorbim.

Dar mai trebuie încă ceva. Curajul, perseverenţa, credinţa nu ajung; trebuie să dobândim posibilitatea, după ce am recunoscut o idee ca fiind corectă, să nu ne lăsăm atraşi de îndoială cu privire la justeţea ei. Noi putem repeta de o sută de ori că în prezent ea nu este viabilă, dar trebuie să aşteptăm cu răbdare şi perseverenţă să se realizeze; dar dacă credem că forţa lui Hristos este cea care, în decursul vieţii omeneşti, este cea care face să se maturizeze esenţa timpului la momentul potrivit, trebuie să avem şi certitudinea privind justeţea indubitabilă a adevărurilor noastre spirituale. Dacă suntem răbdători, vom avea mai puţin de aşteptat pentru a recunoaşte ce este adevărat, ce este just şi ce este înţelept. Numai crucea este cea care dă înţelegerii corecte curajul de viaţă şi credinţa în viaţă; dar steaua este cea care ne poate lumina în orice clipă, atunci când ne dăruim ei, asupra justeţei şi caracterului indubitabil al adevărului spiritual, steaua pe care a deţinut-o altădată Lucifer, Purtătorul de lumină, pe care el a pierdut-o şi care a trecut în principiul lui Hristos. Acesta trebuie să fie celălalt punct de sprijin al nostru. Se impune să fim capabili să asimilăm o cunoaştere care pătrunde în profunzimile vieţii, care depăşeşte fenomenele exterioare, materiale, care străluceşte acolo unde este lumină, chiar atunci când totul se stinge pentru ochi, pentru înţelegere, pentru percepţia exterioară. Pentru evoluţia omului se impunea ca Evenimentul hristic să intervină în istoria omenirii; şi vom arăta în zilele următoare cât era de necesar. Aşa cum ne spune într-un mod atât de semnificativ Evahghelia lui Ioan, era necesar ca întunericul să domnesacă un anumit timp asupra omenirii. Ceea ce noi numim principiul hristic, Hristos, a luminat în întuneric. Lucrurile stau în adevăr aşa cum le descrie Evanghelia lui Ioan. Dar întreaga viaţă progresează, merge înainte. O legendă minunată, admirabilă, a omenirii povesteşte că atunci când Lucifer a căzut din cer pe Pământ o piatră preţioasă s-a desprins din coroana lui. Din această piatră preţioasă scăpată din coroana lui Lucifer, ne spune legenda, a fost fasonat vasul din care Iisus Hristos a luat „cina" cu discipolii săi, acel vas în care a fost adunat sângele lui Hristos care a curs pe cruce; îngeri au adus-o în Occident, unde a fost primită de cei care doresc să aibă acces la o adevărată înţelegere a principiului hristic. Această piatră preţioasă care a căzut din corana lui Lucifer a devenit Sfântul Graal.

Ce este sfântul Graal? Dumneavoastră ştiti cu toţii că omul actual este o fiinţă cvadripartită, că el are un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu, că în cursul evoluţiei el trebuie să urce tot mai sus, spre perfecţiune. Piatra preţioasă desprinsă din coroana lui Lucifer, maestrul Orientului în momentul căderii, nu este decât *forţa deplină* a Eului omenesc. Acest Eu omenesc trebuia mai întâi să fie pregătit în întuneric, pentru a vedea strălucind într-o zi cu o nouă demnitate steaua lui Lucifer în lumina lui Hristos. Acest Eu trebuia să se înalţe mai întâi, prin educare, spre principiul hristic, să se maturizeze, prin piatra preţioasă care nu mai aparţine lui Lucifer; Eul trebuia deci să se maturizeze până la stadiul de înţelepciune, pentru a recupera facultatea de a suporta lumina care nu ne mai luminează din afară, dar care străluceşte când putem face noi înşine lucrarea necesară. Aşadar, munca antroposofică este munca asupra Eului omului, vizând să facă din el receptacului capabil să primească din nou lumina care există acolo unde, pentru ochii exteriori şi raţiunea umană exterioară, stăpânesc astăzi întunericul şi noaptea. O veche legendă spune că la origine noaptea a fost stăpâna primordială a tuturor lucrurilor. Dar noaptea a revenit, ea se află în tot ceea ce este azi întuneric. Cu toate acestea, dacă ne umplem cu acea lumină care se poate aprinde în noi, când înţelegem steaua pe care Purtătorul de lumină, celălalt spirit, Lucifer, a pierdut-o, atunci această noapte devine pentru noi zi. Ochii încetează să mai vadă când lumina exterioară nu

luminează obiectele; raţiunea încetează când este vorba să pătrundem dincolo de natura exterioară a lucrurilor; steaua ne apare când vorbeşte cercetarea clară şi pătrunzătoare, care ne luminează ceea ce este numai aparent noapte şi o face zi pentru noi. Dar tot ea este cea care înlătură îndoiala ce paralizează şi omoară. Atunci vine clipa în care avem curajul de a înfrunta viaţa şi forţa credinţei necesară pentru a aştepta răbdători, şi, de asemenea, certitudinea care ne este dată când lumea spiritului nostru este aureolată de acea lumină care ne spune: Nu există justificare a îndoielii faţă de absolut. Dacă, pe de o parte, putem aştepta, dacă avem forţa de a lăsa să se coacă intenţiile noastre, şi dacă, pe de altă parte, avem certitudinea interioară absolută a veşnicului, din această lumină care străluminează întunericul raţiunii noi posedăm cele două forţe care ne pennit să progresăm, am înţeles că este o misiune a viitorului de a reuni două lumi şi ştim ce înseamnă să spunem: În faţa sufletului nostru şi în faţa spiritului nostru se ridică simbolurile a două lumi care se contopesc în iubire. Atunci înţelegem crucea lui Hristos şi steaua lui Lucifer strălucind în lumina lui Hristos.

Se poate spune că, într-un anumit sens, misiunea vieţii antroposofice pentru viitor este, pe de o parte, să ne dea certitudinea şi forţa că ne aflăm pe un fundament solid al vieţii spirituale, să devenim receptivi la lumina nou-născută a vechiului Purtător de lumină, iar pe de altă parte, să ne ofere celălalt punct de sprijin al credinţei şi al încrederii că se va întâmpla ceea ce trebuie să se împlinească graţie forţelor care există în Univers. Numai prin această dublă certitudine vom reuşi să transpunem cunoaşterea spirituală în viaţă.

Iată de ce trebuie să ne fie clar că nu avem numai sarcina de a înţelege cum a luminat steaua în devenirea omului, până când din coroana lui Lucifer s-a desprins nestemata, ci trebuie să preluăm ceea ce a devenit această nestemată, Sfântul Graal, şi să percepem cruceu în stea; trebuie să înţelegem ce a luminat lumea în timpurile începutului ca înţelepciune a timpurilor precreştine spre care ne ridicăm privirile cu dăruire totală; la aceasta trebuie să adăugăm ceea ce a devenit lumea graţie misiunii crucii. Noi nu trebuie să lăsăm să se piardă nimic din înţelepciunea precreştină; nici din lumina Orientului. Îl privim pe Phosphoros, Purtătorul de lumină, şi recunoaştem în el pe fostul Purtător de lumină, ca entitate care ne poate face să pătrundem semnificaţia interioară profundă a lui Hristos. Dar alături de Phosphoros îl vedem pe Hristophoros, Purtătorul lui Hristos, şi încercăm să concepem misiunea ştiinţei spiritului, care nu se poate realiza decât dacă simbolurile acestor două lumi „se contopesc în iubire". Dacă înţelegem misiunea astfel, steaua ne va conduce spre certitudinea unei vieţi spirituale luminoase, Hristos ne va conduce spre căldura interioară a sufletului nostru, pătruns de credinţa şi încrederea că trebuie să se întâmple ceea ce se poate numi naşterea veşniciei din vremelnicie. Să ne amintim acest principiu: Dacă ceea ce dorim este corect, nimic nu ne poate descuraja să aşteptăm ca roadele să se coacă. Dacă privim pe de o parte steaua pe care Lucifer a pierdut-o, şi pe de altă parte crucea lui Hristos, vom pătrunde în mod interior şi viu misiunea cunoaşterii spirituale, ne vom întări din ce în ce mai mult convingerea că lumina care radiază din această cunoaştere a spiritului este o adevărată lumină stelară. Vom avea, de asememenea, din ce în ce mai mult credinţa şî încrederea că roadele acestei cunoaşteri vor ajunge la maturitate; nimic nu ne va mai face să ezităm; vom putea suporta toate insuccesele cu răbdare şi perseverenţă. Întorcându-ne asupra micilor succese pe care le-am obţinut vom spune: Prin mişcarea noastră vom crea încetul cu încetul un mic germene în omenire, în aşa fel ca lumina Orientului să-şi poată găsi o reflectare puternică şi plină de înţelegere în principiul hristic apărut în Occident. Vom vedea atunci că există şi o lumină a Occidentului care străluceşte, pentru a face să lumineze ceea ce provine din Orient încă mai tare decât o face prin propriile sale forţe. Un lucru devine luminos numai prin sursa care îl luminează. Din această cauză nimeni să

nu spună că înțelepciunea orientală este falsificată în vreun fel când strălucirea Occidentului o luminează. Va străluci ceea ce este frumos, mare şi sublim. Va străluci cel mai frumos, cel mai măret si cel mai sublim, dacă va fi aureolat de lumina cea mai nobilă. Când această idee, pe care o preluăm în suflet cu un presentiment, ne va pătrunde, vom putea învăța în mod intuitiv din lucrurile mici lucruri mari; astfel vom învăța să spunem: Noi susținem ferm adevărurile noastre şi aşteptăm răbdători realizarea lor; avem forța să nu ne îndoim de ceea ce ne revelează lumina, dar şi forța de a aştepta, oricât ar dura, până ce germenii pe care vrem să-i depunem în sânul timpului vor aduce roadele lor.

Noi am putut aştepta până ce am dus la împlinire sarcina care ne era atât de dragă, aceea de a prezenta spectatorilor *Copiii lui Lucifer*. Ştiința spiritului are sarcini mari în toate direcțiile, în toate domeniile vieții. Dacă suntem siguri de lumina pe care o conțin aceste sarcini, dacă simțim tăria acestui prim punct de sprijin, vom avea certitudinea credinței şi încrederii că sarcinile, mici sau mari, vor trebui să se împlinească, dacă ne dăruim lor.

Astfel noi construim, pe baza luminii care vine de la cunoasterea spiritului şi a căldurii care emană din aceasta şi care ne umple de credință, încrederea că vom putea împlini misiunea noastră. Şi continuăm să lucrăm în sensul corect, sub cele două semne, al stelei şi al crucii, „simboluri a două lumi contopindu-se în iubire"; ne mişcăm pas cu pas, cu convingerea fermă că dacă concepem corect sarcina pe care o avem de dus la capăt în cursul timpului acționăm corect pentru ceea ce ființa omenească trebuie să lucreze, pentru eternitate. Căci pentru activitatea omenească eternitate înseamnă naşterea a ceea ce se coace în timp.

NOTE

1. Întrebuințarea termenului „ocult" a atras unele reproşuri antroposofiei. Aici, avem de-a face cu un caz în care acest termen este întrebuințat într-un mod perfect inteligibil. El se foloseşte şi în alte cazuri, totuşi niciodată în sensul unui gust absurd al misteriosului, cum ar vrea unii adversari să-i facă să creadă pe oameni. S-a ajuns chiar să mi se spună, când mi-am intitulat o carte Ştiința ocultă, că aici n-ar putea exista o ştiintă ocultă. Acest lucru este tot atât de evident ca atunci când s-ar spune că nu am putea avea o ştiință naturală, ci numai o ştiință a naturii. Dacă eu am publicat o Ştiință ocultă este clar că nu înseamnă că aş vrea să rămână ocultă.

CONFERINȚA a II-a

München , 23 august 1909

Principalul obiectiv al acestui ciclu de conferințe va fi abordarea înțelepciunii lumii orientale, adică a vechilor înțelepciuni ale umanității, astfel încât să proiectăm asupra lor acea lumină care se poate naşte din cunoaşterea impulsului lui Hristos şi din întreaga înțelepciune pe care acesta a inspirat-o în cursul secolelor în lumea occidentală. Pentru ca ştiința spiritului să fie vie, ea nu trebuie să constea numai din a prelua de la istorie concepții şi opinii existente deja privind lumile spirituale şi a le preda apoi mai departe; învățătura sa trebuie să caute ca tot ceea ce putem afla, în epoca noastră, despre natura acestor lumi să devină obiectul investigației [1] . Nu numai în timpurile vechi au fost oameni capabili să contemple realitățile lumilor spirituale şi să le privească aşa cum omul le vede în lumea exterioară cu privirea sensibilă; oameni care înțeleg cu rațiunea lor lumea exterioară au existat în toate epocile de evoluție şi există şi în zilele noastre, iar sarcina omenirii nu a fost niciodată să studieze si să redea numai adevăruri transmise de istorie; de asemenea, omenirea nu este supusă la receptarea acestor învățături despre

lumile superioare dintr-un anumit loc fizic. Sursele înțelepciunii şi ale cunoaşterii superioare pot exista oriunde pe Pământ. Ar fi irațional să predăm în şcolile noastre o matematică sau o geografie preluate din documente vechi, concepute în antichitate, ca şi să studiem înțelepciunea superioară a lumilor suprasensibile numai sub aspectele sale istorice sau preistorice. Deci sarcina noastră, în cursul acestor conferințe, va consta în a ne apropia realitățile lumilor superioare, a intra în contact cu entitățile regnurilor suprasensibile, a ne reprezenta atât ceea ce cunoaştem deja cât şi ceea ce ne este încă total necunoscut şi a ne întreba apoi: Ce au avut de spus în timpurile vechi, oamenii preistorici, despre aceste lucruri? Cu alte cuvinte, vom aborda la început întelepciunea occidentală, şi ne vom pune după aceea întrebarea: Cum se potriveşte ceea ce putem cunoaşte ca înțelepciune vestică cu ceea ce putem cunoaşte ca înțelepciune orientală? Este vorba ca înțelepciunile lumilor superioare să fie înțelese de orice om atunci când îi sunt comunicate prin rațiune. Am insistat adesea asupra acestui punct esențial: o simplă rațiune lipsită de orice prejudecată este suficientă pentru a înțelege şi asimila faptele lumilor superioare. Chiar dacă această rațiune lipsită de orice prejudecată este un lucru foarte rar astăzi, el există, iar cel care vrea să-l exerseze poate înțelege rezultatele aşa-numitei cunoaşteri clarvăzătoare. În orice caz, aceste fapte ale lumilor superioare nu pot fi percepute şi observate decât cu ajutorul a ceea ce se numeşte investigare clarvăzătoare, de către oameni care s-au pregătit pentru aceasta. Întrucât în aceste lumi superioare locuiese entități care se pot numi spirituale în raport cu omul, cercetarea lumilor spirituale însemnă, într-un sens, intrarea inițiatului în relații cu aceste entități spirituale. Ceea ce se întâlneşte în lumile superioare nu poate fi deci explorat decât dacă clarvăzătorul [2] urcă treptele care îi permit să intre în contact cu o lumea spirituală.

Dumneavoastră ați aflat deja multe lucruri în legătură cu aceste adevăruri în diferite cicluri de conferințe; astăzi vom încerca să prezentăm esențialul. Prima condiție pentru a pătrunde în lumile superioare este facultatea de a vedea, a cunoaşte, a face experiențe fără concursul simțurilor exterioare, a instrumentelor pe care le constituie ochii şi urechile noastre fizice, dar şi fără acea unealtă de care se serveşte în particular intelectul nostru, rațiunea. Pe cât de putin putem privi în lumile suprasensibile cu ochii fizici, sau auzi cu urechile fizice, tot atât de puțin poate fi cunoscut ceva din aceste lumi prin rațiune, în măsura în care ea este legată de instrumentul fizic al creierului. Ființa omenească trebuie deci să se elibereze de acea activitate pe care o exercită când se serveste de ochii săi sau de creierul său fizic.

Ştiți deja că există, în viața normală, o stare în care te afli în afara corpului fizic; aceasta este starea de somn. Dintre cele patru elemente care constituie natura omeneacă – corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul –, ultimele două, corpul astral şi Eul, dobândesc o anumită autonomie [3]. În stare de veghe, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul sunt intim legate între ele; în timpul somnului, aceste elemente se disociază: corpul fizic rămâne în pat, legat de corpul eteric; corpul astral şi Eul trec în altă lume. În cursul normal al vieții, omul se află deci cufundat, cel puțin o dată la douăzeci şi patru de ore, într-o stare în care nu dispune de instrumentele corpului său fizic. Dar el trebuie, într-un anumit fel, să plătească această eliberare a corpului de anumite părți ale sale, printr-o întunecare a conştienței; el nu vede nimic din lumea în care se află pe durata somnului.

Organele de care are nevoie omul când vrea să privească în lumea spirituală, unde se află în timpul nopții cu Eul şi cu corpul său astral, nu se pot forma decât în corpul astral şi în Eu. Diferența care există între ceea ce se numeşte omul normal de azi şi cercetătorul clarvăzător este că la primul corpul astral şi Eul nu posedă încă organe de percepție când se separă seara de corpul fizic şi de corpul eteric, în timp ce la clarvăzător s-au format în

corpul său astral şi în Eul său organe cum sunt ochii şi urechile pentru corpul fizic, deşi formate cu totul altfel. Prima sarcină ce-i revine celui care vrea să devină clarvăzător va fi deci să formeze în corpul său astral şi în Eul său ochi şi urechi de natură spirituală.

Acesta nu este însă singurul lucru necesar: să presupunem că cineva ar fi ajuns, cu ajutorul mijloacelor pe care le vom menționa pe scurt mai departe, să-şi doteze corpul astral şi Eul cu organe spirituale. El ar poseda un alt corp astral decât omul normal, un corp astral structurat, organizat, dar nu ar putea percepe încă nimic din lumea spirituală; nu ar putea vedea încă nimic în lumea spirituală sau, cel puțin, nu ar putea atinge anumite trepte ale vederii. Pentru aceasta trebuie ceva în plus. Dacă, în condițiile actuale, un om doreşte cu adevărat să se ridice la clarvederea conştientă trebuie nu numai ca organele spirituale să se fi format în corpul său astral, dar şi ca tot ceea ce s-a format astfel să se imprime în corpul eteric cum se imprimă un sigiliu în ceară. Adevărata clarvedere conştientă nu începe decât în cazul când organele formate în corpul astral (ochii spirituali, urechile spirituale etc.) se imprimă în corpul eteric.

Pentru ca să ia naştcre clarvederea, trebuie deci ca corpul eteric să ajute corpul astral şi Eul, ca toate elementele naturii umane să colaboreze: Eul, corpul astral, corpul eteric; cu excepția corpului fizic, căruia îi revine sarcina ca, o dată făcută experiența suprasensibilă, să pună în armonie această cunoaştere cu cea pe care omul o dobândeşte cu ajutorul simțurilor şi a rațiunii.

Dificultatea de a colabora la această operă este mai mare pentru corpul eteric decât pentru corpul astral. Corpul astral şi Eul sunt într-adevăr în situația fericită, am putea spune, de a se elibera cel puțin o dată la douăzeci şi patru de ore de corpul fizic. Atâta timp cât ele sunt de dimineața până seara în corpul fizic, corpul astral şi Eul rămân legate de forțele corpului fizic şi aceste forțe le împiedică să-şi dezvolte organele lor proprii. Corpul astral şi Eul sunt realități sufleteşti-spirituale subtile; ele se adaptează într-un anumit fel, prin plasticitatea lor, forțelor corpului fizic şi iau formele acestuia. Din aceasta cauză, la omul normal, ele dețin şi în timpul nopții aceste forțe ale corpului fizic ca postacțiuni, şi numai prin măsuri speciale se poate elibera corpul astral şi Eul de postacțiunile corpului fizic, astfel încât corpul astral să-şi poată dezvolta propriile sale forme, adică ochii săi spirituali, urechile sale spirituale etc. Totuşi, suntem în situația fericită de a avea la interval de douăzeci şi patru de ore o eliberare a corpului nostru astral; avem, aşadar, posibilitatea de a acționa asupra lui, încât să nu mai sufere noaptea presiunea elasticităților corpului fizic ci a propriei sale elasticități.

Exercițiile pregătitoare pentru investigația ocultă constau în anumite practici spirituale care acționează asupra corpului astral şi a Eului în timpul stării de veghe, în aşa fel încât, o dată eliberate de corpul fizic şi de corpul eteric, aceste două elemente să rămână sub influența a ceea ce omul a făcut pentru a se pregăti pentru clarvedere.

Să examinăm mai întâi cazul omului obişnuit, în viața normală, care se lasă pradă de dimineața până seara impresiilor lumii exterioare, dăruit simțurilor sale exterioare şi inteligenței sale. Când adoarme, corpul său astral părăseşte corpul fizic. Acest corp astral este atunci în întregime impresionat de ceea ce a trăit în cursul zilei, el ascultă de elasticitatea corpului fizic şi nu de a sa proprie.

Însă când omul trăieşte în stare de veghe, el acționează puternic asupra sufletului său, adică a corpului său astral şi a Eului său, prin meditație, concentrare şi alte exerciții pe care le face pentru a se ridica la cunoaşterea superioară; realizând cu totul altceva decât în viața curentă, el face astfel abstracție de tot ceea ce-i pot spune rațiunii sale lumea

exterioară şi simţurile, dăruindu-se lucrurilor care sunt o manifestare şi un efect al lumilor spirtuale. Dacă omul consacră chiar şi un timp foarte scurt în starea sa de veghe meditaţiei, concentrării sau altor exerciţii, aceasta acţionează asupra sufletului său în aşa fel, încât corpul astral resimte efectele acestor activităţi când iese noaptea din corpul său fizic şi ascultă de alte elasticităţi decât de cele ale acestui corp. Din această cauză, metodele care conduc la cercetarea clarvăzătoare constau în aceea că învăţătorii acestei cercetări aplică întreaga ştiinţă cucerită de milenii prin exerciţii, meditaţii, concentrări care trebuie să se facă în stare de veghe, astfel încât postacţiunile lor să aibă drept consecinţă restructurarea în timpul somnului a corpului astral.

Aceasta este marea responsabilitate pe care şi-o asumă cel care oferă asemenea exerciţii contemporanilor săi; aceste exerciţii nu sunt inventate la întâmplare, ele sunt rezultatul unei munci spirituale efectuate în condiţii precise. Ceea ce prescriu aceste exerciţii are un asemenea efect asupra sufletului încât atunci când, la adormire, acesta se separă de corpul fizic, el îşi formează în mod corect ochii săi spirituali, urechile sale spirituale, gândirea sa spirituală. Cu condiţia, bineînţeles, ca ele să fie corect executate. Dacă aceste exerciţii sunt greşit sau rău practicate, ele produc de asemenea efecte, şi consecinţele nu întârzie să apară; acestea sunt atunci forme aberante sau – pentru a întrebuinţa o expresie a lumii sensibile – contra naturii, care se elaborează în corpul astral. Aceasta înseamnă că formele care se elaborează în corpul astral sunt contrare ordinii Universului; este ca şi când în corpul nostru fizic s-ar edifica organe care nu pot auzi în mod corect sunetele exterioare şi nici să vadă lumina exterioară, care nu ar corespunde lumii exterioare. Printr-o meditaţie şi concentrare incorecte omul ar ajunge în contradicţie cu Universul, în corpul său astral şi în Eul său, şi în loc să posede organe capabile să primească progresiv lumina lumii spirituale el ar trebui să se dezarticuleze datorită influenţelor lumii spirituale care, departe de a-l stimula sau de a-l îmbogăţi, s-ar manifesta ca ceva care i-ar inhiba gândirea.

Întrucât în zilele următoare vom avea nevoie de această noţiune, vă rog să acordaţi mare atenţie faptului că la punctul la care am ajuns noi putem înţelege că un element situat în lumea exterioară – vorbim aici de lumea exterioară spirituală – poate fi în cel mai înalt grad stimulator pentru om, aşa cum poate fi în cel mai înalt grad paralizant, în funcţie de modul în care fiinţa proprie a omului intră în legătură cu această lume exterioară. Să ne imaginăm că un om cu un corp astral rău organizat ar intra în contact cu lumea spirituală: aceasta acţionează asupra lui. Dacă organele sale spirituale ar fi dezvoltate în mod corespunzător, lumea spirituală s-ar revărsa în el, l-ar îmbogăti cu secretele Universului. Aceeaşi lume exterioară îl va distruge însă sufleteşte, dacă organele sale sunt necorespunzătoare. Aceeaşi lume exterioară este cea care o dată îl poartă pe om până la cele mai înalte culmi, iar altă dată îl paralizează; este aceeaşi lume pe care omul va califica-o o dată ca divină şi favorabilă, când poartă în sine ceea ce este corect, iar altă dată va spune că este o lume a obstacolelor, atunci când poartă în sine un interior format în mod greşit. Aceste cuvinte cuprind o mare parte din cheia problemei binelui şi răului, a principiului fecundant şi a principiului distructiv în Univers. Puteţi astfel recunoaşte că efectul produs asupra noastră de realităţile şi de fiinţele lumii exterioare nu este un criteriu pentru a judeca esenţa acestei lumi. După maniera în care abordăm lumea exterioară, aceeaşi entitate va putea fi stimulatoare sau inhibitoare pentru organizarea noastră spirituală ca un zeu sau ca un demon. Vă rog ţineţi cont de acest fapt, căci ne vom servi de el de mai multe ori în zilele următoare.

Deci am văzut în ce constă pregătirea pentru investigaţia clarvăzătoare cu privire la corpul astral şi la Eu, şi a trebuit să subliniem că noi oamenii avem într-un anumit sens

această şansă că subtilul corp astral şi Eul se separă cel puţin o dată în douăzeci şi patru de ore de corpul fizic şi de corpul eteric. Dar chiar în timpul noptii, corpul eteric nu se separă de corpul fizic; el rămâne unit cu el. Dumneavoastră ştiţi că numai în momentul morţii corpul fizic rămâne singur şi corpul eteric se retrage cu corpul astral şi Eul. Astăzi noi nu avem nevoie să explicăm drumul pe care îl străbat cele trei mădulare ale naturii omeneşti între moarte şi o nouă naştere; trebuie să ne fie clar că în momentul morţii fiinţa omenească este eliberată de corpul său fizic şi de tot ce este constituit în fiinţa sa fizică, adică de organele de simţ şi de creier – instrument al raţiunii care acţionează fizic. Atunci se unesc în sfârşit Eul, corpul astral şi corpul eteric, şi pot colabora. Iată de ce omul – chiar şi pentru scurt timp – este cu adevărat clarvăzător în momentul morţii pentru tot ce se referă la viaţa lui trecută. Acest lucru a fost adesea menţionat în conferinţele noastre. Pentru a obţine clarvederea completă, trebuie deci realizată această unire a Eului, a corpului astral şi a corpului eteric, care nu se face, în mod normal, decât în momentul morţii; corpul eteric trebuie să fie eliberat de dependenţa în care se află în viaţa curentă; el trebuie, de asemenea, să fie în măsură să folosească propria sa elasticitate, în mod independent de cea a corpului fizic, aşa cum o face corpul astral în timpul nopţii. Pentru aceasta este nevoie de exerciţii mai intense, mai energice, care cer un efort crescut. Ne vom referi şi în zilele următoare la toate acestea, în contexte corespunzătoare. Dar astăzi vrem să clarificăm necesitatea lor. Nu este suficient ca omul să fi praticat aceste exerciţii pregătitoare care au apoi o postacţiune în corpul său astral pentru formarea ochilor şi urechilor spirituale, ci mai sunt necesare şi anumite exerciţii pentru a conferi corpului eteric autonomia şi libertatea sa în raport cu corpul fizic. Care este rezultatul ce trebuie să decurgă din aceasta? În fond, dumneavoastră îl puteţi deja deduce după ceea ce am spus mai înainte.

Noi putem spune că în mod normal numai în momentul morţii corpul astral şi corpul eteric pot acţiona în comun, independent de corpul fizic. Investigaţia clarvăzătoare realizează deci o stare care nu poate fi comparată decât cu ceea ce omul nu cunoaşte de obicei decât în momentul morţii; pentru a deveni un clarvăzător conştient, omul trebuie deci să atingă în cursul vieţii sale un nivel de evoluţie în care el este de asemenea independent de corpul fizic şi de folosirea organelor acestuia, aşa cum va fi în momentul morţii.

Să ne punem întrebarea (vom răspunde astăzi la ea în mod abstract, dar vom face-o în mod concret în zilele următoare): Prin ce mijloace se poate ajunge la o asemenea independenţă faţă de corpul fizic, acea stare care ne permite o cunoaştere analoagă cu cea pe care o dobândim în momentul morţii fizice? Omul nu se poate antrena pentru aceasta decât cultivând anumite sentimente, anumite nuanţe de sentiment, care impresionează sufletul în aşa fel încât numai prin forţa lor ele cuprind corpul eteric şi-l ridică în afara corpului fizic. Trebuie deci să acţioneze în suflet anumite impulsuri atât de puternice ale simţirii, gândirii şi voinţei încât să elibereze pentru câteva momente corpul eteric de corpul fizic. Nu am putea atinge acest rezultat în epoca noastră prin măsuri exterioare, fizice. Cel care ar crede că poate provoca asemenea lucruri prin mijloace fizice s-ar înşela în mod profund. Aceasta ar însemna să vrei să pătrunzi în lumile spirituale rămânând ataşat condiţiilor şi realităţilor lumii fizice, cu alte cuvinte, să nu crezi cu adevărat în puterea lumii spirituale. Numai procese interioare ale vieţii sufleteşti puternice, intense, pot provoca această stare [4]. Rămânând încă în domeniul abstract, putem spune astăzi în mod provizoriu că esenţialul, pentru a ajunge la o asemenea stare, constă într-o transformare a omului, o inversare a sferei intereselor lui. Pentru viaţa sa obişnuită, omul ascultă de anumite interese care sunt active de dimineaţa până seara. El se interesează de lucrurile care acţionează asupra simţurilor sale, asupra raţiunii sale,

asupra sensibilității sale fizice; şi are în această privință perfectă dreptate, căci el trebuie să trăiască în această lume – ceva îl interesează mai mult sau altceva mai puțin, acordă mai multă atenție unui anumit lucru: este firesc. În această fluctuație continuă a intereselor care îl înlănțuie prin anumite forțe de atractie de spectacolul lumii exterioare trăieşte omul; în realitate, marea majoritate a oamenilor timpului nostru trăieşte în singurătate.

Fără a diminua prospețimea şi intensitatea acestor impresii ale lumii exterioare, este totuşi posibil ca omul să-şi rezerve unele momente în care aceste interese exterioare să nu mai acționeze asupra lui, când întreaga lume sensibilă exterioară îi devine total indiferentă, şi in care el distruge în sine toate forțele interesului care îl leagă de diferite aspecte ale lumii sensibile. Ar fi o greşeală dacă omul nu şi-ar rezerva această inhibare a interesului pentru lumea exterioară în unele clipe privilegiate ale vieții şi ar extinde această stare la întreaga viață. Un astfel de om ar deveni incapabil de a participa activ la viața lumii exterioare; dar noi suntem chemați să colaborăm în viața noastră la lumea exterioară şi la lucrurile ei. Trebuie să ne păstrăm pentru clipe sărbătoreşti momentele când lăsăm să moară în noi orice interes exterior şi trebuie să dobândim într-un anumit sens facultatea de a participa activ şi cu prospețime la tot ceea ce conține lumea exterioară ca bucurii, suferințe, plăceri sau amărăciune, ca înflorire, lăstărire şi ofilire a vieții, adăugând acestora celelalte interese. Noi trebuie să păstrăm un interes spontan pentru lumea exterioară şi să nu devenim nişte străini pe Pământ, căci aceasta ar însemna să acționăm din egoism şi să privăm forțele noastre, domeniul de muncă căruia ele trebuie să le fie consacrate în stadiul actual al evolutiei noastre; dar trebuie, de asemenea, cultivată şi cealată latură a fiintei noastre, pentru a ajunge la lumile superioare. Aceasta înseamnă a putea stinge în noi, în anumite momente alese ale vieții, toate interesele pentru lumea exterioară; dacă avem răbdarea şi perseverența, energia şi forța să ne exersăm pentru această stingere a intereselor exterioare atâta timp cât karma noastră o va cere, dacă ne exersăm pentru aceasta suficient, prin această stingere a oricărui interes pentru lumea exterioară se va elibera în noi o mare forță interioară. Ceea ce omorâm astfel în lumea exterioară retrăieşte încă mai activ în interiorul nostru. Noi facem experiența unei vieți cu totul noi, trăim acel moment în care putem spune: Ceea ce vedem şi auzim prin simțurile noastre fizice nu este decât o mică parte din ansamblul vieții în lumea spirituală. Este o înviere în lumea spirituală, un pas făcut dincolo de viața obişnuită, astfel încât din aceasta nu rezultă moartea, ci o viață superioară.

Când această forță pur spirituală a devenit destul de puternică în sufletul nostru, cunoaştem încetul cu încetul momente în care devenim stăpânii corpului nostru eteric, când acesta nu mai ia forma pe care i-o impun structurile organelor noastre fizice, ci cea pe care noi i-o putem oferi prin intermediul corpului astral. Noi îi dăm forma pe care am putut să o impregnăm mai înainte corpului astral prin meditație, concentrare etc.; imprimăm atunci corpului eteric forma plastică a corpului astral şi trecem de la Pregătire la Iluminare, care este a doua treaptă a investigării clarvăzătoare. Prima treaptă, prin care transformăm corpul nostru astral în aşa fel încât în el să apară organe, este denumit Purificare, fiindcă acest corp astral este purificat de forțele lumii exterioare şi ascultă pe viitor de forțele interioare; dar nivelul la care ajunge corpul astral să imprime forma sa corpului eteric este legat de momentul când în jurul nostru totul devine clar din punct de vedere spiritual, când privirii noastre i se revelează lumea spirituală, când se produce Iluminarea.

Ceea ce tocmai v-am descris corespunde anumitor experiențe tipice prin care trece omul, care sunt aceleaşi pentru toti, şi pe care fiecare om care parcurge acest drum le află din

momentul când s-a maturizat şi când acordă atenţia cerută anumitor lucruri şi anumitor procese suprasensibile.

Prima dintre aceste experienţe, care rezultă din organizarea corpului astral, este fructul meditaţiei şi al concentrării; s-ar putea spune că este o trăire de ordinul sentimentului, al sensibilităţii; şi pentru a o descrie, expresia care ar numi-o cel mai bine ar fi: o sciziune a întregii personalităţi care se desfăşoară în deplină conştienţă [5]. În momentul în care se observă acest fapt se poate spune: Iată-te acum devenit o fiinţă compusă, într-un anunut fel, din două personalităţi; tu te asemeni cu o sabie aflată în teaca ei. Mai înainte, te puteai compara cu o sabie care, în loc să se afle în teaca sa, nu făcea decât una cu ea; te simţeai ca într-o unitate cu corpul tău fizic; dar acum este ca şi când te afli în corpul tău fizic ca o sabie în teaca sa, dar cu toate acestea eşti ca o fiinţă care se simte independentă de teaca corpului fizic în care se află. Simţim că locuim în corpul fizic, fără să facem una cu el. Acestă eliberare interioară, acest sentiment interior de a fi devenit o a doua personalitate născută din cea veche este marea experienţă pe drumul cunoaşterii clarvăzătoare a Universului. Trebuie subliniat că această primă experienţă este de natura sentimentului, a senzaţiei. Trebuie să ne simţim locuind interior ca vechea personalitate, în schimb simţindu-ne acolo cu totul liberi în mişcările noastre. Termenii sabie şi teacă nu sunt, bineînţeles, decât nişte comparaţii, căci sabia se simte limitată din toate părţile de teacă, în timp ce omul care are această senzaţie păstrează un sentiment foarte puternic de mobilitate interioară, ca şi când el ar putea depăşi într-un anumit fel limitele corpului său fizic, ar putea să treacă prin propria piele, să întindă antene spirituale într-o lume care lui îi este încă obscură, dar pe care o poate percepe şi aproape atinge în întuneric. Aceasta este prima mare trăire pe care o are omul.

A doua experienţă constă în aceea că cea de a doua personalitate conţinută în prima dobândeşte încetul cu încetul facultatea de a ieşi spiritual din prima. Această experienţă se manifestă prin faptul că omul (deşi uneori pentru scurt timp) are percepţia de a se vedea pe sine însuşi, de a se găsi în faţa propriului său dublu. Bineînţeles, această a doua experienţă este de o mult mai mare importanţă decât prima, căci ea se leagă de ceva foarte greu de suportat. Nu trebuie uitat că în viaţa normală omul se află în corpul său fizic; corpul astral şi Eul care locuiesc în el se adaptează forţelor corpului fizic şi preiau forma sa; ele iau forma ficatului, a inimii, a creierului fizic etc. La fel se întâmplă şi cu corpul eteric, atâta vreme cât acesta rămâne în corpul fizic: el ia forma creierului fizic, a inimii etc. Să ne gândim ce se înţelege prin expresiile creier, inimă etc., ce creaţii minunate, ce unelte şi organe perfecte în sine sunt. Să ne întrebăm ce înseamnă arta şi munca omenească faţă de asemenea creaţii, faţă de arta şi tehnica necesare pentru crearea unor organe atât de minunate ca inima, creierul etc. La nivelul actual de evoluţie, ce poate deci face omul în materie de artă şi tehnică, faţă de această artă a zeilor care au elaborat corpul nostru fizic şi pe care îl protejează atâta timp cât noi rămânem în el? În stare de veghe, noi trăim, aşadar, în uniune cu creaţia divină, care este corpul nostru fizic; corpul nostru eteric şi corpul nostru astral îmbracă forme pe care zeii înşişi le-au creat. Dacă ne eliberăm şi suntem stăpâni pe autonomia noastră lucrurile se schimbă: nu mai depindem de unealta minunată a Creaţiei zeilor. Astfel noi nu părăsim corpul fizic ca pe un lucru pe care l-am putea privi cu superioritate, ca pe ceva imperfect, ci ca pe templul pe care zeii l-au construit pentru noi, şi unde trăim în starea de veghe. Ce devenim noi atunci?

Să presupunem că am putea părăsi în orice moment acest corp fizic, fără o pregătire specială. Un magician oarecare ne-ar ajuta să părăsim corpul fizic în aşa fel încât el să rămână singur, în timp ce corpul eteric pleacă cu corpul astral; am trece atunci printr-o

experiență comparabilă cu cea a morții. Să presupunem că acest lucru ar fi posibil fără pregătirea de care am vorbit. În ce stare ne-am afla noi, o dată ieşiți din acest corp şi confruntați cu noi înşine? Ne găsim asa cum am devenit din încarnare în încarnare în cursul evoluției cosmice. Atâta timp cât rămânem în corpul nostru fizic, de dimineața până seara, acest templu fizic creat de zei corijează ceea ce noi am făcut din noi înşine în cursul şederilor pe Pământ. Dar când ieşim din el, corpul nostru astral şi corpul nostru eteric se regăsesc cu cuceririle vieților lor anterioare şi apar aşa cum s-au constituit ele însele, fără corecturi. Dacă ne părăsim corpul fizic fără o pregătire suficientă, forma ființei noastre spirituale nu este nici superioară, nici mai nobilă, nici mai pură ca cea a corpului fizic. Acesta se manifestă contrar tuturor imperfecțiunilor cu care el şi-a încărcat karma sa. Atâta timp cât templul corpului fizic serveşte drept suport corpului eteric, corpului astral şi Eului, toate acestea rămân invizibile; noi le percepem numai în momentul când elementele superioare ale ființei noastre ies din corpul fizic. Dacă devenim în acelaşi timp clarvăzători, toate înclinațiile şi pasiunile care ne rămân din viețile noastre anterioare ne devin vizibile. Să presupunem că trebuie să trecem încă în cursul evoluției viitoare a Pământului printr-un mare număr de încarnări; în acest caz, noi vom realiza anumite lucruri. Pentru unele lucruri pe care le vom face sunt prezente deja tendințele, instinctele şi pasiunile corespunzătoare; ele s-au format ca rezultat al încarnărilor noastre anterioare. Tot ce este capabil omul să realizeze într-un domeniu oarecare, orice lucru de care s-a făcut vinovat față de unii semeni ai săi, tot ceea ce el va avea de reparat în viitor, toate acestea sunt deja încorporate în corpurile astral şi eteric când el iese din corpul său fizic. Dacă în acest moment suntem şi clarvăzători, ne percepem din punct de vedere spiritual-sufletesc ca şi cum am fi goi; aceasta înseamnă că în fața ochiului spiritual noi ştim acum în ce măsură am fi putut fi mai răi dacă am fi atins perfecțiunea pe care au avut-o zeii pentru a putea realiza construcția minunată a corpului nostru fizic. Observăm cât suntem de departe de această perfecțiuue, care trebuie să fie scopul evoluției noastre viitoare. Ştim atunci cât de adânc am căzut sub lumea perfecțiunii.

Aceasta este trăirea legată de Iluminare, este ceea ce se numeste întâlnirea cu Păzitorul pragului. Ceea ce este adevărat nu devine mai mult sau mai puțin adevărat prin faptul că-l vedem sau nu-l vedem. Figura care ne apare în acest moment există tot timpul, ea este mereu în noi, dar noi nu o observăm pentru că nu am ieşit încă niciodată din noi înşine, pentru că nu ne vedem niciodată şi pentru că rămânem închişi în noi. În viața obişnuită, ceea ce vedem când ieşim din noi înşine prin clarvedere este Păzitorul pragului; el ne apără de acestă experiență, pe care trebuie mai întâi să învățăm s-o suportăm. Trebuie mai întâi să dobândim forța care ne va permite să spunem: Vedem întinzându-se în fața noastră o lume a viitorului, şi contemplăm fără spaimă sau oroare ceea ce am devenit, căci ştim că suntem capabili să reechilibrăm totul. Pregătindu-ne pentru investigarea clarvăzătoare, trebuie să dobândim facultatea de care avem nevoie pentru a vieți acest moment fără ca el să ne strivească. Această pregătire constă – noi dăm astăzi, repet, o formulare abstractă, dar mai rămâne să intrăm în aspectele sale concrete – în fortificarea calităților active, pozitive ale sufletului nostru, în intensificarea cât mai mult posibil a curajului nostru, a sentimentului nostru de libertate, a iubirii noastre, a energiei gândirii noastre şi a luciditații intelectului nostru, părăsim corpul nostru fizic ca o ființă puternică, nu ca o ființă slabă; dacă rămâne în noi prea multă frică şi teamă, nu putem suporta acestă experiență fără descurajare.

Vedem, aşadar, că pentru a privi în lumile spirituale există anumite condiții, care într-un anumit sens este scopul cel mai înalt care poate fi gândit pentru viața umană, în evoluția actuală şi care face necesar în acelaşi timp ca omul să realizeze, pentru momentele de

excepţie ale vieţii sale, o transformare şi o răsturnare a fiinţei sale. Cea mai mare binefacere o va simţi cel care, în epoca noastră, va cere ca, înainte de a avea el însuşi această trăire, să i se descrie ce au văzut cei care au trăit, care au privit în lumile superioare, ce poate fi înţeles, atunci când este povestit, fără a privi tu însuţi în aceste lumi. Adevărata investigare nu se poate face decât când priveşti tu însuţi în aceste lumi. Dar prin strădania crescândă de a înţelege pe cale raţională ceea ce spune cercetătorul clavăzător ajungi din ce în ce mai mult să spui: Când contemplu tot ce-mi aduce viaţa, sunt obligat să recunosc că rezultatul cercetărilor suprasensibile este raţional. Dacă te străduieşti să dobândeşti în felul acesta o vedere de ansamblu, căutând mai întâi înţelegerea şi după aceea clarvederea, acţionezi cum trebuie, ţinând seama de nivelul actual al omenirii. Trebuie mai întâi să cunoaştem temeinic ştiinţa spiritului; marile idei, stimulatoare şi reconfortante ale acestei ştiinţe nu vor aduce sufletului numai teorii, ci îi vor conferi calităţi ale sentimentului, voinţei şi gândirii, astfel încât el se va căli. O dată ce sufletul a trecut prin această pregătire, întâlnirea cu Păzitorul pragului devine mai uşoară: frica şi spaima sunt depăşite când ai înţeles ce se povesteşte despre lumile superioare, decât dacă acest lucru nu s-ar fi întâmplat.

După ce a avut această trăire a întâlnirii cu Păzitorul pragului, pentru om lumea începe să fie cu totul alta; toate lucrurile capătă o înfăţişare nouă; şi este justificată constatarea: Până în prezent eu ştiam ce este focul, dar aceasta nu era decât o iluzie, căci ceea ce am numit până în prezent foc este, faţă de adevărul pe care îl cunosc acum, ca şi cum am considera urma roţilor unui vehicul pe stradă ca singura realitate existentă, în loc să spunem că trebuie să fi trecut un vehicul în care se găsea un om. Despre aceste urme spun că ele sunt semnul, expresia exterioară pentru vehiculul care a trecut şi în care se afla un om. După trecerea sa, eu nu-l mai pot vedea, dar, datorită acestor urme, ştiu că cineva a trecut, şi acesta este esenţialul. Cel care ar crede că urmele lăsate de roţi ar fi ceva închis în sine, ceva esenţial, ar confunda efectul exterior cu lucrul în sine. Astfel, focul luminos pe care noi îl vedem în viaţa exterioară este, în raport cu realitatea, cu entitatea spirituală care se ascunde în spatele acestui fenomen, ca urmele roţilor vehiculului care a trecut pe stradă. Focul nu este decât o manifestare exterioară; abia dincolo de ceea ce ochii nostri percep ca foc, pe care-l simţim drept căldură, se află adevărata esenţă spirituală, căreia focul exterior nu-i este decât expresia sensibilă. Dincolo de ceea ce inspirăm ca aer, dincolo de ceea ce pătrunde ca lumină în ochii noştri, ca sunet în urechile noastre se află entităţile divin-spirituale a căror înfăţişare exterioară apare sub formă de foc, apă, sub forma a tot ceea ce ne înconjoară.

În doctrina secretă sau învăţământul Misteriilor, această experienţă se numeşte trecerea prin lumile elementare. În timp ce înainte credeam că vedem în foc o realitate, aflăm acum că dincolo de foc se află entităţi vii; se face, ca să spunem aşa, cunoştinţă, mai mult sau mai puţin intimă, cu un foc cu totul diferit decât se prezintă el în lumea sensibilă; se face cunoştinţă cu fiinţele focului, cu ceea ce se află ca suflet dincolo de el. La fel cum sufletul nostru se află dincolo de corpul nostru, dincolo de focul sensibil se află sufletul si spiritul focului. Când vieţuim sufletul şi spiritul focului pătrundem într-un regn spiritual, şi această trăire ne spune că focul exterior nu este un adevăr, ci o simplă iluzie, un simplu veşmânt; eu sunt acum printre zeii focului tot aşa cum mai înainte eram printre oameni în lumea fizică; aceasta se numeşte în limbajul ştiinţei spiritului trăirea în elementul focului. La fel stau lucrurile şi cu ceea ce inspirăm: din momentul în care ceea ce inspirăm ca aer exterior devine pentru noi veşmântul anumitor entităţi vii, noi trăim în elementul aer.

Astfel, după ce l-a întâlnit pe Păzitorul pragului, omul poate avea acces la viețuirea spiritelor elementelor: al focului, al aerului, al apei, al pământului. Aceste patru spirite care trăiesc în elemente există, şi cel care atinge treapta descrisă mai sus este în contact direct cu ele; el trăieşte în elemente şi participă la viața pământului, apei, aerului şi focului. Ceea ce se înțelege în mod obişnuit prin acest nume nu este decât un veşmânt, semnul exterior al entităților spirituale aflate dincolo de aspectul exterior. Anumite ființe divin-spirituale trăiesc deci în ceea ce ne apare ca materie solidă sau pământ (în sensul în care îl înțelege ştiința spiritului), ca materie lichidă sau apă, ca materie expandabilă sau aer, ca materie caldă care arde, sau foc. Dar aceste entități spirituale nu sunt cele mai înalte. Când am trecut printr-o asemenea experiență a lumii elementare, ajungem la entitățile creatoare ale spiritelor care trăiesc în elemente. Să observăm mediul fizic înconjurător; el este alcătuit din patru componente sensibile ale lumii elementare propriu-zise. Dacă vedem fie plante, fie animale sau pietre în planul fizic, se poate spune că ele sunt constituite fie din substanțe solide, adică pământoase, în sensul ştiinței spiritului, fie din apă, din ,componente gazoase, aer, căldură sau foc. Din acestea se compun toate realitățile fizice întâlnite în lumea pietrelor, a mineralelor, în cea a plantelor, a animalelor şi a omului. Iar dincolo de tot ce este fizic se află forțele creatoare, fecundante, care vin în cea mai mare parte de la Soare. Soarele este cel care face să tâşnească din pământ viața proliferantă, deci el este cel care trimite spre Pământ, în primul rând în sens fizic, forțele care fac posibil să se perceapă acolo cu simțurile fizice ceea ce trăieşte în foc, aer, apă şi pământ. Noi vedem Soarele în plan fizic pentru că răspândeşte lumină fizică; această lumină fizică este captată de materia fizică. Omul vede Soarele de la răsărit până la apus, şi nu-l mai vede când materia terestră îl acoperă, adică de la apusul său până la răsarit. Un întuneric ca cel care domneşte în lumea fizică de la apusul Soarelui la răsăritul lui nu există în lumea spirituală. În clipa în care clarvăzătorul a dobândit ceea ce tocmai a fost descris, în clipa în care percepe dincolo de foc spiritele focului, dincolo de aer spiritele aerului, dincolo de apă spiritele apei şi dincolo de pământ spiritele pământului, el vede dincolo de aceste entițăti spirituale pe cele care le domină şi le dirijează ceva comparabil cu ceea ce se întâmplă când Soarele încălzeşte, luminează şi este o binefacere pentru viața fizică pe care el o face să apară şi să prolifereze pe Pământ. Clarvăzătorul ajunge astfel să treacă de la contemplarea entităților elementelor la cea a entităților spirituale superioare, ceea ce în lumea spirituală este comparabil în mod simbolic cu ceea ce în plan fizic este relația dintre Soare şi Pământ.

Dincolo de spiritele elementelor, omul vede atunci atunci o lume spirituală elevată, şi anume. Soarele spiritual. Când pentru clarvăzător ceea ce în mod obişnuit este întuneric devine lumină, când atinge Iluminarea, aşa cum ochiul fizic are acces la Soare, el pătrunde până la Soarele spiritual, adică la entitățile superioare. Dar când pătrunde el până la ele? Când pentru ceilalți oameni întunericul spiritual este cel mai intens. În timp ce este liber în ceea ce priveşte corpul său astral şi Eul său, el trăieşte în obscuritate în timpul somnului, aceasta pentru că atunci nu vede lumea spirituală care-l înconjoară. Acest întuneric creşte în mod treptat, până la un punct culminant, şi descreşte din nou până dimineața, în momentul trezirii. El trece printr-un maximum. Acest maximum de întuneric spiritual poate fi comparat cu ceea ce în viața exterioară numim miezul nopții; la fel cum în mod normal întunericul fizic exterior este atunci cel mai intens, tot aşa avem pentru întunericul spiritual un moment de maximum, o oră a miezului nopții. Pe o anumiă treaptă de clarvedere, lucrurile stau astfel: în timpul în care pentru omul lipsit de cunoştințe spirituale întunericul spiritual creşte, el vede spiritele elementare; la fel se întâmplă când întunericul descreşte din nou. Dacă nu am atins decât o treaptă de clarvedere inferioară, la început se percep anumite spirite elementare, dar după aceea, când vrem să trăim momentul spiritual cel mai intens, miezul nopții, apare o nouă

întunecare şi apoi din nou o iluminare. Când însă am atins un nivel mai ridicat de clarvedere, ceea ce se cheamă ora miezului nopții devine cu atât mai luminoasă; în acest moment [6] se pot contempla entitățile spirituale care sunt pentru spiritele elementelor ceea este Soarele pentru pământul fizic; sunt viețuite entitățile creatoare superioare, entitățile solare, intervine acel moment numit vederea Soarelui de la miezul nopții.

Acestea sunt treptele pe care trebuie să le viețuiască succesiv astăzi, ca şi întotdeauna, cel care vrea să urce la cercetarea clarvăzătoare şi să vadă dincolo de vălul pe care îl îmbracă în elementele terestre lumea adevărată. Aceste trepte care au fost descrise astăzi sunt sentimentul de libertate în raport cu cea de a doua personalitate a sa – ca sabia în teacă –, sentimentul de a fi în afara corpului său fizic, ca şi cum sabia ar fi scoasă din teaca sa; întâlnirea cu Păzitorul pragului viețuirea spiritelor elementelor, adică viețuirea acelui mare moment când spiritele focului, ale aerului, ale apei şi ale pământului devin nişte ființe printre care ne mişcăm, cu care avem de-a face, aşa cum în viața obişnuită avem de-a face cu oamenii şi apoi trăirea momentului in care viețuim principiul originar al acestor ființe-entități. Acestea sunt treptele care au fost străbătute până acum şi care se pot parcurge şi astăzi: ele conduc la lumea spirituală. Ele pot fi descrise în diferite feluri, dar orice descriere va rămâne totdeauna imperfectă! Trebuia să le evocăm pentru a şti ce trebuie să facă omul pentru a cunoaşte entitățile spirituale; şi va trebui să mai aducem în fața sufletului ceea ce viețuieşte omul în aceste lumi spirituale, dar şi ceea ce trebuie să întreprindă concret pentru a întâlni entitățile spirituale. După ce vom prezenta modul în care se obține inițierea occidentală, vom compara ce am obținut în modul acesta din lucrul însuşi cu ceea ce a obținut tradiția orientală şi înțelepciunea străveche umană. Este ceea ce poate fi înțeles prin proiectarea Luminii lui Hristos asupra înțelepciunii timpurilor precreştine.

NOTE

1. Eu nu am prezentat *niciodată* ştiința spiritului ca o derivată a concepțiilor transmise de istorie, ci ca o cunoaştere actuală de cucerit *în prezent*. Dacă întrebuintez uneori terminologia unor epoci trecute, este pentru că epoca noastră, care nu se preocupă deloc de ştiința spiritului, nu are o astfel de terminologie, iar vechea terminologie este mai uşor înțeleasă decât una inventată liber acum.

2. Cum se vede, cuvântul „clarvăzător" indică aici nu acea stare onirică şi patologică căreia i se dă de obicei acest nume, ci, cu totul dimpotrivă, o cunoaştere care se obține în deplină conştiență, în care sufletul se află într-o stare care corespunde repezentării matematice; ea este opusul unei stări de visare patologică.

3. Aceste expresii sunt întrebuințate aici *numai* în sensul care le este dat în cărțile mele. Nu se poate deci face asupra lor o judecată – cum se întâmplă atât de des – dintr-un punct de vedere care le asociază reprezentări cu totul diferite, ca de exemplu cele ale unei mistici curente.

4. Trebuie avut în vedere faptul că aceste descrieri se referă numai la procese sufleteşti; ele nu au o mai mare legătură cu domeniul patologic-organic decât o au formulările matematice, care nu sunt totuşi de natură pur formală ca acestea din urmă, ci corespund unei realități *spirituale*. Ele sunt, față de clarvederea obişnuită a ghicitorului, ceea ce este pozitivul față de negativ.

5. Ceea ce se numeşte aici „sciziunea personalității" trebuie să fie riguros diferențiată de ceea ce anumiți autori, descriind fapte patologice sau onirice, disting sub acest nume sau sub cel al Eului „dublu". Situația la care ne referim se realizează numai în deplină conştiență şi numai în suflet, şi este percepută de subiect în mod atât de clar încât Eul obişnuit rămâne întotdeuna in mod integral el însuşi, nu pierde nimic din fermitatea sa interioară, nici din coerența sa.

6. Prin „ceasul miezului nopții" nu se înțelege un moment care ar coincide cu desfăşurarea timpului exterior, ci o stare interioară.

CONFERINȚA a III-a

München , 25 august 1909

Am văzut unde ajunge cel care aplică el însuşi metodele care permit omului să se dezvolte şi să exploreze lumile suprasensibile. Am atras atenția, de asemenea, asupra faptului că există o anumită treaptă de dezvoltare spirituală pe care elementele pe care omul le percepe în lumea exterioară sub formă de căldură, de aer, de apă etc. încep să trăiască şi să-şi manifeste natura lor spirituală. Aceasta este ceea ce se poate numi „a trăi în lumea spiritelor elementelor". Îi rog pe cei care se interesează de ceva timp de ştiința spiritului să cântărească bine sensul fiecărui cuvânt rostit şi să considere că fiecare din ele nu are nimic aproximativ, ci are un sens foarte precis. Eu nu am spus „spirite elementare" ci „spirite ale elementelor", şi este vorba doar de ceea ce corespunde pasajului în discuție.

Sarcina noastră, astăzi, va consta în a ne familiariza cu câteva particularități care se prezintă celui ce abordează lumile superioare. Înainte de orice, trebuie să remarcăm că de îndată ce urcăm în suprasensibil, lumii noastre obişnuite, pe care o percepem cu organele de simț i se adaugă alte lumi. Dintre acestea noi vom numi mai întâi două, aflate dincolo de cele pe care le percepem cu simțurile şi le înțelegem cu mintea; vom indica unele particularități caracteristice care ne pot arata diferența dintre lumea noastră obişnuită şi cele două lumi imediat superioare. Prima lume care se ascunde dincolo de lumea noastră se cheamă – aşa cum dumneavoastră ştiți cu toții – lumea astrală, iar pe cea care se ascunde încă mai profund în spatele acesteia o numim lumea spirituală. Am putea, de asemenea, numi lumea astrală lumea sau țara sufletelor, şi pe cealaltă lumea sau țara spiritelor. Una din principalele diferențe care ne interesează este următoarea: una din legile cele mai generale care stăpânesc universul nostru fizic este cea a apariției şi dispariției; peste tot în universul nostru fizic apare alternanța între naştere şi moarte, creştere şi declin, orice fenomen observăm, caracteristica oricărei ființe, până la unitățile cele mai evoluate ale lumii fizice, este faptul că ele se nasc şi mor în lumea fizică. Cel mult regnul mineral, care aparține regnurilor inferioare ale naturii, oferă o aparență de durată. Dar aceasta nu este decât o iluzie. Dacă s-ar putea observa lumea mineralelor pe perioade lungi de timp, am vedea afirmându-se şi aici legea apariției şi a dispariției.

Cercetătorului lumii astrale i se impune înainte de orice faptul că tot atât de importantă ca apariția şi dispariția în lumea fizică este, în astral, facultatea de transformare, metamorfoza. Ceea ce voi spune acum se leagă de o indicație dată ieri şi care ne va preocupa în multe sensuri, devenind din ce în ce mai concretă. În lumea astrală, avem de-a face cu formațiuni mobile, formațiuni care se transformă continuu una în alta, încât pot fi la intervale scurte când una când alta. Chiar şi corpul nostru astral, care este partea lumii astrale cea mai apropiată de noi, şi care inconjoară corpul nostru fizic ca un fel de nor, ca un fel de aură unduitoare, perceptibilă pentru clarvăzător, are particularitatea de a se putea modifica continuu; această aură astrală, care învăluie şi impregnează ființa omenească ca un nor auric-astral, este aproape în orice clipă alta, este străbătută de pasiuni furtunoase, mai sălbatice sau mai liniştite, nutreşte anumite gânduri. După calitatea impulsurilor sale de voință, în această aură se manifestă formele şi incluziunile cele mai diverse, şi cum în viața sa sufletească omul face să apară şi să dispară continuu diverse gânduri, aceasta îmbracă în fiecare moment culori şi aspecte diferite, chiar dacă pentru fiecare ființă în aură se menține o anumită calitate, o anumită colorație fundamentală, care corespunde unor trăsături mai mult sau mai puțin permanente ale caracterului său. Este vorba, aşadar, chiar de corpul astral al omului, care se metatnorfozează continuu. Ieri am arătat că aceleaşi entități pe care le percepe omul atunci când începe să viețuiească domeniul astral ca pe ceva ce poate fi văzut, iar apoi

după ce înaintează, prin Iluminare, recunoaşte şi astralitatea îi pot apărea ca bune sau rele, în funcție de propria lui pregătire. Atât este de mare capacitatea de transformare a ceea ce nu coboară pentru vedere până în planul fizic, ci rămâne în regiunile lumilor superioare fără a coborî mai jos de planul astral, au o asemenea putere de metamorfoză încât se pot transforma din bine în rău şi din lumină în întuneric. Ceea ce caracterizează deci această lume este metamorfoza, adică facultatea de a se transforma continuu.

În lumea spirituală propriu-zisă întâlnim durata – chiar dacă această durată nu este decât relativă. Această entitate intimă a omului, pentru a se putea menține şi a putea dura de la o încarnare la alta, trebuie să pătrundă în lumea spirituală, căci numai această lume prezintă un caracter dacă nu etern, cel puțin relativ durabil.

Naşterea şi moartea constituie astfel caracterul major al lumii fizice; trecerea dintr-o formă în altă formă constituie caracterul lumii astrale; durata constituie caracterul lumii spirituale. Noi trebuie să înțelegem că materialele constitutive ale ființei umane sunt luate din aceste trei lumi, că ființa omenească este construită din elementele acestor trei lumi. Prima care i se oferă omului este lumea fizică; el pătrunde în celelalte prin inițiere, adică prin dobândirea şi dezvoltarea necesare obținerii vederii suprasensibile. Numai atunci cunoaşte omul ceea ce în general îi scapă în lumea obişnuită, dar care există la fel ca şi aceasta.

Acum trebuie să ne familiarizăm cu alt aspect. Am spus, de exemplu, că la un anumit grad de dezvoltare, în elementul foc sau căldură ne întâmpină ceva viu, ceva care se manifestă ca viață. Acelaşi lucru se poate spune şi despre aer. Atunci când, în viața obişnuită, o entitate oarecare îmbracă un înveliş exterioar, capătă o exprimare fizică, ea însăşi se retrage, pentru om, într-o lume superioară; în lumea fizică, omul descoperă focul fizic, dar pentru că îl cunoaşte în lumea fizică, aceasta este expresia anumitor entități spirituale care acționează aici, iar el trebuie să se ridice din lumea fizică în lumi superioare pentru a cunoaste aceste entități. Niciodată nu se află într-o anumită lume acele entități care sunt obârşia şi izvorul unui fenomen dat. Cauza şi izvorul primordial al focului, de exemplu, pot fi găsite numai dacă urcăm din lumea fizică în lumea imediat superioară, fiindcă entitățile respective se manifestă în planul inferior, în timp ce esența lor rămâne în planul superior. Acest lucru nu este valabil numai pentru fenomenele pe care le întâlnim în planul exterior al lumii fizice. Spiritele focului, ale aerului, ale apei şi ale pământului se ascund de ochii lumii fizice şi rămân în lumile superioare, de unde ele se exprimă în această lume. Acest lucru nu este valabil numai pentru ceea ce percepem în afară de noi, ci, de asemenea, pentru tot ce trăieşte în noi înşine, în planul fizic. Ceea ce trăieşte pentru noi în plan fizic nu sunt numai fenomenele lumii exterioare, numai culorile şi sunetele, mirosurile şi gusturile, ci mai ales sentimentele, senzațiile şi gândurile noastre. Tot ceea ce constituie omul, de orice natură ar fi, trăieşte, în cursul încarnării sale, în lumea fizică. Trebuie să înțelegem acest lucru în mod clar. În consecință, orice sentiment trăit între naştere şi moarte, fiecare gând pe care îl avem, orice idee etc. sunt fenomene ale lumii fizice. Şi aşa cum dincolo de fenomenele exterioare, de culori, de sunete, de mirosuri etc. – sau dincolo de ceea ce ştiința spiritului numeşte foc, aer, apă etc. – se află entități divin-spirituale, la fel există ființe divin-spirituale care trăiesc dincolo de senzațiile noastre, de sentimentele noastre, în spatele întregii noastre vieți sufleteşti. Întreaga viață a sufletului nostru este manifestarea entităților divin-spirituale; iar ceea ce noi trăim în mod obişnuit ca fiind Eul nostru în lumea fizică nu este încă adevăratul nostru Eu, nu este încă ceea ce putem numi Eul nostru superior. Acesta din urmă se află dincolo de sentimentele noastre şi de senzațiile noastre, într-o lume suprasensibilă. Din această cauză noi nu putem face experiența Eului

superior decât când pătrundem în lumile superioare; el se arată atunci într-o formă cu totul diferită de cea din lumea fizică.

Aş vrea să vă fac să înţelegeţi, printr-un exemplu mai special, cum se raportează cel care trăieşte în lumea fizică la Eul său superior, şi aceasta în condiţiile actuale, căci cine percepe realităţile spirituale ştie că aceste raporturi se schimbă în cursul timpului. Cineva care a făcut cuiva o nedreptate poate trăi în el însuşi ceea ce se cheamă remuşcări. Avem de-a face cu acele trăiri sufleteşti speciale reunite, în general, sub termenul de conştiinţă morală. Dumneavoastră ştiţi cu toţii ce se înţelege în mod obişnuit prin aceasta: un fel de voce interioară care-l mână pe om să repare nedreptatea pe care a comis-o. Se întâmplă foarte rar ca oamenii, în cursul vieţii lor, să reflecteze asupra naturii acestei conştiinţe; cei mai mulţi se vor mulţumi să-şi spună că conştiinţa este ceva ce se simte. Ai un sentiment interior că trebuie reparată nedreptatea pe care ai făcut-o, şi acest sentiment chinuie sufletul atâta timp cât nu a fost întreprins ceva în acest sens. Conştiinţa este pentru om o trăirea sufletească interioară. Dar dacă îl întrebaţi pe cercetătorul spiritului ce este ea, acesta va trebui să observe o persoană care are ceva pe conştiinţă la nivelul vieţii sale în lumea astrală; cel care vieţuieşte interior remuşcări îi apare clarvăzătorului înconjurat de forme astrale stranii, care sunt absente când nici o remuşcare nu-i tulbură sufletul. Tot ce frământă conştiinţa, sentiment pe care sufletul însuşi, care trăieşte în plan fizic, nu face decât să-l simtă, apare observaţiei spirituale ca forme care roiesc în jurul omului, populează spaţiul din jurul său. Dacă ne întrebăm acum cum percepe clarvăzătorul naşterea acestor forme, iată ce constatăm: să presupunem că un om ar fi făcut rău cuiva; gândurile care au dat naştere acestei injustiţii fac să se nască alte forme-gânduri, care sunt metamorfozele primelor. Tot ceea ce gândeşte sau simte omul trăieşte într-adevăr în aura sa astrală ca forme (forme-gânduri, forme-senzaţii sau forme-sentimente). Un gând „clar" creează în jurul omului o formă bine conturată; un gând sălbatic, o pasiune vor apărea în forme încâlcite. Toate aceste forme înconjoară fiinţa omenească. Or, dacă cineva face o nedreptate altuia, el gândeşte şi simte anumite lucruri; aceste forme şi forme-sentimente ies atunci din el şi se fixează în ambianţa lui. Dar important este că ele nu rămân simple forme-gânduri, că ele nu rămân separate de omul care le-a zămislit, ci se alimentează din anumite lumi. Aşa cum vântul se prăvăleşte într-o cavitate care se află la îndemâna sa, tot astfel anumite fiinţe, venite din sfere despre care vom mai vorbi, ocupă formele-gânduri pe care aceste mustrări de cuget (remuşcări) le-au secretat, şi formele-gânduri proprii fiinţei omeneşti se umplu de substanţa-esenţă a acestor lumi. Prin formele-gânduri ale sale, omul a oferit prilejul ca în ambianţa sa să trăiască şi alte entităţi. În realitate, aceste entităţi dau caracterul chinuitor al remuşcărilor. Remuşcările nu ne-ar tortura, dacă ele n-ar fi prezente. Numai în momentul în care simţim în mod inconştient aceste entităţi începem să fim hărţuiţi de remuşcările unei conştiinţe haine.

Dumneavoastră puteţi vedea din acest exemplu că realitatea care se oferă observaţiei spirituale este cu totul diferită de cea care se prezintă viziunii obişnuite. Pentru cea din urmă, conştiinţa nu este decât o trăire interioară; pentru clarvăzător conştiinţa este o sumă de entităţi care înconjoară fiinţa omenească, ca o realitate spiritual-astrală. De ce omul nu vede de obicei fiinţele care se învelesc astfel cu gândurile sale ca şi cu nişte piei sau păstăi? Din acelaşi motiv pentru care el nu vede, de exemplu, spiritele focului. Omul vede focul fizic în lumea fizică, dar în spatele focului fizic se ascunde elementul spiritual al focului: el trebuie să vadă dincolo de foc pentru a găsi în lumile superioare spiritul focului. De asemenea, el trebuie să vadă în mod spiritual dincolo de conştiinţă, pentru a face cunoştinţă cu entităţile care trăiesc în plan astral şi a căror origine am descris-o.

Din faptele menționate în diverse cicluri de conferințe se poate trage o concluzie, pe care o voi formula în continuare. Ştiți că viața interioară a omului s-a schimbat în cursul unor perioade lungi de evoluție. Ştiți că atunci când noi descriem ceea ce se numeşte astăzi conştiența omenească nu este vorba de aceeaşi conştiență pe care au avut-o, de exemplu, oamenii din India antică, în prima etapă a erei postatlanteene. Dumneavoastră ştiți cu toții că conştiența omenească a cunoscut o evoluție, de la o clarvedere primordială, confuză, până la o conştiența clară pe care o avem acum despre lumea fizică în stare de veghe.

Cu cât ne întoarcem în urmă mai mult în evoluție, aflăm că omenirea dispunea de o anumită clarvedere originară, primitivă. Nu este necesar să ne întoarcem foarte departe în timp (cel mult câteva milenii) pentru a constata existența a numeroase populații care nu numai că percepeau focul fizic, dar erau capabile să discearnă dincolo de acesta spiritele elementului foc. În conştiența omenească s-a dezvoltat încetul cu încetul sentimentul că lumea superioară s-a restras din fața oamenilor şi că aceştia au devenit ființe limitate la planul fizic. Aceasta este un adevăr nu numai pentru aparențele exterioare ale lumii sensibile care ne înconjoară, ci şi pentru exprimarea în plan fizic a vieții sufleteşti. De aici puteți trage concluzia că atunci când vorbesc despre un fenomen cum este cel al conştiinței, şi pretind că investigatorul ocult viețuieşte astăzi ceea ce se numeşte conştiință ca pe nişte forme spiritual-astrale care înconjoară ființa omenască vreau să spun că strămoşii omului actual ar fi trebuit să vadă aceste forme. Ei erau într-adevăr clarvăzători; ei ar fi putut să vadă imaginile pe care le percepe în zilele noastre investigatorul spiritual.

Or, aşa cum focul acoperă spiritele focului, la fel conştiința – această voce interioară, cum o numim noi – acoperă mai întâi lumea spiritelor care conduce şi frământă sufletul omului. Fenomenul pe care l-am prezentat ar fi trebuit să fie perceput de oamenii trecutului, ceea ce eu am descris ca un fenomen astral. Dar aceasta presupune, ca o condiție, ca oamenii acelei epoci să nu fi avut încă conştiința morală interioară dezvoltată, şi ca ceea ce noi numim astăzi vocea conştiinței să nu fi existat încă în sufletul strămoşilor noştri; în schimb, aceştia ar fi observat ceea ce clarvăzătorul de azi vede în învelişul astral, în timp ce pentru omul actual, întrucât percepe vocea conştiinței, aceasta acoperă spiritele exterioare ale conştiinței.

Am introdus acest exemplu în mod intenționat, căci el aduce confirmarea cea mai evidentă a celor spuse. Se poate fixa exact, în mod istoric, momentul în care s-a produs trecerea de la viziunea exterioară a spiritelor conştiinței la trezirea vocii interioare a conştiinței. Este suficient să vă gândiți la *Orestia* lui Eschil şi s-o comparati cu aceeaşi temă tratată de alt autor tragic grec, Euripide, care a trăit puțin mai târziu; în câteva decenii a avut loc o tranziție care confirmă ceea ce v-am spus. Revedeți tragedia lui Eschil şi reprezentați-vă în esență ce se întâmplă acolo: Agamemnon revine pe meleagurile natale după războiul Troiei; el este asasinat de soția sa infidelă. Oreste se întoarce acasă şi răzbună moartea tatălui său. El face aceasta fiindcă însăşi vocea unui zeu venerat îl împinge la o asemenea acțiune, iar actul său de răzbunare este în acord cu sentimentul popular: poporul spune că a procedat corect, nu a făcut decât să îndeplinească un act justițar. Dar el, ca urmare a uciderii mamei sale, se vede hărțuit de Erinii, zeițele răzbunării. Aceste Erinii din mitologie nu sunt altceva decât reprezentarea a ceea ce v-am descris ca fapt al observării spirituale.

Încercați să vedeți dacă în această dramă antică apare ceva ce ați putea numi vocea conştiinței. În antichitate nu există nici o expresie pentru ceea ce noi denumim astfel, şi nici o limbă a antichității – cercetarea a dovedit-o – nu are un cuvânt care s-o desemneze.

Câteva decenii mai târziu, la Euripide, nu găsiți nici o mențiune despre Furii, despre Erinii. Aici veți întâlni deja omul care percepe vocea interioară a conştiinței. Este evident că în acest interval are loc dezvoltarea conştiinței. În epocile precedente ale evoluției, observația clarvăzătoare era atât de puternică încât ceea ce resimțeau oamenii după ce au comis o faptă rea era foarte diferit de ceea ce acest sentiment a devenit cu timpul. Ce simțea un om al timpului de demult, după ce săvârşea o faptă rea? Privirea sa clarvăzătoare era încă trează; el vedea în jurul lui ceea ce am descris – în Grecia acestea se numeau Erinii. Ce sentiment năştea în el vederea continuă a feței Eriniilor? Un sentiment care corespundea caracterului lumii astrale; el simțea că trebuie să transforme, să metamorfozeze aceste forme. În lumea astrală domneşte facultatea de metamorfoză. Când omul a reparat fapta rea pe care a săvârşit-o, transformând-o într-una bună, Eriniile din mitologie se transformă în binevoitoarele Eumenide. Aveți de-a face aici cu facultatea de metamorfoză! În acest context omul spunea: Eu am comis o faptă rea; în lumea astrală devin vizibile lucruri îngrozitoare; ele trebuie să fie transformate; trebuie să fac ceea ce este necesar pentru a realiza metamorfoza. Exista o corespondență între acțiunea omului şi ceea ce-l înconjura. El nu avea încă nimic din ce reprezintă „vocea interioară a conştiinței".

În Univers totul evoluează, chiar şi viața sufletească a omului. Ceea ce noi numim conştiință a trecut de asemenea printr-o evoluție. S-ar înşela amarnic cel care s-ar întoarce în urmă cu milenii, vrând să găsească în antichitate ceea ce trăieşte azi în suflete. Chiar în acest domeniu lucrurile se transformă relativ repede. Evoluția spirituală este comparabilă cu cea a unei plante, care dezvoltă frunză după frunză, apoi printr-un salt produce o floare. Afirmația stupidă conform căreia natura nu face salturi este un neadevăr. Natura face continuu salturi; în momentele decisive transformările bruşte se produc fără întrerupere. Aşa cum trecerea de la frunzele verzi la floare reprezintă un salt, la fel putem observa salturi şi în viața spirituală: timp de sute, de mii de ani lucrurile se dezvoltă lent şi treptat; apoi mişcarea se accelerează brusc, cum s-a întâmplat în acea epocă din secolul V înainte de Hristos, când un poet tragic a ignorat noțiunea de conştiință morală. După câțiva zeci de ani un alt poet vorbeşte de conştiință morală pentru prima dată şi dispune de un termen pentru ceea ce noi numim astfel în zilele noastre. Observarea clarvăzătoare a spiritelor conştiinței, a Eriniilor, dispare pentru om. Trăirea noastră interioară, vocea conştiinței, ne ascunde aceste entități spirituale, la fel cum manifestările exterioare ale focului ne ascund spiritele focului.

Aşadar, se ajunge, pe două directii diferite, la o limită a trăirii în lumea fizică. Una din aceste direcții este următoarea: când observăm aparențele lumii sensibile din jurul nostru şi fenomenele lumii formelor, a culorilor, din afara noastră, ajungem la limita la care putem spune că ființează spiritele exterioare. Dar şi când pătrundem în viața noastră interioară şi privim manifestările conştiinței, ale memoriei, ale sentimenteului, ale voinței şi ale gândirii, noi percepem, de asemenea, un fenomen cu totul asemănător cu ceea ce se întâmplă când contemplăm focul, aerul, apa şi pământul: aceste realități se interpun şi maschează elementul spiritual care este dincolo de ele. Când conştiința a devenit un fel de voce în sufletul uman, ca o trăire interioară în lumea fizică, ea s-a aşezat în fața lumii Eriniilor, a Furiilor, ascunzându-le observării umane. Acest lucru devine explicabil abia când observăm viața omenirii din acest punct de vedere. Oamenii nu vor înțelege nimic din evenimente dacă nu sunt în măsură să studieze devenirea lor, evoluția lor, în lumina faptelor spirituale. Există, aşadar, entități spirituale care trăiesc dincolo de culoare (roşu sau albastru), dincolo de sunete, mirosuri etc., care populează lumea din jurul nostru: tot ce vedem, auzim înțelegem cu ajutorul ratiunii le ascund pentru observarea umană. Există însă şi entități care se află dincolo de ceea ce numim viața sufletului şi a firii.

Este deci îndreptățită întrebarea: În ce relații se găsesc cele două regnuri ale lumii spirituale?

Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să readucem în memorie câteva fapte pe care dumneavoastră le cunoaşteți deja. Ştiți că natura omenească este constituită din patru mădulare: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral si Eul şi că această cvadruplă natură se explică prin originea sa şi prin evoluția sa. Ştim că omul privit ca întreg nu îşi are începutul pe Pământ, că acesta a avut el însuşi încarnări anterioare. Privim la o încarnare anterioară a Pământului, pe care o numim Vechea Lună. Ne întoarcem la o încarnare anterioară acesteia pe care o numim Vechiul Soare, apoi, dincolo de aceasta, la Vechiul Saturn. Astfel, înainte ca Pământul nostru să fi luat naştere, a existat în Univers o formație planetară străveche pe care o numim Vechiul Saturn. În acel stadiu s-a schițat prima formă a corpului nostru fizic actual; pe Vechiul Soare i s-a adăugat corpul eteric, pe Vechea Lună corpul astral. Abia pe Pământ această natură umană tripartită şi-a integrat Eul, astfel încât Vechiului Saturn îi datorăm germenele corpului nostru fizic, Vechiului Soare germenele corpului nostru eteric, Vechii Luni corpul nostru astral, iar Pământului Eul nostru. Ştim din alte conferințe că această evoluție nu s-a desfăşurat simplu: nu se poate spune pur şi simplu că mai întâi a existat Saturn, că Saturn s-ar fi transformat după aceea în Soare şi acesta în Lună, şi că din aceasta din urmă a luat naştere Pământul, ci ştim că o asemenea evoluție a fost mult mai complexă. Dacă spunem că la început era Saturn, că Saturn a devenit Vechiul Soare şi acesta Vechea Lună, dacă rămânem la această descriere care este aproximativ exactă pentru condițiile noastre, nu putem spune acelaşi lucru în ceea ce priveşte evoluția Lumii, care a precedat nemijlocit Pământul nostru. Vi s-a atras atenția că în timpul evoluției lunare s-a produs o separare a Pământului de Soare (Pământul era atunci la stadiul de Lună), adică între vechea Lună şi Soare. În timp ce vorbim de Saturn şi de vechiul Soare ca despre corpuri nedivizate, despre evoluția lunară trebuie să spunem că acest corp ceresc unic s-a separat în două, în aşa fel încât un timp au existat simultan Vechea Lună şi Vechiul Soare. Apoi aceste două corpuri s-au reunit, au trecut printr-o stare intermediară şi au reapărut din nou, ca evoluție a Pământului.

Apoi, în vremea celei mai timpurii evolurii terestre, substanțele şi entitățile care în prezent sunt pe Soare şi pe Lună au fost ele însele unite cu Pământul; abia mai târziu ceea ce trăieşte în Soarele actual s-a separat de Pământ. Acesta a rămas la început unit cu Luna actuală. Ulterior, Luna s-a desprins de Pământ şi Pământul a fost separat de cele două astre. Aceste trei corpuri au fost, aşadar, altădată unul singur; Soarele şi Luna nu s-au separat de Pământ decât în decursul timpului.

Să ne întrebăm acum care este sensul acestei separări în viața spirituală. Să facem abstracție de prima separare, cea din timpul vechii Luni, şi să luăm în considerare numai pe cea care s-a produs în cursul evoluției pământeşti propriu-zise.

Anumite entități îşi realizează evoluția pe Pământul nostru, altele pe Soare sau prin intermediul Lunii. Aceste entități nu ar fi putut progresa pe Pământ, pentru că se aflau pe altă treaptă de dezvoltare decât omul; ele s-au desprins de Pământ, cu Soarele, pentru că aveau nevoie de o altă scenă, în afara Pământului, în aşa fel încât în momentul separării Soarelui de Pământ constatăm că omul este o ființă care are nevoie de condițiile pământeşti pentru propria sa dezvoltare. Însă alte entități, care nu puteau progresa pe Pământ, şi-au luat substanțele de care aveau nevoie şi şi-au creat astfel locuința lor solară, de unde au acționat apoi asupra Pământului. Căci aşa cum razele solare fizice cad pe Pământ, îl luminează şi îl încălzesc, tot aşa radiază şi faptele, acțiunile spiritelor

Soarelui spre Pământul nostru. Razele solare fizice nu sunt decât manifestarea exterioară, corporală, a entităților solare. Acesta a fost sensul acestei desprinderi a Soarelui.

Ce sens a avut deci separarea Lunii? Dacă Soarele ar fi rămas unit cu Pământul, ființele care au locuit pe Soare ar fi putut găsi mijlocul de a progresa, dar omul nu. El ar fi fost incapabil să progreseze în acelaşi ritm ca entitățile solare; dacă acestea n-ar fi părăsit Părnântul şi n-ar fi exercitat din afară o influență atenuată, omul ar fi fost obligat să evolueze mult mai rapid. Plecarea Soarelui a permis deci încetinirea ritmului evoluției Pământului. După această separare, totuşi, omul nu a găsit ritmul de evoluție adecvat. El devenise prea lent şi s-ar fi solidificat, mumificat, dacă Luna, care era atunci unită cu Pământul, ar fi rămas legată de el. Omul n-ar fi putut niciodată deveni ceea ce este astăzi: compus dintr-un corp fizic exterior şi dintr-o viață spirituală interioară; el s-ar fi solidificat, mumificat. Datorită faptului că Luna era unită cu Pământul, exista tendința ca omul şi Pământul să se solidifice, să se usuce, să se lignifice. Încetul cu încetul, ea ar fi făcut din Pământ un corp ceresc populat de ființe omeneşti comparabile cu mumiile fără viață. Trebuia ca Luna să fie separată de Pământ. S-a creat astfel posibilitatea de a păstra ritmul normal al evoluției. Ce era prea lent putea fi accelerat, şi omul a devenit ceea ce corespunde naturii sale. Prezența Soarelui ar fi stimulat pe Pământ o viață şi o activitate exterioară pe care el nu le-ar fi putut suporta; unirea dintre Lună şi Pământ nu l-ar fi stimulat deloc, el s-ar fi uscat şi ar fi pierdut facultatea de a primi viață; impulsul pe care omul l-a primit prin viața solară era unul exterior; Soarele ar fi avut un efect stimulator asupra întregii vieți omeneşti, dar într-un tempo prea rapid. Soarele acționează ca stimulator asupra vieții florilor; dacă el ar fi rămas unit cu Pământul ar fi provocat o stimulare exterioară atât de rapidă a gândirii, a sentimentelor şi a voinței umane, încât omul s-ar fi consumat în focul spiritual şi fizic al Soarelui. Dar Soarele, care stimula din exterior, s-a îndepărtat şi acțiunea sa a fost slăbită în efectele sale. Însă ea a fost la început prea slabă, datorită tendințelor de durificare purtate în sine de Pământ. Astfel, o parte a acestor tendințe a trebuit să fie eliminate sub forma Lunii.

Prin aceasta în evoluția Pământului şi a omului a pătruns un principiu nou, principiu vitalizator care acționa în sens stimulator, opus acțiunii Soarelui; în timp ce stimularea produsă de acesta venea din exterior, ceea ce apare acum îşi exercită acțiunea sa vitalizatoare din interior. Tot ce este viață sufletească în lumea fizică, aşa cum este trăită pe Pământ, nu s-a putut dezvolta decât datorită faptului că omul a fost salvat de la pietrificare, de la mumificare, prin expulzarea Lunii. Tot ce este viață interioară , tot ce este mobilitate sufletească, tot ce poate fi descris ca sentimente, senzații, manifestări ale conştiinței şi gândirii, toate aceste surse ale vieții interioare s-au putut dezvoltâ din interior datorită plecării Lunii. Altfel, ele s-ar fi sleit în natura umană, ar fi rămas paralizate în om.

Dacă-l întrebați pe cel care străbate cu privirea spirituală Cosmosul nostru de unde provine facultatea de a percepe lucrurile *exterioare*, de a privi sau de a contempla un obiect, de a se simți incitat la observație, răspunsul va fi: ea provine de la ceea ce este prezent fizic sau spiritual în Soare. Dar dacă vă întrebați de unde provine trăirea *interioară*, bazele gândirii, bazele simțirii sau cele ale conştiinței morale etc., trebuie să priviți cu recunoştință spre Lună şi spre ființele care şi-au retras din substanța Pământului substanța lor. Substanțele lunare aflate pe Pământ au împiedicat mobilitatea interioară a vieții sufleteşti.

Totuşi, noi nu trebuie să căutăm numai în om motivele evoluției lumii, ci şi în entitățile spirituale care aparțin lumilor superioare. Separarea Soarelui şi a Lunii nu a avut efecte pozitive numai pentru om, ci şi pentru entitățile legate prin evoluția lor de ființa

omenească. Anumite entităţi spirituale s-au separat de Pământ împreună cu Soarele şi au făcut din acesta sălaşul lor; aşa cum omul nu s-ar fi putut dezvolta dacă Soarele ar fi rămas unit cu Pământul, nici aceste entităţi nu s-ar fi putut dezvolta dacă nu s-ar fi produs o asemenea separaţie. Aceste entităti au putut evolua numai pentru că au luat cu ele în Soare substanţele care mai înainte făceau parte din Pământ. Ele au putut astfel găsi condiţii de evoluţie favorabile departe de substanţele durificatoare ale Pământului.

Să ne ridicăm deci privirea spre entităţile care se dezvoltă pe Soare şi să spunem: Acolo, sus, locuiesc entităţile care pentru a se dezvolta au avut nevoie de Soare, aşa cum noi avem nevoie de Pământ. Ele ar fi pierit dacă ar fi rămas pe Pământ. Aşa însă, după ce au avut loc evenimentele descrise, aceste entităţi spirituale au găsit posibilitatea de a trimite jos, pe Pământ, influenţele lor binefăcătoare, încât să ajute din exterior fiinţele terestre. Spiritele solare nu ar fi fost de nici un ajutor pentru Pământ, dacă ar fi rămas pe el. Abia după separarea Soarelui de Pământ entităţile solare au atins treptele de pe care au putut să ajute Pământul. Când investigatorul spiritual priveşte lumina şi lucrurile lumiii exterioare, el îşi poate spune, la un anumit nivel al evoluţiei sale: Dincolo de culorile sau sunetele care îmi apar în mod fizic se află elementele pe care le putem considera entităţi solare. Aşa cum ne întâmpină însă în prezent, ele au devenit treptat ceea ce sunt astăzi pentru clarvăzător. După această devenire ele ne apar ca fiinţele spirituale pe care le întâlnim când privirea noastră depăşeşte lumea sensibilă.

Iar acum să ne întrebăm cine a determinat apariţia celeilalte posibilităţi de evoluţie, care a dat impulsul interior, antrenând concomitent şi expulzarea forţelor de solidificare. A fost necesar să intervină nişte entităţi pentru ca substanţa Lunii să fie extrasă la momentul potrivit din substanţa Pământului.

Pentru a întrebuinţa o formulare mai nepretenţioasă, a trebuit să existe anumite entităţi spirituale care au spus la un anumit moment: Noi am asistat până în prezent la evoluţia Pământului ca o fiinţă existentă în spaţiu, compusă iniţial din Pământ, din Soare şi din Lună, reunite într-un singur corp. Apoi ele au văzut că există fiinţe care nu mai puteau progresa rămânând unite cu Pământul, au văzut cum spiritele solare au separat Soarele, ieşind din Pământ şi continuându-şi evoluţia pe o sferă distinctă. Apoi ele au constatat că omul se va solidifica, se va pietrifica, că el nu ar putea deveni ceea ce trebuia să fie. Iată motivul pentru care şi-au spus: Noi nu ne putem mulţumi cu ceea ce au realizat spiritele solare, trebuie să facem ceva ca să protejăm Pământul de învârtoşare. Atunci au intervenit şi au scos Luna din sfera Pământului. A fost fapta unor entităţi care erau mai evoluate decât spiritele solare, deoarece acestea din urmă, atunci când Soarele mai era unit cu Pământul, au trebuit să recunoască faptul că ele nu vor mai avea condiţii de evoluţie pe Pământ şi că ar fi bine să dispună de o nouă sferă de acţiune. Entităţile lunare puteau afirma, dimpotrivă, că în ce le priveşte ele ar progresa şi pe Pământ. Ele au lăsat spiritele solare să plece cu Soarele şi au rămas unite cu Pământul. Acest lucru le-a permis, la un moment dat, atunci când au scos Luna din corpul Pâmântului, să salveze evoluţia omenirii.

Acestea erau deci, într-un anumit fel, entităţi superioare spiritelor solare. Ele îşi puteau spune: Să lăsăm să treacă peste noi învărtoşarea Pământului, să nu plecăm cu spiritele solare, să ne rezervăm pentru acţiunea pe care spiritele solare nu sunt în măsură s-o efectueze, şi anume scoaterea Lunii din Pământ. Au existat, aşadar, entităţi care au putut desprinde de Pământ o substanţă relativ inferioară, pe când spiritele solare au luat substanţa mai nobilă. Stăpânind însă un element mai grosier, primele au făcut dovada unei mari puteri, căci cel mai puternic nu este cel ce guvernează ceea ce este bun, ci, dimpotrivă, cel care reuşeşte să transforme răul în bine.

După separarea Soarelui, în evoluția Pământului intervin entități spirituale cărora le-a fost rezervată o acțiune importantă. Aceste entități le regăsim dincolo de fenomenele vieții noastre sufletești, așa cum dincolo de fenomenele pe care le observăm în mod exterior găsim spiritele Soarelui. Dacă priviți cu ochii dumneavoastră, ascultați cu urechile dumneavoastră, înțelegeti cu mintea dumneavoastră obiectele exterioare puteți spune: Dincolo de tot ce văd, aud, înțeleg cu mintea se află acele ființe care își au lăcașul în Soare, care trăiesc în Soare, care au părăsit Pământul când Soarele s-a separat de acesta. Dacă însă privim înapoi în propria noastră viață interioară, dacă ne îndreptăm atenția asupra a ceea ce numim gândire, sentiment, voință, senzații, conștiință morală, vedem viața interioară pe care anumite entități spirituale au făcut-o posibilă prin aceea că și-au păstrat posibilitatea de a îndepărta Luna din masa Pământului. Sfera lor de acțiune înglobează tot ce se află dincolo de fenomenele vieții sufletești. Așa cum atunci când investigatorul spiritual privește dincolo de focul fizic vede în acesta un spirit care își are pe Soare sfera sa proprie, tot astfel, când privește dincolo de conștiință, el vede spiritele conștiinței morale, care au scos substanța lunară din Pământ. De aici provin entitățile spirituale ce pătrund în formele-gânduri care sunt legate de acțiuni nocive. Oricare ar fi valoarea lor, entitățile conștiinței care înconjoară ființa omenească vin din domeniul lunar și aparțin unei sfere spirituale mai puternică și mai înaltă, într-un anumit sens, decât cea a Soarelui.

Din descrierea pe care v-am făcut-o astăzi puteți aprecia că aceste ființe, care sunt dincolo de manifestările noastre sufletești, aparțin efectiv unui domeniu supradotat spiritual, domeniului care se află dincolo de *maya* exterioară; noi avem de-a face cu o dublă *maya*; cea a lumii sensibile și cea a vieții sufletului. Dincolo de prima se află entitățile care își au centrul lor în Soare, dincolo de cea de a doua se află celelalte, care aparțin unei sfere mai puternice și mai vaste. Cel care supervizează în mod spiritual aceste realități știe că entitățile spirituale care se află dincolo de lumea sensibilă exterioară au o cu totul altă origine decât cele care sunt dincolo de sentimente, senzații și conștiință. Aceste entități care corespund, de exemplu, conștiinței, mitologia greacă le numește Erinii. Constatați cât de adevărată este această mitologie când Oreste spune că aude de la zeii care-l dirijează că acțiunea sa este justă, dar că alte entități, Eriniile, îl urmăresc. Mitologia conferă sentimentul că acestea sunt mai vechi decât zeii din împărăția lui Zeus; ele cer răzbunare, chiar acolo unde zeii exteriori ai lumii solare – ai împărăției lui Zeus – autorizează și aprobă acțiunea sa. Omul întâlnește, așadar, o generație de spirite mai vechi, a căror acțiune intervine ca un corectiv, în ceea ce el întreprinde, condus și dirijat de entitățile care s-au separat o dată cu Soarele. Avem aici un exemplu minunat privind modul în care mitologia și înțelepciunile popoarelor vechi redau ceea ce observația spirituală poate cunoaște astăzi în alt mod.

Țineți seama de tot ce v-am spus astăzi – vom continua să vorbim despre acestea în conferințele viitoare – și veți afla tot felul de întrebări care se leagă de acest subiect, ca adevărate probleme de conștiință. Unele aspecte vă vor fi rămas azi nelămurite deoarece v-am spus că ființele care au intervenit la separarea Lunii sunt mai puternice decât entitățile solare. Vă veți lămuri încetul cu încetul, căci veți vedea cât sunt de relative lucrurile în lumile superioare; dar un aspect vă rog să-l mai acceptați încă azi, ca o întrebare. Am văzut că dacă Luna nu s-ar fi separat de Pământ acesta s-ar fi solidificat, lignificat și că sufletul nostru și-a păstrat vitalitatea sa interioară datorită faptului că entități puternice au expulzat din Pământ forțele lunare.

Asemenea evenimente ale evoluției nu se petrec bruse; ele se realizează încetul cu încetul. Înfluențele binefăcătoare care emană din Soare nu s-au făcut simțite nici ele

brusc; ele nu şi-au atins imediat plenitudinea şi nu şi-au manifestat efectele decât progresiv. Deci luaţi vă rog în considerare faptul că la un anumit moment al evoluţiei Pământului o fiinţă spirituală care era mai înainte unită cu Soarele şi pe care noi o desemnăm că fiinţa Hristos a coborât din Soare în epoca în care trăia Iisus din Nazareth şi s-a unit cu Pământul. Entitatea Hristos a pătruns în corpul lui Iisus din Nazareth. Este vorba de un fenomen cu totul deosebit, pe care noi nu-l putem trata în acelaşi context – conferinţa următoare ne va arăta clar acest lucru – cu tot ce am vorbit astăzi. Noi am spus că fără expulzarea Lunii Pământul s-ar fi durificat după separarea Soarelui, că oamenii s-ar fi mumificat; acest lucru este adevărat pentru o mare parte a vieţii de pe Pământ, dar nu pentru întreaga viaţă a Pământului: în ciuda separării de forţe lunare sau solare, pe Pământ ceva ar fi rămas supus morţii, dacă nu ar fi survenit evenimentul Hristos. Dacă separarea Lunii a făcut posibilă viaţa sufletească interioară, noul impuls dat vieţii interioare a venit de această dată din Soare prin coborârea lui Hristos. Ceea ce a adus Hristos pe Pământ ar fi fost un produs sufletesc mort, ar fi rămas ca o mumie spirituală, dacă el n-ar fi venit.

Ce constată deci investigatorul spiritual când priveşte spre epoca ce a precedat venirii lui Hristos? Ceva extrem de important. Când ochiul spiritual priveşte spre timpuri de demult, atunci forma exterioară a Pământului, aşa cum se oferă ea simţurilor fizice, dispare, şi apare în locul ei ceva ce s-ar putea compara cu forma omului, dar numai cu o formă. Pentru privirea spirituală, Pământul – spun bine Pământul – se metamorfozează şi trece de la forma sa sensibilă exterioară la cea a unei fiinţe omeneşti cu braţele întinse în formă de cruce, şi care apare în mod clar ca masculin şi feminin. Cercetătorul spiritual vede Pământul din timpul care a precedat coborârea lui Hristos sub înfăţişarea de om cu braţele în formă de cruce. Aceasta aminteste de uimitoarea vorbă reţinută de Platon din Misterii şi care spune că sufletul lumii este răstignit pe crucea corpului lumii. Aceste cuvinte nu sunt altceva decât redarea acelei imagini care se oferă privirii spirituale. Când Hristos moare pe cruce, Pământul a trecut din simplă formă în realitate.

Pentru timpul dinainte de Hristos, Pământul apare vederii spirituale ca simplă formă. Pentru timpul de după Hristos, el apare ca fiind revitalizat de principiul Hristos. Când acest principiu s-a unit cu Pământul s-a întâmplat ceva asemănător cu plecarea Lunii: viaţa a pătruns în ceea ce altfel ar fi rămas o simplă formă. Toate timpurile vechi, dacă sunt cercetate în mod corect, au făcut referire la Hristos, anunţând Evenimentul hristic. Aşa cum omul modern se referă la Hristos ca la o fiinţă care a intervenit la un anumit moment în evoluţia umană, iniţiaţii timpurilor precreştine au anunţat mereu că Hristos va veni; ei indicau semnele care-L anunţau şi le permiteau să prezică venirea Sa. Dar nimic nu a putut anunţa mai bine venirea lui Hristos decât viziunea măreaţă, care se oferea în anumite condiţii privirii spirituale potrivit căreia Pământul dispărea sub forma sa fizică şi care contempla sufletul lumii crucificat pe corpul lumii. Înţelepţii din India primitivă povesteau că în momentul când se deschidea privirea clarvăzătoare ei descopereau, sub munţii Pământului, aproape de centrul Pământului, o cruce pe care era întinsă o fiinţă masculină şi feminină, purtând gravată pe partea sa dreaptă simbolul Soarelui, pe partea sa stângă simbolul Lunii, şi pe restul corpului continentele şi oceanele care formază Pământul. Este viziunea clarvăzătoare pe care vechii înţelepţi ai Indiei au avut-o privind această formă care aştepta ca Pământul să fie vitalizat de principiul Hristos. Vechii înţelepţi ai Indiei dovedeau prin acest anunţ profetic al Evenimentului hristic că dacă pătrundeau mai adânc prin clarvedere puteau spune că Hristos va veni, deoarece lucrurile la care se refereau erau aici. Din această cauză, acolo unde atinge regiunile superioare, înţelepciunea cea mai veche devine profeţie; ea contemplă evenimentele din viitor. Tot ce există în viitor este efectul prezentului; şi realităţile spirituale ale viitorului certifică

deja pentru vederea spirituală existența lor în prezent. Evenimentul hristic nu a fost prevăzut în mod abstract, exterior, el s-a revelat spiritului clarvăzător prin aceea că pentru viața lui Hristos, care s-a unit la un anumit moment al istoriei cu viața Pământului, se prezenta forma sufletului lumii pe crucea corpului lumii.

Înțelepciunea tuturor timpurilor se află în consonanță intimă când se privesc lucrurile până în fundamentul lor. Plecând de la cele discutate azi, va trebui să abordăm înțelepciunile diferitelor epoci şi ne vom strădui să le luminăm, astfel ca ele să poată apărea în adevărata lor formă.

CONFERINȚA a IV-a

München , 26 august 1909

În cele două conferințe precedente am subliniat că privirea suprasensibilă poate vedea entitățile spirituale care se află dincolo de detaliile lumii exterioare percepute de simțuri şi că, în consecință, începând cu un anumit grad de dezvoltare spirituală de inițiere, ceea ce se numeşte în mod obişnuit foc, aer, apă etc. se metamorfozează într-o substanță vie, însuflețită, spirituală. Am menționat în mod special că dincolo de manifestările şi evenimentele vieții noastre, în măsura în care se desfăşoară în lumea fizică, sunt de asemenea ascunse entități spirituale. Atunci ne putem întreba: Dacă conştiența suprasensibilă percepe aceste ființe spirituale peste tot unde simțurile noastre obişnuite intră în contact cu fenomene de căldură, de culoare etc., astfel încât am avea în fața noastră lumea sub două forme: pe de o parte lumea sensibilă exterioară şi pe de altă parte lumea spirituală? Iar în privința vieții sufletului: Percepem noi pe de o parte senzații, sentimente, fapte de conştiință, idei, şi pe de altă parte dincolo de acestea ființe spirituale? Sau este adevărul un altul, adică: Nu cumva lumea spirituală nu se acoperă în întregime în manifestările sale exterioare cu lumea sensibilă? Am putea formula întrebarea şi altfel: Când plecăm de la ceea ce este manifestare exterioară în lumea fizică, găsim noi oare toate entitățile spirituale posibile sau mai există alte entități care nu-şi găsesc exprimarea în lumea fizică? Noi punem această întrebare şi iată cum răspunde la ea conştiența suprasensibilă: Este adevărat că dincolo de fiecare percepție exterioară se află o ființă sau un fapt spiritual, dar pentru conştiența spirituală există ființe şi fapte ale lumii spirituale care i se revelează pe măsură ce ea se ridică în lumile superioare şi care nu au expresie în planul fizic. Există, aşadar, pentru inițiat şi alte experiențe decât cele care îşi aruncă umbra, care o proiectează în lumea fizică. De asemenea, există ființe şi fapte spirituale care nu-şi proiectează imaginea în viața noastră interioară şi deci nu se exprimă în faptele cunştiinței şi ale gândirii, în sentimente şi senzații etc. Am putea rezuma ceea ce am spus până aici, afirmând că lumea spirituală se revelează conştienței superioare ca fiind mult mai bogată decât ar presupune-o înfățişarea sa exterioară în lumea fizică. Acesta nu este, probabil, un lucru extraordinar pentru cea mai mare parte dintre dumneavoastră, dar el trebuie adus o dată clar în conştiența noastră. Trebuie să ne înțelegem că nu există numai fenomene şi entități spirituale mascate, aşa cum, de exemplu, focul ascunde spiritele elementelor ale focului, ci şi realități spirituale care ne sunt total ascunse. Este necesar să facem deosebire între cele două categorii, pentru a continua studiul nostru şi pentru a ne reprezenta cu mai multă precizie unele aspecte abordate ieri.

Am menţionat ieri că există entităţi spirituale care corespund cu ceea ce numim conştiinţă. Aşadar, pentru toate realităţile interioare există entităţi spirituale. Mai observam, la sfârşitul expunerii mele, că mitul grecesc avea o înţelegere clară a faptului că acele fiinţe spirituale care se revelează astfel sunt prezentate ca animatori şi stimulatori ai vieţii noastre sufleteşti în forma Eriniilor şi că ele aparţin unei generaţii de zei şi de spirite mai vechi decât cele care ne apar dincolo de fenomenele exterioare. Din această cauză, cei care vorbeau despre Erinii spuneau că ele aparţineau unei rase divine mai vechi decât zeii populari ai grecilor, care consideraseră justă răzbunarea lui Oreste. Trimiterea Eriniilor părea să fie fapta unei inteligenţe superioare menită a corecta ceea ce zeii populari, care nu erau altceva decât expresia mitică a entităţilor aflate dincolo de lumea sensibilă, hotărâseră a fi drept. Este vorba aici de una din faptele cele mai importante ale întregii evoluţii şi noi o vom analiza astăzi mai îndeaproape.

Reamintiţi-vă ce a precedat apariţia Pământului nostru. Ştiţi că Pământul a trecut mai întâi prin stadiile Vechiul Saturn, Vechiul Soare şi Vechea Lună. Acei dintre dumneavoastră care au urmărit expunerile noastre asupra acestor subiecte cunosc că tot ceea ce se întâmplă în cursul evoluţiei Pământului în cele patru regnuri: mineral, vegetal, animal şi uman se datorează unei veritabile legiuni de entităţi spirituale care se află pe cele mai diferite trepte de evoluţie. Cele care ne trimit din Soare efectele lor binefăcătoare se află la un anumit nivel de evoluţie, în timp ce în spatele evoluţiei Pământului se ascund alte entităţi care au separat la momentul potrivit Luna. Toate aceste fiinţe intervin în structurarea evoluţiei noastre, în structurarea diferitelor regnuri care fac parte din această evoluţie, astfel încât fenomenele care ne înconjoară sunt de fapt expresia unei spiritualităţi bogat articulate. Puteţi uşor să vă reprezentaţi că au existat regnuri spirituale tot atât de complexe în cursul evoluţiei Vechiului Saturn, a Vechiului Soare şi a Vechii Luni. Nu trebuie să încercăm să le înţelegem inventând denumiri care ar fi permanent valabile pentru diferitele entităţi. Numele de care ne putem servi nu desemnează în general individualităţi, ci desemnează, totodată, şi demnităţi sau funcţiuni. Astfel, când întrebuinţăm un nume pentru a desemna o fiinţă care a acţionat pe Vechiul Soare, nu-l mai putem folosi şi pentru a caracteriza acţiunea pe care o exercită acea fiinţă mai târziu pe Pământ, căci între timp ea a avansat. Vedeţi deci că trebuie să ne exprimăm foarte exact, dacă urmărim atingerea realităţii în domeniile spiritualului.

Pământul nostru actual nu a fost precedat numai de trei încarnări planetare, ci şi de trei universuri spirituale, de trei mari regnuri cosmice, puternice, care se desoebesc între ele în mod esenţial. Când se cercetează fazele Vechiului Saturn, ale Vechiului Soare şi ale Vechii Luni, se constată un element pe care nu l-am putea compara cu nimic din ceea ce are un nume pe Pământ. Nu putem vorbi în acest caz decât în mod comparativ.

Vă amintiţi, desigur, când v-am spus că evoluţia Vechiului Saturn a fost, în esenţă, o evoluţie a căldurii, a focului. Pe Soare, această căldură s-a densificat în aer, pe Vechea Lună aerul s-a condensat în apă şi numai pe Pământul actual a apărut elementul solid numit pământ. Dar dacă aţi vrea să legaţi evoluţia căldurii şi focului Vechiului Saturn de noţiunea actuală de căldură nu v-aţi putea face despre Saturn o idee cu totul justă, căci acel foc era fundamental diferit de focul nostru pământesc. Nu puteţi compara focul lui Saturn cu focul pe care-l obţineţi din arderea lemnului sau cu cel folosit la topirea metalelor; singurul lucru pe care-l putem compara în zilele noastre cu focul Vechiului Saturn este focul care străbate sub formă de căldură propriul dumneavoastră sânge. În acest foc viu, am putea spune, în această căldură care este în acelaşi timp ceea ce vă dă viaţă, există o substanţă comparabilă cu substanţa unică din care era constituit Vechiul Saturn, pe când focul fizic actual este un derivat, un produs tardiv al focului Vechiului

Saturn; această formă pe care o percepeți cu ochii fizici în lumea exterioară, în fapt, a apărut abia pe Pământ. Numai căldura sângelui nostru ne reaminteşte fizic ceea ce exista în timpul evoluției fizice pe Vechiul Saturn. Vedeți deci că noi nu avem decât puține elemente de comparație pentru a înțelege, plecând de la experiența actuală, stadiile anterioare de evoluție.

Trebuie să vă fie clar că tot ceea ce exista pe vremea Vechiului Saturn, a Vechiului Soare şi a Vechii Luni reapare într-un anumit mod în cursul evoluției Pământului, însă transformat. Ceea ce exista pe Vechiul Saturn în stare de germene şi s-a dezvoltat în cursul fazelor solară şi lunară se află şi în evoluția noastră pământească; vedem tot ce s-a dezvoltat în cursul celor trei etape succesive, în transformările pe care le-au suferit în cursul evoluției Pământului, dar putem spune din ce perioade evolutive anterioare provin. Vechile încarnări planetare sunt într-un anumit fel încifrate în Pământul nostru.

Să examinăm mai îndeaproape modul în care s-au infiltrat aceste lucruri în evoluția Pământului, lumea acestei misterioase comprimări. Încercând să vă reprezentați ce a fost pus în discuție în conferințele precedente, puteți spune că Pământul, Soarele şi Luna formau odinioară un singur corp. Toate ființele spirituale, toate substanțele fizice care au fost prezente în timpul Vechiului Saturn, al Vechiului Soare şi al Vechii Luni, dar şi toate entitățile spitiruale care au acționat în aceste etape se aflau şi în acest corp. Toate aceste realități coexistau la începutul epocii pământeşti, astfel că noi putem caracteriza acest început astfel: mai întâi Pământul a preluat în sine rezultatul celor trei perioade precedente, împreună cu toate ființele spirituale aflate pe diferite trepte de dezvoltare. Toate acestea trăiau atunci pe Pământ. Dar dacă vă reprezentați că aceste entități au diferite trepte de evoluție puteți să spuneți: Cel care contemplă acest Pământ trebuie să poată face deosebirea între cele trei categorii de ființe şi substanțe. El trebuie să-şi poată spune, referitor la începutul evoluției Pământului: Aici este ceva care nu putea lua naştere decât datorită faptului că a existat cândva stadiul Saturn sau stadiul Soare sau stadiul Luna, care au precedat condițiile Pământului nostru. Aşadar, evoluiiei Pământului i-au premers trei stări anterioare, care se regăsesc în corpul Pământului la începutul evoluției terestre.

Acest fapt pe care eu îl evoc aici în fața privirii dumneavostră spirituale a fost cunoscut de oamenii pe care o veche conştiență instinctivă îi punea în contact direct cu secretele lumii spirituale, şi dacă cifra 3 este considerată ca o cifră caracteristică lumilor superioare, în ochii celor care aveau în vedere realitățile concrete şi nu nişte abstracțiuni, lucrurile înseşi şi nu concepte, era evident că Pământul nostru conținuse în sine moştenirea Vechiului Saturn, a Vechiului Soare şi a Vechii Luni. Aceasta este ceea ce se numeşte Trinitatea superioară, Trinitatea premergătoare Pământului. Vechii inițiați priveau spre timpurile vechi în care tot ce este pământesc mai era încă spiritual, şi spuneau: Tot ce a devenit solid pe Pământ a fost precedat de alte stări elementare. Înainte de a se adăuga ca al patrulea element la cele trei stări anterioare, Pământul a fost precedat de aceste trei stări; este elementul originar căruia îşi datorează existența tot ceea ce este pământesc. O Trinitate pe care o desemnăm prin expresiile noastre obişnuite – Saturn, Soare şi Lună – a precedat Pământul nostru. Dar ce se întâmplă cu evoluția pământească? Ei bine, această Trinitate a continuat să evolueze până la stadiul nostru pământesc. Când se vorbeşte de aşa-numita Trinitate superioară, această expresie desemnează, în mod concret, acele trei stări anterioare ale Pământului; când se evocă cifra 4, vrem să vorbim de aceste trei stări aşa cum ele s-au transformat treptat pentru a putea prelua şi Pământul însuşi. Iată de ce toți cei care erau în legătură, printr-o conştiență instinctivă, cu evenimentele lumii spirituale resimțeau secretul devenirii Pământului în raportul trei la

patru; ei ştiau că Pământul nostru, fiind a patra încarnare planetară, a preluat în el cele trei încarnări precedente, care au evoluat până la starea lor finală; dar trebuia ca trei din aceste stări anterioare să se dezvolte până la niveluri din ce în ce mai înalte încă înaintea Pământului. Deci se privea cu sfială sacră la ceea ce devenise patru spre trei, şi se spunea: Cele trei – Saturn, Soare, Lună – sunt temelia celor patru, care exprimă faza noastră de evoluție; este evident că expresiile Saturn, Soare, Lună, pe care le întrebuințez eu astăzi, nu sunt cele de care s-a servit conştiența instinctivă.

Dacă urmărim cursul evoluției noastre pământeşti, ne putem întreba cum participă diferitele entități spirituale la ea. Această evoluție constă în aceea că mai întâi s-a separat Soarele de Pământ, iar apoi Luna. Anumite entități separă Soarele de Pământ, altele separă Luna de Pământ. În ambele procese sunt implicate entități spirituale care le dirijează. Unele scot Soarele din Pământ, iar altele scot Luna din Pământ. Cum se implică diferitele entități spirituale, cele ale Vechiului Saturn, ale Vechilui Soare şi ale Vechii Luni în aceste evenimente? Ele se află pe trepte diferite de evoluție; participă deci la evoluție în mod diferit. Noi întâlnim mai întâi ființele spirituale care au realizat o evoluție mai ales pe vechiul Soare, evoluție care a fost tot atât de importantă pentru ele cum este pentru om etapa pământească; evoluția lor s-a realizat astfel încât vechiul Soare a fost ales pentru a le servi drept cadru, fiindcă ele erau adaptate vechiului Soare şi făceau parte integrantă din el. Acestea sunt acele entități care au extras Soarele din Pământ şi în cursul epocii pământeşti, pentru că ele erau încă din timpul Vechiului Soare atât de strâns unite cu Soarele cum este unită ființa omenească actuală cu Pământul. Ele ajunseseră atât de departe, încât aveau nevoie de Soare pentru a continua să progreseze. O dată cu separarea Soarelui şi spiritele Soarelui au părăsit Pământul, pentru a exercita din afară influența lor asupra lui. După plecarea lor, au mai rămas pe Pământ spiritele saturniene şi cele lunare. Printre acestea erau acum spiritele lui Saturn, care ajunseseră atât de departe în evoluția lor, încât puteau să ghideze şi să dirijeze plecarea Lunii din corpul Pământului. Maturitatea acestor spirite se explică prin faptul că, într-o anumită privință, ele precedaseră spiritele solare şi înfăptuiseră încă pe Vechiul Saturn evoluția spiritelor solare pe Soare. Iată de ce ele au fost capabile să extragă Luna din Pământ şi să stimuleze prin aceasta dezvoltarea omului, să vitalizare din interior ființa omenească, care altfel s-ar fi solidificat, mumificat.

Se poate deci spune că plecarea Soarelui a fost opera spiritelor solare, iar plecarea Lunii a fost fapta spiritelor saturniene. Soarele este simbolul cosmic al acțiunii spiritelor solare; Luna al acțiunii spiritelor saturniene. Cu Pământul rămân spiritele Vechii Luni.

În zilele următoare, va fi util să focalizăm un moment bine definit al evoluției Pământului. Mă refer la cel în care Luna s-a desprins de Pământ. Pământul a rămas atunci singur, deoarece Soarele se separase de el anterior. Pământul se afla într-o anumită stare, diferită de cea în care este el astăzi. Dacă în timpul separării de Lună Pământul ar fi fost ceea ce este astăzi, acest episod nu ar fi fost necesar; în comparație cu starea prezentă, când este acoperit cu regnurile mineral, vegetal, animal şi fizic-uman, el ar fi imperfect: nimic din toate acestea nu exista; continentele nu erau încă separate unele de altele şi totul era haotic. Trebuia ca evoluția să-şi urmeze cursul. Dacă ați cerceta evoluția cu privirea clarvăzătoare, ați căuta în zadar în acel moment minerale sau un covor vegetal ca cel de astăzi, forme animale şi umane aşa cum le cunoaştem noi, căci apariția acestora se datorează faptului că Soarele şi Luna îşi exercită acțiunea din afară. Dacă aceste corpuri cereşti au părăsit Pământul, este pentru a putea acționa asupra lui din afară. Pământul s-a acoperit ca prin minune de forme care puteau apărea datorită acțiunii Soarelui şi Lunii, şi anume tot ceea ce noi vedem astăzi în jurul nostru. Când vorbim de

momentul în care Luna a părăsit Pământul, trebuie să ne reprezentăm un Pământ imperfect şi haotic. Progresiv, Pământul s-a acoperit de formaţiuni pe care le percepem astăzi în jurul nostru cu simţurile fizice: plantele, speciile animale şi neamul omenesc. Toate acestea prosperă şi se dezvoltă gratie influenţei entităţilor care acţionează de pe Soare şi Lună. Cele de pe Soare îşi exercită influenţa asupra formelor exterioare: minerale, plante, animale şi oameni fizici; cele de pe Lună stimulează în mod deosebit viaţa psihică a animalelor şi a omului. Evoluţia Pământului este deci stimulată din exterior de aceste entităţi. Acest tablou schiţat în puţine cuvinte caracterizează evoluţia Pământului în timpul a ceea ce se numeşte epoca lemuriană şi o parte din epoca atlanteană. Doar în cursul epocii atlanteene Pământul a început progresiv să ia aspectul pe care îl are astăzi. Noi trebuie deci să distingem, în evoluţia pământească, un Pământ haotic anterior plecării Lunii şi un Pământ organizat care a primit influenţa fiinţelor spirituale din ambianţa sa.

Nu este nevoie să recurgem la informaţiile transmise de istorie pentru a expune aceste fapte. Presupuneţi că datorită unui eveniment oarecare s-ar fi pierdut tot ce au creat iniţiaţii venerabilei Indii vechi, cunoştinţele magilor Persiei, cunoştinţele caldeenilor, ale Misteriilor Greciei; admiteţi că s-ar fi pierdut toate documentele egiptene, până în epoca noastră; că nu ne-ar fi parvenit nici o scriere care să ne comunice ce se spunea odinioară în legătură cu bazele spirituale ale evuluţiei noastre pământeşti! Ei bine, cu toate acestea, nu ar fi pierdută posibilitatea de a dezvolta în zilele noastre cunoaşterea suprasensibilă. Astfel, tot ce s-a spus până acum ar putea fi regăsit prin investigare spirituală, fără nici un document istoric. Ne găsim în faţa unei cunoaşteri care poate fi obţinută în epoca noastră plecând de la elementele originare, în acelaşi fel cum pot fi învăţate matematicile din sursele originare.

Acum, după ce am făcut un scurt rezumat al cuprinzătoarei ştiinţe a spiritului, ne vom referi la un exemplu particular, pentru a vedea cum ceea ce putem afla azi prin investigaţia suprasensibilă a existat în timpurile trecute. Desigur, s-ar putea folosi şi o altă metodă, dar cea pe care noi am adoptat-o în acest ciclu de conferinţe constă în compararea a ceea ce putem afla fără ajutorul documentelor istorice cu ceea ce ne transmite un document sau altul.

Ne vom întoarce la o personalitate istorică care a trăit într-o epocă relativ îndepărtată a evoluţiei spirutuale greceşti, o personalitate despre care istoria nu ne transmite decât puţine lucruri (nici nu se ştie cu certitudine la ce dată a trăit) şi care, într-un anumit sens, i-a precedat pe toţi ceilalţi înţelepţi greci: Pherekydes din Syros. El a trăit în perioada de dezvoltare spirituală greacă, numită epoca celor şapte Înţelepţi, care a precedat tot ceea ce istoria menţionează în general despre filosofia greacă. Istoria nu indică decât puţine lucruri despre Pherekydes din Syros. Este însă interesant să luăm în considerare ceea ce se spune despre el. El este numit, printre altele, şi învăţător al lui Pythagoras. Lui i se pot atribui o bună parte din doctrinele pe care le găsim mai târziu la Heraclit, Platon şi la alţi filosofi de mai târziu. El a aparţinut perioadei arhaice a istoriei greceşti, de care se spune că a avut şapte Înţelepţi, aşa cum se precizează despre indienii din vechime că au avut şapte Rishi. Pherekydes a trăit în epoca celor şapte Înţelepţi. Se povesteşte că acest filosof spunea că la baza întregii noastre evoluţii se află trei principii, pe care el le numea Zeus, Cronos şi Chthon. Ce corespunde acestor trei denumiri? Dacă ne străduim să clarificăm ce înseamnă ele, aflăm că, evident, Cronos nu este decât un alt nume pentru Vechiul Saturn; este unul şi acelaşi lucru. Pentru Pherekydes, Cronos reprezintă suma totală a entităţilor spirituale şi divine pe care noi le situăm în sfera lui Saturn. Tot ceea ce

face parte din sfera Vechiului Saturn, toate ființele care au contribuit la evoluția Pământului, care au fost capabile să separe Luna le aflăm în Cronos-Saturn.

Zeus este un termen, un nume a cărui utilizare este fluctuantă în timpurile străvechi. Prin el se desemnează individualități spirituale aflate pe cele mai diverse trepte de evoluție. Dar cei care au cunoscut inițierea în Grecia antică au văzut întotdeauna în Zeus ghidul spiritelor solare. Zeus este ceea ce trăieşte în acțiunile pe care Soarele le exercită asupra Pământului. Pheriekydes din Syros desemnează ca sferă a lui Zeus pe cea a spiritelor solare, treapta a doua. Chthon desemnează starea în care se afla Pământul când Luna s-a separat de el, starea haotică în care nici o plantă, nici o specie animală, nici o rasă umană nu popula încă Pământul. Pherekydes din Syros spunea ceva uimitor: Aceste trei principii – Zeus, Cronos şi Chthon – se află la temelia evoluției noastre pământeşti. Ceea ce a devenit Pământul s-a realizat prin acțiunea conjugată a acestor trei principii, a acestei Trinități originare, sacre, care provine din stările anterioare ale Pământului. Vechiul înțelept grec cunoştea deci această Trinitate şi pe ea o descria prin cele trei nume care-i erau familiare. Înțeleptul ne zugrăveşte apoi continuarea evoluției. În acele timpuri îndepărtate, nu exista obiceiul de a descrie aceste realități în termenii seci şi prozaici pe care îi cunoaştem în prezent; se întrebuințau mai curând reprezentări colorate pentru ceea ce se contemplase şi percepuse în spirit. Pherekydes din Syros ne spune deci: Chthon a devenit Geea, Pământul (ceea ce se numeşte astăzi Pământul), datorită ofrandei lui Zeus, pe care l-a acoperit cu veşmântul său. O expresie admirabilă pentru acea evoluție pe care v-am rezumat-o acum în puține cuvinte. Pâmântul era singur; în afara lui erau Soarele şi Luna, împărățiile spirituale ale lui Zeus şi Cronos. Atunci Soarele, care se separase primul, a început să acționeze asupra Pământului. Era un fel de fecundare a Pământului în starea sa haotică, sau, pentru a vorbi ca vechii înțelepți greci, o fecundare a lui Chthon prin Zeus. Căldura şi lumina solară au fost trimise în lumea fizică şi prin ele s-au putut exercita efectele benefice ale împărătiei lui Zeus, care fecundează totul. Pământul a primit atunci ofranda regească. El s-a acoperit cu veşmântul său, şi acest veşmânt nu este nimic altceva decât învelişul său de forme vegetale, animale şi omeneşti fizice care a acoperit atunci Pământul. Chthon s-a transformat în Geea, datorită darului pe care i l-a făcut Zeus şi cu care Pământul s-a înveşmântat.

În aceste remarcabile exprimări în imagini, în această frumoasă limbă, vedem ce poate găsi conştiența suprasensibilă actuală în vremea în care trăiau cei şapte Înțelepți ai Greciei, când actiona Pherekydes din Syros, despre care abia dacă s-a păstrat ceva mai mult decât datele exterioare pe care vi le-am prezentat. Însă cel care luminează ceea ce a spus acest înțelept cu ce ne poate oferi în prezent investigația suprasensibilă va vedea că el n-ar fi putut descrie faptele în mod atât de pertinent încât cercetatrea suprasensibilă actuală să le confirme, dacă n-ar fi avut el însuşi cunoştință despre toate acestea. Ştiința lui Pherekydes din Syros se datorează faptului că el beneficiase de ceea ce se numeşte o inițiere feniciană.

El a fost inițiat în templele anticei Fenicii, de unde a adus în Grecia ceea ce-i era permis să facă cunoscut. În felul acesta au venit din Orient unele învățături care acolo erau în concordanță cu restul înțelepciunii orientale.

Prin aceasta eu nu am vrut decât să vă dau un exemplu, şi am mai putea da multe altele despre modul în care se poate regăsi la vechii înțelepți – dacă ştim să-i citim corect – ceea ce cercetătorii suprasensibilului pot descoperi astăzi fără a recurge la tradițiile istorice. Prin acest exemplu, noi nu ne-am întors foarte departe în istoria omenirii. Multe exemple arată că învățăturile care pot fi descoperite astăzi ca fiind primordiale pot fi regăsite sub forme echivalente în epoci îndepărtate, cu condiția să ştim cum să descifrăm

expresiile. Totuşi ar fi un lucru cu totul greşit dacă, luminând înţelepciunea orientală cu ceea ce poate fi obţinut azi în lumea occidentală, am epuiza-o pe prima şi am spune pur şi simplu: Găsim în Orient cutare părere despre evoluţia cosmică – la fel vorbim şi noi astăzi; în felul acesta aflăm că în vremea lui şi Pherekydes din Syros şi în epoca egipteană, pe timpul magilor caldeeni şi în vremea Indiei antice, situaţia era aceeaşi. Dacă am considera că aceasta este singura posibilitate, s-ar putea afirma: Înţelepciunea pe care o cultivăm noi astăzi o regăsim sub formele cele mai diverse peste tot unde au trăit oameni care au năzuit spre înţelepciune; este una şi aceeaşi înţelepciune pretutindeni! Acestui mod de afirmare, într-o formă abstractă nu i se poate obiecta nimic, căci totul este exact. Dar trebuie spus că aceasta nu este decât o parte a adevărului. Aşa cum creşterea plantei nu constă în a produce mereu aceleaşi organe, de la cea mai adâncă din rădăcinile sale până la fructe, ci apar mai întâi frunzele verzi, apoi petalele colorate, staminele, pistilul şi aşa mai departe, aşa cum planta metamorfozează forma produselor sale şi le conduce spre stadii din ce în cea mai înalte, la fel stau lucrurile şi cu progresul vieţii omeneşti pe Pământ. Oricât ar fi de adevărat că aceleaşi comori de înţelepciune apar sub formele cele mai variate, există totuşi o evoluţie a acestor înţelepciuni; şi ar fi cu totul fals să spunem că în epoca indiană veche ar fi fost prezente lucrurile pe care le cunoaştem astăzi. Tot atât de puţin corect ar fi dacă am afirma că într-o plantă se întâmplă acelaşi lucru în floare ca şi în rădăcină. Putem spune că în ele acţionează aceeaşi forţă, dar aceasta nu poate fi recunoscută în realitatea sa decât dacă i se urmăreşte dezvoltarea, astfel încât recunoaştem un progres al tainelor care se află la baza evoluţiei omenirii. Categoric, învăţământul care a fost dat odinioară, în timpurile care au urmat după marea catastrofă atlanteană, poate fi dat şi astăzi; cel pe care l-a dat Pherekydes din Syros mai poate fi, de asemenea, dat şi astăzi, dar evoluţia Pământului şi a omului s-au îmbogăţit de atunci şi a căpătat nuanţe noi.

Evocam ieri momentul esential care-l reprezintă pentru omenire impulsul lui Hristos, introducând în procesul evoluţiei pământeşti un element care nu poate fi comparat cu nimic asemănător, care este absolut unic. În legătură cu aceasta mi s-a făcut următoarea obiectie: Nu ar fi totuşi nedrept ca atâtea milenii să se fi scurs înainte de apariţia lui Hristos şi atâţia oameni să nu fi putut cunoaşte înţelepciunea deplină? Cum a putut să-i fie refuzată omenirii precreştine această înţelepciune? Noi putem, desigur, recunoaşte ca fiind echitabil, în comparaţie cu justiţia universală, faptul că formele adevărului se schimbă – spun unii – dar nu se adaugă noi adevăruri, deoarece atunci ar trebui să credem că o înţelepciune mai înaltă a fost rezervată oamenilor care erau destinaţi să trăiască după Hristos. Eu nu aş menţiona aici această obiecţiune, dacă ea n-ar fi fost realmente exprimată, deoarece se poate înţelege că acest lucru se spune în multe locuri, dar nu de cei care se ocupă de ştiinţa spiritului; este evident că oamenii care s-au încarnat după Hristos sunt aceiaşi cu cei care au trăit înaintea Lui; ei parcurg încarnări succesive, şi ceea ce n-au putut învăţa înainte de venirea lui Hristos pe Pământ, sunt chemaţi să învete după ce a avut loc acest Eveniment. Cel care consideră că omul se încarnează în epoci diferite pentru a relua mereu aceleaşi lucruri nu crede în mod serios, cu sentimentul şi cu toată viaţa sufletului, în reîncarnare; a crede în reîncarnare înseamnă a-i înţelege scopul şi sensul şi faptul că nu este în zadar să revenim în vieţi succesive; acest lucru este necesar pentru a putea învăţa, pe Pământ, mereu ceva nou. Dacă aşa stau lucrurile, trebuie ca pe Pământ să se reverse mereu o viaţă nouă; trebuie să descoperim realităţi noi de fiecare dată când revenim pe Pământ. A spune că aceleaşi adevăruri reapar în diferitele concepţii despre lume este o abstracţie. Ceea ce este concret, adevărat, este că aceste comori de înţelepciune evoluează şi iau forme din ce în ce mai înalte, până ce apare pe Pământ ceea ce este matur pentru a trece la o altă stare de evoluţie, la fel cum

Saturn, Soarele şi Luna au trecut în stadiul Pământ. Nu este o simplă repetiție, ci un adevărat progres, acesta este aspectul cel mai important.

În aceasta constă deosebirea dintre modul de gândire oriental şi cel occidental. Potrivit sarcinii şi misiunii occidentului, cel din urmă este inseparabil de o concepție într-adevăr istorică, concretă, a evoluției terestre. Iar concepție istorică este numai cea care vede progresul şi nu repetarea aceluiaşi lucru. Noțiunea de istorie a intrat în evoluția omenirii prin Occident. Aici a învățat omenirea mai întâi să conceapă lucrurile în mod istoric şi nu ca o simplă revenire veşnică. Dacă printre noi ar apărea cineva care să nu fie pătruns de ideea progresului istoric şi ar adopta în mare măsură un mod de gândire oriental, al cărui adevăr nu este deloc pus sub semnul îndoielii prin aceasta, deşi spunem că trebuie să i se adauge concepția istorică, s-ar putea ca el să piardă sensul istoriei şi ar apărea o întrebarea uimitoare: În fond, la ce bun această eternă repetiție a aceloraşi lucruri? Aceasta este chestiunea pe care şi-a pus-o Schopenhauer, căruia îi lipsea sensul profund şi real al istoriei. În cadrul vieții spirituale moderne, el a fost unul dintre cei care, pentru gândirea exoterică, au împrumutat multe din învățăturile orientale. Dar este stabilit că un adevăr superior nu infirmă cu nimic un adevăr de ordin inferior; şi noi acceptăm în totalitate ceea ce se afirmă de pe poziția anistorică. Ceea ce facem noi este să ridicăm acest adevăr mai puțin important spre un nivel mai înalt, iar în acest caz luminăm gândirea orientală cu ajutorul luminii Occidentului [1].

Aş vrea să ilustrez printr-un exemplu ceea ce tocmai v-am redat *in abstracto*. Din cele spuse ați înțeles că putem regăsi sub o altă formă, în timpurile vechi, datele investigației suprasensibile moderne. Noi putem proiecta o lumină asupra trecutului numai dacă o luăm din prezent. Ne vom referi, aşadar, din nou la o personalitate, o individualitate spirituală. Mai târziu vom mai discuta diferite amănunte ale acestui domeniu, dar astăzi vom scoate în evidență un singur aspect. Dacă ne întoarcem în timp, când în învățăturile care circulau era prezentă ca ecou înalta şi sublima înțelepciunie a Rishilor, întâlnim printre numele de zei şi pe cel al lui Indra. Care este ființa numită Indra în timpurile vedice? Cel mai bun mod de a răspunde la această chestiune din perspectiva ştiinței spiritului modernă este de a caracteriza din nou, acum, modul în care în zilele noastre ne putem face, prin cercetarea suprasensibilă, o idee despre această ființă care există într-adevăr.

Noi am subliniat că dincolo de tot ceea ce ne înconjoară în universul exterior, dincolo de foc, de aer, de apă şi de pământ, se află entități spirituale. Când lăsăm să acționeze asupra noastră, în primul rând asupra simțurilor noastre, focul sau aerul, noi percepem manifestarea exterioară a acestor entități. Putem căuta, ridicându-ne din lumea fizică în lumea astrală, prin vederea suprasensibilă, ceea ce se află dincolo de percepțiile noastre fizice din viața curentă. Întâlnim atunci numeroase entități pentru care aerul este manifestarea exterioară, şi care lucrează împreună în mediul nostru spiritual pentru a produce în mod exterior fenomeneie atmosferice fizice. Dacă ne întrebăm cum se prezintă regnul spiritual de dincolo de aer, când îl privim în lumea sufletească, întâlnim pe acest plan un mare număr de entități spirituale care nu coboară până în planul fizic, care se manifestă acolo sub formă de aer, care ne apar pe planul astral ea individualități. O anumită entitate este cea mai puternică. Ea mai există încă în zilele noastre; este cea care în India antică a fost numită Indra. În acelaşi timp ea este implicată în întreaga organizare a proceselor noastre respiratorii. Dacă noi putem respira astăzi, o datorăm activității sale. Putem privi spre ea şi să-i spunem: Ție, o Indra, îți datorez eu că posed instrumentul respirației aşa cum îl avem, ca oameni. Dar activitățile unei asemenea ființe nu se limitează la acest singur aspect; ele sunt ramificate, astfel că ființa omenească îi

mai datorează încă multe alte lucruri şi ea poate de asemenea să-i spună: O, zeule Indra, tu care mi-ai dat posibilitatea să respir, ţie îţi datorez şi forţa care străbate muşchii mei când, în război, îl înfrunt pe inamicul meu. El poate cere acestui Indra să-i dea forţa de a învinge inamicul, deoarece are loc un transfer al funcţiei aceleiaşi zeităţi, pe care noi nu avem nevoie s-o numim din moment ce ştim că ea este aici; tot prin ea fulgerul brăzdează norii, tunetul bubuie şi apar fenomenele binefăcătoare care însoţesc furtuna. Şi când în aceste împrejurări ne gândim să rugăm zeii, rugăciunea noastră urcă spre această fiinţă.

Vedem, astfel, că în lumea sufletelor exista în epoca vedică o anumită entitate care era denumită simplu Indra. Indra are tot atâta realitate pentru noi ca şi pentru oamenii de atunci.

Şi acum, un alt aspect. Aveţi în vedere această entitate aşa cum o considera realmente iniţiatul din India anticâ atunci când se întorcea spre lumea sufletelor, şi puneţi-vă următoarea întrebare: Iniţiatul timpului nostru vede oare această fiinţă exact în acelaşi fel? Trebuie să răspundem: El percepe tot ceea ce se putea vedea în acel timp din acest Indra, dar mai înţelege încă şi altceva. Dacă priviţi un om de patruzeci de ani puteţi spune că acesta este acelaşi pe care l-aţi cunoseut acum treizeci de ani, când avea zece ani; el nu şi-a schimbat numele, dar intr-o anumită privinţă a devenit altceva. Şi veţi oferi o imagine a acestui om de patruzeci de ani dacă-l descrieţi cum apărea la zece ani. Ceea ce spuneţi despre el este întru totul exact, dar în treizeci de ani el a suferit o evoluţie şi trebuie să ţineţi cont de acest lucru pentru a-l descrie aşa cum este în prezent. Credeţi că omul evoluează în cursul diferitelor lui vieţi şi de la o încarnare la alta dar că fiinţele spirituale au rămas astăzi la nivelul la care erau când, în vremea Indiei antice, conştienţa clarvăzătoare se îndrepta spre ele? Să nu fie zeii decât ceea ce au fost timp de milenii, mereu aceiaşi? În mod sigur nu. Putem cu drept cuvânt spune că Indra *a evoluat* din epoca când clarvăzătorii din India priveau spre el. De ce natură este această evoluţie şi cum ni se prezintă ea nouă?

Dacă ne îndreptăm conştienţa clarvăzătoare asupra figurii lui Indra, remarcăm că la un anumit moment al evoluţiei sale se întâmplă ceva extraordinar. Repet: îndreptăm conştienţa clarvăzătore în lumea sufletelor spre vechiul zeu hindus Indra şi urmărim evoluţia sa prin milenii. El primeşte la un anumit moment raze de lumină de la o altă fiinţă spirituală; prin aceasta, Indra este iluminat şi ridicat la o treaptă superioară a evoluţiei sale. Este ca şi când într-un moment din viaţa dumneavoastră învăţaţi ceva important, datorită căruia deveniţi un alt om. Aceasta este ceea ce s-a întâmplat într-o zi cu Indra: el a primit lumina spirituală emanând de la o altă entitate divină. De atunci de la Indra radiază spre noi ceea ce exista şi în vechiul Indra, dar este îmbogăţit cu lumina spirituală care emană de la altă entitate. Noi putem da o indicaţie precisă asupra momentului istoriei omenirii când s-a produs ceea ce tocmai am descris. Zeul Indra exista în lumea sufletelor pe vremea când Hristos nu putea încă fi perceput în evoluţia Pământului, dar când lumina care emana de la El începea deja să lumineze pe Indra. Această lumină spirituală nu-i parvine în mod plenar decât mai târziu, dar îi apare încă de atunci celui care este capabil să-l perceapă, dar altfel decât când nu reflecta încă lumina lui Hristos. Omul chemat să anunţe omenirii acest lucru va spune: Vechiul Indra prezenta pentru noi un mare interes; dar acum ne interesează ceea ce reflectă, ceea ce radiază de la Indra spre noi. Lumina pe care Indra o proiectează din acel moment în evoluţia spirituală a Pământului nu este lumina sa proprie, ci ea reflectă lumina lui Hristos, aşa cum Luna reflectă razele Soarelui. Lumina lui Hristos nu cade direct pe Pământ, ci este reflectată de Indra şi nu permite încă să fie recunoscut în mod direct Hristos; aşa cum lumina reflectată de Lună ne permite să recunoaştem că este lumina Soarelui a fost şi lumina pe

care Moise a vestit-o poporului său; el a numit lumina lui Hristos care este ca lumina solară reflectată de Lună, Iahve sau Iehova. Găsiți aici, deşi sub o altă formă, ceea ce am subliniat în conferințele mele asupra Evangheliei Sfântului Ioan: Hristos se anunță cu anticipație, iar Iahve sau Iehova este numele acestei lumini a lui Hristos reflectată mai întâi de o veche divinitate, este Hristosul vestit în mod profetic.

Este ca şi cum, în cursul evoluției Pământului, vechiul zeu Indra ar fi primit lumina lui Hristos şi ar fi reflectat-o apoi spre Pământ. Prin faptul că Indra a fost atins de lumina lui Hristos, el parcurge o evoluție. Desigur, Indra nu a devenit Iehova. Nu trebuie să spuneți: Indra este Iehova. Dar veți putea înțelege că, aşa cum Indra se manifestă în fulger şi tunet, la fel se manifestă şi Iahve sau Iehova în tunet şi fulger, căci reflectarea se poate face numai în legătură cu entitatea care reflectă. Aveți aici un exemplu de felul în care evoluția spirituală se realizează în propria sa lume, aşa cum se realizează evoluția oamenilor în lumea lor, şi cum ființele spirituale nu prezintă acelaşi aspect când le contemplăm după milenii. Lumea spirituală nu este inactivă; ea are o istorie şi istoria pământească este expresia exterioară a acestuia. În adevăr, toate evenimentele terestre îşi au cauza în evenimentele lumii spirituale şi noi trebuie să înțelegem în detaliu ce evenimente se află la baza a ceea ce se întâmplă pe Pământ.

Am vrut să vă lămuresc printr-un exemplu ce înseamnă istoria vieții spirituale. Dacă rețineți că există înțelepciuni pe care le aflăm în prezent şi pe care le regăsim când privim înapoi, dar cu nume, cu forme şi cu expresii schimbate, că există o evoluție istorică, un progres în viața spirituală care se află la baza lumii fizice, atunci veți fi în posesia celor două principii juste care trebuie să stea la baza oricărei ştiințe a spiritului, care vrea să influențeze asupra viitorului omenirii, care vrea să evolueze.

Vom vorbi din nou, mâine, despre revelația vieții divine unice sub diferitele sale forme, despre cunoaşterea evoluției vieții divine spre forme din ce în ce mai înalte, şi despre maturizarea progresivă a roadelor propriu-zise ale existenței cosmice.

NOTE

1. Această expunere, care pare a fi o digresiune, se datorează faptului că răspunde la afirmația, atât de frecventă în concepțiile mistice despre lume, după care diferitele religii care s-au succedat istoriceşte nu sunt în fond decât diferite transformări ale unei singure înțelepciuni primordiale.

CONFERINȚA a V-a

München , 27 august 1909

Am văzut în conferințele precedente în ce măsură lumea exterioară acționează ca o iluzie care ascunde lumea spirituală aflată în spatele ei. Când conştiența clarvăzătoare trece dincolo de vălul iluziei, ea pătrunde în lumea spirituală. Cel care face această experiență poate spune atunci că vălul exterior al simțurilor a devenit transparent. Acesta este, am putea spune, unul din drumurile de acces în lumea spiritului. Dar noi am văzut, de asemenea, cum, din propria noastră viață sufletească interioară, tot ce numim gânduri, sentimente, senzații, precum şi fenomenele şi mai complexe care se desfăşoară aici, vocea conştiinței etc., formează un fel de văl care acoperă o lume spirituală. Iar când conştiența clarvăzătoare trece şi prin acest văl, ajunge din nou într-o lume spirituală. Aceste două căi diferite de a pătrunde în lumea spirituală au fost cunsocute dintotdeauna.

Cei care căutau initierea ştiau că puteau ajunge la lumea spirituală dacă înlăturau, pe de o parte, vălul exterior şi, pe de altă parte, vălul interior. De aceea întâlnim la toate popoarele Pământului o diferenţiere între zeii de sus şi zeii de jos; şi în Misteriile din toate timpurile se spunea că se poate ajunge la aceşti zei dacă te afli pe o anumită treaptă de iniţiere, dar lumea zeilor inferiori şi lumea zeilor superiori erau tratate întotdeauna în mod cu totul diferit. Consideraţiile care urmează ne vor permite să înţelegem prin ce se justifică această idee: la început omul nu poate acţiona asupra modului în care îi apare lumea exterioară, asupra aspectelor multiple ale impresiilor de culoare, de căldură etc., adică asupra covorului pestriţ al elementelor foc, aer, apă şi pământ. Soarele răsare dimineaţa, el trimite razele sale luminoase asupra tuturor lucrurilor şi lumea exterioară apare simţurilor noastre în funcţie de diferitele raporturi care se stabilesc aici; iar când suntem capabili să trecem dincolo de aceste raporturi el pătrunde în lumea spirituală. Neavând nici o influenţă asupra lumii exterioare sensibile care-l înconjoară, omul este incapabil să o altereze prin propria sa fiinţă. Ea îi este dată de entităţile spirituale care se manifestă prin fenomenele sensibile, iar el nu o poate altera prin propria sa forţă. Astfel, se poate pune problema ca atunci când omul devine iniţiat să treacă dincolo de vălul ţesut de simţuri, dar el trebuie să lase acest văl în starea în care a fost elaborat de entităţile spirituale.

Poziţia omului este cu totul alta cu privire la viaţa sa interioară. Modul său de a gândi, de a simţi, de a voi, de a asculta vocea conştiinţei sale depinde de gradul său de perfecţiune, de felul în care a lucrat asupra vieţii sale sufleteşti. Omul nu poate face ca Aurora sau vegetaţia să aibă un roşu sau un verde mai frumos sau mai urât; dar este în puterea sa de a se corupe interior, facând să se nască în el emoţii nesănătoase, judecăţi morale eronate; el poate răspunde mai mult sau mai puţin vocii conştiinţei sale, să cultive în ceea ce priveşte reprezentările sale frumuseţea sau urâţenia şi să producă forme-gânduri adevărate sau mincinoase. Astfel, vălul pe care sufletul nostru îl întinde în viaţa sa interioară asupra lumii spirituale se schimbă conform cu comportamentul nostru. Ceea ce contemplăm în spatele vălului propriei noastre vieţi spirituale depinde de însăşi natura, bună sau coruptă, a acestui văl; astfel, este uşor de înţeles că un suflet corupt, imperfect sau puţin dezvoltat poate da naştere la adevărate caricaturi şi să trezească forţe şi reprezentări false, absurde sau contra naturii, când se ridică spre lumile superioare sau când coboară spre entităţile inferioare.

Deoarece în toate epocile s-a stabilit o diferenţiere între cunoaşterea divinităţilor de sus şi cea a divinităţilor de jos şi întrucât coborârea era considerată în mod esenţial ca mai periculoasă decât urcarea se impuneau discipolilor Misteriilor care se angajau pe această cale exigenţe deosebit de mari.

Trebuia să menţionez acest lucru, căci aceste două căi spre lumea spirituală joacă un mare rol în evoluţia omenirii şi pentru că o comparaţie între Orient şi Occident nu poate fi bine înţeleasă şi relaţia dintre „copiii lui Lucifer" şi „fraţii lui Hristos" nu poate fi concepută corect decât având în vedere aceste două căi. În lumea exterioară, care apare atât de des ochilor noştri ca o dezordine pestriţă de fapte dintre cele mai diverse, nu există nimic care să nu fie condus cu înţelepciune şi unde să nu fie în joc fiinţe, forţe şi fapte spirituale; evenimentele lumii fizice sunt înţelese numai când ne dăm seama de modul în care s-au grupat evenimentele în plan spiritual, sub conducerea Puterilor pe care le-am descris deja sub unghiurile cele mai diverse. Pentru a sesiza de ce o anumită formă de înţelepciune s-a dezvoltat în Orient şi de ce viitorul creştinismului depinde pe de altă parte de dezvoltarea forţelor occidentale, trebuie să ne îndreptăm atenţia asupra originii şi mersului istoric al acestor două lumi.

Aţi aflat în cursul diferitelor conferinţe pe care le-aţi urmărit că viaţa spirituală actuală a luat naştere pe continentul pe care îl numim vechea Atlantidă, că o foarte veche civilizaţie s-a dezvoltat pe acest pământ situat la vest, între Europa şi America actuală, şi că ceea ce întâlnim drept culturi asiatice, africane şi americane sunt descendentele vechii culturi atlanteene. Acolo trebuie să căutăm fundamentul a tot ce este viaţă culturală actuală. Înaintea marii catastrofe care a răvăşit faţa Pământului şi i-a dat configuraţia actuală, în vechea Atlantidă trăiau oameni total diferiţi de noi, care erau conduşi de înalţi iniţiati. Acolo s-a dezvoltat o cultură aflată sub influenta unui vechi mod de clarvedere, astfel încât oamenii acestei epoci aveau facultatea instinctivă de a vedea nu numai dincolo de vălul exterior al lumii simţurilor, în lumea spirituală, superioară, ci şi dincolo de viaţa sufletească proprie, spre zeii inferiori. În acele vremuri, acest lucru era natural. Aşa cum pentru oamenii actuali este normal să vadă cu ochii, să audă cu urechile etc., pentru oamenii acelui timp era normal nu numai să vadă culorile şi să audă sunetele dar, de asemenea, să întrevadă, dincolo de culori şi sunete, entităţi spirituale. Tot aşa, era natural să perceapă nu numai vocea conştiinţei, ci şi, de exemplu, ceea ce grecii numeau Erinii. Ei le percepeau ca entităţi spirituale; vechii atlanţi cunoşteau astfel instinctiv o lume spirituală.

Este sensul evoluţiei omenesti ca oamenii să se fi ridicat încetul cu încetul de la această conştienţă veche instinctivă, dar clarvăzătoare, până la starea de conştienţă care caracterizează epoca noastră. Era necesar ca omenirea să treacă prin această etapă a unei existenţe în planul fizic. Nu ar fi fost posibil ca lumea spirituală să dirijeze întreaga evoluţie a omenirii ca un curent pornit din Atlantida până în India, trecând peste ţinuturile Europei şi Africii până în Asia, şi ca totul să se desfăşoare în linie dreaptă. Lucrurile nu sunt niciodată atât de simple; peste tot unde se conturează germenele unei evoluţii, ea nu se produce după o linie dreaptă; totdeauna intervine ceva în evoluţie, iar un exemplu al vieţii curente vă va face să înţelegeţi acest lucru. Observaţi o plantă. Puneţi o sămânţă în pământ şi vedeţi cum vor germina organele plantei; mai întâi frunzele, apoi caliciul, staminele, pistilul şi aşa mai departe. Dar pentru a asigura viaţa normală a unei plante şi evoluţia sa, intervine un alt element, care nu emană de la progresul în linie dreaptă al continuităţii. Este necesară fecundarea fructului; trebuie ca substanţa fecundatoare să treacă de la o floare la alta, pentru ca floarea să dea naştere fructului; fructul însuşi nu iese direct din floare, ci un întreg curent de influenţe se exercită din afară pentru a permite evoluţia. Această imagine a plantei ilustrează viaţa Universului şi ne lămureşte asupra modului cum se petrec lucrurile în lumile spirituale. Este cu totul fals să crezi că în viaţa spirituală poate apărea un curent cultural şi că din el s-ar naşte mereu ceva nou. Lucrul poate dura un timp, dar nu este suficient pentru ceea ce urmează să se producă, după cum floarea nu este suficientă ca să apară fructul, dacă nu este fecundată. La un moment determinat al evoluţiei, trebuie ca o influenţă venind dintr-o altă direcţie să producă o aşa-zisă fecundare spirituală. Dacă un curent de civilizaţie a progresat un anumit timp în linie dreaptă, trebuie ca o influenţă de origine diferită să apară şi să-l fecundeze. După cum în viaţa plantei elementele masculin şi feminin se dezvoltă separat, tot astfel, în continuarea evoluţiei oamenilor după Atlantida, nu putea să existe un singur curent de evoluţie care să se îndrepte din Occident spre Orient, ci trebuia să apară două curente, care să meargă spre est. Ele urmau să se dezvolte separat un timp şi să se regăsească mai târziu, în scopul de a se fecunda reciproc. Putem urmări aceste două curente evolutive ale omenirii, dacă examinăm în mod corespunzător cele stabilite datorită clarvederii. Unul din curente se formează în urma faptului că anumite popoare au emigrat din vechiul continent atlantean până în nordul Europei, pentru a atinge regiunile care înglobează Anglia, nordul Franţei, şi apoi Scandinavia actuală, Rusia, Asia, coborând până în India. Popoare foarte diverse compun acest curent, care prezintă şi o

anumită viaţă spirituală. Un al doilea curent îşi urmează cursul mai la sud, în aşa fel încât ar trebui să-l căutăm începând cu actualul Ocean Atlantic, prin sudul Spaniei, traversând Africa până în Egipt, apoi în Arabia. Acestea sunt cele două curente, cele două mari migraţii de popoare care se îndreaptă din Atlantida spre Orient; aceste curente îşi urmează mai întâi drumul propriu, până când se fecundează reciproc.

Ce deosebeşte cele două curente? Curentul care urcă spre nord includea oameni mai înclinaţi să se servească de simţurile şi de percepiiile lor exterioare şi să-şi îndrepte privirea asupra lumii înconjurătoare. Aceşti oameni erau conduşi de iniţiaţi, care le arătau calea spre acele lumi spirituale care se numesc zei superiori, zei care se află dincolo de vălul exterior al percepţiilor sensibile. Dintre aceste divinităţi fac parte zeii mitologiei germano-nordice: Odin, Thor etc.

Oamenii celuilalt curent posedau alte calităţi; ei erau predispuşi a se adânci în viaţa lor sufletească, în viaţa interioară. S-ar putea spune – dar fără nici o nuanţă de dispreţ – că popoarele nordice erau mai apte să contemple Universul, pe când popoarele din sud erau mai înclinate să se adâncească în ele însele şi să caute lumea spirituală dincolo de vălul sufletului lor. Nu este deci de mirare că descendenţii acestor popoare aveau zei care aparţineau mai mult categoriei de zei subpământeni, care guvernează în special viaţa sufletului. Este suficient să evocaţi, de exemplu, pe zeul egiptean Osiris. Omul îl întâlneşte după ce străbate poarta morţii. Este zeul care nu poate trăi în lumea simţurilor exterioare. El n-a trăit aici decât în timpurile vechi, dar pe măsură ce se apropiau timpurile noi el a fost învins de puterile lumii sensibile, de răufăcătorul Seth; de atunci el vieţuieşte în lumea unde omul pătrunde după moarte, o lume pe care o afli numai când te afunzi în ceea ce este nemuritor, durabil în om, în ceea ce trece din încarnare în încarnare, în ceea ce este viaţa interioară a omului. Din această cauză, oamenii simţeau această viaţă interioară ca fiind legată de Osiris.

Aceasta este deosebirea dintre predispoziţiile popoarelor din sud şi cele din nord. În primele timpuri ale epocii care a urmat după marea catastrofă a Atlantidei, doar un popor dispunea într-un anumit sens de ambele facultăţi. El era predestinat să urmeze dubla cale care conduce lumea spirituală şi să găsească pe aceste două căi ceea ce era corespunzător şi fecund pentru acele timpuri. În timp ce popoarele din nord priveau spre aparenţele sensibile exterioare, iar cele din sud se adânceau în profunzimile vieţii lor interioare, exista un popor care avea atât facultatea de a se ridica spre realităţile spirituale care se găseau dincolo de lumea exterioară cât şi pe aceea de a se adânci în el însuşi, în abisurile contemplării mistice, pentru a descoperi în spatele vălului sufletului său lumile spirituale. Această facultate era prezentă la toţi atlanteenii, cel puţin în primele timpuri. O asemenea capacitate este însă legată de o altă trăire, cu totul particulară. Cine are facultatea de a străbate dincolo de vălul simţurilor, întâlneşte aici zeii superiori, dar dacă aude că în altă parte a Pământului există alte zeităţi, el nu le percepe corect. Dacă s-ar putea însă lega cele două facultăţi, dacă s-ar putea ridica atât vălul fizic cât şi cel care acoperă trăirile sufletului, s-ar face o descoperire de o mare importanţă, şi anume că ceea ce se află în spatele sufletului este identic în esenţa sa cu ceea ce întâlnim dincolo de lumea exterioară a simţurilor. Se revelează o lume spirituală unitară, o dată din afară şi o dată dinăuntru. Dacă se ajunge la această lume, pe cele două căi, i se recunoaşte unitatea; cine ajunge la lumile spirituale pe calea contemplării interioare o descoperă, în spatele vălului sufletului, şi dacă are şi capacitatea de a străbate vălul lumii sensibile graţie dezvoltării forţelor suprasensibile ştie că ceea ce a descoperit în el însuşi nu este diferit de ceea ce a văzut în afară. Aceasta este marea trăire a unităţii vieţii spirituale pe care vechiul popor al Indiei avea capacitatea s-o realizeze. Când privirea sa suprasensibilă se îndrepta în

afară, vechiul indian întâlnea entitățile spirituale exterioare care guvernează şi stăpânesc fenomenologia Universului, iar când el cobora în ființa sa intimă, pe cale mistică, găsea acolo *Brahmanul* său; el ştia că ființele pe care le percepea în spatele vălului sufletului erau asemănătoare cu cele care, cu un puternic avânt care străbătea Cosmosul, au creat şi organizat şi lumea exterioară.

Măreția şi forța care acționează asupra noastră din acele timpuri trecute vine de la faptul că ele au păstrat un element care a existat în epoca vechii civilizații atlanteene şi care a lăsat urme în epoca următoare. Totuşi, evoluția nu avansează prin transformarea sau conservarea vechiului, ci prin naşterea de noi curente care se fecundează după aceea reciproc. Dacă urmărim curentul septentrional care pleacă de la vechea Atlantidă spre Asia, trecând prin Europa, vedem în vechiul popor indian bastionul cel mai avansat al civiliației care, după ce s-a unit cu alte elemente, a dat naştere culturii Indiei antice. Iar dacă mergem puțin mai la nord, în Persia, întâlnim cultura protopersană, care ulterior ne apare ca fiind cea a lui Zoroastru. Dacă o examinăm prin mijloacele clarvederii, vedem că îi este specific faptul că oamenii priveau mai mult spre lumea exterioară şi căutau să străbată vălul lumii sensibile, pentru a ajunge astfel la lumea spirituală superioară. Această particularitate a caracterului persan ne permite să înțelegem că Zoroastru, ghidul acestei culturi protopersane, acorda mai puțină valoare afundării mistice în viața interioară, că manifesta chiar o anumită opoziție față de aceasta, dar şi că dirija privirea oamenilor spre lumea exterioară, şi în primul rând spre Soarele sensibil, pentru a atrage atenția oamenilor asupra faptului că dincolo de acesta se află o entitatea spirituală a Soarelui, Ahura Mazda. Aveți exprimată astfel calea urmată de inițiații popoarelor din nord. Tocmai în sânul civilizației Persiei antice, sub conducerea primului Zoroastru, a fost elaborată cea mai înaltă formă de percepție a lumii spirituale prin intermediul lumii exterioare. Această formă de viziune exterioară era cu atât mai puțin desăvârşită cu cât, în procesul de migrație, popoarele rămăseseră în urma vechilor perşi [1], înaintând numai până în regiunile Orientului aprapiat. Toate aceste popoare se caracterizau însă prin faptul că privirea lor era orientată spre exterior. Toți inițiații acestor popoare au ales calea de a atrage atenția celor care-i conduceau asupra lumii spirituale aflate dincolo de vălul lumii sensibile.

În cadrul Europei mai întâlnim, când urmărim lucrurile cu ajutorul investigației suprasensibile, minunata cultură care formează baza pe care s-au dezvoltat celelalte culturi europene – în cultura celtă –, unde se regăsesc urmele a tot ce este născut din colaborarea sufletului poporului şi din cunoaşterea initiaților. Vestigiile îi sunt aproape total pierdute astăzi şi numai cunoaşterea metodelor de investigare spirituală ne poate permite să le descifrăm în lumea sensibilă. Vechiul element celt, care ne apare ca solul hrănitor al tuturor celorlalte culturi europene, nu este decât un ecou al unor culturi încă mai vechi care, într-un anumit sens, erau mai puțin avansate în acesată evoluție decât înalta, marea civilizație a lui Zoroastru, dar care au urmat acelaşi drum ca ea, potrivit caracterului popoarelor lor. Aceste popoare fuseseră repartizate în aşa fel încât, conform întinderii lor exterioare, fiecare din ele putea urma drumul lumii spirituale într-un mod diferit. În funcție de tărâmul pe care locuiau, aceste popoare urmau această cale într-un mod mai mult sau mai puțin perfect.

Trebuie să fie clar că relațiile pe care le întreține omul cu lumea exterioară, fie că este spirituală sau fizică, exercită asupra lui o anumită influență; trăirile sale nu sunt doar un fel de oglindă a lumii, care există pentru ca omul să afle ceva, ci au ca scop să stimuleze evoluția sa într-un sens bine determinat. Ce reprezintă, de fapt, omul unei anumite epoci? El este scopul pentru care a fost organizat de forțele cosmice care trăiesc în ambianța sa.

Suntem rezultatul a ceea ce forțele cosmice au făcut din noi, ne dezvoltăm după cum pătrund în noi aceste forțe cosmice. Nu numai cel care inspiră aer sănătos îşi modelează organele în mod corespunzător, ci şi cel care, adoptând un anumit fel de viață spirituală, îşi construieşte organismul spiritual, şi întrucât organismul corporal nu este decât efectul celui spiritual, şi-l formează şi pe acesta. Omul este o ființă în evoluție continuă. Înțelegeți deci că la toate popoarele acestui curent septentrional, care primeau mai ales forțele lumii exterioare, s-au dezvoltat îndeosebi calitățile corpului, tot ceea ce poate modela omul din exterior. Aceste forțe exterioare au dezvoltat în om ceea ce se putea vedea în mod exterior şi simți ca acționând în el; din această cauză nu găsiți dezvoltate la aceste popoare numai virtuți războinice, ci şi un instrument din ce în ce mai perfect pentru a pătrunde în lumea exterioară; chiar creierul se perfecționează sub efectul acestor forțe. Iată de ce la oamenii acestor popoare sunt prezenți germenii înțelegerii lumii exterioare. Numai acest curent putea produce în viața spirituală calitățile care au condus omul, în final, la dominarea forțelor naturii. S-ar putea spune că aceste populații au avut grijă să perfecționeze ceea ce se poate vedea din om din exterior, nu numai în domeniul fizic, ci şi intelectual, estetic, moral. Corpul fizic era din ce în ce mai mult pătruns de spirit, iar sufletul individual, care se reîncarna, găsea în general la fiecare reîncarnare condiții corporale mai favorabile nu numai din punct de vedere fizic ci şi moral. Tot ce spiritualiza aparența exterioară a ființei umane şi cozpul său fizic se putea deci dezvolta în asemenea condiții.

Dacă ne întrebăm ce trebuia să se dezvolte la popoarele care au urmat cealaltă cale, putem spune că este vorba de desăvârşirea vieții interioare. La ele, de exemplu, se întâlneşte, noțiunea de conştiință, pe care am căuta-o în zadar la popoarele al căror rol era să spiritualizeze aspectul exterior al corpului. Ea apare la popoarele din sud, care cunoşteau experiențele subtile ale sufletului şi a căror viață interioară s-a îmbogățit cu astfel de noț iuni, încât s-au putut dezvolta până la acea comoară, uimitoare şi în prezent, care este misterioasa ştiință ermetică a vechilor egipteni. Această înțelepciune atât de mult respectată de toți cei care o cunoşteau nu s-a putut dezvolta decât fiindcă viața interioară a omului a apărut la acest popor. Toate artele şi toată înțelepciunea sunt născute din acest curent al omenirii. În cadrul acestui curent se acorda mai puțină importanță spiritualizării corpului fizic decât spiritualizării forțelor interioare ale sufletului şi rafinării lor continue.

Priviți sculptura greacă! Pentru a reprezenta corpul fizic înnobilat, spiritualizat, artistul îşi alegea modelele dintre oamenii popoarelor din nord. Toate statuile lui Zeus, ale Afroditei, ale Palas Atenei aparțin, în configurația lor exterioară, tipului rasial septentrional. Iar pentru a reprezenta evoluția interioară a sufletului se simțea nevoia să se arate că în suflet se dezvoltă forțe modelatoare, în mod invizibil, şi pentru aceasta se prezenta o figură ca cea a lui Hermes sau a lui Mercur. Hermes este altfel alcătuit decât ceilalți zei; el reprezintă tipul african; cu totul altfel de urechi, altfel de păr, ochi. Se ştia că acest tip de om este purtător al spiritului ştiințific, al înțelepciunii şi a tot ce acționează asupra sufletului omului, de unde legătura cu rolul de mesager pentru zeii inferiori pe care îl aveau Hermes sau Mercur.

Se poate spune deci: curentul septentrional de populații realizează un om care în corporalitatea sa exterioară reprezintă spiritul ca într-o imagine; celuilalt curent de populații i-a revenit sarcina de a modela sufletul invizibil, care nu este perceptibil decât atunci când privirea se întoarce spre interior. Popoarele din nord au modelat un corp care reproduce în mod exterior imaginea divinității în om. Popoarele din sud au creat un suflet care reproduce imaginea interioară a divinității în om, care acționează în interior,

invizibilă, activă şi eficace. Aceste două curente s-au dezvoltat mai întâi în mod separat, ca substanța fecundată, masculină şi feminină, în plantă; apoi, după ce au atins un punct culminant, unul pe calea interiorizării, celălalt în căutarea unei expresii fizice a spiritualului, când a venit timpul potrivit cele două curente au trebuit să se fecundeze reciproc. Dacă am urmări cele două curente şi în ce priveşte aspectul exterior, istoric, vom găsi confirmate cele spuse mai înainte.

Astfel, zeii popoarelor din sud au rămas nişte divinități mai mult sau mai puțin invizibile, cu care omul se unea în forul său interior, în fața cărora se resimțea o anumită frică, dar spre care se putea privi cu încredere. Am arătat deja că aceste divinități ale lumii interioare sunt percepute după cun suntem noi înşine construiți. Dacă omul poartă în sine calități morale, aceşti zei apar sub forma lor adevărată şi revarsă în el esența lor; ființa omenească se simte iluminată şi transfigurată interior de ei. Dacă omului îi lipseşte simțul moral, dacă are numai reprezentări neadevărate, urâte, imaginea acestor zei este cu totul deformată şi apare sub forme înspăimântătoare, demonice, după cum şi cea mai frumoasă figură poate apărea deformată şi caricaturală când o contemplăm reflectată într-un glob de grădină. Întâlnind zeii care apar în viața lor interioară, oamenii puteau avea senzația că se află în prezența unor buni amici, tovarăşi spirituali intimi, şi să-i recunoască ca sursă interioară a vieții lor sufleteşti, a faptelor lor; este ceva care aparține zonei celei mai interioare a ființei lor. Ființa omenească se putea simți iluminată, întărită şi transformată de aceste entități divine. Dar când se vedea deformat, el putea să se înspăimânte în fața spectacolului la care privea cu groază; aceste imagini îl puteau chinui, urmări, împinge la cele mai mari excese, căci omul se afla în fața celor mai josnice instincte ale sale. Puteți aprecia deci de ce se avea grijă ca nici un om să nu contemple aceşti zei fără o pregătire şi de ce centrele care-i deschideau omului accesul la lumea spirituală cereau de la el o severă purificare morală, o perfecționare de sine riguroasă, o pregătire deosebit de bună; el era permanent avertizat asupra pericolelor care existau, în cazul înfruntării acestor zei, dacă avea un suflet prea slab.

Ce este deci această lume spirituală a cărei mărturie o găsim mai întâi la popoarele meridionale? Dacă am vrea să-i caracterizăm natura după stăpânitorii săi, am numi-o lumea lui Lucifer, lumea Purtătorului de lumină, deoarece este vorba de acea lume divină a cărei strălucire iluminează interior oamenii, fără să poată deveni vizibilă exterior şi pe care sufletul trebuie să şi-o cucerească prin propria sa perfecționare. Este într-adevăr lumea lui Lucifer, pe care curentul meridional a găsit-o pe această cale.

Cât priveşte celelalte popoare, am văzut că ele căutau să facă din ființa exterioară a omului, încarnată sub o formă sensibilă între naşterea şi moartea sa, o imagine care să fie cât mai fidelă posibil divinității. Idealul lor nu putea fi decât de a atinge, în această privință, cea mai mare perfecțiune şi de a-şi consacra toate eforturile pentru a crea cel puțin o dată pe Pământ un corp fizic atât de spiritualizat, atât de perfect încât să fie capabil nu numai să încarneze o imagine a divinității, dar să şi primească în sine această divinitate. Cu alte cuvinte, idealul lor era cel al unei individualități omeneşti suficient de perfecte, spiritualizate, înnobilate, care să facă în aşa fel încât corpul său fizic, în cursul existenței pământeşti, să poată primi în el însuşi această divinitate. Iar celui care a arătat în modul cel mai clar realitatea lumii spirituale care se află dincolo de iluziile simțurilor, lui Zarathustra [2], i-a venit pentru prima oară şi ideea: trebuie creată o corporalitate exterioară printr-o forță morală, intelectuală şi spirituală de aşa natură încât corporalitatea rezultată să fie spiritualizată la maximum posibil. Din această cauză el şi-a dat toată silința să se perfecționeze din încarnare în încarnare, încât de fiecare dată să se afle într-un corp mai înnobilat, înzestrat cu cele mai înalte calități morale, estetice şi

intelectuale. Vedem cum individualitatea care a apărut pentru prima dată în vechea Persie sub numele de Zarathustra a lucrat asupra sa pentru a renaşte într-un corp fizic din ce în ce mai perfecţionat, încât să atingă un grad suprem de spiritualizare; acest corp nu mai este, în acest caz, numai imaginea lumii divine, ci nobilul receptacul în care coboară divinitatea, perceput până atunci numai dincolo de vălul lumii sensibile. Ceea ce Zarathustra numea lumea spiritelor solare, plasate în spatele Soarelui fizic, ceea ce el numea Ahura Mazda, spiritul ascuns al binelui, se apropia din ce în ce mai mult de Pământ, pentru a se încarna acolo într-un corp desăvârşit, spiritualizat. Zarathustra a apărut, cu ocazia uneia din încarnările sale, în corpul 1ui Iisus din Nazareth, iar acest corp era atât de spiritualizat şi înnobilat încât el a putut primi în sine spiritul care până atunci rămânea ascuns dincolo de vălul lumii sensibile. În acest corp s-a putut revărsa această înaltă spiritualitate [3]. Corpul uman, care la popoarele aparţinând curentului din nord era pregătit prin aceea că direcţia privirii era îndreptată mereu spre lumea spirituală, era apt să devină purtătorul acelui spirit care se ascunde dincolo de lumea simţurilor. Astfel fusese pregătit marele, grandiosul eveniment, prin care lumea spirituală pe care o ascunde vălul lumii sensibile şi pe care nu o poate contempla ochiul fizic, ci numai privirea spirituală, s-a întrupat timp de trei ani în corpul lui Iisus din Nazareth. Astfel, principiul spiritual, principiul hristic, s-a dezvoltat timp de trei ani în corpul pregătit al lui Iisus din Nazareth.

Popoarele din nord nu aveau deci numai viziunea celor ce se ascund dincolo de lumea exterioară, ci s-a pregătit şi posibilitatea ca această spiritualitate să poată să se reverse pe Pământ, pentru ca ceea ce se vedea mai înainte numai dincolo de Soare să poată umbla timp de trei ani printre oamenii Pământului. Aşadar, Lucifer a pătruns în omenire prin curentul de popoare meridional, iar Hristos a pătruns prin curentul de popoare nordic, conform caracterului acestor două categorii de popoare. Iar noi trăim acum epoca în care aceste două curente trebuie să se unească, cum o fac cele două principii, masculin şi feminin, ca să se producă fecundarea. Noi trăim în epoca în care entitatea obiectivă a lui Hristos, care a pătruns din afară în corpul spiritualizat al lui Iisus din Nazareth, trebuie să fie înţeleasă ca fiind forţa unui suflet care coboară din ce în ce mai adânc în el însuşi, pentru a se uni cu lumea spirituală care poate fi găsită în interior, care-şi are originea în lumea lui Lucifer. Fecundarea acestor două curente se va face încetul cu încetul. Ea a început în momentul la care se face referinţă când ni se spune că sângele de jerfă al lui Hristos care curgea de pe cruce a fost strâns în cupa sfântă a Graalului, cum această cupă sfântă a fost adusă în Occident, venind dinspre Orientul unde oamenii se pregătiseră *să înţeleagă* venirea lui Hristos cultivând într-un anumit mod lumina lui Lucifer. Şi astfel unirea acestor două curente care există în omenire nu va înceta să progreseze. Orice ar vrea să facă oamenii prezentului se va împlini în viitor, pentru mântuirea omenirii şi unirea celor două curente în sânul culturii: Fiinţa sublimă a lui Hristos, care conduce evoluţia lumii şi a omenirii, va fi înţeleasă graţie luminii pe care sufletul o primeşte din interior, din împărăţia lui Lucifer [4].

Hristos va aduce substanţa iar Lucifer forma, şi prin unirea lor vor apărea impulsurile care trebuie să realizeze evoluţia spirituală a omenirii şi care vor aduce viitorul, pentru mântuirea şi binele oamenilor.

NOTE

1. Aici nu este vorba de perşii istorici, ci de populaţiile care au trăit în cea mai veche antichitate, înainte de perioada istorică, pe teritoriul care a devenit mai târziu Persia.

2. Zarathustra de care vorbim aici nu este, desigur, personalitatea istorică pe care o cunoaştem toţi (Zoroastru), ci un strămoş preistoric al acestuia. Raţiunea de a fi a acestui fenomen este că urmaşii unei mari individualităţi continuau să poarte numele său timp de mulţi ani. Acesta era cel puţin obiceiul în vremurile îndepărtate.

3. Se vede aici ce absurdă denatunare este aceea de a acuza pe autorul acestei conferinţe că l-ar fi identificat pe Hristos cu Zarathustra. El nu l-a identificat pe Hristos cu Zarathustra, aşa cum nu l-a identificat nici cu Buddha.

4. Experienţa acumulată arată că acest pasaj va fi interpretat eronat, în sensul că eu aş considera că în sufletul uman Hristos se uneşte cu Lucifer. Dacă, în plus, se va subînţelege ceea ce-şi reprezintă fiecare prin numele de Lucifer, această judecată greşită va reprezenta un neadevăr. Numai dacă se va face referire la forţa Lucifer înţeleasă în sensul dat în aceste conferinţe se va înţelege în mod corect ce am spus şi nu va fi prilej pentru suspiciuni; vom evita orice neînţelegere doar dacă vom interpreta forţa lui Lucifer în sensul exact în care s-a vorbit în aceste conferinţe.

CONFERINŢA a VI-a

München , 28 august 1909

Am vorbit ieri despre două curente spirituale purtate de populaţii diferite care au migrat din vechea Atlantidă spre est şi despre cum s-au dezvoltat acestea în sensuri diferite, astfel încât s-au pregătit pentru a produce ceea ce trebuia să se întâmple în viitor. Am arătat cum la popoarele care au migrat spre sud a avut loc adâncirea spre acea lume spirituală care se află dincolo de lumea sufletului omenesc, cum în cazul celuilalt curent privirea a fost orientată spre mediul înconjurător al omului, pentru a pătrunde dincolo de aparenţele lumii sensibile, până la lumea spirituală pe care acestea o ascund. Am văzut cum s-au format, la populaţiile din sud, acele calităţi care conduceau sufletul spre entităţile spirituale care aparţin principiului luciferic, iar pe de altă parte cum se apropia din ce în ce mai mult de Pământ entitatea regală, spiritual-conducătoare care se afla dincolo de lumea solară, pentru ca, în sfârşit, să apară încarnată într-un corp fizic ca o individulitatea care din încarnare în încarnare şi-a spiritualizat corpul fizic atât de mult încât divinitatea să nu aibă în acesta numai o imagine, ci să se poată încarna ea însăşi. Acesta a fost marele Eveniment pe care îl putem numi încarnarea lui Hristos – a spiritului solar – în corpul lui Iisus din Nazareth, care s-a dezvoltat în cadrul curentului popoarelor din nord.

Am mai atras atenţia asupra faptului că în timp ce aceste două curente avansau unul spre altul în scopul ca într-o zi să se poată fecunda reciproc a apărut în sudul Asiei, în primele timpuri care au urmat după catastrofa Atlantidei, poporul indian, care, într-un anumit sens, reprezintă sufletul omenesc ce poate privi atât spre lumea exterioară sensibilă cât şi în sine însuşi, pentru a găsi spiritualitatea, care simţea *a priori* identitatea spiritului din om şi din lume. Dacă dorim să ne reprezentăm într-un mod şi mai precis raporturile care existau atât la nivelul popoarelor cât şi al iniţiaţilor între aceste concepţii şi impresii diferite putem proceda după cum urmează.

Ne putem reprezenta cum contempla sufletul protoindian suprafaţa Pământului şi cum observa munţii, pădurile şi covorul vegetal, animalele şi lumea oamenilor etc. Acest suflet, care poseda la un nivel înalt clarvederea spirituală, percepea dincolo de toate aceste aparenţe o lume spirituală ale cărei entităţi îi apăreau ca nişte forme eterice care nu coborau până la nivelul de condensare al lumii fizice. El nu percepea în lumea exterioară numai aceste elemente densificate pe care le constituie munţii, arborii, stelele, ci şi eterul mai subtil, şi toate aceste forme reprezentau lumea divină exterioară. Bineînţeles, nu ar trebui să ne imaginăm că substanţa acestor spirite nu se compunea decât din eter; la fel cum fiinţa omenească posedă un corp fizic, care poartă în el principiul eteric, principiul astral şi pe cel al Eului, corpul inferior cel mai dens pe care îl posedau aceste spirite nu era corpul fizic, ci corpul eteric, purtător al altor principii, de esenţă superioară. Iată

univesul în care sufletul vechiului indian îşi cufunda privirile. Dar ce resimţea el atunci? Cu ce experienţă a sufletului era asociată această percepţie clarvăzătoare? Vechiul indian gândea: Eu mă găsesc pe Pământ, şi, în calitate de om, am evoluat în cursul a foarte lungi perioade de timp, de la primul germene omenesc de pe Vechiul Saturn până la stadiul terestru. A trebuit să cobor până la nivelul de materie fizică densă pentru a dobândi conştienţa de mine însumi. Când spun aceasta, vorbesc despre fiinţa mea ca despre un Eu. Am fost tovarăşul fiinţelor spirituale pe care le percep în jurul meu prin contemplarea lumii eterice şi a lumilor superioare. Am ieşit din ele şi am coborât, pentru a mă densifica în mod corespunzător. Tot ce este perfect în om se regăseşte în aceste sfere pe care eu le contemplu, şi nu este vorba numai de perfecţiunile şi calităţile pe care omul le posedă deja, dar şi de cele pe care trebuie să le dobândească. Totuşi, există ceva pe care nici o entitate nu o poate dobândi, dacâ nu coboară până în planul fizic. În Univers există perfecţiuni infinit mai înalte decât cele a1e conştienţei omeneşti, alte moduri de conştienţă. Dar, pentru a dezvolta conştienţa specială pe care o dezvoltă omul pe Pământ, o fiinţă trebuie să coboare pe acest Pământ şi să se încorporeze de un număr de ori în materia densă.

Oricare ar fi deci perfecţiunile infinit mai înalte ale fiinţelor spirituale pe care eu le contemplu, este una pe care ele nu o pot afla în sfera lor, căci dacă Pământul există este pentru ca să se poată naşte în fiinţa omenească acea facultate care este conştienţa Eului. A putea să spui despre tine însuţi „eu", aşa cum o face omul, nu am întâlnit în lumile pe care eu le contemplu. Eu însumi îmi am originea în ele; tot ce trăieşte în ele trăieşte şi în mine, dar toate acestea sunt reunite în conştienţa umană a Eului. În lumea spirituală nu s-ar putea vorbi de o conştienţă omenească a Eului. Folosirea acestui cuvânt în sens uman pentru ceea ce există în aceste lumi nu are sens, nu are conţinut. Pentru tot ce se află în mod spiritual în mediul ambiental nu se poate folosi decât un cuvânt care exclude Eul, astfel încât putem spune: În această lume există tot ce există în mine, dar nu-mi este îngăduit să desemnez ceea ce există în afară cu Eul meu; trebuie să folosesc în acest sens un cuvânt care exclude Eul.

Oamenii Indiei vechi desemnau ceea ce percepeau în afara lor prin *Tat*, care înseamnă „acela" în opoziţie cu „eu". Şi pentru a exprima faptul că omul este de aceeaşi natură cu *Tat*, ca „acela", şi că el nu s-a putut dezvolta ca Eu decât coborând pe Pământ, ei spuneau: Eu sunt acest *Tat* – tu eşti Acela. Ei rezumau în sensul cel mai înalt legătura lor intimă cu mediul înconjurător spiritual, cu această contemplare clarvăzătoare a Universului, prin cuvintele: Acesta există, dar acest univers exterior eşti tu însuţi.

Or, ei ştiau, în acelaşi timp, că această calitate exterioară pe care o desemnau prin *Tat* poate fi găsită, de asemezzea, coborând în adâncurile sufletului individual, apărând aşadar când din afară, când din interior. Dacă mă cufund în sufletul meu, regăsesc acolo aceeaşi substanţă spirituală originară ca cea pe care în afară eu o numesc *Tat*. Dar atunci, pentru a intra într-un raport corect cu spiritul care trăieşte astfel în mine, ca fundament al meu, învăluit prin viaţa fizică a sufletului, eu trebuie să mă exprim altfel şi în loc de a spune: Acesta eşti tu însuţi, voi afirma: Eu sunt *Brahman*, eu sunt Totul. Aceste două expresii luate împreună, „eu sunt Acesta" şi „eu sunt Totul", înseamnă în fond: Dacă contemplu lumea exterioară, *Tat*, eu găsesc o lume spirituală; dacă mă cufund în sufletul meu, găsesc o lume spirituală, şi cele două sunt acelaşi lucru. Aceasta a fost nuanţa sentimentului fundamental în timpul primei epoci a culturii postatlanteene. Cele două lumi spirituale au fost resimţite în mod unitar.

Acesta a fost unul din polii concepţiilor spirituale. Celălalt pol a fost dezvoltat în alt loc. În India antică s-a format sentimentul de unitate între viaţa exterioară şi viaţa interioară; se poate presupune că cealaltă extremă va consta în a întoarce privirea spre exterior, a nu te ocupa decât de lumea spirituală care se arată dincolo de vălul aparenţelor sensibile. Aceasta a fost într-adevăr atitudinea unui alt popor, care vede lumea spirituală exterioară, dar, prin predispoziţiile sale, el nu poate înţelege *a priori* că această lume este aceeaşi cu cea interioară. Nu este deci de mirare că la acest popor apar concepţii religioase şi sisteme filosofice care se adresează spiritelor şi zeilor aflaţi dincolo de lumea sensibilă, că se dau pentru aceste entităţi divin-spirituale aflate dincolo de lumea sensibilă denumiri mitice sau de alt fel, că în centrele de Misterii corespunzătoare discipolii sunt introduşi în acea lume spirituală aflată dincolo de lumea sensibilă. Nu este de mirare că alături de aceste Misterii şi de aceşti zei populari există concomitent Misterii care conduc oamenii prin viaţa sufletească interioară, pe calea care duce la fundamentele însele ale acestei vieti. Există, în adevăr, în timpul erei postatlanteene, un ţinut cultural în care cele două tipuri de Misterii coexistă efectiv unul alături de altul, unde se dezvoltă, pe de o parte, aşa-numitele Misterii apolinice, iar pe de altă parte cultul şi Misteriile dionysiace. Această dualitate se găseşte în Grecia antică.

Prima cale era propovăduită atât poporului cât şi iniţiaţilor, şi conducea la fiinţele lumii spirituale care se află dincolo de simţuri, într-un cuvânt, dincolo de Soare. În măsura în care grecul le cunoaşte, el le desemnează cu numele de fiinţe apolinice. Apolo, zeul solar, era reprezentantul fiinţelor spirituale divine care se ascundeau dincolo de aparenţele exterioare. Un altfel de Misteriu arată calea care trece prin viaţa interioară, în drumul spre fundamentele acestei vieţi spirituale despre care am spus ieri că fiinţa omenească nu le putea atinge fără o pregătire riguroasă şi maturitatea necesară. Ca urmare, ele erau mai protejate împotriva lipsei de maturitate decât cele apolinice. Acestea se ofereau unor cercuri populare largi, în timp ce zeii care pot fi găsiţi pe calea interioară erau rezervaţi pentru cei care puteau deveni maturi prin dezvoltarea lor morală şi intelectuală. Acest al doilea tip de Misterii era cunoscut sub numele de Misterii dionysiace, iar entitatea centrală este Dionysos. Nu este deci de mirare faptul că în Dionysos, spiritul central al acestui grup de divinităţi, poate fi găsită o entitate apropiată de sufletul omenesc, foarte asemănătoare unui om, dar un om care nu urcă până în planul fizic şi care era găsit numai când cobora din lumea fizică la fundamentele vieţii sufleteşti. Acesta este motivul profund al diviziunii vieţii spirituale la greci în apolinică şi dionysiacă. În ultimul timp s-a manifestat o intuire a faptului că în Grecia ar fi avut loc o asemenea diviziune a vieţii spirituale. În anturajul lui Richard Wagner s-a bănuit că ar exista aşa ceva, deşi nu s-a realizat o conştientizare a motivelor spirituale ale dihotomiei. Friedrich Nietzsche şi-a fundamentat prima sa lucrare, uimitoare, genială, *Naşterea tragediei*, pe acestă distincţie dintre apolinic şi dionysiac la greci. Acestea au fost presentimente despre ceea ce poate fi cunoscut prin investigarea spirituală. În multe locuri se înţelege astăzi că numai o asemenea aprofundare va putea da răspuns la astfel de probleme. Din toate părţile urcă acest presentiment că numai aici se află răspunsul pe care îl aşteaptă oamenii.

Să ne întoarcem privirile spre curentul de evoluţie. Am văzut deja că numai grupul cel mai avansat al curentului septentrional, civilizaţia Persiei antice, pe vremea primului Zoroastru, putea apărea ca fiind mediul ideal al creării unui corp în care să se poată încarna fiinţa care se apropia din afară de Pământ şi de omenire. Zoroastru însuşi şi-a asumat această sarcină de a pregăti din încarnare în încarnare un corp atât de spiritualizat încât să poată primi mai târziu sublimul spirit solar în plenitudinea sa, sub forma lui

Hristos. Zoroastru revine în lume ca Iisus din Nazareth, obţinând în cursul încarnărilor sale succesive maturitatea necesară pentru a fi timp de trei ani purtător al spiritului solar.

Aşadar, ce raport există între Apolo şi Hristos? Aceasta este o chestiune care vă preocupă fără îndoială. Când vechii greci pronunţau numele lui Apolo, ei înţelegeau că se vorbeşte într-adevăr de această sferă spirituală care se află dincolo de Soare. Poţi face o anumită diferenţiere în modul de a concepe o entitate sau lucru, dacă ai această capacitate. Cel care şi-a dezvoltat o viaţă interioară mai bogată este capabil să vadă mai bine lucrurile decât alţii, aşa că trebuie să spunem că atunci când un grec pronunţa numele lui Apolo el se referea la entitatea care avea să se manifeste mai târziu ca Hristos, dar nu o resimţea decât în mod voalat ca Apolo. Apolo este ca un veşmânt a lui Hristos, iar forma sa exterioară se aseamănă cu o fiinţă care este acoperită cu acesta când spunem Apolo şi Hristos. Au trebuit să cadă unul după altul vălurile de pe cel care era perceput ca Apolo, pentru ca Hristos să devină vizibil şi inteligibil pentru oameni. Apolo este, aşadar, o aluzie la Hristos, dar nu este Hristos.

Care este oare particularitatea lui Hristos pentru ciclul nostru de evoluţie? Dacă ne-am reprezenta toate aceste fiinţe divin-spirituale, entităţi ale spiritului pe care vechile popoare le-au considerat ca fiind zeii de sus, care se află dincolo de lumea sensibilă, pe care oamenii îi priveau ca fiind stăpânii care conduc Universul, ar trebui să spunem că particularitatea lor este aceea că ei nu coboară până în lumea fizică; îi poate contempla numai conştienţa clarvăzătoare care se ridică deasupra planului fizic, la vederea etericului. Astfel au devenit vizibili Zeus, Apolo, Marte, Wotan, Odin, Thor etc., care sunt realităţi. Dar am mai putea spune şi că aceste entităţi spirituale nu aveau capacitatea să coboare până în planul fizic, ele puteau cel mult să se manifeste temporar sub o formă fizică, aşa cum relatează miturile care vorbesc despre apariţii de scurtă durată ale lui Zeus, sau ale altor zei, care coborau din Olimp sub o formă omenească sau sub o altă formă pentru a realiza o acţiune printre oameni. Nu putem vorbi de o încarnare fizică durabilă a acestor entităţi care se află dincolo de lumea sensibilă. Se poate deci spune că Apolo este o fiinţă care nu poate să se încarneze într-un corp fizic.

Pentru aceasta era nevoie de mai multă forţă decât avea Apolo; era necesară forţa lui Hristos. Hristos are proprietăţile tuturor celorlalte entităţi din lumea exterioară, toate proprietăţile perceptibile pentru conştienţa clarvăzătoare, dar El are, de asemenea, proprietatea de a străbate frontiera care separă lumea divină de cea a oamenilor şi poate să se încarneze într-un corp omenesc, pregătit în acest scop pe Pământ. Numai Hristos posedă acest dar în lumea divin-spirituală. Aşadar, *o singură fiinţă*, spun bine, *o singură fiinţă* dintre entităţile lumii spirituale a putut coborî până la acel punct la care să-şi stabilească lăcaşul într-un corp uman în cadrul lumii sensibile şi să trăiască ca om printre ceilalţi oameni. Acesta este marele, imensul Eveniment al încarnării lui Hristos; în această lumină trebuie să-l înţelegem. Numai o conştienţă clarvăzătoare poate descoperi zeii şi spiritele deasupra lumii fizice; Hristos este găsit în cadrul lumii fizice, deşi este de aceeaşi natură, aceeaşi esenţă ca aceste fiinţe divine. În lumea exterioară nu se pot afla decât ceilalţi zei. El este singurul care trăieşte în interiorul fiinţei umane, care părăseşte lumile spirituale exterioare pentru a pătrunde în sufletul omenesc. Este vorba de un eveniment de o extremă importanţă pentru evoluţia lumii şi a omenirii. Înainte, pentru a căuta un zeu interior, trebuia coborât până la zeii subterani ascunşi dincolo de vălul sufletului. Hristos este un zeu care poate fi găsit în exterior şi în interior. Acesta este elementul esenţial care a apărut în epoca a patra postatlanteană, după cea a Indiei, a Persiei şi a Egiptului. Ceea ce a fost gândit în vechea Indie mai mult în abstract, unitatea lumii spiritual-divine, unitatea lui *Tat* şi a lui *Brahman*, care se răspândeşte din două

laturi ale sufletului, a devenit o realitate vie prin Evenimentul hristic. Mai înainte se putea spune că divinul care se găseşte pe calea care duce în exterior şi cel care se găseşte pe calea care duce în interior nu sunt unul şi acelaşi lucru. Acum, se putea spune: Omul trebuie doar să coboare în el însuşi. Dacă participi la întruparea lui Hristos, găseşti în tine o entitate care este în acelaşi timp Apolo şi Dionysos într-o *singură* ființă.

Atunci apare o altă întrebare. Am văzut că pentru om ființele spirituale ale lumii exterioare sunt reprezentate de Hristos, cea mai puternică entitate care, ca ființă exterioară, devine totodată a ființă interioară. Cum stau lucrurile cu celelalte entități pe care le-am numit ființe luciferice? S-ar putea oare spune că una din aceste ființe luciferice, un oarecare Dionysos, entitate luciferică, s-a încarnat într-o ființă omenească? Nu, un asemenea lucru nu se poate spune. Aceasta este experiența evoluției spirituale, faptul că nu se poate spune acelaşi lucru despre această lume. Noi atingem acum un punct crucial al întregii evoluții a omului şi Universului. Dacă ne-am întoarce în epoci foarte vechi ale evoluței omului şi a Cosmosului, am afla că sufletul priveşte spre exterior şi vede lumea divin-spirituală în universul exterior, că el priveşte spre interior şi descoperă acolo lumea spirituală, sau, pentru a folosi expresiile grecilor, că descoperă în afară universul apolinic şi în el însuşi universul dionysiac. Dar treptat, o dată cu desfăşurarea evoluției, lucrurile se schimbă: în timpurile vechi, când cea mai mare parte a omenirii era clarvăzătoare, lucrurile se prezentau aşa cum vi le-am descris. Se percepeau în mod exterior divinitățile de sus şi în mod interior divinitățile de jos, şi aceste două căi se deschideau spre lumea spirituală. Dacă vorbim despre epoci mai târzii, descoperim o omenire ale cărei facultăți clarvăzătoare au slăbit, care a pierdut din ce în ce mai mult vechea clarvedere primitivă, obscură, crepusculară. Dar să ne referim la un timp în care numai un mic număr de oameni avea o clarvedere naturală. Aceşti oameni – nu este nevoie să ne întoarcem în urmă foarte departe, îi găsim şi în epoca caldeano-egipteană – vedeau încă zeii de sus, când traversau vălul aparențelor exterioare, sau zeii de jos, când coborau în adâncurile sufletului lor. Cei care erau la un nivel mai înalt de inițiere aveau impresii mai clare şi mai puternice. Au existat mereu inițiați care percepeau în mod plenar unitatea celor două universuri, dar aceştia erau cei mai avansați dintre oameni.

Existau, aşadar, pe Pământ – cu mai multe secole înaintea încarnării lui Hristos – anumiți oameni care conservaseră vechea clarvedere şi inițiați care aveau acces la una sau la cealaltă cale de investigare spirituală. A venit insă o epocă în care ceea ce putem numi lumea divinităților inferioare s-a retras din ce în ce mai mult din viața oamenilor, şi când chiar inițiații mai avansați aveau greutăti în a le atinge; dar divinitățile superioare de dincolo de lumea sensibilă exterioară erau relativ uşor accesibile la un nivel redus de inițiere. Inițiații civilizației iudeo-ebraice puteau, chiar dacă nu se aflau la un nivel deosebit de ridicat de inițiere, să facă experiența de a privi în lume unde, în ciuda clarvederii lor limitate, vedeau universul lui Iahve, care nu era numai o idee, o reprezentare, ci o realitate eterică pentru privirea clarvăzătoare, care le vorbea ca o ființă omenească. În timp ce pentru popor Iahve era doar o ființă despre care se spunea că există, pentru inițiați el corespundea unei realități. Dimpotrivă, unui inițiat al vechiului popor evreu i-ar fi fost mai greu să se cufunde în el însuşi pentru a găsi acolo domeniul divinităților inferioare. El ar fi trebuit să recunoască că nu pătrunde până la bază, că găseşte acolo doar viața sufletului său, că nu poate trece prin crusta densă a vieții sale sufleteşti pentru a ajunge la nivelul divinităților de jos; acestea se retrăseseră într-un întuneric necunoscut. Era pe vremea coborârii lui Hristos pe Pământ, iar spiritele luciferice se retrăseseră în mare măsură în umbră. Iar în omenirea exterioară nu puteai auzi decât că există centre de Misterii şi că numai cei care erau inițiați în acestea puteau dobândi facultatea de a mobiliza forțele vieții lor sufleteşti pentru a ajunge la lumea

dionysiacă. Se presimțea în mod vag ceea ce puteau cerceta oamenii în adâncile enigme ale Misteriilor. Dar acesta era un lucru despre care nu se vorbea decât aluziv şi despre care numai foarte puțini aveau o reprezentare clară în epoca în care Hristos era aşteptat. Mult mai precise erau reprezentările despre divinitățile exterioare. Mulți oameni mai aveau încă trăirea vie a zeilor exteriori.

Omenirea şi-a continuat evoluția. Care este rezultatul acestei evoluții? Va exista o istorie a omenirii exterioare, căreia în viitor îi va fi integrată şi o istorie a Misteriilor. Omenirea exterioară va transforma viața sa spirituală, Hristos va pătrunde din ce în ce mai mult în ea. Dar şi în Misterii va fi recunoscută natura şi esența lui Hristos, pe care abia am început a o conştientiza. Sufletul omenesc va înțelege din ce în ce mai intim zeul pe care privirea îl putea cuprinde în epoca lui Zoroastru, când el se întorcea spre Soare şi devenea clarvăzător. Acest zeu care cobora spre Pământ, care era regentul lumii exterioare, va deveni din ce în ce mai interior. Hristos păşeşte astfel prin lume, şi, după ce a fost un zeu cosmic coborât pe Pământ, devine din ce în ce mai mult un zeu mistic pe care omul îl va putea viețui într-o zi în interiorul sufletului său. Iată de ce, în epoca coborârii lui Hristos, se putea realiza ceea ce au descris mai târziu discipolii săi zicând: Noi înşine am pus mâinile noastre pe rănile Sale, noi înşine am auzit vocea Sa pe munte. Ei se puteau referi la un fapt exterior; elementul esențial era prezența exterioară a lui Hristos. Atunci El nu ar fi putut fi viețuit în mod mistic, interior; nu ar fi putut fi sesizată natura sa dionysiacă. El trebuia să fie perceput mai întâi ca Hristos exterior.

Dar progresul în conştientizarea lui Hristos de către oameni constă în aceea că el coboară din ce în ce mai adânc în suflet, că ei îl vor putea vedea din ce în ce mai interior, că-şi vor putea viețui trăirile sufleteşti proprii în mod interior, mistic, şi că vor cunoaşte din ce în ce mai mult Hristosul exterior, Hristosul din interior al propriului suflet, Hristosul mistic. Vedeți cum, în aşa-numitul misticism care apare în primele secole ale erei creştine la Dionisie Areopagitul care a fost prieten şi discipol al Sfântului Pavel, Hristos este recunoscut mai întâi prin facultăți oculte exterioare. Toate descrierile acestei prime şcoli oculte sunt de aşa natură, încât Hristos este prezentat mai ales prin acele caracteristici pe care le desfăşoară în lumile exterioare şi care pot fi aflate prin clarvedere instinctivă dirijată spre exterior. Să înaintăm câteva secole şi să vedem ce s-a întâmplat în trăirile interioare adânci ale unui Maister Eckart, ale unui Johannes Tauler şi ale celor care i-au urmat, până la misticii moderni. Sunt oameni care privesc spre viața lor interioară. Aşa cum în timpurile vechi se privea spre interior pentru a vedea dincolo de el şi pentru a ajunge la Dionysos, misticii moderni pătrund în sufletul lor şi pot spune, ca Maister Eckart: Hristosul istoric este, desigur, un fapt, viața Sa se înscrie în istorie; dar există posibilitatea să cobori în tine însuți şi să-l găseşti acolo pe Hristosul mistic. Astfel, în evoluția sa, sufletul omenesc ajunge să găsească pe Hristos nu numai în lumea exterioară, ci să afle natura dionysiacă a lui Hristos, Hristosul mistic. Mai întâi a existat Hristosul istoric, apoi prin actiunea acestuia s-au produs astfel de efecte asupra sufletului omenese încât a devenit posibilă existența unui Hristos mistic. Astfel putem vorbi şi în epoca modernă de o experiență interioară, mistică a lui Hristos; dar problema trebuie înțeleasă în sensul că înaintea intrării Sale în lumea pământească El a fost mai întâi un Hristos cosmic. Dacă odinioară coborai în profunzimile vieții sufleteşti, nu găseai acolo pe Hristos, ci pe Dionysos. Astăzi, dacă te-ai dezvoltat în mod corespunzător, găseşti o entitate – Hristos. Hristos, din divinitate exterioară a sufletului a devenit o divinitate interioară a sufletului, care va pune stăpânire pe sufletul omenesc, pe măsură ce se va apropia din ce în ce mai mult de El prin trăirile sale sufleteşti.

Acesta este un exemplu despre felul cum se răstoarnă acțiunea priucipiilor care evoluează în lume. Când omul actual spune că există un Hristos mistic în interiorul său nu ar trebui să uite că în lume totul a evoluat, şi că conştiența mistică nu este aceeaşi în toate timpurile, ci este rezultatul unei evoluții. Când vechii Rishi ai Indiei îşi ridicau privirea spre lumile spirituale şi vorbeau de Vishva-Karman ei se refereau la aceeaşi ființă cosmică pe care Zoroastru o va numi Ahura Mazda. Aceasta era entitatea Hristos, cel care, în zilele noastre, poate fi găsit în sufletul omenesc. Acesta este rezultatul acțiunii lui Hristos însuşi pe Pământ; Hristosul cosmic, astronomic, devine Hristosul mistic; divinitatea exterioară s-a interiorizat, încetul cu încetul.

Dar, pentru că tot ce se intâmplă în lumea fizică exterioară este un efect al spiritualității, această hristificare a sufletului îşi manifestă, de asemenea, efectele sale asupra altui aspect al vieții. Acest efect se va arăta, la început, doar în Misterii şi el s-a realizat deja în parte de la întemeierea Şcolilor occidentale ale Rosacrucii. Când sufletul urma calea vechilor Misterii şi cobora în el însuşi pentru a găsi zeii inferiori, el îl întâlnea acolo pe Dionysos, care nu este decât un alt nume pentru vasta lume a divinităților luciferice. Dar în epoca în care Hristos s-a apropiat de Pământ în gloria sa, chiar conştiența clarvăzătoare, dacă nu a atins cele mai înalte grade, a dispărut în întuneric. A dispărut ființa luciferică. Numai inițiații cei mai avansați aveau acces la lumea luciferică, celorlalți oameni trebuia să li se spună: Dacă veți coborâ fără purificare şi nepregătiți, aceste ființe luciferice vă vor apărea sub aspectul deformat de demoni, care v-ar antrena spre toate relele. De aici vin descrierile înspăimântătoare ale acestor lumi subterane şi frica pe care o inspira într-o anumită epocă chiar numele lui Lucifer. Şi întrucât oamenii care nu progresează o dată cu evoluția resimt în mod puternic moştenirea trecutului, această frică față de numele lui Lucifer trăieşte încă în suflete. În realitate, lumea lui Lucifer reîncepe a se manifesta; ea apare mai întâi oamenilor clarvăzători, după ce principiul hristic a hristificat un anumit timp forțele sufletului. Când Hristos a acționat suficient în suflet, substanța sa pătrunde în acesta şi îi conferă, prin hristificarea sa, maturitatea necesară pentru a avea din nou acces la împărăția entităților luciferice. Primii oameni care au făcut această experiență au fost inițiații rosicrucieni, care s-au străduit să înțeleagă şi să-l contemple pe Hristos, acesta pătrunzând în sufletul lor în calitate de Hristos mistic, şi să-l simtă trăind în ei; viața lor interioară se întăreşte prin existența lui Hristos în interiorul lor, care devine o forță şi o armă împotriva tuturor ispitirilor. Substanța lui Hristos devine în ei o lumină nouă, o lumină astrală interioară. Trăirea istorică a lui Hristos străluminează trăirile sufletului nostru, în aşa fel încât ne permite să regăsim accesul la împărăria lui Lucifer. La început, inițiații rosicrucieni erau singurii capabili de aceasta, dar încetul cu încetul ei vor răspândi în lume ceea ce pot percepe din principiul luciferic, anunțând marea unire spirituală care constă în a-l înțelege pe Hristos, a cărui substanță s-a revărsat în sufletul omenesc, cu ajutorul acelor facultăți spirituale care se dezvoltă în spiritul fiecărui om prin infiltrarea într-un mod cu totul nou a principiului luciferic.

Munca de pregătire spirituală a unui inițiat rosicrucian consta în a-şi concentra toate sentimentele, senzațiile şi gândurile sale asupra figurii centrale a lui Hristos, această figură grandioasă pe care ne-o zugrăveşte Sfântul Ioan în Evanghelia sa, şi astfel să se înnobileze şi să se purifice. Căci într-adevăr totul se schimbă în sufletul care priveşte cu venerație la această figură descrisă de Evanghelia lui Ioan. Când preluăm în noi ceea ce radiază din ea, sufletul ni se impregnează cu Hristos, şi Hristos mistic prinde viață în noi. Dacă însufleţim şi mai mult aceste forțe prin studiul altor documente creştine, sufletul nostru este din ce în ce mai pătruns de substanța spirituală a lui Hristos, el se purifică şi se ridică încetul cu încetul spre lumile superioare. Prin aceasta este clarificată şi

purificată mai ales dispozitia noastră sufletească. Învățăm să-l resimțim pe Hristos, fie în maniera universală a unui Maister Eckart şi Tauler, fie în mod delicat, ca Suso şi alții; te simți unit cu ceea ce s-a revărsat din marile lumi cereşti prin încarnarea lui Hristos pe Pământ. Astfel inițiatul rosicrucian se pregăteşte să pătrundă prin clarvedere în acele lumi pe care vechile timpuri le-au numit dionysiace, iar epoca modernă luciferice.

Ce efect au aceste pătrunderi în lumile luciferice asupra unui inițiat rosicrucian actual? Dacă sufletul se încălzeşte şi se umple de entuziasm pentru divin atunci când este hristificat, celelalte facultăți spirituale ale noastre, cele prin care sesizăm şi înțelegem lumea, sunt luminate, străbătute şi întărite de acțiunea principiului luciferic. În acest fel se ridică inițiatul rosicrucian spre acest principiu şi, făcând aceasta, inițierea îi ascute şi desăvârşeşte facultătile spirituale; astfel, el nu numai că-l simte pe Hristos în mod mistic în el, ci îl poate şi descrie, poate relata cum este El, îl poate cuprinde în imagini-gânduri, în imagini spirituale; el nu-l simte şi trăieşte în mod obscur, ci îl vede în mod concret, sub o formă comparabilă cu cele din lumea exterioară sensibilă. A-l vețui pe Hristos ca substanță sufletească este posibil prin aceea că omul îşi îndreaptă privirea spre figura sa aşa cum ne apare din Evanghelii. Dar a-l descrie, a-l înțelege în aceeaşi manieră în care se înțeleg fenomenele şi percepțiile lumii sensibile, şi a-i sesiza măreția şi importanța universală, a-l percepe ca o cauză pentru tot ce se întâmplă în lume este posibil numai când inițiatul creştin-mistic ajunge la cunoaşterea domeniului luciferic. Aşadar, în rosicrucianism, Lucifer ne conferă facultatea de a-l descrie şi înțelege pe Hristos [1].

Timp de secole nu s-a făcut altceva decât să se răspândească Evangheliile, să se reproducă Cuvântul care emană din ele, să se lase inimile să se încălzească la învățătura Evangheliilor şi să se înflăcăreze sufletele cu căldura şi entuziasmul pe care le emană Evangheliile. Dar astăzi ne aflăm înaintea unei evoluții în care nu mai poate fi suficientă obținerea tradițională a învățăturilor Evangheliilor; oamenii vor „altceva". Cei care nu doresc acest altceva vor purta karma opunerii la introducerea principiului luciferic în interpretarea Evangheliilor. Multe spirite ar putea spune: Ca buni creştini, este suficient să acceptăm Evangheliile; prin ele vorbeşte Hristos, chiar dacă ne-au fost transmise sub forma pe care le-a dat-o în cursul secolelor religia tradițională. Astfel de oameni pot crede că sunt buni creştini dacă vor repeta fără încetare: Rămâneți departe de noi, voi, cu cunoaşterea voastră spirituală, noi îl avem pe Hristos din Evanghelii şi nu vrem să ştim nimic altceva. Degeaba vor repeta aceasta, imaginându-şi că sunt buni creştini; în realitate ei sunt inamicii lui Hristos, căci, din egosim, se declară satisfăcuți de tot ce le oferă interpretarea tradițională a Evangheliilor şi vor să suprime ceea ce va aduce în viitor creştinismul. Cei care se cred astăzi buni creştini sunt adesea cei mai mari exterminatori ai adevăratului creştinism. Astăzi înțeleg evoluția creştinismului numai cei care gândese şi se exprimă de o cu totul altă manieră: Nu vrem să fim egoişti şi să spunem că Evangheliile ne sunt suficiente, că nu vrem să aflăm nimic din considerațiile voastre abstracte, căci ceea ce ne aduce ştiința spiritului nu este un lucru abstract.

Adevăratii creştini sunt cei care ştiu că omenirea actuală are nevoie de cu totul altceva decât creştinismul egoiştilor şi care sunt conştienți că lumea nu mai poate trăi din vechea tradiție a Evangheliilor; dar este necesar ca lumina lui Lucifer să se proiecteze asupra acestor Evanghelii. Oamenii percep învățăturile care răzbesc din centrele de inițiere ale rosicrucienilor, unde facultățile spirituale au fost ascuțite, prin pricipiul luciferic, pentru a pătrunde din ce în ce mai adânc în mesajul evanghelic. Aceşti inițiați au înțeles că Evangheliile au o profuzime infinită, astfel încât nimeni nu poate crede că le epuizează conținutul. Astăzi a sosit timpul când rosicrucienii trebuie să lase ca învățătura lor să se răspândească în lume, unde Misteriile sunt chemate să aplice Evangheliilor forța lor

spirituală obținută din lumea luciferică. Aceasta este cunoaşterea occidentală a spiritului, care constă în a cultiva învățătura care poate fi scoasă din această lume pentru a lumina Evangheliile. Ştiinta spiritului trebuie să devină un instrument pentru interpretarea Evangheliilor, cărora li se revelează grandoarea şi puterea. Introducerea în mesajele de bucurie ale esenței creştine care parcurge Universul, inițierea în aceasta, ca şi proiectarea asupra Evangheliilor a luminii pe care rosicrucianismul a obținut-o din împărăția lui Lucifer ține de lucrarea ştiinței spiritului.

Astfel, Hristos, care din divinitate exterioară a devenit Hristos mistic, a reintrodus sufletul omenesc, prin înnobilarea pe care i-o datorăm, în acel domeniu care a trebuit să rămână închis pentru un timp şi care într-o etapă veche a fost numit dionysiac. Omenirea o va cuceri din nou în cursul timpurilor care se deschid înaintea ei. Înțelegerea lui Hristos prin facultățile spirituale dezvoltate şi iluminate de forțele lui Lucifer, acesta este miezul, esența curentului spiritual care trebuie să se infiltreze în Occident. Şi aceasta este, cu privire la viitor, misiunea rosicrucianismului.

Ce se întâmplă, de fapt, în evoluția noastră? Hristos şi Lucifer, unul ca dumnezeu cosmic, celălalt ca divinitate interioară a omului, au mers alături în timpuri vechi, primul putea fi găsit în regiunile superioare, celălalt în regiunile inferioare. Apoi lumea a progresat şi un timp s-a ştiut că departe de Pământ există Dionysos şi Lucifer; în schimb, s-a avut trăirea că Hristosul cosmic pătrunde tot mai mult în Pământ, tot mai mult în suflet, că acum Lucifer devine din nou vizibil, recognoscibil. Astfel se pot rezuma căile urmate de aceste două entități divine. Ele se apropie amândouă de Pământ, din două părți diferite; Lucifer devine invizibil când calea lui se încrucisează cu cea a lui Hristos, căci lumina sa este eclipsată de lumina lui Hristos. La început, Hristos era considerat ființă cosmică, iar Lucifer ființă intraumană. Ei îşi încrucişează drumurile. Apoi Hristos intră în sufletul omenesc, se transpune în spirit planetar al Pământului, iar pentru oameni devine tot mai mult Hristosul mistic; trăirile interioare îl adâncesc şi îl fac cunoscut. Sufletul devine astfel din ce în ce mai apt să vadă din nou cealaltă entitate care a făcut drumul invers de la ființa interioară spre lumea exterioară. Lucifer devine dintr-o divinitate interioară şi pur terestră o divinitate cosmică. El va străluci mai puternic în lumea pe care o vedem dincolo de aparențele sensibile. Cunoaşterea omenească suferă o răsturnare. Dacă omenirea l-a perceput altădată pe Lucifer dincolo de vălul lumii interioare şi pe Hristos aşa cum îl vedea Zoroastru, dincolo de lumea sensibilă exterioară, ea îl va cunoaşte în viitor pe Hristos prin afundarea şi interiorizarea în fiinta proprie, iar Lucifer va fi aflat privind în afară, în regiunile cosmice.

S-a produs deci o răsturnare totală în condițiile de acces la cunoaştere în cursul evoluției omeneşti: dintr-un zeu cosmic, Hristos a devenit un dumnezeu terestru, care în viitor va fi sufletul Pământului; dintr-un zeu terestru, Lucifer a devenit un zeu cosmic, şi dacă omul va dori în viitor să urce din nou în lumea spirituală exterioară ascunsă în spatele vălului lumii sensibile, dacă el nu vrea să rămână la aparențele grosiere ale materiei, trebuie să atingă realitățile spirituale prin expresia lor sensibilă, să se lase purtat spre lumină de Purtătorul de lumină. Iar facultatea care-i este necesară pentru a ajunge acolo nu poate înflori decât dacă şi-o făureşte din forțele care se revarsă din domeniul lui Lucifer. Omenirea s-ar cufunda în materialism, necrezând decât în existenta lumii materiale exterioare, dacă nu s-ar ridica la inspirație grație principiului luciferic. În timp ce principiul hristic are ca vocație să fortifice ființa noastră interioară, principiul luciferic are ca vocație dezvoltarea facultăților noastre de cunoaştere, pentru a pătrunde Universul în plenitudinea sa. Lucifer consolidează în noi puterea de a înțelege şi a cunoaşte lumea; Hristos ne face din ce în ce mai puternici în interior.

NOTE

1. Doar reaua-credinţă sau neînţelegerea pot denatura cele prezentate datorită sensului curent dat termenului Lucifer (Purtător de lumină). Oricine înţelege ce vrem să spunem aici prin Lucifer.

CONFERINŢA a VII-a

München , 29 august 1909

Din ultimele două conferinţe veţi fi înţeles că în evoluţia omenirii există anumite evenimente care nu sunt luate în seamă în viata exterioară, iar prin aceasta multe lucruri din ce se întâmplă în fundamentele spirituale ale acestei evoluţii sunt greşit înţelese. Concluziile conferinţei de ieri v-au permis să vedeţi că vieţuirea mistică a lui Hristos, vieţuire pe care omul o poate realiza când coboară în trăirile sufletului său cu ceea ce am numit substanţa lui Hristos n-a existat întotdeauna, ea s-a dezvoltat în timp; faptul istoric al încarnării lui Hristos a fost o premisă necesară pentru prezenţa Hristosului mistic în suflet, astfel încât nu se poate spune că trăirea Hristosului mistic ar fi fost posibilă oricând pentru sufletele omeneşti, chiar şi în perioada precreştină. Un Meister Eckart sau alte personalităţi comparabile, cu trăirile lor interioare, nu sunt posibile decât în era creştină, nu mai înainte. O gândire abstractă nu va recunoaşte acest lucru; este ceea ce va apărea în cazul unei gândiri concrete, realist-spirituale. Chiar şi lucrurile pe care le-am spus despre denumirile entităţilor luciferice şi despre fiinţa lui Hristos sunt de înţeles numai dacă se admite că în întreaga organizare omenească a avut loc, în cursul mileniilor care au precedat şi a secolelor care au urmat după încarnarea lui Hristos, o transformare imperceptibilă pentru simţuri şi raţiunea exterioară, dar nu mai puţin radicală. Oamenii s-au transformat în mod esenţial după marea catastrofă atlanteană. Or, dacă în trăirile din ciclul actual al omenirii experienţa de viaţă exterioară este legată de faptul că omul, atunci când intră într-o încarnare, percepe lumea prin instrumentele care-i stau la dispoziţie în cele trei învelişuri ale sale (corpurile fizic, eteric şi astral), modul de a înţelege lumea în diferite epoci succesive depinde de schimbările pe care le suferă organizarea acestor învelişuri. Nu există un mod de a vedea care să fie absolut acelaşi pentru toate epocile. Oamenii nu pot vedea Universul decât conform cu propria lor organizare.

Să ne reprezentăm acum cea mai radicală transformare care a avut loc în natura omenească începând de la catastrofa atlanteană, de-a lungul marilor culturi ale Indiei antice, ale Persiei antice, ale Caldeei şi Egiptului, ale Greciei şi Romei, până în epoca noastră. Înaintea catastrofei atlanteene, relaţiile dintre diferitele mădulare ale fiinţei umane erau diferite faţă de epocile ulterioare: coacţionarea corpului fizic cu cel eteric s-a modificat. De exemplu, corpul eteric al capului era mai dezvoltat decât capul fizic şi avea legături mai puţin strânse cu capul. Evoluţia se exprimă în faptul că legăturile dintre acestea devin mai intense şi că cele două corpuri sunt din ce în ce mai asemănătoare. Or, toate forţele care organizează corpul fizic, care îl compun şi îi armonizează părţile, se află în corpul eteric. Se poate deci spune că, în ceea ce priveşte omenirea atlanteană, forţele care construiau corpul fizic acţionau asupra lui din exterior, deoarece corpul eteric era în afara corpului, mai ales în ceea ce priveşte capul. Mai târziu, aceste forţe s-au integrat corpului fizic, şi ele îl animă şi stimulează acum mai ales din interior. Dar toate acestea au trebuit să fie pregătite printr-o lentă glisare a corpului eteric în corpul fizic. Dacă vrem să înţelegem vechea cultură indiană, trebuie să ne fie clar că lucrurile se prezentau acolo cu totul altfel decât mai târziu, chiar în timpurile caldeano-egiptene. În

cazul oamenilor epocii greco-latine se atinsese deja o pătrundere completă a corpului fizic de către corpul eteric, astfel încât pentru conştiența clarvăzătoare organizarea corpului eteric al omului nu depăşea limitele corpului fizic.

Nu aceasta era situația în cazul oamenilor Indiei antice. În acel timp, conştiența clarvăzătoare ar fi arătat cum corpul eteric – mai ales la nivelul capului – depăşea corpul fizic. Din această cauză vechiul popor indian vedea lumea în cu totul alt mod decât poporul egiptean. Omul greco-latin avea în esență acelaşi mod de a vedea ca şi noi, percepea lumea, prin aparențele sensibile, sub formă de culori, sunete, forme etc. Dar pentru spiritul Indiei antice toată această lume era saturată de un fel de abur eteric care se ridica din toate lucrurile, ca şi când ele ar fi ars şi nişte vapori subtili s-ar fi degajat din orice formă. Se vedea un element eteric care acoperea orice lucru, ca o rouă subtilă sau ca o uşoară promoroacă. În timp ce atunci acest lucru se vedea în mod natural, în zilele noastre sufletul omenesc nu ar putea obține o astfel de vedere decât prin exercițiile recomandate de ştiința spiritului.

Ceea ce caracterizează sensul evoluției de-a lungul diferitor epoci culturale este faptul că corpul eteric pătrunde din ce în ce mai profund în corpul fizic. Astfel s-a transformat percepția omenească, deoarece aceasta depinde de organizarea corpului eteric. Şi acest aspect, la rândul său, este legat de evoluția entităților luciferice, care se manifestă mai întâi din interiorul Pământului şi al sufletului, pentru a urca la trepte de existență cosmică, şi de faptul că ființa lui Hristos, după ce a fost o divinitate cosmică, coboară până la a se încarna într-un corp omenesc şi se manifestă de această dată în interiorul Pământului şi al sufletului. Această întrepătrundere dintre principiul apolinic şi principiul dionysiac, această păşire în sens invers, am putea spune, a ființei Lucifer şi a ființei Hristos nu a fost posibilă decât fiindcă organizarea omenească s-a modificat în sensul descris. Dar ea nu a făcut aceasta numai pentru judecarea trecutului, ci şi pentru pregătirea viitorului. Noi trăim azi într-o epocă în care întrepătrunderea cea mai intimă a corpurilor eteric şi fizic a fost deja împlinită. Trăim acum mişcarea inversă, prin care corpul eteric iese lent din corpul fizic. Aceasta este evoluția normală a omenirii în viitor, părăsirea progresivă a corpului fizic de către corpul eteric; vor veni timpuri când constituția omului se va prezenta sub acelaşi aspect ca în timpurile antice, când noi ne vom simți corpul eteric depăşind în toate direcțiile corpul nostru fizic. La ora actuală ne aflăm la mijlocul acestei tranformări, şi dacă am şti acest lucru am înțelege câte ceva din manifestările morbide ale prezentului. Toate acestea corespund unor mari legi cosmice. Omul nu ar putea atinge scopul evoluției sale dacă el ar trece printr-o „încrucişare" a mădularelor organismului său. Totuşi, tot ce este în noi este pătruns de ceea ce ne înconjoară: de entitățile divine care sunt în lumea spirituală şi care trimit în noi curenții lor, tot aşa cum elementele fizice ale Pământului îşi trimit curenții lor în organismul nostru fizic. În timpurile antice, când corpul eteric era exterior corpului fizic, anumiți curenti îl străbăteau continuu, iar omul îi percepea în mod conştient şi îi resimțea ca revelații cosmice. Omul simțea acest lucru ca pe ceva care se revela interiorității sale. Curenții se revărsau din lumea spirituală în corpul său eteric; era ceea ce lucra la dezvoltarea corpului său fizic.

Pentru a caracteriza acum din exterior ce am spus în cursul acestor ultime zile, se poate spune: Ceea ce se deversase în corpul eteric al omului, ceea ce acesta resimțea ca elementul cel mai interior al său erau influențele lumii luciferice preatlanteene. Omul păstrase o moştenire adusă din influențele luciferice care se revărsaseră în corpul său eteric. Faptul că aceste influențe se întunecau din ce în ce mai mult, că omul nu mai percepea nimic din ele în epoca încarnării lui Hristos, cu excepția cazului în care era

vorba de un înalt grad de inițiere, se explică prin faptul că corpul eteric intra din ce în ce mai mult în corpul fizic, se unea cu el şi omul învăța să se servească de organele fizice. Din această cauză, ființa divină care trebuia să apară pe Pământ sub o formă fizică perceptibilă s-a încarnat ca celelalte entități fizice. Omenirea de atunci nu putea avea înțelegere decât pentru un zeu încarnat, fiindcă se obişnuise să nu perceapă ca adevărat decât ceea ce îi revelau instrumentele corpului său fizic. Trebuia ca lucrurile să se desfăşoare astfel pentru ca cei care îl înconjurau pe Hristos să poată spune, pentru a întări cele întâmplate: Noi am pus mâinile noastre pe rănile Sale şi degetele noastre în urmele cuielor. Trebuia ca această mărturie a simțurilor să poată trăi în om ca un sentiment care atunci când există contribuie la confirmarea unui lucru. În India, în timpurile vechi, acestei mărturii nu i s-ar fi acordat nici o valoare; s-ar fi spus: Percepția sensibilă a spiritualului nu are pentru mine mare valoare; dacă vrei să percepi spiritul, trebuie să te ridici până la un anumit grad de cunoaştere clarvăzătoare. Aşadar, înțelegerea lui Hristos a trebuit mai întâi să se dezvolte ca tot ce există în lume.

Totuşi, ființa omenească pierdea încetul cu încetul, epuiza în mod progresiv impusul luciferic pe care îl avusese în corpul său eteric, cel pe care îl moştenise din epocile îndepărtate, când corpul său eteric nu trăia încă în întregime în corpul fizic, fiind încă în exteriorul acestuia şi primind în părțile sale exterioare influența lui Lucifer; coborârea corpului eteric în corpul fizic a făcut încetul cu încetul ca omul să-şi piardă facultatea de a percepe lumile superioare cu organele sale eterice. Se poate deci spune, despre un anumit timp, că strămoşii omului putuseră contempla lumile superioare şi că ceea ce ei au văzut s-a păstrat în scrierile lor. În acest sens se poate vorbi de o înțelepciune antică. Mai târziu însă aceasta nu a mai putut fi înțeleasă nemijlocit, căci, în măsura în care corpul eteric pătrunde în corpul fizic, ființa omenească nu se mai poate folosi decât de simțurile sale şi de rațiunea sa fizică, iar forțele sale clarvăzătoare paralizează. Posibilitatea de a contempla lumile spirituale nu-i mai este dată decât inițiatului, care urcă la lumile suprasensibile printr-un antrenament sistematic.

În prezent se derulează procesul invers: omenirea a ajuns la un stadiu în care corpul eteric se eliberează din nou de corpul fizic, dar nu trebuie crezut că acest corp eteric va obține de la sine tot ce a adus ca moştenire din trecut. Dacă n-ar face decât să se desprindă de corpul fizic, nu ar păstra în el nimic din forțele pe care le-a avut altădată. În viitor, el trebuie să renască din corpul fizic al omului; dar dacă acesta nu-i oferă nimic, el rămâne fără conținut; este sensul evoluției umanității ca oamenii să elibereze corpul eteric din corporalitatea fizică şi să-l poată eventual lăsa să plece gol. Ce importanță ar avea aceasta? Corpul eteric este purtătorul tuturor forțelor şi cel care impulsionează ce se întâmplă în corpul fizic. El nu trebuie să furnizeze forțe corpului fizic numai când se află în întregime în el, ci permanent, chiar şi când se va afla din nou parțial în afara acestuia. Dacă îl lăsăm vid, dacă nu-i dăm nimic, el nu va putea acționa asupra corpului fizic, căci nu va avea forța de retroacțiune. După ce a trecut prin corpul fizic, corpul eteric trebuie să-şi obțină forțele din corpul fizic. De aici trebuie să-i fie ele date, pentru ca atunci când va fi afară să poată avea retroacțiuni asupra corpului fizic. Este sarcina omenirii prezente de a prelua în ea numai ceea ce este posibil în cadrul acționării în corpul fizic. Ceea ce se prelucrează în interiorul corpului fizic se va putea integra evoluției, şi când omul va trăi – în încarnările sale ulterioare – într-un organism fizic din care corpul eteric se va fi desprins până la un anumit punet, va rămâne în conştiența sa grație acestui corp eteric parțial eliberat.

Ce dă, aşadar, corpului fizic capacitatea de a transmite moştenirea sa corpului eteric? Ce permite omului să reverse în corpul său eteric forțele care-l vor pune într-o zi în situația

să poarte un corp capabil să-i trimită din nou anumite forțe din exterior? Dacă trei milenii înainte de Hristos şi trei milenii după Hristos omul n-ar fi cunoscut nimic altceva decât ceea ce omenirea a primit în afară de Evenimentul lui Hristos, el n-ar fi trăit în corpul său fizic nimic care să poată însoti ca forță corpul eteric când acesta se desprinde de corpul fizic. Omul poate transmite ceea ce dobândeşte el prin trăirea lui Hristos în cadrul lumii fizice. Orice legătură cu principiul hristic, cu trăirile legate de Evenimentul Hristos coboară în aşa fel în trăirile sufletului în cadrul lumii fizice, încât acest suflet şi, o dată cu el, orice aparține de corporal este astfel pregătit încât poate revărsa în corpul eteric ceea ce îi va fi necesar în viitor. Astfel a trebuit să aibă loc trăirea lui Hristos, aşa a trebuit ea să pătrundă sufletul uman pentru ca oamenii să poată înțelege în viitor sensul evoluției lor. Ceea ce se întâmplă acum în corpul fizic comunică forțele sale corpului eteric, şi dacă acesta este hrănit cu ceea ce corpul fizic viețuieşte în legătură cu Hristos, el va primi forțele necesare pentru a radia din nou lumină şi a poseda forțele de viață care vor susține corpul fizic în viitor. Aşadar, ceea ce au viețuit oamenii legat de Hristos prin acea inversiune a principiilor de care am vorbit îşi are sensul său pentru viitorul evoluției.

Totuşi, doar acest fapt nu ar fi suficient. Gânditi-vă că prin faptul că resimțiți trăirea lui Hristos în sufletul dumneavoastră, prin aceea că-L cunoaşteți din ce în ce mai bine, că El se uneşte din ce în ce mai mult cu trăirile sufletului dumneavoastră exercitați o influență asupra corpului eteric, revărsați în el curenți de forță. Dar dacă acest corp eteric, retrăgându-se, pătrunde într-un element de falsitate, dacă nu întâlneşte în exterior forțele capabile să întrețină şi să anime viața principului hristic depusă în el, atunci va căpăta această forță a lui Hristos când va fi parțial liber, dar va intra într-un element în care nu va putea trăi şi forțele exterioare îl vor nimici. Datorită hristificării lui, va înainta într-un element care nu-i este potrivit şi acțiunea sa se va face simțită într-un mod distructiv asupra corpului fizic. Care este deci al doilea factor indispensabil? Corpul eteric trebuie să se adapteze, pentru a primi din nou lumina împărăției lui Lucifer. Ființa omenească vedea altădată pe Lucifer apărând din interior; prin vălul vieții sale interioare trebuie să se pregătească a-l recunoaşte ca o entitate cosmică în lumea înconjurătoare şi să-şi înzestreze corpul eteric cu astfel de forțe încât Lucifer să poată fi un element fecundant şi stimulator, şi nu distrugător. Omul trebuie să treacă prin trăirea lui Hristos, dar astfel încât să devină receptiv, să vadă temeiurile spirituale ale acestei lumi, bazele evenimentelor spirituale din care a luat naştere aceasta. Şi din acest punct de vedere este just să spui, după natura evoluției, că antrenamentul ştiinței spiritului pregăteşte oamenii să înțeleagă din nou lumina împărăției lui Lucifer, întrucât corpul eteric al omului nu poate primi decât în acest fel forțele vitale corespunzătoare. Ființa omenească a primit deja influența lui Hristos înainte de venirea sa pe Pământ. Când Zoroastru îi învăța pe oameni despre existența lui Ahura Mazda forța lui Hristos radia spre Pământ şi, pe de altă parte, pătrundea forța lui Lucifer. Lucrurile se inversează; în viitor forța lui Lucifer va radia din afară, în interior va trăi Hristos. Organismul omenesc trebuie să primească din nou influența din două directii deodată. Vechiul locuitor al Indiei vechi intuia, pe de o parte, „Acesta eşti tu" şi, pe de altă parte, „Eu sunt Totul", identificând astfel ceea ce se vedea în exterior şi ceea ce se percepea interior. Acest lucru era resimtit în India veche ca un adevăr abstract. Omenirea îl va trăi sufleteşte în mod concret pe Pământ când timpurile vor fi împlinite pentru aceasta şi când va renaşte într-o formă nouă datorită pregătirilor corespunzătoare, ceea ce s-a manifestat ca o vestire în India antică. Acesta este drumul evoluției omenirii în perioada postatlanteană.

Rezultă din aceasta că evoluția omenirii nu este liniară, că ea se desfăşoară ca orice lucru în natură. V-am dat exemplul plantei care creşte, dar care nu ar putea avea fructe dacă dezvoltarea sa nu ar primi un impuls nou. Imaginea arată că alte influențe trebuie să se

adauge primelor. Nici o evoluție nu este posibilă în linie dreaptă. Iată de ce trebuia ca principiile lui Hristos şi Lucifer să se întrepătrundă. Cel care vede evoluția numai în linie dreaptă nu va putea înțelege niciodată adevărata dezvoltare a lumilor; numai cel care sesizează cum curenți separați se fecundează reciproc poate înțelege cu adevărat ce este dezvoltarea. Viziunea exterioară era diferită în timpul culturii Indiei antice, când oamenii aveau o constituție diferită. Nu ne putem face astăzi o idee precisă despre ce era această viziune decât prin metodele de investigație ale ştiinței spiritului adaptate la epoca noastră. Ceea ce a fost odinioară o facultate naturală nu poate fi dabândit astăzi decât în mod artificial. Chiar unui cunoscător bine pregătit al ştiinței spiritului îi este greu să înțeleagă în ce fel trăirile sufletului erau diferite în epoca Indiei antice față de cele din epocile ulterioare, şi nu se pot găsi decât cuvinte aproximative pentru a încerca să le exprimi.

Când omul contemplă astăzi lumea, el o percepe prin diferitele sale simțuri. Noi nu putem aborda acum în detaliu tot ceea ce ştiința modernă spune despre senzațiile diferitelor simțuri. Astăzi nici nu trebuie să ne intereseze acest lucru. Putem rămâne la reprezentările curente: omul percepe lumea exterioară prin diferitele sale simțuri şi uneşte aceste diverse impresii între ele prin capacitatea spirituală care este legată de creierul fizic. Reflectând la acestea, veți putea să vă dați seama că există totuşi o diferență considerabilă între perceptiile sensibile, din punct de vedere al naturii lor profunde. Comparați, de exemplu, auzul, senzația auditivă, cu senzația vizuală; este destul de evident că, atunci când noi auzim, există în lumea exterioară o anumită mişcare a materiei, o mişcare regulată a aerului. Aceasta este ceea ce găsim în exterior: când dirijăm instrumentul auzului spre acest aer animat de o mişcare regulată, trăim ceea ce numim o senzație auditivă. Şi totuşi trăirea interioară a auzului şi aerul exterior în mişcare sunt două lucruri total diferite. În ceea ce priveşte simțul văzului, lucrurile nu sunt atât de simple ca în cazul auzului. Fizica modernă are despre văz o idee simplificată, presupunând prin analogie ipoteza unei materii mai subtile însuflețită de asemenea de vibrații comparabile cu cele ale aerului. Dar, pentru un gânditor realist, se menține o mare diferență. În ceea ce priveşte urechea, ne putem convinge foarte uşor de existența unei realități exterioare în vibrație, şi recunoaştem într-un fenomen sonor deplasarea efectivă a unei substanțe exterioare; este suficient, de exemplu, să punem mici bucăți de hârtie pe o coardă de vioară pe care o frecăm cu un arcuş. Dar nimeni nu poate controla existența vibrațiilor eterului; aceasta este o ipoteză care nu există decât pentru teoria fizică; pentru o gândire realistă, ea nu există. Senzația vizuală este în mod esențial diferită de senzația auditivă. Când vorbim de senzația de lumină, ceea ce percepem prezintă un caracter de obiectivitate mult mai mare decât ceea ce percepem cu ajutorul auzului. Noi percepem lumina ca culoare, o percepem extinsă în spațiu, dar nu putem ieşi şi căuta în acelaşi fel în lumea exterioară procese obiective, ca în cazul sunetului. Omul modem trece uşor peste astfel de diferențe. Cu conştiența sa mult mai fină față de lumea exterioară, omul Indiei antice nu ar fi neglijat asemenea lucruri, căci el conştientiza aceste diferențe exterioare.

Eu am vrut doar să arătat că între diversele domenii ale simțurilor există diferențe caracteristice, potrivit esenței lor. Dacă studiați limba germană, veți fi frapați că se desemnează prin acelaşi termen o trăire sufletească interioară a simțurilor şi, cu unele impecizii, este adevărat, o impresie care ne vine, într-un anumit fel, din exterior. Acesta este termenul *Gefühl* (sentiment, simtire). Dumneavostră ştiți că cele cinci simțtui ale omului sunt vederea, auzul, mirosul, gustul şi pipăitul (*das Gefühl*). Se dă în mod curent numele de *Gefühl*, sentiment, impresiilor exerioare transmise de aceste simțuri. Or, acest termen, printr-o analogie de o putere de înțelegere infinit mai mare decât se crede de

obicei, desemnează, de asemenea, o trăire interioară a sufletului. Când resimțiți bucurie, suferință numiți acestea un sentiment. Sentimentul de care vorbim este o trăire sufletească intimă, în timp ce cealaltă trăire, cea a pipăitului, este caracterizată de prezența unui obiect exterior care o prilejuieşte. Cealaltă simțire se poate lega de un obiect exterior, dar aceasta nu este singura sa cauză, pentru că sentimentul corespunzător se poate manifesta în mod diferit la un om sau la altul. Geniul limbii acționează aici într-un mod cu adevărat deosebit, stabilind un raport între două trăiri, una legată de simțul exterior şi alta de ființa interioară. Pentru înțelegerea actuală, aceste lucruri sunt foarte îndepărtate. Or, în această privință nu a fost mereu aşa. Ajungem aici la altă concepție despre ceea ce am caracterizat mai înainte în mod exterior. Am descris pătrunderea corpului eteric în corpul fizic, apoi retragerea sa. Acest lucru este legat de faptul că şi în viața interioară a omului se întâmplă ceva. În zilele noastre, trăirea sentimentului în interior şi trăirea simțirii (care în limba germană se exprimă prin acelaşi cuvânt, *Gefühl*, n.tr.), prilejuită de un obiect cu ajutorul simțului pipăitului, sunt separate. Dar cu cât ne întoarcem mai mult în urmă în evoluție, cu cât corpul eteric este mai exterior corpului fizic, aceste două trăiri se apropie. Acum ele sunt foarte îndepărtate una de alta. În epoca Indiei antice această distincție nu se făcea simțită ca astăzi. Pipăitul intern şi pipăitul extern erau mai apropiate. În ce fel?

Dacă întâlniți pe cineva care nutreşte față de dumneavoastră gânduri rele – să spunem că îi sunteți antipatic – riscați să nu ştiți nimic despre sentimentele sale dacă nu vă serviți decât de simțurile dumneavoastră exterioare, de creierul fizic. Numai dacă v-ar agresa ați observa acest lucru, simțul pipăitului dumneavoastră ar percepe situația! În India veche, organizarea ființei umane permitea nu numai ca omul să înțeleagă ceea ce acționează asupra simțului grosier al pipăitului actual, dar şi să resimtă ceea ce acum s-a retras în interiorul fiintei umane, anume sentimentele interioare pe care alții le au față de ei. Simpatia care trăia în altul făcea să se nască în sufletul său un sentiment comparabil cu cel pe care ni-l provoacă acum simțul pipăitului. El simțea ce se întâmplă în mod fizic şi psihic. Ființa omenească nu avea încă toate bogățiile vieții noastre afective; ea era încă legată de lumea exterioară, nu era încă atât de interiorizată ca la omul modern. În multe privințe, durerile şi bucuriile omului corespundeau mult mai mult evenimentelor lumii exterioare decât în zilele noastre; ființa omenească era incapabilă să se retragă în ea însăşi cum o facem noi astăzi. Viața noastră interioară modernă s-a eliberat mult mai mult de condițiile mediului ambiant. Omul modern poate chiar ajunge să trăiască în cele mai bune condiții exterioare şi să se simtă invadat de o durere interioară care vine din modul său de a vedea lumea, fără a fi motivat de împrejurări exterioare. Acest lucru ar fi fost imposibil pe vremea Indiei antice. Pe atunci procesele interioare dădeau o imagine mai fidelă a ceea ce se desfăşura în mediul exterior. Sentimentele omului erau mult mai mult în legătură cu ceea ce îl înconjura. Aceasta se datora faptului că omul avea, prin organizarea sa în acea epocă, cu totul alte relații cu lumina, de exemplu. Lumina în care noi ne scăldăm nu are numai o parte exterioară, fizică; tot ceea ce este fizic conține şi o parte spirituală şi una sufletească în sine. În cursul evoluției, această parte sufletească şi spirituală unită cu lumea exterioară a scăpat percepției omeneşti, şi elementul fizic a devenit din ce în ce mai mult singurul perceptibil. Omul ajunge să nu mai perceapă lumina decât prin acțiunea sa asupra ochiului. În timpurile vechi, el o percepea pătrunzând ca un fluid în întregul său organism, iar în lumina care-l străbătea îşi simțea sufletul. În zilele noastre, acest suflet al luminii se opreşte la nivelul pielii omului. Altădată, în India organismul era total scăldat de lumină, şi omul percepea sufletul luminii. Ea era purtătoarea simpatiei şi antipatiei care se percepeau în alte ființe, şi este ceea ce se retrăgea din om o dată cu sufletul luminii.

De aceste fapte se leagă alte trăiri. Dumneavoastră inspiraţi şi expiraţi aerul; vă percepeţi respiraţia mai ales prin efectele sale mecanice. Când răsuflarea acţionează astfel încât se răceşte, condensarea ei vă permite s-o vedeţi. Acesta este un mijloc mecanic de percepere a respiraţiei. Oricât de necrezut poate părea astăzi, este totuşi adevărat că cea mai mare parte a oamenilor vechii Indii percepeau respiraţia cu totul altfel. Investigaţia spirituală o poate confirma. Sufletul luminii nu se retrăsese încă din ceea ce se întâmpla în ambianţa oamenilor şi ei percepeau aerul inhalat şi expirat în nuanţe de diferite culori, mai închise sau mai deschise, din care cauză ei nu ar fi spus simplu aer, ci aer de foc; vedeau aerul intrând în ei şi ieşind din ei ca nişte raze de foc. Aveţi, aşadar, posibilitatea de a înţelege că întreaga ambianţă aeriană era altceva pentru vechiul indian decât pentru omul actual. Omul actual percepe aerul ca fiind transparent, nu vede conţinutul aerului ambiant. Când trece un curent de aer el îl conştientizează datorită rezistenţei pe care acesta o opune. Omul a pierdut până şi ultimul rest de clarvedere instinctivă. Când un curent de aer traversează o cameră, noi nu-l percepem decât prin rezistenţa pe care el ne-o opune; omul Indiei antice vedea mase de foc parcurgând spaţiul.

Iată un exemplu care ne demonstrează cum se evidenţiază chiar şi în trăirile exterioare metamorfoza suferită de fiinţa omenească în cursul evoluţiei sale. Procesele evoluţiei se petrec discret, şi noi nu vom putea niciodată înţelege ceea ce spun Vedele dacă nu ştim în ce sens sunt utilizate cuvintele. Dacă nu ştim că ceea ce citim exprimă ce vedeau atunci oamenii, cuvintele îşi pierd sensul şi noi interpretăm totul greşit. Este imposibil să abordăm documentele vechi fără a ţine cont de realităţi.

Ceea ce trăieşte în sufletul omenesc se transformă în cursul timpului; acum vă va fi clar un fapt pe care, dacă nu ai aceste premise, care sunt cu totul independente de dovezile pe care le poate găsi cercetarea fizică, nu-l poţi înţelege numai pe baza acestor dovezi. Priviţi cum sunt enumerate elementele în textele orientale: pământ, apă, foc, aer, eter. Abia începând cu epoca greacă întâlnim enumerarea care ne este familiară astăzi, şi pe care se întemeiază concepţiile noastre asupra lucruilor. De ce se întâmplă aşa? Omul vechii Indii vedea realităţile exterioare tot ca omul modern; prin solid el înţelegea ceea ce este elementul pământ, prin fluid el percepea ceea ce, în sens spiritual, numim apă. Ce noi numim astăzi aer era pentru el foc, căci percepea focul deja în aer şi numea „foc" ceea ce vedea astfel. Noi nu-l mai vedem, îl simţim drept căldură. Oamenii vechii Indii percepeau un element pe care noi îl numim astăzi „aer", căci totul s-a metamorfozat începând cu cea de a patra epocă postatlanteană; pentru noi aerul este pătruns de lumină, nu revelează lumina. Concepţia despre aer şi despre foc s-a inversat.

Tot ce am spus despre Hristos şi despre Lucifer, despre încrucişarea drumurilor lor, despre transformarea lui Hristos dintr-o entitate cosmică într-o entitate interioară a omului, şi despre Lucifer, care a devenit din entitate interioară o entitate cosmică, s-a împlinit în egală măsură în toate domeniile existenţei; astfel, ceea ce în prima epocă postatlanteană era încă ceva ce noi numim foc este perceput acum ca aer şi ceea ce noi percepem ca foc era atunci perceput ca aer. Ce se află la baza evoluţiei se revelează nu numai în lucrurile mari, ci şi în cele mici, şi nu trebuie atribuite întâmplării. Vedeţi până la ce adâncimi se poate coborî în detaliile evoluţiei când contemplăm lucrurile dintr-un punct de vedere pur realist, cel al ştiinţei spiritului. O conştienţă ca cea a vechiului indian mai resimţea încă unitatea între ceea ce se întâmplă în interiorul sufletului şi ceea ce se derula în afara acestuia; iată de ce fiinţa omenească trăia atunci mai mult în mediul său înconjurător. Noi mai găsim ultimele ecouri ale acestor stări de clarvedere instinctivă în clarvederea rudimentară a oamenilor înzestrati cu ceea ce se cheamă darul celei de a doua vederi. Dacă mergeţi pe stradă şi vă gândiţi la cineva pe care nu-l puteţi vedea în

mod fizic în acel moment iar puţin timp după aceea îl întâlniţi vă întrebaţi cum se face că v-a venit ideea să vă gândiţi la el. Acest lucru se întâmplă deoarece imaginea sa a pătruns în viaţa dumneavoastră subconştientă şi a urcat în conştienţa dumneavoastră sub formă de gând, înainte de a-l fi văzut. În zilele noastre, omul nu mai posedă decât rudimentele unei facultăţi care altădată a fost importantă; atunci existau relaţii mult mai strânse între pipăitul exterior şi „pipăitul interior" sau sentiment. Eu nu fac decât să dezvolt ceea ce vi s-a spus adesea: Omenirea a evoluat de la vechea clarvedere confuză la conştienţa actuală a lumii sensibile şi va trebui să ajungă la o clarvedere deplin conştientă. Această stare va fi trăită de către om în mod conştient, astfel încât el va şti că corpul său eteric iese din corpul său fizic şi se va putea servi de organele sale eterice ca de cele ale corpului său fizic.

În epocile anterioare, mai spiritualizate, oamenii erau mai înţelepţi decât ştiinţa modernă, abstractă şi materialistă, şi aveau conştienţa că o veche clarvedere a străbătut Universul, că s-a ieşit din această clarvedere şi că s-a intrat în starea actuală. Oamenii nu exprimau ceea ce ştiau în formule şi în teorii abstracte, ci în imagini puternice şi colorate; miturile nu sunt lucruri gândite, elaborate în toate detaliile, nici imagini fantastice, cum susţin unele savantlâcuri fantaziste de azi; ele sunt expresia unei înţelepciuni originare, profunde, dobândite prin clarvedere spirituală. Există conştienţa că în timpurile de demult omul percepea lumea într-un mod mai cuprinzător. Simţirea vechilor indieni era o ultimă rămăşiţă a unei clarvederi primordiale începţoşate. Acest lucru se ştia odinioară, dar se ştia, de asemenea, că această clarvedere (o numim aici în mod global) regresa, lăsând loc progresiv unei vieţi pur exterioare şi limitate la lumea sensibilă. Şi acest fapt s-a exprimat în miturile fundamentale. Se ştia, de exemplu, că existau Misterii al căror drum ducea la cunoaşterea spiritelor subterane de care noi am vorbit, şi altele al căror drum conducea la spiritele cosmice. Se făcea o distincţie netă între cele două, şi cel care nu era iniţiat nu ştia nimic despre aceasta, tot aşa cum cel care în prezent nu caută căile corespunzătoare de perfecţionare nu bănuieşte nimic de existenţa unei înţelepciuni a Misteriilor. Dar despre aceasta se afla mereu câte ceva. Despre Misterii trebuie spus că strălucirea lor ne apare cu atât mai mare cu cât ne întoarcem mai mult în trecut. Deja Misteriile greceşti nu sunt cele mai strălucitoare. Şi esenţa Misteriilor cunoaşte o anumită decadenţă. Cu toate acestea, oamenii ştiau că ceea ce emana din aceste locuri în care acţiona încă conştienţa clarvăzătoare era în raport cu substanţa spirituală care străbate lumea şi o face să trăiască; ei ştiau, de asemenea, că acolo unde domnea conştienţa clarvăzătoare se mai putea afla ceva despre legităţile unui Univers despre care altfel nu se cunoaşte nimic. Deşi în decadenţă, Oracolele erau centre unde se cultiva conştienţa clarvăzătoare şi în care se spunea oamenilor ceea ce nu se poate afla nici prin percepţia sensibilă obişnuită, nici prin gândirea legată de simţuri. Dar aici se ştia şi că omul evoluează şi că ceea ce s-a putut dobândi prin vechea clarvedere nu este valabil şi utilizabil decât pentru epocile vechi, nu şi pentru timpurile noi.

Grecii erau deci conştienţi de faptul că ceea ce vine de la Oracole stimulează curiozitatea oamenilor şi dorinta de a cunoaste ceva din legile misterioase ale Universului, dar şi faptul că nu mai erau adaptaţi la folosirea corectă a unor astfel de rezultate ale clarvederii, că acum relaţiile cu Universul erau altele şi că, rămânând la rezultatele vechii clarvederi nu se mai poate face nimic în mod corect. Ceea ce se potrivea oamenilor din trecut nu se mai potriveşte oamenilor de azi. Acest lucru se voia să se spună, şi se spunea, în imagini sublime ca cele din mitul lui Oedip. Printr-un Oracol, adică de la un centru unde se percep prin intermediul clarvederii legăturile tainice care scapă privirii oamenilor, i se revelează tatălui lui Oedip că, dacă va avea un fiu, acesta va aduce nenorociri, îşi va asasina tatăl şi se va căsători cu mama sa. Acest fiu i se naşte. El

încearcă să împiedice să se împlinescă prezicerile Oracolului şi copilul este exilat departe de patria sa. Fiul află de Oracol, altfel spus, el află ceea ce nu se poate revela sufletului decât prin viziunea clarvăzătoare. Conştiența greacă voia să spună prin aceasta că, în cazul în care această cunoaştere provine dintr-un trecut îndepărtat, organismul omenesc a evoluat deja în aşa măsură încât nu se mai poate adapta la acest fel de clarvedere, nu mai are din aceasta un profit. Oedip, ca efect al unei conştiențe evoluate, interpretează revelațiile Oracolului în aşa fel încât, în loc să-i preîntâmpine prezicerile, grăbeşte împlinirea lor, cu alte cuvinte, omul nu mai ține în mâini frâiele conştienței clarvăzătoare; vechea clarvedere nu-i mai este de nici un folos. Dar s-a ştiut şi că aceste legături se vor inversa, că revelațiile clarvăzătoare vor deveni într-o zi o realitate pentru omenire. Aceasta numai pentru un timp, când un anumit strat al vieţuirii trebuia să-şi arunce vălul asupra a ceea ce provine din aceste lumi. Şi despre acest lucru exista o conştiență, şi l-au exprimat forțele creatoare de mituri ale evoluției umane.

Am văzut că Evenimentul hristic a fost punctul decisiv al evoluției, în care cele două forțe, principiul lui Lucifer şi cel al lui Hristos, s-au încrucişat. Acesta a fost, aşadar, punctul crucial în care, venind din altă parte, din Cosmos, ceea ce provine din izvoarele spirituale trebuia să se reverse ca un ferment în evoluția umanitătii. Acest ferment care fusese pierdut trebuia să se reverse din nou în omenire. Ceea ce devenise vătămător pentru oameni, ceea ce chiar devenise pentru ei răul, trebuia să fie amestecat ca un ferment şi transformat în bine. Răul trebuie să fie înglobat în forța spirituală aducătoare de fertilitate a evoluției umanității şi să colaboreze pentru realizarea binelui. Şi acest lucru este exprimat în mitologie.

Există o altă legendă care spune că un Oracol a prezis unor părinți că vor avea un fiu care va aduce nenorocire întregului său popor. El îl va ucide pe tatăl său şi se va căsători cu mama sa. Mama a născut. Din cauza acestei preziceri, ea şi-a exilat fiul pe insula Cariot, unde a fost găsit de regina insulei. Şi cum ea şi soțul său nu aveau copii l-au adoptat. Dar puțin mai târziu ei au avut un fiu. Atunci, fiul adoptiv s-a crezut neglijat şi l-a omorât. Acest fapt l-a obligat să fugă. El a ajuns la curtea lui Pilat, în Palestina, unde a primit slujba de intendent. Aici el s-a certat cu vecinul său; în cursul certei, l-a omorât şi mai târziu s-a însurat cu văduva lui. Atunci a aflat că cel pe care-l omorâse era adevăratul său tată, şi că se căsătorise cu mama sa. Legenda ne spune că cel care a făptuit atâtea nelegiuni nu a avut soarta lui Oedip, ci, asaltat de remuşcări, a mers la Hristos, care l-a luat cu El; acesta era Iuda, din insula Cariot (Iscarioteanul). Ceea ce trăia în Iuda, acest rău, este ca un ferment care s-a infiltrat în mersul întregii evoluții omeneşti. Căci evenimentul din Palestina este legat de trădarea lui Iuda; Iuda face parte din ansamblul Celor doisprezece, nu putem avea o idee completă despre ei fără el. De acestă dată prezicerile Oracolului s-au împlinit şi s-au încorporat evoluției omului, ca şi răul, care este transformat şi acționează pentru realizarea binelui. Această legendă, care conține mai multă înțelepciune decât ştiința exterioară, ne demonstrează că în cursul timpului are loc o transformare în natura omenescă, astfel că acelaşi fapt trebuie înțeles cu totul altfel în epoci diferite. Felul în care se realizează prezicerile unui Oracol în vremea lui Hristos nu se poate relata ca atunci când se vorbeşte de vremea lui Oedip. Acelaşi fapt ne este prezentat o dată ca legenda lui Oedip şi altă dată ca legenda lui Iuda, dar numai cunoscând faptele spirituale care stau la baza oricărei deveniri a lumii şi omenirii se înțelege ceea ce apare ochiului exterior şi concepției istorice exterioare ca o consecință a acestora. Realitățile lumii sensibile, impresiile senzoriale sau manifestările sufletului omenesc devin inteligibile de îndată ce cunoaştem temeliile spirituale pe care ele se bazează. Descoperirile pe care le face investigatorul lumii spirituale sunt oferite de bunăvoie celor care le primesc şi care cercetează faptele exterioare care le confirmă. Eu

am subliniat adesea ce legătură trebuie să existe între investigația spirituală şi cercetarea faptelor materiale. Dacă ceea ce se descoperă în lumea spirituală este adevărat, se va confirma în lumea fizică. Orice investigator adevărat al vieții spiritului vă va spune că el oferă ceea ce ştie despre lumile superioare şi invită să se cerceteze faptele exterioare în lumina aserțiunilor sale. Comparați, de exemplu, ceea ce v-am spus despre reîncarnarea lui Zoroastru cu ceea ce spune istoria exerioară. Veți vedea că tot ce am afirmat despre aceste evenimente poate fi supus verificărilor, dacă se analizează faptele istoriei exterioare. Partea exterioară a lucrurilor nu poate fi înțeleasă decât dacă se cunoaşte partea lor interioară, cea spirituală.

CONFERINȚA a VIII-a

München , 30 august 1909

Vorbind până acum de entități care aparțin de împărătia lui Hristos sau de cea a lui Lucifer, am acordat atenție mai ales modului în care forțele propriului său suflet îi permit omului să atingă şi să viețuiască în cursul evoluției sale aceste entități. Am făcut deci să reiasă, de exemplu, cum drumul cunoaşterii care conducea omul spre entitățile cosmice, în vremurile precreştine, în centrul cărora se afla Hristos, se ridica de la om spre Cosmos, în timp ce în celălalt sens drumul care ducea în împărătia lui Lucifer pătrundea în suflet, pentru a străbate vălul care îl masca. Şi noi am subliniat că apariția lui Hristos pe Pământ a adus o astfel de transformare, încât cele două împărății au ajuns să se suprapună; în prezent, omenirea se îndreaptă spre o epocă în care pe Hristos va trebui să-l căutăm în interior, iar pe Lucifer în exterior. Acum trebuie să revenim în câteva cuvinte asupra esenței principiului luciferic, cu scopul a pune în concordanță aceste cunoştințe cu cele care v-au fost oferite anterior în legătură cu entitățile luciferice. În lume lucrurile sunt complicate, şi orice poate fi luat în considerare din punctele de vedere cele mai diverse. Aşa se face că uneori ele par să se contrazică, fiindcă le abordăm când într-un mod, când în altul. Ele sunt totuşi în consonanță. Aşa cum un om descrie o frunză, o dată în funcție de suprafața superioară, apoi de cea inferioară, deşi este vorba de aceeaşi frunză, şi cel care descrie principiul luciferic în mod corect urmăreşte, aşa cum am făcut noi în ultimele conferințe, drumul pe care sufletul trebuie să apuce pentru a ajunge la acest principiu. Dar, bineînțeles, se poate examina şi dintr-un alt punct de vedere, ca să zicem aşa extrapământesc, evoluția Pământului şi Universului, pentru ca să caracterizăm altfel decât înainte locul pe care îl ocupă entitățile luciferice în devenirea lumii. Aceasta este ceea ce vom face în câteva cuvinte.

Reamintiți-vă că Pământul nostru constituia inițial o ființă comună cu Soarele şi Luna, că Soarele s-a separat de Pământ pentru a deveni reşedința unor entități mai evoluate, a căror acțiune trebuia să se exercite din afară asupra Pământului, şi că entități încă mai elevate au rămas unite cu Pământul după separarea Soarelui, pentru a retrage la rândul lor substanța Lunii din Pământ. Dacă vă gândiți că acestea sunt aceleaşi entități care au separat Luna de Pământ, care au provocat, din interior, în om naşterea unei noi vieți a sufletului şi l-au ferit de mumificare, vă dați seama de concordania care există între ceea ce m-ați auzit spunând în alte conferințe şi ceea ce v-am explicat în aceste ultime zile.

În ceea ce priveşte entitățile care s-au despărțit de Pământ o dată cu Soarele, este natural că omul trebuia să le întâlnească şi în evolutia sa ulterioară, prin aceea că îşi îndrepta privirea în direcția Soarelui pe care ele l-au însoțit. Omul trebuia să caute ființele solare

în activitatea şi împărăţia lor, cu toate subentităţile lor, în drumul său de la sine spre exterior, dincolo de vălul lumii sensibile. Dar acele entităţi care mai erau încă într-o anumită măsură nişte mari binefăcători ai omenirii, care prin separarea Lunii au stimulat viaţa sa interioară, pe acestea le va fi avut de căutat în timp ce cobora în propria sa interioritate, în timp ce se adâncea într-o regiune sufletească subterană, pentru a găsi acolo ceea ce se ascunsese privirii exterioare, zeii subterani care separaseră Luna. Dacă luăm în considerare numai aceste două categorii, adică zeii solari şi zeii lunari, putem face o primă distincţie care se poate caracteriza după cum urmează: zei care se află în cerurile exterioare şi zei care se află mai jos de suflet; drumul spre lumea exterioară îl numim drum solar şi drumul spre lumea interioară a sufletului îl numim drum luciferic (îndeosebi pentru a dispune de un termen).

Entităţile luciferice sunt cele care nu au participat la separarea Soarelui de Pământ; există şi alte entităţi, neaparţinând nici uneia din aceste regnuri, care sunt mari binefăcători ai omenirii, dar care au trebuit să rămână ascunse la început şi care nu au luat parte la separarea Soarelui. Erau acele entităţi care rămăseseră în urmă pe Vechea Lună şi nu atinseseră gradul pe care trebuiau să-l aibă în calitate de entităţi de o natură spirituală mult superioară celei a oamenilor de pe Vechea Lună. Ce au ratat ele atunci? Au ratat să participe la separarea Soarelui în timpul evoluţiei următoare a Pământului. Într-un anumit sens, ele ar fi avut chemarea să părăsească Pământul, ca şi spiritele solare, şi să acţioneze asupra lui de pe Soare; or, aceasta ele nu au putut s-o facă. Într-o anumită măsură, au încercat să se separe de Pământ o dată cu Soarele, dar nu au putut suporta condiţiile de evoluţie solare şi au recăzut pe Pământ. Aceste entităţi nu erau dintre cele care au rămas de la început cu Pământul, când Soarele s-a desprins de el, dar ele nu şi-au putut continua evoluţia pe Soare şi au rămas în cele din urmă legate de evoluţia Pământului. Ce au făcut aceste entităţi mai departe, în cursul evoluţiei pământeşti? Situaţia lor era cu totul particulară şi ele au încercat să-şi urmeze propria evoluţie pe Pământ cu ajutorul evoluţiei omeneşti. Ele nu puteau acţiona asupra Eului uman, întrucât nu obţinuseră pentru aceasta o forţă suficientă pe Vechea Lună. O puteau avea numai cele care emigraseră de pe Pământ o dată cu Soarele şi, de asemenea, cele care separaseră Luna de Pământ. Entităţile recăzute din Soare s-au adresat atunci sufletului omenesc, pe când acesta nu era încă matur pentru a primi revelaţia spiritelor binefăcătoare care separaseră Luna de Pământ. Astfel, aceste entităţi au acţionat prea curând asupra sufletului omenesc. Dacă omul ar fi aşteptat ca acţiunea binefăcătoare a entităţilor care acţionau de pe Lună să aibă loc în interiorul sufletului, această transformare nu s-ar fi produs prematur. Ea ar fi avut loc mai târziu. Zeii lunari ar fi pregătit lent sufletul omenesc pentru timpurile când ar fi fost posibilă o evoluţie corespunzătoare a Eului. Aşa însă, entităţile rămase în urmă au pătruns în om şi şi-au revărsat acţiunea lor în corpul astral şi nu în Eu. Ele au acţionat în interiorul corpului astral exact cum o fac zeii lunari, astfel încât au căutat în interiorul sufletului drumul pe care au mers mai târziu adevăraţii zei lunari. Aceste entităţi s-au asociat astfel în împărăţia lui Lucifer. Ele sunt cele pe care Biblia le-a simbolizat prin şarpe. Ele au intrat prea curând în corpul astral uman şi s-au manifestat întru totul ca celelalte entităţi care acţionează din interior. Dacă numim entităţi luciferice divinităţile care acţionează din interior, trebuie să desemnăm cu acelaşi nume şi aceste fiinţe rămase în urmă. Totuşi, asemenea fiinţe care au supus omul influenţelor lor înainte de timp au devenit într-un anumit sens ispititorii săi, iar pe de altă parte, ele i-au adus libertatea, posibilitatea de a deveni independent în corpul său astral faţă de divinităţile care i-ar fi luat individualitatea sub protecţie, deversând dintr-o dată în Eu elementul divin pe care ea este chemată să-l primească. Astfel, aceste entităţi luciferice au acţionat asupra corpului astral al omului, l-au umplut cu tot ceea ce-l poate stimula pentru atingerea sferelor superioare, spirituale; ele au influenţat sufletul omenesc şi, fiind superioare

omului, l-au sedus, într-un anumit sens; noi trebuie să numim acest fel de ființe luciferice ispititorii omului. Ceea ce a primit ființa omenească în cursul evoluției Pământului, ceea ce i-a adus, pe de o parte, libertatea și, pe de altă parte, posibilitatea răului a venit din interiorul omului, din împărăția lui Lucifer. Aceste entități nu se puteau manifesta din exterior; ele trebuiau să se strecoare în interiorul sufletului. Asupra omului poate acționa, venind din afară, ceea ce atinge Eul său și nu numai corpul său astral. Astfel, vedeți că în vasta împărăție a Purtătorilor de lumină, a entităților luciferice există subrase care au devenit ispititorii omului și că tocmai din cauza lor au fost luate măsuri severe în centrele în care oamenii puteau fi inițiați în domeniile aflate dincolo de vălul lumii sufletești. Oamenii care se angajau pe acest drum nu întâlneau acolo numai entități luciferice binefăcătoare, care luminau din interior sufletul omului, ci, înainte de ele, pe cele care exercitau ispite asupra lor, stimulând în suflet mai ales orgoliul, ambiția și vanitatea.

Este clar că nu trebuie să încercăm niciodată să cuprindem în toată complexitatea lor lumile care se află dincolo de lumea sensibilă și de lumea sufletului, cu ajutorul notiunilor elaborate de cultura noastră actuală.

Pentru a vorbi de entitățile luciferice ar trebui să cunoastem despre această lume întinderea ei, toate genurile, speciile și varietățile ei. Am vedea că atunci când se vorbește de periculozitatea unui anumit tip de ființe luciferice nu întotdeuna este conștientizată întreaga dimensiune a regnului respectiv; poate fi corect să vorbim, ca în cutare sau cutare document, despre anumite specii de ființe luciferice, dar nu trebuie uitat că realitatea este mai vastă, infinit mai vastă decât știe omul în mod obișnuit. Într-un timp în care privirea spre exterior și spre interior era încă foarte pătrunzătoare, la apariția unei anumite epoci culturale, omul simțea, când urma calea spre exterior: „Acesta ești tu", și când urma calea spre interior: „Eu sunt Totul" și înțelegea cum calea spre exterior și calea spre interior conduc amândouă la același și unitar Eu. În această primă epocă postatlanteană s-a putut simți și gândi cu totul altfel despre ceea ce se află la baza regnurilor spirituale decât mai târziu. Din această cauză este extrem de greu pentru conștiența obișnuită să se plaseze în această primă epocă culturală postatlanteană și să se identifice cu un suflet care trăia în acea epocă minunată.

Am văzut ieri cum sentimentul de atunci era de o altă natură, cum oamenii simțeau că sufletul lumii năvălea din toate părțile și le străbătea pielea; ei au putut astfel acumula din mediul înconjurător o experiență la care acum fiinta omenească nu mai are acces.

Dar de acestea se mai leagă încă și altceva. Dumneavoastră ați aflat din știința ocultă că se pot distinge mai multe epoci culturale în cursul evoluției postatlanteene. Cultura protoindiană, cultura caldeano-egipteană, cultura greco-latină (epoca în care a avut loc venirea lui Hristos); în sfârșit, propria noastră cultură. Trebuie să mai urmeze alte două perioade, înainte ca Pământul să sufere o transformare analoagă celei din timpul catastrofei Atlantidei. Avem deci șapte epoci culturale; epoca greco-latină, o dată cu venirea lui Hristos, constituie mijlocul și punctul de cotitură al acestor șapte perioade. Celelalte epoci culturale se află într-o anumită relație: epoca culturală caldeano-egipteană se repetă în anumite fenomene din epoca a cincea, adică a noastră, deci anumite fenomene, anumite fapte, anumite concepții care au existat în vechea cultură caldeano-egipteană trebuie să reapară în epoca noastră. Ele revin însă sub o altă formă și sunt impregnate de aportul impulsului hristic. Nu este deci vorba de o simplă repetiție, căci tot ceea ce se repetă astfel se cufundă în elementul pe care Hristos l-a introdus pe Pământ. Lucrurile se repetă, și în același timp nu se repetă! Cei care au dobândit o cunoaștere mai profundă în cursul evoluției umanității și au participat la ea cu sufletul au simțit întotdeauna aceasta. Ei au avut, chiar fără să aibă uneori multe cunoștințe oculte, un fel

de amintire a vechilor trăiri egiptene. Ceea ce înțelepții egipteni au înglobat, din cunoaşterea fenomenelor cereşti, în ştiința lor ermetică reînvie în epoca noastră, a cincea, sub o formă mai materialistă. Au simțit reînvierea acestor fenomene mai ales cei care participaseră la aceasta. Să dăm un singur exemplu. În epoca a cincea a apărut din nou pe Pământ o individualitate care, odinioară, în templele din Egipt, îşi îndreptase privirea sa interioară spre astre şi sonda secretele spațiului sub conducerea înțelepților Egiptului. Acesta a fost Kepler. Iar ceea ce existase sub o anumită formă în sufletul egiptean a reapărut sub o formă nouă, cea a marilor legi ale lui Kepler, care sunt o componentă importantă a astrofizicii noastre moderne. În sufletul acestei individualități s-a născut un sentiment care s-a exprimat prin următoarele cuvinte (pe care le puteti regăsi în scrierile lui Kepler): Eu am mers şi am adus vasele sacre din sfintele locuri ale Egiptului; le-am aşezat în prezent, pentru ca oamenii să poată astăzi înțelege ceva din ceea ce va acționa în perioadele viitoare. Am putea da un număr mare de exemple de acest fel, care v-ar putea face să sesizați modul în care retrăiesc, sub o formă nouă, impulsurile civilizației caldeano-egiptene.

Ne aflăm în cea de a cincea epocă postatlanteană. Aceasta va fi înlocuită mai târziu de epoca a şasea, care va fi de o mare importanță, căci ea va repeta pe o treaptă superioară vechea epocă protopersană a lui Zoroastru. Zoroastru a contemplat Soarele pentru a vedea în spatele luminii sale fizice spiritul lui Hristos (pe care el l-a numit Ahura Mazda) şi a-l anunța oamenilor. Între timp, Hristos a coborât pe Pământ. El trebuie să pătrundă în sufletele care se vor pregăti pentru aceasta în cursul epocii a şasea, în aşa fel încât un anumit număr dintre acestea să fie capabile să regăsească în ele însele sentimentul puternic pe care Zoroastru putea să-l trezească atunci când vorbea de Ahura Mazda. Căci, în epoca a şasea, ceea ce s-a manifestat în Persia antică va trebui să se reveleze din nou, prin contemplarea şi recunoaşterea înțelepciunii solare, la un mare număr de oameni, sub o formă mult mai interiorizată şi spiritualizată. V-am semnalat deja că grecii au vorbit în felul lor şi după gradul lor de înțelegere despre acest Ahura Mazda şi că l-au desemnat cu numele de Apolo. În Misteriile lor grecii dezvoltau esența profundă a acestuia. Mai presus de orice, ei vedeau în el spiritul care dirijează nu numai forțele fizice ale Soarelui, ci, de asemenea, pe cel care conduce forțele solare spirituale spre Pământ. Iar când maieştrii Misteriilor apolinice voiau să vorbească discipolilor lor de influențele de ordin spiritual şi moral exercitate de Apolo, ei spuneau că o dată cu Apolo întreg Pământul a răsunat de sfânta muzică a sferelor, zeul trimițiând spre Pământ razele lumii spirituale; ei îl vedeau însoțit şi asistat de Muze. O înțelepciune profundă se ascunde în această imagine a lui Apolo înconjurat de nouă Muze. Dacă vă amintiți că omul este constituit dintr-un corp fizic, dintr-un corp eteric şi dintr-un corp astral, dintr-un suflet al senzației, dintr-un suflet al înțelegerii, dintr-un suflet al rațiunii, dintr-un suflet al coştienței etc. puteți spune: Omul, cu Eul său, este un centru care reuneşte în jurul lui şapte sau nouă părți constitutive. Dacă urcăm de la ființa omenească la o ființă divină, trebuie să ne reprezentăm că Eul corespunde acestei entități şi că diferitele părți constitutive sunt pentru entitatea divină individualități izolate. Aşa cum corpurile fizic, eteric şi astral etc. compun ființa omenească, grupându-se în jurul Eului său, tot astfel Muzele se grupează în jurul lui Apolo. Şi tot ce era revelat în legătură cu aceasta adepților Misteriilor apolinice capătă o semnificație profundă. Lor li se încredința un secret referitor la evoluție, anume că zeul care-i vorbise odinioară lui Zoroastru în cursul epocii a doua de cultură trebuia să le vorbească din nou oamenilor în epoca a şasea. Şi pentru a-i face să înțeleagă, se spunea despre cântecul lui Apolo că şi-ar atinge scopul pe Pământ în cursul epocii a şasea. Această învățătură cu care se familiarizau adepiii Misteriilor apolinice preciza că a doua epocă de evoluție postatlanteeană s-ar repeta într-a şasea, pe o treaptă superioară.

În ceea ce priveşte prima epocă, ea va reapărea, într-o formă superioară, în cursul epocii a şaptea.

Cunoaşterea primei epoci postatlanteene, ridicată la un nivel superior prin hristificare, constituie un ideal înalt pentru omul modern: să regăsescă sub o formă nouă modul de simțire, modul de percepție care a existat, la un nivel inferior, în prima epocă postatlanteană. În cele din urmă, omul trebuie să recunoască, la capătul erei postatlanteene, că cele două căi pe care le poate urma, pe de o parte în afară, spre lumea sensibilă, pe de altă parte spre înăuntru, îl conduc la o unitate. Iată de ce este bine să ne transpunem în modul de simțire şi în gândurile vechilor indieni atât de diferite de cele ale epocii noastre intermediare. Chiar dacă nu decelăm decât câteva trăsături ale acestora, putem observa ceva din modul de a simți şi gândi atât de diferit, din atitudinea diferit fundamentată față de înțelepciune şi viață prezente în ființa umană care nu avea încă o conştiență trează a Eului. Ceea ce este consemnat în Vede este învățătura primilor mari Maeştri ai Indiei antice: sfinții Rishi. Trebuie să menționăm că Rishii şi-au primit inspirația de la înalta individualitate care ghidase popoarele Atlantidei la traversarea Europei, în drumul lor spre Asia. Într-un anumit sens, sfinții Rishi erau discipolii acestei înalte individualități, ai lui Manu. Ce i-a învățat el? El le-a arătat modul în care au ajuns la înțelepciunea postatlanteană. A ajunge la cunoaştere prin observarea naturii exterioare şi coborârea în străfundurile sufletului nostru, cum a devenit posibil abia în zilele noastre, n-ar fi avut nici un sens la acea epocă.

În prima epocă culturală postatlanteană, corpul eteric era încă în mai mare parte decât azi exterior corpului fizic. Ființa omenească se putea servi de corpul şi de organele sale eterice când se angaja integral în viața corpului fizic, când uita, ca să spunem aşa, că se află în corpul său fizic şi se dăruia în întregime corpului său eteric. El se simțea atunci ca şi când ar fi fost scos afară din el însuşi, ca o sabie trasă din teacă. Această senzație era însoțită, de asemenea, de percepții care pot fi descrise în felul următor: Nu vezi cu ochii, nu auzi cu urechile, nu gândeşti cu organul fizic al înțelegerii, te serveşti numai de organele corpului tău eteric. Şi atunci se manifesta înțelepciunea vie. Acestea nu mai erau idei-gânduri ale oamenilor, ci idei după care zeii au format lumea exterioară. Ceea ce noi numim astăzi idei, ceea ce noi producem cu instrumentul creierului, omul Indiei vechi, care trăia într-adevăr în lumea spirituală, nu ştia; el nu elucubra, nu născocea sisteme raționale şi logice, ci, ridicându-se deasupra corpului fizic şi trăind în corpul său eteric, se vedea înconjurat de întregul ocean al gândurilor divine a căror acțiune cosmică a lăstărit Universul. Organele sale de simț eterice percepeau modul în care zeii au gândit prin imaginile-model originare, arhetipurile tuturor lucrurilor. El nu avea nevoie să gândească logic. De ce este necesară astăzi acestă logică? Pentru că prin gândirea logică noi trebuie să aflăm mai întâi adevărul şi pentru că ne putem înşela în ceea ce priveşte legăturile pe care le stabilim între idei. Dacă am fi organizați în aşa fel încât un gând corect să se asocieze instinctiv cu un alt gând corect, nu am avea nevoie de logică. Omul Indiei vechi nu avea nevoie de logică, el contempla gândurile divine, care erau de la sine corecte. El avea în jurul lui o plasă eteric-cosmică țesută din gândurile zeilor. În această țesătură de gânduri, care îi apărea ca o lumină sufletească ce traversează lumea, el vedea totodată înțelepciunea primordială veşnică. Aşa, în stare de maximă perfecțiune, cum am descris-o aici, nu o puteau realiza decât sfinții Rishi, care puteau propovădui datorită acestei clarvederi marile entități cosmice. Ce resimțeau ei, aşadar? Ei resimțeau că prin această rețea cosmică de înțelepciune, în care totul era înscris în tablouri profetice vii, pătrunse de sufletul luminii, se revarsă în ei adevărul, cunoaşterea. Aşa cum omul de mai târziu va avea sentimentul că atunci când respiră în el pătrunde ceva, şi aceşti oameni din India antică aveau impresia că zeii le transmiteau înțelepciunea, că ei o aspirau aşa cum

noi aspirăm aerul care ne este trimis. Sflnții Rishi aspirau lumina sufletului spiritualizată de înțelepciune şi-i puteau învăța pe discipolii lor ceea ce primiseră în felul acesta. Ei le spuneau că ceea ce ei învățau era suflul expirat de Brahman. Aceasta este expresia corectă: „expirat de Brahman şi aspirat de oameni"; era poziția Rishilor față de înțelepciunea cosmică pe care o propovăduiau oamenilor şi pe care o găsim în imagini palide în ceea ce ne-au transmis Vedele. Căci Vedele nu sunt decât o imagine slabă a înțelepciunii originare a Rishilor. Când le citesc, oamenii ar trebui să fie conştienți că acestea sunt imagini palide ale înțelepciunii primordiale a Rishilor. Totuşi, trebuie să vedem în Vede altceva decât ne spun cclelalte texte sacre cunoscute. Există o foarte mare diversitate de documente în lume, şi noi ne putem apropia mai mult de unul sau altul; Evanghelia Sfântului Ioan, de exemplu, este plină de o viață interioară, de o viață a sufletului pătrunsă de forțele lui Hristos. Dar dacă avem în vedere expresia exterioară a Evangheliei lui Ioan, ea este mai îndepărtată de conținutul său decât ceea ce se spune în Vede față de fondul lor. Forma şi fondul acestora din urmă sunt mult mai intim legate, fiindcă înțelepciunea aspirată a fost preluată şi redată direct în cuvintele textului vedic, pe când autorul Evangheliei, Sfântul Ioan a primit revelații profunde şi nu le-a consemnat decât cu timpul, sub o formă mai putin apropiată de conținutul lor.

Trebuie ca aceste lucruri să ne fie foarte clare, dacă vrem să înțelegem cu adevărat evoluția. Din această cauză, este necesar să simțim că este un sentiment natural când un creştin spune că prețuieşte Evanghelia Sfântului Ioan mai presus de scriere, dar, de asemenea, când simte şi necesitatea de a nu rămâne la cuvântul acestei Evanghelii, ci de a pătrunde până la spiritul său, aşa cum face ştiința spiritului, atunci spune: Această Evanghelie devine pentru mine ceea ce trebuie să fie numai când pătrund dincolo de ce ne este dat în expresia sa exterioară. Dimpotrivă, cel care vrea să se situeze pe o poziție corectă în raport cu Vedele trebuie să-şi spună, ca omul din India veche, că ceea ce se află în Vede nu este o simplă transcriere omenească a înțelepciunii divine revelate mai târziu, ci reproducerea imediată a ceea ce este înțelepciune aspirată. Iată de ce textul vedic şi diferitele sale pării, mai ales Rig Veda, nu sunt numai documente ale sacrului, ci au ceva sacru în ele însele pentru cei care le-au simțit originea; iată de ce Vedele au fost venerate în timpurile vechi cu aceeaşi fervoare ca o ființă divină. Trebuie să înțelegem acest lucru din trăirea sufletească a vechiului indian. Noi ne îndreptăm spre un ideal, acela de a ne regăsi la un nivel superior, adică de a reîntemeia pe o treaptă superioară prima epocă culturală. Trebuie să învățăm ceva din ceea ce se spune cu privire la cuvântul Vedelor, şi anume că Baravatcha a studiat Vedele timp de trei secole. Omul actual crede că la capătul a trei secole de studiu el ştie enorm de multe lucruri, că dacă el însuşi ar studia Vedele, chiar un timp scurt, ar cunoaşte multe. Legenda povesteşte că într-o zi Indra i-a apărut lui Baravatcha şi i-a spus: Tu ai studiat Vedele timp de trei secole, dar uită-te la aceşti munți foarte înalți din fața ta: unul reprezintă prima parte a Vedelor – Rig Veda –, celălalt a doua parte a Vedelor – Sama Veda –, iar al treilea a treia parte, Yagur Veda. Atunci Indra a luat din cei trei munți trei mici bulgări de pământ cât poți ține într-o mână şi i-a spus: Uită-te la aceşti bulgări de pământ! Tu ştii acum despre Vede cam cât reprezintă aceşti bulgări raportați la aceşti munți înalți şi masivi. Dacă ați transforma cele spuse în această povestire într-un sentiment, ați putea spune: Dacă vă apropiați de cea mai înaltă înțelepciune, sub orice formă ar fi ea şi sub forma în care ne apare în zilele noastre, când avem chemarea a o căuta din nou prin mesajul rosicrucienilor, nu din cărți, ci din ceea ce există în lume, şi dacă adăugați acest sentiment datelor ştiinței spiritului şi vă plasați într-un raport just cu privire la ele, abia dacă ați putea spune despre dumneavoastră că ați aflat despre cunoaşterea spiritului cât a înțeles Baravatcha din Vede. Ar trebuie ca fiecare să cunoască această parabolă; atunci omul ar găsi în mod afectiv relația corectă cu înțelepciunea cuprinzătoare a Universului.

Acest sentiment ar trebui să ne facă să resimtim ceva infinit din care nu putem avea decât un mic bulgăre. Prin aceasta primim şi aspiraţia de a progresa în sensul corect şi cu răbdare până se va mai adăuga un nou bulgăraş. Presimţirea este unul din sentimentele cele mai binefăcătoare ale sufletului. Multe pot fi învăţate de la înţelepciunea primordială a Orientului. Printre lucrurile cele mai valoroase ce pot fi reţinute din această învăţătură sunt cele care se referă la sentiment şi la simţirea noastră. Indicaţia pe care zeul Indra a dat-o lui Baravatcha de a se situa pe o poziţie corectă faţă de Vede este una din aceste învăţături. Acestea sunt sentimentele de frică sacră şi de veneraţie pe care trebuie să le regăsim, dacă vrem să întâmpinăm o epocă în care ne va fi permis să vedem în ce constă revelaţia Misteriilor moderne, să vedem din nou urzeala unei lumi de înţelepciune ţesută de gândurile divine şi nu de gândurile omeneşti. Acesta este şi cel mai bun lucru pe care-l putem învăţa în materie de sentiment. Dar nu trebuie să credem că posedăm deja aceste sentimente în starea de conştienţă obişnuită, ci să înţelegem că drumul către sentimentele cele mai înalte trece prin cunoaştere. Şi dacă vrem să renunţăm, din comoditate, la a căuta astfel sentimentele prin înălţimea eterică a gândurile, vom rămâne la trivialitatea sentimentelor obişnuite, confundându-le cu afundarea interioară a sufletului în divinitate. Aceste sentimente care animau oamenii în India antică au constituit o trăsătură fundamentală a întregii înţelepciuni a primei epoci postadanteene, permiţând astfel să se stabilească un raport corect cu Universul, pentru a simţi unitatea lumilor spirituale când se căuta calea spre exterior şi spre interior.

Toate civilizaţiile ulterioare se caracterizează printr-un sentiment diferit. Pe când în India veche cele două căi, a revelaţiei interioare şi a revelaţiei exterioare, converg într-o unitate, în epocile următoare, dimpotrivă, ele devin divergente; pe de o parte, noi avem revelaţia din afară, şi pe de alta, revelatia dinăuntru. Aşa stau lucrurile în epoca a doua postatlanteană, când le găsim separate, atât în popor, cât şi în sânul Misteriilor, fie că acestea sunt exterioare, dirijate spre Ahura Mazda, fie pur interioare. Unitatea ascunsă a celor două lumi spirituale, care se mai percepeau în mod viu în India antică, a dispărut pentru omul epocii a doua postatlanteene şi făcea parte încă de atunci din fundamentul impenetrabil al existenţei, despre care mai exista un presentiment, dar care nu mai putea trăi în suflet. Omul Indiei antice spunea: Merg în afară de mine sau în mine, ajung la unitate; persanul urma calea spre exterior şi, dacă era adept al lui Zoroastru, spunea: Eu merg spre Ormuzd – iar dacă urma calea spre interior: Eu cobor spre entitatea Mithra! Dar aceste două drumuri nu se mai întâlneau. În el se păstra numai presentimentul că ele trebuiau să se regăsească undeva. Iată de ce vorbea despre acea fiinţă ca despre necunoscutul întuneric pe care nu îl putem decât presimţi, despre zeul primordial necunoscut. Acesta era o fiinţă spirituală primordială despre care se ştia că există, dar care nu putea fi găsită. Zaruana akarana, acesta era numele acestei divinităţi persane ascunsă în întuneric, la care însă nu se mai putea ajunge pe nici una din căi. Ceea ce se putea atinge era ceea ce se afla în spatele vălului lumii sensibile, fiinţa despre existenţa căreia vorbea Zoroastru, cu alte cuvinte, un zeu care era o emanatie a lui Zaruana akarana. Acesta era Ahura Mazda, Stăpânul lumii spiritelor solare de la care veneau efectele binefăcătoare pe care, spre deosebire de acţiunile Soarelui fizic, trebuie să le numim spirituale, şi de la care vechiul persan primea regulile morale şi legile existente, ceea ce cel care se ridica prin iniţiere la regulile şi legile morale aducea ca legi morale ale comportării şi acţiunii oamenilor. În jurul acestui spirit solar se percepeau servitorii săi Amshaspanzii, dispuşi în jurul tronului său ca nişte mesageri. El dirija ansamblul împărăţiei sale, ei conduceau diversele sale părţi. Sub ordinele lor se aflau entităţile imediat inferioare, care se numesc de obicei Izeţi sau Izaraţi. Vechiul persan privea dincolo de împărăţia ascunsă în spatele vălului lumii sensibile şi vedea acolo o entitate spirituală supremă, Ahura Mazda, şi sub ea o întreagă cohortă de Amshaspanzi; apoi,

entități subordonate, Izeți sau Izarați; în sfârşit, entități care în lumea spirituală sunt ceea ce sunt în suflet gândurile oamenilor. În suflet, aceste gânduri nu sunt decât nişte imagini, umbre ale adevărurilor; afară, în lumea spirituală, gândurile noastre corespund unor entități spirituale. Persanul numea aceste ființe Fravashi; ele se găseau imediat deasupra omului. În spatele vălului lumii sensibile se reprezenta deci, în cadrul evoluției culturii persane, o întreagă ierarhie de ființe spirituale ridicându-se până la Ormuzd. Dar, în momentul în care nu se mai observă acordul perfect care există între împărăția spirituală care se atinge pe cale exterioară şi împărăția spirituală care poate fi găsită prin calea interioară, modul în care se percepe împărăția interioară depinde deja în mare parte de om. În această epocă, întreaga natură a omului devenise alta decât natura vechiului indian. Corpul eteric uman coborâse mult în corpul fizic. Din această cauză vechiul persan nu se putea servi de organele corpului eteric, cum o făcea vechiul indian. Organele de care se folosea vechiul persan erau cele care erau încorporate primordial omului în ceea ce astăzi numim corpul astral sau corpul sensibilității. Dumneavoastră ştiti că în ființa omenească distingem corpul fizic, corpul eteric, corpul sensibilității sau astral, sufletul sensibilitătii, sufletul înțelegerii sau al rațiunii şi sufletul conştienței, apoi ceea ce se numeşte Sinea spirituală, spiritul vieții şi în sfârşit Omul-spirit propriu-zis.

Omul-spirit
Spiritul vieții
Sinea spirituală.

Sufletul conştienței
Sufletul înțelgerii sau rațiunii
Sufletul sensibilități sau al senzației

Corpul sensibilității sau al senzației
Corpul eteric
Corpul fizic.

Când se ridica până la cunoştințele cele mai înalte, vechiul indian se servea de corpul său eteric, în modul prezentat. Persanul nu mai putea face acest lucru, dar el se putea sevi de corpul senzației; prin el omul se ridica la cele mai înalte cunoştințe. Pentru că nu mai putea vedea cu corpul eteric, unitatea supremă s-a ascuns privirii sale; cu corpul sensibilității el mai putea privi în afară, şi, într-o anumită măsură, se bucura de o viziune astrală. Mulți oameni ai epocii persane au putut percepe astfel în mod astral pe Ahura Mazda şi pe slujitorii săi. Or, dumneavoastră ştiti din lucrarea mea ***Teosofia***: corpul sensibilității este strâns legat cu sufletul sensibilității. Ca urmare, atunci când persanul se servea de corpul sensibilității sufletul sensibilității era, ca să spunem aşa, acolo; dar el nu era încă în situația de a se folosi de el, căci nu fusese încă dezvoltat; acesta trebuia mai întâi să fie dezvoltat. Din această cauză, vechiul persan era deci într-o situație foarte specială: el se servea de corpul astral sau al sensibilității, de ceea ce punea în joc sufletul sensibilității în starea în care se afla atunci şi simțea că atunci când corpul său astral, dezvoltat deja la această epocă, se ridica până la Ahura Mazda sufletul sensibilității îl urma şi se afla expus pericolului de a imprima în corpul astral sentimentele sale; el nu putea încă exterioriza ceea ce se păstra în el din vechile tentații luciferic, căci nu era încă capabil s-o facă, dar transmitea efectele acestora corpului astral.

În Persia antică s-au conştientizat astfel efectele sufletului sensibilității asupra corpului astral, care reprezentau parcă o reflectare a imaginii trimise de lumea exterioară a ceea ce acționa din vremuri îndepărtate în sufletul sensibilității. Văzută din interior, aceasta este

ceea ce se numeşte influenţa lui Ahriman, influenţa lui Mefistofel. Din această cauză există senzaţia a două puteri. Dacă se percepea ceea ce omul poate atinge când priveşte spre exterior se contemplau Misteriile lui Ahura Mazda; dacă se îndrepta privirea spre interior, se afla, cu ajutorul corpului astral, prin intermediul a ceea ce acţionase Lucifer în faţa adversarului lui Ahura Mazda, a lui Ahriman. Un singur lucru proteja de atacurile lui Ahriman: trebuia să fie accelerată prin iniţiere evoluţia omului, prin formarea sufletului sensibilităţii. Dezvoltându-l şi purificându-l, anticipând cursul evoluţiei, se urma drumul interior, drum care nu mai conducea spre Ahura Mazda, ci spre împărăţia luminoasă a lui Lucifer. Şi ceea ce pătrundea sufletul omenesc pe această cale interioară a fost ceea ce s-a numit mai târziu zeul Mithra. Iată de ce Misteriile persane care cultivau viaţa interioară sunt Misteriile lui Mithra, pe când cele care cultivau calea exterioară erau cele ale lui Ahura Mazda.

Să păşim acum în epoca postatlanteană următoare, epoca caldeano-egipteană. Aflăm acolo un fenomen surprinzător. Nu în zadar îl desemnăm cu două nume, căci pe de o parte este vorba de un popor din Asia care aparţine de curentul septentrional (aceştia sunt caldeenii) şi, pe de altă parte, un popor care face parte din curentul meridional (acesta este poporul egiptean). Deci este vorba de o epocă în care două curente de popoare tocmai se întâlnesc. Dacă vă amintiţi că în curentul septentrional se dezvolta de preferinţă viziunea exterioară, căutarea entităţilor ascunse în spatele vălului lumii sensibile, şi că poporul egiptean căuta spiritele accesibile pe calea interioară, veţi înţelege cum au coacţionat aici două curente. Aşadar, se ciocnesc calea exterioară a caldeenilor şi calea interioară a egiptenilor. Este ceea ce au intuit cu multă justeţe grecii, când au comparat zeii caldeeni cu împărăţia lor apolinică. Ceea ce le venea de la caldeeni, ei căutau în Misteriile lui Apolo, iar când vorbeau de Osiris şi de tot ceea ce se referă la el, ei îi căutau forma corespunzătoare în Misteriile lui Dionysos. Se presimţeau intuitiv raporturile spirituale care existau în mod efectiv.

Omenirea evoluează în timp, şi pe măsură ce progresează dezvoltă noi organe. În perioada Indiei vechi au fost dezvoltate corpul eteric şi organele sale; în perioada protopersană era folosit corpul sensibilităţii, care se perfecţionează; în epoca caldeano-egipteană a fost dezvoltat sufletul sensibilităţii, un mădular predominant interior. Pe când corpul sensibilităţii este încă orientat în afară, sufletul sensibilităţii este orientat spre interior. Se îndepărtează deci încă mai mult ca înainte de lumile divin-spirituale. Viaţa sufletului se desfăşoară în interior şi, pentru tot ce nu este în om trebuie să se limiteze la ceea ce percep simţurile. Pe de o parte, lumea sensibilă este deci tot mai prezentă şi, pe de altă parte, viaţa sufletului devine din ce în ce mai autonomă. Cultura epocii a treia este cea a sufletului sensibilităţii. Dar ceea ce dezvoltă aceasta nu mai sunt înţelepciuni văzute, citite parcă din peisajul lumii înconjurătoare. Aceasta seamănă deja cu ceea ce gândeşte omul modern, deşi, pentru că omul actual a progresat până la sufletul conştienţei, era pe atunci un proces mult mai viu. Gândurile sunt, ca să spunem aşa, mult mai suculente; ele sunt atât de vii cum este pentru noi senzaţia de „roşu". În zilele noastre, omul nu-şi mai resimte gândurile cu aceeaşi intensitate cu care simte un gust sau un miros. În epoca în care egiptenii îşi dezvoltau în mod special sufletul sensibilităţii, gândurile pe care ei le nutreau trăiau în suflet în mod tot atât de viu ca şi senzaţia produsă de culoarea roşie, de un miros sau de un gust. Astăzi, gândurile noastre au devenit pale, abstracte, în timp ce odinioară erau concrete. Ele erau mai mult gânduri văzute; chiar dacă nu se percepeau răspândite în exterior, în lumea fizică, exista sentimentul că ele nu erau născocite de om ci că urcau în suflet ca nişte inspiraţii şi se revărsau acolo; nu se mai spunea că se aspiră înţelepciunea în sine, ci că erai pătruns de gânduri în mod viu, că ele lăstăreau în suflet, că ţâşneau în suflet sub presiunea lumii spirituale. Aşa se schimbă

totul în cursul timpului. Din această cauză omul epocii caldeano-egiptene nu mai percepea în conştiența sa întelepciunea lumii ca un univers luminos pe care îl aspira în el; era conştient că are gânduri care urcau în el sub formă de inspirații. Iar conținutul acestei ştiințe care urca în el era astroteologia caldeenilor şi înțelepciunea ermetică a egiptenilor; în felul acesta au luat ele naştere. Ceea ce trăia în stele şi le punea în mişcare, în lucruri, omul nu mai putea citi în natură, dar se revela în interiorul său sub forma anticei înțelepciuni a perioadei caldeano-egiptene. În acelaşi timp, caldeenii aveau conştiența că ce ştiau nu era numai ființa lor intimă, ci reflectarea în ei ceea ce se întâmpla în afară. La egipteni se simțea că ceea ce apărea astfel era o reflectare a zeilor ascunşi, pe care omul nu-i întâlneşte între naştere şi moarte, ci între moarte şi o nouă naştere. Astfel caldeenii şi egiptenii se deosebeau prin aceea că primii percepeau în înțelepciunea lor ce este în spatele lumii în care trăim între naştere şi moarte, în timp ce înțelepciunea inspirată de egipteni le revela ceea ce se întâmplă între moarte şi o nouă naştere. După cum vedeți din întregul sens al întregii evoluții, aceste inspirații interioare, aceste valuri de gânduri inspirate care urcă din afundul ființei erau în mod necesar foarte îndepărtate de divinitatea primordială în unitatea sa. Nu se mai pătrundea tot atât de departe cum s-a putut face, cu ajutorul corpului astral, în Persia antică. Totul devenise mai palid, lumea exterioară nu mai era tot atât de prezentă; ea se retrăsese deja mai mult. Se trăise, aşadar, o înțelepciune a lumii exterioare în sine însuşi, nu înțelepciunea în însăşi lumea exterioară. Totuşi, cei care cunoşteau cu sentimente corespunzătoare înțelepciunile perioadei persane aveau față de ele cel mai mare respect. Dacă vrem să exprimăm în mod lapidar înțelepciunile paradigmatice ale caldeenilor privind lumea ascunsă în spatele aparențelor sensibile, se poate spune că acestea sunt sentințele, aforismele caldeene care traduceau viziunile suprasesibile. Colecția de proverbe caldeene constituie o comoară de înțelepciune foarte apreciată în timpurile de demult; în ele se găsesc secretele importante ale Universului. Ele erau la fel de apreciate ca ci revelațiile trăite între moarte şi o nouă naştere; sursele acestor înțelepciuni erau de origine egipteană.

Totuşi, ființa a cărei prezență o mai percepea indianul antic în deplină conştiență şi a cărei entitatea profundă se retrăsese din fața privirii oamenilor devenise şi mai obscură şi încețoşată. Această ființă supremă unică apare în epoca caldeano-egipteană într-o lumină şi mai nebuloasă ca Zaruana akarana. Caldeenii o numeau Anu, desemnând prin aceasta unitatea celor două lumi, dar care se află mult dincolo de ceea ce se poate cunoaşte în Univers. Caldeenii nu mai îndrăznesc să-şi înalțe privirile în regiunile în care încă mai privea omul Zoroastru; ei privesc în sus, la acele regiuni care se aflau foarte aproape de gândurile omeneşti. Aici, spuneau ei, se află totul, căci ceea ce este cel mai înalt se regăseşte în ceea ce este cel mai jos. Şi ei găseau acolo o ființă pe care o considerau o umbră a ființei supreme şi pe care o numeau Apason. Ei mai percepeau ceva care le apărea ca o umbră a ceea ce noi ne-am reprezenta astăzi că se află ca substanță a spiritului vietii, elementul din care ne-am gândi că este format Omul-spirit, pe care noi îl putem reproduce pronunțând cuvântul Tauthe. Apoi aveau o ființă, pe care o numeau Moymis, care era aproximativ ceea ce cunoaşterea spiritului numeşte azi un spirit al lumii, al cărui element constitutitiv inferior este Sinea spirituală. Astfel, caldeenii vedeau deasupra lor o trinitate, având conştiența de a nu-i mai percepe adevărata figură decât prin elementele sale inferioare şi nu mai găseau, în părțile sale superioare, decât nişte reflectări estompate ale unei realități spirituale devenită inaccesibilă. Bel însuşi (Baai), venerat de asemenea în calitate de creator al lumii şi zeu al poporului, trebuie să fie considerat, în raport cu zeul Moymis, descendentul său în regiunea Eului sau a esenței focului.

Astfel, noi vedem cum şi în numele zeilor se exprimă ceea ce s-a format în întreaga fiinţă a poporului. Când un caldean se angaja pe calea interioară, el avea impresia că trece prin vălul vieţii sufleteşti într-o lume a zeilor subumani, subpământeni. Adonis este, astfel, un nume târziu pentru a desemna entităţile pe care le-au găsit pe calea spre interior. Acest drum era legat de pericole atât de mari pentru profani încât el putea fi parcurs numai de initiaţi. Dar când parcurgeau acest drum şi intrau în lumea situată în spatele vălului vieţii sufletului ei cunoşteau ceva care se poate compara cu iniţierea modernă. Noi percepem trăsăturile distinctive, care devin din ce în ce mai mult cele ale epocii noastre.

Cel care primea iniţierea caldeană parcurgea două feluri de experienţe şi se veghea ca el să le facă pe cât posibil concomitent, ca el să urmeze drumul dinăuntru spre lumea spirituală şi drumul din afară spre lumea spirituală, pentru ca să obţină cel puţin sentimentul unei activităti şi al unei vieţi comune a spiritului în afară şi înăuntru. El întâlnea atunci pe de o parte – pe calea interioară – acea fiinţă spirituală care în Caldeea se numea Ishtar şi care se ştia că aparpne divinităţilor lunare binefăcătoare. Aceasta se afla pe pragul care separă de obicei fiinţa omenească de spiritualitatea situată dincolo de viaţa sufletului. De partea cealaltă, acolo unde se găseşte poarta spre lumea spirituală aflată dincolo de lumea simţurilor, era celălalt păzitor: Merodach sau Marduk, pe care îl putem compara cu Păzitorul pragului, cu Mihail. Merodach era perechea (corespondentul) lui Ishtar, şi aceste două fiinţe făceau interiorul sufletului clarvăzător şi introduceau fiinţa omenească pe cele două căi în lumea spirituală. Din această cauză omul trăia, prin aceeastă întâlnire, ceea ce se simte şi astăzi în mod simbolic astfel: omului îi este întinsă o cupă luminoasă. Aceasta însemna că omul învaţă tatonând să utilizeze pentru prima dată florile sale de lotus, ceakrele sale. Apoi el progresează. Vedeti, aşadar, cum în aceea epocă era necesară trecerea unui anumit prag. Deşi există unele diferenţe, lucrurile sunt asemănătoare şi în Egipt.

Astfel omenirea a păşit mai departe pe calea evoluţiei, înspre timpul nostru. Apoi a sosit momentul în care trebuia să pregătească coborârea spiritului cosmic solar pe Pământ. El, care fusese până acum exterior, va coborî în sufletul omenesc, pentru a putea fi găsit aici, aşa cum înainte putuseră fi găsiti zeii luciferici, apoi Osiris. Cele două căi erau net diferite la caldeeni şi la egipteni, ele trebuiau să se fecundeze în mod reciproc. Cum se putea realiza aceasta? A fost creat un intermediar şi, cum spune în mod corect Biblia referitor la poporul evreu, acest intermediar va ieşi din Ur în Caldeea. Acest popor primeşte revelaţia din afară, apoi pleacă în Egipt, unde preia ceea ce vine dinăuntru. El reuneşte cele două căi, astfel încât apare pentru prima dată Iahve, o entitate care îl anunţă pe Hristos. Omului îi este acum anunţat din două direcţii ce au reprezentat zeii epocilor anterioare. După cum, mai târziu, Hristos va fi luminat din interior, zei care apăreau mai înainte în întuneric acum vor fi *luminaţi* din exterior. Vedem că în Iahve sau Iehova apare o divinitate care se află înăuntrul sufletului, dar care trebuie să fie luminată de o lumină exterioară, căci nu este încă vizibilă prin ea însăşi. Iehova este într-adevăr lumina reflectată a lui Hristos. Astfel, cele două direcţii care ne-au preocupat se alătură, se fecundează reciproc. Prin aceasta în evoluţia umanităţii apare însă ceva cu totul nou. Realităţile interioare şi exterioare încep să se fecundeze; interiorul începe să devină exterior, ceea ce până atunci nu a trăit decât în mod interior, în timp, ţâşneşte, pentru a exista concomitent alături în spaţiu. Examinaţi-vă viaţa interioară şi veţi vedea că aceasta nu se răspândeşte în spaţiu, ci se scurge în timp; gândurile şi senzaţiile dumneavoastră se prezintă succesiv, pe când ceea ce este răspândit în exterior, în spaţiu, se află alăturat. Din această cauză trebuie să se producă acum ceea ce se poate descrie ca fiind scurgerea în afară a ceva ce a trăit până acum în timp, devenind o manifestare juxtapusă în spaţiu.

Ceea ce nu trăise decât în timp trăieşte de acum înainte prin juxtapunere în spaţiu. Prin aceasta se întâmplă ceva important, care se exprimă într-un mod deosebit de profund.

Tot ceea ce mai înainte a fost evoluţie spirituală a omului, tot ce depăşea dimensiunile spaţiului exterior conducea spre exterior şi în timp. Or, tot ce este supus timpului este ordonat după măsura şi natura numărului 7. Întreaga devenire a lumii devine inteligibilă, dacă considerăm că are la bază numărul 7. Noi spunem: Saturn, Soare, Lună, Pământ-Marte, Mercur-Jupiter, Venus şi Vulcan, distingând astfel şapte perioade. În tot ce este supus timpului ne putem orienta dacă folosim numărul 7. Din această cauză, oriunde vrem să pătrundem în timp, vom fi conduşi la numărul 7. Toate colegiile şi toate lojile care duc din spaţiu în temporal, când conduc în lumea transcendenţei, sunt supuse numărului 7. Sfinţii Rishi sunt subordonaţi numărului 7, la fel şi alţi învăţători sfinţi ai popoarelor, până la cei şapte înţelepţi ai grecilor. Numărul fundamental al spaţiului este 12. Prin scurgerea timpului în spaţiu, el devine revelaţie prin 12. Din această cauză numărul 12 domină acolo unde timpul se scurge în spaţiu. Avem douăspezece triburi ale lui Israel şi doisprezece apostoli, în momentul în care Hristos, care s-a arătat mai întâi în timp, se scurge în spaţiu. Ceea ce este în timp se prezintă ca succesiune. Din această cauză, ceea ce conduce din spaţiu în timp la zeii împărăţiei luciferice ne duce la numărul 7. Dacă vrem să caracterizăm ceva în dimensiunea temporală prin esenţa sa în această împărăţie, găsim entitatea căutată dacă raportăm ceea ce cercetăm la originea sa parentală. Recunoaştem ce se dezvoltă în timp când urcăm de la fapte secundare la faptele prime, ca de la copil la tată. Şi în timp ce pătrundem în această lume a timpului, care este dominată de cifra 7, vorbim de copii şi de originea lor, de copiii fiinţelor spirituale, de copiii lui Lucifer. Când transformăm timpul în spaţiu, vorbim de fiinţele care au o existenţă simultană, juxtapusă, şi ca urmare şi de circulaţia impulsurilor sufleteşti prin spaţiu. Când tranziţia de la timp la spaţiu face să se treacă de la 7 la 12, noţiunea de copil îşi pierde semnificaţia suprasensibilă, dar atunci apare noţiunea de fraternitate; cei care trăiesc cot la cot sunt fraţi. Când transformăm noţiunea de fii ai zeilor în noţiunea de fraţi, urcăm în evoluţia umanităţii. Fraţii şi surorile trăiese unul alături de altul, pe când realităţile care provin unele din altele trăiesc succesiv. Vedem aici, într-un moment important, tranziţia de la fiii sau copiii imperiului luciferic la fraţii lui Hristos, tranziţie despre care vom continua să vorbim mâine.

CONFERINŢA a IX-a

München , 31 august 1909

Problema cu care am încheiat ieri expunerea noastră putea să rămână oarecum de neînţeles pentru cel care se întâlneşte pentru prima oară cu ea. Ea aparţine tainelor numărului şi acestea sunt taine la care este cel mai greu de ajuns.

Am spus că între numerele 7 şi 12 există un anumit raport şi că acest raport este legat de timp şi spaţiu. Poate va veni timpul când taina de care am vorbit va fi înţelesă de toţi oamenii, dar, în sensul singurei cunoaşteri recunoscute în prezent, aceasta este o pură afirmaţie. Trebuie deci mai întâi să o explicăm.

Am mai menţionat că ne găsim în angrenajul Universului, când facem deosebire între relaţiile care sunt predominant spaţiale şi cele care sunt predominant temporale. Noi înţelegem lumea aşa cum ne înconjoară, în termeni de spaţiu şi de timp. Dar dacă nu ne limităm să vorbim în mod abstract de spaţiu şi de timp, dacă vrem să înţelegem cum se

succed evenimentele în timp şi cum realităţile particulare se grupează în spaţiu, atunci există un fir care ne conduce pe de o parte prin relaţiile temporale şi pe de altă parte prin relaţiile spaţiale. Vom examina mai întâi din punct de vedere al ştiinţei spiritului devenirea fenomenelor Universului. Privim înapoi la încarnări mai vechi ale omului, ale raselor, ale culturilor şi ale Pământului însuşi. Vom avea un presentiment a ceea ce trebuia să se întâmple în viitor, deci temporal. Dar ne vom simţi întotdeauna confortabil dacă vom judeca evoluţia *temporală* plecând de la un schelet construit pe baza cifrei 7. Nu este permis să construim sau să speculăm făcând tot felul de interpretări cu ajutorul cifrei 7, ci trebuie mai întâi să urmărim faptele din punctul de vedere al cifrei 7.

Să luăm ca exemplu un om al cărui ochi spiritual este suficient de deschis pentru a putea cerceta faptele Cronicii Akasha; cifra 7 îl va putea ghida, în sensul că el îşi va spune că ceea ce se desfăşoară în timp se organizează după scheletul numărului 7; ceea ce se repetă sub forme diferite poate fi examinat doar pe baza cifrei 7, căutând apoi modalităţile corespunzătoare de manifestare. Ca urmare, este corect să spui că, deoarece Pământul trece prin mai multe încarnări, trebuie să-i căutăm cele şapte reîncarnări: Saturn, Soare. Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan; întrucât culturile omenirii parcurg şapte încarnări, găsim legătura dintre ele punând din nou la bază numărul 7. Prima cultură a erei postatlanteene este cultura protoindiană, cea de a doua este cea protopersană, a treia epoca caldeano-egipteană, a patra cea greco-latină, iar a cincea este a noastră; mai aşteptăm următoarele două epoci – a şasea şi a şaptea – , care vor urma epocii noastre. Am utilizat o dată în plus numărul 7, pe care l-am pus la baza încarnărilor succesive ale culturii. La fel, vom putea înţelege mai bine karma unui om dacă încercăm să privim în urmă spre ultimele sale trei încarnări; dacă, plecând din prezent, contemplăm cele trei încarcănări precedente ale sale, este posibil să tragem anumite concluzii pentru următoarele trei încarnări, care însumate dau din nou şapte. Astfel, numărul 7 este un fir conducător pentru tot ce se manifestă în timp.

Dimpotrivă, numărul 12 este firul conducător pentru tot ce există în mod simultan *în spaţiu*. Acest lucru l-a simţit întotdeuna o ştiinţă care era în acelaşi timp înţelepciune; din această cauză, in legătură cu fenomenele cosmice care aparţin Pământului nostru, ea spunea că, pentru a înţelege relaţiile spaţiale ale evenimentelor de pe Pământ, trebuie să te referi la douăsprezece puncte fixe repartizate în spaţiu. Acestea sunt marcate în spaţiul cosmic prin cele douăsprezece semne ale Zodiacului. Sunt douăsprezece puncte fundamentale la care ar trebui să se raporteze întregul spaţiu. Aceasta nu ţine pur şi simplu de o decizie arbitrară a gândirii omeneşti, ci de ceea ce această gândire a învăţat în contact cu realitatea, dezvoltând în mod orientativ principiul că te descurci cel mai bine în spaţiu dacă te raportezi la o diviziune în douăsprezece părţi. Când este vorba de transformări, adică de aspecte temporale, o ştiinţă mai veche le-a pus la bază cele şapte planete, şi cifra 7 i-a devenit astfel firul conducător.

Să ne întrebăm acum cum se regăsesc aceste raporturi în viaţa omenească şi evoluţia sa. Noi am văzut că până în momentul din evoluţia umanităţii marcat prin pătrunderea principiului Hristos omul, când privea în interiorul său pentru a căuta în spatele vălului vieţii sale interioare accesul la lumea divină, intra în lumea luciferică. Acesta era, în acele timpuri vechi, drumul pe care pornea omul pentru a ajunge la înţelepciune, la o cunoaştere superioară a lumii. Omul a căutat divinul coborând în lumea sa interioară; din această lume trebuiau să urce noi intuiţii şi inspiraţii pentru viaţa sa morală şi etică, la fel cum urcaseră intuiţiile conştienţei sale; bineînţeles, toate celelalte intuiţii şi inspiraţii care se raportează la ce este moral, ce este sufletesc izvorau din viaţa sa interioară. Din acest motiv înaltele individualităţi care au fost ghizii omenirii în acele timpuri vechi se adresau

mai întâi vieții interioare pentru a explica oamenilor realitățile supreme. Vieții sufletului, ființei interioare a omului trebuiau să se adreseze sfinții Rishii şi marii instructori ai tuturor culturilor vechi. Interiorul uman nu este ceva spațial, ci temporal; viața sufletului se desfăşoară în timp. Tot ce ne înconjoară exterior se grupează în spatiu; tot ceea ce se desfăşoară interior se organizează în timp. Din această cauză, tot ceea ce se adresează interiorității omului se verifică cu ajutorul firului conducător al numărului 7. Cum poate fi înțeleasă cel mai bine o ființă care vrea să se adreseze interiorității umane? Cum am putea înțelege cel mai bine în particularitățile lor fundamentale acele ființe pe care le numim, de exemplu, sfinții Rishi? I-am putea înțelege dacă i-am privi raportându-ne la viața temporală a sufletului. Din această cauză, principala întrebare care s-a născut în epoca îndepărtată în care trăiau aceşti mari înțelepți ai antichității era de unde vin ei. Este ca şi întrebarea cine sunt tatăl şi mama unui copil. Ei trebuie situați în timp, în raport cu originea lor. În fața unui înțelept, se punea mai întâi întrebarea de unde vine el. Ce entitate a fost mai înainte aici? Ce origine are el? A1 cui fiu este? Când se vorbeşte de lumea luciferică, la baza sa trebuie pus numărul 7 şi trebuie să ne întrebăm al cui fiu este cel care se adresează sufletului. În acest sens vorbim de copiii lui Lucifer când ne referim la cei care în timpurile vechi au propovăduit lumea spirituală care se ascunde în spatele vălului vieții sufleteşti ascunsă dincolo de temporal.

În ceea ce-l priveşte pe Hristos, chestiunea se pune diferit. Căci Hristos nu a coborât pe cale temporală pe Pământ; apărând în timp, el intră totodată în lumea pământească venind din spațiu, din exterior. Zoroastru l-a văzut îndreptându-şi privirea spre Soare şi s-a referit la El sub numele de Ahura Mazda. Ahura Mazda s-a apropiat în spațiu din ce în ce mai mult de Pământ, până când a coborât şi s-a făcut om. Aici nu ne interesează numai succesiunea în timp, ci şi dimensiunea spațială. Dimensiunea spațială, această sosire a lui Hristos din infinitul spațiului pe Pământul nostru, are o valoare de eternitate, nu numai o valoare temporală. De acest lucru se leagă faptul că Hristos nu acționează pe Pământ numai în conformitate cu raporturile de succesiune temporală; ceea ce aduce el pe Pământ nu corespunde raporturilor unui tată sau ale unei mame cu copilul său, care se desfăşoară în timp, ci vine cu un element care se realizează în simultaneitate. Părinți, copii, nepoți trăiesc succesiv în timp, iar relațiile dintre ei se exprimă prin dimensiunea temporală, Hristos însă, în calitate de spirit al spațiului, introduce şi în cultura Pământului un element spațial. Ceea ce aduce El este juxtapunerea oamenilor în spațiu şi relația care trebuie să lege un suflet de altul în coexistență, independent de modul cum se organizează relația temporală. Pământul este planeta care are ca misiune să introducă sistemul nostru cosmic în lumea iubirii. În timpurile vechi, sarcina Pământufui era aceea de a introduce iubirea prin mijlocirea timpului. În timp ce prin relațiile de descendență sângele se transmitea din generație în generație, de la tată la fiu şi de la fiu la nepot, ceea ce era înrudit în timp era şi elementul purtător de iubire. Coeziunea familială, legătura de sânge, transmiterea sângelui prin generații succesive era temeiul iubirii în timpurile mai vechi. Şi chiar când iubirea lua un caracter moral, ea se întemeia de asemenea pe o legătură temporală: se iubeau strămoşii, cei care precedaseră în timp.

Hristos a introdus iubirea care se comunică de la suflet la suflet, astfel încât între ființele coexistente în timp să se stabilească o relație prefigurată mai întâi în iubirea frățească pe care oamenii trebuie s-o nutrească unii față de alții. Acum începe să capete o semnificaiie deosebită coexistența spațială.

Din această cauză, în timpurile vechi, problemele mari ale omenirii erau de regulă reunite prin numărul 7: şapte Rishi, şapte înțelepți. Din acelaşi motiv, Hristos este înconjurat de doisprezece apostoli, ca prefigurări ale oamenilor ce trăiesc împreună în acelaşi spațiu.

Această iubire care va lega tot ce există alăturat în spațiu, independent de succesiunea în timp, trebuie să pătrundă prin principiul lui Hristos în viața socială a Pământului. Este discipol al lui Hristos cel care iubeşte frăţeşte tot ce îl înconjoară. Dacă vorbim de copiii lui Lucifer, principiul hristic ne va da prilejul de a spune că Hristos este primul născut dintre mulți frați. Sentimentul de atracție nu ca față de un tată ci ca față de un frate, primul din frații noştri, pe care îl iubim, aceasta este relația de bază care ne uneşte cu Hristos.

Sunt elemente orientative, nu dovezi, dar ele argumentează şi lămuresc relația dintre numerele 7 şi 12; cu cât radiază mai mult în lume relația cu Hristos, cu atât se vorbeşte mai mult de grupări ca cea a celor douăsprezece triburi ale lui Israel, a celor doisprezece apostoli etc... Numărul 12 capătă astfel o semnificație mistică, esoterică pentru evoluția Pământului.

Cu aceasta am atins aspectul exterior al marii transformări care s-a înfăptuit în evoluția Pământului prin principiul Hristos. Am putea vorbi mult timp despre relația dintre numerele 7 şi 12, fără a putea explica în întregime unele aspecte ale profundului mister al existenței noastre cosmice. Dacă acceptați ceea ce am spus ca o clarificare a ceea ce reprezintă numerele 7 şi 12 pentru relațiile temporale şi spațiale, veți putea pătrunde mai adânc în misterele Universului. Pentru noi această relație trebuie să ne indice, adăugat la toate celelalte, ce sens profund a avut pentru Univers evenimentul hristic şi cum, pentnt a-l înțelege, trebuie să căutăm un alt fir conducător numeric.

Dar între spațiu şi timp există şi o relație interioară; eu nu vă pot oferi decât o imagine generală despre aceasta, şi o voi face după o metodă curent utilizată în Misterii pentru a prezenta viața Cosmosului în relația 7-12. S-a spus: Dacă spațiul universal nu este privit ca ceva abstract, ci în aşa fel încât condițiile terestre se raportează la acest spațiu, ele trebuie raportate şi la cele douăsprezece diviziuni fundamentale ale Zodiacului: Berbec, Taur, Gemeni, Rac, Leu, Fecioară, Balanță, Scorpion, Săgetător, Capricorn, Vărsător, Peşti. Aceste douăsprezece puncte fundamentale ale Zodiacului sunt în acelaşi timp adevărate simboluri cosmice ale entităților divine primordiale prin care s-a reprezentat în mod corespunzător realitatea. Forțele care provin din aceste douăsprezece direcții acționau deja din timpul primei încarnări planetare a Pământului nostru, Vechiul Saturn. Ele acționau în timpul Vechiului Soare, în timpul Vechii Luni şi vor continua să acționeze şi mai târziu. Ele constituie deci un element permanent, mult mai elevat decât ceea ce se naşte şi moare în timpul devenirii noastre pământeşti; cele douăsprezece semne ale Zodiacului simbolizează un element care a supraviețuit celor ce s-au transmis de la Vechiul Saturn la Vechiul Soare, de la acesta la Vechea Lună etc. În timp ce ceea se întâmplă aici se naşte şi trece, lucrurile condiționate de Zodiac supraviețuiesc evenimentelor planetare, supraviețuiesc condițiilor specifice Vechiului Saturn, Vechiului Soare, Vechii Luni. Ceea ce simbolizează zonele fundamentale ale Zodiacului este, de asemenea, deasupra evenimentelor care se desfăşoară pe Pământul nostru ca opoziție între Bine şi Rău.

Amintiți-vă că încă de la primele expuneri ale acestui ciclu v-am atras atenția asupra faptului că atunci când pătrunzi în domeniul astral descoperi o lume a transformărilor şi că ceea ce poate acționa dintr-o anumită perspectivă ca bine poate apărea ca rău dintr-o altă perspectivă. Aceste deosebiri între bine şi rău au importanța lor în cadrul devenirii; pentru aceasta numărul 7 este un fir conducător orientativ. Zeii care simbolizează cele douăsprezece puncte ale spațiului, douăsprezece puncte permanente, se plasează deasupra binelui şi răului. Din această cauză, în Zodiac avem de-a face cu o realitate de ordin superior binelui şi răului; în acest spațiu exterior trebuie să căutăm simbolurile

acelor entităţi spiritual-divine care, dacă sunt contemplate în sine, fără ca ele să intervină în sfera pământească, sunt deasupra opoziţiei dintre bine şi rău.

La un moment dat, începe să se întrevadă ce va deveni Pământul nostru. Acest lucru se întâmplă datorită faptului că survine o divizare în sânul acestor divinităţi permanente, şi tot ce se întâmplă intră într-o anumită relaţie cu aceste divinităţi; ele se separă în două şi vor reprezenta sfera binelui şi sfera răului. Nici una din cele două nu este în sine un bine sau un rău, dar prin faptul că acţionează asupra Pământului în devenire sunt percepute o dată ca bine, altă dată ca rău. Totuşi, există reprezentarea care ne spune că un element care face parte, chiar în mică măsură, din sfera binelui trebuie să fie considerat bun. Când un element permanent situat în lumea spirituală, în afară de timp, intră în acţiune în timp, el se integrează simultan ca un bine şi ca un rău. Din douăsprezece puncte permanente ale Zodiacului cinci se află în întregime în sfera binelui şi alte două la graniţă, deci şapte. Iată de ce se vorbeşte că rămân şapte din douăsprezece. Când căutăm în timp ceea ce este bun, ceea ce este perfect, ceea ce conduce, vom vorbi deci de şapte înţelepţi, de şapte Rishi; aceasta corespunde întru totul realităţii. De aici vine şi reprezentarea că lumii luminoase, lumii superioare îi aparţin şapte semne zodiacale pe când cele cinci inferioare, începând cu Scorpionul, aparţin lumii întunericului.

Acesta nu este decât o vedere de ansamblu, care ne arată că atunci când spaţiul părăseşte sfera sa de eternitate şi primeşte în el creaţii care se desfăşoară în timp el se divide în bine şi în rău şi că, dacă se elimină binele, 7 devine cifra care reprezintă tot ce este bun în dimensiunea timpului. Dacă vrem să căutăm adevărul aflat în timp, numărul 7 trebuie considerat fir conducător; numărul 5 ne-ar induce în eroare. Aceasta este semnificaţia interioară a acestei probleme.

Să nu spuneţi că toate acestea sunt greu de înţeles, ci că, lumea fiind profundă, există în mod necesar lucruri greu de înţeles.

Hristos a venit însă în lume pentru a sta şi în tovărăşia păcătoşilor şi a cămătarilor. El a venit pentru a prelua şi ceea ce ar trebui să fie eliminat din mersul Univesului. Din Oedip a trebuit să fie eliminat ceea ce a fost preluat în viaţa lui Hristos ca ferment; acest lucru vă este confirmat de legenda lui Iuda. La fel cum, pentru a dospi, pâinea nouă trebuie să preia puţin din cea veche, la fel lumea nouă nu poate prospera şi deveni într-adevăr bună decât asimilându-şi un ferment care este preluat din rău. Din această cauză Iuda, care era respins peste tot şi fusese alungat şi de la curtea lui Pilat, a fost primit acolo unde acţiona Hristos, venit pentru a vindeca lumea, în aşa fel ca 7 să poată fi transformat în 12, pentru ca ceea ce era cuprins în 7 să poată fi cuprins de acum încolo în simbolul numărului 12. Prima reprezentare a numărului 12 ne este dată prin cei doisprezece fraţi ai lui Hristos, prin cei doisprezece apostoli.

Aşa cum am spus, toate acestea nu constituie decât un indiciu al profundei transformări care a început pentru întreaga devenire a planetei noastre. Putem clarifica din multe puncte de vedere importanţa principiului hristic şi a intervenţiei sale în devenirea Pământului; cel pe care l-am adoptat acum este unul dintre acestea.

Să ne reprezentăm încă o dată consecinţele ce au decurs din toate acestea pentru noi. Că venirea lui Hristos a însemnat ceva cu totul deosebit pentru evoluţia Pământului, este un lucru simţit şi recunoscut în toate locurile unde ştiinţa spiritului este cu adevărat cultivată. În asemenea locuri se ştie că există o fiinţă care traversează toate culturile postatlanteene, care a trecut deja prin cultura protoindiană şi cea protoiraniană, prin cele ale Caldeei şi Egiptului, şi aşa mai departe, şi care va trece şi prin culturile care le vor

succeda, până la proxima mare catastrofă şi chiar dincolo de aceasta. Pentru a afla unde putem găsi ceea ce parcurge întreaga evoluţie a umanităţii prin simţurile sau prin raţiunea noastră omenească trebuie să ne adresăm ştiinţei spiritului cu următoarea întrebare: Cum se numeşte fiinţa ce poate fi descoperită în lumea spirituală şi care trece ca un curent al spiritului prin toate cele şapte culturi? Chiar în înţelepciunea orientală s-a şlefuit un cuvânt pentru ceea ce trece prin toate aceste culturi. Dacă-l luăm în considerare în adevărul său, acesta nu este un lucru abstract, ci un fapt concret: o fiinţă. Dacă se doreşte conturarea mai exactă a acestei fiinţe pentru care celelalte fiinţe – fie cei şapte sfinţi Rishi, fie entităţi chiar mai înalte care nu coboară până la încarnare fizică – nu-i sunt decât mesageri, o putem desemna cu un nume pe care Orientul l-a şlefuit în mod corect. Orice revelaţie, orice înţelepciune din Univers conduce la această sursă unică, la sursa înţelepciunii primordiale, care are o esenţă, o fiinţă ce evoluează de-a lungul tuturor civilziatiilor postatlanteene şi se manifestă în fiecare epocă sub o anumită formă, dar care rămâne întotdeuna un purtător de bază al înţelepciunii, apărând sub cele mai diferite forme. Când v-am descris ieri cum sfinţii Rishi cuprindeau în mod concret această înţelepciune, parcă inspirând-o, care era în afară, ca un suflet al luminii, şi pe care ei o aspirau ca inţelepciune a luminii, era ea însăşi emanaţia acestei entităţi sublime de care vorbim. Ceea ce am putut descrie ieri cu privire la înţelepciunea epocilor ulterioare (de exemplu, concepţia cu totul diferită care s-a exprimat în epoca protopersană) radia, de asemenea, de la această entitate unică care este marele Instructor al tuturor culturilor.

Această entitate a fost Instructorul sfinţilor Rishii, al lui Zoroastru şi al lui Hermes, marele Instructor care s-a manifestat în toate epocile sub formele cele mai diverse, care a fost mai întâi inaccesibil privirii exterioare. Orientul a formulat pentru a-l desemna expresia *totalitatea Bodhisatvilor*. Concepţia creştină l-ar numi Sfântul Spirit. Astfel, când se vorbeste de Bodhisatva este desemnată o entitate care domină toate culturile care se revelează şi se manifestă în diferite feluri; acesta este spiritul Bodhisatvilor. Indiferent cum au resimţit şi denumit entitatea respectivă, sfinţii Rishi, Zoroastru, Hermes, Moise, cu toţii au privit spre Bodhisatvi; i se poate da numele colectiv de mare Instructor, căci pe el îl contemplă toţi cei care vor şi pot să primească învăţăturile erei postatlanteene. În cursul acestei ere, el a îmbrăcat de mai multe ori forme omeneşti, şi una dintre ele ne interesează înainte de orice. Un Bodhisatva – indiferent de modul în care s-a manifestat – a îmbrăcat forma deosebit de luminoasă a acelei entităţi care se desemnează cu numele de Gauthama Buddha. A constituit un real progres pentru Bodhisatva când n-a mai fost obligat să rămână numai în regiunile superioare ale spiritului şi evoluţia sa în lumile spirituale i-a permis să stăpânească în suficientă măsură corporalitatea fizică pentru a deveni om, încorporat în Buddha. Noi vedem deci în Buddha un Bodhisatva care s-a făcut om, una din manifestările „omeneşti" ale fiinţelor de întelepciune cele mai cuprinzătoare pe care se întemeiază devenirea Pământului; el este într-un anumit fel încarnarea acelui mare Instructor pe care îl numim esenţa însăşi a înţelepciunii. Îl considerăm pe Buddha ca forma pământescă a lui Bodhisatva. Nu trebuie să credem că un Bodhisatva s-a încorporat numai în Buddha; el s-a încarnat de asemenea, în parte sau în totalitate, şi în alte personalităţi omeneşti. Dar aceste încorporări nu se fac toate într-un singur şi în acelaşi fel; un Bodhisatva poate trăi foarte bine în învelişurile unei fiinţe omeneşti, cum a trăit unul din ei în corpul eteric a lui Gauthama Buddha. Şi fiindcă entitatea lui Bodhisatva care moştenise corpul astral al lui Zoroastru a pătruns în învelişurile altor individualităţi – de exemplu, ale lui Hermes –, se poate (dar numai dacă am înţelege astfel chestiunea) spune despre anumite individualităţi care sunt ele însele mari Instructori că sunt încarnările unui Bodhisatva. Se poate vorbi de o reîncarnare continuă a lui Bodhisatva, dar trebuie ştiut că dincolo de toţi oamenii în care se

încorporeză Bodhisatva s-a aflat ca parte a entității care este ea însăşi personificarea atoateînțelepciunii Universului *nostru*.

Când privim la elementul de înțelepciune care în timpuri mai vechi a fost comunicat omenirii din sferele luciferice, noi îl vedem pe Bodhisatva. Există însă o entitate care ia parte la evoluția postatlanteană şi care este cu totul diferită, este în mod esențial altceva decât un Bodhisatva, şi pe care nu avem dreptul să o confundăm cu acesta, cu atât mai mult cu cât această entitate s-a încarnat într-o individualitate posedând deja infiltrațiile lui Bodhisatva, în Buddha. A existat o ființă omenească în care s-a încarnat Hristos şi în care în acelaşi timp au pătruns razele lui Bodhisatva; aceasta este Iisus din Nazareth. Principiul lui Hristos este cel care domină în Iisus din Nazareth, mai cu seamă în timpul ultimilor trei ani ai vietii sale pământeşti, principiu cu totul diferit de cel al lui Bodhisatva. Cum putem caracteriza ceea ce diferențiază principiul Hristos de principiul Bodhisatva? Este extrem de important să se ştie de ce Hristos, care a fost încarnat într-un corp omenesc numai o dată, nu se mai poate încarna în alt corp omenesc. De atunci aceasta nu s-a mai întâmplat decât în interiorul sufletului uman; mai mult, El a putut fi atins când privirea era îndreptată spre lume, aşa cum făcuse Zoroastru. Prin ce se deosebeşte Hristos, căruia noi trebuie să îi atribuim o poziție centrală, de un Bodhisatva? Diferența fundamentală este că Bodhisatva este un mare Instructor, încarnarea înțelepciunii care traversează toate culturile şi se întrupează sub formele cele mai diverse, în timp de Hristos nu este numai Instructor. Hristos nu doar învață oamenii, El este o entitate pe care noi o înțelegem cel mai bine când Îl căutăm în înălțimile spiritului, ca un *obiect* al inițierii, şi unde Îl putem compara cu alte entități spirituale.

Îl putem caracteriza cel mai bine spunând că există zone ale vieții spiritului unde, ca să spunem aşa, se scutură tot praful pământesc, unde se poate găsi înalta entitate a lui Bodhisatva în particularitatea sa spirituală şi unde-l putem afla pe Hristos eliberat de tot ce El a devenit pe Pământ şi în apropierea acestuia. Acolo se găseşte baza omenirii, sursa spirituală primordială din care a apărut viața. Nu există un singur Bodhisatva, ci un şir de Bodhisatva. Aşa cum am vorbit de acel Bodhisatva care se afla la baza celor şapte culturi postatlanteene, mai există un Bodhisatva care se află la baza civilizatiilor atlanteene, şi aşa mai departe. Găsiți în înălțimile spirituale o serie de Bodhisatva care, pentru timpurile lor, sunt mari Instructori, nu numai ai oamenilor, ci şi ai entităților care nu coboară până în sfera vieții fizice. Ei există aici ca mari Instructori; ei culeg ceea ce trebuie să propovăduiască, iar în mijlocul lor se află o ființă a cărei importanță nu constă numai în faptul că provăduieşte: aceasta este *Hristos*. El nu reprezintă ceva numai prin faptul că provăduieşte, ci se află în mijlocul Badhisatvilor ca o entitate şi acționează asupra acestora datorită faptului că îl au în fața lor. El este contemplat de Bodhisatvi, cărora le revelează splendoarea sa. Dacă ceilalți sunt ceea ce sunt prin faptul că sunt mari Învățători, Hristos este ceea ce este pentru lume prin *ce este el însuşi*, prin ființa sa proprie. Este suficient să-l privim. Revelația ființei sale trebuie să se reflecte în ambianța sa; din aceasta ia naştere învățătura sa. El nu este numai Maestru, El este Viața, o viață care se revarsă în celelalte entități, care devin apoi Învățători. Astfel, Bodhisatvii sunt entități care îşi obțin învățătura din beatitudinea cu care ei îl contemplă pe Hristos în înălțimile spirituale. Când întâlnim în cursul evoluției noastre încarnări ale Bodhisatvilor noi le numim mari Învățători ai omenirii, pentru că în ele important este Bodhisatva. Hristos nu realizează numai propovăduirea; noi învățăm despre Hristos pentru a înțelege, pentru a cunoaşte ceea ce ce este în El. Hristos este mai mult obiect decât subiect de studiu. Din această cauză, El este o ființă fundamental diferită de Bodhisatvii care trec prin lume. Aceasta este deosebirea dintre Hristos şi Bodhisatvi, că El este ce este pentru

lume prin aceea că lumea se bucură de vederea sa. Bodhisatvii sunt ceea ce sunt pentru lume prin calitatea lor de mari Învățători.

Dacă vrem să percepem această entitate vie, această sursă a întregii vieți de pe Pământ, trebuie să privim spre acea încarnare în care nu s-a întrupat numai un Bodhisatva, ci la cel care nu avea nevoie să lase în urma sa o carte sau o doctrină personală, în jurul căruia s-au adunat cei care au răspândit în lume mesajul Său şi învățătura Sa. Este esențial faptul că nu există nici o scriere a lui Hristos. Învățătorii vorbesc despre el, astfel încât el este obiectul învățăturii şi nu subiectul acesteia. Acesta se exprimă prin faptul singular că nimic nu ne-a rămas de la El, ci că ceilalți i-au descris entitatea. Din această cauză să nu ne mirăm când se spune că tot ceea ce cunoaştem despre *învățătura lui Hristos* se regăseşte în alte religii. Hristos nu este numai un Învățător ci o entitate care trebuie să fie înțeleasă ca entitate, pentru că El nu vrea numai să depună în noi ceva prin învățătura sa, ci prin viața sa. Din acest motiv, chiar dacă am putea reuni toate doctrinele Pământului care ne-ar fi accesibile, noi tot nu am avea toate elementele pentru a-l înțelege pe Hristos. În măsura în care omenirea actuală nu se poate adresa direct Bodhisatvilor pentru a-l contempla pe Hristos prin ochii lor spirituali, ea trebuie efectiv să se reîntoarcă la şcoala lor pentru a învăța acolo ceea ce-l poate face în sfârşit înțeles. Deci, dacă vrem nu numai să participăm la Hristos ci şi să-l înțelegem, să nu privim pasivi la ceea ce a făcut Hristos pentru noi, ci să mergem la şcoala tuturor învățătorilor din Orient şi din Occident, trebuie să fie pentru noi o sarcină sacră aceea de a ne apropria mai întâi învățăturile întregului cerc al privitorilor şi de a utiliza aceste învățături înalte pentru a-l putea înțelege pe Hristos.

În Misterii oamenii sunt pregătiți în mod corespunzător pentru sarcina pe care trebuie s-o îndeplinească. Fiecare epocă îşi are sarcina sa; îi revine fiecărei epoci să primească adevărul sub forma sub care trebuie s-o preia epoca respectivă. Vechiului indian sau vechiului persan nu li s-ar fi putut da adevărul sub forma sub care este redat el în zilele noastre; el trebuia să-i fie adus omenirii sub o formă corespunzătoare facultăților şi sensibilităților de atunci.

Din această cauză, în perioada care, prin caracterul său, putea să-l primească pe Hristos pe Pământ, epoca a patra, epoca greco-romană, trebuia să aducă adevărul despre Hristos şi despre lumea sa sub forma accesibilă omenirii acelui timp. Ar însemna să ignorăm cu totul progresul neamului omenesc dacă am crede că tot adevărul despre Hristos era prezent încă din primele secole care au urmat revelației; aceasta înseamnă a nu şti nimic despre progresul omenirii. Cel care vrea să păstreze numai învățăturile primului secol creştin şi consideră doctrină creştină autentică numai ceea ce a fost scris şi păstrat în această epocă, acela nu ştie nimic despre progresul uman, el nu ştie că cel mai mare Învățător al primelor secole creştine nu ar fi putut spune oamenilor despre Hristos mai mult decât erau ei capabili să primească. Însă pentru că oamenii primelor secole creştine erau cei care coborâseră cel mai adânc în lumea fizică, ei nu puteau asimila decât o mică parte din învățăturile înalte privind pe Hristos. În fapt, marea masă a creştinilor înțelegeau relativ puține lucruri cu privire la entitatea lui Hristos.

Noi am văzut că în India veche exista o mare capaciate de clarvedere prin relația de atunci a corpului eteric cu celelalte mădulare ale ființei umane, însă nu venise încă timpul de a vedea în Hristos altceva decât un spirit existent în regiuni îndepărtate, dincolo de lumea simțurilor, de a-l înțelege ca Vishva Karman. Numai în epoca protopersană a apărut posibilitatea de a-l presimți pe Hristos în spatele Soarelui fizic. Pentru Moise a devenit posibil să-l vadă pe Hristos ca Iehova în fulger şi tunet, adică foarte aproape de Pământ. În sfârşit, în Iisus din Nazareth, Hristos a fost văzut încarnat într-un corp

omenesc. Omenirea a evoluat în aşa fel încât în epoca Indiei antice înțelepciunea era încă preluată prin corpul eteric, în epoca protopersană prin corpul astral, în epoca caldeano-egipteană prin sufletul senzației, în epoca greco-latină prin sufletul rațiunii. Acest suflet al rațiunii este deja legat cu funcțiile intelectuale de lumea sensibilă, de aceea el pierde viziunea a ceea ce este dincolo de ce percepe prin simțuri. Din această cauză, în primele secole ale erei creştine abia se mai percepea altceva decât ceea ce există între naştere şi moarte şi domeniul spiritului care vine imediat după aceea. Nu se mai ştia nimic în legătură cu ceea ce trece prin viețile succesive; aceasta ține de capacitatea de înțelegere umană. Nu putea să fie înțeleasă decât viața pământească şi partea de viață spirituală care-i este aferentă; este ceea ce era propovăduit maselor largi. Dar trebuia asigurată evoluția, şi trebuia vegheat ca înțelepciunea cuprinzătoare pe care omenirea o avusese în timpurile lui Hermes, Moise, Zoroastru şi a sfinților Rishi să se poată reaprinde treptat, pentru a permite oamenilor să aibă acces la o înțelegere din ce în ce mai adâncă a lui Hristos.

Hristos venise deci pe Pământ, dar mijloacele de a-l înțelege erau, chiar în acel timp, limitate; trebuia avut grijă de ce se va întâmpla în timpurile viitoare şi era necesar să se retrăiască vechile înțelepciuni, pentru ca ele să poată fi puse încetul cu încetul în serviciul înțelegerii lui Hristos. Oamenii care trecuseră din Atlantida în Europa, şi mai departe, aduseseră cu ei mari comori de înțelepciune; în vechea Atlantidă, cei mai mulți oameni fuseseră în mod instinctiv clarvăzători şi puteau privi în lumile spirituale. Această clarvedere nu putea evolua, ea a trebuit să se restrângă la câteva personalități ale Occidentului, unde a fost dirijată de o ființă care a trăit ascunsă un timp, retrăgându-se în spatele celor care trăiau deja retraşi şi regrupați în jurul unui mare inițiat rămas oarecum în urmă, pentru a păstra pentru timpuri viitoare ceea ce putuse fi adus din vechea Atlantidă. Pe acest mare inițiat, păzitorul anticei înțelepciuni atlanteene, care avea acces chiar la tainele corpului fizic, îl putem numi Scythianos, cum i se spunea în evul mediu timpuriu. Cel care cunoaşte Misteriile europene priveşte la unul din cei mai mari inițiați ai Pământului când pronunță numele Skythianos.

În aceeaşi epocă a trăit, de asemenea, mult timp entitatea care, considerată sub aspectul său spiritual, poate fi numit Bodhisatva. Acest Bodhisatva era aceeaşi entitatea care, după ce-şi împlinise misiunea în Occident, s-a încarnat cu circa şase sute de ani înaintea erei noastre în Gauthama Buddha. Această ființă care a mers să propovăduiască în Orient se situa deja la un nivel superior. Era un alt mare Învățător, un al doilea mare păstrător al secretului înțelepciunii umane şi a devenit Gauthama Buddha.

A mai existat şi o a treia individualitate, care era destinată pentru o mare misiune [1] şi pe care o cunoaştem din cele spuse până acum. Este vorba de Învățătorul Persiei antice, marele Zoroastru. Când spunem Zoroastru, Gauthama Buddha şi Scythianos ne referim, aşadar, la trei entități, trei individualități spirituale importante: acestea sunt reîncarnări ale Bodhisatvilor. Ceea ce trăia în ei nu era Hristos.

A trebuit să fie lăsat omenirii un anumit timp pentru a trăi sosirea lui Hristos, care se anunțase deja lui Moise pe Sinai, căci Iahve este aceeaşi entitate ca Hristos, dar sub o altă formă. A trebuit să se lase timp omenirii pentru a-l primi pe Hristos. Evenimentul a avut loc în momentul în care sensul acestor realități devenise aproape imperceptibil. A trebuit însă avut grijă ca inteligența şi înțelepciunea să devină din ce în ce mai puternice şi Hristos însuşi a vegheat la aceasta pe Pământ.

Istoria menționează şi o a patra individualitate, în spatele căreia, pentru mulți, se ascunde o ființă mai înaltă, mai puternică decât cele trei entități pe care le-am pomenit sub

numele de Scythianos, Gauthama Buddha şi Zoroastru. Această entitate este Manes, care este considerat un înalt mesager a lui Hristos de cei care văd în maniheism mai mult decât se vede de obicei. Mulţi spun că Manes, care la puţine secole după ce Hristos a trăit pe Pământ, a adunat în jurul lui, la una din cele mai importante adunări care a avut vreodată loc în lumea spirituală, trei mari personalităţi ale secolului al patrulea al Pământului. În această viziune imaginativă trebuia să fie exprimat un fapt cultural spiritual important. Manes a reunit aceste personalităţi cu scopul de a se sfătui asupra modului în care s-ar putea reînsufleţi încetul cu încetul acea înţelepciunea care a supravieţuit tranziţiei spre epocile postatlanteene şi pentru a-i da în viitor o strălucire din ce în ce mai mare şi din ce în ce mai glorioasă. Care sunt personalităţile pe care Manes le-a adunat pentru această memorabilă întrevedere, pe care numai viziunea spirituală o poate atinge? Prima a fost cea în care trăia în acel moment reîncarnarea lui Scythianos din timpul lui Manes; a doua a fost o reflectare fizică a lui Buddha reapărut atunci şi a treia a fost Zoroastru, reîncarnat la acea epocă. Avem, aşadar, de-a face cu un colegiu avându-l pe Manes în centru. În acest colegiu s-a hotărât planul după care toată înţelepciunea Bodhisatvilor din vremurile postatlanteene trebuia să se răspândescă în viitor. Planul pe care ei l-au stabilit pentru evoluţia viitoare a Pământului a fost păstrat şi transmis apoi acelor Misterii europene care sunt Misteriile rosicruciene. În aceste Misterii cele trei individualităţi au apărut mereu; ele au fost Învăţătorii şcolilor rosicruciene, Învăţători care au trimis înţelepciunea lor Pământului ca un dar, pentru că prin această înţelepciune Hristos trebuia să fie înţeles în entitatea sa. Din această cauză, în întreaga şcoală spirituală a rosicrucienilor se priveşte cu cea mai profundă veneraţie spre vechii iniţiaţi care au păstrat străvechea înţelepciune a Atlantidei: Scythianos reîncarnat, în care era văzut marele şi venerabilul Bodhisatva al Occidentului; reflectarea lui Buddha încarnat, în care se venera, de asemenea, unul din Bodhisatvi şi, în sfârşit, Zarathas, Zoroastru reîncarnat. Se privea spre ei ca spre marii Învăţători ai iniţiaţilor europeni. Astfel de prezentări nu trebuie considerate descrieri istorice exteriorare, deşi ele caracterizează mersul faptelor istorice într-un mod mai pertinent decât ar putea-o face o descriere exterioară.

Pentru a nu cita decât un exemplu, menţionăm că în evul mediu abia dacă aţi putea afla un ţinut în care să nu fie cunoscută o anumită legendă foarte răspândită. Într-un timp în care nimeni în Europa nu ştia nimic despre Gauthama Buddha, când tradiţia lui dispăruse cu totul se povesteau multe lucruri care se găsesc în numeroase scrieri; este una din povestirile cele mai răspândite ale acestei perioade. Cândva, în India, unui rege i s-a născut un fiu cu numele Josafat. La naşterea sa s-au prezis evenimente mari, fapt pentru care era ocrotit în mod cu totul deosebit de tatăl său; el trebuia să afle doar lucrurile cele mai deosebite, să trăiască într-o fericire perfectă, să nu cunoască suferinţa şi durerea şi nici nefericirile vieţii. Josafat a crescut la adăpost de toate acestea. Dar într-o zi a ieşit din palat şi a întânit un bolnav, apoi un lepros, un bătrân şi un cadavru. El s-a întors în palatul regelui pradă unei tulburări profunde şi s-a întâmplat ca un om, Varlaam, care era pătruns până în străfundul inimii de tainele creştinismului, să îl câştige pe Josafat pentru cauza sa. După această trăire pe care a avut-o Josafat s-a făcut creştin. Aceasta este legenda din evul mediu, şi nu aveţi nevoie să recurgeţi nici măcar la Cronica Akasha, ci numai la filologia curentă pentru a înţelege ce semnifică cuvântul Joasaph. El vine de la vechiul nume Joafat, care provine de la Jodasaf; Jodasaf vine de la Yudasaf, care este identic cu Budasaf, aceste ultime două forme sunt arabe, iar Budaraf este acelaşi nume ca Bodhisatva. Astfel, ştiinţa ocultă europeană nu numai că a cunoscut pe Bodhisatva dar ea ştie şi că atunci când poate descifra numele de Josafat poate descifra şi conceptul acestui nume. Această dezvoltare sub formă de legendă a ştiinţei oculte în Occident ne dezvăluie

că a fost un moment în care aceeaşi entitate care a trăit în Gauthama Buddha a devenit creştină. Fie că ştim fie că nu, acesta este adevărul.

Aşa cum tradiţiile pot rămâne în urma timpului, cum oamenii pot crede astăzi ceea ce s-a spus cu mii de ani în urmă, transmiţându-se prin tradiţii, se poate crede şi că este conform legilor lumilor superioare ca Buddha să fi rămas exact ceea ce era cu şase sute de ani înaintea erei noastre. Dar nu este aşa. El s-a înălţat, a evoluat. Şi adevăratele învăţături ale rosicrucienilor păstrează aceste adevăruri, care nu au fost exprimate decât sub formă de legende ca cea pe care tocmai v-am povestit-o. Trebuie numai să nu confundăm cu aceste învăţături adevărate ale rosicrucienilor nebuniile pe care le răspândeşte o literatură dubioasă.

În felul acesta noi regăsim în cadrul vieţii spirituale a Europei pe cel care a fost purtătorul lui Hristos, Zarathas sau Nazaratos, Zoroastru, şi care reapare din timp în timp; noi îl regăsim pe Scythianos şi, de asemenea, pe cel de al treilea mare discipol al lui Manes, pe Buddha, aşa cum era el după ce trecuse prin secolele care au urmat venirii sale.

Astfel, cunoscătorul european al iniţierii contempla răscrucea de vremuri şi percepea adevărata înfăţişare a marilor Învăţători. El aflase despre Zarathas, Buddha şi Scythianos, şi ştia că prin ei se revarsă în cultura viitorului înţelepciunea venită de la Bodhisatvi; înţelepciune care trebuia să fie folosită pentru a înţelege obiectul cel mai demn de toată înţelegerea, pe Hristos. Hristos este o fiinţă fundamental diferită de Bodhisatvi, dar el nu poate fi înţeles decât dacă se reuneşte toată înţelepciunea acestora. Pentru acest motiv în şcolile oculte europene se face un rezumat sintetic al tuturor doctrinelor care au fost date lumii de cei trei mari discipoli ai lui Manes şi de Manes însuşi. Chiar dacă Manes nu a fost înţeles, va veni un timp când în cultura europeană numele lui Scythianos, al lui Buddha şi al lui Zoroastru vor avea din nou un sens. Ei vor aduce oamenilor cunoştinţele de care aceştia au nevoie pentru a-l înţelege pe Hristos; prin ei oamenii vor afla din ce în ce mai profund pe Hristos. Evul mediu a început cu o uimitoare adoraţie şi veneraţie pentru Skythianos, Buddha şi Zoroastru, după ce numele lor au fost cunoscute; începutul a fost făcut prin aceea că cel ce dorea să se facă recunoscut drept creştin în anumite comunităţi religioase creştine trebuia să rostească formula: „Îl blestem pe Skythianos, pe Buddha şi pe Zarathas". Era o formulă răspândită în multe ţinuturi ale erei creştine, prin care se mărturisea calitatea de creştin adevărat. Dar ceea ce se credea că trebuia să fie anatemizat la acea epocă va deveni Colegiul Învăţătorilor, care va oferi omenirii înţelegerea cea mai adecvată a lui Hristos; omenirea îi va aprecia într-o zi ca marii Bodhisatvi, prin care îl va putea înţelege pe Hristos.

Astăzi, omenirea abia poate veni în întâmpinarea acestor mari Învăţători ai rosicrucianismului, ca un aport minim, în două feluri, care nu reprezintă decât un început a ceea ce va trebui să existe în viitor. Acesta nu poate fi încă înalta înţelegere a creştinismului. Acest lucru va fi făcut cu ajutorul ştiinţei spiritului de astăzi, care trebuie să redea lumii învăţăturile lui Scythianos, ale lui Zoroastru şi ale lui Buddha, nu sub forma lor veche, ci sub o formă nouă, care poate fi obţinută din ea însăşi, prin cercetare. Vom începe prin a încorpora culturii mai întâi lucrurile elementare pe care le putem învăţa de la aceştia. Creştinismul va reţine de la Buddha învătătura reîncarnării şi a karmei, într-o manieră cu totul nouă, adaptată timpului nostru. De ce se preiau azi în creştinism învăţăturile despre reîncarnare şi karma? Pentru că iniţiatii pot începe să le înţeleagă în spiritul epocii noastre, la fel cum Buddha, Marele Învăţător al reîncarnării, le-a înţeles în felul său.

Va putea fi asimilat şi Scythianos, care nu ne învaţă doar ce este reîncarnarea fiinţei omeneşti, ci şi ceea ce supraviețuieşte şi stăpâneşte din eternitate în eternitate. În felul acesta, vor fi înțelese din ce în ce mai bine esența lumii, ființa care constituie centrul universului nostru pământesc, Hristos. În felul acesta se revarsă tot mai mult în omenire învățăturile inițiatilor. Astăzi cel ce abordează studiul ştiinţei spiritului nu poate primi decât bazele a ceea ce vor constitui cele două elemente esențiale ale dezvoltării spirituale viitoare a omenirii. Viața lui Hristos, care se afundă în ființa interioară, va fi primul element; al doilea element va fi ceea ce aduce ca cosmologie spirituală la înțelegerea lui Hristos. Trăirea lui Hristos în inimă, cunoaşterea lumii care conduce la înțelegerea sa vor fi cele două elemente. Primul lucru pe care îl avem de făcut la începutul acestei evoluții este de a decela atitudinea interioară corectă. Noi ne adunăm pentru a cultiva sentimente juste față de lumea spirituală, de tot ce-a ieşit din ea şi de om. În acest scop ne adaptăm treptat forțele spiritului nostru, astfel încât să devină capabile să-l preia pe Hristos în interiorul sufletului. Căci cu cât spiritul nostru se înnobilează şi se ridică, cu atât mai multă noblețe va putea desfăşura Hristos în noi. Facem începutul în acest sens prin expunerea împrejurărilor elementare ale evoluției noastre pământeşti, prin căutarea a ceea ce ne vine de la Scythianos, Zoroastru şi Buddha, prezentând aceste lucruri sub o formă corespunzătoare timpului nostru, aşa cum ne-o transmit şi aceşti Învățători prin evoluția pe care ei au urmat-o până în epoca noastră. Am ajuns la punctul de a putea începe să răspândim învățăturile elementare ale inițierii.

NOTE

1. Noi vorbim aici depre aceste ființe în spiritul concepțiilor despre lume ale antichității; şi este justificat – într-un anumit sens – să le concepem şi astăzi la fel din punctul de vedere al ştiinței spiritului.

---

http://www.spiritualrs.net/Conferinte/GA113/GA113_index.html

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA I

Helsingfors, 3 aprilie 1912

Mi s-a cerut de către prietenii noştri, când m-au invitat aici cu atâta dragoste, să vorbesc despre ceea ce se află, ca entități spirituale, în regnurile naturii şi în corpurile cereşti. Prin această temă, vom atinge un domeniu care se află foarte departe de tot ce oferă astăzi omului cunoaşterea de tip intelectual a lumii exterioare. Va trebui chiar de la început să abordăm un domeniu a cărui realitate este, în prezent, negată de lumea exterioară. Aş putea să presupun însă, iubiți prieteni, faptul că dumneavoastră, datorită studiilor privind ştiința spiritului pe care le-ați parcurs până în prezent, o să dați dovadă de înțelegere plină de sensibilitate şi afectivitate pentru lumea spirituală. În legătură cu felul în care vom aborda lucrurile, aceasta o vom stabili pe parcursul conferințelor. De altfel, totul va rezulta, într-o anumită privință, de la sine, dacă în decursul timpului am ajuns la înțelegerea, plină de sensibilitate şi afectivitate, a faptului că în spatele lumii senzoriale, în spatele lumii în care trăim, se află o lume spirituală, că aşa cum omul pătrunde lumea fizică fără să o considere o mare unitate, ci vede diferite plante, diferite animale, diferite minerale, diferite popoare şi oameni diferiți, fiecare cu specificul său, tot astfel poate să împartă lumea spirituală în categorii şi individualități specifice de entități spirituale. Astfel, ştiința spiritului nu vorbeşte numai despre o singură lume spirituală, în general, ci de entități şi puteri specifice, care se află în spatele lumii fizice.

De fapt, ce considerăm noi că este lumea fizică? În această privință trebuie să ne exprimăm foarte clar. Considerăm lume fizică tot ceea ce putem percepe cu ajutorul simțurilor noastre, vedem cu ochii, auzim cu urechile, pipăim cu mâinile. Lume fizică socotim, de asemenea, tot ce putem cuprinde cu gândirea, în măsura în care gândirea se apleacă asupra percepțiilor exterioare, asupra a ceea ce ne poate spune lumea înconjurătoare. Lume fizică trebuie să considerăm şi tot ceea ce noi înşine, ca oameni, creăm în cadrul acestei existențe. S-ar putea, fireşte, să admitem cu uşurință că tot ceea ce noi creăm în lumea fizică aparține de drept lumii fizice, dar trebuie să admitem şi faptul că oamenii, acționând în lumea fizică, atrag spiritualul în această lume. Căci oamenii nu acționează numai cum le

dictează instinctele şi pasiunile, ci şi după principii morale; morala poate pătrunde în faptele şi acţiunile noastre. Fără îndoială, când acţionăm în virtutea unor principii morale, acestea atrag în acţiunile noastre impulsuri spirituale, dar scena pe care acţionăm moral este tot lumea fizică. Şi tot aşa cum în acţiunile noastre morale sunt antrenate impulsuri spirituale, la fel străbat spre noi impulsuri spirituale, prin culori, prin sunete, prin căldură sau frig, prin toate percepţiile noastre senzoriale.

Spiritualul este, la început, pentru percepţia exterioară, pentru tot ceea ce omul recunoaşte în exterior, ascuns, învăluit. Aceasta este caracteristica spiritualului, ca omul să-l poată recunoaşte numai dacă se străduieşte, măcar într-o mică măsură, să devină altul decât era mai înainte. Noi conlucrăm în reuniunile noastre spiritual-ştiinţifice. Da, auzim aici nu numai cutare sau cutare adevăr care ne spune: Există lumi diferite, omul se compune din diverse mădulare sau corpuri, sau cum dorim să le numim, ci lăsând să acţioneze asupra noastră asemenea adevăruri, chiar dacă nu remarcăm aceasta întotdeauna, sufletul nostru suferă, într-un fel, o modificare, chiar fără să trecem printr-o evoluţie esoterică. Ceea ce învăţăm în cadrul ştiinţei spiritului face ca sufletul nostru să fie altfel decât înainte. Comparaţi cum se prezintă astăzi sentimentele dumneavoastră, după ce aţi desfăşurat, timp de câţiva ani, o viaţă spirituală în comun, într-o grupă de lucru pe baza ştiinţei spiritului; comparaţi modul cum simţiţi, cum gândiţi cu modul cum gândeaţi şi simţeaţi mai înainte sau cum sunt şi gândesc oamenii care nu au nici un interes pentru ştiinţa spiritului; ştiinţa spiritului nu înseamnă doar însuşirea unor cunoştinţe, ştiinţa spiritului înseamnă o educaţie în cel mai larg înţeles, o autoeducaţie a propriului nostru suflet. Noi tindem către altceva, interesul şi atenţia pe care o avem pentru un lucru sau altul se vor modifica, vor deveni altele, după câţiva ani, dacă ne implicăm în ştiinţa spiritului. Ceea ce ne-a interesat înainte nu ne mai interesează acum, iar ceea ce nu ne-a interesat până acum începe să ne intereseze în mai mare măsură. Nu avem, pur şi simplu, voie să spunem: Numai cel care a trecut printr-o disciplină esoterică va avea o legătură cu lumea spirituală. Esoterismul nu începe cu evoluţia ocultă. În clipa în care ne apropiem de înţelegerea spiritual-ştiinţifică şi simţim ce cuprinde doctrina ştiinţei spiritului, apare deja esotericul, sufletul începe să se transforme, în noi se petrece ceva asemănător cu ce se întâmplă cu o fiinţă care mai înainte nu văzuse decât lumina şi întunericul şi care, apoi, printr-o modificare organică a ochilor începe să vadă şi culori: lumea ar apărea cu totul altfel pentru o asemenea fiinţă. Este nevoie să remarcăm şi apoi să recunoaştem că lumea începe să ne apară altfel dacă parcurgem câtva timp calea unei autoeducaţii spirituale, într-o comunitate de natură spiritual-ştiinţifică. Această autoeducaţie aparte faţă de lumea spirituală, sau pentru ce se află în spatele lucrurilor fizice, este rodul mişcării spiritual-ştiinţifice în lume, şi acesta este lucrul cel mai important pentru o înţelegere a spiritului. Trebuie să înţelegem că nu putem să ne însuşim o întelegere a spiritualului printr-un sentimentalism comun, sau pentru că spunem fără încetare că vrem să pătrundem sentimentele cu iubire. Aceasta o pot face şi alţii, oameni cumsecade, de altfel, dar care, în felul acesta, nu fac decât să-şi aroge o anumită trufie. Trebuie să ne fie foarte clar că educaţia sentimentelor se face lăsând să

acţioneze asupra noastră cunoaşterea faptelor din lumea superioară, căci numai prin această cunoaştere sufletul ni se modelează şi se transformă. Această manieră specială de a educa sufletul pentru a avea atracţie faţă de lumea spirituală caracterizează cel mai bine un adept al ştiinţei spiritului. O asemenea înţelegere ne trebuie, dacă dorim să discutăm despre lucrurile care vor forma tema acestui ciclu de conferinţe.

Cine poate arunca o privire ocultă riguroasă – o privire de natură spirituală – dincolo de lucrurile fizice află acolo ceea ce se manifestă în natură ca tonuri, culoare, căldură, frig, ceea ce ne apare ca legi naturale şi totodată ca entităţi care nu se revelează pentru simţurile exterioare şi pentru înţelegerea exterioară, dar se află dincolo de lumea fizică. Apoi se pătrunde tot mai adânc şi se descoperă lumi cu entităţi de o categorie superioară. Dacă vrem să ne însuşim înţelegerea a ceea ce se află dincolo de lumea fizică, senzorială, trebuie, în temeiul sarcinii speciale ce mi s-a trasat aici, să pornim de la cel mai apropiat lucru pe care-l întâlnim dincolo de lumea senzorială în care ne aflăm; să vedem deci ce întâlnim mai întâi când se ridică cel dintâi văl pe care îl interpune percepţia senzorială asupra evenimentelor de natură spirituală. De fapt, lumea care se prezintă unei priviri oculte experimentate, ca fiind cea mai apropiată, surprinde cel mai adesea raţiunea pe care o avem în prezent, inteligenţa existentă astăzi. Eu mă adresez acum unor oameni care au cunoştintă de ştiinţa spiritului şi pot, de aceea, să presupun că dumneavoastră ştiţi că în spatele a ceea ce ne atrage atenţia, a ceea ce vedem cu ochii noştri la un om, sau pipăim cu mâinile sau putem înţelege cu inteligenţa noastră din anatomia sau fiziologia cunoscută în mod obişnuit, pe scurt, în spatele a ceea ce numim corp fizic, recunoaştem, în sensul ştiinţei spiritului, un prim element suprasensibil, pe care îl vom numi *corp eteric* sau chiar corp vital, corp al vieţii. Astăzi nu intenţionez să vorbesc despre alte elemente superioare ale naturii umane, ci vreau, deocamdată, să clarificăm faptul că privirea ocultă, singura în stare să contemple ceea ce se află în spatele corpului fizic, descoperă mai întâi corpul eteric sau vital. Acelaşi lucru îl poate face şi în ceea ce priveşte natura, lumea exterioară. Aşa cum omul poate fi contemplat în mod ocult, pentru a constata dacă are dincolo de corpul fizic şi altceva, de natură suprasensibilă, şi descoperim că el are un corp eteric, un corp vital, la fel putem să contemplăm şi natura, culorile, tonurile şi formele sale, regnurile sale, regnul mineral, vegetal şi animal, până la limita naturii fizice; aşa cum ştim că dincolo de corpul fizic uman se află un corp eteric sau vital, la fel vom afla un fel de corp eteric sau vital în spatele întregii naturi. Numai că este o mare deosebire între corpul eteric sau vital al naturii fizice şi cel al omului. Când privirea spirituală sau ocultă se îndreaptă spre corpul eteric sau vital al omului îl percepe ca pe o entitate, ca pe o formaţie unitară, ca pe o formă sau o structură închegată, coerentă. Când privirea ocultă scrutează ce se prezintă în natură, în exterior, ca formă, culoare, ca structuri minerale, vegetale sau animale, când privirea ocultă contemplă toate acestea, percepe corpul eteric sau vital al naturii fizice ca pe o pluralitate, ca pe o nesfârşită diversitate. Aceasta este marea deosebire: o entitate unitară în ce priveşte corpul eteric al omului, dar multe şi diferite entităţi în spatele naturii fizice.

Acum trebuie să vă dezvălui calea pe care se poate ajunge la susținerea afirmației pe care tocmai am făcut-o, şi anume că dincolo de lumea fizică se găseşte un corp eteric sau vital - respectiv, o lume eterică sau vitală - şi că acesta apare ca o diversitate de ființe diferențiate. Vreau să vă arăt cum se ajunge la aceasta şi pot să o fac prin cuvinte simple: se ajunge la recunoaşterea lumii eterice simțind întreaga lume care ne înconjoară ca fiind ceva moral. Ce înseamnă să simțim natura în mod moral? Mai întâi, ne îndreptăm privirea în sus, în depărtările spațiului cosmic, unde ne apare albastrul cerului. Să presupunem că facem aceasta într-o zi în care nici un nor, cât de mic, nici cea mai firavă urmă de nor argintiu nu întinează albastrul cerului. Noi nu apreciem această perspectivă în sens fizic, ca o realitate; ea ne apare mai curând ca o impresie pe care o face asupra noastră albastrul odihnitor al cerului. Să presupunem că putem să ne consacrăm mai mult timp acestei dăruiri-de-sine față de albastrul cerului şi că o putem face în aşa fel, încât reuşim să uităm tot ce ne înconjoară. Să presupunem, de asemenea, că am putea să uităm pentru o clipă toate senzațiile exterioare, toate amintirile, toate grijile pe care viața ni le provoacă, toate supărările şi că putem să ne consacrăm cu totul doar impresiei pe care o face cerul albastru asupra noastră. Ceea ce vă spun acum poate experimenta orice om, când sufletul său are o pregătire corespunzătoare, ceea ce vă spun acum poate deveni în general o experiență umană. Să presupunem, de asemenea, că sufletul nu contemplă nimic altceva decât albastrul cerului. Există atunci un moment de mare intensitate, un moment când dispare chiar albastrul cerului, când nu mai percepem culoarea, nimic din ce s-ar putea numi albastru, în orice limbă omenească. În momentul în care albastrul încetează de a mai fi albastru pentru noi şi ne concentrăm asupra propriului suflet, vom simți o senzatie cu totul aparte. Albastrul se stinge şi în fața noastră apare infinitul, iar în acest infinit se revarsă o dispoziție cu totul aparte a sufletului, un sentiment deosebit, o sensibilitate pe care nu am mai avut-o, în vidul care se formează acolo unde mai înainte era albastrul. Şi dacă dorim să dăm şi un nume acestei stări, avem pentru aceasta un singur cuvânt: evlavie; sufletul se simte plin de evlavie față de această nemărginire, se dăruieşte cu evlavie. Toate simțămintele religioase din evoluția omenirii au, de fapt, o nuanță care include ceea ce numim acum, aici, evlavie. Impresia pe care ne-o provoacă bolta albastră a cerului a devenit devoțiune evlavioasă, simțire religioasă, morală. Albastrul a determinat un sentiment moral care cuprinde sufletul nostru: dispărând, albastrul reînvie în sufletul nostru ca simțire morală față de lumea exterioară.

Vrem să ne concentrăm acum asupra unui alt sentiment, care ne poate oferi, dar într-un alt mod, o dispoziție morală pentru natura exterioară. Să privim natura când arborii înmuguresc şi pajiştile sunt năpădite de verdeață, să ne concentrăm asupra a ceea ce este verde, acel verde care acoperă pământul în multiple feluri şi nuanțe, acel verde care ne întâmpină de sus, din copaci, şi să procedăm din nou în aşa fel, încât să uităm tot ce poate acționa asupra sufletului ca impresie exterioară; pur şi simplu, să ne contopim cu tot ce se prezintă în fața noastră ca verde. Dacă reuşim aceasta, putem să ajungem la starea în care verdele se transformă pentru noi în esența verdelui, aşa cum mai înainte albastrul s-a transformat în esența albastrului. Noi nu putem, deei, să mai spunem că o culoare apare în fața privirii

noastre, pentru motivul că, de fapt, sufletul percepe acum culoarea în alt fel; trebuie să remarc că eu spun lucruri pe care le poate experimenta în sinea lui oricine are o pregătire corespunzătoare. Sufletul simte: Acuma înțeleg ceea ce trăiesc atunci când îmi reprezint ceva, când gândesc sau creez, când se deschide în mine o idee, un gând sau când o reprezentare răsună în mine! Toate acestea le înțeleg abia acum, abia acum învăț ce înseamnă germinarea verdelui peste tot, în jurul meu. Încep să realizez cum partea cea mai intimă a sufletului meu se reflectă în natura exterioară, atunci când aceasta a dispărut ca expresie exterioară şi a rămas în mine doar ca impresie morală. Verdele plantelor îmi spune ce ar trebui să simt în mine însumi când sufletul este binecuvântat să gândească gândurile, să nutrească reprezentările. Din nou o impresie din natura exterioară se transfonnă într-un sentiment moral.

Să privim o câmpie acoperită cu albul zăpezii, în acelaşi mod în care am contemplat albastrul cerului şi verdele păşunilor care au provocat în noi un sentiment moral. Sentimentul moral poate apărea în sensul a tot ceea ce noi numim manifestări sau fenomene ale materiei în lume. Şi numai după ce, privind albul câmpiilor înzăpezite, uităm tot ce este de prisos simțim albul şi, lăsându-l să dispară, căpătăm înțelegere pentru tot ce cuprinde lumea ca materie. Atunci simțim materia ca fiind ceva viu în lume.

În felul acesta putem transforma toate impresiile exterioare, atât pe cele vizuale, cât şi pe cele auditive, în simțăminte morale. Să presupunem că auzim un sunet şi apoi ascultăm octava acestuia. Dacă față de acest dublu sunet ne acordăm sufletul în aşa fel, încât el uită orice altceva, îndepărtează din sine tot ce a fost mai înainte şi apoi, dăruit cu totul acestui simtământ, reuşeşte să nu le mai audă, şi nu le mai dă nici o atenție, ne dăm seama că în sufletul nostru şi-a făcut apariția un simțătnânt moral. Simtim că apoi apare o înțelegere spirituală pentru ceea ce trăim în clipa aceea, când îşi face apariția în noi o dorință care vrea să ne conducă spre altceva şi atunci rațiunea noastră acționează asupra acestei dorințe. Armonizarea între dorință şi rațiune, între gând şi faptă, aşa cum se manifestă ele în om, sufletul o percepe ca pe un sunet împreună cu octava sa.

Astfel acționează asupra noastră cele mai diverse impresii senzoriale. În felul acesta, ceea ce există în natură, în jurul nostru, percepem prin simțurile noastre, lăsându-le totodată să dispară, astfel că acest înveliş senzorial este îndepărtat; apar atunci, peste tot, simțăminte morale de simpatie şi antipatie. Şi dacă ne deprindem, în acest fel, să dăm la o parte tot ce vedem cu ochii, tot ce aud urechile noastre, tot ce atingem şi pipăim cu mâinile, ceea ce inteligența bazată pe creier înțelege şi ne obişnuim să stăm totuşi față în față cu lumea, atunci în noi acționează ceva mai profund decât forța vizuală a ochilor, decât forța auditivă a urechilor, decât forța rațională a gândirii şi ne aflăm față în față cu o ființă mai profundă a lumii exterioare. Atunci acționează asupra noastră depărtările fără sfârşit. Atunci acționează asupra noastră corpul vegetal, în aşa fel încât simțim că noi înşine înflorim spiritual în interiorul nostru. Atunci învelişul alb al zăpezii acționează în aşa fel, încât dobândim înțelegere pentru ce este de fapt materia,

pentru tot ce este substanță în lume. Lumea capătă o dimensiune mai profundă în noi decât o avea mai înainte. Acum vălul exterior al naturii este dat la o parte şi noi pătrundem într-o lume care se află în spatele acestui văl.

Aşa cum, privind dincolo de corpul fizic al omului, ajungem la corpul său eteric sau vital, la fel, ajungem pe această cale într-un ținut unde ni se dezvăluie, încetul cu încetul, o diversitate de entități, entități care există şi dețin puterea în spatele regnului mineral, în spatele regnului vegetal şi al celui animal. Lumea eterică apare în fața noastră încetul cu încetul, diferențiată în toate amănuntele sale. Ceea ce apare omului în felul acesta se numeşte în ştiința ocultă lumea elementară, iar entitățile spirituale la care se ajunge când s-a parcurs drumul despre care am vorbit sunt *spiritele elementare*, ascunse în spatele oricărei realități fizico-sensibile.

Am spus deja că, în timp ce corpul eteric al omului este unitar, ceea ce percepem ca lume eterică a întregii naturi este o pluralitate, o diversitate. Cum reuşim oare ca acolo unde tot ce percepem este nou să descriem ceea ce din spatele naturii exterioare pătrunde treptat până la noi? Ei bine, vom reuşi, dacă ne vom servi de comparații cu ceva ce ne este cunoscut. În această diversitate care se află în spatele lumii fizice găsim la început entități care pentru privirea ocultă prezintă imagini închegate. Da, trebuie să ne referim la ceva deja cunoscut pentru a caracteriza ceea ce întâlnim mai întâi aici. Noi conştientizăm imagini închegate, entități cu o anumită configurație şi net delimitate, percepem acele entități care au o formă şi structură stabile, ce pot fi descrise. Aceste entități reprezintă o primă clasă în rândul celor pe care le întâlnim în spatele lumii fizice, sensibile. O a doua clasă de entități o putem descrie numai dacă facem abstracție de ceea ce are forme stabile, care se poate exprima prin metamorfoză, transformări ale formei. Aceste entități formează a doua categorie care se arată privirii oculte. Ființele care au forme şi contururi precise aparțin unei clase, cele care îşi modifică aspectul în orice clipă, care în timp ce se îndreaptă spre noi şi credem că le-am perceput îşi schimbă deja forma, astfel încât le putem urmări numai dacă sufletul nostru devine mobil şi receptiv, aparțin celei de a doua clase.

Privirea ocultă descoperă prima clasă de entități, cele care au o formă clar conturată, atunci când pătrunde în adâncurile Pământului, aşa cum am arătat. Am spus că trebuie să ridicăm tot ce acționează în lumea exterioară asupra noastră la nivelul de acțiune morală, aşa cum am descris deja. Am arătat cum poate fi transformat în impresie morală albastrul cerului, verdele plantelor sau albul zăpezii. Să presupunem acum că pătrundem în interiorul Pământului. Dacă însoțim, să spunem, muncitorii din mine, putem ajunge în interiorul Pământului. Este un loc unde ochii nu se pot acomoda, de la început, în aşa fel încât privirea să se transforme într-o impresie morală. Constatăm însă că simțim o oarecare căldură, mai bine spus, diferențe de căldură. La început aceasta trebuie să simțim; este impresia fizică produsă de natură când pătrundem în interiorul Pământului. După ce sesizăm aceste diferențe de căldură, aceste modificări de căldură, şi nu mai dăm atenție lucrurilor ce acționau asupra simțurilor noastre mai înainte,

atunci, chiar prin această pătrundere în interiorul Pământului, prin faptul că ne simțim legați de ceea ce este activ în interiorul Pământului, obținem o anumită trăire. Dacă ignorăm tot ce produce impresii, dacă ne străduim să nu mai simțim nimic, nici chiar diferențele de căldură, prin care am făcut numai o pregătire, dacă ne străduim să nu auzim nimic, să nu vedem nimic, ci lăsăm ca impresia să acționeze în asa fel încât să izvorască din sufletul nostru ceva moral, atunci ne apare în fața privirii oculte acea clasă de entități creatoare din natură care, pentru cercetătorul spiritual, pentru ocultist, sunt active propriu-zis în tot ce este pământesc, mai cu seamă în tot ce este de natură metalică. Aceste entități se exprimă în cunoaşterea imaginativă a ocultistului prin forme bine conturate, cât se poate de variate. Cel care are o educație spirituală şi în acelaşi timp o anumită dragoste pentru aceste lucruri – care aparține în mod necesar acestui domeniu – însoțeşte minerii şi pătrunde în mină, iar acolo, jos, în subteran, poate să uite impresiile exterioare, acela simte cum îi apare imaginativ clasa următoare de entități care acționează în mod creator în spatele a tot ce ține de Pământ, a tot ce este metal. Astăzi încă nu vreau să vă vorbesc despre felul cum au fost asimilate de poveştile şi legendele populare şi care este real, ci doresc, mai curând, să vă expun faptele în mod sec, aşa cum se prezintă ele privirii oculte. Căci, având în vedere tema care mi s-a dat, trebuie să procedez empiric, să descriu mai întâi ce se află în mod real în diferitele regnuri ale naturii. Aşa am înțeles eu lucrurile.

Aşa cum prin intermediul privirii oculte putem percepe imaginativ, în acest fel, entități ale naturii bine conturate, entități cu forme precise, la care distingem limite şi le putem desena, există şi posibilitatea ca privirea ocultă să sesizeze entități care se află nemijlocit în spatele vălului care acoperă natura fizică. Dacă într-o zi, când condițiile atmosferice se schimbă de la o clipă la alta, când, de exemplu, se formează nori şi din nori începe să cadă ploaia, când, poate, se ridică negura, dacă într-o asemenea zi ne îndreptăm atenția asupra acestor fenomene în acelaşi mod pe care l-am descris mai înainte, astfel ca să apară o impresie morală în locul celei fizice, atunci putem, din nou, să avem o anumită trăire precisă. Aceasta se întâmplă îndeosebi când ne dăruim unui fenomen specific, să spunem, în cazul căderilor de apă, când picăturile se pulverizează, sau în cazul unei mase lichide care se sparge ca un val marin. Când atenția noastră se concentrează asupra unor cețuri care se formează şi se destramă neîncetat, iar aburii se ridică în aer de parcă ar fi un fum, sau atunci când cade o ploaie fină sau doar simțim în aer stropi uşori - când față de toate aceste fenomene ne formăm sentimente morale, atunci apare în fața noastră a doua clasă de entități, față de care, pentru a le caracteriza, putem utiliza cuvintele metamorfoză, transformare. Această a doua clasă de entități nu o putem desena, aşa cum nu am putea reprezenta printr-un desen un fulger. S-ar putea contura, la un moment dat, a anumită formă, dar aceasta nu durează decât o singură clipă; în clipa următoare totul se schimbă. Asemenea entități, a căror formă este într-o permanentă schimbare şi al căror simbol îl putem găsi, cu ajutorul unei imaginațiuni, cel mult în forma norilor în continuă mişcare şi schimbare, ne apar ca reprezentând cea de a doua clasă de entități.

Ca ocultişti, putem face însă cunoştinţă cu aceste entităţi şi într-un alt mod. Când privim plantele care răsar primăvara din pământ - dar atenţie! când dau primele rămurele verzi, nu mai târziu, când e gata să apară fructul – privirea ocultă simte că aceleaşi entităţi pe care le-am descoperit în vaporii de apă, care se pulverizează necontenit, sau în pâcla care se formează înconjoară, ca nişte valuri, mugurii plantelor. Putem, deci, spune că atunci când vedem plante ieşind din pământ le vedem, cu privirea ocultă, înconjurate ca de nişte valuri de aceste entităţi aflate într-o permanentă schimbare. Şi privirea ocultă simte atunci că ceea ce acolo, sus, în mod invizibil, acţionează şi fiinţează deasupra mugurilor plantelor are legătură cu ceea ce face ca planta să iasă din pământ, să răsară. Da, vedeţi dumneavoastră, iubiţii mei prieteni, ştiinţa fizică recunoaşte numai creşterea plantelor, numai faptul că planta are o forţă vegetativă care o face să crească de jos în sus. Dar ocultistul, cel care cercetează spiritual faptele, ştie că în cazul florii mai intervine şi altceva. Să presupunem că avem un lăstar. Ocultistul recunoaşte în jurul lăstarului entităţi a căror formă se transformă necontenit, metamorfozându-se, care parcă sunt eliberate din ambianţă şi ţâşnesc în jos; acest lucru nu se desfăşoară aşa simplu, cum se întâmplă în cazul principiului fizic de creştere a plantei, de jos în sus, ci aceste entităţi acţionează de sus în jos, contribuind la ieşirea plantei din pământ. Astfel, primăvara, când pământul se acoperă cu verdeaţă, privirea ocultă simte nişte forţe naturale ce coboară din Cosmos, care scot la suprafaţă ceea ce se află în sol, pentru ca ceea ce există în interiorul Pământului să poată deveni vizibil cerului, lumii exterioare. În jurul plantelor există ceva permanent mişcător şi este caracteristic faptul că privirea ocultă îşi dezvoltă sentimentul că în jurul plantelor gravitează aceleaşi elemente care există în apa care se evaporă şi se condensează, apoi, în ploaie. Aceasta este a doua clasă de, să le spunem, forţe şi entităţi naturale.

Mâine, când vom trece la descrierea celei de a treia şi a patra clase de entităţi, care sunt şi mai interesante, lucrurile se vor preciza. Atunci când facem obsetvaţii care sunt departe de conştienţa actuală a omenirii, trebuie să avem în vedere că tot ceea ce întâlnim în lumea fizică este impregnat de ceva spiritual. Aşa cum trebuie să gândim omul individual ca fiind pătruns de ceea ce privirea ocultă percepe drept corp eteric, tot astfel ceea ce fiinţează şi acţionează în lume trebuie gândit ca fiind pătruns de o multitudine, de o diversitate de forţe şi entităţi spirituale, vii. Calea pe care trebuie să o parcurgă consideraţiile noastre este, mai întâi, descrierea faptelor pe care privirea ocultă le poate percepe în legătură cu lumea exterioară, fapte care apar când privim în adâncul Pământului sau în atmosferă, ceea ce se petrece în fiecare regn al naturii, fapte care au loc în nesfârşitul cerului, în planetele în mişcare, în stelele fixe care împânzesc spaţiul ceresc, iar întregul să-l legăm abia în final, când vom avea de-a face cu un fel de cunoaştere teoretică ce ne poate lămuri asupra a ceea ce se află la baza spirituală a universului fizic şi a diverselor sale regnuri şi domenii.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a II-a

Helsingfors, 4 aprilie 1912

Aseară v-am descris drumul care conduce sufletul omenesc la observarea acelei lumi spirituale care stă ascunsă în spatele lumii fizice sensibile şi am atras atenția asupra a două categorii de entități spirituale pe care privirea ocultă le descoperă atunci când înlătură vălul care acoperă lumea sensibilă în modul descris ieri. Astăzi vom vorbi despre alte două categorii de spirite ale naturii. O anumită categorie se arată privirii oculte exersate când se observă veştejirea şi moartea treptată, să spunem, din lumea plantelor, vara târziu sau toamna, îndeosebi moartea treptată a entităților din natură. Când plantele încep să dezvolte fructe, această dezvoltare poate fi lăsată să acționeze asupra sufletului, aşa cum am arătat în conferința de ieri. Şi, tot aşa cum am arătat ieri, primim, pentru imaginațiunile noastre, impresii de la entitățile spirituale care sunt implicate în fenomenele de veştejire sau de moarte treptată a entităților naturii. Dacă ieri am spus că plantele, primăvara, sunt parcă trase în sus, din pământ, de anumite entități a căror structură suferă o continuă metamorfoză, acum putem spune că după ce plantele au crescut, s-au dezvoltat, apare momentul când ele urmează, în mod necesar, să se veştejească şi atunci intervin alte entități, despre care nici măcar nu putem spune că şi-ar schimba necontenit forma, ci numai că nu au nici o formă. Ele ne apar strălucind ca nişte fulgere, licărind ca nişte mici meteoriti, pentru a dispărea imediat; aşa ne apar ele, ca nişte fulgere care dispar imediat, astfel că, propriu-zis, nu au nici un fel de formă; se abat asupra Pământului, sunt ca nişte lumini meteoritice rătăcitoare, când strălucind, când stingându-se. Aceste entități sunt legate, în primul rând, de maturizarea, de creşterea a tot ce există în regnurile naturale. Pentru ca ființele să se poată dezvolta în regnurile naturii există aceste forțe sau entități. Pentru privirea ocultă, asemenea entități sunt perceptibile numai atunci când ea se concentrează asupra aerului, şi anume asupra unui aer cât se poate de curat. Ieri am descris cea de a doua categorie de entități din natură, arătând că ele pot fi descoperite când lăsăm să acționeze asupra noastră apa care se pulverizează sau care se aglomerează sub forma norilor, sau în alt mod. Dacă vrem, însă, să obținem imaginea acestor entități care se aprind ca nişte meteori, pentru ca imediat să dispară fulgerător, trebuie să acționeze asupra sufletului nostru un aer cât mai lipsit de vapori de apă, străbătut de lumina şi căldura Soarelui. Aceste entități trăiesc oarecum invizibile în aerul lipsit de vapori de apă,

absorbind cu aviditate lumina de care este saturat şi pe care îl fac să strălucească şi să lumineze. Aceste entităţi se pleacă apoi, de exemplu, asupra lumii vegetale sau chiar asupra lumii animale şi au în grijă procesele de maturizare.

Prin felul cum ajungem la aceste entităţi, vedem deja că, într-o anumită privinţă, ele ţin de ceea ce în ştiinţa spiritului, încă din timpuri străvechi, se cheamă „elemente". Ceea ce am prezentat ieri drept prima clasă a acestor entităţi, o întâlnim când coborâm în adâncul Pământului, când pătrundem în partea solidă a planetei noastre; acolo ies la iveală pentru imaginaţiunea noastră entităţi care au o formă precisă, statornică şi le putem numi spirite ale naturii solide sau spirite ale Pământului. A doua categorie pe care am descris-o ieri am întâlnit-o în apa care se aglomerează sau se pulverizează şi de aceea putem lega aceste entităţi spirituale de ceea ce ocultismul din toate timpurile a numit elementul fluid sau elementul apă. În acest element, ele se metamorfozează, preluând totodată rolul de a trage din sol tot ceea ce creşte, ceea ce lăstăreşte. De asemenea, cu elementul aer, cu aerul cel mai uscat posibil sunt legate acele entităţi spirituale despre care vom vorbi astăzi. Se poate vorbi, deci, despre Spirite ale pământului, ale apei şi ale aerului.

Putem să luăm în discuţie şi o a patra categorie de astfel de entităţi spirituale. Privirea ocultă poate face cunoştinţă cu ele, dacă alege motnentul când o floare ajunge să formeze fructele şi germenul, şi observă apoi cum germenul creşte treptat, devenind o nouă plantă. Numai într-o asemenea conjunctură poate - altfel este mai greu - să se observe a patra categorie de entităţi din natură; ele sunt păstrătorii tuturor germenilor şi seminţelor din natură. Ele se comportă ca paznicii seminţelor care provin de la o generaţie de plante sau de la alte fiinţe din natură până la generaţia următoare. Aceste entităţi, păstrătoare ale seminţelor sau germenilor, făcând posibil, prin aceasta, ca pe Pământ să apară mereu şi mereu aceleaşi fiinţe, convieţuiesc cu căldura planetei noastre, cu ceea ce s-a numit dintotdeauna elementul foc sau elementul căldură. Din această cauză şi forţele seminţelor sunt legate de un anumit grad de căldură, de o anumită temperatură. Când privirea ocultă observă cu exactitate, ea constată că această modificare necesară a căldurii mediului este chiar elementul de care are nevoie sămânţa sau germenele pentru a se coace, că această transformare de căldură nevie în căldură vie este realizată de astfel de entităţi. Din această cauză, ele pot fi numite şi *Spirite ale căldurii* sau *Spirite ale focului*. Deocamdată am făcut cunoştinţă cu patru categorii de Spirite elementare ale naturii (mai multe vom afla în conferinţele viitoare), care au o anumită relaţie cu ceea ce numim elementele pământ, apă, aer şi foc, ca şi cum aceste entităţi şi-ar avea teritoriul lor în aceste elemente, aşa cum omul însuşi îşi are teritoriul său pe întreaga planetă. Aşa cum oml este, aici pe Pământ, la el acasă, faţă de Univers, la fel se află ca acasă aceste entităţi în cele patru elemente menţionate.

Ieri am atras atenţia asupra faptului că aceste diverse entităţi au pentru întregul Pământ, pentru toate regnurile sale şi pentru lumea terestră fizică aceeaşi importanţă pe care o are corpul eteric sau vital pentru fiecare om în parte.

Diferența este, după cum am spus ieri, că la om corpul eteric este o unitate, în timp ce corpul eteric al Pământului constă din multe, din foarte multe asemenea Spirite ale naturii, care, la rândul lor, se împart în patru categorii. În colaborarea vie a acestor ființe constă corpul eteric sau vital al Pământului. Acesta nu este, deci, o unitate, ci o pluralitate, o diversitate. Dacă vrem să cunoaştem acest corp eteric al Pământului, cu ajutorul privirii oculte, este necesar, aşa cum am arătat ieri, să facem ca lumea fizică să acționeze moral asupra noastră şi prin aceasta să dispară vălul care o acoperă. Atunci devine vizibil ceea ce se ascunde în mod nemijlocit în spatele acestui văl, corpul eteric al Pământului.

Ce se întâmplă dacă se îndepărtează ce am prezentat ca fiind corpul eteric al Pământului? Se ştie că al treilea membru component al entității umane, după corpul eteric, este corpul astral, corpul purtător al pasiunilor, al dorințelor, al suferințelor noastre. Când discutăm despre elementele superioare ale naturii umane, putem spune: La om, întâlnim mai întâi corpul fizic, apoi, în spatele acestuia, corpul eteric şi, după corpul eteric, corpul astral. Lucrurile stau la fel şi în natură. Dacă depăşim fizicul, ajungem în mod treptat la o pluralitate care ni se prezintă ca fiind corpul eteric al întregului Pământ cu toate regnurile sale. Putem vorbi, atunci, şi despre un fel de corp astral al Pământului, despre ceva care, raportându-se la întregul Pământ, la toate regnurile acestuia, ar corespunde corpului astral al omului? În orice caz, nu este atât de uşor să ne apropiem de acest corp astral al Pământului, cum ne-am apropiat de corpul său eteric. Am văzut că ne putem apropia relativ uşor de corpul eteric dacă nu lăsăm fenomenele naturii să acționeze asupra noastră doar ca impresii senzoriale, ci ca impulsuri morale. Dar dacă vrem să pătrundem mai departe, pentru om sunt necesare exerciții oculte mai profunde, aşa cum le puteți găsi descrise, în parte, în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştințele despre lumile superioare****, în măsura în care se pot comunica, într-o lucrare adresată publicului larg, asemenea lucruri. Într-un anumit punct al evoluției esoterice sau oculte, aşa cum puteți citi în această carte, omul începe într-adevăr să devină conştient chiar şi în perioada trecută de la adormire la trezire, timp în care el nu este de obicei conştient. Se ştie, desigur, că starea inconştientă obişnuită, starea de somn a omului se bazează pe faptul că acesta, când doarme, deține numai corpul fizic şi corpul eteric; corpul astral şi Eul se desprind şi atunci el este, chiar pentru starea sa normală, lipsit de conştiență. Când se dedică din ce în ce mai mult exercițiilor spirituale, care constau din meditație, concentrare etc., când face ca forțele adormite şi ascunse ale sufletului să fie tot mai puternice, atunci omul poate să realizeze o stare de somn conştientă, astfel că nu va mai fi lipsit de conştiență când corpul astral se desprinde de corpul fizic şi de cel eteric, ci va avea de jur împrejurul lui, oricum, nu lumea fizică şi nici lumea pe care am descris-o anterior, lumea Spiritelor naturii, ci o alta, o lume încă mai spiritualizată decât cea prezentată mai înainte. Când vine clipa în care se trezeşte conştiența, după ce s-a eliberat de corpul fizic şi de cel eteric, atunci omul percepe o cu totul altă categorie de entități spirituale.

* Lucrare de bază; apărută în 1904/1905. A fost tradusă şi în limba română, sub acelaşi titlu, la Editura Triade, Cluj (traducere din limba germană), precum şi la Editura Princeps, Iaşi, sub titlul ***Treptele inițierii*** (traducere făcută după o versiune franceză) (n.t.).

Ceea ce se prezintă mai întâi privirii oculte, care a evoluat până aici, este o categorie nouă de ființe spirituale pe care le percepe şi care sunt, oarecum, „şefi" peste Spiritele naturii. Să precizăm în ce măsură ei sunt comandanții. V-am spus că acele entități pe care le numim *Spirite ale apei* acționează în special în lumea plantelor care răsar şi lăstăresc din sol. Spiritele naturii pe care le numim *Spirite ale aerului* au îndeosebi sarcina să acționeze vara, târziu, şi toamna, când plantele se veştejesc şi pier. Atunci aceste spirite se cufundă ca nişte meteori în lumea plantelor, se simt satisfăcute, saturate parcă, pe seama acestei lumi vegetale, făcând ca plantele să se ofilească, să-şi piardă conformația din primăvară şi din vară. Această ordine, în sensul că o dată Spiritele apei, iar altădată Spiritele aerului acționează asupra unei zone a Pământului, este determinată de regiunea în care se petrec; în emisfera nordică situația este bineînțeles cu totul alta decât în emisfera sudică. Această rânduială, care constă în a dirija spre momentul cel mai prielnic activitatea Spiritelor naturii corespunzătoare este dirijată de acele entități spirituale pe care reuşim să le recunoaştem abia când privirea ocultă a ajuns la un anumit grad de perfecțiune, suficient de departe, pentru ca omul, când s-a eliberat de corpul său eteric şi de cel fizic, să mai poată avea percepții în mediul în care se află. Putem, de exemplu, să spunem: În legătură cu Pământul, cu planeta noastră, acționează entități spirituale care au rolul să coordoneze activitatea Spiritelor naturii în concordanță cu anotimpurile şi care, în acest mod, provoacă schimbarea anotimpurilor în funcție de diversele zone ale Pământului. Aceste entități spirituale reprezintă ceea ce am putea numi corpul astral al Pământului. Ele sunt totodată şi spiritele în care omul, seara, când se culcă, se cufundă cu propriul său corp astral. Acest corp astral este legat de Pământ şi este alcătuit din înalte entități spirituale, şi în regiunea unde aceste Spirite superioare planează în jurul planetei, impregnându-l ca o atmosferă spirituală, se cufundă corpul astral al omului în timpul somnului.

Observația ocultă face deosebire între categoriile de Spirite ale naturii descrise la începutul conferințelor noastre, Spirite ale pământului dens, Spirite ale apei ş.a.m.d., şi aceste Spirite superioare care conduc şi îndrumă Spiritele naturii. Spiritele naturii au în atribuțiunile lor să facă să rodească şi să germineze ființele din natură, să le ajute să se usuce, să se veştejească, atunci când e vremea, deci să aducă viață pe întreaga noastră planetă. Cu totul alt rol au entitățile spirituale pe care le putem numi, în ansamblul lor, ca fiind corpul astral al Pământului. Când reuşeşte să le cunoască cu privirea ocultă, omul le simte ca entități cu care propriul său suflet, propriul său corp astral are ceva în comun, ca entități care acționează de aşa manieră asupra corpului astral al omului, şi chiar asupra corpului astral al animalelor, încât se poate vorbi nu numai de o acțiune stimulatoare, ci şi despre o acțiune aşa cum este aceea de a-ți simți propriul suflet şi de a gândi asupra lui. Spiritele naturale ale apei, ale aerului, pe care le observăm şi despre care putem spune că sunt în jurul nostru se diferențiază de entitățile spirituale despre care tocmai vorbim acum prin aceea că despre ele nu putem spune că ar fi în preajma noastră, ci că suntem uniți cu ele, cufundați în ele, atunci când ajungem să le percepem. Omul se contopeşte cu ele, iar ele vorbesc omului în spirit. Lucrurile se prezintă ca şi cum omul ar percepe în

preajma sa gânduri, sentimente, şi chiar impulsuri de voință, de simpatie sau antipatie s-ar exprima în ceea ce aceste entități lasă să se reverse asupra noastră ca gânduri şi simțăminte. Astfel, se poate spune că noi trebuie să vedem în această categorie de spirite ființe asemănătoare sufletului uman.

Dacă ne întoarcem asupra a ceea ce am arătat puțin mai înainte, putem spune că tot felul de orânduieli temporale, de repartiții în timp şi spațiu sunt legate de activitatea acestor entități. De aceea, în ocultism există un cuvânt vechi prin care se denumesc aceste entități, pe care – cum am spus – le recunoaştem în ansamblu ca fiind corpul astral al Pământului, şi acest cuvânt, tradus în limba noastră, ar însemna Spirite ale perioadelor de revoluție*. Nu ne referim numai la acea curgere regulată a timpului care determină creşterea şi apoi veştejirea plantelor, ci şi la curgerea de timp care se exprimă, relativ la planeta noastră, prin zi şi noapte. Această alternanță se datorează entităților considerate, repetăm, că alcătuiesc corpul astral al Pământului. Cu alte cuvinte, tot ceea ce este ritmicitate, alternanță periodică, tot ce este legat de schimbarea condițiilor şi evenimentelor în timp, de repetarea lor, toate acestea sunt rânduite de entitățile spirituale care, toate, împreună, fac parte din corpul astral al Pământului şi cărora li se dă numele de Spirite ale perioadelor de revoluție ale planetei noastre. Ceea ce un astronom descoperă prin calculele sale despre rotația Pământului în jurul axei sale, în privirea ocultă este perceptibil prin aceea că vede grupate în jurul întregului Pământ aceste Spirite ale perioadelor de revoluție şi care sunt în mod real purtătoare ale forțelor care fac ca Pământul să se rotească în jurul axei sale. Este extrem de important ca în corpul astral al Pământului să vedem tot ceea ce este în legătură cu schimbările obişnuite, cum ar fi înflorirea şi veştejirea plantelor, dar şi tot ceea ce este legat de alternanța între zi şi noapte, de anotimpuri, de ceasurile zilei, dimineață, prânz, seară etc. Ceea ce se petrece în acest mod evocă observatorului care a ajuns cu pregătirea sa ocultă până acolo încât, ieşind cu corpul astral din corpul fizic şi din cel eteric continuă totuşi să rămână conştient, entități spirituale care aparțin chiar categoriei Spiritelor perioadelor de revoluție.

* În germană, *Geister der Umlaufszeiten* – care se poate traduce prin Spirite ale curgerii timpului, Spirite ale ritmicității, Spirite ale perioadelor de revoluție (n.t.).

Acestea fiind spuse, am îndepărtat oarecum al doilea văl, vălul țesut de Spiritele naturii. Se poate spune: Primul văl este țesut de impresiile fizice pe care le avem şi pe care, dacă le îndepărtăm, ajungem la corpul eteric al Pământului, la Spiritele naturii. Reuşim apoi să îndepărtăm al doilea văl şi ajungem la Spiritele curgerii timpului care reglează tot ceea ce vine şi se reîntoarce în mod periodic, tot ce este supus modificărilor în timp.

Noi ştim că în propriul nostru corp astral sălăşluieşte, ca să spunem aşa, ceea ce socotim a fi mădularul cel mai subtil al naturii ființei umane, şi pe care îl cuprindem rezumativ sub denumirea de Eu. Despre corpul nostru astral am spus că este cufundat în domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție, ca într-o mare vălurită a acestora; pentru conştiența obişnuită Eul nostru doarme şi mai profund. Faptul că Eul nostru doarme încă şi mai profund este conştientizat de cel care

parcurge o evoluție ocultă prin aceea că învață să pătrundă mai întâi în percepțiile corpului astral, în lumea spiritului în care se cufunda şi care este alcătuită din Spiritele perioadelor de revoluție. Această percepție este, într-o anumită măsură, un obstacol periculos în calea evoluției esoterice, deoarece corpul astral al omului este ceva unitar, în timp ce tot ce ține de domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție este, de fapt, o pluralitate, ceva foarte diversificat. Şi cum omul este, aşa cum am arătat, cufundat în această diversitate, când Eul său mai doarme încă, dar este treaz cu corpul său astral, se simte ca şi cum ar fi sfâşiat, rupt în bucăți înăuntrul lumii Spiritelor perioadelor de revoluție. Acest sentiment trebuie să fie evitat în cursul unei evoluții esoterice corecte. De aceea, cei care pot da îndrumări pentru o astfel de evoluție corectă trebuie să ia măsuri serioase, în sensul ca discipolul, pe cât posibil, să nu-i aducă Eul în stare de adormire când corpul său astral este deja treaz. Dacă Eul ar rămâne adormit, în timp ce corpul astral este treaz, omul şi-ar pierde coeziunea interioară şi s-ar destrăma ca şi Dionysos, împrăştiindu-se în întreaga lume astrală, lume formată, după cum ştim, din spiritele perioadelor de revoluție. Printr-o educație esoterică bine condulă sunt luate, deci, măsuri pentru ca acest lucru să nu se întâmple. Măsurile constau în aceea că se urmăreşte cu mare grijă ca cel care, prin meditație, concentrare sau prin alte exerciții esoterice, este adus până la starea de clarvedere să nu piardă din vedere două lucruri. Este foarte important ca totul să fie astfel orânduit, încât să nu irosească două lucruri, pe care omul le are în viața sa obişnuită, dar pe care le poate pierde uşor în cursul evoluției esoterice, dacă nu este condus în mod corect. Dacă este corect dirijat, nu le va pierde. Principalul este ca omul să nu-şi piardă amintirea tuturor experiențelor trăite în cursul actualei încarnări, aşa cum le are în mod obişnuit în memoria sa. Coerența memoriei nu trebuie destrămată. În domeniul ocultismului coerența memoriei înseamnă mult mai mult decât în viața obişnuită. În mod curent, prin memorie se înțelege că poți privi retrospectiv şi că nu ai pierdut din conştiență evenimente importante din viață. În ocultism, în schimb, prin memorie corectă se înțelege şi faptul că omul, cu sensibilitatea şi afectivitatea sa, există numai prin ceea ce el a realizat în trecut şi nu consideră că ceva este valoros doar prin valoarea pe care i-o dau faptele din trecut.

Să înțelegem toate acestea în mod corect, iubiții mei prieteni. Am exprimat, în cele spuse mai sus, ceva extraordinar de important. Dacă un om, prin educația sa ocultă, ar ajunge să spună: Eu sunt reîncarnarea cutărui sau cutărui spirit – fără să existe o justificare în acest sens prin tot ce a realizat până în momentul acela, în sens ocult, memoria i s-ar întrerupe. Un principiu important în evoluția ocultă este acela de a nu acorda valoare decât realizărilor avute în lumea fizică, în încarnarea actuală. Acesta este un lucru deosebit de important. Orice altă valoare trebuie să apară neapărat în urma unei evoluții superioare, care poate avea loc numai când omul se bazează, în primul rând, pe realitatea curentă, când nu se ia în considerare nimic altceva decât ceea ce a realizat în actuala încarnare. Este ceva foarte natural, dacă privim lucrurile în mod obiectiv, căci ceea ce s-a realizat în încarnarea actuală este, totodată, şi rezultatul încarnărilor anterioare, este ceea ce karma a făcut din noi până acum. Ce va face karma din noi în viitor trebuie să vină de la sine, nu ne este îngăduit să-i atribuim valoare. Pe scurt, dacă este

nevoie să ne evaluăm noi înşine, o vom face numai la începutul pregătirii esoterice, în mod corect, atribuindu-ne o valoare numai pe baza a ceea ce este prezent în amintire ca aparţinând trecutului nostru. Acesta este un element pe care trebuie să-l reţinem, pentru ca Eul să nu adoarmă, în timp ce corpul astral se trezeşte.

Al doilea aspect pe care, ca om al prezentului, nu trebuie să-l pierdem din vedere este gradul de conştiinţă pe care-l avem în lumea fizică exterioară. Este ceva de extremă importanţă şi care trebuie luat în seamă. Veţi fi aflat uneori că cineva parcurge undeva o evoluţie ocultă. Dacă această pregătire nu este condusă şi urmată în mod corect, de cele mai multe ori experienţa arată că omul tratează cu mai multă uşurinţă lucrurile legate de problemele de conştiinţă decât înainte de a începe pregătirea ocultă. Înainte, educaţia primită, relaţiile sociale i-au arătat că-i este îngăduit sau nu să facă un lucru. După ce a început o pregătire ocultă, câte unul, care mai înainte nu minţea, de exemplu, începe acum să mintă, să ia lucrurile mai uşor în ce priveşte problemele de conştiinţă. Cel care urmează o pregătire ocultă nu trebuie să piardă nici o fărâmă din conştiinţa dobândită. Aşa cum, în ceea ce priveşte memoria, nu ne acordăm o valoare decât prin luarea în considerare a ceea ce am devenit şi am realizat până în prezent şi nu pe baza unei promisiuni a ceea ce vom face în viitor, la fel şi în cazul conştiinţei, trebuie s-o păstrăm aşa cum am dobândit-o în lumea fizică obişnuită. Dacă menţinem în conştienţa noastră aceste două elemente, o memorie sănătoasă, care să nu ne înşele, spunându-ne că am fi altcineva decât rezultă din propria noastră prestaţie, şi o conştiinţă care să nu ne permită să luăm lucrurile mai uşor, din punct de vedere moral, decât o făceam înainte, atunci Eul nostru nu va fi niciodată adormit, când corpul astral se trezeşte. În felul acesta menţinem coeziunea Eului în lumea în are se trezeşte corpul astral, când dormim veghind, când ne salvăm conştienţa, trecând-o în starea în care ne-am eliberat corpul astral de corpul eteric şi de cel fizic. Şi apoi, când ne trezim cu Eul nostru, simţim nu numai corpul astral legat de toate entităţile spirituale, pe care vi le-am prezentat astăzi ca fiind Spirite ale perioadelor de revoluţie ale planetei noastre, ci simţim, într-un mod cu totul aparte, că nu mai avem o legătură directă cu acel om individual, purtător al corpului fizic şi al corpului eteric în care ne găsim de obicei. Simţim, dimpotrivă, că toate calităţile corpului nostru fizic şi ale celui eteric ne sunt luate. Simţim cum ne este luat şi ceea ce poate vieţui numai în mod exterior, pe un anumit teritoriu al planetei, căci ceea ce trăieşte numai pe un teritoriu al planetei depinde de Spiritele perioadelor de revoluţie. Acum, însă, când Eul se trezeşte, ne simţim nu numai că suntem revărsaţi în întreaga lume a Spiritelor revenirilor ciclice, ci una cu *întregul Spirit unitar* al planetei; ne trezim în chiar Spiritul unitar al planetei.

Este deosebit de important să simtim că aparţinem întregii planete. Pentru a da un amănunt, această viaţă contopită cu aceea a planetei se exprimă pentru privirea ocultă suficient de evoluată prin aceea că pentru omul care a atins punctul în care Eul şi corpul astral se trezesc concomitent, în timpul stării de veghe, când se află în lumea exterioară, şi unnăreşte cum Soarele parcurge bolta cerească din zori până în amurg, pentru acest om Soarele nu dispare nici când adoarme: Chiar şi

atunci Soarele rămâne legat de el. Soarele continuă să lumineze, numai că totul îmbracă un aspect spiritual. Omul urmăreşte Soarele şi în timpul noptii, când doarme. El ajunge acum într-un stadiu în care nu mai este legat de stările schimbătoare ale planetei decâi atunci când trăieşte în corpul său astral. Când devine conştient de Eul său, omul nu mai are nimic de-a face cu aceste stări schimbătoare ale planetei; el devine conştient de toate stările pe care le poate parcurge planeta. El, omul, se revarsă în întreaga substanță a Spiritului planetei.

Spunând că omul a devenit una cu Spiritul planetei, că el trăieşte în comuniune cu acesta nu înseamnă că v-am comunicat ceva extraordinar referitor la clarvedere. Acesta nu este, aşa cum am înțeles-o aici, decât un început. Căci atunci când omul se trezeşte în felul descris el viețuieşte propriu-zis Spiritul planetei în general, în timp ce acest spirit este alcătuit din multe, din foarte multe elemente, din minunate entități spirituale individualizate, după cum vom afla în conferințele unnătoare. Omul, însă, nu percepe încă toate aceste componente individualizate ale Spiritului planetei, multiplicitatea deosebită a acestui spirit. Ceea ce percepe el este faptul că deocamdată ştie un lucru: Eu trăiese în Spiritul planetar, cufundat ca într-o mare care scaldă spiritual întregul Pământ, şi care este, prin urmare, însuşi Spiritul Pământului. Omul poate să străbată multe şi lungi perioade de evoluție ca să poată trăi această contopire, *să devină una* cu Spiritul planetei, dar începutul se face cum am spus mai înainte. După cum putem spune că în spatele corpului astral al omului se află Eul, la fel putem vorbi şi despre faptul că în spatele a tot ceea ce numim totalitatea Spiritelor perioadelor de revoluție se află ascuns însuşi Spiritul planetei. În timp ce Spiritele perioadelor de revoluție conduc şi îndrumează Spiritele elementare ale naturii, pentru ca pe planetă să se producă schimbări ritmice, repetări în timp, schimbări şi alternanțe în spațiu, Spiritul Pământului are o altă misiune. El are sarcina de a aduce Pământul în interacțiune cu celelalte corpuri cereşti din cadrul sistemului nostru solar, să-l dirijeze şi să-l conducă în aşa fel încât să ocupe în timp pozițiile corecte față de celelalte corpuri cereşti. Spiritul Pământului este, oarecum, marele aparat senzorial al planetei datorită căruia Pământul se plasează într-o relație corectă cu Universul. Pentru a rezuma succesiunea acelor entități spirituale cu care avem mai întâi de-a face aici, pe Pământ, şi la care putem ajunge printr-o evoluție ocultă treptată, trebuie să adaug că cel mai exterior văl care acoperă lumea senzorială în toată multitudinea ei, cu tot ceea ce vedem aşternându-se în fața simțurilor noastre, şi ceea ce putem înțelege cu rațiunea umană, ascunde în spatele său lumea Spiritelor elementare ale naturii. Apoi, dincolo de lumea Spiritelor naturii se află lumea Spiritelor perioadelor de revoluție şi, dincolo de aceasta, Spiritul planetei.

Dacă doriți să faceți o comparație între ceea ce cunoaşte conştiența normală despre alcătuirea Universului şi alcătuirea acestui Univers, puteți obține o clarificare judecând astfel: vălul cel mai exterior al lumii ar fi lumea senzorială, în spatele ei lumea Spiritelor naturii, lumea Spiritelor perioadelor de revoluție şi, apoi, Spiritul planetei. Trebuie să spunem că Spiritul planetei se comprimă în acțiunea sa până la nivelul lumii senzoriale, astfel că noi putem percepe, într-un

anumit fel, în lumea senzorială imaginea sa; la fel procedează Spiritele perioadelor de revoluție, la fel Spiritele naturii. Astfel, dacă observăm lumea senzorială cu conştiența normală, vom afla în această lume senzorială, ca într-o supraimpresiune, urma lumilor care se află dincolo de ea, ca şi cum am avea în învelişul cel mai de sus, pe care l-am dat la o parte ca lume senzorială, chiar entitățile spirituale care acționează în spatele acestora în mod progresiv. Conştiența normală concepe lumea senzorială ca percepții ale acesteia; lumea Spiritelor naturii se imprimă în percepțiile noastre ca forțe ale naturii. În ceea ce spune ştiința despre forțele naturii nu este propriu-zis nimic adevărat. Pentru ocultişti aşa-zisele forțe ale naturii nu reprezintă nimic real, ele sunt iluzii, maya, sunt pecetea Spiritelor naturii care acționează în spatele lumii senzoriale.

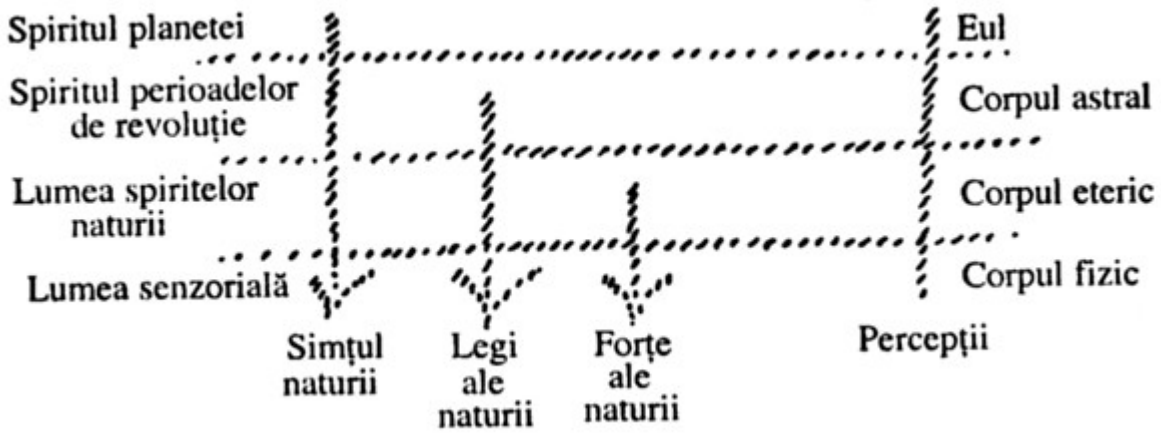

Amprenta Spiritelor perioadelor de revoluție este ceea ce numim în mod obişnuit, pentru conştiența normală, legile naturii. Toate legile naturii există, de fapt, prin aceea că Spiritele perioadelor de revoluție acționează şi dirijează ca Puteri. Pentru ocultişti, legile naturii nu reprezintă nimic. Când un naturalist vorbeşte despre legile naturii şi le consideră ca fiind de natură exterioară, ocultistul ştie că aceste legi se dezvăluie în adevărata lor realitate când omul ascultă cu atenție, având corpul astral treaz, ceea ce spun Spiritele perioadelor de revoluție şi cum ordonează şi dirijează ele Spiritele naturii. Aceasta se exprimă ca Maya, în aparențe exterioare, în legile naturii. Conştiența normală nu merge, de obicei, mai departe. Ea nu ajunge la amprenta Spiritului planetei în lumea exterioară. Conştiența normală a omenirii contemporane vorbeşte despre lumea percepțiilor exterioare, despre faptele pe care le percepe, vorbeşte despre forțele naturii: lumină, căldură, magnetism, electricitate ş.a.m.d., despre forța de atracție, forța de respingere, despre gravitație etc. Toate acestea sunt de fapt percepții din lumea iluziei care, în realitate, au la bază lumea Spiritelor naturii, corpul eteric al Pământului. Ştiința exterioară mai vorbeşte apoi şi despre legile naturii. Şi aceasta este, în realitate, tot maya. La bază, se află ceea ce am expus astăzi ca fiind lumea Spiritelor perioadelor de revoluție. Abia când pătrunzi mai departe, ajungi şi la exprimarea Spiritului planetei în lumea exterioară a simțurilor. Ştiința nu face astăzi acest lucru, iar cei care o fac nu prea sunt crezuți. Poetii, artiştii o fac, ei

mai caută un sens în spatele lucrurilor. De ce înfloreşte lumea plantelor? De ce se nasc şi apoi pier genurile şi speciile animale? De ce trăieşte omul pe Pământ? Când se pun astfel de întrebări despre sensul fenomenelor din natură şi vrem să-i desluşim, să-i analizăm sensul, când vrem să-l combinăm din faptele exterioare, cum de multe ori mai încearcă s-o facă filosofia mai adâncă, atunci oamenii se apropie de exteriorizarea însuşi a Spiritului planetei în lumea fizică. Dar astăzi nu se mai crede cu adevărat în această căutare a sensului existenţei. Sentimental se mai crede uneori, dar ştiinţa nu mai vrea să audă despre ce s-ar putea afla dincolo de legile naturii în mobilitatea fenomenelor. Dacă se mai caută un sens dincolo de legile naturii, în lucrurile existente în lume aşa cum sunt ele percepute prin simţuri, atunci am putea să percepem acest sens ca fiind amprenta Spiritului planetei în lumea sensibilă. Aceasta ar fi Maya exterioară. Mai întâi, o Maya exterioară este lumea sensibilă însăşi, căci o produce din sine corpul eteric al Pământului, substanţa Spiritelor naturii. O a doua Maya este ceea ce apare oamenilor din Spiritele naturii în forţele naturii; o a treia Maya – ceea ce apare ca legi ale naturii din spiritele timpurilor ciclice, şi o a patra Maya – ceva care, în ciuda naturii sale de Maya, vorbeşte sufletului uman, deoarece omul se simte, în percepţia sensului naturii, cel puţin legat cu Spiritul întregii planete, care conduce planeta prin spaţiul cosmic şi chiar dă întregii planete un sens. În această ultimă Maya se află în mod nemijlocit amprenta Spiritului planetei.

Putem, deci, spune: Am ajuns astăzi până la Spiritul unitar al planetei. Şi dacă mai dorim să facem, în ceea ce am spus aici referitor la planetă, o paralelă cu omul, putem spune: Lumea senzorială corespunde corpului fizic al omului, lumea Spiritelor naturii corpului eteric, lumea Spiritelor perioadelor de revoluţie corpului astral, iar Spiritul planetei Eului uman. La fel cum Eul omului percepe ambianţa fizică terestră, la fel percepe Spiritul planetei tot ceea ce este în lumea înconjurătoare şi în special în spaţiul cosmic exterior planetei şi dirijează faptele planetei şi chiar simţirea planetei, despre care vom vorbi mâine, potrivit cu aceste percepţii din spaţiul cosmic. Căci ceea ce o planetă realizează în afară, în spaţiu, parcurgând drumul său propriu prin depărtările cosmice, şi ceea ce produce în propriul său corp, în elementele sale constitutive, toate sunt rezultatul percepţiei pe care Spiritul planetei îl are faţă de lumea exterioară. Aşa cum fiecare suflet uman în parte trăieşte pe Pământ alături de alţi oameni, orientându-se după aceştia, tot astfel trăieşte şi Spiritul planetei în corpul său planetar, care este chiar solul pe care noi stăm; dar acest Spirit al planetei trăieşte şi în societatea altor Spirite planetare, a altor Spirite ale corpurilor cereşti.

Rudolf Steiner

ENTITĂŢILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a III-a

Helsingfors, 5 aprilie 1912

În cele două conferințe anterioare, am făcut cunoştință cu anumite entități spirituale pe care privirea ocultă le poate întâlni când se adânceşte în viața spirituală a planetei noastre. Astăzi va fi necesar să continuăm pe un alt drum, pentru a ne înălța în lumea spirituală, deoarece doar printr-o abordare de pe o altă poziție vom fi în stare să ne formăm reprezentări corecte despre natura entităților spirituale, de care am vorbit, până la nivelul aşa-numitului Spirit planetar. Va fi extrem de greu să caracterizăm, în cuvinte ale oricărei limbi vorbite, acele entități spirituale pe care ni le mijloceşte percepția ocultă, căci limbile vorbite de oameni, cel puțin cele existente în prezent, sunt structurate numai pentru a descrie fenomenele şi faptele din planul fizic. Din această cauză, putem spera ca numai printr-o descriere făcută din diverse perspective să ne putem apropia de sensul celor spuse când se vorbeşte de entități spirituale. Pentru caracterizarea ce o vom face astăzi va fi nevoie să pornim de la natura umană însăşi, să ne lămurim mai întâi asupra unor proprietăți precise ale naturii umane, pentru ca să putem descrie şi caracteriza entități superioare, pe care le întâlnim în lumi spirituale superioare. Să evidențiem astăzi o calitate a naturii umane cu totul deosebită. Este acea calitate care poate fi caracterizată astfel: Omul este înzestrat cu posibilitatea de a trăi o viață interioară independentă de tot ceea ce este exterior. Această posibilitate o constatăm în orice clipă din viața noastră trează cotidiană. Ştim că în legătură cu ceea ce vedem cu ochii sau auzim cu urechile avem ceva în comun cu toate celelalte ființe care se pot folosi de simțurile lor. O viață interioară opusă lumii exterioare o avem în comun cu ceilalți oameni şi, poate, şi cu alte entități. Fiecare, şi aceasta o ştim prea bine, îşi are propriile suferințe şi bucurii, îşi are grijile şi supărările sale, îşi are speranțele şi idealurile sale şi, într-un anumit fel, aceste griji şi suferințe, aceste supărări, aceste speranțe şi idealuri alcătuiesc un domeniu special, pe care, cu privirea fizică, nu-l putem percepe direct şi imediat la un alt om, domeniu pe care omul îl poartă cu sine prin lume ca fiind viața sa intimă, independentă. Când ne aflăm în acelaşi spațiu cu un alt om, ştim ce pot percepe ochii şi urechile sale, dar ce se petrece în sufletul său, ce simte el în interioritatea lui, despre aceasta nu putem avea decât, poate, unele bănuieli din ceea ce vrea el să exteriorizeze prin expresia feței, prin gesturi sau prin vorbele sale. Dacă vrea să-şi păstreze viața interioară ca pe o lume a sa, atunci nu putem pătrunde în lumea lui intimă.

Dacă, însă, contemplăm cu privirea ocultă lucrurile care pentru început sunt ascunse pentru percepția fizică exterioară, atunci descoperim entități care sunt în totalitate diferit constituite, din punct de vedere al proprietăților pe care tocmai le-am descris. Întâlnim entități care nu pot duce o viață interioară independentă, aşa

cum o are omul. Categoria următoare de astfel de entități spirituale este cea care, atunci când au o viață interioară, trec într-o altă stare de conştienţă decât cea din viața pe care o duc în lumea exterioară şi cu lumea exterioară. Să încercăm să ne lămurim. Să presupunem că un om ar vrea să trăiască în interiorul său şi nu ar dori să-şi îndrepte privirea asupra lumii exterioare care îl înconjoară, nu ar dori să trăiască cu această lume exterioară; atunci, prin această voință, ar trebui să treacă într-o altă stare de conştienţă. Noi ştim că omul trece, fără voința sa, într-o altă stare de conştienţă, în viața normală, când se găseşte în stare de somn. Dar totodată mai ştim că somnul este provocat de faptul că atât corpul astral cât şi Eul se desprind de corpul eteric şi de corpul fizic. Mai ştim, de asemenea, că se întâmplă ceva cu omul când trebuie să treacă într-o altă stare de conştienţă. Prin simplul fapt că spune, de exemplu: Am în fața mea o pajişte acoperită cu multe flori; privindu-le, ele îmi produc o bucurie – prin aceasta omul nu trece încă într-o altă stare de conştienţă; el îşi trăieşte, ca să spunem aşa, pentru sine însuşi bucuria față de priveliştea pe care i-o oferă o pajişte cu flori în comuniune cu lumea exterioară. Ei bine, acele entități pe care, cu ajutorul privirii oculte, le întâlnim într-o lume superioară ca făcând parte din prima categorie îşi modifică de fiecare dată starea de conştienţă când îşi îndreaptă percepția şi activitatea de la lumea lor exterioară asupra lor însele, devenind o trăire interioară. La aceste entități nu este nevoie, aşadar, să se producă o separare între diverse mădulare constitutive ale ființei proprii, ci ele determină în sine, prin propria lor voință, apariția unei alte stări de conştienţă.

Dar percepțiile acestor entități despre care spunem că sunt cele mai apropiate de om nu sunt asemănătoare percepțiilor pe care le are omul. Acesta percepe datorită faptului că pentru simțurile sale apare o lume exterioară. El se dăruieşte acestei lumi exterioare, ca să spunem aşa. Entitățile despre care vorbim aici nu percep o asemenea lume exterioară aşa cum o percepe omul cu simțurile sale, ci ele percep precum omul – aceasta este doar o comparație – când, spre exemplu, vorbeşte singur sau face o mişcare cu mâna şi îşi percepe propria mişcare sau când cu o mimică oarecare îşi exteriorizează ceea ce are în suflet, pe scurt, când îşi exprimă propria sa natură. Deci, orice percepție a acestor entități care aparțin unei lumi superioare şi despre care discutăm acum reprezintă o revelare a propriei lor ființe. Vă rog, iubiții mei prieteni, să aveți în vedere faptul că, urcând către categoria superioară de entități, care nu mai sunt perceptibile exterior pentru om, avem de-a face cu entități care prin simplul act de perceptie se revelează şi exprimă ceea ce sunt ele însele. Aceste entități îşi percep propria lor ființă atâta timp cât vor să se reveleze, atâta timp cât se exprimă, într-un mod oarecare, către exterior. Ele sunt treze, am putea spune, numai în timpul în care se revelează. Când nu se revelează, când prin propria lor voință nu sunt în legătură cu lumea lor exterioară, cu lumea înconjurătoare, atunci apare pentru ele o altă stare de conştienţă, într-un anumit sens, ele dorm. Numai că somnul lor nu este un somn lipsit de conştienţă, cum se întâmplă la om, ci reprezintă un fel de diminuare, un fel de pierdere a sentimentului de sine. Aceste entități au acest sentiment de sine cât timp se revelează în afară şi îl pierd când nu se mai revelează. Ele nu dorm ca oamenii, ci în propria lor ființă intervine ceva asemănător cu revelarea unor lumi spirituale

care se află la un nivel mai înalt decât lumea lor proprie. Ele sunt pline atunci în interioritatea lor de lumi spirituale superioare.

Vă rog să reţineţi, când omul îşi îndreaptă privirea spre în afară şi percepe, el trăieşte împreună cu lumea exterioară şi se pierde în această lume, se pierde pe această planetă, de exemplu, în diversele regnuri ale naturii. Când îşi abate privirea de la lumea exterioară şi pătrunde în interioritatea sa, trăind o viaţă interioară independentă, atunci el se eliberează de lumea exterioară. Când acele entităţi despre care spunem că sunt cele mai apropiate de om acţionează în afară, ele se revelează sieşi şi trăiesc în această revelaţie sentimentul de sine; dacă se retrag în interioritatea lor, ele nu ajung, ca omul, la o viaţă interioară independentă, ci trăiesc cu alte lumi. Aşa cum omul, ieşind din lumea sa interioară, percepe o altă lume, lumea exterioară, aceste entităţi percep lumi spirituale care se află deasupra lor când privesc în interiorul lor; atunci, ele ajung la o altă stare de conştienţă, se simt pline de alte entităţi, care se află pe o treaptă superioară lor. Dacă ne referim la om, putem spune: Omul se percepe pe sine când se retrage din lumea exterioară; atunci duce o viaţă interioară independentă. Entităţile din categoria cea mai apropiată – le numim în general entităţi din Ierarhia a treia – în loc de percepţie au revelaţie şi se trăiesc pe sine, în revelare au sentimentul de sine. În locul unei vieţi interioare, ele au trăirea unor lumi spirituale superioare lor, cu alte cuvinte, în loc de viaţă interioară ele au ceea ce putem numi o umplere cu spirit. Aceasta este deosebirea esenţială între om şi entităţile care aparţin categoriei superioare celei mai apropiate de el.

Ierarhia a treia – revelaţie, umplere cu spirit

Omul – percepţii, viaţă interioară independentă

Diferenţa între om şi entităţile din categoria cea mai apropiată (sau Ierarhia a treia) o putem exemplifica printr-un caz evident de viaţă. Omul ajunge să aibă trăiri interioare care să nu coincidă cu ceea ce el percepe în lumea exterioară şi când trăirea interioară nu este în concordanţă cu percepţia lumii exterioare, atunci avem cel mai evident caz de minciună. Pentru o mai bună înţelegere a acestei particularităţi a omului putem adăuga: Omul este capabil să perceapă ceva, să trezească în interioritatea sa alte reprezentări şi chiar să exprime altceva decât ceea ce corespunde percepţiilor. Prin această calitate omul poate contrazice prin minciună lumea exterioară. Aceasta este o facultate care, aşa cum vom vedea în conferinţele care urmează, a trebuit să-i fie dată omului tocmai pentru ca prin propria sa voinţă liberă să poată ajunge la adevăr. Luând în considerare omul aşa cum este el, trebuie să privim această calitate în sensul că omul îşi formează, în viaţa sa interioară, reprezentări pe care le poate exprima, dar care nu corespund cu percepţiile, cu faptele. Această posibilitate nu se regăseşte la entităţile din categoriile superioare omului şi despre care am vorbit până acum, atâta timp cât îşi menţin natura proprie. Posibilitatea de a minţi este inexistentă la entităţile din Ierarhia a treia, dacă îşi mentin natura proprie. Ce s-ar întâmpla dacă o entitate din Ierarhia a treia ar vrea să mintă? Ar trebui ca în interioritatea sa să existe ceva pe care l-ar transmite în lumea exterioară altfel decât îl trăieşte. Atunci, însă,

această entitate nu ar mai putea să perceapă acest lucru, căci tot ceea ce trăiesc aceste entități în interiorul lor devine revelație şi trece imediat în lumea exterioară. Ele trebuie să viețuiască într-un domeniu al adevărului absolut, dacă vor să se trăiască pe ele însele. Să presupunem că ar minți, adică ar avea în interiorul lor ceva pe care l-ar modifica în aşa fel încât nu ar mai fi în concordanță cu revelațiile lor; atunci nu ar mai putea să-l perceapă, căci ele nu pot percepe decât propria lor natură interioară. Sub impresia unei minciuni ar deveni buimace, ar trece imediat într-o altă stare de conştientă şi aceasta ar însemna o atenuare a conştienței lor obişnuite, care poate exista numai în revelația interiorității lor. Există, deci, deasupra noastră o clasă de entități care prin natura lor specifică, proprie, trebuie să trăiască într-un climat de adevăr absolut, de totală sinceritate, dacă nu vor să-şi nege propria natură. Orice abatere de la adevăr şi sinceritate ar buimăci, putem spune, aceste entități, le-ar atenua conştiența. Dacă aceste entități trebuie să fie observate cu ajutorul privirii oculte, este necesar ca ocultistul să afle mai întâi căile corecte pe care trebuie să le folosească pentru a le întâlni. Voi încerca să arăt cum poate să le găsească ocultistul.

Prima condiție pe care trebuie să o îndeplinească cel care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult este ca el să se străduiască, într-un anumit mod, să-şi depăşească viața interioară a conştienței normale. Ne referim anume la ceea ce trăim în interioritatea proprie ca reprezentând trăirea noastră egoistă, la ceea ce vrem să avem din lume numai pentru noi. Cu cât omul care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult reuşeşte să se îndepărteze de ce ar putea fi o înclinație egoistă, de ce îl interesează numai pe el, cu atât se apropie mai mult de poarta prin care se pătrunde în lumile superioare. Să luăm un caz care ne este mai la îndemână. Ştim cu toții că anumite adevăruri, anumite lucruri, pur şi simplu, ne plac sau nu ne plac, că un lucru sau altul ne este simpatic sau antipatic. Asemenea sentimente, pe care le întreținem din propriul nostru îndemn, cel care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult trebuie să şi le scoată din inimă. Într-un anumit fel, el trebuie să se elibereze de tot ceea ce i-ar folosi numai lui. Acesta este un adevăr care este adeseori subliniat, dar care, de fapt, este mai greu de urmat decât se crede de obicei, căci în conştiența normală omul are foarte puține puncte de sprijin pentru a reuşi să se elibereze singur, să depăşească ceea ce are valoare numai pentru el. Să ne gândim o clipă ce trebuie să însemne această eliberare de sine. Eliberarea de ceea ce în mod obişnuit numim impulsuri egoiste nu este, poate, atât de grea. Dar trebuie să ținem seama de faptul că omul s-a născut într-o anumită epocă, într-un anumit loc şi că dacă îşi aruncă privirea asupra a ceea ce îl înconjoară vede cu totul alte lucruri decât un alt om care trăieste într-un alt colț al Pământului. Pe acela probabil îl interesează cu totul alte lucruri din preajma sa. Ca ființe umane fizic încarnate, noi suntem născuți într-un anumit timp şi loc, suntem înconjurați de lucruri care ne trezesc interesul şi atenția, care ne privesc personal şi care pentru un alt om sunt complet indiferente. Prin faptul că ne diferențiem ca oameni care trăim pe această planetă, suntem într-un anumit fel supuşi necesității ca fiecare să aibă propriile sale interese, propria sa patrie. Din această cauză, prin ceea ce învățăm de la mediul nostru nemijlocit nu putem trăi niciodată în sensul cel mai înalt, pentru a ne elibera de interesele noastre umane,

de ceea ce ne atrage atenția ca oameni. Aşadar, pentru că suntem oameni, cu corp fizic, şi în măsura în care suntem aşa, prin percepțiile noastre în lumea exterioară nu putem reuşi să atingem poarta care să ne introducă într-o lume superioară. Trebuie să facem abstracție de tot ce simțurile pot vedea în exterior, de combinațiile pe care rațiunea le realizează cu lucrurile din lumea exterioară; ele țin de interesele noastre speciale. Însă dacă privim la ceea ce avem în mod obişnuit în interioritatea noastră, durerile şi bucuriile, grijile şi mâhnirile, speranțele şi năzuințele, atunci vom deveni foarte repede conştienți de felul cum această lume interioară este dependentă de ceea ce trăim în exterior, cum totul se colorează în funcție de ce trăim în afară. Există totusi o anumită diferență.

Va trebui să admitem că fiecare din noi deținem în interior propria noastră lume. Faptul că unul s-a născut într-un anumit timp şi loc de pe Pământ, iar altul într-un alt loc şi în alt timp colorează într-un mod aparte lumea noastră interioară. Dar noi mai aflăm şi altceva despre această lume interioară. Ea este, desigur, lumea noastră specifică şi diferențiată, într-un anume fel; poartă o anumită culoare, dar mai are şi altă caracteristică. Când plecăm dintr-un loc în care suntem obişnuiți cu anumite percepții senzoriale într-un alt loc, foarte îndepărtat, şi întâlnim acolo un om care a trecut prin experiențe şi a avut percepții exterioare cu totul diferite de ale noastre constatăm totuşi că ne putem înțelege cu el şi îl înțelegem tocmai pentru că şi el a trecut prin anumite suferințe, pe care şi noi le-am trăit în mod asemănător, sau pentru că el se poate bucura de anumite lucruri ca şi noi. Cine nu a trăit sentimentul că se înțelege greu cu un om pe care îl întâlneşte într-un ținut îndepărtat cu privire la lumea exterioară pe care o percep la fel, dar se poate înțelege uşor în legătură cu ceea ce inima simte şi doreşte? Prin lumea interioară, noi oamenii suntem deja mult mai apropiați unii de alții, decât prin lumea exterioară; într-adevăr, ar fi mică speranța să răspândim ideile ştiinței spiritului în întreaga omenire, dacă nu am putea fi conştienți că în interiorul fiecărui om, oriunde s-ar afla pe Pământ, există ceva care-l face să se înțeleagă cu semenii săi. Pentru ca omul să fie complet eliberat de interiorul său specific, egoist, el trebuie să lepede şi acea coloratură a trăirii sale lăuntrice încă influențată de lumea exterioară. Aceasta nu se poate realiza decât dacă există posibilitatea ca omul să trăiască în lumea sa interioară ceva ce nu mai primeşte de la lumea exterioară, ci care corespunde cu ceea ce putem numi inspirații, ceva ce se naşte şi se dezvoltă doar în suflet. Din viața interioară omul se poate înălța până acolo încât să simtă că în interioritatea sa se revelează ceva ce este independent de existența sa egoistă. Oamenii simt aceasta cu adevărat când pun în evidență faptul că pe întregul glob pământesc poate exista înțelegere pentru anumite idealuri morale, pentru anumite idealuri logice, de care nimeni nu se poate îndoi, care sunt clare fiecărui om pentru că ele nu îi sunt comunicate omului de lumea exterioară, ci de lumea interioară.

Un domeniu – arid şi lucid, bineînțeles – stă, fără îndoială, la îndemâna tuturor oamenilor privind asemenea revelații interioare. Este acel domeniu care se referă la cifre şi la raportul dintre ele, pe scurt, domeniul matematicii, al numărătorii şi al calculelor. Faptul că trei ori trei fac nouă nu îl putem afla niciodată de la lumea

exterioară, trebuie să ne fie revelat de lumea noastră interioară. Din această cauză, nu există nici o posibilitate să ne certăm pe acest subiect nicăieri pe Pământ. Dacă ceva este frumos sau urât, putem polemiza oriunde pe Pământ; că trei ori trei fac nouă, că un întreg este egal cu suma părților sale, sau că suma unghiurilor unui triunghi este de 180° omul ştie cu exactitate pentru că nu lumea exterioară i-a dezvăluit aceasta, ci interioritatea sa. Cu matematica, aridă şi lucidă, începe deja ceea ce putem numi inspirație. Numai că oamenii nu remarcă faptul că inspirația începe cu matematica fiindcă cei mai mulți consideră acest domeniu îngrozitor de plicticos şi nu acceptă cu plăcere să li se reveleze ceva prin intermediul matematicii. În ce priveşte revelația interioară, lucrurile stau la fel şi în cazul adevărurilor morale. Când omul recunoaşte că ceva este drept, el spune: Aceasta este just, contrariul nu este just şi nici o putere exterioară din lume din planul fizic nu poate aduce argumente şi dovezi că ceea ce mi se revelează mie ca fiind just ar fi injust în interiorul meu – adevărurile morale se revelează şi ele prin ceea ce e lăuntric. Dacă cineva îşi îndreaptă privirea spirituală, sub influența sentimentelor şi a senzațiilor sale, asupra acestei posibilități a revelației lăuntrice, atunci prin aceasta el se poate educa. Este foarte utilă chiar o educație prin matematică. Omul trebuie să repete cu convingere următoarele gânduri: Dacă o mâncare sau alta este bună, despre aceasta eu pot avea o părere a mea, proprie, iar un altul poate să fie de altă părere. Depinde de bunul plac al fiecăruia. Matematica însă, sau obligațiile morale nu depind de bunul plac şi eu ştiu, în acest caz, că ele îmi spun ceva, îmi revelează ceva față de care, dacă nu vreau să recunosc că este adevărat, mă descopăr ca nedemn față de umanitate. Această recunoaştere a unei revelații a interiorului meu, înțeleasă ca sentiment, ca impuls lăuntric, este o puternică forță pedagogică în viața lăuntrică a omului, dacă acesta i se dedică prin meditație. Dacă el spune: În lumea senzorială există multe lucruri asupra cărora decide numai bunul meu plac, dar din interiorul spiritului mi se revelează lucruri asupra cărora bunul meu plac nu are nici o putere şi care totuşi mă privesc pe mine, despre care eu, ca om, trebuie să mă lămuresc, dacă lasă acest gând să devină din ce în ce mai puternic, încât el să poată fi constrâns prin propria sa interioritate, atunci omul îşi depăşeşte simplul egoism şi dobândeşte, cum am mai spus, o sine superioară care este una cu Spiritul lumii, superioară sinelui obişnuit arbitrar. O astfel de dispoziție trebuie să dezvoltăm în noi dacă dorim să ajungem la poarta care ne conduce spre lumea spirituală. Dacă ne dăruim unor asemenea dispoziții sufleteşti cu regularitate, aşa cum am spus, ele se dovedesc fertile. Ele se dovedesc fertile mai ales când le transformăm în gânduri concrete, pe cât posibil, şi anume când concentrăm în noi multe asemenea gânduri care ne apar adevărate şi care, totuşi, contrazic lumea senzorială exterioară. La început, asemenea gânduri pot fi doar imagini, dar aceste imagini sunt deosebit de necesare pentru evoluția ocultă a omului.

Vreau să vă prezint o asemenea imagine, prin care vedem cum poate omul să-şi împingă sufletul spre depăşire. Luați două pahare, unul cu apă, celălalt gol. Paharul cu apă trebuie să fie plin numai pe jumătate. Să presupunem că vedeți aceste două pahare în lumea exterioară. Dacă din paharul cu apă treceți o cantitate oarecare în paharul gol, atunci paharul care era gol conține această cantitate de

apă, iar celălalt pahar, după această operație, va avea mai puțină apă. Dacă luați din nou apă din paharul care fusese inițial plin pe jumătate şi o puneți în paharul care la început fusese gol, primul pahar va avea, evident, şi mai puțină apă, iar dacă vom continua operațiunea în el va fi tot mai puțină apă. Aceasta este în lumea exterioară, fizico-sensibilă, o reprezentare exactă.

Să ne imaginăm acum o situație complet diferită. Reprezentați-vă că turnați apă din paharul plin pe jumătate în paharul gol şi că prin această operațiune nu numai că nu a scăzut cantitatea de apă din paharul plin, ci a crescut, şi dacă vom repeta operațiunea cantitatea de apă în loc să scadă va creşte; în pahar va fi tot mai multă apă. Gânditi-vă bine la această situație. Este de la sine înțeles că orice om care se consideră rațional va spune: Această idee este o adevărată sminteală. Trebuie să-ți reprezinți că dintr-un pahar torni apă şi cantitatea de lichid în loc să scadă, creşte. Fără îndoială că aşa este, dacă această reprezentare o raportăm la lumea fizică; în acest caz este într-adevăr o sminteală, dar lucrurile stau exact cum ne-am reprezentat când ne raportăm la lumea spirituală. Să presupunem că un om are o inimă plină de iubire şi că el cedează o parte din această iubire unui alt om care are nevoie de ea; este o faptă plină de dragoste, şi prin aceasta el nu-şi goleşte inima; acordând cuiva multă iubire, el primeşte, în schimb, mai mult, este mai plin, şi dacă săvârşeste o altă faptă de iubire va fi şi mai plin, va avea şi mai mult. Omul nu devine mai sărac, nu se goleşte, savârşind o faptă plină de dragoste, ci devine mai bogat, mai plin. Dacă omul revarsă într-un altul ceva din iubirea sa, el însuşi se umple şi mai mult.

Dacă pentru lumea fizică această reprezentare este imposibilă, lipsită de sens, pentru lumea spirituală ea este reală şi o putem înțelege ca pe un simbol pentru faptele spirituale. Iubirea este un sentiment atât de complex, încât nici un om nu ar trebui să aibă orgoliul de a crede că ar putea defini sau, şi mai mult, înțeleage iubirea în esența ei. Iubirea este complicată. O percepem, dar nici o definiție nu o poate exprima. Dar un simbol, simplul simbol al unui pahar cu apă care, revărsându-se, rămâne totuşi plin, ne redă unul din atributele iubirii creatoare. De fapt, dacă ne reprezentăm complexitatea faptelor de iubire, nu facem altceva decât ceea ce face un matematician cu ştiința sa aridă. Niciodată nu există un cerc real, un triunghi adevărat; trebuie să ni le imaginăm. Când desenăm un cerc pe tablă şi îl privim cu o lupă nu vedem decât urme de cretă şi nişte puncte; un astfel de cerc nu va avea niciodată regularitatea unui cerc real. Trebuie să ne adresăm imaginației noastre, vieții noastre lăuntrice, dacă vrem să ne reprezentăm un cerc, un triunghi sau orice altceva. Pentru a ne reprezenta o faptă din lumea spirituală – iubirea, de exemplu – ne vom folosi de o imagine şi vom rămâne la o singură proprietate.

Asemenea reprezentări sunt utile pentru dezvoltarea ocultă. Trebuie să remarcăm că ele depăşesc reprezentările comune şi dacă vrem, cu adevărat, să urcăm spre spiritualitate trebuie să ne formăm reprezentări contrare celor utilizate în lumea senzorială. Alcătuirea unor asemenea reprezentări simbolice este un mijloc important pentru a urca în lumea spirituală. Găsiți acest lucru expus în lucrarea

mea ***Cum se dobundesc cunoştinţele despre lumile spirituale***. Cu ajutorul lor, omul ajunge la ceva ce el nu poate percepe în lumea exterioară, dar care pătrunde în el. Dacă se dăruieşte tot mai mult acestei lumi de reprezentări simbolice, el ajunge să admită că prin fiecare om trăieşte ceva de natura unei fiinţe spirituale şi care este superioară omului, acestui om din actuala încarnare, cu egoismul său.

Când recunoaştem că deasupra noastră exista o fiinţă care ne conduce pe noi, oamenii obişnuiti, ajungem la prima formă din şirul entităţilor care aparţin Ierarhiei a treia, la acele entităţi pe care, în mod obişnuit, le numim Îngeri sau (cu termenul grecesc) Angeloi. Omul trăieşte mai întâi, cum am arătat, acţiunea intimă a unei fiinţe angelice în propria sa fiinţă. Dacă ne imaginăm această fiinţă care ne inspiră ca fiind independentă, astfel încât are facultăţile şi aptitudinile care au fost descrise mai înainte ca revelaţii şi ca umplere cu spirit, se ajunge la conceptul unei fiinţe care se află imediat şi nemijlocit deasupra omului şi care face parte din a treia Ierarhie. Astfel, ne putem referi la primele entităţi care se află deasupra omului ca fiind cele care conduc, îndrumă şi dirijează pe fiecare om în parte.

În acest mod, v-am descris drumul pe care se poate apropia omul de primele fiinţe care se află situate deasupra lui, astfel încât el să-şi formeze o reprezentare a lor. Cum fiecare om are un conducător al său, privirea ocultă, când ne depăşim pe noi înşine, când ne depăşim interesele egoiste, ne atrage atenţia: Tu ai un conducător al tău. Există şi posibilitatea ca privirea ocultă să se îndrepte spre grupuri de oameni, spre seminţii, spre popoare ş.a.m.d. Asemenea colectivităţi umane au, de asemenea, un conducător, aşa cum fiecare om în parte îl are, după cum am arătat. Numai că aceste fiinţe care conduc popoare şi seminţii întregi sunt mai puternice decât conducătorii oamenilor individuali. În ocultismul occidental asemenea conducători de popoare sau seminţii, care trăiesc în lumea spirituală şi au în loc de percepţii revelaţii, în loc de viaţă interioară trăire spirituală, iar faptele lor se exprimă în ceea ce realizează un popor sau o seminţie întreagă, se numesc Arhangheli sau Archangeloi. Dacă omul progresează şi mai mult în dezvoltarea sa ocultă, poate ajunge să i se dezvăluie nu numai ceea ce îl conduce pe el, ci şi ceea ce conduce comunitatea de oameni căreia îi aparţine.

Dacă evoluţia noastră ocultă continuă, vom întâlni entităţi, conducători de oameni care nu se mai ocupă de o singură seminţie, sau de un singur popor, ci sunt conducători ai mai multor epoci de cultură succesive. Dacă un cercetător cu pregătire ocultă adecvată urmăreşte, de exemplu, perioada în care au trăit vechii egipteni sau vechii caldeeni, constată că ceea ce constituie caracteristica acelui timp se datorează unei anumite conduceri. Conducerea se schimbă în timp. Dacă privirea ocultă priveşte spre ceea ce a urmat epocii vechi egiptene sau epocii vechi caldeene, spre o altă epocă, aceea în care grecii şi romanii dădeau tonul în viaţa spirituală a Occidentului, se adevereşte că, mai presus de conducerea fiecărui popor în parte, mai puternice decât Arhanghelii conducători de popoare, domnesc spirite care conduc simultan întregi grupuri de popoare şi care, după un anumit timp, sunt înlocuite de alte spirite conducătoare de epocă. Aşa cum în

spațiu, pe Pământ, găsim repartizate diferitele domenii ale Arhanghelilor, care conduc simultan grupuri de oameni, respectiv de popoare, dar pe fiecare în parte, tot astfel aflăm, dacă lăsăm privirea ocultă să se îndrepte asupra timpului care se scurge, că toate popoarele dintr-o epocă sunt conduse de spiritele proprii ale timpului, care sunt mai puternice decât Arhanghelii, sub conducerea lor aflându-se concomitent cele mai diferite popoare. Această a treia categorie din Ierarhia a treia o putem numi Spirite ale timpului sau Archai, aşa cum se cunosc în terminologia esoterismului occidental.

Toate entitățile care aparțin Ierarhiei a treia au caracteristicile pe care le-am expus astăzi şi pe care le-am numit revelații şi umplere cu spirit. Dacă privirea ocultă este pregătită pentru a ajunge la nivelul unor asemenea entități, percepe aceste caractere. Se poate deci spune: Dacă ceea ce în lumea spirituală înconjoară pe om şi este conducătorul său individual, dacă ceea ce trăieşte acolo în mod spiritual domneşte nevăzut şi ne incită la acțiuni impersonale şi la gânduri şi simțiri impersonale, avem de-a face cu entități ale Ierarhiei a treia. Privirea ocultă percepe aceste entități, pentru că ele sunt realități. Dar chiar şi conştiența normală trăieşte sub puterea lor, chiar dacă prin această conştiență nu percepe Îngerul, dar stă sub îndrumarea acestuia chiar inconştient. La fel stau sub conducerea Arhanghelului popoarele sau comunitățile umane, sub conducerea Spiritului timpului epocile şi civilizațiile umane.

Entitățile din Ierarhia a treia le găsim, aşa cum am spus, în ambiența spirituală cea mai apropiată. Dacă ne-am întoarce, în evoluția planetei noastre, până la un anumit moment, pe care îl vom afla în conferințele ce vor urma, am constata că aceste entități care trăiesc şi activează numai în procesul cultural al omului produc neîncetat, din ele însele, alte entități. Aşa cum planta produce din propria sa entitate un germene, tot aşa produc şi entitățile Ierarhiei a treia, pe care v-am descris-o, alte entități. Există, bineînțeles, o anumită deosebire între ceea ce produce planta sub formă de germene, dacă recurgem la această comparație, şi între entitățile ce se desprind din entitățile Ierarhiei a treia. Când planta produce un germene, acesta este, într-o oarecare măsură, echivalentul întregii plante, căci din el va apărea o plantă din aceeaşi specie. Şi entitățile produc alte entități, care se separă de ele, ca şi germenii plantelor. Şi ele capătă descendenți, dar aceştia sunt inferiori. Ele sunt în mod necesar inferioare, deoarece primesc alte sarcini şi atribuții, pe care nu le-ar putea îndeplini dacă nu ar avea acest statut de inferioritate. În ambiența noastră de natură spirituală există, după cum am arătat, Îngeri, Arhangheli, Spirite ale timpului sau Archai; acestea creează şi eliberează alte entități, care coboară din ambiența omului în regnurile naturii, şi privirea ocultă ne arată că entitățile pe care, în conferința de ieri şi în cea de alaltăieri, le-am prezentat ca Spirite ale naturii sunt chiar acele entități care s-au desprins din entitățile Ierarhiei a treia, după cum am văzut în conferința de astăzi. Ele sunt descendenți şi nu sunt în slujba omului, ci au alte sarcini, şi anume sunt în slujba naturii. De exemplu, anumiți descendenți ai Archailor sunt entitățile pe care le-am cunoscut ca spirite ale pământului. Cele care s-au desprins din Arhangheli şi au fost trimise jos, în natură, sunt Spirite ale apei, iar acelea care s-au desprins din

Îngeri le-am prezentat ca Spirite ale aerului. Spiritele focului sau ale căldurii le vom cunoaşte ulterior. Vedem astfel că într-o anumită măsură, printr-un fel de sciziune a entităților din Ierarhia a treia, care reprezintă legătura noastră cu cea mai apropiată lume spirituală, s-au format alte entități, care au fost coborâte în domeniul elementar, al celor patru elemente, în aer, în apă şi pământ, în tot ceea ce se formează ca vapori, în tot ce este fluid, în tot ce este dur, pentru ca acolo, jos, să presteze anumite sarcini, pentru ca în sânul elementelor să-şi aibă domeniul de activitate şi să lucreze ca descendenți inferiori ai entităților din Ierarhia a treia. Putem, deci, vorbi despre o rudenie între Spiritele naturii şi entitățile din Ierarhia a treia.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a IV-a

Helsingfors, 6 aprilie 1912

Dacă vrem să cunoaştem esența forțelor şi a puterilor spirituale care sunt active în diversele regnuri ale naturii şi în corpurile cereşti, este necesar mai întâi să cunoaştem însăşi aceste entități spirituale, ceea ce am şi încercat să facem la începutul celor trei conferințe ținute până acum. Am caracterizat aşa-numitele Spirite ale naturii, după care ne-am ridicat până la entitățile care se află, în mod nemijlocit, deasupra omului, în cea mai apropiată lume de a noastră. Vom continua astăzi aceste considerații şi va trebui să ne referim la ceea ce s-a dovedit a fi pentru noi calea pe care putem ajunge la entitățile care aparțin Ierarhiei a treia. În conferința anterioară am arătat că omul este apt să se depăşească, să învingă tot ce este interes egoist propriu, şi prin aceasta să se înalțe într-o sferă unde îşi va întâlni propriul îndrumător, care îi poate da o idee, o reprezentare despre acele entități pe care le numin, în sensul esoterismului occidental, Îngeri, Angeloi. Am arătat apoi că, făcând un pas mai departe pe acest drum, ajungem la cunoaşterea Spiritelor popoarelor sau a semințiilor, la care ne-am referit numindu-le Arhangheli (Archangeloi), şi că mai există şi alte entități active în desfăşurarea procesului culturii, aşa-numitele Spirite ale timpului sau Archai. Dacă omul păşeşte pe calea pe care am schițat-o ieri, el va obține o reprezentare despre ce se înțelege prin entitățile Ierarhiei a treia. Mult timp încă, chiar dacă se parcurge o evoluție ocultă, omul va avea doar un sentiment. Abia după ce trece,

cu răbdare şi perseverenţă, un timp îndelungat prin toate simţămintele şi senzaţiile pe care le-am prezentat ieri se va putea trece la ceea ce se poate numi o vedere clarvăzătoare a acestor entităţi.

Dacă merge pe acest drum, omul va descoperi că el însuşi se educă pentru o altă stare de conştienţă, a evoluat suficient, şi atunci poate începe contemplarea clarvăzătoare a entităţilor din Ierarhia a treia. Această nouă şi superioară stare de conştienţă se aseamănă cu somnul, prin aceea că omul se simte eliberat, cu Eul şi cu corpul său astral, de corpul fizic şi de cel eteric. Acest sentiment de eliberare trebuie să-l ai ca o senzaţie. Omul, angajat pe acest drum, trebuie să înveţe în mod treptat ce înseamnă să vezi nu cu ochii, să auzi nu cu urechile şi să gândeşti nu cu raţiunea legată de creier. Trebuie să mai diferenţiem prin ceva această nouă stare de conştienţă de somnul obişnuit, şi anume prin aceea că în această stare nu suntem lipsiţi de conştienţă, ci avem percepţii ale existenţei entităţilor spirituale în preajma noastră; mai întâi avem un sentiment obscur că aceste entităţi sunt lângă noi, apoi, aşa cum am spus, apare o iluminare a conştienţei clarvăzătoare şi o contemplare vie a entităţilor din Ierarhia a treia, precum şi a descendenţilor lor, a Spiritelor elementare ale naturii. Dacă vrem să caracterizăm şi mai exact această stare, vom arăta că acela care se ridică în dezvoltarea sa ocultă până la această stare simte, în mod real, o separaţie între conştienţa sa obişnuită şi această nouă stare de conştienţă. Ca o despărţire între starea de veghe şi somn, aşa apare, iniţial, pentru acela care a trecut printr-o evoluţie ocultă, separaţia dintre conştienţa stării de veghe, când omul vede cu ochii săi, aude cu urechile sale, gândeşte cu raţiunea sa, şi acea stare nouă de clarvedere în care pentru el nu mai există nimic din ceea ce se află în jurul său, nimic din ceea ce percepe în starea normală, obişnuită de conştienţă, ci o altă lume înconjurătoare, lumea celei de a treia Ierarhii şi a descendenţilor acesteia. Rezultatul este că omul reuşeşte să-şi amintească, în starea obişnuită de conştienţă, ce a trăit în cealaltă stare de conştienţă.

Se poate, deci, stabili cu exactitate o treaptă de evoluţie ocultă a omului, în care el poate trăi alternativ, atât în starea de conştienţă obişnuită, când vede, aude şi gândeşte ca toţi ceilalţi oameni cu o conştienţă normală, cât şi într-o altă stare de conştienţă, pe care, într-un anumit fel, o poate provoca după bunul său plac, în care el percepe ceea ce există în lumea spirituală a Ierarhiei a treia, în jurul său. Omul poate atunci să-şi amintească ce a trăit în starea de conştienţă a clarvederii, aşa cum în starea obişnuită de conştienţă îşi poate aminti un vis; dar, mai mult decât atât, el poate nu numai să-şi amintească trăirile din starea de clarvedere, ci le poate transpune în concepte şi idei obişnuite. Dacă un asemenea clarvăzător, fiind în starea de conştienţă normală, vrea să ştie ceva despre lumea spirituală sau vrea să povestească despre această lume, el trebuie să-şi amintească trăirile pe care le-a avut în starea de conştienţă clarvăzătoare. Un clarvăzător care se află pe această treaptă de dezvoltare nu are cunoştinţă decât despre entităţile pe care le-am descris ca aparţinând Ierarhiei a treia şi descendentilor acestora. El nu ştie nimic despre fiinţe care sunt de un rang superior celor din Ierarhia a treia. Dacă

vrea să ştie mai mult, să ştie ceva despre lumile care sunt mai sus, el trebuie să atingă o treaptă de dezvoltare şi mai înaltă.

Această treaptă superioară se dobândeşte continuând exercițiile pe care le-am descris în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştințele despre lumile superioare*** şi îndeosebi acele exerciții care se referă la observarea plantelor, a animalelor ş.a.m.d. Dacă omul urmează aceste exerciții, el va atinge o treaptă superioară de clarvedere. Ea constă în aceea că omul va avea nu numai două stări alternative, o stare normală, obişnuită de conştiență şi o stare de clarvedere, fapt pentru care îşi poate aminti trăirile din starea de clarvedere în starea obişnuită de conştiență, ci el va putea, dacă a ajuns la această treaptă superioară de clarvedere, să perceapă direct, fiind în starea obişnuită de conştiență, chiar lumile spirituale şi entitățile spirituale, aşa cum priveşte cu ochii fizici lucrurile din lumea exterioară. El poate atunci, ca să spunem aşa, să-şi introducă clarvederea în starea sa normală de conştiență şi poate vedea, dincolo de ființele care îl înconjoară în lumea exterioară, forțele şi entitățile spirituale ascunse mai adânc, ca în spatele unui văl.

Se poate pune întrebarea: Ce fenomene au loc când un clarvăzător a ajuns în situația nu numai de a-şi aminti trăirile unei alte stări de conştiență, ci de a putea face experiența clarvederii direct în starea sa obişnuită de conştiență? Când un om se ridică până la prima treaptă de clarvedere, el nu-şi poate utiliza în acest scop decât corpul astral, pentru a pătrunde cu privirea în lumea spirituală. Cu alte cuvinte, pentru a pătrunde cu privirea în prima treaptă de clarvedere se foloseşte corpul astral; pentru treapta a doua de clarvdere, pe care abia acum o vom descrie, omul poate învăța să se folosească de corpul eteric. Cu ajutorul corpului eteric omul poate, fiind în starea de conştiență obişnuită, să pătrundă într-o lume spirituală. Dacă reuşeşte să se folosească de corpul eteric ca de un instrument pentru obținerea clarvederii, el va reuşi treptat să recunoască în lumea spirituală tot ce este legat de entitățile din Ierarhia a doua.

Dar omul nu trebuie să se oprească aici, să rămână doar la perceperea propriului corp eteric, ci, când ajunge la această a doua treaptă de clarvedere, el face o experiență foarte exactă. Prin această experiență el se va simți ca şi cum ar ieşi din propria ființă, ca şi cum nu s-ar mai simți închis în propria sa piele. Dacă, de exemplu, stă în fața unei plante sau a unui animal sau chiar a unui alt om, el se va simți ca şi cum o parte din el însuşi s-ar afla în cealaltă ființă; se va simți cufundat în cealaltă ființă. În starea de conştiență normală şi când ne aflăm pe prima treaptă de clarvedere încă mai putem spune: Eu sunt aici, ființa pe care o văd este acolo. Pe a doua treaptă de clarvedere nu ne mai putem exprima aşa, ci vom spune: Acolo unde este ființa pe care o percep, acolo sunt şi eu însumi. Noi, oamenii, suntem astfel organizati, încât corpul nostru eteric se întinde în toate direcțiile, ca nişte tentacule, şi ne absoarbe în entitățile în care propria noastră ființă se cufundă chiar prin actul percepției.

Există în starea de conştiență normală, obişnuită, un sentiment care ne poate da o idee despre viețuirea pe care un clarvăzător o are pe aceasta a doua treaptă de

clarvedere, numai că ceea ce trăieşte clarvăzătorul este infinit mai intens şi nu e doar un sentiment, ci el se ridică până la o percepţie directă, la înţelegere şi chiar la cufundare. Sentimentul pe care îl are conştienţa normală şi care se aseamănă cu trăirea clarvăzătorilor pe treapta a doua de clarvedere este compasiunea, iubirea. Dar ce înseamnă când, în viaţa obişnuită, simţim compasiune şi iubire? Dacă gândim mai mult asupra esenţei milei şi iubirii – despre aceasta am vorbit ieri –, aflăm că aceste sentimente ne conduc până la eliberarea de noi înşine şi până la starea de a ne transpune într-o altă fiinţă. Este un minunat mister al vieţii umane faptul de a fi capabili să simţim compasiune, iubire. Şi putem afirma că nici una din manifestările obişnuite ale conştienţei normale, ale conştienţei din starea de veghe nu poate să convingă mai mult pe om de divinitatea existenţei, decât faptul că el poate dezvolta în sine iubire şi milă. Ca fiinţă umană, ne trăim de obicei propria existenţă închişi în noi înşine sau trăim lumea percepând-o cu ajutorul simţurilor sau înţelegând-o cu ajutorul raţiunii. Nici o raţiune, nici un ochi nu poate privi în inima unui om, nu poate privi într-un suflet uman, căci, închis în cele mai intime cămări, celălalt suflet îşi păstrează tot ce are în el însuşi ca suferinţă sau bucurie. Minunat, chiar misterios ar trebui să-i apară fiecărui om că se poate cufunda în fiinţa celuilalt suflet, în viaţa acestuia, cu bucuriile şi suferinţele lui. Şi aşa cum noi putem să pătrundem în starea de conştienţă normală, prin compasiune şi iubire, în suferinţele şi bucuriile celorlate fiinţe conştiente, clarvăzătorul ajuns la a doua treaptă de clarvedere se deprinde să pătrundă nu numai în tot ce are conştienţă şi poate simţi suferinţă sau bucurii în mod omenesc sau asemănător omului, ci în tot ce este viu. Vă rog să reţineti ce am spus: în tot ce este viu. Căci pe această a doua treaptă de clarvedere omul învaţă să se cufunde numai în ce este viu şi nu este încă apt să pătrundă şi în ce nu este viu, care pare mort şi ne înconjoară ca mineral. De această cufundare în ceea ce este viu se leagă şi vederea a ceea ce se întâmplă în interiorul fiinţei în cauză. Dacă am ajuns la această a doua treaptă de clarvedere, ne simţim ca fiind noi înşine în interiorui fiinţelor vii, învăţăm să trăim cu plantele, cu animalele, să trăim în ceilalţi oameni. Dar nu numai atât. Învăţăm şi să cunoaştem dincolo de ce este viu, lumea spirituală superioară, lumea care este chiar a entităţilor din Ierarhia a doua. Este necesar să clarificăm aceste noţiuni, căci ele pot apărea ca o teorie seacă, dacă ne mărginim doar la o enumerare a entităţilor care aparţin Ierarhiilor spirituale. Omul îşi poate face o reprezentare exactă asupra a ceea ce se întâmplă şi acţionează în spatele lumii sensibile numai când cunoaşte calea care conduce spre o conştienţă clarvăzătoare.

Doresc acum să trec la caracterizarea entităţilor din Ierarhia a doua, la fel cum am procedat şi ieri, când am descris entităţile din Ierarhia a treia, pornind tot de la om. Spuneam ieri că entităţile din Ierarhia a treia se caracterizează prin aceea că, spre deosebire de om, care are percepţia lumii înconjurătoare, ele au revelaţia propriei lor fiinţe şi, în locul vieţii interioare pe care o are omul, au ceea ce numim umplere cu spirit. Când ne cufundăm în fiinţa lor, constatăm nu numai că percepţia entităţilor din Ierarhia a doua este revelaţia propriei fiinţe, dar că această revelaţie este însăşi propria lor fiinţă, ceva independent, separându-se de propria lor entitate. Ne putem reprezenta aceasta făcând o comparaţie cu un melc

care îşi secretă propria sa cochilie, pe care şi-o construieşte singur. Cochilia este alcătuită dintr-o substanță care inițial face parte din corpul melcului; melcul îşi secretă cochilia. El prezintă acum, în afara propriei sale ființe, pe care o percepem cu privirea, şi ceva pe care îl elimină din sinea sa, care apoi există în mod obiectiv şi care rămâne. La fel stau lucrurile cu ființa proprie, cu natura proprie a entităților din Ierarhia a doua. Aceste entități nu-şi revelează numai sinea lor, cum e cazul entităților din Ierarhia a treia, ci ele separă această ființă din sinea lor, astfel încât ea rămâne ca o entitate independentă.

Lucrurile devin mai clare dacă ne reprezentăm, pe de o parte, o ființă din Ierarhia a treia, iar pe de altă parte o ființă din Ierarhia a doua. Mai întâi ne îndreptăm privirea ocultă spre ființa din Ierarhia a treia. Recunoaştem această ființă prin aceea că sinele său, interioritatea sa se revelează spre exterior, iar revelația sa este totodată şi reprezentarea sa; când reprezentarea interioară, trăirea sa interioară se modifică, apare o altă revelație. Aşa cum această ființă îşi modiiică în interior stările şi trăirile, tot astfel se modifică în continuu revelația exterioară. Dacă însă observăm o ființă din Ierarhia a doua cu privirea ocultă, lucrurile stau cu totul altfel. Şi în cazul lor, putem spune, de asemenea, că au percepție, trăire interioară, dar ceea ce aceste entități trăiesc în interioritatea lor se desprinde ca un fel de coajă, ca un fel de piele şi devine o entitate independentă. Iar când entitatea trece la o altă stare interioară, când are o altă reprezentare şi, deci, se revelează într-un alt mod, vechea revelație continuă să existe, persistă, şi nu dispare, aşa cum se întâmplă cu revelațiile entităților din Ierarhia a treia. Astfel, ceea ce apare în loc de revelație, la entitățile Ierarhiei a doua, este un fel de autocreație, un fel de coajă sau piele. O creație a amprentei propriului sine, un fel de obiectivizare a propriului chip, aceasta este ceea ce se remarcă la entitățile din Ierarhia a doua. Ne putem pune apoi întrebarea: Ce apare, la entitățile din a doua Ierarhie, în locul a ceea ce la entitățile din Ierarhia a treia am numit umplere cu spirit? Pentru privirea ocultă apare clar că de fiecare dată când se separă acea imagine obiectivizată a propriului sine, ca un fel de coajă a sa şi care poartă pecetea propriei identități, în interioritatea entității se produce, pur şi simplu, viață. Întotdeauna apariția vieții este urmarea unei astfel de creații-de-sine-însuşi.

Astfel, la entitățile din Ierarhia a treia trebuie să deosebim exterioritatea în revelația lor, şi interioritatea în umplerea cu spirit; la entitățile din Ierarhia a doua trebuie să deosebim partea lor exterioară ca „o creație de sine, obiectivată în imagini", şi interioritatea lor ca generatoare de viață, ca şi cum un fluid ar curge în mod continuu din sinea sa, separându-se spre exterior. În felul acesta se prezintă pentru privirea ocultă ceea ce entitățile din a doua Ierarhie săvârşesc atât în interiorul lor, cât şi în exterior. În timp ce umplerea cu spirit a entitătilor din Ierarhia a treia îi apare privirii oculte, în imagine, în imaginațiune, ca un fel de lumină spirituală, acea curgere a vieții, acea stimulare a vieții a entităților din Ierarhia a doua, strâns legată de acea separare spre exterior, apare astfel încât percepția ocultă produce impresia unor sunete spirituale, ca o muzică a sferelor. Sunt ca nişte sonorități spirituale, spre deosebire de luminile spirituale care apar în cazul entităților din Ierarhia a treia.

Putem deosebi şi în cadrul entităţilor Ierarhiei a doua mai multe categorii, aşa cum am făcut şi în cazul entităţilor aparţinând Ierarhiei a treia. Diferenţierea acestor categorii se face mai greu, deoarece cu cât urcăm spre ierarhiile aflate pe trepte din ce în ie mai înalte identificarea acestor entităţi devine mai dificilă. Pe măsură ce urcăm, trebuie să ne formăm o reprezentare despre tot ce se află la baza lumii înconjurătoare, în măsura în care aceasta are forme. Aşa cum am mai spus, pentru această a doua treaptă de clarvedere contează numai ce este viu, nu şi ceea ce ne apare la prima vedere lipsit de viaţă. Ceea ce se are în vedere este viul, iar ceea ce este viu este mai întâi fasonat, format. Forme au plantele, forme au animalele, formă are omul. Când privirea clarvăzătoare, cu toate atributele sale, pe care le-am arătat, se îndreaptă spre tot ce are, în jurul nostru, în natură, o formă şi când, făcând abstracţie de tot ce este legat de fiinţă, vede numai forma şi ia în considerare multitudinea de forme existente la plante, la animale şi la oameni, atunci privirea clarvăzătoare percepe din totalitatea entităţilor aparţinând Ierarhiei a doua pe acelea pe care le numim Spirite ale formei sau Exusiai.

Dar, la entităţile din natura înconjurătoare, putem să avem în vedere şi altceva decât forma lor. Noi ştim că tot ce este viu îşi schimbă, într-un anumit mod, forma în timp ce creşte. De cele mai multe ori, această schimbare a formei, această metamorfoză ne izbeşte, mai ales în lumea vegetală. Îndreptându-ne privirea clarvăzătoare, aflată pe treapta a doua de dezvoltare, asupra lumii vegetale în creştere, vedem cum planta îşi alcătuieşte încetul cu încetul forma, cum trece de la forma rădăcinii la forma frunzei, la forma florii, la forma fructului.

Ne uităm la animalul care creşte, la omul care creşte, pe scurt, avem în vedere nu numai o formă, aşa cum ne apare la un moment dat, ci urmărim devenirea fiinţei vii. Dacă ne lăsăm stimulaţi de această perspectivă pe care ne-o dă devenirea unei fiinţe vii, cu alte cuvinte, de felul în care se modifică formele, cum sunt ele într-o continuă metamorfoză vie, atunci în faţa privirii oculte aflate pe treapta a doua de dezvoltare apare ceea ce numim categoria Spiritelor mişcării sau Dynamis.

Un grad şi mai mare de dificultate îl are contemplarea celei de a treia categorii de entităţi din Ierarhia a doua. In acest sens, nu mai este suficientă doar observarea formelor şi modificarea lor, ci trebuie să se observe ceea ce se exprimă în formă. Există posibilitatea să arătăm cum se poate pregăti omul pentru o asemenea observaţie. Desigur, nu este suficientă o perfecţionare a conştienţei normale, aşa cum am arătat, ci sunt necesare şi celelalte exerciţii care îl ajută pe om să-şi formeze o privire ocultă şi să ajungă la această observaţie. El va trebui, deci, nu numai să se educe cu ajutorul conştienţei obişnuite pentru a ajunge la privirea ocultă, ci va fi necesar să practice exerciţii care să-l educe chiar cu ajutorul privirii oculte. Conştienţa clarvăzătoare trebuie să se educe mai întâi în a recunoaşte cum îşi exprimă omul în forma sa exterioară interioritatea sa. Aşa cum am mai spus, conştienţa normală poate face acest lucru, dar aceasta nu ar fi nimic altceva decât o presupunere, o bănuială a ceea ce se află dincolo de expresia figurii, a gestului, a fizionomiei omului. Când însă privirea unui clarvăzător care

a evoluat până la treapta a doua de clarvedere lasă să acționeze asupra sa gesturile unui om, expresia mimică, fizionomia cuiva trezeşte în sine impulsuri prin care se poate educa în mod treptat pentru a observa entitățile categoriei a treia din Ierarhia a doua.

Dar acest lucru nu se poate întâmpla – şi vă rog să dați toată atenția celor spuse acum –, dacă ne mărginim să luăm în considerare numai gesturile, expresiile de mimică sau fizionomia omului. La acest nivel nu se câştigă, propriu-zis, decât puțin. Regulile pregătirii oculte în acest domeniu cer, şi aceasta este foarte rațional, să se treacă la regnul vegetal. Animalele pot fi oarecum neglijate, nu este deosebit de important ce aflăm de la ele, în sensul pregătirii noastre. Este însă important ca, după ce ne-am educat, în sensul de a prelua ca trăire interioară ceea ce obținem prin clarvedere din mimică, din fizionomia sau din gesturile unui om, să ne îndreptăm atenția spre lumea plantelor, să ne desăvârşim pregătirea pe seama lumii vegetale. În acest domeniu, omul bine pregătit în sensul clarvederii va putea avea experiențe remarcabile, e1 va putea resimți în mod profund deosebirea dintre o frunză care, să zicem, are o formă alungită (a) şi o frunză care are altă formă (b), sau între o floare care creşte în sus (c) şi o floare care se deschide în afară (d). O lume întreagă de diferențe apare în trăirile noastre, dacă ne îndreptăm privirea ocultă situată pe treapta a doua de dezvoltare spre o floare de crin sau spre o lalea, sau lăsăm să acționeze asupra noastră inflorescența ovăzului, sau urmărim tulpina orzului sau a grâului.

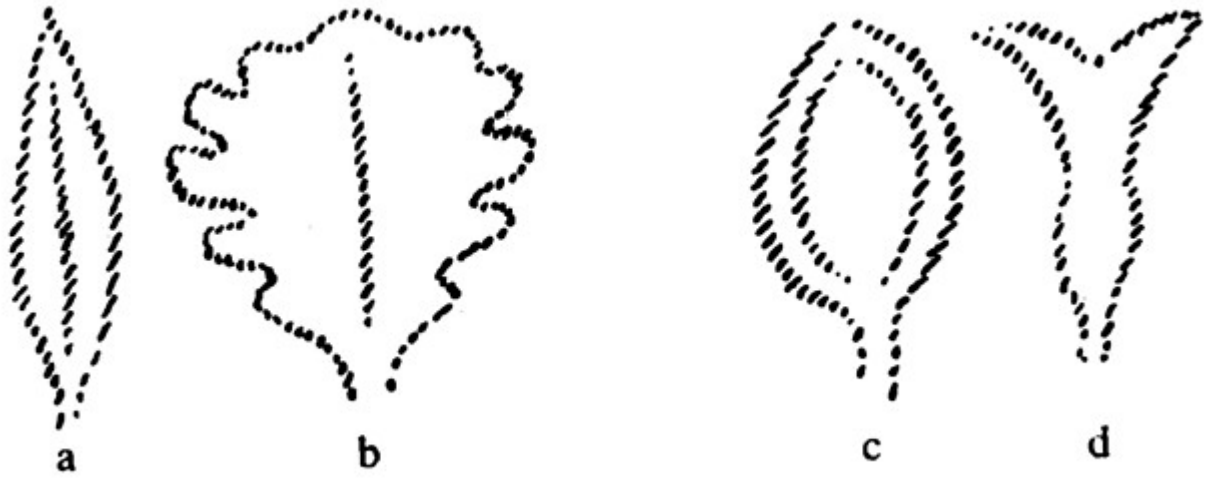

Toate acestea devin la fel de vii şi de grăitoare ca şi fizionomia unui om. Şi dacă ceea ce vedem la aceste plante devine pentru noi la fel de grăitor ca şi fizionomia sau gesturile unui om, dacă simțim că o floare care se deschide în afară este ca o mână a cărei palmă cu fața interioară se îndreaptă în jos iar cu fața exterioară în sus, dacă apoi vedem o floare care îşi strânge petalele spre vârf, ca o mişcare asemănătoare cu cea a mâinilor care se strâng – dacă, deci, resimțim gestul, fizionomia lumii vegetale, la care se adaugă şi culoarea, ca pe o fizionomie,

atunci se trezeşte privirea ocultă interioară, percepția ocultă şi înțelegerea ocultă şi se ajunge astfel la cunoaşterea celei de a treia categorii a entităților din Ierarhia a doua, pe care o numim Spirite ale înțelepciunii sau Kyriotetes. Această denumire este aleasă prin comparație, pe baza faptului că atunci când privim un om cu mimica sa, cu fizionomia şi gesturile sale vedem țâşnind, trăind în afară spiritul său, înțelepciunea sa. La fel simțim cum entități spirituale ale Ierarhiei a doua impregnează întreaga natură şi se exprimă în fizionomia generală, în gestul general şi mimica generală ale naturii. Este o înțelepciune care curge plină de viață prin toate ființele şi prin toate regnurile naturii, şi nu este numai o înțelepciune generală, ci ea se diferențiază continuu şi se obiectivizează într-o mulțime de alte entități spirituale, într-o mulțime de Spirite ale înțelepciunii. Când conştiența ocultă se ridică până la aceste entități, s-a atins treapta cea mai înaltă de entități spirituale la care se poate ajunge în acest mod.

Aşa cum am spus că entitățile din Ierarhia a treia, Îngeri, Arhangheli şi Spirite ale timpului (Archai), au descendenti, entități separate, desprinse din acestea, la fel găsim şi descendenii ai entităților din Ierarhia a doua. În decursul timpului, descendentii s-au desprins şi separat, în mod asemănător cu descendenții Ierarhiei a treia, şi din entitățile Ierarhiei a doua s-au desprins alte entități, care reprezintă apoi o categorie inferioară; şi sunt trimise jos, în regnurile naturii ca şi Spiritele naturii descendente din entitățile Ierarhiei a treia. Aceşti descendenți sunt un fel de maiştri şi contramaiştri în mic, în regnurile naturii, şi reprezintă aici ceea ce în ocultism numim suflete-grup ale plantelor, ale animalelor, suflete-grup în entitățile individuale. Astfel, privirea ocultă ajunsă pe treapta a doua de dezvoltare află în ființele care aparțin de regnurile vegetal şi animal aceste entități spirituale care nu sunt, ca în cazul omului, spirite individuale în diferitele personalități umane, ci găsim grupe de animale şi de plante care au forme asemănătoare şi sunt animate de o entitate spirituală comună. Cu alte cuvinte, găsim forma leilor, forma tigrilor, alte forme însuflețite animate de o entitate comună. Aceste esențe sufleteşti comune le numim suflete-grup şi sunt descendenți desprinşi din entitățile Ierarhiei a doua, după cum Spiritele elementare ale naturii sunt descendenți ai entităților din Ierarhia a treia.

Pătrundem în felul acesta, de jos în sus, în lumile superioare şi, când cuprindem cu privirea elementele care sunt importante pentru toate entitățile din regnurile vegetal, animal şi uman, găsim că în aceste elemente, în solide, în lichide, în formațiunile gazoase domnesc Spiritele naturii, care sunt descendenți ai entităților din Ierarhia a treia. Dacă de la elementele pământ, apă, aer ne ridicăm la ceea ce cu ajutorul acestor elemente trăieşte în regnurile naturii, găsim entități spirituale care pătrund şi însuflețesc ființele din regnurile naturale şi formează sufletele-grup, care, aşa cum am văzut, sunt entități spirituale desprinse din entitățile care aparțin Ierarhiei a doua.

Puteți vedea din toate acestea că numai pentru privirea ocultă evoluată până la treapta a doua sunt perceptibile aceste entități pe care le denumim suflete-grup. Numai acel om dezvoltat în plan ocult care-şi poate prelungi ființa propriului său

corp eteric ca nişte tentacule poate să cunoască entitățile din Ierarhia a doua şi descendenții acestora, sufletele-grup care animă diferitele regnuri ale naturii. Este încă şi mai greu să urcăm la entitățile primei Ierarhii, şi până la entitățile care, ca descendenți ale acestora, acționează de asemenea în regnurile naturii. Dar despre acestea vom vorbi în conferința de mâine.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a V-a

Helsingfors, 7 aprilie 1912

Am înaintat în expunerile noastre până la ceea ce numim Ierarhia a doua de entități spirituale şi în conferința de ieri am făcut o prezentare a felului în care sufletul unui om trebuie să se comporte dacă vrea să pătrundă în esența Ierarhiei a doua. Un drum încă şi mai greu duce spre un domeniu mult mai înalt de entități spirituale, spre acele entități care aparțin primei Ierarhii, cea mai înaltă, care ne este accesibilă – mai sus, omul nu are acces. S-a scos în evidență faptul că printr-o intensificare a acelor trăiri pe care le avem în viața obişnuită, cum ar fi mila şi iubirea, prin faptul că aceste trăiri sufleteşti sunt amplificate până la nivelul dezvoltării oculte, ființa noastră proprie se revarsă, oarecum din sine, se răspândeşte în afară şi se cufundă în entitățile pe care vrea să le contemple. Vă rog să înțelegeți că ceea ce caracterizează această cufundare constă în aceea că însăşi ființa noastră se extinde ca nişte tentacule şi se răspândeşte în alte entități. Dar noi rămânem în acest timp lângă acele entități străine cu propria noastră conştiență, continuăm să existăm cu viața noastră lăuntrică, nu ne pierdem. Aceasta este caracteristica treptei a doua de clarvedere, despre care am vorbit. Ştim că pe această a doua treaptă de clarvedere, în fiecare clipă în care ne simțim uniți cu celelalte entități, noi încă avem propria identitate, existând oarecum alături de celelalte ființe. Numai că şi cea mai mică urmă de trăire egoistă trebuie să dispară, dacă dorim să ajungem la nivelul treptei a treia de clarvedere.

La acest nivel, este necesar să pierdem cu totul sentimentul că am exista într-un punct oarecare din Univers ca ființă aparte. Trebuie nu numai să ne revărsăm în entități străine şi să stăm alături de acestea cu propria noastră trăire, ci să simțim că entitățile străine sunt însăşi sinea noastră; trebuie să pierdem sentimentul şi

senzația că am sta lângă entități străine. Dacă ne cufundăm, în felul acesta, în alte entități, vom reuşi să ne contemplăm pe noi înşine, aşa cum eram mai înainte, în viața obişnuită, dar ca o entitate străină. Cu alte cuvinte, ajunşi la treapta a treia de clarvedere, ne cufundăm, de exemplu, într-o ființă oarecare din regnurile naturii şi atunci nu vom privi din noi spre acea ființă, nu ne cufundăm în ea, aşa cum se întâmplă pe treapta a doua de clarvedere, ci ne considerăm una cu acea ființă şi privim dinspre ea spre noi înşine. Aşa cum altă dată priveam o ființă străină din afara noastră acum, pe a treia treaptă de clarvedere, privim din această fință străină spre noi înşine ca spre o ființă străină. Aceasta este diferența între treapta a treia şi treapta a doua de clarvedere. Abia când atingem acest nivel reuşim să percepem, în afara entităților deja prezentate din Ierarhiile a doua şi a treia, şi alte entități în ambianța noastră spirituală.

Entitățile spirituale pe care le percepem acum sunt de asemenea împărțite în trei categorii. Prima categorie o percepem de preferință când, aşa cum am arătat, ne cufundăm în ființa altor oameni sau în ființa unor animale superioare şi ne educăm prin aceasta. Nu ceea ce percepem în alți oameni sau în animalele superioare este esențial, ci faptul că prin aceasta ne formăm, şi percepem dincolo de ele spirite care aparțin unei categorii din prima Ierarhie: Spiritele voinței sau cum se spune în esoterismul occidental Tronurile. Percepem acum entități pe care nu le putem caracteriza altfel decât spunând că ele nu sunt făcute din carne şi sânge, nici din lumină sau din aer, ci sunt formate din ceea ce nu putem percepe decât în noi înşine, când devenim conştienti că avem o voință. În ceea ce priveşte substanța lor cea mai de jos, ele sunt alcătuite numai din voință.

Când evoluăm, aşa cum am arătat, cufundându-ne cu privirea ocultă şi în animale inferioare şi în viața lor sau când ne cufundăm chiar şi în viața plantelor, dar nu ca să le caracterizăm, aşa cum am făcut ieri, prin gesturi, prin mimică, ci când devenim una cu plantele şi din ele ne privim pe noi înşine, ei bine, da, atunci am ajuns la o experiență, la o trăire care nu se poate compara cu nimic cunoscut în lumea pe care o vedem în mod obişnuit în jurul nostru. Putem cel mult să realizăm o comparație cu proprietățile acestor entități care aparțin categoriei a doua din prima Ierarhie, o posibilitate de a le descrie, dacă lăsăm să acționeze asupra sentimentelor noastre, asupra sufletului nostru acel ceva la care ajung unii oameni serioşi şi demni, care au străbătut un drum lung în viața lor pentru a acumula înțelepciune, care după mulți ani de trăire intensă au acumulat atâta înțelepciune, încât putem spune: Când asemenea oameni rostesc o judecată, nu ne vorbeşte o voință personală, ci ne vorbeşte însăşi viața care s-a acumulat, prin ani, prin decenii, în aceşti oameni, fapt datorită căruia ei au devenit într-un anumit mod impersonali. Oameni care fac asupra noastră impresia că înțelepciunea lor acționează în mod impersonal, că înțelepciunea lor apare ca floarea şi fructul unei vieți mature evocă în noi un sentiment asemănător cu ceea ce acționează asupra noastră din ambianța noastră spirituală, când ne-am ridicat la acea treaptă de clarvedere despre care va fi vorba în continuare. Această categorie de entități se numeşte, în termenii esoterismului occidental, Heruvimi. Este extraordinar de greu să caracterizăm entitățile din aceste categorii superioare, căci cu cât urcăm

mai sus cu atât devine mai imposibil să găsim în viața obişnuită calități care să se compare cu măreția şi sublimul entităților acestor Ierarhii. Spiritele voinței, care sunt categoria cea mai de jos a primei Ierarhii, le putem caracteriza prin aceea că ne putem face o idee clară despre ce este voința, voința fiind substanța cea mai de jos din care sunt alcătuite aceste entități. Dar dacă ne-am referi numai la voința aşa cum apare ea la oameni sau la animale în viața normală, dacă am avea în vedere doar sentimentele şi gândurile obişnuite ale oamenilor, ar fi imposibil să caracterizăm entitățile din a doua categorie a primei Ierarhii prin ceea ce reprezintă la om gândirea, simțirea şi voința. În acest domeniu trebuie să ne referim numai la acei oameni cu totul deosebiți care au adunat în ei, în cursul vieții, în sufletul lor, în felul în care am arătat deja, extraordinara putere a înțelepciunii. Dacă reuşim să simțim această înțelepciune, atunci percepem şi ceva asemănător cu ceea ce simte un ocultist când se află în fața acelor entități pe care le numim Heruvimi. Este vorba de o înțelepciune care nu s-a adunat în cursul unor decenii, ca înțelepciunea care se manifestă la acei oameni deosebiți, ci în mii şi milioane de ani din evoluția lumii şi care se revarsă către noi cu o forță extraordinară din entitățile pe care le numim Heruvimi.

Şi mai greu de caracterizat sunt entitățile din prima categorie, cea mai înaltă, a primei Ierarhii şi pe care le numim Serafimi. Ar fi posibil să ne facem o oarecare idee despre impresia pe care Serafimii o fac asupra privirii oculte numai dacă vom lua din viață următoarea comparație. Luăm cazul unui om care timp de decenii a acumulat trăiri sufleteşti care l-au condus la o înțelepciune copleşitoare şi ne închipuim că un asemenea înțelept vorbeşte în baza propriei sale înțelepciuni impersonale. Ființa sa este străbătută de un foc interior atât de mare încât el nu trebuie să ne spună nimic, ci este suficient doar să se aşeze în fața noastră ca să vedem că înțelepciunea vieții pe care i-a dat-o deceniile s-a aşternut în privirea sa, astfel încât această privire poate povesti despre suferințele şi experiențele de decenii, iar noi avem impresia că această privire este tot atât de grăitoare ca însăşi lumea în care trăim. Dacă ne reprezentăm o asemenea privire sau că un astfel de înțelept a reuşit să ajungă până acolo, încât nu ne spune doar cuvinte, ci prin sunetul şi prin coloratura specifică a vorbelor sale dă expresie unor bogate experiențe de viață, iar noi auzim ceva ca un subton în ceea ce el exprimă, deoarece o spune cu un anumit Cum, iar din acest Cum noi surprindem o lume de experiențe de viață, obținem un sentiment ca cel pe care îl are un ocultist când urcă până la Serafimi. Obținem o reprezentare despre impresia pe care o are ocultistul experimentat atunci când se ridică spre entitățile pe care le numim Serafimi, caracterizând-o prin comparație ca acestea: ca o privire maturizată prin viață şi prin decenii de experiență sau ca o frază formulată astfel încât nu auzim numai gânduri, ci în timp ce este rostită se exprimă un lucru cucerit prin suferință şi experiențe de viață, care a trecut prin bătălii şi încercări, pătrunzând în inimă; dacă auzim toate acestea printr-un subton, atunci am obținut reprezentarea amintită.

Recapitulând, am putea caracteriza entitățile din Ierarhia a treia, astfel: Ceea ce la om este reprezentare, la aceste entități este revelația sinelui propriu; ceea ce la om

este viață lăuntrică şi conştiență în stare de veghe, la aceste entități este umplere cu spirit. Entitățile din Ierarhia a doua le putem caracteriza astfel: Ceea ce la entitățile Ierarhiei a treia este revelația sinelui, la Ierarhia a doua este realizare a sinelui, creație a propriei ființe, pecete a propriei ființe, iar ceea ce la entitățile Ierarhiei a treia este împlinire spirituală, la entitățile Ierarhiei a doua este declanşarea vieții, care duce la o desprindere, la o autoobiectivizare. În sfârşit, ceea ce la entitățile Ierarhiei a doua este autocreatie se prezintă la fel şi la entitățile primei Ierarhii, când le contemplăm cu privirea ocultă, dar este o diferență care constă mai ales în aceea că ceea ce entitățile Ierarhiei a doua obiectivizează, ceea ce creează din propria lor substanță există atâta timp cât aceste entități rămân legate de creația lor. Deci trebuie să rețineți că entitățile din Ierarhia a doua pot avea un fel de copie a lor, o reproducere care rămâne însă legată de ele, nu se poate desprinde, nu există în mod independent. Această copie rămâne legată de entitatea care a produs-o. În cazul entităților din Ierarhia întâi, însă, situația este diferită, ele se obiectivizează, reproduc propria lor ființă, care se desprinde, ca o coajă, care este însă o copie fidelă a ființei proprii. Ea se desprinde de entitatea-mamă şi rămâne de sine stătătoare în lume, chiar după ce s-a desprins. Entitățile din prima Ierarhie nu-şi poartă creația legată de ele, iar aceasta continuă să existe chiar după ce s-a desprins. Acesta este un grad superior de obiectivizare, mai perfect decât cel existent la entitățile din Ierarhia a doua. Când o ființă din Ierarhia a doua creează, ea trebuie să rămână legată de ființa creată, pentru ca aceasta să nu se distrugă. Ființa creată ar muri, s-ar descompune, dacă entitățile-mamă nu ar rămâne legate de creația lor. Ființa creată are o identitate obiectivă, independentă, dar numai atâta timp cât rămâne legată de creatorul său. În cazul entităților din prima Ierarhie, entitatea care se separă de entitatea-mamă rămâne în continuare ceva independent şi obiectiv, chiar şi după ce s-a desprins de entitatea care a creat-o.

Aşadar, recapitulăm, la Ierarhia a treia găsim revelație şi umplere cu spirit, la Ierarhia a doua creație de sine şi efervescența de viață. La prima Ierarhie, compusă din Tronuri, Heruvimi şi Serafimi, făptura creată se separă, există separat, şi avem, deci, în loc de creație de sine, o creație cosmică. Ceea ce se desprinde din entitățile primei Ierarhii devine o lume distinctă. Este o lume atât de independentă, încât prezintă fenomene şi fapte chiar după ce entitățile creatoare, entitățile-mamă, nu mai sunt prezente.

Acum ne putem pune următoarea întrebare: Care este viața proprie a entităților primei Ierarhii? Această viață se percepe pe sine însăşi în timp ce lasă să apară din substanța proprie ființe obiective, independente, separându-se totodată de entitatea creatoare. Actul de creație a unor entități independente reprezintă pentru entitățile din prima Ierarhie starea lor normală de conştiență interioară, trăirea lor interioară. Putem spune că ele privesc la ceea ce creează şi devine lume; nu este o contemplare în sine, ci o contemplare creatoare de lumi şi aceasta este însăşi natura esenței lor. Viața lor interioară, intimă este o creere de alte ființe. A crea alte ființe, a trăi în alte ființe, aceasta este trăirea interioară a entităților din prima

Ierarhie. Crearea lumii este viața lor exterioară, crearea de ființe – viața lor interioară.

Am atras atenția, în decursul conferințelor ținute zilele acestea, asupra faptului că entitățile fiecărei Ierarhii au descendenți, entități care se desprind şi coboară în regnurile naturii şi am arătat, în acest sens, că descendenții Ierarhiei a treia sunt spiritele elementare ale naturii iar descendenții Ierarhiei a doua sunt suflete-grup ale plantelor şi ale animalelor. Şi entitățile primei Ierarhii au descendenți care se desprind, şi v-am descris deja, dintr-o altă perspectivă, aceste entități care descind din prima Ierarhie. V-am vorbit chiar în primele expuneri despre aceste entități, când am urcat până la aşa-numitele Spirite ale perioadelor de revoluție, spirite care ordonează şi dirijează tot ce se petrece în mod ritmic şi se repetă în regnurile naturi. Entitățile primei Ierarhii creează şi desprind din propria lor ființă aceste entități care ordonează, de exemplu, alternanța iarnă-vară, pentru ca, în felul acesta, plantele să încolțească, să crească şi apoi să se veştejească; ordonează apoi curgerea ritmică prin care animalele dintr-o anumită specie să aibă un mod de viață bine determinat, în care să se dezvolte de la naştere până la moarte. Şi în general, tot ce în regnurile naturii are un caracter de ritmicitate şi de repetare, cum ar fi ziua şi noaptea, sau schimbarea timpului, în cele patru anotimpuri, tot ce este ritmicitate, tot ce se bazează pe întâmplări care se repetă, totul este reglat, la Spiritele perioadelor de revoluție, de descendenții entităților din prima Ierarhie. Am putea caracteriza aceste spirite din perspectiva în care ne-am plasat acum câteva zile, iar acum le putem caracteriza în funcție de propria lor origine, de descendența lor, aşa cum am făcut astăzi. Să rezumăm esența celor trei Ierarhii, după cum urmează:

	PRIMA IERARHIE	
Creație cosmică	Creație de ființe	Spirite ale perioadelor de revoluție
	IERARHIA A DOUA	
Creație de sine	Experiență de viață	Suflete-grup
	IERARHIA A TREIA	
Revelație proprie	Umplere cu spirit	Spirite elementare ale naturii

Dacă vrem să păşim mai departe în abordarea temei ce ni s-a propus, va trebui să ne familiarizăm cu reprezentări la care privirea unui ocultist ajunge treptat, familiarizare care pentru început este ceva mai greu de atins. Astăzi vom aduce totuşi în fața sufletelor dumneavostră aceste reprezentări şi prin aceasta avem posibilitatea ca în următoarele conferințe, când va trebui să ne treacă prin fața privirii în întregime viața şi entitatea regnurilor naturii şi ale corpurilor cereşti, să ne obişnuim din ce în ce mai mult cu modul în care entitățile prezentate sunt

legate de regnurile naturii şi de corpurile cereşti. În felul acesta vom putea obține reprezentări din ce în ce mai precise.

Când vorbim despre om, o facem în aşa fel încât acesta să fie caracterizat după felul în care se prezintă pentru privirea ocultă. Se poate urmări aceasta în scrieri teosofice cum ar fi, de exemplu, lucrările mele *Theosophie* şi *Geheimwissenschaft**. Când contemplăm omul cu privirea ocultă, spunem: Ceea ce este perceptibil în primul rând la om, când îl privim cu ochii şi simțurile fizice, este corpul fizic. Vom considera corpul fizic ca fiind primul element constitutiv al omului. A1 doilea element este ceva de natură suprasensibilă, ce nu este vizibil pentru conştiența normală: corpul eteric. A1 treilea element pe care-l luăm în considerare este corpul astral. Dacă avem aceste trei mădulare deținem aproximativ imaginea învelişurilor omului. Trecem apoi la mădularele superioare. Ele sunt de natură sufletească; sunt percepute în viața obişnuită ca viață sufletească, interioară. Aşa cum vorbim despre un înveliş exterior triplu, putem vorbi şi despre un suflet triplu, sufletul senzației, sufletul rațiunii sau al simțirii şi sufletul conştienței. Toate aceste mădulare care compun natura umană, de la corpul fizic până sus la sufletul conştienței, există în prezent la fiecare om. Pătrundem apoi spre următorul mădular, pe care îl numim sinea spirituală sau, aşa cum mulți dintre auditori sunt obişnuiți, Manas. Următorul mădular se va forma la om abia în viitor; îl numim spiritul vieții sau Budhi. Mai este apoi un ultim mădular, denumit Omul-Spirit sau Atma, care este natura cea mai intimă a omului şi care, în prezent, pentru conştiența noastră actuală, este încă în stare latentă şi abia în evoluția viitoare a Pământului se va arăta că este de fapt punctul central al conştienței. Aceste mădulare ale naturii umane au toate un caracter unitar, putem spune că reprezintă unități. Într-un anumit fel, corpul fizic reprezintă o unitate, corpul eteric, de asemenea, este o unitate şi la fel şi celelalte mădulare ale naturii umane. Omul în întregul lui este o unitate care constă în reunirea tuturor mădularelor şi în influența pe care o exercită unele asupra celorlalte.

* Ambele lucrări sunt traduse în limba română: prima sub titlul ***Teosofia - Introducere în cunoaşterea suprasensibilă despre lume şi menirea omului***, a doua sub titlul ***Ştiința spirituală***.

Ca să mergem mai departe cu expunerea noastră, trebuie să vă imaginați că există entități situate deasupra omului, la un nivel atât de înalt față de natura acestuia, încât nu sunt alcătuite din mădulare pe care le-am numit corp fizic, corp eteric ş.a.m.d., iar mădularele lor constitutive sunt la rândul lor tot entități. Dacă nu putem considera fiecare mădular al omului ca o entitate distinctă, ci numai ca un mădular constitutiv unitar, urcând spre acele entități care nu au un corp fizic ca parte constitutivă a lor, vom constata că ceea ce la om este corp fizic la aceste înalte entități am numit în expunerile noastre Spirite ale formei. Când spunem: Există o entitate de o categorie superioară care nu are, ca omul, un corp fizic ca parte a sa, ci are ca mădular constitutiv chiar o entitate, un spirit al formei, avem în fața noastră reprezentarea unei entități pe care nu am ajuns încă să o caracterizăm, dar despre care vom vorbi acum. Dacă vrem să o descriem, să o

caracterizăm, va trebui să ne folosim tot de reprezentări, aşa cum am făcut şi până acum.

Spuneam că este greu să ajungem la aceste reprezentări, dar vom putea, printr-o analogie, să ne ridicăm la asemenea reprezentări de care avem nevoie acum. Priviți cu atenție un stup sau un muşuroi de furnici şi observați fiecare vietate în parte, fiecare albină din stup şi remarcați că stupul are un spirit comunitar, formează o reală entitate colectivă şi că fiecare albină este o parte constitutivă a acestui spirit comunitar, aşa cum şi dumneavoastră aveți o parte din dumneavoastră în fiecare din mădularele propriei ființe. Aveți aici o analogie semnificativă pentru acele entități şi mai înalte decât entitățile despre care am vorbit până acum, entități care au ca mădular constitutiv nu ceva ce am numit corp fizic la om, ci ceva ce trebuie să definim ca fiind el însuşi o entitate, ca fiind spirite ale formei. Aşa cum omul trăieşte în corpul său fizic, la fel trăiese acele entități care sunt de o asemenea măreție, încât au ca cel mai inferior mădular al lor Spirite ale formei, sau, dacă doriți, un Spirit al formei. Apoi, oamenii au corpul eteric, iar aceste entități au ca al doilea mădular Spirite ale mişcării; în locul corpului astral al omului, au Spirite ale înțelepciunii în locul a ceea ce noi oamenii avem ca suflet al senzației, aceste entități au ca al patrulea mădular Tronurile sau Spiritele voinței, ca al cincilea element au Heruvimii, iar ca al şaselea element, aşa cum noi avem sufletul conştienței, Serafimii. Şi aşa cum noi năzuim şi privim în sus spre ceea ce abia într-un viitor îndepărtat ni se va dărui în mod treptat, la fel privesc aceste entități spre ceva ce depăşeşte ființa Ierarhiilor. Aşa cum noi vorbim despre Manas, Budhi, Atma sau despre Sinea spirituală, Spiritul vieții, Omul-Spirit, la fel priveşte această *entitate*, din elementul său de natură serafimică, aşa cum noi o facem din sufletul conştienței, spre o *spiritualitate primordială*. Abia astfel au aceste entități ceva asemănător cu ceea ce considerăm a fi viața noastră lăuntrică, spirituală. Este neînchipuit de greu să ne putem face o reprezentare despre ceea ce există acolo sus, deasupra Ierarhiilor ca entitate spirituală a celor mai sublime spirite. Din această cauză, în decursul evoluției umane, diversele religii şi concepții despre lume s-au abținut, chiar cu o mare precauțiune plină de venerație, să prezinte în mod decisiv lumii senzoriale reprezentări care să evoce ceea ce există, deasupra Ierarhiilor. Dacă pentru a caracteriza o imagine, o reprezentare aşa cum apare în sufletul unui ocultist, când acesta priveşte spre Serafimi, ar trebui să recurgem la unele metode pe care numai prin analogie le găsim la oameni care au o bogată experiență de viață, nu va mai fi suficient tot ce apare la aceşti oameni ca expresie pură a vieții lor pentru a caracteriza *Sfânta Treime* care stă deasupra Serafimilor ca Ființă supremă, ca Manas, Budhi şi Atma.

În decursul evoluției umane s-a vorbit, vai!, prea mult despre presimțirile prudente cu care spiritul uman a vorbit despre ce este acolo, sus, în regiunile spirituale. Pentru că pentru spiritul uman ar fi mult mai potrivit să nu vrea să caracterizeze prin reprezentări luate din viața obişnuită sau prin tot felul de analogii şi comparații esențialități cu o poziție atât de înaltă, ar fi mult mai constructiv pentru om să dorească să învețe din ce în ce mai mult, într-o stare de

profundă venerație, pentru a obține reprezentări care să se apropie de ce există acolo sus. Reprezentări aproximative asupra a ceea ce este acolo sus încearcă să dea religiile şi concepțiile despre lume, recurgând la concepte pline de înțelesuri şi foarte grăitoare, concepte care dobândesc, într-o oarecare măsură, un caracter excepțional, prin faptul că depăşesc viața individuală chiar şi în viața exterioară a simțurilor. Desigur, cu asemenea concepte nu se poate caracteriza nici măcar aproximativ Ființa superioară despre care este vorba acum, dar se poate evoca, într-o anumită măsură, o anumită reprezentare despre ceea ce nu se poate exprima şi care trebuie să fie învăluit într-o sfântă taină, într-un mister sacru. Căci nu ar trebui să ne apropiem fără nici o reținere, cu concepte raționale umane, formate în contact cu lumea noastră exterioară, de aceste lucruri. De aceea, în religie şi în concepțiile despre lume, care s-au succedat unele după altele, s-a încercat caracterizarea acestor lucruri cu presimțire şi cu frică, când a trebuit să se descrie sau, mai exact, să se dea nume la ceea ce depăşeşte natura umană şi rămâne o taină chiar şi în natură.

Vechii egipteni au folosit conceptele de Copil sau Fiu, de Mamă şi de Tată pentru ceea ce depăşeşte omul individual. Creştinismul a încercat să găsească în succesiunea Sfântul Duh, Fiul şi Tatăl un nume pentru această Trinitate. De fapt, se poate spune că ar trebui să situăm Sfântul Duh pe locul al şaptelea, Fiul pe locul al optulea şi Tatăl pe locul al nouălea. Când este vorba de o ființă spre care ridicăm privirea şi al cărui conținut superior dispare pentru noi ca într-un mister spiritual şi ne referim la această ființă în mod aluziv, numind-o Spirit, Fiu şi Tată, când contemplăm o asemenea ființă cu privirea ocultă, atunci trebuie să spunem: Aşa cum constatăm la om, privindu-l din punct de vedere exterior, că are un corp fizic şi acesta este elementul său constitutiv cel mai de jos, tot astfel, când contemplăm o asemenea ființă prin analogie cu omul, avem în fața noastră Spiritul formei, adică un spirit care îşi dă o formă, un spirit conturat. Ar trebui să putem privi la ceea ce este analog, asemănător, din aceste entități corpului fizic uman, la ceea ce este structură.

Aşa cum în corpul flzic al omului avem, ca elementul său cel mai de jos, ceva structurat şi format şi cum în această structură, care aşa cum ne apare este fără îndoială Maya, trăieşte ceea ce numim Spiritul formei, tot astfel ne apare, când ne îndreptăm privirea în spațiul cosmic şi observăm o planetă - Mercur, Venus, Marte, Jupiter - forma exterioară a Spiritului formei; ei bine, planeta aparține Spiritului formei la fel cum corpul fizic aparține omului. Când un om stă în fața noastră, această „formă" exprimă ce este viu în acel om, adică elementele suprasensibile, corpul eteric, corpul astral, sufletul senzatiei ş.a.m.d.; la fel, când vedem o planetă, forma sa exprimă însăşi „forma", Spiritului formei. Şi aşa cum în spatele formei umane, în spatele corpului fizic se află corpul eteric, corpul astral, sufletul senzației ş.a.m.d., în spatele planetei se află şi îi aparțin entitățile pe care le numim Spirite ale mişcării, Spirite ale înțelepciunii, Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Dacă privim o planetă din punctul de vedere al ştiinței spiritului, şi vrem să avem în fața noastră ființa integrală a acestei planete, va trebui să spunem: Planeta ne apare în spațiul cosmic pentru a o percepe, înfățişându-ne

făptura sa fizică, pe care i-a dat-o Spiritul formei, dar totodată ascunde, aşa cum omul ascunde de privirea fizică elementele sale subtile superioare, prezenţa acelor entităţi ale Ierarhiilor superioare care acţionează ca forţe în planetă şi în ambianţa ei. Ne reprezentăm, aşadar, corect o planetă, cum ar fi Marte sau Mercur, dacă ne-o imaginăm mai întâi după forma sa fizică, apoi înconjurată şi străbătută de o atmosferă spirituală care tinde spre nesfârşit şi care îşi are forma fizică în chiar forma fizică a planetei, care este o creaţie a Spiritelor formei şi care are în ambianţa sa spirituală entităţile celorlalte Ierarhii. Numai considerând-o în felul acesta avem imaginea completă a planetei: în mijloc este elementul fizic, ca un sâmbure, iar în jurul său învelişuri spirituale alcătuite din entităţile Ierarhiilor. Acest aspect îl vom relua în conferinţele noastre următoare, în mod mai aprofundat. Pentru a sugera încă de astăzi direcţia in care vom aborda această problemă, să mai spunem cum o redă cercetarea ocultă.

Am dat deja o indicaţie: forma fizică a planetei este creaţia Spiritului formei. Chiar şi forma Pământului este creaţia Spiritului formei. Despre Pământ ştim că în sine nu se află într-o stare de linişte, că este supus unei permanente transformări interne şi unei mobilităţi neîntrerupte. Vă aduceţi cu toţii aminte că în descrierile din Cronica Akasha înfăţişarea exterioară de astăzi a Pământului ne apare cu totul altfel decât, de exemplu, era în timpul perioadei de evoluţie terestră pe care o numim perioada atlanteană. În acea străveche perioadă, suprafaţa globului terestru care în prezent este acoperită de Oceanul Atlantic era reprezentată de un mare continent, în timp ce în locul unde se află astăzi Europa, Asia, Africa abia se formau continente. În felul acesta, masa, substanţa Pământului s-a modificat datorită mobilităţii sale interne. Planeta se află într-o frământare internă continuă. Gândiţi-vă, de exemplu, că ceea ce astăzi este insula Helgoland constituie doar o mică parte din ceea ce se ridica deasupra mării în secolele al IX-lea şi al X-lea. Chiar dacă perioadele în care au loc regrupări şi transformări interne ale aspectului planetei sunt relativ mari, fără a insista prea mult asupra acestor lucruri, fiecare îşi poate da seama că planeta noastră este într-o continuă mobilitate internă. Şi dacă se ia în considerare nu numai partea solidă a planetei, ci şi apele şi atmosfera, atunci însăşi viaţa de toate zilele ne arată că planeta se află într-o continuă mobilitate internă. În forma norilor, în ploaia care se formează, în toate fenomenele atmosferice, în fluxul şi refluxul mărilor şi oceanelor, în toate acestea planeta îşi revelează mobilitatea internă. Aceasta este viaţa planetei. În cadrul acestei vieţi acţionează, precum corpul eteric al omului individual, ceea ce am numit Spiritele mişcării. Deci, se poate spune: Structura exterioară a planetei este creaţia Spiritelor formei; mobilitatea internă este reglată de entităţi pe care le numim Spiritele mişcării.

Planeta este, din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, o adevărată fiinţă, o entitate în care tot ceea ce se petrece este condus de gândire. Nu numai că într-o planetă există o vitalitate internă, aşa cum spuneam, dar aceasta are şi o conştienţă ca planetă în întregul ei, căci este o entitate. Această conştientă, care corespunde cu conştienţa umană, în măsura în care forma inferioară a constienţei, subconştientul, este în corpul astral, în cazul planetei este guvernată de Spiritele

înțelepciunii. Se poate spune: Conştiența cea mai de jos a unei planete este condusă de Spiritele înțelepciunii. Dacă definim planeta numai în felul acesta, rămânem încă în cadrul planetei. Dar să privim planeta şi altfel. Ea are o formă precisă şi aceasta corespunde Spiritelor formei; are mobilitate internă, aceasta corespunde Spiritelor mişcării; totul este străbătut de conştiență, care corespunde Spiritelor înțelepciunii. Să mergem însă mai departe. Planeta se mişcă prin spațiu, ea are un impuls interior care o împinge prin spațiu, corespunzător impulsului interior de voință al omului, care îl face să mişte picioarele, să pășească, să meargă prin spațiu. Ceea ce conduce planeta prin spațiu, ceea ce îi veghează mişcarea în spațiu, ceea ce face ca, de exemplu, să se mişte în jurul unei stele fixe, aceasta se datorează acțiunii Spiritelor voinței. Acestea dau planetei impulsul de a zbura prin spațiu. Aşadar, mişcarea planetei în spațiu corespunde impulsului dat de Spiritele voinței sau Tronuri. Dar dacă planeta ar urma numai impulsul dat de Spiritele voinței, fiecare planetă ar parcurge în Cosmos propriul său drum, necorelat cu al celorlalte planete, ceea ce nu este cazul, căci fiecare planetă se conduce după întregul sistem. Mişcarea planetei nu este reglată doar ca planeta să se mişte, ci să constituie o ordine în întregul sistem planetar. Aşa cum într-un grup de oameni care merg unii într-o parte, alții în alta începe să se manifeste un scop comun, la fel sunt ordonate miscările planetelor până se armonizează. Această coordonare şi armonizare a mişcării unei planete cu mişcările altor planete este opera Heruvimilor. Reglarea mişcării comune a sistemului ține de activitatea Heruvimilor. Fiecare sistem planetar, împreună cu steaua sa fixă, care este un fel de comandant suprem şi se află sub conducerea Heruvimilor, are la rândul lui legături cu alte sisteme planetare, care aparțin de alte stele fixe şi trebuie să convină asupra locului pe care fiecare îl ocupă în spațiu, aşa cum oamenii se înțeleg unii cu alții şi convin asupra faptelor lor comune şi întemeiază un sistem social prin reciprocitatea faptelor. La fel, există o întelegere reciprocă între sistemele planetare. Există o înțelegere reciprocă între o stea fixă şi altă stea fixă. În felul acesta se constituie Cosmosul. Faptul că sistemele planetare vorbesc, ca să spunem aşa, unele cu altele şi se coordonează pentru a alcătui un cosmos închegat se datorează acțiunii acelor entități spirituale pe care le numim Serafimi.

În felul acesta am exprimat tot ceea ce, la nivelul uman, merge până în sufletul conştienței. Apoi, aşa cum în cazul omului ne ridicăm spre o viață spirituală mai elevată, depăşind sufletul conştienței, în cazul sistemelor planetare, în care acțiunea Serafimilor corespunde nivelului sufletului conştienței la om, dacă ne ridicăm mai sus, dincolo de Serafimi, ajungem la ceea ce am încercat astăzi, doar tangențial, să caracterizăm ca Trinitate, o entitate cosmică supremă. Ajungem la ceea ce în Univers domneşte ca viață trinitar-divină, atotcuprinzătoare, dumnezeească şi care creează un acoperământ în fiecare sistem planetar. Aşa cum ceea ce trăieşte în om ca sine spirituală, ca Spirit al vieții, ca Om-Spirit – Manas, Budhi, Atma – creează un acoperământ pentru sufletul conştienței, sufletul rațiunii şi sufletul senzației, corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic, la fel există un acoperământ pentru stelele fixe ale sistemelor planetare, care se deplasează în

spațiu şi care sunt corpuri ale entităților divine. Şi contemplând viața cerului înstelat, contemplăm, de fapt, corpurile zeilor şi, în cele din urmă, Divinitatea.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a VI-a

Helsingfors, 8 aprilie 1912

Ieri v-am vorbit despre ce reprezintă un sistem planetar şi felul în care el este dependent de diversele entități spirituale ale Ierarhiilor care ne apar ca fiind suprapuse, pe care am căutat să le caracterizez în cursul conferințelor anterioare: Am obținut o reprezentare despre tot ce participă la existența unei planete şi am văzut cum aceasta îşi primeşte forma, respectiv configurația sau structura sa armonios închegată prin faptul că în ea acționează Spiritele formei. Am văzut, de asemenea, că planeta are o viață interioară, o mobilitate interioară care este rezultatul acțiunii Spiritelor mişcării. Ceea ce putem numi conştiența inferioară a planetei, pe care o putem compara cu conştiența existentă în corpul astral al omului, am atribuit-o Spiritelor înțelepciunii. Impulsurile datorită cărora planeta nu stă nemişcată în spațiu, ci îşi schimbă poziția, se mişcă în spațiu, le-am atribuit Spiritelor voinței sau Tronurilor. Forța care integrează planeta într-un sistem şi o face să nu meargă, ca să spunem aşa, pe un drum propriu, ci se deplasează în aşa fel, încât impulsurile sale de mişcare sunt în concordanță cu impulsurile de mişcare din întregul sistem planetar de care aparține, forța, deci, care reglează mişcarea singulară a unei planete în corelație cu întregul sistem planetar se datorează acțiunii Heruvimilor sau Spiritele armoniei. În sfârşit, ceea ce am putea numi viața internă, sufletească a planetei, prin care aceasta intră în legătură cu alte corpuri cereşti, aşa cum omul intră, prin limbaj, în legătură cu alți oameni, o atribuim Serafimilor. Astfel, când este vorba de o planetă trebuie luat în considerare un context, o țesătură în cadrul căreia ceea ce provine de la Spiritele formei este numai un nucleu în spatele căruia există o atmosferă spirituală, am putea spune un fel de aură, în care acționează spirite ale celorlalte entități din ierarhiile superioare, care sunt deasupra Spiritelor formei.

Acum însă este necesar, dacă dorim să înțelegem corect tot ce am expus în ultima conferință şi am încercat acum să recapitulez în câteva cuvinte, să facem

cunoştinţă şi cu alte reprezentări, reprezentări pe care le obţinem cel mai uşor dacă pornim de la entităţile Ierarhiei a treia, care se învecinează, ca să spunem aşa, dinspre lumea spirituală, cu omul. Am spus că aceste entităţi se caracterizează prin faptul că ceea ce la om este percepţie la ele este revelaţie, iar ceea ce la om este viaţă lăuntrică la ele este umplere cu spirit. Deja la entităţile care se află pe o treaptă imediat superioară omului, mă refer la Ingeri sau Angeloi, întâlnim particularitatea că ceea ce ele percep este doar revelaţia sinei proprii şi că în interioritatea lor nu există ceva atât de independent, ceva încheiat cum are omul, ci ele simt că aici se aprind şi lăstăresc forţele şi entităţile ierarhiilor superioare, pe scurt, se simt inspirate şi pătrunse de spiritul acestor ierarhii. Fapt este că ceea ce numim la om viaţă interioară independentă la aceste entităţi propriu-zis nu există. Dacă doresc să-şi dezvolte fiinţa proprie, dacă vor să gândească, să simtă şi să vrea ca omul, totul se revelează în afară; nu ca omul, care îşi poate închide în sinea lui gândurile şi sentimentele şi poate lăsa ca un impuls de voinţă să nu se materializeze. Ceea ce trăieşte în aceste fiinţe, în măsura în care ele produc singure aceste gânduri, constituie totodată şi revelaţia lor în exterior. Dacă nu vor să se reveleze, ele nu pot face altceva decât să-şi simtă această interioritate umplută de lumea aflată deasupra lor. Astfel, în interioritatea lor trăieşte lumea ce se află mai presus de ele sau, dacă vor să aibă o viaţă proprie, ele se revelează obiectiv în afară.

Aceste entităţi care se află imediat deasupra omului nu pot să ascundă nimic din ceea ce ar fi un produs al propriei gândiri sau simţiri, căci tot ce ar prelucra în interioritatea lor s-ar arăta în afară. Cu alte cuvinte, asa cum am mai amintit într-una din conferinţele anterioare, aceste entităţi – Îngeri sau Angeloi – nu pot minţi, astfel încât ceea ce ele îşi reprezintă sau simt nu poate fi în dezacord cu lumea exterioară. Nu pot avea în sinea lor nici un fel de reprezentare care să nu fie în deplină concordanţă cu lumea exterioară, căci reprezentările pe care le au în interioritatea lor o percep chiar în revelaţia lor. Să presupunem însă că aceste entităţi ar avea dorinţa să-şi renege propria lor natură. Ce s-ar întâmpla atunci? Ei bine, la aceste entităţi, pe care le-am numit Îngeri, Arhangheli şi Archai sau Spirite ale timpului, constatăm că ceea ce li se revelează, ceea ce pot percepe este propria lor fiinţă. Dacă ar vrea să mintă, ar trebui să dezvolte în interioritatea lor ceva ce nu ar corespunde propriei fiinţe. Fiecare minciună ar fi o renegare a naturii lor, nu ar fi nimic altceva decât o anihilare, o nimicire a propriei fiinţe. Să presupunem, totuşi, că aceste entităţi ar dori să simtă în interioritatea lor ceva ce nu s-ar revela direct în afară – în acest caz ar trebui să dobândească o nouă natură.

Ceea ce v-am descris acum, renegarea propriei naturi la entităţile Ierarhiei a treia şi implicit dobândirea unei alte naturi, s-a întâmplat efectiv, la un moment dat, în cursul evoluţiei. Vom vedea pe parcursul conferinţelor unmătoare de ce a trebuit să se întâmple aceasta, dar deocamdată vreau să atrag atenţia încă o dată că aşa ceva s-a întâmplat, că s-au găsit, cu adevărat, printre entităţile din Ierarhia a treia unele care au avut dorinţa să aibă în interiorul lor trăiri pe care să nu trebuiască să le reveleze în afară, cu alte cuvinte, au simţit nevoia să-şi renege propria natură. Ce s-a întâmplat cu aceste entităţi în această situaţie? S-a petrecut ceva ce nu se

întâmplă cu celelalte entități, care îşi păstrează natura proprie în cadrul Ierarhiei a treia: nu pot avea independența interioară, aşa cum o are omul. Dacă vor să aibă o trăire interioară, sunt nevoite să se umple în egală măsură cu conținutul lumii spirituale care se află deasupra lor. Dorința unui anunut număr de entități din Ierarhia a treia a fost să dezvolte în interioritatea lor ceva care să nu le întâmpine imediat în lumea exterioară ca percepție, respectiv ca revelație a propriei lor ființe. Prin aceasta a apărut necesitatea ca ele să-şi renege propria natură şi să preia o altă natură. Pentru a se putea dezvolta o viață interioară proprie, independentă, a fost necesar ca un anumit număr de entități din Ierarhia a treia să renunțe la propria lor natură, să o renege. A fost nevoie ca aceste entități să acționeze asupra lor într-un anumit mod, pentru ca anumite trăiri interioare să nu se mai reveleze în afară. Să ne punem acum întrebarea: Care au fost motivele care au putut împinge aceste entități să dezvolte în sinea lor o asemenea dorință? Dacă privim natura proprie a entităților din Ierarhia a treia, cu revelația şi cu umplerea cu spirit, remarcăm că acestea sunt cu totul în slujba entităților din Ierarhiile superioare lor, că ele nu au propriu-zis o viață proprie. Îngerii nu au o viață proprie, viața lor constă în revelație, există pentru lumea întreagă, şi îndată ce nu se mai revelează, interioritatea lor este luminată de viața Ierarhiilor superioare. Ceea ce a îndemnat un anumit număr din aceste entități să-şi renege natura a fost sentimentul de forță, de independență, sentimentul de libertate. Într-o anumită perioadă din evoluție, unui anumit număr de entități din Ierarhia a treia i s-a trezit instinctul, năzuința nu numai de a se desprinde de sub dependența entităților superioare lor, ci şi de a-şi dezvolta o viață a lor, proprie. Aceasta a fost de o importanță excepțională pentru întreaga evoluție a sistemului nostru planetar. Entitățile rebele ale Ierarhiei a treia au pregătit independența proprie a omului, posibilitatea ca el să desfăşoare o viață interioară independentă, al cărei conținut nu se revelează nemijlocit în afară, ci poate rămâne o trăire interioară independentă de revelația exterioară.

Trebuie să vă spun că folosesc în mod intenționat atât de multe cuvinte pentru a descrie toate aceste lucruri. Fac aceasta din cauza importanței deosebite pe care o are conturarea cât mai precisă a ceea ce expun aici. Fapt este că, la un anumit număr de entități, din Ierarhia a treia a luat naştere o dorință vie de a dezvolta în ele o trăire interioară independentă. Ce a urmat după aceea este consecinta directă a acestei dorințe. Dar care a fost urmarea, consecința? A fost cu adevărat ceva înspăimântător: renegarea propriei ființe, neadevărul, minciuna. Vedeți, prin urmare, de ce este foarte important ca dumneavoastră să înțelegeți că spirite din Ierarhia a treia care căpătaseră acest impuls nu au făcut-o din dorința de a minți, ci pentru a-şi dezvolta o viață proprie, dar prin aceasta au trebuit să sufere consecințele, şi anume să devină spirite ale neadevărului, spirite ale renegării propriei lor entități, spirite ale minciunii, cu alte cuvinte. Exact aşa cum cineva, să spunem, are de făcut un drum pe jos, într-o zi ploioasă şi trebuie neapărat să țină seama că va trebui să suporte ploaia şi să fie udat, deşi nu a avut deloc această intenție, tot astfel, spiritele de care este vorba aici nu au săvârşit această faptă pentru a se cufunda în neadevăr. Fapta lor îşi are originea în intenția de a dezvolta

o viață interioară independentă, o mobilitate interioară, numai că urmarea, consecința, a fost că au devenit concomitent spirite ale neadevărului.

Toate entitățile spirituale care, în felul acesta, au constituit o a doua categorie, în cadrul entităților aparținând Ierarhiei a treia, prin negarea propriei lor naturi, le numim, în ocultism, Spirite luciferice. Conceptul de Spirit luciferic constă în primul rând în faptul că aceste spirite vor să dezvolte o viață interioară independentă. Se pune întrebarea ce a fost necesar să facă aceste spirite spre a-şi atinge scopul. Consecințele le-am văzut deja, dar ce a trebuit să întreprindă pentru a ajunge să dezvolte o viață interioară independentă vom afla daeă vom privi lucrurile dintr-o altă perspectivă. Ce au vrut să depăşească aceste spirite? Au vrut să supună, să înfrângă umplerea cu spirit, cu substanța Ierarhiilor superioare lor. Ele nu au mai vrut să se umple doar cu aceste entități ale Ierarhiilor superioare, ci să-şi umple viața lor interioară cu propria ființă. Dar aceasta nu au putut-o realiza altfel decât renunțând la umplerea cu spiritul entităților superioare lor, astfel încât, în loc de a-şi păstra deschisă perspectiva liberă spre Ierarhiile superioare, ele s-au separat, despărțindu-se de aceste entități mai înalte, şi în acest mod au putut să-şi procure o substanță proprie din substanța Ierarhiilor superioare.

Despre ce este vorba în realitate, ne putem face o reprezentare exactă dacă vom urmări cele ce urmează. Să ne imaginăm entitățile Ierarhiei a treia reprezentate grafic, în mod simbolic (vezi desenul) în aşa fel încât este clar că ele îşi revelează ființa proprie în afară, ca un fel de piele, şi că dezvoltă gândire sau simțire interioară, are loc o revelație, ca o aprindere a ființei lor. Când nu se revelează pe sine, atunci preiau ceea ce se infiltrează în ele ca lumină a Ierarhiilor superioare; ele se umplu cu spiritul Ierarhiilor superioare şi îşi deschid, parcă, întreaga lor ființă spre aceste Ierarhii. Entitățile spirituale ale Ierarhiei a treia, despre care am vorbit, nu vor să se umple cu spiritul Ierarhiilor superioare, nu vor să fie dependente de substanța spirituală a acestora. Ele vor o viață spirituală independentă; se desprind, se separă şi acum ființa Ierarhiilor superioare nu mai este în ele, ci deasupra lor. Se anulează legătura cu aceste entități superioare şi ele se desprind acum ca entități independente şi au, prin aceasta, păstrată în interioritatea lor propria lumină, ca şi cum ar fura ceea ce trebuia doar să le umple şi să le înalțe spre entitățile superioare. Cu acest furt îşi umplu propria interioritate şi prin aceasta îşi dezvoltă o latură independentă. Aceasta este o reprezentare care ne poate oferi o clarificare a acestor evenimente petrecute în Cosmos, fără de care nu am fi în situația de a putea înțelege, cu cunoaşterea şi conştiența noastră fizică de oameni, un sistem solar în aspectul său de durabilitate şi permanență a stelelor. Fără această reprezentare, nu se înțelege viața stelelor, viața corpurilor cereşti.

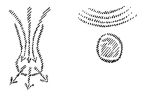

După cum vedeți, am încercat să vă sugerez cum anumite entităti din Ierarhia a treia devin entități cu o altă natură, devin Spirite luciferice. În orice caz, ceea ce s-

a întâmplat cu o parte din entitățile Ierarhiei a treia nu se poate întâmpla, în acelaşi mod, cu entități din celelalte Ierarhii, dar ceva asemănător poate avea loc. Dacă ne vom referi la ceea ce se întâmplă cu entități ale celorlalte Ierarhii, mai ales dacă vom aplica-o la Spiritele formei, ne putem forma o idee în legătură cu modul în care se formează un sistem planetar.

La încheierea conferinței de ieri am văzut că ceea ce percepe privirea noastră, în primul rând, la o planetă provine de la Spiritele formei. Dar prezentând lucrurile astfel nu le exprimăm destul de exact. Când priviți o planetă, să zicem, Marte, Saturn sau Jupiter, care se află în Univers, şi o percepeți aşa cum o vedeți, cu ochii fizici sau chiar cu o lunetă, în ceea ce vă arată o astfel de formă nu sunt neapărat Spiritele formei. Să ne referim la cea mai îndepărtată planetă, Saturn, aşa cum a fost considerată multă vreme. Mai târziu au apărut alte două planete, Uranus şi Neptun, despre care vom mai vorbi, dar deocamdată să considerăm pe Saturn ca fiind cea mai îndepărtată. Dacă privim pe Saturn cu ochii proprii, în spațiul cosmic ne apare – făcând abstracție de inel – un fel de sferă luminoasă. Pentru ocultist, pentru cel care urmăreşte realitatea spirituală din Cosmos, această sferă pe care noi o numim Saturn nu este Saturn; pentru el se numeşte Saturn, luați notă!, întregul spațiu mărginit de traseul eliptic aparent al planetei, adică de orbita lui Saturn. Astronomia descrie o traiectorie a lui Saturn pe care o prezintă ca fiind drumul planetei în jurul Soarelui. Despre cum stau lucrurile în realitate nu vreau să ne ocupăm acum, dar dacă luați ca argument această reprezentare obişnuită, atunci în mijloc vă imaginați că este Soarele, iar cercul exterior orbita lui Saturn, aşa cum admite astronomia. Atunci, ce se află în interiorul orbitei lui Saturn, în interiorul elipsei lui Saturn este, pentru ocultist, Saturn. Aceasta înseamnă că Saturn nu este numai ceea ce vede ochiul ca materie fizică cea mai exterioară a planetei, numai ce străluceşte pe cer, ci el ştie, iar privirea ocultă ne confirmă aceasta, că există un fel de aglomerare de substanță care se întinde de la Soare până la orbita lui Saturn, astfel încât atunci când cuprindem toate acestea cu privirea ocultă avem de-a face cu un fel de substanță eterică în întregul spațiu (vezi figura haşurată). Ceea ce se află în interiorul acestei orbite trebuie să vă reprezentați că este plin de substanță eterică, în orice caz nu într-o formă sferică, ci mai curând avem de-a face cu un fel de sferă foarte aplatizată, ca o lentilă. Dacă am privi această sferă dintr-o parte, ar trebui să o desenăm în aşa fel încât Soarele să fie la mijloc, iar planeta Saturn, văzută cu ochiul ocult, ar trebui prezentată ca o sferă puternic aplatizată, iar pe orbita însăşi aflându-se planeta fizică Saturn.

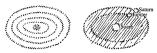

Vom înțelege şi mai bine aceste lucruri, dacă vom adăuga imediat o reprezentare, pe care o putem avea în mod asemănător din ştiința ocultă, despre Jupiter. Astronomia exterioară, fizică, numeşte Jupiter acel corp strălucitor pe care îl plasează ca orbită în jurul Soarelui pe locul al doilea (cercul interior din desen). Pentru ocultist, nu acesta este Jupiter, ci tot ce se află în cuprinsul orbitei sale (haşurare mai densă). Privit lateral, vedem pe Jupiter desenat pe cercul al doilea,

şi dacă pe Saturn l-am reprezentat cu haşuri mai largi pe Jupiter îl vom schița cu haşuri mai dense. Ceea ce descrie astronomia este doar un corp care este plasat la limita exterioară a adevăratului Jupiter ocult. Ceea ce vă spun acum nu sunt simple noțiuni abstracte, teoretioe sau fantezii, dimpotrivă, lucrurile stau exact aşa, adică nu materia fizică grosolană, ci substanța fizică, eterică din spațiul cuprins în interiorul orbitei este adevăratul Saturn, care umple structura sferică aplatizată ca o lentilă, aşa cum am desenat-o aici. Şi la fel de real este că acest al doilea spațiu mai mic al lui Jupiter este plin de alte substanțe eterice, care se întrepătrund cu primele; substanța eterică simplă se află numai în spațiul dintre cele două orbite, în zona comună, substanțele se întrepătrund. Se poate pune întrebarea: Ce rol joacă în toată această orânduire Spiritele formei? Ei bine, Spiritul formei care stă la baza lui Saturn limitează, dă formă substanței eterice pe care, în sens ocult, o numim Saturn. Această lentilă, cea mai exterioară, a fost modelată în forma ei prin Spiritul lui Saturn, care este un Spirit al formei. La fel este structurată şi lentila lui Jupiter de Spiritul formei care aparține de Jupiter, şi tot aşa, lentila lui Marte este structurată de spiritul lui Marte, care este un Spirit al formei.

Să ne punem o altă întrebare: Unde se află, de fapt, Spiritul formei care corespunde lui Saturn, sau lui Jupiter, sau lui Marte? Dacă ne referim la un loc în care s-ar afla aceste spirite, unde se află acel loc? În sensul obişnuit al cuvântului, nu se poate vorbi de aşa ceva, ci se poate doar spune: Aceste entități spirituale pe care le numim Spirite ale formei şi care acționează ca forțe în substanța eterică despre care am vorbit au toate un punct central comun, şi acesta nu este altul decât Soarele. Dacă, deci, vorbim de locul de unde pornesc Spiritele formei, respectiv Spiritul lui Saturn, cel al lui Jupiter sau al lui Marte ş.a.m.d., chiar şi Spiritul formei corespunzător Pământului, de unde începe acțiunea acestor spirite, vom găsi Soarele. Cu alte cuvinte, Spiritele formei, corespunzătoare planetelor, formează, ca să spunem aşa, un fel de colegiu, un fel de comitet de spirite, care îşi au sediul în Soare şi tot de pe Soare emană anumite substanțe eterice, mase eterice care sub acțiunea Spiritelor formei sunt delimitate în aşa fel, încât ia naştere ceea ce am numit Saturn ocult, Jupiter ocult ş.a.m.d. Şi acum să ne punem întrebarea: Care ar fi situația dacă în acest proces ar acționa doar Spiritele formei?

Răspunsul este că întregul sens al considerațiilor pe care le-am expus arată că planetele fizice nu ar exista dacă Spiritele formei ar acționa singure. Comunitatea sau colegiul pe care l-au constituit şi-ar fi avut sediul tot în Soare, iar de jur împrejur am avea sferele planetelor, până la sfera lui Saturn, căci ar exista sfere concentrice, globuri aplatizate, ca planete oculte: globul cel mai exterior ar fi format din substanța eterică cea mai rarefiată, următorul, spre interior, dintr-o substanță eterică mai densă, iar cel mai apropiat de Soare din cea mai densă substanță eterică. Dacă Spiritele formei ar acționa singure, nu ar exista planetele fizice, ci doar aglomerări de mase eterice în formă de globuri, care ar fi delimitate de ceea ce astronomia fizică numeşte astăzi orbitele planetelor. În realitate însă, în Cosmos, şi Spiritelor formei le corespund entități care se prezintă ca un fel de rebeli împotriva propriei lor clase. Aşa cum la entitățile Ierarhiei a treia întâlnim

Spiritele luciferice, care pentru a obține o viață interioară independentă s-au desprins de substanța spirituală a Ierarhiilor superioare lor, tot astfel în sânul categoriei Spiritelor formei există anumite entități care se separă şi nu mai participă la evolutia ulterioară normală a acestor spirite, ci străbat o evoluție proprie. Aceste spirite rebele se opun Spiritelor formei normale, li se împotrivesc. Rezultatul acestei răzvrătiri îl vom vedea în cele ce urmează.

Să facem o schiță (vezi desenul) şi să presupunem că în punctul său central (Soarele) se află colegiul spiritual al Spiritelor formei; Spiritul formei care acționează spre Saturn dă naştere, prin acțiunea sa, acestui glob eteric aplatizat. Într-un punct exterior extrem al acestui glob eteric acționează acum, împotriva Spiritului formei, care este în Soare, entitatea rebelă, acel Spirit al formei răzvrătit şi care este, într-un fel, un Spirit luciferic al Spiritelor formei. Acesta se opune acțiunii declanşate de spiritul normal din Soare şi acțiunea sa are loc din afară spre înăuntru. Cu alte cuvinte, Spiritul formei normal din Soare este activ spre exterior, centrifugal, ca să spunem aşa, şi produce ceea ce numim Saturnul ocult, ca o imensă sferă eterică cu punct central în Soare. De la periferie acționează din spațiul cosmic spre interior un Spirit al formei anormal, care s-a desprins de ființa Spiritelor formei normale şi prin interacțiunea a ceea ce lucrează din exterior, din spațiul cosmic spre interior, cu ceea ce lucrează din Soare spre exterior, ia naştere aici, în acest punct, o aglomerare care în final se desprinde de sfera eterică şi devine planeta Saturn vizibilă pentru ochii noştri, planeta fizică. Astfel, trebuie să ne reprezentăm că acolo unde ochiul vede planeta fizică Saturn acționează concomitent două forțe: una, forța normală a Spiritului formei, care acționează din Soare spre exterior, alta care i se opune într-un anumit punct, Spiritul formei rebel, care s-a separat. Prin aceasta ia naştere, în acel punct, o invaginare, substanța eterică se invaginează şi această invaginare ochiul fizic o percepe ca fiind Saturnul fizic. La fel se întâmplă şi în cazul celorlalte planete, Jupiter fizic, Marte fizic s.a.m.d.

Prin acest exemplu puteți vedea cum, pentru fiecare caz în parte, ia naştere ceea ce noi numim Maya, marea iluzie. În realitate, în locul unde astronomia fizică plasează o planetă se manifestă interacțiunea dintre două forțe, şi numai datorită faptului că aici există în realitate un mare şi puternic corp ceresc eteric, căruia o forță contrarie îi produce o spărtură astfel încât are loc în primul o invaginare laterală, apare aspectul de planetă fizică. Într-adevăr, în acest proces avem de-a face cu o invaginare, şi lucrurile ar trebui prezentate astfel: Spiritele formei au răspândit substanța eterică din Soare până la o anumită limită, unde intervine acțiunea contrară a Spiritelor formei anormale şi invaginează materia, astfel încât, de fapt; ia naştere o spărtură în substanța eterică. Cât priveşte substanța eterică primară a planetei, ea nu mai există acolo unde ochiul fizic crede că vede planeta, căci adevărata planetă este acolo unde ochiul fizic nu vede nimic. Acest fapt este particularitatea specifică pentru Maya: în locul unde se vede planeta fizică este o

cavitate. Veţi spune, poate, că aceasta este o reprezentare curioasă, şi vă veţi referi la planeta noastră, la Terra. În sensul celor spuse, ar trebui ca Pământul să fie în realitate un fel de glob aplatizat, cu punct central în Soare, iar la marginea lui să existe acea spărtură, acea invaginare. Puteţi spune: Frumoase lucruri auzim, dar noi ştim cu exactitate că ne mişcăm, de colo până colo, pe Pământul solid, masiv! La fel putem admite că acolo unde se află Saturn, Jupiter, Marte există îngrămădiri masive de materie şi nu cavităţi. Şi totuşi chiar şi aici, pe Pământul pe care păşiţi şi unde din cauza percepţiei iluzorii, a perceptiei de tip Maya, credeţi că mergeţi pe un teren ferm, care de fapt este un gol: Şi Pământul nostru, în măsura în care este o aglomerare de masă fizică în spaţiul cosmic, el este în realitate o cavitate, o scobitură în Cosmos. Întreaga materie fizică se formează prin întâlnirea unor forţe care îşi au originea în Spiritele formei, o întâlnire, mai exact o înfruntare, de forţe care ţin de Spiritele formei cu evoluţie normală cu forţe care ţin de Spiritele formei anormale, potrivnice, rebele. Ele se înfruntă unele cu altele şi din această înfruntare rezultă o invaginare şi totodată are loc şi o spargere a formei, dar numai a formei. Forma se sparge şi apare o perforare. Forma spartă, sfărâmată este în realitate materia fizică. Materia în sens fizic există numai acolo unde formele (eterice) sunt sfărâmate [1]. Astfel, şi planetele fizice sunt forme sfărâmate.

În sistemul nostru planetar, Spiritele formei au, aşa cum rezultă din expunerile făcute până acum, ajutoare. Ele stabilese graniţele, aşa cum am arătat deja. Dar deasupra Spiritelor formei stau Spiritele mişcării, deasupra acestora Spiritele înţelepciunii. Şi mai sus găsim Spiritele voinţei sau Tronurile, apoi Heruvimii şi deasupra acestora Serafimii. Pe lângă toate aceste entităţi spirituale există şi altele, pe care le putem compara cu ceea ce am descris mai înainte ca fiind Spirite luciferice. Astfel încât, oriunde la marginea extremă, acolo unde se formează o planetă, la punctul exterior al sferei, nu avem de-a face numai cu colaborarea dintre Spiritele formei, ci aici se desfăşoară întotdeauna ceva, astfel încât de la Soare porneşte acţiunea Ierarhiilor normale, iar din exterior spre interior intervine acţiunea Ierarhiilor rebele.

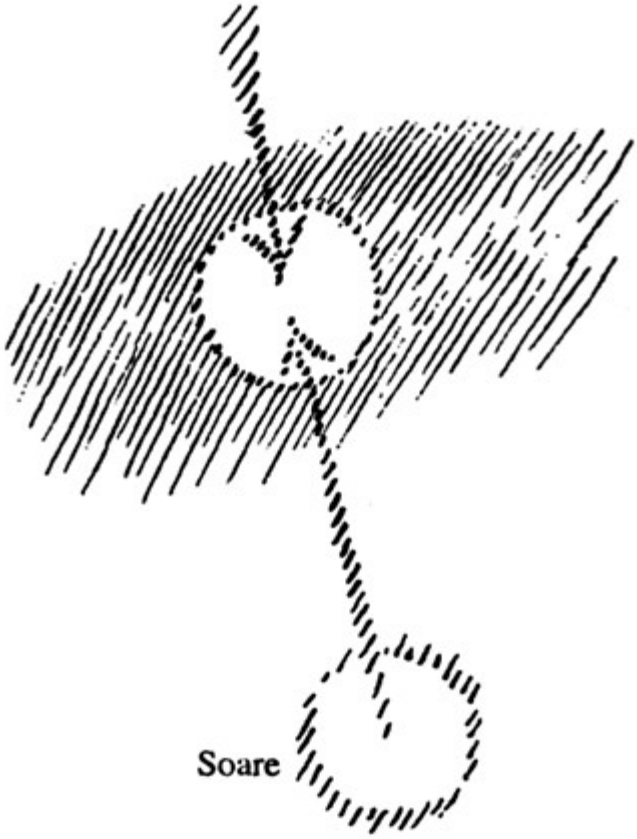

Serafimii şi Heruvimii fac, de asemenea, parte din întregul joc al forţelor, ca şi Spiritele formei. Aceste entităţi au misiunea să poarte din punctul central al sistemului planetar,

adică din centrul Soarelui, spre exterior forța luminii. În timp ce devin purtătoare de lumină, aceste entități ale primei Ierarhii, Serafimii şi Heruvimii, au aceeaşi relație cu lumina ca şi Spiritele formei cu substanta eterică. Şi aşa cum forțele Spiritelor formei normale actionează spre exterior şi li se opun Spiritele formei anormale, rebele, formându-se prin aceasta un gol în masa eterică, la fel acționează şi forțele purtătoare de lumină, care umplu întregul spațiu eteric, dar şi lor li se opun spirite rebele, rezultatul fiind că planeta reține lumina şi o face vizibilă lumii fizice. Aşa cum planeta reține forțele Spiritelor formei, ea reține şi lumina, o reflectă înapoi, şi în felul acesta planeta apare ca un reflector al luminii pe care spiritele pe care le numim Serafimi şi Heruvimi o poartă din Soare spre planetă. Acesta este motivul pentru care o planetă nu are lumină proprie, deoarece monopolizează pentru sine forța luminii care i s-ar cuveni ca entitate, dacă s-ar deschide spre Serafimi şi Heruvimi, şi prin aceasta se izolează şi se desprinde de întreg. Fiecare planetă are şi o astfel de lumină, obținută prin strangulare, prin izolare. Nu este adevărat că planetele au doar o lumină împrumutată de la Soare. Fiecare planetă are lumina sa proprie, numai că o ține ascunsă în sine şi o dezvoltă doar în folos propriu, pentru viața sa luminoasă interioară, independentă. Vom vedea că o împărtăşesc numai propriilor entități ale regnului naturii care sunt pe planeta respectivă. Dar se închid față de acea lumină pentru care trebuie să se deschidă şi pe care trebuie să o preia din afară, care le este adusă prin Heruvimi şi Serafimi, o resping şi o aruncă înapoi. Din cauza aceasta planetele apar în spațiul cosmic ca stele lipsite de lumină proprie. Deci, în lumina care curge dinspre Soare, se produce o invaginare, iar planeta se opune acestei lumini care vine de la Soare, o opreşte şi o aruncă înapoi.

Ceea ce poate fi observat în lumea stelelor se prezintă cu totul altfel privirii oculte decât astronomiei fizice. Ceea ce există pentru astronomie nu este nimic altceva decât o descriere a iluziei; adevărul există în spatele acestei Maya, deoarece adevărul din spatele lumii materiale este lumea spirituală. Lumea materială nu există în realitate. Ceea ce numim lume materială este interacțiunea forțelor lumii spirituale.

Am încercat, astăzi, să realizăm o descriere a modului în care se formează în realitate un sistem plenatar. În legătură cu acest subiect se cunoaşte prea puțin în mod corect în lumea ştiințelor fizice. Şi ştiința consideră că un sistem planetar ia naştere tot dintr-un fel de aglomerare de substanță eterică, numai că se ocoleşte în mod curios cel dintâi principiu care ar trebui să fie valabil pentru toate ştiințele naturale. Cât de des li se povesteşte copiilor la şcoală – nu ştiu dacă şi aici se întâmplă, dar în Europa Centrală li se spune că, în sensul sistemului cosmogonic Kant-Laplace [2], astăzi aceste idei sunt oarecum schimbate, dar în ce priveşte principiul în sine nu s-a modificat nimic – că o masă de materie primordială ar fi intrat într-o mişcare de rotație şi prin aceasta s-ar fi desprins diferitele globuri planetare. Şi pentru ca această expunere să fie cât mai concretă, cât mai inteligibilă, li se arată copiilor, printr-o mică experiență, cât de uşor poate lua naştere un sistem planetar. Se toarnă o picătură mai mare dintr-o substanță uleioasă într-un vas cu apă (picătura de ulei va pluti pe apă) şi apoi se face un

cerc dintr-un carton în zona ecuatorială. Se înfige un ac de la un pol la altul, apoi începe să se rotească şi se vede cum, în mod artificial, ia naştere din acea picătură de ulei un mic şi simplu sistem planetar. În perfectă concordanță cu teoria cosmogonică a lui Kant-Laplace, se separă mici picături de ulei care încep să se rotească, în mijloc rămânând picătura cea mare, inițială, adică Soarele. Ce poate fi mai natural decât să se ofere tineretului, ca dovadă palpabilă, ideea că lucrurile s-au petrecut la fel şi în Cosmos. Dar aici se face o mare şi gravă eroare, care nu ar trebui să se petreacă niciodată în cadrul ştiințelor naturale. În orice experiment pe care îl realizăm nu trebuie să uităm anumite condiții. Cel care uită aceste condiții, fără de care nu se poate efectua nici un fel de experiment, acela nu descrie lucrurile în mod ştiințific. Dacă se omite o anumită condiție esențială, nu se poate face o expunere ştiințifică corectă. Or, condiția esențială în experimentul prezentat elevilor este ca profesorul să demonstreze că teoria Kant-Laplace nu ar fi posibilă dacă în Univers nu ar exista cineva care să învârtă întreaga masă eterică. Micile erori de logică nu sunt întotdeauna observate de oameni. Nici chiar erori capitale, erori de logică ale căror consecințe se extind la întreaga gândire a oamenilor adeseori nu sunt remarcate. Nu există nici un mare domn profesor care să pună în mişcare din afară axul lumii în Cosmos, dar există diferitele entități spirituale ale Ierarhiilor care prin conlucrarea forțelor lor provoacă repartiția şi coordonarea mişcărilor fiecărui corp ceresc. Aceasta este replica ce se poate da celor care cred că teoria comună materialistă, aşa cum se expune în ipoteza Kant-Laplace sau în ipotezele ulterioare, ar fi suficientă pentru a explica sistemul cosmic şi nu ar mai fi nevoie să se reflecteze şi la altceva, aşa cum fac ocultiştii. Celor care din punctul de vedere materialist obiectează împotriva acestei vii colaborări a Ierarhiilor ar trebui să li se răspundă: Cu această mare eroare de logică făcută în toate ipotezele materialiste asupra Cosmosului nu se va reuşi o demonstrație, căci nu este nici o posibilitate de a explica un sistem planetar fără a apela la ajutorul celor care pot percepe lucrurile cu privirea ocultă. Fireşte, privirii oculte i se dezvăluie în mod permanent că ceea ce descrierea făcută pe baza simțurilor fizice consideră veridic este în realitate cu totul altceva. Ce vede ochiul fizic nu este nimic altceva decât lumina respinsă, aruncată înapoi, şi aceasta este urmarea faptului, pe care l-am expus deja, că Serafimii şi Heruvimii poartă lumina din Soare, răspândind-o în Cosmos, şi lor li se opun entitățile pe care le putem considera rebele, Serafimi şi Heruvimi de natură luciferică. Acestea se opun şi împing, în substanța luminoasă solară, întunericul spre exterior, deoarece închid lumina în interior şi monopolizează pentru planetă o lumină proprie.

Aceste idei, pe care le-am expus în baza unor observații şi cercetări de natură spirituală, au fost prezentate pentru prima dată într-o manieră deosebită în perioada postatlanteană de către marele Zarathustra [3] discipolilor săi. Tot ce străluceşte dinspre Soare, în afară, în Cosmos, aşa cum am arătat astăzi, vorbind despre entitățile ce aparțin înaltelor Ierarhii centrate în Soare, toate acestea Zarathustra le-a atribuit acelui înalt spirit pe care el l-a numit Ahura Mazdao sau Ormuzd. Fiecărui spirit care, din punctul central, din Soare îşi trimite în spațiu forțele propriei entități i se împotrivesc spiritele rebele provenind din diferite Ierarhii, şi care în ansamblu formează împărăția lui Ahriman. Vom vedea că

trebuie să mai facem o delimitare între această împărăție a lui Ahriman şi cea a lui Lucifer – despre care vom vorbi ceva mai precis – şi cu privire la sistemul planetar. În încheierea acestor considerații, trebuie să atragem atenția că Zarathustra a vorbit discipolilor săi, referindu-se în mod simbolic la legătura dintre lumina radiind din Soare a lui Ahura Mazdao sau Ormuzd, în care s-a cuibărit influența lui Ahriman. Zarathustra spunea: Să ne închipuim doar simbolic că ceea ce porneşte din Soare este ceea ce răspândesc Heruvimii şi Serafimii prin lumină; ceea ce se contrapune din partea spiritelor anormale ale înaltelor Ierarhii, ceea ce acestea invaginează, trebuie să ne reprezentătn ca fiind înghițit de întuneric, adică de lumina proprie ținută prizonieră în interior şi care se revelează înspre exterior ca întuneric. Zarathustra prezenta aceasta ca fiind imperiul lui Angramainyu sau Ahriman. Vedem cum o asemenea doctrină care provine din zona sud-vestică a Asiei ne apare şi astăzi sub forma în care se întâlneşte pentru prima oară în epoca lui Zarathustra. Faptul că noi ajungem astăzi la unele concluzii pe care, dacă nu le-am găsit în *Cronica Akasha*, ne-au fost furnizate de cercetarea ocultă modernă şi pe care apoi le-am redescoperi la marii învățați din trecut ne conferă un sentiment de mulțumire. Aceasta întăreşte cunoaşterea noastră despre marii învățați din trecut. Şi dacă ne pătrundem de adevărul pe care în prezent îl aflăm prin cercetarea spirituală şi dacă, apoi, acelaşi adevăr ne luminează venind de la vechii îndrumători şi conducători ai omenirii, atunci descoperim o legătură reală cu aceştia. Abia atunci devin ei ceva viu, abia atunci îi înțelegem în modul cel mai corect. Însăşi evoluția omenirii devine o importantă discuție între spirite, nu purtată de la unul la altul în spațiu, ci, în perioade succesive de timp, clarificându-se şi completându-se între ele şi conducând mai departe curentul culturii.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a VII-a

Helsingfors, 10 aprilie 1912

Din expunerile făcute în conferințele anterioare ați reținut desigur că, dacă privim sistemul planetar şi în general cerul înstelat, avem în fața ochilor de fapt o mare iluzie, o Maya, şi că ajungem la adevăr, la realitate, numai dacă obținem treptat o cunoştință despre entitățile spirituale care acționează în corpurile cereşti. Până

acum, în cadrul expunerilor, a fost necesar să cunoaştem diferitele entităţi spirituale care acţionează în spaţiul cosmic, în sistemele stelare şi care aparţin celor trei Ierarhii de deasupra omului. Aţi remarcat, iubiţi prieteni, că ne-am apropiat, până acum de entităţile celor trei Ierarhii, prezentând de fiecare dată căile prin care conştiinţa ocultă ajunge la un fel de percepţie şi de înţelegere a acestor entităţi, aflate nemijlocit sau chiar şi mijlocit deasupra omului. Am încercat să mergem pe un drum interior, un drum oarecum mistic-esoteric, pentru a dobândi un fel de reprezentare spiritual-sufletească despre caracterul propriu acestor entităţi din Ierarhiile superioare. Abia în ultimul mocnent am încercat să trecem de la ce este interior la ce este exterior şi să arătăm cum, prin acţiunea comună a unei dualităţi în cadrul Ierarhiilor, dualitate alcătuită din entităţile normale şi din entităţile luciferice, ia naştere forma stelelor, vizibile pentru simţurile exterioare. În conferinţa de astăzi aş dori ca, înainte de a trece mai departe, la aspectele esoteric-oculte, să vorbesc despre o altă cale, aceea care îi este dată conştienţei normale pentru a căuta drumul care în final se întâlneşte din nou cu căile pe care le-am străbătut în conferinţele anterioare. Va fi nevoie să ne referim la unele lucruri discutate mai înainte, când păşim pe acest drum mai mult exterior, care pleacă de la faptele existente pentru conştiinţa obişnuită.

Când conştiinţa normală priveşte în spaţiul cosmic ea descoperă corpuri cereşti de diferite feluri. Ele au fost descrise şi diferenţiate şi de astronomia fizică. Astăzi, am dori să luăm în considerare ceea ce este perceptibil într-un sistem planetar şi pentru conştiinţa obişnuită, pentru astronomia materialistă. Avem aici planetele, apoi, opusă planetei, ca un fel de formaţiune dominantă, steaua fixă, respectiv Soarele, iar în jurul planetelor sateliţii acestora – dacă ne referim la Pământ, Luna –, iar în interiorul sistemului planetar sunt acele stele uimitoare, care se lasă atât de greu integrate în imaginea globală a sistemului planetar pentru conştiinţa exterioară, corpurile meteoriţilor şi ale cometelor. Să facem abstracţie de alte aspecte ale sistemului planetar şi să luăm în considerare numai pe cele patru amintite: planetele, steaua fixă, satelitul şi cometa. Trebuie să ne fie clar faptul că pentru conştiinţa normală exterioară este posibilă numai observarea unei singure planete, aceea pe care se află conştiinţa normală capabilă să perceapă lumea, deci, pentru locuitorii Pământului, Pământul ca planetă. Toate acestea sunt observabile la început pentru conştiinţa exterioară normală numai în partea lor cea mai exterioară. Vrem, cu ajutorul premiselor pe care ni le oferă calea esoteric-ocultă, să examinăm această clasificare pe care o dă conştiinţa normală.

În cadrul entităţilor pe care le luăm în considerare am deosebit până acum omul ca aflându-se pe treapta cea mai de jos a scării Ierarhiilor şi am urcat treptat, prin cele trei categorii ale Ierarhiei a treia, făcând o caracterizare a entităţilor respective, pe care, în acord cu esoterismul occidental, le-am numit Angeloi sau Ingeri, Archangeloi sau Arhangheli şi Archai. Imediat pe o treaptă superioară se află entităţile Ierarhiei a doua, pe care le-am numit Spirite ale formei, Spirite ale mişcării şi Spirite ale înţelepciunii; deasupra acestora se situează apoi entităţile din Ierarhia întâia, Spiritele voinţei sau Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Când îmbrăţişăm cu privirea întreaga scară a treptelor de rang ale diferitelor entităţi

aparţinând celor trei Ierarhii, conştiența esoterică are în fața ochilor relații terestre. Avem de-a face cu toate aceste entități, aşa cum deja am văzut, când dorim să cunoaştem omul şi tot ce-i aparține pe planeta sa în mod complet. Am văzut, în ultimele conferințe, că toate fenomenele care privesc omul şi planeta pe care locuieşte nu pot fi înțelese în mod spiritual dacă nu avem în vedere aceste entități. Entitățile Ierarhiei a treia, până la Archai, joacă un rol în procesul cultural-istoric, astfel încât aceste entități ale Ierarhiei a treia fac ca omul să progreseze pas cu pas în cursul evoluției, dirijează mersul evolutiv al culturii. Am văzut, în continuare, că în timp ce entitățile Ierarhiei a treia rămân la un nivel superior în procesele de cultură, anumiți descendenți ai lor, pe care i-am numit Spirite ale naturii, coboară în lume, în existența naturală şi acționează aici. Am văzut, apoi, că, dacă ne referim la planeta însăşi, tot ce se referă la aceasta nu poate fi înțeles, dacă nu ne reprezentăm forma sa ca fiind opera Spiritelor formei, mobilitatea şi frământarea sa interioară ca datorându-se Spiritelor mişcării, iar conştiența planetei Spiritelor înțelepciunii. Cu aceste minime noțiuni am rămas în ceea ce priveşte planeta şi, respectiv, în ceea ce priveşte Pământul şi omul. Am văzut totodată că, dacă ar fi active, numai entitătile superioare, până la Spiritele înțelepciunii, planeta ar rămâne imobilă. Ce se mişcă, spre exterior, în sensul că are un impuls de mişcare, trebuie să atribuim Spiritelor voinței sau Tronurilor, iar faptul că mişcarea este reglată în planul întregului sistem planetar a trebuit s-o atribuim Heruvimilor. Prin aceasta, sistemul planetar este închegat, căci mişcarea şi reglarea planetelor sunt în aşa fel orânduite, încât ele formează împreună un sistem, întregul fiind dirijat de steaua fixă. Prin Serafimi comunică sistemul planetar cu spațiul cosmic şi cu sistemele planetare învecinate. Se poate face o comparație cu faptul că oamenii în relațiile lor sociale nu acționează fiecare numai pentru sine – ceea ce s-ar asemăna cu activitatea Spiritelor voinței –, ci ei se înțeleg unii cu alții prin limbaj. La fel se face comunicarea de la un sistem planetar la altul, prin Serafimi. Ei sunt pentru sistemul planetar ceea ce este limbajul pentru oameni, îi leagă pe unii de alții, îi ajută să se înțelegă. Serafimii poartă mesaje de la un sistem planetar la altul, dau de ştire despre ceea ce se întâmplă într-un sistem unui alt sistem. Astfel se închide lumea sistemelor planetare şi se formează întregul.

A fost necesar să facem această expunere despre succesiunea ierarhică a entitătilor spirituale aparținând Ierarhiilor deoarece tot ce emană ca forțe şi ca moduri de a acționa de la aceste entități este perceptibil în procesul apariției omului pe planeta sa. Aşa cum privirea ocultă ne învață că acest întreg sistem de entități este legat, într-un fel sau altul, de Pământ, tot aşa, un sistem asemănător are de-a face cu alte planete. Dacă omul vrea să-şi îndrepte, prin mijloacele pe care le are la îndemână, privirea ocultă spre celelalte planete ale sistemului planetar, el constată că aceleaşi experiențe şi exerciții pe care trebuie să le facă atunci când vrea să se apropie de entitățile primei Ierarhii, Serafimi, Heruvimi şi Tronuri, le face şi în cazul planetelor. Cu alte cuvinte, tot ce v-am descris ca fiind

necesar pentru a ne ridica la nivelul unei entități de rang serafimic sau heruvimic sau la rangul Tronurilor, tot ce omul trebuie să facă pentru a se ridica până la asemenea spirite, în măsura în care acestea coacționează în evenimentele care au loc pe planeta noastră, este necesar să se întâmple şi atunci când el îşi îndreaptă privirea ocultă pentru a observa, să zicem, o planetă ca Saturn sau o altă planetă din sistemul planetar. Şi tot astfel trebuie să se procedeze şi în jos, până la Spiritele mişcării. Rezultatele pe care privirea ocultă le obține în legătură cu Serafimii, Heruvimii, Tronurile, Spiritele înțelepciunii sunt absolut aceleaşi când e vorba de fiecare din planetele sistemului nostru solar, fie că vă angajați în observarea lui Marte, Jupiter, Mercur sau Venus. Pretutindeni aflați aceleaşi rezultate ca în cazul în care vreți să observați Serafimii, Heruvimii, Tronurile sau Spiritele înțelepciunii. În schimb, nu mai aveți aceleaşi rezultate dacă pentru planetele sistemului nostru luați în considerare modul de acțiune al Spiritelor mişcării sau al Spiritelor formei. Cu alte cuvinte, dacă încercăm să ne îndreptăm privirea ocultă asupra unei planete, să zicem asupra lui Marte, şi ne întrebăm cum acționează Serafimii, Heruvimii, Tronurile şi Spiritele înțelepciunii asupra sa, vom primi următorul răspuns: Aceste spirite acționează asupra lui Marte exact ca şi asupra Pământului. Dar dacă aceeaşi întrebare o punem referindu-ne la Spiritele mişcării sau la Spiritele formei, atunci răspunsul nu va mai fi acelaşi, activitatea acestor două categorii din Ierarhia a doua diferind de la o planetă la alta. Vom face, aşadar, o deosebire între Spiritele formei şi Spiritele mişcării fiecărei planete în parte. Acțiunea entităților de rangul Serafimilor, până la Spiritele înțelepciunii, este identică pentru toate planetele sistemului, în timp ce acțiunea Spiritelor mişcării şi a Spiritelor formei este specifică pentru fiecare planetă a sistemului nostru planetar în parte.

Putem să ne îndreptăm acum privirea ocultă antrenată asupra Soarelui, steaua fixă a sistemului. Dacă vrem să cunoaştem steaua fixă în ceea ce are ea esențial, trebuie să fim atenți la faptul că în observarea acesteia nu trebuie să se ia în seamă ceea ce nu are importanță pentru ea, ci pentru planetele din jurul său. Să ne înțelegem. Am expus alaltăieri felul cum toate aceste entități din Ierarhiile superioare, de la Serafimi în jos, până la Spiritele formei, acționează ca un fel de colegiu-Cosmos care îşi are sediul în Soare, unde este şi punctul de pornire al acțiunii acestora. Dacă astăzi am spus, de exemplu, că Marte îşi are propriile sale Spirite ale formei, la fel Jupiter, la fel Pământul etc., atunci trebuie, plastic vorbind – tot ce este referitor la aceste legături importante are mai mult sau mai puțin un caracter plastic, imaginativ –, să ne reprezentăm că şi reşedința lor, punctul de pornire al acțiunii Spiritelor formei specifice pentru planeta Marte, sau pentru Jupiter ş.a.m.d. se află tot în steaua fixă a sistemului, în Soare, de acolo acționează, din Soare se raportează fiecăruia unde să se manifeste, pe Marte, pe Pământ, pe Jupiter, ca Spirite ale formei. Dar ceea ce fac ele este în beneficiul întregului sistem. Acum nu ne mai punem întrebarea ce se întâmplă în Soare, în steaua fixă, şi care are legătură cu planetele, ci ne punem problema ce se întâmplă în cadrul stelei fixe şi are importanță pentru propriile ei ființe, pentru evoluția entităților care se află aici. Trebuie să înțelegem că lucrurile sunt asemănătoare cu ce face un om pentru altul. În primul rând, noi am putea să nu înțelegem că

acțiunea pe care un om o întreprinde pentru altul poate să însemne neapărat ceva pentru propria sa evoluție. Ea este în beneficiul altora. Aşa este şi activitatea Spiritelor mişcării şi a Spiritelor formei, la care ne referim aici, în folosul sistemului solar. Acum însă ne întrebăm: Cum se desfăsoară evoluția pe steaua fixă, considerată în sine ca ființă izolată, făcând abstracție de faptul că este înconjurată de planete? Cine şi ce participă pe steaua fixă la evoluția entităților care se află acolo? Şi aici întâlnim aceeaşi limită. Când îndreptăm privirea ocultă spre steaua fixă, în sistemul nostru planetar spre Soare, vom constata că doar acele entități ale Ierarhiilor superioare care merg de la Serafimi în jos, până la Spiritele înțelepciunii, au o anumită putere asupra ființelor din Soare. Acestea sunt active în evoluția stelei fixe şi a entităților sale, în timp ce Spiritele mişcării şi Spiritele formei nu pot face nimic pentru evoluția ființelor de pe Soare, deoarece lor le este repartizat ceea ce înconjoară steaua fixă, în sistemul planetar.

Când, deci, cercetăm cu privirea ocultă steaua fixă, vom spune: Viața pe steaua fixă este atât de grandioasă, atât de sublimă, atât de puternică, încât entitățile care îşi urmează evoluția acolo nu pot avea legătură decât cu entități de un nivel înalt, cum sunt Serafimii, Heruvimii, Tronurile şi Spiritele înțelepciunii; în acelaşi timp, ființele care-şi parcurg propria evoluție pe steaua fixă, Spiritele mişcării şi Spiritele formei, nu pot să facă nimic pentru evoluția acesteia, ele nu au un rang suficient de înalt. Deşi de o importanță imensă pentru omenirea care populează planeta, ele nu influențează entitățile care sălăşluiesc pe Soare, sunt neputincioase să intervină în evoluția stelei fixe. Dacă, deci, luăm în considerare ființa planetei şi facem abstracție de omul care locuieşte pe Pământ, putem spune: Pentru planetă, în măsura în care aceasta are o poziție în sistemul solar, sunt influente în mersul evoluției entitățile care coboară până la rangul Spiritelor formei, astfel încât trebuie să considerăm sfera de influență a stelei fixe până la Spiritele înțelepciunii; de la Spiritele formei în jos este sfera de influență a planetelor.

Mai avem de discutat, în continuare, despre alte două feluri de corpuri cosmice, sateliții planetelor (lunile) şi cometele. Întrebarea este cum se prezintă privirii oculte aceste două categorii. Când privirea ocultă se fixează pe Lună, care se roteşte în jurul Pământului, ce fel de acțiuni descoperă ea acolo?

Nimic asemănător cu ceea ce evoluează ca viață umană pe Pământ nu se găseşte pe Lună. O evoluție asemănătoare celei umane nu se întâlneşte pe Lună. De asemenea, nimic ce ar aminti de existența regnului animal, cum este pe Pământ. Pe Lună, privirea ocultă nu poate găsi nimic ce ține de aceste două realități. Nu vreau în nici un caz să spun, ceea ce ar fi un lucru cu totul superficial, că pe Lună nu se plimbă de colo până colo oameni încarnați sau animale ca cele de pe Pământ. Când face o astfel de afirmație ocultistul înțelege însă cu totul altceva. Ar putea să existe ceva, cum ar fi mădularele superioare umane, Eu, corp astral, pe oricare alt corp cosmic, parcurgând acolo o evoluție, fără însă să fie încarnate într-un corp fizic uman sau într-un corp eteric uman. Am putea gândi, şi asemenea situații există în mod precis, că o evoluție în sens spiritual poate avea loc, de exemplu, pe Lună, iară ca aspectul corporal exterior, expresia exterioară a

acestor entităţi să fie asemănătoare cu cea a omului. Dar în ce priveşte Luna, nu este cazul. Ceva asemănător cu istoria umană, cu o evoluţie de entităţi care ar fi sufleteşte asemănătoare omului sau animalelor nu are loc pe Lună. Ceva mai mult, chiar dacă ne-am ridica de la om la acele fiinţe pe care le-am apreciat ca fiind cei mai apropiaţi îndrumători spirituali ai omului, şi pe care le-am găsit în rândul entităţilor din Ierarhiile superioare ca Îngeri, nici atunci nu întâlnim pe Lună evoluţia lor, nu a Îngerilor. Nu găsim nici moduri de acţiune, nici forţe asemănătoare celor care provin din intervenţia Îngerilor pe Pământ. Am făcut o caracterizare cât se poate de exactă a ceea ce au de făcut aceste entităţi pentru om, pe Pământ. O asemenea implicare nu există pe Lună. Nu găsim nicăieri, ca să spunem aşa, urma unor activităţi umane sau animale asemănătoare cu acelea pe care le cunoaştem ca provenind de la Îngeri.

Dacă luăm însă în considerare forţele cu ajutorul cărora Arhanghelii fac ca evoluţia omului să progreseze şi dacă ne îndreptăm privirea ocultă spre Lună, constatăm în mod uimitor că aceste forţe sunt prezente: privirea ocultă găseşte pe Lună ca fiind foarte active aceleaşi forţe care, în cadrul dezvoltării terestre, acţionează în evoluţia unui popor prin spiritul poporului, prin spiritul Arhanghelului său. Arhanghelul care conduce în mod spiritual viaţa unui popor, aici, pe Pământ, se află, prin particularităţile sale specifice, ca forţe pe Lună şi el ne vorbeşte când ne îndreptăm privirea ocultă spre aceasta.

Dacă, în continuare, ne vom referi la acele fiinţe spirituale pe care le numim Archai sau Spirite ale timpului şi care preiau evoluţia terestră de la o epocă la alta, de exemplu de la cultura egipteană la cea greacă sau de la cea greacă la epoca noastră, când avem o concepţie ocultă despre forţele prin care Spiritele timpului conduc evolutia umanităţii, atunci găsim acelaşi tip de forţe şi când privim la ce ne răspunde de pe Lună. Aşa cum am putut să desemnăm ca sferă a planetei entităţile, până la Spiritele formei, putem stabili o limită şi pentru Lună: sfera Lunii se extinde în jos până la nivelul Arhanghelilor.

Înainte de a continua să urmărim în acelaşi mod rezultatele investigaţiilor oculte, va fi necesar să facem o comparaţie între Lună, planetă şi stea fixă din punctul de vedere al ştiinţei spiritului. Este util, când începem un astfel de studiu, să ne însuşim mai întâi unele reprezentări clare despre corpul fizic al omului, care nu este luat în considerare de anatomia şi fiziologia materialistă în ştiinţa actuală. Ce face anatomistul obişnuit când cercetează corpul fizic? El studiază un fragment, să zicem, ficatul sau o porţiune de nerv sau din masa creierului exact ca pe nişte substanţe care se află unele lângă altele. El le cercetează aşa cum ar face cu două obiecte alăturate şi le compară din punct de vedere pur exterior. Fiziologul sau anatomistul materialist nu iau în considerare faptul că dacă avem în faţa noastră o cantitate de substanţă cerebrală sau o porţiune de ficat acestea sunt lucruri radical diferite. Este vorba, de fapt, de o porţiune din corpul omenesc la care corpurile superioare, mădularele suprasensibile lucrează într-un mod cu totul diferit decât într-un alt organ. Aşa, de exemplu, dacă ne referim la o porţiune din creier, întregul organ, întreaga structură şi formă nu s-ar fi putut naşte dacă această

substanță n-ar fi fost elaborată nu numai de corpul eteric, ci şi de corpul astral. Corpul astral străbate şi elaborează substanța creierului şi nu există nimic în cadrul substanței creierului, nimic în substanța unui nerv, nici o părticică în care să nu conlucreze corpul astral alături de corpul eteric. Dimpotrivă, un fragment din ficat îl putem studia numai dacă ştim că rolul principal revine corpului eteric şi forțelor sale, iar corpul astral străbate ficatul ca apa un burete, dar nu participă la organizarea sa internă. O porțiune din masa creierului nu ne-o putem închipui altfel decât ca fiind, în cea mai mare parte, rezultatul acțiunii corpului astral şi numai în mică măsură a corpului eteric. Iar dacă este vorba de întreaga structură a sistemului sangvin, despre alcătuirea inimii, vom constata că aici Eul are o contribuție esențială, în timp ce la organizarea materiei nervoase nu are nici un fel de contribuție, şi cu atât mai puțin în alte organe.

Dacă examinăm corpul fizic al omului în sensul adevăratei ştiințe a spiritului şi nu în sensul unei simple scheme oculte, în diversele sale organe corporale descoperim lucruri, entități de valențe diferite, de o natură extrem de variată. Se poate spune că ficatul sau splina depind de mădularele superioare care acționează în acestea; ele sunt două organe foarte diferite. În funcționarea splinei, corpul astral are o contribuție deosebit de mare, în timp ce în funcționarea ficatului nu are aproape nici o participare. Toate aceste aspecte şi realități vor trebui să fie studiate de fiziologi şi anatomişti, şi aceasta nu într-un viitor prea îndepărtat, deoarece aceste lucruri vor ieşi încetul cu încetul la iveală, în descrierea materialistă a organelor umane, animale şi vegetale. Dacă vor fi aşezate unul lângă altul două organe ca două obiecte, ca mazărea şi fasolea, aşa cum face în prezent anatomia şi fiziologia, această analiză nu are nici un sens. Felul în care un lucru se leagă de spirit, în lume şi în om, ne spune cum este el de fapt, în ce constă entitatea sa. Lucrurile sunt la fel atât la om, cât şi în sistemul ceresc. Un satelit – Luna – este cu totul altceva decât o planetă sau o stea fixă. Am văzut că relațiile entităților din Ierarhiile superioare cu steaua fixă sunt diferite de cele cu planeta şi altele decât cu Luna. În continuare trebuie să vedem în ce constau diferențele care există între o lună, o planetă şi o stea fixă. Să extragem dintr-un sistem planetar tot ce reprezintă luni ale planetelor, adică să facem abstracție pentru moment de steaua fixă şi de planete, sistemul să rămână numai cu lunile. Dacă privirea ocultă este astfel dirijată încât să observe numai lunile, adică tot ce reprezintă lunile dintr-un sistem planetar, şi unde forțele, până jos, la nivelul Arhanghelilor, care sunt aceleaşi ca pe Pământ şi sunt implicate în evoluția epocilor de cultură succesive, atunci vom avea o imagine foarte exactă a acestora şi vom face o experiență ocultă foarte precisă. Această experiență ocultă o putem face şi a doua oară.

Fără îndoială că cel care se apropie de lucruri cu o privire ocultă practică poate, dacă are suficientă forță de voință, să elimine cu gândul steaua fixă şi planetele din sistemul planetar: îi rămân numai lunile, cu alte cuvinte el îşi adaptează privirea la toate lucrurile pentru care s-a pregătit. Acum mai trebuie căutat şi altceva, care ne oferă aceeaşi impresie pe care ne-o dau toate lunile sistemului împreună. Aceeaşi impresie pe care ne-o conferă totalitatea lunilor dintr-un

sistem planetar o avem şi în faţa unui cadavru, a unui corp fizic al cărui purtător tocmai a trecut prin poarta morţii. Oricât ar părea de diferite în mod exterior aceste lucruri, diferenţa pe care o dau ştiinţele naturii este iluzie, Maya. Impresia obţinută de privirea ocultă, poziţia noastră ca oameni, pe de o parte, faţă de suma lunilor unui sistem planetar şi impresia dată, pe de altă parte, de un corp fizic părăsit de corpul său eteric, de cel astral etc., este aceeaşi. Rezultă de aici că în mod ocult trebuie să înţelegem că sistemul planetar îşi creează încetul cu încetul, prin existenţa lunilor care se formează permanent, propriul său cadavru. Toate lunile unui sistem planetar sunt ceea ce se integrează neîncetat ca un cadavru al sistemului. Deosebirea faţă de om constă în aceea că acesta, din clipa când a trecut cu entitatea sa în starea în care este sistemul planetar când se formează o lună, se desparte de cadavru, în timp ce sistemul planetar reţine cadavrul – luna – în cadrul sistemului, ceea ce moare în luni se reuneşte, se leagă împreună. Este ca şi cum, atunci când ar trece prin poarta morţii, omul nu şi-ar lăsa aici corpul fizic şi, prin nu ştiu ce forţe, pe care le-ar avea în sine, l-ar înghesui în nişte organe oarecare şi l-ar purta ca pe o remorcă, mai departe. Prin lunile sale, sistemul planetar îşi remorchează de fapt propriul cadavru, care se modifică în mod permanent în sine, un cadavru care are o evoluţie a sa proprie.

Să mergem mai departe şi să încercăm să descriem impresia pe care o are privirea ocultă când elimină din gândire nu numai steaua fixă, eventualele comete, dar şi lunile, şi când ia în considerare doar ansamblul planetelor şi apoi, în timp ce se concentrează, lasă să acţioneze asupra sa numai acest sistem de planete. Dacă face acest lucru, şi impresia devine clară şi i se întipăreşte în memorie pentru a o putea descrie, atunci mai târziu va trebui să compare această impresie cu ceva ce este diferit de impresia pe care o poate avea doar de la o singură planetă. Când omul caută ceva care îi oferă o impresie ca aceea a totalităţii planetelor dintr-un sistem, el va ajunge, în ambianţa terestră cea mai apropiată, la acea impresie pe care o are când lasă să acţioneze asupra sa diferitele forme de animale. Este o impresie care integral se dobândeşte deosebit de greu, dar se poate obţine parţial prin aceea că lasă să acţioneze asupra sa diverse forme de animale. Nu este posibil ca un om să aibă în acelaşi timp o impresie ocultă despre toate animalele de pe Pământ (ar fi ceva foarte complicat) dar se poate ajunge la un compromis dacă se ţine seama de ceea ce acţionează ca forţe oculte în formele animalelor. Din impresia formelor animalelor se poate obţine cu privirea ocultă ceva comparabil cu impresia pe care o face totalitatea planetelor dintr-un sistem. Deoarece regnul animal – şi în măsura în care omul are în corpul său viu un extract de corp animal putem face şi o comparaţie cu corpul uman în viaţă – deci deoarece regnul animal trăieşte pe Pământ şi o impresie despre toate forţele care acţionează în el este asemănătoare cu cea a forţelor care emană din planetele izolate, putem spune: Corpul viu, corpul cu care este înzestrată o fiinţă conştientă vie, aşa cum este cazul la omul primitiv sau la animal, corespunde planetelor unui sistem planetar, astfel încât avem în faţa noastră, în ceea ce putem numi masa totală a planetelor unui sistem planetar, corpul viu, adică, corpul pătruns de principiul vieţii şi al conştienţei. Totalitatea planetelor dintr-un sistem formează, aşadar, corpul viu al sistemului planetar. Dacă apreciem că toate entităţile

spirituale despre care am spus că sunt prezente în sistemul planetar reprezintă spiritul şi sufletul sistemului planetar, atunci vom considera drept corp viu al sistemului totalitatea planetelor, iar drept cadavru, purtat după sine de planete, totalitatea lunilor.

Să ne îndreptăm acum privirea ocultă spre steaua fixă a sistemului, în cazul nostru, spre Soare. Încercăm, în acelaşi mod în care am făcut-o pentru totalitatea lunilor şi a planetelor, să ne facem o impresie asupra stelei fixe. Dacă observăm cu atenție impresia pe care o obținem prin forțele active în steaua fixă, putem găsi din nou ceva ce poate da naştere unei impresii identice în cadrul relațiilor terestre. Dar este ceva foarte greu de obținut, căci de data aceasta avem de-a face cu regnul vegetai şi, bineînțeles, nu putem antrena totalitatea regnului vegetal de pe Pământ. Dar totodată este suficient, asemănător cu situația precedentă, dacă luăm în considerare în mod comparativ numai câteva forme vegetale pentru a ne forma o impresie despre ceea ce acționează şi viețuieşte în general în plante. Dacă lăsăm să acționeze această impresie asupra privirii noastre oculte, aceasta ne aminteşte impresia pe care o avem despre evoluția interioară a stelei fixe.

În orice caz, diferența devine din ce în ce mai mare. Relativ la impresia ocultă, asemănarea dintre un cadavru uman şi totalitatea lunilor este încă izbitoare. Această asemănare este prezentă şi în cazul impresiilor pe care le face asupra omului lumea vegetală şi steaua fixă. Este o asemănare clară, dar ea nu mai este la fel de mare ca cea între un corp fizic părăsit de ființa umană şi totalitatea lunilor. Asemănarea devine însă şi mai mare dacă pretindem privirii oculte ceva special, anume, după ce am receptat impresia unui anumit număr de forme vegetale, facem abstracție chiar de aceste plante pe care le-am observat cu privirea ocultă, facem abstracție de corpurile lor fizice si utilizăm acele mijloace pe care le foloseşte un ocultist experimentat când priveşte corpurile eterice ale plantelor. Facem deci o observație colateralelă. Am reținut impresia pe care ne-a făcut-o steaua fixă şi ne dorim apoi impresia asemnănătoare, dar nesatisfăcătoare pentru noi, pe care am primit-o de la un număr de plante. Mergem mai departe, făcând abstracție de forma exterioară a plantei, lăsând doar corpul eteric al acestora să acționeze asupra noastră. Abia atunci apare acea asemănare şi devine tot atât de mare ca şi asemănarea între cadavrul fizic al omului şi totalitatea lunilor. Rezultă de aici, pentru cunoaşterea ocultă, că, observând steaua fixă, observând ceea ce am înțeles că acționează în steaua fixă, adică ceea ce este corpul eteric al sistemului planetar, obținem de fapt impresia unui corp eteric. Înțelegem impresia pe care o primim de la steaua fixă dacă observăm contemplând corpul eteric al plantelor, aici unde corpul eteric nu este amestecat, nu acționează încă împreună cu un corp astral, ci singur, în calitatea sa de corp eteric, împreună cu corpul fizic. Rezultă din aceasta că radiind din steaua fixă avem, în fapt, corpul eteric al sistemului planetar.

Acum să recapitulăm: în Lună avem cadavrul sistemului planetar, în totalitatea planetelor avem corpul fizic, iar în steaua fixă corpul eteric al sistemului planetar. Pentru vederea ocultă, acea mortăciune, acea cunoaştere artificială pe care o

găsim în orice astronomie fizică nu poate persista mult timp, căci privirea ocultă observă cum întregul sistem planetar este străbătut de viață, este un organism viu. Un curent continuu de viață eterică se scurge de la steaua fixă până la marginea sistemului planetar şi apoi se reîntoarce. Este un flux neîncetat de forțe vitale, ca şi în corpul viu al animalelor şi al plantelor, forțe care sunt centrate în steaua fixă, la fel cum este centrată viața animalului în inimă sau cum este centrată viața plantelor în diferitele organe care reglează mişcarea sevei în sus şi în jos. Pe scurt, avem de-a face cu un centru al sistemului planetar pe care trebuie să-l căutăm în steaua fixă.

În continuare ne vom îndrepta privirea ocultă şi asupra cometelor, asupra vieții cometelor. Ei bine, nu am nici o îndoială asupra faptului că dacă undeva, oriunde în ştiințele naturale pozitive, exterioare, aceste lucruri pe care vi le-am expus ar fi auzite totul ar fi considerat ca ceva absolut nechibzuit; dar aceasta nu are nici o importanță. Dacă ne referim la viața cometelor, lucrurile devin deosebit de dificile, deoarece ocazia de a studia viața unei comete este foarte rară, încât este necesară o anumită obiectivitate pentru a observa viața specifică a cometelor în sistemul planetar.

Iubiți prieteni, nu trebuie să vă îndoiți nici o clipă că în sistemul nostru planetar nu există numai cadavrul, corpul fizic şi corpul eteric, aşa cum am arătat până acum, ci el este străbătut pretutindeni de entitățile diferitelor Ierarhii, că se găsesc, bineînțeles, pretutindeni forțe spiritual-sufleteşti. Trebuie să aveți în vedere faptul că este de la sine înțeles că în sistemul planetar sunt prezente Spiritele timpului (Archai), Arhanghelii şi entitățile luciferice, care aparțin şi ele sistemului. Am descoperit până acum în sistemul planetar: cadavrul, corpul fizic şi corpul eteric. Putem însă spune că, din tot ce am discutat până acum, pretutindeni în sistem există şi substanță astrală, căci în entitățile Ierarhiilor superioare există această substanță. Când vorbim despre om, aşa cum se comportă ca un microcosmos, spunem: Omul se compune din corp fizic, corp eteric, corp astral ş.a.m.d. Când descriem un sistem planetar, este o mică deosebire privind elementele inferioare şi vom spune: Sistemul planetar se compune din lunile sale, care reprezintă cadavrul, din planetele sale, care sunt corpul său fizic, şi ca dirijor al acestora se manifestă steaua fixă, care este corpul eteric al sistemului. Astralitatea o găsim deja de la sine inclusă prin aceea că stim că în interiorul sistemului locuiesc entități. Asa cum omul trăieşte în învelişurile sale, la fel şi entitățile Ierarhiilor superioare locuiesc în învelişul de cadavru, în învelişul fizic şi în învelişul eteric ale sistemului planetar. In ce priveşte corpul astral, aş putea spune că deocamdată nu trebuie să ne îngrijim de acesta, îl găsim deja prin privirea esoteric-ocultă îndreptată spre interior. Dar dacă observați viața umană pe Pământ veți fi de acord – aceasta o ştiți din ştiința elementară a spiritului – că iau naştere entități şi forțe astrale, forme astrale care sunt dăunătoare, inhibitoare pentru viață. Chiar din om pornesc în mod continuu curente de gânduri eronate, urâte, rele şi care sunt realități; ele merg în lumea astrală, trăind acolo în continuare. Astfel, sfera astrală a unei planete este îmbibată nu numai cu ceea ce este substanța normală a entității sale sufleteşti, ci şi cu această astralitate radiată

de om. Şi dacă luăm în considerare şi forţele negative, dăunătoare pe care le aduc diversele Spirite luciferice, atunci vom găsi o infinitate de substanţe astrale dăunătoare în cadrul unui sistem planetar. Privirea spirituală, care are prilejul să observe viaţa unei comete, va constata că tot ce este legat de comete în special şi de toate manifestările meteorologice din cadrul sistemului nostru planetar se străduieşte să colecteze toate produsele astrale dăunătoare din sistemul planetar şi să îndepărteze toate aceste produse nefaste din sistemul planetar. Vom vedea, în cursul acestor conferinţe, cum se comportă produsele astrale, în special cele dăunătoare emise de om; vom vedea că elementele dăunătoare mai puternice produse de elementele luciferice sunt eliminate prin comete din sistemul planetar. Despre felul cum are loc această eliminare vreau să vă ofer acum, la încheierea acestei conferinţe, o reprezentare.

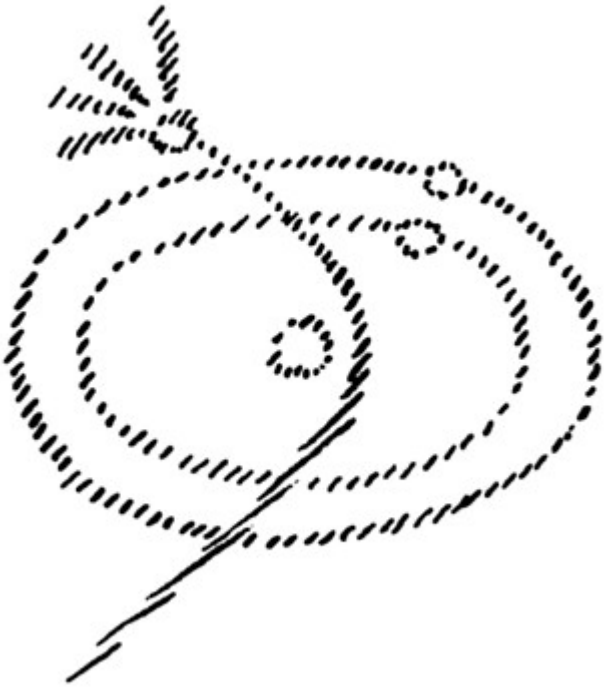

Dacă în schiţa alăturată reprezint un sistem planetar şi însemn aici Soarele, putem indica o cometă oarecare care traversează sistemul ca şi cum ar intersecta sistemul planetar. Astronomia fizică spune: Cometa vine de foarte departe. Dacă nu se poate preciza începutul unui lucru, atunci se spune, pur şi simplu, că acesta vine de foarte departe. La fel spune şi astronomia fizică: Vine de foarte departe şi se duce foarte departe. Deoarece anumite comete revin periodic, astronomia fizică nu poate gândi altfel decât că ele vin de foarte departe, străbat sistemul nostru solar, pentru a dispărea din nou, că au o traiectorie foarte largă în spaţiul cosmic şi apoi se reîntorc. Astronomia materialistă nu-şi poate reprezenta altfel lucrurile. Privirea spirituală relevă însă că acolo unde cometa dispare pentru ochii noştri fizici ea se dizolvă, iar traiectoria ei se înscrie într-o lume care nu mai face parte din spaţiul obişnuit tridimensional, nu mai există în lumea obişnuită. Ea dispare într-adevăr într-o parte şi reapare în cealaltă parte; între timp nu mai există. De fapt, dispare într-o parte şi se formează într-o altă parte a sistemului. Este, fără îndoială, o imagine pe care astronomia materialistă nu o poate înţelege, deoarece nu poate gândi aşa ceva, nu poate concepe că o cometă care reapare nu a mai existat înainte. Antroposoful ar trebui să ştie ce să facă cu aceste lucruri, căci el

cunoaşte, de exemplu, că succesiunea corpurilor fizice ale unui om formează, în cursul reîncarnărilor, privit sub aspectul forței, un întreg, deşi fizic ele nu au nici au o legătură unele cu altele. Pe scurt, cu excepția câtorva comete, care cu adevărat au traiectorii eliptice foarte largi, cea mai mare parte a lor sunt astfel constituite, încât vin şi apoi pur şi simplu dispar, iar dacă revin înseamnă că, de fapt, s-au format din nou. De ce? Fiindcă, atunci când o cometă se apropie, ea exercită o forță de atracție, este inițial un fel de centru de forță spirituală, ea se formează numai datorită faptului că acest centru spiritual de forță atrage tot ce este curent astral dăunător şi îl dezvoltă în jurul său. Vom vedea în continuare de ce cometa prezintă o coadă şi un nucleu, tocmai sub influența acestei atracții de astralități dăunătoare. Pe măsură ce străbate sistemul planetar, cometa atrage la sine tot mai multă astralitate, pe care o poartă cu sine, iar când ajunge în cealaltă parte o poartă cu sine până când iese din sistemul planetar, apoi o leapădă în spațiul cosmic. Apoi ciclul se reia, se formează din nou centrul de forță, fără a avea nevoie de un spațiu tridimensional şi, intrând apoi, din nou, în spațiul sistemului planetar, culege noi substanțe astrale nocive şi le aruncă în spațiul cosmic, în cealaltă parte. Astfel, viața unei comete trebuie să o vedem ca pe ceva care acționează în mod permanent, ca furtunile care curăță sistemul planetar de substanțele astrale dăunătoare. În timp ce cometa străbate sistemul planetar, elementele nocive din sânul acestuia, generate de radiațiile astrale dăunătoare ale ființelor, sunt îndepărtate din sistemul planetar. În viața cometei nu avem deocamdată ceva care să ne poată oferi o analogie cu ființa umană, aşa cum am găsit o comparație între corpul fizic al omului şi corpul fizic al sistemului planetar, format din totalitatea planetelor din sistem, sau corpul eteric care a fost comparat cu radiația stelei fixe, care străbate întregul sistem ca un curent şi formează corpul eteric al acestuia. Dar nici la omul fizic, în continuă deplasare, lucrurile nu sunt statice, aşa că acesta târăşte cu sine cadavrul său.

Sistemul planetar îşi poartă cadavrul cu sine. În plus, sistemul planetar dispune şi de un dispozitiv care îi îngăduie să se curețe de astralitatea nocivă cu ajutorul cometelor.

Dacă am studia cometele numai sub aspectul lor exterior – Maya –, care este activ, prin forțe, în interiorul lor, ne-am descurca extraordinar de greu cu ceea ce am aflat în cursul acestei conferințe. Am arătat cum putem urca până la Tronuri, că avem la dispoziție, ca mijloc de rezolvare, numai studiul voinței umane. Dacă acest studiu se întreprinde cu mijloacele oculte, se poate urca până la Tronuri. În comete nu găsim nimic din Tronuri, nimic din Spiritele înțelepciunii. Dacă privim cometa nu găsim nimic din ceea ce ar fi accesibil numai utilizând formele pe care le-am prezentat în ultimile zile ca metode oculte, aşadar, metode care pleacă de la faptul că omul nu este doar o ființă care gândeşte, simte şi are voință, ci care poate să facă o anumită impresie. Am arătat că această impresie o dobândim când lăsăm ca un om, care are în urma sa o experiență bogată de viață, de zeci de ani, să acționeze nemijlocit asupra noastră cu înțelepciunea sa, care a devenit un fel de extract al experienței sale de viață, încât această înțelepciune produce mai mult decât s-ar putea obține printr-o înțelegere a motivelor explicate pe baze logice.

Ceea ce este convingător într-o înțelepciune provenită dintr-o experiență umană vorbeşte când este conştientizat prin privirea spirituală, astfel încât spiritualul poate fi sesizat cu adevărat; abia aceasta dă privirii spirituale o reprezentare a Heruvimilor. Iar dacă perfectionăm privirea ocultă cu ajutorul direct a ceea ce este convingător, deținut de înțelepciunea însăşi, soarta neexprimată a unui asemenea om care transpune până în privire ceea ce a dobândit ca experiență de viață, putem obține înțelegere pentru impresia pe care trebuie să o avem în sfera Serafimilor. Totuşi, impresia pe care o putem dobândi în felul acesta nu ne conduce încă la contemplarea spiritualului care se află dincolo de comete. Toate acestea nu sunt suficiente pentru a studia în mod ocult o cometă. Numai acele două mijloace [amintite] care ne conduc [spre reprezentarea ființei] Heruvimilor şi a Serafimilor ne pot da înțelegerea necesară şi explicația cometelor. Sfera cometelor ajunge până la sfera Heruvimilor [şi a Serafimilor]; trebuie, aşadar, să ştim mai întâi în ce constă esența Serafimilor şi a Heruvimilor pentru a înțelege sensul pe care îl au substanța şi mişcarea cometelor.

Evoluția cometelor este, aşadar, dependentă de entitățile din Ierarhiile superioare, coborând până la Heruvimi; evoluția unei stele fixe este condusă de entitătile Ierarhiilor superioare, coborând până la Spiritele înțelepciunii, evoluția planetei însăşi, făcând abstracție de oamenii care o locuiesc, este dependentă de forțele care provin de la entitățile şi Spiritele formei. Forțele care acționează pe Lună aparțin entităților Ierarhiilor superioare, coborând până la Arhangheli. Am descris astfel, din diverse perspective, viața unui sistem planetar şi putem, pe această bază, să mergem mai departe în zilele următoare. În orice caz, trebuie să ținem seama că tocmai într-o problemă ca aceasta nu putem rezolva nimic numai cu ajutorul unor definiții şablon. Cât de des se spune că microcosmosul corespunde macrocosmosului! Putem spune despre om că este un microcosmos, un sistem solar în miniatură. Dar dacă dorim să vorbim despre faptul că aici este vorba de o corespondență, nu trebuie să ne oprim la astfel de declarații abstracte, ci este nevoie să ajungem la relații concrete, încât să ştim că pretutindeni în lume descrierile şablon au doar o valoare relativă. Şi dacă începem să descriem omul microcosmic de jos în sus, de la corpul fizic, ca ființă ce stă nemijlocit în fața noastră, atunci şi în cazul sistemului planetar trebuie să începem cu descrierea cadavrului şi să găsim apoi în sistemul fizic substanța din care este compus corpul cometei, care este expresia exterioară a acelei furtuni astrale purificatoare din sistemul planetar.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a VIII-a

Helsingfors, 11 aprilie 1912

Cred că este bine să vorbese, chiar la începutul conferinței de astăzi, despre importanța pe care o are, mai ales pentru concepția umană, pentru percepția şi cunoaşterea umană, cosmosul fizic, sistemul cosmic fizic, pe care l-am cercetat ieri, în legătură cu părțile sale componente – cel puțin în legătură cu unele din ele. Am vorbit ieri despre viața cometelor, despre viața stelei fixe, viața solară, despre viața planetară şi cea a lunilor. Când se vorbeşte despre aceste corpuri cereşti din punctul de vedere al conştienței obişnuite, atunci se au în vedere, desigur, numai corpurile cereşti pe care le percepem cu ochiul fizic. Dar în cursul conferințelor noastre s-ar putea spune că am înlocuit acest sistem de corpuri cereşti cu altceva. L-am înlocuit cu contemplarea unor entități spirituale corespunzătoare şi pe care le-am identificat ca aparținând diverselor Ierarhii cereşti. Ceea ce am relatat în acest sens ar putea să devină şi mai clar dacă vom spune că deasupra omului se află în mod nemijlocit categoria entităților pe care le numim Îngeri (Angeloi), sau entități angelice. Am mai arătat că omul, când vrea să ajungă la o concepție asupra lumii spirituale, a lumii suprasensibile, trebuie să se perfecționeze, orientându-se în sus, în direcția entităților cele mai apropiate de el, după cum trebuie să învețe să privească lumea cu modul de percepție al Îngerilor. Putem să punem şi întrebarea: Când o astfel de ființă din categoria imediat superioară omului dobândeşte prin percepția sa, pe care o numim revelație, o conştiență despre Cosmos, cum arată pentru această ființă Cosmosul? Răspunsul la această întrebare va face să ne devină mai clar ceea ce urmează. O asemenea ființă angelică nu ar vedea, afară, în Cosmos, nimic din tot ce vedem noi şi despre care ştim că este o Maya, o iluzie pe care o producem numai prin privirea omenească. Aceasta trebuie să ne fie foarte clar. În schimb, o ființă angelică ar vedea şi ar percepe în felul său, aşa cum am arătat deja, diferitele acțiuni comune ale entităților Ierarhiilor. O asemenea ființă, în loc să spună că acolo sus se află planeta Marte, ea spune mai curând: Acolo sus acționează împreună, în modul pe care l-am descris, una sau alta dintre entitățile care fac parte din Ierarhiile superioare. Cu alte cuvinte, pentru aceste entități, pentru Îngeri (Angeloi) întregul sistem cosmic ar apărea în mod nemijlocit ca un ansamblu de activități spirituale. Cum ar apărea unei asemenea ființe planetele sau alte corpuri cereşti vizibile pentru ochii noştri?

Avem un motiv întemeiat să discutăm aceste lucruri, deoarece nu vom putea vorbi despre întregul Univers suprasensibil, care stă de fapt la baza sistemului nostru planetar, ceresc, sau al Cosmosului în general, dacă nu ne-am putea transpune, printr-o pregătire ocultă, în modul de percepție al unei astfel de ființe. A fi clarvăzător nu înseamnă nimic altceva decât a crea posibilitatea de a vedea lumea la fel cum o vede o astfel de ființă. Aşadar, şi pentru conştiența clarvăzătoare dispar, de fapt, formele, acele forme luminoase ale corpurilor

cereşti vizibile în mod obişnuit cu ochiul fizic. Aceste forme nu mai există, dispar. În schimb, conştiența clarvăzătoare, ca şi, aşa cum am spus, conştiența unei ființe angelice, primeşte totuşi impresii de la ceea ce corespunde corpurilor cereşti fizice. O conştiență clarvăzătoare nu poate percepe Luna sau o planetă, de exemplu Marte, ca un om obişnuit, deoarece ar fi vorba de ar fi o percepție fizică, totuşi conştiența clarvăzătoare poate avea cunoştință despre ce există aici. Aş dori acum să vă ajut să vă faceți o imagine despre ce ştie conştiența clarvăzătoare despre un asemenea corp ceresc.

Dumneavoastră puteți, la început doar teoretic, căci partea practică se obține doar printr-o pregătire ocultă, să vă faceti o reprezentare despre aceasta, atunci când în suflet vă apare o amintire, o imagine reprezentativă despre ceea ce ați trăit ieri sau alaltăieri. Fără îndoială, această imagine reprezentativă pe care o evocați în sufletul dumneavoastră este diferită de imaginea unui obiect care este prezent în fața ochilor. Pe acesta îl priviți cu toată intensitatea necesară. Când, a doua zi, vă amintiți de acel obiect, să zicem un trandafir, aveți o imagine-amintire a lui. Trebuie să vă fie foarte clară diferența care se face în sufletul dumneavoastră între imaginea-amintire şi obiectul care a dat naştere, prin impresie directă, acestei imagini-amintiri; în felul acesta aveți posibilitatea să înțelegeți cum percepe conştiența clarvăzătoare corpurile cereşti. Aşadar, capacitatea de clarvedere se transpune în lume şi dacă, de exemplu, se transpune pe Marte sau pe Lună, nu ştie în mod nemijlocit ce ar apărea în fața ochilor dacă aceste corpuri le-ar contempla fizic, dar prin această transpunere conştiența clarvăzătoare primeşte ceva ce poate fi numit imagine-amintire, imagine a memoriei. La fel stau lucrurile cu tot ce apare conştienței normale, obişnuite, drept corpuri cereşti fizice. Pentru conştiența clarvăzătoare toate acestea se prezintă în aşa fel încât ştim nemijlocit că tot ce ne apare sunt lucruri trecute, ceva care a avut o viață deplină în trecut, iar aşa cum este în prezent nu se află în forma inițială, vie, ci ca o cochilie din care melcul a ieşit. Întregul sistem fizic de corpuri cereşti este de fapt martor al unor lucruri trecute, al unor evenimente trecute. În timp ce noi aici, pe Pământ, existăm concomitent cu lucrurile care ne apar în fața ochilor, ceea ce vedem pe cerul înstelat nu reprezintă o stare care să corespundă prezentului viu, ci este Maya, o iluzie, şi reprezintă, de fapt, ceva ce a avut importanță în trecut şi a rămas acolo. Lumea fizică a corpurilor cereşti reprezintă resturile unor fapte din trecut ale entităților corespunzătoare din Ierarhii, care ajung până în prezent ca o postacțiune a lor.

Să precizăm şi mai mult lucrurile, bazându-ne pe un exemplu concret. Când privim Luna, conştiența clarvăzătoare, care face în acest timp abstractie de orice altceva şi se concentrează numai asupra Lunii, primeşte în acest caz o impresie specifică, în sensul că Luna fizică, exterioară, dispare şi în locul ei conştienței clarvăzătoare îi apare ceva ce produce o impresie asemănătoare celei pe care o avem în fața unei reprezentări-amintire. Este o impresie potrivit căreia ceea ce apare de obicei în locul acela pentru ochiul fizic – dar tot ce este fizic este, bineînțeles, doar o iluzie – vorbeşte despre trecut, la fel cum se întâmplă şi în cazul reprezentării din amintire. Dacă lăsăm tot ce ne vorbeşte despre trecut să

acţioneze asupra noastră, atunci impresia pe care o avem ne spune: Dacă ceea ce apare propriu-zis acolo, în faţa ochiului nostru ocult, ar acţiona şi nu ar fi paralizat datorită altor lucruri, atunci ar fi posibil ca, prin apropierea a ceea ce percepem pe Lună, Pământul nostru să nici nu existe în forma sa actuală. Luna dezvăluie conştienţei oculte ceva ce nu ar trebui să se întâmple, pentru ca viaţa noastră pe Pământ să fie posibilă. Dacă ceea ce ni se prezintă nu ar fi împiedicat, paralizat, de alte lucruri, atunci omul, de exemplu, nu ar putea exista, cu modul său actual de viaţă, prin ceea ce planeta însăsi ne dezvăluie referitor la Lună. Dimpotrivă, viaţa animală actuală de pe Pământ, ca şi viaţa vegetală, precum şi activităţile din cadrul lumii minerale nu ar fi prea mult deranjate. Anumite entităţi ale regnului animal şi ale celui vegetal ar fi trebuit să aibă alte forme (aceasta o recunoaştem nemijlocit prin forţele care acţionează asupra noastră din Lună), dar în esenţă viaţa animală, vegetală şi minerală ar fi posibile pe Pământ, dar nu şi viaţa umană. Luna ne vorbeşte, deci, despre o situaţie care, dacă ar fi activă, ar exclude viaţa omului pe Pământ.

Observaţi, iubiţi prieteni, că încerc să descriu aceste lucruri cât mai concret posibil, aşa cum sunt văzute cu ajutorul privirii oculte. Nu doresc să vorbesc în scheme abstracte; în felul acesta s-ar putea spune tot felul de lucruri. Eu vreau să prezint aceste lucruri aşa cum apar ele pentru privirea ocultă. Dacă unui om care, să spunem, are 30 de ani, i-ar apărea deodată toate reprezentările pe care le-a avut la vârsta de 15 ani, dispărând în schimb toate celelalte reprezentări pe care le-a prelucrat în sufletul său de la 15 până la 30 de ani, el ar avea atunci în mod obiectiv, faţă de conştienţa sa, întreaga sa interioritate sufletească de la vârsta de 15 ani. Dar el ar trebui să-si spună: Dacă în mine ar exista acum numai ceea ce constituia odinioară conţinutul vieţii mele sufleteşti, nu aş putea să gândesc tot ce gândesc acum nu ar fi posibil să fiu în starea sufletească pe care o am în prezent. Omul s-ar simţi cum era la 15 ani şi şi-ar da seama că tot ce trăieşte drept conţinut al vieţii sale sufleteşti de la această vârstă nu ar mai putea determina omul care este acum, că are totuşi de-a face cu ceea ce el a devenit. Vedeţi dar că într-un fel putem descrie impresia pe care o primim de la Lună. Putem spune că avem în mod nemijlocit următoarea impresie: Tu ai înaintea ta ceva ce nu îţi revelează în nici un caz prezentul, ci îţi vorbeşte numai despre trecut şi tot aşa cum, dacă la vârsta de 30 de ani ai percepe doar conţinutul vieţii sufleteşti pe care l-ai avut la 15 ani şi ar trebui să faci abstracţie de ceea ce ai devenit în ultimii 15 ani, la fel ar trebui să faci abstracţie că acum există Pământul. Căci Pământul, aşa cum este în prezent, având toate condiţiile pentru ca omul să poată trăi pe el, nu ar exista dacă s-ar realiza ceea ce ne prezintă Luna. Impresia pe care o primeşte privirea clarvăzătoare este posibilă numai dacă aceasta are o astfel de pregătire încât să-şi poată forma un concept, o reprezentare asupra a ceea ce era Pământul înainte. Căci ce se vede acolo a fost posibil înaintea Pământului, iar ceea ce mai târziu a condus la apariţia propriu-zisă a Pământului a devenit posibil doar după ce starea pe care privirea clarvăzătoare o contemplă acum a dispărut.

V-am descris ce trebuie să facă un clarvăzător pentru ca, aşa cum se spune, să se întoarcă prin *Cronica Akasha* spre o stare anterioară a sistemului nostru planetar,

căci prin faptul de a-şi fi flxat privirea clarvăzătoare asupra Lunii el a surprins o stare anterioară a sistemului planetar. Dacă încercăm să descriem acest fapt acum, se poate vedea cum s-a comportat sistemul nostru planetar înainte să apară Pământul actual. Şi pentru că procedăm în aşa fel încât învăţăm să cunoaştem stadiul anterior naşterii Pământului nostru actual, prin aceea că focalizăm ce a rămas în Lună ca memorie a sa, din această cauză ne-am obişnuit să numim stadiul anterior al Pământului stadiul lunar. În orice caz, o lămurire deplină a întregii situaţii o putem avea abia atunci când din starea de clarvedere pe care am dezvoltat-o pentru a ajunge la o imagine-amintire a sistemului planetar trecem din nou la starea de conştienţă obişnuită şi încercăm să ne clarificăm în ce constă deosebirea. Diferenţa constă în aceea că trebuie să încercăm să aducem ambele impresii într-un fel de consonanţă, dar această acţiune este posibilă numai dacă facem abstracţie de Lună. Căci privirea obişnuită exterioară a conştienţei normale nu ne spune prea mult despre Lună. Dumneavoastră ştiţi desigur că astronomia oficială încearcă prin mai multe mijloace să obţină informaţii despre Lună, dar, în general, observaţia exterioară nu spune prea mult. Mai degrabă trebuie să comparăm o anumită observaţie clarvăzătoare a Pământului, aşa cum este el în prezent, ca un corp ceresc, cu rezultatul observaţiilor exterioare. Când excludem tot ce este fizic în ceea ce apare în faţa ochilor noştri fizici, în diferitele regnuri ale naturii şi contemplăm apoi Pământul prin clarvedere, ni se dezvăluie că acesta, care ca planetă fizică se află nemijlocit sub noi şi în jurul nostru, se prezintă ca o stare evoluată a ceea ce fusese mai înainte Luna. Dacă vom compara cele două impresii vom fi în situaţia să punem următoarea întrebare: Cum a rezultat o stare din cealaltă? Atunci obţinem, ca de la sine, prin privirea clarvăzătoare lucrarea care s-a efectuat pentru ca o stare veche a Pământului, pe care tocmai am desemnat-o ca fiind starea sau stadiul lunar, să treacă la stadiul actual al Pământului. Şi avem impresia că această trecere de la un stadiu la altul s-a realizat de către acele entităţi spirituale pe care le-am numit, în ordinea Ierarhiilor, Spiritele formei. Aşa obţinem posibilitatea de a pătrunde în devenirea planetei, în stadiile ei timpurii. Acum se pune problema: Putem pătrunde cu privirea şi mai departe în urmă? Această posibilitate trebuie să o luăm în considerare chiar şi numai pentru motivul că în felul acesta vom înţelege în adevăratul lor sens entităţile spirituale care participă la formarea acestor corpuri cereşti.

Ca o a doua încercare de observaţie ocultă, să facem încă o dată abstracţie de Pământul nostru şi de Luna noastră şi mai ales de tot ce are caracter de lună în sistemul nostru planetar, şi, atât cât putem să o facem, să ne transpunem în starea unei alte planete sau chiar a unui număr mai mare de planete şi să comparăm aceste stări între ele. Vă rog să remarcaţi că eu vă prezint acum fapte adevărate, care pot apărea în conştienţa clarvăzătoare. Este posibil ca privirea clarvăzătoare, chiar dacă nu concomitent – de multe ori chiar situaţia dată nu permite acest lucru –, să fie îndreptată spre unele planete din sistemul nostru solar şi să cunoască ce impresii se primesc de la alte planete tot din sistemul planetar. Dacă se cercetează astfel o planetă sau mai multe nu se obţine prea mult, nu se primeşte nici o reprezentare clară. Dar se obţine imediat o reprezentare clară dacă se procedează

într-un anumit mod cu impresiile sale clarvăzătoare. Vreau din nou să prezint o comparaţie, pentru a fi şi mai clar ceea ce vreau să spun. Să presupunem că v-aţi aminti ceva ce aţi trăit când aveaţi vârsta de 18 ani şi aţi spune: Când eram la 18 ani am avut faţă de această trăire un punct de vedere pentru care eram atunci pregătit. Dar lucrurile vor fi mai clare poate dacă mă voi referi şi îmi voi aminti şi o altă experienţă trăită. Despre aceleaşi lucruri, de care mi-am amintit, am mai avut o impresie şi când aveam 25 de ani. Vreau să compar acum ambele impresii. Încercaţi să vă clarificaţi ce câştigaţi în viaţă dacă comparaţi aceleaşi lucruri, separate în timp. Veţi obţine o impresie globală în care o impresie o luminează pe cealaltă. Printr-un asemenea exerciţiu de comparare veţi realiza un fel de metodă aritmetică şi veţi produce, de fapt, ceva cu totul nou în reprezentările rezultate din colaborarea ambelor impresii pe care le aveţi din amintire. Aşa trebuie să procedeze clarvăzătorul când experienţa i-a reuşit, să lase ca privirea clarvăzătoare să-i fie impresionată, să zicem, de Marte, de Mercur, de Venus, de Jupiter etc. Acum el nu mai trebuie să privească fiecare din aceste impresii separat, ci trebuie să le compare, să le lase să interacţioneze, să creeze relaţii între ele. Dacă se consacră acestei activităţi, va căpăta o nouă impresie. Cu ceea ce a dobândit prin compararea acestor impresii a obţinut o reprezentare-amintire a sistemului planetar. Din nou, nu este un stadiu care să fie posibil în prezent, ci o stare care a fost posibilă în trecut, căci exprimă ceva care, la fel cum am descris mai înainte pentru stadiul lunar, reprezintă cauza a ceea ce există în prezent în sistemul planetar.

O impresie pe care o primim în felul acesta are particularităţi cu adevărat atotcuprinzătoare. Ceea ce trebuie prezentat cu reprezentări aparent aride, ţine, de fapt, de impresiile cele mai deosebite pe care le poate avea un om. Iar dacă am dori să explicăm în ce constă caracteristica acestei impresii, va trebui să alegem tot o comparaţie. Mărturisesc că nu aş putea să vă ofer ceva mai bun decât ceea ce vă spun acum pentru a descrie impresia pe care o primeşte omul în felul acesta.

Nu stiu dacă dumneavoastră aţi avut vreodată, în viaţa fizică, următoarea impresie. Fără îndoială că aţi plâns cândva, aceasta în mod sigur, că tristeţea v-a umplut ochii de lacrimi şi aţi avut compasiune pentru fiinţele care au fost în jurul dumneavoastră. Dar mai poţi avea şi o altă impresie. Există cu siguranţă mulţi printre dumneavoastră care cunosc impresia care ne este produsă de o descriere captivantă şi emoţionantă dintr-o operă de artă, dintr-un roman, de exemplu; citim o scenă despre care ştim sigur că nu este reală, dar care ne impresionează până la lacrimi. Nu ne gândim dacă ceea ce citim este o realitate sau nu, ci luăm lucrurile povestite, care de fapt există numai în imaginaţie şi în sentimente, în aşa fel încât acţionează ca o realitate şi ne storc şuvoaie de lacrimi. Cine a avut vreodată această impresie, acela are o reprezentare despre ce înseamnă ca, prin ceva spiritual, despre care nu-ţi dai osteneala să te întrebi dacă are la bază o realitate sensibilă, să ajungi la o astfel de impresie care nu te lasă să te gândeşti la nimic altceva, decât la ceea ce cuprinde şi împinge pe cineva să se apropie de el însuşi, ceva ce-ţi umple sufletul printr-un act normal de percepţie al conştienţei obişnuite.

Despre o asemenea impresie trebuie să vorbim, dacă vrem să descriem starea de care este cuprins cineva când compară impresiile pe care le primeşte conştiența clarvăzătoare de la fiecare planetă în parte. Este vorba de o trăire care acționează numai prin interioritatea noastră, ca o impresie sufletească. Apoi se obține un concept real despre ce este propriu-zis o inspirație, când omul ştie lucruri pentru care există numai un impuls de cunoaştere venit din interior. Nimeni nu înțelege, de exemplu, conținutul Evangheliilor în mod real, dacă nu le poate compara în ce priveşte impresia lor cu o impresie ca cea care a fost descrisă chiar acum. Căci Evangheliile sunt scrise din inspirație; trebuie doar să mergem la textul lor original. Dar mult mai puternică este impresia pe care o primim, în modul arătat, prin comparația impresiilor obținute de la fiecarei planetă în parte.

Acesta este unul din aspectele pe care aş dori să-l amintesc despre această impresie. Al doilea este că această impresie nu o poate primi fără piedici cel care nu este apt cel puțin pentru o clipă – în epoca noastră abia am putea găsi persoane apte pentru perioade mai lungi decât clipe – să simtă, fără odihnă compasiune şi iubire, să înlăture complet egoismul din sufletul său, căci cea mai mică nuanță de egoism cu care s-ar uni această impresie acționează imediat în mod negativ şi cel în cauză ar avea, în loc de ceea ce am arătat, o stare ca o încețoşare şi o deprimare a conştienței. Conştiența se întunecă, în acest caz, imediat. Din această cauză, a avea o asemenea impresie este una din trăirile de mare beatitudine.

Dacă avem norocul să primim o asemenea impresie, atunci apare ceva cu totul deosebit. Atunci, orice ai face, Soarele nu mai poate fi Soare pentru conştiență. Aşa cum îl aflăm pentru alte stări de conştiență, Soarele nu mai poate fi perceput. El încetează de a mai fi ceva izolat. Abia când vom reuşi să ne orientăm în această direcție vom avea următoarea impresie: În fața mea se află ceva, o anumită stare, şi un Soare izolat nu mai are nici un sens. Căci întregul, care apare în fața privirii oculte, îl putem avea numai dacă facem abstracție de tot sistemul nostru planetar şi ne oprim doar asupra Soarelui actual, înlăturând impresia fizică asupra sa. Aceasta se poate realiza cel mai bine dacă încercăm să obținem impresia ocultă despre Soare nu în timpul zilei, ci noaptea. Desigur, pentru impresia ocultă, faptul că noaptea Pământul fizic se află în fața Soarelui nu este un motiv pentru a nu primi impresii de la Soare, căci pământul fizic este de nepătruns pentru privirea fizică, nu şi pentru ochiul ocult. În schimb, dacă încercăm să îndreptăm privirea ocultă asupra Soarelui la lumina strălucitoare a zilei atunci apar turburări atât de mari, încât nu se poate obține o impresie ocultă despre Soare fără daune fizice. De aceea, în vechile Misterii, discipolii nu erau lăsați să realizeze în timpul zilei o impresie ocultă despre Soare, ci erau îndrumați să învețe să cunoască în mod ocult Soarele, în caracteristicile sale specifice, în timpul când pentru ochiul fizic era invizibil, şi momentul cel mai potrivit era miezul nopții. Ei erau îndrumați să-şi îndrepte privirea ocultă asupra Soarelui la miezul nopții. De aceea, veți găsi în unele descrieri ale vechilor Misterii, printre diferite lucruri care astăzi, cel mai adesea, nu sunt înțelese, de exemplu în Misteriile egiptene, această frază: Discipolul trebuie să vadă Soarele la miezul nopții [4].

Diletanții au născocit felurite explicații pentru a interpreta această vedere a Soarelui la miezul nopții, prin diferite simboluri care mai de care mai năstrușnice. De obicei, se ignoră total faptul că pentru a înțelege în modul cel mai corect lucrurile comunicate prin scrierile oculte trebuie să le interpretăm cât mai puțin în mod simbolic, ci să luăm pe cât posibil lucrurile *ad litteram*. Pentru interpretări simbolice se simte îndreptățit mai ales omul modern, deoarece conştiența actuală nu mai este predispusă să înțeleagă aceste fapte venite din vechime. Pentru cei care au o gândire mai corectă, ar trebui să fie clar că în scrierile antice era un obicei de a se spune lucrurilor pe nume, de a vorbi foarte exact. Aş dori aici, ca o paranteză, să atrag atenția asupra a ceva ce ar fi putut fi inclus în conferința publică ținută acum două zile [5], în legătură cu Kriemhilde. Se povesteşte că, după ce Siegfried a murit, ea a reținut pentru sine comoara Nibelungilor, făcând prin aceasta o faptă bună, dar Hagen i-a luat-o şi a asvârlit-o în Rin, iar când mai târziu Kriemhilde i-a cerut-o, la regele Atilla, Hagen nu i-a dezvăluit locul unde se află. Ei bine, vedeți dumneavoastră, acest pasaj este relatat amănunțit în *Cântecul Nibelungilor* pentru a arunca lumină asupra unor lucruri. Eu am găsit la comentatorii de simboluri din povestea Nibelungilor explicații cu adevărat pline de spirit, de foarte mult spirit. Mărturisesc că ce se spune în aceste explicații pare de multe ori impresionant de spiritual. De cele mai multe ori, comoara Nibelungilor este prezentată ca simbol pentru un aspect spiritual anume. În primul rând, ar fi foarte greu să vindecăm o boală doar cu simple simboluri, după cum simbolul nu poate fi ascuns cuiva, deci nici Kriemhildei, prin aruncarea lui în Rin. Eu, cel puțin, nu-mi pot imagina că un simbol de felul celui pe care îl prezintă unii comentatori este aruncat în Rin. Mai ales, greu îmi pot închipui că s-ar putea lua cuiva ceva ce nu poate fi explicat decât ca simbol. Cine cunoaşte aceste lucruri ştie, fireşte, că este vorba de ceva cu totul deosebit, de ceva ce am putea numi talisman, un talisman de natură fizică, făcut însă astfel încât întreaga sa substanță să fie alcătuită din aur. Dar acest aur era extras din pământuri aluvionare, din ceea ce apa cară în nisipul de râu, şi toată forța pe care o are acest aur aluvionar este antrenată – acum intervine simbolul – sub forma talismanului şi acțiunea lui asupra Kriemhildei provoacă în ea forțe prin care poate vindeca bolile. Acest talisman l-a ascuns Hagen de Kriemhilda, iar mai târziu i-a tăinuit locul. Avem aici de-a face cu ceva de natură fizică, cu un obiect absolut real, întrucât numai prin modul special în care a fost confecționat el dispunea de forțele oculte ce-i erau proprii.

Am citat acest pasaj doar ca exemplu, pentru a vă arăta cum trebuie înțelese aceste lucruri din vechile scrieri. Iată de ce trebuie luată în sens propriu expresia: Să vezi Soarele la miezul nopții. Atunci se primeşte cel mai bine de la Soare impresia ocultă despre acesta, când nu eşti stânjenit de impresia fizică, când nu vezi nimic din lumina Soarelui, când îl contempli noaptea. Atunci primeşti impresia despre Soarele prezent şi ea este asemănătoare cu ceea ce se obține prin impresia descrisă mai înainte. Se produce în felul acesta impresia unei stări încă şi mai timpurii a întregului sistem planetar, sistem căruia îi aparține şi Pământul nostru, impresia unui stadiu când Soarele nu exista ca ceva separat, ci întregul sistem planetar era, într-un anumit fel, Soare, cuprinzând inclusiv şi substanța

Pământului nostru. Acest stadiu îndepărtat care era totodată şi stadiul Pământului este numit stadiul solar. Putem deci spune: Pământul nostru, înainte de a deveni ceea ce este astăzi, s-a aflat într-un stadiu lunar, iar mai înainte de acesta, într-un stadiu solar.

O impresie corespunzătoare pentru o stare încă şi mai veche a planetei noastre se poate căpăta, dacă se încearcă obţinerea unei impresii oculte despre acea categorie de corpuri cereşti despre care am vorbit către sfârşitul conferinţei de ieri, şi anume despre comete. A vorbi despre aceasta în amănunt ar însemna să monpolizăm tot timpul pe care îl avem la dispozitie; din punct de vedere al metodei lucrurile se prezintă însă asemănător cu ce am prezentat deja. Dacă facem din nou o comparaţie între ceea ce se obţine prin percepţia ocultă a vieţii cometelor şi o reprezentare – acum este vorba să ne facem o anumită reprezentare, căci reprezentarea din amintire nu se poate compara cu ceva actual –, atunci se obţine în mod nemijlocit impresia, mai departe nu se poate merge, că s-a primit o impresie a unei stări care se situează înainte de stadiul solar, stare pe care din motive întemeiate o numim stadiul saturnian. Vedeţi dar cum trăirile noastre interioare, pe care le putem avea în legătură cu sistemul planetar, sunt pentru ocultişti decisive pentru reprezentarea pe care ei şi-o fac despre acest sistem planetar.

Să părăsim acum, pentru putin timp, sistemul planetar. Tot ce am expus până aici am făcut-o cu scopul de a finaliza într-o descriere de ansamblu modul în care acţionează entităţile spirituale în corpurile cereşti. Va trebui însă, întrucât corpurile cereşti sunt alcătuite din regnurile naturale, să încercăm să ne formăm, tot din punctul de vedere al unui ocultist, o reprezentare asupra următoarei situaţii care apare în faţa privirii spirituale, când lăsăm să acţioneze asupra noastră fiecare regn natural, izolat.

Să pornim în cercetarea şi observarea regnurilor de la om. Când se ia în considerare fiinţa umană, se arată că aceasta se compune din corp fizic, corp eteric, corp astral şi din ceea ce numim entitatea Eului, Eul însuşi; toate aceste lucruri le cunoaşteti. Entitatea umană alcătuită din aceste patru mădulare unde se găseşte pentru observaţia spiritual-ştiinţifică? Fiinţa cvadruplă a omului o găsim în lumea fizică, căci tot ceea ce am spus că se află în componenţa sa acţionează asupra noastră în lumea fizică. Să trecem apoi la lumea animalelor. Când observăm un animal constatăm că şi la acesta găsim un corp fizic în sânul lumii fizice, în lumea sensibilă obişnuită, aşa cum se întâmplă şi în cazul omului. În această privinţă nu există nici o îndoială. Mai trebuie să admitem că şi animalul are un corp eteric şi un corp astral, aşa cum admitem că omul are un corp eteric, deoarece corpul fizic singur, în mijlocul lumii fizice, este un lucru imposibil. Aceasta se constată îndată ce omul a trecut prin poarta morţii. Atunci corpul fizic rămâne într-adevăr singur în lumea fizică, dar se descompune, căci este lăsat în seama propriilor sale forţe. Cât timp omul este în viaţă, trebuie să existe un luptător permanent împotriva forţelor de descompunere ale corpului fizic, şi acest luptător este corpul eteric, vizibil însă numai pentru conştienţa ocultă.

	Omul	Animalul	Planta	Mineralul
Lumea devachanică superioară	-	-	-	EUL
Lumea devachanică	-	-	EUL	corp astral
Lumea astrală	-	EUL	corp astral	corp eteric
Lumea fizică	EUL corp astral corp eteric corp fizic	corp astral corp eteric corp fizic	corp eteric corp fizic	corp fizic

Aceeaşi relaţie există şi la animal, astfel că şi acestuia trebuie să-i atribuim un corp eteric în lumea fizică. Apoi, întrucât suntem pe deplin convinşi că faptele şi lucrurile exercită asupra omului nu numai influenţe, dar că aceste influenţe se oglindesc în el, provoacă în el ceva ce putem numi o oglindire lăuntrică, pentru aceasta atribuim omului un corp astral, pe care îl percepe numai privirea spirituală. Exact aşa stau lucrurile şi în cazul animalelor. În timp ce planta, de exemplu, nu scoate un strigăt când se exercită asupra ei o impresie din afară, animalul se manifestă zgomotos, cu alte cuvinte, o impresie din afară apare şi ca trăire lăuntrică. Privirea ocultă ne dezvăluie că o trăire interioară este posibilă numai dacă există un corp astral. În schimb, la animal, dacă rămânem în cadrul fenomenelor lumii fizice, nu putem vorbi despre un Eu. Acest lucru are un sens cel mult pentru anumiţi filosofi moderni care se iau numai după analogii. Dacă mergi însă numai pe analogii, atunci poţi afirma tot felul de lucruri. Există astăzi chiar teosofi cărora le insuflă un anumit respect când un cercetător al naturii, care a devenit renumit, Raoul Francé [6], atribuie şi plantelor suflet şi nu face deosebire între ce înseamnă suflet la animal şi ce înseamnă la plantă. El constată, ceea ce este corect, că există anumite plante care atunci când o mică insectă vine în apropierea lor îşi strâng frunzele, o prind şi o devorează. Un asemenea observator exterior spune: Acolo unde exterior, în natură, apare ceva care aparent este asemănător cu atragerea hranei şi devorarea acesteia, acolo trebuie să existe un lucru asemănător cu ceea ce există la fiinţele care caută şi apoi consumă hrana printr-o pornire sufletească, interioară. Ei bine, eu cunosc ceva care, de asemenea, atrage mici vietăţi, dar căreia în orice caz, nu i se poate atribui un suflet, după modelul filosofilor moderni ai naturii. Este vorba de o cursă de şoareci în care se găseşte slănină. Aceasta atrage şi ea vietăţi mici, şi dacă am proceda ca filosofii naturii, ar trebui să atribuim un suflet, cum se atribuie plantei carnivore *Dionaea muscipula*, şi cursei, căci şi aceasta atrage şoareci când este bine garnisită cu slănină. Toţi aceşti cercetători care ţin seama numai de aspectele exterioare nu ar trebui să uite acea năzuinţă care există la multi oameni cu convingeri spirituale şi care le dă satisfacţie când vine vorba de spirit.

În această privinţă, chiar în cadrul literaturii germane, unii susţin că au fost scoase la iveală multe lucruri frumoase, dar un ocultist ar spune că s-au făcut multe prostii. Aşa cum nu se poate vorbi în cazul unei plante carnivore sau al oricărei

alte plante despre un suflet animal asemănător celui al ființelor însuflețite, dacă privim lucrurile în mod imparțial, nu se poate spune nici despre un animal oarecare că ar avea un Eu. Animalul nu are un Eu aici, în lumea fizică. Doar cercetarea ocultă ne conduce la Eul animalului. Dar acest Eu nu se află în lumea în care se află Eul omului. Eul animalului este desprins de corpul său fizic, astfel că pentru a-l găsi trebuie să pătrundem într-o altă lume, pe care învățăm să o cunoaştem dacă ne ridicăm cu privirea ocultă până la acest Eu animal. Şi dacă nu ne place să facem fel de fel de clasificări şi scheme şi să spunem că lumea constă din planul fizic, din planul astral, din planul mental ş.a.m.d., dacă, deci, nu ne place acest gen de expunere, deoarece sensul cuvintelor nu ne lămureşte prea mult, atunci trebuie să procedăm altfel. Chiar şi în unele lucrări teosofice [7] se vorbeşte foarte mult de „Logos" dar nu am găsit că s-ar suscita prin acest cuvânt reprezentări despre ceea ce este cu adevărat Logosul. De regulă, am constatat că autorii acestor cărți ştiu despre Logos numai că se compune din cinci litere. Dar îndată ce încercăm să ajungem cu adevărat la reprezentări concrete, pentru ca să reținem ceva în mintea noastră, acestea se prefac în fum. Chiar dacă se spun fel de fel de lucruri despre Logos, că el țese etc. etc., o conştiență care se vrea concretă nu va şti cum să se descurce. Logosul este ceea ce este, dar cu siguranță un păianjen nu este, şi ceea ce face nu poate fi în nici un caz o țesătură. În concluzie, nu este bine să folosim abstracțiuni pentru a suscita reprezentări atunci când este vorba de lucuri care depăşesc lumea fizică a omului.

Este cu totul altceva când privirea ocultă caută la animal ceea ce la om se descoperă deja în lumea fizică, în toate faptele şi modurile de a proceda ale sale: Eul. Eul se găseşte şi la animal, dar nu aici, în lumea în care are corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, ci într-o lume suprasensibilă care apare numai dacă se îndepărtează vălul lumii obişnuite, care ascunde ceea ce se găseşte imediat după lumea sensibilă. Putem spune, aşadar: Eul animalului trebuie căutat într-o lume suprasensibilă. Şi despre acest Eu al animalului mai trebuie să adăugăm: El apare acolo, în fața noastră, ca o realitate, dar în lumea fizică nu se manifestă ca o individualitate, şi acest lucru îl putem înțelege dacă ne îndreptăm atenția asupra unor categorii de animale, asupra unei haite de lupi, a unei turme de oi ş.a.m.d. Şi aşa cum ambele noastre mâini cu cele zece degete, sau ambele noastre picioare au toate un singur suflet care, la rândul său, este purtătorul unui Eu, tot astfel un grup de animale alcătuite la fel au un astfel de Eu, pe care însă nu îl găsim în lumea fizică; aici el doar îşi trădează existența. Cel pasionat de abstracțiuni, materialistul de azi, spune: În animal este real doar ceea ce se vede cu ochii fizici, şi dacă ne formăm conceptul de „lup" sau conceptul de „miel" ele nu sunt decât simple concepte. Pentru ocultist ele nu sunt simple concepte care există în noi, ci sunt imagini oglindite ale unei realități, ceva ce nu există în planul fizic, ci se află într-o lume suprasensibilă. Totuşi, acest ceva îşi trădează existența, cu putină reflecție, deja pe plan fizic. El revelează faptul că în afară de ceea ce putem percepe cu simțurile mai există ceva ce nu poate fi perceput în lumea fizică, dar care are importanță pentru forțele lăuntrice ale animalului. Aş dori să atrag atenția celor care consideră ideea de lup un simplu concept, care nu trebuie să corespundă nici unei realități, asupra următorului experiment. După cum ştim,

lupul mănâncă miei. Hrăniți lupul cu miei atâta timp cât este necesar ca întreaga materie fizică să se transforme, aşa cum au arătat ştiințele naturale; astfel în timpul în care îşi înlocuieşte corporalitatea lupul a mâncat numai miei. Acum lupul are în el numai miei. Ceea ce este vizibil la lup, adică materia fizică, provine de la miei. Vedeți apoi dacă lupul a devenit miel. Dacă nu a devenit miel, atunci nu aveți nici un drept să spuneți că ideea, conceptul de lup se epuizează numai în ceea ce poate fi perceput fizic, ci are în el şi ceva suprasensibil, care nu poate fi găsit mai înainte de a pătrunde în suprasensibil. Aşa cum cele zece degete ale mâinilor aparțin unui singur suflet, la fel şi toți lupii aparțin unui Eu-grup, iar lumea în care se găseşte Eul-grup o numim concret lumea astrală.

În ceea ce priveşte plantele, o considerație asemănătoare ne conduce la concluzia că în planul lumii fizice la plantă găsim numai corpul fizic şi corpul eteric. Şi tocmai aceasta este cauza pentru care planta, având numai corp fizic şi corp eteric, nu țipă când este rănită. Deci, putem spune: În lumea fizică există numai corpul fizic şi corpul eteric al plantei. Dacă cercetăm cu privirea ocultă, adică ne transpunem pur şi simplu în lumea în care se găseşte Eul-grup al animalelor, adică în lumea astrală, vom găsi acolo referitor la lumea vegetală ceva caracteristic. Vom afla că şi în lumea plantelor există durere. Când planta este smulsă din pământ cu rădăcina se manifestă o durere asemănătoare cu aceea când smulgem un fir de păr dintr-un organism animal şi această durere este resimțită de întregul organism. Dar în legătură cu procesul de creştere al plantei apare şi fenomenul vieții conştiente. Încercați să vă reprezentați fenomenul de încolțire – de ieşire a plantelor, primăvara, din pământ. Acest fenomen corespunde unui anumit sentiment care apare la unele entități spirituale care aparțin de Pământ, care includ Pământul în atmosfera lor spirituală. Dacă vrem să descriem acest sentiment, aceasta se poate face printr-o comparație cu sentimentul pe care îl avem în conştiența noastră seara, când trecem din starea de veghe în starea de somn. Aşa cum atunci conştiența începe treptat să se atenueze, la fel simt aceste spirite ale Pământului când plantele au început să germineze, primăvara. Ulterior, o dată cu veştejirea şi uscarea care se produce în lumea plantelor, alte entități spirituale, care sunt legate de atmosfera Pământului, au acelaşi sentiment pe care îl are omul când se trezeşte dimineața. Putem spune deci: Există ființe ataşate de organismul terestru care dezvoltă un sentiment asemănător celui pe care îl are corpul nostru astral în momentul când ne culcăm sau când ne trezim. Dar nu este permis să facem comparații abstracte. Aici, ar fi mult mai potrivită comparația dintre fenomenul de germinare al plantelor, primăvara, şi sentimentul pe care îl avem când ne trezim şi dintre fenomenul de uscare a plantelor, toamna, şi sentimentul pe care îl avem când adormim. Totuşi adevărată este situația inversă, căci entitățile despre care este vorba acum simt toamna un fel de trezire, şi simt ca un fel de adormire atunci când plantele sunt, primăvara, în germinare. Aceste entități nu sunt de fapt decât corpul astral al plantelor şi îl găsim acolo unde se află şi Eul-grup al animalelor. Corpul astral al plantelor există, aşadar, în aşa-zisul plan astral.

Dar în legătură cu plantele trebuie să vorbim şi despre un Eu, şi pentru aceasta vom recurge tot la investigaţia ocultă. Eul plantelor se arată tot ca un Eu-grup, ca ceva ce ţine de un întreg grup de plante cu aceeaşi formă, aşa cum am constatat şi la Eul-grup al animalelor. Dar va fi o acţiune zadarnică să căutăm Eul-grup al plantelor acolo unde am găsit corpul lor astral şi unde este şi Eul-grup al animalelor, adică în planul astral. Va trebui, dimpotrivă, să mergem într-o lume suprasensibilă şi mai înaltă; trebuie să urcăm dincolo de lumea astrală, într-o lume pe care o simţim că se află mult mai sus. Abia într-o astfel de lume putem să situăm Eul-grup al plantelor. Dacă cercetăm această lume în care este de găsit Eul-grup al plantelor, putem să-i dăm un nume. O numim, fără ca numele să aibă vreo importanţă, lumea devachanică.

În cazul mineralelor – şi acest lucru este uşor de recunoscut –, în lumea fizică se află numai corpul fizic. Tocmai prin aceasta ne apare mineralul ca reprezentând anorganicul, neviul. Corpul lor eteric îl găsim în lumea în care se află Eurile-grup ale animalelor şi corpurile astrale ale plantelor. Dar nu găsim acolo nimic ce ar arăta, într-un fel oarecare, că fiinţa mineralului are sentimente. Totuşi şi mineralul este viu. Constatăm chiar că această viaţă a mineralului durează nesfârşit de mult, are o creştere şi o evoluţie care se manifestă în feluritele minerale şi în feluritele forme minerale, pe scurt, găsim viaţa minerală, polimorfă a planetei, în planul astral. În faţa unui mineral, noi ştim să recunoaştem că el nu este mult diferit de propriile noastre oase, care au o structură minerală, dar care sunt totuşi legate de viaţa noastră. Deci, tot ce este mineral este şi legat de ceva viu, numai că acest viu îl găsim numai în planul astral. Dacă ne oprim, ca să spunem aşa, în mod ocult în lumea în care sunt Eurile-grup ale plantelor, vom remarca faptul că lumea minerală este legată şi de altceva, şi anume de sentimente, adică de ceva de natură astrală. Când pietrele sunt sfărâmate într-o carieră, pe planul astral nu se constată că ar fi vorba de ceva de natură sentimentală, dar în planul devachanic vedem imediat că atunci când piatra este lovită şi sfârâmată, când se desprind din ea bucăţi, apare ceva asemănător cu un sentiment de plăcere, un fel de desfătare. La om şi la animal, în asemenea cazuri, apar sentimente contrarii. Dacă un animal sau un om este tăiat sau lovit sau i se smulge păr de pe cap, se simte durere. La minerale, situaţia este contrară: când zdrobim un mineral, acesta simte satisfacţie. Dar dacă într-un pahar cu apă am dizolvat sare de bucătărie şi dacă urmărim cu privirea ocultă spre lumea devachanică, faptul că sarea începe să cristalizeze din nou provoacă durere, se simte durere în acel loc. Aşa se prezintă lucrurile peste tot în viaţa mineralelor, ori de câte ori un element lichid formează prin cristalizare ceva solid. Aşa a fost, de fapt, şi în cazul formării Pământului care, în trecut, se găsea într-o stare fluidă, era moale. Elementul solid, pământul, s-a format încetul cu încetul din ceea ce era lichid, iar acum noi păşim pe teren solid şi arăm pământul cu plugurile, producându-i prin aceasta nu durere, ci, dimpotrivă satisfacţie. În schimb, pentru entităţile legate de Pământ şi care constituie regnul astral al planetei, nu a fost un lucru plăcut faptul că au trebuit să se comprime pentru ca să fie posibilă viaţa omului pe planetă. De aceea, entităţile care constituie corpurile astrale din spatele pietrelor au trebuit să rabde dureri peste dureri. În regnul mineral, entitatea suferă o dată cu înaintarea procesului de

maturizare a Pământului. Este un simțământ cu totul aparte pe care îl ai când, prin cercetarea ocultă, recunoşti această realitate, şi ne amintim de celebrul citat al unui initiat: „Orice creatură geme şi suferă de durere aşteptând mântuirea, aşteptând venirea unui copil" [8]. Despre aceste lucruri se citeşte în mai toate scrierile bazate pe doctrinele oculte. Aceste scrieri oferă mult şi minții celei mai simple, dar şi mai mult celui care poate percepe totul sau cel puțin o mare parte din acestea. Oftatul şi gemetele regnului mineral, care trebuie să se producă deoarece procesul cultural al Pământului are nevoie de un teren solid, Pavel le numea cu un termen generic: suspinul întregii făpturi.

Aceste manifestări au loc în acele entităti care se află la baza regnului mineral, reprezentând corpul astral al acestuia, şi pe care le găsim în lumea devachanică. Eul propriu-zis, respectiv Eul-grup al regnului mineral, trebuie căutat într-o lume situată încă şi mai sus, şi pe care o vom numi lumea Devachanului superior. Aici găsim Eurile-grup ale mineralelor. Trebuie să vă dezobişnuiți de reprezentarea de a identifica ceea ce numim corp astral cu lumea astrală. Corpul astral al mineralului trebuie căutat în planul devachanic, iar corpul eteric al acestuia, dimpotrivă, în lumea astrală; Eul-grup al animalelor trebuie căutat tot în planul astral, în schimb corpul astral al animalelor, ca şi al oamenilor, în lumea fizică. Corpul astral nu trebuie confundat cu lumea astrală. Aşa cum ni se înfățişează lumea, putem spune: Ceea ce găsim la o ființă ca mădulare constitutive nu trebuie identificat cu lumile corespunzătoare, ci trebuie să ne obişnuim să presupunem existența unei diferențieri între entități diferite. O cercetare ocultă riguroasă ne dezvăluie aceasta în mod foarte clar. Vom găsi astfel, în lumea Devachanului superior, doar Eurile-grup ale mineralelor. Am prezentat în felul acesta relațiile entităților diferite ale regnurilor naturale cu lumile superioare şi acest fapt poate constitui o bază pentru căutarea relațiilor diverselor regnuri naturale cu entitățile creatoare ale Ierarhiilor care acționează pretutindeni în lume, aşa cum le cunoaştem după cele arătate mai înainte.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a IX-a

Helsingfors, 13 aprilie 1912

În ultima noastră expunere am arătat care este relația forțelor spirituale care acționează în ființele care aparțin regnurilor naturale ale Pământului cu ceea ce se vede în exterior. Să ne amintim, pe scurt, cum am abordat aceste lucruri, deoarece este necesar ca asemenea aspecte, care formează partea esențială a temei pe care ne-am propus să o dezvoltăm aici, să fie explicate mai pe larg, spre a ne conduce la ceea ce trebuie să culmineze propriu-zis în conferințele noastre: o înțelegere de ansamblu a interacțiunii vii a ființelor diverselor Ierarhii şi ale descendenților acestora în corpurile cereşti şi în regnurile naturale. Am spus că omul, pe planul fizic, are active cele patru mădulare componente ale entității sale, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul. Am demonstrat apoi că, în ce priveşte regnul animal, acesta are active pe planul fizic numai trei mădulare, corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral; în schimb Eul-grup se află în planul astral. Am văzut în continuare că, în ce priveşte plantele, acestea au active în planul fizic corpul fizic şi corpul eteric, în planul astral au corpul astral şi în planul devachanic Eul-grup. La regnul mineral, găsim în planul fizic numai corpul fizic, corpul eteric se află în planul astral, corpul astral în planul devachanic, iar în ceea ce numim planul devachanic superior se află Eul-grup al mineralelor.

Vreau să pătrundem acum mai mult în ce înseamnă toate acestea în realitate. Până acum am putut să spunem că privirea ocultă, care ne ridică până în prima lume suprasensibilă ce se află imediat deasupra lumii noastre, nu întâlneşte în cadrul lumii fizice la animal ceea ce găseşte la om, adică Eul; ceea ce numim Eu la om, la animal poate fi găsit numai în lumea astrală, în lumea suprasensibilă şi abia acolo îşi are punctul de plecare al activității sale. Constatăm că ştiința ocultă nu poate atribui animalului, în lumea fizică, Eul. Ea nu-i contestă animalului Eul, dar spune că acesta se găseşte doar în lumea astrală.

Se poate uşor susține obiecțiunea că şi la animale, în special la animalele superioare, la primate, s-ar putea vorbi de existența unui Eu în planul fizic, în timp ce corect ar fi să se spună doar că animalele, având în vedere multiplele lor funcțiuni şi abilități, dau dovadă de o extraordinară inteligență, o minunată putere de înțelegere, astfel că unele actiuni ale animalului pe planul fizic s-ar putea foarte bine compara cu ceea ce face şi omul pe planul fizic. Trebuie să spunem că cine se exprimă astfel nu a înțeles principiul de bază al acestor lucruri. Nimănui din cei care pătrund în aceste lucruri nu-i trece prin minte că, de exemplu, ceea ce noi numim forțe sufleteşti umane s-ar putea contesta animalelor în planul fizic. Nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Aici îşi au originea cele mai felurite erori şi neînțelegeri. O asemenea neînțelegere o întâlnim la un anumit darwinism materialist al zilelor noastre când se spune: Voi antroposofii vedeți lucrurile ca şi cum omul trebuie situat neapărat pe o treaptă superioară de spiritualitate față de animal, în timp ce se poate observa câtă inteligență dezvoltă un animal. Există atât de multă inteligență, chiar şi atât de multă morală instinctivă în lumea animalelor, încât se poate ca tot ce deține omul în forțele sale sufleteşti să reprezinte un fel de treaptă superioară a ceea ce se găseşte deja în regnul animal. Punctul de vedere asupra a ce se întâmplă în această privință este cu totul deplasat. Unei abordări lipsite de idei preconcepute nu-i va trece prin minte să

conteste chiar şi regnului animal înțelegere şi înțelepciune. Este suficient să ne clarificăm unele fapte, ca acela că omenirea a ajuns relativ târziu la descoperirea hârtiei în cursul evoluției sale culturale. În expunerile care prezintă istoricul descoperirii hârtiei, aceasta este prezentată ca o mare cucerire datorată inteligenței umane, şi într-o anumită privință este într-adevăr un semn al progresului uman. Dar viespile au deținut această artă cu milioane de ani înainte, căci ceea ce fac viespile în cuiburile lor este chiar hârtie. Deci, s-ar putea spune: Ceea ce produce rațiunea umană, găsim în regnul animal, chiar la specii situate jos de tot. Dar, repet, o gândire clară, lipsită de prejudecăți, nu poate contesta în nici un caz regnului animal forțele sufleteşti umane, ca atare. Este foarte adevărat că noi, care ne situăm pe terenul ocultismului, suntem chiar convinşi că inteligența şi rațiunea acționează mult mai precis, mult mai sigur la animal decât la om. Diferența este că la om toate aceste forțe sufleteşti se raportează la un Eu care se dezvoltă independent în lumea fizică şi parcurge chiar prin educație o evoluție independentă. Când ne referim la un grup de indivizi aparținând aceleiaşi specii animale, noi ştim că prin specia din care fac parte este condiționat ciclul dezvoltării lor, aşadar, cu totul altfel decât la om, care se dezvoltă în mod individual.

Dacă ne îndreptăm atenția asupra ansamblului regnului animal, găsim în cadrul lumii animale cele mai variate forme, foarte diferite unele de altele, cu totul altfel decât sunt diferențele dintre rasele umane. Pe tot întinsul globului pământesc găsim, fireşte, şi o mare diversitate la rasele umane, dar comparați aceasta cu infinita varietate a animalelor, de la speciile cele mai rudimentare la speciile mai avansate, şi veți remarca cât de mare este diferențierea din regnul animal. Cu totul altfel decât la om. De unde provine aceasta? Ne apropiem de un răspuns dacă mai întâi ne întrebăm: Cine creează diversele specii din regnul animal, diversele feluri de animale pe care le găsim răspândite pe glob?

Aici privirea ocultă ne relevă că ceea ce produce diversitatea speciilor de animale nu depinde numai de influența mediului geografic, ci, dimpotrivă, varietatea animalelor şi a formelor îşi are originea în spațiul ceresc sau mai exact spus în diverse puncte ale spațiului ceresc, pentru că forțele care creează o anumită formă se află într-un alt punct al spațiului ceresc decât forțele care creează altă formă. Forțele care creează diversele forme de animale afluează spre planeta noastră din alte planete ale sistemului solar. Întregul regn animal îl putem împărți, de fapt, în şase sau şapte grupe principale care au Euri-grup superioare. Aceste Euri-grup superioare îşi au impulsurile lor de acțiune în cele şase-şapte planete principale care aparțin de sistemul nostru solar, astfel că din punct de vedere spiritual forțele care alcătuiesc grupele principale ale animalelor acționează dinspre planete. Cu aceasta am spus ce înseamnă de fapt să vorbeşti în mod real despre Euri-grup la animale. Înseamnă că în animal trăiesc forțe a căror entitate nu trebuie căutată în nici un caz pe Pământ, ci în afara Pământului, în spațiul ceresc, şi anume în lumea planetelor. Este ca şi cum regenții formelor principale ale grupelor de animale trăiesc pe planetele noastre şi ei au trebuit să se retragă pe aceste planete pentru a putea acționa cu forțele lor de la distanțele potrivite, din direcțiile

corespunzătoare, spre Pământ. Dacă planetele ar trimite numai astfel de forme spre Pământul nostru, nu am avea în fapt o varietate atât de mare în regnul animal cum există în prezent, ci ar exista şapte forme principale. Într-o perioadă de timp extrem de îndepărtată au existat într-adevăr numai şapte forme principale în regnul animal. Dar aceste forme erau foarte mobile, determinabile, aveau oarecum o structură plastică, maleabilă, puteau fi uşor transformate, se putea trece de la o formă la altă formă, diferită, şi, mai târziu, chiar aşa s-a întâmplat. Cele şapte forme principale primordiale au rămas departe, în acel trecut extrem de îndepărtat. Apoi s-au asociat alte forțe, care au acționat asupra forțelor planetelor, sprijinindu-le sau inhibându-le.

Va trebui să vă vorbesc acum despre cum apar aceste alte forțe. Când ne îndreptăm privirea obişnuită în afară, spre întinderile cerului, impresia generală este că totul este uniform. Dar lucrurile nu stau aşa. Dacă ne îndreptăm privirea într-o direcție oarecare, în spațiu, în fața cercetătorului ocult apare ceva cu totul diferit decât atunci când priveşte într-o altă direcție a spațiului. Spațiul nu este nicidecum omogen, nu este acelaşi în toate părțile, ci din diverse direcții ale Cosmosului acționează forțe diferite, în funcție de locul de unde vin.

Întregul spațiu cosmic este plin de entități spirituale apartinând diferitelor Ierarhii, care acționează în mod diferit asupra Pământului, din diverse direcții. În acele timpuri străvechi, când oamenii aveau o anumită clarvedere primordială, primitivă, acest lucru era foarte clar oamenilor. Ei spuneau: Când îmi îndrept privirea într-o anumită perioadă a zilei spre o direcție pe cer, mă întâmpină unele forțe, dacă mă uit într-o altă direcție mă întâmpină alte forțe. Oamenii percepeau, de asemenea, că din anumite puncte veneau din spațiul cosmic forțe precis determinate, deosebit de importante pentru Pământ. Aceste forțe erau grupate în mod ordonat în cercul de stele din spațiul ceresc, cerc pe care omul acelor timpuri îndepărtate l-a numit „Zodiac" sau „cercul animalelor"*. În toate timpurile s-a vorbit de Zodiac şi aceasta nu în mod zadarnic, căci oamenii îi cunoşteau însemnătatea. În spațiul ceresc lucrurile se petrec astfel, încât forțele care acționau dinspre planeta Marte asupra Pământului şi au realizat în animalitatea încă plastică una din cele şapte forme principale acționează diferit, după cum Marte se află într-o parte a Zodiacului sau în alta. Apoi Zodiacul a fost împărțit în 12 semne, care apar în mod natural ca nişte constelații, şi după cum forțele lui Marte, care sunt hotărâtoare pentru o formă de animal, se află în constelația Berbecului sau a Taurului, sau într-o altă constelație, acțiunea lor este diferită. În felul acesta s-au individualizat cele şapte forme principale. Din acestea rezultă apoi o mulțime de posibilități pentru nenumăratele forme de azi. Şi dacă ne gândim că, de exemplu, Marte poate acționa în mod hotărâtor când se află în constelația Leului, astfel încât înlocuieşte influența acestei constelații cu privire la Pământ, sau când se află într-o altă parte, la fel de influent când Pământul este între Soare şi Marte, atunci apare un număr şi mai mare de posibilități. Toate acestea sunt forțe care au acționat împreună pentru a diferența cele şapte grupe principale ale regnului animal. Aşa s-a creat multitudinea de forme animale pe Pământ, prin aceea că planetele sunt reşedința sufletelor-grup şi Eurilor-grup ale

animalelor, de unde ele îşi revarsă forțele asupra Pământului, îndeplinindu-şi misiunea. Numai prin faptul că fiecare Eu-grup al unei forme de animal, care trebuie să acționeze în jos dinspre Marte, a ales acest loc de pe cer îşi poate exercita acțiunea sa corespunzătoare pe Pământ. Aici se află forțele care au creat multitudinea formelor animale, şi când spunem că Eul-grup al animalelor trebuie căutat în planul astral expresia este absolut corectă şi reflectă realitatea. Când privirea ocultă vrea să caute Eul-grup al oricărei forme de animal, nu o va căuta pe Pământ, ci pe una din planetele sistemului nostru solar. Ceea ce privirea ocultă găseşte aici pe Pământ la om, pentru animal ea trebuie să se îndrepte în afară, în spatiul ceresc, spre planete. Şi la fel cum un om care are de făcut o lucrare ce comportă diferite puncte de lucru trebuie să se ducă la fiecare din aceste puncte, tot aşa Eul-grup care îşi are reşedința pe o planetă străbate spațiul cosmic de-a lungul Zodiacului, pentru ca astfel, de acolo, să-şi diversifice forțele.

* Zodiac, din limba greacă: *zoon* = animal, *kyklos* = cerc, a dat cuvântul *zodiakos*, deci „cercul animalelor", şi se referă la cele 12 semne zodiacale şi constelații cu denumiri de animale (n.t.).

Dacă facem o legătură între tot ce am stabilit până acum cu faptul că astăzi se caută cu atâta asiduitate impulsul care a dus la crearea multiplelor forme animale în tot felul de ipoteze materialiste, cum ar fi, de exemplu, „lupta pentru existență", „selecția naturală" sau ceva asemănător, atunci ne apar cu adevărat grandioase faptele pe care le-a stabilit pe baza acestor străduințe de pildă Darwin [9], în măsura în care el s-a rezumat numai la fapte. Căci, în această privință, darwinismul a descris în mod involuntar cum se produce mobilitatea formelor animale, cum se creează ele, de fapt, din forma fundamentală. Dar, prin predispozițiile timpului nostru, s-a făcut abstracție de faptul că forțele care creează aceste forme acționează dinspre spațiul ceresc, că, prin urmare, creatorii formelor animale trebuie căutati în lumea planetelor din sistemul nostru planetar, nu pe Pământ.

Dacă însă ne punem întrebarea: Cum stau lucrurile în ceea ce-l priveşte pe om? răspunsul îl primim abia dacă în prealabil răspundem la o altă întrebare: Ce fel de spirite sunt cele pe care astăzi le-am considerat suflete-grup ale animalelor şi care îşi au reşedința în diferite planete. Răspunsul ne arată că Eurile-grup ale animalelor sunt entități descendente ale acelei categorii de entități spirituale care au fost numite de mine în cursul acestor conferințe Spirite ale mişcării. Deci, trebuie să considerăm Eurile-grup ale animalelor descendenți ai Spiritelor mişcării. Spiritele mişcării au dat din propria lor substanță omului, în timpul vechiului stadiu lunar, corpul astral. Putem, aşadar, pentru a completa lucrurile să spunem: Pământul a avut un stadiu anterior de evoluție, care este stadiul lunar; în timpul acelui stadiu, oamenii au primit de la Spiritele mişcării corpul astral. Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă: Când Pământul era Lună – vechea Lună, nu satelitul de acum, care nu este decât o bucată desprinsă din Pământ, în timp ce vechea Lună a fost o încarnare precedentă a actualului Pământ – când, deci, Pământul exista în acea veche stare lunară, Spiritele mişcării planau în jurul vechii Luni şi instilau în ceea ce omul aducea cu sine dintr-o stare planetară şi

mai veche propria lor substanță. Astfel, ceea ce omul a primit drept corp astral, ceea ce pentru el, atunci, era ceva nou, deoarece avea numai corp fizic şi corp eteric, provine de la Spiritele mişcării. Apoi, vechea Lună a dispărut şi s-a format Pământul actual. Totodată, Spiritele mişcării îşi continuă propria lor evoluție şi dezvoltă o nouă categorie de entități, ca descendenți. Aceşti descendenți ai Spiritelor mişcării sunt entitățile pe care le desemnăm ca Euri-grup ale animalelor şi care îşi trăiesc propria lor evoluție nu pe Pământ, ci pe alte planete, pentru ca, de acolo, să acționeze în aşa fel asupra Pământului, încât să dea naştere diferitelor forme de animale, aşa cum am arătat. Acesta este caracterul specific al acelor entități pe care le putem considera ca fiind descendenți ai entităților din Ierarhia a doua.

Acum, să ne punem şi o altă întrebare: Dacă asupra animalelor acționează dinspre planete descendenții Spiritelor mişcării, acționează oare entități spirituale asemănătoare şi asupra oamenilor, asupra regnului uman răspândit pe glob? Nu putem spune aceasta despre acele entități spirituale pe care le-am desemnat ca membre normale ale diferitelor Ierarhii. Dar am vorbit despre Spiritele luciferice şi am descris felul cum se comportă ele, spre deosebire de spiritele normale. La fiecare categorie din cele trei Ierarhii există acum, în actualul ciclu de evoluție, şi Spiritele luciferice. Dar în timp ce sufletele-grup animale sunt descendenți normali, descendenți curați ai Spiritelor mişcării, Spiritele luciferice sunt spirite care s-au revoltat împotriva mersului normal al Spiritelor mişcării, care se opun Spiritelor mişcării normale. Spiritele mişcării luciferice sunt de asemenea grupate pe diferite planete în relația lor cu Pământul, ca şi descendenții normali ai Spiritelor mişcării; ele şi-au împărțit oarecum rolul, în aşa fel, încât să acționeze de pe diferite planete, unde îşi au reşedința. Aşa cum sufletele-grup ale animalelor locuiesc pe diferite planete, şi Spiritele luciferice ale mişcării locuiesc pe diferite planete. Ele au preluat misiunea care corespunde Spiritelor mişcării, să acționeze dinspre planete în aşa fel încât pe Pământ să se nască grupuri de ființe corespunzătoare. Şi aşa cum s-au format şapte grupe principale de animale, care s-au specializat prin relațiile descrise, la,fel au acționat Spiritele luciferice ale mişcării dinspre planete asupra Pământului, producând diversificarea regnului uman, care, de fapt, a fost gândită inițial după un plan unic. În timp ce omul a fost gândit în întregul plan cosmic în aşa fel încât numai o singură formă să-şi aibă locul pe Pământ, Spiritele luciferice ale mişcării au acționat dinspre diverse planete şi au conferit formei umane diferențieri, astfel că au luat naştere forme specifice pentru principalele rase umane. O expunere mai amănuntită am făcut-o în conferința ținută la Christiania [10] despre modul special în care acționează Spiritele mişcării luciferice în formarea raselor.

Trebuie să facem, aşadar, o deosebire între descendenții Spiritelor mişcării şi Spiritele mişcării luciferice. Dar mai este şi altceva. Va trebui să ne punem întrebarea: Unde se află acum Spiritele mişcării normale care în timpul stadiului vechi lunar au conferit omului corpul astral? Adică spiritele care şi-au atins scopul evoluției lor în acel timp de tranziție care s-a scurs de la formarea Lunii la formarea Pământului, acele Spirite ale mişcării complet maturizate unde se găsesc

ele? Aceste spirite au şi ele o caracteristică: îşi au reşedinţa proprie sau, mai bine spus, câmpul lor de acţiune pe planetele sistemului nostru solar şi nu acţionează direct ca Spirite ale mişcării de pe Soare, unde este, ca să spunem aşa, principalul lor loc de adunare, ci îşi trimit mai întâi radiaţiile spre planete şi de acolo acţiunea lor se îndreaptă înapoi spre Pământ. În măsura în care avem de-a face cu adevăratele Spirite ale mişcării, acţiunea lor directă vine dinspre planetele sistemului nostru solar. Dar modul cum acţionează aceste entităţi spirituale aparţine desigur lumii suprasensibile, invizibilă ca atare. Numai efectul acţiunilor lor se exteriorizează, se realizează pe Pământ. Ce fac pentru om Spiritele mişcării, ele care anterior, pe vechea Lună, i-au dat, din propria substanţă, corpul astral? Acest corp astral era atunci conţinut ca un germene în fiinţa Pământului şi după ce vechea Lună a dispărut a trecut o perioadă intermediară şi s-a format Pământul de azi, acest corp astral s-a dezvoltat iar din germenul initial. Spiritele mişcării însă au evoluat spre o activitate superioară. Despre descendenţii lor ştim că au devenit sufletele-grup ale animalelor, despre spiritele care s-au răsculat împotriva lor, Spiritele luciferice, ştim că au contribuit la diferenţierea raselor umane. Dar Spiritele mişcării normal evoluate, adevărate, unde se află acum? Printr-un exemplu vom arăta în mod plastic cum stau lucrurile.

Ştim că fiecare om este îndrumat de ceea ce noi numim Îngerul său. Ştim, de asemenea, că popoarele sunt conduse pe plan spiritual în primul rând de Spiritele popoarelor sau Arhangheli – popoarele sunt altceva decât rasele. Mai ştim că epocile de cultură care se succedă unele după altele sunt conduse de Spirite ale timpului sau Archai. Deasupra Archailor se află acea categorie a Ierarhiilor pe care o numim Spirite ale formei, iar deasupra lor se află Spiritele mişcării. Vreau să înţelegem stadiul în care se aflau aceste spirite pe Pământ, după ce au dat omului corpul său astral şi şi-au realizat propria lor evoluţie. Există de acum în evoluţia umană ceva ce depăşeşte competenţa Spiritelor timpului (a Archailor), ceva mult mai măreţ, mai important pentru întreaga umanitate decât sfera de acţiune a Spiritelor timpului. Spiritele timpului acţionează pe Pământ într-un timp determinat. Dar există evoluţii spirituale în cadrul evoluţiei globale a omenirii care cuprind sfere mai largi decât cele care se află sub conducerea Spiritelor timpului. Asemenea epoci din evoluţia omenirii care depăşesc sfera Spiritelor timpului au drept îndrumători Spiritele mişcării normal evoluate. Acestea se manifestă prin intervenţia lor în procesul de devenire al omenirii în aşa fel încât să dea marile impulsuri culturale. Dacă cercetăm istoria omenirii, istoria culturii şi a civilizaţiei în ansamblu, vedem, aşa cum am mai spus, că fiecare om în parte este îndrumat de Îngeri, popoarele de Arhangheli, anumite epoci apar ca epoci de cultură şi sunt dirijate de Spiritele timpului, iar unele, aşa cum vom vedea, de Spiritele formei. Dar mai avem apoi întreaga desfăşurare culturală a evoluţiei omenirii, astfel încât pe lungi perioade de timp, mult mai mari decât cele aflate sub conducerea Spiritelor timpului, sunt inspirate de Spirite ale mişcării care acţionează o dată de pe o planetă, altă dată pe de altă planetă, trimiţându-şi radiaţia spre Pământ. Acesta este modul de acţiune al Spiritelor mişcării normal evoluate. Ele se succed în procesul devenirii omenirii, făcându-şi simţită prezenţa în marile impulsuri culturale ale evoluţiei pământeşti, depăşind cu mult sferele

Spiritelor timpului. Aşa a apărut, de exemplu, acel mare impuls civilizator al budismului. El a fost iniţiat de Spiritele mişcării care acţionau dinspre planeta pe care astronomia actuală o numeşte Venus, iar vechea astronomie o numea Mercur – aceste două denumiri au fost schimbate între ele. Acest impuls cultural a venit iniţial de la acel Spirit al mişcării care s-a exprimat în budism. Alte mari impulsuri civilizatoare care au depăşit sfera Spiritelor timpului au venit de la Spiritele mişcării care acţionau de pe alte planete. Recapitulând, trebuie să reţinem că în timp ce din descendenţii Spiritelor mişcării provin sufletele-grup ale animalelor Spiritele mişcării luciferice au contribuit la diferenţierea raselor umane, iar Spiritele mişcării normal evoluate dau marile impulsuri culturale. Mai apar şi alte impulsuri, dar este important să luăm în considerare, din acest punct de vedere, impulsurile culturale.

Acestea toate sunt adevăruri care privesc întregul nostru sistem planetar şi le găsim menţionate aici printre marile adevăruri cuprinse în *Doctrina secretă* a doamnei H.P. Blavatsky [11]. Există o frază în care se spune: Buddha-Mercur. Buddha este egal cu Mercur [12], cu alte cuvinte, individualitatea care a dat impuls budismului este acel Spirit al mişcării care acţionează dinspre această planetă. El este inspiratorul, de la acest spirit vine influenţa care se exprimă prin acest curent cultural. Lucrurile stau într-adevăr aşa; remarcabila lucrare a doamnei Blavatsky care cuprinde doctrina secretă ascunde mari adevăruri care trebuie doar să fie recunoscute în mod corect. Această lucrare nu trebuie să fie acceptată ca o carte de dogme, ci este necesar să urmărim fiecare lucru în parte. Numai aşa vom recunoaşte marea ei importanţă. Despre tot ce propovăduieşte un adevărat ocultist despre marile adevăruri se găsesc referiri importante chiar în doctrina secretă a doamnei Blavatsky. Şi când sub influenţa inspiratorului său [13] doamna Blavatsky a scris în *Doctrina secretă* că Buddha este egal cu Mercur la aceasta se asociază marele adevăr că inspiratorul doamnei H.P. Blavatsky ştia că acea individualitate care în al douăzeci şi nouălea an al vieţii a devenit Buddha a putut în acel moment, care ne este indicat în mod simbolic prin şederea sub pomul Bodhi, să fie inspirat de Spiritul mişcării care trona pe planeta Mercur. Prin aceasta, acea individualitate a devenit din bodhisattva un Buddha, adică unul din spiritele care nu mai este inspirat din sfera Pământului, ci primeşte inspiraţie din spaţiul cosmic, din Univers. O dată cu aceasta, el dispare din sfera terestră şi trece în Nirvana, adică într-o regiune unde sfera terestră nu mai joacă nici un rol. Prin conştienţa ei obişnuită, doamna H.P. Blavatsky nu ştia nimic despre multe din aceste lucruri, dar inspiratorul ei le cunoştea. Este necesar ca aceste adevăruri subtile să fie scoase din adâncurile ocultismului şi nu este permis ca lucrurile să fie prezentate haotic. Eu nu susţin că în clipa când un bodhisattva se ridică la rangul de Buddha acţionează numai Spiritul mişcării, inspirându-l, ci cred că au acţionat atunci şi alte entităţi ale Ierarhiilor superioare. Esenţial este că din acel moment celelalte spirite ale Ierarhiei inferioare s-au îndepărtat şi că el a putut să ajungă la acele entităţi pe care le numim Spirite ale mişcării normal evoluate.

Să trecem acum, înainte de a lua în considerare, dintr-un alt punct de vedere, procesul cultural al omenirii, la regnul vegetal. Aici corpul astral se află în planul

astral, unde găsim şi Eul-grup al animalelor. Aceasta ne trimite din nou la faptul real care apare în fața privirii oculte, şi anume că în cazul plantelor acționează forțe care provin şi din stele, din sistemul planetar, nu numai în Eurile-grup, ci şi în corpul lor astral. În timp ce la animal Spiritele mişcării acționează abia în forțele de grup, la plante ele acționează deja asupra corpului astral vegetal, care aparține sferei Spiritelor mişcării. Acestea sunt tot descendenți ai Spiritelor mişcării, numai că se deosebesc de alți descendenți prin aceea că s-au format într-o altă perioadă, dar acționează asupra corpului astral al plantelor, nu numai asupra Eului acestora. Putem spune din nou că asupra corpului astral al plantelor acționează dinspre planetele sistemului nostru solar forțele Spiritelor mişcării sau ale descendenților. Corpul astral este cel care dă fiecărei ființe impulsul pentru mişcare. În planul fizic găsim la plante corpul fizic şi corpul eteric. Dacă asupra plantei ar acționa vreuna din forțele aparținând sferei Spiritelor mişcării, atunci aceste forțe (întrucât corpul astral nu se află în plantă, ci o înconjoară din toate părtile, o scaldă pur şi simplu) ar putea face ca planta să se mişte, dar nu aşa cum fac oamenii şi animalele, ci ar extrage-o, aşa cum a luat naştere, din Pământ. Dacă veți observa cu atenție cum la o plantă forțele se dezvoltă în spirale de la o inserție de frunză la alta, veți avea în fața ochilor activitatea acestor forțe care acționează dinspre planete. În funcție de felul în care forțele descendenților Spiritelor mişcării acționează dinspre o planetă sau alta, această linie specifică a inserțiilor foliare este diferită.

Există o metodă pentru a studia traiectoria reală a fiecărei planete în imaginea sa; şi dacă aceste fapte vor fi recunoscute de ştiinţa exterioară, unele lucruri vor trebui să fie corectate în sistemele astronomice de până acum. Anumite plante îşi datorează existenţa forţelor provenite de la Spiritele mişcării de pe planeta Marte, altele de la cele care provin de pe Venus şi altele din cele care vin de pe Mercur. Ele acţionează acolo şi, după cum această acţiune vine de pe o planetă sau de pe alta, comunică plantei mişcarea ce se exprimă în inserţia în spirală a frunzelor, mişcare ce se regăseşte şi în mişcarea planetei respective pe bolta cerului. Dacă observăm planta care se numeşte volbură, cu tulpina răsucită, vom vedea că mişcările în spirală ale tulpinei sunt o imitaţie a mişcărilor planetei, conduse de

Spiritele mişcării. La plantele cu tulpina dreaptă în inserţia frunzei avem imaginea acelor forţe conduse de Spiritele mişcării din planetele care aparţin sistemului nostru solar. Aceste forţe acţionează în plante împreună cu Eurile-grup propriu-zise, iar acestea acţionează toate în aşa fel încât putem afla direcţia lor dacă legăm Soarele cu punctul central al Pământului, cu alte cuvinte, împreună cu forţele care provin de la Spiritele mişcării lucrează alte forţe, care merg în direcţia tulpinii plantei şi care sunt orientate întotdeauna spre punctul central al Pământului. Trebuie să compunem, aşadar, întreaga plantă din ceea ce se dezvoltă către Soare sau către punctul central al Pământului şi din ceea ce descrie înfăşurări şi imită mişcările planetelor, ce se manifestă în spiralele pe care se înscriu inserţiile frunzelor. Acestui fapt îi corespunde situaţia reală că trebuie să căutăm influenţe directe ale Euri-lor-grup ale plantelor în direcţia de la Pământ la Soare. Aceasta înseamnă că dacă îndreptăm privirea ocultă nu către planete, ci către Soare, ea descoperă Eurile-grup ale plantelor. Aceste Euri-grup ale plantelor sunt de fapt descendenţii Spiritelor înţelepciunii, aşa cum Eurile-grup ale animalelor sunt

descendenții Spiritelor mişcării. Aşadar, în Eurile-grup ale plantelor trebuie să vedem descendenții Spiritelor înțelepciunii.

Am arătat, în cursul acestor conferințe, că în Spiritele naturii trebuie să vedem descendenții entităților din a treia Ierarhie, că în Eurile-grup trebuie să vedem descendenții entităților din Ierarhia a doua. Pe lângă aceasta, vom mai adăuga Spiritele perioadelor de revoluție care reglează mersul timpului. Am ajuns acum, în relatările noastre, la momentul în care putem să dăm unele indicații asupra activității unei anumite categorii de Spirite ale perioadelor de revoluție. Putem spune că anumite Spirite ale perioadelor de revoluție conlucrează, fac, pentru plante, legătura dintre acțiunile forțelor de mişcare care vin de la planete şi care determină creşterea spiralată şi forțele care provin din Soare. Acestea sunt legate, într-un anumit timp, prin intermediul Spiritelor perioadelor de revoluție, şi anume în acea perioadă a anului când plantele se pregătesc pentru fecundare. Atunci se uneşte principiul de mişcare în spirală cu principiul creşterii tulpinale. Există, deci, un principiu care acționează în formă de spirală în stamine şi un principiu care este continuarea directă a tulpinii, în pistilurile din mijlocul plantei. Când ciclul de creştere al plantei s-a terminat, cu alte cuvinte, când Spiritele perioadelor de revoluție îmbină activitatea Spiritelor planetare cu activitatea Spiritului solar, se reglează în planta ajunsă la maturitate acele organe care până atunci au urmat în spirală planeta, într-un cerc, ca şi staminele dispuse de jur-împrejur, iar tulpina se maturizează şi se încheie în pistilurile plantei. Ambele sunt legate între ele. Dezvoltarea plantei încetează prin faptul că activităților Spiritelor mişcării şi ale Spiritelor înțelepciunii, împreună cu cea a descendenților lor, li se adaugă activitatea Spiritelor perioadelor de revoluție, care leagă cele două activități spirituale într-un fel de legătură nupțială.

Prin regnul vegetal am avut, deci, ocazia să facem cunoştință cu descendenții Spiritelor înțelepciunii. Trebuie să admitem că aceştia – puteți găsi în această privință expuneri în lucrările mele ***Geheimwissenschaft*** sau ***Akasha-Chronik**** – s-au format din Spiritele înțelepciunii în perioada când înseşi Spiritele înțelepciunii au dat omului, din propria lor substanță, corpul eteric. Lucrurile s-au petrecut în acea străveche perioadă când Pământul se afla în stadiul vechiului Soare, căci atunci a fost preluat corpul eteric al omului din Spiritele înțelepciunii. Dar de atunci vechiul Soare a evoluat, trecând prin stadiul lunar (vechea Lună), apoi a trecut în stadiul actual, stadiul terestru, Pământul actual. Deja în timpul stadiului lunar Spiritele înțelepciunii, care în vechiul Soare avuseseră posibilitatea să dea omului din substanța lor corpul eteric, evoluaseră atât de mult, încât nu mai aveau nevoie să mai ofere din substanța lor ceva omului. În stadiul terestru aceste spirite sunt angrenate în activități superioare. Caracteristic pentru descendenții Spiritelor înțelepciunii, pe care le-am găsit ca Euri-grup în regnul vegetal, este că impulsul lor nu pare să vină numai dinspre planete, ci şi dinspre Soare; este chiar propriu Spiritelor înțelepciunii să se prezinte ca venind de la Soare spre Pământ. Cum arată deci impulsurile care provin de la Spiritele înțelepciunii care şi-au îndeplinit evoluția normală?

* Ambele lucrări sunt traduse şi în limba română sub titlul ***Ştiinţa ocultă*** (1993) sau ***Ştiinţa spirituală*** (1994) şi ***Din Cronica Akasha*** (1997).

Am văzut că la unele spirite, cum este cel care l-a inspirat pe Buddha, a acționat mai întâi un Spirit al mişcării cu evoluția normală, dinspre o planetă. Să cercetăm acum Spiritele înțelepciunii normal evoluate. Le vom căuta, în spiritul celor discutate până acum, în Soare. Aceasta se va face în acelaşi sens în care am căutat activitatea Spiritelor mişcării venind dinspre planetele sistemului, chiar dacă îşi aveau propria reşedință pe Soare. Pornind de la Soare, trebuie să căutăm impulsul Spiritelor înțelepciunii cu evoluție normală. Dar aici ni se înfățişează ceva special. La plante, întrucât avem de-a face cu descendenții Spiritelor înțelepciunii, dacă procedăm corect din punct de vedere ocult, putem să constatăm diferențieri, dar dacă vom contempla plantele în relația lor cu Spiritele înțelepciunii de pe Soare, atunci mişcările lor ne apar ca o legătură directă dintre Soare şi punctul central al Pământului. Putem face o deosebire între ceea ce provine de la spiritele care îşi au reşedința pe planete, dar se contopeşte, într-o verticală, cu ceea ce simțim venind de la Spiritele înțelepciunii. În mod asemănător, şi despre aceasta cine cunoaşte faptele oculte din acest domeniu le va putea confirma printr-o relatare asemănătoare, în domeniul pe care îl tratăm aici, când ne îndreptăm privirea spre Soare – deoarece acolo trebuie să căutăm Spiritele înțelepciunii normale – nu mai putem constata diferențieri. Simțim că aici există o unitate. Ceea ce ne vine de la Spiritele normale se contopeşte într-o unitate. Şi dacă ne vom întreba unde apare, în activitatea terestră, această unitate a Spiritelor înțelepciunii care îşi au reşedința în mod nemijlocit pe Soare, vom pătrunde într-o sferă care ne duce mult mai departe.

Sfera unui spirit cum a fost cel care a inspirat pe Buddha şi care face parte din Spiritele mişcării, cu reşedința pe planeta Mercur, este încă mică în comparație cu sfera mult mai cuprinzătoare care, în procesul devenirii umane, este dirijată de entitatea spirituală a înțelepciunii pe care o resimțim ca pe o unitate şi care trebuie căutată pe Soare. Dacă ne întoarcem în trecut, în cultura Indiei vechi, vom găsi că cei şapte sfinți Rishi vorbeau din fundamentele lor oculte despre ceea ce aveau de dat fiecare omenirii. Ei erau conştienți că păstrează ceea ce fusese dirijat de Spiritele mişcării în şapte lungi perioade de cultură. Şi ca şi cum şapte perioade succesive din evoluția Pământului trebuiau să acționeze concomitent prin aceea că au reunit într-un colegiu mari individualități, s-a întâmplat ca aceste şapte activități succesive ale Spiritelor planetare să iasă la lumină în ceea ce cei şapte sfinți Rishi au avut de spus omenirii, fiecare din sine însuşi. Prin aceasta ei nu susțineau că ceea ce aveau de dat ar fi fost o revărsare directă, nemijlocită a unui Spirit al mişcării, ci spuneau că era ca un fel de amintire în sufletul fiecăruia dintre ei a ceea ce dăduseră anterior Spiritele mişcării. Căci marile comori de înțelepciune pe care sfinții Rishi le-au dat omenirii erau excepționalele amintiri despre vechile culturi atlanteene, într-o formă nouă. Dar aceşti şapte sfinți Rishi spuneau: Peste ceea ce avem de oferit drept culturi ale unor epoci succesive se află ceva care trăieşte deasupra sferei noastre. Sfinții Rishi au numit Vichvakarman acel ceva ce se afla deasupra sferei lor. Ei dădeau deci indicații despre ceva ce se afla deasupra sferei lor, care cuprinde o sferă terestră mai mare

decât cea a Spiritelor mişcării luate separat. Ca sfere ale Spiritelor timpului sfinții Rishi indicau epocile de cultură care se situau deasupra sferelor fiecărui Spirit al mişcării.

A urmat apoi cultura lui Zarathustra. Şi el a pomenit despre acela pe care sfinții Rishi l-au numit Vichvakarman, numai că el vorbea într-un alt mod despre acesta. L-a numit Ahura Mazdao. Atât sfinții Rishi, cât şi Zarathustra ştiau că ceea ce se înțelege prin Vichvakarman reprezintă Spiritul înțelepciunii care se revarsă asupra Pământului, cuprinzându-l în sfere mai mari decât sfera diferitelor Spirite ale mişcării. Şi Zarathustra simțea că Ahura Mazdao avea sferă mai mare decât Spiritele mişcării.

Urmează a treia epocă de cultură, cultura egipteană, când s-a înțeles, din rațiuni întemeiate, necesitatea de a spune: Prezentul – este vorba de acel prezent al epocii egiptene – nu este potrivit pentru a-şi îndrepta privirea spre acel mare Spirit solar al înțelepciunii, pe care Zarathustra îl presimțise în felul său. De aceea, cultura egipteană a îmbrăcat concepția sa despre natura acelui spirit în legenda în care se spune că acest spirit, când a vrut să comunice cu Pământul, a fost imediat sfărâmat în bucăți. Osiris, care este sfâşiat de fratele său, este un indiciu despre ceea ce, în această privință, sfinții Rishi arătaseră deja prin Vichvakarman. A venit apoi a patra epocă de cultură postatlanteană. S-a spus că la ceea ce fiecare epocă anterioară indicase în acest sens trebuia să se ajungă, prin circumstanțe speciale, tocmai în această a patra epocă postatlanteană, printr-o contemplare nemijlocită, cu alte cuvinte, că prin evenimente deosebite s-ar fi dat celei de a patra epoci postatlanteene posibilitatea ca o entitate să fie inspirată de ea.

Cei şapte Rishi arătaseră că această entitate există, Zarathustra spunea că privirea ocultă, dacă este îndreptată spre Soare, contemplă această entitate, cultura egipteană simțea că această entitate este încă atât de străină de Pământ, încât omul o întâlneşte abia după moarte, iar a patra epocă de cultură putea să dezvăluie, în legătură cu acest fapt, că în cursul evoluției Pământului au apărut condițiile ca timp de trei ani o entitate umană să poată fi inspirată direct de Spiritul înțelepciunii. Prin aceasta a apărut posibilitatea să se recunoască, de fapt, că sfera acestui Spirit solar al înțelepciunii este mai largă decât sfera Spiritelor mişcării, deoarece cuprinde întregul proces de dezvoltare al Pământului. Ceea ce în limbajul sfinților Rishi era prezentat ca Vichvakarman, în cel al lui Zarathustra ca Ahura Mazdao, în cel al culturii egiptene, când îl înțelegem in mod corect, ceea ce se ascunde sub numele de Osiris, iar în limbajul epocii a patra de cultură ceea ce este indicat prin Christos, care a pătruns luminând prin poarta Spiritului solar al înțelepciunii. Aşa cum nu am spus că numai Spiritul mişcării a luminat prin Buddha, nu spun nici că numai Spiritul solar al înțelepciunii a luminat prin Christos. El a fost poarta prin care privirea ocultă se îndreaptă în afară, spre acele nesfârşite sfere în care se află Spiritele Ierarhiilor superioare; dar ținta era Spiritul înțelepciunii, Spiritul solar al înțelepciunii. Aşa cum este relatia dintre Soare şi planete, la fel este relația Spiritului solar al înțelepciunii cu Spiritele mişcării care, în ce le priveşte, se exprimă, se manifestă în spirite ca cel care l-a inspirat pe

Buddha. Aceasta a fost gândirea doamnei H.P. Blavatsky în teoria sa inițială. Niciodată nu s-a gândit să identifice pe Christos cu unul dintre Spiritele planetare ale mişcării.

Ar fi o decădere gravă de la spiritul începutului mişcării teosofice, în care a dominat atâta măreție, corectitudine şi interes pentru adevărurile oculte, dacă ar trebui să se ajungă la o confuzie în legătură cu ce am învățat, datorită ocultismului, despre spirite ca cel care culminează într-un nume ca cel al lui Buddha, despre care H.P. Blavatsky, în expunerile sale, a arătat cât se poate de clar că corespundea planetei Mercur. Ar fi o ruptură de toate principiile inițiale ale publicațiilor teosofice, de această doctrină care pe atunci era înțeleasă corect şi care nu ar fi confundat niciodată spiritul lui Buddha cu spiritul lui Christos, dacă astăzi am confunda aceste două entități, dacă, având în vedere elementele fundamentale ale doctrinei oculte, nu am şti să facem deosebirea între acele spirite care conduc devenirea omenirii în decursul epocilor succesive şi care îşi au punctul culminant în spirite precum Buddha şi acel spirit despre care toate celelalte, inclusiv Buddha, au depus mărturie, care este spiritul unic al dezvoltării Pământului, la fel cum principiul solar este cel care ține închegat sistemul planetar. Acest spirit unic trebuie să fie numit, în spiritul epocii a patra de cultură postatlanteene, Christos. În cadrul sistemului solar nu se poate vorbi în mod normal de doi sori şi să se spună că un soare ar oculta Berbecul o dată şi un alt soare ar oculta Capricornul altă dată. Trebuie să fie foarte clar că acelaşi Soare străbate întregul Zodiac, dar sunt diverse planete care parcurg semnele Zodiacului. Şi la fel de clare trebuie să fie lucrurile atunci când vorbim despre Christos, care străbate sferele culturale ale întregii evoluții umane pe Pământ, aşa cum a fost recunoscut în toate timpurile şi de toate religiile, atunci când aceste religii şi-au atins apogeul. Apoi, trebuie să facem o deosebire între acest spirit al lui Christos şi spiritele diferitelor sfere care îşi ating apogeul în marile individualități, aşa cum este cazul budismului, care îşi are apogeul în Buddha. Aceasta ne arată cum trebuie găsit ceea ce este obiectiv în aceste lucruri.

Când un ocultist apusean face o referire la aceste fapte, nu este îngăduit să i se facă reproşul că aceasta ar fi o manifestare de intoleranță față de alte sisteme religioase, pornind de la faptul că teosofia ar avea ca sarcină să lase fiecare religie în drepturile sale. Nu ar trebui însă să se uite faptul că ceea ce se pretinde de la ocultiştii din Occident este deja un fapt realizat. A apărut oare Impulsul lui Christos din Apus? S-a născut Impulsul lui Christos la un popor oarecare din Occident, din specificul său național sau rasial? Nu. Impulsul lui Christos a fost primit ca impuls valabil pentru întreaga omenire, deşi din punct de vedere a manifestării exterioare era străin popoarelor din Apus. Prin aceasta, cultura occidentală a arătat înțelegere pentru sentimentul de alienare necesar în ce priveşte ceea ce-i este propriu. Prin faptul că Apusul s-a lepădat de Spiritul mişcării de pe Marte ca inspirator nemijlocit şi l-a înlocuit cu spiritul lui Christos, cu inspiratorul care corespunde Spiritului înțelepciunii din Soare, Apusul a realizat o faptă istorică importantă. Şi este cu totul nepotrivit ca dintr-o altă direcție religioasă să se reproşeze Occidentului, din această pricină, că este

intolerant. Marii conducători ai celorlalte religii au arătat că recunosc deasupra Spiritelor mişcării Spiritul înțelepciunii. Numai cei care vor să facă din propriul lor Spirit al mişcării, sub un alt nume, un fel de spirit conducător, numai cei care nu vor să facă pasul care i-ar ridica de la spiritul lor la Spiritul solar, numai ei pot vorbi de intoleranță, referindu-se tocmai la aceia care au tradus toleranța în practică. Ar trebui aplicată în alte domenii toleranța pe care Apusul a practicat-o când a substituit Spiritul mişcării cu Spiritul înțelepciunii.

În felul acesta s-a realizat încă înainte de teosofie fapta teosofică de a acorda fiecărei religii dreptul de a nu pretinde nici un impuls pentru Christos unui grup uman oarecare, în afară de ceea ce pretinde teosofia: de a căuta acel impuls care este un impuls al întregii umanități, spre deosebire de alte religii, aşa cum este impulsul solar pentru toate planetele. Când aceste fapte sunt prezentate în mod obiectiv, acest lucru se face din profunzimile ocultismului, iar dacă vreodată s-ar spune că o astfel de prezentare a Impulsului lui Christos şi-ar avea originea într-un interes național special al unui popor oarecare sau al lumii occidentale, aceasta s-ar datora numai ignoranței sau unei denaturări a realității. În orice problemă, important este să privim faptele obiective cu sinceritate şi curaj, ceea ce este posibil numai dacă pătrundem în profunzimile devenirii cosmice. Toate adevărurile oculte ne arată cum se desfăşoară această devenire a lumii. Dar trebuie să avem nu numai curajul, ci şi obiectivitatea de a ne confrunta cu această devenire a Universului. Ce importanță are dacă numele provin din Orient sau din Occident, dacă ele sunt atribuite unui spirit anume sau altuia; nu are nici o importanță. Ne interesează ceea ce acționează în lume, trebuie să recunoaştem. Iar ştiința spiritului ne conduce exact la aceasta, să vedem ce acționează în lume. De fapt, în aria ştiinței spiritului găsim cu uşurință, instinctiv, aş putea spune, adevărul. Nu trebuie să tânjim neapărat după senzatii noi, ci să încercăm să înțelegem ce se află în primele impulsuri ale mişcării teosofice. Prin faptul ca H.P. Blavatsky a identificat pe Buddha cu Mercur a fost rostit un mare adevăr, care, dacă va fi recunoscut, vom înțelege mai bine legătura ocultă a lui Buddha cu Christos, aşa cum se cunosc mai bine evenimentele cosmice atunci când cunoaştem relația dintre Mercur şi steaua fixă care este Soarele. Lucrurile nu ies la lumină prin prejudecăți umane. Ele acționează în procesul cultural, dacă le privim fără idei preconcepute.

Această expunere a fost legată tocmai de ceea ce s-a spus astăzi în legătură cu spiritele active în planete şi în Soare, căci aceste spirite îşi extind acțiunea şi asupra Pământului şi despre multe alte lucruri care se expun în conferințe de popularizare lumea nu bănuieşte cât de profund îşi au rădăcinile în ocultism. Astăzi putem să dezvăluim cât de întemeiată este legătura sferelor culturale succesive. Una din aceste epoci de cultură a culminat în figura lui Buddha, altă epocă în cel pe care a patra perioadă culturală l-a numit Christos. Felul cum una se deosebeşte de cealaltă îl putem afla numai din profunzimile ocultismului. Ocultismul atestă şi cum, considerând lucrurile în mod just, Cosmosul ne oferă semne pentru ceea ce intervine în adâncurile inimii noastre. Astfel, putem spune: Dacă învățăm a cunoaşte scrisul răspândit în Cosmos, în stele, în rânduiala şi

mişcările lor, atunci de pretutindeni din Cosmos vorbeşte ceea ce pătrunde inimile noastre cu adevăr, cu iubire şi cu acea evlavie care conduce mai departe evoluția omenirii de la o epocă la alta.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREȘTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

CONFERINȚA a X-a

Helsingfors, 14 aprilie 1914

În conferința de ieri, în care am făcut o prezentare a acțiunilor conjugate ale diverselor spirite din rândul Ierarhiilor în regnurile naturii, a rămas încă neatinsă o abordare a regnului mineral. Ne amintim că regnul mineral se caracterizează prin aceea că în planul fizic găsim numai corpul fizic, ceea ce corespunde corpului eteric al mineralului trebuie căutat în aşa-numita lume astrală, corpul astral în lumea Devachanului Inferior, iar Eul-grup în planul devachanic superior. Din acest punct de vedere, regnul mineral formează un contrast uimitor cu omul. În timp ce la om toate cele patru mădulare ale entității sale sunt active în planul fizic, atât corpul fizic, corpul eteric, corpul astral cât şi Eul, la mineral trebuie să căutăm fiecare din aceste mădulare în planuri diferite: ceea ce la om corespunde corpului eteric, corpul eteric al mineralului se află în planul astral; corpul astral îl găsim în Devachanul inferior, iar Eul-grup în Devachanul superior. În felul acesta, ceea ce la om se află concentrat în lumea fizică la regnul mineral acționează pe planuri şi în lumi diferite. Despre ce este vorba în realitate rezultă foarte clar când cercetăm cu privirea ocultă. Chiar din perspectiva ocultismului, în planul fizic trebuie să căutăm din regnul mineral numai ceea ce este fizic perceptibil, în primul rând ceea ce numim formele lui. Noi ştim, de fapt – menționăm aceasta acum doar în treacăt –, că lumea minerală, cel puțin parțial, ne apare formată astfel, încât această modelare o simtim ca pe ceva ce este conform cu natura minerală. Dacă privim un corp în formă de cub şi un altul de o formă diferită, ştim că aceste forme nu sunt întâmplătoare, ci țin într-un anumit mod de natura mineralului.

Cercetarea ocultă ne învață că aceste forme din regnul mineral, pe care le numim forme cristaline, trebuie să le atribuim în primul rând modului de acțiune al Spiritelor formei. Tocmai fiindcă ocultismul se opreşte pretutindeni asupra

realității, asupra originii lucrurilor, numele date în ocultism caută să sublinieze un aspect caracteristic. Numele de Spirite ale formei a fost ales pe acest criteriu, pentru că în regnul mineral sunt active Spiritele formei şi mai ales descendenți ai Spiritelor formei, în sensul în care am vorbit despre descendenții Spiritelor Ierarhiilor superioare, în cursul acestor conferințe. Dacă dorim să înțelegem natura mineralului, trebuie să precizăm că pentru percepția fizică este sesizabilă în general forma mineralului; fireşte, există şi anumite forțe care se manifestă în regnul mineral, cum ar fi forțele electricității, ale magnetismului, forțele care fac ca mineralele să ne apară în diverse culori. Pe scurt, trebuie să fim bine lămuriți asupra faptului că la mineral elementul principal pe care îl putem observa în planul fizic este forma. Să neglijăm celelalte proprietăți, să observăm bine formele pe care le constatăm la o mare parte a regnului mineral şi să înțelegem că aceste forme pure rezultă în primul rând ca urmare a modului de acțiune al Spiritelor formei sau al descendentilor lor.

Ajungem acum la ceea ce trebuie considerat a fi al doilea element constitutiv al unei ființe aparținând regnului mineral, la aşa-numitul corp eteric. Cercetătorul ocult nu găseşte corpul eteric la un mineral în lumea fizică, ci în aceeaşi regiune în care trebuie să caute când are în vedere corpul astral al plantelor sau Eul-grup al animalelor; am văzut ieri că el nu are nevoie să facă alte pregătiri în sufletul său, decât cele care sunt necesare pentru a găsi Eurile grup ale animalelor; cu aceeaşi stare de conştiență cu care percepe Eurile-grup ale animalelor, precum şi entitățile astrale ale plantelor el găseşte şi ceea ce serveşte drept element eteric în regnul mineral. Din cele spuse rezultă că în această privință observația noastră trebuie să meargă până la nivelul planetelor dintr-un sistem planetar, iar în cazul nostru, trebuie să meargă până la planetele care sunt exterioare față de Pământ. Am arătat cum dinspre aceste planete acționează în mod nemijlocit forțele corespunzătoare care se exteriorizează în Eurile-grup ale animalelor şi în corpurile astrale ale lumii vegetale. În această direcție trebuie să ne îndreptăm, dacă vrem să găsim ceea ce acționează în mineral ca element eteric. Felul cum este scăldat mineralul din toate părțile de forțe ale vieții se dezvăluie abia când pătrundem în această viață generală, care este aceeaşi, omogenă, de la Pământ până la ultimele planete ale sistemului nostru planetar. Acolo găsim principiul prin care mineralul devine viu. Viața mineralului nu este, prin urmare, de găsit, în lumea fizică, nu în domeniul a ceea ce ne oferă Pământul în mod nemijlocit, ci în curenții de viață care se revarsă dinspre planete. Avându-şi sursa în Soare, el vine totuşi nemijlocit dinspre planete ca un torent care pătrunde planeta noastră cu viață, pentru ca aici, cu descendenții lor, spiritele eterice ale naturii, despre care am vorbit, să pătrundă ceea ce este formă, astfel încât ceea ce este formă să capete şi interioritate; cu alte cuvinte, forma mineralului, fiind singurul lucru care vine din planul flzic, ne apare de nepătruns, opunându-ne rezistență. Dacă în mineral nu ar fi activ decât ceea ce este activ pe planul fizic, el şi-ar face prezentă numai forma, dar această formă este totuşi plină de viață lăuntrică, de interioritate. Mineralul are în mod real interioritate, el are interioritatea diverselor substanțe minerale. Mineralul nu are numai formă, el are şi materie, substanță. Dacă conştientizăm în mod nemijlocit această substanță numai în lumea fizică, ea

ne apare lipsită de viață, o substanță moartă, dar pentru Cosmos ea nu este moartă, este ceva ce ține de viața acestui spațiu, ceva ce este secretat de viața sistemului planetar. Aşa cum organismul uman sau cel animal poate să secrete substanțe tari, de exemplu unghiile, la fel se secretă substanța minerală. Dar forțele active prin care se face această eliminare, această secreție, nu trebuie căutate pe Pământ şi din această cauză aceste substanțe ne apar, aici, fără viață, moarte. Aceşti curenti de viață, aceste forțe vitale, acest eteric vine de la diferitele planete. Şi aşa cum atunci când ne-am ocupat de Eurile-grup ale animalelor am putut spune că prin ele iau ființă doar forme generale, care apoi sunt în continuare perfecționate, la fel trebuie să spunem că aceşti curenți de viață care coboară de la diferitele planete şi îmbibă Pământul din toate direcțiile nu creează forme pentru minerale, căci formele sunt opera Spiritelor formei, ci înzestrează mineralul cu interioritate, dar în aşa fel, încât această interioritate dă anumite tipuri, categorii de interioritate principale, substanțe principale, şi fiecare substanță ține de un anumit curent care provine de la o anumită planetă. Numai că de la aceste planete, prin aceşti curenți planetari, nu se creează în regnul mineral tipuri înzestrate cu mobilitate, deoarece mineralele primesc forme precise, compacte; apoi, prin diferitele poziții ale planetelor, aşa cum am arătat ieri vorbind despre sufletele-grup ale animalelor, în afară de tipurile principale, în afară de substanțele principale, se creează alte tipuri, substanțe secundare, care depind la rândul lor de poziția în constelație a fiecărei planete; dar ceea ce o planetă creează prin caracteristica sa primordială se exprimă în substanțele principale ale organismului terestru.

Avem, aşadar, anumite substanțe principale ale organismului terestru despre care putem spune: Aceasta este o substanță care este străbătută de un curent eteric, provenind de la o anumită planetă; altă substanță este străbătută de un curent provenind de la o altă planetă. Astfel, trebuie să atribuim natura substanțelor minerale activităților care se desfăşoară în cadrul sistemului planetar şi care se exteriorizează în organismul terestru sub formă de curenți eterici. Acesta este motivul pentru care în şcolile oculte care cercetau aceste lucruri s-au atribuit acelor substanțe principale ale organismului terestru care sunt acționate nemijlocit prin activitatea planetelor şi nu în primul rând prin constelații numele planetei corespunzătoare, cu respectarea observației oculte. Dacă ne referim, în cadrul sistemului nostru planetar, la Saturn, acesta este legat de curentul care provine de la el şi pătrunde Pământul, ca un curent dătător de viață, şi de substanța pe care o numim plumb. Avem deci, în cazul acesta, o substanță principală care în interioritatea sa este însuflețită de Saturn. Jupiter însufleţeşte o substanță principală pe care o numim staniu, Marte fierul, Venus – acum numită în sens ocult – cuprul. În ceea ce îl priveşte pe Mercur, avem în vedere că această planetă a fost confundată mai târziu cu Venus. Forța dătătoare de viață care vine de la Mercur, în sensul denumirii oculte, a acționat, creând o substanță care a pătruns în organismul terestru şi a produs o şi mai mare apropiere, o şi mai mare asemănare cu planeta însăşi, căci Mercur este cea mai apropiată planetă de Pământ. Pentru aceasta, substanței create i s-a dat acelaşi nume ca şi corpului ceresc respectiv, şi anume mercur sau argint viu. Acestea sunt substanțele

principale care prin corpul lor eteric sunt dependente de planetele sistemului nostru solar. Şi dacă ne amintim ce am spus despre ceea ce acționează din sistemul planetar, cu privire la sufletele-grup ale animalelor, la corpurile astrale ale vegetalelor, ştiți că a fost vorba de entități care sunt legate de Spiritele mişcării, fie direct cu acestea, fie cu descendenții lor, şi care acționează în totalitate dinspre planete spre Pământ. În acest sens, trebuie să considerăm entitățile care pătrund eteric substanțele minerale ca făcând parte din sfera Spiritelor mişcării.

Numai că noi trebuie să urcăm şi mai sus, dacă vrem să luăm cunoştință de ceea ce este corpul astral al regnului mineral. Din cele relatate până acum, vă va fi uşor să înțelegeți că aşa cum, trecând de la corpul astral al plantelor la Eul-grup al lor, a trebuit să urcăm de la nivelul planetelor la Soare, la steaua fixă, tot astfel şi în cazul regnului mineral, dacă vrem să trecem de la corpul eteric la corpul astral, trebuie să urcăm din nou la steaua fixă. Aceasta înseamnă că privirea ocultă ne spune că astralul mineralului acționează din grupul de entități care sunt perceptibile nemijlocit numai dinspre Soare, entități pe care le numim Spirite ale înțelepciunii, sau dinspre ceea ce este în legătură cu sfera acestora. Trebuie luate, aşadar, în considerare şi entitățile care sunt descendenți ai Spiritelor înțelepciunii. Ceea ce acționează ca astralitate în mineral este perceput de privirea ocultă în afara mineralului propriu-zis. În orice caz, viața care a fost descrisă ca aflându-se în mineral, etericul său, este împinsă, din afara acestuia. În timp ce corpul astral, la om sau la animal, reține etericul din interiorul ființei, la mineral el este împins de corpul astral care se află în afara mineralului, nu legat de acesta, ca la om sau la animal. Se poate spune: Dacă avem în vedere legătura corpului astral al omului cu corpul său eteric lucrurile stau în aşa fel, încât ceea ce acționează drept corp eteric este menținut coerent prin forțe de atracție, în timp ce la mineral etericul este presat prin forțe exterioare, astfel încât conținutul este împins înăuntru prin forțe astrale active, constituind interioritatea mineralului, care se exprimă în curentul eteric. Coerența mineralului este menținută pe căi astrale, din afară, prin aceea că această comprimare este determinată prin diferitele poziții ale Soarelui față de Pământ. S-ar putea spune: Din punctul din care Soarele luminează Pământul este comprimată în mineral substanța eterică. Aşadar, în timp ce etericul este dirijat spre Pământ dinspre planete, el este comprimat în mineral sau în cristal dinspre Soare, din acele forțe care provin din sfera Spiritelor înțelepciunii.

Ni se prezintă aici ceva uimitor. Dacă această acțiune care se exercită din Soare asupra mineralelor ca forță astrală este cercetată în mod ocult, recunoaştem în acest punct, în modul cel mai clar, un fapt extraordinar de important: învățăm să cunoaştem că în timp ce toate forțele eterice care acționează asupra mineralelor şi formează substanta de bază a acestora provin dinspre planete, coboară şi din Soare asemenea curenți eterici asupra Pământului. Aşadar, pentru formarea normală a mineralelor, etericul substanțial provine de la planete şi numai

substanţa eterică este concentrată, presată prin forţele care vin de la Soare; nu este adevărat că din Soare nu coboară curenţi eterici, deoarece un asemenea curent vine de la el. De ce vine de la Soare un curent eteric care poate să vitalizeze mineralul în interioritatea sa? De ce se întâmplă acest lucru?

Totul se se datorează faptului că aici intervine acţiunea acelor forţe pe care le-am numit principiul luciferic. Acele spirite care fac parte din rangul Ierarhiilor superioare şi acţionează în mod astral asupra mineralelor sunt, aşa cum am mentionat, Spiritele înţelepciunii, în timp ce Spiritele mişcării acţionează ca forţe eterice. Spiritele înţelepciunii care şi-au împlinit procesul lor normal de evoluţie acţionează din Soare ca forţe astrale asupra mineralelor. Dar există şi Spirite ale înţelepciunii care au devenit luciferice. Am arătat deja că această acţiune de luciferizare a anumitor entităţi dintr-o Ierarhie reprezintă un fel de stare de rebeliune în Cosmos. Starea aceasta de rebeliune apare datorită faptului că unele spirite de pe o treaptă a Ierarhiilor se ridică împotriva celorlalte spirite de acelaşi rang, le combat şi fac cu totul altceva. La această împotrivire se ajunge prin aceea că ele nu mai urmează cursul normal al evoluţiei lor, aşa cum o fac spiritele normale. Aceste spirite rebele rămân pur şi simplu în urmă, pe o treaptă anterioară. Noi trăim în propriul nostru suflet năzuinţa de evadare, dar reprezentările şi obişnuinţele pe care ni le-am creat nu ne permit să realizăm ceea ce dorim, fiindcă şi aceste reprezentări şi obişnuinte vor să existe. Obişnuintele noastre sunt adeseori un fel de rebeli împotriva a ceea ce am dobândit prin strădanie într-o nouă perioadă a vieţii. La fel sunt entităţile spirituale care au rămas pe o treaptă inferioară, faţă de evoluţia normală; ele sunt ca nişte rebeli în Cosmos. Spiritele devenite luciferice, Spiritele înţelepciunii aparţinând Ierarhiei a doua care nu au străbătut cursul normal al evolutiei, acum, în loc să emită din Soare curenţi astrali asupra mineralelor, revarsă curenţi eterici asupra Pământului. Prin aceasta s-a format o anumită substanţă minerală de bază care şi-a primit interioritatea direct din Soare. Nu din planete, ci din Soare şi-a primit aceasta interioritatea, şi această substanţă este aurul. Din această cauză ocultistul a atribuit aurul direct Soarelui. Aurul este acel mineral luciferic a cărui interioritate nu este activată eteric din planete, ci din Soare. Datorită acestui fapt, tocmai acest metal este, dintr-un anumit punct de vedere, altceva decât celelalte metale.

Acum puteţi înţelege uşor că datorită faptului că din Soare vin curenţi eterici şi acţionează pe Pământ, realizând ceea ce în cadrul Pământului este un principiu de rebeliune, echilibrul său este tulburat. În ce priveşte regnul mineral, echilibrul terestru s-ar fi menţinut dacă toate infuziile de natură eterică asupra metalelor ar fi venit numai dinspre planete, iar de la Soare numai infuzia de natură astrală. Dar aşa cum stau lucrurile în prezent, vine şi de la Soare o infuzie de natură eterică, tulburând echilibrul terestru. Acest echilibru trebuia să fie restabilit de conducătorii înţelepţi ai lumii. Pământul nu-şi putea urma evoluţia în starea aceasta. Coacţionarea Ierarhiilor trebuia să aibă loc în asa fel încât să fie obţinută restabilirea echilibrului. Puternicelor forţe eterice de natură luciferică trebuia să li se opună forţe care, într-un anumit fel, să paralizeze această influenţă. Aceasta ar fi fost posibil numai dacă acestui curent eteric care provine din Soare i s-ar fi

opus un altul care să interacţioneze cu el, neutralizându-i într-un fel efectele. Aşadar, în timp ce unele Spirite ale înţelepciunii s-au dovedit a fi luciferice şi au emis din Soare curenţi de natură eterică spre regnul mineral de pe Pământ, alte spirite s-au îngrijit ca alţi curenţi să se opună acestor curenţi eterici. Aceşti curenţi de opoziţie, care restabilesc echilibrul, au fost creaţi din substanţa terestră cu echilibru deranjat, din care o parte a fost separată, şi aceasta s-a rotit ca Lună în jurul Pământului. Iată deci că curenţilor eterici care vin din Soare li se opune acum un alt curent eteric care vine de la Lună, deci dintr-o cu totul altă parte, şi restabileşte echilibrul. Deoarece Spiritele luciferice ale înţelepciunii dobândiseră posibilitatea ca din Soare să trimită curenţi eterici, era necesar ca alte Spirite ale înţelepciunii să renunţe să mai acţioneze de pe Soare, ceva mai mult, să-şi utilizeze forţele pentru a stabili echilibrul. Aceasta a însemnat o coborâre cosmică şi o colonie planetară a fost întemeiată pe Lună, de unde acum se scurg spre Pământ curenţi eterici; astfel a fost produsă o substanţă care trebuia să existe pe Pământ pentru a atenua forţa directă a aurului. Aceasta s-a întâmplat datorită faptului că Luna a fost despărţită de Pământ. Astfel a fost cu putinţă ca dinspre Spiritele înţelepciunii care au desprins Luna şi au devenit acum oponente ale Spiritelor luciferice ale înţelepciunii de pe Soare să străbată Pământul forţe eterice care au dus în final la producerea substanţei pe care o numim argint. Vedeţi deci că în Univers, în Cosmos, unele lucruri acţionează în aşa fel, încât am putea fi tentaţi să rezolvăm totul schematic, dar este ciudat că mereu schemele sunt infirmate. Dacă cineva s-ar gândi să susţină schematic că toate forţele eterice pentru minerale provin dinspre planete, el s-ar înşela căci în realitate două curente vin de la Soare şi de la Lună, şi prin aceasta s-au format pe Pământ alte două substanţe de bază.

Dacă dorim să concretizăm modul în care se exprimă exterior în Univers ceea ce am spus până acum, putem parcurge următorul drum. Mai întâi trebuie să ne lămurim ce reprezintă ceea ce vedem când privim spre Soare. Am arătat acum câteva zile că dintre Ierarhiile superioare o evoluţie proprie pe steaua fixă o parcurg cu adevărat numai spiritele care ajung până la treapta Spiritelor înţelepciunii. Când ne îndreptăm, deci, privirea ocultă spre o stea fixă ştim că ceea ce este acolo, în interiorul stelei fixe, este substanţialitate a Spiritelor înţelepciunii. Acesta este adevăratul conţinut al stelei fixe. Omul îşi poate forma o reprezentare, o idee despre ce este această substanţialitate a Spiritelor înţelepciunii numai dacă se raportează la ceea ce există în el însuşi ca imagine a acestei substanţe. Ce reprezintă în noi înşine, în om în general, în sufletul uman, imaginea substanţei Spiritelor înţelepciunii? Gândurile noastre. Dar gândurile nu le vedem cu ochii fizici. Aceasta este şi cauza principală pentru care nici stelele fixe, în măsura în care sunt reşedinţa Spiritelor înţelepciunii adevărate, nu pot fi văzute cu ochi fizici. Ne aflăm într-un punct de unde din nou ne putem referi la enorma importanţă pe care trebuie să o acordăm străvechilor documente religioase care se bazează pe ocultism. Căci ştiţi, cu siguranţă, că în aceste documente, în Geneză de pildă, oamenii sunt prezentaţi într-un mod cel puţin ciudat. Ni se spune că Lucifer s-a apropiat de Eva şi i-a şoptit că dacă face ce vrea el i se vor deschide ochii. Cine cunoaşte textul originar nu se gândeşte deloc la o

explicaţie simbolică. Căci, aşa cum se arată în Biblie, Binele şi Răul nu se referă la Binele şi Răul moral – aceasta aparţine unei alte istorii a evoluţiei culturii; ceea ce în Biblie este numit „bine" şi „rău" este ce se vede în afară, deci ceva ce nu este de natură spiritual-sufletească, ci este perceput cu ochii senzoriali, fizici. „Ochii vi se vor deschide!" Mai înainte nu erau deschişi. Acest lucru trebuie luat în sens literal. Înainte ca Lucifer să se adreseze oamenilor, aceştia puteau să aibă o contemplare în afară, ei vedeau, cu acea clarvedere primordială care fusese dată oamenilor, stelele fixe, dar le vedea ca substantă a Spiritelor înţelepciunii, le vedea în mod spiritual. Apoi, omul a început să le privească şi fizic, cu alte cuvinte, lumina a devenit perceptibilă pentru ochii săi fizici în momentul când a fost supus tentatiei luciferice. Aceasta înseamnă că în măsura în care stelele fixe sunt dirijate în primul rând de Spiritele înţelepciunii ele nu sunt vizibile pentru ochii fizici şi nu răspândesc lumină fizică. Lumina fizică este răspândită numai dacă există cineva care ar putea fi purtător al luminii, numai dacă lumina este sechestrată de un purtător. Pentru ca o stea fixă să poată deveni vizibilă mai este nevoie şi de altceva în afară de acţiunea fiinţelor spirituale ale înţelepciunii în steaua fixă. Mai este nevoie ca în steaua fixă să acţioneze şi Spirite luciferice, cele care s-au răzvrătit împotriva substanţei normale a înţelepciunii şi care o străbat cu principiul lor. Aşadar, în interiorul stelei fixe există ceva ce este vizibil numai în mod spiritual, care, împreună cu elementul care s-a răzvrătit împotriva substanţei înţelepciunii, pătrunde în aceasta cu principiul luciferic. Deci, în steaua fixă există ceva care este numai spiritual vizibil, dar şi ceea ce se răzvrăteşte împotriva acestei vizibilităţi pur spirituale ca esenţă luciferică şi care, împreună, pot duce lumina în afară, până la apariţia ei fizică.

Steaua fixă nu ar fi vizibilă dacă în structura sa, în afara Spiritelor înţelepciunii care au evoluat normal, nu ar mai fi şi alte entităţi care nu şi-au împlinit misiunea, nu şi-au atins ţelul normal al evoluţiei lor şi au rămas pe o treaptă subordonată, fie pe treapta Spiritelor mişcării, fie pe treapta Spiritelor formei. Există Spirite ale înţelepciunii care au rămas în urmă, nu au promovat şi nu şi-au atins ţelul şi pe care le identificăm ca purtătoare ale luminii în substanţa de bază, lipsită de lumină, a stelelor fixe. Şi dacă ne-am lămurit că de la steaua fixă, respectiv şi de la Soare, ne vine luminozitatea fizică numai pentru că Spiritelor înţelepciunii normal evoluate li se alătură şi acele Spirite ale înţelepciunii rămase în urmă şi care devin purtătoare de lumină, Lucifer, Phosphoros, atunci vom înţelege că aceeaşi cauză care face Soarele vizibil pentru ochii fizici, care ne trimite din steaua fixă lumina este şi cea care transmite spre Pământ curentele de viaţă eterice şi produce metalul pe care îl numim aur. De aceea a fost necesar ca de pe Lună să acţioneze, opunându-se, alte forţe – privirea ocultă le percepe ca efluvii eterice –, care conduc la formarea argintului. Dacă pe Lună există cu adevărat Spirite ale înţelepciunii care o opun Soarelui, pentru a se crea un echilibru, trebuie să mai ştim şi că aceste spirite nu pot să lumineze, căci Spiritele înţelepciunii nu luminează. Privirea ocultă care caută pe Lună Spirite ale înţelepciunii constată acest lucru, constată că ele nu luminează. Dar Spiritele înţelepciunii care au întemeiat pe Lună o colonie trebuie să excludă Spiritele luciferice, altminteri nu s-ar menţine echilibrul.

Din această cauză, de pe Lună nu poate veni lumină proprie, ci numai lumina reflectată a Soarelui. Spirite ale înțelepciunii perfect normale, făcând un sacrificiu, şi-au stabilit reşedința pe Lună pentru ca de acolo să asigure Pământului curenții care să mențină echilibrul față de curenții luciferici care vin din Soare. De aceea este exclusă lumina proprie de la Lună. Față de starea de fapt care ne înconjoară în lumea fizică, nu este prea greu pentru unii să vadă doar un simbol pentru ceva ce este o profundă realitate ocultă. De la Soare ne vine lumină proprie, de la Lună nu, iar lumina reflectată care ne vine de la Lună şi al cărui purtător este Lucifer, Lucifer sau Phosphoros, ne anunță că această lumină este exclus să vină de la Lună. Lucifer poate să apară numai printr-o imagine, printr-o Maya dinspre Lună, în sensul că reflectă lumina solară. Când, de exemplu, semiluna reflectă lumina Soarelui, atunci pe Lună nu se află Spirite luciferice ale înțelepciunii, ci numai ce se revarsă din Soare de către Spiritele luciferice ale înțelepciunii şi se reflectă ca lumină. Dacă ne îndreptăm privirea ocultă spre Lună, dispare ceea ce se vede cu ochii fizici, dispare şi semiluna, căci aceasta există numai pentru privirea fizică; dar în locul unde era semiluna apare pentru privirea ocultă adevărata esență, care este baza razelor de lumină din Cosmos, apare imaginea lui Lucifer, fireşte ca o oglindire, ca o imagine reflectată. Închipuiți-vă imaginea lui Lucifer pentru privirea ocultă în locul semilunii şi va trebui să gândiți: Luna îşi datorează existența faptului că Spiritele înțelepciunii normale au renunțat la reşedința lor în Soare, au stabilit o nouă reşedință în această colonie, unde au domolit ceea ce venea ca strălucire de la Spiritele luciferice. De aceea, apare în fața privirii oculte Spiritul înțelepciunii deasupra semilunii, atenuând principiul luciferic. Simbolic, din punct de vedere ocult, imaginea arată un Spirit al înțelepciunii bun, îmblânzind principiul luciferic care se află dedesubt.

Ocultiştii au creat o imagine structurată pe care în mod obişnuit o traducem ca pe un arhimesager al înaltului Spirit al înțelepciunii, Lucifer îmblânzit, şi în locul semiunii este pus Lucifer, care este încătuşat, îmblânzit. Este o imagine ocultă. Veți găsi şi printre imaginile noastre oculte una care prezintă pe arhimesager înlănțuindu-l pe Lucifer [14]. Aceasta ne conduce la profunde taine oculte. Ceea ce în exterior ne apare ca Maya, ca o mare iluzie, trebuie atribuit în realitate acțiunii conjugate a spiritelor Ierarhiilor. Când privim cornul lunii cu ochii fizici strălucind argintiu, şi ceva mai sus observăm de multe ori o umbră îmbrăcată în întuneric, pentru privirea ocultă Luna nouă se transformă într-o ființă vie, având deasupra acel spirit înlănțuitor care stabileşte echilibrul pe Lună. Vedeți dar că pentru crearea unui asemenea corp cum este satelitul nostru sunt necesare în Cosmos o seamă de pregătiri. Colaborarea diferitelor Ierarhii în Cosmos este ceva deosebit de complicat şi ar fi de dat în această privință multe lămuriri, care chiar şi într-un lung şir de conferințe nu ar putea fi prezentate decât sumar. Putem lămuri acum numai principiul colaborării dintre Ierarhiile spirituale.

Retineți ideea care s-a emis cu referire la corpul astral al mineralelor. Trebuie să ne ocupăm acum şi de Eul-grup al mineralelor. Când vorbim de Eul-grup al mineralelor trebuie să-l căutăm într-o lume suprasensibilă şi mai înaltă, adică într-

o lume pe care nu o găsim în regiunea unde se află Eurile-grup ale animalelor şi cele ale plantelor. Din această cauză, nici nu o găsim în Soare. Aşadar, unde se revelează privirii oculte Eul-grup al mineralelor? Ceea ce este caracteristic este faptul că Eul-grup al mineralelor nu îşi găseşte, propriu-zis, sfârşitul, capătul, nicăieri dacă ieşim în Univers, el se află în întregul spaţiu cosmic şi acţionează de acolo. Eul-grup al regnului mineral trebuie căutat în afara sistemului nostru planetar, trebuie să-l privim ca ceva care acţionează din afară în spaţiul planetar. Aceasta concordă şi cu ceea ce se cunoaşte din lucrarea mea ***Cronica Akasha***, şi anume clasa imediat superioară de entităţi care urmează după Spiritele înţelepciunii sunt Spiritele voinţei sau Tronurile. Aceste Spirite ale voinţei care aparţin primei Ierarhii – descendenţii lor nu sunt încă atât de evoluaţi încât să poată fi integraţi primei Ierarhii –, aceste spirite ale voinţei sau descendenţii lor cedează din substanţa lor ceva ce duce la crearea Eului-grup al mineralelor şi care acţionează din afară în interiorul sistemului nostru planetar. Aceasta corespunde întru totul cu aceea că, imediat după revărsarea Spiritelor voinţei, a început formarea sistemului nostru planetar, cu vechiul Saturn, care este produsul Spiritelor voinţei. Aşa cum la vremea aceea sub influenţa lor a început să se contureze în spaţiul cosmic prima încarnare a Pământului, vechiul Saturn, la fel acţionează şi acum. De văzut nu putem vedea aceste Spirite ale voinţei decât prin faptul că atunci când devin luciferice ele se arată în acele entităţi pe care le găsim în preajma Pământului ca meteoriţi, venind parcă din spaţiul cosmic. S-ar putea spune că ni se relevează originea cosmică, originea extraterestră a ceea ce luăm acum în considerare, prin aceea că, dacă Spiritele voinţei acţionează în interiorul sistemului, ele se ataşează uşor de ceea ce acţionează în sistemul planetar ca entităţi de natura cometelor şi a meteoriţior, de viaţa cometelor şi a meteoriţilor.

Am arătat ce sens are această viaţă în sistemul planetar. În treacăt aş vrea să menţionez că, de fapt, cometa vine din afara sistemului şi într-un anumit fel îşi anexează ceea ce este mineral. În timp ce străbate sistemul planetar ea îşi însuşeşte ceea ce este produsul Spiritelor voinţei, mineralul. Urmarea poate fi că, în timp ce cometa goneşte prin sistemul planetar, ei i se asociază substanţe minerale care sunt apoi atrase de Pământ şi cad. Desigur, ceea ce cade nu este cometa, mai curând ea se face simţită pe Pământ prin ejectări de pietre meteoritice. Lucrurile sunt reale, şi dacă în cursul unei relatări pot apărea unele contradicţii cu ceea ce a fost prezentat anterior, atunci este necesar să aşteptăm ca acestea să se rezolve ţinându-se seama de tot ce s-a spus până acum.

Acesta a fost doar un indiciu care ar trebui să arate că în sistemul planetar avem de-a face realmente cu lucruri care acţionează din Cosmosul exterior în spaţiul planetar. Sufletele-grup ale mineralelor acţionează ca raze care vin din afară spre noi. Şi întrucât spaţiul ne oferă diferite moduri de acţiune, întrucât nu există un spaţiu uniform, sufletele-grup ale mineralelor, care aparţin domeniului Spiritelor voinţei, trimit spre noi radiaţii din diverse părţi ale spaţiului, în modurile cele mai variate. Prin ceea ce vine pentru minerale dinspre planete, de la Soare, şi ce vine ca radiaţie din Cosmos în cele mai diverse direcţii, prin colaborarea tuturora acestora apare posibilitatea să nu fie prezente numai tipurile de bază pe care le-

am menționat astăzi că există în regnul mineral, ci pot apărea toate formele posibile de substanțe transformate ale regnului mineral. Ce substanță conține însă un mineral depinde exclusiv de modul în care acționează forțele venite dinspre planete, de felul cum sunt ele influențate la rândul lor de alte forțe care, fie din Soare, fie din spațiul cosmic, din diverse direcții afluează în curenți asupra Pământului. Întreaga diversitate a regnului mineral poate fi astfel înțeleasă.

Când contemplăm actualul Saturn, el se prezintă pentru privirea ocultă ca cea mai exterioară planetă a sistemului nostru planetar. De ce? Pentru că, de fapt, Saturn, ca planetă, la fel ca şi vechiul Saturn, care a fost prima încarnare perceptibilă a Pământului de astăzi, este creat prin colaborarea curenților exteriori care vin din spațiul cosmic. Dacă am fi putut observa planeta Saturn într-un stadiu foarte timpuriu de evoluție a Pământului, am fi văzut că pe orbita sa avea un fel de nucleu şi un fel de coadă de cometă îndreptată către spațiul cosmic exterior. Aceasta înseamnă că în perioada primordială a Pământului nostru Saturn ar fi arătat ca o cometă care prezenta o coadă orientată spre exterior.

Aşa a fost înainte, şi faptele aflate în *Cronica Akasha* atestă aceasta. Această coadă a vechiului Saturn indica cele mai diverse directii în spațiu, direcții care corespundeau curenților ce veneau din spațiul cosmic, spațiu dirijat de Spiritele voinței şi care sunt în mod efectiv sufletele-grup ale mineralelor. Ceva mai târziu, când prin acțiunea entităților aparținând celorlalte Ierarhii sistemul planetar s-a închis în sine, ceea ce era îndreptat spre spațiul cosmic s-a retractat în aşa fel, încât din coadă a rezultat un inel. Inelul lui Saturn s-a format datorită atracției exercitate de sistemul planetar. Acest inel nu este nimic altceva, în fața privirii

oculte, decât un fenomen asemănător cu cel care a dus la apariția cozii de cometă. Dacă ați desfăşura inelul care îl înconjoară pe Saturn ați obține coada cometei.

Avem deci posibilitatea să privim în trecut, la pătrunderea curenților care formau sufletele-grup ale mineralelor din sistemul nostru planetar. Din nou, diferitele poziții ne indică în principal semnele Zodiacului. Este de remarcat faptul că cele două planete considerate astăzi ca fiind cele mai exterioare şi pe care astronomia fizică ni le prezintă ca făcând parte din sistemul planetar, Uranus şi Neptun, inițial nu aparțineau sistemului nostru solar, ele s-au apropiat şi au intrat mai târziu în zona de atracție a sistemului nostru planetar. Atunci s-au asociat celorlalte planete şi au rămas în cadrul sistemului solar. Din această cauză, nu le putem include în sistemul nostru planetar ca pe celelalte planete, de la Saturn până la Mercur, care au aparținut de la început sistemului nostru. Noi trebuie să vedem în Saturn, mai ales dacă avem în vedere vechea sa structură, o planetă care, trimițând către Pământ propriul său curent eteric, care porneşte din nucleul său, creează o substanță, plumbul. Dar în acelaşi timp vedem cum vin ca o avalanşă sufletele-grup ale mineralelor, cum sunt ele încorporate, în timp ce asupra lor se exercită o atracție dinspre Soare, din care se revarsă corpul astral al mineralului. De la Soare se revarsă în spațiu corpul astral al mineralelor, iar din spațiul cosmic, extraplanetar, Eul mineralului. Ca urmare a acestei duble revărsări se produce o fecundare a Eului-grup cu corpul astral, prin care se ajunge la o deplină formare a metalului.

Dacă revenim asupra cometelor, trebuie să mai remarcăm ceva ce se revarsă din spațiul cosmic spre noi şi care poate fi asemănat cu sufletele-grup ale mineralelor. Sufletele-grup ale mineralelor sunt de domeniul Spiritelor voinței. Deasupra lor se află entitățile care se află la baza vieții cometei. Dar pretutindeni există şi entități luciferice, deci şi în comete, entități aflate la treapta de Tronuri, dar nu şi la treapta de Heruvimi şi Serafimi. Prin acțiunea Spiritelor luciferice cometa dobândeşte o natură minerală şi apare, aşadar, ca o pătrundere de natură minerală în sistemul planetar; cu alte cuvinte, trebuie să vedem în comete corpuri cosmice care apar din Cosmos într-o vreme când sistemul planetar este deja constituit. Din această cauză, cometa nu evoluează până la nivelul celorlalte corpuri din sistemul planetar, rămânând pe o treaptă cu mult mai timpurie.

Ar fi desigur foarte interesant să urmărim etapele devenirii lumilor, felul cum se formează prin colaborarea Spiritelor Ierarhiilor în cadrul unui sistem planetar şi cum ne apar aceste spirite când ne îndreptăm privirea ocultă spre negurile Universului şi spre stele fixe îndepărtate. Oriunde ne îndreptăm privirea ocultă spre o stea fixă întâlnim în primul rând Spirite ale înțelepciunii normale. Întregul cer ar rămâne invizibil pentru ochii fizici şi vizibil doar pentru o conştiență clarvăzătoare, dacă ar fi prezente şi active numai Spiritele înțelepciunii normale. Dar pretutindeni sunt infiltrate între Spiritele normale ale înțelepciunii şi Spiritele de natură luciferică care aduc lumină fizică proprie în lumile stelelor fixe. Când noaptea luminează cerul înstelat, cel care acționează este de fapt Phosphoros şi peste tot în Univers constatăm că posibilitatea de modelare concretă există numai

prin acțiunea comună a contrariilor, prin acțiunea comună a Spiritelor normale ale Ierarhiilor şi a celor care s-au răzvrătit, adică au rămas în urmă. Cerul înstelat nu este luminos pentru ochiul fizic şi este vizibil ochiului spiritual prin Spiritele înțelepciunii normale; el a devenit luminos pentru ochiul fizic, revelându-se ca Maya, prin Lucifer sau prin Spirite luciferice, care sunt şi trebuie să fie active pretutindeni.

Iată deci, iubitii mei prieteni, că am văzut ceva uimitor şi în regnul mineral. Am surprins astăzi, ca să spun aşa, Luna ca o scenă unde acționează un Spirit al înțelepciunii care domoleşte pe Lucifer, fiindcă a fost necesar să se creeze un loc de unde să se poată stabili echilibrul față de acțiunea luciferică. Ce importanță are aceasta pentru noi oamenii? Am văzut că la om toate elementele constitutive sunt reunite în planul fizic, în timp ce la mineral ele par să fie răspândite în toate lumile. Am găsit suflete-grup pentru minerale, plante şi animale. Există oare şi la oameni un fel de suflet-grup? Da, există. Sufletele-grup ale mineralelor le găsim în sfera Tronurilor, sufletele-grup ale plantelor în sfera Spiritelor înțelepciunii, sufletele-grup ale animalelor în sfera Spiritelor mişcării; la om însă situația a fost de aşa natură că el a primit un Eu, dar la început acest Eu a fost ca un suflet-grup revărsat de Spiritele formei. Sufletul-grup al omului a fost prevăzut de Spiritele formei să fie un suflet unitar al întregii omeniri. Ceea ce a dus însă la diferențieri, la diversificări ca cele caracteristice diferitelor rase, se datorează intervenției active a celorlalte spirite. Ceva despre aceste aspecte am menționat în conferința de ieri. Omul a fost creat ca o unitate prin care trebuia să lucreze elementul comun, Eul-primordial al oamenilor, ca un suflet-grup care trăieşte în toți oamenii şi care a coborât până în planul fizic. După cum la minerale Spiritele formei au creat numai forma exterioară a acestora, la om aceleaşi Spirite ale formei au creat Eul-grup, care apoi a fost diferențiat prin actiunea altor entități ale diferitelor Ierarhii. Prin formarea Lunii, s-a ajuns la stabilirea unui echilibru în regnul mineral, totodată, prin aceasta s-a creat un echilibru şi pentru om; în timp ce pentru regnul mineral de pe Lună există un echilibru fizic, există şi pentru om un principiu de natură lunară care combate influența luciferică, aşa cum în regnul mineral principiul întunecat al Lunii se opune principiului luciferic. Aşa cum în lumea minerală este activ ceva ce menține pe Lună echilibrul față de principiul luciferic care se revarsă din Soare, la fel acționează un principiu spiritual lunar împotriva ispitei luciferice exercitată asupra omului în cursul evoluției terestre. Aşa cum toate planetele şi toate corpurile cereşti sunt în legătură cu entități ale Ierarhiilor superioare, la fel este şi Luna. Am văzut, de asemenea, că Spiritele înțelepciunii au întemeiat pe Lună o colonie pentru a salva echilibrul; tot astfel acționează şi asupra omului din direcția Lunii spirite echilibratoare împotriva lui Lucifer, care s-a apropiat, ispitindu-le, de om. Aşa cum el a răspândit lumina, a infiltrat şi în sufletul omului principiile sale. În felul acesta, ne putem referi la Lună ca fiind purtătoare a adversarilor lui Lucifer, ca reşedință a spiritelor neluminoase, dar care trebuie să existe acolo ca să țină în echilibru pe purtătorii care răspândesc lumina şi care sunt totodată spiritele care ispitesc omenirea.

În antichitatea ebraică, taina Lunii şi principiile sale spirituale au fost dezvăluite pentru prima oară omenirii, şi ceea ce fizic am găsit pe Lună este în aspectul său spiritual ceea ce antichitatea ebraică a denumit principiul Iahve. Prin aceasta, Luna este considerată punctul de plecare al forțelor active potrivnice lui Lucifer. Iahve sau Iehova este adversarul lui Lucifer. Învățătura secretă a vechilor evrei, referindu-se la Soare, spune: În Soare acționează Spirite nevăzute ale înțelepciunii, vizibile doar pentru privirea spirituală, nu şi pentru privirea fizică. Pentru aceasta intervine principiul luminos al lui Lucifer. Ceea ce se vede în exterior din principiul solar este Lucifer; în interior acționează însă în cea mai deplină taină, nevăzut pentru privirea fizică, tot ce este accesibil prin Spiritele înțelepciunii, care formează poarta de intrare pentru acesta. Unul din aceste Spirite solare ale înțelepciunii s-a desprins şi, sacrificându-se, şi-a fixat reşedința pe Lună, pentru ca de acolo să acționeze în aşa fel, încât lumina să fie domesticită, dar şi spiritualitatea lui Lucifer să fie stârpită. Antichitatea ebraică a văzut în Iahve sau Iehova un ambasador al acelor entități spirituale adevărate, superioare, spre care se deschide privirea prin Spiritele înțelepciunii, când privim în mod spiritual Soarele. Iahve trebuie să acționeze de pe Lună – şi aceasta antichitatea ebraică şi-a reprezentat-o corect – până când oamenii vor deveni apți, la început în interiorul lor, să presimtă, să simtă, încetul cu încetul, să înțeleagă în mod suprasensibil faptul că din Soare nu vine numai elementul fizic vizibil datorat lui Lucifer, ci de aici are loc răspândirea a ceea ce se poate cunoaşte a fi Spiritele înțelepciunii, care sunt ca o poartă pentru acele lucruri.

Antichitatea ebraică vedea în Iahve ceva similar cu Spiritele înțelepciunii din Soare, şi putem adăuga: Aşa cum lumina solară este reflectată de Lună în spațiu, la fel, pentru adevărații inițiați ai antichității ebraice, Iahve era reflectarea acelei entități spirituale care, cândva, când omul va deveni apt, va străluci din Soare, strălucire pe care sfinții Rishi şi Zarathustra, precum şi slujitorii lui Osiris au prevestit-o. Aşa cum lumina Soarelui este reflectată de Lună în spatiu, la fel se revelează în Iahve sau Iehova, ca un reflex, principiul Spiritului solar, pe care îl puteți numi cum doriti: Vichvakarman, cum îi spuneau vechii indieni, Ahura Mazdao, cum îl numea Zarathustra, Osiris, ca la vechii egipteni, sau Christos, cum a fost numit în cea de-a patra epocă de cultură postatlanteană. Aceasta este concepția esoterică despre Iahve: este principiul lunar reflectat, Christos cel dinainte anunțat. De aceea ne apare şi în Evanghelia lui Ioan [15] un pasaj care nu poate fi înțeles altfel, în care ni se spune că Moise vorbeşte de fapt despre Christos. În realitate este vorba de Iahve; dar Christos este cel care a fost anunțat mai înainte. Se face referire la un asemenea pasaj unde este vorba de Iahve, deoarece purtătorul lui Christos anunța prin aceasta că Iahve este numai Christosul cel anunțat în timpurile vechi.

Vedem cum aceste lucruri concordă si cum se armonizează considerațiile pe care le-am expus astăzi cu cele din ziua precedentă; vedem, de asemenea, cum, de acum înainte, prin ceea ce numim lumină exterioară şi pe purtătorul ei trebuie să înțelegem ceva ce se află în luptă cu un principiu spiritual care se află pe făgaşul normal al evoluției sale şi care ne apare ca punct spiritual central al sistemului

nostru planetar, aşa cum am prezentat lucrurile în conferinţa de ieri, ca şi în cea de astăzi. Nu are importanţă numele pe care le folosim, ci de o mare însemnătate este să recunoaştem întreaga valoare a acestui principiu. Trebuie să recunoaştem că pe plan spiritual vorbim de Christos aşa cum vorbim pe plan fizic de Soare, că pe plan spiritual vorbim de spirite planetare şi despre planete aşa cum vorbim în evoluţia culturii Pământului despre principiul lui Buddha. Iată, din nou, un punct unde găsiţi o importantă revelaţie la H.P. Blavatsky. Măreţia revelaţiilor pe care le întâlnim în *Doctrina secretă* se poate deduce şi din modul cum tratează Blavatsky conceptul de Iahve. Nu trebuie să ne scandalizăm de faptul că ea nu prezintă lucrurile obiectiv, deoarece are o anumită antipatie faţă de Christos şi de Iahve; dar adevărul iese totuşi la suprafaţă şi caracteristica lui Iahve ca zeitate lunară şi prezentarea lui Lucifer ca fiind adversarul său se dovedeşte a fi, la H.P. Blavatsky, ceva ce exprimă adevărul [16]. Această prezentare, care la Blavatsky vine din inspiraţie, aceasta o primeşte exclusiv pe fondul naturii sale subiective, pentru că avea sentimentul că Lucifer este, de fapt, o zeitate bună. Îl simţea ca pe o zeitate bună şi îl prefera într-un anumit sens zeului lunar, fiindcă pentru ea Lucifer era un zeu solar. Aceasta este adevărat, dar noi trebuie să stabilim contextul adevărat pentru a putea înţelege formula de mai înainte: Christos este adevăratul Lucifer, „*Christus verus Luciferus*". Astăzi această formulă nu mai sună bine pentru oameni. Odinioară, mai suna încă bine când se ştia din doctrina secretă: În lumina exlerioară, fizică, se revelează Lucifer, Purtătorul de lumină, dar dacă prin lumina fizică pătrundem la Spiritele înţelepciunii, pătrundem la lumina spirituală, atunci ajungem la purtătorul luminii spirituale: *Christus verus Luciferus*.

Eu cred, iubiţi prieteni, că în ciuda oricărei imperfecţiuni cu care această temă atotcuprinzătoare a putut fi prezentată, am reuşit totuşi să aduc ceva în faţa sufletelor voastre, ceva ce noi în domeniul ştiinţei spirituale dorim întotdeauna să obţinem: că tratarea oricărei teme ne pune în situaţia de a ridica privirea de la sensibil la spiritual. Este mai greu să facem această recunoaştere în corpurile cereşti care ne apar ca amprente ale minunilor lumii ce ne luminează din spaţiul cosmie, deoarece în aceste corpuri cereşti există o complicată coacţionare a entităţilor diferitelor Ierarhii şi pentru că putem să înţelegem tot ce se întâmplă în Univers numai dacă în spatele a tot ce este materie, chiar şi în spatele luminii fizice, găsim spiritul sau spiritele. Dincolo de ce este spiritual se găseşte viaţa comunitară, viaţa părintească, viaţa divină. Această viaţă, care este pretutindeni şi permanent activă, această dumnezeiască viaţă se împarte, înainte de a se exprima în lumea fizică, în numeroasele lumi ale Ierarhiilor spirituale. Dar noi privim spre aceste lumi şi vedem în ele ceea ce stă la temelia minunilor cerului şi care acţionează până aici jos, în regnurile naturale. Şi în regnurile din natură se face simţită acţiunea Ierarhiilor sau a descendenţilor acestora. Dacă privim spre spaţiul ceresc cu acest simţământ, putem să ne creăm, printr-o astfel de contemplare, şi o impresie morală, o impresie morală care trebuie să constea în aceea că dacă lăsăm ca puternicele acţiuni ale Ierarhiilor din spaţiul ceresc să câştige o cât de mică influenţă asupra noastră, atunci vom fi părăsiti de dorinţe, pofte şi pasiuni, pe care viaţa fizică, terestră, le provoacă. Aceste mişcări sufleteşti pe care le provoacă

viața fizică pe Pământ sunt cele care răspândesc în evoluția terestră ceea ce desparte pe oameni şi îi dezbină, ceea ce-i face să fie duşmani sau prieteni, partizani sau adversari. Se obține, într-un sens moral mai înalt, o libertate, dacă ne desprindem, cel puțin pentru câteva clipe, de contemplarea celor pământeşti şi ne concentrăm asupra lumilor spiritelor din Univers. Acolo ne eliberăm de ceea ce altfel duce la pasiunile noastre egoiste şi care sunt cauzele tuturor luptelor şi a tuturor meschinăriilor pe Pământ. Din acest motiv, cel mai sigur mijloc de a realiza aceasta este să atingem înaltul ideal de viață antroposofică, când ne îndreptăm privirea în sus, spre cerul înstelat şi spre entitățile spirituale care conduc şi dirijează Universul, spre Ierarhiile spirituale. Dacă noi, acolo sus, aşa cum am încercat şi ieri şi azi, fundamentăm curente de cultură şi importanța spiritelor care inspiră religiile şi pe purtătorii de înțelepciune ai omenirii, atunci vom înceta să mai provocăm, pe Pământ, conflicte ca partizani ai diferitelor sisteme. Nu ne vom mai lega de nume şi nici nu vom mai fi dependenți de aderarea la un grup de oameni pe Pământ. Când oamenii îşi vor căuta cunoştințele acolo unde privirile tuturor locuitorilor Pământului pot să se îndrepte şi unde găsesc cunoştințe comune – cunoştințe care unesc, nu produc vrajbă –, dacă oamenii vor pătrunde până la ceea ce, ca limbaj al cerului, exprimă importanța diferiților întemeietori de religii şi inspiratori ai omenirii, atunci idealul ştiinței spiritului va instaura o atitudine tolerantă şi fără idei preconcepute față de toate religiile şi toate concepțiile despre lume şi viață. Oamenii nu se vor mai înfrunta, dacă nu se vor mai antrena în dispute pentru a lua partea unor reprezentanti ai curentelor religioase sau ai altor curente culturale, ci vor căuta originea acestor reprezentanți afară, în spațiul ceresc. În acest sens, se poate dobândi o concepție morală de o mare importanță care va face ca ceea ce altădată aducea pe Pământ învrăjbiri şi neînțelegeri să producă pace şi armonie. Trebuie doar să învățăm să descifrăm grandioasa „scriere" pe care ne-o oferă formele şi mişcările corpurilor cereşti, să „citim" cum acționează cu adevărat nu diferite spirite, ci aceleaşi spirite care lucrează pentru toți oamenii de pe Pământ, care aparțin tuturor oamenilor. Toate aceste lucruri se pot lămuri chiar printr-o imagine fizică: Atâta timp cât rămânem pe Pământ, un grup de oameni poate locui la şes sau la munte, la răsărit sau la apus. Dacă însă privim mişcările Pământului, care îşi întoarce fața spre stele, modificându-şi pozitia, fie în perioade de timp scurte sau în decursul a mii şi milioane de ani, vom vedea cum emisfera sudică se întoarce spre cea nordică, cerul înstelat din nord devenind vizibil, şi cum emisfera nordică se întoarce spre sud, iar bolta înstelată din sud devine vizibilă. Şi aşa cum Pământul, în decursul timpului, îşi întoarce fața, ca să spunem aşa, către toate stelele care ne întâmpină din spațiul cosmic cu strălucirea lor, la fel şi omenirea ar putea să învețe din idealurile ştiinței spiritului să privească fără idei preconcepute la tot ce ne comunică în mod spiritual spațiul cosmic. Printr-o asemenea atitudine pozitivă față de lucruri, idealul antroposofic va fi realizat în condițiile cele mai bune, nu prin accente sentimentale de iubire şi pace. Iubirea o vom realiza în mod real, ca şi pacea şi armonia interioară, dacă în condițiile pe care ni le oferă Pământul, condiții care au condus la împărțirea oamenilor în rase, popoare, religii, privirea ni se va îndrepta spre bolta înstelată, de unde spiritele ne vorbesc, şi vorbesc

aceeaşi limbă pentru toate sufletele omeneşti, pentru fiecare suflet în parte, în toate timpurile, în eternitate, dacă le înțelegem în mod corect.

În acest sens, aş dori, întrucât ne aflăm la încheierea acestui ciclu de conferințe, să mă refer şi la efectul moral al oricărei abordări antroposofice; când ne străduim să cunoaştem faptele pe care ocultismul ni le prezintă. Când le cunoaştem în adevăratul lor sens ocult, ele se revarsă în cele din urmă în inima noastră, astfel încât cele învățate devin în noi o forță de viață, o speranță de viață, înainte de orice energie morală, şi ne fac să devenim cu adevărat ceea ce putem numi cetățeni ai lumilor cereşti. Apoi, prin viața sa spirituală, omul aduce cerul în condițiile obiective ale Pământului şi va beneficia în decursul procesului cultural de ceea ce putem denumi în sensul cel mai pur armonie, pace. Din ce în ce mai mult omul va fi conştient că punctul de pornire ca şi sfârşitul evoluției culturale sunt dominate de un spirit al unității, un Spirit al formei, care acționează unificator prin oameni şi se lasă stimulat de frații săi, celelalte Spirite ale formei, care îl slujesc, ca să transmită o acțiune unitară în întreaga omenire. În felul acesta, printr-o adevărată ştiință a cerului se va propaga pe Pământ ceva unificator pentru toți oamenii şi cu aceasta va fi stimulată cunoaşterea intelectuală şi morală. Nu vrem, aşadar, o gândire abstractă, teoretică, ci vrem ca fiecare expunere să devină în acelaşi timp un izvor de forță şi, înainte de toate, un izvor de forță morală în noi şi atunci toate expunerile ne vor servi, chiar şi acelea care aparent sunt foarte îndepărtate, pentru a urmări țelurile şi idealurile nemijlocite ale ştiinței spiritului.

Cu aceste cuvinte, care prin nuanța lor sufletească trebuie să caracterizeze spiritul şi caracterul moral al conferințelor noastre, aş dori, iubiți prieteni, la sfârşitul acestui ciclu, să-mi iau rămas bun de la voi.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

OCULTISMUL ŞI INIȚIEREA
Conferință publică

Helsingfors, 12 aprilie 1912

În prezent, cine vorbeşte despre ocultism trebuie să se aştepte ca foarte multe din cele ce are de spus să fie considerate nu numai ca o sumă de ipoteze hazardate, ci poate chiar ca ceva de domeniul reveriilor, al fantasticului. Şi dacă într-un suflet care acum este în formare sau care se bazează doar pe viața științifică se naşte un fel de opoziție, de dezacord față de multe din lucrurile care fac obiectul considerațiilor din această seară, în acest caz, vă rog să fiți siguri că această opoziție, care apare, de altfel, în inimile multor contemporani, este de înțeles şi eu însumi o consider perfect îndreptățită. Mai întâi, aş dori să lămuresc ce se înțelege când vorbim astăzi despre ocultism şi despre acele metode de cercetare care conduc la rezultatele obținute în ocultism şi pe care le putem rezuma într-un singur cuvânt: *inițiere*. Acest cuvânt nu trebuie înțeles altfel decât ca o sumă a tuturor acelor împliniri pe care omul le are de realizat când vrea să ajungă la rezultatele ocultismului. Pe de altă parte, nu înțeleg prin ocultism tot ce se vehiculează în prezent sub acest nume, ci mă refer numai la acele rezultate care se conformează modurilor de gândire ştiințifică şi cerințelor logice ale prezentului, rezultate ale unui anumit fel de ştiință a spiritului. Eu înțeleg prin acest cuvânt, şi cu respectarea punctelor de vedere amintite, toate cunoştințele care vor să pătrundă în viața contemporană, cunoştințe care trebuie să privească lucruri la care ştiința obişnuită, cunoaşterea curentă nu poate ajunge. Ceea ce îşi face intrarea în literatura contemporană din acest punct de vedere este foarte potrivit să provoace obiecțiile multora din contemporani care se întreabă: Ce sunt toate aceste lucruri care ni se prezintă şi prin care vor să ni se ofere cunoştințe despre existența unei vieți suprasensibile, despre fapte suprasensibile, ce sunt toate acestea dacă le comparăm cu rezultatele ştiințelor naturale, rezultate care se întemeiază pe o cercetare riguros ştiințifică? Cunoştințele la care mă refer sunt înainte de toate tocmai acele cunoştințe care ne conduc dincolo de ceea ce este perceptibil cu simțurile şi dincolo de ceea ce poate fi cunoscut cu ajutorul rațiunii condusă de instrumentul creierului, cunoştințe care transcend ceea ce trăim între naştere şi moarte, care ne conduc în acele regiuni pe care omul le străbate după ce a trecut prin poarta morții. Rezultatele la care ajunge ştiința spiritului sau acest ocultism vorbesc despre o evoluție a nucleului spiritual din om; atunci când omul trece prin poarta morții, acest nucleu spiritual-sufletesc al ființei păşeşte într-o lume suprasensibilă, într-o lume spirituală. Omul ia cu el, din viața şi experiența pe care le-a străbătut între naştere şi moarte, într-un corp fizic, anumite forțe şi împreună cu alte forțe şi puteri de natură suprasensibilă, în intervalul care se scurge între moarte şi o nouă naştere, el îşi însuşeşte facultăți şi forțe noi. Prin aceste facultăți şi forțe noi, nucleul spiritual-sufletese al ființei se leagă cu ceea ce vine ca moştenire fizică în lanțul eredității, cu ceea ce provine de la părinti, mamă şi tată, şi în special de la străbuni. Abia prin această unire a nucleului spiritual cu substanțele şi forțele pur fizice apare omul întreg.

Rețineți din cele spuse că rezultatele acestei cercetări trebuie să vorbească despre o asemenea evoluție a nucleului spiritual-sufletesc al ființei omului care se desfăşoară prin trecerea prin vieți pământeşti repetate, vorbeşte adică de reîncarnare, de mai multe vieți pământeşti, precum şi despre faptul că ceea ce trăim ca facultăți interioare care lăstăresc în cursul unei vieți din sufletul nostru,

în timpul vieții, sau ceea ce trăim chiar ca lovituri ale destinului, despre faptul că toate acestea sunt, într-un anumit fel, rezultatul a ceea ce noi înşine ne-am pregătit într-o viață pământească anterioară. Totodată, ele ne arată că şi ceea ce trăim acum, în viața actuală, experiențele pe care le facem şi facultățile pe care ni le dezvoltăm, este trecut prin poarta morții şi este prelucrat acolo, într-o lume suprasensibilă, pur spirituală, pentru ca atunci când prelucrarea a atins maturitatea să reapară într-o nouă existență terestră, aşa cum am arătat. Această cunoaştere este ceva pe care omul contemporan îl poate trata ca aparținând de domeniul fanteziei. La aceasta se adaugă apoi lucrurile care, pe baza științei spiritului, vor să explice ceea ce aparține în mod suprasensibil omului şi se adaugă ființei sale sensibile, acele lucruri care vor să arate că omul, în afara acelui corp fizic pe care îl percepm cu simțurile, mai are un purtător suprasensibil pe care îl putem întrevedea cu mijloacele științei spiritului şi pe care îl recunoaştem ca nucleu ființial spiritual-sufletesc, care parcurge destinele amintite prin vieți pământeşti repetate. În literatura domeniului științei spiritului găsim relatări despre stadii timpurii ale vieții omului în epoci din existența Pământului care s-au scurs în vremuri de mult trecute. Ba se dau chiar şi unele lămuriri bazate pe știința spiritului cu privire la stadii ale Cosmosului care au precedat apariția Pământului ca planetă, aşa cum se prezintă în prezent, cu alte cuvinte se vorbeşte despre stadii evolutive care s-au desfăşurat înainte de apariția vieții noastre pământeşti. Aşadar, aceste indicații privesc însăşi evoluția vieții cosmice, privesc formarea Pământului şi a celorlalte corpuri cereşti. Plecând de la metodele utilizate de știința spiritului, pe de o parte, trebuie să se admită că ele permit să se cunoască ceva despre aceste lucruri care ating cele mai profunde zone ale vieții omului, deoarece sunt legate de ce este omul, prin natura şi entitatea sa cea mai subtilă. Pe de altă parte, din nou trebuie să spunem că tocmai din punctul de vedere al cunoştințelor noastre actuale despre natură se ridică o suspiciune îndreptățită față de posibilitatea edificării unei cunoaşteri reale în acest domeniu.

Următoarea întrebare care se poate ridica în legătură cu astfel de rezultate ale cercetării este aceea care ne va preocupa în această seară. Ea este cât se poate de îndreptățită: Pe ce căi ajung la concluziile pe care le susțin aceia care fac asemenea afirmații? Cum fac? Despre faptul că știința contemporană nu ne poate spune nimic despre aceste lumi, că prin metodele sale, de altfel demne de admirat şi pe care nimeni nu le poate admira mai mult decât înşişi cercetătorii din domeniul spiritului, despre faptul că în ciuda rigurozității şi siguranței sa1e, a logicii interioare, această știință contemporană nu poate pătrunde în acele domenii, despre toate acestea nici nu este nevoie să vorbim. Dar dacă o asemenea problemă se pune totuşi, atunci este posibil ca în sufletul omului să apară şi o altă întrebare: Deoarece este neîndoielnic că în fiecare om, în inima şi în sufletul său există o nostalgie pentru cunoaşterea şi înțelegerea acestor lucruri, cum se face atunci că tocmai prin metodele de cercetare cele mai corecte omul rămâne despărțit de lumea în care el ar dori să privească? Dacă se pune o asemenea întrebare fără idei preconcepute, se ajunge la concluzia că omul poate înțelege numai o anumită categorie de fapte, față de care se află într-o poziție foarte precisă. Omul poate să înțeleagă numai lucrurile despre care ştie cum au apărut,

cum devin ele. El poate să înțeleagă numai acele lucruri în a căror creație el se poate implica, într-un anumit mod pe care-l înțelege. Numai acele lucruri le poate înțelege la a căror creere el poate fi, într-un fel sau altul, prezent. Dacă, însă, omul îşi îndreaptă privirea asupra a ceea ce îl înconjoară în natură, asupra ființelor din toate regnurile naturii, va fl nevoit să recunoască: Da, aşa cum se prezintă toate acestea, cum apar ele gata făcute în fața mea, eu le pot cerceta cu cele cinci simțuri ale mele, le pot recunoaşte, pentru că le pot studia legile cu ajutorul rațiunii mele, dar în clipa când vreau să cuprind cu mintea apariția şi devenirea lor, atunci acestea se refuză privirii mele, care vrea să pătrundă în lucruri. Ființele şi faptele din regnurile naturii întâmpină pe om ca lucruri deja create, în aşa fel încât pare că el nu poate, deocamdată, să participe la producerea acestora.

Dacă, pe de altă parte, omul priveşte în interiorul său, observă ce ființează în viața sa sufletească, ca gânduri, reprezentări, sentimente, impulsuri de voință, tot ce formează bogăția lumii sale interioare, o lume a cărei realitate o trăieşte mult mai mult decât realitatea lucrurilor exterioare, chiar mai mult decât realitatea a ceea ce aparține din el însuşi lumii exterioare. Cine ar putea tăgădui faptul că, mai mult decât realitatea proceselor fizice şi fiziologice care se desfăşoară în organismul nostru, au pentru noi realitate durerile şi suferințele noastre, impulsurile şi pasiunile noastre, gândurile şi idealurile noastre, pe scurt, tot ce, din momentul când ne-am trezit dimineața şi până seara, când adormim, se agită necontenit în viața noastră sufletească. Dar şi atunci când încercăm să adâncim introspectia vieții noastre sufleteşti şi vedem cum aceasta se deschide spre viața exterioară, cum un lucru sau altul ne impresionează, cum ne umple de grijă sau de bucurie, ei bine, şi atunci ne dăm seama că nu putem participa la procesul lor de formare. Iar când ştim că un lucru ne devine inteligibil doar dacă participăm la procesul său de creație, abia atunci ne este clar ce ne este refuzat prin ambele moduri de abordare amintite. Este, într-adevăr, suficient să aruncăm o privire asupra a ceea ce produce fantezia noastră, asupra a ceea ce creăm prin ce stă în puterile noastre interioare, asupra a ceea ce facem după gândurile şi idealurile noastre proprii, este suficient să ne amintim de tot ce este astăzi îngăduit omului să vadă prin tehnica sa, prin felul şi modul în care el combină forțele naturii ca să înțelegem ce simte el când participă la opera de construire, la creație, la devenire, sentimentul său de înțelegere satisfăcută, dar şi felul cum se simte nesatisfăcut, sentimentul că stă în fața unei porți prin care nu i se îngăduie să pătrundă atunci când, privind în jurul său, vede lucruri la al căror proces de creație nu poate participa.

Şi acum să punem şi întrebarea dacă nu este totuşi posibil ca în ceea ce simțim ca un proces de devenire al existenței în care suntem implicați să găsim undeva o modalitate de a participa la procesul de creație. Există un domeniu în care putem şti în mod nemijlocit că participăm la procesul de creație, dar în care ştim la fel de bine că nu putem pătrunde cu privirea, dacă rămânem doar la nivelul unei cunoaşteri şi a unei observații întemeiate doar pe conştiența noastră obişnuită. Ce se petrece aici, în acel domeniu, i se revelează omului în fiecare zi, dacă ne gândim numai la ciudatele fenomene din timpul tranzițiilor de la somn la starea de veghe. Aceste fenomene sunt, pentru cel care vrea să pătrundă adânc în esența

vieții, de o mare importanță. Ele provoacă ceva ce am putea numi un mister al vieții; şi dacă conştiența noastră obişnuită nu observă că există ceva deosebit de important în această alternanță somn-veghe, aceasta se datorează faptului că tot ce este obişnuit îşi pierde forța de impresie asupra omului. Deoarece suntem obişnuinți să trăim zilnic alternanța între somn şi starea de veghe în intervalul de douăzeci şi patru de ore, nu ne mai dăm seama de marea şi excepționala importanță a acestui fenomen cotidian. Dacă vrem să aflăm în ce constă diferența dintre somn şi starea de veghe, trebuie să recunoaştem că la început totul pare foarte simplu, de la sine înțeles, căci fiecare dintre noi ştie că starea de somn apare ca un fel de suprasaturare a sufletului, care de la deşteptare şi până la culcare se manifestă ca un flux şi reflux de sentimente şi senzații, de pasiuni şi impulsuri, de dorințe şi neîmpliniri, de reprezentări şi idealuri, pentru ca apoi totul să aibă o intensitate în descreştere şi această lume să se cufunde în întuneric, în obscuritatea inconştientului. Fiecare om este convins însă de faptul că şi în starea intermediară dintre momentul când adoarme seara şi se trezeste dimineața cu ființa sa se întâmplă ceva la care, însă, nu poate fi prezent cu conştiența. Ceea ce putem spune despre aceste stări alternative, de somn şi de veghe, pare de la sine înțeles; însă, dacă ne gândim mai bine la acest „de la sine înțeles" atunci vom deveni conştienți că motivul pentru care aici se pune un zăvor cunoaşterii noastre nu se află prea departe. Dacă luăm în considerare această alternantă stare de veghe/somn trebuie să spunem că, de fapt, întreaga noastră viață din starea de veghe, întreaga noastră viață conştientă din timpul zilei este ca un proces de dezagregare, de dizolvare a unor fenomene profunde care au loc în organismul nostru. Nu este aici locul să abordez, pentru că ne-am depărta prea mult de tema noastră, procesele fizice, chimice şi fiziologice care se petrec în fenomenele care se desfăsoară în cadrul oboselii. Nu este cazul să vorbim acum despre aceasta. Ceea ce sare însă în ochii oricui este că oboseala este un proces de uzură, de distrugere al unor forțe profunde ce lucrează în organismul nostru. Putem înțelege din aceasta că viața noastră din timpul zilei conține în sine faptul uimitor că ea nu participă la refacerea noastră, ci, dimpotrivă, rezultatul este oboseala, că ne mistuie în mod continuu, ne consumă. Aceasta este realitatea: viața din timpul zilei este un proces de dezagregare, de epuizare şi oricărui observator lipsit de prejudecăți i se arată în mod clar că somnul este un proces opus, un proces creator, care restabileşte, aducând din nou ordine în organism, creează din nou ceea ce procesul de veghe face să se ofilească.

Este normal că noi tocmai despre acest proces creator care se desfăşoară în timpul somnului nu putem şti nimic. Este un proces creator care are loc în noi înşine, dar despre care totuşi nu putem şti nimic, deoarece chiar înainte de a ne angaja în el pierdem în mod nemijlocit starea de conştiență. Nu putem vedea, aşadar, prin capacitatea noastră obişnuită de cunoaştere când un proces creator se petrece în noi. Din aceasta rezultă însă că am putea cuprinde ceea ce în natură, în fenomenele lumii este un proces creator numai dacă am reuşi să ne menținem starea de conştiență dincolo de acel proces care ne buimăceşte. În momentul în care omul îşi dezvoltă în sine puterea creatoare, conştiența i se tulbură; el cade în starea de somn, de lipsă de conştiență. Rezultă că ființa umană, aşa cum se

prezintă în prezent, este astfel orânduită, încât atunci când ar trebui să participe la o activitate creatoare, activitate care are loc chiar în omul însuşi, acesta este buimăcit, conştiența i se stinge şi, prin urmare, nu poate fi martor la procesul creator care se petrece în el însuşi. Noi nu putem pătrunde activitatea creatoare care are loc în interiorul organismului nostru deoarece conştiența ne este adormită, astfel încât pentru conştiența noastră acest proces rămâne o lume exterioară. Pentru a ajunge la cunoaşterea lucruritor care se petrec în spatele lumii senzoriale trebuie să depăşim conştiența obişnuită; numai astfel vom putea să pătrundem într-un proces de creație, fie în cel care se desfăşoară în noi înşine, fie într-un altul asemănător.

Există undeva în lume un lucru care să ne arăte că, depăşindu-ne pe noi înşine, depăşind conştiența obişnuită, putem pătrunde în ceva străin pentru noi, fără ca aceasta să ne tulbure mintea, fără să cădem într-o stare de somn? În aria largă a conştienței obişnuite există două lucruri prin care omul este scos din conştiența sa obişnuită, din conştiența de toate zilele, astfel încât să nu mai fie năucit sau cufundat în somn, aşa cum este acum în fiecare seară. Aceste două lucruri, care în cadrul stării de conştiență obişnuită pot fi un model pentru ieşirea conştienței din ea însăşi şi pentru pătrunderea acesteia în ceva străin, aparțin de domeniul moral. În acest sens, sufletul îşi poate crea concepte-model pentru modul în care se poate desprinde de el însuşi, fără să-i fie conştiența tulburată, din două trăiri de natură morală care străbat întreaga viață umană. Aceste două trăiri sunt, în primul rând, mila, compasiunea şi, în doilea rând, conştiința morală. Dacă studiem modul în care compasiunea şi conştiința se asociază în viața morală cu conştiența, atunci ne putem face o idee despre ce s-ar întâmpla dacă conştiența s-ar desprinde de ea însăşi. Dacă simțim milă, iubire, simpatie pentru un suflet străin, atunci nu trăim în noi propriile noastre simțăminte – căci în acest caz nu am simți mila şi iubirea – ci bucuria şi suferințele, durerile şi plăcerile celuilalt suflet. Ne aflăm într-un moment când suntem pregătiți să ne contopim cu celălalt suflet, trăim – şi o observație făcută fără idei preconcepute ne poate lămuri în acest sens – în afara conştienței obişnuite, ne aflăm în celălalt suflet. De fapt, avem în fața sufletului nostru un profund secret al vieții. Acest secret, al trăirii în altul, este cu atât mai profund cu cât resimțim această contopire ca pe ceva moral, fără ca în acest timp să devenim amețiți şi fără a ne pierde conştiența. Măsura în care un om este în stare să-şi păstreze conştiența trează când nu-şi trăieşte propria suferință sau bucurie, ci suferințele sau bucuriile unui suflet străin este un adevărat barometru pentru moralitatea sa. Când conştiența este ca şi adormită față de suferințele sau bucuriile unui suflet străin avem semnul unei deficiențe morale, căci ne aflăm într-o stare asemănătoare cu aceea pe care o avem față de propria activitate creatoare în timpul somnului. Conştiența pare să doarmă față de suferințele şi bucuriile altuia.

O a doua trăire, tot în domeniul moral, care ne conduce la depăşirea conştienței obişnuite, este conştiința, acea conştiință despre care, dacă o analizăm în mod obiectiv, fără idei preconcepute, putem spune: Ceea ce facem sau vrem să facem, împinşi de instinctele noastre, de pasiunea existenței noastre, de ceea ce ne

comandă simpatiile sau antipatiile pe care le avem, de ceea ce iubim sau detestăm, de ceea ce vrem să facem sau să nu facem, în toate aceste situații din afară se poate vorbi de educație, de relații sociale, dar niciodată despre ceea ce numim conştiință. Conştiința ne vine – acest lucru îl simțim şi îl trăim – dintr-o lume din care ni se vorbeşte în lumea noastră a percepțiilor, căci tot ce putem percepe se corectează când se transformă în impulsuri de acțiune prin cerințele suprasensibile ale conştiinței. O dovadă a existenței conştiinței o constituie, în domeniul moral, faptul că sufletului i se poate spune ceva, ceva ce nu există în starea de conştiență obişnuită. Şi, din nou, avem de-a face cu un defect moral când sufletul, unde ar trebui să vorbească conştiința, intră într-un fel de somn, nu aude glasul conştiinței, ascultă numai de ceea ce poate vorbi, în cadrul lumii sensibile, impulsurilor de acționare din simpatie sau antipatie. Dacă ne putem deprinde să ieşim din conştiența noastră fără a intra într-o stare de toropeală, atunci observăm, fiind în starea de conştiență obişnuită, că în conştiință se petrece un fenomen prin care se vorbeşte sufletului, în aşa fel încât acesta nu este avizat să perceapă ceva, să primească impulsuri din partea a ceva care acționează asupra sa, din lumea exterioară. De aici trebuie să tragem concluzia: Dacă permitem ca, aşa cum în domeniul moral pătrundem în alte ființe, în alte lucruri care se află în afara a ceea ce ştim, a conştienței noastre, prin milă şi iubire, dacă permitem, aşadar, să ni se spună adevăruri prin intermediul conştiinței, adevăruri care nu provin din lumea senzorială, dacă este posibil să pătrundem astfel în ființe străine şi să lăsăm ca în suflet să ni se vorbească după acel model în care vorbeşte constiința, atunci există posibilitatea de a pătrunde într-o altă lume decât cea care este dată conştienței pe care o avem în starea de veghe de la trezire până la culcare. Această posibilitate rezultă, în mod practic, din acele metode pe care le numim metode de inițiere. Acestea constau în aceea că viața noastră sufletească, în măsura în care ea este reprezentare, simțire şi voință, este activată într-un alt mod decât suntem obişnuiți pentru activitățile din cadrul ştiinței exterioare sau pentru cunoaşterea exterioară a lumii înconjurătoare.

Pentru ce ne formăm, în viata obişnuită, reprezentări, concepte, idei? Nimeni nu va contesta că, în mod obişnuit, pentru omul contemporan, scopul în care el îşi creează reprezentări, concepte şi idei este ca prin acestea, ba chiar şi prin senzațiile şi sentimentele sale, să ajungă la o cunoaştere a ceea ce se află în lumea exterioară. Astăzi numim adevăr ceea ce corespunde, din conceptele şi ideile noastre, cu o lume exterioară oarecare, cu un fenomen al lumii exterioare care reprezintă o imagine a acelor fenomene. Pentru orice viață exterioară, pentru orice cultură exterioară numai această activitate a vieții noastre sufleteşti este singura corectă. Dar această activitate a vieții noastre sufleteşti trebuie să fie complet schimbată, dacă vrem să pătrundem în secretele suprasensibile ale existenței, cu alte cuvinte - să folosim chiar acest cuvânt prohibit -, dacă vrem să pătrundem în secretele oculte; atunci trebuie să putem face abstracție cu totul de ceea ce înseamnă, în lumea exterioară, conceptele, ideile şi imaginile reprezentărilor, precum şi senzațiile, sentimentele şi impulsurile de voință. Nu este necesar să ne întrebăm ce înseamnă aceste activități sau mişcări sufleteşti, cu privire la valoarea de adevăr pe care o au pentru un lucru sau altul din lumea

exterioară. Trebuie doar ca tot ce poate deveni conținut al vieții noastre sufleteşti să fie considerat un mijloc de autoeducație pedagogică interioară pentru viața noastră sufletească: Trebuie să lăsăm ca ideile, conceptele şi chiar senzațiile şi sentimentele să acționeze de aşa manieră în sufletul nostru, încât acesta să rămână închis față de tot ceea ce putem prelua din lumea exterioară şi chiar față de tot ceea ce, în cursul vieții, am asimilat ca deprinderi şi trăiri şi le-am înmagazinat în memorie. Dacă, printr-un efort de voință, putem să facem abstracție de toate impresiile pe care ni le transmite lumea exterioară şi simțurile, de toate calculele şi combinațiile pe care le face rațiunea, dacă putem face abstracție de toate necazurile şi grijile, dar şi de bucuriile şi de tot ce am adunat în memorie, dacă ne putem goli sufletul, aşa cum se goleşte el singur, seara, când datorită oboselii se instalează starea de somn, dacă apoi putem obține exact opusul somnului, dacă suntem în stare ca în deplină facultate a conştienței să călăuzim chiar această conştiență spre orice fel de reprezentări fecunde, îndeosebi de natură simbolică, spre acelea care au cât mai multe înțelesuri, atunci nu trebuie să le cerem o valoare veridică, ci o valoare educativă pentru suflet. Dacă, în continuare, ne concentrăm sufletul, printr-o voință puternică, asupra unui anumit conținut, fie o reprezentare imaginativă, fie un impuls senzitiv, pe care îl stabilim ca punct central al vieții sufleteşti, dacă astfel activitatea sufletească, purificată de toate celelalte lucruri, o orientăm spre această imagine pe care singur a ales-o şi dacă reuşim să menținem, printr-o mare putere a voinței, întreaga viață sufletească în stare trează, concentrată asupra conținutului pe care singuri l-am ales, atunci observăm că nu de la conținutul acestei imagini, ci de la forțele sufleteşti parcă radiază ceva în viața noastră sufletească. Astfel ajungem să trăim interior ceva ce altfel nu putem trăi, trăire de la care obținem experiența nemijlocită; trăieşti acum ceva ce este atât de real, atât de important, atât de esențial pentru existență, ca şi lucrurile concrete pe care le vedem cu ochii, le auzim cu urechile – este absolut la fel de real, numai că toate acestea nu le-ai putea cunoaşte şi trăi numai prin activitatea sufletească animată de lumea senzorială sau de rațiune. Pe scurt, abia acum se cunoaşte ce înseamnă trăire suprasensibilă; abia acum omul se ştie în nucleul său spiritual-sufletesc; abia acum începe el să înțeleagă că se poate trăi într-o entitate interioară sufletească, independent de corporalitate. Conştiența suferă acum în întregime o transformare.

Subliniez că ceea ce conduce la o asemenea activitate interioară este opusul procesului pe care îl trăim atunci când ne concentrăm atenția asupra unui obiect strălucitor, intrând într-un fel de hipnoză. Ceea ce se produce aici, de către o stare sufletească care altfel nu există, se face printr-o intensă concentrare asupra unui obiect care exclude orice alt fel de activitate sufletească. Ceea ce se realizează prin această concentrare asupra unui conținut lăuntric liber ales corespunde cu o astfel de activitate sufletească, în sensul că este tot o concentrare; dar totodată este şi contariul, în măsura în care conştiența se stinge când ne transpunem într-un fel de hipnoză cu ajutorul unui obiect strălucitor, în timp ce conştiența rămâne activă dacă printr-un puternic act de voință punem în mişcare un conținut lăuntric – dar numai lăuntric – de reprezentări în punctul central al vieții sufleteşti. O asemenea metodă de a implica sufletul propriu se numeşte, cu o expresie folosită

în ştiinţa spiritului, meditaţie. Aceasta este adevărata meditaţie. Atrag din nou atenţia că acest fel de meditaţie se realizează în practică mult mai greu decât s-ar putea crede la început, când ascultăm doar o simplă descriere. Căci numai cu unele încercări sporadice nu se obţine nimic în acest domeniu, ci trebuie în permanenţă să creăm noi reprezentări şi imagini, reprezentări care să pornească din viaţa noastră intelectuală şi morală, reprezentări simbolice; trebuie să obţinem în continuu asemenea concentrări, să realizăm asemenea meditaţii, soseşte acea clipă decisivă care nu este altceva decât cunoaştere lăuntrică: Tu ai în fiinţa ta un sâmbure al fiinţei tale sufletesc-spirituale care trăieşte într-o realitate suprasensibilă şi care nu se serveşte, pentru a percepe această lume suprasensibilă, de organe senzoriale exterioare sau de raţiunea dependentă de activitatea creierului.

Din toate faptele pe care le-am expus până aici puteţi reţine unul, şi anume că am rămas în permanenţă în zona noastră interioară, că ne-am abătut de la lumea exterioară şi suntem repliaţi numai asupra interiorităţii noastre. Ceea ce putem afla acolo este, şi nici nu poate fi altfel, doar o experienţă interioară, dar această experienţă interioară ne duce practic la ceva foarte precis. Omul care realizează în acest mod o concentrare, o meditaţie, îşi vede câmpul său vizual plin de realităţi, realităţi pe care la început le putem numi viziuni. Sub formă de imagini apar tot felul de lucruri care nu se pot asemui cu ceea ce s-a trăit mai înainte; apar fel de fel de imagini care nu au nici o asemănare cu trăirile anterioare; cu anumite lucruri exterioare nu se poate face o comparaţie, dar în ce priveşte felul şi modul cum sunt alcătuite şi cum acţionează, totul reprezintă o experienţă absolut nouă, nu este o combinaţie de lucruri anterioare. Acest „absolut nou", în sensul curent pe care îl are utilizarea cuvântului, îl putem numi viziune. Este extrem de asemănător chiar în cele mai mici amănunte imaginilor de vis, numai că, în comparaţie cu imaginile obişnuite de vis, este de o intensitate mult mai mare şi de un realism care se impune, aş putea spune, o realitate insistentă.

Aici survine, pentru cel care aplică metodele de obţinere a accesului în lumea suprasensibilă, un obstacol pe care îl putem numi pericol. Apare pericolul ca el să considere *a priori* această lume de imagini, de viziuni, ca fiind ceva real, ceva ce se află în faţa noastră, la fel cum s-a aflat în faţa lui lumea sensibilă obişnuită. Există primejdia să dea expresiei „această lume este reală" acelaşi sens pe care-l acordă când este vorba de lumea senzorială. Această primejdie devine mai mare dacă nu se aplică toate măsurile de precauţiune într-o astfel de pregătire ocultă, măsuri despre care astăzi nu vom putea discuta în amănunt, dar pe care mulţi dintre dumneavoastră le puteţi găsi explicate în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţele despre lumile superioare***. Dacă însă sunt luate aceste măsuri preventive, omul nu pierde nici o clipă, faţă de lumea care-i stă în faţă, sentimentul că el însuşi este cel care evocă această lume. Este de o importanţă deosebită ca niciodată conştienţa să nu fie lăsată să adoarmă, să se piardă, până la a ajunge la impresia că avem în faţa noastră o lume străină. Ea pare, într-adevăr, ca o lume străină, care se extinde în spaţiu, ea ne prezintă fenomene care se desfăşoară în timp, ca şi cele din lumea sensibilă exterioară, ea ne induce în

eroare, ca şi un vis care apare a fi realitate. Persoanele care, datorită măsurilor de precauţiune de care am vorbit, nu ajung în situaţia de a vedea că această lume de viziuni nu este decât o lume creată de ei înşişi, ajung, bineînţeles, la reverie, la fantasme. Prin aceasta se deosebeşte omul cu adevărat clarvăzător – şi vă rog să îmi permiteţi să folosesc acest cuvânt – de cel care nu este decât un vizionar, un fantezist care crede că viziunile pe care le are în faţa sa ar fi ceva obiectiv; dar cel care înaintează spre adevărata clarvedere ştie în fiecare clipă, şi trebuie să ştie – printr-un autocontrol riguros –, că, deşi percepe o lume spaţială vastă în jurul său, nu are în faţă decât o lume închipuită, creată de el însuşi. Nici un moment – şi lucrurile acestea acţionează foarte sugestiv – conştienţa că are de-a face doar cu propria creaţie nu trebuie să se piardă. Această conştienţă trebuie să devină din nou obiect de meditaţie şi concentrare. Omul trebuie să-şi solicite voinţa mai mult şi mai intens şi să se concentreze din ce în ce mai activ asupra faptului că lumea pe care, ca să spunem aşa, a cucerit-o este propria lui creaţie, că ea este făurită de el însuşi. Apoi intervine – şi acest lucru poate fi descris, desigur, numai ca o trăire practică – ceva specific, în conştienţa noastră: recunoaştem acum că în această activitate am făcut ceva, şi am făcut în mod conştient, ceea ce facem şi în starea de conştienţă normală.

S-a spus astăzi că în starea de conştienţă normală noi exercităm, de fapt, un proces de dezagregare asupra noastră înşine. Cu conştienţa sa normală, omul nu sesizează, nu ţine seama de aceasta. Dacă însă, în modul amintit, în deplină conştienţă, el ajunge să-şi creeze, ca printr-o vrăjitorie, o asemenea lume şi să menţină totodată gândul pe care l-am exprimat mai sus, intervine şi o deplină cunoaştere şi înţelegere a faptului că prin tot ce a dobândit, ceea ce, cu un termen tehnic, se numeşte *cunoaştere imaginativă*, el provoacă şi un proces de distrugere. Omul observă că întotdeauna ajunge 1a punctul unde lumea imaginativă îl poate, pur şi simplu, mistui, îl poate consuma, îl poate slăbi, poate ajunge chiar la o cedare a nervilor, la îmbolnăvire, dacă vrea să lase deoparte deplina conştienţă, numai printr-o voinţă puternică: Peste tot în această lume te găseşti tu însuţi. Forţa care rezidă în această conştienţă - în ea te afli tu însuţi - nu ne va lăsa niciodată să atingem acel punct în care am trece graniţa, dincolo de care ar începe procesul real de distrugere. Prin faptul că nu suntem lăsaţi să ajungem la procesul de distrugere, ci îl împiedicăm să se producă prin aceea că ne menţinem conştienţa că noi înşine suntem creatorii lumii imaginative, ei bine, prin aceasta suntem în situaţia de a participa la un proces de creaţie. Prin toate acestea pătrundem, de fapt, într-o lume creatoare şi învăţăm să cunoaştem, învăţăm să urmărim în mod conştient ce se întâmplă în mod asemănător atunci când, după ce am adormit, se petrec în noi activităţi creatoare pe care în starea de conştienţă normală nu le putem percepe. Învăţăm astfel că în acest mod devenim martori ai unui proces creator, înţelegem ceva despre o devenire, o devenire care are loc în noi înşine.

Dar toate acestea – numai aceste etape ale iniţierii pot fi descrise – sunt legate şi de faptul că încetul cu încetul întregul proces ne constrânge să renunţăm la ceva la care un clarvăzător obişnuit nu renunţă cu plăcere. Clarvăzătorul obişnuit este

atât de fericit când poate trăi în lumea viziunilor sale, se laudă atât de mult cu experiențele sale într-o lume superioară, şi aceasta acționează atât de pregnant, încât poate lua uşor totul ca o realitate. Atunci el poate să intre foarte uşor într-o criză de nervi, într-o cădere nervoasă. Dacă însă impulsul de voință pe care l-am descris este menținut cu deplina conştiență: Tu însuți faci toate astea!, dacă niciodată conştiența nu este lăsată să adoarmă, ei bine, atunci survine ceea ce multora le aduce o părere de rău: faptul că acea forță care rezidă în impulsul de voință menționat se implică în mod distrugător asupra întregii lumi imaginative, şi că multe aspecte care clarvăzătorului obişnuit îi par a fi cele mai valoroase se risipesc, dispar. Cu alte cuvinte: În timp ce apariția conştienței imaginative este un element care reprezintă cu adevărat forțele care formează un proces creator – căci nu-l lăsăm să depăsească limita unde ar interveni distrugerea –, în timp ce, după modelul conştienței obişnuite în care ieşim prin milă şi iubire din conştiența noastră şi pătrundem într-un proces creator, dacă intervenim în mod autodistructiv, autoorganizator dar şi combinator, prin actul de voință descris, în lumea noastră vizionară, ajungem să dezvoltărn în noi o activitate ce nu poate fi percepută nicăieri în lumea exterioară şi care, totuşi, foarte curând se dovedeşte pentru observație a fi activitate creatoare care are loc în noi, şi care scapă conştienței obişnuite, o faptă creatoare care reprezintă nucleul ființei noastre spiritual-sufleteşti, aşa cum acționează în mod creator asupra propriului nostru organism, cum îşi extrage din nou forțele din ambianța spirituală şi cum stă în mijlocul Cosmosului spiritual. Pe treapta următoare care, în limbaj tehnic, se numeşte *inspirație*, învățăm să recunoaştem nucleul ființei noastre spiritual-sufleteşti şi cum stă el în chiar forțele creatoare ale Cosmosului. În timp ce imaginația, ca primă treaptă a inițierii, ne introduce în noi înşine, şi aceasta doar prin faptul că ni se deschide în față, ca printr-o vrajă, o lume care este în realitate numai o lume de viziuni, prin procesul de inspirație, trecem pe o treaptă superioară. În această lume de viziuni, pe care ne-a deschis-o imaginația, apare ca un fulger ceva ce acționează ca şi cum ar veni din Cosmosul spiritual şi care vine, de fapt, în mod real de acolo – observația însăşi o confirmă –, ceva ce ne vorbeşte în aşa fel încât în conştiența obişnuită, normală o recunoaştem numai în domeniul conştiinței. Conştiința se mai poate compara cu felul în care în cazul inspirației se vorbeşte conştienței imaginative; apoi însă imaginația trece în inspirație şi ajungem astfel într-o lume cu adevărat spirituală, într-o adevărată lume suprasensibilă.

Şi acum, prin faptul că prin propria noastră evoluție am atins punctul de unde, în spatele evenimentelor sensibile putem vedea, de exemplu, minunatul secret al devenirii umane, vom putea să descifrăm şi secretul morții. De acum ne va fi cu neputință să mai credem că ceea ce trăieşte în sufletul unui om – când vedem că acest om păşeşte prin naştere în existență, când ne dăm seama că trăsăturile mai întâi nedefinite ale feței şi mişcările stângace ale copilului se dezvoltă şi devin treptat mişcări coerente şi trăsături bine conturate –, că tot ceea ce porneşte din punctul central al sufletului, care face plastică fizionomia, că până şi circumvoluțiunile cele mai fine ale creierului realizate abia după naştere ar apărea doar ca rezultat al eredității. Astăzi privim mai mult în trecut, spre nucleul

spiritual şi sufletesc al fiinţei care vine de fapt dintr-o altă lume şi se conjugă cu ceea ce este luat de la mamă şi de la tată; nu ne referim numai la moştenirea ereditară, ci şi la ceea ce provine din lumea spirituală şi este legat cu ceea ce se moşteneşe prin ereditate de la părinţi sau, mai ales, de la străbuni. Ceea ce înainte era doar credinţă devine acum o concepţie reală: faptul că nucleul spiritual-sufletesc al fiinţei vine din lumea spirituală şi modelează plastic ceea ce este fizic-corporal. Dacă urmărim viaţa, şi o facem cu ajutorul cunoştinţelor dobândite prin iniţiere, constatăm că nucleul spiritual-sufletesc al fiinţei îşi orientează din ce în ce mai mult trăirile şi experienţele din cursul existenţei dintre moarte şi o nouă naştere către interioritate şi face abstracţie de lumea exterioară. Noi înţelegem cum prin această întoarcere a nucleului fiinţei de la ceea ce este exterior faţa se zbârceşte şi capătăm următoarea impresie directă: în timp ce, după ce am depăşit punctul culminant al vieţii, corporalitatea noastră exterioară începe să se veştejească, chiar şi creierul începe să se ofilească, astfel încât ceea ce sufletul poartă în sine nu mai ajunge să se exprime şi pare că însuşi sufletul ar degenera; vedem cum ceea ce nu mai poate să se exteriorizeze se retrage în interior, îşi concentrează forţele, aşa cum ceea ce am trăit, am experimentat, am îndurat sau am învins se regăseşte reunit în suflet şi atinge forţa sa interioară cea mai mare când părăseşte trupul; când procesul îşi continuă cursul, forţa interioară maximă se uneşte cu forţele care încheagă în lumea suprasensibilă arhetipul unei noi încarnări, a unui nou corp într-o nouă viaţă. Astfel, evoluţia nucleului spiritual-sufletesc al fiinţei, forţa sa de creaţie a corporalităţii exterioare, devine un fapt nemijlocit prin privirea în lumea spirituală. Şi când, apoi, comparăm ceea ce se află la începutul vieţii, plăsmuirea treptată a corpului, cu ceea ce se află la sfârşitul vieţii, cu retragerea-în-sine a experienţelor din timpul vieţii prin intermediul sufletului, cu desprinderea forţelor sufleteşti de trup şi cu trecerea prin poarta morţii, totul devine pentru o contemplare suprasensibilă asemănător cu comparaţia pe care o facem între momentul de început şi cel de sfârşit ale unei plante, când procesul final este de aşa natură încât ceea ce se formează ca germene, sămânţa, reprezintă un început pentru ceea ce va deveni viitoarea plantă. Dar în timp ce în cazul plantei vedem începutul şi sfârşitul, legate astfel încât, în esenţă, apare mereu acelaşi lucru, printr-o cunoaştere suprasensibilă dobândită prin iniţiere vedem că ceea ce a experimentat sufletul în cursul vieţii este întreţesut în nucleul sufletesc-spiritual al fiinţei şi cum omul, când revine după intervalul dintre moarte şi o nouă naştere, care este destul de lung, îşi formează noul trup. Acum, acest nucleu spiritual-sufletesc al fiinţei îşi formează noul trup, noua sa existenţă în aşa fel, încât să reprezinte efectele cauzelor faptelor trăite în vieţi anterioare.

În felul acesta, prin acele metode care sunt dobândite prin iniţiere şi care îşi au modelul în sentimentul de compasiune şi conştiinţa conştienţei normale, procesele din lumea suprasensibilă legate de om devin cunoaştere nemijlocită. Iniţierea devine prin aceasta drumul prin care suim în lumile suprasensibile.

Dacă vă aplecaţi mai mult asupra a ceea ce s-a comunicat aici în mod foarte sumar şi dacă urmăriţi ceea ce am scris în lucrarea mea ***Cum se dobândesc***

cunoştinţe despre lumile superioare, veţi constata că iniţierea, aşa cum este înfăţişată în prezent, are o particularitate foarte clară. Ea se orientează, prin modul cum îşi prezintă rezultatele, pentru a corespunde cerinţelor nivelului contemporan de cultură a umanităţii, pretenţiilor actuale ale logicii, ale raţiunii sănătoase a omului şi ale ştiinţei, astfel ca aceste procedee de iniţiere să poată fi recunoscute ca reprezentând calea prin care omul, fiecare om, poate dobândi o cunoaştere a lumii suprasensibile. Prin acţiuni declanşate în deplină libertate, prin trezirea sufletului, a forţelor sufleteşti interioare, omul urcă spre aceste procese suprasensibile care îi desluşesc drumul nucleului spiritual-sufletesc al fiinţei sale prin lume, desluşiri care nu aparţin numai unei lumi care nu trebuie să ne preocupe, ci unei lumi din care trebuie să extragem permanent forţă şi încredere pentru viaţa obişnuită. Faptul că iniţierea ţine seama de mijloacele logicii noastre contemporane, de cerinţele ştiinţifice ale prezentului, reprezintă o cucerire, s-ar putea spune, a procesului de iniţiere. Oamenii vor reuşi, treptat, să câştige, pe această cale, cunoştinte după modelul gândirii ştiinţifice, cunoştinţe care pătrund în sentimentul religios, care dau satisfacţie sentimentului religios prin cunoaştere. Prin aceasta, se produce însă o răsturnare care se manifestă prin pătrunderea procesului de iniţiere în cultura prezentului şi a viitorului. Este o răsturnare în evoluţia omenirii care o putem caracteriza drept trecerea ce va avea loc de la credinţă la cunoaşterea lucrurilor suprasensibile.

Credinţa, aşa cum a apărut şi s-a manifestat – şi se poate înţelege mai uşor că această schimbare poate surveni dacă luăm în considerare acest lucru – atunci când lucrurile se studiază cu mijloacele iniţierii, este de aşa natură încât nu este ceva născocit, ca o nouă explicaţie care şi-ar avea rădăcinile în irealitate, ci conduce înapoi, spre rezultate obţinute cu mult înainte de oameni iniţiaţi, duce la trăiri ale iniţierii. Numai că există o deosebire între noua iniţiere, aşa cum am prezentat-o aici şi care va deveni încetul cu încetul iniţierea preponderentă a omenirii, şi iniţierea din vechime.

În vechime exista o regulă foarte strictă şi care mai există şi astăzi în lume, pentru multe sisteme de iniţiere, ca cel care caută drumul evocat să aibă un conducător, care în anumite cercuri este numit chiar conducător spiritual sau guru. Care este sarcina acestui guru? Ei bine, am văzut că în cursul unei evoluţii lăuntrice, aşa cum am descris-o, se ajunge la anumite pericole de care trebuie să fim preveniţi. La început, în acel tip de iniţiere care s-a moştenit din antichitate, sarcina pentru guru este aceea de a atrage atenţia asupra acestor pericole. Şi astăzi sarcina lui poate fi aceeaşi, dacă rămâne numai la rolul unui profesor care urmăreşte activitatea studentului şi se bucură de încrederea acestuia. Dar este clar că noul guru nu mai trebuie să fie ce a fost vechiul guru, şi din ce în ce mai puţin va avea voie să fie, pe măsură ce iniţierea se va adapta procesului progresiv al dezvoltării omenirii. De fapt, iniţierea a început aşa cum am arătat. Omului i se indicau, în măsura în care avea un maestru personal, diferitele reguli: acum te concentrezi asupra unui obiect, apoi asupra altuia, acum trebuie să faci acest exerciţiu, apoi altul; după aceasta se crea, sub strictă supraveghere, starea în care survine lumea imaginativă. În timp ce omul modern – şi aceasta rezidă în natura acestuia –

trebuie ca prin propria sa voință să aducă imaginația în inspirație, această trecere se făcea înainte de către vechiul guru, care trecea pe discipol de la starea imaginativă la cea inspirativă, şi o făcea prin anumite influențe care îi erau accesibile omului când era adus la o astfel de treaptă, astfel încât ceea ce am spus că acum se află în voința proprie a omului în trecut era exercitat de un guru, ca un impuls asupra discipolului. Guru implanta în discipol ceva care aducea ordine în viața imaginativă a acestuia, în viziunile sale. Dar în felul acesta omul nu mai era liber, guru îl avea în puterea sa şi discipolul devenea, într-o anume măsură, o unealtă în mâinile gurului. Este lesne de înțeles că, prin aceasta, toate vechile inițieri, de unde rezultau şi toate cunoştințele religioase, erau legate de un imperativ sever, care cerea ca guru, cel care conducea inițierea, să fie mai presus de orice imoralitate, mai presus de exercitarea oricărei influențe nocive asupra discipolului; guru trebuia să fie, prin mentalitatea sa, mai presus de orice posibilitate de a înşela şi numai când avea această calitate putea obține rezultate; el trebuia să-şi folosească influența numai pentru a transmite elevului imaginile lumii superioare obținute de el însuşi, astfel încât să-i uşureze discipolului calea.

Eu cred că nu este nevoie de multe dovezi, dacă nu aveți idei preconcepute, ca să înțelegeți mersul conştienței moderne, faptul că omenirea va deveni din ce în ce mai independentă de influențe personale şi în legătură cu ce este cunoaşterea superioară, suprasensibilă. Este o cerință a mersului neîntrerupt al evoluției omenirii. Toți acei guru care şi-au format discipoli în jurul lor, ca întemeietori de religii sau secte, vor dispărea din procesul evolutiv al umanității; în locul lor, pentru cei care caută inițierea, vor apărea oameni de încredere, care se câştigă tot aşa cum se câştigă şi încrederea într-un profesor. Dar acesta trebuie să fie, ca să spunem aşa, un profesor liber ales şi care în nici un caz să nu fie ca un guru. Întemeierea de secte în felul vechilor adepți nu mai satisface nevoile omenirii. Şi este chiar bine ca în legătură cu aspectele legate de evoluția suprasensibilă oamenii să nu fie prea creduli, ci, dimpotrivă, să fie sceptici, să se întrebe nu o dată sau de două ori, ci de multe ori cui trebuie să acorde încrederea şi, dacă pot, să manifeste mult, foarte mult scepticism când cineva vine ca un profet, ca un întemeietor de secte, dacă un adept vrea să se impună ca un mare învățător. În domeniul de care ne ocupăm acum, acesta este un moment periculos, când anumite curente spirituale, care vor să introducă ocultismul în lume, se bazează pe persoane care se pretind reprezentanți ai unor mari învățători, care vor să se impună oamenilor, şi nu pe o încredere care să pornească de la sine, pe o încredere lăuntrică izvorâtă din întâlnirea discipolului cu învățătorul şi care ia naştere în sufletul elevului. Într-o anumită privință noi am trăit un exemplu clasic pe care cred că este util să-l amintese acum. În ultimele decenii a apărut o personalitate care a adus în omenire cunoştințe deosebit de importante, nu dintre cele care sunt recunoscute şi admise pe baza unor explicații de natură exterioară, ci din cele care s-au revelat prin trăinicia lor interioară, ca ceva ce conduce către secretele suprasensibilului. Un astfel de continut se află în cărțile doamnei H.P. Blavatsky, renumită în anumite cercuri. Ceea ce se află în aceste cărți apare, chiar şi pentru cineva versat în aceste probleme, ca fiind deosebit de important, ce te introduce în secretele existenței mai mult decât orice altceva. Dar, din nefericire,

în momentul de început al mişcării oculte care s-a născut prin aceasta, ceva a dăunat mişcării oculte, ceva pe care nu vreau să-l prezint ca pe o greşeală sau o inexactitate; dimpotrivă, este ceva care a dăunat, în ciuda faptului că-şi avea justificarea sa: H.P. Blavatsky a invocat învățători necunoscuți lumii. Cine a cunoscut aptitudinile Helenei P. Blavatsky ştie că, prin posibilitățile pe care le avea, ea nu ar fi putut ajunge niciodată la cunoştințe superioare. Aceste aptitudini se recomandă prin ele însele în măsura în care sunt adevărate şi pot fi verificate. De aceea nu a dăunat cu nimic că H.P. Blavatsky s-a referit la tradiții, la învățături comunicate de un guru şi la care singură nu ar fi putut ajunge niciodată. Ei i-a dăunat, bineînțeles, faptul că lucrurile nu au fost acceptate în baza adevărului interior al ocultismului, ci pe baza unei autorități exterioare. Oricât de multă bunăvoință ar avea cineva, a trecut timpul, fie că vrem sau nu, când te puteai baza doar pe autoritatea exterioară a unui guru pentru a admite anumite lucruri. Acum lucrurile trebuie să fie acceptate doar pe baza autorității rațiunii sănătoase a omului. Astfel, tot ceea ce poate fi obținut pe calea descrisă în scrieri cum este lucrarea mea ***Teosofia*** vă poate apărea ca rezultat strâns legat de cercetarea făcută în modul descris azi, dar că, o dată ce s-a obținut rezultatul, acesta poate fi verificat şi comparat cu faptele vieții, şi nu trebuie să fie acceptat în baza nici unei autorități. În felul acesta, inițierea va putea fi concepută în mod corect numai dacă se ia în considerare că ea trebuie să se adapteze procesului culturii moderne, că recurge la mijloace şi metode care sunt accesibile fiecărui om.

Cu siguranță va mai dura mult până când oamenii de diverse niveluri de cultură şi cu diverse niveluri de pregătire să aibă nevoie de sfatul unui învățător ocultist, să înțeleagă că trebuie să-i fie înlesnit accesul la inițiere de către un astfel de învățător, care deja a primit inițierea şi în care au pătruns inspirațiile unei lumi superioare, căci doar acesta poate să dea sfaturi corecte. Dar legătura dintre maestru şi discipol poate fi, aşa cum este în prezent, în lumea culturală actuală, relația între cel care vrea să învețe ceva şi cel care poate preda ceva. Orice încercare de a crea mister în legătură cu calitatea de adepți, orice încercare de a-i face pe oameni de a crede în profeții noi sau în întemeietori de religii, toate acestea vor fi respinse de spiritul culturii moderne, de spiritul ştiințific modern şi nu se recomandă prin simplul fapt că sunt în contradiție cu spiritul culturii moderne. Singurul criteriu care va fi luat în seamă în viitor pentru ca cineva să poată fi învățător vor fi rezultatele obținute, deci modul cum se prezintă lumii. Numai prin încredere trebuie să fie îndrumat spre un învățător cel care doreşte să fie sfătuit. Altminteri, dacă această precauție nu este luată, mai ales în domeniul ocultismului, unde se caută inițierea, nu va dispărea din lume pericolul care constă în faptul că în acest domeniu, alături de inițiatul care a căutat în mod corect drumul spre lumile suprasensibile şi face legătura cu realitatea acestei lumi, apare şi şarlatanul. Şi deoarece în timpul nostru există tot atâta credulitate şi plăcere de senzațional pentru comunicări venite din lumea suprasensibilă care îşi au originea în inițiere, cât şi mult scepticism, deoarece sunt mulți oameni care cred cu uşurință în autoritatea unuia sau altuia, după cum există şi oameni care neagă totul, chiar şi ceea ce s-a obținut prin cele mai stricte metode de cercetare

suprasensibilă, este necesar să se răspândească o cale de cercetare care să conducă la faptele oculte aşa cum am prezentat-o chiar acum ca inițiere. Drumul spre inițiere poate fi abordat de fiecare om, iar rezultatele pot influența rațiunea sănătoasă a omului, la fel cum aceeaşi rațiune sănătoasă şi fără idei preconcepute preia unele rezultate ale cercetărilor ştiințifice fără a le putea verifica în fecare caz, de exemplu, rezultatele care se obțin în clinici sau în laboratoare, pe care le poate verifica oricine, dacă îşi însuşeşte metodele necesare; dar sunt şi altele pe care nu le putem verifica, dar acceptăm ceea ce rațiunea umană ne spune că este adevărat. Aşa stau lucrurile şi în cazul rezultatelor inițierii. Nu fiecare va fi în situația să facă verificări, dar cei care cercetează vor comunica lumii rezultatele obținute şi rațiunea sănătoasă le va accepta, tot aşa cum sunt acceptate şi rezultatele altor ştiințe. O deosebire există totuşi, şi anume că rezultatele inițierii conțin adevăruri de care fiecare om are nevoie pentru a avea forță şi siguranță în fața vicisitudinilor şi a bucuriilor vieții, de a avea forță şi siguranță în munca sa, în activitatea sa, pentru ca să nu se piardă când viața îl încolțeşte dur, să poată prinde punctul central care să-l conducă în mod sigur pe drumul idealurilor sale. Forță îi pot da însă rezultatele cercetării sale când are nevoie, în fața unor necazuri, de consolare, de mângâiere față de ceea ce este copleşitor într-o lume în care domină boala şi moartea; înălțându-şi privirea spre faptele lumii spirituale, suprasensibile, lume căreia îi aparținem şi de unde primim forțele care ne asigură rezistența necesară pentru a face față lumii materiale în care trăim. Căci din rezultatele inițierii şi ale ocultismului va pătrunde în modul nostru de a gândi ceea ce s-ar putea rezuma în cuvinte care ar vrea să dea, în nuanțe de simțire, de sentimente, ceea ce s-a spus despre inițiere, prin cuvintele:

Vorbesc către simțurile omului
lucrurile din îndepărtatele spații.
Ele se schimbă în curgerea timpului.
Cunoscător străbate sufletul omului,
de nesfârşitele spații neîngrădit
şi nestânjenit de curgerea timpului,
în Împărăția veşniciilor.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL

ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

UNIVERS ENCICLOPEDIC

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL
ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

şapte conferințe ținute la Haga
în perioada 13 – 18 noiembrie 1923

Traducerea:
Cristina Muică (primele două conferințe),
Olga Otetelişanu (următoarele cinci conferințe)

Titlul original : DER ÜBERSINNLICHE
MENSCHANTROPOSOPHISCH ERFAST

Nr.curent în bibliografia generală GA 231

Mulțumim domnului inginer Lucian Lăzărescu pentru
amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție textul acestei ediții

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucure□ti 1998

COLECȚIA
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecției: Dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Concepția grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

ISBN 973-9243-56-8

COPERTA IV

„Existența premergătoare celei terestre ca element veşnic al sufletului omenesc nu spune nimic civilizației actuale, care recunoaşte numai pe jumătate veşnicia, vorbind de nemurire. În limbile mai vechi exista şi cealaltă latură, nenaşterea, adică ideea că am existat şi înainte de începutul vieții noastre terestre. Doar la un loc aceste două laturi □ nenaşterea şi nemurirea □ alcătuiesc veşnicia. Iar faptul că nazuința omului către nemurire ramâne doar la nivelul unei credințe incerte este o consecință a renunțării sale la recunoaşterea inexistenței naşterii, caci omul nu poate avea o imagine clară a veşniciei dacă nu cunoaşte ambele ei părți, care alcatuiesc un singur tot, nenaşterea şi nemurirea ființei sale. De aceea omul tinde spre o înțelegere adevarată a ceea ce este el, spre o adevarată autocunoaştere.“

Rudolf Steiner

CUPRINS

Antroposofia - cerință a epocii noastre — conferință publică — *Haga,15 noiembrie 1923* — Depăşirea granițelor cunoaşterii, o necesitate a vieții. Autocunoaşterea adevărată prin întărirea vieții sufleteşti devine cunoaştere spirituală. Cele trei trepte ale autoîntăririi, plecând de la înțelegerea vieții de vis şi imitarea conştientă a acesteia. Ştiința spirituală şi siguranța vieții.

Antroposofia ca drum personal al omului în viață — conferință publică — *Haga, 16 noiembrie 1923* — Transformarea cunoaşterii intelectuale „obiective“ după criteriile „adevăr“ şi „eroare“ într-o relație de cunoaştere personală care este pentru întregul om „stimulatoare a vieții“ sau „cauzatoare de de boală“. Iubire şi egoism în cunoaştere. Relația diferită cu ştiința spirituală a cercetătorului spiritual şi a primitorului de ştiință spirituală.

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

Conferința I — *Haga, 13 noiembrie 1923* — Necesitatea materialismului şi a cunoştințelor obținute de acesta în cadrul ştiințelor naturale. Eşecul său în fața cunoaşterii sufletului şi a spiritului. Înțelegerea suprasensibilă a formei umane (învelişul pielii cu organele senzoriale incluse; sistemul nervos şi sistemul glandular; circulația sangvină şi organele interne; sistemele muscular şi osos) cu ajutorul arhetipurilor lor cosmice-planetare şi a ierarhiilor care activează în ele. Deosebirea dintre om şi animal. Conştiența.

Conferința a II-a — *Haga, 14 noiembrie 1923* — Drumul omului între moarte şi o nouă naştere printre sferele ierarhiilor. Transformarea treptată a formei spirituale-morale fizionomice. Perceperea reciprocă fără ascunzişuri a oamenilor legați prin destin; deschiderea înțelegerii destinului; remodelarea plastică-spirituală a părților inferioare în organizarea capului, care apare ca sunet cosmic; articulare devenind vorbire cosmică; drumul de înapoiere spre următoarea încorporare. Cosmosul celor patru lumi posibile.

Conferința a III-a — *Haga, 17 noiembrie 1923, după-amiază* — Drumul de după moarte al omului prin sferele planetare până la Soare. Sfera lunară: trei impresii călăuzitoare pentru sufletul uman; colonia

învăţătorilor primordiali ai omenirii; actiunea unor entităţi arhimanice; sferele Mercur şi Venus; activitatea ierarhiei a treia. Domeniul Soarelui şi activitatea celei de a doua ierarhii; deschiderea conştientului pentru ceea este propriu-zis pământesc. Influenţa sferelor planetare asupra epocilor culturale postatlanteene. A cincea epocă şi activitatea lui Marte; continuarea influenţei Soarelui (pete solare, comete şi meteoriţi). Importanţa fierului pentru lupta lui Michael şi impulsul de libertate.

Conferinţa a IV-a — *Haga, 17 noiembrie 1923, seara* — Drumul de după moarte de la Soare până la sfera stelelor fixe şi înapoi spre o nouă viaţă terestră. Domeniul Soarelui: viețuirea muzicii lumilor; disonanţe provocate de resturile vorbirii terestre; despre fiinţa vorbirii. Marte, Jupiter, Saturn: familiarizarea cu vorbirea cosmică, gândirea cosmică, memoria cosmică. Pînă la traversarea stelelor fixe: formarea capului. Transformarea structurilor spirituale cosmice în germeni ai structurilor pământeşti pe drumul de întoarcere. Concentrarea pentru formarea spirituală a inimii la traversarea Soarelui. Atenuarea stării de conştienţă în sfera lunară şi perioada embrionară pământească.

Conferinţa a V-a — *Haga, 18 noiembrie 1923* — Interrelaţia omului pământean cu Cosmosul. Transformarea vieţii senzoriale. Pe calea spre imaginativ: pătrunderea suprafeţei silicioase a Pământului; experienţa legăturilor dintre Pământ şi Cosmos; domeniul terestru de activitate al celei de a treia ierarhii. Pe treapta inspiraţiei: identificarea cu elementul metalic al Pământului; afundarea în „amintirile“ planetei terestre; acţiunea celei de a doua ierarhii. Implicaţia relaţiei dintre existenţa terestră şi cea de după moarte în activitatea ierarhiilor. Legătura interioară dintre focul care topeşte metalul în procesul terestru şi acţiunea de învăţare a copilului (mersul, vorbirea, gândirea) prin activitatea primei ierarhii. Forţa de a pătrunde Karma conţinută în această legătură.

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului“. După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli“.

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

ANTROPOSOFIA – CERINȚĂ A EPOCII NOASTRE

Conferință publică, Haga, l5 noiembrie 1923

În momentul de față părerea generală este că există anumite limite ale cuoaşterii omeneşti, nu numai limite temporale determinate de faptul că în decursul timpului care s-a scurs nu s-a putut realiza totul şi unele lucruri au rămas pe seama viitorului, ci şi limite care sunt numite, într-un sens cu totul general, „limite ale cunoaşterii“, ca granițe ale posibilității omeneşti de înțelegere. Se consideră că omul este astfel alcătuit încât nu poate percepe decât anumite lucruri, că nu ar putea avea cunoştințe clare decât despre unele lucruri, în timp ce altele s-ar afla dincolo de capacitatea sa de înțelegere. În general, se consideră că la lucrurile care aparțin aşa-zisei lumi suprasensibile omul nu poate ajunge prin cunoaştere, că în privința lor omul trebuie să se mulțumească cu ceea ce adesea este numit credință, acceptarea unor presupuneri provenind din sentimente sau alte trăiri obscure. Tocmai strădaniile ultimelor secole ca şi cele actuale, care sub raport ştiințific au dus la obținerea celor mai mari succese, acelea obținute de ştiințele naturii, care au adus şi foloase practice cât se poate de mari, sunt considerate de omenirea de astăzi ca fiind dovada faptului că ar trebui să ne limităm la ceea ce poate fi sesizat prin simțuri, la ceea ce poate fi stabilit pe cale experimentală; dar această lume este adevărată numai pentru simțuri. Dacă ne referim la oameni, aceasta nu este decât acea lume pe care omul o traversează, atunci când se află în corpul fizic, între naştere şi moarte sau între zămislire şi moarte.

Desigur, nu putem nega faptul că ştiințele naturii îşi datorează succesele atât de mari tocmai faptului că au păstrat nişte limite, s-au mărginit la cercetarea, sub toate aspectele, a lumii perceptibile, fără a-şi lua libertatea de a trage în vreun fel, din observații făcute asupra lumii accesibile simțurilor, concluzii privind lumea suprasensibilă.

Dar, pe de altă parte, pentru omul chibzuit tocmai această acceptare a caracterului limitat al cunoaşterii, care pare pe deplin demonstrat, are în sine ceva din cale afară de tragic, un tragism de care, în prezent, puţini oameni sunt conştienţi, dar care în sufletele multora se reflectă în sentimente nedesluşite, în tot felul de trăiri subconştiente, care îi fac adesea să fie nesiguri şi ineficienţi în viaţă, în activitatea lor, în relaţiile cu semenii lor şi în alte privinţe. Căci începem să simţim din ce în ce mai mult că limitele la care urmează să ne oprim în acest mod nu sunt numai limitele unei lumi suprasensibile exterioare aflate mai presus de simţuri, ci că de aceste limite ale cunoaşterii, dacă le înţelegem aşa cum trebuie, se leagă încă ceva, de cu totul altă natură. Omul simte treptat că însăşi adevărata sa fiinţă trebuie să fie de natură suprasensibilă, că adevărata sa fiinţă, prin care se afirmă valoarea şi demnitatea sa de om, trebuie să se afle în spirit, deci în ceea ce este mai presus de simţuri. Dacă ne oprim cu toată cunoaşterea înaintea lumii suprasensibile, înseamnă că ne oprim înaintea cunoaşterii de sine. Se renunţă la înţelegerea a ceea ce este mai de preţ, mai important în însăşi fiinţa omenească.

Dar prin această renunţare este înăbuşită şi încrederea în sine lăuntrică corectă. Prin ce simte oare omul că aparţine lumii naturale, cercetată cu atâta succes în ziua de azi? Doar prin faptul că el poartă în sine însuşi această lume naturală, în primul rând în corpul său exterior, fizic. Purtăm în noi în mare măsură tot ceea ce există în ambianţă, ca substanţe şi legi naturale, cel puţin în mare parte. Prin aceasta ne putem simţi legaţi de natura perceptibilă. Nu am simţi că existăm în această natură perceptibilă prin simţuri dacă nu am face parte din ea cu propriul nostru corp, sau dacă nu am putea să ne studiem pe noi înşine ca fiinţe supuse simţurilor. Dar tot aşa stau lucrurile, chiar dacă oamenii nu sunt pe deplin conştienti de aceasta, cu ceea ce se află mai presus de simiuri, cu ceea ce umple, ca fiinţă umană reală, interioritatea spirituală umană. Dacă nu putem să simţim că facem parte dintr-o natură spirituală, dacă nu putem să simţim că suntem făpturi care îşi iau în sine forţele, substanţele spiritualului, atunci nu putem nici măcar să ne recunoaştem ca fiinţe omeneşti spirituale. Şi ca urmare ne va lipsi încrederea în sine, în ceea ce simţim că este lucrul cel mai de preţ, cel mai important, ceea ce ne face de fapt să fim oameni, acel lucru prin care vrem să fim cu adevărat oameni.

Pe de altă parte, aceasta se mai leagă de un anumit fapt. Simțim că ceea ce numim impulsuri morale, ceea ce constituie continutul puterilor noastre morale-spirituale, nu decurge din ceva care ar ține de materie, în nici un caz nu din procesele care au loc în mușchi, în oase sau în sânge. Simțim că ele provin dintr-o lume spirituală, dar plutim în incertitudine cu privire la această lume cu desăvârşire spirituală, dacă cunoaşterea noastră se opreşte la frontierele lumii suprasensibile.

Astfel, omenirea actuală nu este în stare să creeze în mod corect puntea între ceea ce îi oferă, aş putea spune, în mod brut, existența naturală exterioară şi ceea ce primeşte din miezul spiritual cel mai intim şi care este conținutul ordinii morale cosmice. Ne lipseşte curajul de a lămuri întotdeauna aşa cum se cuvine ceea ce există acolo pentru simțirea omenească. Ştiințele naturii au contribuit în mod substanțial la stabilirea, cel puțin ipotetică, a unor noțiuni despre ființele vii actuale din care ar fi evoluat omul. Se descrie, cel puțin ipotetic, cum s-a format lumea noastră din nebuloasa cosmică; se emit ipoteze şi despre sfârşitul sistemului nostru planetar, deci al sistemului căruia îi aparținem de fapt. Se imaginează că acest întreg sistem care se desfăşoară în timp se adună, se alcătuieşte într-un fel din substanțe naturale sub acțiunea unor forțe naturale. Se imaginează apoi că la un moment dat o parte a acestor forțe a dus la apariția omului fizic. Electricitatea, magnetismul, energia calorică şi aşa mai departe sunt accesibile observațiilor exterioare, în domeniul acestora omul care gândeşte se simte sigur de conținutul conştientului său. Dar atunci când apare în el nevoia să gândească asupra a ceea ce nu provine din natura sa fizică, şi anume asupra impulsurilor morale-spirituale, ca fiind active în lume, dacă trebuie să gândească în mod eficient la ceea ce poate să realizeze printr-o forță spirituală elementară, rezultatul trebuind să apară astfel în mod concret în lume, dacă trebuie să aibă trăiri care să nu dispară o dată cu ceea ce este fizic, atunci omul nu mai are un punct de sprijin pentru a deduce din ceea ce a recunoscut a fi limitele cunoaşterii: aceste forțe morale sunt la fel de active ca şi ceea ce rezultă din acțiunea brutală a forțelor naturale fizice.

De aici izvorăsc pentru omul de astăzi nu numai îndoieli teoretice, ci şi incertitudini ale întregului suflet, incertitudini ale temperamentului,

care pot fi observate pretutindeni de către cei care pot să urmărească neîngrădit mersul civilizației noastre, deşi oamenii se înşală adesea cu privire la aceste lucruri. Căci este o caracteristică a civilizației actuale faptul că oamenii se înşală tocmai în privința celor mai profunde probleme ale civilizației. Însă în subconştient aceste întrebări sunt totuşi active şi ele se exteriorizează, nu teoretic, ci prin întreaga dispoziție sufletească, prin seriozitatea şi caracterul activ al vieții sufleteşti. În aceasta rezidă tragismul interior, care se află de fapt în străfundul oricărui suflet, chiar şi a celui mai superficial. Deşi poate părea ceva paradoxal în epoca noastră – de aici izvorăşte tocmai dorința de cunoaştere suprasensibilă a multor oameni. S-ar putea spune că şi în domeniul spiritual se petrece ceva asemănător cu foamea şi setea. Omul nu îşi doreşte mâncare şi băutură când este sătul, ci le doreşte când este lipsit de ele. Iar omenirea actuală tânjeşte după cele suprasensibile dintr-o necesitate profundă, deoarece este lipsită de ele. În timp ce, pe de o parte, filosofii şi cercetătorii naturii din ziua de astăzi vor să dovedească din ce în ce mai mult că există piedici şi granițe de netrecut spre lumea suprasensibilă, vedem, pe de altă parte, dimpotrivă, o sete nepotolită a foarte multor suflete omeneşti pentru cunoaştere suprasensibilă, iar numărul acestora va creşte tot mai mult.

Acestei cunoaşteri suprasensibile i se opune o concepție sau mai bine zis un mod de cercetare despre care vă voi vorbi azi. Nu vă voi vorbi însă de un mod de cercetare de felul celor prin.care unii doresc să ajungă cu foarte mare uşurință la cunoaştere suprasensibilă, ci despre un mod de cunoaştere care este de fapt o problemă exclusiv interioară, intimă, a sufletului omenesc, fiind totuşi tot atât de ştiințifică, tot atât de precisă şi sigură, nu numai ca datele ştiințelor naturii exterioare, ci ca însăşi datele matematice sau geometrice ale ştiinței. Dar în timp ce tindem către o astfel de cunoaştere şi ne apropiem de cunoaşterea a ceea ce este suprasensibil în om, ajungem şi la ceva care ne stârneşte de la început toate îndoielile posibile, ne induce de la început incertitudini.

Dacă privim spre exterior, ajungem foarte repede să remarcăm că, în ceea ce priveşte concepția exterioară imediată, naturaliştii şi filosofii au dreptate atunci când vorbesc despre limite ale cunoaşterii. Trebuie deci să privim spre interior. Dar atunci când privim spre interior

rămânând în starea de conştiență obişnuită, la ceea ce se leagă de viața obişnuită şi de ştiința curentă, nu găsim mai întâi nimic altceva decât, într-un fel de imagine gândită, tot lumea exterioară. Dacă suntem perfect sinceri în privința cunoaşterii de sine spre care năzuim şi ne întrebăm: Ce găseşti atunci când, în loc să priveşti lumea, te întorci cu privirea spre interiorul tău, ce este de fapt acolo înăuntru, în tine?, ne dăm seama clar că acolo în interior găsim aeeeaşi lume, chiar dacă numai ca imagine. Evenimentele pe care le-am trăit s-au imprimat în viața noastră de reprezentare, în sensibilitatea noastră. Viețuim, ca să zicem aşa, o imagine – trecută prin gândirea şi sensibilitatea noastră – a ceea ce se află în afara noastră. Am îndreptat numai privirea în sens retrospectiv. La început acest lucru nu ne oferă nimic nou, ci doar ceea ce se află şi în exterior, dar în imagini estompate. Omul este stăpânit atunci numai de un sentiment general că în acest vârtej de gânduri, idei şi senzații se află el ca un Eu, ca o individualitate. Dar acest sentiment este atât de general şi neclar, încât la început nu-i serveşte la mare lucru.

De aceea în evul mediu, în vremuri când se pătrunsese în mod intensiv în cunoaşterea de sine, în cunoaşterea sufletului omenese, la început nu se dădea mare atenție la ceea ce ar putea obține cineva în starea obişnuită de conştiență printr-o simplă introspecție retrospectivă, ci se căuta în mult mai mare măsură să se obțină pe altă cale cunoaşterea sufletească. Această cale este oricum interesantă şi, pentru ca să putem să înțelegem acea autocunoaştere la care mă refer eu, trebuie să pornim de la această cunoaştere sufletească de alt gen, adesea foarte dorită. Remarc din capul locului că pornesc de la celălalt gen de cunoaştere numai pentru a vă lămuri ce vreau să spun, nu pentru că i-aş acorda o valoare în sine. Deci să nu creadă cineva că dacă pornesc de la vis deja îi atribui acestuia o valoare cognitivă. Totuşi această viață de vis este deosebit de importantă. Cine a căutat vreodată cunoaşterea sufletească prin viața de vis a putut să observe că într-o privință ceea ce ține de suflet iese la iveală în vis într-un mod mult mai caracteristic decât atunci când omul se închide în sine şi, aşa cum se spune adesea, caută să se autoanalizeze. Urmărind visele ați putut constata că ele sunt de două feluri. Este ca şi cum visul creează imagini unduitoare, de o evidență fantastică, care nu sunt atât de abstracte ca gândurile pe care le avem în mod constient în timpul zilei. Dar visul formează în primul

rând ceva ce pare enigmatic, pe de o parte, prin structura lui, pe de altă parte, prin conținutul său.

Omului i se înfățişează în vis două feluri de imagini: primele sunt imagini ale evenimentelor prin care am trecut în existența noastră terestră, reminiscențe din viață. Acestea ies la suprafață indicând tot felul de evenimente pe care le-am trăit cu ani în urmă. Dar se remarcă că ele se combină între ele în alt mod decât în viața reală. Fapte care s-au petrecut acum zece ani sunt amestecate cu altele care au avut loc alaltăieri. Lucruri îndepărtate între ele ne apar alăturate. Pentru că pune laolaltă crâmpeie de viață, visul alcătuieşte imagini imposibile, imagini haotice. Toate evenimentele pe care le-am trăit în viața exterioară ne sunt readuse în vis într-un mod haotic. Aceasta este una dintre formele de visare. Cealaltă formă este cea prin care visul ne înfățişează printr-un fel de imagini simbolice ceea ce se află chiar în interiorul nostru. Cine n-a visat că este chinuit de dogoarea unei sobe încinse? Vede cum pâlpâie flăcările, se trezeşte şi simte că inima îi bate cu putere. Sau visăm să trecem pe lângă un gard, vedem parii care alcătuiesc gardul şi observăm că unul sau doi pari sunt stricați; ne trezim apoi cu dureri de dinți. În primul caz, când am visat soba încinsă şi dogoarea, aceasta era imaginea inimii noastre care şi-a accelerat ritmul. În celălalt caz, când am visat gardul, el a reprezentat dantura noastră şi începutul durerilor de dinți. Iar cel care poate pătrunde mai mult în înțelegerea acestor lucruri ştie că un domeniu aparte al visului este cel care se caracterizează prin faptul că redă simbolic organele sau procesele interne. Însă trebuie să poți pătrunde fiind cât de cât informat asupra tuturor relapilor care guvernează visele, dacă vrei să recunoşti adesea ce anume exprimă imaginile din vis din ceea ce se petrece în interiorul ființei omeneşti. Atunci descoperi că aproape nu există organ sau proces intern care să nu poată fi înfățişat în această formă ascunsă în vis.

Unii dintre cei care s-au ocupat în trecut de cercetarea sufletului omenesc, abordând problema viselor, au elaborat o concepție foarte corectă privind relația omului cu visul. Ei şi-au spus că ceea ce se află în noi poate fi cel mult simțit, dar nu-l privim ca pe un obiect exterior care se află în fața noastră. Dar atunci când pulsațiile propriei noastre inimi ni se înfățişează sub forma unei sobe încinse avem cel puțin o

imagine în conştientul nostru pe care ne-o facem noi şi care se prezintă ca un obiect exterior. Pentru ca în noi să se contureze imaginea unui obiect exterior, trebuie să fim detaşați de el. Ceea ce eşti tu însuți, chiar dacă este vorba de corpul tău, o simți câteodată chiar dureros, atunci când ceva organic nu este în regulă; dar de văzut nu se vede. Pentru a privi ceva sub formă de imagine, omul trebuie să se afle în afara acelui lucru. De aceea cei care au cercetat sufletul mai de mult şi care aparțin secolului al XIX-lea şi-au zis: Dacă visez în imagini despre corpul meu şi procesele care se petrec în el, nu pot să fiu în propriul meu corp, pentru că altfel nu l-aş sesiza. De aceea trebuie ca în astfel de cazuri să mă aflu în afara corpului meu. Imaginea îmi prezintă de fiecare dată o viață spirituală-sufletească independentă de corp. Ei îşi spuneau, de asemenea: Dacă în vis mi se arată, chiar în felul acesta camuflat, reminiscențe ale vietii, atunci ar trebui ca lumea fizică să mi se prezinte aşa cum este. Dar în vis necontenit se schimbă câte ceva; visul ne derutează cu cele mai fantastice combinații. Înseamnă că mă aflu din nou în interiorul meu, căci altfel natura care mă înconjoară n-ar putea să-mi arate nici evenimentele trăite în cadrul ei, nici evenimentele vieții mele omeneşti într-o cu totul altă ordine.

Astfel s-a alcătuit ceva despre care s-ar putea spune: A fost o convingere justificată a acestor cercetători mai vechi ai sufletului omenesc cum că au surprins ceva din suflet într-o stare în care acesta este despărțit de corpul fizic. Căci în primul rând omul nu poate să fie unit cu trupul atunci când procesele care se petrec în trup îi apar în vis ca fiind separate, chiar şi numai ca simboluri; el trebuie să se afle în afara trupului. Dar pe de altă parte trebuie să fim în interiorul întâmplărilor prin care am trecut, atunci când avem vise de al doilea fel, căci natura nu modifică contextul în care au avut loc evenimentele. Această modificare trebuie să o facem noi înşine. De aceea, înseamnă că trebuie să ne aflăm în afara corpului în cazul primului tip de vise şi în aceeaşi măsură trebuie să ne aflăm în interiorul trăirilor noastre în cazul celui de al doilea tip. Aceasta înseamnă că de fapt trebuie să ne aflăm în afara corpului nostru fizic împreună cu trăirile noastre sufleteşti atunci când visăm. Astfel, ceea ce au spus cercetătorii mai vechi este absolut inatacabil; nu poate exista nici o obiecție la aceste afirmatii.

Dar mai trebuie spus şi altceva. Visul nu poate să ne dea nici o siguranță în privința cunoaşterii Sinelui, dar poate să ne indice cum putem ajunge pe drumul spre o astfel de siguranță. Deci spre ceea ce suntem lăuntric în intervalul dintre momentul adormirii şi cel al deşteptării, când ne aflăm în afara corpului. În mod sigur nu suntem ceea ce ne arată visele, căci acestea sunt pe de o parte imagini din interiorul corpului nostru, la care se adaugă simbolurile acestui interior corporal, deci tot ceva ce provine din interiorul corpului nostru. Deci nu se poate ca atunci când, în somn, ne aflăm în afara corpului să fim tot acelaşi lucru cu ceea ce suntem în interiorul corpului fizic. Deci trebuie să fie vorba de altceva. Trebuie să fim ceva în afara corpului nostru, dar aceasta nu o sesizăm. Noi nu suntem în stare să sesizăm de la început adevărata esență a sufletului în timp ce dormim. Aceasta se ascunde, se travesteşte; se acoperă cu imagini ale corporalității proprii şi nu arată decât frânturi din propria sa existentă combinate în mod arbitrar. Cei care au cercetat în trecut sufletul omenesc au avut dreptate spunând că ne aflăm în afara corpului fizic atunci când visăm; dar faptul că visele ne pot arăta câte ceva despre ființa care se găseşte în afara corpului fizic ei au crezut-o, dar nu este adevărat. Căci visele nu ne arată nimic altceva decât evenimentele prin care am trecut în corpul nostru pământesc şi imagini senzoriale din propriul nostru trup. Deci ceea ce suntem în afara țrupului nostru, în vis, se ascunde după o mască, se deghizează. Dacă dorim să dăm de urmele propriei noastre esențe, trebuie să putem da jos această mască a visului, adică cea care ascunde sufletul, căci visul este de fapt această mască. Până aici ne-a condus o concepție mai profundă despre vise. Deoarece cei care au cercetat mai demult sufletul omenese au remarcat că până la urmă visul nu ne arată nimic altceva decât ceea ce el însuşi preia din lumea simțurilor, au început să aibă îndoieli în această privință. Erau tot atât de nemulțumiți de rezultatele la care pot duce observațiile asupra lumii viselor, pe cât erau de neîncrezători în ceea ce s-ar putea obține prin introspecția retrospectivă obişnuită.

Acestora li se contrapune ceea ce eu numesc întotdeauna concepția antroposofică asupra lumii sau modul de cercetare antroposofic. Aceasta porneşte mai întâi de la următorul principiu: atunci când visul ne arată că ne aflăm parțial în afara corpului, el se dovedeşte prea slab în sine pentru a-şi manifesta, a-şi dezvălui propria sa esență. Pentru a

se putea dezvălui el foloseşte crâmpeie din amintirile vieții, imagini simbolice ale propriei corporalități. Trebuie să ne intărim, să ne fortificăm viața sufletească pentru ca să putem răzbate până la ceea ce este ascuns sub masca visului. Acest lucru este realizabil. Se poate înfăptui, aşa cum am explicat în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştințe despre lumile superioare?*** şi în alte lucrări, dacă, în deplină conştiență, printr-o viață aşa-numită „meditativă“ trăită sistematic exact imităm visul, dar nu în sensul de a produce în vreun fel vise artificiale, ci prin faptul că ceea ce în vise iese la iveală în mod involuntar din subconştient poate fi trezit în suflet în mod pe deplin conştient. La acest rezultat ajungem dacă ne deprindem să procedăm aşa cum se întâmplă în mod involuntar în vis – dacă facem aşa încât în meditația interioară ne reprezentăm simbolic lucruri pe care le cunoaştem foarte bine. Visul ne amăgeşte cu imagini simbolice ale propriei noastre corporalități. Deoarece nici interiorul nostru nici natura nu ne dau simboluri, trebuie să ajungem, prin exercițiu, în mod strict sistematic, la reprezentări simbolice. În acest fel, aducem reprezentările noastre în mod voluntar în formă de simboluri, aşa cum în vis ele apar în mod involuntar. Lucrul acesta trebuie realizat prin activitate interioară, ceea ce de fapt înseamnă că visul trebuie să fie întărit.

În viața noastră exterioară ne lăsăm în mod pasiv în voia celor observate şi percepute în exterior. În acest caz, activitatea interioară se aseamănă cu o umbră. Într-adevăr, oricine îşi poate da seama cât de asemănătoare unei umbre este reprezentarea abstractă, cât de repede se pierd, ca umbrele, gândurile închinate lumii exterioare. Se vorbeşte curent de gândurile inconsistente, în contrast cu realitatea concretă. Dar atunci când vrei să te ridici la nivelul unor reprezentări simbolice trebuie să creezi astfel de simboluri. Dacă eşti un om pe deplin conştient, nu un bezmetic, ştii că le creezi tu însuți. Aşa că nu eşti în nici un caz un visător, ci un om treaz obişnuit şi chiar mai mult decât un om treaz obişnuit. Visătorului imaginile simbolice îi apar involuntar, pe când celui treaz reprezentările îi apar prin stimulare exterioară. Omul treaz, care realizează prin propria sa încordare cele ce apar de obicei în vis, care îşi reprezintă în suflet cu toată forța interioară imaginile simbolice şi imită visele în deplină claritate conştientă, se trezeşte putem spune la o formă superioară de gândire şi

de reprezentare şi prin aceasta la o formă de activitate sufletească superioară celei pe care o avea în starea obişnuită de conştiență. Dar acest lucru trebuie să fie înfăptuit în mod cu adevărat sistematic.

În aceeaşi măsură poate fi imitat şi celălalt aspect al visului. Ne oprim la unele evenimente din viața noastră care s-au putut petrece la distanță de ani unele de altele. Le alăturăm în funcție de un anumit punct de vedere, aşa încât ele sunt acum împreună, dar nu în mod haotic, ca în vise, ci în funcție de anumite criterii, care şi ele pot fi rezultatul fanteziei noastre, dar pe care le trecem în revistă în mod conştient, fără să ne fie impuse de nimic din interior, ci pe care le creăm noi înşine în sinea noastră. Şi aşa ne obişnuim treptat să stăruim într-o viață sufletească interioară, să ne integrăm într-o viață sufletească care porneşte întru totul din activitatea interioară.

Astăzi nu se acordă importanța cuvenită stărilor prin care trece omul care face astfel de exerciții, deoarece acțiunea interioară a gândului nu este agreată, ci se consideră că este foarte activ cel ale cărui gânduri sunt conduse de efectul percepțiilor exterioare. Însă acela care reuşeşte într-adevăr să devină în mod serios un imitator al visului în stare de deplină conştiență resimte o intensificare puternică a forței sale sufleteşti, o fortificare absolută. Însă dacă nu este un bezmetic, ci un om rațional, este pe deplin conştient că îşi creează el însuşi toate aceste imagini şi corelații ale evenimentelor vieții, deci că şi el trăieşte în iluzie. În cazul viselor, trebuie mai întâi să te trezeşti pentru ca să poți privi de pe pozițiile stării de veghe caracterul iluzoriu al visului. Visul poate fi înțeles ca atare numai din perspectiva stării de veghe, cel care visează cansideră că cele care se petrec în vis sunt adevărate, deşi simțul realității nu este unul născocit in felul acesta. Cel care ajunge să imite visele devine conştient că în el se trezeşte năvalnic ceva lăuntric plin de viață, activ, dar care are drept conținut o creație proprie, o iluzie. Aşa că ajunge să nu acorde nici o importanță conținutului celor care i se înfățişează, ci are în atenție numai ceea ce lucrează în el, ceea ce este activ, însuflețitor. Pe scurt, ceea ce în general este numai un simțământ vag al Eului devine o activitate internă intens resimțită. Dacă aspiri să devii un cercetător al spiritului iar nu un mistic confuz, trebuie să-ți păstrezi luciditatea şi exactitatea. Rămânând astfel ajungi să resimți din ce în ce mai mult şi natura iluzoriului. Este ştiut: nu

reprezinți nimic, dar îți reprezinți. Aşa se ajunge şi la posibilitatea de a dezvolta anumite facultăți sufleteşti prin care cu adevărat nu-ți reprezinți nimic şi eşti totuşi tot atât de activ cum ai învățat din imitarea visului.

Vă recomand acum o activitate sufletească care trebuie neapărat dezvoltată de cel care cercetează spiritualul. Se crede, de obicei, aşa cum susțin cei care judecă superficial lucrurile, că cercetarea spirituală este ceva prin care omul se lasă în voia gândurilor sale şi îşi închipuie câte ceva, că ar fi ceva foarte uşor, pe când cercetarea în laborator, în clinică sau într-un observator astronomic este ceva dificil, care cere abnegație. Dar nu este aşa. Căci pentru ca omul să-şi poată dezvolta o asemenea capacitate sufletească este nevoie de o strădanie interioară cel putin la fel de îndelungată, chiar mult mai îndelungată decât în oricare disciplină ştiințifică orientată spre lumea exterioară, cum se obişnuieşte în prezent în ştiințele naturii. Cei care vor să aibă cunoştință de ceea ce numim noi cercetare spirituală nu trebuie să ridice obiecția că în domeniul cercetării naturii nu este admis diletantismul, când vrei să participi la o discuție trebuie să fii cu adevărat în deplină cunoştință de cauză. Ceea ce este prezentat de cercetătorul din domeniul spiritualului este de obicei considerat ca ceva obtinut cu uşurință în raport cu ceea ce este dobândit cu mult efort de către cel care studiază natura. Doar căile sunt diferite. Studierea naturii are în vedere interpretarea percepțiilor şi realităților exterioare. Cel care studiază spiritualul trebuie, dimpotrivă, să-şi dezvolte mai întâi propria sa capacitate de intuire interioară. El şi-o dezvoltă prin imitarea viselor, dar numai prin faptul că reuşeşte în activitatea sa meditativă să înlăture elementul înşelător din visele noastre. În timpul visului nu suntem conştienți de vreo activitate, imaginile din vis ne înşală în această privință; însă chiar de pe prima treaptă a cunoaşterii suprasenzoriale iluzia se destramă. Se ştie: nu imaginezi nimic, dar devenind conştient de această activitate interioară întărită, fortificată, reuşeşti până la urmă, după exerciții îndelungate, să înveți să faci apel la această activitate fără a mai avea nevoie mai înainte de o activitate iluzorie, fără să mai fie nevoie să imiți visul.

Prin imitație se obține, aşadar, această capacitate sufletească. După ce a fost obținută, omul ştie ce poate să facă cu ea. Căci atunci el a atins o

stare în care conştiența sa este goală, dar complet trează şi are şi o activitate interioară. După ce elementul iluzoriu al acestei activități a fost înlăturat, la început nu mai există nici un conținut. Totuşi, starea viețuită tocmai atunci când ajungi să dezvolți facultatea de a avea o activitate interioară, care însă la început nu are şi un conținut, această stare necesită o puternică autodepăşire. De fapt, această autodepăşire, care este necesară în această situație, este piatra de încercare şi dovada faptului că cercetarea spirituală respectivă este autentică şi onestă. Căci în clipa când ne pomenim că trăim cu o conştiență goală, cu simpla conştiență a stării de veghe, fără ca această conştiență a stării de veghe să aibă vreun conținut, în acea clipă întreaga viață sufletească este cuprinsă de o durere nespusă, de o suferință nemărginită. Orice altă durere îndurată pe Pământ pare neînsemnată față de această durere spirituală-sufletească resimțită în acest moment al cunoaşterii. Iar această durere trebuie s-o depăşim. Căci această durere este expresia unei forțe care se manifestă fizic în toate lipsurile posibile: foamea, care ne determină să mâncăm, setea, care ne obligă să bem şi aşa mai departe. Simțim în suflet ceva care trebuie să ajungă la noi şi simțim aceasta ca pe o durere de nespus. Dar după ce trăim un timp în durere simțim chiar ființa noastră lăuntrică ca fiind plină de durere, adică suntem un timp-durere, propria noastră ființă omenească pentru un timp se înfățişează conştienței noastre ca nefiind altceva decât un ghem de durere, după aceea conştiența noastră nu mai este goală, această conştiență se umple, şi nu cu un conținut senzorial obținut prin intermediul ochilor, urechii şi aşa mai departe, ci de data aceasta conținutul ei este spiritual. Şi în primul rând în conținutul spiritual obținut în felul acesta se află propria noastră ființă spirituală, aşa cum se desfăşoară ea, ca o entitate spirituală unitară – dar trăind în timp, nu în spațiu –, de la naştere sau zămislire şi până în clipa de față, atât cât am trăit pe Pământ până în acel moment. Aşa cum în mod obişnuit în perspectivă spațială putem ajunge să privim din nou obiecte care sunt departe de noi, învățăm să privim din momentele vieții noastre prezente în propriul nostru trecut. În astfel de momente nu vedem ceea ce este corporal, doar ne amintim de aceste lucruri; trebuie să ne amintim, căci altfel conştienta noastră este distrusă. Însă cel care doreşte să fie cercetător al celor spirituale nu trebuie să devină un fantezist sau un mistic confuz, ci trebuie să-şi păstreze conştiența şi luciditatea exact la fel ca matematicianul care rezolvă o problemă

matematică. După cum în mod obişnuit vedem luerurile din spațiu în perspectivă, acum putem privi într-o perspectivă temporală. Tot ce s-a petrecut în cursul existenței noastre ni se înfățişează acum într-un tablou temporal, dar un tablou temporal plin de viață. Dar nu numai cele trăite de noi ni se înfățişează astfel, ci şi ceea ce ne arată cum am evoluat, cum au acționat forțele interne, spirituale-sufleteşti, asupra corpului nostru, de la naştere sau de la zămislire, cum sunt acele forțe plastice care au construit corpul nostru. Ne privim pe noi înşine din exterior. Dar ceea ce vedem astfel, propria noastră viață sufletească care se înfătişează în acest mod sufletului nostru se deosebeşte şi sub aspect calitativ de viețuirea acestui tablou temporal. În mod obişnuit, când priveşti în urmă la viața pe care ai dus-o, retrăieşti evenimentele prin care ai trecut. Revezi de exemplu felul în care ai cunoscut pe cineva, cum te-a întâmpinat omul respectiv, cu amabilitate sau cu răutate, cum a înfăptuit un lucru sau altul în contextul acestei întâlniri. Te retrăieşti în aceste imagini din amintire, aşa cum ți le-a înfățişat lumea exterioară. Dimpotrivă, în celălalt tablou al amintirilor de care am vorbit sunt prezentate acum imagini reale, despre care ştim că redau natura spirituală proprie a omului; aşa cum imaginile obişnuite ale amintirii redau natura exterioară, în acest celălalt tablou al amintirilor ne întâmpină felul în care ne-am apropiat noi de lumea exterioară. Aici se vede cum eram noi înşine de exemplu atunci când am venit în contact cu o altă persoană, cum s-au dezvoltat în noi forțe ale simțirii care şi-au găsit tocmai în acea persoană mulțumirea, plăcerea, încântarea, bucuria. Privim într-adevăr spre noi, aşa cum eram noi înşine ca oameni pământeni. Şi în felul acesta vedem cum se contopesc în realitate cele două laturi în care era mascat visul.

Acum, visul se transformă într-o realitate conştientizată pe deplin. Ajunge chiar să fie ceva mai mult decât ceea ce se înfățişează conştienței obişnuite. Privim mai întâi esența spirituală, cea care trăieşte în interiorul corpurilor, cea care în timpul somnului se desprinde de ele, cea care este creatoarea corpului. O vedem într-adevăr. Şi atunci observăm că această esență spirituală contine încă ceva asemănător legilor naturii, dar într-un mod spiritual, metamorfozat, într-o existență spirituală. În cele trăite acolo intră deja în joc lumea morală. Acolo se desfăşoară deja legile morale, pătrund atât de mult în interior încât acum ştii că aşa cum acționează propria ta

spiritualitate aşa acţionează şi legile morale. Acolo legile morale încep să fie pe picior de egalitate cu legile naturii.

În felul acesta se ajunge însă numai până la vieţuirea fiinţei spirituale proprii a omului în viaţa pământească. Dacă dorim să mergem mai departe trebuie să dezvoltăm în suflete şi alte facultăţi. Precizări mai exacte puteţi găsi în lucrarea deja menţionată, căci o imagine exactă se poate obţine numai pe baza exersării a numeroase detalii. Aici vom prezenta numai aspectele de principiu. Gândiţi-vă că într-un anumit moment al zilei începeţi să vă amintiţi cele petrecute din clipa când v-aţi trezit, v-aţi sculat de dimineaţă. Dacă vă daţi osteneala să faceţi acest lucru, puteţi avea în faţa sufletului desfăşurarea activităţii acelei zile până în momentul respectiv. Dar dacă nu vă reprezentaţi acest lucru în modul în care s-au desfăşurat evenimentele, începând de dimineaţă, mergând către amiază şi aşa mai departe, ci vă reprezentanţi în suflet evenimentele zilei în desfăşurare inversă, începând de la momentul prezent şi mergând înapoi tot mai departe, puteţi să ajungeţi până în vremea nopţii, când aţi dormit. Dar mai departe ceva nu se leagă, rămâne incomplet, iar dacă încercaţi să mergeti mai mult înapoi nu vă puteti lega decât de ultimul lucru care s-a petrecut înainte de a adormi, iar de aici puteţi parcurge iarăşi înapoi toată desfăşurarea zilei de ieri. Pe scurt, atunci când omul îşi aminteşte în acest fel viaţa obişnuită, rămân mereu pauze între evenimentele ştiute, perioade pe care le-am parcurs în stare de inconştienţă în timpul somnului.

Pentru a putea merge mai departe cu exerciţiile legate de această retrăire regresivă a evenimentelor vieţii se cere să avem un deosebit de pronunţat simţ al realităţii. Oamenii de astăzi nu prea excelează în acest domeniu. De fapt nu este prea uşor să dobândim aşa ceva, căci în ceea ce priveşte amintirile oamenii rămân de obicei la cele care sunt legate în cel mai strict sens de propria lor persoană într-un fel sau altul. Gândurile lor nu se întind atât de mult în lumea exterioară încât în şiragul amintirilor lor să fie prinse elemente din această lume exterioară. În general, oamenii nu au tendinţa să trăiască cu amintirile lor în lumea exterioară, să trăiască în mod real în lumea exterioară. Ne putem convinge uşor analizând în viaţa de zi cu zi cât de des se întâmplă să trăim desprinşi de lumea reală. Am cunoscut oameni care, de exemplu, au stat de vorbă în dimineaţa unei zile cu o doamnă care i-

a interesat foarte mult, dar dacă îi întrebi ce culoare avea rochia pe care o purta acea doamnă nu ştiu să-ți răspundă. Deci este ca şi cum nici n-ar fi văzut-o, căci dacă ar fi văzut-o ar fi observat şi ce culoare avea rochia ei. Ce inconsistentă este legătura omului cu lumea exterioară, dacă nici măcar nu mai ştie, în după-amiaza aceleiaşi zile, ce culoare avea îmbrăcămintea omului pe care l-a văzut de dimineață! Am cunoscut oameni care au stat un timp într-o încăpere, dar după aceea nu puteau să spună dacă erau sau nu tablouri pe pereți. Poți face astfel cele mai neaşteptate constatări.

Acela care doreşte să-şi însuşească simiul realității trebuie mai întâi să se antreneze să trăiască pe deplin şi în realitatea senzorială exterioară, astfel încât cele cu care vine în contact să i se înfățişeze aşa cum sunt ele în realitate. Cel care cercetează spiritual nu trebuie să se lase în voia fanteziei, el trebuie să-si însuşească simțul realității în aşa măsură, încât să nu i se poată întâmpla să nu mai ştie după-amiaza ce fel de rochie purta doamna cu care a stat de vorbă de dimineață. Trebuie să poată trăi deja cu adevărat şi în lumea sensibilă cu simțul realității.

Doar atunci când ne obişnuim să conectăm ceea ce ne rămâne în amintire la lumea exterioară reală ni se dezvoltă simțul care dă cunoaşterii spirituale posibilitatea de a realiza o privire retrospectivă eficientă. Căci în cazul capacității obişnuite de rememorare a omului ultimele amintiri dinainte de culcare se leagă foarte uşor de cele de după deşteptarea din dimineața următoare. Fără nici o ezitare oamenii lasă pur şi simplu deoparte intervalul nocturn dintre aceste două imagini, ei înnoadă firul primelor întâmplări de după trezire de-a dreptul cu cel al ultimei întâmplări dinainte de adormire. În general, nici nu sunt conştienți de faptul că între acestea ar mai exista ceva. Dar dacă dorim să ne însuşim o conştiență în care ceea ce se petrece în interior se conectează cu imaginile din lumea exterioară, trebuie să ne fie clar că cele care se petrec dimineața la trezire se leagă cu întreaga natură care îşi pune amprenta asupra noastră, se leagă de răsăritul soarelui, cu toate impresiile pe care le produce acesta, şi aşa mai departe, pe când ultimele fenomene dinainte de adormire se leagă de ceva care nu este comun cu natura, şi anume de lucrurile care s-au desfăşurat începând cu deşteptarea anterioară. Atunci îți dai seama că între aceste imagini aşezate una lângă alta lipseşte ceva. Dar prin

exercițiu, redeşteptând facultăți sufleteşti inexistente în viața obişnuită, dobândeşti puterea ca la o privire retrospectivă, având prima imagine de după cea mai recentă trezire din somn şi dorind să ajungi până la cea din urmă imagine dinainte de a fi adormit ultima oară, să nu mai vezi între ele doar o dâră de întuneric; întunericul acesta începe să se lumineze în spirit, se zăreşte ceva în acest întuneric. Cum de obicei nu eşti conştient decât de cele trăite în starea de veghe zilnică, dintr-o dată vezi că între prima întâmplare ce a avut loc după ce te-ai trezit şi ultima întâmplare înainte de a fi adormit cu o seară înainte pătrunde ceva, care îți aminteşte ceva – doar ceva – despre care n-ai ştiut nimic până acum. Lucrurile se petrec ca şi în cazul amintirilor obişnuite, numai că mai înainte n-ai ştiut nimic despre cele care ies acum la iveală. Acum începi să-ți aminteşti cele care s-au petrecut în timpul somnului, chiar şi în timpul somnului fără vise. Timpul lipsit de continut de care erai conştient că s-a scurs între ultima întâmplare dinainte de a adormi şi prima de după trezirea din somn începe să se umple. Aşa cum conştiența noastră obişnuită se umple cu întâmplările din lumea naturală, tot aşa conştiența noastră de acum se umple cu ceea ce ni se înfătişează ca o amintire, dar amintirea a ceva ce îți dai seama că s-a petrecut în inconştient. Conştiența noastră se umple acum cu un conținut sufletesc care nu a participat la evenimentele exterioare, ci care s-a retras din evenimentele lumii exterioare, care a trecut în stare dormindă. Acum înveți să recunoşti cum este cu adevărat sufletul care doarme, care nu are puterea de a fi conştient de întâmplările prin care trece în timpul somnului în lumea spirituală în felul în care în timpul zilei omul este constient de întâmplările din existența sa fizică. Acum înveți să cunoşti cu adevărat interiorul omenesc ca spirit şi suflet şi în aceste clipe priveşti dincolo de viața terestră. Şi vei putea acum să legi ceea ce îți apare prin evocare ca un tablou vast dar concret de amintiri din viața pe care ai trăit-o până acum pe Pământ cu ceea ce ai fost ca om spiritual-sufletesc într-o lume pur spirituală înainte de cobarârea în lumea fizică prin naşterea sau zămislirea ta.

Iar această experiență este însoțită de o alta. Dacă în decursul întregii perioade de exercițiu dezvolți şi o facultate care în mod obişnuit nu este considerată a fi o facultate cognitivă, dar care totuşi este şi aşa ceva, dacă dezvolți ceea ce este iubire a sufletului, dăruire deplină de sine față de cele care îți ies acum în cale, atât de intens, încât această

iubire îți rămâne chiar dacă priveşti acum spre propriul tău Eu, vezi că ceea ce îți pătrunde nou în suflet poate fi iubit cu o dragoste plină de devotament, devine posibil ca în mod pe deplin conştient, în stare de veghe, să te eliberezi în trăirile tale interioare de ceea ce este corporal. Însă în clipa în care te-ai eliberat în trăirile tale interioare de corporalitate ştii cum se petrec lucrurile când omul îşi trăieşte viața în afara corporalității sale. Şi sufletului nostru i se înfățişează imaginea trecerii pragului ultim al morții. Dacă ai simțit o dată ce înseamnă să te vezi în plenitudinea forțelor spirituale, să nu depinzi de trup, ştii ce vei fi în existența spirituală, când îți vei părăsi trupul şi vei trece prin poarta morții. Înveți să cunoşti şi ambianța care există acolo pentru oameni. Înveți să recunoşti cum se desprinde de tine, atunci când îți părăseşti corpul, tot ceea ce te leagă de lumea simțurilor. Rămâne însă ceea ce ne-a făurit ca oameni, partea spirituală-sufletească a omului. Înveți să recunoşti contactele pe care le-ai avut cu alți oameni. Reuşeşti însă să recunoşti ceea ce s-a realizat prin aceste trăiri senzoriale, cum s-au găsit sufletele între ele, ce a rezultat din relațiile cu alți oameni, mai apropiați sau mai îndepărtați, ce s-a petrecut în spațiu şi în timp, ce este etern spiritual, cum se desprinde de forma terestră de trăire. Atunci sufletul resimte cu mai multă intensitate contribuția spirituală a raporturilor cu ceilalți oameni. Astfel ceea ce până acum era de domeniul credinței devine o certitudine obținută prin cunoaştere.

Este ceea ce resimt oamenii atunci când trec ei înşişi prin poarta morții. Nemurirea după care tânjesc de obicei sufletele noastre ajunge să intre cu adevărat în cunoaşterea umană numai pe această cale. Dar deoarece noi am ajuns să recunoaştem ceea ce este într-adevăr veşnic în om datorită faptului că ne-am amplificat atât de mult forțele, că am reuşit să recunoaştem ceea ce este veşnic în existența spirituală-sufletească premergătoare celei terestre, dobândim şi această certitudine a continuării vieții noastre dincolo de moarte. Existența premergătoare celei terestre ca element veşnic al sufletului omenesc nu spune nimic civilizatiei actuale, care recunoaşte numai pe jumătate veşnicia, vorbind de nemurire. În limbile mai vechi exista şi cealaltă latură, nenaşterea, adică ideea că noi am existat şi înainte de începutul vieții noastre terestre. Doar la un loc aceste două laturi – nenaşterea şi nemurirea – alcătuiesc veşnicia. Iar faptul că năzuința omului către

nemurire rămâne doar la nivelul unei credințe incerte este o consecință a renunțării sale la recunoaşterea inexistenței naşterii, căci omul nu poate avea o imagine clară a veşniciei dacă nu cunoaşte ambele ei părți, care alcătuiesc un singur tot, nenaşterea şi nemurirea ființei sale. De aceea omul trebuie să tindă spre o înțelegere adevărată a ceea ce este el, spre o adevărată autocunoastere.

Trebuie întotdeauna, în astfel de ocazii, să subliniez faptul că, bineînțeles, o astfel de cercetare a celor spirituale poate fi întreprinsă doar de cel care posedă facultățile adecvate, datorită exercițiului sau poate datorită destinului, dar atunci când rezultatele acestor cercetări sunt dezvăluite, ele sunt tot atât de plauzibile ca şi cele obținute de exemplu de cercetările astronomice. Aşa cum nu este nevoie să fii pictor pentru a putea aprecia frumusețea unui tablou – căci, dacă ar fi aşa, numai pictorii ar putea să le aprecieze –, nu este nevoie nici să devii tu însuti neapărat un cercetător al celor spirituale pentru ca să poți beneficia de cunoştințele obținute prin această cercetare, deşi poți să le studiezi în oarecare măsură, căci omul este atras de adevăr şi nu de confuzie şi rătăcire. Aşa cum cu simțirea ta sănătoasă poti să stai în fața unui tablou şi să-i admiri frumusețea, tot aşa, dacă nu-ti pui singur bețe în roate prin prejudecățile tale, poți să beneficiezi de rezultatele pe care ți le prezintă cercetarea spirituală. Putem să înțelegem acest lucru dacă ne implicăm efectiv, cu simțul realității, în această acțiune, infirmând astfel spusele celor care pretind că adepții ştiinței spirituale manifestă o credință oarbă. În perioada actuală, dacă oamenii, prin folosirea simțului realității sau prin cercetare, ajung, în felul despre care v-am vorbit, la autocunoaşterea esenței umane, antroposofia poate aduce sufletelor omeneşti tocmai acel lucru de care sunt însetate aceste suflete în ziua de astăzi, după cum am arătat la începutul acestei prelegeri. Deşi această cerință a epocii noastre nu este resimțită în mod conştient decât de foarte puțină lume, deşi nu se arată decât în mod nedefinit sau chiar nepotrivit, ea se manifestă clar în civilizația actuală.

Ştiințele naturii şi multe concepții filosofice ne vorbesc despre limitele de netrecut ale cunoaşterii. Prin aceasta pragul care ar permite abordarea omului însuşi devine de netrecut pentru ele. Dar omul nu se poate lipsi la nesfârşit de o autocunoaştere autentică.

În conferința de mâine voi porni din locul în care mă opresc acum şi vă voi arăta cum se îmbogățește şi se interiorizează viața etică-religioasă în oameni. În felul acesta voi putea să vă înfățişez cum se aplică aceste lucruri de-a dreptul la viața practică. În prelegerea de astăzi, am dorit să vă prezint mai întâi modul în care această cerință a epocii noastre, care se face simțită ca o năzuință a simțirii şi a sufletului la tot mai multi oameni în condițiile impuse de civilizația modernă, poate fi satisfăcută printr-o cunoaştere spirituală autentică, prin cunoaşterea celor pe care vrea să le ştie şi trebuie să le ştie omul cu privire la propria sa nemurire şi la tot ce se leagă de aceasta. Numai aşa se poate ajunge la o adevărată cunoaştere de sine şi numai de această cunoaştere de sine autentică se poate lega o autoînțelegere şi o percepere a propriei ființe. Căci în sufletul său omul se poate vedea în esența sa veşnică numai atunci când ajunge să-şi dea seama în ce fel, ca ființă spirituală-sufletească, este înglobat în sfera spirituală-sufletească a Universului, tot aşa cum, ca ființă corporală, îşi are locul în lumea celor corporale. Doar atunci când omul ajunge să se cunoască pe sine ca spirit printre spirite, poate să dobândească adevărata certitudine interioară. Doar atunci când ştie care este valoarea şi rolul său în lume poate, în deplină conştiență de sine, să se conceapă ca om în Univers, poate să desluşească în acel sentiment nedefinit unica conştiență omenească justă. Şi doar prin aceea că oamenii vor căuta necontenit această lumină a cunoaşterii de sine şi a cunoaşterii spirituale a lumii setea lumii moderne de a înțelege cu adevărat natura proprie a omului va putea fi potolită. Căci omenirea nu va putea face față tuturor presiunilor legate de progresele civilizației decât dacă îşi va da seama că autocunoaşterea umană nu poate fi altceva decât o cunoaştere spirituală, căci omul nu poate viețui într-adevăr ca om decât dacă se recunoaşte pe sine ca spirit printre spirite, aşa cum în trecerea sa prin viața pământească el nu se poate simți decât ca o ființă corporală printre ființe corporale.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

ANTROPOSOFIA CA DRUM PERSONAL AL OMULUI ÎN VIAȚĂ

Conferință publică, Haga, 16 noiembrie 1923

Ieri mi-am îngăduit să vă prezint care este calea pe care omul poate să se îndrepte spre cunoaşterea lumii spirituale şi să arăt că, prin faptul că acum această cale ni se dezvăluie ca fiind posibilă, îşi poate găsi împlinirea o nevoie profundă a omenirii de astăzi, s-ar putea spune o sete pentru o cunoaştere suprasensibilă. Din expunerea de ieri s-a putut vedea că această cale către cunoaşterea spirituală este foarte apropiată de strădania omenească cea mai elementară, de viața sufletească lăuntrică cea mai elementară. A trebuit să vă arăt că o astfel de cunoastere a ceea ce este vesnic în sufletul omenesc este posibilă doar după ce omul a trecut mai întâi prin anumite evenimente sufleteşti pregătitoare datorită cărora a fost trezită conştiența până atunci adormită față de lumea spirituală.

Prin aceasta, cunoaşterea suprasenzorială de care v-am vorbit ieri, cunoaşterea a ceea ce este nepieritor în ființa omenească, se deosebese esențial de ceea ce se consideră în momentul de fată că este singurul mod de cunoaştere acceptabil şi care, aşa cum ați putut vedea din expunerea de ieri, ne face să ne izbim în toate sensurile de limite ale cunoaşterii. Cunoştințele obținute astăzi, fie prin observații, fie experimental, dar în orice caz numai ca rezultat al unei activități raționale de observare sau experimentare, au un caracter cu totul impersonal. Acest caracter impersonal ni se înfățişează în modul cel mai pregnant dacă destinul ne-a făcut să avem contacte mai strânse cu actualul sistem de învățământ. Dar unde oare se află această viață a cunoaşterii? S-ar putea spune că în cărți. Se află într-o tradiție mai rnult sau mai puțin fixată în scris, pe care adeseori oamenii o preiau datorită unor conjuncturi exterioare. Dacă analizăm în mod cinstit față de noi înşine felul în care omul este constrâns astăzi să se încadreze în sistemul de cunoştințe recunoscut oficial şi având în vedere toate metodele prin care se realizează acumularea acestor cunoştințe, constatăm că el este adeseori foarte bucuros atunci când, începând să

aibă de-a face cu problemele vieții practice, poate lăsa iarăşi aceste lucruri în seama cărților, sau, să zicem, a obiectivității, ca să sune mai frumos. Atunci, el vrea să fie din nou om întreg, nu vrea să se mai oprească la ceea ce se spune întotdeauna cu atâta semeție: „S-a descoperit că...“ Cum ne întâmpină totuşi acest „s-a descoperit că...“ în toate domeniile! Atunci când omul, din adâncurile experienței sale de viață, afirmă că a descoperit ceva, apare imediat cineva versat în domeniul vieții ştiințifice şi îi spune: Acest lucru nu este în concordanță cu ceea ce „s-a descoperit“, cu cunoaşterea ştiințifică.

Aşa că aş spune că această cunoaştere este ceva care s-a separat de trăirea directă a omului individual. Se crede chiar că ceva nu poate fi adevărat decât atunci când este trăit în mod separat, desprins de tot ceea ce provine din simțirea directă a naturii omeneşti. Eu, dimpotrivă, am considerat necesar să vă descriu ieri o cale de cunoaştere cu totul diferită, care ține seama de personalitatea fiecăruia, care implică direct, în mod elementar, simțirea omenească. Nu o putem gusta, ca că spunem aşa, fără a participa la ea din străfundul inimii. Astfel, cunoaşterea este pusă în legătură cu personalitatea umană. Iar astăzi aş vrea să vă vorbesc despre toate consecințele pe care le are asupra vieții omeneşti această conectare a cunoaşterii cu elementul personal.

Cunoaşterea despre care am vorbit ieri, când ne-o însuşim, nu este un fel de continuare a ceea ce este considerat astăzi cunoaşterea, sub semnul lui „s-a descoperit că...“. Nu se modifică doar cantitatea de cunoştințe, se modifică cu totul modul în care trăim acest proces de cunoaştere.

Să vedem care este caracteristica cea mai evidentă a genului de cunoaştere pe care omenirea de astăzi l-a înălțat pe cele mai înalte culmi. Prin aceasta nu vreau în nici un caz să aduc vreo obiecție acestui gen de cunoaştere. În domeniul său el a obținut cele mai mari succese, sub raport exterior a adus omenirii un belşug extraordinar, belşug care însă în epoca actuală a civilizației prezintă o scădere semnifictivă. Însă această cunoaştere are o caracteristictă, ea susține că ceva este „adevărat“ sau că este „fals“ sau „eronat“. Şi omul caută, prin rațiune sau cu ajutorul celor pe care poate să le desprindă rațiunea din lumea exterioară, să stabilească ce este adevărat şi ce este greşit.

Vrea să fie logic, vrea să se bazeze pe fapte, vrea să deosebescă adevărul de eroare pe cale experimentală. Desigur există deja metode pentru a stabili experimental ce este adevărat şi ce nu. Aşa cum v-am spus, nu am obiecții la adresa acestei metode, însă trebuie văzut că metoda despre care v-am vorbit ieri acționează asupra oamenilor în cu totul alt mod. Când s-a descoperit într-adevăr ceva despre care se spune că este adevărat sau fals, că este ceva real, atunci, ceva rămâne totusi în fața noastră ca într-un tablou abstract. Este ceva care se separă atât de mult de noi în adevărul sau în eroarea sa, încât personalitatea noastră participă extrem de puțin la acest adevăr sau la această eroare. Desigur, ne putem entuziasma şi trebuie să ne entuziasmăm în fața adevărului, putem şi trebuie să detestăm greşeala, dar atunci când raportăm tot ceea ce poate fi determinat ca adevărat sau ca eronat la alte împrejurări ale vieții omeneşti constatăm că există o mare deosebire. Să vă dau un exemplu foarte grosier: atunci când ne potolim foamea ştim că prin aceasta acționăm asupra noastră prin ceva care are un caracter foarte personal. În acest caz, omul nu este eliminat din ceea ce facem; nu este ceva care să stea în fața noastră ca o imagine obiectivă. Dimpotrivă, atunci când distingem adevărul de eroare, nu intenționăm ca acest demers să se afle în intracțiune directă cu noi. Faptul că ieri eram încă, într-o problemă oarecare, pe o cale greşită, iar astăzi nu mai persistăm în această părere greşită este desigur o rezolvare abstractă, dar ea nu produce vreo transformare esențială în propria noastră persoană, în sinea noastră. Dacă însă de ieri încoace am mâncat ceva ce nu mai mâncasem înainte, ceva ce s-a încorporat în noi, atunci, în noi personal s-a schimbat ceva.

Noțiunile acestea de „adevăr“ şi „eroare“, de „just“ şi „greşit“ se transformă în decursul trăirii directe a adevărurilor □tiinței spirituale. Pătrunzând, aşa cum am arătat ieri, pe calea cunoaşterii, începem treptat să nu ne mai exprimăm aşa, să nu mai spunem că ceva este adevărat sau că ceva este eronat sau fals. Cuvintele acestea se potrivesc în esență pentru ceea ce poate fi acceptat sau respins de noi în lumea exterioară, materială, şi prea puțini sunt aceia care ştiu ce este de fapt cu acest adevăr sau cu această eroare. Căci dacă pătrundem puțin în ceea ce se cheamă că ceva este adevărat, că ceva este fals, trebuie să ne întoarcem la concepția pe care o au oamenii despre aceste noțiuni de adevăr şi greşeală şi atunci dăm peste ceva cu totul

neaşteptat. Dacă analizăm denumirile utilizate în diferite limbi pentru adevăr şi greşeală, ne dăm seama că aceste două noțiuni, în forma lor actuală, abstractă, au apărut abia acum. Ele nu au existat în vremurile de demult, ele sunt un rezultat al evoluției. În trecut o anumită chestiune, pe care omul trebuia să o accepte, era considerată ca ceva voit de zei, iar ceea ce omul nu trebuia să accepte era ceva care contravenea voinței zeilor. Lumea se diferența astfel în ceea ce era voit de zei şi ceea ce nu era voit de zei. Şi întrucât omul accepta ceea ce era din voia zeilor, el era drept, era credincios zeilor. Găsim în diferite limbi cuvântul fidel, „*credincios*“ cu sensul de „adevărat, drept“*. Adevărat: fidel ordinii divine a lucrurior; neadevărat: lipsit de fidelitate față de ordinea divină a lucrurilor. Cealaltă semnificație a apărut abia mai târziu. Când intelectul a ajuns să domine întreaga cunoaştere, a fost uitat pe ce bază au apărut inițial expresiile adevăr şi greşeală. Şi astfel astăzi avem o atitudine impersonală şi chiar în mare măsură indiferentă față de cunoaşterea acceptată.

* În l. germană *treu* – credincios, fidel *wahr* – adevărat. În l. română, în mod analog, cuvântul *drept* are atât sensul de just, adevărat, cât şi de cel care face voia Domnului (în texte religioase, sau în expresii ca „lumea drepiilor“). (Nota trad.)

Modul de cunoaştere despre care v-am vorbit ieri ne determină să asociem iarăşi ceva real, ceva concret, cu ceea ce acceptăm şi cu ceea ce respingem. De aceea, în ştiința spirituală de orientare antroposofică nu spunem pur şi simplu că ceva este adevărat, ci ajungem la o expresie foarte asemănătoare cu cea care ar numi ceva care este sănătos pentru noi oamenii. Şi cele expuse de mine ieri referitor la această ştiință spirituală sunt numite de cel care le-a pătruns mai degrabă ca fiind „sănătoase“ decât ca fiind „adevărate“. Se vorbeşte de cunoştințe sănătoase şi de cunoştințe bolnave, care trebuie să fie respinse. Treptat conceptele *adevărat* şi *greşit*, care sunt valabile numai în lumea fizică, sunt înlocuite cu noțiunile*sănătos* şi *bolnav*. Dar prin aceasta omul este determinat să se apropie personal de întreaga cunoaştere. Căci noi suntem obişnuiți în mod conceptual să considerăm că este sănătos ceea ce dorim, ceea ce voim, spre ce ne împinge personalitatea noastră. Dimpotrivă, respingem, pe cât putem, ca fiind bolnav, lucrul lipsit de atracție pentru personalitatea noastră.

Întrucât în felul acesta, pentru noi, ceea ce este adevărat se transformă în ceva favorabil vieții, în ceva sănătos, ceva care îmbogățeşte viața, iar ceea ce nu este adevărat, eroarea, devine ceva care sărăceşte viața, care o îmbolnăveşte, o schilodeşte şi o pustieşte, reprezentările pe care le avem se dovedesc din ce în ce mai mult ca fiind ceva care se află în strânsă legătură cu simțirea noastră şi cu întreaga noastră viață personală. De aceea ne purtăm față de ştiința obişnuită din ziua de astăzi ca față de o persoană care ne este mai mult sau mai puțin indiferentă, cu care de cele mai multe ori nu avem decât o relație formală, convențională. Dimpotrivă, ştiința spirituală pe care o avem în vedere aici nu este întâmpinată în felul acesta convențional. O întâmpinăm ca pe o prietenă, chiar ca pe o entitate pe care o putem iubi din adâncul ființei noastre celei mai elementare. Prin acest fapt, ştiința spirituală este din ce în ce mai mult o problemă personală.

Când ne apropiem astfel de adevărurile pe care ieri le-am putut prezenta doar tangențial, privitoare la viața dinainte de naştere, dinainte de existența pământească a omului, la ființa spritual-sufletească a omului care prin zămislire şi naştere coboară dintr-o lume pur spirituală în corpul fizic al omului; sau când, după cum puteți vedea din literatura antroposofică, pătrundem tot mai mult în domeniul lumilor spirituale, prin care trece omul de la moartea sa şi până în momentul când se naşte din nou, aşa cum trece prin acestă lume fizică cu simțirea sa, când pătrundem tot mai adânc în aceste lumi ne simțim atât de legați de ceva ce este cuprins în aceste lumi, încât putem conecta propria noastră fire la o cunoaştere sănătoasă, la concepții sănătoase. Şi simtim de asemenea că trebuie să ne îndepărtăm față de ceea ce trebuie să desemnăm ca fiind concepții bolnave.

Ştim, de exemplu, ca să vă arăt printr-o comparație ce am în vedere, că omul, pentru ca să-şi poată dezvolta normal ființa sa fizică, consumă alimente, că aceste alimente trec în interiorul lui prin procese de transformare datorită cărora omul poate să înlocuiască ceea ce a folosit pentru activitatea sa corporală şi ştim că el se simte bine, sănătos, datorită acestei preluări a substanțelor nutritive exterioare în beneficiul existenței sale fizice personale. Mai ştim însă că pot apărea şi situații în care ființa omenească să nu poată primi substanțe nutritive deoarece

organismul său nu este în stare să le digere aşa cum trebuie, sistemul său digestiv fiind bolnav; pot exista şi alte motive care fac ca omul să nu poată să înlocuiască prin hrană ceea ce pierde. Atunci consumă substanțele care se află în propriul său corp, începe să se autoconsume.

Aceasta ne duce cu gândul la legătura dintre manifestările unor boli şi distrugerea corpului propriu. Însă este şi ceva prin care creştem lăuntric atunci când dobândim treptat cunoştințe despre lumea spirituală. Chiar avem, față de cunoştințele care sunt dătătoare de sănătate, următorul sentiment: prin ele ajungem să fim laolaltă cu lumea spirituală, ne trezim în lumea spirituală, prin ele ne contopim cu lumea spirituală, ne croim drum către zei, ne croim drum către propriul nostru suflet nemuritor. Ne croim drum spre ceea ce vom simți când vom trece prin poarta morții şi ne vom găsi în lumea spirituală, dar şi spre ceea ce am trăit înainte de a ne fi coborât, prin zămislire sau prin naştere, din lumea spirituală pe acest pământ. Resimțim toate acestea ca şi cum ne-am fi dăruit ființa noastră proprie lumii exterioare, dar prin aceasta am fi devenit în interior mai împliniți, mai bogați. Abia prin faptul că treptat ajungem să fim chiar lumea, ne putem concepe în deplina noastră interioritate omenească. Şi din felul în care îşi însuşeşte o astfel de cunoaştere, o cunoaştere sănătoasă, omul simte că întreaga sa existență depinde de integrarea sa în lume. Ne dăm seama încetul cu încetul că dacă am fi lipsiți de aceste adevăruri sănătoase ar fi ca şi cum ar trebui să trăim în lumea exterioară fără organe de preluare a hranei şi ar trebui să ne autoconsumăm. Iar această parte a lumii care ne dă sentimentul că este ceva care trebuie respins, ceea ce se prezintă ca fiind aducător de boală ne face să simțim, atunci când o preluăm, că ne consumăm pe noi înşine, că ne tot împuținăm.

Aceasta este deosebirea între acea căutare a adevărului care rămâne numai intelectuală şi cea prin care se pătrunde la cunoştințele cu adevărat sprirituale către care v-am arătat drumul ieri. Aici, în sfera intelectului, se poate discuta despre idealism, spiritualism şi materialism, una din ele ne dă o stare de bună dispoziție, alta nu ne provoacă durere, dar în toate acestea nu găsim nimic care să fie intens omenesc. Dimpotrivă, dacă cuprindem adevărurile sprituale, deci cunoaşterea spirituală sănătoasă, atunci ideile orientate în direcție materialistă ne dor, pentru că ştim că prin aceste realități vopsite în

culori materialiste omul se distruge. Prin aceasta însă adevărurile spirituale dobândesc două nuanțe noi, nuanțe pe care le putem distinge foarte clar pe măsură ce pătrundem în însuşirea cunoaşterii spirituale. Atunci învățăm să cunoaştem înrudirea adevărului cu iubirea, a cunoaşterii sănătoase cu altruismul, dar nu cu acel altruism care-l face pe om să se piardă pe sine, ci cu acela care tocmai prin dezvoltarea sa determină câştigarea Sinelui. Când omul ştie să iasă din sine însuşi şi să pătrundă în lume, când este altruist în acest sens – nu devenind gol de conținut, ci umplându-se cu conținutul lumii –, atunci acest altruism îl îndreaptă spre adevărata existență omenească, spre adevărata afectivitate omenească mai cu seamă, spre conținut sufletesc.

Această dăruire față de realitățile spirituale ale vieții, similară cu iubirea, este ceea ce ni se impune apoi ca un fel de particularitate a caracterului. De aceea ea ajunge să fie un fenomen caracteristic la aceia care pot să-şi însuşească cunoştințe spirituale. Situația este următoarea: omul nu resimte prea multe imbolduri caracterologice ca urmare a cunoştințelor raționale, pur intelectuale, deoarece acestea nu se leagă de ceva persoanl, însă atunci când îşi însuşeşte cunoaşterea spirituală în miezul esenței sale celei mai profunde va şti, de asemenea, că această cunoaştere nu poate fi receptată dacă nu-ți transformă caracterul, dacă nu determină particularități ale caracterului care, s-ar putea spune, într-o exprimare paradoxală, pătrund parcă în carnea şi sângele sufletului, şi anume în primul rând înclinarea spre altruism, spre iubire. Aceasta este deosebirea dintre însuşirea adevărurilor spirituale şi însuşirea adevărurilor fizice.

Învățăm de asemenea să recunoaştem faptul că omul, atunci când preia cunoştințe nesănătoase, trăieşte consumându-se pe sine, rămâne închis în sine, de fapt se distruge prin aceasta pe sine însuşi sub raport spiritual. Şi învățăm să recunoaştem cu cele două nuanțe ale simțirii ce poate să fie egoismul cel mai profund al naturii omeneşti. Aşadar, învățăm să recunoaştem prin aceste cunoştințe iubirea şi egoismul şi printre cele mai de seamă cuceriri obținute de om prin cunoaştere ştiințifică spirituală se înscrie faptul că rezultatele acestei cunoaşteri spirituale pot să fie caracterologice, că asemenea trăsături de caracter pot deveni necesare. Cunoaşterea rațională pur abstractă se comportă de fapt ca o rădăcină de plantă artificială, făcută din ceară. Din ea nu

răsare nici o plantă, şi ea este realizată artificial prin raţiunea noastră. Toate cunoştinţele pe care le preţuim atât de mult acum, oricât ar fi ele de utile şi oricât nu trebuie să fie atacate, sunt formate în mod artificial de către raţiune. Dar din rădăcina adevărată răsare şi planta adevărată. Iar din cunoaşterea adevărată, prin care omul poate să-şi unească spiritul cu spiritele lumii, iese la iveală încetul cu încetul întregul om lăuntric: omul care înţelege printr-un simţământ viu ce este altruismul, dragostea dezinteresată, şi ce este egoismul, şi care din această înţelegere dobândeşte impulsuri de a acţiona în viaţă, de a acţiona, acolo unde este cazul, în mod altruist sau, acolo unde îi este necesar să dezvolte acest egoism, să extragă ceva din sine însuşi, de exemplu pentru a pregăti viaţa, în deplină conştienţă, neascunzând nimic.

Prin aceasta, ia naştere o anumită clarviziune în introspecţia umană pe care o realizează şi în transpunerea acestei introspecţii în activitatea exterioară. Din ceea ce poate deveni cunoaştere spirituală se iveşte şi creşte un om spiritual-sufletesc. Prin aceasta ajungem însă practic printr-o astfel de cunoaştere până la morală. Dacă practicăm cunoaşterea acceptată astăzi în mod curent, va fi mândria noastră de a nu găsi cu nici un chip trecerea spre morală. Noi vrem să fim „obiectivi“ prin aceea că spunem: Da, desigur, procesele care au loc în natura anorganică, neînsufleţită, trebuie să fie analizate pe baza legilor naturii, în aşa fel încât să putem urmări cauzele şi efectele lor, dar aici nu găsim nimic care să aibă legătură cu morala. Ne ambiţionăm să continuăm cu această metodă şi în sfera proceselor care au loc în natura vie, în domeniul vegetal, animal şi uman şi să acceptăm ca ţinând de morală doar ceea ce izvorăşte din anumite profunzimi ale naturii omeneşti, despre care însă nu putem spune că ar putea să-şi manifeste caracterul valabil prin forţa şi impulsivitatea sa internă şi în lumea exterioară şi că ar putea avea acces la o existenţă obiectivă.

În timp ce suntem astfel împinşi, printr-o cunoaştere spirituală, pe de o parte să dezvoltăm în noi, în mod viu, intens, trăirea altruistă, dăruirea de sine plină de iubire în această privinţă – căci fără aceasta cunoaşterea spirituală nu este posibilă –, iar pe de altă parte să ne însuşim o percepere subtilă a ceea ce este egoism automistuitor, pătrundem prin cunoaşterea spirituală direct în ordinea morală a lumii. De aceea, această ordine morală a lumii ni se înfăţişează realmente tot

mai mult sub aspectul ei concret şi izbutim să privim nu numai în mod abstract viața care a precedat-o pe cea terestră, adică viața pe care a parcurs-o omul ca ființă spirituală-sufletească înainte de a coborî pe Pământ prin zămislire şi naştere, ci reuşim pe lângă aceasta să privim cu adevărat în adâncul lumii spirituale, aşa cum cu ajutorul simțurilor noastre fizice privim lumea fizică care ne înconjoară. Şi învățăm în acest mod să cunoaştem că acolo, în lumea spirituală, suntem înconjurați de entități spirituale care nu îmbracă niciodată un corp fizic, tot aşa cum aici, în lumea fizică, suntem împreună cu ființe care sunt ca şi noi întrupate într-un corp fizic. Învățăm însă să cunoaştem concret această lume spirituală şi entitățile sale; nu învățăm să le cunoaştem dacă nu ne-am însuşit lăuntric, caracterologic, cu însuflețire, pe calea cunoaşterii, sentimentul de altruism, de dăruire de sine dezinteresată. Căci aceasta este taina existenței pământeşti corporale: în timp ce începând de la naştere şi trecând prin vârsta copilăriei, când suntem încă mai mult sau mai puțin dominați de instincte (inconştient sau semiconştient), creştem, afundându-ne tot mai rnult în corpul nostru, păşim – şi tocmai acest lucru apare foarte clar în fața ochilor sufleteşti ai omului – în lumea aceasta exclusiv prin intermediul organelor noastre fizice. Ne pierdem sub aspect sufletesc şi spiritual în vreme ce activăm în mod creator mai cu seamă asupra corpului nostru. Această latură spirituală-sufletească se stinge din conştiența noastră. Tot ce este cuprins în lume ajunge la noi prin mijlocirea corporalului. De aceea materialismul are dreptate în domeniul conştienței terestre, căci pentru ceea ce este pe Pământ trebuie să ne slujim de corpul nostru, dacă rămânem la nivelul conştienței terestre, pe care nu o putem obține decât prin ceea ce este corporal. Pentru conştiența terestră trebuie să rămânem la percepții corporale, dacă nu dorim să ne ridicăm la conştiența independentă de corporal.

Trebuie să spunem, aşadar, că pentru a ajunge la cuprinderea lumii spirituale şi a propriei sale ființe suprasensibile omul trebuie să dezvolte în sine ceva, căci corpul îl împiedică să le sesizeze. Corpul ne smulge din lumea spirituală, ne înstrăinează de lumea spirituală şi ne trage tot mai mult înapoi spre propria persoană şi spre egoism, iar pentru cunoaşterea spirituală trebuie, ca şi în dragoste, să ieşim din noi înşine. Atunci când omul ajunge la o conştiență independentă de

corporal, iese la iveală îndeosebi adevărul profund semnificativ că omul trece de repetate ori prin viața pământească. Nu ne dăm seama de cele care au pătruns în sufletul nostru prin aceste vieți repetate de pe Pământ, deoarece suntem închişi în corp. În decursul vieții noastre facem cunoştință cu cineva care reprezintă pentru noi un destin. Întâlnim acea persoană la o anumită vârstă şi trăim împreună momente care îşi vor pune amprenta asupra întregii noastre vieți ulterioare. Dacă însă privim în mod obiectiv înapoi la desfăşurarea vieții noastre până în momentul acestei întâlniri, ne dăm seama, cu ajutorul vederii spirituale, de ceva ce nu putem observa cu privirea fizică, de faptul că, în realitate, întreaga noastră viață pământească de până atunci a fost o căutare a acelei persoane. De aceea, oamenii care au ajuns în acest spirit la bătrânețe, privind în urmă la cursul vieții lor pământeşti, au spus întotdeauna: Ceea ce am găsit în această viață pământească ni se înfățişează ca fiind întru totul în concordanță cu un anumit plan. Este ca şi cum încă de mic copil porneşti în direcția în care mai târziu te vei întâlni cu un anumit om. Când îți priveşti cu ochii spiritului drumul vieții, trebuie să-ți spui că fiecare pas a fost dirijat în aşa fel încât până la urmă să se poată realiza un asemenea eveniment. Şi cu cât pătrundem mai mult în această trăire, ajungem să înțelegem că tot ceea ce facem, tot ceea ce se află sub influența forțelor fizice terestre, este dirijat din altă parte. Ajungem să recunoaştem că viața pe care o trăim în prezent este dependentă de viețile pământeşti anterioare şi că în intervalele dintre ele, între moarte şi următoarea naştere, au existat şi alte vieți, în lumea spirituală.

Dar nu ajungem la confirmarea acestor vieți dacă nu suntem în stare să ne dezvoltăm dragostea de cunoaştere şi cunoaşterea plină de iubire. Căci nu este atât de uşor, aşa cum ne închipuim adesea, să ajungem la cel care am fost odinioară. Pentru actuala noastră personalitate, cel care am fost într-o existență pământească anterioară este tot atât de străin ca şi un alt om pe care l-am întâlni. Numai dacă suntem în stare să realizăm o cunoaştere plină de iubire şi o dragoste de cunoaştere putem să concepem cu adevărat prin cunoaştere pe acest altul față de care la început ne simțim cu totul străini. Dar atunci el pătrunde în conştiența noastră.

La fel stau lucrurile cu fiecare pas făcut spre o cunoaştere spirituală

superioară; trebuie să realizăm ceva de felul cunoaşterii pline de iubire, deci ceva legat intim de personalitatea noastră, ceva în care suntem implicați direct, personal, ceva ce nici nu arn putea avea dacă nu am fi implicați personal în problema respectivă. Dar prin faptul că noi ne integrăm într-o astfel de lume, că în fond ne extindem cunoaşterea existenței dincolo de naştere şi de moarte, că o extindem mai presus de lumea simțurilor – vedem peste tot, în regnul vegetal, animal, mineral, entități care acționează spiritual –, prin aceasta ne ridicăm într-un regn al adevărului pe care acum impulsurile morale îl pot primi în cunoaşterea noastră. Pentru om, în special, aceasta se prezintă în felul următor. Zicem că de multe ori este extraordinar de greu să ne îndurăm soarta. Desigur, dacă ne limităm la viața pământească fizică, senzorială, putem vedea că mult prea des lucruri care izvorăsc din cele mai bune impulsuri morale nu au succes, pe când altele care nu pornesc din impulsuri bune, morale, pot determina mari succese. De ce se întâmplă aşa? Se întâmplă aşa tocmai din motivul că această lume fizică, senzorială, cu care în oarecare măsură ne-am „îmbrăcat“, o părticică din ea fiind haina trupului nostru, nu cuprinde în nici un fel impulsuri morale. Impulsurile morale se sting în contact cu întreaga noastră activitate şi comportare în cadrul lumii fizice, cel mult poate să apară o compensare convențională. Dar prin cunoaştere spirituală învățăm să ne dăm seama că lumea aceasta nu este unică, ci este îmbibată pretutindeni de spiritualitate şi învățăm de asemenea să cunoaştem cum ceea ce aducem prin comportarea noastră morală sau imorală este luat cu noi în această lume a spiritualității. Dacă învățăm să recunoastem că adevărul este ceva sănătos iar greşeala ceva maladiv, atunci extindem această cunoaştere şi asupra realității morale şi a erorii imorale şi învățăm să cunoaştem că omul, prin faptul că se dăruieşte adevărului moral, devine în domeniul interior, spiritual-sufletesc, un om pe deplin format. Nu este necesar ca acest lucru să se manifeste direct în trupul pământesc actual. Prin faptul că trăieşte în sine un impuls moral, el devine un om spiritual-moral pe deplin format lăuntric. Cel care se abandonează greşelii ajunge să fie lăuntric un infirm, sub aspect spiritual-sufletesc. Apoi el învață să recunoască ceea ce este moral ca fiind ceva sănătos, iar greşeala ca fiind un factor de îmbolnăvire şi învață să recunoască că viața desfăşurată în adevărul moral îl modelează pe om în mod armonios. Însă aceasta este ceva care nu se exteriorizează imediat, în

ciclul evolutiv în care ne aflăm acum, în trupul fizic pe care îl avem ca rezultat a ceea ce ne-am însuşit prin activitatea noastră dintr-o existenţă pământească anterioară. Dar după cum ne orientăm spre adevărul care este sănătos rnoral sau spre greşeala nesănătosă moral, ajungem să fim fie oameni sănătoşi, echilibraţi în spirit şi în suflet, fie infirmi din punct de vedere spiritual şi sufletesc. Atunci când trecem pragul morţii şi lepădăm corpul fizic, acesta nu mai reprezintă o piedică. Atunci fiinţa noastră spirituală-sufletească dobândeşte în totalitate fizionomia pe care ne-am însuşit-o prin înfăptuirea celor bune sub aspect moral sau a celor rele sub aspect moral; atunci trăim fie ca om desăvârşit în suflet şi spirit fie ca infirm în spirit şi suflet.

Trecem aşa prin lumea spirituală până ajungem iar într-un corp fizic, pământesc, prin care ne clădim singuri, dinăuntru, propriul nostru destin, astfel încât fie că, datorită faptului că aducem din existenţa terestră anterioară un echilibru spiritual-sufletesc, putem să ne alcătuim un corp omenesc fără cusur, pe care îl putem orienta în viaţă spre diverse activităţi, fie că, datorită faptului că ajungem aici cu o infirmitate morală, ne comportăm cu stângăcie şi nepricepere în dirijarea corpului nostru pămânesc, din faza embrionară şi până la vârsta adultă; prin aceasta ne pregătim un destin lăuntric care se manifestă apoi şi ca destin exterior. Cel care este capabil să analizeze viaţa fără idei preconcepute îşi va da seama cum se înlănţuie formarea interioară a destinului cu trăirea destinului exterior, prin faptul că suntem în stare să ne folosim de trup şi de tot ce se leagă de acesta, că, prin intermediul trupului, avem de-a face cu lumea fizică, sensibilă, că îl putem dirija din interior cu îndemânare sau cu nepricepere. Pregătim prin aceasta, măcar în parte, şi evenimentele exterioare, astfel că destinul nostru exterior apare ca un rezultat parţial al destinului interior. Iar aceste încercări prin care trecem se compensează mereu pe parcursul existenţelor terestre care se succed una după alta.

În felul acesta dobândim de fapt în lumea spirituală – şi ea este cea în care ceea ce este drept şi ceea ce este greşit sub aspect spiritual se transformă în ceea ce este sănătos şi ceea ce este bolnav – forţele modelatoare ale spiritual-sufletescului şi ale impulsurilor morale. Lumea morală devine pentru noi o realitate incontestabilă şi noi ne spunem: În aceeaşi existenţă pământească impulsul moral nu poate să

exercite o acțiune directă asupra fizicului; când trece însă dintr-o viață pământescă în următoarea, influența sa dătătoare de sănătate se resimte în întreaga sa realitate, aşa cum în lumea fizică acționează forțele căldurii, lumina si electricitatea. Părerea că ordinea morală a lumii ar fi numai o abstracțiune pornită de la oameni se datorează convingerii că putem cunoaşte numai condițiile care caracterizează lumea fizică. În acest caz pornim de la efecte către cauze. Dar şi în lumea spirituală putem cunoaşte condițiile care determină interacțiunea forțelor, numai că trebuie să avem în vedere că, pentru efectele care se manifestă într-o existență pământească, cauzele se află într-o viață pământească anterioară – între acestea două aflându-se şi o etapă de viață în lumea spirituală. Cu alte cuvinte, trebuie să ne dăm seama la ce nivel se fac simțite cauzele şi acțiunile care determină destinul omenesc. Prin aceasta, ceea ce era considerat altminteri numai o cunoaştere fizică solidă se extinde şi în domeniul ordinii morale-spirituale a lumii, şi astfel cucerim această ordine morală-spirituală a lumii.

S-ar putea însă aduce, la adresa acestei cunoaşteri spirituale, obiecția pe care am menționat-o deja ieri: toate acestea sunt foarte frumoase, dar în primul rând oamenii nu posedă această cunoaştere spirituală; numai acela care este cercetător spiritual poate să îmbrace în cuvinte şi idei ceea ce vede el în lumea spirituală, şi doar aşa pot fi sesizate aceste idei. V-am spus încă de ieri că pentru a realiza un tablou trebuie să fii pictor, dar pentru a resimți frumusetea si conținutul lăuntric al tabloului nu este nevoie să fii pictor, ci trebuie să te laşi numai în voia naturii omeneşti, fără rezerve şi prejudecăți. Aceasta este situația şi în privința ştiinței spirituale. Pentru a o „zugrăvi“ tu însuți în idei trebuie să fii cercetător spiritual, dacă însă este prezentată în conferințe şi în literatura corespunzătoare dedicate acestui subiect, ea se înfățişează ca şi tabloul privit de cineva care nu este pictor. Nu este nevoie de nimic altceva decât să te lasi în voia simțului realității, fără rezerve şi prejudecăți, şi vei obține o imagine sănătoasă a lumii spirituale! Da, trebuie chiar să vă spun ceva cu totul deosebit în această privință. Astăzi se întâmplă mereu aşa: deoarece ştiința spirituală despre care vorbim acum este ceva relativ nou pentru civilizația noastră, acela care este susținătorul ştiinței spirituale pe baza cunoaşterii sale directe este foarte izolat şi este nevoit să se limiteze la înveşmântarea ei în cuvinte şi idei pentru ca să o poată împărtăşi oamenilor. S-ar putea crede că

ceea ce are de spus l-ar privi de fapt doar pe el însuşi. După cum stau astăzi lucrurile – încă mai stau aşa, dar trebuie să sperăm că foarte curând această situație se va schimba, căci ştiința spirituală este ceva care îl însufleţeşte pe om –, omenirea apare numai ca receptoare față de cel care are cunoaşterea spirituală. Însă pentru cel care pătrunde astăzi în această cercetare la cunoaşterea spirituală printr-o contemplare proprie, directă, pentru acela această ştiință spirituală este totuşi altceva decât pentru oamenii care, după cum tocmai v-am arătat, o preiau printr-un simț sigur al realității. V-am spus încă de ieri: într-un anumit punct al cunoaşterii spirituale trebuie să treci printr-o durere care nu poate fi asemuită cu nici o altă durere din lume. Este punctul în care pătrundem dincolo de propria noastră existență spirituală dintre naştere şi moarte, ieşim în marea largă a veşniciei spirituale în care ne găsim atunci când trecem pragul morții şi în care am fost înainte de a coborî prin naştere în viața fizică de pe Pământ. Trebuie să trecem printr-o durere nespusă atunci când cunoaşterea noastră ajunge să părăsească lumea fizică, senzorială, şi vrea să pătrundă în lumea spirituală. S-ar putea spune că această durere influențează întreaga viață a omului. Şi; mai înainte de toate, celui care astăzi – căci aşa trebuie să fie în prezent – parcurge prin propriile sale forțe inițierea, pătrunderea în cunoaşterea superioară, această cunoaştere superioară i se înfățişează ca ceva care la început cuprinde omul integral, dar care apoi se desprinde de el în mod incredibil de intens. Dați-mi voie ca în acest loc să vă relatez ceva care în aparență are un caracter cu totul personal; dar ceea ce este cu totul personal aici – astăzi voi intra mai mult în aspectul personal – are şi un caracter impersonal, ceea ce poate fi resimțit de oricine care ajunge într-o situație similară.

Mai întâi cunoaşterea în spirit cuprinde omul în întregime. Cunoaşterea intelectuală obişnuită cuprinde numai mintea omului, rațiunea, adică ceea ce în fond are o atitudine foarte neutră față de trăirea personală directă. Se ştie că numai capul trebuie supus efortului, pe când celelalte sunt pe de lături. Desigur, pentru a obține anumite lucruri în cunoaşterea actuală trebuie să stăm mult timp aşezați. Mulți ar avea ceva de spus despre această sedere, pe care deseori au întrerupt-o, pentru că nu este plăcută. Însă de fapt în cunoaşterea obişnuită omul nu se solicită în întregime. Dacă însă pătrundem, după cum v-am arătat, în cunoaşterea adevărată a lumii

suprasensibile, avem această senzatie: dacă îți soliciți numai rațiunea, al cărei organ este capul, această cunoaştere spirituală se risipeşte ca un vis, se şterg atât ideile de largă cuprindere cât şi amănuntele. Într-adevăr, atunci când păşeşti în lumea spirituală, când treci pe lângă ceea ce se numeşte „păzitorul pragului“ spre lumea spirituală, înduri un chin cumplit, nu datorită conținutului celor dobândite prin cunoaştere – căci acesta este foarte real –, ci datorită necesității de a pune existența în deplină realitate în interiorul conştienței. De fapt, foarte mulți oameni sunt capabili să aibă relativ repede trăiri în lumea spirituală. Dar pentru aceasta este nevoie de prezență de spirit, adică de o percepere rapidă. Pentru cei mai mulți oameni ceea ce li se întâmplă în lumea spirituală este într-adevăr acolo, dar înainte de a reuşi să-i acorde atenție a şi dispărut. Trebuie să ai prezență de spirit ca să-ți îndrepți repede privirea sufletească spre ceea ce ai trăit. Prezența de spirit este ceva extrem de necesar pentru cunoaşterea spirituală. Trebuie să dăm foarte mare atenție prezenței de spirit, aşa cum am arătat în cartea mea ***Cum putem ajunge la cunoaşterea lumilor superioare?*** Când reuşim să cuprindem aceste cunoştințe situate în afara spatiului şi timpului – de aceea ne şi scapă cu atâta uşurință, pentru că se află în afara acestor coordonate – atunci, sub aspect exterior, ele ni se prezintă ca visele. Este foarte greu să treci dincolo de acest caracter de vis al lor. Dacă le abordăm numai cu mintea, ele ne scapă ca şi visele. Aş îndrăzni să spun că cel care vorbeşte în idei desprinse din lumea spirituală trebuie întotdeauna să aibă, chiar în momentele când vorbeşte, această lume spirituală în fața sa. Dar el nu se poate obişnui cu această şedere în interiorul lumii spirituale dacă nu participă la cunoaştere, cel puțin într-un anumit fel, cu întreaga sa făptură. Unii pot realiza aceasta într-un fel, alții într-alt fel. De exemplu, pentru mine este întotdeauna o necesitate să-mi fixez, fie prin câteva cuvinte disparate, fie prin mici desene simbolice, rezultatul contemplării spirituale. Nu este vorba de a realiza în vreun fel o scriere mediumică. Este o scriere complet lucidă, absolut conştientă, prin care însă este activat nu numai capul ci şi altceva, care face ca activitatea omului să fie extinsă prin implicarea integrală a făpturii sale, atunci când se şi scrie concomitent. Nu contează dacă ceea ce s-a scris în acest fel va fi utilizat ulterior ca notițe, contează numai ceea ce faci. Pot să vă mărturisesc că în viața mea am adunat cu carul astfel de caiete de însemnări la care nu m-am mai uitat niciodată după aceea –

căci ceea ce contează este să poți reține ceea ce ai văzut în lumea spirituală cu o forță mai mare decât simpla forță a minții. Reținem cu o fortă mai mare atunci când trăirea respectivă se revarsă prin mâna noastră, datorită acelui impuls al voinței care ne determină să scriem. Această fixare a evenimentelor interioare din lumea spirituală este condiționată de trăirea adevărurilor, s-ar putea spune „în mod organic“, cu întreaga făptură.

Se mai adaugă ceva aici, ceva ce nu trebuie să rămână aşa în civilizația noastră, după cum nu era aşa nici în trecut, când căile spre cunoaşterea inițiatică erau total diferite. Am în vedere o problemă care astăzi se prezintă în mare măsură în felul următor. Dacă ai realizat pe vremuri ceva în domeniul ştiinței spirituale la care ai vrea să revii mai târziu şi când, ca de exemplu în cazul meu, eşti deja un om în vârstă şi ceea ce ai vrea să comunici acum a fost înfăptuit de tine poate cu patruzeci de ani în urmă, aceasta pare ceva de domeniul trecutului şi deci activitatea spirituală pe care o depui arată de fapt aproape ca şi când ai vrea să prezinți cuiva ceva ce ai citit într-o carte veche de care eşti complet străin. Aş vrea să mă înțelegeți: ceea ce ai realizat tu însuți cu ani în urmă ajunge să-ți fie tot atât de străin ca ceva care este scris într-o carte din anul respectiv cu care nu ai nici o legătură. Se desprinde, nu ca în cazul cunoaşterii abstracte de care v-am vorbit, dar, spiritual, se desprinde de tine. Ceea ce în alte situații, în afara cunoaşterii inițiatice, este resimtit ca fiind în mod foarte justificat legat de propria noastră ființă ni se înfățişează aici ca o altă persoană. Pot să spun că unele cărți primite din partea prietenilor îmi sunt astăzi mai apropiate decât cele pe care le-am scris eu însumi mai demult. Îmi recitesc cărțile din tinerețe numai dacă este neapărată nevoie, de exemplu, atunci când trebuie să fac corectura la reeditări, căci deja ele sunt străine de mine. Deci contribuția pe care trebuie s-o aducă astăzi cercetătorul spiritual se desprinde de persoana sa, devine ceva obiectiv. De aceea nu poți resimți în mod cu totul elementar vreo bucurie extraordinară sau vreo înălțare extraordinară şi aşa mai departe. Însă acest lucru nu este legat de cunoaştere ca atare, ci de modul şi condițiile în care încă mai este necesar să se ajungă la ea în zilele noastre – în singurătate. În vremurile de demult, când încă domnea o manieră mult mai instinctivă, mai puțin conştientă, de a ajunge la ştiința inițiatică, singurătatea nu era deloc favorabilă pentru cultivarea acestei ştiințe

inițiatice. Dacă urmăriți istoria în această direcție, veți constata că ştiința inițiatică este întotdeauna cultivată în cadrul unor societăți. Astfel de societăți există şi astăzi, dar acum ele nu fac decât să întrețină tradiția. Cel care vorbeşte astăzi, direct din cele desprinse din calea sa personală spre cunoaştere, este deja sortit într-o anumită măsură singurătății.

Dar cum erau orânduite societățile de acest fel şi cum vor fi ele din nou organizate atunci când cunoaşterea celor spirituale va fi acceptată iarăşi de civilizație, când va fi chemată iarăşi să se implice în toate domeniile vieții şi în practică? Căci ea va putea face aceasta când oamenii îşi vor însuşi cunoaşterea spirituală. În astfel de societăți se proceda aşa: prin propriul acord liber consimțit, fiecare prelua o anumită parte a cunoaşterii. Unul îşi concentra cercetarea spirituală proprie pentru a studia influența lumii aştrilor asupra vieții omeneşti, un altul studia calea parcursă de viața omenească de la existența spirituală premergătoare celei terestre la pătrunderea în sfera terestră. Prin aceasta se urmărea să se creeze posibilitatea cercetării în amănunt a diferitelor domenii. Căci dacă este nevoie de zece ani numai pentru ca să se ştie câte ceva despre influența aştrilor asupra vieții omeneşti, pentru a cerceta în detaliu doar câțiva paşi de pe calea ce duce de la viața premergătoare celei pământeşti la viața pământească sunt necesari nu zece ani, ci o întreagă viață de om. De aceea, această împărțire a cunoaşterii în mai multe domenii distincte era pe de-a-ntregul îndreptățită. În felul acesta fiecare se încadra în domeniul asupra căruia se concentra în mod special, lăsând ca toate celelalte să le primească de la confrații săi. Astfel că el avea parte în acelaşi timp de acea trăire interioară care constă în producerea cunoaşterii şi de cealaltă trăire, care constă în receptarea unor cunoştințe pe care nu le-ai produs tu însuți. Când omenirea va ajunge în sfârşit să fie mai caldă, când în sfârşit inimile se vor deschide pline de căldură, ştiința spirituală va trebui să se prezinte ca o imagine pictată. Atunci omul va putea recepta, prin simțul său natural al realității, ce anume este cuprins în ideea pe care n-a produs-o el însuşi, dar pe care o resimte direct prin faptul că o preia prin intermediul simțului său neîngrădit al realității. În altă ordine de idei, el va resimți şi acea durere şi suferință despre care v-am vorbit, pe scurt toate nuanțele implicării personale, la contactul cu cunoaşterea care i se înfățişează. Datorită acestui fapt, el

va răzbi pe baza propriilor sale forțe sufletești până la înțelegerea celor spirituale. Omul poate face aceasta atunci când primeşte adevărurile spirituale. În ziua de astăzi de multe ori omul trebuie să renunțe la acest lucru, să se resemneze sub acest aspect, atunci când el însuşi produce ceva într-un domeniu anume al adevărurilor ştiinței spirituale. De aceea, roadele adevărurilor ştiinței spirituale pot să ajungă tocmai la aceia care, având o inimă plină de căldură, receptează aceste adevăruri. În vechile confrerii spirituale-ştiințifice oamenii tocmai asta trebuiau să facă, să recepteze. De aceea i se delimita cuiva – sau el însuşi îşi selecta – un anumit domeniu de cercetare spirituală în care acesta renunța la orice receptare însuflețitoare, care îmbogățeşte viața. În schimb el beneficia de această îmbogățire a vieții prin cele receptate de la ceilalți confrați. Ceva asemănător ar trebui să se producă din nou în viitor.

Vă relatez acestea nu pentru a vă prezenta o situație relativ personală, ci pentru ca prin această latură personală, afectivă, să vă atrag atenția că roadele ştiinței spirituale despre care am vorbit nu sunt condiționate de necesitatea de a fi produse de cineva personal. Şi la aceasta poate ajunge oricine dacă ține seama cât de cât de ceea ce am arătat de exemplu în cartea mea ***Cum putem ajunge la cunoaşterea lumilor spirituale?*** ca exerciții sufleteşti, meditație, concentrare şi aşa mai departe. Dacă prin aceasta el realizează o activitate sufletească în sinea sa, chiar numai pentru a înainta cu câțiva paşi în adâncul vieții, aceasta face să i se deschidă inima pentru ceea ce poate fi receptat de la cercetătorii spirituali de vocație. Şi atunci darul spiritual primit devine ceva ce se poate ataşa strâns de ceea ce este personal, deoarece se adresează elementului personal din om. Atunci omul ajunge personal la izvoarele acelei vieți din care se trage veşnicia în esența sa. Atunci se cufundă în ceea ce a fost înainte de viata pământească, a omului; în ceea ce va fi după această viață pământească, se cufundă în trăirile pe care le-a avut în lumea spirituală înainte de viața pământească şi pe care le va avea după această viață pământească, după ce, trecând prin poarta morții, va ajunge în lumea spirituală. Din omul inițial, inferior, creşte al doilea om, superior. Dar cel de-al doilea om, superior, nu poate să ia avânt, nu putem dobândi înțelegerea ideilor ştiinței spirituale, dacă nu putem simți că ne aflăm cu ceva în lumea spirituală aşa cum aici, în lumea fizică, cu idei ferme despre natură, ne simțim

ancorați în ceva. Faptul că avem muşchi şi oase ne leagă de natura exterioară, prin aceasta suntem ancorați cu propria noastră natură fizică în natura fizică exterioară. Atunci când înțelegem conținutul adevărat al ideilor spirituale şi le recunoaştem ca fiind acelaşi lucru cu lumea spirituală, învățăm să ne simțim integrați într-o lume spirituală, divină, aşa cum prin corpurile noastre ne simțim integrați în lumea sensibilă. Şi acest sentiment de apartenență este important, căci prin el ne putem concepe şi în ființa noastră spirituală, aşa cum prin corpul nostru ne concepem în ființa noastră fizică. Aşa cum însă prin corpul nostru sesizăm numai ființa trecătoare, existența dintre naştere şi moarte, tot aşa prin existența noastră spirituală-sufletească ne vedem pe noi înşine în lumea veşnică, spirituală-divină. Tocmai pentru că ne cufundăm mai adânc în personal, aflăm cum nu numai omul în general, omul abstract, îşi are rădăcinile într-o lume spirituală, ci mai aflăm cum fiecare ins tocmai prin ceea ce are el personal – prin aceea că poate să trăiască pe Pământ în deplină individualitate, într-un anumit loc şi într-o anumită perioadă – îşi are rădăcinile, în mod cu totul elementar, într-o lume spirituală, în lumea spirituală căreia îi aparține şi care are caracter etern. Deoarece simte aceasta, el simte, ca să spunem aşa, glasul care îi strigă: Fereşte-te să devii, prin conținuturi spirituale nesănătoase, un infirm din punct de vedere spiritual-sufletesc, căci şi tu ai fost pus la socoteală ca oricare om nu numai în general, ci ai fost pus la socoteală pentru că eşti un om cu propria ta personalitate, cu individualitatea ta.

În această umanitate personală, cea mai individualizată, omul se cufundă prin gândurile sale religioase şi cele mai elevate senzații artistice pe care le poate încerca în raport cu Universul. De aceea, ştiința spirituală duce direct la sentimente religioase. Oricine poate să vadă din cărțile noastre cum creştinismul este aprofundat, cum este prezentat în deplină lumină şi în adevărata sa esență abia prin adâncirea în trăirile personal-omeneşti ale lui Christos, care s-a arătat sub o înfățişare personală. Prin faptul că în această manieră, pe o cale personală, pătrundem până la o entitate spirituală veşnică, doar prin acest fapt personalitatea noastră se integrează cu nuanța potrivită în lumea reală, căci astfel devenim conştienți că fiecare dintre noi este luat în considerare în mod personal. Şi atunci dobândim într-adevăr cunoaşterea spiritului ca ceva care devine direct un drum personal al

omului în viață. Ne simțim atunci ca şi cuprinşi lăuntric de conținutul cunoaşterii spirituale, aşa cum corpul nostru este cuprins de forța năvalnică a sângelui care îi întreține viața.

Ne simtim ca şi când existența noastră individuală, personală, pe Pământ ar putea fi oarecum caracterizată prin următoarea comparație. Undeva are loc o adunare. Se insistă să venim la acea adunare. Se insistă în mod individual să venim la acea adunare, întrucât acolo se aşteaptă să se spună tocmai ceea ce numai noi, numai Eul nostru propriu ca individualitate personală poate aduce în discuție. Să presupunem că înainte de a merge la această adunare unde suntem aşteptați facem un anumit lucru care are drept urmare faptul că nu mai putem merge acolo. Nu mai mergem. Vom fi cel care este aşteptat – şi care nu vine!

Întrucât ştiința spirituală devine o chestiune personală, omenească, învățăm să cunoaştem treptat că ceea ce facem în viață prin ştiința spirituală îmbogățeşte viața şi sub aspectele cele mai practice ale ei. Învățăm să recunoaştem faptul că drumul nostru personal în viață este orientat într-o direcție în care suntem aşteptați. Contemplând lumea spirituală, lumea în care entități spirituale divine acționează în mod creator asupra existenței noastre individuale, vedem în acelaşi timp un loc unde ne dăm seama că suntem aşteptați şi vom răspunde acestei aşteptări care ni se adresează şi vom ajunge la aceia care ne vor fi alături într-o lume superioară, spirituală, numai atunci când pe calea vieții omeneşti personale vom găsi în lumea spirituală pe omul acesta etern în armonia sa deplină, în deplina sa putere, primind de la el elementul spiritual-sufletesc. În felul acesta cunoaşterea spirituală adâncită în ceea ce este omenesc ne conduce la situația de a trebui să decidem dacă vom pătrunde acolo sus, în domeniul în care omenescul convieţuieşte cu spiritualul, acolo unde suntem aşteptați sau dacă – noi trecem, doar, prin naşteri şi morți – vom ajunge o dată până acolo unde ni se vor adresa aceste cuvinte pline de reproş: Tu ai fost aşteptat – şi nu ai venit!

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

CONFERINȚA I

Haga, 13 noiembrie 1923

Desigur că înțelegeți cu câtă mulțumire m-am reîntors la dumneavoastră, pentru a discuta în fața dumneavoastră şi cu dumneavoastră chestiuni antroposofice. Fireşte, poate că acest lucru se întâmplă destul de rar, totuşi se întâmplă să se spună în asemenea ocazii multe lucruri care pot da ocazia să se prelucreze mai departe cele spuse. Acest lucru este, de fapt, întotdeauna baza unei întâlniri, chiar şi atunci când ea nu poate fi realizată şi în mod spațial.

De data aceasta ne-am întâlnit şi pentru a forma, cu această ocazie, Societatea antroposofică olandeză. Formarea acestor societăți, în diferite țări, este necesară în împrejurările actuale, dacă vrem să creăm o cât mai bună bază individuală, solidă, pentru ceea ce avem nevoie în prezent. Societatea antroposofică generală, care va lua ființă de Crăciun, la Dornach, nu va putea fi întemeiată decât atunci când fiecare societate, din diferite țări, va fi reprezentată în aşa fel, încât reprezentanții ei să exprime realmente – aş vrea să spun – lăuntricul substanțial al fiecărei individualități antroposofice în parte. În acest caz, vom putea realiza ceva foarte necesar, ceva foarte însemnat şi important când vom întemeia Societatea antroposofică generală. Dacă puteți să simțiți, împreună cu mine, cât de importante sunt aceste lucruri, pentru ziua de azi, atunci vom putea crea cu toții ambianța necesară acestor câteva zile*. Şi, pornind din această ambianță, aş dori să vă mulțumesc din suflet pentru cuvintele dumneavoastră şi să vă transmit tuturor cele mai cordiale salutări pentru aceste zile.

* Într-o cuvântare introductivă se indicase însemnătatea acestei sesiuni pentru întemeierea unei societăti antroposofice a Olandei. (Nota trad.)

Pentru aceste conferințe interne s-a ales tema: *Omul suprasensibil aşa cum poate fi înțeles în mod antroposofic*. Vom încerca să exprimăm această cunoaştere suprasensibilă şi această înțelegere a omului din

cele mai diferite perspective. Deoarece nu putem avea decât un mic număr de conferințe, aş dori să pătrund chiar de acum în miezul considerațiunilor.

Când vorbim despre omul suprasensibil, noi ne punem de la început în opoziție cu felul cum se vorbeşte în prezent despre om. De fapt, de mult timp nu se mai vorbeşte despre omul „suprasensibil“, chiar şi atunci când cineva are concepții idealiste; în cultura şi în cunoaşterea curente ale prezentului nu se vorbeşte despre omul care trece prin naşteri şi morți succesive. Căci, de-a lungul veacurilor, a devenit ceva firesc să se spună copiilor deja, în şcoală, cum concepția modernă despre lume ar fi dovedit că Pământul este ca un grăunte de praf în Univers; pe acest grăunte de praf se mişcă prin lume, cu o iuțeală nebună, omul, un grăunte de praf încă şi mai mic care, fireşte, nu are nici o însemnătate pentru sensul cosmic. Dar, în timp ce această concepție despre grăuntele pământesc de praf a pătruns în toate mințile şi în acelaşi timp în toate inimile, s-a pierdut azi cu totul posibilitatea de a face o legătură între om şi ceea ce se află în afara a ceea ce este pământesc. Şi chiar dacă oamenii nu sunt dumiriți, chiar dacă aceste lucruri rămân în inconştient, vorbeşte în ziua de azi, într-o limpezime incontentestabilă, către sufletul omenesc ceva ce invită în mod energic pe om să-şi îndrepte din nou privirea către partea suprasensibilă a ființei sale şi – în acelaşi timp – a ființei Cosmosului. Căci în ultimele veacuri noi am primit materialismul şi în ceea ce priveşte cunoaşterea oamenilor. Ce este oare acest materialism?

Materialismul este acea concepție despre lume care ia în considerare omul în măsura în care a rezultat din substanțele şi forțele acestui Pământ. Şi chiar dacă unii subliniază că omul nu se compune numai din substanțele şi forțele Pământului, noi totuşi nu posedăm nici o ştiință care să se ocupe cu acea parte din om care nu vine din substanțele şi forțele acestui Pământ. De aceea, afirmația multora dintre cei care, din punctul lor de vedere, sunt bine intenționați, cum că totuşi partea eternă din om ar putea să fie înțeleasă nu este cu totul cinstită. Acest materialism nu există numai pentru a contrazice; azi a devenit un dilentantism această contrazicere a materialismului. Concepțiile teoretice care se bazează pe materialism fie pun la îndoială o lume spirituală, fie o neagă cu desăvârşire, sau cel puțin se îndoiesc

că ar putea fi cunoscută, sau neagă această cunoaştere; nu aceste puncte de vedere sunt ceea ce trebuie luat în considerare în primul rând. Ceea ce este însă de luat în considerare în primul rând este partea covârşitor de impunătoare a materialismului. La ce foloseşte, în definitiv, când, dintr-o anumită stare sufletească sau prin tradiție religioasă, oamenii spun: Gândirea omului, simțirea omului, voința omului trebuie totuşi să fie ceva independent de creier, iar ştiința actuală vine apoi şi dărâmă, printr-un mijloc oarecare, de cele mai multe ori făcând cercetări cerebrale în stările patologice, bucată cu bucată din creierul omului şi dărâmă, în acelaşi timp, în mod aparent, şi bucată cu bucată din sufletul omului? La ce foloseşte dacă, dintr-o anumită stare sufletească, sau din tradiție religioasă, vorbim despre nemurirea vieții sufleteşti dacă atunci când această viață sufletească se îmbolnăveşte, de pildă, nu ne vine nimic altceva în minte decât să ne gândim la vindecarea creierului sau a sistemului nervos în genere? Dar toate acestea ni le-a adus materialismul. Mulți din cei care, în ziua de azi, vor să combată materialismul nu ştiu de fapt ce fac; căci ei nici nu bănuiesc marea importanță pe care o au cunoştințele de detaliu pe care le-a adus materialismul. Ei nu bănuiesc ce consecințe a adus materialismul pentru întreaga cunoaştere umană.

Să punem în fața sufletului nostru această chestiune ca punct de plecare. Noi privim omul aşa cum îl poate cunoaşte ştiința din ziua de azi, şi pornim în mod foarte cinstit la lucru. Atunci ni se va releva ceva. Din tot ce poate scoate la iveală fiziologia, biologia, chimia etc. pentru a explica pe om se va recunoaşte cum se distribuie diferitele substanțe şi forțe ale lumii şi ale Pământului, pentru a alcătui muşchii, sistemul nervos, sistemul sanguin, fiecare simț în parte ete., în sfârşit omul întreg despre care vorbeşte ştiința de azi. Aici se află un fapt deosebit. Ne apropiem mai întâi de această ştiință în felul care, cu drept cuvânt, ne apare ca având cel mai deplin succes. Să luăm de pildă cunoaşterea aceea omenească care stă la baza cunoştințelor pe care medicul trebuie să şi le însuşească la universitate ca bază a activității sale vindicătoare; luăm ceea ce află el despre om în primul rând în ştiințele pregătitoare şi apoi în ştiințele care sunt baza medicinii. Să ne închipuim toate acestea rezumate într-un manual care cuprinde tot ce trebuie să învețe medicul despre om. Acolo se află rezumat tot ce trebuie să se ştie despre om, până la treapta când

medicul trece, apoi, la cunoaşterile sale de specialist şi ne întrebăm: Ce este asta? Ce se cunoaşte despre om?

Se cunoaşte foarte mult; se cunoaşte tot ce se poate cunoaşte azi. Căci, dacă plecăm din acest domeniu, trecând într-altul, şi cercetăm pe psihologi, pe cunoscătorii sufletului, totul devine îndoielnic, incert. Căci descoperim îndată că în ştiința naturală, care stă la baza studiului serios, se află rezultate solide ale cercetării. Ele sunt atât de solide încât, de cele mai multe ori, cei care le expun în prelegeri nici nu sunt la înălțimea acestei solidități cu reale merite.

De cele mai multe ori studenții se plictisesc îngrozitor la aceste cursuri de pregătire care li se fac; cauza nu trebuie însă căutată în ştiința naturală, ci în cei care o tratează. De aceea, nu ar trebui să se vorbească niciodată de plicticoasa ştiință naturală ci numai de plicticoşii profesori. Nu este vinovată ştiința naturală, ea oferă realmente lucruri de mare soliditate şi cu reale merite. Aş putea spune că atunci când, în ziua de azi, oamenii fac ştiința naturală, ei pot fi părăsiți de toate spiritele bune, totuşi ştiința naturală ea însăşi lucrează cu spirite bune!

Dar, dacă apoi trecem de la ceea ce se poate oferi ca rezultat al unor cercetări extrem de solide, la psihologi şi la filosofi, şi dacă vedem cum vorbesc aceştia despre suflet sau chiar despre ceea ce este etern în om, atunci ne dăm în curând seama, dacă trecem dincolo de ceea ce ne-a fost transmis din vremuri trecute, că sunt doar vorbe, nimic decât vorbe cu care oamenii nu au ce face. Când, în ziua de azi, un om se apropie de o filosofie sau de o psihologie cu cele mai adânci nevoi ale sufletului său, el nu va constata numai că ceea ce i se spune este plicticos, dar nici nu va afla nimic referitor la întrebările puse.

De aceea se poate spune că numai ştiința naturală oferă o cunoaştere reală aceluia care o caută. Dar ce ne învață ştiința naturală despre om? Ea ne învață despre ceea ce, la om, ia ființă o dată cu naşterea sau cu concepția şi se stinge o dată cu moartea. Nimic altceva! Dacă vrem să fim cinstiți, asta este totul! De aceea nu este posibil pentru cel care vrea să fie corect decât să-şi îndrepte privirea către ceea ce nu poate fi atins, azi, cu mijloacele obişnuite ale ştiinței naturale, adică să întemeieze o adevărată ştiință sufletească şi spirituală care, la rândul

ei, se bazează pe o experiență şi pe o observare a spiritului, ca vechea cunoaştere spirituală. Şi acest lucru nu poate să se facă altfel decât cu , mijloacele pe care le găsiți indicate în cărțile mele ***Cum se dobândesc cunoştințe despre lumile superioare?***, ***Ştiința ocultă*** şi altele, unde sunt descrise mijloacele prin care omul se transpune în posibilitatea de a vedea realmente spiritualul şi de a vorbi despre el aşa cum vorbeşte despre ceea ce se află în lumea materială, senzorială, pe care se bazează, în mod fundamental, ştiințele naturii. Fireşte că studiul a ceea ce este accesibil simțurilor pe Pământ, a ceea ce poate fi experimentat, nu este încă încheiat, dar este pe calea cea bună. Însă toate acestea oferă numai cunoştințe despre omul trecător, fizic, temporar. De aceea nici nu putem să privim dincolo de ce este pământesc, dacă vrem să înțelegem omul cu aceste mijloace. Căci dacă privim numai ceea ce este pământesc percepem numai partea trecătoare din om.

După cum vom vedea însă, acest lucru este ceea ce, de fapt, nu poate fi înțeles *prin el însuşi*. Prin această constatare suntem îndemnați să privim în sus, spre ambianța cosmică. Dar atunci când ştiința de azi priveşte spre ambianța cosmică ea calculează, cel mult, depărtarea stelelor, descrie drumul lor, îndreaptă spectroscopul înspre stele şi spune în ce măsură fenomenele luminoase ne permit să tragem concluzia că stelele sunt alcătuite din aceleaşi substanțe ca şi cele de pe Pământ. Această ştiință a spațiului extraterestru nu poate trece nici ea dincolo de Pământ. Ca punct de plecare, aş dori să ridic azi în fața dumneavoastră unele probleme care apoi, dezvoltate, vor fi tot mai mult confirmate în diferitele conferințe care urmează.

Dacă ne ridicăm privirea dincolo de ceea ce Pământul oferă simțurilor noastre, dacă în loc să facem acest lucru prin intermediul cunoştințelor ştiinței actuale ne ridicăm privirea în lumea stelelor, vom descoperi mai întâi *sistemul planetar*, corpurile cereşti care se află în oarecare raport cu Pământul, care fac mişcări despre care se crede azi că ar fi asemănătoare cu mişcarea acestuia; sunt mişcări în jurul Soarelui şi mişcări care au loc în spațiul cosmic în acelaşi timp cu Soarele într-o anumită direcție etc. Da, aceste lucruri se pot observa şi calcula azi, dar ele nu ne dau nici un rezultat care ar putea avea vreo legătură cu omul. S-ar putea spune că din aceste observații nu rezultă nimic pentru om.

În acelaşi timp, contemplarea suprasensibilă ne conduce la altceva. Privirea noastră se îndreaptă spre planetele situate dincolo de Pământ: Saturn, Jupiter, Marte, vedem apoi Pământul, Mercur, Venus, Luna; noi nu socotim Luna ca fiind o planetă secundară, ci o considerăm, sub aspect planetar, comparabilă cu Pământul. În ceea ce priveşte planetele, ştiinia de azi a calculat că, de pildă, Saturn, care străbate un drum lung, are nevoie de foarte mult timp, de treizeci de ani, pentru a face o rotație în jurul Soarelui, că Jupiter are nevoie de mult mai puțin timp şi Marte de şi mai puțin timp. Prin urmare, când privim cerul înstelat, noi vedem o stea, o planetă într-un anumit loc; într-un anumit punct; în alt punct vedem o altă planetă, pe Saturn, Jupiter şi aşa mai departe. Tot ce se arată în primul rând ochiului sufletesc – acolo Jupiter, aici Saturn – toate acestea au şi ele o sferă eterică, toate sunt cuprinse într-o fină substanțialitate, în eter. Dacă putem să vedem şi eterul, atunci constatăm cum, de pildă, Saturn – această planetă cu o formă atât de bizară: o sferă cu inele în jurul ei – se roteşte în jurul său în eter. Saturn nu este inactiv față de eterul care învăluie şi conține întreaga sferă planetară; când cineva contemplă, în mod spiritual, planeta Saturn, vede cum radiază forța, radiază ceva ce se poate percepe ca formă. Ceea ce ne apare în mod fizic la Saturn este numai o anumită parte, este chiar ceva care dispare, treptat, în fața privirii spirituale. Contemplarea spirituală ne face să avem sentimentul că spiritele lumii vor să aşeze, pentru noi, pe Saturn la locul lui, ca să avem un reper după care să ne putem ghida. Dar, dacă privim la el cu ochiul spiritului, este ca şi cum cineva schițează ceva pe o tablă numai pentru a avea un punct de sprijin, apoi desenează ceva de jur împrejur şi apoi şterge din nou aceste puncte de sprijin. Lucrul acesta se întâmplă de la sine în lumea spirituală: Saturn se stinge, dar ceea ce este în jurul său devine din ce în ce mai clar. Vorbeşte o limbă minunată! Dacă am reuşit să-l stingem pe Saturn şi să vedem ceea ce se țese în eter, atunci constatăm că acest lucru se extinde până la Jupiter. Şi tot aşa face şi Jupiter. Se stinge şi el; ceea ce se țese în eter se extinde chiar foarte departe şi se formează o nouă formă în eter, care împreună cu forma lui Saturn alcătuiesc o imagine. Şi apoi ajungem la Marte; şi aici lucrurile se repetă. Ajungem la Soare; şi, în timp ce Soarele exterior, fizic, te orbeşte, Soarele spiritual nu te orbeşte; tot ce este orbitor se stinge repede când este vorba de Soarele

spiritual. Şi atunci avem un tablou extrem de viu a tot ce se desenează în eter, până la Mercur, la Venus, la Lună.

În felul acesta obținem diverse imagini parțiale şi putem spune că aceste imagini sunt în aşa fel alcătuite, încât Saturn, de pildă, se află, uneori într-un anumit punct, în care nu se poate întâlni cu imaginea lui Jupiter. Dar în mod uimitor este prevenit şi acest lucru, căci ceea ce se vede atunci se formează, de fapt, împreună. Există o linie pe care, dacă o trasăm dintr-un anumit punct, care se află în est, în Asia, prin mijlocul Pământului, şi apoi o prelungim în Univers, ea devine extrem de importantă pentru privitor. Dacă Saturn se găseşte în afara acestei linii, atunci ni se oferă prilejul să ducem imaginea pe care am primit-o de la el până la această linie; şi ea se fixează acolo. Aceste imagini se fixează întotdeauna pentru vederea spirituală prin această linie. (Se desenează.) Deci, dacă vedem undeva imaginea lui Jupiter sau a lui Saturn, desigur ele trebuie căutate, apoi însă ele se fixează prin această linie. Pe această cale se obține o imagine unitară. Sistemul nostru planetar, atunci când îl privim astfel, ne oferă o imagine coerentă. Ştiți dumneavoastră ce este această imagine unitară? O putem descifra şi descoperim că ea ne oferă în linii mari o copie a pielii omeneşti, cuprinzând organele de simț. Dacă aveți în vedere organele de simț care se găsesc în pielea omului şi încercați să constituiți cu ajutorul lor imaginea bolții cereşti, atunci obțineți ce am descris mai înainte: sistemul planetar desenează în eterul cosmic ceea ce există în omul specializat prin condițiile de pe Pământ, în imaginea spațială a suprafeței pielii, cu organele de simț pe care le include. În felul acesta noi legăm omul de pe Pământ cu forma sa, care îi este dată prin învelişul pielii sale, de sistemul planetar, care plăsmuieşte în eter prototipul ceresc al omului pământean.

Un al doilea aspect rezultă dacă analizăm planetele în mişcare. Dacă urmărim o planetă, sistemul lui Ptolemeu ne furnizează o anumită imagine a mersului său, pe când sistemul lui Copernic ne oferă o altă imagine. Se poate şi aşa. Diversele imagini ale mişcării luate în parte pot fi interpretate în mod diferit, dar în primul rând este important să avem capacitatea de a le privi în ansamblu. Saturn, care străbate drumul cel mai lung şi care are nevoie de mai mult timp pentru a realiza o rotație completă, ne oferă împreună cu mişcarea lui Jupiter o

anumită imagine. Dacă privim lucrurile în acest fel, din mişcările tuturor planetelor ia naştere un întreg. Şi această imagine care ia ființă, în acest fel, din mişcările planetelor nu se prezintă la fel cu punctul de vedere exprimat de astronomie. De pildă, pentru contemplarea spirituală nu rezultă imagini de elipse – cum ne spune astronomia; dacă urmărim, de exemplu, pe Saturn el ne dezvăluie o mişcare care se asociază cu alte mişcări, formând un opt, un fel de „lemniscată“, în care se desfăşoară toate celelalte mişcări ale planetelor. Această imagine, care rezultă din mişcările planetelor, ni se arată ca fiind imaginea cerească pe care o putem pune la baza a ceea ce se exprimă, la om, prin intermediul nervilor şi glandelor învecinate.

Prin urmare, dacă facem tranziția de la pielea omenească şi de la organele de simț pe care le include, pe care le găsim, într-o formă primordială, în orânduirea planetelor, aşa cum se arată contemplării spirituale, la mişcările planetelor şi le privim în ansamblu, atunci, desenând conturul formei omeneşti, putem avea simțământul că acest contur redă aspectul sistemului planetar. Dacă desenăm înăuntru sistemul nervos şi glandele cu secreție internă, făcând acest lucru în mod obiectiv, pe baza observațiilor în suprasensibil, avem, la fiecare linie, sentimentul că reprezentăm copia fizică a mişcărilor întregului sistem planetar.

Şi acum omul însuşi poate înainta în contemplarea sa, în contemplarea spirituală a lumii. El a ajuns să-şi facă o imagine, în felul descris acum de mine, despre mişcarea planetelor, desenând nervii omeneşti şi glandele învecinate; acum el poate merge însă mai departe cu cunoaşterea şi atunci fiecare mişcare separată dispare. Dacă de la imaginație ne urcăm la inspirație, atunci diferitele mişcări izolate dispar. Lucrul acesta este deosebit de important. Ceea ce, într-un sens mai îngust, se poate numi vedere dispare din tabloul întreg, deodată nu mai există. Dar acum începem să auzim spiritualiceşte. Ceea ce mai înainte a fost mişcare devine neclar, se confundă şi în cele din urmă avem în fața noastră numai o imagine încețoşată. Dar din această imagine încetosată se formează muzica cosmică şi ritmurile cosmice devin spiritualiceşte audibile. Cu privire la aceste ritmuri cosmice ne putem atunci întreba: Ce trebuie să adăugăm la contururile desenate de noi mai înainte?

Ştim că prin arta omenească se pot transforma unele lucruri. Dacă desenăm conturul omului şi înscriem în acest contur sistemul nervos, noi avem simţământul că pictăm sau desenăm în sensul corespunzător. Dar nu putem desena în mod direct ceea ce auzim în muzica cosmică; căci acestea sunt ritmuri, sunt melodii. Dacă am vrea să le introducem în desenul nostru schematic, atunci, bazându-ne pe aceasta şi urmărind sistemul nervos pe care l-am desenat, ar trebui să luăm o pensulă, să punem repede o culoare roşie într-un loc, apoi repede o culoare albastră; din nou, repede un roşu, iarăşi un albastru etc. şi tot aşa de-a lungul întregului sistem nervos. Apoi, în anumite locuri, tresărim: nu putem merge mai departe, trebuie să ne apucăm să desenăm ceva special: ceva ce exprimă ceea ce auzim în acel moment. Ceea ce auzim poate fi transpus în desen; dar, dacă vrem să fie pus în linia de contur, atunci suntem nevoiți, în unele locuri, să ne extindem, să facem altă imagine, pentru că ceea ce mai înainte se scurgea ca într-un ritm: albastru-roşu, albastru-roşu, albastru-roşu etc... devine acum melodie şi atunci suntem nevoiți să desenăm altceva, o imagine care să ne reprezinte melodia. Ritmuri cosmice – melodii cosmice! Atunci când toate acestea au fost transpuse în imagini, se conturează o muzică cosmică spațial sesizabilă, ca şi aceea care rezultă atunci când mişcările planetelor se pierd în ceață, şi astfel muzica cosmică poate fi auzită de urechea spirituală. Şi ceea ce am desenat în felul acesta sunt căile sângelui. Apoi când ajungem la un organ, la inimă sau la plămâni, la organe care primesc ceva din afară sau care primesc şi dinăuntru, din corp, unele substanțe, dacă ajungem aici trebuie să desenăm ceva care, într-o anumită privință, se leagă de căile sângelui: atunci ies la iveală inima, plămânii, ficatul, rinichii, stomacul. Şi apoi desenăm organele care sunt în legătură cu căile sângelui, organele de excreție – secreția se poate adăuga şi ea – le desenăm acum în schița noastră conturată, în sistemul sanguin, ca venind din muzica cosmică.

Acum mergem mai departe, trecând de la inspirație la intuiție. Aici din muzica cosmică ia ființă încă ceva cu totul special: sunetele se nasc laolaltă, se influențează unele pe altele şi această muzică cosmică capătă un sens. Muzica cosmică devine graiul lumii întregi; ceea ce sintetizăm în expresiile vorbire cosmică, grai cosmic, este ceea ce devine acum audibil. În vremurile vechi toate acestea erau sintetizate prin noțiunea de cuvânt cosmic sau „Logos“. Cuvântul cosmic devine

perceptibil. Şi deoarece el devine audibil suntem nevoiți să introducem încă ceva în desenul prin care l-am reprezentat pe om. Devenim conştienți de acest lucru. Trebuie să procedăm aşa cum, în mod curent, procedăm cu scrisul şi desenul omenesc, când exprimăm ceva sub forma cuvintelor, care sunt plăsmuite din litere: aşa trebuie să exprimăm sensul fiecărui cuvânt cosmic în parte. Şi noi găsim că atunci când exprimăm fiecare cuvânt cosmic în parte şi îl aşezăm în desen (ca şi atunci când cineva ne spune ceva şi ne notăm acest lucru, tot aşa vă spune şi graiul cosmic ceva şi voi îl introduceți în desen) ia naştere în cadrul acestui desen sistemul muscular si sistemul osos.

Acum ați obținut omul întreg din ceea ce vă spune lumea extrapământească. Numai că în decursul acestei observații mai intervine ceva esențialmente diferit.

Să ne reîntoarcem la originea acestui întreg, la ceea ce găsim ca o imagine desenată în eter; atunci, în timp ce noi exercităm această cunoaştere dispare ceea ce este pământesc, nu mai rămâne decât ca o amintire. Ca amintire trebuie să existe, căci altminteri nu avem nici un punct de reazem; trebuie să ne rămână amintirea dacă vrem să ajungem la cunoaştere spirituală. Trebuie să ne spunem că nu este bine ca cineva să ajungă la cunoaştere spirituală excluzând cunoaşterea fizică. După cum atunci când facem ceva în lumea fizică trebuie să ne putem aminti despre ce am făcut, deoarece dacă nu ne amintim de trăirile fizice nu suntem sănătoşi, tot astfel, în timpul cunoaşterii ştiinței spirituale, trebuie să ne putem mereu aminti de ceea ce există în lumea fizică. Prin urmare, dacă ne reîntoarcem la ceea ce este dătător de formă în sistemul planetar, atunci, într-o oarecare măsură, ceea ce a fost pe Pământ, ceea ce noi înşine am recunoscut ca fiind cele mai frumoase rezultate ale ştiinței fizice, se uită cu desăvârşire pentru o clipă. Oricât de bine am cunoaşte noi, aici, ştiința naturală, totuşi, în momentele de cunoaştere spirituală ar trebui întotdeauna, mai întâi, să reflectăm, să căutăm să ne aducem aminte ce am învățat în domeniul fizic. Ar trebui să ne spunem mereu: Trebuie să stăm în mod ferm pe această bază. Dar ea se pierde, devine numai o amintire.

În schimb, acum apare ceva excepțional de viu în comparație cu cunoaşterea fizică – apare tot aşa de viu ca şi un eveniment actual față de ceva ce trăieşte doar în amintire, apare acum ceva pe care îl

considerăm ca fiind forța plăsmuitoare din sistemul planetar. În clipa acaea ne vom afla în cu totul altă ambianță. În clipa aceea apare ceea ce în cartea mea ***Ştiința ocultă*** este indicat sub numele de ierarhia a treia, ierarhia Arhailor, a Arhanghelilor şi a Îngerilor. Vedem că în această imagine trăieşte ierarhia a treia. În fața noastră răsare o lume nouă. Acum noi nu spunem numai că avem în față făptura omenească în prototipul ei cosmic primordial ieşit din sistemul planetar, ci spunem că asupra acestei imagini primordiale cosmice a omului acționează, că o urzesc, Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii, entitățile ierarhiei a treia.

Prin cunoaşterea suprasensibilă putem să avem viziunea unei asemenea lumi, chiar aici în existența pământească. După moarte, fiecare om trebuie să treacă printr-o astfel de cunoaştere; cu atât mai uşor va trece prin ea cu cât s-a pregătit mai bine în existența pământească. Dar, oricum, trebuie să treacă prin ea.

Când omul aici pe Pământ vrea să-şi cunoască înfățişarea, el se priveşte sau se fotografiază. După moarte nu există nici un mijloc ca el să cunoască forma sa proprie sau a celorlalți oameni; dar după moarte omul trebuie să privească conformația sa planetară. Ceea ce îi arată planetele se dovedeşte a fi propria sa conformație; şi atunci recunoaştem drept făptură omenească ceea ce am descris mai înainte. Dar vedem întrețesută în toate acestea acțiunea ierarhiei a treia, a Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor (în l. română: Începătorilor – nota trad.).

Acum ne urcăm şi mai sus. O dată ce am recunoscut că viața şi lucrarea Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor are o legătură cu forma pielii omeneşti şi cu organele sale senzoriale, putem să mergem mai departe în această cunoaştere a omului, în legătură cu lumea extrapământeană. Dar trebuie mai întâi să precizăm un lucru: aici pe Pământ spunem că omul are o anumită înfățişare; unul are o frunte mai aparte, altul un nas deosebit, un al treilea are ochii trişti, altul îi are râzători etc. Şi ne oprim aici. Prin cunoaşterea cosmică ajungem să vedem în tot ce formează făptura omenească lucrarea ierarhiei a treia. De fapt omul nu este o făptură a Pământului; pământescul dă doar substanța, în starea embrionară. Dar cei ce lucrează asupra făpturii omeneşti, venind din Cosmos, sunt Arhaii, Arhanghelii şi Îngerii.

Urcându-ne mai sus, ajungem la confluența mişcărilor, pe care o aflăm reprodusă în sistemul nervos al omului şi în glandele cu secreție internă; atunci descoperim că mişcările planetelor se întrepătrund cu ierarhia a doua: Exusiai, Kyriotetes, Dynamis. Şi deoarece aceste ființe din ierarhia a doua sunt legate de imaginea primordială cosmică a sistemului nervos şi glandular al omului şi lucrează asupra lor, la un anumit timp după moarte, atunci când am ajuns să înțelegem cum se desprinde făptura omenească de prototipul ei cosmic, trebuie să ne înălțăm până la ierarhia a doua şi să înțelegem cum sunt alcătuite la omul pământesc, de care acum ne aducem aminte, sistemul nervos şi sistemul glandular, de către entitățile ierarhiei a doua: Exusiai, Kyriotetes, Dynamis. Acum nu mai privim omul ca şi cum ar fi fost alcătuit prin electricitate, magnetism sau altceva de felul acesta, ci îl recunoaştem ca fiind construit, ca om fizic, de către entitătile ierarhiei a doua.

Mergem apoi mai departe şi găsim, ridicându-ne la muzica cosmică, la melodia cosmică şi la ritmul cosmic, că şi aici există o imagine primordială cosmică a omului. V-am arătat cum se desenează aceasta în forma conturată a omului. Dar nu ajungem mai departe în ceea ce priveşte ierarhiile. Tot ierarhia a doua, a Exusiai-lor, Kyriotetesi-lor şi a Dynamis-ilor lucrează la ceea ce găsim acum. Însă acum este vorba de un alt fel de activitate. Este greu de exprimat prin ce se deosebeşte prima formă de muncă, asupra sistemului nervos, de a doua, asupra sistemului sanguin, a sistemului ritmic al sângelui. Dacă, totuşi, vrem să exprimăm această deosebire, atunci trebuie să spunem că în ceea ce priveşte prima activitate ierarhia a doua se uită în jos, spre ceea ce este pământesc, iar în ceea ce priveşte cealaltă activitate, ea se uită în sus. Aşa încât atât sistemul nervos, cât şi cel circulator, cu organele corespunzătoare, sunt făcute de aceeaşi ierarhie, numai că o dată ea priveşte în jos, spre Pământ, şi a doua oară în sus, către lumea spirituală, către cer.

Dacă pătrundem apoi până la intuiție şi contemplăm cum din acțiunea formativă a Cosmosului, a cuvântului cosmic, a graiului cosmic se urzeşte sistemul muscular şi sistemul osos al omului, atunci ajungem la ierarhia întâi, la Heruvimi, Serafimi şi Tronuri. Atunci am ajuns aproximativ la acel moment dintre moarte şi o nouă naştere, care se

află la mijloc şi pe care, în Dramele-Mistere, l-am descris ca fiind „miezul-nopții al existenței“. De aceea trebuie să considerăm că ceea ce dă omului posibilitatea de a se mişca în lume este urzit, zămislit, creat de către entitățile ierarhiei întâi.

În felul acesta, îl percepem pe om prin cunoaşterea suprasensibilă şi vedem că o lume de entități spirituale stă în spatele tuturor lucrurilor. Azi noi ne-am obişnuit să-l analizăm pe om cercetând, mai întâi, sistemul său osos. De cele mai multe ori, se începe cu scheletul, deşi acest lucru este ceva lipsit de sens, aş putea spune, pentru o observare uzuală; căci scheletul este clădit din lichidul omului. Nu este partea inițială, este numai ceea ce rămâne din lichid, ca rest, şi nu poate fi înțeles decât aşa. Cum se procedează de obicei? Trebuie învățate: brațele, mâinile, oasele brațelor, cele două oase ale antebrațelor, primele oase ale mâinii, oasele degetelor etc.; aşa se enumeră sistemul osos şi totul se învață pe de rost. Ştiți despre ce este vorba, cei mai mulți ați învățat doar pe de rost aceste lucruri. Şi tot aşa se procedează apoi cu muşchii; dar aici lucrurile devin mai dificile; şi când se ajunge la celelalte organe se învață şi ele, dar aici reprezentările încep să se încâlcească într-un grad mult mai mare. Pentru un suflet sănătos nu avem a face decât cu dorința de a afla mai mult, şi anume: de cine depind toate acestea şi câte taine mai sunt dependente de Cosmos? Pentru a studia cu adevărat omul sunt necesare următoarele: la om trebuie început cu pielea şi cu simțurile care sunt cuprinse în ea; şi atunci ne urcăm la ierarhia Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor. Apoi se pătrunde mai adânc în om, se ajunge la sistemul nervos şi la cel glandular şi, prin ele, la ierarhia următoare, la Exusiai, Kyriotetes, Dynamis. Tot la această ierarhie rămânem când ajungem la sistemul circulator, cu organizarea lui caracteristică. Iar când ne ocupăm de ceea ce este construit de către sistemul circulator şi de celelalte organe, ceea ce face pe om să fie mobil, sistemul muscular şi osos, trebuie să ne ridicărn la ierarhia întâi; atunci noi aflăm că ceea ce constituie sistemul muscular şi sistemul osos ale omului este lucrarea Heruvimilor, a Serafimilor şi a Tronurilor.

În felul acesta avem posibilitatea să descriem cum se ridică orânduirea ierarhică de la ierarhia a treia la a doua şi la întâia. Dacă descriem ceea ce acționează aici, ceea ce este cuprins în extrapământesc acționând

asupra pământescului, atunci în fața noastră apare o imagine remarcabilă privind acțiunile acestor ierarhii. Noi privim orânduirea ierarhică, vedem jos entitățile care lucrează, entitățile ierarhiei a treia a Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor; apoi observăm entitățile ierarhiei a doua, Exusiai, Kyriotetes, Dynamis, şi vedem cum toate acestea acționează laolaltă, colaborează în Cosmos. Apoi, privim entitățile ierarhiei întâi, Heruvimii, Serafimii şi Tronurile; abia acum ni se înfățişează imaginea inteligibilă a corpului omenesc: pe de o parte orânduirea ierarhiilor, pe care le urmărim până la acțiunile lor; lăsăm apoi să apară în fața ochiului nostru spiritual faptele: şi ni se arată omul.

După cum vedeți, aici se deschide un mod de abordare care începe tocmai acolo unde se termină celălalt. Dar acest fel de a-l concepe pe om ne duce dincolo de naştere şi moarte. Nici un alt mod de abordare nu poate spune omului ceva despre ceea ce trece dincolo de naştere şi moarte, numai felul de abordare pe care l-am descris acum aici poate face acest lucru. Căci ceea ce se poate spune astfel devine contemplare, devine o experiență pentru om. Vom vorbi, în conferințele următoare, despre felul cum se întâmplă acest lucru. După cum aici, pe Pământ, omul are în jurul său regnul mineral, vegetal, animal şi ceea ce rezultă din acțiunile de ordin pământesc, din domeniul fizic al omului, după cum vede aici ceea ce provine de la minerale, vegetale, animale şi de la oamenii fizici, tot astfel, după ce a trecut prin poarta morții, între moarte şi o nouă naştere, el priveşte ceea ce, ieşind din activitatea cosmică spirituală, se îndreaptă către om - şi care îl reprezintă pe om ca fiind rezultatul activității, ca fiind rezultatul faptelor ierarhiilor superioare. Şi vom vedea cum toate acestea sunt în legătură cu formele celorlalte ființe pământeşti; căci abia atunci înțelegem şi alcătuirea celorlalte ființe pământeşti.

Aş dori să mai adaug – ca o pregătire pentru zilele următoare – şi alte lucruri. Dacă privim un animal, vedem că el aminteşte numai în sens limitat figura omenească. De unde provine aceasta? De la faptul că animalul nu poate reda figura planetară desenată în eter. Numai omul poate reda copia acestei figuri, pentru că el tinde către acea linie despre care am vorbit, unde se fixează, pentru el, această figură. Dacă omul ar rămâne veşnic un copil mic, nu ar învăța niciodată să umble,

ci s-ar târî întotdeauna, prin urmare, dacă ar avea această tendință (dar nu o are) atunci nici el nu ar putea copia, reda, formele planetare. Dar conform organizării sale ca om, el trebuie să le redea; el trebuie să crească în formele planetare. Animalul nu poate face acest lucru. Animalul poate doar să-şi conducă viața după mişcările planetelor; el nu poate reda decât o copie a acestor mişcări; lucrul acesta îl puteți vedea la fiecare parte din corpul animal. Dacă priviți, de exemplu, scheletul unui mamifer, găsiți oasele şirei spinării în forma lor de vertebre; ele sunt copii după mişcările planetare. Oricât de multe vertebre ar avea şarpele, fiecare din ele este o copie pământească a mişcării planetelor. Pe de o parte Luna (ca fiind planeta cea mai apropiată de Pământ) exercită o influență deosebită asupra conformației animale; influența ei este deosebit de puternică. Scheletul se dezvoltă, dând naştere diferitelor membre, toate acestea acționează apoi împreună asupra formei vertebrelor. După Lună, luăm în considerare celelalte planete care se mişcă în formă de spirală: Venus şi Mercur. Apoi ajungem la Soare; el acționează, încheind formarea scheletului. Există în coloana vertebrală un loc anume unde acționează Soarele, căci aici coloana vertebrală începe să tindă către formarea craniului. Oasele care alcătuiesc craniul trebuie să le considerăm ca vertebre modificate. Acolo unde vertebrele „îşi dau importanță“ – potrivit expresiei lui Goethe-Gegenbauer – şi se transformă în oase ale craniului, găsim activitatea lui Saturn şi Jupiter. Prin urmare, când urmărim scheletul din spate spre față, atunci, pentru a înțelege oasele animale, trebuie să mergem de la Lună până la Saturn; referitor la figura animală, noi nu putem urmări acea conformație care este desenată în sistemul planetar, ci trebuie să ne referim la mişcările planetelor. Dar ceea ce omul introduce în sistemul său glandutar animalul introduce în întreaga sa alcătuire. Astfel încât noi putem spune despre animal că el nu are posibilitatea de a se lua după forma sistemului planetar, ci începe direct cu mişcarea.

Această mişcare a sistemului planetar şi-o reprezentau oamenii, în vremuri vechi, spunând: Mişcarea planetelor se face trecând prin zodiac. Ei ştiau să vorbească, de pildă despre mişcarea lui Saturn, cum trece Saturn prin zodiac, şi ştiau să spună acelaşi lucru despre fiecare planetă. De aici, ei au stabilit, prin ceea ce se cunoştea despre animal, o legătură între figura animalului şi cercul zodiacal. Numele pe care îl

poartă acesta este astfel pe deplin îndreptățit.* Dar partea esențială este că animalul nu participă la formele modelate în eter, că numai omul ia parte la ele şi omul poate face aceasta deoarece el are mersul vertical. Prin faptul acesta configurația planetară devine un model, în timp ce animalul ajunge numai la o imitare a mişcărilor.

* În l. germană zodiacul este numit *Tierkreis*, ceea ce tradus *ad litteram* înseamnă „cercul animalelor“. (Nota trad.)

În felul acesta ni se înfățişează o imagine spirituală, o imagine suprasensibilă a omului. Căci, în tot ce am descris până acum, învelişul pielii, sistemul nervos, sistemul sanguin, muşchi şi oase, în toate nu sunt decât forțe; aceasta este în primul rând o imagine a forței, care, prin zămislire şi prin naştere, se uneşte prin embrionul fizic cu Pământul; acolo primeşte forțele şi substanțele pământeşti. Această imagine, care este pur spirituală, dar care, fiind ceva spiritual, este bine definită, se umple cu substanțe şi cu forțe pământeşti. Omul coboară pe Pământ aşa cum a fost alcătuit în cer. El este, mai întâi, o ființă cu totul suprasensibilă, până în măduva oaselor. Apoi el se uneşte cu embrionul, cu germenele omenesc fizic şi atunci germenele spiritual se umple de aceste forțe pământeşti, pe care, la moarte, le leapădă de pe el, rămânând, din nou, o făptură spirituală, când trece prin poarta morții.

Acum, ca încheiere, vreau să vă mai spun următoarele:

Să zicem că omul trece prin poarta morții. Chipul său fizie, pe care şi-l cunoscuse uitându-se în oglindă sau fotografiindu-se, nu mai există. Şi nici nu-l mai interesează. Dar atunci el priveşte imaginea primordială cosmică desenată în eter şi ştie că aceasta se găsea ancorată în propriul său corp eteric în timpul vieții sale pe Pământ; pe atunci însă el nu o percepea. Pe Pământ, această imagine primordială cosmică se afla în ființa sa fizică, dar el nu o percepea. Acum el vede chipul său adevărat. Dar această imagine, pe care o percepe acum, este luminoasă, ea emite forțe şi acest lucru are urmări bine determinate. Căci radiația care porneşte de la această imagine acționează aşa cum acționează cea emisă de un corp luminos, numai că acum se petrece în domeniul eteric. Soarele străluceşte în mod fizic pe când această imagine a omului, văzută cosmic, străluceşte în mod spiritual, şi deoarece este o

imagine spirituală, ea are forța de a lumina şi alte lucruri. Aici, în viața pământească, puteți aşeza la soare pe cineva care a făcut fapte bune sau rele oricât de mult ați voi: părul său poate fi luminat, dar faptele sale bune sau rele nu sunt luminate ca însuşiri. Dar, din ceea ce omul trăieşte în lumea spirituală, după trecerea prin moarte, ca pe imaginea luminoasă a propriei sale forme, radiază o lumină spirituală care luminează acum faptele sale morale. Astfel încât, după moarte, apare în fața omului, împreună cu imaginea cosmică, ceva ce luminează propriile sale fapte morale. Toate acestea se aflau ascunse în noi în timpul vieții pe Pământ, le auzeam răsunând în surdină ca glas al conştienței; acum, după moarte, le vedem în mod obiectiv. Ştim atunci că aşa suntem noi înşine şi aceasta trebuie să fie, în jurul nostru, după moarte. Atunci suntem necruțători cu noi înşine. Căci lumina aceea nu se îndreaptă acum atât de liniştitor către tot ce puteam găsi ca scuză pentru păcatele noastre şi ca relevare a faptelor noastre bune; ceea ce punem în lumină, în felul acesta, este un judecător neînduplecat care aruncă o lumină limpede asupra valorii acțiunii noastre. Conştiența însăşi devine un impuls cosmic, care, după moarte, acționează în afara noastră.

Iată lucrurile care ne duc de la omul pământean la omul suprasensibil. Şi se poate spune că omul pământean, care ia ființă o dată cu naşterea şi care se sfârşeşte o dată cu moartea, poate fi înțeles în mod antropologic, cum se obişnuieşte azi; omul suprasensibil care se îmbibă cu substanțele pământeşti numai pentru a se manifesta spre exterior, acest om suprasensibil, omul superior, trebuie să fie conceput în mod antroposofie!

Acest lucru îl vom face în decursul acestor conferințe.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

CONFERINȚA a II-a

Haga, 14 noiembrie 1923

Ieri am încercat să stabilim o legătură între om şi Cosmos. Prin astfel de reflecții dorim să obținem o bază pentru înțelegerea deplină a esenței suprasensibile a omului. Azi, aş dori să adaug unele lucruri care să întregească cele spuse ieri folosind mai întâi o cale mai mult suprasensibilă exterioară, întrucât noi trebuie să avem în vedere ființa suprasensibilă a omului şi atunci când corpul fizic al acestuia şi ceea ce este legat de el, corpul eteric, sunt lepădate, prin urmare când omul a trecut prin poarta morții şi străbate drumul dintre moarte şi o nouă naştere. Voi reda azi, mai mult sub formă descriptivă, ceea ce se dezvăluie, într-o oarecare măsură, contemplării imaginative exterioare pe drumul acesta dintre moarte şi o nouă naştere. Prin aceasta vom dobândi o bază pentru a putea cunoaşte adevărata ființă spirituală, sufletească a omului.

Trebuie să ne fie clar că, de fapt, este o absurditate să se vorbească separat despre o parte fizică a omului şi despre o parte spirituală-sufletească, despărțite între ele. Căci ceea ce ni se înfățişează ca parte fizică a omului, ceea ce percepem în lumea senzorială ca fiind corpul fizic al acestuia, este de fapt întrepătruns peste tot cu componenta sa spirituală-sufletească. Forma frunții, forma întregii fețe, întreaga făptură a omului ni se înfățişează aşa cum au fost modelate de anumite forțe spirituale. Şi nu trebuie să ne mirăm că acela care posedă vederea spirituată trebuie să vorbească încă de un chip al omului şi după ce acesta a trecut prin poarta morții. Pentru cunoaşterea imaginativă, lucrurile stau realmente aşa: după ce a trecut prin poarta morții, omul prezintă un chip – fireşte că în ceea ce priveşte vederea fizică s-ar putea zice că este un fel de umbră, dar este o umbră foarte clară şi expresivă – care face mai întâi impresia de a fi ceva exterior, deoarece trebuie să ne reprezentăm ființa spirituală-sufletească a omului în mod moral-spiritual. Dar nu ajungem la o reprezentare spirituală trainică dacă nu vorbim mai întâi despre aceste Imaginații, despre acest chip, pe care omul îl duce cu sine chiar după ce a trecut prin poarta morții.

O dată cu moartea, omul îşi leapădă corpul său fizic şi deci putem face abstracție de ceea ce se petrece cu acesta, căci felul cum se destramă corpul fizic al omului este mult mai puțin important decât cred oamenii în ziua de azi. De fapt, acearsă destrămare, fie că ea se face

prin putrezire sau prin ardere, este importantă numai pentru ceilalți oameni, pentru semenii săi; nu are însă o mare importanță pentru viața omului, după ce a trecut prin poarta morții, aşa încât noi trebuie să vorbim despre corpul fizic, aşa cum se arată el perceperii senzoriale, numai ca despre ceva ce se dizolvă în natura exterioară şi în forțele ei. Apoi – şi chiar foarte curând după moarte – se destramă şi corpul eteric al omului. Cunoaşteți acest lucru prin descrierea mea din ***Ştiința ocultă***. Prin faptul că omul a lepădat aceste două manifestări exterioare ale ființei sale se desprinde, într-o oarecare măsură, ceva din aceste două „învelişuri"; totuşi expresia „înveliş" nu este tocmai corectă. Iar acela care este înzestrat cu o cunoaştere imaginativă corespunzătoare vede ceea ce se desface din aceste două învelişuri ca un chip care, la început, se aseamănă într-un anumit sens cu figura fizică a omului. Numai că această figură, pe care o voi numi figură spirituală, suferă o necontenită transformare.

Eu am descris de mai multe ori, din cele mai diferite puncte de vedere, această viață dintre moarte şi o nouă naştere. Însă nu dobândim o reprezentare potrivită despre ea decât atunci când ne este descrisă dintr-un întreg şir de puncte de vedere. Azi o să v-o descriu din nou dintr-un anumit punct de vedere. Trebuie să adăugăm la cele ce s-au amintit deja ceea ce vă voi spune acum; numai atunci vom avea o imagine completă.

Această formă spirituală a omului suferă o continuă transformare, căpătând din ce în ce mai mult asemenea caracteristici încât nu o putem desemna în mod nimerit decât spunând că ea devine în întregime fizionomie. In contemplarea imaginativă pe care o are inițiatul şi pe care o are acela care a trecut deja el însuşi prin poarta morții, din om se vede ceva ce s-ar putea numi un fel de fizionomie. Această fizionomie este omul întreg, nu numai, eventual, o jumătate a sa. Dar acum întregul om arată în înfățişarea sa spirituală, ca fizionomie, în aşa fel încât această fizionomie este expresia esenței sale lăuntrice morale-spirituale; astfel, după moarte, un om rău are o altă înfățişare decât un om bun şi un om care şi-a dat multă osteneală în viață are altă înfățişare decât unul care a trăit în mod usuratic sau frivol. Dar toate acestea se manifestă în aşa fel încât nu este vorba numai de un simplu chip. De fapt, acest chip îşi pierde mult din

fizionomia vizibilă în viața fizică; se păstrează încă o parte din expresia sa fizionomică, dar aceasta devine tot mai neclară. În schimb, restul corpului devine tot mai expresiv, mai ales regiunea în care se află organele de respirație devine foarte expresivă. În regiunea unde, în viața fizică, se aflau organele de respirație se văd, exprimate în mod fizionomic, însuşirile caracteristice stabile ale omului. Pieptul iese în relief, el capătă o fizionomie clară, şi în această fizionomie clară imaginea spirituală de după moarte ne arată dacă omul respectiv a avut mai mult sau mai puțin curaj în diferite domenii ale vieții sau a fost laş, dacă s-a apropiat de viață cu îndrăzneală şi curaj sau a trecut prin viață dând mereu înapoi etc.

După moarte, mâinile şi brațele au o expresivitate deosebită. După brațe şi după mâini se poate citi, fără înconjur, biografia omului între naştere şi moarte, îndeosebi după mâini, mâinile care chiar în viața fizică sunt, pentru un observator perspicace, atât de pline de însemnătate prin conformatiia lor şi care trădează atât de multe, deja, în viața fizică, aşa încât se pot afla multe din felul cum cineva îşi mişcă degetele, cum ne întinde mâinile, dacă, atunci când ne întâlneşte ne întinde numai vârful degetelor sau dacă ne strânge mâna cu căldură. Dar şi înfățişarea pe care o iau mâinile, în mod plastic, dacă omul trăieşte pur şi simplu fără a face nimic sau dacă munceşte, are mare însemnătate în viața fizică. Nu se prea ține seamă de acest lucru; dar cei mai mulți oameni sunt mult mai interesanți prin felul cum îşi țin mâinile şi degetele, cum le mişcă, cel puțin pentru faptul că se trădează prin ele. După moarte acest lucru este intensificat în cel mai înalt grad. Din ele se poate citi, fără înconjur, istoria vieții unui om.

Şi tot aşa stau lucrurile şi în ceea ce priveşte celelalte organe. Totul devine expresiv fizionomic după moarte. Aşa încât noi putem spune că după moarte omul duce cu sine fizionomia sa morală-spirituală.

Ieri am vorbit despre felul cum, în timp ce este modelat din Cosmos, din Univers, omul se prezintă, în primul rând, ca o figură. şi cum această figură, întipărindu-se în eterul cosmic, se manifestă în piele şi în organele de simț cuprinse în aceasta. Dar ceea ce este forma din piele a omului, ceea ce în viața fizică apare pe Pământ şi este cunoscut ca figură fizică devine expresia fizionomică a omului moral-spiritual. Şi acest lucru durează mai mult timp.

În timp ce oamenii pătrund în acest „mod de viață“ – dacă mă pot exprima aşa – ei întâlnesc aici, mai ales, pe acei oameni cu care deja erau în legătură pe Pământ, pe oamenii cu care pe Pământ au avut o comunitate spirituală, sufletească, o legătură a inimii. Şi aici nici unul nu poate să-l amăgească pe celălalt! Căci felul cum este fiecare şi ce fel de sentimente are el pentru celălalt, toate acestea se exprimă, în mod fidel, prin fizionomia despre care am vorbit mai sus. Şi, în ceea ce priveşte acea perioadă din viața de după moarte care urmează după perioada de încercare – despre care nu voi vorbi azi –, lucrurile se petrec în aşa fel, încât, în această perioadă, oamenii sunt în contact cu cei cu care într-un fel oarecare au fost legați prin soartă în ultima viață pământească, sau, în genere, au fost legați pe Pământ. Aici ajung să se cunoască în mod foarte amănunțit. În prima etapă se cunosc în mod amănunțit datorită acelei fizionomii despre care am vorbit. În această perioadă omul experimentează tocmai felul acesta de a-i cunoaşte pe cei de care îl leagă destinul. Închipuiți-vă ce apreciere reciprocă profundă - sună banal, dar „apreciere“ este cuvântul potrivit: te afli în fața celuilalt fără nici un văl, cu întreaga semnificație a contextului creat prin destin. Aşa trece unul pe lângă celălalt, aşa se convieţuieşte alături.

În acelaşi timp aceasta este perioada din viața omului în care, prin faptul că este aşa şi are o astfel de fizionomie, el face cunoştință cu ființele ierarhiei a treia: Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii. Căci aceste ființe sunt, potrivit naturii lor durabile, întotdeauna fizionomice. Ele au pornit oarecum de la ființele cosmice ale ierarhiilor superioare, în aşa fel încât întreaga lor natură spirituală-sufletească se poate imprima pentru acela care le poate contempla în imaginație, în figura lor spirituală. Prin urmare, acest lucru se adaugă în timpul acestei perioade de frecventare a acelor oameni care sunt legaii prin soartă cu el. Fireşte că aspectul oamenilor cu care suntem legați prin soartă este foarte variat. Apar, de pildă, oameni care nu ne puteau suferi, dar cu care, totuşi, suntem legați prin soartă. Ne dăm seama foarte precis ce intenții au avut şi ce rău ne-au făcut. Acest aspect al oamenilor este foarte diferit. Şi printre aceste figuri mişcătoare se ivesc entitățile ierarhiei a treia, care trec printre aceşti oameni ca nişte figuri strălucitoare, ca făpturi solare. Fireşte că vorbele intrebuințate de mine sunt aproximative; dar nu avem altă posibilitate decât să ne exprimăm în

grai pământesc. Totuşi, este o realitate că omul se întâlneşte, în această perioadă, cu oamenii cu care este legat prin soartă. De obicei omul nu poate să aibe, în acest interval de timp, o înțelegere decât pentru acei oameni cu care este legat prin soartă. Sufletele omeneşti cu care nu suntem legati prin soartă sunt oarecum invizibile: nu putem să avem de-a face cu ele, nu avem posibilitatea să înțelegem fizionomia lor morală-spirituală. Nu le luăm în seamă, nu le putem lua în seamă, căci numai legătura soartei dă puterea de a le vedea. Dacă i-ar fi dat omului, aici pe Pământ, să contemple cu ochiul fizic în felul în care trebuie să vedem în această perioadă a vieții de după moarte, atunci el nu ar vedea multe pe Pământ; căci omului îi place să vadă, pe Pământ, lucrurile în mod pasiv, să le lase să pătrundă în el. Omului îi place chiar, în civilizația actuală, să fie foarte puțin activ lăuntric, pentru a percepe ceea ce este în jurul său. Mulți dintre oameni, care îşi folosesc privirea – ca să ne exprimăm aşa – îndeosebi impulsionați de atracția pentru cinematograf, prin urmare, oamenii care vor mereu să aibe impresii în seama cărora să se lase în mod pasiv, dacă ar fi înzestrați cu contemplarea pe care o avem după moarte, ar putea sta aici şi nici nu şi-ar vedea semenii! Căci după moarte depinde de atenția noastră, care fireşte ne este trezită atunci de felul cum suntem legați prin soartă de ceilalți oameni, ca să vedem şi pe ceilalti.

În felul acesta, perioada care este trăită la început, după moarte, este o perioadă de cunoaştere reciprocă şi de cunoaştere a felului cum sunt primiți aceşti oameni, în lumea spirituală, de către entitătile ierarhiei a treia. Se vede atunci ce mult se bucură entitățile ierarhiei a treia, Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii de unii oameni care se ridică în lumea spirituală, în forma descrisă, sau ce puțin se bucură de alții. Se vede ce impresie fac oamenii asupra ființelor din ierarhiile superioare, care sunt cele mai apropiate de ei în lumea invizibilă.

Apoi vine o altă etapă. Vine perioada în care oamenii care s-au cunoscut în acest fel, care într-o oarecare măsură s-au privit numai, încep acum să se înțeleagă în sens spiritual, corespunzător acestei vieți de după moarte, în care ajung să aibe, într-o oarecare măsură, o minte spirituală, o înțelegere spirituală a acestei fizionomii morale-spirituale. De fapt, în prima perioadă după moarte, câtăva vreme este ca şi cum se trăieşte numai printre amintiri; ne găsim împreună cu oamenii cărora le

aparţinem – fireşte că se trăieşte în prezent –, acționăm, trăim, lucrăm în legătură cu unirea care rezultă dintre oameni şi entitățile ierarhiei a treia, dar tot timpul trăim ca într-un fel de amintire a vieții trăite pe Pământ. Dar pe urmă vine o perioadă când începem să avem înțelegere spirituală, când începem să pricepem – în felul cum trebuie să se priceapă în lumea spirituală – ce înseamnă pentru noi aceste fizionomii morale-spirituale ale semenilor noştri. Învățăm să-i „înțelegem“ pe semenii noştri. Învățăm să-i înțelegem în aşa fel, încât putem spune: Această fizionomie morală-spirituală îmi arată cutare lucru, care mă duce înapoi la ursite avute în comun ş.a.m.d. Acest lucru îl trăim deja numaidecât după moarte, căci privim această ursită şi privim comunitatea în care ne-am aflat conform destinului. Dar acum trăim în aşa fel, încât ne spunem cu tărie: Dacă până acum am convieţuit aşa cum a reieşit din înțelegerea reciprocă a fizionomiilor noastre, în viitor convieţuirea trebuie să se desfăşoare în cutare sau cutare fel. Acum este trăită în mod inteligibil, ca să zic aşa, posibilitatea continuării destinului şi ceea ce conduce la simțământul conducerii pe mai departe a relațiilor începute în timpul vieții. Privim, ca într-o perspectivă, cum se vor modela în viitor acele fire ale destinului nostru care au fost înnodate şi care se oglindesc în fizionomiile morale-spirituale. Şi acest lucru pătrunde tot mai mult în profunzime, aşa încât are realmente loc o concreştere, o creştere laolaltă spirituală-sufletească a sufletelor. Şi atunci ni se arată că ceea ce aici, pe Pământ, era partea cea mai expresivă a omului dispare de fapt, încetul cu încetul, pe măsură ce el se familiarizează cu această perioadă. Capul dispare, el se destramă ca într-un fel de ceață spirituală.

Pe măsură ce dispare capul, se modifică trăsăturile fizionomiei morale spirituale legate de el, în timp ce peste tot iese la iveală ceva care parcă, venind din trecut, ar arăta spre viitor. Şi în această perioadă omul este transpus în spiritul mişcărilor planetare, în spiritul forțelor sistemului planetar. Aceasta are ca urmare faptul că după un oarecare timp de la moarte oamenii care au legături între ei se apropie de existența spirituală solară. Forțele planetare îi duc în existența spirituală solară, şi tot ce au vieţuit oamenii în comun este, în oarecare măsură, dus acum în existența spirituală solară, ca o trăire comună şi ca germeni comuni pentru vieţuiri viitoare.

De fapt, pentru o adevărată cunoaştere pătrunzătoare, este o copilărie faptul că ştiința de azi reprezintă Soarele ca un glob gazos, undeva în Univers. Acesta este numai aspectul pe care Soarele îl arată Pământului. Îndată ce contemplăm Soarele cu acel ochi spiritual, cu acel ochi sufletesc pe care-l avem după moarte, îndată ce-l contemplăm din afară, în Univers, Soarele este o ființă spirituală – sau mai degrabă o asociație de entități spirituale. Printre aceste entități spirituale se amestecă sufletele omeneşti, care se duc în felul acesta nu numai fiecare în parte cu conținutul lor spiritual, dar şi cu ursitele lor comune, în existența spirituală-solară. Şi acest întreg sistem de suflete omeneşti, împreună cu aprecierile pe care ființele din ierarhia a doua şi a treia le pronunță asupra valorii acestor oameni, toate acestea strălucesc în Univers, în Cosmos.

De fapt, din punct de vedere al Pământului, nu ne reprezentăm în mod just Soarele decât dacă facem acest lucru în felul următor. Privind Soarele de la suprafața Pământului, el ne apare ca un glob luminos şi putem chiar să-l desenăm în mod schematic. În genere, ne închipuim că dacă ne-am ridica cu un balon şi l-am privi de acolo de sus el ar avea acelaşi aspect ca de aici de pe Pământ. Dar nu aşa stau lucrurile, şi dacă am vrea să ne facem o imagine schematică şi am vrea să desenăm în sens fizic-senzorial cum se prezintă Soarele în fața privirii spirituale, atunci ar trebui să ne reprezentăm pretutindeni radiații spirituale plecând de la Soare înspre toate direcțiile Universului. Ceea ce poate fi văzut de pe Pământ este numai aspectul luminos al Soarelui îndreptat înspre Pământ. Dar pentru privirea spirituală apare ceva ce devine – fireşte, în mod treptat – o percepere spirituală, o pătrundere în muzica cosmică, pătrundere uneori foarte impresionantă. Dar această pătrundere este ceva ce a fost resimțit de oameni şi ce resimt ei şi după moarte. Toate acestea sunt duse în Soare şi radiază înspre Cosmos. Şi atunci când se petrece acest lucru, omul, potrivit imaginii spirituale pe care am descris-o, a adoptat oarecum el însuşi forma Soarelui. Sună, fireşte, paradoxal, dar realitățile acestea trebuie descrise, căci ele corespund adevărului. Tot ce, după trecerea prin poarta morții, a fost fizionomie expresivă, figură spirituală, se rotunjeşte acum şi când omul ajunge în Soare – vorbind spiritualicește – el a devenit, de fapt, o sferă, o minge spirituală. Fiecare om în parte a devenit o minge, un glob spiritual. Iar Universul se oglindeşte în acest glob spiritual. Şi,

devenind într-un anumit sens un organ senzorial cu totul spiritual, noi nu mai primim impresii de pe Pământ, dar întrucât am devenit în întregime ochi spiritual, avem în acest ochi spiritual expresia întregului Univers ne simțim una cu întregul Univers. Şi existența noastră de odinioară, de pe Pământ, o simțim acum în afara noastră. Dar oglindind întregul Univers ca într-un ochi spiritual în noi înşine, ne simțim una cu destinele hărăzite nouă şi cu cele ale altor oameni.

După ce am trăit toate acestea un oarecare timp, pătrundem tot mai mult în sfera primei ierarhii a Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor. Ne unim cu această primă ierarhie. Prin urmare, la început, noi ne unim cu ierarhia a treia, şi atunci ne aflăm printre semeni de-ai noştri de care ne leagă soarta şi ne arătăm cu fizionomia noastră morală-spirituală. Apoi suntem luați de forțele planetare şi duşi în existența solară, unde suntem legați de ierarhia a doua; şi acum când prin propria noastră existență solară ne simțim în Soare ca în întregul Univers suntem legați de ierarhia întâi, Serafimii, Heruvimii şi Tronurile. Acum începem din ce în ce mai mult să avem posibilitatea să ne intereseze nu numai oamenii a căror soartă s-a împletit cu a noastră în trecut; ni se arată şi alte suflete, care pătrund de-abia acum, în această viață dintre moarte şi o nouă naştere, în sfera destinelor noastre. Atunci începem să observăm şi alte suflete omeneşti decât acelea cu care am fost legati prin soartă, şi anume suflete omeneşti cu care soarta ne va face să ne întâlnim în viața următoare.

Însă, la acei oameni cu care am fost legați prin soartă, prin legături mai mult sau mai puțin strânse, începem acum, sub influența Serafimilor, a Heruvimilor şi a Tronurilor, să observăm o importantă transformare a siluetei, transformare pe care o voi descrie mai întâi în mod exterior. Când observăm, cu ochiul fizic, un om care circulă prin lume vedem cum pune un picior în fața celuilalt şi umblă în felul acesta; noi vedem, ca să zic aşa, un şir de instantanee ale acestui om. Dar acela care apoi prin percepție imaginativă contemplă pe cineva în această sferă de după moarte, acela îl vede ca şi cum paşii săi, modificarea formei picioarelor la fiecare pas ar transpune în membre întregul destin al acelui om care s-a plăsmuit în viața de pe Pământ. Nu numai în picioare, ci şi în brațe purtăm conținutul soartei noastre, ceea ce am făcut, rău sau bine, cu mâinile noastre, altor oameni. După felul în care

ne mişcăm se poate vedea de ce un anumit impuls al dreptății a pătruns din Univers în destinul nostru personal. Şi tot aşa, destinul lăuntric pe care omul şi l-a făurit prin opțiunile sale, prin felul în care şi-a trăit viața interioară, se reflectă în circulația sângelui.

Ceea ce se vede în felul acesta în legătură cu soarta este evident încă mult timp după ce omul a păşit în sfera pe care am descris-o acum; de fapt acest lucru se vede tot din conformația membrelor şi a celorlalte părți ale corpului, cu excepția capului şi a pieptului. Desigur că, pe Pământ, aspectul unui om căruia i-ar lipsi capul şi pieptul şi care ni s-ar înfățişa aşa ar fi ceva neplăcut; dar aici, între moarte şi o nouă naştere, totul este transpus în domeniul moral-spiritual. Această viziune este, aici, mult mai intensă decât poate fi aspectul unui cap omenesc pe Pământ. Şi acest lucru îl simt acum oamenii care sunt legați prin soartă, şi care, în timpul existenței solare, îşi trăiesc, în acest fel, soarta, în epoca aceea dintre moarte şi o nouă naştere pe care, în Dramele-Mistere, am descris-o ca fiind ora miezului-nopții. Aici lucrează acum diferiți oameni care au avut legături mai mult sau mai putin strânse între ei la transformarea a ceea ce au fost ei în viața pământească trecută; aşa încât se vede în mod detaliat cum se petrece acest lucru. Se vede, de pildă, cum se remodelează conținutul gambelor, ducând la alcătuirea maxilarului inferior pentru viața pământească următoare; ceea ce sunt brațele şi mâinile este remodelat în maxilarul superior şi cu tot ce este sistemul nervos aferent, dar din punct de vedere spiritual. Întregul om inferior este transformat în om superior.

Dar toate acestea nu le înfăptuieşte omul singur; el lucrează împreună cu cei al căror destin se leagă de al său în funcție de intensitatea legăturii. Lucrează unul asupra altuia. Şi prin faptul că unul lucrează asupra celuilalt se înfiripă înrudirile spirituale care apoi fac ca un om să-l găsească pe celălalt în viața pământească, să se întâlnească cu el. Căci în felul acesta a fost alcătuită, în viața dintre moarte şi naşterea următoare, această înrudire spirituală, care ne pune într-o legătură mai mult sau mai puțin intimă cu celălalt. Într-adevăr, prin colaborarea oamenilor legați prin soartă se plăsmuieşte o figură spirituală a noului cap. Şi această muncă din țara spiritului nu este mai puțin bogată în

conţinut decât munca de aici, de pe Pământ, ci, dimpotrivă, este mult mai bogată.

De aici aţi putut deja să vedeţi că după cum se poate descrie ce se întâmplă cu omul între naştere şi moarte în imaginile vieţii pământeşti fizice, tot astfel se poate descrie în mod cu totul concret, şi pentru fiecare om în parte, ce se întâmplă cu el între moarte şi o nouă naştere. Se poate descrie în mod foarte concret. Este ceva măreţ şi de mare amploare felul cum se prelucrează sistemul membrelor, sistemul circulator şi metabolismul. Dar tot ceea ce este elaborat în existenţa spirituală, la mijlocul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, constituie calităţile morale-spirituale ale omului. Iar despre ceea ce rezultă din această prelucrare trebuie să spunem că ceea ce a fost transformat în felul acesta răsună ca o muzică cosmică. Această formă a omului, modelată după Soare, şi care este o oglindă a Universului, arată, în tonul cosmic, ceea ce este figura exterioară a omului. Nu vreau să zic – dacă pot să mă exprim în mod comparativ – că am avea atunci o idee vizuală despre om, dar avem, în sunetul cosmic, reprezentarea entităţii transfigurate a omului inferior.

Şi în timp ce acest proces progresează, omul devine el însuşi o parte din cuvântul cosmic. Ceea ce a fost el la început, o simplă alcătuire melodioasă, armonioasă, se segmentează în părţi articulate ale cuvântului cosmic: omul ajunge să-şi exprime propria fiinţă ca şi cum ar vorbi din afara sa, din Univers. Aşa încât se poate spune că există o perioadă între moarte şi naşterea următoare în care omul devine cuvânt spiritual – nu un cuvânt alcătuit din câteva silabe, ci unul care spune foarte mult, care nu conţine numai esenţa omului în genere, ci întregul om individual despre care este vorba. În acest moment al intervalului dintre moarte şi o nouă naştere, omul ajunge la o cunoaştere extraordinar de secretă şi dezvăluie în Univers, în mod perceptibil pentru entităţile divine spirituale, ceea ce este el. Când un om lucrează asupra celuilalt în felul acesta, pentru ca să realizeze metamorfoza prin care omul inferior se transformă într-unul superior, căci omul superior prinde formă, încetul cu încetul, când se lucrează aici, după gradul de legătură, pentru legătura viitoare, este ca şi cum s-ar modela prin această activitate o formă spirituală în simţirea omului. Se preia o

formă spirituală care este remodelată, transformată în ceva care emite sunete şi apoi în ceva care vorbeşte.

După cum v-am spus, mai întâi omul se află printre fizionomiile spirituale ale oamenilor legați prin soartă de el; privindu-le, oamenii se observă şi învață să se cunoască sub aspect spiritual, după calitățile morale. Însă doar se privesc; privirea aceasta apropie într-adevăr foarte mult sufletele oamenilor, totuşi este doar o privire. Apoi începe perioada pe care am descris-o ca fiind aceea a înțelegerii reciproce; oamenii se înțeleg unul pe altul privind adâne şi cu multă înțelegere înăuntrul celuilalt, ştiind cum se va înnoda, într-o legătură predestinată, viitorul cu trecutul. Apoi, începe acea modelare în care unul lucrează asupra celuilalt, muncă izvorâtă dintr-o adâncă cunoaştere şi în care ceea ce este primit ca formă spirituală este transformat în sunet şi în vorbire. Urmează nu numai înțelegerea, ci şi clipa în care unul îl întâmpină pe celălalt printr-un cald cuvânt creator. Aici, pe Pământ, noi vorbim cu organele vorbirii, aici noi ne spunem unul altuia ce am aflat, cu ajutorul organelor noastre de vorbire. În spatele a ceea ce vorbeşte în noi stă corpul fizic şi în el trăieşte, ca ceva trecător şi prin care se împărtăşesc lucruri superioare, cuvântul nostru obişnuit; şi în timp ce, cu organele noastre de vorbire, noi exprimăm ceea ce vrem să ne spunem, mascăm ceea ce trăieşte în spatele a tot ce este numai fizic senzorial. Şi acum gândiți-vă că ceea ce exprimă omul, ceea ce trece în vorba care zboară ar fi, în acelaşi timp, un fel de a se exprima pe el însuşi, ar fi ființa sa şi, în acelaşi timp, revelația sa: şi atunci înțelegeti felul cum se întâlnesc oamenii, la mijlocul vieții dintre moarte şi o nouă naştere, individualizându-şi propria ființă şi revelându-se. Cuvântul întâlneşte cuvântul, cuvântul articulat întâlneşte cuvântul articulat, cuvântul însuflețit lăuntric întâlneşte cuvântul lăuntric însuflețit. Dar oamenii sunt cuvântul; armonia lor este armonia esenței cuvântului articulat. Atunci oamenii trăiesc în aşa fel, încât nu există impenetrabilitate: atunci oamenii trăiesc realmente împreună şi unul din cuvinte – care este unul dintre oameni – se dizolvă în celălalt cuvânt, care este celălalt om. Atunci se plăsmuiesc acele legături ale soartei ale căror efecte se resimt apoi în viața pământească următoare şi care se manifestă în felul în care oamenii, când se întâlnesc, se apropie unii de alții, resimțind simpatie sau antipatie. Această simțire este reflexul celor vorbite de către

oameni, în țara spiritului, la mijlocul vieții dintre moarte şi o nouă naştere. După cum am vorbit unii cu alții pe când noi înşine am fost acest glas ne regăsim acum, pe Pământ, însă numai într-o palidă copie a simțământului.

Aceasta ar trebui să-şi spună omul dacă ar simți că ceea ce i se întâmplă pe Pământ în legătură cu ceilalți oameni este o urmare sensibilă a ceea ce a fost odată el însuşi, între moarte şi o nouă naştere, în cuvântul creator, care se exprimă pe sine. Aceasta este perioada în care oamenii există, de fapt, unii pentru alții. Şi existența pământească a oamenilor unii pentru alții este, aş putea spune, proiectarea din lumea spirituală pe Pământ a unei vieți laolaltă esențiale. Căci după ce omul a trecut prin această perioadă vine din nou cealaltă, în care, încetul cu încetul, părăseşte sfera primei ierarhii, a Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor, şi ajunge din nou în domeniul ierarhiei a doua, în domeniul forțelor pe care planetele le exercită unele asupra celorlalte şi în care se adaugă acum percepțiile pe care le primeşte omul de la lume, percepții care, mai înainte, nu erau prezente în aceeaşi măsură, ci de fapt numai în măsura în care puteau fi urmărite în celelalte entități. Acum lumea apare ca o lume exterioară. Învățăm să cunoaştem legăturile reciproce cu entități de care nu ştiam nimic; aflăm de legăturile cu ființele omeneşti care se înfiripă abia în mijlocul vieții dintre moarte şi o nouă naştere. Acest lucru apare în perioada în care oamenii ajung din nou în sfera planetară şi în legătură cu entitățile ierarhiei a doua. Şi mai înainte au fost în legătură cu ele, dar acum este o altfel de legătură, pentru că ierarhia întâi se estompează din nou şi în cele din urmă nu mai este prezentă. Şi atunci se ivesc germenii; mai întâi germeni spirituali, pentru a repeta formarea plastică a omului, pentru noul om-piept; şi pentru noul om-membre. Din ce în ce mai mult omul prinde din nou chip ca o imagine spirituală preliminară. Ceea ce se exprimase în cuvântul cosmic devine din nou muzica sferelor; din muzica sferelor creşte imaginea plastică a ființei sale. Şi în acest fel el se apropie tot mai mult de momentul în care este pregătit să ia legătură cu procesul de formare a unui embrion de germene omenesc, provenit de la tată şi de la mamă, şi cu care nu face decât să se unească; căci există un chip spiritual care coboară din lumea spirituală în existența fizică pe Pământ, şi care este partea cu adevărat esențială a omului, în timp ce ceea ce îi revine omului din embrionul

fizic există numai pentru ca omul să poată avea o legătură cu substanțele pământeşti şi să se poată lăsa pătruns de ele. Asa încât între moarte şi o nouă naştere se desfăşoară o viață bogată în conținut. Munca pe care o depun acolo sufletele omeneşti se desfăşoară între entitățile lumilor superioare şi sufletele omeneşti înseşi. Dar desfăşurarea acestei vieți, în forma sa exterioară, se deosebeşte de cea a vieții pe Pământ. Şi dacă vrem să mergem mai departe în înțelegerea tot mai limpede a acestei entități suprasensibile a omului, trebuie să ştim în mod clar şi cele ce urmează.

Noi trăim aici în lumea pământească fizică-senzorială. Aici noi percepem, prin simțurile noastre, lumea din afară. Trebuie să ne spunem că ceea ce percepem aici este perceptibil şi este de natură fizică. Noi nu percepem în viața de pe Pământ nimic altceva decât ceea ce este fizic şi perceptibil. Deasupra însă este aşezată o altă lume, din care face parte însuşi corpul nostru eteric, care pătrunde corpul nostru fizic. Mai întâi această lume este imperceptibilă perceperii senzoriale a omului; ea nici nu este fizică, este suprafizică. Aşa încât lumea noastră perceptibilă, fizică, se mărgineşte cu o altă lume imperceptibilă, suprafizică. Aceasta este lumea imediat apropiată; în ea trăieşte ierarhia a treia – Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii. Pentru omul pământean care trăieşte în lumea fizică, care nu dezvoltă o contemplare spirituală, lumea aceasta este imperceptibilă şi nu este fizică; ea îşi manifestă efectele sale în lumea fizică, dar nu este fizică.

Apoi i se adaugă o a treia lume, care nici ea nu este fizică. În această privință ea se aseamănă cu lumea a doua, cu cea eterică, ea este suprafizică. Dar partea specifică este că ea este perceptibilă. Ea este perceptibilă din lumea noastră, şi noi ajungem la caracterizarea unei lumi care pătrunde în lumea noastră, care este perceptibilă, dar care este suprafizică. Din această cauză omul nu o poate explica, de la început, în esența sa adevărată. Din această lume, care este suprafizică, dar perceptibilă, face parte, de exemplu, ceea ce curge spre noi venind din lumina solară. Întreaga populație a Soarelui, aceste ființe-spirit, sunt suprafizice, dar sunt perceptibile pe Pământ. Căci este un nonsens că Soarele ar fi numai ceea ce cred fizicienii că este; lumina solară este revelația ființelor solare. Ființele solare sunt perceptibile, numai că i se înfățişează omului sub o formă pe care el nu şi-o poate explica.

Lumina stelelor, lumina Lunii şi altă lumină în afară de aceea a Soarelui, a Lunii şi a stelelor sunt perceptibile; numai că omul nu explică, nu tălmăceşte bine ceea ce stă în spatele acestei lumini, ca ființă. De aceea această lume este perceptibilă, dar suprafizică şi se află la granițele lumii fizice perceptibile. Este foarte important să reținem aceste caracteristici:

1. Lumea noastră, perceptibilă şi fizică.
2. Lumea a doua, care se mărgineşte cu prima; în ea sunt Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii, este imperceptibilă şi suprafizică; ea este sediul ierarhiei a treia, dar este şi lăcaşul oamenilor când, în viața dintre moarte şi o nouă naştere, ei sunt împreună cu ierarhia atreia.
3. Lumea a treia este perceptibilă şi suprafizică; este sediul ierarhiei a doua.

Acum ne mai rămâne să vorbim despre:
4. O lume fizică imperceptibilă.

Adăugând această a patra lume fizică imperceptibilă am epuizat toate lumile posibile: perceptibilă-fizică, impercetibilă-fizică, perceptibilă-suprafizică, imperceptibilă-suprafizică. Există deci şi o a patra lume, o lume imperceptibilă-fizică. Cum ne-o putem reprezenta? Ea există printre noi, există în mod fizic, dar este imperceptibilă. Gândiți-vă că... dacă ridicați piciorul el este greu, datorită gravitației. Este o forță cu efect fizic, dar nu poate fi percepută prin simțuri. Şi tot aşa este şi cu alte lucruri. Trăim în noi prin senzații pe care de fapt nu ni le putcm explica (căci este vorba de ceva ce nu poate fi perceput fizic), ceva ce ştiința spirituală veche, care era preponderent instinctivă, numise „principiul mercurial“, ceva care tinde să ia formă de picătură. Continuăm să-l avem în noi, căci substanțele albuminoide din noi tind să-l exprime: iarăşi este ceva fizic care însă nu poate fi perceput în forma sa proprie. În corpul nostru au loc procese active de ardere, o activitate fizică pe care nu o percepem, care se exprimă în voința noastră, dar de care nu ne dăm seama: imperceptibilul fizic. În acest fizic imperceptibil acționează ierarhia întâi: Serafimii, Heruvimii şi Tronurile.

Acum iată un aspect uimitor. Trecând prin poarta morții, noi intrăm mai întâi în lumea imperceptibilă suprafizică. Noi dispărem în oarecare măsură din lume. Apoi pătrundem mai departe, în sfera ierarhiei a

doua, şi ajungem astfel în ceea ce este perceptibil-suprafizic, adică trăim în perioada în care învăţăm să înţelegem destinele noastre, intrăm în ceva care este ca o revărsare a luminii Soarelui sau a stelelor. Acela care a învăţat să contemple acestea nu priveşte doar, fără nici un gând, în lumea largă, în sfera stelelor, sau la Soare, ci el ştie că în această lumină ce se revarsă se torc firele destinului omenirii; ea este perceptibilă-suprafizică, în ea trăiesc morţii, oamenii aparent morţi. Şi apoi când omul îndeplineşte din nou această transformare, această metamorfoză, care îl pregăteşte pentru viaţa terestră, el revine pe Pământ. Numai că lumea în care se află el între moarte si o nouă nastere este acum în sfera imperceptibilului fizic: ea este în elementul gravitaţional, mercurial, fosforic. Vom înţelege, în mod treptat, ce sunt aceste elemente. Deci mai întâi dispărem din viaţă în invizibil, dar intrăm din nou în viaţă în mod imperceptibil pentru ca, după ce am dispărut încă o dată, pentru a ne pregăti viitoarea viaţă pe Pământ, perceptibilă şi fizică. Drumul dintre moarte şi o nouă naştere noi îl facem pornind de la viaţa pământească perceptibilă-fizică, trecând prin celelalte stări, către viaţa pământească imperceptibilă-fizică. Atunci ne aflăm la miezul nopţii al existenţei, facem drumul din nou înapoi şi reintrăm în existenţa fizică pământească.

Am oferit aici, deocamdată, o schiţă pe care o vom completa în conferinţele următoare, în toate amănuntele. Vedeţi că, în ceea ce priveşte viaţa omului dintre moarte şi o nouă naştere, nu trebuie să ne mărginim numai la gânduri generale, abstracte, ci se poate indica de pildă, cum omul, pentru a-şi pregăti viaţa sa următoare într-o lume vizibilă, vine într-o formă invizibilă pe Pământ între moarte şi o nouă naştere. Gândiţi-vă numai cât de mult se adânceşte cunoaşterea noastră despre viaţa pe Pământ când se ştie ce element spiritual trăieşte în cadrul existenţei pe Pământ în ora acestui miez de noapte al existenţei! Noi avem aici, în existenţa pământească-fizică, nu numai oameni întrupaţi fiziceşte, ci avem necontenit, printre noi, ca un important aport spiritual-esenţial al existenţei pe Pământ, pe acei oameni care se află la mijlocul intervalului dintre moarte şi o nouă naştere, se află la miezul de noapte al existenţei. Noi nu-i percepem pe aceşti oameni datorită faptului că ei nu se află, în existenţa pe Pământ, la ora miezului zilei, ci la ora miezului nopţii.

Vom vorbi, în ora următoare, despre tot ce înseamnă acest lucru.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

CONFERINȚA a III-a

Haga, 17 noiembrie 1923 – după-amiază

În prima conferință am încercat să ne reprezentăm raporturile pe care le are omul în viața pământească cu entitățile şi forțele extrapământeşti. Apoi, în a doua, am încercat să ne reprezentăm cum este trecerea omului prin lumea suprasensibilă – văzută dintr-un anumit punct de vedere – în timpul dintre moarte şi naşterea următoare. Aş dori în această conferință să adaug câte ceva la cele deja spuse şi să duc lucrurile ceva mai departe. Vom ajunge apoi să rotunjim totul pentru a căpăta în cursul conferințelor o imagine armonioasă în sine.

Am văzut că atunci când omul a trecut prin poarta morții, deci când a ajuns în lumea suprasensibilă, lucrurile stau astfel încât el se prezintă contemplării imaginative ca o figură-spirit. Fireşte, trebuie să vă fie limpede că această contemplare a spiritualului este totuşi altceva decât contemplarea senzorialului.

Aşa, de pildă, cineva care are o viziune a spiritualului vă va spune: Da, am văzut cutare lucru, dar nu aş putea spune cât de „mare“ era apariția, şi alte lucruri asemănătoare.

Deci lucrurile nu sunt chiar aşa de conturate în spațiu ca o imagine vizuală. Totuşi, dacă vrem să descriem, lucrurile trebuie să fie prezentate în aşa fel, încât să apară cu totul ca o imagine, să fie folosite expresiile care descriu această imagine. Vă rog să luați în acest sens expunerile pe care le voi face despre aceste lucruri.

După ce omul a trecut prin poarta morții, în mod treptat, în această formă a figurii spirituale păleşte imaginea capului. În schimb, restul corpului omenesc devine „fizionomie“ şi – după cum am spus deja – o fizionomie care exprimă în ce măsură omul a fost, în viața pământească care s-a desfăşurat până la trecerea prin poarta morții, mai mult sau mai puțin bun sau rău, dacă a fost un înțelept sau un nechibzuit şi altele de felul acesta. Toate acestea omul le poate ascunde în lumea văzută, unde, cu figura cea mai nevinovată, cineva poate fi un păcătos, dar acest lucru nu mai este posibil după ce omul a trecut prin poarta morții. Figura, fața nu se mai poate preface, căci ea păleşte, şi nu se poate nega nimic prin restul formei omeneşti care

capătă tot mai mult o expresie fizionomică. Este vorba acum de faptul că atunci când omul intră în lumea spirituală întreaga sa relație cu lumea devine alta. Trebuie să ştiți că ceea ee este cel mai mult apreciat pe Pământ, şi anume gândirea, gândirea abstractă, nu este deloc apreciată dincolo, în lumea spirituală. Nu este deloc apreciată în lumea spirituală, pentru că acolo capul este un instrument care nu mai poate fi folosit. Această gândire semeață prin care ne dobândim reprezentări asupra lucrurilor senzoriale de pe Pământ trebuie să o lăsăm în urmă. Numai pe Pământ există „filosofi"; căci tocmai filosofia, care constă în gândirea abstractă, trebuie să rămână pe Pământ.

Tot ce este viață sufletească devine tot mai mult, cu cât înaintăm în lumea suprasensibilă spirituală, o reprezentare în imagini, o viziune, şi anume o viziune însoțită de gândurile care sunt în lucruri. Aici, pe Pământ, noi ne formăm gândurile; dincolo, gândurile ne sunt revelate chiar prin lucruri, ele ne vin în întâmpinare. Deci gândul este dobândit acolo prin contemplare. Prin această contemplare omului i se înfățişează în lumea spirituală toate încercările prin care va trebui să treacă.

Şi în imaginile pe care le percepem prin simțuri găsim anumite puncte de sprijin pe care ne putem baza când vrem să descriem lumea spirituală prin care trece omul între moarte şi o nouă naştere. În lumea senzorială, noi vedem stelele. Stelele, precum şi planetele sistemului nostru planetar, privite de pe Pământ, ne arată în fond, aş putea zice, numai partea lor exterioară. În interior, ele sunt cu totul altceva. În interior, ele sunt o întrunire de entități spirituale care au ajuns în cele mai diferite feluri să se adune în locurile unde se află aceste stele. Iar când vedem câte o stea cu ochiul, numai cu ochiul fizic, acest lucru înseamnă că acolo este o colonie de entități spirituale în Univers şi ceea ce văd acolo, ca stea fizică, îmi dă oarecum numai direcția; este un semn distinctiv, un indicator care arată directia. Tot ce descrie ştiința fizică despre stele este numai de o minimă importanță, căci ea nu vorbeşte decât de semne indicatoare, de direcție, toate acestea sunt numai panouri de orientare. Faptul că noi vedem undeva o stea nu înseamnă nimic altceva decât că în această direcție este locuința unor entități spirituale.

Primul domeniu în care intră omul după ce a trecut prin poarta morții este acela al Lunii; adică el ajunge în domeniul acelor entități care îşi au sălaşul în Lună. Ce fel de entități sunt acestea?

Din expunerea făcută în ***Ştiința ocultă*** ştiți că Luna nu a fost întotdeauna acolo unde se găseşte acum. În ceea ce priveşte Luna, trebuie să spunem că ea este în genere ceva aparte. Este, de pildă, foarte curios că în manualele obişnuite de şcoală se trece cu totul sub tăcere faptul că în fiecare an Luna se apropie mai mult de noi. Cei mai mulți oameni nu observă acest lucru, deoarece nu-l găsesc în manuale, dar el este totuşi adevărat. Însă Luna nu a fost întotdeauna, ca acum, exterioară Pământului; odinioară (puteti citi acestea în cartea mea ***Ştiința ocultă***) substanța ei făcea parte din masa Pământului; apoi ea s-a despărțit de Pământ şi a ajuns în Univers, aşa încât, în decursul evoluției Pământului, a devenit ea însăşi sălaşul unor entități spirituale. Dar cine sunt aceste entități spirituale?

Am arătat adesea, în cărțile şi conferințele mele, că omul, în vremuri străvechi ale evoluției Pământului, avea în preajmă pe marii învățători primordiali ai existenței pământeşti. Dacă privim în cunoştință de cauză înapoi la evoluția Pământului, suntem pătrunşi de o venerație enormă în fața acelei incomensurabile înțelepciuni care, cândva, a fost dată oamenilor pe Pământ prin marii învățători supraumani. Primii învățători ai neamului omenesc n-au fost oameni, ci au fost entități mai presus de firea omenească, care nici nu apăreau, în Misterii, într-un corp fizic, ci într-un corp eteric. De atunci, ele au părăsit în mare parte chiar corpul eteric, aşa încât se află acum într-un corp astral.

Aceşti învățători primordiali s-au îndepărtat apoi de Pământ şi au plecat în direcția Lunii, în Cosmos; astfel încât azi acest corp cosmic pe care îl numim Lună este, în Cosmos, colonia învățătorilor primordiali ai omenirii. Acolo se află ei. Privind partea exterioară a Lunii, ea oglindeşte, la prima vedere, numai lumina Soarelui; însă, printr-o observare mai subtilă, ea oglindeşte o enormă sumă de forțe ale Universului în genere. Dar ceea ce primim prin reflectare ca forțe ale Universului de la Lună înspre Pământ este în legătură cu tot ce, de fapt, este subuman în om, cu tot ce în ziua de azi omul are în comun cu natura animalică. Aşa încât Luna uneşte în ea, în mod uimitor, aceste

înalte entități spirituale care au fost odată învățătorii primordiali ai omenirii cu forțele animalice ale naturii omenești.

După ce omul a trecut prin poarta morții, el ajunge, mai întâi, în acest domeniu. Aici, trece prin primele sale experiențe. Reprezentați-vă, deci, în mod foarte clar, cum ajunge omul, cu fizionomia sa morală, sau poate imorală, în domeniul razelor lunare, a razelor lunare fizice şi spirituale, şi reprezentați-vă cum se vede, mai întâi, pe sine şi pe ceilalți oameni cu această fizionomie. Dar el nu priveşte cu ochi fizici, senzoriali; ci percepe acele ființe care ajung în domeniul său printr-o senzație care ar putea fi considerată în oarecare măsură o palpare, dar o palpare de la distanță. Dacă ar fi să vă descriu cum se petrece acest lucru, ar trebui să o fac în felul următor. Să zicem că, în acest domeniu, omul se apropie realmente de o altă ființă. El îşi are fizionomia sa, dar ea este mobilă, este oarecum maleabilă. El încearcă, când în apropierea sa se află o altă ființă, să-şi alcătuiască o fizionomie asemănătoare cu aceea a celeilalte ființe. Dar dacă cineva care a fost un mare păcătos în viața pământească, trecând prin poarta morții şi ajungând dincolo, ar încerca această procedură față de un om foarte bun, pentru a vedea cum este omul cel bun în fizionomia sa, el nu ar putea face acest lucru. El nu poate lua decât fizionomia altor oameni păcătoşi. Altceva nu-i reuşeşte. Vedeți deci că omul, câtva timp după moarte, nu poate vedea decât acele ființe omeneşti care au trecut deja prin poarta morții şi care erau la fel ca el, aici pe Pământ, în ceea ce priveşte moralitatea. Aş putea zice că aceasta este prima impresie pe care o resimte omul. Această impresie înfăptuieşte o dreptate necruțătoare, căci omul se află necontenit sub impresia: Aşa cum sunt aceştia, aşa eşti şi tu! Nu poți să te mişti decât printre oameni care sunt ca tine. Pe ceilalți, la început, nu-i vedem, nu-i percepem.

Dar această ambianță a Lunii nu trimite imediat, prin forțele speciale pe care le posedă, pe Îngeri, în forma lor frumoasă, în apropierea omului. Căci Luna este aceea de care s-a debarasat Pământul: Luna este acel corp cosmic pe care Pământul l-a azvârlit, aruncându-l în Cosmos. Fireşte că, împreună cu ea, au plecat atunci marii sfinți învățători primordiali, marii înțelepți ai omenirii, dar aşa cum se află Luna acum în afara Pământului, în Univers, în apropierea ei se găsesc mai cu seamă făpturi ahrimanice! Lucrul acesta se prezintă astfel: când

omul vede oameni cu fizionomii dezagreabile are impresia ciudată că se vede pe sine însuşi şi acest lucru îl aduce la disperare constatând asemănarea cu toate figurile ahrimanice care apar aici. Aşadar, el nu poate încă să-i vadă pe Îngeri, pentru că aceştia au figuri în care el nu se poate regăsi. Aşa încât omul îi vede pe ceilalți oameni ca întruchipări ale Răului, şi el poate apoi, prin comparație, să constate cât de mult se aseamănă acestea cu figurile ahrimanice. Aceasta este a doua impresie pe care o primeşte omul în sfera Lunii: cât de mult te asemeni tu cu făpturile ahrimanice! Şi aceasta este încă o justiție foarte eficientă, după moarte.

Al treilea lucru este că omul nu scapă de impresia clară că aici, în primul domeniu prin care trebuie să treacă se află înțelepții lumii, învățătorii primordiali ai omenirii! Omul trebuie să capete această impresie, căci există un raport special între entitățile ahrimanice care ne întâmpină în felul descris şi aceşti învățători primordiali ai omenirii.

Este uşor de înțeles, din punct de vedere omenesc, că în ceea ce priveşte aceste lucruri oamenii vor judeca aproximativ ca acel rege cunoscut al Spaniei căruia i-a fost arătat o dată un desen al mişcării stelelor şi al întregului sistem solar. Lucrul acesta i s-a părut greu de înțeles şi de aceea el a spus că dacă Dumnezeu l-ar fi însărcinat pe el cu crearea lumii ar fi făcut-o mult mai simplă. El găsea toate acestea mult prea complicate. Nu este de mirare că mulți oameni raționează în mod asemănător; ei ar vrea să tot corecteze câte ceva în planul cosmic divin. De altfel, oamenii au în genere foarte multă încredere în judecata lor. A existat chiar un filosof caze a spus următoarele: Dați-mi materie şi vă fac un Univers din ea. Acest filosof este Kant. Bine că nu i s-a dat materie, căci ar fi făcut din ea ceva înfiorător.

Tot astfel şi oamenii, când aud vorbindu-se de entități ahrimanice şi de figuri ahrimanice nu pot înțelege cum aceste figuri ahrimanice nu au pierdut de mult orice speranță că vor câştiga victoria, în sensul lor, asupra spiritelor Pământului. Căci oamenii ştiu bine că entitățile ahrimanice nu vor învinge! Dar Ahriman nu ştie acest lucru! El năzuieşte mereu către victorie. Şi din această năzuintă către victorie se naşte un raport special între acele entități ahrimanice care țin mai ales de sfera lunară şi între înțelepții învățători primordiali ai omenirii: ele ar dori să-i câştige de partea lor. Căci ce vor, la ce năzuiesc aceste

entități arhrimanice? Ele ar vrea să oprească Pământul la un anumit punct al evoluței sale, ar vrea ca el să nu meargă mai departe. Întotdeauna Ahriman spune că oamenii au ajuns la acest punct al evoluției lor şi acum ei trebuie să se oprească aici, să nu se dezvolte mai departe! El vrea ca ei să încremenească la acest punct şi apoi să continue călătoria lor prin lume ca oameni care au atins un punct terminal, nu ca oameni care evoluează mai departe. Iată ce se picură, în fiecare noapte, în urechea oamenilor, de către entitățile ahrimanice. Şi acest lucru mai ales vor să-l facă entitățile arhrimanice cu Pământul: ele vor să oprească oamenii la un anumit punct al evoluției lor.

Acum gândiți-vă la marii învățători primordiali ai omenirii. Aceşti învățători primordiali au lăsat în urma lor, pe Pământ, ceea ce cunoaştem ca fiind vechea înțelepciune primordială, care s-a stins în decursul vremurilor, pe care oamenii nu o mai înțeleg azi, dar care altădată a fost propovăduită oamenilor în vechile locaşuri de misterii. Această înțelepciune veche nu putea fi propovăduită mai departe. Căci dacă oamenii ar fi primit mereu această înțelepciune ei nu ar fi putut progresa, înainte de toate ei nu ar fi putut să ajungă la libertate, nu ar fi putut să ajungă la liberul lor arbitru. Înțelepciunea aceasta nu se putea adresa decât instinctelor omului, nicidecum rațiunii conştientă de sine. Din această cauză, aceşti învățători s-au retras, la un moment dat, spre mântuirea omenirii. Omul nu ar fi putut găsi, pentru evolutia sa, un punct de plecare, un început, dacă nu ar fi fost aceşti învățători primordiali; dar după ce au dat impulsul primei mişcări, pe care oamenii l-au putut folosi pentru a evolua mai departe în mod independent, ei s-au retras de pe Pământ şi s-au dus în colonia lunară. Şi după ce entitățile ahrimanice şi-au dat toată silința, atunci când aceşti învățători primordiali erau încă pe Pământ, să-i păstreze aici şi să oprească lucrurile la înțelepciunea instinctivă, ele mai cred şi azi că ar putea, după ce omul a trecut prin poarta morții şi a ajuns la sfera lunară, să facă cel puțin acolo ceva şi astfel ele încearcă prin linguşiri să înduplece pe aceşti învățători primordiali ai omenirii să se apropie acum de cei morți. Dar lucrul acesta nu se poate face, mai ales în ceea ce îi priveşte pe oamenii care au îmbrăcat fizionomia Răului. Dar entitătile ahrimanice se apropie mereu de oameni şi îi ațâță, spunându-le: Aceasta a existat odată! Şi acum, acestor oameni răi li se întâmplă

un al treilea lucru, şi anume figurile ahrimanice îi descriu pe învăţătorii primordiali; dar ei nu-i pot vedea ca atare, ei privesc în gol.

Şi aceasta este de asemenea o impresie importantă, o sentinţă pe care o primesc oamenii. Sufletul omului se încarcă atunci cu următorul simţământ: Eu nu-i văd pe cei de la care omenirea a primit primul impuls, am fost respins. Acest simţământ pe care îl încearcă oamenii care nu prezintă fizionomia Binelui este foarte puternic, foarte intens.

Iată, prin urmare, cele trei impresii pe care trebuie să le aibă omul dacă păşeşte cu fizionomia Răului în lumea în care trebuie să pătrundă după ce a trecut prin poarta morţii.

Trebuie să spunem că, sub un anumit aspect, în om nu se găseşte numai binele; şi în cel mai bun om pământean este mult rău, aşa încât mulţi oameni primesc, cel puţin parţial, impresiile despre care am vorbit. Dar cu cât omul poate lua în mai mare măsură fizionomia Binelui cu atât mai mult în lumea de dincolo, după moarte, el va vedea pe aceia cu care se aseamănă prin bunătate, şi cu cât va trece dincolo mai mult cu fizionomia Binelui, cu atât el va avea mai puţină atracţie către figurile ahrimanice. Şi în felul acesta tot ce v-am relatat că vine de la figurile ahrimanice va fi evitat şi omul va avea mai multă înţelegere pentru făpturile îngereşti care intră în sfera sa. Şi aceasta are ca efect faptul că el este pătruns acum de forţe şi în primul rând de forţele voinţei. După moarte, lucrul principal nu este reflectarea, cugetarea, ci voinţa. Voinţa devine simţire, devine întreaga lume vie. După cum vedeţi, pentru a percepe trebuie voinţă. Astfel, dacă vrem să vedem ceva, trebuie să ne modelăm noi înşine în mod corespunzător. Deci, trebuie să vrem. Trebuie să devenim asemănători cu ceea ce vrem să percepem. Atunci se dezvoltă, preponderent, voinţa, după ce omul a trecut prin poarta morţii şi asupra voinţei acţionează şi impresiile de Bine şi de Rău pe care le-am descris când m-am referit la domeniul lunar.

Omul pătrunde apoi în domeniul lui Mercur. Atunci când ajunge în acest domeniu omul şi-a adaptat deja fizionomia la puterile şi forţele din lumea suprasensibilă în aşa măsură încât, uneori cu mari suferinţe, leapădă fizionomia Răului şi ajunge treptat să se asemene – deşi mulţi oameni nu ajung prea repede la această asemănare – cu făpturile

Îngerilor, Arhanghelilor şi Arhailor. Dar, în orice caz, omul ajunge acum în domeniul lui Mercur, deci în domeniul fiinţelor din ierarhia a treia, el trebuie să trăiască între ele şi trebuie să treacă prin ceea ce v-am spus. Este domeniul în care omul dobândeşte, în mod treptat, o înţelegere pentru ceea ce mai înainte a fost numai o contemplare mai mult sau mai puţin oarbă, dar o contemplare totuşi oarbă, care a acţionat în mod foarte puternic asupra sferei de voinţă a omului. În domeniul lui Mercur el dobândeşte, în mod treptat, o înţelegere a acestui lucru. În epoca noastră, cel căruia acestea i se dezvăluie prin contemplarea imaginativă le resimte într-adevăr ca pe ceva foarte tragic. Căci situaţia pe care o are cineva după moarte în această sferă a lui Mercur depinde în oarecare măsură de faptul dacă aici, pe Pământ, a respins orice gândire şi acţiune suprasensibilă fiind un materialist sau dacă dimpotrivă a dobândit o înţelegere a lucrurilor suprasensibile. Cel care aici pe Pământ a respins tot ce este mai presus de materie nu înţelege mai nimic atunci când se află în prezenţa entităţilor din sfera lui Mercur. De asemenea, cel care în viaţa pământească a fost materialist rămâne lipsit de înţelegere şi faţă de entităţile din domeniul următor, care fac parte tot din categoria Îngeri-Arhangheli-Arhai, dar sunt mai evoluate decât cele precedente, aflându-se în domeniul lui Venus, unde omul este de-a dreptul copleşit de forţele iubirii cosmice. Dacă pe Pământ nu ai dobândit puterea de a iubi, te simţi aici într-un domeniu cu totul străin. Şi ceea ce inundă, în domeniul lui Venus, cu forţele iubirii pe cei care pe Pământ au dobândit puterea de a iubi se transformă în forţe ale mâniei pentru omul care pe Pământ a urât mult sau în mod inconştient. Este taina domeniului lui Venus că acela care aduce cu sine de pe Pământ multe rămăşiţe ale forţelor urii care l-au stăpânit se pomeneşte că se simte apoi în această regiune ca şi cum din voinţa lui ar ieşi forţe ale iubirii întoarse pe dos, care sunt forţe ale mâniei şi supărării. El se vede aici în acela despre care trebuie să-şi spună: Toate acestea trebuie să fie îmblânzite, trebuie puse în acord cu Universul. Şi, în fond, voinţa, căreia i se acordă mai multă atenţie în acest domeniu, este aceea care şi pe Pământ sălăşluieşte în omul metabolic-locomotor, în omul inferior. Dar tocmai acesta devine după moarte fizionomie totală şi tocmai în felul acesta voinţa este cea care ajunge să se exprime.

Dar între tîmp omul evoluează mai departe (toate celelalte, pe care vi le-am descris deja, se adaugă pe rând, dar acestea dau o nouă perspectivă, care urmează să fie discutată mai târziu), încât începe să se asemene cu entitățile din Cosmosul spiritual şi, în mod treptat, el ajunge în domeniul solar. În acest domeniu solar forțele acționează preponderent asupra a tot ceea ce pe Pământ este reflectat de simțire. Soarele ni se arată numai sub aspectul său exterior atunci când îl privim cu ochii fizici. Dar în interior Soarele este marele lăcaş de întrunire a tuturor entitătilor spirituale care conduc, din acest centru, destinul Pământului si al oamenilor de pe Pământ, precum şi a tot ce se leagă de ei. Soarele este, înainte de toate, colonia entităților ierarhiei a doua: Exusiai, Kyriotetes, Dynamis. În timp ce omul pătrunde în domeniul solar se apropie de el tot ce am descris ultima dată. Pe când mai înainte nu era laolaltă decât cu ființele care sunt legate prin soartă cu el, acum se apropie de el şi alte ființe. „Cercul său de cunoscuți din lumea suprasensibilă“, dacă se poate spune astfel, se face tot mai mare. Toate acestea se petrec în domeniul solar.

Tot aici, în domeniul solar, omul resimte un zbucium interior deosebit de putemic. Acolo jos este o altă lume, este Pământul, pe care l-a părăsit, dar pe care trebuie să se întoarcă. În acest domeniu solar are loc ceea ce am descris ca fiind prelucrarea omului: natura inferioară a omului este prelucrată, pentru următoarea viață de pe Pământ, în natură superioară; gambele sunt prelucrate în forma spirituală a maxilarului inferior, iar brațele în forma maxilarului superior, cu apofizele sale etc. În domeniul spiritual toate acestea înseamnă o muncă minunată, față de care tot ce lucrează omul pe Pământ, în cele mai diferite domenii, este ceva cât se poate de neînsemnat. Munca pe care o prestează aici oamenii împreună cu entitățile spirituale superioare devine o mare şi măreață activitate legată de misterul omului, şi toate acestea se petrec în domeniul solar, în sensul larg al cuvântului.

Dar tocmai în acest domeniu solar omul mai are şi o altă viețuire lăuntrică. Când trăim aici, pe Pământ, dacă suntem oameni pe deplin sănătoşi lăuntric în suflet şi în spirit, trebuie să apară în noi simțământul că mai există şi o altă lume, o lume spirituală, chiar dacă nu putem pătrunde în ea prin cunoaştere. Noi presupunem, ca să zic

aşa, lumea spirituală; spunem că în afară de lumea pe care o percepem prin simțuri mai există şi o lume suprasensibilă. Acum, în timpul existenței solare, între moarte şi o nouă naştere, situația este inversă. Tocmai în timpul existenței solare este ceva care îl determină pe om să învețe să vorbească despre o lume de dincolo. Dar această lume este Pământul. Şi atunci apare cea mai vie simțire, nu atât pentru propria sa soartă, cât pentru tot ceea ce este specific Pământului. Există ceva specific, de care vă puteți da seama. Trebuie să încercați o dată, dar în genere omul actual nu poate încă să facă acest lucru de la sine.

Dacă vă preocupă istoria, dacă ați studiat-o, mergând înapoi pe firul ei puteti să ajungeți la următoarea viețuire. Vreau să spun: trăiți acum în anul 1923. Întorcându-vă în trecut, pe firul istoriei, treceți prin războiul mondial prin toate câte au fost mai înainte; se poate întâmpla ca, studiind istoria, să găsiți o perioadă istorică – să zicem anul 1500 sau 1550, sau altul – față de care puteți avea simțământul că vă este ceva cunoscut.

Îndreptați-vă atenția asupra unei astfel de cunoaşteri umane intime. Vi se pare ceva cunoscut în trecutul de acum câteva veacuri şi vă spuneți că sunt lucruri pe care trebuie să le fi trăit. Atunci oamenii superficiali spun numaidecât că probabil tocmai în anul acela ați fost pe Pământ într-o viață anterioară. Dar de cele mai multe ori nu este aşa; de obicei, în anul acela omul a avut între moarte şi o nouă naştere, în domeniul solar, cea mai vie legătură cu existența solară, în care viața pământească se apropie de om în sens contrar, după cum pe Pământ, dimpotrivă, viața suprasensibilă se apropie de om ca viață de dincolo.

Să analizăm deocamdată această evoluție. Putem să spunem că omul parcurge existența lunară după ce a plecat de pe Pământ, apoi existența din sfera lui Mercur, existența venusiană, şi ajunge la exisfența solară,

apoi merge mai departe. La aceasta vom reveni mai târziu. În fond, toate aceste lucruri nu sunt în lumea spirituală doar lucruri şi procese izolate, ci toate sunt în legătură cu ceea ce se petrece pe Pământul fizic, şi atunci vedem că se evidenţiază o legătură foarte specială. Existenţa lunară este cu totul îmbibată de acei învăţători primordiali ai omenirii de care vi s-a vorbit de mai multe ori. Ei au plecat, într-o epocă foarte îndepărtată, din existenţa pământească în lumile cosmice, în colonia cosmică a Lunii. Dar şi după aceea câţiva oameni iniţiaţi în misterii au continuat să perceapă lăuntric, auditiv şi vizual, cu mare intensitate ceea ce a fost pe Pământ, odinioară, în preajma acestor iniţiaţi primordiali. Astfel, în epoca protoindiană, exista încă în Misterii o cunoaştere foarte vie a înţelepciunii iniţiaţilor lunari. Tocmai ceea ce în ziua de azi se mai poate admira în ecourile înţelepciunii indiene a luat fiinţă în acest fel.

Apoi, a apărut un fenomen dublu. Pe de o parte, în diferite epoci mai există încă influenţele acestei lumi suprasensibile prin care trece omul între moarte şi o nouă naştere; numai că aceste influenţe pătrund tot mai puţin, adică omul este tot mai puţin conştient de ele. Aşa, de pildă, influenţele lui Mercur au fost foarte puternice în timpul epocii persane străvechi, dar oamenii erau puţin conştienţi de acest lucru şi atunci au creat mitul lui Ahura Mazdao, care ascundea în el o cunoaştere întunecată a ceea ce este influenţa lui Mercur pe Pământ. În perioada culturală caldeo-egipteană au fost active influenţele lui Venus. A urmat minunata cultură greacă, care, apoi, a continuat cu cea latină, şi în această cultură greco-latină influenţa cea mai puternică, dar cea mai puţin observată de oameni, a fost influenţa solară venită din lumea suprasensibilă aici pe Pământ. Şi tot în această epocă s-au suprapus două situaţii: pe de o parte omul, când trece prin existenţa dintre moarte şi o nouă naştere şi ajunge în sfera solară, are o mare tendinţă de a percepe Pământul din această sferă, pe de altă parte, grecii erau extrem de impresionaţi de tot ce este solar. Pentru greci însemna extrem de mult ceea ce dau Pământului forţele solare, mai ales pentru grecii care sunt denumiţi în genere atenieni, în opoziţie cu spartanii, dar în genere ceea ce este solar în Cosmos a exercitat o adâncă şi mare influenţă în Grecia, chiar şi ca spiritualitate, asupra întregii configuraţii a civilizaţiei greceşti. Tot timpul acestei evoluţii a existat pe Pământ capacitatea de a resimţi intens spiritualul, spiritualul pur al cerului

înstelat. De fapt, abia în a cincea epocă de cultură postatlanteană, în epoca noastră de cultură, începe să ia amploare percepția aspectului material al cerului înstelat.

Epoca noastră de cultură, a cincea epocă postatlanteană, începe în secolul al XV-lea după Christos, prin urmare ea nu are decât o vârstă de câteva veacuri. Dar noi am părăsit deja acea regiune în care oamenii, pe Pământ, se simt înrudiți cu acel simțământ al existenței solare dintre moarte şi o nouă naştere. Azi, noi simțim în mod mult mai puternic ceea ce urmează după aceea.

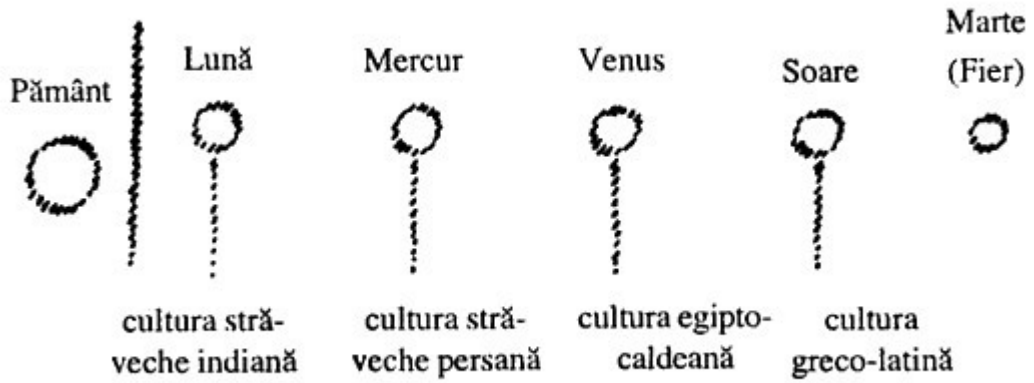

Şi, de fapt, după ce a trăit câtva timp în existența solară, omul intră în domeniul existenței legată de Marte. Impulsurile existenței marțiene sunt acelea care au cea mai mare influență asupra omenirii de azi. Noi putem începe să cunoaştem aceste influențe marțiene atunci când, după ce am trecut de zenitul existenței dintre moarte şi o nouă naştere, ne apropiem, din nou, de existența de pe Pământ. Dar existența solară cu influențele ei nu încetează pentru omul care, între moarte şi o nouă naştere, pătrunde în existența marțiană. Soarele îşi extinde sfera de acțiune şi asupra stărilor planetare următoare. Această influență rămâne, dar existența marțiană capătă de asemenea însemnătate pentru ceea ce se petrece acum pe Pământ.

Voi descrie mai departe trecerea omului prin existența de pe Marte, dar aş dori să pornesc de la ceea ce cunoaştem, în felul acesta, despre lumea spirituală şi să ajung la ceea ce acționează tocmai în epoca noastră, a cincea postatlanteană.

Învățăm să cunoaştem ce este o luptă cosmică. O resimțim. Cei mai mulți oameni nu pot dezlega această enigmă; dar în existența cosmică se desfăşoară o luptă cosmică între tot felul de spirite bune şi rele. Şi ceea ce am denumit existență solară capătă o însemnătate deosebită pentru această epocă. În ziua de azi este foarte greu ca cineva să lupte, cu concepții spirituale, împotriva ştiinței exterioare materialiste. Oamenii sunt atât de mândri că au cercetat, în mod fizic, Soarele; ei descriu existența solară în manualele lor ştiințifice; dar aceste descrieri nu sunt făcute ca să căpătăm o reprezentare justă a ceea ce este Soarele, ci, dimpotrivă, să ne îndepărteze de ea. Cum acționează azi Soarele în mod cu totul deosebit asupra existenței de pe Pământ? Vă voi prezenta acum numai unul dintre aceste moduri de acțiune. În aparență eu pătrund acum în domenii foarte materiale, care nu se integrează în sfera spiritualului pe care l-am descris; dar aceste lucruri ne vor fi de folos în cursul problemelor de care urmează să ne ocupăm. Vă este cunoscut fenomenul petelor solare, care apar, cu oarecare regularitate, pe Soare. Soarele prezintă atunci pete întunecate. În ştiința materialistă exterioară se discută mult despre aceste pete solare şi despre însemnătatea lor. Dar, dacă s-ar urmări mai de aproape care este rolul acestor pete solare s-ar găsi că din interiorul Soarelui se primesc în mod continuu impulsuri pentru ca prin aceste porți întunecate să fie expulzată în Univers substanță solară. Şi ceea ce este aruncat astfel de Soare ca substanță solară în Cosmos apare apoi în sistemul nostru solar sub formă de comete sau meteoriți, sau stele căzătoare. Entitățile care administrează lumea dinăuntrul Soarelui lansează mai ales în epoca noastră aceste obiecte. Au făcut acest lucru şi mai înainte, nu este ceva nou, dar acum ele au o altă semnificație. De aceea spuneam că în epocile anterioare au acționat mai ales impulsurile spirituale existente în sistemul stelar. Acum aceste impulsuri, legate de fierul azvârlit, încep să capete o semnificație deosebită pentru om. Ele sunt acelea pe care un anumit spirit, care şi el dobândeşte acum o semnificație deosebită şi pe care-l numim Michael, le foloseşte în Cosmos, în slujba spiritualului cosmic. Aşa încât, pentru epoca noastră, a apărut în Cosmos ceva ce nu exista în acelaşi grad în epocile anterioare, şi anume faptul că fierul cosmic, în sensul său spiritual, dă spiritului Michael posibilitatea de a mijloci între ceea ce este suprasensibil şi senzorialul de pe Pământ. Şi aşa, pe de o parte, în epoca noastră, în lumea în care ajungem când pătrundem dincolo de

existența sensibilă întâlnim un fel de spirit al războiului. Când, în epoca noastră, omul ajunge la o contemplare suprasensibilă, când depăşeşte pragul şi nu-şi mai aruncă privirea asupra lucrurilor care-l privesc personal omeneşte, ci asupra lucrurilor care reprezintă marile probleme ale lumii şi care stau la baza întregii noastre civilizații, atunci privirea sa pătrunde în această lume şi el vede acolo luptă, ceartă, confruntare spirituală. În culisele existenței, disputele, confruntările sunt de ordin spiritual. Şi ceea ce este lansat în Cosmos de către spiritele solare ca fiind fier chiar şi sub aspect fizic devine apoi, în sensul cel mai cuprinzător, armura lui Michael, care în această luptă cosmică are misiunea de a ajuta omenirea să progreseze pe calea cea bună, ajutor pe care el îl dă, din culisele civilizatiei, împotriva forțelor războiului şi ale luptei. Aşa încât, pe de o parte, suntem întâmpinați de ceartă şi luptă, iar pe de altă parte de străduințele lui Michael.

Dar toate acestea sunt legate, la rândul lor, cu dezvoltarea libertății omului. Căci noi ca oameni pământeşti avem fier în sângele nostru. Dacă n-am avea fier în sângele nostru, atunci în sufletele noastre ar putea să apară simțământul libertății, impulsul libertății, dar nu am avea niciodată un corp pe care să-l putem folosi pentru a duce acest impuls al libertății la îndeplinire. Faptul că noi nu numai că putem concepe ideea libertății, impulsul libertății, dar simțim şi forța de a face ca trupul nostru să fie purtătorul impulsului libertății se datorează posibilității pe care o avem, în epoca noastră, de a învăța cum poate Michael să pună în slujba sa fierul cosmic, care, şi mai înainte, a fost azvârlit afară. Dacă înțelegem tot mai profund impulsul lui Michael, putem să învățăm să punem în slujba impulsului libertății fierul lăuntric din noi. Ceea ce este exterior-material nu capătă sens decât atunci când îl înțelegem ca fiind o expresie a spiritualului în lume. În epoca noastră trebuie să învățăm să folosim în mod corespunzător fierul din sângele nostru, căci pretutindeni unde apare fierul este dat, atât din Cosmos, cât şi din om, impulsul dezvoltării libertății. Din această cauză, dintr-un instinct profund, s-a asociat fierul planetei Marte, dezvăluind concomitent importanța sa atât în sânge cât şi în Cosmos.

Azi se pot înțelege aceste lucruri prin ştiința spirituală redobândită. Nu este o reînnoire a unor vechi tradiții, ci o regăsire a lucrurilor din ştiința spirituală însăşi. Şi, prin intrarea în rezonanță cu vremurile de demult, prin antroposofie, nu se înnoieşte ceva vechi numai în mod istoric, ci lucrurile sunt căutate chiar în ființa lor proprie. Ele îşi redobândesc însemnătatea când vedem că oamenii au ştiut cândva toate acestea, sub influența străvechii înțelepciuni divine, pe care o posedaseră acele ființe, care apoi au emigrat în Lună şi care azi populează colonia cosmică a Lunii. Şi astfel epoca noastră se leagă şi ea de ceea ce se petrece cu omul între moarte şi o nouă naştere. Din această cauză, perceperea a ceea ce se petrece pe Pământ are cea mai mare intensitate atunci când omul trece prin sfera solară, dar, de fapt, în mai mare sau mai mică măsură, ea se păstrează în permanență. Din domeniul său supraterestru, prin care trece între moarte şi o nouă naştere, omul priveşte necontenit în jos, spre Pământ, căci dacă nu ar privi în jos la ce este pământese s-ar înstrăina de tot de acesta în timpul trecerii sale prin perioada dintre moarte şi o nouă naştere, care, oricum, durează timp îndelungat.

În felul acesta se poate descrie în cele mai diferite moduri ceea ce se petrece cu omul în lumea suprasensibilă. În conferința trecută v-am descris aceste lucruri într-alt mod; acum vi le descriu în legătură cu lumea stelelor şi în legătură cu ceea ce s-a petrecut pe Pământ în diferite epoci. Treptat, toate aceste lucruri trebuie să fie sintetizate. Nu trebuie ca cineva să-şi spună: Da, el ne-a descris trecerea omului prin perioada dintre moarte şi o nouă naştere o dată într-un fel şi altă dată într-alt fel. Când cineva călătoreşte într-un oraş o dată, şi apoi a doua oară etc., descrie lucrurile în mod diferit, după cum cunoaşte oraşul, şi apoi toate detaliile trebuie să fie sistematizate şi sintetizate. Tot astfel şi descrierile diferite ale viețuirilor oamenilor în lumea suprasensibilă trebuie să fie reunite, sintetizate, sistematizate. Şi abia atunci se poate obține o impresie despre ceea ce este lumea suprasensibilă şi despre trăirile omului în această lume suprasensibilă.

Până aici am vrut să vă prezint acum lucrurile. După aceasta, în cea de a doua conferință de azi, plecând de la cele expuse vă voi expune ce se întâmplă cu omul mai departe, între moarte şi o nouă naştere.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

CONFERINȚA a IV-a

Haga, 17 noiembrie 1923 □ seara

Azi după-amiază am văzut că ne putem reprezenta viața dintre moarte şi o nouă naştere ca pe o parcurgere a unor domenii spirituale, şi în acelaşi timp am văzut cum putem dobândi capacitatea de a privi sub diverse laturi această trecere prin anumite regiuni spirituale, referindu-ne la anumite locuri stelare. Înainte de a merge mai departe, vom cerceta mai îndeaproape cum trebuie să ne închipuim această trecere prin domeniile care au fost indicate prin locuri stelare.

Ar putea părea că este suficient să se descrie trecerea prin existența cuprinsă între două vieți pământeşti în felul în care am făcut-o, de pildă, în cartea mea Teosofia. Fireşte că pentru început este foarte bine să cunoaştem în felul acesta problema. Dar trebuie să mergem mai departe în domeniul cunoaşterii. Şi atunci este nevoie ca aceste lucruri să fie tratate ținând realmente seama de unitatea lumii, de interacțiunea armonioasă unitară dintre lumea suprasensibilă şi cea senzorială. Referitor la acest lucru se poate spune că raporturile în care se află diferitele domenii prin care păşeşte omul între moarte şi o nouă viață se exprimă, în mod exterior, în întregime prin raporturile reciproce spațio-temporale dintre stelele implicate în aceasta; aşa încât, de fapt, imaginea celor pe care vreau să vi le descriu este redată în mod corespunzător dacă este descrisă, ca să spunem aşa, prin intermediul stelelor. Şi într-adevăr lucrurile stau aşa: dacă în plan exterior ne orientăm privirile către o stea, ni se arată locul corespunzător spre care trebuie să ne îndreptăm când este vorba de un anumit domeniu suprasensibil. S-ar putea obiecta că ceea ce se întâlneşte între moarte şi o nouă naştere nu se poate reprezenta „în mod spațial“ sau poate fi reprezentat spațial numai până la un anumit grad. Este adevărat, dar se produc efecte în spațiu. Tot ce este supraspațial şi supratemporal intervine şi în spațiu şi în timp şi deoarece omul este nevoit să-şi orienteze reprezentarea sa în conformitate cu spațiul şi cu timpul, imaginea stelelor este cea care, dacă o avem în suflet, este cea mai bună pentru a ne reda în mod optim imaginea corespunzătoare. Şi mai este ceva. Omul poate afla din fizică cum acele fenomene cunoscute din lumea fizică şi care sunt supuse gravitației suferă unele schimbări dacă ieşim în spațiul cosmic. Fizicianul indică în ce raport scade, ca intensitate, gravitația: ea scade proporțional cu pătratul distanței. Şi

intensitatea luminii scade în raport cu pătratul distanței. Un singur lucru nu-l admite omul: că tot ce se cunoaşte despre lucrurile accesibile simțurilor pe Pământ sunt cunoştințe dobândite aici şi este foarte plauzibil ca, dacă ceea ce este valabil pentru lumină, gravitație etc. în condițiile de pe Pământ îşi diminuează valabilitatea când iesim în spațiul cosmic, să nu ne simțim îndreptățiți să vorbim de ceea ce se ştie în general în ziua de azi decât ca despre cunoştințe care au valoare numai în condițiile de pe Pământ. După cum gravitația scade proporțional cu pătratul distanței, tot astfel scade şi adevărul judecăților noastre când ne îndepărtăm de Părrlânt. Dacă, în ziua de azi, astronomul sau astrofizicianul vor să stabilească cu gândirea obişnuită ce se petrece, de pildă, într-o nebuloasă în formă de spirală, este ca şi cum cineva ar vrea să stabilească ce greutate ar avea o piatră din această nebuloasă potrivit condițiilor de pe Pământ. De aceea nu trebuie să fim surprinşi dacă ştiința spirituală trebuie să spună: Da, aici pe Pământ lucrurile par astfel, dar în realitate ele sunt eu totul altfel. Pe Pământ, Luna ne apare aşa cum suntem obişnuiți să o vedem, dar, în realitate, ea este colonia cosmică care conține ceea ce am descris azi după-amiază. Astfel stau, prin urmare, lucrurile cu stelele şi constelațiile. Şi trebuie să avem în vedere acest lucru, pentru a putea analiza ceea ce vă voi prezenta în continuare.

Am ajuns cu considerațiile noastre până la momentul în care omul pătrunde, între moarte şi o nouă naştere, în domeniul solar. În acest domeniu solar se petrece ceea ce v-am descris ca fiind remodelarea figurii spirituale inferioare omeneşti, având ca rezultat ceea ce va fi capul în viața pământească următoare. Dar acum trebuie să ținem seama de faptul că omul parcurge calea dintre moarte şi o nouă naştere în aşa fel încât trece de fapt de două ori prin toate aceste regiuni stelare. Omul ajunge în apropierea Lunii, după ce a trecut prin poarta morții, apoi în apropierea lui Mercur, a lui Venus, în domeniul solar. Până aici am ajuns. Atunci începe, de fapt, ceea ce este remodelarea omului de jos în omul de sus; aşa încât fostele membre ale omului se transformă, mai întâi spiritualiceşte, în sistemul capului. Dar această prelucrare este ceva extraordinar de grandios. Şi acela care examinează capul omenesc numai din punct de vedere fizic nici nu bănuieşte de fapt câte elemente trebuie să conlucreze în Univers pentru a realiza structura spirituală a acestui cap ornenesc. Această muncă, munca

depusă pentru a forma această structură spirituală a capului omenesc care include în ea structura embrionară fizică, această muncă începe când omul, în drumul său după moarte, a pătruns în regiunea solară; el pătrunde apoi în regiunea lui Marte, apoi în regiunea lui Jupiter şi în regiunea lui Saturn. Acest domeniu este de fapt ultimul în care pătrunde omul, căci Uranus şi Neptun nu intră în discuție. În timpul trecerii omului prin aceste domenii se lucrează la structura spirituală a capului său. Apoi omul merge mai departe, s-ar putea spune că înaintează în Univers, în valurile Universului, şi această remodelare se continuă acolo până ce el ia calea de întoarcere, trecând din nou prin domeniile lui Saturn, Jupiter şi Marte până la acela al Soarelui şi apoi, până ce ajunge din nou în sfera lunară. Vom vorbi mai târziu despre aceste lucruri; acum, însă, vrem să punem în fața sufletului nostru ceea ce se petrece cu omul când viețuieşte în domeniul solar.

Până când ajunge în regiunea solară omul resimte îndeosebi ceea ce este încă în strânsă legătură cu el însuşi. Azi după-amiază v-am putut descrie faptul că omul îmbracă fizionomia Binelui şi a Răului făcute de el şi prin aceasta ajunge să poată percepe alte ființe de acelaşi fel, am descris cum el se transformă apoi tot mai mult, figura sa devenind asemănătoare cu entitățile care aparțin lumii suprasensibile, aşa încât i se înfățişează entitățile ierarhiei a treia şi chiar ale ierarhiei a doua. Prin urmare, dacă vrem să descriem omul până la existența solară, acest lucru trebuie realizat în aşa fel încât să se facă, în primul rând, referire la figura sa spirituală. Dar în timp ce omul intră în regiunea solară, el viețuieşte şi ceea ce am descris deja în prelegerea precedentă fără a mă baza pe astronomie, el este învăluit de muzica cosmică. Aici percepe felul în care se îmbină lumile stelare în armoniile cosmice, în melodia cosmică. Căci această coacționare a stelelor, în care se exprimă □ în acelaşi timp □ coacționarea tuturor entităților spirituale care sunt în aceste regiuni, dă naştere, în cele din urmă, acelui fenomen care se exprimă ca melodie cosmică şi ca armonie cosmică. În primul rând, când omul intră în existența solară este stimulată viața sentimentală în metamorfoza sa spirituală. Şi tot ceea ce resimte omul este perceput în aşa fel încât pare că ar trece prin el vibrații ale armoniei cosmice, ale melodiei cosmice.

Când suntem în acest stadiu dintre moarte şi o nouă naştere, nu avem nevoie de teorii, nu avem nevoie, în primul rând, de ceea ce se poate exprima prin cuvinte, ci avem nevoie de simţământul universal, plenar, al felului armonios şi melodios în care acţionează împreună toate entităţile Universului. Şi atunci apare iarăşi ceva care ne dezvăluie relaţia dintre cele două lumi: lumea fizică-senzorială şi lumea suprasensibilă-suprafizică.

În clipa în care intrăm în existenţa solară şi când din întregul Cosmos se apropie de noi melodia cosmică şi armonia cosmică, pe scurt, muzica cosmică, simţim încă ultimele resturi ale facultăţilor noastre spirituale din existenţa pe Pământ: ultimele resturi ale graiului. Când, în drumul pe care îl străbatem între moarte şi o nouă naştere, s-a desprins de noi chiar şi chipul spiritual, când, în timpul existenţei solare, făptura noastră proprie, remodelată pentru a forma capul, a ajuns să fie asemănătoare sferei cosmice, când, prin urmare, ceea ce în înfăţişarea noastră amintea încă de existenţa pământească a fost lepădat, atunci ceea ce în timp ce eram pe Pământ s-a exprimat în noi prin faptul că puteam vorbi, că puteam să transpunem gândurile noastre în cuvinte, pe scurt, ceea ce trăia sub aspect sufletesc în grai, ne urmăreşte şi aduce în amintire, cel puţin în felul în care văd aceasta oamenii acum pe Pământ, un fel de disonanţă în muzica cosmică. Este realmente o disonanţă care pătrunde în muzica cosmică prin faptul că omul duce cu sine până în existenţa solară resturile capacităţii sale de a vorbi. Şi ceea ce omul duce prin graiul său în existenţa solară este, în esenţă, baza pentru anumite spirite superioare, care au misiunea de a se ocupa de existenţa de pe Pământ din afară, din Cosmos, un material pe care se bazează pentru a vedea ce a degenerat, ce nu mai este bun pe Pământ, acestea exprimându-se prin graiul omenesc.

Acest grai omenesc nu mai este azi, în nici una din formele sale europene sau americane, ceva ce ţâşneşte din om cu o putere elementară. Am vrea să spunem că ceea ce a fost graiul de odinioară ar putea reveni din nou pe Pământ în modul următor: Unii din noi învaţă azi euritmie. Ce se petrece de fapt când omul învaţă euritmie? Azi oamenii folosesc cu uşurinţă câte un cuvânt fără a bănui cât de legată este întreaga configuraţie a acestuia de trăirile lăuntrice sufleteşti. Folosirea cuvintelor este acum de multe ori convenţională. Oamenii nu

se mai gândesc la faptul că, făcând abstracție de contextul celorlalte litere, spunând pur şi simplu A, exprimăm ceva care, ca sunet, izvorăşte din mirare, din uimire. Şi când pronunțăm B înseamnă că noi creăm un înveliş, învelim ceva. Consoanele înseamnă întotdeauna forme, vocalele înseamnă întotdeauna simțăminte; interiorul sufletului omenesc este redat de vocale, consoanele înseamnă întotdeauna forme. De aceea de sunetul B este legată, de la origine, învăluirea, de fapt casa, căsuța. Când spun B mă refer la ceea ce învăluie, când spun A, acest lucru este ca o uimire care stă adânc în suflet. Când spun T această consoană semnifică o instalare în ceva, a rămâne în; D este o oprire mai domoală.

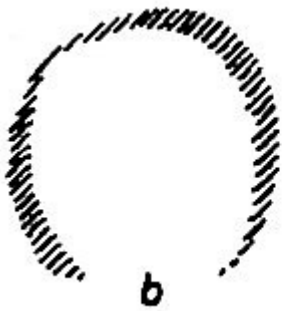

Prin urmare când pronunț cuvântul *Bad* („baie“, în l. germană), dacă m-aş întoarce la origine, când cuvântul era încă pe deplin resimțit şi contemplat, el îmi va spune ceva: aici este o învăluire, aici este apa B... Când este tocmai cât trebuie de caldă eu spun ah! şi am ajuns la A. Şi acum mă aflu în ea: D. Întreaga viețuire stă în cuvântul acesta. Când se descompune în felul acesta un cuvânt, în prezent lucrul pare puțin cam caraghios, deoarece în ziua de azi oamenii nu mai trăiesc cuvintele. Dar, dacă cineva ar vrea să resimtă în felul acesta cuvântul „Bad“ ar trebui să-şi spună: Casa în care, pentru mine, este uimirea, în care eu stau. Şi în felul acesta graiul este de fapt străbătut pretutindeni de trăiri sufleteşti; viețuirea sufletească omenească se scurge în mod concret în grai. Odinioară graiul era resimțit în acest fel. În limbile primitive, absolut peste tot limbajul era exclusiv intuiție de simțăminte şi forme: simțăminte în vocale, forme în consoane. Azi aceste lucruri s-au pierdut şi totul a devenit convenție. Noi trăim deja în aşa fel, încât cuvintele sunt pentru noi aproape numai concepte. Acum, în euritmie, noi transformăm din nou ceea ce este B, A, D în gesturile corespunzătoare. În timp ce eurythmistul execută gestul, el trebuie să

ajungă din nou să viețuiască graiul. Şi se poate spera că atunci când eurythmia va fi îndrăgită de cercuri mai largi omul va regăsi drumul înapoi către graiul contemplat şi resimțit, către ceea ce au fost graiurile primitive. Astfel, în viitor, euritmia nu va fi numai o nouă artă, ci va fi un îndreptar pentru a putea purta viața sufletească-spirituală pe valurile graiului. Astăzi am ajuns deja să articulăm atât de puțin graiul, fără să ne mai gândim la o îmbibare a graiului cu suflet, încât un mare număr de oameni nici nu mai vorbeşte, în fond, ci scuipă cuvintele. Atât de puțin din ceea ce se află în grai mai este născut din suflet! Uneori ajungi să te simți deznădăjduit când vezi cum cuvintele nu mai sunt străbătute de suflet şi de viață, ba nici măcar nu mai sunt articulate! Aşa se face că deja, în ziua de azi, o disonanță stridentă pătrunde de pe Pământ în muzica cosmică, atunci când omul ajunge, după moarte, în existența solară. Şi tocmai după această alcătuire a graiului anumite entități spirituale înregistrează fenomenele decadente din existența pe Pământ şi felul cum se pot găsi forțele, impulsurile de a ajunge din nou la o oarecare ascensiune.

Apoi, călătoria omului între moarte şi o nouă naştere continuă şi el ajunge în existența de pe Marte. Ce înseamnă oare faptul că el ajunge în existența de pe Marte?

Acum, spunând aceasta, nu pot să mă mai refer la făptura spirituală a omului, căci omul este cu totul transformat, el a devenit o copie, în spirit, a sferei cosmice. Şi călătoria se desfăşoară mai departe prin Marte, Jupiter şi Saturn, în valurile şi talazurile Cosmosului. Dar când omul ajunge în domeniul lui Marte, el vine în contact cu locuitorii lui Marte, dacă mă pot exprima aşa, reprezentați fie de sufletele omeneşti lipsite de trup, fie de entități ale ierarhiilor superioare, dar înainte de toate de entitățile acelor ierarhii superioare care fac să răsune din toată ființa lor graiul cosmic în regiunea cosmică. Şi atunci omul pătrunde în regiunea în care muzica cosmică devine grai cosmic, unde el mai întâi aude, dar apoi este el însuşi întrețesut în graiul cosmie, unde, prin urmare, nu aude numai graiul imitator al omului, ci graiul creator, din care provin lucrurile. Acestea se petrec în timpul trecerii prin domeniul lui Marte. Aici omul învață deja în mod conştient de la entitățile din această regiune. Populația spirituală a lui Marte constă din cunoscătorii graiului cosmic □ pe lângă acele entități care sunt firi de luptător,

entitățile cele mai importante pentru om ale populației marțiene sunt, de fapt, acelea care constau, potrivit întregii lor naturi, din cuvântul cosmic răsunător. Ele sunt păstrătorii graiului cosmic.

Călătoria omului continuă. El ajunge în domeniul lui Jupiter. Acolo se află acele entități care sunt păstrătorii gândurilor cosmice. Entitățile care există acolo radiază în sistemul nostru planetar şi în vecinătatea lui entități-gândire. Şi omul trece, de asemenea, prin această regiune. El trece acum printr-o metamorfoză care s-ar putea reda schematic în felul următor. Gânditi-vă că omul ajunge să fie un fel de copie a sferei cosmice, ajunge să fie ceea ce este structura spirituală a capului pe care îl va purta mai târziu pe Pământ. După ce, în existența solară, resimțind disonanța stridentă a graiului pământesc omul a învățat să renunțe la acest grai pământesc, el pătrunde, în timpul existenței pe Marte, în graiul cosmic şi primeşte aici prima premisă pentru a înțelege acest grai cosmic, adică după ce a început transformarea omului inferior în felul descris: gambele se transformă în maxilar inferior, iar brațele în maxilar superior etc., omul plăsmuieşte mai întâi cu entitățile ierarhiilor superioare structura spirituală a viitorului său cap. Dar acest cap va dobândi mai întâi capacitatea de a percepe rațional Universul şi nu Pământul! Acest cap învață mai întâi graiul cosmic, gândurile cosmice. Aceste gânduri cosmice şi acest grai cosmic prind viață în capul omului, şi după cum pe Pământ omul ştie ceva despre regnul mineral, vegetal şi animal, tot astfel în timpul trecerii prin domeniile lui Marte şi Jupiter el află tainele universului spiritual. Omul nu ajunge să înțeleagă aşa cum trebuie natura omenească decât atunci când devine conştient de faptul că în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere el a aflat, în primul rând, numele tuturor entitătilor mărețe şi minunate, al entităților superioare, că a învățat să înțeleagă ce acțiune creatoare au aceste entități în Univers, că a învățat să înțeleagă anumite raționamente care nu se referă la felul cum se face călătoria de la Haga la Amsterdam, ci la felul cum se nasc perioade ale Universului din alte perioade premergătoare ale Universului prin acțiunea ierarhiilor superioare. Acestea sunt în legătură cu trecerea prin domeniul lui Jupiter.

Apoi urmează trecerea prin Saturn. În existența de pe Saturn omul se apropie de ceea ce s-ar putea numi memoria cosmică; căci Saturn este

acea sferă din existența cosmică în care sunt localizate entitățile spirituale care păstrează memoria tuturor lucrurilor ce s-au petrecut vreodată în sistemul nostru planetar. Saturn este marele purtător de memorie al tuturor întâmplărilor sistemului nostru planetar. După cum omul învață mai întâi graiul zeilor în domeniul lui Marte, gândurile zeilor în domeniul lui Jupiter, tot astfel în timpul primei sale treceri prin existența de pe Saturn el învață să cunoască tot ce-şi amintesc zeii sistemului planetar. Prin acest fapt, capul său în formă de sferă, care este structura spirituală a viitorului său corp de pe Pământ, a fost dotat cu toate cele necesare pentru a fi un cetățean al Cosmosului şi pentru a trăi, în Cosmos, printre entitățile ierarhiilor superioare, tot astfel cum trăieşte pe Pământ printre ființele situate la niveluri inferioare, în regnul mineral, vegetal şi animal. Şi în timp ce omul, în existența sa spirituală, se îmbogățeşte lăuntric, învață să înțeleagă graiul marelui Cosmos, al macrocosmosului, în cel mai larg sens al cuvântului, el se înalță în regiunea care odinioară era numită sfera stelelor fixe. Acolo nu se mai desfăşoară acțiunea planetelor, ci sistemul stelelor fixe. Şi de-abia acolo se realizează în modul cel mai potrivit o structură preliminară izvorâtă din nesfârşitele lumi spirituale, a tot ce face parte din capul omenesc.

Apoi omul porneşte din nou la drum, pe calea de întoarcere. El ajunge în domeniul lui Saturn, dar despre toate acestea vom vorbi mâine. Faptul că în existența de pe Saturn el a primit în primul rând amintirile planetare este baza capacității de memorare, a memoriei de care are nevoie pe Pământ. Ceea ce i-a fost implantat, ca memorie cosmică, ca să zic aşa, a devenit pământesc; memoria cosmică se transformă în capacitatea omenească de memorare. Iar când omul ajunge din nou în sfera lui Jupiter, ceea ce a dobândit el prin contemplarea gândurilor zeilor se retransformă în facultatea de a cuprinde gânduri omeneşti, care apoi pot fi reoglindite în conştiența obişnuită când structura capului omului se uneşte cu structura fizică embrionară. Dar acum, cu ocazia acestei treceri prin Satum, poate începe să fie mai precis înfăptuită transformarea omului de jos în părți componente ale capului. Este o muncă minunată prin care un om lucrează asupra celuilalt şi această muncă se desfăsoară în acord cu entitătile ierarhiilor superioare, realmente se lucrează la capul omului, în aşa fel încât această muncă este similară cu generarea unei lumi întregi. Căci

fiecare cap omenesc, văzut în acea sferă în care se găseşte în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere despre care vă vorbesc acum, este o lume minunată, cu nenumărate detalii şi munca depusă cere abnegația oamenilor care sunt legați prin soartă unii de alții, precum şi munca acelor entități din ierarhiile superioare care înțeleg, din taina Cosmosului, cum trebuie să fie plăsmuit un asemenea cap omenesc. Este într-adevăr minunat să aflăm, în felul acesta, din ce este alcătuit omul. Şi totuşi lucrul acesta nu ne face orgolioşi, căci lumea în care suntem între moarte şi o nouă naştere are grijă să nu ne lase să cădem pradă orgoliului. Dragii mei prieteni, ar fi realmente absurd să cădem într-o omenească manie a grandoarei printre entitățile ierarhiilor superioare, printre Serafimi, Heruvimi şi Tronuri, căci acolo ne simțim întotdeauna mici față de entitățile acestea alături de care lucrăm. Şi când, în sfârşit, în existența pământească aflăm ce este omul în marele macrocosmos al lumilor, între moarte şi o nouă naştere, ne putem spune că prea mult nu am adus cu noi pe Pământ, prin urmare nu trebuie să fim prea încântați de situația noastră actuală şi mândri de ceea ce am fost printre zei. Însă dintr-o asemenea contemplare a ceea ce se întâmplă cu omul între moarte şi o nouă naştere trebuie să se dezvolte în noi simțul de răspundere, care ne spune: Trebuie să ne străduim foarte mult pentru ca să fim demni de calitatea de oameni şi în existența pământească, dacă apreciem întreaga însemnătate a existenței omeneşti după munca pe care o desfăşoară zeii asupra omului între moarte şi o nouă naştere.

Şi apoi ne întoarcem în existența de pe Marte. În această existență, munca de transformare a omului continuă. Dar atunci se adaugă deja structurile spirituale pentru noul corp, pentru toracele şi membrele pe care omul le va avea în viitoarea viață pe Pământ. Căci lucrurile stau astfel: structurile spirituale ale membrelor din viața pământească trecută apar ca fiind structuri ale capului în noua viață pământească, iar structurile toracelui şi ale membrelor sunt noi, fiind realizate în decursui trecerii prin lumea stelelor, care pregăteşte următoarea existență terestră; numai că ceea ce se realizează astfel este ceva ce se petrece încă numai în domeniul spiritual. Când omul trece, din nou, prin existența de pe Marte, atunci ceea ce s-a încorporat în el într-o înaltă spiritualitate când a trecut prima oară prin existența de pe Marte, ceea ce l-a făcut să fie capabil de a auzi cuvântul cosmic, este

transformat acum din spiritualul superior într-un spiritual întru câtva inferior, în acea substanță spirituală din care – mai târziu – se revelează Eul omenesc. Şi apoi, în timpul trecerii prin existența de pe Marte, i se încorporează structura spirituală, întreaga alcătuire a laringelui şi a plămânilor.

Apoi omul ajunge din nou în existența solară. A doua trecere prin existenta solară are o însemnătate deosebită. Căci, de fapt, până acum omul a pornit de la prima existență solară, trecând prin Marte, Jupiter şi Saturn în lumea stelelor, şi acum el face drumul înapoi prin Saturn, Jupiter, Marte. În tot timpul acesta el este cu totul dăruit Universului, el a devenit una cu Universul. El trăieste în Univers, a învățat graiul cosmic, a învățat să participe la gândurile cosmice, nu trăieşte în amintirea sa, pe care o va redobândi abia mai târziu, ci trăieşte în amintirea întregului sistem planetar; el trăieşte astfel încât se simte una cu entitățile ierarhiilor superioare, în amintirea gândurilor cosmice şi a graiului cosmic, şi ajunge acum, din nou, în existența solară. Aici omul începe din nou să se detaşeze, devenind oarecum o ființă distinctă. Dar aceasta se leagă de faptul că i se integrează omului structura primordială a inimii omeneşti.

Şi apoi omul îşi continuă drumul de întoarcere prin domeniul lui Venus şi prin cel al lui Mercur. Aici i se adaugă structura spirituală primordială a celorlalte organe pe care le va avea.

Din clipa în care omul trece prin a doua existență solară – toate acestea au nevoie de un timp mai îndelungat –, cu mult înainte ca el să pătrundă în existența de pe Pământ se petrece o importantă cotitură în destinul lui. Când noi dobândim, acolo, în Cosmos, structura spirituală a inimii omeneşti, când suntem pe drumul reîntoarcerii pe Pământ, atunci fireşte că nu este vorba numai de o formă fizică a inimii □ ea este desigur indicată deja □, dar această formă fizică a inimii este înconjurată şi legată de tot ce i se cuvine omului ca urmare a vieților sale pământeşti anterioare. Nu este atât de important să primim în noi structura primordială a inimii fizice, ci este de o importanță deosebită ca omul să se concentreze asupra valorii sale spirituale-morale-sufleteşti; căci toate acestea sunt concentrate în inima omenească. Şi înainte ca structura inimii să se unească cu structura embrionară a viitorului corp omenesc inima este, în Cosmos, o esență sufletească-

morală-spirituală în om, iar omul unește această esență sufletească-morală-spirituală care acum este trăită în el, este dobândită pe drumul reîntoarcerii pe Pământ, o unește cu structura embrionară. Această concentrare a părții sale spirituale-morale-sufletești omul o viețuiește în comunitate cu înaltele ființe solare, cu acele ființe solare care, de fapt, țin în mână forțele creatoare ale aistemului planetar și, prin ele, pe cele ale existenței pe Pământ.

Ca să mă exprim mai plastic – această exprimare sună puțin cam paradoxal, dar este sugestivă –, aș spune că în clipa în care omul își capătă inima cosmică el se află deodată în preajma acelor entități ale ierarhiilor spirituale care au în mână conducerea întregului sistem planetar, în interacțiune cu existența pământească. Și aici ni se arată ceva grandios, ceva minunat, este greu să găsești cuvinte pentru a descrie ceea ce viețuiește acum omul. Într-o anumită privință el simte așa cum simte și în existența fizică; așa cum în această existență fizică se simte legat de bătăile inimii sale, de întreaga activitate a inimii sale, tot astfel aici, în macrocosmos, se simte legat, prin inima sa spirituală macrocosmică, de întreaga sa făptură morală-sufletească-spirituală. Toate câte s-au petrecut cu el în Univers până în această clipă a viețuirii sale spirituale ca ființă spirituală-morală-sufletească sunt pentru el ca niște bătăi ale inimii sale sufletești. El își simte acum întreaga ființă în Cosmos așa cum simte în sine bătăile propriei sale inimi și simte că de aceste bătăi ale inimii se leagă și un anumit fel de circulație. Așa cum aici pe Pământ simțim în bătăile inimii circulația sângelui și respirația pe care acestea le determină, tot așa atunci când, ca să mă exprim în mod figurat, simțim în exteriorul nostru cum bate spiritualicește inima noastră macrocosmică-spirituală, pe drumul străbătut la întoarcere prin experiența solară, avem senzația că din aceste pulsații spirituale ale inimii pornesc ca un fel de curenți îndreptați către entitățile din ierarhia a doua. Și tot așa cum în organismul fizic sângele din vene se îndreaptă spre inimă, în fința noastră sufletească-spirituală pătrund de această dată, localizându-se în om, cele pe care le are de spus omului despre lume, în scopul moralizator, Exusiai, Kyriotetes și Dynamis. Spiritul Universului în cuvintele sale și în sunetele sale este circulația, care se concentrează în această inimă care bate spiritual-macrocosmic în această făptură omenească sufletească-spirituală-morală. Acolo bate inima omenească

spirituală. Şi această bătaie a inimii este în acelaşi timp însăşi pulsația inimii lumii în interiorul căreia se află omul. În lumea aceasta curentul sanguin este reprezentat de ceea ce fac entitățile creatoare ale ierarhiei a doua, de forțele care radiază de la ele. Şi, după cum la om fluxul sângelui se concentrează în inimă, unde omul îl simte în mod inconştient – căci inima este un organ senzorial care percepe mişcarea sângelui, iar nu o pompă, cum pretind fizicienii; sângele se mişcă prin spiritualitatea şi vitalitatea omului –, în această perioadă dintre moarte şi o nouă naştere omului i se dă posibilitatea, prin har, să dezvolte în el unul din organele de percepere, una din inimile cosmice, care sunt create din pulsațiile macrocosmosului, pulsații formate din acțiunile ființelor ierarhiei a doua. Şi omul, urmându-şi calea înapoi, ajunge din nou, după cum am spus deja, să treacă prin existența de pe Mercur şi Venus. Dar, mai înainte, tocmai în clipa cosmică în care omul se poate simți într-adevăr în inima spirituală a lumii privirea lui se îndreaptă în jos, spre şirul de generații la capătul căruia stă perechea de părinți din care se va naşte: aşa încât omul ia legătura cu genealogia sa relativ de timpuriu. Ca oameni, suntem născuți dintr-un tată şi o mamă; părinții noştri au, la rândul lor, tată şi mamă, care şi ei au tată şi mamă; aşa încât atingem aproape de un secol urmărind şirul generațiilor înapoi. Dacă mergem mai departe în urmă, suntem nevoiți să parcurgem multe veacuri, căci cu mult timp înainte de a se naşte pe Pământ omul s-a legat de şirul de generații care se încheie cu familia sa. Omul se înscrie într-o succesiune de generații încă de când, aşa cum am arătat, trece prin existența solară. Iar atunci când trece prin coloniile cosmice din Venus şi din Mercur, omul poate să pregătească, să determine în oarecare măsură ceea ce este necesar pentru a pune de acord, pe cât este posibil, destinul său cu ceea ce îl aşteaptă, ca manifestări exterioare ale traiului, prin faptul că va trebui să se nască într-o familie anume, într-un anumit neam.

Şi apoi ajunge din nou în domeniul Lunii. Să ne gândim că atunci când în drumul dintre moarte şi o nouă naştere omul a trecut prima dată prin domeniul Lunii el a primit impulsul de a se gândi, atât în bine cât şi în rău, la înțelepții învățători primordiali şi la Pământ, la punctul de pornire a existenței pământeşti, când învățători supraumani au dat omului pământean o înțelepciune supraomenească. Acum, când se întoarce, atenția sa este mai puțin chemată să se îndrepte spre ceea ce a

fost odinioară pe Pământ. Acum, lucrurile se prezintă astfel: el petrece acolo sus cosmic, în existența lunară, acel timp care jos, pe Pământ, se scurge între zămislire şi naştere, astfel că de fapt faza embrionară a omului este însoțită de o evoluție cosmică. Sus, în domeniul lunar, omul realizează o anumită evoluție iar jos i se pregăteşte între timp, în mod succesiv, embrionul fizic cu care se uneşte treptat. Ce se petrece oare sus, macrocosmic, în timpul celei de a doua evoluții lunare?

Sigur, conştiența pe care o are omul în toate aceste viețuiri pe care le-am descris este o conştiență mult mai clară şi mult mai trează decât aceea pe care o avem pe Pământ în viața normală. Este foarte important să ştim limpede că în timpul visării conştiența este atenuată, conştiența în stare de veghe este clară, conştiența de după moarte este şi mai clară şi viața întreagă aici pe Pământ este ca un vis față de realitate, în comparație cu claritatea conştienței de după moarte. Dar cu fiecare etapă nouă câştigată conştiența devine şi mai trează, şi mai clarâ. Când trecem, mai întâi, prin existența lunară, la urcare, conştiența noastră devine mai clară prin faptul că ajungem în preajma înțelepților învătători primordiali ai omenirii, în domeniul lunar.

Atunci când trecem prin domeniile lui Mercur şi Venus conştiența noastră devine tot mai clară. Şi în felul acesta conştiența noastră se face tot mai clară când intrăm într-o nouă regiune stelară. Numai când ne întoarcem către o nouă viață pământească această conştiență se începoşează iarăşi în mod treptat. Însă când ajungem în existența de pe Mercur avem încă o conştiență mai clară decât orice conştiență din existența obişnuită. Dar apoi ajungem în domeniul lunar, în acel domeniu lunar care ne înfățişează cum a fost omul la începutul evoluției Pământului. Acest domeniu stinge conştiența noastră, când ne reîntoarcem. Acolo unde am primit mai întâi iluminarea pentru lumea suprasensibilă, fiind deja într-o stare de conştiență mai trează decât am putut s-o avem pe Pământ, tot acolo se înăbuşe conştienia noastră la reîntoarcerea pe Pământ, se înăbuşe până ce ajunge să nu mai poată fi decât o putere de creştere □ o putere de creştere cum este aceea a copilului care visează. Conştiența este înăbuşită până la starea de vis. Şi abia când s-a înăbuşit până la starea de vis omul poate uni ființa sa sufletească-spirituală, care s-a dezvoltat în felul arătat, cu embrionul său. Pentru ca omul, într-o anumită etapă a evoluției sale, să

poată avea legătura necesară cu embrionul fizic este nevoie ca el să parcurgă acolo sus, în comunitatea învățătorilor primordiali ai omenirii, o evoluție lunară, după cum pe Pământ embrionul parcurge, în corpul mamei, cele zece luni lunare. Evoluția lunară, de sus, constă în faptul că o întreagă populație de învățători ai omenirii colaborează pentru a înăbuşi conştiența cosmică pe care omul o are încă chiar şi în existența de pe Mercur, s-o înăbuşe, făcând din ea conştiența de vis care se manifestă când omul păşeşte în existența pământească.

Tot ce ni se înfățişează aici ca om fizic supus simțurilor nu poate fi înțeles decât pornind de la omul suprasensibil. Iar omul suprasensibil nu poate fi înțeles pe Pământ sau prin realitățile Pământului; el nu poate fi înțeles decât prin realitățile cosmice, prin realitățile macrocosmice. Conferințele acestea au fost, până acum, alcătuite în aşa fel, încât să vă arate că omul, ca om pământean, trebuie să ia ființă din Cosmosul spiritual ca Om-spirit.

Pentru conferința de mâine ne rămâne să învățăm să înțelegem, de asemeni, în acest context, însemnătatea vieții pământeşti însăşi, întrucât ceea ce este supraomenesc coboară în această viață pământească, şi să învățăm să înțelegem însemnătatea faptului că omul trecând prin poarta morții ia cu sine în lumea spirituală resturile celor dobândite în viața de pe Pământ. Acum, după ce am învățat să cunoaştem, cel puțin sub câteva aspecte, natura spirituală a omului, esența sa suprasensibilă, ne vom întoarce mâine din nou la analiza raporturilor dintre omul suprasensibil şi cel senzorial.

Rudolf Steiner

OMUL SUPRASENSIBIL ÎN CONCEPȚIA ANTROPOSOFICĂ

GA 231

CONFERINȚA a V-a

Haga, 18 noiembrie 1923

Pe cât a fost posibil în câteva ore, am încercat să prezint trecerea omului prin lumea suprasensibilă. Căci lumea suprasensibilă este aceea în care se află omul, în mod direct, în viața dintre moarte şi o nouă naştere. Tot lumea suprasensibilă este însă şi aceea în care pătrund forțele omului, deşi conştiența obişnuită nu sesizează acest fapt, când omul se află prin corporalitatea sa fizică şi eterică aici pe Pământ, în lumea fizică. În timp ce omul se află în această lume fizică, el simte existența sa suprasensibilă mai mult sau mai putin ca pe o enigmă care îi stă în față – o enigmă fără a cărei dezlegare, cel puțin parțială, sufletul său nu poate ajunge la o armonie lăuntrică, la o siguranță lăuntrică, şi nici la o viață meritorie şi la o adevărată iubire de oameni.

Tocmai atunci când analizăm omul pe Pământ se evidențiază o caracteristică a acestuia în raport cu omul suprasensibil, care aruncă o astfel de lumină asupra acestuia din urmă, încât prin această iluminare putem vedea de ce, într-o oarecare măsură, lumile spirituale-divine l-au trimis pe om jos, în această lume fizică senzorială. În primul rând, omului trebuie să i se vorbească despre cunoaşterea lumii suprasensibile aici, în lumea fizică sensibilă. Căci s-ar manifesta o cu totul altă comportare față de enigmele vieții suprasensibile, dacă s-ar vorbi morților, ca să zic aşa, adică oamenilor aflați în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere. De aceea considerăm că este potrivit să ducem astăzi la îndeplinire această analiză prin aceea că lăsăm să lumineze, încă o dată, în sufletul nostru tot ceea ce a pătruns în noi în mod schematic privind tainele lumii suprasensibile, în legătură cu timpul petrecut de om pe Pământ.

Să privim omul, să ne privim pe noi înşine, aşa cum suntem aici, în viața de pe Pământ. Noi avem, în primul rând, simțurile noastre, aceste simțuri care ne informează despre tot ce este în jurul nostru în viața pământească; prin ele primim în primul rând bucuriile, fericirile noastre pământeşti, dar şi durerile, suferințele noastre pământeşti. Noi, oamenii, nu ne gândim întotdeauna la ce însemnătate au pentru noi aceste impresii, aceste trăiri ale simțurilor noastre. Şi tocmai

considerații de felul celor făcute aici zilele acestea ne duc dincolo de viața senzorială, ne duc în regiuni spirituale. S-ar părea că o asemenea ştiință spirituală antroposofică l-ar duce pe om la o subapreciere a vieții senzoriale, ba l-ar face chiar să spună: Vai! la ce nivel inferior este această viață senzorială; omul ar trebui să fugă de ea în viața pământească. Dar considerațiile ştiinței spirituale nu se opresc la această impresie. Această impresie ne poate spune doar că valoarea şi demnitatea omului nu pot merge mână în mână cu o viață senzorială de calitate inferioară, că trebuie să existe o cale de a pierde într-un anumit sens acea viață senzorială care i se înfățişează omului într-o oarecare măsură ca o viață senzorială de nivel inferior, pentru a o redobândi, în sens mai profund, de la un nivel superior, de la nivelul de observație suprasensibil. Altfel am ajunge să ne temem de abordarea spirituală, dacă ar trebui să ne spunem că toată frumusețea care ne pătrunde în suflet privind minunata lume vegetală, lumea de flori şi fructe fremătând de viață, că tot ce pătrunde în noi prin frumusețea naturii, prin măreția cerului cu stele etc. ar însemna de fapt atât de puțin pentru viața omenească, încât ar trebui părăsite ca fiind mult „mai prejos“ decât cunoaşterea ştiinței spirituale.

Dar nu este deloc aşa. Dacă vă întoarceți înapoi în timp, urmărind în evoluția omenirii cele dezvăluite de către inițiați, de marii maeştri din diferite epoci cu privire la desăvârşirea vieții omeneşti, veți vedea din cuvintele spuse odinioară de aceşti inițiaii că ei nu subapreciau niciodată frumusețea, splendoarea, măreția vieții pământeşti-senzoriale. Cât de minunate sunt adesea expresiile poetice, artistice, lirice pe care le-au folosit tocmai inițiații referindu-se la suprasensibilul cel mai înalt! Gândiți-vă la imagini ca floarea de lotus şi la altele de acest fel şi veți vedea că inițiații nu au subapreciat niciodată posibilitatea de a exprima dezvoltarea vieții spirituale prin imagini senzoriale, şi că prin urmare ei considerau în mod cert că în contemplarea lumii senzoriale ar exista ceva, sau cel puțin ar putea fi găsit ceva care să-l înalțe pe om spre sublim. Dar omul nu poate fi mulțumit de felul cum percepe lumea senzorială cu conştiența obişnuită, mai ales din cauză că ceea ce pătrunde prin ochii săi, prin urechile sale şi prin celelalte organe de simț, deşi este în legătură cu Eul său, cu întreaga evoluție a Eului, cu deplina viață a Eului, nu îi oferă, totuşi, nimic pentru siguranța lăuntrică a acestui Eu. Noi ne

îndreptăm ochii în afară, către frumusețea luxuriantă a florilor; găsim aici o infinită diversitate; apoi ne întoarcem privirea în interior, către Eul nostru şi, mai întâi, pentru conştiența obişnuită pare că acest Eu ar trebui să ne scape. El ni se arată în sinea noastră ca un punct spiritual care nu ne spune altceva decât cuvântul lipsit de conținut „Eu“. Dar nici nu este de mirare. Gândiți-vă că pentru ca ochiul să poată vedea el trebuie să se nege pe sine. Simțurile trebuie să se dăruiască cu totul lumii pentru a fi mijlocitori buni între om şi lume. Ochiul trebuie să fie transparent pentru ca, prin el, să apară splendoarea, măreția şi frumusețea lumii senzoriale exterioare, în toată strălucirea sa şi în lumină colorată. Şi tot aşa şi celelalte simțuri.

Noi nu ştim nimic despre simțurile noastre. Există oare o cale pentru a afla ceva despre aceste simțuri? Pentru aceasta trebuie să mergem iarăsi în lumea suprasensibilului. Chiar şi pentru a afla ceva despre simțuri trebuie să mergem în lumea suprasensibilului. Cunoaşteți lucrările mele despre căile care duc în lumile superioare. Reprezentați-vă, în mod viu, în fața ochiului sufletesc, ceea ce poate fi cunoaşterea imaginativă. Când ajungem la cunoaşterea imaginativă noi regresăm oarecum în ceea ce priveşte percepția senzorială a lumii exterioare. Dar cel mai interesant lucru pe acest drum îl voi reda în cele ce urmează.

Când, prin meditație, vă apropiați de lumea imaginativă – în felul corespunzător exercițiilor date în cartea respectivă –, când, prin urmare, începeți să luptați pentru a scoate omul eteric din omul fizic, aşa încât acest om eteric – primul om suprasensibil din noi – să ajungă la un fel de conştiență, atunci, într-o oarecare măsură, puteți prinde clipa când treceți de la contemplarea senzorială obişnuită la contemplarea imaginativă, când nu ați cucerit încă contemplarea în esența ei, dar sunteți pe cale s-o cuceriți. Acum, să zicem că omul acesta care se găseşte pe drumul ce duce de la contemplarea senzorială obişnuită la contemplarea imaginativă călătoreşte printr-o regiune muntoasă bogată în roci străvechi, conținând în cantități mari silicați. Când omul este în stadiul de dezvoltare a imaginației, el este deosebit de înclinat să dezvolte capacități sufleteşti în regiunile muntilor înalți unde se găsesc roci bogate în siliciu (cuarț). Faptul că el a dezvoltat anumite capacități sufleteşti la primul elan al dezvoltării se datorează

înainte de toate impresiei făcute asupra lui de toate lucrurile aflate în ambianța sa fizică, terestră, de aceste roci cuarțitice din munții înalți. Roca cuarțitică din munți este mai întâi numai în mică măsură transparentă, translucidă. Dar în clipa în care reuşim să pătrundem până la punctul de vedere despre care v-am vorbit, această rocă cuarțitică devine pe deplin transparentă. Urcăm pe munte şi roca cuarțitică ne apare ca o sticlă transparentă, dar în aşa fel încât avem simțământul că din noi izvorăşte ceva ce se uneşte cu această rocă. Tocmai în punctele cele mai ridicate ale suprafeței Pământului, printr-un fel de firească dăruire a conştienței noastre, ne facem una cu suprafața Pământului. În această clipă avem senzația că ochiul nostru însuşi ar trimite în afară curenți care pătrund în roca cuarțitică şi, în aceeaşi clipă, începe să se înfiripe în noi un simțământ de aşa natură, încât ne simțim una cu întreaga existență pământească. Dar în timp ce ne contopim cu roca cuarțitică simțindu-ne, în acelaşi timp, una cu întregul Univers, cu întregul Cosmos, noi putem să ajungem cu adevărat la o primă unire cu Cosmosul, care să nu fie doar un vis, să nu fie doar o concepție abstractă. În felul acesta se poate ajunge la o conştienţă intimă, într-un fel pe care aş vrea să îl exprim cu următoarele cuvinte: Pământule, tu nu eşti singur în Univers. Tu, Pământule, eşti una cu mine şi cu toate celelalte ființe care sunt pe Pământ, eşti una cu întregul Univers! În ceea ce se viețuieşte prin această unificare cu roca cuarțitică, noi nu mai privim Pământul ca fiind ceva izolat de restul Universului, ci îl vedem ca pe o sferă eterică, plăsmuită din sfera eterică cosmică.

Acesta este un prim simțământ. Multe cântări vechi, multe mituri vechi, cu minunate incluziuni despre cutare sau cutare lucru răsună din vechea literatură a clarvederii instinctive a omenirii. În ziua de azi oamenii le citesc, ei îşi închipuie, desigur, şi că acestea le trezesc simțăminte nobile; dar ei nu pot ajunge la partea de adevăr care se găseşte în ele. Nu putem să receptăm în suflet, în adevărata lor semnificație, opere ca de pildă *Bhagavad Gita* sau alte bucăți din literatura indiană sau din alte literaturi orientale, dacă nu am ajuns să ştim, prin cunoaştere spirituală, câte ceva despre faptul că omul poate, aşa cum am arătat mai înainte, să devină una cu Pământul şi, prin aceasta, una cu Cosmosul. Căci multe dintre cele despre care se vorbeşte în aceste vechi cântări au izvorât dintr-o contopire cu

Cosmosul, dintr-o contopire care este ca o comuniune de conştientă cu lumina, cu acea lumină care străbate prin cuarțul cel dur şi care, prin faptul că străbate cuarțul laolaltă cu însuşi sufletul omenesc, îl transformă într-un ochi al lumii cu ajutorul căruia omul poate să privească în largul Universului.

Şi aşa, putem spune că dacă începem să descriem în mod real cunoaşterea omului suprasensibil ajungem să nu mai putem folosi expresii abstracte, explicații teoretice; în mod firesc, ne vedem împinşi să vorbim într-un fel care ne uneşte ideile cu întregul conținut de simțăminte ale sufletului omenesc. Tocmai aceasta trebuie să ne impresioneze atât de mult ori de câte ori analizăm omul suprasensibil, şi anume faptul că nu se poate exprima cunoaşterea suprasensibilului fără a lega de ea omul întreg, fără a uni voința şi simțirea cu gândirea şi ideile. Fireşte că viața trebuie să fie suportată; dar ceea ce este cel mai greu de suportat de către acela care cunoaşte întreaga latură omenească a cunoaşterii suprasensibile este faptul că anumiți oameni toarnă această cunoaştere suprasensibilă în formule pur teoretice. În fond, atunci când se vorbeşte în mod teoretic despre lumea suprasensibilă avem o senzație dureroasă, ca şi când ne-am băga degetul într-o flacără. Când cineva vrea să descrie omul suprasensibil, trebuie să descrie şi asemenea lucruri.

După ce omul a progresat în cunoaşterea suprasensibilă, şi-a însuşit partea imaginativă şi a învățat, prin ea, ce există suprasensibil în om între naştere şi moarte, el îşi poate însuşi în cadrul cunoaşterii suprasensibile şi ceea ce corespunde cu Inspirația, prin care poate să vadă ce a fost omul înainte de naştere, înainte de a coborî în existența pământească, şi ce va fi după ce va trece prin poarta mortii. El poate privi în tot ce v-am descris zilele acestea ca fiind trecerea prin diferitele domenii de alcătuire a fizionomiei omeneşti, de transformare a omului de la o viață pământească anterioară la cea următoare. Putem privi tot ceea ce v-am descris ca fiind trecerea prin diferitele lumi stelare.

Însă cunoaşterea aceasta prin care noi pătrundem în sinea noastră capătă o nuantă deosebită când este realizată în aşa fel încât ne putem spune: Ceea ce poate fi descris ca trecerea prin viața dintre moarte şi o nouă naştere trăieşte în noi şi atunci când ne găsim pe acest Pământ

fizic. Trăieşte în noi atunci când ne aflăm pe Pământ, în corpul nostru fizic, în propria noastră piele, ca fii ai acestei lumi în care ocupăm un loc insignifiant, trăieşte în noi toată măreția cosmică care trebuie descrisă atunci când se înfățişează esența adevărată a omului, întrucât el aparține lumilor stelare şi chiar unor lumi mai înalte: lumile ierarhiilor superioare. Dar atunci când pătrundem prin cunoaştere în ceea ce trăieşte in noi ca o rămăşiță pământească a ceea ce a fost propria noastră entitate între moarte şi o nouă naştere, în aceeaşi măsură în care pătrundem acolo putem să facem încă ceva chiar pe planeta noastră. Putem să pătrundem in adâncurile ei, acolo unde se găsesc filoanele de metal, să pătrundem până la minereurile de plumb, argint, cupru, la tot ce trăieşte în rocă prin metal.

Dacă abordăm cu simțurile obişnuite aceste metale din Pământ, ele nu spun nimic altceva decât că este vorba de un tip sau altul de rocă. Dar dacă pătrundem în Pământ cu privirea spirituală devenită pătrunzătoare prin care se manifestă partea suprasensibilă din om, atunci din tot ce este metalic în interiorul Pământului ia ființă ceva foarte deosebit. Atunci tot ce este cupru, argint, aur în interiorul acestuia începe să vorbească o limbă tainică foarte bogată. Atunci, printr-o abordare suprasensibilă, ni se înfățisează ceva ce, ca oameni de pe Pământ, ne înrudeşte atât de mult cu întreaga ființă vie-sufletească a Pământului însuşi ! Minereurile metalifere ne spun ceva, ele devin pentru noi amintiri cosmice. Într-adevăr, aşa stau lucrurile. Gândiți-vă, la voi înşivă: când cultivați liniştea lăuntrică a sufletului, liniştea lăuntrică activă a sufletului, când lăsați să se ridice în voi amintiri vechi care vă aduc diferite impresii în suflet, atunci vă găsiți din nou în tovărăşia unui eveniment prin care ați trecut, vă găsiți din nou laolaltă cu oameni pe care i-ați îndrăgit în decursul vieții, poate cu oameni care au dispărut de mult. Vă simțiți răpiți din clipa prezentă, vă simțiți uniți strâns cu suferințele şi bucuriile clipelor trecute, din viața voastră pământească.

Ceva cu totul asemănător, dar transpus la scară mare, are loc când pătrunsi lăuntric de cunoaşterea spirituală, de o cunoaştere spirituală simțită, vă faceți una cu vinele de metal ale Pământuhti. Atunci nu se întâmplă ca in cazul rocilor cuarțitice, când pătrundeți cu privirile în largul Universului; atunci vă contopiți in oarecare măsură cu corpul

planetar terestru. Auzind înăuntrul vostru limbajul minunat al filoanelor de metal, vă spuneți: Acum eu sunt una cu pulsația cea mai lăuntrică a sufletului şi a inimii Pământului însuşi, acum eu aud amintiri ce nu sunt ale mele; în mine răsună amintirile pe care le are chiar Pământul din epoci terestre anterioare, când el nu era încă Pământul nostru, când el nu avea încă la suprafața sa şi în sânul său lumea animală şi vegetală de azi, nici lumea minerală de azi. Împreună cu Pământul, eu îmi aduc aminte de acele vechi epoci pământene când Pământul era la un loc cu celelalte planete ale sisternului nostru planetar; îmi amintesc acele vremi când nu se putea vorbi despre Pământ ca despre ceva aparte, pentru că el nu era atât de dens cum este azi. Îmi amintesc vremurile în care întregul sistem planetar era un organism viu, insuflețit, şi oamenii, într-o formă cu totul diferită de cea de astăzi, trăiau în acest organisrn viu. În felul acesta elementul metalic al Pământului ne duce la amintirile Pământului însuşi, Dar după ce avem această viețuire lăuntrică ştim limpede pentru ce am fost de fapt trimişi jos pe Pământ de entitățile divine-spirituale ale orânduirii cosmice. Deci doar atunci când trăim în amintirea Pământului însuşi noi simțim în mod adecvat propria noastră gândire. Noi simțim cum gândirea noastră este legată de Pământ deoarece am dobândit amintirea Pământului. Şi în clipa în care amintirea Pământului devine amintirea noastră proprie avem în jurul nostru entitățile ierarhiei a doua, Kyriotetes, Exusiai şi Dynamis. Aceasta este calea pe care trebuie să o urmăm, pentru ca în viața de pe Pământ să avem în jurul nostru entitățile pe care le avem atunci când între moarte şi o nouă naştere trăim în epoca pe care v-am descris-o. Şi ajungem la convingerea că intrăm în contact cu entitățile din ierarhia a doua când ne aflăm ca oameni întrupați între naştere şi moarte. Dar aceste entități nu au numai menirea de a lucra cu noi la transformarea omului în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere, ele mai au şi o misiune legată de întreaga alcătuire a Cosmosului. Vedem acum că aceste entități din ierarhia a doua au primit misiunea, de la orânduirea cosmică superioară, de a efectua, în interiorul Pământului, tot ce vine prin impulsurile filoanelor de metal.

Şi acum putem din nou să privim înapoi. Nu vom fi înțeles chiar de la început ceea ce vreau să menționez acum, prin urcarea în regiunea cu roci cuarțifere, căci acestea nu vorbesc încă în mod destul de ciar. În

mod clar ne vorbeşte abia ascultarea minunată a amintirilor Pământului care vin din filoanele de metal. Dar acum ne putem întoarce din nou şi putem înțelege ceva ce, poate, nu am înțeles la început. Acum conştientizăm că atunci când ne contopim cu Universul întreg, prin pătrunderea luminii prin cuarțit, avem în jurul nostru entitățile din ierarhia a treia, Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii. Şi atunci aflăm ceva cu totul deosebit: aflăm că, de fapt, nu este adevărat ceea ce ne spune observarea obişnuită prin intermediul simțurilor când ne ducem la munte; că nu este adevărat ceea ce spune observarea obişnuită prin intermediul simțurilor când coborâm în adâncurile Pământului, la filoanele de minereu. Învățăm să cunoaştem, când ne urcăm în munți, în regiunile cu roci cuarțitice, un lucru minunat: că aici vârfurile stâncoase sunt îmbrățişate şi pătrunse de entitățile din ierarhia a treia: Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii. Şi când coborâm la vinele de metal ale Pământului, descoperim că ele sunt străbătute, pe parcursul lor, de entitățile ierarhiei a doua. Şi ne spunem: De fapt, şi în timpul existenței noastre pe Pământ ne găsim în compania entităților care sunt în legătură cu propria noastră natură lăuntrică, când ne aflăm în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere.

După ce trecem prin poarta morții, noi ajungem, după un timp oarecare, în mod conştient în regiunea Îngerilor, a Arhanghelilor şi a Arhailor. Atunci, şi în stare destrupată, noi ne-am însuşit o stare de conştiență prin care entitățile ierarhiei a treia sunt in jurul nostru aşa cum pe Pământ în jurul nostru sunt entitățile celor trei sau patru regnuri ale naturii. Dar când într-o conştiență superioară ajungem să vedem Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii, atunci a dispărut din fața noastră ceea ce pot vedea simțurile; căci simțurile noastre au fost preluate de elementele Pământului o dată cu corpul nostru. Noi nu putem vedea, nu putem contempla nimic din ceea ce pot percepe simțurile, când ne aflăm între moarte şi o nouă naştere. Dar atunci Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii „ne povestesc“ □ mă pot folosi de această expresie, care redă pe deplin realitatea □, ne povestesc ce fac ei jos pe Pământ. Ei ne spun că lucrează nu numai în viața aceea în care se găsesc acum împreună cu noi, ci şoptesc sufletului nostru următoarele: Noi luăm parte, de asemenea, la activitatea Cosmosului, noi suntem ființele creatoare ale Cosmosului, iar privind în jos, spre existența terestră, relieful legat de rocile cuarțifere şi de alte roci înrudite puteți vedea faptele noastre. Şi

atunci omul înțelege tocmai în vremea când între moarte şi o nouă naştere se află între Îngeri, Arhangheli şi Arhai că trebuie să se întoarcă din nou jos, pe Pământ. Căci el ajunge să cunoască aceste entități ale ierarhiei a treia între moarte şi o nouă naştere; dar el află, de asemenea, cum vorbesc aceste entități în mod minunat despre faptele lor de pe Pământ. Şi el învață că nu poate contempla aceste fapte decât când coboară pe Pământ, se învăluie cu un corp omenesc fizic şi ajunge prin acest fapt să poată lua parte la perceperea senzorială. Da, tainele cele mai adânci ale perceperii senzoriale – nu numai cele referitoare la înălțimile muntoase, ci toate percepțiile senzoriale – ne sunt dezvăluite în aceste convorbiri minunate cu entitățile cu care ne aflăm împreună între moarte şi o nouă nastere. Deşi frumusețile naturii fizice sunt atât de mărețe, de grandioase, conştiența obişnuită nu le sesizează, încât ceea ce poate să răsară în sufletul omenesc ca amintire de pe Pământ după ce a trecut prin poarta morții este luminat în mod corect abia atunci când omul vede cum descriu Îngerii, Arhanghelii şi Arhaii ceea ce ar fi trebuit să vadă ochii săi, să audă urechile sale şi ceea ce ar fi putut percepe celelalte simțuri ale sale pe Pământ.

Aceasta este legătura dintre ceea ce este fizic şi ceea ce este suprafizic. Şi astfel este legătura dintre viața fizică a omului şi viața sa suprafizică. Viața este plină de măreție şi ceea ce contemplăm noi aici, în viața fizică-senzorială, ne poate bucura, ne poate înălța. Dar adevăratele ei taine le aflăm după ce am trecut prin poarta morții. Şi cu cât am învățat mai mult să ne bucurăm de lumea fizică-sensibilă, cu cât am pătruns mai temeinic toate bucuriile pe care ni le poate da lumea fizică senzorială cu atât mai mult vom întâmpina lumea Îngerilor cu o înțelegere sporită, lume care vrea să ne povestească ceea ce noi nu înțelegem incă pe Pământ, ceea ce învățăm să înțelegem abia când trecem dincolo în lumea suprafizică.

Ceva asemănător se petrece şi cu ierarhia a doua, cu entitățile Exusiai, Kyriotetes şi Dynamis, printre care ne aflăm de asemenea un timp oarecare între moarte şi o nouă naştere şi cu care intrăm în legătură în mod deosebit când ajungem până la amintirea Pământului, prin luminarea filoanelor de metal ale Pământului. Dar şi în această privință noi nu reuşim să înțelegem aşa cum se cuvine semnificația esențială a

ceea ce se petrece cu noi aici pe Pământ prin viețuirea metalelor decât după ce ne ridicăm în domeniul celei de a doua ierarhii.

Vedeți, printre cele mai frumoase lucruri din viață se numără posibilitatea de a experimenta diversele relații care există între metale şi sănătatea omului, iar eu nădăjduiesc că tocmai mişcarea antroposofică va fi cea care va scoate la iveală, cu deosebire, frumusetea acestui domeniu al cunoaşterii. Fiecare metal se află într-un anumit raport cu sănătatea omenească, şi tot aşa şi fiecare compus metalic. Trecând în viață prin perioade de sănătate şi de boală, omul are necontenit relații cu acele elemente care, de fapt, dau Pământului amintirea sa: metalele şi compuşii lor. Ar trebui să se vorbească nu numai într-un fel abstract-teoretic despre acțiunea curativă a plumbului şi a compuşilor săi, a cuprului şi a compuşilor săi, precum şi a altor metale, căci ele sunt mijloacele curative cele mai importante, dacă ştim să le preparăm aşa cum trebuie, ar trebui să se vorbească nu numai în mod teoretic-abstract despre aceste minunate legături dintre lumea metalelor şi om, care sunt încă abordate cu mare timiditate atunci când urmărim filoanele metalice în adâncul Pământului, ci ar trebui să se dobândească un simțământ profund față de această minunată legătură dintre metale şi om, care se dezvăluie abia atunci când o privim din punctul de vedere al omului sănătos şi bolnav.

Spuneam că ar fi de dorit ca tocmai prin mişcarea antroposofică să se răspândească, să ajungă în inimile oamenilor multe cunoştințe din acest domeniu, care este foarte important. În vremurile trecute nu era atât de important, pentru că oamenii aveau încă un simțământ instinctiv despre toate acestea, pentru că ştiau: cutare sau cutare parte din capul omenesc este legată de procesul plumbului, cutare parte de procesul argintului. Oamenii vremurilor vechi vorbeau mult despre acest lucru. Oamenii epocii moderne mai citesc asemenea lucruri, dar nu înțeleg nimic din ele, pentru că în ziua de azi, în sensul ştiinței noastre curente, vorbim despre toate acestea ca despre abstracții răsuflate, himerice. Dar dacă prin cunoaşterea antroposofică se ajunge ca omul să poată dobândi din nou acea profunzime sufletească care se poate căpăta atunci când se vorbeşte despre această minunată legătură a metalului din lumea pământească cu sănătatea şi boala omului, atunci prin poarta morții omul va duce sus, în lumea spirituală, ceva ce

îi va servi să înțeleagă, într-un fel cu totul deosebit, graiul ierarhiei a doua. Atunci omului i se vor putea dezvălui cele mai mari taine ale lumii tocmai pentru faptul că, prin ele, el aduce cu sine înțelegerea necesară printr-o asemenea pregătire pe Pământ. Căci învățăm ceea ce trebuie să învățăm prin cunoaşterea spirituală antroposofică nu numai pentru a satisface o curiozitate omenească, ci pentru ca această învățătură să aducă roade după ce omul a trecut prin poarta morții, deoarece tocmai prin ceea ce a acumulat datorită ştiinței spirituale omul reuşeşte, în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere, să ajungă la relații adecvate cu acele entități cu care va trebui apoi să se afle în legătură, cu întreaga sa făptură omenească, pentru că ele formează atunci ambianța noastră cosmică necesară.

În felul acesta putem să descriem în mod concret cum intrăm în legătură cu aceste entități ale ierarhiilor superioare între moarte şi o nouă naştere. Dar mai este încă ceva care se leagă de acest lucru. Atunci când trecem prin aceste domenii, pentru înțelegerea cărora cele indicate mai sus sunt o bună pregătire, mai aflăm încă ceva. Când putem înțelege bine această relație dintre metale şi omul sănătos şi bolnav, atunci ni se dezvăluie anumite taine ale naturii, dar în aceste taine ale naturii mai trăieşte şi altceva. Mai întâi noi auzim ființele din ierarhia a doua vorbind despre natura diferitelor metale, a aurului, a argintului, a plumbului, a cuprului etc. Dar, în raport cu marea lume spirituală, aceasta s-ar putea compara cu senzația pe care o avem aici, pe Pământ, atunci când începem să învățăm să citim şi ne dăm seama că, învățând să citim, dobândim capacitatea de a pătrunde în multe taine ale Cosmosului, care nu pot fi pătrunse decât dacă avem această deprindere. Dar acestea nu sunt fenomene deosebite pe Pământ □ şi eu nu le folosesc decât pentru comparație □, căci graiul pe care îl învățăm în lumea de dincolo şi prin care ne străduim să înțelegem entitățile ierarhiei a doua într-o anumită regiune a drumului pe care îl parcurgem în viața dintre moarte şi o nouă naştere, acest grai care vorbeşte despre metale şi relația lor cu omul sănătos şi bolnav putem, într-o oarecare măsură, să-l ridicăm în Cosrnosul spiritual de la proză la poezia cosmică, sau, mai bine-zis, ne putem ridica noi înşine la poezia cosmică. La început ascultăm toate acestea aşa cum ar asculta cineva care nu are nici un fel de cunoştințe literare recitarea unei poezii. Dar cum, dacă nu suntem total lipsiți de înțelegere, reuşim să învățăm în

domeniul literar ce semnificație are versificația, structura ritmică, întreaga alcătuire artistică a unei poezii şi astfel ajungem să înțelegem în ce constă creația poetică, tot aşa, atunci când ne ridicăm de la platitudinea prozaică la poezia lumii de dincolo, trecem de la limbajul ierarhiei a doua, care se referă la raporturile dintre metale şi omul sănătos sau bolnav, la înțelegerea tainelor existenței morale în Univers, ale acelei existențe morale care cuprinde sufletele omeneşti, dar şi sufletele divine din toate ierarhiile. Iar tainele sufletului ni se dezvăluie în mod cu totul deosebit tocmai în această regiune. După aceasta putem face un pas mai departe. Ceea ce v-am relatat se poate afla dacă mergem în munți şi coborâm în sânul Pământului, unde la început totul zace în nemişcare, dacă privim filoanele metalifere imobile, rocile dispuse în straturi imobile. Dar dacă mergem mai departe şi încercăm să pătrundem în aceste lucruri nu numai cu privirea rațională a omului practic (nu vreau să subapreciez această privire rațională a omului practic, căci trebuie să fim cu picioarele pe Pământ atunci când vrem să pătrundem în lumea spirituală sănătoşi din punct de vedere fizic şi sufletese-spiritual), dacă nu ne oprim la ceea ce ni se arată sub acest aspect când vedem cum se topesc metalele la temperaturi înalte, cum trec ele din starea solidă în cea lichidă – câte lucruri ni se dezvăluie atunci! –, când mergem în uzine, unde fierul curge incandescent, fiind adus în stare lichidă în furnale şi mai ales când luăm parte la procesul prin care minereuri metalice, minereuri de antimoniu sunt aduse din starea solidă în cea lichidă, şi apoi, în mod treptat, în alte stări, când lăsăm să acționeze asupra noastră această soartă a metalului în foc, atunci pătrunde ceva cu totul deosebit în cunoaşterea noastră, în cunoaşterea spirituală care trăieşte în noi. Atunci ni se deschide o perspectivă extraordinar de profundă asupra tainelor propriei noastre existențe.

Am spus de mai multe ori acest lucru, afirmând că trebuie să analizăm raportul dintre om şi animal. Comparând, din punct de vedere anatomic oasele, muşchii, chiar şi sângele omului cu cele ale animalelor, cum se obişnuieşte în epoca modernă, se va găsi o înrudire între ele. Însă superioritatea omului asupra animalului o descoperim abia atunci când înțelegem că lucrul principal constă în aceea că la animal coloana vertebrală este orientată paralel cu suprafața pământului, este orizontală, în timp ce la om ea este îndreptată în sus,

este verticală şi când apoi trecem la darul minunat al vorbirii pe care îl are omul şi la care nu poate ajunge animalul, şi din care izvorăşte gândirea. Dacă observăm că la copil vorbirea, gândirea, întreaga orientare pentru viață se instalează o dată cu poziția verticală a corpului, atunci sesizăm acele forțe minunate prin care în mod dinamic copilul se integrează în lume. Vedem că orientarea membrelor copilului trăieşte în melodia graiului articulat. Dacă luăm în considerare modul cum se formează, de fapt, omul în lumea senzorială, atunci vedem forțe care se plăsmuiesc pe îndelete. Este ceva minunat să observi luni în şir evoluția unui copil în trecerea de la mersul de-a buşilea la mersul în picioare, felul cum prin întreaga orientare a corpului său şi a membrelor sale se integrează în dinamica universală, şi cum, apoi, din partea trupească se detaşează graiul, gândirea.

Când priveşti acest proces în toată minunăția sa, observând pe de o parte calmul măreț în care se desfăşoară şi care se oferă aceluia care-l priveşte cu acelaşi calm – şi, de fapt, acesta este lucrul cel mai frumos ce poate fi văzut în cursul vieții omului, felul în care evoluează copilul învățând să meargă, să vorbească, să gândească –, dacă se obține astfel o senzație de mulțumire ce se desprinde din această parte atât de frumoasă a vieții omeneşti iar, pe de altă parte, dacă avem posibilitatea de a vedea cum se topeşte metalul în foc, apare imaginea spirituală a ceea ce îl determină pe copil să învețe să meargă şi să vorbească. Imaginea spirituală a acestei forțe ne apare în aceea că flacăra cuprinde metalul, în aceea că metalul se topeşte, în aceea că metalul devine lichid. Cu cât metalul devine mai lichid, mai fluid, cu atât mai mult se ridică, din devenirea arzătoare – lichidă – fluidă a metalului în foc, deprinderile de a umbla, a vorbi, a gândi şi contemplăm strânsa înrudire dintre acest metal, care-şi trăieşte soarta, cu ceea ce apare emanat de către forțele de foc ale Cosmosului – în acest a învăța să meargă, să vorbească şi să gândească al copilului. Şi atunci ne spunem: Entitățile din prima ierarhie, Serafimii, Heruvimii şi Tronurile, acționează în două feluri. Primul mod de acțiune este cel prin care ele ne pot vorbi din lumea spirituală în care pătrundem la jumătatea intervalului dintre moarte şi o nouă naştere, când, prin ele, aflăm tainele activității planetare şi a altor activități cosmice, aşa cum vi le-am descris zilele acestea; în celălalt fel ele acționează în lumea

vizibilă, pe de o parte, asupra copilului care învață să vorbească, să gândească şi să meargă, iar pe de altă parte, asupra a tot ce stă la baza proceselor care au loc pe Pământ, prin care focul este părtaş, în sensul că în foc, metalele se topesc şi devin incandescente.

Globul pământesc s-a format doar în forțele aparținând focului, prin topirea şi atingerea stării incandescente a metalelor. Privim în vremea de demult, în care s-a format globul pământesc. În metalul topit prin puterea focului vedem desfăşurarea faptelor Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor în lumea pământească. Vedem cum aceste entități din ierarhia întâi străbat acest parcurs, fiind sprijinite îndeosebi de Tronuri. Privim înapoi, spre vechi epoci pământene, când această ardere şi lichefiere a metalelor în puterea focului a jucat un rol deosebit în evoluția corpului pământesc. Pe atunci Tronurile au fost deosebit de active, iar Serafimii şi Heruvimii colaborau în linişte cu acestea. În schimb, în ceea ce îl face pe copil să învețe să umble, să vorbească şi să gândească Heruvimii sunt cei care joacă rolul cel mai mare, rolul principal. Dar întotdeauna entitățile din ierarhia întâi lucrează în acord.

O asemenea cunoaştere leagă atunci efectiv moartea din viața pământească cu învierea din lumea de dincolo. Căci prin cunoaşterea care ne dezvăluie înrudirea puterii focului care cuprinde metalele cu puterile care îl fac pe om să fie om, atunci când ajungi să vezi legătura dintre ele lumea întreagă devine una. Atunci nu mai există nici o diferență între viața de pe Pământ şi viața de dincolo, între viața de la naştere până la moarte şi viața din lumea spirituală; atunci viața dintre moarte şi o nouă naştere este numai o transformare a vieții de pe Pământ; atunci omul ştie că prin aşa ceva una trece în cealaltă, că una este numai o altă formă a celeilalte.

Şi apoi, când sufletul nostru se înalță prin asemenea înțelegeri, la ele se mai adaugă şi altele. Da, aceste înțelegeri pot veni şi pe o altă cale.

Dacă vă aduceți într-adevăr în fața imaginației lucrurile pe care vi le-am expus azi despre minunata înrudire a metalelor care se topesc şi se volatilizează prin puterile focului cu copilul care învață mersul, vorbirea şi gândirea, meditând apoi asupra acestui lucru, veți putea apoi să vă adâncinți sufletul prin aceasta. Astfel veți putea aduce în fața sufletului imagini sub influența cărora acesta poate fi cuprins de o

forță care vă îngăduie să dezlegați o mare enigmă a vieții, care impulsionează şi dă rodnicie vieții: acțiunea Karmei, acțiunea destinului asupra omului. Căci între copilul care învață să umble, să vorbească, să gândească şi lichefierea şi volatilizarea metalelor prin puterile focului, între licărirea sulfului şi fosforicului şi volatilizarea metalelor sub acțiunea focului, între această încercare prin care trec metalele prin foc şi trecerea adecvată a copilului de la starea animalică la cea omenească, prin faptul că el învață să umble, să vorbească, să gândească se află înțelegerea destinului omenesc, pătrunderea în tainele Karmei. Şi Karma este aceea care intră ca ceva suprasensibil direct în viața omenească activă. Dacă ne înălțăm astfel, prin meditație, noi facem cunoştință cu tainele destinului care întrețes viața noastră, prin faptul că, pe de o parte, avem imaginea devenirii metalului în foc, iar pe de altă parte vedem tabloul soartei omeneşti străvechi, când omul coboară pe Pământ, în acel a învăța să umble, să vorbească şi să gândească. Astfel se dezvăluie ceea ce ne este necesar, din enigma destinului pentru viața omenească în genere.

În felul acesta vedem cum şi în problema destinului poate avea ecou omul suprasensibil în lumea în care trăieşte omul senzorial. Şi aceasta a fost ceea ce voiam să vă mai spun ca fiind un element care contribuie la înțelegerea omului suprasensibil.

Această analiză a omului suprasensibil nu se poate face prin teorii abstracte, ci ea trebuie să pătrundă, pretutindeni, în tainele naturii şi ale spiritului lumii pentru a înțelege omul: căci omul este strâns legat de toate tainele naturale şi spirituale ale lumii. El este realmente o mică lume. Numai că nu trebuie să ne închipuim că ceea ce este răspândit afară în lumea cea mare se petrece în acelaşi fel şi în microcosmos. Ceea ce străluceşte maiestuos în forțele focului când se topesc metalele radiază afară, până la hotarele Cosmosului, până la hotarele spațiale ale Cosmosului, căci acestea există. Închipuiți-vă puterile focului în care metalele se topesc şi se volatilizează. Ceea ce se volatilizează în metal radiază afară în depărtările cosmice, dar se reîntoarce în puterile luminii şi în razele de căldură şi lumină. Şi, întorcându-se din depărtările cosmice, ele fac din copilul care nu poate vorbi şi umbla, care încă trebuie să se târască, un copil care merge în picioare. Astfel aveți curenți orientați în sus, pe care îi puteți vedea în metalele care se

topesc; după ce au mers destul de departe în Cosmos, se reîntorc şi constituie acele puteri care îl fac pe copil să se ridice în picioare. Ceea ce ați văzut într-unul din aspecte regăsiți în celălalt aspect. În acest fel, aveți imaginea forțelor cosmice în mişcarea lor de urcare şi coborâre, care acționează în esența cosmică, imaginea metamorfozelor, a transformărilor acestor forțe cosmice.

Dar atunci ajungeți să cunoaşteți şi adevăratul sens a ceea ce, în vremurile vechi, se lega cu ştiința de pe atunci, şi anume vechile jertfe. În vechile jertfe, flacăra jertfitoare, împreună cu ceea ce ardea în ea, era ceea ce se trimitea în depărtările cosmice, la zei, pentru ca apoi să se întoarcă din nou pe Pământ pentru a acționa în lumile omeneşti. Vechiul înțelept-preot stătea în fața focului de jertfă, astfel orientat încât spunea: Ție, flacără, îti dau ceea ce am aici, pe Pământ, pentru ca zeii să primească această ofrandă când se înaltă fumul. Fie ca ceea ce se dezvoltă în flacără să se transforme în binecuvântare divină dătătoare de putere creatoare şi rodnică, care să coboare din nou pe Pământ!

În felul acesta vedem că spusele vechilor preoți de jertfă despre lumile suprasensibile sunt legate de tainele cosmice în miezul cărora se află omul.

Iată ce vroiam să vă spun despre natura suprasensibilă a omului, în măsura în care ea poate fi înțeleasă în mod antroposofic.

Rudolf Steiner

ENTITĂȚILE SPIRITUALE ÎN CORPURILE CEREŞTI ŞI ÎN REGNURILE NATURALE

GA 136

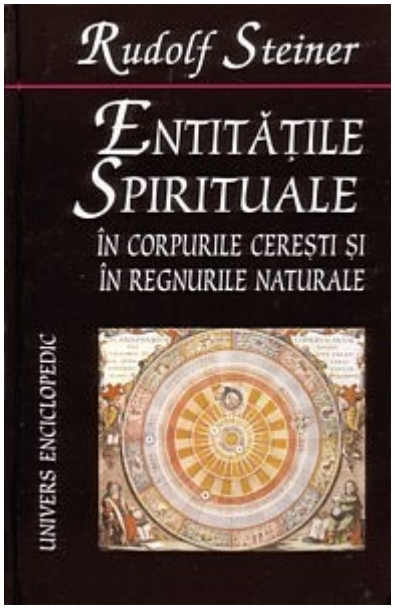

Ciclu de zece conferințe ținut la Helsingfors (Helsinki)
în perioasa 3-14 aprilie 1912
şi o conferință publică ținută la Helsingfors la 12 aprilie 1912

Traducere din limba germană:
VICTOR OPRESCU
Revizia textului:
biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Titlul original : DIE GEISTIGEN WESENHEITEN IN DEN HIMMELSKÖRPERN UND NATURREICHEN

Nr.curent în bibliografia generală GA 136

Traducerea din limba germană s-a făcut după ediția din 1984
Rudolf Steiner Verlag, Dornach/Schweiz
şi apare sub egida Societății Antroposofice din România

©2001 Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un

moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900-1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase

variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CUVÂNT INTRODUCTIV

RĂSPUNS LA URĂRILE DE BUN VENIT ADRESATE AUDITORIULUI

Helsingfors*, 3 aprilie 1912

Iubiţii mei prieteni, atâtea cuvinte calde de bun venit mi-au fost adresate din partea dumneavoastră, încât, în primul rând, doresc să exprim o urare pornită din adâncul inimii, aşa cum ne facem unii altora, pretutindeni în lume, cei ce mergem pe calea căutărilor spirituale. Venind aici, în mijlocul dumneavoastră, însoţit de câţiva prieteni germani foarte apropiaţi, în această minunată ţară care ne evocă amintiri şi ne vorbeşte de vechi legende, aş dori dintru început, încercând să leg ceea ce este universal de ceea ce este particular, să arăt că, într-o mare parte din acele ţinuturi ale Europei Centrale unde a acţiona pe tărâmul ştiinţei spiritului este sarcina şi datoria mea, exista obiceiul ca, întâlnind un om cu totul străin, să-l întâmpinăm cu dragoste şi cu urările atât de des folosite „*Grüss Gott*" sau „*Gott zum Gruss*"**. Este o formulă de salut pur germană, utilizată curent în unele ţinuturi din Europa Centrală. La această urare mă gândesc acum, când mă refer la formula de salut cea mai scumpă mie, salut pe care doresc să vi-l adresez şi pe care îl consider atât de potrivit deoarece noi toţi, prin ţinuta noastră morală, prin felul nostru de a gândi, prin stăruinţa noastră într-un anume mod de cunoaştere, răspândit în lume, ne considerăm căutători întru Domnul. Şi, întrucât ne numim aşa, tot ceea ce ne defineşte se află în salutul nostru, care merge de la suflet la suflet la aceşti căutători ai divinului, chiar prin denumirea pe care ne permitem să ne-o acordăm. Numindu-ne căutători întru Domnul, noi apelăm la ceea ce este mai profund, la tot ce este mai intim în fiecare om. Ne adresăm astfel părtii celei mai intime, celei mai profunde a fiecărui om; în acelasi timp, dacă ne numim aşa, o facem din forul nostru cel mai intim, cel mai profund. În felul acesta, ceea ce exprimăm, numindu-ne căutători întru Domnul, se leagă de partea dumnezeească din noi. A face ca oamenii să se adune, din ce în ce mai mult, în baza a ceea ce exprimă acest nume, este ţelul nostru cel mai scump, dorinţa noastră cea mai puternică. Şi dacă, poate din cauza limbii, ne înţelegem mai greu, ca unii ce suntem căutători întru Domnul - dacă ne străduim cu adevărat să fim aşa, dacă lăsăm să vorbească în noi partea cea mai intimă a fiinţei noastre - vom ajunge să comunicăm cu oamenii din întreaga lume. De aceea, atunci când ne întâlnim noi, căutătorii

întru Domnul, apare atât de utilă împrospătarea străvechilor amintiri sacre - comune tuturor oamenilor. Noi spunem că toţi provenim dintr-o matcă originară, comună, de natură spiritual-divină şi că de aceea este posibil să vibreze în sufletele noastre acele corzi care să nuanţeze diferit amintirile cele mai vechi şi mai sacre ale omului, amintiri ce exprimă această natură spiritual-divină din care provenim cu toţii. Şi, astfel, noi apărem ca fraţi într-o familie atotcuprinzătoare a omenirii, fraţi care au pornit dintr-un cămin comun şi au parcurs o întreagă evoluţie, în diferite regiuni ale Pământului, fără să uite ceea ce le aminteste străvechea lor origine sacră. Ce reprezintă, deci, această căutare a divinului, acum, în prezent? Este o puternică dorinţă a noastră, a oamenilor, care înţelegem astăzi ce trebuie să ne unească, in viitor pe toţi, din ce în ce mai mult, în aşa fel încât să reînvie, în toate inimile, acea legătură care ne ţine laolaltă dacă privim cât mai departe, înapoi, în trecut. De aceea, este de la sine înţeles că noi, căutătorii întru Domnul, ne reunim sub semnul acestui salut pe care ni-l adresăm când ne întâlnim.

* Helsingfors este vechea denumire suedeză a actualului Helsinki, capitala Finlandei. În 1912, Finlanda era sub ocupaţie rusească (n.t.).
** Echivalentul românese cel mai apropiat ar fi „Doamne ajută!" şi „Lăudat fie Domnul!" (n.t.).

Oamenii se întâlnesc, pretutindeni, pe tot Pământul. Unii se cunosc mai mult, alţii mai puţin, sunt prietenoşi sau se iubesc unii pe alţii. Aşa stau lucrurile în viaţa de toate zilele. Cei care au ţeluri şi interese comune se adună, mai ales în vremea noastră, călăuziţi de aceste idealuri. Ne găsim astfel aici, împreună, pentru că, de fapt, fiecare îl cunoaşte pe celălalt. Dar oare cum se cunosc oamenii unii pe alţii? Se cunosc prin aceea că fiecare ştie ceva despre celălalt. Trecem prin lume indiferenţi faţă de semeni de-ai noştri, despre care nu ştim nimic, dar întindem bucuroşi mâna celui care ne este veche cunoştinţă, surâdem celui pe care nu l-am mai întâlnit de mult şi care ne umple de bucurie lăuntrică prin simplul fapt că-l vedem, pe scurt, legătura dintre oameni se face prin aceea că unul ştie ceva despre celălalt. Dacă ne reunim aici ca cercetători în domeniul spiritual, înseamnă că fiecare ştie ceva despre ceilalţi, şi nimeni nu ne este străin. Ştim despre ceilalţi că fiecare, în forul lui cel mai intim, prin ceea ce este mai uman în el, trăieşte acelaşi ideal spiritual şi, astfel, ne apare, de la sine înţeles, ca o veche cunoştinţă. Pe lângă toate acestea, cunoaşterea spirituală poate face ca oameni care nu s-au văzut niciodată în planul fizic, exterior, să se poată întâlni, pe tot întinsul Pământului şi să ştie unul despre celălalt tot ce este mai important, aceasta pur şi simplu prin faptul că se regăsesc pe terenul comun al cunoaşterii spirituale. Aceasta ne arată ce să facem şi ce să vorbim, ne conferă acea cordialitate care nu trebuie să lipsească ori de câte ori ne întâlnim, amabilitate care s-a exprimat şi aici şi pentru care mulţumese din inimă.

Iubiţii mei prieteni, dacă în conferinţele pe care aşteptaţi să le ascultaţi - în toate apare spiritualul în care ne va introduce chiar prima conferinţă - se va regăsi cordialitatea de care am vorbit, atunci mă veţi înţelege în mod corect. Ca cercetători ai spiritualului şi ca truditori în cunoaşterea spiritului, noi trebuie să străbatem, mai întâi, tărâmul spiritului, pentru ca, în cele din urmă, după ce am lăsat nemărginita diversitate a vieţii sufleteşti să acţioneze asupra noastră, în rezultatele acestei cunoaşteri spirituale să ne regăsim din nou într-o cordială armonie. Şi aş dori ca dumneavoastră, din acest punct de vedere, să mă înţelegeţi. Dacă la început va fi vorba de lucruri pur spirituale pe care le vom aborda, conform temci ce mi-a fost dată de prietenii noştri, în următoarele zile nu se va spune nimic care să nu fie intim legat de scopul declarat acum.

După exprimarea acestor gânduri, permiteţi-mi să trec la obiectul temei noastre.

CONFERINȚA a II-a

Helsingfors, 4 aprilie 1912

Aseară v-am descris drumul care conduce sufletul omenesc la observarea acelei lumi spirituale care stă ascunsă în spatele lumii fizice sensibile şi am atras atenția asupra a două categorii de entități spirituale pe care privirea ocultă le descoperă atunci când înlătură vălul care acoperă lumea sensibilă în modul descris ieri. Astăzi vom vorbi despre alte două categorii de spirite ale naturii. O anumită categorie se arată privirii oculte exersate când se observă veştejirea şi moartea treptată, să spunem, din lumea plantelor, vara târziu sau toamna, îndeosebi moartea treptată a entităților din natură. Când plantele încep să dezvolte fructe, această dezvoltare poate fi lăsată să acționeze asupra sufletului, aşa cum am arătat în conferința de ieri. Şi, tot aşa cum am arătat ieri, primim, pentru imaginațiunile noastre, impresii de la entitățile spirituale care sunt implicate în fenomenele de veştejire sau de moarte treptată a entităților naturii. Dacă ieri am spus că plantele, primăvara, sunt parcă trase în sus, din pământ, de anumite entități a căror structură suferă o continuă metamorfoză, acum putem spune că după ce plantele au crescut, s-au dezvoltat, apare momentul când ele urmează, în mod necesar, să se veştejească şi atunci intervin alte entități, despre care nici măcar nu putem spune că şi-ar schimba necontenit forma, ci numai că nu au nici o formă. Ele ne apar strălucind ca nişte fulgere, licărind ca nişte mici meteoriti, pentru a dispărea imediat; aşa ne apar ele, ca nişte fulgere care dispar imediat, astfel că, propriu-zis, nu au nici un fel de formă; se abat asupra Pământului, sunt ca nişte lumini meteoritice rătăcitoare, când strălucind, când stingându-se. Aceste entități sunt legate, în primul rând, de maturizarea, de creşterea a tot ce există în regnurile naturale. Pentru ca ființele să se poată dezvolta în regnurile naturii există aceste forțe sau entități. Pentru privirea ocultă, asemenea entități sunt perceptibile numai atunci când ea se concentrează asupra aerului, şi anume asupra unui aer cât se poate de curat. Ieri am descris cea de a doua categorie de entități din natură, arătând că ele pot fi descoperite când lăsăm să acționeze asupra noastră apa care se pulverizează sau care se aglomerează sub forma norilor, sau în alt mod. Dacă vrem, însă, să obținem imaginea acestor entități care se aprind ca nişte meteori, pentru ca imediat să dispară fulgerător, trebuie să acționeze asupra sufletului nostru un aer cât mai lipsit de vapori de apă, străbătut de lumina şi căldura Soarelui. Aceste entități trăiesc oarecum invizibile în aerul lipsit de vapori de apă, absorbind cu aviditate lumina de care este saturat şi pe care îl fac să strălucească şi să lumineze. Aceste entități se pleacă apoi, de exemplu, asupra lumii vegetale sau chiar asupra lumii animale şi au în grijă procesele de maturizare.

Prin felul cum ajungem la aceste entități, vedem deja că, într-o anumită privință, ele țin de ceea ce în ştiința spiritului, încă din timpuri străvechi, se cheamă „elemente". Ceea ce am prezentat ieri drept prima clasă a acestor entități, o întâlnim când coborâm în adâncul Pământului, când pătrundem în partea solidă a planetei noastre; acolo ies la iveală pentru imaginațiunea noastră entități care au o formă precisă, statornică şi le putem numi spirite ale naturii solide sau spirite ale Pământului. A doua categorie pe care am descris-o ieri am întâlnit-o în apa care se aglomerează sau se pulverizează şi de aceea putem lega aceste entități spirituale de ceea ce ocultismul din toate timpurile a numit elementul fluid sau elementul apă. În acest element, ele se metamorfozează, preluând totodată rolul de a trage din sol tot ceea ce creşte, ceea ce lăstăreşte. De asemenea, cu elementul aer, cu aerul cel mai uscat posibil sunt legate acele entități spirituale despre care vom vorbi astăzi. Se poate vorbi, deci, despre Spirite ale pământului, ale apei şi ale aerului.

Putem să luăm în discuție şi o a patra categorie de astfel de entități spirituale. Privirea ocultă poate face cunoştință cu ele, dacă alege motnentul când o floare ajunge să formeze fructele şi germenul, şi observă apoi cum germenul creşte treptat, devenind o nouă plantă. Numai într-o asemenea conjunctură poate - altfel este mai greu - să se observe a patra categorie de entități din natură; ele sunt păstrătorii tuturor germenilor şi semințelor din natură. Ele se comportă ca

paznicii semințelor care provin de la o generație de plante sau de la alte ființe din natură până la generația următoare. Aceste entități, păstrătoare ale semințelor sau germenilor, făcând posibil, prin aceasta, ca pe Pătnânt să apară mereu şi mereu aceleaşi ființe, convieţuiesc cu căldura planetei noastre, cu ceea ce s-a numit dintotdeauna elementul foc sau elementul căldură. Din această cauză şi forțele semințelor sunt legate de un anumit grad de căldură, de o anumită temperatură. Când privirea ocultă observă cu exactitate, ea constată că această modificare necesară a căldurii mediului este chiar elementul de care are nevoie sămânța sau germenele pentru a se coace, că această transformare de căldură nevie în căldură vie este realizată de astfel de entități. Din această cauză, ele pot fi numite şi *Spirite ale căldurii* sau *Spirite ale focului*. Deocamdată am făcut cunoştință cu patru categorii de Spirite elementare ale naturii (mai multe vom afla în conferințele viitoare), care au o anumită relație cu ceea ce numim elementele pământ, apă, aer şi foc, ca şi cum aceste entități şi-ar avea teritoriul lor în aceste elemente, aşa cum omul însuşi îşi are teritoriul său pe întreaga planetă. Aşa cum oml este, aici pe Pământ, la el acasă, față de Univers, la fel se află ca acasă aceste entități în cele patru elemente menționate.

Ieri am atras atenția asupra faptului că aceste diverse entități au pentru întregul Pământ, pentru toate regnurile sale şi pentru lumea terestră fizică aceeaşi importanță pe care o are corpul eteric sau vital pentru fiecare om în parte. Diferenta este, după cum am spus ieri, că la om corpul eteric este o unitate, în timp ce corpul eteric al Pământului constă din multe, din foarte multe asemenea Spirite ale naturii, care, la rândul lor, se împart în patru categorii. În colaborarea vie a acestor ființe constă corpul eteric sau vital al Pământului. Acesta nu este, deci, o unitate, ci o pluralitate, o diversitate. Dacă vrem să cunoaştem acest corp eteric al Pământului, cu ajutorul privirii oculte, este necesar, aşa cum am arătat ieri, să facem ca lumea fizică să acționeze moral asupra noastră şi prin aceasta să dispară vălul care o acoperă. Atunci devine vizibil ceea ce se ascunde în mod nemijlocit în spatele acestui văl, corpul eteric al Pământului.

Ce se întâmplă dacă se îndepărtează ce am prezentat ca fiind corpul eteric al Pământului? Se ştie că al treilea membru component al entității umane, după corpul eteric, este corpul astral, corpul purtător al pasiunilor, al dorințelor, al suferințelor noastre. Când discutăm despre elementele superioare ale naturii umane, putem spune: La om, întâlnim mai întâi corpul fizic, apoi, în spatele acestuia, corpul eteric şi, după corpul eteric, corpul astral. Lucrurile stau la fel şi în natură. Dacă depăşim fizicul, ajungem în mod treptat la o pluralitate care ni se prezintă ca fiind corpul eteric al întregului Pământ cu toate regnurile sale. Putem vorbi, atunci, şi despre un fel de corp astral al Pământului, despre ceva care, raportându-se la întregul Pământ, la toate regnurile acestuia, ar corespunde corpului astral al omului? În orice caz, nu este atât de uşor să ne apropiem de acest corp astral al Pământului, cum ne-am apropiat de corpul său eteric. Am văzut că ne putem apropia relativ uşor de corpul eteric dacă nu lăsăm fenomenele naturii să acționeze asupra noastră doar ca impresii senzoriale, ci ca impulsuri morale. Dar dacă vrem să pătrundem mai departe, pentru om sunt necesare exerciții oculte mai profunde, aşa cum le puteți găsi descrise, în parte, în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştințele despre lumile superioare****, în măsura în care se pot comunica, într-o lucrare adresată publicului larg, asemenea lucruri. Într-un anumit punct al evoluției esoterice sau oculte, aşa cum puteți citi în această carte, omul începe într-adevăr să devină conştient chiar şi în perioada trecută de la adormire la trezire, timp în care el nu este de obicei conştient. Se ştie, desigur, că starea inconştientă obişnuită, starea de somn a omului se bazează pe faptul că acesta, când doarme, deține numai corpul fizic şi corpul eteric; corpul astral şi Eul se desprind şi atunci el este, chiar pentru starea sa normală, lipsit de conştiență. Când se dedică din ce în ce mai mult exercițiilor spirituale, care constau din meditație, concentrare etc., când face ca forțele adormite şi ascunse ale sufletului să fie tot mai puternice, atunci omul poate să realizeze o stare de somn conştientă, astfel că nu va mai fi lipsit de conştiență când corpul astral se desprinde de corpul fizic şi de cel eteric, ci va avea de jur împrejurul lui, oricum, nu lumea fizică şi nici lumea pe care am descris-o anterior,

lumea Spiritelor naturii, ci o alta, o lume încă mai spiritualizată decât cea prezentată mai înainte. Când vine clipa în care se trezeşte conştienţa, după ce s-a eliberat de corpul fizic şi de cel eteric, atunci omul percepe o cu totul altă categorie de entităti spirituale.

* Lucrare de bază; apărută în 1904/1905. A fost tradusă şi în limba română, sub acelaşi titlu, la Editura Triade, Cluj (traducere din limba germană), precum şi la Editura Princeps, Iaşi, sub titlul ***Treptele iniţierii*** (traducere făcută după o versiune franceză) (n.t.).

Ceea ce se prezintă mai întâi privirii oculte, care a evoluat până aici, este o categorie nouă de fiinţe spirituale pe care le percepe şi care sunt, oarecum, „şefi" peste Spiritele naturii. Să precizăm în ce măsură ei sunt comandanţii. V-am spus că acele entităţi pe care le numim *Spirite ale apei* acţionează în special în lumea plantelor care răsar şi lăstăresc din sol. Spiritele naturii pe care le numim *Spirite ale aerului* au îndeosebi sarcina să acţioneze vara, târziu, şi toamna, când plantele se veştejesc şi pier. Atunci aceste spirite se cufundă ca nişte meteori în lumea plantelor, se simt satisfăcute, saturate parcă, pe seama acestei lumi vegetale, făcând ca plantele să se ofilească, să-şi piardă conformaţia din primăvară şi din vară. Această ordine, în sensul că o dată Spiritele apei, iar altădată Spiritele aerului acţionează asupra unei zone a Pământului, este determinată de regiunea în care se petrec; în emisfera nordică situaţia este bineînţeles cu totul alta decât în emisfera sudică. Această rânduială, care constă în a dirija spre momentul cel mai prielnic activitatea Spiritelor naturii corespunzătoare este dirijată de acele entităţi spirituale pe care reuşim să le recunoaştem abia când privirea ocultă a ajuns la un anumit grad de perfecţiune, suficient de departe, pentru ca omul, când s-a eliberat de corpul său eteric şi de cel fizic, să mai poată avea percepţii în mediul în care se află. Putem, de exemplu, să spunem: În legătură cu Pământul, cu planeta noastră, acţionează entităţi spirituale care au rolul să coordoneze activitatea Spiritelor naturii în concordanţă cu anotimpurile şi care, în acest mod, provoacă schimbarea anotimpurilor în funcţie de diversele zone ale Pământului. Aceste entităţi spirituale reprezintă ceea ce am putea numi corpul astral al Pământului. Ele sunt totodată şi spiritele în care omul, seara, când se culcă, se cufundă cu propriul său corp astral. Acest corp astral este legat de Pământ şi este alcătuit din înalte entităţi spirituale, şi în regiunea unde aceste Spirite superioare planează în jurul planetei, impregnându-l ca o atmosferă spirituală, se cufundă corpul astral al omului în timpul somnului.

Observaţia ocultă face deosebire între categoriile de Spirite ale naturii descrise la începutul conferinţelor noastre, Spirite ale pământului dens, Spirite ale apei ş.a.m.d., şi aceste Spirite superioare care conduc şi îndrumă Spiritele naturii. Spiritele naturii au în atribuţiunile lor să facă să rodească şi să germineze fiinţele din natură, să le ajute să se usuce, să se veştejească, atunci când e vremea, deci să aducă viaţă pe întreaga noastră planetă. Cu totul alt rol au entităţile spirituale pe care le putem numi, în ansamblul lor, ca fiind corpul astral al Pământului. Când reuşeşte să le cunoască cu privirea ocultă, omul le simte ca entităţi cu care propriul său suflet, propriul său corp astral are ceva în comun, ca entităţi care acţionează de aşa manieră asupra corpului astral al omului, şi chiar asupra corpului astral al animalelor, încât se poate vorbi nu numai de o acţiune stimulatoare, ci şi despre o acţiune aşa cum este aceea de a-ţi simţi propriul suflet şi de a gândi asupra lui. Spiritele naturale ale apei, ale aerului, pe care le observăm şi despre care putem spune că sunt în jurul nostru se diferenţiază de entităţile spirituale despre care tocmai vorbim acum prin aceea că despre ele nu putem spune că ar fi în preajma noastră, ci că suntem uniţi cu ele, cufundaţi în ele, atunci când ajungem să le percepem. Omul se contopeşte cu ele, iar ele vorbesc omului în spirit. Lucrurile se prezintă ca şi cum omul ar percepe în preajma sa gânduri, sentimente, şi chiar impulsuri de voinţă, de simpatie sau antipatie s-ar exprima în ceea ce aceste entităţi lasă să se reverse asupra noastră ca gânduri şi simţăminte. Astfel, se poate spune că noi trebuie să vedem în această categorie de spirite fiinie asemănătoare sufletului uman.

Dacă ne întoarcem asupra a ceea ce am arătat puţin mai înainte, putem spune că tot felul de orânduieli temporale, de repartiţii în timp şi spaţiu sunt legate de activitatea acestor entităţi.

De aceea, în ocultism există un cuvânt vechi prin care se denumesc aceste entități, pe care - cum am spus - le recunoaştem în ansamblu ca fiind corpul astral al Pământului, şi acest cuvânt, tradus în limba noastră, ar însemna Spirite ale perioadelor de revoluție*. Nu ne referim numai la acea curgere regulată a timpului care determină creşterea şi apoi veştejirea plantelor, ci şi la curgerea de timp care se exprimă, relativ la planeta noastră, prin zi şi noapte. Această alternanță se datorează entităților considerate, repetăm, că alcătuiesc corpul astral al Pământului. Cu alte cuvinte, tot ceea ce este ritmicitate, alternanță periodică, tot ce este legat de schimbarea condițiilor şi evenimentelor în timp, de repetarea lor, toate acestea sunt rânduite de entitățile spirituale care, toate, împreună, fac parte din corpul astral al Pământului şi cărora li se dă numele de Spirite ale perioadelor de revoluție ale planetei noastre. Ceea ce un astronom descoperă prin calculele sale despre rotația Pământului în jurul axei sale, în privirea ocultă este perceptibil prin aceea că vede grupate în jurul întregului Pământ aceste Spirite ale perioadelor de revoluție şi care sunt în mod real purtătoare ale forțelor care fac ca Pământul să se rotească în jurul axei sale. Este extrem de important ca în corpul astral al Pământului să vedem tot ceea ce este în legătură cu schimbările obişnuite, cum ar fi înflorirea şi veştejirea plantelor, dar şi tot ceea ce este legat de alternanța între zi şi noapte, de anotimpuri, de ceasurile zilei, dimineață, prânz, seară etc. Ceea ce se petrece în acest mod evocă observatorului care a ajuns cu pregătirea sa ocultă până acolo încât, ieşind cu corpul astral din corpul fizic şi din cel eteric continuă totuşi să rămână conştient, entități spirituale care aparțin chiar categoriei Spiritelor perioadelor de revoluție.

* În germană, *Geister der Umlaufszeiten* - care se poate traduce prin Spirite ale curgerii timpului, Spirite ale ritmicității, Spirite ale perioadelor de revoluție (n.t.).

Acestea fiind spuse, am îndepărtat oarecum al doilea văl, vălul țesut de Spiritele naturii. Se poate spune: Primul văl este țesut de impresiile fizice pe care le avem şi pe care, dacă le îndepărtăm, ajungem la corpul eteric al Pământului, la Spiritele naturii. Reuşim apoi să îndepărtăm al doilea văl şi ajungem la Spiritele curgerii timpului care reglează tot ceea ce vine şi se reîntoarce în mod periodic, tot ce este supus modificărilor în timp.

Noi ştim că în propriul nostru corp astral sălăşluieşte, ca să spunem aşa, ceea ce socotim a fi mădularul cel mai subtil al naturii ființei umane, şi pe care îl cuprindem rezumativ sub denumirea de Eu. Despre corpul nostru astral am spus că este cufundat în domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție, ca într-o mare vălurită a acestora; pentru conştiența obişnuită Eul nostru doarme şi mai profund. Faptul că Eul nostru doarme încă şi mai profund este conştientizat de cel care parcurge o evoluție ocultă prin aceea că învață să pătrundă mai întâi în percepțiile corpului astral, în lumea spiritului în care se cufunda şi care este alcătuită din Spiritele perioadelor de revoluție. Această percepție este, într-o anumită măsură, un obstacol periculos în calea evoluției esoterice, deoarece corpul astral al omului este ceva unitar, în timp ce tot ce ține de domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție este, de fapt, o pluralitate, ceva foarte diversificat. Şi cum omul este, aşa cum am arătat, cufundat în această diversitate, când Eul său mai doarme încă, dar este treaz cu corpul său astral, se simte ca şi cum ar fi sfâşiat, rupt în bucăți înăuntrul lumii Spiritelor perioadelor de revoluție. Acest sentiment trebuie să fie evitat în cursul unei evoluții esoterice corecte. De aceea, cei care pot da îndrumări pentru o astfel de evoluție corectă trebuie să ia măsuri serioase, în sensul ca discipolul, pe cât posibil, să nu-i aducă Eul în stare de adormire când corpul său astral este deja treaz. Dacă Eul ar rămâne adormit, în timp ce corpul astral este treaz, omul şi-ar pierde coeziunea interioară şi s-ar destrăma ca şi Dionysos, împrăştiindu-se în întreaga lume astrală, lume formată, după cum ştim, din spiritele perioadelor de revoluție. Printr-o educație esoterică bine condulă sunt luate, deci, măsuri pentru ca acest lucru să nu se întâmple. Măsurile constau în aceea că se urmăreşte cu mare grijă ca cel care, prin meditație, concentrare sau prin alte exercitii esoterice, este adus până la starea de clarvedere să nu piardă din vedere două lucruri. Este foarte important ca totul să fie astfel orânduit, încât să nu irosească două lucruri, pe care omul le are în viața sa obişnuită, dar pe care le poate pierde uşor în cursul evoluției esoterice, dacă nu este condus în mod corect. Dacă este corect dirijat,

nu le va pierde. Principalul este ca omul să nu-şi piardă amintirea tuturor experienţelor trăite în cursul actualei încarnări, aşa cum le are în mod obişnuit în memoria sa. Coerenţa memoriei nu trebuie destrămată. În domeniul ocultismului coerenţa memoriei înseamnă mult mai mult decât în viaţa obişnuită. În mod curent, prin memorie se înţelege că poţi privi retrospectiv şi că nu ai pierdut din conştienţă evenimente importante din viaţă. În ocultism, în schimb, prin memorie corectă se înţelege şi faptul că omul, cu sensibilitatea şi afectivitatea sa, există numai prin ceea ce el a realizat în trecut şi nu consideră că ceva este valoros doar prin valoarea pe care i-o dau faptele din trecut.

Să înţelegem toate acestea în mod corect, iubiţii mei prieteni. Am exprimat, în cele spuse mai sus, ceva extraordinar de important. Dacă un om, prin educaţia sa ocultă, ar ajunge să spună: Eu sunt reîncarnarea cutărui sau cutărui spirit - fără să existe o justificare în acest sens prin tot ce a realizat până în momentul acela, în sens ocult, memoria i s-ar întrerupe. Un principiu important în evoluţia ocultă este acela de a nu acorda valoare decât realizărilor avute în lumea fizică, în încarnarea actuală. Acesta este un lucru deosebit de important. Orice altă valoare trebuie să apară neapărat în urma unei evoluţii superioare, care poate avea loc numai când omul se bazează, în primul rând, pe realitatea curentă, când nu se ia în considerare nimic altceva decât ceea ce a realizat în actuala încarnare. Este ceva foarte natural, dacă privim lucrurile în mod obiectiv, căci ceea ce s-a realizat în încarnarea actuală este, totodată, şi rezultatul încarnărilor anterioare, este ceea ce karma a făcut din noi până acum. Ce va face karma din noi în viitor trebuie să vină de la sine, nu ne este îngăduit să-i atribuim valoare. Pe scurt, dacă este nevoie să ne evaluăm noi înşine, o vom face numai la începutul pregătirii esoterice, în mod corect, atribuindu-ne o valoare numai pe baza a ceea ce este prezent în amintire ca aparţinând trecutului nostru. Acesta este un element pe care trebuie să-l reţinem, pentru ca Eul să nu adoarmă, în timp ce corpul astral se trezeşte.

A1 doilea aspect pe care, ca om al prezentului, nu trebuie să-l pierdem din vedere este gradul de conştiinţă pe care-l avem în lumea fizică exterioară. Este ceva de extremă importanţă şi care trebuie luat în seamă. Veţi fi aflat uneori că cineva parcurge undeva o evoluţie ocultă. Dacă această pregătire nu este condusă şi urmată în mod corect, de cele mai multe ori experienţa arată că omul tratează cu mai multă uşurinţă lucrurile legate de problemele de conştiinţă decât înainte de a începe pregătirea ocultă. Înainte, educaţia primită, relaţiile sociale i-au arătat că-i este îngăduit sau nu să facă un lucru. După ce a început o pregătire ocultă, câte unul, care mai înainte nu minţea, de exemplu, începe acum să mintă, să ia lucrurile mai uşor în ce priveşte problemele de conştiinţă. Cel care urmează o pregătire ocultă nu trebuie să piardă nici o fărâmă din conştiinţa dobândită. Aşa cum, în ceea ce priveşte memoria, nu ne acordăm o valoare decât prin luarea în considerare a ceea ce am devenit şi am realizat până în prezent şi nu pe baza unei promisiuni a ceea ce vom face în viitor, la fel şi în cazul conştiinţei, trebuie s-o păstrăm aşa cum am dobândit-o în lumea fizică obişnuită. Dacă menţinem în conştienţa noastră aceste două elemente, o memorie sănătoasă, care să nu ne înşele, spunându-ne că am fi altcineva decât rezultă din propria noastră prestaţie, şi o conştiinţă care să nu ne permită să luăm lucrurile mai uşor, din punct de vedere moral, decât o făceam înainte, atunci Eul nostru nu va fi niciodată adormit, când corpul astral se trezeşte. În felul acesta menţinem coeziunea Eului în lumea în are se trezeşte corpul astral, când dormim veghind, când ne salvăm conştienţa, trecând-o în starea în care ne-am eliberat corpul astral de corpul eteric şi de cel fizic. Şi apoi, când ne trezim cu Eul nostru, simţim nu numai corpul astral legat de toate entităţile spirituale, pe care vi le-am prezentat astăzi ca fiind Spirite ale perioadelor de revoluţie ale planetei noastre, ci simţim, într-un mod cu totul aparte, că nu mai avem o legătură directă cu acel om individual, purtător al corpului fizic şi al corpului eteric în care ne găsim de obicei. Simţim, dimpotrivă, că toate calităţile corpului nostru fizic şi ale celui eteric ne sunt luate. Simţim cum ne este luat şi ceea ce poate vieţui numai în mod exterior, pe un anumit teritoriu al planetei, căci ceea ce trăieşte numai pe un teritoriu al planetei depinde de Spiritele perioadelor de revoluţie. Acum, însă, când Eul se trezeşte, ne simţim nu numai că suntem revărsaţi în întreaga lume a Spiritelor revenirilor

ciclice, ci una cu *întregul Spirit unitar* al planetei; ne trezim în chiar Spiritul unitar al planetei.

Este deosebit de important să simtim că aparţinem întregii planete. Pentru a da un amănunt, această viaţă contopită cu aceea a planetei se exprimă pentru privirea ocultă suficient de evoluată prin aceea că pentru omul care a atins punctul în care Eul şi corpul astral se trezesc concomitent, în timpul stării de veghe, când se află în lumea exterioară, şi unnăreşte cum Soarele parcurge bolta cerească din zori până în amurg, pentru acest om Soarele nu dispare nici când adoarme: Chiar şi atunci Soarele rămâne legat de el. Soarele continuă să lumineze, numai că totul îmbracă un aspect spiritual. Omul urmăreşte Soarele şi în timpul noptii, când doarme. El ajunge acum într-un stadiu în care nu mai este legat de stările schimbătoare ale planetei decâi atunci când trăieşte în corpul său astral. Când devine conştient de Eul său, omul nu mai are nimic de-a face cu aceste stări schimbătoare ale planetei; el devine conştient de toate stările pe care le poate parcurge planeta. El, omul, se revarsă în întreaga substanţă a Spiritului planetei.

Spunând că omul a devenit una cu Spiritul planetei, că el trăieşte în comuniune cu acesta nu înseamnă că v-am comunicat ceva extraordinar referitor la clarvedere. Acesta nu este, aşa cum am înţeles-o aici, decât un început. Căci atunci când omul se trezeşte în felul descris el vieţuieşte propriu-zis Spiritul planetei în general, în timp ce acest spirit este alcătuit din multe, din foarte multe elemente, din minunate entităţi spirituale individualizate, după cum vom afla în conferinţele unnătoare. Omul, însă, nu percepe încă toate aceste componente individualizate ale Spiritului planetei, multiplicitatea deosebită a acestui spirit. Ceea ce percepe el este faptul că deocamdată ştie un lucru: Eu trăiese în Spiritul planetar, cufundat ca într-o mare care scaldă spiritual întregul Pământ, şi care este, prin urmare, însuşi Spiritul Pământului. Omul poate să străbată multe şi lungi perioade de evoluţie ca să poată trăi această contopire, *să devină una* cu Spiritul planetei, dar începutul se face cum am spus mai înainte. După cum putem spune că în spatele corpului astral al omului se află Eul, la , fel putem vorbi şi despre faptul că în spatele a tot ceea ce numim totalitatea Spiritelor perioadelor de revoluţie se află ascuns însuşi Spiritul planetei. În timp ce Spiritele perioadelor de revoluţie conduc şi îndrumează Spiritele elementare ale naturii, pentru ca pe planetă să se producă schimbări ritmice, repetări în timp, schimbări şi alternanţe în spaţiu, Spiritul Pământului are o altă misiune. El are sarcina de a aduce Pământul în interacţiune cu celelalte corpuri cereşti din cadrul sistemului nostru solar, să-l dirijeze şi să-l conducă în aşa fel încât să ocupe în timp poziţiile corecte faţă de celelalte corpuri cereşti. Spiritul Pământului este, oarecum, marele aparat senzorial al planetei datorită căruia Pământul se plasează într-o relaţie corectă cu Universul. Pentru a rezuma succesiunea acelor entităţi spirituale cu care avem mai întâi de-a face aici, pe Pământ, şi la care putem ajunge printr-o evoluţie ocultă treptată, trebuie să adaug că cel mai exterior văl care acoperă lumea senzorială în toată multitudinea ei, cu tot ceea ce vedem aşternându-se în faţa simţurilor noastre, şi ceea ce putem înţelege cu raţiunea umană, ascunde în spatele său lumea Spiritelor elementare ale naturii. Apoi, dincolo de lumea Spiritelor naturii se află lumea Spiritelor perioadelor de revoluţie şi, dincolo de aceasta, Spiritul planetei.

Dacă doriţi să faceţi o comparaţie între ceea ce cunoaşte conştienţa normală despre alcătuirea Universului şi alcătuirea acestui Univers, puteţi obţine o clarificare judecând astfel: vălul cel mai exterior al lumii ar fi lumea senzorială, în spatele ei lumea Spiritelor naturii, lumea Spiritelor perioadelor de revoluţie şi, apoi, Spiritul planetei. Trebuie să spunem că Spiritul planetei se comprimă în acţiunea sa până la nivelul lumii senzoriale, astfel că noi putem percepe, într-un anumit fel, în lumea senzorială imaginea sa; la fel procedează Spiritele perioadelor de revoluţie, la fel Spiritele naturii. Astfel, dacă observăm lumea senzorială cu conştienţa normală, vom afla în această lume senzorială, ca într-o supraimpresiune, urma lumilor care se află dincolo de ea, ca şi cum am avea în învelişul cel mai de sus, pe care l-am dat la o parte ca lume senzorială, chiar entităţile spirituale care acţionează în spatele acestora

în mod progresiv. Conştiența normală concepe lumea senzorială ca percepții ale acesteia; lumea Spiritelor naturii se imprimă în percepiiile noastre ca forțe ale naturii. În ceea ce spune ştiința despre forțele naturii nu este propriu-zis nimic adevărat. Pentru ocultişti aşa-zisele forțe ale naturii nu reprezintă nimic real, ele sunt iluzii, maya, sunt pecetea Spiritelor naturii care acționează în spatele lumii senzoriale.

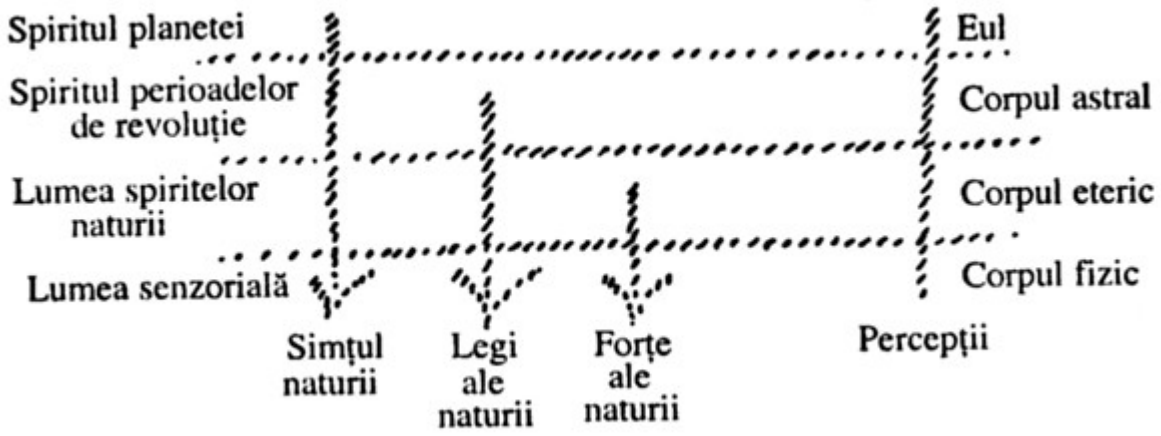

Amprenta Spiritelor perioadelor de revoluție este ceea ce numim în mod obişnuit, pentru conştiența normală, legile naturii. Toate legile naturii există, de fapt, prin aceea că Spiritele perioadelor de revoluție acționează şi dirijează ca Puteri. Pentru ocultişti, legile naturii nu reprezintă nimic. Când un naturalist vorbeşte despre legile naturii şi le consideră ca fiind de natură exterioară, ocultistul ştie că aceste legi se dezvăluie în adevărata lor realitate când omul ascultă cu atenție, având corpul astral treaz, ceea ce spun Spiritele perioadelor de revoluție şi cum ordonează şi dirijează ele Spiritele naturii. Aceasta se exprimă ca Maya, în aparențe exterioare, în legile naturii. Conştiența normală nu merge, de obicei, mai departe. Ea nu ajunge la amprenta Spiritului planetei în lumea exterioară. Conştiența normală a omenirii contemporane vorbeşte despre lumea percepțiilor exterioare, despre faptele pe care le percepe, vorbeşte despre forțele naturii: lumină, căldură, magnetism, electricitate ş.a.m.d., despre forța de atracție, forța de respingere, despre gravitație etc. Toate acestea sunt de fapt percepții din lumea iluziei care, în realitate, au la bază lumea Spiritelor naturii, corpul eteric al Pământului. Ştiința exterioară mai vorbeşte apoi şi despre legile naturii. Şi aceasta este, în realitate, tot maya. La bază, se află ceea ce am expus astăzi ca fiind lumea Spiritelor perioadelor de revoluție. Abia când pătrunzi mai departe, ajungi şi la exprimarea Spiritului planetei în lumea exterioară a simțurilor. Ştiința nu face astăzi acest lucru, iar cei care o fac nu prea sunt crezuți. Poetii, artiştii o fac, ei mai caută un sens în spatele lucrurilor. De ce înfloreşte lumea plantelor? De ce se nasc şi apoi pier genurile şi speciile animale? De ce trăieşte omul pe Pământ? Când se pun astfel de întrebări despre sensul fenomenelor din natură şi vrem să-i desluşim, să-i analizăm sensul, când vrem să-l combinăm din faptele exterioare, cum de multe ori mai încearcă s-o facă filosofia mai adâncă, atunci oamenii se apmpie de exteriorizarea însuşi a Spiritului planetei în lumea fizică. Dar astăzi nu se mai crede cu adevărat în această căutare a sensului existenței. Sentimental se mai crede uneori, dar ştiința nu mai vrea să audă despre ce s-ar putea afla dincolo de legile naturii în mobilitatea fenomenelor. Dacă se mai caută un sens dincolo de legile naturii, în lucrurile existente în lume aşa cum sunt ele percepute prin simțuri, atunci am putea să percepem acest sens ca fiind amprenta Spiritului planetei în lumea sensibilă. Aceasta ar fi Maya exterioară. Mai întâi, o Maya exterioară este lumea sensibilă însăşi, căci o produce din sine corpul eteric al Pământului, substanța Spiritelor naturii. O a doua Maya este ceea ce apare oamenilor din Spiritele naturii în forțele naturii; o a treia Maya - ceea ce apare ca legi ale naturii din spiritele timpurilor ciclice, şi o a patra Maya - ceva care, în ciuda naturii sale de Maya, vorbeşte sufletului uman, deoarece omul se simte, în percepția sensului naturii, cel puțin legat cu Spiritul întregii planete, care conduce planeta prin spațiul cosmic şi chiar dă întregii

planete un sens. În această ultimă Maya se află în mod nemijlocit amprenta Spiritului planetei.

Putem, deci, spune: Am ajuns astăzi până la Spiritul unitar al planetei. Şi dacă mai dorim să facem, în ceea ce am spus aici referitor la planetă, o paralelă cu omul, putem spune: Lumea senzorială corespunde corpului fizic al omului, lumea Spiritelor naturii corpului eteric, lumea Spiritelor perioadelor de revoluție corpului astral, iar Spiritul planetei Eului uman. La fel cum Eul omului percepe ambianța fizică terestră, la fel percepe Spiritul planetei tot ceea ce este în lumea înconjurătoare şi în special în spațiul cosmic exterior planetei şi dirijează faptele planetei şi chiar simțirea planetei, despre care vom vorbi mâine, potrivit cu aceste percepții din spațiul cosmic. Căci ceea ce o planetă realizează în afară, în spațiu, parcurgând drumul său propriu prin depărtările cosmice, şi ceea ce produce în propriul său corp, în elementele sale constitutive, toate sunt rezultatul percepției pe care Spiritul planetei îl are față de lumea exterioară. Aşa cum fiecare suflet uman în parte trăieşte pe Pământ alături de alți oameni, orientându-se după aceştia, tot astfel trăieşte şi Spiritul planetei în corpul său planetar, care este chiar solul pe care noi stăm; dar acest Spirit al planetei trăieşte şi în societatea altor Spirite planetare, a altor Spirite ale corpurilor cereşti.

CONFERINȚA a III-a

Helsingfors, 5 aprilie 1912

În cele două conferințe anterioare, am făcut cunoştință cu anumite entități spirituale pe care privirea ocultă le poate întâlni când se adânceşte în viața spirituală a planetei noastre. Astăzi va fi necesar să continuăm pe un alt drum, pentru a ne înălța în lumea spirituală, deoarece doar printr-o abordare de pe o altă poziție vom fi în stare să ne formăm reprezentări corecte despre natura entităților spirituale, de care am vorbit, până la nivelul aşa-numitului Spirit planetar. Va fi extrem de greu să caracterizăm, în cuvinte ale oricărei limbi vorbite, acele entități spirituale pe care ni le mijloceşte percepția ocultă, căci limbile vorbite de oameni, cel puțin cele existente în prezent, sunt structurate numai pentru a descrie fenomenele şi faptele din planul fizic. Din această cauză, putem spera ca numai printr-o descriere făcută din diverse perspective să ne putem apropia de sensul celor spuse când se vorbeşte de entități spirituale. Pentru caracterizarea ce o vom face astăzi va fi nevoie să pornim de la natura umană însăşi, să ne lămurim mai întâi asupra unor proprietăți precise ale naturii umane, pentru ca să putem descrie şi caracteriza entități superioare, pe care le întâlnim în lumi spirituale superioare. Să evidențiem astăzi o calitate a naturii umane cu totul deosebită. Este acea calitate care poate fi caracterizată astfel: Omul este înzestrat cu posibilitatea de a trăi o viață interioară independentă de tot ceea ce este exterior. Această posibilitate o constatăm în orice clipă din viața noastră trează cotidiană. Ştim că în legătură cu ceea ce vedem cu ochii sau auzim cu urechile avem ceva în comun cu toate celelalte ființe care se pot folosi de simțurile lor. O viață interioară opusă lumii exterioare o avem în comun cu ceilalți oameni şi, poate, şi cu alte entități. Fiecare, şi aceasta o ştim prea bine, îşi are propriile suferințe şi bucurii, îşi are grijile şi supărările sale, îşi are speranțele şi idealurile sale şi, într-un anumit fel, aceste griji şi suferințe, aceste supărări, aceste speranțe şi idealuri alcătuiesc un domeniu special, pe care, cu privirea fizică, nu-l putem percepe direct şi imediat la un alt om, domeniu pe care omul îl poartă cu sine prin lume ca fiind viața sa intimă, independentă. Când ne aflăm în acelaşi spațiu cu un alt om, ştim ce pot percepe ochii şi urechile sale, dar ce se petrece în sufletul său, ce simte el în interioritatea lui, despre aceasta nu putem avea decât, poate, unele bănuieli din ceea ce vrea el să exteriorizeze prin expresia feței, prin gesturi sau prin vorbele sale. Dacă vrea să-şi păstreze viața interioară ca pe o lume a sa, atunci nu putem pătrunde în lumea lui intimă.

Dacă, însă, contemplăm cu privirea ocultă lucrurile care pentru început sunt ascunse pentru percepția fizică exterioară, atunci descoperim entități care sunt în totalitate diferit constituite, din punct de vedere al proprietăților pe care tocmai le-am descris. Întâlnim entități care nu pot duce o viață interioară independentă, aşa cum o are omul. Categoria următoare de astfel de entități spirituale este cea care, atunci când au o viață interioară, trec într-o altă stare de conştiență decât cea din viața pe care o duc în lumea exterioară şi cu lumea exterioară. Să încercăm să ne lămurim. Să presupunem că un om ar vrea să trăiască în interiorul său şi nu ar dori să-şi îndrepte privirea asupra lumii exterioare care îl înconjoară, nu ar dori să trăiască cu această lume exterioară; atunci, prin această voință, ar trebui să treacă într-o altă stare de conştiență. Noi ştim că omul trece, fără voința sa, într-o altă stare de conştiență, în viața normală, când se găseşte în stare de somn. Dar totodată mai ştim că somnul este provocat de faptul că atât corpul astral cât şi Eul se desprind de corpul eteric şi de corpul fizic. Mai ştim, de asemenea, că se întâmplă ceva cu omul când trebuie să treacă într-o altă stare de conştiență. Prin simplul fapt că spune, de exemplu: Am în fața mea o pajişte acoperită cu multe flori; privindu-le, ele îmi produc o bucurie - prin aceasta omul nu trece încă într-o altă stare de conştiență; el îşi trăieşte, ca să spunem aşa, pentru sine însuşi bucuria față de priveliştea pe care i-o oferă o pajişte cu flori în comuniune cu lumea exterioară. Ei bine, acele entități pe care, cu ajutorul privirii oculte, le întâlnim într-o lume superioară ca făcând parte din prima categorie îşi modifică de fiecare dată starea de conştiență când îşi îndreaptă percepția şi activitatea de la lumea lor exterioară asupra lor însele, devenind o trăire interioară. La aceste entități nu este nevoie, aşadar, să se producă o separare între diverse mădulare constitutive ale ființei proprii, ci ele determină în sine, prin propria 1or voință, apariția unei alte stări de conştiență.

Dar percepțiile acestor entități despre care spunem că sunt cele mai apropiate de om nu sunt asemănătoare percepțiilor pe care le are omul. Acesta percepe datorită faptului că pentru simțurile sale apare o lume exterioară. El se dăruieşte acestei lumi exterioare, ca să spunem aşa. Entitățile despre care vorbim aici nu percep o asemenea lume exterioară aşa cum o percepe omul cu simțurile sale, ci ele percep precum omul - aceasta este doar o comparație - când, spre exemplu, vorbeşte singur sau face o mişcare cu mâna şi îşi percepe propria mişcare sau când cu o mimică oarecare îşi exteriorizează ceea ce are în suflet, pe scurt, când îşi exprimă propria sa natură. Deci, orice percepție a acestor entități care aparțin unei lumi superioare şi despre care discutăm acum reprezintă o revelare a propriei lor ființe. Vă rog, iubiții mei prieteni, să aveți în vedere faptul că, urcând către categoria superioară de entități, care nu mai sunt perceptibile exterior pentru om, avem de-a face cu entități care prin simplul act de perceptie se revelează şi exprimă ceea ce sunt ele însele. Aceste entități îşi percep propria lor ființă atâta timp cât vor să se reveleze, atâta timp cât se exprimă, într-un mod oarecare, către exterior. Ele sunt treze, am putea spune, numai în timpul în care se revelează. Când nu se revelează, când prin propria lor voință nu sunt în legătură cu lumea lor exterioară, cu lumea înconjurătoare, atunci apare pentru ele o altă stare de conştiență, într-un anumit sens, ele dorm. Numai că somnul lor nu este un somn lipsit de conştiență, cum se întâmplă la om, ci reprezintă un fel de diminuare, un fel de pierdere a sentimentului de sine. Aceste entități au acest sentiment de sine cât timp se revelează în afară şi îl pierd când nu se mai revelează. Ele nu dorm ca oamenii, ci în propria lor ființă intervine ceva asemănător cu revelarea unor lumi spirituale care se află la un nivel mai înalt decât lumea lor proprie. Ele sunt pline atunci în interioritatea lor de lumi spirituale superioare.

Vă rog să rețineți, când omul îşi îndreaptă privirea spre în afară şi percepe, el trăieşte împreună cu lumea exterioară şi se pierde în această lume, se pierde pe această planetă, de exemplu, în diversele regnuri ale naturii. Când îşi abate privirea de la lumea exterioară şi pătrunde în interioritatea sa, trăind o viață interioară independentă, atunci el se eliberează de lumea exterioară. Când acele entități despre care spunem că sunt cele mai apropiate de om acționează în afară, ele se revelează sieşi şi trăiesc în această revelație sentimentul de sine; dacă se retrag în interioritatea lor, ele nu ajung, ca omul, la o viață interioară independentă, ci

trăiesc cu alte lumi. Aşa cum omul, ieşind din ltunea sa interioară, percepe o altă lume, lumea exterioară, aceste entităţi percep lumi spirituale care se află deasupra lor când privesc în interiorul lor; atunci, ele ajung la o altă stare de conştienţă, se simt pline de alte entităţi, care se află pe o treaptă superioară lor. Dacă ne referim la om, putem spune: Omul se percepe pe sine când se retrage din lumea exterioară; atunci duce o viaţă interioară independentă. Entităţile din categoria cea mai apropiată - le numim în general entităţi din Ierarhia a treia - în loc de percepţie au revelaţie şi se trăiesc pe sine, în revelare au sentimentul de sine. În locul unei vieti interioare, ele au trăirea unor lumi spirituale superioare lor, cu alte cuvinte, în loc de viaţă interioară ele au ceea ce putem numi o umplere cu spirit. Aceasta este deosebirea esenţială între om şi entităţile care aparţin categoriei superioare celei mai apropiate de el.

Ierarhia a treia - revelaţie, umplere cu spirit
Omul - percepţii, viaţă interioară independentă

Diferenţa între om şi entităţile din categoria cea mai apropiată (sau Ierarhia a treia) o putem exemplifica printr-un caz evident de viaţă. Omul ajunge să aibă trăiri interioare care să nu coincidă cu ceea ce el percepe în lumea exterioară şi când trăirea interioară nu este în concordanţă cu percepţia lumii exterioare, atunci avem cel mai evident caz de minciună. Pentru o mai bună înţelegere a acestei particularităţi a omului putem adăuga: Omul este capabil să perceapă ceva, să trezească în interioritatea sa alte reprezentări şi chiar să exprime altceva decât ceea ce corespunde percepţiilor. Prin această calitate omul poate contrazice prin minciună lumea exterioară. Aceasta este o facultate care, aşa cum vom vedea în conferinţele care urmează, a trebuit să-i fie dată omului tocmai pentru ca prin propria sa voinţă liberă să poată ajunge la adevăr. Luând în considerare omul aşa cum este el, trebuie să privim această calitate în sensul că omul îşi formează, în viaţa sa interioară, reprezentări pe care le poate exprima, dar care nu corespund cu percepţiile, cu faptele. Această posibilitate nu se regăseşte la entităţile din categoriile superioare omului şi despre care am vorbit până acum, atâta timp cât îşi menţin natura proprie. Posibilitatea de a minţi este inexistentă la entităţile din Ierarhia a treia, dacă îşi mentin natura proprie. Ce s-ar întâmpla dacă o entitate din Ierarhia a treia ar vrea să mintă? Ar trebui ca în interioritatea sa să existe ceva pe care l-ar transmite în lumea exterioară altfel decât îl trăieşte. Atunci, însă, această entitate nu ar mai putea să perceapă acest lucru, căci tot ceea ce trăiesc aceste entităţi în interiorul lor devine revelaţie şi trece imediat în lumea exterioară. Ele trebuie să vieţuiască într-un domeniu al adevărului absolut, dacă vor să se trăiască pe ele însele. Să presupunem că ar minţi, adică ar avea în interiorul lor ceva pe care l-ar modifica în aşa fel încât nu ar mai fi în concordaniă cu revelaţiile lor; atunci nu ar mai putea să-l perceapă, căci ele nu pot percepe decât propria lor natură interioară. Sub impresia unei minciuni ar deveni buimace, ar trece imediat într-o altă stare de conştientă şi aceasta ar însemna o atenuare a conştienţei lor obişnuite, care poate exista numai în revelaţia interiorităţii lor. Există, deci, deasupra noastră o clasă de entităţi care prin natura lor specifică, proprie, trebuie să trăiască într-un climat de adevăr absolut, de totală sinceritate, dacă nu vor să-şi nege propria natură. Orice abatere de la adevăr şi sinceritate ar buimăci, putem spune, aceste entităţi, le-ar atenua conştienţa. Dacă aceste entităţi trebuie să fie observate cu ajutorul privirii oculte, este necesar ca ocultistul să afle mai întâi căile corecte pe care trebuie să le folosească pentru a le întâlni. Voi încerca să arăt cum poate să le găsească ocultistul.

Prima condiţie pe care trebuie să o îndeplinească cel care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult este ca el să se străduiască, într-un anumit mod, să-şi depăşească viaţa interioară a conştienţei normale. Ne referim anume la ceea ce trăim în interioritatea proprie ca reprezentând trăirea noastră egoistă, la ceea ce vrem să avem din lume numai pentru noi. Cu cât omul care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult reuşeşte să se îndepărteze de ce ar putea fi o înclinaţie egoistă, de ce îl interesează numai pe el, cu atât se apropie mai mult de poarta prin care se pătrunde în lumile superioare. Să luăm un caz care ne este mai la îndemână. Ştim cu toţii că anumite adevăruri, anumite lucruri, pur şi simplu, ne plac sau nu

ne plac, că un lucru sau altul ne este simpatic sau antipatic. Asemenea sentimente, pe care le întreţinem din propriul nostru îndemn, cel care vrea să se dezvolte din punct de vedere ocult trebuie să şi le scoată din inimă. Într-un anumit fel, el trebuie să se elibereze de tot ceea ce i-ar folosi numai lui. Acesta este un adevăr care este adeseori subliniat, dar care, de fapt, este mai greu de urmat decât se crede de obicei, căci în conştiinţa normală omul are foarte puţine puncte de sprijin pentru a reuşi să se elibereze singur, să depăşească ceea ce are valoare numai pentru el. Să ne gândim o clipă ce trebuie să însemne această eliberare de sine. Eliberarea de ceea ce în mod obişnuit numim impulsuri egoiste nu este, poate, atât de grea. Dar trebuie să ţinem seama de faptul că omul s-a născut într-o anumită epocă, într-un anumit loc şi că dacă îşi aruncă privirea asupra a ceea ce îl înconjoară vede cu totul alte lucruri decât un alt om care trăieste într-un alt colţ al Pământului. Pe acela probabil îl interesează cu totul alte lucruri din preajma sa. Ca fiinţe umane fizic încarnate, noi suntem născuţi într-un anumit timp şi loc, suntem înconjuraţi de lucruri care ne trezesc interesul şi atenţia, care ne privesc personal şi care pentru un alt om sunt complet indiferente. Prin faptul că ne diferenţiem ca oameni care trăim pe această planetă, suntem într-un anumit fel supuşi necesităţii ca fiecare să aibă propriile sale interese, propria sa patrie. Din această cauză, prin ceea ce învăţăm de la mediul nostru nemijlocit nu putem trăi niciodată în sensul cel mai înalt, pentru a ne elibera de interesele noastre umane, de ceea ce ne atrage atenţia ca oameni. Aşadar, pentru că suntem oameni, cu corp fizic, şi în măsura în care suntem aşa, prin percepţiile noastre în lumea exterioară nu putem reuşi să atingem poarta care să ne introducă într-o lume superioară. Trebuie să facem abstracţie de tot ce simţurile pot vedea în exterior, de combinaţiile pe care raţiunea le realizează cu lucrurile din lumea exterioară; ele ţin de interesele noastre speciale. Însă dacă privim la ceea ce avem în mod obişnuit în interioritatea noastră, durerile şi bucuriile, grijile şi mâhnirile, speranţele şi năzuinţele, atunci vom deveni foarte repede conştienţi de felul cum această lume interioară este dependentă de ceea ce trăim în exterior, cum totul se colorează în funcţie de ce trăim în afară. Există totusi o anumită diferentă.

Va trebui să admitem că fiecare din noi deţinem în interior propria noastră lume. Faptul că unul s-a născut într-un anumit timp şi loc de pe Pământ, iar altul într-un alt loc şi în alt timp colorează într-un mod aparte lumea noastră interioară. Dar noi mai aflăm şi altceva despre această lume interioară. Ea este, desigur, lumea noastră specifică şi diferenţiată, într-un anume fel; poartă o anumită culoare, dar mai are şi altă caracteristică. Când plecăm dintr-un loc în care suntem obişnuiţi cu anumite percepţii senzoriale într-un alt loc, foarte îndepărtat, şi întâlnim acolo un om care a trecut prin experienţe şi a avut percepţii exterioare cu totul diferite de ale noastre constatăm totuşi că ne putem înţelege cu el şi îl înţelegem tocmai pentru că şi el a trecut prin anumite suferinţe, pe care şi noi le-am trăit în mod asemănător, sau pentru că el se poate bucura de anumite lucruri ca şi noi. Cine nu a trăit sentimentul că se înţelege greu cu un om pe care îl întâlneşte într-un ţinut îndepărtat cu privire la lumea exterioară pe care o percep la fel, dar se poate înţelege uşor în legătură cu ceea ce inima simte şi doreşte? Prin lumea interioară, noi oamenii suntem deja mult mai apropiaţi unii de altii, decât prin lumea exterioară; într-adevăr, ar fi mică speranţa să răspândim ideile ştiinţei spiritului în întreaga omenire, dacă nu am putea fi conştienţi că în interiorul fiecărui om, oriunde s-ar afla pe Pământ, există ceva care-l face să se înţeleagă cu semenii săi. Pentru ca omul să fie complet eliberat de interiorul său specific, egoist, el trebuie să lepede şi acea coloratură a trăirii sale lăuntrice încă influenţată de lumea exterioară. Aceasta nu se poate realiza decât dacă există posibilitatea ca omul să trăiască în lumea sa interioară ceva ce nu mai primeşte de la lumea exterioară, ci care corespunde cu ceea ce putem numi inspiraţii, ceva ce se naşte şi se dezvoltă doar în suflet. Din viaţa interioară omul se poate înălţa până acolo încât să simtă că în interioritatea sa se revelează ceva ce este independent de existenţa sa egoistă. Oamenii simt aceasta cu adevărat când pun în evidenţă faptul că pe întregul glob pământesc poate exista înţelegere pentru anumite idealuri morale, pentru anumite idealuri logice, de care nimeni nu se poate îndoi, care sunt clare fiecărui om pentru că ele nu îi sunt comunicate omului de lumea exterioară, ci de lumea interioară.

Un domeniu - arid şi lucid, bineînțeles - stă, fără îndoială, la îndemâna tuturor oamenilor privind asemenea revelații interioare. Este acel domeniu care se referă la cifre şi la raportul dintre ele, pe scurt, domeniul matematicii, al numărătorii şi al calculelor. Faptul că trei ori trei fac nouă nu îl putem afla niciodată de la lumea exterioară, trebuie să ne fie revelat de lumea noastră interioară. Din această cauză, nu există nici o posibilitate să ne certăm pe acest subiect nicăieri pe Pământ. Dacă ceva este frumos sau urât, putem polemiza oriunde pe Pământ; că trei ori trei fac nouă, că un întreg este egal cu suma părților sale, sau că suma unghiurilor unui triunghi este de 180° omul ştie cu exactitate pentru că nu lumea exterioară i-a dezvăluit aceasta, ci interioritatea sa. Cu matematica, aridă şi lucidă, începe deja ceea ce putem numi inspirație. Numai că oamenii nu remarcă faptul că inspirația începe cu matematica fiindcă cei mai mulți consideră acest domeniu îngrozitor de plicticos şi nu acceptă cu plăcere să li se reveleze ceva prin intermediul matematicii. În ce priveşte revelația interioară, lucrurile stau la fel şi în cazul adevărurilor morale. Când omul recunoaşte că ceva este drept, el spune: Aceasta este just, contrariul nu este just şi nici o putere exterioară din lume din planul fizic nu poate aduce argumente şi dovezi că ceea ce mi se revelează mie ca fiind just ar fi injust în interiorul meu - adevărurile morale se revelează şi ele prin ceea ce e lăuntric. Dacă cineva îşi îndreaptă privirea spirituală, sub influența sentimentelor şi a senzațiilor sale, asupra acestei posibilități a revelației lăuntrice, atunci prin aceasta el se poate educa. Este foarte utilă chiar o educație prin matematică. Omul trebuie să repete cu convingere următoarele gânduri: Dacă o mâncare sau alta este bună, despre aceasta eu pot avea o părere a mea, proprie, iar un altul poate să fie de altă părere. Depinde de bunul plac al fiecăruia. Matematica însă, sau obligațiile morale nu depind de bunul plac şi eu ştiu, în acest caz, că ele îmi spun ceva, îmi revelează ceva față de care, dacă nu vreau să recunosc că este adevărat, mă descopăr ca nedemn față de umanitate. Această recunoaştere a unei revelații a interiorului meu, înțeleasă ca sentiment, ca impuls lăuntric, este o puternică forță pedagogică în viața lăuntrică a omului, dacă acesta i se dedică prin meditație. Dacă el spune: În lumea senzorială există multe lucruri asupra cărora decide numai bunul meu plac, dar din interiorul spiritului mi se revelează lucruri asupra cărora bunul meu plac nu are nici o putere şi care totuşi mă privesc pe mine, despre care eu, ca om, trebuie să mă lămuresc, dacă lasă acest gând să devină din ce în ce mai puternic, încât el să poată fi constrâns prin propria sa interioritate, atunci omul îşi depăşeşte simplul egoism şi dobândeşte, cum am mai spus, o sine superioară care este una cu Spiritul lumii, superioară sinelui obişnuit arbitrar. O astfel de dispoziție trebuie să dezvoltăm în noi dacă dorim să ajungem la poarta care ne conduce spre lumea spirituală. Dacă ne dăruim unor asemenea dispoziții sufleteşti cu regularitate, aşa cum am spus, ele se dovedesc fertile. Ele se dovedesc fertile mai ales când le transformăm în gânduri concrete, pe cât posibil, şi anume când concentrăm în noi multe asemenea gânduri care ne apar adevărate şi care, totuşi, contrazic lumea senzorială exterioară. La început, asemenea gânduri pot fi doar imagini, dar aceste imagini sunt deosebit de necesare pentru evoluția ocultă a omului.

Vreau să vă prezint o asemenea imagine, prin care vedem cum poate omul să-şi împingă sufletul spre depăşire. Luați două pahare, unul cu apă, celălalt gol. Paharul cu apă trebuie să fie plin numai pe jumătate. Să presupunem că vedeți aceste două pahare în lumea exterioară. Dacă din paharul cu apă treceți o cantitate oarecare în paharul gol, atunci paharul care era gol conține această cantitate de apă, iar celălalt pahar, după această operație, va avea mai puțină apă. Dacă luați din nou apă din paharul care fusese inițial plin pe jumătate şi o puneți în paharul care la început fusese gol, primul pahar va avea, evident, şi mai puțină apă, iar dacă vom continua operațiunea în el va fi tot mai puțină apă. Aceasta este în lumea exterioară, fizico-sensibilă, o reprezentare exactă.

Să ne imăginăm acum o situație complet diferită. Reprezentați-vă că turnați apă din paharul plin pe jumătate în paharul gol şi că prin această operațiune nu numai că nu a scăzut cantitatea de apă din paharul plin, ci a crescut, şi dacă vom repeta operațiunea cantitatea de apă în loc să scadă va creşte; în pahar va fi tot mai multă apă. Gânditi-vă bine la această

situație. Este de la sine înțeles că orice om care se consideră rațional va spune: Această idee este o adevărată sminteală. Trebuie să-ți reprezinți că dintr-un pahar torni apă şi cantitatea de lichid în loc să scadă, creşte. Fără îndoială că aşa este, dacă această reprezentare o raportăm la lumea fizică; în acest caz este într-adevăr o sminteală, dar lucrurile stau exact cum ne-am reprezentat când ne raportăm la lumea spirituală. Să presupunem că un om are o inimă plină de iubire şi că el cedează o parte din această iubire unui alt om care are nevoie de ea; este o faptă plină de dragoste, şi prin aceasta el nu-şi goleşte inima; acordând cuiva multă iubire, el primeşte, în schimb, mai mult, este mai plin, şi dacă săvârşeste o altă faptă de iubire va fi şi mai plin, va avea şi mai mult. Omul nu devine mai sărac, nu se goleşte, savârşind o faptă plină de dragoste, ci devine mai bogat, mai plin. Dacă omul revarsă într-un altul ceva din iubirea sa, el însuşi se umple şi mai mult.

Dacă pentru lumea fizică această reprezentare este imposibilă, lipsită de sens, pentru lumea spirituală ea este reală şi o putem înțelege ca pe un simbol pentru faptele spirituale. Iubirea este un sentiment atât de complex, încât nici un om nu ar trebui să aibă orgoliul de a crede că ar putea defini sau, şi mai mult, înțeleage iubirea în esența ei. Iubirea este complicată. O percepem, dar nici o definiție nu o poate exprima. Dar un simbol, simplul simbol al unui pahar cu apă care, revărsându-se, rămâne totuşi plin, ne redă unul din atributele iubirii creatoare. De fapt, dacă ne reprezentăm complexitatea faptelor de iubire, nu facem altceva decât ceea ce face un matematician cu ştiința sa aridă. Niciodată nu există un cerc real, un triunghi adevărat; trebuie să ni le imaginăm. Când desenăm un cerc pe tablă şi îl privim cu o lupă nu vedem decât urme de cretă şi nişte puncte; un astfel de cerc nu va avea niciodată regularitatea unui cerc real. Trebuie să ne adresăm imaginației noastre, vieții noastre lăuntrice, dacă vrem să ne reprezentăm un cerc, un triunghi sau orice altceva. Pentru a ne reprezenta o faptă din lumea spirituală - iubirea, de exemplu - ne vom folosi de o imagine şi vom rămâne la o singură proprietate.

Asemenea reprezentări sunt utile pentru dezvoltarea ocultă. Trebuie să remarcăm că ele depăşesc reprezentările comune şi dacă vrem, cu adevărat, să urcăm spre spiritualitate trebuie să ne formăm reprezentări contrare celor utilizate în lumea senzorială. Alcătuirea unor asemenea reprezentări simbolice este un mijloc important pentru a urca în lumea spirituală. Găsiți acest lucru expus în lucrarea mea ***Cum se dobundesc cunoştințele despre lumile spirituale***. Cu ajutorul lor, omul ajunge la ceva ce el nu poate percepe în lumea exterioară, dar care pătrunde în el. Dacă se dăruieşte tot mai mult acestei lumi de reprezentări simbolice, el ajunge să admită că prin fiecare om trăieşte ceva de natura unei ființe spirituale şi care este superioară omului, acestui om din actuala încarnare, cu egoismul său.

Când recunoaştem că deasupra noastră exista o ființă care ne conduce pe noi, oamenii obişnuiti, ajungem la prima formă din şirul entităților care aparțin Ierarhiei a treia, la acele entități pe care, în mod obişnuit, le numim Îngeri sau (cu termenul grecesc) Angeloi. Omul trăieşte mai întâi, cum am arătat, acțiunea intimă a unei ființe angelice în propria sa ființă. Dacă ne imaginăm această ființă care ne inspiră ca fiind independentă, astfel încât are facultățile şi aptitudinile care au fost descrise mai înainte ca revelații şi ca umplere cu spirit, se ajunge la conceptul unei ființe care se află imediat şi nemijlocit deasupra omului şi care face parte din a treia Ierarhie. Astfel, ne putem referi la primele entități care se află deasupra omului ca fiind cele care conduc, îndrumă şi dirijează pe fiecare om în parte.

În acest mod, v-am descris drumul pe care se poate apropia omul de primele ființe care se află situate deasupra lui, astfel încât el să-şi formeze o reprezentare a lor. Cum fiecare om are un conducător al său, privirea ocultă, când ne depăşim pe noi înşine, când ne depăşim interesele egoiste, ne atrage atenția: Tu ai un conducător al tău. Există şi posibilitatea ca privirea ocultă să se îndrepte spre grupuri de oameni, spre seminții, spre popoare ş.a.m.d. Asemenea colectivități umane au, de asemenea, un conducător, aşa cum fiecare om în parte îl are, după cum am arătat. Numai că aceste ființe care conduc popoare şi seminții întregi sunt

mai puternice decât conducătorii oamenilor individuali. În ocultismul occidental asemenea conducători de popoare sau seminții, care trăiesc în lumea spirituală şi au în loc de percepții revelații, în loc de viață interioară trăire spirituală, iar faptele lor se exprimă în ceea ce realizează un popor sau o seminție întreagă, se numesc Arhangheli sau Archangeloi. Dacă omul progresează şi mai mult în dezvoltarea sa ocultă, poate ajunge să i se dezvăluie nu numai ceea ce îl conduce pe el, ci şi ceea ce conduce comunitatea de oameni căreia îi aparține.

Dacă evoluția noastră ocultă continuă, vom întâlni entități, conducători de oameni care nu se mai ocupă de o singură seminție, sau de un singur popor, ci sunt conducători ai mai multor epoci de cultură succesive. Dacă un cercetător cu pregătire ocultă adecvată urmăreşte, de exemplu, perioada în care au trăit vechii egipteni sau vechii caldeeni, constată că ceea ce constituie caracteristica acelui timp se datorează unei anumite conduceri. Conducerea se schimbă în timp. Dacă privirea ocultă priveşte spre ceea ce a urmat epocii vechi egiptene sau epocii vechi caldeene, spre o altă epocă, aceea în care grecii şi romanii dădeau tonul în viața spirituală a Occidentului, se adevereşte că, mai presus de conducerea fiecărui popor în parte, mai puternice decât Arhanghelii conducători de popoare, domnesc spirite care conduc simultan întregi grupuri de popoare şi care, după un anumit timp, sunt înlocuite de alte spirite conducătoare de epocă. Aşa cum în spațiu, pe Pământ, găsim repartizate diferitele domenii ale Arhanghelilor, care conduc simultan grupuri de oameni, respectiv de popoare, dar pe fiecare în parte, tot astfel aflăm, dacă lăsăm privirea ocultă să se îndrepte asupra timpului care se scurge, că toate popoarele dintr-o epocă sunt conduse de spiritele proprii ale timpului, care sunt mai puternice decât Arhanghelii, sub conducerea lor aflându-se concomitent cele mai diferite popoare. Această a treia categorie din Ierarhia a treia o putem numi Spirite ale timpului sau Archai, aşa cum se cunosc în terminologia esoterismului occidental.

Toate entitățile care aparțin Ierarhiei a treia au caracteristicile pe care le-am expus astăzi şi pe care le-am numit revelații şi umplere cu spirit. Dacă privirea ocultă este pregătită pentru a ajunge la nivelul unor asemenea entități, percepe aceste caractere. Se poate deci spune: Dacă ceea ce în lumea spirituală înconjoară pe om şi este conducătorul său individual, dacă ceea ce trăieşte acolo în mod spiritual domneşte nevăzut şi ne incită la acțiuni impersonale şi la gânduri şi simțiri impersonale, avem de-a face cu entități ale Ierarhiei a treia. Privirea ocultă percepe aceste entități, pentru că ele sunt realități. Dar chiar şi conştiența normală trăieşte sub puterea lor, chiar dacă prin această conştiență nu percepe Îngerul, dar stă sub îndrumarea acestuia chiar inconştient. La fel stau sub conducerea Arhanghelului popoarele sau comunitățile umane, sub conducerea Spiritului timpului epocile şi civilizațiile umane.

Entitățile din Ierarhia a treia le găsim, aşa cum am spus, în ambianța spirituală cea mai apropiată. Dacă ne-am întoarce, în evoluția planetei noastre, până la un anumit moment, pe care îl vom afla în conferințele ce vor urma, am constata că aceste entități care trăiesc şi activează numai în procesul cultural al omului produc neîncetat, din ele însele, alte entități. Aşa cum planta produce din propria sa entitate un germene, tot aşa produc şi entitățile Ierarhiei a treia, pe care v-am descris-o, alte entități. Există, bineînțeles, o anumită deosebire între ceea ce produce planta sub formă de germene, dacă recurgem la această comparație, şi între entitățile ce se desprind din entitățile Ierarhiei a treia. Când planta produce un germene, acesta este, într-o oarecare măsură, echivalentul întregii plante, căci din el va apărea o plantă din aceeaşi specie. Şi entitățile produc alte entități, care se separă de ele, ca şi germenii plantelor. Şi ele capătă descendenți, dar aceştia sunt inferiori. Ele sunt în mod necesar inferioare, deoarece primesc alte sarcini şi atribuții, pe care nu le-ar putea îndeplini dacă nu ar avea acest statut de inferioritate. În ambianța noastră de natură spirituală există, după cum am arătat, Îngeri, Arhangheli, Spirite ale timpului sau Archai; acestea creează şi eliberează alte entități, care coboară din ambianța omului în regnurile naturii, şi privirea ocultă ne arată că entitățile pe care, în conferința de ieri şi în cea de alaltăieri, le-am prezentat ca Spirite ale naturii sunt chiar acele entități care s-au desprins din entitățile Ierarhiei a treia, după cum am

văzut în conferința de astăzi. Ele sunt descendenți şi nu sunt în slujba omului, ci au alte sarcini, şi anume sunt în slujba naturii. De exemplu, anumiți descendenți ai Archailor sunt entitățile pe care le-am cunoscut ca spirite ale pământului. Cele care s-au desprins din Arhangheli şi au fost trimise jos, în natură, sunt Spirite ale apei, iar acelea care s-au desprins din Îngeri le-am prezentat ca Spirite ale aerului. Spiritele focului sau ale căldurii le vom cunoaşte ulterior. Vedem astfel că într-o anumită măsură, printr-un fel de sciziune a entităților din Ierarhia a treia, care reprezintă legătura noastră cu cea mai apropiată lume spirituală, s-au format alte entități, care au fost coborâte în domeniul elementar, al celor patru elemente, în aer, în apă şi pământ, în tot ceea ce se formează ca vapori, în tot ce este fluid, în tot ce este dur, pentru ca acolo, jos, să presteze anumite sarcini, pentru ca în sânul elementelor să-şi aibă domeniul de activitate şi să lucreze ca descendenți inferiori ai entităților din Ierarhia a treia. Putem, deci, vorbi despre o rudenie între Spiritele naturii şi entitățile din Ierarhia a treia.

CONFERINȚA a IV-a

Helsingfors, 6 aprilie 1912

Dacă vrem să cunoaştem esența forțelor şi a puterilor spirituale care sunt active în diversele regnuri ale naturii şi în corpurile cereşti, este necesar mai întâi să cunoaştem însăşi aceste entități spirituale, ceea ce am şi încercat să facem la începutul celor trei conferințe ținute până acum. Am caracterizat aşa-numitele Spirite ale naturii, după care ne-am ridicat până la entitățile care se află, în mod nemijlocit, deasupra omului, în cea mai apropiată lume de a noastră. Vom continua astăzi aceste considerații şi va trebui să ne referim la ceea ce s-a dovedit a fi pentru noi calea pe care putem ajunge la entitățile care aparțin Ierarhiei a treia. În conferința anterioară am arătat că omul este apt să se depăşească, să învingă tot ce este interes egoist propriu, şi prin aceasta să se înalțe într-o sferă unde îşi va întâlni propriul îndrumător, care îi poate da o idee, o reprezentare despre acele entități pe care le numin, în sensul esoterismului occidental, Îngeri, Angeloi. Am arătat apoi că, făcând un pas mai departe pe acest drum, ajungem la cunoaşterea Spiritelor popoarelor sau a semințiilor, la care ne-am referit numindu-le Arhangheli (Archangeloi), şi că mai există şi alte entități active în desfăşurarea procesului culturii, aşa-numitele Spirite ale timpului sau Archai. Dacă omul păşeşte pe calea pe care am schițat-o ieri, el va obține o reprezentare despre ce se înțelege prin entitățile Ierarhiei a treia. Mult timp încă, chiar dacă se parcurge o evoluție ocultă, omul va avea doar un sentiment. Abia după ce trece, cu răbdare şi perseverență, un timp îndelungat prin toate simțămintele şi senzațiile pe care le-am prezentat ieri se va putea trece la ceea ce se poate numi o vedere clarvăzătoare a acestor entități.

Dacă merge pe acest drum, omul va descoperi că el însuşi se educă pentru o altă stare de conştiență, a evoluat suficient, şi atunci poate începe contemplarea clarvăzătoare a entităților din Ierarhia a treia. Această nouă şi superioară stare de conştiență se aseamănă cu somnul, prin aceea că omul se simte eliberat, cu Eul şi cu corpul său astral, de corpul fizic şi de cel eteric. Acest sentiment de eliberare trebuie să-l ai ca o senzație. Omul, angajat pe acest drum, trebuie să învețe în mod treptat ce înseamnă să vezi nu cu ochii, să auzi nu cu urechile şi să gândeşti nu cu rațiunea legată de creier. Trebuie să mai diferențiem prin ceva această nouă stare de conştiență de somnul obişnuit, şi anume prin aceea că în această stare nu suntem lipsiți de conştiență, ci avem percepții ale existenței entităților spirituale în preajma noastră; mai întâi avem un sentiment obscur că aceste entități sunt lângă noi, apoi, aşa cum am spus, apare o iluminare a conştienței clarvăzătoare şi o contemplare vie a entităților din Ierarhia a treia, precum şi a descendenților lor, a Spiritelor elementare ale naturii. Dacă vrem să caracterizăm şi mai exact această stare, vom arăta că acela care se ridică în dezvoltarea sa ocultă până la această stare simte, în mod real, o separație între conştiența sa obişnuită şi această nouă stare de conştiență. Ca o despărțire între starea de veghe şi somn, aşa apare, inițial, pentru acela care a trecut printr-o evoluție ocultă, separația dintre conştiența stării de veghe, când omul vede cu ochii săi, aude cu urechile sale, gândeşte cu rațiunea sa, şi acea

stare nouă de clarvedere în care pentru el nu mai există nimic din ceea ce se află în jurul său, nimic din ceea ce percepe în starea normală, obişnuită de conştiență, ci o altă lume înconjurătoare, lumea celei de a treia Ierarhii şi a descendenților acesteia. Rezultatul este că omul reuşeşte să-şi amintească, în starea obişnuită de conştiență, ce a trăit în cealaltă stare de conştiență.

Se poate, deci, stabili cu exactitate o treaptă de evoluție ocultă a omului, în care el poate trăi alternativ, atât în starea de conştiență obişnuită, când vede, aude şi gândeşte ca toți ceilalți oameni cu o conştiență normală, cât şi într-o altă stare de conştiență, pe care, într-un anumit fel, o poate provoca după bunul său plac, în care el percepe ceea ce există în lumea spirituală a Ierarhiei a treia, în jurul său. Omul poate atunci să-şi amintească ce a trăit în starea de conştiență a clarvederii, aşa cum în starea obişnuită de conştiență îşi poate aminti un vis; dar, mai mult decât atât, el poate nu numai să-şi amintească trăirile din starea de clarvedere, ci le poate transpune în concepte şi idei obişnuite. Dacă un asemenea clarvăzător, fiind în starea de conştiență normală, vrea să ştie ceva despre lumea spirituală sau vrea să povestească despre această lume, el trebuie să-şi amintească trăirile pe care le-a avut în starea de conştiență clarvăzătoare. Un clarvăzător care se află pe această treaptă de dezvoltare nu are cunoştință decât despre entitățile pe care le-am descris ca aparținând Ierarhiei a treia şi descendentilor acestora. El nu ştie nimic despre flințe care sunt de un rang superior celor din Ierarhia a treia. Dacă vrea să ştie mai mult, să ştie ceva despre lumile care sunt mai sus, el trebuie să atingă o treaptă de dezvoltare şi mai înaltă.

Această treaptă superioară se dobândeşte continuând exercițiile pe care le-am descris în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştințele despre lumile superioare*** şi îndeosebi acele exerciții care se referă la observarea plantelor, a animalelor ş.a.m.d. Dacă omul urmează aceste exerciții, el va atinge o treaptă superioară de clarvedere. Ea constă în aceea că omul va avea nu numai două stări alternative, o stare normală, obişnuită de conştiență şi o stare de clarvedere, fapt pentru care îşi poate aminti trăirile din starea de clarvedere în starea obişnuită de conştiență, ci el va putea, dacă a ajuns la această treaptă superioară de clarvedere, să perceapă direct, fiind în starea obişnuită de conştiență, chiar lumile spirituale şi entitățile spirituale, aşa cum priveşte cu ochii fizici lucrurile din lumea exterioară. El poate atunci, ca să spunem aşa, să-şi introducă clarvederea în starea sa normală de conştiență şi poate vedea, dincolo de ființele care îl înconjoară în lumea exterioară, forțele şi entitățile spirituale ascunse mai adânc, ca în spatele unui văl.

Se poate pune întrebarea: Ce fenomene au loc când un clarvăzător a ajuns în situația nu numai de a-şi aminti trăirile unei alte stări de conştiență, ci de a putea face experiența clarvederii direct în starea sa obişnuită de conştiență? Când un om se ridică până la prima treaptă de clarvedere, el nu-şi poate utiliza în acest scop decât corpul astral, pentru a pătrunde cu privirea în lumea spirituală. Cu alte cuvinte, pentru a pătrunde cu privirea în prima treaptă de clarvedere se foloseşte corpul astral; pentru treapta a doua de clarvdere, pe care abia acum o vom descrie, omul poate învăța să se folosească de corpul eteric. Cu ajutorul corpului eteric omul poate, fiind în starea de conştiență obişnuită, să pătrundă într-o lume spirituală. Dacă reuşeşte să se folosească de corpul eteric ca de un instrument pentru obținerea clarvederii, el va reuşi treptat să recunoască în lumea spirituală tot ce este legat de entitățile din Ierarhia a doua.

Dar omul nu trebuie să se oprească aici, să rămână doar la perceperea propriului corp eteric, ci, când ajunge la această a doua treaptă de clarvedere, el face o experiență foarte exactă. Prin această experiență el se va simți ca şi cum ar ieşi din propria ființă, ca şi cum nu s-ar mai simți închis în propria sa piele. Dacă, de exemplu, stă în fața unei plante sau a unui animal sau chiar a unui alt om, el se va simți ca şi cum o parte din el însuşi s-ar afla în cealaltă ființă; se va simți cufundat în cealaltă ființă. În starea de conştiență normală şi când ne aflăm pe prima treaptă de clarvedere încă mai putem spune: Eu sunt aici, ființa pe care o văd este

acolo. Pe a doua treaptă de clarvedere nu ne mai putem exprima aşa, ci vom spune: Acolo unde este ființa pe care o percep, acolo sunt şi eu însumi. Noi, oamenii, suntem astfel organizati, încât corpul nostru eteric se întinde în toate direcțiile, ca nişte tentacule, şi ne absoarbe în entitățile în care propria noastră ființă se cufundă chiar prin actul percepției.

Există în starea de conştiență normală, obişnuită, un sentiment care ne poate da o idee despre viețuirea pe care un clarvăzător o are pe aceasta a doua treaptă de clarvedere, numai că ceea ce trăieşte clarvăzătorul este infinit mai intens şi nu e doar un sentiment, ci el se ridică până la o percepție directă, la înțelegere şi chiar la cufundare. Sentimentul pe care îl are conştiența normală şi care se aseamănă cu trăirea clarvăzătorilor pe treapta a doua de clarvedere este compasiunea, iubirea. Dar ce înseamnă când, în viața obişnuită, simțim compasiune şi iubire? Dacă gândim mai mult asupra esenței milei şi iubirii - despre aceasta am vorbit ieri -, aflăm că aceste sentimente ne conduc până la eliberarea de noi înşine şi până la starea de a ne transpune într-o altă ființă. Este un minunat mister al vieții umane faptul de a fi capabili să simțim compasiune, iubire. Şi putem afirma că nici una din manifestările obişnuite ale conştienței normale, ale conştienței din starea de veghe nu poate să convingă mai mult pe om de divinitatea existenței, decât faptul că el poate dezvolta în sine iubire şi milă. Ca ființă umană, ne trăim de obicei propria existență închişi în noi înşine sau trăim lumea percepând-o cu ajutorul simțurilor sau înțelegând-o cu ajutorul rațiunii. Nici o rațiune, nici un ochi nu poate privi în inima unui om, nu poate privi într-un suflet uman, căci, închis în cele mai intime cămări, celălalt suflet îşi păstrează tot ce are în el însuşi ca suferință sau bucurie. Minunat, chiar misterios ar trebui să-i apară fiecărui om că se poate cufunda în ființa celuilalt suflet, în viața acestuia, cu bucuriile şi suferințele lui. Şi aşa cum noi putem să pătrundem în starea de conştiență normală, prin compasiune şi iubire, în suferințele şi bucuriile celorlate ființe conştiente, clarvăzătorul ajuns la a doua treaptă de clarvedere se deprinde să pătrundă nu numai în tot ce are conştiență şi poate simți suferință sau bucurii în mod omenesc sau asemănător omului, ci în tot ce este viu. Vă rog să rețineti ce am spus: în tot ce este viu. Căci pe această a doua treaptă de clarvedere omul învață să se cufunde numai în ce este viu şi nu este încă apt să pătrundă şi în ce nu este viu, care pare mort şi ne înconjoară ca mineral. De această cufundare în ceea ce este viu se leagă şi vederea a ceea ce se întâmplă în interiorul ființei în cauză. Dacă am ajuns la această a doua treaptă de clarvedere, ne simțim ca fiind noi înşine în interiorul ființelor vii, învățăm să trăim cu plantele, cu animalele, să trăim în ceilalți oameni. Dar nu numai atât. Învățăm şi să cunoaştem dincolo de ce este viu, lumea spirituală superioară, lumea care este chiar a entitătilor din Ierarhia a doua. Este necesar să clarificăm aceste noțiuni, căci ele pot apărea ca o teorie seacă, dacă ne mărginim doar la o enumerare a entităților care aparțin Ierarhiilor spirituale. Omul îşi poate face o reprezentare exactă asupra a ceea ce se întâmplă şi acționează în spatele lumii sensibile numai când cunoaşte calea care conduce spre o conştiență clarvăzătoare.

Doresc acum să trec la caracterizarea entitătilor din Ierarhia a doua, la fel cum am procedat şi ieri, când am descris entitățile din Ierarhia a treia, pornind tot de la om. Spuneam ieri că entitățile din Ierarhia a treia se caracterizează prin aceea că, spre deosebire de om, care are percepția lumii înconjurătoare, ele au revelația propriei lor ființe şi, în locul vieții interioare pe care o are omul, au ceea ce numim umplere cu spirit. Când ne cufundăm în ființa lor, constatăm nu numai că percepția entităților din Ierarhia a doua este revelația propriei ființe, dar că această revelație este însăşi propria lor ființă, ceva independent, separându-se de propria lor entitate. Ne putem reprezenta aceasta făcând o comparație cu un melc care îşi secretă propria sa cochilie, pe care şi-o construieşte singur. Cochilia este alcătuită dintr-o substanță care inițial face parte din corpul melcului; melcul îşi secretă cochilia. El prezintă acum, în afara propriei sale ființe, pe care o percepem cu privirea, şi ceva pe care îl elimină din sinea sa, care apoi există în mod obiectiv şi care rămâne. La fel stau lucrurile cu ființa proprie, cu natura proprie a entităților din Ierarhia a doua. Aceste entități nu-şi revelează numai sinea lor, cum e cazul entităților din Ierarhia a treia, ci ele separă această ființă din sinea lor, astfel încât ea rămâne ca o entitate independentă.

Lucrurile devin mai clare dacă ne reprezentăm, pe de o parte, o ființă din Ierarhia a treia, iar pe de altă parte o ființă din Ierarhia a doua. Mai întâi ne îndreptăm privirea ocultă spre ființa din Ierarhia a treia. Recunoaştem această ființă prin aceea că sinele său, interioritatea sa se revelează spre exterior, iar revelația sa este totodată şi reprezentarea sa; când reprezentarea interioară, trăirea sa interioară se modifică, apare o altă revelație. Aşa cum această ființă îşi modiiică în interior stările şi trăirile, tot astfel se modifică în continuu revelația exterioară. Dacă însă observăm o ființă din Ierarhia a doua cu privirea ocultă, lucrurile stau cu totul altfel. Şi în cazul lor, putem spune, de asemenea, că au percepție, trăire interioară, dar ceea ce aceste entități trăiesc în interioritatea lor se desprinde ca un fel de coajă, ca un fel de piele şi devine o entitate independentă. Iar când entitatea trece la o altă stare interioară, când are o altă reprezentare şi, deci, se revelează într-un alt mod, vechea revelație continuă să existe, persistă, şi nu dispare, aşa cum se întâmplă cu revelațiile entităților din Ierarhia a treia. Astfel, ceea ce apare în loc de revelație, la entitățile Ierarhiei a doua, este un fel de autocreație, un fel de coajă sau piele. O creatie a amprentei propriului sine, un fel de obiectivizare a propriului chip, aceasta este ceea ce se remarcă la entitătile din Ierarhia a doua. Ne putem pune apoi întrebarea: Ce apare, la entitățile din a doua Ierarhie, în locul a ceea ce la entitățile din Ierarhia a treia am numit umplere cu spirit? Pentru privirea ocultă apare clar că de fiecare dată când se separă acea imagine obiectivizată a propriului sine, ca un fel de coajă a sa şi care poartă pecetea propriei identități, în interioritatea entității se produce, pur şi simplu, viață. Intotdeauna apariția vieții este urmarea unei astfel de creatii-de-sine-însusi.

Astfel, la entitățile din Ierarhia a treia trebuie să deosebim exterioritatea în revelația lor, şi interioritatea în umplerea cu spirit; la entitățile din Ierarhia a doua trebuie să deosebim partea lor exterioară ca „o creație de sine, obiectivată în imagini", şi interioritatea lor ca generatoare de viață, ca şi cum un fluid ar curge în mod continuu din sinea sa, separându-se spre exterior. In felul acesta se prezintă pentru privirea ocultă ceea ce entitățile din a doua Ierarhie săvârşesc atât în interiorul lor, cât şi în exterior. În timp ce umplerea cu spirit a entitătilor din Ierarhia a treia îi apare privirii oculte, în imagine, în imaginațiune, ca un fel de lumină spirituală, acea curgere a vieții, acea stimulare a vieții a entităților din Ierarhia a doua, strâns legată de acea separare spre exterior, apare astfel încât percepția ocultă produce impresia unor sunete spirituale, ca o muzică a sferelor. Sunt ca nişte sonorități spirituale, spre deosebire de luminile spirituale care apar în cazul entităților din Ierarhia a treia.

Putem deosebi şi în cadrul entităților Ierarhiei a doua mai multe categorii, aşa cum am făcut şi în cazul entităților aparținând Ierarhiei a treia. Diferențierea acestor categorii se face mai greu, deoarece cu cât urcăm spre ierarhiile aflate pe trepte din ce în ie mai înalte identificarea acestor entități devine mai dificilă. Pe măsură ce urcăm, trebuie să ne formăm o reprezentare despre tot ce se află la baza lumii înconjurătoare, în măsura în care aceasta are forme. Aşa cum am mai spus, pentru această a doua treaptă de clarvedere contează numai ce este viu, nu şi ceea ce ne apare la prima vedere lipsit de viață. Ceea ce se are în vedere este viul, iar ceea ce este viu este mai întâi fasonat, format. Forme au plantele, forme au animalele, formă are omul. Când privirea clarvăzătoare, cu toate atributele sale, pe care le-am arătat, se îndreaptă spre tot ce are, în jurul nostru, în natură, o formă şi când, făcând abstracție de tot ce este legat de ființă, vede numai forma şi ia în considerare multitudinea de forme existente la plante, la animale şi la oameni, atunci privirea clarvăzătoare percepe din totalitatea entităților aparținând Ierarhiei a doua pe acelea pe care le numim Spirite ale formei sau Exusiai.

Dar, la entitățile din natura înconjurătoare, putem să avem în vedere şi altceva decât forma lor. Noi ştim că tot ce este viu îşi schimbă, într-un anumit mod, forma în timp ce creşte. De cele mai multe ori, această schimbare a formei, această metamorfoză ne izbeşte, mai ales în lumea vegetală. Îndreptându-ne privirea clarvăzătoare, aflată pe treapta a doua de dezvoltare, asupra lumii vegetale în creştere, vedem cum planta îşi alcătuieşte încetul cu încetul forma, cum trece de la forma rădăcinii la forma frunzei, la forma florii, la forma fructului.

Ne uităm la animalul care creşte, la omul care creşte, pe scurt, avem în vedere nu numai o formă, aşa cum ne apare la un moment dat, ci urmărim devenirea fiinţei vii. Dacă ne lăsăm stimulaţi de această perspectivă pe care ne-o dă devenirea unei fiinţe vii, cu alte cuvinte, de felul în care se modifică formele, cum sunt ele într-o continuă metamorfoză vie, atunci în faţa privirii oculte aflate pe treapta a doua de dezvoltare apare ceea ce numim categoria Spiritelor mişcării sau Dynamis.

Un grad şi mai mare de dificultate îl are contemplarea celei de a treia categorii de entităţi din Ierarhia a doua. In acest sens, nu mai este suficientă doar observarea formelor şi modificarea lor, ci trebuie să se observe ceea ce se exprimă în formă. Există posibilitatea să arătăm cum se poate pregăti omul pentru o asemenea observaţie. Desigur, nu este suficientă o perfecţionare a conştienţei normale, aşa cum am arătat, ci sunt necesare şi celelalte exerciţii care îl ajută pe om să-şi formeze o privire ocultă şi să ajungă la această observaţie. El va trebui, deci, nu numai să se educe cu ajutorul conştienţei obişnuite pentru a ajunge la privirea ocultă, ci va fi necesar să practice exerciţii care să-l educe chiar cu ajutorul privirii oculte. Conştienţa clarvăzătoare trebuie să se educe mai întâi în a recunoaşte cum îşi exprimă omul în forma sa exterioară interioritatea sa. Aşa cum am mai spus, conştienţa normală poate face acest lucru, dar aceasta nu ar fi nimic altceva decât o presupunere, o bănuială a ceea ce se află dincolo de expresia figurii, a gestului, a fizionomiei omului. Când însă privirea unui clarvăzător care a evoluat până la treapta a doua de clarvedere lasă să actioneze asupra sa gesturile unui om, expresia mimică, fizionomia cuiva trezeşte în sine impulsuri prin care se poate educa în mod treptat pentru a observa entităţile categoriei a treia din Ierarhia a doua.

Dar acest lucru nu se poate întâmpla - şi vă rog să daţi toată atenţia celor spuse acum -, dacă ne mărginim să luăm în considerare numai gesturile, expresiile de mimică sau fizionomia omului. La acest nivel nu se câştigă, propriu-zis, decât puţin. Regulile pregătirii oculte în acest domeniu cer, şi aceasta este foarte raţional, să se treacă la regnul vegetal. Animalele pot fi oarecum neglijate, nu este deosebit de important ce aflăm de la ele, în sensul pregătirii noastre. Este însă important ca, după ce ne-am educat, în sensul de a prelua ca trăire interioară ceea ce obţinem prin clarvedere din mimică, din fizionomia sau din gesturile unui om, să ne îndreptăm atenţia spre lumea plantelor, să ne desăvârşim pregătirea pe seama lumii vegetale. In acest domeniu, omul bine pregătit în sensul clarvederii va putea avea experienţe remarcabile, e1 va putea resimţi în mod profund deosebirea dintre o frunză care, să zicem, are o formă alungită (a) şi o frunză care are altă formă (b), sau între o floare care creşte în sus (c) şi o floare care se deschide în afară (d). O lume întreagă de diferenţe apare în trăirile noastre, dacă ne îndreptăm privirea ocultă situată pe treapta a doua de dezvoltare spre o floare de crin sau spre o lalea, sau lăsăm să acţioneze asupra noastră inflorescenţa ovăzului, sau urmărim tulpina orzului sau a grâului.

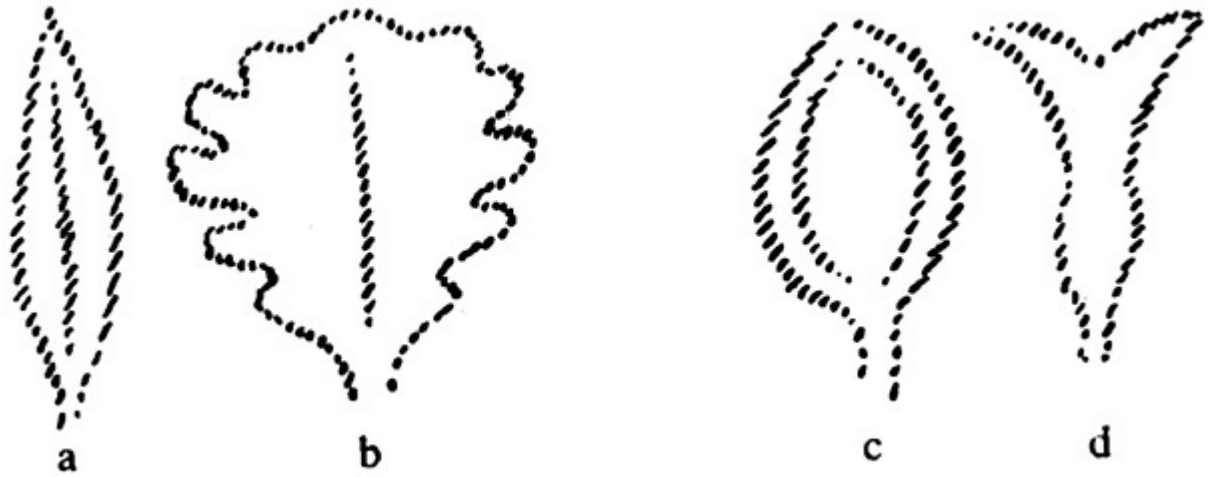

Toate acestea devin la fel de vii şi de grăitoare ca şi fizionomia unui om. Şi dacă ceea ce vedem la aceste plante devine pentru noi la fel de grăitor ca şi fizionomia sau gesturile unui om, dacă simţim că o floare care se deschide în afară este ca o mână a cărei palmă cu faţa interioară se îndreaptă în jos iar cu faţa exterioară în sus, dacă apoi vedem o floare care îşi strânge petalele spre vârf, ca o mişcare asemănătoare cu cea a mâinilor care se strâng - dacă, deci, resimţim gestul, fizionomia lumii vegetale, la care se adaugă şi culoarea, ca pe o fizionomie, atunci se trezeşte privirea ocultă interioară, percepţia ocultă şi înţelegerea ocultă şi se ajunge astfel la cunoaşterea celei de a treia categorii a entităţilor din Ierarhia a doua, pe care o numim Spirite ale înţelepciunii sau Kyriotetes. Această denumire este aleasă prin comparaţie, pe baza faptului că atunci când privim un om cu mimica sa, cu fizionomia şi gesturile sale vedem ţâşnind, trăind în afară spiritul său, înţelepciunea sa. La fel simţim cum entităţi spirituale ale Ierarhiei a doua impregnează întreaga natură şi se exprimă în fizionomia generală, în gestul general şi mimica generală ale naturii. Este o înţelepciune care curge plină de viaţă prin toate fiinţele şi prin toate regnurile naturii, şi nu este numai o înţelepciune generală, ci ea se diferenţiază continuu şi se obiectivizează într-o mulţime de alte entităţi spirituale, într-o mulţime de Spirite ale înţelepciunii . Când conştienţa ocultă se ridică până la aceste entităţi, s-a atins treapta cea mai înaltă de entităţi spirituale la care se poate ajunge în acest mod.

Aşa cum am spus că entităţile din Ierarhia a treia, Îngeri, Arhangheli şi Spirite ale timpului (Archai), au descendenti, entităţi separate, desprinse din acestea, la fel găsim şi descendenii ai entităţilor din Ierarhia a doua. In decursul timpului, descendentii s-au desprins şi separat, în mod asemănător cu descendenţii Ierarhiei a treia, şi din entităţile Ierarhiei a doua s-au desprins alte entităţi, care reprezintă apoi o categorie inferioară; şi sunt trimise jos, în regnurile naturii ca şi Spiritele naturii descendente din entităţile Ierarhiei a treia. Aceşti descendenţi sunt un fel de maiştri şi contramaiştri în mic, în regnurile naturii, şi reprezintă aici ceea ce în ocultism numim suflete-grup ale plantelor, ale animalelor, suflete-grup în entităţile individuale. Astfel, privirea ocultă ajunsă pe treapta a doua de dezvoltare află în fiinţele care aparţin de regnurile vegetal şi animal aceste entităţi spirituale care nu sunt, ca în cazul omului, spirite individuale în diferitele personalităţi umane, ci găsim grupe de animale şi de plante care au forme asemănătoare şi sunt animate de o entitate spirituală comună. Cu alte cuvinte, găsim forma leilor, forma tigrilor, alte forme însufleţite animate de o entitate comună. Aceste esente sufletesti comune le numim suflete-grup şi sunt descendenţi desprinşi din entităţile Ierarhiei a doua, după cum Spiritele elementare ale naturii sunt descendenţi ai entităţilor din Ierarhia a treia.

Pătrundem în felul acesta, de jos în sus, în lumile superioare şi, când cuprindem cu privirea elementele care sunt importante pentru toate entităţile din regnurile vegetal, animal şi uman, găsim că în aceste elemente, în solide, în lichide, în formaţiunile gazoase domnesc Spiritele naturii, care sunt descendenţi ai entităţilor din Ierarhia a treia. Dacă de la elementele pământ, apă, aer ne ridicăm la ceea ce cu ajutorul acestor elemente trăieşte în regnurile naturii, găsim entităţi spirituale care pătrund şi însufleţesc fiinţele din regnurile naturale şi formează sufletele-grup, care, aşa cum am văzut, sunt entităţi spirituale desprinse din entităţile care aparţin Ierarhiei a doua.

Puteţi vedea din toate acestea că numai pentru privirea ocultă evoluată până la treapta a doua sunt perceptibile aceste entităţi pe care le denumim suflete-grup. Numai acel om dezvoltat în plan ocult care-şi poate prelungi fiinţa propriului său corp eteric ca nişte tentacule poate să cunoască entităţile din Ierarhia a doua şi descendenţii acestora, sufletele-grup care animă diferitele regnuri ale naturii. Este încă şi mai greu să urcăm la entităţile primei Ierarhii, şi până la entităţile care, ca descendenţi ale acestora, acţionează de asemenea în regnurile naturii. Dar despre acestea vom vorbi în conferinţa de mâine.

CONFERINȚA a V-a

Helsingfors, 7 aprilie 1912

Am înaintat în expunerile noastre până la ceea ce numim Ierarhia a doua de entități spirituale şi în conferința de ieri am făcut o prezentare a felului în care sufletul unui om trebuie să se comporte dacă vrea să pătrundă în esența Ierarhiei a doua. Un drum încă şi mai greu duce spre un domeniu mult mai înalt de entități spirituale, spre acele entități care aparțin primei Ierarhii, cea mai înaltă, care ne este accesibilă - mai sus, omul nu are acces. S-a scos în evidență faptul că printr-o intensificare a acelor trăiri pe care le avem în viața obişnuită, cum ar fi mila şi iubirea, prin faptul că aceste trăiri sufleteşti sunt amplificate până la nivelul dezvoltării oculte, ființa noastră proprie se revarsă, oarecum din sine, se răspândeşte în afară şi se cufundă în entitățile pe care vrea să le contemple. Vă rog să înțelegeți că ceea ce caracterizează această cufundare constă în aceea că însăsi ființa noastră se extinde ca nişte tentacule şi se răspândeşte în alte entități. Dar noi rămânem în acest timp lângă acele entități străine cu propria noastră conştiență, continuăm să existăm cu viața noastră lăuntrică, nu ne pierdem. Aceasta este caracteristica treptei a doua de clarvedere, despre care am vorbit. Ştim că pe această a doua treaptă de clarvedere, în fiecare clipă în care ne simțim uniți cu celelalte entități, noi încă avem propria identitate, existând oarecum alături de celelalte ființe. Numai că şi cea mai mică urmă de trăire egoistă trebuie să dispară, dacă dorim să ajungem la nivelul treptei a treia de clarvedere.

La acest nivel, este necesar să pierdem cu totul sentimentul că. am exista într-un punct oarecare din Univers ca ființă aparte. Trebuie nu numai să ne revărsăm în entități străine şi să stăm alături de acestea cu propria noastră trăire, ci să simțim că entitățile străine sunt însăşi sinea noastră; trebuie să pierdem sentimentul şi senzația că am sta lângă entități străine. Dacă ne cufundăm, în felul acesta, în alte entități, vom reuşi să ne contemplăm pe noi înşine, aşa cum eram mai înainte, în viața obişnuită, dar ca o entitate străină. Cu alte cuvinte, ajunşi la treapta a treia de clarvedere, ne cufundăm, de exemplu, într-o ființă oarecare din regnurile naturii şi atunci nu vom privi din noi spre acea ființă, nu ne cufundăm în ea, aşa cum se întâmplă pe treapta a doua de clarvedere, ci ne considerăm una cu acea ființă şi privim dinspre ea spre noi înşine. Aşa cum altă dată priveam o ființă străină din afara noastră acum, pe a treia treaptă de clarvedere, privim din această fință străină spre noi înşine ca spre o ființă străină. Aceasta este diferența între treapta a treia şi treapta a doua de clarvedere. Abia când atingem acest nivel reuşim să percepem, în afara entităților deja prezentate din Ierarhiile a doua şi a treia, şi alte entități în ambianța noastră spirituală.

Entitățile spirituale pe care le percepem acum sunt de asemenea împărțite în trei categorii. Prima categorie o percepem de preferință când, aşa cum am arătat, ne cufundăm în ființa altor oameni sau în ființa unor animale superioare şi ne educăm prin aceasta. Nu ceea ce percepem în alți oameni sau în animalele superioare este esențial, ci faptul că prin aceasta ne formăm, şi percepem dincolo de ele spirite care aparțin unei categorii din prima Ierarhie: Spiritele voinței sau cum se spune în esoterismul occidental Tronurile. Percepem acum entități pe care nu le putem caracteriza altfel decât spunând că ele nu sunt făcute din carne şi sânge, nici din lumină sau din aer, ci sunt formate din ceea ce nu putem percepe decât în noi înşine, când devenim conştienti că avem o voință. În ceea ce priveşte substanța lor cea mai de jos, ele sunt alcătuite numai din voință.

Când evoluăm, aşa cum am arătat, cufundându-ne cu privirea ocultă şi în animale inferioare şi în viața lor sau când ne cufundăm chiar şi în viața plantelor, dar nu ca să le caracterizăm, aşa cum am făcut ieri, prin gesturi, prin mimică, ci când devenim una cu plantele şi din ele ne privim pe noi înşine, ei bine, da, atunci am ajuns la o experiență, la o trăire care nu se poate compara cu nimic cunoscut în lumea pe care o vedem în mod obişnuit în jurul nostru. Putem cel mult să realizăm o comparație cu proprietățile acestor entități care aparțin categoriei a

doua din prima Ierarhie, o posibilitate de a le descrie, dacă lăsăm să acţioneze asupra sentimentelor noastre, asupra sufletului nostru acel ceva la care ajung unii oameni serioşi şi demni, care au străbătut un drum lung în viaţa lor pentru a acumula înţelepciune, care după mulţi ani de trăire intensă au acumulat atâta înţelepciune, încât putem spune: Când asemenea oameni rostesc o judecată, nu ne vorbeşte o voinţă personală, ci ne vorbeşte însăşi viaţa care s-a acumulat, prin ani, prin decenii, în aceşti oameni, fapt datorită căruia ei au devenit într-un anumit mod impersonali. Oameni care fac asupra noastră impresia că înţelepciunea lor acţionează în mod impersonal, că înţelepciunea lor apare ca floarea şi fructul unei vieţi mature evocă în noi un sentiment asemănător cu ceea ce acţionează asupra noastră din ambianţa noastră spirituală, când ne-am ridicat la acea treaptă de clarvedere despre care va fi vorba în continuare. Această categorie de entităţi se numeşte, în termenii esoterismului occidental, Heruvimi. Este extraordinar de greu să caracterizăm entităţile din aceste categorii superioare, căci cu cât urcăm mai sus cu atât devine mai imposibil să găsim în viaţa obişnuită calităţi care să se compare cu măreţia şi sublimul entităţilor acestor Ierarhii. Spiritele voinţei, care sunt categoria cea mai de jos a primei Ierarhii, le putem caracteriza prin aceea că ne putem face o idee clară despre ce este voinţa, voinţa fiind substanţa cea mai de jos din care sunt alcătuite aceste entităţi. Dar dacă ne-am referi numai la voinţa aşa cum apare ea la oameni sau la animale în viaţa normală, dacă am avea în vedere doar sentimentele şi gândurile obişnuite ale oamenilor, ar fi imposibil să caracterizăm entităţile din a doua categorie a primei Ierarhii prin ceea ce reprezintă la om gândirea, simţirea şi voinţa. În acest domeniu trebuie să ne referim numai la acei oameni cu totul deosebiti care au adunat în ei, în cursul vieţii, în sufletul lor, în felul în care am arătat deja, extraordinara putere a înţelepciunii. Dacă reuşim să simţim această înţelepciune, atunci percepem şi ceva asemănător cu ceea ce simte un ocultist când se află în faţa acelor entităţi pe care le numim Heruvimi. Este vorba de o înţelepciune care nu s-a adunat în cursul unor decenii, ca înţelepciunea care se manifestă la acei oameni deosebiţi, ci în mii şi milioane de ani din evoluţia lumii şi care se revarsă către noi cu o forţă extraordinară din entităţile pe care le numim Heruvimi.

Şi mai greu de caracterizat sunt entităţile din prima categorie, cea mai înaltă, a primei Ierarhii şi pe care le numim Serafimi. Ar fi posibil să ne facem o oarecare idee despre impresia pe care Serafimii o fac asupra privirii oculte numai dacă vom lua din viaţă următoarea comparaţie. Luăm cazul unui om care timp de decenii a acumulat trăiri sufleteşti care l-au condus la o înţelepciune copleşitoare şi ne închipuim că un asemenea înţelept vorbeşte în baza propriei sale înţelepciuni impersonale. Fiinţa sa este străbătută de un foc interior atât de mare încât el nu trebuie să ne spună nimic, ci este suficient doar să se aşeze în faţa noastră ca să vedem că înţelepciunea vieţii pe care i-a dat-o deceniile s-a aşternut în privirea sa, astfel încât această privire poate povesti despre suferinţele şi experienţele de decenii, iar noi avem impresia că această privire este tot atât de grăitoare ca însăşi lumea în care trăim. Dacă ne reprezentăm o asemenea privire sau că un astfel de înţelept a reuşit să ajungă până acolo, încât nu ne spune doar cuvinte, ci prin sunetul şi prin coloratura specifică a vorbelor sale dă expresie unor bogate experienţe de viaţă, iar noi auzim ceva ca un subton în ceea ce el exprimă, deoarece o spune cu un anumit Cum, iar din acest Cum noi surprindem o lume de experienţe de viaţă, obţinem un sentiment ca cel pe care îl are un ocultist când urcă până la Serafimi. Obţinem o reprezentare despre impresia pe care o are ocultistul experimentat atunci când se ridică spre entităţile pe care le numim Serafimi, caracterizând-o prin comparaţie ca acestea: ca o privire maturizată prin viaţă şi prin decenii de experienţă sau ca o frază formulată astfel încât nu auzim numai gânduri, ci în timp ce este rostită se exprimă un lucru cucerit prin suferinţă şi experienţe de viaţă, care a trecut prin bătălii şi încercări, pătrunzând în inimă; dacă auzim toate acestea printr-un subton, atunci am obţinut reprezentarea amintită.

Recapitulând, am putea caracteriza entităţile din Ierarhia a treia, astfel: Ceea ce la om este reprezentare, la aceste entităţi este revelaţia sinelui propriu; ceea ce la om este viaţă lăuntrică şi conştienţă în stare de veghe, la aceste entităţi este umplere cu spirit. Entităţile din Ierarhia

a doua le putem caracteriza astfel: Ceea ce la entitățile Ierarhiei a treia este revelația sinelui, la Ierarhia a doua este realizare a sinelui, creație a propriei ființe, pecete a propriei ființe, iar ceea ce la entitățile Ierarhiei a treia este împlinire spirituală, la entitățile Ierarhiei a doua este declanşarea vieții, care duce la o desprindere, la o autoobiectivizare. În sfârşit, ceea ce la entitățile Ierarhiei a doua este autocreatie se prezintă la fel şi la entitățile primei Ierarhii, când le contemplăm cu privirea ocultă, dar este o diferență care constă mai ales în aceea că ceea ce entitățile Ierarhiei a doua obiectivizează, ceea ce creează din propria lor substanță există atâta timp cât aceste entități rămân legate de creația lor. Deci trebuie să rețineți că entitățile din Ierarhia a doua pot avea un fel de copie a lor, o reproducere care rămâne însă legată de ele, nu se poate desprinde, nu există în mod independent. Această copie rămâne legată de entitatea care a produs-o. În cazul entităților din Ierarhia întâi, însă, situația este diferită, ele se obiectivizează, reproduc propria lor ființă, care se desprinde, ca o coajă, care este însă o copie fidelă a ființei proprii. Ea se desprinde de entitatea-mamă şi rămâne de sine stătătoare în lume, chiar după ce s-a desprins. Entitățile din prima Ierarhie nu-şi poartă creația legată de ele, iar aceasta continuă să existe chiar după ce s-a desprins. Acesta este un grad superior de obiectivizare, mai perfect decât cel existent la entitățile din Ierarhia a doua. Când o ființă din Ierarhia a doua creează, ea trebuie să rămână legată de ființa creată, pentru ca aceasta să nu se distrugă. Ființa creată ar muri, s-ar descompune, dacă entitățile-mamă nu ar rămâne legate de creația lor. Ființa creată are o identitate obiectivă, independentă, dar numai atâta timp cât rămâne legată de creatorul său. În cazul entităților din prima Ierarhie, entitatea care se separă de entitatea-mamă rămâne în continuare ceva independent şi obiectiv, chiar şi după ce s-a desprins de entitatea care a creat-o.

Aşadar, recapitulăm, la Ierarhia a treia găsim revelație şi umplere cu spirit, la Ierarhia a doua creație de sine şi efervescența de viaiă. La prima Ierarhie, compusă din Tronuri, Heruvimi şi Serafimi, făptura creată se separă, există separat, şi avem, deci, în loc de creație de sine, o creație cosmică. Ceea ce se desprinde din entitățile primei Ierarhii devine o lume distinctă. Este o lume atât de independentă, încât prezintă fenomene şi fapte chiar după ce entitățile creatoare, entitățile-mamă, nu mai sunt prezente.

Acum ne putem pune următoarea întrebare: Care este viața proprie a entităților primei Ierarhii? Această viață se percepe pe sine însăşi în timp ce lasă să apară din substanța proprie ființe obiective, independente, separându-se totodată de entitatea creatoare. Actul de creație a unor entități independente reprezintă pentru entitățile din prima Ierarhie starea lor normală de conştiență interioară, trăirea lor interioară. Putem spune că ele privesc la ceea ce creează şi devine lume; nu este o contemplare în sine, ci o contemplare creatoare de lumi şi aceasta este însăşi natura esenței lor. Viața lor interioară, intimă este o creere de alte ființe. A crea alte ființe, a trăi în alte ființe, aceasta este trăirea interioară a entităților din prima Ierarhie. Crearea lumii este viața lor exterioară, crearea de ființe - viața lor interioară.

Am atras atenția, în decursul conferințelor ținute zilele acestea, asupra faptului că entitățile fiecărei Ierarhii au descendenți, entități care se desprind şi coboară în regnurile naturii şi am arătat, în acest sens, că descendenții Ierarhiei a treia sunt spiritele elementare ale naturii iar descendenții Ierarhiei a doua sunt suflete-grup ale plantelor şi ale animalelor. Şi entitățile primei Ierarhii au descendenți care se desprind, şi v-am descris deja, dintr-o altă perspectivă, aceste entități care descind din prima Ierarhie. V-am vorbit chiar în primele expuneri despre aceste entități, când am urcat până la aşa-numitele Spirite ale perioadelor de revoluție, spirite care ordonează şi dirijează tot ce se petrece în mod ritmic şi se repetă în regnurile naturi. Entitățile primei Ierarhii creează şi desprind din propria lor ființă aceste entități care ordonează, de exemplu, alternanța iarnă-vară, pentru ca, în felul acesta, plantele să încolțească, să crească şi apoi să se veştejească; ordonează apoi curgerea ritmică prin care animalele dintr-o anumită specie să aibă un mod de viață bine determinat, în care să se dezvolte de la naştere până la moarte. Şi în general, tot ce în regnurile naturii are un caracter de ritmicitate şi de repetare, cum ar fi ziua şi noaptea, sau schimbarea timpului, în cele patru

anotimpuri, tot ce este ritmicitate, tot ce se bazează pe întâmplări care se repetă, totul este reglat, la Spiritele perioadelor de revoluție, de descendenții entităților din prima Ierarhie. Am putea caracteriza aceste spirite din perspectiva în care ne-am plasat acum câteva zile, iar acum le putem caracteriza în funcție de propria lor origine, de descendența lor, aşa cum am făcut astăzi. Să rezumăm esența celor trei Ierarhii, după cum urmează:

	PRIMA IERARHIE	
Creație cosmică	Creație de ființe	Spirite ale perioadelor de revoluție
	IERARHIA A DOUA	
Creație de sine	Experiență de viață	Suflete-grup
	IERARHIA A TREIA	
Revelație proprie	Umplere cu spirit	Spirite elementare ale naturii

Dacă vrem să păşim mai departe în abordarea temei ce ni s-a propus, va trebui să ne familiarizăm cu reprezentări la care privirea unui ocultist ajunge treptat, familiarizare care pentru început este ceva mai greu de atins. Astăzi vom aduce totuşi în fața sufletelor dumneavostră aceste reprezentări şi prin aceasta avem posibilitatea ca în următoarele conferințe, când va trebui să ne treacă prin fața privirii în întregime viața şi entitatea regnurilor naturii şi ale corpurilor cereşti, să ne obişnuim din ce în ce mai mult cu modul în care entitățile prezentate sunt legate de regnurile naturii şi de corpurile cereşti. În felul acesta vom putea obține reprezentări din ce în ce mai precise.

Când vorbim despre om, o facem în aşa fel încât acesta să fie caracterizat după felul în care se prezintă pentru privirea ocultă. Se poate urmări aceasta în scrieri teosofice cum ar fi, de exemplu, lucrările mele Theosophie şi Geheimwissenschaft*. Când contemplăm omul cu privirea ocultă, spunem: Ceea ce este perceptibil în primul rând la om, când îl privim cu ochii şi simțurile fizice, este corpul fizic. Vom considera corpul fizic ca fiind primul element constitutiv al omului. A1 doilea element este ceva de natură suprasensibilă, ce nu este vizibil pentru conştiența normală: corpul eteric. A1 treilea element pe care-l luăm în considerare este corpul astral. Dacă avem aceste trei mădulare deținem aproximativ imaginea învelişurilor omului. Trecem apoi la mădularele superioare. Ele sunt de natură sufletească; sunt percepute în viața obişnuită ca viață sufletească, interioară. Aşa cum vorbim despre un înveliş exterior triplu, putem vorbi şi despre un suflet triplu, sufletul senzației, sufletul rațiunii sau al simțirii şi sufletul conştienței. Toate aceste mădulare care compun natura umană, de la corpul fizic până sus la sufletul conştienței, există în prezent la fiecare om. Pătrundem apoi spre următorul mădular, pe care îl numim sinea spirituală sau, aşa cum mulți dintre auditori sunt obişnuiți, Manas. Următorul mădular se va forma la om abia în viitor; îl numim spiritul vieții sau Budhi. Mai este apoi un ultim mădular, denumit Omul-Spirit sau Atma, care este natura cea mai intimă a omului şi care, în prezent, pentru conştiența noastră actuală, este încă în stare latentă şi abia în evoluția viitoare a Pământului se va arăta că este de fapt punctul central al conştienței. Aceste mădulare ale naturii umane au toate un caracter unitar, putem spune că reprezintă unități. Într-un anumit fel, corpul fizic reprezintă o unitate, corpul eteric, de asemenea, este o unitate şi la fel şi celelalte mădulare ale naturii umane. Omul în întregul lui este o unitate care constă în reunirea tuturor mădularelor şi în influența pe care o exercită unele asupra celorlalte.

* Ambele lucrări sunt traduse în limba română: prima sub titlul ***Teosofia - Introducere în cunoaşterea suprasensibilă despre lume şi menirea omului***, a doua sub titlul ***Ştiința spirituală***.

Ca să mergem mai departe cu expunerea noastră, trebuie să vă imaginați că există entități situate deasupra omului, la un nivel atât de înalt față de natura acestuia, încât nu sunt alcătuite din mădulare pe care le-am numit corp fizic, corp eteric ş.a.m.d., iar mădularele lor constitutive sunt la rândul lor tot entități. Dacă nu putem considera fiecare mădular al omului ca o entitate distinctă, ci numai ca un mădular constitutiv unitar, urcând spre acele entități care nu au un corp fizic ca parte constitutivă a lor, vom constata că ceea ce la om este corp fizic la aceste înalte entități am numit în expunerile noastre Spirite ale formei. Când spunem: Există o entitate de o categorie superioară care nu are, ca omul, un corp fizic ca parte a sa, ci are ca mădular constitutiv chiar o entitate, un spirit al formei, avem în fața noastră reprezentarea unei entități pe care nu am ajuns încă să o caracterizăm, dar despre care vom vorbi acum. Dacă vrem să o descriem, să o caracterizăm, va trebui să ne folosim tot de reprezentări, aşa cum am făcut şi până acum.

Spuneam că este greu să ajungem la aceste reprezentări, dar vom putea, printr-o analogie, să ne ridicăm la asemenea reprezentări de care avem nevoie acum. Priviți cu atenție un stup sau un mușuroi de furnici şi observați fiecare vietate în parte, fiecare albină din stup şi remarcați că stupul are un spirit comunitar, formează o reală entitate colectivă şi că fiecare albină este o parte constitutivă a acestui spirit comunitar, aşa cum şi dumneavoastră aveți o parte din dumneavoastră în fiecare din mădularele propriei ființe. Aveți aici o analogie semnificativă pentru acele entități şi mai înalte decât entitățile despre care am vorbit până acum, entități care au ca mădular constitutiv nu ceva ce am numit corp fizic la om, ci ceva ce trebuie să definim ca fiind el însuşi o entitate, ca fiind spirite ale formei. Aşa cum omul trăieşte în corpul său fizic, la fel trăiese acele entități care sunt de o asemenea măreție, încât au ca cel mai inferior mădular al lor Spirite ale formei, sau, dacă doriți, un Spirit al formei. Apoi, oamenii au corpul eteric, iar aceste entități au ca al doilea mădular Spirite ale mişcării; în locul corpului astral al omului, au Spirite ale înțelepciunii în locul a ceea ce noi oamenii avem ca suflet al senzației, aceste entități au ca al patrulea mădular Tronurile sau Spiritele voinței, ca al cincilea element au Heruvimii, iar ca al şaselea element, aşa cum noi avem sufletul conştienței, Serafimii. Şi aşa cum noi năzuim şi privim în sus spre ceea ce abia într-un viitor îndepărtat ni se va dărui în mod treptat, la fel privesc aceste entități spre ceva ce depăşeşte ființa Ierarhiilor. Aşa cum noi vorbim despre Manas, Budhi, Atma sau despre Sinea spirituală, Spiritul vieții, Omul-Spirit, la fel priveşte această *entitate*, din elementul său de natură serafimică, aşa cum noi o facem din sufletul conştienței, spre o *spiritualitate primordială*. Abia astfel au aceste entități ceva asemănător cu ceea ce considerăm a fi viața noastră lăuntrică, spirituală. Este neînchipuit de greu să ne putem face o reprezentare despre ceea ce există acolo sus, deasupra Ierarhiilor ca entitate spirituală a celor mai sublime spirite. Din această cauză, în decursul evoluției umane, diversele religii şi concepții despre lume s-au abținut, chiar cu o mare precauțiune plină de venerație, să prezinte în mod decisiv lumii senzoriale reprezentări care să evoce ceea ce există, deasupra Ierarhiilor. Dacă pentru a caracteriza o imagine, o reprezentare aşa cum apare în sufletul unui ocultist, când acesta priveşte spre Serafimi, ar trebui să recurgem la unele metode pe care numai prin analogie le găsim la oameni care au o bogată experiență de viață, nu va mai fi suficient tot ce apare la aceşti oameni ca expresie pură a vieții lor pentru a caracteriza *Sfânta Treime* care stă deasupra Serafimilor ca Ființă supremă, ca Manas, Budhi şi Atma.

În decursul evoluției umane s-a vorbit, vai!, prea mult despre presimțirile prudente cu care spiritul uman a vorbit despre ce este acolo, sus, în regiunile spirituale. Pentru că pentru spiritul uman ar fi mult mai potrivit să nu vrea să caracterizeze prin reprezentări luate din viața obişnuită sau prin tot felul de analogii şi comparații esențialități cu o poziție atât de înaltă, ar fi mult mai constructiv pentru om să dorească să învețe din ce în ce mai mult, într-o stare de profundă venerație, pentru a obține reprezentări care să se apropie de ce există acolo sus. Reprezentări aproximative asupra a ceea ce este acolo sus încearcă să dea religiile şi concepțiile despre lume, recurgând la concepte pline de înțelesuri şi foarte grăitoare, concepte care dobândesc, într-o oarecare măsură, un caracter excepțional, prin faptul că

depăşesc viaţa individuală chiar şi în viaţa exterioară a simţurilor. Desigur, cu asemenea concepte nu se poate caracteriza nici măcar aproximativ Fiinţa superioară despre care este vorba acum, dar se poate evoca, într-o anumită măsură, o anumită reprezentare despre ceea ce nu se poate exprima şi care trebuie să fie învăluit într-o sfântă taină, într-un mister sacru. Căci nu ar trebui să ne apropiem fără nici o reţinere, cu concepte raţionale umane, formate în contact cu lumea noastră exterioară, de aceste lucruri. De aceea, în religie şi în concepţiile despre lume, care s-au succedat unele după altele, s-a încercat caracterizarea acestor lucruri cu presimţire şi cu frică, când a trebuit să se descrie sau, mai exact, să se dea nume la ceea ce depăşeşte natura umană şi rămâne o taină chiar şi în natură.

Vechii egipteni au folosit conceptele de Copil sau Fiu, de Mamă şi de Tată pentru ceea ce depăşeşte omul individual. Creştinismul a încercat să găsească în succesiunea Sfântul Duh, Fiul şi Tatăl un nume pentru această Trinitate. De fapt, se poate spune că ar trebui să situăm Sfântul Duh pe locul al şaptelea, Fiul pe locul al optulea şi Tatăl pe locul al nouălea. Când este vorba de o fiinţă spre care ridicăm privirea şi al cărui conţinut superior dispare pentru noi ca într-un mister spiritual şi ne referim la această fiinţă în mod aluziv, numind-o Spirit, Fiu şi Tată, când contemplăm o asemenea fiinţă cu privirea ocultă, atunci trebuie să spunem: Aşa cum constatăm la om, privindu-l din punct de vedere exterior, că are un corp fizic şi acesta este elementul său constitutiv cel mai de jos, tot astfel, când contemplăm o asemenea fiinţă prin analogie cu omul, avem în faţa noastră Spiritul formei, adică un spirit care îşi dă o formă, un spirit conturat. Ar trebui să putem privi la ceea ce este analog, asemănător, din aceste entităţi corpului fizic uman, la ceea ce este structură.

Aşa cum în corpul flzic al omului avem, ca elementul său cel mai de jos, ceva structurat şi format şi cum în această structură, care aşa cum ne apare este fără îndoială Maya, trăieşte ceea ce numim Spiritul formei, tot astfel ne apare, când ne îndreptăm privirea în spaţiul cosmic şi observăm o planetă - Mercur, Venus, Marte, Jupiter - forma exterioară a Spiritului formei; ei bine, planeta aparţine Spiritului formei la fel cum corpul fizic aparţine omului. Când un om stă în faţa noastră, această „formă" exprimă ce este viu în acel om, adică elementele suprasensibile, corpul eteric, corpul astral, sufletul senzatiei ş.a.m.d.; la fel, când vedem o planetă, forma sa exprimă însăşi „forma", Spiritului formei. Şi aşa cum în spatele formei umane, în spatele corpului fizic se află corpul eteric, corpul astral, sufletul senzaţiei ş.a.m.d., în spatele planetei se află şi îi aparţin entitătile pe care le numim Spirite ale mişcării, Spirite ale înţelepciunii, Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Dacă privim o planetă din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, şi vrem să avem în faţa noastră fiinţa integrală a acestei planete, va trebui să spunem: Planeta ne apare în spaţiul cosmic pentru a o percepe, înfăţişându-ne făptura sa fizică, pe care i-a dat-o Spiritul formei, dar totodată ascunde, aşa cum omul ascunde de privirea fizică elementele sale subtile superioare, prezenţa acelor entităţi ale Ierarhiilor superioare care acţionează ca forţe în planetă şi în ambianţa ei. Ne reprezentăm, aşadar, corect o planetă, cum ar fi Marte sau Mercur, dacă ne-o imaginăm mai întâi după forma sa fizică, apoi înconjurată şi străbătută de o atmosferă spirituală care tinde spre nesfârşit şi care îşi are forma fizică în chiar forma fizică a planetei, care este o creatie a Spiritelor formei şi care are în ambianţa sa spirituală entităţile celorlalte Ierarhii. Numai considerând-o în felul acesta avem imaginea completă a planetei: în mijloc este elementul fizic, ca un sâmbure, iar în jurul său învelişuri spirituale alcătuite din entităţile Ierarhiilor. Acest aspect îl vom relua în conferinţele noastre următoare, în mod mai aprofundat. Pentru a sugera încă de astăzi direcţia in care vom aborda această problemă, să mai spunem cum o redă cercetarea ocultă.

Am dat deja o indicaţie: forma fizică a planetei este creaţia Spiritului formei. Chiar şi forma Pământului este creaţia Spiritului formei. Despre Pământ ştim că în sine nu se află într-o stare de linişte, că este supus unei permanente transformări interne şi unei mobilităţi neîntrerupte. Vă aduceţi cu toţii aminte că în descrierile din Cronica Akasha înfăţişarea exterioară de astăzi a Pământului ne apare cu totul altfel decât, de exemplu, era în timpul perioadei de evoluţie

terestră pe care o numim perioada atlanteană. În acea străveche perioadă, suprafața globului terestru care în prezent este acoperită de Oceanul Atlantic era reprezentată de un mare continent, în timp ce în locul unde se află astăzi Europa, Asia, Africa abia se formau continente. În felul acesta, masa, substanța Pământului s-a modificat datorită mobilității sale interne. Planeta se află într-o frământare internă continuă. Gândiți-vă, de exemplu, că ceea ce astăzi este insula Helgoland constituie doar o mică parte din ceea ce se ridica deasupra mării în secolele al IX-lea şi al X-lea. Chiar dacă perioadele în care au loc regrupări şi transformări interne ale aspectului planetei sunt relativ mari, fără a insista prea mult asupra acestor lucruri, fiecare îşi poate da seama că planeta noastră este într-o continuă mobilitate internă. Şi dacă se ia în considerare nu numai partea solidă a planetei, ci şi apele şi atmosfera, atunci însăşi viața de toate zilele ne arată că planeta se află într-o continuă mobilitate internă. În forma norilor, în ploaia care se formează, în toate fenomenele atmosferice, în fluxul şi refluxul mărilor şi oceanelor, în toate acestea planeta îşi revelează mobilitatea internă. Aceasta este viața planetei. In cadrul acestei vieți acționează, precum corpul eteric al omului individual, ceea ce am numit Spiritele mişcării. Deci, se poate spune: Structura exterioară a planetei este creația Spiritelor formei; mobilitatea internă este reglată de entități pe care le numim Spiritele mişcării.

Planeta este, din punctul de vedere al ştiinței spiritului, o adevărată ființă, o entitate în care tot ceea ce se petrece este condus de gândire. Nu numai că într-o planetă există o vitalitate internă, aşa cum spuneam, dar aceasta are şi o conştiență ca planetă în întregul ei, căci este o entitate. Această conştientă, care corespunde cu conştiența umană, în măsura în care forma inferioară a constiției, subconştientul, este în corpul astral, în cazul planetei este guvernată de Spiritele înțelepciunii. Se poate spune: Conştiența cea mai de jos a unei planete este condusă de Spiritele înțelepciunii. Dacă definim planeta numai în felul acesta, rămânem încă în cadrul planetei. Dar să privim planeta şi altfel. Ea are o formă precisă şi aceasta corespunde Spiritelor formei; are mobilitate internă, aceasta corespunde Spiritelor mişcării; totul este străbătut de conştiență, care corespunde Spiritelor înțelepciunii. Să mergem însă mai departe. Planeta se mişcă prin spațiu, ea are un impuls interior care o împinge prin spațiu, corespunzător impulsului interior de voință al omului, care îl face să mişte picioarele, să păşească, să meargă prin spațiu. Ceea ce conduce planeta prin spațiu, ceea ce îi veghează mişcarea în spațiu, ceea ce face ca, de exemplu, să se mişte în jurul unei stele fixe, aceasta se datorează acțiunii Spiritelor voinței. Acestea dau planetei impulsul de a zbura prin spațiu. Aşadar, mişcarea planetei în spațiu corespunde impulsului dat de Spiritele voinței sau Tronuri. Dar dacă planeta ar urma numai impulsul dat de Spiritele voinței, fiecare planetă ar parcurge în Cosmos propriul său drum, necorelat cu al celorlalte planete, ceea ce nu este cazul, căci fiecare planetă se conduce după întregul sistem. Mişcarea planetei nu este reglată doar ca planeta să se mişte, ci să constituie o ordine în întregul sistem planetar. Aşa cum într-un grup de oameni care merg unii într-o parte, alții în alta începe să se manifeste un scop comun, la fel sunt ordonate miscările planetelor până se armonizează. Această coordonare şi armonizare a mişcării unei planete cu mişcările altor planete este opera Heruvimilor. Reglarea mişcării comune a sistemului ține de activitatea Heruvimilor. Fiecare sistem planetar, împreună cu steaua sa fixă, care este un fel de comandant suprem şi se află sub conducerea Heruvimilor, are la rândul lui legături cu alte sisteme planetare, care aparțin de alte stele fixe si trebuie să convină asupra locului pe care fiecare îl ocupă în spațiu, aşa cum oamenii se înțeleg unii cu alții şi convin asupra faptelor lor comune şi întemeiază un sistem social prin reciprocitatea faptelor. La fel, există o întelegere reciprocă între sistemele planetare. Există o înțelegere reciprocă între o stea fixă şi altă stea fixă. În felul acesta se constituie Cosmosul. Faptul că sistemele planetare vorbesc, ca să spunem aşa, unele cu altele şi se coordonează pentru a alcătui un cosmos închegat se datorează acțiunii acelor entități spirituale pe care le numim Serafimi.

În felul acesta am exprimat tot ceea ce, la nivelul uman, merge până în sufletul conştiției. Apoi, aşa cum în cazul omului ne ridicăm spre o viață spirituală mai elevată, depăşind

sufletul conştienței, în cazul sistemelor planetare, în care acțiunea Serafimilor corespunde nivelului sufletului conştienței la om, dacă ne ridicăm mai sus, dincolo de Serafimi, ajungem la ceea ce am încercat astăzi, doar tangențial, să caracterizăm ca Trinitate, o entitate cosmică supremă. Ajungem la ceea ce în Univers domneşte ca viață trinitar-divină, atotcuprinzătoare, dumnezeească şi care creează un acoperământ în fiecare sistem planetar. Aşa cum ceea ce trăieşte în om ca sine spirituală, ca Spirit al vieții, ca Om-Spirit - Manas, Budhi, Atma - creează un acoperământ pentru sufletul conştienței, sufletul rațiunii şi sufletul senzației, corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic, la fel există un acoperământ pentru stelele fixe ale sistemelor planetare, care se deplasează în spațiu şi care sunt corpuri ale entităților divine. Şi contemplând viața cerului înstelat, contemplăm, de fapt, corpurile zeilor şi, în cele din urmă, Divinitatea.

CONFERINȚA a VI-a

Helsingfors, 8 aprilie 1912

Ieri v-am vorbit despre ce reprezintă un sistem planetar şi felul în care el este dependent de diversele entități spirituale ale Ierarhiilor care ne apar ca fiind suprapuse, pe care am căutat să le caracterizez în cursul conferințelor anterioare: Am obținut o reprezentare despre tot ce participă la existența unei planete şi am văzut cum aceasta îşi primeşte forma, respectiv configurația sau structura sa armonios închegată prin faptul că în ea acționează Spiritele formei. Am văzut, de asemenea, că planeta are o viață interioară, o mobilitate interioară care este rezultatul acțiunii Spiritelor mişcării. Ceea ce putem numi conştiența inferioară a planetei, pe care o putem compara cu conştiența existentă în corpul astral al omului, am atribuit-o Spiritelor înțelepciunii. Impulsurile datorită cărora planeta nu stă nemişcată în spațiu, ci îşi schimbă poziția, se mişcă în spațiu, le-am atribuit Spiritelor voinței sau Tronurilor. Forța care integrează planeta într-un sistem şi o face să nu meargă, ca să spunem aşa, pe un drum propriu, ci se deplasează în aşa fel, încât impulsurile sale de mişcare sunt în concordanță cu impulsurile de mişcare din întregul sistem planetar de care aparține, forța, deci, care reglează mişcarea singulară a unei planete în corelație cu întregul sistem planetar se datorează acțiunii Heruvimilor sau Spiritele armoniei. În sfârşit, ceea ce am putea numi viața internă, sufletească a planetei, prin care aceasta intră în legătură cu alte corpuri cereşti, aşa cum omul intră, prin limbaj, în legătură cu alți oameni, o atribuim Serafimilor. Astfel, când este vorba de o planetă trebuie luat în considerare un context, o țesătură în cadrul căreia ceea ce provine de la Spiritele formei este numai un nucleu în spatele căruia există o atmosferă spirituală, am putea spune un fel de aură, în care acționează spirite ale celorlalte entități din ierarhiile superioare, care sunt deasupra Spiritelor formei.

Acum însă este necesar, dacă dorim să înțelegem corect tot ce am expus în ultima conferință şi am încercat acum să recapitulez în câteva cuvinte, să facem cunoştință şi cu alte reprezentări, reprezentări pe care le obținem cel mai uşor dacă pornim de la entitățile Ierarhiei a treia, care se învecinează, ca să spunem aşa, dinspre lumea spirituală, cu omul. Am spus că aceste entități se caracterizează prin faptul că ceea ce la om este percepție la ele este revelație, iar ceea ce la om este viață lăuntrică la ele este umplere cu spirit. Deja la entitățile care se află pe o treaptă imediat superioară omului, mă refer la Ingeri sau Angeloi, întâlnim particularitatea că ceea ce ele percep este doar revelația sinei proprii şi că în interioritatea lor nu există ceva atât de independent, ceva încheiat cum are omul, ci ele simt că aici se aprind şi lăstăresc forțele şi entitățile ierarhiilor superioare, pe scurt, se simt inspirate şi pătrunse de spiritul acestor ierarhii. Fapt este că ceea ce numim la om viață interioară independentă la aceste entități propriu-zis nu există. Dacă doresc să-şi dezvolte ființa proprie, dacă vor să gândească, să simtă şi să vrea ca omul, totul se revelează în afară; nu ca omul, care îşi poate închide în sinea lui gândurile şi sentimentele şi poate lăsa ca un impuls de voință să nu se materializeze. Ceea ce trăieşte în aceste ființe, în măsura în care ele produc singure aceste gânduri, constituie totodată şi revelația lor în exterior. Dacă nu vor să

se reveleze, ele nu pot face altceva decât să-şi simtă această interioritate umplută de lumea aflată deasupra lor. Astfel, în interioritatea lor trăieşte lumea ce se află mai presus de ele sau, dacă vor să aibă o viață proprie, ele se revelează obiectiv în afară.

Aceste entități care se află imediat deasupra omului nu pot să ascundă nimic din ceea ce ar fi un produs al propriei gândiri sau simțiri, căci tot ce ar prelucra în interioritatea lor s-ar arăta în afară. Cu alte cuvinte, asa cum am mai amintit într-una din conferințele anterioare, aceste entități - Ingeri sau Angeloi - nu pot minți, astfel încât ceea ce ele îşi reprezintă sau simt nu poate fi în dezacord cu lumea exterioară. Nu pot avea în sinea lor nici un fel de reprezentare care să nu fie în deplină concordanță cu lumea exterioară, căci reprezentările pe care le au în interioritatea lor o percep chiar în revelația lor. Să presupunem însă că aceste entități ar avea dorința să-şi renege propria lor natură. Ce s-ar întâmpla atunci? Ei bine, la aceste entități, pe care le-am numit Îngeri, Arhangheli şi Archai sau Spirite ale timpului, constatăm că ceea ce li se revelează, ceea ce pot percepe este propria lor ființă. Dacă ar vrea să mintă, ar trebui să dezvolte în interioritatea lor ceva ce nu ar corespunde propriei ființe. Fiecare minciună ar fi o renegare a naturii lor, nu ar fi nimic altceva decât o anihilare, o nimicire a propriei ființe. Să presupunem, totuşi, că aceste entități ar dori să simtă în interioritatea lor ceva ce nu s-ar revela direct în afară - în acest caz ar trebui să dobândească o nouă natură.

Ceea ce v-am descris acum, renegarea propriei naturi la entitățile Ierarhiei a treia şi implicit dobândirea unei alte naturi, s-a întâmplat efectiv, la un moment dat, în cursul evoluției. Vom vedea pe parcursul conferințelor unmătoare de ce a trebuit să se întâmple aceasta, dar deocamdată vreau să atrag atenția încă o dată că aşa ceva s-a întâmplat, că s-au găsit, cu adevărat, printre entitățile din Ierarhia a treia unele care au avut dorința să aibă în interiorul lor trăiri pe care să nu trebuiască să le reveleze în afară, cu alte cuvinte, au simțit nevoia să-şi renege propria natură. Ce s-a întâmplat cu aceste entități în această situație? S-a petrecut ceva ce nu se întâmplă cu celelalte entități, care îşi păstrează natura proprie în cadrul Ierarhiei a treia: nu pot avea independența interioară, aşa cum o are omul. Dacă vor să aibă o trăire interioară, sunt nevoite să se umple în egală măsură cu conținutul lumii spirituale care se află deasupra lor. Dorința unui anunut număr de entități din Ierarhia a treia a fost să dezvolte în interioritatea lor ceva care să nu le întâmpine imediat în lumea exterioară ca percepție, respectiv ca revelație a propriei lor ființe. Prin aceasta a apărut necesitatea ca ele să-şi renege propria natură şi să preia o altă natură. Pentru a se putea dezvolta o viață interioară proprie, independentă, a fost necesar ca un anumit număr de entități din Ierarhia a treia să renunțe la propria lor natură, să o renege. A fost nevoie ca aceste entități să acționeze asupra lor într-un anumit mod, pentru ca anumite trăiri interioare să nu se mai reveleze în afară. Să ne punem acum întrebarea: Care au fost motivele care au putut împinge aceste entități să dezvolte în sinea lor o asemenea dorință? Dacă privim natura proprie a entităților din Ierarhia a treia, cu revelația şi cu umplerea cu spirit, remarcăm că acestea sunt cu totul în slujba entităților din Ierarhiile superioare lor, că ele nu au propriu-zis o viață proprie. Îngerii nu au o viață proprie, viața lor constă în revelație, există pentru lumea întreagă, şi îndată ce nu se mai revelează, interioritatea lor este luminată de viața Ierarhiilor superioare. Ceea ce a îndemnat un anumit număr din aceste entități să-şi renege natura a fost sentimentul de forță, de independență, sentimentul de libertate. Într-o anumită perioadă din evoluție, unui anumit număr de entități din Ierarhia a treia i s-a trezit instinctul, năzuința nu numai de a se desprinde de sub dependența entităților superioare lor, ci şi de a-şi dezvolta o viață a lor, proprie. Aceasta a fost de o importanță excepțională pentru întreaga evoluție a sistemului nostru planetar. Entitățile rebele ale Ierarhiei a treia au pregătit independența proprie a omului, posibilitatea ca el să desfăşoare o viață interioară independentă, al cărei conținut nu se revelează nemijlocit în afară, ci poate rămâne o trăire interioară independentă de revelația exterioară.

Trebuie să vă spun că folosesc în mod intenționat atât de multe cuvinte pentru a descrie toate aceste lucruri. Fac aceasta din cauza importanței deosebite pe care o are conturarea cât mai precisă a ceea ce expun aici. Fapt este că, la un anumit număr de entități, din Ierarhia a treia a

luat naştere o dorinţă vie de a dezvolta în ele o trăire interioară independentă. Ce a urmat după aceea este consecinta directă a acestei dorinţe. Dar care a fost urmarea, consecinţa? A fost cu adevărat ceva înspăimântător: renegarea propriei fiinţe, neadevărul, minciuna. Vedeţi, prin urmare, de ce este foarte important ca dumneavoastră să înţelegeţi că spirite din Ierarhia a treia care căpătaseră acest impuls nu au făcut-o din dorinţa de a minţi, ci pentru a-şi dezvolta o viaţă proprie, dar prin aceasta au trebuit să sufere consecinţele, şi anume să devină spirite ale neadevărului, spirite ale renegării propriei lor entităţi, spirite ale minciunii, cu alte cuvinte. Exact aşa cum cineva, să spunem, are de făcut un drum pe jos, într-o zi ploioasă şi trebuie neapărat să ţină seama că va trebui să suporte ploaia şi să fie udat, deşi nu a avut deloc această intenţie, tot astfel, spiritele de care este vorba aici nu au săvârşit această faptă pentru a se cufunda în neadevăr. Fapta lor îşi are originea în intenţia de a dezvolta o viaţă interioară independentă, o mobilitate interioară, numai că urmarea, consecinţa, a fost că au devenit concomitent spirite ale neadevărului.

Toate entităţile spirituale care, în felul acesta, au constituit o a doua categorie, în cadrul entităţilor aparţinând Ierarhiei a treia, prin negarea propriei lor naturi, le numim, în ocultism, Spirite luciferice. Conceptul de Spirit luciferic constă în primul rând în faptul că aceste spirite vor să dezvolte o viaţă interioară independentă. Se pune întrebarea ce a fost necesar să facă aceste spirite spre a-şi atinge scopul. Consecinţele le-am văzut deja, dar ce a trebuit să întreprindă pentru a ajunge să dezvolte o viaţă interioară independentă vom afla daeă vom privi lucrurile dintr-o altă perspectivă. Ce au vrut să depăşească aceste spirite? Au vrut să supună, să înfrângă umplerea cu spirit, cu substanţa Ierarhiilor superioare lor. Ele nu au mai vrut să se umple doar cu aceste entităţi ale Ierarhiilor superioare, ci să-şi umple viaţa lor interioară cu propria fiinţă. Dar aceasta nu au putut-o realiza altfel decât renunţând la umplerea cu spiritul entităţilor superioare lor, astfel încât, în loc de a-şi păstra deschisă perspectiva liberă spre Ierarhiile superioare, ele s-au separat, despărţindu-se de aceste entităţi mai înalte, şi în acest mod au putut să-şi procure o substanţă proprie din substanţa Ierarhiilor superioare.

Despre ce este vorba în realitate, ne putem face o reprezentare exactă dacă vom urmări cele ce urmează. Să ne imaginăm entităţile Ierarhiei a treia reprezentate grafic, în mod simbolic (vezi desenul) în aşa fel încât este clar că ele îşi revelează fiinţa proprie în afară, ca un fel de piele, şi că dezvoltă gândire sau simţire interioară, are loc o revelaţie, ca o aprindere a fiinţei lor. Când nu se revelează pe sine, atunci preiau ceea ce se infiltrează în ele ca lumină a Ierarhiilor superioare; ele se umplu cu spiritul Ierarhiilor superioare şi îşi deschid, parcă, întreaga lor fiinţă spre aceste Ierarhii. Entităţile spirituale ale Ierarhiei a treia, despre care am vorbit, nu vor să se umple cu spiritul Ierarhiilor superioare, nu vor să fie dependente de substanţa spirituală a acestora. Ele vor o viaţă spirituală independentă; se desprind, se separă şi acum fiinţa Ierarhiilor superioare nu mai este în ele, ci deasupra lor. Se anulează legătura cu aceste entităţi superioare şi ele se desprind acum ca entităţi independente şi au, prin aceasta, păstrată în interioritatea lor propria lumină, ca şi cum ar fura ceea ce trebuia doar să le umple şi să le înalţe spre entităţile superioare. Cu acest furt îşi umplu propria interioritate şi prin aceasta îşi dezvoltă o latură independentă. Aceasta este o reprezentare care ne poate oferi o clarificare a acestor evenimente petrecute în Cosmos, fără de care nu am fi în situaţia de a putea înţelege, cu cunoaşterea şi conştienţa noastră fizică de oameni, un sistem solar în aspectul său de durabilitate şi permanenţă a stelelor. Fără această reprezentare, nu se înţelege viaţa stelelor, viaţa corpurilor cereşti.

După cum vedeţi, am încercat să vă sugerez cum anumite entităti din Ierarhia a treia devin entităţi cu o altă natură, devin Spirite luciferice. În orice caz, ceea ce s-a întâmplat cu o parte din entităţile Ierarhiei a treia nu se poate întâmpla, în acelaşi mod, cu entităţi din celelalte

Ierarhii, dar ceva asemănător poate avea loc. Dacă ne vom referi la ceea ce se întâmplă cu entități ale celorlalte Ierarhii, mai ales dacă vom aplica-o la Spiritele formei, ne putem forma o idee în legătură cu modul în care se formează un sistem planetar.

La încheierea conferinței de ieri am văzut că ceea ce percepe privirea noastră, în primul rând, la o planetă provine de la Spiritele formei. Dar prezentând lucrurile astfel nu le exprimăm destul de exact. Când priviți o planetă, să zicem, Marte, Saturn sau Jupiter, care se află în Univers, şi o percepeți aşa cum o vedeți, cu ochii fizici sau chiar cu o lunetă, în ceea ce vă arată o astfel de formă nu sunt neapărat Spiritele formei. Să ne referim la cea mai îndepărtată planetă, Saturn, aşa cum a fost considerată multă vreme. Mai târziu au apărut alte două planete, Uranus şi Neptun, despre care vom mai vorbi, dar deocamdată să considerăm pe Saturn ca fiind cea mai îndepărtată. Dacă privim pe Saturn cu ochii proprii, în spațiul cosmic ne apare - făcând abstracție de inel - un fel de sferă luminoasă. Pentru ocultist, pentru cel care urmăreşte realitatea spirituală din Cosmos, această sferă pe care noi o numim Saturn nu este Saturn; pentru el se numeşte Saturn, luați notă!, întregul spațiu mărginit de traseul eliptic aparent al planetei, adică de orbita lui Saturn. Astronomia descrie o traiectorie a lui Saturn pe care o prezintă ca fiind drumul planetei în jurul Soarelui. Despre cum stau lucrurile în realitate nu vreau să ne ocupăm acum, dar dacă luați ca argument această reprezentare obişnuită, atunci în mijloc vă imaginați că este Soarele, iar cercul exterior orbita lui Saturn, aşa cum admite astronomia. Atunci, ce se află în interiorul orbitei lui Saturn, în interiorul elipsei lui Saturn este, pentru ocultist, Saturn. Aceasta înseamnă că Saturn nu este numai ceea ce vede ochiul ca materie fizică cea mai exterioară a planetei, numai ce străluceşte pe cer, ci el ştie, iar privirea ocultă ne confirmă aceasta, că există un fel de aglomerare de substanță care se întinde de la Soare până la orbita lui Saturn, astfel încât atunci când cuprindem toate acestea cu privirea ocultă avem de-a face cu un fel de substanță eterică în întregul spațiu (vezi figura haşurată). Ceea ce se află în interiorul acestei orbite trebuie să vă reprezentați că este plin de substanță eterică, în orice caz nu într-o formă sferică, ci mai curând avem de-a face cu un fel de sferă foarte aplatizată, ca o lentilă. Dacă am privi această sferă dintr-o parte, ar trebui să o desenăm în aşa fel încât Soarele să fie la mijloc, iar planeta Saturn, văzută cu ochiul ocult, ar trebui prezentată ca o sferă puternic aplatizată, iar pe orbita însăşi aflându-se planeta fizică Saturn.

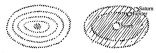

Vom înțelege şi mai bine aceste lucruri, dacă vom adăuga imediat o reprezentare, pe care o putem avea în mod asemănător din ştiința ocultă, despre Jupiter. Astronomia exterioară, fizică, numeşte Jupiter acel corp strălucitor pe care îl plasează ca orbită în jurul Soarelui pe locul al doilea (cercul interior din desen). Pentru ocultist, nu acesta este Jupiter, ci tot ce se află în cuprinsul orbitei sale (haşurare mai densă). Privit lateral, vedem pe Jupiter desenat pe cercul al doilea, şi dacă pe Saturn l-am reprezentat cu haşuri mai largi pe Jupiter îl vom schița cu haşuri mai dense. Ceea ce descrie astronomia este doar un corp care este plasat la limita exterioară a adevăratului Jupiter ocult. Ceea ce vă spun acum nu sunt simple noțiuni abstracte, teoretioe sau fantezii, dimpotrivă, lucrurile stau exact aşa, adică nu materia fizică grosolană, ci substanța fizică, eterică din spațiul cuprins în interiorul orbitei este adevăratul Saturn, care umple structura sferică aplatizată ca o lentilă, aşa cum am desenat-o aici. Şi la fel de real este că acest al doilea spațiu mai mic al lui Jupiter este plin de alte substanțe eterice, care se întrepătrund cu primele; substanța eterică simplă se află numai în spațiul dintre cele două orbite, în zona comună, substanțele se întrepătrund. Se poate pune întrebarea: Ce rol joacă în toată această orânduire Spiritele formei? Ei bine, Spiritul formei care stă la baza lui Saturn limitează, dă formă substanței eterice pe care, în sens ocult, o numim Saturn. Această lentilă, cea mai exterioară, a fost modelată în forma ei prin Spiritul lui Saturn, care este un Spirit al formei. La fel este structurată şi lentila lui Jupiter de Spiritul formei care aparține de Jupiter, şi tot aşa, lentila lui Marte este structurată de spiritul lui Marte, care este un Spirit al formei.

Să ne punem o altă întrebare: Unde se află, de fapt, Spiritul formei care corespunde lui Saturn, sau lui Jupiter, sau lui Marte? Dacă ne referim la un loc în care s-ar afla aceste spirite, unde se află acel loc? În sensul obişnuit al cuvântului, nu se poate vorbi de aşa ceva, ci se poate doar spune: Aceste entităţi spirituale pe care le numim Spirite ale formei şi care acţionează ca forţe în substanţa eterică despre care am vorbit au toate un punct central comun, şi acesta nu este altul decât Soarele. Dacă, deci, vorbim de locul de unde pornesc Spiritele formei, respectiv Spiritul lui Saturn, cel al lui Jupiter sau al lui Marte ş.a.m.d., chiar şi Spiritul formei corespunzător Pământului, de unde începe acţiunea acestor spirite, vom găsi Soarele. Cu alte cuvinte, Spiritele formei, corespunzătoare planetelor, formează, ca să spunem aşa, un fel de colegiu, un fel de comitet de spirite, care îşi au sediul în Soare şi tot de pe Soare emană anumite substanţe eterice, mase eterice care sub acţiunea Spiritelor formei sunt delimitate în aşa fel, încât ia naştere ceea ce am numit Saturn ocult, Jupiter ocult ş.a.m.d. Şi acum să ne punem întrebarea: Care ar fi situaţia dacă în acest proces ar acţiona doar Spiritele formei?

Răspunsul este că întregul sens al consideraţiilor pe care le-am expus arată că planetele fizice nu ar exista dacă Spiritele formei ar acţiona singure. Comunitatea sau colegiul pe care l-au constituit şi-ar fi avut sediul tot în Soare, iar de jur împrejur am avea sferele planetelor, până la sfera lui Saturn, căci ar exista sfere concentrice, globuri aplatizate, ca planete oculte: globul cel mai exterior ar fi format din substanţa eterică cea mai rarefiată, următorul, spre interior, dintr-o substanţă eterică mai densă, iar cel mai apropiat de Soare din cea mai densă substanţă eterică. Dacă Spiritele formei ar acţiona singure, nu ar exista planetele fizice, ci doar aglomerări de mase eterice în formă de globuri, care ar fi delimitate de ceea ce astronomia fizică numeşte astăzi orbitele planetelor. În realitate însă, în Cosmos, şi Spiritelor formei le corespund entităţi care se prezintă ca un fel de rebeli împotriva propriei lor clase. Aşa cum la entităţile Ierarhiei a treia întâlnim Spiritele luciferice, care pentru a obţine o viaţă interioară independentă s-au desprins de substanţa spirituală a Ierarhiilor superioare lor, tot astfel în sânul categoriei Spiritelor formei există anumite entităţi care se separă şi nu mai participă la evolutia ulterioară normală a acestor spirite, ci străbat o evoluţie proprie. Aceste spirite rebele se opun Spiritelor formei normale, li se împotrivesc. Rezultatul acestei răzvrătiri îl vom vedea în cele ce urmează.

Să facem o schiţă (vezi desenul) şi să presupunem că în punctul său central (Soarele) se află colegiul spiritual al Spiritelor formei; Spiritul formei care acţionează spre Saturn dă naştere, prin acţiunea sa, acestui glob eteric aplatizat. Într-un punct exterior extrem al acestui glob eteric acţionează acum, împotriva Spiritului formei, care este în Soare, entitatea rebelă, acel Spirit al formei răzvrătit şi care este, într-un fel, un Spirit luciferic al Spiritelor formei. Acesta se opune acţiunii declanşate de spiritul normal din Soare şi acţiunea sa are loc din afară spre înăuntru. Cu alte cuvinte, Spiritul formei normal din Soare este activ spre exterior, centrifugal, ca să spunem aşa, şi produce ceea ce numim Saturnul ocult, ca o imensă sferă eterică cu punct central în Soare. De la periferie acţionează din spaţiul cosmic spre interior un Spirit al formei anormal, care s-a desprins de fiinţa Spiritelor formei normale şi prin interacţiunea a ceea ce lucrează din exterior, din spaţiul cosmic spre interior, cu ceea ce lucrează din Soare spre exterior, ia naştere aici, în acest punct, o aglomerare care în final se desprinde de sfera eterică şi devine planeta Saturn vizibilă pentru ochii noştri, planeta fizică. Astfel, trebuie să ne reprezentăm că acolo unde ochiul vede planeta fizică Saturn acţionează concomitent două forţe: una, forţa normală a Spiritului formei, care acţionează din Soare spre exterior, alta care i se opune într-un anumit punct, Spiritul formei rebel, care s-a separat. Prin aceasta ia naştere, în acel punct, o invaginare, substanţa eterică se invaginează şi această invaginare ochiul fizic o percepe ca fiind Saturnul fizic. La fel se întâmplă şi în cazul celorlalte planete, Jupiter fizic, Marte fizic s.a.m.d.

Prin acest exemplu puteți vedea cum, pentru fiecare caz în parte, ia naştere ceea ce noi numim Maya, marea iluzie. În realitate, în locul unde astronomia fizică plasează o planetă se manifestă interacțiunea dintre două forțe, şi numai datorită faptului că aici există în realitate un mare şi puternic corp ceresc eteric, căruia o forță contrarie îi produce o spărtură astfel încât are loc în primul o invaginare laterală, apare aspectul de planetă fizică. Într-adevăr, în acest proces avem de-a face cu o invaginare, şi lucrurile ar trebui prezentate astfel: Spiritele formei au răspândit substanța eterică din Soare până la o anumită limită, unde intervine acțiunea contrară a Spiritelor formei anormale şi invaginează materia, astfel încât, de fapt; ia naştere o spărtură în substanța eterică. Cât priveşte substanța eterică primară a planetei, ea nu mai există acolo unde ochiul fizic crede că vede planeta, căci adevărata planetă este acolo unde ochiul fizic nu vede nimic. Acest fapt este particularitatea specifică pentru Maya: în locul unde se vede planeta fizică este o cavitate. Veți spune, poate, că aceasta este o reprezentare curioasă, şi vă veți referi la planeta noastră, la Terra. În sensul celor spuse, ar trebui ca Pământul să fie în realitate un fel de glob aplatizat, cu punct central în Soare, iar la marginea lui să existe acea spărtură, acea invaginare. Puteți spune: Frumoase lucruri auzim, dar noi ştim cu exactitate că ne mişcăm, de colo până colo, pe Pământul solid, masiv! La fel putem admite că acolo unde se află Saturn, Jupiter, Marte există îngrămădiri masive de materie şi nu cavități. Şi totuşi chiar şi aici, pe Pământul pe care păşiți şi unde din cauza percepției iluzorii, a perceptiei de tip Maya, credeți că mergeți pe un teren ferm, care de fapt este un gol: Şi Pământul nostru, în măsura în care este o aglomerare de masă fizică în spațiul cosmic, el este în realitate o cavitate, o scobitură în Cosmos. Întreaga materie fizică se formează prin întâlnirea unor forțe care îşi au originea în Spiritele formei, o întâlnire, mai exact o înfruntare, de forțe care țin de Spiritele formei cu evoluție normală cu forțe care țin de Spiritele formei anormale, potrivnice, rebele. Ele se înfruntă unele cu altele şi din această înfruntare rezultă o invaginare şi totodată are loc şi o spargere a formei, dar numai a formei. Forma se sparge şi apare o perforare. Forma spartă, sfărâmată este în realitate materia fizică. Materia în sens fizic există numai acolo unde formele (eterice) sunt sfărâmate (Nota 1). Astfel, şi planetele fizice sunt forme sfărâmate.

În sistemul nostru planetar, Spiritele formei au, aşa cum rezultă din expunerile făcute până acum, ajutoare. Ele stabilese granițele, aşa cum am arătat deja. Dar deasupra Spiritelor formei stau Spiritele mişcării, deasupra acestora Spiritele înțelepciunii. Şi mai sus găsim Spiritele voinței sau Tronurile, apoi Heruvimii şi deasupra acestora Serafimii. Pe lângă toate aceste entități spirituale există şi altele, pe care le putem compara cu ceea ce am descris mai înainte ca fiind Spirite luciferice. Astfel încât, oriunde la marginea extremă, acolo unde se formează o planetă, la punctul exterior al sferei, nu avem de-a face numai cu colaborarea dintre Spiritele formei, ci aici se desfăşoară întotdeauna ceva, astfel încât de la Soare porneşte acțiunea Ierarhiilor normale, iar din exterior spre interior intervine acțiunea Ierarhiilor rebele.

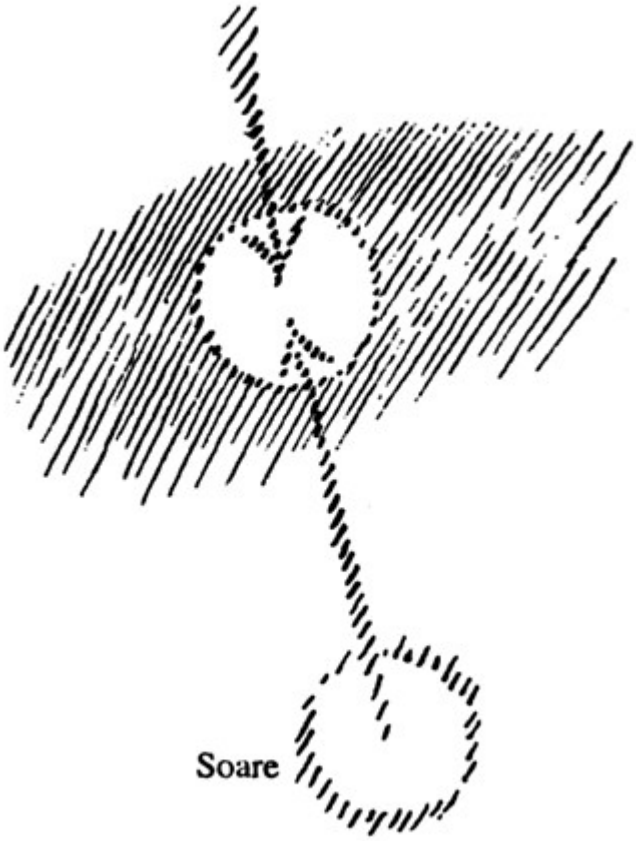

Serafimii şi Heruvimii fac, de asemenea, parte din întregul joc al forțelor, ca şi Spiritele formei. Aceste entități au misiunea să poarte din punctul central al sistemului planetar, adică din centrul Soarelui, spre exterior forța luminii. În timp ce devin

purtătoare de lumină, aceste entități ale primei Ierarhii, Serafimii şi Heruvimii, au aceeaşi relație cu lumina ca şi Spiritele formei cu substanta eterică. Şi aşa cum forțele Spiritelor formei normale actionează spre exterior şi li se opun Spiritele formei anormale, rebele, formându-se prin aceasta un gol în masa eterică, la fel acționează şi forțele purtătoare de lumină, care umplu întregul spațiu eteric, dar şi lor li se opun spirite rebele, rezultatul fiind că planeta reține lumina şi o face vizibilă lumii fizice. Aşa cum planeta reține forțele Spiritelor formei, ea reține şi lumina, o reflectă înapoi, şi în felul acesta planeta apare ca un reflector al luminii pe care spiritele pe care le numim Serafimi şi Heruvimi o poartă din Soare spre planetă. Acesta este motivul pentru care o planetă nu are lumină proprie, deoarece monopolizează pentru sine forța luminii care i s-ar cuveni ca entitate, dacă s-ar deschide spre Serafimi şi Heruvimi, şi prin aceasta se izolează şi se desprinde de întreg. Fiecare planetă are şi o astfel de lumină, obținută prin strangulare, prin izolare. Nu este adevărat că planetele au doar o lumină împrumutată de la Soare. Fiecare planetă are lumina sa proprie, numai că o ține ascunsă în sine şi o dezvoltă doar în folos propriu, pentru viața sa luminoasă interioară, independentă. Vom vedea câ o împărtăşesc numai propriilor entități ale regnului naturii care sunt pe planeta respectivă. Dar se închid față de acea lumină pentru care trebuie să se deschidă şi pe care trebuie să o preia din afară, care le este adusă prin Heruvimi şi Serafimi, o resping şi o aruncă înapoi. Din cauza aceasta planetele apar în spațiul cosmic ca stele lipsite de lumină proprie. Deci, în lumina care curge dinspre Soare, se produce o invaginare, iar planeta se opune acestei lumini care vine de la Soare, o opreşte şi o aruncă înapoi.

Ceea ce poate fi observat în lumea stelelor se prezintă cu totul altfel privirii oculte decât astronomiei fizice. Ceea ce există pentru astronomie nu este nimic altceva decât o descriere a iluziei; adevărul există în spatele acestei Maya, deoarece adevărul din spatele lumii materiale este lumea spirituală. Lumea materială nu există în realitate. Ceea ce numim lume materială este interacțiunea forțelor lumii spirituale.

Am încercat, astăzi, să realizăm o descriere a modului în care se formează în realitate un sistem plenatar. În legătură cu acest subiect se cunoaşte prea puțin în mod corect în lumea ştiințelor fizice. Şi ştiința consideră că un sistem planetar ia naştere tot dintr-un fel de aglomerare de substanță eterică, numai că se ocoleşte în mod curios cel dintâi principiu care ar trebui să fie valabil pentru toate ştiințele naturale. Cât de des li se povesteşte copiilor la şcoală - nu ştiu dacă şi aici se întâmplă, dar în Europa Centrală li se spune că, în sensul sistemului cosmogonic Kant-Laplace (Nota 2), astăzi aceste idei sunt oarecum schimbate, dar în ce priveşte principiul în sine nu s-a modificat nimic - că o masă de materie primordială ar fi intrat într-o mişcare de rotație şi prin aceasta s-ar fi desprins diferitele globuri planetare. Şi pentru ca această expunere să fie cât mai concretă, cât mai inteligibilă, li se arată copiilor, printr-o mică experiență, cât de uşor poate lua naştere un sistem planetar. Se toarnă o picătură mai mare dintr-o substanță uleioasă într-un vas cu apă (picătura de ulei va pluti pe apă) şi apoi se face un cerc dintr-un carton în zona ecuatorială. Se înfige un ac de la un pol la altul, apoi începe să se rotească şi se vede cum, în mod artificial, ia naştere din acea picătură de ulei un mic şi simplu sistem planetar. În perfectă concordanță cu teoria cosmogonică a lui Kant-Laplace, se separă mici picături de ulei care încep să se rotească, în mijloc rămânând picătura cea mare, inițială, adică Soarele. Ce poate fi mai natural decât să se ofere tineretului, ca dovadă palpabilă, ideea că lucrurile s-au petrecut la fel şi în Cosmos. Dar aici se face o mare şi gravă eroare, care nu ar trebui să se petreacă niciodată în cadrul ştiințelor naturale. În orice experiment pe care îl realizăm nu trebuie să uităm anumite condiții. Cel care uită aceste condiții, fără de care nu se poate efectua nici un fel de experiment, acela nu descrie lucrurile în mod ştiințific. Dacă se omite o anumită condiție esențială, nu se poate face o expunere ştiințifică corectă. Or, condiția esențială în experimentul prezentat elevilor este ca profesorul să demonstreze că teoria Kant-Laplace nu ar fi posibilă dacă în Univers nu ar exista cineva care să învârtă întreaga masă eterică. Micile erori de logică nu sunt întotdeauna observate de oameni. Nici chiar erori capitale, erori de logică ale căror consecințe se extind la întreaga gândire a oamenilor adeseori nu sunt remarcate. Nu există nici un mare domn profesor care

să pună în mişcare din afară axul lumii în Cosmos, dar există diferitele entităţi spirituale ale Ierarhiilor care prin conlucrarea forţelor lor provoacă repartiţia şi coordonarea mişcărilor fiecărui corp ceresc. Aceasta este replica ce se poate da celor care cred că teoria comună materialistă, aşa cum se expune în ipoteza Kant-Laplace sau în ipotezele ulterioare, ar fi suficientă pentru a explica sistemul cosmic şi nu ar mai fi nevoie să se reflecteze şi la altceva, aşa cum fac ocultiştii. Celor care din punctul de vedere materialist obiectează împotriva acestei vii colaborări a Ierarhiilor ar trebui să li se răspundă: Cu această mare eroare de logică făcută în toate ipotezele materialiste asupra Cosmosului nu se va reuşi o demonstraţie, căci nu este nici o posibilitate de a explica un sistem planetar fără a apela la ajutorul celor care pot percepe lucrurile cu privirea ocultă. Fireşte, privirii oculte i se dezvăluie în mod permanent că ceea ce descrierea făcută pe baza simţurilor fizice consideră veridic este în realitate cu totul altceva. Ce vede ochiul fizic nu este nimic altceva decât lumina respinsă, aruncată înapoi, şi aceasta este urmarea faptului, pe care l-am expus deja, că Serafimii şi Heruvimii poartă lumina din Soare, răspândind-o în Cosmos, şi lor li se opun entităţile pe care le putem considera rebele, Serafimi şi Heruvimi de natură luciferică. Acestea se opun şi împing, în substanţa luminoasă solară, întunericul spre exterior, deoarece închid lumina în interior şi monopolizează pentru planetă o lumină proprie.

Aceste idei, pe care le-am expus în baza unor observaţii şi cercetări de natură spirituală, au fost prezentate pentru prima dată într-o manieră deosebită în perioada postatlanteană de către marele Zarathustra (Nota 3) discipolilor săi. Tot ce străluceşte dinspre Soare, în afară, în Cosmos, aşa cum am arătat astăzi, vorbind despre entităţile ce aparţin înaltelor Ierarhii centrate în Soare, toate acestea Zarathustra le-a atribuit acelui înalt spirit pe care el l-a numit Ahura Mazdao sau Ormuzd. Fiecărui spirit care, din punctul central, din Soare îşi trimite în spaţiu forţele propriei entităţi i se împotrivesc spiritele rebele provenind din diferite Ierarhii, şi care în ansamblu formează împărăţia lui Ahriman. Vom vedea că trebuie să mai facem o delimitare între această împărăţie a lui Ahriman şi cea a lui Lucifer - despre care vom vorbi ceva mai precis - şi cu privire la sistemul planetar. În încheierea acestor consideratii, trebuie să atragem atenţia că Zarathustra a vorbit discipolilor săi, referindu-se în mod simbolic la legătura dintre lumina radiind din Soare a lui Ahura Mazdao sau Ormuzd, în care s-a cuibărit influenţa lui Ahriman. Zarathustra spunea: Să ne închipuim doar simbolic că ceea ce porneşte din Soare este ceea ce răspândesc Heruvimii şi Serafimii prin lumină; ceea ce se contrapune din partea spiritelor anormale ale înaltelor Ierarhii, ceea ce acestea invaginează, trebuie să ne reprezentătn ca fiind înghiţit de întuneric, adică de lumina proprie ţinută prizonieră în interior şi care se revelează înspre exterior ca întuneric. Zarathustra prezenta aceasta ca fiind imperiul lui Angramainyu sau Ahriman. Vedem cum o asemenea doctrină care provine din zona sud-vestică a Asiei ne apare şi astăzi sub forma în care se întâlneşte pentru prima oară în epoca lui Zarathustra. Faptul că noi ajungem astăzi la unele concluzii pe care, dacă nu le-am găsit în *Cronica Akasha*, ne-au fost furnizate de cercetarea ocultă modernă şi pe care apoi le-am redescoperi la marii învăţaţi din trecut ne conferă un sentiment de mulţumire. Aceasta întăreşte cunoaşterea noastră despre marii învăţaţi din trecut. Şi dacă ne pătrundem de adevărul pe care în prezent îl aflăm prin cercetarea spirituală şi dacă, apoi, acelaşi adevăr ne luminează venind de la vechii îndrumători şi conducători ai omenirii, atunci descoperim o legătură reală cu aceştia. Abia atunci devin ei ceva viu, abia atunci îi înţelegem în modul cel mai corect. Însăşi evoluţia omenirii devine o importantă discuţie între spirite, nu purtată de la unul la altul în spaţiu, ci, în perioade succesive de timp, clarificându-se şi completându-se între ele şi conducând mai departe curentul culturii.

CONFERINŢA a VII-a

Helsingfors, 10 aprilie 1912

Din expunerile făcute în conferinţele anterioare aţi reţinut desigur că, dacă privim sistemul planetar şi în general cerul înstelat, avem în faţa ochilor de fapt o mare iluzie, o Maya, şi că

ajungem la adevăr, la realitate, numai dacă obținem treptat o cunoştință despre entitățile spirituale care acționează în corpurile cereşti. Până acum, în cadrul expunerilor, a fost necesar să cunoaştem diferitele entități spirituale care acționează în spațiul cosmic, în sistemele stelare şi care aparțin celor trei Ierarhii de deasupra omului. Ați remarcat, iubiți prieteni, că ne-am apropiat, până acum de entitățile celor trei Ierarhii, prezentând de fiecare dată căile prin care conştiența ocultă ajunge la un fel de percepție şi de înțelegere a acestor entități, aflate nemijlocit sau chiar şi mijlocit deasupra omului. Am încercat să mergem pe un drum interior, un drum oarecum mistic-esoteric, pentru a dobândi un fel de reprezentare spiritual-sufletească despre caracterul propriu acestor entități din Ierarhiile superioare. Abia în ultimul mocnent am încercat să trecem de la ce este interior la ce este exterior şi să arătăm cum, prin acțiunea comună a unei dualități în cadrul Ierarhiilor, dualitate alcătuită din entitățile normale şi din entitățile luciferice, ia naştere forma stelelor, vizibile pentru simțurile exterioare. În conferința de astăzi aş dori ca, înainte de a trece mai departe, la aspectele esoteric-oculte, să vorbesc despre o altă cale, aceea care îi este dată conştienței normale pentru a căuta drumul care în final se întâlneşte din nou cu căile pe care le-am străbătut în conferințele anterioare. Va fi nevoie să ne referim la unele lucruri discutate mai înainte, când păşim pe acest drum mai mult exterior, care pleacă de la faptele existente pentru conştiența obişnuită.

Când conştiența normală priveşte în spațiul cosmic ea descoperă corpuri cereşti de diferite feluri. Ele au fost descrise şi diferențiate şi de astronomia fizică. Astăzi, am dori să luăm în considerare ceea ce este perceptibil într-un sistem planetar şi pentru conştiența obişnuită, pentru astronomia materialistă. Avem aici planetele, apoi, opusă planetei, ca un fel de formațiune dominantă, steaua fixă, respectiv Soarele, iar în jurul planetelor sateliții acestora - dacă ne referim la Pământ, Luna -, iar în interiorul sistemului planetar sunt acele stele uimitoare, care se lasă atât de greu integrate în imaginea globală a sistemului planetar pentru conştiența exterioară, corpurile meteoriților şi ale cometelor. Să facem abstracție de alte aspecte ale sistemului planetar şi să luăm în considerare numai pe cele patru amintite: planetele, steaua fixă, satelitul şi cometa. Trebuie să ne fie clar faptul că pentru conştiența normală exterioară este posibilă numai observarea unei singure planete, aceea pe care se află conştiența normală capabilă să perceapă lumea, deci, pentru locuitorii Pământului, Pământul ca planetă. Toate acestea sunt observabile la început pentru conştiența exterioară normală numai în partea lor cea mai exterioară. Vrem, cu ajutorul premiselor pe care ni le oferă calea esoteric-ocultă, să examinăm această clasificare pe care o dă conştiența normală.

În cadrul entităților pe care le luăm în considerare am deosebit până acum omul ca aflându-se pe treapta cea mai de jos a scării Ierarhiilor şi am urcat treptat, prin cele trei categorii ale Ierarhiei a treia, făcând o caracterizare a entităților respective, pe care, în acord cu esoterismul occidental, le-am numit Angeloi sau Ingeri, Archangeloi sau Arhangheli şi Archai. Imediat pe o treaptă superioară se află entitățile Ierarhiei a doua, pe care le-am numit Spirite ale formei, Spirite ale mişcării şi Spirite ale înțelepciunii; deasupra acestora se situează apoi entitățile din Ierarhia întâia, Spiritele voinței sau Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Când îmbrățişăm cu privirea întreaga scară a treptelor de rang ale diferitelor entități aparținând celor trei Ierarhii, conştiența esoterică are în fața ochilor relații terestre. Avem de-a face cu toate aceste entități, aşa cum deja am văzut, când dorim să cunoaştem omul şi tot ce-i aparține pe planeta sa în mod complet. Am văzut, în ultimele conferințe, că toate fenomenele care privesc omul şi planeta pe care locuieşte nu pot fi înțelese în mod spiritual dacă nu avem în vedere aceste entități. Entitățile Ierarhiei a treia, până la Archai, joacă un rol în procesul cultural-istoric, astfel încât aceste entități ale Ierarhiei a treia fac ca omul să progreseze pas cu pas în cursul evoluției, dirijează mersul evolutiv al culturii. Am văzut, în continuare, că în timp ce entitățile Ierarhiei a treia rămân la un nivel superior în procesele de cultură, anumiți descendenți ai lor, pe care i-am numit Spirite ale naturii, coboară în lume, în existența naturală şi acționează aici. Am văzut, apoi, că, dacă ne referim la planeta însăşi, tot ce se referă la aceasta nu poate fi înțeles, dacă nu ne reprezentăm forma sa ca fiind opera

Spiritelor formei, mobilitatea şi frământarea sa interioară ca datorându-se Spiritelor mişcării, iar conştiența planetei Spiritelor înțelepciunii. Cu aceste minime noțiuni am rămas în ceea ce priveşte planeta şi, respectiv, în ceea ce priveşte Pământul şi omul. Am văzut totodată că, dacă ar fi active, numai entitătile superioare, până la Spiritele înțelepciunii, planeta ar rămâne imobilă. Ce se miscă, spre exterior, în sensul că are un impuls de mişcare, trebuie să atribuim Spiritelor voinței sau Tronurilor, iar ,faptul că mişcarea este reglată în planul întregului sistem planetar a trebuit s-o atribuim Heruvimilor. Prin aceasta, sistemul planetar este închegat, căci mişcarea şi reglarea planetelor sunt în aşa fel orânduite, încât ele formează împreună un sistem, întregul fiind dirijat de steaua fixă. Prin Serafimi comunică sistemul planetar cu spațiul cosmic şi cu sistemele planetare învecinate. Se poate face o comparație cu faptul că oamenii în relațiile lor sociale nu acționează fiecare numai pentru sine - ceea ce s-ar asemăna cu activitatea Spiritelor voinței -, ci ei se înțeleg unii cu alții prin limbaj. La fel se face comunicarea de la un sistem planetar la altul, prin Serafimi. Ei sunt pentru sistemul planetar ceea ce este limbajul pentru oameni, îi leagă pe unii de alții, îi ajută să se înțelegă. Serafimii poartă mesaje de la un sistem planetar la altul, dau de ştire despre ceea ce se întâmplă într-un sistem unui alt sistem. Astfel se închide lumea sistemelor planetare şi se formează întregul.

A fost necesar să facem această expunere despre succesiunea ierarhică a entitătilor spirituale aparținând Ierarhiilor deoarece tot ce emană ca forțe şi ca moduri de a acționa de la aceste entități este perceptibil în procesul apariției omului pe planeta sa. Aşa cum privirea ocultă ne învață că acest întreg sistem de entități este legat, într-un fel sau altul, de Pământ, tot aşa, un sistem asemănător are de-a face cu alte planete. Dacă omul vrea să-şi îndrepte, prin mijloacele pe care le are la îndemână, privirea ocultă spre celelalte planete ale sistemului planetar, el constată că aceleaşi experiențe şi exerciții pe care trebuie să le facă atunci când vrea să se apropie de entitățile primei Ierarhii, Serafimi, Heruvimi şi Tronuri, le face şi în cazul planetelor. Cu alte cuvinte, tot ce v-am descris ca fiind necesar pentru a ne ridica la nivelul unei entități de rang serafimic sau heruvimic sau la rangul Tronurilor, tot ce omul trebuie să facă pentru a se ridica până la asemenea spirite, în măsura în care acestea coacționează în evenimentele care au loc pe planeta noastră, este necesar să se întâmple şi atunci când el îşi îndreaptă privirea ocultă pentru a observa, să zicem, o planetă ca Saturn sau o altă planetă din sistemul planetar. Şi tot astfel trebuie să se procedeze şi în jos, până la Spiritele mişcării. Rezultatele pe care privirea ocultă le obține în legătură cu Serafimii, Heruvimii, Tronurile, Spiritele înțelepciunii sunt absolut aceleaşi când e vorba de fiecare din planetele sistemului nostru solar, fie că vă angajați în observarea lui Marte, Jupiter, Mercur sau Venus. Pretutindeni aflați aceleaşi rezultate ca în cazul în care vreți să observați Serafimii, Heruvimii, Tronurile sau Spiritele înțelepciunii. În schimb, nu mai aveți aceleaşi rezultate dacă pentru planetele sistemului nostru luați în considerare modul de acțiune al Spiritelor mişcării sau al Spiritelor formei. Cu alte cuvinte, dacă încercăm să ne îndreptăm privirea ocultă asupra unei planete, să zicem asupra lui Marte, şi ne întrebăm cum acționează Serafimii, Heruvimii, Tronurile şi Spiritele înțelepciunii asupra sa, vom primi următorul răspuns: Aceste spirite acționează asupra lui Marte exact ca şi asupra Pământului. Dar dacă aceeaşi întrebare o punem referindu-ne la Spiritele mişcării sau la Spiritele formei, atunci răspunsul nu va mai fi acelaşi, activitatea acestor două categorii din Ierarhia a doua diferind de la o planetă la alta. Vom face, aşadar, o deosebire între Spiritele formei şi Spiritele mişcării fiecărei planete în parte. Acțiunea entităților de rangul Serafimilor, până la Spiritele înțelepciunii, este identică pentru toate planetele sistemului, în timp ce acțiunea Spiritelor mişcării şi a Spiritelor formei este specifică pentru fiecare planetă a sistemului nostru planetar în parte.

Putem să ne îndreptăm acum privirea ocultă antrenată asupra Soarelui, steaua fixă a sistemului. Dacă vrem să cunoaştem steaua fixă în ceea ce are ea esențial, trebuie să fim atenți la faptul că în observarea acesteia nu trebuie să se ia în seamă ceea ce nu are importanță pentru ea, ci pentru planetele din jurul său. Să ne înțelegem. Am expus alaltăieri felul cum toate aceste entități din Ierarhiile superioare, de la Serafimi în jos, până la Spiritele formei, acționează ca un fel de colegiu-Cosmos care îşi are sediul în Soare, unde este şi punctul de pornire al acțiunii acestora. Dacă astăzi am spus, de exemplu, că Marte îşi are propriile sale Spirite ale formei, la fel Jupiter, la fel Pământul etc., atunci trebuie, plastic vorbind - tot ce este referitor la aceste legături importante are mai mult sau mai puțin un caracter plastic, imaginativ -, să ne reprezentăm că şi reşedința lor, punctul de pornire al acțiunii Spiritelor formei specifice pentru planeta Marte, sau pentru Jupiter ş.a.m.d. se află tot în steaua fixă a sistemului, în Soare, de acolo acționează, din Soare se raportează fiecăruia unde să se manifeste, pe Marte, pe Pământ, pe Jupiter, ca Spirite ale formei. Dar ceea ce fac ele este în beneficiul întregului sistem. Acum nu ne mai punem întrebarea ce se întâmplă în Soare, în steaua fixă, şi care are legătură cu planetele, ci ne punem problema ce se întâmplă în cadrul stelei fixe şi are importanță pentru propriile ei ființe, pentru evoluția entităților care se află aici. Trebuie să înțelegem că lucrurile sunt asemănătoare cu ce face un om pentru altul. În primul rând, noi am putea să nu înțelegem că acțiunea pe care un om o întreprinde pentru altul poate să însemne neapărat ceva pentru propria sa evoluție. Ea este în beneficiul altora. Aşa este şi activitatea Spiritelor mişcării şi a Spiritelor formei, la care ne referim aici, în folosul sistemului solar. Acum însă ne întrebăm: Cum se desfăsoară evoluția pe steaua fixă, considerată în sine ca ființă izolată, făcând abstracție de faptul că este înconjurată de planete? Cine şi ce participă pe steaua fixă la evoluția entităților care se află acolo? Şi aici întâlnim aceeaşi limită. Când îndreptăm privirea ocultă spre steaua fixă, în sistemul nostru planetar spre Soare, vom constata că doar acele entități ale Ierarhiilor superioare care merg de la Serafimi în jos, până la Spiritele înțelepciunii, au o anumită putere asupra ființelor din Soare. Acestea sunt active în evoluția stelei fixe şi a entităților sale, în timp ce Spiritele mişcării şi Spiritele formei nu pot face nimic pentru evoluția ființelor de pe Soare, deoarece lor le este repartizat ceea ce înconjoară steaua fixă, în sistemul planetar.

Când, deci, cercetăm cu privirea ocultă steaua fixă, vom spune: Viața pe steaua fixă este atât de grandioasă, atât de sublimă, atât de puternică, încât entitățile care îşi urmează evoluția acolo nu pot avea legătură decât cu entități de un nivel înalt, cum sunt Serafimii, Heruvimii, Tronurile şi Spiritele înțelepciunii; în acelaşi timp, ființele care-şi parcurg propria evoluție pe steaua fixă, Spiritele mişcării şi Spiritele formei, nu pot să facă nimic pentru evoluția acesteia, ele nu au un rang suficient de înalt. Deşi de o importanță imensă pentru omenirea care populează planeta, ele nu influențează entitățile care sălăşluiesc pe Soare, sunt neputincioase să intervină în evoluția stelei fixe. Dacă, deci, luăm în considerare ființa planetei şi facem abstractie de omul care locuieşte pe Pământ, putem spune: Pentru planetă, în măsura în care aceasta are o poziție în sistemul solar, sunt influente în mersul evoluției entitățile care coboară până la rangul Spiritelor formei, astfel încât trebuie să considerăm sfera de influență a stelei fixe până la Spiritele înțelepciunii; de la Spiritele formei în jos este sfera de influență a planetelor.

Mai avem de discutat, în continuare, despre alte două feluri de corpuri cosmice, sateliții planetelor (lunile) şi cometele. Întrebarea este cum se prezintă privirii oculte aceste două categorii. Când privirea ocultă se fixează pe Lună, care se roteşte în jurul Pământului, ce fel de acțiuni descoperă ea acolo?

Nimic asemănător cu ceea ce evoluează ca viață umană pe Pământ nu se găseşte pe Lună. O evoluție asemănătoare celei umane nu se întâlneşte pe Lună. De asemenea, nimic ce ar aminti de existența regnului animal, cum este pe Pământ. Pe Lună, privirea ocultă nu poate găsi nimic ce ține de aceste două realități. Nu vreau în nici un caz să spun, ceea ce ar fi un lucru cu totul superficial, că pe Lună nu se plimbă de colo până colo oameni încarnați sau animale

ca cele de pe Pământ. Când face o astfel de afirmație ocultistul înțelege însă cu totul altceva. Ar putea să existe ceva, cum ar fi mădularele superioare umane, Eu, corp astral, pe oricare alt corp cosmic, parcurgând acolo o evoluție, fără însă să fie încarnate într-un corp fizic uman sau într-un corp eteric uman. Am putea gândi, şi asemenea situații există în mod precis, că o evoluție în sens spiritual poate avea loc, de exemplu, pe Lună, iară ca aspectul corporal exterior, expresia exterioară a acestor entități să fie asemănătoare cu cea a omului. Dar în ce priveşte Luna, nu este cazul. Ceva asemănător cu istoria umană, cu o evoluție de entități care ar fi sufleteşte asemănătoare omului sau animalelor nu are loc pe Lună. Ceva mai mult, chiar dacă ne-am ridica de la om la acele ființe pe care le-am apreciat ca fiind cei mai apropiați îndrumători spirituali ai omului, şi pe care le-am găsit în rândul entităților din Ierarhiile superioare ca Îngeri, nici atunci nu întâlnim pe Lună evoluția lor, nu a Îngerilor. Nu găsim nici moduri de acțiune, nici forțe asemănătoare celor care provin din interventia Îngerilor pe Pământ. Am făcut o caracterizare cât se poate de exactă a ceea ce au de făcut aceste entități pentru om, pe Pământ. O asemenea implicare nu există pe Lună. Nu găsim nicăieri, ca să spunem aşa, urma unor activități umane sau animale asemănătoare cu acelea pe care le cunoaştem ca provenind de la Îngeri.

Dacă luăm însă în considerare forțele cu ajutorul cărora Arhanghelii fac ca evoluția omului să progreseze şi dacă ne îndreptăm privirea ocultă spre Lună, constatăm în mod uimitor că aceste forțe sunt prezente: privirea ocultă găseşte pe Lună ca fiind foarte active aceleaşi forțe care, în cadrul dezvoltării terestre, acționează în evoluția unui popor prin spiritul poporului, prin spiritul Arhanghelului său. Arhanghelul care conduce în mod spiritual viața unui popor, aici, pe Pământ, se află, prin particularitățile sale specifice, ca forțe pe Lună şi el ne vorbeşte când ne îndreptăm privirea ocultă spre aceasta.

Dacă, în continuare, ne vom referi la acele ființe spirituale pe care le numim Archai sau Spirite ale timpului şi care preiau evoluția terestră de la o epocă la alta, de exemplu de la cultura egipteană la cea greacă sau de la cea greacă la epoca noastră, când avem o concepție ocultă despre forțele prin care Spiritele timpului conduc evolutia umanității, atunci găsim acelaşi tip de forțe şi când privim la ce ne răspunde de pe Lună. Aşa cum am putut să desemnăm ca sferă a planetei entitățile, până la Spiritele formei, putem stabili o limită şi pentru Lună: sfera Lunii se extinde în jos până la nivelul Arhanghelilor.

Înainte de a continua să urmărim în acelaşi mod rezultatele investigațiilor oculte, va fi necesar să facem o comparație între Lună, planetă şi stea fixă din punctul de vedere al ştiinței spiritului. Este util, când începem un astfel de studiu, să ne însuşim mai întâi unele reprezentări clare despre corpul fizic al omului, care nu este luat în considerare de anatomia şi fiziologia materialistă în ştiința actuală. Ce face anatomistul obişnuit când cercetează corpul fizic? El studiază un fragment, să zicem, ficatul sau o porțiune de nerv sau din masa creierului exact ca pe nişte substanțe care se află unele lângă altele. El le cercetează aşa cum ar face cu două obiecte alăturate şi le compară din punct de vedere pur exterior. Fiziologul sau anatomistul materialist nu iau în considerare faptul că dacă avem în fața noastră o cantitate de substanță cerebrală sau o porțiune de ficat acestea sunt lucruri radical diferite. Este vorba, de fapt, de o porțiune din corpul omenesc la care corpurile superioare, mădularele suprasensibile lucrează într-un mod cu totul diferit decât într-un alt organ. Aşa, de exemplu, dacă ne referim la o portiune din creier, întregul organ, întreaga structură şi formă nu s-ar fi putut naşte dacă această substanță n-ar fi fost elaborată nu numai de corpul eteric, ci şi de corpul astral. Corpul astral străbate şi elaborează substanța creierului şi nu există nimic în cadrul substanței creierului, nimic în substanța unui nerv, nici o părticică în care să nu conlucreze corpul astral alături de corpul eteric. Dimpotrivă, un fragment din ficat îl putem studia numai dacă ştim că rolul principal revine corpului eteric şi forțelor sale, iar corpul astral străbate ficatul ca apa un burete, dar nu participă la organizarea sa internă. O porțiune din masa creierului nu ne-o putem închipui altfel decât ca fiind, în cea mai mare parte, rezultatul acțiunii corpului astral şi numai în mică măsură a corpului eteric. Iar dacă este

vorba de întreaga structură a sistemului sangvin, despre alcătuirea inimii, vom constata că aici Eul are o contribuție esențială, în timp ce la organizarea materiei nervoase nu are nici un fel de contribuție, şi cu atât mai puțin în alte organe.

Dacă examinăm corpul fizic al omului în sensul adevăratei ştiințe a spiritului şi nu în sensul unei simple scheme oculte, în diversele sale organe corporale descoperim lucruri, entități de valențe diferite, de o natură extrem de variată. Se poate spune că ficatul sau splina depind de mădularele superioare care acționează în acestea; ele sunt două organe foarte diferite. În funcționarea splinei, corpul astral are o contribuție deosebit de mare, în timp ce în funcționarea ficatului nu are aproape nici o participare. Toate aceste aspectie şi realități vor trebui să fie studiate de fiziologi şi anatomişti, şi aceasta nu într-un viitor prea îndepărtat, deoarece aceste lucruri vor ieşi încetul cu încetul la iveală, în descrierea materialistă a organelor umane, animale şi vegetale. Dacă vor fi aşezate unul lângă altul două organe ca două obiecte, ca mazărea şi fasolea, aşa cum face în prezent anatomia şi fiziologia, această analiză nu are nici un sens. Felul în care un lucru se leagă de spirit, în lume şi în om, ne spune cum este el de fapt, în ce constă entitatea sa. Lucrurile sunt la fel atât la om, cât şi în sistemul ceresc. Un satelit - Luna - este cu totul altceva decât o planetă sau o stea fixă. Am văzut că relațiile entităților din Ierarhiile superioare cu steaua fixă sunt diferite de cele cu planeta şi altele decât cu Luna. În continuare trebuie să vedem în ce constau diferențele care există între o lună, o planetă şi o stea fixă. Să extragem dintr-un sistem planetar tot ce reprezintă luni ale planetelor, adică să facem abstracție pentru moment de steaua fixă şi de planete, sistemul să rămână numai cu lunile. Dacă privirea ocultă este astfel dirijată încât să observe numai lunile, adică tot ce reprezintă lunile dintr-un sistem planetar, şi unde forțele, până jos, la nivelul Arhanghelilor, care sunt aceleaşi ca pe Pământ şi sunt implicate în evoluția epocilor de cultură succesive, atunci vom avea o imagine foarte exactă a acestora şi vom face o experiență ocultă foarte precisă. Această experiență ocultă o putem face şi a doua oară.

Fără îndoială că cel care se apropie de lucruri cu o privire ocultă practică poate, dacă are suficientă forță de voință, să elimine cu gândul steaua fixă şi planetele din sistemul planetar: îi rămân numai lunile, cu alte cuvinte el îşi adaptează privirea la toate lucrurile pentru care s-a pregătit. Acum mai trebuie căutat şi altceva, care ne oferă aceeaşi impresie pe care ne-o dau toate lunile sistemului împreună. Aceeaşi impresie pe care ne-o conferă totalitatea lunilor dintr-un sistem planetar o avem şi în fața unui cadavru, a unui corp fizic al cărui purtător tocmai a trecut prin poarta morții. Oricât ar părea de diferite în mod exterior aceste lucruri, diferența pe care o dau ştiințele naturii este iluzie, Maya. Impresia obținută de privirea ocultă, poziția noastră ca oameni, pe de o parte, față de suma lunilor unui sistem planetar şi impresia dată, pe de altă parte, de un corp fizic părăsit de corpul său eteric, de cel astral etc., este aceeaşi. Rezultă de aici că în mod ocult trebuie să înțelegem că sistemul planetar îşi creează încetul cu încetul, prin existența lunilor care se formează permanent, propriul său cadavru. Toate lunile unui sistem planetar sunt ceea ce se integrează neîncetat ca un cadavru al sistemului. Deosebirea față de om constă în aceea că acesta, din clipa când a trecut cu entitatea sa în starea în care este sistemul planetar când se formează o lună, se desparte de cadavru, în timp ce sistemul planetar reține cadavrul - luna - în cadrul sistemului, ceea ce moare în luni se reuneşte, se leagă împreună. Este ca şi cum, atunci când ar trece prin poarta morții, omul nu şi-ar lăsa aici corpul fizic şi, prin nu ştiu ce forțe, pe care le-ar avea în sine, l-ar înghesui în nişte organe oarecare şi l-ar purta ca pe o remorcă, mai departe. Prin lunile sale, sistemul planetar îşi remorchează de fapt propriul cadavru, care se modifică în mod permanent în sine, un cadavru care are o evoluție a sa proprie.

Să mergem mai departe şi să încercăm să descriem impresia pe care o are privirea ocultă când elimină din gândire nu numai steaua fixă, eventualele comete, dar şi lunile, şi când ia în considerare doar ansamblul planetelor şi apoi, în timp ce se concentrează, lasă să acționeze asupra sa numai acest sistem de planete. Dacă face acest lucru, şi impresia devine clară şi i se

întipăreşte în memorie pentru a o putea descrie, atunci mai târziu va trebui să compare această impresie cu ceva ce este diferit de impresia pe care o poate avea doar de la o singură planetă. Când omul caută ceva care îi oferă o impresie ca aceea a totalității planetelor dintr-un sistem, el va ajunge, în ambianța terestră cea mai apropiată, la acea impresie pe care o are când lasă să acționeze asupra sa diferitele forme de animale. Este o impresie care integral se dobândeşte deosebit de greu, dar se poate obține parțial prin aceea că lasă să acționeze asupra sa diverse forme de animale. Nu este posibil ca un om să aibă în acelaşi timp o impresie ocultă despre toate animalele de pe Pământ (ar fi ceva foarte complicat) dar se poate ajunge la un compromis dacă se ține seama de ceea ce acționează ca forțe oculte în formele animalelor. Din impresia formelor animalelor se poate obține cu privirea ocultă ceva comparabil cu impresia pe care o face totalitatea planetelor dintr-un sistem. Deoarece regnul animal - şi în măsura în care omul are în corpul său viu un extract de corp animal putem face şi o comparație cu corpul uman în viață - deci deoarece regnul animal trăieşte pe Pământ şi o impresie despre toate forțele care acționează în el este asemănătoare cu cea a forțelor care emană din planetele izolate, putem spune: Corpul viu, corpul cu care este înzestrată o ființă conştientă vie, aşa cum este cazul la omul primitiv sau la animal, corespunde planetelor unui sistem planetar, astfel încât avem în fața noastră, în ceea ce putem numi masa totală a planetelor unui sistem planetar, corpul viu, adică, corpul pătruns de principiul vieții şi al conştienței. Totalitatea planetelor dintr-un sistem formează, aşadar, corpul viu al sistemului planetar. Dacă apreciem că toate entitățile spirituale despre care am spus că sunt prezente în sistemul planetar reprezintă spiritul şi sufletul sistemului planetar, atunci vom considera drept corp viu al sistemului totalitatea planetelor, iar drept cadavru, purtat după sine de planete, totalitatea lunilor.

Să ne îndreptăm acum privirea ocultă spre steaua fixă a sistemului, în cazul nostru, spre Soare. Încercăm, în acelaşi mod în care am făcut-o pentru totalitatea lunilor şi a planetelor, să ne facem o impresie asupra stelei fixe. Dacă observăm cu atenție impresia pe care o obținem prin forțele active în steaua fixă, putem găsi din nou ceva ce poate da naştere unei impresii identice în cadrul relațiilor terestre. Dar este ceva foarte greu de obținut, căci de data aceasta avem de-a face cu regnul vegetai şi, bineînțeles, nu putem antrena totalitatea regnului vegetal de pe Pământ. Dar totodată este suficient, asemănător cu situația precedentă, dacă luăm în considerare în mod comparativ numai câteva forme vegetale pentru a ne forma o impresie despre ceea ce acționează şi viețuieşte în general în plante. Dacă lăsăm să acționeze această impresie asupra privirii noastre oculte, aceasta ne aminteşte impresia pe care o avem despre evoluția interioară a stelei fixe.

În orice caz, diferența devine din ce în ce mai mare. Relativ la impresia ocultă, asemănarea dintre un cadavru uman şi totalitatea lunilor este încă izbitoare. Această asemănare este prezentă şi în cazul impresiilor pe care le face asupra omului lumea vegetală şi steaua fixă. Este o asemănare clară, dar ea nu mai este la fel de mare ca cea între un corp fizic părăsit de ființa umană şi totalitatea lunilor. Asemănarea devine însă şi mai mare dacă pretindem privirii oculte ceva special, anume, după ce am receptat impresia unui anumit număr de forme vegetale, facem abstracție chiar de aceste plante pe care le-am observat cu privirea ocultă, facem abstracție de corpurile lor fizice si utilizăm acele mijloace pe care le foloseşte un ocultist experimentat când priveşte corpurile eterice ale plantelor. Facem deci o observație colaterală. Am reținut impresia pe care ne-a făcut-o steaua fixă şi ne dorim apoi impresia asemnănătoare, dar nesatisfăcătoare pentru noi, pe care am primit-o de la un număr de plante. Mergem mai departe, făcând abstracție de forma exterioară a plantei, lăsând doar corpul eteric al acestora să acționeze asupra noastră. Abia atunci apare acea asemănare şi devine tot atât de mare ca şi asemănarea între cadavrul fizic al omului şi totalitatea lunilor. Rezultă de aici, pentru cunoaşterea ocultă, că, observând steaua fixă, observând ceea ce am înțeles că acționează în steaua fixă, adică ceea ce este corpul eteric al sistemului planetar, obținem de fapt impresia unui corp eteric. Înțelegem impresia pe care o primim de la steaua fixă dacă observăm contemplând corpul eteric al plantelor, aici unde corpul eteric nu este amestecat, nu

acționează încă împreună cu un corp astral, ci singur, în calitatea sa de corp eteric, împreună cu corpul fizic. Rezultă din aceasta că radiind din steaua fixă avem, în fapt, corpul eteric al sistemului planetar.

Acum să recapitulăm: în Lună avem cadavrul sistemului planetar, în totalitatea planetelor avem corpul fizic, iar în steaua fixă corpul eteric al sistemului planetar. Pentru vederea ocultă, acea mortăciune, acea cunoaştere artificială pe care o găsim în orice astronomie fizică nu poate persista mult timp, căci privirea ocultă observă cum întregul sistem planetar este străbătut de viață, este un organism viu. Un curent continuu de viață eterică se scurge de la steaua fixă până la marginea sistemului planetar şi apoi se reîntoarce. Este un flux neîncetat de forțe vitale, ca şi în corpul viu al animalelor şi al plantelor, forțe care sunt centrate în steaua fixă, la fel cum este centrată viața animalului în inimă sau cum este centrată viața plantelor în diferitele organe care reglează mişcarea sevei în sus şi în jos. Pe scurt, avem de-a face cu un centru al sistemului planetar pe care trebuie să-l căutăm în steaua fixă.

În continuare ne vom îndrepta privirea ocultă şi asupra cometelor, asupra vieții cometelor. Ei bine, nu am nici o îndoială asupra faptului că dacă undeva, oriunde în ştiințele naturale pozitive, exterioare, aceste lucruri pe care vi le-am expus ar fi auzite totul ar fi considerat ca ceva absolut nechibzuit; dar aceasta nu are nici o importanță. Dacă ne referim la viața cometelor, lucrurile devin deosebit de dificile, deoarece ocazia de a studia viața unei comete este foarte rară, încât este necesară o anumită obiectivitate pentru a observa viața specifică a cometelor în sistemul planetar.

Iubiți prieteni, nu trebuie să vă îndoiți nici o clipă că în sistemul nostru planetar nu există numai cadavrul, corpul fizic şi corpul eteric, aşa cum am arătat până acum, ci el este străbătut pretutindeni de entitățile diferitelor Ierarhii, că se găsesc, bineînțeles, pretutindeni forțe spiritual-sufleteşti. Trebuie să aveți în vedere faptul că este de la sine înțeles că în sistemul planetar sunt prezente Spiritele timpului (Archai), Arhanghelii şi entitățile luciferice, care aparțin şi ele sistemului. Am descoperit până acum în sistemul planetar: cadavnil, corpul fizic şi corpul eteric. Putem însă spune că, din tot ce am discutat până acum, pretutindeni în sistem există şi substanță astrală, căci în entitățile Ierarhiilor superioare există această substanță. Când vorbim despre om, aşa cum se comportă ca un microcosmos, spunem: Omul se compune din corp fizic, corp eteric, corp astral ş.a.m.d. Când descriem un sistem planetar, este o mică deosebire privind elementele inferioare şi vom spune: Sistemul planetar se compune din lunile sale, care reprezintă cadavrul, din planetele sale, care sunt corpul său fizic, şi ca dirijor al acestora se manifestă steaua fixă, care este corpul eteric al sistemului. Astralitatea o găsim deja de la sine inclusă prin aceea că stim că în interiorul sistemului locuiesc entități. Asa cum omul trăieşte în învelişurile sale, la fel şi entitățile Ierarhiilor superioare locuiesc în învelişul de cadavru, în învelişul fizic şi în învelişul eteric ale sistemului planetar. In ce priveşte corpul astral, aş putea spune că deocamdată nu trebuie să ne îngrijim de acesta, îl găsim deja prin privirea esoteric-ocultă îndreptată spre interior. Dar dacă observați viața umană pe Pământ veți fi de acord - aceasta o ştiți din ştiința elementară a spiritului - că iau naştere entități şi forțe astrale, forme astrale care sunt dăunătoare, inhibitoare pentru viață. Chiar din om pornesc în mod continuu curente de gânduri eronate, urâte, rele şi care sunt realități; ele merg în lumea astrală, trăind acolo în continuare. Astfel, sfera astrală a unei planete este îmbibată nu numai cu ceea ce este substanța normală a entității sale sufleteşti, ci şi cu această astralitate radiată de om. Şi dacă luăm în considerare şi forțele negative, dăunătoare pe care le aduc diversele Spirite luciferice, atunci vom găsi o infinitate de substanțe astrale dăunătoare în cadrul unui sistem planetar. Privirea spirituală, care are prilejul să observe viața unei comete, va constata câ tot ce este legat de comete în special şi de toate manifestările meteorologice din cadrul sistemului nostru planetar se străduieşte să colecteze toate produsele astrale dăunătoare din sistemul planetar şi să îndepărteze toate aceste produse nefaste din sistemul planetar. Vom vedea, în cursul acestor conferințe, cum se comportă produsele astrale, în special cele dăunătoare emise de om; vom

vedea că elementele dăunătoare mai puternice produse de elementele luciferice sunt eliminate prin comete din sistemul planetar. Despre felul cum are loc această eliminare vreau să vă ofer acum, la încheierea acestei conferințe, o reprezentare.

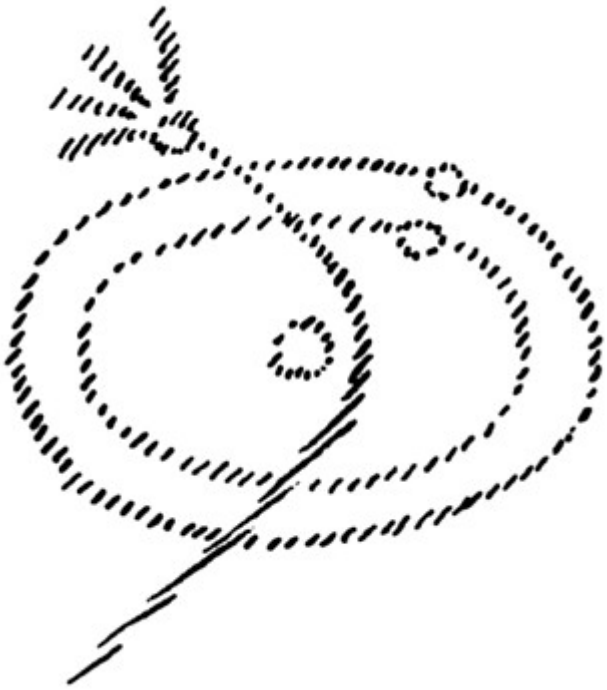

Dacă în schița alăturată reprezint un sistem planetar şi însemn aici Soarele, putem indica o cometă oarecare care traversează sistemul ca şi cum ar intersecta sistemul planetar. Astronomia fizică spune: Cometa vine de foarte departe. Dacă nu se poate preciza începutul unui lucru, atunci se spune, pur şi simplu, că acesta vine de foarte departe. La fel spune şi astronomia fizică: Vine de foarte departe şi se duce foarte departe. Deoarece anumite comete revin periodic, astronomia fizică nu poate gândi altfel decât că ele vin de foarte departe, străbat sistemul nostru solar, pentru a dispărea din nou, că au o traiectorie foarte largă în spațiul cosmic şi apoi se reîntorc. Astronomia materialistă nu-şi poate reprezenta altfel lucrurile. Privirea spirituală relevă însă că acolo unde cometa dispare pentru ochii noştri fizici ea se dizolvă, iar traiectoria ei se înscrie într-o lume care nu mai face parte din spațiul obişnuit tridimensional, nu mai există în lumea obişnuită. Ea dispare într-adevăr într-o parte şi reapare în cealaltă parte; între timp nu mai există. De fapt, dispare într-o parte şi se formează într-o altă parte a sistemului. Este, fără îndoială, o imagine pe care astronomia materialistă nu o poate înțelege, deoarece nu poate gândi aşa ceva, nu poate concepe că o cometă care reapare nu a mai existat înainte. Antroposoful ar trebui să ştie ce să facă cu aceste lucruri, căci el cunoaşte, de exemplu, că succesiunea corpurilor fizice ale unui om formează, în cursul reîncarnărilor, privit sub aspectul forței, un întreg, deşi fizic ele nu au nici au o legătură unele cu altele. Pe scurt, cu excepția câtorva comete, care cu adevărat au traiectorii eliptice foarte largi, cea mai mare parte a lor sunt astfel constituite, încât vin şi apoi pur şi simplu dispar, iar dacă revin înseamnă că, de fapt, s-au format din nou. De ce? Fiindcă, atunci când o cometă se apropie, ea exercită o forță de atracție, este inițial un fel de centru de forță spirituală, ea se formează numai datorită faptului că acest centru spiritual de forță atrage tot ce este curent astral dăunător şi îl dezvoltă în jurul său. Vom vedea în continuare de ce cometa prezintă o coadă şi un nucleu, tocmai sub influența acestei atracții de astralități dăunătoare. Pe măsură ce străbate sistemul planetar, cometa atrage la sine tot mai multă astralitate, pe care o poartă cu sine, iar când ajunge în cealaltă parte o poartă cu sine până când iese din sistemul planetar, apoi o leapădă în spațiul cosmic. Apoi ciclul se reia, se formează din nou centrul de forță, fără a avea nevoie de un spațiu tridimensional şi, intrând apoi, din nou, în spațiul sistemului planetar, culege noi substanțe astrale nocive şi le aruncă în spațiul cosmic, în cealaltă parte. Astfel, viața unei comete trebuie să o vedem ca pe ceva care acționează în mod permanent, ca furtunile care curăță sistemul planetar de substanțele astrale dăunătoare. În timp ce cometa străbate sistemul planetar, elementele nocive din sânul acestuia, generate de radiațiile astrale dăunătoare ale ființelor, sunt îndepărtate din sistemul planetar. În viața cometei nu avem deocamdată ceva care să ne poată oferi o analogie cu ființa umană, aşa cum am găsit o comparație între corpul fizic al omului şi corpul fizic al sistemului planetar, format din totalitatea planetelor din sistem, sau corpul eteric care a fost comparat cu radiația stelei fixe,

care străbate întregul sistem ca un curent şi formează corpul eteric al acestuia. Dar nici la omul fizic, în continuă deplasare, lucrurile nu sunt statice, aşa că acesta târăşte cu sine cadavrul său.

Sistemul planetar îşi poartă cadavrul cu sine. În plus, sistemul planetar dispune şi de un dispozitiv care îi îngăduie să se curețe de astralitatea nocivă cu ajutorul cometelor.

Dacă am studia cometele numai sub aspectul lor exterior - Maya -, care este activ, prin forțe, în interiorul lor, ne-am descurca extraordinar de greu cu ceea ce am aflat în cursul acestei conferințe. Am arătat cum putem urca până la Tronuri, că avem la dispoziție, ca mijloc de rezolvare, numai studiul voinței umane. Dacă acest studiu se întreprinde cu mijloacele oculte, se poate urca până la Tronuri. În comete nu găsim nimic din Tronuri, nimic din Spiritele înțelepciunii. Dacă privim cometa nu găsim nimic din ceea ce ar fi accesibil numai utilizând formele pe care le-am prezentat în ultimile zile ca metode oculte, aşadar, metode care pleacă de la faptul că omul nu este doar o ființă care gândeşte, simte şi are voință, ci care poate să facă o anumită impresie. Am arătat că această impresie o dobândim când lăsăm ca un om, care are în urma sa o experiență bogată de viață, de zeci de ani, să acționeze nemijlocit asupra noastră cu înțelepciunea sa, care a devenit un fel de extract al experienței sale de viață, încât această înțelepciune produce mai mult decât s-ar putea obține printr-o înțelegere a motivelor explicate pe baze logice. Ceea ce este convingător într-o înțelepciune provenită dintr-o experiență umană vorbeşte când este conştientizat prin privirea spirituală, astfel încât spiritualul poate fi sesizat cu adevărat; abia aceasta dă privirii spirituale o reprezentare a Heruvimilor. Iar dacă perfectionăm privirea ocultă cu ajutorul direct a ceea ce este convingător, deținut de înțelepciunea însăşi, soarta neexprimată a unui asemenea om care transpune până în privire ceea ce a dobândit ca experiență de viață, putem obține înțelegere pentru impresia pe care trebuie să o avem în sfera Serafimilor. Totuşi, impresia pe care o putem dobândi în felul acesta nu ne conduce încă la contemplarea spiritualului care se află dincolo de comete. Toate acestea nu sunt suficiente pentru a studia în mod ocult o cometă. Numai acele două mijloace [amintite] care ne conduc [spre reprezentarea ființei] Heruvimilor şi a Serafimilor ne pot da înțelegerea necesară şi explicația cometelor. Sfera cometelor ajunge până la sfera Heruvimilor [şi a Serafimilor]; trebuie, aşadar, să ştim mai întâi în ce constă esența Serafimilor şi a Heruvimilor pentru a înțelege sensul pe care îl au substanța şi mişcarea cometelor.

Evoluția cometelor este, aşadar, dependentă de entitătile din Ierarhiile superioare, coborând până la Heruvimi; evoluția unei stele fixe este condusă de entitătile Ierarhiilor superioare, coborând până la Spiritele înțelepciunii, evoluția planetei însăşi, făcând abstracție de oamenii care o locuiesc, este dependentă de forțele care provin de la entitățile şi Spiritele formei. Forțele care actionează pe Lună aparțin entităților Ierarhiilor superioare, coborând până la Arhangheli. Am descris astfel, din diverse perspective, viața unui sistem planetar şi putem, pe această bază, să mergem mai departe în zilele următoare. În orice caz, trebuie să ținem seama că tocmai într-o problemă ca aceasta nu putem rezolva nimic numai cu ajutorul unor definiții şablon. Cât de des se spune că microcosmosul corespunde macrocosmosului! Putem spune despre om că este un microcosmos, un sistem solar în miniatură. Dar dacă dorim să vorbim despre faptul că aici este vorba de o corespondență, nu trebuie să ne oprim la astfel de declarații abstracte, ci este nevoie să ajungem la relații concrete, încât să ştim că pretutindeni în lume descrierile şablon au doar o valoare relativă. Şi dacă începem să descriem omul microcosmic de jos în sus, de la corpul fizic, ca ființă ce stă nemijlocit în fața noastră, atunci şi în cazul sistemului planetar trebuie să începem cu descrierea cadavrului şi să găsim apoi în sistemul fizic substanța din care este compus corpul cometei, care este expresia exterioară a acelei furtuni astrale purificatoare din sistemul planetar.

CONFERINȚA a VIII-a

Helsingfors, 11 aprilie 1912

Cred că este bine să vorbese, chiar la începutul conferinței de astăzi, despre importanța pe care o are, mai ales pentru concepția umană, pentru percepția şi cunoaşterea umană, cosmosul fizic, sistemul cosmic fizic, pe care l-am cercetat ieri, în legătură cu părțile sale componente - cel puțin în legătură cu unele din ele. Am vorbit ieri despre viața cometelor, despre viața stelei fixe, viața solară, despre viața planetară şi cea a lunilor. Când se vorbeşte despre aceste corpuri cereşti din punctul de vedere al conştienței obişnuite, atunci se au în vedere, desigur, numai corpurile cereşti pe care le percepem cu ochiul fizic. Dar în cursul conferințelor noastre s-ar putea spune că am înlocuit acest sistem de corpuri cereşti cu altceva. L-am înlocuit cu contemplarea unor entități spirituale corespunzătoare şi pe care le-am identificat ca aparținând diverselor Ierarhii cereşti. Ceea ce am relatat în acest sens ar putea să devină şi mai clar dacă vom spune că deasupra omului se află în mod nemijlocit categoria entităților pe care le numim Îngeri (Angeloi), sau entități angelice. Am mai arătat că omul, când vrea să ajungă la o concepție asupra lumii spirituale, a lumii suprasensibile, trebuie să se perfecționeze, orientându-se în sus, în direcția entităților cele mai apropiate de el, după cum trebuie să învețe să privească lumea cu modul de percepție al Îngerilor. Putem să punem şi întrebarea: Când o astfel de ființă din categoria imediat superioară omului dobândeşte prin percepția sa, pe care o numim revelație, o conştiență despre Cosmos, cum arată pentru această ființă Cosmosul? Răspunsul la această întrebare va face să ne devină mai clar ceea ce urmează. O asemenea ființă angelică nu ar vedea, afară, în Cosmos, nimic din tot ce vedem noi şi despre care ştim că este o Maya, o iluzie pe care o producem numai prin privirea omenească. Aceasta trebuie să ne fie foarte clar. În schimb, o ființă angelică ar vedea şi ar percepe în felul său, aşa cum am arătat deja, diferitele acțiuni comune ale entităților Ierarhiilor. O asemenea ființă, în loc să spună că acolo sus se află planeta Marte, ea spune mai curând: Acolo sus acționează împreună, în modul pe care l-am descris, una sau alta dintre entitățile care fac parte din Ierarhiile superioare. Cu alte cuvinte, pentru aceste entități, pentru Îngeri (Angeloi) întregul sistem cosmic ar apărea în mod nemijlocit ca un ansamblu de activități spirituale. Cum ar apărea unei asemenea ființe planetele sau alte corpuri cereşti vizibile pentru ochii noştri?

Avem un motiv întemeiat să discutăm aceste lucruri, deoarece nu vom putea vorbi despre întregul Univers suprasensibil, care stă de fapt la baza sistemului nostru planetar, ceresc, sau al Cosmosului în general, dacă nu ne-am putea transpune, printr-o pregătire ocultă, în modul de percepție al unei astfel de ființe. A fi clarvăzător nu înseamnă nimic altceva decât a crea posibilitatea de a vedea lumea la fel cum o vede o astfel de ființă. Aşadar, şi pentru conştiența clarvăzătoare dispar, de fapt, formele, acele forme luminoase ale corpurilor cereşti vizibile în mod obişnuit cu ochiul fizic. Aceste forme nu mai există, dispar. pn schimb, conştiența clarvăzătoare, ca şi, aşa cum am spus, conştiența unei ființe angelice, primeşte totuşi impresii de la ceea ce corespunde corpurilor cereşti fizice. O conştiență clarvăzătoare nu poate percepe Luna sau o planetă, de exemplu Marte, ca un om obişnuit, deoarece ar fi vorba de ar fi o percepție fizică, totuşi conştiența clarvăzătoare poate avea cunoştință despre ce există aici. Aş dori acum să vă ajut să vă faceti o imagine despre ce ştie conştiența clarvăzătoare despre un asemenea corp ceresc.

Dumneavoastră puteți, la început doar teoretic, căci partea practică se obține doar printr-o pregătire ocultă, să vă faceti o reprezentare despre aceasta, atunci când în suflet vă apare o amintire, o imagine reprezentativă despre ceea ce ați trăit ieri sau alaltăieri. Fără îndoială, această imagine reprezentativă pe care o evocați în sufletul dumneavoastră este diferită de imaginea unui obiect care este prezent în fața ochilor. Pe acesta îl priviți cu toată intensitatea necesară. Când, a doua zi, vă amintiți de acel obiect, să zicem un trandafir, aveți o imagine-amintire a lui. Trebuie să vă fie foarte clară diferența care se face în sufletul dumneavoastră

între imaginea-amintire şi obiectul care a dat naştere, prin impresie directă, acestei imagini-amintiri; în felul acesta aveţi posibilitatea să înţelegeţi cum percepe conştienţa clarvăzătoare corpurile cereşti. Aşadar, capacitatea de clarvedere se transpune în lume şi dacă, de exemplu, se transpune pe Marte sau pe Lună, nu ştie în mod nemijlocit ce ar apărea în faţa ochilor dacă aceste corpuri le-ar contempla fizic, dar prin această transpunere conştienţa clarvăzătoare primeşte ceva ce poate fi numit imagine-amintire, imagine a memoriei. La fel stau lucrurile cu tot ce apare ~ conştienţei normale, obişnuite, drept corpuri cereşti fizice. Pentru conştienţa clarvăzătoare toate acestea se prezintă în aşa fel încât ştim nemijlocit că tot ce ne apare sunt lucruri trecute, ceva care a avut o viaţă deplină în trecut, iar aşa cum este în prezent nu se află în forma iniţială, vie, ci ca o cochilie din care melcul a ieşit. Întregul sistem fizic de corpuri cereşti este de fapt martor al unor lucruri trecute, al unor evenimente trecute. În timp ce noi aici, pe Pământ, existăm concomitent cu lucrurile care ne apar în faţa ochilor, ceea ce vedem pe cerul înstelat nu reprezintă o stare care să corespundă prezentului viu, ci este Maya, o iluzie, şi reprezintă, de fapt, ceva ce a avut importanţă în trecut şi a rămas acolo. Lumea fizică a corpurilor cereşti reprezintă resturile unor fapte din trecut ale entităţilor corespunzătoare din Ierarhii, care ajung până în prezent ca o postacţiune a lor.

Să precizăm şi mai mult lucrurile, bazându-ne pe un exemplu concret. Când privim Luna, conştienţa clarvăzătoare, care face în acest timp abstractie de orice altceva şi se concentrează numai asupra Lunii, primeşte în acest caz o impresie specifică, în sensul că Luna fizică, exterioară, dispare şi în locul ei conştienţei clarvăzătoare îi apare ceva ce produce o impresie asemănătoare celei pe care o avem în faţa unei reprezentări-amintire. Este o impresie potrivit căreia ceea ce apare de obicei în locul acela pentru ochiul fizic - dar tot ce este fizic este, bineînţeles, doar o iluzie - vorbeşte despre trecut, la fel cum se întâmplă şi în cazul reprezentării din amintire. Dacă lăsăm tot ce ne vorbeşte despre trecut să acţioneze asupra noastră, atunci impresia pe care o avem ne spune: Dacă ceea ce apare propriu-zis acolo, în faţa ochiului nostru ocult, ar acţiona şi nu ar fi paralizat datorită altor lucruri, atunci ar fi posibil ca, prin apropierea a ceea ce percepem pe Lună, Pământul nostru să nici nu existe în forma sa actuală. Luna dezvăluie conştienţei oculte ceva ce nu ar trebui să se întâmple, pentru ca viaţa noastră pe Pământ să fie posibilă. Dacă ceea ce ni se prezintă nu ar fi împiedicat, paralizat, de alte lucruri, atunci omul, de exemplu, nu ar putea exista, cu modul său actual de viaţă, prin ceea ce planeta însăşi ne dezvăluie referitor la Lună. Dimpotrivă, viaţa animală actuală de pe Pământ, ca şi viaţa vegetală, precum şi activităţile din cadrul lumii minerale nu ar fi prea mult deranjate. Anumite entităţi ale regnului animal şi ale celui vegetal ar fi trebuit să aibă alte forme (aceasta o recunoaştem nemijlocit prin forţele care acţionează asupra noastră din Lună), dar în esenţă viaţa animală, vegetală şi minerală ar fi posibile pe Pământ, dar nu şi viaţa umană. Luna ne vorbeşte, deci, despre o situaţie care, dacă ar fi activă, ar exclude viaţa omului pe Pământ.

Observaţi, iubiţi prieteni, că încerc să descriu aceste lucruri cât mai concret posibil, aşa cum sunt văzute cu ajutorul privirii oculte. Nu doresc să vorbesc în scheme abstracte; în felul acesta s-ar putea spune tot felul de lucruri. Eu vreau să prezint aceste lucruri aşa cum apar ele pentru privirea ocultă. Dacă unui om care, să spunem, are 30 de ani, i-ar apărea deodată toate reprezentările pe care le-a avut la vârsta de 15 ani, dispărând în schimb toate celelalte reprezentări pe care le-a prelucrat în sufletul său de la 15 până la 30 de ani, el ar avea atunci în mod obiectiv, faţă de conştienţa sa, întreaga sa interioritate sufletească de la vârsta de 15 ani. Dar el ar trebui să-si spună: Dacă în mine ar exista acum numai ceea ce constituia odinioară conţinutul vieţii mele sufleteşti, nu aş putea să gândesc tot ce gândesc acum nu ar fi posibil să fiu în starea sufletească pe care o am în prezent. Omul s-ar simţi cum era la 15 ani şi şi-ar da seama că tot ce trăieşte drept conţinut al vieţii sale sufleteşti de la această vârstă nu ar mai putea determina omul care este acum, că are totuşi de-a face cu ceea ce el a devenit. Vedeţi dar că într-un fel putem descrie impresia pe care o primim de la Lună. Putem spune că avem în mod nemijlocit următoarea impresie: Tu ai înaintea ta ceva ce nu îţi revelează în nici un caz prezentul, ci îţi vorbeşte numai despre trecut şi tot aşa cum, dacă la vârsta de 30 de ani

ai percepe doar conținutul vieții sufletești pe care l-ai avut la 15 ani și ar trebui să faci abstracție de ceea ce ai devenit în ultimii 15 ani, la fel ar trebui să faci abstracție că acum există Pământul. Căci Pământul, așa cum este în prezent, având toate condițiile pentru ca omul să poată trăi pe el, nu ar exista dacă s-ar realiza ceea ce ne prezintă Luna. Impresia pe care o primește privirea clarvăzătoare este posibilă numai dacă aceasta are o astfel de pregătire încât să-și poată forma un concept, o reprezentare asupra a ceea ce era Pământul înainte. Căci ce se vede acolo a fost posibil înaintea Pământului, iar ceea ce mai târziu a condus la aparitia propriu-zisă a Pământului a devenit posibil doar după ce starea pe care privirea clarvăzătoare o contemplă acum a dispărut.

V-am descris ce trebuie să facă un clarvăzător pentru ca, așa cum se spune, să se întoarcă prin *Cronica Akasha* spre o stare anterioară a sistemului nostru planetar, căci prin faptul de a-și fi flxat privirea clarvăzătoare asupra Lunii el a surprins o stare anterioară a sistemului planetar. Dacă încercăm să descriem acest fapt acum, se poate vedea cum s-a comportat sistemul nostru planetar înainte să apară Pământul actual. Și pentru că procedăm în așa fel încât învățăm să cunoaștem stadiul anterior nașterii Pământului nostru actual, prin aceea că focalizăm ce a rămas în Lună ca memorie a sa, din această cauză ne-am obișnuit să numim stadiul anterior al Pământului stadiul lunar. În orice caz, o lămurire deplină a întregii situații o putem avea abia atunci când din starea de clarvedere pe care am dezvoltat-o pentru a ajunge la o imagine-amintire a sistemului planetar trecem din nou la starea de conștiență obișnuită și încercăm să ne clarificăm în ce constă deosebirea. Diferența constă în aceea că trebuie să încercăm să aducem ambele impresii într-un fel de consonanță, dar această acțiune este posibilă numai dacă facem abstracție de Lună. Căci privirea obișnuită exterioară a conștienței normale nu ne spune prea mult despre Lună. Dumneavoastră știți desigur că astronomia oficială încearcă prin mai multe mijloace să obțină informații despre Lună, dar, în general, observația exterioară nu spune prea mult. Mai degrabă trebuie să comparăm o anumită observație clarvăzătoare a Pământului, așa cum este el în prezent, ca un corp ceresc, cu rezultatul observatiilor exterioare. Când excludem tot ce este fizic în ceea ce apare în fața ochilor noștri fizici, în diferitele regnuri ale naturii și contemplăm apoi Pământul prin clarvedere, ni se dezvăluie că acesta, care ca planetă fizică se află nemijlocit sub noi și în jurul nostru, se prezintă ca o stare evoluată a ceea ce fusese mai înainte Luna. Dacă vom compara cele două impresii vom fi în situația să punem următoarea întrebare: Cum a rezultat o stare din cealaltă? Atunci obținem, ca de la sine, prin privirea clarvăzătoare lucrarea care s-a efectuat pentru ca o stare veche a Pământului, pe care tocmai am desemnat-o ca fiind starea sau stadiul lunar, să treacă la stadiul actual al Pământului. Și avem impresia că această trecere de la un stadiu la altul s-a realizat de către acele entități spirituale pe care le-am numit, în ordinea Ierarhiilor, Spiritele formei. Așa obținem posibilitatea de a pătrunde în devenirea planetei, în stadiile ei timpurii. Acum se pune problema: Putem pătrunde cu privirea și mai departe în urmă? Această posibilitate trebuie să o luăm în considerare chiar și numai pentru motivul că în felul acesta vom înțelege în adevăratul lor sens entitățile spirituale care participă la formarea acestor corpuri cerești.

Ca o a doua încercare de observație ocultă, să facem încă o dată abstracție de Pământul nostru și de Luna noastră și mai ales de tot ce are caracter de lună în sistemul nostru planetar, și, atât cât putem să o facem, să ne transpunem în starea unei alte planete sau chiar a unui număr mai mare de planete și să comparăm aceste stări între ele. Vă rog să remarcați că eu vă prezint acum fapte adevărate, care pot apărea în conștiența clarvăzătoare. Este posibil ca privirea clarvăzătoare, chiar dacă nu concomitent - de multe ori chiar situația dată nu permite acest lucru -, să fie îndreptată spre unele planete din sistemul nostru solar și să cunoască ce impresii se primesc de la alte planete tot din sistemul planetar. Dacă se cercetează astfel o planetă sau mai multe nu se obține prea mult, nu se primește nici o reprezentare clară. Dar se obține imediat o reprezentare clară dacă se procedează într-un anumit mod cu impresiile sale clarvăzătoare. Vreau din nou să prezint o comparație, pentru a fi și mai clar ceea ce vreau să spun. Să presupunem că v-ați aminti ceva ce ați trăit când aveați vârsta de 18 ani și ați spune:

Când eram la 18 ani am avut față de această trăire un punct de vedere pentru care eram atunci pregătit. Dar lucrurile vor fi mai clare poate dacă mă voi referi şi îmi voi aminti şi o altă experiență trăită. Despre aceleaşi lucruri, de care mi-am amintit, am mai avut o impresie şi când aveam 25 de ani. Vreau să compar acum ambele impresii. Încercați să vă clarificați ce câştigați în viață dacă comparați aceleaşi lucruri, separate în timp. Veți obține o impresie globală în care o impresie o luminează pe cealaltă. Printr-un asemenea exercițiu de comparare veți realiza un fel de metodă aritmetică şi veți produce, de fapt, ceva cu totul nou în reprezentările rezultate din colaborarea ambelor impresii pe care le aveți din amintire. Aşa trebuie să procedeze clarvăzătorul când experiența i-a reuşit, să lase ca privirea clarvăzătoare să-i fie impresionată, să zicem, de Marte, de Mercur, de Venus, de Jupiter etc. Acum el nu mai trebuie să privească fiecare din aceste impresii separat, ci trebuie să le compare, să le lase să interacționeze, să creeze relații între ele. Dacă se consacră acestei activități, va căpăta o nouă impresie. Cu ceea ce a dobândit prin compararea acestor impresii a obținut o reprezentare-amintire a sistemului planetar. Din nou, nu este un stadiu care să fie posibil în prezent, ci o stare care a fost posibilă în trecut, căci exprimă ceva care, la fel cum am descris mai înainte pentru stadiul lunar, reprezintă cauza a ceea ce există în prezent în sistemul planetar.

O impresie pe care o primim în felul acesta are particularități cu adevărat atotcuprinzătoare. Ceea ce trebuie prezentat cu reprezentări aparent aride, ține, de fapt, de impresiile cele mai deosebite pe care le poate avea un om. Iar dacă am dori să explicăm în ce constă caracteristica acestei impresii, va trebui să alegem tot o comparație. Mărturisesc că nu aş putea să vă ofer ceva mai bun decât ceea ce vă spun acum pentru a descrie impresia pe care o primeşte omul în felul acesta.

Nu stiu dacă dumneavoastră ați avut vreodată, în viața fizică, următoarea impresie. Fără îndoială că ați plâns cândva, aceasta în mod sigur, că tristețea v-a umplut ochii de lacrimi şi ați avut compasiune pentru ființele care au fost în jurul dumneavoastră. Dar mai poți avea şi o altă impresie. Există cu siguranță mulți printre dumneavoastră care cunosc impresia care ne este produsă de o descriere captivantă şi emoționantă dintr-o operă de artă, dintr-un roman, de exemplu; citim o scenă despre care ştim sigur că nu este reală, dar care ne impresionează până la lacrimi. Nu ne gândim dacă ceea ce citim este o realitate sau nu, ci luăm lucrurile povestite, care de fapt există numai în imaginație şi în sentimente, în aşa fel încât acționează ca o realitate şi ne storc şuvoaie de lacrimi. Cine a avut vreodată această impresie, acela are o reprezentare despre ce înseamnă ca, prin ceva spiritual, despre care nu-ți dai osteneala să te întrebi dacă are la bază o realitate sensibilă, să ajungi la o astfel de impresie care nu te lasă să te gândeşti la nimic altceva, decât la ceea ce cuprinde şi împinge pe cineva să se apropie de el însuşi, ceva ce-ți umple sufletul printr-un act normal de percepție al conştienței obişnuite.

Despre o asemenea impresie trebuie să vorbim, dacă vrem să descriem starea de care este cuprins cineva când compară impresiile pe care le primeşte conştiența clarvăzătoare de la fiecare planetă în parte. Este vorba de o trăire care acționează numai prin interioritatea noastră, ca o impresie sufletească. Apoi se obține un concept real despre ce este propriu-zis o inspirație, când omul ştie lucruri pentru care există numai un impuls de cunoaştere venit din interior. Nimeni nu înțelege, de exemplu, conținutul Evangheliilor în mod real, dacă nu le poate compara în ce priveşte impresia lor cu o impresie ca cea care a fost descrisă chiar acum. Căci Evangheliile sunt scrise din inspirație; trebuie doar să mergem la textul lor original. Dar mult mai puternică este impresia pe care o primim, în modul arătat, prin comparația impresiilor obținute de la fiecarei planetă în parte.

Acesta este unul din aspectele pe care aş dori să-l amintesc despre această impresie. A1 doilea este că această impresie nu o poate primi fără piedici cel care nu este apt cel puțin pentru o clipă - în epoca noastră abia am putea găsi persoane apte pentru perioade mai lungi decât clipe - să simtă, fără odihnă compasiune şi iubire, să înlăture complet egoismul din

sufletul său, căci cea mai mică nuanță de egoism cu care s-ar uni această impresie acționează imediat în mod negativ şi cel în cauză ar avea, în loc de ceea ce am arătat, o stare ca o încețoşare şi o deprimare a conştienței. Conştiența se întunecă, în acest caz, imediat. Din această cauză, a avea o asemenea impresie este una din trăirile de mare beatitudine.

Dacă avem norocul să primim o asemenea impresie, atunci apare ceva cu totul deosebit. Atunci, orice ai face, Soarele nu mai poate fi Soare pentru conştiență. Aşa cum îl aflăm pentru alte stări de conştiență, Soarele nu mai poate fi perceput. El încetează de a mai fi ceva izolat. Abia când vom reuşi să ne orientăm în această direcție vom avea următoarea impresie: În fața mea se află ceva, o anumită stare, şi un Soare izolat nu mai are nici un sens. Căci întregul, care apare în fața privirii oculte, îl putem avea numai dacă facem abstracție de tot sistemul nostru planetar şi ne oprim doar asupra Soarelui actual, înlăturând impresia fizică asupra sa. Aceasta se poate realiza cel mai bine dacă încercăm să obținem impresia ocultă despre Soare nu în timpul zilei, ci noaptea. Desigur, pentru impresia ocultă, faptul că noaptea Pământul fizic se află în fața Soarelui nu este un motiv pentru a nu primi impresii de la Soare, căci pământul fizic este de nepătruns pentru privirea fizică, nu şi pentru ochiul ocult. În schimb, dacă încercăm să îndreptăm privirea ocultă asupra Soarelui la lumina strălucitoare a zilei atunci apar turburări atât de mari, încât nu se poate obține o impresie ocultă despre Soare fără daune fizice. De aceea, în vechile Misterii, discipolii nu erau lăsați să realizeze în timpul zilei o impresie ocultă despre Soare, ci erau îndrumați să învețe să cunoască în mod ocult Soarele, în caracteristicile sale specifice, în timpul când pentru ochiul fizic era invizibil, şi momentul cel mai potrivit era miezul nopții. Ei erau îndrumați să-şi îndrepte privirea ocultă asupra Soarelui la miezul nopții. De aceea, veți găsi în unele descrieri ale vechilor Misterii, printre diferite lucruri care astăzi, cel mai adesea, nu sunt înțelese, de exemplu în Misteriile egiptene, această frază: Discipolul trebuie să vadă Soarele la miezul nopții (Nota 4).

Diletantii au născocit felurite explicații pentru a interpreta această vedere a Soarelui la miezul nopții, prin diferite simboluri care mai de care mai năstrușnice. De obicei, se ignoră total faptul că pentru a înțelege în modul cel mai corect lucrurile comunicate prin scrierile oculte trebuie să le interpretăm cât mai puțin în mod simbolic, ci să luăm pe cât posibil lucrurile *ad litteram*. Pentru interpretări simbolice se simte îndreptățit mai ales omul modern, deoarece conştiența actuală nu mai este predispusă să înțeleagă aceste fapte venite din vechime. Pentru cei care au o gândire mai corectă, ar trebui să fie clar că în scrierile antice era un obicei de a se spune lucrurilor pe nume, de a vorbi foarte exact. Aş dori aici, ca o paranteză, să atrag atenția asupra a ceva ce ar fi putut fi inclus în conferința publică ținută acum două zile (Nota 5), în legătură cu Kriemhilde. Se povesteşte că, după ce Siegfried a murit, ea a reținut pentru sine comoara Nibelungilor, făcând prin aceasta o faptă bună, dar Hagen i-a luat-o şi a asvârlit-o în Rin, iar când mai târziu Kriemhilde i-a cerut-o, la regele Atilla, Hagen nu i-a dezvăluit locul unde se află. Ei bine, vedeți dumneavoastră, acest pasaj este relatat amănunțit în *Cântecul Nibelungilor* pentru a arunca lumină asupra unor lucruri. Eu am găsit la comentatorii de simboluri din povestea Nibelungilor explicații cu adevărat pline de spirit, de foarte mult spirit. Mărturisesc că ce se spune în aceste explicații pare de multe ori impresionant de spiritual. De cele mai multe ori, comoara Nibelungilor este prezentată ca simbol pentru un aspect spiritual anume. In primul rând, ar fi foarte greu să vindecăm o boală doar cu simple simboluri, după cum simbolul nu poate fi ascuns cuiva, deci nici Kriemhildei, prin aruncarea lui în Rin. Eu, cel puțin, nu-mi pot imagina că un simbol de felul celui pe care îl prezintă unii comentatori este aruncat în Rin. Mai ales, greu îmi pot închipui că s-ar putea lua cuiva ceva ce nu poate fi explicat decât ca simbol. Cine cunoaşte aceste lucruri ştie, fireşte, că este vorba de ceva cu totul deosebit, de ceva ce am putea numi talisman, un talisman de natură fizică, făcut însă astfel încât întreaga sa substanță să fie alcătuită din aur. Dar acest aur era extras din pământuri aluvionare, din ceea ce apa cară în nisipul de râu, şi toată forța pe care o are acest aur aluvionar este antrenată - acum intervine simbolul - sub forma talismanului şi acțiunea lui asupra Kriemhildei provoacă în ea forțe prin care poate

vindeca bolile. Acest talisman l-a ascuns Hagen de Kriemhilda, iar mai târziu i-a tăinuit locul. Avem aici de-a face cu ceva de natură fizică, cu un obiect absolut real, întrucât numai prin modul special în care a fost confecționat el dispunea de forțele oculte ce-i erau proprii.

Am citat acest pasaj doar ca exemplu, pentru a vă arăta cum trebuie înțelese aceste lucruri din vechile scrieri. Iată de ce trebuie luată în sens propriu expresia: Să vezi Soarele la miezul nopții. Atunci se primeşte cel mai bine de la Soare impresia ocultă despre acesta, când nu eşti stânjenit de impresia fizică, când nu vezi nimic din lumina Soarelui, când îl contempli noaptea. Atunci primeşti impresia despre Soarele prezent şi ea este asemănătoare cu ceea ce se obține prin impresia descrisă mai înainte. Se produce în felul acesta impresia unei stări încă şi mai timpurii a întregului sistem planetar, sistem căruia îi aparține şi Pământul nostru, impresia unui stadiu când Soarele nu exista ca ceva separat, ci întregul sistem planetar era, într-un anumit fel, Soare, cuprinzând inclusiv şi substanța Pământului nostru. Acest stadiu îndepărtat care era totodată şi stadiul Pământului este numit stadiul solar. Putem deci spune: Pământul nostru, înainte de a deveni ceea ce este astăzi, s-a aflat într-un stadiu lunar, iar mai înainte de acesta, într-un stadiu solar.

O impresie corespunzătoare pentru o stare încă şi mai veche a planetei noastre se poate căpăta, dacă se încearcă obținerea unei impresii oculte despre acea categorie de corpuri cereşti despre care am vorbit către sfârşitul conferinței de ieri, şi anume despre comete. A vorbi despre aceasta în amănunt ar însemna să monpolizăm tot timpul pe care îl avem la dispozitie; din punct de vedere al metodei lucrurile se prezintă însă asemănător cu ce am prezentat deja. Dacă facem din nou o comparație între ceea ce se obține prin percepția ocultă a vieții cometelor şi o reprezentare - acum este vorba să ne facem o anumită reprezentare, căci reprezentarea din amintire nu se poate compara cu ceva actual -, atunci se obține în mod nemijlocit impresia, mai departe nu se poate merge, că s-a primit o impresie a unei stări care se situează înainte de stadiul solar, stare pe care din motive întemeiate o numim stadiul saturnian. Vedeți dar cum trăirile noastre interioare, pe care le putem avea în legătură cu sistemul planetar, sunt pentru ocultişti decisive pentru reprezentarea pe care ei şi-o fac despre acest sistem planetar.

Să părăsim acum, pentru putin timp, sistemul planetar. Tot ce am expus până aici am făcut-o cu scopul de a finaliza într-o descriere de ansamblu modul în care acționează entitățile spirituale în corpurile cereşti. Va trebui însă, întrucât corpurile cereşti sunt alcătuite din regnurile naturale, să încercăm să ne formăm, tot din punctul de vedere al unui ocultist, o reprezentare asupra următoarei situații care apare în fața privirii spirituale, când lăsăm să acționeze asupra noastră fiecare regn natural, izolat.

Să pornim în cercetarea şi observarea regnurilor de la om. Când se ia în considerare ființa umană, se arată că aceasta se compune din corp fizic, corp eteric, corp astral şi din ceea ce numim entitatea Eului, Eul însuşi; toate aceste lucruri le cunoaşteti. Entitatea umană alcătuită din aceste patru mădulare unde se găseşte pentru observația spiritual-ştiințifică? Ființa cvadruplă a omului o găsim în lumea fizică, căci tot ceea ce am spus că se află în componența sa acționează asupra noastră în lumea fizică. Să trecem apoi la lumea animalelor. Când observăm un animal constatăm că şi la acesta găsim un corp fizic în sânul lumii fizice, în lumea sensibilă obişnuită, aşa cum se întâmplă şi în cazul omului. În această privință nu există nici o îndoială. Mai trebuie să admitem că şi animalul are un corp eteric şi un corp astral, aşa cum admitem că omul are un corp eteric, deoarece corpul fizic singur, în mijlocul lumii fizice, este un lucru imposibil. Aceasta se constată îndată ce omul a trecut prin poarta morții. Atunci corpul fizic rămâne într-adevăr singur în lumea fizică, dar se descompune, căci este lăsat în seama propriilor sale forțe. Cât timp omul este în viață, trebuie să existe un luptător permanent împotriva forțelor de descompunere ale corpului fizic, şi acest luptător este corpul eteric, vizibil însă numai pentru conştiența ocultă.

	Omul	Animalul	Planta	Mineralul
Lumea devachanică superioară	-	-	-	EUL
Lumea devachanică	-	-	EUL	corp astral
Lumea astrală	-	EUL	corp astral	corp eteric
Lumea fizică	EUL corp astral corp eteric corp fizic	corp astral corp eteric corp fizic	corp eteric corp fizic	corp fizic

Aceeaşi relaţie există şi la animal, astfel că şi acestuia trebuie să-i atribuim un corp eteric în lumea fizică. Apoi, întrucât suntem pe deplin convinşi că faptele şi lucrurile exercită asupra omului nu numai influenţe, dar că aceste influenţe se oglindesc în el, provoacă în el ceva ce putem numi o oglindire lăuntrică, pentru aceasta atribuim omului un corp astral, pe care îl percepe numai privirea spirituală. Exact aşa stau lucrurile şi în cazul animalelor. În timp ce planta, de exemplu, nu scoate un strigăt când se exercită asupra ei o impresie din afară, animalul se manifestă zgomotos, cu alte cuvinte, o impresie din afară apare şi ca trăire lăuntrică. Privirea ocultă ne dezvăluie că o trăire interioară este posibilă numai dacă există un corp astral. În schimb, la animal, dacă rămânem în cadrul fenomenelor lumii fizice, nu putem vorbi despre un Eu. Acest lucru are un sens cel mult pentru anumiţi filosofi moderni care se iau numai după analogii. Dacă mergi însă numai pe analogii, atunci poţi afirma tot felul de lucruri. Există astăzi chiar teosofi cărora le insuflă un anumit respect când un cercetător al naturii, care a devenit renumit, Raoul France (Nota 6), atribuie şi plantelor suflet şi nu face deosebire între ce înseamnă suflet la animal şi ce înseamnă la plantă. El constată, ceea ce este corect, că există anumite plante care atunci când o mică insectă vine în apropierea lor îşi strâng frunzele, o prind şi o devorează. Un asemenea observator exterior spune: Acolo unde exterior, în natură, apare ceva care aparent este asemănător cu atragerea hranei şi devorarea acesteia, acolo trebuie să existe un lucru asemănător cu ceea ce există la fiinţele care caută şi apoi consumă hrana printr-o pornire sufletească, interioară. Ei bine, eu cunosc ceva care, de asemenea, atrage mici vietăţi, dar căreia în orice caz, nu i se poate atribui un suflet, după modelul filosofilor moderni ai naturii. Este vorba de o cursă de şoareci în care se găseşte slănină. Aceasta atrage şi ea vietăţi mici, şi dacă am proceda ca filosofii naturii, ar trebui să atribuim un suflet, cum se atribuie plantei carnivore *Dionaea muscipula*, şi cursei, căci şi aceasta atrage şoareci când este bine garnisită cu slănină. Toţi aceşti cercetători care ţin seama numai de aspectele exterioare nu ar trebui să uite acea năzuinţă care există la multi oameni cu convingeri spirituale şi care le dă satisfacţie când vine vorba de spirit.

În această privinţă, chiar în cadrul literaturii germane, unii susţin că au fost scoase la iveală multe lucruri frumoase, dar un ocultist ar spune că s-au făcut multe prostii. Aşa cum nu se poate vorbi în cazul unei plante carnivore sau al oricărei alte plante despre un suflet animal asemănător celui al fiinţelor însufleţite, dacă privim lucrurile în mod imparţial, nu se poate spune nici despre un animal oarecare că ar avea un Eu. Animalul nu are un Eu aici, în lumea fizică. Doar cercetarea ocultă ne conduce la Eul animalului. Dar acest Eu nu se află în lumea în care se află Eul omului. Eul animalului este desprins de corpul său fizic, astfel că pentru a-l găsi trebuie să pătrundem într-o altă lume, pe care învăţăm să o cunoaştem dacă ne ridicăm cu privirea ocultă până la acest Eu animal. Şi dacă nu ne place să facem fel de fel de clasificări şi scheme şi să spunem că lumea constă din planul fizic, din planul astral, din planul mental ş.a.m.d., dacă, deci, nu ne place acest gen de expunere, deoarece sensul cuvintelor nu ne lămureşte prea mult, atunci trebuie să procedăm altfel. Chiar şi în unele lucrări teosofice (Nota 7) se vorbeşte foarte mult de „Logos" dar nu am găsit că s-ar suscita prin acest cuvânt reprezentări despre ceea ce este cu adevărat Logosul. De regulă, am constatat că autorii acestor cărţi ştiu despre Logos numai că se compune din cinci litere. Dar

îndată ce încercăm să ajungem cu adevărat la reprezentări concrete, pentru ca să reținem ceva în mintea noastră, acestea se prefac în fum. Chiar dacă se spun fel de fel de lucruri despre Logos, că el țese etc. etc., o conştiență care se vrea concretă nu va şti cum să se descurce. Logosul este ceea ce este, dar cu siguranță un păianjen nu este, şi ceea ce face nu poate fi în nici un caz o țesătură. În concluzie, nu este bine să folosim abstracțiuni pentru a suscita reprezentări atunci când este vorba de lucuri care depăşesc lumea fizică a omului.

Este cu totul altceva când privirea ocultă caută la animal ceea ce la om se descoperă deja în lumea fizică, în toate faptele şi modurile de a proceda ale sale: Eul. Eul se găseşte şi la animal, dar nu aici, în lumea în care are corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, ci într-o lume suprasensibilă care apare numai dacă se îndepărtează vălul lumii obişnuite, care ascunde ceea ce se găseşte imediat după lumea sensibilă. Putem spune, aşadar: Eul animalului trebuie căutat într-o lume suprasensibilă. Şi despre acest Eu al animalului mai trebuie să adăugăm: El apare acolo, în fața noastră, ca o realitate, dar în lumea fizică nu se manifestă ca o individualitate, şi acest lucru îl putem înțelege dacă ne îndreptăm atenția asupra unor categorii de animale, asupra unei haite de lupi, a unei turme de oi ş.a.m.d. Şi aşa cum ambele noastre mâini cu cele zece degete, sau ambele noastre picioare au toate un singur suflet care, la rândul său, este purtătorul unui Eu, tot astfel un grup de animale alcătuite la fel au un astfel de Eu, pe care însă nu îl găsim în lumea fizică; aici el doar îşi trădează existența. Cel pasionat de abstracțiuni, materialistul de azi, spune: În animal este real doar ceea ce se vede cu ochii fizici, şi dacă ne formăm conceptul de „lup" sau conceptul de „miel" ele nu sunt decât simple concepte. Pentru ocultist ele nu sunt simple concepte care există în noi, ci sunt imagini oglindite ale unei realități, ceva ce nu există în planul fizic, ci se află într-o lume suprasensibilă. Totuşi, acest ceva îşi trădează existența, cu putină reflecție, deja pe plan fizic. El revelează faptul că în afară de ceea ce putem percepe cu simțurile mai există ceva ce nu poate fi perceput în lumea fizică, dar care are importanță pentru forțele lăuntrice ale animalului. Aş dori să atrag atenția celor care consideră ideea de lup un simplu concept, care nu trebuie să corespundă nici unei realități, asupra următorului experiment. După cum ştim, lupul mănâncă miei. Hrăniți lupul cu miei atâta timp cât este necesar ca întreaga materie fizică să se transforme, aşa cum au arătat ştiințele naturale; astfel în timpul în care îşi înlocuieşte corporalitatea lupul a mâncat numai miei. Acum lupul are în el numai miei. Ceea ce este vizibil la lup, adică materia fizică, provine de la miei. Vedeți apoi dacă lupul a devenit miel. Dacă nu a devenit miel, atunci nu aveți nici un drept să spuneți că ideea, conceptul de lup se epuizează numai în ceea ce poate fi perceput fizic, ci are în el şi ceva suprasensibil, care nu poate fi găsit mai înainte de a pătrunde în suprasensibil. Aşa cum cele zece degete ale mâinilor aparțin unui singur suflet, la fel şi toți lupii aparțin unui Eu-grup, iar lumea în care se găseşte Eul-grup o numim concret lumea astrală.

În ceea ce priveşte plantele, o considerație asemănătoare ne conduce la concluzia că în planul lumii fizice la plantă găsim numai corpul fizic şi corpul eteric. Şi tocmai aceasta este cauza pentru care planta, având numai corp fizic şi corp eteric, nu țipă când este rănită. Deci, putem spune: În lumea fizică există numai corpul fizic şi corpul eteric al plantei. Dacă cercetăm cu privirea ocultă, adică ne transpunem pur şi simplu în lumea în care se găseşte Eul-grup al animalelor, adică în lumea astrală, vom găsi acolo referitor la lumea vegetală ceva caracteristic. Vom afla că şi în lumea plantelor există durere. Când planta este smulsă din pământ cu rădăcina se manifestă o durere asemănătoare cu aceea când smulgem un fir de păr dintr-un organism animal şi această durere este resimțită de întregul organism. Dar în legătură cu procesul de creştere al plantei apare şi fenomenul vieții conştiente. Încercați să vă reprezentați fenomenul de încolțire - de ieşire a plantelor, primăvara, din pământ. Acest fenomen corespunde unui anumit sentiment care apare la unele entități spirituale care aparțin de Pământ, care includ Pământul în atmosfera lor spirituală. Dacă vrem să descriem acest sentiment, aceasta se poate face printr-o comparație cu sentimentul pe care îl avem în conştiența noastră seara, când trecem din starea de veghe în starea de somn. Aşa cum atunci conştiența începe treptat să se atenueze, la fel simt aceste spirite ale Pământului când plantele

au început să germineze, primăvara. Ulterior, o dată cu veştejirea şi uscarea care se produce în lumea plantelor, alte entităţi spirituale, care sunt legate de atmosfera Pământului, au acelaşi sentiment pe care îl are omul când se trezeşte dimineaţa. Putem spune deci: Există fiinţe ataşate de organismul terestru care dezvoltă un sentiment asemănător celui pe care îl are corpul nostru astral în momentul când ne culcăm sau când ne trezim. Dar nu este permis să facem comparaţii abstracte. Aici, ar fi mult mai potrivită comparaţia dintre fenomenul de germinare al plantelor, primăvara, şi sentimentul pe care îl avem când ne trezim şi dintre fenomenul de uscare a plantelor, toamna, şi sentimentul pe care îl avem când adormim. Totuşi adevărată este situaţia inversă, căci entităţile despre care este vorba acum simt toamna un fel de trezire, şi simt ca un fel de adormire atunci când plantele sunt, primăvara, în germinare. Aceste entităţi nu sunt de fapt decât corpul astral al plantelor şi îl găsim acolo unde se află şi Eul-grup al animalelor. Corpul astral al plantelor există, aşadar, în aşa-zisul plan astral.

Dar în legătură cu plantele trebuie să vorbim şi despre un Eu, şi pentru aceasta vom recurge tot la investigaţia ocultă. Eul plantelor se arată tot ca un Eu-grup, ca ceva ce ţine de un întreg grup de plante cu aceeaşi formă, aşa cum am constatat şi la Eul-grup al animalelor. Dar va fi o acţiune zadarnică să căutăm Eul-grup al plantelor acolo unde am găsit corpul lor astral şi unde este şi Eul-grup al animalelor, adică în planul astral. Va trebui, dimpotrivă, să mergem într-o lume suprasensibilă şi mai înaltă; trebuie să urcăm dincolo de lumea astrală, într-o lume pe care o simţim că se află mult mai sus. Abia într-o astfel de lume putem să situăm Eul-grup al plantelor. Dacă cercetăm această lume în care este de găsit Eul-grup al plantelor, putem să-i dăm un nume. O numim, fără ca numele să aibă vreo importanţă, lumea devachanică.

În cazul mineralelor - şi acest lucru este uşor de recunoscut -, în lumea fizică se află numai corpul fizic. Tocmai prin aceasta ne apare mineralul ca reprezentând anorganicul, neviul. Corpul lor eteric îl găsim în lumea în care se află Eurile-grup ale animalelor şi corpurile astrale ale plantelor. Dar nu găsim acolo nimic ce ar arăta, într-un fel oarecare, că fiinţa mineralului are sentimente. Totuşi şi mineralul este viu. Constatăm chiar că această viaţă a mineralului durează nesfârşit de mult, are o creştere şi o evoluţie care se manifestă în feluritele minerale şi în feluritele forme minerale, pe scurt, găsim viaţa minerală, polimorfă a planetei, în planul astral. În faţa unui mineral, noi ştim să recunoaştem că el nu este mult diferit de propriile noastre oase, care au o structură minerală, dar care sunt totuşi legate de viaţa noastră. Deci, tot ce este mineral este şi legat de ceva viu, numai că acest viu îl găsim numai în planul astral. Dacă ne oprim, ca să spunem aşa, în mod ocult în lumea în care sunt Eurile-grup ale plantelor, vom remarca faptul că lumea minerală este legată şi de altceva, şi anume de sentimente, adică de ceva de natură astrală. Când pietrele sunt sfărâmate într-o carieră, pe planul astral nu se constată că ar fi vorba de ceva de natură sentimentală, dar în planul devachanic vedem imediat că atunci când piatra este lovită şi sfărâmată, când se desprind din ea bucăţi, apare ceva asemănător cu un sentiment de plăcere, un fel de desfătare. La om şi la animal, în asemenea cazuri, apar sentimente contrarii. Dacă un animal sau un om este tăiat sau lovit sau i se smulge păr de pe cap, se simte durere. La minerale, situaţia este contrară: când zdrobim un mineral, acesta simte satisfacţie. Dar dacă într-un pahar cu apă am dizolvat sare de bucătărie şi dacă urmărim cu privirea ocultă spre lumea devachanică, faptul că sarea începe să cristalizeze din nou provoacă durere, se simte durere în acel loc. Aşa se prezintă lucrurile peste tot în viaţa mineralelor, ori de câte ori un element lichid formează prin cristalizare ceva solid. Aşa a fost, de fapt, şi în cazul formării Pământului care, în trecut, se găsea într-o stare fluidă, era moale. Elementul solid, pământul, s-a format încetul cu încetul din ceea ce era lichid, iar acum noi păşim pe teren solid şi arăm pământul cu plugurile, producându-i prin aceasta nu durere, ci, dimpotrivă satisfacţie. În schimb, pentru entităţile legate de Pământ şi care constituie regnul astral al planetei, nu a fost un lucru plăcut faptul că au trebuit să se comprime pentru ca să fie posibilă viaţa omului pe planetă. De aceea, entităţile care constituie corpurile astrale din spatele pietrelor au trebuit să rabde dureri

peste dureri. În regnul mineral, entitatea suferă o dată cu înaintarea procesului de maturizare a Pământului. Este un simțământ cu totul aparte pe care îl ai când, prin cercetarea ocultă, recunoşti această realitate, şi ne amintim de celebrul citat al unui initiat: „Orice creatură geme şi suferă de durere aşteptând mântuirea, aşteptând venirea unui copil" (Nota 8). Despre aceste lucruri se citeşte în mai toate scrierile bazate pe doctrinele oculte. Aceste scrieri oferă mult şi minții celei mai simple, dar şi mai mult celui care poate percepe totul sau cel puțin o mare parte din acestea. Oftatul şi gemetele regnului mineral, care trebuie să se producă deoarece procesul cultural al Pământului are nevoie de un teren solid, Pavel le numea cu un termen generic: suspinul întregii făpturi.

Aceste manifestări au loc în acele entități care se află la baza regnului mineral, reprezentând corpul astral al acestuia, şi pe care le găsim în lumea devachanică. Eul propriu-zis, respectiv Eul-grup al regnului mineral, trebuie căutat într-o lume situată încă şi mai sus, şi pe care o vom numi lumea Devachanului superior. Aici găsim Eurile-grup ale mineralelor. Trebuie să vă dezobişnuiți de reprezentarea de a identifica ceea ce numim corp astral cu lumea astrală. Corpul astral al mineralului trebuie căutat în planul devachanic, iar corpul eteric al acestuia, dimpotrivă, în lumea astrală; Eul-grup al animalelor trebuie căutat tot în planul astral, în schimb corpul astral al animalelor, ca şi al oamenilor, în lumea fizică. Corpul astral nu trebuie confundat cu lumea astrală. Aşa cum ni se înfățişează lumea, putem spune: Ceea ce găsim la o ființă ca mădulare constitutive nu trebuie identificat cu lumile corespunzătoare, ci trebuie să ne obişnuim să presupunem existența unei diferențieri între entități diferite. O cercetare ocultă riguroasă ne dezvăluie aceasta în mod foarte clar. Vom găsi astfel, în lumea Devachanului superior, doar Eurile-grup ale mineralelor. Am prezentat în felul acesta relațiile entităților diferite ale regnurilor naturale cu lumile superioare şi acest fapt poate constitui o bază pentru căutarea relațiilor diverselor regnuri naturale cu entitățile creatoare ale Ierarhiilor care acționează pretutindeni în lume, aşa cum le cunoaştem după cele arătate mai înainte.

CONFERINȚA a IX-a

Helsingfors, 13 aprilie 1912

În ultima noastră expunere am arătat care este relația forțelor spirituale care acționează în ființele care aparțin regnurilor naturale ale Pământului cu ceea ce se vede în exterior. Să ne amintim, pe scurt, cum am abordat aceste lucruri, deoarece este necesar ca asemenea aspecte, care formează partea esențială a temei pe care ne-am propus să o dezvoltăm aici, să fie explicate mai pe larg, spre a ne conduce la ceea ce trebuie să culmineze propriu-zis în conferințele noastre: o înțelegere de ansamblu a interacțiunii vii a ființelor diverselor Ierarhii şi ale descendenților acestora în corpurile cereşti şi în regnurile naturale. Am spus că omul, pe planul fizic, are active cele patru mădulare componente ale entității sale, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul. Am demonstrat apoi că, în ce priveşte regnul animal, acesta are active pe planul fizic numai trei mădulare, corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral; în schimb Eul-grup se află în planul astral. Am văzut în continuare că, în ce priveşte plantele, acestea au active în planul fizic corpul fizic şi corpul eteric, în planul astral au corpul astral şi în planul devachanic Eul-grup. La regnul mineral, găsim în planul fizic numai corpul fizic, corpul eteric se află în planul astral, corpul astral în planul devachanic, iar în ceea ce numim planul devachanic superior se află Eul-grup al mineralelor.

Vreau să pătrundem acum mai mult în ce înseamnă toate acestea în realitate. Până acum am putut să spunem că privirea ocultă, care ne ridică până în prima lume suprasensibilă ce se află imediat deasupra lumii noastre, nu întâlneşte în cadrul lumii fizice la animal ceea ce găseşte la om, adică Eul; ceea ce numim Eu la om, la animal poate fi găsit numai în lumea astrală, în lumea suprasensibilă şi abia acolo îşi are punctul de plecare al activității sale. Constatăm că

ştiinţa ocultă nu poate atribui animalului, în lumea fizică, Eul. Ea nu-i contestă animalului Eul, dar spune că acesta se găseşte doar în lumea astrală.

Se poate uşor susţine obiecţiunea că şi la animale, în special la animalele superioare, la primate, s-ar putea vorbi de existenţa unui Eu în planul fizic, în timp ce corect ar fi să se spună doar că animalele, având în vedere multiplele lor funcţiuni şi abilităţi, dau dovadă de o extraordinară inteligenţă, o minunată putere de înţelegere, astfel că unele actiuni ale animalului pe planul fizic s-ar putea foarte bine compara cu ceea ce face şi omul pe planul fizic. Trebuie să spunem că cine se exprimă astfel nu a înţeles principiul de bază al acestor lucruri. Nimănui din cei care pătrund în aceste lucruri nu-i trece prin minte că, de exemplu, ceea ce noi numim forţe sufleteşti umane s-ar putea contesta animalelor în planul fizic. Nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Aici îşi au originea cele mai felurite erori şi neînţelegeri. O asemenea neînţelegere o întâlnim la un anumit darwinism materialist al zilelor noastre când se spune: Voi antroposofii vedeţi lucrurile ca şi cum omul trebuie situat neapărat pe o treaptă superioară de spiritualitate faţă de animal, în timp ce se poate observa câtă inteligenţă dezvoltă un animal. Există atât de multă inteligenţă, chiar şi atât de multă morală instinctivă în lumea animalelor, încât se poate ca tot ce deţine omul în forţele sale sufleteşti să reprezinte un fel de treaptă superioară a ceea ce se găseşte deja în regnul animal. Punctul de vedere asupra a ce se întâmplă în această privinţă este cu totul deplasat. Unei abordări lipsite de idei preconcepute nu-i va trece prin minte să conteste chiar şi regnului animal înţelegere şi înţelepciune. Este suficient să ne clarificăm unele fapte, ca acela că omenirea a ajuns relativ târziu la descoperirea hârtiei în cursul evoluţiei sale culturale. În expunerile care prezintă istoricul descoperirii hârtiei, aceasta este prezentată ca o mare cucerire datorată inteligenţei umane, şi într-o anumită privinţă este într-adevăr un semn al progresului uman. Dar viespile au deţinut această artă cu milioane de ani înainte, căci ceea ce fac viespile în cuiburile lor este chiar hârtie. Deci, s-ar putea spune: Ceea ce produce raţiunea umană, găsim în regnul animal, chiar la specii situate jos de tot. Dar, repet, o gândire clară, lipsită de prejudecăţi, nu poate contesta în nici un caz regnului animal forţele sufleteşti umane, ca atare. Este foarte adevărat că noi, care ne situăm pe terenul ocultismului, suntem chiar convinşi că inteligenţa şi raţiunea acţionează mult mai precis, mult mai sigur la animal decât la om. Diferenţa este că la om toate aceste forţe sufleteşti se raportează la un Eu care se dezvoltă independent în lumea fizică şi parcurge chiar prin educaţie o evoluţie independentă. Când ne referim la un grup de indivizi aparţinând aceleiaşi specii animale, noi ştim că prin specia din care fac parte este condiţionat ciclul dezvoltării lor, aşadar, cu totul altfel decât la om, care se dezvoltă în mod individual.

Dacă ne îndreptăm atenţia asupra ansamblului regnului animal, găsim în cadrul lumii animale cele mai variate forme, foarte diferite unele de altele, cu totul altfel decât sunt diferenţele dintre rasele umane. Pe tot întinsul globului pământesc găsim, fireşte, şi o mare diversitate la rasele umane, dar comparaţi aceasta cu infinita varietate a animalelor, de la speciile cele mai rudimentare la speciile mai avansate, şi veţi remarca cât de mare este diferenţierea din regnul animal. Cu totul altfel decât la om. De unde provine aceasta? Ne apropiem de un răspuns dacă mai întâi ne întrebăm: Cine creează diversele specii din regnul animal, diversele feluri de animale pe care le găsim răspândite pe glob?

Aici privirea ocultă ne relevă că ceea ce produce diversitatea speciilor de animale nu depinde numai de influenţa mediului geografic, ci, dimpotrivă, varietatea animalelor şi a formelor îşi are originea în spaţiul ceresc sau mai exact spus în diverse puncte ale spaţiului ceresc, pentru că forţele care creează o anumită formă se află într-un alt punct al spaţiului ceresc decât forţele care creează altă formă. Forţele care creează diversele forme de animale afluează spre planeta noastră din alte planete ale sistemului solar. Întregul regn animal îl putem împărţi, de fapt, în şase sau şapte grupe principale care au Euri-grup superioare. Aceste Euri-grup superioare îşi au impulsurile lor de acţiune în cele şase-şapte planete principale care aparţin de sistemul nostru solar, astfel că din punct de vedere spiritual forţele care alcătuiesc grupele

principale ale animalelor acționează dinspre planete. Cu aceasta am spus ce înseamnă de fapt să vorbeşti în mod real despre Euri-grup la animale. Înseamnă că în animal trăiesc forțe a căror entitate nu trebuie căutată în nici un caz pe Pământ, ci în afara Pământului, în spațiul ceresc, şi anume în lumea planetelor. Este ca şi cum regenții formelor principale ale grupelor de animale trăiesc pe planetele noastre şi ei au trebuit să se retragă pe aceste planete pentru a putea acționa cu forțele lor de la distanțele potrivite, din direcțiile corespunzătoare, spre Pământ. Dacă planetele ar trimite numai astfel de forme spre Pământul nostru, nu am avea în fapt o varietate atât de mare în regnul animal cum există în prezent, ci ar exista şapte forme principale. Într-o perioadă de timp extrem de îndepărtată au existat într-adevăr numai şapte forme principale în regnul animal. Dar aceste forme erau foarte mobile, determinabile, aveau oarecum o structură plastică, maleabilă, puteau fi uşor transformate, se putea trece de la o formă la altă formă, diferită, şi, mai târziu, chiar aşa s-a întâmplat. Cele şapte forme principale primordiale au rămas departe, în acel trecut extrem de îndepărtat. Apoi s-au asociat alte forțe, care au acționat asupra forțelor planetelor, sprijinindu-le sau inhibându-le.

Va trebui să vă vorbesc acum despre cum apar aceste alte forțe. Când ne îndreptăm privirea obişnuită în afară, spre întinderile cerului, impresia generală este că totul este uniform. Dar lucrurile nu stau aşa. Dacă ne îndreptăm privirea într-o direcție oarecare, în spațiu, în fața cercetătorului ocult apare ceva cu totul diferit decât atunci când priveşte într-o altă direcție a spațiului. Spațiul nu este nicidecum omogen, nu este acelaşi în toate părțile, ci din diverse direcții ale Cosmosului acționează forțe diferite, în funcție de locul de unde vin.

Întregul spațiu cosmic este plin de entități spirituale apartinând diferitelor Ierarhii, care acționează în mod diferit asupra Pământului, din diverse direcții. În acele timpuri străvechi, când oamenii aveau o anumită clarvedere primordială, primitivă, acest lucru era foarte clar oamenilor. Ei spuneau: Când îmi îndrept privirea într-o anumită perioadă a zilei spre o direcție pe cer, mă întâmpină unele forțe, dacă mă uit într-o altă direcție mă întâmpină alte forțe. Oamenii percepeau, de asemenea, că din anumite puncte veneau din spațiul cosmic forțe precis determinate, deosebit de importante pentru Pământ. Aceste forțe erau grupate în mod ordonat în cercul de stele din spațiul ceresc, cerc pe care omul acelor timpuri îndepărtate l-a numit „Zodiac" sau „cercul animalelor"*. În toate timpurile s-a vorbit de Zodiac şi aceasta nu în mod zadarnic, căci oamenii îi cunoşteau însemnătatea. În spațiul ceresc lucrurile se petrec astfel, încât forțele care acționau dinspre planeta Marte asupra Pământului şi au realizat în animalitatea încă plastică una din cele şapte forme principale acționează diferit, după cum Marte se află într-o parte a Zodiacului sau în alta. Apoi Zodiacul a fost împărțit în 12 semne, care apar în mod natural ca nişte constelații, şi după cum forțele lui Marte, care sunt hotărâtoare pentru o formă de animal, se află în constelația Berbecului sau a Taurului, sau într-o altă constelație, acțiunea lor este diferită. În felul acesta s-au individualizat cele şapte forme principale. Din acestea rezultă apoi o mulțime de posibilități pentru nenumăratele forme de azi. Şi dacă ne gândim că, de exemplu, Marte poate acționa în mod hotărâtor când se află în constelația Leului, astfel încât înlocuieşte influența acestei constelații cu privire la Pământ, sau când se află într-o altă parte, la fel de influent când Pământul este între Soare şi Marte, atunci apare un număr şi mai mare de posibilități. Toate acestea sunt forțe care au acționat împreună pentru a diferența cele şapte grupe principale ale regnului animal. Aşa s-a creat multitudinea de forme animale pe Pământ, prin aceea că planetele sunt reşedința sufletelor-grup şi Eurilor-grup ale animalelor, de unde ele îşi revarsă forțele asupra Pământului, îndeplinindu-şi misiunea. Numai prin faptul că fiecare Eu-grup al unei forme de animal, care trebuie să acționeze în jos dinspre Marte, a ales acest loc de pe cer îşi poate exercita acțiunea sa corespunzătoare pe Pământ. Aici se află forțele care au creat multitudinea formelor animale, şi când spunem că Eul-grup al animalelor trebuie căutat în planul astral expresia este absolut corectă şi reflectă realitatea. Când privirea ocultă vrea să caute Eul-grup al oricărei forme de animal, nu o va căuta pe Pământ, ci pe una din planetele sistemului nostru solar. Ceea ce privirea ocultă găseşte aici pe Pământ la om, pentru animal ea trebuie să se îndrepte în afară, în spatiul ceresc, spre planete. Şi la fel cum un om care are

de făcut o lucrare ce comportă diferite puncte de lucru trebuie să se ducă la fiecare din aceste puncte, tot aşa Eul-grup care îşi are reşedinţa pe o planetă străbate spaţiul cosmic de-a lungul Zodiacului, pentru ca astfel, de acolo, să-şi diversifice forţele.

* Zodiac, din limba greacă: *zoon* = animal, *kyklos* = cerc, a dat cuvântul *zodiakos*, deci „cercul animalelor", şi se referă la cele 12 semne zodiacale şi constelaţii cu denumiri de animale (n.t.).

Dacă facem o legătură între tot ce am stabilit până acum cu faptul că astăzi se caută cu atâta asiduitate impulsul care a dus la crearea multiplelor forme animale în tot felul de ipoteze materialiste, cum ar fi, de exemplu, „lupta pentru existenţă", „selecţia naturală" sau ceva asemănător, atunci ne apar cu adevărat grandioase faptele pe care le-a stabilit pe baza acestor străduinţe de pildă Darwin (Nota 9), în măsura în care el s-a rezumat numai la fapte. Căci, în această privinţă, darwinismul a descris în mod involuntar cum se produce mobilitatea formelor animale, cum se creează ele, de fapt, din forma fundamentală. Dar, prin predispoziţiile timpului nostru, s-a făcut abstracţie de faptul că forţele care creează aceste forme acţionează dinspre spaţiul ceresc, că, prin urmare, creatorii formelor animale trebuie căutati în lumea planetelor din sistemul nostru planetar, nu pe Pământ.

Dacă însă ne punem întrebarea: Cum stau lucrurile în ceea ce-l priveşte pe om? răspunsul îl primim abia dacă în prealabil răspundem la o altă întrebare: Ce fel de spirite sunt cele pe care astăzi le-am considerat suflete-grup ale animalelor şi care îşi au reşedinţa în diferite planete. Răspunsul ne arată că Eurile-grup ale animalelor sunt entităţi descendente ale acelei categorii de entităţi spirituale care au fost numite de mine în cursul acestor conferinţe Spirite ale mişcării. Deci, trebuie să considerăm Eurile-grup ale animalelor descendenţi ai Spiritelor mişcării. Spiritele mişcării au dat din propria lor substanţă omului, în timpul vechiului stadiu lunar, corpul astral. Putem, aşadar, pentru a completa lucrurile să spunem: Pământul a avut un stadiu anterior de evoluţie, care este stadiul lunar; în timpul acelui stadiu, oamenii au primit de la Spiritele mişcării corpul astral. Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă: Când Pământul era Lună - vechea Lună, nu satelitul de acum, care nu este decât o bucată desprinsă din Pământ, în timp ce vechea Lună a fost o încarnare precedentă a actualului Pământ - când, deci, Pământul exista în acea veche stare lunară, Spiritele mişcării planau în jurul vechii Luni şi instilau în ceea ce omul aducea cu sine dintr-o stare planetară şi mai veche propria lor substanţă. Astfel, ceea ce omul a primit drept corp astral, ceea ce pentru el, atunci, era ceva nou, deoarece avea numai corp fizic şi corp eteric, provine de la Spiritele mişcării. Apoi, vechea Lună a dispărut şi s-a format Pământul actual. Totodată, Spiritele mişcării îşi continuă propria lor evoluţie şi dezvoltă o nouă categorie de entităţi, ca descendenţi. Aceşti descendenţi ai Spiritelor mişcării sunt entităţile pe care le desemnăm ca Euri-grup ale animalelor şi care îşi trăiesc propria lor evoluţie nu pe Pământ, ci pe alte planete, pentru ca, de acolo, să acţioneze în aşa fel asupra Pământului, încât să dea naştere diferitelor forme de animale, aşa cum am arătat. Acesta este caracterul specific al acelor entităţi pe care le putem considera ca fiind descendenţi ai entităţilor din Ierarhia a doua.

Acum, să ne punem şi o altă întrebare: Dacă asupra animalelor acţionează dinspre planete descendenţii Spiritelor mişcării, acţionează oare entităţi spirituale asemănătoare şi asupra oamenilor, asupra regnului uman răspândit pe glob? Nu putem spune aceasta despre acele entităţi spirituale pe care le-am desemnat ca membre normale ale diferitelor Ierarhii. Dar am vorbit despre Spiritele luciferice şi am descris felul cum se comportă ele, spre deosebire de spiritele normale. La fiecare categorie din cele trei Ierarhii există acum, în actualul ciclu de evoluţie, şi Spiritele luciferice. Dar în timp ce sufletele-grup animale sunt descendenţi normali, descendenţi curaţi ai Spiritelor mişcării, Spiritele luciferice sunt spirite care s-au revoltat împotriva mersului normal al Spiritelor mişcării, care se opun Spiritelor mişcării normale. Spiritele mişcării luciferice sunt de asemenea grupate pe diferite planete în relaţia lor cu Pământul, ca şi descendenţii normali ai Spiritelor mişcării; ele şi-au împărţit oarecum rolul, în aşa fel, încât să acţioneze de pe diferite planete, unde îşi au reşedinţa. Aşa cum sufletele-grup ale animalelor locuiesc pe diferite planete, şi Spiritele luciferice ale mişcării

locuiesc pe diferite planete. Ele au preluat misiunea care corespunde Spiritelor mişcării, să acţioneze dinspre planete în aşa fel încât pe Pământ să se nască grupuri de fiinţe corespunzătoare. Şi aşa cum s-au format şapte grupe principale de animale, care s-au specializat prin relaţiile descrise, la,fel au acţionat Spiritele luciferice ale mişcării dinspre planete asupra Pământului, producând diversificarea regnului uman, care, de fapt, a fost gândită iniţial după un plan unic. În timp ce omul a fost gândit în întregul plan cosmic în aşa fel încât numai o singură formă să-şi aibă locul pe Pământ, Spiritele luciferice ale mişcării au acţionat dinspre diverse planete şi au conferit formei umane diferenţieri, astfel că au luat naştere forme specifice pentru principalele rase umane. O expunere mai amănuntită am făcut-o în conferinţa ţinută la Christiania (Nota 10) despre modul special în care acţionează Spiritele mişcării luciferice în formarea raselor.

Trebuie să facem, aşadar, o deosebire între descendenţii Spiritelor mişcării şi Spiritele mişcării luciferice. Dar mai este şi altceva. Va trebui să ne punem întrebarea: Unde se află acum Spiritele mişcării normale care în timpul stadiului vechi lunar au conferit omului corpul astral? Adică spiritele care şi-au atins scopul evoluţiei lor în acel timp de tranziţie care s-a scurs de la formarea Lunii la formarea Pământului, acele Spirite ale mişcării complet maturizate unde se găsesc ele? Aceste spirite au şi ele o caracteristică: îşi au reşedinţa proprie sau, mai bine spus, câmpul lor de acţiune pe planetele sistemului nostru solar şi nu actionează direct ca Spirite ale mişcării de pe Soare, unde este, ca să spunem aşa, principalul lor loc de adunare, ci îşi trimit mai întâi radiaţiile spre planete şi de acolo actiunea lor se îndreaptă înapoi spre Pământ. În măsura în care avem de-a face cu adevăratele Spirite ale mişcării, acţiunea lor directă vine dinspre planetele sistemului nostru solar. Dar modul cum acţionează aceste entităţi spirituale aparţine desigur lumii suprasensibile, invizibilă ca atare. Numai efectul acţiunilor lor se exteriorizează, se realizează pe Pământ. Ce fac pentru om Spiritele mişcării, ele care anterior, pe vechea Lună, i-au dat, din propria substanţă, corpul astral? Acest corp astral era atunci conţinut ca un germene în fiinţa Pământului şi după ce vechea Lună a dispărut a trecut o perioadă intermediară şi s-a format Pământul de azi, acest corp astral s-a dezvoltat iar din germenul initial. Spiritele mişcării însă au evoluat spre o activitate superioară. Despre descendenţii lor ştim că au devenit sufletele-grup ale animalelor, despre spiritele care s-au răsculat împotriva lor, Spiritele luciferice, ştim că au contribuit la diferenţierea raselor umane. Dar Spiritele mişcării normal evoluate, adevărate, unde se află acum? Printr-un exemplu vom arăta în mod plastic cum stau lucrurile.

Ştim că fiecare om este îndrumat de ceea ce noi numim Îngerul său. Ştim, de asemenea, că popoarele sunt conduse pe plan spiritual în primul rând de Spiritele popoarelor sau Arhangheli - popoarele sunt altceva decât rasele. Mai ştim că epocile de cultură care se succedă unele după altele sunt conduse de Spirite ale timpului sau Archai. Deasupra Archailor se află acea categorie a Ierarhiilor pe care o numim Spirite ale formei, iar deasupra lor se află Spiritele mişcării. Vreau să înţelegem stadiul în care se aflau aceste spirite pe Pământ, după ce au dat omului corpul său astral şi şi-au realizat propria lor evoluţie. Există de acum în evoluţia umană ceva ce depăşeşte competenţa Spiritelor timpului (a Archailor), ceva mult mai măreţ, mai important pentru întreaga umanitate decât sfera de actiune a Spiritelor timpului. Spiritele timpului acţionează pe Pământ într-un timp determinat. Dar există evoluţii spirituale în cadrul evoluţiei globale a omenirii care cuprind sfere mai largi decât cele care se află sub conducerea Spiritelor timpului. Asemenea epoci din evoluţia omenirii care depăşesc sfera Spiritelor timpului au drept îndrumători Spiritele mişcării normal evoluate. Acestea se manifestă prin intervenţia lor în procesul de devenire al omenirii în aşa fel încât să dea marile impulsuri culturale. Dacă cercetăm istoria omenirii, istoria culturii şi a civilizaţiei în ansamblu, vedem, aşa cum am mai spus, că fiecare om în parte este îndrumat de Îngeri, popoarele de Arhangheli, anumite epoci apar ca epoci de cultură şi sunt dirijate de Spiritele timpului, iar unele, aşa cum vom vedea, de Spiritele formei. Dar mai avem apoi întreaga desfăşurare culturală a evoluţiei omenirii, astfel încât pe lungi perioade de timp, mult mai mari decât cele aflate sub conducerea Spiritelor timpului, sunt inspirate de

Spirite ale mişcării care acționează o dată de pe o planetă, altă dată pe de altă planetă, trimițându-şi radiația spre Pământ. Acesta este modul de acțiune al Spiritelor mişcării normal evoluate. Ele se succed în procesul devenirii omenirii, făcându-şi simțită prezența în marile impulsuri culturale ale evoluției pământeşti, depăşind cu mult sferele Spiritelor timpului. Aşa a apărut, de exemplu, acel mare impuls civilizator al budismului. El a fost inițiat de Spiritele mişcării care acționau dinspre planeta pe care astronomia actuală o numeşte Venus, iar vechea astronomie o numea Mercur - aceste două denumiri au fost schimbate între ele. Acest impuls cultural a venit inițial de la acel Spirit al mişcării care s-a exprimat în budism. Alte mari impulsuri civilizatoare care au depăşit sfera Spiritelor timpului au venit de la Spiritele mişcării care acționau de pe alte planete. Recapitulând, trebuie să reținem că în timp ce din descendenții Spiritelor mişcării provin sufletele-grup ale animalelor Spiritele mişcării luciferice au contribuit la diferențierea raselor umane, iar Spiritele mişcării normal evoluate dau marile impulsuri culturale. Mai apar şi alte impulsuri, dar este important să luăm în considerare, din acest punct de vedere, impulsurile culturale.

Acestea toate sunt adevăruri care privesc întregul nostru sistem planetar şi le găsim menționate aici printre marile adevăruri cuprinse în *Doctrina secretă* a doamnei H.P. Blavatsky (Nota 11). Există o frază în care se spune: Buddha-Mercur. Buddha este egal cu Mercur (Nota l2), cu alte cuvirrte, individualitatea care a dat impuls budismului este acel Spirit al mişcării care acționează dinspre această planetă. El este inspiratorul, de la acest spirit vine influența care se exprimă prin acest curent cultural. Lucrurile stau într-adevăr aşa; remarcabila lucrare a doamnei Blavatsky care cuprinde doctrina secretă ascunde mari adevăruri care trebuie doar să fie recunoscute în mod corect. Această lucrare nu trebuie să fie acceptată ca o carte de dogme, ci este necesar să urmărim fiecare lucru în parte. Numai aşa vom recunoaşte marea ei importanță. Despre tot ce propovăduieşte un adevărat ocultist despre marile adevăruri se găsesc referiri importante chiar în doctrina secretă a doamnei Blavatsky. Şi când sub influența inspiratorului său (Nota 13) doamna Blavatsky a scris în *Doctrina secretă* că Buddha este egal cu Mercur la aceasta se asociază marele adevăr că inspiratorul doamnei H.P. Blavatsky ştia că acea individualitate care în al douăzeci şi nouălea an al vieții a devenit Buddha a putut în acel moment, care ne este indicat în mod simbolic prin şederea sub pomul Bodhi, să fie inspirat de Spiritul mişcării care trona pe planeta Mercur. Prin aceasta, acea individualitate a devenit din bodhisattva un Buddha, adică unul din spiritele care nu mai este inspirat din sfera Pământului, ci primeşte inspirație din spațiul cosmic, din Univers. O dată cu aceasta, el dispare din sfera terestră şi trece în Nirvana, adică într-o regiune unde sfera terestră nu mai joacă nici un rol. Prin conştiența ei obişnuită, doamna H.P. Blavatsky nu ştia nimic despre multe din aceste lucruri, dar inspiratorul ei le cunoştea. Este necesar ca aceste adevăruri subtile să fie scoase din adâncurile ocultismului şi nu este permis ca lucrurile să fie prezentate haotic. Eu nu susțin că în clipa când un bodhisattva se ridică la rangul de Buddha acționează numai Spiritul mişcării, inspirându-l, ci cred că au acționat atunci şi alte entități ale Ierarhiilor superioare. Esențial este că din acel moment celelalte spirite ale Ierarhiei inferioare s-au îndepărtat şi că el a putut să ajungă la acele entități pe care le numim Spirite ale mişcării normal evoluate.

Să trecem acum, înainte de a lua în considerare, dintr-un alt punct de vedere, procesul cultural al omenirii, la regnul vegetal. Aici corpul astral se află în planul astral, unde găsim şi Eul-grup al animalelor. Aceasta ne trimite din nou la faptul real care apare în fața privirii oculte, şi anume că în cazul plantelor acționează forțe care provin şi din stele, din sistemul planetar, nu numai în Eurile-grup, ci şi în corpul lor astral. În timp ce la animal Spiritele mişcării acționează abia în forțele de grup, la plante ele acționează deja asupra corpului astral vegetal, care aparține sferei Spiritelor mişcării. Acestea sunt tot descendenți ai Spiritelor mişcării, numai că se deosebesc de alți descendenți prin aceea că s-au format într-o altă perioadă, dar acționează asupra corpului astral al plantelor, nu numai asupra Eului acestora. Putem spune din nou că asupra corpului astral al plantelor acționează dinspre planetele sistemului nostru solar forțele Spiritelor mişcării sau ale descendenților. Corpul astral este cel

care dă fiecărei ființe impulsul pentru mişcare. În planul fizic găsim la plante corpul fizic şi corpul eteric. Dacă asupra plantei ar acționa vreuna din forțele aparținând sferei Spiritelor mişcării, atunci aceste forțe (întrucât corpul astral nu se află în plantă, ci o înconjoară din toate părtile, o scaldă pur şi simplu) ar putea face ca planta să se mişte, dar nu aşa cum fac oamenii şi animalele, ci ar extrage-o, aşa cum a luat naştere, din Pământ. Dacă veți observa cu atenție cum la o plantă forțele se dezvoltă în spirale de la o inserție de frunză la alta, veți avea în fața ochilor activitatea acestor forțe care acționează dinspre planete. În funcție de felul în care forțele descendenților Spiritelor mişcării acționează dinspre o planetă sau alta, această linie specifică a inserțiilor foliare este diferită.

Există o metodă pentru a studia traiectoria reală a fiecărei planete în imaginea sa; şi dacă aceste fapte vor fi recunoscute de ştiința exterioară, unele lucruri vor trebui să fie corectate în sistemele astronomice de până acum. Anumite plante îşi datorează existența forțelor provenite de la Spiritele mişcării de pe planeta Marte, altele de la cele care provin de pe Venus şi altele din cele care vin de pe Mercur. Ele acționează acolo şi, după cum această acțiune vine de pe o planetă sau de pe alta, comunică plantei mişcarea ce se exprimă în inserția în spirală a frunzelor, mişcare ce se regăseşte şi în mişcarea planetei respective pe bolta cerului. Dacă observăm planta care se numeşte volbură, cu tulpina răsucită, vom vedea că mişcările în spirală ale tulpinei sunt o imitație a mişcărilor planetei, conduse de Spiritele

mişcării. La plantele cu tulpina dreaptă în inserția frunzei avem imaginea acelor forțe conduse de Spiritele mişcării din planetele care aparțin sistemului nostru solar. Aceste forțe acționează în plante împreună cu Eurile-grup propriu-zise, iar acestea acționează toate în aşa fel încât putem afla direcția lor dacă legăm Soarele cu punctul central al Pământului, cu alte cuvinte, împreună cu forțele care provin de la Spiritele mişcării lucrează alte forțe, care merg în direcția tulpinii plantei şi care sunt orientate întotdeauna spre punctul central al Pământului. Trebuie să compunem, aşadar, întreaga plantă din ceea ce se dezvoltă către Soare sau către punctul central al Pământului şi din ceea ce descrie înfăşurări şi imită mişcările planetelor, ce se manifestă în spiralele pe care se înscriu inserțiile frunzelor. Acestui fapt îi cores-punde situația reală că trebuie să căutăm influențe directe ale Euri-lor-grup ale plantelor în direcția de la Pământ la Soare. Aceasta înseamnă că dacă îndreptăm privirea ocultă nu către planete, ci către Soare, ea descoperă Eurile-grup ale plantelor. Aceste Euri-grup ale plantelor sunt de fapt descendenții Spiritelor înțelepciunii, aşa cum Eurile-grup ale

animalelor sunt descendenții Spiritelor mişcării. Aşadar, în Eurile-grup ale plantelor trebuie să vedem descendenții Spiritelor înțelepciunii.

Am arătat, în cursul acestor conferințe, că în Spiritele naturii trebuie să vedem descendenții entităților din a treia Ierarhie, că în Eurile-grup trebuie să vedem descendenții entităților din Ierarhia a doua. Pe lângă aceasta, vom mai adăuga Spiritele perioadelor de revoluție care reglează mersul timpului. Am ajuns acum, în relatările noastre, la momentul în care putem să dăm unele indicații asupra activității unei anumite categorii de Spirite ale perioadelor de revoluție. Putem spune că anumite Spirite ale perioadelor de revoluție conlucrează, fac, pentru plante, legătura dintre acțiunile forțelor de mişcare care vin de la planete şi care determină creşterea spiralată şi forțele care provin din Soare. Acestea sunt legate, într-un anumit timp, prin intermediul Spiritelor perioadelor de revoluție, şi anume în acea perioadă a anului când plantele se pregătesc pentru fecundare. Atunci se uneşte principiul de mişcare în spirală cu principiul creşterii tulpinale. Există, deci, un principiu care acționează în formă de spirală în stamine şi un principiu care este continuarea directă a tulpinii, în pistilurile din mijlocul plantei. Când ciclul de creştere al plantei s-a terminat, cu alte cuvinte, când Spiritele perioadelor de revoluție îmbină activitatea Spiritelor planetare cu activitatea Spiritului solar, se reglează în planta ajunsă la maturitate acele organe care până atunci au urmat în spirală planeta, într-un cerc, ca şi staminele dispuse de jur-împrejur, iar tulpina se maturizează şi se încheie în pistilurile plantei. Ambele sunt legate între ele. Dezvoltarea plantei încetează prin faptul că activităților Spiritelor mişcării şi ale Spiritelor înțelepciunii, împreună cu cea a descendenților lor, li se adaugă activitatea Spiritelor perioadelor de revoluție, care leagă cele două activități spirituale într-un fel de legătură nupțială.

Prin regnul vegetal am avut, deci, ocazia să facem cunoştință cu descendenții Spiritelor înțelepciunii. Trebuie să admitem că aceştia - puteți găsi în această privință expuneri în lucrările mele ***Geheimwissenschaft*** sau ***Akasha-Chronik**** - s-au format din Spiritele înțelepciunii în perioada când înseşi Spiritele înțelepciunii au dat omului, din propria lor substanță, corpul eteric. Lucrurile s-au petrecut în acea străveche perioadă când Pământul se afla în stadiul vechiului Soare, căci atunci a fost preluat corpul eteric al omului din Spiritele înțelepciunii. Dar de atunci vechiul Soare a evoluat, trecând prin stadiul lunar (vechea Lună), apoi a trecut în stadiul actual, stadiul terestru, Pământul actual. Deja în timpul stadiului lunar Spiritele înțelepciunii, care în vechiul Soare avuseseră posibilitatea să dea omului din substanța lor corpul eteric, evoluaseră atât de mult, încât nu mai aveau nevoie să mai ofere din substanța lor ceva omului. În stadiul terestru aceste spirite sunt angrenate în activități superioare. Caracteristic pentru descendenții Spiritelor înțelepciunii, pe care le-am găsit ca Euri-grup în regnul vegetal, este că impulsul lor nu pare să vină numai dinspre planete, ci şi dinspre Soare; este chiar propriu Spiritelor înțelepciunii să se prezinte ca venind de la Soare spre Pământ. Cum arată deci impulsurile care provin de la Spiritele înțelepciunii care şi-au îndeplinit evoluția normală?

* Ambele lucrări sunt traduse şi în limba română sub titlul ***Ştiința ocultă*** (1993) sau ***Ştiința spirituală*** (1994) şi ***Din Cronica Akasha*** (1997).

Am văzut că la unele spirite, cum este cel care l-a inspirat pe Buddha, a acționat mai întâi un Spirit al mişcării cu evoluția normală, dinspre o planetă. Să cercetăm acum Spiritele înțelepciunii normal evoluate. Le vom căuta, în spiritul celor discutate până acum, în Soare. Aceasta se va face în acelaşi sens în care am căutat activitatea Spiritelor mişcării venind dinspre planetele sistemului, chiar dacă îşi aveau propria reşedință pe Soare. Pornind de la Soare, trebuie să căutăm impulsul Spiritelor înțelepciunii cu evoluție normală. Dar aici ni se înfățişează ceva special. La plante, întrucât avem de-a face cu descendenții Spiritelor înțelepciunii, dacă procedăm corect din punct de vedere ocult, putem să constatăm diferențieri, dar dacă vom contempla plantele în relația lor cu Spiritele înțelepciunii de pe Soare, atunci mişcările lor ne apar ca o legătură directă dintre Soare şi punctul central al Pământului. Putem face o deosebire între ceea ce provine de la spiritele care îşi au reşedința

pe planete, dar se contopeşte, într-o verticală, cu ceea ce simţim venind de la Spiritele înţelepciunii. În mod asemănător, şi despre aceasta cine cunoaşte faptele oculte din acest domeniu le va putea confirma printr-o relatare asemănătoare, în domeniul pe care îl tratăm aici, când ne îndreptăm privirea spre Soare - deoarece acolo trebuie să căutăm Spiritele înţelepciunii normale - nu mai putem constata diferenţieri. Simţim că aici există o unitate. Ceea ce ne vine de la Spiritele normale se contopeşte într-o unitate. Şi dacă ne vom întreba unde apare, în activitatea terestră, această unitate a Spiritelor înţelepciunii care îşi au reşedinţa în mod nemijlocit pe Soare, vom pătrunde într-o sferă care ne duce mult mai departe.

Sfera unui spirit cum a fost cel care a inspirat pe Buddha şi care face parte din Spiritele mişcării, cu reşedinţa pe planeta Mercur, este încă mică în comparaţie cu sfera mult mai cuprinzătoare care, în procesul devenirii umane, este dirijată de entitatea spirituală a înţelepciunii pe care o resimţim ca pe o unitate şi care trebuie căutată pe Soare. Dacă ne întoarcem în trecut, în cultura Indiei vechi, vom găsi că cei şapte sfinţi Rishi vorbeau din fundamentele lor oculte despre ceea ce aveau de dat fiecare omenirii. Ei erau conştienţi că păstrează ceea ce fusese dirijat de Spiritele mişcării în şapte lungi perioade de cultură. Şi ca şi cum şapte perioade succesive din evoluţia Pământului trebuiau să acţioneze concomitent prin aceea că au reunit într-un colegiu mari individualităţi, s-a întâmplat ca aceste şapte activităţi succesive ale Spiritelor planetare să iasă la lumină în ceea ce cei şapte sfinţi Rishi au avut de spus omenirii, fiecare din sine însuşi. Prin aceasta ei nu susţineau că ceea ce aveau de dat ar fi fost o revărsare directă, nemijlocită a unui Spirit al mişcării, ci spuneau că era ca un fel de amintire în sufletul fiecăruia dintre ei a ceea ce dăduseră anterior Spiritele mişcării. Căci marile comori de înţelepciune pe care sfinţii Rishi le-au dat omenirii erau excepţionalele amintiri despre vechile culturi atlanteene, într-o formă nouă. Dar aceşti şapte sfinţi Rishi spuneau: Peste ceea ce avem de oferit drept culturi ale unor epoci succesive se află ceva care trăieşte deasupra sferei noastre. Sfinţii Rishi au numit Vichvakarman acel ceva ce se afla deasupra sferei lor. Ei dădeau deci indicaţii despre ceva ce se afla deasupra sferei lor, care cuprinde o sferă terestră mai mare decât cea a Spiritelor mişcării luate separat. Ca sfere ale Spiritelor timpului sfinţii Rishi indicau epocile de cultură care se situau deasupra sferelor fiecărui Spirit al mişcării.

A urmat apoi cultura lui Zarathustra. Şi el a pomenit despre acela pe care sfinţii Rishi l-au numit Vichvakarman, numai că el vorbea într-un alt mod despre acesta. L-a numit Ahura Mazdao. Atât sfinţii Rishi, cât şi Zarathustra ştiau că ceea ce se înţelege prin Vichvakarman reprezintă Spiritul înţelepciunii care se revarsă asupra Pământului, cuprinzându-l în sfere mai mari decât sfera diferitelor Spirite ale mişcării. Şi Zarathustra simţea că Ahura Mazdao avea sferă mai mare decât Spiritele mişcării.

Urmează a treia epocă de cultură, cultura egipteană, când s-a înţeles, din raţiuni întemeiate, necesitatea de a spune: Prezentul - este vorba de acel prezent al epocii egiptene - nu este potrivit pentru a-şi îndrepta privirea spre acel mare Spirit solar al înţelepciunii, pe care Zarathustra îl presimţise în felul său. De aceea, cultura egipteană a îmbrăcat concepţia sa despre natura acelui spirit în legenda în care se spune că acest spirit, când a vrut să comunice cu Pământul, a fost imediat sfărâmat în bucăţi. Osiris, care este sfâşiat de fratele său, este un indiciu despre ceea ce, în această privinţă, sfinţii Rishi arătaseră deja prin Vichvakarman. A venit apoi a patra epocă de cultură postatlanteană. S-a spus că la ceea ce fiecare epocă anterioară indicase în acest sens trebuia să se ajungă, prin circumstanţe speciale, tocmai în această a patra epocă postatlanteană, printr-o contemplare nemijlocită, cu alte cuvinte, că prin evenimente deosebite s-ar fi dat celei de a patra epoci postatlanteene posibilitatea ca o entitate să fie inspirată de ea.

Cei şapte Rishi arătaseră că această entitate există, Zarathustra spunea că privirea ocultă, dacă este îndreptată spre Soare, contemplă această entitate, cultura egipteană simţea că

această entitate este încă atât de străină de Pământ, încât omul o întâlneşte abia după moarte, iar a patra epocă de cultură putea să dezvăluie, în legătură cu acest fapt, că în cursul evoluției Pământului au apărut condițiile ca timp de trei ani o entitate umană să poată fi inspirată direct de Spiritul înțelepciunii. Prin aceasta a apărut posibilitatea să se recunoască, de fapt, că sfera acestui Spirit solar al înțelepciunii este mai largă decât sfera Spiritelor mişcării, deoarece cuprinde întregul proces de dezvoltare al Pământului. Ceea ce în limbajul sfinților Rishi era prezentat ca Vichvakarman, în cel al lui Zarathustra ca Ahura Mazdao, în cel al culturii egiptene, când îl înțelegem in mod corect, ceea ce se ascunde sub numele de Osiris, iar în limbajul epocii a patra de cultură ceea ce este indicat prin Christos, care a pătruns luminând prin poarta Spiritului solar al înțelepciunii. Aşa cum nu am spus că numai Spiritul mişcării a luminat prin Buddha, nu spun nici că numai Spiritul solar al înțelepciunii a luminat prin Christos. El a fost poarta prin care privirea ocultă se îndreaptă în afară, spre acele nesfârşite sfere în care se află Spiritele Ierarhiilor superioare; dar ținta era Spiritul înțelepciunii, Spiritul solar al înțelepciunii. Aşa cum este relatia dintre Soare şi planete, la fel este relația Spiritului solar al înțelepciunii cu Spiritele mişcării care, în ce le priveşte, se exprimă, se manifestă în spirite ca cel care l-a inspirat pe Buddha. Aceasta a fost gândirea doamnei H.P. Blavatsky în teoria sa inițială. Niciodată nu s-a gândit să identifice pe Christos cu unul dintre Spiritele planetare ale mişcării.

Ar fi o decădere gravă de la spiritul începutului mişcării teosofice, în care a dominat atâta măreție, corectitudine şi interes pentru adevărurile oculte, dacă ar trebui să se ajungă la o confuzie în legătură cu ce am învățat, datorită ocultismului, despre spirite ca cel care culminează într-un nume ca cel al lui Buddha, despre care H.P. Blavatsky, în expunerile sale, a arătat cât se poate de clar că corespundea planetei Mercur. Ar fi o ruptură de toate principiile inițiale ale publicațiilor teosofice, de această doctrină care pe atunci era înțeleasă corect şi care nu ar fi confundat niciodată spiritul lui Buddha cu spiritul lui Christos, dacă astăzi am confunda aceste două entități, dacă, având în vedere elementele fundamentale ale doctrinei oculte, nu am şti să facem deosebirea între acele spirite care conduc devenirea omenirii în decursul epocilor succesive şi care îşi au punctul culminant în spirite precum Buddha şi acel spirit despre care toate celelalte, inclusiv Buddha, au depus mărturie, care este spiritul unic al dezvoltării Pământului, la fel cum principiul solar este cel care ține închegat sistemul planetar. Acest spirit unic trebuie să fie numit, în spiritul epocii a patra de cultură postatlanteene, Christos. În cadrul sistemului solar nu se poate vorbi în mod normal de doi sori şi să se spună că un soare ar oculta Berbecul o dată şi un alt soare ar oculta Capricornul altă dată. Trebuie să fie foarte clar că acelaşi Soare străbate întregul Zodiac, dar sunt diverse planete care parcurg semnele Zodiacului. Şi la fel de clare trebuie să fie lucrurile atunci când vorbim despre Christos, care străbate sferele culturale ale întregii evoluții umane pe Pământ, aşa cum a fost recunoscut în toate timpurile şi de toate religiile, atunci când aceste religii şi-au atins apogeul. Apoi, trebuie să facem o deosebire între acest spirit al lui Christos şi spiritele diferitelor sfere care îşi ating apogeul în marile individualități, aşa cum este cazul budismului, care îşi are apogeul în Buddha. Aceasta ne arată cum trebuie găsit ceea ce este obiectiv în aceste lucruri.

Când un ocultist apusean face o referire la aceste fapte, nu este îngăduit să i se facă reproşul că aceasta ar fi o manifestare de intoleranță față de alte sisteme religioase, pornind de la faptul că teosofia ar avea ca sarcină să lase fiecare religie în drepturile sale. Nu ar trebui însă să se uite faptul că ceea ce se pretinde de la ocultiştii din Occident este deja un fapt realizat. A apărut oare Impulsul lui Christos din Apus? S-a născut Impulsul lui Christos la un popor oarecare din Occident, din specificul său național sau rasial? Nu. Impulsul lui Christos a fost primit ca impuls valabil pentru întreaga omenire, deşi din punct de vedere a manifestării exterioare era străin popoarelor din Apus. Prin aceasta, cultura occidentală a arătat înțelegere pentru sentimentul de alienare necesar în ce priveşte ceea ce-i este propriu. Prin faptul că Apusul s-a lepădat de Spiritul mişcării de pe Marte ca inspirator nemijlocit şi l-a înlocuit cu spiritul lui Christos, cu inspiratorul care corespunde Spiritului înțelepciunii din Soare, Apusul

a realizat o faptă istorică importantă. Şi este cu totul nepotrivit ca dintr-o altă direcţie religioasă să se reproşeze Occidentului, din această pricină, că este intolerant. Marii conducători ai celorlalte religii au arătat că recunosc deasupra Spiritelor mişcării Spiritul înţelepciunii. Numai cei care vor să facă din propriul lor Spirit al mişcării, sub un alt nume, un fel de spirit conducător, numai cei care nu vor să facă pasul care i-ar ridica de la spiritul lor la Spiritul solar, numai ei pot vorbi de intoleranţă, referindu-se tocmai la aceia care au tradus toleranţa în practică. Ar trebui aplicată în alte domenii toleranţa pe care Apusul a practicat-o când a substituit Spiritul mişcării cu Spiritul înţelepciunii.

În felul acesta s-a realizat încă înainte de teosofie fapta teosofică de a acorda fiecărei religii dreptul de a nu pretinde nici un impuls pentru Christos unui grup uman oarecare, în afară de ceea ce pretinde teosofia: de a căuta acel impuls care este un impuls al întregii umanităţi, spre deosebire de alte religii, aşa cum este impulsul solar pentru toate planetele. Când aceste fapte sunt prezentate în mod obiectiv, acest lucru se face din profunzimile ocultismului, iar dacă vreodată s-ar spune că o astfel de prezentare a Impulsului lui Christos şi-ar avea originea într-un interes naţional special al unui popor oarecare sau al lumii occidentale, aceasta s-ar datora numai ignoranţei sau unei denaturări a realităţii. În orice problemă, important este să privim faptele obiective cu sinceritate şi curaj, ceea ce este posibil numai dacă pătrundem în profunzimile devenirii cosmice. Toate adevărurile oculte ne arată cum se desfăşoară această devenire a lumii. Dar trebuie să avem nu numai curajul, ci şi obiectivitatea de a ne confrunta cu această devenire a Universului. Ce importanţă are dacă numele provin din Orient sau din Occident, dacă ele sunt atribuite unui spirit anume sau altuia; nu are nici o importanţă. Ne interesează ceea ce acţionează în lume, trebuie să recunoaştem. Iar ştiinţa spiritului ne conduce exact la aceasta, să vedem ce acţionează în lume. De fapt, în aria ştiinţei spiritului găsim cu uşurinţă, instinctiv, aş putea spune, adevărul. Nu trebuie să tânjim neapărat după senzatii noi, ci să încercăm să înţelegem ce se află în primele impulsuri ale mişcării teosofice. Prin faptul ca H.P. Blavatsky a identificat pe Buddha cu Mercur a fost rostit un mare adevăr, care, dacă va fi recunoscut, vom înţelege mai bine legătura ocultă a lui Buddha cu Christos, aşa cum se cunosc mai bine evenimentele cosmice atunci când cunoaştem relaţia dintre Mercur şi steaua fixă care este Soarele. Lucrurile nu ies la lumină prin prejudecăţi umane. Ele acţionează în procesul cultural, dacă le privim fără idei preconcepute.

Această expunere a fost legată tocmai de ceea ce s-a spus astăzi în legătură cu spiritele active în planete şi în Soare, căci aceste spirite îşi extind acţiunea şi asupra Pământului şi despre multe alte lucruri care se expun în conferinţe de popularizare lumea nu bănuieşte cât de profund îşi au rădăcinile în ocultism. Astăzi putem să dezvăluim cât de întemeiată este legătura sferelor culturale succesive. Una din aceste epoci de cultură a culminat în figura lui Buddha, altă epocă în cel pe care a patra perioadă culturală l-a numit Christos. Felul cum una se deosebeşte de cealaltă îl putem afla numai din profunzimile ocultismului. Ocultismul atestă şi cum, considerând lucrurile în mod just, Cosmosul ne oferă semne pentru ceea ce intervine în adâncurile inimii noastre. Astfel, putem spune: Dacă învăţăm a cunoaşte scrisul răspândit în Cosmos, în stele, în rânduiala şi mişcările lor, atunci de pretutindeni din Cosmos vorbeşte ceea ce pătrunde inimile noastre cu adevăr, cu iubire şi cu acea evlavie care conduce mai departe evoluţia omenirii de la o epocă la alta.

CONFERINŢA a X-a

Helsingfors, 14 aprilie 1914

În conferinţa de ieri, în care am făcut o prezentare a acţiunilor conjugate ale diverselor spirite din rândul Ierarhiilor în regnurile naturii, a rămas încă neatinsă o abordare a regnului mineral. Ne amintim că regnul mineral se caracterizează prin aceea că în planul fizic găsim numai corpul fizic, ceea ce corespunde corpului eteric al mineralului trebuie căutat în aşa-numita lume astrală, corpul astral în lumea Devachanului Inferior, iar Eul-grup în planul

devachanic superior. Din acest punct de vedere, regnul mineral formează un contrast uimitor cu omul. În timp ce la om toate cele patru mădulare ale entității sale sunt active în planul fizic, atât corpul fizic, corpul eteric, corpul astral cât şi Eul, la mineral trebuie să căutăm fiecare din aceste mădulare în planuri diferite: ceea ce la om corespunde corpului eteric, corpul eteric al mineralului se află în planul astral; corpul astral îl găsim în Devachanul inferior, iar Eul-grup în Devachanul superior. În felul acesta, ceea ce la om se află concentrat în lumea fizică la regnul mineral acționează pe planuri şi în lumi diferite. Despre ce este vorba în realitate rezultă foarte clar când cercetăm cu privirea ocultă. Chiar din perspectiva ocultismului, în planul fizic trebuie să căutăm din regnul mineral numai ceea ce este fizic perceptibil, în primul rând ceea ce numim formele lui. Noi ştim, de fapt - menționăm aceasta acum doar în treacăt -, că lumea minerală, cel puțin parțial, ne apare formată astfel, încât această modelare o simtim ca pe ceva ce este conform cu natura minerală. Dacă privim un corp în formă de cub şi un altul de o formă diferită, ştim că aceste forme nu sunt întâmplătoare, ci țin într-un anumit mod de natura mineralului.

Cercetarea ocultă ne învață că aceste forme din regnul mineral, pe care le numim forme cristaline, trebuie să le atribuim în primul rând modului de acțiune al Spiritelor formei. Tocmai fiindcă ocultismul se opreşte pretutindeni asupra realității, asupra originii lucrurilor, numele date în ocultism caută să sublinieze un aspect caracteristic. Numele de Spirite ale formei a fost ales pe acest criteriu, pentru că în regnul mineral sunt active Spiritele formei şi mai ales descendenți ai Spiritelor formei, în sensul în care am vorbit despre descendenții Spiritelor Ierarhiilor superioare, în cursul acestor conferințe. Dacă dorim să înțelegem natura mineralului, trebuie să precizăm că pentru percepția fizică este sesizabilă în general forma mineralului; fireşte, există şi anumite forțe care se manifestă în regnul mineral, cum ar fi forțele electricității, ale magnetismului, forțele care fac ca mineralele să ne apară în diverse culori. Pe scurt, trebuie să fim bine lămuriți asupra faptului că la mineral elementul principal pe care îl putem observa în planul fizic este forma. Să neglijăm celelalte proprietăți, să observăm bine formele pe care le constatăm la o mare parte a regnului mineral şi să înțelegem că aceste forme pure rezultă în primul rând ca urmare a modului de acțiune al Spiritelor formei sau al descendentilor lor.

Ajungem acum la ceea ce trebuie considerat a fi al doilea element constitutiv al unei ființe aparținând regnului mineral, la aşa-numitul corp eteric. Cercetătorul ocult nu găseşte corpul eteric la un mineral în lumea fizică, ci în aceeaşi regiune în care trebuie să caute când are în vedere corpul astral al plantelor sau Eul-grup al animalelor; am văzut ieri că el nu are nevoie să facă alte pregătiri în sufletul său, decât cele care sunt necesare pentru a găsi Eurile grup ale animalelor; cu aceeaşi stare de conştiență cu care percepe Eurile-grup ale animalelor, precum şi entitățile astrale ale plantelor el găseşte şi ceea ce serveşte drept element eteric în regnul mineral. Din cele spuse rezultă că în această privință observația noastră trebuie să meargă până la nivelul planetelor dintr-un sistem planetar, iar în cazul nostru, trebuie să meargă până la planetele care sunt exterioare față de Pământ. Am arătat cum dinspre aceste planete acționează în mod nemijlocit forțele corespunzătoare care se exteriorizează în Eurile-grup ale animalelor şi în corpurile astrale ale lumii vegetale. În această direcție trebuie să ne îndreptăm, dacă vrem să găsim ceea ce acționează în mineral ca element eteric. Felul cum este scăldat mineralul din toate părțile de forțe ale vieții se dezvăluie abia când pătrundem în această viață generală, care este aceeaşi, omogenă, de la Pământ până la ultimele planete ale sistemului nostru planetar. Acolo găsim principiul prin care mineralul devine viu. Viața mineralului nu este, prin urmare, de găsit, în lumea fizică, nu în domeniul a ceea ce ne oferă Pământul în mod nemijlocit, ci în curenții de viață care se revarsă dinspre planete. Avându-şi sursa în Soare, el vine totuşi nemijlocit dinspre planete ca un torent care pătrunde planeta noastră cu viață, pentru ca aici, cu descendenții lor, spiritele eterice ale naturii, despre care am vorbit, să pătrundă ceea ce este formă, astfel încât ceea ce este formă să capete şi interioritate; cu alte cuvinte, forma mineralului, fiind singurul lucru care vine din planul flzic, ne apare de nepătruns, opunându-ne rezistență. Dacă în mineral nu ar fi activ decât ceea ce

este activ pe planul fizic, el şi-ar face prezentă numai forma, dar această formă este totuşi plină de viaţă lăuntrică, de interioritate. Mineralul are în mod real interioritate, el are interioritatea diverselor substanţe minerale. Mineralul nu are numai formă, el are şi materie, substanţă. Dacă conştientizăm în mod nemijlocit această substanţă numai în lumea fizică, ea ne apare lipsită de viaţă, o substanţă moartă, dar pentru Cosmos ea nu este moartă, este ceva ce ţine de viaţa acestui spaţiu, ceva ce este secretat de viaţa sistemului planetar. Aşa cum organismul uman sau cel animal poate să secrete substanţe tari, de exemplu unghiile, la fel se secretă substanţa minerală. Dar forţele active prin care se face această eliminare, această secreţie, nu trebuie căutate pe Pământ şi din această cauză aceste substanţe ne apar, aici, fără viaţă, moarte. Aceşti curenti de viaţă, aceste forţe vitale, acest eteric vine de la diferitele planete. Şi aşa cum atunci când ne-am ocupat de Eurile-grup ale animalelor am putut spune că prin ele iau fiinţă doar forme generale, care apoi sunt în continuare perfecţionate, la fel trebuie să spunem că aceşti curenţi de viaţă care coboară de la diferitele planete şi îmbibă Pământul din toate direcţiile nu creează forme pentru minerale, căci formele sunt opera Spiritelor formei, ci înzestrează mineralul cu interioritate, dar în aşa fel, încât această interioritate dă anumite tipuri, categorii de interioritate principale, substanţe principale, şi fiecare substanţă ţine de un anumit curent care provine de la o anumită planetă. Numai că de la aceste planete, prin aceşti curenţi planetari, nu se creează în regnul mineral tipuri înzestrate cu mobilitate, deoarece mineralele primesc forme precise, compacte; apoi, prin diferitele poziţii ale planetelor, aşa cum am arătat ieri vorbind despre sufletele-grup ale animalelor, în afară de tipurile principale, în afară de substanţele principale, se creează alte tipuri, substanţe secundare, care depind la rândul lor de poziţia în constelaţie a fiecărei planete; dar ceea ce o planetă creează prin caracteristica sa primordială se exprimă în substanţele principale ale organismului terestru.

Avem, aşadar, anumite substanţe principale ale organismului terestru despre care putem spune: Aceasta este o substanţă care este străbătută de un curent eteric, provenind de la o anumită planetă; altă substanţă este străbătută de un curent provenind de la o altă planetă. Astfel, trebuie să atribuim natura substanţelor minerale activităţilor care se desfăşoară în cadrul sistemului planetar şi care se exteriorizează în organismul terestru sub formă de curenţi eterici. Acesta este motivul pentru care în şcolile oculte care cercetau aceste lucruri s-au atribuit acelor substanţe principale ale organismului terestru care sunt acţionate nemijlocit prin activitatea planetelor şi nu în primul rând prin constelaţii numele planetei corespunzătoare, cu respectarea observaţiei oculte. Dacă ne referim, în cadrul sistemului nostru planetar, la Saturn, acesta este legat de curentul care provine de la el şi pătrunde Pământul, ca un curent dătător de viaţă, şi de substanţa pe care o numim plumb. Avem deci, în cazul acesta, o substanţă principală care în interioritatea sa este însufleţită de Saturn. Jupiter însufleţeşte o substanţă principală pe care o numim staniu, Marte fierul, Venus - acum numită în sens ocult - cuprul. În ceea ce îl priveşte pe Mercur, avem în vedere că această planetă a fost confundată mai târziu cu Venus. Forţa dătătoare de viaţă care vine de la Mercur, în sensul denumirii oculte, a acţionat, creând o substanţă care a pătruns în organismul terestru şi a produs o şi mai mare apropiere, o şi mai mare asemănare cu planeta însăşi, căci Mercur este cea mai apropiată planetă de Pământ. Pentru aceasta, substanţei create i s-a dat acelaşi nume ca şi corpului ceresc respectiv, şi anume mercur sau argint viu. Acestea sunt substanţele principale care prin corpul lor eteric sunt dependente de planetele sistemului nostru solar. Şi dacă ne amintim ce am spus despre ceea ce acţionează din sistemul planetar, cu privire la sufletele-grup ale animalelor, la corpurile astrale ale vegetalelor, ştiţi că a fost vorba de entităţi care sunt legate de Spiritele mişcării, fie direct cu acestea, fie cu descendenţii lor, şi care acţionează în totalitate dinspre planete spre Pământ. În acest sens, trebuie să considerăm entităţile care pătrund eteric substanţele minerale ca făcând parte din sfera Spiritelor mişcării.

Numai că noi trebuie să urcăm şi mai sus, dacă vrem să luăm cunoştinţă de ceea ce este corpul astral al regnului mineral. Din cele relatate până acum, vă va fi uşor să înţelegeţi că

aşa cum, trecând de la corpul astral al plantelor la Eul-grup al lor, a trebuit să urcăm de la nivelul planetelor la Soare, la steaua fixă, tot astfel şi în cazul regnului mineral, dacă vrem să trecem de la corpul eteric la corpul astral, trebuie să urcăm din nou la steaua fixă. Aceasta înseamnă că privirea ocultă ne spune că astralul mineralului acționează din grupul de entități care sunt perceptibile nemijlocit numai dinspre Soare, entități pe care le numim Spirite ale înțelepciunii, sau dinspre ceea ce este în legătură cu sfera acestora. Trebuie luate, aşadar, în considerare şi entitățile care sunt descendenți ai Spiritelor înțelepciunii. Ceea ce acționează ca astralitate în mineral este perceput de privirea ocultă în afara mineralului propriu-zis. În orice caz, viața care a fost descrisă ca aflându-se în mineral, etericul său, este împinsă, din afara acestuia. În timp ce corpul astral, la om sau la animal, reține etericul din interiorul ființei, la mineral el este împins de corpul astral care se află în afara mineralului, nu legat de acesta, ca la om sau la animal. Se poate spune: Dacă avem în vedere legătura corpului astral al omului cu corpul său eteric lucrurile stau în aşa fel, încât ceea ce acționează drept corp eteric este menținut coerent prin forțe de atracție, în timp ce la mineral etericul este presat prin forțe exterioare, astfel încât conținutul este împins înăuntru prin forțe astrale active, constituind interioritatea mineralului, care se exprimă în curentul eteric. Coerența mineralului este menținută pe căi astrale, din afară, prin aceea că această comprimare este determinată prin diferitele poziții ale Soarelui față de Pământ. S-ar putea spune: Din punctul din care Soarele luminează Pământul este comprimată în mineral substanța eterică. Aşadar, în timp ce etericul este dirijat spre Pământ dinspre planete, el este comprimat în mineral sau în cristal dinspre Soare, din acele forțe care provin din sfera Spiritelor înțelepciunii.

Ni se prezintă aici ceva uimitor. Dacă această acțiune care se exercită din Soare asupra mineralelor ca forță astrală este cercetată în mod ocult, recunoaştem în acest punct, în modul cel mai clar, un fapt extraordinar de important: învățăm să cunoaştem că în timp ce toate forțele eterice care acționează asupra mineralelor şi formează substanta de bază a acestora provin dinspre planete, coboară şi din Soare asemenea curenți eterici asupra Pământului. Aşadar, pentru formarea normală a mineralelor, etericul substanțial provine de la planete şi numai substanța eterică este concentrată, presată prin forțele care vin de la Soare; nu este adevărat că din Soare nu coboară curenți eterici, deoarece un asemenea curent vine de la el. De ce vine de la Soare un curent eteric care poate să vitalizeze mineralul în interioritatea sa? De ce se întâmplă acest lucru?

Totul se se datorează faptului că aici intervine acțiunea acelor forțe pe care le-am numit principiul luciferic. Acele spirite care fac parte din rangul Ierarhiilor superioare şi acționează în mod astral asupra mineralelor sunt, aşa cum am mentionat, Spiritele înțelepciunii, în timp ce Spiritele mişcării acționează ca forțe eterice. Spiritele înțelepciunii care şi-au împlinit procesul lor normal de evoluție acționează din Soare ca forțe astrale asupra mineralelor. Dar există şi Spirite ale înțelepciunii care au devenit luciferice. Am arătat deja că această acțiune de luciferizare a anumitor entități dintr-o Ierarhie reprezintă un fel de stare de rebeliune în Cosmos. Starea aceasta de rebeliune apare datorită faptului că unele spirite de pe o treaptă a Ierarhiilor se ridică împotriva celorlalte spirite de acelaşi rang, le combat şi fac cu totul altceva. La această împotrivire se ajunge prin aceea că ele nu mai urmează cursul normal al evoluției lor, aşa cum o fac spiritele normale. Aceste spirite rebele rămân pur şi simplu în urmă, pe o treaptă anterioară. Noi trăim în propriul nostru suflet năzuința de evadare, dar reprezentările şi obişnuințele pe care ni le-am creat nu ne permit să realizăm ceea ce dorim, fiindcă şi aceste reprezentări şi obişnuinte vor să existe. Obişnuintele noastre sunt adeseori un fel de rebeli împotriva a ceea ce am dobândit prin strădanie într-o nouă perioadă a vieții. La fel sunt entitățile spirituale care au rămas pe o treaptă inferioară, față de evoluția normală; ele sunt ca nişte rebeli în Cosmos. Spiritele devenite luciferice, Spiritele înțelepciunii aparținând Ierarhiei a doua care nu au străbătut cursul normal al evolutiei, acum, în loc să

emită din Soare curenți astrali asupra mineralelor, revarsă curenți eterici asupra Pământului. Prin aceasta s-a format o anumită substanță minerală de bază care şi-a primit interioritatea direct din Soare. Nu din planete, ci din Soare şi-a primit aceasta interioritatea, şi această substanță este aurul. Din această cauză ocultistul a atribuit aurul direct Soarelui. Aurul este acel mineral luciferic a cărui interioritate nu este activată eteric din planete, ci din Soare. Datorită acestui fapt, tocmai acest metal este, dintr-un anumit punct de vedere, altceva decât celelalte metale.

Acum puteți înțelege uşor că datorită faptului că din Soare vin curenți eterici şi acționează pe Pământ, realizând ceea ce în cadrul Pământului este un principiu de rebeliune, echilibrul său este tulburat. În ce priveşte regnul mineral, echilibrul terestru s-ar fi menținut dacă toate infuziile de natură eterică asupra metalelor ar fi venit numai dinspre planete, iar de la Soare numai infuzia de natură astrală. Dar aşa cum stau lucrurile în prezent, vine şi de la Soare o infuzie de natură eterică, tulburând echilibrul terestru. Acest echilibru trebuia să fie restabilit de conducătorii înțelepți ai lumii. Pământul nu-şi putea urma evoluția în starea aceasta. Coacționarea Ierarhiilor trebuia să aibă loc în asa fel încât să fie obținută restabilirea echilibrului. Puternicelor forțe eterice de natură luciferică trebuia să li se opună forțe care, într-un anumit fel, să paralizeze această influență. Aceasta ar fi fost posibil numai dacă acestui curent eteric care provine din Soare i s-ar fi opus un altul care să interacționeze cu el, neutralizându-i într-un fel efectele. Aşadar, în timp ce unele Spirite ale înțelepciunii s-au dovedit a fi luciferice şi au emis din Soare curenți de natură eterică spre regnul mineral de pe Pământ, alte spirite s-au îngrijit ca alți curenți să se opună acestor curenți eterici. Aceşti curenți de opoziție, care restabilesc echilibrul, au fost creați din substanța terestră cu echilibru deranjat, din care o parte a fost separată, şi aceasta s-a rotit ca Lună în jurul Pământului. Iată deci că curenților eterici care vin din Soare li se opune acum un alt curent eteric care vine de la Lună, deci dintr-o cu totul altă parte, şi restabileşte echilibrul. Deoarece Spiritele luciferice ale înțelepciunii dobândiseră posibilitatea ca din Soare să trimită curenți eterici, era necesar ca alte Spirite ale înțelepciunii să renunțe să mai acționeze de pe Soare, ceva mai mult, să-şi utilizeze forțele pentru a stabili echilibrul. Aceasta a însemnat o coborâre cosmică şi o colonie planetară a fost întemeiată pe Lună, de unde acum se scurg spre Pământ curenți eterici; astfel a fost produsă o substanță care trebuia să existe pe Pământ pentru a atenua forța directă a aurului. Aceasta s-a întâmplat datorită faptului că Luna a fost despărțită de Pământ. Astfel a fost cu putință ca dinspre Spiritele înțelepciunii care au desprins Luna şi au devenit acum oponente ale Spiritelor luciferice ale înțelepciunii de pe Soare să străbată Pământul forțe eterice care au dus în final la producerea substanței pe care o numim argint. Vedeți deci că în Univers, în Cosmos, unele lucruri acționează în aşa fel, încât am putea fi tentați să rezolvăm totul schematic, dar este ciudat că mereu schemele sunt infirmate. Dacă cineva s-ar gândi să susțină schematic că toate forțele eterice pentru minerale provin dinspre planete, el s-ar înşela căci în realitate două curente vin de la Soare şi de la Lună, şi prin aceasta s-au format pe Pământ alte două substanțe de bază.

Dacă dorim să concretizăm modul în care se exprimă exterior în Univers ceea ce am spus până acum, putem parcurge următorul drum. Mai întâi trebuie să ne lămurim ce reprezintă ceea ce vedem când privim spre Soare. Am arătat acum câteva zile că dintre Ierarhiile superioare o evoluție proprie pe steaua fixă o parcurg cu adevărat numai spiritele care ajung până la treapta Spiritelor înțelepciunii. Când ne îndreptăm, deci, privirea ocultă spre o stea fixă ştim că ceea ce este acolo, în interiorul stelei fixe, este substanțialitate a Spiritelor înțelepciunii. Acesta este adevăratul conținut al stelei fixe. Omul îşi poate forma o reprezentare, o idee despre ce este această substanțialitate a Spiritelor înțelepciunii numai dacă se raportează la ceea ce există în el însuşi ca imagine a acestei substanțe. Ce reprezintă în noi înşine, în om în general, în sufletul uman, imaginea substanței Spiritelor înțelepciunii? Gândurile noastre. Dar gândurile nu le vedem cu ochii fizici. Aceasta este şi cauza principală pentru care nici stelele fixe, în măsura în care sunt reşedința Spiritelor înțelepciunii adevărate, nu pot fi văzute cu ochi fizici. Ne aflăm într-un punct de unde din nou ne putem

referi la enorma importanță pe care trebuie să o acordăm străvechilor documente religioase care se bazează pe ocultism. Căci ştiți, cu siguranță, că în aceste documente, în Geneză de pildă, oamenii sunt prezentați într-un mod cel puțin ciudat. Ni se spune că Lucifer s-a apropiat de Eva şi i-a şoptit că dacă face ce vrea el i se vor deschide ochii. Cine cunoaşte textul originar nu se gândeşte deloc la o explicație simbolică. Căci, aşa cum se arată în Biblie, Binele şi Răul nu se referă la Binele şi Răul moral - aceasta aparține unei alte istorii a evoluției culturii; ceea ce în Biblie este numit „bine" şi „rău" este ce se vede în afară, deci ceva ce nu este de natură spiritual-sufletească, ci este perceput cu ochii senzoriali, fizici. „Ochii vi se vor deschide!" Mai înainte nu erau deschişi. Acest lucru trebuie luat în sens literal. Înainte ca Lucifer să se adreseze oamenilor, aceştia puteau să aibă o contemplare în afară, ei vedeau, cu acea clarvedere primordială care fusese dată oamenilor, stelele fixe, dar le vedea ca substantă a Spiritelor înțelepciunii, le vedea în mod spiritual. Apoi, omul a început să le privească şi fizic, cu alte cuvinte, lumina a devenit perceptibilă pentru ochii săi fizici în momentul când a fost supus tentatiei luciferice. Aceasta înseamnă că în măsura în care stelele fixe sunt dirijate în primul rând de Spiritele înțelepciunii ele nu sunt vizibile pentru ochii fizici şi nu răspândesc lumină fizică. Lumina fizică este răspândită numai dacă există cineva care ar putea fi purtător al luminii, numai dacă lumina este sechestrată de un purtător. Pentru ca o stea fixă să poată deveni vizibilă mai este nevoie şi de altceva în afară de acțiunea ființelor spirituale ale înțelepciunii în steaua fixă. Mai este nevoie ca în steaua fixă să acționeze şi Spirite luciferice, cele care s-au răzvrătit împotriva substanței normale a înțelepciunii şi care o străbat cu principiul lor. Aşadar, în interiorul stelei fixe există ceva ce este vizibil numai în mod spiritual, care, împreună cu elementul care s-a răzvrătit împotriva substanței înțelepciunii, pătrunde în aceasta cu principiul luciferic. Deci, în steaua fixă există ceva care este numai spiritual vizibil, dar şi ceea ce se răzvrăteşte împotriva acestei vizibilități pur spirituale ca esență luciferică şi care, împreună, pot duce lumina în afară, până la apariția ei fizică.

Steaua fixă nu ar fi vizibilă dacă în structura sa, în afara Spiritelor înțelepciunii care au evoluat normal, nu ar mai fi şi alte entități care nu şi-au împlinit misiunea, nu şi-au atins țelul normal al evoluției lor şi au rămas pe o treaptă subordonată, fie pe treapta Spiritelor mişcării, fie pe treapta Spiritelor formei. Există Spirite ale înțelepciunii care au rămas în urmă, nu au promovat şi nu şi-au atins țelul şi pe care le identificăm ca purtătoare ale luminii în substanța de bază, lipsită de lumină, a stelelor fixe. Şi dacă ne-am lămurit că de la steaua fixă, respectiv şi de la Soare, ne vine luminozitatea fizică numai pentru că Spiritelor înțelepciunii normal evoluate li se alătură şi acele Spirite ale înțelepciunii rămase în urmă şi care devin purtătoare de lumină, Lucifer, Phosphoros, atunci vom înțelege că aceeaşi cauză care face Soarele vizibil pentru ochii fizici, care ne trimite din steaua fixă lumina este şi cea care transmite spre Pământ curentele de viață eterice şi produce metalul pe care îl numim aur. De aceea a fost necesar ca de pe Lună să acționeze, opunându-se, alte forțe - privirea ocultă le percepe ca efluvii eterice -, care conduc la formarea argintului. Dacă pe Lună există cu adevărat Spirite ale înțelepciunii care o opun Soarelui, pentru a se crea un echilibru, trebuie să mai ştim şi că aceste spirite nu pot să lumineze, căci Spiritele înțelepciunii nu luminează. Privirea ocultă care caută pe Lună Spirite ale înțelepciunii constată acest lucru, constată că ele nu luminează. Dar Spiritele înțelepciunii care au întemeiat pe Lună o colonie trebuie să excludă Spiritele luciferice, altminteri nu s-ar menține echilibrul.

Din această cauză, de pe Lună nu poate veni lumină proprie, ci numai lumina reflectată a Soarelui. Spirite ale înțelepciunii perfect normale, făcând un sacrificiu, şi-au stabilit reşedința pe Lună pentru ca de acolo să asigure Pământului curenții care să mențină echilibrul față de curenții luciferici care vin din Soare. De aceea este exclusă lumina proprie de la Lună. Față de starea de fapt care ne înconjoară în lumea fizică, nu este prea greu pentru unii să vadă doar un simbol pentru ceva ce este o profundă realitate ocultă. De la Soare ne vine lumină proprie, de la Lună nu, iar lumina reflectată care ne vine de la Lună şi al cărui purtător este Lucifer, Lucifer sau Phosphoros, ne anunță că această lumină este exclus să vină de la Lună. Lucifer

poate să apară numai printr-o imagine, printr-o Maya dinspre Lună, în sensul că reflectă lumina solară. Când, de exemplu, semiluna reflectă -lumina Soarelui, atunci pe Lună nu se află Spirite luciferice ale înțelepciunii, ci numai ce se revarsă din Soare de către Spiritele luciferice ale înțelepciunii şi se reflectă ca lumină. Dacă ne îndreptăm privirea ocultă spre Lună, dispare ceea ce se vede cu ochii fizici, dispare şi semiluna, căci aceasta există numai pentru privirea fizică; dar în locul unde era semiluna apare pentru privirea ocultă adevărata esență, care este baza razelor de lumină din Cosmos, apare imaginea lui Lucifer, fireşte ca o oglindire, ca o imagine reflectată. Închipuiți-vă imaginea lui Lucifer pentru privirea ocultă în locul semilunii şi va trebui să gândiți: Luna îşi datorează existența faptului că Spiritele înțelepciunii normale au renunțat la reşedința lor în Soare, au stabilit o nouă reşedință în această colonie, unde au domolit ceea ce venea ca strălucire de la Spiritele luciferice. De aceea, apare în fața privirii oculte Spiritul înțelepciunii deasupra semilunii, atenuând principiul luciferic. Simbolic, din punct de vedere ocult, imaginea arată un Spirit al înțelepciunii bun, îmblânzind principiul luciferic care se află dedesubt .

Ocultiştii au creat o imagine structurată pe care în mod obişnuit o traducem ca pe un arhimesager al înaltului Spirit al înțelepciunii, Lucifer îmblânzit, şi în locul semiunii este pus Lucifer, care este încătuşat, îmblânzit. Este o imagine ocultă. Veți găsi şi printre imaginile noastre oculte una care prezintă pe arhimesager înlănțuindu-l pe Lucifer (Nota 14). Aceasta ne conduce la profunde taine oculte. Ceea ce în exterior ne apare ca Maya, ca o mare iluzie, trebuie atribuit în realitate acțiunii conjugate a spiritelor Ierarhiilor. Când privim cornul lunii cu ochii fizici strălucind argintiu, şi ceva mai sus observăm de multe ori o umbră îmbrăcată în întuneric, pentru privirea ocultă Luna nouă se transformă într-o ființă vie, având deasupra acel spirit înlănțuitor care stabileşte echilibrul pe Lună. Vedeți dar că pentru crearea unui asemenea corp cum este satelitul nostru sunt necesare în Cosmos o seamă de pregătiri. Colaborarea diferitelor Ierarhii în Cosmos este ceva deosebit de complicat şi ar fi de dat în această privință multe lămuriri, care chiar şi într-un lung şir de conferințe nu ar putea fi prezentate decât sumar. Putem lămuri acum numai principiul colaborării dintre Ierarhiile spirituale.

Retineti ideea care s-a emis cu referire la corpul astral al mineralelor. Trebuie să ne ocupăm acum şi de Eul-grup al mineralelor. Când vorbim de Eul-grup al mineralelor trebuie să-l căutăm într-o lume suprasensibilă şi mai înaltă, adică într-o lume pe care nu o găsim în regiunea unde se află Eurile-grup ale animalelor şi cele ale plantelor. Din această cauză, nici nu o găsim în Soare. Aşadar, unde se revelează privirii oculte Eul-grup al mineralelor? Ceea ce este caracteristic este faptul că Eul-grup al mineralelor nu îşi găseşte, propriu-zis, sfârşitul, capătul, nicăieri dacă ieşim în Univers, el se află în întregul spațiu cosmic şi acționează de acolo. Eul-grup al regnului mineral trebuie căutat în afara sistemului nostru planetar, trebuie să-l privim ca ceva care acționează din afară în spațiul planetar. Aceasta concordă şi cu ceea ce se cunoaşte din lucrarea mea ***Cronica Akasha***, şi anume clasa imediat superioară de entități care urmează după Spiritele înțelepciunii sunt Spiritele voinței sau Tronurile. Aceste Spirite ale voinței care aparțin primei Ierarhii - descendentii lor nu sunt încă atât de evoluați încât să poată fi integrați primei Ierarhii -, aceste spirite ale voinței sau descendenții lor cedează din substanța lor ceva ce duce la crearea Eului-grup al mineralelor şi care acționează din afară în interiorul sistemului nostru planetar. Aceasta corespunde întru totul cu aceea că, imediat după revărsarea Spiritelor voinței, a început formarea sistemului nostru planetar, cu vechiul Saturn, care este produsul Spiritelor voinței. Aşa cum la vremea aceea sub influența lor a început să se contureze în spațiul cosmic prima încarnare a Pământului, vechiul Saturn, la fel acționează şi acum. De văzut nu putem vedea aceste Spirite ale voinței decât prin faptul că atunci când devin luciferice ele se arată în acele entități pe care le găsim în preajma Pământului ca meteoriți, venind parcă din spațiul cosmic. S-ar putea spune că ni se relevează originea cosmică, originea extraterestră a ceea ce luăm acum în considerare, prin aceea că, dacă Spiritele voinței acționează în interiorul sistemului, ele se ataşează uşor de ceea ce

acționează în sistemul planetar ca entități de natura cometelor şi a meteoriţior, de viața cometelor şi a meteoriților.

Am arătat ce sens are această viață în sistemul planetar. În treacăt aş vrea să menționez că, de fapt, cometa vine din afara sistemului şi într-un anumit fel îşi anexează ceea ce este mineral. În timp ce străbate sistemul planetar ea îşi însuşeşte ceea ce este produsul Spiritelor voinței, mineralul. Urmarea poate fi că, în timp ce cometa goneşte prin sistemul planetar, ei i se asociază substanțe minerale care sunt apoi atrase de Pământ şi cad. Desigur, ceea ce cade nu este cometa, mai curând ea se face simțită pe Pământ prin ejectări de pietre meteoritice. Lucrurile sunt reale, şi dacă în cursul unei relatări pot apărea unele contradicții cu ceea ce a fost prezentat anterior, atunci este necesar să aşteptăm ca acestea să se rezolve ținându-se seama de tot ce s-a spus până acum.

Acesta a fost doar un indiciu care ar trebui să arate că în sistemul planetar avem de-a face realmente cu lucruri care acționează din Cosmosul exterior în spațiul planetar. Sufletele-grup ale mineralelor acționează ca raze care vin din afară spre noi. Şi întrucât spațiul ne oferă diferite moduri de acțiune, întrucât nu există un spațiu uniform, sufletele-grup ale mineralelor, care aparțin domeniului Spiritelor voinței, trimit spre noi radiații din diverse părti ale spațiului, în modurile cele mai variate. Prin ceea ce vine pentru minerale dinspre planete, de la Soare, şi ce vine ca radiație din Cosmos în cele mai diverse direcții, prin colaborarea tuturora acestora apare posibilitatea să nu fie prezente numai tipurile de bază pe care le-am menționat astăzi că există în regnul mineral, ci pot apărea toate formele posibile de substanțe transformate ale regnului mineral. Ce substanță conține însă un mineral depinde exclusiv de modul în care acționează forțele venite dinspre planete, de felul cum sunt ele influențate la rândul lor de alte forțe care, fie din Soare, fie din spațiul cosmic, din diverse direcții afluează în curenți asupra Pământului. Întreaga diversitate a regnului mineral poate fi astfel înțeleasă.

Când contemplăm actualul Saturn, el se prezintă pentru privirea ocultă ca cea mai exterioară planetă a sistemului nostru planetar. De ce? Pentru că, de fapt, Saturn, ca planetă, la fel ca şi vechiul Saturn, care a fost prima încarnare perceptibilă a Pământului de astăzi, este creat prin colaborarea curenților exteriori care vin din spațiul cosmic. Dacă am fi putut observa planeta Saturn într-un stadiu foarte timpuriu de evoluție a Pământului, am fi văzut că pe orbita sa avea un fel de nucleu şi un fel de coadă de cometă îndreptată către spațiul cosmic exterior. Aceasta înseamnă că în perioada primordială a Pământului nostru Saturn ar fi arătat ca o cometă care prezenta o coadă orientată spre exterior.

Aşa a fost

înainte, şi faptele aflate în *Cronica Akasha* atestă aceasta. Această coadă a vechiului Saturn indica cele mai diverse directii în spaţiu, direcţii care corespundeau curenţilor ce veneau din spaţiul cosmic, spaţiu dirijat de Spiritele voinţei şi care sunt în mod efectiv sufletele-grup ale mineralelor. Ceva mai târziu, când prin acţiunea entităţilor aparţinând celorlalte Ierarhii sistemul planetar s-a închis în sine, ceea ce era îndreptat spre spaţiul cosmic s-a retractat în aşa fel, încât din coadă a rezultat un inel. Inelul lui Saturn s-a format datorită atracţiei exercitate de sistemul planetar. Acest inel nu este nimic altceva, în faţa privirii oculte, decât un fenomen asemănător cu cel care a dus la apariţia cozii de cometă. Dacă aţi desfăşura inelul care îl înconjoară pe Saturn aţi obţine coada cometei.

Avem deci posibilitatea să privim în trecut, la pătrunderea curenţilor care formau sufletele-grup ale mineralelor din sistemul nostru planetar. Din nou, diferitele poziţii ne indică în principal semnele Zodiacului. Este de remarcat faptul că cele două planete considerate astăzi ca fiind cele mai exterioare şi pe care astronomia fizică ni le prezintă ca făcând parte din sistemul planetar, Uranus şi Neptun, iniţial nu aparţineau sistemului nostru solar, ele s-au apropiat şi au intrat mai târziu în zona de atracţie a sistemului nostru planetar. Atunci s-au asociat celorlalte planete şi au rămas în cadrul sistemului solar. Din această cauză, nu le putem include în sistemul nostru planetar ca pe celelalte planete, de la Saturn până la Mercur, care au aparţinut de la început sistemului nostru. Noi trebuie să vedem în Saturn, mai ales dacă avem în vedere vechea sa structură, o planetă care, trimiţând către Pământ propriul său curent eteric, care porneşte din nucleul său, creează o substanţă, plumbul. Dar în acelaşi timp vedem cum vin ca o avalanşă sufletele-grup ale mineralelor, cum sunt ele încorporate, în timp ce asupra lor se exercită o atracţie dinspre Soare, din care se revarsă corpul astral al mineralului. De la Soare se revarsă în spaţiu corpul astral al mineralelor, iar din spaţiul cosmic, extraplanetar, Eul mineralului. Ca urmare a acestei duble revărsări se produce o fecundare a Eului-grup cu corpul astral, prin care se ajunge la o deplină formare a metalului.

Dacă revenim asupra cometelor, trebuie să mai remarcăm ceva ce se revarsă din spaţiul cosmic spre noi şi care poate fi asemănat cu sufletele-grup ale mineralelor. Sufletele-grup ale mineralelor sunt de domeniul Spiritelor voinţei. Deasupra lor se află entităţile care se află la baza vieţii cometei. Dar pretutindeni există şi entităţi luciferice, deci şi în comete, entităţi aflate la treapta de Tronuri, dar nu şi la treapta de Heruvimi şi Serafimi. Prin acţiunea Spiritelor luciferice cometa dobândeşte o natură minerală şi apare, aşadar, ca o pătrundere de natură minerală în sistemul planetar; cu alte cuvinte, trebuie să vedem în comete corpuri cosmice care apar din Cosmos într-o vreme când sistemul planetar este deja constituit. Din această cauză, cometa nu evoluează până la nivelul celorlalte corpuri din sistemul planetar, rămânând pe o treaptă cu mult mai timpurie.

Ar fi desigur foarte interesant să urmărim etapele devenirii lumilor, felul cum se formează prin colaborarea Spiritelor Ierarhiilor în cadrul unui sistem planetar şi cum ne apar aceste spirite când ne îndreptăm privirea ocultă spre negurile Universului şi spre stele fixe îndepărtate. Oriunde ne îndreptăm privirea ocultă spre o stea fixă întâlnim în primul rând Spirite ale înţelepciunii normale. Întregul cer ar rămâne invizibil pentru ochii fizici şi vizibil doar pentru o conştienţă clarvăzătoare, dacă ar fi prezente şi active numai Spiritele înţelepciunii normale. Dar pretutindeni sunt infiltrate între Spiritele normale ale întelepciunii şi Spiritele de natură luciferică care aduc lumină fizică. proprie în lumile stelelor fixe. Când noaptea luminează cerul înstelat, cel care acţionează este de fapt Phosphoros şi peste tot în Univers constatăm că posibilitatea de modelare concretă există numai prin acţiunea comună a contrariilor, prin acţiunea comună a Spiritelor normale ale Ierarhiilor şi a celor care s-au răzvrătit, adică au rămas în urmă. Cerul înstelat nu este luminos pentru ochiul fizic şi este vizibil ochiului spiritual prin Spiritele înţelepciunii normale; el a devenit luminos pentru ochiul fizic, revelându-se ca Maya, prin Lucifer sau prin Spirite luciferice, care sunt şi trebuie să fie active pretutindeni.

Iată deci, iubitii mei prieteni, că am văzut ceva uimitor şi în regnul mineral. Am surprins astăzi, ca să spun aşa, Luna ca o scenă unde acționează un Spirit al înțelepciunii care domoleşte pe Lucifer, fiindcă a fost necesar să se creeze un loc de unde să se poată stabili echilibrul față de acțiunea luciferică. Ce importanță are aceasta pentru noi oamenii? Am văzut că la om toate elementele constitutive sunt reunite în planul fizic, în timp ce la mineral ele par să fie răspândite în toate lumile. Am găsit suflete-grup pentru minerale, plante şi animale. Există oare şi la oameni un fel de suflet-grup? Da, există. Sufletele-grup ale mineralelor le găsim în sfera Tronurilor, sufletele-grup ale plantelor în sfera Spiritelor înțelepciunii, sufletele-grup ale animalelor în sfera Spiritelor mişcării; la om însă situația a fost de aşa natură că el a primit un Eu, dar la început acest Eu a fost ca un suflet-grup revărsat de Spiritele formei. Sufletul-grup al omului a fost prevăzut de Spiritele formei să fie un suflet unitar al întregii omeniri. Ceea ce a dus însă la diferențieri, la diversificări ca cele caracteristice diferitelor rase, se datorează intervenției active a celorlalte spirite. Ceva despre aceste aspecte am menționat în conferința de ieri. Omul a fost creat ca o unitate prin care trebuia să lucreze elementul comun, Eul-primordial al oamenilor, ca un suflet-grup care trăieşte în toți oamenii şi care a coborât până în planul fizic. După cum la minerale Spiritele formei au creat numai forma exterioară a acestora, la om aceleaşi Spirite ale formei au creat Eul-grup, care apoi a fost diferențiat prin actiunea altor entități ale diferitelor Ierarhii. Prin formarea Lunii, s-a ajuns la stabilirea unui echilibru în regnul mineral, totodată, prin aceasta s-a creat un echilibru şi pentru om; în timp ce pentru regnul mineral de pe Lună există un echilibru fizic, există şi pentru om un principiu de natură lunară care combate influența luciferică, aşa cum în regnul mineral principiul întunecat al Lunii se opune principiului luciferic. Aşa cum în lumea minerală este activ ceva ce menține pe Lună echilibrul față de principiul luciferic care se revarsă din Soare, la fel acționează un principiu spiritual lunar împotriva ispitei luciferice exercitată asupra omului în cursul evoluției terestre. Aşa cum toate planetele şi toate corpurile cereşti sunt în legătură cu entități ale Ierarhiilor superioare, la fel este şi Luna. Am văzut, de asemenea, că Spiritele înțelepciunii au întemeiat pe Lună o colonie pentru a salva echilibrul; tot astfel acționează şi asupra omului din direcția Lunii spirite echilibratoare împotriva lui Lucifer, care s-a apropiat, ispitindu-le, de om. Aşa cum el a răspândit lumina, a infiltrat şi în sufletul omului principiile sale. În felul acesta, ne putem referi la Lună ca fiind purtătoare a adversarilor lui Lucifer, ca reşedință a spiritelor neluminoase, dar care trebuie să existe acolo ca să țină în echilibru pe purtătorii care răspândesc lumina şi care sunt totodată spiritele care ispitesc omenirea.

În antichitatea ebraică, taina Lunii şi principiile sale spirituale au fost dezvăluite pentru prima oară omenirii, şi ceea ce fizic am găsit pe Lună este în aspectul său spiritual ceea ce antichitatea ebraică a denumit principiul Iahve. Prin aceasta, Luna este considerată punctul de plecare al forțelor active potrivnice lui Lucifer. Iahve sau Iehova este adversarul lui Lucifer. Învățătura secretă a vechilor evrei, referindu-se la Soare, spune: În Soare actionează Spirite nevăzute ale înțelepciunii, vizibile doar pentru privirea spirituală, nu şi pentru privirea fizică. Pentru aceasta intervine principiul luminos al lui Lucifer. Ceea ce se vede în exterior din principiul solar este Lucifer; în interior acționează însă în cea mai deplină taină, nevăzut pentru privirea fizică, tot ce este accesibil prin Spiritele înțelepciunii, care formează poarta de intrare pentru acesta. Unul din aceste Spirite solare ale înțelepciunii s-a desprins şi, sacrificându-se, şi-a fixat reşedința pe Lună, pentru ca de acolo să acționeze în aşa fel, încât lumina să fie domesticită, dar şi spiritualitatea lui Lucifer să fie stârpită. Antichitatea ebraică a văzut în Iahve sau Iehova un ambasador al acelor entități spirituale adevărate, superioare, spre care se deschide privirea prin Spiritele înțelepciunii, când privim în mod spiritual Soarele. Iahve trebuie să acționeze de pe Lună - şi aceasta antichitatea ebraică şi-a reprezentat-o corect - până când oamenii vor deveni apți, la început în interiorul lor, să presimtă, să simtă, încetul cu încetul, să înțeleagă în mod suprasensibil faptul că din Soare nu vine numai elementul fizic vizibil datorat lui Lucifer, ci de aici are loc răspândirea a ceea ce se poate cunoaşte a fi Spiritele înțelepciunii, care sunt ca o poartă pentru acele lucruri.

Antichitatea ebraică vedea în Iahve ceva similar cu Spiritele înțelepciunii din Soare, şi putem adăuga: Aşa cum lumina solară este reflectată de Lună în spațiu, la fel, pentru adevărații inițiați ai antichității ebraice, Iahve era reflectarea acelei entități spirituale care, cândva, când omul va deveni apt, va străluci din Soare, strălucire pe care sfinții Rishi şi Zarathustra, precum şi slujitorii lui Osiris au prevestit-o. Aşa cum lumina Soarelui este reflectată de Lună în spatiu, la fel se revelează în Iahve sau Iehova, ca un reflex, principiul Spiritului solar, pe care îl puteți numi cum doriti: Vichvakarman, cum îi spuneau vechii indieni, Ahura Mazdao, cum îl numea Zarathustra, Osiris, ca la vechii egipteni, sau Christos, cum a fost numit în cea de-a patra epocă de cultură postatlanteană. Aceasta este concepția esoterică despre Iahve: este principiul lunar reflectat, Christos cel dinainte anunțat. De aceea ne apare şi în Evanghelia lui Ioan (Nota 15) un pasaj care nu poate fi înțeles altfel, în care ni se spune că Moise vorbeşte de fapt despre Christos. În realitate este vorba de Iahve; dar Christos este cel care a fost anunțat mai înainte. Se face referire la un asemenea pasaj unde este vorba de Iahve, deoarece purtătorul lui Christos anunța prin aceasta că Iahve este numai Christosul cel anunțat în timpurile vechi.

Vedem cum aceste lucruri concordă si cum se armonizează considerațiile pe care le-am expus astăzi cu cele din ziua precedentă; vedem, de asemenea, cum, de acum înainte, prin ceea ce numim lumină exterioară şi pe purtătorul ei trebuie să înțelegem ceva ce se află în luptă cu un principiu spiritual care se află pe făgaşul normal al evoluției sale şi care ne apare ca punct spiritual central al sistemului nostru planetar, aşa cum am prezentat lucrurile în conferința de ieri, ca şi în cea de astăzi. Nu are importanță numele pe care le folosim, ci de o mare însemnătate este să recunoaştem întreaga valoare a acestui principiu. Trebuie să recunoaştem că pe plan spiritual vorbim de Christos aşa cum vorbim pe plan fizic de Soare, că pe plan spiritual vorbim de spirite planetare şi despre planete aşa cum vorbim în evoluția culturii Pământului despre principiul lui Buddha. Iată, din nou, un punct unde găsiți o importantă revelație la H.P. Blavatsky. Măreția revelațiilor pe care le întâlnim în *Doctrina secretă* se poate deduce şi din modul cum tratează Blavatsky conceptul de Iahve. Nu trebuie să ne scandalizăm de faptul că ea nu prezintă lucrurile obiectiv, deoarece are o anumită antipatie față de Christos şi de Iahve; dar adevărul iese totuşi la suprafață şi caracteristica lui Iahve ca zeitate lunară şi prezentarea lui Lucifer ca fiind adversarul său se dovedeşte a fi, la H.P. Blavatsky, ceva ce exprimă adevăru1(Nota 16). Această prezentare, care la Blavatsky vine din inspirație, aceasta o primeşte exclusiv pe fondul naturii sale subiective, pentru că avea sentimentul că Lucifer este, de fapt, o zeitate bună. Îl simțea ca pe o zeitate bună şi îl prefera într-un anumit sens zeului lunar, fiindcă pentru ea Lucifer era un zeu solar. Aceasta este adevărat, dar noi trebuie să stabilim contextul adevărat pentru a putea înțelege formula de mai înainte: Christos este adevăratul Lucifer, „*Christus verus Luciferus*". Astăzi această formulă nu mai sună bine pentru oameni. Odinioară, mai suna încă bine când se ştia din doctrina secretă: În lumina exlerioară, fizică, se revelează Lucifer, Purtătorul de lumină, dar dacă prin lumina fizică pătrundem la Spiritele înțelepciunii, pătrundem la lumina spirituală, atunci ajungem la purtătorul luminii spirituale: *Christus verus Luciferus*.

Eu cred, iubiți prieteni, că în ciuda oricărei imperfecțiuni cu care această temă atotcuprinzătoare a putut fi prezentată, am reuşit totuşi să aduc ceva în fața sufletelor voastre, ceva ce noi în domeniul ştiinței spirituale dorim întotdeauna să obținem: că tratarea oricărei teme ne pune în situația de a ridica privirea de la sensibil la spiritual. Este mai greu să facem această recunoaştere în corpurile cereşti care ne apar ca amprente ale minunilor lumii ce ne luminează din spațiul cosmie, deoarece în aceste corpuri cereşti există o complicată coacționare a entităților diferitelor Ierarhii şi pentru că putem să înțelegem tot ce se întâmplă în Univers numai dacă în spatele a tot ce este materie, chiar şi în spatele luminii fizice, găsim spiritul sau spiritele. Dincolo de ce este spiritual se găseşte viața comunitară, viața părintească, viața divină. Această viață, care este pretutindeni şi permanent activă, această dumnezeiască viață se împarte, înainte de a se exprima în lumea fizică, în numeroasele lumi ale Ierarhiilor spirituale. Dar noi privim spre aceste lumi şi vedem în ele ceea ce stă la

temelia minunilor cerului şi care acţionează până aici jos, în regnurile naturale. Şi în regnurile din natură se face simţită acţiunea Ierarhiilor sau a descendenţilor acestora. Dacă privim spre spatiul ceresc cu acest simţământ, putem să ne creăm, printr-o astfel de contemplare, şi o impresie morală, o impresie morală care trebuie să constea în aceea că dacă lăsăm ca puternicele acţiuni ale Ierarhiilor din spaţiul ceresc să câştige o cât de mică influenţă asupra noastră, atunci vom fi părăsiti de dorinţe, pofte şi pasiuni, pe care viaţa fizică, terestră, le provoacă. Aceste mişcări sufleteşti pe care le provoacă viaţa fizică pe Pământ sunt cele care răspândesc în evoluţia terestră ceea ce desparte pe oameni şi îi dezbină, ceea ce-i face să fie duşmani sau prieteni, partizani sau adversari. Se obtine, într-un sens moral mai înalt, o libertate, dacă ne desprindem, cel puţin pentru câteva clipe, de contemplarea celor pământeşti şi ne concentrăm asupra lumilor spiritelor din Univers. Acolo ne eliberăm de ceea ce altfel duce la pasiunile noastre egoiste şi care sunt cauzele tuturor luptelor şi a tuturor meschinăriilor pe Pământ. Din acest motiv, cel mai sigur mijloc de a realiza aceasta este să atingem înaltul ideal de viaţă antroposofică, când ne îndreptăm privirea în sus, spre cerul înstelat şi spre entităţile spirituale care conduc şi dirijează Universul, spre Ierarhiile spirituale. Dacă noi, acolo sus, aşa cum am încercat şi ieri şi azi, fundamentăm curente de cultură şi importanţa spiritelor care inspiră religiile şi pe purtătorii de înţelepciune ai omenirii, atunci vom înceta să mai provocăm, pe Pământ, conflicte ca partizani ai diferitelor sisteme. Nu ne vom mai lega de nume şi nici nu vom mai fi dependenţi de aderarea la un grup de oameni pe Pământ. Când oamenii îşi vor căuta cunoştinţele acolo unde privirile tuturor locuitorilor Pământului pot să se îndrepte şi unde găsesc cunoştinţe comune - cunoştinţe care unesc, nu produc vrajbă -, dacă oamenii vor pătrunde până la ceea ce, ca limbaj al cerului, exprimă importanţa diferiţilor întemeietori de religii şi inspiratori ai omenirii, atunci idealul ştiinţei spiritului va instaura o atitudine tolerantă şi fără idei preconcepute faţă de toate religiile şi toate concepţiile despre lume şi viaţă. Oamenii nu se vor mai înfrunta, dacă nu se vor mai antrena în dispute pentru a lua partea unor reprezentanti ai curentelor religioase sau ai altor curente culturale, ci vor căuta originea acestor reprezentanţi afară, în spaţiul ceresc. În acest sens, se poate dobândi o concepţie morală de o mare importanţă care va face ca ceea ce altădată aducea pe Pământ învrăjbiri şi neînţelegeri să producă pace şi armonie. Trebuie doar să învăţăm să descifrăm grandioasa „scriere" pe care ne-o oferă formele şi mişcările corpurilor cereşti, să „citim" cum acţionează cu adevărat nu diferite spirite, ci aceleaşi spirite care lucrează pentru toţi oamenii de pe Pământ, care aparţin tuturor oamenilor. Toate aceste lucruri se pot lămuri chiar printr-o imagine fizică: Atâta timp cât rămânem pe Pământ, un grup de oameni poate locui la şes sau la munte, la răsărit sau la apus. Dacă însă privim mişcările Pământului, care îşi întoarce faţa spre stele, modificându-şi pozitia, fie în perioade de timp scurte sau în decursul a mii şi milioane de ani, vom vedea cum emisfera sudică se întoarce spre cea nordică, cerul înstelat din nord devenind vizibil, şi cum emisfera nordică se întoarce spre sud, iar bolta înstelată din sud devine vizibilă. Şi aşa cum Pământul, în decursul timpului, îşi întoarce faţa, ca să spunem aşa, către toate stelele care ne întâmpină din spaţiul cosmic cu strălucirea lor, la fel şi omenirea ar putea să înveţe din idealurile ştiinţei spiritului să privească fără idei preconcepute la tot ce ne comunică în mod spiritual spaţiul cosmic. Printr-o asemenea atitudine pozitivă faţă de lucruri, idealul antroposofic va fi realizat în condiţiile cele mai bune, nu prin accente sentimentale de iubire şi pace. Iubirea o vom realiza în mod real, ca şi pacea şi armonia interioară, dacă în condiţiile pe care ni le oferă Pământul, condiţii care au condus la împărţirea oamenilor în rase, popoare, religii, privirea ni se va îndrepta spre bolta înstelată, de unde spiritele ne vorbesc, şi vorbesc aceeaşi limbă pentru toate sufletele omeneşti, pentru fiecare suflet în parte, în toate timpurile, în eternitate, dacă le înţelegem în mod corect.

În acest sens, aş dori, întrucât ne aflăm la încheierea acestui ciclu de conferinţe, să mă refer şi la efectul moral al oricărei abordări antroposofice; când ne străduim să cunoaştem faptele pe care ocultismul ni le prezintă. Când le cunoaştem în adevăratul lor sens ocult, ele se revarsă în cele din urmă în inima noastră, astfel încât cele învăţate devin în noi o forţă de viaţă, o speranţă de viaţă, înainte de orice energie morală, şi ne fac să devenim cu adevărat ceea ce

putem numi cetăţeni ai lumilor cereşti. Apoi, prin viaţa sa spirituală, omul aduce cerul în condiţiile obiective ale Pământului şi va beneficia în decursul procesului cultural de ceea ce putem denumi în sensul cel mai pur armonie, pace. Din ce în ce mai mult omul va fi conştient că punctul de pornire ca şi sfârşitul evoluţiei culturale sunt dominate de un spirit al unităţii, un Spirit al formei, care acţionează unificator prin oameni şi se lasă stimulat de fraţii săi, celelalte Spirite ale formei, care îl slujesc, ca să transmită o acţiune unitară în întreaga omenire. În felul acesta, printr-o adevărată ştiinţă a cerului se va propaga pe Pământ ceva unificator pentru toţi oamenii şi cu aceasta va fi stimulată cunoaşterea intelectuală şi morală. Nu vrem, aşadar, o gândire abstractă, teoretică, ci vrem ca fiecare expunere să devină în acelaşi timp un izvor de forţă şi, înainte de toate, un izvor de forţă morală în noi şi atunci toate expunerile ne vor servi, chiar şi acelea care aparent sunt foarte îndepărtate, pentru a urmări ţelurile şi idealurile nemijlocite ale ştiinţei spiritului.

Cu aceste cuvinte, care prin nuanţa lor sufletească trebuie să caracterizeze spiritul şi caracterul moral al conferinţelor noastre, aş dori, iubiţi prieteni, la sfârşitul acestui ciclu, să-mi iau rămas bun de la voi.

OCULTISMUL ŞI INIŢIEREA
Conferinţă publică

Helsingfors, 12 aprilie 1912

În prezent, cine vorbeşte despre ocultism trebuie să se aştepte ca foarte multe din cele ce are de spus să fie considerate nu numai ca o sumă de ipoteze hazardate, ci poate chiar ca ceva de domeniul reveriilor, al fantasticului. Şi dacă într-un suflet care acum este în formare sau care se bazează doar pe viaţa ştiinţifică se naşte un fel de opoziţie, de dezacord faţă de multe din lucrurile care fac obiectul consideraţiilor din această seară, în acest caz, vă rog să fiţi siguri că această opoziţie, care apare, de altfel, în inimile multor contemporani, este de înţeles şi eu însumi o consider perfect îndreptăţită. Mai întâi, aş dori să lămuresc ce se înţelege când vorbim astăzi despre ocultism şi despre acele metode de cercetare care conduc la rezultatele obţinute în ocultism şi pe care le putem rezuma într-un singur cuvânt: *iniţiere*. Acest cuvânt nu trebuie înţeles altfel decât ca o sumă a tuturor acelor împliniri pe care omul le are de realizat când vrea să ajungă la rezultatele ocultismului. Pe de altă parte, nu înţeleg prin ocultism tot ce se vehiculează în prezent sub acest nume, ci mă refer numai la acele rezultate care se conformează modurilor de gândire ştiinţifică şi cerinţelor logice ale prezentului, rezultate ale unui anumit fel de ştiinţă a spiritului. Eu înţeleg prin acest cuvânt, şi cu respectarea punctelor de vedere amintite, toate cunoştinţele care vor să pătrundă în viaţa contemporană, cunoştinţe care trebuie să privească lucruri la care ştiinţa obişnuită, cunoaşterea curentă nu poate ajunge. Ceea ce îşi face intrarea în literatura contemporană din acest punct de vedere este foarte potrivit să provoace obiecţiile multora din contemporani care se întreabă: Ce sunt toate aceste lucruri care ni se prezintă şi prin care vor să ni se ofere cunoştinţe despre existenţa unei vieţi suprasensibile, despre fapte suprasensibile, ce sunt toate acestea dacă le comparăm cu rezultatele ştiinţelor naturale, rezultate care se întemeiază pe o cercetare riguros ştiinţifică? Cunoştinţele la care mă refer sunt înainte de toate tocmai acele cunoştinţe care ne conduc dincolo de ceea ce este perceptibil cu simţurile şi dincolo de ceea ce poate fi cunoscut cu ajutorul raţiunii condusă de instrumentul creierului, cunoştinţe care transcend ceea ce trăim între naştere şi moarte, care ne conduc în acele regiuni pe care omul le străbate după ce a trecut prin poarta morţii. Rezultatele la care ajunge ştiinţa spiritului sau acest ocultism vorbesc despre o evoluţie a nucleului spiritual din om; atunci când omul trece prin poarta morţii, acest nucleu spiritual-sufletesc al fiinţei păşeşte într-o lume suprasensibilă, într-o lume spirituală. Omul ia cu el, din viaţa şi experienţa pe care le-a străbătut între naştere şi moarte, într-un corp fizic, anumite forţe şi împreună cu alte forţe şi puteri de natură suprasensibilă, în intervalul care se scurge între moarte şi o nouă naştere, el îşi însuşeşte facultăţi şi forţe noi. Prin aceste facultăţi şi forţe noi, nucleul spiritual-sufletese al fiinţei se

leagă cu ceea ce vine ca moştenire fizică în lanţul eredităţii, cu ceea ce provine de la părinti, mamă şi tată, şi în special de la străbuni. Abia prin această unire a nucleului spiritual cu substanţele şi forţele pur fizice apare omul întreg.

Reţineţi din cele spuse că rezultatele acestei cercetări trebuie să vorbească despre o asemenea evoluţie a nucleului spiritual-sufletesc al fiinţei omului care se desfăşoară prin trecerea prin vieţi pământeşti repetate, vorbeşte adică de reîncarnare, de mai multe vieţi pământeşti, precum şi despre faptul că ceea ce trăim ca facultăţi interioare care lăstăresc în cursul unei vieţi din sufletul nostru, în timpul vieţii, sau ceea ce trăim chiar ca lovituri ale destinului, despre faptul că toate acestea sunt, într-un anumit fel, rezultatul a ceea ce noi înşine ne-am pregătit într-o viaţă pământească anterioară. Totodată, ele ne arată că şi ceea ce trăim acum, în viaţa actuală, experienţele pe care le facem şi facultăţile pe care ni le dezvoltăm, este trecut prin poarta morţii şi este prelucrat acolo, într-o lume suprasensibilă, pur spirituală, pentru ca atunci când prelucrarea a atins maturitatea să reapară într-o nouă existenţă terestră, aşa cum am arătat. Această cunoaştere este ceva pe care omul contemporan îl poate trata ca aparţinând de domeniul fanteziei. La aceasta se adaugă apoi lucrurile care, pe baza ştiinţei spiritului, vor să explice ceea ce aparţine în mod suprasensibil omului şi se adaugă fiinţei sale sensibile, acele lucruri care vor să arate că omul, în afara acelui corp fizic pe care îl percepm cu simţurile, mai are un purtător suprasensibil pe care îl putem întrevedea cu mijloacele ştiinţei spiritului şi pe care îl recunoaştem ca nucleu fiinţial spiritual-sufletesc, care parcurge destinele amintite prin vieţi pământeşti repetate. În literatura domeniului ştiinţei spiritului găsim relatări despre stadii timpurii ale vieţii omului în epoci din existenţa Pământului care s-au scurs în vremuri de mult trecute. Ba se dau chiar şi unele lămuriri bazate pe ştiinţa spiritului cu privire la stadii ale Cosmosului care au precedat apariţia Pământului ca planetă, aşa cum se prezintă în prezent, cu alte cuvinte se vorbeşte despre stadii evolutive care s-au desfăşurat înainte de apariţia vieţii noastre pământeşti. Aşadar, aceste indicaţii privesc însăşi evoluţia vieţii cosmice, privesc formarea Pământului şi a celorlalte corpuri cereşti. Plecând de la metodele utilizate de ştiinţa spiritului, pe de o parte, trebuie să se admită că ele permit să se cunoască ceva despre aceste lucruri care ating cele mai profunde zone ale vieţii omului, deoarece sunt legate de ce este omul, prin natura şi entitatea sa cea mai subtilă. Pe de altă parte, din nou trebuie să spunem că tocmai din punctul de vedere al cunoştinţelor noastre actuale despre natură se ridică o suspiciune îndreptăţită faţă de posibilitatea edificării unei cunoaşteri reale în acest domeniu.

Următoarea întrebare care se poate ridica în legătură cu astfel de rezultate ale cercetării este aceea care ne va preocupa în această seară. Ea este cât se poate de îndreptăţită: Pe ce căi ajung la concluziile pe care le susţin aceia care fac asemenea afirmaţii? Cum fac? Despre faptul că ştiinţa contemporană nu ne poate spune nimic despre aceste lumi, că prin metodele sale, de altfel demne de admirat şi pe care nimeni nu le poate admira mai mult decât înşişi cercetătorii din domeniul spiritului, despre faptul că în ciuda rigurozităţii şi siguranţei sa1e, a logicii interioare, această ştiinţă contemporană nu poate pătrunde în acele domenii, despre toate acestea nici nu este nevoie să vorbim. Dar dacă o asemenea problemă se pune totuşi, atunci este posibil ca în sufletul omului să apară şi o altă întrebare: Deoarece este neîndoielnic că în fiecare om, în inima şi în sufletul său există o nostalgie pentru cunoaşterea şi înţelegerea acestor lucruri, cum se face atunci că tocmai prin metodele de cercetare cele mai corecte omul rămâne despărţit de lumea în care el ar dori să privească? Dacă se pune o asemenea întrebare fără idei preconcepute, se ajunge la concluzia că omul poate înţelege numai o anumită categorie de fapte, faţă de care se află într-o poziţie foarte precisă. Omul poate să înţeleagă numai lucrurile despre care ştie cum au apărut, cum devin ele. El poate să înţeleagă numai acele lucruri în a căror creaţie el se poate implica, într-un anumit mod pe care-l înţelege. Numai acele lucruri le poate înţelege la a căror creere el poate fi, într-un fel sau altul, prezent. Dacă, însă, omul îşi îndreaptă privirea asupra a ceea ce îl înconjoară în natură, asupra fiinţelor din toate regnurile naturii, va fl nevoit să recunoască: Da, aşa cum se prezintă toate acestea, cum apar ele gata făcute în faţa mea, eu le pot cerceta cu cele cinci

simțuri ale mele, le pot recunoaşte, pentru că le pot studia legile cu ajutorul rațiunii mele, dar în clipa când vreau să cuprind cu mintea apariția şi devenirea lor, atunci acestea se refuză privirii mele, care vrea să pătrundă în lucruri. Ființele şi faptele din regnurile naturii întâmpină pe om ca lucruri deja create, în aşa fel încât pare că el nu poate, deocamdată, să participe la producerea acestora.

Dacă, pe de altă parte, omul priveşte în interiorul său, observă ce ființează în viața sa sufletească, ca gânduri, reprezentări, sentimente, impulsuri de voință, tot ce formează bogăția lumii sale interioare, o lume a cărei realitate o trăieşte mult mai mult decât realitatea lucrurilor exterioare, chiar mai mult decât realitatea a ceea ce aparține din el însuşi lumii exterioare. Cine ar putea tăgădui faptul că, mai mult decât realitatea proceselor fizice şi fiziologice care se desfăşoară în organismul nostru, au pentru noi realitate durerile şi suferințele noastre, impulsurile şi pasiunile noastre, gândurile şi idealurile noastre, pe scurt, tot ce, din momentul când ne-am trezit dimineața şi până seara, când adormim, se agită necontenit în viața noastră sufletească. Dar şi atunci când încercăm să adâncim introspectia vieții noastre sufleteşti şi vedem cum aceasta se deschide spre viața exterioară, cum un lucru sau altul ne impresionează, cum ne umple de grijă sau de bucurie, ei bine, şi atunci ne dăm seama că nu putem participa la procesul lor de formare. Iar când ştim că un lucru ne devine inteligibil doar dacă participăm la procesul său de creație, abia atunci ne este clar ce ne este refuzat prin ambele moduri de abordare amintite. Este, într-adevăr, suficient să aruncăm o privire asupra a ceea ce produce fantezia noastră, asupra a ceea ce creăm prin ce stă în puterile noastre interioare, asupra a ceea ce facem după gândurile şi idealurile noastre proprii, este suficient să ne amintim de tot ce este astăzi îngăduit omului să vadă prin tehnica sa, prin felul şi modul în care el combină forțele naturii ca să înțelegem ce simte el când participă la opera de construire, la creație, la devenire, sentimentul său de înțelegere satisfăcută, dar şi felul cum se simte nesatisfăcut, sentimentul că stă în fața unei porți prin care nu i se îngăduie să pătrundă atunci când, privind în jurul său, vede lucruri la al căror proces de creație nu poate participa.

Şi acum să punem şi întrebarea dacă nu este totuşi posibil ca în ceea ce simțim ca un proces de devenire al existenței în care suntem implicați să găsim undeva o modalitate de a participa la procesul de creație. Există un domeniu în care putem şti în mod nemijlocit că participăm la procesul de creație, dar în care ştim la fel de bine că nu putem pătrunde cu privirea, dacă rămânem doar la nivelul unei cunoaşteri şi a unei observații întemeiate doar pe conştiența noastră obişnuită. Ce se petrece aici, în acel domeniu, i se revelează omului în fiecare zi, dacă ne gândim numai la ciudatele fenomene din timpul tranzițiilor de la somn la starea de veghe. Aceste fenomene sunt, pentru cel care vrea să pătrundă adânc în esența vieții, de o mare importanță. Ele provoacă ceva ce am putea numi un mister al vieții; şi dacă conştiența noastră obişnuită nu observă că există ceva deosebit de important în această alternanță somn-veghe, aceasta se datorează faptului că tot ce este obişnuit îşi pierde forța de impresie asupra omului. Deoarece suntem obişnuinți să trăim zilnic alternanța între somn şi starea de veghe în intervalul de douăzeci şi patru de ore, nu ne mai dăm seama de marea şi excepționala importanță a acestui fenomen cotidian. Dacă vrem să aflăm în ce constă diferența dintre somn şi starea de veghe, trebuie să recunoaştem că la început totul pare foarte simplu, de la sine înțeles, căci fiecare dintre noi ştie că starea de somn apare ca un fel de suprasaturare a sufletului, care de la deşteptare şi până la culcare se manifestă ca un flux şi reflux de sentimente şi senzații, de pasiuni şi impulsuri, de dorințe şi neîmpliniri, de reprezentări şi idealuri, pentru ca apoi totul să aibă o intensitate în descreştere şi această lume să se cufunde în întuneric, în obscuritatea inconştientului. Fiecare om este convins însă de faptul că şi în starea intermediară dintre momentul când adoarme seara şi se trezeste dimineața cu ființa sa se întâmplă ceva la care, însă, nu poate fi prezent cu conştiența. Ceea ce putem spune despre aceste stări alternative, de somn şi de veghe, pare de la sine înțeles; însă, dacă ne gândim mai bine la acest „de la sine înțeles" atunci vom deveni conştienți că motivul pentru care aici se pune un zăvor cunoaşterii noastre nu se află prea departe. Dacă luăm în considerare această

alternantă stare de veghe/somn trebuie să spunem că, de fapt, întreaga noastră viață din starea de veghe, întreaga noastră viață conştientă din timpul zilei este ca un proces de dezagregare, de dizolvare a unor fenomene profunde care au loc în organismul nostru. Nu este aici locul să abordez, pentru că ne-am depărta prea mult de tema noastră, procesele fizice, chimice şi fiziologice care se petrec în fenomenele care se desfăsoară în cadrul oboselii. Nu este cazul să vorbim acum despre aceasta. Ceea ce sare însă în ochii oricui este că oboseala este un proces de uzură, de distrugere al unor forțe profunde ce lucrează în organismul nostru. Putem înțelege din aceasta că viața noastră din timpul zilei conține în sine faptul uimitor că ea nu participă la refacerea noastră, ci, dimpotrivă, rezultatul este oboseala, că ne mistuie în mod continuu, ne consumă. Aceasta este realitatea: viața din timpul zilei este un proces de dezagregare, de epuizare şi oricărui observator lipsit de prejudecăți i se arată în mod clar că somnul este un proces opus, un proces creator, care restabileşte, aducând din nou ordine în organism, creează din nou ceea ce procesul de veghe face să se ofilească.

Este normal că noi tocmai despre acest proces creator care se desfăşoară în timpul somnului nu putem şti nimic. Este un proces creator care are loc în noi înşine, dar despre care totuşi nu putem şti nimic, deoarece chiar înainte de a ne angaja în el pierdem în mod nemijlocit starea de conştiență. Nu putem vedea, aşadar, prin capacitatea noastră obişnuită de cunoaştere când un proces creator se petrece în noi. Din aceasta rezultă însă că am putea cuprinde ceea ce în natură, în fenomenele lumii este un proces creator numai dacă am reuşi să ne menținem starea de conştiență dincolo de acel proces care ne buimăceşte. În momentul în care omul îşi dezvoltă în sine puterea creatoare, conştiența i se tulbură; el cade în starea de somn, de lipsă de conştiență. Rezultă că ființa umană, aşa cum se prezintă în prezent, este astfel orânduită, încât atunci când ar trebui să participe la o activitate creatoare, activitate care are loc chiar în omul însuşi, acesta este buimăcit, conştiența i se stinge şi, prin urmare, nu poate fi martor la procesul creator care se petrece în el însuşi. Noi nu putem pătrunde activitatea creatoare care are loc în interiorul organismului nostru deoarece conştiența ne este adormită, astfel încât pentru conştiența noastră acest proces rămâne o lume exterioară. Pentru a ajunge la cunoaşterea lucruritor care se petrec în spatele lumii senzoriale trebuie să depăşim conştiența obişnuită; numai astfel vom putea să pătrundem într-un proces de creație, fie în cel care se desfăşoară în noi înşine, fie într-un altul asemănător.

Există undeva în lume un lucru care să ne arăte că, depăşindu-ne pe noi înşine, depăşind conştiența obişnuită, putem pătrunde în ceva străin pentru noi, fără ca aceasta să ne tulbure mintea, fără să cădem într-o stare de somn? În aria largă a conştienței obişnuite există două lucruri prin care omul este scos din conştiența sa obişnuită, din conştiența de toate zilele, astfel încât să nu mai fie năucit sau cufundat în somn, aşa cum este acum în fiecare seară. Aceste două lucruri, care în cadrul stării de conştiență obişnuită pot fi un model pentru ieşirea conştienței din ea însăşi şi pentru pătrunderea acesteia în ceva străin, aparțin de domeniul moral. În acest sens, sufletul îşi poate crea concepte-model pentru modul în care se poate desprinde de el însuşi, fără să-i fie conştiența tulburată, din două trăiri de natură morală care străbat întreaga viață umană. Aceste două trăiri sunt, în primul rând, mila, compasiunea şi, în doilea rând, conştiința morală. Dacă studiem modul în care compasiunea şi conştiința se asociază în viața morală cu conştiența, atunci ne putem face o idee despre ce s-ar întâmpla dacă conştiența s-ar desprinde de ea însăşi. Dacă simțim milă, iubire, simpatie pentru un suflet străin, atunci nu trăim în noi propriile noastre simțăminte - căci în acest caz nu am simți mila şi iubirea - ci bucuria şi suferințele, durerile şi plăcerile celuilalt suflet. Ne aflăm într-un moment când suntem pregătiți să ne contopim cu celălalt suflet, trăim - şi o observație făcută fără idei preconcepute ne poate lămuri în acest sens - în afara conştienței obişnuite, ne aflăm în celălalt suflet. De fapt, avem în fața sufletului nostru un profund secret al vieții. Acest secret, al trăirii în altul, este cu atât mai profund cu cât resimțim această contopire ca pe ceva moral, fără ca în acest timp să devenim amețiți şi fără a ne pierde conştiența. Măsura în care un om este în stare să-şi păstreze conştiența trează când nu-şi trăieşte propria suferință sau bucurie, ci suferințele sau bucuriile unui suflet străin este un adevărat barometru pentru

moralitatea sa. Când conştiența este ca şi adormită față de suferințele sau bucuriile unui suflet străin avem semnul unei deficiențe morale, căci ne aflăm într-o stare asemănătoare cu aceea pe care o avem față de propria activitate creatoare în timpul somnului. Conştiența pare să doarmă față de suferințele şi bucuriile altuia.

O a doua trăire, tot în domeniul moral, care ne conduce la depăşirea conştienței obişnuite, este conştiința, acea conştiință despre care, dacă o analizăm în mod obiectiv, fără idei preconcepute, putem spune: Ceea ce facem sau vrem să facem, împinşi de instinctele noastre, de pasiunea existenței noastre, de ceea ce ne comandă simpatiile sau antipatiile pe care le avem, de ceea ce iubim sau detestăm, de ceea ce vrem să facem sau să nu facem, în toate aceste situații din afară se poate vorbi de educație, de relații sociale, dar niciodată despre ceea ce numim conştiință. Conştiința ne vine - acest lucru îl simțim şi îl trăim - dintr-o lume din care ni se vorbeşte în lumea noastră a percepțiilor, căci tot ce putem percepe se corectează când se transformă în impulsuri de acțiune prin cerințele suprasensibile ale conştiinței. O dovadă a existenței conştiinței o constituie, în domeniul moral, faptul că sufletului i se poate spune ceva, ceva ce nu există în starea de conştiență obişnuită. Şi, din nou, avem de-a face cu un defect moral când sufletul, unde ar trebui să vorbească conştiința, intră într-un fel de somn, nu aude glasul conştiinței, ascultă numai de ceea ce poate vorbi, în cadrul lumii sensibile, impulsurilor de acționare din simpatie sau antipatie. Dacă ne putem deprinde să ieşim din conştiența noastră fără a intra într-o stare de toropeală, atunci observăm, fiind în starea de conştiență obişnuită, că în conştiință se petrece un fenomen prin care se vorbeşte sufletului, în aşa fel încât acesta nu este avizat să perceapă ceva, să primească impulsuri din partea a ceva care acționează asupra sa, din lumea exterioară. De aici trebuie să tragem concluzia: Dacă permitem ca, aşa cum în domeniul moral pătrundem în alte ființe, în alte lucruri care se află în afara a ceea ce ştim, a conştienței noastre, prin milă şi iubire, dacă permitem, aşadar, să ni se spună adevăruri prin intermediul conştiinței, adevăruri care nu provin din lumea senzorială, dacă este posibil să pătrundem astfel în ființe străine şi să lăsăm ca în suflet să ni se vorbească după acel model în care vorbeşte constiința, atunci există posibilitatea de a pătrunde într-o altă lume decât cea care este dată conştienței pe care o avem în starea de veghe de la trezire până la culcare. Această posibilitate rezultă, în mod practic, din acele metode pe care le numim metode de inițiere. Acestea constau în aceea că viața noastră sufletească, în măsura în care ea este reprezentare, simțire şi voință, este activată într-un alt mod decât suntem obişnuiți pentru activitățile din cadrul ştiinței exterioare sau pentru cunoaşterea exterioară a lumii înconjurătoare.

Pentru ce ne formăm, în viata obişnuită, reprezentări, concepte, idei? Nimeni nu va contesta că, în mod obişnuit, pentru omul contemporan, scopul în care el îşi creează reprezentări, concepte şi idei este ca prin acestea, ba chiar şi prin senzațiile şi sentimentele sale, să ajungă la o cunoaştere a ceea ce se află în lumea exterioară. Astăzi numim adevăr ceea ce corespunde, din conceptele şi ideile noastre, cu o lume exterioară oarecare, cu un fenomen al lumii exterioare care reprezintă o imagine a acelor fenomene. Pentru orice viață exterioară, pentru orice cultură exterioară numai această activitate a vieții noastre sufleteşti este singura corectă. Dar această activitate a vieții noastre sufleteşti trebuie să fie complet schimbată, dacă vrem să pătrundem în secretele suprasensibile ale existenței, cu alte cuvinte - să folosim chiar acest cuvânt prohibit -, dacă vrem să pătrundem în secretele oculte; atunci trebuie să putem face abstracție cu totul de ceea ce înseamnă, în lumea exterioară, conceptele, ideile şi imaginile reprezentărilor, precum şi senzațiile, sentimentele şi impulsurile de voință. Nu este necesar să ne întrebăm ce înseamnă aceste activități sau mişcări sufleteşti, cu privire la valoarea de adevăr pe care o au pentru un lucru sau altul din lumea exterioară. Trebuie doar ca tot ce poate deveni conținut al vieții noastre sufleteşti să fie considerat un mijloc de autoeducație pedagogică interioară pentru viața noastră sufletească: Trebuie să lăsăm ca ideile, conceptele şi chiar senzațiile şi sentimentele să acționeze de aşa manieră în sufletul nostru, încât acesta să rămână închis față de tot ceea ce putem prelua din lumea exterioară şi chiar față de tot ceea ce, în cursul vieții, am asimilat ca deprinderi şi trăiri şi le-am

înmagazinat în memorie. Dacă, printr-un efort de voință, putem să facem abstracție de toate impresiile pe care ni le transmite lumea exterioară şi simțurile, de toate calculele şi combinațiile pe care le face rațiunea, dacă putem face abstracție de toate necazurile şi grijile, dar şi de bucuriile şi de tot ce am adunat în memorie, dacă ne putem goli sufletul, aşa cum se goleşte el singur, seara, când datorită oboselii se instalează starea de somn, dacă apoi putem obține exact opusul somnului, dacă suntem în stare ca în deplină facultate a conştienței să călăuzim chiar această conştiență spre orice fel de reprezentări fecunde, îndeosebi de natură simbolică, spre acelea care au cât mai multe înțelesuri, atunci nu trebuie să le cerem o valoare veridică, ci o valoare educativă pentru suflet. Dacă, în continuare, ne concentrăm sufletul, printr-o voință puternică, asupra unui anumit conținut, fie o reprezentare imaginativă, fie un impuls senzitiv, pe care îl stabilim ca punct central al vieții sufleteşti, dacă astfel activitatea sufletească, purificată de toate celelalte lucruri, o orientăm spre această imagine pe care singur a ales-o şi dacă reuşim să menținem, printr-o mare putere a voinței, întreaga viață sufletească în stare trează, concentrată asupra conținutului pe care singuri l-am ales, atunci observăm că nu de la conținutul acestei imagini, ci de la forțele sufleteşti parcă radiază ceva în viața noastră sufletească. Astfel ajungem să trăim interior ceva ce altfel nu putem trăi, trăire de la care obținem experiența nemijlocită; trăieşti acum ceva ce este atât de real, atât de important, atât de esențial pentru existență, ca şi lucrurile concrete pe care le vedem cu ochii, le auzim cu urechile - este absolut la fel de real, numai că toate acestea nu le-ai putea cunoaşte şi trăi numai prin activitatea sufletească animată de lumea senzorială sau de rațiune. Pe scurt, abia acum se cunoaşte ce înseamnă trăire suprasensibilă; abia acum omul se ştie în nucleul său spiritual-sufletesc; abia acum începe el să înțeleagă că se poate trăi într-o entitate interioară sufletească, independent de corporalitate. Conştiența suferă acum în întregime o transformare.

Subliniez că ceea ce conduce la o asemenea activitate interioară este opusul procesului pe care îl trăim atunci când ne concentrăm atenția asupra unui obiect strălucitor, intrând într-un fel de hipnoză. Ceea ce se produce aici, de către o stare sufletească care altfel nu există, se face printr-o intensă concentrare asupra unui obiect care exclude orice alt fel de activitate sufletească. Ceea ce se realizează prin această concentrare asupra unui conținut lăuntric liber ales corespunde cu o astfel de activitate sufletească, în sensul că este tot o concentrare; dar totodată este şi contariul, în măsura în care conştiența se stinge când ne transpunem într-un fel de hipnoză cu ajutorul unui obiect strălucitor, în timp ce conştiența rămâne activă dacă printr-un puternic act de voință punem în mişcare un conținut lăuntric - dar numai lăuntric - de reprezentări în punctul central al vieții sufleteşti. O asemenea metodă de a implica sufletul propriu se numeşte, cu o expresie folosită în ştiința spiritului, meditație. Aceasta este adevărata meditație. Atrag din nou atenția că acest fel de meditație se realizează în practică mult mai greu decât s-ar putea crede la început, când ascultăm doar o simplă descriere. Căci numai cu unele încercări sporadice nu se obține nimic în acest domeniu, ci trebuie în permanență să creăm noi reprezentări şi imagini, reprezentări care să pornească din viața noastră intelectuală şi morală, reprezentări simbolice; trebuie să obținem în continuu asemenea concentrări, să realizăm asemenea meditații, soseşte acea clipă decisivă care nu este altceva decât cunoaştere lăuntrică: Tu ai în ființa ta un sâmbure al ființei tale sufletesc-spirituale care trăieşte într-o realitate suprasensibilă şi care nu se serveşte, pentru a percepe această lume suprasensibilă, de organe senzoriale exterioare sau de rațiunea dependentă de activitatea creierului.

Din toate faptele pe care le-am expus până aici puteți reține unul, şi anume că am rămas în permanență în zona noastră interioară, că ne-am abătut de la lumea exterioară şi suntem repliați numai asupra interiorității noastre. Ceea ce putem afla acolo este, şi nici nu poate fi altfel, doar o experiență interioară, dar această experiență interioară ne duce practic la ceva foarte precis. Omul care realizează în acest mod o concentrare, o meditație, îşi vede câmpul său vizual plin de realități, realități pe care la început le putem numi viziuni. Sub formă de imagini apar tot felul de lucruri care nu se pot asemui cu ceea ce s-a trăit mai înainte; apar fel

de fel de imagini care nu au nici o asemănare cu trăirile anterioare; cu anumite lucruri exterioare nu se poate face o comparaţie, dar în ce priveşte felul şi modul cum sunt alcătuite şi cum acţionează, totul reprezintă o experienţă absolut nouă, nu este o combinaţie de lucruri anterioare. Acest „absolut nou", în sensul curent pe care îl are utilizarea cuvântului, îl putem numi viziune. Este extrem de asemănător chiar în cele mai mici amănunte imaginilor de vis, numai că, în comparaţie cu imaginile obişnuite de vis, este de o intensitate mult mai mare şi de un realism care se impune, aş putea spune, o realitate insistentă.

Aici survine, pentru cel care aplică metodele de obţinere a accesului în lumea suprasensibilă, un obstacol pe care îl putem numi pericol. Apare pericolul ca el să considere *a priori* această lume de imagini, de viziuni, ca fiind ceva real, ceva ce se află în faţa noastră, la fel cum s-a aflat în faţa lui lumea sensibilă obişnuită. Există primejdia să dea expresiei „această lume este reală" acelaşi sens pe care-l acordă când este vorba de lumea senzorială. Această primejdie devine mai mare dacă nu se aplică toate măsurile de precauţiune într-o astfel de pregătire ocultă, măsuri despre care astăzi nu vom putea discuta în amănunt, dar pe care mulţi dintre dumneavoastră le puteţi găsi explicate în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţele despre lumile superioare***. Dacă însă sunt luate aceste măsuri preventive, omul nu pierde nici o clipă, faţă de lumea care-i stă în faţă, sentimentul că el însuşi este cel care evocă această lume. Este de o importanţă deosebită ca niciodată conştienţa să nu fie lăsată să adoarmă, să se piardă, până la a ajunge la impresia că avem în faţa noastră o lume străină. Ea pare, într-adevăr, ca o lume străină, care se extinde în spaţiu, ea ne prezintă fenomene care se desfăşoară în timp, ca şi cele din lumea sensibilă exterioară, ea ne induce în eroare, ca şi un vis care apare a fi realitate. Persoanele care, datorită măsurilor de precauţiune de care am vorbit, nu ajung în situaţia de a vedea că această lume de viziuni nu este decât o lume creată de ei înşişi, ajung, bineînţeles, la reverie, la fantasme. Prin aceasta se deosebeşte omul cu adevărat clarvăzător - şi vă rog să îmi permiteţi să folosesc acest cuvânt - de cel care nu este decât un vizionar, un fantezist care crede că viziunile pe care le are în faţa sa ar fi ceva obiectiv; dar cel care înaintează spre adevărata clarvedere ştie în fiecare clipă, şi trebuie să ştie - printr-un autocontrol riguros -, că, deşi percepe o lume spaţială vastă în jurul său, nu are în faţă decât o lume închipuită, creată de el însuşi. Nici un moment - şi lucrurile acestea acţionează foarte sugestiv - conştienţa că are de-a face doar cu propria creaţie nu trebuie să se piardă. Această conştienţă trebuie să devină din nou obiect de meditaţie şi concentrare. Omul trebuie să-şi solicite voinţa mai mult şi mai intens şi să se concentreze din ce în ce mai activ asupra faptului că lumea pe care, ca să spunem aşa, a cucerit-o este propria lui creaţie, că ea este făurită de el însuşi. Apoi intervine - şi acest lucru poate fi descris, desigur, numai ca o trăire practică - ceva specific, în conştienţa noastră: recunoaştem acum că în această activitate am făcut ceva, şi am făcut în mod conştient, ceea ce facem şi în starea de conştienţă normală.

S-a spus astăzi că în starea de conştienţă normală noi exercităm, de fapt, un proces de dezagregare asupra noastră înşine. Cu conştienţa sa normală, omul nu sesizează, nu ţine seama de aceasta. Dacă însă, în modul amintit, în deplină conştienţă, el ajunge să-şi creeze, ca printr-o vrăjitorie, o asemenea lume şi să menţină totodată gândul pe care l-am exprimat mai sus, intervine şi o deplină cunoaştere şi înţelegere a faptului că prin tot ce a dobândit, ceea ce, cu un termen tehnic, se numeşte *cunoaştere imaginativă*, el provoacă şi un proces de distrugere. Omul observă că întotdeauna ajunge 1a punctul unde lumea imaginativă îl poate, pur şi simplu, mistui, îl poate consuma, îl poate slăbi, poate ajunge chiar la o cedare a nervilor, la îmbolnăvire, dacă vrea să lase deoparte deplina conştienţă, numai printr-o voinţă puternică: Peste tot în această lume te găseşti tu însuţi. Forţa care rezidă în această conştienţă - în ea te afli tu însuţi - nu ne va lăsa niciodată să atingem acel punct în care am trece graniţa, dincolo de care ar începe procesul real de distrugere. Prin faptul că nu suntem lăsaţi să ajungem la procesul de distrugere, ci îl împiedicăm să se producă prin aceea că ne menţinem conştienţa că noi înşine suntem creatorii lumii imaginative, ei bine, prin aceasta suntem în situaţia de a participa la un proces de creaţie. Prin toate acestea pătrundem, de fapt, într-o lume creatoare şi învăţăm să cunoaştem, învăţăm să urmărim în mod conştient ce se întâmplă

în mod asemănător atunci când, după ce am adormit, se petrec în noi activități creatoare pe care în starea de conştiență normală nu le putem percepe. Învățăm astfel că în acest mod devenim martori ai unui proces creator, înțelegem ceva despre o devenire, o devenire care are loc în noi înşine.

Dar toate acestea - numai aceste etape ale inițierii pot fi descrise - sunt legate şi de faptul că încetul cu încetul întregul proces ne constrânge să renunțăm la ceva la care un clarvăzător obişnuit nu renunță cu plăcere. Clarvăzătorul obişnuit este atât de fericit când poate trăi în lumea viziunilor sale, se laudă atât de mult cu experiențele sale într-o lume superioară, şi aceasta acționează atât de pregnant, încât poate lua uşor totul ca o realitate. Atunci el poate să intre foarte uşor într-o criză de nervi, într-o cădere nervoasă. Dacă însă impulsul de voință pe care l-am descris este menținut cu deplina conştiență: Tu însuți faci toate astea!, dacă niciodată conştiența nu este lăsată să adoarmă, ei bine, atunci survine ceea ce multora le aduce o părere de rău: faptul că acea forță care rezidă în impulsul de voință menționat se implică în mod distrugător asupra întregii lumi imaginative, şi că multe aspecte care clarvăzătorului obişnuit îi par a fi cele mai valoroase se risipesc, dispar. Cu alte cuvinte: În timp ce apariția conştienței imaginative este un element care reprezintă cu adevărat forțele care formează un proces creator - căci nu-l lăsăm să depăsească limita unde ar interveni distrugerea -, în timp ce, după modelul conştienței obişnuite în care ieşim prin milă şi iubire din conştiența noastră şi pătrundem într-un proces creator, dacă intervenim în mod autodistructiv, autoorganizator dar şi combinator, prin actul de voință descris, în lumea noastră vizionară, ajungem să dezvoltărn în noi o activitate ce nu poate fi percepută nicăieri în lumea exterioară şi care, totuşi, foarte curând se dovedeşte pentru observație a fi activitate creatoare care are loc în noi, şi care scapă conştienței obişnuite, o faptă creatoare care reprezintă nucleul ființei noastre spiritual-sufleteşti, aşa cum acționează în mod creator asupra propriului nostru organism, cum îşi extrage din nou forțele din ambianța spirituală şi cum stă în mijlocul Cosmosului spiritual. Pe treapta următoare care, în limbaj tehnic, se numeşte *inspirație*, învățăm să recunoaştem nucleul ființei noastre spiritual-sufleteşti şi cum stă el în chiar forțele creatoare ale Cosmosului. În timp ce imaginația, ca primă treaptă a inițierii, ne introduce în noi înşine, şi aceasta doar prin faptul că ni se deschide în față, ca printr-o vrajă, o lume care este în realitate numai o lume de viziuni, prin procesul de inspirație, trecem pe o treaptă superioară. În această lume de viziuni, pe care ne-a deschis-o imaginația, apare ca un fulger ceva ce acționează ca şi cum ar veni din Cosmosul spiritual şi care vine, de fapt, în mod real de acolo - observația însăşi o confirmă -, ceva ce ne vorbeşte în aşa fel încât în conştiența obişnuită, normală o recunoaştem numai în domeniul conştiinței. Conştiința se mai poate compara cu felul în care în cazul inspirației se vorbeşte conştienței imaginative; apoi însă imaginația trece în inspirație şi ajungem astfel într-o lume cu adevărat spirituală, într-o adevărată lume suprasensibilă.

Şi acum, prin faptul că prin propria noastră evoluție am atins punctul de unde, în spatele evenimentelor sensibile putem vedea, de exemplu, minunatul secret al devenirii umane, vom putea să descifrăm şi secretul morții. De acum ne va fi cu neputință să mai credem că ceea ce trăieşte în sufletul unui om - când vedem că acest om păşeşte prin naştere în existență, când ne dăm seama că trăsăturile mai întâi nedefinite ale feței şi mişcările stângace ale copilului se dezvoltă şi devin treptat mişcări coerente şi trăsături bine conturate -, că tot ceea ce porneşte din punctul central al sufletului, care face plastică fizionomia, că până şi circumvoluțiunile cele mai fine ale creierului realizate abia după naştere ar apărea doar ca rezultat al eredității. Astăzi privim mai mult în trecut, spre nucleul spiritual şi sufletesc al ființei care vine de fapt dintr-o altă lume şi se conjugă cu ceea ce este luat de la mamă şi de la tată; nu ne referim numai la moştenirea ereditară, ci şi la ceea ce provine din lumea spirituală şi este legat cu ceea ce se moşteneşe prin ereditate de la părinți sau, mai ales, de la străbuni. Ceea ce înainte era doar credință devine acum o concepție reală: faptul că nucleul spiritual-sufletesc al ființei vine din lumea spirituală şi modelează plastic ceea ce este fizic-corporal. Dacă urmărim viața, şi o facem cu ajutorul cunoştințelor dobândite prin inițiere, constatăm că nucleul

spiritual-sufletesc al ființei își orientează din ce în ce mai mult trăirile și experiențele din cursul existenței dintre moarte și o nouă naștere către interioritate și face abstracție de lumea exterioară. Noi înțelegem cum prin această întoarcere a nucleului ființei de la ceea ce este exterior fața se zbârcește și capătăm următoarea impresie directă: în timp ce, după ce am depășit punctul culminant al vieții, corporalitatea noastră exterioară începe să se veștejească, chiar și creierul începe să se ofilească, astfel încât ceea ce sufletul poartă în sine nu mai ajunge să se exprime și pare că însuși sufletul ar degenera; vedem cum ceea ce nu mai poate să se exteriorizeze se retrage în interior, își concentrează forțele, așa cum ceea ce am trăit, am experimentat, am îndurat sau am învins se regăsește reunit în suflet și atinge forța sa interioară cea mai mare când părăsește trupul; când procesul își continuă cursul, forța interioară maximă se unește cu forțele care încheagă în lumea suprasensibilă arhetipul unei noi încarnări, a unui nou corp într-o nouă viață. Astfel, evoluția nucleului spiritual-sufletesc al ființei, forța sa de creație a corporalității exterioare, devine un fapt nemijlocit prin privirea în lumea spirituală. Și când, apoi, comparăm ceea ce se află la începutul vieții, plăsmuirea treptată a corpului, cu ceea ce se află la sfârșitul vieții, cu retragerea-în-sine a experiențelor din timpul vieții prin intermediul sufletului, cu desprinderea forțelor sufletești de trup și cu trecerea prin poarta morții, totul devine pentru o contemplare suprasensibilă asemănător cu comparația pe care o facem între momentul de început și cel de sfârșit ale unei plante, când procesul final este de așa natură încât ceea ce se formează ca germene, sămânța, reprezintă un început pentru ceea ce va deveni viitoarea plantă. Dar în timp ce în cazul plantei vedem începutul și sfârșitul, legate astfel încât, în esență, apare mereu același lucru, printr-o cunoaștere suprasensibilă dobândită prin inițiere vedem că ceea ce a experimentat sufletul în cursul vieții este întrețesut în nucleul sufletesc-spiritual al ființei și cum omul, când revine după intervalul dintre moarte și o nouă naștere, care este destul de lung, își formează noul trup. Acum, acest nucleu spiritual-sufletesc al ființei își formează noul trup, noua sa existență în așa fel, încât să reprezinte efectele cauzelor faptelor trăite în vieți anterioare.

In felul acesta, prin acele metode care sunt dobândite prin inițiere și care își au modelul în sentimentul de compasiune și conștiința conștienței normale, procesele din lumea suprasensibilă legate de om devin cunoaștere nemijlocită. Inițierea devine prin aceasta drumul prin care suim în lumile suprasensibile.

Dacă vă aplecați mai mult asupra a ceea ce s-a comunicat aici în mod foarte sumar și dacă urmăriți ceea ce am scris în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare***, veți constata că inițierea, așa cum este înfățișată în prezent, are o particularitate foarte clară. Ea se orientează, prin modul cum își prezintă rezultatele, pentru a corespunde cerințelor nivelului contemporan de cultură a umanității, pretențiilor actuale ale logicii, ale rațiunii sănătoase a omului și ale științei, astfel ca aceste procedee de inițiere să poată fi recunoscute ca reprezentând calea prin care omul, fiecare om, poate dobândi o cunoaștere a lumii suprasensibile. Prin acțiuni declanșate în deplină libertate, prin trezirea sufletului, a forțelor sufletești interioare, omul urcă spre aceste procese suprasensibile care îi desluşesc drumul nucleului spiritual-sufletesc al ființei sale prin lume, desluşiri care nu aparțin numai unei lumi care nu trebuie să ne preocupe, ci unei lumi din care trebuie să extragem permanent forță și încredere pentru viața obișnuită. Faptul că inițierea ține seama de mijloacele logicii noastre contemporane, de cerințele științifice ale prezentului, reprezintă o cucerire, s-ar putea spune, a procesului de inițiere. Oamenii vor reuși, treptat, să câștige, pe această cale, cunoștinte după modelul gândirii științifice, cunoștințe care pătrund în sentimentul religios, care dau satisfacție sentimentului religios prin cunoaștere. Prin aceasta, se produce însă o răsturnare care se manifestă prin pătrunderea procesului de inițiere în cultura prezentului și a viitorului. Este o răsturnare în evoluția omenirii care o putem caracteriza drept trecerea ce va avea loc de la credință la cunoașterea lucrurilor suprasensibile.

Credința, așa cum a apărut și s-a manifestat - și se poate înțelege mai ușor că această schimbare poate surveni dacă luăm în considerare acest lucru - atunci când lucrurile se

studiază cu mijloacele inițierii, este de așa natură încât nu este ceva născocit, ca o nouă explicație care și-ar avea rădăcinile în irealitate, ci conduce înapoi, spre rezultate obținute cu mult înainte de oameni inițiați, duce la trăiri ale inițierii. Numai că există o deosebire între noua inițiere, așa cum am prezentat-o aici și care va deveni încetul cu încetul inițierea preponderentă a omenirii, și inițierea din vechime.

În vechime exista o regulă foarte strictă și care mai există și astăzi în lume, pentru multe sisteme de inițiere, ca cel care caută drumul evocat să aibă un conducător, care în anumite cercuri este numit chiar conducător spiritual sau guru. Care este sarcina acestui guru? Ei bine, am văzut că în cursul unei evoluții lăuntrice, așa cum am descris-o, se ajunge la anumite pericole de care trebuie să fim preveniți. La început, în acel tip de inițiere care s-a moștenit din antichitate, sarcina pentru guru este aceea de a atrage atenția asupra acestor pericole. Și astăzi sarcina lui poate fi aceeași, dacă rămâne numai la rolul unui profesor care urmărește activitatea studentului și se bucură de încrederea acestuia. Dar este clar că noul guru nu mai trebuie să fie ce a fost vechiul guru, și din ce în ce mai puțin va avea voie să fie, pe măsură ce inițierea se va adapta procesului progresiv al dezvoltării omenirii. De fapt, inițierea a început așa cum am arătat. Omului i se indicau, în măsura în care avea un maestru personal, diferitele reguli: acum te concentrezi asupra unui obiect, apoi asupra altuia, acum trebuie să faci acest exercițiu, apoi altul; după aceasta se crea, sub strictă supraveghere, starea în care survine lumea imaginativă. În timp ce omul modern - și aceasta rezidă în natura acestuia - trebuie ca prin propria sa voință să aducă imaginația în inspirație, această trecere se făcea înainte de către vechiul guru, care trecea pe discipol de la starea imaginativă la cea inspirativă, și o făcea prin anumite influențe care îi erau accesibile omului când era adus la o astfel de treaptă, astfel încât ceea ce am spus că acum se află în voința proprie a omului în trecut era exercitat de un guru, ca un impuls asupra discipolului. Guru implanta în discipol ceva care aducea ordine în viața imaginativă a acestuia, în viziunile sale. Dar în felul acesta omul nu mai era liber, guru îl avea în puterea sa și discipolul devenea, într-o anume măsură, o unealtă în mâinile gurului. Este lesne de înțeles că, prin aceasta, toate vechile inițieri, de unde rezultau și toate cunoștințele religioase, erau legate de un imperativ sever, care cerea ca guru, cel care conducea inițierea, să fie mai presus de orice imoralitate, mai presus de exercitarea oricărei influențe nocive asupra discipolului; guru trebuia să fie, prin mentalitatea sa, mai presus de orice posibilitate de a înșela și numai când avea această calitate putea obține rezultate; el trebuia să-și folosească influența numai pentru a transmite elevului imaginile lumii superioare obținute de el însuși, astfel încât să-i ușureze discipolului calea.

Eu cred că nu este nevoie de multe dovezi, dacă nu aveți idei preconcepute, ca să înțelegeți mersul conștienței moderne, faptul că omenirea va deveni din ce în ce mai independentă de influențe personale și în legătură cu ce este cunoașterea superioară, suprasensibilă. Este o cerință a mersului neîntrerupt al evoluției omenirii. Toți acei guru care și-au format discipoli în jurul lor, ca întemeietori de religii sau secte, vor dispărea din procesul evolutiv al umanității; în locul lor, pentru cei care caută inițierea, vor apărea oameni de încredere, care se câștigă tot așa cum se câștigă și încrederea într-un profesor. Dar acesta trebuie să fie, ca să spunem așa, un profesor liber ales și care în nici un caz să nu fie ca un guru. Întemeierea de secte în felul vechilor adepți nu mai satisface nevoile omenirii. Și este chiar bine ca în legătură cu aspectele legate de evoluția suprasensibilă oamenii să nu fie prea creduli, ci, dimpotrivă, să fie sceptici, să se întrebe nu o dată sau de două ori, ci de multe ori cui trebuie să acorde încrederea și, dacă pot, să manifeste mult, foarte mult scepticism când cineva vine ca un profet, ca un întemeietor de secte, dacă un adept vrea să se impună ca un mare învățător. În domeniul de care ne ocupăm acum, acesta este un moment periculos, când anumite curente spirituale, care vor să introducă ocultismul în lume, se bazează pe persoane care se pretind reprezentanți ai unor mari învățători, care vor să se impună oamenilor, și nu pe o încredere care să pornească de 1a sine, pe o încredere lăuntrică izvorâtă din întâlnirea discipolului cu învățătorul și care ia naștere în sufletul elevului. Într-o anumită privință noi am trăit un exemplu clasic pe care cred că este util să-l amintese acum. În ultimele decenii a

apărut o personalitate care a adus în omenire cunoştinţe deosebit de importante, nu dintre cele care sunt recunoscute şi admise pe baza unor explicaţii de natură exterioară, ci din cele care s-au revelat prin trăinicia lor interioară, ca ceva ce conduce către secretele suprasensibilului. Un astfel de continut se află în cărţile doamnei H.P. Blavatsky, renumită în anumite cercuri. Ceea ce se află în aceste cărţi apare, chiar şi pentru cineva versat în aceste probleme, ca fiind deosebit de important, ce te introduce în secretele existenţei mai mult decât orice altceva. Dar, din nefericire, în momentul de început al mişcării oculte care s-a născut prin aceasta, ceva a dăunat mişcării oculte, ceva pe care nu vreau să-l prezint ca pe o greşeală sau o inexactitate; dimpotrivă, este ceva care a dăunat, în ciuda faptului că-şi avea justificarea sa: H.P. Blavatsky a invocat învăţători necunoscuţi lumii. Cine a cunoscut aptitudinile Helenei P. Blavatsky ştie că, prin posibilităţile pe care le avea, ea nu ar fi putut ajunge niciodată la cunoştinţe superioare. Aceste aptitudini se recomandă prin ele însele în măsura în care sunt adevărate şi pot fi verificate. De aceea nu a dăunat cu nimic că H.P. Blavatsky s-a referit la tradiţii, la învăţături comunicate de un guru şi la care singură nu ar fi putut ajunge niciodată. Ei i-a dăunat, bineînţeles, faptul că lucrurile nu au fost acceptate în baza adevărului interior al ocultismului, ci pe baza unei autorităţi exterioare. Oricât de multă bunăvoinţă ar avea cineva, a trecut timpul, fie că vrem sau nu, când te puteai baza doar pe autoritatea exterioară a unui guru pentru a admite anumite lucruri. Acum lucrurile trebuie să fie acceptate doar pe baza autorităţii raţiunii sănătoase a omului. Astfel, tot ceea ce poate fi obţinut pe calea descrisă în scrieri cum este lucrarea mea ***Teosofia*** vă poate apărea ca rezultat strâns legat de cercetarea făcută în modul descris azi, dar că, o dată ce s-a obţinut rezultatul, acesta poate fi verificat şi comparat cu faptele vieţii, şi nu trebuie să fie acceptat în baza nici unei autorităţi. În felul acesta, iniţierea va putea fi concepută în mod corect numai dacă se ia în considerare că ea trebuie să se adapteze procesuiui culturii moderne, că recurge la mijloace şi metode care sunt accesibile fiecărui om.

Cu siguranţă va mai dura mult până când oamenii de diverse niveluri de cultură şi cu diverse niveluri de pregătire să aibă nevoie de sfatul unui învăţător ocultist, să înţeleagă că trebuie să-i fie înlesnit accesul la iniţiere de către un astfel de învăţător, care deja a primit iniţierea şi în care au pătruns inspiraţiile unei lumi superioare, căci doar acesta poate să dea sfaturi corecte. Dar legătura dintre maestru şi discipol poate fi, aşa cum este în prezent, în lumea culturală actuală, relaţia între cel care vrea să înveţe ceva şi cel care poate preda ceva. Orice încercare de a crea mister în legătură cu calitatea de adepţi, orice încercare de a-i face pe oameni de a crede în profeţii noi sau în întemeietori de religii, toate acestea vor fi respinse de spiritul culturii moderne, de spiritul ştiinţific modern şi nu se recomandă prin simplul fapt că sunt în contradiţie cu spiritul culturii moderne. Singurul criteriu care va fi luat în seamă în viitor pentru ca cineva să poată fi învăţător vor fi rezultatele obţinute, deci modul cum se prezintă lumii. Numai prin încredere trebuie să fie îndrumat spre un învăţător cel care doreşte să fie sfătuit. Altminteri, dacă această precautie nu este luată, mai ales în domeniul ocultismului, unde se caută iniţierea, nu va dispărea din lume pericolul care constă în faptul că în acest domeniu, alături de iniţiatul care a căutat în mod corect drumul spre lumile suprasensibile şi face legătura cu realitatea acestei lumi, apare şi şarlatanul. Şi deoarece în timpul nostru există tot atâta credulitate şi plăcere de senzaţional pentru comunicări venite din lumea suprasensibilă care îşi au originea în iniţiere, cât şi mult scepticism, deoarece sunt mulţi oameni care cred cu uşurinţă în autoritatea unuia sau altuia, după cum există şi oameni care neagă totul, chiar şi ceea ce s-a obţinut prin cele mai stricte metode de cercetare suprasensibilă, este necesar să se răspândească o cale de cercetare care să conducă la faptele oculte aşa cum am prezentat-o chiar acum ca iniţiere. Drumul spre iniţiere poate fi abordat de fiecare om, iar rezultatele pot influenţa raţiunea sănătoasă a omului, la fel cum aceeaşi raţiune sânătoasă şi fără idei preconcepute preia unele rezultate ale cercetărilor ştiinţifice fără a le putea verifica în fecare caz, de exemplu, rezultatele care se obţin în clinici sau în laboratoare, pe care le poate verifica oricine, dacă îşi însuşeşte metodele necesare; dar sunt şi altele pe care nu le putem verifica, dar acceptăm ceea ce raţiunea umană ne spune că este adevărat. Aşa stau lucrurile şi în cazul rezultatelor iniţierii. Nu fiecare va fi în situaţia să facă

verificări, dar cei care cercetează vor comunica lumii rezultatele obținute şi rațiunea sănătoasă le va accepta, tot aşa cum sunt acceptate şi rezultatele altor ştiințe. O deosebire există totuşi, şi anume că rezultatele inițierii conțin adevăruri de care fiecare om are nevoie pentru a avea forță şi siguranță în fața vicisitudinilor şi a bucuriilor vieții, de a avea forță şi siguranță în munca sa, în activitatea sa, pentru ca să nu se piardă când viața îl încolțeşte dur, să poată prinde punctul central care să-l conducă în mod sigur pe drumul idealurilor sale. Forță îi pot da însă rezultatele cercetării sale când are nevoie, în fața unor necazuri, de consolare, de mângâiere față de ceea ce este copleşitor într-o lume în care domină boala şi moartea; înălțându-şi privirea spre faptele lumii spirituale, suprasensibile, lume căreia îi aparținem şi de unde primim forțele care ne asigură rezistența necesară pentru a face față lumii materiale în care trăim. Căci din rezultatele inițierii şi ale ocultismului va pătrunde în modul nostru de a gândi ceea ce s-ar putea rezuma în cuvinte care ar vrea să dea, în nuanțe de simțire, de sentimente, ceea ce s-a spus despre inițiere, prin cuvintele:

Vorbesc către simțurile omului
lucrurile din îndepărtatele spații.
Ele se schimbă în curgerea timpului.
Cunoscător străbate sufletul omului,
de nesfârşitele spații neîngrădit
şi nestânjenit de curgerea timpului,
în Împărăția veşniciilor.

NOTELE EDIȚIEI GERMANE

Pentru acest ciclu de conferințe, Rudolf Steiner a fost invitat de teosofii din Finlanda. Conferințele au fost ținute în sala Liceului National suedez. În afara conferintelor propriu-zise, au mai fost ținute două conferințe publice, una cu tema *Esența eposului național cu referire specială la Kalewala*, la 9 aprilie 1912, şi a doua, cu tema *Ocultismul şi inițierea*, la 12 aprilie 1912, care este inclusă în acest volum. La aceste conferințe, în afara gazdelor finlandeze, au participat şi numeroşi germani, membri ai secției germane a Societății teosofice, care s-au deplasat în acest scop la Helsingfors.

Titlul acestui ciclu a fost stabilit chiar de Rudolf Steiner.

*

(1) În legătură cu această temă a se cerceta şi lucrarea lui Rudolf Steiner ***Lumea simțurilur şi lurmea spiritelor*** (GA 134).

(2) Immanuel Kant (1724-1804) a scris în 1755 lucrarea *Ştiințele naturale generale şi teoria cerului sau cercetarea asupra formării şi a originii mecanice a întregului univers tratate pe baza principiilor newtoniene*. Lucrarea a fost completată de Laplace în 1799 în unele puncte esențiale şi cunoscută în general ca teoria Kant-Laplace.

(3) Adevăratul sau primul Zarathustra, pe care istoricii greci îl situau cu cca 5-6 000 de ani înainte de războiul Troiei. A se vedea şi conferinta lui Rudolf Steiner despre Zarathustra, ținută la Berlin la 19.I.1911, care se află cuprinsă în ***Răspunsul ştiinței spiritului la marile probleme ale existenței*** (GA 60).

(4) Relatarea amănunțită asupra acestui aspect a se vedea şi în lucrarea lui Rudolf Steiner ***Misteriile Răsăritului şi ale Creştinismului*** (GA 144).

(5) Conferința din 9 aprilie 1912, *Esența eposului național cu referire specială la Kalewala*, cuprinsă în volumul ***Legătura omului cu lumea elemertară*** (GA 158).

(6) Raoul Heinrich Francé (1874-1943). Autor de lucrări de științe naturale, de origine austriacă. Director al unui institut de biologie în München. Lucrările sale au fost publicate de Rudolf Steiner în nr. 31 (1906) al revistei "Lucifer-Gnosis" (GA 34).

(7) A se vedea şi Rudolf Steiner, ***Elementele de bază ale esoterismului***. Conferința 27 (GA 93 a).

(8) Apostol Pavel, *Epistola către Romani* 9.18.

(9) Charles Darwin, 1809-1882, în lucrarea sa din 1859 referitoare la originea speciilor şi lupta pentru existență.

(10) Conferințele de la Christiania (Oslo). ***Misiunea unor suflete ale popoarelor în legăturăcu mitologia nordic-germană*** (GA 121).

(11) H.P. Blavatsky (1831-1891). Lucrarea sa de bază, scrisă în limba engleză, *The Secret Doctrine*, în 1888. O primă traducere în limba germană în 1899.

(12) Citatul apare în *Doctrina secretă*, vol. II, textual: „Domnul înțelepciunii este Mercur sau Buddha".

(13) A se vedea lucrarea ***Mişcarea ocultă în secolul al XIX-lea şi rolul său în cultura mondială*** (GA 254).

(14) Se referă la tablourile-peceți 5 și 6 din cele expuse la Congresul de la München în 1907 (GA 284).

(15) Evanghelia după Ioan 5.46.

(16) În legătură cu aceasta a se vedea şi conferința nr. 26 din ciclul ***Elementele de bază ale esoterismului*** (GA 93 a).

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Expresia germană *Geister der Umlaufszeiten* se referă 1a Spiritele mişcărilor de revoluție, incluzând toate mişcările în jurul unei axe (mişcarea de rotație) sau ale unui centru (parcurgerea unei orbite planetare). Este vorba de spiritele a căror activitate determină alternanțe sau succesiuni de etape regulate, cum sunt ziua-noaptea, anotimpurile, dar şi fenomene fizice şi biologice succesive, regulate sau ciclice, legate de primele: îngheț-dezgheț, germinare-răsărire-creştere-înflorire-coacerea semințelor ş.a.m.d., pe scurt, toate activitățile care, exterior, se exprimă prin manifestări regulate care se oglindesc în aşa-numitele legi naturale sau *legi ştiințifice*.

În textele antroposofice publicate de Editura Univers Enciclopedic se face distincția între două noțiuni exprimate prin cuvinte care în limba română au forme foarte asemănătoare, dar care în germană sunt diferite şi au conținuturi net deosebite; este vorba de:

Conştiință (Gewissen) = fundament moral care determină atitudinile omului față de diferite probleme, atât în cadrul relațiilor cu lumile superioare cât si cu semenii săi.

Conştienţă (Bewusstsein) = nivelul de reflcetare a realităţilor pe diferite trepte, corespunzător cu gradul de evoluţie al indivizilor umani. Semnalăm faptul că în traducerile din limba franceză adeseori aceste noţiuni sunt confundate, deoarece francezii folosesc în ambele cazuri acelaşi cuvânt, conscience.

Rudolf Steiner

NOUA SPIRITUALITATE ŞI TRĂIREA LUI HRISTOS

GA 200; GA 182

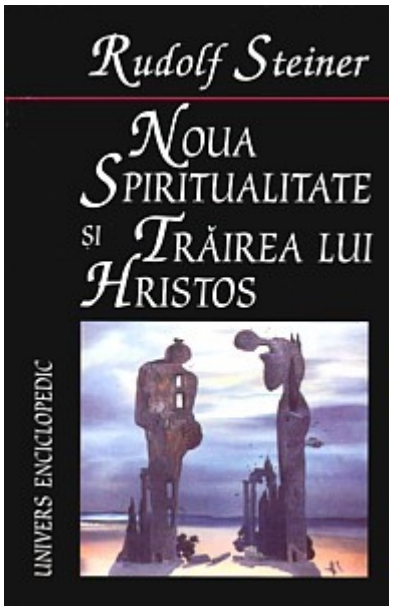

Traducere din limba germană
Petre Papacostea

Această carte reuneşte un ciclu de şapte conferinţe ţinute la Dornach între 17 şi 31 octombrie 1920, apărute sub titlul DIE NEUE GEISTIGKEIT UND DAS CHRISTUS-ERLBNIS DES ZWANZIGSTEN JAHRUNDERTS, Verlag der Rudolf Steiner - Nachlassverwaltung, Dornach/Schweiz, 1970, GA 200, precum şi două conferinţe de sine stătătoare ţinute la Zürich la 9 şi 16 octombrie 1918 (WAS TUT DER ENGEL IN UNSEREM ASTRALLEIB?; WIE FINDE ICH DEN CHRISTUS?), apărute în 1975, Rudolf Steiner Verlag, Dornach/Schweiz, GA 182

©2001 Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi

demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900-1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind

extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CONFERINŢA I

Dornach, 17 octombrie 1920

În prelegerile ţinute aici în cadrul cursului *despre istorie* (Nota 1) au fost menţionate mai multe lucruri care pot fi considerate, tocmai în perioada actuală, ca având o importanţă cu totul deosebită. Mai întâi, în ce priveşte desfăşurarea istorică a evoluţiei omenirii, s-a pus problema, deseori discutată, dacă principalele forţe motrice în această evoluţie sunt unele personalităţi proeminente, care dau tonul, sau dacă esenţialul este determinat nu de către aceste personalităţi individuale, ci de către mase. În multe cercetări o asemenea abordare a constituit întotdeauna un punct în litigiu şi, în această privinţă, decizia s-a luat într-adevăr mai mult pe considerente de simpatie sau antipatie decât dintr-o reală cunoaştere. Acesta este unul dintre lucrurile pe care, într-o anumită măsură, aş vrea să-l menţionez ca fiind important. Celălalt lucru, pe care aş vrea să-l reţin aici ca fiind important tocmai din considerente istorice, este următorul: la începutul secolului al XIX-lea, *Wilhelm von Humbotdt a lansat un mesaj clar* (Nota 2), cerând ca istoria să nu fie judecată doar pe baza faptelor izolate care pot fi observate în lumea fizică, ci ca, printr-o forţă rezumativă, sintetizatoare, să vadă ceea ce acţionează în devenirea istorică, dar care poate fi descoperit doar de cel ce este capabil să rezume faptele istorice de o manieră într-un anumit sens poetică şi care, poetizând, de fapt, adevărul, ştie să rezume aceste fapte. S-a mai atras apoi atenţia asupra faptului că, în cursul secolului al XIX-lea, au fost cultivate în mod deosebit tocmai modul de abordare şi concepţiile opuse asupra istoriei, că în istorie n-au fost urmărite câtuşi de puţin ideile, ci a fost dezvoltat doar simţul pentru lumea exterioară a faptelor. Şi s-a mai atras atenţia asupra faptului că, în privinţa ultimei probleme, se poate ajunge la o clarificare doar dacă se porneşte de la ştiinţa spiritului, pentru că doar această ştiinţă poate dezvălui forţele motrice reale ale devenirii istorice a omenirii. Humboldt nu a avut acces la o asemenea ştiinţă a spiritului. El vorbea de idei, dar ideile nu au o forţă motrice. *Ideile ca atare sunt abstracţiuni, aşa cum menţionum ieri aici* (Nota 3). Iar cel care ar dori să considere şi ideile ca forţe motrice ale istoriei n-ar putea niciodată dovedi că aceste idei realizează cu adevărat ceva, căci ele nu sunt fiinţiale, or numai ceea ce este fiinţal poate face ceva. Ştiinţa spiritului semnalează forţe spirituale reale, care se află dincolo de faptele senzorial-fizice şi în asemenea forţe se află motoarele fenomenului istoric, chiar dacă, pentru om, forţele spirituale trebuie să fie exprimate prin idei. În privinţa tuturor acestor lucruri ne lămurim abia atunci când aruncăm o privire mai profundă asupra devenirii istorice a omenirii din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, şi o vom face astăzi în aşa fel încât, prin consideraţiile noastre, să ni se desluşească unele fapte care pot fi importante tocmai pentru judecarea actualei situatii a omenirii. *Am amintit deseori* (Nota 4)că, atunci când se ocupă de istorie, ştiinţa spiritului trebuie să realizeze o simptomatologie, şi anume una care constă în

conştientizarea faptului că dincolo de ceea ce se scurge ca un torent fizic-senzorial de fapte se află forţele motrice spirituale. Dar pretutindeni în devenirea istorică există puncte în care ceea ce este fiinţial iese în mod simptomatic la suprafaţă şi unde, pornind din miezul fenomenelor, el poate fi apreciat, dacă există capacitatea de a pătrunde în profunzimile devenirii istorice.

Aş vrea să exemplific toate acestea printr-un desen simplu, expresiv. Să presupunem că avem în faţă un torent de fapte istorice. Pentru contemplarea obişnuită, forţele motrice se află, de fapt, sub torentul acestor fapte. Dacă un ochi al sufletului ar contempla acest torent de fapte, sub el s-ar afla acţiunea propriu-zisă a forţelor motrice (roşu).

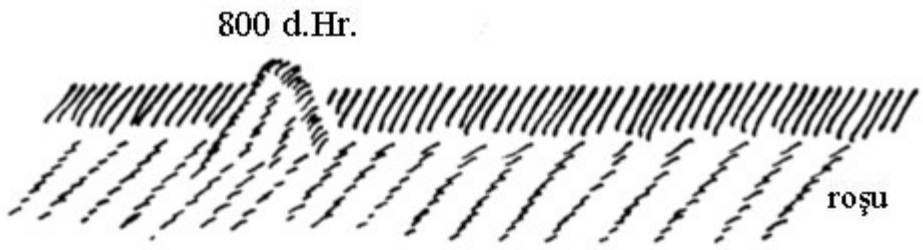

În interiorul torentului de fapte există însă puncte importante, care se remarcă tocmai prin aceea că, în ele, iese la suprafaţă ceea ce altminteri este ascuns. Aşa încât putem spune: Aici, în cazul unui fenomen deosebit, care trebuie doar să fie evaluat corect, s-ar putea lămuri ceea ce acţionează pretutindeni, dar nu se şi manifestă prin fenomene atât de pregnante. Să presupunem că aceasta (vezi desenul) s-ar petrece într-un an oarecare din istoria omenirii, să zicem pe la 800 după Hristos. Ceea ce era important pentru Europa, să spunem pentru Europa Occidentală, a acţionat, fireşte, şi înainte, şi a acţionat şi după aceea; dar nici în perioada premergătoare, nici în cea ulterioară nu s-a manifestat într-un mod atât de pregnant ca în acest moment. O asemenea abordare a istoriei care focalizează punctele pregnante este cu totul în spiritul goetheanismului. Căci Goethe a dorit ca orice contemplare a lumii să fie în aşa fel articulată, încât să vizeze anumite puncte pregnante, pentru ca din ceea ce poate fi descoperit în asemenea puncte să poată fi înţeles apoi restul conţinutului devenirii lumii. *Goethe spune chiar* (Nota 5): În interiorul întregii abundenţe de fapte problema care se pune este de a găsi pretutindeni un punct pregnant din care pot fi supervizate zonele învecinate şi din care pot fi dezlegate multe enigme.

Acum, să ne oprim asupra acestui an 800. Ne putem referi aici la un fapt din evoluţia omenirii vest-europene care ar putea părea lipsit de importanţă pentru abordarea obişnuită a istoriei, care poate nici n-ar fi demn de a fi luat în seamă pentru ceea ce se numeşte istorie, dar care, pentru o evaluare mai profundă a devenirii umanităţii, reprezintă tocmai un punct pregnant. În preajma acestui an a existat o dispută teologic-savantă între un bărbat, care era un fel de filosof de curte al Imperiului francilor, *Alkuin* (Nota 6), şi un grec care trăia pe atunci în acest imperiu. Cunoscător al structurii sufleteşti deosebite a poporului grec, pe care o şi moştenise, grecul a dorit să analizeze principiile creştinismului şi a ajuns la conceptul de mântuire. El a pus întrebarea: Cui i s-au plătit, de fapt, banii de răscumpărare în cazul acestei mântuiri prin Iisus Hristos? Gânditorul grec a ajuns la concluzia că banii de răscumpărare ar fi fost platiţi morţii. Aceasta era un fel de teorie a mântuirii pe care grecul o dezvoltase din modul său de gândire ce lua cunoştinţă de creştinism: banii de răscumpărare îi fuseseră plătiţi mortii prin intermediul puterilor lumeşti.

Alkuin, implicat atunci în acel curent teologic care a devenit ulterior determinant pentru evoluţia Bisericii romano-catolice a Occidentului, a comentat în modul următor cele prezentate de acest grec. El spunea: Banii de răscumpărare nu pot fi plătiţi decât unei fiinţe

care este reală; moartea nu are însă nici o realitate, ea nu face decât să încheie realitateâ, nu este ceva real; aşadar, nu se poate ca banii de răscumpărare să fi fost plătiţi morţii.

Aici nu se pune problema de a critica modul de gândire al lui Alkuin căci, pentru cel care poate pătrunde cât de cât contextul faptic, întreaga concepţie conform căreia moartea nu este ceva real este asemănătoare cu acea concepţie care spune: Frigul nu este ceva real, este doar diminuarea căldurii, este o căldură mai mică; întrucât frigul nu este real, iarna nu îmbrac o haină mai groasă, căci nu mă voi proteja împotriva a ceva nereal. Dar să facem abstracţie de toate acestea şi mai degrabă să luăm într-un sens pur pozitiv disputa dintre Alkuin şi grec şi să vedem ce s-a întâmplat de fapt; este cât se poate de evident că nu se discută despre noţiunea de mântuire, nu se discută ca şi când cele două personalităţi, grecul şi teologul romano-catolic, ar fi adoptat acelaşi punct de vedere, ci că teologul romano-catolic deplasează complet punctul de vedere înainte de a-l aborda. El nu poartă discuţia în direcţia pe care tocmai a marcat-o, ci duce întreaga problemă într-o cu totul altă direcţie. El întreabă: Moartea este ceva real sau nu? - şi replică, moartea nu reprezintă nimic real.

Aceasta ne arată din capul lucului că aici se ciocnesc două concepţii rezultate din structuri sufleteşti diferite. Şi aşa şi este. Grecul cugeta, într-o oarecare măsură, mai departe în sensul care în lumea greacă abia se stinsese mocnind disputa dintre platonicism şi aristotelism. În Platon mai era viu ceva din vechea înţelepciune a omenirii, din acea înţelepciune care ne poartă spre vechiul Orient, unde a existat o înţelepciune primordială, în orice caz în vremuri vechi care au decăzut apoi din ce în ce mai mult. Ulţimele ecouri le găsim la Platon, dacă îl putem înţelege corect. Apoi, ca printr-o metamorfoză care se petrece rapid, se instalează aristotelismul, care prezintă, în fond, o cu totul altă structură a sufletului decât cea platoniciană. În dezvoltarea omenirii, aristotelismul reprezintă un cu totul alt element decât platonicismul. Apoi, dacă urmărim în continuare aristotelismul, vedem că şi el ia forme diferite, trece prin diverse metamorfoze, dar toate se pot recunoaşte prin ceea ce le aseamănă. Mai vedem apoi cum în grecul care avea de luptat cu Alkuin continua să trăiască platonicismul, în timp ce la Alkuin era deja prezent aristotelismul. Şi, în timp ce aceşti doi bărbaţi intră în câmpul nostru vizual, suntem orientaţi spre acea alternanţă care s-a realizat pe terenul european între două, nu putem spune chiar cu sufletul împăcat concepţii de viaţă, ci structuri sufleteşti umane, cea care îşi are originea în perioada veche a Orientului şi cea care se instalează mai târziu, pe care încă n-o găsim în Orient, care a apărut în perioada de mijloc a civilizaţiei receptate mai întâi de Aristotel. Ecoul ei în Aristotel este însă slab la început, căci în el mai trăieşte încă intens lumea greacă, dar ea se dezvoltă apoi cu o energie deosebită în cultura romană, în interiorul căreia a fost pregătită cu mult înainte de Aristotel, ba chiar şi de Platon. Aşa încât vedem cum, din Peninsula italică, încă din secolul al VIII-lea înainte de Hristos se răspândeşte o cultură deosebită, nuanţată, paralel cu ceea ce continua să trăiască în Peninsula greacă - un fel de ultime ramificaţii ale structurii sufleteşti orientale. Iar dacă vom cerceta deosebirile dintre cele două moduri de gândire, vom găsi importante impulsuri istorice. Căci ceea ce se exprimă în aceste moduri de gândire a trecut apoi în viaţa afectivă a oamenilor, a trecut în structura acţiunilor umane, şi tot aşa mai departe.

Să ne punem întrebarea: Ce a trăit în ceea ce s-a dezvoltat în vremurile primordiale în Orient ca o concepţie asupra vieţii, în ceea ce a dat ramificaţii în platonicism, ba care şi-a găsit continuări, chiar şi ca un rod târziu, în neoplatonicism? Este vorba de o cultură înalt spirituală, provenită dintr-o concepţie interioară, care trăia cu predileciie în imagini, în imaginaţiuni, dar în imagini care nu erau pătrunse de conştienţă deplină, nu erau încă pătrunse de deplina conştientă de sine a Eului oamenilor. În vechea viaţă spirituală orientală, de la care avem ecouri în *Vede* şi *Vedanta*, tot ce trăieşte în om ca element spiritual s-a prefăcut în imagini puternice. Totul s-a petrecut într-un mod - vă rog să nu înţelegeţi greşit cuvântul şi să nu-l confundaţi cu visarea obişnuită - oniric, înăbuşit, aşa încât această viaţă spirituală nu era străbătută de undele şi razele a ceea ce trăieşte în om atunci când este în mod clar conştient de Eul său şi de propria sa materialitate. Orientalul era, cu siguranţă, conştient

de faptul că entitatea sa exista încă înainte de naştere, că, prin moarte, ea se întoarce în aceeaşi lume spirituală în care exista şi înainte de naştere sau de concepere. Orientalul privea spre ceea ce trecea prin naştere şi prin moarte. Dar acea simţire interioară care trăieşte în „Eu sunt" nu era privită ca atare de oriental. Era ceva într-o oarecare măsură înăbuşit, ascuns într-o concepţie generală asupra sufletului, care nu se concentrează până la un asemenea punct cum este trăirea Eului. În ce pătrundea, de fapt, cu privirea orientalul pe vremea când deţinea vederea sa instinctivă?

Cât de diferită era această structură sufletească orientală faţă de cea a omenirii de mai târziu se poate înţelege dacă te pregăteşti pentru aceasta cu ajutorul ştiinţei spiritului, adâncindu-te în *acele scrieri uimitoare care-i sunt atribuite lui Dionisie din Areopag, areopagitul* (Nota 7)- nu vreau să insist acum mai mult asupra problemei, căci mi-am exprimat deseori părerea în această privinţă. Acolo încă se mai vorbeşte de „nimic" ca despre o realitate căreia nu i se opune ca altă realitate decât fiinţarea lumii exterioare, aşa cum o vedem în conştienţa obişnuită. Această vorbire despre nimic continuă să se audă şi după aceea. La *Scotus Erigena* (Nota 8), care a trăit la curtea lui Carol cel Pleşuv, se mai găsesc ecouri; ultimul ecou îl aflăm în secolul al XV-lea la *Nikolaus Cusanus* (Nota 9). După aceea însă, tot ce se înţelegea prin nimic, tot ce se găseşte la Dionisie areopagitul, dar despre care orientalul vorbea ca de ceva ce pentru el era de la sine înţeles, se stinge treptat. Dar ce era pentru oriental acest nimic? Pentru el era ceva real. El îşi îndrepta privirea spre lumea simţurilor din jur şi spunea: Această lume a simţurilor este extinsă în spaţiu, se scurge în timp, iar în viaţa obişnuită despre ceea ce este extins în spaţiu şi se scurge în timp se spune că ar fi ceva real.

Dar ce vedea orientalul, ceea ce pentru el era o realitate, trecând prin naştere şi prin moarte, nu era conţinut în acest spaţiu, în care se găsesc mineralele, se dezvoltă plantele, se mişcă animalele, iar omul ca fiinţă fizică se deplasează şi acţionează, nu era conţinut nici în acel timp în care se desfăşoară reprezentările, sentimentele şi impulsurile noastre de voinţă. Orientalului îi era absolut clar: Trebuie să ieşi din acest spaţiu în care lucrurile fizice se extind, din acest timp în care sunt active forţele sufleteşti ale vieţii obişnuite. Trebuie să pătrunzi într-o cu totul altă lume, în lumea care pentru existenţa exterioară temporar-spaţială este nimicul, dar care, totuşi, este ceva real. Orientalul simţea faţă de fenomenele Universului ceea ce europeanul simte cel mult în domeniul numărului real. Dacă europeanul are cinci-zeci de franci înseamnă că are ceva. Dacă din aceştia cheltuieşte douăzeci şi cinci de franci, el nu mai are decât douăzeci şi cinci de franci; dacă mai cheltuieşte cincisprezece franci; mai are zece; dacă îi cheltuieşte şi pe aceştia, nu mai are nimic; dacă va continua să cheltuiască, va avea cinci, zece, cincisprezece, douăzeci şi cinci de franci datorie. El nu are nimic, dar are, totuşi, ceva foarte real dacă, în locul portofelului gol, are o datorie de douăzeci şi cinci sau cinci-zeci de franci. În lumea reală, a avea datorii înseamnă ceva foarte real. Există o deosebire între a nu avea nimic şi a avea o datorie de cincizeci de franci. Aceşti cincizeci de franci datorie sunt forţe active pentru realitatea vieţii, după cum, în cazul opus, reprezintă forţe active şi o avere de cincizeci de franci. În acest domeniu, europeanul se lansează, probabil, în realitatea datoriilor, căci în lumea reală trebuie să existe întotdeauna ceva când există datorii. Datoriile fiecăruia pot fi pentru unul o mărime negativă, pentru altul, căruia îi sunt datorate, ele sunt însă o mărime cât se poate de pozitivă. Aşadar, dacă nu se pune doar problema individului, ci a lumii, atunci ceea ce se află la zero este opus părţii avute, fiind, totuşi, ceva foarte real. Orientalul simţea, dar nu pentru că specula în vreun fel, ci pentru că propria sa concepţie îl silea să simtă astfel: Pe de o parte trăiesc spaţiul şi timpul, pe de altă parte trăiesc ceea ce nu poate fi observat în spaţiu şi în timp, ceea ce pentru lucrurile spaţiale şi temporale şi pentru acţiunile spaţiale şi temporale este un nimic, dar este, totuşi, o realitate, doar că o altă realitate. Numai printr-o înţelegere greşită a apărut acel ceva căruia i s-a dedicat civilizaţia occidentală sub conducerea Romei: crearea lumii din nimic, unde prin nimic se înţelegea zero. În Orient, acolo unde au fost concepute iniţial aceste lucruri, lumea nu apare din nimic, ci din acel real asupra căruia tocmai v-am atras atenţia. Un ecou al acelui ceva ce a vibrat prin toate modurile de gândire orientale, ajungând până la Platon, al acelui

ceva care a fost impulsul etern al unei concepţii antice despre viaţă, un asemenea ecou mai trăia în grecul de la curtea lui Carol cel Mare, care a trebuit să discute cu Alkuin. O respingere a vieţii spirituale, pentru care în Orient acest nimic era forma exterioară, mai trăia în teologul Alkuin, care, de aceea, atunci când grecul vorbea de moartea care îşi are cauza în viaţa spirituală ca despre ceva real, n-a putut răspunde decât: Moartea nu este, totuşi, decât un nimic, deci nu poate primi banii de răscumpărare.

Vedeţi, tot ce este opoziţie între vechiul mod de gândire oriental, ajungând până la Platon, şi ceea ce a urmat mai târziu se exprimă în acest punct pregnant, în care Alkuin discuta cu grecul la curtea lui Carol cel Mare. Ce intrase între timp în civilizaţia europeană de după Platon, şi anume prin răspândirea esenţei romane? Apăruse acel mod de gândire care trebuie înţeles în sensul că se reduce de predilecţie la ceea ce trăieşte omul între naştere şi moarte. Structura sufletească ce se ocupă de preferinţă cu ceea ce trăieşte omul între naştere şi moarte este cea logic-juridică, logic-dialectic-juridică. Orientul nu avea nimic logic-dialectic şi încă mai puţin ceva juridic. Occidentul a introdus cu o asemenea intensitate gândirea logic-juridică în modul de gândire oriental, încât noi înşine găsim că simiirea religioasă este juridicizată. În Capela Sixtina de la Roma îl vedem ridicându-se spre noi, din mâna de maestru a lui Michelangelo, pe judecătorul Universului, Hristos, care judecă binele şi răul.

În ideile legate de evoluţia lumii a intrat aspectul juridic-dialectic. Era ceva cu totul străin de modul de gândire oriental. Aici nu exista nimic corespunzător noţiunilor de vină şi păcat, sau, mai cu seamă, de mântuire. De aceea grecul poate să întrebe: Ce este această mântuire? Aici exista, de fapt, concepţia despre acea metamorfoză prin care eternul se transformă mereu prin naştere şi moarte; exista ceea ce trăia în conceptul de karma. Apoi, însă, totul a fost prins într-un sistem de gândire, valabil doar pentru viaţa dintre naştere şi moarte, care nu poate cuprinde decât această viaţă. Numai că aceasta, adică viaţa dintre naştere şi moarte, i-a scăpat din nou orientalului. Privirea lui era îndreptată mai mult spre miezul existenţial al omului. Avea mai puţină înţelegere pentru ceea ce se petrecea între naştere şi moarte. Iar în cadrul acestei culturi occidentale s-a dezvoltat acel mod de gândire care surprinde de preferinţă ceea ce se petrece în cadrul naşterii şi morţii prin intermediul forţelor pe care le are omul datorită faptului că şi-a învelit aspectul său spiritual-sufletesc cu un corp, un corp fizic şi eteric. În această constituţie, în trăirea interioară a aspectului spiritual-sufletesc şi în modul de trăire al acestuia, provenit din afundarea împreună cu aspectul spiritual-sufletesc într-un corp fizic, apare înţelegerea clară, deplină, înţelegerea interioară a Eului. Din această cauză se şi întâmplă ca, în Occident, omul să simtă o pornire spre a-şi înţelege Eul, Eul său, ca pe ceva divin. Acest imbold de a înţelege Eul ca pe ceva divin apare la misticii medievali, la Eckart, la Tauler, la alţii. Această înţelegere a Eului se cristalizează cu toată forţa în ceea ce este cultura medie. Astfel încât putem face distincţia între cultura răsăriteană, timpul în care Eul este trăit în mod înceţoşat şi cultura medie, aceasta fiind de preferinţă cea în care este trăit Eul. Vedem nenumăratele metamorfoze în care este trăit acest Eu: mai întâi, aş zice, în acel mod crepuscular în care apare la Eckart, la Tauler, la alţi mistici; apoi din ce în ce mai clar prin dezvoltarea a tot ce poate proveni din această cultură a Eului.

Vedem apoi cum, în cadrul acestei culturi medii a Eului, apare o altă orientare. La sfârsitul secolului al XVIII-lea, la *Kant* (Nota 10) se manifestă ceva ce nu poate fi explicat din continuarea acestei culturi a Eului. Ce iese la suprafaţă prin Kant? Kant urmăreşte cunoaşterea naturii. Pentru el, cunoaşterea naturii se dezmembrează în subiectivităţi; el nu pătrunde până la Eu. Deşi vorbeşte mereu de Eu şi ar dori ca, pornind din Eu, să cuprindă întreaga natură în unele categorii, în concepţiile despre spaţiu şi timp, nu ajunge însă la trăirea reală a Eului. El construieşte şi o filosofie practică, cu imperativul categoric, care trebuie să se releve din zonele insondabile ale sufletului omenesc. Nici de data aceasta nu apare Eul. În filosofia kantiană există ceva uimitor: întreaga forţă a dialecticii, a gândirii dialectic-logic-juridice se află aici, totul tinzând spre Eu; dar el nu reuşeşte să înţeleagă acest Eu într-un mod cu adevărat filosofic. Trebuie însă să fi existat ceva care să-l fi împiedicat în

toate acestea. *Fichte* (Nota 11), care încă mai este discipolul lui Kant şi care vrea ca filosofia sa să ţâşnească cu toată puterea din acest Eu, stabileşte drept cel mai înalt principiu al filosofiei sale propoziţia cu mare forţă de pătrundere prin simplitatea sa „Eu sunt". Iar din acest „Eu sunt" trebuie să decurgă tot ce este ştiintific corect. Din „Eu sunt" ar trebui să se poată deduce, să se poată descifra întreaga concepţie despre lume. Kant nu ajunge la „Eu sunt". Imediat după el, fiindu-i încă discipol, Fichte îi aruncă în faţă acel „Eu sunt". Oamenii sunt uluiţi: E un discipol al lui Kant şi afirmă asemenea lucruri! - iar Fichte spune: Atât cât poate el înţelege, Kant ar trebui, dacă ar putea judeca până la capăt corect, să gândească acelaşi lucru pe care îl gândesc eu! Pentru Fichte faptul că maestrul Kant gândeşte altfel decât el pare atât de inexplicabil, încât spune: Dacă va gândi până la capăt, Kant va trebui să gândească exact la fel ca mine şi va trebui să ajungă şi el la acel „Eu sunt". Fichte exprimă aceasta şi mai clar atunci când spune: Dacă filosofia mea n-ar rezulta în mod consecvent din cea kantiană, aş prefera să consider întreaga critică kantiană drept un joc orb de concepte amestecate la întâmplare decât drept opera unei minţi. Fireşte, Kant respinge toate acestea. El nu vrea să aibă deloc de-a face cu concluziile trase de Fichte.

Să vedem acum cum se potriveşte cu concepţia lui Fichte ceea ce a apărut ulterior ca filosofie idealistă germană la Schelling, la Hegel, ceea ce a provocat toate acele lupte despre care am vorbit, în parte, *în prelegerile mele despre „**Limitele cunoaşterii naturii**"* (Nota 12). Vom vedea însă şi ceva straniu. Vom observa cum Hegel trăieşte total într-o modelare limpede ca cristalul a elementului juridic-dialectic-logic, din care dobândeşte o imagine a concepţiei despre lume, dar o imagine a concepţiei despre lume care se interesează numai de ceea ce se petrece între naştere şi moarte. Căci, dacă veţi parcurge toată filosofia hegeliană, nu veţi găsi nimic care să preceadă naşterea sau să treacă dincolo de moarte. Totul se încheie cu istoria universală, cu religia, arta şi ştiinţa, cu tot ce există în trăirile dintre naştere şi moarte.

Ce lucru uimitor s-a petrecut aici? Ceea ce a apărut la Fichte, Schelling şi Hegel, această cea mai puternică dezvoltare a culturii medii, în care Eul a ajuns la conştienţă deplină, la trăire interioară, aceasta a fost doar o reacţie, o ultimă reacţie la cu totul altceva. Căci îl poţi înţelege pe Kant numai dacă ai în vedere cele ce urmează. Ajung acum din nou la un punct pregnant din care pot fi deduse multe. Vedeţi, Kant era încă un discipol - după cum reiese clar din scrierile sale mai vechi - al raţionalismului secolului al XVIII-lea, care a fiinţat în Leibniz într-un mod genial, în Wolff într-un mod pedant. Iată ce vedem: acest raţionalism nu este preocupat să ajungă la un adevăr spiritual - de aceea, Kant a respins acest „lucru în sine", cum îl numea el -, ci era preocupat să dovedească, să dovedească în mod cert! Şi scrierile lui Kant sunt bizare în această privinţă. Kant a scris *Critica raţiunii pure*, în care întreabă: Cum trebuie să fie lumea, pentru a putea dovedi în ea? Nu: Ce sunt realităţile în ea? De fapt, întreabă: Cum trebuie să gândesc lumea, pentru a putea dovedi în ea logic-dialectic? Ceea ce-l preocupă şi ceea ce caută în ale sale *Prolegomene la o metafizică viitoare, care poate apărea ca ştiinţă* este o metafizică a ceea ce poate fi dovedit în sensul său: Afară cu toate celelalte! Să ia dracu' realitatea lumii, mie să mi se lase doar arta dovedirii! Ce-mi pasă ce e realitatea; dacă n-o pot dovedi, nu mă mai ocup de ea!

Desigur, nu astfel au gândit cei care au scris cărţi ca cea a lui *Christian Wolff, Gânduri raţionale despre Dumnezeu, lume şi sufletul omului şi, în general, despre toate lucrurile* (Nota 13), ci s-au preocupat să aibă un sistem de dovezi curat, închis în sine, exact aşa cum văd ei dovedirea. Kant a trăit în această sferă; aici a fost însă întotdeauna ceva care era ca un burduf golit prin presare al concepţiei medii despre lume, dar care se potrivea în această concepţie. La Kant există însă altceva, care face de neînţeles cum a putut deveni el mentorul lui Fichte. El îl incită oricum pe Fichte, iar Fichte îi opune acel „Eu sunt" subliniat cu putere, în orice caz nu-i opune doar simple dovezi, căci nu acestea trebuie căutate la Fichte, ci o viaţă afectivă interioară deplin dezvoltată. De fapt, la Fichte apare cu toată puterea vieţii afective interioare ceea ce poate fi considerat banal la adepţii lui Wolff sau Leibniz. Fichte îşi construieşte filosofia din „Eu sunt" numai în concepte pure; numai că la el acestea sunt pline

de viaţă. Ele apar şi la Schelling, apar şi la Hegel. Dar ce s-a întâmplat, de fapt, prin intermediul lui Kant? Ei bine, dacă-l urmărim pe Kant, în dezvoltarea sa, dăm peste punctul pregnant. Elevul lui Wolff a devenit altceva datorită faptului că filosoful englez *David Hume* (Nota 14) l-a trezit, după cum spune el însuşi, dintr-o apăsătoare moţăială dogmatică. Ce s-a strecurat in Kant, ce n-a mai putut înţelege Fichte? În Kant s-a strecurat, găsindu-şi greu locul, pentru că el era prea încâlcit în europenismul mediu, ceea ce astăzi este cultura occidentală. Aceasta i-a ieşit în întâmpinare prin personalitatea lui David Hume; aşa s-a strecurat în Kant cultura occidentală. Unde putem căuta specificul acesteia? În cultura orientală descoperim că Eul încă mai trăieşte undeva jos, înăbuşit, ca în vis, în trăirile sufleteşti, care se exprimă şi se răspândesc imaginativ plastic. În cultura occidentală Eul este într-o oarecare măsură strivit de fapte pur exterioare. El este prezent, dar nu apare înăbuşit, ci pătrunde în fapte. Şi astfel se elaborează o psihologie ciudată. Aici nu se vorbeşte despre viaţa sufletească aşa cum vorbeşte Fichte, care ar vrea să realizeze totul pornind dintr-un punct al Eului, ci se vorbeşte despre gând şi gând şi gând, iar acestea se asociază. Se vorbeşte de sentimente şi reprezentări şi senzaţii, iar acestea se asociază, şi impulsurile voinţei se asociază şi ele. Se vorbeşte despre viaţa sufletească interioară aşa cum se vorbeşte despre gânduri, care se asociază.

Fichte vorbeşte despre Eu; acesta radiază gânduri. În Occident, Eul cade complet în afară, pentru că este absorbit, aspirat de gândurile, de senzaţiile care sunt realizate independent, şi care se asociază şi se despart din nou. Iar viaţa sufletească este urmărită, ca şi când reprezentările s-ar uni şi s-ar despărţi. Citiţi-l pe *Spencer*, citiţi-l pe *John Stuart Mill* (Nota 15), citiţi filosofii americani: pretutindeni unde ei ajung să vorbească despre psihologie întâlnim această concepţie bizară, care nu exclude Eul, aşa cum face Orientul, pentru că acolo el este dezvoltat în mod nedesluşit, ci monopolizează complet Eul, dar îl lasă să se cufunde în zona vieţii sufleteşti care are reprezentări, simte şi vrea. S-ar putea spune: La oriental, Eul mai este încă deasupra reprezentării, simţirii şi voinţei; încă nu a coborât la nivelul acestora (vezi desenul). La omul din cultura occidentală, Eul este deja sub sfera, adică sub suprafaţa gândirii, simţirii şi voinţei, aşa încât, la început, nu se mai observă că se vorbeşte despre gândire, simţire şi voinţă ca despre puteri independente. Aceasta este ceea ce a pătruns în Kant sub forma filosofiei lui David Hume. Acesteia i s-a opus cu toată forţa partea medie a culturii Pământului, prin Fichte, Schelling, Hegel. După care darwinismul, spencerianismul inundă cultura occidentală, tot ce se află acolo.

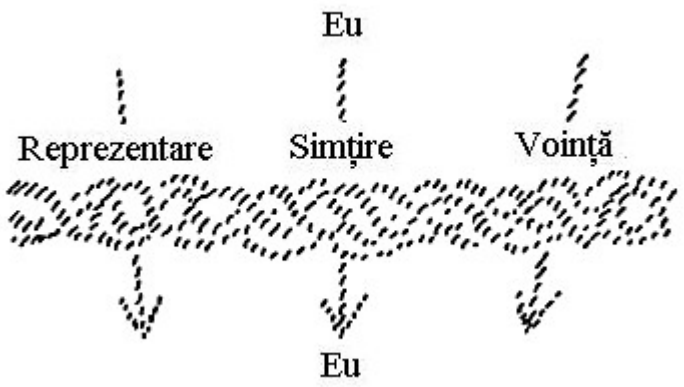

Înţelegerea a ceea ce trăieşte în evoluţia omenirii va putea fi realizată numai atunci când se vor cerceta aceste forţe mai profunde. Atunci se va şti că, în Orient, se dezvoltă în chip firesc ceva ce, de fapt, a fost doar viaţă spirituală. Atunci, în ţinutul de mijloc s-a dezvoltat ceva ce era dialectic-juridic şi a dat naştere ideii de stat, pentru că i se poate aplica. Tocmai asemenea gânditori ca Fichte, Schelling, Hegel sunt cei care construiesc cu o uriaşă simpatie formaţiunile de stat unitare. Atunci însă în Occident îşi face apariţia o cultură care provine dintr-o structură sufletească în care Eul este absorbit, se desfăşoară sub nivelul gândirii,

simţirii şi voinţei, unde se vorbeşte de asocieri în viaţa de reprezentare, în viaţa afectivă. Această gândire ar trebui să se aplice numai vieţii economice! Aici se află la locul potrivit. S-a procedat cu totul greşit atunci când aceasta s-a aplicat mai întâi la cu totul altceva decât la viata economică. Aici ea este măreaţă, este genială şi, dacă Spencer, dacă John Stuart Mill, dacă David Hume, dacă toţi ar fi folosit pentru instituţiile vieţii economice tot ce au risipit cu filosofia, ar fi fost grozav. Dacă oamenii care trăiesc în Europa Centrală ar fi limitat doar la stat ceea ce le-a fost dat în mod natural ca înzestrare şi dacă n-ar fi vrut să cuprindă în acelaşi timp şi viaţa spirituală şi viaţa economică, rezultatul ar fi putut fi fost grandios. Căci cu ceea ce putea gândi Hegel, cu ceea ce putea gândi Fiehte, *dacă s-ar fi rămas în cadrul, formaţiunii juridic-statale pe care vrem s-o delimităm ca formaţiune statală într-un organism tripartit* (Nota 16), am fi putut dobândi ceva măreţ. Dar, prin faptul că acestor spirite li se năzărise că ar trebui să creeze o formaţiune statală în care să intre viaţa economică şi să intre şi viaţa spirituală, în locul unor formaţiuni statale reale au apărut caricaturi. Iar viaţa spirituală a existat, în general, doar ca o moştenire a vechiului Orient. Numai că se ignora faptul că se mai trăia încă din această moştenire a Orientului. Aşa, de exemplu, ceea ce reprezintă elaborări utilizabile ale teologiei creştine, ba chiar elaborări utilizabile în cadrul ştiinţelor noastre materialiste, sunt fie o veche moştenire orientală, fie ceva înlocuit cu gândirea juridic-dialectică, fie ceva deja preluat, aşa cum au făcut Spencer şi Mill, din cultura occidentală, care se pretează în mod deosebit la viaţa economică.

Aşa a fost repartizată pe suprafaţa Pământului gândirea spirituală a vechiului Orient, numai că într-un mod instinctiv, cum nu mai poate fi practicată astăzi, pentru că astăzi înseamnă decadenţă o gândire dialectic-statală care şi-a trăit descompunerea în catastrofa mondială. Căci nimeni nu era mai puţin indicat să gândească economic decât discipolii lui Fichte, Schelling şi Hegel. Atunci când au început să întemeieze un imperiu care voia să ajungă mare mai cu seamă prin economie, ei au fost nevoiţi, fireşte, să cedeze, căci acesta nu le fusese dat în chip natural ca înzestrare. Repartizarea s-a făcut potrivit cursului istoric al evoluţiei omenirii: gândirea spirituală, gândirea statal-politică, gândirea economică în est, centru, vest. Am ajuns în acel punct al evoluţiei umane în care asupra întregii umanităţi trebuie să se extindă o înţelegere egală a celor trei domenii. Cum se poate întâmpla acest lucru?

Aceasta se poate realiza numai prin cultura iniţiatică, prin noua ştiinţă a spiritului, care nu se dezvoltă după criterii unilaterale, ci sintetizează tot ce există pe Pământ, focalizând în toate domeniile structura tripartită, care, în natură, se evidenţiază de la sine, şi pe care o are în vedere şi în viaţa socială. Aceasta nu poate fi însă răspândită prin predispoziţii naturale, ci numai lăsând totul în seama celor care pot înţelege asemenea lucruri, care pot cu adevărat să trăiască zona spiritualului ca zonă deosebită, zona politică sau statală ca zonă deosebită, zona economică tot ca zonă deosebită. Unirea oamenilor de pe întregul pământ rezidă în faptul că ceea ce a fost repartizat în trei sfere este adunat la un loc în om, el însuşi fracţionând totul în organismul social în aşa fel încât acesta să se poată afla în armonie în faţa sa. Dar acest lucru nu se poate realiza decât prin instruire în cadrul ştiintei spiritului. Iar aici ne aflăm în punctul în care trebuie să spunem: Vedem în vremurile de demult diferitele personalităţi, le vedem rostind ceea ce este spiritul timpului. Dar dacă cercetăm cu adevărat, de pildă, chiar în cadrul culturii orientale, găsim că, în fond, în mase trăia instinctiv ceva din structura sufletească care se afla într-o concordanţă stranie şi firească cu ceea ce rostea fiecare în parte.

Dar această conlucrare se reduce din ce în ce mai mult. În zilele noastre vedem formându-se extrema contrarie. Vedem ridicându-se în mase instinctele opuse celor ce sunt benefice pentru omenire. Vedem ridicându-se tocmai ceea ce face necesare cele ce pot izvorî din individualitatea care poate pătrunde până în profunzimile ştiinţei spiritului. Ajutorul nu va apărea din instincte, ci numai din acea *întelegere de care a vorbit aici dr. Unger* (Nota 17), care este deseori subliniată, şi pe care orice om o poate pune în faţa cercetătorului spiritual, dacă acesta se consacră cu adevărat raţiunii omeneşti sănătoase. Va apărea astfel o cultură în care fiecare individualitate care pătrunde tot mai adânc în profunzimile interne ale lumilor

spirituale are o importanţă deosebită şi unde cel ce pătrunde astfel în lumile spirituale este preţuit ca unul care-şi face meseria. Nu te duci la croitor ca să-ţi faci cizme, nici la cizmar ca să te bărbiereşti; de ce să iei ceea ce-ţi trebuie ca o concepţie de viaţă de la altcineva decât de la cel ce este iniţiat în acest sens? Dar aceasta constituie tocmai ce în prezent este necesar în modul cel mai intens pentru salvarea omenirii, deşi este prezentă şi reacţia care spune că omenirea încă se mai împotriveşte la ceea ce este benefic pentru ea. Aceasta reprezintă lupta crâncenă, situaţia gravă în care ne aflăm.

În nici o epocă n-a fost mai necesar să se dea ascultare la ceea ce ştie individul într-un domeniu sau altul, şi ca pentru viaţa socială să poată acţiona cel care ştie ceva într-un domeniu anumit - nu bazat pe credinţa în autoritate, ci pe raţiune şi consimţământ raţional. La început însă, instinctele se împotrivesc, şi se crede că, prin nivelarea generală, s-ar putea obţine ceva salutar. Aceasta este situaţia în care ne aflăm. Aici nu mai poate fi de folos nici simpatia sau antipatia, nici exprimarea în sloganuri, nu poate fi de folos decât o înţelegere clară a faptelor. Căci astăzi se decid marile probleme, problema dacă este importantă personalitatea sau masa. Pentru alte vremuri aceasta nu avea nici o relevanţă, căci masa era în acord cu personalităţile; personalităţile nu erau decât exponenţii masei. Ne îndreptăm tot mai mult spre acele vremuri în care individul trebuie să caute numai în sine însuşi sursa a ceea ce trebuie să găsească şi ceea ce, apoi, trebuie să arunce din nou în viaţa socială, iar aceasta este numai ultima împotrivire faţă de o asemenea evaluare a individualităţii şi a unui număr din ce în ce mai mare de individualităţi. Putem chiar să vedem cum cele dezvăluite de ştiinţa spiritului îşi găsesc pretutindeni dovada în punctul pregnant. Discutăm de asociaţiile necesare în viaţa economică, pentru care avem nevoie de o anumită gândire. Aceasta s-a dezvoltat în cultura occidentală, prin faptul că gândurile sunt lăsate să se asocieze. Dacă cele realizate de John Stuart Mill cu ajutorul logicii ar putea fi înţelese, dacă aceste gânduri ar putea fi aplicate la viaţa economică, ele s-ar potrivi acolo, s-ar potrivi chiar şi asocierile care nu-şi au locul în psihologie. Ştiinţa spiritului urmăreşte realitatea până în ceea ce apare astfel în domeniul dezvoltării umane.

De aceea, ştiinţa spiritului pătrunde cu deplină conştienţă întreaga gravitate a actualei situaţii mondiale, ştie ce luptă grea se dă între ceea ce, ca val bolşevic care ar duce la nenorocirea omenirii, se împotriveşte la ce poate apărea din ştiinţa spiritului ca impulsuri sociale în tripartiţie. În afară de acestea două nu mai există o a treia. Între acestea două trebuie să se dea lupta. Acest lucru trebuie înţeles. Orice altceva înseamnă decadenţă. Cine priveşte imparţial împrejurările în care ne aflăm, trebuie să-şi spună că astăzi este necesară unirea tuturor forţelor pentru a putea respinge acest groaznic lucru ahrimanic care se împotriveşte culturii spiritului.

Această construcţie se află aici (Nota 18), deocamdată nedesăvârşită. Astăzi, nu se poate obţine din ţările centrale ceea ce, până în acest punct, a pus, în mare parte, această construcţie în legatură cu ce ne-a parvenit de la statele neutre. Trebuie să avem subvenţii din tările fostei Antante. Trebuie dezvoltată înţelegerea pentru ceea ce urmează să devină o cultură unitară, care să conţină spirit şi politică şi economie. Căci oamenii trebuie să-i urmeze dintr-o pornire unilaterală pe cei care pricep ceva din politică şi economie, care nu acţionează doar în spiritul dialecticii, ci pot pătrunde spiritualul şi îşi pot permite şi impulsuri economice, nu care vor să întemeieze state în care chiar statul ar putea administra. Popoarele occidentale vor trebui să înţeleagă că pentru dezvoltarea în direcţia aptitudinii lor speciale în viitor, ca sistem economic de asociaţii, sistem pe care tocmai l-au instalat la capătul opus, trebuie să dobândească o înţelegere psihologică deplină a elementului statal-politic, care are alte origini decât viaţa economică, şi a elementului spiritual. Dar la bază se află ţările mijlocii. În regiunile occidentale - nici vorbă să ne gândim la Orient - trebuie să se înţeleagă ce se doreşte cu această construcţie. De aceea este necesar să ne gândim bine cum trebuie să se realizeze preocuparea reală pentru acea cultură menită să pătrundă sistemul de învăţământ superior al viitorului şi care s-a dovedit, prin *fundarea şcolii Waldorf* (Nota 19), ca o cultură

în stare să lumineze sistemul învăţământului public. Dar pentru aceasta avem nevoie de sprijinul plin de înţelegere al unor cercuri cât mai largi.

Avem nevoie în primul rând de mijloace materiale. Pentru tot ceea ce, într-un sens mai larg sau mai îngust, înseamnă şcoală, este necesară o atitudine pe care eu am şi manifestat-o atunci când s-a înfiinţat la Stuttgart şcoala Waldorf; la înfiinţare am spus, în cuvântul de deschidere: Această *unică* şcoală Waldorf este bine că o avem, dar în sine nu înseamnă nimic; ea ar însemna ceva doar dacă în următorul trimestru am ridica zece asemenea şcoli Waldorf, şi apoi altele. Lumea nu a înţeles acest lucru, pentru aşa ceva ea nu avea bani. Căci punctul ei de vedere este: Oh, idealurile sunt prea înalte şi prea pure pentru ca noi să le atingem cu bani murdari; mai bine îi păstrăm în buzunar, acolo e locul potrivit pentru banii murdari. Idealurile, oh, acestea sunt mult prea pure, nu pot fi pângărite cu bani! O asemenea întruchipare a idealurilor nu poate fi dobândită prin acea puritate ce nu poate fi atinsă de bani murdari, aşa încât trebuie să ne gândim de pe acum că am rămas cu acea unică şcoală Waldorf care, de fapt, nu are cum să facă progrese, pentru că în toamnă ne-am afundat în mari griji financiare. Au fost depăşite; dar de Paşti vor apărea din nou. În acest punct ne vom pune după un timp relativ scurt întrebarea: Să abandonăm? Şi va trebui să abandonăm totul, dacă mai înainte nu se va fi găsit acea înţelegere care să pătrundă adânc în buzunar.

Din această cauză acum se pune problema să trezim înţelegere în această direcţie. Nu cred că se va da dovadă de multă înţelegere - aşa cum s-a şi văzut - dacă vom spune că vrem ceva pentru construcţia de la Dornach sau ceva similar. Dar - şi pentru asta se mai găseşte astăzi înţelegere - dacă se doreşte înfiinţarea de sanatorii sau altceva de felul acesta, pentru aşa ceva se pot obţine bani, oricât de mulţi! Nu este tocmai ce vrem noi; nu vrem să construim, pur şi simplu, sanatorii. Suntem întru totul de acord cu înfiinţarea lor în măsura în care este nevoie de ele, dar aici este vorba, mai ales, de *ocrotirea acelei culturi a spiritului a cărei necesitate va fi dovedită tocmai prin ceea ce voia să realizeze acest curs de învăţământ superior* (Nota 20). De aceea, am căutat să impulsionez ceea ce, acum câteva zile, am rezumat în expresia: *uniunea şcolară universală* (Nota 21). Prietenii noştri germani au plecat; nu despre ei e vorba în această „uniune şcolară universală". Este vorba de cei care apar ca prieteni, în cea mai mare parte, din toate regiunile lumii negermane şi care se mai află aici şi trebuie să înţeleagă expresia „uniune şcolară universală", căci este necesar să construim şcoli peste şcoli în toate regiunile lumii în acel spirit pedagogic-didactic care domneşte în şcoala Waldorf. Este necesar să putem extinde această şcoală până când vom găsi adeziunea la ceea ce dorim să fie aici sistemul de învăţământ superior. Pentru aceasta însă trebuie să fim în stare să desăvârşim această construcţie cu tot ce ţine de ea şi să putem întreţine în continuare ce este nccesar pentru a acţiona aici, pentru a lucra la extinderea diferitelor ştiinţe în spiritul ştiinţei spiritului.

Unii întreabă de câţi bani este nevoie pentru toate acestea. Nu se poate spune de câţi bani este nevoie, căci în sus nu există niciodată, în general, o limită. Desigur o uniune şcolară universală nu va putea fi înfiinţată doar creând un comitet alcătuit din douăsprezece, cincisprezece sau treizeici de persoane, care să elaboreze statute frumoase referitor la felul cum urmează să acţioneze şi să lucreze o asemenea uniune. Toate acestea nu au nici un sens. Eu nu pun preţ pe programe, nici pe statute, ci pe munca oamenilor vii care acţionează cu toată înţelegerea. Vom reuşi o dată să înfiinţăm această uniune şcolară universală. Ce-i drept, la Londra ne va trebui multă vreme ca să ajungem, dar la Haga sau într-un alt asemenea loc, o dată ce s-a creat o bază, acei prieteni, care acum vor pleca în Norvegia sau Suedia sau Olanda sau în alte ţări, în Anglia, Franţa, America şi mai departe, deci dacă aceşti prieteni vor determina pretutindeni, în fiecare om cu care pot intra în legatură, convingerea, convingerea întemeiată: o uniune şcolară universală trebuie să existe! este posibil. Ar trebui să străbată lumea ca un foc de mirişte ideea că o uniune şcolară universală trebuie să ia fiinţă pentru procurarea mijloacelor materiale necesare culturii spiritului de care este vorba aici. Dacă de unul singur poţi convinge sute şi sute de oameni despre atâtea şi atâtea lucruri, de ce

nu s-ar putea acţiona individual, într-un timp scurt - căci decăderea se petrece atât de rapid, încât nu ne mai rămâne la dispoziţie decât un timp scurt -, asupra multora, astfel ca, dacă peste câteva săptămâni am veni la Haga, să vedem cât de mult s-a răspândit convingerea că apariţia unei uniuni şcolare universale este necesară şi că nu lipsesc decât mijloacele necesare. Ceea ce se doreşte la Dornach reprezintă o necesitate istorică. Atunci când va exista o opinie unanimă în această privinţă vom putea vorbi de inaugurarea unei uniuni şcolare universale. Înfiinţarea de comitete şi decizia de a realiza o uniune scolară universală, toate acestea sunt utopii şi nu au nici un rost; dar a acţiona de la om la om şi a răspândi opinia necesităţii unei asemena uniuni, aceasta este ceea ce trebuie să preceadă realizarea ei. Ştiinţa spiritului trăieşte prin realităţi. De aceea ea nu se lansează în proiecte programatice, ci atrage atenţia asupra a ceea ce trebuie să se petreacă în cazul realităţii - doar oamenii sunt nişte realităţi -, în oameni, pentru ca o asemenea cauză să poată avea perspective.

Aşadar, despre aceasta este vorba, să învăţăm, în sfârşit, din ştiinţa spiritului, cum să trăim în viaţa reală. Nu mă voi lansa niciodată în fundamentarea pur utopică a uniunii şcolare universale, ci voi împărtăşi întotdeauna părerea că ea poate apărea abia atunci când un număr suficient de mare de oameni vor fi convinşi de necesitatea sa. Pentru ca ceea ce este necesar pentru omenire - aşa cum a reieşit din cursurile noastre de învăţământ superior - să se poată realiza, pentru aceasta trebuie fondată uniunea scolară universală. În acest sens as vrea să fac să pătrundă astăzi cele spuse de mine în conştienţa celor prezenţi aici, de care ne legăm speranţa şi dorinţa ca ei să poarte totul mai departe în lume. Uniunea şcolară universală poate fi răspunsul lumii la ceea ce va apărea ca o întrebare, dar ca o întrebare extrasă din forţele reale ale devenirii umane, adică ale istoriei omenirii. Aşadar, fie ca uniunea şcolară universală să aibă soarta convingerii pe care aţi putut s-o dobândiţi aici în ultimele trei săptămâni! Aceasta am vrut să vă spun astăzi.

CONFERINŢA a II-a

Dornach, 22 octombrie 1920

O dată cu secolul al XV-lea, dezvoltarea omenirii civilizate din emisfera nordică cunoaşte o nouă eră, în care individualitatea omului este cea care trebuie să se formeze din ce în ce mai mult în deplina conştienţă a Eului. Forţele care modelează această conştienţă individuală a Eului vor deveni mai puternice, şi toate fenomenele vieţii, şi anume, în primul rând, cele ale vieţii în general, se desfăşoară sub semnul acestei formări a individualităţii. Dar aceasta nu înseamnă altceva decât că şi ceea ce ne vine din lumile spirituale şi pătrunde în lumea noastră fizică evoluează în aşa fel, încât, în întreaga omenire, uman-individualul ajunge să se impună. Căci nu este vorba doar că oamenii pot gândi într-un mod egoist: devenim individualităţi, ci de faptul că întreaga dezvoltare a omenirii trebuie să cunoască o asemenea evoluţie, încât individualul oamenilor să intervină în această dezvoltare. Fiecare perioadă, fiecare epocă, pe care o putem urmări pe parcursul evoluţiei omenirii, are particularitaţile ei deosebite după cum a dezvoltat un caracter sau altul, ca acum individualitatea. Aceste particularităţi pecetluiesc dezvoltarea omenirii prin modul în care forţele spirituale acţionează asupra vieţii pământesti fizice. Dar tocmai prin omogenizarea pe care o reprezintă acum fiecare om în parte, în care individualitatea trebuie să se releve, în care conştienţa Eului trebuie să se dezvolte pe deplin, în care sufletul conştienţei trebuie să se contureze, să se închidă în sine, particularităţile deosebite ale acestei epoci nu mai sunt dirijate ca în epocile anterioare de către lumea spirituală, ci acum ies la iveală lucruri cu totul deosebite în cadrul dezvoltării omenirii. Iar omul, care prin dezvoltarea individualităţii sale a fost educat în vederea libertăţii sale, trebuie să ia din ce în ce mai mult atitudine în mod conştient fată de ceea ce rezultă de aici. Este vorba, în special, de faptul că este necesar să se formeze o viaţă socială, dar din punctul nostru de vedere, trebuie să spunem, o viaţă socială profund întemeiată lăuntric, deşi forţele egoiste ale sufletului conştienţei care se opun vieţii sociale se ridică din ce în ce mai evident din profunzimile existenţei. Pe de o parte, sunt prezente

puternicele forţe egoiste ale sufletului conştienţei, pe de altă parte, se impune tot mai mult necesitatea de a întemeia în mod conştient o viată socială. Şi trebuie să se ia atitudine în mod conştient faţă de tot ce poate stimula această convieţuire socială. *Am arătat deja de-a lungul timpului* (Nota 22), din cele mai deosebite puncte de vedere, cât de diferită este poziţia omului occidental, a omului din centrul Europei şi a omului estic faţă de întreaga evoluţie a omenirii. Am arătat în modurile cele mai diverse ce îi este astăzi propriu omului estic, ce îi este propriu omului din centrul Europei, ce îi este propriu omului vestic. Să relevăm acum un fenomen care ne poate arăta chiar şi numai în mod exterior cum coexistă aceste diferenţieri ale omenirii în lumea civilizată.

Ştim că sub influenţa modului de gândire modern din ştiinţele naturii în domeniul vieţii sociale s-a dezvoltat un anumit element al concepţiei despre viaţă care îşi găseşte expresia deosebit de intens în masele largi ale proletariatului, format în epoca noastră maşinistă, în epoca noastră intelectuală. Tot ce poate fi luat în considerare în ceea ce priveşte problema socială am prezentat în prima parte a lucrării ***Aspecte centrale ale problemei sociale***. Astăzi aş vrea să mă refer doar la diferenţierea concepţiei unor largi mase de oameni cu privire la această problemă. Aici am evidenţiat clar concepţiile sociale ale proletariatului, care, la rândul lor, influenţează alte cercuri ale populaţiei; apoi am delimitat clar, faţă de altele, concepţia despre viaţă din ţările occidentale, şi anume din ţările anglo-saxone. În aceste ţări, sub influenţa epocii maşiniste moderne şi a industriei, s-a format concepţia materialistă despre viaţă. Dar această concepţie asupra vieţii s-a format în aşa fel, încât se află complet sub semnul luptelor economice, întrucât este în întregime străbătută de reprezentări economice, idei economice, lupte economice. Aceasta este marca a ceea ce se petrece în cadrul lumii socialiste a Occidentului anglo-saxon. Întrucât viaţa economică a fost caracteristica de până acum a vieţii publice contemporane în general, impulsurile socialismului au apărut şi datorită condiţiilor de viaţă ale proletariatului anglo-saxon. Impulsurile care se exprimă, de pildă, acum în marea mişcare grevistă au importanţă tocmai în lumina a ceea ce prinde formă în Occident. Chiar dacă ar putea fi aplanate discrepanţele existente aici, aplanarea ar fi doar aparentă; efecte cât se poate de importante ar emana tocmai de la forţele profunde implicate în aceste lupte. Şi dacă, cu toată predispoziţia Occidentului, din aceste impulsuri nu se cristalizează concepţii de viaţă propriu-zise, putem totuşi să percepem cum şi acele concepţii de viaţă care se formează şi s-au format în cadrul ultimei perioade au primit un imbold din partea a ceea ce există aici ca impulsuri.

Deşi născut în Europa Centrală şi ridicat din curentul de gândire central-european, *Karl Marx* (Nota 23)a trebuit să meargă în Anglia pentru a prelua ceea ce se dezvoltase acolo ca impulsuri de viaţă. El le-a prefăcut însă într-o concepţie de viaţă. În regiunile vestice, marxismul, ca o concepţie despre viaţă, a ajuns mai puţin la o existenţă exterioară; el a ajuns la existenţă exterioară în centrul Europei. Aici a căpătat pe deplin, în ţelurile social-democraţiei, caracterul de concepţie asupra vieţii. Ceea ce în Occident sunt impulsuri economice care duc la lupte economice a fost anatemizat în reprezentări juridic-statale, în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi în secolul al XX-lea. O asemenea concepţie marxistă despre viaţă a cuprins marea masă a populaţiei. A trecut însă şi în est; în Europa se conturează deja caracterul oriental. Iar acolo s-a dezvoltat într-o altă formă. Economic în Occident, politic-statal în centru, în est marxismul capătă în mod evident un caracter religios. Dacă n-ar exista acea falsificare care s-a manifestat atât în „inundarea" estului de către *Petru cel Mare* (Nota 24), ca şi acum cu *Lenin* şi *Troţki* (Nota 25), dacă n-ar exista această falsificare care apare tocmai pentru că ceea ce se impune ca bolşevism este import străin, s-ar vedea mult mai clar că în acest bolşevism rezidă şi astăzi un puternic element religios, care, ce-i drept, este în întregime materialist religios, dar care acţionează cu vechile impulsuri religioase şi va acţiona în continuare cu aceste impulsuri, şi îşi va arăta toată oroarea trecând prin întreaga Asie, tocmai pentru că acţionează cu furia unui impuls religios. În Occident, impulsul social este economic, în centrul Europei este statal-politic, din Rusia şi până în Orient, peste Asia, acţionează cu o furie religioasă. În comparaţie cu aceste impulsuri, care

străbat evoluţia omenirii, multe altele sunt cât se poate de neînsemnate. Iar cel care nu vede în asemenea lucruri, cum este actuala grevă a minerilor englezi, ceva simptomatic în cel mai propriu sens, acela nu înţelege absolut deloc cum forţe mai profunde „scurmă" în întreaga noastră evoluţie temporală.

Dar toate aceste lucruri, care pot fi atât de bine descrise exterior, îşi au dedesubturile lor mai profunde în lumea spirituală. Viaţa mai nouă a omenirii poate fi înţeleasă numai dacă se înţelege această articulare într-un economic occidental, într-un statal-politic-juridic în centrul Europei şi într-un element religios în est, care, de fapt, este momentul spiritual aşa cum poate fi trăit în Orientul decadent. Acest lucru se vădeşte atât de pregnant, încât trebuie să spunem: Pentru Occident este firesc - şi bine fundamentat - ca el să aibă tot ce tine de economic; din acest motiv, pentru centru simpla aspiraţie economică nu poate avea nici un succes, pentru că aici orice asemenea aspiraţie capătă un caracter statal-politic; în estul Europei, marele eşec exterior s-a datorat faptului că, prin tradiţiile lui Petru cel Mare, ceea ce provine propriu-zis dintr-un impuls spiritual-religios, panslavismul, slavofilia, a căpătat un caracter politic, de stat. În spatele acestui caracter statal, care a împins în faţă tot ce a evoluat mai îngrozitor în estul european, în spatele acestui caracter statal, care încă de la Petru cel Mare şi-a pus pecetea pe toată aspiraţia estică, dincolo de toate aeestea se află, în fond, tendinţa spirituală a continuării religiozităţii spirituale tipice pentru Bizanţ. Chiar şi fenomenele singulare din viaţa istorică pot fi înţelese numai dacă pot fi văzute în această lumină. Se poate spune: Într-o anumită măsură, tot ce se află în Europa, chiar şi mai spre vest, ba chiar şi în Franţa, poate fi socotit ca aparţinând centrului european, căci pentru Occident caracteristic este, de fapt, anglo-saxonismul. Iar anglo-saxonismul îşi urmăreşte întru totul instinctele, cu impulsurile fireşti în dezvoltarea omenirii din ultimele trei până la patru secole şi mai departe. Aceste impulsuri au făcut ca tocmai în Occident să se poată dezvolta cel mai bine tot ce a fost impus vieţii sociale de către modul de gândire modern din ştiintele naturii cu toate cuceririle sale. Acest mod de gândire, împreună cu caracterul anglo-saxonismului, a fondat dominaţia mondială a acestuia. Tot ce s-a manifestat ca avânt strălucit al sistemului de transporturi, comerţ, industrie, tot ce a dus la marile colonizări, a apărut tocmai din confluenţa modului de gândire din ştiinţele naturii cu anglo-saxonismul. Şi acest lucru a fost resimţit profund în instinctele Occidentului. Se poate chiar releva un punct nodal al dezvoltării istorice moderne, anul 1651, când genialul Cromwell a provocat prin legea navigaţiei acea configuraţie din sistemul maritim englez, şi din întregul sistem comercial englez, care a pus temeiul a tot ce a apărut ulterior în Occident; şi se mai poate releva cum, s-ar putea spune, din motive exterior inexplicabile, tocmai când s-a înălţat steaua lui Napoleon, sistemul maritim francez a suferit cele mai mari pierderi. Ceea ce se întâmplă în Occident are loc tocmai din cauza forţelor care acţionează în direcţia dezvoltării omenirii, datorită unui mod de gândire absolut economic, unor impulsuri economice de reprezentare. De aceea trebuie să i se supună tot ce vine din centru şi nu este gândit pornind de la puncte de vedere economice, ci juridic-politic-militare. Ca exemplu concludent, vedem cum, sub aspect politic-militar, de pe continentul european Napoleon opune blocada continentală împotriva a ceea ce rezultase din legea lui Cromwell cu privire la navigaţie. *Legea navigaţiei a fost gândită şi creată din instincte pur economice* (Nota 26). *Blocada continentală* (Nota 27)a lui Napoleon de la începutul secolului al XIX-lea este o idee politică; dar o idee politică este ceva care ajunge din timpurile mai vechi până în epoca modernă, este un adevărat anacronism. De aceea, nici această idee politică opusă ideii moderne din care a apărut legea cu privire la navigaţie nu poate avea succes. În schimb, în Occident, unde se gândeşte economic în sensul timpurilor moderne, lucrurile politice, chiar dacă evoluează într-un sens nefavorabil, nu au avut un efect păgubitor.

Să ne referim, de pildă, la faptul că, din Europa, Franţa a făcut colonii în America de Nord. A pierdut aceste colonii în favoarea Angliei. Coloniile s-au eliberat din nou. Prima colonizare franceză, cea din secolul al XVIII-lea, a reprezentat o acţiune politică; n-a dat roade. Colonizarea engleză în America de Nord a pornit din impulsuri pur economice. Politicul n-

avea decât să eşueze. America de Nord s-a eliberat din nou. De-acum nu mai exista un context politic. Iar contextul economic n-a avut deloc de suferit.

Aşa se articulează lucrurile în cadruI dezvoltării omenirii. Iar noi putem să spunem fără teama de a greşi: istoria arată şi ea că, dacă doi oameni fac acelaşi lucru, nu înseamnă că au acţionat în acelaşi sens. Atunci când Cromwell a realizat la momentul potrivit, din impulsuri economice, legea sa, am putea spune, brutală, extrem de tiranică pentru alte ţări, cu privire la navigaţie, această lege a izvorât dintr-o gândire economică. Când, în cadrul dezvoltării recente, *Tirpitz* (Nota 28)a creat marina germană, totul a fost gândit politic, pur politic, împotriva oricărui impuls economic, ba chiar împotriva oricăror instincte economice. Astăzi, toate acestea au fost măturate de pe suprafaţa Pământului, pentru că au fost gândite şi proiectate împotriva cursului dezvoltării omenirii. Şi astfel apare această, am putea spune, triplă articulaţie: în est, astăzi în decădere, ceva ce trimite înapoi la vechile timpuri şi are un caracter spiritual; în centru, ceva ce astăzi este deja perimat, care ia, mai mult sau mai puţin, forma de politic juridic-militar, de statal; în Occident, statul este în continuare doar un element decorativ, politicul nu are nici o importanţă reală; prevalează gândirea economică. În timp ce Germania s-a dus de râpă pentru că statul a absorbit economia, pentru că industriaşii, comercianţii s-au dat la fund şi şi-au plecat capul sub puterea statului, vedem cum, în Occident, statul este absorbit de economic, şi totul este inundat de viaţa economică. Privită din exterior, astfel se prezintă lumea civilizată de astăzi. Dar ceea ce poate fi privit astfel este, în cele din urmă, doar ceea ce este adus la suprafaţă din subteranele lumii spirituale. În dezvoltarea spirituală a timpurilor recente, totul urmăreşte să releve individualitatea: în Occident individualitatea se desfăşoară după modelul occidental, modelul economic; în centru, individualitatea este relevată după modelul statal-politic-militar astăzi deja perimat; individualitatea estului se manifestă după modelul perimat, după modelul vechii spiritualităţi, absolut decadentă. Toate acestea trebuie transmise de către lumea spirituală. Şi sunt tansmise prin faptul că, atât în vest, cât şi în est - să vorbim mai întâi de aceste două zone - apare un fenomen specific, de o importanţă profundă. Aceasta înseamnă că se nasc extrem de mulţi oameni care nu au trecut prin circuitul reîncarnarii.

Vedeţi, de aceea este atât de dificil să aduci în discuţie o problemă cum este reîncarnarea, pentru că nu poţi vorbi de ea în sensul abstract, agreat astăzi, deoarece aceasta ne conduce la cea mai importantă realitate din dezvoltarea omenirii, dar care permite excepţii, şi vedem atât în est, cât şi în vest - despre centru vom mai vorbi zilele acestea - că astăzi se nasc oameni cu care nu poţi să te confrunţi în aşa fel încât să spui: În aceşti oameni trăieşte în modul cel mai normal o individualitate care a fost aici într-o viaţă anterioară şi iarăşi într-o altă viaţă anterioară, care va fi într-o viaţă viitoare şi iarăşi într-o viaţă viitoare. Aceste reîncarnări reprezintă mersul firesc al dezvoltării omenirii, dar şi ele cunosc excepţii. Ceea ce ni se arată sub formă umană nu trebuie să fie întotdeauna ceea ce arată aparenţa exterioară. Putem întâlni oameni care, de fapt, numai după aparenţa exterioară au o formă umană, care sunt supuşi unor vieţi pământene reluate; în realitate, sunt corpuri omeneşti cu trup fizic, eteric, astral, dar în ei se încarnează alte entităţi, entităţi care se folosese de aceşti oameni, pentru a acţiona prin ei. În Occident există, într-adevăr, un mare număr de asemenea oameni, care, în fond, nu sunt, pur şi simplu, oameni reîncarnaţi, ci sunt purtătorii unor entităţi ce denotă o evoluţie prematură, care ar trebui, de fapt, să apară sub formă umană abia într-un stadiu ulterior de dezvoltare. Aceste entităţi nu folosesc întreg organismul uman, ci folosesc cu predilecţie sistemul metabolic al acestora. Dintre cele trei mădulare ale naturii umane, ele folosesc sistemul metabolic în aşa fel, încât acţionează prin intermediul acestor oameni până în lumea fizică. Asemenea oameni arată şi exterior, pentru cel care poate aprecia corect viaţa, că aşa stau lucrurile cu ei. Aşa se întâmplă, de pildă, cu un mare număr de oameni care aparţin societăţilor secrete anglo-saxone - *rolul acestor societăţi secrete l-am discutat* în ultimii ani *în repetate rânduri* (Nota 29); membri ai unor asemenea societăţi secrete sunt, de fapt, purtătorii unor existenţe premature, care, prin sistemul metabolic al anumitor oameni, acţionează asupra lumii şi-şi caută un câmp de acţiune prin intermediul corpurilor celor care

nu trăiesc în reîncarnări normale. La fel stau lucrurile şi cu unele personalităţi care dau tonul în anumite secte foarte răspândite, cu mare aderenţă în Occident, formate din oameni de acest tip. În modul acesta acţionează în oamenii de astăzi o cu totul altă spiritualitate. Adoptarea unei atitudini faţă de viaţă din aceste puncte de vedere va fi o misiune esenţială. Nu trebuie să se creadă în mod abstract că oamenii, fără excepţie, sunt supuşi pretutindeni unor vieţi pământene repetate. Aceasta ar însemna să nu-i atribui aparenţei exterioare tocmai caracterul de aparenţă. A merge pe urmele adevărului înseamnă chiar şi în asemenea cazuri a căuta adevărul, realitatea, acolo unde aparenia exterioară înşeală în aşa măsură, încât entitătile de alt tip decât este omul prezentului se întrupează în înfăţişarea de om, şi aceasta prin intermediul sistemului metabolic; dar ele actionează apoi şi în sistemul ritmic şi în sistemul neuro-senzorial. Există trei feluri de entităţi de acest tip, care se întrupează prin intermediul sistemului metabolic al diferitor oameni din Occident.

Primul tip îl reprezintă spiritele care vădesc o deosebită putere de atracţie faţă de ceea ce constituie forţele elementare ale Pământului, care au o aplecare, o afecţiune pentru aceste forţe, care pot, deci, să „adulmece" cum poate fi realizată o colonizare potrivit condiţiilor naturale ale climei şi celorlalte condiţii de pe Pământ, sau cum poate fi înfiripată acolo o relaţie comercială şi aşa mai departe.

Un al doilea tip de astfel de spirite sunt cele care-şi trasează ca sarcină să reprime conştienţa de sine, în cadrul zonei asupra căreia acţionează, să nu permită sufletului conştienţei să se formeze şi să provoace prin aceasta şi în mediul ambiant al celorlalţi oameni, printre care aşa ceva se răspândeşte epidemic, o anumită manie de a nu recunoaşte adevăratele motive ale acţiunilor lor. S-ar putea spune că un raport cu totul şi cu totul nereal sau un *document fals ca cel al profesorilor de la Oxford* (Nota 30), care a fost făcut public în ultimele zile, un document cu totul şi cu totul mincinos, ar putea fi considerat ca aparţinând strădaniei acestui elemenf nereal, care nu vrea să se sprijine pe impulsurile propriu-zise, ci face un melanj al acestor impulsuri şi pecetluieşte cuvinte frumoase, în timp ce dedesubt nu se află, în fond, nimic altceva decât impulsuri neadevărate. Prin aceasta nu afirm că aceşti profesori, poate de toată isprava - nu le atribui măreţe impulsuri ahrimanice - sunt purtătorii unor asemenea entităţi premature; dar în ei se află tendinţa de a fi ucenici ai unor asemenea entităţi. Aşadar, aceste entităţi se încarnează prin sistemul ritmic al anumitor oameni din Occident.

A treia categorie de entităţi care acţionează în Occident este cea care urmăreşte să-l facă pe om să uite care sunt aptitudinile sale individuale - acele aptitudini pe care le aducem cu noi din lumile spirituale atunci când păşim în existenţa fizică prin concepţie şi naştere - şi să-l determine, mai mult sau mai puţin, să devină şablonul naţionalităţii sale. Acest al treilea tip de entităţi îşi propune ca misiune specială să nu-l lase pe om să ajungă la spiritualitatea individuală.

Aşadar, în timp ce primul tip de entităţi are o afecţiune faţă de factorul elementar al Pământului, al climei şi aşa mai departe, al doilea tip de entităţi are o înclinaţie deosebită de a cultiva un anumit element superficial, nereal, iar al treilea tip de entităţi de a distruge capacităţile individuale şi de a face din oameni şabloane, expresia naponalităţii lor; a rasei lor. Acest din urmă tip de entităţi se încarnează în Occident prin sistemul capului, prin sistemul neuro-senzorial. Avem aici ceea ce am luat în considerare din diferite unghiuri de vedere în mod exterior, tocmai ca o trăsătură a lumii occidentale, pe care am caracterizat-o prin aceea că, aş spune, cunoaştem un număr mai mare de oameni, risipiţi în societăţi secrete, în secte şi altele asemănătoare, a căror umanitate constă în faptul că în cazul lor nu avem de-a face, pur şi simplu, cu reîncarnări, ci cu existenţa unui anumit gen de încarnare a unor entităţi premature în dezvoltarea lor pe Pământ, care, de aceea, creează un mediu educativ deosebit, respectiv radiază epidemic particularităţile lor deosebite asupra celorlalţi oameni. Aceste trei entităţi diferite acţionează exclusiv prin oameni, iar noi înţelegem caracterele oamenilor numai dacă ştim ceea ce am spus acum, dacă se ştie că ce trăieşte în viaţa publică nu poate fi

explicat, pur şi simplu, aşa cum vrea filistinul, ci prin pătrunderea unor asemenea forţe spirituale.

Faptul că tocmai aceste trei tipuri de forţe, de fiinţe, apar la suprafaţă în Occident pe această treaptă deosebită de dezvoltare prin intermediul oamenilor, este favorizat de împrejurarea că acestui Occident îi incumbă să dezvolte în mod special gândirea economică. Aş spune că viaţa economică este baza şi solul din care poate ţâşni aşa ceva. Dar care sunt sarcinile pe care şi le asumă aceste entităţi?

Ele îşi propun să perpetueze întreaga viaţă ca simplă viaţă economică, să stârpească treptat tot ceea ce există ca viaţă spirituală, tocmai acolo unde ea este mai intensă, atrofiată în abstractul puritanismului; să stârpească viaţa spirituală, să tocească treptat viaţa politic-statală şi să absoarbă totul prin intermediul vieţii economice. În Occident, aceşti oameni, care apar într-un asemenea mod în lume, sunt duşmanii şi adversarii propriu-zişi ai impulsului tripartiţiei. Primul tip de entităţi nu permite evidenţierea unei vieţi econonuce, care se prezintă ca ceva independent alături de veriga statal-juridică şi de cea spirituală a organismului social. Al doilea tip de entităţi, care-şi propune ca sarcină de predilecţie superficialitatea, frazeologia, falsitatea, nu vrea să permită ca, alături de viaţa economică, să se ridice o viată statală democratică de sine stătătoare. Al treilea tip de entităţi, care oprimă capacităţile individuale, care nu vrea ca omul să fie altceva decât un fel de şablon al rasei sale, al naţionalităţii sale, acţionează împotriva emancipării vieţii spirituale, a poziţiei de sine stătătoare a vieţii spirituale.

Există în Occident astfel de puteri care acţionează în acest mod împotriva impulsului tripartiţiei organismului social. Celui care vrea să lucreze într-un sens mai profund pentru răspândirea impulsului tripartitiei trebuie să-i fie clar că nu poate acţiona altfel, ci trebuie să ţină seama de asemenea factori spirituali, care sunt prezenţi în dezvoltarea omenirii. Forţelor la care trebuie să se apeleze atunci când se doreste să se intervină în dezvoltarea omenirii nu li se opun numai lucruri pe care le poate observa filistinul rigid, ci şi lucruri care nu se deschid decât unei cunoaşteri prin spirit. La ce ajută faptul că, în prezent, oamenii consideră aceasta o superstiţie şi nu vor să audă nimic atunci când se vorbeşte de asemenea entităţi spirituale care pătrund prin intermediul oamenilor? Dar aceste entităţi spirituale sunt aici! Iar cine nu vrea să urmărească viaţa cu sufletul adormit, ci cu sufletul treaz, acela poate vedea pretutindeni acţiunile acestor entităţi. N-ar trebui decât ca, percepând prezenţa acestor acţiuni, să ne convingem de existenţa cauzelor! Aceasta este, în primul rând, caracteristica Apusului. Apusul evoluează în felul acesta tocmai pentru că trăieşte în cea mai elementară formă de exprimare a epocii moderne, reprezentarea economică, gândirea economică.

Odinioară, Estul a avut o grandioasă viaţă spirituală. Orice spiritualitate, cu excepţia antroposofiei şi ceea ce vrea să ia o formă nouă, orice spiritualitate a lumii civilizate este, în fond, moştenirea Orientului. Dar gloria propriu-zisă a acestei vieţi religios-spirituale era prezentă în Orient încă din timpuri foarte vechi. Iar astăzi tocmai omul răsăritului, până în Rusia, se află într-o ciudată dilemă, pentru că, pe de o parte, încă mai trăieşte, prin moştenirea sa, în vechiul element spiritual, şi pentru că, pe de altă parte, asupra sa acţionează ceea ce vine din epoca modernă a dezvoltării omenirii, antrenarea orientată spre individualitate. Aceasta determină în răsărit o accentuată decădere a umanităţii, face ca, într-o oarecare măsură, omul să nu poată deveni un om deplin, ca pe grumazul său, al acestui oriental, până în Rusia, să apese ceea ce este moştenirea spirituală a timpurilor străvechi. Iar aceasta face ca astăzi, când conştienţa sa slăbeşte, când se află în stare de somn sau de vis sau într-o stare mediumnică frecventă, aici, în Orient, orientalul să nu fie impregnat, ca în Occident, de o altă entitate, dar ca această entitate să-i influenţeze viaţa sufletească. În timp ce, în Occident, entităţiile apărute prematur sunt de trei tipuri, pe care le-am enumerat şi care acţionează acolo, în Orient entităţile care apar sunt entităţi retardate, care şi-au avut desăvârşirea în trecut, sunt entităţile rămase în urmă şi care îi apar acum orientalului în stare

meditimnică, în vis, sau îl copleşesc şi fără să viseze, fără influenţă mediumnică, pur şi simplu prin faptul că pătrund în somn; omul, în stare de veghe, poartă în sine inspiraţia venită de la asemenea entităţi, deci, intr-o anumită măsură, ziua este inspirat de postacţiunile unor asemenea entităţi, care vin peste el în timpul nopţii.

Există şi aici trei tipuri de entităţi care acţionează în Orient şi care, la rândul lor, au o influenţă puternică. În timp ce, în apus, trebuie să ne referim direct la oameni individuali prin care se încarnează aceste entităţi, în Orient avem de-a face cu un tip de ierarhie care poate apărea celor mai diferiţi oameni. Din nou îi apar omului trei tipuri de entităţi, dar nu sunt entităţi care se încarnează prin oameni, ci sunt entităţi care pot să-l şi inspire în timpul somnului de noapte.

Primul tip de asemenea entităţi este cel care împiedică omul să ia complet în stăpânire corpul său fizic, care-l împiedică să se lege de economic, de relaţiile publice ale prezentului. Acestea sunt entităţile care vor să împiedice în Orient viaţa economică aşa cum o cere organismul social tripartit.

Al doilea tip de entităţi sunt cele care scot la iveală o fiinţă devenită deja supraindividuală, un fel de egoism - dacă pot folosi acest cuvânt paradoxal - neegoist, care este cu atât mai rafinat cu cât apare foarte frecvent la oamenii din Orient, care-şi atribuie lor înşile tot altruismul posibil, un altruism care este însă un egoism deosebit de rafinat. Ei vor să fie foarte buni, cât se poate de buni. Şi acesta este un sentiment egoist. Este ceva care poatc fi definit prin paradoxul: un egoism neegoist, un egoism provocat de altruism.

Cel de-al treilea tip de entităţi care-i apar omului din răsărit este reprezentat de acele fiinţe care ţin viaţa spirituală departe de Pământ, care răspândesc printre oameni o atmosferă mistică apăsătoare, aşa cum poate fi întâlnită în Orient în zilele noastre. La rândul lor, aceste trei tipuri de entităţi, care acţionează dinspre lumea spirituală şi nu se încarnează în oameni, sunt duşmanii organismului social tripartit. Aşa încât, impulsul tripartitiei este încorsetat dinspre Orient de partea spirituală, iar dinspre Occident de partea umană, în modul descris. Aşadar, vedem ce stă la baza diferenţierii în ceea ce priveşte fundamentele spirituale.

La toate acestea vom mai adăuga ceea ce, din centrul european, este ostil tripartiţiei, pentru ca, treptat, să dobândim şi din punct de vedere spiritual o reprezentare despre felul cum trebuie să te dotezi pentru ca ideea tripartiţiei să poată aduce cu adevărat forţelor oponente - fie că pornesc dinspre lumea spirituală, ca în Orient, fie dinspre oameni, ca în Occident, sau într-un alt mod, aşa cum voi descrie mâine, din centrul Europei - un impuls, care este atât de necesar pentru dezvoltarea omenirii. Ce atitudine trebuie să adopţi faţă de asemenea lucruri aflăm dacă ne înarmăm cu idei.

CONFERINŢA a III-a

Dornach, 23 octombrie 1920

Am atras atenţia ieri, dintr-un alt punct de vedere decât cel folosit până acum, asupra deosebirilor care există între popoarele actualei lumi civilizate. Am arătat cum este dirijată individualizarea omului de către lumile spirituale în cel de-al cincilea interval postatlantean, cum, în Occident, intervin anumite entităţi, fiind împinse înainte într-uri mod nereglementar prin intermediul oamenilor, entităţi care, deşi sunt mai evoluate decât aceştia, se întrupează, din anumite interese, în oameni pentru a contracara adevăratele impulsuri ale prezentului, impulsurile tripartiţiei organismului social.

Am atras atenţia şi asupra modului diferit în care, în Orient, anumite entităţi se impun, e drept, nu prin intermediul oamenilor, entităţi care şi-au avut importanţa lor în trecutul

îndepărtat, dar care acum vor să influenţeze viaţa oamenilor, asupra felului în care acţionează acestea asupra lor, datorită structurii sufleteşti deosebite a celor care trăiesc în Orient, fie într-un mod mai mult sau mai putin conştient, lucrând ca imaginaţiune în conştienţa unor oameni din răsărit, fie acţionând în timpul somnului asupra Eului uman, asupra corpului astral şi impunându-se, fără ca oamenii s-o ştie, în efectele ulterioare din starea de veghe şi introducând în felul acesta tot ce se opune unui progres normal al omenirii în Orient. Aşa încât putem să spunem: În Occident s-a pregătit de mult, într-un anumit fel, un gen de legătură cu Pământul a unor oameni de tipul celor pe care i-am descris ieri, care sunt răspândiţi în acele locuri şi îndeplinesc funcţii de conducere în special în secte, care au o poziţie conducătoare în societăţi secrete şi altele asemenea. În Orient există anumite personalităţi conducătoare care, tocmai sub influenţa unor asemenea fiinţe din trecutul îndepărtat care apar în imaginaţiuni, influenţează actuala dezvoltare culturală. Dacă se doreşte înţelegerea modului cum s-au „înfipt" oarecum oamenii din centrul european între vest şi est, trebuie să se analizeze mai atent condiţiile spirituale care servesc acolo ca temelie şi tot ce se exprimă, rezultând din aceste condiţii spirituale, în lumea fizică, sensibilă.

V-am făcut atenţi asupra faptului că viaţa străvechiului Orient era o viaţă spirituală, că omul din Orientul străvechi avea o viaţă spirituală extrem de evoluată, o viaţă spirituală care izvora din concepţia nemijlocită a lumilor spirituale, că, apoi, această viaţă spirituală a continuat să existe ca moştenire, a fost mai întâi prezentă în elenism, prin frumoasa lume a artiştilor, dar şi ca un anume fel de a înţelege lucrurile; însă chiar în elenism a intervenit ceea ce a fost aristotelismul, ceea ce era deja o gândire raţională, dialectică. Ulterior însă în civilizaţia Occidentului s-a infiltrat ce venea din înţelepciunea orientală şi, cu excepţia a ceea ce provine din ştiinţele naturii şi ce poate proveni din ştiinţa modernă a spiritului orientată antroposofic, reprezintă, în fond, tot ce există în civilizaţia occidentală ca viaţă spirituală, vechea moştenire orientală. Dar această viaţă spirituală se află într-o decadenţă absolută. Aceasta viaţă spirituală este de aşa natură, încât îi lipseşte forţa propriu-zisă de tracţiune; omul mai are încă o anumită atracţie spre lumea spirituală, dar ceea ce crede el despre această lume nu mai poate fi legat cu ce se petrece în lumea fizică.

Acest lucru se manifestă în modul cel mai pregnant atunci când în puritanismul anglo-saxon îşi face loc o credinţă, aş spune, total ruptă de lume, care trece pe lângă acţiunile lumeşti, care ţinteşte spre zone spirituale total abstracte, care nu-şi dă câtuşi de puţin osteneala să se confrunte cu lumea exterioară fizic-senzorială.

În Orient, chiar şi strădaniile absolut lumeşti, strădaniile vieţii sociale, capătă un caracter atât de spiritual, încât se prezintă ca mişcări religioase. Forţa bolşevismului poate fi explicată prin faptul că oamenii din est, poporul rus, îl concepe ca pe o mişcare religioasă. Forţa de atracţie a acestei mişcări sociale a estului nu se sprijină atât pe reprezentările abstracte ale marxismului, cât, mai ales, pe faptul că purtătorii ei sunt priviţi ca noi Mântuitori, într-o oarecare măsură drept continuatorii aspiraţiei şi vieţii religios-spirituale anterioare. Din lumea romană, chiar şi din lumea greacă târzie, s-a dezvoltat apoi, după cum ştim, ceea ce a cuprins în cel mai mare grad oamenii din centru, elementul dialectic, elementul gândirii juridice, politice, militare.

Iar rolul pe care l-a jucat mai târziu ceea ce s-a dezvoltat din lumea romană poate fi înţeles numai dacă ţinem seama mai întâi de faptul că toate cele trei ramuri ale trăirii umane, trăirea spirituală, trăirea economică, trăirea statal-politică din perioada în care romanitatea a ajuns la o deosebită strălucire, în care a apărut Imperiul roman, erau amestecate haotic, în mod asemănător cu ceea ce se întâmplă şi în prezent în întreaga lume civilizată. Romanitatea a luat sfârşit într-o decadenţă totală care, în esenţă, era condiţionată de faptul că, în Imperiul roman mondial, acţiona imposibilitatea rezultată din întrepătrunderea haotică a celor trei activităţi umane - viaţa spirituală, viaţa de stat, viaţa economică. Se poate spune, într-adevăr, că Imperiul roman şi, în special, cel bizantin au fost un fel de simbol al decăderii celei de-a

patra perioade postatlanteene, perioada greco-latină. Nu trebuie să ne gândim decât că din o sută şapte împăraţi ai Imperiului roman de răsărit doar treizeci şi patru au murit în paturile lor! Ceilalţi au fost fie otrăviţi, fie mutilaţi, ori au murit în temniţă, au trecut din temniţă în viaţa monahală şi altele de felul acesta. Iar din ceea ce în sudul Europei a înaintat în decădere ca lume romanică, s-a dezvoltat ceva care a ţâşnit în trei ramuri spre nord.

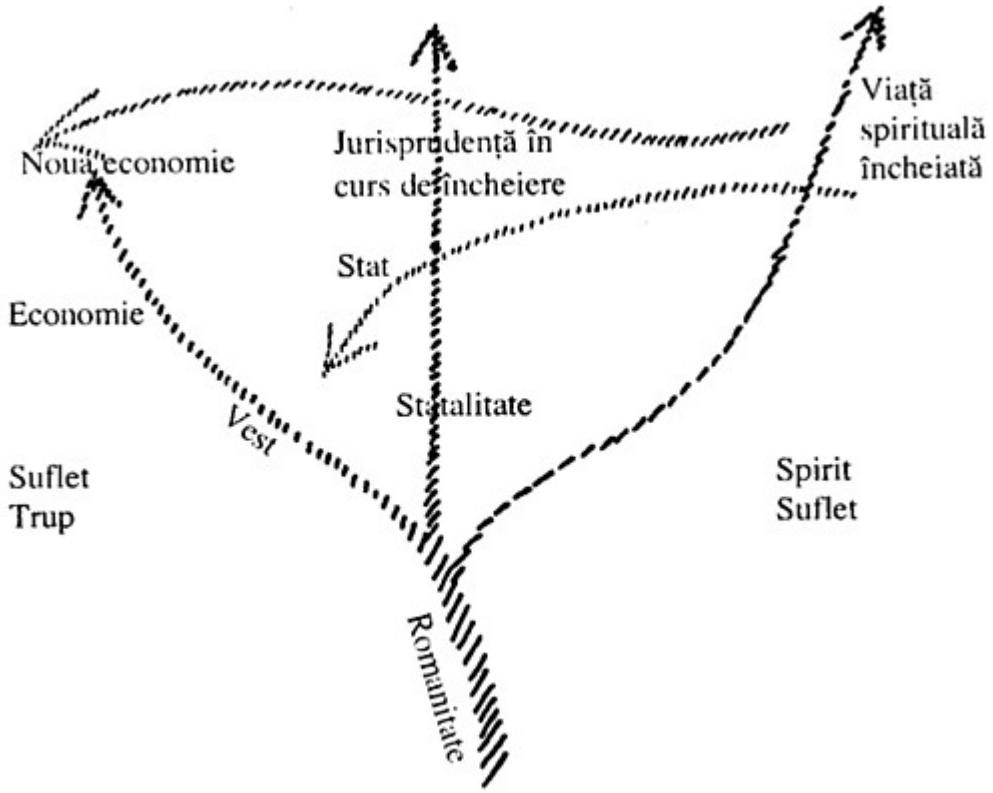

Avem, mai întâi, ramura vestică. Nu intenţionez să mă ocup azi de amănunte istorice privind evul mediu generate de vechea dezvoltare a omenirii; vreau însă să atrag atenţia asupra câtorva lucruri. Fenomenul caracteristic al dezvoltării occidentale, mai întâi al celei situate mai spre sud, este cel în care romanitatea s-a extins mai întâi spre Spania, asupra Franţei de astăzi, ba chiar şi asupra unei părţi din Britania. Cei care au evoluat acolo au fost romani. Dar toate acestea au fost impuse de ceea ce a pătruns, ca triburi germanice de cele mai diferite tipuri, în aceste populaţii de romani o dată cu migraţia popoarelor.

Tot aici întâlnim un fenomen particular. Este vorba de faptul că germanicii s-au vârât cu forţa în romanitate, s-au „împins" în ea, şi că aici a apărut ceva care nu poate fi caracterizat decât spunând: Cei care au pătruns în romanitate au fost fiinţe omeneşti de tip germanic; romanitatea ca atare a decăzut, de fapt, din punct de vedere uman; dar ceea ce a rămas din romanitate, aşadar, ceea ce, aş spune, s-a format prin această încrucişare (vezi desenul) a celor două linii, ceea ce s-a format ca populaţie spaniolă, ca populaţie franceză, parţial şi ca populaţie britanică, este, în esenţă, sânge germanic, peste care s-au suprapus elemente lingvistice romane. În realitate, ce s-a petrecut nu poate fi înţeles altfel decât dacă este privit în acest fel. Potrivit configuraţiei sale sufleteşti, orientării sale senzoriale, sentimentale şi volitive, această fiinţă umană a răsărit din ceea ce s-a mişcat ca element germanic în torentul migraţiei popoarelor de la est spre vest. Dar acest element germanic are ca particularitate faptul că, atunci când se loveşte de un element lingvistic străin - şi în această limbă este întruchipată întotdeauna o cultură - , se dizolvă în acest element, adoptă această limbă. El concreşte în această limbă străină, aş spune, ca într-o „haină" de civilizaţie. Ceea ce trăieşte în vestul Europei ca rasă latină nu are, în fond, nimic din sângele latin. Dar este ceva crescut în ceea ce a tâşnit aici şi este întruchipat prin limbă. Căci era înscris în esenţa elementului

latin, a elementului roman, să se afirme deasupra umanităţii, în evoluţia mondială. Din această cauză, testamentul, afirmarea egoismului dincolo de moarte, a fost introdus mai întâi la Roma. Faptul că voinţa trece dincolo de moarte a făcut să încolţească ideea de testament. Tot astfel a acţionat în specificul national durabilitatea limbii dincolo de durabilitatea omenescului.

Dar s-a mai păstrat şi altceva decât limba. Astfel, pentru acest vest s-au mai păstrat în acest torent vechile tradiţii ale diferitelor societăţi secrete, despre a căror importanţă v-am spus multe de-a lungul ultimilor ani, tradiţii care provin din cea de-a patra perioadă post-atlanteană, din perioada greco-latină, care, ce-i drept, sunt împrumuturi din Orient - îndeosebi din manuscrise -, dar care au parcurs romanitatea, latinitatea. Aşa încât, într-o anumită privinţă, în lumea apuseană, în măsura în care s-a cufundat în elementul lingvistic roman, care s-a păstrat dincolo de specificul naţional, avem omul în haina străină a civilizaţiei. Omul se află într-o haină străină şi atunci când, în vechile adevăruri ale Misteriilor care au devenit abstracte şi care, în ceremonii şi în cultul societăţilor apusene, au devenit forme mai mult sau mai puţin goale, există ceva în care s-a cufundat omenirea şi în care trăieşte ca şi când aceasta ar putea-o cuprinde.

Dacă alte condiţii sunt deosebit de favorabile, tocmai această stare a omului de a fi pătruns din exterior de ceea ce provine din limbă oferă un punct de sprijin pentru ca fiinţe cum sunt cele pe care le-am descris ieri să se poată întruchipa în aceşti oameni. Dar pentru o asemenea întruchipare deosebit de favorabil este tocmai elementul anglo-saxon, pentru motivul că şi aici fiinţa omenească eminamente germanică s-a deplasat spre vest, pentru că ea s-a conservat bine şi, într-o măsură mai mică decât elementul propriu-zis latin, s-a pătruns de elementul roman. Astfel, în rasa anglo-saxonă este prezent un echilibru mult mai labil, iar prin acest echilibru mai labil fiinţele care se întrupează aici au mult mai mult arbitrar în acţiune, un spatiu de acţiune mult mai mare. În ţările propriu-zis romane ele ar fi extraordinar de unite. Dar, înainte de toate, trebuie să fie clar că de aceste configuraţii popular-psihologice depinde ceea ce se poate exprima apoi în diferitele personalităţi. Acest element mai labil din anglo-saxonism a făcut posibil ca, în timp ce puritanismul reprezintă o sferă abstractă a credinţei, elementul anglo-saxon să fie în cel mai înalt grad indicat să preia şi să dezvolte gândirea din ştiinţele naturii ca o concepţie asupra lumii şi a vieţii. Ce-i drept, el nu va îngloba întreaga omenire, dar va cuprinde tocmai acea parte a fiinţei umane care, prin încorporarea limbilor, prin încorporarea altor elemente ale fiinţei umane, face posibil ca asemenea fiinţe, cum sunt cele pe care le-am descris ieri, să se întrupeze în aceşti oameni.

Observ că, aşa cum am discutat aici, este vorba doar de oameni singulari, care sunt împrăştiaţi în mulţimea celorlalţi oameni. Nu sunt afectate naţiunile, nu este în nici un fel afectată marea masă a oamenilor, sunt afectaţi oamenii individuali, care au funcţii de conducere extraordinar de importante în regiunile de care am vorbit. Ceea ce posedă, cu predilecţie, în vest asemenea fiinţe, care, apoi, asigură corpului omenesc în care se întrupează o poziţie de conducător, sunt, în principal, trupul şi sufletu1, nu spiritul, pentru care, de aceea, se manifestă mai puţin interes.

Ce a determinat, de exemplu, evuluţia absolut grandioasă, dar unilaterală a teoriei descendenţei a lui *Charles Darwin* (Nota 31)? Faptul că, la Charles Darwin, erau dominante trupul şi sufletul, nu spiritul. De aceea el nu consideră omul decât în funcţie de trup şi suflet, dar face abstractie de spirit şi de ceea ce trece din spirit în sufletesc. Cine analizează nepărtinitor rezultatele cercetărilor lui Darwin, acela va înţelege punctul de vedere conform căruia acolo exista ceva ce nu voia să considere omul în funcţie de spiritul său. „Spiritul" îl lua în considerare numai orientarea mai nouă din ştiinţele naturii, care este internaţională; dar ceea ce dădea culoarea şi nuanţa întregii concepţii asupra fiinţei umane era înclinaţia spre trup şi suflet, concomitent cu neglijarea totală a spiritului. Aş spune că *cei mai fideli discipoli ai Conciliului ecumenic din anul 869* (Nota 32) au fost cei din vest. La început ei au ignorat

spiritul, dar au luat trupul şi sufletul, aşa cum apar în special în descrierea lui Darwin, şi n-au făcut decât să pună deasupra un cap artificial, ca spirit cu un mod de gândire materialist, aşa cum se naşte din ştiinţele naturii. Şi, pentru că se considera o ruşine a face din ştiinţele naturii o religie universală, a rămas ca operă exterioară auxiliară ceea ce trăieşte mai departe ca puritanism şi altele de felul acesta, dar care nu are aici nici o legătură cu cultura universală propriu-zisă. Vedem cum trupul şi sufletul sunt copleşite, într-o anumită măsură, de un spirit abstract din ştiinţele naturii, pe care îl putem observa clar până în zilele noastre.

Să presupunem însă că s-ar întâmpla contrariul. Dacă ar fi mai puternic ceea ce trăieşte mai departe în limbă, ceea ce trăieşte mai departe în toată lumea spirituală a formelor din cea de a patra perioadă postatlanteană, ce ar rezulta de aici? Ar rezulta o bizară respingere fanatică a spiritului modern; şi nu s-ar sublinia faptul că, din notiunile desprinse din ştiinţele naturii, s-ar aşeza un cap artificial pe ceea ce este trupesc-sufletesc, ci s-ar aşeza vechile tradiţii, dar, de fapt, ar fi cultivate numai trupescul şi sufletescul. Am putea să ne închipuim că un om oarecare descoperă o învăţătură care nu vrea să ţină seama decât de trup şi suflet şi care nu are ca element exterior ştiinţele naturii, ci o parte exterioară rămasă dintr-o revelaţie anterioară adusă în epoca prezentă. Avem de-a face cu iezuitismul, îl avem pe *Ignaţiu de Loyola* (Nota 33). Aş spune că, tot aşa cum din anglo-saxonism au apărut în mod necesar spirite ca Darwin, tot astfel din romanitatea târzie a apărut Ignaţiu de Loyola.

Ceea ce este specific la oamenii de care trebuie să vorbim aici referindu-ne la Occident este că, prin intermediul lor, lumea remarcă acele fiinţe spirituale pe care le-am caracterizat ieri, că ele acţionează prin acestea. În est lucrurile stau altfel. Spre est se îndreaptă un alt curent (vezi desenul). Dar mai întâi va trebui să luăm în considerare ceva ce porneşte ca un al doilea curent din vechea romanitate, care nu împinge în sus limba, ci întreaga orientare a structurii sufleteşti, orientarea gândurilor. Spre vest se îndreaptă mai mult limba. Aşa apar toate acele fenomene de care tocmai am vorbit. Spre centrul european se îndreaptă ceea ce reprezintă orientarea gândurilor şi care se uneşte cu ce este fixat în germanitate, iar în germanitate este fixată o anumită vrere de a fi concrescut cu limba. Dar această vrere de a fi concrescut cu limba poate fi dobândită doar atâta timp cât oamenii care trăiesc în această limbă sunt împreună. Atunci când goţii, vandalii şi ceilalţi au migrat spre vest, ei s-au scufundat în elementul latin. Concreşterea cu limba a rămas numai în centrul european. Aceasta înseamnă că aici limba nu se află într-o legătură deosebit de puternică cu omul, dar există, totuşi, o legătură mai puternică decât cea a romanilor, care s-au pierdut ca atare, renunţând ei înşişi la limbă. Germanicii n-ar fi putut să renunţe la limba lor. Ei poartă în sine limba ca pe ceva viu, n-ar putea-o lăsa moştenire. Limba poate să se păstreze doar atâta timp cât are o legătură cu omul. Este ceva care depinde de tipul de structură umană a acestor popoare, care, cu timpul, s-au impus în centrul Europei. Aceasta face ca în centrul european să se fi impus oameni care nu erau potriviţi pentru a oferi posibilităţi clare în vederea întruchipării unor asemenea fiinţe, aşa cum a fost cazul în vest. Dar ei au putut fi, totuşi, vizaţi. În cazul oamenilor din centrul Europei a fost posibil ca printre conducători să se impună fiinţe aparţinând celor trei categorii, aşa cum le-am descris ieri. Acest lucru face ca respectivii oameni să manifeste o anumită accesibilitate faţă de fenomenele care le apar celor din Orient ca imaginaiiuni. Numai că, la oamenii din centru, aceste imaginaţiuni rămân în timpul veghei de zi atât de palide, încât apar doar ca noţiuni, ca reprezentări. În acelaşi mod acţionează ceea ce provine de la fiinţele care se întruchipează prin intermediul oamenilor şi care joacă un rol atât de mare în vest. Ele nu pot să provoace un asemenea efect, dar îi pot da omului o anumită orientare. În special în ceea ce-i priveşte pe oamenii din centru s-a întâmplat ca, de-a lungul secolelor, de-abia să fi fost posibil ca aceia care dobândiseră oarecare însemnătate să se poată salva de încorporarea, pe de o parte, a spiritelor din vest şi, pe de altă parte, a spiritelor din est, ceea ce a provocat un fel de lipsă de armonie în aceşti oameni.

Dacă i-am portretiza conform realităţii lor adevărate, am putea spune: Când aceşti oameni vegheau, în ei se manifesta ceva din atacurile spiritelor din vest, care le influenţa poftele,

viaţa instinctuală, care trăia în voinţa lor, care le paraliza voinţa. Când dormeau, când corpul astral şi Eul lor erau separate, li se impuneau spirite ca cele care acţionau adesea inconştient asupra oamenilor din Orient ca apariţii în imaginaţiuni. N-ar fi nevoie decât să reliefăm o personalitate absolut caracteristică din civilizaţia centrului şi ar deveni clar ca lumina zilei că lucrurile stau aşa cmn le-am descris. Este suficient să ne referim la Goethe. Gândiţi-vă la tot ce a trăit în Goethe din atacurile spiritelor din vest, la tot ce s-a impus în voinţa sa, la ce a „scurmat" mai ales în tânărul Goethe, şi care reiese clar când citeşti scenele din *Faust* sau din *Evreul etern*, din perioada de tinereţe; pe de altă parte, în el doar se „îmblânzise" elementul din Orient, care tindea spre spiritual-sufletesc, străbătut de acest element de voinţă - ajuns în vârstă, se întoarce mai mult spre imaginaţiuni -, aşa cum se vede în partea a doua a operei sale *Faust*. Există însă o prăpastie. Nu puteţi trece, de la stilul primei părţi a lui *Faust* la stilul părţii a doua.

Dar contemplaţi-l chiar pe Goethe, care creşte din impulsurile vestului, care, aş spune, este chinuit de spiritele vestului, care, ca bărbat tânăr, se consolează cu ceea ce, în cele din urmă, conţine în sine ceva vestic: cu goticul, o dată cu care apare aspiraţia spre spiritele trecutului, spre acele spirite care au acţionat în lumca greacă, dar, în mod deosebit, în gotic, dar care, în fond, erau urmaşii acelor spirite care l-au inspirat odinioară pe oriental, atunci când acesta a ajuns la marea sa înţelepciune primordială. Şi astfel vedem cum, octogenar, nu mai suportă spiritele vestului, care-l chinuie. Vrea să aducă totul la echilibru şi, de aceea, se trage spre sud, pentru a prelua ce poate veni din cealaltă parte. Iată ce-şi pune amprenta caracteristică pe oamenii din centru, tocmai prin conducătorii lor marcanţi - iar ceilalţi îi urmează pe aceşti conducători. Aşa se face că oamenii din centru erau pregătiţi să impună ceea ce este important în întreaga evoluţie a omenirii. Lucrul acesta poate fi cel mai bine observat la un spirit cum este Hegel. Dacă aveţi în vedere filosofia lui Hegel - lucru pe care deseori l-am menţionat aici -, veţi găsi pretutindeni această filosofie dezvoltată până la spirit. Dar nu veţi întâlni la Hegel ceva care să treacă dincolo de viaţa fizic-senzorială. În locul unei doctrine propriu-zise a spiritului veţi observa ca primă parte a filosofiei o dialectică logică; filosofia naturii o veţi întâlni doar ca o sumă de abstracţii a ceea ce trăieşte în fiinţa omenească; ceea ce urmează a fi cuprins prin psihologie, veţi găsi expus în partea a treia a filosofiei lui Hegel. Dar de aici nu rezultă nimic altceva în afară de ceea ce trăieşte omul între naştere şi moarte, care apoi se comprimă în istorie. Nicăieri la Hegel nu este vorba de vreo intrare a eternului în om într-o existenţă dinainte de naştere sau într-una după moarte; aşa ceva nu se poate impune.

Oamenii, oamenii cei mai remarcabili din centru impun ideea că în om, aşa cum trăieşte aici între naştere şi moarte, există trup, suflet şi spirit. Pentru omul lumii senzoriale, pentru lumea noastră fizică, prin aceşti oameni din centru ar trebui să se prezinte spiritul şi sufletescul.

Dacă mergem spre est, înţelegem că - la fel cum putem să spunem că în vest trăieşte cu precădere trupul - aici trăieşte cu precădere sufletul şi spiritul. De aceea, înălţarea spre imaginaţiuni este firească şi, dacă aceste imaginaţiuni nu ajung la conştienţă, ele totuşi lucrează asupra ei. La omul din răsărit, întreaga structură a gândirii este de aşa natură, încât tinde spre imaginaţiuni, chiar dacă aceste imaginaţiuni sunt cuprinse uneori, ca la *Soloviov* (Nota 34), în noţiuni abstracte.

O a treia ramură merge din lumea romană spre nord, trecând prin Bizanţ până în Orient (vezi desenul). Ceea ce în romanitate era reunit într-un mod haotic, se desface într-o anumită măsură în trei ramuri. Tinde să se separe, o ia spre vest, unde un nou element al economicului se impune ca deosebit de potrivit cu era nouă şi care se uneşte cu ştiinţele naturii. Vine în est şi, de la vechea înţelepciune primordială, ajunge la decadenţă; dincolo de toate acestea se dezvoltă spiritualul în formă religioasă. Toate acestea se petrec, fireşte, în paralel. Spre centru se dezvoltă ceea ce este politic-militar, statal-juridic, extinzându-se, desigur, în diferite direcţii; noi însă nu trebuie să pierdem din vedere ramurile caracteristice.

Cu cât mergem mai departe spre est, cu atât mai mult vedem cum aceşti oameni din Orient nu sunt concrescuţi cu limba lor în acelaşi mod ca popoarele germanice. Popoarele germanice trăiesc în limba lor cât timp o posedă. Studiaţi acest mers ciudat al omenirii germanice din centrul Europei. Studiaţi aceste ramuri ale populaţiei germanice, care s-au retras, de pildă, spre Ungaria, în regiunea cipserienilor, şvabii, în jos, în Banat, spre Ardeal, saşii ardeleni. La toţi există ceva, aş zice, ca o stingere lentă a elementului lingvistic. Aceşti oameni se mistuie pretutindeni în limba în care se cufundă. Ar fi unul dintre cele mai interesante studii etnografice dacă s-ar analiza cum, în jurul Vienei, într-un timp relativ scurt, de-a lungul doar a ultimelor două treimi ale secolului al XIX-lea, germanitatea s-a retras, a fost inundată. Este ceva aproape palpabil, dacă priveşti aceste lucruri într-un mod raţional. S-a văzut cum, în maghiarime, elementul german s-a dezvoltat într-un mod artificial, în slavism într-un mod natural. În est însă omul este concrescut în mod absolut cu limba sa. Aici există spiritual-sufletescul, iar acesta trăieşte în limbă. Este un lucru pe care deseori nu-l luăm deloc în seamă. Omul din vest trăieşte în limbă în cu totul alt mod decât cel din est, într-un mod radical diferit. Omul din vest trăieste în limba sa ca într-o haină; omul din est trăieşte în limba sa ca în sine însuşi. De aceea, omul din vest a putut prelua conceptia naturalist-ştiinţifică despre viaţă, pe care a turnat-o în limba sa, care nu este decât un recipient. În Orient, concepţia naturalist-ştiinţifică a vestului despre viaţă nu va prinde niciodată rădăcini, căci nu se poate cufunda câtuşi de puţin în limbile Orientului. Limbile Orientului o resping, nu preiau concepţia naturalist-ştiinţifică despre viaţă.

Puteţi simţi acest lucru atunci când lăsaţi să acţioneze asupra dumneavoastră părerile lui *Rabindranath Tagore* (Nota 35); chiar dacă la Rabindranath Tagore toate acestea sunt impregnate de cochetărie, se vede, totuşi, cum întreaga sa trăire de sine constă din resimţirea unei confruntări cu concepţia vestică despre lume şi imediat - prin viaţa trăită în limbă - o respingere a acestei concepţii.

În acest întreg a fost aruncat omul din centru, care a trebuit să preia tot ce trăise în vest. El n-a preluat acest lucru atât de profund ca vestul, ci l-a impregnat şi cu ceea ce avea estul. De aceea, echilibrul mai labil din centru, dar şi un conflict interior, dualismul individualizării sufletelor oamenilor, aspiraţia de a găsi o armonie, un acord în dualism, aşa cum se întâlneşte într-un mod atât de clasic, de măreţ în scrisorile lui Schiller cu privire la educaţia estetică - instinetul natural şi instinctul raţional -, care urmează să se îmbine, trimit clar spre această dualitate. Dar se poate vorbi şi de ceva cu mult mai profund. Dacă privim spre vest, vedem că aici tot ce este specific national manifestă o anumită înclinaţie de a prelua modul de gândire naturalist-ştiinţific, care se pretează extraordinar la viaţa economică. V-am spus cum modul de gândire naturalist-ştiinţific s-a infiltrat până în psihologie, ştiinţa sufletului. În vest, acest mod de gândire, concepţia naturalist-ştiinţifică, este preluat fără rezerve. Şi tocmai aici puritanismul s-a manifestat ca o influenţă abstractă, care nu are nimic de-a face cu viaţa exterioară propriu-zisă, ceva pe care, într-o anumită măsură, îl zăvorăşti în casa sufletului, pe care nu-l laşi să fie atins de cultura exterioară.

Ceea ce se dezvoltă în vest poate duce la concluzia că aici există o predispoziţie de a include în sine tot ce este accesibil raţiunii umane, în măsura în care ea este legată de trup şi suflet. Puritanismul nu este decât o haină de duminică pentru trup, ceea ce este accesibil raţiunii. De aici deismul, această lămâie stoarsă a unei concepţii religioase despre lume, unde din Dumnezeu n-a mai rămas nimic în afară de un basm despre o cauză generală, absolut abstractă a lumii; raţiunea, care este legată de trup şi suflet, este cea care se impune.

În est nu există nici un fel de înţelegere pentru un astfel de raţionalism. Totul începe din Rusia. Are rusul, în general, înţelegere pentru ceea ce în vest se numeşte raţionalism? Să nu ne lăsăm amăgiţi; rusul nu are nici cea mai mică înţelegere pentru ceea ce în vest se numeste raţionalism. El este deschis pentru ceea ce s-ar putea numi revelaţie. De fapt, el preia toate acestea ca pe conţinutul sufletului său, pe care-l datorează unui fel de revelaţie. Din

raţionalism, chiar dacă repetă cuvântul după cei din vest, el nu înţelege nimic, adică nu simte ce simt oamenii din vest. Dar ceea ce poate fi simţit când vorbeşti de revelaţie, de pogorârea adevărurilor din lumea suprasenzorială în oameni, aceasta el o poate înţelege bine. În schimb - iar pentru aceasta tocmai puritanismul constituie o dovadă - în Occident nu există nici cea mai mică înţelegere pentru relaţia omului rus şi, în primul rând, a orientalului, a asiaticului, în general pentru relaţia omului cu lumea spirituală. Pentru aşa ceva în vest nu există nici cea mai mică înţelegere. Căci aceasta este cu totul altceva decât ceea ce este mediat de raţiune; este ceva ce, pornind de la spiritual, cuprinde omul şi-l pătrunde într-un mod viu.

La oamenii din centrul european lucrurile se petrec astfel: atunci când s-a apropiat cel de-al cincilea interval postatlantean, cam prin secolele X, XI, XII - el a început la mijlocul secolului al XV-lea -, spiritele cele mai remarcabile din centrul european se aflau în faţa unei mari întrebări care le era pusă lor ca oameni care se aflau între vest şi est, iar în ei vestul împingea spre raţiune, estul spre revelaţie. Din acest punct de vedere s-a studiat scolastica înaltă, epoca de strălucire a dezvoltării spirituale medievale, din acest punct de vedere s-au studiat spirite ca *Albertus Magnus, Toma d'Aquino, Duns Scotus* (Nota 36) şi altii; să-i comparăm cu alte spirite ca *Roger Bacon* (Nota 37)- mă refer la cel bătrân, care era orientat mai mult spre vest -, şi vom vedea că în faţa spiritelor scolasticii înalte din centrul Europei s-a ridicat, din acţiunea comună a ceea ce venea dinspre vest ca raţiune, dinspre est ca revelaţie, o mare întrebare. Ceea ce-i afecta se datora, pe de o parte, spiritelor care voiau ca, prin voinţă, să pună stăpânire pe trupul şi pe sufletul omenesc, pe de altă parte, spiritelor care voiau să fie cuprinse de imaginaţiune din spiritul şi sufletul estului. Aşa a apărut doctrina scolastică, care înseamnă deopotrivă raţiune, pe de o parte, revelaţie, pe de altă parte, raţiune pentru tot ce poate fi dobândit pe Pământ prin simţuri, revelaţie pentru adevărurile suprasenzoriale, care pot fi aflate numai din Biblie şi din tradiţia creştinismului. Scolastica creştină a evului mediu poate fi înţeleasă corect, dacă vom considera că cele mai remarcabile spirite ale ei sunt acelea în care s-a scurs raţionalism din vest şi revelaţie din est. În oameni au acţionat atunci ambele orientări, care în evul mediu nu au putut fi îmbinate altfel decât percepând într-o oarecare măsură în sine conflictul interior.

În *locul acela din mica noastră cupolă* (Nota 38), acolo în minusculul spaţiu în formă de cupolă unde trebuia să fie reprezentat elementul german cu dualismul său, veţi vedea ciocnindu-se acest conflict în maroniul-negricios şi în roşcatul-gălbui: roşul-gălbui al revelaţiei, negrul-maroniu al raţionalului. Acolo acţiona mai ales ca inspiraţie ceea ce s-a înfăţişat oamenilor prin diferitele culturi umane, numai că totul era perceput în culori şi în revelaţiile culorilor.

S-ar putea spune astfel că ceea ce se întâmplă astăzi în lumea civilizată este înglobat în vest de elementul manifestat abia în epoca modernă, şi anume de viaţa economică; viaţa economică n-a fost în nici o epocă anterioară o problemă atât de actuală, cum a devenit astăzi. Aceasta este în spiritul timpului. În schimb, ceea ce există în stat şi în politică a început să se stingă. Iar ceea ce a fost întemeiat apoi, în ultima treime a secolulvi al XIX-lea, sub forma Imperiului german a preluat în sine acest element pe cale să se stingă al vechii romanităţi şi a pierit din această cauză. Aşa a fost de când s-au pus bazele imperiului, şi aşa s-a desfăşurat evoluţia sa. În fond, în Imperiul german a avut loc doar continuarea elementului juridic-statal, a elementului politic care a organizat şi a dispus de mari genii în organizare; dar acest element a vrut să încorporeze în sine economia fără a poseda şi gândirea economică. Se voia ca tot ce a realizat economia în această zonă să se strecoare sub sistemul de stat. Militarismul, de pildă, care a pornit din Franţa sau din Elvetia, dar care a mai avut şi alte forme, a fost etatizat, dacă se poate spune aşa, în Europa Centrală. Aşa încât Europa Centrală n-a putut prelua nici viaţa economică, nici o viaţă spirituală cu adevărat vie în sine, izvorâtă din rădăcinile proprii. Ce s-a organizat în ultimul timp în Europa Centrală ca ceva opus spiritualităţii este tot ce poate fi mai îngrozitor! Vedem cum tot ce înseamnă viaţă spirituală se încadrează tot mai mult în forma statului politic. Şi aşa se face că, în deceniul al

doilea al secolului al XX-lea, în Europa Centrală nu mai exista nici un om care să scrie despre istorie sau alte lucruri similare în afară de oamenii politici. Tot ce a provenit din universităţi nu reprezintă istoria obiectivă, ci este înţelepciune de partid, colorată politic. Dar şi mai decadentă este viaţa spirituală care ne vine din timpurile primordiale din Orient. Aceasta s-a dezvoltat, integrându-se în torentul revărsat din vest, din centru, în măsurile luate de Petru cel Mare, care mai erau încă pătrunse de un element spiritual primitiv, cuprins însă de decădere şi care îşi sfârşeşte existenţa în panslavism, în slavofilie. În sfârşit, aceasta a dus la crearea actualelor stări, din care trebuie să apară un spirit nou, căci cel vechi este total decadent.

Vedem, astfel, răspândită noua economie, jurisprudenţa şi statalitatea pe cale să dispară şi viaţa spirituală deja dispărută.

În vest, elementul statal este absorbit în întregime de economie, iar spiritualul există numai sub forma ştiinţelor naturii, dacă facem abstracţie de falsul puritanism. În centru am avut deja un stat muribund, care voia să absoarbă economia şi viaţa spirituală şi, din această cauză, nu a mai putut trăi. Iar în est nu avem nimic altceva în afară de spiritul vechilor timpuri, care va fi galvanizat prin tot felul de măsuri ale vestului; indiferent dacă este vorba de Petru cel Mare sau de Lenin, ceea ce va veni din vest galvanizează cadavrul spiritului oriental. Salvarea trebuie să vină de la un nou spirit care să pătrundă oamenii.

Acest spirit nou, care acum poate fi găsit nu în Orient, ci chiar în Occident, trebuie să pună alături viaţa economică, viaţa statal-politică, viaţa spirituală. În acel moment, vieţii economice a vestului, pentru care vestul este deosebit de bine organizat prin însuşirile sale naturale, i se pot alătura viaţa statală şi viaţa spirituală. Atunci, pe lângă viaţa statală care, dacă este orientată antroposofic, va fi îmbunătăţită pe baza altor principii decât înainte, centrul va prelua cu adevărat o viaţă economică şi o viaţă spirituală, iar Orientul poate fi din nou fertilizat.

Viaţa spirituală care înfloreşte în Occident va fi înţeleasă de Orient dacă îi va fi prezentată într-un mod adecvat. De îndată ce nu mai sunt create bariere artificiale care nu lasă să treacă ceea ce trăieste în Occident ca viaţă spirituală cu adevărat orientată antroposofic, aceasta va putea ajunge în Orient; acest lucru va fi înţeles chiar dacă, pentru început, prin intermediul unor spirite cum a fost Rabindranath Tagore sau alţii. Problema este că ştiinţele naturii ca atare sunt respinse de către Orient. Dar acele ştiinţe ale naturii care sunt iluminate de reală spiritualitate, aşa cum am dorit să le prezentăm în cursurile noastre de nivel superior, acestea vor fi preluate cu entuziasm de către Orient. Atunci Orientul va avea o mare înţelegere pentru o viaţă spirituală de sine stătătoare. El va prelua viaţa statal-politică de sine stătătoare, va putea prelua viaţa economică, va putea s-o desfăşoare în mod independent. Aşa încât, cu adevărat, în această tripartiţie a organismului social se împlineşte şi ceea ce, dintr-un considerent raţional şi, în acelaşi timp, spiritual, reprezintă dezvoltarea lumii europene şi asiatice de după căderea romanităţii.

CONFERINŢA a IV-a

Dornach, 24 octombrie 1920

Încă din anul 1891 um atras atenţia asupra relaţiei care există între Scrisorile estetice ale luii Schiller şi Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos de Goethe (Nota 39). Astăzi aş vrea să mă refer la faptul că există o anumită legătură între ceea ce ieri am prezentat drept caracteristică a civilizaţiei mediteraneene în opoziţie cu cea occidentală şi orientală şi ceea ce apare într-un mod absolut particular la Schiller şi Goethe. Tendinţa, aşa cum am caracterizat-o ieri, pe de o parte, starea corporalităţii omeneşti influenţate de spiritele vestului şi, pe de altă parte, simţirea acelor entităţi spirituale care acţionează ca imaginaţiuni, ca spirite ale

Orientului inspirând civilizaţia estică, poate fi observată la aceste spirite conducătoare, la Schiller şi la Goethe. Mai atrag atenţia doar asupra modului în care, în *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, se încearcă caracterizarea unei structuri sufleteşti a omului care reprezintă o anumită dispoziţie medie pe care o poate avea acesta prin abandonarea în faţa instinctelor, în faţa senzual-fizicului, şi ceea ce poate el avea atunci când se abandonează lumii raţiunii logice. Schiller este de părere că, în ambele cazuri, omul nu ar putea ajunge la libertate. Nu ar ajunge, în situaţia în care se dedă cu totul lumii simţurilor, lumii instinctelor, impulsurilor; atunci se dă rob entităţii sale trupesc-fizice. Dar el nu este liber nici atunci când se dedică total necesităţii raţiunii, necesităţii logice, căci în acest caz tocmai legile logice îl silesc să se supună tiraniei lor. Schiller vrea să sugereze o stare de mijloc, în care cnnul şi-a spiritualizat instinctele într-atât, încât să nu se lase pradă lor, astfel ca ele să nu-l tragă în jos, să nu-l înrobească şi în care, pe de altă parte, necesitatea logică este preluată în contemplarea senzorială, în impulsurile personale, asa încât nici această necesitate logică să nu înrobească omul. Schiller găseşte în starea de plăcere estetică şi de creaţie estetică acea stare de mijloc în care omul poate ajunge la libertatea adevărată.

Faptul că acest studiu al lui Schiller a apărut din aceeaşi stare de spirit europeană din care a rezultat Revoluţia franceză are o mare importanţă. Acelaşi lucru care s-a exprimat în vest într-un mod tumultuos ca mare mişcare politică orientată spre transformări exterioare l-a impresionat pe Schiller atât de mult, încât a căutat să răspundă la întrebarea: Ce trebuie să facă omul cu sine însuşi pentru a deveni o fiinţă cu adevărat liberă? În vest s-a ridicat întrebarea: Cum trebuie să arate condiţiile sociale exterioare pentru ca omul să se poată simţi liber? Schiller se întreabă: Cum trebuie să devină omul în sinea lui pentru a putea trăi libertatea în structura sa sufletească? El îşi închipuie că, dacă oamenii ar fi educaţi în sensul unei asemenea stări de spirit medii, ar putea alcătui o comunitate socială în care ar domni libertatea; deci, Schiller vrea să realizeze şi o comunitate socială în aşa fel, încât să se creeze condiţii de libertate prin intermediul oamenilor şi nu prin măsuri exterioare.

Schiller a ajuns la elaborarea *Scrisorilor estetice* graţie cunoaşterii lui Kant. Era într-un grad înalt o natură artistică, numai că s-a lăsat influenţat puternic de Kant tocmai la sfârşitul anilor optzeci şi începutul anilor nouăzeci ai secolului al XVIII-lea şi a încercat să răspundă în sens kantian la asemenea întrebări. Redactarea *Scrisorilor estetice* are loc tocmai în perioada în care Goethe şi Schiller fondaseră împreună revista „Die Horen", iar Schiller îi prezentase lui Goethe *Scrisorile estetice*.

Dar noi ştim că structura sufletească a lui Goethe era cu totul alta decât cea a lui Schiller. Tocmai deosebirea dintre structurile lor sufleteşti i-a apropiat pe cei doi. Fiecare a putut să-i ofere celuilalt exact ceea ce-i lipsea. Şi iată că Goethe a primit *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, în care acesta voia să dea un răspuns la întrebarea: Cum ajunge omul să dobândească în interiorul său o structură sufletească liberă şi în exterior condiţii de libertate? Goethe nu putea să facă mare lucru cu studiul filosofic al lui Schiller. Un asemenea mod de utilizare a noţiunilor, de dezvoltare a ideilor nu-i era străin lui Goethe, căci cel care, ca şi mine, a văzut cum exemplarul lui Goethe din *Critica raţiunii pure* de Kant este plin cu sublinieri şi observaţii marginale acela ştie că Goethe a studiat cu adevărat într-un cu totul alt sens această lucrare abstractă a lui Kant. Şi aşa cum a analizat această lucrare, tot astfel ar fi putut lua şi *Scrisorile estetice* ale lui Schiller drept material de studiu. Dar nu aşa se punea problema, căci această întreagă construcţie a omului, pe de o parte, instinctul raţiunii cu necesitatea sa logică, pe de altă parte, instinctul simţurilor cu nevoia sa senzorială, după cum spunea Schiller, cea de a treia stare, de mijloc, toate acestea erau pentru Goethe ceva mult prea liniar, prea simplu. Percepţia lui era următoarea: Nu poţi să-ţi imaginezi omul într-un mod atât de simplist, nu poţi să reprezinţi nici dezvoltarea umană într-un mod atât de simplu, şi, de aceea, i-a scris lui Schiller că el nu ar vrea să trateze această problemă într-o formă accesibilă filosofic, ci plastic. Goethe a răspuns la *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, în basmul său despre şarpele verde şi crinul cel frumos, plasând în ambele împărăţii, de o parte

şi de cealaltă parte a fluviului, dar mult mai plastic, mai diversificat, mai concret, acelaşi lucru pe care Schiller l-a propus ca senzualitate şi raţionalism şi pe care l-a caracterizat în mod abstract ca stare de mijloc. Goethe a vrut să trateze într-un mod ilustrativ problema construirii templului în care domneşte regele înţelepciunii (regele de aur), regele aparenţei (regele de argint), regele forţei (regele de bronz), de aramă, şi în care se dezagregă regele constituit din amestec. Avem, într-o oarecare măsură, o aluzie, dar o aluzie în maniera lui Goethe, la faptul că structura exterioară a societăţii omeneşti n-ar trebui să fie o unitate, ci ar trebui să fie o trinitate, dacă omul vrea să prospere în cadrul ei.

Ceea ce trebuia să rezulte, corespunzător unei epoci ulterioare, ca tripartiţie, este redat de Goethe în imagini; fireşte, nu este tripartiţia organismului social, dar Goethe tocmai asta face, el dă forma pe care vrea s-o sugereze organismului social în aceşti trei regi, în regele de aur, de argint şi de aramă, iar ceea ce se dezagregă, el dă regelui constituit din amestec. Astăzi nu mai putem proceda astfel. *Acest lucru l-am arătat în primul meu Misteriu* (Nota 40), unde, de fapt, este prezentat acelaşi motiv, dar aşa cum trebuia tratat la începutul secolului al XX-lea, în timp ce Goethe şi-a scris basmul la sfârşitul secolului al XVIII-lea.

Am putea să ne referim într-o anumită măsură, chiar dacă Goethe n-a făcut-o el însuşi, la modul în care regele de aur ar corespunde acelei verigi sociale pe care noi o desemnăm ca veriga spirituală a organismului social; la modul în care regele aparenţei, regele de argint, ar corespunde statului politic; la modul în care regele forţei, regele de aramă, ar corespunde verigii economice a organismului social; şi cum regele constituit din amestec, care se dezagregă de la sine, reprezintă statul unitar, care nu poate avea nici o stabilitate în sine.

Aceasta este, într-o oarecare măsură, aluzia ilustrativă la ceea ce trebuia să rezulte ca tripartiţie a organismului social. Când a primit *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, Goethe a spus: Aşa nu se poate; dumneata, iubite prietene, îţi închipui omul într-un mod mult prea simplu. Îţi imaginezi trei forţe. Nu aşa stau lucrurile cu omul. Dacă priveşti interiorul extrem de divizat al omului, observi vreo douăzeci de forţe - pe care Goethe le-a reprezentat plastic în cele douăzeci de figuri din basm -, şi va trebui să-ţi reprezinţi într-un mod cu mult mai puţin abstract jocul şi interacţiunea acestor douăzeci de forţe.

Avem astfel, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, două reprezentări ale unuia şi aceluiaşi lucru, una a lui Schiller, s-ar putea spune rezultată din raţiune, dar nu aşa cum fac, de obicei, oamenii ceva din raţiune, şi totuşi în aşa fel încât raţiunea să fie străbătută de simţire şi de suflet, de către om în întregul său. Numai că lucrurile stau altfel dacă un filistin rigid, de un profesionalism mediocru, prezintă psihologic ceva referitor la om, doar capul gândind la lucrul acela, sau dacă Schiller construieste idealul unei structuri sufletesti a omului din trăirea omului întreg şi transformă ceea ce el percepe într-o oarecare măsură numai în conceptul de raţiune.

N-am putea merge mai departe spre logicizare, spre analiza raţională pe calea pe care a mers Schiller, fără să devenim filistini şi abstracţi. Fiecare rând din *Scrisorile estetice* cuprinde simţirea şi perceperea deplină a lui Schiller. Nu este spiritul rigid specific localităţii Königsberg, a lui Immanuel Kant, cu noţiuni aride, este un sens profund, modelat în forma raţiunii, în idei. Dar, dacă am face un pas mai departe, am intra în acel mecanism raţional realizat de ştiinţa actuală pentru care, în fond, dincolo de ceea ce este conturat în mod raţional, omul nu mai înseamnă nimic, pentru care este indiferent dacă profesorul A sau D sau X dezvoltă cazul, deoarece lucrurile sunt reprezentate fără a fi fost avut în vedere omul în întregul său. La Schiller totul mai este încă arhipersonal, dar înălţat la raţiune. Schiller trăieşte într-o etapă, ba chiar într-un punct de dezvoltare al evoluţiei moderne a omenirii, care este importantă şi esenţială, pentru că el se opreşte tocmai înainte de faza în care ulterior omenirea decade complet.

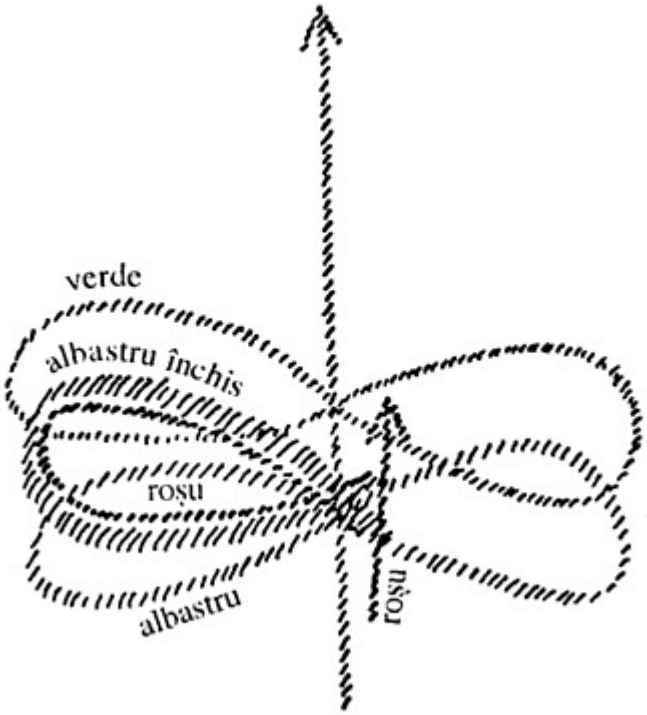

Să exprimăm grafic cam cum ar fi înţeles el acest lucru. Am putea spune: Aceasta este, în general, tendinţa dezvoltării omenirii (vezi desenul, săgeata verticală). Dar această reprezentare este doar schematică, grafică. În realitate dezvoltarea şerpuieşte într-o lemniscată (în figură, albastru); dar ea nu poate continua aşa, ci trebuie să existe permanent noi impulsuri, dacă dezvoltarea urmează acest curs, impulsuri care ridică lemniscata în direcţia acestei linii. Ajuns în acest punct, Schiller ar intra oarecum într-un albastru mai închis al abstracţiei pure, al raţiunii pure, dacă ar merge mai departe cu autonomizarea a ceea ce a simţit interior. El s-a oprit, şi s-a oprit din modelarea raţională tocmai în punctul în care nu se pierde personalitatea, ci mai este încă păstrată. De aceea, aceasta nu a devenit albastră, ci, pe o treaptă mai înaltă a personalităţii, pe care aici vreau s-o întreţes cu roşu, a devenit verde. Aşa încât se poate spune: Schiller s-a oprit tocmai în faţa punctului din care raţionalul, în puritatea sa, vrea să iasă. Altminteri ar fi căzut în raţionalul obişnuit al secolului al XIX-lea. Goethe a exprimat acelaşi lucru în imagini, în imagini minunate, în *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos*; dar şi el s-a oprit la aceste imagini; n-a putut accepta să se cârtească pe seama acestor imagini, căci, pentru el, ceea ce simţea ca individual-uman şi ca viaţă socială a reieşit tocmai în aceste imagini. Dar mai departe de aceste imagini nu putea să treacă. Căci, dacă ar fi încercat să meargă, din punctul său de vedere, mai departe de aceste imagini, ar fi ajuns la exaltare, la fantastic. Problema nu ar mai fi avut contur; nu ar mai fi putut fi folosită pentru viaţă, ar fi depăşit viaţa, s-ar fi ridicat deasupra ei. Ar fi devenit un fantastic oniric. Am putea spune: Goethe a fost nevoit să evite cealaltă dificultate care l-ar fi adus cu totul în fantasticul roşu. De aceea, el a adăugat ceea ce este nepersonalul, ceea ce ţine imaginile în zona imaginativului, şi a ajuns astfel tot la verde.

Dacă trebuie să mă exprim schematic, Schiller a evitat albastrul, raţionalul ahrimanic; Goethe a evitat roşul, oniricul, şi a rămas la tabloul imaginativ concret.

Schiller s-a războit ca om al centrului cu spiritele vestului. Acestea voiau să-l atragă spre rational. Kant li s-a supus. Am arătat, atrăgând atenţia asupra acestui fapt, că, prin David Hume, Kant a fost supus raţionalului din vest. Schiller s-a sustras, deşi se formase la şcoala lui Kant. El a rămas la ceea ce nu este doar raţionalul.

Goethe a avut de luptat cu celelalte spirite, cu spiritele estului, care l-au mânat către imaginaţiune. Întrucât încă nu exista o ştiinţă a spiritului, el n-a putut merge în vremea sa mai departe de ţesătura imaginaţiunii din *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos*. Dar şi aici a rămas în cadrul contururilor ferme. El n-a urcat până în fantastic, în oniric. A devenit mai rodnic, ducându-se în sud, unde mai rămăsese o mare parte din moştenirea Orientului. El s-a familiarizat cu felul în care spiritele Orientului încă mai acţionau în cea de a doua înflorire a culturii orientale, a artelor greceşti, a învăţat cum să şi le construiască din operele de artă italieneşti. Aşa încât se poate spune: În această legătură prietenească dintre Schiller şi Goethe există ceva special. Schiller trebuie să lupte cu spiritele vestului; nu le cade pradă, se opreşte, nu se afundă în raţiunea nudă. Goethe are de luptat cu spiritele estului; acestea vor să-l împingă spre oniric. El se opreşte; rămâne la imaginile pe care le-a creat în *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos*. Goethe ar fi trebuit fie să evadeze în oniric, fie să preia revelaţia orientală. Schiller ar fi trebuit fie să devină total raţional, fie să ia în serios ceea ce devenise el; după cum se ştie, a fost numit de guvernul revoluţionar „cetăţean francez", dar el n-a luat prea în serios acest lucru.

Vedem aici, în acest important punct al dezvoltării europene, alăturate cele două structuri sufleteşti pe care le-am caracterizat. Ele trăiesc, am putea spune, în fiecare individualitate importantă din centrul Europei, dar la Schiller şi Goethe ele stau simultan una lânga alta. În timp ce Schiller şi Goethe au rămas într-o anumită măsură în punctul acela, trebuia să apară influenţa ştiinţei spiritului, care ridică această curbă a lemniscatei (vezi desenul), aşa încât ea apare apoi pe o treaptă superioară.

Vedem astfel reprezentat într-un mod particular, în cele trei stări ale lui Schiller, starea necesităţii raţiunii, cea a necesităţii instinctelor şi cea a dispoziţiei estetice libere, şi în cei trei regi ai lui Goethe, cel de aur, cel de argint şi cel de aramă, tot ce trebuie să găsim cu ajutorul ştiinţei spiritului, proximele scopuri necesare şi enigme ale individului şi ale convieţuirii, atât în ce priveşte tripartiţia omului, cât şi tripartiţia colectivităţii sociale.

Aceste lucruri ne sugerează, totuşi, că tripartiţia organismului social nu este scoasă la suprafaţă de un arbitrar, ci că cele mai bune spirite ale dezvoltării recente a omenirii au avut această tendinţă. Dar dacă nu ar exista nimic altceva în afară de o gândire cu privire la social cum este cea a lui Goethe din *Basmul despre sarpele verde şi crinul cel frumos*, nu s-ar putea ajunge la forţa de pătrundere a acţiunii exterioare. Goethe a fost pe punctul de a învinge pura revelaţie. Nici la Roma el nu a aderat la catolicism. Goethe s-a ridicat la imaginaţiunile sale, dar s-a oprit la imagine. În ce-l priveşte pe Schiller, el nu a devenit revoluţionar, ci educatorul omului interior. El s-a oprit în punctul în care mai există personalitate în modelarea raţionalului.

În felul acesta, într-o fază ulterioară a culturii central-europene, şi-a manifestat influenţa ceva ce poate fi observat din timpuri mai vechi, cel mai evident pentru omul modern încă din lumea greacă. Şi Goethe aspira la lumea greacă. În lumea greacă se observă cum socialul este prezentat în mit, deci tot în imagine. Dar, în fond, mitul grec este tot pe-atât imagine cât este *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos* al lui Goethe. Cu aceste imagini nu se poate acţiona în organismul social într-o manieră reformatoare. Se poate cel mult spune ceva despre ce ar urma să ia naştere. Dar imaginile sunt o construcţie prea uşoară, ca să se poată interveni eficient în formarea organismului social. De aceea, grecii nici n-au crezut că ating socialul prin încremenirea lor în imaginile mitului. Dacă urmărim această linie a cercetării, ajungem într-un punct important al dezvoltării lumii greceşti.

S-ar putea spune: În viaţa cotidiană, unde lucrurile se petrec oarecum într-un mod obişnuit, grecii se gândeau că sunt dependenţi de zeii lor mitici, de spiritele lor mitice. Când se punea însă problema de a lua decizii importante, atunci grecii spuneau: Da, zeii care acţionează asupra imaginaţiunii şi sunt zei mitici nu pot rezolva aceasta; aici este nevoie de ceva real. Şi

atunci a apărut oracolul. În acest fel, zeii nu mai erau prezentaţi doar imaginativ, ci erau puşi să-i inspire cu adevărat pe oameni. Iar grecii se ocupau de oracole atunci când voiau să aibă impulsuri sociale. Atunci se ridicau de la imaginaţie la inspiratie, dar la o inspiraţie la care invocau natura exterioară. Noi, oamenii moderni, trebuie, în orice caz, să încercăm să ne ridicăm la inspiraţie, dar la o inspiraţie care nu invocă natura exterioară în oracole, ci care se ridică la spirit, pentru a se lăsa inspirată în sfera spiritualului. Dar aşa cum grecii apelau la real atunci când era vorba de social, cum ei nu rămâneau la imaginaţiuni, ci se ridicau la inspiraţii, tot aşa nu putem nici noi să rămânem la simplele imaginaţiuni, ci trebuie să ne ridicăm la inspiraţii, dacă vrem să găsim modalitatea pentru salvarea socială în epoca modernă.

Şi aici ajungem într-un alt punct care merită a fi luat în considerare. De ce s-au oprit, de fapt, Schiller şi Goethe, unul pe calea spre raţional, celălalt pe calea spre imaginativ? Nici unul din ei nu poseda ştiinţa spiritului, altminteri Schiller ar fi putut să meargă mai departe, construindu-şi conceptele sale în spiritul ştiinţei spiritului, şi atunci ar fi găsit ceva mult mai real în cele trei stări sufleteşti ale sale decât cele trei abstracţii din *Scrisorile estetice*. Goethe şi-ar fi completat imaginaţiunea cu ceea ce vorbeşte în mod real din lumea spirituală şi ar fi putut pătrunde până la formaţiunile vieţii sociale, care sunt determinate aici din lumea spirituală, până la veriga spirituală a organismului social: regele de aur; veriga statală a organismului social, regele de argint, regele aparenţei; veriga economică, regele de bronz, regele de aramă.

Momentul în care Schiller şi Goethe au răzbătut până la aceste formaţiuni, unul în *Scrisori estetice*, celălalt în *Basm*, nu era potrivit pentru a merge mai departe; pentru aceasta trebuie înţeles ce s-ar întâmpla cu lumea, dacă s-ar merge pe drumul lui Schiller până la deplina formare a nepersonalului-raţional. Secolul al XIX-lea a dezvoltat acest nepersonal-raţional mai întâi în ştiinţele naturii, iar cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea a încercat să-l realizeze în situaţiile oficiale exterioare. Dar aici rezidă un lucru important. În organismul uman, ceea ce se preia este şi condus fără întrerupere spre distrugere. Nu putem, pur şi simplu, să mâncăm continuu, trebuie şi să eliminăm; ceea ce preluăm ca materie trebuie să fie distrus, trebuie scos din organism. Iar raţionalul este ceea ce, de îndată ce - şi aici apare complicaţia - cuprinde viaţa economică, distruge această viaţă economică.

Trăim însă într-o epocă în care raţionalul trebuie să se dezvolte. Nu putem ajunge în cel de-al cincilea interval postatlantean la evoluţia sufletului conştienţei fără a dezvolta raţiunea. Iar popoarele occidentale au misiunea de a introduce raţionalul în viaţa economică. Ce înseamnă aceasta? Noi nu putem modela imaginativ viaţa economică modernă, aşa cum a făcut-o Goethe în Basmul său, pentru că trebuie s-o modelăm raţional. Întrucât, în domeniul economicului, trebuie să mergem mai departe pe drumul pe care Schiller l-a parcurs, însă numai până la emanarea personală a raţionalului, noi trebuie să întemeiem o viaţă economică care să acţioneze în mod necesar distructiv în cel de-al cincilea interval postatlantean, tocmai pentru că acesta trebuie să fie raţional. În intervalul actual nu există o viaţă economică care să poată fi condusă imaginativ, ca viaţa economică a Orientului sau ca economiile evului mediu european, ci, de la mijlocul secolului al XV-lea, există doar posibilitatea de a avea o asemenea viaţă economică, care, fie singură, fie împreună cu alte verigi ale organismului social, acţionează distructiv. Altfel nu se poate. De aceea considerăm această viaţă economică ca un taler care ar coborî mult, trebuind astfel să actioneze distructiv; trebuie să existe un echilibru. De aceea este necesar să avem o viaţă economică, ca una dintre verigile organismului social, şi o viaţă spirituală care să menţină echilibrul, să construiască în continuu. Dacă astăzi ţinem cu tot dinadinsul la statul unitar, atunci viaţa economică, aşa cum este cazul în Occident, va absorbi acest stat unitar o dată cu viaţa spirituală, şi atunci asemenea state unitare vor conduce în mod necesar la distrugere. Chiar dacă fondăm un stat doar cu ajutorul raţiunii, ca Lenin şi Troţki, el va ajunge la distrugere, pentru că raţiunea se îndreaptă numai spre viaţa economică.

Schiller a simţit acest lucru atunci când a descoperit starea socială. El a gândit astfel: Dacă merg mai departe cu înţelegerea raţională, ajung la viaţa economică şi atunci trebuie să aplic raţiunea la viaţa economică. În acest caz, nu mai descriu ceea ce creşte şi înfloreşte, ci ceea ce duce la distrugere. În faţa distrugerii, Schiller a făcut, speriat, un pas înapoi. El s-a oprit exact în punctul în care a apărut distrugerea; acolo a încremenit. Inovatorii născocesc tot felul de sisteme sociale şi economice, numai că nu ştiu, întrucât simţirea lor este prea grosolană, că fiecare sistem economic pe care-l creează duce la distrugere, dacă nu se reînnoieşte continuu prin viaţa spirituală de sine stătătoare, în dezvoltare, care se raportează tot timpul la distrugere, la eliminarea din viaţa economică ca ceva constructiv. În acest sens a fost descrisă şi în „punctele" sale „nodale" acţiunea comună a verigii spirituale a organismului social cu economicul.

Dacă, în condiţiile înţelegerii moderne a celui de-al cincilea interval postatlantean, capitalul ar rămâne la oameni, chiar şi atunci când nu-l mai pot administra ei înşişi, viaţa economică ar determina circulaţia capitalului; ar trebui să apară distrugerea. Atunci trebuie să intervină viaţa spirituală; dincolo de viaţa spirituală capitalul trebuie să ajungă din nou la cel care-l administrează. Acesta este sensul intern al tripartiţiei organismului social; nici în organismul social tripartit corect gândit nu trebuie să ne lăsăm pradă iluziei. În epoca modernă, gândirea economică este un element distructiv şi din această cauză elementul constructiv al componentei spirituale a organismului social trebuie să i se opună necontenit.

Cu fieeare nouă generaţie, cu copiii pe care-i educăm în şcoală, lumea spirituală ne oferă ceva, ne transmite ceva; este ceea ce captăm prin educaţie, este ceva spiritual, pe care, la rândul nostru, îl încorporăm în viaţa economică, preîntâmpinând distrugerea acesteia; căci, urmându-şi prin sine însăşi calea, viaţa economică se distruge. Astfel trebuie înţeles mecanismul. Vedem în felul acesta unde ajunseseră la sfârşitul secolului al XVIII-lea Goethe şi Schiller. Schiller îşi spunea: Trebuie să mă retrag, nu am dreptul să prezint o stare socială care face apel doar la raţiunea personală, trebuie să rămân cu raţiunea în cadrul personalului, altfel aş descrie distrugerea economică, iar Goethe: Nu vreau imagini onirice, vreau imagini cu contururi pregnante; căci, dacă aş merge mai departe, aş ajunge într-o stare care nu există pe Pământ, care nu intervine eficient în viaţă; aş lăsa în urma mea, ca pe ceva lipsit de viaţă, viaţa economică, aş întemeia o viaţă spirituală, care nu poate interveni în faptele vieţii nemijlocite.

Este clar că trăim în goetheanismul adevărat atunci când nu rămânem încremeniţi în concepţia lui Goethe, ci parcurgem calea pe care a străbătut-o şi Goethe însuşi începând din anul 1832. Într-un anume loc din lucrarea mea ***Puncte nodale ale problemei sociale*** m-am referit şi la faptul că viaţa economică este angrenată continuu şi astăzi în propria sa distrugere şi trebuie să acţioneze tot timpul împotriva propriei distrugeri, aşa cum trebuie lucrat împotriva distrugerii prin mâncare a omului. Numai că lucrurile nu se înţeleg cum trebuie, ci se crede că această carte a fost scrisă şi ea aşa cum se scriu astăzi majoritatea cărţilor, că ea poate fi doar frunzărită. Dar într-o carte de felul acesta, scrisă pe baza practicii, fiecare propoziţie este bine gândită.

Scrisorile estetice ale lui Schiller au fost prea puţin înţelese (am vorbit des despre aceasta), nu mulţi au fost cei care s-au ocupat de ele; altminteri, ele ar fi reprezentat o cale spre înţelegerea a ceea ce găsiţi în scrierea mea ***Cum pot fi dobândite cunoştinţe despre lumile superioare***; *Scrisorile estetice* ale lui Schiller ar putea constitui o pregătire în acest sens. La rândul său, *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos* al lui Goethe ar putea constitui pregătirea pentru însuşirea acelui tip de configuraţie spirituală care poate apărea nu din simpla raţiune, ci din forţe mai profunde, şi care apoi ar putea înţelege cu adevărat ***Puncte nodale ale problemei sociale***. Atât Schiller cât şi Goethe au simţit tragismul civilizaţiei din centrul Europei. Desigur, ei nu erau couştienţi de acest lucru, dar îl simţeau. Amândoi l-au simţit - acest lucru poate fi văzut la Goethe, pretutindeni în convorbirile sale cu Eckermann,

cu cancelarul von Müller, precum şi în numeroase alte referiri ale sale. Dacă din spiritual nu va apărea o nouă influenţă, o nouă înţelegere a creştinismului, atunci lucrurile o vor lua în jos. O mare parte din resemnarea lui Goethe, apărută în deceniile sale târzii, se datorează, fără îndoială, acestei stări de spirit.

Iar cei care, fără ştiinţa spiritului, au devenit goetheeni, simt cum tocmai în fiinţa germană din centrul Europei se evidenţiază această conlucrare specifică a spiritelor din vest şi a spiritelor din est. Ieri spuneam: În cadrul civilizaţiei din centrul Europei acea echilibrare căutată de scolastica înaltă între ştiinţa raţiunii şi revelaţie trebuie pusă pe seama acţiunii spiritelor din vest şi a spiritelor din est. Am văzut astăzi cum apare ea la Schiller şi Goethe. În fond, întreaga civilizaţie din centrul Europei vibrează în interiorul acestui vârtej, în care se învârtesc haotic estul şi vestul; dinspre est sfera regelui de aur, dinspre vest sfera regelui de aramă, dinspre est înţelepciunea, dinspre vest forţa şi, în mijloc, ceea ce reprezintă Goethe prin regele de argint, aparenţa care numai cu greu este pătrunsă de realitate. Aparenţa civilizaţiei central-europene a constituit starea de spirit tragică din străfundul sufletului lui Goethe. Hermann Grimm a caracterizat corect, pornind de la felul cum l-a perceput pe Goethe - el l-a privit pe Goethe ca om neatins de ştiinţa spiritului -, modul în care civilizaţia din centrul Europei conţine în sine această abandonare în vârtejul spiritelor estului şi vestului, care face ca voinţa să nu ajungă acolo unde trebuie şi care a determinat caracterul veşnic oscilant al istoriei germane. Iată ce spunea Hermann Grimm despre aceste lucruri: „Istoria germană este pentru Treitschke aspiraţia necontenită spre unitate spirituală şi statală şi, pe calea spre aceasta, intercalarea necontenită a propriilor noastre însuşiri native". Aşa se exprimă Herman Grimm, simţindu-se german. În continuare spune: „Mereu acelaşi caracter al firii noastre, de a te opune acolo unde ar trebui să cedezi şi de a ceda acolo unde este necesară opoziţia. Uitarea trecutului recent, subita renunţare la ceea ce se doreşte cu înfrigurare, nesocotirea prezentului, dar speranţa fermă, chiar dacă nedefinită. Pe lângă toate acestea, înclinaţia de a te abandona străinului şi, o dată acest lucru înfăptuit, influenţa inconştientă, determinantă asupra străinilor, cărora, totuşi, te-ai supus".

Dacă astăzi avem de-a face cu o civilizaţie central-europeană şi dacă cu ea s-ar putea dobândi ceva, pretutindeni se simte însă suflul tragicului care trădează întreaga istorie a germanului din centrul Europei, dintre vest şi est. Astăzi lucrurile stau pretutindeni în aşa fel, încât s-ar putea spune, împreună cu Herman Grimm: Trebuie evidenţiat impulsul de a te opune, acolo unde ar trebui să cedezi, şi de a ceda, acolo unde este necesară opoziţia.

Aceasta este ceea ce provine din centrul oscilant, din ceea ce rezidă între economie şi o viaţă spirituală constructivă, ca oscilaţie ritmică a statalului. Întrucât elementul statal-politic şi-a celebrat triumful tocmai în aceste ţări din centru, de aceea trăieşte aparenţa care poate foarte uşor să devină iluzie. Schiller nu vrea să părăsească aparenţa atunci când scrie Scrisorile estetice. El ştie că, atunci când ai de-a face cu simpla raţiune, ajungi la distrugerea vieţii economice; în seco1u1 al XVIII-lea a fost distrusă partea care a putut fi nimicită de Revoluţia franceză; în secolul al XIX-lea ar fi mult mai rău. Goethe ştia că nu trebuie să ajungă la oniric, ci să se cantoneze în imaginativ. Dar în această dualitate realizată de mişcarea oscilatorie a spiritelor vestului şi estului, care se agită ca într-un vârtej, se produce o stare de spirit iluzionară. Nu are importanţă dacă această stare de spirit apare în domeniul religios, în cel politic sau în cel militar; la urma urmelor este absolut indiferent dacă fanaticul propagă o mistică oarecare sau dacă el visează aşa cum a făcut *Ludendorf* (Nota 41); fără a rămâne pe terenul realităţii. Şi, în sfârşit, aşa ceva se poate petrece şi într-un mod plăcut. Acelaşi pasaj din Herman Grimm, pe care vi l-am citit ieri, spune în continuare: „Dar să vedem care este situaţia astăzi: nimeni nu a părut atât de serios desprins de patrie ca germanul, care s-a transformat în american, iar astăzi viaţa americană, în care se consumă viaţa emigranţilor noştri, stă sub influenţa spiritului german".

Aşa scria Herman Grimm, acest om de spirit, în anul 1895, când numai printr-o iluzionare dintre cele mai rele te puteai gândi că germanii care au ajuns în America vor conferi vieţii americane o nuanţă germană. Căci ceea ce s-a petrecut în cel de-al doilea deceniu al secolului al XX-lea se pregătea de multă vreme: specificul american a invadat complet puţinul pe care l-au adus cu ei germanii.

Caracterul iluzoriu al acestei cugetări a lui Herman Grimm devine şi mai evident dacă avem în vedere următoarele. Herman Grimm ajunge la această cugetare pornind de la modul de gândire goethean, căci el s-a format în întregime sub influenţa lui Goethe. Numai că la el este vorba şi de o influenţă. Cine-l cunoaşte bine pe Herman Grimm, după stil, după forma sa de exprimare, după modul de a gândi, ştie că el a preluat foarte mult de la Goethe, dar nu realul, nu spiritul pătrunzător al lui Goethe; căci ceea ce descrie el sunt, de fapt, fantome, nu sunt oameni reali. Dar el mai are în sine şi altceva, nu numai pe Goethe. Are americanismul, căci stilul său, formele sale de gândire au fost influenţate, în afara lui Goethe, de cunoaşterea concepţiei lui *Emerson* (Nota 42); chiar şi în felul în care îşi formulează propoziţiile, cum îşi modelează gândul îl imită pe americanul Emerson.

În felul acesta, Herman Grimm se cantonează în această iluzie dublă, în acest regat al regelui de argint, regele aparenţei. Deşi în America tot ce a fost influenţă germană a fost dat la o parte, el îşi închipuie că Ameriea a fost germanizată, în timp ce el însuşi poartă în sine o bună porţie de americanism.

Aşa se exprimă de multe ori într-un mod intim ceea ce apoi există grosier în cultura exterioară. Aici s-a răspândit darwinismul grosolan, modul grosolan de gândire economică şi, în cele din urmă, dacă nu va apărea tripartiţia organismului social se va ajunge la ruină tocmai pentru că viaţa economică construită raţional trebuie să ducă în mod necesar la ruină. Iar cel care, pornind de la această viaţă economică, gândeşte ca Oswald Spengler, acela poate dovedi ştiinţific că, o dată cu începutul mileniului 3, lumea civilizată - de fapt, astăzi nu mai este chiar atât de civilizată - va trebui să se afunde în cea mai sălbatică barbarie. Spengler nu ştie nimic despre influenţa pe care trebuie s-o primească această lume, nu ştie nimic de influenţa spirituală.

Ceea ce trebuie să apară în faţa lumii ca ştiinţă a spiritului şi cultură în sensul culturii spirituale are de dus o luptă cu adevărat grea pentru a se impune. Pretutindeni acţionează cei care nu vor să permită ştiinţei spiritului să se manifeste. De fapt, lucrătorii din acest domeniu al ştiinţei spiritului nu sunt prea energici, în timp ce ceilalţi, care susţin opera de distrugere, sunt cât se poate de puternici.

Vedem cum omul din zilele noastre este complet dezarmat în faţa celor ce se întâmplă în viaţa civilizată de astăzi. De pildă, este de menţionat felul în care un ziar din estul Elveţiei a prezentat prelegerile mele despre „Limitele cunoaşterii naturii", pe care le-am ţinut în cadrul cursului universitar. *Iar acum,* acolo unde apare ziarul, *ţine prelegeri* imitatorul lui Eduard von Hartmann, *Arthur Drews* (Nota 43), care n-a făcut niciodată nimic altceva, în afară de faptul că l-a imitat pe *Eduard von Hartmann* (Nota 44), filosoful inconştientului. Şi acest imitator, această nulitate filosofică care acţionează la Facultatea din Karlsruhe, se năpusteşte acum asupra ştiinţei spiritului orientată antroposofic!

Care e poziţia omului din zilele noastre faţă de aceste lucruri - iată ce aş vrea să relev în mod deosebit. L-am ascultat pe unul, să dăm ascultare şi celuilalt. Aceasta înseamnă că pentru omul din zilele noastre totul este indiferent. Iar acest lucru este îngrozitor. Nu e vorba dacă imitatorul de astăzi al lui Eduard von Hartmann, Arthur Drews, are sau nu ceva împotriva antroposofiei, căci ceea ce are această persoană împotriva antroposofiei se poate desprinde perfect din cărţile sale, nici o propoziţie nu trebuie lăsată la o parte. Important este că oamenii se situează pe următoarea poziţie: se ascultă, se iau notiţe, şi gata, s-a terminat!

Peutru a ajunge pe calea cea bună n-ar fi nevoie decât de o abordare reală a problemei. Dar omul din zilele noastre nu vrea să se lase implicat într-o abordare reală a problemei. Acest lucru este înfricoşător, este ceea ce i-a împins pe oameni atât de departe, încât nu mai sunt în stare să facă deosebirea între cel ce vorbeşte despre realităţi şi cel ce scrie cărţi întregi, ca, de pildă, contele *Hermann von Keyserling* (Nota 45), la care nu întâlneşti nici o idee, ci doar cuvinte, cuvinte aruncate de-a valma. Şi dacă aspiri la preluarea entuziastă a ceva care ar face în mod firesc ca duelurile de cuvinte goale să se deosebească de ceea ce se bazează pe o cercetare cu adevărat spirituală, nu se găseşte nimeni care să-şi ia inima-n dinţi şi să abordeze ce este substanţial. Lucrul acesta oamenii l-au uitat, l-au uitat de-a binelea, şi anume în momentul când adevărul nu este hotărât în funcţie de adevăr, ci când printre oameni şi-a făcut loc minciuna că, în ultimii ani, diferitele naţionalităţi au considerat ca fiind adevărat ceea ce vine de la ele şi greşit ce vine de la altă naţionalitate. Revoltătoarea minciună reciprocă a devenit, de fapt, marca spiritului oficial. Ceea ce vine de la o altă naţiune nu poate fi decât neadevărat; dacă provine de la propria naţiune, constituie adevărul. Şi astăzi este la fel, a intrat în modurile obişnuite de gândire. În schimb, o abordare reală, nepărtinitoare, a ceea ce este adevăr duce la spiritualizare. De fapt, oamenilor din zilele noastre le e perfect egal.

Atâta timp cât nu se va găsi un număr suficient de mare de oameni care vor cu adevărat, din inimă, să acţioneze pentru ceea ce este substanţa spirituală, din haosul de astăzi nu poate apărea nimic salvator. Nu trebuie să credem că prin poleirea vechiului am putea progresa. Acest vechi întemeiază „şcoli de înţelepciune" bazat pe cuvinte goale. El a înzestrat filosofia universitară cu oameni ca Arthur Drews, dar care sunt reprezentaţi pretutindeni, iar omenirea nu vrea să ia atitudine. Dacă ea nu va lua atitudine în toate cele trei domenii ale vietii, în cel spiritual, în cel politic, în cel economic, din haosul de astăzi nu poate apărea nimic salvator, ci ne vom afunda din ce în ce mai mult.

CONFERINŢA a V-a

Dornach, 29 octombrie 1920

Zilele acestea, astăzi, mâine şi poimâine, *vă voi vorbi despre ceea ce am anunţat încă de mai multă vreme* (Nota 46); şi anume despre modul deosebit în care, în prima jumătate a secolului al XX-lea, trebuie să aibă loc un fel de re-revelatie a evenimentului-Hristos. Pentru aceasta trebuie făcute câteva pregătiri, mai întâi astăzi, încercând să caracterizez încă o dată, dintr-un anumit punct de vedere, structura spirituală a lumii civilizate şi să atrag atenţia asupra cerinţelor ridicate de însăşi dezvoltarea omenirii, de educarea, în mare, a omenirii în viitorul apropiat.

Ştim deja că, pe la mijlocul secolului al XV-lea, a început o nouă eră în dezvoltarea omenirii civilizate. Din acel moment avem de-a face cu o dezvoltare deosebită a intelectului uman. Astăzi nu mai există o reprezentare exactă despre structura sufletească, aşa cum se întâlnea la oamenii care au trăit înainte de acest moment de cotitură din istoria mai nouă. Nimeni nu se mai gândeşte ce fel de structură sufletească trebuie să fi fost aceea, ne-am putea doar imagina cum a fost acea structură sufletească în Europa, care i-a făcut pe oameni să întreprindă cruciadele spre Asia, spre Orient, dacă ne reprezentăm cât de imposibil a devenit un asemenea eveniment bazat pe fundaluri ideal-spirituale, începând de la mijlocul secolului al XV-lea. Nimeni nu se gândeşte că, înainte de acest punct de cotitură istoric, omenirea avea cu totul alte interese şi nici care interese au evoluat foarte mult începând din acea vreme. Dar dacă din diversitatea de caracteristici ale acestui interval mai nou de timp am vrea să relevăm una ca fiind cea mai importantă, aceasta ar fi creşterea extraordinară, intensificarea forţei intelectuale a omului.

În om se află întotdeauna o altă forţă, fie ca aspiraţie, fie ca fapt de conştienţă mai mult sau mai puţin clar, în străfundurile sufletului. Este aspiraţia spre cunoaştere. Dacă privim spre timpurile mai vechi, spre dezvoltarea europeană din secolele XI-XIV, putem vorbi de o evidentă aspiraţie spre cunoaştere, în măsura în care, pe atunci, omul avea în sufletul său aptitudini care-l ajutau să se raporteze într-un anumit fel faţă de natură, faţă de ceea ce natura relevă drept spirit şi, în felul acesta, faţă de lumea spirituală. De atunci se vorbeşte mult despre aspiraţia spre cunoaştere. Dar, dacă analizăm imparţial dezvoltarea omenirii, nu putem în nici un caz compara ca intensitate aspiraţia spre cunoaştere care domneşte astăzi cu aspiraţia spre cunoaştere care domnea înainte de mijlocul secolului al XV-lea. Pentru sufletul omenesc era o problemă deosebit de acută să aspire spre cunoaştere, spre o cunoaştere care reprezenta ceva, ca ardoare şi ca sentiment de căldură interioară, pentru om şi care însemna ceva ca impulsuri care-l ajutau să-şi îndeplinească lucrarea sa în lume şi aşa mai departe. Tot ce exista atunci ca aspiraţie spre cunoaştere poate fi din ce în ce mai puţin comparat cu ceea ce se întâmplă începând de la mijlocul secolului al XV-lea. Dacă ne gândim la marii filosofi din prima jumătate a secolului al XIX-lea, vedem că ei oferă forme geniale ale sistemului de idei uman, dar acestea sunt doar, aş spune, forme artistice; de fapt, nu întâlneşti nici la Fichte, nici la Schelling, nici la Hegel - la Hegel chiar deloc - un concept corect despre ceea ce era înainte aspiraţia spre cunoaştere. Iar mai târziu, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cunoaşterea trece mai mult sau mai puţin în slujba vieţii exterioare, chiar dacă, potrivit vechiului obicei, este cultivată separat. Ea trece în slujba tehnicii şi capătă şi configuraţia acestei tehnici. Dar care este originea unei asemenea situaţii? Tocmai faptul că în această perioadă mai recentă consemnăm dezvoltarea deosebită a intelectului. Desigur, aceasta nu s-a produs dintr-odată. Acest eveniment a fost pregătit lent. Ecourile vechilor stări vizionare nu se mai auzeau distinct de multă vreme. Dar am putea spune că aceste ecouri au răzbătut într-o anumită măsură înainte de secolul al XV-lea. Oamenii, cel puţin cei care aspirau la cunoaştere, aveau cu toţii o reprezentare despre aptitudinile superioare care se înalţă din sufletul omenesc, superioare celor ale vieţii zilnice. Dacă, în vechime, aceste aptitudini se înălţau din suflet doar prin vise, ele erau, totuşi, diferite de cele ale vieţii obişnuite, şi prin aceste aptitudini se voia să se pătrundă în profunzimea esenţei lumii şi s-a ajuns până la spiritualitatea acestei esenţe. Aşa a apărut cunoaşterea. Se consideră că s-a ajuns la cunoaştere atunci când s-a înţeles cum acţionau entităţile spiritual-elementare prin intermediul diferitelor fenomene din natură, cum acţiona, în mare, entitatea divin-spirituală prin totalitatea naturii. Aceasta se întâmpla atunci când zeii vorbeau prin fenomenele din natură, prin mişcările aştrilor, la apariţia aştrilor. Aceasta se înţelegea prin cunoaştere.

În clipa în care omenirea a renunţat să descopere spiritualul din fenomenele lumii, conceptul de cunoaştere a intrat şi el mai mult sau mai puţin într-o fază de declin. Scăderea intensităţii cunoaşterii, iată ce trebuie să înregistrăm în noul interval al dezvoltării omenirii.

Ce a devenit necesar acum? Ceea ce există doar în cercul restrâns al oamenilor care aspiră la antroposofie, dar care trebuie să capete tot mai mult dimensiuni generale. Oamenilor din vechime fenomenele din natură le relevau spiritualul. Din fiecare izvor, din fiecare nor, din fiecare plantă vorbea spiritualul. Percepând în felul lor fenomenele din natură şi sistemul naturii, oamenii cunoşteau spiritualul. Acum lucrurile s-au schimbat. Starea intelectualismului nu mai este decât o stare de tranziţie. Căci ce altceva reprezintă acest intelectualism în afară de profunda sa specificitate? Cu pura intelectualitate nu putem cunoaşte nimic. Intelectul nu înseamnă cunoaştere. Aceasta este marea eroare căreia îi poate cădea victimă omul: că intelectul înseamnă cunoaştere. Oamenii vor ajunge din nou la cunoaştere doar când se vor apleca asupra a ceea ce se află la temelia cercetării din domeniul ştiinţei spiritului, şi aceasta se poate obţine prin imaginaţiune. Oamenii pot ajunge din nou la cunoaştere, de asemenea, atunci când îşi spun: În timpurile vechi entităţile spiritual-divine vorbeau din fenomenele naturii. Ele nu se adresau intelectului. Pentru cunoştinţele superioare, suprasenzoriale, nu vorbesc direct fenomenele din natură, căci natura, ca atare, acţionează tacit, dar oamenilor le vor vorbi entităţi care le vor apărea în imaginaţiuni, care-i

vor inspira, cu care se vor uni intuitiv şi pe care ei le vor putea raporta din nou la fenomenele din natură. Astfel, se poate spune: În vechime, spiritualul le apărea oamenilor prin intermediul naturii. În starea noastră de tranziţie omul posedă intelectul. Natura rămâne lipsită de spirit. Omul va urca până la o stare în care va putea din nou să înţeleagă că natura nu-i va mai vorbi despre divin-spiritual, dar că el va cuprinde divin-spiritualul într-o cunoaştere suprasenzorială, astfel încât va putea raporta din nou acest spiritual la natură.

Acesta este specificul vechii vieţi spirituale orientale, al vechii cunoaşteri orientale, despre care ştim că a continuat să existe în civilizaţia occidentală ca moştenire, că, în perioada de înflorire a cunoaşterii lor, orientalii au perceput spiritualul în toate fenomenele din natură, că divin-spiritualul a vorbit prin intermediul naturii, fie prin entităţile elementare inferioare, în diferitele lucruri şi fenomene izolate, fie prin faptul că a vorbit, prin întreaga natură atotcuprinzătoare, divin-spiritual. Mai târziu, în centru s-a dezvoltat ceea ce se afla sub spiritul juridic-dialectic. De aici a apărut intelectualitatea. Omul a păstrat cultura spirituală ca moştenire din vechiul Orient. Iar atunci când s-a manifestat ultima aspiraţie de a afla ceva despre Orient - câte ceva despre acesta se mai aflase prin mijlocirea cruciadelor şi s-a adus în Europa - şi când această ultimă aspiraţie s-a stins datorită cruciadelor, atunci în faţa Orientului a apărut, pe de o parte, ceea ce întemeiase Petru cel Mare, cel care a distrus resturile structurii sufleteşti orientale opuse laturii europene, iar pe de altă parte au apărut turcii, care, la începutul intervalului pe care îl numim cea de-a cincea perioadă postatlanteană îşi consolidau dominaţia în Europa. Într-o oarecare măsură, instruirea europeană venită dinspre Orient s-a încheiat. Ea trebuia să evolueze, dar nu se putea dezvolta decât sub influenţa vieţii juridic-dialectice, sub influenţa vieţii economice din vest şi ca o continuare decadentă a ceea ce se păstrase ca viaţă spirituală din Orient, dar în faţa căreia se închiseseră porţile în modul pe care l-am arătat. Prin aceasta a fost pregătită şi starea în care trăim acum şi în care suntem îndrumaţi să deschidem din nou, din noi înşine, porţile spre lumea spirituală, să ajungem prin imaginaţie, inspiratie şi intuiţie la concepţia lumii spirituale.

Toate acestea ţin de faptul că, în acele vremuri vechi, în care orientalul se ridica spre cunoştinţele sale, deosebit de importante erau aptitudinile, forţele pe care omul le aducea, prin naştere, în existenţa fizică. De fapt, în acele timpuri ale înţelepciunii orientale, în ciuda a ce se petrecea acolo în ceea ce priveşte civilizaţia, a ce era străluminat de înţelepciune, totul se afla în legăturile de sânge; dar ceea ce se afla în aceste legături de sânge era, în acelaşi timp, recunoscut spiritual. Prin Misterii se stabilea cine era chemat să conducă oamenii datorită descendenţei sale. Aici nu mai era nici un fel de contradicţie. Cel care, prin Misterii, fusese chemat să conducă oamenii era pus, oarecum, la locul său prin faptul că ascendenţa sa era un semn exterior. Atunci nu exista nici un argument juridic, indiferent cum ar fi fost formulat, care să spună dacă cineva era îndreptăţit să se afle în acel loc, căci împotriva hotărârii zeilor, care fixau locul oamenilor, nu existau obiecţii. În Orient jurisprudenţa nu era cunoscută. Era cunoscută, fireşte, teocraţia, guvernarea lumii. Misiunea oamenilor aici, în lumea simţurilor, venea de sus, din lumea spirituală. În locul a ceea ce se percepea atunci când se spunea: Un om a cărui ascendenţă a fost astfel dirijată de zei, încât el putea fi pus la locul cuvenit, în locul acestei percepţii a apărut o alta, care purta o haină juridic-dialectică şi din care, cu argumente juridice, se putea discuta dacă cuiva îi revenea un anume loc, unde trebuia să se afle acesta, dacă trebuia să facă un lucru sau altul, şi aşa mai departe.

Tipul de structură sufletească - configurarea acesteia era pregătită încă din antichitatea greacă, dar mai ales din cea romană - prin care în Europa Centrală s-a început stabilirea, pe baza conceptelor, a dialecticii, a ceea ce este drept, am analizat-o deja din cele mai diferite puncte de vedere, Orientul nu o cunoştea, ea îi era absolut străină. Pentru Orient era important să scruteze voinţa zeilor. Şi nu mai era vorba de nici o dialectică, dacă voiai să afli care era voinţa zeilor.

Dar ne aflăm din nou în faţa unei cotituri. Acum intervine necesitatea ca omenirea să aibă mai exact în vedere elementul dialectic-juridic. Această stare rezultată din dialectic-juridic este strâns legată de elementul economic, care, venit din vest, a cucerit lumea cu ajutorul tehnicii. Economicul a constituit un element subordonat în vechile culturi, care erau absolut teocratice, pătrunse în totalitate de zei şi spirit. Acolo, în viaţa economică, omul acţiona potrivit poziţiei şi demnităţii cu care-l învestiseră zeii prin sentinţele pronunţate de înţelepţii Misteriilor. În viaţa dialectic-juridică era cuprinsă într-o oarecare măsură viaţa economică, care începea şi ea într-un mod primitiv; căci atunci când a început evul mediu, aşa-numitul ev mediu, romanii nu mai aveau bani. Economia financiară s-a pierdut treptat, iar în Europa s-a răspândit cultura dialectic-juridică, ca un fel de economie naturală. Prima parte a evului mediu a fost, de fapt, dominată de lipsa banilor; apoi au apărut acele forme de armate de care era nevoie, pentru că trupele nu puteau fi plătite. Romanii îşi răsplătiseră trupele cu bani. În evul mediu a apărut sistemul feudal, s-a format o pătură specială de soldaţi. Toate acestea deoarece, sub influenţa economiei naturale, omul legat de glie nu putea să se implice în războaie ample. Aşadar, elementul dialectic-juridic s-a dezvoltat într-un fel de economie naturală şi abia atunci când, din vest, a pătruns tehnica unei asemenea vieţi economice a început o perioadă nouă. Această viaţă civilizată, care devine astăzi atât de fragilă, a apărut, de fapt, în cel de-al cincilea interval postatlantean prin intermediul tehnicii. Toate acestea le-am expus deja în cele mai diferite moduri. Am arătat cum, potrivit unui recensământ extern, la sfârşitul secolului al XIX-lea pe Pământ trăiau o mie patru sute de milioane de oameni, dar că se muncea ca şi cum ar fi existat două mii de milioane de oameni. Aceasta pentru că munca era executată de maşini. S-a instaurat tehnica maşinistă, cu fabuloasa transformare a vieţii economice, ba chiar şi cu fantastica transformare a vieţii sociale.

Încă nu s-a manifestat - şi aceasta deoarece viaţa intelectuală inundă încă totul - ceea ce trebuie să introducă tehnica economică maşinistă în civilizaţia modernă. În ceea ce priveşte perspectivele care stau în faţa omenirii, se pot face cele mai uimitoare experimente. Astăzi există destui oameni, în special acolo unde aceştia se numesc practicieni, care, de pildă, acţionează în posturi guvernamentale, iar acolo această practică, de regulă, se volatilizează; puţina practică care mai există se volatilizează, de obicei, atunci când oamenii o pun în acţiune în posturi guvernamentale. În mintea unor astfel de „practicieni cârmuitori" sau „cârmuitori practici" - astăzi o spunem între ghilimele - iau naştere idei ciudate. Cineva îmi spunea deunăzi: Da, vremurile noi ne-au adus maşinile şi, o dată cu ele, viaţa citadină; trebuie să readucem viaţa din nou la ţară. Ca şi cum epoca maşinilor ar putea fi ştearsă de pe faţa Pământului! Maşinile vor ajunge şi ele la ţară, aşa i-am spus omului. I-am mai spus: Totul se poate uita, cultura spirituală poate fi uitată, dar maşinile vor rămâne, maşinile vor fi, pur şi simplu, duse şi la ţară. Ceea ce a apărut în oraşe va fi transplantat la ţară.

Oamenii devin reacţionari în stil mare, atunci când nu mai au înclinaţii. Iar astăzi aceasta este, în general, caracteristica oamenilor, care nu au voinţa de a înţelege progresul real. Ei ar prefera să readucă la ţară vechile stări. Îşi închipuie că aşa ceva este posibil. Ei cred că ceea ce au realizat secolele poate fi eliminat. Absurdităţi! Dar tocmai aceste absurdităţi sunt astăzi îndrăgite de oameni, pentru că ei sunt prea comozi pentru a înţelege noul şi se pricep mai bine să manevreze vechiul. Epoca maşinistă a început. Datorită maşinilor se economiseşte forţă umană. Astăzi, pe Pământ, ar fi nevoie de cinci sute de milioane de oameni pentru a realiza ceea ce fac maşinile.

Această muncă executată de maşini a apărut în civilizaţia ocidentală; mult mai târziu s-a extins spre Orient, unde, în nici un caz, nu s-a aclimatizat ca în civilizaţia occidentală. Dar aceasta este o perioadă de tranzit. Iar acum concentraţi-vă asupra unui gând, şi oricât de ciudat vi se va părea acesta, primiţi-l cu toată seriozitatea.

Să presupunem că omul din vechime avea în faţa sa un nor, poate un râu, tot felul de plante şi multe altele. În acestea el vedea fiinţe elementare spirituale şi ajungea până la entităţile divin-

spirituale ale ierarhiilor superioare. Toate acestea le vedea oarecum prin intermediul naturii. Astăzi natura nu mai vorbeşte despre aceste existenţe divin-spirituale. Noi trebuie să le înţelegem ca pe ceva spiritual, dincolo de natură, şi atunci le putem raporta din nou la natură. A sosit momentul trecerii. Omul a creat maşinile, ca un adjuvant al naturii. Pe acestea el le vede mai întâi abstract, le gestionează abstract; el are matematica sa, are geometria sa, mecanica sa. Cu acestea îşi construieşte maşinile şi le vede în abstracţiunea lor. Dar foarte curând va trebui să afle un lucru nou. Oricât de ciudat i-ar părea omului din zilele noastre faptul că această descoperire va fi făcută, el va afla că în acest maşinism pe care l-a încorporat în viaţa economică vor acţiona din nou spiritele pe care le percepuse mai de mult în natură. Le va percepe în mecanismele sale tehnic-economice: el le-a făcut, dar, cu timpul, ele îşi capătă propria viaţă; la început, doar o viaţă pe care el o poate nega, pentru că se manifestă în sectorul economic. Dar va observa că ceea ce creează el însuşi capătă o viaţă proprie pe care nu o mai înţelege cu intelectul, deşi a creat-o cu ajutorul intelectului. Poate că astăzi încă nu ne putem face o reprezentare, totuşi aşa va fi. Oamenii vor descoperi că obiectivele lor economice devin purtători de demoni.

Dar să analizăm acelaşi lucru dintr-un alt unghi. Sistemul leninist-troţkist a apărut din pur intelect, din raţiunea cea mai abstractă, care vrea să construiască în Rusia o viaţă economică. În pofida lui *Lunacearski* (Nota 47), viaţa spirituală nu-i interesează pe oameni. Aceasta trebuie să fie doar ideologia din viaţa economică. Nu se poate afirma că dialectic-juridicul reprezintă punctul forte în sistemul troţkist-leninist. Dar totul trebuie orientat spre economic. Se doreşte ca intelectul să fie încorporat, într-o oarecare măsură, în viaţa economică. Dacă acest lucru ar fi posibil un timp - acest prim experiment nu va avea succes, dar să presupunem că ar fi posibil -, viaţa economică n-ar putea fi ţinută în frâu, din ea ar ieşi pretutindeni la iveală forţele demonice distructive. N-ar fi posibil, pentru că intelectul nu ar putea manevra toate cerinţele economice care şi-ar face loc pretutindeni. Aşa cum, în vechime, omul a perceput natura şi fenomenele din natură şi a văzut în ele demonicul, tot astfel omul din zilele noastre trebuie să înveţe să vadă demonicul în ceea ce el însuşi provoacă în viaţa economică. Deocamdată, aceşti demoni pe care oamenii nu i-au convertit la maşinism mai intră încă în oameni şi-şi fac simţită prezenţa ca forţe distructive în revoluţiile sociale. Aceste revoluţii sociale distructive nu sunt altceva decât rezultatul nerecunoaşterii demonicului din viaţa noastră economică. Spiritualitatea elementară trebuie căutată în viaţa economică, aşa cum, pe vremuri, spiritualitatea elementară era căutată în natură. Viaţa pur intelectuală este doar o stare intermediară care n-are, în general, nici o importanţă pentru natură şi pentru ceea ce produce omul, ci numai pentru omul însuşi. Oamenii au dezvoltat intelectul pentru a putea deveni liberi. Ei trebuie chiar să dezvolte o aptitudine care n-are absolut nimic de-a face nici cu natura, nici cu maşina, ci numai cu omul însuşi. Dacă omul dezvoltă aptitudini care se află în relaţie cu natura, aceasta nu înseamnă că el e liber. Nu este ceva propriu nici vieţii economice, căci maşinile copleşesc omul atunci când el dezvoltă aptitudini, cum ar fi inteligenţa pură, care n-au nimic de-a face nici cu cunoaşterea, nici cu viaţa practică. Dacă, în cursul dezvoltării culturale, el îşi poate inculca libertatea printr-o aptitudine neraportată la lume, aşa cum este intelectul, aceasta s-ar putea manifesta. Dar, pentru ca omul să nu se rupă de natură, pentru ca el să poată să acţioneze la rândul său asupra naturii, acestui intelect trebuie să i se alăture imaginaţia, tot ceea ce vrea să descopere cercetarea spiritual-ştiinţifică.

La aceasta se mai adaugă ceva. Am mai spus deja că, pentru orientalul din vechime, legătura dintre generaţii prin sânge avea o importanţă foarte mare; în funcţie de aceasta se orientau, ca după semne divine, înţelepţii Misteriilor, atunci când voiau să le indice oamenilor locul ce li se cuvenea. Toate aceste lucruri îşi mai fac simţită prezenţa în vremurile următoare ca apariţii tardive, ca stafii. Apoi apare elementul dialectic-juridic. Esenţial este ceea ce poartă amprenta statului. Diploma, rezultatul examenului, respectiv ceea ce figurează pe hârtia cu rezultatul examenului, aceasta a devenit esenţialul; în timp ce, în vremurile de demult ale teocraţiei, înrudirea prin sânge era determinantă, acum determinantă a devenit hârtia. Se

apropiau vremuri marcate de ceva anume. Mi-a spus o dată un avocat, în cadrul unei discuţii: Da, nu e vorba că v-aţi născut, că sunteţi aici de faţă! Asta nu-i spunea nimic; certificatul de botez sau actul de naştere, astu îl interesa. Aşadar, hârtia înlocuitoare! Dialecticul-juridic, despre el era vorba. Aceasta este totodată şi expresia pentru aparentul referitor la lume, pentru aparentul intelectului. Dar tocmai în omul însuşi a putut să se dezvolte ceea ce-i conferă libertate, ca pandant al acestui aparent pentru lume.

Dar acum ceea ce înainte însemna legătura de sânge a fost înlocuit de scrisoarea de înnobilare sau de altă hârtie de tipul acesta; din aceasta rezultă ce se va întâmpla dacă lucrurile merg mai departe, şi ele vor merge mai departe. Legătura de sânge nu va mai avea nici o importanţă, scrisoarea de înnobilare sau ceva asemănător nu va mai avea nici o însemnătate, ci, cel mult, ceea ce a mai salvat omul, ca proprietate, din vremurile de demult. Atunci când zeii hotărau locul omului în lume, nu era posibil nici un de ce. Despre de ce s-a putut discuta în epoca juridic-dialectică. Acum încetează orice discuţie, căci nu există decât factualul pur, ceea ce a mai salvat omu1. În clipa în care nu se va mai crede în hârtie, nici nu se va mai discuta, ci vor conta, pur şi simplu, lucrurile pe care le-a salvat omul. Atunci, întrucât natura nu mai relevă spiritualul pentru a duce mai departe omenirea, nu mai există altceva în afară de o întoarcere spre spiritual. Iar, pe de altă parte, să se găsească în însăşi viaţa economică ceea ce înainte era găsit în natură.

Dar acest lucru poate fi aflat numai prin asociaţie. Ceea ce omul, de unul singur, nu mai poate găsi, poate afla asociaţia, care, la rândul ei, va dezvolta un fel de suflet de grup, ce se va ocupa de ceea ce nu decide individul. În perioada medie, în perioada dezvoltării intelectului, individul era administratorul, în viitor va fi asociaţia. Iar într-o asociaţie oamenii trebuie să fie la un loc. Apoi, dacă se recunoaşte că, în viaţa economică, spiritualul trebuie domolit, poate să rezulte ceva de natură să înlocuiască legătura de sânge şi atestatul. Căci viaţa economică va învinge omul, dacă acesta nu va fi la înălţimea ei, dacă nu va aduce cu sine spiritualul pentru a conduce viaţa economică. Oamenii nu se vor asocia, dacă aceasta nu va aduce cu sine nimic care să-i facă apţi pentru viaţa economică, care să-i îndreptăţească să îmblânzească cu adevărat spiritele ce se manifesiă în viaţa economică. Un spirit cu totul nou îşi va face apariţia. De ce?

În vremurile de demult, în care hotărâtoare era înrudirea prin sânge, pentru oameni era important ce se petrecuse înainte de naştere, respectiv înainte de concepţie, pentru că aceasta era ceea ce se aducea, prin sânge, în lumea fizică; chiar dacă viaţa prenatală era uitată, în recunoaşterea legăturii prin sânge mai continua să trăiască această recunoaştere a vieţii prenatale. A apărut apoi dialectic-juridicul. Omul a mai fost recunoscut numai în funcţie de ceea ce trăia ca om fizic. Acum pătrunde cealaltă lume, viaţa economică, pe cale să devină demonică. Acum, din nou, omul trebuie recunoscut după elementul său spiritual-sufletesc şi, de asemenea, aşa cum se are în vedere demonicul vieţii economice, va trebui să se aibă în vedere ceea ce poartă omul prin vieţile sale pământene repetate. Va trebui să se ţină seama de zestrea cu care vine el în această viaţă. Acest lucru va trebui rezolvat în partea spirituală a organismului social. Atunci când judecata se face după înrudirea de sânge, nu e nevoie, în fond, de nici o pedagogie, ci numai de cunoaşterea simbolisticii prin care zeii fixează locul în care doresc să plaseze un om. Atâta timp cât se judecă numai în mod juridic-dialectic, este nevoie de o pedagogie abstractă, o pedagogie care vorbeşte, în general, de făptura omenească. Dar dacă omul va fi introdus în viaţa asociativă, în care trebuie să fie destoinic, atunci este necesar să fie avute în vedere următoarele: primii şapte ani, în care omul îşi dezvoltă trupul fizic, nu sunt importanţi pentru ceea ce el poate presta mai târziu în viaţa socială, ci trebuie doar petrecuţi în mod corespunzător, în sens general-uman vorbind. În intervalul dintre cel de-al şaptelea şi cel de-al paisprezecelea an, în care corpul eteric îşi realizează dezvoltarea, trebuie cunoscut omul; este necesar să se afle ce se întâmplă apoi cu corpul astral o dată cu cel de-al paisprezecelea, al cincisprezecelea an şi ce se ia în considerare atunci când miezul spiritual-sufletesc al omului îl pune la locul său, acolo unde

trebuie să se afle. Atunci factorul educativ devine un factor social deosebit. Aici este vorba despre faptul că, într-adevăr, din cunoaşterea copilului pe care-l educi poate rezulta ce capacităţi are, dar acest lucru nu se arată mai devreme de momentul în care copilul a terminat şcoala primară. Va reveni pedagogiei şi didacticii artistice sarcina de a decide pentru ce este potrivit fiecare. În funcţie de aceasta vor fi luate acele decizii revendicate în ***Punctele nodale ale problemei sociale*** pentru circulaţia capitalului, adică a mijloacelor de producţie. Trebuie să apară o concepţie spirituală absolut nouă care, în primul rând, să înţeleagă viaţa economică în vitalitatea ei spirituală internă şi care, pe de altă parte, să ştie ce rol trebuie să joace viaţa spirituală, cum trebuie să configureze ea viaţa economică. Aceasta se poate întâmpla numai atunci când viaţa spirituală este de sine stătătoare, când viaţa economică nu-i impune legile ei. Numai când cuprinzi dinăuntru întregul mers al dezvoltării omenirii, atunci recunoşti că aceasta reclamă tripartiţia organismului social.

Aşadar, întrucât, pe de o parte, Turcia, pe de altă parte, fenomenul Petru cel Mare ne-au despărţit de Orient prin epoca modernă, avem nevoie de o viaţă spirituală de sine stătătoare, o viaţă care să recunoască lumea spirituală într-o formă nouă, nu aşa cum se întâmpla în vremurile vechi, când era lăsată să vorbească natura. Atunci această viaţă spirituală va putea fi raportată la natură. Dar după ce va fi găsită această viaţă spirituală, ea va putea fi în aşa fel dezvoltată în om, încât să devină conţinutul abilităţilor sale, el putând să satisfacă într-o acţiune asociativă, prin această viaţă spirituală, viaţa economică din ce în ce mai vie. Acestea sunt gândurile care trebuie să străbată o ştiinţă a spiritului orientată antroposofic. De aceea, o asemenea ştiinţă a spiritului se poate naşte doar din cunoaşterea mersului dezvoltării omenirii.

În primul rând, trebuie navigat spre o cunoaştere reală a spiritului. Acea pălăvrăgeală generală despre spirit în cuvinte goale, abstracte, care guvernează astăzi discursul filosofilor oficiali, precum şi alte cercuri, şi care a devenit populară, nu va însemna nimic pentru viitor. Lumea spirituală este diferită de cea fizică. De aceea, nu se poate obţine nimic prin abstracţiuni din lumea fizică cu privire la lumea spirituală; concepţiile despre lumea spirituală pot fi dobândite prin cercetare spirituală nemijlocită. Aceste concepţii apar, firește, drept cu totul altceva decât ceea ce poate cunoaşte omul atunci când ştie doar despre lumea fizică. Oamenilor care, din comoditate, vor să ştie doar de lumea fizică li se va părea astăzi o fantasmagorie să vorbeşti de perioada lunară, de perioada solară, de perioada saturniană. Ei cred că se exprimă idei atunci când se vorbeşte despre aceste întruchipări anterioare ale Pământului, care în ei n-au nici un răsunet. Descriu lucruri despre care n-au habar. Este firesc să n-aibă habar, căci ei nu vor să ştie nimic despre lumea spirituală. Acum li se relatează despre lumea spirituală, şi iată ce constată ei: Da, nu se potriveşte cu nimic din ce ştim noi! Aşa se face că sunt găsite lumi care nu se potrivesc cu nimic din ceea ce se ştie. Cam în felul acesta judecă orice profesor de filosofie, cum ar fi Arthur Drews, ştiinţa spiritului; nu concordă cu nimic din ce şi-a închipuit el. Da, atunci când urma să se construiască calea ferată Berlin-Potsdam, *dirigintele poştei din Berlin* (Nota 48)a spus: Acum trebuie să trimit trenuri şi la Potsdam! Eu dau drumul la patru poştalioane pe săptămână, şi în ele nu e nimeni. Dacă oamenii vor să-şi arunce banii pe fereastră, pot s-o facă direct! Desigur, trenurile arătau altfel decât poştalioanele bravului diriginte de poştă de la Berlin din 1830. Dar şi descrierea lumii spirituale arată altfel decât cea care s-a cuibărit în unele capete, ca cel al lui Arthur Drews. Dar el este caracteristic pentru toţi ceilalţi, ba este chiar unul dintre cei mai buni, şi trebuie s-o spunem, oricât de ciudat pare, nu pentru că el însuşi este bun, ci pentru că ceilalţi sunt mult mai slabi.

La început a apărut ca o necesitate să se arate cum se poate pătrunde cu adevărat în lumea spirituală, chiar şi atunci când ne aflăm pe terenul strict al ştiinţificului. Este ceea ce şi-a dorit în toamna aceasta cursul nostru de nivel superior. Şi chiar dacă totul se află încă la începutul începuturilor, cel puţin s-a arătat cum, în anumite domenii, cunoaşterea se poate ridica de la

ce este strict ştiintific la cunoaşterea spiritualului ca atare, şi cum, la rândul său, spiritualul poate pătrunde ceea ce dobândeşte cunoaşterea senzorială.

Ar rămâne însă incomplet ceea ce poate fi astfel dobândit în privinţa cunoaşterii şi ceea ce va fi câştigat împotriva eforturilor obişnuite ale ştiinţei oficiale - căci aici apar cele mai frumoase începuturi; s-a putut arăta cum psihologia, ba chiar şi matematica, conduc spre zonele spirituale - şi, din această cauză, civilizaţia noastră în declin n-ar putea fi ajutată, dacă din zona vieţii economice practice n-ar parveni o voinţă elementară, intensă. Este necesar, într-adevăr, ca vechile uzanţe, vechile obiceiuri să fie abandonate şi ca viaţa nemijlocită să fie pătrunsă de spiritualitate. Faptul că prin mijlocirea acelei dispoziţii sufleteşti care poate apărea din ştiinţa spiritului poate fi realizată o introspecţie în viaţa practică, mai exact în viaţa economică practică, şi că se arată cum poate fi prevenită decăderea dacă în această viaţă economică este introdusă conştienţa faptului că se creează ceva viu, aceasta trebuie să apară ca o floare a mişcării antroposofice.

În fiecare zi, după părerea mea, ar trebui contemplate semnele atât de evidente ale vieţii noastre economice în declin. Această viaţă economică veche nu poate fi galvanizată. Omenirea poate merge mai departe numai prin crearea unor noi centre economice. Aşa cum astăzi nimeni n-ar trebui să se mândrească cu ceea ce dobândeşte prin ştiinţa uzuală - căci aceasta ar conduce omenirea în viitorul prorocit de Oswald Sprengler -, nimeni n-ar trebui să se mândrească nici cu ceea ce poate dobândi din vechea viaţă economică, ca abilitate corespunzătoare acestei vieţi economice. Nimeni nu poate fi azi mândru că este un fizician, un matematician, un biolog în sens uzual. Dar nici nu poate fi mândru că este un comerciant, un industriaş, în vechiul sens. Iar acest sens vechi este unicul încă existent. Nu vedem astăzi nicăieri apărând ceva care să reprezinte, cu adevărat, asociaţii. Dacă, la rândul nostru, am fi avut aici, într-o oarecare măsură, ceva care să însemne o a doua manifestare a Goetheanumului, aşa cum a fost acest curs, s-ar putea vedea ceva ce poate fi extras în mod concret din viaţa practică însăşi, alături de ştiinţe. Nu înaintăm prin ceea ce conţine un curent, ci numai şi numai prin faptul că acum se arată cu adevărat această altă latură a aspiraţiei.

Aceasta este caracteristica dezvoltării contemporane a omenirii. Pe de o parte, este vorba de purtătorii tradiţionali ai vechii vieţi spirituale care-l calomniază şi-l declară eretic pe cel care tinde la spiritualizare pornind de la ştiinţificitatea modernă. Astăzi ei procedează în felul acesta în mod absolut conştient, pentru că nu sunt deloc interesaţi în continuarea dezvoltării omenirii şi pentru că se gândese doar cum să stopeze această dezvoltare. Uneori ei fac acest lucru într-un mod grotesc, ca *acel ciudat învăţat* (Nota 49) care a vorbit de curând la Zürich despre antroposofie şi care s-a exprimat atât de grosolan, încât până şi tovarăşilor săi li s-a părut exagerat, drept care, după cum se pare, tocmai această combatere a antroposofiei a devenit un fel de mică reclamă. Dar ei asta fac; şi o vor face în continuare, căci vor înainta calomniind cu furie. Aici se vede ce se urmăreşte prin aceste calomnii, prin promovarea neadevărului.

Pe de altă parte, astăzi se mai observă o puternică rezistenţă care însă se petrece în inconştient. Iar aceasta este o trăire dureroasă; aici, în acest domeniu, trebuie să se vorbească despre o opoziţie interioară, care uneori nici nu este gândită împotriva a ceea ce este inerent aspiratiei ştiinţei spiritului. Se pune problema ca, tocmai în acest domeniu, să se înveţe alăturarea deplină la ceea ce vrea în această privinţă ştiinţa spiritului. Căci a judeca ce trebuie să se facă conform cu ştiinţa spiritului, după subiectivismul uzual până în prezent, ar reprezenta, în acest domeniu, exact ceea ce fac preoţii şi alţii în alte domenii, atunci când declară că ştiinţa spiritului este eretică. Ceea ce relevă mişcarea noastră antroposofică este faptul că tocmai în acest domeniu se observă un fel de opoziţie interioară. Se poate spune că aici se manifestă cel mai clar ceea ce, într-un mod bizar, aruncă o lumină asupra anumitor învinuiri ce vin din unele direcţii. Se spune: În această societate antroposifică toţi repetă ce spune unul - în realitate nimeni nu repetă nimic, ci fiecare spune ceea ce crede că ar spune

acel unu. Lucrul acesta l-am aflat în atâtea feluri, nu-i aşa? Iată care este cu adevărat credinţa în autoritate. Ciudată credinţă în autoritate! Aceasta s-a manifestat în multe situaţii. Ar fi însă foarte dăunător dacă acest tip ciudat de opoziţie - în realitate a existat întotdeauna mai multă opoziţie decât credinţă în autoritate, şi de aceea învinuirea de credinţă în autoritate este, într-adevăr, absolut nedreaptă - ar fi mult mai nefast, dacă ceea ce eu sugerez aici drept opoziţie interioară ar căpăta tocmai în domeniul vieţii practice dimensiuni tot mai mari. Căci, atâta timp cât lucrurile vor sta aşa, adversarii tendinţei antroposofice vor spune, desigur: Ei da, o mişcare sectantă fantastică, care, totuşi, nu poate fi practică. Fireşte, ea nu poate fi practică, dacă practicienii nu se ocupă de ea, aşa cum nu se poate coase fără ace de cusut, chiar dacă ştii să coşi.

Prin aceasta aş vrea să atrag atenţia asupra a ceva ce trebuie să fie luat în considerare. Nu dau glas unei critici, nu mă refer la nimic din trecut, ci la ceva necesar pentru viitor. Este de la sine înţeles că n-aş fi făcut aceste referiri, dacă n-aş vedea ridicându-se tot felul de nori de fum. Dar eu atrag atenţia, într-adevăr, asupra a ceva ce trebuie să reprezinte un fel de invitaţie la colaborare, şi de a nu realiza o baricadare în spatele practicii reacţionare şi de a distruge, de fapt, pe baza unei asemenea practici, antroposofia, în ciuda faptului că, poate, se doreşte sprijinirea ei. Aşadar, nu mă refer la ceva ce deja s-a petrecut, ci la ceva ce trebuie să se întâmple in viitor. Este necesar să medităm asupra acestor lucruri.

Pentru astăzi va trebui să mă mulţumesc cu aceste observaţii. Mâine şi poimâine voi face legătura cu aceste preliminarii care, aşa cum veţi vedea, sunt o introducere la înţelegerea lui Hristos în secolul al XX-lea.

CONFERINŢA a VI-a

Dornach, 30 octombrie 1920

Dacă înţelegerea a ceea ce se poate numi noua apariţie a lui Hristos trebuie să ocupe în suflete locul cuvenit, este necesar să se dobândească o înţelegere a drumului parcurs de ideea despre Hristos, de reprezentarea lui Hristos de-a lungul istoriei omenirii. Ne amintim că dezvoltarea omenirii a pornit de la o structură sufletească pe care am numit-o deseori un fel de viziune instinctivă, o clarviziune, care era înceţosată, asemănătoare visului. Am caracterizat în repetate rânduri etapele de dezvoltare ale omenirii în aşa fel, încât am încadrat în diferite perioade de timp forma corespunzătoare a acestei structuri sufleteşti.

Ne vom aminti astăzi de faptul că resturi din vechea stare vizionară a omenirii mai erau încă prezente în perioada în care se petrecea Misteriul de pe Golgota. Misteriul de pe Golgota trebuie perceput mai întâi ca fapt, dar ca un fapt a cărui esenţă nu poate fi pătrunsă niciodată cu intelectul, care, de la mijlocul secolului al XV-lea, constituie structura sufletească a civilizaţiei moderne, care s-a pregătit pentru aceasta încă din perioada greacă, romană. Aşa încât se poate spune: În timp ce se desfăşoară istoria greacă şi istoria romană are loc pe Pământ Misteriul de pe Golgota, în mulţi oameni mai există resturi din vechea clarviziune. Alţi oameni au pierdut această clarviziune, au intrat deja în faza de început a dezvoltării intelectuale. Acesta a fost în special cazul romanilor. De aceea, se poate spune că Misteriul de pe Golgota, potrivit realităţii sale, potrivit esenţei sale, a fost perceput la început numai de către cei care mai păstrau resturi din vechea clarviziune. Această clarviziune instinctuală reprezintă o calitate a vechii populaţii orientale şi s-a manifestat cu precădere la orientali. La urma urmei, şi Iisus Hristos a mers pe Pământ printre orientali. Aşa încât Misteriul de pe Golgota a fost înţeles mai întâi din resturile vechii înţelepciuni orientale. Când acest Misteriu a migrat spre vest, la greci, la romani, s-a putut prelua ceea ce spuneau oamenii care înţeleseseră cu ajutorul resturilor vechii clarviziuni ce se petrecuse, de fapt, pe Pământ. Şi pentru a exista şi o viziune bazată pe o mărturie obţinută cu ochiul sufletesc, în Pavel s-a născut, printr-o iluminare apărută la o vârstă înaintată, starea de clarviziune datorită căreia el

s-a putut convinge de autenticitatea Misteriului de pe Golgota. Ceea ce a spus Pavel din experienţa sa, ceea ce au stabilit cu privire la Misteriul de pe Golgota cei care păstraseră resturi din vechea clarviziune, toate acestea au putut fi preluate şi îmbrăcate în forma intelectului care începea să se manifeste; Misteriul de pe Golgota n-a putut fi înţeles de la început cu ajutorul acestui intelect. Felul în care cei care mai păstraseră resturi din vechea clarviziune vorbeau despre Misteriul de pe Golgota era caracterizat drept gnostic. Aş spune că forma de relatare a Misteriului de pe Golgota, aşa cum s-a realizat cu aceste resturi de veche clarviziune, este gnosa creştină. Prezentarea Misteriului de pe Golgota în lumea de mai târziu s-a petrecut în modul descris de mine în cartea ***Creştinismul ca fapt mistic.*** Deci, prima înţelegere a Misteriului de pe Golgota s-a realizat prin aceste resturi de veche clarviziune, prin vechea viziune instinctivă orientală. S-ar putea spune că această veche viziune instinctivă orientală s-a păstrat până la Misteriul de pe Golgota, astfel încât a fost posibil să poată apărea o concepţie cu adevărat umană asupra acestui Misteriu, înainte ca intelectul să intervină şi Misteriul de pe Golgota să nu mai poată fi înţeles. Dacă Misteriul de pe Golgota ar fi avut loc în perioada de maximă înflorire a intelectului, este de la sine înţeles că n-ar fi produs nici o impresie asupra omenirii.

Aşadar, relatările despre Misteriul de pe Golgota s-au petrecut prin intermediul vechilor clarvăzători; de fapt - ştiţi acest lucru din lucrarea mea Creştinismul ca fapt mistic -, evangheliile nu sunt altceva decât relatări despre Misteriul de pe Golgota dobândite prin clarviziune. Dar iată că asupra dezvoltării omenirii s-a extins acel val care, aşa cum am arătat, prinsese rădăcini încă în lumea greacă, şi care-şi avea izvorul în lumea romană. Acest val a pregătit intelectualitatea viitoare. S-a răspândit gândirea juridic-dialectică, care a condus la gândirea statal-politică. Aceasta s-a extins dinspre sud, a pătruns în acele regiuni în care, aşa cum spuneam ieri, mai exista economia naturală, a ajuns în regiunile nordice. S-a format civilizaţia central-europeană, care, susţinută de Roma, a stat sub semnul dezvoltării intelectualiste, de fapt, juridic-dialectice a sufletului omenesc. Având în vedere ce s-a petrecut acolo, Misteriul nu mai putea fi privit în sensul vechii spiritualităţi, ci intervenea tradiţia şi totul lua forma structurii sufleteşti existente. Totul era îmbrăcat din ce în ce mai mult în dialectică. Prin intermediul romanităţii, Misteriul de pe Golgota a fost îmbrăcat în această dialectică. Din ceea ce era gnosa creştină, din ceea ce se mai baza încă pe vederea ocultă, s-a format teologia pur dialectică, care mergea mână în mână cu dezvoltarea formaţiunilor regale europene, care s-au transformat ulterior în state. Dar primul mare imperiu a fost, de fapt, imperiul clerical laicizat, imperiul clerical străbătut de forme romano-juridice. În plan exterior s-au petrecut multe fapte care arată cum s-a extins în Europa această gândire juridic-dialectică, politică, în care era îmbracată vechea vedere ocultă orientală.

Carol cel Mare, de pildă, a devenit vasal al Papei. Demnitatea de împărat i-a fost acordată de către Papă. Iar dacă studiem forţele prin care s-a manifestat această dominaţie descoperim influenţa clerical-teologică. S-a instituit un fel de imperiu teocratic; dar acesta va fi pretutindeni îmbrăcat în forme juridic-dialectice. Clericii sunt funcţionarii; ei ocupă funcţiile în stat, ei reunesc, în persoana lor, elementul politic cu elementul clerical. Treptat s-a renunţat total la vechea viaţă spirituală bazată pe vedere ocultă, care eliminase spiritul (= Duhul) încă din anul 869, aşa cum am spus deseori, intrându-se într-un imperiu clerical politic, care s-a extins asupra celei mai mari părţi a teritoriilor europene.

Ştiţi din istorie şi din ceea ce v-am prezentat aici din punct de vedere spiritual-ştiinţific că elementele romano-clericalului şi cele care voiau să se desprindă de romano-clerical luptau unele împotriva celorlalte, şi cum aceste lupte au constituit o mare parte a istoriei medievale. Trebuie însă să înţelegem uriaşa deosebire care există între întreaga structură socială a acestei formaţiuni medievale, care s-a transformat apoi în state, şi structura socială a vechiului Orient, care era străbătută spiritual în întregime de vechea vedere ocultă instinctivă şi, mai ales, ce urmări a avut această privire ocultă.

De unde venea, de fapt, ceea ce a constituit conţinutul vechii vederi oculte orientale? Venea din ceea ce era înnăscut; căci înţelepţii Misteriilor căutau să-şi recruteze discipolii dintre oamenii care aveau asemenea capacităţi înnăscute, astfel că puteau ajunge la această vedere ocultă instinctivă. Din marea masă de oameni erau aleşi cei care aveau prin sânge o asemenea vedere. Aşadar, nu exista nici o îndoială că cei care erau trimişi să trăiască în lumea fizică aduceau cu ei resturi de trăiri din lumile spirituale. Eu vorbesc mereu de timpurile în care se apropia sau deja se petrecuse Misteriul de pe Golgota. Aş vrea să spun că, prin înrudirea de sânge, au mai venit ecouri ale trăirilor din lumile spirituale. Cei care aveau cele mai numeroase amintiri instinctive despre evenimentele trăite înainte de naştere sau de concepţie erau discipoli potriviţi pentru Misterii. Prin clarvedere ei puteau să înţeleagă şi să vadă, respectiv să cunoască, intenţiile zeilor legate de oameni, căci trăiseră aceasta înainte de naştere şi veniseră cu o asemenea amintire instinctivă în viaţa pământeană. Asemenea oameni au fost căutaţi de înţelepţii Misteriilor, de preoţi, pentru a fi puşi în faţa omenirii ca martori ai intenţiilor pe care lumea spirituală le avea în legătură cu lumea fizică. Aceştia erau, la început, oamenii care puteau vorbi de Misteriul de pe Golgota. Se poate spune că era vorba de o cu totul altă plasare a omului în ordinea socială: în funcţie de felul în care Misteriile recunosteau că l-ar fi aşezat zeii înşişi.

Locul aptitudinilor înnăscute prin influenţa legăturilor de sânge era luat acum de acel val medieval în care nu mai exista nimic sau exista din ce în ce mai puţin din ceea ce fusese adus prin naştere din lumile spirituale în lumea fizică, unde nu se mai afla nimic în afară de amintirea instinctivă. Pe ce se putea deci întemeia structura socială în epoca dialectic-juridică? Numai pe autoritate. Autoritatea pe care o pretindeau, mai ales, papii romani luase locul a ceea ce recunoscuseră vechii preoţi ai Misteriilor că ar fi fost adus din lumile spirituale. În vechime, în funcţie de ce provenea din lumile spirituale se decidea şi ceea ce urma să se petreacă în viaţa socială. Acum, acest lucru putea fi hotărât numai prin faptul că anumitor oameni, deci papilor romani şi apoi diferiţilor vasali ai acestora, regilor şi altor principi le revenea o anumită autoritate pe Pământ, într-o oarecare măsură, pe temei juridic, printr-un drept formal. Acum porunceau oamenii, întrucât zeii nu o mai făceau. Iar cine trebuia să poruncească era stabilit printr-un drept exterior.

Aşa s-a impus în evul mediu principiul autorităţii şi se poate spune că în acest principiu a fost integrată întreaga concepţie despre Misteriul de pe Golgota, care era perceput doar ca o comunicare. Ea putea fi, cel mult, îmbrăcată în simboluri, dar numai acolo unde existau imagini. Un asemenea simbol este liturghia cu Cina cea de taină; este tot ce putea trăi creştinul în Biserică. Prin Cina cea de taină el avea nemijlocit revelaţia a ceea ce era împuternicirea puterii lui Hristos în lumea fizică. Faptul că această putere a lui Hristos se putea revărsa pentru credincioşi în lumea fizică provenea, la rândul său, din consacrările bisericii romane.

Ceea ce se dezvolta ca element juridic-dialectic roman purta în sine şi protestul continuu împotriva autorităţii. Căci dacă totul stă sub semnul autorităţii, aşa cum a fost cazul în evul mediu, atunci în om se manifestă deja ceea ce urmează să se întâmple în viitor: protestul interior împotriva autorităţii. Acest protest s-a manifestat sub cele mai diferite fenomene în istorie prin intermediul unor oameni ca *Wyclif; Hus* (Nota 50) etc., care s-au ridicat împotriva principiului autorităţii, care voiau să-l înţeleagă pe Hristos prin intermediul lumii lor interioare, dar pentru care nu sosise momentul potrivit. Aşa încât, de fapt, nu puteai decât să te amăgeşti că îl înţelegi pe Hristos prin lumea ta interioară.

Cei care încă în evul mediu s-au manifestat ca mistici vorbeau şi ei de Hristos, dar nu cunoscuseră încă trăirea lui Hristos. În fond, ei nu ştiau decât vechile relatări despre Hristos. Iar această mişcare de protest împotriva autorităţii devenea din ce în ce mai puternică şi a făcut, fireşte, ca şi presiunea în vederea consolidării acestei autorităţi să crească. Cea mai viguroasă folosire a forţei pentru a consolida această autoritate, pentru a pune, într-o oarecare

măsură, sub semnul autorităţii ceea ce porneşte de la Misteriul de pe Golgota, de aşa manieră încât autoritatea să fie eternă, trece drept iezuitism. Iezuitismul nu mai păstrează nimic din Hristos. El conţine în sine răzvrătirea împotriva primei înţelegeri a lui Hristos. Prima înţelegere s-a petrecut în gnosă prin intermediul resturilor de clarviziune orientală. Iezuitismul a preluat doar ceea ce era intelectual-dialectic şi a respins principiul lui Hristos. El n-a dezvoltat o hristologie, ci o doctrină militantă pentru Iisus, o iesulogie. Chiar dacă Iisus era situat deasupra tuturor oamenilor, ceea ce a condus, prin iezuitism, la Misteriul de pe Golgota, trebuia să fie, totuşi, bazat numai pe autoritate.

Aşa s-a pregătit ceea ce a urmat, culminând, după cum am văzut, cu cele trăite de oameni în secolul al XIX-lea, când impulsul lui Hristos, ca fapt spiritual, s-a pierdut complet, când teologia, în măsura în care dorea să fie o teologie modernă, nu mai voia să vorbească decât despre omul Iisus. În timp ce toată această dezvoltare se desfăşura de la sine, au apărut unele neajunsuri. Gândiţi-vă la faptul că dialectica juridică pură a preluat din principiul roman ce mai rămăsese din relatările despre Misteriul de pe Golgota, că preluarea s-a realizat prin simbolistica exterioară, care poate fi interpretată în felul următor: Atunci nu exista posibilitatea ca relatările despre Misteriu să parvină credincioşilor. De aici interdicţia strictă pentru credincioşii Romei de a citi Biblia. Acesta este cel mai important fapt bisericese până târziu în evul mediu. Preoţimea, cercurile catolice conducătoare considerau ca cel mai îngrozitor lucru eventualitatea ca Evanghelia să fie cunoscută de masele largi de credincioşi. Evanghelia provine dintr-o structură sufletească complet deosebită. Ea poate fi înţeleasă numai printr-o structură sufletească spirituală. O structură sufletească dialectică nu poate înţelege Evanghelia. De aceea, în acele timpuri, în care se pregătea intelectul, în care se pregătea dialectica, Evanghelia nu putea fi lăsată să ajungă la mase. Biserica lupta cu furie împotriva cunoaşterii Evangheliei şi-i considera eretici pe cei care se ridicau împotriva interdicţiei de a citi Evanghelia, cum erau, de pildă, waldenezii sau albigenzii; aceştia pretindeau că se informează cu ajutorul Evangheliei în privinţa Misteriului de pe Golgota. Biserica s-a împotrivit, deoarece cunoaşterea Evangheliei nu era compatibilă cu felul în care trata ea Misteriul de pe Golgota; Biserica considera că Biblia este alcătuită din patru evanghelii, care se contrazic una pe alta. Era clar că, dacă evangheliile ar fi fost date pe mâna maselor de credincioşi, aceştia nu s-ar fi ales pentru început decât cu relatări contradictorii, pe care apoi, în condiţiile intelectualităţii aflate în germene, n-ar fi putut să le înţeleagă decât ca pe ceva aflat în plan fizic. Dar un asemenea lucru nu poate fi descris în patru forme diferite. În cazul unui fenomen care trebuie înţeles cu ajutorul unor forţe superioare, se pune problema cum trebuie el privit din mai multe unghiuri de vedere. Am spus deseori că acest lucru este valabil şi în cazul viselor; oamenii pot visa acelaşi lucru, adică, în interioml lor se poate petrece acelaşi lucru; dar ceea ce se formează în imagini poate diferi foarte mult. Pentru cel care se raportează într-un mod spiritual la Misteriul de pe Golgota contradicţiile conţinute în evanghelii nu reprezintă nimic. Numai că oamenii de la începutul evului mediu nu se raportau în mod spiritual la acest Misteriu; ei se aflau sub semnul dialecticii până în cele mai de jos păturii ale populaţiei. Această dialectică nu putea oferi o relatare despre Misteriul de pe Golgota care se contrazicea de patru ori. Iar atunci când Biserica n-a mai putut menţine interdicţia de a se citi Biblia, când s-a ridicat protestantismul, în viaţa europeană a apărut acea discrepanţă care a condus apoi la teologia modernă din secolul al XIX-lea, care a eliminat din evanghelii toate contrazicerile. Şi până la urmă din evanghelii n-a mai rămas decât un pui de găină jumulit. Cea mai anemică parte rămasă, cea mai jumulită, o constituie *lucrurile pe care renumitul (în acest sens) Schmiedel le-a descoperit* (Nota 51); locurile în care nu este lăudat cineva, în care se spune ceva apostat sunt considerate singurele autentice; restul este ignorat. Aşa au apărut descrierile despre Iisus ale teologilor din secolul al XIX-lea şi de la începutul secolului al XX-lea, care nu voiau să-l prezinte decât pe omul Iisus şi care credeau că astfel ar mai fi putut rămâne în cadrul creştinismului. O epocă intelectualist-dialectică putea exista în cadrul creştinismului numai în condiţiile interdicţiei privind lectura Bibliei. O epocă dialectic-juridică nu putea avea alt efect decât eliminarea definitivă a lui Hristos.

Sub imperiul acestui neadevăr s-a dezvoltat omenirea modernă. Această omenire nici nu bănuieşte că, de fapt, trăieşte întru totul sub principiul autorităţii, dar că tăgăduieşte,acest lucru. Greu s-ar putea găsi o amprentă mai evidentă a credinţei în autoritate decât la cei care consideră că ştiinţa oficială contemporană este determinantă pentru lume. Vedem cât de satisfăcuţi se declară oamenii când li se spune că ceva a fost stabilit în mod ştiinţific. Ei ştiu aceasta deoarece aşa le-a spus cineva care a trecut prin gimnaziu, are studii universitare, a devenit docent, profesor universitar, care, aşadar, a fost transmis de către o autoritate; aşa se difuzează noutatea. Ceea ce se difuzează în modul acesta printre oameni este considerat ştiinţă certă. Încercaţi să adunaţi toate cele acceptate de oameni ca fiind ştiinţă certă, constatată. Veti vedea că aceasta nu se bazează - doar ne amăgim în această privinţă, ne lăsăm pradă iluziilor - pe nimic altceva decât pe principiul autorităţii, pe cea mai pură credinţă în autoritate. Aceasta este credinţa care îşi face apariţia, înlocuind celălalt mod de a acţiona asupra structurii sociale care provenea din Orient.

Ne putem explica ura apărută în cadrul acelor cercuri care nu mai aveau nici o înţelegere pentru Misteriul de pe Golgota, care mai păstrau doar o tradiţie perpetuată prin autoritate, care se temeau ca nu cumva Evanghelia să fie cunoscută de masele largi, ură care s-a transformat într-un sistem absolut în special în cadrul iezuitismului: era ura faţă de ce era gnosa. Mai vedem şi astăzi cum, atunci când vine vorba de gnosă, teologii se înroşesc de furie. Trebuie să înţelegem acest lucru, ţinând seama de dezvoltarea istorică a europenilor. Cum au apărut universităţile? Dacă studiem istoria din secolul al XI-lea până în secolele XIII-XIV vedem că ele s-au dezvoltat din Biserică. Şcolile din mănăstiri au devenit universităţi. Tot ce se preda acolo trebuia să poarte sigiliul Romei, nu putea fi crezut cu adevărat decât ce era pecetluit de Roma. Astfel, principiul autorităţii s-a menţinut şi la cei care nu mai credeau în autoritatea romană. Şi fără a crede în Roma, în autoritatea romană, principiul roman al autorităţii reprezintă structura sufletească a vieţii universitare de astăzi, chiar şi în ţările protestante. Biserica catolică luptă în continuare pentru autoritatea ei, excluzând tot ce este spiritual, denigrează tot ce se ridică deasupra modului ei de gândire dialectic-juridic, tot ce nu vrea să se lase încorporat în principiul social de autoritate. Trebuie să întelegem cât de adânc a pătruns aceasta în structura sufletească a acelor oameni care au trăit în zorii civilizaţiei moderne. Cei mai mulţi nu au mai putut, prin aceasta, lua o atitudine faţă de conţinutul adevărului, ceea ce, în cele din urmă, a dus la marea derută, la teribilul haos în care trăim acum.

Dar noi trăim şi într-o perioadă în care din nou se pregăteşte o clarvedere. Ştiinţa spiritului pregăteşte această clarvedere care trebuie să cuprindă omenirea. Nu este vorba de vechea vedere instinctivă, ci de o clarvedere construită pe conştienţa deplină. Profesorii de teologie, ca şi alţii, luptă împotriva acestei vederi. Ei o confundă cu vechea vedere gnostică; spun tot felul de lucruri, pe care nici ei înşişi nu le înţeleg, împotriva acestei clarvederi moderne. O asemenea clarvedere modernă a apărut ca o necesitate de care omenirea trebuie să fie cuprinsă. În această clarvedere se poate aprinde acum lumina unei înţelegeri reale a Misteriului de pe Golgota.

Aşadar, evoluţia reprezentării despre Hristos este, de fapt, următoarea: Misteriul de pe Golgota se petrece într-o epocă în care mai existau resturi ale vechii clarvederi. Oamenii încă o mai pot înţelege. Ei pun această înţelegere în evanghelii. Creştinismul migrează spre vest, este preluat de lumea romană în spirit dialectic. Este înţeles din ce în ce mai puţin. Despre Misteriul de pe Golgota se spun lucruri care rămân vorbe goale, aşa încât credincioşii sunt mulţumiţi când sunt în Biserică şi preotul le vorbeşte într-o limbă pe care nu o înţeleg. Căci pe ei nu-i interesează să înţeleagă lucrurile, ci, cel mult, să trăiască în atmosfera care sugerează Misteriul de pe Golgota. Iar legătura reală a oamenilor cu Misteriul de pe Golgota se pierde. Se pierde din ce în ce mai mult. Într-o anumită epocă a evului mediu se discută despre semnificaţia unui simbol în care este îmbrăcată cunoaşterea Misteriului de pe Golgota. Începe să se vorbească, de pildă, despre semnificaţia Cinei cea de taină. Dar în acel moment

evenimentul deja nu mai este înţeles. Atâta timp cât există ca trăire, nici un fapt nu este disputat. Când, în evul mediu, s-a declanşat cearta în legătură cu Cina cea de taină, ultimul rest de înţelegere pentru eveniment pierise deja, iar jocul dialectic s-a intensificat. În felul acesta s-a dezvoltat viaţa modernă a omenirii, până când interdicţia de a cunoaşte Biblia nu a mai putut rezista. Teoretic, astăzi le este interzis tuturor catolicilor să citească Biblia. Li se permite să citească doar acel extras biblic pregătit special pentru ei, ca şi când evangheliile ar fi o unitate. Catolicilor le este şi astăzi interzis să se preocupe de cele patru evanghelii; este de la sine înţeles că, în clipa în care spiritul modern absoarbe cele patru evanghelii şi ele sunt citite aşa cum se face o prezentare a unui plan fizic exterior, în clipa aceea evangheliile se volatilizează. Este iresponsabil ca oameni care cunosc bine, care au trăit ei înşişi de-a lungul secolului al XIX-lea fenomenul de volatilizare a evangheliilor prin filologizarea teologiei, să aibă impertinenţa - nu se poate califica altfel - de a spune despre antroposofie că interpretează evangheliile într-un mod arbitrar, că strecoară tot felul de lucruri în evanghelii. Ei ştiu că legătura cu Misteriul de pe Golgota se pierde, dacă evangheliile nu sunt înţelese în sens spiritual. Vedem cu toţii cum pe podium urcă oameni care, de pe poziţiile teologiei catolice sau protestante, flecăresc întruna despre antroposofia care a strecurat ceva în evanghelii, în timp ce ştiu prea bine că, dacă în evanghelii nu pătrunde nimic din concepţia spirituală, ele vor distruge din temelii structura sufletească creştină. Dacă oamenii ar înţelege că pe majoritatea celor care flecărese despre antroposofie nu-i interesează, de fapt, decât cum să-şi administreze cât mai comod funcţiile, ei ar şti că în aceşti teologi nu există nici un sentiment real al adevărului, ci numai teama că modul lor comod de a concepe lucrurile s-ar putea pierde, *întrecând pe Fronmeyer şi pe alţii ca el* (Nota 52), pe care nu-i atinge nici cea mai mică scânteiere a simţului adevărului.

Ceea ce trebuie salvat astăzi este Misteriul de pe Golgota. Şi trebuie făcută pregătirea pentru ca acest Misteriu să se arate din nou Imaginaţiunii oamenilor. Căci intelectului nu-i poate apărea. Intelectul nu poate decât să-l elimine, să-l distrugă, prin arta sa filologică, sau poate să-l păstreze printr-o autoritate tiranică în sens iezuit, pentru cei care nu aspiră la adevăr, ci numai la o viaţă comodă. Pentru cei care aspiră la adevăr există azi calea imaginaţiunii, adică ieşirea în întâmpinarea clarvederii conştiente a lumii spirituale. Se pune problema de a fi în stare să înţelegi întreaga esenţă umană din punctul de vedere al acestei vederi conştiente a lumilor spirituale. Se pune, mai ales, problema ca întreaga educaţie şi întreaga instruire a omenirii să se realizeze din acest punct de vedere.

Ştim că, până la şapte ani, când se schimbă dinţii, copilul trăieşte imitând. Imitaţia nu este, de fapt, altceva decât o retrăire a ceea ce a fost, în cu totul altă formă, înainte de naştere sau de concepţie în lumea spirituală; aceasta se exprimă în imitarea de către copil a mediului uman înconjurător ca un ecou al trăirii spirituale. Apoi, din cel de-al şaptelea an, de la schimbarea dinţilor până la maturizarea sexuală, apare nevoia copilului de autoritate. Ceea ce se mai manifestă astăzi în actul de imitare de către copil trăia într-un anumit mod omul în cadrul vechii structuri orientale. Cei care veneau dinspre Misterii acţionau cu o asemenea forţă, încât oamenii îi urmau aşa cum copilul îi urmează pe adulţii din preajma sa. Apoi apare principiul autorităţii. Iar acum omul se dezvoltă, ieşind din principiul autorităţii şi intrând în principiul care apare în el după maturizarea sexuală, în orice caz, într-un mod personal-individual, altfel decât în raport cu întreaga dezvoltare a omenirii. Astăzi omul se îndreaptă spre o perioadă în care este necesar să dezvolte în sine ceea ce nu poate fi împlinit de la sine. Copilul vine pe lume ca imitator; şi în vechea viaţă socială orientală venea deja pe lume ca imitator. Dar ceea ce era la el principiul imitării a rămas activ în epoca autorităţii, în epoca judecării, în domeniul problemelor sociale, ba chiar şi în cel al vieţii religioase. Principiul autorităţii s-a impus în vechiul Orient numai raportat la ceea ce era lumea imediat înconjurătoare. Marile probleme ale vieţii au rămas în forma trăirii copilăreşti.

Aceste mari probleme ale vieţii au intrat apoi în epoca evului mediu. Domnea principiul autorităţii. Acum se impune, mai întâi, ieşirea din principiul autorităţii, se impune principiul

propriei judecăti. Ceea ce se petrecea în vechiul Orient legat de problemele vieţii religioase, artistice, în general ale vieţii umane, trecând de elementar-naturalul nemijlocit, putea fi căutat în copilul care aducea toate acestea, prin legăturile de sânge, din lumile spirituale în lumea fizică. Când guverna principiul autorităţii, nu trebuia decât să construieşti pe ceva care se dezvolta cu o anumită necesitate din corpul eteric încă inconştient. Când apare principiul judecătii libere, în faţa pedagogiei şi didacticii se ridică o nouă mare răspundere. Acum trebuie privit la copilul în devenire, pentru a înţelege ce se va înălţa de aici. Când copilul împlineşte cincisprezece ani, în el se naşte corpul astral, ceea ce poartă trăirile lumii spirituale în lume, de data aceasta nu inconştient, ci într-un mod din ce în ce mai conştient.

Se apropie momentul în care, pentru orice sistem de educaţie şi de instrucţie, va trebui să se urmărească ce răsare din copil atunci când se află în cel de-al paisprezecelea, al cincisprezecelea an de viaţă. Acest lucru n-a avut mare importanţă în timpurile vechi, pentru că el se leagă de ceea ce trăieşte liber în om, nu de ceea ce aduce omul cu sine prin naştere, de ceea ce nu poate primi prin autoritate, de ceea ce trebuie într-adevăr să scoată din sine însusi. Pentru ca el să poată face acest lucru într-un mod corect trebuie să existe grija de a educa şi instrui corect copilul până în cel de-al paisprezecelea, al cincisprezecelea an de viaţă, pentru ca el să poată dezvolta atunci, în mod corect, corpul astral. În această perioadă mai nouă, educaţia şi instrucţia capătă o semnificaţie cu totul nouă, iar instrucţia n-ar mai trebui făcută fără a înţelege legăturile omului cu lumea spirituală. Aceasta este lupta care înalţă.

Motive instinctive subterane au determinat întrucâtva impunerea a ceea ce, mai târziu, în filosofia idealistă din Europa Centrală şi-a făcut loc spre suprafaţa conştienţei umane, sentimentul Eului, care, de fapt, la Fichte, Schelling şi Hegel avea de-a face numai cu cele trăite de om între naştere şi moarte şi nu cu ceea ce este suprafizic-uman. Spuneam ieri că omul din centrul Europei era izolat prin lumea turcească, prin fenomenul Petru cel Mare, de ce era oriental, dar continua să trăiască, sub formă de moştenire, ceea ce mai apărea în faţa sa ca o revelaţie, care nu fusese înţeleasă, de fapt, decât în vechiul Orient cu ajutorul vechii clarviziuni, ale cărei ecouri se mai aud astăzi în lumea rusă cu sensibilitate asiatică, în lumea rusă încă neeuropenizată. Revelaţia mai trăieşte, în prezent, chiar dacă în decadenţă accentuată, tot în Asia. Aici încă mai supravieţuieşte simţul pentru revelaţie. Elementul intelectualist, elementul pur dialectic este de provenienţă vestică, dezvoltat astăzi doar pentru viaţa economică. Între aceste două elemente, intelectualismul vestic limitat încă în întregime la economic-pământesc, raţionalitatea umană dispusă să se ocupe numai de experienţa exterioară, şi revelaţia orientală, s-a aflat întotdeauna strangulat elementul central-european. Norii se adunau din ce în ce mai ameninţători, în timp ce, de fapt, exista doar un fel de echilibrare ritmică între revelaţie şi raţionalitate. Înţelegerea raţională a lumii senzoriale exterioare şi revelaţia suprasenzorială, pe care marii scolastici ai evului mediu au încercat să le separe, s-au împletit tot mai mult când au apărut vremurile noi. Aceasta se întâmplă în special în prima jumătate a secolului al XIX-lea, când apare filosofia idealistă din centrul Europei; vedem apoi cum spiritul vestic se răspândeşte în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cum, într-o oarecare măsură, toată Europa, până şi Rusia, se anglicizează, şi cum apare semnul exterior al unui profund proces intern de schimbare pe care, în prezent, omenirea încă nu vrea să-l înţeleagă şi al cărui semn exterior îl constituie starea de fărâmiţare, de prăbuşire a ceea ce este central-european. Tot ce este încleştat între vest şi est zace la pământ, este sfărâmat, nimeni nu ştie de ce să se apuce, se trăieşte în convulsii, se vorbeşte despre tot felul de lucruri cu care se vrea să se meargă mai departe, dar, de fapt, se spun doar banalităţi. Se manifestă o uriaşă neputinţă de a administra cu vechile relaţii. Ce se întâmplă, de fapt? Fie că, prin creşterea înspăimântătoare a impozitelor, se stoarce ce se mai poate din structurile vechi, fie că se completează ceea ce lipseşte prin imprimarea de bancnote fără valoare, scoţându-se pe piaţă într-o săptămână miliarde de bancnote. Şi chiar dacă este vorba doar de un simbol, unora dintre oameni le stă pe suflet această cramponare decadentă de revelaţie în est, nulitatea centrului şi starea de raţionalitate care mai rezidă doar

în economic. Despre marea luptă dintre Japonia şi America ei vorbesc ca de o perspectivă - ca şi când la mijloc n-ar fi nimic. Fireşte, oamenii îşi imaginează aceasta doar în mod fizic. Dar este vorba de ceva mult mai profund. Şi dacă ceea ce este real ca element decadent în est, care încă nu a apărut în vest, se întâlneşte cu ignorarea centrului, atunci sentimentul Eului, care şi-a găsit expresia tocmai în centru, în acel haos apărut prin strivirea între est şi vest, se prăbuşeşte. Gândirea legată de Eu a dispărut o dată cu filosofia idealistă din centrul Europei. Nu mai există de la mijlocul secolului al XIX-lea. Chiar şi ceea ce s-a vrut să fie creat din convulsii ca formaţiune statală este astăzi la pământ. Se ridică formaţiuni statale cum este Cehoslovacia, care, cu siguranţă, în timp, nu poate nici trăi şi nici muri. Aceste formaţiuni imposibile se pot ridica datorită faptului că pacea este încheiată de oamenii vestului, care n-au nici o idee despre condiţiile de viaţă din centru. Auzi la Zürich pe câte unul care vine de la Paris şi care le vorbeşte oamenilor, într-o formă foarte spirituală, despre unitatea elementului slovac cu cel ceh. Rămâi uluit aflând ce spune un asemenea profesor despre viitorul Cehoslovaciei, deşi el nu ştie care sunt condiţiile de viaţă din est, nu ştie că acolo estul şi vestul se ciocnesc. Oamenii încă îşi mai acoperă ochii ca să nu vadă cum se anunţă semnele viitorului. Ei nu vor să creadă că în Europa Centrală - ce-i drept, împinsă în momentul de faţă mult spre est - apar situaţii în care restul de oameni care erau purtătorii războiului, astăzi ofiţeri, care nu mai au o justificare în actualele condiţii, pun femei nevinovate să danseze goale în faţa lor şi apoi le înfig baioneta în burtă, răsucind-o. Sunt scene comandate de oameni care, printre altele, au luptat vitejeste în război.

În faţa acestor lucruri omenirea orbită din vest, care încheie pace în împrejurări pe care nu le înţelege, îşi acoperă ochii. Ea nu vede că, de fapt, toate acestea anunţă schimbări importante. Iar oamenii, în mare parte, continuă să trăiască de parcă în lume nu s-ar întâmpla nimic. În felul acesta, ceva este împins, s-ar putea spune, în cea mai desăvîrşită strâmtoare a conştienţei. Ceea ce a provocat odinioară asemenea înălţimi idealiste, asemenea idei care se găsesc la Goethe, Fichte, la Schelling, la Hegel nu se mai întâlnesc în realitate în viaţa oficială. Şi dacă se încearcă ca toate acestea să fie puse în valoare, ca aici la Goetheanum, atunci ele sunt denigrate, apar mizerabili calomniatori care pretind că le înţeleg şi că trebuie să le condamne. Ceea ce acum un secol mai era viaţă spirituală luminoasă este considerat fără nici o valoare. Iar deasupra se îngrămădesc norii din est şi din vest.

Ne întrebăm ce reprezintă tot ce trebuie să-şi găsească expresia în deceniile următoare în modul cel mai îngrozitor? Pe de o parte este chemarea de a fi bine fixat pe solul care va da naştere noii vieţi spirituale, iar pe de altă parte este tresărirea emoţională provocată de ceea ce discutăm noi de mai multă vreme, apropierea lui Hristos în forma în care va trebui el văzut începând din secolul al XX-lea. Căci înainte de a se fi ajuns la acest mijloc de secol Hristos va trebui să fie văzut. Mai întâi însă tot ce este rămăşiţă a vechiului va fi împins în nulitate, norii trebuie să se adune. Omul trebuie să-şi descopere deplina sa libertate. Noua contemplare trebuie să se nască din nimic; omul îşi va extrage din nimic întreaga sa forţă. Ştiinţa spiritului nu vrea decât să-l pregătească pentru aceasta. Iată ceva despre care nu se poate spune că ar vrea acest lucru, ci că *trebuie* să vrea acest lucru.

CONFERINŢA a VII-a

Dornach, 31 octombrie 1920

Ieri am încercat să vă spun câte ceva despre relaţiile europene, cum ar trebui ele să se formeze în perioada următoare, şi aţi văzut cum dezvoltarea europeană, în general dezvoltarea civilizaţiei moderne, trebuie să fie legată de dispariţia a ceea ce, în prezent, în anumite domenii, oamenii consideră a fi ceva comod, preţios pentru ei. Aţi înţeles că, pentru cei care ar prefera să trăiască dezvoltarea din perioada următoare într-un somn comod, în somnul sufletului, nu va exista deloc o trezire confortabilă. Eu nu vreau să spun - şi am sugerat-o şi ieri - că trebuie să se îndeplinească până în ultimul amănunt profeţiile celor care

văd esenţa dezvoltării viitoare numai în lucruri exterioare, cum ar fi discrepanţa dintre Japonia şi America. Dar trebuie să considerăm ca fiind iminentă marea luptă spirituală dintre est şi vest, în care va fi înghesuit ceea ce am cunoscut drept cultura propriu-zisă a centrului european. Tocmai din ce s-a manifestat în ultima vreme ca o concepţie modernă despre lume, bazată pe ştiinţele naturii - trebuie s-o spunem, oricât de ciudat sună -, va trebui să apară cea mai intensă aspiraţie spre ceea ce am numit trăirea lui Hristos, care este aproape. Din dezbaterile de ieri am putut afla cât de puţin din această trăire a lui Hristos mai există, de fapt, în prezent. De la Misteriul de pe Golgota, ceea ce se poate numi trăirea lui Hristos a decăzut complet prin dezvoltarea omenirii, şi aceasta în special în ultimele secole. Am văzut, de asemenea, cum, din cauza cramponării de vechea interdicţie privind citirea evangheliilor, care, teoretic, mai este menţinută de Biserica catolică, în ciuda cererii oamenilor de a putea avea acces la ele, de a putea citi Evanghelia, nu se poate dezvolta o trăire a lui Hristos. Am arătat, de asemenea, cum structura sufletească deosebită care se instalează în civilizaţia modernă va duce, la rândul ei, la trăirea lui Hristos, tot aşa cum a condus la o asemenea trăire ceea ce mai rămăsese din resturile vechii clarviziuni instinctive a omenirii din timpul Misteriului de pe Golgota. Dar trebuie să ne fie clar că, dacă evenimente esenţiale, decisive din dezvoltarea omenirii apar într-un alt mod decât se aşteaptă în cercurile filistinilor şi pedanţilor, ceea ce trebuie numit trăirea lui Hristos în prima jumătate a secolului al XX-lea va veni într-un alt mod. Iar acest eveniment va avea în raport cu concepţia despre lume construită pe ştiinţele moderne ale naturii o relaţie ce poate fi schiţată absolut clar.

Gândiţi-vă că de la mijlocul secolului al XV-lea structura sufletească a omului - aşa cum am descris-o deseori, chiar şi zilele acestea - este cu totul alta decât înainte. Istoria exterioară nu ia aceasta în considerare, pentru că ea se menţine mereu 1a suprafaţă. Dar în special în perioada cuprinsă între mijlocul secolului al XIX-lea şi până în zilele noastre structura sufletească a întregii omeniri a fost supusă unei modificări esenţiale. Şi acest lucru este mult prea puţin avut în vedere, pentru că, aşa cum s-au obişnuit, oamenii se cramponează de acele luciuri care le-au fost inoculate odată. O breşă în această rutinară cramponare de ceea ce a fost inoculat se poate observa dacă urmărim astăzi cu sufletul treaz concepţia ce se naşte la generaţia mai tânără şi dacă o comparăm cu concepţia din tinereţe a oamenilor mai în vârstă. Discrepanţa dintre vârstnici şi tinerii de astăzi a fost zugrăvită în special de poeţi şi, dacă oamenii nu s-ar închista prea mult în reprezentările lor obişnuite, aşa încât să nu accepte nimic ce contravine obişnuinţelor lor de gândire, am putea observa ce abis uriaş există, de fapt, între vârstnicii de astăzi şi tinerii de astăzi.

Pe de altă parte, în dezvoltarea omenirii există un uriaş element reacţionar-conservator, şi asupra lui am atras chiar ieri atenţia. Este credinţa în autoritatea ştiinţei curente. Acest lucru este legat de faptul că ştiinţa a cucerit cu paşi uriaşi conştienţa generală. Tocmai acest lucru este subestimat astăzi. Ar fi de ajuns să urmărim cu ce rapiditate au cuprins reprezentările ştiinţei care s-a format în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea toate sufletele, ajungând până la cele mai neinstruite clase de oameni. Este devărat, unii oameni se mai află într-o stare de pioşenie şi nu vor să ştie nimic despre ce pătrunde în omenire cu ajutorul reprezentării moderne din ştiinţele naturii. În această atitudine este înrădăcinat un uriaş neadevăr, un a-nu-vrea-să-vezi ceea ce se răspândeşte, şi care nu poate fi definit altfel decât ca fiind materialismul omenirii moderne provocat de ştiinţele naturii. Răspândirea acestui materialism popular-ştiinţific nu va cunoaşte în perioada următoare nici o oprelişte, aşa cum cred unii iluzionişti ştiinţifici, ci, dimpotrivă, se va amplifica cu o viteză nebună. Starea de spirit materialistă se va intensifica tot mai mult din cauza haosului civilizaţiei moderne. Din această stare de spirit materialistă, dacă lucrurile sunt suficient pregătite, dacă ştiinţa spiritului îşi face loc, dacă, aşadar, poate exista impulsul unei dezvoltări corespunzătoare chiar şi a copiilor din şcoli, atunci din acest haos pot apărea unele suflete care vor percepe deosebit de intens ceea ce eu aş vrea să caracterizez acum, deşi am făcut accst lucru în cele mai diferite moduri cu alte prilejuri.

Dacă cineva care cunoaşte cât de cât concepţia naturalist-ştiintifică modernă despre lume o urmăreşte cu ochii sufletului, i se va părea deosebit de caracteristic faptul că ea nu este în stare să înţeleagă omul. De fapt, din această concepţie naturalist-ştiinţifică modernă despre lume omul ca atare este exclus. Am avut ocazia, ţinând cursul nostru de nivel superior, să vedem, în cele mai diverse domenii ale diferitelor discipline ştiinţifice, cum acestea nu au nimic de spus despre esenţa propriu-zisă a omului. Nu e nevoie să extragem decât câteva caracteristici din aceste ştiinte. De pildă, doctrina evoluţionistă uzuală a lui Darwin sau Weismann sau oricare alta, indiferent de culoarea ei, prezintă evoluţia fiinţelor de la cea mai puţin evoluată la cea mai desăvârşită şi fundamentează părerea că şi omul a apărut din acest curent de dezvoltare. De fapt, ea nu contemplă în om decât ce este animalic în el şi atât cât să poată spune: Un mădular oarecare, o anume formaţiune a omului apare din cutare mădular, din cutare formaţiune a animalicului. În ce măsură animalicul se prezintă modificat la om, în ce măsură este ei diferit la om faţă de animal, toate acestea nu sunt luate în considerare. Într-o oarecare măsură, omul este eliminat din această ştiinţă. Ea a dezvoltat metode scrupuloase, a întemeiat o disciplină care este necesară dacă vrei să vorbeşti în prezent despre problemele concepţiei despre lume. Dar nu a fost în stare să ridice înţelegerea la ceea ce l-ar putea face inteligibil pe om. Omul este eliminat din ceea ce este astăzi înţelegere stiinţifică, aşa încât îşi apare lui însuşi tot mai mult ca o enigmă. Este un lucru pe care astăzi puţini îl percep; iar cei care îl percep pot să se clarifice teoretic în această privinţă, dar încă nu există un sentiment unitar corespunzător. Din şcolile primare conduse corect vor apărea copii care vor avea sentimentul: Da, avem o ştiinţă care s-a născut din intelectualitatea modernă; dar cu cât mergem mai departe cu această ştiinţă, cu cât învăţăm mai mult de la natură, cu atât mai puţin înţelegem ceva despre noi înşine, despre om.

Intelectul, care a fost şi mai este şi astăzi cea mai importantă forţă sufletească în dezvoltare în ultimele secole, goleşle cu totul omul în privinţa sentimentului de sine, a conştienţei de sine. În acelaşi timp, se manifestă cerinţa ca omul să se aşeze complet pe terenul propriei sale naturi. Aceasta se manifestă, aş putea spune, ca o cerinţă socială esenţială. Pe lângă faptul că ştiinţa din epoca modernă nu poate spune nimic despre om, vedem pretutindeni cerinţe care nu vin prin ştiinţă, ci răsar din profunzimea instinctelor umane, întâlnim, deci, cerinţa: Omul ar trebui să se poată ridica la o existenţă demnă de calitatea de om, omul ar trebui să simtă ce este fiinţa sa. Vedem apărând tot mai multe cerinţe practice şi, pe de altă parte, vedem din ce în ce mai mult neputinţa ştiinţei de a spune omului ceva despre propria sa fiinţă. O asemenea discrepanţă în trăirea umană ar fi fost absolut imposibilă în timpurile mai vechi ale dezvoltării concepţiei despre lume.

Dacă ne reprezentăm încă o dată vechea concepţie orientală despre lume, putem spune: Pe atunci omul ştia că vine din înălţimi spirituale; înainte de a intra în existenţa fizică prin concepţie, respectiv naştere, el trăieşte într-o lume spirituală. El aduce cu sine dintr-o lume spirituală ceea ce mai există în el, ceea ce se manifestă în copilărie ca înclinaţie, ca aspiraţie, ceea ce-i rămâne apoi de-a lungul întregii vieţi pe Pământ. Fiecare oriental din vremurile mai vechi ştia că ce se elaborează din sufletul său în copilărie, în tinereţe, este o zestre din lumile spirituale în care a trăit înainte de a intra în existenţa fizică. Înţelegerea teoretică a faptului că înainte de viaţa pământeană a fost trăită o asemenea viaţă spirituală nu are mare valoare. Valoare are sentimentul viu al acestei trăiri, sentimentul că ceea ce se petrece din copilărie în dezvoltarea sufletească vine din lumea spirituală. Astăzi însă un asemenea sentiment a cedat, în cazul individului, în viaţa socială, în faţa altui sentiment. Aici apare ceva important, pe care trebuie să-l observăm. Asupra omului, pe jumătate inconştient, apasă din ce în ce mai mult povara sentimentului că însuşirile sale sunt moştenite. Cel care urmăreşte astăzi imparţial simţămintele oamenilor vede că omul simte că ceea ce este el este prin părinţi, prin străbunii săi şi aşa mai departe. El nu simte, ca omul din vechime, că ceea ce se manifestă în el vine din copilărie, din acele profunzimi în care s-a înrădăcinat ce a primit din trăirile sale spirituale dinainte de viaţa pământeană, ci simte în sine însuşirile moştenite de la părinţi, bunici şi aşa mai departe. Şi astăzi încă ne mai întrebăm de unde are copilul anumite însuşiri?

Şi puţini sunt cei care îşi dau seama că ele îşi au originea într-o trăire sau alta din lumea spirituală; se cercetează dacă vin de la bunica, de la bunicul etc. Cu cât nu se manifestă în individ ca o părere teoretică, ci ca un simţământ de dependenţă faţă de însuşirile moştenite prin viaţa pământeană, cu atât mai apăsător devine cu timpul acest sentiment; el se intensifică cu o viteză nebună. În deceniul următor el va creşte până la insuportabil, căci acest sentiment este legat de un altul, de sentimentul lipsei de valoare a existentei umane. Din ce în ce mai mult omul va simţi lipsa de valoare a existenţei sale, dacă nu va înţelege această fiinţare altfel decât ca o comprimare a însuşirilor moştenite, fizic implantate în sângele său, în organele sale. Astăzi, ceea ce se întâmplă aici nu este, ce-i drept, până la un anumit punct, decât pură teorie. Poeţii au prezentat-o şi ca trăire. Dar se va manifesta ca sentiment, se va manifesta ca percepţie, şi apoi va fi o particularitate stânjenitoare a simţirii omenirii civilizate. Această trăire de sine în însuşirile moştenite se va aşeza pe suflet ca o povară. Astfel, ceea ce ştiinţele naturii nu pot da omului, înţelegerea umană, se va manifesta în lipsa sa, omul nemaisimţindu-se copil al lumii spirituale, ci doar copil al însuşirilor moştenite în existenţa pământeană, fizică.

Aceasta se manifestă însă, în modul cel mai vehement, în viaţa socială. Gândiţi-vă la uriaşul torent de stupizenie apărut în politica mondială din ultimii ani! El s-a dezvoltat în ultimele secole şi a ajuns în punctul culminant în zilele noastre. Marea criză din cel de-al doilea deceniu al secolului al XX-lea s-a instalat atunci când indivizi care nu ştiau nimic despre situaţia omenirii, care aveau în mână conducerea diferitelor naţiuni sau, cel puţin, se aflau în locuri de unde păreau să conducă omenirea, când toţi aceştia vorbeau, de fapt, de o divizare a omenirii în funcţie de voinţa diferitelor naţiuni. În aceste vremuri noi s-a trezit în cel mai rău sens al cuvântului şovinismul naţional. Iar şovinismul naţional răzbate azi în toată lumea civilizată. Aceasta este replica socială a acelei concepţii ultrareacţionare despre lume care vrea să reducă totul la însuşirile moştenite. Atunci când nu mai aspiri să cercetezi fiinţa ca om şi să modelezi structura socială în vederea dezvoltării ei ca om, ci doar să realizezi structura socială care să corespundă celui care este ceh, slovac, maghiar, francez, englez, polonez şi aşa mai departe, uiţi ce este spiritualitatea. În acest caz, orice spiritualitate este exclusă, se doreşte doar ca lumea să fie orânduită în funcţie de însuşirile moştenite; se ajunge din ce în ce mai mult în situaţia de a nu avea în concepţiile proprii nici cel mai mic conţinut, pentru că acest secol al XX-lea trebuia să facă proba că se poate ca un om să fie privit de o mare mulţime drept conducător al lumii, dar, în cuvântările sale, să nu exprime nici un concept, ca *Woodrow Wilson* (Nota 53), care spunea doar cuvinte goale de conţinut. Din această cauză, omenirea a simţit nevoia să se sprijine pe ceva complet lipsit de spirit, pe rudenia de sânge, pe însuşirile naţiunilor înrudite prin sânge, din care n-a apărut nimic altceva în afară de încheierea unor păci în urma căreia oamenii au trasat hărţi privind structurarea lumii civilizate moderne fără a avea habar de condiţiile de viaţă ale acestei lumi. Nimic nu denotă mai evident materialismul noii epoci, această negare a tot ce e spiritual, decât apariţia principiului naţional.

Acesta este, se întelege, un adevăr, care, în prezent, le este dezagreabil multor oameni. Şi aceasta face, la rândul său, ca în suflete să se depună multă minciună. Căci minţim dacă nu recunoaştem cinstit că, atunci când se doreşte fondarea unei ordini mondiale numai pe baza rudeniei de sânge, se neagă spiritul; minţim când spunem că aspirăm spre o concepţie spirituală asupra lumii.

Să analizăm acum mersul evoluţiei actuale a omenirii. Ceea ce izvorăşte din instinctele haotice ale omenirii neagă spiritul. V-am oferit ieri o probă. Pentru a vă proteja nervii delicaţi, nu vreau să amplific lucrurile, deşi aş putea face acest lucru. Vedem cum omul şi-a pierdut înţelegerea pentru fiinţa umană. Să analizăm din punctul de vedere al ştiinţei spiritului imaginea opusă a ceea ce a trebuit să descriu aici ca un sentiment care înalţă.

Ştiţi că ştiinţa spiritului ne spune că planeta noastră, Pământul, pe care omul trebuie să trăiască, este reîncarnarea a trei încorporări anterioare de lumi şi că trebuie să studiem trei corpuri cereşti viitoare ca să înţelegem că Pământul este starea intermediară.

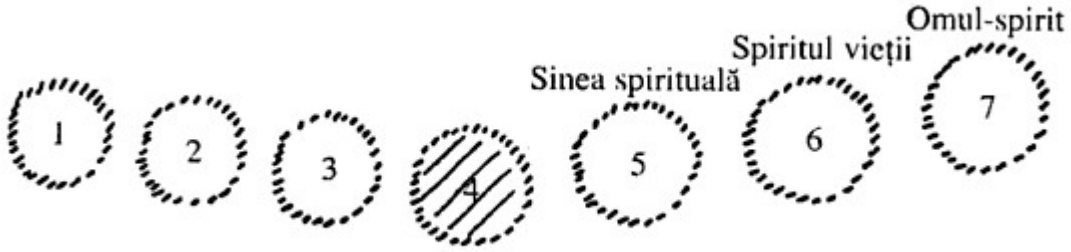

Din cele prezentate de mine în ***Ştiinţa ocutlă în linii mari*** ştim că, în esenţă, ceea ce omul poartă astăzi cu sine ca trup fizic este o moştenire a primei, a celei de a doua, a celei de a treia şi a celei de a patra stări, că ceea ce poartă omul cu sine drept corp etcric este un rezultat al celei de-a doua, celei de-a treia şi celei de-a patra stări; ceea ce noi denumim corpul său astral este rezultatul celei de a treia şi a patra stări, iar Eul său apare în dezvoltarea noastră pământeană. Când Pământul va intra în stările sale următoare vor mai apărea ceea ce astăzi este doar sugerat ca germene în om, sinea spirituală, spiritul vieţii şi omul-spirit propriu-zis. Acest lucru trebuie desăvârşit în om tot aşa cum în el s-a desăvârşit corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi cum este în prezent, în curs de elaborare, Eul. Dacă vă gândiţi, ştiţi ce poate să vă aducă această evoluţie cosmic-pământeană: pe parcursul evoluţiei Pământului pot fi dezvoltaţi doar germenii sinei spirituale, ai spiritului vieţii şi ai omului-spirit, căci se impune aşteptată transformarea Pământului în cele trei stări ulterioare ale sale, dacă trebuie să se întâmple aceste lucruri. Din descrierea pe care am făcut-o în lucrarea mea ***Ştiinţa ocultă*** veţi înţelege că, în esenţă, sinea spirituală înseamnă trecerea corpului astral într-un stadiu superior, că spiritul vieţii înseamnă trecerea corpului eteric într-un stadiu superior şi omul-spirit înseamnă trecerea corpului fizic într-un stadiu superior. Dar această trecere a corpului fizic într-un stadiu superior va avea loc abia în cea de-a şaptea stare - ceea ce este valabil şi pentru atingerea celorlalte corpuri transformate, evident, în etapele anterioare corespunzătoare. Dar astăzi omul poate recunoaşte că acest lucru trebuie să se petreacă. Da, omul poate astăzi să înţeleagă mai multe, atunci când, depăşind imparţial limitarea din ştiinţele naturii, îşi îndreaptă privirea sufletească asupra propriei sale fiinţe. El trebuie să-şi spună: Desigur, nu pot dobândi sinea spirituală în corpul meu astral în timpul existenţei pământene, nu pot dobândi spiritul vieţii în timpul existenţei pământene în corpul meu eteric, nu pot dobândi omul-spirit în corpul meu fizic, dar sufleteşte trebuie să le prefigurez. Dezvoltându-mi acum sufletul conştienţei, mă pregătesc să primese în acest suflet sinea mea spirituală în următoarea stare, cea de-a şasea. E drept că nu pot să introduc în întreg corpul meu astral sinea spirituală, dar trebuie să-l aduc în sufletul conştienţei mele. Trebuie să învăţ să trăiesc ca om în interiorul meu, aşa cum voi trăi cândva, când Pământul va trece printr-o anume evoluţie cosmică în următoarea sa stare de dezvoltare. Eu trebuie să preiau în mine, cel puţin în interiorul meu, în timpul existenţei pământene aceste stări viitoare. Trebuie să-mi pregătesc interiorul în germene, aşa încât şi exteriorul meu să se poată modela în viitor în maniera în care trebuie să-l înţeleg astăzi.

Clarificaţi-vă la nivel de simţire cum stau, propriu-zis, lucrurile. Încă de pe acum omul evoluează, integrându-se în sinea spirituală, aşa cum am mai arătat, integrându-se în stările conştienţei, care sunt de aşa natură încât nu se pot dezvolta complet în timpul vieţii pământene. Aceste stări ale constienţei vor, de fapt, să-l transforme şi în ceea ce priveşte învelişurile sale exterioare, în ceea ce priveşte corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic; dar el, ca pământean, nu poate realiza acest lucru. Omul trebuie să treacă prin aceasta în aşa fel, încât să simtă, prin lumea sa lăuntrică, cum se pregăteşte pentru acele stări pe care încă nu le

poate dezvolta acum. Aceasta trebuie să fie dezvoltarea normală a viitorului şi omul trebuie să-şi spună: Eu văd fiinţa umană ca pe ceva care, prin esenţa sa interioară, se ridică peste ceea ce pot deveni eu ca fiinţă umană. Ca pământean, trebuie să mă simt ca un pitic faţă de ceea ce este omul propriu-zis. Iar din nemulţumitul care în cel mai apropiat timp va avea copii educaţi corect se va dezvolta tocmai acest sentiment. Copiii vor percepe că nici o instruire intelectualistă nu-i poate conduce la dezlegarea enigmei omului. Omul rămâne în afara a ceea ce se poate şti în mod intelectualist din modelarea socială. Tot ce se poate dezvolta prin formulele stupide ale lui Wilson şi ce trece prin lume ca şovinism va deveni o sumă de pure imposibilităţi. Prin toate acestea civilizaţia modernă se îndreaptă doar spre pure imposibilităţi. Dacă, în cadrul civilizaţiei moderne, veţi întemeia mai multe imperii naţionale, veţi furniza şi mai mulţi germeni ai distrugerii. Omul va spune: Da, dar esenţa omului, care se aprinde înlăuntrul meu, este superioară faţă de ce pot eu realiza exterior. Trebuie să aduc cu totul altceva în lume. Eu trebuie să introduc în structura socială ceva ce este recunoscut din înălţimi spirituale. Nu mă pot lăsa în seama a ceea ce pot învăţa din ştiinţele naturii pentru ştiinţa socială şi altele de acest fel. Dar omul trebuie să simtă sciziunea internă dintre această existenţă pitică de pe Pământ şi ceea ce se aprinde în el ca fiinţă cosmică, aşa cum se va percepe el. Din tot ce poate da omului instrucţia modernă, atât de proslăvită şi de venerată astăzi, va reieşi că, pe de o parte, el se simte pământean şi, pe de altă parte, că omul este mai mult decât o fiinţă pământeană. În realitate, el nu este o fiinţă pământeană, ci este o fiinţă cosmică, o fiinţă care aparţine întregului Univers. Pe de o parte, este legat de Pământ, pe de altă parte, se simte o fiinţă cosmică. Iar acest sentiment se va sedimenta în el. De îndată ce acest lucru nu mai este teorie, ci este simţit de către unii oameni care, datorită karmei lor, se desprind de ceea ce este astăzi un sentiment comun, de îndată ce omenirea se va simţi scârbită şi va ajunge la o răsturnare a sentimentului calităţilor moştenite, a sentimentului şovinismului, se va instala un fel de reverie. Omul se va simţi fiinţă cosmică. Va cere, să spunem aşa cu braţele întinse - desigur, înţeleg acest lucru în mod simbolic - dezlegarea enigmei fiinţei sale cosmice. El se va întreba: Cine îmi dezleagă enigma fiinţei mele ca fiinţă cosmică? Tot ce pot eu să cercetez pe Pământ, ce poate să-mi dea mie Pământul, tot ce pot lua din ştiinţa modernă, care este atât de preţuită astăzi, mă dezvăluie doar ca fiinţă pământeană, face ca tocmai fiinţa propriu-zisă a omului să apară ca o enigmă nedezlegată. Ştiu că eu sunt o fiinţă cosmică, o fiinţă suprapământeană; cine îmi dezleagă enigma fiinţei mele suprapământene?

Aceasta va fi ca o întrebare fundamentală care se va ridica din suflete. Acest sentiment va fi mai important decât toate celelalte lucruri care pot apărea în următoarele decenii, încă înainte ca secolul să se apropie de mijlocul său. Iar din această aşteptare, din cerinţa ca cineva să dezlege această enigmă a omului care este totuşi o fiinţă cosmică, din această acordare cu Cosmosul va apărea certitudinea: din Cosmos trebuie să se dezvăluie ceea ce nu poate veni de pe Pământ. De aici va apărea această stare de spirit căreia îi vine în întâmpinare Cosmosul. Aşa cum în timpul Misteriului de pe Golgota a apărut Hristosul fizic, aşa va apărea omenirii Hristosul spiritual, singurul care poate da un răspuns, pentru că nu este undeva anume, pentru că trebuie caracterizat ca o fiinţă care s-a legat din extra-pământesc cu omenirea pământeană. Va trebui să se înţeleagă faptul că la întrebarea legată de omul cosmic se poate da un răspuns numai atunci când omului îi vine în ajutor ceea ce, ieşind din Cosmos, se leagă de existenţa pământeană. Aceasta va fi soluţia pentru cea mai importantă disonanţă care a apărut vreodată în existenţa pământeană: disonanţa dintre simţirea umană ca simţire a unei fiinţe pământene şi cunoaşterea sa ca fiinţă suprapământeană, cosmică. Împlinirea acestui imbold îl va pregăti pe om pentru a înţelege cum, din cele mai cenuşii profunzimi spirituale, i se va revela această esenţă, Hristos, care îi va vorbi acum în plan spiritual, aşa cum, în timpul Misteriului de pe Golgota, i-a vorbit în plan fizic. Hristos nu va veni în sens spiritual, dacă oamenii nu sunt pregătiţi pentru aceasta. Ei se pot pregăti numai în felul pe care l-am expus, adică percepând discrepanţa descrisă, apăsaţi teribil de dilema: În primul rând eu sunt o fiinţă pământeană. Dezvoltarea intelectuală din ultimele secole a adus cu sine tot ce mă face să apar ca un pământean. Dar eu nu sunt o fiinţă pământeană. Mă simt legat de

o fiinţă care nu este de pe acest Pământ, care poate spune întru adevăr: *Împărăţia mea nu este din lumea aceasta* (Nota 54). Căci omul va trebui să-şi spună: Împărăţia mea nu este de pe lumea aceasta. Din această cauză, el va trebui să fie legat de o fiinţă a cărei împărăţie nu este din lumea aceasta.

Tocmai din ştiinţele care se vor răspândi cu o grabă nebună spre conştienţa populară, trebuie să se dezvolte ceea ce duce omenirea spre noua apariţie a lui Hristos din prima jumătate a secolului al XX-lea. Aceasta nu se putea petrece, desigur, în structura sufletească în care se afla lumea civilizată înainte de anul 1914, când, de fapt, toate cele spuse despre idealuri, despre spiritualitate erau doar minciuni. Nevoia trebuie să-i releve omului aspiraţia spre spiritualitate. Iar Hristos nu va apărea decât celor care se depărtează de tot ce împroaşcă minciuna asupra vieţii pământene. Nu va fi rezolvată nici o problemă socială care nu este legată de această aspiraţie din sfera ştiinţei spiritului, datorită căreia omul poate apărea din nou în lumina adevărului ca o fiinţă suprapământeană. Soluţiile noastre sociale vor rezulta în măsura în care oamenii vor putea percepe în sufletul lor impulsul lui Hristos. Toate celelalte soluţii sociale nu vor duce decât la distrugere, la haos, căci ele urmăresc să descrie omul ca fiinţă pământeană. Dar omul se ridică, tocmai în epoca noastră, din acea structură sufletească datorită căreia el este în conştienţa sa o simplă fiinţă pământeană fizică. Din starea de armonie a sufletului omenesc şi din nevoie va lua naştere noua trăire a lui Hristos.

Cu atât mai mai mult va trebui acordată atenţie la tot ce împiedică apropierea acestei noi trăiri întru Hristos.

Am văzut şi aici, când a trebuit să dezvăluim concret unele atacuri asupra propriei noastre cauze, cum oamenii se raportează, de fapt, în aşa fel la ştiinţa spiritului care se ridică, încât o combat dintr-un neadevăr lăuntric.

În acest domeniu astăzi se trăieşte cu adevărat ceva ce trebuie avut în vedere în mod absolut nepărtinitor. S-ar putea spune că ştiinţa spiritului primeşte aproape în fiecare zi o lovitură de moarte. Ultima dintre aceste lovituri este cea pe care i-a dat-o un profesor de teologie, *Karl Goetz*, de comun acord cu un alt doctor în teologie, un oarecare *Heinzelmann* (Nota 55). Vreau să fac cu totul abstracţie de faptul că profesorul în teologie Karl Goetz a săvârşit o agresiune, după cum spune el, sau după cum reiese dintr-un articol de ziar, asupra aşa-numitei ştiinţe a spiritului; cu lucruri de felul acesta te obişnuieşti azi din ce în ce mai mult aici la Dornach. Dar tot ce a făcut Goetz poate fi privit şi dintr-un cu totul alt punct de vedere. Putem vedea cât de ignorantă este această erudiţie oficială care ţine în mâna sa formarea tineretului de astăzi. Se poate face abstracţie de faptul că există o agresiune împotriva ştiinţei spiritului, dar se pot avea în vedere şi alte aspecte, şi voi releva unele dintre ele - în orice caz numai potrivit raportului din ziar - care urmează să se manifeste tocmai în această agresiune. Aşadar, se face trimitere la metoda cunoaşterii a ştiinţei spiritului de către un bărbat a cărui profesiune este aceea de a vorbi despre hristologie şi care mănâncă o pâine de pe urma educării tineretului în spiritul hristologiei. Acest om, vorbind despre metoda cunoaşterii a ştiinţei antroposofice, spune că obţinerea imaginaţiunii, a intuiţiei se bazează pe faptul că prin exerciţii are loc în mod artificial o frânare şi o înlăturare a activităţii de reprezentare şi că energia nervoasă economisită astfel produce apoi acele imagini de reprezentare pe care antroposoful le numeşte imaginaţiune şi intuiţie.

Aşadar: activitate de reprezentare frânată şi înlăturată în mod artificial, şi energie nervoasă economisită astfel! Lăsând la o parte faptul că acest domn poate vorbi, desigur, despre energie nervoasă economisită numai ca o ipoteză absolut vagă, căci nici un om nu-şi poate imagina astăzi ceva obţinut pornind de la ştiinţă, prin energie nervoasă economisită, el vorbeşte de activitate de reprezentare frânată şi înlăturată în mod artificial. Oare bărbatul acesta s-a ocupat vreodată cu adevărat, în scrupulozitatea sa ştiinţifică - în acest caz trebuie să aleg corect cuvântul: „scrupulozitate ştiinţifică", pe care îl pun între ghilimele -, de ceea ce

este folosit, de pildă, aici ca metodă de cunoaştere pentru a ajunge la imaginaţiuni? Se poate vorbi aici de activitate de reprezentare frînată sau înlăturată artificial? Ei bine, bărbatul acesta şi-ar putea răspunde dacă s-ar ocupa de literatura antroposofică. Reprezentările pe care le consideră ca fiind reprezentările sale normale nu vor fi respinse. Dacă omul acesta s-ar fi interesat în ce măsură, atunci când a fost ţinut cursul nostru de învăţământ superior, au domnit reprezentări alambicate, n-ar mai fi putut vorbi de faptul că aici este reprimată activitatea de reprezentare. Mai reiese cu prisosinţă acea parte din viaţa de reprezentare nereprimată care, cel puţin în ceea ce priveşte unele ştiinţe de specialitate, poate să şi intuiască ce poate înţelege omul. Aşadar, nu se poate vorbi de o activitate de reprezentare reprimată. Şi dacă s-ar fi familiarizat în aşa-numita sa „scrupulozitate ştiintifică" cu ceea ce a fost descris drept cale spre lumile spirituale, ar fi văzut că aici nu se frânează nimic în mod artificial, aici se eliberează. Este clar că omul nu a înţeles nici un cuvânt din cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** Nu ştie nimic despre metodele cunoaşterii aparţinând ştiinţei spiritului în afară de ceea ce poate culege, potrivit structurii sale sufleteşti, din succesele meditaţiilor unor mătuşi bătrâne. În rest nu înţelege nimic. Şi aşa ceva trece astăzi drept „scrupulozitate ştiinţifică" în ceea ce este ştiinţa oficială.

În legătură cu ce spune el în continuare, că prin zăgăzuirea acestor reprezentări frânate - se poate închipui ceva numai dacă reprezentările sunt zăgăzuite precum apa - doar imaginaţiunile se înviorează, aşa încât arată ca percepţiile senzoriale, aş vrea să adun la un loc paginile în care am tot revenit în cărtile mele la afinnaţia că imaginaţiunile nu au nimic asemănător cu reprezentările senzoriale, cu percepţiile senzoriale. Acest lucru este dezbătut pe larg în cărţile mele. Ce domneşte, prin urmare, în această „scrupulozitate ştiinţifică?" Minciuna, care poate să rezulte din neputinţă, din incapacitate. Dar această minciună se extinde cu o viteză nebună în special în teologic, în filosofic, în ştiinţa istoriei, în domeniul juridic şi în alte ramuri de învăţământ asemănătoare. Asupra acestui fapt ar trebui să-şi îndrepte privirea umanitatea modernă. Căci în aceste fapte rezidă cauzele îndreptării spre haos şi nu în acele pălăvrăgeli ale lui Woodrow Wilson, în cuvinte goale de conţinut şi altele de felul acesta.

Urmează apoi un pasaj frumos; după cum am spus nu pot să discut totul decât pornind de la raportul din ziar, în care ni se spune că, deoarece se ridică involuntar, aceste imaginaţiuni înviorate prin elementul de reprezentare zăgăzuit sunt trăiri necorporale. Nici în acest caz, în „scrupulozitatea sa ştiinţifică" el nu s-a concentrat asupra faptului că nimic nu se înalţă involuntar, că reprezentarea voluntară cunoaşte o intensificare tocmai în cunoaşterea prin ştiinţa spiritului. Poate că omul acesta şi-a adunat cunoştintele din locuri în care trăiesc oameni infantili, unde se desfăşoară şedinţe spiritiste sau mediumnice. Atunci să se adreseze spiritismului infantil, activităţii mediumnice puerile, dar să-şi ia mâna de pe ceea ce nu înţelege nicicum şi nici nu vrea să înţeleagă.

Mai departe el spune: Prin sciziunea conştienţei se scoate la iveală ceea ce personifică apoi imaginaţiunea. Aceasta este o denaturare lipsită de scrupule, mincinoasă, a tot ce este prezentat în cărţile mele ca metodă de cunoaştere a ştiinţei spiritului! Omul îşi pregăteşte astfel terenul pentru ca, în cele din urmă, să poată spune că această ştiinţă a spiritului nu combate creştinismul, dar că, din punct de vedere cultural, nu are nici o valoare. Şi acum urmează ceva deosebit de „frumos": Această ştiinţă a spiritului este lipsită de valoare din punct de vedere cultural, căci telepatia nu va înlocui niciodată telegraful, citirea gândurilor nu va înlocui telefonul şi vindecarea magnetică nu va înlocui niciodată medicina!

Aşadar, în timp ce aici, în Goetheanum, s-a vorbit pe parcursul acestui curs de învăţământ superior despre medicină, excluzând într-adevăr orice diletantism, orice credinţă în puterile tămăduitoare magnetice, şi în timp ce s-a făcut trimitere la medicina absolut serioasă, un doctor teolog vorbeşte în imediata vecinătate, după terminarea cursului, despre faptul că toate strădaniile ştiinţei spiritului ar consta în dorinţa de a înlocui medicina cu puterile

tămăduitoare magnetice. Cu asemenea palavre cucereşte astăzi un doctor în teologie publicul actual! Şi obţine succese atunci când îi vine în ajutor un spiriduş, un spiriduş modern, şi în final adaugă că Hristos nu poate fi descoperit prin ştiinţa spiritului, ci numai prin evanghelii. Ar trebui însă să-l întrebăm pe acest spiriduş: Prin care dintre evanghelii? Ar trebui întrebat, de asemenea: Ce aţi făcut din evanghelii cu teologia voastră? Rezultatul este că, în cele din urmă, întreaga hristologie a dispărut din evoluţia modernă. Şi acum, când terciul e gata, auzim: Ceea ce vine de la ştiinţa spiritului nu este necesar pentru elementul creştin, pentru că aici trebuie să acţioneze simplitatea evangheliilor. Nu este, oare, aceasta cea mai autentică ipocrizie? Este o ipocrizie să cunoşti ce a furnizat critica modernă a evangheliilor şi apoi să spui: Salvarea pentru epocă şi eternitate trebuie să vină din evanghelii, fără contribuţia ştiinţei spiritului.

Dar ce rezultă de aici? Tăgăduirea lui Hristos. Iar cei mai îndârjiţi tăgăduitori ai lui Hristos sunt astăzi teologii. Cei care nu vor să se propage nici o idee despre Hristos sunt astăzi teologii. Şi înainte de a se înţelege că această nouă trăire a lui Hristos în secolul al XX-lea trebuie să se petreacă în aşa fel, încât teologii de toate confesiunile să-l respingă pe Hristos, el nu va veni. El li se va arăta din nou oamenilor atunci cînd cei care se numără „printre ai săi", învăţaţii şi fariseii moderni, îl vor fi tăgăduit.

Nu este uşor să pătrunzi în adâncul acestor lucruri, căci oamenii prezentului nu sunt înclinaţi să conteze pe o asemenea atitudine. Adversarii se află la posturile lor. Ei sporesc la maximum intensitatea luptei. Lupta noastră, ceea ce stă în putinţa noastră să facem, este slabă, slabă de-a binelea, iar concepţia noastră antroposofică este în multe privinţe somnolentă, somnolentă de-a binelea. Aceasta este marea durere care-l cuprinde pe cel ce pătrunde pe deplin lucrurile. Se simte din ce în ce mai intens cum ceea ce se crede că este spus în concordanţă cu cerinţele timpului, în scopul vindecării sociale a epocii, nu reprezintă, de fapt, nimic altceva decât un foileton vorbit. S-ar dori ca oamenii să-şi însuşească ceea ce rezultă din ştiinţa spiritului, dar ei lasă să treacă viaţa, privesc la cei care, prin minciună, dirijează totul şi, cu o anumită voluptate interioară, preiau adevărurile ştiiniei spiritului ca un foileton vorbit. De aceea trebuie să-şi facă apariţia seriozitatea profundă, sacră în preluarea esenţei ştiinţei spiritului, abandonarea practicii de a prelua ştiinta spiritului ca pe orice alt produs literar, ca pe ceva de care te amuzi, pentru că aduce cu sine dorul după o viaţă viitoare care urmează morţii. Astăzi există încă o uriaşă prăpastie între ceea ce este necesar pentru viziunea asupra ştiinţei spiritului şi ce este în realitate. Vedeţi, se poate face complet abstracţie de ceea ce reprezintă un asemenea atac asupra antroposofiei din partea lui Goetz sau a lui Heinzelmann, e suficient să-ţi dai seama de capacităţile lor, pentru a spune: Cum s-a făcut selecţia valorilor de s-a ajuns ca aceşti oameni să ocupe posturi de conducere? Însă înainte de a ne pune această întrebare în modul cel mai serios, înainte de a vedea unde este greşeala nu vom putea merge mai departe. Nici o declamaţie despre idealuri sociale sau de alt fel nu va folosi la nimic, dacă nu se va cunoaşte ceea ce se manifestă în mod absolut principial în prezentul nostru. Căci nenorocirea epocii actuale porneşte de la viaţa noastră spirituală denaturată, care a pătruns adânc în neadevăr şi care nici măcar nu conştientizează aceasta. Cât de flagrant contrastează cu adevărul modul în care sunt preluate cele spuse aici! Nu am intenţionat să realizăm un foileton vorbit, ci să punem la dispoziţia tuturor o forţă vitală şi treptat va trebui să înţelegem această forţă.

Aceasta este ceea ce voiam să vă spun azi, în sens pozitiv şi negativ, despre spiritul epocii noastre. Spiritul epocii noastre trebuie să fie spiritul aşteptării, trebuie să fie spiritul care-şi dezvoltă din aşteptare înţelegerea marii trăiri născute din nevoie în prima jumătate a secolului al XX-lea. Dar, dacă nu vom înţelege, în adevăr, tot ce ne stă în cale ca o piedică, nu vom putea întâmpina această trăire. Dacă îngenunchem, aşa cum o facem atât de des din comoditate, din voluptate interioară, în faţa traditionalului şi dacă nu vrem să conştientizăm că prin aceasta ne depărtăm de adevăr, nu ne putem pregăti pentru trăirea lui Hristos din

secolul al XX-lea. De această maturizare depinde totul; de faptul dacă depăşim vorbăria teologică despre Hristos, pentru a înainta cu adevărat spre înţelegerea lui.

NOTE

(1) „*În prelegerile... despre istorie...*". Sunt avute în vedere prelegerile pe care dr. Karl Heyer le-a ţinut în cadrul primului curs de învăţământ superior antroposofic la Goetheanum pe tema „Consideraţii antroposofice asupra ştiinţei istoriei şi rezultatele din istorie" la 14, 15 şi 16 octombrie 1920; tipărit în „Kultur und Erziehung" (vol. 3 din Anthr. Hochschulkurse), Stuttgart, 1921.

(2) „ .. *Wilhelm von Humboldt a lansat un mesaj clar...*". Vezi Wilhelm von Humboldt (1767-1835) „Über die Aufgabe des Geschichtsschreibers", în vol. IV din Opere, editat de Leitzmann, Berlin 1905, pp. 35-56. Cităm câteva pasaje semnificative:

> „Treaba unui istoriograf, ultima, dar cea mai simplă sarcină a sa, este prezentarea strădaniei unei idei de a obţine existenţă în realitate. Căci ea nu reuşeşte întotdeauna la prima încercare, nu rareori chiar degenerează, nefiind în stare să domine materia care acţionează potrivnic."
>
> „Adevărul a tot ce se petrece se bazează pe prezentarea acelei părţi invizibile amintite mai sus a fiecărui lucru, şi de aceea pe aceasta trebuie s-o adauge istoriograful. Din acest punct de vedere, el acţionează automat şi este chiar creator, dar nu reliefând ceea ce nu există, ci scoţând la iveală cu propriile forţe ceea ce el, aşa cum este în realitate, n-a putut percepe prin simpla receptivitate. El trebuie să prelucreze în sine într-o manieră diferită, dar la fel ca poetul, ceea ce exista în colecţii risipite şi să-l adune într-un tot."
>
> „Poate părea ciudat ca zonele istoriografului şi poetului să se întâlnească chiar şi numai într-un singur punct. Eficacitatea ambelor este însă incontestabil înrudită. Căci dacă primul nu poate ajunge la adevărul celor petrecute altfel decât completând şi împlelind ceea ce este incomplet şi îmbucătăţit în cercetarea nemijlocită, acesta, la fel ca poetul, nu poate să realizeze acest lucru decât cu ajutorul fanteziei. Dar, deoarece el le subordonează pe acestea experienţei şi fundamentării realităţii, de aici rezultă deosebirea care anulează orice pericol. Ea nu acţionează ca pură fantezie şi, de aceea, este mai corect să se numească capacitatea premoniţiei şi darul de a îmbina."
>
> „De aceea, istoriograful trebuie, şi el, să tindă spre necesar, să nu predea necesităţii, sub guvernarea formei, ca poetul, materia, ci să păstreze neclintit în spirit ideile, care sunt legile ei, pentru că, doar pătruns de ele, el le poate da de urmă în cercetarea pură a realului în adevărul său." `
> „Istoriograful deţine toate firele acţiunii pământene şi toate amprentele ideilor extrapământene; suma existenţei, mai apropiată sau mai îndepărtată, este obiectul prelucrării sale şi, de aceea, el trebuie să urmărească toate direcţiile spiritului. Speculaţia, experienţa şi ficţiunea nu sunt, însă, activităţi separate, oponente şi limitative ale spiritului, ci iradieri diferite ale acestora."
>
> „În afară de faptul că istoria, ca orice ocupaţie ştiinţifică, serveşte multor scopuri subordonate, prelucrarea ei nu este, mai puţin ca filosofia şi ficţiunea, o artă liberă, desăvârşită în sine."
>
> „Aşa cum filosofia aspiră la cauza primă a lucrurilor, arta la idealul de frumuseie, tot astfel istoria aspiră la imaginea destinului omului în adevăr fidel, în abundenţă vie şi claritate pură, receptate de o simţire orientată spre obiect în aşa fel încât părerile,

sentimentele şi pretenţiile personalităţii se pierd şi se dizolvă aici. Revelarea şi hrănirea acestei stări de spirit constituie scopul ultim al istoriografului, pe care îl atinge doar atunci când urmăreşte cu fidelitate scrupuloasă prezentarea simplă a celor petrecute."

(3) „*Ideile ca atare sunt abstracţiuni, aşa cum menţionam ieri aici*". Vezi cuvântul de despărţire al lui Rudolf Steiner la încheierea primului curs de învăţământ superior antroposofic la 16 octombrie 1920 în *Die Kunst der Rezitation und Deklamation*, ed. Auf1. Dornach, 1928, pp. 118 ş.a.

(4) „*Am amintit deseori…*". Vezi *Geschichtliche Symptomatologie*, Gesamtausgabe, Dornach, 1962.

(5) „*Goethe spune chiar...*". Comp. „Bedeutende Fördernis durch ein einziges geistreiches Wort", în *Goethes Naturwissenschaftl. Schriften,* editat de Rudolf Steiner, vol. 2 (= Dtsch. Nat. Lit., vol. 115), pp. 34 ş.a., unde se spune textual: „... nu mă voi potoli până nu voi găsi un punct pregnant din care se pot deduce multe sau, mai degrabă, care scoate din sine însuşi de bună voie multe şi mi le prezintă, pentru ca eu să trec apoi la treabă atent şi fidel în eforturi şi receptare. Dacă în experienţă se găseşte vreun fenomen pe care nu ştiu să-l deduc, îl las să zacă mai departe ca problemă, iar acest mod de a proceda l-am găsit toată viaţa ca foarte avantajos; căci chiar dacă n-am putut multă vreme să dezleg enigma originii şi înlănţuirii unui fenomen, ci a trebuit să-l las deoparte, totul s-a aflat dintr-odată după mulţi ani de zile lămurit în cel mai frumos context."

(6) *Alkuin* (de fapt, Alhwin sau Alchwin, adică prietenul Templului), pe la 735-804, rector al şcolii mănăstireşti din York; în 782 a urmat chemarea împăratului Carol cel Mare şi a preluat conducerea şcolii de la Curte, a promovat ştiinţele în mănăstiri şi a făcut din şcoala mănăstirii St. Martin din Tours, fondată de el, al cărei stareţ a fost începând din 796, o reşediniă a ştiinţelor. Disputa cu grecul este relatată în Alcuin und sein Jahrhundert de Karl Werner, Viena 1881 în capitolul 11 (pp. 166 ş.a.) după cum urmează: „Aşa Carol a vrut odată să afle de la Alcuin ce trebuie crezut despre părerea unui învăţat grec, care pare să fi fost un membru al consulatului bizantin la Curtea lui Carol; el i-a expus împăratului părerea sa că Hristos a plătit morţii răscumpărarea vinei noastre. Alcuin consideră acest mod de exprimare şi reprezentarea legată de aceasta ca fiind total inadmisibile, întrucât Hristos nu era un datornic al morţii şi nici nu putea fi; preţul mântuirii noastre a fost plătit de Hristos către Tatăl dumnezeiesc, căruia, murind, i-a oferit sufletul Său. Moartea nu este, mai ales, nici un fel de realitate fiinţială, ci, conform concepţiei sale, ceva pur negativ, simpla absenţă sau carenţă a vieţii; dacă nu este ceva existenţial, nici nu poate primi ceva, deci nu i se poate plăti. Dimpotrivă, în persoana lui Hristos există moartea, pe care Dumnezeu nu a creat-o, a devenit ea însăşi o realizare de ispăşire pentru păcatele noastre şi ne-a obţinut prin aceasta viaţa pe care El însuşi ne-o conferă prin forţa sa mântuitoare".

(7) „*... acele scrieri uimitoare cure-i sunt atribuite lui Dionisie din Areopag, areopagitul...*". Rudolf Steiner a atras atenţia în repetate rânduri asupra faptului că în ceea ce priveşte conţinutul scrierilor acestuia ele se leagă, de fapt, de conţinutul aflat în *Faptele apostolilor* (17, 34). A se compara cu conferinţele din 17 şi 25 martie 1907, în ***Misteriile Spiritului, ale Fiului şi ale Tatălui***, o meditaţie de Paşti, Dornach, 1962, pp. 9 şi 23.

(8) *Johann Scotus Erigena*, aprox. 810-877, traducător al scrierilor lui Dionisie areopagitul în limba latină.

(9) *Nikolaus Cusanus* (Nikolaus Chrypffs din Kues), 1401-1464; cardinal.

(10) *Immanuel Kant*, 1724-1804. *Critica raţiunii pure*, 1781; *Prolegomene pentru orice metafizică viitoare...*, 1783.

(11) *Johann Gottlieb Fichte* (1762-1814). *Prima şi a doua introducere în învăţătura despre ştiinţă şi încercarea unei noi prezentări a învăţăturii despre ştiinţă*, în Opere, vol. III, editat de Fritz Medicus, Leipzig, nedatat.

(12) „*... în prelegerile mele despre „**Limitele cunoaşterii naturii***". Opt conferinţe ţinutre între 27 septembrie şi 3 octombrie 1920, ediţie integrală, Dornach, 1969, Nr. bibl. 322.

(13) *Freiherr Christian von Wolff*; 1677-1754, filosof şi matematieian. *Gânduri raţionale despre Dumnezeu, lume şi sufletul omului şi, în general, despre toate lucrurile*, 1719.

(14) *David Hume*, 1711-1776, filosof englez.

(15) *Herbert Spencer*, 1820-1903, filosof englez.
John Stuart Mill, 1806-1873, filosof englez.

(16) „*... dacă s-ar fi rămas în cadrul formaţiunii juridic-statale pe care vrem s-o delimităm ca formaţiune statală într-un organism tripartit...*". Vezi Rudolf Steiner, ***Punctele nodale ale problemei sociale în necesităţile vieţii în prezent şi în viitor***, ediţie integrală, Dornach, 1961, Nr. bibl. 23.

(17) „*... înţelegere de care a vorbit aici dr. Unger*". Karl Unger (1878-1929) a ţinut în cea de a treia săptămână a primului curs universitar conferinţe sub titlul *Opera lui Rudolf Steiner*. Un autoreferat al acestor şase conferinţe se găseşte în primul volum al *Scrierilor* lui Karl Unger, Stuttgart, 1964.

(18) „*Această construcţie se află aici...*". Primul Goetheanum, aflat în construcţie din 1913 sub conducerea lui Rudolf Steiner, deşi incă neterminat în interior, a fost dat în folosinţă în 1920. În noaptea de revelion 1922/1923 a fost distrus de un incendiu.

(19) „ *... fundarea şcolii Waldorf...*". Şcoala liberă Waldorf din Stuttgart a fost fundată în primăvara 1919 de consilierul pentru comerţ dr. Emil Molt, pentru copiii salariaţilor fabricii de ţigarete „Waldorf Astoria". Şcoala s-a aflat sub conducerea dr. Rudolf Steiner, care a numit profesorii ce au activat aici şi care a ţinut şi cursurile pregătitoare.

(20) „ *… ocrotirea acelei culturi a spiritului a cărei necesitate va fi dovedită tocmai prin ceea ce voia să realizeze acest curs de învăţământ superior*". Primul curs antroprosofic universitar al Universităţii libere pentru ştiinţa spiritului s-a ţinut la Goetheanum între 26 septembrie şi 16 octombrie 1920.

(21) „*... uniunea şcolară universală*". Impulsul pentru fundarea unei uniuni şcolare universale a fost dat de Rudolf Steiner într-o cuvântare ţinută cu prilejul unei adunări a învăţătorilor din 16 octombrie 1920. Un manuscris al acestei cuvântări nu s-a păstrat.

(22) „*Am arătat deja de-a lungul timpului...*". Vezi ***Imperativul social fundamental al timpului nostru - în funcţie de epocă***, ediţie integrală, Dornach, 1963, Nr. bibl. 186.

(23) *Karl Marx*, 1818-1883, fondatorul socialismului ştiinţific.

(24) *Petru cel Mare*, ţar al Rusiei, 1672-1725.

(25) *Lenin*, de fapt, Ulianov, 1870-1924.
Troţki, de fapt, Leib Bronstein, 1879-1940.

(26) „*Legea narvigaţiei a fost gândită şi creată din instincte pur economtice*". Magna Charta maritimă a lui Oliver Cromwell (1599-1658) a urmărit întărirea flotei engleze, prin faptul că mărfurile străine puteau fi importate numai pe vapoare engleze sau pe vapoare ale ţărilor de origine. Această măsură a fost o lovitură în primul rând pentru poziţia de forţă de prim rang în comerţul internaţional a Olandei.

(27) *Blocada continentală*. Decretul dat la Berlin de Napoleon I la 21 noiembrie 1806, a instaurat cea mai severă stare de blocadă asupra Insulelor britanice, prin închiderea întregului continent european pentru comerţ şi relaţii cu Anglia.

(28) Alfred von Tirpitz, 1849-1930, mare amiral, om de stat; a creat flota germană de război.

(29) „ .. *rolul acestor societăţi secrete l-am discutat... în repetate rânduri...*". Vezi, printre altele, conferinţele din 20-22 ianuarie 1917, ***Taina vieţii după moarte***, ediţie integrală, Dornaeh,1966, Nr. bibl. 178, şi ***Mişcarea ocultă în secolul al XIX-leu, relaţia ei cu cultura lumii***, 1969, Nr. bibl. 254.

(30) „*... document fals ca cel al profesorilor de la Oxford...*". În octombrie 1920, profesorii şi doctorii Universităţii Oxford au adresat profesorilor de artă şi ştiinţă din Germania şi Austria un apel în care se cerea „să se pună capăt marii duşmănii care a luat naştere sub influenţa patriotismului şi să se realizeze o pacificare cu ajutorul «sentimentelor frăţeşti»". Articolul *Împăcarea între popoare* în „Gazeta naţională" din Basel, 20 octombrie 1920.

(31) *Charles Darwin*, 1809-1892.

(32) „*... cei mai fideli discipoli ai Conciliului ecumenic din anul 869*". Al optulea conciliu ecumenic de la Constantinopol din anul 869 a decretat, sub papa Adrian al II-lea, împotriva lui Photios, că omul ar avea un suflet raţional şi capabil de cunoaştere - *unam animam rationabilem et intellectualem* -, aşa încât nu a mai fost îngăduit să se vorbească despre existenţa unui principiu spiritual al omului. Spiritualul nu a mai fost privit, din acel moment, decât ca o calitate a sufletului.

(33) *Ignaţiu de Loyola*, 1491-1556, a fundat în anul 1534 Ordinul iezuitilor.

(34) *Vladimir Sergheievici Soloviov*, 1853-1900, filosof şi poet rus.

(35) *Rabindranath Tagore*, 1861-1941, filosof şi poet indian.

(36) *Albertus Magnus*, 1193-1280, filosof scolastic, numit *Doctor universalis*.
Toma d'Aquino, 1225-1274, scolastic, elev al lui Albertus Magnus, numit *Doctor angelicus*, declarat sfânt în 1323.
Johannes Duns Scotus, 1266-1308, scolastic.

(37) *Roger Bacon*, 1214-1294, franciscan, a predat la Universitatea Oxford.

(38) „*… locul acela din mica noastră cupolă...*": în primul Goetheanum. O prezentare a diferitelor motive ale „minuscului spaţiu în formă de cupolă" se găseşte în *Gândul construcţiei Goetheanumului*, Dornach, 1952.

(39) „*Încă din anul 1891 am atras atenţia...*". Vezi autoreferatul lui Rudolf Steiner despre conferinţa de la Asociaţia Goethe din Viena, ţinută la 27 noiembrie 1891, ***Despre taina basmului enigmatic al lui Goethe***, în „Conversaţiile emigranţilor germani", Opere literare timpurii, vol. III, caiet IV, Dornach, 1942, Nr. bibl. 51. Vezi şi ***Modul spiritual al lui Goethe***

revelat prin Faust şi Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos (1899), Dornach, 1956, Nr. bibl. 22.

„... *Scrisorile estetice ale lui Schiller*...". Scriere rezultată din scrisorile din anii 1793-1795, adresate de Schiller ducelui de Augustenburg.

„... *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos de Goethe*". A apărut în 1795 în „Horen" ca final al povestirii Conversaţii ale germanilor emigranţi.

(40) „*Acest lucru l-am arătat în primul meu Misteriu*...". Vezi ***Poarta iniţierii. Un Misteriu rosicrucian*** (1910), în ***Patru drame-misterii***, ediţie integrală, Dornach, Nr. bibl. 14.

(41) *Erich Ludendorf*; 1865-1937, general german.

(42) *Ralph Waldo Emerson*, 1803-1882, scriitor american.

(43) „*Iar acum... ţine prelegeri... Arthur Drews*...". A. Drews 1865-1935, profesor de filosofie la Universitatea Tehnică din Karlsruhe. Şi-a publicat atacurile împotriva antroposofiei în *Metafizica şi antroposofia, poziţia lor faţă de cunoaşterea suprasensibilului*, Berlin, 1922.

(44) *Eduard von Hartmann*, 1842-1946. *Filosofia inconştientului. Încercarea unei concepţii asupra lumii*, Berlin, 1869.

(45) *Hermann von Keyserling*, 1880-1946. Vezi, de exemplu, capitolul: „Pentru şi împotriva teosofiei", în *Filozofia artei*, Darmstadt, 1920.

(46) „... *vă voi vorbi despre ceea ce am anunţat încă de mai multă vreme*...". Vezi, printre altele, ***Evenimentul apariţiei lui Hristos în lumea eterică***, ediţie integrală, Dornach, Nr. bibl. 118.

(47) *Anatol Vasilievici Lunacearski*, 1875-1933, scriitor şi politician rus; din 1917 comisar al poporului pentru Educaţie.

(48)„... *diriginele poştei din Berlin*...". Karl Ferdinand Friedrich von Nagler, 1770-1846.

(49) „... *acel ciudat învăţat*...". Nu a putut fi identificat.

(50) *John Wyclif*; aprox. 1330-1384, teolog şi reformator englez.
Johann Hus, aprox. 1369-1415, teolog şi reformator din Boemia.

(51) „... *lucrurile pe care renumitul (în acest sens) Schmiedel le-a descoperit*...". Prof. Otto Schmiedel, n. 1858, care s-a exprimat după cum urmează în serierea sa *Principalele probleme ale cercetării vieţii lui Iisus* (Tübingen şi Leipzig, 1902): „Am recunoscut drept trăsătură principală a biografiilor fondatorilor de religie şi a personalităţilor mântuitoare că aceştia le proslăvesc, ba chiar le *divinizează*. Cu cât creşte această tendinţă, cu atât relatarea îşi pierde caracterul *istoric* şi devine *legendar*. Să răsturnăm lucrurile! Dacă în evanghelii găsim locuri în care se afirmă ceva ce se opune acestei strădanii de proslăvire, dar care în evanghelii ulterioare au fost răstălmăcite sau eliminate, pentru că ele se lovesc de acele trăsături umane, de acea absenţă a proslăvirii, atunci se poate conta ca sigur pe faptul că aceste persoane care *nu-l* proslăvesc pe Iisus sunt *vechi* şi autentice".

(52) „*... întrecând pe Frohnmeyer şi pe alţii ca el...*". Se referă la inspectorul de misiune Johann Frohnmeyer din Basel, care a scris o lucrare *Mişcarea teosofică - istorie, prezentare şi evaluare.*

(53) *Woodrow Wilson*, 1856-1924, între 1913-1921 preşedinte al Statelor Unite.

(54) „*Împărăţia mea nu este din lumea aceasta*". Ioan 18,36.

(55) *Karl Goetz* şi *Gerhardt Heinzelmann* erau pe atunci profesori de teologie la Basel.

CE FACE ÎNGERUL ÎN CORPUL NOSTRU ASTRAL?

GA 182

Zürich, 9 octombrie 1918

Înţelegerea antroposofică a spiritului nu trebuie să fie numai o părere teoretică despre lume, ci trebuie să fie un conţinut de viaţă şi o forţă de viaţă. Ea îşi împlineşte sarcina numai când ne transpunem în situaţia care ne permite să consolidăm atât de mult concepţia antroposofică despre lume, încât ea devine cu adevărat deplin vie în noi. Căci prin faptul că ne unim sufletele cu înţelegerea antroposofică a spiritului am devenit, într-un anumit sens, paznicii unor fenomene foarte exacte şi importante ale evoluţiei omenirii.

Oameni care altminteri năzuiesc spre o concepţie sau alta despre lume sunt convinşi, în general, că gândurile, reprezentările, în afară de ceea ce sunt ele în sufletele lor, nu mai sunt şi altceva în contextul universal; oameni care au astfel de concepţii cred că gândurile şi reprezentările se vor integra în mod viu în lume, aşa cum reuşeşte omul să le impună lumii, în măsura în care el săvârşeşte fapte evidente. Modul de a gândi antroposofic presupune de la început că ne este limpede faptul că gândurile şi reprezentările noastre, pentru a se realiza, trebuie să mai găsească şi alte căi decât ceea ce se întâmplă în lumea sensibilă prin faptele noastre evidente din lumea simţurilor. În recunoaşterea acestei necesităţi a vieţii se găseşte deja ideea că antroposoful ar trebui să se implice într-un mod oarecare la veghea asupra semnelor timpului. În evoluţia lumii se întâmplă unele lucruri; omul, mai ales omul epocii noastre, trebuie să ajungă la o înţelegere adevărată cu privire la ce se întâmplă în evoluţia lumii în care trăieşte.

Cu privire la omul luat izolat, oricine ştie că trebuie să ia în considerare dezvoltarea sa proprie, nu numai faptele exterioare din ambianţa sa. Exprimat foarte grosolan, faptele exterioare sensibile, care se petrec acum, sunt trăite de oameni care au vârsta de cinci, zece, douăzeci, treizeci, cincizeci, şaptezeci de ani. Cu toate acestea, nici un om raţional nu va cere să se instituie aceeaşi relaţie cu faptele pentru toţi aceştia, indiferent de vârstă. Modul cum trebuie să se comporte oamenii faţă de ambianţă poate fi determinat numai dacă se ţine seama de dezvoltarea fiecăruia. Aşa cum orice om este supus unei anumite dezvoltări, aşa cum are forţe diferite ca copil, ca adult, la mijlocul vieţii, şi ca bătrân, tot aşa omenirea, în cursul evoluţiei ei, este în esenţa sa altceva în secolul al XX-lea decât era în secolul al XV-lea sau chiar în timpul Misteriului de pe Golgota. Este o foarte mare lipsă a timpurilor noastre că nu se cunoaşte faptul că există concepţia potrivit căreia se poate vorbi cu totul abstract despre om sau despre omenire, în general, şi că această omenire este supusă unei evoluţii.

Acum se pune întrebarea: Cum se ajunge la o înţelegere mai exactă a acestor probleme? Vă amintiţi că am discutat adeseori despre un aspect important care priveşte această evoluţie.

Perioada greco-romană, care se întinde din secolul al VIII-lea î.Hr. până în secolul al XV-lea d.Hr., aproximativ, o considerăm perioada culturală a sufletului raţiunii, iar perioada care a început în secolul al XV-lea aparţine perioadei culturale a sufletului conştienţei. Prin aceasta am stabilit un lucru esenţial pentru evoluţia umanităţii, în ceea ce priveşte timpul nostru. Noi ştim, prin aceasta, că forţa cea mai importantă pe care putem conta în evoluţia umanităţii între secolul al XV-lea şi până la începutul mileniului al patrulea este sufletul conştienţei. Dar în adevărata ştiinţă a spiritului nu este îngăduit să ne menţinem la generalităţi şi abstracţiuni; trebuie văzute, sesizate pretutindeni faptele concrete. Abstracţiunile servesc numai când cineva este curios într-un sens foarte obişnuit. Dacă vrem să facem din ştiinţa spiritului o forţă de viaţă trebuie să fim mai mult serioşi decât curioşi, nu trebuie să ne oprim la asemenea abstracţiuni ca cele despre care tocmai am vorbit. Este foarte corect, chiar deosebit de important, faptul că trăim în epoca sufletului conştienţei, că trebuie avută în vedere în mod preferenţial dezvoltarea sufletului conştienţei, dar nu trebuie să ne oprim aici.

Dacă vrem să ajungem la o anumită concepţie despre lucruri, trebuie să privim, înainte de orice, cu mai mare atenţie spre fiinţa omului însusi. Noi oamenii suntem alcătuiţi, în sens antroposofic, când coborâm de sus în jos, din Eu, din corp astral, corp eteric, pe care l-am numit în ultimul timp şi corp al forţelor formatoare, şi din corp fizic. Dintre aceste mădulare ale naturii umane, de fapt, numai Eul este cel în care trăim şi acţionăm spiritual-sufleteşte mai întâi. Doar Eul ne-a fost dăruit prin evoluţia noastră terestră şi de către Spiritele formei care o dirijează. Tot ceea ce pătrunde în conştienţa noastră pătrunde prin Eul nostru. Iar când Eul nu se manifestă în aşa fel încât să poată fi în legătură cu lumea exterioară - chiar dacă prin intermediul celorlalte corpuri -, atunci avem tot atât de puţină conştienţă ca în perioada cuprinsă între adormire şi trezire. Eul este ceea ce ne leagă de lumea înconjurătoare. Corpul astral ne-a fost dat în cursul dezvoltării lunare care a premers dezvoltării pământeşti, corpul eteric în cursul dezvoltării solare anterioare celei lunare, corpul fizic l-am primit ca primă structură în cursul evoluţiei saturniene.

Dar, dacă veţi urmări descrierea acestor corpuri în ***Ştiinţa ocultă în linii mari***, veţi vedea cât de complicat a fost procesul naşterii a ceea ce este omul constituit din patru mădulare. Din datele furnizate de Ştiinţa ocultă nu se vede că la structurarea fiinţei umane în trei învelişuri au coacţionat spirite aparţinând tuturor ierarhiilor? Nu vedem oare că ceea ce ne învăluie sub formă de corp fizic, corp eteric, corp astral este de natură foarte, foarte complicată? Nu numai că ierarhiile au colaborat la formarea acestor învelişuri, dar ele mai lucrează încă în interiorul lor. Cei care cred că omul este doar o asamblare de oase, sânge, carne etc., despre care ne povesteşte ştiinţa naturii curentă, fiziologia, biologia sau anatomia, nu-l înţeleg.

Dacă ne apropiem de realitatea acestei fiinţe, vedem cum în tot ceea ce se petrece în învelişurile umane, fără conştienţa noastră, interacţionează cu înţelepciune entităţi spirituale ale ierarhiilor superioare. Din schiţa pe care am făcut-o în Ştiinţu ocultă cu privire la coacţionarea diferitelor spirite ale ierarhiilor superioare pentru a putea fi realizat omul, puteţi înţelege cât de complicată trebuie să fie această problemă in toate detaliile ei. Şi totuşi, dacă se urmăreşte înţelegerea omului, este indispensabilă apropierea tot mai mare de detalii, de concret.

Bineînţeles, este deosebit de greu să cuprinzi, în acest domeniu, chiar şi numai în gând, o problemă concretă. Aceste probleme concrete sunt foarte complexe. Gândiţi-vă că cineva ar vrea să întrebe: Ce face, în ciclul evolutiv actual al omenirii, în anul 1918, în corpul eteric al omului, să spunem, ierarhia serafimilor sau aceea a Tăriilor? Această problemă se poate pune aşa cum am pune, de exemplu, întrebarea: Plouă acum la Lugano sau nu? Nu vom putea găsi răspunsul nici într-un caz nici în celălalt prin reflectare sau numai printr-o teorie, ci prin apropierea de fapte. Cum ne putem informa? Aşa cum, printr-o telegramă sau o scrisoare sau pe altă cale asemănătoare, eu pot întreba dacă plouă sau nu la Lugano, tot aşa trebuie să ne informăm, printr-o pătrundere adevărată în fapte, ce sarcină anume au de îndeplinit Sfintele

Înţelepciuni sau Sfintele Tronuri în actuala epocă a umanităţii, în corpul eteric al omului. Însă o întrebare ca cea formulată acum este deosebit de complicată şi noi nu putem decât să ne apropiem într-o oarecare măsură de domeniile în care apar astfel de dileme. De fapt, acest domeniu este protejat, pentru ca omului să nu-i crească aripile până la cer, iar el să devină hipercurajos şi mândru, dacă năzuieşte spre cunoaştere adevărată.

Perspectivele cele mai apropiate care ne privesc întrucâtva nemijlocit sunt cele pe care le putem vedea cu claritate. Noi trebuie să vedem clar, în cazul în care nu vrem să dormim şi să privim în mod pasiv evoluţia umană. Aşadar, vreau să vă vorbese despre o problemă care nu este atât de vagă ca întrebarea: Ce fac Tăriile sau Sfintele Tronuri în corpul nostru eteric? Este vorba de o întrebare care trebuie să-l privească pe omul prezentului: Ce fac fiinţele cele mai apropiate omului, îngerii (Angeloi), în epoca actuală a umanităţii în corpul astral?

Corpul astral , dacă privim în fiinţa noastră interioară, este cel mai apropiat de Eul uman. Aşadar, este de sperat că răspunsul dat întrebării puse mai înainte ar putea să ne intereseze în mod deosebit. Îngerii sunt ierarhia imediat următoare ierarhiei umane. Aşadar, punem o întrebare modestă, dar vom vedea că răspunsul este foarte important pentru noi.

Ce putem să spunem oare despre problema ridicată de o astfel de întrebare? Cercetarea spiritului, făcută cu seriozitate, nu este o joacă cu reprezentări sau cu cuvinte, ci acţionează cu adevărat în domeniile în care lumea spirituală devine intuitivă. În felul acesta, ceva apropiat poate chiar să fie privit. Dar la această întrebare se poate răspunde cu exactitate, de fapt, numai în epoca sufletului conştienţei.

Aţi putea gândi: Dacă această întrebare ar fi fost pusă în alte epoci, probabil am fi avut un răspuns. Dar nici în perioada clarviziunii de tip atavic şi nici în perioada culturii greco-latine nu s-ar fi putut răspunde la această întrebare, deoarece imaginile care erau primite în suflet întunecau observaţiile asupra faptelor îngerilor în corpul nostru astral. Nu se putea vedea nimic tocmai datorită faptului că oamenii aveau imaginile pe care le furniza clarvederea atavică. Iar în perioada greco-latină gândirea nu era încă atât de puternică cum este acum. Gândirea a evoluat în perioada naturalist-ştiinţifică, astfel încât perioada sufletului conştienţei este cea în care se poate pătrunde în mod conştient într-o problemă ca cea formulată mai sus. Ea trebuie să exprime fecunditatea ştiinţei spiritului, şi anume faptul că nu închidem gura altora cu teorii, ci ştim să spunem lucruri care au o semnificaţie activă, deosebită pentru viaţă.

Ce fac îngerii în corpul nostru astral? Putem afla numai dacă urcăm până la un anumit grad de conştienţă clarvăzătoare, astfel încât să vedem ce se întâmplă în corpul nostru astral. Aşadar, trebuie urcat cel puţin până la un anumit grad de cunoaştere imaginativă, ca să putem da un răspuns întrebării de mai sus. Atunci vom afla că aceste entităţi aparţinând ierarhiei îngerilor (Angeloi) - şi într-un anumit mod fiecare înger îşi are sarcina sa pentru fiecare om, dar şi prin coacţionarea lor - formează imagini în corpul astral uman. Ei formează aceste imagini sub îndrumarea Spiritelor formei. Dacă nu urci la cunoaşterea imaginativă nu ştii că în corpul nostru astral se formează în continuu imagini, care iau naştere şi trec. Dacă asemenea imagini nu s-ar forma, nu ar avea loc o evoluţie a umanităţii în viitor, care să corespundă intenţiilor Spiritelor formei. Ceea ce vor Spiritele formei să realizeze cu noi până la sfârşitul evoluţiei pământene, şi mai departe, trebuie să dezvolte mai întâi ca imagini, din care se va naşte mai târziu omenirea transformată, realitatea. Aceste imagini le formează încă de pe acum în corpul nostru astral Spiritele formei, prin intermediul îngerilor. Îngerii formează, în corpul astral uman, imagini care pot fi atinse cu gândirea dezvoltată până la clarviziune, şi pe care noi le putem urmări. Reiese cu claritate că aceste imagini se formează după impulsuri foarte exacte, după principii foarte precise. Ele se formează în aşa fel, încât în aceste imagini se află într-o anumită măsură forţe care vor contribui la evoluţia viitoare a omenirii. Oricât de ciudat ar suna ce voi spune, în această activitate îngerii au o viziune

foarte clară privind modelarea socială viitoare a vieţii umane pe Pământ: realizarea, în corpurile astrale umane, a unor imagini care să aducă stări sociale foarte concrete în convietuirea viitoare a oamenilor.

Oamenii se pot împotrivi recunoaşterii faptului că îngerii vor să declanşeze în ei idealuri viitoare, totuşi lucrurile aşa stau. În această acţiune funcţionează un principiu foarte precis, şi anume că în viitor nici un om nu va putea sta liniştit, savurându-şi fericirea, dacă alături de el se vor afla alţii care sunt nefericiţi. În viaţa fizică domneşte un anumit impuls de fraternitate, de comuniune a neamului omenesc, de frăţietate corect înţeleasă, cu privire la stările sociale. Acesta este un punct de vedere potrivit căruia îngerii formează imaginile în corpul astral uman.

Dar mai există şi un al doilea impuls prin care îngerii formează imagini, dintr-un alt punct de vedere; ei nu urmăresc anumite intenţii numai cu privire la viaţa socială exterioară, ci şi cu privire la sufletul uman, la viaţa sufletească a oamenilor. În această privinţă, ei urmăresc, prin imaginile pe care le impregnează corpului astral, ca în viitor fiecare om să vadă în semenul său ceva de natură divină.

Deci, ţineti minte! În funcţie de intenţia care sălăşluieşte în lucrarea îngerilor, se vor obtine rezultate diferite. Va trebui să nu mai contemplăm omul ca pe un animal superior dezvoltat numai prin calitătile sale fizice, atât în teorie cât şi în practică, ci să-l abordăm cu sentimentul că în el apare ceva care se revelează din fundamentele divine ale Cosmosului, prin carne şi sânge. Ceea ce este spus de îngeri în imagini este înţelegerea omului ca imagăne revelată din lumea spirituală cu maximă seriozitate, cu maximă intensitate posibilă, cu maximă inteligibilitate.

Cândva, când acest lucru va fi realizat, rezultatele vor fi de o mare însemnătate. Orice religiozitate care se va dezvolta în viitor se va baza pe faptul că în fiecare om va fi recunoscut ca adevărat, în practica nemijlocită a vieţii, nu numai teoretic, chipul divinităţii. Atunci nu va putea să existe, nu va fi necesară nici o constrângere religioasă, căci orice întâlnire a unui om cu oricare alt om va fi dinainte o faptă religioasă, o taină, şi nimeni nu va avea nevoie, pentru menţinerea vieţii religioase, de o biserică specială care are aranjamente (dispoziţiuni) exterioare, pe plan fizic. Dacă se înţelege corect pe sine, Biserica nu poate urmări decât să devină inutilă în plan fizic, întrucât întreaga viaţă va deveni expresia suprasensibilului.

La baza lucrării îngerilor stă intenţia de a revărsa libertate deplină în viaţa religioasă a oamenilor. Mai există şi un al treilea element important: să se dea oamenilor posibilitatea de a ajunge, prin gândire, la spirit, de a trece, prin gândire, peste prăpastie, la trăirea în spiritual. Ştiinţa spiritului pentru spirit, libertate religioasă pentru suflet, fraternitate pentru trupuri, toate acestea sună ca o muzică a Universului, prin lucrarea îngerilor în corpurile astrale omeneşti. Nu trebuie decât să-ţi înalţi starea de conştienţă până la un alt nivel, să te simţi transpus în locul de lucru al îngerilor, în corpul astral uman.

Acum ne aflăm în perioada sufletului conştienţei, etapă în care îngerii acţionează în corpul astral uman în modul în care am spus mai înainte. Oamenii trebuie să ajungă treptat, în mod conştient, la înţelegerea acestor lucruri; face parte din evoluţia umană. Cum se ajunge la înţelegerea a ceea ce am spus acum? Unde se realizează această lucrare? În prezent, ea se realizează încă în omul care doarme. Se află în stările de somn ale omului, în intervalul dintre adormire şi trezire. Se găseşte şi în stările de somn în care omul este treaz. Am vorbit adeseori despre faptul că oamenii, în ciuda faptului că sunt treji, realizează dormind cele mai importante treburi, de fapt, îşi petrec viaţa dormind. Şi vă pot da asigurarea, nu foarte îmbucurătoare, că, dacă priveşti viaţa în mod conştient, găseşti foarte, foarte mulţi oameni care dorm. Ei trăiesc fără să fie preocupaţi, fără să-i intereseze cele întâmplate, fără să se lege într-un fel de ce se petrece în jurul lor. Evenimentele mari ale lumii trec adeseori pe lângă ei,

aşa cum trec pe lângă un om adormit, deşi oamenii par treji. Însă chiar când oamenii aflaţi în stare de veghe întâmpină dormind un lucru neobişnuit, în corpurile lor astrale se desfăşoară această lucrare importantă a îngerilor despre care v-am vorbit, în mod independent de ceea ce oamenii vor să ştie sau nu.

Astfel de lucruri se petrec adeseori într-un mod care trebuie să pară oarnenilor cu adevărat enigmatic, paradoxal. În acest caz, unii sunt consideraţi nedemni de a intra într-o legătură oarecare cu lumea spirituală. În realitate însă un asemenea om nu este, în încarnarea actuală, decât o bonetă de noapte, care petrece dormind tot ce se întâmplă în jurul său; în corpul său astral însă îngerul lucrează la viitorul omenirii, acţionând din spirit de colectivitate îngerească. Corpul său astral este totuşi folosit, şi acest lucru poate fi observat chiar privind acest corp. Dar trebuie ca aceasta să se impună în conştienţa umană. Sufletul conştienţei trebuie să fie ridicat până la recunoaşterea a ceea ce nu poate fi aflat decât pe o asemenea cale.

După ce am făcut această introducere, veţi înţelege de ce acum vă atrag atenţia asupra faptului că tocmai perioada sufletului conştienţei împinge spre un eveniment foarte exact şi că, deoarece avem de-a face cu sufletul conştienţei, va depinde de oameni cum se va desfăşura acest eveniment în evoluţia umanităţii. Evenimentul se poate produce cu un secol mai devreme sau mai târziu, dar el trebuie să pătrundă în evoluţia omenirii. El ar putea fi caracterizat, spunând că oamenii trebuie să ajungă, prin sufletul conştienţei,prin gândirea lor conştientă, la a vedea cum pregătesc îngerii viitorul omenirii. Ceea ce ne învaţă ştiinţa spiritului în acest domeniu trebuie să devină înţelepciune de viaţă practică, încât oamenii să poată avea convingerea fermă că este bunul propriei lor raţiuni înţelegerea faptului eă îngerii vor acest lucru, aşa cum am arătat mai sus.

Neamul omenesc a progresat atât de mult cu privire la apropierea de libertatea sa, încât depinde de el dacă vrea să întâmpine dormind evenimentul amintit sau în deplină conştienţă. A-l întâmpina în deplină conştienţă înseamnă: În prezent, poate fi studiată ştiinţa spiritului, ea este la îndemâna tuturor. Dacă pe lângă aceasta se mai fac şi tot felul de meditaţii, dacă se ţine seama de indicatiile practice din lucrarea ***Cum se obţin cunoştinţe despre lumile superioare?***, ideea este şi mai bine susţinută. Dar acest lucru se întâmplă chiar şi dacă se studiază numai ştiinţa spiritului, înţelegând-o conştient, în mod corect. În prezent, ştiinţa spiritului poate fi studiată fără a-ţi însuşi capacităţi clarvăzătoare; fiecare om poate să facă acest lucru, dacă nu-şi pune singur în cale prejudecăţi. Dacă studiază ştiinţa spiritului, oamenii se trezesc în conştienţa lor în aşa măsură, încât anumite evenimente nu sunt petrecute în stare de adormire; ele trec în stare conştientă.

Iar aceste evenimente le putem caracteriza foarte exact. În fond, faptul de a şti cum acţionează îngerul este numai faza pregătitoare. Aspectul principal este că într-un anumit moment va interveni un lucru cu o triplă semnificaţie. După cum am spus, în funcţie de comportarea oamenilor, evenimentul respectiv se va produce mai devreme sau mai târziu sau, în cazul cel mai rău, nu se va produce deloc. Ceea ce i se va arăta omenirii prin lucrarea îngerilor va avea o triplă semnificaţie. În primul rând se va vedea cum poate fi înţeleasă cu adevărat partea mai profundă a naturii umane, ca cel mai direct interes uman propriu. Da, va veni un moment pe care oamenii nu trebuie să-l petreacă dormind, când ei vor primi, prin îngerii lor, un impuls stimulator din lumea spirituală, care va acţiona în sensul creşterii interesului pe care-l vom avea pentru ceilalţi oameni. Această creştere a interesului pentru semenul nostru nu trebuie să se realizeze doar subiectiv, aşa cum îl dezvoltă oamenii în sine cu atâta comoditate, ci ca o zguduire, în timp ce omului îi va fi infuzat, în fapt, din lumea spirituală o anumită taină despre ce este celălalt om. Prin aceasta înţeleg ceva foarte concret, nu o evaluare teoretică oarecare, ci faptul că oamenii află în semenii lor ceva care îi poate interesa.

Acesta este un aspect care va cuceri viaţa socială în întregime. În al doilea rând, dinspre lumea spirituală îngerul va revela omului în mod incontestabil că impulsul lui Hristos condiţionează, pe lângă toate celelalte, şi libertatea religioasă deplină pentru oameni, că numai creştinismul adevărat face posibilă libertatea religioasă absolută. Iar în al treilea rând, este vorba de înţelegerea incontestabilă a naturii spirituale a lumii.

După cum am spus, acest eveniment trebuie să se producă în aşa fel, încât sufletul conştienţei să aibă o anumită relaţie cu el. Un asemenea fapt stă la baza evoluţiei omenirii, căci la aceasta lucrează îngerul, prin imaginile sale, în corpul astral uman. Vă atrag însă atenţia că acest eveniment este deja introdus în voinţa umană. Oamenii pot, desigur, să mai neglijeze câte ceva şi mulţi omit încă multe lucruri care trebuie să conducă la trăirea în stare de veghe a momentului la care ne-am referit.

Există însă, după cum ştiţi, şi alte fiinţe în evoluţia cosmică care au interes să abată omul din drumul său: sunt entităţile ahrimanice şi cele luciferice. Ceea ce am spus mai înainte se află în evoluţia divină a omului. Omul ar trebui, de fapt, dacă s-ar lăsa în voia propriei sale naturi, să ajungă la perceperea a ceea ce lucrează îngerul în corpul său astral. Dar evoluţia luciferică tinde să abată omul de la înţelegerea lucrării ierarhiei îngerilor. Pentru a realiza aceasta, ierarhiile luciferice îngrădesc voinţa liberă a omului. Ele îl împiedică să-şi excercite voinţa sa liberă prin aceea că-l face să fie o fiinţă bună - din acest punct de vedere, Lucifer vrea, de fapt, binele, spiritualul pentru om, dar el vrea să-l facă automat, fără ajutorul voinţei libere; omul trebuie să fie transpus, într-un anumit sens, în mod automat în clarviziune, după principii pozitive, dar entităţile luciferice vor să-i ia omului voinţa liberă, posibilitatea de a face răul. Ele vor ca el să acţioneze, prin spirit, cu o imagine spirituală, şi anume fără voinţă liberă. Fiinţele luciferice vor să-l transfonne într-un automat.

Acest lucru se leagă de anumite taine precise ale evoluţiei. Entităţile luciferice sunt entităţi rămase pe alte trepte de evoluţie, care aduc în evoluţia normală lucruri străine. Aceste fiinţe luciferice au interesul ca omul să nu ajungă la voinţa liberă, pentru că ele însele nu au cucerit această voinţă liberă. Voinia liberă nu poate fi cucerită decât pe Pământ. Dar ele nu vor să aibă nimic de-a face cu Pământul, ele vor doar evoluţie saturniană, solară şi lunară şi să se oprească aici, nu vor să aibă nimic de-a face cu evoluţia pământeană. Ele urăsc într-un anumit sens voinţa liberă a omului, acţionează cu spiritualitate înaltă, dar automat - acest fapt este deosebit de important - şi vor să ridice astfel omul la înălţimea lor spirituală. Vor să-l facă spiritual, dar automat. Prin aceasta s-ar crea pericolul ca omul, dacă devine prea devreme o fiinţă care acţionează automat, înainte ca sufletul conştienţei să funcţioneze pe deplin, să petreacă dormind acea revelaţie care trebuie să apară şi de care am vorbit.

Dar şi fiinţele ahrimanice lucrează împotriva acestei revelaţii. Ele se străduiesc ca omul să nu devină deosebit de spiritual, să omoare în om conştienta spiritualităţii sale. Ele vor să-i inducă omului ideea că, de fapt, el este doar un animal cu dezvoltare completă. În realitate, Ahriman este marele învăţător al darwinismului materialist, dar şi al preocupărilor tehnice şi practice în cadrul evoluţiei pământene, care nu vrea să fie valorizată decât viaţa umană care cade sub simţuri, care nu doreşte decât o tehnică înaintată, pentru ca omul să-şi satisfacă într-un mod mai rafinat aceleaşi necesităţi pe care şi le satisface şi animalul: de a mânca, de a bea şi altele. În vremurile noastre, spiritele ahrimanice se străduiesc să omoare în om, să-i întunece, prin tot felul de mijloace ştiinţifice rafinate, conştienţa faptului că este o imagine a lui Dumnezeu.

În vremurile mai vechi, spiritelor ahrimanice nu le-ar fi folosit la nimic să-i ascundă omului adevărul în acest mod. De ce? Încă din perioada greco-latină, dar şi mai mult în perioade mai vechi, în care omul mai dispunea de clarvederea atavică, de imagini, era indiferent cum gândea el. Omul privea în lumea spirituală cu ajutorul imaginilor. Ceea ce i-ar fi spus Ahriman cu privire la relaţiile sale cu animalele nu ar fi avut nici o relevanţă pentru nivelul

său de trai. Gândirea a devenit puternică - am putea spune puternică în neputinţa sa - abia în a cincea perioadă postatlanteană, începând din secolul al XV-lea. Abia din această perioadă gândirea a devenit aptă să aducă sufletul conştienţei în domeniul spiritual, dar şi de a-l împiedica să pătrundă în lumea spirituală. Abia acum trăim timpul în care o teorie îi răpeşte omului pe cale conştientă, prin ştiinţă, natura sa divină şi experienţa dumnezeiescului. Acest lucru nu este posibil decât în epoca sufletului conştienţei. Din această cauză, spiritele ahrimanice se străduiesc să răspândească învăţături care ascund originea dumnezeiască a omului.

Din prezentarea acestor curente care se opun evoluţiei normal-divine a omului se poate înţelege cum trebuie să-ţi organizezi viaţa pentru ca ceea ce trebuie să vină ca o revelaţie în evoluţia umană să nu o petreci dormind. Altminteri va rezulta o mare primejdie. Iar omul trebuie să fie atent la această primejdie; altfel în locul evenimentului extrem de important care trebuie să intervină în modelarea viitoare a evoluţiei pământene va apărea ceva care poate fi extrem de periculos pentru această evoluţie.

Anumite entităţi spirituale îşi dobândesc evoluţia prin om, în timp ce omul evoluează împreună cu ele. Îngerii care-şi dezvoltă imaginile în corpul astral uman nu fac aceasta în joacă, ci urmăresc un anumit rezultat. Însă deoarece acest lucru trebuie obţinut în viaţa pământeană, toată istoria ar deveni o joacă, dacă, după ce ar obţine sufletul conştienţei, oamenii nu ar mai da nici o atenţie acestei probleme. Dezvoltarea corpului astral al omului ar deveni o joacă. Dar prin faptul că acest lucru se realizează în omenire, el nu este o joacă, ci ceva foarte serios. De aici puteţi trage concluzia că lucrarea îngerilor trebuie să rămână ceva foarte serios în orice împrejurare. Închipuiţi-vă ce ar fi dincolo de culisele existenţei, dacă oamenii ar putea determina prin somnolenta lor ca lucrarea îngerilor să fie o joacă!

Şi dacă totuşi s-ar întâmpla aceasta, dacă totuşi omenirea pământeană ar persevera să petreacă dormind evenimentul revelaţiei spirituale a viitorului? Dacă, de exemplu, oamenii ar petrece dormind partea mediană - aspectul care se referă la libertatea religioasă -, repetarea Misteriului de pe Golgota în plan eteric, despre care v-am vorbit adeseori, sau dacă ar petrece dormind celelalte evenimente, atunci ar fi necesar ca îngerii să se străduiască să obţină pe altă cale ce trebuie atins în corpul astral al oamenilor cu ajutorul imaginilor. Iar ceea ce oamenii nu lasă să fie atins în corpul lor astral prin starea de veghe, îngerii s-ar strădui să realizeze, în acest caz, prin intermediul corpurilor umane adormite. Aşadar, ceea ce oamenii ar petrece dormind în stare de veghe şi îngerii nu ar putea atinge din această cauză s-ar realiza cu ajutorul corpurilor fizice şi eterice culcate în pat. Acolo ar fi căutate forţele necesare atingerii scopului urmărit. Ceea ce nu poate fi obţinut cu ajutorul omului treaz, când sufletele treze se află în corpul eteric şi în cel fizic, poate fi obţinut cu ajutorul corpurilor eteric şi fizic, atunci când oamenii care ar trebui să vegheze sunt în afară cu Eul şi cu corpul lor astral.

Aceasfa este marea primejdie pentru perioada conştienţei. Este evenimentul care s-ar mai putea petrece, dacă oamenii n-ar vrea să se întoarcă spre viaţa spirituală înaintea începutului mileniului al treilea. Puţin ne mai desparte de începutul mileniului al treilea. După cum se ştie, el începe cu anul 2000. S-ar mai putea încă întâmpla ca ceea ce ar trebui să se realizeze cu oameni în stare de veghe, ceea ce trebuie atins de îngeri cu lucrarea lor să se obţină cu corpurile adormite ale acestora; îngerii ar trebui să-şi retragă întreaga lucrare din corpul astral al omului, pentru a o cufunda în corpul eteric, în vederea realizării ei. Dar omul nu s-ar regăsi în această lucrare! Aşa că ea ar trebui să se realizeze în corpul eteric, când omul nu este prezent, căci dacă ar fi prezent în stare de veghe el ar împiedica-o.

V-am dezvoltat ideea de bază a problemei. Dar ce s-ar întâmpla dacă îngerii ar trebui să săvârşească o astfel de lucrare, în corpurile eteric şi fizic, fără participarea omului, în timpul somnului acestuia? Prin aceasta, în evoluţia omului ar pătrunde în mod necondiţionat un lucru cu o triplă semnificatie. În primul rând, în corpurile oamenilor adormiţi, fără ca aceştia

să participe cu corpul lor astral şi cu Eul lor, s-ar produce ceva pe care el l-ar afla apoi nu datorită libertăţii, ci, preformat, când se trezeşte dimineaţa. L-ar găsi preexistent. Astfel, el devine instinct în loc de conştienţă a libertăţii, şi din această cauză este nociv. Şi anume, în cazul când ar apărea primejdia despre care am vorbit, prin intermediul unor îngeri, anumite cunoştinţe instinctive ameninţă să devină pernicioase, cunoştinţe care trebuie să intervină în natura umană şi care sunt legate de Misteriul naşterii şi al concepţiei, cu întreaga viaţă sexuală. Chiar şi îngerii ar suferi atunci o anumită transformare despre care nu pot vorbi, pentru că aparţine acelor taine superioare ale ştiinţei iniţierii despre care, în prezent, nu este îngăduit să se pomenească nici un cuvânt. Se poate însă spune: Ceea ce se petrece în cadrul evoluţiei umanităţii ar consta în faptul că în locul conştienţei luminoase, treze, în mod util, şi-ar face apariţia, în mod dăunător, anumite instincte aparţinând vieţii şi esenţei sexuale, instincte care nu ar însemna pur şi simplu rătăciri, ci ar trece în viaţa socială, ar aduce modelări în viaţa socială; înainte de orice ele ar face ca prin ceea ce ar pătrunde în sângele lor, ca urmare a vieţii sexuale, să nu se dezvolte vreun fel de fraternitate pe Pământ, ci o continuă opoziţie faţă de fraternitate. Aceasta ar fi însă, atunci, instinct.

Aşadar, vine momentul hotărâtor când se va putea merge, întrucâtva, spre dreapta, şi atunci se impune o stare de veghe; sau se merge spre stânga, şi atunci se poate dormi, dar, în acest caz, apar instincte care vor fi înspăimântătoare. Ce vor spune savanţii naturalişti când vor apărea asemenea instincte? Vor spune că este o necesitate naturală: Trebuia să se întâmple astfel, face parte din evoluţia umanităţii.

Prin ştiinţa naturii nu se poate atrage atenţia asupra acestor lucruri, căci din punct de vedere naturalist-ştiinţific ar fi explicabil şi faptul că oamenii devin îngeri şi faptul că ei devin diavoli. Despre ambele situaţii ştiinţa naturii ar spune acelaşi lucru: ce a rezultat provine din ceea ce a precedat - marea înţelepciune a explicaţiilor cauzale ale naturii! Ştiintele naturii nu vor observa nimic referitor la evenimentul despre care am vorbit, căci este de la sine înţeles că, atunci când oamenii vor deveni pe jumătate diavoli prin instinctele lor sexuale, ele vor privi acest lucru ca pe o necesitate naturală. Aşadar, problema nu poate fi explicată de ştiinţele naturii: totul este explicabil ştiinţific. Asemenea lucruri nu sunt inteligibile decât prin cunoaşterea spirituală, prin cunoaşterea suprasensibilă.

Acesta este un aspect. În al doilea rând, din lucrarea producătoare de transformări a îngerilor va mai rezulta ceva pentru omenire: cunoaşterea instinctivă a anumitor remedii, dar o cunoaştere nocivă. Tot ceea ce tine de medicină va cunoaste o stimulare uriasă în sens materialist. Se va obţine în mod instinctiv cunoaşterea forţei vindecătoare a anumitor substanţe şi a anumitor procedee şi se vor produce prin aceasta imense pagube, dar ele vor fi numite utile. Ceea ce este bolnav va fi considerat sănătos, căci se va ajunge la un anumit procedeu care va plăcea omului bolnav. Pur şi simplu va plăcea, ceea ce îi conduce pe oameni, pe o anumită cale sau direcţie, spre nesănătate. Aşadar, va fi amplificată tocmai cunoaşterea forţei de vindecare a anumitor procese, a anumitor procedee, dar aceasta va conduce la situaţii deosebit de dăunătoare. Căci se va afla, prin anumite instincte, ce fel de boli pot fi provocate cu ajutorul anumitor substanţe şi procedee şi se va putea controla după criterii cu totul egoiste dacă să fie provocată sau nu o îmbolnăvire.

Al treilea lucru care va rezulta din lucrarea îngerilor va fi cunoaşterea anumitor forţe cu ajutorul cărora se va putea determina uşor armonizarea anumitor vibraţii, având ca urmare eliberarea în lume a unor mari forţe maşinale. Tocmai pe această cale se va cunoaşte în mod instinctiv o anumită conducere spirituală a esenţei maşinale mecanice şi întreaga tehnică va ajunge la procedee haotice. Dar aceste căi haotice vor plăcea şi vor servi deosebit de bine egoismului oamenilor.

Cele spuse până acum constituie o înţelegere concretă a evoluţiei existenţei, o concepţie despre viaţă pe care n-o va putea evalua decât cel care va înţelege că o concepţie nespirituală

despre viaţă nu poate ajunge la claritate în această problemă. Dacă s-ar instaura o medicină dăunătoare omului, dacă s-ar produce o rătăcire a instinctelor sexuale, o agitaţie înspăimântătoare în ceea ce este mecanism al Cosmosului în valorificarea forţelor naturale prin forţe spirituale, o concepţie nespirituală despre lume nu ar putea pătrunde toate aceste lucruri, nu ar vedea cum se rătăceşte de la calea adevărată. Acelaşi lucru se întâmplă cu omul, care, atât timp cât doarme, nu poate vedea hoţul care se apropie de el; el constată mai târziu ceea ce s-a întâmplat, când se trezeşte, dar acea trezire nu va fi plăcută pentru el! Omul va fi încântat de lărgirea instinctivă a cunoaşterii sale, a forţelor vindecătoare, ar resimţi un anumit moment în urmărirea unor rătăciri ale instinctelor sexuale, şi ar considera această rătăcire ca pe o modelare a supraumanului, a lipsei de prejudecăţi, a nepărtinirii. Într-un anumit sens, urâtul ar deveni frumos, iar frumosul urât, şi nu s-ar observa nimic din toate acestea, pentru că totul ar fi privit ca o necesitate naturală. Dar ar fi o rătăcire de la calea care este prescrisă esenţei omului.

Cred că dacă se realizează o înţelegere pentru modul cum ştiinţa spiritului pătrunde în felul de a gândi se poate ajunge şi la adevăruri ca cele prezentate azi şi se poate extrage ce este necesar din tot ce ţine de ştiinţa spiritului: aceasta este o îndatorire faţă de viaţă. Oriunde ne-am afla, orice am avea de realizat în lume, vom putea gândi că acţiunea noastră trebuie să fie saturată şi străluminată de conştienţa antroposofică. Atunci vom contribui cu adevărat la înaintarea umanităţii în sensul corect al evoluţiei ei.

Omul se înşeală amarnic dacă crede că ştiinţă spiritului, înţeleasă cu seriozitate şi cu demnitate, îl abate de la lucrul practic, în viaţa sa. Adevărata ştiinţă a spiritului trezeşte interesul pentru lncruri ca cele pe carc le-am discutat azi. Se poate,pune întrebarea: Viaţa trează este dăunătoare somnului? Dacă vom considera că privirea în lumea spirituală este, faţă de starea de veghe obişnuită, o trezire mai avansată, aşa cum trezirea obişnuită este o trezire din somn, atunci, pentru a înţelege comparaţia, putem pune întrebarea: Poate oare viaţa în starea de veghe să dăuneze vreodată somnului? Da, dacă nu este ordonată! Dacă cineva îşi petrece viaţa de veghe în mod ordonat, el va avea şi un somn sănătos, şi dacă îşi petrece viaţa trează moţăind, leneş, comod, nu va munci, atunci şi somnul său va fi nesănătos. La fel stau lucrurile şi cu privire la viaţa pe care ne-o însuşim prin ştiinţa spiritului ca viaţă trează. Dacă realizăm în noi o relaţie ordonată cu lumea spirituală, cu ajutorul ştiinţei spiritului, atunci, aşa cum sonmul este reglat de o viaţă trează sănătoasă, prin relaţia corectă cu lumea spirituală, şi interesele noastre legate de viaţa obişnuită care cade sub influenţa simţurilor vor fi dirijate pe căi corecte.

Cel care observă viaţa în vremurile noastre trebuie să doarmă, dacă nu devine atent la diferite lucruri din jur. Cât s-au fălit oamenii, mai ales în ultimele decenii, cu practica lor de viaţă! S-a ajuns până acolo, încât, în ultimele decenii, cei care dispreţuiesc mai mult idealul, spiritualul se află în posturi de conducere. Şi s-a putut vorbi elogios pe tema practicii vieţii atâta timp cât omenirea nu a fost târâtă în ea. Abia acum încep unii să se vaite, dar cei mai mulţi o fac cu totul instinctiv, spunând: Trebuie să vină un alt timp, trebuie să apară idealuri noi! Dar este doar o văicăreală. Dacă lucrurile s-ar produce în mod instinctiv, fără o trăire conştientă a Sinelui în ştiinţa spiritului, atunci se ajunge mai degrabă la degradarea a ceea ce trebuie trăit în viaţa trează decât la o tranziţie favorabilă evoluţiei. Cine mai ţine azi discursuri cu aceleaşi cuvinte cu care oamenii sunt învăţaţi de mult timp ar mai putea primi unele aplauze. Dar oamenii vor trebui să se obişnuiască să audă şi alte cuvinte, alte exprimări, pentru ca din haos să se nască din nou un cosmos social.

Dacă, într-o epocă oarecare, cei care ar trebui să vegheze neglijează acest lucru şi nu intuiesc ce urmează să se întâmple cu adevărat, atunci nu se va împlini nimic, ci fantoma epocii anterioare va circula, aşa cum în multe comunităţi religioase circulă azi fantomele trecutului şi cum, de exemplu, în viaţa noastră juridică bântuie în multe situaţii fantoma vechii Rome. Ştiinţa spiritului trebuie să facă în aşa fel, încât omul să devină liber tocmai în această

privinţă în perioada sufletului conştienţei, să-l conducă la observarea unui fapt spiritual, să vadă ce face îngerul în corpul nostru astral. A vorbi în mod abstract despre îngeri etc. reprezintă doar un început; progresul trebuie obţinut vorbind concret, răspunzând, referitor la epoca noastră, la întrebări care ne privese. Deoarece îngerul ţese imagini în corpul nostru astral, aceste imagini trebuie să conducă la modelarea noastră în viitor, şi această modelare trebuie să fie realizată prin sufletul conştienţei. Dacă nu am avea sufletul conştienţei, ar interveni alte spirite, alte ierarhii, pentru a realiza ceea ce concep îngerii. Dar deoarece trebuie să dezvoltăm sufletul conştienţei, nu intervin alte spirite în această lucrare.

Desigur, în epoca egipteană au acţionat alţi îngeri. Curând după aceea au intervenit alte spirite, şi tocmai prin aceasta omului i s-a întunecat conştienţa sa atavic clarvăzătoare. Aşadar, oamenii au ţesut un văl, pentru că au văzut acest lucru în clarviziunea lor atavică, un văl întunecat, care a acoperit faptele îngerilor: Dar acum omul trebuie să dea la o parte acest văl. Din această cauză el nu trebuie să întâmpine dormind ceea ce este introdus în viaţa sa conştientă în epoca care se va încheia înainte de al treilea mileniu. Să nu preluăm din stiinţa spiritului de orientare antroposofică numai învăţături, să preluăm şi proiecte! Acestea ne vor da forţă pentru a fi treji.*

* Paragraful este, în mod evident, incomplet; probabil au fost omise fraze sau cuvinte importante. Sensul acestui pasaj devine clar dacă avem în vedere şi expunerea din Conducerea spirituală a oamenilor şi a omenirii, cap. 2. (nota red.)

Putem învăţa să ne menţinem treji, ţinând seama de unele lucruri. Să începem cu starea de veghe. În fond, nu trece nici o zi în care în viaţa noastră să nu se întâmple o minune. Dacă într-o zi oarecare nu ni se întâmplă nici o minune, nu înseamnă că ea nu a avut loc ci, pur şi simplu, că noi nu am observat-o. Încercaţi să vă treceţi, într-o seară, viaţa în revistă. Veţi descoperi o întâmplare mai mică sau mai mare despre care veţi spune că s-a produs cu totul uimitor în existenţa dumneavoastră. Puteţi realiza aceasta dacă gândiţi suficient de cuprinzător, dacă veţi acoperi cu ochiul sufletului evenimente ale vieţii într-un mod exhaustiv. Dar un asemenea lucru nu se practică în viaţa obişnuită pentru că omul nu se întreabă ce anume nu s-a produs din cauza unei întâmplări oarecare.

În viaţa obişnuită nu ne sinchisim, în general, de lucruri care, dacă s-ar fi produs, ne-ar fi modificat existenţa în mod fundamental. Dincolo de aceste lucruri care au fost eliminate din viaţa noastră pe o cale oarecare, multe altele ne educă să fim oameni treji. Câte lucruri mi s-ar fi putut întâmpla azi? Dacă îmi pun în fiecare seară această întrebare şi trec în revistă apoi diferite întâmplări care ar fi putut avea cutare sau cutare consecinţă, de aceste întrebări se leagă scrutări ale vieţii care produc starea de trezire. Este un început care ne duce mai departe, şi care în final ne conduce la aceea că nu explorăm numai ce înseamnă în viaţa noastră faptul că, de exemplu, vrem să ieşim la ora zece jumătate şi că în ultima clipă a apărut cineva care ne-a reţinut; suntem iritaţi de aceasta, dar nu ne întrebăm ce s-ar fi putut intâmpla dacă am fi plecat la timpul fixat, aşa cum ne planificasem.

Altădată, am vorbit mai pe larg despre astfel de lucruri. De la observarea a ceea ce este negativ în viaţa noastră, care însă poate constitui o mărturie a conducerii pline de înţelepciune a existenţei noastre, până la observarea îngerului care lucrează în corpul nostru astral este un drum drept şi sigur pe care-l putem urma. Despre acestea vom vorbi peste opt zile, când vom susţine a doua conferinţă.

CUM ÎL GĂSESC PE HRISTOS?

GA 182

Zürich, 16 octombrie 1918

În legătură cu reflecţiile pe care le-am expus aici săptămâna trecută cu privire la participarea la lumea spirituală la care sufletul omenesc trebuie să năzuiască în viitor, aş dori să aprofundez unele aspecte care sunt legate de acel mod de a trăi Misteriul lui Hristos ce trebuie pregătit prin idealuri spirituale cum sunt cele pe care le-am analizat de curând.

Dacă cercetăm omul de pe poziţii antroposofice, vom aduce în cursul expunerii de azi o oarecare iluminare a acestui enunţ - aşadar, dacă cercetăm omul în viaţa sa sufletească, aşa cum o putem face în prezent cu mijloacele ştiinţei spiritului, putem spune că în măsura în care ea este legată, pe de o parte, de viaţa corporală, iar pe de altă parte, de viaţa spirituală, are loc o înclinaţie triplă pentru lumea suprasensibilă. Această înclinaţie trebuie să fie contestată atunci când nu vrei să ştii nimic despre lumea suprasensibilă. Omul are o înclinaţie pentru a recunoaşte ceea ce poate fi numit, în general, divinul. O a doua înclinaţie este aceea pentru recunoaşterea lui Hristos; vorbim, desigur, despre omul aflat în ciclul actual de evoluţie. O a treia înclinaţie este aceea pentru recunoaşterea a ceea ce se numeşte în mod curent Duhul sau Sfântul Duh. Ştiţi, desigur, că există oameni care contestă aceste trei înclinaţii. Am trăit suficient contestarea divinităţii în lume, în cursul secolului al XIX-lea, când cel puţin în cadrul culturii europene lucrurile au atins o culme.

Întrucât în cadrul ştiinţei spiritului nu există îndoială cu privire la dumnezeiescul care se află în suprasensibil, dacă ne este îngăduit să ne exprimăm astfel, ne putem întreba acum din punctul de vedere al ştiinţei spiritului: Ce-i detertnină pe oameni să conteste dumnezeiescul în general, ceea ce în Sfânta Treime este numit Dumnereu-Tată1? Ştiinţa spiritului ne arată că în fiecare caz în care omul neagă pe Dumnezeu-Tatăl, aşadar existenţa unui dumnezeiesc în lume, acel dumnezeiese care este recunoscut, de exemplu, şi în religia israelită, există o îmbolnăvire, o deficienţă fizică în corpul uman. Pentru antroposof, a fi ateu înseamnă a fi bolnav. Bineînţeles, este o boală pe care medicii nu o tratează; ei înşişi suferă adeseori de această boală, care nu este cunoscută de medicina actuală. Dar este o boală pe care ştiinţa spiritului o descoperă în om când acesta contestă ceea ce trebuie să simtă în prezent, nu prin constituţia sa sufletească, ci prin cea corporală. Dacă neagă ceea ce-i dă un sentiment sănătos despre trupul său, că lumea este străbătută de ceva dumnezeiesc, atunci, conform conceptelor ştiinţei spiritului, el este bolnav, trupeşte bolnav.

Există foarte mulii oameni care îl neagă pe Hristos. Negarea lui Hristos trebuie să fie considerată de ştiinţa spiritului o problemă de destin, care priveşte viaţa sufletească umană. Contestarea lui Hristos, ştiinţa spiritului trebuie s-o considere o nenorocire. Aşadar, negarea lui Dumnezeu este o boală, negarea lui Hristos o nenorocire. A-l putea găsi pe Hristos este o problemă de destin, este, într-un anumit sens, ceva care trebuie să intervină în karma omului. Este o nenorocire să nu ai nici o relaţie cu Hristos. A nega Duhul Sfânt constituie o lipsă de sensibilitate a propriului spirit. Omul este alcătuit din trup, suflet şi spirit sau Duh. El poate manifesta o anumită neînţelegere faţă de toate trei. O boală fizică adevărată prezintă ateismul faţă de divinitate. A nu găsi în viaţă acea legătură cu lumea care să permită recunoaşterea lui Hristos reprezintă o nenorocire. A nu găsi Duhul în interioritatea ta este o slăbiciune, într-un anume sens o idioţie, chiar dacă o idiotie mai rafinată şi nerecunoscută.

Acum se pune problema: Cum îl găseşte omul pe Hristos? Şi toctnai despre găsirea lui Hristos vrem să vorbim azi, acea găsire a lui Hristos care poate avea loc în cursul vieţii cu ajutorul sufletului - propriu. Se aude adeseori din partea unor suflete care sunt cu adevărat căutătoare punându-se întrebarea: Cum îl găsesc pe Hristos? Dacă doreşti un răspuns cât mai corect la această întrebare cercetarea trebuie realizată într-un anumit context istoric. Să punem în faţa sufletului un anumit context istoric, care ne va conduce apoi, în final, în consideraţiile noastre de azi, la răspunsul căutat pentru întrebarea: Cum îl găsesc pe Hristos?

Ştim că perioada istorică actuală a început, aşa cum consideră antroposofia, în secolul al XV-lea. Dacă vrem să ne referim la un an mediu, se poate lua 1413. Dar dacă nu se caută neapărat un an anume, putem spune: În secolul al XV-lea viaţa sufletească a omenirii a devenit aşa cum este în prezent. Dacă acest lucru nu este acceptat de istoria mai nouă, motivul se află în faptul că se iau în conisiderare numai evenimentele exterioare şi nu se are în vedere că, de îndată ce ne întoarcem înapoi, dincolo de secolul al XV-lea, vedem că oamenii gândeau altfel, simţeau altfel, acţionau, prin impulsurile lor, într-un mod diferit, erau radical diferiţi în viaţa lor sufletească faţă de oamenii actuali. Perioada care se încheia atunci, în 1413, începuse în 747 î.Hr., deci în secolul al VIII-lea precreştin, astfel încât ceea ce numim în sens antroposofic perioada culturală greco-latină o cuprindem între anii 747 î.Hr. şi 1413 d.Hr. În acest interval de timp a avut loc după cum ştim, şi anume, în prima treime a acestei perioade, Misteriul de pe Golgota.

Misteriul de pe Golgota a fost, timp de secole, pentru mulţi oameni punctul de ancorare a întregii lor simţiri, a întregii lor gândiri. Acest Misteriu este cuprins, mai ales prin sentiment, în acele timpuri care au premers secolelor XV-XVI etc. Atunci a început citirea evangheliilor în cercuri largi ale populaţiei. Dar tot atunci a început şi disputa în jurul chestiunii dacă evangheliile sunt cu adevărat documente istorice. Iar această dispută a crescut, până la atingerea unei culmi în zilele noastre. Nu vrem să ne ocupăm azi de diferitele etape ale acestei dispute, care joacă un rol atât de mare mai cu seamă în cercurile teologiei protestante, vrem doar să aducem în fata sufletelor noastre ceea ce se poate spune azi referitor la ce se urmăreşte, de fapt, prin această dispută asupra Misteriului de pe Golgota.

În perioada materialistă s-a încetăţenit obiceiul de a dovedi orice lucru pe cale materialistă. În istorie, „dovedit" înseamnă că ceva este atestat documentar. Dacă se găsesc acte, se admite că un eveniment istoric despre care vorbesc acele acte s-a întâmplat cu adevărat. O asemenea forţă doveditoare nu ar putea fi probabil atribuită evangheliilor. Din cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic*** ştiţi ce sunt evangheliile. Ele sunt orice altceva în afară de documente istorice, ele sunt cării inspirate, cărţi iniţiatice. Mai de mult ele erau socotite documente istorice; apoi, prin cercetare adevărată, s-a dovedit că nu sunt documente istorice. S-a ajuns chiar la concluzia că toate documentele aflate în Biblie nu sunt documente istorice. Iar un cercetător american, pe nedrept considerat a fi teolog, *Adolf Harnack**, a stabilit, ca rezultat al cercetării mai noi a Bibliei, că ceea ce s-ar putea afla în mod istoric despre personalitatea lui Iisus Hristos se poate scrie pe o pagină *in-quarto*. Numai că nici ceea ce s-ar scrie pe acea pagină *in-quarto* nu poate fi susţinut din punct de vedere istoric! Real este numai faptul că nu există documente cu adevărat valabile cu privire la Misteriul de pe Golgota. Dacă, ca cercetător, îţi pui întrebarea dacă poate fi dovedit azi din punct de vedere istoric Misteriul de pe Golgota, trebuie spus că acest lucru nu poate fi realizat cu mijloace exterioare.

> * Adolf von Harnack, 1851-1930, spune textual: "Sursele noastre despre prezenţa lui Iisus sunt - făcând abstracţie de unele informaţii importante venite de la apostolul Pavel - primele trei evanghelii. Tot ce mai ştim independent de aceste evanghelii despre viaţa şi propovăduirile lui Iisus se poate scrie comod pe o pagină in-quarto, atât sunt de puţine". *Esenţa creştinismului*, Leipzig, 1901, p.13.

Este un lucru bine motivat. Misteriul de pe Golgota nu poate, potrivit înţelepciunii dumnezeieşti, să fie dovedit în mod exterior, materialist, din simplul motiv că, fiind cel mai important fapt petrecut în succesiunea evenimentelor Pământului, nu poate să fie intuit decât pe cale suprasensibilă. Cel care vrea să găsească aici o dovadă materialistă, prin critica pe care o face, ajunge la concluzia că nu există o astfel de dovadă. Omenirea trebuie să fie pusă în faţa deciziei de a recunoaşte că pentru a putea înţelege un eveniment ca Misteriul de pe Golgota este necesar să urmeze calea care duce la suprasensibil. Sufletul uman trebuie cumva forţat să găsească drumul spre suprasensibil, plecând de la toate dovezile sensibile. Există, aşadar, un bun motiv pentru ca Misteriul de pe Golgota să nu poată fi dovedit nici prin metodele ştiinţelor naturale şi nici ale istoriei. Tocmai acest lucru va fi partea importantă a ştiintei mai noi a spiritului; în timp ce orice ştiinţă exterioară bazată pe ceea ce cade sub

simţuri va trebui să admită că nu mai are acces la Misteriul de pe Golgota, când însăşi teologia, în măsura în care este critică, se va manifesta în mod necreştin, ştiinţa spiritului va fi cea care va conduce omul spre Misteriul de pe Golgota, dar pe calea suprasensibilă pe care am descris-o în mai multe rânduri.

Acum ne putem întreba: Care este situaţia omenirii în cea de a patra epocă culturală postatlanteană, cea greco-romană, când a survenit Misteriul de pe Golgota? Ştiţi ce a înseamnat acea epocă. Omenirea se dezvoltă în timp, în aşa fel încât ea parcurge în acelaşi timp diferitele etape ale evoluţiei naturii umane. În epoca egipteano-caldeană care a premers anului 747 î.Hr;, omul a fost introdus, prin evoluţia sa, în ceea ce se numeşte sufletul senzaţiei; în epoca greco-romană în sufletul raţiunii, iar în anul 1413, în epoca a cincea postatlanteană, care este epoca noastră, în aşa-numitul suflet al conştienţei. Astfel încât putem spune: Esenţa culturii greco-latine între anii 747 î.Hr. şi 1413 d.Hr. constă în aceea că omenirea a fost educată - *dacă ne este îngăduită această expresie a lui Lessing** - să-şi folosească în mod liber sufletul raţiunii.

* *Educarea neamului omenesc*, 1780

Să ne punem acum întrebarea: Care a fost mijlocul acestei epoci? Putem admite că o epocă a cărei durată s-a întins de la 747, înainte de Misteriul de pe Golgota, până la 1413 a avut o perioadă de mijloc, până la care s-a dezvoltat în mod crescător sufletul raţiunii, iar după aceea a regresat sau a evoluat în mod descendent. Acest moment, uşor de calculat, este anul 333 după naşterea lui Hristos. 333 este, aşadar, un moment foarte important în evoluţia umanităţii, mijlocul epocii culturale greco-romane. Cu 333 de ani mai devreme se situează naşterea lui Hristos, aşadar ceea ce a condus la Misteriul de pe Golgota.

Putem evalua în mod corect întreaga situaţie a omenirii numai dacă ne întrebăm: Ce s-ar fi întâmplat, dacă nu ar fi survenit Misteriul de pe Golgota? Desigur, omenirea ar fi ajuns la mijlocul epocii a patra postatlanteene, în anul 333, numai prin forţele elementare proprii. Ea ar fi dezvoltat din sine însăşi toate facultăţile care aparţin sufletului raţiunii. În consecinţă, acestea sunt forţele pe care le-ar fi avut în secolele următoare.

Acest adevăr a fost modificat în mod esenţial prin faptul că a avut loc Misteriul de pe Golgota. S-a întâmplat ceva de o deosebită măreţie. Pcntru a caracteriza acest eveniment special, care dă un sens întregului Pământ, trebuie să considerăm ca fiind cel mai important punct de vedere faptul că nu există decât un acces suprasensibil la Misteriul de pe Golgota, că nu se poate ajunge la el decât pe cale suprasensibilă.

De ce ţine, de fapt, acest lucru? El este legat de faptul că omul, deşi s-a apropiat în a patra perioadă postatlanteană, către anul 333 d.Hr., de înflorirea maximă a sufletului raţiunii, între naştere şi moarte în corpul său fizic el era departe de a putea înţelege natura Misteriului de pe Golgota cu forţe umane obişnuite. Este vorba de faptul că ne putem dezvolta şi putem deveni foarte bătrâni, dar cu forţele pe care le desfăşurăm în noi, ca urmare a dezvoltării noastre corporale între naştere şi moarte, nu putem înţelege Misteriul de pe Golgota.

Din această cauză şi contemporanii lui Hristos, cei care-l iubeau, apostolii, puteau înţelege, atât cât trebuiau să înţeleagă, cum stau lucrurile cu Iisus Hristos numai datorită faptului că erau înzestraţi, într-un anumit sens, cu clarviziune atavică şi prin aceasta aveau o idee vagă despre cel care era printre ei. Dar acest lucru nu-l puteau realiza prin forţele umane proprii. Şi apoi, evangheliştii care s-au folosit şi de cărţi iniţiatice vechi au scris acele evanghelii grandioase cu ajutorul clarviziunii atavice vechi şi nu al forţelor care se dezvoltaseră în mod natural, din forţe umane corespunzătoare naturii. Dar sufletul uman se dezvoltă şi după ce a trecut de poarta morţii. Forţele sale raţionale continuă să crească şi după moarte. El învaţă să înţeleagă din ce în ce mai mult.

Acum survine ceva deosebit, şi anume contemporanii lui Hristos care se pregătiseră prin iubirea lor faţă de Hristos pentru o viaţă *in Christo* după moarte au înţeles pe deplin Misteriul de pe Golgota prin forţe umane proprii abia în secolul al III-lea după consumarea evenimentului. Aşadar, cei care trăiseră în acelaşi timp cu Hristos în calitate de apostoli şi învăţăcei au murit, şi în timp ce trăiau în lumea spirituală forţele lor au crescut exact cum cresc aici, pe Pământ. În momentul în care murim, noi nu deţinem aceeaşi înţelegere pe care o avem două sute de ani după moarte. Abia în secolul al II-lea, către al III-lea, oamenii au ajuns să înţeleagă, în împărăţia spirituală, ceea ce trăiseră cu două-trei secole mai înainte pe Pământ. Şi atunci ei au inspirat, cu experienţa lor din lumea spirituală, pe cei care se aflau pe Pământ.

Citiţi, din acest punct de vedere, ce au scris aşa-numiţii părinţi ai Bisericii în secolele al II-lea şi al III-lea, atunci când a început inspiraţia în sens corect, şi vă veţi da seama cum se poate înţelege ce au spus ei despre Iisus Hristos. Ceea ce a fost inspirat de contemporanii morţi ai lui Iisus Hrtistos a început să fie scris în secolul al III-lea. Acesti oameni ai secolului al III-lea, referindu-se la Iisus Hristos, au folosit un limbaj care, în parte, este de neînţeles pentru omul actual. Vom vorbi îndată despre acest om actual.

Vreau să citez pe cineva, aş putea cita şi alt nume, care vorbeşte dispreţuitor despre cultura materialistă actuală şi despre care cultura materialistă spune că ar fi exprimat o sintagmă înfiorătoare: *Credo quia absurdum est* - cred ceea ce este nebunesc, absurd, şi nu ceea ce este raţional. Vreau să mă refer la *Tertulian**.

*Tertulian, aprox. 160-aprox. 220, scriitor bisericesc cartaginez. Opera sa privind apărarea creştinilor: *Apologeticum*

Când îl citezi pe Tertulian, care a trăit aproximativ în timpul în care a început să se manifeste inspiraţia venită de la contemporanii morţi ai lui Iisus Hristos şi care se afla sub această inspiraţie, atât cât putea să se afle ca om, ai o impresie specială. Desigur, el scria aşa potrivit constituţiei sale umane. Poţi, desigur, să ai inspiraţii, dar ele sunt în funcţie de felul în care le poţi primi. Astfel, nici Tertulian nu a redat inspiraţiile într-un mod foarte exact, ci aşa cum le putea da expresie în creierul său uman: mai întâi, pentru că trăia într-un trup uman, muritor, iar în al doilea rând, pentru că într-o anumită privinţă era pătimaş şi fanatizat. El scria aşa cum îi venea inspiraţia, dar rezultatul era uimitor, dacă îl examinezi corect.

Din acest punct de vedere, Tertulian ne apare ca un roman fără o formaţie literară deosebit de înaltă, dar ca un autor cu o forţă de exprimare extraordinară. Se poate chiar spune: Tertulian este cel care a dat primul limbii latine posibilitatea de a exprima creştinismul. El este primul care a găsit posibilitatea de a pătrunde cu atâta căldură această limbă, cea mai prozaică şi lipsită de poezie, această limbă retorică, limba latină, datorită unui temperament aprins şi unei asemenea sfinte patimi, încât în opera sa trăieşte cu adevărat viaţa sufletească nemijlocită, mai cu seamă în *De carne Christi* sau şi în acea lucrare în care încearcă să respingă toate acuzaţiile aduse creştinilor. Ele sunt scrise cu o patimă sfântă şi cu o forţă de exprimare extraordinară. Tertulian, deşi roman, era lipsit de prejudecăţi faţă de propria sa romanitate - aceasta se poate vedea în lucrarea *De carne Christi*. El a găsit cuvinte extraordinare pentru a-i apăra pe creştini de persecuţiile romanilor, a condamnat maltratarea creştinilor pentru a-i determina să-şi renege apartenenţa la Iisus Hristos, spunând: Oare comportarea voastră ca judecători faţă de creştini nu dovedeşte suficient că sunteţi nedrepţi? Trebuie să vă schimbaţi total procedeul pe care-l aplicaţi de obicei ca judecători, să nu-l folosiţi împotriva creştinilor. În alte situaţii, voi obligaţi prin maltratare un martor să mărturisească ceea ce este adevărat, ceea ce el crede cu adevărat. Faţă de creştini vă comportaţi exact invers. În general, vreţi să aflaţi prin tortură adevărul; în cazul creştinilor, vreţi să obţineţi minciuna. În mod asemănător, Tertulian a vorbit despre multe lucruri, în cuvinte care produceau efectul unui cui bătut în ţeastă.

La toate acestea se mai poate adăuga că pe lângă faptul că era un bărbat curajos, puternic, care percepea deşertăciunea slujbei romane făcute în cinstea zeilor, era şi un om care dovedea relaţiile sale cu lumea suprasensibilă. El scria în aşa fel, încât se vedea că omul ştie ce înseamnă să vorbeşti despre lumea suprasensibilă. El vorbea despre demoni aşa cum vorbea despre ceilalţi oameni. Tertulian spune: Întrebaţi-i pe demoni dacă Hristos, cel despre care creştinii afirmă că ar fi un zeu adevărat, este un zeu real! Puneţi faţă în faţă un creştin adevărat şi un posedat din care vorbeşte un demon şi veţi vedea că, dacă îl veţi face cu adevărat să vorbească, vă va mărturisi el însuşi că este un demon, căci el spune adevărul. Tertulian ştie că demonii nu mint, dacă sunt întrebaţi. Dar, tot demonii, atunci când creştinul îi întreabă din propria sa conştienţă, vă spun şi că Hristos este zeul adevărat. Numai că ei îl urăsc, pentru că îl combat. Veţi afla de la demoni că acesta este adevăratul Dumnezeu. Aşadar, Tertulian nu se referă numai la mărturia oamenilor, ci şi la aceea a demonilor. El se referă la demoni ca la martori care nu doar vorbesc, ci care şi mărturisesc că Hristos este Dumnezeu adevărat. Toate acestea Tertulian le spune din propria-i conştienţă.

Dacă îl cunoşti pe Tertulian ca scriitor, ai toate motivele să întrebi: Care era crezul său sufletesc adânc, cuprins de inspiraţia pe care tocmai v-am descris-o? Acest crez este foarte instructiv. Căci Teriulian avea o idee care trebuia să devină manifestă pentru omenire mult după vremea sa. El se mărturisea, în fond, ca aparţinând la trei principii privind natura umană. Mai întâi, natura umană se poate încărca, în prezent - este vorba de vremea lui Tertulian, sfârşitul secolului al II-lea d.Hr. - , cu ruşinea de a contesta cel mai mare eveniment de pe Pământ. Dacă omul se urmează numai pe sine, el nu ajunge la cel mai mare eveniment de pe Pământ. În al doilea rând, sufletul său este prea slab pentru a înţelege acest eveniment. În al treilea rând, dacă urmăreşte numai ceea ce face posibil corpul său muritor, omului îi este absolut imposibil să obţină o relaţie cu Misteriul de pe Golgota. Aceste trei lucruri constituie mărturisirea de credinţă a lui Tertulian. El a rostit cuvintele: „*Crucificat a fost Fiul lui Dumnezeu**; trebuie s-o credem, pentru că este ruşinos. El a şi murit; este credibil tocmai pentru că este o inepţie". „Prorsus credibile est, quia inaptum est". Această frază a fost rostită de Tertulian. Cealaltă frază care îi este atribuită - „Credo quia absurdum est" - nu se găseşte nicăieri, nici la Tertulian, nici la alt părinte al Bisericii. Cei mai mulţi oameni îi atribuie lui Tertulian numai această frază, care nu este adevărată. În al treilea rând, „Iar cel îngropat a înviat"; Tertulian spune: „Trebuie s-o credem, pentru că este imposibil".

* "Crucificat a fost Fiul lui Dumnezeu", Tertulian, în *De carne Christi* (după *Istoria idealismului* de Willmann, vol. 2, p. 133).

Este de la sine înţeles că această exprimare a lui Tertulian apare oamenilor moderni ca ceva de neacceptat. Să ne imaginăm că unul dintre cei pătrunşi în prezent de gândirea materialistă aude că cineva spune: Hristos a fost răstignit; trebuie s-o credem pentru că este ruşinos. Hristos a murit; trebuie s-o credem pentru că este o inepţie. Hristos a înviat cu adevărat; trebuie s-o credem pentru că este imposibil. Să ne reprezentăm ce relaţie poate dobândi un astfel de scrutător al lumii cu adevărat monist de azi cu astfel de afirmaţii.

Dar ce voia să spună Tertulian? El a devenit, chiar prin inspiraţia sa, un adevărat cunoscător de oameni pentru vremea sa, încât a recunoscut pe ce cale se afla natura umană. Oamenii se îndreptau spre secolele următoare ale celei de a patra perioade postatlanteene, cea greco-romană. Cu acelaşi număr de ani cu care Misteriul de pe Golgota premersese mijlocului acestei epoci (333 de ani), tot cu atâţia ani după această dată anumite forţe spirituale intenţionau să conducă evoluţia pământeană pe cu totul alte căi decât cele deschise de Misteriul de pe Golgota. 333 de ani după anul 333 înseamnă 666; *acesta este numărul despre care vorbeşte autorul Apocalipsei**. Citiţi pasajele în care se referă la 666! Atunci trebuia să se întâmple, potrivit intenţiei anumitor forţe spirituale, ceva cu omenirea, şi s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi survenit Misteriul de pe Golgota. Ar fi fost folosită calea descendentă care ar fi fost hotărâtă pentru omenire începând cu anul 333, ca moment de vârf al culturii sufletului raţiunii, în scopul aducerii omenirii în cu totul altă direcţie decât trebuia, potrivit intenţiei

acelor entităţi dumnezeieşti de care era legată de la început, din perioada saturniană. Sufletul conştienţei, care trebuia să apară în lume mult mai târziu, ar fi fost dat umanităţii printr-un fel de revelaţie încă din anul 666. Dacă acest lucru ar fi devenit realitate, dacă s-ar fi împlinit intenţiile acelor entităti opuse evoluţiei umane, dar care doreau să acapareze în beneficiul lor această evoluţie, omenirea anului 666 ar fi fost înzestrată cu sufletul conştienţei, aşa cum se va întâmpla mult după timpul nostru.

Entitătile adverse zeilor iubitori de oameni vor să transpună într-un moment incipient, în care omenirea încă nu era matură pentru aşa ceva, ceea ce entităţile spirituale favorabile oamenilor vor realiza mult mai târziu. În felul acesta, ceea ce ar trebui să se întâmple la mijlocul perioadei noastre, deci cu 1080 de ani după anul 1413, adică în anul 2493 - abia atunci omul va fi avansat în ceea ce priveşte cuprinderea conştientă a propriei sale personalităţi -, ar fi fost inoculat omului în anul 666 de către forţe ahrimanic luciferice.

Ce urmăreau aceste fiinţe? Ele voiau să dea omului sufletul conştienţei, dar i-ar fi implantat astfel o natură care i-ar fi făcut imposibilă găsirea căii spre sinea spirituală, spre spiritul vieţii şi spre omul-spirit. Li s-ar fi închis oamenilor calea spre viitor şi ar fi fost îndrumaţi spre cu totul alte căi de evoluţie.

Istoria nu s-a derulat aşa cum s-a intenţionat, în acest mod fenomenal, extraordinar, dar diabolic, însă urmele acestei încercări se regăsesc totuşi în istorie. Ele s-au putut manifesta prin aceea că s-au petrecut lucruri despre care se poate spune că oamenii le fac pe Pământ, pentru că execută ce le indică anumite entităţi spirituale. Şi împăratul *Iustinian** a fost sluga anumitor entităţi atunci când el, care era un duşman al tuturor lucrurilor transmise din înalta înţelepciune a culturii greceşti, a închis în anul 529 şcoala filosofilor de la Atena, astfel încât tot ce mai rămăsese din erudiţia greacă a fost expulzat împreună cu înalta ştiinţă platonician-aristotelică şi a emigrat în Persia. Mai înainte, când *Zeno Isauricus***, în secolul al V-lea, gonise, de asemenea, pe înţelepţii greci din Edessa, învăţaţii sirieni au fugit la Nisibis. În felul acesta, la apropierea anului 666 se adunase la academia persană de la Gondishapur cea mai aleasă clasă de erudiţi proveniţi din vechea cultură greacă şi care nu dăduse nici o atenţie Misteriului de pe Golgota. În cadrul academiei din Gondishapur propovăduiau învăţături cei ce erau inspiraţi de forţele luciferic-ahrimanice.

* Justinian, 527-565, împărat al Imperiului roman de răsărit.
** Zeno Isauricus, împărat 474-491. A închis şcoala de la Edessa prin edictul din 489.

Dacă în anul 666 s-ar fi întâmplat cele preconizate, dacă ar fi avut succes deplin ceea ce se intenţiona de către academia din Gondishapur, ar fi apărut încă din sccolul al VII-lea oameni foarte învătaţi, geniali, care ar fi călătorit prin vestul Asiei, prin nordul Africii, prin sudul Europei şi care ar fi răspândit acea cultură izvorâtă din învăţăturile academiei. Acea cultură trebuia să desăvârşească personalitatea omului, să instaureze sufletul conştienţei.

Dar acest lucru nu s-a întâmplat. Lumea luase deja o altă cale decât aceea care ar fi făcut posibil să se petreacă asemenea lucruri. Din această cauză, întregul şoc care urma să fie transmis culturii occidentale de către academia din Gondishapur a fost amortizat. Şi în loc să rezulte o înţelepciune faţă de care tot ce ştim azi despre lumea exterioară ar fi fost o bagatelă, în locul unei înţelepciuni obţinute prin inspiraţie, pe cale spirituală, care urma să ne spună tot ceea ce va fi cucerit prin experimentare treptată şi prin ştiinţa naturii până în anul 2493 şi care ar fi rezultat atunci printr-o erudiţie strălucitoare, extraordinară, au rămas numai resturile acesteia, ceea ce învăţaţii arabi au adus în Spania. Dar şi ele erau deja perimate. În locul acestei acţiuni eşuate a rămas mohamedanismul, a rămas *Mahomed** cu învăţătura sa şi a rezultat Islamul în locul a ceea ce ar fi trebuit să pornească din academia de la Gondishrapur. Lumea a fost abătută, prin Misteriul de pe Golgota, de la această direcţie dăunătoare.

* Mahomed, aprox. 570-632.

Şi ea a fost abătută nu numai prin aceea că mai devreme avusese loc Misteriul de pe Golgota, ci şi de faptul că acest eveniment nu poate fi înţeles de forţele omeneşti obişnuite care acţionează până la moarte; în cadrul omenirii occidentale a avut loc ceea ce am de-scris mai devreme: inspiraţia venită din partea morţilor, aşa cum am observat în cazul lui Tertulian şi al altora. Astfel, mintea oamenilor a fost orientată spre Misteriul de pe Golgota şi prin aceasta spre cu totul altceva decât ceea ce ar fi trebuit să emane din academia de la Gondishapur. Astfel, s-a împiedicat răspândirea acelei înţelepciuni, înalte dar drăceşti, pe care o pregătea academia de la Gondishapur, şi aceasta s-a făcut pentru salvarea omenirii. Multe dintre cele inspirate de morţi au ieşit la iveală doar fragmentar, totuşi omenirea a fost ferită de a prelua în snfletul ei ceea ce academia de la Gondishapur ar fi dorit.

Evenimente ca cele avute în vedere de academia de la Gondishapur, se întâmplă, desigur, dincolo de culisele exterioare ale evoluţiei lumii. Oamenii sunt în relaţie cu acestea, dar ele se desfăşoară în întregime în suprasensibil. Iar noi nu putem judeca evenimentele, nici pe cele urmărite de academia de la Gondishapur, nici Evenimentul de pe Golgota, numai pe baza a ceea ce se întâmplă în plan fizic. Dacă vrem să descriem astfel de evenimente, trebuie să le căutăm în profunzimi mult mai semnificative.

Omenirii i-a rămas totuşi ceva din ceea ce ar fi trebuit să se întâmple atunci şi a fost amortizat, tocit prin aceea că în locul unui lucru grandios a rezultat fantasticul, lamentabilul Islam. Ceva se întâmplase totuşi. Atunci omenirea, asupra căreia a acţionat impulsul de la Gondishapur, acest impuls neopersan care a adus la timp nepotrivit impulsul ltu Zarathustra, a primit, exprimat mai trivial, o lovitură până în corporalitatea ei; a primit un impuls până în corporalitatea ei fizică, cu care ne naştem în continuare, care este identic cu cel caracterizat mai sus. A fost inoculată omenirii acea boală care, dacă se manifestă, conduce la negarea lui Dumnezeu-Tatăl.

Aşadar, înţelegeţi că omenirea, în măsura în care este civilizată, are azi în corp un spin. *Sfântul Pavel vorbeşte foarte mult despre acest spin**, în mod profetic. El îl avea deja la vremea sa; ceilalţi l-au primit abia în secolul al VII-lea. Dar acest spin se va răspândi tot mai mult, va deveni din ce în ce mai important. Dacă faceţi, în prezent, cunoştinţă cu un om care se dăruieşte cu totul acestui ghimpe, acestei boli - căci este vorba de un ghimpe în corpul fizic, ceea ce înseamnă o adevărată boală -, veţi vedea că el va deveni ateu, un om care neagă pe Dumnezeu, divinitatea. De fapt, o predispoziţie pentru acest ateism există în orice om care aparţine civilizaţiei moderne; problema este numai dacă el se dăruieşte acestei predispoziţii. Omul poartă în sine acea boală care-l îndeamnă să conteste divinitatea, când, de fapt, potrivit firii sale ar trebui să realizeze recunoaşterea acesteia. Această fire a fost întrucâtva minerealizată, contorsionată în evoluţia ei, astfel încât purtăm cu toţii în noi boala celui ce neagă pe Dumnezeu.

* Cor. II, 12,7.

Prin această boală se creează o legătură mult mai strânsă între sufletul şi trupul omului, decât fusese cazul mai devreme şi decât există chiar în natura umană. Sufletul se uneşte parcă mai strâns cu trupul. Sufletul nu este predispus, prin natura sa, să participe la destinul trupului, dar el ajunge să se implice tot mai mult în evoluţia trupului, chiar şi în destinele naşterii, eredităţii şi ale morţii.

Înţelepţii de la Gondishapur au vrut, încă de atunci, să-l facă pe om foarte înţelept, pe acest Pământ, dar prin aceasta să determine sufletul să participe la moarte, astfel încât o dată trecut prin poarta morţii , el nu ar mai avea posibilitatea să participe la viaţa spirituală şi la încarnările ulterioare. Într-o formă mai mult diletantă acest lucru îl vor unele societăţi secrete din timpul nostru. Cei din Gondishapur voiau chiar să-i împiedice evoluţia ulterioară. Ei doreau să-l câştige pentru sine, pentru o cu totul altă lume, să-l priveze de viaţa pământească,

pentru a-l devia de la scopul pentru care omul se află pe Pământ, de la ceea ce el trebuie să înveţe printr-o evoluţie lentă, treptată, prin care va ajunge la sinea spirituală, la spiritul vieţii şi la omul-spirit.

Sufletul uman ar fi făcut cunoştinţă cu Pământul mai mult decât fusese hotărât. Moartea, care este predeterminată numai pentru trup, ar fi devenit, într-o oarecare măsură, destin al sufletului. Împotriva acestui lucru s-a acţionat prin Misteriul de pe Golgota. În felul acesta omul s-a înrudit cu moartea, dar prin Misteriul de pe Golgota el a fost apărat de această înrudire. Dacă, pe de o parte, un anumit curent din evolutia cosmică a determinat o legătură mai mare a sufletului cu trupul uman decât îi fusese destinat omului, Hristos, pe de altă parte, pentru a menţine echilibrul, a legat sufletul mai mult de Duh decât fusese hotărât iniţial. Astfel, prin Misteriul de pe Golgota sufletul uman a fost adus mai aproape de Duh decât îi fusese predeterminat.

Aceasta ne dă posibilitatea de a percepe corect legătura Misteriului de pe Golgota cu forţele cele mai interioare ale naturii umane în decursul mileniilor. Dacă vrem să ne apropiem în mod istoric corect de Misteriul de pe Golgota, trebuie să comparăm interacţiunea dintre trup şi suflet, determinată de Ahriman şi Lucifer, cu interacţiunea dintre suflet şi spirit.

Biserica catolică, care a fost puternic influenţată de resturile impulsului academiei de la Gondishapur, a hotărât în mod dogmatic în 869, la Conciliul ecumenic general de la Constantinopol, că nu trebuie să credem în Duh, pentru că nu dorea să aducă lumină în ceea ce priveşte Misteriul de pe Golgota, ci voia să răspândească întunericul asupra lui. Biserica catolică a eliminat Duhul în 869. Dogma adoptată atunci spune că nu trebuie să credem în Duh, ci numai în trup şi suflet, şi că sufletul ar avea în el ceva asemănător spiritului. Dar faptul că omul ar fi alcătuit din trup, suflet şi spirit a fost negat de către Biserica catolică, aflată direct sub influenţa impulsului de la Gondishapur. Istoria oferită pentru uzul oamenilor pe care vrea să-i conducă într-o anumită direcţie este alta decât cea reală.

Aşadar, prin Misteriul de pe Golgota, omul a devenit mai înrudit cu spiritul. Prin aceasta, în om există două forţe: forţa care sufleteşte îl face asemănător morţii şi acea forţă care-l eliberează din nou de moarte, care-l conduce spre spirit.

Ce fel de forţă este aceasta? V-am spus: Predispoziţia de a-l contesta pe Dumnezcu este un fel de boală pe care, în cadrul omenirii civilizate, o purtăm cu toţii în noi datorită corpului nostru. Când ne înţelegem pe noi în mod corect, cu atât mai mult nu-l negăm pe Dumnezeu - când îl regăsim prin Hristos. Aşa cum corpul nostru are în sine o forţă de îmbolnăvire care tinde spre negarea lui Dumnezeu, prin faptul că avem în noi forţa lui Hristos, ca urmare a Misteriului de pe Golgota, deţinem şi o forţă vindecătoare, o forţă mântuitoare. Pentru noi toţi, Hristos este, în sensul cel mai adevărat al cuvântului, Mântuitorul, vindecătorul acelei boli ascunse care îl poate face pe om să fie tăgăduitorul lui Dumnezeu.

Timpurile noastre sunt în multe privinţe o reînnoire a acelor timpuri care au existat în parte prin Misteriul de pe Golgota, în parte prin ceea ce s-a întâmplat în 333, şi în parte prin ceea ce s-a întâmplat în 666. Aceste lucruri au produs efecte foarte exacte. Înţelegeţi corect Misteriul de pe Golgota, dacă cunoaşteţi că el nu poate fi perceput prin forţele care-i sunt date omului de trăirea, în plan fizic, până la moarte într-un corp fizic. Chiar şi contemporanii care i-au fost apostoli lui Hristos au înţeles din propriile lor forţe Misteriul de pe Golgota abia în secolul al III-lea, aşadar mult timp după moartea lor. Dar toate aceste lucruri fac parte din evoluţie, toate aceste lucruri au anumite urmări.

Ne aflăm azi într-o situaţie cu totul diferită de cea în care au fost contemporanii lui Hristos sau cei care au trăit în secolele următoare, până în secolul al VII-lea. Noi ne apropiem deja în cea de a cincea epocă postatlanteană şi suntem foarte avansaţi în aceasta; trăim în secolul al

XX-lea. În timp ce ne naştem ca suflete care au coborât din lumea suprasensibilă în cea sensibilă, cu sute de ani înainte noi am avut anumite trăiri în lumea spirituală. Aşa cum contemporanii Misteriului de pe Golgota au ajuns la înţelegerea deplină a evenimentului câteva secole mai târziu, tot aşa şi noi trăim ca un fel de oglindire înainte de naştere, şi anume timp de secole înainte de a ne naşte. Acest lucru este însă valabil numai pentru oamenii actuali. Prin faptul că se nasc în lumea fizică, aceştia deţin ceva care este ca o reflectare a Misteriului de pe Golgota, ca o imagine în oglindă a ceea ce era trăit în lumea spirituală timp de secole după Misteriu.

Acest impuls nu-l poate vedea nemijlocit cel ce nu are vedere în suprasensibil, dar toţi pot trăi efectul acestui impuls în sine. Şi atunci află răspunsul la întrebarea: Cum îl găsesc pe Hristos?

Pentru a-l găsi pe Hristos este necesară următoarea trăire: mai întâi îţi spui: Vreau să mă lupt pentru autocunoaştere atât cât îmi este posibil, potrivit cu personalitatea mea umană individuală. Nici unul dintre cei care năzuiesc în mod cinstit să obţină cunoasterea de sine nu va putea spune că nu poate concepe ceea ce de fapt năzuieşte. Eu rămân, cu puterea mea de cuprindere, în urma a ceea ce năzuiesc; îmi resimt neputinţa faţă de strădania mea. Această trăire este foarte importantă; ar trebui s-o aibă oricine recunoaşte în mod cinstit, în cunoaşterea de sine, un anumit sentiment al neputinţei. Acest sentiment este sănătos, nefiind nimic altceva decât perceperea bolii, şi eşti cu adevărat bolnav atunci când ai o boală şi nu o simţi. Prin faptul că resimţi neputinţa de a te ridica la dumnezeiesc într-un anumit moment din viaţă, simţi în tine acea boală care ţi-a fost inoculată. Şi prin aceasta simţi că sufletul este condamnat să moară prin trupul nostru, aşa cum este el în prezent, împreună cu acesta. Când o asemenea neputinţă este resimţită suficient de intens, apare cealaltă trăire, care ne spune: Dar noi putem, dacă nu ne dăruim lucrului ce-l obţinem prin forţele corporale proprii, putem, dacă ne dăruim lucrului ce ni-l dă spiritul, să depăşim această moarte sufletească interioară. Avem posibilitatea să regăsim sufletul nostru şi să-l legăm de spirit. Putem trăi nimicnicia existenţei, pe de o parte, şi glorificarea existenţei din noi înşine, pe de altă parte, când trecem dincolo de simţirea neputinţei. Putem simţi boala în neputinţa noastră şi putem simţi pe vindecător, forţa vindecătoare, când resimţim neputinţa, când am devenit înrudiţi cu moartea în sufletul nostru. În timp ce simţim vindecătorul, simţim şi că purtăm în sufletul nostru ceva care poate învia oricând din moarte în propria noastră trăire interioară. Când căutăm aceste două trăiri, găsim în propriul nostru suflet pe Hristos.

Este trăirea în întâmpinarea căreia merge omenirea. *Angelus Silesiu** a spus-o atunci când a rostit cuvintele pline de semnificaţie:

> Hristos nu te poate -
> Crucea de pe Golgota nu te poate mântui de cel rău,
> Când nu este înălţată şi în tine.

* Angelus Silesius (Johann Scheffler), 1624-1677. Din *Cherubinischen Wandermann*, I, aforismul 62.

Ea poate fi înălţată în om, în timp ce acesta simte cei doi poli: neputinţa, prin ce este trupesc, învierea, prin spiritualitatea proprie. Evenimentul interior alcătuit din aceste două părţi este ceea ce tinde cu adevărat spre Misteriul de pe Golgota. Acesta este un eveniment faţă de care nu te poţi scuza spunând că nu ai dezvoltate facultăţi suprasensibile, deoarece nu ai nevoie de acestea. Nu ai nevoie decât să exersezi introspecţia şi să ai voinţa pentru această introspeciie, şi pentru combaterea acelui orgoliu, atât de curent în ziua de azi, care nu permite omului să observe că, atunci când se bizuie pe forţele sale proprii, el devine orgolios faţă de aceste forţe. Când nu simţi că devii neputincios prin propriile tale forţe, atunci nu simţi nici moartea, nici învierea, nu ajungi niciodată să înţelegi gândul lui Angelus Silesius:

Crucea de pe Golgota nu te poate mântui de cel rău,
Când nu este înălţată şi în tine.

Când resimţim neputinta şi revenirea din neputinţă, survine întâmplarea fericită că avem cu adevărat o relaţie reală cu Iisus Hristos. Căci accastă trăire este repetarea a ceea ce cu sute de ani în urmă am trăit în lumea spirituală. Trebuie s-o căutăm în imaginea reflectată în suflet, pe planul fizic. Căutaţi în dumneavoastră şi veţi găsi neputinţa. Căutaţi şi, după ce o veţi găsi, veţi afla vindecarea de neputinţă, învierea sufletului spre spirit.

Dar nu vă lăsaiţi înşelaţi în această căutare de unele lucruri propovăduite azi ca mistică sau chiar de unele mărturisiri de credinţă pozitive. Când vorbeşte, de exemplu, Harnack, despre Hristos, ceea ce spune el nu este adevărat, pentru simplul motiv că acelaşi lucru - citiţi-i textul - se poate spune despre Dumnezeu în general. Aceleaşi lucruri pot fi spuse tot atât de bine evreilor sau mahomedanilor despre Dumnezeu. Şi mulţi dintre cei care vor azi să facă parte dintre cei „treziţi", spun: Eu trăiesc pe Dumnezeu în mine - dar ei nu-l trăiesc decât pe Dumnezeu-Tatăl, şi chiar şi pe acesta numai într-o formă atenuată, pentru că nu observă că sunt bolnavi şi repetă doar vorbe tradiţionale. Aşa face, de exemplu, *Johannes Müller**. Dar toti aceştia nu-l au pe Hristos, căci vieţuirea lui Hristos nu constă dintr-o trăire a lui Dumnezeu în sufletul uman, ci din două etape: trăirea morţii în suflet prin trup şi învierea sufletului prin spirit. Iar cel care spune omenirii că nu simte numai pe Dumnezeu în sine - aşa cum afirmă şi teosofii pur retorici -, ci poate vorbi despre cele două evenimente, despre neputinţă şi despre revenirea din neputinţă, acela vorbeşte despre adevărata trăire a lui Hristos. Cel care se află pe o cale suprasensibilă găseşte singur resursele care stimulează anumite forte suprasensibile şi care-l conduc către Misteriul de pe Golgota.

* Johannes Müller, 1864-1949, filosof.

Azi nu trebuie să disperi că nu l-ai putea găsi pe Hristos în trăirea proprie nemijlocită, căci l-ai găsit, dacă te-ai regăsit pe tine, dar ieşind din starea de neputinţă. Întregul sentiment al nimicniciei care ne copleşeşte atunci când gândim fără orgoliu la forţele noastre proprii trebuie să premeargă impulsului lui Hristos. Misticii cred că dacă putem spune: În Eul meu am găsit Eul superior, Eul lui Dumnezeu, aceasta înseamnă creştinism. Dar ei se înşeală. Creştinismul trebuie să se bazeze pe adevărul:

Crucea de pe Golgota nu te poate mântui de cel rău,
Când nu este înălţată şi în tine.

Se poate vedea şi din amănuntele vieţii cât de adevărat este ceea ce spun şi se poate apoi urca de la aceste amănunte ale vieţii la marea trăire a neputinţei şi a învierii din neputinţă. Ar fi frumos, mai ales în prezent, dacă oamenii ar gândi: Este absolut sigur că există în adâncurile sufletelor omeneşti o tendinţă spre adevăr şi, ca urmare, de a exprima adevărul. Dar tocmai când avem această intenţie de a grăi adevărul putem face un prim pas pe calea spre resimţirea neputinţei corpului uman faţă de adevărul dumnezeiesc. În clipa când exercitaţi introspecţia cu privire la rostirea adevărului, ajungeţi la ceva uimitor. *Poetul a simţit acest lucru** când a spus: Dacă *vorbeşte* sufletul, atunci *sufletul*, ah! deja nu mai vorbeşte. Pe calea pe care ceea ce trăim cu adevărat ca adevăr interior în suflet devine vorbire el se şi toceşte. Nu moare în întregime în vorbire, dar deja se toceşte. Iar cel ce cunoaşte limba ştie că numai atunci când numele propriu indică un singur obiect sunt desemnări corecte pentru acest obiect. De îndată ce avem nume generalizate, fie că sunt părţi de cuvânt principale, temporale sau adjectivale, noi nu mai rostim adevărul pe deplin. Atunci adevărul constă în aceea că suntem conştienţi că trebuie să ne abatem cu fiecare propoziţie de la adevăr.

* Friedrich Schiller, în *Tabulae voltivae*.

Din punct de vedere al ştiinţei spiritului încercăm să evidenţiem prin această mărturisire faptul că omul cu fiecare afirmaţie spune un neadevăr - în timp ce se procedează în modul pe care vi l-am descris. V-am spus în mod repetat: În ştiinţa spiritului nu are atât de mare importanţă ceea ce se spune - căci şi aceasta ar cădea pradă unei judecăţi a neputinţei -, mai important este *cum* se spune. Încercaţi să urmăriţi - puteţi face acest lucru şi în scrierile mele - cum fiecare lucru este caracterizat din cele mai diferite puncte de vedere. Numai atunci te poţi apropia de lucruri. Cel care crede că vorbele sunt altceva decât o euritmie se înşeală. Cuvintele sunt o euritmie realizată de laringe, şi coacţionată de aer. Ele sunt doar gesturi, numai că acestea nu sunt făcute cu mâinile şi cu picioarele, ci cu laringele. Trebuie să devenim conştienti de faptul că noi nu facem decât să indicăm un anumit lucru şi că obtinem o relaţie corectă cu adevărul numai atunci când în cuvinte aflăm acel lucru pe care vrem să-l exprimăm şi când trăim ca oameni astfel, încât suntem conştienti că în cuvinte trăiesc indicaţii. Aceasta vrea să indice printre altele şi euritmia, care face din întregul om un laringe, adică prin întregul om se exprimă ceea ce altfel se manifestă numai prin laringe, pentru ca oamenii să resimtă încă o dată că atunci când emit sunete nu fac altceva decât să gesticuleze. Eu spun „tată", spun „mamă". Dacă generalizez totul, nu mă pot exprima cu adevărat decât atunci când celălalt a trăit aceste lucruri împreună cu mine în elementul social, când înţelege gesturile. Reînviem din neputinţa pe care o resimţim faţă de limbă, sărbătorim această reînviere când înţelegem că în timp ce deschidem gura trebuie deja să fim creştini. Ceea ce a aparut din Cuvânt, din Logos în cursul evoluţiei nu poate fi înţeles decât atunci când este din nou legat de Hristos, când conştientizăm că prin faptul că trupul nostru devine unealta exprimării el trage adevărul în jos, astfel încât acesta moare parţial pe buzele noastre şi îl reanimăm *in Christo*, când devenim conştienţi că trebuie să-l spiritualizăm, adică să gândim împreună cu spiritul; deci nu să acceptăm limba ca atare, ci să gândim împreună cu spiritul. Dragi prieteni, aceasta trebuie să învăţăm.

Nu ştiu dacă timpul îmi va permite să mă exprim şi mâine în mod oficial asupra unui lucru ca acesta. Aş dori s-o fac, dar vreau s-o spun mai întâi aici. Se poate face o descoperire uimitoare. Vreau s-o ilustrez cu ajutorul unui exemplu. Am analizat *studiile, foarte interesante pe care le-a făcut Woodrow Wilson** privind istoria, literatura, viaţa americană. Se poate spune că Woodrow Wilson a descris cu mare forţă viaţa americană, aşa cum progresează ea de la est spre vest. El scrie într-un stil tipic american şi lucurile sunt reproduse în mod foarte captivant. Prin parcurgerea celor scrise de el poţi cunoaşte esenţa vieţii americane - căci Woodrow Wilson este americanul cel mai tipic. Am comparat unele din expunerile lui Woodrow Wilson cu unele păreri, de exemplu, ale lui *Hermann Grimm*** - această comparaţie se poate face în mod cât se poate de obiectiv -, un personaj tipic german, tipic central-european al secolului al XIX-lea, care prin modul său de a scrie îmi este tot atât de simpatic pe cât de antipatic îmi este Woodrow Wilson. Dar aceasta, în treacăt fie spus, este o problemă personală. Îmi place felul de a scrie al lui Hermann Grimm şi resimt ca pe un lucru potrivnic mie modul lui Woodrow Wilson de a scrie, dar cu toate acestea trebuie să fim obiectivi: americanul tipic Woodrow Wilson scrie într-un mod pur şi simplu strălucitor, grandios, mai ales despre dezvoltarea poporului american. Dar la Woodrow Wilson putem găsi fraze care corespund aproape *ad litteram* cu cele scrise de Hermann Grimm, şi invers. Orice plagiat este exclus! Nici nu poate fi vorba de un plagiat, aceasta este cu totul imposibil. Am ajuns la un punct unde, fără a deveni burghezi sau filistini, putem spune că atunci când doi oameni spun acelaşi lucru ei nu o fac în acelaşi fel. Aici intervine problema: Ce este uimitor în faptul că Woodrow Wilson îi descrie pe americani mult mai sugestiv decât a făcut-o Hermann Grimm în a sa Metodă a istoriei, deşi el se exprimă aproape cu aceleaşi cuvinte ca Hermann Grimm?

* *Mere literarture and other essays*, traducere autorizată în germană de Hans Willand, München, 1913
** Hermann Grimm, 1838-1901, istoric de artă. Vezi comparaţia între Wilson şi Grimm în conferinţa din 30 martie 1918, Berlin în ***Erdensterben und Weltenleben…***,Nr. bibl. 181, Dornach, 1967

Dacă aprofundăm acest aspect, vom vedea că tot ce a scris Hermann Grimm este rezultatul unei lupte personale, individuale. Totul se petrece în lumina culturii secolului al XIX-lea, dar se exprimă din sufletul cel mai nemijlocit al conştienţei. Woodrow Wilson descrie în mod strălucit, dar stăpânit de ceva aflat în subconştientul său. Este prezentă o posesiune demonică. În subconştientul său se găseşte ceva care îi sugerează ce să aştearnă pe hârtie. Demonul care iese la suprafaţă într-un american al secolului al XX-lea vorbeşte prin sufletul său. De aici, măreţia, forţa.

Azi, când omenirea, care a devenit leneşă, citeşte având în vedere numai conţinutul, a sosit timpul ca omul să înţeleagă că nu mai este atât de important conţinutul, ci este vorba de cine spune un anumit lucru, trebuie să cunoşti omul din ceea ce spune, pentru că vorbele nu sunt decât gesturi şi trebuie să ştii cine face aceste gesturi. Aici, dragi prieteni, se află un Misteriu extrem de mare al vieţii cotidiene. Lucrurile se pun în mod diferit dacă în Eul personal se dă o luptă etapă după etapă sau dacă se primeşte o svgestie (inspiraţie) de undeva într-un mod oarecare. Inspiraţia acţionează chiar mai sugestiv, pentru că ceea ce rezultă dintr-o luptă trebuie să fie din nou cucerit, printr-o luptă, în fiecare etapă. Se apropie timpul în care nu va trebui să se aibă în vedere numai continutul ad litteram a ceea ce ai în faţa sufletului, ci, înainte de toate, cei care spun un lucru oarecare; nu personalitatea fizică exterioară, ci întregul context uman spiritual.

Când oamenii întreabă, în prezent: Cum îl găsesc pe Hristos? trebuie să li se răspundă că la Hristos nu se poate ajunge printr-o scormonire intelectuală oarecare sau printr-o mistică comodă; el poate fi atins numai când ai curajul să pătrunzi direct în viaţă. Şi într-un asemenea caz trebuie să simţi şi neputinţa în faţa limbii, în care trupul te-a transpus prin aceea că el devine purtătorul limbii; apoi trebuie să simţi reînvierea spiritului în Cuvânt. Nu numai „*Litera omoară, spiritul dă viaţă*"*, sintagmă care şi ea este de multe ori neînţeleasă corect, ci chiar sunetul omoară, şi spiritul trebuie să dea din nou viaţă, prin aceea că în fiecare trăire separată te legi în mod concret de Hristos şi de Misteriul de pe Golgota. În acest prim pas îl găseşti pe Hristos: a căuta şi nu numai a privi la conţinutul cuvintelor frumoase, aşa cum sunt obişnuiţi, în prezent, oamenii, a căuta contextele umane, a descoperi cum apar cuvintele din locul de unde sunt rostite. Acest lucru devine din ce în ce mai important. Dacă măcar unii dintre noi s-ar gândi la acest Îucru, nu s-ar întâmpla atât de des ca oamenii să spună: Cutare a vorbit în mod pur antroposofic sau teosofic; puteţi numai să citiţi despre aceste lucruri! Nu este vorba ce cuvinte se află aici, ci din ce spirit sunt ele rostite. Nu cuvinte vrem să răspândim prin intermediul antroposofiei, ci un nou spirit, în orice caz acel spirit care trebuie să fie, începând din secolul al XX-lea, spiritul creştinismului.

* Cor., II, 3,6.

Aceste lucruri am vrut să le prezint în expunerea de azi şi sunt bucuros că am putut să fac legătura cu cele spuse acum opt zile, că am putut, din nou, să mă refer la aspectele care ne privesc pe toţi. Sper că în cel mai scurt timp să putem continua expunerile, aici la Zürich. Întotdeauna când suntem despărţiţi spaţial gândim: Suntem, ca antroposofi, împreună în sufletele noastre şi în acest sens rămânem mereu credincioşi şi uniţi în spiritul umanităţii, care trebuie să fie activ şi constructiv aici.

ASTRALUL INFERIOR materializează formele şi senzaţiile terestre în modalităţi imaginative fără restricţii

Există o mare similaritate între învăţăturile tibetane privind starea de BARDO, urmând morţii fizice, şi starea de DEDUBLARE ASTRALĂ - în privinţa avertismentului de a fi pregătiţi **să ne confruntăm cu fantasmele propriei minţi**. Proiecţia astrală ne pune în situaţia de a ne lovi de forme-gând provenite din gândirea de zi cu zi, cele mai insistente şi uneori, mai neplăcute. Abia în planul astral ne dăm măsura adevăratei noastre „evoluţii spirituale". (Swami Shivananda spunea că progresul în yoga poate fi măsurat prin calitatea viselor.)

Formele-gând pot fi relativ uşor îndepărtate, fiindcă sunt mai familiare, dar pot apare şi **entităţi inferioare** care ne sâcâie cu manifestări neplăcute, ce rezonează însă cu micimile, neputinţele şi defectele noastre. Ele nu dispar aşa simplu şi va fi nevoie de o perioadă de purificare mentală. De aceea este prescrisă **munca energetică şi spirituală** înainte de a se încerca PROIECŢIA ASTRALĂ.

Tot de aceea religiile prescriu o **viaţă morală**, pentru ca la momentul morţii sufletul să nu fie prea tare încercat de aceste fantasme şi entităţi ce reflectă defectele acumulate în viaţă.

Putem face o împărţire a realităţii în două mari planuri: planul terestru şi planul astral, care au legi diferite. De aceea, ce se poate spune despre planul astral nu se aplică aşa de simplu în planul fizic. Planul astral este legat de emoţiile şi gândurile noastre. Dar nu este deloc simplu să materializăm direct şi imediat dorinţele noastre în planul terestru, substanţa fizică fiind mult mai rigidă. În schimb, materia astrală are calitatea de fluiditate, de maleabilitate la influenţa gândurilor şi emoţiilor.

Apoi, planul astral însuşi are două mari părţi: astralul "inferior", care reflectă trăirile, emoţiile, gândurile legate de viaţa pe Pământ. Aici fiinţele perpetuează trăirile avute cândva ca fiinţe încarnate. Astralul "superior" cuprinde realitatea pură, luminoasă, originară a Creaţiei. Este planul creat special pentru desfătarea **senzorială** a spiritelor, înainte să fi apărut planul fizic (deci şi astralul inferior).

Deducem că, înainte de crearea astralului pur, exista un alt plan, unde trăiau spiritele şi unde s-au pus bazele proiectului astral. Acela se numeşte **plan mental** sau "fără forme", unde spiritele trăiesc fericite fără a avea nevoie de senzaţii sau de forme relativ stabile. Acolo, singurele forme sunt cele geometrice şi caleidoscopice ale ideilor, idei care par a fi nişte fiinţe frumoase şi simple. Totuşi, adevăratele fiinţe sunt **spiritele superioare**, care au propriul lor aspect diafan, ca nişte mici sfere uşor colorate, aproape invizibile.

În concluzie, înţelepţii vorbesc despre cele trei lumi: fizică, astrală şi mentală (sau cauzală). Iar în cadrul lumii astrale există cel puţin două mari diviziuni: astralul inferior şi cel superior.

Prima condiţie pentru un discipol avansat, şi cu atât mai mult pentru un maestru spiritual, este "să nu trăiască doar în planul fizic". Asta nu înseamnă să fie un ameţit cu capul în nori, ci fie să aibă anumite percepţii extrasenzoriale permanente sau măcar în timpul unor meditaţii, fie să-şi amintească constant lecturile spirituale elevate, fie să se dedubleze conştient etc. Este important sentimentul clar şi lucid al apartenenţei simultane la cele două lumi: cea vizibilă şi cea invizibilă, la fel de reală.

Cel care are diplome de "maestru" în diverse discipline spirituale, dar uită mereu să-şi dividă interesul în cele două planuri, îşi va pierde "harul", pentru că va trăi doar în realitatea imediată, grosieră şi se va lăsa târât de tăvălugul aparenţelor, fără să vrea.

Forţa realităţii fizice poate fi contrabalansată doar prin acţiune subtilă, spirituală. Pentru asta e nevoie de convingerea concretă şi obiectivă (nu doar autosugestie sau credinţă oarbă) că energiile subtile pot fi dirijate la voinţa maestrului şi că el poate obţine întotdeauna informaţiile corecte. Şi mai e nevoie de întărirea repetată a sentimentului că omul este doar un vizitator al Pământului, un călător prin mai multe lumi şi un mesager al Divinităţii.

SECRETUL CELOR TREI LUMI

Care este sarcina atribuită fiinţei umane? Cea de-a manifesta, de-a creşte, de-a înflori şi de-a produce un fruct divin. Pentru aceasta, ea trebuie să dea dovadă de o voinţă puternică, ce trebuie să se afirme în domeniul lucrurilor mărunte, nu în al celor importante. Ca elevi ai noii vieţi, grăbiţi-vă să vă faceţi concesii mutuale, să vă iertaţi, să aveţi respect şi stimă faţă de toate fiinţele! Acestea sunt primele condiţii pentru instaurarea iubirii. Acolo unde se manifestă dragostea, îşi fac apariţia şi condiţiile favorabile înălţării şi dezvoltării.

Viaţa voastră actuală nu este încă adevărata viaţă, ci doar începutul unui bine pe care îl veţi simţi mai târziu în toată plenitudinea sa.

Într-o bună zi, ne vom afla într-o altă ambianţă decât aceasta; vom accede la o lume nouă, la o cultură nouă. Organismul vostru va fi ameliorat, iar condiţiile vor fi minunate.

Va fi tot Pământul nostru, dar el va fi suferit schimbări radicale. Lumea actuală va trece printr-o transformare organică; întreaga materie va suferi o nouă cristalizare, totul se va schimba! Ne vom întâlni şi vom revedea reuniunile noastre actuale desfăşurându-se sub ochii noştri ca un film. Vom constata că în cutare oraş, în cutare condiţie, supunându-se cutărui impuls venit din suflet, ne aflam adunaţi laolaltă în urmă cu mii de ani. Şi ne vom mira că viaţa s-a desfăşurat astfel!

Această viziune, ca şi multe altele, vă va ajuta să înţelegeţi mai bine sensul încercărilor prin care va fi trebuit să treceţi. Copiii trebuie să aibă răbdare: momentul actual nu este decât o scurtă percepţie anticipată a viitorului. Această viaţă viitoare se pregăteşte deja, dar nu este încă formată. Veţi intra cu toţii în ea şi veţi fi cu toţii bineveniţi.

Pentru a accede la acest viitor şi a nu vă întârzia evoluţia indispensabilă, trebuie neapărat să vă ocupaţi de înălţarea intelectului, a inimii şi voinţei voastre. Trebuie să fiţi atenţi să nu o corupeţi pe aceasta din urmă, să nu o puneţi în slujba unor forţe contrare, adică în slujba răului. Nu trebuie să abdicaţi de la dreapta voinţă, nici măcar spre folosul celui mai scump prieten; ea trebuie păstrată pentru îndeplinirea planului divin. Nu este îngăduit nici să-ţi înlănţui semenul cu ajutorul inimii sale. Acestea sunt nişte reguli a căror încălcare nu este iertată unui adevărat discipol. Cel ce transgresează aceste legi va bea paharul karmei până la fund şi nu va fi mântuit decât atunci când va fi înţeles lecţia. (pag.42)

Contemplarea frumuseţii

Frumuseţea din natură slujeşte educaţiei omului.

În fiecare zi, în fiecare clipă trebuie să ne unim, în sentimente şi în gânduri, cu ceea ce satisface nevoia noastră de frumuseţe, ordine, ritm şi armonie: tablourile frumoase, muzica bună, florile, spectacolele naturii etc.

Răsăritul soarelui, contemplat în aer liber într-o grădină, la ţară, sau, şi mai bine, în vârful vreunui

munte este o viziune a cărei frumuseţe rămâne vreme îndelungată întipărită în noi înşine, sau la fel de bine splendoarea unui cer înstelat, arborii înfloriţi primăvara etc.

Prin aceste contacte, ne unim cu dragostea şi înţelepciunea divină, şi conştiinţa noastră se înalţă spre sferele cele mai pure şi mai armonioase ale universului.

Sugestia şi inspiraţia

Când sufletele omeneşti se încarnează pe pământ, ele cad instantaneu sub influenţa puterii iluziilor şi a sugestiilor. Forţele întunericului, care au ca sarcină să stăvilească evoluţia, creează iluziile şi deopotrivă sugestiile negative.

Nu uitaţi că sugestia este o calitate umană. Cel care cedează sugestiei poate întâlni pe cineva care posedă o mare facultate de sugestie şi care îl poate face să-i adopte ideile, care îi vor stânjeni dezvoltarea. Cel mai benign rău este acela că îi vor frâna evoluţia.

Din aceste motive, fiinţele luminoase au ca sarcină să transforme sugestiile în inspiraţii. Oamenii noi, discipolii vieţii divine, trebuie să treacă de la influenţa sugestiei la cea a inspiraţiei. Inspiraţia este legea divină. Ea nu vine de la om, ci de la o lume superioară.

Dacă putem influenţa sugestia printr-o altă sugestie, nu putem influenţa în schimb inspiraţia. Ea e ceva invariabil. Din acest motiv, oamenii care cedează sugestiei sunt instabili, în timp ce cei inspiraţi sunt echilibraţi şi stabili.

Oamenii inspiraţi învaţă totul fără efort, în timp ce cei ce nu se pretează inspiraţiei trebuie să facă mari eforturi pentru a învăţa. Pentru cei inspiraţi, totul devine uşor şi firesc, ei sunt în armonie cu ei înşişi şi cu mediul înconjurător.

Transformarea gândurilor şi a sentimentelor negative

Iată un exerciţiu simplu de pus în practică şi care poate salva omenirea de la multe suferinţe inutile.

Când un gând negativ pătrunde în discipol şi începe să-l tulbure, sau când un sentiment dezagreabil pune stăpânire pe ei, acesta trebuie să le înfrunte, să le examineze în linişte şi cu precizie, în acelaşi fel în care un savant studiază un fenomen oarecare, prin logică şi analiză, şi, după ce s-a convins de inutilitatea şi negativitatea lor, trebuie să le predea, ca pe nişte oaspeţi nepoftiţi, puternicului curent subconştient şi înţelept, care le va învinge, transformându-le, aşa cum un savant se debarasează de copiii inoportuni care i-au invadat cabinetul de lucru, trimiţându-i la dădaca ce îi va captiva şi distra povestindu-le basme.

Dacă discipolul reuşeşte să facă asta, înseamnă că a reuşit să înfăptuiască un lucru important pentru binele omenirii.

Prezenţa lui Dumnezeu

Astăzi, majoritatea oamenilor îl consideră pe Dumnezeu ca pe o necesitate exterioară, ca o fiinţă care pedepseşte şi persecută, şi din această cauză simt faţă de El mai mult frică decât dragoste. Pentru ei, Dumnezeu se află în furtuni, în cutremurele de pământ, în toate suferinţele! Aceştia nu îl caută în ei, ci în afara

lor.Atâta vreme cât îl vor vedea astfel, vor rămâne departe de El.

Ceea ce trebuie să faceţi este să Îl primiţi mai întâi în voi, în sufletul vostru, în inima voastră, ca expresie a gândurilor şi sentimentelor elevate, ca îndemnuri spre lucrări nobile şi dezinteresate. Şi atunci, priviţi din fiinţa voastră intimă în afară, spre natura înconjurătoare şi Îl veţi vedea pe Dumnezeu în tot ce e frumos şi pur: în cerul spuzit de stele, în izvoarele limpezi, în flori, în pajişti şi în piscurile munţilor.

Ascultaţi vântul care bate: Dumnezeu este pretutindeni. ÎI veţi vedea în afara voastră şi în voi, sus şi jos, la stânga şi la dreapta. Nu există loc pe lume unde să nu se afle Dumnezeu.

Oricând, indiferent că vă treziţi dimineaţa sau vă culcaţi seara, să ştiţi că viaţa are un sens, fiindcă totul este plin de prezenţa lui Dumnezeu.

S-a vorbit mult despre Legea Atracţiei. Ce părere ai despre ea?

R: Legea Atracţiei funcţionează. Totuşi, acum e distorsionată de faptul că este transformată într-un exerciţiu mental. Cineva se apucă să scrie o carte şi descrie subiectul pe sute de pagini. Şi, în momentul în care un om începe să citească acea carte, totul trece în minte şi Legea Atracţiei nu mai e valabilă. Legea Atracţiei este spiritul vostru, sufletul. Este partea voastră cea mai profundă, nu ceea ce poate invoca creierul. Este partea voastră lăuntrică.

În plus, există o neînţelegere în ceea ce priveşte Legea Atracţiei. Omul, fiinţa umană limitată, o foloseşte în felul următor: "Vreau o maşină nouă". Şi se aşteaptă să-i vină maşina. Ei bine, da, va veni... dar probabil că îl va lovi şi îl va proiecta în aer. Fiinţa umană limitată spune: "Am nevoie de 1000 de dolari ca să-mi plătesc chiria." E un conflict acum

între fiinţa umană limitată şi fiinţa sufletească. Legea Atracţiei funcţionează la nivelul sufletului şi la nivelul spiritului. Voi face o altă afirmaţie dură acum. Sufletului nu-i pasă neapărat de toate tânguielile omului. Omul se lasă prins de lucrurile pe care crede că trebuie să le aibă, dar, în cele din urmă, niciunul dintre ele nu contează.

Nu contează dacă nu ţi-ai plătit chiria, cum nu contează nici dacă eşti multimilionar. Nimic din toate astea nu contează. De aceste lucruri este preocupat numai aspectul uman. Sufletului, spiritului, îi pasă de conştiinţă. Sufletului şi spiritului le pasă de bucuria de a fi. De bucuria de a fi. Cu alte cuvinte, să trăieşti ceea ce ai de trăit.

Vedeţi, sufletul ar prefera să aibă o experienţă rea decât să nu aibă niciuna. Oamenii care încearcă să fugă de experienţe, care se feresc să facă şi să creeze lucruri, îşi frustrează propriul suflet. Sufletul se întoarce şi le aruncă în viaţă nişte evenimente interesante pentru a-i deştepta, iar apoi oamenii se plâng şi se victimizează şi mai mult.

Prin John Cali de la entitatea Căpetenia Joseph

Dacă le dai prea multă atenţie ştirilor, ajungi să fii deprimat cea mai mare parte din timp. Vei fi trist şi supărat. Dacă e să le dai atenţie tuturor lucrurilor rele din lumea de astăzi, nu ai cum să fii vesel. Dar există mult mai multe lucruri bune în lume decât lucruri rele.

O parte a problemei o constituie concentrarea mass-mediei asupra a tot ce este rău, atrăgând lumea spre această percepţie. Iar guvernele descurajează emanciparea individului. Cu atâtea forţe ce acţionează împotriva emancipării, a dobândirii puterii individuale, nu e deloc uşor pentru cei care nu sunt conştienţi de propria lor spiritualitate, sau nu la fel de conştienţi precum devin tot mai mulţi oameni din ziua de astăzi. Pentru acei oameni este foarte greu să reziste influenţei lumii moderne.

Î: Cum îşi pot dobândi oamenii puterea de sine?

R: Păi, în primul rând, trebuie să începi să comunici cu tine însuţi şi una din cele mai bune modalităţi de a face asta, din punctul nostru de vedere, este prin meditaţie, oricare ar fi forma ei. Poate fi ceva foarte simplu: de exemplu, să iei în fiecare zi o pauză şi să te aşezi comod pe un fotoliu, sau întins în pat, şi să te concentrezi asupra respiraţiei. Asta îţi aduce echilibru, te pune în contact cu propriul trup şi, în acelaşi timp, te deschide către lumea spirituală într-un mod în care majoritatea oamenilor nu se deschid în starea normală zilnică de conştienţă.

În mod cert, nimeni nu trebuie să facă ceva ce nu-i place sau nu-i este benefic. Dar atâţia oameni fac lucruri care nu le plac.

Cel mai bun exemplu este că oamenii au joburi pe care le detestă. Muncesc pentru bani, nu pentru că le place ceea ce fac, iar asta este foarte neproductiv din prisma a ceea ce vor oamenii pentru ei. Astfel că, de fiecare dată când faci ceva ce nu-ţi place sau nu rezonează cu tine, chiar dacă e o slujbă foarte bine plătită, cu mii sau sute de mii de dolari, dacă este ceva ce deteşti cu adevărat, îţi faci un mare rău şi te distanţezi tot mai mult de sinele tău superior. Nu te poţi desprinde de el, dar cu siguranţă te poţi depărta de el, iar asta se întâmplă cu tot mai mulţi oameni astăzi.

Deci, scopul principal este să te realiniezi cu sinele tău superior, iar odată ce vei face asta, vei fi bombardat, inundat de fericirea pe care sinele tău superior o simte în fiecare moment. El există într-o stare de perfectă de linişte, fericire şi extaz. Iar scopul tău, în calitate de extensie umană a acestui sine superior, este de a fi cât mai aproape de acea parte superioară şi divină din tine.

Î: Este prea simplist să afirmăm că majoritatea alegerilor se fac între frică şi dragoste?

R: Nu, suntem de părere că e corectă afirmaţia. Frica este emoţia dominantă în ziua de azi. Şi este foarte uşor să fii acaparat de ea. Opusul fricii este dragostea, aprecierea, bucuria. Definim dragostea ca fiind alegerea de a vedea divinitatea în toate fiinţele, nu numai cele umane, nu numai

cele spirituale, ci în toate fiinţele, Tot Ceea Ce Este. Tot ce există, chiar şi acel deal stâncos ce se vede pe fereastră, tot ce există are o faţetă divină. Face parte din ceea ce numiţi Zeu sau Zeiţă. Astfel, în momentul în care îţi poţi transforma conştiinţa umană normală şi eşti dispus să depui un efort conştient în a recunoaşte că Dumnezeu chiar reprezintă Tot Ceea Ce Este şi că eşti parte din El, devii Dumnezeu, şi începi să vezi acele aspect divine în viaţa de zi cu zi, în oamenii pe care îi întâlneşti pe stradă, în rude, în cei dragi, prieteni, câini, urşi grizzly, şerpi cu clopoţei, toţi sunt divini. Dacă poţi vedea acea scânteie divină care există în tot ce există, atunci vei începe să vezi lumea în felul în care o vede sinele tău superior.

Legături karmice (vol. I) consideraţii esoterice

de Rudolf Steiner

Cum acţionează, de fapt, destinul? El acţionează în aşa fel încât îşi trimite influenţele în întregul om. Ceea ce caută omul în viaţă printr-un impuls al karmei, cum se modelează destinul său, aceste lucruri sunt legate de faptul că forţele destinului care trec dintr-o viaţă în altă viaţă produc şi determină compoziţia sângelui în fineţea sa, reglează activitatea internă a nervilor şi, de asemenea, stimulează receptivitatea instinctivă a sufletului pentru un lucru sau altul. Şi nu putem descoperi uşor natura internă a legăturilor karmice dacă nu simţim niciun interes - aici este vorba, bineînţeles, întotdeauna de ochiul sufletului - pentru amănuntele exterioare ale vieţii unui om.

Într-adevăr, pentru observarea karmei este tot atât de important să te interesezi de o mişcare a mâinilor, pe cât este de important să te interesezi de un talent spiritual genial. Este tot atât de important să poţi observa - bineînţeles, şi din punct de vedere spiritual, din perspectiva corpului astral şi a Eului - cum cineva se aşază, pe cât este de important să vezi cum îşi satisface îndatoririle morale.

Este tot atât de important să vezi dacă un om îşi încreţeşte fruntea bucuros sau uşor, pe cât de important este să descoperi dacă el este evlavios sau neevlavios. Multe lucruri care în viaţa obişnuită ne par neînsemnate sunt extrem de importante când începi să observi drumul destinului de la o viaţă pământească la alta, şi multe lucruri care îi par cuiva deosebite la un om sau altul au o importanţă mai mică.

Cel care îşi îndreaptă privirea asupra epocilor succesive ale evoluţiei omenirii îşi poate forma o impresie despre faptul că de-a lungul istoriei omenirii multe lucruri s-au schimbat în modul de a gândi, de a simţi, ca şi în întregul mod de a privi şi de a concepe viaţa. Desigur, trecutul nu face asupra oamenilor o impresie tot atât de profundă ca ceea ce trebuie să se întâmple, ca ceea ce abia de acum înainte trebuie să fie întemeiat. Dar cel care sesizează cu suficientă profunzime cât de mult s-au schimbat sufletele pe parcursul evoluţiei Pământului, acela nu se va teme să întreprindă, ca un lucru necesar, acea transformare a propriei sale mentalităţi care constă în a nu te mulţumi să iei în considerare, la un om sau altul, doar o singură viaţă pământească, ci succesiunea vieţilor pământeşti, în măsura în care ele pot fi percepute.

Aş vrea acum, o dată în plus, pentru a vă arăta cât de rodnice sunt, propriu-zis, asemenea lucruri, să revin asupra unei întrebări pe care am abordat-o deja în faţa unui mare număr dintre cei prezenţi aici. Este vorba de întrebarea care ia naştere în legătură cu faptul că ştiinţa spirituală ajunge adesea să vorbească despre existenţa, în epocile vechi, a unor clarvăzători, a unor personalităţi, care puteau comunica celorlalţi oameni misterele lumii spirituale, aşadar, despre existenţa iniţiaţilor. Astfel că se iveşte în mod absolut firesc întrebarea: Unde trăiesc în epoca noastră aceşti iniţiaţi? Cum stau lucrurile cu reîncarnarea lor?

Pentru a răspunde la această întrebare este neapărat necesar să arătăm cât de diferită poate fi o viaţă pământească mai recentă faţă de o viaţă anterioară în privinţa gradului de instruire, în privinţa cunoaşterii, precum şi în privinţa altor activităţi ale sufletului acelui om; aşadar,

cât de diferite sunt vieţile pământeşti succesive în aceste privinţe. (pag. 304-305)

Ființe spirituale din natură *Rudolf Steiner*

Selecție şi introducere de Wolf-Ulrich KLÜNKER

Traducere de Ligia SĂLĂGEANU

INTRODUCERE

Volumul de față, *Ființe spirituale din natură*, se alătură celui precedent, ***Despre acțiunea îngerilor***, apărut, de asemenea, în seria „Thementaschenbücher" [Ediție tematică de buzunar].

Omul se află într-o anumită relație cu lumea spirituală. El trăieşte pe Pământ; prin intermediul corpului său fizic şi al organelor sale de simț el are în mod natural o legătură nemijlocită cu lumea fizică. –

În calitate de ființă spirituală, el poate dezvolta o relație cu lumea spirituală. Această lume spirituală este diferențiată în sine; ea cuprinde pe treapta cea mai de jos entitățile îngerilor, iar pe treapta cea mai de sus se întinde până în sfera Trinității divine.

Omul, ca ființă capabilă de cunoaştere sau ca ființă spirituală, se află într-o atingere nemijlocită cu îngerul, astfel încât se poate considera că ordinul cel mai de jos al ierarhiei a treia, ordinul îngerilor, are pentru om rolul de mediator în relația cu lumea spirituală. Când omul se îndreaptă prin actul său de cunoaştere spre înger, el dobândeşte un acces spre domeniul pur spiritual al realității.

În cealaltă direcție, *omul intră în atingere cu natura pământească*. Aceasta constă din lumea elementelor, din regnul animal, regnul vegetal şi regnul mineral. Privite din punct de vedere ființial, aceste regnuri apar ca forme de existență ale spiritelor naturii. Din această perspectivă, ființele naturii îşi duc existența într-o sferă situată sub nivelul omului, pe când realitatea spirituală a îngerilor trebuie situată deasupra sferei umane. Aşa cum îngerii fac trecerea sau îi mediază omului accesul spre lumea spirituală, tot astfel, omul se învecinează cu sfera entităților naturii. *El poate media relația lor cu lumea spirituală, el face trecerea dintre domeniul naturii şi realitatea spirituală.*

Omul intră în atingere cu natura şi cu lumea spiritului, el este unica ființă care uneşte în sine cele două lumi. Această poziție, distinctă în Cosmos, a fost percepută încă din vechime în tradiția creştină şi a fost considerată misiunea specială a omului. În secolul al IX-lea, John Scotus Eriugena vorbeşte despre această misiune în *Omiliile* sale atunci când îl desemnează

pe om drept „a treia lume”; în ea se unesc „prima lume”, lumea entităților spirituale, şi „a doua lume”, lumea naturii corporale. „A treia lume este lumea care are o poziție de mijloc şi uneşte în sine lumea spirituală superioară şi lumea corporală inferioară şi face din amândouă una; ea este recunoscută numai în *om*, în care este unită toată creatura.

Şi anume, omul constă din corp şi suflet. El uneşte corpul din această lume şi sufletul din cealaltă lume şi creează astfel *o unică minunăție*. Şi corpul posedă, fireşte, întreaga natură corporală, iar sufletul întreaga natură necorporală. În măsura în care aceste naturi alcătuiesc o unitate, ele formează podoaba lumească a omului, care cuprinde în ea totul. De aceea omul este numit «totul»; căci în el întreaga creatură se uneşte ca într-un atelier.” Prin noțiunea de „suflet” (anima), Eriugena desemnează aici entitatea spirituală a omului; acest lucru devine clar atunci când el afirmă că sufletul ar poseda întreaga natură necorporală, aşadar, spirituală. Prin noțiunea de „atelier” Eriugena sugerează faptul că unirea prin om a celor două sfere ale lumii nu se face de la sine, ci trebuie să fie mai întâi creată, realizată prin efort.

Astfel, pentru om rezultă o misiune de mediator, când el se îndreaptă spre natură şi spre entitățile care trăiesc în ea. Misiunea de a realiza unirea dintre domeniul naturii şi lumea spiritului interzice o relație unilaterală a omului cu natura, din care numai el să tragă foloase; pe de altă parte, ea exclude o apropiere de ființele naturii numai dintr-o curiozitate a cunoaşterii. Omul nu se poate preocupa de aceste ființe pentru a afla din curiozitate ceva despre ele; mai curând el ar trebui să aibă drept țel al strădaniei sale după cunoaştere crearea relației dintre natură şi lumea spiritului, aşadar ar trebui să facă posibilă o legătură a ființelor naturii cu sfera îngerilor. Numai omul poate realiza această legătură, căci numai el uneşte în sine ambele sfere. Dacă se sustrage acestei misiuni, cele două lumi rămân separate. Cunoaşterea ființelor naturii sau a ființelor elementare este legată din capul locului pentru om de o misiune pe care o putem numi cosmică; şi anume, e vorba de o misiune în cadrul evoluției pe care numai omul şi-o poate asuma, datorită poziției sale speciale în Cosmos. Astfel, problema cunoaşterii ființelor elementare în sensul tradiției creştine este legată de la început de viziunea de ansamblu a întregului Cosmos şi a evoluției acestuia.

Cunoaştere şi ființe elementare

Aşadar, pentru om, cunoaşterea ființelor elementare şi conştiența misiunii sale în cadrul evoluției cosmice sunt intim legate. Rudolf Steiner atrage atenția asupra necesității unei asemenea conştiențe atunci când formulează într-o conferință întrebarea: „Oare noi, ca oameni,

putem să facem ceva pentru aceste ființe elementare? [...] Putem să facem ceva pentru a elibera ceea ce este ferecat ca prin vrajă?" Răspunzând la această întrebare, Rudolf Steiner distinge două moduri de a considera natura: Într-unul din cazuri, omul rămâne „un simplu spectator a ceea ce îl întâmpină din punct de vedere material în lume. Atunci *aceste spirite elementare pătrund şi se instalează în el,* se află în el şi nu au câştigat în procesul cosmic nimic altceva decât faptul că au urcat din lumea exterioară în interiorul omului". Celălalt mod de a considera natura este cel pe care îl dezvoltă un om „*care prelucrează în mod spiritual impresiile lumii exterioare, un om care îşi face cu ajutorul ideilor, cu ajutorul noțiunilor sale, nişte reprezentări despre temeiurile spirituale ale lumii, aşadar, un om care nu priveşte, pur şi simplu, la o bucată de metal, ci meditează asupra naturii acesteia, simte frumusețea obiectului, un om care spiritualizează impresia primită"*.

Prin faptul că **omul îşi cucereşte o relație spirituală cu natura, ființele elementare vor fi eliberate, vor fi dezlegate dintr-o „vrajă", pentru a-şi împlini menirea lor inițială**. „În măsura în care el încearcă să prelucreze lucrurile din lumea exterioară în spiritul său cu ajutorul unor idei, noțiuni, prin sentimentul frumuseții [...], în aceeaşi măsură el dezleagă şi eliberează aceste ființe spirituale elementare." Aşadar, omul are misiunea de a dezvolta o anumită *atitudine de cunoaştere* față de lume.

Omul poate lucra la eliberarea altor categorii de ființe elementare dacă dezvoltă în sine o anumită *atitudine sufletească*, pe care Rudolf Steiner o numeşte atitudine „creatoare, laborioasă, harnică, productivă". „Prin lenea sa, omul lasă aşa cum sunt entitățile elementare încătuşate de întuneric în timpul nopții; când e harnic, muncitor, când face ceva, el conduce din nou la lumina zilei, în sens spiritual, ființele elementare care pătrund în el." – În al treilea rând, omul poate dezvolta în sine o *atitudine de viață* şi prin aceasta poate elibera o altă categorie de ființe elementare: „Când omul e senin, când e mulțumit cu lumea, când înțelege lumea îmbrățişând toate lucrurile cu o inimă senină, atunci el eliberează neîncetat entitățile care sunt încătuşate de Luna în scădere. Entitățile pătrund în el şi sunt eliberate neîncetat prin calmul lui sufletesc, prin mulțumirea lui interioară, prin sentimentul cosmic armonios şi prin concepția lui armonioasă despre lume." Ne putem uşor reprezenta că dezvoltarea unei asemenea *atitudini de viață* acționează transformator asupra omului într-un mod şi mai intens decât dezvoltarea *atitudinii de cunoaştere* şi a *atitudinii sufleteşti* descrise mai sus. Aici devine clar faptul că pentru cunoaşterea ființelor elementare este neapărat necesară o dezvoltare în continuare a omului. Această dezvoltare duce de la atitudinea de cunoaştere, **trecând prin dispoziția sufletească,** până la o atitudine de viață principială.

În sfârşit, omul poate să facă încă un pas în evoluția sa interioară şi să elibereze o a patra categorie de ființe elementare. „Să ne imaginăm un om care dezvoltă în preajma Crăciunului o dispoziție de sărbătoare tot mai evlavioasă, un om care învață să înțeleagă Crăciunul în sensul că lumea sensibilă exterioară este lăsată cel mai mult pradă pieirii, în schimb, spiritul trebuie să trăiască cel mai intens; să ne imaginăm că omul parcurge perioada Crăciunului până la Paşte, îşi aminteşte că de reînvierea lumii exterioare este legată moartea spiritualului, trăieşte sărbătoarea Paştelui cu înțelegere. Rudolf Steiner denumeşte facultatea care este solicitată aici „înțelegere religioasă față de procesele naturii" şi o deosebeşte de o „religie pur exterioară". Această ***atitudine religioasă*** constă în strădania de a crea o coerență *interioară*, care în natura exterioară nu există. Exemplul ales de Rudolf Steiner se referă la ciclul anual, dar se poate transfera şi la alte domenii. Prin conştiența sa, omul întregeşte din punct de vedere interior ceea ce nu există în natură, creând o unitate completă. Aici este atinsă o treaptă pe care omul nu doar *reacționează* prin activitate interioară la cele existente în natură, aşa cum se întâmplă pe primele trei trepte, ci, dincolo de aceasta, el întregeşte, respectiv, *adăugă creând*, o parte a naturii, care, într-un fel, „lipseşte". Dar, pentru aceasta, el trebuie să fi învățat să înțeleagă corelația generală, să o facă să învie în interiorul lui şi să recunoască de fiecare dată ce nu reprezintă natura însăşi la un moment dat, pentru a adăuga, creând în sens spiritual, ceea ce lipseşte. Principiul pe care l-am putea cuprinde în cuvintele „activitate interioară purtată de voință în loc de simplă contemplare" ajunge aici până la o împlinire care merge foarte departe.

Între elemente şi cunoaşterea umană există o relație specifică. În a patra dramă-misteriu a lui Rudolf Steiner devine clar faptul că sufletul uman fie se poate înălța până la spirit şi, odată cu el, şi ființele care locuiesc în el, fie rămâne „posedat" oarecum de realitatea elementară:

,,Opozițiile elementelor i-au atenuat Vălul de aparență al erorii; ea continua să trăiască în conflictul elementelor.Sufletul şi-a salvat doar ființa sa"

În aceste versuri se exprimă faptul că aparența sufletului s-a condensat oarecum până la elementar. **Sufletul însuşi s-a înălțat însă până la spirit, ca „ființă" a sa.** Fireşte, evoluția care este descrisă aici ca țel al unei vechi inițieri egiptene nu a putut fi realizată, în acest caz, de către candidatul la inițiere. Dacă el s-ar fi înălțat în mod real până la cunoaştere şi înțelegere, sufletul s-ar fi recunoscut în Sinea spirituală.

Dar **sufletul nu a putut parcurge un proces de cunoaştere, ci s-a dăruit urzirii elementelor**. Aşadar, în loc de cunoaştere, el **şi-a creat** existență, şi a pătruns împreună cu elementele într-o formă de existență nespirituală, elementară. De fapt, asupra neofitului nu

trebuia să treacă trăirea nemijlocită a sferei elementare, ci pătrunderea purtată de cunoaşterea lumii elementare. După trezirea neofitului se vede că el a primit în sine însuşi elementele şi a trăit în sânul lor, în loc să stea față în față cu ele prin cunoaştere. În locul unui proces de cunoaştere a pătruns viața elementelor. În epoca de cultură la care se face referire aici, **inițierea consta în a recunoaşte mişcarea elementară, nu a deveni una cu ea.** Dar pe atunci acest lucru ar fi fost posibil numai dacă neofitul ar fi gândit un „cuvânt" pe care i l-ar fi transmis un preot care conducea inițierea, şi care „ar fi acționat acolo în sens spiritual" [Nota 4]. Pe atunci, o „gândire străină" l-ar fi ferit de trăirea în sfera elementară, astăzi cunoaşterea proprie ar trebui să facă acest lucru.

Tot în a patra dramă-misteriu Rudolf Steiner sugerează o corelație asemănătoare şi pentru prezent. O stare sufletească depăşită a propriului trecut trece în sfera elementelor atunci când ea nu mai corespunde stării de evoluție biografice. Totuşi, ea se poate manifesta în trăirea de sine, „licărind din vremuri apuse". Starea trecută care apare atunci,

... nu te constrânge,
Fiindcă tu poți să dirijezi asta.
Compară aceasta cu ființa elementelor,
Cu umbrele şi cu spectrele de tot felul,
Compară chiar cu felurimea demonilor
Şi află astfel cât valorează-n adevăr.
Dar scrutează-te în împărăția spiritelor...

Sfera elementară apare aici ca sferă sufletească a trecutului. Omul nu este la discreția ei dacă o poate aşeza prin cunoaştere în fața sa. Fireşte, el nu are voie să o confunde cu sine însuşi, ci trebuie să o obiectiveze oarecum față de sine însuşi. Atunci el poate descoperi „cât valorează-n adevăr". Cunoaşterea de sine propriu-zisă nu are de-a face cu sfera elementară a propriului trecut sufletesc, ci pătrunde „în împărăția spiritelor", aşadar, are de-a face cu viitorul sufletului: cu spiritul, spre care sufletul trebuie să tindă în evoluția sa. Apoi trecutul sufletesc de mult apus se poate uni cu elementele.

Inconştient, acționează în spațiile cosmice
Şi scapă mereu veghei sufletului.

Vechea stare sufletească devine, aşadar, lume elementară, din sufletul purificat al prezentului răsare spiritualul. Lumea elementelor apare aici ca sferă sufletească inactuală, care acționează în om ca lume demonică atunci când se impune în locul prezentului. Dacă omul se consacră

unei căi spirituale de evoluție, el poate conduce această lume în inconştientul existenței elementare şi prin aceasta o poate face să nu fie dăunătoare. Aşadar, raportul dintre lumea elementară, sufletul uman şi realitatea spirituală este şi un raport temporal: evoluția sufletului în direcția spiritului (adică înspre viitor); dacă această evoluție nu are loc, vechea stare sufletească (trecutul sufletesc) se condensează până la nivel elementar.

Lumea elementară se învecinează în mod direct cu lumea sufletului uman, şi ea poate fi influențată de nişte procese de cunoaştere. Cele descrise mai sus pentru cunoaşterea naturii sunt valabile şi pentru domeniul cunoaşterii de sine. O înțelegere a lumii elementare este posibilă numai dacă omul nu o caută printr-o pură contemplare (pasivă), ci printr-o activitate de cunoaştere intenționată, precisă, îndreptată spre un scop. Putem descrie această orientare şi ca pe o calitate *morală*. Pentru domeniul cunoaşterii de sine, ea constă în îndreptarea atenției spre propria evoluție din viitor; o asemenea orientare, spre deosebire de agățarea de propriul trecut sufletesc, trebuie să fie susținută în mod continuu prin voință.

În acest sens, o cunoaştere reală a lumii elementare are întotdeauna o componentă morală; fără aceasta, omul va fi încătuşat de realitatea elementară. Prin „morală” trebuie să înțelegem aici (absolut în sensul unei filosofii idealiste) o decizie de voință a omului pe care el o face să ia naştere în sine mereu şi mereu şi pe care trebuie să o mențină. Dacă nu are loc acest lucru, atunci Eul uman se pierde în contact cu forțele elementelor. „Omul nu poate dezvolta niciun sentiment de sine în lumea elementară dacă nu face eforturi de voință, dacă nu se *vrea* pe sine însuşi. Acest lucru pretinde, fireşte, învingerea comodității umane, o comoditate care este teribil de adânc înrădăcinată.

„Trebuie să simțim că este un lucru foarte semnificativ faptul că, în clipa în care nu suntem destul de puternici pentru a dezvolta nu gândul, ci actul de voință real Eu mă vreau pe mine însumi –, ne simțim ca şi cum am cădea într-un leşin. Dacă nu ne susținem noi înşine în lumea elementară, cădem oarecum în această lume ca într-un leşin.

Unirea dintre cunoaştere şi morală în procesul de înțelegere a lumii elementare este necesară şi pentru că o cunoaştere care nu este susținută moral este expusă în acest domeniu al realității unor mari amăgiri. Nu numai trăirea Eului, ci şi pătrunderea în „domeniul obiectiv” al elementelor are nevoie de impregnarea cu voință a gândului. „Trebuie să dezvoltăm, înainte de toate, curaj interior şi fermitate de caracter, căci prin slăbiciune de caracter devine slabă întreaga viață sufletească, şi cu o viață sufletească slabă ajungem în lumea elementară. Dar acest lucru nu trebuie să se întâmple, dacă vrem să trăim în mod just şi real în lumea elementară. De aceea,

niciun om care ia cu adevărat în serios trăirea în lumile superioare nu neglijează niciodată să sublinieze faptul că dintre acele forțe care trebuie să fortifice viața sufletească pentru ca ea să pătrundă în mod just în lumile superioare face parte fortificarea forțelor morale ale sufletului.

O linie evolutivă a istoriei creştine a spiritului

O legătură absolut asemănătoare dintre cunoaştere şi lumea elementară apare în *Omiliile* lui John Scotus Eriugena din secolul al IX-lea. Eriugena stabileşte o legătură între modurile de cunoaştere umană şi elemente: „Sfânta Scriptură este [...] oarecum o lume spirituală, care pare a fi alcătuită, cu cele patru părți ale ei, din cele patru elemente. Pământul ei este oarecum în mijloc şi în partea de jos – asemenea unui centru – *istoria*. În jurul său curge abisul *înțelegerii morale*, care este numit de greci de obicei «etică», asemenea apei pământeşti. În jurul acestora – mă refer la istorie şi la etică –, precum şi în jurul celor două domenii inferioare menționate ale sferei pământeşti, se răspândeşte aerul *ştiinței naturii*. Ea – mă refer la ştiința naturii – era numită de greci «fizică». Pe lângă aceasta şi dincolo de toate acestea se întinde jarul eteric şi arzător al cerului de foc, adică *suprema contemplare* a naturii divine sub formă de cerc, pe care grecii o numesc «teologie»”

Eriugena raportează aici patru sfere ale realității elementare la patru domenii ale realității cunoaşterii. Eriugena pune în legătură înțelegerea istorică, numită de el „istorie”, cu pământul, înțelegerea morală, cu apa, cunoaşterea naturii, cu aerul, iar cercetarea teologică a adevărurilor pur spirituale cu focul. Trebuie să pornim de la faptul că Eriugena nu face printr-o asemenea referire nicio comparație exterioară; acest pasaj trebuie considerat mai curând ca o indicație asupra înrudirii interioare pe care omul încă o mai simțea în secolul al IX-lea între lumea elementară şi cunoaşterea umană. Aici e interesant faptul că Eriugena ia ca bază o înțelegere neobişnuită pentru zilele noastre a „ştiinței naturii”. Ea nu este raportată la pământ, ci este situată chiar mai sus decât etica, imediat sub cunoaşterea realității pur spirituale („teologie”). Remarca introductivă, că Sfânta Scriptură ar fi oarecum o „lume spirituală”, exprimă faptul că Eriugena vede realitatea spirituală împărțită într-un mod asemănător cu lumea fizică, o vede alcătuită, ca lumea fizică, din elemente: cunoaşterea elementelor şi cunoaşterea spiritelor au nişte trepte care îşi corespund. Această concepție poate fi considerată premisa trecerii de la cunoaşterea elementelor la cunoaşterea ființelor elementare.

În înțelegerea naturii a lui Eriugena găsim o rădăcină a concepției despre elemente a lui Rudolf Steiner în istoria creştină a spiritului. În opera sa fundamentală, *Despre împărțirea naturii* (*De divisione naturae*), Eriugena dezvoltă la început o noțiune generală de natură: „Adesea eu am chibzuit şi am cercetat cu grijă nişte forțe, cum pot fi sesizate toate în spirit sau cum se pot împărți prin strădania acestuia lucrurile care urcă de la începuturi şi până sus de tot *în ceea ce este şi ceea ce nu este*. Şi ca denumire comună pentru toate acestea ni se oferă expresia natură. Acestei determinări noționale, prin care se afirmă că natura în sens cuprinzător ar consta din ceea ce este şi ceea ce nu este, i se poate adăuga un cuvințel; atunci devine clar ce vrea să sugereze Eriugena: natura se compune din ceea ce este şi din ceea ce încă nu este. Prin aceasta, Eriugena atrage atenția asupra faptului că natura constă din lucruri deja devenite şi din lucruri care încă sunt în devenire. În conştiența prezentului, când e vorba de natură apare de cele mai multe ori în prim-plan aspectul celor devenite, aşadar, al celor existente şi deja încheiate; există nişte mari dificultăți când în cadrul fenomenelor naturii vrem să evaluăm şi să reprezentăm prin trăire şi cunoaştere şi aspectele în devenire. Natura este percepută de obicei în produsele ei finale, care se prezintă pentru simțurile umane; în schimb, aspectul celor aflate în devenire în sânul naturii nu este perceptibil pe cale senzorială, ci trebuie să se reveleze altor organe. Aici e vorba de aspectul naturii care se află în evoluție, care devine perceptibil pe cale senzorială ca aspect real-concret numai în efectul său. Dar domeniul celor în devenire care se aşterne în fața noastră constă în primul rând din lumea elementară, care nu poate fi accesibilă unor organe senzoriale, ci numai unor organe sufletesc-spirituale.

După cum realitatea elementară se află în relație, pe de o parte, cu aspectele care apar pe cale senzorială, tot astfel, ea se află în relație, pe de altă parte, cu lumea spirituală. Ambele relații sunt sesizate de Eriugena, imediat după pasajul redat mai sus referitor la determinarea naturii, prin cuvintele: „Mi se pare că împărțirea naturii ia patru forme diferite. Ea se împarte în primul rând într-o formă care creează şi nu este creată; apoi, într-o formă care este creată şi creează; în al trelea rând, într-o formă care este creată şi nu creează; în al patrulea rând, într-o formă care nu creează şi nu este creată. Aici sunt exprimate patru sfere ale realității, care rezultă pe baza raportului dintre elementul creator şi cel creat. Atenția omului modern s-a deplasat de la acest raport spre un altul; în prezent, poate intra în conştiență mai curând raportul dintre lumea fizică şi lumea percepției. Rudolf Steiner a prezentat într-o conferință din anul 1923 o asemenea structurare a domeniilor realității: El distinge o primă lume, care este *perceptibilă şi fizică*; apoi o a doua lume, pe care el o desemnează drept *neperceptibilă şi suprafizică*; apoi o a treia lume, care este caracterizată drept *perceptibilă şi suprafizică*; şi, în fine, o a patra lume, care este *neperceptibilă şi fizică*.

Cele patru trepte ale naturii din opera lui Eriugena nu pot fi puse în paralel cu cele patru domenii ale realității aşa cum le descrie Rudolf Steiner în conferința menționată; perspectiva din care sunt privite lucrurile este diferită. Astfel, Eriugena îl asociază naturii creatoare şi necreate pe *Dumnezeu*, el asociază naturii creatoare şi create*cauzele* lucrurilor, el asociază naturii necreatoare şi create *omul şi lumea*, naturii necreatoare şi necreate *sfârşitul lumii*, când toate procesele evoluției vor fi ajuns la un capăt şi Dumnezeu va fi Totul în Totul. În acest mod de a privi lucrurile se oglindeşte o veche tradiție creştină, care, de exemplu, încă nu putea face niciun fel de diferențieri mai precise în relația dintre nişte ființe spirituale superioare („îngerii" din tradiția creştină) şi natură. În schimb, Rudolf Steiner desemnează lumea perceptibilă şi fizică drept acel domeniu al realității în care omul trăieşte, în primă instanță, ca într-o lume „a sa"; realitatea neperceptibilă şi suprafizică este reşedința ierarhiei a treia de ființe spirituale; lumea perceptibilă şi suprafizică este „sediul" ierarhiei a doua, în timp ce lumea neperceptibilă-fizică apare ca domeniu al primei ierarhii. – Cu toată această deosebire de perspectivă a cunoaşterii şi de conținut, modul de considerare al lui Eriugena şi cel al lui Rudolf Steiner se întâlnesc peste secole prin strădania de a înțelege natura vizibilă şi natura invizibilă ca pe un context general şi de a le face accesibile cunoaşterii umane.

Acest mod de abordare face posibil accesul la realitatea elementară. Astfel, în *Despre împărțirea naturii* a lui Eriugena apare o legătură între cunoaşterea umană, respectiv, evoluția sufletească, şi realitatea elementară, absolut asemănătoare cu legătura care a fost schițată mai sus pentru opera lui Rudolf Steiner. Eriugena vorbeşte de o „reîntoarcere" a lumii corporale în elemente, apoi a elementelor în „suflet", care ajunge în cele din urmă până la „cauzele" spirituale. Eriugena plasează această trecere a realității fizice într-o realitate spirituală, corespunzând întru totul modului de gândire al tradiției creştine, la „sfârşitul lumii". Pentru a înțelege astăzi această formulare, trebuie să adaptăm mai întâi noțiunile şi figurile argumentației sale la posibilitățile de gândire ale prezentului – şi aceasta înseamnă, înainte de toate, să le asociem cu ideea de evoluție. Astfel, şi concepția creştină transmisă prin tradiție despre lucrurile ultime, despre sfârşitul lumii, când Dumnezeu va fi Totul în Totul, poate fi considerată o încercare mai veche de a înțelege legătura dintre realitatea sensibilă şi realitatea spirituală. Ceea ce Eriugena încă mai înțelege ca pe un proces de evoluție până la sfârşitul lumii poate fi considerat în prezent ca o legătură dintre diferitele domenii ale realității care trebuie să fie sesizată şi astăzi prin cunoaştere. Atunci în premisa de gândire menționată a lui Eriugena se vede încercarea de a înțelege legătura dintre realitatea fizică şi realitatea spirituală, prin faptul că este descrisă corelația din cadrul evoluției dintre realitatea fizică, realitatea elementară, realitatea sufletească şi realitatea spirituală Eriugena vorbeşte de o trecere a realității fizice în

cele patru elemente (foc, aer, apă, pământ), de o transformare care urmează după aceea a realității elementare într-o formă de existență sufletească; apoi urmează un alt pas mai departe: „Acelaşi lucru e valabil despre sufletul însuşi, şi anume, faptul că el se ridică în spirit, pentru a fi înălțat în el mai frumos şi asemănător lui Dumnezeu.”

Aşadar, lumea elementară apare la Eriugena ca domeniu de trecere dintre realitatea fizică şi realitatea sufletesc-spirituală. Din expunerile sale devine limpede că o înțelegere a legăturii dintre lumea corporală şi lumea sufletesc-spirituală este posibilă numai dacă avem în vedere acest domeniu de trecere. Eriugena recunoaşte clar că această trecere poate fi înțeleasă îndată ce putem renunța la nişte reprezentări despre nişte structuri şi forme bine închegate, care s-ar forma în contact cu lumea fizică: „Totuşi, cele patru elemente simple ale lumii nu sunt închise în nişte forme; căci ele se găsesc pretutindeni în lume, în care nu există nicio parte fără participarea acestor elemente. Dar ceea ce se găseşte *pretutindeni* în lume, cum ar putea fi încătuşat într-o formă ferm circumscrisă? Aşadar, există corpuri care sunt lipsite de o formă clară[Nota 14]. În acest sens, lumea elementară are în comun cu realitatea sufletesc-spirituală lipsa formei exterioare. Dacă am făcut o dată acest pas în gândire, nu ne mai vine greu să putem concepe o activitate a unor ființe elementare în sânul elementelor.

În cele din urmă, Eriugena îşi îndreaptă privirea spre un viitor în care omul însuşi devine creator de realitate şi produce, alături de natura dată (creată) şi alături natura devenită, două naturi „artificiale”: „Şi anume, aşa cum, ceea ce noi am evidențiat adesea, *mai presus de orice forțe naturale* se va înălța fericirea drepților prin harul Creatorului, tot astfel, prin judecata aceluiaşi Creator, pedeapsa celor lipsiți de Dumnezeu va fi *să coboare mai prejos de orice natură*. Căci ce este mai josnic şi coborât mai adânc, *mai prejos de orice natură*, decât deşertăciunea deşertăciunilor şi imaginile-reprezentări false despre lucruri, care vor pieri pentru totdeauna? De aceea ia naştere acel lucru minunat şi inexplicabil, şi totuşi el este dovedit de rațiunea adevărată şi de autoritatea Sfintei Scripturi, faptul că s-ar putea întâmpla aşa şi nu altfel, că cei drepți vor fi fi făcuți fericiți mai presus de orice bunuri naturale, şi că, dimpotrivă, cei ticăloşi vor fi coborâți mai prejos de orice bunuri naturale şi vor fi pedepsiți, şi că acea natură, la care participă atât binele, cât şi răul, este aşezată oarecum la mijloc.” [Nota 15] Aici sunt abordate două domenii, domeniul supranaturii şi domeniul subnaturii, care vor fi create de omul însuşi şi care vor înveşmânta oarecum vechea natură devenită. Domeniul subnaturii provine din „deşertăciuni” (vanitates) şi „imagini-reprezentări false” (imaginationes), aşadar, din greşeli morale şi erori. Invers, se poate conchide că supranatura ia naştere din cunoştințe adevărate şi dintr-un comportament moral al omului. Aşa şi trebuie să redăm ceea ce exprimă Eriugena în

limbajul tradiției creştine: faptul că cei „drepți" vor fi înălțați de Dumnezeu „mai presus de orice forțe naturale”, pe când cei „lipsiți de Dumnezeu” vor apărea coborâți de El „mai prejos de orice natură”. Prin aceasta nu se înțelege nimic altceva decât că structura morală a omului va forma oarecum substanța pentru supranatură, dar ceea ce întârzie cu evoluția morală va forma oarecum „substanța negativă” pentru subnatură. Ei bine, mai e nevoie doar de un mic pas în gândire pentru ca această concepție a lui Eriugena să se poată întâlni cu afirmațiile lui Rudolf Steiner, prezentate la început, despre eliberarea entităților elementare prin cunoaştere şi moralitate umană.

Pregătire a viitorului

Aşadar, există o legătură între dezvoltarea moralității în om şi evoluția în viitor a naturii, respectiv, a ființelor naturii. Aici prin „morală” nu se înțelege ceva moralizator, ci o autodeterminare spirituală a omului, cam aşa cum este concepută etica în filosofia idealismului german. Omul îşi ia în propriile mâini evoluția pe mai departe dacă îşi depăşeşte bazele naturale şi biografice şi îşi stabileşte nişte țeluri spirituale. În măsura în care acest lucru devine posibil, omul devine liber. Pe lângă aceasta, el contribuie în acest fel la evoluția în continuare a naturii. Astfel, evoluția viitoare a naturii depinde de evoluția spre libertate a omului. Acesta este aspectul creştin al relației omului cu natura. Numai dacă omul se înțelege pe sine ca ființă care evoluează şi îşi determină el însuşi evoluția spirituală în continuare poate exista o evoluție a naturii şi a entităților ei. În acest sens poate fi înțeleasă şi afirmația lui Rudolf Steiner: „Şi putem înțelege ce trebuie să se întâmple prin Misteriul de pe Golgota numai dacă putem privi în urmă la ceea ce s-a petrecut odată în sens natural şi dacă privim la ceea ce trebuie să se întâmple de acum înainte în sens moral.” Această situație este evident nouă în istoria omenirii şi a Pământului; de exemplu, ea se conturează în mod concret în problematica ecologică a ultimelor decenii – tocmai aici a devenit clar pentru prima dată în ce măsură dezvoltarea spiritual-morală a omului determină destinul mediului natural. Fireşte, punerea problemelor ecologice trebuie înțeleasă numai ca prima perspectivă asupra multor paşi evolutivi care trebuie să fie făcuți în continuare.

Dacă privim înțelegerea naturii aşa cum apare aceasta în conferințele lui Rudolf Steiner pe care le vom reproduce în cele ce urmează, fără a ne lega de anumite noțiuni precise, putem distinge, în general, trei aspecte cuprinzătoare ale naturii:

1. Natura trecută (aspectul fizic); ea se revelează percepției senzoriale a omului şi are în urma ei o evoluție.

2. Natura prezentă (aspectul eteric); ea se dezvoltă astăzi şi se transformă în permanență în natură trecută.

3. Natura viitoare (moralitatea pe care o dezvoltă omul *astăzi*); forma ei depinde de evoluția morală a omului. Va fi vorba de acea formă a naturii pe care o va crea omul însuşi în viitor. Ea va fi răspândită pe Pământ şi îşi va avea forma ei definitivă în următorul stadiu de evoluție, Jupiter.

Ființele elementare sunt legate mai ales de natura trecută (dar care încă mai există în prezent) şi de natura prezentă. În viitor, omul însuşi va fi o ființă creatoare de natură, dar o ființă care poate face să ia naştere natura din Eul său, prin autodeterminare morală. Acest proces va dezlega treptat ființele naturii, şi anume, prin cunoaştere umană, care nu se va caracteriza printr-o curiozitate de cunoaştere în sensul menționat mai sus, ci prin activitate. Dacă omul reuşeşte să dezvolte față de natura dată (creată) nu numai o privire senzorială, ci şi o cunoaştere noțională activă, atunci el poate elibera spiritele captive în sânul naturii. Aşadar, cunoaşterea umană dobândeşte aici o importanță extraordinară pentru evoluția unor ființe spirituale. De aici se vede că lumea elementară din natură, cunoaşterea umană şi evoluția morală formează un tot. Abia pe acest plan trebuie să fie abordat, de fapt, aspectul eteric al realității naturale. Pentru a atinge acest plan, omul trebuie să dezvolte tipuri noi de cunoaştere; ele constituie totodată baza pentru deschiderea căii ce duce la formarea naturii viitoare, adică, pentru nişte condiții „supranaturale”, care urmează să fie create abia de acum înainte de om printr-o relație morală cu lumea.

Rudolf Steiner a situat legătura dintre lumea elementară, cunoaşterea umană şi morală pe o anumită linie a evoluției istorice a conştienței: evoluția aristotelismului din Antichitate, trecând prin Evul Mediu, până în prezent. În unele conferințe din anii 1923 şi 1924 răsună, în repetate rânduri, ca misiune a ştiinței spiritului de orientare antroposofică, chemarea de a uni din nou moştenirea cunoaşterii aristotelice a naturii cu implicațiile morale pe care le-a avut ea la origini Ştiința naturii şi activitatea de cunoaştere a omului moral trebuie să se întâlnească din nou; în această unire s-ar realiza „christificarea” aristotelismului, care abia a început prin orientarea spre Aristotel a scolasticii medievale, dar încă nu a fost împlinită. Aici se poate face legătura atât cu tradițiile antice ale aristotelismului, cât şi cu formele sale medievale (de exemplu, din opera lui Toma d'Aquino). Această vastă misiune de cunoaştere stă în fața

noastră, dacă vrem să ajungem la o înțelegere a entităților spirituale din natură şi să punem în lumină legătura dintre morală, cunoaştere şi ştiința naturii.

Această misiune nu se referă numai la dezvoltarea unui gen nou de cunoaştere ştiințifică, ci şi la cunoaşterea de sine a omului şi la forma viitoare de organizare a vieții. Omul se poate înțelege tot mai mult pe sine însuşi şi relația sa cu natura şi Cosmosul numai dacă se percepe ca ființă spirituală în evoluție. Acesta este punctul în care orice acțiune a naturii se încheie în el însuşi; aici, în locul a ceea ce a adus omul cu sine, ca dat, din trecutul său natural şi biografic, păşeşte autodeterminarea morală. Și aici e vorba, evident, de acel moment al evoluției umane începând din care o asemenea autodeterminare morală a omului devine importantă pentru evoluția pe mai departe a entităților spirituale din natură.

Această situație nouă, care nu a mai existat până acum în istoria omenirii, intervine mai ales în acel moment istoric de când evoluția ştiințelor naturii şi a tehnicii a început să acționeze nociv asupra naturii. Rudolf Steiner a caracterizat acest moment din istoria omenirii prin cuvintele: „În epoca ştiințelor naturii, care începe aproximativ la mijlocul secolului al XIX-lea, activitatea omului în cadrul civilizației şi culturii alunecă treptat nu numai în domeniile cele mai de jos ale naturii, ci sub natură. Tehnica devine subnatură.” Din această situație rezultă o misiune de cunoaştere precisă: „Epoca are nevoie de o cunoaştere care să se ridice deasupra naturii, pentru că trebuie să se termine odată cu un conținut de vială care acționează periculos, care a coborât sub natură. Se prezintă misiunea de a găsi „forța interioară de cunoaştere” care să-i dea omului posibilitatea „de a se ridica prin cunoaştere spirituală tot atât de sus până la supranatura extrapământescă pe cât de mult a coborât prin tehnică în subnatură”. Preocuparea față de ființele spirituale din natură, aşa cum poate fi ea stimulată prin conferințele ce urmează, poate fi considerată un prim pas în această direcție: spre o cunoaştere care este necesară pentru a putea face față unui „conținut de viață care acționează periculos”, care astăzi acționează periculos într-o măsură crescândă.

Wolf - Ulrich Klünker

Ființe spirituale din natură

I. FIINȚE ELEMENTARE ALE PĂMÂNTULUI ŞI ALE APEI

*Helsingfors, 3 aprilie 1912 (GA 136)*Mi s-a cerut de către prietenii noştri, când m-au invitat aici cu atâta dragoste, să vorbesc despre ceea ce se află, ca entități spirituale, în regnurile naturii şi

în corpurile cereşti. Prin această temă vom atinge un domeniu care se află foarte departe de tot ce oferă astăzi omului cunoaşterea de tip intelectual a lumii exterioare. Va trebui chiar de la început să abordăm un domeniu a cărui realitate este, în prezent, negată de lumea exterioară. Aş putea să presupun însă, iubiți prieteni, faptul că dumneavoastră, datorită studiilor privind ştiința spiritului pe care le-ați parcurs până în prezent, o să dați dovadă de înțelegere plină de sensibilitate şi afectivitate pentru lumea spirituală. În legătură cu felul în care vom aborda lucrurile, aceasta o vom stabili pe parcursul conferințelor. De altfel, totul va rezulta, într-o anumită privință, de la sine, dacă în decursul timpului am ajuns la înțelegerea, plină de sensibilitate şi afectivitate, a faptului că în spatele lumii senzoriale, în spatele lumii în care trăim, se află o lume spirituală, că aşa cum omul pătrunde lumea fizică fără să o considere o mare unitate, ci vede diferite plante, diferite animale, diferite minerale, diferite popoare şi oameni diferiți, fiecare cu specificul său, tot astfel poate să împartă lumea spirituală în categorii şi individualități specifice de entități spirituale. Astfel, ştiința spiritului nu vorbeşte numai despre o singură lume spirituală, în general, ci de entități şi puteri specifice, care se află în spatele lumii fizice.

De fapt, ce considerăm noi că este lumea fizică? În această privință trebuie să ne exprimăm foarte clar. Considerăm lume fizică tot ceea ce putem percepe cu ajutorul simțurilor noastre, vedem cu ochii, auzim cu urechile, pipăim cu mâinile. Lume fizică socotim, de asemenea, tot ce putem cuprinde cu gândirea, în măsura în care gândirea se apleacă asupra percepțiilor exterioare, asupra a ceea ce ne poate spune lumea înconjurătoare. Lume fizică trebuie să considerăm şi tot ceea ce noi înşine, ca oameni, creăm în cadrul acestei existențe. S-ar putea, fireşte, să admitem cu uşurință că tot ceea ce noi creăm în lumea fizică aparține de drept lumii fizice, dar trebuie să admitem şi faptul că oamenii, acționând în lumea fizică, atrag spiritualul în această lume. Căci oamenii nu acționează numai cum le dictează instinctele şi pasiunile, ci şi după principii morale; morala poate pătrunde în faptele şi acțiunile noastre. Fără îndoială, când acționăm în virtutea unor principii morale, acestea atrag în acțiunile noastre impulsuri spirituale, dar scena pe care acționăm moral este tot lumea fizică. Şi tot aşa cum în acțiunile noastre morale sunt antrenate impulsuri spirituale, la fel străbat spre noi impulsuri spirituale, prin culori, prin sunete, prin căldură sau frig, prin toate percepțiile noastre senzoriale.

Spiritualul este, la început, pentru percepția exterioară, pentru tot ceea ce omul recunoaşte în exterior, ascuns, învăluit. Aceasta este caracteristica spiritualului, ca omul să-l poată recunoaşte numai dacă se străduieşte, măcar într-o mică măsură, să devină altul decât era mai înainte. Noi conlucrăm în reuniunile noastre spiritual-ştiințifice. Da, auzim aici nu numai cutare sau cutare

adevăr care ne spune: Există lumi diferite, omul se compune din diverse mădulare sau corpuri, sau cum dorim să le numim, ci lăsând să acționeze asupra noastră asemenea adevăruri, chiar dacă nu remarcăm aceasta întotdeauna, sufletul nostru suferă, într-un fel, o modificare, chiar fără să trecem printr-o evoluție esoterică.

Ceea ce învățăm în cadrul ştiinței spiritului face ca sufletul nostru să fie altfel decât înainte. Comparați cum se prezintă astăzi sentimentele dumneavoastră, după ce ați desfăşurat, timp de câțiva ani, o viață spirituală în comun, într-o grupă de lucru pe baza ştiinței spiritului; comparați modul cum simțiți, cum gândiți cu modul cum gândeați şi simțeați mai înainte sau cum sunt şi gândesc oamenii care nu au nici un interes pentru ştiința spiritului; ştiința spiritului nu înseamnă doar însuşirea unor cunoştințe, ştiința spiritului înseamnă o educație în cel mai larg înțeles, o autoeducație a propriului nostru suflet. Noi tindem către altceva, interesul şi atenția pe care o avem pentru un lucru sau altul se vor modifica, vor deveni altele, după câțiva ani, dacă ne implicăm în ştiința spiritului. Ceea ce ne-a interesat înainte nu ne mai interesează acum, iar ceea ce nu ne-a interesat până acum începe să ne intereseze în mai mare măsură. Nu avem, pur şi simplu, voie să spunem: Numai cel care a trecut printr-o disciplină esoterică va avea o legătură cu lumea spirituală. Esoterismul nu începe cu evoluția ocultă. În clipa în care ne apropiem de înțelegerea spiritual-ştiințifică şi simțim ce cuprinde doctrina ştiinței spiritului, apare deja esotericul, sufletul începe să se transforme, în noi se petrece ceva asemănător cu ce se întâmplă cu o ființă care mai înainte nu văzuse decât lumina şi întunericul şi care, apoi, printr-o modificare organică a ochilor începe să vadă şi culori: lumea ar apărea cu totul altfel pentru o asemenea ființă.

Este nevoie să remarcăm şi apoi să recunoaştem că lumea începe să ne apară altfel dacă parcurgem câtva timp calea unei autoeducații spirituale, într-o comunitate de natură spiritual-ştiințifică. Această autoeducație aparte față de lumea spirituală, sau pentru ce se află în spatele lucrurilor fizice, este rodul mişcării spiritual-ştiințifice în lume, şi acesta este lucrul cel mai important pentru o înțelegere a spiritului.

Trebuie să înțelegem că nu putem să ne însuşim o întelegere a spiritualului printr-un sentimentalism comun, sau pentru că spunem fără încetare că vrem să pătrundem sentimentele cu iubire. Aceasta o pot face şi alții, oameni cumsecade, de altfel, dar care, în felul acesta, nu fac decât să-şi aroge o anumită trufie.

Trebuie să ne fie foarte clar că **educația sentimentelor** se face lăsând să acționeze asupra noastră cunoaşterea faptelor din lumea superioară, căci numai prin această cunoaştere sufletul

ni se modelează şi se transformă. Această manieră specială de a educa sufletul pentru a avea atracție față de lumea spirituală caracterizează cel mai bine un adept al ştiinței spiritului. O asemenea înțelegere ne trebuie, dacă dorim să discutăm despre lucrurile care vor forma tema acestui ciclu de conferințe.

Cine poate arunca o privire ocultă riguroasă – o privire de natură spirituală – dincolo de lucrurile fizice află acolo ceea ce se manifestă în natură ca tonuri, culoare, căldură, frig, ceea ce ne apare ca legi naturale şi totodată ca entități care nu se revelează pentru simțurile exterioare şi pentru înțelegerea exterioară, dar se află dincolo de lumea fizică. Apoi se pătrunde tot mai adânc şi se descoperă lumi cu entități de o categorie superioară. Dacă vrem să ne însuşim înțelegerea a ceea ce se află dincolo de lumea fizică, senzorială, trebuie, în temeiul sarcinii speciale ce mi s-a trasat aici, să pornim de la cel mai apropiat lucru pe care-l întâlnim dincolo de lumea senzorială în care ne aflăm; să vedem deci ce întâlnim mai întâi când se ridică cel dintâi văl pe care îl interpune percepția senzorială asupra evenimentelor de natură spirituală. De fapt, lumea care se prezintă unei priviri oculte experimentate, ca fiind cea mai apropiată, surprinde cel mai adesea rațiunea pe care o avem în prezent, inteligența existentă astăzi. Eu mă adresez acum unor oameni care au cunoştintă de ştiința spiritului şi pot, de aceea, să presupun că dumneavoastră ştiți că în spatele a ceea ce ne atrage atenția, a ceea ce vedem cu ochii noştri la un om, sau pipăim cu mâinile sau putem înțelege cu inteligența noastră din anatomia sau fiziologia cunoscută în mod obişnuit, pe scurt, în spatele a ceea ce numim corp fizic, recunoaştem, în sensul ştiinței spiritului, un prim element suprasensibil, pe care îl vom numi *corp eteric* sau chiar corp vital, corp al vieții.

Astăzi nu intenționez să vorbesc despre alte elemente superioare ale naturii umane, ci vreau, deocamdată, să clarificăm faptul că privirea ocultă, singura în stare să contemple ceea ce se află în spatele corpului fizic, descoperă mai întâi corpul eteric sau vital. Acelaşi lucru îl poate face şi în ceea ce priveşte natura, lumea exterioară.

Aşa cum omul poate fi contemplat în mod ocult, pentru a constata dacă are dincolo de corpul fizic şi altceva, de natură suprasensibilă, şi descoperim că el are un corp eteric, un corp vital, la fel putem să contemplăm şi natura, culorile, tonurile şi formele sale, regnurile sale, regnul mineral, vegetal şi animal, până la limita naturii fizice; aşa cum ştim că dincolo de corpul fizic uman se află un corp eteric sau vital, la fel vom afla un fel de corp eteric sau vital în spatele întregii naturi. Numai că **este o mare deosebire între corpul eteric sau vital al naturii fizice şi cel al omului.** Când privirea spirituală sau ocultă se îndreaptă spre corpul eteric sau vital al omului îl percepe ca pe o entitate, ca pe o formație unitară, ca pe o formă sau o structură

închegată, coerentă. Când privirea ocultă scrutează ce se prezintă în natură, în exterior, ca formă, culoare, ca structuri minerale, vegetale sau animale, când privirea ocultă contemplă toate acestea, percepe corpul eteric sau vital al naturii fizice ca pe o pluralitate, ca pe o nesfârşită diversitate. Aceasta este marea deosebire: o entitate unitară în ce priveşte corpul eteric al omului, dar multe şi diferite entități în spatele naturii fizice.

Acum trebuie să vă dezvălui calea pe care se poate ajunge la susținerea afirmației pe care tocmai am făcut-o, şi anume că dincolo de lumea fizică se găseşte un corp eteric sau vital – respectiv, o lume eterică sau vitală – şi că acesta apare ca o diversitate de ființe diferențiate. Vreau să vă arăt cum se ajunge la aceasta şi pot să o fac prin cuvinte simple: se ajunge la recunoaşterea lumii eterice simțind întreaga lume care ne înconjoară ca fiind ceva moral. Ce înseamnă să simțim natura în mod moral?

Mai întâi, ne îndreptăm privirea în sus, în depărtările spațiului cosmic, unde ne apare albastrul cerului. Să presupunem că facem aceasta într-o zi în care nici un nor, cât de mic, nici cea mai firavă urmă de nor argintiu nu întinează albastrul cerului. Noi nu apreciem această perspectivă în sens fizic, ca o realitate; ea ne apare mai curând ca o impresie pe care o face asupra noastră albastrul odihnitor al cerului. Să presupunem că putem să ne consacrăm mai mult timp acestei dăruiri-de-sine față de albastrul cerului şi că o putem face în aşa fel, încât reuşim să uităm tot ce ne înconjoară. Să presupunem, de asemenea, că am putea să uităm pentru o clipă toate senzațiile exterioare, toate amintirile, toate grijile pe care viața ni le provoacă, toate supărările şi că putem să ne consacrăm cu totul doar impresiei pe care o face cerul albastru asupra noastră. Ceea ce vă spun acum poate experimenta orice om, când sufletul său are o pregătire corespunzătoare, ceea ce vă spun acum poate deveni în general o experiență umană. Să presupunem, de asemenea, că sufletul nu contemplă nimic altceva decât albastrul cerului. Există atunci un moment de mare intensitate, un moment când dispare chiar albastrul cerului, când nu mai percepem culoarea, nimic din ce s-ar putea numi albastru, în orice limbă omenească. În momentul în care albastrul încetează de a mai fi albastru pentru noi şi ne concentrăm asupra propriului suflet, vom simți o senzație cu totul aparte. Albastrul se stinge şi în fața noastră apare infinitul, iar în acest infinit se revarsă o dispoziție cu totul aparte a sufletului, un sentiment deosebit, o sensibilitate pe care nu am mai avut-o, în vidul care se formează acolo unde mai înainte era albastrul. Şi dacă dorim să dăm şi un nume acestei stări, avem pentru aceasta un singur cuvânt: evlavie; sufletul se simte plin de evlavie față de această nemărginire, se dăruieşte cu evlavie. Toate simțămintele religioase din evoluția omenirii au, de fapt, o nuanță care include ceea ce numim acum, aici, evlavie. Impresia pe care ne-o provoacă

bolta albastră a cerului a devenit devoțiune evlavioasă, simțire religioasă, morală. Albastrul a determinat un sentiment moral care cuprinde sufletul nostru: dispărând, albastrul reînvie în sufletul nostru ca simțire morală față de lumea exterioară.

Vrem să ne concentrăm acum asupra unui alt sentiment, care ne poate oferi, dar într-un alt mod, o dispoziție morală pentru natura exterioară. Să privim natura când arborii înmuguresc şi pajiştile sunt năpădite de verdeață, să ne concentrăm asupra a ceea ce este verde, acel verde care acoperă pământul în multiple feluri şi nuanțe, acel verde care ne întâmpină de sus, din copaci, şi să procedăm din nou în aşa fel, încât să uităm tot ce poate acționa asupra sufletului ca impresie exterioară; pur şi simplu, să ne contopim cu tot ce se prezintă în fața noastră ca verde. Dacă reuşim aceasta, putem să ajungem la starea în care verdele se transformă pentru noi în esența verdelui, aşa cum mai înainte albastrul s-a transformat în esența albastrului. Noi nu putem, deci, să mai spunem că o culoare apare în fața privirii noastre, pentru motivul că, de fapt, sufletul percepe acum culoarea în alt fel; trebuie să remarc că eu spun lucruri pe care le poate experimenta în sinea lui oricine are o pregătire corespunzătoare. Sufletul simte: Acuma înțeleg ceea ce trăiesc atunci când îmi reprezint ceva, când gândesc sau creez, când se deschide în mine o idee, un gând sau când o reprezentare răsună în mine! Toate acestea le înțeleg abia acum, abia acum învăț ce înseamnă germinarea verdelui peste tot, în jurul meu. Încep să realizez cum partea cea mai intimă a sufletului meu se reflectă în natura exterioară, atunci când aceasta a dispărut ca expresie exterioară şi a rămas în mine doar ca impresie morală. Verdele plantelor îmi spune ce ar trebui să simt în mine însumi când sufletul este binecuvântat să gândească gândurile, să nutrească reprezentările. Din nou o impresie din natura exterioară se transformă într-un sentiment moral.

Să privim o câmpie acoperită cu albul zăpezii, în acelaşi mod în care am contemplat albastrul cerului şi verdele păşunilor care au provocat în noi un sentiment moral. Sentimentul moral poate apărea în sensul a tot ceea ce noi numim manifestări sau fenomene ale materiei în lume. Şi numai după ce, privind albul câmpiilor înzăpezite, uităm tot ce este de prisos simțim albul şi, lăsându-l să dispară, căpătăm înțelegere pentru tot ce cuprinde lumea ca materie. Atunci simțim materia ca fiind ceva viu în lume.

În felul acesta putem transforma toate impresiile exterioare, atât pe cele vizuale, cât şi pe cele auditive, în simțăminte morale. Să presupunem că auzim un sunet şi apoi ascultăm octava acestuia. Dacă față de acest dublu sunet ne acordăm sufletul în aşa fel, încât el uită orice altceva, îndepărtează din sine tot ce a fost mai înainte şi apoi, dăruit cu totul acestui simtământ, reuşeşte să nu le mai audă, şi nu le mai dă nici o atenție, ne dăm seama că în sufletul nostru şi-

a făcut apariția un simțământ moral. Simțim că apoi apare o înțelegere spirituală pentru ceea ce trăim în clipa aceea, când îşi face apariția în noi o dorință care vrea să ne conducă spre altceva şi atunci rațiunea noastră acționează asupra acestei dorințe. Armonizarea între dorință şi rațiune, între gând şi faptă, aşa cum se manifestă ele în om, sufletul o percepe ca pe un sunet împreună cu octava sa.

Astfel acționează asupra noastră cele mai diverse impresii senzoriale. În felul acesta, ceea ce există în natură, în jurul nostru, percepem prin simțurile noastre, lăsându-le totodată să dispară, astfel că acest înveliş senzorial este îndepărtat; apar atunci, peste tot, simțăminte morale de simpatie şi antipatie. Şi dacă ne deprindem, în acest fel, să dăm la o parte tot ce vedem cu ochii, tot ce aud urechile noastre, tot ce atingem şi pipăim cu mâinile, ceea ce inteligența bazată pe creier înțelege şi ne obişnuim să stăm totuşi față în față cu lumea, atunci în noi acționează ceva mai profund decât forța vizuală a ochilor, decât forța auditivă a urechilor, decât forța rațională a gândirii şi ne aflăm față în față cu o ființă mai profundă a lumii exterioare. Atunci acționează asupra noastră depărtările fără sfârşit. Atunci acționează asupra noastră corpul vegetal, în aşa fel încât simțim că noi înşine înflorim spiritual în interiorul nostru. Atunci învelişul alb al zăpezii acționează în aşa fel, încât dobândim înțelegere pentru ce este de fapt materia, pentru tot ce este substanță în lume. Lumea capătă o dimensiune mai profundă în noi decât o avea mai înainte. Acum vălul exterior al naturii este dat la o parte şi noi pătrundem într-o lume care se află în spatele acestui văl.

Aşa cum, privind dincolo de corpul fizic al omului, ajungem la corpul său eteric sau vital, la fel, ajungem pe această cale într-un ținut unde ni se dezvăluie, încetul cu încetul, o diversitate de entități, entități care există şi dețin puterea în spatele regnului mineral, în spatele regnului vegetal şi al celui animal. Lumea eterică apare în fața noastră încetul cu încetul, diferențiată în toate amănuntele sale. Ceea ce apare omului în felul acesta se numeşte în ştiința ocultă lumea elementară, iar entitățile spirituale la care se ajunge când s-a parcurs drumul despre care am vorbit sunt *spiritele elementare*, ascunse în spatele oricărei realități fizico-sensibile.

Am spus deja că, în timp ce corpul eteric al omului este unitar, ceea ce percepem ca lume eterică a întregii naturi este o pluralitate, o diversitate. Cum reuşim oare ca acolo unde tot ce percepem este nou să descriem ceea ce din spatele naturii exterioare pătrunde treptat până la noi? Ei bine, vom reuşi, dacă ne vom servi de comparații cu ceva ce ne este cunoscut. În această diversitate care se află în spatele lumii fizice găsim la început entități care pentru privirea ocultă prezintă imagini închegate. Da, trebuie să ne referim la ceva deja cunoscut pentru a caracteriza ceea ce întâlnim mai întâi aici. Noi conştientizăm imagini închegate, entități

cu o anumită configurație şi net delimitate, percepem acele entități care au o formă şi structură stabile, ce pot fi descrise. Aceste entități reprezintă o primă clasă în rândul celor pe care le întâlnim în spatele lumii fizice, sensibile. O a doua clasă de entități o putem descrie numai dacă facem abstracție de ceea ce are forme stabile, care se poate exprima prin metamorfoză, transformări ale formei. Aceste entități formează a doua categorie care se arată privirii oculte. Ființele care au forme şi contururi precise aparțin unei clase, cele care îşi modifică aspectul în orice clipă, care în timp ce se îndreaptă spre noi şi credem că le-am perceput îşi schimbă deja forma, astfel încât le putem urmări numai dacă sufletul nostru devine mobil şi receptiv, aparțin celei de a doua clase.

Privirea ocultă descoperă prima clasă de entități, cele care au o formă clar conturată, atunci când pătrunde în adâncurile Pământului, aşa cum am arătat. Am spus că trebuie să ridicăm tot ce acționează în lumea exterioară asupra noastră la nivelul de acțiune morală, aşa cum am descris deja. Am arătat cum poate fi transformat în impresie morală albastrul cerului, verdele plantelor sau albul zăpezii. Să presupunem acum că pătrundem în interiorul Pământului. Dacă însoțim, să spunem, muncitorii din mine, putem ajunge în interiorul Pământului. Este un loc unde ochii nu se pot acomoda, de la început, în aşa fel încât privirea să se transforme într-o impresie morală. Constatăm însă că simțim o oarecare căldură, mai bine spus, diferențe de căldură. La început aceasta trebuie să simțim; este impresia fizică produsă de natură când pătrundem în interiorul Pământului. După ce sesizăm aceste diferențe de căldură, aceste modificări de căldură, şi nu mai dăm atenție lucrurilor ce acționau asupra simțurilor noastre mai înainte, atunci, chiar prin această pătrundere în interiorul Pământului, prin faptul că ne simțim legați de ceea ce este activ în interiorul Pământului, obținem o anumită trăire.

Dacă ignorăm tot ce produce impresii, dacă ne străduim să nu mai simțim nimic, nici chiar diferențele de căldură, prin care am făcut numai o pregătire, dacă ne străduim să nu auzim nimic, să nu vedem nimic, ci lăsăm ca impresia să acționeze în asa fel încât să izvorască din sufletul nostru ceva moral, atunci ne apare în fața privirii oculte acea clasă de entități creatoare din natură care, pentru cercetătorul spiritual, pentru ocultist, sunt active propriu-zis în tot ce este pământesc, mai cu seamă în tot ce este de natură metalică. Aceste entități se exprimă în cunoaşterea imaginativă a ocultistului prin forme bine conturate, cât se poate de variate. Cel care are o educație spirituală şi în acelaşi timp o anumită dragoste pentru aceste lucruri – care aparține în mod necesar acestui domeniu – însoțeşte minerii şi pătrunde în mină, iar acolo, jos, în subteran, poate să uite impresiile exterioare, acela simte cum îi apare imaginativ clasa următoare de entități care acționează în mod creator în spatele a tot ce ține de Pământ, a tot ce

este metal. Astăzi încă nu vreau să vă vorbesc despre felul cum au fost asimilate de poveştile şi legendele populare şi care este real, ci doresc, mai curând, să vă expun faptele în mod sec, aşa cum se prezintă ele privirii oculte. Căci, având în vedere tema care mi s-a dat, trebuie să procedez empiric, să descriu mai întâi ce se află în mod real în diferitele regnuri ale naturii. Aşa am înțeles eu lucrurile.

Aşa cum prin intermediul privirii oculte putem percepe imaginativ, în acest fel, entități ale naturii bine conturate, entități cu forme precise, la care distingem limite şi le putem desena, există şi posibilitatea ca privirea ocultă să sesizeze entități care se află nemijlocit în spatele vălului care acoperă natura fizică. Dacă într-o zi, când condițiile atmosferice se schimbă de la o clipă la alta, când, de exemplu, se formează nori şi din nori începe să cadă ploaia, când, poate, se ridică negura, dacă într-o asemenea zi ne îndreptăm atenția asupra acestor fenomene în acelaşi mod pe care l-am descris mai înainte, astfel ca să apară o impresie morală în locul celei fizice, atunci putem, din nou, să avem o anumită trăire precisă. Aceasta se întâmplă îndeosebi când ne dăruim unui fenomen specific, să spunem, în cazul căderilor de apă, când picăturile se pulverizează, sau în cazul unei mase lichide care se sparge ca un val marin. Când atenția noastră se concentrează asupra unor cețuri care se formează şi se destramă neîncetat, iar aburii se ridică în aer de parcă ar fi un fum, sau atunci când cade o ploaie fină sau doar simțim în aer stropi uşori – când față de toate aceste fenomene ne formăm sentimente morale, atunci apare în fața noastră a doua clasă de entități, față de care, pentru a le caracteriza, putem utiliza cuvintele metamorfoză, transformare. Această a doua clasă de entități nu o putem desena, aşa cum nu am putea reprezenta printr-un desen un fulger. S-ar putea contura, la un moment dat, a anumită formă, dar aceasta nu durează decât o singură clipă; în clipa următoare totul se schimbă. Asemenea entități, a căror formă este într-o permanentă schimbare şi al căror simbol îl putem găsi, cu ajutorul unei imaginațiuni, cel mult în forma norilor în continuă mişcare şi schimbare, ne apar ca reprezentând cea de a doua clasă de entități.

Ca ocultişti, putem face însă cunoştință cu aceste entități şi într-un alt mod. Când privim plantele care răsar primăvara din pământ – dar atenție! când dau primele rămurele verzi, nu mai târziu, când e gata să apară fructul – privirea ocultă simte că aceleaşi entități pe care le-am descoperit în vaporii de apă, care se pulverizează necontenit, sau în pâcla care se formează înconjoară, ca nişte valuri, mugurii plantelor. Putem, deci, spune că atunci când vedem plante ieşind din pământ le vedem, cu privirea ocultă, înconjurate ca de nişte valuri de aceste entități aflate într-o permanentă schimbare. Şi privirea ocultă simte atunci că ceea ce acolo, sus, în mod invizibil, acționează şi ființează deasupra mugurilor plantelor are legătură cu ceea ce face

ca planta să iasă din pământ, să răsară. Da, vedeți dumneavoastră, iubiții mei prieteni, ştiința fizică recunoaşte numai creşterea plantelor, numai faptul că planta are o forță vegetativă care o face să crească de jos în sus. Dar ocultistul, cel care cercetează spiritual faptele, ştie că în cazul florii mai intervine şi altceva. Să presupunem că avem un lăstar. Ocultistul recunoaşte în jurul lăstarului entități a căror formă se transformă necontenit, metamorfozându-se, care parcă sunt eliberate din ambianță şi țâşnesc în jos; acest lucru nu se desfăşoară aşa simplu, cum se întâmplă în cazul principiului fizic de creştere a plantei, de jos în sus, ci aceste entități acționează de sus în jos, contribuind la ieşirea plantei din pământ. Astfel, primăvara, când pământul se acoperă cu verdeață, privirea ocultă simte nişte forțe naturale ce coboară din Cosmos, care scot la suprafață ceea ce se află în sol, pentru ca ceea ce există în interiorul Pământului să poată deveni vizibil cerului, lumii exterioare. În jurul plantelor există ceva permanent mişcător şi este caracteristic faptul că privirea ocultă îşi dezvoltă sentimentul că în jurul plantelor gravitează aceleaşi elemente care există în apa care se evaporă şi se condensează, apoi, în ploaie. Aceasta este a doua clasă de, să le spunem, forțe şi entități naturale.

Mâine, când vom trece la descrierea celei de a treia şi a patra clase de entități, care sunt şi mai interesante, lucrurile se vor preciza. Atunci când facem obsetvații care sunt departe de conştiența actuală a omenirii, trebuie să avem în vedere că tot ceea ce întâlnim în lumea fizică este impregnat de ceva spiritual. Aşa cum trebuie să gândim omul individual ca fiind pătruns de ceea ce privirea ocultă percepe drept corp eteric, tot astfel ceea ce ființează şi acționează în lume trebuie gândit ca fiind pătruns de o multitudine, de o diversitate de forțe şi entități spirituale, vii. Calea pe care trebuie să o parcurgă considerațiile noastre este, mai întâi, descrierea faptelor pe care privirea ocultă le poate percepe în legătură cu lumea exterioară, fapte care apar când privim în adâncul Pământului sau în atmosferă, ceea ce se petrece în fiecare regn al naturii, fapte care au loc în nesfârşitul cerului, în planetele în mişcare, în stelele fixe care împânzesc spațiul ceresc, iar întregul să-l legăm abia în final, când vom avea de-a face cu un fel de cunoaştere teoretică ce ne poate lămuri asupra a ceea ce se află la baza spirituală a universului fizic şi a diverselor sale regnuri şi domenii.

II. FIINȚE ELEMENTARE ȘI SPIRITE ALE COSMOSULUI

Helsinki, 4 aprilie 1912 (GA 136)

Aseară v-am descris drumul care conduce sufletul omenesc la observarea acelei lumi spirituale care stă ascunsă în spatele lumii fizice sensibile şi am atras atenția asupra a două categorii de

entități spirituale pe care privirea ocultă le descoperă atunci când înlătură vălul care acoperă lumea sensibilă în modul descris ieri. Astăzi vom vorbi despre alte două categorii de spirite ale naturii. O anumită categorie se arată privirii oculte exersate când se observă veştejirea şi moartea treptată, să spunem, din lumea plantelor, vara târziu sau toamna, îndeosebi moartea treptată a entităților din natură. Când plantele încep să dezvolte fructe, această dezvoltare poate fi lăsată să acționeze asupra sufletului, aşa cum am arătat în conferința de ieri. Şi, tot aşa cum am arătat ieri, primim, pentru imaginațiunile noastre, impresii de la entitățile spirituale care sunt implicate în fenomenele de veştejire sau de moarte treptată a entităților naturii. Dacă ieri am spus că plantele, primăvara, sunt parcă trase în sus, din pământ, de anumite entități a căror structură suferă o continuă metamorfoză, acum putem spune că după ce plantele au crescut, s-au dezvoltat, apare momentul când ele urmează, în mod necesar, să se veştejească şi atunci intervin alte entități, despre care nici măcar nu putem spune că şi-ar schimba necontenit forma, ci numai că nu au nici o formă. Ele ne apar strălucind ca nişte fulgere, licărind ca nişte mici meteoriti, pentru a dispărea imediat; aşa ne apar ele, ca nişte fulgere care dispar imediat, astfel că, propriu-zis, nu au nici un fel de formă; se abat asupra Pământului, sunt ca nişte lumini meteoritice rătăcitoare, când strălucind, când stingându-se. Aceste entități sunt legate, în primul rând, de maturizarea, de creşterea a tot ce există în regnurile naturale. Pentru ca ființele să se poată dezvolta în regnurile naturii există aceste forțe sau entități. Pentru privirea ocultă, asemenea entități sunt perceptibile numai atunci când ea se concentrează asupra aerului, şi anume asupra unui aer cât se poate de curat. Ieri am descris cea de a doua categorie de entități din natură, arătând că ele pot fi descoperite când lăsăm să acționeze asupra noastră apa care se pulverizează sau care se aglomerează sub forma norilor, sau în alt mod. Dacă vrem, însă, să obținem imaginea acestor entități care se aprind ca nişte meteori, pentru ca imediat să dispară fulgerător, trebuie să acționeze asupra sufletului nostru un aer cât mai lipsit de vapori de apă, străbătut de lumina şi căldura Soarelui. Aceste entități trăiesc oarecum invizibile în aerul lipsit de vapori de apă, absorbind cu aviditate lumina de care este saturat şi pe care îl fac să strălucească şi să lumineze. Aceste entități se pleacă apoi, de exemplu, asupra lumii vegetale sau chiar asupra lumii animale şi au în grijă procesele de maturizare.

Prin felul cum ajungem la aceste entități, vedem deja că, într-o anumită privință, ele țin de ceea ce în ştiința spiritului, încă din timpuri străvechi, se cheamă „elemente“. Ceea ce am prezentat ieri drept prima clasă a acestor entități, o întâlnim când coborâm în adâncul Pământului, când pătrundem în partea solidă a planetei noastre; acolo ies la iveală pentru imaginațiunea noastră entități care au o formă precisă, statornică şi le putem numi spirite ale naturii solide sau spirite ale Pământului. A doua categorie pe care am descris-o ieri am întâlnit-o în apa care se

aglomerează sau se pulverizează şi de aceea putem lega aceste entități spirituale de ceea ce ocultismul din toate timpurile a numit elementul fluid sau elementul apă. În acest element, ele se metamorfozează, preluând totodată rolul de a trage din sol tot ceea ce creşte, ceea ce lăstăreşte. De asemenea, cu elementul aer, cu aerul cel mai uscat posibil sunt legate acele entități spirituale despre care vom vorbi astăzi. Se poate vorbi, deci, despre **Spirite ale pământului, ale apei şi ale aerului.**

Putem să luăm în discuție şi o a patra categorie de astfel de entități spirituale. Privirea ocultă poate face cunoştință cu ele, dacă alege motnentul când o floare ajunge să formeze fructele şi germenul, şi observă apoi cum germenul creşte treptat, devenind o nouă plantă. Numai într-o asemenea conjunctură poate - altfel este mai greu - să se observe a patra categorie de entități din natură; ele sunt păstrătorii tuturor germenilor şi semințelor din natură. Ele se comportă ca **paznicii semințelor** care provin de la o generație de plante sau de la alte ființe din natură până la generația următoare. Aceste entități, păstrătoare ale semințelor sau germenilor, făcând posibil, prin aceasta, ca pe Pământ să apară mereu şi mereu aceleaşi ființe, conviețuiesc cu căldura planetei noastre, cu ceea ce s-a numit dintotdeauna elementul foc sau elementul căldură. Din această cauză şi forțele semințelor sunt legate de un anumit grad de căldură, de o anumită temperatură.

Când privirea ocultă observă cu exactitate, ea constată că această modificare necesară a căldurii mediului este chiar elementul de care are nevoie sămânța sau germenele pentru a se coace, că această transformare de căldură nevie în căldură vie este realizată de astfel de entități. Din această cauză, ele pot fi numite şi ***Spirite ale căldurii*** **sau** ***Spirite ale focului***. Deocamdată am făcut cunoştință cu patru categorii de Spirite elementare ale naturii (mai multe vom afla în conferințele viitoare), care au o anumită relație cu ceea ce numim elementele pământ, apă, aer şi foc, ca şi cum aceste entități şi-ar avea teritoriul lor în aceste elemente, aşa cum omul însuşi îşi are teritoriul său pe întreaga planetă. Aşa cum oml este, aici pe Pământ, la el acasă, față de Univers, la fel se află ca acasă aceste entități în cele patru elemente menționate.

Ieri am atras atenția asupra faptului că aceste diverse entități au pentru întregul Pământ, pentru toate regnurile sale şi pentru lumea terestră fizică aceeaşi importanță pe care o are corpul eteric sau vital pentru fiecare om în parte. Diferența este, după cum am spus ieri, că la om corpul eteric este o unitate, în timp ce corpul eteric al Pământului constă din multe, din foarte multe asemenea Spirite ale naturii, care, la rândul lor, se împart în patru categorii. În colaborarea vie a acestor ființe constă corpul eteric sau vital al Pământului. Acesta nu este, deci, o unitate, ci o

pluralitate, o diversitate. Dacă vrem să cunoaştem acest corp eteric al Pământului, cu ajutorul privirii oculte, este necesar, aşa cum am arătat ieri, să facem ca lumea fizică să acționeze moral asupra noastră şi prin aceasta să dispară vălul care o acoperă. Atunci devine vizibil ceea ce se ascunde în mod nemijlocit în spatele acestui văl, corpul eteric al Pământului.

Ce se întâmplă dacă se îndepărtează ce am prezentat ca fiind corpul eteric al Pământului? Se ştie că al treilea membru component al entității umane, după corpul eteric, este corpul astral, corpul purtător al pasiunilor, al dorințelor, al suferințelor noastre.

Când discutăm despre elementele superioare ale naturii umane, putem spune: La om, întâlnim mai întâi corpul fizic, apoi, în spatele acestuia, corpul eteric şi, după corpul eteric, corpul astral. Lucrurile stau la fel şi în natură. Dacă depăşim fizicul, ajungem în mod treptat la o pluralitate care ni se prezintă ca fiind **corpul eteric al întregului Pământ** cu toate regnurile sale.

Putem vorbi, atunci, şi despre un fel de corp astral al Pământului, despre ceva care, raportându-se la întregul Pământ, la toate regnurile acestuia, ar corespunde corpului astral al omului? În orice caz, nu este atât de uşor să ne apropiem de acest corp astral al Pământului, cum ne-am apropiat de corpul său eteric. Am văzut că ne putem apropia relativ uşor de corpul eteric dacă nu lăsăm fenomenele naturii să acționeze asupra noastră doar ca impresii senzoriale, ci ca impulsuri morale. Dar dacă vrem să pătrundem mai departe, pentru om sunt necesare exerciții oculte mai profunde, aşa cum le puteți găsi descrise, în parte, în lucrarea mea ***Cum se dobândesc cunoştințe despre lumile superioare?***, în măsura în care se pot comunica, într-o lucrare adresată publicului larg, asemenea lucruri. Într-un anumit punct al evoluției esoterice sau oculte, aşa cum puteți citi în această carte, omul începe într-adevăr să devină conştient chiar şi în perioada trecută de la adormire la trezire, timp în care el nu este de obicei conştient. Se ştie, desigur, că starea inconştientă obişnuită, starea de somn a omului se bazează pe faptul că acesta, când doarme, deține numai corpul fizic şi corpul eteric; corpul astral şi Eul se desprind şi atunci el este, chiar pentru starea sa normală, lipsit de conştiență. Când se dedică din ce în ce mai mult exercițiilor spirituale, care constau din meditație, concentrare etc., când face ca forțele adormite şi ascunse ale sufletului să fie tot mai puternice, atunci omul poate să realizeze o stare de somn conştientă, astfel că nu va mai fi lipsit de conştiență când corpul astral se desprinde de corpul fizic şi de cel eteric, ci va avea de jur împrejurul lui, oricum, nu lumea fizică şi nici lumea pe care am descris-o anterior, lumea Spiritelor naturii, ci o alta, o lume încă mai spiritualizată decât cea prezentată mai înainte. Când vine clipa în care se trezeşte conştiența, după ce s-a eliberat de corpul fizic şi de cel eteric, atunci omul percepe o cu totul altă categorie de entități spirituale.

Ceea ce se prezintă mai întâi privirii oculte, care a evoluat până aici, este o categorie nouă de ființe spirituale pe care le percepe şi care sunt, oarecum, „şefi“ peste Spiritele naturii. Să precizăm în ce măsură ei sunt comandanții. V-am spus că acele entități pe care le numim *Spirite ale apei* acționează în special în lumea plantelor care răsar şi lăstăresc din sol. Spiritele naturii pe care le numim *Spirite ale aerului* au îndeosebi sarcina să acționeze vara, târziu, şi toamna, când plantele se veştejesc şi pier. Atunci aceste spirite se cufundă ca nişte meteori în lumea plantelor, se simt satisfăcute, saturate parcă, pe seama acestei lumi vegetale, făcând ca plantele să se ofilească, să-şi piardă conformația din primăvară şi din vară. Această ordine, în sensul că o dată Spiritele apei, iar altădată Spiritele aerului acționează asupra unei zone a Pământului, este determinată de regiunea în care se petrec; în emisfera nordică situația este bineînțeles cu totul alta decât în emisfera sudică. Această rânduială, care constă în a dirija spre momentul cel mai prielnic activitatea Spiritelor naturii corespunzătoare **este dirijată de acele entități spirituale** pe care reuşim să le recunoaştem abia când privirea ocultă a ajuns la un anumit grad de perfecțiune, suficient de departe, pentru ca omul, când s-a eliberat de corpul său eteric şi de cel fizic, să mai poată avea percepții în mediul în care se află.

Putem, de exemplu, să spunem: În legătură cu Pământul, cu planeta noastră, acționează entități spirituale care au rolul să coordoneze activitatea Spiritelor naturii în concordanță cu anotimpurile şi care, în acest mod, provoacă schimbarea anotimpurilor în funcție de diversele zone ale Pământului. Aceste entități spirituale reprezintă ceea ce am putea numi corpul astral al Pământului. Ele sunt totodată şi spiritele în care omul, seara, când se culcă, se cufundă cu propriul său corp astral. Acest corp astral este legat de Pământ şi este alcătuit din înalte entități spirituale, şi în regiunea unde aceste Spirite superioare planează în jurul planetei, impregnându-l ca o atmosferă spirituală, se cufundă corpul astral al omului în timpul somnului.

Observația ocultă face deosebire între categoriile de Spirite ale naturii descrise la începutul conferințelor noastre, Spirite ale pământului dens, Spirite ale apei ş.a.m.d., şi aceste Spirite superioare care conduc şi îndrumă Spiritele naturii. Spiritele naturii au în atribuțiunile lor să facă să rodească şi să germineze ființele din natură, să le ajute să se usuce, să se veştejească, atunci când e vremea, deci să aducă viață pe întreaga noastră planetă.

Cu totul alt rol au **entitățile spirituale pe care le putem numi, în ansamblul lor, ca fiind corpul astral al Pământului.** Când reuşeşte să le cunoască cu privirea ocultă, omul le simte ca entități cu care propriul său suflet, propriul său corp astral are ceva în comun, ca entități care acționează de aşa manieră asupra corpului astral al omului, şi chiar asupra corpului astral al animalelor, încât se poate vorbi nu numai de o acțiune stimulatoare, ci şi despre o acțiune aşa

cum este aceea de a-ți simți propriul suflet şi de a gândi asupra lui. Spiritele naturale ale apei, ale aerului, pe care le observăm şi despre care putem spune că sunt în jurul nostru se diferențiază de entitățile spirituale despre care tocmai vorbim acum prin aceea că despre ele nu putem spune că ar fi în preajma noastră, ci că suntem uniți cu ele, cufundați în ele, atunci când ajungem să le percepem. **Omul se contopeşte cu ele, iar ele vorbesc omului în spirit**.

Lucrurile se prezintă ca şi cum omul ar percepe în preajma sa gânduri, sentimente, şi chiar impulsuri de voință, de simpatie sau antipatie s-ar exprima în ceea ce aceste entități lasă să se reverse asupra noastră ca gânduri şi simțăminte. Astfel, se poate spune că noi trebuie să vedem în această categorie de spirite ființe asemănătoare sufletului uman.

Dacă ne întoarcem asupra a ceea ce am arătat puțin mai înainte, putem spune că tot felul de orânduieli temporale, de repartiții în timp şi spațiu sunt legate de activitatea acestor entități. De aceea, în ocultism există un cuvânt vechi prin care se denumesc aceste entități, pe care – cum am spus – le recunoaştem în ansamblu ca fiind corpul astral al Pământului, şi acest cuvânt, tradus în limba noastră, ar însemna *Spirite ale perioadelor de revoluție*. Nu ne referim numai la acea curgere regulată a timpului care determină creşterea şi apoi veştejirea plantelor, ci şi la curgerea de timp care se exprimă, relativ la planeta noastră, prin zi şi noapte. Această alternanță se datorează entităților considerate, repetăm, că alcătuiesc corpul astral al Pământului.

Cu alte cuvinte, tot ceea ce este ritmicitate, alternanță periodică, tot ce este legat de schimbarea condițiilor şi evenimentelor în timp, de repetarea lor, toate acestea sunt rânduite de entitățile spirituale care, toate, împreună, fac parte din corpul astral al Pământului şi cărora li se dă numele de Spirite ale perioadelor de revoluție ale planetei noastre.

Ceea ce un astronom descoperă prin calculele sale despre rotația Pământului în jurul axei sale, în privirea ocultă este perceptibil prin aceea că vede grupate în jurul întregului Pământ aceste Spirite ale perioadelor de revoluție şi care sunt în mod real purtătoare ale forțelor care fac ca Pământul să se rotească în jurul axei sale. Este extrem de important ca în corpul astral al Pământului să vedem tot ceea ce este în legătură cu schimbările obişnuite, cum ar fi înflorirea şi veştejirea plantelor, dar şi tot ceea ce este legat de alternanța între zi şi noapte, de anotimpuri, de ceasurile zilei, dimineață, prânz, seară etc. Ceea ce se petrece în acest mod evocă observatorului care a ajuns cu pregătirea sa ocultă până acolo încât, ieşind cu corpul astral din corpul fizic şi din cel eteric continuă totuşi să rămână conştient, entități spirituale care aparțin chiar categoriei Spiritelor perioadelor de revoluție.

Acestea fiind spuse, am îndepărtat oarecum al doilea văl, vălul țesut de Spiritele naturii. Se poate spune: Primul văl este țesut de impresiile fizice pe care le avem şi pe care, dacă le îndepărtăm, ajungem la corpul eteric al Pământului, la Spiritele naturii. Reuşim apoi să îndepărtăm al doilea văl şi ajungem la Spiritele curgerii timpului care reglează tot ceea ce vine şi se reîntoarce în mod periodic, tot ce este supus modificărilor în timp.

Noi ştim că **în propriul nostru corp astral** sălăşluieşte, ca să spunem aşa, ceea ce socotim a fi mădularul cel mai subtil al naturii ființei umane, şi pe care îl cuprindem rezumativ sub denumirea de **Eu**. Despre corpul nostru astral am spus că este cufundat în domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție, ca într-o mare vălurită a acestora; pentru conştiența obişnuită Eul nostru doarme şi mai profund. Faptul că Eul nostru doarme încă şi mai profund este conştientizat de cel care parcurge o evoluție ocultă prin aceea că învață să pătrundă mai întâi în percepțiile corpului astral, în lumea spiritului în care se cufunda şi care este alcătuită din Spiritele perioadelor de revoluție. Această percepție este, într-o anumită măsură, un obstacol periculos în calea evoluției esoterice, deoarece corpul astral al omului este ceva unitar, în timp ce tot ce ține de domeniul Spiritelor perioadelor de revoluție este, de fapt, o pluralitate, ceva foarte diversificat. Şi cum omul este, aşa cum am arătat, cufundat în această diversitate, când Eul său mai doarme încă, dar este treaz cu corpul său astral, se simte ca şi cum ar fi sfâşiat, rupt în bucăți înăuntrul lumii Spiritelor perioadelor de revoluție. Acest sentiment trebuie să fie evitat în cursul unei evoluții esoterice corecte.

De aceea, cei care pot da îndrumări pentru o astfel de evoluție corectă trebuie să ia măsuri serioase, în sensul ca discipolul, pe cât posibil, să nu-i aducă Eul în stare de adormire când corpul său astral este deja treaz. Dacă Eul ar rămâne adormit, în timp ce corpul astral este treaz, omul şi-ar pierde coeziunea interioară şi s-ar destrăma ca şi Dionysos, împrăştiindu-se în întreaga lume astrală, lume formată, după cum ştim, din spiritele perioadelor de revoluție. Printr-o educație esoterică bine condulă sunt luate, deci, măsuri pentru ca acest lucru să nu se întâmple. Măsurile constau în aceea că se urmăreşte cu mare grijă ca cel care, prin meditație, concentrare sau prin alte exerciții esoterice, este adus până la starea de clarvedere să nu piardă din vedere două lucruri. Este foarte important ca totul să fie astfel orânduit, încât să nu irosească două lucruri, pe care omul le are în viața sa obişnuită, dar pe care le poate pierde uşor în cursul evoluției esoterice, dacă nu este condus în mod corect. Dacă este corect dirijat, nu le va pierde. Principalul este ca omul să nu-şi piardă amintirea tuturor experiențelor trăite în cursul actualei încarnări, aşa cum le are în mod obişnuit în memoria sa. Coerența memoriei nu trebuie destrămată. În domeniul ocultismului coerența memoriei înseamnă mult mai mult decât

în viața obişnuită. În mod curent, prin memorie se înțelege că poți privi retrospectiv şi că nu ai pierdut din conştiență evenimente importante din viață. În ocultism, în schimb, prin memorie corectă se înțelege şi faptul că omul, cu sensibilitatea şi afectivitatea sa, există numai prin ceea ce el a realizat în trecut şi nu consideră că ceva este valoros doar prin valoarea pe care i-o dau faptele din trecut.

Să înțelegem toate acestea în mod corect, iubiții mei prieteni. Am exprimat, în cele spuse mai sus, ceva extraordinar de important. Dacă un om, prin educația sa ocultă, ar ajunge să spună: Eu sunt reîncarnarea cutărui sau cutărui spirit – fără să existe o justificare în acest sens prin tot ce a realizat până în momentul acela, în sens ocult, memoria i s-ar întrerupe. Un principiu important în evoluția ocultă este acela de a nu acorda valoare decât realizărilor avute în lumea fizică, în încarnarea actuală. Acesta este un lucru deosebit de important. Orice altă valoare trebuie să apară neapărat în urma unei evoluții superioare, care poate avea loc numai când omul se bazează, în primul rând, pe realitatea curentă, când nu se ia în considerare nimic altceva decât ceea ce a realizat în actuala încarnare. Este ceva foarte natural, dacă privim lucrurile în mod obiectiv, căci ceea ce s-a realizat în încarnarea actuală este, totodată, şi rezultatul încarnărilor anterioare, este ceea ce karma a făcut din noi până acum. Ce va face karma din noi în viitor trebuie să vină de la sine, nu ne este îngăduit să-i atribuim valoare. Pe scurt, dacă este nevoie să ne evaluăm noi înşine, o vom face numai la începutul pregătirii esoterice, în mod corect, atribuindu-ne o valoare numai pe baza a ceea ce este prezent în amintire ca aparținând trecutului nostru. Acesta este un element pe care trebuie să-l reținem, pentru ca Eul să nu adoarmă, în timp ce corpul astral se trezeşte.

Al doilea aspect pe care, ca om al prezentului, nu trebuie să-l pierdem din vedere este gradul de conştiință pe care-l avem în lumea fizică exterioară. Este ceva de extremă importanță şi care trebuie luat în seamă. Veți fi aflat uneori că cineva parcurge undeva o evoluție ocultă. Dacă această pregătire nu este condusă şi urmată în mod corect, de cele mai multe ori experiența arată că omul tratează cu mai multă uşurință lucrurile legate de problemele de conştiință decât înainte de a începe pregătirea ocultă. Înainte, educația primită, relațiile sociale i-au arătat că-i este îngăduit sau nu să facă un lucru. După ce a început o pregătire ocultă, câte unul, care mai înainte nu mințea, de exemplu, începe acum să mintă, să ia lucrurile mai uşor în ce priveşte problemele de conştiință. Cel care urmează o pregătire ocultă nu trebuie să piardă nici o fărâmă din conştiința dobândită. Aşa cum, în ceea ce priveşte memoria, nu ne acordăm o valoare decât prin luarea în considerare a ceea ce am devenit şi am realizat până în prezent şi nu pe baza unei promisiuni a ceea ce vom face în viitor, la fel şi în cazul conştiinței, trebuie s-o păstrăm aşa

cum am dobândit-o în lumea fizică obişnuită. Dacă menținem în conştiența noastră aceste două elemente, o memorie sănătoasă, care să nu ne înşele, spunându-ne că am fi altcineva decât rezultă din propria noastră prestație, şi o conştiință care să nu ne permită să luăm lucrurile mai uşor, din punct de vedere moral, decât o făceam înainte, atunci Eul nostru nu va fi niciodată adormit, când corpul astral se trezeşte. În felul acesta menținem coeziunea Eului în lumea în are se trezeşte corpul astral, când dormim veghind, când ne salvăm conştiența, trecând-o în starea în care ne-am eliberat corpul astral de corpul eteric şi de cel fizic. Şi apoi, când ne trezim cu Eul nostru, simțim nu numai corpul astral legat de toate entitățile spirituale, pe care vi le-am prezentat astăzi ca fiind Spirite ale perioadelor de revoluție ale planetei noastre, ci simțim, într-un mod cu totul aparte, că nu mai avem o legătură directă cu acel om individual, purtător al corpului fizic şi al corpului eteric în care ne găsim de obicei. Simțim, dimpotrivă, că toate calitățile corpului nostru fizic şi ale celui eteric ne sunt luate. Simțim cum ne este luat şi ceea ce poate viețui numai în mod exterior, pe un anumit teritoriu al planetei, căci ceea ce trăieşte numai pe un teritoriu al planetei depinde de Spiritele perioadelor de revoluție. Acum, însă, când Eul se trezeşte, ne simțim nu numai că suntem revărsați în întreaga lume a Spiritelor revenirilor ciclice, ci una cu *întregul Spirit unitar* al planetei; ne trezim în chiar Spiritul unitar al planetei.

Este deosebit de important să simtim că aparținem întregii planete. Pentru a da un amănunt, această viață contopită cu aceea a planetei se exprimă pentru privirea ocultă suficient de evoluată prin aceea că pentru omul care a atins punctul în care Eul şi corpul astral se trezesc concomitent, în timpul stării de veghe, când se află în lumea exterioară, şi urmăreşte cum Soarele parcurge bolta cerească din zori până în amurg, pentru acest om Soarele nu dispare nici când adoarme: Chiar şi atunci Soarele rămâne legat de el. Soarele continuă să lumineze, numai că totul îmbracă un aspect spiritual. Omul urmăreşte Soarele şi în timpul noptii, când doarme. El ajunge acum într-un stadiu în care nu mai este legat de stările schimbătoare ale planetei decâi atunci când trăieşte în corpul său astral. Când devine conştient de Eul său, omul nu mai are nimic de-a face cu aceste stări schimbătoare ale planetei; el devine conştient de toate stările pe care le poate parcurge planeta. El, omul, se revarsă în întreaga substanță a Spiritului planetei.

Spunând că omul a devenit una cu Spiritul planetei, că el trăieşte în comuniune cu acesta nu înseamnă că v-am comunicat ceva extraordinar referitor la clarvedere. Acesta nu este, aşa cum am înțeles-o aici, decât un început. Căci atunci când omul se trezeşte în felul descris el viețuieşte propriu-zis Spiritul planetei în general, în timp ce acest spirit este alcătuit din multe, din foarte multe elemente, din minunate entități spirituale individualizate, după cum vom afla în

conferințele unnătoare. Omul, însă, nu percepe încă toate aceste componente individualizate ale Spiritului planetei, multiplicitatea deosebită a acestui spirit. Ceea ce percepe el este faptul că deocamdată ştie un lucru: Eu trăiese în Spiritul planetar, cufundat ca într-o mare care scaldă spiritual întregul Pământ, şi care este, prin urmare, însuşi Spiritul Pământului. Omul poate să străbată multe şi lungi perioade de evoluție ca să poată trăi această *contopire*, *să devină una* cu Spiritul planetei, dar începutul se face cum am spus mai înainte. După cum putem spune că în spatele corpului astral al omului se află Eul, la fel putem vorbi şi despre faptul că în spatele a tot ceea ce numim totalitatea Spiritelor perioadelor de revoluție se află ascuns însuşi Spiritul planetei. În timp ce Spiritele perioadelor de revoluție conduc şi îndrumează Spiritele elementare ale naturii, pentru ca pe planetă să se producă schimbări ritmice, repetări în timp, schimbări şi alternanțe în spațiu, Spiritul Pământului are o altă misiune. El are sarcina de a aduce Pământul în interacțiune cu celelalte corpuri cereşti din cadrul sistemului nostru solar, să-l dirijeze şi să-l conducă în aşa fel încât să ocupe în timp pozițiile corecte față de celelalte corpuri cereşti. Spiritul Pământului este, oarecum, marele aparat senzorial al planetei datorită căruia Pământul se plasează într-o relație corectă cu Universul. Pentru a rezuma succesiunea acelor entități spirituale cu care avem mai întâi de-a face aici, pe Pământ, şi la care putem ajunge printr-o evoluție ocultă treptată, trebuie să adaug că cel mai exterior văl care acoperă lumea senzorială în toată multitudinea ei, cu tot ceea ce vedem aşternându-se în fața simțurilor noastre, şi ceea ce putem înțelege cu rațiunea umană, ascunde în spatele său lumea Spiritelor elementare ale naturii. Apoi, dincolo de lumea Spiritelor naturii se află lumea Spiritelor perioadelor de revoluție şi, dincolo de aceasta, Spiritul planetei.

Dacă doriți să faceți o comparație între ceea ce cunoaşte conştiența normală despre alcătuirea Universului şi alcătuirea acestui Univers, puteți obține o clarificare judecând astfel: vălul cel mai exterior al lumii ar fi lumea senzorială, în spatele ei lumea Spiritelor naturii, lumea Spiritelor perioadelor de revoluție şi, apoi, Spiritul planetei. Trebuie să spunem că Spiritul planetei se comprimă în acțiunea sa până la nivelul lumii senzoriale, astfel că noi putem percepe, într-un anumit fel, în lumea senzorială imaginea sa; la fel procedează Spiritele perioadelor de revoluție, la fel Spiritele naturii. Astfel, dacă observăm lumea senzorială cu conştiența normală, vom afla în această lume senzorială, ca într-o supraimpresiune, urma lumilor care se află dincolo de ea, ca şi cum am avea în învelişul cel mai de sus, pe care l-am dat la o parte ca lume senzorială, chiar entitățile spirituale care acționează în spatele acestora în mod progresiv. Conştiența normală concepe lumea senzorială ca percepții ale acesteia; lumea Spiritelor naturii se imprimă în percepțiile noastre ca forțe ale naturii. În ceea ce spune ştiința despre forțele naturii nu este

propriu-zis nimic adevărat. Pentru ocultişti aşa-zisele forțe ale naturii nu reprezintă nimic real, ele sunt iluzii, maya, sunt pecetea Spiritelor naturii care acționează în spatele lumii senzoriale.

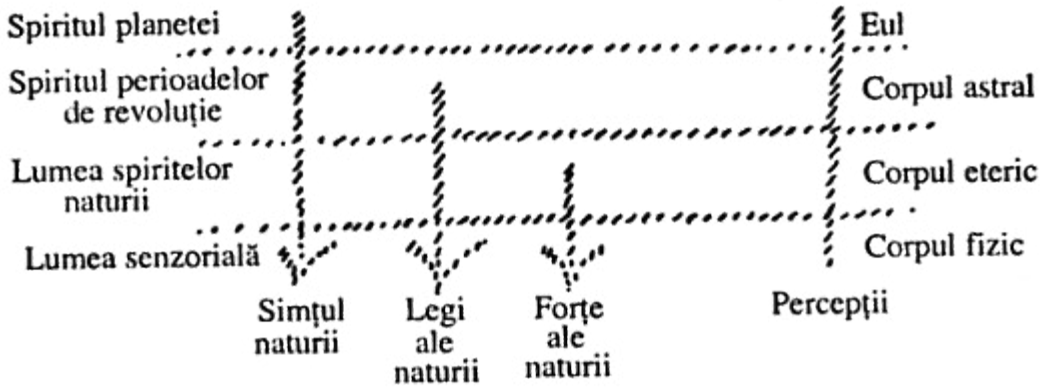

Amprenta Spiritelor perioadelor de revoluție este ceea ce numim în mod obişnuit, pentru conştiența normală, legile naturii. Toate legile naturii există, de fapt, prin aceea că Spiritele perioadelor de revoluție acționează şi dirijează ca Puteri. Pentru ocultişti, legile naturii nu reprezintă nimic. Când un naturalist vorbeşte despre legile naturii şi le consideră ca fiind de natură exterioară, ocultistul ştie că aceste legi se dezvăluie în adevărata lor realitate când omul ascultă cu atenție, având corpul astral treaz, ceea ce spun Spiritele perioadelor de revoluție şi cum ordonează şi dirijează ele Spiritele naturii. Aceasta se exprimă ca Maya, în aparențe exterioare, în legile naturii. Conştiența normală nu merge, de obicei, mai departe. Ea nu ajunge la amprenta Spiritului planetei în lumea exterioară. Conştiența normală a omenirii contemporane vorbeşte despre lumea percepțiilor exterioare, despre faptele pe care le percepe, vorbeşte despre forțele naturii: lumină, căldură, magnetism, electricitate ş.a.m.d., despre forța de atracție, forța de respingere, despre gravitație etc. Toate acestea sunt de fapt percepții din lumea iluziei care, în realitate, au la bază lumea Spiritelor naturii, corpul eteric al Pământului. Ştiința exterioară mai vorbeşte apoi şi despre legile naturii. Şi aceasta este, în realitate, tot maya. La bază, se află ceea ce am expus astăzi ca fiind lumea Spiritelor perioadelor de revoluție. Abia când pătrunzi mai departe, ajungi şi la exprimarea Spiritului planetei în lumea exterioară a simțurilor. Ştiința nu face astăzi acest lucru, iar cei care o fac nu prea sunt crezuți. Poetii, artiştii o fac, ei mai caută un sens în spatele lucrurilor. De ce înfloreşte lumea plantelor? De ce se nasc şi apoi pier genurile şi speciile animale? De ce trăieşte omul pe Pământ? Când se pun astfel de întrebări despre sensul fenomenelor din natură şi vrem să-i desluşim, să-i analizăm sensul, când vrem să-l combinăm din faptele exterioare, cum de multe ori mai încearcă s-o facă filosofia mai adâncă, atunci oamenii se apropie de exteriorizarea însuşi a Spiritului planetei în lumea

fizică. Dar astăzi nu se mai crede cu adevărat în această căutare a sensului existenței. Sentimental se mai crede uneori, dar ştiința nu mai vrea să audă despre ce s-ar putea afla dincolo de legile naturii în mobilitatea fenomenelor. Dacă se mai caută un sens dincolo de legile naturii, în lucrurile existente în lume aşa cum sunt ele percepute prin simțuri, atunci am putea să percepem acest sens ca fiind amprenta Spiritului planetei în lumea sensibilă. Aceasta ar fi Maya exterioară. Mai întâi, o Maya exterioară este lumea sensibilă însăşi, căci o produce din sine corpul eteric al Pământului, substanța Spiritelor naturii. O a doua Maya este ceea ce apare oamenilor din Spiritele naturii în forțele naturii; o a treia Maya – ceea ce apare ca legi ale naturii din spiritele timpurilor ciclice, şi o a patra Maya – ceva care, în ciuda naturii sale de Maya, vorbeşte sufletului uman, deoarece omul se simte, în percepția sensului naturii, cel puțin legat cu Spiritul întregii planete, care conduce planeta prin spațiul cosmic şi chiar dă întregii planete un sens. În această ultimă Maya se află în mod nemijlocit amprenta Spiritului planetei.

Putem, deci, spune: Am ajuns astăzi până la Spiritul unitar al planetei. Şi dacă mai dorim să facem, în ceea ce am spus aici referitor la planetă, o paralelă cu omul, putem spune: Lumea senzorială corespunde corpului fizic al omului, lumea Spiritelor naturii corpului eteric, lumea Spiritelor perioadelor de revoluție corpului astral, iar Spiritul planetei Eului uman. La fel cum Eul omului percepe ambianța fizică terestră, la fel percepe Spiritul planetei tot ceea ce este în lumea înconjurătoare şi în special în spațiul cosmic exterior planetei şi dirijează faptele planetei şi chiar simțirea planetei, despre care vom vorbi mâine, potrivit cu aceste percepții din spațiul cosmic. Căci ceea ce o planetă realizează în afară, în spațiu, parcurgând drumul său propriu prin depărtările cosmice, şi ceea ce produce în propriul său corp, în elementele sale constitutive, toate sunt rezultatul percepției pe care Spiritul planetei îl are față de lumea exterioară. Aşa cum fiecare suflet uman în parte trăieşte pe Pământ alături de alți oameni, orientându-se după aceştia, tot astfel trăieşte şi Spiritul planetei în corpul său planetar, care este chiar solul pe care noi stăm; dar acest Spirit al planetei trăieşte şi în societatea altor Spirite planetare, a altor Spirite ale corpurilor cereşti.

III. ELIBERAREA FIINȚELOR ELEMENTARE PRIN OM

Dusseldorf, 12 aprilie 1909 (GA 110)

A existat o învățătură care merge în urmă până la izvoarele spirituale ale existenței, învățătură care a fost propovăduită de sfinții Rishi în prima epocă de cultură a erei postatlanteene. Aspectul esențial al acestei învățături, al acestei cercetări de la începutul erei noastre postatlanteene este faptul că ea a pătruns atât de profund în toate procesele naturii încât a

putut recunoaşte spiritualul activ din acestea. De fapt, noi suntem înconjuraţi tot timpul de evenimente spirituale şi de entităţi spirituale. Tot ceea ce se petrece din punct de vedere material nu este decât expresia unor realităţi spirituale, şi toate lucrurile care ne întâmpină sub formă materială sunt numai învelişul exterior al unor entităţi spirituale. Când în vechea învăţătură sfântă menţionată adineaori se vorbea despre fenomenele care ne înconjoară, pe care le percepem în ambianţa noastră, se atrăgea întotdeauna atenţia asupra unui fenomen, asupra celui mai important fenomen al naturii care îl înconjoară pe oameni pe Pământ. Pentru acea ştiinţă a spiritului acest fenomen era fenomenul focului. În centrul tuturor explicaţiilor referitoare la ceea ce se petrece pe Pământ se situa cercetarea spirituală a focului. Dar, dacă vrem să înţelegem această învăţătură orientală despre foc care era atât de importantă în vechile timpuri pentru întreaga cunoaştere şi, de asemenea, pentru întreaga viaţă trebuie să privim în jur şi la alte fenomene şi obiecte ale naturii, aşa cum erau considerate ele de acea învăţătură străveche, dar care pentru ştiinţa spiritului este valabilă încă şi astăzi.

Pe atunci, tot ceea ce îl înconjura pe om în lumea fizică era explicat pe baza a patru elemente. Fireşte, aceste patru elemente nu mai sunt recunoscute astăzi de ştiinţa materialistă modernă. Dumneavoastră ştiţi că aceste patru elemente se numesc: pământ, apă, aer şi foc. Dar, acolo unde înflorea ştiinţa spiritului, prin pământ nu se înţelegea ceea ce se desemnează astăzi prin cuvântul pământ. Prin pământ era desemnată o stare de existenţă materială, starea solidă. Tot ceea ce numim noi astăzi solid, în ştiinţa spiritului era numit pământos. Aşadar, fie că avem un pământ arabil solid, fie că avem o bucată de cristal de munte, o bucată de plumb sau o bucată de aur, tot ceea ce e solid era numit pământ. Tot ceea ce e lichid, nu numai apa, era numit apos sau apă. Aşadar, dacă aveţi o bucată de fier şi o aduceţi în stare de incandescenţă, astfel încât sub influenţa căldurii să se topească treptat şi să curgă, atunci pentru ştiinţa spiritului ceea ce curge aici ca fier este apă. Toate metalele, când sunt în stare fluidă, erau numite apă. Tot ceea ce numim astăzi gazos, această stare pe care o numim astăzi gazoasă, indiferent despre ce substanţă este vorba, fie oxigen, hidrogen sau alte gaze, era numit aer. Al patrulea element era focul. Ştiinţa actuală, acest lucru îl cunosc cei care îşi amintesc noţiunile fundamentale ale fizicii, nu consideră focul ceva care poate fi comparat cu pământul, cu aerul sau cu apa; fizica actuală vede în foc o stare de mişcare. Ştiinţa spiritului consideră că focul, sau căldura, nu este decât o substanţialitate şi mai fină decât aerul. Aşa cum elementul pământ sau elementul solid se transformă în element fluid, tot astfel, pentru ştiinţa spiritului elementul gazos trece treptat în stare de foc, iar focul este un element atât de fin încât impregnează toate celelalte elemente. Focul pătrunde aerul şi îl încălzeşte, la fel apa, la fel pământul. Aşadar, pe când celelalte trei elemente sunt, într-un fel, separate, vedem că elementul foc impregnează totul.

Vechea ştiinţă a spiritului şi, împreună cu ea, noua ştiinţă a spiritului, spun: Mai există şi o altă deosebire, o deosebire considerabilă, între ceea ce numim noi pământ, apă, aer şi ceea ce numim foc sau căldură.

– Cum putem percepe elementul pământ sau elementul solid? Noi percepem elementul solid prin faptul că îl atingem şi el opune o rezistenţă. La fel stau lucrurile şi cu elementul apă. Acesta cedează, ce-i drept, mai uşor, rezistenţa nu este atât de mare, totuşi noi percepem apa ca pe ceva exterior nouă, care opune o rezistenţă. Şi aşa stau lucrurile şi cu elementul aer. Noi percepem elementul aer tot în mod exterior. Altfel stau lucrurile cu căldura. Trebuie să evidenţiem aici un aspect, pe care concepţia actuală despre lume nu îl consideră important, dar pe care trebuie să-l considerăm astfel, dacă vrem să pătrundem adevăratele enigme ale existenţei. Şi anume, faptul că noi putem percepe căldura şi fără s-o atingem în mod exterior. Acesta este esenţialul: Noi putem percepe căldura când atingem un corp care are un anumit grad de căldură; putem percepe căldura la fel cum percepem celelalte trei elemente, dar simţim căldura şi în propriile noastre stări interioare. De aceea, întreaga ştiinţă din vechime a evidenţiat, începând cu indienii, următorul lucru: pământul, apa, aerul sunt elemente percepute numai în lumea exterioară; căldura e primul element care poate fi perceput şi în mod interior. Căldura sau focul are, ca să spunem aşa, două laturi: o latură exterioară, care ni se prezintă când percepem căldura în mod exterior, o latură interioară, când ne simţim noi înşine într-o anumită stare de căldură. **Omul îşi simte starea interioară, simte că îi e cald, simte că îi e frig**; în schimb, nu se preocupă în mod conştient prea mult de stările gazoasă, lichidă, solidă, care sunt prezente în el, aşadar, de ceea ce este prezent în el ca aer, apă, pământ. Am putea spune că omul începe să se simtă pe sine în elementul căldură. Elementul căldură are o latură interioară şi o latură exterioară. De aceea, vechea ştiinţă a spiritului şi, împreună cu ea, noua ştiinţă a spiritului spun: **Căldura sau focul este acea stare în care elementul material începe să devină element sufletesc.** De aceea, noi putem vorbi, în adevăratul sens al cuvântului, de un foc exterior, pe care îl percepem la fel cum percepem celelalte elemente, şi de un foc interior, focul sufletesc din interiorul nostru.

Pentru ştiinţa spiritului focul a format întotdeauna puntea de legătură dintre elementul material exterior şi elementul sufletesc, care poate fi perceput de om numai pe cale interioară. Oamenii puneau focul sau căldura în centrul întregii cercetări a naturii, căci putem spune că focul este poarta prin care pătrundem din exterior spre interior. Într-adevăr, focul este un fel de uşă în faţa căreia putem sta; o vedem din exterior, o deschidem, şi o putem vedea şi din interior. Aşa este focul printre fenomenele naturii. Pipăim un obiect exterior şi cunoaştem focul, care se revarsă

din exterior la fel ca celelalte trei elemente; percepem căldura interioară şi o simțim ca pe ceva care ține de noi înşine. Stăm în cadrul uşii, păşim înăuntru, în domeniul sufletesc. Aşa se exprima ştiința despre foc. Dar tocmai de aceea oamenii au văzut în elementul foc ceva în care elementul sufletesc şi elementul material se întrepătrund.

Ceea ce vom aşeza acum în fața sufletului nostru este cu adevărat o lecție elementară a primei înțelepciuni umane. Învățătorii au spus aproximativ următorul lucru: Priveşte un obiect care arde, care este consumat de foc! Tu vezi în acest obiect care arde două lucruri. Unul era numit, în aceste timpuri vechi, şi ar mai putea fi numit şi astăzi aşa, fum, iar celălalt era numit lumină. Aceste două fenomene ale naturii apar în fața noastră când un obiect este consumat de foc: lumină, pe de o parte, fum, pe de altă parte. Cercetătorul ocult vedea focul stând la mijloc între lumină şi fum. Învățătorul spunea: Într-un fel, din flăcără se naşte, pe de o parte, lumina, pe de altă parte, fumul.

Noi trebuie să ne aşezăm odată clar în fața ochilor un fapt foarte simplu, dar foarte important, în legătură cu lumina care ia naştere din foc. E foarte probabil ca foarte mulți oameni, dacă i-am întreba: Vedeți lumina? să răspundă: Sigur că vedem lumina! – Dar acest răspuns e cât se poate de eronat, căci, în realitate, niciun och: fizic nu vede lumina. Vedem prin lumină obiectele solide, lichide gazoase, dar nu vedem lumina însăşi. Imaginați-vă întreg spațiul cosmic luminat, şi sursele de lumină undeva în spatele dumneavoastră, unde nu le puteți vedea, şi cufundați-vă privirea în spațiul cosmic, care este luminat. Ați vedea lumina? În general nu ați vedea nimic. Ați vedea ceva abia atunci când în spațiul luminat ar intra un obiect oarecare. Nu vedem lumina, ci, prin lumină, vedem doar ceva solid, lichid, gazos. Aşadar, în realitate, noi nu vedem cu ochii fizici lumina fizică. Acest lucru stă cu claritate în fața ochiului spiritual. De aceea, ştiința spiritului spune: Lumina face totul vizibil, dar ea însăşi este invizibilă. Şi aceasta este o afirmație importantă: Lumina nu este perceptibilă. Nu o putem percepe cu simțurile exterioare. Putem percepe elementul solid, elementul lichid, elementul gazos, mai putem percepe în mod exterior, ca ultim element, şi căldura sau focul; noi începem să percepem acest element şi în mod interior. Lumina însă nu poate fi percepută în mod exterior. Dacă credeți că atunci când priviți Soarele vedeți lumina, vă înşelați. Vedeți un corp în flăcări, o substanță care arde, din care emană lumina. Dacă ați verifica, ați înțelege că ceea ce percepeți este ceva gazos, lichid sau solid. Nu vedeți lumina, ci ceea ce arde. Aşadar, când ne ridicăm – aşa spune ştiința spiritului – de la elementul pământ, trecând prin elementele apă, aer, până la foc, şi apoi până la lumină, păşim din domeniul celor perceptibile, vizibile în mod exterior, în domeniul celor invizibile, în domeniul eteric-spiritual. Sau, cum se mai poate spune: Focul se află la granița dintre lumea

materială, perceptibilă în mod exterior, şi lumea eteric-spirituală, care nu este perceptibilă în mod exterior. Aşadar, ce face un corp consumat de flăcără, adică, de foc? Ce se petrece când arde ceva? Vedem luând naştere, pe de o parte, lumina. Primul element neperceptibil pe cale exterioară care intervine în lumea spirituală, care nu mai este, ca să spunem aşa, pur exterior-material, îl dă căldura, dacă este atât de puternică încât să devină o sursă de lumină. Căldura predă ceva invizibilului, predă ceva sferei care nu mai poate fi percepută pe cale exterioară, dar ea trebuie să plătească acest lucru prin fum. Din ceva care era înainte luminos şi transparent ea trebuie să lase să se formeze ceva opac, fumul. Şi astfel vedem cum, în realitate, căldura sau focul se diferențiază, se separă. Se separă, într-o direcție, în lumină, şi prin aceasta deschide o cale spre lumea suprasensibilă. Deoarece trimite ceva, ca lumină, în sus, în lumea suprasensibilă, trebuie să trimită, în schimb, ceva în jos, în lumea materială, în lumea lucrurilor opace, dar vizibile. În lume nu ia naştere nimic în mod unilateral. Tot ceea ce ia naştere are două laturi: dacă prin căldură ia naştere lumina, în cealaltă direcție ia naştere materia opacă, întunecată. Aceasta este o străveche învățătură spiritual-ştiințifică despre lumină.

Procesul, aşa cum l-am descris noi, este numai latura exterioară, este numai procesul fizic-material. Dar la baza procesului fizic-material stă şi altceva, esențial diferit. Dacă percepeți numai căldura, aşadar ceva care încă nu luminează, ceea ce percepeți este, într-o anumită privință, căldura însăşi, elementul fizic-exterior, dar în sânul ei este prezent un element spiritual. Ei bine, când căldura devine atât de puternică încât ia naştere lumină şi se formează fum, atunci ceva din spiritualul care era prezent în căldură trebuie să treacă în fum. Şi acest element spiritual care era prezent în căldură şi care trece în fum, în stare gazoasă, aşadar, în ceva care se află sub nivelul căldurii, este ferecat prin vrajă în fum, în ceea ce apare ca materie opacă. Entitățile spirituale care sunt prezente în căldură trebuie să consimtă, ca să spunem aşa, trebuie să se lase ferecate prin vrajă în ceva care se condensează, în ceva care se transformă în fum. Şi astfel, de tot ceea ce se detaşează din căldură ca materie întunecată, ca o materializare, este legată o ferecare prin vrajă a unor entități spirituale. Să ne imaginăm, ceea ce astăzi este posibil, că lichefiem aerul. Aerul nu este nimic altceva decât căldură condensată, el a luat naştere din căldură, prin faptul că s-a format fumul. În fum a fost ferecat prin vrajă ceva din spiritual care ar vrea să fie, de fapt, prezent în foc. Unele entități spirituale, pe care le numim şi ființe elementare, sunt ferecate prin vrajă în tot ce este aer, şi ele sunt ferecate şi mai strâns, devin captive, ca să spunem aşa, într-o existență inferioară, atunci când aerul este lichefiat. Pornind de aici, ştiința spiritului vede, în principiu, în ceea ce este perceptibil pe cale exterioară, ceva care a provenit dintr-o stare originară, din starea de foc sau de căldură, în aşa fel încât mai întâi a apărut aerul sau fumul sau gazul, prin faptul că la început căldura s-a condensat până la

starea de gaz, apoi gazul s-a condensat până la starea de lichid, lichidul până la starea de solid. Priviți, spune cercetătorul ocultist, un obiect solid. El era odinioară lichid, abia pe parcursul evoluției a devenit solid; lichidul era odinioară gazos, iar elementul gazos s-a detaşat, ca fum, din foc. Dar de această condensare, de această transformare în gaz şi în solid, este legată întotdeauna o ferecare prin vrajă a unor entități spirituale.

Aşadar, când ne uităm în ambianța noastră, când privim pietrele dure, curenții de apă care se revarsă, apa care se evaporă ridicându-se sub formă de ceață, aerul, când privim tot ce este solid, lichid, gazos şi focul, noi nu avem, de fapt, nimic altceva decât foc. Totul este foc, dar foc condensat. Aur, argint, cupru, toate sunt foc condensat. Totul era odinioară foc, totul s-a născut din foc – dar în toate aceste lucruri condensate este prezent întotdeauna un element spiritual, care este închis ca prin vrajă în ele!

Oare cum reuşesc entitățile divin-spirituale, care se află în jurul nostru, să facă să ia naştere, aşa cum stau lucrurile pe planeta noastră, o stare solidă, să facă să ia naştere o stare lichidă, o stare gazoasă? Ele îşi trimit în jos spiritele elementare, care trăiesc în foc, le închid în aer, apă şi pământ. Acestea sunt solii, solii elementari ai ființelor spirituale creatoare, plăsmuitoare. Mai întâi, aceste spirite elementare trăiesc în foc. În foc, ele se simt bine, la figurat vorbind, şi acum sunt condamnate, ca să spunem aşa, să trăiască sub vrajă. Noi privim în jur şi ne spunem: Aceste entități, cărora le datorăm tot ceea ce se află de jur împrejurul nostru, au fost obligate să coboare din elementul foc; ele sunt ferecate prin vrajă în lucruri.

Oare noi, oamenii, putem să facem ceva pentru aceste spirite elementare? Aceasta este marea întrebare pe care şi-au pus-o sfinții Rishi. Putem să facem ceva pentru a elibera ceea ce a fost ferecat prin vrajă? Da, putem să facem ceva! Ceea ce facem noi, ca oameni, aici, în lumea fizică, nu este altceva decât expresia exterioară a unor procese spirituale. Tot ceea ce facem noi îşi are în acelaşi timp semnificația sa în lumea spirituală. Să presupunem următorul lucru: un om are în față ceva, un cristal de munte sau o bucată de aur sau altceva asemănător. Ce se întâmplă când un om priveşte un obiect exterior cu ochiul său sensibil? Are loc un joc reciproc permanent între spiritul elementar ferecat prin vrajă şi om. Există o legătură între ceea ce este închis în materie şi om. Să presupunem că omul doar se uită la obiectul respectiv, astfel încât el doar observă ceea ce se apropie de ochi; atunci ceva din aceste ființe elementare pătrunde în om. Ceva din ființele elementare ferecate prin vrajă pătrunde în permanență, de dimineața până seara, în om. Când percepeți ceva, o ceată întreagă de entități elementare, care erau ferecate prin vrajă şi sunt tot timpul ferecate prin vrajă, prin procesele de condensare din lume, pătrunde în permanență în dumneavoastră. Să presupunem că omul care priveşte nişte obiecte nu ar

avea deloc înclinația de a reflecta la ele, de a face ca în sufletul său să trăiască ceva din spiritul lucrurilor. El se simte bine, trece, pur şi simplu, prin lume, dar nu prelucrează nimic din punct de vedere spiritual, nici cu ajutorul unor idei, nici pe baza unor sentimente, în niciun fel; el rămâne, ca să spunem aşa, un simplu spectator la ceea ce îl întâmpină din punct de vedere material în lume. Atunci aceste spirite elementare pătrund în el şi se instalează acolo; se află în el, dar nu au câştigat nimic în procesul cosmic în afară de faptul că au urcat din lumea exterioară în om. Dar să presupunem că e vorba de un om care prelucrează din punct de vedere spiritual impresiile lumii exterioare, care, cu ajutorul ideilor, al noțiunilor sale, îşi face nişte reprezentări despre temeiurile spirituale ale lumii, aşadar, un om care nu se uită, pur şi simplu, la o bucată de metal, ci meditează asupra naturii acesteia, simte frumusețea obiectului, îşi spiritualizează impresia. Ce face un asemenea om? El eliberează, prin propriul său proces spiritual, ființa elementară care se îndreaptă din lumea exterioară spre el; o ridică pe treapta pe care se afla ea înainte, eliberează ființa elementară din starea de vrajă. Astfel, prin propria noastră spiritualizare, noi putem elibera acele entități care sunt ferecate prin vrajă în aer, în apă şi în pământ, aşadar, fie le putem închide în interiorul nostru, fără a le schimba, fie, dacă ne spiritualizăm noi înşine tot mai mult, le putem elibera, le putem mântui, pentru ca ele să se reîntoarcă în elementul lor. Pe parcursul întregii sale vieți pe Pământ, omul lasă să se strecoare în el din lumea exterioară nişte spirite elementare. Dacă omul doar se uită la lucruri, el lasă, pur şi simplu, ca aceste spirite să pătrundă în el şi nu le transformă; dacă încearcă să prelucreze lucrurile lumii exterioare în spiritul său cu ajutorul unor idei, noțiuni, sentimente ale frumosului, şi aşa mai departe, el mântuie şi eliberează aceste ființe spirituale elementare.

Oare ce se întâmplă cu aceste ființe elementare care au pătruns, ca să spunem aşa, din lucruri în oameni? Ele se află, în primă instanță, în om. Spiritele eliberate trebuie să rămână şi ele mai întâi în om, dar numai până la moartea fizică a acestuia. Când omul păşeşte prin poarta morții, apare o deosebire între acele ființe elementare care, pur şi simplu, au intrat în om şi pe care el nu le-a ajutat să se ridice din nou până la un element superior, şi acele ființe elementare pe care omul, prin propria lui spiritualizare, le-a recondus spre elementul lor anterior. Ființele elementare pe care omul nu le-a transformat nu au câştigat, în primă instanță, absolut nimic prin faptul că au trecut din lucruri în om; dar celelalte au câştigat posibilitatea ca, odată cu moartea omului respectiv, să se poată întoarce în lumea lor originară. În timpul vieții sale, omul este un punct de trecere pentru aceste entități elementare. După ce omul a trecut prin lumea spirituală şi se naşte într-o nouă încarnare, la reîncarnarea sa, când trece prin poarta naşterii, toate ființele elementare pe care nu le-a eliberat mai înainte se reîntorc în lumea fizică; dar omul nu le aduce

cu sine înapoi, atunci când coboară, pe cele pe care le-a eliberat, căci ele s-au reîntors la elementul lor originar.

Astfel, prin evoluția lui, prin modul în care se comportă față de natura exterioară, omul are în propriile sale mâini posibilitatea fie de a elibera, fie de a încătuşa de Pământ şi mai mult decât până acum ființele elementare care au fost ferecate prin vrajă, în mod necesar, pentru a putea lua naştere existența noastră pământească. Aşadar, ce face un om care priveşte un obiect exterior oarecare şi, prin faptul că îl examinează, eliberează din acest obiect spiritul elementar? În timp ce mai înainte din foc s-a format, ca să spunem aşa, fum, omul formează din fum, pe cale spirituală, focul; numai că el dă drumul acestui foc abia după moartea sa.

Ei bine, gândiți-vă ce infinit de profunde şi ce infinit de spirituale sunt toate vechile ritualuri de jertfă, dacă le priviți în lumina sfintei ştiințe a spiritului din vremurile originare. Imaginați-vă preotul stând la altarul de jertfă în acele vremuri în care religia era bazată pe o cunoaştere reală a legilor spirituale, imaginați-vă cum preotul aprinde flăcăra, cum se înalță fumul şi cum înălțarea fumului este transformată în mod real în jertfă, adică este însoțită de rugăciuni. Ce se petrece, în principiu, cu o asemenea jertfă? Preotul stă la altar, acolo unde se produce fumul. Acolo unde ia naştere din căldură elementul solid este ferecat prin vrajă un spirit, dar, în acelaşi timp, prin faptul că omul însoțeşte întregul proces prin rugăciuni, acest spirit este primit în oameni ca spirit, astfel încât după moarte el se poate înălța din nou în lumea superioară. Ce le spunea atunci reprezentantul vechii înțelepciuni celor care puteau înțelege un asemenea proces? El le spunea: Dacă priveşti lumea exterioară în aşa fel încât procesul tău spiritual să nu rămână la fum, ci să fie o înălțare a spiritualului până la elementul foc, eliberezi după moarte spiritul ferecat prin vrajă în fum. – Iar omul care înțelegea acest lucru despre spiritul ferecat prin vrajă în fum şi care trecuse în oameni, spunea: Dacă laşi spiritul aşa cum era el în fum, acesta trebuie să se reîncarneze odată cu tine, el nu se poate întoarce după moartea ta în lumea spirituală; dar dacă l-ai eliberat, dacă l-ai condus înapoi la elementul foc, după moartea ta el se va înălța în lumea spirituală şi nu trebuie să se întoarcă pe Pământ odată cu naşterea ta.

Şi acum aveți acele fraze profunde din Bhagavad Gita care au fost prezentate în conferința anterioară. Aici nu e vorba deloc de Eul uman, e vorba de acele entități ale naturii, de acele spirite elementare care pătrund în om din lumea exterioară. Se spune: Priveşte focul, priveşte fumul! Ceea ce transformă omul în foc prin procesele sale spirituale sunt nişte spirite pe care el le eliberează după moartea sa. Spiritele pe care omul le lasă aşa cum se găsesc în fum trebuie să rămână unite cu el după moartea sa şi trebuie să se reîncarneze când el se va naşte din nou. – Destinul spiritelor elementare ni se înfățişează, în primul rând, în felul următor: prin

înțelepciunea pe care omul o dezvoltă în sine, el eliberează în permanență la moartea sa nişte spirite elementare; dacă e lipsit de înțelepciune, dacă rămâne agățat în sens pur material de aparența sensibilă, el obligă spiritele elementare să rămână fixate de el şi le constrânge să revină împreună cu el în această lume, să se nască mereu şi mereu odată cu el.

Dar nu numai de foc şi de ceea ce are legătură cu focul sunt legate entitățile elementare. În toate fenomenele care au loc din punct de vedere sensibil-exterior trăiesc nişte entități elementare care sunt solii entităților divin-spirituale superioare. De exemplu, în lume nu ar fi putut avea loc niciodată conlucrarea acelor forțe care au făcut să ia naştere ziua şi noaptea dacă asemenea entități elementare nu ar fi lucrat în cete mari pentru ca planetele să se poată rostogoli prin Univers în mod corespunzător, în aşa fel încât să ia naştere această alternanță dintre zi şi noapte. Tot ceea ce se petrece este provocat de cete de entități spirituale inferioare şi superioare ale ierarhiilor spirituale. Noi am ajuns la entitățile de pe treapta cea mai de jos, la soli. Când din noapte ia naştere ziua şi din zi ia naştere noaptea, în această trecere trăiesc şi nişte entități elementare. Şi situația este de aşa natură încât omul stă într-o legătură intimă şi cu entitățile regnurilor elementare care trebuie să facă să ia naştere ziua şi noaptea. Dacă omul e indolent, leneş, dacă se lasă în voia lucrurilor, el acționează asupra acestor entități elementare care au de-a face cu ziua şi noaptea altfel decât dacă e activ, harnic, sârguincios, productiv. Şi anume, când omul e indolent, el se uneşte cu anumite ființe elementare ca şi atunci când e harnic, dar într-un mod absolut specific. Acele ființe din a doua categorie de ființe elementare, menționată acum, care îşi desfăşoară viața în timpul zilei, care rostogolesc, ca să spunem aşa, ziua, sunt prezente şi ele aici în elementul lor superior. Dar, aşa cum ființele elementare ale primei categorii, categoria ființelor focului, sunt captive în aer, apă şi în pământ, tot astfel, anumite ființe elementare sunt captive în întuneric, şi noi nu am putea deosebi ziua de noapte dacă aceste ființe elementare nu ar fi întemnițate, ca să spunem aşa, în noapte. Omul se poate bucura de zi datorită faptului că entitățile divin-spirituale au alungat ființele elementare şi le-au încătuşat în timpul nopții. Dacă omul este indolent, aceste entități elementare se strecoară neîncetat în el, iar el le lasă aşa cum sunt. Prin lenea lui, omul lasă neschimbate entitățile elementare care sunt încătuşate în timpul nopții de întuneric; când omul e harnic, sârguincios, când face ceva, el conduce pe cale spirituală aceste ființe elementare care pătrund în el, le conduce înapoi, în zi. Aşadar, el descătuşează în permanență aceste ființe ale naturii din ceea de-a doua categorie. Pe parcursul întregii vieți, noi purtăm în interiorul nostru toate ființele elementare, pe cele care au pătruns în noi în timp ce eram indolenți şi pe cele care au pătruns în timp ce eram harnici. Când trecem prin poarta morții, ființele pe care le-am condus înapoi spre zi pot merge iar în lumea spirituală; ființele pe care le-am lăsat în noapte prin indolența

noastră rămân înlănțuite de noi, şi le aducem înapoi la o nouă încarnare. Ființele elementare exterioare pe care le lăsăm să se strecoare în noi prin pura amăgire a simțurilor, entitățile nocturne pe care le lăsăm să se strecoare în noi prin lene şi indolență vor reveni odată cu reîncarnarea noastră.

Şi acum avem al doilea moment din Bhagavad Gita. Din nou, prin cuvintele respective nu se atrage atenția asupra Eului uman, ci asupra acestui gen de ființe elementare: Priveşte ziua şi noaptea! Ceea ce eliberezi tu însuți prin faptul că, prin hărnicia ta, faci dintr-o ființă a nopții o ființă a zilei, ceea ce iese din zi când mori intră în lumea superioară; ființele pe care le iei cu tine ca ființe ale nopții le condamni să se nască din nou odată cu tine.

Şi veți bănui ce se poate spune mai departe. Ce se poate spune despre fenomenele pe care tocmai le-am discutat se poate spune şi despre nişte fenomene mai cuprinzătoare ale naturii, de exemplu, despre ceea ce face să ia naştere luna noastră de 28 de zile, despre alternanța dintre Luna în creştere şi Luna în descreştere. A fost nevoie să participe o întreagă ceată de ființe elementare pentru a pune Luna în mişcare astfel încât să poată lua naştere această perioadă lunară, în aşa fel încât pe Pământul nostru vizibil să se poată desfăşura în mod real tot ceea ce are legătură cu această alternanță a fazelor lunare. Şi pentru aceasta a fost nevoie, iarăşi, ca anumite entități să fie ferecate prin vrajă, să fie condamnate, să fie încătuşate de către entitățile superioare.

Privirea clarvăzătoare observă că atunci când Luna este în creştere nişte entități spirituale trec dintr-un regn inferior într-un regn supraordonat. Dar, pentru ca să fie ordine, alte entități spirituale elementare trebuie să fie, la rândul lor, ferecate prin vrajă aici, jos, în nişte regnuri subordonate. Aceste entități elementare ale unui al treilea regn se află şi ele într-o relație cu omul. Când omul e senin, când e mulțumit cu lumea, când înțelege lumea îmbrățişând toate lucrurile cu o inimă deschisă, el eliberează neîncetat entitățile care sunt încătuşate de Luna în descreştere. Entitățile pătrund în el şi, datorită liniştii sale sufleteşti, datorită mulțumiriii sale interioare, datorită sentimentelor sale armonioase față de lume şi datorită concepției sale armonioase despre lume, ele sunt eliberate neîncetat. Entitățile care intră în om când e mâhnit, când e posac, când nu e mulțumit de nimic, când e prost dispus din orice rămân în starea în care se aflau, ferecate prin vrajă de Luna în descreştere. Există oameni care, prin faptul că au ajuns la sentimente armonioase față de lume, prin faptul că au inimi senine, acționează eliberator asupra unui mare număr de ființe elementare care au luat naştere aşa cum am descris. Dacă are sentimente armonioase față de lume, dacă este împăcat interior cu lumea, omul este un eliberator al unor ființe spirituale elementare. Prin starea lui posacă, prin

indispoziția lui, prin mâhnirea lui, el încătuşează nişte ființe elementare care ar putea fi eliberate.

Vedeți deci că dispoziția sufletească a omului nu are importanță numai pentru el, seninătatea sau mâhnirea omului emană din entitatea lui, având un efect de eliberare sau de încătuşare. Ceea ce face omul prin dispozițiile sale sufleteşti trece în spiritual în toate direcțiile.

Aici avem al treilea moment al acelei învățături importante din Bhagavad Gita: Priveşte! Când un om acționează prin dispoziția lui sufletească în aşa fel încât eliberează nişte spirite, aşa cum se întâmplă când Luna este în creştere, în momentul în care omul trece prin poarta morții aceste spirite eliberate se pot întoarce în lumea superioară. Când omul, prin indispoziția lui, prin ipohondria lui, cheamă să intre în el spiritele din jurul său şi le lasă aşa cum sunt, aşa cum era necesar să fie ele prezente pentru a putea fi pus în mişcare sistemul ordonat al Lunii, aceste spirite rămân înlănțuite de el şi trebuie să se nască iar când omul păşeşte într-o nouă existență. Astfel, avem o a treia treaptă de spirite elementare, care fie sunt eliberate, se întorc în patria lor, odată cu moartea omului, fie trebuie să se nască din nou în această lume odată cu omul respectiv.

Şi, în sfârşit, avem o a patra categorie de spirite elementare. Sunt acele spirite care au colaborat la stabilirea circuitului anual al Soarelui, pentru ca Soarele verii să poată acționa aici, jos, pe Pământ, trezind la viață şi fecundând, pentru ca ceea ce înfloreşte şi creşte de primăvara până toamna să poată înflori şi prospera din nou. Pentru aceasta a fost necesar ca anumite spirite să fie încătuşate în iarnă, să fie ferecate prin vrajă în timpul perioadei Soarelui de iarnă. Şi omul acționează tot aşa cum am descris mai înainte când am vorbit despre celelalte categorii de entități spirituale ale regnului elementar. Imaginați-vă un om care, când intră în perioada iernii, îşi spune: Nopțile devin mai lungi, zilele mai scurte, ajungem în partea circuitului anual al Soarelui în care, ca să spunem aşa, Soarele nu îşi mai trimite pe Pământ forțele sale fecundatoare. Pământul exterior moare, dar eu mă simt cu atât mai îndatorat să înviu în sens spiritual odată cu acest Pământ pe cale de a muri. Acum eu trebuie să preiau tot mai mult în mine spiritul. – Imaginați-vă un om care, în preajma Crăciunului, se transpune într-o dispoziție de sărbătoare tot mai evlavioasă, un om care învață să înțeleagă sărbătoarea Crăciunului în sensul că lumea sensibil-exterioară este cel mai mult pe cale de a muri, în schimb, spiritul trebuie să trăiască în modul cel mai intens; omul trăieşte cu această dispoziție din perioada Crăciunului până la Paşte, el îşi aminteşte că de reînvierea celor exterioare este legată moartea spirituală, el trăieşte sărbătoarea Paştelui cu înțelegere. Un asemenea om nu are o religie pur exterioară, ci o înțelegere religioasă a proceselor din natură, a spiritului care domneşte în

natură, şi prin acest fel de evlavie, prin această spiritualitate a sa, el eliberează a patra categorie de entități elementare, care ies şi intră mereu în om, entități elementare care sunt legate de circuitul Soarelui. Iar dacă e vorba de un om lipsit de evlavie în acest sens, care neagă spiritul sau nu-l simte, care se cufundă în haosul materialist, spiritele elementare de pe această treaptă a patra intră în el şi rămân aşa cum sunt. Iar la moartea omului aceste spirite elementare de pe treapta a patra, la rândul lor, fie sunt eliberate şi se întorc în elementul lor, fie rămân înlănțuite de om şi trebuie să apară iar când el păşeşte spre o nouă încarnare. Astfel, când omul se uneşte cu spiritele iernii fără a le transforma în spirite ale verii, fără a le elibera prin spiritualitatea sa, el va condamna aceste spirite să se nască din nou, pe când altfel nu s-ar naşte din nou, nu ar trebui să se reîntoarcă odată cu el.

Priveşte focul şi fumul! Dacă te uneşti cu lumea exterioară în aşa fel încât procesul tău spiritual-sufletesc să fie asemănător cu procesul care are loc când iau naştere focul şi fumul, în aşa fel încât tu însuți să spiritualizezi lucrurile prin procesul tău de cunoaştere şi de simțire, ajuți anumite spirite elementare să se înalțe. Dacă te uneşti cu ziua, eliberezi, la rândul lor, spiritele corespunzătoare ale zilei. Priveşte lumina, priveşte ziua, priveşte Luna în creştere, priveşte jumătatea anului dominată de Soare! Dacă acționezi în aşa fel încât să conduci spiritele elementare înapoi spre lumină, spre zi, spre Luna în creştere, spre perioada verii din ciclul anual, eliberezi aceste spirite elementare care îți sunt atât de necesare; ele se înalță, odată cu moartea ta, în lumea spirituală. Dacă te uneşti cu fumul, dacă doar priveşti la obiectul solid, dacă te uneşti cu noaptea şi cu lenea, dacă te uneşti prin mâhnirea ta cu spiritul Lunii în descreştere, dacă prin faptul că eşti lipsit de Dumnezeu sau lipsit de spirit te uneşti cu spiritele care sunt încătuşate în perioada Soarelui de iarnă, condamni aceste spirite elementare să se nască din nou odată cu tine.

Abia acum ştim despre ce e vorba în acest pasaj din Bhagavad Gita. Cel care crede că ar fi vorba de om nu înțelege Bhagavad Gita; dar cel care ştie că orice viață umană este un joc continuu între om şi nişte spirite care trăiesc ferecate prin vrajă în ambianța noastră şi care trebuie să fie desferecate din vrajă, acela vede fie o înălțare, fie o revenire în întrupare a uneia dintre cele patru grupe de ființe elementare. În acest pasaj din Bhagavad Gita ni s-a păstrat taina acestui gen de ierarhie de pe treapta cea mai de jos. Desigur, când trebuie să scoatem la lumină din înțelepciunea originară a lumii ceea ce ni s-a păstrat în marile documente ale religiei, observăm ce lucruri mărețe se află în aceste documente ale religiei şi ne dăm seama ce greşit le interpretează cei care le înțeleg superficial sau nu vor să le înțeleagă în profunzimea lor. Ne comportăm just față de ele numai dacă ne spunem: Nu există o înțelepciune destul de înaltă

pentru a descoperi tainele care zac ascunse în ele. Abia atunci aceste documente se pătrund de suflul vrăjit al unei simțiri cu adevărat evlavioase, abia atunci devin ele în adevăratul sens al cuvântului ceea ce trebuie să devină: ele devin un mijloc de purificare şi înnobilare a evoluției umane. Ele ne conduc adesea în nişte abisuri extraordinare ale înțelepciunii umane. Şi abia ceea ce se poate revărsa de acum înainte din izvoarele şcolilor oculte şi din Misterii în întreaga omenire va permite să apară în adevărata lor măreție şi în adevărata lor lumină aceste reflexe – căci ele sunt, totuşi, doar nişte reflexe – ale înțelepciunii cosmice originare.

Trebuia să arătăm, cu ajutorul unui exemplu relativ dificil, că în cadrul înțelepciunii cosmice originare oamenii erau conştienți de conlucrarea tuturor acelor spirite care ne înconjoară, care sunt prezente peste tot, care intră şi ies din om; ei mai erau conştienți, de asemenea, de faptul că acțiunile omului reprezintă un joc reciproc între lumea spirituală şi propria lui lume interioară. Enigma omului devine importantă pentru noi abia atunci când ne dăm seama că tot ceea ce facem, chiar dispoziția noastră, se răsfrânge asupra întregului Cosmos, că această mică lume a noastră are o importanță cu efecte infinit de vaste asupra întregii evoluții din macrocosmos. Creşterea simțului responsabilității este lucrul cel mai frumos şi cel mai important pe care îl putem cuceri cu ajutorul ştiinței spiritului. El ne învață să înțelegem cu adevărat viața, să dăm deplină valoare aceastei vieți, cu care trebuie să ne integrăm în curentul evolutiv într-un mod plin de sens.

IV. GNOMI, ONDINE, SILFIDE ŞI SALAMANDRE

Berlin, 16 mai 1908 (GA 102)

Lucrurile despre care vom discuta astăzi se referă la o temă care ne va face cunoştință cu nişte entități care există şi astăzi – ele există printre noi, dacă ne considerăm entități spirituale –, dar a căror descriere a jucat deocamdată un rol mai mic în considerațiile noastre de până acum. În toate expunerile noastre teosofice am situat în centrul viziunii noastre omul, ca microcosmos. Dar, pentru a înțelege omul, pentru a-i cunoaşte evoluția, trebuie să ne întoarcem foarte adesea privirea de la el şi să ne-o îndreptăm spre alte entități, spre nişte entități spirituale, superioare, care au jucat odinioară un asemenea rol în evoluția planetei noastre Pământ cum este cel pe care îl joacă astăzi omul pe Pământ.

Am văzut că Pământul, înainte de a intra în stadiul actual, se afla în stadiul pe care ne-am obişnuit să-l numim vechea Lună, şi ne-a devenit clar faptul că anumite entități spirituale, care aveau nişte facultăți superioare față de cele pe care le are omul astăzi, nişte facultăți pe care

omul le va avea abia în nişte stadii viitoare ale Pământului, se aflau atunci, pe Lună, pe treapta de om, în alte condiții. Aceste entități sunt spiritele numite Îngeri sau Angeloi, Spiritele luminii amurgului. Şi, la fel, aşa-numiții Arhangheli sau Arhangheloi sau Spirite ale focului, care se află astăzi cu două trepte mai sus decât omul, şi-au parcurs treapta lor de om pe vechiul Soare, aşa cum Asuraşii, Spiritele personalității, Arhaii, care stau astăzi, în privința unor însuşiri bune sau rele, cu mult deasupra omului, au parcurs această treaptă pe vechiul Saturn. Astfel, pe parcursul timpului, noi am observat mai exact o întreagă serie de asemenea entități, care au participat la întreaga evoluție a Pământului şi a întregii noastre vieți şi existențe. Noi am făcut cunoştință cu o serie de asemenea entități, spre care trebuie să ne ridicăm, într-o anumită privință, privirea. Cel care contemplă pe baza clarvederii asemenea entități descoperă o deosebire importantă între aceste entități şi om.

Dacă vrem să împărțim omul, în sensul unei structurări mai fine a naturii sale, îl putem descompune în ceea ce numim corporalitatea propriu-zisă, corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Apoi distingem de această corporalitate sufletul, pe care îl putem împărți în sufletul senzației, sufletul rațiunii şi sufletul conştienței, iar ca al treilea element al entității umane distingem spiritul, care se află astăzi abia la începutul dezvoltării sale. Omul îl va duce pe culmile desăvârşirii în nişte stadii viitoare ale evoluției. Aceste trei părți ale entității sale, corporalitatea, partea sufletească şi partea spirituală, constituie, în linii mari, entitatea tripartită a omului.

Dacă ne ridicăm privirea de la om spre acele entități superioare despre care am vorbit adineaori, trebuie să spunem: Ele se deosebesc de om, într-un anumit fel, prin faptul că nu au mai dezvoltat corporalitatea mai grosieră, mergând în jos. De aceea, la ele nu putem vedea corporalitatea mai grosieră, care este perceptibilă pentru simțuri. Când contemplăm ființele lunare Pitri, adică pe Ingeri, cum îi numeşte esoterismul creştin, care şi-au parcurs pe Lună treapta lor de om, pe baza acestei deosebiri despre care am vorbit rezultă că noi nu avem voie să le atribuim o corporalitate atât de grosieră cum este aceea pe care o are omul. În schimb, ei au dezvoltat deja componentele superioare, pe care omul le va dezvolta abia în viitor, astfel încât am putea spune: Spre deosebire de om, la ei găsim realizat faptul că sunt suflet şi spirit, în opoziție cu omul, care este o entitate tripartită: spirit, suflet şi trup. Astfel, noi ne-am ocupat în Cosmos mai ales de acele entități care sunt oameni propriu-zişi, care au spirit, suflet şi trup, şi de nişte entițăți care se află deasupra omului şi au spirit şi suflet.

Dar pentru cercetătorul ocult mai există, în realitate, şi alte entități, care, mai ales pentru faza actuală de evoluție a omului, sunt foarte ascunse, dar care joacă, totuşi, un rol important în

evoluția Cosmosului. Și anume, există şi nişte entități la care cercetătorul care sondează lumea cu ajutorul privirii clarvăzătoare nu poate descoperi ceea ce ne-am obişnuit să desemnăm la om drept „spirit”, ci care sunt alcătuite, în esență, din corp şi suflet. Din considerațiile noastre de până acum, cunoaşteți o întreagă grupă de asemenea entități; acestea sunt animalele. Ele au corp şi suflet. Dar noi ştim că animalele se leagă, în sus, cu sufletele-grup sau Eurile-grup corespunzătoare, şi că acestea sunt deja de natură spirituală. Astfel, animalul individual care stă în fața noastră în lumea fizică ni se prezintă, ce-i drept, ca o ființă care are numai corp şi suflet, dar ea se continuă, ca să spunem aşa, în sus, în lumile superioare, şi se conexează la spiritualitate. V-am prezentat adesea comparația pe care o putem face cu privire la aceste Euri-grup ale animalelor: Dacă aici ar exista un perete şi eu mi-aş vârî cele zece degete ale mele prin zece orificii ale peretelui şi dumneavoastră nu m-ați vedea pe mine, ci numai cele zece degete ale mele, atunci, pe bună dreptate, ați trage concluzia că această mişcare a degetelor mele trebuie să vină de la o ființă care se află în spatele peretelui. Aşa stau lucrurile şi cu animalele şi cu Eurile-grup. Aceste Euri¬grup există, şi animalul trece încetul cu încetul, treptat, în ele. Diversele animale care au aceeaşi formă aparțin acestor Euri-grup ale lor. Aşadar, numai dacă vorbim de partea animalului care constituie animalul individual aici, pe planul fizic, putem spune că animalele au corp şi suflet. Noi facem atunci abstracție de partea care urmează după elementul astral.

Dar există alte entități, nişte entități care au şi ele tot numai corp şi suflet, dar care nu sunt vizibile pentru observația fizică. În diferitele teorii teosofice, ele sunt numite adesea „spirite elementare”, dar e foarte nepotrivit să le numim spirite elementare, deoarece ele sunt, de fapt, nişte ființe care nu au deloc spirit, sunt entități fără „spirit”, pe care ar fi mai bine, aşadar, să le numim ființe elementare. Vom vedea pe parcursul expunerii de astăzi de ce corpul lor nu este vizibil. Deocamdată, înainte de a da mai mult decât un fel de definiție a acestor entități, vrem să spunem că ele sunt, am putea spune, nişte ființe alcătuite din corp şi suflet situate sub nivelul omului. Fireşte, în epoca noastră raționalistă, existența acestor entități este tăgăduită, căci, în faza actuală a evoluției sale, omul nu le poate percepe. Cel care vrea să le perceapă trebuie să-şi fi dezvoltat, până la un anumit grad, conştiența clarvăzătoare. Dar ceea ce nu este perceptibil nu înseamnă că nu este activ în lumea noastră. Cu siguranță, activitatea acestor entități, care au corp şi suflet, intervine în lumea noastră. Ceea ce fac ele poate fi perceput foarte bine, doar ele însele nu sunt perceptibile.

Se pune problema să ne facem o reprezentare despre asemenea ființe elementare, în măsura în care ne-o putem face fără a le contempla noi înşine. Aceste ființe elementare sunt conținute

în tot felul de forme din spațiul spiritual care ne-a primit pe toți, şi ele sunt numite şi „spirite ale naturii”. Li se dau, în general, cele mai diferite nume. Dar aceste nume nu sunt importante. Ceea ce ar fi necesar este să ne formăm o anumită reprezentare despre ele. Aici începe deja în mod real ceva care face apel la sentimentele dumneavoastră teosofice, căci aş vrea să vă descriu o dată într-un mod absolut deschis cum se prezintă asemenea entități în fața privirii clarvăzătoare.

Există diferite entități, care sunt prezente în cele mai diferite locuri ale Pământului. Astfel, de exemplu, le puteți vedea mai ales când ajungeți în adâncuri ale Pământului care nu au fost atinse niciodată, care nu au fost străbătute niciodată de ființe vii, unde nu au crescut niciodată plante vii, aşadar, de exemplu, în locuri dintr-o mină care au fost dintotdeauna de natură minerală. Dacă înlăturați stratul metalic sau mineral al pământului, găsiți aici nişte entități care se fac remarcate, în primă instanță, într-un mod ciudat, ca şi cum ceva s-ar preface în pulbere. Vedem că ele erau ghemuite unele într-altele într-o cantitate imensă şi, când dăm la o parte pământul, ele se desfac oarecum brusc unele de altele. Și esențial este faptul că ele nu numai că se desfac unele de altele, că zboară în toate părțile, ci că devin mai mari în ceea ce priveşte propria lor corporalitate. Desigur, chiar dacă şi-au atins dimensiunea lor cea mai mare, ele rămân întotdeauna mai mici decât omul. Omul instruit de astăzi nu cunoaşte aceste entități. Dar nişte oameni care şi-au mai păstrat un anumit simț natural, adică o anumită forță clarvăzătoare, pe care au avut-o odinioară toți oamenii şi pe care trebuiau să o piardă odată cu dobândirea conştienței obiective exterioare, asemenea oameni v-ar putea relata foarte bine despre aceste ființe, şi ei au dat acestor ființe cele mai diferite nume, spiriduşi, gnomi şi aşa mai departe. Aceste entități se deosebesc de om prin faptul că ele nu sunt vizibile, la fel ca omul, în corporalitatea lor, şi se deosebesc într-un mod şi mai esențial prin faptul că la ele nu s-ar putea face niciodată apel la o responsabilitate morală. Aşadar, ele nu au ceea ce numim la om responsabilitate morală. Ele fac ceea ce fac oarecum automat. Dar, în această privință, ceea ce fac ele nu diferă deloc de ceea ce face, de exemplu, intelectul uman, inteligența umană. Ele au chiar în gradul cel mai înalt ceea ce numim „istețime”, şi cel care intră în contact cu ele poate simți mostre bune ale istețimii lor, căci îi pot juca omului tot felul de feste, aşa cum poate observa uneori orice miner care şi-a mai păstrat ceva dintr-un simț natural sănătos, şi anume, minerul care lucrează în minele cu zăcământ metalifer, nu minerul din minele de cărbuni.

Aceste entități pot fi cercetate cu mijloacele ocultismului în ceea ce priveşte structura lor, la fel ca omul. Dacă cercetăm omul în această privință, el ne prezintă, ca partea componentă cea mai de jos, corpul fizic, apoi corpul eteric, corpul astral şi Eul. Iar ceea ce se dezvoltă, încetul cu

încetul, prin munca Eului, din părțile inferioare numim Sine spirituală sau Manas, Spirit al vieții sau Budhi şi Om-spirit sau Atma.

Ceea ce intră în considerare în mod esențial pentru treapta actuală a omenirii sunt cele patru părți componente: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul, astfel încât noi spunem că Eul este componenta cea mai de sus, iar corpul fizic este componenta cea mai de jos. Facem o mare greşeală dacă vrem să ne fixăm într-un mod absolut abstract ideea că acest corp fizic uman nu ar avea nimic de-a face cu Eul uman. În corpul fizic uman avem instrumentul Eului uman. Am văzut că corpul uman este o formațiune foarte complicată.

Aşadar, noi am spus că Eul îşi are instrumentul său fizic în sistemul sangvin, corpul astral în sistemul nervos, corpul eteric, în sistemul glandular, iar corpul fizic în organele fizice, care acționează într-un mod pur mecanic, astfel încât trebuie să ne imaginăm că orice trăire umană interioară care are loc în corpul astral îşi are expresia ei materială în sistemul nervos, tot ceea ce se petrece în corpul eteric îşi are expresia materială în sistemul glandular, şi aşa mai departe. Astfel, corpul fizic formează pentru noi o copie a entității cvadripartite a omului.

Examinți corpul fizic uman, aşa cum îl aveți în fața dumneavoastră, şi examinați tot ceea ce înseamnă acest corp fizic uman, ca instrument al Eului înzestrat cu gândire, cu inteligență. Vă puteți lămuri cel mai bine despre ce este vorba aici dacă vă gândiți la faptul că Eul însuşi rămâne acelaşi de la o încarnare la alta, dar instrumentul este construit din nou la fiecare încarnare. Ei bine, ceea ce are omul ca organizare materială mai fină, superioară organizării animalului, aşadar, înainte de toate, acea organizare care revelează inteligența umană, a luat naştere prin faptul că Eul a învățat lent şi treptat, pe parcursul unor perioade lungi de timp, să lucreze la corpul său astral. Căci noi ştim, desigur, că la orice om corpul astral constă din două părți, o parte pe care a primit-o din Cosmos, la care Eul încă nu a făcut nimic, şi o altă parte, pe care Eul a transformat-o deja. În orice om aceste două părți ale corpului astral s-au dezvoltat până la un anumit punct. În sistemul nervos superior, mai ales în creier, care este construit din nou la fiecare încarnare, aveți expresia materială exterioară a ceea ce a transformat omul prin Eul său la propriul corp astral, chiar dacă în cea mai mare parte în mod inconştient. Faptul că omul are un creier anterior mult mai elaborat şi mai dezvoltat decât animalele se bazează pe faptul că acest creier anterior este expresia, manifestarea corpului astral modelat şi transformat de către Eu. Dar corpul astral este, totuşi, cel care îşi are expresia sa exterioară şi în sistemul nervilor. Vom putea înțelege uşor faptul că, în momentul în care o parte a organismului nostru e transformată, apare în mod necesar omodificare a restului organismului. De ce nu poate merge omul pe patru picioare? De ce şi-a transformat el membrele anterioare în organe ale muncii?

Pentru că a lucrat la corpul său astral, şi acest fapt a dus la transformarea necesară a membrelor sale anterioare în organe ale muncii; astfel, şi forma creierului este un rezultat al acestei munci interioare. Exteriorul este întotdeauna o revelare a interiorului. Tot ceea ce vedem în corpul fizic în faza sa actuală de dezvoltare este un rezultat specific al evoluției spirituale.

Vă veți da seama că tot ceea ce există în domeniul material, până la formă, este un rezultat a ceea ce stă, ca element activ, în spatele acestui domeniu material. Aşadar, când avem în fața noastră nişte entități cum sunt cele pe care le-am descris adineaori, cărora le lipseşte posibilitatea de a-şi transforma corpul astral – căci le lipseşte spiritualitatea, la corpul lor astral nu lucrează niciun Eu –, acest corp astral, care este, totuşi, suma trăirilor sufleteşti pe care le poate avea un corp astral, trebuie să se exprime într-o formă materială. Această formă materială, pe care o are o asemenea entitate care nu este pătrunsă de căldura unui Eu, nu poate fi vizibilă în lumea fizică în faza noastră de evoluție, şi nu este vizibilă pentru că ea se află cu un grad mai jos decât materia noastră vizibilă. Înțelegeți bine despre ce este vorba.

Dacă vreți să vă clarificați ce anume reprezintă corpul dumneavoastră fizic, spuneți: Noi putem vedea corpul fizic. – Corpul eteric nu-l puteți vedea, pentru că el se află, cu substanțialitatea sa, cu o treaptă mai sus. Nu puteți vedea nici corpul astral, pentru că el, la rândul său, se află cu o treaptă mai sus decât corpul eteric. Dar nu există numai substanțialitate situată mai sus, ci şi substanțialitate situată sub nivelul materiei fizice, şi nici aceasta nu poate fi văzută, căci din întreaga materie poate fi văzută numai o parte de mijloc, tocmai aceea care constituie materia fizică, pe care o vedem cu ochii fizici. Şi, exact aşa cum domeniul substanțial se continuă în sus cu baza fizică a etericului, a astralului, tot astfel se continuă şi în jos şi devine şi aici invizibil. Şi acum, după ce ne-am aşezat în fața ochilor structura omului, ne putem reprezenta şi structura acestor entități de o altă natură.

Am văzut că, dacă privim omul începând de jos, el are ca primă parte corpul fizic, apoi corpul eteric, corpul astral şi, ca a patra parte, Eul. Aceste entități, pe care le vom numi de acum înainte ființe elementare, sunt entități cărora le lipseşte Eul, şi de aceea le lipseşte şi responsabilitatea. În schimb, ele au dezvoltat un principiu sub nivelul corpului fizic. Îl puteți numi principiul „minus unu”. Aşadar, la ele sunt dezvoltate principiile trei, doi, unu şi minus unu. Dar putem merge şi mai departe. Nu există numai **entități care încep cu corpul astral** şi care au dezvoltat, pe lângă aceasta, şi principiul minus unu, ci există şi entități care încep cu doi, care au numai principiul corpului eteric, apoi principiul corpului fizic, apoi principiul minus unu şi, în plus, şi principiul minus doi. Şi, în sfârşit, avem nişte entități la care principiul cel mai înalt este ceea ce la om constituie principiul cel mai de jos; ele încep cu principiul unu, apoi au principiul

minus unu, principiul minus doi şi principiul minus trei. Ne putem face o reprezentare şi mai clară în legătură cu întrebarea de ce aceste entități nu sunt vizibile. Căci ați putea obiecta: Dacă ele au un corp fizic, ar trebui, totuşi, să fie vizibile. – Dacă nu ar exista părțile componente superioare ale omului, dacă omul ar avea numai un corp fizic, acesta ar arăta cu totul altfel. Când omul moare, corpul fizic este lăsat singur; atunci el se fărâmițează, se descompune, se pulverizează în tot felul de atomi. Aceasta este forma lui naturală. El se prezintă aşa cum îl puteți cunoaşte astăzi doar datorită faptului că este pătruns de sus de către Eu, corpul astral şi corpul eteric.

Desigur, **entitățile pe care le numim gnomi sau spiriduşi au un corp fizic**, dar le lipseşte Eul, corpul astral şi corpul eteric. Numim gnomi acele entități la care cea mai înaltă parte componentă este corpul fizic. Ele au trei principii care se află sub nivelul corpului fizic, ceea ce face ca corpul lor fizic să fie mult mai puțin vizibil decât corpul fizic al omului. Forțele situate sub planul fizic ale acestor entități fac ca nici principiul corpului fizic să nu poată fi niciodată vizibil pentru ochii obişnuiți. Dacă ar fi să aibă o materie apropiată de cea fizică, ele ar putea-o avea numai sub o presiune puternică, aşa cum se întâmplă când materia exterioară le presează. Atunci corporalitatea lor este atât de comprimată, încât ele se ghemuiesc într-un număr mare unele într-altele şi se dezvoltă într-un mod atât de respingător, aşa cum am descris adineaori. În general, dacă înlăturați presiunea exercitată asupra lor, procesul care intervine în cazul acestor entități este un proces de descompunere care se petrece cu o rapiditate extraordinară. Acelaşi proces pe care îl puteți percepe la oameni după moarte se petrece la ele cu o rapiditate extraordinară când dați la o parte pământul. De aceea, ele nu pot fi vizibile niciodată, chiar dacă au un corp fizic. Pentru cel a cărui privire poate răzbate prin acest pământ fizic, ele au un corp fizic mic. Acest corp fizic, pe care ele îl au conform principiului forței, are în sine ceva care, fireşte, în structura sa, în organizarea sa, este asemănător cu instrumentul uman al gândirii, cu instrumentul uman al inteligenței. De aceea, cei care zugrăvesc, pe baza unui anumit simț al naturii, nişte gnomi nu degeaba zugrăvesc tocmai capetele într-un mod deosebit de caracteristic. Toate simbolurile care sunt desenate aici au un fel de realitate. La aceşti gnomi găsiți un soi de inteligență care acționează de-a dreptul automat. În realitate, e ca şi cum v-ați imagina creierul dumneavoastră scos în afară şi că el nu ar fi pătruns de părțile componente superioare; în cazul acesta, el nu ar acționa nici la dumneavoastră în sensul evoluției superioare, ci împotriva evoluției superioare. De aceea avem în fața noastră aceste entități pe care le numim gnomi. Atunci vom putea proiecta lumină şi asupra ființelor care se află la un nivel mai jos decât omul.

Trebuie să ne facem mai întâi o idee, pentru că acest lucru are legătură cu misiunea care ne revine, despre felul în care au luat naştere pe parcursul evoluției asemenea entități. Această problemă nu are legătură numai cu evoluția trecută, ci, cu siguranță, şi cu evoluția viitoare. Acesta este esențialul. Pentru a cunoaşte despre ce este vorba, vom examina evoluția omului. Ştim cum păşeşte omul din încarnare în încarnare. Ştim că el introduce în fiecare nouă încarnare roadele încarnărilor trecute. În acest fel, omul colaborează el însuşi, pentru fiecare nouă încarnare, atât la crearea formei sale, cât şi a facultăților sale, precum şi a destinului său. Ceea ce a imprimat lumii exterioare ca acțiuni ale sale se răsfrânge asupra lui ca destin; ceea ce a imprimat în viețile sale trecute în sine însuşi se răsfrânge asupra lui ca facultăți şi talente. Astfel, el colaborează atât la crearea destinului său exterior, cât şi la crearea organizării sale interioare. Să ne întrebăm: De unde vine oare ceea ce ne aduce pe o treaptă mai desăvârşită? – Căci, în această privință, fiecare om actual de nivel mediu se află pe o treaptă superioară față de nişte stări mai timpurii ale omenirii. Ceea ce ne face să atingem grade tot mai înalte de desăvârşire este ceea ce ne-am însuşit noi înşine în trecerea din încarnare în încarnare. Nu degeaba percepem lumea, nu degeaba vedem cu ochii noştri, nu degeaba auzim cu urechile noastre, ci în fiecare încarnare ne asimilăm anumite roade ale vieții. Le luăm cu noi după moarte, şi ceea ce este activ în ele formează forțele germinative care colaborează la procesele de construcție şi deconstrucție în încarnarea următoare.

Ei bine, pot interveni diferite lucruri. Brațul balanței poate înclina într-o direcție sau alta. Situația ideală ar fi, totuşi, ca omul să-şi folosească viața în fiecare încarnare într-un mod judicios, în aşa fel încât să nu lase neexperimentat şi netrăit nimic din ceea ce poate experimenta, nimic din ceea ce poate trăi şi poate purta roade pentru încarnările următoare, ci să ia cu sine tot ceea ce a asimilat mai înainte. Dar, de regulă, nu se întâmplă aşa. Omul degenerează într-o direcție sau alta. Fie nu îşi foloseşte viața în mod temeinic pentru a extrage tot ceea ce ar trebui să extragă pentru el; atunci anumite forțe rămân neutilizate şi el aduce cu sine în noua încarnare mai puțin decât ar fi putut aduce. Fie pătrunde prea adânc în organizarea sa, intră prea puternic în încarnare, se uneşte prea strâns cu corporalitatea sa. Există două tipuri de oameni: unii ar vrea să trăiască cu totul în spirit, ei nu coboară complet până în corporalitatea lor. Oamenii obişnuiți îi numesc fantaşti, visători, şi aşa mai departe. Şi există alți oameni, care coboară prea adânc în corporalitatea lor; ei nu doar folosesc ceea ce trebuie să fie extras din încarnare, ci se unesc strâns cu încarnarea lor. Le este agreabil, le place să se unească strâns cu încarnarea lor. Ei nu păstrează ceea ce trece din încarnare în încarnare. Ei lasă ca roadele să se cufunde în ceea ce, totuşi, nu ar trebui să fie decât instrumentul pentru sâmburele ființial veşnic al omului.

Eu am atras odată atenția asupra faptului că există un mit, o legendă importantă, care ne aşază în fața sufletului o imagine şi ne arată ce anume pot trăi acei oameni care coboară prea adânc în partea trecătoare şi efemeră a unei încarnări. Dacă gândim lucrurile până la capăt, ne putem aşeza în fața sufletului următorul fapt: ne putem imagina un om care spune: Ah, mă interesează să transport totul în sâmburele meu ființial într-o altă încarnare. Eu vreau să mă unesc strâns cu această încarnare, care îmi place, care este bună pentru mine, şi nu-mi pasă deloc ce-o fi mai târziu. – Ce s-ar întâmpla dacă această mentalitate s-ar dezvolta în mod radical? Atunci s-ar forma un om care ar sta pe marginea drumului, pe lângă el ar trece unul dintre marii conducători care indică oamenilor calea. Dar el nu vrea să ştie nimic despre viitor, respinge un asemenea învățător, un asemenea conducător al omenirii: Nu vreau să ştiu nimic de tine, tu, care vrei să-mi conduci sâmburele ființial în încarnările viitoare, până când omenirea va deveni desăvârşită. Eu vreau să mă unesc strâns cu forma actuală, cu forma pe care o am acum! – Un asemenea om, care respinge un astfel de conducător al omenirii, va reapărea în aceeaşi formă. Şi dacă în sufletul lui va exista aceeaşi mentalitate ca înainte, el îi va respinge şi în încarnarea următoare pe conducătorii omenirii, şi va reapărea mereu în aceeaşi formă. Si atunci când alli oameni, care i-au ascultat pe marii conducători ai omenirii, care şi-au păstrat sufletul cu sâmburele fiinlial veşnic, vor reapărea într-o rasă evoluată, cel care nu a vrut să ştie de marele învățător, cel care îi respinge pe marii conducători ai omenirii va reapărea mereu în sânul aceleiaşi rase, pentru că el îşi poate dezvolta numai acea unică formă.

Aceasta este ideea mai profundă despre *Ahasverus*, cel care trebuie să reapară mereu în aceeaşi formă, pentru că el a respins mâna celui mai mare dintre conducători, mâna lui Christos. Astfel, omul are posibilitatea fie să se unească prea strâns cu natura unei încarnări şi să-i respingă pe conducătorii omenirii, fie să se transforme, evoluând spre nişte rase superioare, spre o desăvârşire tot mai înaltă. Rasele nu ar deveni decadente, nu s-ar ruina, dacă nu ar exista suflete care nu pot avansa şi nu vor să avanseze spre o formă de rasă superioară. Priviți rasele care s-au păstrat din vremuri mai vechi: ele sunt prezente, pur şi simplu, pentru că aici unele suflete nu s-au putut ridica mai sus. Nu pot vorbi astăzi mai mult despre ce se înțelege prin faptul că omul „se uneşte strâns cu rasa”. Pe parcursul evoluției pământeşti au luat naştere şi au ajuns în declin o întreagă serie de rase. Gândiți-vă la vremurile atlanteene. Atlanteenii au evoluat parcurgând rasele; rasele s-au stins, dar sufletele umane au trecut în alte rase, superioare. Dar cei care vor să rămână pe loc, cei care vor să se unească strâns cu rasa, pot ajunge în situația de a coborî şi de a se dizolva în materie „prin propria lor greutate”. Există şaisprezece posibilităli de a se uni strâns cu rasa. Ele sunt numite „cele

şaisprezece căi ale distrugerii". Dar, dacă merge înainte, omul se poate ridica pe trepte din ce în ce mai înalte.

Vedem, într-adevăr, că omul se poate uni atât de strâns cu o încarnare încât să rămână, ca să spunem aşa, în urma evoluției. Când revine într-o nouă încarnare, ceilalți frați ai săi sufleteşti se află pe o treaptă mai înaltă. Dar el trebuie să se mulțumească cu o încarnare inferioară, cu ceea ce i-a rămas de la o rasă decadentă. Acest fapt nu trebuie să sperie pe nimeni. Astăzi, lucrurile nu stau pentru nimeni în aşa fel încât omul să nu mai poată recupera ceva şi prin aceasta să fie obligat să iasă din cadrul evoluției. Dar trebuie să ne aşezăm, totuşi, această posibilitate în fața sufletului.

Să presupunem cazul extrem: un om se uneşte cât mai strâns posibil cu ceea ce constituie natura unei încarnări. El nu poate face acest lucru imediat, pentru că nu e destul de puternic ca s-o facă dintr-odată, dar într-o perioadă de şaisprezece încarnări el ar putea face acest lucru, ar putea merge pe cele şaisprezece căi greşite. Să presupunem că ar putea s-o facă într-o încarnare; atunci ar ajunge la următorul lucru.

Pământul, cu sufletele lui, nu aşteaptă, el merge mai departe. Dar, pentru că aspectul material este întotdeauna o expresie a unui aspect sufletesc, un asemenea om ajunge în cele din urmă pe o treaptă pe care el nu mai găseşte nicio posibilitate de a primi un corp adecvat pentru sine, căci, într-adevăr, e posibil să nu mai existe niciun fel de corpuri pentru asemenea suflete care s-au unit prea strâns cu corporalitatea. Astfel, asemenea suflete pierd posibilitatea de a se mai încarna, şi nu mai găsesc nicio altă ocazie. Imaginați-vă ce pierd asemenea suflete, chiar dacă numai în nişte cazuri de excepție e posibil să existe suflete care să încline atât de mult spre rău încât să nu mai poată găsi nicio posibilitate de a se încarna, căci nu ar mai exista niciun fel de corpuri care să fie destul de inferioare, potrivite pentru ei. Ele nu vor avea atunci nici altceva care să fie expresia evoluției normale.

Să presupunem că o asemenea entitate ar rămâne pe Pământ. Nici atunci când Pământul s-ar transforma în Jupiter – deoarece un stadiu ulterior nu e niciodată altceva decât rezultatul stadiului anterior –, nici atunci nu s-ar găsi corpuri potrivite pentru ea, căci asemenea entități ar fi prea evoluate pentru corpurile care vor fi prezente pentru regnurile subordonate ale naturii, iar pentru corpurile pe care le vor avea oamenii, aceste entități ar fi prea inferioare. Atunci, ele ar fi nevoite să-şi creeze o existență fără corp, ar trebui să se despartă, în realitate, de mersul evoluției omenirii. Ele ar merita acest lucru, pentru că nu şi-au folosit viața. Lumea există în jurul lor. Ele nu au folosit lumea ambiantă pentru a-şi îmbogăți prin intermediul simțurilor sâmburele

ființial interior şi pentru a se perfecționa continuu. Ele nu avansează împreună cu evoluția lumii, rămân pe o anumită treaptă. Asemenea entități, care rămân pe o anumită treaptă, apar apoi, în perioade ulterioare, având aproximativ caracterul perioadei anterioare; căci ele s-au unit strâns cu acest caracter. Dar nu apar în formele şi figurile perioadei ulterioare, ci ca spirite subordonate ale naturii, aşa cum le-am descris, mai înainte. Neamul omenesc va furniza în a doua jumătate a evoluției jupiteriene o serie întreagă de asemenea spirite noi ale naturii, căci pe treapta Jupiter omul îşi va fi dezvoltat a cincea parte constitutivă a entității sale, Manasul. Oamenii care nu au folosit pe Pământ ocazia de a-şi dezvolta a cincea parte constitutivă apar în evoluția lor pe Jupiter ca Spirite ale naturii cu patru părți constitutive fundamentale, cu partea a patra drept cea mai înaltă parte constitutivă. Pe când omul are pe Jupiter principiile cinci, patru, trei, doi, ele au, drept constituție care nu poate dobândi formă exterioară, principiile patru, trei, doi, unu. Acesta ar fi destinul acelor oameni care nu şi-au dezvoltat treptat, prin folosirea vieții pământeşti, părțile lor constitutive superioare. Ele ar fi, ca să spunem aşa, nişte Spirite ale naturii care ar acționa în mod invizibil în cadrul unui stadiu ulterior al evoluției. Spiritelor naturii din zilele noastre le-a mers tot aşa în nişte perioade anterioare ale evoluției, numai că, fireşte, caracterul diferitelor perioade de evoluție se schimbă în permanență. Spiritele naturii de pe Jupiter care provin din oameni vor avea o anumită responsabilitate morală, deoarece o au şi aici, pe Pământ, şi prin aceasta se vor deosebi de ființele naturii prezente în stadiul de evoluție al existenței pământeşti.

Să ne amintim încă o dată ce am spus, prin ce se deosebeşte Jupiter de Pământul nostru. Am arătat care este esența Pământului, am arătat că el este planeta Iubirii, în opoziție cu esența Lunii, pe care am numit-o planeta Înțelepciunii. Aşa cum aici, pe Pământ, se dezvoltă, încetul cu încetul, iubirea, aşa s-a dezvoltat pe Lună înțelepciunea, pe care noi o găsim pretutindeni în jurul nostru. Iubirea a apărut în formele ei cele mai rudimentare în era lemuriană şi se transformă, ajungând pe trepte tot mai înalte, până la forma spirituală cea mai înaltă de iubire. În timpul existenței jupiteriene, locuitorii de pe Jupiter vor contempla iubirea aşa cum contemplă oamenii de pe Pământ înțelepciunea. Când omul de pe Pământ priveşte înțelepciunea care îl înconjoară, de exemplu, un os al coapsei, şi când vede construcția minunată, felul în care se îmbină aici coloană cu coloană, el trebuie să-şi spună: Omul nu este încă în stare să realizeze, nici cu cea mai mare artă inginerească, ceea ce a realizat înțelepciunea cosmică într-o bucată de os al coapsei. Întreaga planetă Pământ este înțelepciune astfel cristalizată, care s-a dezvoltat pe Lună. Exact aşa se formează aici, pe Pământ, încetul cu încetul, iubirea. Exact aşa cum noi admirăm aici în jurul nostru înțelepciunea care ne întâmpină în orice floare, aşa va simți locuitorul de pe Jupiter iubirea care adie spre el, care se revarsă din toate ființele; aşa cum

nouă ne vorbeşte înțelepciunea care a fost integrată în mod tainic în Pământ în timpul vechii existențe lunare.

Aşa păşeşte Pământul, din treaptă în treaptă, mai departe. Pământul este Cosmosul iubirii. Fiecare stadiu planetar îşi are misiunea lui specială, şi noi înțelegem misiunea unei epoci numai dacă ne pătrundem cu cunoaşterea acestui fapt. Aşa cum pe Pământul nostru domneşte înțelepciunea universală, pe Jupiter va domni iubirea. Şi, aşa cum forțele distrugătoare care au intrat în domeniul înțelepciunii provin de la ființele vechii Luni care au rămas în urmă, tot astfel pe Jupiter vor fi prezente forțele care distrug iubirea, care vor fi infiltrate în țesătura generală sub forma figurilor respingătoare ale ființelor pământeşti rămase în urmă, care, ca spirite ale naturii, vor avea pretenții la iubire cu iubire egoistă. Ele vor reprezenta în timpul existenței pe Jupiter puteri foarte mari, pustiitoare. Rămânerea în urmă a oamenilor individuali creează puteri distrugătoare ale naturii. Vedem că lumea este urzită atât din partea ei folositoare, cât şi din partea ei dăunătoare. Astfel, noi am întrețesut în procesul cosmic un element moral:

	Corp fizic și pe deasupra	dedesubt
Gnomi	1	3
Ondine	2	2
Silfide	3	1
Salamandre	4	0

Toate spiritele naturii care sunt formate, aşa cum indică schema noastră, în sensul că au o parte constitutivă de la om şi trei părți constitutive sub nivelul omului sunt cele pe care le desemnăm cu numele de „gnomi”; cele pe care le numim „ondine” au două părți constitutive de la om şi două părți constitutive sub nivelul omului, iar „silfidele” au trei părți constitutive de la om şi o parte constitutivă sub nivelul omului. Toate sunt rămase în urmă din perioade planetare mai vechi. Ele nu au ajuns să primească un spirit, care astăzi la om este deja în curs de dezvoltare. Ele se află sub nivelul omului, sunt „subspirituale” şi sunt formate numai din corp şi suflet. Ele sunt entități bipartite şi le numim gnomi, ondine şi silfide. Acum mă veți întreba, când auziți numele de „salamandre”: De unde vin oare acestea?

Gnomii, ondinele, silfidele sunt ființe rămase în urmă din perioade mai vechi ale Pământului. Salamandrele au luat naştere, într-un anumit fel, prin faptul că ele au dezvoltat, parțial, dar numai parțial, cel de-al patrulea principiu, dar nu au ajuns atât de departe încât să poată lua o formă umană. Vă puteți întreba de unde vin salamandrele? Vă voi lămuri acest lucru în încheiere. Căci, dacă înțelegeți această a patra categorie de entități, veți înțelege multe dintre tainele naturii înconjurătoare.

Dacă mergem în trecut şi urmărim omul în evoluția lui, ajungem la forme tot mai spirituale. Ştim, desigur, că diferitele specii de animale s-au desprins treptat, ca frați rămaşi în urmă în cadrul evoluției progresive a omului, care au rămas pe nişte trepte anterioare. Omul a ajuns atât de departe prin faptul că el a apărut cu ființa lui fizică cel mai târziu. Celelalte ființe au devenit aşa cum sunt pentru că nu au putut aştepta, pentru că au intrat mai devreme în încarnarea fizică. Animale au suflete-grup; fireşte, aceste suflete-grup există numai pe plan astral, dar ele răzbat până în lumea fizică. Ceea ce a conferit Luna evoluției noastre, înțelepciunea, este răspândit în modul cel mai cuprinzător prin intermediul sufletelor-grup în formele animale. Omul nu are voie să creadă că numai el posedă înțelepciunea. El creează pe baza înțelepciunii civilizația şi cultura, dar înțelepciunea este prezentă pe întreaga planetă Pământ. Un om, care este mândru de omenire, poate spune: Cât de departe am ajuns cu înțelepciunea. Noile descoperiri sunt o mărturie în acest sens. – Aşa cum li se şi spune astăzi elevilor la şcoală, totul a fost creat de înțelepciunea omului! Printre lucrurile enumerate veți găsi şi hârtia. Desigur, hârtia este o cucerire a înțelepciunii umane, dar viespile au putut face hârtia cu mult mai înainte! Cuibul de viespe este construit din absolut aceeaşi materie ca hârtia autentică. El este alcătuit la fel ca hârtia făcută de om, numai că printr-un proces vital. Puteți parcurge întreaga natură şi veți găsi peste tot urzind înțelepciunea. Cu cât timp înaintea omului a descoperit specia viespilor hârtia! Nu viespea individuală face acest lucru, ci sufletul-grup.

Astfel, vedem că ceea ce înseamnă înțelepciune umană este întrețesut şi întipărit tuturor ființelor pământeşti. Am putea parcurge Pământul bucată cu bucată şi, într-adevăr, am găsi peste tot această înțelepciune. Dar relația animalului cu sufletul-grup corespunzător este numai într-o anumită măsură ceea ce ar trebui ea să fie, propriu-zis, din punct de vedere cosmic. Care este relația sufletului-grup cu animalul individual?

Imaginați-vă sufletul-grup al unei specii de insecte. Când moare o insectă, pentru sufletul-grup aceasta nu înseamnă nimic mai mult decât ceea ce înseamnă pentru dumneavoastră când vă cade un fir de păr sau când vi se taie o unghie. Animalele care se formează mereu sunt numai părți noi ale sufletului-grup animal, care le înlocuiesc pe cele vechi. Astfel, puteți urmări şirul

animalelor până sus, şi veți vedea că ceea ce se află pe planul fizic apare ca un nor care se formează şi se destramă mereu. Existența fizică se metamorfozează, şi spiritul-grup doar înnoieşte ceea ce i se anexează în partea de jos. Acest lucru merge până pe o anumită treaptă. Apoi intervine ceva nou. La animalele superioare – şi acest fenomen se observă tot mai mult, pe măsură ce vă apropiați de animalele superioare – intervine ceva care nu mai seamănă prea bine cu ceea ce v-am descris adineaori. Să examinăm, de exemplu, maimuțele. Maimuța coboară mai mult din spiritul-grup în forma individuală care se află jos; şi, în timp ce de obicei la animalele inferioare totul se întoarce în spiritul-grup, maimuța, pentru că a devenit mai complicată, reține ceva în organizarea ei fizică. Aici s-a revărsat prea mult din spiritul-grup, care nu se mai poate întoarce înapoi. Spiritul-grup progresează. El acționează în aşa fel încât la animalele inferioare creează o ființă; apoi absoarbe întreaga ființă înapoi, dă naştere unei ființe noi, o absoarbe din nou, şi aşa mai departe. La leu, lucrurile stau tot în acest fel. Dar, dacă examinați, de exemplu, o maimuță, sufletul-grup dă naştere maimuței, însă maimuța scoate din sufletul-grup ceva care nu se poate întoarce înapoi. În timp ce în cazul leului, când acesta moare, fizicul se descompune şi partea sufletească se întoarce înapoi în spiritul-grup, în cazul maimuței, ceea ce desprinde ea din spiritul¬grup nu se mai poate întoarce înapoi. La om, Eul este de aşa natură încât trece din încarnare în încarnare şi este capabil să se dezvolte, pentru că el poate trece prin noi încarnări. La maimuță nu întâlniți acest lucru. Dar maimuțele nici nu se pot întoarce înapoi. Maimuța acționează atât de ciudat asupra inimii simple pentru că, în realitate, ea este o ființă desprinsă de spiritul-grup; ea nu se mai poate întoarce la spiritul-grup, dar nici nu se poate reîncarna ea însăşi. Marsupialele sunt un alt tip de animale, care se desprind întru câtva de spiritul-grup. Ei bine, ceea ce rămâne în urmă din aceste aşa-numite suflete animale individuale, dar care nici nu se poate reîncarna, constituie adevărata origine a unei a patra categorii de spirite elementare. Ele sunt părți desprise ale unor animale care nu se mai pot întoarce la spiritul-grup, pentru că ele au sărit peste punctul normal din cadrul evoluției. De la numeroase animale rămân în urmă asemenea entități cu natură de Eu, şi acestea sunt salamandrele. Este forma cea mai înaltă de spirite ale naturii, căci ea are natură de Eu.

Prin aceasta v-am introdus. în natura unei serii de entități pe care le vom cunoaşte mai exact. Acum am făcut cunoştință numai cu natura lor, cu motivul existenței şi cu contextul lor. Dar ele acționează în lumea noastră, şi manifestările lor pot fi percepute. Astăzi ne vom forma încă o noțiune despre aceste aşa-numite spirite elementare. Salamandrele apar şi astăzi – avem voie, desigur, să afirmăm acest lucru – într-un mod ciudat, atunci când anumite ființe umane inferioare, dar care se încarnează, bineînțeles, în continuare, lasă în urmă o parte din ființa lor măruntă. Aceste elemente rămase în urmă ale unor oameni inferiori, aşadar, aceste elemente

parțial desprinse, care au rămas ca un fel de spirite ale naturii şi ne împânzesc existența, sunt elemente deosebit de dăunătoare în sânul evoluției noastre. Și multe lucruri care împânzesc spațiul nostru spiritual, perceptibile omului într-un mod ciudat – lucruri despre care nici nu ați visat că există –, ajung foarte frecvent să-şi facă simțite manifestările. Toate aceste entități spirituale sunt parțial înrudite cu omul, şi ele intervin în evoluția umană, chiar dacă de cele mai multe ori într-un mod perturbant. Unele fenomene dăunătoare din cadrul civilizației şi culturii care par astăzi fireşti vor deveni explicabile pentru oameni numai după ce ei vor afla cu ce forțe perturbante, care vor să țină lumea pe loc, avem de-a face. Influențele se vor manifesta în unele fenomene de decadență ale culturii noastre. Societatea noastră teosofică a luat naştere pentru că cei care ştiu să interpreteze semnele timpului au văzut acest lucru, pentru că numai cunoaşterea va avea un efect de însănătoşire asupra lumii. Cel care trăieşte în lume fără a cunoaşte ce se petrece lasă să acționeze asupra lui aceste lucruri şi adesea îşi face tot felul de reprezentări fantasmagorice despre ele. Numai cel care cercetează activitatea acestor entități va fi în stare să recunoască într-o măsură suficientă utilitatea mişcării teosofice şi va înțelege caracterul profund spiritual şi însănătoşitor al ei. Ea vrea să-i elibereze pe oameni de entitățile care i-ar opri din mersul înainte al civilizației şi culturii. Altfel civilizația şi cultura noastră s-ar ruina complet. Vom putea trăi în viitorul imediat unele fenomene înspăimântătoare ale civilizației şi culturii; şi trăim, de asemenea, faptul că cei care nu o pot scoate la capăt îi numesc visători şi fantaşti pe cei care spun pe nume unor asemenea fenomene ale civilizației şi culturii. Lumea va fi marcată tot mai mult de faptul că cei care cunosc realitatea spirituală, adevărată, vor fi numiți visători şi fantaşti, în timp ce adevărații visători şi fantaşti sunt cei care declară că realitatea spirituală este o nerozie. Dar adevăratul progres al civilizației şi culturii noastre constă în faptul că omul pătrunde cu cunoaştere şi înțelege ceea ce sunt puterile ostile. Și cunoaşterea adevereşte, pe baza curentului spiritual teosofic, cuvintele pe care Conducătorul vieții creştine le-a rostit față de ai Săi: „Veți cunoaşte adevărul, şi adevărul vă va face liberi!” [Nota 1] Dar numai un adevăr care cuprinde realitatea completă şi adevărată poate fi un adevăr care îl va face şi pe om complet şi absolut liber.

V. FANTOME, SPECTRE, DEMONI

Berlin, 4 iunie 1908 (GA 102)

În ultimele expuneri ne-am ocupat în special de, tot felul de entități spirituale care se găsesc, ca să spunem aşa, între regnurile naturii fizic-sensibile ce ne înconjoară. Mai ales în ultima expunere am văzut cum acolo unde ființele diferitelor regnuri ale naturii intră în atingere unele cu altele, acolo unde planta se adaptează pietrei, precum şi izvorului, acolo unde piatra se

adaptează metalului, precum şi sub pământ, în numeroase cazuri, acolo unde apare o comuniune cum este aceea dintre albină şi floare, am văzut cum peste tot se dezvoltă forțe care atrag în existența pământească diferite feluri de ființe pe care le-am numit ființe elementare. Şi în legătură cu aceste ființe ale naturii ne-am ocupat de fenomenul pe care l-am numit desprinderea anumitor entități din marele lor context. Am văzut că nişte entități elementare, pe care le desemnăm în ştiința spiritului, de exemplu, cu numele de „salamandre", îşi au originea în părți desprise din sufletele-grup ale animalelor care, ca să spunem aşa, au îndrăznit să înainteze atât de mult în lumea noastră fizică şi care apoi nu au mai găsit drumul de întoarcere pentru ca după descompunerea corpului unui animal să se poată uni din nou cu sufletul-grup al acestuia. Noi ştim că, în desfăşurarea normală a vieții, ființele de pe Pământul nostru, ființele regnului animal, ale regnului vegetal şi ale regnului mineral, îşi au un „Eu-suflet" al lor, dacă îl putem numi aşa; ele au, de fapt, la fel ca omul, nişte Euri-suflete care se deosebesc de cele umane numai prin faptul că Eurile-suflete ale celorlalte ființe se află în alte lumi. Ştim că în ciclul nostru de evoluție omul este entitatea care îşi are Eul individual aici, pe planul fizic, cel puțin în timpul stării de veghe. Mai ştim apoi că acele entități pe care le numim animale sunt într-o asemenea situație încât, vorbind în mare, animalele cu aceeaşi formă au un suflet-grup sau un Eu-grup, şi că aceste Euri-grup se găsesc în aşa-numita lume astrală, apoi, că acele entități pe care le numim plante au aici, în lumea fizică, numai o conştiență de somn fără vise, dar ele au Euri-grup care locuiesc în regiunile inferioare ale lumii devachanice, şi că, în sfârşit, pietrele, mineralele îşi au sufletele-grup în regiunile superioare ale lumii devachanice. Omul care se mişcă prin clarvedere în aceste lumi, în lumea astrală şi în lumea devachanică, intră în contact cu sufletele animale, care sunt acolo suflete-grup, cu sufletele plantelor şi cu sufletele mineralelor, aşa cum aici, în lumea fizică, în timpul stării de veghe intrăm în contact cu sufletele umane sau cu Eurile umane.

Trebuie să ne fie clar faptul că şi în alte privințe omul este o ființă foarte complicată şi foarte complexă, o ființă despre a cărei complexitate am discutat suficient în diferitele expuneri. Dar el ne apare drept o ființă tot mai complicată pe măsură ce studiem legătura cu marile realități cosmice. Pentru a înțelege că omul nu este ființa foarte simplă pe care o caracterizează un mod naiv de a privi lucrurile, avem nevoie să reținem că noaptea, de la adormire până la trezire, omul ciclului actual de evoluție este o cu totul altă ființă decât în timpul zilei. În pat stau culcate corpul său fizic şi corpul său eteric; Eul şi corpul astral au ieşit din corpul- fizic şi din cel eteric. Să examinăm ambele complexe, mai întâi corpul fizic şi corpul eteric. Ele stau culcate aici şi, dacă facem abstracție de starea de trecere a somnului cu vise, avem acea stare pe care o numim conştiența de somn fără conținut, fără percepții şi, de asemenea, fără vise. Dar şi ceea

ce iese afară din corpul fizic şi corpul eteric, complexul format din Eu şi corpul astral, la omul din actuala stare de evoluție are, la fel, conştiența de somn fără vise. Acea conştiență pe care aici, în lumea fizică, o are covorul vegetal care se aşterne pe pământ o are omul care doarme, atât în acele părți care rămân în domeniul lumii fizice, cât şi în acele părți care în timpul somnului se află în lumea astrală. Dar trebuie să ne mai ocupăm puțin de cele două complexe separate ale omului care doarme.

Ştim din alte expuneri că omul prezentului a luat naştere lent şi treptat. Ştim că el a primit prima schiță a corpului fizic într-o încarnare a Pământului nostru situată într-un trecut străvechi, pe care îl numim stadiul saturnian. Ştim că în a doua încarnare a Pământului nostru, numită stadiul solar, i s-a adăugat corpul eteric sau corpul vieții, că în a treia încarnare a Pământului, în stadiul lunar, i s-a adăugat corpul astral şi că pe Pământ, încarnarea actuală a planetei, el a primit ceea ce numim Eul. Astfel, omul a înaintat foarte lent şi treptat în evoluția sa. Acest corp fizic, aşa cum îl poartă omul astăzi, este, în realitate, cea mai veche parte constitutivă a omului; el a trecut prin cele mai multe transformări. S-a transformat de patru ori. Prima structură de pe vechiul Saturn pe care a primit-o omul şi care s-a perfecționat de trei ori de atunci şi până acum – o dată pe Soare, a doua oară pe Lună şi, în sfârşit, pe Pământ – îşi are expresia sa în organele de simț pe care le are omul astăzi. Ele erau cu totul alte organe pe vechiul Saturn; dar pe atunci erau prezente sub forma celor dintâi schițe, şi restul corpului uman încă nu era prezent. Pe vechiul Saturn putem considera omul ca pe o ființă înzestrată numai cu organe de simț, acoperită cu totul de organe de simț. Pe Soare se adaugă corpul eteric. Corpul fizic uman se transformă, şi iau naştere nişte organe pe care le numim astăzi organe glandulare. Pe atunci ele erau încă foarte imperfecte, dar erau prezente sub forma primelor schițe. Apoi, pe Lună, după ce corpul fizic, prin imprimarea corpului astral, a trecut printr-o a treia transformare, se adaugă acele organe pe care le numim astăzi organe ale sistemului nervos. Şi în cele din urmă se adaugă sistemul nostru sangvin; căci acesta este expresia Eului, aşa cum sistemul nervos este expresia corpului astral, sistemul glandular este expresia corpului eteric, iar sistemul senzorial este expresia fizică a corpului fizic însuşi.

În conferințele noastre de până acum am văzut că sistemul sangvin a apărut abia în stadiul de evoluție al Pământului nostru. Astăzi ne uităm la corpul fizic şi ne întrebăm: De ce curge sângele, în forma actuală, pe căile sangvine? – Noi spunem: Sângele este expresia Eului. – În legătură cu aceasta, vom examina imediat o posibilă neînțelegere, şi anume, faptul că omul nu înțelege corpul fizic uman actual. Corpul fizic uman actual este numai *una* din formele pe care le poate avea corpul fizic uman. El era prezent pe Lună, pe Soare, pe Saturn, dar mereu sub altă

formă. Pe Lună, de exemplu, încă nu exista acel regn al naturii pe care astăzi îl numim regnul mineral al Pământului; pe Soare încă nu exista regnul vegetal în sensul nostru, iar pe Saturn încă nu exista regnul animal în sensul nostru, ci numai omul în prima sa schiță fizică. Dacă reflectăm la acest lucru, trebuie să înțelegem că acest corp uman actual nu este numai un corp fizic, ci un corp fizic-mineral, că el şi-a însuşit, pe lângă legile lumii fizice – în virtutea cărora este corp „fizic"–, legile şi substanțele regnului mineral, care îl străbat astăzi. Pe Lună, corpul fizic uman încă nu îşi însuşise legile regnului mineral; dacă ar fi fost ars atunci, nu ar fi rezultat niciun fel de cenuşă minerală. Căci încă nu existau mineralele în sensul actual, pământesc. Aşadar, să reflectăm: existența fizică şi existența minerală sunt două lucruri absolut diferite. Corpul fizic uman este un corp fizic pentru că este stăpânit de aceleaşi legi ca şi pietrele; corpul fizic uman este totodată un corp mineral pentru că el şi-a integrat în sine substanțele minerale. Pe Saturn era prezent primul germene al corpului fizic. Dar aici încă nu existau corpuri solide, şi nici apă sau gaze. Pe Saturn exista, în principiu, numai căldura, numai starea de căldură. Fizicianul din zilele noastre nu cunoaşte această stare de căldură, deoarece el crede că, de fapt, căldura poate apărea numai la gaze, la apă sau la corpurile solide. Dar aceasta este o eroare. Corpul fizic uman, care şi-a integrat astăzi regnul mineral, era pe Saturn un complex de legi fizice. În linii, în forme, acționează legi fizice, pe care le cunoaşteți ca legi din domeniul fizicii. Din punct de vedere exterior, acest corp fizic uman s-a manifestat pe Saturn ca o entitate care trăia în căldură. Astfel, trebuie să distingem foarte bine între aspectul mineral şi principiul fizic propriu-zis al corpului uman. În corpul fizic domnesc legile fizice. De exemplu, ține de principiul fizic faptul că urechea noastră, ochiul nostru au o asemenea formă încât receptează exact sunetul, lumina. De aspectul mineral al urechii, al ochiului țin acele substanțe care impregnează acest eşafodaj de legi fizice.

După ce ne-am lămurit acest lucru şi mai ales după ce ne-am îndreptat atenția asupra faptului că organele de simț, glandele, nervii şi sângele sunt expresii ale omului cvadripartit, să revenim la examinarea omului care doarme. Când omul doarme, în pat se află corpul fizic şi corpul eteric, în afara lor se află corpul astral şi Eul. Dar să ne gândim că, aşa cum am menționat, corpul astral este principiul sistemului nervos şi Eul este principiul sistemului sangvin. Aşadar, în timpul nopții corpul astral a părăsit acea parte din corpul fizic a cărui cauză este, ca să spunem aşa, sistemul nervos. Căci sistemul nervos a putut lua naştere abia când, pe Lună, în om s-a integrat corpul astral. Aşadar, corpul astral abandonează ceea ce ține de el, partea de care el trebuie să aibă grijă în om; şi, tot astfel, Eul abandonează ceea ce a adus el la viață. Principiul sistemului sangvin şi principiul sistemului nervos se află în afara corpului fizic care doarme şi a corpului eteric care doarme. Acestea sunt absolut singure. Dar niciun obiect material, niciun

obiect fizic, nu poate continua să existe, sub forma în care a fost creat de un principiu spiritual, fără acest principiu. Este cu totul exclus. Un sistem nervos nu poate trăi fără ca în el să nu fie active nişte ființe astrale, şi niciun sistem sangvin fără ca în el să nu fie active nişte ființe-Eu. Aşadar, în timpul nopții, dumneavoastră vă părăsiți cu toții, ca Euri şi corpuri astrale, sistemul nervos şi sistemul sangvin şi le lăsați în seama altor entități, care sunt de natură astrală. Entități care sunt de aceeaşi natură cu Eul dumneavoastră pătrund acum, urcându-se, ca să spunem aşa, în organismul dumneavoastră. În fiecare noapte, organismul uman este posedat în mod real de asemenea entități, care sunt capabile să-l întrețină. Corpul fizic şi corpul eteric ale omului care sunt culcate în pat sunt întrețesute în acelaşi timp de aceste ființe astrale şi de aceste ființe-Eu, care se găsesc în corpul fizic. Le-am putea numi intruşi, dar nu este întotdeauna corect să le numim aşa. Ar trebui să le numim adesea spirite protectoare; căci ele sunt spirite care întrețin ceea ce omul abandonează în timpul nopții.

Nu e atât de rău că omul îşi părăseşte în fiecare noapte corpurile sale. V-am spus deja că în timpul nopții corpul astral şi Eul sunt tot timpul active. Ele alungă din corpul fizic ceea ce a rezultat ca uzură în timpul zilei, ceea ce noi numim în sens larg oboseală. Dimineața, omul este împrospătat şi refăcut, pentru că în timpul nopții corpul astral şi Eul său au alungat oboseala care l-a cuprins în timpul zilei sub influența impresiilor vieții cotidiene. Aceasta este o realitate pentru observația clarvăzătoare: activitatea corpului astral, care poate fi percepută în tot timpul noplii, de a alunga substanțele oboselii. Eul şi corpul astral lucrează din exterior la corpul fizic şi la corpul eteric. Dar în ciclul actual al evoluției sale omul nu a ajuns atât de departe încât să poată realiza o asemenea activitate într-un mod absolut independent. El o poate efectua numai sub îndrumarea altor entități, a unor entități superioare. Astfel, ca să spunem aşa, omul este preluat în fiecare noapte în sânul unor entități superioare, care îi conferă capacitatea de a lucra în mod just la corpul fizic şi la corpul eteric; şi acestea sunt totodată acele entități – de aceea nu ar trebui le numim intruşi – care în timpul nopții au grijă din punct de vedere spiritual de sistemul său sangvin şi de sistemul său nervos.

Atât timp cât nu intervine nimic anormal, participarea unor entități spirituale la ceea ce se întâmplă cu omul în timpul nopții îşi are justificarea ei. Dar pot interveni foarte bine nişte dezordini, şi aici ajungem la un capitol al ştiinței spiritului care este extraordinar de important pentru viața sufletească practică a omului şi care ar trebui să fie cunoscut într-un cerc cât mai larg posibil nu numai din punct de vedere teoretic, ci să constituie pe o scară foarte largă baza pentru anumite activități ale vieții sufleteşti umane. De obicei, omul nu îşi imaginează că realitățile vieții sufleteşti au o influență foarte, foarte extinsă. În anumite contexte, v-am atras

deja atenția asupra faptului că realitățile vieții sufleteşti pot fi explicate cu adevărat numai dacă sunt cercetate cu ajutorul ştiinței spiritului. Cunoaştem cu toții semnificația profundă a afirmației: Din punct de vedere spiritual-ştiințific, minciuna este un fel de crimă. – Şi v-am spus că, în realitate, în lumea astrală are loc un fel de explozie când omul spune o minciună – într-un anumit fel, chiar şi numai când o gândeşte –, că atunci când omul minte are loc ceva care pentru lumea spirituală are un efect mult mai pustiitor decât orice nenorocire din lumea fizică. Dar asemenea lucruri, care, bineînțeles, sunt menționate pe o anumită treaptă a cercetării spiritual-ştiințifice şi care, de asemenea, sunt caracterizate cât se poate de clar, dobândesc tot mai multă claritate şi confirmare pe măsură ce omul progresează în cunoaşterea spiritual-ştiințifică.

Astăzi vom face cunoştință cu efectul minciunii, al calomniei, chiar dacă minciuna şi calomnia nu sunt înțelese aici în accepția în care sunt folosite de obicei aceste cuvinte, în sensul dur al cuvântului. Dar deja când omul colorează adevărul într-o nuanță sau alta, în acel sens mai subtil, de exemplu, pe baza convenției, pe baza a tot felul de considerente sociale şi partinice, peste tot avem de-a face, din punct de vedere spiritual-ştiințific, cu o minciună. Adeseori, întreaga viață a omului este îmbibată, chiar dacă nu de minciună, totuşi, de nişte manifestări cu nuanța minciunii. Omul rațional cu meritalitate materialistă îşi dă seama, în orice caz, că asupra corpului său fizic se exercită o impresie atunci când cineva îl loveşte cu un topor în cap. El îşi dă seama că asupra corpului său fizic are un efect şi atunci când capul său este lovit de tren sau când într-o anumită parte a corpului i se formează o tumoare sau atunci când în el pătrund nişte bacili. Atunci omul rațional înțelege că asupra corpului său fizic se exercită nişte acțiuni. De obicei, oamenii nu se gândesc la faptul că omul, ca ființă spirituală, este o unitate, la faptul că ceea ce se petrece într-o parte constitutivă superioară a corporalității sale, în corpul astral şi în Eu, trebuie înțeles neapărat în sensul că această acțiune îşi continuă efectul până jos, în partea fizică a corporalității sale. Oamenii nu se gândesc, de exemplu, la faptul că a spune minciuni şi neadevăruri, ba chiar şi nesinceritatea în unele împrejurări de viață, au efecte reale în corpul fizic uman. Putem trăi cu ajutorul clarvederii următorul lucru: Când omul, să spunem, comite o minciună în timpul zilei, efectul acestei minciuni rămâne prezent în corpul fizic şi el poate fi perceput pe baza observației clarvăzătoare în timp ce doarme. Să presupunem că omul ar fi, în principiu, mincinos, că el ar aduna minciuni peste minciuni. Atunci el are multe asemenea efecte în corpul său fizic. Toate acestea se învârtoşează, într-un anumit fel, în timpul nopții, şi se petrece ceva foarte semnificativ. Aceste intruziuni, aceste învârtoşări din corpul fizic, nu se împacă deloc cu entitățile care trebuie să ia în posesie în timpul nopții corpul fizic, aşadar, cu entitățile care, aşa cum am văzut, exercită din alte lumi în corpul fizic funcțiile pe care în

timpul zilei le exercită corpul astral şi Eul. Consecința este faptul că, pe parcursul vieții, din cauza unui asemenea corp infestat de minciuni, din entitățile care coboară în om în timpul nopții se desprind nişte părți. Avem aici din nou de-a face cu procese de desprindere. Acestea duc la faptul că, atunci când omul moare, corpul său fizic nu merge numai pe acele căi pe care le-ar urma prin cursul normal al evoluției, ci în urma lui rămân anumite entități, care, ca să spunem aşa, prin efectul minciunii şi al calomniei, au fost produse în corpul fizic şi sunt deprinse din lumea spirituală. Asemenea entități desprinse pe această cale zumzăie acum primprejur şi în lumea noastră. Ele aparțin acelei clase de entități pe care le numim „fantome". În ele avem o anumită grupă de entități elementare care sunt înrudite cu corpul nostru fizic, invizibile în primă instanță pentru ochii fizici, care se înmulțesc prin minciuni şi calomnii. Într-adevăr, minciunile şi calomniile fac ca globul nostru pământesc să fie populat de asemenea fantome. Pe această cale facem cunoştință cu o nouă categorie de ființe elementare.

Dar nu numai minciunile şi calomniile care sunt prezente în suflet, ci şi alte elemente ale vieții sufleteşti îşi exercită influența asupra corporalității umane. Minciunile şi calomniile sunt elemente care acționează asupra corpului fizic în aşa fel încât îl fac să desprindă fantome. Există şi alte elemente, care acționează într-un mod asemănător asupra corpului eteric. Să nu vă surprindă asemenea fenomene ale vieții sufleteşti; trebuie să puteți sesiza cu tot calmul ceea ce se petrece în viața sufletească. Asemenea lucruri, care au un efect dăunător asupra corpului eteric, sunt, de exemplu, nişte legi proaste sau nişte instituții sociale necorespunzătoare din cadrul unei anumite comunități. Tot ceea ce duce la disensiuni, tot ceea ce se manifestă, în principiu, ca proastă funcționare a relațiilor interumane acționează, pe baza dispoziției care ia naştere prin convieţuirea oamenilor, în aşa fel încât efectul lor se propagă până în corpul eteric. Şi ceea ce se acumulează în corpul eteric prin efectul unor asemenea realități sufleteşti duce, la rândul său, la desprinderea unor entități care intervin din punct de vedere spiritual, entități care se găsesc şi în ambianța noastră. Le numim „spectre"*, în germană le-am putea spune stafii**. Noi vedem apărând, la rândul lor, aceste entități, desprinse din viața oamenilor, care sunt prezente în lumea eterică, în lumea vieții. Astfel, un om poate umbla printre noi şi, pentru cel care este capabil să recunoască pe cale spirituală aceste lucruri, corpul fizic al omului respectiv să fie ticsit cu fantome, iar corpul său eteric să fie ticsit cu spectre sau stafii; şi toate acestea zboară, de regulă, în toate părțile şi populează lumea după moartea omului sau la puțin timp după aceea.

* În germană, în text, *Spekten* (n. tr.)
** În germană, în text, *Gespenster*; *Gespenst* = fantomă, spectru, stafie, strigoi, nălucă, fără diferențierile pe care le face ştiința spiritului (*n. tr.*).

Astfel, vedem în ce mod subtil se propagă evenimentele spirituale ale vieții noastre, cum sunt minciunile, calomniile, instituțiile sociale proaste, şi cum îşi instalează din punct de vedere spiritual printre noi, aici, pe globul nostru pământesc, creaturile lor. Vă puteți imagina, de asemenea, că, dacă în viața normală a omului din timpul zilei corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul sunt unite şi corpul fizic şi corpul eteric trebuie să lase să pătrundă în ele şi alte ființe sau să lase se se facă ceva cu ele, atunci nici corpul astral şi Eul nu se află în starea lor normală pentru ciclul actual de evoluție. Fireşte, în comparație cu corpul fizic şi cu corpul eteric, ele sunt într-o situație puțin diferită. În timp ce omul doarme, corpul fizic şi corpul eteric au aceeaşi conştiență pe care o au plantele. În schimb, plantele îşi au Eul lor sus, în Devachan. Tocmai de aceea de corpul fizic şi de corpul eteric al omul care doarme trebuie să aibă grijă nişte entități care îşi desfăşoară conştiența lor în Devahan. Corpul astral şi Eul omului sunt cu o lume mai sus; dar omul care doarme are şi o stare de somn fără vise, ca plantele. Faptul că plantele au numai corp fizic şi corp eteric şi că omul când doarme mai are şi corp astral şi Eu nu reprezintă, în ceea ce priveşte natura de plantă, nicio deosebire. Ce-i drept, omul este ridicat în lumea spirituală, în lumea astrală; dar el nu este, totuşi, ridicat atât de sus cu Eul său încât să nu se poată spune, pe drept cuvânt, că doarme. Consecința este faptul că şi în corpul astral al omului care doarme trebuie să pătrundă nişte entități. Şi aşa se şi întâmplă: în corpul astral al omului pătrund neîncetat influențe din lumea devachanică. Nu e nevoie ca aceste influențe să fie anormale, pot fi nişte influențe care să provină din ceea ce putem numi Eul superior al omului. Căci omul urcă, desigur, încetul cu încetul, în lumea devachanică, pe măsură ce se îndreaptă tot mai mult spre spiritualizarea sa; şi ceea ce se pregăteşte aici îl influențează deja astăzi în timpul stării de somn.

Dar nu există numai aceste influențe normale. S-ar întâmpla aşa dacă oamenii s-ar înțelege între ei, dacă ar percepe ce înseamnă aprecierea şi recunoaşterea valorii pe care o are libertatea sufletului celuilalt. Dar omenirea actuală este încă foarte departe de această înțelegere. Gândiți-vă că sufletul actual vrea, în cea mai mare parte, să domine sufletul semenului său, el nu poate suferi când celălalt suflet gândeşte altceva sau iubeşte altceva, un suflet vrea să-l domine pe celălalt şi vrea să acționeze asupra lui. În tot ceea ce acționează de la suflet la suflet în lumea noastră, de la sentința nedreaptă pe care o dă cineva până la toate acele mijloace de influențare pe care le folosesc oamenii pentru a domina sufletele, în tot ceea

ce nu acționează în aşa fel încât sufletul liber să stea în fața altui suflet liber, ci acționează, fie şi numai în cea mai infimă măsură, folosind mijloace coercitive de convingere, mijloace coercitive de persuasiune, acolo unde nu sunt trezite numai nişte lucruri care dormitează în celălalt suflet, peste tot în acest caz de la un suflet uman la alt suflet uman acționează nişte forțe care, la rândul lor, influențează aceste suflete în aşa fel încât influențele se exprimă în timpul nopții în corpul astral. În corpul astral apar nişte intruziuni, şi prin aceasta sunt desprinse din alte lumi nişte entități care zumzăie acum, la rândul lor, ca spirite elementare, în lumea noastră. Aceste entități aparțin clasei „demonilor". Ele sunt prezente în lumea noastră numai prin faptul că în această lume se practică în cele mai diferite moduri intoleranța în gândire, siluirea gândirii. Ceata acestor demoni a intrat pe această cale în lumea noastră.

Astfel, noi am făcut astăzi cunoştință cu nişte entități care sunt prezente, care sunt tot atât de reale ca şi lucrurile pe care le percepem cu simțurile fizice, şi care îşi manifestă foarte clar efectele în viața omului. Cu totul altfel ar progresa omenirea dacă oamenii nu ar fi produs, de exemplu, prin intoleranță, aceşti demoni, care străbat lumea noastră şi exercită influențe permanente asupra oamenilor. Acestea sunt totodată spiritele prejudecăților. Astfel, înțelegem viața cu subtilitățile ei prin faptul că facem cunoştință cu această împletire dintre lumea spirituală în sens superior şi lumea noastră umană. Cum spuneam, toate aceste entități sunt prezente, şi ele zboară prin lumea în care trăim.

Să ne amintim de un alt aspect, pe care l-am menționat deja. Am atras atenția asupra faptului că la oamenii din ultima treime a erei atlanteene, la oamenii care au trăit înainte de potopul atlanteean, raportul dintre corpul eteric uman şi corpul fizic era cu totul diferit față de epocile precedente. Astăzi, capul uman are astfel de proporții încât, în esență, partea fizică şi partea eterică a acestuia coincid. În vechea Atlantidă, lucrurile stăteau altfel. Aici vedem ieşind în afară partea eterică a capului, mai ales în regiunea frunții. Noi avem un punct central în corpul eteric şi în corpul fizic al capului, aproximativ între sprâncene. În ultima treime a erei atlanteene, aceste două puncte au ajuns să coincidă, şi coincid şi astăzi. Prin aceasta, omul a ajuns să fie în stare să-şi spună „eu", şi să se simtă om independent. Aşadar, corpul eteric al capului şi corpul fizic al capului au coincis. Acest lucru s-a întâmplat pentru ca omul să poată deveni ființa senzorială care este în cadrul lumii noastre fizice, pentru ca el să-şi poată îmbogăți lumea interioară pe baza impresiilor primite prin intermediul simțurilor fizice, prin miros, gust, văz, şi aşa mai departe. Toate acestea sunt integrate interiorului său, pentru ca el să le aibă şi să le poată folosi pentru evoluția în continuare a întregului Cosmos. Această cucerire nu ar fi putut fi realizată pe nicio altă cale. De aceea, am spus mereu că nu trebuie să înțelegem ştiința

spiritului în sens ascetic, ca pe o fugă din lumea fizică, ci că omul ia cu sine din lumea fizică tot ceea ce se petrece în această lume fizică, şi că aceste lucruri s-ar pierde pentru lumea spirituală dacă nu ar fi acumulate aici.

Dar omul se apropie tot mai mult de o stare nouă. În era postatlanteeană am parcurs diferite epoci de cultură: epoca protohindusă, epoca protopersană, apoi epoca pe care am desemnat-o drept epoca asiro-babiloniană-egipto-chaldeeană, pe urmă epoca greco-latină, şi acum ne aflăm în epoca a cincea de cultură a erei postatlanteene. Epoca noastră va fi înlocuită de o a şasea şi de o a şaptea epocă de cultură. În timp ce, pe parcursul acestui interval de timp până în epoca noastră, structura interioară formată din corpul eteric şi corpul fizic s-a consolidat tot mai mult, a devenit tot mai puternică şi mai unită din punct de vedere interior, pe om îl întâmpină din viitor o perioadă în care corpul eteric se va disloca treptat şi va deveni independent. Se parcurge drumul înapoi. Astăzi există oameni care au corpuri eterice mult rnai dislocate decât ceilalți. Această dislocare a corpului eteric este benefică pentru om dacă, pe parcursul diferitelor încarnări din timpul acelor epoci de cultură despre care am vorbit, el a preluat în sine atât de multe lucruri încât corpul eteric, când se detaşează din nou, va duce cu sine roade adevărate din lumea pământească fizic-sensibilă, roade ce pot fi integrate corpului eteric, care devine tot mai independent. Cu cât sunt mai spirituale reprezentările pe care şi le face omul aici, în cadrul lumii fizice, cu atât mai multe lucruri ia el cu sine în corpul său eteric. Tot ceea ce asimilează omul în existența pământească actuală ca reprezentări utilitariste, ca reprezentări mecanice, industriale, care slujesc numai nevoilor naturale exterioare, numai vieții exterioare, nu este potrivit pentru a fi integrat corpului eteric.

Dar tot ceea ce asimilează el ca reprezentări din domeniul artistic, din domeniul frumosului şi din domeniul religios – şi totul poate fi cufundat în sfera înțelepciunii, artei şi religiei –, toate acestea conferă corpului eteric facultatea şi posibilitatea de a fi organizat în mod independent. Și tocmai pentru că trebuie să avem în vedere acest lucru s-a subliniat atât de des aici că, în mod incontestabil, concepția spiritual-ştiințifică despre lume trebuie să-şi transmită efectele şi impulsurile în viața practică, şi că ştiința spiritului nu are voie să rămână doar un subiect de conversație pentru întâlniri intime la o ceaşcă de ceai sau o preocupare spirituală care iese din cadrul vieții obişnuite, ci ea trebuie să pătrundă în întreaga viață a civilizației şi culturii noastre. Dacă vrem să intuim ideile spiritual-ştiințifice, trebuie să înțelegem în acelaşi timp că tot ceea ce ne umple timpul trebuie să fie pătruns de principii spirituale. Unele spirite, cum a fost *Richard Wagner*, au presimțit o asemenea pătrundere cu principii spirituale. Oamenii vor înțelege cândva că vor putea să construiască o gară în aşa fel încât ea să emane şi înțelepciune, ca un

templu, numai dacă această clădire va fi cu adevărat adecvată din punct de vedere expresiv activităților care au loc în ea. În acest sens mai sunt încă foarte multe de făcut. Aceste impulsuri trebuie să acționeze, şi ele vor acționa dacă ideea spiritual-ştiințifică va fi înțeleasă bine. Îmi amintesc şi astăzi în mod viu cum, în urmă cu aproximativ douăzeci şi cinci de ani, într-un discurs prezentat cu ocazia instalării în funcția de rector, un arhitect de seamă [Nota 1] a vorbit despre stilul în arhitectură şi a rostit fraza minunată: Stilurile arhitecturale nu sunt inventate, ele răsar din viața spirituală! El a arătat, totodată, de ce epoca noastră, când construieşte ceva, face aceasta pe baza unor stiluri arhitecturale vechi, şi nu este capabilă să găsească un stil arhitectural nou, pentru că nu are nicio viață spirituală interioară.

Când lumea va da naştere din nou unei vieți spirituale, toate acestea vor fi posibile. Atunci veți simți că din tot ceea ce ne priveşte ne întâmpină luminând sufletul uman, aşa cum într-un oraş medieval în orice zăvor, în orice cheie, se exprima spiritul. Teosofia va fi înțeleasă abia atunci când ea ne va întâmpina peste tot în acest fel, cristalizată în formele ei. Dar atunci un om va trăi împreună cu ceilalți ca un spirit împreună cu un alt spirit. Atunci îşi pregăteşte omul tot ce ia cu sine când se întoarce în lumea spirituală, când corpul său eteric devine independent. Aşa trebuie să intre oamenii în lumea spirituală, dacă vrem ca evoluția să meargă mai departe.

Nimic nu simbolizează mai frumos pătrunderea Eurilor cu spirit decât relatarea miracolului Rusaliilor. În mod profetic ni se zugrăveşte aici, dacă reflectați asupra evenimentului, acea revărsare şi pătrundere a lumii cu viață spirituală prin coborârea „limbilor de foc” [Nota 2]. Totul trebuie să fie reînviat în sens spiritual. Relația abstractă, noțional-rațională, pe care o are omul cu sărbătoarea în fața căreia ne aflăm trebuie să devină din nou o relație concretă, trebuie să devină din nou o relație vie. Să încercăm să ne consacrăm unor astfel de gânduri cum sunt cele care au putut lua naştere pe baza expunerii de astăzi, tocmai în perioada pe care o numim a Rusaliilor. O asemenea sărbătoare, instaurată pe baze spirituale, va deveni din nou ceva viu, când corpul eteric al omului va fi matur pentru creația spirituală. Dar, dacă omul nu primeşte în sine spiritul Rusaliilor, corpul eteric iese din corpul fizic şi nu e suficient de puternic pentru a învinge acele lumi de spectre, de fantome şi demoni, pe care lumea le creează.

VI. SPIRITE ELEMENTAREALE NAŞTERII ŞI ALE MORȚII

Dornach, 6 octombrie 1917 (GA 177)

În considerațiile anterioare spuneam că, începând din epoca noastră, omenirea trebuie să cunoască anumite adevăruri despre substraturile spirituale ale lumii exterioare. Dacă oamenii nu vor consimți să primească de bună voie aceste adevăruri, ei vor fi constrânşi, în decursul

timpului, tocmai de puterea unor evenimente zguduitoare, să le cunoască din aceste evenimente.

Ei bine, poate lua naştere întrebarea: Oare de ce trebuie să se cunoască, doar în prezent, asemenea adevăruri în parte zguduitoare, când ştim că ele au existat din vremuri vechi şi omenirea, în cercurile ei mai largi, a fost ferită să le primească? – Multe asemenea adevăruri erau păzite cu grijă în cadrul Misteriilor, în felul care vă este cunoscut, căci oamenii, în cea mai mare parte, nu puteau accepta caracterul zguduitor al acestor adevăruri. Noi am spus adesea: Teama în fața marilor adevăruri îi opreşte astăzi pe oameni să le primească. Cei care au în prezent această teamă – şi sunt foarte numeroşi – ar putea, desigur, întreba: Oare de ce nu se poate ca omenirea să rămână în continuare într-un fel de stare de somn față de aceste adevăruri? Oare de ce omenirea, care a devenit în ultimul timp atât de nervoasă, trebuie să fie expusă marilor adevăruri zguduitoare?

Ne vom ocupa de aceasta, ne vom îndrepta atenția mai întâi asupra întrebării cum se face că omenirea este tratată astăzi din cadrul lumii spirituale oarecum altfel decât s-a întâmplat din cursul erei postatlanteene până în prezent.

În considerațiile precedente am discutat despre domeniul de graniță, despre acea lume spirituală care se învecinează cu lumea noastră fizic-sensibilă. Această lume spirituală este, în principal, acea lume a cărei cunoaştere trebuie să fie realizată de omenire în viitorul cel mai apropiat. Îndată ce păşim în domeniul unei lumi spirituale lucrurile arată altfel decât aici, în lumea fizic-sensibilă. Facem cunoştință cu anumite entități, înainte de toate, cu nişte entități a căror contemplare îi este refuzată omenirii slabe, contemplare care poate fi comunicată sub formă de cunoştințe, de noțiuni. Oare de ce privirea oamenilor din era postatlanteeană a fost ferită de vederea acestei lumi învecinate?

Motivul este faptul că deja în acest ținut de graniță, dincolo de care se află entități spirituale superioare, se găsesc ființe pe care până acum omul avea voie să le cunoască numai în anumite condiții, ființe care au o misiune precisă în ansamblul Universului, care au de îndeplinit mai ales o misiune în evoluția omului. Există aici cele mai diferite entități de graniță.

Vreau să vă vorbesc astăzi despre o categorie de asemenea entități, şi anume, despre acea categorie care îşi are, în contextul Universului, misiunea ei la naşterea şi la moartea omului. Dar nu trebuie să credem că naşterea şi moartea omului sunt aşa cum se prezintă ele observației sensibil-exterioare.

Când omul păşeşte din lumea spirituală în această lume fizică şi când el iese din nou din această lume fizică şi intră în lumea spirituală, la aceste procese participă nişte entități spirituale. Să le numim astăzi, pentru a le da un nume, **spirite elementare ale naşterii şi ale morții**. Putem spune că acele personalități care erau inițiate până acum în cadrul Misteriilor au considerat că cea mai grea sarcină a lor era aceea de a nu discuta în cercuri mai largi de oameni tocmai despre aceste ființe elementare ale naşterii şi ale morții. Căci, dacă vorbim despre ele, despre modul în care trăiesc aceste spirite elementare ale naşterii şi ale morții, abordăm un domeniu care i s-ar părea omului, aşa cum s-a dezvoltat el din punct de vedere spiritual-sufletesc în era postatlanteeană, un fel de jar. Am putea apela şi la o altă comparație. Când omul face cunoştinlă mai exact, în deplină conştiență, cu aceste spirite elementare ale naşterii şi ale morții, el face cunoştință, propriu-zis, cu nişte forțe care sunt ostile vieții pe planul fizic. Pentru un suflet care simte normal, acest fapt trebuie să fie un adevăr zguduitor, şi anume că entitățile divin-spirituale care călăuzesc destinele Universului, pentru a face ca în lumea fizică să apară naşterea şi moartea omului, trebuie să se slujească de asemenea entități care sunt ostile față de tot ceea ce caută şi doreşte omul aici, pe planul fizic, ca bunăstare, ca prosperitate a sa. Dacă s-ar întâmpla ceea ce îi place omului: să-i meargă bine aici, pe planul fizic, să se trezească sănătos şi să doarmă sănătos, să-şi poată îndeplini munca sănătos, ar exista numai ființe care ar conduce această desfăşurare comodă a vieții, şi atunci naşterea şi moartea nu ar mai putea avea loc.

Pentru ca naşterea şi moartea să poată avea loc, zeii au nevoie de entități care, prin întreaga lor mentalitate şi prin întreaga lor înțelegere a lumii, au un imbold de a distruge, de a pustii ceea ce produce omul aici, pe planul fizic, pentru bunăstarea sa.

Trebuie să facem cunoştință cu ideea că lumea nu este organizată aşa cum i-ar plăcea omului, că în lume există ceea ce în Misteriile egiptene se numea legea necesității imuabile. De această necesitate imuabilă ține faptul că zeii se slujesc de nişte entități care sunt ostile mersului lumii fizice, ca să poată avea loc naşterea şi moartea omului. Aici ne îndreptăm privirea spre o lume care se învecinează imediat cu a noastră, care are de-a face zi de zi, oră de oră, cu lumea noastră, căci pe Pământ se petrec zi de zi, oră de oră procesele naşterii şi ale morții. În momentul în care omul păşeşte pragul spre această lume, el ajunge într-o lume plină de mobilitate, într-o lume de ființe care, prin comportamentul lor, prin dorințele lor şi prin concepția lor despre lume, acționează distrugător asupra vieții fizice obişnuite a omului. Dacă oamenii ar fi cunoscut până acum, în cercurile cele mai largi, faptul că există asemenea entități, dacă li s-ar fi prezentat noțiuni despre asemenea entități, s-ar fi întâmplat, cu siguranță cele ce urmează.

Oamenii, care nu o scot nicidecum la capăt cu instinctele şi pornirile lor, cu patimile lor, dacă ar fi ştiut: În jurul nostru se află în permanență aceste entități distrugătoare, s-ar fi slujit de forțele acestor entități; ei nu s-ar fi slujit de aceste forțe ca zeii, pentru a putea face să aibă loc naşterea şi moartea, ci s-ar fi slujit de ele în cadrul vieții fizice. Dacă oamenii ar fi avut chef să acționeze distrugător asupra unui ținut sau altul, li s-ar fi oferit din plin ocazia de a face din aceste entități slujitorii lor. Căci un om poate face uşor din aceste entități slujitorii săi. Pentru ca viața obişnuită să fie ferită de ființele distrugătoare ale spiritelor elementare ale naşterii şi ale morții s-a păstrat tăcerea asupra existenței acestor entități.

Ei bine, se pune întrebarea: Oare nu ar trebui să se păstreze tăcerea şi de acum înainte? – Nu se poate, din anumite motive, nu se poate. Nu se poate, dintr-un motiv care are legătură cu o lege cosmică esențială, importantă. Vă pot explica această lege mai bine prin forma ei concretă de apariție în epoca noastră şi în viitorul apropiat decât printr-o formulă generală. Dumneavoastră ştiți că, nu de prea multă vreme, în evoluția omenirii au pătruns din ce în ce mai mult nişte impulsuri ale civilizației şi culturii care nu existau înainte, dar care sunt caracteristice pentru civilizația şi cultura prezentului. Încercați să vă transpuneți în gând în vremuri care au existat cu puțin timp în urma noastră. Veți ajunge la nişte timpuri în care încă nu călătorea niciun fel de locomotivă cu aburi, la nişte timpuri în care omul încă nu se folosea de electricitate, ca în zilele noastre, la nişte timpuri în care cel mult un gânditor ca Leonardo da Vinci [Nota 1] şi-a făcut, în minte şi prin experiment, reprezentări despre cum s-ar putea zbura în aer cu ajutorul unor instrumente făcute de mâna omului. Toate acestea au fost realizate într-un timp relativ scurt. Imaginați-vă ce multe depind astăzi de folosirea forței aburului, de folosirea electricității, de folosirea acelei repartizări a densității atmosferice care a dus la navigația aeriană, sau la acea statică pe care se bazează aviația. Gândiți-vă la tot ceea ce a pătruns în evolulia omenirii în ultima vreme. Gândiți-vă la forțe atât de distrugătoare cum este dinamita, şi aşa mai departe, şi vă veți putea imagina uşor rapiditatea cu care s-au petrecut toate acestea, astfel încât în viitor omenirea va tinde şi spre alte lucruri nemaipomenite în această direcție. Vă veți putea face uşor o imagine despre faptul că idealul omenirii pentru viitorul apropiat nu este să apară tot mai multe personalități ca Goethe, ci, dimpotrivă, să apară nişte Edisoni. Acesta este, cu siguranță, idealul omenirii actuale.

Ei bine, omul actual crede, fireşte, că toate acestea – telegraf, telefon, folosirea forței aburului şi aşa mai departe – s-au realizat fără participarea unor entitălți spirituale. Dar lucrurile nu stau în acest fel. Progresul civilizației şi culturii omenirii, chiar dacă omul nu ştie nimic despre aceasta, are loc şi cu participarea unor spirite elementare. Şi nu numai ceea ce a emanat omul – aşa

cum îşi reprezintă omenirea materialistă modernă –, nu numai ceea ce a emanat omul ca gând din creierul său l-a făcut să construiască telefonul şi telegraful, să conducă maşini cu aburi pe întinsul Pământului şi peste ogoare; tot ceea ce face omul în acest fel se află sub influența unor entități spirituale elementare. Ele colaborează şi ajută peste tot. Pe acest tărâm, omul nu face lucrurile singur, ci este condus. În laboratoare, în ateliere, mai ales peste tot acolo unde domneşte spiritul inventiv, inspiratorii sunt anumite entități spirituale elementare.

Acele spirite elementare care dau impulsurile civilizaliei şi culturii noastre începând cu secolul al XVIII-lea sunt de acelaşi gen ca spiritele elementare de care se slujesc zeii pentru a face să apară naşterea şi moartea. Aceasta este una dintre tainele cu care omul trebuie să facă în prezent cunoştință.

Şi legea istoriei universale, aşa cum am numit-o, constă în faptul că evoluția se petrece în aşa fel încât întotdeauna pe un anumit tărâm la început se slujesc zeii de nişte entități spirituale elementare, iar după aceea **vin oamenii înşişi** şi **se slujesc** de aceste entități spirituale elementare. Aşadar, pe când în nişte vremuri mai vechi spiritele elementare ale naşterii şi ale morții erau, în esență, slujitori ai conducătorilor divin-spirituali ai lumii, începând cu epoca noastră – de puțină vreme lucrurile se desfăşoară în acest sens –, **aceste spirite elementare ale naşterii şi ale morții vor deveni slujitorii tehnicii, industriei, ai oamenilor care fac comerț**. Este important să lăsăm ca acest adevăr zuguduitor să acționeze asupra sufletului nostru cu toată tăria şi intensitatea.

Începând cu epoca a cincea de cultură postatlanteeană, în care ne aflăm acum, intervine ceva asemănător unei situații asupra căruia am atras adesea atenția, care s-a desfăşurat în timpul erei atlanteene; numai că atunci s-a întâmplat în timpul celei de-a patra epoci de cultură atlanteene.

În era atlanteeană, ființele divin-spirituale care călăuzeau evoluția omenirii s-au slujit, până în epoca a patra de cultură, de anumite ființe elementare. Ele trebuiau să se slujească de aceste ființe elementare pentru că atunci **de** Pământ *trebuia să fie adus mai aproape* ***ceva.*** Amintiți-vă de unele descrieri pe care le-am prezentat cu privire la era atlanteeană în care am arătat că atunci omul încă era mobil în întreaga lui ființă materială, că el putea avea cu sufletul mare sau putea rămâne un pitic, că exteriorul se orienta după ființa sufletească. Amintiți-vă de toate acestea. În timp ce astăzi serviciul pe care îl fac anumite ființe elementare ființelor divin-spirituale în legătură cu naşterea şi moartea este vizibil spre exterior, odinioară se întâmpla ca

ele să-i slujescă pe zei intervenind în viața umană, când exteriorul se modela conform cu interiorul.

Când era atlanteeană a intrat în **epoca a patra de cultură**, oamenii au devenit oarecum stăpâni peste aceste entități elementare care înainte erau folosite de zei pentru creştere şi pentru modelarea fizionomiei omului. Oamenii au devenit stăpâni peste anumite forțe ale zeilor, şi s-au slujit de aceste forțe. Consecința a fost faptul că, începând cu o anumită perioadă – pe la mijlocul erei atlanteene –, omul putea face rău prin aceasta semenilor săi: el îi putea face să rămână pitici sau să devină uriaşi, putea face ca organismul fizic să se dezvolte în aşa fel încât omul respectiv să devină deştept sau idiot.

La mijlocul erei atlanteene a apărut ceva care constituia în mâinile oamenilor o putere teribilă. Şi dumneavoastră ştiți că am atras atenția asupra faptului că taina aceasta nu era păzită. Dar nu înseamnă că taina aceasta nu era păzită din cauza unei ticăloşii, ci tocmai din cauză că, în conformitate cu o anumită lege a istoriei universale, ceea ce era înainte activitate ce le revenea numai zeilor trebuia să devină activitate a omului. Dar toate acestea au dus la acea mare nenorocire care a făcut necesar ca pe parcursul ultimelor patru, respectiv trei epoci de cultură ale erei atlanteene întreaga civilizație şi cultură să meargă spre declin. Astfel din Atlantida a fost salvată civilizația şi cultura noastră, a fost transportată aici, aşa cum am arătat adesea. Se ajunsese la toate brutalitățile posibile. Şi nu e nevoie decât să vă amintiți situația care a apărut în era atlanteeană şi care a fost descrisă adesea aici.

Într-un mod asemănător, serviciul zeilor va fi transmis omenirii, începând din epoca noastră, epoca a cincea de cultură, pentru ultimele trei, respectiv două epoci ale culturii postatlanteene a celei de-a cincea perioade de evoluție a Pământului.

Noi ne aflăm abia la începutul acelei activități a tehnicii, a industriei, a comețului în care spiritele elementare ale naşterii şi ale morții intervin cu acțiunea lor. Această intervenție va deveni tot mai puternică, va deveni tot mai radicală. Omenirea nu trebuie ferită de aceste lucruri, căci civilizația şi cultura trebuie să progreseze. Iar civilizația şi cultura epocii noastre şi a viitorului trebuie să fie de aşa natură încât spiritele elementare, care până la un moment dat au acționat sub conducerea zeilor numai asupra naşterii şi pieirii fizice a omului, să acționeze acum în cadrul tehnicii, industriei, comerțului, şi aşa mai departe, cu aceleaşi forțe cu care acționează asupra naşterii şi morții. Dar de acest lucru este legat ceva absolut precis determinat.

Eu v-am spus că aceste spirite elementare sunt spirite care, de fapt, sunt ostile bunăstării omenirii; ele sunt înclinate spre distrugere. Aşadar, dacă vrem să înlelegem situația în sens just,

să nu ne lăsăm pradă niciunei amăgiri în legătură cu faptul important, decisiv, despre care e vorba aici. **Civilizația şi cultura trebuie să progreseze, în sens tehnic, industrial şi comercial**. Dar civilizația şi cultura care progresează în acest fel nu pot sluji, conform naturii lor, bunăsătrii omului pe plan fizic, ci **ele pot conține în sine**, conform naturii lor, **numai ceva care distruge această bunăstare.**

Un asemenea adevăr este incomod pentru cei care nu obosesc să înşire fraze pompoase, când e vorba de marile, impunătoarele progrese ale civilizației şi culturii, pentru că ei sunt adepți ai abstractismului şi nu ştiu nimic despre mersul ascendent şi descendent al evoluției omenirii.

Aşa cum ceea ce v-am prezentat referitor la era atlanteeană a dus la prăbuşirea ei, tot astfel, ceea ce se inaugurează acum drept civilizație şi cultură comercială, tehnică, industrială **conține elementele care duc la prăbuşirea celei de-a cincea perioade a evoluției Pământului.** Şi numai cel care vede clar, numai cel care vede lucrurile aşa cum sunt îşi mărturiseşte: Prin aceasta, **noi începem să lucrăm la ceea ce trebuie să provoace catastrofa.**

Aceasta înseamnă a ne transpune în necesitățile imuabile. Comoditatea umană ar putea spune: Aşadar, eu nu mai călătoresc cu trenul – s-ar putea merge, eventual, şi mai departe, deşi membrii Societății antroposofice nu vor ajunge atât de departe, încât oamenii să nu se mai urce în tren etc. Dar toate acestea ar fi o absurditate, ar fi pură absurditate.

Căci nu se pune problema să evităm ceva, ci să dobândim claritate, înțelegere, în privința necesităților imuabile ale mersului omenirii. Civilizația şi cultura nu pot merge numai în linie ascendentă, ci în valuri suitoare şi coborâtoare.

Dar poate interveni altceva, un lucru despre care, fireşte, omenirea prezentului nu vrea să ştie prea multe, dar care constă într-un fapt cu care omenirea prezentului trebuie să se familiarizeze. În inimile umane trebuie să pătrundă înțelegerea, contemplarea clară a ceea ce este necesar. Dar, pentru aceasta, multe lucruri, **dispoziția inimii**, concepția despre lume a sufletelor, trebuie să se schimbe în mod esențial. Omenirea va trebui să se pătrundă cu nişte impulsuri interioare pe care astăzi oamenii încă preferă să le respingă, vor să le alunge dintr-o viață tihnită. Putem prezenta multe asemenea noțiuni, asemenea impulsuri interioare, pe care oamenii vor să le alunge dintr-o viață tihnită. Permiteți-mi să dau numai un exemplu în acest sens.

Omul prezentului, când vrea să fie, într-adevăr, un om bun, un om care nu vrea nimic pentru sine, ci vrea să fie altruist cu alții, **aspiră,** bineînțeles, **să dezvolte anumite virtuți**. Acestea

sunt necesități imuabile. Bineînțeles, nu vreau să spun ceva împotriva aspirației de a dezvolta virtute, dar oamenii nu aspiră numai spre virtute. A aspira spre virtute este, desigur, foarte bine şi frumos; dar oamenii nu aspiră numai spre virtute, şi în prezent situația este de aşa natură încât aspirația propriu-zisă spre virtute le este oamenilor destul de indiferentă, dacă pătrundem în substraturile mai adânci, în substraturile subconştiente ale sufletului. Pentru oameni, mult mai important este sentimentul de a fi virtuos, de a fi instalat bine în dispoziția: Eu sunt un om altruist, tot ceea ce fac nu fac pentru mine! Sunt un om desăvârşit, binevoitor, sunt un om care nu crede în nicio autoritate. Fireşte, după aceea el aleargă după tot felul de autorități. **Dar** faptul că se simte atât de bine când se gândeşte că ar avea o virtute sau alta este astăzi infinit mai important *decât a avea cu adevărat acea virtute*. **Voluptatea** de a se simți înzestrat cu virtute, acest lucru îi interesează pe oameni mult mai mult decât **practicarea virtuții**.

Această situație îi ține pe oameni la distanță de anumite taine, care au legătură cu virtuțile. În mod instinctiv, oamenii nu vor să ştie nimic despre aceste taine, mai ales atunci când se simt, pe baza acestei voluptăți pe care am descris-o adineaori, **idealiştii prezentului.**

Astăzi se flutură tot felul de idealuri pe plan social. Se elaborează programe, şi aşa mai departe, se stabilesc principii sociale, se afirmă că trebuie să se tindă spre un lucru sau altul. Toate aceste lucruri spre care se tinde pot fi foarte frumoase. Dar nu am realizat nimic cu nişte idei abstracte frumoase. **Oamenii trebuie să învețe să gândească pe baza realității.** Şi putem arăta, şi în legătură cu virtuțile, ce înseamnă a gândi pe baza realității. Desăvârşire, bunăvoință, virtuți nobile, dreptate – toate acestea sunt bune şi frumoase pentru convieţuirea exterioară a oamenilor.

Dar când un om spune: Noi aspirăm programatic spre un lucru desăvârşit sau altul, spre o direcție sau alta a bunăvoinței, încercăm să realizăm o dreptate sau alta, de regulă, el afirmă acest lucru în legătură cu ideea că ceea ce afirmă este ceva absolut şi că ar putea fi realizat drept ceva absolut. Şi de ce oare nu ar fi foarte frumos – spune omul prezentului – să devenim desăvârşiți, tot mai desăvârşiți! – Ce ar putea fi mai ideal decât să ne facem un program cum să devenim tot mai desăvârşiți! Dar acest lucru nu se potriveşte cu legea realității. E foarte bine şi frumos să devenim tot mai desăvârşiți sau, cel puțin, să vrem să devenim, dar când tindem concret spre o anumită direcție a desăvârşirii, după câtva timp această aspirație spre desăvârşire se transformă şi devine realitate a nedesăvârşirii.

Aspirația spre desăvârşire devine după câtva timp, printr-o transformare bruscă, slăbiciune. Bunăvoința se transformă după câtva timp într-o atitudine plină de prejudecăți. Puteți realiza

orice dreptate vreți, ea poate fi oricât de bună, dar pe parcursul timpului se transformă în nedreptate. **Nu există nimic absolut în această lume.** Aceasta este realitatea.

Oamenii aspiră spre un lucru bun – prin mersul lumii, el devine un lucru rău. De aceea, oamenii trebuie să aspire mereu, să aspire sub forme mereu noi.

Despre aceasta e vorba. În privința unei astfel de aspirații a oamenilor există o oscilație, o pendulare încoace şi încolo. Şi nimic nu este mai dăunător pentru omenire decât credința în nişte idealuri absolute, căci ele sunt în contradicție cu mersul real al evoluției lumilor.

Când vrem să explicăm un asemenea lucru e preferabil să nu încercăm să demonstrăm anumite noțiuni, ci doar să le ilustrăm în mod concret. Într-o anumită privință, putem ilustra în mod concret pe cale simbolică anumite noțiuni naturalist-ştiințifice, precum şi anumite noțiuni spirituale.

Imaginați-vă: Avem un pendul fixat. Dacă acest pendul porneşte – bătând într-o direcție – şi dacă îl lăsăm apoi să cadă, el ajunge în poziția de echilibru. El parcurge un anumit drum. De ce parcurge pendulul acest drum? Pentru că asupra sa acționează forța de gravitație – aşa se spune. El cade, dar, după ce a ajuns jos nu rămâne în această poziție. La cădere, el a primit o anumită inerție; şi, tocmai în virtutea acestei inerții, el bate în direcția opusă. Apoi ajunge din nou în jos. Adică, în timp ce pendulul parcurge acest drum, el primeşte atâta forță la cădere, încât, în virtutea acestei forțe, bate în cealaltă direcție. Avem nevoie de o asemenea comparație pentru a ilustra ulterior un lucru sau altul.

Am putea spune: O virtute oarecare – desăvârşire, bunăvoință – parcurge exact acest drum, *dar bate apoi în cealaltă direcție*. Pe parcursul evoluției, desăvârşirea devine slăbiciune, bunăvoința devine iubire falsă plină de prejudecăți, dreptatea devine nedreptate.

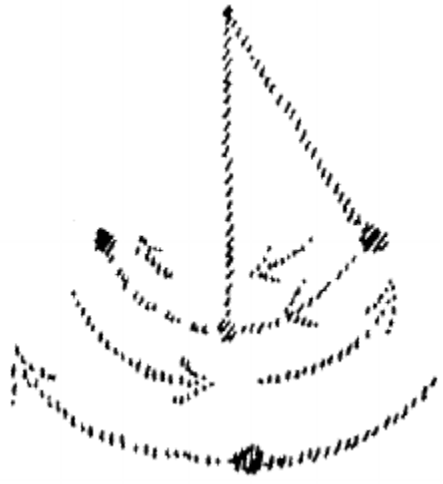

Omenirii nu-i place să i se comunice astăzi asemenea noțiuni. Căci, imaginați-vă ce s-ar întâmpla dacă ați vrea să-i explicați filistinului cumsecade din zilele noastre, care şi-a fondat asociația bazându-se pe anumite idealuri: Cu ceea ce îți fixezi tu acum ca ideal, dacă îl integrezi mersului evoluției, după relativ puțin timp vei produce efectul exact opus – ei bine, acel om ar crede nu numai că nu sunteți un idealist, ci că sunteți un adevărat diavol. Oare cum s-ar putea ca aspirația spre desăvârşire să nu ducă tot mai departe spre desăvârşire şi dreptatea să nu rămână mai departe dreptate!

Pentru omul actual e extraordinar de greu să pună în locul noțiunilor abstracte unilaterale noțiunile adecvate realității. Dar omenirea actuală trebuie să învețe să facă acest lucru, altfel ea nu va progresa. Şi astfel, ea trebuie să se familiarizeze, de asemenea, cu faptul că însăşi evoluția civilizației şi culturii face necesar, încetul cu încetul, să ne ocupăm de spiritele elementare ale naşterii şi ale morții. Şi, odată cu aceasta, **omenirea trebuie să facă astăzi cunoştință cu inserarea unui element distrugător în evoluția omenirii.**

În unele privințe, la asemenea lucruri ajung în mod instinctiv şi nişte oameni care refuză să cunoască într-o măsură mai largă ştiința spiritului, singurul mijloc de a găsi poziția justă față de aceste lucruri. Oare ce înseamnă, de fapt, ceea ce v-am spus acum? Fireşte, aceste spirite elementare ale naşterii şi ale morții sunt trimişii lui Ahriman. În virtutea necesității imuabile a evoluției lumii, zeii trebuie să se slujească de trimişii lui Ahriman pentru a regla naşterea şi moartea. Ei nu permit, în ceea ce priveşte acțiunile *lor*, ca forțele acestor trimişi să intervină pe planul fizic. Dar în cadrul evoluției descendente a civilizației şi culturii, începând cu perioada a cincea postatlanteeană, în evoluția civilizației şi culturii trebuie să pătrundă din nou acest element, ca să poată veni catastrofa. Omul însuşi trebuie să se ocupe de aceste forțe. Aşadar, e nevoie de trimişii lui Ahriman, e nevoie cu o necesitate imuabilă de aceşti trimişi, pentru a provoca acea distrugere care va deveni progresul civilizației şi culturii următoare. Şi în fața acestui adevăr nu ne ajută altceva decât faptul de a-l cunoaşte, de a-l pătrunde în mod clar. Vom vorbi în continuare despre acest lucru. Veți vedea că totul cere să luăm poziția justă față de aceste adevăruri.

Unii oameni ajung în mod instinctiv, spun eu, la faptul că un asemenea lucru e necesar. De exemplu, la această opinie a ajuns în mod instinctiv o personalitate care a scris multe cărți bune – fireşte, nu vreo carte care să sune în mod serios a ştiință a spiritului –, mă refer la *Richarda Huch* . Şi este absolut remarcabilă datorită instinctului, nu datorită înțelegerii, ci datorită instinctului care domneşte aici, cartea recent apărută despre *Credința lui Luther*. Când citiți primele capitole al acestei cărți, găsiți în ea un strigăt ciudat – am putea spune –, strigătul care

susține că omenirea ar trebui să facă din nou cunoştință cu un lucru pe care l-a pierdut, de fapt, din timpul lui Luther până la care mai ajunsese clarvederea atavică pe acest tărâm. Richarda Huch afirmă că lucrul cel mai necesar pentru omenirea actuală ar fi să-l cunoască pe diavol. Ea consideră că nu e atât de necesar să-l cunoştem pe Dumnezeu; mult mai necesar ar fi pentru omenirea actuală să-l cunoască pe diavol.

De ce e necesar acest lucru, fireşte, Richarda Huch nu ştie. Dar ea simte instinctiv că e necesar. De aceea apare în primele capitole ale acestei cărți acest strigăt imperios care afirmă că oamenii trebuie să-l cunoască în prezent pe diavol, strigăt care este simptomatic, foarte important pentru prezent. Gândiți-vă: oamenii îl vor cunoaşte din nou pe Dumnezeu numai dacă ştiu că diavolul umblă prin preajma lor. – Fireşte, asemenea oameni, care, totuşi, nu vor să se apropie de ştiința spiritului, găsesc întotdeauna motive să-şi ceară scuze pentru ce au afirmat. Richarda Huch simte că oamenii trebuie să facă din nou cunoştință cu diavolul; dar ea îşi cere imediat scuze pentru această afirmație, spunând că, totuşi, oamenii nu trebuie să-şi reprezinte că el s-ar plimba pe stradă cu coadă şi coarne. – El se plimbă deja prin preajmă! „Nu-l pot ei dibui pe drac, nici chiar de guler să-i înşface.”

Adeptul abstractismului din zilele noastre simte nevoia să-şi ceară scuze când recunoaşte, chiar dacă în mod instinctiv, ce este în mod imperios necesar. Dar la baza acestui strigăt care afirmă că în prezent oamenii trebuie să-l cunoască pe diavol se află un instinct corect, just. Oamenii nu ar trebui să se implice orbeşte, dormind, într-o situație pe care le-o pretinde o necesitate imuabilă pentru viitorul apropiat: să aibă de-a face cu trimişii diavolului în laborator, în atelier, într-o bancă, peste tot. Oamenii trebuie să facă acest lucru pentru progresul civilizației şi culturii; dar ei trebuie să-l cunoască pe diavol, trebuie să ştie că în momentul în care, să spunem, deschid camerele blindate în forța cheii este implicată forța diavolului. Acest lucru îl simte în mod instinctiv Richarda Huch. Oamenii trebuie să ştie acest lucru, pentru că numai cunoaşterea îi conduce în mod just spre viitor. Şi deja este extraordinar de important să se găsească oameni care să sublinieze în mod instinctiv necesitatea ca oamenii să nu treacă dormind pe lângă diavolul ce devine tot mai puternic.

Poate că este caracteristic şi următorul lucru, pe care îl spun numai în paranteză: În Paradis se afla şi o femeie care a introdus în mod instinctiv aici funcțiile diavolului. În cadrul civilizației şi culturii exterioare nu este un lucru de laudă pentru bărbați, după cum cred, faptul că ei resping în continuare această superstiție şi au lăsat-o deocamdată iarăşi în seama femeii, este poate caracteristic faptul că Richarda Huch, ca femeie, strigă după diavol, aşa cum odinioară Eva l-a lăsat pe diavol să intre în Paradis. Spun acest lucru, totuşi, numai în paranteză.

Dar diavolul este acea ființă care va fi şi trebuie să fie purtătorul civilizației şi culturii viitorului. Este un adevăr amar, dar un adevăr important. Acest adevăr are o strânsă legătură cu faptul că în acest proces de trecere a civilizației şi culturii spre viitor trebuie să se amestece nişte forțe distrugătoare. Dacă lucrurile nu vor fi conduse în mod înțelept, forțe distrugătoare trebuie să pătrundă în special – şi despre acest lucru voi vorbi mâine – în întregul învățământ, mai ales în educația copiilor. Dar aceste forțe distrugătoare se vor amesteca tot mai mult şi în întreaga convieţuire a oamenilor, din cauza civilizației şi culturii în ansamblul ei, a uzanțelor, a emoțiilor oamenilor, forțe care vor distruge tot mai mult mai ales relațiile dintre oameni.

Oamenii trebuie să tindă să realizeze cuvântul lui Christos: „Acolo unde sunt doi adunați în numele meu, eu sunt în mijlocul lor." [Nota 5] Dar civilizația tehnică, civilizația comercială, nu adevereşte acest cuvânt, ci altul: Acolo unde doi sau mai mulți vor să se certe şi să se bată şi să se lupte în numele meu, eu sunt în mijlocul lor. – Şi acest lucru va pătrunde tot mai mult în viața socială a oamenilor. Dar această situație face ca astăzi să existe, în general, dificultatea de a introduce în sânul omenirii adevăruri care unesc.

Să ne clarificăm, în încheiere, cel puțin deocamdată – mâine şi poimâine vom vorbi mai departe despre aceste lucruri –, care este, în principiu, atitudinea sufletească a oamenilor în ceea ce priveşte acceptarea unor adevăruri. Omul nu acceptă astăzi cu plăcere nişte adevăruri, pentru că el nu crede că ar putea constitui adevăruri nişte lucruri care intervin în mod direct din lumea spirituală şi se apropie de oameni. Omul epocii prezente crede că adevărul poate fi numai ceva care creşte în mod absolut pe solul său. Când cineva are astăzi douăzeci de ani, el îşi are punctul său de vedere, el nu are nevoie să fie convins mai întâi de adevăr, nu are nevoie să i reveleze mai întâi adevărul, omul îşi are punctul său de vedere. Şi poate veni cineva care s-a luptat cu toată ardoarea să descopere adevărul – studentul de douăzeci şi patru de ani, care tocmai a absolvit universitatea şi poate că a audiat şi nişte pelegeri de filosofie, îşi are punctul său de vedere despre care discută apoi cu cel care s-a luptat să descopere adevărul. Astăzi, fiecare îşi are punctul său de vedere şi fiecare crede că şi pe solul necultivat creşte adevărul absolut, singurul cert. Oamenii nu sunt înclinați să primească nişte adevăruri, ci se numesc pe ei înşişi deținători ai adevărului. Aceasta este, desigur, caracteristica prezentului.

Richarda Huch a spus un cuvânt foarte frumos despre acest lucru. Ea a atras atenția asupra faptului că astăzi concepția noastră despre lume – sau cum vrem s-o numim –, care se scaldă peste tot în şovinism, a fost precedată la europenii raționali de nietzscheanism, care era mai presus de orice patrie şi de orice şovinism. Oamenii au devenit adepți ai lui Nietzsche. Cât de mulți oameni au devenit adepți ai lui Nietzsche! Nietzsche a creat idealul „bestiei blonde".

Oamenii au înțeles puțin din acest ideal. Dar Richarda Huch spune: Orice om care nu are înclinația de a deveni un cobai respectabil şi-a închipuit că el însuşi ar fi „bestia blondă” în sensul lui Nietzsche. – Da, acesta este astăzi punctul de vedere al filistinului cumsecade. El nu are, într-adevăr, înclinația de a deveni un cobai respectabil, dar când undeva se va propune un ideal şi mai înalt, el reprezintă întruchiparea acelui ideal! El este întruchiparea acelui ideal pentru că simte aceasta, fără a face ceva, pentru că el nu se străduie să se dezvolte, pentru că el nu suportă *să devină* mai întâi ceva, pentru că el vrea doar să fie ceva. Dar acest lucru îi dezbină pe oameni şi îi transformă în atomi ai omenirii. Orice om îşi are punctul său de vedere. Nimeni nu îl mai înțelege pe celălalt.

Aici – tocmai în această dispoziție, în faptul că nimeni nu îl mai înțelege pe celălalt – vedeți urzirea forțelor distrugătoare în cadrul organizării sociale umane înseşi. Această dispoziție îi dezbină pe oameni. Diavolul era cel care i-a ispitit pe oameni, ca adepți ai lui Nietzsche, să fie ei înşişi nişte „bestii blonde”. Ei nu au devenit aşa ceva. Dar, chiar dacă oamenii nu au devenit „bestii blonde” în sensul lui Nietzsche, totuşi ceva din aceste impulsuri ale secolului al XIX-lea care acționează distrugător asupra convieţuirii sociale a pătruns în acest secol XX.

Ființe spirituale din natură

VII. ADEVĂRUL, FRUMOSUL ŞI BINELE ŞI FIINȚELE ELEMENTARE

Dornach, 16 decembrie 1922 (GA 219)

Facultățile de care are nevoie omul pentru a se situa şi pentru a munci în lume în cadrul vieții pământeşti au legătură, aşa cum am arătat, cu activitățile pe care le îndeplineşte omul între moarte şi o nouă naştere în lumea spirituală. Dar acest lucru face ca aici, pe Pământ, omul să fie situat în anumite contexte care nu sunt reale pe Pământul însuşi, care îşi dovedesc realitatea abia atunci când examinăm întregul în sfera suprasensibilă

Să ne îndreptăm astăzi atenția, din acest punct de vedere, asupra celor trei domenii care cuprind, propriu-zis, toate activitățile omului pe Pământ. Să ne îndreptăm atenția asupra gândurilor prin care omul vrea să-şi însuşească adevărul, să ne îndreptăm atenția asupra sentimentelor, în măsura în care omul vrea să-şi însuşească în şi prin lumea sa de simțire frumosul, şi să ne îndreptăm atenția asupra naturii de voință a omului, în măsura în care omul vrea să realizeze prin natura sa de voință binele.

Când vorbim despre gânduri, ne referim la acel domeniu prin care omul îşi poate însuşi adevărul. Dar gândurile înseşi nu pot fi ceva real. Dacă ne clarificăm faptul că prin gândurile

noastre ne putem instrui cu privire la adevărul realității, trebuie să admitem că gândurile ca atare nu pot fi ceva real. Imaginați-vă că v-ați instala în gândurile dumneavoastră aşa cum v-ați instala în creierul sau în inima dumneavoastră; atunci aceste gânduri ar fi ceva real. Atunci, prin aceste gânduri, nu v-ați putea însuşi realitatea. Noi nu putem exprima prin vorbirea umană ceea ce am putea exprima prin ea dacă ar conține o realitate deplină în sensul pământesc obişnuit. Dacă de fiecare dată când rostim o propoziție trebuie să scoatem din gură o realitate cu o pondere adevărată, nu am putea exprima ceva, ci am produce ceva. În acest sens, ceea ce spunem nu este un lucru real, ci „semnifică" ceva real, aşa cum nici gândurile nu sunt ele însele ceva real, ci semnifică ceva real.

Dacă ne îndreptăm atenția asupra binelui, vom constata: Nu putem considera că intră în sfera binelui ceva care se face de la sine în virtutea realității fizice. Noi trebuie să scoatem mai întâi din adâncurile ființei noastre impulsul de a face binele ca pe ceva complet inexistent şi să-l transpunem apoi în realitate. Dacă impulsul de a face binele ar lua naştere la fel ca foamea, la fel ca o realitate exterioară, el nu ar putea fi binele.

Iar când priviți o statuie nu ajungeți la gândul că ați putea conversa cu ea. Ea este o pură ficțiune. În ficțiune se exprimă frumusețea. Astfel încât în adevăr avem, ce-i drept, realitatea „semnificată", dar adevărul însuşi se mişcă într-un element ireal, la fel şi frumuselea, la fel şi bunătatea.

Dar, oricât de necesar e pentru om ca gândurile sale să nu fie ele însele ceva real – dacă gândurile vi s-ar plimba prin cap ca nişte figuri de plumb, ați simți, ce-i drept, ceva real, dar aceste gânduri de plumb nu ar putea semnifica nimic pentru dumneavoastră, ar fi ele însele ceva real –, aşadar, oricât e de adevărat că gândurile şi, de asemenea, frumosul şi binele nu pot fi ceva nemijlocit real, tot atât de adevărat e că în această lume fizic-pământească trebuie să existe ceva real, pentru ca noi să putem avea gânduri, să putem realiza în lume frumosul prin artă, şi să putem realiza binele.

Când spun acest lucru ajung astăzi la un domeniu al cercetării spiritual-ştiințifice care ne poate ajuta să pătrundem foarte adânc în intimitatea a ceea ce se află şi aici, pe Pământ, de jur împrejurul nostru, ca ființialitate spirituală, care este foarte necesară pentru existența noastră pământească, dar care se sustrage observației accesibile simțurilor şi de aceea nu poate fi sesizată nici de conştiența obişnuită, care se sprijină numai pe percepția senzorială.

În realitate, suntem înconjurați peste tot de ființe spirituale de diferite feluri, numai că aceste ființe spirituale nu sunt percepute de conştiența obişnuită. Dar ele sunt necesare pentru ca noi,

oamenii, să ne putem desfăşura activitățile, pentru ca noi să ne putem forma gândurile în uşurătatea şi volatilitatea lor ireală, astfel încât ele să nu fie prezente în capul nostru ca o greutate de plumb, să nu fie ele însele ca atare ceva, ci să poată semnifica ceva.

În lume trebuie să fie prezente nişte ființe care să facă în aşa fel încât gândurile noastre, cu irealitatea lor, să nu dispară imediat. De fapt, noi, oamenii, cu conştiența noastră obişnuită, suntem nişte ființe prea greoaie ca să putem reține, pur şi simplu, cu această conştiență obişnuită, gândurile, şi trebuie să fie prezente nişte ființe elementare care să ne ajute neîncetat să reținem gândurile. Asemenea ființe elementare sunt şi ele prezente, numai că sunt foarte greu de descoperit, pentru că ele, aş putea spune, se ascund tot timpul.

Dacă ne întrebăm: Cum se face că putem reține un gând, cu toate că el nu are nicio realitate, cine îl ajută pe om?, tocmai în cazul contemplării spiritual-ştiințifice ne putem înşela foarte uşor. Căci, în momentul în care începem să întrebăm: Cine reține pentru om gândurile?, prin această tendință de a voi să ştim ceva despre ființele spirituale care rețin gândurile nimerim în domeniul entităților ahrimanice. Şi ne cufundăm în domeniul entităților ahrimanice şi începem foarte curând să credem – dar aceasta este o credință amăgitoare – că omul trebuie să fie sprijinit de spiritele ahrimanice pentru a reține gândurile, pentru ca ele să nu dispară îndată ce le concepem. Tocmai de aceea cei mai mulți oameni sunt recunoscători în mod inconştient entităților ahrimanice pentru faptul că îi sprijină în gândirea lor. Dar aceasta este, de fapt, o recunoştință plasată foarte greşit, căci există un întreg regn de entități care ne sprijină tocmai în privința lumii noastre de gânduri, şi ele nu sunt entități ahrimanice.

Aceste entități sunt greu de descoperit în lumea spirituală chiar şi pentru facultatea de contemplare deja avansată. Le găsim uneori, când observăm, de exemplu, conduita unui om foarte deştept.

Când observăm conduita unui om foarte deştept, vedem că el are, de fapt, în urma lui o suită volatilă. El nu merge încoace şi încolo singur, ci are după sine o suită volatilă de entități spirituale, care nu aparțin regnului ahrimanic, dar care au o însuşire foarte ciudată, pe care o cunoaştem numai dacă putem observa acele entități care aparțin regnurilor elementare, entități care nu se văd cu ochii fizici, care intră în activitate când în natură iau naştere nişte forme, de exemplu, forme de cristale şi alte forme asemănătoare.

Toate obiectele înzestrate **cu formă** sunt supuse activității acestor entități, pe care le găsiți descrise în activitatea lor şi în dramele mele misteriale ca entități care cizelează şi făuresc forme solide. Dacă urmăriți într-una din dramele mele misteriale nişte ființe de genul gnomilor,

aveți aceste ființe care produc forme. Aşa cum vă puteți da seama din felul în care am descris acest lucru în dramele mele misteriale, aceste entități sunt istețe şi, din cauza acestei istețimi a lor, ele îşi bat joc de inteligența infimă pe care o au oamenii. Evocați-vă această scenă, dacă o cunoaşteți din dramele mele misteriale.

Când urmărim un om cu adevărat deştept, văzând că poate avea în urma sa un întreg alai de entități, aşa cum v-am spus mai înainte, aflăm că aceste entități sunt foarte disprețuite de spiritele elementare din categoria gnomilor, căci ele sunt greoaie şi, înainte de toate, sunt teribil de proaste. Prostia este însuşirea lor fundamentală. Şi astfel putem spune: Cei mai deştepți oameni din lume, când îi putem observa în acest fel, sunt urmați de un întreg alai de proşti din lumea spirituală. – E ca şi cum aceşti *proşti ar vrea să aparțină cuiva*.

Aceşti proşti, cum spuneam, sunt foarte disprețuiți de entitățile care făuresc formele din natură, aşa cum am descris în dramele mele misteriale. Astfel încât putem spune: În lumile care pentru conştiența obişnuită sunt, în primă instanță, necunoscute există o lume populată de un popor de proşti, de proşti care pătrund mai ales în înțelepciunea şi istețimea umană, în epoca actuală, aceste ființe nu au, de fapt, o viață proprie *Ele ajung la un fel de viață prin faptul că folosesc viața celor care mor de anumite boli, dar încă mai au în ei forțe de viață.* Ele pot folosi numai viață care se stinge. Aşadar, ele sunt nişte ființe spirituale proaste, care folosesc viața ce le rămâne unor oameni, aşadar, se îmbibă, ca să spunem aşa, de viața care mai rămâne ca rest prin cimitire şi în alte locuri de acest fel.

Când pătrundem în asemenea lumi ne formăm o idee despre cât de intens este populată lumea care se află în spatele lumii sensibile accesibile omului şi **cât de diverse sunt categoriile acestor entități spirituale şi descoperim ce legătură au aceste entități spirituale cu facultățile noastre.**

Căci omul deştept, pe care îl urmărim în activitatea sa, dacă nu este clarvăzător, ci numai deştept, îşi poate fixa foarte bine gândurile sale deştepte prin faptul că este urmat de acest alai de proşti spirituali. Ei se agață de gândurile lui deştepte, le trag şi le conferă greutate, astfel încât ele rămân la el, în timp ce altfel gândurile i-ar dispărea rapid.

Aşadar, entitățile din categoria gnomilor îşi bat joc de aceste entități. Entitățile din categoria gnomilor nu vor să le suporte în regnul lor, **dar ele aparțin aceluiaşi regn. Gnomii** le alungă neîncetat, şi se dă o luptă dură între poporul gnomilor şi acest popor de proşti spirituali, care, de fapt, numai ei pot face posibilă înțelepciunea omului, căci altfel înțelepciunea ar fi efemeră, ar dispărea în momentul în care ar lua naştere, nu ar putea dura. Cum spuneam, aceste entități,

sunt greu de descoperit, pentru că, îndată ce punem problema respectivă alunecăm foarte uşor în domeniul ahrimanic.

Dar le putem găsi cu anumite ocazii, aşa cum am arătat, dacă urmărim nişte oameni foarte deştepți, care au în urma lor un întreg alai de asemenea entități. Dar, pe lângă aceasta, dacă nu sunt prezente gânduri destul de deştepte care să se prindă de om, găsim aceste entități în tot felul de monumente de înțelepciune. Ele se opresc, de exemplu – dar şi acolo sunt greu de găsit –, în biblioteci, dacă în cărți scrie ceva deştept. Dacă în cărți sunt lucruri prosteşti, aceste entități nu pot fi găsite acolo, ele se află numai unde sunt scrise lucruri deştepte; de aceste lucruri deştepte se agață ele.

Noi reuşim să pătrundem oarecum cu privirea în sânul unui regn care ne înconjoară, care este prezent, la fel ca regnurile naturii, şi care are de-a face cu propriile noastre facultăți, dar care şi pentru noi este foarte greu de calificat.

De aceea, dacă vrem să-l calificăm, trebuie să ne bizuim pe aceste entități din categoria gnomilor şi să acordăm atenție spuselor lor, iar ele consideră că acele entități sunt extraordinar de stupide şi impertinente. Dar aceste entități mai au o însuşire. Când sunt urmărite prea intens de spiritele naturii din categoria gnomilor ele se refugiază în capul uman şi, în timp ce afară, în natură, sunt aproape uriaşe – sunt extraordinar de mari –, ele devin foarte mici când se află în capul uman. Am putea spune că ele sunt un tip de spirite ale naturii anormale, dar care **au o strânsă legătură cu întreaga evoluție a omenirii pe Pământ.**

Un alt gen de spirite este cel al spiritelor care trăiesc mai ales în elementul apă şi în elementul **aer**, cum sunt acele entități pe care le găsiți descrise de minea în dramele-misteriu menționate, ca entități din categoria **silfidelor**, şi aşa mai departe.

Aceste entități la care mă refer acum au de-a face mai ales cu lumea aparenței, a aparenței frumoase, ele au legătură mai puțin cu oamenii deştepți şi **mai mult cu firile artistice**. Dar şi ele, la rândul lor, sunt foarte greu de descoperit, căci se pot ascunde uşor. Ele pot fi descoperite acolo unde se află opere de artă adevărate, aşadar, acolo unde este înfățişată figura umană sau aspecte din natură sau alte lucruri de acest fel. Aici pot fi ele găsite. Aceste entități, cum spuneam, pot fi descoperite, la rândul lor, cu greu. Când ne întrebăm: Cum se face că ne interesează aparența frumoasă, că simțim, uneori, o plăcere mai mare în fața unei statui frumoase decât în fața unui om viu – fireşte, o plăcere de un alt gen, dar o plăcere mai mare –, sau că suntem încântați şi ne bucurăm când auzim o configurație de sunete melodioasă ori armonioasă? alunecăm din nou foarte uşor într-un alt domeniu, în domeniul entităților luciferice.

Dar nu numai entitățile luciferice sunt cele care poartă elementul artistic, ci există un regn de entități elementare care îi mențin treaz omului interesul artistic, altfel el ar fi mereu înclinat să nu aibă niciun interes față de aparența artistică frumoasă, căci ea este ireală, aşadar, sunt ființe care stimulează, în general, interesul artistic.

Ei bine, este atât de greu să descoperim aceste entități pentru că ele se pot ascunde şi mai uşor decât proştii din lumea spiritelor, căci ele sunt prezente, de fapt, numai acolo unde se pune în valoare frumosul. Când omul este dăruit frumosului, când savurează frumosul, cu siguranță nu vede aceste entități. De ce?

În realitate, pentru a observa aceste entități pe o cale normală, trebuie să încercăm, când ne dăruim unei impresii artistice, să ne îndreptăm privirea clarvăzătoare spre acele entități pe care le găsiți descrise în aceeaşi scenă ca ființe din categoria nimfelor sau din categoria silfidelor, care sunt prezente şi în regnurile elementare ale naturii, şi să ne transpunem în aceste ființe. Trebuie să le observăm, odată cu aceste ființe ale aerului şi ale apei, pe celelalte, care sunt prezente în actul de savurare a frumosului. Şi, pentru că este greu, trebuie să ne ajutăm şi pe o altă cale.

Din fericire, aş putea spune, putem descoperi uşor aceste ființe atunci când ascultăm pe cineva care vorbeşte destul de frumos şi când nu înțelegem vorbirea acestuia în mod obişnuit, ci ascultăm numai sunetele, fără a înțelege sensul lor. Când ne dăruim acestei vorbiri frumoase – trebuie să fie exprimată frumos, trebuie să fie exprimată cu artă oratorică, şi, totuşi, să nu o înțelegem realmente –, atunci ne putem însuşi facultatea, care este o facultate intimă, delicată, de a vedea aceste entități. Aşadar, trebuie să încercăm să ne însuşim talentul silfidelor şi să-l fortificăm prin acel talent care se dezvoltă atunci când ascultăm un discurs rostit frumos şi la care nu înțelegem, la care nu ascultăm ce înseamnă cuvintele, ci numai vorbirea frumoasă. Atunci descoperim aceste entități, care sunt prezente peste tot acolo unde se află frumosul, şi îşi oferă sprijinul, astfel încât omul poate dezvolta un interes just față de frumos.

Şi atunci urmează marea dezamăgire, atunci urmează teribila uluială. Şi anume, aceste entități sunt urâte, sunt ceea ce poate fi mai urât, sunt nişte ființe oribile, arhetipurile urâțeniei. Şi dacă ne-am dezvoltat privirea spirituală pentru a vedea aceste entități şi intrăm apoi cu această privire spirituală într-un atelier în care se creează opere de artă, observăm că aceste entități sunt tocmai acele ființe care, ca nişte păianjeni, se află la baza existenței lumii pe Pământ pentru ca oamenii să manifeste interes pentru frumos. Aceste ființe-păianjen oribile sunt acele ființe elementare prin intermediul cărora se trezeşte interesul pentru frumos. Omul nu ar putea

avea interesul just pentru frumos dacă nu ar fi întrețesut cu sufletul său într-o lume de ființe-păianjen oribile.

Omul nu bănuieşte, când trece printr-o galerie de artă – căci tot ceea ce v-am relatat eu este numai pentru a descoperi formele acestor entități; ele sunt prezente de fiecare dată când omul savurează frumosul –, că în interesul său pentru cele mai frumoase tablouri este sprijinit de faptul că din toate urechile şi nările ies afară şi se târăsc înăuntru aceşti păianjeni oribili. **Pe baza urâțeniei se înalță entuziasmul omului pentru frumusețe. Aceasta este o taină cosmică**. E nevoie, aş putea spune, de incitarea prin urâțenie tocmai pentru ca să ia naştere frumosul. Şi marile naturi artistice erau nişte personalități care, datorită corporalității lor puternice, au putut suporta să fie infiltrate cu aceşti păianjeni, pentru a crea o Madona Sixtină sau ceva asemănător: Frumosul a fost creat în lume tocmai prin faptul că s-a înălțat dintr-o mare de urâțenie prin entuziasmul sufletului uman.

Nu avem voie să credem, când ajungem în spatele vălului lumii sensibile, când ajungem în domeniul de dincolo de prag, că ajungem într-un domeniu al frumuseții pure. Să nu credeți că cineva care cunoaşte aceste lucruri se exprimă în mod uşuratic când spune: Dacă nu sunt pregătiți temeinic, oamenii trebuie să fie opriți la pragul lumii spirituale.

– Căci, pentru a afla tot ceea ce îți apare înălțător şi încântător în fața vălului, trebuie să faci mai întâi cunoştință cu substraturile, care nu sunt deloc încântătoare. Dacă priviți apoi în lumea elementară care aparține aerului şi apei, dacă vă plimbați prin ea şi o observați cu ajutorul clarvederii, vedeți şi aici marea luptă a lumii volatile a silfidelor şi ondinelor împotriva acestor arhetipuri ale urâțeniei. Eu spun păianjeni; ele nu constau din pânze de păianjeni, ci sunt formate din elementul apei şi din elementul vaporilor de apă. Ele sunt formațiuni de aer volatile, care îşi sporesc şi mai mult urâțenia prin faptul că în fiecare secundă au o altă urâțenie, care îți creează mereu sentimentul că urâțenia care urmează, care se aşază peste cea precedentă, este şi mai grozavă decât cea dinainte. Această lume se găseşte şi ea în aer şi în apă, la fel ca şi ceea ce ne încântă în aer şi în apă.

Iar pentru ca omul să poată dezvolta entuziasm față de bine, mai are loc şi altceva. Despre celelalte ființe putem spune că ele sunt mai mult sau mai puțin prezente, dar despre entitățile despre care voi vorbi acum trebuie să spun, **că ele se formează neîncetat, şi anume, ele se formează atunci când omul dezvoltă o anumită căldură interioară față de bine.** În această căldură se dezvoltă acele entități care sunt, de fapt, entități de natura focului, de natura căldurii,

entități care trăiesc în prezent, dar care au o asemenea natură cum este aceea pe care am descris-o în cartea mea ***Ştiința ocultă în rezumat*** în legătură cu existența saturniană a omului.

Aceste ființe sunt astăzi cum era omul în vechea existență saturniană. Ele nu sunt modelate la fel ca omul, dar au o asemenea natură. Nu putem spune despre ele că sunt frumoase sau urâte sau alte lucruri de acest fel; trebuie să le judecăm din punctul de vedere pe care ni-l oferă ființele elementare obişnuite ale căldurii, care sunt ele prezente.

Întreaga cercetare spirituală este extraordinar de dificilă, căci, dacă ajungem la aceste entități, care trăiesc în căldură, aşadar, în „foc" – în sensul vechi al cuvântului –, noi, ca oameni, ne apropiem foarte greu de ele şi, când ne apropiem, nu este deloc plăcut. Ne apropiem de ele, de exemplu, când avem febră violentă. Dar atunci, de regulă, omul nu poate fi un observator prea obiectiv. Altfel, capacitatea de a contempla asemenea ființe ale căldurii se poate dezvolta prin perfecționarea în continuare a mijloacelor care sunt prezentate în cărțile mele. Dar aceste ființe ale căldurii au o anumită relație cu acele entități care apar mai ales atunci când omul dezvoltă un entuziasm față de bine: Această relație are însă un caracter deosebit de ciudat.

Voi presupune, prin ipoteză – căci numai aşa pot descrie situația –, că ar fi prezente asemenea ființe normale ale căldurii, care provin, în general, din căldura fizică umană, căldură care, desigur, este mai mare decât căldura ambianței. Omul are căldură proprie. Prin aceasta, în apropierea lui se află asemenea entități. Şi apoi, într-un om care dezvoltă entuziasm față de bine apar celelalte entități, care sunt tot ființe ale căldurii, însă de un alt gen.

Dar când ajung în apropierea ființelor normale ale căldurii, ele se retrag imediat din fața acestora şi se strecoară în interiorul cel mai adânc al omului. Dacă ne străduim să descoperim însuşirile acestor entități din punctul de vedere al ființelor normale ale căldurii, aflăm următorul lucru: aceste entități au un sentiment intim, dar foarte puternic dezvoltat, al ruşinii. Ele nu vor cu niciun chip să fie observate de celelalte ființe ale lumii spirituale şi fug din fața lor, căci se ruşinează să fie văzute, ele se retrag, înainte de toate, în interiorul cel mai adânc al oamenilor, astfel că sunt greu de descoperit.

De fapt, ele pot fi descoperite numai atunci când, să spunem, ne observăm pe noi înşine în anumite momente, pe care nu le putem provoca atât de uşor în mod voluntar. Presupuneți că ați citi ceva şi, citind o scenă care vă atinge într-un mod foarte dramatic, fără să fiți un om sentimental, izbucniți în lacrimi. Să spunem că într-un roman este descrisă o faptă impresionantă, bună, sunteți emoționat până la lacrimi. Dacă recurgeți la autoobservație, puteți descoperi că întregi cete de asemenea entități – care au un sentiment atât de fin şi de intim

dezvoltat al ruşinii – se refugiază în inima dumneavoastră, în întreg pieptul dumneavoastră, în general, că ele ajung la dumneavoastră, că ele caută ocrotire față de celelalte ființe ale lumilor spiritual-elementare şi mai ales față de celelalte ființe ale căldurii.

Există o forță de respingere considerabilă între ființele normale ale căldurii şi aceste ființe ale căldurii înzestrate cu un simț al ruşinii extraordinar de puternic, care trăiesc numai în sfera morală a oamenilor şi fug de atingerea cu alte ființe spirituale. Aceste entități sunt prezente în număr mult mai mare decât se crede de obicei, şi ele sunt acele entități care îl înzestrează pe om cu entuziasm față de binele moral. Omul nu ar avea prea uşor acest entuziasm față de binele moral dacă nu i-ar veni în ajutor aceste entități. Şi, când omul iubeşte moralitatea, el se află în legătură, într-o legătură inconştientă, cu aceste entități.

Anumite însuşiri ale acestor entități sunt de aşa natură încât acest întreg regn poate fi foarte uşor greşit înțeles. În realitate, de ce le este oare ruşine acestor entități? Lor le este ruşine din cauză că întreg restul lumii regnului elementar în sânul căruia se află aceste entități le disprețuiesc, de fapt, nu vor să ştie nimic despre ele. Şi aceste entități simt acest lucru, şi tocmai de aceea, pentru că sunt nişte entități atât de disprețuite, ele acționează pentru a face să ia naştere entuziasmul față de bine.

Nu aş vrea să mai prezint şi alte însuşiri ale acestor entități, căci se poate vedea cât de ciudat este atins sufletul uman când se relatează despre acele ființe-păianjen oribile. De aceea, aş vrea să las în afara discuției anumite însuşiri ale acestor entități. Dar am văzut că ceea ce se dezvoltă aici, în domeniul existenței sensibile, ca adevăr, frumos, bine, se dezvoltă întru totul pe baza faptului că adevărul, frumosul şi binele au nevoie de aceste trei regnuri spirituale pe care le-am descris, aşa cum noi, ca oameni de pe Pământ, avem nevoie de solul pe care păşim.

Nu în sensul că aceste entități ar da naştere adevărului, frumosului şi binelui; ele nu fac acest lucru. Dar **gândurile** care exprimă adevărul, care semnifică adevărul, au nevoie de capete spirituale prosteşti ca să se poată dezvolta pe umerii acestor entități.

Iar frumosul pe care îl creează omul are nevoie de acei păianjeni urâți ai apei şi ai aerului pentru ca frumosul să se înalțe din această mare a urâțeniei.

Iar binele are nevoie de un regn de entități care nu se pot arăta printre celelalte ființe ale căldurii, printre ființele normale ale căldurii, căci ele trebuie mereu să se teamă, şi tocmai prin aceasta ia naştere entuziasmul față de impulsurile binelui.

Dacă nu ar exista toate aceste ființe, ar trebui să avem în cap, în loc de gânduri, dacă nu chiar nişte soldați de plumb, cel puțin, nişte aburi grei. Lucrurile care ar ieşi la iveală în acest fel nu ar fi prea deştepte. Şi, pentru a crea frumosul, ar trebui să avem darul de a face ca acest frumos să fie viu, pentru ca oamenii să aibă interes față de el, şi aşa mai departe. Pentru ca aici, în domeniul lumii sensibile, să fie prezente impulsurile de care avem nevoie pentru activitatea noastră de gândire, pentru activitatea noastră de simțire pe tărâmul frumosului, pentru activitatea noastră de voință în domeniul binelui, pentru aceasta sunt necesare aceste trei regnuri elementare.

Dacă examinăm regnurile elementare normale, aşadar – ca să folosim exprimarea curentă –, regnul gnomilor, regnul silfidelor, regnul ondinelor, regnul salamandrelor, avem aici, propriu-zis, nişte regnuri care mai vor ceva în lume. Ele merg în direcția unor conformații asemănătoare celor pe care le avem în lumea noastră sensibilă, numai că ele vor fi altfel, dar vor deveni cândva perceptibile pentru nişte simțuri cum sunt cele pe care le are omul acum, în timp ce astăzi ele nu sunt perceptibile în existența lor elementară pentru simțurile obişnuite.

Dar entitățile pe care vi le-am descris au sărit deja dincolo de treapta pe care se află astăzi oamenii şi animalele sau plantele, ele au ajuns mai departe decât acestea, au trecut dincolo. Astfel încât, dacă, de exemplu, ne-am putea întoarce până la vechea existență lunară, care a precedat existența Pământului, am afla acolo aceste entități pe care le găsim aici, pe Pământ, sub forma acelor entități ruşinoase care ne stimulează din punct de vedere moral. Noi le-am vedea pe vechea Lună ca lume animală normală, care ar fi vizibilă şi pentru ochii pământeşti, urzind, ca să spunem aşa, de la un copac la altul. Dar trebuie să chemați în amintire existența lunară, aşa cum am descris-o în cartea mea ***Ştiința ocultă***. Această existență lunară este, fireşte, o existență estompată şi fugară, şi lucrurile se metamorfozează, se transformă. Printre aceste entități se întrețes şi acele entități urâte pe care le-am descris, aceşti paianjeni originari, de care vechea Lună era împânzită în întregime şi care atunci erau vizibili. Atunci erau prezente şi acele entități care îi însoțesc astăzi, drept capete stupide, pe înțelepți. Acestea erau prezente acolo, şi ele au făcut ca vechea Lună să se prefacă în praf şi pulbere, astfel încât să poată apărea Pământul. Nici aici, în timpul existenței Pământului, aceste entități nu se bucură când iau naştere cristalele, dar se bucură la orice sfărâmare a mineralului.

Aşadar, în timp ce despre celelalte ființe elementare, cele normale, putem spune că vor deveni cândva vizibile, perceptibile prin simțuri, despre aceste entități trebuie să spunem că ele erau odinioară perceptibile prin simțuri şi că au sărit, fireşte, trecând prin spiritualitatea ahrimanică şi luciferică, în spiritual. Astfel încât noi avem două tipuri de ființe elementare, un tip ascendent şi

unul descendent. Şi eu aş putea spune: Pe putregaiul urâțeniei de pe vechea Lună – căci aceasta era prezentă din belşug în timpul vechii existențe lunare – ia naştere lumea noastră, ca lume a frumosului.

Aveți ceva analog în natură când aduceți pe ogor bălegarul, gunoiul, şi apoi aici se dezvoltă cele mai frumoase plante. Aveți ceva analog în natură, numai că gunoiul, bălegarul, vă întâmpină şi în mod sensibil. Aşa apar lucrurile când omul contemplă din punct de vedere spiritual, ca lume a frumosului, ceva care este numai pe jumătate real. Dumneavoastră lăsați să vă apară în fața ochilor, ca lume a frumosului, ceva care este real numai pe jumătate, fără a ține seama de ceea ce mişună în mod viu pe Pământ în cadrul celor trei regnuri ale naturii, lăsați să apară, să spunem, în fața spiritului dumneavoastră, tot ceea ce răsare ca efecte frumoase pe Pământ. În orice caz, aşa cum răsar pe o pajişte cele mai frumoase flori, tot astfel dumneavoastră trebuie să gândiți aici, dedesubt, în sens spiritual, acel bălegar, acel gunoi, acel gunoi lunar care conține aceşti păianjeni urâți pe care i-am descris. Pe cât de puțin poate creşte varza pe care o cultivați fără să puneți solului bălegar, tot atât de puțin poate înflori pe Pământ frumusețea fără ca zeii să îngraşe pământul cu gunoiul urâțeniei. Aceasta este necesitatea interioară a vieții, şi noi trebuie să cunoaştem această necesitate, căci numai ea ne conferă capacitatea de a sta față în față ca ființe cunoscătoare cu ceea ce ne înconjoară în mod real în natură.

Cel care crede că pe Pământ poate apărea frumusețea artei fără baza pe care o constituie această urâțenie se aseamănă cu un om care spune: Totuşi, e groaznic că oamenii pun gunoi, mai bine ar lăsa să crească lucrurile frumoase fără bălegar. – Dar e imposibil să se creeze frumusețea fără baza urâțeniei. Şi, dacă vrem să nu ne dăruim unor iluzii despre lume, dacă vrem să cunoaştem, într-adevăr, realitatea şi nu o lume iluzorie, trebuie să cunoaştem aceste lucruri. E necesar. Cel care crede că arta ia naştere în lume fără urâțenie, acela nu cunoaşte arta. De ce nu? Ei bine, pur şi simplu, pentru că numai cel care are o presimțire a ceea ce am descris eu aici, numai acel om poate savura în mod just operele de artă, căci el ştie cu ce preț sunt ele plătite în existența lumii. Cel care vrea să savureze opere de artă fără conştiența acestui fapt, acela se aseamănă cu un om care ar vrea să desființeze îngrăşarea cu gunoi a ogorului. El nu cunoaşte ce creşte în natură, ci, în realitate, are în fața sa numai iluzia, are în fața lui, într-un fel, nişte plante de mucava. Chiar dacă are în fața sa plante reale, el vede numai nişte plante de mucava! Cel care nu simte în străfundurile sale urâțenia nu are dreptul să se extazieze în fața frumuseții.

Aşa este organizată lumea. Şi omenirea trebuie să învețe să cunoască aceste lucruri, dacă nu vrea să rătăcească mai departe prin lume ca râmele – eu am mai spus o dată acest lucru –, care se agață şi ele de elementul lor şi nu îşi ridică privirea spre ceea ce este real. Dar oamenii pot dezvolta ceea ce există în ei ca predispoziții numai dacă stau față în față cu realitatea. Dar realitatea nu este dată prin faptul că vorbim mereu de spirit, spirit, spirit, ci trebuie să cunoaştem în mod real lumea spirituală. Atunci însă trebuie să fim dispuşi să admitem şi faptul că în anumite regiuni ale lumii spirituale pot apărea, eventual, şi nişte lucruri de felul celor pe care vi le-am descris astăzi.

VIII. SPIRITELE ELEMENTARE ŞI LUMEA PLANTELOR

Dornach, 2 noiembrie 1923 (GA 230)

De lumea vizibilă, perceptibilă pe cale exterioară, ține lumea invizibilă, care formează împreună cu ea un întreg. Acest lucru apare cu toată claritatea dacă ne întoarcem privirea de la lumea animalelor spre lumea plantelor.

Plantele, care îl bucură, înainte de toate, pe om, încolțesc şi răsar din pământ şi ne dau ocazia să simțim ceva tainic. Când voința animalului, întreaga activitate interioară a animalului, îi apare omului la început drept ceva tainic, el poate, totuşi, să-şi spună: Există această voință, şi pe baza acestei voințe apare forma, toate manifestările animale sunt o consecință a acestei voințe. – Dar în ceea ce priveşte planta, care apare sub o formă atât de diversă la suprafața pământului, care se dezvoltă mai întâi din sămânță cu ajutorul pământului şi cu ajutorul atmosferei într-un mod atât de tainic, omul trebuie să simtă că trebuie să fie prezent un alt element pentru ca această lume a plantelor să-l poată întâmpina sub forma sub care se prezintă ea.

Observația spirituală ne conduce imediat, când privim lumea plantelor, spre o multitudine de entități, care le erau cunoscute oamenilor în vremurile vechi ale clarvederii umane instinctive, dar apoi au fost uitate şi astăzi mai apar doar nişte nume, pe care le folosesc poeții, nişte entități cărora omenirea actuală nu le mai atribuie nicio realitate. Dar, pe măsură ce ființelor care zboară şi urzesc în jurul plantei nu li se mai atribuie nicio realitate, înțelegerea pentru lumea plantelor se pierde; această înțelegere pentru lumea plantelor, care ar fi necesară, de exemplu, pentru arta vindecării, s-a pierdut complet pentru omenirea actuală.

Ei bine, noi am cunoscut deja o legătură foarte importantă a lumii plantelor cu lumea fluturilor; numai că aceasta ne apare în fața sufletului dacă pătrundem mai adânc cu privirea în întreaga. urzire şi activitate a lumii plantelor.

Planta îşi înfige rădăcina în sol. Cel care poate urmări care anume parte a plantei pătrunde în sol o poate face cu privirea spirituală, şi aceasta trebuie să fie o privire care să observe cum în jurul rădăcinii plantei se agită şi urzesc nişte spirite elementare ale naturii. Putem urmări aceste spirite elementare, pe care o concepție veche le numea gnomi, pe care noi le putem numi spirite ale rădăcinii printr-o contemplare imaginativă şi inspirată, aşa cum urmărim în lumea fizică viața omului şi viața animalului. Putem pătrunde oarecum cu privirea în lumea sufletească a acestor spirite elementare, a acestei lumi a spiritelor rădăcinii.

Aceste spirite ale rădăcinii formează o populație deosebită a Pământului, care este invizibilă pentru privirea exterioară, dar care este cu atât mai vizibilă în efectele ei; căci nu ar putea lua naştere nicio rădăcină dacă între rădăcină şi sol nu ar exista o legătură prin intermediul acestor spirite ciudate ale rădăcinii, care conduc elementul mineral al pământului, prin nişte curenți, pentru a-l apropia de rădăcinile plantei. Fireşte, eu mă refer aici la procesul spiritual care stă la baza acestui fenomen.

Aceste spirite ale rădăcinii, care sunt prezente peste tot în sol, care se simt foarte bine în sânul rocilor şi minereurilor mai mult sau mai puțin transparente sau şi de natură metalică, pentru că locul lor propriu-zis este aici, dacă e vorba să facă legătura dintre elementul mineral şi rădăcina plantei sunt umplute cu o spiritualitate interioară, pe care o putem compara numai cu ceea ce putem sesiza în natura spirituală interioară a ochiului uman, a urechii umane. Spiritele rădăcinii, în ceea ce priveşte natura lor spirituală, sunt în întregime simț. De fapt, ele nu constau din nimic altceva decât din simț, sunt în întregime simț, şi anume, un simț care este totodată intelect, care nu numai că vede şi aude, ci care, în procesul văzului şi al auzului, înțelege imediat cele văzute şi auzite, care nu numai că primeşte de peste tot impresii, ci captează de peste tot idei. – Ei bine, noi putem indica, de asemenea, modul în care îşi captează aceste spirite ale rădăcinii ideile. Planta răsare din pământ (vezi Fig.1). Ea ajunge în legătură cu Universul extrapământesc şi cu nişte curenți spirituali venind de sus, care se revarsă, mai ales în anumite anotimpuri (vezi desenul, violet), din flori, din fructul plantei, până jos, la rădăcină, se revarsă în pământ. Şi, aşa cum noi ne îndreptăm ochii spre lumină şi vedem, tot astfel, spiritele rădăcinii îşi îndreaptă facultatea lor de percepție spre ceea ce picură de sus în jos, prin plantă, în pământ. Ceea ce le întâmpină picurând aici este ceea ce a trimis lumina în flori, ceea ce a trimis căldura Soarelui în plante, ceea ce a trimis aerul în frunză, ba chiar ceea ce au modelat stelele îndepărtate ca

forme ale plantelor. Planta adună ţainele Universului, le trimite în sol, iar gnomii preiau în sine aceste taine ale Universului din ceea ce le picură, spiritual, din plantă. Şi, prin faptul că ei poartă, mai ales începând din toamnă, de-a lungul iernii, în peregrinările prin minereuri şi roci, ceea ce le-au picurat plantele, prin aceasta ele devin acele fiinţe din interiorul Pământului care poartă, în peregrinările lor, străbătând prin pământ, ideile întregului Univers. Lumea este construită din spiritul cosmic, este o întrupare a ideilor cosmice, a spiritului cosmic. Gnomii preiau prin intermediul plantelor, care sunt pentru ei ceea ce sunt pentru noi razele de lumină, ideile Universului şi le poartă în interiorul Pământului în deplină conştienţă, de la minereu la minereu, de la piatră la piatră.

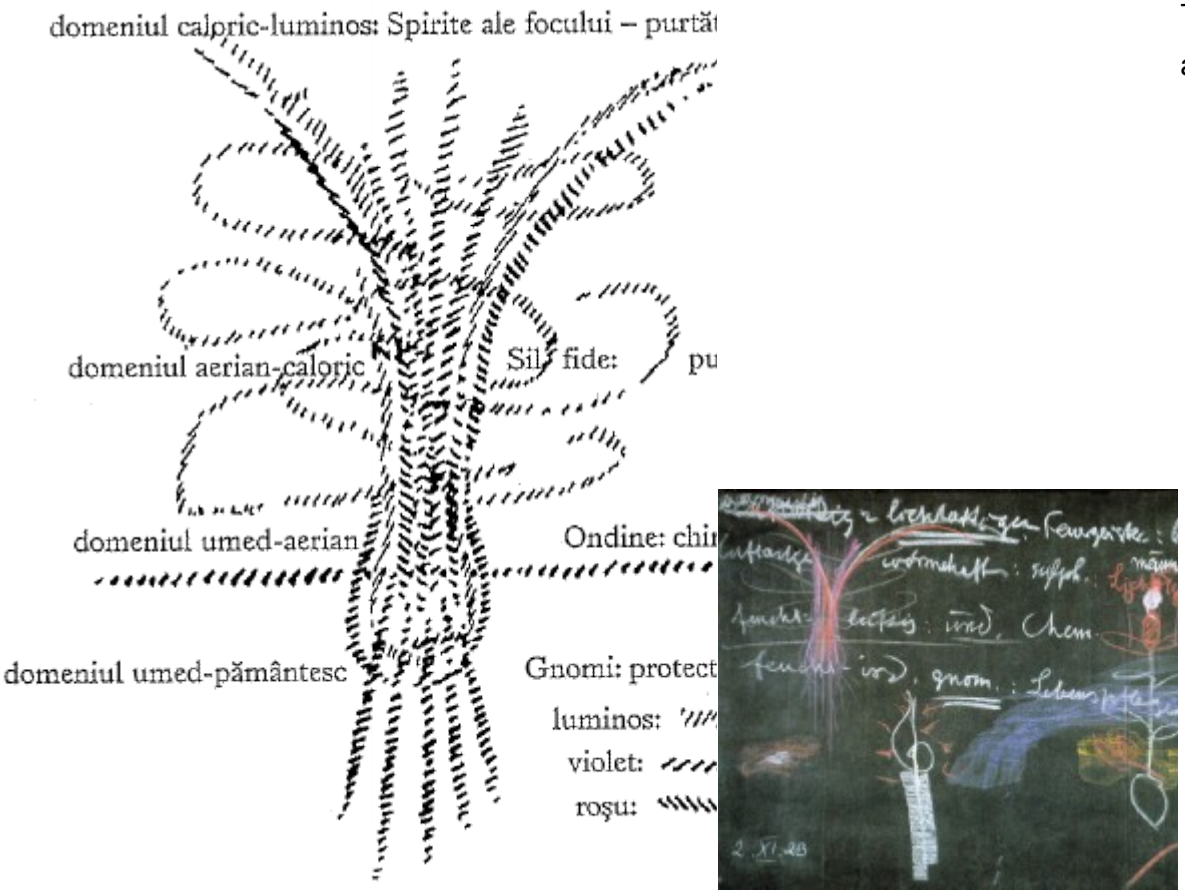

Tabl
a 1

Fig.1 [mărește imaginea]

Ne îndreptăm privirea în jos, în adâncurile Pământului, nu pentru a căuta aici idei abstracte pentru nişte legi ale naturii care ar acţiona pur mecanic, ci ca să vedem gnomii care colindă şi se plimbă, care sunt păstrătorii luminoşi ai inteligenţei universale în interiorul Pământului. Pentru că aceşti gnomi înţeleg în acelaşi timp ceea ce văd, au, în comparaţie cu oamenii, o cunoaştere

de aceeaşi natură; sunt ființe inteligente, sunt cu totul inteligență. La ei totul este inteligență, dar o inteligență universală, care, de aceea, priveşte în jos spre inteligența umană ca la ceva imperfect. De fapt, lumea gnomilor râde de noi, cu inteligența noastră care se căzneşte din greu, care se luptă, cu care noi sesizăm uneori un lucru sau altul, în timp ce gnomii nu au nevoie deloc să reflecteze. Ei văd ceea ce este rațional în lume şi sunt deosebit de ironici când observă că omul trebuie să depună eforturi pentru a înțelege un lucru sau altul. Cum vine asta – spun gnomii –, cum vine asta să faci mai întâi eforturi şi să reflectezi? Doar înțelegi imediat tot ceea ce vezi. Oamenii sunt proşti – aşa spun gnomii –, căci ei trebuie mai întâi să reflecteze.

Şi aş putea spune că gnomii devin ironici până la obrăznicie când le vorbeşti de logică. La ce bun un asemenea lucru superfluu, să te orientezi după gândire? Doar gândurile sunt prezente. Ideile curg prin plante. De ce îşi vâră oamenii nasul atât de adânc în pământ, să vadă cum este rădăcina plantei, şi nu lasă să le picure în nas ceea ce le spune plantelor Soarele? Atunci ei ar şti! Dar cu logica – spun gnomii –, cu ea nu poți avea altceva decât nişte părți foarte mici de cunoaştere.

Astfel, gnomii sunt în interiorul Pământului purtătorii ideilor Universului, ale Cosmosului. Dar lor nu le place deloc elementul pământ. Ei se învârt încolo şi încoace în pământ cu idei ale Universului, dar, de fapt, urăsc domeniul pământesc. Este un loc din care ar vrea foarte mult să evadeze. Fireşte, ei rămân, totuşi, în acest domeniu pământesc – veți vedea îndată de ce –, dar îl urăsc, căci elementul pământesc formează pentru gnomi un pericol permanent, pentru că îi amenință în permanență cu perspectiva ca ei să ia o anumită formă, şi anume, formele acelor ființe pe care le-am descris data trecută, forme de amfibieni, mai ales forme de broaşte şi de broaşte râioase. Şi sentimentul gnomilor este acesta: Dacă te uneşti prea strâns cu pământul, iei o formă de broască sau de broască râioasă. Şi ei sunt tot timpul gata să evite să se unească prea strâns cu pământul, pentru a nu primi această formă; ei se apără neîncetat împotriva acestei forme pământeşti, care îi amenință chiar în elementul în care se află. Ei trăiesc în elementul pământesc-umed; acolo îi amenință neîncetat forma de amfibieni. Ei se smulg neîncetat din acest element şi se umplu cu ideile Universului extrapământesc. Ei reprezintă în interiorul Pământului, domeniul extrapământesc, pentru că trebuie să evite în permanență să se unească strâns cu domeniul pământesc; altfel ființele individuale ar primi forma lumii amfibienilor. Şi, tocmai datorită acestui sentiment de ură, de antipatie, aş putea spune, față de domeniul pământesc, dobândesc gnomii forța de a scoate plantele afară din pământ. Ei se desprind în permanență cu forța lor fundamentală de elementul pământ şi, odată cu acest imbold, plantele primesc direcția de creştere în sus; trag plantele în sus împreună cu ei.

Antipatia gnomilor față de elementul pământ este ceea ce face ca plantele să rămână în domeniul pământesc numai cu rădăcina, apoi să crească în sus, ieşind din domeniul pământesc; aşadar, gnomii smulg plantele din forma lor specifică pământului şi le fac să crească în sus.

Apoi, după ce planta a crescut în sus, după ce a părăsit domeniul gnomilor şi a trecut din domeniul elementului umed-pământesc în domeniul umed-aerian, plantele dezvoltă ceea ce ajunge să ia, în frunze, formă fizică exterioară. Dar în tot ceea ce este acum activ în frunză acționează, la rândul lor, alte entități, nişte spirite ale apei, nişte spirite elementare ale elementului apă numite de o clarvedere instinctivă mai veche ondine. Aşa cum vedem că în jurul rădăcinii se învârt şi urzesc ființele gnomilor, tot astfel, în apropierea solului, observând cu plăcere tendința în sus, pe care au dat-o gnomii, vedem aceste ființe ale apei, aceste ființe elementare ale apei, aceste ființe ale ondinelor.

Aceste ființe ale ondinelor, conform naturii lor interioare, sunt altfel decât gnomii. Ele nu se pot îndrepta spre Univers, ca un organ de simț, ca un organ de simț spiritual. Ele, de fapt, se pot implica doar în urzirea şi activitatea întregului Cosmos în elementul aerian-umed, şi prin aceasta ele nu sunt nişte spirite luminoase, ca gnomii. Ele visează neîncetat aceste ondine, dar visarea lor este totodată propria lor existență. Ele nu urăsc atât de puternic pământul ca gnomii, dar sunt sensibile față de domeniul pământesc. Ele trăiesc în elementul eteric al apei, îl străbat înotând şi plutind. Sunt foarte sensibile față de tot ceea ce este peşte, căci le amenință forma de peşte, pe care o şi iau uneori, dar o abandonează imediat, pentru a trece într-o altă metamorfoză. Ele îşi visează propria existență. Şi, în timp ce îşi visează propria existență, ele unesc şi desfac, unesc şi separă substanțele aerului, pe care le introduc în mod tainic în frunze şi le apropie de ceea ce au împins în sus gnomii. Gnomii împing în sus ființa plantei (vezi Fig.1, luminos). Aici ea s-ar usca, dacă nu s-ar apropia din toate părțile ființele ondinelor şi dacă ele nu s-ar manifesta, în această conştiență de vis în care plutesc în jurul plantelor, dacă nu ar apărea, nu putem spune altfel, drept chimişti cosmici. Ondinele visează combinarea şi separarea substanțelor. Şi acest vis, în care trăiesc plantele, în care creşte planta, când părăseşte solul şi se îndreaptă în sus, acest vis al ondinelor este chimistul cosmic care produce în plantă, pornind din frunze, combinarea şi separarea tainică a substanțelor. Astfel, am putea spune că ondinele sunt chimiştii vieții plantelor. Ele visează chimia. În ele este prezentă o spiritualitate extraordinar de delicată, o spiritualitate care îşi are elementul ei acolo unde se ating apa şi aerul. Ondinele trăiesc total în elementul umed; dar ele îşi găsesc mulțumirea interioară atunci când ajung undeva la o suprafață, chiar dacă numai la suprafața unei picături sau a unei alte forme de apă.

Căci întreaga lor strădanie constă în a evita să primească forma, forma durabilă de peşte. Ele vor să rămână în stare de metamorfoză, într-o stare de veşnică, neîncetată posibilitate de transformare. Dar în această stare de transformare în care visează despre stele şi despre Soare, despre lumină şi despre căldură ele devin chimiştii care fac să se dezvolte mai departe, pornind de la frunză, planta, care a fost împinsă în sus de forța gnomilor. Şi atunci planta dezvoltă frunzele (vezi Fig.1), şi aspectul tainic se dezvăluie ca vis al ondinelor în care creşte planta.

Dar, pe măsură ce planta creşte în visul ondinelor, ea ajunge, crescând în sus, într-un alt domeniu, în domeniul acelor spirite care trăiesc, la rândul lor, în elementul aerian-caloric, aşa cum gnomii trăiesc în elementul umed-pământesc, iar ondinele în elementul umed-aerian. Astfel, în elementul aerian-caloric trăiesc acele entități pe care o clarvedere veche, instinctivă, le-a numit silfide. Dar, pentru că aerul este străbătut peste tot de lumină, silfidele, care trăiesc în elementul aerian-caloric, pătrund până în domeniul luminii, sunt înrudite cu lumina şi sunt sensibile mai ales față de ceea ce se manifestă ca mişcări mai fine, dar mai ample, în cadrul atmosferei.

Dacă priviți primăvara sau toamna un stol de rândunele, care, în zborul lui, pune în vibrație corpul aerian, produce un curent de aer mişcător, acest curent de aer mişcător, care este însă prezent la orice pasăre, înseamnă pentru silfide ceva audibil. Pentru silfide, această vibrație face să răsune acordurile unei muzici cosmice. Când călătoriți, să spunem, pe un vapor şi se apropie în zbor nişte pescăruşi, în aerul pus în mişcare de zborul pescăruşilor se manifestă un sunet spiritual, o muzică spirituală, care însoțeşte vaporul.

La rândul lor, silfidele sunt acele ființe care se desfăşoară şi se manifestă în aceste sunete şi îşi găsesc patria lor în aceşti curenți de aer în mişcare. Ele îşi găsesc patria în elementul aerului mişcător care răsună spiritual, şi percep aici ceea ce trimite forța luminii în aceste vibrații ale aerului. Dar atunci silfidele, care sunt în sine nişte entități mai mult sau mai puțin adormite, se simt cel mai bine, se simt ca acasă, peste tot acolo unde prin aer zboară păsări. Când o silfidă este constrâsă să zboare prin aerul lipsit de păsări, pentru ea este ca şi cum s-ar fi pierdut pe sine. Când îi apare în aer o pasăre, asupra silfidei coboară ceva absolut deosebit. A trebuit să descriu adesea un anumit proces referitor la om, acel proces care face ca sufletul uman să-şi spune sieşi „eu”. Am făcut adesea trimitere la afirmația lui *Jean Paul* [Nota 1] care spune că omul, când ajunge pentru prima dată la reprezentarea-Eu, e ca şi cum ar privi în cel mai intim sanctuar al sufletului. Silfida nu priveşte într-un asemenea sanctuar intim al propriului suflet, ci vede pasărea şi asupra ei se pogoară sentimentul Eului. Silfida îşi găseşte Eul în ceea ce

trezeşte în ea pasărea care zboară prin aer. Şi, prin faptul că aşa stau lucrurile, prin faptul că ea îşi aprinde Eul în exterior, silfida devine purtătoarea iubirii cosmice prin spațiul aerian. Prin faptul că ea trăieşte ceva asemănător cu dorinla umană, dar nu îşi are Eul în interior, ci în lumea păsărilor, silfida este totodată purtătoarea dorințelor de iubire prin Univers.

De aceea, putem observa cea mai profundă simpatie a silfidelor față de lumea păsărilor. Dacă gnomul urăşte lumea amfibienilor, dacă ondina este sensibilă şi nu se poate apropia de peşte, vrea să fugă de peşte, simte o groază, într-un anumit sens, față de peşte, în schimb, silfida vrea să se apropie de pasăre, se simte bine când poate aduce în prejma penajului ei aerul plutitor-răsunător. Şi, dacă ați întreba pasărea de la cine învață ea să cânte, ați auzi că inspiratorul ei este silfida. Silfida simte o mulțumire în contact cu forma păsării. Dar ea este oprită de ordinea cosmică să devină pasăre, pentru că are o altă misiune. Ea are misiunea de a apropia cu iubire lumina de plante (vezi Fig.1, luminos şi roşu). Aşa cum ondina este chimistul, silfida este pentru plantă purtătorul luminii. Ea pătrunde planta cu lumină; ea introduce în plantă lumina.

Prin faptul că silfida introduce în plantă lumina, aici se produce ceva foarte ciudat. Vedeți dumneavoastră, silfida introduce neîncetat în plantă lumina. Lumina, adică forța silfidei din plantă, acționează asupra forțelor chimice pe care le introduce ondina în plantă. Aici are loc o conlucrare între lumina silfidei şi chimia ondinei (vezi Fig.1, roşu). Aceasta este o activitate plastică deosebită. Silfidele urzesc înăuntru, din lumină, cu ajutorul substanțelor care se revarsă aici şi sunt prelucrate de ondine, o formă de plantă ideală. Silfidele urzesc, propriu-zis, în plantă, din lumină şi prin activitatea chimică a ondinelor, planta originară. Şi când planta se ofileşte toamna şi tot ceea ce este materie dispare, atunci aceste forme ale plantelor ajung să picure în jos, iar gnomii le percep, percep ce a revărsat lumea asupra plantei, Soarele prin intermediul silfidelor, aerul prin intermediul ondinelor. Gnomii percep aceste lucruri. Astfel, gnomii sunt ocupați tot timpul iernii să perceapă ce picură din plante jos, în pământ. Aici ei percep ideile lumii picurate în formele plantelor, care sunt modelate plastic cu ajutorul silfidelor şi intră în pământ sub forma lor de idei-spirit.

Fireşte, acei oameni care studiază planta numai din punct de vedere material, care o consideră numai ca pe ceva material, nu ştiu nimic despre această formă-idee-spirit[Nota 2]. De aceea, aici, în acest punct, pentru cercetarea materială a plantei intervine un lucru care nu este nimic altceva decât o eroare grandioasă, o eroare teribilă. O să vă schițez această eroare.

Veți găsi peste tot felul în care descrie ştiința materialistă lucrurile: Planta îşi înfige rădăcina în sol, ea dezvoltă deasupra solului frunzele, în cele din urmă florile, în flori, staminele, apoi ovarul,

şi apoi, de regulă, este transportat polenul din antere, din stamine, de la o altă plantă, şi ovarul este fecundat, şi prin aceasta se formează sămânța noii plante. Ovarul este considerat partea feminină, iar ceea ce vine din stamine, partea masculină, nici nu am putea considera altfel lucrurile, atât timp cât rămânem ancorați în materialism, căci acest proces arată, într-adevăr, ca, o fecundare. Dar nu aşa stau lucrurile, ci, pentru a înțelege, în general, fecundarea, aşadar, reproducerea plantei, noi trebuie să ştim că din ceea ce produc marii chimişti, ondinele, în plante, din ceea ce produc silfidele ia naştere mai întâi forma plantei, forma ideală a plantei, care este cufundată în pământ şi este păstrată de gnomi. Această formă a plantei se află jos. Aici, înăuntru, ea este ocrotită de gnomi, după ce ei au privit-o, au contemplat-o. Pământul devine sânul matern pentru ceea ce picură jos, în pământ. Şi aici avem cu totul altceva decât ceea ce descrie ştiința materialistă.

După ce a trecut prin domeniul silfidelor, planta ajunge, sus (vezi Fig.2, Tabla1), în sfera Spiritelor elementare ale focului. Şi Spiritele focului sunt locuitorii domeniul caloric-luminos; când căldura pământului este cea mai ridicată sau a devenit potrivită, ele adună căldura. Aşa cum silfidele adună lumina, tot astfel, Spiritele focului adună căldura şi o transportă în florile plantelor.

Tabla 1

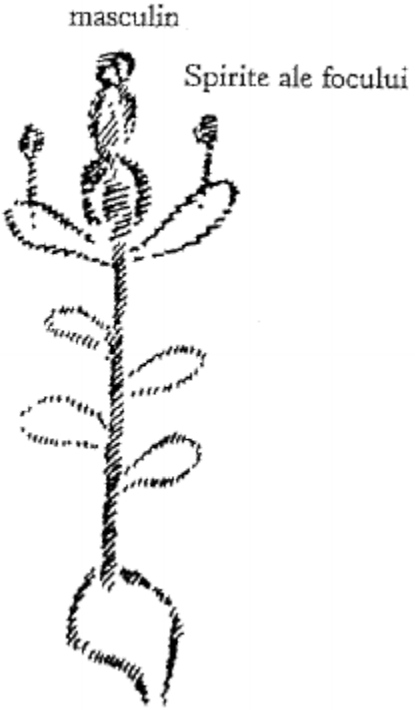

Fig.2

Ondinele introduc în plante acțiunile eterului chimic, silfidele introduc în plante acțiunile eterului luminii, spiritele focului introduc în florile plantelor acțiunile eterului căldurii. Iar polenul din flori este ceea ce slujeşte ca mic vehicul aerian prin care Spiritele focului transportă căldura în semințe. Căldura este adunată de peste tot cu ajutorul filamentelor staminale şi este transportată de filamente în semințele din ovar. Ceea ce se formează, în ovar este, în ansamblu, partea masculină, care vine din Cosmos. Nu ovarul este partea feminină, şi anterele filamentelor staminale ar fi partea masculină! În principiu, în floare nu are loc nicio fecundare, ci doar este prefigurată sămânța masculină. Ei bine, ceea ce se manifestă ca fecundare este procesul prin care Spiritele focului unesc sămânța cosmică masculină din floare, extrasă din căldura Universului, cu partea feminină, care este picurată în pământ deja mai înainte, de la formarea plantei, aşa cum v-am spus, ca formă ideală, care odihneşte aici, înăuntru. Pentru plantă, pământul este mama, cerul este tatăl. Ceea ce se desfăşoară în afara domeniului pământesc nu este pentru plantă sân matern. Este o eroare colosală să credem că principiul matern al plantei se află în ovar. Aici se află partea masculină extrasă din Univers cu ajutorul Spiritelor focului. Partea maternă este transportată în jos, în plantă, ca formă ideală, din cambiul plantei, care se pregăteşte atât în direcția scoarței, cât şi în direcția lemnului. Și fecundarea este ceea ce ia naştere pe baza interacțiunii dintre activitatea gnomilor şi activitatea Spiritelor focului. De fapt, gnomii sunt mamoşii spirituali ai reproducerii plantelor. Fecundarea are loc în timpul iernii, jos, în pământ, după ce seminlele au ajuns în pământ şi întâlnesc formele pe care le-au receptat gnomii din acțiunea silfidelor şi ondinelor şi pe care ei le transportă acolo unde aceste forme pot întâlni semințele care urmează să fie fecundate.

Aşadar, vedeți: Prin faptul că oamenii nu cunosc spiritualul, prin faptul că nu ştiu cum participă la creşterea plantelor, prin urzirea şi activitatea lor, gnomii, ondinele, silfidele şi Spiritele focului – pe care le-am numit mai înainte salamandre –, oamenilor le este foarte confuz procesul de fecundare din lumea vegetală. Aşadar, în afara pământului nu are loc nicio fecundare, ci pământul este mama lumii vegetale, cerul este tatăl lumii vegetale. Aceasta este situația în sensul absolut literal al cuvântului. Fecundarea plantelor are loc prin faptul că gnomii preiau de la Spiritele focului ceea ce acestea au transportat în ovare, drept căldură cosmică concentrată, pe micile vehicule aeriene formate de polenul de pe antere. Astfel, Spiritele focului sunt purtătorii căldurii.

Acum, fireşte, veți înțelege uşor cum are loc întreaga dezvoltare a plantei. Mai întâi jos, cu ajutorul a ceea ce le vine de la Spiritele focului, gnomii dau viață plantei şi o împing în sus. Ei sunt protectorii vieții. Ei aduc în preajma rădăcinii acel eter al vieții în care trăiesc. Apoi,

ondinele au grijă în plantă de eterul chimic, silfidele de eterul luminii, Spiritele focului de eterul căldurii. Apoi, fructul eterului căldurii se uneşte din nou cu ceea ce este jos viață. Putem înțelege planta numai dacă o privim în legătură cu tot ceea ce zboară, urzeşte şi trăieşte în jurul ei. Şi ajungem la interpretarea justă a celui mai important proces la plantă numai dacă pătrundem aceste lucruri, numai dacă le pătrundem în mod spiritual.

Este interesant, după ce am cunoscut acest lucru, să revedem acea notiță a lui *Goethe*, care se supără atât de teribil, în discuția cu un botanist, pentru că oamenii vorbesc de nunți veşnice aici, sus, la plante [Nota 3]. Goethe era supărat deoarece se spunea că pe o pajişte ar avea loc doar nunți. I se părea ceva nenatural. Dar el avea un simț instinctiv foarte sigur. Goethe încă nu putea şti despre ce e vorba, propriu-zis, dar, pe baza unui simț instinctiv, era foarte sigur de ceea ce afirma. Pe baza simțului său instinctiv, el nu putea concepe că aici, sus, în lumea florilor, ar putea avea loc o fecundare. Numai că el nu ştia ce se petrece jos, în sol, el nu ştia că pământul este pentru plante sânul matern. Dar Goethe a simțit în mod instinctiv că aici, sus, nu are loc ceea ce consideră toți botaniştii. Ei bine, cunoaşteți şi dumneavoastră, pe de o parte, legătura strânsă dintre plantă şi pământ. Dar trebuie să mai luați în considerare şi altceva.

Tabla 1

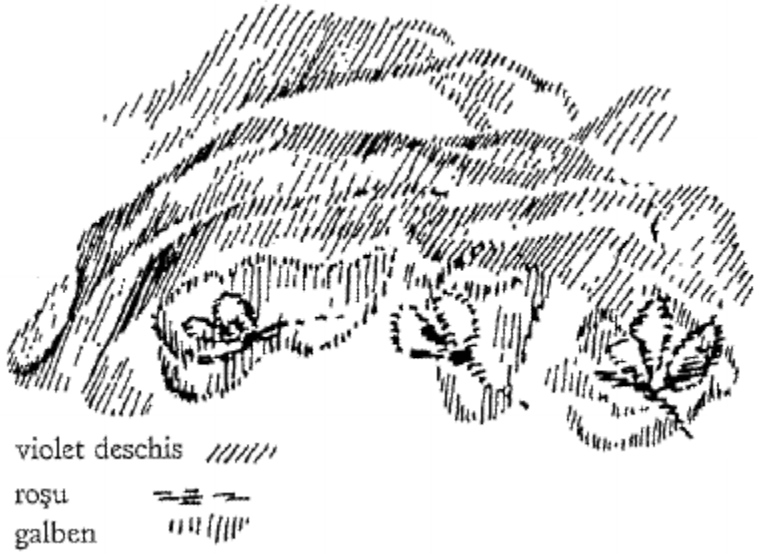

Fig.3

Vedeți dumneavoastră, când aici, sus, se învârt Spiritele focului, mai ales când transportă polenul de pe antere, ele nu au decât *un* sentiment. Este un sentiment mai intens decât sentimentul silfidelor. Silfidele îşi simt Sinea, Eul lor, prin faptul că văd zburând în jur pasările. Spiritele focului au acest sentiment şi mai intens față de lumea fluturilor şi, în general, față de întreaga lume a insectelor. Acestor Spirite ale focului le place cel mai mult să meargă pe urma

insectelor tocmai pentru a trasporta căldura în ovare. În transportarea căldurii concentrate care trebuie să intre în pământ pentru a se uni cu forma ideală, Spiritele focului se simt înrudite intim cu lumea fluturilor şi, în general, cu întreaga lume a insectelor. Ele merg peste tot pe urmele insectelor, care zboară din floare în floare. Şi astfel, când urmărim aceste insecte care zboară din floare în floare, avem sentimentul: Fiecare asemenea insectă care zboară din floare în floare are o aură absolut deosebită, care nu poate fi explicată foarte bine numai pornind de la insecta însăşi. Mai ales albinele, cu aura lor strălucitoare, care luminează, care licăreşte, care sclipeşte minunat, albinele care zboară din floare în floare pot fi percepute foarte greu în privința aurei lor. De ce? Pentru că insecta albină este însoțită peste tot de Spiritul focului, care se simte atât de înrudit cu ea, încât albina se află aici, iar pentru contemplarea spirituală ea apare învăluită într-o aură care este, de fapt, Spiritul focului. Când albina zboară prin aer de la o plantă la alta, de la un pom la altul, ea zboară cu o aură care îi este dată, de fapt, de Spiritul focului. Spiritul focului nu numai că îşi simte în prezența insectei Eul, ci el vrea să fie unit complet cu insecta.

Dar tocmai prin aceasta primesc insectele acea forță despre care v-am vorbit, care se manifestă în Cosmos prin această licărire în exterior. Insectele dobândesc astfel această forță de a spiritualiza complet materia fizică ce se uneşte cu ele şi de a face să radieze în spațiul cosmic materia fizică spiritualizată. Dar, exact aşa cum la o flăcără-căldura este mai întâi cea care face să apară lumina, tot astfel, la suprafața pământului insectele fac să licărească în spațiul cosmic ceea ce îl atrage apoi pe om când el trebui să coboare în încarnare. Insectele sunt acele entități (vezi Fig.3, roşu şi galben) în care Cosmosul, Spiritele focului care zboară în jurul lor aprind entuziasmul spre aceste fapte. Şi, dacă Spiritele focului acționează, pe de o parte, pentru ca în Cosmos să se reverse materie pătrunsă de foc, ele acționează, pe de altă parte, pentru ca în interiorul Pământului să pătrundă focul concentrat, căldura concentrată, pentru a trezi, cu ajutorul gnomilor, forma spirituală care este picurată de silfide şi ondine în pământ.

Vedeți dumneavoastră, acesta este procesul spiritual al lumii vegetale. Şi ființa plantei apare ca o lume atât de tainică pentru că inconştientul omului presimte că se întâmplă ceva deosebit cu planta care înfloreşte, care răsare. Taina nu este, fireşte, decriptată, căci misterelor minunate nu li se şterge pulberea de pe aripile de fluture; dar, aş putea spune, ceea ce îl încântă şi îl înalță de obicei pe om la plantă apare într-un mod şi mai minunat atunci când nu este prezentă numai planta fizică, ci atunci când el înțelege această muncă minunată de aici, de jos, a lumii gnomilor, nemijlocit inteligentă, care plăsmuieşte într-un mod absolut intelectul, care împinge mai întâi forța plantelor în sus. Aşa cum, într-un anumit fel, intelectul uman nu este supus forței gravitației, aşa cum noi ne purtăm capul fără a-i simți greutatea, tot astfel gnomii biruie cu

intelectul lor de lumină elementul pământesc şi împing planta în sus. Dar viața ar pieri dacă nu ar fi aprinsă de chimism. Ondinele aduc chimismul. Iar acesta trebuie să fie străbătut de lumină.

Astfel, vedem, de jos şi până sus, aş putea spune, în negrul albăstrui al forței gravitației (vezi Fig.4, Tabla 2), căreia îi este dat imboldul în sus pornind de la gnomi, şi, învârtindu-se în jurul plantei, sugerată în frunze, forța ondinelor, care combină şi separă substanțe, pentru ca planta să crească în sus. De sus în jos, de la spiritele-silfide, în plantă este integrată lumina, care modelează acum o formă plastică, şi aceasta, la rândul ei, coboară, ca formă ideală, şi este primită de sânul matern al pământului. Şi apoi, din nou, planta este înconjurată de Spiritele focului, care concentrează în micile punctişoare ale semințelor căldura cosmică, aceasta este apoi coborâtă şi predată, odată cu forța seminței, gnomilor, astfel încât gnomii pot face să ia naştere, din foc şi viață, aici jos, plantele.

Tabl
a 2

galben
roşu
violet
negru-

Iubire – forţă de jertfă (roşu-gălbui)
Densitate care curge în sus (violet)
Forţă magnetică (negru-albăstrui)

Fig.4 [mărește imaginea]

Vedeți, de asemenea, că pământul îşi datorează, de fapt, forța lui de respingere, densitatea lui, antipatiei gnomilor şi a ondinelor față de amfibieni şi peşti. Dacă pământul este dens, atunci densitatea este această antipatie prin care gnomii şi ondinele îşi mențin forma lor. Când pe pământ este trimisă lumină şi căldură, aceasta este totodată expresia acelei forțe de simpatie, a forței purtătoare de iubire a silfidelor, care este purtată prin spațiul cosmic, şi a forței purtătoare de jertfă a Spiritelor focului care se coboară aici, jos. Astfel, am putea spune: Deasupra

pământului, densitatea pământului, magnetismul pământului ș și greutatea pământului, prin faptul că tind în sus, se unesc cu forța de iubire şi forța de jertfă, care tind în jos. Şi în această întrepătrundere a forței de iubire-jertfă, care curge în jos, şi a forțelor densității, greutății şi a forței magnetice, care tind în sus, pe suprafața pământului se dezvoltă, acolo unde cele două se întâlnesc, lumea vegetală, care este o expresie exterioară a interacțiunii dintre iubirea cosmică, jertfa cosmică, greutatea cosmică şi magnetismul cosmic.

Ați văzut, astfel, despre ce este vorba când ne îndreptăm privirea spre lumea vegetală, care ne încântă, ne înalță şi ne place. Putem adăuga, la observarea aspectului fizic, sensibil, dacă suntem în stare, aspectul spiritual, suprasensibil. Acest lucru face posibilă, totodată, corectarea erorii capitale a botanicii materialiste, care crede că fecundarea ar avea loc aici, sus. Ceea ce are loc aici nu este fecundarea, ci prepararea seminței masculine cereşti a plantei pentru ceea ce este pregătit pentru plantă în sânul matern al Pământului.

IX. SPIRITELE ELEMENTARE ŞI LUMEA ANIMALELOR

Dornach, 3 noiembrie 1923 (GA 230)

Ieri v-am vorbit despre altă latură a existenței naturii, despre entitățile suprasensibile-invizibile care însoțesc ființele şi procesele naturii sensibile, vizibile. O clarvedere instinctivă mai veche a putut contempla şi aceste entități ale lumii suprasensibile, care se află în spatele existenței naturii, ca şi pe cele ale lumii sensibile. Astăzi, aceste entități s-au retras oarecum din fața privirii umane. Dar această populație de gnomi, ondine, silfide şi ființe ale focului nu poate fi percepută la fel ca animalele, plantele etc., ale lumii fizic-sensibile numai din cauză că, în momentul actual al evoluției sale, omul nu este în stare să-şi manifeste ființa sufletesc-spirituală fără ajutorul corpului fizic şi al corpului eteric. În situația actuală a evoluției Pământului, omul trebuie să se slujească de corpul eteric pentru a-şi putea folosi sufletul său, şi de corpul fizic pentru a-şi putea folosi spiritul său. Corpul fizic, care oferă instrumentul pentru spirit, aparatul senzorial, nu este în stare să intre în legătură cu entitățile care stau la baza lumii fizice. Şi nici corpul eteric al omului, de care acesta are nevoie pentru a se manifesta ca ființă sufletească. Şi, de aceea, omului îi scapă, dacă mă pot exprima astfel, jumătate din ambianța lui pământească. Întreaga sferă care cuprinde acele ființe elementare despre care am vorbit ieri îi scapă omului. Corpul fizic şi corpul eteric nu ajung până aici. Ne putem forma o idee despre ceea ce îi scapă în acest fel omului actual dacă ne lămurim ce sunt, de fapt, gnomii, ondinele şi aşa mai departe.

Vedeți dumneavoastră, avem această întreagă grupă de animale inferioare, de animale inferioare actuale, care sunt alcătuite dintr-o masă moale, care se mişcă în elementul lichid,

care trăiesc în elementul lichid, care nu au un schelet format, aşadar, nu au nimic care să le ofere un suport intern. Aceste entități fac parte dintre entitățile Pământului care au luat naştere cel mai târziu, nişte entități care abia acum, în condițiile Pământului deja evoluat, fac ceea ce a făcut ființa pământească cea mai veche, omul, în privința structurii capului său, în timpul perioadei vechiului Saturn. Astfel, aceste entități nu ajung să formeze în interiorul lor acele porțiuni întărite, care pot deveni suportul reprezentat de schelet.

Ei bine, gnomii sunt acele ființe care completează oarecum, din punct de vedere spiritual, ceea ce le lipseşte acestor animale inferioare, până sus, la amfibieni şi chiar la peşti, care au numai nişte forme incipiente de schelet – rnai ales peştii –, aşadar, această treaptă de animale inferioare devine un întreg abia prin faptul că există gnomi.

Deoarece relațiile dintre ființele din lume sunt foarte diferite, între aceste animale inferioare şi gnomi intervine o relație pe care am caracterizat-o ieri ca antipatie. Gnomii nu vor să devină asemănători cu aceste ființe inferioare. Ei vor să se păzească să ia forma acestor ființe inferioare. Aceşti gnomi, aşa cum vi i-am descris, sunt ființe extraordinar de istețe, de inteligente. Ei primesc inteligența odată cu percepția; sunt, în realitate, întru totul imaginea opusă lumii animalelor inferioare. Şi, în timp ce pentru regnul vegetal gnomii au importanța pe care am prezentat-o ieri, pentru lumea animalelor inferioare ei reprezintă cu adevărat o completare. Ei adaugă, ca să spunem aşa, lumii animalelor inferioare ceea ce îi lipseşte. Lumea animalelor inferioare are o conştiență confuză; gnomii au o conştienlă foarte luminoasă. Această lume a animalelor inferioare nu are un schelet osos, nu are un suport osos; gnomii adună la un loc, ca să spunem aşa, tot ceea ce este prezent ca forță de gravitație şi îşi formează din forța volatilă, invizibilă, de gravitație, corpul propriu, care, de altfel, este în permanenlă în pericolul de a se descompune, de a-şi pierde substanța. Gnomii trebuie să se formeze neîncetat, ca să spunem aşa, din forța de gravitalie, căci ei se află mereu în pericolul de a-şi pierde substanța. De aceea, trebuie să fie atenți în permanenlă, pentru a-şi salva propria existență, la ceea ce se petrece în jurul lor. Pentru observația pământească, nu există ființă mai atentă decât un gnom. El observă tot ceea ce se petrece, căci trebuie să cunoască totul, să sesizeze totul, pentru a-şi salva viața. El trebuie să fie mereu treaz; dacă ar fi somnoros, aşa cum sunt oamenii adesea, ar muri imediat.

Există o zicală germană, care provine din vremuri străvechi, care exprimă foarte bine această nevoie a gnomilor de a fi mereu atenți. Se spune: Fii atent ca un spiriduş. Şi spiriduşii sunt chiar gnomii. Aşadar, dacă vrem să avertizăm pe cineva că trebuie să fie atent, îi spunem: Fii atent ca un gnom. – Acesta este, într-adevăr, o ființă atentă. Dacă l-am folosi ca model într-o clasă,

astfel încât să-l punem să stea în prima bancă, să-l vadă toți, ar fi o ființă excelentă pentru a fi imitată de elevi.

În afară de această însuşire, gnomii mai au şi altă însuşire, aceea că sunt pătrunşi de un imbold aproape neînvins spre libertate. Lor le pasă puțin unii de alții şi acordă atenție, de fapt, numai celeilalte lumi, lumii ambiante. Un gnom se interesează puțin de ceilalți gnomi. Dar tot ceea ce există, în rest, în această lume în care trăiesc, care se află în jurul lor, îi interesează în mod deosebit.

Vă spuneam că, de fapt, corpul formează o piedică pentru a percepe un asemenea ființe. În clipa în care corpul nu mai reprezintă o piedică, aceste ființe devin vizibile, la fel ca alte ființe ale naturii. Cel care a ajuns să trăiască într-o stare de conştiență deplină visul din momentul adormirii, acela îi cunoaşte bine pe gnomi. Nu e nevoie decât să vă amintiți ce am spus eu despre vis în „Goetheanum” [Nota 1]. Spuneam că, de fapt, visul nu apare în fața conştienței obişnuite în forma lui adevărată, ci el poartă o mască. Visul din momentul adormirii poartă şi el o mască. Noi nu ieşim imediat din ceea ce am trăit în conştiența obişnuită în timpul zilei sau din ceea ce am trăit mai demult; apar reminiscențe, imagini-amintiri din viață sau simboluri, imagini simbolice ale organelor interne, inima este simbolizată ca sobă, plămânii ca aripi şi aşa mai departe. Acestea sunt măşti. Dacă omul ar vedea visul fără mască, dacă ar trece în somn şi ar intra în mod real în acea lume fără ca ființlețe care sunt acolo să poarte mască, omul ar vedea în timpul somnului această ceată de spiriduşi; ei ar veni în întâmpinarea lui.

Dar omul este ferit să perceapă în conştiența obişnuită aceste lucruri nepregătit, căci s-ar înspăimânta. Pentru că ele ar reprezenta, în forma sub care l-ar întâmpina, nişte copii reale a tot ceea ce lucrează în om ca forțe distrugătoare. Omul ar percepe dintr-odată în ființa sa tot ceea ce lucrează în el ca forțe distrugătoare, care deconstruiesc în permanență. Şi, dacă i-ar percepe absolut nepregătit, aceşti gnomi ar fi nişte pure simboluri ale morții. Omul s-ar speria îngrozitor, dacă nu ar fi auzit despre ei ceva inteligibil pentru rațiunea sa obişnuită, şi ei l-ar întâmpina numai la adormire şi l-ar îngropa, într-un fel, dincolo, în lumea astrală. Privind lucrurile de dincolo, ceea ce se petrece la adormire arată ca şi cum omul ar fi îngropat de gnomi.

Acest lucru se petrece numai în momentul adormirii. O altă completare pentru lumea fizic-sensibilă sunt ondinele, ființele apei, aceste ființe care se transformă neîncetat, care trăiesc împreună cu apa aşa cum trăiesc gnomii împreună cu pământul. Noi am aflat, de asemenea, ce rol joacă ondinele în lumea vegetală; dar ele se află în relație, ca ființe care completează, şi cu

animalele, cu animalele care stau pe o treaptă superioară, care au primit un corp pământesc diferențiat. Aceste animale, care s-au dezvoltat apoi ca ființă superioară de peşte sau ca ființă superioară de amfibian, au nevoie de solzi, au nevoie de o platoşă dură. Ele au nevoie în exterior de o coajă tare. Forțele care sunt prezente pentru a crea acest suport exterior, acest schelet exterior al anumitor animale, cum sunt insectele, au apărut în lume datorită activității ondinelor. Gnomii sprijină din punct de vedere spiritual animalele care sunt pe o treaptă inferioară. Aceste animale, care trebuie să fie sprijinite din exterior, care trebuie să fie îmbrăcate cu o platoşă, îşi au învelişul ocrotitor datorită activității ondinelor. Ondinele sunt acele ființe care adăugă acestor animale situate pe o treaptă ceva mai înaltă într-un un mod primitiv ceea ce avem noi drept calotă craniană. Ele modelează oarecum această parte sub formă de cap. Toate aceste ființe, care sunt prezente ca ființe invizibile în spatele lumii vizibile, au o misiune importantă în ansamblul întregii existențe, şi veți vedea că peste tot acolo unde ştiința materialistă trebuie să explice ceva de felul celor prezentate de mine acum ea dă greş. De exemplu, această ştiință nu este în stare să explice cum ființele inferioare, care nu sunt cu mult mai dure decât elementul în care trăiesc, ajung să se mişte în acest element, pentru că ea nu ştie că aici este prezent acest sprijin spiritual al gnomilor, pe care l-am descris adineaori. Pe de altă parte, formarea unei platoşe constituie întotdeauna o dificultate pentru o ştiință pur materialistă, ea nu ştie că prin sensibilitatea lor, prin faptul că ele evită să se transforme în ființe animale de nivel inferior, ondinele îndepărtează de ele ceea ce apare apoi ca solzi sau alt gen de platoşă care îmbracă aceste animale pe o treaptă ceva mai înaltă.

Şi, din nou, şi în privința acestor entități, pentru conştiența obişnuită a omului actual numai corpul formează o piedică pentru a le putea vedea aşa cum vedem, de exemplu, frunzele plantelor sau animalele superioare.

Când omul se află în stare de somn profund fără vise – şi somnul nu este pentru el fără vise, ci, prin darul inspirației, poate fi pătruns cu conştiența –, în fața privirii spirituale a omului, din acea mare a astralului în care gnomii îl îngroapă, îl ascund oarecum pe om la adormire, se ridică aceste entități ale ondinelor, şi ele devin vizibile în această stare de somn profund. Somnul stinge conştiența obişnuită. Conştiența de somn străluminată are drept conținut lumea minunată a elementului fluid în transformare, a elementului fluid care se unduie în toate felurile posibile, urmând metamorfozele ondinelor. Aşa cum pentru conştiența diurnă avem în jurul nostru entitățile cu contururi solide, conştiența străluminată din timpul nopții ne prezintă aceste entități care se transformă neîncetat, care se ridică în valuri ca o mare, care se lasă din nou în jos.

Întregul somn profund este plin de asemenea entități, astfel că în ambianța omului se află o mare unduitoare de ființe, o mare unduitoare de ondine.

Altfel stau lucrurile cu silfidele. Într-un anumit fel, ele sunt completarea anumitor ființe animale, dar în altă direcție. Am putea spune: gnomii şi ondinele adaugă un fel de cap animalelor lipsite de cap. Ei bine, păsările, aşa cum vi le-am descris, sunt, propriu-zis, numai cap; ele sunt întru totul organizare a capului. Silfidele îi adaugă păsării din punct de vedere spiritual ceea ce îi lipseşte drept completare corporală pe lângă organizarea capului. Aşadar, ele sunt completarea neamului păsărilor în direcția acelei regiuni a organizării lor care la om constituie sistemul metabolismului şi al membrelor. Dacă păsările zboară prin aer cu picioare pipernicite, silfidele au cu atât mai mult nişte membre puternic dezvoltate, şi ele reprezintă, în sens spiritual, aş putea spune, în elementul aer, ceea ce reprezintă vaca jos, în materia fizică. De aceea am putut spune ieri că silfidele îşi au Eul lor în contact cu neamul păsărilor, care le uneşte cu Pământul. Omul îşi primeşte Eul său pe Pământ. Ceea ce le uneşte pe silfide cu Pământul este neamul păsărilor. Ele îşi au Eul lor, cel puțin conştiența Eului lor, datorită neamului păsărilor.

Dacă omul şi-a străluminat starea de somn din timpul nopții, dacă el a avut în jurul său marea astrală, care se modelează în cele mai diverse forme de ondine, şi apoi se trezeşte şi are starea de vis de la trezire, dacă acest vis de la trezire nu s-ar masca, acoperit de reminiscențele vieții sau de imaginile simbolice ale organelor interne, dacă ar percepe visul fără mască, el s-ar afla în fața lumii silfidelor. Dar aceste silfide ar lua pentru el o formă ciudată. Ele s-ar prezenta ca şi cum Soarele ar vrea să trimită ceva care acționează apăsător asupra omului, ceva care, într-un anumit fel, îl adoarme din punct de vedere spiritual. Vom vedea imediat de ce este aşa. Dar dacă omul ar percepe visul de la trezire nemascat, ar vedea în el licărirea ființială a luminii. El ar resimți acest lucru ca pe ceva neplăcut, deoarece membrele acestor silfide îl învăluie, îl înfăşoară oarecum în nişte fire. El se simte ca şi cum lumina ar vrea să-l cuprindă din toate părțile, ca şi cum lumina l-ar năpădi, lumină față de care el se simte extraordinar de sensibil. Poate că omul ar simți şi un fel de mângâiere a luminii. Dar, prin toate acestea, eu vreau doar să vă sugerez cum se apropie această lumină apăsătoare, palpabilă, sub forma silfidelor.

Dacă ajungem la ființele focului, putem spune că ele formează completarea naturii volatile a fluturelui. Fluturele dezvoltă el însuşi, ca să spunem aşa, cât mai puțin posibil din corpul său fizic; el îl lasă să fie cât mai subțire; în schimb, fluturele este o ființă a luminii. Ființele focului se prezintă ca ființe care completează corpul fluturelui, astfel încât putem avea următoarea reprezentare: Dacă vedem, pe de o parte, un fluture fizic, şi ni-l imaginăm mărit în mod corespunzător, iar, pe de altă parte, o ființă a focului – aceste ființe sunt rar împreună, şi numai

în acele cazuri pe care le-am menționat ieri –, avem sentimentul, când aceste două ființe se lipesc una de alta, unui om cu aripi, avem cu adevărat impresia unui om cu aripi. Trebuie doar să mărim fluturele în mod corespunzător şi să găsim pentru ființa focului mărimea adecvată omului, şi atunci avem impresia unui om cu aripi (Tabla 1, mijloc).

Tabla 1

[mărește imaginea]

Acest lucru vă arată, la rândul său, că ființele focului sunt, propriu-zis, completarea acestor ființe care sunt cele mai apropiate de spiritual; ele sunt, ca să spunem aşa, completarea în jos. Gnornii şi ondinele sunt completarea în sus, în direcția capului; silfidele şi ființele focului sunt completarea păsărilor şi a fluturilor în jos. Aşadar, trebuie să unim ființele focului cu fluturii.

În acelaşi fel în care omul îşi străluminează visul din timpul somnului, omul îşi poate strălumina şi starea de veghe din timpul zilei. Dar aici omul se slujeşte într-un mod energic de corpul său fizic. Eu am descris şi acest lucru în articole din revista „Goetheanum”. Omul ajunge, încetul cu încetul, să observe că în starea de veghe din timpul zilei el ar putea vedea în permanență ființele focului, căci ființele focului au o legătură intimă cu gândurile omului, cu tot ceea ce provine din organizarea capului. Dacă omul ajunge să fie complet conştient în starea de veghe din timpul zilei, şi totuşi, într-un anumit sens, să fie în afara sa, aşadar, să fie absolut rațional, stând ferm cu ambele picioare pe pământ, şi să fie totodată şi în afara sa – aşadar, să fie el însuşi şi ființa care stă vizavi de el, adică, să se poată contempla pe sine însuşi ca ființă de gânduri – atunci el observă că ființele focului formează în lume acel element care ne permite să ne percepem gândurile din cealaltă direcție.

Astfel, perceperea ființelor focului îi permite omului să se vadă pe sine însuşi ca gânditor, nu numai să fie gânditor şi să urzească gândurile, ci să se contemple şi să vadă cum se desfăşoară gândurile. Numai că atunci gândurile încetează să mai fie legate de om; ele se dovedesc a fi gânduri cosmice; ele acționează şi urzesc în lume ca impulsuri. Remarcăm atunci

că, de fapt, capul omului doar creează iluzia că gândurile ar fi închise în cutia craniană. Aici ele sunt numai reflectate; aici avem imaginile lor reflectate. Ceea ce stă la baza gândurilor ține de sfera ființelor focului. Când omul pătrunde în această sferă, el se vede în lumea gândurilor nu numai pe sine însuşi, ci vede conținutul de gânduri al lumii, care este totodată un conținut imaginativ. Astfel, forța pe care o extrage omul din sine însuşi este forța care îi prezintă gândurile ca gânduri cosmice. Ba, chiar, poate am voie să spun: Când contemplăm ceea ce poate fi văzut pe Pământ nu din corpul uman, ci din sfera ființelor focului, aşadar, din entitatea lui Saturn inclusă în Pământ, ajungem la imaginea pe care am descris-o despre evoluția Pământului în ***Ştiința ocultă în rezumat*** [Nota 2]. Această schiță a unei ştiinle a spiritului este conturată în aşa fel încât gândurile apar drept conținutul de gânduri al lumii, văzut din perspectiva ființelor focului.

Vedeți că aceste lucruri au o semnificație profund reală. Dar ele au şi în alt fel o semnificație profund reală pentru oameni. Examinați gnomii şi ondinele; aceste ființe se află, ca să spunern aşa, în lumea care se învecinează imediat cu lumea conştienței umane; ele se află dincolo de prag. Conştiența obişnuită este ferită să le vadă, căci nu toate aceste entități sunt bune. Entități bune sunt cele pe care le-am descris ieri, care lucrează în cele mai diverse feluri la creşterea plantelor. Dar nu toate sunt ființe bune. Când pătrundem în lumea în care acționează aceste entități, vedem că acolo se găsesc nu numai cele bune, ci şi cele rele. Trebuie să ne formăm mai întâi o idee despre aceste entități, să vedem care sunt bune, care sunt rele. Nu e chiar atât de uşor. Din felul în care vi le-am descris vedeți care trebuie să fie cele rele. Entitățile rele se deosebesc de cele bune prin faptul că entitățile bune se țin întotdeauna aproape de regnul vegetal şi de cel mineral, iar entitățile rele vor tot timpul să se apropie de regnul animal şi de regnul uman; sunt unele şi mai rele, care se apropie, de asemenea, de regnul vegetal şi de regnul mineral. Dar ne formăm o reprezentare clară despre răutatea pe care o pot avea entitățile acestui regn dacă examinăm acele entități care vor să se apropie de oameni şi de animale şi vor să realizeze în om ceea ce este repartizat de ierarhiile superioare entităților bune pentru lumea vegetală şi lumea minerală.

Vedeți dumneavoastră, există nişte entități rele din regnul gnomilor şi din regnul ondinelor care se apropie de oameni şi animale şi acționează în aşa fel încât transferă în om pe cale fizică ceea ce ele trebuie să adăuge, de fapt, la animalele inferioare; în om, acest element este oricum prezent. Astfel, prin prezența acestor entități rele de gnomi şi ondine, în om şi în animale trăiesc ființe animale şi vegetale inferioare, paraziți. Dar, aş putea spune, în momentul în care omul trece pragul spre lumea spirituală el pătrunde în subtilitățile acestei lumi. Acolo sunt peste

tot capcane şi trebuie să învățăm mai întâi ceva despre spiriduşi, şi anume, să fim atenți. Spiritiştii, de exemplu, nu ar putea face niciodată acest lucru. Există peste tot capcane. Cineva ar putea spune: La ce folosesc, în principiu, aceste entități de gnomi şi ondine, dacă ele fac să apară entități parazitare? Ei bine, dacă nu ar exista aceste entități, omul nu ar putea dezvolta în sine forța de a-şi modela masa cerebrală. Şi acum ajungem la ceva extraordinar de important.

Vă voi prezenta acest lucru în mod schematic (Tabla 1, stânga). Dacă vă imaginați omul ca om al metabolismului şi al membrelor, ca om al pieptului, aşadar, ca om ritmic, şi apoi ca om al capului, aşadar, ca om neuro-senzorial, trebuie să vă fie clar următorul fapt: jos au loc nişte procese – să lăsăm la o parte omul ritmic –, sus au loc, la rândul lor, alte procese. Dacă sintetizăm procesele care se desfăşoară jos, în esență, avem un rezultat, căruia de obicei nu i se acordă atenție în viața obişnuită: sunt prezente procesele de eliminare, eliminări prin intestin, eliminări prin rinichi, şi aşa mai departe; toate sunt procese de eliminare care merg în jos. Aceste procese de eliminare sunt privite de obicei numai ca procese de eliminare. Dar aceasta este o absurditate. Aici nu au loc nişte procese de eliminare numai pentru că trebuie să se elimine ceva, ci, în aceeaşi măsură în care apar nişte produse de eliminare, în omul de jos apare din punct de vedere spiritual ceva asemănător cu ceea ce există din punct de vedere fizic în omul de sus sub forma creierului. Ceea ce are loc în omul de jos este un proces care rămâne la jumătatea drumului în ceea ce priveşte desfăşurarea lui fizică. Se produce eliminarea, pentru că procesul trece în spiritual. Sus, procesul este dus până la capăt. Aici se formează pe plan fizic ceea ce jos există numai pe plan spiritual. Şi dacă ceea ce se elimină jos ar fi supus unui proces care s-ar continua, dacă produsele de eliminare ar fi transformate în continuare atunci ultima metamorfoză ar fi creierul uman.

Masa creierului uman este produs de eliminare transformat. Acest lucru este extraordinar de important, de exemplu, pentru domeniul medical, şi este un lucru care încă mai era cunoscut în secolele al XVI-lea şi al XVII-lea de către medicii acelor epoci. Desigur, astăzi se vorbeşte într-un mod foarte disprețuitor, şi, în unele privințe, pe bună dreptate, despre vechea „farmacie a excrementelor”. Dar se vorbeşte aşa deoarece nu se ştie că în excremente încă mai existau aşa-numitele mumii ale spiritului. Fireşte, aceasta nu poate fi o laudă la adresa a ceea ce a figurat în ultimele secole ca farmacie a excrementelor, ci eu atrag atenția asupra multor adevăruri care au o legătură foarte profundă, aşa cum sunt cele pe care le-am prezentat adineaori.

Creierul este, cu siguranță, o metamorfoză superioară a produselor de eliminare. De aici, legătura dintre bolile cerebrale şi bolile intestinale; de aici, de. asemenea, legătura dintre vindecarea bolilor cerebrale şi vindecarea bolilor intestinale.

Prin faptul că există gnomi şi ondine, prin faptul că există, în general, o lume în care pot trăi gnomi şi ondine, sunt prezente forțele care pot produce, pornind din omul de jos, paraziți, dar care creează în acelaşi timp ocazia ca în omul de sus produsele de eliminare să fie metamorfozate în creier. Noi nu am putea avea un creier dacă lumea nu ar fi organizată în aşa fel încât să poată exista gnomi şi ondine.

Ceea ce e valabil pentru gnomi şi ondine în privința forțelor de distrugere desigur, distrugerea, deconstrucția porneşte, la rândul ei, din creier – pentru silfide şi ființele focului e valabil în privința forțelor de construcție. La rândul lor, silfidele şi ființele focului bune se țin departe de oameni şi animale şi se ocupă de lumea vegetală, aşa cum am arătat. Dar există şi ființe rele. Acestea înainte de toate, poartă în jos ceea ce ar trebui să se afle numai în regiunile de sus, în regiunile aerului şi căldurii, ele poartă aceste lucruri în jos, în regiunile elementelor apă şi pământ.

Ei bine, dacă vreți să studiați ce se întâmplă când aceste silfide aduc, de exemplu, din regiunea de sus în regiunea de jos, în regiunea elementelor apă şi pământ, ceea ce ține de regiunea de sus, examinați Belladonna. Belladonna este o plantă a cărei floare este sărutată, dacă mă pot exprima astfel, de silfide şi care prin aceasta a transformat ceea ce poate fi un suc bun în sucul otrăvitor al Belladonnei.

Aici aveți ceea ce am putea numi o deplasare a sferei. Este un lucru bun când silfidele îşi dezvoltă forțele lor învăluitoare sus, aşa cum am descris mai înainte, când ne simțim, pur şi simplu, atinşi de lumină – căci de acest lucru are nevoie lumea păsărilor. Dar dacă silfida coboară şi foloseşte jos, în relație cu lumea plantelor, ceea ce ar trebui să folosească sus, atunci ia naştere o otravă vegetală puternică. Gnomii şi ondinele produc ființe parazitare; silfidele produc otrăvurile, care sunt, de fapt, elemente cereşti revărsate prea puternic pe Pământ. Dacă omul sau unele animale ar consuma Belladonna, care arată ca o cireaşă, numai că ea se ascunde în caliciu – este împins în jos, putem vedea acest lucru după forma Belladonnei, ceea ce am descris mai înainte –, ar muri din această cauză. Dar uitați-vă la sturzi şi la mierle: aceste păsări se aşază pe Belladonna şi îşi iau de aici hrana lor cea mai bună din lume. Ceea ce se găseşte în Belladonna ține de regiunea în care trăiesc ele.

Este, totuşi, un fenomen ciudat faptul că animalele şi oamenii, care sunt legați de Pământ cu organele lor de jos, preiau ca otravă ceea ce este pervertit în Belladonna în contact cu Pământul, şi că, în schimb, nişte păsări atât de reprezentative ca sturzii şi mierlele pot primi această substanță, pe cale spirituală, datorită silfidelor – şi ele o primesc tocmai datorită silfidelor bune –, că ele o pot suporta, chiar dacă ceea ce se află sus, în regiunea lor, a fost purtat jos, pe Pământ. Pentru ele este hrană ceva care pentru ființele care sunt legate mai mult de pământ este otravă.

Vă puteți forma o idee despre felul în care, pe de o parte, prin intermediul gnomilor şi ondinelor, elementul parazitar tinde dinspre Pământ în sus, spre celelalte ființe, iar, pe de altă parte, despre felul în care otrăvurile picură, propriu-zis, de sus în jos.

În schimb, când ființele focului se pătrund cu acele impulsuri care țin de regiunea fluturilor, care sunt foarte folositoare fluturilor pentru dezvoltarea lor, şi le poartă jos, în fructe, ia naştere, de exemplu, ceea ce avem în cadrul unei serii de migdale ca migdale otrăvitoare. Atunci această otravă este introdusă prin activitatea ființelor focului în fructul migdalei. Și, la rândul său, fructul migdalei nu ar putea lua naştere dacă aceleaşi ființe ale focului nu ar arde în acest fel blând ceea ce noi consumăm la celelalte fructe. Priviți migdala. La celelalte fructe aveți în mijloc sâmburele alb şi de jur împrejur pulpa fructului. La migdală aveți în mijloc sâmburele şi de jur împrejur pulpa fructului este arsă complet. Aici vedeți activitatea ființelor focului. Când această activitate depăşeşte limitele; ceea ce fac ființele focului nu numai că transformă coaja migdalei până când devine maro, când migdala încă mai poate fi bună, ci ceva din ceea ce trebuie să formeze coaja pătrunde în interior până la sâmburele alb al migdalei, şi atunci migdala devine otrăvitoare (Tabla 1, dreapta).

Astfel, aveți o imagine a modului în care aceste entități, care se găsesc aici, la graniță, în lumea care se află imediat dincolo de prag, când îşi realizează impulsurile devin purtătorii ființelor parazitare, ai otrăvurilor şi, odată cu aceasta, purtători ai unor boli. În acest fel devine clar în ce măsură omul, ca ființă sănătoasă, iese din sfera a ceea ce îl poate cuprinde în caz de boală. Căci acest lucru are legătură cu manifestarea caracterului vătămător al acestor entități, care, pe de altă parte, trebuie să existe, pentru a face posibilă întreaga dezvoltare, creştere şi proliferare a naturii, şi, la rândul său, întreaga pieire a naturii.

Acestea sunt lucrurile care, contemplate printr-o clarvedere instinctivă, stăteau la baza unor asemenea intuiții cum sunt cele indiene despre Brahma, Vishnu, Shiva. Brahma reprezenta entitatea activă în acea sferă a Universului care are voie să se apropie de om. Vishnu

reprezenta acea sferă a Universului care are voie să se apropie de om numai în măsura în care el trebuie să distrugă mereu ceea ce construieşte, în măsura în care această sferă trebuie să se transforme neîncetat. Iar Shiva reprezenta tot ceea ce are legătură cu forțele distrugătoare. În epoci mai vechi ale înaltei culturi indiene se spunea: Brahma este strâns înrudit cu tot ceea ce este de natura ființelor focului, cu ceea ce este de natura silfidelor; Vishnu, cu tot ceea ce este natura silfidelor şi ondinelor; Shiva, cu tot ceea ce este de natura gnomilor şi ondinelor. În principiu, dacă ne întoarcem la aceste reprezentări mai vechi, vedem peste tot expresiile imaginative pentru ceea ce trebuie să cercetăm astăzi din nou ca taine care stau la baza naturii.

Aşadar, ieri am examinat înrudirea acestui popor invizibil cu lumea plantelor; am adăugat astăzi înrudirea acestui popor invizibil cu lumea animalelor. Peste tot entitățile de dincoace de prag intervin în entitățile de dincolo de prag, entitățile de dincolo de prag intervin în entitățile de dincoace de prag, şi aşa mai departe. Și numai cunoscând interacțiunea vie dintre aceste două genuri de ființe înțelegem, de fapt, cum se desfăşoară lucrurile în lumea vizibilă. Pentru om este foarte necesară cunoaşterea lumii suprasensibile, căci, în clipa în care păşeşte prin poarta morții, el nu mai are în jurul său lumea sensibilă, ci cealaltă lume începe să fie lumea sa. În cadrul evoluției sale actuale, el nu poate intra în această altă lume dacă nu a recunoscut, ca să spunem aşa, din manifestările fizice, literele care fac trimitere dincolo, la această altă lume; dacă nu a învățat să citească în animalele pământului, în animalele apei, în animalele aerului şi în animalele luminii, în fluturi, ceea ce face trimitere la ființele elementare, care sunt colocatarii noştri între moarte şi o nouă naştere. Dar ceea ce vedem noi din aceste entități între naştere şi moarte este, aş putea spune, numai partea densă, brută. Învățăm să cunoaştem ceea ce ține de suprasensibil numai dacă trecem cu cercetarea noastră, cu înțelegerea noastră, dincolo, în această lume suprasensibilă.

X. FIINȚE ELEMENTARE AHRIMANICE

Torquay, 19 august 1924 (GA 243)

Dacă dezvoltăm stările de conştiență despre care s-a discutat, ajungem cu fiecare stare de conştiență într-o anumită regiune a lumii. Voi reprezenta schematic cum se comportă contemplarea omului față de aceste regiuni în care putem ajunge dacă ne cucerim nişte stări de conştiență speciale, aşa cum le-am caracterizat eu. Bineînțeles, noi putem reprezenta numai una alături de alta lumile care se află, de fapt, una într-alta. Eu am şi arătat că lumea lunară, sfera Lunii, pătrunde, propriu-zis, sfera noastră, că, la rândul ei, sfera lui Mercur pătrunde sfera noastră. Pentru a înfățişa diferitele lumi, trebuie să le reprezint unele alături de altele.

Tabla 1

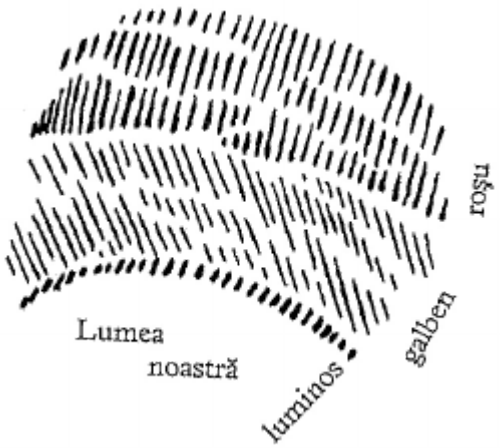

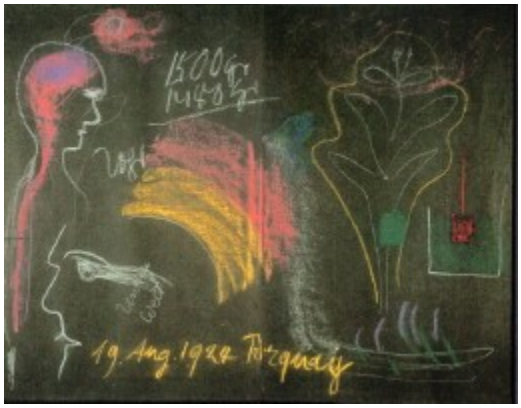

Fig.1 [mărește imaginea]

Dacă aceasta este lumea noastră (vezi Fig.1, luminos), când dezvoltăm alte stări de conştiență ajungem de fiecare dată în alte lumi. Aşadar, să presupunem că dezvoltăm acele stări de conştiență pe care trebuie să le avem pentru a intra în lumea în care îi putem urmări pe cei decedați în anii care urmează imediat după moartea lor. Eu voi caracteriza această lume indicând că ea se întâlneşte aici cu lumea noastră (vezi desenul, galben). Dacă am dezvolta apoi următoarea stare de conştiență, am avea starea de conştiență prin care am pătrunde mai departe în sfera de viață în care păşeşte cel decedat după ce a parcurs drumul retrospectiv, şi pe care eu am numit-o starea conştienței golite, dar treze, față de lumea fizică. Am intra într-o altă lume (vezi desenul, roşu), în această lume în care, de exemplu, omul se întâlneşte într-un mod absolut deosebit mai ales cu ființele mercuriene, cu acele realități care se manifestă în sfera lui Rafael în sensul caracterizat ieri. În această sferă facem cunoştință, înainte de toate, cu forțele vindecătoare ale naturii umane.

Astfel, cu fiecare stare de conştiență ajungem într-o anumită regiune a lumii. Dar, prin aceasta, ajungem să cunoaştem acele ființe care aparțin, un anumit timp, acestei lumi. Aşadar, dacă vreau să aflu cum trăiesc oamenii în anii de după moarte, trebuie să pătrund cu conştiența în lumea prin care călătoresc cei decedați. Eu nu-i pot observa într-o altă lume sub forma lor reală. Dacă vreau să examinez ființele mercuriene, trebuie să pătrund cu conştiența în lumea ființelor mercuriene. De aici vedeți că noi, ca oameni, percepern într-un anumit fel lumile separate una de alta şi pentru fiecare lume putem dezvolta starea de conştiență specială adecvată acelei lumi. Noi chiar trebuie să dezvoltăm aceste stări de conştiență, dacă vrem să cunoaştem în sens corect lumile, căci numai în acest fel ne putem pregăti în mod just să cunoaştem fiecare lume cu caracterul ei adevărat. Vreau să vă arăt cu ajutorul unui exemplu unde duce o

asemenea cunoaştere, aşadar, o cunoaştere care vrea să dezvolte în mod just, pentru anumite regiuni ale lumii, starea de conştiență corespunzătoare.

Să presupunem că vedem o plantă, frunzele, florile. Am observat că, de fapt, o plantă este o imagine de oglindă a ceea ce lucrează afară, în lume, modelând, dând formă. Ceea ce putem găsi în această lume despre care am vorbit adineaori se oglindeşte pe Pământ în plantele noastre. Cum ajungem să cunoaştem plantele? Ajungem să le cunoaştem dacă ne înălțăm cu conştiența în această lume. Dar aici avem ceva absolut special, şi anume faptul că există o mare deosebire, o deosebire uriaşă, între plantele care ne întâmpină în domeniul lumii pământeşti. Când vedem o plantă oarecare, Cichorium* sau altă plantă, ea ne apare şi în sens spiritual altfel decât alte plante.

Observați, de exemplu, vioreaua** obişnuită şi comparați-o – pentru a da un exemplu radical – cu Belladonna, cu mătrăguna***, şi atunci, dacă privim lumea plantelor aşa cum v-am arătat, vedem cum stă vioreaua în fața unui un om care are ochiul sufletesc deschis când ne aflăm în lumea căreia îi aparține, aşadar, în lumea conştienței golite, dar treze.

* Cichorium intybus – cicoare (n. tr.).
** Viola L. (n. tr.).
*** Atropa belladonna (n.tr.).

Lucrurile nu stau în acelaşi fel în ceea ce priveşte mătrăguna. Mătrăguna, Belladonna, îşi trage ființa din cu totul alte lumi. Aşadar, eu pot caracteriza acest fenomen şi în felul următor: Noi ajungem să cunoaştem o plantă obişnuită observând că ea are un corp fizic, că are un corp eteric; apoi vedem că în jurul florii şi fructului pluteşte astralul general care vine din Cosmos. Aşadar, dumneavoastră observați planta. Din pământ răsare partea fizică a plantei. Planta îşi are corpul ei eteric, şi deasupra, parcă plutind ca nişte nori, se aşază astralul. Aşa stau lucrurile la o plantă cum este vioreaua. La o plantă cum este mătrăguna lucrurile stau altfel. La Belladonna, situația este următoarea: planta creşte, are floare, înăuntru se formează fructul. Astralul pătrunde în fruct. Vioreaua îşi formează fructul numai în domeniul eteric. Mătrăguna absoarbe odată cu fructul astralul. Ea devine prin aceasta otrăvitoare. Toate plantele care absorb în vreo parte a lor astral din Cosmos devin otrăvitoare. Aşadar, acelaşi astral care, când pătrunde în animal, îi dă acestuia corpul astral, care îl modelează din punct de vedere interior ca ființă înzestrată cu simțire, când pătrunde în plantă face din ea o plantă otrăvitoare. Este un lucru foarte interesant, căci putem spune: Corpul nostru astral poartă în sine nişte forțe care, dacă ajung în plantă, se prezintă ca otravă. – Şi tocmai în acest fel trebuie să concepem otrava.

Ajungem să cunoaştem otrava din punct de vedere interior dacă ştim că noi, ca oameni, avem în mod normal în corpul nostru astral forțele tuturor otrăvurilor care există, căci acest lucru ține de natura omului.

În această expunere vreau doar să prezint o anumită noțiune, pe care va trebui să o utilizăm mai târziu, pentru a putea înțelege deosebirea dintre căile juste şi căile eronate ale cercetării spirituale. Ce înțelegem noi dintr-un asemenea exemplu? Avem o viorea. Avem o mătrăgună.

Dacă am dezvoltat pentru fiecare lume conştiența adecvată, vedem în viorea o ființă care rămâne în lumea ei, care nu îşi atrage nimic dintr-o lume străină ei. Mătrăguna îşi atrage ceva dintr-o lume străină ei. Belladonna îşi însuşeşte un element pe care o plantă nu are voie să-l aibă, pe care are voie să-l aibă numai un animal. Şi aşa stau lucrurile cu toate plantele otrăvitoare. Ele îşi însuşesc un element pe care ele, ca plante, nu au voie să-l aibă, un element care îi revine numai animalului.

În Univers există multe ființe care aparțin celor mai diverse regiuni ale lumii. Tocmai în acea regiune pe care o întâlnim când păşim direct în lumea în care îi putem urmări după moarte pe cei decedați după câțiva ani, după zece, douăzeci, treizeci de ani, până când ei părăsesc această lume, există o întreagă serie de ființe, care sunt reale, dar care nu pătrund în mod vizibil în lumea noastră fizică. Eu aş caracteriza asemenea ființe ca pe un anumit gen de ființe elementare.

Aşadar, când îl urmărirn pe cel decedat după ce a trecut prin poarta morții, păşim într-o lume în care se găsesc tot felul de ființe elementare, care au forme despre care se poate spune că aparțin cu adevărat acestei lumi. Aşadar, am putea spune: Deoarece aceste ființe aparțin acestei lumi, ele ar trebui să se slujească de toate forțele care se află în această lume. – Dar printre aceste ființe elementare există şi unele care nu se limitează la aceasta, ci se uită când oamenii scriu, de exemplu, şi asistă la toate activitățile care sunt executate în lumea oamenilor, adică în acea lume în care trăiesc oamenii între naştere şi moarte. Avem tot timpul asemenea entități care privesc. Acest privit încă nu are în sine nimic rău, căci întregul plan în care se integrează ceea ce relatez eu acum constă, desigur, în faptul că toate lumile care se învecinează cu lumea noastră, aşadar, lumea în care păşim imediat după moarte, lumea în care umblăm la câteva decenii după moarte, toate aceste lumi nu au în sine ceea ce are omul în jurul său aici, pe Pământ, şi ceea ce învață el aici, pe Pământ. În aceste lumi care se învecinează cu lumea noastră nu există, de exemplu, scris, citit, în sensul nostru. Nu există nici avioane în sensul nostru, automobile în sensul nostru, nu există niciun fel de mijloace obişnuite de

transport în sensul nostru. Nimic din toate acestea nu există în aceste lumi care se învecinează cu lumea noastră.

Dar nici nu putem spune că aici, pe Pământ, noi construim automobile, scriem şi citim, că aici, pe Pământ noi scriem cărți care nu sunt citite şi de îngeri, nu putem spune că toate acestea ar fi fără importanță pentru lume în general. Lucrurile sunt de aşa natură încât asemenea entități cum sunt cele despre care tocmai am vorbit sunt, într-un fel, transferate din lumea care se învecinează direct cu lumea noastră. Ele trebuie să urmărească ceea ce fac aici oamenii. Aşadar, ele sunt trimise în mod special din alte lumi şi sunt însărcinate cu misiunea de a se ocupa de natura umană şi de a păstra pentru nişte epoci viitoare ceea ce învață oamenii aici. Căci, vedeți dumneavoastră, noi, oamenii, ne putem duce karma dintr-o viață în alta, putem transporta, de asemenea, dintr-o viață în alta, tot ceea ce se petrece cu karma noastră prin intermediul civilizației şi culturii exterioare. Putem duce dintr-o viață în alta ceea ce trăim noi, ca oameni, când suntem într-un automobil, dar nu putem transporta construcția automobilului. Noi înşine, ca oameni, nu putem transporta dintr-o viață în alta ceea ce ia naştere pe baza forțelor pur pământeşti. Astfel, omenirea a creat pe parcursul civilizafiei ceva ce ea însăşi ar pierde dacă nu i-ar veni în ajutor alte ființe.

Ei bine, aceste ființe despre care am vorbit sunt trimise în mod special cu misiunea de a păstra pentru viitor ceea ce omul nu poate duce dintr-o viață în alta. Aşadar, faptul că noi avem în mijlocul nostru şi în lumea care se învecinează cu a noastră nişte ființe care au misiunea de a transporta în viitor ceea ce omul nu poate aduce din civilizația sa exterioară, pentru ca el să poată avea din nou în viitor aceste elemente ale civilizaliei, este un fapt deosebit de important. Deoarece în nişte vremuri trecute a devenit foarte dificil pentru unele dintre aceste ființe să-şi îndeplinească misiunea, s-a ajuns ca multe, foarte multe lucruri dintre cele care au fost deja descoperite în cadrul civilizafiei să se piardă, totuşi, pentru omenire.

Aşadar, fenomenul important pe care vreau să vi-l prezint aici este faptul că în mijlocul nostru se află entități care au primit pe plan cosmic misiunea de a transporta în viitor tot ceea ce omul nu poate duce el însuşi dintr-o viață pământească în alta. Acesta este, înainte de toate, conținutul abstract al bibliotecilor noastre. Noi nu putem transporta acest conținut dintr-o viață pământească în alta. Pentru aceasta e nevoie de entități speciale. Dar acele entități spirituale cu care noi, oamenii, stăm într-o legătură directă nu pot face acest lucru. Și de aceea nu putem face nici noi, ca oameni, aceasta. Aceste entități trebuie să se slujească de alte entități, care timp îndelungat le erau străine, care au parcurs o cu totul altă evoluție decât ființele spirituale care stau în legătură cu noi.

Eu am numit aceste entități, care au parcurs o evoluție absolut diferită, entități ahrimanice. Este vorba de o evoluție diferită, care se întâlneşte cu a noastră în unele ocazii, de exemplu, atunci când noi construim aici un automobil. Aşadar, e vorba de entități care, datorită forțelor lor ahrimanice, pot înțelege o activitate deosebită din prezent, de exemplu, construirea unui automobil, şi care transportă în epoci viitoare lucruri care au fost integrate la un moment dat civilizaliei omenirii şi pe care omul nu le poate transporta dintr-o încarnare în alta.

Cu ajutorul reprezentărilor pe care le-am dobândit în acest fel putem caracteriza acum ce înseamnă, propriu-zis, un om medial. Fireşte, trebuie să facem deosebire între un om medial în sensul cel mai larg al cuvântului şi ceea ce se numeşte în sensul propriu-zis al cuvântului un medium. De fapt, noi toți suntem mediumuri, dacă luăm expresia medium în sensul cel mai larg al cuvântului. De exemplu, înainte de a coborî în lumea pământească şi de a ne parcurge viața dintre naştere şi moarte, noi suntem ființe spiritual¬sufleteşti. Ceea ce este omul în lumea spirituală se întrupează în ceea ce este el aici, în lumea fizică. În lumea fizică, noi suntem pentru propriul nostru spirit un medium. Aşadar, dacă folosim cuvântul medium în sensul său cel mai larg, am putea considera că orice ființă este, într-un fel, medium. Nu la aceasta ne referim când vorbim în sensul obişnuit de un om medial. Un om medial în lumea noastră, pe care o parcurgem între naştere şi moarte, este acel om care şi-a dezvoltat anumite părți ale creierului său în aşa fel încât ele pot fi deconectate pentru un anumit timp de la ansamblul entității sale. Astfel încât, la un medium, pentru un anumit timp nu sunt prezente ca bază pentru activitatea Eului tocmai acele părți ale creierului care sprijină în mod deosebit această activitate.

Aşadar, când ne spunem nouă înşine „eu”, când ne aducem în conştiență propriul Eu, întotdeauna această manifestare a conştienței, această conştiență a Eului, se sprijină pe anumite părți ale creierului. La un medium, aceste părți ale creierului sunt deconectate. Atunci, anumite entități de genul celor pe care le-am caracterizat mai înainte au poftă să se strecoare în locul Eului uman în aceste părți ale creierului. Şi atunci un asemenea medium devine purtătorul acelor entități care ar trebui să transporte, propriu-zis, civilizația în viitor. Aşadar, când prind un asemenea creier, care nu este locuit pentru un anumit timp de Eul său, aceste ființe sunt cuprinse de o poftă teribilă de a se cufunda în el. Şi când un medium este în transă, cum se spune, aşadar, când creierul este deconectat, în el se strecoară o asemenea ființă care stă sub influență ahrimanică şi care ar trebui să transporte civilizația în nişte epoci viitoare, şi atunci, în acel interval de timp, un asemenea om, în loc să fie purtătorul unui Eu uman, este purtătorul unei ființe elementare care îşi neglijează datoria sa în Cosmos. Rețineți această expresie cuvânt cu cuvânt: *care îşi neglijează datoria sa în Cosmos*.

Datoria unei asemenea ființe în Cosmos este aceea de a vedea cum scriu oamenii. Ei scriu cu acele forțe care sunt ancorate în aceste părți ale creierului despre care tocmai am vorbit. În loc ca aceste ființe doar să privească, aşa cum şi trebuie să facă, de altfel, tot timpul, ele se uită în jur să vadă unde există un creier medial care poate fi deconectat. Atunci ele se strecoară înăuntru şi transpun în lumea umană prezentă ceea ce au dezvoltat deja ca artă a scrisului prin privitul lor. Aşadar, aceste entități proiectează în prezent cu ajutorul unor oameni mediali ceva ce ar trebui să transporte, conform misiunii lor, în viitor. Mediumnismul se bazează pe faptul că ceea ce ar trebui să se dezvolte în viitor drept facultăți se dezvoltă deja în prezent într-un mod confuz, haotic. De aici, darul profetic al ființei mediale, de aici caracterul fascinant. În realitate, este ceva care lucrează mai desăvârşit decât omul în prezent. Dar este introdus de nişte fiinle în modul pe care vi l-am descris mai înainte.

Exact aşa cum Belladonna este medială pentru lumea astrală – Belladonna este un medium pentru anumite forțe astrale pe care le introduce în fructul ei –, tot astfel, un medium uman, prin intermediul creierului său deosebit, este un medium pentru aceste entităli elementare, care trebuie să participe la civilizalia noastră, pentru că omul nu poate transporta totul dintr-o viață pământească în alta. Acesta este misterul propriu-zis al ființei mediale: ea este posedată de aceste ființe speciale. Vă puteți imagina că aceste entități sunt, pe de o parte, creaturi reale ale entităților ahrimanice. Entitățile ahrimanice sunt prezente în Cosmos ca entități care au o inteligență ce depăşeşte cu mult inteligența omenirii. Imediat ce ajungem în lumea care se învecinează în mod direct cu lumea noastră, sau atunci când ne apropiem, în această lume fizică – dacă dezvoltăm facultatea de contemplare – de ființele ahrimanice, suntem uimiți de inteligența lor teribilă, de inteligența lor covârşitoare. În privința inteligenței, ele sunt nişte adevărate ființe supraumane. Şi dobândim respect față de asemenea entități abia atunci când înțelegem ce infinit de inteligente sunt ele.

Ceva din această inteligență trece apoi asupra creaturilor lor, asupra acestor ființe elementare care se strecoară, care se cufundă în creierele mediumurilor, astfel încât prin intermediul acestor mediumuri ies la iveală tot felul de lucruri importante. Aflăm lucruri importante mai ales dacă putem privi, pe baza unei conştiențe deplin dezvoltate, corect dezvoltate, ceea ce produc asemenea mediumuri. Lucrurile sunt de aşa natură încât, dacă înțelegem în sens just constituția, alcătuirea lumii spirituale, nu negăm faptul că prin intermediul mediilor pot pătrunde tot felul de lucruri importante din lumea spirituală în lumea fizică. Prin intermediul mediumurilor putem afla lucruri importante, semnificative. Dar aceasta nu este o cale corectă. De ce nu?

Puteți ajunge să aflați acest lucru examinând plante care sunt mediumuri pentru anumite forțe astrale ce fac din ele plante otrăvitoare. Vă pot arăta cum putem afla acest lucru. Când e vorba de lumile spirituale, e mai bine să descriem situația în mod concret, decât să dezvoltăm nişte noțiuni abstracte.

Să presupunem că pătrundem, prin cunoaştere inițiatică, în lumea în care se află cei decedați după moarte. Îi urmărim. Este ca şi cum am pătrunde într-o cu totul altă lume. Eu am descris-o, în parte. V-am arătat că ea face asupra noastră o impresie mult mai reală decât lumea noastră, în care ne aflăm între naştere şi moarte. Dar, când păşim în această lume, ne surprinde ce ființe ciudate se află aici, pe lângă sufletele celor decedați. După ce omul a murit, dacă îl urmărim aici, vedem printre sufletele umane care au murit şi în jurul acelor suflete nişte figuri demonice stranii. Chiar la intrarea în această țară a sufletelor în care a trebuit să pătrundă cel decedat şi în care putem intra, cu ajutorul unei anumite vederi clarvăzătoare, vedem nişte figuri demonice – pe care, fireşte, le comparăm cu raporturile pământeşti, despre care, când vorbim de mic şi mare, putem vorbi numai prin comparație – care au picioare palmate mari şi puternic dezvoltate, ca rațele, ca animalele care înoată, în general; au picioare palmate puternic dezvoltate, cum au rațele sau rațele sălbatice, dar care se transformă neîncetat. Ele au o formă pe care am putea-o compara cu forma cangurului, dar sunt ființe puternice, pe jumătate asemănătoare păsărilor, pe jumătate asemănătoare mamiferelor. Când îi urmărim pe cei decedați, vedem că prin toată zona respectivă circulă asemenea ființe. Dacă vă întrebați: Unde sunt aceste entități? nu e nevoie decât să vă reprezentați în mod just cum ne putem imagina locul în care se află asemenea entități, unde sunt ele. Ele sunt tot timpul în jurul nostru, căci noi ne aflăm în aceeaşi lume în care se află cei decedați, numai că, vedeți dumneavoastră, ele nu se află în această sală. Aici începe, ca să spunem aşa, calea unei cercetări spirituale reale, absolut exacte.

Examinați următorul lucru. Vă plimbați pe o pajişte pe care în timpul toamnei cresc multe plante de felul brânduşei de toamnă, Colchium autumnale. Întâlniți peste tot brânduşe. Dacă încercați, în momentul în care stați în mijlocul brânduşelor, să vă transpuneți în starea de conştiență în care îi puteți urmări pe cei decedați, aşa cum v-am spus, veți vedea că în locul unei brânduşe se află ființa pe care tocmai am descris-o, cu picioare palmate şi cu corp ciudat de cangur. Și dacă vă plimbați printr-o altă regiune, unde pe drum creşte Belladonna, mătrăguna neagră, şi vă transpuneți în starea de conştiență despre care am vorbit, întâlniți nişte entități diferite, entități demonice groaznice, care sunt şi ele din lumea despre care vă vorbesc acum. Astfel încât am putea spune: Colchium autumnale, Belladonna sunt mediumuri care lasă să pătrundă în ele lumea imediat învecinată şi care se află, de fapt, cu altă ființă a lor, în lumea morților.

Dacă aveți în vedere aceste lucruri, veți spune: De jur împrejurul nostru se află ceea ce numim o altă lume. Dar aici e vorba de faptul că noi trebuie să putem pătrunde cu conştiența noastră, să putem contempla aceste plante, Colchium autumnale, Belladonna, nu numai cu conştiența cotidiană obişnuită, ci cu conştiența superioară, acolo unde se află ele în regiunea morților. Contemplând Belladonna cu conştiența superioară, o vedem acolo unde se află ea în regiunea morților.

Dumneavoastră puteți spune următorul lucru: Aici se află o pajişte, pe pajişte cresc brânduşele. – Acum trebuie să mergeți mai departe, dacă vă aflați în lumea fizică, poate că trebuie să urcați un munte, şi acolo, sus, se află nişte tufe pe care cresc plante de mătrăgună. Belladonna şi Colchium autumnale nu cresc una lângă alta în lumea fizică. Dar în această lume spirituală care este cea mai apropiată, despre care vorbesc eu, ele se află una lângă alta. Spațiul are o cu totul altă structură. Pe cât de departe sunt ele una de alta în lumea fizică, pe atât de apropiate sunt în lumea spirituală. Desigur, lumea spirituală îşi are legile ei proprii. Aici, totul este altfel. Și acum gândiți-vă că ați întâlni aceste plante – pot să mă exprim în acest fel – în lumea morților. Dacă îi urmăriți pe cei decedați în primele perioade, observați că ei nu au impresia groaznică pe care o are omul pe Pământ în fața acestor plante, ci ştiu că prezența în acest loc a unor asemenea figuri demonice se bazează pe planul cosmic înțelept. Aşadar, când îi urmăriți pe cei decedați în primele perioade în țara sufletelor, o găsiți ocupată de figurile corespunzătoare plantelor otrăvitoare, de nişte figuri demonice, tocmai în lumea înecinată.

Dacă păşiți mai departe, în regiunile din care pleacă cei decedați după zece, douăzeci, treizeci de ani, pentru a intra într-o regiune superioară, aici găsiți elementul corespunzător pentru plantele noastre care nu sunt otrăvitoare. Abia aici găsiți, de exemplu, vioreaua şi alte plante care nu sunt otrăvitoare. Astfel, lumea plantelor îşi are importanța ei în lumea fizică, şi, de asemenea, în lumea imediat învecinată cu a noastră. Numai că noi le vedem acolo sub alte forme. Ceea ce am descris sub formă reală în domeniul stelelor se oglindeşte pe Pământ în forma pe care o are pe Pământ o Belladonna, o Colchium autumnale, vioreaua; acestea se oglindesc şi în lumea în care păşesc cei decedați. Aceste lucruri se oglindesc imediat după moarte, aşa cum am arătat. Tot ceea ce se află într-o lume acționează şi în celelalte lumi. Totuşi, dacă vrem să cunoaştem un lucru conform cu realitatea lui, trebuie să pătrundem cu conştiența noastră în lumea originară a acestuia. Dar aşa stau lucrurile şi cu ființele din aceste alte lumi. Putem afla ce sunt aceste entități, aceste ființe elementare care constituie creatura propriu-zisă a stăpânitorului ahrimanic, numai dacă păşim în cea mai apropiată lume, înecinată cu a noastră.

Aceste entități îşi fac apariția prin intermediul mediumurilor, ele iau în posesie mediumurile şi, odată cu aceasta, intră în mod temporar în lumea noastră. Aşadar, când facem cunoştință cu aceste entități în lumea noastră numai prin intermediul unui medium, facem cunoştință cu ele într-o lume în care ar trebui să fie străine, aşadar, nu le putem cunoaşte sub adevărata lor formă. Astfel încât, pentru cel care face cunoştință cu aceste entități prin intermediul unor mediumuri, care le cunoaşte manifestările numai prin intermediul unor mediumuri, nu există nicio posibilitate de a ajunge la entitatea lor adevărată, căci ele se manifestă într-o lume străină lor. Aşadar, aici sunt prezente, indiscutabil, nişte manifestări spirituale; dar este imposibil să înțelegem aceste manifestări spirituale dacă facem cunoştință cu aceste entități numai într-o lume de care ele nu aparțin. Acesta este aspectul înşelător, aspectul iluzoriu, în sensul cel mai exact al cuvântului, a tot ceea ce pătrunde în lume prin intermediul conştienței mediale, faptul că cei care sunt întâmpinați de asemenea entități nu ştiu de ce natură sunt, propriu-zis, acestea.

Prin faptul că intră pe o asemenea cale în lume, aceste entități au un destin absolut special. Dacă facem cunoştință cu lumea aşa cum am arătat eu, cunoaştem lucrurile şi altfel. Când păşim în lumea morților, când trecem prin pădurea de demoni ai plantelor Colchium autumnale, Belladonna, Digitalis purpurea*, Datura stramonium**, şi aşa mai departe, când trecem prin această regiune observăm: viorelele se vor transforma, ele vor purta în viitor cu totul alte forme. Ele au o importanță pentru viitorul Cosmosului. Colchium autumnale participă, conform naturii sale, la moarte, ea are această menire. Plantele otrăvitoare sunt plante care mor, sunt plante pe cale de a pieri, care nu se ridică până la nişte forme vi¬itoare. În epoci viitoare vor fi prezente, la rândul lor, alte ființe otrăvitoare. Dar acele ființe care sunt astăzi otrăvitoare pier în epoca noastră. Epoca durează, fireşte, mult, dar ele poartă în sine impulsurile morții. Şi acest lucru se extinde asupra întregii vegetații. Când contemplăm vegetația vedem răsărind, dezvoltându-se, impulsurile transportate în viitor; o vedem pierind, unindu-se cu moartea.

* Digitalis purpurea – degețel-roşu (n.tr.).
** Datura stramonium – ciumăfaie, laur (n. tr.).

Aşa stau lucrurile cu entitățile care pun stăpânire pe mediumuri. Ele se despart oarecum de tovarăşele lor, care au misiunea de a transporta elemente ale prezentului în epoci viitoare îndepărtate, ele pătrund prin intermediul mediumurilor în această lume prezentă, dar aici se unesc şi cu destinul domeniului pământesc şi îşi pierd misiunea legată de viitor.

Dar, odată cu aceasta, ele îi răpesc omului, într-un sens superior, misiunea lui de viitor. Şi acest lucru stă în fața noastră atunci când cunoaştem cu adevărat ființa medială. Viitorul trebuie să

moară – aşa vorbeşte, de fapt, ființa medială –, trebuie să existe numai prezentul. Şi, tocmai de aceea, dacă cineva înzestrat cu o facultate reală de pătrundere în intimitatea realităților şi a ființialității lumii ajunge la o şedință de spiritism, el este înconjurat de ceva care îi apare sub forma unor plante otrăvitoare. Orice şedință de spiritism este încadrată, propriu-zis, de o grădină de plante otrăvitoare, care nu se prezintă la fel ca în lumea morților, dar care cresc de jur împrejurul comunității spiritiste, iar din florile şi fructele lor ies demoni.

Printr-o asemenea experiență trece la o şedință de spiritism cel care are facultatea de a privi în celelalte lumi. El trece mai întâi printr-o pajişte, care înconjoară comunitatea spiritistă, printr-o pajişte cosmică de plante otrăvitoare, dar care sunt mobile în sine, parcă sunt vii, care au ceva animalic. Le putem recunoaşte numai după forma lor că sunt plante otrăvitoare. Dar aşa vedem cât de rodnic ar trebui să se manifeste în viitor ceea ce acționează sub această formă medială, vedem că aici e vorba de ceva care ar trebui să se reverse pe parcursul evoluției omenirii mai departe, în viitor, vedem că acest element este încătuşat în prezentul de care nu aparține, şi că el se va manifesta în prezent aducând prejudicii omenirii. Acesta este misterul interior al ființei mediale, cu care trebuie să facem cunoştință în cursul acestor conferințe.

Putem indica într-un mod absolut precis, absolut exact, unde se găseşte în ființa medială punctul sensibil, ca să spunem aşa, al constituției umane. Va trebui să vă prezint o explicație aparent abstractă, dar tocmai prin aceasta veți pătrunde puțin în intimitatea naturii mediumnice.

Creierul uman, aşa cum este el conținut în cavitatea craniană, are în medie o greutate de 1.500 de grame sau ceva mai mult. Aceasta este o greutatea considerabilă. Dacă creierul uman ar apăsa cu toată greutatea sa asupra vaselor fine de sânge care se află la baza craniului, acestea ar fi strivite. Noi, oamenii, ne deplasăm prin lume, în funcție de vârsta pe care o atingem, iar creierul nostru nu apasă cu greutatea sa asupra sistemului vaselor sangvine care se află la baza craniului. Înțelegem acest lucru dacă îl privim în mod corect.

Tabla 1

Fig.2

Examinați omul, aşa cum este el construit. Eu îl voi prezenta într-un mod schematic. Canalul măduvei spinării urcă şi ajunge în creier (vezi Fig.2, roşu). Intreaga organizare este de aşa natură încât canalul măduvei spinării, cu excepția câtorva părți, care nu sunt solide, care sunt semisolide, este umplut cu lichid. Creierul înoată, propriu-zis, în acest lichid. Creierul omului înată în lichidul cerebral (vezi Fig.2, violet). Există un principiu numit principiul lui Arhimede. Arhimede a descoperit acest principiu, datorită genialității sale, când se afla în baie. El a făcut experiența uşor de înțeles. El a rămas în apă cu tot corpul, dar şi-a scos alternativ picioarele afară, şi a observat că ele aveau o greutate diferită, în funcție de faptul că se aflau în apă sau afară din apă. Acest lucru a însemnat pentru Arhimede cu totul altceva decât pentru un om obişnuit. Un om obişnuit doar s-ar juca în această situație. Dar Arhimede a făcut o mare descoperire, o descoperire grandioasă. „Evrika!” Am găsit! El a înțeles că orice corp care este într-un lichid pierde din greutate, o greutate egală cu greutatea lichidului dislocuit.

Să ne reprezentăm un vas care este umplut cu apă. Introduc în apă un corp solid. Dacă cântăresc acest corp, pot afla cu exactitate că el este mai uşor în apă; în apă cântăreşte mai puțin decât afară. Corpul pierde în apă o greutate egală cu greutatea lichidului dislocuit. Acesta este principiul lui Arhimede.

Acest principiu al lui Arhimede este foarte important pentru noi, ca oameni, în ceea ce priveşte constituția noastră; creierul înoată în lichidul cerebral, aşadar, pierde din greutate o cantitate

egală cu greutatea unei cantități de lichid cerebral care ar avea mărimea creierului. Astfel, când se află în interiorul cutiei craniene, creierul nu are greutatea de 1.500 de grame, ci pierde din greutatea sa atâta cât ar cântări un creier aflat în apă, şi rămâne cu o greutate de aproximativ 20 de grame. Aşadar, în realitate, noi nu purtăm un creier de 1.500 de grame, ci unul de numai 20 de grame. Conform principiului lui Arhimede, creierul pierde din greutate prin faptul că înată în lichidul rahidian. Aşadar, noi avem în organizarea noastră ceva care, de fapt, este mult mai uşor decât este. În organizarea noastră creierul cântăreşte numai 20 de grame. Dar trebuie să fim foarte atenți tocmai la aceste 20 de grame. Căci numai aceste 20 de grame sunt capabile să ne primească Eul. Tot restul din noi îl avem altundeva.

Tot corpul este umplut cu tot felul de elemente solide, care înată şi ele în lichid, de exemplu, globulele de sânge. Acestea îşi pierd din greutate şi, la fel şi aici, numai în ceea ce le mai rămâne ca greutate este prezent Eul; astfel Eul este răspândit în sânge, dar nu cu ponderea greutății sângelui. Noi trebuie să ținem seama de toate acestea. Trebuie să fiți atenți la ceea ce îşi are sediul în creier şi mai are o greutate în sens propriu. Căci aici trebuie să fie prezent Eul dumneavoastră. El nu poate fi prezent nicăieri în altă parte; în altă parte poate fi corp astral, corp eteric etc.

Mediumul este un om la care acest element ponderabil al constituției sale, aşadar, cele 20 de grame de creier, nu mai conține Eul. Eul a fost alungat. În aceste părți pot intra acele ființe despre care am vorbit adineaori.

Modul de gândire materialist ar vrea să se indice nişte sedii ale acestor ființe. În ce parte a omului se instalează ființa elementară când pune stăpânire pe medium?, pun întrebarea cei care gândesc materialist. Numai intelectul materialist vorbeşte în acest fel. Aşa vorbeşte cel care gândeşte în sens mecanic şi în sens matematic. Dar viața nu se desfăşoară doar în sens matematic şi mecanic, ci şi în sens dinamic. Aşadar, nu trebuie să spunem: Mediumul este posedat aici sau acolo, nu trebuie să localizăm lucrurile în sens pur matematic sau geometric, ci trebuie să gândim: Medimul este posedat în partea care rămâne ponderabilă în el, în partea care este atrasă spre Pământ. – Aici pot intra ființele ahrimanice. Şi nu numai aici, ci şi în altă parte. Ceea ce v-am descris eu este aspectul cel mai brut al problemei. Există însă un aspect mai subtil.

Tabla 1

Fig.3

Cum vedem noi pe planul fizic? Avem ochii (vezi Fig.3). Nervul vizual, pornind din ochi, merge înapoi, spre creier. Nervul vizual conține senzația de culoare. Materialiştii cred că nervul vizual transportă în creier culorile şi descarcă aici culorile. Căci materialiştii îşi reprezintă totul ca pe o încărcătură a unui vapor sau a unui tren. În organul de simț se încarcă ceva din exterior, care este transportat în nervi, apoi se descarcă undeva, pătrunde în suflet – nu chiar atât de grosolan, dar pătrunde aici. Dar lucrurile se petrec cu totul altfel! Nervul vizual nu poate să transporte senzația de culoare înapoi, spre creier, ci ajunge să o şteargă într-un anumit punct. Culoarea se găseşte numai afară, la periferie.

Nervul vizual este chemat să şteargă culoarea pe măsură ce ea pătrunde spre interior, astfel încât creierul este lipsit de culoare, în el pătrund doar culori foarte slabe, care sunt pe punctul de a dispărea. Nu numai culoarea este ştearsă în creier, ci orice relație cu lumea exterioară. Procesul auditiv, procesul vizual au loc în organele de simț. Mergând spre creier, nervii vizuali, nervii olfactivi, nervii calorici şterg tot ceea ce aveți la periferie, până ce se transformă într-o umbră palidă. Raportul pe care îl are această umbră palidă cu senzația este asemănător cu raportul pe care îl au cele 20 de grame cu cele 1.500 de grame. Cele 20 de grame reprezintă şi ele numai o umbră a greutății creierului.

Atât de puțin este ceea ce ne rămâne! Când vedem un răsărit impresionant, grandios, care pătrunde în organele noastre de simț, în partea din spate, în creier, avem numai o umbră palidă a acestui răsărit. Tocmai acestor umbre palide trebuie să le acordăm atenție şi în acest caz, căci numai aici are voie să pătrundă Eul nostru. În clipa în care Eul nostru este deconectat, în clipa în care devenim mediali, în aceste umbre palide sau în sunetele slabe care provin din procesul auditiv se strecoară o ființă elementară, aşa cum v-am descris. În tot ceea ce aparține Eului, acolo unde senzația exterioară este ştearsă, se strecoară această ființă şi ia în stăpânire mediumul. Și se strecoară până în ramificațiile nervilor, până în organizarea voinței, adică până

în acei nervi care ajung în organizarea voinței. Atunci mediumul începe să devină activ, căci este luat în stăpânire ceea ce ar trebui să fie luat în stăpânire de Eul omului. Restul de greutate a creierului, restul de senzație de culoare, restul de senzație auditivă, toate aceste umbre fine, care ne umplu ca o fantomă – căci această greutate de 20 de grame este numai o fantomă –, aceste palide umbre de culoare, care pătrund în interior, au doar un caracter fantomatic; aici se cufundă această ființă elementară, şi atunci, în ansamblu, omul ajunge să stea liniştit, letargic, cu corpul său, şi în el devine activ tot ceea ce ar trebui să fie, de fapt, umplut de Eu în aceste umbre slabe, fantomatice, care sunt umplute de obicei de Eu.

Observați, aşadar, mediumul. El lasă să i se cufunde într-o absolută letargie, inerție, ceea ce este folosit de omul normal, la el devine activă această fantomă pe care am descris-o. Puteți observa acest lucru, de exemplu, după felul în care scrie mediumul. Fireşte, el nici n-ar putea scrie dacă nu i-ar deveni totul mai uşor, exact ca în creier; deoarece întreaga greutate înoată într-un lichid, în simțire, în sentiment, totul devine uşor, şi el scrie cu uşurința cu care Eul conduce de obicei condeiul. Atunci cel care conduce condeiul în această fantomă a omului la un medium este ființa elementară.

Când mediumul stă sau se manifestă într-un anumit fel, acest lucru înseamnă, în realitate, pătrunderea ființelor unei alte lumi. Aşa cum în mişcările mediumului pot pătrunde ființele celeilalte lumi, entitățile ahrimanice, tot astfel pătrund şi în toate radiațiile pe care le-am descris ieri. Întotdeauna sunt prezente nişte radialii puternice de fluid, mai ales în regiunile organizării umane unde se găsesc glande. Aşadar, şi în aceste radiații de fluid pătrund entități ale lumii elementare, precum şi în radialiile respirației, în radiațiile luminii. Numai când e vorba de radiațiile chimice are loc un schimb mai conştient între cel care foloseşte aceste radiații şi entitățile care pătrund în acestea. Aici începe, aşa cum am arătat ieri, magia neagră, colaborarea conştientă cu entitățile care intervin în modul pe care tocmai l-am descris.

La medium şi, de regulă, la cel care face experimente cu mediumul, putem vorbi, de fapt, de inconştiență în legătură cu procesele propriu-zise. La cel care practică magia neagră este prezentă de obicei o conştiență deplină a faptului că el invocă în radiațiile chimice ale unor entități umane, de cele mai multe ori în ale sale proprii, aceste entități ale lumii elementare. Aşadar, cel care practică magia neagră este înconjurat întotdeauna de o ceată de slujitori care constau în asemenea ființe elementare şi cărora el le oferă posibilitatea, fie prin propriile sale radiații, fie prin diferite procede€ de a produce fum, pe care le execută în laboratorul său, de a folosi în această lume fizic-sensibilă impulsuri chimice oculte.

Acest lucru ne conduce la cunoaşterea unei realități: aşa cum Belladonna pătrunde într-o lume de care nu aparține şi devine prin acest fapt otrăvitoare, tot astfel, lumea spirituală pătrunde prin intermediul ființei mediumului aici, în lumea noastră, în care locuim între naştere şi moarte. – Dar, de fapt, pericolul ca această lume spirituală să pătrundă într-un mod asemănător felului în care am descris lucrurile în cazul Belladonnei există de fiecare dată când în om este reprimată conştiența, adică pătrunderea cu Eu, aşadar, atunci când omul este într-o stare de răpire, asemănătoare leşinului, sau într-o adevărată stare de leşin.

De fiecare dată când conştiența omului nu este estompată prin starea normală de somn, ci prin altceva, este prezent pericolul ca aici să se deschidă o fereastră pentru lumea pe care tocmai am descris-o.

XI. LUMEA ELEMENTARĂ ŞI VIITORUL OMENIRII

Dornach, 28 mai 1922 (GA 212)

Aş vrea să vă prezint astăzi, în continuarea explicațiilor de ieri şi de alaltăieri, unele lucruri despre evoluția omenirii în viitor, în măsura în care aceasta depinde de un anumit raport în care ajunge omul însuşi în cursul evoluției viitoare a Pământului față de unele puteri spirituale. Alaltăieri am văzut cum se prezintă interiorul uman la o examinare mai exactă; am văzut cum poate fi dobândită, în realitate, printr-o asemenea examinare mai exactă, o anumită viziune asupra felului în care se concentrează în om, în omul fizicsufletesc-spiritual, ceea ce ține, într-un fel, de lumea exterioară, mai ales în măsura în care această lume este concepută ca lume a forțelor şi entităților eterice pe care omul le atrage la sine pentru formarea propriului său corp eteric atunci când coboară în lumea pământească. Şi am văzut cum cu această entitate, care ține mai mult de lumea exterioară şi care îi este integrată omului, se uneşte apoi ceea ce a săvârşit omul însuşi pe Pământ, faptele sale, cu alte cuvinte, karma sa.

Apoi am văzut ieri cum poate şi cum trebuie să-şi cucerească omul, în mod diferit în diferite epoci ale evoluției omenirii, o relație de cunoaştere cu lumea spirituală.

Am amintit adesea că epoca actuală este o epocă în care în existența pământească a omenirii vrea să pătrundă un curent nou al vieții spirituale. În evoluția omenirii distingem o perioadă de trecere de la epoca predominant intelectualistă, care s-a instaurat în prima treime a secolului al XV-lea şi care, în esență, se încheie acum, şi o epocă viitoare, consacrată spiritualului. În această epocă intelectualistă s-a ajuns în special la faptul că omenirea şi-a dezvoltat intelectul,

şi-a dezvoltat intelectul ca atare, sprijinindu-se pe observarea naturii exterioare şi pe practica tehnică.

În această privință, în ultimele secole s-au realizat, desigur, lucruri grandioase şi impresionante. Dar tot ceea ce s-a realizat s-a datorat faptului că intelectul a fost elementul fundamental în cadrul evoluției omenirii. Moştenirea acestui element intelectual se manifestă încă şi astăzi. Dar, aş putea spune, această moştenire a elementului intelectual nu mai are în sine nimic creator.

Elementul intelectual a fost creator în cel mai înalt grad în epoca lui Copernic, Galilei, Giordano Bruno, apoi, în secolul al XIX-lea. Pe baza intelectului creator au apărut marile realizări ale omenirii, mai ales în cadrul civilizației occidentale din ultimele secole.

Cel care are un simț imparțial va putea remarca că elementul creator al inteligenței a început să intre în mod esențial în declin tocmai în ultimele decenii. Omenirea nu mai este la fel de entuziasmată să se unească cu intelectul, cu rațiunea. Ceea ce s-a exercitat de-a lungul secolelor ca facultate intelectuală a sufletului trăieşte mai departe ca într-un fel de inerție a civilizației şi culturii. Oamenii gândesc pe vechile făgaşe, dar intelectul nu mai produce nimic nou. Acest lucru poate fi observat foarte clar în special la tineretul nostru. Cum spuneam, dacă privim lucrurile cu suficientă imparțialitate, vom putea observa această situație. Dacă privim în urmă şi vedem cum era tineretul nostru academic în anii '80 – şi acest lucru se referă la întreaga civilizație a Occidentului; desigur, lucrurile nu stăteau cu toți tinerii în acest fel –, putem spune: Când un tânăr care studiase ceva începea să vorbească, acest fapt îți producea o anumită bucurie, şi erai dornic să vezi ce va spune el mai departe. Astăzi nu mai este aşa. Putem vedea schimbarea care a avut loc în ultimele decenii. Când începe să vorbească un tânăr care, să spunem, a ieşit de curând de pe băncile amfiteatrelor, nu mai eşti curios să vezi ce va spune el mai departe, căci ştii deja dinainte ce va spune. Lucrurile se desfăşoară automat. Omul nu se mai prezintă ca şi cum întregul său creier ar fi activ, punându-şi în mişcare intelectul. Ai sentimentul că activitatea inteligenței a coborât din cap în regiuni mai joase. Este ceea ce poate sesiza astăzi, chiar şi pe baza unei observații exterioare, cel care priveşte lumea în mod imparțial. Inteligența umană a ajuns să aibă un caracter maşinal şi izvorăşte din regiuni ale organizării umane care, de fapt, nu mai sunt ale capului. Acest lucru se întâmplă, cum spuneam, pentru că inteligența era inițial ceva elementar şi pentru că, în mare, faptul că de-a lungul acestei perioade care a durat din secolul al XV-lea până în secolul al XIX-lea omenirea trebuia să-şi dezvolte în mod predominant inteligența era întemeiat pe dezvoltarea legică a lumii.

Dar acum din regiunile superioare ale existenței lumii în viața pământească a oamenilor vrea să se reverse un curent spiritual. Ceea ce nu se mai poate dezvolta în continuare ca rațiune trebuie să fie fecundat de acest curent spiritual. Și depinde de oameni dacă ei îşi deschid inimile, sufletele, față de ceea ce vrea să pătrundă, prin multe porți, aş putea spune, din lumea spirituală în lumea pământească. Dar acest lucru face necesar ca oamenii să dezvolte din nou o receptivitate pentru perceperea spiritualului din întreaga natură.

Observați, aşa cum a trebuit să amintim ieri, când ne-am îndreptat atenția spre vechile epoci de cultură ale omenirii, că odată întreaga omenire percepea spiritual-sufletescul în aspectele lumii exterioare, în fiecare stea, în fiecare nor care se arăta pe cer, în fulger şi tunet, în ființele regnurilor naturii.

Tocmai pe această bază s-a dezvoltat vechea practică yoga. Yoghinul căuta, aşa cum am arătat ieri, să pătrundă până la Sine. El căuta, într-un fel, prin exerciții interioare, ceea ce pentru noi este ceva de la sine înțeles, căci noi ne naştem şi suntem educați pentru a avea un anumit sentiment al Sinei, o conştiență a Eului. Yoghinul trebuia să dezvolte mai întâi în sine acest sentiment.

Ei bine, dragii mei prieteni, imaginați-vă că ar trebui să vă comportați, cu conştiența Eului pe care o are omul în prezent, la fel ca un yoghin! Aceasta ar fi o mare greşeală. Este o deosebire dacă ți-ai cucerit o însuşire prin muncă proprie, prin strădanie umană proprie, sau dacă o ai ca pe ceva de la sine înțeles. Când un om trebuia să ajungă la conştiența de sine prin muncă proprie, ca yoghinul, prin această exersare interioară el participa la marile, la grandioasele procese cosmice şi la legitățile cosmice. Dacă eşti transpus, pur şi simplu, în sfera conştienței de sine, lucrurile se schimbă. A te situa pe o treaptă a evoluției omenirii nu înseamnă, desigur, acelaşi lucru cu a-ți cuceri această treaptă prin exerciții interioare.

Şi din descrierile de ieri poate reieşi faptul că omenirea trebuie să ajungă treptat la cunoştințe care iau naştere datorită unei eliberări a întregului sistem al gândirii de procesul respirator; atunci sistemul gândirii se integrează – aşa cum am explicat eu ieri – în ritmurile exterioare ale Cosmosului, pentru că, eliberându-se de subiectivitate, sistemul gândirii se cufundă în ritmurile Cosmosului. Aşadar, aşa cum yoghinul, prin cuplarea – dacă mă pot exprima astfel – a sistemului său de gândire cu sistemul respirator, se furişa în sine şi se identifica cu ceea ce se poate manifesta în om ca element spiritual-sufletesc pe valurile ritmului respirator interior, astăzi noi trebuie să ne revărsăm cu gândirea noastră în lume, să ne dăruim lumii, să participăm la toate ritmurile care străbat lumea minerală, vegetală, animală, umană, până sus, la lumea

ierarhiilor. Trebuie să ne integrăm în ritmul exterior al existenței. Dacă ne integrăm în ritmul exterior al existenței, vom ajunge la cunoştințe care trebuie să ofere din nou omenirii ceva care se află dincolo de ceea ce stă la baza cunoştințelor exterioare despre natură.

Noi practicăm astăzi fizica, biologia, chimia, şi oamenii primesc, prin mii şi mii de descrieri popularizate care ajung până în cel mai îndepărtat sat, informații despre felul în care arată lumea pentru observația senzorială asociată cu intelectul. Dar trebuie să înceapă epoca în care omenirea să învețe să cunoască ce se află în spatele a tot ceea ce ne poate fi oferit de către observația exterioară şi intelect.

Fie că vorbim, în limbajul celor vechi, de cele patru elemente: pământ, apă, foc, aer, fie că vorbim, în limbajul oamenilor moderni, de corpuri solide, de corpuri lichide, de corpuri gazoase şi stări de căldură, dacă vrem să vorbim absolut în sensul fizicii, e indiferent, pentru scopul pe care îl urmărim noi astăzi, ce nume le dăm acestor lucruri. Căci atunci când oamenii vorbesc astăzi de lumea exterioară, de elementul solid, de elementul lichid, de elementul gazos, ei vorbesc în sensul combinării, amestecării, separării substanțelor, şi aşa mai departe. Dar trebuie să reținem că la baza oricărui element pământesc solid se află un element spiritual elementar. Oamenii instruiți de astăzi pot râde când se spune că o omenire mai veche vedea în orice element pământesc entități de felul gnomilor. Numai când ne vom cuceri din nou cunoştințe pe calea integrării în ritmul lumii, nu doar printr-o conexiune de gânduri logic-abstracte, numai atunci vom descoperi în elementul solid-pământesc acele entități elementare care sunt conținute în orice element solid. La ființele elementare care sunt conținute în domeniul solid, pământesc, elementul cel mai avansat este deşteptăciunea, şiretenia, istețimea, dezvoltarea unilaterală a intelectului. Am putea spune: Entitățile spirituale elementare care trăiesc în elementul solid, în elementul pământesc, sunt mai deştepte decât oamenii, mult mai deştepte. Oamenii deştepți în sens intelectualist nu sunt atât de deştepți ca acele ființe de natură suprasensibilă care populează elementul pământesc solid, domeniul pământesc solid. Am putea spune: Aceste ființe sunt alcătuite numai din deşteptăciune. Aşa cum omul este construit din carne şi sânge, aceste ființe sunt alcătuite din deşteptăciune, din superdeşteptăciune. Aceste entități mai au însuşirea ciudată că printre ele domneşte multiplicitatea. Dacă suntem în stare să examinăm un element pământesc tocmai pentru a descoperi asemenea ființe elementare deştepte care se mişcă prin el, îl putem stoarce ca pe un burete, aş putea spune, în sens spiritual-sufletesc, şi din el vor ieşi aceste ființe. Ele sunt multe. E vorba de o mulțime extraordinară.

Am putea spune că e greu să o scoatem la capăt cu număratul acestor entități care trăiesc în elementul pământesc-solid; putem număra cireşele şi ouăle cu unu, doi, trei, patru, cinci, dar aceste ființe nu pot fi numărate în acest fel. Căci, după ce am numărat până la trei, nu mai sunt trei, sunt mult mai multe decât trei. Astfel încât cu număratul pe care îl cunoaştem pe plan fizic nu o scoatem la capăt în privința acestor entități. Dacă am vrea să aplicăm procedeele uzuale de a calcula, aceste entități ne-ar juca cele mai ciudate feste. Să zicem că am vrea să luăm de o parte două entități, de cealaltă parte două entități, şi am spune: Două ori două fac patru. Dar nu ar fi deloc adevărat, căci aceste entități ar reprezenta între timp, prin superdeşteptăciunea lor, şapte sau opt, astfel încât ar trebui să spunem: Două ori două fac opt, sau cam aşa ceva. Aşadar, însuşirile ciudate ale acestor entități sfidează chiar şi numărătoarea. Situația este de aşa natură încât trebuie să facem cunoştință neapărat cu următorul fapt: intelectul, aşa cum s-a dezvoltat el în sânul omenirii în epoca modernă, este ceva foarte frumos; dar aceste ființe, care sunt superinteligente, dețin față de intelect o anumită putere. Ele domină intelectul, acolo unde el se manifestă numai prin numărat.

Când ajungem la elementul lichid, la apă, aceste entități ale apei au dezvoltat cu precădere ceea ce a dezvoltat omul în sfera sentimentului său, în sfera simțirii sale. Noi, oamenii, suntem, de fapt, mult mai înapoiați cu simlirea noastră în comparație cu aceste entități care populează elementul apă, elementul lichid. Noi stăm undeva. Ne place un trandafir roşu. Avem un anumit sentiment când frunzişul copacilor foşneşte. Dar aceste entități pătrund împreună cu orice element lichid în sevele vegetale care suie în trandafir, până la floarea trandafirului, ele trăiesc împreună cu roşul. Ele participă prin simțire într-un mod mult mai intim la procesele lumii. Noi ne aflăm în afara lumii cu simțirea noastră, dar aceste entități se află în interiorul fenomenelor şi participă la ele.

Ființele aerului sunt cu precădere acele ființe care au dezvoltat până la o capacitate superioară ceea ce avem noi în sfera voinței. Desigur, e foarte frumos când chimistul descoperă care este greutatea atomică a hidrogenului, a oxigenului, a azotului, cum se combină hidrogenul şi oxigenul, cum se disociază din nou, cum se disociază, de exemplu, apa sau clorura de calciu sau altceva asemănător. Toate acestea sunt foarte bune şi frumoase, dar în spatele tuturor acestor procese trăiesc nişte entități spirituale elementare. Şi omul va trebui să-şi asimileze o cunoaştere a caracteristicilor acestei lumi elementare. În epoca în care omul îşi dezvoltase intelectul, aceste entități elementare erau puse, într-un fel, pe liber. Omenirea şi-a dezvoltat intelectul, cum spuneam, începând cu prima treime a secolului al XV-lea până la sfârşitul secolului al XIX-lea, şi, prin faptul că intelectul juca un rol creator în cadrul civilizației şi culturii

umane, aceste entități care trăiesc în elemente nu au putut face prea mult. Prin faptul că ființele elementare ale solidului a fost nevoite să se retragă, într-un fel, şi să lase în seama oamenilor intelectul, aceste entități au făcut să se retragă şi celelalte ființe elementare, entitățile elementului lichid şi entitățile elementului gazos. Dar dacă acum, în epoca în care intelectul ajunge la declin – şi el ajunge la declin; noi trăim deja în epoca în care în cadrul lumii civilizate începe ruina intelectului –, omenirea nu se deschide curentului spiritual care intervine din lumea spirituală, din cauza acestei obtuzități a omenirii va apărea ceea ce astăzi poate fi remarcat în mod clar, faptul că aceste entități elementare încheie un fel de pact, se unesc şi se pun sub conducerea puterii predominant intelectualiste, sub conducerea lui Ahriman.

Dacă aceste entități elementare s-ar ridica împotriva evoluției, dacă ele s-ar pune sub conducerea lui Ahriman, omenirea nu ar putea progresa. Atunci ar fi posibil ca puterile ahrimanice, unite cu entitățile elementare ale elementelor, să facă din Pământ altceva decât îi era destinat de la începuturi. Pământul nu ar deveni ceea ce am descris în cartea mea ***Știința ocultă în rezumat***, pornind de la stadiile Saturn, Soare, Lună şi Pământ. Căci Pământul va deveni ceea ce ar trebui să devină conform intențiilor inițiale numai dacă omul îşi înțelege în mod just în fiecare epocă misiunea sa.

Astăzi putem deja percepe cum stau lucrurile în realitate. Cei care au atins astăzi o anumită vârstă ştiu că în epoca anterioară te întreţineai cu ceilalți oameni în aşa fel încât atunci când voiai să ştii ce este în interiorul lor puteai comunica prin intermediul limbajului obişnuit, prin schimbul reciproc de cuvinte. Te puteai baza pe faptul că rațiunea, intelectul, se află aici, în cămăruța de sus, şi că ceea ce se află în cămăruța de sus poate fi comunicat apoi celorlalți prin intermediul limbajului.

Astăzi există oameni care nu mai presupun că la unii dintre contemporanii lor rațiunea se află în cămăruța de sus, ci consideră că rațiunea a alunecat mai în adânc, şi atunci ei îi analizează, în loc să-i lase să le vorbească. Dacă în loc să laşi oamenii să vorbească îi psihanalizezi, acest lucru înseamnă a considera, aş putea spune, printr-o înțelegere greşită, că rațiunea a alunecat în adânc. Căci trebuie să supui psihanalizei tocmai partea care a alunecat în regiunile mai adânci ale naturii umane. Aceşti oameni vor s-o ridice din nou la suprafață, pentru că ei consideră că ea a alunecat în adânc. În această epocă a decăderii intelectului se mai poate observa că, de fapt, oamenilor nu le mai place deloc, cel puțin unor oameni începe să nu le mai placă deloc, să se folosească de intelectul lor. Ei preferă să se lase psihanalizați, căci nu mai vor să ia parte cu capul la ceea ce se petrece în sufletul lor.

Examinarea acestor lucruri doar stând în fața lor în mod exterior, superficial, nu duce la nimic. Nu rezultă prea multe dacă examinăm aceste lucruri în mod exterior, superficial. Trebuie să le examinăm, aşa cum am făcut noi adineaori, privindu-le în întregul context al lumii. Numai atunci ne vor deveni ele clare. Psihanaliza poate avea ceva bun din punctul de vedere pe care l-am expus ieri. Oamenii nu mai vor să considere fireşti anumite lucruri, pe care mai înainte le considerau astfel, aşadar, ei se lasă tratați. Și nu mai pot fi inventate atât de multe tratamente câți oameni care au nevoie de ele există. Aşadar, pentru că tratamentele cu mijloace exterioare materiale nu mai sunt suficiente, se inventează nişte tratamente psihice! Dar toate acestea trebuie să fie examinate într-un context mai larg.

Dacă le examinăm în mod exterior, nu e nevoie să ne ridicăm împotriva tuturor bunelor temeiuri, împotriva tuturor lucrurilor captivante pe care le fac psihanaliştii. Nu e greu să înțelegem, chiar nu e greu să înțelegem aceste lucruri, pe baza unei cercetări mai ample, îndreptățite, asupra lumii, de care oamenii încă fug, pe baza cercetării lumii care ne conduce la recunoaşterea faptului că un curent spiritual vrea să intervină în civilizația noastră actuală, pentru a se pune în locul rațiunii ajunse la decădere, în locul intelectului ajuns la decădere.

Misiunea omenirii ar fi să înțeleagă acest fapt, şi de această înțelegere fug oamenii astăzi, într-un anumit fel, atât de mult. Dar abia atunci se dezvăluie despre ce este vorba în cazul unor asemenea lucruri a căror îndreptățire exterioară poate fi foarte uşor dovedită tocmai în epoca decăderii intelectului. Pot fi dovedite, încetul cu încetul, foarte multe lucruri, căci intelectul a ajuns la decădere, şi intelectul ajuns la decădere poate dovedi, încetul cu încetul, extraordinar de multe lucruri ca fiind îndreptățite. Dar se va ajunge tot mai mult ca ceea ce este cu adevărat îndreptățit să poată fi înțeles numai pe baza acelor cunoştințe care ajung la omenire prin intermediul spiritualității.

Acesta este un aspect prin care putem atrage atenția asupra a ceea ce amenință evoluția omenirii în epocile viitoare ale Pământului. Trebuie să atragem atenția, pe de altă parte, şi asupra faptului că, exact aşa cum elementele inferioare, pământ, apă, aer, sunt locuite de entități elementare, tot astfel, şi elementele superioare, elementele eterice, lumină, eterul chimic, eterul vieții, sunt locuite de nişte entități elementare. Numai că aceste entități se deosebesc foarte mult de entitățile elementare ale elementelor inferioare. Entitățile luminii, dar mai ales entitățile vieții nu tind spre multiplicitate. Cel mai intens tind spre multiplicitate entitățile elementului pământ. Entitățile elementelor eterice tind spre unitate. În realitate, nu le putem distinge prea bine unele de altele. Aici, individualitățile nu sunt atât de pregnante. Aceste entități tind să intre unele în altele, să se unească.

O forță de inițiere mai veche a anumitor inițiați, din care provin apoi învățăturile mai profunde ale Vechiului Testament, îndrepta cunoaşterea mai ales spre aceste elemente eterice. Și, conform acestei tendințe a elementelor eterice de a se uni într-unul singur, s-a format impresia care s-a manifestat apoi în monoteism, în monoteismul sever al iudaismului.

Această religie a lui Iahve a luat naştere la început mai ales pe baza contemplării spirituale a regiunilor eterice. Dar în regiunile eterice trăiesc entități spirituale care nu tind să se disocieze unele de altele, nu vor să devină individualități, ci vor să se piardă unele într-altele, vor să se întrepătrundă, vor să formeze o unitate.

Dacă aceste entități, la rândul lor, nu sunt luate în considerare de oameni, dacă oamenii nu se îndreaptă spre spiritualitate şi nu îşi spun: Acolo, sus, nu se află numai Soarele, ci, odată cu lumina şi căldura Soarelui, din eter coboară pe Pământ nişte entități; dacă oamenii se limitează la o înțelegere exterioară a domeniului material, aceste entități găsesc posibilitatea de a se uni cu puterea luciferică. Astfel încât, dacă omenirea nu sesizează pericolul care amenință din direcția ahrimanică prin unirea puterii ahrimanice cu acele entități care trăiesc în elementele inferioare, şi acel pericol care amenință din direcția luciferică prin unirea puterii luciferice cu elementele eterice care tind spre unitate, există posibilitatea ca în viitor Pământul să devină cu totul altceva decât ar trebui să fie conform intențiilor inițiale.

Nu putem insista îndeajuns, dragii mei prieteni, asupra faptului că perceperea spiritualului înseamnă un destin al omenirii de pe Pământ, că, în realitate, dacă oamenii nu binevoiesc să se apropie de spiritual, cu Pământul s-ar întâmpla altceva decât trebuie să se întâmple. Căci, desigur, noi avem de jur împrejurul nostru lumea domeniului material. Dar, oricât de mult am cerceta această lume cu ajutorul chimiei şi al fizicii noastre evoluate, noi cercetăm, de fapt, numai ceea ce trebuie să dispară odată cu existenla Pământului. Oare ce altă valoare are această întreagă chimie, această întreagă fizică, dincolo de sfârşitul existenței Pământului? Căci până la sfârşitul existenței Pământului substanțele minerale transformate în praf şi pulbere trebuie să se dizolve în Cosmos, şi numai elementele vegetal, animal, uman pot trece în existența jupiteriană. Aşadar, tot ceea ce şi-au cucerit într-un mod atât de impunător, într-un mod atât de grandios, ştiințele actuale se referă numai la un element trecător. Dar omenirea are nevoie de o cunoaştere care să nu se refere la acest element pământesc trecător, ci care să aibă de-a face cu ceea ce depăşeşte acest element.

Se poate cerceta astăzi oricât de mult, cum spuneam, greutatea atomică a diferitelor elemente, se pot stabili formule chimice, legi fizice – acestea au o importanță trecătoare pentru existența

Pământului. Omul trebuie să depăşească această existenţă a Pământului prin cunoaşterea unor lucruri cum sunt cele pe care tocmai le-am expus. Aceasta este o problemă extraordinar de importantă, esenţială.

XII. CUNOAŞTEREA LUMII ELEMENTARE

München, 26 august 1913 (GA 147)

Când se vorbeşte despre lumile spirituale aşa cum se vorbeşte în acest ciclu este nevoie să remarci că această cunoaştere clarvăzătoare la care poate ajunge sufletul uman nu schimbă nimic din natura şi entitatea omului atât timp cât tot ce intră în această conştienţă exista deja înainte în natura omenească. Când cunoşti un lucru nu-l creezi, înveţi numai să percepi ceea ce există deja ca realitate. Oricât de la sine înţeles ar fi acest lucru, trebuie totuşi să-l pui în lumină, pentru că trebuie să atragi atenţia asupra faptului că fiinţa umană este clădită pe temeliile ascunse ale existenţei şi nu va fi scoasă din aceste profunzimi ascunse ale existenţei decât prin cunoaşterea clarvăzătoare. De aici rezultă de fapt că adevărata fiinţă a omului nu se poate revela decât prin conştienţa clarvăzătoare. Prin nici un fel de filosofie nu poţi şti ce este propriu-zis omul, ci numai printr-o astfel de cunoaştere care se sprijină pe conştienţa clarvăzătoare. Căci pentru observaţia din lumea sensibilă şi pentru intelectul legat de ea adevărata, reala entitate a omului se află în lumile ascunse. Când această conştienţă clarvăzătoare – din al cărui punct de vedere trebuie privite lucruile de dincolo de aşa-numitul Prag – trece peste acest Prag, ei i se impun cu totul alte cerinţe decât în lumea senzorială. Şi esenţialul este ca sufletul omenesc să se poată obişnui cu faptul că există nu numai felul de a privi al percepţiei, care este corect pentru lumea senzorială.

Voi numi aici prima lume în care pătrunde sufletul omenesc devenit clarvăzător, după ce a trecut Pragul, lumea elementară. Numai cel care ar vrea să ducă obişnuinţele din lumea simţurilor în lumile superioare suprasensibile ar putea pretinde că se poate adopta o denumire uniformă pentru toate punctele de vedere din care sunt contemplate lumile superioare. Şi la sfârşitul acestui ciclu, ca şi într-o scriere care va fi prezentată aici în viitoarele zile şi care poartă titlul ***Pragul lumilor spirituale***, voi arăta raportul care există între alegerea numelor adoptate aici – de pildă „lumea elementară“ – şi denumirile care sunt date în cărţile mele, ***Teosofia***, ***Ştiinţa ocultă*** şi altele, pentru ca să nu se poată căuta în mod uşuratic contradicţii acolo unde nu sunt în realitate. Cerinţe cu totul noi se impun sufletului când, dincolo de Prag, pătrunde în lumea elementară. Dacă sufletul omului vrea să intre aici cu obişnuinţele

proprii lumii senzoriale, ar putea avea loc două evenimente: fie în sfera conştienței, în raza privirii, s-ar răspândi o nebulozitate sau o întunecare deplină, fie sufletul omenesc, insuficient de pregătit pentru obişnuințele şi exigențele lumii elementare, ar fi respins în lumea senzorială. Lumea elementară este cu totul altceva decât lumea senzorială. În cea din urmă, dacă treceți de la o ființă la alta, de la un fenomen la altul, aveți aceste ființe şi aceste fenomene în fața dumneavoastră, le puteți observa, fiindcă în fața fiecăreia dintre ele, observându-le, vă păstrați propria entitate conturată în sine, ființa dumneavoastră personală. În fiecare moment ştiți că sunteți acelaşi care erați înainte de a vă afla în fața unei noi entități, a unui nou fenomen, şi niciodată nu vă puteți pierde în ele. Sunteți în fața lor, sunteți în afara lor şi ştiți că atât timp cât circulați în lumea senzorială rămâneți acelaşi. Or, acest lucru se schimbă cu totul când se pătrunde în lumea elementară. În lumea elementară trebuie, cu toată viața lăuntrică a sufletului tău, să te adaptezi unei ființe, unui fenomen, în aşa fel încât să te transformi cu viața ta sufletească în această ființă, în acest fenomen. În lumea elementară nu poți cunoaşte ceva decât dacă devii un altul față de fiecare ființă, şi anume te identifici într-un grad înalt cu ființa şi cu fenomenul însuşi.

Particularitatea sufletului tău pentru lumea elementară trebuie să fie capacitatea de metamorfoză a propriei ființe în entități străine. Trebuie să ai posibilitatea de a te metamorfoza, de a te adânci şi a deveni într-un fel însăşi acea ființă şi – dacă vrei să rămâi aici sănătos psihic – să poți pierde conştiența necesară în lumea simțurilor, conştiența: tu eşti acela şi acela. În lumea elementară cunoşti o ființă doar dacă, într-un fel, *devii* intim cu viața sa sufletească. Deci, în lumea elementară nu poți înainta – când ai trecut aici dincolo de prag – decât dacă te transformi la fiecare pas, strecurându-te în fiecare fenomen particular, în fiecare ființă. Ceea ce în lumea fizică ține de sănătatea sufletească, şi anume, la păşirea în lumea senzorială, a te afirma pe tine însuți în propria ta entitate originară este absolut imposibil în lumea elementară; acolo, acest lucru ar duce sau la întunecarea orizontului sau la o ființă respinsă în lumea senzorială.

Şi atunci vă puteți uşor imagina că, pentru a exercita această facultate de tranformare, sufletul are nevoie şi de altceva decât ce are în lumea senzorială. Căci sufletul omului, aşa cum este el în lumea senzorială, este prea slab pentru a se transforma continuu, pentru a se adapta la fiecare ființă, când pătrunde în lumea elementară. De aceea trebuie ca forțele sale să crească, să se intensifice, iar pentru aceasta sunt necesare pregătirile descrise în ***Ştiința ocultă*** şi în ***Inițierea*** [Nota 1], căci ele duc toate la a face sufletul mai puternic şi mai rezistent. Atunci el se poate adânci în celelalte entități fără a se pierde pe sine. Vedeți deci cât de necesar este să

cunoşti bine ceea ce se numeşte Pragul între lumea senzorială şi lumea suprasensibilă. S-a spus deja că atât timp cât omul este un om pământesc conştiența clarvăzătoare trebuie continuu, am zice, să treacă dintr-o parte în cealaltă: să observe în afara corpului fizic, în lumea spirituală, dincolo de Prag, apoi să revină în corpul fizic şi să folosească într-un mod sănătos acele facultăți care duc la observarea corectă a lumii fizice, a lumii simțurilor.

Să presupunem acum că o conştiență devenită clarvăzătoare ar readuce în lumea simțurilor, retrecând Pragul, această facultate de metamorfozare pe care trebuie să o aibă pentru ceea ce există în lumea spirituală. Această facultate de metamorfozare, de care am vorbit, este o proprietate a corpului eteric omenesc care trăieşte cu precădere în lumea elementară. Să presupunem deci că un om revine din lumea spirituală în lumea simțurilor şi că el îşi menține corpul său eteric la fel de capabil de metamorfozare cum trebuie să fie în lumea elementară. Ce s-ar întâmpla atunci? Fiecare lume îşi are legile sale proprii. Lumea simțurilor este lumea formelor delimitate; Spiritele formei guvernează lumea simțurilor. Lumea elementară este lumea mobilității, lumea metamorfozei, a transformării. Aşa cum trebuie să înveți să te transformi continuu tu însuți când vrei să trăieşti în lumea elementară, tot astfel toate ființele care trăiesc în lumea elementară se metamorfozează continuu. Acolo nu se găseşte nici o formă încheiată, delimitată; totul este în continuă metamorfoză. Iar tu, când vrei să viețuieşti în lumea elementară, trebuie să participi la această existență care se metamorfozează continuu, trebuie să participi la ea ca suflet în afara corpului fizic. În lumea fizic-senzorială trebuie să-ți cufunzi corpul eteric – care sub formă de corp eteric este o ființă a lumii elementare şi are capacitatea de metamorfozare – în corpul fizic. Tocmai datorită acestui fizic eşti o anume persoană în lumea fizic-senzorială; eşti acea sau acea persoană bine definită. Corpul fizic este acela care imprimă cuiva persoana, personalitatea, corpul fizic şi condițiile lumii fizice în care este plasat face din cineva o persoană, fiindcă persoana cere conturarea formei. Totuşi trebuie să recunoaştem că ceea ce conştienta clarvăzătoare recunoaşte în sufletul uman există întotdeauna. Prin forțele corpului fizic, acea mobilitate a corpului eteric este doar ținută la un loc. Atât timp cât corpul eteric pătrunde în corpul fizic, forțele sale mobile sunt ținute la un loc, adaptate formei. Dacă corpul eteric n-ar fi vârât în corpul fizic ca într-o pungă, el ar avea tendința să se schimbe continuu.

Să presupunem că un suflet devenit clarvăzător ar păstra în corpul eteric, când revine iar în lumea senzorială, tendința de a se schimba, de a se metamorfoza. Atunci acest corp eteric, cu tendința sa spre mobilitate, devine mai relaxat, mai liber în corpul fizic. Sufletul uman intră în contradicție cu cerințele lumii fizice – care vor să-l contureze pe om ca personalitate definită –

atunci când, prin forțele corpului său eteric, care vrea să se mişte liber, trece în mod incorect Pragul din lumea suprasenzorială în lumea fizică şi tinde să devină altceva în fiecare moment, ceva ce poate fi în contradicție cu tiparul fix al corpului fizic. Să dăm doar un exemplu: cu corpul său fizic, cineva ar putea fi un funcționar de bancă european, dar, pentru că corpul său eteric a adus în lumea senzorială tendința de a se elibera de corpul fizic, el îşi poate închipui că ar fi împăratul Chinei. Sau, pentru a da un alt exernplu, să zicem că cineva este preşedinte al Societății teosofice şi, dacă corpul eteric devine mai relaxat, îşi poate imagina că ar sta în fața directorului Globusului. Acest exemplu ne arată că trebuie să ținem seama în modul cel mai strict de Pragul care desparte clar lumea senzorială de cea suprasenzorială; trebuie să cunoşti cerințele fiecărei lumi şi să te supui lor; iar sufletul trebuie să se comporte diferit după domeniul în care se află – de partea aceasta a Pragului, sau de partea cealaltă a lui. Trebuie repetat mereu şi mereu că de acest lucru se leagă faptul că atunci când treci Pragul nu ai voie să aduci, într-un mod ilegitim, obişnuiniele lumii suprasenzoriale în lumea senzorială. Aş putea spune că trebuie să ştii să te comporți corect în cele două lumi, că nu ai voie să duci modul de observare corespunzător unei lumi în cealaltă.

Trebuie deci să-ți dai mai întâi seama că facultatea de metamorfoză este facultatea de bază pentru viețuirea de sine, simțirea de sine a sufletului în lumea elementară. Însă sufletul omenesc n-ar putea niciodată să trăiască mult timp în această facultate de metamorfoză; corpul eteric ar putea să se mențină în starea de metamorfozare în lumea elementară tot atât de puțin cât ar putea omul să fie în stare de veghe în lumea fizică. Dar omul poate percepe această lume fizică doar când este treaz; când doarme nu o mai percepe. Cu toate acestea, el trebuie să facă să se succeadă starea de veghe şi cea de somn. Ceva analog este necesar în lumea elementară. Aşa cum, în lumea fizică, omul nu poate să fie tot timpul în stare de veghe, aşa cum viața trebuie să treacă de la veghe la somn, ca mersul unei pendule, tot astfel se întâmplă şi cu viața corpului eteric în lumea elementară. Trebuie să ai aici, aş spune, un pol opus, o contraacțiune la facultatea de metamorfozare care conduce la perceperea în lumea spirituală. Ceea ce face pe cineva capabil de metamorfozare pentru lumea spirituală este viața de reprezentare a omului, este capacitatea de a face mobilă reprezentarea, gândirea, încât, prin această gândire, devenită mobilă, te poți adânci în ființe şi fenomene.

În ceea ce priveşte cealaltă stare, cea care se poate compara cu somnul în lumea senzorială, aici voința umană este cea care trebuie să fie dezvoltată şi întărită. Astfel, pentru facultatea de metamorfozare trebuie cultivată gândirea sau reprezentarea, pentru cealaltă stare trebuie cultivată voința.

Ne vom înțelege asupra acestui punct dacă vom ține seama că în lumea fizic-senzorială omul este o Sine, un Eu. În măsura în care omul este treaz prin faptul că corpul fizic-senzorial face ceea ce este necesar, el se simte o Sine, un Eu. Când omul se cufundă în corpul fizic senzorial, corpul fizic-senzorial este cel care îi conferă forțele ce îl fac să se simtă ca o Sine, ca un Eu. Nu se întâmplă tot aşa în lumea elementară. Aici omul trebuie să facă el însuşi, până la o anumită treaptă, ceea ce în lumea fizic-senzorială face corpul fizic. În lumea elementară nu poți dezvolta nici un sentiment de sine dacă nu îți concentrezi voința, dacă nu te *vrei* pe tine însuți. Asta cere, evident, să renunți la comoditatea omenească, această comoditate atât de înrădăcinată în noi. Pentru lumea elementară este necesar să te vrei pe tine însuți; şi aşa cum somnul şi veghea se succed în lumea fizică, tot astfel, în lumea elementară, starea de a te simți metamorfozat în ființe trebuie să alterneze cu o voință întărită a sentimentului de sine. Asa cum în lumea fizică eşti obosit de munca zilnică încât ți se închid ochii, pe scurt, cazi în somn, există şi în lumea elementară momente, pentru corpul eteric, în care acesta resimte: nu pot să mă metamorfozez continuu, acum trebuie să exclud orice altă ființă şi fenomen din jurul meu. Trebuie să le resping pe toate din sfera privirii mele şi să mă vreau pe mine, Sinea mea, să trăiesc în întregime în mine şi să nu ştiu nimic de celelalte entități si fenomene din lumea elementară. În lumea fizică, această voință de a fi tu însuți cu excluderea celorlalte entități şi procese ar corespunde somnului.

Ar fi totuşi o eroare să-ți imaginezi că alternanța capacității de metamorfozare cu sentimentul întărit al Eului în lumea elementară s-ar asemăna oarecum cu legile naturale care reglează veghea şi somnul în lumea fizică. Pentru conştiența clarvăzătoare – şi acest lucru este perceptibil pentru ea – totul este intenționat; nu se trece de la sine, precum de la veghe la somn, ci, după ce ai trăit un timp mai mult sau mai puțin îndelungat în metamorfozare, trăieşti nevoia de a viețui din nou în tine şi a dezvolta oarecum celălalt pol al lumii elementare. Astfel, în lumea elementară, facultatea de metamorfoză şi viața în sine, cu sentimentul de sine întărit, alternează într-un mod mult mai intenționat decât veghea şi somnul în lumea fizică. Da, în anumite condiții se poate întâmpla chiar ca, printr-o elasticitate a acestei conştiențe, să existe simultan ambele stări, adică – aş spune – pe de o parte să poți să te metamorfozezi şi, pe de altă parte, să reții anumite părți ale sufletului şi să rămâi în tine. Ceea ce în lumea fizică nu este în avantajul vieții sufletului, anume să fii treaz şi să dormi în acelaşi timp, poți să o faci în lumea elementară. Vedem astfel că în această lume elementară o asemenea oscilație a vieții sufletului este la fel de necesară ca cea a veghei şi a somnului în lumea fizică.

Trebuie să observăm în continuare că dacă gândirea se poate dezvolta până la facultatea de metamorfozare, deci se adaptează în lumea elementară, această gândire care este sănătoasă şi justă pentru lumea fizic-senzorială este de nefolosit pentru lumea elementară. Căci, de fapt, ce este această gândire în lumea fizică? Să vedem ce este ea. Viețuim în sufletul nostru gânduri. Ştii despre aceste gânduri că le formezi, le dai naştere, le legi sau le separi lăuntric. Simți că lăuntric eşti stăpânul acestor gânduri. Aceste gânduri se comportă oarecum pasiv, se lasă legate şi separate, se lasă a fi formate şi iar respinse. În lumea elementară, această viață a gândirii trebuie să se ridice la o treaptă superioară. În lumea elementară nu te poți găsi în fața unor astfel de gânduri pasive, ca în lumea fizic-senzorială. Când sufletul clarvăzător se familiarizează cu lumea elementară, gândurile nu mai sunt lucruri pe care le stăpâneşti, ci ființe vii. Presupuneii că nu v-ați putea produce, lega, separa gândurile, ci că fiecare din ele ar începe să-şi ducă în conştiența dumneavoastră viața proprie, o viață ființială. Conştiența dumneavoastră se adânceşte în ceva în care nu mai găsiți gânduri aşa cum sunt ele în lumea fizică, ci acolo gândurile sunt entități vii. Pentru a vă atenționa în ce măsură, în lumea elementară, modul de a gândi trebuie schimbat, nu pot face altceva decât să recurg la această imagine grotescă dar foarte expresivă. Imaginați-vă că vă adânciți capul într-un muşuroi de furnici, că gândirea încetează să existe şi că în cap aveți furnici în loc de gânduri. Aşa sunt gândurile când vă adânciți sufletul în lumea elementară, ele se re-leagă şi se despart între ele, îşi duc viața proprie. Şi, în adevăr, sufletul are nevoie de o forță mai mare pentru ca conştiența sa să se confrunte cu ființele-gând vii decât cu gândurile pasive din lumea fizică, cu care poți să faci ce vrei, care pot fi chiar plăcute, dacă nu se asociază şi se separă doar inteligent, uneori chiar absurd. Gândurile lumii fizice sunt răbdătoare; ele se supun la tot ce îi place sufletului. Cu totul altfel este când sufletul se adânceşte, ca să spunem aşa, în lumea elementară. Aici gândurile trăiesc o viață independentă. Aici viața sufletului trebuie să se afirme şi să se mențină în fața unei vieți active, nu pasive, a gândurilor, o viață de gândire dinamică. În lumea fizic-senzorială poți să gândeşti ceva cu totul absurd; de regulă, asta nu îți face rău. În lumea elementară se poate foarte bine întâmpla ca, dacă cineva gândeşte stupidități, ființele independente care rezultă de aici să-l facă să sufere şi să îi determine o durere reală.

Vedem astfel în ce măsură obişnuințele vieții sufletului trebuie să se schimbe când treci Pragul lumii sensibile către lumea suprasensibilă. Dacă ai dori, cu obişnuințele proprii gândurilor vii ale lumii elementare, să treci Pragul în lumea fizic-senzorială şi nu ai dezvolta gândirea sănătoasă, cu gânduri pasive, ci ai vrea să păstrezi ceea ce corespunde lumii elementare, atunci gândurile ar fugi continuu şi ai alerga după ele; ai fi sclavul propriilor gânduri.

Când, cu sufletul clarvăzător, te dărui în întregime lumii elementare şi dezvolți facultatea de metamorfozare, atunci te cufunzi, metamorfozându-te, în ceea ce priveşte viața interioară, după cum te afli în fața unei ființe sau a alteia. Ce se viețuieşte atunci când te adânceşti astfel? Vedeți dumneavoastră, adâncindu-te astfel, metamorfozându-te într-o ființă sau alta, viețuieşti ceea ce s-ar putea numi simpatii şi antipatii care urcă din profunzimile sufletului şi se comportă ca viețuiri ale sufletului devenit clarvăzător. Sunt simpatii sau antipatii foarte precise cele pe care le resimți când te metamorfozezi într-o ființă sau alta. Trecând din metamorfoză în metamorfoză, resimți continuu alte simpatii şi antipatii. Şi aşa cum în lumea fizic-senzorială caracterizezi ființele şi lucrurile, le descrii, le recunoşti şi le percepi în mod general prin faptul că ochii văd culorile lor şi urechile aud sonoritățile lor, conform cu aceasta, dacă ai descrie lumile spirituale, le-ai descrie în anumite simpatii şi antipatii. Totuşi trebuie să deosebeşti două lucruri: mai întâi, după obiceiurile lumii fizic-senzoriale deosebeşti grade de simpatii şi de antipatii, simpatii şi antipatii mai puternice sau mai slabe. Nu tot aşa este în lumea elementară; aici simpatiile şi antipatiile nu se deosebesc numai după gradul lor, ci după calitatea lor, astfel încât există diferite simpatii şi antipatii. Aşa cum galbenul este diferit de roşu, calitativ diferit, tot astfel numeroasele simpatii şi antipatii pe care le viețuieşti în lumea elementară sunt calitativ diferite şi nu numai una este mai puternică şi alta mai slabă. Ai descrie greşit dacă, pornind de la obişnuințele din lumea fizic-senzorială, ai spune, cufundându-te într-o ființă, că simți o simpatie mai mare, iar la cufundarea în alta viețuieşti o simpatie mai mică. Nu, simpatiile sunt diferite!

Acesta este deci unul din lucrurile de avut în vedere. Celălalt este faptul că nu trebuie să duci în lumea elementară comportamentul față de simpatii şi antipatii care este firesc în lumea fizic-senzorială. În adevăr, în lumea fizic-senzorială te simți atras de simpatii şi respins de antipatii; mergi către ființele simpatice, vrei să fii cu ele, şi alungi lucrurile şi ființele antipatice; nu vrei să ai de-a face cu ele. În lumea elementară, cu simpatiile şi antipatiile nu se poate întâmpla – dacă pot să mă exprim grotesc – ca simpatiile să fie simpatice şi antipatiile antipatice; asta nu trebuie să se întâmple în lumea elementară. Ar fi ca şi cum ai spune în lumea fizic-senzorială: nu suport decât albastrul şi verdele şi nu-mi plac roşul şi galbenul, fug de ele. Pentru ca în lumea elementară o ființă să fie antipatică, asta înseamnă că ea are o anumită însuşire a acestei lumi elementare pe care trebuie să o califici ca antipatică. Şi trebuie să te comporți față de acest caracter antipatic aşa cum în lumea fizică te comporți față de albastru şi de roşu şi nu pentru că una din culori îți este mai simpatică şi cealaltă mai antipatică. Aşa cum în lumea fizic-senzorială întâmpini toate culorile cu un anumit sânge rece, fiindcă ele exprimă ceea ce sunt lucrurile – ar trebui să fii un nevrotic sau un taur să nu suporți culoarea roşie sau să ataci –, tot aşa trebuie, cu un calm total, să poți observa simpatiile şi antipatiile în lumea elementară ca fiind proprietăți

inerente acestei lumi. Pentru aceasta trebuie ca acel comportament al sufletului, propriu lumii fizic-senzoriale, care se simte atras de simpatie şi respins de antipatie să devină aici cu totul diferit. În lumea elementară, acea dispoziție sufletească, acea dispoziție afectivă care corespunde simpatiilor şi antipatiilor din lumea senzorială trebuie schimbată prin *ceea ce se poate numi* calmul sufletesc, *pacea spiritului* [Nota 2]. Tocmai cu acest calm, cu această pace a sufletului poți să te adânceşti în entitățile de aici şi, identificându-te cu ele, metamorfozându-te, simți urcând din profunzimile propriului suflet însuşirile acelor ființe sub formă de simpatii şi antipatii. Numai când reuşeşti aşa ceva, când sufletul se poate comporta astfel față de simpatii şi de antipatii, numai atunci acest suflet este în stare să facă să apară plastic în fața lui, în viețuirile lui, sentimentul de a se simți simpatic sau antipatic în lucrurile lumii elementare. Asta înseamnă că nu simți doar trăirea în simpatie şi antipatie, ci ai într-adevăr viețuirea ta însăți, metamorfozându-te într-o altă ființă, pe care o vezi izbucnind ca un tablou colorat sau alt tablou colorat, ca o sonoritate sau alta a lumii elementare. Rolul pe care îl joacă simpatia sau antipatia în ce priveşte viețuirea sufletească în lumea spirituală îl puteți găsi în ***Teosofia***, dacă citiți cu o anumită înțelegere intimă capitolul care tratează despre lumea sufletelor. Veți vedea acolo că lumea sufletelor este construită chiar din simpatii şi antipatii.

După descrierea mea, ați putut să vedeți că ceea ce cineva cunoaşte drept facultate de a gândi în lumea fizic-senzorială este de fapt doar copia fantomatică exterioară, provocată prin corpul fizic, a acelei gândiri care străluceşte în adâncurile oculte şi care poate fi numită o ființă vie. Îndată ce ne mişcăm cu corpul nostru eteric în lumea elementară, gândurile devin, aş spune, mai concrete, mai vii, mai independente, mai adevărate în esența lor. Ceea ce în lumea fizic-sensibilă se resimte ca facultate de a gândi se comportă față de acest element mai adevărat al gândirii ca umbra proiectată pe un perete în raport cu obiectele de la care ea provine. De fapt, este umbra vieții elementare a gândurilor proiectată în lumea fizic-senzorială prin intermediul corpului fizic. Când gândim în lumea fizic-senzorială, gândim oarecum în umbrele ființelor-gânduri. Cunoaşterea suprasenzorială clarvăzătoare lasă aici o deschidere asupra naturii reale a gândirii. Nici o filosofie, nici o ştiință exterioară, oricât de perspicace ar fi, nu poate indica ceva corect privitor la această natură adevărată a gândirii; o poate face numai cunoaşterea pe care ne-o revelă conştiența clarvăzătoare.

Tot aşa este şi cu voința. Voința trebuie întărită fiindcă în lumea elementară nu este atât de comod să dispui de ea ca în lumea senzorială, unde sentimentul Eului este dat de forțele corpului fizic. În lumea elementară trebuie tu însuți să vrei acest sentiment al Eului, trebuie să faci experiența a ceea ce înseamnă să umpli conştiența cu acest conținut: Eu mă vreau. Trebuie

să resimți că este un lucru dintre cele mai importante ca atunci când nu eşti destul de puternic, nu pentru a gândi, ci pentru a vrea realmente: Eu mă vreau –, să te simți căzând în leşin. Dacă nu ai ajunge să te menții tu însuți în lumea elementară, ai cădea în această lume ca într-un fel de leşin. Se pătrunde adevărata natură a voinței – pe care nici ştiința exterioară şi nici o filosofie exterioară nu o poate discerne – doar prin conştiența clarvăzătoare. Ceea ce noi numim voință în lumea fizic-senzorială este o umbră a acelei voințe ființiale puternice care se dezvoltă astfel încât menține Sinea dreaptă din liberul arbitru, nu susținută prin forțe exterioare. Totul devine ceva mai arbitrar – aşa putem spune – în această lume elementară când intrăm în ea.

Când ai părăsit corpul fizic şi ai ca mediu ambiant lumea elementară, atunci, înainte de orice, se trezeşte, prin natura originară a corpului eteric, tendința de metamorfozare. Vrei să te adânceşti în entități. Dar, aşa cum în timpul stării de veghe din timpul zilei se creează nevoia de somn, tot astfel în lumea elementară se trezeşte nevoia de a fi în tine însuți şi de a respinge în ce te-ai putea metamorfoza. Apoi, iar, când în lumea elementară te-ai simțit un anumit timp în tine însuți, şi când ai dezvoltat puternic voința: Eu mă vreau, survine ceva ce s-ar putea numi cumplitul sentiment de a fi singur, de a fi părăsit, care suscită dorința de a ieşi din această stare, de a te vrea pe tine însuți şi a te dărui din nou capacitătii de metamorfozare. În somnul fizic te repauzezi şi forțele au grijă să te trezeşti, fără să fi făcut ceva pentru asta. În lumea elementară, când te-ai adâncit în starea de somn, care corespunde lui „a nu te vrea decât pe tine însuți“, sentimentul de a fi părăsit cere să te dărui din nou facultății de metamorfozare, adică vrei să te trezeşti. Toate acestea vă indică cât de deosebite sunt condițiile viețuirii de sine şi a simțirii de sine în lumea elementară de cele din lumea fizic-senzorială. Şi puteți cântări cât de necesar este să fii totdeauna atent ca conştiența clarvăzătoare – care trece şi se întoarce de la o lume la cealaltă – să se adapteze corect cerințelor lumii în care intră, să nu ducă cu ea obişnuințele de la o lume la alta, atunci când trece Pragul. Întărirea, învigorarea vieții sufletului fac parte deci din aceste pregătiri, indicate adesea de mine, pentru vieiuirea lumilor suprasensibile. Întărirea şi învigorarea vieții sufletului.

Şi, dintre toate lucrurile, trebuie mai întâi întărite acele viețuiri ale sufletului ce ar putea fi desemnate drept calități de înaltă moralitate care se relevă în fermitatea caracterului, siguranța interioară şi calmul. Înainte de toate trebuie educate în suflet curajul interior şi fermitatea caracterului, fiindcă prin slăbiciunea caracterului se slăbeşte toată viața sufletească şi atunci pătrunzi în lumea elementară cu o viață a sufletului slabă. Or, acest lucru nu trebuie să se întâmple dacă vrei să trăieşti într-un mod just şi adevărat în lumea elementară. De aceea, cel care ia în serios viața în lumile superioare nu trebuie niciodată să neglijeze a insista asupra

faptului că forțele care trebuie să întărească viața sufletului, pentru ca el să intre corect în lumile superioare, sunt forțele sufleteşti morale. Şi erorile cele mai deplorabile sunt cele care ar face ca omenirea să creadă că clarvederea poate fi dobândită fără să ții cont de întărirea vieții morale. Şi mereu trebuie de accentuat că ceea ce am caracterizat în***Inițierea*** (*Cum se dobândesc cunoştințe despre lumile superioare?*) ca fiind formarea florilor de lotus, care la aspirantul la clarvedere parcă se cristalizează în corpul spiritual al omului, deci că această formare a florilor de lotus se poate produce şi cu neglijarea mijloacelor de întărire morală, dar n-ar trebui să fie asa.

Aceste flori de lotus trebuie să fie acolo când omul vrea să aibă facultatea de metamorfozare; căci această facultate constă în faptul că florile de lotus îşi pun în mişcare petalele lor departe de om, cuprind lumea spirituală, adaptându-se ei. Pentru privirea clarvăzătoare, ceea ce se dezvoltă drept capacitate de metamorfoză se exprimă în dezvoltarea florilor de lotus, iar formarea unui puternic sentiment al Eului este o întărire interioară pe care am putea-o numi o coloană vertebrală elementară. Ambele trebuie dezvoltate corespunzător: florile de lotus pentru a te putea metamorfoza, iar ceva analog unei coloane vertebrale din lumea fizică, o coloană vertebrală elementară, pentru a-ți putea dezvolta în lumea elementară un Eu întărit. Aşa cum a fost menționat ieri, şi anume că dezvoltarea spirituală poate tot atât de bine să ducă în lumea spirituală la virtuți înalte, iar dacă este canalizată spre lumea simțurilor poate duce la viciile cele mai degradante, tot aşa se întâmplă şi cu florile de lotus şi coloana vertebrală elementară. Se poate chiar, prin anumite procedee, să trezeşti florile de lotus şi să trezeşti şi această coloană vertebrală elementară fără să cauți întărirea morală, dar nici un clarvăzător conştient nu va recomanda acest lucru. Căci nu este vorba pur şi simplu de a obține pentru lucrurile superioare un lucru sau altul, ci să iei în seamă tot ce este necesar.

În momentul în care treci Pragul lumii spirituale te apropii de entitățile luciferice şi ahrimanice, despre care am vorbit deja, în cu totul alt mod decât în lumea fizic-senzorială. Şi îndată ce ai trecut Pragul, adică îndată ce ai florile de lotus şi coloana vertebrală elementară, viețuieşti faptul ciudat că vezi apropiindu-se puterile luciferice. Ele au tendința să cuprindă petalele florilor de lotus. Ele îşi alungesc tentaculele către florile noastre de lotus şi trebuie să te fi dezvoltat corect pentru a putea folosi aceste flori de lotus ca să sesizezi fenomenele spirituale şi să nu laşi ca puterile luciferice să pună stăpânire pe ele. Or, acest lucru nu este posibil decât dacă ajungi în lumea spirituală cu forțe morale întărite.

Am arătat deja că în lumea fizic-senzorială forțele ahrimanice se apropie de sufletul uman mai curând din exterior iar cele luciferice mai curând din interior. În lumea spirituală este invers:

entitățile luciferice vin din afară şi vor să pună stăpânire pe florile de lotus, iar entitățile ahrimanice vin dinăuntru, se instalează puternic în coloana vertebrală elementară. Or, când ai atins lumea spirituală fără moralitatea necesară, se pecetluieşte o alianță bizară între puterile ahrimanice şi cele luciferice. Când ai pătruns aici cu ambiție, vanitate, cu dorința de putere şi cu înfumurare, Ahriman şi Lucifer reuşesc să facă o alianță. Pentru a explica ce fac ei atunci, mă voi sluji de o imagine, dar aceasta are realmente loc: Ahriman şi Lucifer încheie o alianță, şi Lucifer împreună cu Ahriman leagă petalele florilor de lotus la coloana vertebrală elementară. Toate aceste petale ale florilor de lotus sunt legate împreună cu coloana vertebrală elementară, omul însuşi devine încorsetat, înlănțuit în el însuşi prin florile de lotus dezvoltate de el şi prin coloana sa vertebrală elementară. Rezultă de aici un grad de egoism şi de atracție pentru eroare cu totul de neimaginat când omul rămâne în lumea fizică. Aceasta poate avea deci loc când conştiența clarvăzătoare nu este formată cum trebuie: Ahriman şi Lucifer se aliază şi unesc petalele de lotus cu coloana vertebrală elementară. Omul este înlănțuit în el însuşi prin propriile sale facultăți elementare sau eterice. Toate acestea trebuie ştiute atunci când vrei să pătrunzi în adevărata lume spirituală.

IERARHIILE SPIRITUALE ŞI REFLECTAREA LOR ÎN LUMEA FIZICĂ

ZODIAC, PLANETE, COSMOS

Rudolf Steiner

INTRODUCERE ÎN STUDIUL IERARHIILOR

„Străduindu-se să reproducă o imagine perfectă (a lui Dumnezeu), ele se înalță din toate puterile către Arhetipul lor şi la rândul lor se apleacă, asemenea divinității, către esențele inferioare, ca să le transforme“.

Dionisie Areopagitul* (*Tratat asupra Ierarhiilor cereşti*, cap.8)

* Lucrarea a fost tradusă în româneste de Cicerone Iordăchescu, sub titlul lerarhia cerească, în 1932 şi reeditata în 1994 de catre Institutul European, Iaşi, impreună cu o altă lucrare a lui Dionisie, Ierarhia Bisericească. În studiul introductiv al acestei traduceri se precizează, pe baza unui bogat aparat critic, că autorul scrierii resective nu este acel Dionisie Areopagitul care este menționat în Faptele Apostolilor ca ucenic al apostol Pavel, ci un învățat creştin care a trăit în sec.V sau la începutul sec.Vl e.n. De aceea, el este numit în scrierile mai noi Dionisie Pseudo-Areopagitul.

În această ediție fragmentul citat este mai complet:

„Ele se străduiesc neîncetat să se asemene lui Dumnezeu, nepărăsind deloc imobilitatea lor divină prin vreo lipsă de bărbăție, ci privind neclintite spre puterea cea mai presus de ființă şi întăritoare; transformându-se în icoană a acesteia, pe cât posibil, şi îndreptându-se spre dânsa cu tărie, ca izvor de putere; iar spre puterile cele de al doilea rang îndreptându-se ele le împart putere şi le îndumnezeiesc. (Cap.VIII, p.49) (n.red.).

Omul spune „Dumnezeu“ şi se înalță direct către un absolut imuabil şi transcendent față de toate făpturile. El spune „Dumnezeu“ ca urmare a unei necesități interioare, în antiteză cu tot ceea ce pe pământ i se înfățişează mărginit, josnic, trecător, impur. Spiritul său are nevoie nu numai sub aspect sentimental, ci şi riguros logic de Dumnezeu pentru a contrabalansa iraționalul care îl înconjoară.

Şi cu toate că nu-l cunoaşte pe Dumnezeu, el şi-l imaginează. Deschide într-un colț al inimii sale paradisul unei divinități care va fi pentru el punctul de sprijin stabil, absolutul de marginile căruia este stăvilit fluxul deconcertant al vieții. Omului modern Dumnezeu nu i se mai arată, dar gândirea seacă şi aridă a acestuia îl consideră o axiomă necesară.

Totuşi în fapt Dumnezeu nu este această abstracțiune inaccesibilă suspendată în vid. Dacă gândirea modernă, prea legată de corp, s-a îngreunat în aşa măsură încât nu mai poate sesiza Ființa divină ca pe o realitate, mai demult nu era aşa.

Gândirea omenească a cunoscut şi a venerat o întreagă gamă de mijlocitori între ea şi divinitate; a avut chiar viziunea acestor Spirite mediatoare între nimicnicia sa şi incomensurabila măreţie divină.

Această viziune i-a hrănit viaţa spirituală. În sufletul modern nu s-a mai păstrat nici o urmă a acestei viziuni; el mai găseşte încă, într-adevăr, în Biserică o învăţătură teoretică despre ierarhii, dar fără nici un schimb afectiv cu aceste fiinţe supranaturale; acestea nu mai sunt cunoscute decât prin mărturiile artei religioase inspirate de tradiţie.

Ce ne poate spune ştiinţa spirituală despre natura acestor Fiinţe, despre originea viziunilor pe care le-a avut odinioară omul, despre cauzele faptului că acum omul nu mai este conştient de existenţa lor?

Ea ne răspunde: ceea ce aflăm prin artă şi tradiţie religioasă despre Ierarhiile cereşti vine desigur dintr-un trecut îndepărtat, totuşi nu reprezintă decât o palidă supravieţuire a unor epoci mult mai îndepărtate, în timpul cărora omenirea poseda o viziune directă asupra universului. Această viziune, care nu poate fi comparată cu conştiinţa actuală, era mai puţin o percepţie şi mai mult o comuniune a fiinţei omeneşti cu universul, care şi el era mult diferit de cel pe care îl cunoaştem acum.

Trebuie să urcăm, pentru a ne face o idee, într-un trecut care precede chiar şi preistoria: pământul nu era încă terenul ferm pe care îl avem astăzi sub picioare, nici corpul omenesc nu avea încă densitaiea lui de acum; elementele nu erau diferenţiate ca în vremurile noastre, când lichidul este distinct de solid iar gazul de căldură. Cât despre viaţa omului, ea oscila între Pământ şi mediul cosmic, în sânul căruia ea se încărca treptat de densitate terestră.

Investigaţiile lui Rudolf Steiner ne dau posibilitatea să ne reprezentăm aceste etape[1].

[1] Rudolf Steiner ***Ştiinţa ocultă***, Editura Triades (n.a.)

În perioada vieţii sale când este preponderent un locuitor al Pământului, omul simte planeta ca punctul în care se condensează, se contractă întregul univers; are despre ea o impresie ce poate fi comparată cu cea a oaselor sale din profunzimea cărnii.

El vede planeta scăldată într-o atmosferă vie, de la pământul către care corpul său îl atrage tot mai mult, până la marginile cerului, el sesizează straturi succesive, fiecare depăşind ca subtilitate pe cel care rămâne mai jos de el. Aceste sfere, care urmăresc orbitele planetelor, formează în jurul Pământului cercuri succesive ocupate de Lună, Mercur, Venus, Soare, Marte, Jupiter, Saturn, până la centura aştrilor ficşi – Zodiacul.

În alte momente ale vieţii sale, omul pierde conştiinţa terestră şi îşi părăseşte corpul. El se identifică complet prin natura sâ spirituală cu universul, de care nu-l separă încă nici o conştiinţă personală, ca un copil la sânul maicii sale.

Unindu-se prin o parte a fiinţei sale cu fiecare dintre sferele planetare, el preia de la ele culoarea şi ritmul: acest ritm deosebit este însăşi pulsaţia entităţilor spirituale care alcătuiesc acea sferă. Căci cetele de fiinţe divine, de diverse feluri, ierarhizate, se exprimă în aceste substanţe planetare, loc de predilecţie pentru manifestarea lor.

Gradația se poate urmări de la entitățile cele mai apropiate de natura omenească, pământească – Îngerii, până la Heruvimi şi Serafimi, care depăşesc chiar sfera planetelor; fiind cei mai perfecti, cei mai apropiați de divinitate, nu se mai exprimă prin aştri în mişcare, rătăcitori, în care mişcarea însăşi este încă un semn de imperfecțiune, ci prin constelațiile Zodiacului, care au căpătat deja ceva cu caracter divin – sunt imuabile.

Astfel, prin două stări de conştiință omul contemplă cele două fețe ale unei realități unice: el vede când astrul, cu ochii trupului, când entitatea, cu ochii spiritului. Şi simțind că trăieşte şi respiră în acest univers ca într-un organism viu, resimțind mişcarea planetelor în membrele sale, ritmul lor în circulația sângelui, maiestatea stelelor imobile în fixitatea capului său, omul vede cum transpare entitatea spirituală în astrul care îi este veşmânt. Pentru el astrul şi entitatea sunt de nedespărțit; unul este corpul celeilalte.

Pe măsură ce se afirmă conştiința terestră, creşte diferența între ceea ce percepe omul când se află în trup şi ce trăieşte el în clipele asemănătoare cu somnul, când participă la viața spirituală a universului. Mult timp încă el mai vede stelele ca pe o manifestare multiformă a măreței Ființe vii, care exprimă prin intermediul lor aspectele infinite ale naturii sale insondabile. Pe măsură ce evoluția înaintează, omul păstrează o amintire mai vie, mai personală, a timpului petrecut în stare de veghe în corpul său decât a timpului când simțirea universului îl desprinde de sine.

Din acest sentiment confuz el păstrează ca pe un vis imaginea ființelor supranaturale care populează sferele înstelate, în timp ce ceea ce observă în cerul material îi apare din ce în ce mai precis. El vede aştrii deplasându-se după ritmuri care măsoară pentru el timpul, anii, anotimpurile, zilele; el urmăreşte cu ochii traiectoriile acestora, care marchează spațiul cu puncte de reper. El mai ştie că întreaga sa viață este reglată, guvernată de aceste mişcări şi de aceste ritmuri care redau în semne vizibile înțelepciunea lui Dumnezeu.

Dar conştiința sa se împarte din ce în ce mai mult; percepția lui se dedublează. Lumina simiurilor scaldă lumea fizică unde el contemplă astrul, dar într-o altă lumină, cea a sufletului, cea a simțului interior, continuă să îi apară în vis, sau în clipele când evadează din lumea pământeană, Ierarhiile. Şi distanța dintre cerul în care se cufundă privirile pământeşti şi cerul inimii sale creşte mereu. Când aspiră la acesta, omul caută să păstreze viziunea lui prin forme de cult, ritualuri, *religie*.

Când urmăreşte cu un interes crescând fenomenele cereşti, asupra cărora va începe în curând să-şi exercite capacitatea de raționament, de calcul, care se naşte în el, el face primii paşi spre ştiință.

Într-o zi nu a mai rămas nici măcar amintirea faptului că a putut exista vreo legătură cât de mică între lumea stelelor, pe care o studiază astronomia, şi ierarhiile divine de care vorbeşte teologia. Dar această despărțire s-a făcut foarte lent şi s-au scurs multe veacuri până să se ajungă la situația de astăzi.

Atunci când au apărut cultele şi religiile, în zorii vremurilor preistorice, cunoaşterea oştirilor cereşti nu era încă pierdută pentru privirea interioară. Întreaga lume antică şi primele epoci creştine se află sub semnul acesteia.

Nici o religie antică nu a conceput divinitatea fără aceşti intermediari care transpun imaginile infinit de variate ale Chipului pe care numai lor singuri li se îngăduie să-l contemple. Ei sunt „gândirea“ lui Dumnezeu, „ochiul“ său, „brațul“ său; divinitatea pe care nu putem să ne-o închipuim se înconjoară parcă cu un nimb alcătuit din aceste mari puteri cereşti; la rândul lor, zeii cei mari au în jurul lor zei mai puțin elevați şi mai apropiaii de oameni.

Printre monumentele şi sculpturile antice abundă astfel de ființe supranaturale, de la spiritele cele mărețe până la cele mai mărunte „genii“ înaripate, cunoscute întregului Orient. Materialistul nu mai vede astăzi în acest furnicar de ființe mai presus de fire decât rodul imaginației orientale, care s-a complăcut să-şi descrie în mod somptuos delirurile, coşmarurile şi visele.

Desigur că pe măsură ce viziunea se şterge gradele spirituale se amestecă şi se confundă. Granița dintre cetele cereşti şi cele ale iadului este nesigură. Spiritele de natură intermediară şi neutră, cum sunt Elementalii, se suprapun oarecum pe această limită. Dar crestinismul intervine în această dezordine transmisă de Orient. El ştie să facă delimitarea între ce este ceresc şi ce este infernal. Gândirea umană în curs de a se naşte se străduieşte să reflecte în ea însăşi ordinea ierarhică a entităților care au atribute dumnezeieşti. Geniul elen creştinat coordonează, armonizează.

Ceea ce dă, în primele veacuri creştine, şcoala Sfântului Dionisie Areopagitul în tratatul său asupra ierarhiilor cereşti nu mai este o *viziune* propriu-zisă, ci o *conceptie spirituală*, atunci când această şcoală stabileşte, între unitatea, principiul şi sfârşitul ulterior a toate şi făpturile care nu au în sine nici rațiune, nici termen, o stare de mijloc care este în acelaşi timp ştiință şi acțiune, cunoaştere şi energie.

„Aceasta este Ierarhia, instituție sacră, înțeleaptă şi puternică, care purifică, iluminează şi desăvârşeşte şi ne aduce astfel la Dumnezeu, care este puritate, lumină şi desăvârşire... Țelul Ierarhiei este deci să asimileze şi să unească cu Dumnezeu... Căci, contemplând cu ochi sigur frumusețea cea mai presus de fire, ea o reface în sine aşa cum poate; ea îşi preface adepții în tot atâtea imagini ale lui Dumnezeu: oglinzi pure şi splendide în care poate să strălucească lumina veşnică şi inefabilă şi care, în ordinea dorită, retransmit în mod liber asupra lucrurilor de jos această lumină împrumutată care le face să strălucească.“ (Cap.III)*.

* În traducerea lui C.Iordăchescu:

„Ierarhia este, după mine, o rânduială sfântă, o cunoştință şi o lucrare ce duce pe cât se poate, la asemănarea cu divinitatea şi înalță, în proporție corespunzătoare, până la imitarea de Dumnezeu în măsura iluminării divine pe care o primeşte... Scopul ierarhiei este deci, pe cât cu putință, asemănarea şi unirea cu Dumnezeu... Privind în chip neclintit în sus spre frumusețea cea preadivină, Ea o reproduce pe aceasta pe cât este posibil, şi desăvârşeşte pe partizanii ei până în a-i transforma în chipuri divine, în oglinzi curate şi fără pată, care să fie în stare să primească în sine raza ce porneste din obârsia luminii divine, în oglinzi care, în chip sacru, fiind pline de strălucirea cea luminoasă, să poată din nou lumina la rândul lor, fără pizmă treptele urmatoare, aşa cum se cuvine după rânduielile divine.“ (*Ierarhia cerească*, cap .III, p.35) (n.red.)

Treptat şi această concepție se va estompa: dogma va păstra din ea noțiunile de bază, dar ideea Ierarhiilor va supravieţui printre oameni prin credința în dogmă şi nu prin viziune, nici măcar prin amintirea vechilor viziuni. Câtă vreme creştinul din Evul Mediu este însufleţit de o credință care mai este în oarecare măsură vizionară, el rămâne legat de Ființele supranaturale pe care le simte intervenind în sufletul său şi chiar în întâmplările care îi guvernează destinul.

Căci Dumnezeu domneşte în înălțimi; mesagerii săi sunt mai accesibili pentru imaginația credincioşilor. Aceşti credincioşi îi cunosc cu caracterele şi calitățile lor proprii; ei nu confundă natura Îngerului care veghează asupra fiecărui creştin şi îi poate vorbi prin vise cu cea a unui Arhanghel ca Preasfântul Mihail, care se arată în plină strălucire şi vesteşte fapte de seamă pentru tot poporul, care privesc mântuirea neamului omenesc. Creştinul din Evul Mediu manifestă o gamă de sentimente legate de calitatea diverselor naturi spirituale față de care omul modern rămâne mult în urmă.

El ştie că nu te poți ridica către Dumnezeu decât din treaptă în treaptă; el gândeşte ca şi Areopagitul: „Dacă vrea cineva să spună că Dumnezeu i s-a arătat de-a dreptul, acela să ştie că după cum spune clar Scriptura nimeni pe Pământ n-a văzut şi nici nu va vedea esența intimă a lui Dumnezeu, iar viziunile sfinte, cinstind măreția adorată, se arată învăluite de cele mai minunate simboluri pe care le poate suporta natura omenească“. (Cap.IV)*.

> * În traducerea lui Cicerone Iordăchescu:
> “Dacă ar spune cineva că unora dintre oamenii cei sfinti li s-au făcut dezvăluiri şi, în chip nemijlocit, că unul dintre aceştia ar fi aflat clar din Sfintele Scripturi că nimeni nu a văzut ce este în sine ființa tainică a lui Dumnezeu şi nici nu o va vedea vreodată, dar că sfintii au avut teofanii (viziuni ale divinitații) prin mijlocirea viziunilor sacre, ce sunt asemenea intuițiilor celor ce contempleaza, precum se vede din descoperirile cele de Dumnezeu vrednice.“ (Ca .IV, p.39) (n.red.).

Dar şi această percepție la rândul ei se va pierde. Cerul şi sferele cereşti, care reprezentau fiecare câte o calitate divină, sunt pentru credincioşii de astăzi o noțiune foarte abstractă, pe care o evocă atunci când zic: „cerul“. Numai îngerul păzitor mai păstrează încă pentru ei în oarecare măsură un caracter real, concret.
În schimb, pe măsură ce culorile vii ale Paradisului se schimbă într-un cenuşiu uniform, se conturează un alt cer: cel pe care telescopul îl face să se apropie de noi, cel pe care descoperirile lui Galilei, ale lui Copernic, ale lui Kepler l-au făcut accesibil calculelor omeneşti.

Cerul fizic (numit de englezi *sky*) a ajuns să se detaşeze complet de cerul lui Dumnezeu (*heaven*). Planetei care apare la capătul lunetei i se poate calcula distanța la care se află de Pământ, de Soare, i se poate descrie orbita, i se pot prevedea mişcările; se află în lumea sensibilă, lumea materială, deşi este infinit de îndepărtată, ea face parte din ceea ce se vede, din ceea ce se poate cântări (de la distanță); ipotetic nimic nu o distinge de obiectele care intră sub acțiunea simțurilor noastre.

Amintirea faptului că această planetă ar putea fi semnul vizibil al unor ființe mai presus de fire, că ea se află la hotarul împărăției lor, s-a pierdut fără urmă. Nici nu bănuim că ar putea exista vreo înrudire între acest obiect de studiu al astronomiei şi dogmele abstracte. Şi aici intervine în vremurile noastre Ştiința spirituală.

Ea se iveşte într-o vreme când această ruptură s-a produs, când pare că în mod iremediabil s-a deschis o prăpastie între ştiință şi credință, între cunoştințele reale ale omului şi ataşamentul său interior față de credința tradițională.

Este, de asemenea, vremea când această poziție a omului modern devine de nesuportat, când prăpastia aceasta, dacă nu va dispărea, va duce la declanşarea unor catastrofe atât în lumea interioară cât şi în viața socială. Când mintea se îndreaptă într-o parte iar inima în alta, se ştie că eşecul individului este pe aproape.

Ea afirmă că o metodă de cunoaştere spirituală va fi accesibilă pentru toți cei care au dobândit, lucrând asupra lor înşile, percepția extrasenzorială. Obiectul văzut de ochii lumeşti va fi perceptibil sub aspectul său spiritual pentru privirile spiritului. Simțurile fizice nu ne permit, prin ele însele, să cunoaştem în realitatea lor profundă lucrurile şi ființele care ne înconjoară.

Ceea ce este lăuntric ne scapă. Totuşi nu trebuie să credem că suntem sortiți să nu putem niciodată să-l simțim. Este ceva în noi care aspiră la această cunoaştere şi ajunge să o poată realiza prin studiu, străduiniă, prin progrese în ştiința spiritualului. Căci această ştiință, deşi pare că are un obiect atât de tainic, poate fi deprinsă metodic.

Promotorul său a arătat deja la ce rezultate ne poate duce. Este foarte clar că el a fost un precursor, încă solitar, marcând un mare avans față de cei care au pornit la drum în urma lui. Omul care urma să deschidă o astfel de cale nu putea să fie decât un caz aparte.

Aşa este situația tuturor precursorilor care revoluționează arta, ştiința, filosofia. Dar a fost creată metoda, rezultatele au fost comunicate. Le găsim răspândite pe parcursul unei opere imense, cărți publicate, cicluri de conferințe, realizări practice. Nici un suflet de bună credință în care mijeşte dorința de a cunoaşte nu le mai poate ignora.

Să căutăm deci acum în primele materiale ale acestei ştiințe spirituale în ce fel se împacă cele două părți distincte ale aceleiaşi realități: cerul stelelor şi cel al îngerilor. Ce perspective pentru o viziune sintetică ne oferă percepția în acelaşi timp senzorială şi extrasenzorială a regiunilor cereşti care înconjoară planeta noastră înălțându-se mai presus de ea.

Înainte de a aborda conferințele care urmează şi care răspund la această întrebare, să parcurgem câteva date răspândite prin alte texte pe care le-am adunat aici (mai ales pentru cititorii care nu sunt încă foarte documentați în ştiința spirituală), care trebuie să fie cunoscute totuşi, pentru ca ceea ce vor citi în acest volum să se încadreze într-un ansamblu bine închegat.

O noțiune elementară le domină pe toate celelalte: deoarece aştrii exprimă viața spirituală a Ierarhiilor, rezultă că evoluția cosmică este în întregime relatarea acestei vieți.

Originea lumilor, lenta geneză a lor, apariția succesivă a planetelor, toate acestea sunt lucrarea Ierarhiilor; în această grafie cerească este înscrisă istoria lor[2].

[2]Lucrarea lui E.Vreede *Astronomie şi antroposofie* este inspirată de această concepție (n.a.).

Prin aceasta una din ideile care astăzi, în concepția religioasă, este inertă se transformă şi revine la viață. Se crede că lumea spirituală nu mai evoluează. Pentru gândirea religioasă „cerul lui Dumnezeu“ are un caracter atât de imuabil încât pare chiar o blasfemie ideea de evoluție într-un paradis în care totul este perfect, absolut, identic cu sine însuşi în veşnicie. Noțiunea de tranziție, de strădanii repetate, succesive, aşa cum le face natura pentru a-şi realiza creațiile, este legată de lumea imperfectă a simțurilor, de ceea ce a fost creat.

Este una dintre cele mai mari greşeli ale gândirii religioase moderne; ea dă prin aceasta dovada cea mai clară că nu mai posedă înțelegerea adevărată a ierarhiilor. Materia care evoluează este pusă în opoziție cu imuabilitatea lui Dumnezeu, iar stările intermediare se elimină. Această greşeală este cea care desparte cel mai tare gândirea religioasă fixistă de gândirea ştiințifică evoluționistă.

Opoziția dispare atunci când regăsim, între materie, unde legile evoluției au maximum de efect, şi Dumnezeu, în care ele sunt anihilate, o întreagă serie de ființe. Cu cât acestea sunt mai „evoluate“, mai apropiate de Dumnezeu, cu atât mai uşor scapă din ciclul transformărilor – ceea ce se poate constata deja la Heruvimi şi Serafimi, a căror expresie astrală este eliberată de mişcarea planetară.

Legile evoluției se fac cel mai mult simțite la baza piramidei cereşti, la Îngeri şi mai ales la oameni. Ele acționează cu presiune şi mai mare asupra regnurilor care sunt inferioare omului: animal, vegetal şi mineral. Dacă în prezent omul începe să le scape, aceasta este tocmai pentru că el atinge pe Pământ stadiul prin care se va încorpora în lumea ierarhiilor, în care va alcătui partea cea mai modestă, cea mai de jos, care este totuşi o parte integrantă. Ajunge la aceasta parcurgând *stadiul omenesc*.

Parcurgerea *stadiului omenesc* nu înseamnă că se trece printr-o experiență rezervată exclusiv omului, aşa cum ar putea lăsa să se creadă terminologia prea săracă pentru bogăția acestei idei. Toate Ierarhiile au trecut la rândul lor prin stadiul omenesc. Ele l-au străbătut înaintea noastră; acum se numeşte *stadiul omenesc* pentru că *oamenii* sunt cei care îl parcurg pe Pământ.

De fapt, este stadiul în decursul căruia o Ierarhie devine conştientă de caracterul ei special, care îi dă virtutile sale, calitatea sa printre celelalte. Astfel Principalitățile au căpătat pe vechiul Saturn conştiinta că sunt purtătoarele, în întregul univers divin, ale elementului personalității. Tot astfel, pe vechiul Soare Arhanghelii au devenit conştienti că sunt purtătorii elementului care îi îndrumă pe Îngeri şi-i adună pe oameni.

Tot astfel, pe vechea Lună, Îngerii care treceau atunci prin stadiul de om şi-au dat seama de existența Eului lor îngeresc, de misiunea pe care o are acest Eu la hotarul dintre lumina spirituală şi tenebrele materiei. Tot astfel, pe Pământul nostru omul trece prin stadiul omenesc, devine conştient că poartă în sine un Eu menit să cunoască libertatea în sânul ordinii de obşte a universului.

Desigur, Entitățile spirituale nu au fost oameni înainte de a fi Îngeri, Arhangheli etc. Ele au fost şi rămân Îngeri, Arhangheli, aşa cum omul a fost şi rămâne om. Dar într-un moment al evoluției lor ele au devenit conştiente de sine; şi cum în momentul de față omul se află în această situație, prin analogie, Ştiința spirituală denumeşte stadiu uman etapa de conştientizare.

Înainte de a fi trecut prin acest stadiu, o ființă, oricât de sus-pusă ar fi natura sa, este lipsită de personalitate; conştiința sa nu este decât reflectarea datorată unor ființe care îi sunt superioare. Ceea ce primeşte astfel, însuflețind-o din afară, este un dar al dragostei care vine de la Ierarhiile mai vârstnice față de această formă incipientă de viață divină, care este o Ierarhie în curs de a se naşte.

Omul, care şi-a început evoluția pe vechiul Satum şi nu a fost până acum decât oglinda tuturor influențelor cosmice care se reflectau în el, ia contact pe Pământ cu Eul său, cu acel grăunte de eternitate din firea sa. Prin acest punct, el devine conştient de toate câte le-a primit din afară, şi care acum sunt ale lui.

El nu mai rămâne pur şi simplu pasiv, destinat doar să primească. Prin Eul său, care îl face să ia parte la natura divină, creatoare, fiind un punct al eternității, el începe să se elibereze de constrângerile imperioase ale evoluției, pe care o suportă încă fără nici o oprelişte naturile inferioare.

Pe măsură ce acest Eu devine conştient de sine şi de libertatea sa, el se străduieşte să realizeze ceea ce lumea spirituală aşteaptă de la el: crearea celei de a zecea ierarhii, care va face ca la sfârşitul vremurilor pământeşti glasul omului să se alăture Corurilor cereşti. Fără noțiunile de evoluție, de istorie a divinităților, a trecutului neamului omenesc şi a viitorului său, nu poate fi înțeleasă viața Ierarhiilor. Pentru a o aborda, trebuie mai întâi să ne pătrundem de o viziune de ansamblu a evoluției prin etapele deja parcurse[3], pentru ca apoi să urmărim pentru fiecare Ierarhie momentele în care s-a ivit ființa sa, conştiința sa, activitatea sa şi darurile sale.

[3] Descrierea acestei evoluții cosmice poate fi găsită în multe dintre lucrările lui Rudolf Steiner. În rimul rând în ***Ştiința ocultă*** (apăruta în traducere românească la Editura Princeps, Iasi, 1993 – n.red.), apoi în numeroase cicluri: ***Evanghelia după Ioan***, ***Facerea după Biblie***, ***Apocalipsa*** ş.a. Ajunge să menționăm aici că Pământul nostru a fost precedat de trei stari planetare care au fost denumite: vechiul Satum, vechiul Soare, vechea Lună. Va fi urmat de alte trei stări planetare, numite viitorul Jupiter, viitoarea Venus, viitorul Vulcan. (n.a.).

1. Saturn
2. Soarele
3. Luna
4. Pământul
5. Jupiter
6. Venus

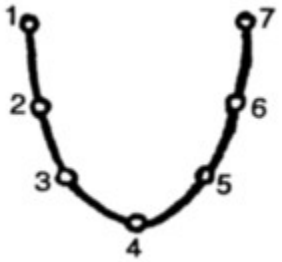

7. Vulcan

Constatăm astfel că în vremea vechiului Saturn, când a început evoluția omului, toate ierarhiile existau deja, dar trei dintre ele mai aveau încă de străbătut stadiul uman. Acest lucru s-a înfăptuit succesiv în cursul celor trei etape cosmice trecute: Saturn, Soare şi Lună, în timp ce omul, la rândul lui, dobândea pe rând cele trei elemente ale naturii sale: fizică, eterică, astrală. Entitățile care l-au precedat direct: Îngerii, Arhanghelii, Arheii, alcătuiesc ierarhia care se află chiar deasupra sa: cea de a treia.

Alcătuind a doua Ierarhie, Puterile, Virtuțile şi Dominările sunt deja în măsură să *dea* atunci când începe evoluția omenească; ele şi-au dobândit deja Eul şi deci posedă puterea de sacrificiu şi de dăruire liberă. Dar ele nu au atins încă perfecțiunea firii lor şi în fiecare etapă de evoluție fiecare dintre ele, conform naturii lor, trebuie să găsească un echilibru între „a lua“ şi „a da“.

În ce priveşte prima Ierarhie, cea a Tronurilor, Heruvimilor şi Serafimilor, ea se află acum la acea culme a evoluției la care jertfa constituie suprema afirmare a ființei*.

> * După Dionisie Pseudo-Areopagitul (opul citat):
> Teologia a dat tuturor ființelor ceresti nouă denumiri explicative; pe acestea inițiatorul nostru în cele divine le împarte în trei grupări triadice. Prima grupare (ordin), spune el este aceea ce stă totdeauna în jurul lui Dumnezeu; ea este în vecinătatea Lui şi se cunoaste cu el în chip nemijlocit şi înaintea celorlalte. Căci revelația Sfintelor Scripturi, spune el ne-a lăsat, ca tradiție, că tronurile cele mai sfinte şi ordinele cele cu ochi multi şi aripi multe, denumite în limba ebraică heruvimi şi serafimi, sunt asezate în chip nemijlocit în cea mai mare apropiere de Dumnezeu... A doua triadă, afirmă el, este cea formată din: domnii, stăpâniri şi puteri. În sfârsit a treia şi cea din urmă dintre ierarhiile cereşti spune că este cea a îngerilor, arhanghelilor şi începătoriilor. (Cap.VI, p.43) (n.red.).

Aceste câteva noțiuni au doar scopul de a facilita înțelegerea conferințelor care urmează. Considerăm că ele vor contribui mai mult la aceasta dacă însumează pentru fiecare dintre ierarhiile care au fost enumerate până acum trăsăturile generale ale naturii şi ale istoriei sale. Bineînțeles că nu este posibil să sintetizăm în câteva rânduri o întreagă doctrină, dar am dorit să dăm o orientare cititorului, dându-i posibilitatea să identifice în fiecare capitol descrieri şi chiar denumiri care variază uneori de la un ciclu de conferințe la altul.

ÎNGERII

Sfera lor este circumscrisă de orbita Lunii. Sunt numiti şi Mesagerii; *Fii vieții*. Ei sunt *Spiritele clarobscurului*, ale penumbrei: ei reprezintă crepusculul pentru viața pură a spiritului, dar pentru omenire sunt zorii zilei divine.

Când începe evoluția omenirii, sunt cei din urmă născuți printre Ierarhiile existente. De aceea ei preced direct omul în drumul său spre divinitate. Pe vechiul Saturn nu au încă decât o conştienţă înăbuşită, asemănătoare unui somn fără vise.

Deşi obscură, această conştienţă există totuşi; ea este insuflată Îngerilor de către Heruvimi. Acest dar al Heruvimilor deşteaptă în ei un fel de înțelegere inconştientă, de gândire cosmică, care emană din ei ca un val sonor umplând spațiul ceresc şi care pătrunde cu undele sale germenii omului viitor.

Pe vechiul Soare, conştienţa lor este luminată de imagini comparabile cu cele din vis, tot datorită jertfei Heruvimilor; aceştia au viziunea a tot ce se desfăşoară în cadrul evoluției solare. Dar ei renunță la bucuria care le-ar fi dată de această contemplare, pentru a îndrepta spre conştienţa de vis a „fiilor vieții“ imaginile acestei înțelepciuni divine. Pe vechea Lună, Îngerii ating stadiul lor uman; în ei se trezeste sentimentul de sine.

Conştienţa nu mai este luminată prin acțiunea Heruvimilor, ca în etapele precedente. Ei transformă în gânduri, prin propria lor activitate, tot ce le vine din afară, ca şi din interior. Pentru aceasta ei folosesc ca intermediar corpul fizic al omului lunar.

Îndeosebi organele de simț, care începuseră să se schițeze în germenul viitoarei ființe omeneşti încă din timpul lui Saturn, le servesc ca oglindă pentru a-şi conştientiza reprezentările. Omul nu poate încă să utilizeze aceste simțuri pentru a percepe mediul exterior.

Ele servesc Îngerilor, care percep prin intermediul lor. Iar imaginile pe care oglinda simțurilor omeneşti le deşteaptă în ei le dau conştiința de sine. Dar chiar prin acest fapt simțurile omului se ascut la rândul lor.

Pe Pământ, Îngerii dezvoltă conştienţa, care este numită în Ştiința spirituală Imaginație; ea rezultă din transformarea naturii astrale în Eu spiritual. Aşa cum pe Lună corpul fizic al omului i-a ajutat să dobândească conştiința Eului, pe Pământ ei folosesc corpul eteric al omului pentru a-şi elabora conştiința imaginativă.

Această elaborare umple corpul eteric al omului de forțele de gândire ale Îngerului şi dă omului substratul gândirii proprii. „Prin această activitate a Îngerului în corpul eteric, Inteligența cosmica este încorporată în regnul omenesc.“ (R.Steiner) .

De altfel Ingerul găseşte în mediul eteric cea mai mare densitate cu care se poate amesteca; el nu se poate încorpora decât în ceea ce este în continuă transformare. În ce priveste principiile sale superioare, ele nu suportă nici un fel de condensare, de nici o natură. Dorințele şi gândurile îngerilor sunt reglate de Ierarhii, şi anume de entitățile solare. Nu se poate ca gândurile lor să nu reflecte ordinea cosmică.

Fiind purtătorul acestei înțelepciuni, Îngerul nu se poate întrupa într-un om. El stă chiar îndărătul lui. Pentru a-l vedea, ar trebui „să te întorci“ în spirit, adică să te abați de la linia terestră care ne este impusă de la naştere şi pe care înaintăm până la moarte, atraşi de pietrele prețioase care strălucesc de-a lungul drumului şi care sunt ceea ce a dobândit conştiința personală. Dar Îngerul este cel care ne-a pornit pe acest drum şi care ne dă posibilitatea să legăm între ele aceste pietre pretioase.

El ne dă firul pe care se înşiră acest colier, căci el reprezintă amintirea care trece dincolo de viața aceasta; noi întâlnim pietrele acestea pe calea pe care ne împinge el să păşim, căci el călăuzeşte destinul nostru personal dintr-o încarnare în alta. El ne ocroteste ca într-un cuib şi ne înveleşte cu aripa amintirii, pe care o elaborează în corpul nostru eteric.

Descoperindu-l în acest corp, am găsi în acelaşi timp sensul destinului nostru. Îngerul acționează cu o afinitate deosebită în eterul nostru chimic; prin aceasta el pătrunde în sânge, în combinațiile şi asociațiile impresiilor senzoriale, ale gândurilor noastre; prin aceasta ne inspiră. Îngerul resimte reacțiile noastre chimice ca pe o muzica. În schimb el trăieşte de preferință în elementul eteric al muzicii.

ARHANGHELII

Arhanghelii, *Spiritele focului*, se exprimă în sfera planetară atribuită de obicei lui Venus. Ei îi conduc pe Îngeri, nu-i călăuzesc ei înşişi individual pe oameni. În schimb, sunt inspiratori şi călăuze ale marilor comunități, triburi sau popoare.

În sufletul fiecărui popor se exprimă viața unui Arhanghel. El îşi trăieşte propria tinerețe în tinerețea poporului pe care îl conduce. Iar când un popor îmbătrâneşte, el simte că se usucă resimte o desprindere care poate să meargă până la desființarea completă, care corespunde cu moartea acelul popor.

Atunci când a început evoluția pe Saturn Arhanghelii posedau deja o conştiință de vis. Ei au primit acest dar de la Serafimi, în timp ce Îngerii îl au de la Heruvimi. „Când Serafimii au contemplat viața de pe Saturn, ei au renunțat la tot ce le-ar fi fost de folos pentru sine din aceasta viziune în favoarea Spiritelor focului; ei au proiectat acele imagini în conştiința Arhanghelilor care le visau.“ (R.Steiner). Această ofrandă le-a fost adusă înainte ca ei să ajungă în stadiul uman.

Arhanghelii au atins stadiul uman odată cu vechiul Soare. Aşa cum partea fizică a organismului omenesc şi în special viitoarele sale organe de simț au servit ca punct de sprijin pentru conştiința Îngerilor în timpul evoluției lunare, pe Soare s-au petrecut următoarele: ființa omenească poseda deja două principii: cel care ajunge la o a doua etapă de evoluție, trecând de la Saturn la Soare, şi care se va afla 1a originea naturii sale eterice; pe de altă parte, natura saturniană, fizică, care rămâne aşa cum era.

Ea formează ca o enclavă întunecată în substanța eterică luminoasă a Soarelui. Ea va servi Arhanghelilor ca punct de sprijin. În timp ce ei fac să circule curenții lor de forță prin această parte întunecoasă a viitorului om pământean, ei înşişi devin „oameni“ pe Soare, şi facând aceasta introduc în această natură care a rămas saturniană o structură care la început nu este decât o rețea luminoasa fină, dar care va duce la constituirea în viitor a organelor de simț.

În etapa lunară, cucerind ceea ce dobândesc în prezent Îngerii în lumea pământească, Arhanghelii s-au înălțat până la Eul spiritual. El au aflat în corpul

eteric al omului lunar oglinda activității lor, reglând în el circulația curenților solari.

Pe Pământ corpul nostru astral este cel care le dă un punct de sprijin, pentru edificarea propriul lor corp eteric în Spiritul vieții. Conştiința inspirată care rezultă de aici (conştiința imaginativă) le dă posibilitatea să conceapă în imagini stările interioare ale altor ființe şi chiar să le resimtă ca pe viața lor proprie.

Ei nu coboară până la condițiile vieții fizice şi nici chiar la ale celel eterice, ci numai până la natura astrală a focului şi a luminii. Acolo se găsesc la limita capacității de manifestare şi doar în acest foc şi în această lumină Arhanghelul se poate arăta omului. Natura lor, care a primit îndeosebi darurile evoluției din faza solară, se exprimă şi acum cu predilecție în fenomene spirituale care fac ca pe Pământ să apară lumina, şi prin sistemul nostru nervos. (R.Steiner).

ARHEII

Se află în fruntea celei de a treia Ierarhii; sfera lor planetară este cea mai apropiată de Soare, dacă pornim de pe Pământ; este cea atribuită lui Mercur. Arheii sunt numiți şi *Spiritele timpului*, căci timpul s-a născut pentru om atunci când Arheii au căpătat conştiința acestuia; sau *Principalități, Principi, Primordiali…* pentru că ei au creat „începutul“ creând conştiința timpului, sau *Spirite ale personalității*, pentru că doar odată cu ei, care au fost primii care au trecut printr-un „stadiu omenesc“, a apărut fenomenul primordial al conştiinței: într-un punct al substanței divine se produce o concentrare în care este reflectat Dumnezeu; în mediul universal se formează o enclavă. Aceasta va atrage spre sine o parte din acest mediu şi va imprima ritmul său personal unei părți din ansamblul acesta.

Nu trebuie să vedem deja în aceasta autonomia unei ființe care se închide în sine însăşi şi se izolează în sânul cosmosului, aşa cum o va face omul pe Pământ. Iată ce trebuie să vedem: posibilitatea care o va avea substanța divină de a se divide în esențe diferite, dobândind conştiința esenței lor specifice. Ca Spirite ale timpului, Arheii guvernează epocile. Gnosticii i-au numit în acest caz Eoni. Succesiunea de perioade mici şi mari care alcătuiesc evoluția noastră terestră constituie corpul lor spiritual. Ca spirite ale personalității, ei difuzează printre oameni personalitățile marcante care apar în decursul vremurilor; sub impulsul lor în fiecare epocă se formează în omenire un focar în care se concentrează cu cea mai mare intensitate tendințele directoare ale epocii.

Pe Saturn, Arheii primesc prin jertfa Tronurilor un trup de foc. Ei aspiră focul acesta, pe de o parte îl interiorizează pentru ca să constituie centrul ființei lor, pe de alta îl exteriorizează prin alcătuiri care se vor desprinde din ei. Acest ritm, care generează schimburi şi contrapuneri, le procură o conştiință personală. Atunci ei îşi îndreaptă forțele spre ceea ce Rudolf Steiner (în prelegerile care urmează) numeşte „ouă de căldură“ şi care nu sunt altceva decât viitorii oameni. Ne putem imagina natura acestei forțe comparând-o cu cea care rezidă astăzi în gândirea noastră. Căci ei au realizat această acțiune magică prin puterea lor de reprezentare. Iar „ouăle de căldură“ le restituie imaginea reflectată a ceea ce se petrece în ei. În acest fel Arheul găseşte în germenul nostru fizic un punct de sprijin pentru

conştiinţa „umană“ pe care a dobândit-o pe Saturn, aşa cum Arhanghelul îl va găsi pe Soare în germenul nostru eteric, iar Îngerul pe Lună în germenul nostru astral.

Pe Soare Arheii se înalţă până la conştiinţa imaginativă, la Eul spiritual; pe Lună ei ajung la conştiinţa inspirată, la Spiritul vieţii. Pe Pământ ei ating conştiinţa intuitivă cu acel principiu spiritual care echivalează cu ceea ce va fi pentru noi, la capătul oricărei evoluţii omeneşti, Omul-Spirit. Relaţia pe care au avut-o în prima fază a evoluţiei cu elementul fizic al omului, în cea de a doua cu elementul eteric, într-a treia cu elementul astral, o au acum cu Eul nostru.

Desigur, nu cu Eul nostru personal, ci cu acea natură spirituală mult mai subtilă chiar decât natura eterică sau astrală în care Eul nostru se poate într-adevăr încorpora. În măsura în care forma corpului omenesc este organizată în aşa fel încât să servească ca expresie a unui Eu care gândeşte, ea este opera spiritelor personalităţii.

Să ne ridicăm din sfera planetelor interioare până la cea a Soarelui şi dincolo de aceasta. Să trecem de la cea de a treia Ierarhie (ale cărei destine sunt cel mai strâns legate de cel al omului) la entităţile din cea de a doua triadă.

Toate fiinţele pe care le vom întâlni de aici înainte şi-au dobândit conştiinţa de sine într-o stare care nu poate fi atinsă prin concepţiile noastre de timp şi de spaţiu, străină de sistemul nostru cosmic. Ele se caracterizează mai puţin prin ceea ce dobândesc şi mai mult prin ceea ce dau.

PUTERILE

Soarele este sfera lor.

Numite *Exousiai* în terminologia grecească, *Potentates* în cea latină, ele sunt în esenţă *Spirite ale Formei*.

Sunt pătrunse de o energie care tinde să facă să apară forma în lumea manifestată.

Aşa cum Arheii au folosit pe Saturn substanţa Tronurilor pentru a-şi realiza stadiul omenesc, omul primeşte astăzi elementul necesar Eului său. Acest dar este înscris în primul capitol al bibliei: Şi Dumnezeu a zis „Să-l facem pe om după chipul nostru“.

„Dumnezeu“ reprezintă în acest caz Puterile, şi îndeosebi acel grup pentru care textul ebraic nu foloseşte cuvântul Dumnezeu la singular, ci *Elohim*, care este un plural. Iar în următorul capitol al Bibliei, unde crearea omului pământean urmează acestei prime creaţii cereşti, este descris şi acest dar.

Dar de data aceasta el rezultă din o parte a substanţei solare a Elohim-ilor, care s-a desprins şi s-a unit cu forţele lunare: şase Elohim au rămas pe Soare; al şaptelea, Iehova, îşi conjugă cu ei forţele pe care le îndreaptă spre Pământ de pe Lună. In traduceri, Iehova este redat prin expresia „Dumnezeul cel veşnic“. Oamenilor li s-a dat în dar forma omenească locuită de eu; aceasta este epoca în care în Atlantida au apărut propriu-zis condiţiile terestre.

„Atunci Dumnezeul cel veşnic l-a zidit pe om din ţărână şi a suflat asupra lui suflare de viaţă şi omul a devenit suflet viu.“[4]

[4] Pentru a înțelege acțiunea Spiritelor formei trebuie să consultăm descrierea grandioasă schițată de Rudolf Steiner în ***Creația după Biblie – misterele Genezei*** (n.a.)

VIRTUȚILE

Cuvântul Virtuți a pierdut în zilele noastre forța pe care o avea atunci când reda esența activă a unei ființe, a unei plante. Acest sens inițial îl regăsim în cuvintele *Virtutes** sau *Dynamis*, care desemnează treapta ierarhică superioară Puterilor. Cea mai bună traducere ar fi astăzi *Tăriile*.

* Sensul inițial al cuvântului il regăsim în limba română veche, în cuvântul „virtute“, cu sens de forță, tărie; sensul actual al neologismului „virtute“ este similar cu cel din franceza modernă, din care provine (n.red.).

Aceste spirite care sunt cele ale *miscării*, ale activității, ale forței iși au sfera pe Marte. Areopagitul vorbeste de o „bărbăție virilă şi neclintită cu privire la toate acțiunile lor cele deiforme, (bărbăție) ce nu slăbeşte deloc, primind bărbăteşte luminările cele divine ce i se comunică“*.

* Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Ierarhia cerească*, Editura Institutul European, Iaşi, 1994, p.49 (n.red.).

De fapt ei primesc de la Spiritele înțelepciunii planul coordonat în care îşi înscriu activitatea; ele îl pun în actiune şi îl trec mai departe Spiritelor formei, care îl vor condensa în operele pe care le creează.

S-a văzut care este relația dintre esența omului pământean şi Puterile situate cu patru trepte deasupra lui în ordinea ierarhică. Or, Virtuțile se află într-o relație asemănătoare cu Îngerii pe care i-au ajutat când erau pe Lună să-şi obțină conştiința, căci ele au alăturat dinamismul lor la ceea ce primisera înainte Îngerii prin jertfa Heruvimilor. Datorită lor, conştiința în imagini a devenit vie, maleabilă, stimulatoare prin contradicțiile şi prefacerile ei.

Acțiunea acestor Dynamis se exprimă atât în muzica sferelor cât şi în caracterul mobil al astralului, atât în asocierile şi disocierile din eter, în pulsațiile sevei şi ale sângelui, cât şi în mişcările spațiului universal.

Ele reprezinta activitatea pură; dau formă prin perceperea lor interioară, prin cufundarea în continua devenire a ființelor vii.

DOMINĂRILE

Domnii, *Kyriotetes*, sălăşluiesc pe Jupiter.

Ei sunt în Univers *Spiritele înțelepciunii*, care produc şi coordonează impulsurile pe care li le inspiră prima ierarhie şi pe care, la rândul lor, le încredințează spiritelor Dynamis.

Înțelepciunea lor nu poate fi asemănată cu cea la care poate aspira o ființă omenească. Ea nu este gândire, ci un fluviu de viață al cărui preaplin se revarsă asupra întregii creații care se adapă din ea. În acest preaplin de înțelepciune s-au format ființele de pe vechiul Soare, cosmos de înțelepciune. Kyriotetes au fost în

acea vreme pentru Arhangheli demiurgii care sunt pentru noi Exousiaii. Ei i-au ajutat să ajungă la conştiinţa de sine, şi în acelaşi timp această relaţie cosmică a dat naştere condiţiilor favorabile pentru germenul eteric al omului.

Dominările au imprimat înţelepciunea lor în substanţa eterului cosmic, care a păstrat structura acesteia până în zilele noastre. Şi ele continuă să reverse forţele lor în eteric, să îndrepte spre pământ eterul lumilor.

Dar de la înălţimea la care se află acum Spiritele înţelepciunii, ele nu mai pot face daruri directe oamenilor. (Aşa stau lucrurile începând de la nivelul Puterilor.) Activitatea lor este acum cu mult mai presus de om. Arhanghelii le sunt mijlocitori, aşa cum Îngerii mijlocesc acţiunea Virtuţilor.

Am ajuns astfel în regiunile cele mai înalte, unde ni se vor descoperi Entităţile care se bucură de vederea directă a lui Dumnezeu. Până la ele, impulsurile divine au putut fi numai comunicate, transmise. Prima ierarhie le ia direct din izvorul vieţii.

Activitatea lor creatoare este de aşa natură încât vieţuieşte ca o realitate obiectivă chiar când aceste Entităţi se desprind de ea. Creaţia este opera lor.

„Pe acestea trebuie să le socotim curate; nu numai ca fiind libere de pete întinătoare şi de necurăţenii, sau ca nefiind accesibile privirilor materiale, ci ca fiind fără amestecare şi mai presus de orice scoborâre şi decât orice lucru sfânt inferior lor; în puritatea lor cea mai aleasă ocupă ele un loc superior faţă de toate puterile, sunt cele mai asemenea divinităţii şi-şi susţin neclintită mişcarea cea proprie ordinului lor şi uniformă, spre dragostea lui Dumnezeu cea neschimbată; aşa încât ele nu cunosc deloc scoborârea în vreo direcţie spre cele fără însemnătate, ci-şi păstrează fără şovăire sau schimbare statornicia cea mai nezdruncinată, ce corespunde zelului lor de a fi asemenea divinităţii.

Trebuie să le concepem ca spirite ce contemplează... şi ca fiind pline de o lumină ce este mai presus de orice cunoştinţă nematerială şi ca fiind saturate, pe cât este îngăduit, de contemplarea acelei frumuseţi de la obârşie, care creează frumosul şi este obârşie a frumuseţii celei mai presus de fiinţă şi strălucind într-o lumină întreită... La fel le concepem noi perfecte... şi ca fiind primele în jurul lui Dumnezeu, ele sunt iniţiate în chip nemijlocit de către izvorul cel adevărat de sfinţenie în planurile lucrărilor divine, fiind rânduite ierarhic în chipul cel mai sublim.“*

* Dionisie Pseudo-Areopagitul, *op. cit*., pp.45-46.

TRONURILE

Ele sunt „constanţă şi neclintire“; ele sunt *Spiritele voinţei*. Reazemul lor planetar este sfera lui Saturn.

Când au început vremurile lui Saturn, Tronurile s-au oferit să fie punct de plecare, prima substanţă originară de unde a pornit tot ce a urmat în evoluţie, şi care nu poate fi asemuită decât cu o căldură spirituală, aşa cum este aceea pe care o numim căldură sufletească. Ea a oferit primul sprijin pentru ca să se ivească o conştiinţă nouă, cea a Arheilor; astfel s-au creat condiţiile de existenţă cosmică care se află la obârşia corpului fizic al omului.

„Aceste Spirite ale voinței erau pe Saturn în stadiul de a-şi putea transmuta propria lor substanță în căldură substanțială, pentru ca să reverse focul lor în existența planetei; apoi acest foc a devenit aer prin densificare (pe vechiul Soare); tot ei au dus la condensarea atmosferei în apă în timpul Lunii vechi, şi în sfârşit, a apei în pământ în vremurile existenței terestre. Când privim acum lumea care ne înconjoară, putem să ne spunem referitor la elementul solid că în el acționează forțele Tronurilor care i-au dat posibilitatea să existe.“ (Rudolf Steiner).

În mineral substanta primordială a Tronurilor atinge cea de a patra etapă de involuție şi este la capătul transformărilor ei. Ea a devenit osatura lumii fizice. În trupurile noastre, oasele constituie ultima expresie a darului pe care pe Saturn „minunatele neclintiri“ le-au făcut evoluției. Dar deşi sunt mărturia lucrării din trecut a Tronurilor, ele nu pot să ne pună în legătură cu activitatea lor de astăzi. Aceasta nu poate fi atinsă decât printr-o conştiință omenească în stare să conceapă masa voințelor cosmice în stare pură.

HERUVIMII

Heruvimii şi Serafimii nu mai acționează ca izvor al unei substanțe anume, aşa cum au făcut Tronurile pe Saturn, Domniile pe Soare, Tăriile pe Lună, Puterile pe Pământ.

Ei s-au înălțat până în preajma Divinității, dincolo de orice sferă planetară. Prin ei Dumnezeu împarte raze în mod impersonal, universal. Ei s-au ridicat la rangul de Jertfitori cosmici.

Heruvimii pun de acord între ele mişcările planetelor, pentru a uni într-un sistem perfect armonizat impulsurile particulare. Căci ei sunt *Spirite ale armoniei*. Numele lor înseamnă mulțimea cunoştinței sau revărsare de înțelepciune.

SERAFIMII

Numele lor înseamnă lumină şi căldură. Vine de la cuvântul saraph – ardere, ardoare. Ei reprezintă ardoarea în stare pură – *Spiritele dragostei universale* şi asigură legăturile de la un sistem cosmic la altul. Dintre toate Ierarhiile ei sunt cei mai îndeaproape uniți cu divina Trinitate, cei care, să zicem aşa, preiau de la ea țelurile care vor prezida la crearea fiecaruia dintre sistemele cosmice.

Omul pământean nu le poate bănui prezența decât atunci când vede țâşnind „focul dumnezeiesc“ dintr-un nor încins de furtună.

Ne vom opri aici, lăsând deoparte problema celor trei Logoi şi, la celălalt capăt al scării, ființele elementale despre care nu se vorbeste decât incidental în acest ciclu de conferințe.

Am ajuns la capătuI simfoniei Ierarhiilor. Şi parcă n-am fi spus nimic. Căci nu este de ajuns să enumeri nişte caractere sau să amintești nişte nume. Sigur că aceste nume dau lămuriri asupra naturilor spirituale pe care le desemneaza.

Dar numai nomenclatura nu poate să ne deschidă calea înțelegerii Ierarhiilor. Nu ne putem apropia de ele decât printr-un anumit mod de gândire, printr-un fel de a fi dobândit în decursul studierii Ştiinței spirituale şi printr-o muncă de

autotransformare. Căci orice ființă omenească este lucrarea şi odrasla Ierarhiilor. Întreaga noastră fire, din măduva oaselor până la cele mai înălțătoare gânduri care ne trec prin minte, s-a născut din darurile lor.

Puterile care pătrund în noi şi care trec de la una la alta prin intermediul nostru au făcut să apară toate cele care ne alcătuiesc. Răspândite de-a lungul universului pe care îl însufleţesc, ele se concentrează în ființa omenească ca într-un punct de convergență; ele se întâlnese în om – organul lor comun de exprimare. Iar omul este chemat să facă din această întâlnire singurul focar de conştiință în care se reflectă universul spiritual. El se îndreapta spre acest țel pe măsură ce dobândeste progresiv conştiința şi stăpânirea a ceea ce a fost asezat necondiționat de Dumnezeu în trupul, sufletul şi spiritul sau.

Va veni o zi când omul va contopi aceste daruri de preț într-o unică creație, care va fi lucrarea sa în inima Cosmosului. Dragstea universală, cu care a început să se manifeste divinul, se va exprima în el, dar înzestrată cu o nouă trăsătură: dragostea în libertate conştientă. În ziua aceea omul va desăvârşi şi va da preț creației celor două ierarhii care l-au precedat în drumul său către Dumnezeu.

Paris, 20 aprilie 1945
S. Rihouët-Coroze

CONFERINŢA I

Înţelepciunea originară transmisă omenirii • Budism şi creştinism • Aştrii în viziune materialistă şi în viziune ocultă • Ierarhia cerească

Düsseldorf, 12 aprilie 1909, dimineaţa

Conferințele din acest ciclu ne vor conduce nu numai în spațiul fizic, ci şi în lumile spirituale de unde îşi are izvorul acest spațiu. Dar conferințele de acest fel au ca țel mai ales dezvăluirea faptului că în fond întreaga cunoaştere, ştiința în totalitatea ei urmăresc să dezlege marea taină, cea mai mare dintre toate, taina ființei omeneşti.

Într-adevăr, pentru a înțelege ce este omul trebuie să ne întoarcem mult în trecut. Cei care vor să urmărească aceste conferințe trebuie deci să aibă deja unele cunoştințe spirituale de bază. Pe lângă aceasta, pentru a le putea urmări este nevoie de un avânt sufletesc deosebit, deşi noi facem tot posibilul pentru ca subiectul prezentat să fie cât mai uşor de înțeles.

Prin faptul că vorbim despre ceea ce numim „Ierarhie spirituală“, sufletul nostru îşi înalță privirile spre entități care îşi desfăşoară existența mai presus de cea a lumii noastre pământene. Ochii noştri materiali nu pot vedea decât făpturile celor patru regnuri naturale: mineral, vegetal, animal şi uman. Dincolo de regnul uman începe lumea ființelor invizibile şi pe măsură ce dobândeşte cunoaşterea celor aflate mai presus de simțuri omul poate înainta spre acele entități care, în lumea nevăzută, constituie continuarea celor patru regnuri.

În evoluția omenirii cunoştințele şi căutările care duc spre aceste domenii nu s-au ivit pentru prima dată în epoca noastră. A existat întotdeauna ceva ce s-ar putea numi înțelepciune primordială. Omul o poate aprofunda, poate ajunge să cunoască conținutul acestei înțelepciuni, căci ideile, conceptele pe care le poate dobândi cu privire la acest subiect, cele întrezărite prin imaginație, inspirație şi intuiție datorită clarviziunii la care poate ajunge, pe toate acestea de fapt omul doar le retrăieşte; ele au fost mai dinainte concepute, cunoscute de entitățile care se află mai presus de el.

Să ni se îngăduie să folosim o comparație curentă: să ne gândim că un ceasornicar are mai întâi ideea, conceptul ceasului pe carc îl va fabrica. Ceasul va fi făcut după această idee, care a trebuit să preceadă în mod necesar realizarea sa. Dar după aceea cineva ar putea să-l demonteze, să-l cerceteze şi să regăsească astfel gândirea din care a lual naştere acesta, să regândească, am putea spune, ideea ceasornicarului.

Doar în acest fel poate să reacționeze omul, la gradul său actual de dezvoltare, în fața înțelepciunii primordiale şi a entităților spirituale situate mai presus de el. Aceste entități au avut la început imaginația, inspirația, intuiția, ideile şi gândurile pe baza cărora este alcătuit universul care ne înconjoară astăzi.

Iar omul regăseşte aceste idei, aceste gânduri în universul actual; când se înalță până la o viziune clarvăzătoare, el regăseşte şi imaginația, inspirația şi intuiția care îi permit să pătrundă în lumea entităților spirituale.

Putem deci să spunem că înțelepciunea despre care vom vorbi exista de mai înainte în universul nostru; ea constituie planul acestui univers.

Până unde trebuie să ne întoarcem în timp pentru a regăsi această înțelepciune originară, rămânând totuşi în limitele realității? Ne pulem gândi la o epocă istorică anume în timpul căreia predica unul sau altul dintre marii Învățători ai omenirii? Desigur avem mult de învățat adâncindu-ne în anumite epoci istorice şi devenind astfel discipolii marilor Maeştri.

Dar pentru a ajunge până la înțelepciunea primordială, în forma sa cea mai înaltă, mai adevărată, trebuie să ne întoarcem în timp până în epoca când nu era încă un Pământ care să poată fi văzut, nu exista un Univers material, căci lumea a apărut chiar din această înțelepciune. Şi totuşi această înțelepciune pe seama căreia ființele sprituale au dat formă universului nostru a ajuns mai apoi la îndemâna omului.

Acesta a putut, în propria sa gândire, să vadă, să perceapă gândurile pe seama cărora Dumnezeu a zidit lumea. Apoi această înțelepciune originară, această înțelepciune a Creatorilor universului a îmbrăcat succesiv mai multe forme; ea s-a dezvăluit în sfârşit, după marea eră atlantă, celor care au călăuzit prima dintre epocile civilizației de după Atlanlida, Rishilor, marii Învățători ai Indiei străvechi.

Această înțelepciune originară le-a parvenit sfinților Rishi într-o formă pe care omul de astăzi nu şi-o poate decât cu greu reprezenta. Capacitatea de gândire, de simțire a omului s-a modificat profund față de cea din timpurile când marii Maeştri hinduşi instruiau omenirea. Iar dacă în zilele noastre nu am face altceva decât să repetăm ceea ce spuneau Rishii, cei mai mulți dintre oameni nu ar vedea în aceasta decăt vorbe în vânt.

Deoarece este nevoie de altfel de receptivitate decât cea a omului de astăzi pentru a înțelege cu adevărat cunoştințele care au fost comunicate atunci omenirii de după Atlantida. În cărțile care s-au mai păstrat, chiar în cele mai bune, cele mai frumoase, nu găsim decât un palid ecou al înțelepciunii originare. Sub unele aspecte nu este decât o cunoaştere voalată, împuținată.

Şi oricât de mărețe, de sublime sunt Vedele, oricât de frumoase imnurile lui Zoroastru, oricât de mare strălucirea anticei înțelepciuni egiptene, toate acestea - pe care nu le putem îndeajuns admira - nu ne mai aduc totuşi decât o oglindire ştearsă a marilor învățăminte ale lui Zoroastru* şi Hermes şi chiar a minunatelor cunoştințe răspândite odinioară de sfinții Rishi.

* Numele dat de greci magului persan Zarathustra (n.red.).

Această înțelepciune sublimă a fost totuşi păstrată pentru oameni; ea a fost întotdeauna cunoscută în anumite cercuri, desigur foarte restrânse, care au fost păzitoarele a ceea ce numim Mistere sacre. Înțelepciunea primordială s-a păstrat până în zilele noastre prin aceste centre ale Misterelor din India, Persia, Egipt, Caldeea, în Misterele creştine. Până foarte de curând o puteai găsi, în formă vie, nu în cărți, ci numai în interiorul acestor cercuri închise.

Seria aceasta de conferințe va explica motivele pentru care în epoca noastră ceea ce a rămas viu şi s-a păstrat astfel în aceste cercuri restrânse trebuie să se răspândească pe scară largă în rândul oamenilor.

Căci această înțelepciune a sfinților Rishi n-a secat niciodată; la începutul vremurilor noastre s-ar putea spune că s-a adăpat din izvorul care redă tinerețea.

După ce i-a inspirat pe Rishi, pe Zoroastru şi pe discipolii săi, pe magii caldeeni şi egipteni, după ce a pătruns până în adâncuri în învățătura lui Moise, ea a țâşnit iarăşi, ca un impuls cu totul nou, prin venirea lui Christos pe Pământ.

Dar atunci ea a devenit atât de profundă, de interiorizată, încât nu s-a putut infiltra în omenire decât în etape.

De când a început să se răspândească în lume revelația creştină, se vede cum înțelepciunea originară pătrunde în viața exterioară a omenirii treptat, progresiv, într-o formă încă elementară. Mesajele există; le găsim în Evanghelii şi în alte scrieri creştine; ele conțin înțelepciunea sfinților Rishi, dar într-o formă înnoită şi întinerită, ca şi cum ar ieşi din izvorul de apă vie.

Dar cum ar fi putut fi înțelese aceste mesaje chiar de la începuturile unei ere pe care creştinismul nu o purificase încă? Până acum nu a fost înțeleasă decât o mică parte din Evanghelii. Drumul spre o înțelegere mai deplină a lor se realizează doar pas cu pas; iar în unele privințe înțelesul lor devine chiar mai obscur. În zilele noastre Evangheliile sunt poate cărțile cele mai pecetluite.

Vor putea fi din nou înțelese în viitor numai de acela care va sorbi noi puteri din înțelepciunea originară. Comorile revelației creştine, care nu sunt decât cele ale înțelepciunii orientale, dar născute din nou, înzestrate cu o forță nouă, s-au păstrat şi ele în cercuri închise, care au fost urmate apoi de diferite asociații mistice, cum ar fi confreria Sfântului Graal şi, în sfârşit, cea a rosicrucienilor.

Aveau acces la aceste comori de adevăruri doar cei care se pregătiseră să le primească prin grele încercări. Şi aşa, multe veacuri de la începutul erei creştine toată această înțelepciune a Orientului şi Occidentului a rămas aproape inaccesibilă celei mai mai părți a omenirii. Doar din când în când câte puțin din această înțelepciune se infiltra în lumea din afară; cea mai mare parte rămânea secretul noilor Mistere.

Dar a venit o vreme când a fost posibil să se vorbească de această înțelepciune primordială într-un limbaj care putea fi înțeles, care era accesibil unui număr mai mare de oameni. Cam de pe la ultima treime a secolului al XIX-lea s-a putut face aluzie într-o formă mai mult sau mai puțin voalată la aceste lucruri. Datorită unor evenimente care au avut loc în lumile spirituale, păzitorii misterelor au avut posibilitatea, ca să zicem aşa, să lase să se strecoare înafară câte ceva din înțelepciunea originară.

Cunoaşteți cu toții istoria mişcării teosofice. Ştiți că într-un fel gheața a fost ruptă la început prin revelarea unor adevăruri, într-un fel pe care nu este nevoie să-l descriu aici, prin ceea ce este cunoscut sub numele de versetele lui Dzyan. Aceste versete ale „Doctrinei secrete“ cuprind de fapt o cunoaştere dintre cele mai profunde, o mare parte din ceea ce a trecut din învătătura sfinților Rishi în doctrinele orientale şi apoi în Occident, după ce au fost întinerite prin creştinism.

Nu este vorba numai de ce s-a păstrat în Orient din străvechea înțelepciune, ci şi de ceea ce, venind din şcolile secrete ale Occidentului, a strălucit în primele veacuri ale erei noastre, străbătând Evul Mediu. În mare parte conținutul acestor versete nu va putea fi înțeles în toată profunzimea sa decât putin câte puțin.

Trebuie într-adevăr să ne dăm seama că acum nu există nici o posibilitate să descoperim prin capacitătile noastre obişnuite, exoterice, temelia acestei lumi de cunoştințe.

Spărgându-se astfel gheața, a venit vremea când putem vorbi de sursele ocultismului occidental, care de altfel nu este altceva decât ocultismul oriental, aşa cum s-a perpetuat acesta, ținând seama de schimbările intervenite în viața spirituală şi fizică. Se poate vorbi acum de sursele ocultismului viu, aşa cum s-a păstrat, cu fidelitate, în Misterele rosicrucienilor.

Nu există înțelepciune orientală care să nu fi pătruns în ocultismul occidental; în învățătura rosicrucienilor se regăseşte tot ce au ştiut şi au transmis marii înțelepți ai Orientului. Nimic, absolut nimic din ceea ce se poate şti din înțelepciunea orientală nu lipseşte din cea occidentală. Singura deosebire este că înțelepciunea Occidentului trebuie să adune la un loc întreaga doctrină, toate căutările Orientului şi, nelăsând să se piardă nimic, trebuie să arunce asupra lor lumina aprinsă în lume de impulsul lui Christos.

Să nu creadă nimeni, când este vorba despre ocultismul occidental, care în anumite privințe provine de la acei Rishi ascunşi ai Occidentului – pe care desigur ochii nu pot să-i vadă –, să nu zică nimeni că acestui ocultism îi lipseşte vreo iotă din ocultismul oriental. Nu-i lipseşte absolut nimic. Numai că trebuie ca toate acestea să renască prin impulsul dat de Christos.

Toate marile cunoştințe privind lumile mai presus de cele omeneşti şi existența necuprinsă de simțuri, aşa cum au ieşit pentru prima oară din gura sfinților Rishi, trebuie să se regăsească astăzi în ceea ce se poate spune despre Ierarhii şi despre proiectarea lor în plan fizic.

Aşa cum geometria lui Euclid nu s-a schimbat, cu toate că astăzi este predată şi învățată prin alte metode, înțelepciunea sfinților Rishi nu s-a modificat prin faptul că noi o predăm şi o învățăm cu ajutorul facultăților pe care le-a deşteptat în noi impulsul lui Christos. Am putea deci să considerăm ca înțelepciune orientală o mare parte din ceea ce avem de spus despre lumile spirituale. Dar trebuie să evităm orice neînțelegere în această privință, şi aceste neînțelegeri pot să apară foarte uşor.

De exemplu, cei care nu vor să se străduiască să înțeleagă ne pot spune: „Ieri mai vorbeați încă de adevărurile mari, sublime, ale învățăturii lui Buddha. Spuneați că el a revelat marile adevăruri privitoare la viață, la suferință, arătând că naşterea înseamnă suferință, despărțirea de cei dragi este suferință, faptul că nu primesti ceea ce doreşti este suferință etc., şi adăugați: priviți-i pe cei care, începând din era creştină, au primit cu adevărat impulsul lui Christos.

Prin actul înțelegerii, conştientizării acestui impuls, adevărurile predicate de Buddha şi-au pierdut din semnificație, căci într-un fel s-a găsit o cale de alinare a acestor suferințe. Buddha spune că naşterea duce la suferință, dar cel care îl înțelege pe Chrislos răspunde că noi împărtăşim cu Christos viața în care intrăm prin naştere şi că, prin aceasta, suferința se şterge. Tot aşa, prin puterea mântuitoare a lui Christos nici boala nici moartea nu mai înseamnă suferință.

Şi totuşi în Evanghelii regăsim aceleaşi expresii ca şi în textele budiste. Şi acolo se spune că boala înseamnă suferință, că viața este suferință şi aşa mai departe.

Dacă toate aceste scrieri religioase cuprind aceleaşi lucruri, înseamnă că nu s-a înregistrat nici un progres de la o religie la alta, toate religiile au aceeaşi valoare. Dar s-a vorbit de un progres, ne-ați explicat că datorită creştinismului vechile învățături ale budismului nu mai sunt adevărate".

Cel care vorbeşte aşa se înşală amarnic. Este adevărat că s-au spus acestea, în afară de ultima frază, dar este important să înțelegem cu mare precizie cele ce se referă la un dotmeniu atât de subtil. Gândirea fanatică nu va reuşi niciodată; pentru a înțelege în mod exact trebuie să fii obiectiv.

Cel care se inspiră din izvoarele înțelepciunii rosicruciene nu va spune niciodată că aceasta este în contradicție cu ceea ce cuprind scrierile budiste sau că este ceva fals în acestea. Toți cei care pornesc de la aceste izvoare împărtăşesc convingerile lui Buddha şi ale înțelepciunii orientale. Ceea ce i-a fost revelat lui Buddha prin iluminare asupra suferințelor vieții este absolut adevărat, până în cele mai mici amănunte. Nu se pune problema să se dea la o parte nimic din acestea.

Totul rămâne adevărat. Şi tocmai pentru că este adevărat că naşterea înseamnă suferință, că boala este suferință etc., asa cum a spus Buddha, impulsul lui Christos este pentru noi un remediu măreț şi puternic. El ne alină suferința, căci este adevărat că aceasta există, cât timp un impuls puternic nu a eliberat lumea. De ce a intervenit Christos? Pentru că Buddha a spus adevărul.

Omenirea trebuia să coboare din înălțimile spirituale unde domnea în puritate înțelepciunea originară. Ea trebuia să se îndrepte spre independență în sânul existenței fizice şi chiar prin acest fapt viața a devenit suferință şi a apărut boala; de asemenea, a fost nevoie să fie încorporat în evoluție şi marele remediu opus acestor rele inevitabile.

Deci nu negăm realitatea când spunem aşa: ceea ce s-a spus despre această realitate este adevărat, dar pe de altă parte ni s-a dat posibilitatea să facem aşa încât lucrurile să se desfăşoare în mod sănătos. În înălțimile existențiale unde trebuie să căutăm acestc fapte, în sferele Ierarhiilor spirituale, nu se spune că budismul se opune creştinismului sau creştinismul budismului.

Acolo Christos îi întinde mâna lui Buddha şi Buddha lui Christos. Dar cine nu vrea să recunoască dezvoltarea, progresul făcut de omenire, nu cunoaşte în esența sa cel mai mare dintre faptele spirituale care au intervenit în evoluția Pământului; venirea lui Christos.

Deci nu trebuie respins nimic din înțelepciunea orientală care atât de multă vreme a transmis oamenilor înțelepciunea sfinților Rishi, înțelepciunea primordială. Dar, în decursul tuturur acestor perioade, înțelegerea acestei învățături a devenit din ce în ce mai grea pentru mulțimea celor care nu mai erau în stare să se ridice până la sursa sfintelor mistere.

În vremurile de dinainte de scufundarea Atlantidei, înainte de Potop, cei mai mulți dintre oameni erau înzestrați cu o clarviziune cețoasă; când îşi cufundau privirile în spațiul ceresc vedeau cu totul altceva decât în vremurile de după Atlantida când, cei mai mulți dintre ei, pierzând vechea clarviziune, nu mai vedeau decât cu ochii fizici întinderea fizică a cerului. Înainte de catastrofa Atlantidei, ar fi fost absurd să vorbeşti despre corpurile cereşti aşa cum se face astăzi.

Ochiul clarvăzător percepea în spațiu lumile spirituale. N-ar fi avut nici un sens, în acea epocă, să vorbeşti despre Mercur, Neptun sau Saturn aşa cum ne sunt prezentați acum de astronomi. Aceştia nu pot decât să înregistreze ceea ce văd ochii fizici în întinderile cerului.

Lucrurile se petreceau altfel în vremurile Atlantidei, când omenirea era încă înzestrată cu clarviziune; ridicând ochii, oamenii nu vedeau aştrii luminoşi, limitați fizic în spațiu. Ceea ce se vede astăzi prin telescop nu mai este decât aspectul exterior al elementului spiritual care era contemplat odinioară; acolo unde se află, de exemplu, Jupiter, acum vedem un glob fizic înconjurat de sateliții săi. Ce vedea odinioară atlantul clarvăzător?

Ceea ce percepe ochiul nostru fizic era văzut tot atât de neclar cum vedem noi acum luminile prin ceața deasă a toamnei. Vedem în acest caz o licărire înconjurată de un fel de halou colorat. Tot aşa, ochiul atlantului nu ar fi văzut pe Jupiter ca astru fizic, ci ar fi perceput ceea ce şi astăzi este legat de Jupiter, cu toate că oamenii nu mai pot vedea aceasta: aura lui Jupiter, adică o grupare de entități spirituale. Acest astru nu este decât expresia, manifestarea entităților respective.

Privirea spirituală a atlantului rătăcea în spațiul universal, unde nu vedea decât ceea ce se află mai presus de simțuri. Înainte de scufundarea Atlantidei, n-ar fi avut nici un sens să vorbeşti de aştrii fizici, ochiul fizic nu se deschisese încă ca acum. În spațiu ceea ce se putea vedea erau Ierarhiile spirituale.

Iată cum s-a făcut evoluția: să presupunem că am intra într-o ceață deasă; nu vedem clar luminile, totul este învăluit într-un halou estompat. Apoi negura se destramă şi diferitele lumini pot fi văzute, una câte una; haloul dispare. Ne servim de acest element fizic pentru comparație, dar într-adevăr aşa percepea odinioară privirea clarvăzătoare aura lui Jupiter, aura entităților spirituale care într-un anumit stadiu de evoluție aparțineau lui Jupiter.

Apoi omenirea a obținut vederea fizică. Aura continua să existe, dar oamenii nu mai puteau să o vadă, în timp ce corpul astrului devenea din ce în ce mai clar pentru ei; elementul spiritual care ținea de acel corp a dispărut, în timp ce corpul în sine a devenit vizibil. Cât despre cunoaşterea elementului spiritual care înconjoară aştrii, cunoştințele privitoare la entitățile care trăiesc acolo, acestea s-au păstrat în Misterele sacre. Despre acestea vorbesc toți sfinții Rishi. Într-o vreme când oamenii nu mai aveau decât percepții fizice, Rishii mai vorbeau încă despre atmosfera spirituală, despre locuitorii corpurilor cereşti răspândiți în spațiu.

Vedeți deci cum stăteau pe atunci lucrurile: în centrele de inițiere se vobea despre entitățile spirituale care se află împrejurul aştrilor. Dar în afara acestora, ochiul fizic dezvoltându-se tot mai mult, nu se mai vorbea decât despre aştrii fizici. Când Rishi pronunțau cuvântul „Mercur“ (de altfel ei nu-l numeau aşa, dar spunem aşa pentru a înțelege mai uşor lucrurile), înțelegeau prin aceasta globul fizic? Sigur că nu; chiar vechii greci, când se refereau la Mercur, nu înțelegeau prin aceasta planeta materială, ci într-adevăr ansamblul de ființe spirituale legate de ea.

Discipolii Magiştrilor în templele cunoaşterii evocau lumi spirituale, entități spirituale, atunci când pronunțau numele Mercur, Venus, Soare, Jupiter, Saturn. Era o întreagă serie de entități spirituale. În vremea noastră numele acestor globuri nu mai evocă decât elementul cel mai grosier. Esențialul lipseşte.

Spunând cuvântul „Lună“ înțeleptul de altădată făcea să se ivească imaginea unei vaste sfere spirituale şi când arăta punctul ceresc unde se află Luna vedea în aceasta treapta cea mai de jos a Ierarhiei spirituale. Dar cel care se îndepărtase de această concepție, ca urmare a dezvoltării percepțiilor senzoriale care erau tot mai ample, nu mai avea în vedere decât astrul fizic şi pe acesta îl numea Lună.

În felul acesta un singur termen denumea două lucruri care desigur sunt legate între ele, dar care evocă pentru om reprezentări complet diferite. Acelaşi lucru se întâmpla atunci când înțelepții din centrele de inițiere îşi ridicau ochii spre Mercur, Soare sau Marte. Curentul de orientare spirituală înțelegea prin aceste denumiri cu totul altceva decât curentul de orientare materialistă.

Aceste două curente s-au separat din ce în ce mai mult. În cadrul Misterelor, numele care pentru noi acum sunt corpuri cereşti continuau să desemneze lumi spirituale, trepte succesive ale lumilor spirituale. În exterior, aceleaşi denumiri nu mai desemnau decât globuri materiale. Acelaşi lucru se petrece cu această mitologie – şi folosesc cu bună ştiință acest cuvânt – această mitologie care este astronomia actuală. Ea nu mai vede decât sfere alcătuite din materie fizică.

Aşa cum ştiința spirituală recunoaşte întreaga valoare a altor mitologii, vă dati seama că ea ştie să aprecieze şi pe cea pe care o numim astăzi astronomie. Dar pentru cel care cunoaşte realitatea, această mitologie modernă nu este altceva decât o fază oarecare a mitologiei în general.

O linie dreaptă uneşte direct ceea ce spuneau vechii locuitori ai Europei în legendele lor asupra zeilor, aştrilor, universului cu ceea ce povesteau grecii şi romanii în mitologia lor şi chiar cu mitologia mai mult sau mai puțin obscură a Evului Mediu şi cu această mitologie modernă, foarte demnă de admirație, care a fost întemeiată de Copernic, Kepler şi Galilei.

Va veni o vreme când se va vorbi despre această mitologie modernă cam în felul următor: „Au existat odinioară oameni care au considerat justificat să situeze un soare material în centrul unei elipse şi să facă să se învârtă în jurul lui planete care se mişcă în diferite feluri. Şi-au făurit astfel un sistem cosmic, aşa cum s-a făcut şi în alte vremuri. Dar astăzi – aşa va spune într-o epocă viitoare – toate acestea sunt considerate basme şi legende“.

Da, cu toate că epoca modernă disprețuieşte atât de mult vechile mitologii şi nu crede decât în a sa, va veni vremea când astronomia noastră va fi pusă pe acelaşi plan cu celelalte, când, oricât ni s-ar părea de imposibil acest lucru se va vorbi despre „mitologia copernicană“. Iată ce ne poate face să înțelegem mai bine cum aceleaşi cuvinte au ajuns să desemneze noțiuni diferite.

Cu toate acestea, înțelepciunea primordială s-a transmis mereu, fără întrerupere. Dar ea a fost din ce în ce mai puțin înțeleasă exoteric, pentru că a fost interpretată, explicată într-un mod din ce în ce mai materialist, pe măsură ce viziunea spiritului se stingea. Pentru ca omenirea să nu piardă contactul cu această înțelepciune antică atunci când s-a produs înnoirea de la începuturile erei creştine a devenit necesar să i se reamintească că acolo unde ochiul omenesc fizic nu vede altceva decât materie în spațiu acest spațiu este totuşi impregnat de spirit.

Şi asa s-a făcut că discipolul cel mai apropiat al apostolului Pavel, Dionisie Areopagitul*, predica la Atena, în termenii cei mai afirmativi, că în spaţiu nu se află numai materie, că acolo se află entităţi spirituale care au precedat omul în evoluţie şi că sufletul află aceasta când, prin simţirea sa, se înalţă în spaţiul universal.

Termenii pe care îi folosea erau diferiţi de cei pe care îi utiliza străvechea înţelepciune căci dacă el ar fi reluat aceleaşi expresii lumea nu ar fi văzut în ele decât sensul lor material. Rishii vorbeau de Ierarhii spirituale în acelaşi sens ca mai târziu grecii şi romanii când enumerau ca şiruri de lumi Luna, Mercur, Marte, Jupiter, Saturn.

Dionisie Areopagitul avea în vedere exact aceleaşi sfere ca şi Rishii, dar el insista cu tărie pe faptul că este vorba de lumi spirituale şi recurgea la denumiri de care era sigur că vor fi luate într-un sens spiritual. El vorbea de Îngeri, Arhangheli, Arhei, Puteri, Virtuţi, Domnii, Tronuri, Heruvimi şi Serafimi.

* Vezi nota din Introducere (n.red.).

Apoi oamenii au uitat din nou de tot ceea ce ştia omenirea odinioară. Dacă s-ar fi înţeles raportul care există între ceea ce au văzut Rishii şi ceea ce vedea Dionisie Areopagitul, s-ar fi ştiut când se vorbea de Lună pe de o parte şi de lumea Îngerilor pe de altă parte, că este vorba despre acelaşi lucru. S-ar fi ştiut când se vorbea de Mercur pe de o parte şi de Arhangheli pe de altă parte, că reprezintă acelaşi lucru. Auzind că se vorbeşte despre Arhei, s-ar fi ştiut că este vorba despre Venus. S-ar fi înţeles că cuvântul „Soare“ corespunde lumii Puterilor şi că, raportându-ne la şcoala lui Dionisie Areopagitul Marte corespunde Virtuţilor şi Jupiter Domniilor, pe când Saturn corespunde Tronurilor.

Dar toate acestea nu se mai ştiau, nu era cu putinţă să se mai ştie. Deci s-a dezvoltat pe de o parte o ştiinţă a materiei care a devenit din ce în ce mai materialistă şi care, pentru a desemna ceea ce este material, a păstrat vechile nume, care altădată aveau o încărcătură spirituala. Pe de altă parte exista o viaţă spirituală pentru care fiinţau Spiritul, Arhanghelii, Îngerii etc., dar care a pierdut din vedere legătura dintre aceste entităţi spirituale şi manifestările lor fizice.

Vedem deci ca străvechea înţelepciune originara a pătruns în şcoala întemeiată de Sfântul Pavel cu ajutorul lui Dionisie Areopagitul; acum este nevoie să fie impregnat cu această spiritualitate noul care se creează. Misiunea stiinţei spirituale moderne sau a antroposofiei este tocmai de a reface legătura între fizic şi spiritual, între univers, pământ şi Ierarhii. Totuşi pentru cei care nu ştiu de unde provin cu adevărat reprezentările pe care le avem asupra lumii exterioare sensibile, este imposibil să recunoască cealaltă latură, faţa spirituală a cunoaşterii.

Aceasta ne frapează îndeosebi când abordăm scrierile inspirate de înţelepciunea străveche; cu toate că ele nu mai cuprind decât un palid ecou al ei, doar această înţelepciune ne dă posibilitatea să le înţelegem cu adevărat. Să luăm de exemplu un pasaj din acea cântare divină care este Bhagavad Gita, în care ni se clarifică în mod profund relaţia vieţii omeneşti cu Ierarhiile: „Îţi voi explica, omule care cauţi adevărul (traducerea citată de Steiner – n.red.), prin ce stări trec aleşii atunci când părăsesc pământul şi trec prin porţile morţii, fie că va trebui să renască, fie că nu.

Îți voi spune: iată focul şi fumul, ziua şi noaptea, timpul lunii noi; vezi mijlocul anului când soarele ajunge în punctul său culminant. Cei care mor sub semnul focului, al zilei, în timpul când luna este în creştere intră prin porțile morții în Brahma. Dar cei care mor sub semnul fumului, al nopții, în timpul când luna este în scădere, în timpul anului când soarele coboară cel mai mult pe boltă, aceia, părăsind lumea prin poarta morții, intră doar în sfera Lunii şi vor reveni pe pământ“*. (Bhagavad Gita, cap.8, versetele 23–24).

* „23. Acum iți voi spune în ce timp mor yoginii care nu se mai întorc şi aceia care se întorc.
24. Focul, lumina, ziua, luna în creştere, cele sase luni în care (soarele) străbate partea de nord a cerului; cei care-l cunosc pe Brahma, dacă mor atunci, merg la Brahma.
25. Fumul, noaptea, luna în descreştere, cele şase luni în care (soarele) străbate, partea de sud a cerului: yoginul (care moare în aceste epoci), după ce ajunge la lumina lunii, se reîntoarce (din nou).
26. Acestea sunt cele două drumuri veşnice ale lumii: unul luminos, celălalt întunecat: pe unul (din ele) (omul) merge spre liberarea de renaşteri; pe celălalt se reîntoarce din nou.“ (Traducere de Th.Simenschy, 1944, Editura Casa Şcoalelor) (n.red.).

În acest pasaj ni se spune că evoluția unei ființe, reîncarnarea sa, variază în funcție de timpul când s-a produs moartea: sub semnul luminii, al zilei, al lunii în creştere, în timpul solstițiului de vară sau, dimpotrivă, sub semnul fumului, al nopții, al lunii descrescătoare, al solstițiului de iarnă. Acesta este sensul material al acestui text. Se spune că cei dintâi nu mai sunt nevoiți să revină pe pământ, pe când cei din a doua categorie sunt supuşi acestei reveniri.

Acest pasaj provoacă mari dificultăți celor care caută să-l explice din punct de vedere exoteric. El nu poate fi înțeles decât în lumina cunoaşterii spirituale datorită căreia a fost scris, acea lumină care a strălucit în şcolile oculte din toate timpurile şi care, reîntinerită prin creştinism, ne face să descoperim legătura care uneşte noțiunile: Luna şi Îngerii; Mercur şi Arhanghelii; Venus şi Arheii etc.

Vom găsi cheia unor pasaje ca cel citat acum ca exemplu, dacă le lămurim cu ajutorul acestei lumini spirituale. Această explicație, inaccesibilă gândirii exoterice, va fi punctul de plecare al conferințelor noastre; după ce vom găsi această cheie, ne vom ridica la studiul Ierarhiilor spirituale.

CONFERINŢA a II-a
Focul, căldura şi lumina • Spiritele elementale şi legătura lor cu omul

Düsseldorf, 12 aprilie 1909, seara

Doctrina predicată de sfinții Rishi în prima epocă de civilizație de după Atlantida era o doctrină care se înălța până la sursele spirituale ale existenței. Această învățătură avea o importantă deosebită deoarece ea pătrundea la începutul erei noastre atât de adânc în procesele ce au loc în natură încât putea să regăsească

în ele acțiunea spiritului. În fond, noi suntem în permanență înconjurați de entități şi de fenomene spirituale.

Tot ce se petrece în plan material nu este decât expresia unor fapte spirituale; toate lucrurile care ni se înfățişează în formă materială nu sunt decât manifestările exterioare ale unor fiinte spirituale. Şi atunci când această învățătură sacră vorbea despre fenomenele din jurul nostru, pe care le percepem în apropierea noastră, insista întotdeauna asupra aceluia care din punctul de vedere al cunoaşterii spirituale de atunci era cel mai important dintre toate: *focul*.

În centrul oricărei explicatii privind ceea ce se petrece pe pământ, se punea ceea ce cercetarea spirituală putea să spună desre foc. Dar dacă dorim să înțelegem această veche doctrină a focului, care a avut un rol atât de mare în vremurile vechi pentru tot ce însemna cunoaştere şi chiar pentru viață, trebuie să ne facem o idee despre felul cum erau considerate fenomenele şi lucrurile din natură în lumina acestei doctrine, desigur foarte veche, cu toate că este încă acceptată de ştiința spirituală de astăzi.

Toate câte alcătuiesc mediul fizic în care trăieste omul erau reduse atunci la ceea ce se cheamă cele patru elemente. Aceste patru elemente nu mai sunt recunoscute, desigur, de ştiința materialistă modernă. Ştiți că ele erau numite: pământ, apă, aer, foc. Prin „pământ“ nu se înțelegea, acolo unde înflorea cunoaşterea spirituală ceea ce înțelegem acum prin acest cuvânt. Era vorba despre o stare a materiei, starea solida.

Tot ce vedem că este solid, fie că este vorba de pământul arabil, de un cristal, de plumb sau de aur, se numea „pământ“. Tot ceea ce era lichid, nu numai apa, dar orice se putea lichefia, de exemplu o bucată de fier topit efectul căldurii, orice metal în stare de fuziune era „apă“. Tot ce numim acum „gaz“ era considerat „aer“, indiferent de natura substanței respective: hidrogen, oxigen sau altceva. În sfârşit, al patrulea element era „focul“.

Ştiința actuală nu consideră focul ca fiind ceva comparabil cu pământul, aerul sau apa: pentru fizica moderna el nu este decat o stare de vibrație. Dar pentru ştiința spirituală, în căldură, în foc, exista substanțialitate, deşi aceasta este mult mai subtilă decât cea a aerul. Aşa cum pământul – deci solidul – se poate transforma în lichid, ceea ce este gazos se transformă treptat, din punctul de vedere al ştiinței spirituale, într-o stare calorică, în foc, şi focul este un element atât de subtil încât le impregnează pe toate celelalte. Focul impregnează aerul si-l încălzeşte; la fel se întâmpla cu apa şi cu pămantul. În timp ce celelalte trei elemente sunt izolate, ca să zicem aşa, elementul foc impregnează totul.

Cei vechi ziceau – lucru confirmat de ştiința spirituală – că mai există încă o diferență importantă între pământ, apă, aer şi ceea ce numim foc sau căldura. Cum putem percepe ceea ce este solid? Desigur, atingându-l, simțind că opune rezistență. La fel şi lichidul; el cedează mai uşor, rezistența sa este mai mică, totuşi îl percepem ca e ceva aflat în afara noastră. Situația este aceeaşi chiar şi pentru aer; nu-l percepem decât din exterior. În ceea ce priveste căldura, situația este complet alta. Atunci când este vorba de căldură trebuie să punem în evidență un lucru care nu are nici o importanță pentru concepțiile actuale, dar care contează dacă vrem cu adevârat să pătrundem în tainele existentei: faptul că noi percepem căldura şi fără

să avem un contact exterior cu ea. Putem desigur să o percepem ca pe ceva exterior, ca pe celelalte elemente, atingând un corp care are o anumită temperatură.

Dar pe de altă parte noi o simțim şi în propriul nostru organism. Încă din Antichitate cunoaşterea pusese în evidență acest fapt: „Percepi pământul, apa, aerul numai în lumea exterioară, ziceau hinduşii. Căldura este singurul element care poate să fie perceput în interior“.

Căldura are deci două aspecte, cel exterior, care se dezvăluie când o percepem din afară, şi cel interior, atunci când simțim starea noastră internă de căldură. Omul îşi dă seama foarte bine în ce stare de căldură se găseşte, dacă îi este cald sau frig. În schimb, nu este deloc conştient de substanțele care se află în el în stare solidă, lichidă sau gazoasă.

El nu începe să fie conştient de sine însuşi decât în elementul căldură. Acest aspect în acelaşi timp interior şi exterior al căldurii explică faptul că în toate perioadele ştiința spirituală i-a învățat pe oameni, aşa cum o face şi astăzi, că există căldură sau foc acolo unde materia începe să devină psihică.

Putem deci să vorbim, în sensul propriu al cuvântului, de un foc exterior, pe care îl percepem la fel ca pe celelalte elemente, şi de un foc interior, psihic, care se află în noi.

Pentru cunoaşterea spirituală, focul a constituit întotdeauna un fel de punte între ceea ce este exterior, material, şi ceea ce ține de psihic şi nu poate fi perceput decât lăuntric. Dacă focul a ocupat un loc central în orice studiu asupra naturii, aceasta se datorează faptului că el constituie într-un fel poarta prin care trecem din afară înăuntru. Este într-adevăr ca o poartă în fața căreia poți să te aşezi; o priveşti din afară, o deschizi şi poți apoi să o priveşti din interior.

Aşa este focul printre elementele naturii. Pipăind un obiect exterior, recunoşti focul care vine din afară ca şi celelalte elemente; cât despre căldură, o simți ca pe ceva care îți este propriu. Ai intrat pe poartă; ai pătruns în domeniul sufletului. Aşa se exprima cunoaşterea focului. Se considera că este punctul de întâlnire între materie şi elementul psihic.

Ceea ce vom recapitula acum în sufletele noastre este de fapt o lecție elementară a primei înțelepciuni omeneşti. Iată cu aproximație cam ce spuneau vechii Magiştri: Privind un lucru care arde, pe care focul îl mistuie încetul cu încetul, vei vedea două lucruri: unul care în acele vremuri era numit „fum“, şi pe care putem şi noi să-l numim aşa, şi un altul, pe care îl numeau „lumină“.

Într-adevăr acestea sunt fenomenele care apar atunci când focul distruge un obiect: pe de o parte fum, pe de alta lumină. Magistrul explica atunci că focul se află la mijloc, între lumină şi fum, că din flacără se naşte într-un fel pe de o parte lumina, pe de alta fumul.

În privința luminii care se naşte din foc, ne putem face o imagine clară dintr-un fapt foarte simplu, dar de mare însemnătate. Dacă vom întreba foarte mulți oameni „Vedeți lumina?“ probabil că vor răspunde „Bineînțeles că o văd“. Totuşi acest răspuns este greşit, căci de fapt nici un ochi fizic nu vede lumina; afirmația că vedem lumina este falsă. Vedem, datorită luminii, corpurile solide, lichide şi gazoase, dar nu vedem însăşi lumina.

Închipuiți-vă că întregul spațiu universal ar fi plin de lumină şi că sursa acestei lumini ar fi în spatele vostru, în afara câmpului vostru vizual. Ați privi acest spațiu saturat de lumină, dar ați vedea lumina însăsi? N-ati vedea nimic.

Nu vedeti nimic dacă un obiect oarecare nu este plasat în acest spațiu luminat. În realitate lumina fizică nu poate fi percepută de ochiul fizic. Acesta este un fapt care se dezvăluie cu claritate observației spirituale. Pentru aceasta, lumina face ca toate lucrurile să fie vizibile, dar ea însăşi este invizibilă.

Este un fapt foarte important: lumina nu este perceptibilă pentru simțurile noastre. Se observă din exterior solidul, lichidul, gazul şi chiar acest ultim element care este căldura; dar pe aceasta din urmă începem deja să o percepem şi din interior. Cât despre lumină, ea nu mai poate fi percepută din exterior. Dacă credeti că privind soarele vedeți lumina, vă înşelati: vedem un corp în flăcări, o substanță arzând, din care radiază lumina. Dacă ați putea verifica, ați vedea că ceea ce percepem este solid, lichid sau gazos. Nu vedem lumina, ci ceea ce arde.

Când ne ridicăm de la pământ la apă, apoi la aer, la foc şi în sfârşit la lumină, trecem – din punctul de vedere al ştiinței spirituale – de la ceea ce este perceptibil, vizibil din exterior, la ceea ce este nevăzut, spiritual, eteric.

Deci se poate spune că focul este la limita dintre natura perceptibilă, exterioară, materială şi ceea ce este eteric, spiritual, ceea ce nu mai este perceptibil din exterior. Ce se întâmplă deci când un corp este consumat de flăcări? Când arde ceva, vedem că pe de o parte apare lumina; acest prim fenomen deja nu mai este pur material, nici perceptibil din exterior; cu toate că acționează până în lumea spirituală, este produs de căldură atunci când ea este destul de puternică ca să devină o sursă de lumina.

Ea dă atunci ceva inzibilului, ceva ce nu mai este perceptibil din exterior, dar care trebuie răscumpărat din fum. Din ceea ce era mai înainte transparent, impregnat de lumină, ia naştere ceva opac, fumul. Vedem deci că de fapt caldura sau focul se diferențiază, se divid. Pe de o parte apare lumina, şi chiar prin aceasta se deschide o cale spre lumea aflată deasupra simțurilor.

Dar deoarece lumina este trimisă în acea lume, este necesar ca altceva să coboare în lumea materială, în lumea care nu este transparentă, ci este vizibilă. În univers nimic nu se întâmplă fără un efect contrar. Toate câte există au două laturi: atunci când datorită căldurii se iveşte lumina, în altă parte se produce o întunecare, apare materie opacă. Aceasta este o învățătură fundamentală a ştiinței spirituale.

Procesul pe care l-am descris nu este decât aspectul exterior, fizic, material, a ceea ce se petrece. Dar la baza acestui proces material se află cu totul altceva. Atunci când un obiect conține căldură, fără să răspândească lumină, caldura percepută nu este numai aspectul fizic, exterior; la aceasta se adaugă şi un element spiritual.

Apoi, dacă căldura devine destul de intensă pentru ca din ea să rezulte pe de o parte lumină şi pe de alta fum, o parte din conținutul ei spiritual trebuie să treacă în fum. Iar acest element spiritual care se găsea în căldură şi a trecut în fum, deci într-un element inferior, este ca „prins de vrajă“ în fumul acesta. Entitățile spirituale care însoțesc căldura trebuie să conceadă, ca să zicem aşa, să se lase legate în această densitate, în fum. Tot ceea ce se petrece în acest fel, ca o

materializare, o condensare a căldurii, aduce după sine legarea magică a entităților spirituale.

Putem sa găsim exemple şi mai impresionante. Să presupunem că transformăm aerul în lichid, ceea ce este deja posibil în zilele noastre. Aerul însuşi nu este altceva decât căldură condensată; s-a născut din căldură, pe când se forma fumul. Spiritul care dorea în realitate să fie căldură a fost legat magic în fum.

Unele entități spirituale, numite şi spirite ale elementelor, au fost prinse prin magie în tot ce este aer şi într-un fel sunt condamnate la o existență şi mai de jos, dacă aerul devine lichid. De aceea ştiința spirituală vede în tot ce este perceptibil din exterior ceva provenit dintr-o stare calorică originară. Focul – sau căldura – a devenit mai întâi aer, fum sau gaz printr-un fenomen de condensare; apoi ceea ce era gazos a devenit lichid, iar lichidul s-a solidificat.

„Priviți, spune ocultistul, orice corp solid. El a fost mai înainte lichid şi a devenit solid în decursul evoluției. În timpuri şi mai îndepărtate, a fost gaz, şi acest gaz s-a născut din foc sub formă de fum. Dar peste tot unde se produce o condensare, există o legare magică a entităților spirituale.“Să privim lumea care ne înconjoară, stâncile, râurile, pâcla care se formează atunci când se evaporă apa, în sfârşit, aerul: în fond toate acestea nu sunt altceva decât foc.

Totul este foc, dar un foc condensat: aurul, argintul, arama sunt foc condensat. Totul a fost foc odinioară: toate s-au născut din foc. Dar în acest proces de condensare, întotdeauna un element spiritual este captiv, ca printr-o vrajă.

Cum acționează deci entitățile divine care ne înconjoară ca să apară solidul, lichidul, gazul, aşa cum le găsim pe pământul nostru? Ele determină spiritele elementale care trăiesc în foc să coboare şi le întemnițează în aer, apă şi pământ.

Aceste spirite sunt trimişii ființelor spirituale creatoare, formative. Le găsim mai întâi în foc. Acolo se poate spune că se simt încă în largul lor. Apoi însă ele sunt nevoite să trăiască sub puterea vrăjii. Privind în jurul nostru vedem că ființele cărora le datorăm tot ceea ce ne înconjoară au fost silite să părăsească elementul foc; ele sunt captive în corpuri.

Noi, oamenii, am putea face ceva pentru aceşti elementali? Aceasta este marea întrebare pe care şi-o puneau sfinții Rishi. Putem să facem ceva ca să eliberăm din vrajă ceea ce este captiv? Da, putem face aceasta. Căci ceea ce facem noi în lumea fizică nu este decât manifestarea exterioară a unor activități spirituale.

Tot ce facem noi este important şi pentru lumea spirituală. Să presupunem că cineva priveşte un cristal de stâncă, o pepită de aur sau orice alt obiect material. Ce se întâmplă? Are loc o relație, un schimb continuu între spiritul elemental înlănțuit în materie şi persoana respectivă. Să presupunem că aceasta nu face decât să privească obiectul, nevăzând decât ceea ce îi sare în ochi; totuşi ceva din spiritul elemental pătrunde în ea.

Necontenit, de dimineața până seara, câte ceva trece în acest fel de la elementali la ființele omeneşti. Din toate obiectele care ne înconjoară emană fără încetare o mulțime de spirite ale elementelor care au fost înlănțuite şi care continuă să fie legate prin procesul cosmic de condensare; ele pătrund necontenit în noi. Să presupunem că cel care priveşte astfel obiectele nu are nici o dorință să se

intereseze de ele, să facă să trăiască în sufletul său un pic din spiritul lucrurilor; el va trece indiferent prin lume, fără să conceapă nimic prin gândurile şi simţirea sa.

Putem spune că va rămâne un simplu spectator la tot ce i se înfăţişează în lumea materială. În acest caz, elementalii care pătrund în el şi rămân acolo nu obţin nimic prin procesul cosmic de condensare, decât faptul că au trecut din lumea exterioară într-o făptură omenească.

Să ne închipuim că, dimpotrivă, cineva acţionează asupra impresiilor primite din lumea exterioară, îşi elaborează unele idei asupra temeliilor universului; nu priveşte numai un fragment de metal, ci reflectează şi la natura acestuia, şi, într-un cuvânt, spiritualizează ceea ce vederea acestuia îi sugerează. Ce face acest om? El eliberează prin propria sa activitate spirituală spiritul elemental care trece în el din lumea exterioară. El readuce acest spirit în starea lui iniţială, îl eliberează de vrajă.

Aşa că noi putem fie să blocăm în noi entităţile captive în aer, apă şi pământ, fără să le transformăm, fie, spiritualizându-ne noi înşine tot mai mult, putem să eliberăm aceste entităţi, să le salvăm, să le dăm drumul din nou în elementul lor. Pe toată durata vieţii sale pe pământ, omul face să treacă prin el spirite elementale venite din afară. Câtă vreme nu face altceva decât să privească la lucruri fără să se gândească, el lasă să intre în sine aceste spirite fără să le transforme. Dar pe măsură ce, prin idei, sentimente, prin simţul frumosului, caută să modeleze lumea exterioară în spiritul său, el eliberează şi salvează aceste fiinţe.

Ce se întâmplă cu elementalii care au trecut, ca să zicem aşa, din obiecte în oameni? La început rămân acolo. Chiar cei care au fost eliberaţi de cineva trebuie să rămână în el, dar numai până la moarte. Când omul acela trece pragul morţii, apare o diferenţă între spiritele elementelor care au intrat numai în el, fără ca să fi fost aduse într-o stare superioară, şi cele pe care le-a dezlegat de vrajă prin propria sa spiritualizare.

Primele, cele care nu au fost transformate, n-au câştigat nimic prin faptul că au trecut din lucruri într-o fiinţă omenească, dar celelalte au dobândit posibilitatea să se întoarcă în lumea din care au venit atunci când omul respectiv moare. Fiinţa omenească, în timpul vieţii, este un loc de trecere pentru elementali. Apoi, când după trecerea sa prin lumea spirituală omul este gata să se reîncarneze, când trece pragul naşterii, toti cei care nu au fost eliberaţi revin cu el în lumea fizică. Cât despre cei pe care i-a eliberat, aceştia nu mai revin cu el, nu mai coboară în lumea noastră; aceştia s-au înapoiat în elementul lor de origine.

Deci depinde de om dacă prin evoluţia sa, prin comportarea sa faţă de natura exterioară eliberează elementalii a căror captivitate a fost necesară pentru existenţa sa terestră, prin care omul îi înlănţuie şi mai mult de pământ. Ce realizează cel care, prin modul său de a privi şi de a explica lucrurile, eliberează un elemental? Din punct de vedere spiritual, el face contrariul a ceea ce s-a înfăptuit la începuturi. Pe când odinioară focul s-a condensat în fum, omul, prin puterea spiritului său, extrage din nou focul din ceea ce devenise fum; dar el nu eliberează în fapt focul acesta decât atunci când moare.

Gândiţi-vă acum la măreţia nesfârşită, la spiritualitatea vădită de străvechiul obicei al aducerii de jertfe, atunci când acesta este privit în lumina înţelepciunii

străbune. Reprezentați-vă un preot în fața altarului, în vremurile acelea când religia se baza pe o cunoaştere adevărată a legilor spiritului.

Când preotul aprindea focul se ridica fum şi această ascensiune a fumului devenea cu adevărat o jertfă, era însoțită de rugăciuni. Ce se întâmplă prin jertfă?

Acolo unde din căldură a apărut ceva solid, un spirit este înlănțuit; prin faptul că o ființă omenească însoțeşte cu rugăciuni întreaga desfăşurare a lucrurilor, spiritul acesta este absorbit de acea ființă, iar după moartea acesteia el se va înălta în lumea superioară. Ce spunea deci adeptul înțelepciunii antice celor care trebuiau să înțeleagă aceste lucruri? El spunea: „Dacă priveşti lumea exterioară în aşa fel încât activitatea ta spirituală să nu rămână la fum, ci să se ridice până la elementul foc, tu vei elibera după moarte spiritul legat prin vrajă în fum.

Dar dacă vei lăsa acel spirit aşa cum era în fum, el va trebui să se nască din nou odată cu tine; el nu va putea să se mai întoarcă în lumea spirituală. Dacă, dimpotrivă, l-ai eliberat, l-ai redat focului inițial, el se va înălța după moartea ta în sfere spirituale şi nu va mai fi nevoit să revină pe pământ când tu te vei naşte din nou“.

Regăsim aici acel pasaj profund din Bhagavad Gita pe care l-am menționat în conferința precedentă. Acolo nu este vorba de Eul omului, ci de aceste spirite ale naturii, aceşti elementali care pătrund în om din lumea exterioară. S-a zis: „Priveşte focul şi fumul. Ceea ce redă omul focului prin activitatea spirituală sunt spiritele pe care le eliberează la moartea sa. Cele pe care le lasă aşa cum sunt în fum vor rămâne unite cu el după moartea sa şi vor trebui să se nască din nou împreună cu el“.

Soarta elementalilor este caracterizată astfel: atunci când omul dezvoltă sâmburele de înțelepciune pe care îl are în el, el eliberează necontenit după moarte ființe de acest fel; prin lipsă de înțelepciune, printr-un ataşament pur material la lumea aparențelor sensibile, el întăreşte legătura care îl uneşte cu aceste ființe şi le constrânge să revină în lume împreună cu el, să renască mereu împreună cu el.

Dar aceste spirite elementale nu sunt legate numai de foc şi de tot ce depinde de acesta. Ele sunt reprezentanții entităților divine pentru tot ce se petrece în lumea simțurilor. De exemplu, acțiunea forțelor care au ca efect ziua şi noaptea nu s-ar putea desfăşura dacă n-ar exista astfel de ființe în cete numeroase, care imprimă planetelor mişcarea de rotație de unde rezultă alternanța dintre zi şi noapte. Tot ceea ce se petrece este lucrarea oştirilor de entități spirituale inferioare şi superioare. Ne ocupăm acum de cele din subordinea celorlalte, cele trimise să le servească pe celelalte.

Când din noapte se iveşte ziua şi din zi noaptea, intervin deci ființele elementale, şi omul este şi în acest caz strâns legat de ele. Când este leneş, nepăsător, indolent, el exercită altfel de influență asupra acestor ființe decât atunci când este harnic, întreprinzător, productiv. Când omul este leneş, se uneşte cu unii elementali în aceeaşi măsură ca şi atunci când este activ, dar în cu totul alt fel.

Această a doua categorie de ființe, a căror viață se desfăşoară din plin în timpul zilei, care într-un fel fac ziua să se desfăşoare, se află aici în elementul lor superior. Dar tot aşa cum ființele din prima categorie, cele ale focului, sunt legate de aer, de apă, de pământ, unele dintre cele din această a doua categorie sunt legate

de întuneric, şi ziua nu s-ar deosebi de noapte dacă aceste fiinţe n-ar fi întemniţate în noapte.

Dacă omul poate beneficia de lumina zilei, el datorează aceasta entităţilor divine care au îndepărtat unele fiinţe elementale şi le-au întemniţat în noapte. Aceste spirite pătrund necontenit în om; când acesta este leneş, le lasă ca atare; când este activ, muncitor, el le aduce înapoi, prin spirit, în domeniul zilei. Astfel el eliberează neîncetat spirite din cea de a doua categorie.

Pe toată durata vieţii purtăm în noi astfel de fiinţe care au pătruns fie în clipele când eram leneşi, fie atunci când eram harnici. Când murim, cei pe care i-am adus în domeniul zilei se pot întoarce în lumea spirituală, dar cei pe care, prin lenea noastră, i-am lăsat în întuneric, rămân înlănţuiţi de noi şi când ne reîncarnăm îi facem să renască. Acesta este al doilea punct la care se referă Bhagavad Gita.

Nici acum nu este vorba de Eul omenesc, ci de acest fel de spirite elementale, despre care se spune: „Iată ziua şi noaptea... Cei pe care prin activitatea ta îi transformi din spirite ale nopţii în spirite ale zilei vor intra în lumea spirituală atunci când vei muri. Cât despre cei pe care îi iei cu tine în starea de spirite ale nopţii, pe aceia îi condamni să se nască din nou împreună cu tine“.

Acum puteţi să vă daţi seama cum se petrec lucrurile. La fel se întâmplă şi cu alte fenomene naturale, de exemplu cele douăzeci şi opt de zile ale ciclului lunar. O întreagă mulţime de fiinţe elementale a trebuit să acţioneze ca să pună luna în mişcare, în aşa fel încât să rezulte diferitele faze lunare şi să se dezvolte tot ceea ce pe pământ are legătură cu acestea. Din nou a trebuit ca unele fiinţe elementale să fie prinse de vrajă, să fie întemniţate de către entităţile superioare. Clarvăzătorului i se dezvăluie de fiecare dată că atunci când luna este în creştere fiinţe spirituale de rang inferior se înalţă spre un rang superior.

În schimb, alte spirite trebuie să fie atrase prin vrajă în regnuri inferioare. Şi fiinţele din această categorie, cea de a treia, au un raport direct cu omul. O fiinţă omenească veselă, care se bucură de viaţă, care vede întotdeauna partea cea bună a lucrurilor, eliberează necontenit spiritele întemniţate în perioada de descreştere a lunii. Aceste spirite pătrund în om, care prin calmul său, prin mulţumirea interioară, prin modul armonios în care concepe universul le eliberează neîntrerupt.

Cele care pătrund într-un om posomorât, mereu nemulţumit şi care se descurajează din orice rămân în starea de captivitate în care se găseau în faza de lună descrescătoare. Sunt într-adevăr oameni care prin armonia interioară pe care au dobândit-o, prin buna lor dispoziţie acţionează eliberator asupra unei multitudini de fiinţe legate prin vrajă, după cum am arătat.

Omul al cărui suflet este în armonie cu lumea, cel care este mulţumit de viaţă, este de fapt un eliberator pentru spiritele elementale. Dimpotrivă, omul trist, nemulţumit, descurajat, înlănţuie pe cei care ar fi putut fi eliberaţi prin bună dispoziţie. Vedeţi deci că starea de spirit a cuiva nu are importanţă numai pentru el însuşi, ci veselia sau tristeţea lui se pot difuza în afară, eliberând sau înlănţuind. Influenţa pe care o exercită omul doar prin starea sa de spirit se împrăştie în toate părţile în lumea spirituală.

Ajungem astfel la cel de al treilea punct menţionat în pasajul din Bhagavad Gita: când un om, prin buna sa dispoziţie, eliberează spiritele, aşa cum se întâmplă

în perioada de creştere a lunii, acestea se pot întoarce în sfere superioare la moartea acelui om.

Dacă însă prin proasta sa dispoziție, prin ipohondrie, le lasă neschimbate, aşa cum au trebuit să fie pentru ca să apară diferitele faze ale lunii, spiritele care pătrund în el rămân captive şi vor trebui să se nască din nou odată cu el. Este deci o a treia categorie de elementali, dintre care unii sunt eliberați la moartea omului şi se întorc la locul de unde şi-au luat ființa, iar alții trebuie să revină în lume odată cu omul. În sfârşit, există şi a patra categorie de elementali: cei care trebuie să regleze mersul soarelui în decursul anului, pentru ca el să strălucească vara deasupra pământului, trezindu-l, fecundându-l, pentru ca să se poată dezvolta ceea ce creşte din primăvară până în toamnă.

Pentru aceasta trebuie ca unele spirite să fie prinse de vrajă în timpul iernii. Din nou omul acționează asupra acestor spirite, la fel ca în cazul celor trei categorii anterioare. Să presupunem că la venirea iernii cineva îşi zice: iată că nopple sunt tot mai lungi şi zilele tot mai scurte; ajungem în acea parte a anului când într-un fel soarele îşi retrage de pe pământ forțele fecundatoare. Pământul pare că moare, dar în fața acestei agonii mă simt şi mai obligat să-mi intensific viața spirituală.

Pe măsură ce se apropie Crăciunul, omul acela va dezvolta în el o dispozitie interioară care-l va face să înțeleagă mai bine adevărata semnificatie a acestei sărbători; adică, pe măsură ce lumea din afară amorțeşte, spiritul trebuie să se trezească tot mai mult în noi. Dacă străbate astfel toată iarna, până la Paşte, amintindu-şi că trezirea lumii exterioare corespunde cu moartea elementului spiritual, el va trăi sărbătoarea Paştilor înțelegând ce este aceasta; nu va fi numai o formalitate religioasă, ci o înțelegere religioasă a proceselor naturale, a spiritului care trăieşte în natură, şi va elibera prin pietatea sa, prin spiritualitatea sa, ființele elementale din cea de a patra categorie care intră şi ies din om neîncetat şi de care depinde mersul soarelui pe bolta cerească.

Dar cel care nu cunoaşte acest fel de pietate, care neagă spiritul sau nu este sensibil la el, cel care se împotmoleşte în haosul materialismului este năpădit de ființe elementale din cea de a patra categorie, care rămân în el neschimbate. Şi în acest caz moartea omului are ca efect fie că aceste ființe sunt eliberate, fie că rămân legate de el şi trebuie să revină când va avea loc o nouă încarnare a lui. Când se leagă de spiritele iernii fără să le transforme în spirite ale verii, el le osândeşte să se nască din nou în lumea noastră, deşi n-ar fi fost nevoie.

Priveşte focul şi fumul. În raporturile cu lumea exterioară, activitatea ta spirituală şi psihică poate fi comparată cu cea care produce focul şi fumul; dacă prin gândurile şi simțirea ta vei spiritualiza lucrurile care te înconjoară, ajuți unii elementali să se înalțe. Dacă te asociezi cu fumul, îi osândeşti să se nască din nou. Să ai în vedere lumina, ziua, luna în creştere, partea însorită a anului.

Dacă acționezi în aşa fel încât aduci înapoi spiritele elementelor la lumină, la zi, la luna crescătoare, la vară, vei elibera la moartea ta aceste ființe care ți-au fost atât de necesare. Ele se vor înălța din nou în lumea spirituală. Dacă te asociezi cu fumul, dacă nu iei în considerare decât materia solidă şi o priveşti cu ochii goi, dacă te asociezi cu noaptea datorită lenei sau cu spiritele lunii descrescătoare prin starea ta de supărare, dacă te asociezi prin necredință sau lipsă de spiritualitate cu

spiritele înlănțuite în iarnă, vei osândi toate aceste ființe să renască împreună cu tine.

Doar acum ştim despre ce este vorba în Bhagavad Gita. Dacă ne gândim că este vorba despre om, nu înțelegem nimic din acestea. Dar atunci când ştim că întreaga viață a omului este un schimb continuu între om şi o serie de spirite care trăiesc captive în preajma noastră şi care de altfel trebuie să fie aşa, înțelegem că este vorba de eliberarea sau de reîncarnarea celor patru grupe de elementali.

Secretul acestui gen de ierarhie inferioară a fost păstrat în acest pasaj din Bhagavad Gita. Când regăsim astfel înțelepciunea primordială în mari documente religioase, ne dăm seama câte lucruri prețioase conțin acestea şi vedem ce mult greşesc cei care le înțeleg în mod superficial sau refuză să le vadă în toată profunzimea lor. Nu ne comportăm aşa cum trebuie față de ele decât dacă ne spunem: nici o cunoaştere nu se ridică destul de sus ca să poată descoperi tot ce este ascuns în ele.

Doar atunci simțim cum emană din aceste documente un suflu magic de pietate adevărată; ele devin ceea ce trebuie să fie de fapt: un mijloc de purificare şi de înnobilare în procesul de dezvoltare a omenirii. Adesea ele ne fac să pătrundem în profunzimea nesfârşită a înțelepciunii omeneşti. Ceea ce se poate răspândi acum în omenire pornind din şcolile oculte sau izvorând din Mistere va permite să fie revelate în toată măreția lor, în toată strălucirea lor, aceste imagini – căci nu sunt decât nişte imagini reflectate – ale înțelepciunii originare.

Am dorit să vă arătăm, printr-un exemplu destul de greu de înțeles, că în vremurile înțelepciunii străvechi erau cunoscute acțiunile şi reacțiile tuturor acestor spirite care ne înconjoară, care, prezente pretutindeni, intră şi ies din ființele omeneşti, căci atunci se ştia că faptele şi gesturile oamenilor corespund unor schimburi între lumea spirituală şi propria lume interioară a omului.

Taina existenței omeneşti capătă un sens deplin când ştim că prin toate acțiunile noastre şi chiar prin starea noastră sufletească, prin dispoziția noastră, acționăm asupra întregului Cosmos, că mica noastră lume are o infinit de mare importanță pentru Macrocosmos în ansamblul său.

Simțul foarte puternic al responsabilității este ceea ce este mai frumos şi mai important din tot ceea ce deşteaptă în noi ştiința spirituală. Acest sentiment ne face să înțelegem cu adevărat viața, să dorim din toată inima să dăm deplină valoare acestei vieți pe care am adăugat-o curentului evoluției.

CONFERINŢA a III-a
Stările planetare succesive • Vechiul Saturn; evoluţia Spiritelor personalităţii • Vechiul Soare; Arhanghelii

Düsseldorf, 13 aprilie 1909, dimineaţa

După ce ați ascultat conferința precedentă, poate că în mintea voastră au apărut unele gânduri, unele întrebări referitoare la regnul care s-ar putea spune că este la nivelul cel mai de jos în seria Ierarhiilor spirituale. Este foarte normal, căci

față de modul obişnuit de a gândi şi de a-ți reprezenta faptele, o mare parte din ceea ce s-a spus ieri poate părea la început îndoielnic şi destul de inexplicabil.

Conferințele ce urmează vor lămuri unele aspecte. Să revenim chiar de astăzi asupra unui aspect, ca să ştiți în ce stare de spirit trebuie abordate astfel de cunoştințe.

Am putea, de exemplu, să ne punem întrebarea: Dacă într-adevăr eliberezi o ființă prinsă prin vrajă într-o piatră numai gândindu-te la ea, reflectând asupra ei, ce mai rămâne atunci din piatra aceea? Ce se întâmplă de fapt? Ființa aceea mai este în piatră? Iar dacă mai vine cineva după aceea şi se petrece acelaşi proces, ce se înlâmplă? Mulți şi-ar putea pune astfel de întrebări.

Trebuie să ne dăm seama că asemenea lucruri nu pot să fie înțelese de om prin modul de gândire pe care îl foloseşte de obicei pe pământ. Căci în lumea noastră totul este învăluit, totul este cuprins de *maya* şi lucrurile ne apar în gând cu totul altfel decât sunt ele în realitate.

Nu faptele sunt de vină dacă întrebările rămân fără răspuns. Adesea întrebările nu sunt bine puse, dar cu timpul vom învăța să le punem corect. Lucrurile ni se înfățişează în cu totul altă lumină atunci când putem să ridicăm vălul care le acoperă. Pe Pământ lucrurile se amestecă, fapt care induce mereu în eroare gândirea omenească.

Pentru a ne da seama mai bine despre ce este vorba, trebuie să ne ducem foarte mult înapoi în trecut. Aşa cum omul trece din încarnare în încarnare, din metamorfoză în metamorfoză, toate ființele din Univers, de la cea mai măruntă la cea mai mare, se încarnează şi se reîncarnează. Acelaşi lucru se petrece şi cu Pământul, această ființă planetară.

Pământul nostru nu s-a născut ca atare; el a fost precedat de o altă stare. Aşa cum o viață omenească este reîncarnarea unei vieți anterioare, Pământul este reîntruparea unei planete care l-a precedat şi pe care o numim „Lună“. Nu este vorba despre luna de astăzi, care nu mai este decât un rest, o rămăşiță a celei vechi, ci de o stare străveche a Pământului nostru. Această „Lună veche“ a existat odinioară.

Apoi a trecut printr-o fază spirituală numită de obicei „Pralaya“, după cum şi ființa omenească trece printr-o stare spirituală după moarte. Şi ca şi omul această planetă lunară s-a născut din nou. Dar acea veche stare lunară nu era decât reîncarnarea planetară a unei stări anterioare, pe care o numim vechiul Soare.

Acela, care nu era soarele de astăzi, ci cu totul altă ființă – era el însuşi reîntruparea celei mai vechi stări planetare pe care o cunoastem urcând în trecut când vorbim despre întrupările Pământului: era vechiul Saturn. Deci vorbim de patru întrupări succesive ale Pământului: Saturn, Soare, Lună; Pământ.

Fiecare stare planetară are o misiune specială. Care este cea a Pământului? Ea constă în a da posibilitate celui pe care îl numim acum om să-şi realizeze existența ca ființă omenească. Totul este organizat pe Pământ în aşa fel, încât omul să poată deveni un Eu, ceea ce nu era posibil în stările anterioare de existență la care a participat. Căci omul nu a devenit o ființă omenească în sensul actual al cuvântului decât pe Pământ. Fiecare dintre stările planetare precedente a avut o

misiune analoagă. Pe alte plante, alte ființe au devenit „oameni“, ființe care se află acum la un nivel de evoluție superior omului.

Poate vă amintiți că în lucrarea ***Creştinismul ca realizare mistică***[1] se spune că un înțelept egiptean i-a dezvăluit grecului Solon un adevăr uimitor, adică faptul că odinioară Zeii au fost ființe omeneşti. Cunoaşterea acestui lucru făcea parte dintre adevărurile pe care le învățau în vechime cei care se inițiau în Mistere: zeii care se află acum în înălțimi spirituale, se spunea, n-au fost întotdeauna zei. Ei au evoluat. Odinioară ei au fost „oameni“, adică au trecut prin stadiul omenesc.

[1] *Das Christentum als mystische Tatsache* (1902) - n.a.

Din aceasta decurge în mod evident un adevăr din care cei care se inițiau în Mistere trăgeau o concluzie îndrăzneață: că la rândul lor oamenii vor deveni odată zei. Datorită acestei concluzii adevărul însuşi era considerat ca primejdios, căci trebuie adăugat aici că omul nu poate deveni zeu decât dacă a atins maturitatea necesară.

Dacă îşi închipuie, la un moment dat, că l-a găsit pe Dumnezeu în sine însuşi înainte de a atinge maturitatea dorită, nu va deveni Dumnezeu, ci va înnebuni. Deci în fața omului se deschid două căi: să înainteze cu răbdare spre ceea ce Dionisie Areopagitul numeşte „deificare“ sau să-şi închipuie înainte de vreme că aceasta s-a înfăptuit deja. Prima cale duce cu adevărat la îndumnezeire, cealaltă la nebunie.

Expresiile folosite în Antichitate duc adesea la neînțelegeri, pentru că în vremea noastră nu mai ştim să facem distincție între diferitele trepte pe care se află entitățile divine. Atunci când vorbea despre zei, inițiatul egiptean nu avea în vedere numai un grup de ființe divine, Divinitatea, ci o întreagă serie ierarhică de entități divine. Dionisie Areopagitul, ca şi înțelepții Orientului, ştia să facă distincția cuvenită între aceste entități. Nu contează că unul vorbeşte despre Îngeri iar ceilalți despre Dhyan-Chohàni, căci cei care recunosc cu adevărat unitatea înțelepciunii universale ştiu că aceste nume diferite exprimă acelaşi lucru.

Ființele nevăzute care se găsesc chiar deasupra omului, care au atins un grad de evoluție mai înalt decât al său, sunt numite în esoterismul creştin Îngeri, Angeloi sau Mesageri, căci ei sunt trimişii lumilor spirituale. Cei care sunt cu o treaptă mai sus, adică cu două trepte mai sus de om, sunt numiți Arhangheli, Archangeloi sau Spirite ale focului.

Urmează ființele care, atunci când au evoluat în mod normal, se află cu o treaptă deasupra Arhanghelilor – acestea sunt Spiritele personalității, Forțele primordiale, Archaii sau Arheii. Aceste trei grupe de ființe care se află imediat deasupra omului au trecut toate prin „stadiul omenesc“. Toate au fost „oameni“.

Dacă privim lucrurile la scara timpului cosmic, acest stadiu omenesc nu este prea îndepărtat în trecutul celor care acum sunt Îngeri, căci ei erau „oameni“ pe vechea Lună. Arhanghelii au trecut prin acest stadiu pe vechiul Soare, iar Principatele sau Spiritele personalității pe vechiul Saturn. Aceste entități s-au ridicat gradat deasupra omenirii; ele sc află mai presus de ea în seria Ierarhiilor.

Privind din punct de vedere spiritual ansamblul regnurilor din Univers, vom avea deci regnurile: mineral, vegetal, animal, uman, care sunt vizibile pe Pământ, apoi, în lumea nevăzută, regnul Îngerilor, cel al Arhanghelilor sau Spirite ale focului şi cel al Principatelor sau Spirite ale personalității.

Iar în vreme ce în ceea ce priveşte viața lor interioară, natura lor, aceste spirite treceau astfel din starea de oameni în cea divină – sau mai degrabă în cea de mesageri ai Zeilor, căci aceasta sunt –, în timp ce aceste ființe se înălțau în existența lor spirituală, planetele pe care şi pentru care trăiau se transformau la rândul lor. Vechiul Saturn, pe care Arheii au fost „oameni“, avea cu totul alt aspect decât pământul nostru.

Am vorbit în conferința anterioară că pe Pământ distingem patru elemente: pământ, apă, aer şi foc sau căldură. Pe Saturn nu exista nici urmă din primele trei. Exista atunci numai focul sau căldura. Pentru cel care gândeste materialist, căldura nu poate exista decât legată de obiecte exterioare; pot exista corpuri solide calde, apă caldă, dar nu poate exista căldură în sine. Aşa crede materialistul, dar aceasta este o eroare. Dacă cu simțurile noastre de astăzi am fi putut vedea vechiul Saturn, cum ar fi arătat el?

Să presupunem, ca o ipoteză, că pe timpul vechiului Saturn s-ar fi putut zbura în spațiul cosmic; nu s-ar fi văzut nimic în locul unde se găsea acel astru, dar am fi avut impresia că intrăm într-un cuptor de brutărie; nu s-ar fi simtit nici cel mai slab suflu de aer şi nici urmă de apă; n-ai fi putut să stai în picioare nici să pui mâna pe ceva, căci nu exista nimic solid; întregul glob nu era decât căldură. O planetă de căldură, aşa era pământul nostru în prima stare prin care a trecut.

Vă dați seama că Heraclit avea mare dreptate când spunea că totul s-a născut din foc. Da, totul vine din foc. Deoarece Pământul nu este decât vechiul Saturn metamorfozat, putem spune că şi pe Pământ totul a provenit din foc. Este un adevăr pe care Heraclit l-a aflat în cadrul vechilor Mistere şi la acest adevăr se referă relatarea că el a dedicat cartea în care a consemnat acestea zeiței din Efes*.

Aducând cartea ca ofrandă pe altarul zeiței, el adeverea faptul că datora aceste cunoştințe Misterelor din Efes, unde întotdeauna a fost expusă cea mai pură doctrină a focului primordial al lui Saturn.

* Artemis (la romani, Diana) (n.red.)

Se înțelege de la sine că ființele pe care le numim Principate sau Spirite ale personalității şi-au realizat „stadiul omenesc“ în condiții total diferite de cele de astăzi. Omul de astăzi are posibilitatea să încorporeze în organismul său, în oasele sale, în sistemul circulator, solidul, lichidul şi gazosul. „Omul“ de pe Saturn – Spirit al personalității – trebuia să-şi alcătuiască corpul din căldură. De fapt nu avea decât un corp de căldură.

V-am spus în conferința precedentă că există, ca să zicem aşa, două fațete ale căldurii: una este cea perceptibilă în calitate de căldură interioară; ne este cald sau frig fără a avea vreun contact cu un corp străin, dar putem, de asemenea, să simțim o căldură exterioară atunci când atingem un corp cald. În evoluția lui Saturn se remarcă un fapt deosebit: căldura, care la început era exclusiv internă, a devenit spre final exterioară, perceptibilă.

Dacă ați fi putut intra în spațiul lui Saturn aşa cum era el la origine, n-ați fi simțit nici o senzație de căldură la nivelul pielii, ci în interior, şi v-ați fi zis: Ce bine este aici! Dacă ați fi putut cunoaşte acest stadiu de început al evolutiei lui Saturn, v-ar fi izbit ceva asemănător cu ceea ce numim acum căldură sufletească.

Ne putem imagina această experiență gândindu-ne la senzațiile diferite pe care le avem atunci când privim o suprafață roşie şi o suprafață albastră.

Culoarea roşie dă o impresie de căldură, pe când privind albastrul ai o impresie de răcoare. Închipuiți-vă ce poate simți sufletul omenesc la vederea unui roşu frumos, sentiment care desigur nu a putut exista în acea vreme; este această senzație de căldură plăcută pe care ați fi avut-o.

Dar la sfârşitul evoluției lui Saturn nu ați fi avut numai această impresie de mulțumire interioară, ci pe lângă aceasta şi senzația unei călduri ce vine din afară. Căldura interioară s-a transformat treptat în căldură exterioară. Acesta este drumul străbătut de Saturn: de la căldura interioară, psihică, la căldura exterioară, perceptibilă, aşa cum o cunoaştem acum.

Aşa cum copilul se transformă treptat în adult trecând prin tot felul de experiențe, Spiritele personalității s-au dezvoltat pe vechiul Saturn. Au simțit la început căldura, care le-a dat o impresie de mulțumire; apoi, puțin câte puțin, au început să perceapă această căldură şi ca pe ceva exterior, ca ceva care s-a înfăptuit, s-a întrupat, am putea spune. Ce s-a întâmplat atunci? La început căldura interioară a globului lui Saturn a dat posibilitate Spiritelor personalității să se întrupeze. Apoi, în decursul acestui proces, s-a format căldura exterioară. Dacă s-ar fi putut călători pe Saturn într-un stadiu mai avansat al evoluției sale, s-ar fi distins locuri calde şi altele mai reci.

Suprafața lui Saturn era formată în întregime din „ouă de căldură“. Văzute din afară – dacă cineva ar fi putut să le vadă – arătau ca nişte mure sau boabe de zmeură. Ce erau acele „ouă“? Erau corpurile Spiritelor personalității iar prin căldura lor interioară aceste Spirite produceau căldura exterioară a ouălor de pe Saturn.

Pornind de la această situație, putem spune pe bună dreptate că aceste spirite au „clocit“ căldura, că aşa s-au ivit într-adevăr primele corpuri de foc. Acestea au fost „clocite“ pornind din spațiul universal. În căldura din jur, ouăle de căldură s-au coagulat sub acțiunea focului care venea din interior. Astfel că pe vechiul Saturn Spirtele personalității, Arheii se încarnaseră în aceste trupuri de foc. Însuşi astrul era alcătuit în întregime din elementul foc.

Or, în acea perioadă a evoluției lui Saturn Spirtele personalității aveau de asemenea posibilitatea să aducă căldura interioară în stare de căldură exterioară printr-un proces intern mişcător. De fapt, aceste Spirite produceau neîncetat ouă de căldură, pe care apoi le destrămau.

Vă puteți reprezenta mai precis acest lucru presupunând că faceți o călătorie pe suprafața lui Saturn; veți remarca că în unele epoci nu era perceptibilă nici o căldură exterioară, ci exista numai senzația de mulțumire, de foc interior; apoi, în alte epoci, ouăle de căldură apăreau iarăşi.

Ați percepe în acest fel ceva ce ar pute fi considerat respirația lui Saturn, dar o respiratie de foc. Dispărând orice căldură exterioară, totul fiind doar un sentiment de mulțumire, v-ați spune că Saturn inspiră din nou căldura. Iar într-un alt moment, când ați regăsi ouăle de căldură, v-ați gândi că acum Saturn a expirat căldura sa interioară, care a devenit foc exterior.

Aceasta este imaginea pe care sfinții Rishi o evocau în fața discipolilor lor. Ei îi readuceau în cuget în epoca vechiului Saturn şi îi făceau să simtă că o întreagă planetă realizează un proces care se aseamănă cu ritmul actual al respiratiei noastre. Deşteptau în ei imaginea unui foc care exală în afară şi se fragmentează în nenumărate corpuri de căldură, apoi, fiind inspirat din nou, devine esența, Eul Spiritelor personalității. Viața aceasta a planetei era comparabilă astfel cu o respirație, dar care pe Saturn era o respirație de foc, căci aerul nu exista încă.

Să ne închipuim acum următorul lucru: că pe vechiul Saturn toate aceste Spirite ale personalității ar fi expirat şi apoi ar fi inspirat căldura fără încetare. Şi-ar fi realizat astfel pe Saturn evoluția lor normală, ceea ce ar fi avut drept urmare, după câtva timp, că totul ar fi fost absorbit din nou, ar fi fost readus la starea de căldură interioară.

Satum ar fi dispărut în calitate de planetă de foc, ar fi fost absorbit din nou de lumea spirituală. Ar fi putut să se întâmple aşa. Atunci n-ar mai fi existat niciodată stadiile următoare, cel al vechiului Soare, al vechii Luni şi al Pământului, pentru că tot ceea ce ar fi putut fi expirat ar fi fost transformat din nou în căldură interioară şi s-ar fi întors în lumea spirituală.

Ne vom exprima acum într-un mod mai concret, pentru ca lucrurile să fie mai uşor de înțeles; unele Spirite ale personalității au preferat, ca să zicem aşa, să nu ia înapoi prin inspirație decât o parte din căldura expirată, să mai lase ceva din ea, astfel încât ouăle de pe Saturn nu s-au destrămat toate; unele au subzistat.

Astfel că pe Saturn s-a format treptat o dualitate: pe de o parte căldură interioară, pe de alta căldură exterioară, în corpurile care erau ouăle de pe Saturn. Nu a fost tras înapoi totul. Putem spune că Spiritele personalității au lăsat să fie de sine stătătoare o parte din căldura expirată; au lăsat-o pe dinafară. De ce au făcut asta? Au trebuit să procedeze aşa, pentru că altfel n-ar mai fi devenit niciodată „oameni“ pe Saturn.

De fapt ce înseamnă „să devină oameni“? Înseamnă să devină conştienți de Eul lor, ceea ce nu este cu putință dacă nu poți distinge ceva exterior față de tine. Doar astfel esti un Eu. Mănunchiul acesta de flori este acolo – eu sunt aici. În calitate de Eu, mă deosebesc de obiectul acela. Spiritele personalității n-ar fi făcut nimic altceva decât să se răspândească în spațiu în veşnicie, dacă nu ar fi lăsat în afara lor ceva ce urma să le opună rezistență: elementul căldură devenit obiectiv.

Dacă Spiritele personalității au ajuns să fie conştiente de Eul lor, aceasta se datorează faptului că au redus o parte a naturii lor la o existență calorică pur exterioară. Şi-au zis: să exteriorizăm ceva din noi înşine; să lăsăm acest lucru să se răspândească şi să subziste în afară, pentru ca noi să ne distingem de el şi să deşteptăm astfel în noi conştiința Eului. În felul acesta au creat un regn alăturea de al lor, o reflectare exterioară a naturii lor interioare.

Dar aceasta a avut ca urmare faptul că atunci când s-a terminat evoluția lui Saturn Spiritele personalității n-au mai putut să facă să dispară această planetă, cum s-ar fi întâmplat dacă ele ar fi inspirat toată căldura; ne mai având posibilitatea să ia înapoi ceea ce ele însele expiraseră, au fost nevoite să lase în voia lui câmpul de acțiune care le dăduse posibilitatea să dobândească o conştiință personală.

Numai prin ele însele nu aveau putere să facă ca Saturn să intre în starea de Pralaya. A fost deci nevoie să intervină spirite mai elevate pentru a determina acea destrămare, pentru a face să se realizeze o stare de tranziție, de somn, de Pralaya. Deci, odată terminată evoluția lui Saturn, s-au întâmplat următoarele: Spiritele personalității dobândiseră conştiința Eului; absorbiseră din nou o parte a căldurii înconjurătoare; ajunseseră la o anumită concentrare a Eului lor, iar pe de altă parte dăduseră naştere unui regn inferior. Ceea ce părăseau ele acum a fost destrămat de către Tronuri şi Saturn a intrat într-un fel de noapte planetară.

Răsare o nouă zi şi din nou toate se vor trezi într-un anumit fel, după legi pe care vom învăța încetul cu încetul să le cunoaştem. Dacă toată substanța calorică de pe vechiul Saturn ar fi fost luată înapoi prin inspirație, dacă toată viața de pe Saturn ar fi revenit în lumea spirituală, această deşteptare n-ar mai fi avut loc.

Tronurile au putut să destrame pentru un timp ceea ce extrăseseră din ele însele Spiritele personalității sub forma ouălor de căldură, dar numai pentru un timp. În vederea unei noi evoluții, a trebuit ca aceste ouă să apară din nou, la un nivel inferior al existenței. A apărut deci următorea zi planetară; este prima metamorfoză a lui Saturn, starea solară. Dar ce a renăscut atunci?

Spiritele personalității revin de pe vechiul Saturn după ce planeta a petrecut un timp în stare de somn. Ele au acum conştiința Eului lor şi nu mai au nevoie să treacă prin aceleaşi experiențe. Dar ouăle de căldură care au fost expirate de ele pe Saturn reapar puțin câte puțin şi se diferențiază de masa generală, ceea ce are drept urmare faptul că Spiritele personalității ajung să fie legate, ca să zicem aşa, de ceea ce se trage din ele.

Dacă ar fi luat totul cu ele în lumea spirituală, nu ar fi fost legate de Soare, obligate să coboare din nou, pe când aşa au trebuit să se îngrijească de acea parte a fostei lor naturi pe care o părăsiseră. Aceasta le-a atras cu ea spre o nouă existență planetară.

Era Karma lui Saturn, Karma universului, Karma Cosmosului. Prin faptul că nu au reabsorbit totul pe vechiul Saturn, Spiritele personalității şi-au pregătit o Karma care le-a obligat să revină acolo unde şi-au putut regăsi propriile făpturi, ca pe o moştenire a vechiului Saturn. Aşa s-a întâmplat ceea ce a fost prezentat şi în conferința anterioară: căldura s-a împărțit pe de o parte în lumină, pe de alta în fum. În acest Saturn reînviat, în noua planetă, din ouăle de căldură a ieşit un element gazos – aerul sau fumul, nu contează ce nume îi dăm – şi în acelaşi timp a apărut lumina şi astfel am putea spune că s-a revenit la o stare superioară a căldurii.

În interiorul vechiului Saturn metamorfozat se află pe de o parte fumul, gazul, aerul, pe de altă parte lumina. Dacă călătorind prin spatiu ați fi ajuns la locul unde se găsea vechiul Soare ați fi perceput încă de departe lumina, pentru că fumul se condensa dedesubt. Ați fi văzut, dacă nu lumina, cel putin un glob luminos, tot aşa cum vechiul Saturn fusese un glob de căldură.

La suprafața acestui glob luminos şi chiar în interiorul lui ați fi perceput nu numai căldură, ci şi vânturi, aer, curenți de gaze deplasându-se în toate părțile. Astfel globul de căldură s-a prefăcut într-un glob de lumină. A luat naştere un Soare.

Este numit pe bună dreptate Soare, pentru că sorii de astăzi trec şi acum prin acest proces; în interior sunt alcătuiti din curenți de gaze, iar pe de altă parte la exterior gazul devine lumină; ei răspândesc lumina în spațiul universal. Lumina nu apare decât în acel stadiu al metamorfozei în care se găsea Pământul în acea perioadă.

Spiritele personalității deveniseră „oameni“ în căldura vechiului Saturn; alte spirite puteau face acelaşi lucru în lumina pe care o împrăştia acum Soarele. Acestea sunt entitățile Ierarhiei spirituale care, pentru noi, este cea a Arhanghelilor. De fapt, dacă cineva înzestrat cu clarviziune s-ar fi apropiat atunci de Soare, n-ar fi văzut numai razele de lumină; în această lumină ar fi distins activitatea Arhanghelilor.

Dar aceştia au trebuit să-şi mai ia o sarcină pe deasupra: Spiritele personalității nu găsiseră decât foc pe vechiul Saturn. Arhanghelii, care n-au putut să devină „oameni“ decât pe vechiul Soare, au găsit acolo în plus fumul, gazul. Ce trebuiau să facă ca să rămână în strânsă legătura cu Soarele, pentru ca acesta să devină locuința lor? Au fost datori să-şi modeleze natura interioară din lumină; şi-au făcut un suflet de lumină, la care s-a adăugat un corp exterior făcut din substanță gazoasă.

Aşa cum astăzi noi avem trup şi suflet, aceşti Arhangheli – în calitate de oameni pe Soare – aveau o natură interioară în stare să emită lumină şi un corp exterior, fizic, alcătuit din gaz, din aer. Pe când corpul omenesc actual este alcătuit din solid, lichid, aer şi foc, cel al Arhanghelilor este făcut din aer la exterior şi din lumină în interior. Dar, desigur, exista şi elementul foc; chiar el era acela care se transforma în lumină şi în fum.

Natura acestor Arhangheli consta deci din lumină, fum şi foc. Prin lumină ei duceau o viață exterioară; exalau în spațiul universal o forță luminoasă. Prin foc ei cunoşteau o viață interioară şi simțeau o mulțumire datorită căldurii. Trăind într-un trup gazos, ei luau parte la însăşi existența planetei. Dar aveau posibilitatea să distingă propriul lor trup gazos de substanța solară în general; astfel se izbeau de ceva situat în exteriorul lor, ceea ce trezea în ei un fel de conştiință de sine.

Dar această conştiință nu putea să se dezvolte în continuare decât dacă aceşti Arhangheli doreau să rămână în trupurile lor gazoase, de fum, sau cel puțin să le facă să dureze în sânul substanței solare. Căci pe Soarele acesta vechi Arhanghelii puteau, alternativ, să absoarbă toată substanța gazoasă din mediul lor înconjurător, pentru ca apoi să o restituie substanței solare. Era un adevărat proces de respirație.

În substanța gazoasă se formau curenți care ar fi putut fi percepuți ca un fel de respirație. Fazele de calm absolut corespundeau momentelor în care Arhanghelii inspirau toată substanța gazoasă. Apoi ei o expirau, se formau curenți şi simultan apărea lumina. Aceasta era alternanța stărilor solare: Arhanghelii aspirau întreaga substanță gazoasă, şi atunci era un calm absolut, dar şi întuneric, noapte solară. Ei expirau acea substanță şi Soarele se umplea de curenți gazoşi, dar în acelaşi timp împrăştia raze în afară şi era ziuă solară. Întregul corp al Soarelui respira: expirația = ziuă solară, iluminarea lumii exterioare; inspirația = noapte solară, întunecarea în întregul univers înconjurător.

Vedeți deci ce diferență este între vechiul Soare şi Soarele actual. Acesta străluceşte fără întrerupere şi întunericul nu apare decât atunci când un corp opac se interpune, acoperind lumina sa. Dar vechiul Soare nu era aşa: el avea în sine puterea să fie rând pe rând luminos şi întunecat, să strălucească pentru ca apoi să se stingă; în fond acesla era modul său de respirație.

Să ne imaginăm acum ce s-a întâmplat în exterior, în mod vizibil. Să avem în vedere situația de expirare. Lumina se răspândeşte şi, în schimb, Soarele se umple de fum. Curenții de gaze, fumul, formează figuri regulate. La fiecare expirație, un anumit număr dintre aceste formatiuni se inserează în substanța solară. Ceea ce mai înainte avea simpla formă de ouă s-a transformat în tot felul de figuri regulate.

Se ivesc formațiuni extraordinare, alcătuite din aer şi fum, înzestrate cu viață şi cu o ordine interioară. Dacă pot să mă exprim aşa, aş zice că „din ouă au apărut puii“. S-a întâmplat ceva ce poate fi într-adevăr comparat cu acest fenomen de densificare. Aşa cum iese puiul din ou, oul de căldură s-a desfăşurat şi din el au ieşit forme gazoase regulate. Aceste forme sunt corpurile cele mai dense ale Arhanghelilor. Aceştia populează Soarele cu corpuri aeriene, de fum. În felul acesta ei sunt „oameni“ pe Soare.

Întâlnim aici noțiunea spirituală de „stea fixă“, de Soare cosmic, care este Soare prin propria sa forță, ca să zieem aşa, care face prin sine însuşi să alterneze ziua cu noaptea. Ca şi o respirație, el face să apară alternativ claritatea şi obscuritatea, căci Soarele este atunci o stea fixă. Tot ceea ce străluceşte de la sine în spațiul Universului nostru împrăştie nu numai lumină, ci şi viața mesagerilor spirituali: Arhanghelii.

Ce au produs deci Archaii, Arheii sau Spiritele personalității prin propria lor evoluție? Au dat posibilitate Soarelui să apară. Datorită faptului că au lăsat pe Saturn ouă de căldură, Saturn a putut să devină Soare. Altfel în evoluție nu ar fi existat decât Saturn şi pe Saturn Arheii. Pe Soare, Arhanghelii au avut posibilitatea să treacă prin stadiul uman.

Ei au fost „vestitorii“ care au putut spune Universului: Principatele, Spiritele personalității, ne-au precedat; noi, trimişii lor, mărturisim în lumina strălucitoare existența anterioară a unui Saturn de foc, căldură interioară pură. Suntem mesagerii, trimişii Arheilor. Angeloi înseamnă mesager, trimis.

Archai înseamnă primordiali, Principi (Începători). Arhanghelii nu erau deci decât trimişii care făceau cunoscute lumii acțiunile realizate de Principate sau Arhei în trecut. Ei sunt „Îngerii începuturilor“, Arhanghelii care au fost odată oameni, pe vechiul Soare.

CONFERINŢA IV
Dezvoltarea spirituală a omului • Forţele care au acţionat pe vechiul Saturn şi pe vechiul Soare • Heruvimii • Semnele zodiacale

Düsseldorf, 13 aprilie 1909, seara

Dacă ne aducem aminte cele spuse în conferința anterioară, condițiile care domneau pe vechiul Saturn ne vor deveni mai clare, ca şi felul în care unele entități – la care se referă acel pasaj atât de profund din Bhagavad Gita – pot fi alternativ eliberate sau întemnițate în materie.

Amintiți-vă ce s-a spus: dacă pe vechiul Saturn Spiritele personalității ar fi reaspirat în întregime ouăle de căldură, fără să lase nimic să subziste, Saturn, la sfârşitul evoluției sale, ar fi fost în întregime adus într-o stare pur spirituală. Dar acest lucru nu s-a întâmplat: Spiritele personalității şi-au pus pecetea pe vechiul Saturn mai intens decât ar fi trebuit, lăsând acolo ceva din ele însele, care n-a fost reabsorbit: ouă de căldură perceptibile din exterior.

Care este forța care acționa în Spiritele personalității pe vechiul Saturn? Nu era nimic altceva decât ceea ce cunoaştem astăzi la om ca forță a gândirii. Căci pe vechiul Saturn Spiritele personalității nu fac nimic altceva decât să-şi exercite forța de gândire. Ouăle de căldură se formează pentru că aceste spirite suscită în ele însele reprezentarea acestor ouă. Dar această forță de reprezentare era la ele mult mai puternică decât la omul de astăzi. Când omul îşi reprezintă ceva, apare o formă numai în astral; ea nu persistă decât acolo. Deci nu i se poate constata fizic existența.

Pe vechiul Saturn, Spiritele personalității aveau puteri magice remarcabile. Prin intensitatea gândirii lor au format ouăle de căldură de pe Saturn şi tot prin puterea lor le-au făcut să subziste în afara lor. Deci această forță a Spiritelor personalității a lăsat unele rămăşițe pe vechiul Saturn, şi aceste rămăşițe au apărut din nou, mereu, la început în timpul evoluției solare. În felul acesta este uşor de înțeles că o ființă care trece prin stadiul omenesc a putut extrage forme din mediul care o înconjoară, căci acele ouă erau de fapt provenite din ceea ce îl înconjura pe Saturn; apoi ele au fost prinse de vrajă, întemnițate într-o nouă existență.

Gândiți-vă la focul primordial al lui Saturn: acea parte a acestui foc care s-a spiritualizat necontenit, care se întoarce la starea de căldură interioară, căldură sufletească, sentiment de mulțumire, se înalță în lumile superioare. Dacă nu ar fi existat decât aceasta, Saturn ar fi dispărut în întregime în lumile superioare. Dar ceea ce devine căldură perceptibilă, ceea ce se condensează în căldură exterioară trebuie să renască, să apară din nou, şi într-adevăr reapare pe Soare.

Am văzut deja că pe acest Soare vechi entitățile pe care le numim Arhangheli sau Spirite ale focului au trecut prin stadiul uman. Pe de o parte, elemenlul căldură s-a condensat devenind fum, gaz, ceea ce face ca Soarele să fie un glob gazos, pe de altă parte, prin inflamarea gazului, lumina străluceşte în Univers.

Tocmai Arhanghelii sau Spiritele focului sunt cei ce trăiesc în această strălucire a luminii; ei inspiră şi expiră această lumină ducându-şi viața în acest fel.

Dacă s-ar fi putut călători în spațiu în acel timp, s-ar fi văzut de departe Soarele vechi strălucind, iar în el ar fi putut fi percepuți curenți gazoşi ca o respirație a întregului glob solar.

Să ne reprezentăm cât mai bine vechiul Saturn şi vechiul Soare. În aceste două corpuri planetare este viață, activitate. În ele se întâmplă ceva. Am văzut că pe vechiul Saturn au apărut nişte forme ovoide, care apoi au dispărut, cu excepția câtorva rămăşițe. Cel care ar fi putut observa această activitate internă şi-ar fi zis că de fapt întregul Saturn era o singură ființă vie uriaşă. El trăia, trăia prin el însuşi şi scotea necontenit alte forme din propria sa viață. Acelaşi lucru s-a petrecut, chiar în mai mare măsură, cu vechiul Soare.

Acesta se prezenta ca un întreg care trece alternativ prin zile şi nopți, expirând şi inspirând lumină. Toate acestea, dacă am fi putut să le observăm, ar fi dat impresia nu a unor corpuri cosmice moarte, ci a unora pline de viață.

Dar dacă toate acestea sunt vii şi se manifestă printr-o asemenea activitate, dacă toate acestea sunt însuflețite de mişcări interioare, aceasta se datorează faptului că unele Ființe spirituale dirijează şi conduc aceste mişcări. Am spus, ce e drept, că Spiritele personalității formaseră ouă de căldură prin forța gândirii lor. Într-adevăr, dar este uşor de înțeles că trebuia să fi existat la început ceva din care aceste ouă să-şi extragă substanța.

Această substanță nu putea fi creată de Spiritele personalității; trebuia să fie ofranda altor fiinie, care au emanat din ele căldura nediferențiată, însusi focul. Spiritele personalității nu au făcut altceva decât că i-au dat formă. Dar a fost nevoie să o primească din altă parte. De unde a primit universul saturnian (deci mai ales Spiritele personalității) această substanță calorică, elementul-căldură, focul?

Acesta i-a venit de la spirite de esență superioară, entități spirituale care au atins stadiul omenesc într-o epocă atât de îndepărtată încât pe Saturn ele îl depăşiseră de mult.

Pentru a ne face o idee asupra acestor ființe devenite atât de sublime încât pot să producă căldura, focul vechiului Saturn, trebuie să cunoaştem evoluția omenească şi să procedăm prin comparație, pentru că într-o zi şi omul va deveni o ființă divină.

Omul de astăzi, aşa cum îl ştim, este alcătuit din cele patru elemente despre care am vorbit de mai multe ori şi care sunt cheia întregii ştiințe spirituale. Acestea sunt: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul. Ştim iarăşi cum se dezvoltă omul, Eul acționând din interior pentru a transforma mai întâi corpul astral, pentru a-l lua în stăpânire cu totul. Atunci când corpul astral este dominat în totalitate de Eu, el devine un Eu spiritual sau Manas. Acelaşi lucru se întâmplă cu corpul eteric.

Atunci când Eul acționează cu intensitate şi mai mare, el stăpâneşte forțele de rezisteniă ale corpului eteric care se transformă atunci în Spirit al vieții sau Budhi. În sfârşit, atunci când Eul devine stăpânul corpului fizic, când a învins rezistența cea mai puternică, cea a corpului fizic, acesta se transformă în Om-Spirit sau Atma. Omul care şi-a transformat în felul acesta corpul fizic în Atma este de

atunci înainte alcătuit din şapte elemente. În exterior corpul îşi păstrează încă forma fizică, dar în interior el este în întregime stăpânit şi pătruns de focul Eului.

Este deci în acelaşi timp corp fizic şi Atma. Corpul eteric este în acelaşi timp corp eteric şi Spirit al vieții sau Budhi; corpul astral este în acelaşi timp corp astral şi Eu spiritual sau Manas; cât despre Eu, el a devenit stăpânul acestui ansamblu. În acest fel omul se ridică la grade superioare de evoluție, se transformă pe sine, lucrează la îndumnezeirea sa, după expresia lui Dionisie Areopagitul. Dar nici atunci dezvoltarea lui nu s-a încheiat.

Chiar cel care ar fi destul de înaintat pentru a dobândi stăpânire completă de sine, adică care şi-ar domina în întregime corpul fizic, s-ar afla în fața unor trepte de evoluție şi mai înalte. Privirea spirituală se ridică spre înălțimi spirituale, spre ființe mai presus de om, din ce în ce mai puternice. În ce constă în realitate faptul că ființele devin din ce în ce mai puternice? Constă în aceea că după ce au simțit nevoia să ceară ceva Universului s-au dezvoltat destul de mult încât să fie în măsură să îi dea ceva.

În fond, în aceasta constă sensul şi spiritul evoluției: se trece de la „a lua“ la „a da“. Există o analogie cu viața unei ființe omeneşti de la naştere la moarte: copilul se naşte neputincios, trebuie să primească totul de la cei din jurul său. Pe măsură ce creşte, el iese treptat din starea aceasta de neputință şi devine la rândul său un ajutor pentru apropiații săi. Acelaşi lucru se întâmplă cu marea evoluție a omenirii în univers.

Omul exista pe Saturn doar ca un prim germen fizic. A trebuit să lase să i se dea, ca să zicem aşa, primele rudimente ale umanității sale. Acelaşi lucru s-a întâmplat pe vechiul Soare şi pe vechea Lună. Pe Pământ, el a primit Eul şi de atunci se pregăteşte puțin câte puțin să acționeze prin acest Eu asupra corpurilor sale (astral, eteric şi fizic).

Devine astfel, puțin câte puțin, o ființă capabilă să „dea“. Participă acum la puterea universală, cosmică, de a da, trece de la „a lua“ la „a da“. Entitățile despre care am vorbit mai înainte, Arhanghelii, ne oferă un exemplu al acestei evoluții; ei s-au dezvoltat pe Soare destul de mult ca să poată să răspândească lumină în spațiul universal. Evoluția se desfăşoară deci de la „a lua“ la „a da“, dar în ceea ce priveşte datul lucrurile merg mult mai departe.

Când ființele nu pot da altceva decât, să zicem, gândurile lor, aceasta nu reprezintă mare lucru. Căci dacă rămânem aici, în domeniul ideilor, chiar dacă dăm numeroase idei, aceasta nu schimbă nimic. Nu ai dat nimic vizibil, de substanță. Dar vine un timp când ființele pot da şi altceva decât gândurile lor, adică de exemplu ceva de care Spiritele personalității aveau în mod special nevoie pe Saturn: substanța focului primordial.

Ce ființe erau atunci la un nivel atât de ridicat de evoluție încât au putut să extragă din propria lor substanță pe aceea făcută din foc, din căldură, a vechiului Saturn? Erau cele pe care le numim Tronuri.

Vechiul Saturn s-a format deci datorită faptului că Tronurile s-au adunat într-un punct din Univers şi au făcut, la scară mare, ceea ce face în mica sa sferă viermele de mătase, atunci când secretă din propriul său corp firele de mătase. Ele

au extras din propria lor ființă substanța calorică pe care au sacrificat-o pe altarul vechiului Saturn.

Cât despre Spiritele personalității, ele n-au făcut altceva pe vechiul Saturn decât că au dat personalitate, conştiința Eului acestei călduri. Substanța însăşi a căldurii s-a adunat din toate punctele Universului, ale Cosmosului; ea a ieşit din acele entitați spirituale sublime numite Tronuri. Acum ştim în ce constau ouăle prezente pe vechiul Saturn: ele sunt făcute chiar din corpul Tronurilor, oferit ca jertfă.

Totuşi, dacă numai Tronurile şi Spiritele personalitălii ar fi lucrat ca să dea lui Saturn viață şi activitate interioară, accasta n-ar fi fost de ajuns. Spiritele personalității aveau puterea să facă să prindă formă substanța calorică, dar singure nu puteau să reuşească. Pentru ca să producă această energie, această activitate interioară a vechiului Saturn, a fost nevoie de contribuția altor entități, mai puțin elevate în comparație cu Tronurile, dar superioare Spiritelor personalității, pe care au misiunea să le ajute.

Ne putem face o idee asupra acestui ajutor, dacă ne amintim că în lumea aceasta avem deasupra noastră în primul rând Îngerii, Arhanghelii şi Principatele, Arheii sau Spiritele personalității. Toate acestea fac parte din Ierarhia aflată imediat deasupra noastră.

Tronurile nu urmează imediat după Spiritele personalității. Între acestea şi Tronuri sunt trepte intermediare, mai întâi aceea a entităților pe care, după Dionisie Areopagitul, le numim Exousiai sau Puteri. Acestea se află cu o treaptă mai sus față de Spiritele personalității, față de care sunt ceea ce sunt pentru noi Îngerii. La un nivel şi mai înalt se află entitățile pe care le numim Virtuți sau Dynamis.

Ele erau pe Saturn, pentru Spiritele personalității, ceea ce sunt pentru noi Arhanghelii. Mai sus sunt spiritele denumite Dominanțe sau Kyriotetes (Domnii). Pe vechiul Saturn erau, pentru Spiritele personalității, ceea ce acestea sunt pentru noi acum. Doar după acestea urmează Tronurile.

Deci pe vechiul Saturn exista o întreagă serie de entități: Spiritele personalității, care au dobândit şi şi-au dezvoltat conştiința Eului, Tronurile, care se află cu patru grade deasupra acestora şi din care emană substanța căldură-foc. Între acestea, pentru a regla şi dirija întreaga viață de pe Saturn, se găsesc, mergând de jos în sus, Puterile sau Exousiai, Virtuțile sau Dynamis, Dominanțele (Domniile) sau Kyriotetes. Aşa arăta, ca să zicem aşa, populația vechiului Saturn.

Prin faptul că acest vechi Saturn a evoluat şi a devenit Soare, după cum am spus, Entitățile pe care le-am enumerat s-au ridicat şi ele la un nivel superior şi Arhanghelii au ajuns la starea „omenească“. Sub aspect exterior, s-ar putea zice fizic, căldura se condensează, rezultând gazul. Soarele este un glob gazos. Şi pe când Saturn era un corp întunecat, Soarele începe să strălucească, dar există o alternanță de zile şi nopți solare, ceea ce are mare importanță, căci determină diferențe enorme în ce priveşte condițiile de viață.

Dacă nu s-ar fi întâmplat nimic altceva decât ceea ce am descris in cea de a treia conferință şi am completat acum, Arhanghelii – atunci în stadiu de oameni – s-ar fi răspândit în Univers odată cu razele luminoase ale zilei solare, iar în timpul nopții solare ar fi fost obligați să reintegreze Soarele. Procesul de inspirație şi

expirație ar fi implicat nu numai lumina, ci şi ființele care trăiau şi actionau în acea lumină. Dar asta nu s-a întâmplat.

Aş vrea să caracterizez acum într-un mod simplu, pe înțeles, natura acestor Arhangheli, a acestor Arhangeloi. Le plăcea grozav să se răspândească, să planeze în Univers; preferau să plutească, să se topească în spiritualitatea universală, decât să se concentreze în ei înşişi. Reîntoarcerea în sine li se părea o revenire la o existență comprimată, inferioară. Le plăcea cu mult mai mult să trăiască în eterul luminii.

Dar n-ar fi putut niciodată să se răspândească în eterul luminos dincolo de o anumită limită, dacă n-ar fi primit nici un ajutor. Dacă ar fi fost lăsați fără sprijin, n-ar fi putut face altceva decât să revină noaptea spre Soare. Totuşi n-au făcut aşa; au prelungit treptat, puțin câte puțin, timpul petrecut în spațiul cosmic. Cine le-a venit în ajutor?

Să ne imaginăm că acest cerc reprezintă vechiul Soare din care Arhanghelii se străduiesc să iasă în toate direcțiile spațiului. Esența lor se răspândeşte spiritual în Univers. Alte entități vin din afară în întâmpinarea lor, să le ajute. Aşa cum elementul-foc al Tronurilor s-a revărsat spre vechiul Saturn, alte entități vin acum spre Arhanghelii care ies din Soare, entități superioare chiar Tronurilor, care vor da posibilitate Arhanghelilor să rămână în lumea spirituală mai mult decât ar putea să o facă fără acest ajutor.

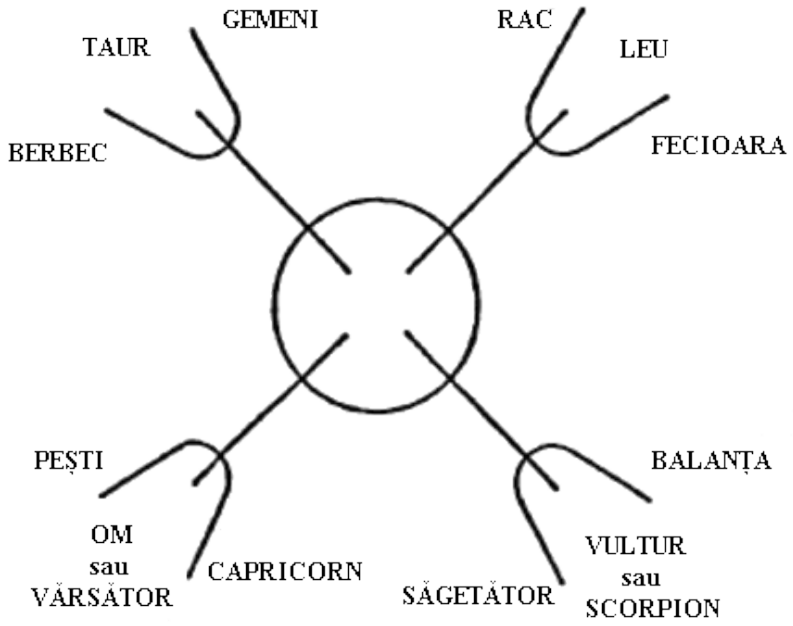

Aceste entități superioare care au venit din spațiul spiritual în întâmpinarea Arhanghelilor sunt Heruvimri. Aceştia reprezintă un ordin deosebit de elevat, căci ei au puterea, venind din spațiu în calea Arhanghelilor, să-i primească cu brațele deschise. Aşa cum Pământul de astăzi este înconjurat de atmosferă, vechiul Soare era înconjurat de regnul Heruvimilor, binefăcătorii Arhanghelilor. Când aceştia se răspândeau în spațiu, ei contemplau spiritele mărețe care le veneau în ajutor. Sub

ce formă îi vedeau? Aceasta o poate şti doar cel căruia clarviziunea îi dă posibilitatea să citească în cronica Akasha.

Strămoşii noştri care, datorită acestei tradiții, cunoşteau încă în oarecare măsură aceste fapte importante îşi reprezentau Heruvimii sub forma unor stranii animale înaripate: fiecare dintre acestea avea altfel de cap, dar fiecare avea câte o pereche de aripi: erau Leul, Vulturul, Taurul şi Omul*. Aceasta datorită faptului că Heruvimii se apropiau de Soare din patru părti, în forme ca cele care au fost reproduse apoi şi care ne sunt cunoscute ca referindu-se la ei.

De aceea, în şcolile primilor inițiați din era de după Atlantida, Heruvimii care se apropiaseră astfel din cele patru părți de vechiul Soare erau desemnați prin nume care au devenit mai târziu Taurul, Leul, Vulturul şi Omul. Vom reveni cu mai multe detalii asupra acestui subiect: astăzi însă ne vom ocupa de cele patru feluri de Heruvimi care veneau în felul acesta în întâmpinarea Arhanghelilor.

* Sau Îngerul. În tradiția iconografică creştină au fost corelați cu cei patru evanghelişti (n.red.)

Imaginea pe care o oferea vechiul Soare era aceasta: în timp ce ființele omeneşti de atunci, Arhanghelii care îşi aveau aici sălaşul, îşi răspândeau razele în Univers, patru grupuri de Heruvimi veneau spre ei din cele patru părți ale lumii, ceea ce le dădea posibilitatea Arhanghelilor să se mențină în lumea spirituală care înconjura globul solar mai mult timp decât s-ar fi putut fără acest ajutor.

Căci Heruvimii aveau asupra Arhanghelilor o acțiune înviorătoare, înviorătoare sub aspect spiritual, în cel mai înalt grad. Dar pe măsură ce Heruvimii se apropiau de Soare, influența lor începea să se facă simțită şi în alt mod. O influență poate acționa în mai multe feluri. Să presupunem că în aceeaşi cameră se află două persoane: una doreşte să se facă foc în cameră, alta nu, dar pentru că trebuie să rămână în acea cameră, ea suportă căldura.

La fel se întâmpla cu Heruvimii care veneau din toate părțile spațiului universal. Ei acționau aşa cum am spus asupra ființelor din vechiul Soare care evoluaseră până la elementul-lumină şi puteau să trăiască în acesta. Dar nu puteau acționa asupra acestui element-lumină decât în timpul zilei solare, cât timp lumina se răspândea în Univers.

În timpul noptii solare, când lumina nu se mai manifesta, Heruvimii rămâneau totuşi în cer. Soarele se întuneca, nu mai era decât căldură şi gaz şi nu mai strălucea; în interiorul lui se formau curenți de căldură gazoasă. De jur împrejur erau Heruvimii, care acționau atunci chiar în această masă gazoasă obscură. Când nu mai puteau să acționeze în mod normal asupra Arhanghelilor, Heruvimii acționau asupra „fumului“, asupra gazului întunecat al globului solar.

Dacă în timpul evoluției vechiului Saturn influența lor se exercitase asupra căldurii, acum ea se exercita asupra căldurii condensate, adică asupra gazului din vechiul Soare. Acestei influențe trebuie să-i atribuim faptul că pe acest glob s-au condensat în ceața solară primele rudimente a ceea ce numim acum regnul animal.

Asa cum primul germen al regnului omenese, al corpului fizic omenese, a apărut pe vechiul Saturn în elementul căldură, primul germen al regnului animal s-a format în elementul gaz al vechiului Soare. Datorită Heruvimilor care se reflectau

în acest gaz solar s-au schițat primele forme ale regnului animal, formate din fum în miscare.

Astfel Heruvimii – acest ansamblu de entități sublime – care înconjurau vechiul Soare ieşeau pe de o parte în întâmpinarea Arhanghelilor cu brațele întinse; pe de altă parte, în decursul noptii solare extrăgeau din elementul gaz, din ceața solară, primele rudimente fizice ale regnului animal. Din acest motiv acei dintre strămoşii noştri care prin intermediul Misterelor luaseră cunoştință de aceste fapte atât de importante ale cosmologiei spirituale au numit „cercul animalelor“ sau Zodiac ansamblul entităților care îşi exercitau acțiunea, din toate părțile Cosmosului, asupra vechiului Soare. Aceasta este semnificația inițială a Zodiacului.

Pe vechiul Saturn a apărut pentru prima oară omenirea, datorită faptului că prin jertfa Tronurilor au fost date primele elemente ale corpului fizic omenesc. Pe vechiul Soare se schițează primele forme ale regnului animal, prin faptul că Heruvimii, reflectându-se în căldura condensată în gaz, fac să apară în ea forme animale. La început acestea sunt marile imagini solare ale cercului zodiacal. Există într-adevăr o legătură strânsă între Zodiac şi animalele în curs de formare de pe vechiul Soare.

Animalele de acum sunt urmaşele acestora, într-un fel imaginile caricaturale ale formelor primare. De fapt numele lor n-a fost dat la întâmplare odinioară semnelor Zodiacului. N-ar trebui să se creadă că în Antichitate numele au fost inventate la întâmplare, în mod fantezist.

În zilele noastre, când se descoperă o nouă stea în seria corpurilor cereşti, ce face astronomul care a avut norocul să-i constate prezența? Deschide dicționarul şi caută în mitologia greacă un nume încă disponibil pe care să-l atribuie astrului respectiv. Dar în epoca în care numele era considerat expresia lucrului respectiv, epoca în care Misterele erau încă puternice, niciodată numele nu se dădea în acest fel.

Formele animalelor de astăzi, oricât sunt de transformate, de caricaturale, provin din universul, din cercul zodiacal care exista pe atunci. Dar puteți observa că în schema de mai sus nu figurează decât patru dintre semnele zodiacale. Într-adevăr acestea sunt principalele reprezentări ale Heruvimilor, căci în realitate fiecare dintre aceste forme are, ca să zicem aşa, o suită, însoțitori, unul la dreapta şi altul la stânga sa.

Închipuiți-vă fiecare dintre formele principale încadrată de altele două şi veți avea, în jurul Soarelui, douăsprezece forțe sau puteri, care într-un sens existau deja şi pe vremea vechiului Saturn. Aceste douăsprezece puteri care aparțin regnului Heruvimilor au o misiune, un rost în Univers, după cum am spus adineauri.

V-ați mai putea întreba ce înseamnă numele care se dau de obicei semnelor Zodiacului. Vom vorbi despre asta în conferințele următoare. Căci s-au produs schimbări în această serie de nume.

De obicei sunt enumerate astfel: Berbecul, Taurul, Gemenii, Racul, Leul; urmează Fecioara şi Balanta. Ca urmare a unei modificări ulterioare, Vulturul a trebuit să ia numele de Scorpion, din motive cu totul aparte. Urmează Săgetătorul

şi Capricornul. Omul, din motive pe care, de asemenea, le vom afla, se numeşte Vărsătorul de apă; la sfârşit sunt Peştii.

Adevărata formă care a dat naştere cercului zodiacal nu mai transpare decât în Taur, Leu şi în oarecare măsură în Om, numit Vărsătorul de apă din punct de vedere exoteric. Vom vedea mai departe de ce s-a produs această transformare în Zodiac.

Astfel entitățile spirituale foarte sus-puse, Tronurile, au extras la început din propria lor substanță focul primordial al vechiului Saturn. Apoi entități şi mai elevate, Heruvimii, au putut să primească în sine, să absoarbă lumina emanată într-un fel din această substanță înfocată, căreia i-au transfigurat existența, au adus-o pe o treaptă superioară. Dar de fiecare dată când în Univers se produce o înălțare, trebuie ca în compensație să aibă loc şi o coborâre.

Pentru ca Arhanghelii să aibă posibilitatea să-şi prelungească existența spirituală în timpul zilei, Heruvimii trebuiau să-şi prelungească acțiunea în timpul noptii şi în căldura condensată în pâclă, în fum,în gaz, să dea naştere unor ființe situate mai prejos de oameni, formelor animale. Ne-am făcut o idee, plecând de la înțelepciunea originară, despre modul în care au colaborat unele entități cosmice spirituale pentru a acționa asupra globului nostru şi am văzut, de asemenea, că ceea ce ne apare sub formă exterioară, fizică, îşi datorează existența acestor entități.

Ceea ce numim astăzi Zodiac, în mod atât de material, îşi are originea în cercul Heruvimilor, care au venit de la marginile spațiului să acționeze asupra vechiului Soare, a cărui energie, lumină, împrăştia raze în afară. Dobândind această concepție atât de importantă asupra Zodiacului, vom avea acces la alte notiuni care vom lămuri din ce în ce mai mult ce legătură există între corpurile cereşti şi Ierarhiile spirituale.

CONFERINŢA a V-a
Evoluţia stărilor planetare • Rolul Sfintei Treimi şi a entităţilor situate mai presus de om în apariţia Universului • Lupta din ceruri

Düsseldorf, 14 aprilie 1909

Am urmărit ieri acțiunea entităților spirituale în sânul Universului nostru prin intermediul a două exemple: vechiul Saturn şi globul care poate fi considerat ca reîncarnarea acestuia, vechiul Soare. Acum va trebui să pătrundem chiar în sfera acestor entități superioare şi să analizăm din alt punct de vedere modul în care s-a exercitat acțiunea lor.

Mai întâi vom reveni asupra unor probleme pe care cei mai mulți dintre voi le-ați mai auzit. Dar pe lângă faptul că unii dintre cei care ne ascultă nu cunosc aceste date preliminare, nici pentru ceilalți nu este inutil că le reamintim în acest ciclu de conferințe, în cadrul cărora va trebui să atingem regiuni foarte elevate ale vieții spirituale.

Într-un sistem cosmic în evoluție, aşa cum am mai spus, entitățile spirituale sunt active în mai multe feluri. Ce este deci vechiul Saturn? Să ne reprezentăm foarte clar acest lucru. În primul rând, nu are, bineînțeles, nimic comun cu planeta de astăzi.

Trebuie să vă dați seama că în vechiul Saturn se aflau deja în germen toți aştrii care fac parte acum din sistemul nostru solar: Soarele, Luna, Mercur, Venus, Marte, Jupiter.

Toate aceste corpuri cereşti erau cuprinse în vechiul Saturn; toate au ieşit din el. Reprezentați-vă, prin urmare, un corp cosmic care ar avea Soarele în centru şi care s-ar întinde în spațiu înglobând şi orbita actualului Saturn; vă veți putea face astfel o idee mai exactă asupra vechiului Saturn, care depăşea ca întindere întregul nostru sistem solar, care provine în întregime din acesta.

Ar putea fi comparat, cu aproximație, cu nebuloasa primitivă a lui Kant şi Laplace, pornind de la care, după mulți dintre savanții moderni, s-a format sistemul nostru solar. Totuşi această comparație nu este riguros exactă, pentru că în general punctul de plecare al sistemului solar este imaginat ca un fel de masă gazoasă, când de fapt, după cum am văzut, este vorba de un corp alcătuit din căldură, nu din gaz. Un uriaş corp de căldură, iată ce era vechiul Saturn.

Am văzut în ultima noastră conferință că atunci când acest vechi Saturn s-a transformat în Soare asupra lui s-a exercitat acțiunea Heruvimilor; dar aceşti Heruvimi se găseau deja împrejurul vechiului Saturn, cu toate că atunci nu erau încă în stare – ca să ne exprimăm pe înțelesul tuturor – să facă lucruri importante. Mai existau şi alte entități în spațiul care înconjura vechiul Saturn, o categorie de ființe şi mai sublime decât Heruvimii: aceştia erau Serafimii.

În aceeaşi zonă se găseau şi Tronurile, situate cu o treaptă ierarhică mai jos decât Heruvimii. Substanța care emana din Tronuri constituia, aşa cum am văzut, căldura vechiului Saturn. Deci ne putem reprezenta vechiul Saturn ca pe un glob uriaş de căldură, înconjurat de o serie de entități spirituale de natură extrem de elevată. Acestea sunt Serafimii, Heruvimii şi Tronurile din esoterismul creştin, entitățile dhyanice din învățătura orientală.

De unde vin aceste entități superioare? În lume, în Univers, totul a evoluat. Pentru ca să ne dăm seama de unde vin Heruvimii, Serafimii şi Tronurile este bine să avem în vedere mai întâi sistemul nostru solar şi să ne întrebăm ce se va întâmpla cu el în viitor. Să trecem în revistă în linii mari evoluția sa. Ştim că provine din vechiul Saturn care s-a transformat, devenind vechiul Soare, apoi vechea Lună.

În epoca în care vechiul Soare a devenit Lună, s-a produs un fapt cu totul deosebit: pentru prima dată Luna s-a despărțit de Soare, formând la început un astru independent. Datorită faptului că Soarele s-a debarasat astfel de elementele cele mai grosiere, el a putut să se dezvolte, să se înalțe şi mai mult. Apoi întregul sistem a evoluat, devenind Pământul nostru actual; dar acesta nu s-a format cu adevărat decât după ce Soarele s-a despărțit din nou de substanțele şi de ființele cele mai dense, care au alcătuit Pământul şi Luna.

Evoluția a continuat. Ființele care de atunci înainte au fost nevoite să trăiască pe Pământ, după ce, ca să zicem aşa, au fost lăsate la o parte de Soare,

evoluează în această situație, înălțându-se din ce în ce mai mult. Vor trebui să treacă în viitor prin altă stare planetară, cea a lui Jupiter; în vederea acestui fapt, ele se maturizează treptat, până când vor putea să se unească din nou cu Soarele.

Mai departe, când se va atinge starea de Venus, toate ființele care trăiesc şi acționează acum pe Pământ, vor fi reabsorbite de Soare, iar acesta va atinge el însuşi un nivel superior de dezvoltare, prin faptul că toate ființele pe care le expulzase mai înainte vor fi mântuite prin el. În sfârşit, se va ajunge la starea planetară de Vulcan, cea mai elevată din toată seria evolutivă a sistemului nostru.

Într-adevăr, acestea sunt cele şapte trepte de evoluție a sistemului nostru cosmic: Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus, Vulcan. Pe Vulcan, toate ființele care au ieşit din cei dintâi germeni care existau pe vechiul Saturn vor fi în întregime spiritualizate; toate vor fi nu numai la nivelul Soarelui, ci mai presus de Soare. Vulcan este mai mult decât Soarele şi prin acest fapt el va atinge maturitatea, care îi va da posibilitatea să se ofere ca jertfă, să se destrame.

Într-un sistem de felul acesta, o etapă nouă de evoluție constă în faptul că un soare născut într-un anume punct este la început slab şi deci trebuie să-şi expulzeze planetele pentru a putea el însuşi să progreseze. El se întăreşte, reia în sine toate planetele şi devine Vulcan. Apoi din nou totul se destramă. Globul lui Vulcan rămâne gol pe dinăuntru, formându-se ceea ce s-ar putea numi hora Tronurilor, Heruvimilor şi Serafimilor. Deci Soarele se va topi în Univers, se va jertfi, se va dispersa şi va constitui el însuşi acel cerc al Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor, pregătind astfel o nouă creație în Univers.

Dacă Tronurile au putut să cedeze din propria lor substanță ceea ce era necesar ca să se formeze vechiul Saturn, aceasta s-a datorat faptului că s-au pregătit pentru acest lucru într-un sistem cosmic precedent, în cursul a şapte etape analoage cu cele pe care le parcurge acum sistemul nostru solar.

Înainte de a se constitui acest ansamblu de Tronuri, Heruvimi şi Serafimi, a trebuit să existe un sistem solar; deci atunci când un Soare este destul de avansat pentru a se uni din nou cu planetele sale, el devine spațiu, devine el însuşi un Zodiac. Ființele sublime de care am vorbit că formează Zodiacul sunt supraviețuitoarele unui vechi sistem solar.

Ceea ce a evoluat la început în interiorul unui sistem solar poate să acționeze apoi din marginile Universului, poate să conceapă şi să extragă din sine un nou sistem solar. Dacă Serafimii, Heruvimii şi Tronurile constituie pentru noi Ierarhia cea mai sus-pusă, aceasta se datorează faptului că au trecut deja printr-o evoluție solară şi s-au înălțat până la mărețul sacrificiu cosmic.

Aceste entități au ajuns astfel până în imediata apropiere a Divinității celei mai înalte de care se poate vorbi, Sfânta Treime. Deasupra Serafimilor se află deci această Divinitate sublimă, această întreită Dumnezeire despre care au cunoştință aproape toate popoarele: Brahma – Shiva – Vishnu; Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh.

Într-un fel de la această divinitate supremă pornesc planurile oricărui nou sistem cosmic. Înainte de a se fi manifestat chiar primul rudiment al lui Saturn, planul lui exista în Sfânta Treime. Dar ea are nevoie de ființe care să execute planul acesta, iar aceste ființe trebuie mai întâi să devină capabile de această realizare.

Primele entităţi care înconjoară, ca să zicem aşa, însăşi Divinitatea, cele care, după frumoasa expresie folosită în creştinismul esoteric, „se bucură nemijlocit de vederea lui Dumnezeu“, sunt Serafimii, Heruvimii şi Tronurile. Ele primesc planurile care emană din Sfânta Treime privind noul sistem cosmic.

Înţelegeţi desigur că vă spun acestea mai mult în mod figurat, căci suntem nevoiţi să folosim cuvinte omeneşti pentru acţiuni sublime pe care cuvintele noastre nu pot să le cuprindă. Nu există cuvinte care să descrie o activitate atât de sublimă ca de exemplu cea desfăşurată de Serafimi la începuturile sistemului nostru solar, atunci când au primit de la Sfânta Treime planurile mărețe după care trebuia să evolueze acest sistem trecând de la Saturn la Soare, la Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan. Numele de Serafim a fost considerat întotdeauna de cei care îi înțeleg cu adevărat sensul, îndeosebi în cadrul esoterismului ebraic, ca însemnând entitătile care au ca misiune să primească planurile, să cunoască ţelurile Divinei Trinităţi.

Heruvimii, situaţi pe treapta ierarhică imediat următoare, au ca însărcinare să modeleze prin înţelepciunea lor aceste intenţii, aceste concepte primite de la Divinitate. Sunt Spirite ale unei preaînalte înţelepciuni care ştiu să transforme în planuri realizabile informaţiile date de către Serafimi. Tronurile, al treilea grad al Ierarhiei pornind de sus, au avut apoi ca sarcină să se apuce de treabă, ca să zicem aşa, pentru ca ceea ce a fost conceput prin înţelepciunea, prin gândurile sublime ale Heruvimilor să poată deveni realitate.

Astfel realizarea iniţială a planurilor divine s-a desfăşurat după planurile cosmice primite de la Divinitate de către Serafimi, detaliate apoi datorită Tronurilor, care au avut posibilitatea să răspândească, în spatiul destinat într-un fel unui nou sistem cosmic, propria lor substanţă, cea a focului originar. Imaginându-ne acest lucru, am putea spune că un vechi sistem solar a dispărut, s-a stins; în acel sistem, Serafimii, Heruvimii şi Tronurile ajunseseră la cel mai înalt grad de maturizare.

Urmând îndemnurile Trinităţii Supreme, au ales un spaţiu în Cosmos şi şi-au spus: De aici vom începe. Apoi Serafimii s-au pătruns de ţelurile acestui sistem cosmic; Heruvimii au întocmit proiectele iar Tronurile au revărsat în acest spaţiu sferic focul originar, pe care îl extrag din propria lor esenţă. Astfel s-a ivit Universul nostru.

Totuşi şi alte entităţi erau prezente în cadrul sistemului solar care l-a precedat pe al nostru, dar aceste entităţi nu se înălţaseră atât de sus ca Serafimii, Heruvimii şi Tronurile. Ele rămăseseră atunci la un nivel inferior şi trebuia să treacă ele însele printr-o evoluţie înainte de a putea fi creatoare, înainte de a putea să se jertfească. Aceste entităţi sunt cele din a doua Triadă ierarhică.

Am vorbit despre prima Triadă şi am spus deja numele celor din a doua, după Dionisie Areopagitul şi magiştrii occidentali: acestea sunt Kyriotetes sau Dominările (Domniile), Virtuţile, Dynamis sau Spiritele mişcării şi, în sfârşit, Exousiai, Puterile sau Spiritele formei.

Am văzut, atunci când am vorbit de vechiul Saturn, că prima Ierarhie se găsea în ambianța exterioară a acestuia. Dar unde trebuie să căutăm Dominările, Virtuțile şi Puterile? În interiorul vechiului Saturn.

Pe când Tronurile ajungeau până la limita exterioară a globului, Dominările, Virtuțile şi Puterile trăiau şi se mişcau chiar în masa acestuia, în substanța sa.

Să comparăm acum această imagine cu cea a nebuloasei originare după teoria numită Kant-Laplace. La originea sistemului nostru solar s-ar fi aflat o uriaşă masă gazoasă; se presupune că această masă a început să se învârtească de la sine si se consideră foarte natural că în urma acestei mişcări de rotație din ea s-au desprins treptat planetele. Întâi erau ca nişte inele, apoi acestea s-au comprimat, soarele rămânând în centru iar planetele învârtindu-se în jurul lui.

Lucrurile acestea sunt prezentate în chip pur mecanic. În şcoli se face o experiență foarte atrăgătoare pentru a se demonstra în mic cum s-ar fi format, zice-se, sistemul solar. Într-un vas cu apă este pusă să plutească o picătură de ulei prin care se trece o foaie de carton care reprezintă Ecuatorul, străbătută de o andrea cu ajutorul căreia picătura de ulei este făcută să se învârtească. Din ea se desprind particule şi profesorul explică că aceasta reprezintă în miniatură formarea sistemului solar.

O asemenea naivitate nu poate decât să ne surprindă, căci se uită un singur lucru: intervenția celui care învârte andreaua. Chiar făcând abstracție de eroarea inițială, care constă în faptul că se porneşte de la o stare gazoasă în loc de una calorică, nu ne putem închipui că această masă gazoasă ar începe să se învârtească de la sine. Dacă ne gândim la aceasta şi dacă mai păstrăm o logică bazată pe bun simț, trebuie să presupunem că au fost forțe spirituale care au imprimat corpurilor cereşti această mişcare de rotație.

Suntem deci puşi în situația să ne întrebăm unde sunt acele forțe, energii, care au acționat asupra a ceea ce, pentru noi, este de natură calorică, astfel încât să se întâmple ceva. Ele acționează în acelaşi timp din exterior şi din interior. Entitățile care se află în exterior, cele care şi-au dobândit însuşirile în cadrul sistemelor anterioare, acționează din afară. Din interior intervin acelea care, fiind mai puțin evoluate, acționează pentru diferențierea masei inițiale, făcând ca în ea să se nască curenți, forme în cadrul căldurii. Sunt entități de o inteligență superioară care dirijează toate aceste fapte.

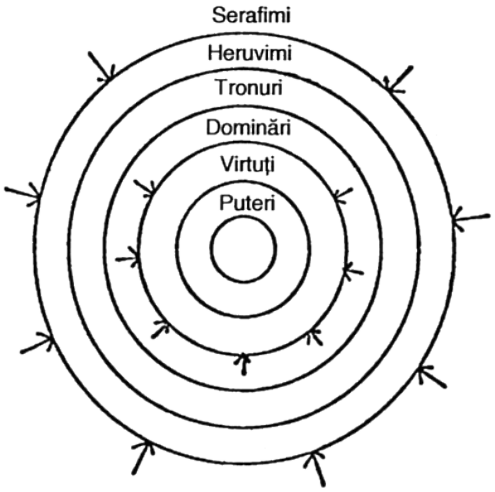

Care este misiunea celei de a doua ierarhii? Dominările primesc mai întâi ceea ce aduc Tronurile din universul exterior şi repartizează ceea ce au primit în aşa fel încât globul acesta în formare, vechiul Saturn, să fie în armonie cu Universul. Într-adevăr trebuie ca în interiorul lui Saturn totul să fie organizat în aşa fel încât să corespundă cu ceea ce este în afară.

Ceea ce primesc Serafimii de la Dumnezeu pentru a fi dat lui Saturn trebuie să fie organizat după poruncile Divinității, astfel încât impulsurile acesteia să devină realitate. Dominările primesc deci din mediul exterior ceea ce se revarsă, prin intermediul celor mai sus-puse Ierarhii, asupra lui Saturn pentru a-l transforma, a-l adapta la globul acesta.

Virtuțile sau Dynamis modelează la rândul lor ceea ce primesc de la Dominări, completând organizarea realizată deja de aceste entități. Puterile sau Exousiai, dimpotrivă, au grijă să se păstreze, cât timp este nevoie, ceea ce a fost zidit astfel în conformitate cu scopurile universului, ca acestea să nu se distrugă numaidecât. Ele sunt „păstrătoarele“.

Deci Dominările sunt cele care dirijează organizarea masei saturniene; Virtutile înfăptuiesc această organizare; Puterile sau Exousiai păstrează ceea ce au zidit Virtuțile. Să lăsăm de o parte pentru moment a treia Triadă, de care am vorbit mai înainte: Spiritele personalității sau Archaii, Spiritele focului sau Arhanghelii şi Îngerii.

Cu cunoştințele pe care le-am dobândit acum să urmărim cum s-a făcut trecerea de la vechiul Saturn la vechiul Soare. Faptele esențiale au fost descrise in conferința precedentă. Când vechiul Saturn a devenit Soare, focul primordial a trecut în starea de gaz sau de aer, astfel încât Soarele vechi a fost alcătuit din ceea ce a subzistat din focul primordial, la care s-a adăugat, s-a integrat, ceea ce s-a condensat sub formă de gaz, de fum.

Există deci două substanțe: focul originar şi o parte a acestui foc, care a devenit gaz, fum sau aer, nu contează cum îi spunem. Acestea erau condițiile pe vechiul Soare. Vom vedea că ele nu mai sunt aceleaşi pe Soarele nostru de acum; trecând prin stări intermediare, acesta a devenit cu totul altceva, cu toate că unii oameni susțin că în interior el este constituit acum numai dintr-un fel de gaz.

Dacă studiați puțin teoriile la care ajunge ştiința noastră materialistă, veți descoperi câteodată lucruri foarte ciudate. Există printre altele o broşură de popularizare care se cumpără mult din cauza prețului ei modic, în care se spune despre Soare că nu poate să conțină nimic solid, numai gaz; dar, adaugă autorul, acest gaz ar avea consistența mierii sau a smoalei.

Nu i-aş dori celui care poate să accepte asemenea teorie şi să creadă că sub presiune un gaz poate să capete consistența mierii sau a smoalei să fie obligat să trăiască într-o atmosferă de acest fel, presupunând că ar putea să se mişte în ea. Există astfel de aberații în teoriile materialiste.

Deci nu este vorba aici de Soarele din ziua de azi, ci de vechiul Soare, care era alcătuit într-adevăr din focul primordial şi din ceea ce s-ar putea numi „ceață de foc“ sau foc-aer. Această expresie se întâlneşte în Faust, iar Goethe ştia despre ce este vorba. Trebuie deci să ne închipuim vechiul Soare ca fiind făcut dintr-un amestec al celor două substanțe. Dar această stare nu s-a produs de la sine.

Globurile cosmice nu se condensează singure; această condensare trebuie să fie provocată de entități spirituale. Care sunt entitățile care au determinat condensarea substanței, atunci când s-a trecut de la vechiul Saturn la Soare? Acestea sunt Dominările. Aceste entităti au comprimat masa lui Saturn, care era atât de enormă la început, au redus-o până când au adus-o la dimensiunile unui glob care s-ar întinde astăzi până la orbita lui Jupiter, considerând Soarele ca centru.

Deci pe când vechiul Saturn era un glob enorm, care se întindea până la orbita de astăzi a lui Saturn, vechiul Soare nu ajungea decât până la cea a lui Jupiter. Jupiter este limita de expansiune a vechiului Soare. Trebuie să ne închipuim planetele exterioare ca marcând limitele de expansiune ale vechilor globuri cereşti. Ajungem astfel încetul cu încetul să ne reprezentăm planetele ca rod al acțiunii Ierarhiilor.

Să mergem mai departe: următoarea etapă consistă dintr-o nouă condensare. Cea de a treia stare a sistemului nostru cosmic este cea a Lunii vechi. Cei care pot să citească în cronica Akasha ştiu că această Lună veche s-a născut din faptul că substanța gazoasă a Soarelui s-a condensat până la starea lichidă. Pe acea Lună nu exista încă pământ solid, ci foc, aer şi apă. Elementul lichid s-a adăugat gazului; acesta se condensase până la starea lichidă. Ce a provocat această nouă condensare?

A doua grupă a celei de a doua Ierarhii, adică Virtuțile sau Dynamis. Acestea au comprimat masa gazoasă a vechiului Soare, restrângând limitele sale până la orbita actuală a lui Marte. Acest astru este ca un stâlp de hotar care indică astăzi care erau dimensiunile Lunii vechi. Dacă vă închipuiți un glob având ca punct central Soarele şi a cărui masă se întinde până la orbita lui Marte, veți avea imaginea dimensiunilor Lunii vechi.

Am ajuns acum în punctul în care trebuie să ne reamintim că atunci când după Saturn şi Soare a urmat Luna veche s-a întâmplat ceva cu totul nou: o parte a substanței dense a fost expulzată şi s-au format două corpuri cereşti. Unul dintre ele a luat cu el substanțele şi ființele cele mai subtile; acesta a devenit Soare. Celălalt a devenit Lună, cu mult mai densă.

Deci în a treia stare a sistemului planetar acesta nu a mai rămas o planetă unică, omogenă, decât un timp. Această planetă a scos din sânul său un alt astru, care de atunci există alături de ea. Cât timp vechea Lună a fost un corp omogen, ea se întindea până la Marte. După aceea, atunci când s-a despărtit de Soare, ea a început să se învârtească în jurul lui, urmând aproximativ orbita actuală a lui Marte, aflându-se deci la periferia spațiului ocupat mai înainte de acel glob primitiv.

Cum s-a produs această despărțire? Cum au luat naştere două corpuri cosmice dintr-unul singur? Aceasta s-a făcut sub influența Virtuților, Dynamis. Ştiți că în Univers se petrece ceva analog cu ce se întâmplă în decursul vieții obişnuite a oamenilor. Atunci când ființele se dezvoltă, unele progresează, pe când altele rămân în urmă. La şcoală, unii elevi repetă clasa, pe când alții progresează cu repreziciune. Nu se dezvoltă toți la fel de repede.

Acelaşi lucru se petrece în întregul Cosmos. În clipa în care Virtuțile au început să-şi îndeplinească misiunea, să-şi exercite rolul, s-a produs ceva deosebit: pentru motive pe care le vom afla mai târziu, a avut loc ceea ce în esoterismul Misterelor a fost numit întotdeauna „lupta din ceruri“. Acest fapt face parte integrantă din învățătura tuturor misterelor. El cuprinde de asemenea taina originii răului.

La un moment dat în evoluția lunară Virtuțile sau Dynamis erau la niveluri de maturitate foarte diferite; unele tindeau să se înalțe spiritual cât mai mult posibil; altele rămăseseră în urmă sau îşi continuau în ritm normal cursul evoluției. Deci unele erau mai avansate decât altele.

Ca urmare cele două feluri de virtuți s-au despărțit. Entitățile avansate au determinat desprinderea globului solar; cele rămase în urmă au format Luna, care se învârtea în jurul Soarelui. Deci în cer a avut loc o luptă şi fragmentarea Lunii vechi. Planeta secundară, Luna veche propriu-zisă, a trecut atunci sub dominatia Virtuților rămase în urmă, iar Soarele vechi sub cea a Virtuților mai evoluate.

În primele versete din Bhavagad Gita se întâlneşte o referire ca un ecou simbolic al acestei „lupte în ceruri“. De fapt a fost o luptă teribilă. A durat din momentul în care Dominările sau Kyriotetes au lucrat la formarea vechiului Soare până când s-a format Luna veche, adică atunci când Dynamis şi-au împlinit misiunea.

Dominările au condensat masa vechiului Soare până la orbita de astăzi a lui Jupiter. Apoi Dynamis au condensat întregul sistem până la limita trasată acum de Marte. În spațiul dintre cele două orbite s-a aflat câmpul de bătaie al acestei lupte din ceruri.

Imaginați-vă acest întins câmp de bătaie. Doar în secolul al XIX-lea s-a descoperit cu mijloace fizice ce distrugeri a provocat acea luptă. Între orbita lui Marte şi cea a lui Jupiter se află o mulțime de mici asteroizi dispersați.

Ei reprezintă resturile părăsite pe câmpul de bătaie unde s-a desfăşurat gigantica încleştare în intervalul dintre două momente cosmice; cel în care sistemul solar a fost comprimat până la orbita lui Jupiter şi cel ulterior, când limita corespundea cu orbita lui Marte.

Când astronomii de astăzi îşi îndreaptă telescopul spre spaţiul ceresc şi descoperă mereu alţi asteroizi, este vorba de fapt despre rămăşiţele provenite din lupta gigantică care s-a dat între Virtuţile cele mai înaintate şi cele mai puţin avansate; tot ele au provocat fragmentarea Lunii şi desprinderea ei de Soare. Iată cum faptele exterioare ne apar ca expresia, ca fizionomia exterioară a Entităţilor divine, spirituale.

CONFERINŢA a VI-a
Rolul diverselor entităţi în evoluţia omenirii• Sistemul solar în
Misterele lui Zoroastru • Aspectele spirituale ale sistemului lui Ptolemeu

Düsseldorf, 15 aprilie 1909

După cum am văzut, fenomenele cosmice rezultă din viaţa spirituală a unor entităţi aflate mai presus de fiinţa omenească. Aceasta a fost situaţia şi pentru evenimentul descris la sfârşitul conferinţei precedente sub numele de „lupta din ceruri“, care a lăsat pe câmpul de bătaie, între Jupiter şi Marte, atâtea trupuri moarte – asteroizii, pe care astronomii îi descoperă în număr tot mai mare. Acest eveniment este de cea mai mare importanţă; vom reveni asupra lui şi vom vedea reflectarea sa în unele evenimente de pe Pământ, reflectare pe care o găsim şi la începutul Bhagavad Gitei.

Astăzi vom continua descrierea, pe scurt, a entităţilor spirituale care aparţin unor ierarhii de care ne-am ocupat mai puţin până acum, cele care sunt cele mai apropiate de om şi care în esoterismul creştin sunt numite Îngeri, Arhangheli şi Principate (sau Principi primordiali, Forţe originare). În literatura antroposofică, Arhanghelii sunt numiti şi Spirite ale focului iar Principatele Spirite ale personalităţii.

Aceste entităţi, care se situează între oameni şi acele spirite despre care am spus în ultima conferinţă că-şi întind influenţa până la Jupiter, Marte etc., se află desigur într-o relape mai strânsă cu omul. Este vorba în primul rând de Îngeri sau Angeloi.

Aceştia au trecut prin „stadiul uman“ în timpul evolutiei lunare anterioare şi se află acum la nivelul pe care va trebui să-l atingă omul pe viitorul Jupiter. Deci se află cu o treaptă mai sus decât omul. Vom vedea care este în realitate misiunea acestor entităţi spirituale, analizând modul cum se dezvoltă omul pe pământ.

Omul evoluează trecând din încarnare în încarnare. Acest fel de dezvoltare datează din era lemuriană şi a străbătut întreaga eră a Atlantidei; de fapt ea a început în epoca cea mai veche a erei lemuriene şi va continua trecând prin diverse încarnări încă mult timp, până atunci când, aproape de sfârşitul pământului, omenirea va cunoaşte alte forme de dezvoltare.

Ştiţi că ceea ce trece din încarnare în încarnare este individualitatea, adevărata esenţă a fiinţei omeneşti, dar ştiţi de asemenea că în marea lor majoritate oamenii de astăzi nu sunt deloc conştienţi de faptul că au trăit o viaţă anterioară, nu pot să-şi amintească că ar fi trăit unele evenimente într-o încarnare din trecut. Doar cei care s-au ridicat până la un anumit nivel de clarviziune pot să-şi cufunde privirile în vieţile lor anterioare.

Ce continuitate ar putea fi între încarnările pământeşti ale unui om care nu-şi aminteşte de vieţile sale anterioare, dacă n-ar fi existat entităţi care leagă într-un fel între ele aceste încarnări, care veghează asupra trecerii sale de la una la alta. Într-adevăr pentru fiecare fiinţă omenească există o fiinţă spirituală care, având în vedere faptul că se găseşte mai presus de nivelul omenesc, conduce individualitatea umană de la o încarnare la alta.

Luaţi aminte; nu este vorba de entităţile care reglementează Karma, despre acelea vom vorbi mai târziu. Este vorba pur şi simplu despre entităţi de pază care păstrează, ca să zicem aşa, amintirea de la o încarnare la alta, deoarece omul însuşi nu poate face aceasta. Aceste entităţi sunt Îngerii. Se poate spune că în fiecare dintre încarnările sale omul este o persoană, dar că asupra lui veghează o entitate a cărei conştiinţă urmăreşte încarnările lui succesive.

Din această cauză, deşi în stadiile inferioare ale iniţierii omul nu ştie încă nimic despre încarnările sale anterioare, el capătă în unele dintre aceste stadii posibilitatea de a pune întrebări Îngerului său. Acest lucru este pe deplin posibil. Fiinţele, care, ca Îngeri, sunt superioare cu un grad omului, trebuie deci să aibă în grijă firele care străbat întreaga omenire trecând pentru fiecare om din încarnare în încarnare.

Să ne ridicăm acum privirile până la următorul grup, cel format din Arhangheli sau Spirite ale focului. Aceştia nu se ocupă de o fiinţă individuală; misiunea lor este mai amplă: ei asigură armonia dintre viaţa individuală şi cea a colectivităţilor umane, cum ar fi popoarele, neamurile ş.a. Pe parcursul evoluţiei Pământului, Arhanghelii au ca însărcinare să stabilească într-un fel legăturile între sufletele individuale şi ceea ce numim suflete ale popoarelor sau neamurilor.

Căci pentru cel care accede la cunoaşterea spirituală sufletele popoarelor sau ale neamurilor sunt cu totul altceva decât pentru cei care trăiesc cu abstracţiunile ştiinţei sau în general cu cele ale culturii de astăzi. Pe un anumit teritoriu – Franţa, Germania, Italia, trăiesc colectivităţi de fiinţe omeneşti, şi aşa cum ochii fizici nu văd decât forma exterioară a acestor fiinţe, tot aşa se consideră că ceea se numeşte sufletul sau spiritul acelui popor nu este decât o noţiune abstractă care îi reuneşte pe toti. Se crede că nu este real decât individul, nu spiritul sau sufletul poporului.

Dar pentru cel care poate să pătrundă cu privirile în viaţa spirituală adevărată, ceea ce numim suflet sau spirit al popoarelor este o realitate. În sufletul unui popor trăieşte şi acţionează un Arhanghel, un Spirit al focului, care reglementează relaţiile dintre individ şi ansamblul acelui popor sau neam.

Ne ridicăm apoi până la entităţile pe care le numim Spirite ale personalităţii sau Archai. Aceştia se află la un nivel şi mai înalt, ei exercită o acţiune şi mai înaltă asupra relaţiilor omeneşti. Într-adevăr, ei reglementează condiţiile de existenţă pe pământ ale întregului neam omenesc şi trăiesc în aşa fel încât în

decursul timpului, din epocă în epocă, se transformă luând, ca să spunem aşa, un corp spiritual diferit.

Ştiţi cu toţii că ceva care pentru mentalităţile de astăzi nu este decât o simplă abstracţiune, dar care este o realitate pentru acela care poate să vadă realitatea spirituală, este ceea ce se cheamă spiritul timpului. Spirtele timpului sunt implicate în sensul şi misiunea unei anumite epoci a omenirii. Gândiţi-vă, de exemplu, la sensul şi misiunea primelor milenii de după scufundarea Atlantidei. Spiritele timpului înglobează ceva ce depăşeşte un popor sau un neam anume.

Ele nu se limitează la un popor sau altul; ele depăşesc cadrul popoarelor. Adevăratul spirit al timpului, spiritul unei epoci, este de fapt corpul spiritual al unui Arheu, un Spirit al personalităţii. Lui îi datorăm apariţia pe Pământ a unor personalităţi.

Înţelegeţi desigur că treburile pământeşti trebuie să fie făcute de fiinţe omeneşti; trebuie ca într-o anumită epocă să apară anumite personalităţi eminente.

Dacă totul ar fi lăsat la voia întâmplării s-ar produce un haos nemaipomenit, de exemplu dacă Luther sau Carol cel Mare s-ar fi născut în altă epocă. Trebuie ca lucrurile să se desfăşoare în funcţie de evoluţia omenirii pe pământ; trebuie ca într-o anumită epocă să apară sufletul care este în acord cu sensul întregii evoluţii terestre. Acest lucru este reglementat de Spiritele personalităţii, Archaii.

Mai presus de Archai se află Ierarhia la care ne-am referit în ultima noastră conferinţă, cea a Puterilor, Exousiai sau Spirite ale formei. Misiunea acestora depăşeşte sfera terestră. În dezvoltarea omenirii distingem într-adevăr fazele de Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan.

Am văzut că tot ce se referă la Pământul propriu-zis este reglementat de Îngeri în ceea ce priveşte individul, de Arhangheli când este vorba despre raporturile acestui individ cu colectivităţile omeneşti şi de Spiritele personalităţii pentru ansamblul evoluţiei omeneşti, începând din era lemuriană şi până în cea în care omul va fi atât de spiritualizat încât se va desprinde tot mai mult de Pământ. Dar este nevoie în plus ca omenirea să fie condusă de la o stare planetară la alta.

Trebuie ca alte entităţi spirituale să vegheze de-a lungul întregii evoluţii terestre, ca la sfârşitul acestei evoluţii omenirea să poată să treacă în starea de Pralaya şi să-şi găsească drumul spre noul său ţel, spre Jupiter. Acesta este rolul Puterilor, al Spiritelor formei. În conferinţa precedentă, am caracterizat misiunea lor plecând de la ceea ce le era superior; acum o analizăm dintr-un punct de vedere opus.

La început trebuie să ne facem o idee asupra poziţiei pe care o ocupă în Univers aceste entităţi. În ştiinţa spirituală, care trebuie să se continue în zilele noastre sub formă de antroposofie, deci după înţelepciunea Misterelor, întotdeauna s-a vorbit de aceste diferite entiăţi şi despre ierarhizarea lor, aşa cum am făcut şi noi.

Am văzut în conferinţa precedentă că orbita actuală a lui Saturn marchează limita până la care acţionează Tronurile; cea a lui Jupiter pe cea a Dominărilor şi cea a lui Marte pe cea a Virtuţilor. Vom vedea acum ce câmp de acţiune au în sistemul nostru solar Puterile sau Spiritele formei.

Vă voi expune unele notiuni legate de acest subiect, care deşi concordă perfect cu realitatea, pot să pară surprinzătoare chiar şi acelora dintre voi care sunt deja familiarizați cu ştiința spirituală.

Se învață acum în şcoli că din Antichitate şi până la Copernic concepția asupra sistemului solar era cea numită a lui Ptolemeu. Se credea pe atunci că pământul ocupă centrul acestui sistem iar planetele se învârt în jurul lui, aşa cum de altfel ni se înfățişează aparent lucrurile prin vederea fizică.

Se spune că de la Copernic încoace se ştie în sfârşit, ceea ce oamenii de altădată ignorau, adică faptul că Soarele se află în centrul sistemului şi că planetele se învârt în jurul lui pe orbite circulare sau mai degrabă eliptice. Dar pentru a fi cinstit până la capăt, ar trebui, descriind astfel sistemul solar, să ai onestitatea de a atrage atenția asupra unui lucru.

Ar trebui spus: până la Copernic nu se cunoşteau decât unele mişcări cereşti, în funcție de care se calcula ce ar putea fi sistemul nostru solar. De fapt Copernic n-a mers în spațiu, ca să observe dacă Soarele se află într-un anume punct din interiorul unui cerc sau a unei elipse şi dacă planetele se învârt în jurul lui; el a realizat un calcul care explică mai simplu ceea ce vedem decât calculele mai vechi. Sistemul lui Copernic nu este altceva decât un produs al gândirii.

Să facem pentru moment abstracție de ce credea Ptolemeu. Să admitem că Soarele ocupă punctul central şi să calculăm poziția diferitelor planete, apoi să vedem în ce măsură concordă acest calcul cu experiența. În cazul observației pur fizice, această concordanță se realizează. Este drept că apoi s-au alcătuit pe această bază tot soiul de sisteme cosmice, de exemplu cel al lui Kant şi Laplace.

Dar în urma unor noi descoperiri s-a ajuns la ceva diferit sub aspect ştiințific, căci observatia fizică a pus în evidență existența a încă două planete: Uranus şi Neptun*. N-am vorbit încă de ele; vom vedea apoi ce semnificație au acestea pentru sistemul nostru solar. Aceste două planete, Uranus şi Neptun, nu erau prevăzute în calcul.

Acceptând sistemul cosmic Kant-Laplace, Uranus şi Neptun ar fi trebuit să se mişte în alt mod; una dintre planetele recent descoperite se comportă în mod foarte ciudat. Ar trebui presupus că axa ei a fost deviată cu 90% după desprinderea planetelor, căci ea parcurge o orbită total diferită. Uranus şi Neptun diferă destul de mult de celelalte planete ale sistemului solar. Vom vedea mai târziu despre ce este vorba.

> * La data când R.Steiner făcea aceste aprecieri nu era încă cunoscută existența planetei Pluton, care determină modificarea traiectoriei lui Neptun. Descoperirea a fost realizată în 1930: calculele astronomice anticipaseră această descoperire tocmai datorită perturbărilor despre care vorbeste Steiner (n. red.).

Pentru moment vreau numai să remarc că în sistemul lui Copernic este vorba despre un calcul realizat într-o epocă în care se pierduse cunoaşterea raporturilor spirituale; când nu se mai ştia să se întrevadă ce se află din punct de vedere spiritual la baza oricărui fenomen exterior.

Dar sistemul lui Ptolemeu nu este numai un sistem fizic, el se bazează şi pe observații spirituale; în vremea lui se ştia că planetele sunt semne care indică

domeniile în care domnesc anumite entități spirituale. Este evident că întregul nostru sistem solar şi planetar trebuie prezentat într-un mod anume, dacă vrem să punem în evidență această corespondență.

Vedeți în desen sistemul solar aşa cum era conceput în Misterele lui Zoroastru. Am putea la fel de bine să ne inspirăm şi din alte Mistere, dar îl vom lua pe acesta ca exemplu pentru a caracteriza raporturile dintre sistemul nostru solar şi entitățile spirituale active aici.

CERCUL ZODIACAL

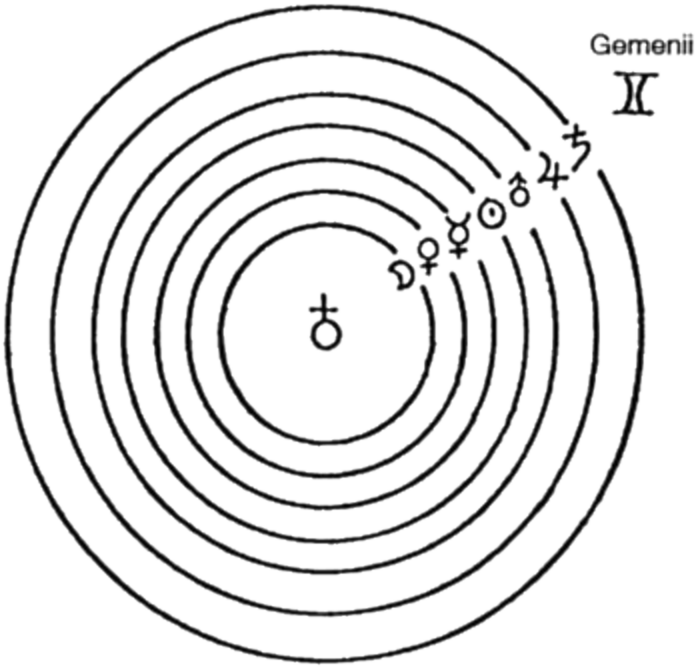

SISTEMUL COSMIC DIN TEMPLUL LUI ZOROASTRU

Sistemul lui Zoroastru lua în considerare altfel de observatii decât cele care se pot face în prezent în cer. Ştiti că se poate observa o progresie – reală sau aparentă – a Soarelui de-a lungul semnelor zodiacale pe o perioadă foarte îndelungată. Se consideră – şi aşa este – că aproximativ din secolul VIII î.e.n.

Soarele răsărea primăvara în semnul Berbecului; dar în fiecare an punctul acesta vernal se deplasează puțin, astfel că într-o perioadă extrem de îndelungată el a străbătut în întregime gradele corespunzătoare Berbecului. Înainte de anul 800 î.e.n. Soarele nu răsărea primăvara în semnul Berbecului ci în cel al Taurului, pe care punctul vernal l-a străbătut în întregime în curs de circa 2.200 de ani.

Cu şi mai mult timp înainte el răsărea primăvara în semnul Gemenilor, pe care de asemenea l-a străbătut în întregime. Dacă adunăm 800 cu 2.160 ani, vom ajunge în mileniile IV şi V înainte de Christos. Or aceasta este epoca în care au înflorit Misterele lui Zoroastru, care datează din Antichitatea foarte îndepărtată.

Când se făceau observații asupra fenomenelor cereşti, toate calculele erau făcute în raport de punctul din Gemeni, astfel că pentru a desena Zodiacul din punetul de vedere pe care l-am prezentat în comferința precedentă ar fi trebuit să fie plasat în partea de sus a schemei semnul care corespunde constelației Gemeni,

apoi imediat mai jos trebuia trasată linia care delimitează domeniul Tronurilor, adică orbita lui Saturn.

Urma orbita lui Jupiter, care delimitează domeniul Dominărilor sau Spiritelor înțelepciunii, şi cea a lui Marte care marchează limita domeniului Virtuților sau Spiritelor mişcării. Am văzut că în acest interval se situează câmpul de bătaie unde s-a desfăşurat „lupta din ceruri".

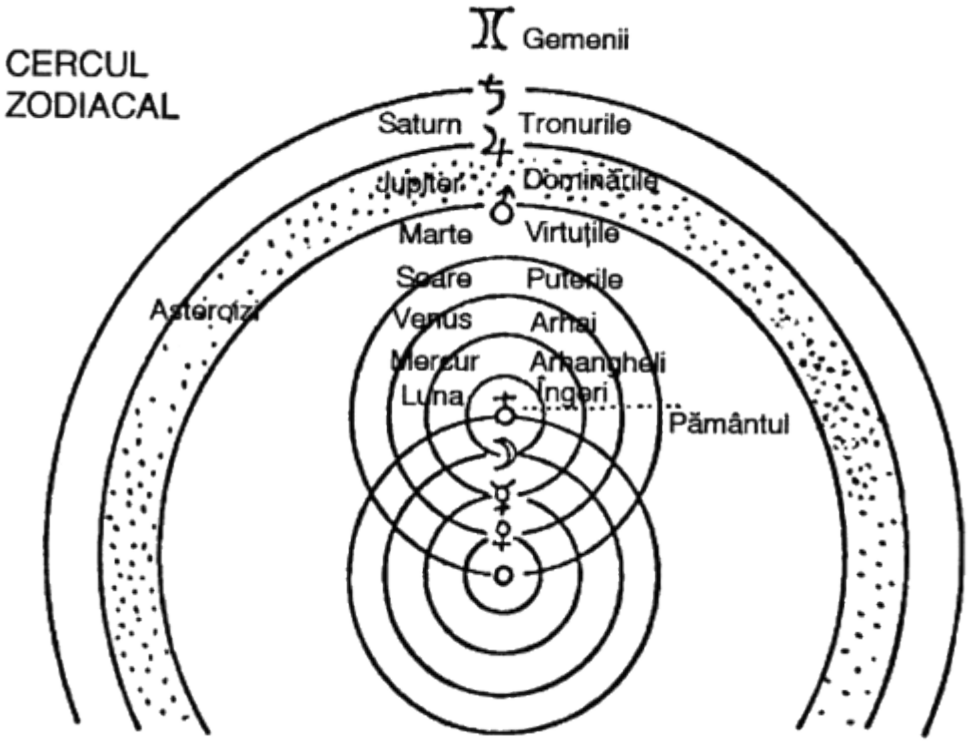

Trebuie apoi să marcăm sfera limitată de Soare, cea a Puterilor sau Spiritelor formei. Ajungem apoi la Venus, care trasează limita domeniului în care acționează Archaii sau Spiritele personalității, la Mercur, care marchează limita domeniului Arhanghelilor, şi la Lună, a cărei orbită limitează sfera Îngerilor. Urmează apoi Pământul. Deci trebuie să vă reprezentați Pământul ca punct de pornire, centrul în jurul căruia se extind domeniul Lunii, al lui Mercur, al lui Venus şi al Soarelui.

Probabil că vă miră felul în care am plasat planetele Mercur şi Venus. Vă gânditi că ar fi trebuit să-l situez pe Mercur în imediata apropiere a Soarelui şi pe Venus după el. Dar aceasta nu ar fi exact, pentru că astronomii au inversat mai târziu numele acestor doi aştri. În vechile tradiții, ceea ce astăzi este numit Mercur era numit Venus şi invers.

De aceea vechile doctrine nu mai sunt înțelesc, dacă se atribuie ceea ce s-a scris despre Venus sau despre Mercur planetelor care poartă astăzi aceste nume. Ceea ce se referă la Mercur priveşte de fapt actuala planetă Venus şi invers, deoarece aceste denumiri au fost inversate ulterior. Când a fost modificată concepția sistemului cosmic, când Pământul a pierdut poziția sa centrală în Univers, nu numai că s-a modificat perspectiva, dar în acelaşi timp Venus a fost înlocuit cu Mercur.

Acum vă va fi uşor să corelați schema aceasta cu sistemul cosmic actual. Este de ajuns să puneți Soarele în centru; în jurul lui se mişcă Venus, mai departe Mercur, apoi Pământul împreună cu Luna, apoi Marte, Jupiter, Saturn. Trebuie să vă reprezentați mişcările fizice ca pe o rotire a fiecărei planete în jurul Soarelui. Dar ne putem imagina şi că, față de Pământ, celelalte planete s-au deplasat aşa încât acum se află de cealaltă parte a Soarelui.

Ne-am putea imagina lucrurile ca în această schemă a sistemului fizic actual: în centm se află Soarele, în jurul lui se învârt Venus şi Mercur (după vechile lor denumiri), apoi Pământui împreună cu Luna. Urmează Marte, zona asteroizilor, Jupiter şi în sfârşit Saturn.

Inchipuiți-vă acum că Pământui fiind în partea de jos, Mercur şi Venus urmând după el, Marte ar rămâne în partea de sus, ca şi Jupiter ş.a. Această situație se poate întâlni deoarece planetele îşi schimbă mereu pozițiile unele în raport cu altele. Acest lucru poate fi admis.

Deci în felul acesta sistemul fizic este respectat, dar se alege un moment când Pământul, Luna, Mercur şi Venus se găsesc de o parte (față de Soare), iar celelalte planete, Marte, Jupiter şi Saturn, de cealaltă parte. Aşa cum se vede în desen şi nimic altceva. Iată Pământul însotit de Lună, Mercur, Venus; de partea cealaltă a Soarelui Marte, Jupiter şi Saturn.

Deci este vorba pur şi simplu de unghiul de perspectivă. Acest sistem deosebit este pe deplin conceptibil, dar numai atunci când se produce această configurație. Or aceasta a avut loc într-adevăr în epoca în care Gemenii se găseau deasupra lui Saturn. Prin clarviziune se putea foarte bine observa atunci raportul dintre Ierarhiile spirituale şi câmpul lor de acțiune şi se putea vedea, de exemplu, că sfera Îngerilor se întinde în jurul Pământului până la Lună.

Dacă nu luăm ca bază sistemul fizic ci această configurație particulară, cercul Îngerilor se întinde într-adevăr până la Lună, cel al Arhanghelilor până la Mercur, cel al Arheilor sau Spiritelor personalității până la Venus, cel al Puterilor, Exousiai sau Spirite ale formei până la Soare; urmează cercul Virtuților sau Dynamis, cel al Dominărilor, în sfârşit, cel al Tronurilor.

Astfel, când este vorba de sistemele lui Copernic şi Ptolemeu, trebuie să vedem că în cel de al doilea a rămas urma acelei configurații a forțelor spirituale şi că în acest caz Pământul trebuie luat ca punct de pornire. Va veni o vreme când acest sistem va fi din nou învățat, căci omul va cunoaşte iar lumea spirituală. Să sperăm că atunci oamenii vor fi mai puțin fanatici decât acum.

Contemporanii noştri pretind că înainte de Copernic nu se spuneau decât prostii, că exista o concepție puerilă asupra Universului. De la Copernic încoace am aflat în sfârşit adevărui. După ei, orice altă concepție este falsă şi în viitorul cel mai îndepărtat, chiar peste milioane de ani, se va învăța mereu concepția lui Copernic, pentru că este singura adevărată. Iată cum gândesc şi cum vorbesc oamenii de astăzi.

Trebuie să nădăjduim că generațiile viitoare vor fi mai tolerante şi vor gândi aşa: Începând din secolele XV-XVI omenirea a pierdut cunoştința faptului că există o lume spirituală, că în acea lume există alt mod de a privi lucrurile decât în

lumea noastră şi că acolo corpurile cereşti au altă poziție decât cea pe care o vedem în lumea fizică.

Înțelegem aceasta, vor zice oamenii viitorului. În secolul XVI acest mod de a vedea lucrurile era just. Trebuia ca pentru un timp oamenii să-şi desprindă privirile din lumea spirituală. Dar apoi ei şi-au amintit de existența acesteia şi au revenit la perspectiva originară, spirituală.

Vedem deci că dacă sistemul lui Copernic este diferit de cel al lui Ptolemeu, aceasta se datorează faptului că este bazat pe concepții fizice. În sistemul lui Ptolemeu persistau unele concepții spirituale şi doar cu ajutorul acestui sistem ne putem face o idee asupra acțiunilor şi reacțiunilor entităților spirituale în sânul sistemului nostru solar.

Respectăm condițiile fizice, dar în acelaşi timp spunem că Îngerii domnesc până la Lună, Arhanghelii până la Mercur şi Spiritele personalității până la Venus, Puterile până la Soare, Virtuțile până la Marte etc. Este de ajuns să includem alte linii în schița sistemului fizic şi vom obține limitele acestor sfere în care domnesc Ierarhiile. Într-adevăr, în ce priveşte influențele spirituale, nu Soarele ci Pământul se află în centrul sistemului.

De aceea, în toate epocile în care evoluția spirituală era considerată esențială, se spunea: „Desigur Soarele este astrul cel mai sublim; acolo evoluează entități mult superioare omului; dar ceea ce contează în evoluție este omul care trăieşte pe Pământ“. Dacă Soarele s-a despărțit de Pământ, a fost pentru ca omul să se poată dezvolta aşa cum trebuie. Altfel n-ar fi evoluat niciodată cu viteza necesară. Acest lucru a fost posibil numai penlru că Soarele s-a retras împreună cu entitățile care suportă condiții de existență total diferite. A lăsat Pământul de sine stătător, ca să zicem aşa, pentru ca omui să se poată lansa în evoluție în maniera sa proprie.

Un sistem cosmic se prezintă într-un fel sau în altul în funcție de punctul de vedere, de perspectiva adoptată. Dacă ne întrebăm care este centrul sistemului solar în raport cu ceea ce pot vedea simțurile noastre fizice, trebuie să recurgem la sistemul lui Copernic. Dacă cercetăm felul cum se încadrează în acest sistem solar sferele Ierarhiilor spirituale, în centru trebuie plasat Pămânlul; atunci planetele sunt cu totul altceva, adică ele indică limilele domeniilor proprii diferitelor ierarhii spirituale.

Acum puteți să faceți legătura cu usurință între ceea ce s-a spus despre repartiția acestor domenii în spațiu şi menirea, misiunea fiecărei Ierarhii. Entitățile care acționează în anturajul imedial al Pământului, în spațiul sublunar, sunt Îngerii. Din sfera aceasta ei dirijează viața fiecărei ființe omenesti, în trecerea sa dintr-o încarnare în alta. Dar este nevoie de ceva mai mult pentru a repartiza populații întregi pe suprafața pământului, dând o misiune fiecărui popor. Ne putem da seama, chiar prin simplă reflecție, că la aceasta trebuie să contribuie spațiul universal. Căci nu depinde numai de condițiile de pe Pământ, ci şi de cele care domnesc în Cosmos, faptul că un popor are o caracteristică sau alta.

Gândiți-vă că o rasă are o anumită culoare a pielii, un anumit tip de păr. Aici sunt în joc condițiile cosmice, condiții care depind de spațiul ceresc, adică de o sferă care se întinde până la Mercur şi care este cea a Arhanghelilor. Iar când

întreaga omenire, aşa cum se dezvoltă ea pe Pământ trebuie să fie îndrumată, condusă, această orientare provine dintr-o sferă şi mai vastă, cea care se întinde până la Venus. În sfârşit, atunci când este vorba de Pământul însuşi, impulsul trebuie să provină din centrul întregului sistem.

V-am spus că omenirea noastră se dezvoltă străbătând etapele Saturn, Soare, Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan. Entitățile spirituale care dirijează misiunea omenirii dintr-o întrupare planetară în alta sunt Puterile sau Spiritele formei. Acestor entități le trebuie un domeniu anume şi acesta nu este altul decât sfera Soarelui. Soarele era deja un astru deosebit în timpul Lunii vechi. Este şi acum deosebit de Pământ şi aşa va fi şi în timpul lui Jupiter.

Domeniul său se întinde dincolo de planete. Deci existența sa trebuie să fie legată de entități al căror domeniu îl depăşeste pe cel al diferitelor planete. Din această cauză Soarele este un astru de excepție.

Vedeți deci că locuința exterioară a Ierarhiilor nu este atât pe planeta respectivă cât în sferele a căror limită este determinată de aceste planete ca de nişte pietre de hotar. Astfel că spațiul care se întinde de la Pământ la Lună este impregnat de activitatea Îngerilor, spațiul de la Pământ la Mercur este câmpul de acțiune al Arhanghelilor şi aşa mai departe.

Este vorba de sfere spațiale şi planetele marchează hotarele activităților spațiale ale entităților spirituale. Astfel, de la om în sus se înalță o linie continuă de perfecționare. Omul este înlănțuit de Pămant; ceea ce este veşnic în el şi trece dintr-o încarnare în alta este dirijat de entități care nu sunt legate numai de Pământ; ele brăzdează atmosfera şi spațiul care se întinde până la Lună şi dincolo de ea.

Ființa omenească a pornit pe calea evoluției pământeşti din timpuri imemoriale şi se află în situația unui copil în relațiile cu un adult. Acesta îl instruieşte pe copil. Acelaşi lucru se petrece cu Ierarhiile în Univers. Omul, țintuit de Pământ, nu se poate ridica decât treptat apre cunoaştere, spre capacitățile de care are nevoie în lumea noastră. El trebuie să învețe totul de la entitățile spirituale. De ce era nevoie pentru a se realiza aceasta?

A fost nevoie ca la începutul existenței terestre ființe care nu ar fi lost legate de Pământ să coboare din sferele superioare. Ceea ce s-a şi întâmplat. Entități care ar fi putut să trăiască pe deasupra Pământului au coborât pe Pământ pentru a le transmite oamenilor lucruri pe care le ştiau, pentru că se aflau la un nivel mai înalt decât omul. A trebuit ca ele să se încarneze în trupuri omenesti, dar nu pentru propria lor evoluție, căci ele nu mai aveau nevoie de aşa ceva, aşa cum adultul nu are nevoie să spună alfabetul decât ca să-i învețe pe copii.

Astfel, mergând înapoi spre era Atlantidei, apoi spre cea lemuriană, regăsim ființe care au coborât din lumea care înconjoară Pământul, căreia ele îi aparțin, pentru a deveni Învățători ai omenirii. Este vorba despre entități care fac parte din Ierarhii, cele de pe Mercur şi Venus; fiii lui Mercur şi lui Venus au devenit Învățătorii din tinerețea omenirii, astfel că în această omenire tânără se găseau ființe care nu erau de fapt decât o aparență, o Maya pe Pământ.

Au existat astfel de ființe. Să ne imaginăm că, de exemplu, în era lemuriană un om cu o dezvoltare normală pentru vremea sa ar fi întâlnit pe vreunul dintre

aceştia. Sub aspect exterior n-ar fi fost prea diferiți unul de altul, dar în cel de al doilea coborâse într-un fel un spirit al cărui domeniu se întindea până la Mercur sau la Venus. Deci aspectul lui exterior nu era decât Maya, iluzie; deşi semăna cu ceilalți oameni, era cu totul deosebit: era un fiu al lui Mercur sau al lui Venus.

Aceste lucruri s-au întâmplat în realitate în zorii evoluției omeneşti. Fiii lui Mercur şi lui Venus coborau pe Pământ, mergeau încolo şi încoace printre oameni, cu toate că firea lor lăuntrică era cea a locuitorilor lui Mercur şi Venus. Fii lui Venus erau, aşa cum am spus, Spiritele personalității. Cei care coborau pe Pământ păreau că nu au decât o personalitate omenească, dar prin puterea lor nemărginită îi conduceau pe oameni. Aceasta era situația în era lemuriană: fiii lui Venus dirijau întreaga omenire. Cât despre fiii lui Mercur, aceştia conduceau doar unele părți ale acesteia. Ei erau la fel de puternici ca cei pe care îi numim Spiritele popoarelor sau neamurilor.

Maya, iluzia, există nu numai in general în lume, ci şi în ceea ce priveşte omenirea. Omul pe care îl vedem poate avea un aspect conform cu ceea ce este el în realitate, ca ceea ce se află în sufletul său, sau acest aspect poate să fie numai Maya. În acest caz el are misiunea unui fiu al lui Mercur sau al lui Venus. Despre aceasta este vorba când se spune că marii conducători de altădată erau „Maya".

Aceasta a vrut să spună H.P.Blavatsky când făcea remarca că unii Buddha sunt Maya. Aceste noțiuni ne vin direct din Misterele sacre, trebuie numai să ştii să le înțelegi. Trebuie să ne întrebăm acum cum se face că un fiu al lui Venus poate să coboare pe Pământ, că un Bodhisattva poate să trăiască pe Pământ. Cele referitoare la natura unui Bodhisattva, natura unui fiu al lui Mercur sau al lui Venus, fac parte dintr-un capitol important al evoluției terestre în raporturile ei cu Cosmosul. Vom vorbi despre acestea în conferința viitoare.

CONFERINŢA a VII-a
Principiile din care este alcătuit omul • Natura Îngerilor şi a Arhanghelilor • Intervenţia Spiritelor personalităţii, a Arhanghelilor şi a Îngerilor în evoluţia omenirii în timpurile vechi

Düsseldorf, 16 aprilie 1909

Permiteți-mi pentru început să fac o remarcă în legătură cu ceea ce am discutat la sfârşitul conferinței precedente. Mai mulți ascultători mi-au atras atenția – şi este norrnal că le-a venit această idee – asupra faptului că în schema în care am reprezentat diferitele planete pe una şi aceeaşi linie ar putea fi vorba de ceea ce este numit conjuncție generală. Aş vrea să vă atrag atenția în mod deosebit că nu este vorba de aşa ceva. Pentru a ne putea continua studiul, este neapărat necesar să nu rămânem cu impresii greşite.

Aşezăm la început Soarele în centru, după sistemul lui Copernic, apoi ceea ce este numit acum Mercur (care din punct de vedere esoteric este Venus), apoi Venus (adică Mercur pentru esoterism). Urmează, tot după sistemul lui Copernic,

Pământul cu Luna sa, orbita lui Marte, cea a lui Jupiter, în fine, cea a lui Saturn. Acesta ar fi sistemul lui Copernic.

Am încercat apoi să reproduc ceea ce se învăța, ca niște adevăruri elementare, dacă nu chiar direct de către Zoroastru, cel puțin în școlile discipolilor săi. Se pornea de la constelația zodiacală Gemeni, mergându-se până la Soare, ca și cum prin diversele sfere planetare ar fi trecut o linie.

Nu contează dacă planetele se află sau nu în conjunctie; nu contează în ce punct din spațiu se află Saturn, Jupiter, Marte etc. Am reprezentat în desen semnele lor numai pentru a marca orbitele lor, adică limitele diferitelor Ierarhii.

Dacă vrem să trasăm limita domeniului lui Saturn, trebuie să ne reprezentăm Pământul ca fiind în centru, nu Soarele, și să trasăm un fel de cerc, mai exact o linie ovală, în așa fel încât Pământul să devină centrul sistemului. Același lucru trebuie făcut și pentru celelalte corpuri cerești. Insist asupra acestor aspecte, ca să nu considerați esențial ceea ce este accesoriu. Esențial este să ne reprezentăm astfel domeniile corespunzătoare diferitelor Ierarhii.

Ne vom ocupa acum mai îndeaproape de entitățile care se află imediat deasupra omului. Vom lua ca punct de plecare chiar omul. Într-adevăr, trebuie mai întâi să înțelegem bine ceea ce s-a zis de mai multe ori privitor la natura și la dezvoltarea sa, pentru a ne putea imagina ființele care aparțin unor Ierarhii superioare. Știm că așa cum este și cum evoluează pe Pământ, omul este alcătuit în esență din patru elemente: corpul fizic, cel eteric, cel astral și Eul. Putem reprezenta pe fiecare dintre acestea printr-un cerc, Eul fiind cercul cel mai mic.

Știți cum se realizează dezvoltarea omului: în cursul evoluției sale pe Pământ, el acționează prin Eul său asupra corpului astral. În linii generale se poate spune că în măsura în care acest corp astral a fost modelat de Eu până când a ajuns să fie stăpânit de el, acest corp devine Manas sau Eu spiritual.

Deci Manas nu trebuie considerat un element nou care vine să se alăture celorlalte, ci ca un produs, o metamorfoză a corpului astral. Luați aminte: ceea ce am spus nu se referă decât la ființa omenească. Nu trebuie să generalizăm, ci trebuie să ținem seama că în Univers ființele sunt foarte diferite unele de altele. În desen este reprezentat corpul astral transformat, Manas-ul, ca un cerc aparte; în realitate acesta ar trebui inclus în cel al corpului astral.

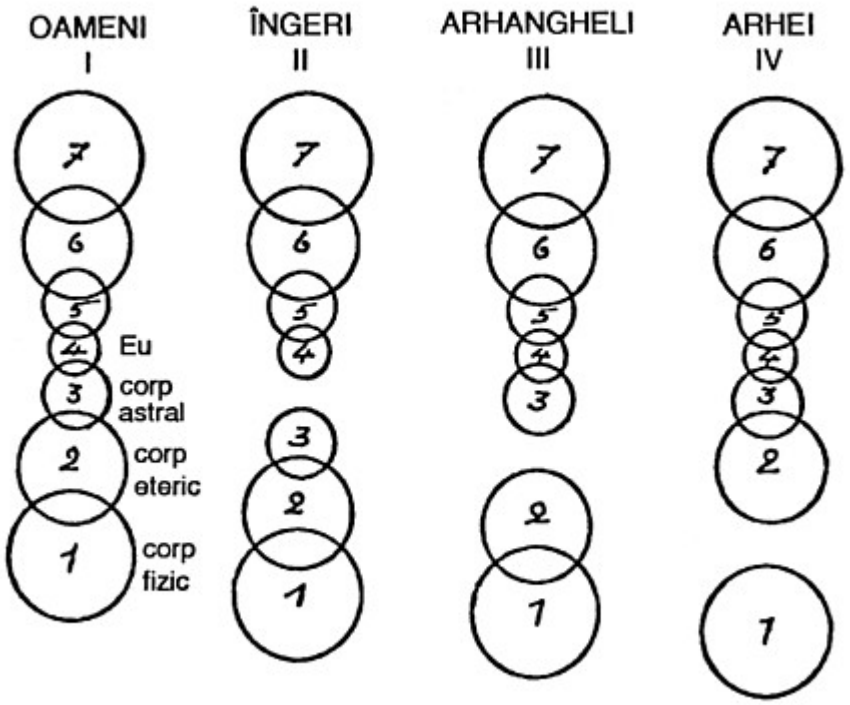

În desen apare, de asemenea, corpul eteric transformat de către Eu, căci pe măsură ce se produce această transformare, el devine Budhi sau Spirit al vieții. Dacă s-a transformat în întregime, el va fi în întregime Budhi. Cât despre corpul fizic, el este menit să devină Atma sau Om-Spirit atunci când va atinge perfecțiunea la care poate ajunge după ce va evolua pe Jupiter, Venus şi Vulcan.

Deci, dacă am vrea să reprezentăm schematic omul ajuns la apogeul perfecțiunii sale, ar trebui să-l arătăm ca fiind constituit din şapte principii: Atma, Budhi, Manas, Eu, corp astral; corp eteric, corp fizic; aceste şapte principii se întrepătrund şi formează un tot indivizibil. Acest fapt este foarte important.

Căci atunci când este vorba de Ierarhiile superioare, în cazul nostru de Îngeri, această schemă nu se mai potriveşte. Îngerii şi-au dezvoltat corpul fizic, pe cel eteric şi pe cel astral în aşa fel încât acestea formează un tot, pe când Eul lor, ca şi Manas, Budhi şi Atma sunt la ei distincte.

De fapt numai Manas-ul este pe deplin dezvoltat la Îngeri, pe când celelalte elemente vor ajunge mai târziu la aceasta. Ei se află încă în lumea spirituală, planând pe deasupra lumii fizice. Îngerul nu are ca omul un Eu axat pe un corp fizic. În stadiul de evoluție în care se află, el nu-si dezvoltă nici Manas-ul pe pământ. De aceea partea din el care există pe Pământ nu pare deloc că ar aparține unei ființe spirituale.

Omul, asa cum il ştim, îşi are principiile în sine însuşi, la el totul este organizat, centralizat. În ce priveşte Îngerul, trebuie să ținem seama de faptul că în lumea noastră corpul său fizic nu este decât o imagine, o oglindire a principiilor spirituale, care, de altfel, nu pot fi văzute decât în lumea spiritului. Corpul fizic al unei făpturi îngereşti se ascunde în apa care curge, şerpuieşte sau se evaporă, în adierile de vânt şi în fulgerele care brăzdează cerul.

Omul îşi închipuie că un corp trebuie în mod obligatoriu să fie limitat, îi este greu să creadă văzând ceața sau pâcla care se ridică, izvorul care tâşneşte din pământ, vântul care vuieşte, fulgerele care brăzdează cerul că acestea sunt manifestări ale Îngerilor şi că dincolo de acest corp fizic – care nu este mărginit în spațiu – trebuie văzut un element spiritual.

Omul trebuie să dezvolte toate principiile care sunt reunite în el; de aceea îi vine greu să creadă că un corp fizic poate să fie evanescent, fluctuant, fără limite precise. Trebuie să ne dăm seama că optzeci de Îngeri la un loc pot să aibă drept corp fizic o anumită întindere de apă. Nu este nevoie ca acest corp să aibă un contur precis. El poate să fie parțial într-un loc şi partial în altul, foarte departe de primul. Pe scurt, trebuie să ne imaginăm că în tot ceea ce ne înconjoară pe Pământ – apa, aerul şi focul – se află corpurile Ierarhiei situate imediat deasupra oamenilor.

Cine vrea să observe Eul şi Manas-ul Îngerilor, trebuie să îndrepte o privire clarvăzătoare înspre lumea astrală. Ei ne privesc de acolo, de sus. În sistemul solar, domeniul care trebuie explorat pentru a-i întâlni se întinde până la orbita Lunii. În ce priveşte Îngerii totuşi lucrurile sunt relativ simple. Clarvăzătorul care descoperă corpul fizic al unui Înger într-o oglindă de apă sau în adierea vântului, găseşte acolo şi corpul său eteric şi pe cel astral. De aceea aceste trei elemente sunt reunite în schema noastră.

Desigur, adierea vântului, scurgerea sau evaporarea apei nu sunt numai fenomenele materiale observate de rațiunea obişnuită; în apă, aer şi foc trăiesc în forme multiple elementul eteric şi cel astral al Îngerilor. Dar dacă vrem să descoperim natura sufletului şi a spiritului lor, trebuie să ne îndreptăm privirea clarvăzătoare spre lumea astrală.

Situația este alta la treapta următoare, cea a Arhanghelilor. La aceştia corpul astral nu este legat de cel fizic şi de cel eteric. Cele două elemente inferioare sunt despărțite de cele superioare, care se găsesc într-o lume mai elevată. Deci nu poți avea imaginea completă a unui Arhanghel decât cercelând în două locuri, nu ca în cazul omului la care toate principiile sunt reunite într-o singură entitate. La Arhanghel elementul spiritual se află în înălțimi şi se reflectă în lumea de jos.

Corpul său fizic şi corpul eteric nu se pot uni ca atare decât dacă cel fizic este numai aer şi foc. Nu ați putea de exemplu să simțiți într-o masă lichidă oarecare corpul fizic al unui Arhanghel; n-ați putea să-l percepeți decât în vânt şi în foc şi ar trebui să căutați prin clarviziune în lumea spirituală replica spirituală a acestui foc, a acestui vânt, replică care nu este legată direct de corpul fizic şi nici măcar de corpui eteric al Arhanghelului.

Ajungem apoi la entitățile pe care le numim Principate, Archai sau Spirite ale personalității. La aceştia, numai corpul fizic se găseşte în lumea materială; toate celelalte sunt în lumea spirituală. Dar corpul lor fizic nu poate trăi decât în foc. Numai în flăcări poate fi sesizat corpul fizic al Principatelor. De fiecare dată când fulgeră, ne putem spune că se întrevede ceva din corpul acestor spirite, dar trebuie să te ridici prin clarviziune în lumea spirituală dacă vrei să găseşti echivalentul spiritual, care în acest caz este despărțit de corp. Pentru cei înzestrați cu clarviziune este relativ uşor să realizeze asta.

Amintiți-vă că Spiritele personalității se află în sfera care se întinde până la planeta numită Mercur de astronomi şi Venus în vechile Mistere. Să presupunem că cineva a dobândit capacitatea de a observa ce se întâmplă în această sferă; el ar putea să perceapă entități foarte elevate, Spiritele personalității. Dacă îşi îndreaptă privirea clarvăzătoare asupra acestor spirite în ansamblu şi după aceea vede fulgerul țâşnind din nori, el va vedea oglindindu-se în el, căci corpul lor se află acolo.

Entitățile spirituale şi mai înalte, al căror domeniu se întinde până la Soare, ne preocupă mai puțin în momentul de față. Să spunem numai că organele lor de execuție sunt entitățile de pe Venus şi de pe Mercur, ale căror corpuri fizice se află în foc şi respectiv în aer. Mai pe înțeles se poate spune aşa: entitățile spirituale care trăiesc în Soare au în subordine ca intermediari spiritele de pe Venus în flăcările focului şi spiritele de pe Mercur în vuietul vântului. „Dumnezeu a făcut ca flăcările să-i fie slujitori şi vânturile mesagerii săi“ (Psalmul 104). Trebuie să recitim aceste texte din cărțile sfinte, căci ele sunt inspirate din fapte spirituale şi corespund perfect cu cele observate prin clarviziune.

Cele trei Ierarhii care se află imediat deasupra noastră sunt în contact strâns cu propria noastră existență. Omul este aşa cum este pentru că a primit ceva de la Pământ, elementul solid. Acest fapt îl deosebeşte de toate celelalte ființe; de aceea în ființa lui se concentrează toate elementele care îl alcătuiesc.

Pe vechea Lună, el era asemănător cu alte entități; se transforma mereu, ca apa care ia mereu forme noi. Doar pe Pământ putem zice că a fost întemnițat în propria sa piele; acum este o ființă independentă, care este constituită dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu. Această individualizare nu datează de prea multă vreme. În prima perioadă a erei Atlantidei, omul nu simțea încă în e1 prezența Eului său, ci doar se pregătea să-l primească în întregime.

Într-o perioadă şi mai veche a evoluției terestre, în era lemuriană, el era alcătuit numai dintr-un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Reunirea cu Eul s-a făcut treptat, începând din era lemuriană, continuându-se pe toată durata erei Atlantidei.

Existau deci în era lemuriană oameni care mergeau încolo şi încoace pe Pământ, dar nu aveau decât un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral, ca şi Îngerii; nu erau ființe omeneşti capabile să gândească, să se dezvolte în sensul actual al cuvântului.

Atunci s-a petrecut pe Pământ un lucru cu totul deosebit. Oamenii de atunci, din era lemuriană, care nu aveau decât corp fizic, corp eteric şi corp astral nu puteau să se descurce singuri; nu ştiau ce trebuie să facă pe Pământ. Atunci spre ei au coborât din cer mai întâi locuitori de pe Venus, care având, am putea spune, un oarecare raport cu corpul fizic au impregnat şi animat corpurile primilor locuitori ai Pământului.

Printre locuitorii Lemuriei circulau ființe omeneşti al căror corp era diferit de al celorlalți, adică era impregnat, animat, de un spirit de pe Venus, un Spirit al personalității. Omul avantajat în acest fel exercita o influență puternică asupra celor din jurul său. Sub aspect exterior aceşti lemurieni nu prea se deosebeau de

ceilalți, dar prin faptul că purtau în corpul lor un Spirit al personalității ei aveau o acțiune intensă de sugestie asupra celor din jur.

Astăzi nu există nimic care să se poată compara cu respectul, venerația cu care erau înconjurați şi supunerea care rezulta din aceasta. Toate migrațiile întreprinse pentru a popula diferite părți ale Pământului au fost conduse de către astfel de ființe în care se încarnaseră Spirite ale personalității.

Nu aveau nevoie de o limbă (care de altfel nici nu exista încă), nici de semne; doar prezența unei asemenea personalități era de ajuns. iar când această persoană considera că trebuie să ducă dintr-o regiune în alta mulțimile de oameni, acestea o urmau orbeşte, fără să stea pe gânduri. Căci nici gândirea nu exista pe atunci. Ea nu s-a dezvoltat decât mai târziu.

Unele spirite de pe Venus, Spirite ale personalității, au coborât deci în lumea noastră la începutul erei lemuriene. Acțiunea celor ce luaseră astfel chip omenesc (asa cum era chipul omenesc pe atunci) avea o importanță cu totul deosebită pentru Cosmos în ansamblul său. Ei puteau să conducă popoarele dintr-o țară în alta deoarece ştiau lucruri care pot fi ştiute când cunoşti nu numai Pământul, ci şi tot ce-l înconjoară.

Pe măsură ce evoluția omenirii a continuat, a apărut necesitatea unei intervenții a Arhanghelilor, Spiritele de pe Mercur, în această evoluție. A fost nevoie ca aceştia, la rândul lor, să însuflețească lumea noastră, să-i dea un nou avânt. Aceasta s-a petrecut mai ales în vremurile Atlantidei.

Spiritele legate de Mercur, Arhanghelii, au putut atunci să anime, să însuflețească corpurile fizice şi eterice ale unor oameni care totuşi nu se deosebeau prea mult de ceilalți ca aspect exterior. V-am spus în conferința precedentă că Arhanghelii aveau ca misiune să dirijeze popoarele în totalitatea lor. Ființa omenească care purta în sine un Arhanghel putea să transmită întregului neam atlant legile înscrise în ceruri.

În era lemuriană, când era încă nevoie să se acționeze în mod general, marii conducători ai popoarelor erau însuflețiti de Spiritele de pe Venus. În era Atlantidei cei în care se încarnau Arhanghelii aveau de condus populații mai puțin numeroase. „Preoții regi“ din era Atlanlidei erau de fapt Maya. Nu erau în nici un caz ceea ce păreau să fie sub aspect exterior. În corpul lor fizic şi în cel eteric trăia un Arhanghel; el era cel care acționa de fapt.

Mergând înapoi până în vremurile Atlantidei, putem afla locurile sacre ale acestor conducători ai omenirii. Ei acționau din centre secrete, de unde căutau să sondeze misterele universului. Căutările şi hotărârile provenind din aceste centre pot fi grupate sub numele de „oracole“, cu toate că originea acestui cuvânt este mai târzie.

El este corespunzător pentru acele locuri sacre în care predicau sau unde domneau aceşti oameni din Atlantida care adăposteau fiecare câte un Arhanghel. Aceşti mari magiştri chemau la sine alți oameni, pe care îi pregăteau să devină slujitori, preoți, ai acestor oracole.

Este important să se ştie că în străvechea Atlantidă existau oameni în ale căror corpuri fizice şi eterice se încarna câte un Arhanghel. Dacă cineva înzestrat cu clarviziune s-ar fi găsit în fața unuia dintre aceşti Învățători, ar fi văzut

bineînțeles un om fizic, dar dincolo de acest corp fizic ar fi văzut cum se înalță o formă uriașă pierzându-se în înălțimi neconturate: acesta era Arhanghelul inspirator.

Această ființă avea o dublă personalitate. La moartea sa, corpul fizic se destrăma, cu toate că purtase în el un Arhanghel, dar corpul său eteric nu se destrăma. În domeniul spiritual este necesar să se producă unele excepții de la regulile valabile în cazuri generale. Spunem – și este în general perfect adevărat – că la moarte omul își părăsește la început corpul fizic, apoi după un timp corpul eteric, cu excepția unor slabe rămășițe. Dar acest lucru este așa numai în general.

Exista o diferență substanțială între corpul eteric al unui inițiat al oracolelor Atlantidei animat de un Arhanghel și cel al unui om obișnuit. Un corp eteric atât de prețios nu se pierde, el este păstrat în lumea spirituală. De aceea cele șapte corpuri eterice ale celor șapte mari magiștri ai oracolelor din Atlantida au fost conservate de către cel care conducea cel mai elevat dintre aceste oracole. Căci aceste corpuri eterice se formaseră inițial prin faptul că în ele au viețuit Arhanghelii; la moartea celui inițiat, aceștia se înălțau bineînțeles în sfere superioare. Sigur că păstrarea acestor corpuri eterice nu se făcea în mod fizic, ci conform unor legi ale spiritului.

Inițiatul atlant al oracolului solar nu este altul decât cel numit atât de frecvent „Manu“, cel care a condus spre Asia pe supraviețuitorii populației atlante, cu intenția de a fonda acolo civilizații postatlante.

El a instruit mai multe generații de oameni, și când șapte dintre aceștia au fost destul de pregătiți, dezvoltați, el a făcut să pătrundă în corpul lor eteric cele șapte corpuri eterice care fuseseră marcate de pecetea Arhanghelilor. Aceste șapte personaje menite astfel să fondeze prima civilizație de după Atlantida sunt sfinții Rishi ai vechii civilizații hinduse.

Așa au conlucrat trecutul, prezentul și viitorul. Cei șapte oameni pe care îi numim sfinții Rishi ni s-ar fi părut oameni foarte simpli, căci corpul lor astral și Eul lor nu erau la înălțimea corpului lor eteric. Ceea ce puteau să realizeze se datora acelui corp eteric în care în unele momente acționa inspirația; atunci vorbeau într-un fel în care n-ar fi putut vorbi de la sine.

Din gura lor ieșeau cuvinte inspirate de corpul lor eteric. Când erau lăsați să judece cu propriile lor puteri, erau oameni simpli, dar în ceasurile de inspirație ei dezvăluiau, prin virtuțile corpului lor eteric, cele mai mari mistere ale sistemului nostru solar și ale Universului în general. Căci la începuturile erei postatlante omenirea nu era destul de înaintată pentru a se putea lipsi de inspirația venită de sus.

Am văzut că pentru populația lemuriană această inspirație se datora faptului că trupul fizic era animat de Spiritele personalității; în timpul Atlantidei, corpul fizic și cel eteric erau însuflețite de Arhangheli. Marii conducători ai erei de după Atlantida au fost la început animați de Îngeri care pătrundeau în corpul fizic, eteric și astral. Acesti mari îndmmători din primele timpuri ale erei de după Atlantida nu aveau deci numai un corp fizic, un corp eteric și un corp astral uman; în ele se întrupa un Înger, ceea ce le dădea posibilitatea să-și revadă încarnările anterioare.

Omul obișnuit nu poate asta, deoarece nu s-a dezvoltat încă până la starea de Manas. Trebuie ca la început să atingă el însusi treapta de Înger. Acești mari

îndrumători, deşi ieşiți din rândurile populației obişnuite, purtau în ei o făptură îngerească care îi însufleiea, îi impregna. Deci şi ei erau „Maya“, adică ființe diferite de ceea ce păreau că sunt. Marii îndrumători din vremurile străvechi erau astfel călăuziți de Îngeri, care le dădeau ceea ce le trebuia ca să fie învățători şi conducători ai omenirii. Marii întemeietori de religii purtau şi ei în corp Îngeri care vorbeau prin intermediul lor.

Am prezentat astfel evoluția care a avut loc de regulă în lume, dar fenomenele nu se desfăşoară totdeauna atât de ordonat. Este drept că unele ființe omeneşti serveau ca purtători de cuvânt pentru Spiritele personalității în era lemuriană, pentru Arhangheli în era atlantă şi pentru Îngeri în era postatlantă. Totuşi, chiar în această din urmă epocă, mai găsim ființe care adăpostesc, chiar în corpul lor fizic, un Spirit al personalității, aşa cum se întâmpla în alte cazuri în era lemuriană.

Deci pot să existe, în era post-Atlantida, oameni care prezintă trăsături caracteristice ale popoarelor în care se află, fiind totuşi încarnarea unuia dintre aceste Spirite, căci omenirea are încă nevoie de acesti mari îndrumători. Tot în această epocă se pot întâlni şi oameni care poartă în ei un Arhanghel, un Spirit al lui Mercur, care le însufleţeşte corpul fizic şi îndeosebi corpul eteric. Există, în sfârşit, şi aceia care sunt animați în corpul fizic, în cel eteric şi în cel astral, sunt inspirați de către o făptură îngerească, deci prin gura cărora vorbeşte un Înger.

În doctrina orientală aceste personaje au primit nume speciale. Cel care are aspect exterior de om din era postatlantă, deşi este animat chiar până în corpul său fizic de un Spirit al personalității, este numit Dhyani-Buddha. Este numele general dat acestor oameni. Cei care, în aceleaşi vremuri, sunt animați până în corpul lor eteric de către un Arhanghel sunt numiți Bodhisattva. Iar cei animați de către un Inger în corpul lor fizic, eteric şi astral sunt numiți Buddha omeneşti. Există astfel trei grade, cele de Dhyani-Buddha, de Bodhisattva şi de Buddha omenesc. Aceasta este adevărata doctrină despre diverşii Buddha şi clasificarea lor în corelație cu Ierarhiile.

Astfel de fapte impresionante ni se dezvăluie atunci când ne întoarcem la omenirea de la începuturi, din primele faze de dezvoltare: printre oamenii de atunci existau unii prin intermediul cărora se exprimau marile Ierarhii ale Cosmosului. Apoi, încetul cu încetul, Spiritele din Ierarhiile superioare care acționau deja pe când Pământul nostru nu exista încă au părăsit pe locuitorii acestei planete, pe măsură ce acestia se dezvoltau. O înțelepciune profundă a fost revelată astfel şi este foarte important să vedem cum a fost transmisă oamenilor de odinioară această înțelepciune originară.

Când auzim ca se vorbeste de Buddha, trebuie să ținem seama de următorul fapt: în doctrina orientală nu este vorba de un singur Buddha, ci de mai mulți, aflați desigur pe trepte diferite de perfecțiune. Un Buddha poate trăi pe pământ, dar îndărătul lui s-ar putea găsi un Bodhisattva sau chiar un Dhyani-Buddha. Se poate întâmpla ca aceştia să nu coboare până în corpul fizic, ca Bodhisaltva să nu anime decât corpul eteric. În cazul acesta el rămâne nevăzut, dar inspiră pe un Buddha omenesc deja posedat de către un Înger şi al cărui corp eteric este inspirat de către un Arhanghel.

Esenţial este ca noi să ne adâncim astfel privirile în minunata complexitate a naturii omeneşti. Nu putem să înţelegem bine personalităţile din vechime decât dacă le considerăm ca puncte de întâlnire a diferitelor entităţi care trăiesc şi se manifestă prin intermediul lor. Căci, de fapt, în unele epoci nu există destui oameni de seamă capabili să fie inspiraţi de Spiritele care trebuie să-şi exercite acţiunea lor.

Atunci se întâmplă ca un singur personaj să fie inspirat, animat de diverse fiinţe aparţinând Ierarhiilor spirituale. Uneori nu numai Spiritele de pe Mercur dar şi cele de pe Venus ne vorbesc prin cei pe care îi vedem în faţa noastră. Aceste noţiuni ne dau posibilitatea să înţelegem ce reprezintă evoluţia omenirii, care este natura adevărată a unor personalităţi cărora nu le vedem decât aparenţa fizică, care este „Maya".

În conferinţa următoare, vom căuta să ne facem o idee asupra originii planetelor; până acum am vorbit despre ele doar ca elemente de demarcaţie pentru diferitele sfere; le vom vedea acum ca locuinţă a entităţilor care sunt legate de fiecare dintre ele.

CONFERINŢA a VIII-a
Semnele zodiacale • Primele elemente ale corpului omenesc • Corespondenţa lor cu semnele Zodiacului

Düsseldorf, 17 aprilie 1909

Capitolul pe care îl abordăm astăzi în cadrul studiului nostru referitor la entităţile superioare şi la raporturile lor cu Universul poate să pară foarte tulburător pentru omul modern, ale cărui cunoştinţe privind lumea şi condiţiile existenţei terestre se bazează pe lucrări de popularizare a ştiinţei, căci astăzi vom vorbi despre lucruri asupra cărora savanţii noştri nu au nici cea mai mică idee.

Dar reciproca nu este valabilă; cel care este preocupat de ocultism poate să înţeleagă perfect, din punctul său de vedere, faptele stabilite de ştiinţa modernă şi nu veţi găsi nici o contradicţie între ceea ce s-a spus în aceste conferinţe şi faptele respective, dar nu este întotdeauna uşor să stabileşti un echilibru între cele două puncte de vedere. Totuşi, cei dintre dumneavoastră care vor avea răbdarea să-şi continue studiile vor vedea că până la urmă aceste lucruri alcătuiesc un singur tot.

Am mai tratat acest subiect, de exemplu în ciclurile de conferinţe de la Stuttgart şi de la Leipzig, dar din alt punct de vedere. Şi aici, cel care examinează superficial lucrurile ar putea sesiza unele contradicţii. Aceasta deoarece eu nu am misiunea să expun, în aceste conferinţe, teorii fondate pe speculaţii, ci fapte dezvăluite prin clarviziune.

Însă aceste fapte se înfăţişează diferit, în funcţie de punctul de observaţie în care te afli. Un arbore văzut din diverse părţi prezintă aspecte diferite, deşi nu este decât acelaşi arbore. Acelaşi lucru se petrece şi în domeniul faptelor spirituale, atunci când lumina cade asupra lor din părţi diferite. Desigur, nu ne-ar fi greu să clădim, plecând de la câteva concepte abstracte, un întreg sistem mai mult sau mai puţin coerent: dar noi pornim din partea de jos şi unitatea armonioasă va apărea ca

o încoronare a întregului edificiu. Trebuie însă să analizăm întotdeauna în ce sens şi cu ce scop a fost spus un lucru.

Când citim, de exemplu, într-o lucrare de popularizare că aerul, gazul, ar trebui să aibă pe Jupiter aceeaşi consistenţă ca mierea sau smoala şi când spunem că din punctul de vedere al ştiinţei spirituale această idee este absurdă, ni se poate răspunde: „Nu ştiţi că în prezent se poate produce aer cu această consistenţă?“

Desigur, acest fapt a fost stabilit ştiinţific, dar nu despre asta este vorba; consideraţiile noastre nu urmăresc această linie. Ceea ce ştiinţa numeşte aer poate fi condensat, tot aşa cum prin îngheţ apa poate deveni dură ca o piatră. Dar problema este să ştim dacă privim lucrurile în funcţie de modul lor de a acţiona în viaţă sau dacă, după sistemul ştiinţei noastre actuale, le considerăm ca pe nişte substanţe moarte. Este evident că gheaţa este apă solidificată; dar ce ar spune cel căruia i s-ar sugera să folosească gheaţa pentru a pune în miscare roata morii? Ceea ce ne interescază nu este ideea abstractă că gheaţa este de fapt apă, important este să înţelegem cum se desfăşoară lucrurile în Univers. Din acest punct de vedere lucrurile sunt total diferite faţă de poziţia pe care ne aflăm când vorbim de metamorfoza pur materială reprezentată de această condensare.

Aşa cum roata morii nu poate să se învârtească datorită gheţii, tot aşa aerul de consistenţa mierii nu poate fi respirat. Acesta este aspectul care interesează pentru cunoaşterea spirituală. Pentru aceasta, globurile cereşti nu sunt numai corpuri materiale cu un anumit volum, mişcându-se în spaţiul universal, aşa cum le consideră mitologia astronomică modernă. Ştiinţa spirituală le studiază în existenţa lor vie, spirituală, adică în mod integral. Deci în felul acesta vom analiza ceea ce se poate numi geneza fiecăruia dintre ele.

Să luăm mai întâi ca exemplu apariţia vechiului Saturn, care, după cum am văzut, este punctul de plecare al întregii noastre evoluţii. V-am spus că la începuturile sale Saturn egala ca mărime întregul nostru sistem solar, dar nu trebuie să ni-l închiptum doar ca un simplu glob material; ştim că în el nu se găsea nici una din stările materiei care astăzi este numită solidă, lichidă sau gazoasă; el era alcătuit numai din foc, din căldură. Să-l reprezentăm printr-un cerc (a,b,c,d,), ca în desenul alăturat.

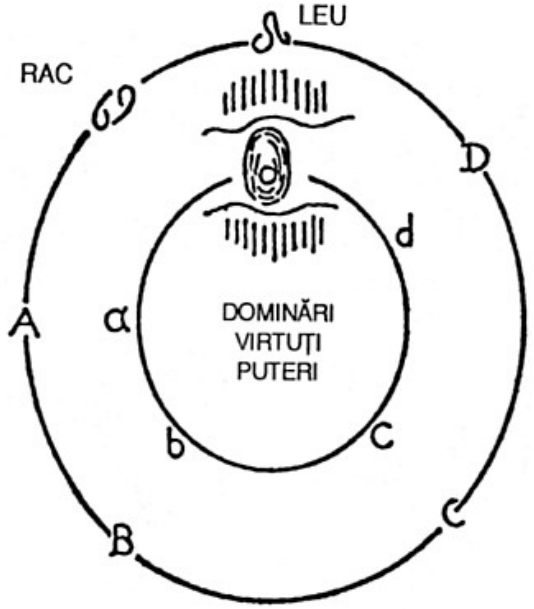

Am mai spus, după cum cred că vă amintiți, că atunci când globul acesta al lui Saturn s-a transformat în glob solar, în spațiul dimprejurul lui au apărut entitățile care alcătuiesc Zodiacul. Totuşi Zodiacul exista deja în jurul vechiului Saturn, dar era mai puțin dens decât în perioada următoare. Să ne închipuim cum acționau în jurul vechiului Saturn Tronurile, Heruvimii şi Serafimii. Linia A, B, C, D reprezintă în desen Zodiacul spiritual. Am putea să ne punem întrebarea dacă această concepție este în concordanță cu denumirile actuale ale semnelor zodiacale. Aşa este. Să vedem cum trebuie să vă reprezentați acest lucru.

Închipuiți-vă că ați fi pe vechiul Saturn şi că, ridicând mâinile, arătați cu degetul partea de cer care este deasupra voastră; aceasta cuprinde unele Tronuri, unii Heruvimi şi Serafimi; dacă v-ați deplasa mai departe şi ați face aceleaşi lucruri, ați indica partea de cer în care se află alte Tronuri, alți Heruvimi şi Serafimi, căci acesle trei grupuri de entități formează un cerc în jurul vechiului Saturn.

Ființele din aceste Ierarhii nu sunt toate la fel, ci se deosebesc foarte clar unele de altele; ele sunt individualizate, astfel că cele care se găsesc într-o parte a cerului se deosebesc de cele din alte părti. Ținând seama de aceste diferențe, fiecărei părți i-a fost atribuită o anumită constelație. Este semnul distinctiv al acelei porțiuni. Am putea spune: în această direcție se află Tronurile, Heruvimii şi Serafimii cunoscuți sub numele de Gemeni; în alta cei cunoscuți sub numele de Leu, Rac etc.

Acestea sunt semne indicatoare, ca să zicem aşa, stâlpii care marchează în ce direcție se află anumite entități. Constelațiile în sine nu sunt decât aceasta, dar trebuie să ne dăm seama că atunci când vorbim de Zodiac este vorba înainte de toate de entități spirituale. Tronurile au fost cele care şi-au exercitat acțiunea în primul rând. Ele erau atât de avansate în evoluția lor, încât puteau să-şi răspândească propria lor substanță.

Ele au revărsat încetul cu încetul această substanță calorică în masa lui Saturn, ceea ce a dat naştere, de jur împrejurul acestui glob, formațiunilor pe care

le-am numit „ouă de căldură“; expresia are în ea ceva grotesc, dar a fost vorba într-adevăr de forme ovoide. Ați putea să vă întrebați ce este cu această substanță calorică şi dacă ea exista de mai înainte. Ceea ce exișta deja era un fel de foc cosmic neutru, care de fapt se confunda cu spațiul cosmic.

Deci am putea spune ca mai înainte exista numai spațiul, care într-un fel a fost mărginit, delimitat de o suprafață prin care s-a instilat substanța calorică a vechiului Saturn. În momentul când această substanță pătrunde în globul lui Saturn, unele entități intervin din două părți. Am văzut deja că în interiorul acestui glob acționează Spiritele formei, ale mişcării şi ale înțelepciunii, în timp ce Tronurile, Heruvimii şi Serafimii îşi exercită acțiunea din afară. Astfel aceste entități colaborează.

Ați văzut în prima conferință că există un foc interior, psihic, pe care îl resimtim în noi ca o senzație de mulțumire, şi un foc care este perceput din afară. Între acestea două se află căldura neutră, care constituie „ouăle de căldură“. Deasupra lor se întinde căldura psihică, care radiază din exterior înspre interior, dar înfrânându-se.

Este ca şi cum această căldură psihică radiantă ar avea o reținere să pătrundă în căldura neutră închisă în spațiul lor; în interiorul acestora căldura care poate fi percepută în mod real este reflectată, astfel că „oul de căldură“ este prins între doi curenți de căldură, un curent psihic exterior şi un curent interior, singurul perceptibil sub raport fizic pentru simțurile noastre.

Atunci, sub acțiunea conjugată a acestor două feluri de căldură, fiecare dintre „ouăle de căldură“ începe o mişcare de rotație. El descrie un cerc în jurul lui Saturn, expunându-se astfel acțiunii succesive a diferitelor grupuri de Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Atunci se petrece ceva cu totul deosebit: fiecare dintre aceste ouă ajunge iarăşi în punctul de unde a plecat, la locul unde a fost produs. Se opreste aici, nu poate merge mai departe (acestea sunt lucrurile pe care ni le dezvăluie observația spirituală). Formarea acestor ouă nu durează decât un timp. Apoi ca încetează şi nu se mai reia. Când toate se opresc, ele cad unul peste altul şi ajung să formeze unul singur.

Astfel, după un timp se formează un glob, constituit din materia calorică cea mai densă; poate fi numit în mod justificat Saturn, deoarece se află pe orbita actuală a lui Saturn. Şi cum într-un anumit fel totul se repetă, acelaşi proces a avut loc la începutul evoluției terestre. Planeta Saturn de astăzi s-a format ea însăsi prin faptul că a fost oprită într-un anumit punct, cu toate că nu exact în acelaşi în care s-a oprit vechiul Saturn, căci a existat un decalaj. Însă procesul de formare a fost acelaşi. Deci din marele Saturn inițial, a apărut un glob mic, ca urmare a acțiunii concomitente a entităților cosmice care fac parte din Ierarhii.

Să ne oprim acum asupra locului unde s-au adunat toate ouăle pe acel Saturn originar. Iată ce spuneau despre aceasta înțeleptii de odinioară: primul element al corpului fizic omenesc a apărut pe Saturn. În forma sa de la început, acesta era făcut din căldură şi în această căldură se prefigurau toate organele care s-au dezvoltat mai apoi.

Acolo unde s-a oprit primul ou care se pusese în mişcare s-a format prima schiță a acelui organ care, atunci când se opreşte, imobilizează, face să se oprească

întregul organism fizic: inima. Prima schițare a inimii a avut deci ca punct de pornire primul impuls dinamic, dar ea nu a apărut decât atunci când mişcarea a încetat. De aceea inima este organul care opreşte toate funcțiile corpului fizic, atunci când încetează să mai bată.

În limbajul inițiaților de altădată se dădea câte un nume special fiecărei părți a trupului omenesc. Inima era numită Leu. Când se punea problema în ce parte a Zodiacului a apărut primul element al inimii omeneşti, înțelepciunea primordială îi desemna pe Serafimii, Heruvimii şi Tronurile care acționau într-un loc anume: în Leu. Ca şi cum s-ar fi proiectat pe sine însuşi în spațiul universal, omul dădea astfel unei regiuni a Zodiacului numele de Leu, pe care obişnuia să-l atribuie unei părți a organismului său. Corespondențele s-au stabilit în acest fel.

La fel s-a întâmplat cu toate celelalte părți ale corpului omenesc; toate au fost formate de către Zodiac. Inima s-a schițat în regiunea Leului. Ceea ce se află în apropierea inimii şi are rolul să o protejeze era numit platoşă; aceasta s-a prefigurat într-o regiune care o preceda pe cea a inimii, căreia i s-a dat apoi numele unui animal înzestrat de la natură cu o platoşă, Racul.

De aceea regiunea vecină cu Leul poartă acest nume. Toate celelalte regiuni ale Zodiacului au fost numite după acelaşi principiu. De fapt, numele care desemnează diferitele regiuni ale cercului zodiacal provin de la corpul omenesc proiectat în spațiu, cu toate că nu este prea uşor să descoperim intențiile care au dus la acordarea acestor denumiri.

Numele nu au ajuns la noi în toate cazurile în linie dreaptă; adesea trebuie să cauți sensul inițial al termenului pentru a vedea clar. Pentru moment nu ne ocupăm de felul cum a dispărut, s-a destrămat vechiul Saturn; vom vedea cum s-a continuat evoluția după Pralaya. Căci după dispariția acestei formațiuni a apărut alta şi a avut loc o nouă evoluție. La început s-a produs o repetare a ceea ce se petrecuse pe Saturn. Apoi, după ce toată existența de pe Saturn s-a repetat în acest mod, a început noua evoluție, cea pe care o cunoaştem sub numele de vechiul Soare.

Acum nu se mai sacrifică Tronurile, ci alte entități spirituale, cele pe care le numim Dominări sau Spirite ale înțelepciunii. Tronurile sunt entități mai puternice; ele au putut să dea din propria lor substanță, din făptura lor de căldură, căldura vechiului Saturn.

Dominările nu pot da ca ofrandă decât un corp eteric mai diafan. Omul poseda deja germenul corpului fizic; la acesta Spiritele înțelepciunii au adăugat acum un corp eteric, şi lucrul acesta se petrece, am putea spune, într-un al doilea spațiu în interiorul primului. Imensa sferă originară a vechiului Saturn s-a comprimat şi ca urmare a devenit mai densă.

Prin aceasta a fost posibil ca în vechiul Soare să nu fie numai substanță calorică, ci, datorită faptului că aceasta s-a condensat, şi o substanță gazoasă, aeriană. De la margine, Dominările colaborau acum cu entitățile pe care le-am numit mai înainte, iar în interiorul acestei sfere solare nu mai erau decât Spiritele formei şi ale mişcării. Toate celelalte acționau din afară.

Apoi, ca şi pe vechiul Saturn, s-au format diverşi curenți; ei se datorau Spiritelor din cercul exterior, din care fac parte acum Dominările, ceea ce face ca

aceşti curenţi să fie ceva mai denşi decât cei produşi mai înainte de către Tronuri. Masa gazoasă se strânge şi între aceste două feluri de curenţi se formează un glob vaporos, care se distinge de globul lui Saturn şi de fiinţele care erau legate de acela prin faptul că nu este constituit numai din substanţă calorică, ci este impregnat de eteric.

Cu toate că are densitatea gazului, acest glob solar este plin de viaţă. Globul întreg trăieşte, este o fiinţă înzestrată cu viaţă interioară. Pe când Saturn era înzestrat cu mobilitate internă, cu vioiciune, până în clipa când mişcarea lui a fost oprită de Leu, Jupiter (putem să-l numim aşa, căci planeta Jupiter de astăzi constituie o repetare a unei părţi a Soarelui care s-a desprins din el) este înzestrat cu vitalitate internă.

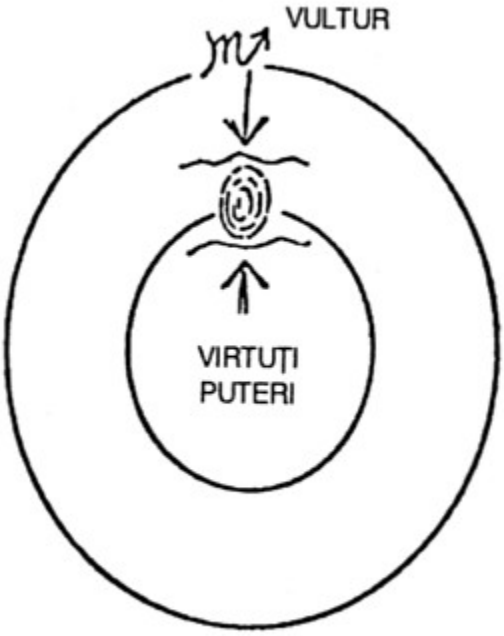

Bulele ovoide care se învârtesc pe vechiul Soare sunt deci fiinţe vii de mari dimensiuni. Dar ele nu mai apar în regiunea Leului, ci în cea care poartă numele de Vultur. Din acea parte a cerului vine impulsul spre globul solar, spre acea fiinţă trăitoare în spaţiul cosmic. După ce o astfel de bulă vie a făcut înconjurul soarelui, ea revine în regiunea Vulturului, dar atunci se întâmplă altceva. Sub aceeaşi influenţă care a adus-o la viaţă, ea moare, este ucisă. Una după alta, toate bulele sunt ucise, şi când altele noi nu se mai nasc se termină şi viaţa Soarelui.

Deci această viaţă consta în apariţia bulelor pe care un impuls venind din spaţiu le omora acolo unde se adunaseră în cele din urmă. Această lovitură de moarte venită din spaţiul universal, pe care a primit-o Soarele, a fost resimţită ca fiind datorată Scorpionului. De aceea această regiune a fost numită Vultur, pentru că dădea viaţă materiei neînsufleţite, dar şi Scorpion, pentru că din ea emanau forţe ale morţii. Se poate spune deci că în regiunea Leului se află forţe zodiacale care au fixat, au imobilizat, primele elemente ale vieţii fizice omeneşti, iar din regiunea Scorpionului provin acele forţe care pot ucide viaţa. Vom vedea mai departe ce raport este între situaţia de atunci şi cea de acum. Un văl des, o Maya deasă acoperă condiţiile care domneau la începuturi.

Acum, după ce am înțeles sensul acestor denumiri şi ansamblul procesului cosmic, nu mai avem nevoie să ne pierdem în amănunte. Totuşi trebuie să revenim la o problemă: ce este deci Saturn? Este un glob de căldură. Greşiți total dacă privind acest astru îl comparați cu altele, ca de exemplu Marte sau Jupiter. Ceea ce vedeți în cer nu este decât un spațiu cald şi puteți să-l vedeți pentru că vă apare printr-un spațiu luminat.

Cum arată un obiect lipsit de lumină văzut printr-un spațiu luminat? Are o nuanță albastră. Vă puteți da seama de asta privind flacăra unei lumânări. Ea este albăstruie în centru şi e înconjurată de un fel de aureolă luminoasă. Întunericul văzut dincolo de lumină pare întotdeauna albastru. Ştiu că ceea ce vă spun riscă să fie considerat o absurditate din punctul de vedere al opticii actuale, totuşi acesta este adevărul. Fizicienii de astăzi nu ştiu de ce tot spatiul ceresc pare albastru.

El pare astfel pentru că în realitate este întunecat, negru, dar îl vedem dincolo de un spațiu luminat. Tot ce este întunecos, văzut printr-un spațiu luminat, pare albastru. De aici şi aspectul albăstrui al lui Saturn. Cele spuse de noi se potrivesc pe deplin cu faptele ştiintifice, dar nu cu teoriile mai mult sau mai puțin fanteziste referitoare la ele.

Ajungem acum la Marte, pe care putem să-l explicăm în acelaşi fel. Ar trebui să ni-l reprezentăm ca pe un mare glob gazos, care s-a condensat prin răcire până la consistența unui lichid. Din mediul apos foarte fluid se detaşează într-un punct o bulă lichidă condensată şi toate câte mai apar apoi ajung să se oprească; dar în timp ce pe Saturn mişcarea de rotație este oprită de Leu şi pe Jupiter (sau Soare) moartea este produsă de Scorpion, bulele de apă de pe Marte se opresc şi ele, cu toate că aici lucrurile se petrec puțin mai altfel.

Actualul Marte este deci o repetare a vechii Luni. Orbita lui delimitează spațiul ocupat odinioară de ea. Este partea de Lună care a rămas vie; este polul opus al Lunii noastre, care nu este decât zgură. Ceea ce a rămas viu se menține în actualul Marte.

Acesta corespunde celei de a treia stări de evoluție a sistemului nostru planetar, cea a vechii Luni. Este deci în esență un corp lichid. Or, tocmai pe această Lună veche – sau dacă vreți Marte vechi – omului i s-a adăugat un corp astral, adică prima formă de conştiință.

Corpul omului era alcătuit atunci din substanța lichidă a lui Marte – sau a Lunii vechi. Aşa cum pe Pământ el este făcut din substanță terestră, pe vechea Lună era alcătuit din foc, aer şi apă. Din acest motiv ar fi putut fi considerat ca un om acvatic, ceea ce devenise de fapt prin adăugarea corpului astral.

Nu era încă o individualitate umană, un Eu, ci doar o ființă înzestrată cu astralitate, datorită unui impuls primit dintr-o anumită parte a Zodiacului. Acest impuls a făcut să oscileze mişcarea sa de rotație şi l-a făcut să revină în punctul de unde plecase. El venea din regiunea numită Vărsătorul de apă. Vărsătorului îi datorează omul faptul că pe vechea Lună – sau vechiul Marte – a primit conştiința.

Ajungem acum la Pământ, a patra stare a evoluției cosmice. La început se repetă primele trei stări; se formează un Saturn, apoi un Soare, care dă naştere lui Jupiter, apoi o Lună, care dă naştere lui Marte. În sfârşit, apare Pământul, din care se separă Soarele şi partea care constituie Luna actuală.

Ştiţi că omul a primit primul germen al Eului în epoca lemuriană, când Luna s-a despărţit de pământ; aceasta nu s-a putut realiza decât datorită unui nou impuls venind din exterior, care a determinat o mişcare de rotaţie; după ce a avut loc o primă rotaţie, cel care a primît impulsul respectiv a fost destul de matur ca să absoarbă un Eu în prima sa formă.

Toate acestea s-au petrecut în era lemuriană şi sub semnul numit astăzi al Taurului. În epoca în care au fost alese aceste nume, lucrurile acestea mai erau încă simţite foarte clar, foarte concret. Este mai ales cazul Misterelor egiptene şi caldeene iar semnificaţia reală a acestor denumiri nu mai este cunoscută decât în şcolile de iniţiere adevărate.

Primul germen al Eului se exprimă prin cuvânt, prin sunetul vorbit. Formarea vocii se află într-un raport cu totul deosebit – asupra căruia nu insistăm aici, dar pe care îl cunosc toţi ocultiştii – cu fenomenul reproducerii, ceea ce se poate deduce din faptul că la băieţi vocea se schimbă la pubertate.

Există un raport ascuns. Dar tot ce ţine de aceste facultăţi, de aceste procese, era considerat odinioară că este pentru om natura sa de taur. De aici vine denumirea acestui semn zodiacal, care are pentru Pământ aceeaşi importanţă ca Leul pentru Saturn, Scorpionul pentru vechiul Soare, Vărsătorul pentru vechea Lună.

Epoca egipteană a fost a celei de a treia civilizaţii de după Atlantida, prima fiind cea a Indiei antice, iar a doua cea a Persiei străvechi. Or, aşa cum am arătat de multe ori, există corespondenţe între aceste civilizaţii post-Atlantida şi marile faze ale evoluţiei terestre. Era lemuriană a fost a treia dintre aceste faze.

De asemenea, doctrina secretă a egiptenilor era în esenţă reflectarea spirituală a evenimentelor care avuseseră loc în decursul acelei ere. Preoţii Misterelor egiptene ştiau mai bine ca oricine ce se petrecuse atunci, căci aceste lucruri se reflectau în civilizaţia cu totul deosebită a Egiptului, de unde legăturile acestei civilizaţii cu semnul Taurului, în general cu cultul Taurului.

Vedeţi că nu este uşor să cunoaştem faptele care s-au desfăşurat cu adevărat când s-au format marile corpuri cercşti. Am văzut totuşi că nu poate fi vorba de un proces mecanic, asa cum presupune teoria lui Kant şi Laplace, ci de o creaţie vie, datorată Ierarhiilor spirituale, a ceea ce vedem astăzi sub formă de aştri ca Saturn, Jupiter şi Marte.

CONFERINŢA a IX-a
Omul macrocosmic • Punctul şi circumferinţa • Karma planetelor • Conducătorii spirituali ai omenirii şi Karma popoarelor • Transformarea corpurilor omului

Düsseldorf, 18 aprilie 1909, dimineaţa

După o expunere ca cea din conferinţa anterioară este normal să apară o mulţime de întrebări, iar în privinţa marilor adevăruri care se referă la Cosmos unele detalii pot să rămână de neînţeles. Am insistat deja asupra faptului că această

expunere nu se bazează pe date speculative sau schematice, ci pe fapte reale consemnate în cronica Akasha. De aceea aceste fapte nu pot fi reunite decât ulterior într-un sistem coerent.

Vom răspunde totuşi la una din întrebările pe care unii dintre voi ar fi putut să şi le pună: ce se întâmplă cu planetele care şi-au terminat evoluția? În ultima noastră conferință am urmărit evoluția planetei până când ea a devenit autonomă, vizibilă. Dar acum s-ar putea spune: planetele pe care le vedem astăzi pe cer nu au apărut înainte de epoca descrisă, totuşi ele nu sunt acum în curs de formare. Aşa este.

Când se ajunge la punctul despre care am vorbit în ultima conferință, începe o nouă fază pentru planete. Să presupunem că dorim să urmărim geneza unei planete, nu aşa cum a avut loc în cazul vechiului Saturn – care atunci era singurul care exista –, ci ca atunci când se forma Pământul, iar fazele de Saturn, Soare şi Lună se terminaseră.

S-a produs la început un fel de repetare a vechiului Saturn, adică s-a format un imens glob de foc sau de căldură în care se regăseau condițiile caracteristice pentru vechiul Saturn. A venit apoi faza când, sub influența regiunii zodiacale numită Leu, o parte a acestui imens glob de foc în rotație s-a desprins şi a devenit astrul pe care îl numim acum Saturn şi care prin aceasta şi-a finalizat evoluția. Aşa s-a născut această planetă.

Totuşi nu trebuie să ne închipuim că în acel moment oprirea determinată de Leu l-a imobilizat complet pe Saturn. Mişcările care aveau loc înainte au fost într-adevăr oprite. Saturn a devenit o ființă în care s-a interiorizat, s-a adunat tot ceea ce era înainte răspândit în afară, şi toate acestea s-au produs sub influența semnului Leului. Dar marele glob cosmic din care s-a desprins Saturn s-a comprimat apoi şi nu mai există acum decât sub forma unei mici sfere.

Deoarece toată această formațiune s-a concentrat, s-a redus, Saturn cel de astăzi continuă să urmeze mişcarea care i-a fost imprimată la origine, după ce, sub influența Leului, activitatea lui interioară a fost oprită.

La începuturi fusese necesar un impuls deosebit ca să-l pună în mişcare, căci el trebuia să se mişte în sânul sferei universale, într-un fel să înoate în ea. Dar când această sferă mare s-a despărțit de el, mişcarea s-a continuat de la sine, urmând primul elan imprimat, cu toate că impulsul interior a încetat. Ea se continuă încă în rotația lui Saturn.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru Jupiter. Când a început să se formeze Pământul, s-a petrecut ceea ce am descris acum; apoi a intervenit o diferențiere în globul cel mare, care s-a redus, s-a concentrat. Sub acțiunea semnului Scorpionului, „bulele“ au fost ucise.

După ce Jupiter a fost, am putea zice, omorât în calitate de mare ființă vie, a început o viață independentă pentru entitățile care trăiau pe el, şi când întregul glob s-a redus, el a continuat să urmeze mişcarea imprimată de un impuls devenit interior. Ce observăm noi acum ca mişcări ale lui Saturn, Jupiter ş.a. sunt de fapt consecințe, efecte care nu au apărut decât după ce s-a terminat procesul de formare pe care l-am descris în conferința precedentă.

O altă problemă s-a ivit atunci când am spus că cea de a doua planetă care s-a desprins era actualul Jupiter, cel de al treilea Marte, pe când mai înainte vorbisem de succesiunea în timp a fazelor de Saturn, Soare şi Lună. De fapt, planetele actuale repetă într-un fel vechile etape în decursul celei de a patra faze, cea a Pământului. În epoca când s-a format Saturn, el era singurul care exista. Când a apărut vechiul Soare, condițiile de pe acest corp ceresc erau de aşa natură încât trebuia cu adevărat să-l numim Soare.

Dar aceste două întrupări planetare, ajunse la deplina împlinire, n-au lăsat urme. Cu Pământul este cu totul altceva. Faza de Saturn, apoi cea solară, se repetă, dar interiorizarea se continuă şi Jupiter persistă ca un reziduu al repetiției vechiului Soare. Acelaşi lucru s-a întâmplat cu planeta Marte; aceasta este ceea ce a rămas după repetarea vechii Luni. Trebuie deci să considerăm planetele actuale, pe care le vedem acum pe cer, ca formate în cursul celei de a patra etape de evoluție, cea a Pământului. (Bineînțeles că nu putem acum să vorbim de întregul univers în mod amănunțit.)

Ați mai remarcat ceva: vorbind despre Saturn, am spus că era un glob de foc cu o mişcare de rotație, un fel de ou de căldură. Ni-l putem reprezenta chiar aşa. Când acest glob a început să se învârtă, s-a format încetul cu încetul un fel de centură care nu înconjura tot oul, ci era ca o bandă lată. În această centură s-au adunat diferitele corpuri care se formaseră în jur. Această formațiune care încercuia planeta era rezultatul unei legi cosmice foarte generale.

După această lege totul se adună în lungul unui fel de ecuator de centură; ea se manifestă în Cosmos pe toată întinderea pe care o putem vedea prin observație astronomică, căci datorită ei există Calea Laptelui. Dacă vedeti în spațiul ceresc această Cale Lactee ca o imensă eşarfă presărată ici-colo cu stele, aceasta se întâmplă deoarece atunci când există rotație totul se adună într-un fel de centură.

De aceea sistemul nostru cosmic nu are de fapt forma sferică care i se atribuie, ci forma unei lentile a cărei centură s-a format la ecuator. Corpurile menite să devină aştri de sine stătători se înşiră în lungul unei centuri de acest fel.

Am văzut că forma şi modul de distribuție a aştrilor care ne înconjoară în spațiu sunt rodul activității entitătilor spirituale, al Ierarhiilor. Căci atunci când vorbim de o condensare a masei globului trebuie să ne dăm seama că această condensare nu se produce de la sine, ci sub acțiunea Ierarhiilor despre care am vorbit.

Să ne amintim ce am mai spus: pe când se forma vechiul Saturn, pe când acea uriaşă masă de foc din care a ieşit întregul nostru sistem solar dădea naştere vechiului Saturn, Spiritele personalității parcurgeau stadiul lor „omenesc“. Acelaşi lucru îl făceau Arhanghelii sau Spiritele focului în timpul vechiului Soare şi Îngerii în timpul Lunii vechi. Omul a ajuns în acest stadiu pe Pământ. Dar aceasta nu înseamnă că nu a participat la tot ce s-a petrecut mai înainte.

Ceea ce numim acum corp fizic era deja în germen la începutul evoluției lui Saturn. El nu era atunci impregnat de un corp eteric, nici de un corp astral, dar era deja alcătuit în aşa fel, încât după ce a trecut prin câteva transformări a putut să constituie un suport pentru actualul spirit omenesc. Foarte încet, puțin câte puțin,

acest corp fizic s-a tot dezvoltat în timpul evoluției lui Saturn. În timp ce se forma, trecând de la un semn zodiacal la altul, apăreau unul câte unul primele contururi ale diferitelor părți ale corpului omenesc.

Atunci când Saturn s-a găsit sub semnul Leului, a apărut în germen inima; sub semnul Racului s-a schițat cuşca toracică, apoi, sub semnul Gemenilor, s-a conturat conformația simetrică (adică faptul că cele două jumătăți ale corpului sunt pereche). Partea de sus a capului a apărut pentru întâia oară atunci când Saturn se afla sub semnul Berbecului. Germenul organului vorbirii a fost inclus în corp cât timp Saturn se afla sub semnul Taurului. Aşa că în Zodiac se pot găsi forțele generatoare ale fiecărei părți a trupului omencsc.

Iată ce era reprezentat simbolic în vechile Mistere când se desena Zodiacul. Altădată Zodiacul nu era desenat ca fiind alcătuit din forme animale; fiecărui semn al său i se adăuga desenul organului corespunzător: Berbecului capul, Taurului regiunea laringelui, Gemenilor cele doută brațe, adică elementul care exprimă cel mai bine simetria, Racului cuşca toracică, Leului inima şi, continuând aşa, Vărsătorului picioarele mai jos de genunchi, iar Peştilor laba piciorului.

Reprerentați-vă un Zodiac astfel desenat, întinzându-se în Cosmos sub forma unei ființe omeneşti, şi veți obține imaginea originii primilor germeni ai corpului fizic al omului, aşa cum l-au creat forțele cosmice, adică cele ale Tronurilor, Heruvimilor si Serafimilor. Din acest uriaş om cosmic – de care vorbesc atâtea legende, atâtea mituri – s-a format, sub multiplele sale aspecte, omul pământean.

Amintiți-vă de uriaşul Ymir, care s-a răspândit în întregul Univers; omul microcosmosului a provenit din acel uriaş, din acea gigantică ființă macrocosmică creatoare, care conține în afară ceea ce la omul actual se află în interior. La baza acestor legende se află un adevăr profund, un adevăr care se dezvăluie, mai mult sau mai puțin fragmentar, în funcție de puterea de clarviziune a diferitelor popoare. El străluceşte şi în străvechea înțelepciune care se exprimă în Vechiul Testament: Adam Kadmon al Kabbalei nu este altul decât acest om macrocosmic pe care l-am reprezentat în Cosmos. Numai că trebuie să ne dăm seama de acest lucru.

Tot ceea ce v-am expus până în acest punct culminant reprezentat de noțiunea de om macrocosmic este o doctrină care se referă în realitate la misterele cele mai profunde ale Universului; această doctrină se va răspândi din ce în ce mai mult. Astăzi suntem încă departe de a o înțelege, căci dacă un om de ştiință ar fi ascultat aceste conferințe probabil că ne-ar fi considerat nebuni. Dar ne aflăm în zorii unei epoci în care faptele vor dezminți teoriile clădite de ştiința actuală şi-i vor sili pe oameni să caute calea care ne duce la marile adevăruri ale înțelepciunii originare. De exemplu, niciodată nu va putea fi descifrată taina a ceea ce numim fecundație şi asupra căreia astăzi se fac atâtea speculații puerile, până nu va fi înțeleasă doctrina omului macrocosmic. Cât este de mică în raport cu Cosmosul celula în interiorul căreia se produce fecundația! Totuşi numai misterele Cosmosului ne permit să explicăm ce se petrece în ea, căci această taină nu poate fi examinată cu instrumentele de cercetare obişnuite.

Nu vrem să spunem că cercetările ştiințifice asupra fecundatiei nu-şi au rostul lor; ele sunt cu adevărat meritorii, dar nu sunt decât jocuri de copii față de marele mister de care este vorba şi care se va lămuri doar atunci când va fi

recunoscut faptul că răspunsul privind ce se petrece într-un punct se află la nivelul circumferintei. De aceea, în vechile Mistere, Învățătorul spunea: „Dacă vrei să înțelegi punctul, întreabă circumferința, căci în ea se află soluția“.

Dacă ne amintim că diferitele corpuri cereşti continuă să se deplaseze chiar după ce au atins punctul cel mai înalt al dezvoltării, deci după ce evoluția lor s-a terminat, vom înțelege noțiunea de Karma a aştrilor. Începând din momentul în care o planetă a ajuns la capătul evoluției entitățile legate de ea trebuie să aibă în vedere dispariția, destrămarea ei în Univers. De exemplu, în ceea ce priveşte vechiul Saturn, se poate spune că până la condensarea totală a acelui glob de căldură evoluția lui a urmat o curbă ascendentă, sau mai degrabă descendentă, pentru că este vorba de o condensare.

Începând din momentul când acest vechi Saturn a ajuns la final, el mai există ca atare, dar Spiritele care au contribuit la formarea sa trebuie, în vederea disparitiei sale, să facă bilanțul celor petrecute până atunci, şi aceasta este Karma. Acest lucru nu poate fi evitat; lucrurile trebuie să se destrame aşa cum s-au format.

Karma generată în prima jumătate a evoluției se îndeplineşte în cea dea doua jumătate; în această parte a doua a evoluției se destramă ceea ce s-a clădit în prima. Naşterea unei lumi înseamnă naşterea unei Karma; dispariția unei lumi, în sensul larg al cuvântului, înseamnă pentru ea să-şi îndure Karma, să realizeze extincția sa. Aceasta se petrece în mare, dar şi în mic, pentru fiecare planetă în parte, căci pe fiecare dintre ele se repetă cu fidelitate, în linii mari, aceleaşi condiții.

Acelaşi lucru se petrece şi cu popoarele. Să ne gândim la un popor tânăr, în plină dezvoltare, plin de forță, de energie, la care, din etapă în etapă, apar nenumărate manifestări de cultură şi civilizație: acestea ajung la un punct culminant, dar, în acelaşi timp ca o consecință, se acumulează Karma acelui popor. Aşa cum evoluția lui Saturn a pregătit o Karma, ținând seama de ceea ce a fost, un popor îşi acumulează Karma pe măsură ce se dezvoltă civilizația sa. Popoarele care au generat forțele cele mai originale, cele mai influente, au şi Karma cea mai pronunțată.

Peste tot se simte acțiunea entităților conducătoare. Am văzut, vorbind despre Pământ, că o serie de ființe spirituale: Îngeri, Arhangheli, Arhei au coborât pe Pământ pentru a îndruma omenirea, în vremea când ea nu era în stare să se conducă singură, pentru a o ridica la un anumit nivel. Aceste ființe spirituale ajunseseră la perfectiune, la maturitate, în decursul unor epoci anterioare. Or, după ce au dobândit această maturitate şi au coborât în lumea noastră pentru a îndruma popoarele, aceste entități şi-au îndeplinit misiunea şi era rândul altor entități să o preia.

Dacă un popor este menit să se înalțe la un anumit nivel, este nevoie ca ființe omeneşti deosebit de evoluate să se ofere de bună voie să servească drept suport unor entități spirituale superioare. Doar atunci se va putea realiza ceea ce era prevăzut în planul inițial, pentru a păşi peste anumite praguri. Iată ce trebuie să se petreacă în acest caz: cei care se oferă să fie conducători spirituali ai popoarelor, cei care vor să împingă civilizația dincolo de un anumit prag, trebuie să-şi asume Karma acestor popoare.

Această mare lege care îi face să ia asupra lor Karma unor popoare sau neamuri s-a aplicat fiecărei individualităţi cu rol conducător de la un anumit punct încolo. Astfel, de exemplu, Hermes a trebuit să ia asupra lui Karma poporului său, aşa cum se acumulase ea până în epoca lui. Astfel se reflectă, pe fiecare planetă, marile procese cosmice.

Există şi alte imagini, alte reflectări de felul acesta. Am văzut că Tronurile deveniseră Tronuri deoarece din făpturi au devenit făptuitori, trecând astfel de la starea celui care ia la cea a celui care dă. Tronurile au îndeplinit evoluţia lor deosebită în sânul altor sisteme cosmice şi au mers cu ea destul de departe, ca să poată da în dar propria lor substanţă. S-a ajuns la un grad foarte elevat al evoluţiei, atunci când în loc să înmagazinezi pentni tine substanţa Cosmosului poţi să o dai, să o oferi ca jertfă. Şi acest lucru se reflectă în evoluţia omenească. Ce este de fapt evoluţia omenească?

Să ne întoarcem cu gândul spre erele Atlantidei şi Lemuriei, apoi să ne îndreptăm privirile spre viitor: omul şi-a dobândit la început corpurile sale fizic, eteric şi astral, apoi Eul său. Acest Eu acţionează asupra celorlalte elemente, transformând treptat corpul astral în Manas sau Eu spiritual, corpul eteric în Budhi sau Spirit al vieţii, corpul fizic în Atma sau Om-Spirit. Înţelepciunea originară predica odinioară faptul că omul îşi transformă corpul astral în aşa fel, încât la început el nu este decât în parte Manas, dar că acest corp va ajunge până la urmă să fie supus în întregime conducerii Eului.

Să luăm un om al cărui corp astral nu a ajuns încă la punctul unde el este transformat în întregime de acţiunea Eului; în această situaţie se află, cu rare excepţii, toate fiinţele omeneşti. Ceea ce omul a transformat deja îl însoţeşte în veci, în timp ce cele care în interiorul său nu sunt încă în puterea Eului se desprind de el ca un fel de coajă astrală, după ce omul a trecut prin faza de Kamaloca, şi se destramă în lumea astrală, unde produc o perturbare importantă, dacă corpul astral a fost plin de sentimente rele, de pasiune. Deci se poate spune că dezvoltarea omului duce la faptul că el lasă din ce în ce mai puţine resturi în lumea astrală.

Ceea ce a fost transformat rămâne în Eul său pe veci; va reveni cu el în noua sa întrupare. Cel care este destul de avansat pentru ca în Kamaloca să nu mai rămână nici un fel de resturi din corpul său astral, şi ca urmare nu mai face rău nimănui pe acest pământ prin ceea ce ar rămâne din corpul său, dobândeşte astfel posibilitatea să vadă în lumea spiritului, căci nu se poate să ajungi la acest nivel fără să obţii o oarecare clarviziune în domeniul astral.

Atunci întregul corp astral este spiritualizai; a devenit Eu spiritual, şi sub această formă cu totul nouă el se imprimă în corpul eteric, care devine astfel efigia corpului astral transformat. Aceasta nu implică obligaţia ca şi corpul eteric să fie metamorfozat, decât în măsura necesară pentru a putea primi amprenta a ceea ce a putut fi elaborat în corpul astral. Am descris astfel o fiinţă deosebit de avansată, care şi-a dezvoltat în întregime Eul său spiritual. În înţelepciunea orientală este numit Nirmana-kaya cel care a ajuns la stadiul în care n-a mai rămas nimic din corpul său astral, din „kaya“ astral.

Omul poate continua să lucreze, mai întâi asupra corpului său eteric, apoi asupra corpului său fizic. Ce se întâmplă când aceste două corpuri sunt supuse

dominației Eului? Când omul nu are numai un Eu spiritual, ci dezvoltă pe Budhi sau Spiritul vieții în corpul său eteric, iar apoi acest Budhi marchează corpul fizic cu amprenta sa, s-a ajuns la o nouă etapă în evoluție, un fel de etapă intermediară. Atunci omul nu mai lasă în urma sa nimic din corpul lui eteric. El îl păstrează pentru totdeauna, l-a transformat în Spirit al vieții.

Astfel, omul va deveni din ce în ce mai stăpân pe corpul astral şi pe cel eteric, ceea ce îi va da posibilitatea să le dirijeze în oarecare măsură. Cel al cărui Eu nu stăpâneşte încă corpul său astral, desigur că nu poate să-l dirijeze şi trebuie să aştepte să mai avanseze pentru a putea dispune după voie de el şi pentru a putea să-şi spună: trăind prin Eul meu toate încarnările care m-au învățat să-mi transform corpul astral şi pe cel eteric, am devenit capabil ca, dacă voi reveni pe Pământ, să extrag din substanța astrală şi din cea eterică un nou corp astral şi un nou corp eteric, la fel de perfecte. Acest om va fi atunci în stare să-şi dea ca jertfă propriul său corp astral şi eteric, să le ofere altora.

Există astfel de individualități care, devenind stăpânii corpului astral şi al celui eteric, au dobândit posibilitatea de a-şi sacrifica corpurile pentru că au învățat să-şi constituie altele noi, ceea ce şi fac dacă vor să revină pe Pământ. Dar transmit ceea ce au făcut astfel să fie perfect altor personalități, care au de îndeplinit unele misiuni în lumea noastră.

În felul acesta, unor oameni dintr-o epocă le sunt încorporate, încredințate, corpurile astrale şi eterice care au aparținut unor personalități dintr-o epocă anterioară. Când se întâmplă aceasta, personalitățile respective nu acționează numai în locul unde au trăit ci, datorită a ceea ce este în ele, pot acționa şi în viitor.

De exemplu Zoroastru, care dobândise stăpânirea corpului său astral, a putut să-l cedeze mai târziu în beneficiul lui Hermes, în perioada de început a civilizației egiptene. Deci o personalitate ca Zoroastru are un corp astral, un „kaya“, care nu acționează numai în locul unde trăieşte, ci intervine în evoluția ulterioară, impunând o lege.

Astfel de lege valabilă pentru viitor se numeşte Dharma iar Dharma-kaya este un corp de acest fel. Regăsim frecvent aceşti termeni în înțelepciunea orientală; aceasta este explicația care le-a fost dată întotdeauna.

Trecând acum în revistă ceea ce s-a spus în ultimele conferințe, ne putem pune următoarea întrebare: ce înțelegem noi prin termenul „om“? El corespunde unui anumit grad de evoluție. Am văzut că Spiritele personalității deveniseră „oameni“ pe vechiul Saturn şi chiar Tronurile au trebuit să parcurgă acest stadiu.

Am văzut că omul se dezvoltă, că el trebuie să ajungă la niveluri superioare; am văzut primele etape ale acestei ascensiuni realizate de către Îngeri şi Arhangheli, aceste entități care au putut da ceva ca jertfă. Începutul acestei jertfe în forma sa cea mai elevată l-am întâlnit la Tronuri.

Vedem primele licăriri ale unei activități creatoare la cei care au fost mari conducători de popoare şi neamuri, cei care au ştiut să-şi transforme trupurile astfel că au putut să facă să radieze ceva din ele. Aşa cum Tronurile au dat din propria lor substanță, dar în mai mică măsură Nirmana-kaya au dat propriile lor învelişuri unor individualități mai recente, care fără acest aport nu ar fi putut să atingă punctul dorit în dezvoltarea lor.

Există deci două faze ale evoluției: cea în care iei şi cea în care dai, în care creezi. Orice ființă se înalță de la rangul de făptură la cel de creator. Arhaii au devenit „oameni“ pe vechiul Saturn, Arhanghelii pe vechiul Soare, Îngerii pe vechea Lună; noi am devenit „oameni“ pe Pământ şi aşa vor merge mai departe lucrurile. Vor fi întotdeauna ființe care vor deveni „oameni“.

Dar acest lucru va continua la nesfârşit? Va exista mereu o succe-siune de cicluri, Soarele, de. exemplu, reproducând ceea ce exista pe Saturn, doar că apare aici un nou grup de entități, Spiritele focului, care iau locul Spiritelor personalității? Ființele, la început făpturi neputincioase, se vor dezvolta mereu, până la stadiul când vor putea să se jertfească? Nu, în nici un caz.

Se pune într-adevăr o problemă foarte importantă: starea omenească pe care au atins-o Arheii pe Saturn, Arhanghelii pe Soare şi Îngerii pe Lună este comparabilă cu a noastră de pe Pământ? Dacă analizăm, de exemplu, natura Îngerilor, nu vedem în ea altceva decât imaginea a ceea ce vom fi pe Jupiter? Pe Venus vom avea natura Arhanghelilor?

Este într-adevăr cazul să ne gândim aşa: ne aflăm pe Pământ, vom atinge stadii superioare, ne vom înălța pe scara Ierarhiilor, dar ființe la fel cu cele ce vom putea deveni există deja, iar starea noastră de acum a fost mai înainte cea a altor Entități? Este într-adevăr aşa? Aceasta este marea întrebare pe care trebuie să şi-o pună fiecare, dacă a urmărit cu atenție aceste conferințe.

Dacă ar fi vorba numai de o „umanizare“ care se repetă fără încetare, dacă am fi la fel cu Spiritele personalității de pe Saturn, cu Arhanghelii de pe Soare, Îngerii de pe Lună, aceasta ar putea avea importanță pentru noi, dar pentru Zeii supremi nu ar însemna decât o multiplicare a creației lor; nu s-ar înregistra pentru ei nici un progres deosebit.

Ne putem deci întreba dacă nu cumva oamenii, tocmai pentru că au devenit oameni pe Pământ, nu vor evolua într-atât încât să poată să facă ceva ce nu pot face nici Îngerii, nici Arhanghelii, nici Spiritele personalității.

Creația a obținut ceva nou pentru că, pe lângă Arhangheli şi Îngeri, a realizat şi făpturi omeneşti? A progresat prin asta? Deoarece a coborât mai jos, omul nu poate oare spera să se înalțe mai sus?

În următoarea conferință ne vom strădui să răspundem la aceste întrebări: Care este rolul omului în Cosmos? Care sunt raporturile sale cu Ierarhiile superioare? Ce loc va ajunge să ocupe în seria de trepte ierarhice?

CONFERINŢA a X-a
Locul omului în Cosmos • Rolul Ierarhiilor spirituale • Entităţile luciferice • Libertatea de acţiune a omului • Acţiunea lui Christos pe Pământ

Düsseldorf, 18 aprilie 1909, seara

Pe lângă problema pusă la sfârşitul conferinței precedente, multe altele ar necesita un studiu mai complet, dar nu este posibil să rezumăm în zece conferințe

tot ce ar fi de spus asupra diferitelor lumi. Înainte de a răspunde la această problemă, permiteți-mi să fac câteva observații care se leagă şi de conferința anterioară. Prima dintre acestea se referă la ceva ce este foarte greu, dacă nu chiar imposibil de înțeles pentru gândirea modernă; totuşi este bine să ştim că există.

Este vorba de modul în care dispar formațiunile planetare. Aveți în minte o imagine a felului cum s-a petrecut evoluția: entitățile s-au ridicat la un nivel superior şi, ridicându-se, ele au părăsit vechiul lor câmp de acțiune, vechea locuință care le-a dat posibilitatea, pentru un timp, să-şi dezvolte anumite facultăți, lucru pe care altfel nu l-ar fi putut face.

În zorii erei pe care o numim lemuriană, omul ajunsese în dezvoltarea sa la stadiul în care el era în posesia a tot ce putuse să păstreze din repetarea stărilor de Saturn, Soare şi Lună. Avea acum ca locuință Pământul, aşa cum se formase acesta chiar în scopul dezvoltării omului.

A evoluat, străbătând era lemuriană şi pe cea a Atlantidei, până în epoca actuală, şi se va dezvolta în viitor trecând din încarnare în încarnare. Va veni însă o vreme când el va trebui să părăsească Pământul acesta, care nu va mai avea ce să-i dea, nu-i va mai oferi nici o posibilitate de progres.

Am putea să ne închipuim că atunci când omul va părăsi această planetă ea nu va mai fi decât o grămadă de vechituri, ca un oraş pe care locuitorii săi l-au părăsit. Ştiți cum arată un astfel de oraş după puțină vreme: devine un morman de ruine, cum putem vedea în cazul oraşelor peste care s-a întins nisipul deşertului.

Aşa se întâmplă acum, dar nu aşa se va întâmpla cu Pământul în viitor. Ne putem face o idee de cum va fi acest viitor dacă ne întrebăm ce semnificație are de fapt, pentru evoluția planetei noastre, existența unui Leonardo da Vinci, Rafael sau a altor genii. Ce înseamnă, pentru această evolutie, faptul că Michelangelo şi Rafael au creat capodopere minunate, care ne încântă şi astăzi? Poate că unii dintre voi ați simțit o oarecare strângere de inimă când, privind la Milano *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci v-ați întrebat cât timp va mai rezista această minunăție.

Căci nu trebuie să uităm că dacă Goethe, în timpul primei sale călătorii în Italia, a putut să o vadă încă în toată splendoarea sa, astăzi ea nu mai arată aşa. Pentru cei care vor trăi după noi la un interval egal cu cel care ne desparte pe noi de Goethe, ea nici nu va mai exista*. Este soarta tuturor celor create de oameni, a tot ce se realizează pe plan material. Este ceea ce se va întâmpla chiar cu Pământul, ca şi cu toate creațiile gândirii omeneşti.

Duceți-vă cu gândul la epoca în care oamenii spiritualizați vor fi ajuns în sfere superioare. Gândurile lor – nu numai concepțiile ştiințifice, care îşi vor pierde orice semnificație în trei-patru secole, ci chiar ideile generale care, emanând dintr-un creier omenesc, au în prezent o semnificație pe Pământ –, aceste gânduri nu vor avea nici o importanță pentru lumile superioare; ele au valoare numai pe Pământ. Însă omul va părăsi Pământul. Ce se va întâmpla atunci cu tot ce au creat ființele omeneşti de-a lungul mileniilor?

* Celebra frescă a lui Leonardo da Vinci ajunsese într-adevăr la mijlocul acestui secol într-un stadiu foarte avansat de deteriorare. Ea a fost restaurată recent cu mari eforturi (n.red.).

Trebuie să analizăm mai întâi, din punct de vedere spiritual, evoluția individuală. Leonardo da Vinci s-a înălțat mai sus pentru că a creat. Acesta a fost progresul său personal. Dar marile gânduri, marile impulsuri pe care creatorii plini de forță le-au imprimat materiei terestre, acestea sunt oare lipsite de importanță pentru viitorul Pământului?

Viitorul va transforma în pulbere tot ce a făcut omul din această planetă? Toate acestea vor dispărea când va înceta existența sa? Admirați acum Domul din Köln. Într-un timp relativ scurt nu va mai rămâne din el piatră peste piatră; dar faptul că omul a imprimat pietrei această idee de catedrală nu va avea nici o semnificație pentru Pământ?

Să facem abstracție acum de ce iau cu ei oamenii din experiența lor terestră; să analizăm planeta însăşi. O planetă, în cursul evoluției sale, devine de fapt din ce în ce mai mică, se reduce. Este soarta corpului său material, dar aceasta nu este totul, este numai ceea ce este perceptibil pentru ochii fizici şi pentru instrumente materiale. Chiar şi pentru materie există o evoluție şi dincolo de acest punct. Ne vom ocupa de această evoluție şi voi ajunge acum la ceea ce vă spuneam că este greu de înțeles, dacă nu chiar imposibil, pentru mentalitatea modernă.

Fapt este că Pământul se tot contractă. Din toate părțile, materia tinde către centru. Ştiu că există o lege a conservării energiei, dar vă spun în cunoştință de cauză un fapt cunoscut de toți ocultiştii, şi anume că, deoarece se contractă din ce în ce mai mult, materia ajunge până la urmă să dispară în neant în centrul Pământului. Dar nu numai atât: particulele materiale, pe măsură ce dispar în centru, reapar la periferie, în mediul înconjurător.

Materia dispare într-un punct din spațiu şi reapare din exterior. Iar atunci când revine ea este purtătoarea a tot ce i-au imprimat ființele care au trăit pe planetă, desigur nu sub aspectul lor actual, ci sub cel care rezultă din această transformare. Veți revedea Domul din Köln, ale cărui particule materiale au dispărut din centru, revenind la periferie. Nimic, absolut nimic nu se pierde din ceea ce a fost elaborat pe o planetă.

Ceea ce exista la începutul evoluției noastre, chiar înainte de vechiul Saturn, trebuie situat dincolo de Zodiac, în ceea ce înțelepciunea primordială numea Cerul de cristal; în acest cer erau incluse toate acțiunile entităților care aparțineau unei evoluții anterioare. Acolo se afla baza pe care într-un anumit fel au început să creeze noile entități.

Dacă aceste lucruri sunt greu de înțeles pentru inteligența modernă, pentru că ea este obişnuită să nu țină seama decât de elementul material, nu poate concepe că materia poate să dispară dintr-un spațiu tridimensional şi să revină în altă parte, după ce a trecut, în acest răstimp, prin alte dimensiuni. Acestea sunt de neînțeles cât timp rămânem în spațiul tridimensional; trebuie totuşi să înțelegem aceasta în prezent, căci faptele care privesc apariția lumii noastre au multiple fațete şi ceea ce există într-un loc dat este strâns legat, uneori într-un mod foarte complicat, cu ceea ce se petrece în cu totul alt loc al spațiului tridimensional.

Evoluția planetei noastre a început deci cu o repetare a vechiului Saturn. Apoi a avut loc repetarea vechiului Soare, cu formarea lui Jupiter. Atunci când întreaga Creație ajunsese în acest stadiu, toate entitățile care ocupă spațiul cosmic

participau la ea. Atât entitățile care ocupă interiorul sistemului planetar, cât şi cele care se află în afara acestui spațiu acționau şi evoluau. Apoi unele dintre acestea, şi de o parte şi de alta, s-au retras.

Dacă pe de o parte Jupiter s-a condensat, retragerea anumitor entități a dus la apariția a ceva ce nu avea legătură cu evoluția noastră pe Pământ, adică planeta Uranus şi, în cursul repetării vechii Luni şi formării lui Marte, planeta Neptun. Numele Uranus şi Neptun, desigur, nu au fost alese aşa cum erau cele date în Antichitate, deşi denumirea de Uranus are un sens, pentru că a fost dată într-o epocă în care mai exista o vagă amintire a modului în care trebuie să se facă această alegere. Deci acest nume cuprinde ceea ce se află în afara cercului nostru.

Aceste două planete, pe care astronomia actuală le consideră cu totul asemănătoare cu celelalte, nu sunt prea mult legate de evoluția lumii noastre. Ele fac parte din lumile care au apărut atunci când unele entități, care în perioada lui Saturn mai aveau legătură cu noi, s-au retras şi şi-au clădit locuința în afara sferei noastre. Putem astfel să înțelegem unele fapte privitoare la aceste planete, printre altele mişcarea sateliților lor. Am schițat astfel formarea sistemalui nostru solar.

Dar ce legătură există cu adevărat între om şi entitățile din Ierarhiile superioare care l-au precedat pe drumul umanizării? Să începem cu cele mai elevate, Serafimii, Heruvimii şi Tronurile; caracterizându-le, ne vom putea da seama mai bine ce este ființa omenească. Dacă ne ridicăm mai sus de domeniul Serafimilor, intrăm în cel al Trinității divine. Ceea ce deosebeste Serafimii, Heruvimii si Tronurile de toate celelalte entități din Univers este faptul că ele „îl cunosc pe Dumnezeu în chip nemijlocit“.

Ceea ce omul tinde să atingă prin dezvoltarea sa, ele îl au în veşnicie. Noi trebuie să plecăm de la ceea ce suntem astăzi, să ne întărim prin cunoaştere, voință etc., ca să ne apropiem tot mai mult de Divinitate; ea va fi din ce în ce mai prezentă pentru noi.

Dar această Divinitate este încă ascunsă pentru noi, şi prin aceasta ne deosebim de Serafimi, Heruvimi şi Tronuri. De la începuturile evoluției noastre, aceste entități superioare, cele mai sus-puse dintre Ierarhiile spirituale, înconjoară Sfânta Treime, se bucură de vederea ei.

Este extrem de important să ştim că aceste entități, de când există, şi chiar prin faptul că trăiesc, îl contemplă pe Dumnezeu. Ceea ce fac, ceea ce îndeplinesc, este rezultatul acestei contemplări; Dumnezeu o face prin ele. N-ar putea să acționeze altfel decât o fac, căci contemplarea Divinității este o forță atât de puternică, are un efect atât de mare asupra acestor entități, încât acestea îndeplinesc cu o siguranță absolulă, sub un impuls direct, ceea ce le însărcinează Divinitatea să facă.

Nimic la ele nu este de domeniul judecății, al reflecției. Pentru ele totul este viziunea poruncilor dumnezeieşti, de unde le vine imboldul să realizeze ceea ce au contemplat. Ele văd Divinitatea sub aspectul ei real, originar, aşa cum este. Ele nu se consideră decât executante ale voinței, ale înțelepciunii divine. Aşa este Ierarhia cea mai înaltă.

Când este vorba de Ierarhia care urmează după aceasta, cea a entităților pe care le numim Dominări sau Spirite ale înțelepciunii, Virtuți sau Spirite ale mişcării şi Puteri sau Spirite ale formei, nu mai putem spune că aceste spirite au o viziune la fel de directă asupra Divinității. Ele nu-l văd pe Dumnezeu aşa cum este El, ci doar prin manifestările sale, prin revelația chipului, feței sale, aş îndrăzni să spun.

Desigur, pentru ele este evident că este chipul Divinității; ca şi Serafimii, Heruvimii şi Tronurile, primesc de la El direct impulsul care îi face să asculte revelațiile divine, dar acest impuls, cu toate că este direct, nu mai este atât de puternic. Nu este cu putință ca Serafimii, Heruvimii şi Tronurile să refuze îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu; aşa ceva este de neconceput, căci ei se află foarte aproape de Dumnezeu; de asemenea, este exclus ca acest al doilea grup ierarhic să facă ceva ce nu a fost indicat de Divinitate.

A trebuit deci, pentru ca evoluția cosmică să meargă mai departe, ca ceva cu totul deosebit să intre în joc. Atingem aici un domeniu care a fost întotdeauna greu de înieles pentru oameni, chiar pentru cei care s-au ridicat la un anumit nivel în cadrul înțelepciunii Misterelor. În vechile Mistere, se încerca să se ajungă la înțelegerea acestui lucru în felul următor: ajuns la un anumit grad de inițiere, discipolul era pus în fața unor puteri duşmănoase, cu aspect înspăimântător şi crud, care sub ochii lui înfăptuiau lucruri groaznice. Cei care făceau aceasta erau chiar preoții, înțelepții, purtând măşti.

Pentru ca ei să treacă prin încercările necesare trebuia ca preoții să se deghizeze astfel în figuri demonice, în ființe care fac lucrurile cele mai cumplite pe care şi le poate imagina cineva. De ce? Pentru a arăta celui care trebuia să fie inițiat în ce măsură se poate îndepărta evoluția de linia dreaptă, i se arăta inițiatul, preotul, sub masca celui Viclean, celui Rău. Trebuia să aibă iluzia că se află în prezența Răului, şi doar când se scoteau măştile iluzia sa se risipea. Înțelegea atunci că a fost pus la încercare.

Pentru a-l întări, a-l înarma împotriva Răului, acesta era reprezentat sub aspectul cel mai înfricoşător. Aceasta nu era decât o reconstituire a ceea ce se petrecuse în decursul evoluției cosmice.

În perioada intermediară între formarea lui Jupiter şi cea a lui Marte, unele dintre entitățile care aparțineau sferei Virtutilor au fost, ca să zicem aşa, „declasate“, aşezate în aşa fel în cursul evoluției, încât în loc s-o facă să înainteze, ele i-au pus pierdici. Este ceea ce am descris sub numele de „lupta din ceruri“. Ierarhiile care conduc Universul, văzând că scopurile evoluției n-ar fi fost atinse niciodată dacă aceasta mergea în linie dreaptă, au hotărât să introducă în ea ceva nou, mai amplu.

Gândiți-vă că trebuie să împingeți o roabă. Pentru ca ea să înainteze trebuie să folosiți o anumită forță. Dacă roaba ar fi încărcată mai tare, efortul vostru ar fi mai mare, dar prin aceasta forța s-ar mări. Dacă Divinitatea ar fi lăsat evoluția cosmică aşa cum era după vechiul Soare, omenirea s-ar fi dezvoltat, dar ea a devenit mult mai puternică prin faptul că a întâlnit piedici în cale. Deci a fost spre binele omenirii faptul că o parte dintre Dynamis au fost abătute de la calea normală.

Aceste Dynamis nu erau rele; nu trebuie să le considerăm rele şi putem spune chiar că ele s-au sacrificat, opunându-se astfel evoluției, frânând-o. Ar putea fi numite divinităii ale obstacolelor, în sensul cel mai general al cuvântului. Din acest moment a devenit posibil tot ceea ce s-a realizat apoi. Cu toate că nu erau rele în sine, cu toate că au stimulat evoluția dezlănțuind furtuna în sânul ei, aceste Dynamis declasate au fost cele care au declanşat Răul, căci Răul îşi are originea în această furtună.

Evoluția acestor entități „întârziate“ a fost desigur cu totul alta decât cea a fraților lor. Activitatea lor total diferită a avut ca urmare că ele au fost, ca să zicem aşa, cele care i-au ispitit pe Îngeri în decursul evoluției lunare. Atunci îngerii treceau prin stadiul lor omenesc. Unii dintre ei, văzând efectul pe carc îl au „piedicile“ în Univers, şi-au zis: am putea încerca să învingem aceste obstacole şi să ne cufundăm în străfundurile curentului evoluției lunare, dar nu vom face asta, deoarece preferăm să rămânem lângă zeii cei buni.

Deci, într-o anunută perioadă a vechii Luni, aceşti Îngeri s-au smuls de sub influența spiritelor Dynamis, care frânau dezvoltarea lunară. Alți Îngeri însă şi-au zis, dimpotrivă: să nu-i urmăm pe aceştia. Dacă ne retragem, evoluția nu şi-ar mai urma cursul; nu s-ar mai întâmpla nimic nou. Căci datorită acestor obstacole a apărut un nou element în această perioadă.

Îngerii care nu voiau să participe la ceea ce urma să se întâmple, cei care nu voiau să fie atinşi de nimic inferior, s-au retras de pe Lună şi s-au alălurat ființelor care trăiau în Soare; nu s-au mai interesat de ce se întâmpla pe Lună, unde apăruseră piedicile. Alții, dimpotrivă, s-au cufundat aici şi au acceptat tot ce făcea parte din vechea Lună, inclusiv faptul că se producea o condensare a corporalității lor. Au trebuit să se „întărească“ mai mult decât ar fi fost cazul, dacă nu erau aceste schimbări. Deci au resimțit chiar şi în corpul lor consecințele celor făptuite de Dynamis. Dar nu trebuie să uităm nici o clipă că acțiunea realizată de acestea făcea parte din planul cosmic divin.

De aici a rezultat şi o altă consecință: atunci când evoluția lunară a fost înlocuită de cea terestră şi totul s-a repetat în oarecare măsură, entitățile care se cufundaseră din plin în curentul vieții lunare rămăseseră în urmă față de cele care refuzaseră aceasta, iar altele, şi mai rămase în urmă, au fost atrase într-o evoluție regresivă. De aceea, în faza terestră, există Îngeri mai avansați şi alții care nu au progresat în aceeaşi măsură.

Primii s-au ataşat de om în epoca în care, în Lemuria, el devenise destul de matur ca să primească Eul şi i-au dat posibilitatea să aleagă, ca să zicem aşa, înălțarea chiar de atunci în lumile spirituale, posibilitatea să nu mai participe la cele care fuseseră încorporate în evoluție din faza lunară.

Cât despre entitățile rămase în urmă, pe care le numim luciferice, ele au acționat asupra corpului astral al omului – ele nu puteau să atingă Eul – şi i-au infuzat toate consecințele „luptei din ceruri“. Deşi rostul lor fusese să creeze obstacole, acțiunea lor a provocat prin consecințele ei în corpul astral al omului posibilitatea greşelii şi a Răului. Dar în acelaşi timp omul are şi posibilitatea de a se ridica prin propriile forțe deasupra greşelii şi a Răului.

Entități de nivelul acestor Dynamis care aparțin celei de a doua Ierarhii n-ar fi avut niciodată posibilitatea să devină rele prin ele însele; ele au trebuit să fie „declasate“. Doar începând de la a treia Ierarhie şi mai ales de la ființele cele mai apropiate de om – Îngerii – a fost posibil să urmezi sau nu puterile care trag înapoi.

Pe cei care s-au împotrivit, îi vedem reprezentați în toate imaginile care simbolizează izbânda din ceruri şi care reprezintă de fapt ce s-a petrecut în timpul Lunii vechi, epocă în care omul a progresat în aşa măsură, încât a primit un corp astral şi a ajuns astfel în starea de „om-animal“. Îngerii care rămăseseră „buni“ au părăsit atunci vechea Lună, s-au retras, şi această imagine s-a păstrat în multiple forme în sufletul omenesc. Iată ce însemna la origine lupta Sfântului Arhanghel Mihail cu Balaunil.

Dar aceasta a supraviețuit în mod izbitor şi în imaginea taurului lui Mithra. Nu trebuie să deducem de aici că acei îngeri s-au sustras de la datoria lor; ei sunt prezentați ca un ideal pentru viitor, ca prefigurând ascensiunea în lumi spirituale. Noi am coborât pe Pământ şi împreună cu noi şi alte ființe care au urmat spiritele Dynamis ale obstacolelor. Trebuie acum să transformăm prin activitatea noastră ceea ce am primit în felul acesta; pentru ca să ajungă la nivelul lumii spirituale; trebuie, înălțându-ne, să devenim ca şi Arhanghelul Mihail, învingători ai Balaurului sau Taurului. Căci orice simbol de felul acesta trebuie interpretat în aceste două feluri.

Deci numai datorită faptului că unele Dynamis au rămas în urmă i s-a dat omului posibilitatea să atingă prin sine însuşi ținta la care cei mai înalți Serafimi nu pot ajunge prin propriile puteri. Acesta este un aspect esențial. Serafimii, Heruvimii şi Tronurile nu pot face altceva decât să urmeze impulsurile date de Divinitate. Dominările şi, de altfel, cea de a doua Ierarhie în ansamblul său, nu pot nici ele să acționeze în alt fel. Chiar acele dintre Dynamis care au stat în calea evoluției nu puteau face altceva decât să asculte de Divinitate. Chiar în ceea ce putem numi originea Răului, n-au făcut altceva decât să îndeplinească voința Divinității care, pe această cale ocolită, a dorit să întărească Binele.

Să coborâm acum mai jos de Dynamis; nici Puterile sau Exousiai n-ar fi putut să devină rele prin sine; tot aşa şi în cazul Spiritelor personalității, ca şi al Arhanghelilor; când aceştia erau „oameni“ pe vechiul Soare, spiritele Dynamis nu fuseseră încă „declasate“; nu au avut ocazia să se facă răi. Îngerii au fost primii care au avut această posibilitate, pentru că ea a apărut pentru prima dată în era lunară.

„Lupta din ceruri“ a avut loc în intervalul dintre vechiul Soare şi vechea Lună. Dintre Îngeri, unii nu s-au oprit la posibilitatea de a face rău, nu s-au lăsat ispitiți de forțele care puneau piedici şi au rămas legați de ordinea normală. Astfel, toate entitățile din Ierarhiile spirituale aflate mai presus de Îngeri, şi chiar unii dintre aceştia, nu au făcut altceva decât să se conformeze voinței divine; nu aveau nici o posibilitate de neascultare.

Ajungem deci acum să distingem două categorii de Îngeri. Sunt mai întâi cei căzuti în urma spiritelor Dynamis în timpul „luptei din ceruri“, pe care, datorită acțiunii lor ulterioare, îi numim „luciferici“. Aceştia au acționat asupra corpului

astral al omului în decursul evoluției terestre şi i-au dat omului, pe lângă posibilitatea de a face rău, şi pe cea de a se dezvolta prin propria sa voință liberă. Deci în întreaga serie a Ierarhiilor, doar oamenii şi o parte dintre Îngeri au posibilitatea de a fi liberi. Această posibilitate a existat şi pentru Îngeri, dar s-a confirmat într-adevăr în cazul oamenilor.

Este drept că atunci când omul a coborât pe Pământ,el a trebuit mai întâi să cadă în puterea spiritelor luciferice, care au impregnat corpul lui astral cu forțele lor; de aceea, Eul său a fost atât de intens aspirat de această putere luciferică încât, în era Lremuriei, în cea a Atlantidei şi chiar mai târziu, acest Eu a trăit încă învăluit într-un nor produs de influența lui Lucifer.

Omul nu a scăpat de primejdia de a fi învins de aceste forțe degradatoare decât pentru că unele entități l-au luat sub protecția lor. Unii dintre Îngerii rămaşi în înălțimi şi unii Arhangheli s-au încarnat în anumiți oameni, pentru a le fi călăuze. Aşa au mers lucrurile până în clipa când s-a petrecut ceva absolut excepțional: o ființă care era legată numai de existența solară a ajuns să poată să pătrundă nu numai în corpul fizic, eteric şi astral al omului, aşa cum au făcut-o entitățile de care am vorbit până acum, ci chiar în Eul său.

V-am spus că, în timpuri foarte vechi, unele entități spirituale coborau în lumea noastră şi însufleţeau corpurile fizice, eterice şi astrale ale oamenilor. Dar acum era vorba de o ființă omenească care a primit în sine o entitate, cea mai înaltă dintre toate, o entitate care, legată până atunci de evoluția solară, a intervenit, inspirând acea făptură omenească până în adâncul Eului său.

Eul îşi găseşte expresia fizică în sânge. Aşa cum sângele este expresia materială a Eului, căldura sângelui, focul din sânge, ca o rămăşiță a vechiului foc saturnian, este expresia Eului în elemente. Marea Ființă de care vorbim s-a manifestat fizic în două feluri. Mai întâi în foc.

El i s-a revelat lui Moise în Rugul de foc şi în fulgerele de pe Sinai, căci ființa care a putut mai apoi să pătrundă în Eul unui om este aceeaşi cu cel care i-a vorbit lui Moise din Rugul în flăcări, în fulgerele şi tunetele de pe Muntele Sinai.

După ce şi-a pregătit astfel venirea, el a putut să intre într-un trup prin care circula sânge, trupul lui Iisus din Nazaret. Şi astfel entitatea solară a pătruns într-o ființă pământeană.

De atunci, cu cât Eul omenesc se pătrunde, este saturat de forța care a intrat în el în acea epocă, cu atât mai mult dobândeşte capacitatea de a se înălța prin propriile forțe deasupra tuturor influențelor care pot să-l tragă în jos. Ființa care pătrunde în felul acesta până în Eu este de fapt de cu totul altă natură decât entitățile spirituale care coborâseră mai înainte pe Pământ pentru a însufleți corpul fizic, eteric şi astral al omului.

Să ne gândim, de exemplu, la străvechii Rishi. În corpul lor eteric trăia, am mai spus-o, spiritul unei entități superioare. Ei moşteniseră de fapt acest corp eteric de la marii lor precursori din Atlantida, în care trăise acea entitate. Ei nu puteau să urmărească prin corpul lor astral şi prin Eul lor ceea ce le venea prin inspirație din corpul lor eteric.

Acelaşi lucru s-a întâmplat şi în epocile următoare: când unii oameni erau inspirați astfel, în ei exista întotdeauna un fel de forță superioară, ceva care s-ar

putea spune că îi poseda. Ei erau într-un fel scutiți de destinul omenirii – de a fi lăsată să se descurce singură –, pentru a putea deveni mai buni sub influența unei entități superioare. Acest lucru s-a petrecut cu toți fondatorii de religii: în ei s-a întrupat o entitate care nu participase la „lupta din ceruri“, astfel că ei nu erau lăsați fără îndrumare.

În persoana lui Christos a apărut însă o entitate de cu totul altă natură, o ființă care de la început nu a vrut să îi împingă în nici un fel pe oameni să vină spre El - şi acest lucru este esențial. Urmăriți felul în care s-a răspândit creştinismul şi veți avea dovada vie a faptului că în timpul vieții sale Christos nu a făcut ceea ce au făcut mai târziu creştinii. Gânditi-vă la întemeietorii religiilor din Antichitate.

Aceştia au fost mari Învățători; începând dintr-un moment al vieții lor au început să predice şi predicile lor acționau cu putere asupra celor din jur. Dar Christos a acționat îndeosebi prin predici? Dacă credem că acestea reprezintă esențialul, înseamnă că nu-l înțelegem.

Christos a acționat în primul rând nu prin predici, ci prin ceea ce a făcut, adică prin moartea sa, care este cea mai importantă dintre acțiunile sale. Christos a îndeplinit un act al cărui efect s-a răspândit în lume după ce el nu a mai fost prezent într-un corp fizic. Aceasta este marea diferență dintre acțiunea lui Christos şi cea a altor întemeietori de religii. Această diferență nu prea este înțeleasă, dar este esențială.

Învățăturile creştine, ceea ce este propovăduit de religia creştină, se pot regăsi fără discuție şi în alte sisteme religioase. Dar oare creştinismul acționează numai prin conținutul doctrinei sale? Cel care a făcut atât de mult pentru răspândirea creştinismului, Apostolul Pavel, s-a sprijinit pe această doctrină? Conținutul Evangheliilor este ceea ce a făcut ca Saul să devină Apostolul Pavel? El i-a prigonit pe discipolii lui Christos până în ziua când Cel care a murit pe cruce i s-a arătat printre nori, până în ziua în care el însuşi, Pavel, a avut experiența ocultă, personală, a sa proprie, a faptului că Christos este viu.

Impulsul pe care l-a primit vine de la actul morții pe cruce. Alte sisteme religioase se bazează pe doctrina lor, care poate să se potrivească cu doctrina creştină, dar creştinismul se bazează mai puțin pe o doctrină şi mai mult pe un fapt. Iar acest fapt este de asemenea natură încât el nu influențează decât pe cel care primeşte de bună voie această influență, ceea ce înseamnă că această influență nu contravine deplinei libertăți a Eului său. Căci nu este de ajuns numai prezența lui Christos în corpul astral al omului; pentru a fi cu adevărat înțeles el trebuie să pătrundă în Eu şi acesta trebuie să se hotărască în mod liber să-l primească.

Or, atunci când Eul se uneşte astfel cu Christos el primeste în sine nu numai o învățătură, ci o realitate, o forță divină. Oricâte dovezi s-ar aduce că toate învățăturile creştine se găseau deja în alte religii, aceasta nu are nici o importanță, pentru că esențial este ceva ce nu se poate obține decât prin înălțare liberă în lumile superioare. Nimeni nu poate primi în sine puterea lui Christos decât printr-o hotărâre liberă, un act liber care a devenit posibil datorită menirii omului de a deveni om pe Pământ.

Îngerii căzuți, care, ca ființe luciferice, participă la viața Pâmântului, sunt în cu totul altă situație. Ei ar fi trebuit în realitate să devină oameni pe Lună; ei au

rămas în urmă în dezvoltarea lor şi de aceea pot să intervină asupra corpului astral al omului, dar în epoca noastră nu pot să ajungă la Eul său. În timpurile Lemuriene, aceste entități luciferice s-au infiltrat din toate părțile în corpul astral al omului, exercitând acolo o acțiune care apare în om sub forma pasiunilor inferioare.

Tot ceea ce împinge pe om în greşeală şi spre rău îşi are sediul în corpul astral, unde a fost sădit de spiritele luciferice. Dacă aceste spirite n-ar fi facut asta, omul n-ar fi avut niciodată posibilitatea să se înşele sau să facă rău; ar fi ajuns în sfera înaltă în care şi-ar fi primit Eul fără să fie atins de nici o influență potrivnică. Marii îndrumători ai omenirii l-au apărat totuşi pentru a nu cădea prea jos.

Atunci a cohorat pe pământ Christos. Sa ne gânditn că un om îl primeşte în sine, fără nici o constrângere pe Christos. Acesta este un caz ideal, căci creştinismul este numai la începuturile sale; dar să presupunem că acest lucru se înfăptuieşte. Dacă acest Eu este destul de avansat pentru ca forța lui Christos să-l impregneze, aceasta radiază păna în corpul său astral. Ea acționează din interior asupra acestui corp astral căruia spiritele luciferice i-au inoculat germenii răului.

Ce se va întâmpla mai departe? Eliminând cu ajutorul lui Christos, numai cu acest ajutor, ceea ce îi vine de la Lucifer, omul va elibera treptat puterile luciferice. Va veni o vreme când spiritele luciferire care pentru binele omului, pentru a-i asigura libertatea, au trebuit să râmână pe Lună la un nivel inferior de dezvoltare şi deci nu au putut sa-l cunoască pe Christos, îl vor cunoaşte şi vor fi mântuite.

Omul îl va mântui pe Lucifer, dacă primestc în el forța lui Christos şi prin acetsta devine mult mai puternic. Să presupunem, în adevăr, că omul nu ar fi primit ceea ce i-a dat Lucifer: forța lui Christos ar fi strălucit, dar nu s-ar fi izbit de forțele luciferice, şi omului nu i-ar fi fost cu putință să se înalțe spre Bine, Adevar, Înțelepciune, până la culmile pe care poate ajunge dacă învinge aceste puteri potrivnice.

Astfel omul ne apare ca făcând parte din şirul Ierarhiilor, dar deosebindu-se în mod esențial de toate celelalte. Situația lui este cu totul alta decăt cea a Serafimilor, Heruvimilor, Tronurilor, decât cea a Dominărilor, Virtuților şi Puterilor, ca şi de a Spiritelor personalității, a Arhanghelilor şi a unei părți a Îngerilor.

El îşi poate spune, privind în viitor: sunt menit să caut, în adâncul sufletului meu, impulsurile care determină acțiunile mele, să le primesc nu din contemplarea Divinității, aşa cum fac Serafimii, ci din adâncurile ființei mele. Christos este un Dumnezeu care acționează în aşa fel, încât impulsurile sale nu trebuie urmate necondiționat, ci doar prin faptul că sunt înțelese în deplină libertate.

Acest Dumnezeu nu se împotriveşte niciodată dezvoltării individuale şi libere a Eului într-un sens sau altul. Christos a putut spune, dând acestor cuvinte sensul cel mai înalt: „Veți cunoaşte adevărul, iar adevărul vă va face liberi“ (Evanghelia după Ioan, 8, 32). Cât despre ființele luciferice din Ierarhia care a precedat-o pe a noastră, care au avut posibilitatea să facă rău, ele vor fi din nou eliberate, salvate de forțele omului.

Toate acestea ne arată că de fapt evoluția cosmică nu face decât să se repete, dar că intervine aici un element nou. Căci o „umanizare“ aşa cum a trăit-o omul nu

a mai existat înainte, nici pentru Îngeri, nici pentru Arhangheli, nici pentru Arhei. Omul are de îndeplinit în lume o misiune cu totul nouă, pe care am prezentat-o acum. El a coborât pe Pământ pentru a îndeplini această misiune, iar Christos a venit sa-i dea ajutor în mod liber, nu ca un Dumnezeu care domneşte din înălțimi, ci ca „cel dintâi născut“ dintre cei mulți.

Doar aşa putem înțelege pe deplin rangul, importanța omului în sânul Ierarhiilor. Înălțându-ne privirile spre splendoarea, spre maiestatea Ierarhiilor superioare, ne putem spune: ele sunt atât de înalte, atât de înțelepte, atât de bune, încât nu pot să părăsească niciodată calea cea dreaptă; dar marea misiune a omului este să introducă libertatea în lume şi, odată cu ea, ceea ce se numeşte în adevăratul sens al cuvântului Dragoste. Căci dragostea nu e posibilă fără libertate.

O ființă care trebuie să urmeze un impuls nu-l poate da la o parte, dar cel care ar fi putut să nu-l urmeze este împins să o facă din dragoste. Dragostea şi libertatea sunt doi poli inseparabili. Deci, dacă dragostea a pătruns în Cosmos, aceasta s-a datorat libertății, adică a devenit posibilă pe de o parte prin Lucifer şi pe de alta prin cel care trebuia să-l învingă pe Lucifer, mântuindu-i pe oameni: Christos.

Pământul este astfel universul dragostei şi al libertății şi este important ca oamenii, fără ca prin aceasta să-şi piardă modestia, să ştie să caracterizeze Ierarhiile în felul următor - aşa cum a făcut-o întotdeauna esoterismul occidental: Serafimii, Heruvimii şi Tronurile ascultă direct de impulsurile de la Divinitate; Dominările, Virtuțile şi Puterile sunt atât de dependente de aceste Ierarhii încât a fost nevoie ca unele ca unele din ele să fie „declasate“, pentru ca evoluția să poată progresa până la om. Nici Arheii, nici Arhanghelii nu pot să înşele sau să facă rău prin propria lor voință.

De aceea aceste Ierarhii superioare au fost numite „trimişi, mesageri“, pentru a arăta că ele nu acționează numai prin propria lor voință, ci ascultă de porunci venite de sus. Dar în oameni se zămisleşte o Ierarhie care va executa propriile ei porunci.

În viitoarele etape pe Jupiter, Venus şi Vulcan omul se va desăvârşi în asemenea măsură încât va ajunge să poată să-şi realizeze propriile impulsuri. Nu a ajuns încă în acest stadiu, dar va ajunge. Atunci, în şirul Ierarhiilor, el o va alcătui pe cea a Spiritelor libertății sau dragostei, adică cea de a zecea Ierarhie, care este încă în curs de dezvoltare, dar care totuşi face parte din Ierarhiile spirituale.

În Univers, lucrurile nu se repetă identic: de fiecare dată când un ciclu s-a terminat, se introduce un element nou şi întotdeauna Ierarhia care trece prin faza de „umanizare“ este cea care are misiunea să integreze acest element în desfăşurarea evoluției.

Am încercat astfel să înțelegem menirea omului în Cosmos; am căutat care este semnificația omului – acest punct pierdut în Univers –, pornind de la circumferință, după cum o cere doctrina Misterelor. În felul acesta cunoaşterea se bazează pe realitate. Orice Ştiință spirituală autentică este reală, concretă, deci din ea reiese direct imaginea Cosmosului şi a Ierarhiilor spirituale.

Ne aflăm în centrul Universului. Tot ceea ce ne înconjoară îşi pierde semnificaţia pentru noi, căci ne dăm seama că lumea exterioară, cea a simţurilor, nu ne ajută să-i dezlegăm tainele. Este ca şi cum totul s-ar concentra într-un punct.

Dar în acest caz circumferinţa cercului ne dă soluţia acestei taine cosmice, în mod tot atăt de real ca şi materia însăşi, imagine şi simbol al spiritului. Materia se strânge, dispare în punctul central şi reapare la periferie. Acesta este adevărul.

Iar cunoaşterea noastră este reală atunci când ni se înfăţişează ca un proces de zidire a întregului Univers. Atunci ea nu mai este o simplă speculaţie; atunci ea ne vine din Cosmos.

Să simţim deci cu întreaga noastră fiinţă că înţelepciunea trebuie să fie un ideal pornit de la marginile Cosmosului, care ne dă tăria să ne îndeplinim propriul nostru destin, să realizăm marele ideal pe care îl concepem pentru Univers şi, mai aproape de noi, pentru făptura omenească.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

Legăturile karmice ale Mişcării antroposofice

GA 237

Unsprezece conferinţe prezentate la Dornach între
1 iulie şi 8 august 1924

Traducere după:
Rudolf Steiner
Esoteriche Betrachtungen karmischer Zusammenhänge. Dritter Band
Editura Rudolf Steiner, Dornach/Elveţia 1991
GA 237

În limba franceză:
Le Karma – considérations ésotériques, III,
Traducerea în limba franceză: Henriette Bideau

Traducător: Nicolae Ioan Crăciun
Lector: Ligia Sălăgeanu

©2003 Editura TRIADE Cluj-Napoca
ISBN 973-8313-49-X

EDITURA TRIADE
Str. Cetăţii Nr. 9
400166 Cluj Napoca

Tel/Fax: 021.240.13.17
Mobil: 0740.216.020; 0745.086.007
edituratriade@yahoo.com

Consideraţii esoterice asupra legăturilor karmice

VOLUMUL I	Douăsprezece conferinţe, prezentate la Dornach în 16, 17, 23 şi 24 februarie, 1, 2, 8, 9, 15, 16, 22 şi 23 martie 1924 (GA 235)
VOLUMUL II	Şaptesprezece conferinţe, prezentate la Dornach în 6, 12, 23, 26 şi 27 aprilie, 4, 9, 10, 11, 16, 18, 29 şi 30 mai, 4, 22, 27 şi 29 iunie 1924 (GA 236)
VOLUMUL III	Legăturile karmice din cadrul Mişcării antroposofice. Unsprezece conferinţe, prezentate la Dornach în 1, 4, 6, 8, 11, 13 şi 28 iulie, 1, 3, 4 şi 8 august 1924 (GA 237)
VOLUMUL IV	Viaţa spirituală a prezentului în relaţie cu Mişcarea antroposofică. Zece conferinţe, prezentate la Dornach în 5, 7, 10, 12, 14, 16, 18, 19, 21 şi 23 septembrie, precum şi "ultima cuvântare", din 28 septembrie 1924 (GA 238)
VOLUMUL V	Şaisprezece conferinţe, prezentate la Praga între 29 şi 31 martie şi în 5 aprilie, la Paris, între 23 şi 25 mai, şi la Breslau, între 7 şi 15 iunie 1924 (GA 239)
VOLUMUL VI	Cincisprezece conferinţe: la Berna în 25 ianuarie şi 16 aprilie, la Zürich în 28 ianuarie, la Stuttgart în 6 februarie, 9 aprilie şi 1 iunie, la Arnheim între 18 şi 20 iulie, la Torquay în 12, 14 şi 21 august, şi la Londra, în 24 şi 27 august 1924 (GA 240)

În legătură cu tema "Reîncarnare şi karmă" indicăm şi următoarele volume din Operele Complete ale lui Rudolf Steiner:

Reîncarnare şi karmă**, reprezentări necesare din punctul de vedere al ştiinţelor moderne ale naturii – **Cum acţionează karma, 1903 (în volumul «Lucifer-Gnosis», GA 34, şi ca lucrare separată)
Principiul economiei spirituale cu privire unele probleme ale reîncarnării** – **Un aspect al conducerii spirituale a omenirii, 1909 (GA 109/111)
Manifestările karmei, 1910 (GA 120)
***Istorie ocultă**. Consideraţii esoterice asupra unor raporturi karmice ale unor personalităţi şi evenimente din istoria lumii*, 1911 (GA 126)
Reîncarnare şi karmă şi importanţa lor pentru cultura şi civilizaţia actuală, 1912 (GA 135)

Despre publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Ansamblul operelor lui Rudolf Steiner (1861 – 1925) se împarte în trei mari secţiuni: lucrări scrise, conferinţe, opere de artă (vezi privirea generală de la sfârşitul volumului).

Între anii 1900 şi 1924, Rudolf Steiner a ţinut numeroase conferinţe şi cursuri, atât publice cât şi pentru membrii Societăţii Teosofice, mai târziu, ai Societăţii Antroposofice. Iniţial, el nu voia ca aceste conferinţe, prezentate întotdeauna liber, să fie fixate în scris, ele fiind concepute "drept comunicări orale, nedestinate tipăririi". Dar când textele acestor conferinţe au început să fie răspândite sub diverse forme incomplete şi cu greşeli, fiind redactate de unii dintre auditorii săi, el s-a simţit răspunzător să pună în ordine aceste notiţe. I-a încredinţat această sarcină Mariei Steiner von Sivers. Ei îi revenea alegerea stenografilor, revizuirea textelor şi corectarea lor în vederea editării. Deoarece, din lipsă de timp, Rudolf Steiner nu a putut să corecteze el însuşi textele decât într-un număr foarte mic de cazuri, trebuie să se ţină seama de rezerva sa faţă de toate conferinţele tipărite în acest fel: "Trebuie totuşi să se ţină seama de faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli".

În lucrarea autobiografică ***Cursul vieţii mele*** (capitolul 35), el face referiri la raportul dintre conferinţele pentru membri, care la început nu au fost accesibile decât sub formă de manuscrise tipărite având un caracter particular, şi scrierile sale cu caracter public. Pasajul respectiv este redat la sfârşitul acestui volum. Ceea ce este spus acolo este valabil, şi pentru cursurile referitoare le diferite domenii particulare, cursuri care se adresau unui număr mic de participanţi, familiarizaţi cu bazele ştiinţei spirituale.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a început, conform îndrumărilor date de ea, editarea Operelor Complete ale lui Rudolf Steiner. Prezentul volum face parte din această ediţie. Informaţii mai precise referitoare la documentele care stau la baza textului de faţă se găsesc, atât cât este necesar, la începutul capitolului "Note".

CUPRINS

CA INTRODUCERE. Din "Amintirile" Mariei Steiner (la prima ediţie, 1926)

PRIMA CONFERINŢĂ — *Dornach, 1 iulie 1924* — Intelectualismul şi dispoziţia interioară care l-a precedat: omul preia gândurile din eterul cosmic. Aristotelismul hispano-mahomedan menţine încă la începutul Evului Mediu vechea concepţie; pentru populaţia europeană trebuia să vină un impuls deosebit, pentru ca să se dezvolte sufletul conştienţei. Două curente spirituale: filosofii arabizanţi şi adversarii lor, scolasticii, care reprezintă individualismul. Puternice lupte interioare în epoca acestei bătălii în jurul sufletului conştienţei şi al realităţii gândirii.

CONFERINŢA A DOUA — *Dornach, 4 iulie 1924* — Forţele cosmice care pregătesc karma. Prin karmă, încarnările anterioare acţionează asupra încarnărilor ulterioare ca un instinct spiritual în interiorul Eului; această acţiune devine conştientă după moarte. – Ţesătura relaţiilor karmice. Transformarea faptelor pământeşti ale oamenilor în fapte cereşti ale sufletelor atunci când, cu ocazia unei acţiuni comune a oamenilor, în lumea fizic-sensibilă intervine o activitate spiritual-sacră. Consecinţa cerească a unor evenimente care s-au desfăşurat pe Pământ şi coboară spre Pământ ca o ploaie fină sub forma imaginilor de oglindă ale gândurilor. Dar şi fantomele foarte reale ale epocilor precedente dau târcoale în jurul oamenilor de astăzi, atrase de tendinţele ahrimanice ale timpului nostru.

CONFERINŢA A TREIA — *Dornach, 6 iulie 1924* — Legătura dintre ceea ce se întâmplă în Cer şi existenţa omului pe Pământ. Ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, are un corelativ în lumea spirituală şi se exprimă în scrierea cerească. Care este temeiul spiritual-cosmic al unei asemenea comunităţi cum este Societatea Antroposofică? Prin ce predestinare este condus un suflet spre antroposofie? – Nostalgia după Christos însoţeşte numeroase suflete din existenţa lor prepământească în existenţa pământească, năzuinţa de a-l cunoaşte din nou pe Christos ca Fiinţă Solară: un efect al marilor Imaginaţiuni cosmice. În sentimentul pentru Christos se amestecă reprezentările vechiului păgânism; aceasta implică pentru multe suflete posibilitatea de a cădea în prada ispitirilor lui Lucifer şi Ahriman.

CONFERINŢA A PATRA — *Dornach, 8 iulie 1924* — În Mişcarea antroposofică trebuie să fie distinse două grupuri de suflete: unul are o profundă nevoie a inimii să-i confere lui Christos o poziţie centrală; celălalt vrea să-l cunoască pe Christos pornind de la cosmologie, de la istoria Pământului şi a omenirii. Premisele acestei diferenţieri au fost puse în vremurile oracolelor atlanteene. Importanţa deosebită a încarnării care se situează în primele secole ale erei creştine. Unul din aceste grupuri de suflete era deja sătul de păgânism, el se înflăcăra în inima sa pentru Christos; celălalt, care cunoscuse un număr mai mic de încarnări pe Pământ, era încă plin de puternice impulsuri ale vechiului păgânism şi a adoptat creştinismul mai mult cu un intelect pătruns de simţire. Datorită măreţelor Imaginaţiuni de la începutul secolului al 19-lea, pe care le vieţuise după moarte, primul grup a adus pe Pământ nostalgia unei anumite cunoaşteri a cosmologiei, celălalt a primit aceste impulsuri mai ales în voinţa sa, ca şi cum şi-ar fi amintit de o decizie pe care ar fi luat-o.

CONFERINŢA A CINCEA — *Dornach, 11 iulie 1924* — Elementul comun care exista în dispoziţia sufletească a acestor două grupuri în primele secole creştine: a fost o trăire subtilă, dar totuşi clar prezentă, a urzirii aurice din natură şi, între adormire şi trezire, perceperea unei spiritualităţi luminoase revărsându-se în lume. În secolele 5, 6, sentimentului despre inocenţa naturii i s-a asociat simţul asupra profunzimii forţelor care declanşează în suflet binele şi răul, şi aceasta mai ales printre oamenii aflaţi sub influenţa Orientului (bulgari, eretici). Vine după aceea vremea când perceperea strălucirii pâlpâitoare de deasupra plantelor şi animalelor se stinge; murmurul acestei spiritualităţi tace, dar se mai poate vorbi despre aceasta ca despre ceva cunoscut; apoi a venit vremea a ceea ce se numeşte crepusculul Logosului viu. Aceasta este în legătură cu apariţia catehismului şi faptul că slujba divină şi-a pierdut caracterul esoteric. Dispoziţia fundamentală a sufletelor care trăiesc între secolele 7 şi 20: Christos nu mai este cunoscut în Entitatea Sa, cultul nu mai este înţeles; trebuie să se formeze pe Pământ puterea care va permite sufletelor să-l primească pe Christos.

CONFERINŢA A ŞASEA — *Dornach, 13 iulie 1924* — În primele secole creştine au existat înalte Centre de cunoaştere, urmaşii îndepărtaţi ai Misteriilor. Acolo nu se vorbea de legile naturii, ci de puterea creatoare a Zeiţei Natura. Apoi, în secolele 7, 8, dispare legătura vie cu lumea spirituală; dar o anumită cunoaştere a acestei legături îşi află refugiul în centrele de învăţământ ale căror impulsuri vii nu încetează decât în secolele 12, 13. O învăţătură asupra vieţii elementelor, asupra mersului stelelor mobile, asupra oceanului cosmic, asupra misterelor Eului, a

fost cultivată până la răscrucea secolelor 14/15. Şcoala de la Chartres, Cluny. Chiar la Universitatea de la Orléans sunt cultivate asemenea învăţături spre sfârşitul secolului al 13-lea. Platonism şi aristotelism. La începutul secolului al 13-lea, important schimb de idei în lumea spirituală pentru a introduce pe Pământ o nouă spiritualitate. Consecinţa acestuia este un minunat acord între sufletele de sus şi cele de jos. În această atmosferă spirituală poate acţiona Rosicrucianismul autentic.

CONFERINŢA A ŞAPTEA — *Dornach, 28 iulie 1924* — Folosirea inteligenţei de către personalitatea umană îl conduce pe om spre libertatea voinţei. Inteligenţa cosmică coboară din ceruri pe Pământ în primele secole creştine, şi până în secolele 8, 9. Scolastica, sau lupta omului pentru a înţelege clar această inteligenţă care se revarsă din înaltul cerurilor. Sufletul conştienţei se poate integra în această inteligenţă. Înţelepciunea Rosicrucianismului constă în a ajunge la o anumită claritate asupra acestei situaţii. În sfera solară, Mihael adună sufletele care la începutul secolului al 15-lea se reunesc în Şcoala suprasensibilă a lui Mihael. Începând din acest moment, elementul michaelic trebuia să fie elaborat de inteligenţa individuală a sufletului uman, până în noua epocă a lui Mihael pe Pământ, la sfârşitul secolului al 19-lea. Marea criză care începe în secolul al 15-lea şi durează şi astăzi este lupta lui Ahriman împotriva lui Mihael. Ahriman vrea să facă în întregime pământească inteligenţa odinioară cosmică. Inteligenţa cosmică trece în organizarea neuro-senzorială umană; în lumea spirituală, această trecere este trăită ca o furtună cosmică. Pentru ultima dată a fost la fel în era atlanteană, când inteligenţa cosmică a luat în stăpânire inima omului, rămânând în întregime inteligenţă cosmică. Trebuie acum ca omul-cap, spiritualizând intelectul, să devină din nou om-inimă.

CONFERINŢA A OPTA — *Dornach, 1 august 1924* — Penultima domnie a lui Mihael, caracterul ei cosmopolit şi scopul ei: în ciuda căderii, omul se poate ridica până la Divinitate. Începând din secolele 8, 9, administrarea inteligenţei a trecut din mâinile lui Mihael în mâinile oamenilor. Lupta scolasticilor împotriva moştenitorilor mahomedani ai lui Aristotel. În Şcoala suprasensibilă este subliniat caracterul fundamental a vechii înţelepciuni a Misteriilor – în special învăţătura despre păcatul originar; anunţarea venirii unui nou Misteriu, care contează pe deplina inteligenţă a omului. O atmosferă de descurajare era prezentă în vechile Misterii în epoca lui Alexandru; ea se exprima prin sentimentul: omul nu mai poate găsi accesul la lumea spirituală. Aceasta a fost vremea marii încercări. Cuvântul de ordine a lui Mihael: omul trebuie să ajungă să sesizeze Divinul pe Pământ sub o formă care să nu fie atinsă de păcat. În zilele noastre, omul ia în posesie inteligenţa; nuanţa particulară a acestei luări în posesie constă în a simţi că trebuie să fim atenţi la scopul urmărit de Ahriman, acela de a face ca oamenii să fie posedaţi de el. Misiunea antroposofilor este de a dobândi simţul că astăzi Cosmosul este teatrul acestei lupte a lui Ahriman împotriva lui Mihael. Reflectarea pământească a învăţăturii suprasensibile a lui Mihael la Raimund de Sabunda. Impulsul lui Mihael poate fi citit nu numai în Cartea Revelaţiei, ci şi în Cartea Naturii.

CONFERINŢA A NOUA — *Dornach, 3 august 1924* — Forţele lui Mihael acţionează asupra omului întreg, şi prin aceasta ele acţionează puternic până în karma fizică. Epoca marii crize. Elementul decisiv din impulsul michaelic. Spiritualul se pregăteşte să-i dea rasei caracterul său. Observarea legăturilor de destin mai profunde; acţiunea lor ajunge până la Ierarhiile cele mai apropiate de om. Ierarhia Îngerilor se împarte în două, în timp ce aici se constituie comunitatea michaelică. A progresa în sensul lui Mihael înseamnă a nu te lăsa abătut de nici o părere de la calea care duce astăzi în direcţia forţelor vii ale antroposofiei. Intelectualismul răspândit astăzi peste tot este o hrană spirituală pentru forţele ahrimanice. Posibilităţile oferite lui Ahriman de a interveni în civilizaţie nu încetează să crească. Estomparea şi devierea conştienţei îi dau lui Ahriman posibilitatea de a se incorpora. Epoca noastră este epoca marilor decizii.

CONFERINŢA A ZECEA — *Dornach, 4 august 1924* — Impulsul karmic spre spiritual este acumularea a ceea ce a fost trăit de suflet, aşa cum a fost descris, înainte de coborârea sa în trupul pământesc. Antroposoful trebuie să facă dovada unei iniţiative care vine din adâncul fiinţei; este necesar să ţinem seama de predispoziţiile karmice şi de contra-imaginea spirituală a impulsurilor care dau imboldul spre antroposofie. Iniţiativa este subminată sau deviată de înclinaţia spre vorbărie şi scris inutil pe care le răspândeşte intelectualismul materialist. Un sentiment general: frica de viaţă. Materialismul nu este adevărat decât pentru viaţa fizică. Un spectacol zguduitor: cei cărora karma lor nu le permite să ajungă la spiritualitate. Forţele lui Mihael modelează fizionomia şi formele corpului. Celor care rămân în câmpul materialismului li se va arăta că spiritul este creator, fiindcă ei îl vor vedea cu ochii lor. Ahriman aspiră să acţioneze asupra sufletelor pătrunzând pentru un timp corpul omului.

CONFERINŢA A UNSPREZECEA — *Dornach, 8 august 1924* — Nemurirea personală este un adevăr abia de când sufletul conştienţei a intrat încet şi treptat în omenire. Inteligenţa solară şi inteligenţele planetare acţionează în comun. Apoi, în secolul al 9-lea, o dată cu coborârea inteligenţei cosmice printre oameni, sciziunea puterilor cosmice care până acum acţionau împreună; inteligenţa solară a lui Mihael şi inteligenţele planetare intră în opoziţie. În acest context intervine Conciliul ecumenic din 869, semnalul unui eveniment teribil care se produce în lumea spirituală: sciziunea Îngerilor care călăuzesc sufletele oamenilor; prin aceasta, dezordinea intră în karma omului; de unde aspectul haotic al istoriei moderne. O dată cu reluarea de către Mihael a domniei asupra Pământului se trezeşte, la cei care au mers cu el, forţa de a-şi pune din nou în ordine karma lor.

NOTE

Rudolf Steiner – despre stenogramele conferinţelor sale

Ediţia operelor complete ale lui Rudolf Steiner

DESENELE LA TABLĂ

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE
VOLUMUL III

GA 237

CA INTRODUCERE

Din "Amintirile" Mariei Steiner
(la prima ediţie, 1926)

Rudolf Steiner i-a rugat insistent, în repetate rânduri, pe ascultători, atunci când s-a hotărât să prezinte din temeliile spirituale evoluţia personalităţilor istorice şi a istoriei Societăţii, să considere această prezentare, cu cea mai mare seriozitate, ca un exemplu pentru o cercetare istorică ce se va dezvolta în viitor. În felul acesta el ne-a dat, în Dramele Misterii, mostra pentru drama viitorului; el ne-a învăţat să înţelegem că biografia cunoscută prin cercetare spirituală va putea înlocui romanul psihologic din prezent. Dar ceea ce Rudolf Steiner nu a permis, au fost combinaţiile, ipotezele sau fantezia plină de erori la aşa-numita cercetare spirituală. Pe acestea le considera neserioase. Împotriva acestora manifesta o sfântă mânie. El i-a rugat insistent pe ascultători să nu se apropie de conferinţele despre karmă cu o atitudine sufletească stăpânită de curiozitate pentru lucruri senzaţionale. La acestea importante sunt corelaţiile, modul în care lumina cade asupra faptelor, le explică şi le face să apară în succesiunea lor necesară. Înainte de toate, elementul personal trebuie să tacă; dacă ne-am apropia de studiul problemelor karmice din motive personale sau din motive de interese de grup, nu ar putea rezulta decât cea mai mare nenorocire. El nu s-a sfiit să spună că dacă aceste conferinţe ar fi răspândite cu dorinţa de a cultiva elementul senzaţional, cu dorinţa de a face speculaţii pe marginea faptelor comunicate, acesta ar fi ca o "ciumă"…

…Rudolf Steiner şi-a exprimat insistent rugămintea ca ciclurile de conferinţe despre karmă să fie studiate numai începând cu conferinţele introductive, prelucrând apoi conferinţele în odinea în care au fost prezentate, cu atenţia îndreptată asupra legăturilor interioare, asupra fundamentelor, asupra succesiunii înlănţuirilor evenimentelor; în tratarea materialului trebuie eliminat orice element senzaţional, trebuie eliminat orice interes personal.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

PRIMA CONFERINŢĂ

Dornach, 1 iulie 1924

Aş vrea astăzi, pentru cei care au putut veni aici, să fac o expunere care va putea constitui un fel de episod în cadrul consideraţiilor pe care le cultivăm aici de câtva timp. Ceea ce aş vrea să spun are scopul de a ilustra şi explica anumite aspecte care pot apărea ca semne de întrebare în legătură cu ceea ce am tratat până în prezent, şi, în acelaşi timp, prin aceasta, expunerea mea ar putea proiecta puţină lumină asupra constituţiei sufleteşti a omului în cadrul civilizaţiei actuale.

De-a lungul anilor, noi a trebuit să atragem mereu atenţia asupra unui moment absolut precis în evoluţia, în esenţă, europeană a civilizaţiei, moment care se situează la mijlocul Evului Mediu, în jurul secolelor 14, 15. Ştim că acesta este momentul din evoluţia omenirii care marchează începutul intelectualismului, când oamenii încep să acorde o importanţă deosebită gândirii, intelectului, şi să facă din acesta judecătorul a ceea ce trebuie să gândească şi să facă oamenii.

Acum, când epoca intelectului a sosit deja, noi, cei care o trăim în prezent, ne putem face o reprezentare exactă despre ce este intelectualismul, despre ce anume iese la suprafaţa civilizaţiei în secolele 14 şi 15. În ceea ce priveşte constituţia sufletească ce a precedat această epocă, ea nu mai poate fi simţită astăzi în mod viu. Când examinăm istoria, atunci proiectăm de fapt asupra trecutului, asupra cursului desfăşurării istorice, ceea ce suntem obişnuiţi să vedem în prezent, şi nu ne putem reprezenta prea bine cât de diferite erau spiritele înainte de această perioadă. Iar când facem să vorbească documentele, noi le facem să spună, în majoritatea cazurilor, ceea ce corespunde modului actual de a gândi şi de a vedea.

Din perspectiva ştiinţei spirituale, multe lucruri se prezintă cu totul altfel. Când, de exemplu, ne îndreptăm privirea asupra acelor personalităţi care, din sânul arabismului, din sânul civilizaţiei asiatice, au fost influenţate, pe de o parte, de ceea ce a luat formă ca religie în mahomedanism, pe de altă parte, de aristotelism, când privim aceste personalităţi, care după aceea au găsit, trecând prin Africa, drumul Spaniei, pentru ca, la rândul lor, să influenţeze profund spiritele europene, până la *Spinoza* [Nota 1] şi dincolo de Spinoza, noi nu putem înţelege deloc aceste personalităţi dacă le atribuim constituţia sufletească a oamenilor actuali, cu singura diferenţă că ele nu ar fi cunoscut multe lucruri care au fost descoperite mai târziu. Căci cam în acest fel îşi închipuie oamenii că stau lucrurile. Dar modul de a gândi şi de a vedea al personalităţilor care participau la acest curent de civilizaţie, care trăiau, să spunem, în secolul al 12-lea, era foarte diferit de cel actual.

Astăzi, omul care reflectează asupra lui însuşi se simte drept posesorul unor gânduri, sentimente, impulsuri de voinţă care conduc apoi la fapte. Şi, înainte de toate, omul îşi atribuie lui însuşi "eu gândesc", "eu simt", "eu vreau". La spiritele, la personalităţile la care mă refer, "eu gândesc" încă nu era însoţit absolut deloc de sentimentul pe care îl avem noi când spunem: eu gândesc –, ci era adevărat numai pentru "eu simt" şi "eu vreau". Aceşti oameni nu-şi atribuiau ca aparţinând propriei lor personalităţi decât simţirea şi voinţa. În străfundul fiinţei, ei trăiau mult mai mult în sentimentul, păstrat din civilizaţiile străvechi, că "ceva gândeşte în mine" decât în ideea "eu gândesc". Ei aveau convingerea: "eu simt", "eu vreau", dar erau departe de a crede în aceeaşi măsură: "eu gândesc", ci îşi spuneau – şi ei vedeau lucrurile, în mod absolut real, aşa cum vi le comunic acum: există gânduri în sfera sublunară, aici trăiesc gândurile. – Aceste gânduri sunt peste tot în acea sferă pe care o obţinem reprezentându-ne Pământul (*vezi desenul, albastru*) într-un anumit punct, Luna aici, într-un alt punct, apoi Mercur, Venus ş.a.m.d.

Planşa 1*

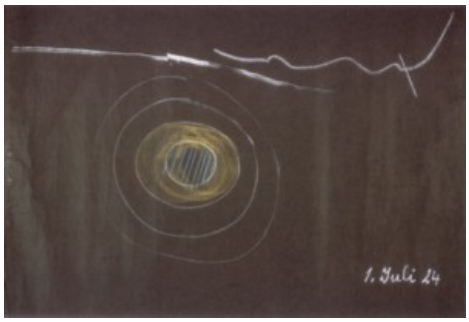

[măreşte imaginea]

* Pentru figuri vezi şi pag. 159 .

Ei îşi reprezentau Pământul ca o pe masă cosmică densă şi solidă, dar şi un al doilea element care ţine de el, sfera lunară până la orbita Lunii (*galben*).

Şi, tot aşa cum noi spunem: în aerul pe care îl respirăm există oxigen –, aceşti oameni îşi spuneau – s-a uitat complet că a fost aşa -: În eterul care se întinde până la Lună se află gânduri. – Şi, tot aşa cum noi spunem: inspirăm oxigenul din aer –, aceşti oameni nu-şi spuneau, bineînţeles: noi inspirăm gânduri, ci: noi percepem gândurile, noi preluăm gândurile în noi. – Şi ei aveau conştienţa de a le prelua în ei.

Vedeţi dvs., acest lucru este astăzi ceva despre care omul îşi poate face o idee teoretică. El poate chiar îl înţelege pe baza antroposofiei. Dar este uitat din nou, de îndată ce este vorba de viaţa practică. Când este vorba de viaţa practică, omul îşi reprezintă lucrurile imediat într-un fel foarte ciudat, el îşi reprezintă că gândurile izvorăsc din el, ceea ce este echivalent cu a spune că oxigenul pe care îl inspirăm nu este preluat din exterior, ci că el ar izvorî din noi înşine. Personalităţile despre care vă vorbesc aveau acest sentiment profund, această trăire nemijlocită: gândurile pe care le am nu sunt posesia mea, eu nu am voie, în realitate, să spun: "eu" gândesc, ci: "gândurile sunt", şi eu preiau aceste gânduri în mine.

Acum, despre oxigenul din aer, noi ştim că el face un circuit al organismului nostru într-un timp relativ scurt. Noi socotim asemenea circuite după bătăile pulsului. Ele se efectuează rapid. Personalităţile despre care vorbesc îşi reprezentau preluarea în sine a gândurilor ca pe un fel de respiraţie, dar o respiraţie foarte lentă, o respiraţie care constă în faptul că la începutul vieţii sale pământeşti omul devine capabil să preia în sine gândurile. La fel cum între inspiraţie şi expiraţie noi ne reţinem respiraţia un anumit timp, tot astfel, aceşti oameni îşi reprezentau că ei doar reţin gândurile, exact aşa cum noi reţinem oxigenul care aparţine aerului exterior. Ei îşi reprezentau lucrurile astfel: ei reţin gândurile pe durata vieţii lor pământeşti, apoi le expiră, expulzându-le în întinderile Universului, când trec prin poarta morţii. Astfel, era vorba de o inspiraţie: începutul vieţii; reţinerea respiraţiei: durata vieţii; expiraţie: expulzarea gândurilor în Univers. Oamenii care aveau această trăire în interiorul lor se simţeau într-o atmosferă de gânduri comună cu toţi care trăiau acelaşi lucru, o atmosferă care nu urca numai cu câteva leghe deasupra Pământului, ci se întindea chiar până la orbita Lunii.

Acum, ne putem reprezenta că această concepţie, care pe vremea aceea a luptat pentru stăpânirea civilizaţiei europene, tindea să se extindă tot mai mult, şi mai ales prin acei aristotelicieni veniţi din Asia în Europa pe drumul pe care l-am indicat. Ne-am putea imagina că această concepţie s-ar fi răspândit cu adevărat. Ce s-ar fi întâmplat atunci?

Ei bine, atunci nu s-ar fi dezvoltat, în sensul deplin al cuvântului, ceea ce totuşi trebuia să se dezvolte în cursul evoluţiei pământeşti: şi anume, sufletul conştienţei. Acei oameni despre care vorbesc se aflau, ca să spunem aşa, în ultimul stadiu al dezvoltării sufletului afectiv sau al raţiunii. În secolele 14 şi 15 trebuia să apară sufletul conştienţei, care, mergând până la ultimele sale consecinţe, a făcut ca toate elementele civilizaţiei să fie impregnate de intelectualism.

În secolele 10, 11, 12, populaţia europeană nu era nicidecum capabilă, în totalitatea ei, să suporte pur şi simplu concepţia pe care o aveau personalităţile caracterizate, căci atunci nu s-ar fi realizat dezvoltarea sufletului conştienţei. Dacă s-a decis şi în consiliul Zeilor, dacă mă pot exprima astfel, că sufletul conştienţei trebuie să se dezvolte, nu este mai puţin adevărat că acest suflet al conştienţei nu avea să se dezvolte printr-o activitate proprie omenirii europene în totalitatea ei, ci trebuia, într-un fel, să vină un impuls care să tindă să dezvolte în mod deosebit sufletul conştienţei.

Astfel ajungem să vedem, începând din epoca pe care tocmai am caracterizat-o, două curente spirituale. Un curent a fost reprezentat, ca să spunem aşa, de filosofii arabizaţi care, din Vestul Europei, au influenţat puternic civilizaţia europeană, mult mai puternic decât se crede astăzi. Celălalt curent era acela care combătea cu înverşunare acest curent pe care l-am caracterizat, prezentându-l, cu cea mai aspră severitate, drept cea mai rea erezie care ameninţa Europa. Cât de puternic a fost trăit acest lucru încă mult timp, o puteţi simţi, dragii mei prieteni, dacă priviţi tablouri în care erau înfăţişaţi călugări dominicani sau *Toma d'Aquino* [Nota 2] însuşi triumfând; acesta era triumful unei concepţii absolut diferite, care pune accentul, înainte de toate, pe individualitate, pe ceea ce este personal în om, şi care lucrează în sensul ca omul să-şi considere gândurile ca bunul său propriu; în aceste tablouri au fost reprezentaţi aceşti dominicani călcându-i în picioare pe reprezentanţii arabismului. Aceştia sunt sub picioarele lor, sunt călcaţi în picioare. Cele două curente s-au aflat într-un asemenea antagonism vreme îndelungată. O energie emoţională ca aceea care se află transpusă în aceste tablouri nu mai există, propriu-zis, în omenirea de astăzi, care este destul de apatică. Ce-i drept, noi nu avem nevoie, fireşte, să luptăm pentru cauza pentru care s-au luptat ei atunci, dar am avea mare nevoie de alte lucruri!

Gândiţi-vă la ceea ce îşi reprezentau aceşti oameni: inspirarea gândurilor din eterul cosmic, din sfera sublunară: începutul vieţii; reţinerea respiraţiei: viaţă pământească; expiraţie: expulzarea gândurilor, dar acum având coloratura individualităţii umane, în eterul cosmic, pătrunzând în impulsurile sferei sublunare. (*Planşa 1 sus dreapta*)

Ce este, aşadar, această expiraţie? Exact acelaşi lucru, dragii mei prieteni, ca atunci când spunem: după trei zile de la moarte, corpul eteric al omului se extinde. Omul vede în urma lui corpul său eteric extinzându-se încet, el îşi vede gândurile răspândindu-se în Cosmos. Este exact acelaşi lucru, numai că, aş spune, reprezentat în acele vremuri dintr-un punct de vedere mai subiectiv. Căci ceea ce simţeau şi trăiau oamenii de atunci este mereu adevărat. Ei simţeau mai profund decât poate fi simţit astăzi circuitul vieţii.

Şi totuşi: dacă aceste concepţii ar fi domnit în Europa în forma pe care ele o îmbrăcau în acel timp, atunci la oamenii civilizaţiei europene s-ar fi dezvoltat doar un sentiment slab al Eului. Sufletul conştienţei nu ar fi putut apărea, Eul nu s-ar fi perceput în "eu gândesc", ideea nemuririi ar fi devenit din ce în ce mai estompată. Oamenii şi-ar fi îndreptat tot mai mult privirea spre ceea ce urzeşte şi acţionează, în general, în sfera sublunară, spre ceea ce a lăsat acolo omul care a trăit aici pe Pământ. Omul ar fi resimţit spiritualitatea Pământului ca fiind atmosfera sa extinsă, el s-ar fi simţit trăind pe Pământ, dar nu în calitate de fiinţă individuală, distinctă de Pământ; căci oamenii pe care i-am caracterizat se simţeau, datorită acestui "ceva gândeşte în mine", intim legaţi de Pământ. Ei nu se simţeau drept individualităţi în acelaşi grad cum începeau să se simtă, deşi într-un mod confuz, oamenii din restul Europei.

Dar trebuie să ţinem seama şi de următorul lucru: curentul spiritual de care vorbesc eu era singurul care ştia că atunci când omul moare gândurile pe care le-a preluat în sine pe durata vieţii sale pământeşti parcurg cu undele lor eterul cosmic ce înconjoară Pământul şi sunt active acolo. Şi această concepţie a fost combătută, aşadar, în mod sever, mai ales de personalităţile ivite din Ordinul Dominicanilor; ele susţineau cu înverşunare această concepţie: Omul este o individualitate; trebuie să vedem, înainte de toate, ceea ce trece din om, ca individualitate, dincolo de poarta morţii şi nu ceea ce se dizolvă în eterul Universal. Aceasta este ceea ce subliniau mai ales dominicanii, deşi ei nu au fost singurii care au făcut-o, dar, aş spune, dominicanii deosebit de reprezentativi. Această concepţie despre individualitatea omului a fost apărată cu înverşunare şi în mod energic împotriva concepţiei primului curent pe care l-am caracterizat. Dar tocmai acest lucru a făcut să apară o situaţie precis determinată.

Să-i examinăm o dată pe reprezentanţii a ceea ce numim noi acum individualism. Existau aici, divers colorate individual, aceste gânduri, şi ele treceau în eterul Universal. Iar cei care luptau împotriva primului curent, tocmai fiindcă mai ştiau încă într-un mod viu: se susţine acest lucru, această concepţie există, tocmai pentru că ştiau că lucrurile erau cu adevărat astfel, ei încercau în această privinţă o mare nelinişte. Această nelinişte provocată în ei de existenţa forţelor care se dilată şi se dizolvă şi transmit eterului cosmic gândurile umane, această

nelinişte care era tocmai cea a gânditorilor celor mai eminenţi, nu a încetat decât în secolele 16 şi 17.

Trebuie să ne putem transpune în starea sufletească a acestor oameni, mai ales a dominicanilor, pentru a aprecia cât erau ei de tulburaţi de existenţa a ceea ce lasă în urmă oamenii murind, de existenţa a ceva în care, din cauza ideilor lor, ei nu mai aveau voie să creadă, ei nu mai puteau crede. Trebuie să ne transpunem în simţirea acestor oameni. Nici un spirit eminent din secolele 13, 14 nu putea să gândească atât de sec, de abstract, atât de îngheţat noţional, cum gândesc oamenii din zilele noastre. Astăzi avem impresia că oamenii, când apără o opinie, consideră că pentru aceasta trebuie să-şi smulgă inima din piept. În acel timp nu era aşa, în această privinţă. Când se susţinea o idee, se punea cordialitate, aş spune chiar căldură a inimii. Prin aceasta, prin faptul că era prezentă această căldură a inimii, se dădea, chiar într-un asemenea caz cum este cel despre care vorbesc eu aici, o puternică luptă interioară.

Şi chiar în luptele interioare cele mai teribile s-a plăsmuit ceea ce a apărut, de exemplu, drept o anumită filosofie în cadrul ordinului dominican, care mai târziu a exercitat o influenţă considerabilă asupra vieţii, fiindcă aceasta se edifica mult mai mult decât astăzi pe autoritatea câtorva oameni individuali. Cultura, pe atunci, nu era încă un fenomen general; ceea ce venea să alimenteze cultura, tot ceea ce ştiau oamenii, provenea, în principal, de la un număr mic de spirite, care, datorită acestui fapt, constituiau vârfurile vieţii şi cercetării filosofice. În tot ceea ce se revărsa în sânul civilizaţiei era conţinut ceea ce trăiau aceşti oameni în asemenea lupte interioare. Astăzi, citind scrierile scolastice avem impresia că nu mai găsim acolo decât noţiuni seci. Dar, de fapt, numai cititorii de astăzi sunt seci. Sufletele oamenilor care au produs aceste scrieri nu aveau nimic sec. Ele erau pline de foc interior pentru ideile lor. Şi acest foc interior provenea din eforturile pe care le făceau pentru a îndepărta influenţa gândurilor obiective.

Astăzi, atunci când reflectăm la marile probleme filosofice, nimic nu ne tulbură. Putem gândi cele mai mari absurdităţi şi o putem face în toată liniştea, fiindcă omenirea, care a evoluat deja de atâta timp în sânul sufletului conştienţei, nu se nelinişteşte la gândul că ar putea simţi ce devin gândurile oamenilor când, după moartea lor, ele se revarsă în ambianţa eterică a Pământului. Astăzi, asemenea lucruri, aşa cum mai puteau fi încă trăite în secolele 13, 14, sunt total necunoscute; în acel timp, tinerii preoţi mergeau să-i caute pe cei mai în vârstă ca să le încredinţeze frământările interioare pe care le aveau pentru a rămâne fermi în confesiunea lor religioasă, frământări pe care le exprimau spunând: fantomele morţilor mă torturează.

Căci, într-adevăr, la fantomele morţilor mă refer, prin ceea ce tocmai vă descriu. Oamenii mai puteau să se implice în mod personal în ceea ce ei învăţau. În sânul unei comunităţi, o comunitate de dominicani, să spunem, se preda învăţătura că omul este o fiinţă individuală, care îşi are nemurirea sa individuală. Se învăţa că este o concepţie falsă, o erezie, să se vorbească, în legătură cu gândirea, despre un suflet al întregului Pământ, şi se învăţa că această idee trebuie să fie combătută cu înverşunare. Dar, în anumite momente, când omul ţinea sfat cu sine însuşi, el percepea acţiunea obiectivă a gândurilor lăsate de defuncţi [Nota 3]şi atunci se întreba: Este absolut just ca eu să fac cea ce fac? În sufletul meu există ceva necunoscut care acţionează aici. Eu nu pot face nimic împotriva acestui ceva necunoscut. Este ceva ce mă reţine. – Da, în acele vremuri intelectul oamenilor, sau al unui mare număr de oameni, era organizat în aşa fel încât pentru ei morţii, cel puţin câteva zile după moarte, îşi făceau auzită, în general, vocea. Şi când unul înceta să vorbească, începea un altul. Atunci, oamenii se simţeau, în asemenea situaţii, scăldaţi cu totul în spiritualitatea cosmică generală, cel puţin în lumea eterică.

Această participare la viaţa Universului a încetat complet în zilele noastre. În schimb, noi ne-am cucerit facultatea de a trăi în sufletul conştienţei. Şi tot ceea ce ne înconjoară ca realitate, tot atât de reală cum sunt masa şi scaunele, arborii şi râurile, tot ceea ce ne înconjoară ca realitate spirituală, nu mai acţionează decât asupra adâncurilor subconştientului omului. Interioritatea vieţii, interioritatea spirituală a vieţii, a încetat să existe. Ea va putea fi cucerită din nou numai printr-o cunoaştere spiritual-ştiinţifică vie.

În acest fel viu trebuie să gândim noi cuceririle ştiinţei spirituale aşa cum ni se oferă acestea când examinăm asemenea fenomene care ne conduc înapoi la un trecut nu prea îndepărtat. Să ne imaginăm un gânditor sau un scriitor scolastic din secolul al 13-lea. El îşi pune gândurile pe hârtie. Astăzi este uşor să gândim, căci oamenii s-au obişnuit deja să gândească în mod intelectual. Dar atunci eram în această privinţă la începuturi, era încă ceva dificil. Omul mai avea conştienţa că desfăşoară un teribil efort interior, era conştient că a gândi oboseşte aşa cum te oboseşte să spargi lemne, dacă mă pot exprima într-un limbaj familiar. În zilele noastre, nu-i aşa, a gândi a devenit deja pentru mulţi oameni ceva absolut automat. Şi oare ni se mai întâmplă astăzi să fim cuprinşi de dorinţa de a ne angaja persoana noastră umană urmărindu-ne fiecare gând al nostru? Ascultăm cum oamenii pot face să rezulte în mod automat un gând din altul, fără să putem sesiza firul, fără să vedem deloc de ce este aşa, căci aici nu există nici o urmă de necesitate. Dar atâta timp cât omul trăieşte într-un trup, el trebuie să se angajeze în gândurile sale cu toată personalitatea sa. Atunci, aceste gânduri vor lua un alt curs: ele se vor răspândi în Cosmos după ce el va fi murit.

Da, în vremurile de odinioară putea fi apărată cu pana în mână învăţătura despre omul individual şi despre nemurirea individuală, şi aceasta cu ajutorul gândurilor celor mai agere, mai pătrunzătoare, se putea polemiza împotriva lui *Averroes* [Nota 4] sau a altor reprezentanţi ai primului curent pe care l-am caracterizat. Dar atunci exista o posibilitate: exista posibilitatea ca ceea ce emanase de la o personalitate atât de eminentă cum a fost Averroes să se dizolve după moartea acestuia ca un fel de fantomă în sfera sublunară, să se concentreze puternic la marginile acestei sfere – sub influenţa Lunii înseşi – şi să se menţină acolo, iar ulterior, după ce s-a dilatat, să se concentreze iarăşi într-un punct, luând formă, astfel încât să se solidifice rezultând atunci o fiinţă plăsmuită în eter. Se putea întâmpla aşa ceva. Se încerca atunci să se dea un fundament individualismului: se polemiza împotriva lui Averroes – şi Averroes apărea, ameninţând, şi el tulbura sufletele. Împotriva lui Averroes, care murise cu mult timp în urmă, s-au ridicat în secolul 13 autorii scolastici cei mai importanţi. Se polemiza împotriva unui om mort de mult timp, se polemiza împotriva învăţăturii pe cale o lăsase: el demonstra că gândurile sale se densificaseră din nou, se consolidaseră, şi că ele continuau să trăiască!

Aceste lupte interioare care au precedat începutul epocii sufletului conştienţei au fost de aşa natură încât astăzi noi ar trebui să le vedem întreaga intensitate şi profunzime. În cele din urmă, cuvintele sunt cuvinte, şi oamenii de mai târziu înţeleg ce este în dosul acestor cuvinte cu ajutorul noţiunilor pe care le posedă. Dar asemenea cuvinte cuprindeau adesea o bogată viaţă sufletească, ele indică viaţa sufletească pe care tocmai am caracterizat-o.

Astfel, avem două curente, care, în realitate, au rămas active până astăzi. Avem un prim curent, care vrea – acum numai din lumea spirituală, dar cu atât mai puternic –, care vrea să-i facă pe oameni să înţeleagă că o viaţă comună de gânduri înconjoară Pământul, că respirăm din punct de vedere sufletesc-spiritual într-o lume de gânduri; şi celălalt curent, care vrea înainte de toate să-i arate omului că el ar trebui să devină independent faţă de un asemenea element comun, că el ar trebui să se trăiască în individualitatea sa. Un curent, primul, mai curând ca un fel de murmur nedesluşit în ambianţa spirituală a Pământului, astăzi nu mai este perceptibil pentru mulţi oameni care sunt deja prezenţi pe Pământ decât atunci când, în anumite nopţi deosebite, ei se află în patul lor şi ascultă acest murmur nedesluşit, când acest ceva nedesluşit face să ia naştere în sufletul lor tot felul de îndoieli cu privire la afirmaţiile decisive pe care le fac oamenii de astăzi, pe baza individualităţii lor. Şi noi avem apoi, la ceilalţi oameni, care întotdeauna dorm bine fiindcă sunt mulţumiţi de ei înşişi, accentuarea înverşunată a principiului individual.

Şi flăcările acestei lupte ard, într-adevăr, în adâncurile civilizaţiei europene. Ele ard până în zilele noastre. Iar în ceea ce se desfăşoară

astăzi în mod exterior la suprafaţa vieţii noastre noi nu avem deloc, în realitate, altceva decât agitaţiile superficiale a ceea ce există în străfundul sufletelor ca vestigiu al acelei vieţii sufleteşti mai profunde, mai intense, a timpurilor de odinioară.

Acum, bineînţeles, multe suflete din acea epocă se află din nou în viaţa pământească în timpul nostru. Într-un anumit fel, ele au învins ceea ce le neliniştea puternic la nivelul conştienţei superficiale, cel puţin ceea ce le neliniştiseră puternic la acest nivel în anumite momente. Dar în adâncurile multor suflete flăcările nu ard astăzi decât cu mai multă ardoare. Ştiinţa spirituală este prezentă tocmai pentru a atrage atenţia asupra unor asemenea fenomene istorice.

Dar acum nu trebuie să uităm un lucru. În măsura în care oamenii, în existenţa lor pământească, pierd conştienţa a ceva care totuşi există: gândurile eterice din ambianţa imediată a Pământului, în măsura în care, în consecinţă, ei fac din "eu gândesc" proprietatea lor personală, în aceeaşi măsură sufletul uman se strânge în sine însuşi şi omul străbate poarta morţii cu un suflet îngustat. Acest suflet îngustat introduce atunci în eterul cosmic nişte gânduri pământeşti false, incomplete, contradictorii. Acestea reacţionează, la rândul lor, asupra sufletelor oamenilor. Şi de aici se nasc mişcările sociale aşa cum le vedem apărând astăzi. Dacă sesizăm care este geneza lor profundă, atunci vom înţelege şi că nu există un alt remediu împotriva acestor concepţii sociale, adesea atât de distrugătoare, decât răspândirea adevărului despre viaţa spiritului.

Conferinţa care a fost deja prezentată aici, conferinţă tocmai asupra istoriei şi cu referire la ideea reîncarnării [Nota 5], ne-a dus la a menţiona nişte exemple absolut concrete şi v-a arătat cum acţionează lucrurile sub nivelul de suprafaţă al istoriei exterioare, cum ceea ce trăieşte în timpul unei anumite epoci este transportat în viaţa unei epoci ulterioare de către oamenii care se reîncarnează. Dar tot ceea ce există ca element spiritual între moarte şi o nouă naştere contribuie la a da formă acelor aspecte pe care oamenii le transportă dintr-o viaţă pământească în alta. Astăzi ar fi bine dacă numeroase suflete şi-ar putea cuceri acea obiectivitate care să le permită să-şi trezească înţelegerea tocmai atunci când sunt caracterizaţi oamenii care au trăit în perioada de declin a epocii raţiunii sau a inimii.

Aceşti oameni care au fost odinioară aici pe Pământ şi sunt în parte din nou reîncarnaţi au trăit până în adâncurile sufletului lor tocmai acest declin al unei epoci. Prin atacurile permanente ale acelor fantome despre care v-am vorbit, ei au ajuns să simtă o îndoială profundă cu privire la valoarea exclusivă a intelectualismului. Această îndoială este de înţeles. Căci în secolul al 13-lea au existat mulţi oameni consacraţi cunoaşterii, care se ocupau aproape exclusiv de teologie, care trata ca pe o gravă problemă de conştiinţă următoarea problemă: Ce se va întâmpla acum?

Asemenea suflete aveau adesea în vremurile de atunci idei măreţe, puternice, care ţineau de încarnările lor anterioare, pe care le-au transportat în vremurile noastre. Ele le aduceau colorate deja de intelectualism, dar ele simţeau toate aceste idei ca aparţinând curentului descendent, şi ele simţeau mustrări de conştiinţă în prezenţa curentului ascendent, care împingea spre individualism – până în momentul când au venit acei filosofi care se aflau sub o anumită influenţă, care, la drept vorbind, au sugrumat orice simţ. Dacă vrem să ne exprimăm în mod radical, putem spune de asemenea: până în momentul când au venit cei care se aflau sub influenţa lui *Descartes* [Nota 6], a lui Cartesius; căci un număr foarte mare dintre cei care cultivaseră scolastica au devenit, ca să spunem aşa, victimele modului de a gândi cartezian. Nu spun că ei au devenit filosofi. Desigur, aceste lucruri se transformă, şi, când oamenii încep să reflecteze în aceste direcţii, atunci unele lucruri, care sunt nişte nonsensuri ciudate, sunt prezentate drept evidenţe, căci Descartes este cel care a pronunţat fraza: Cogito ergo sum – Gândesc, deci, eu sunt.

Dragii mei prieteni, pentru nenumăraţi gânditori cu spiritul pătrunzător, fraza menţionată are valoare de adevăr: gândesc, deci, eu sunt. Din aceasta rezultă că de dimineaţa până seara: eu gândesc, deci, eu sunt. Când dorm: eu nu gândesc, deci, eu nu sunt. Mă trezesc: eu gândesc, deci, eu sunt. Eu adorm, aşadar, cum eu nu gândesc, eu nu sunt. – Şi, consecinţa necesară este: nu numai că adormim, dar încetăm să fim când dormim! Nu există o dovadă mai puţin potrivită pentru existenţa spiritului omului decât propoziţia: eu gândesc. Totuşi, această formulă a început să aibă valoare în epoca dezvoltării sufletului conştienţei, drept formulă care avea autoritate

Astăzi, când ni se atrage atenţia asupra unui asemenea lucru, suntem constrânşi să-l considerăm un sacrilegiu. Dar aici aş vrea să vă prezint un fel de dialog, care nu este atestat istoriceşte, dar pe care cercetarea spirituală îl poate descoperi în miezul faptelor care au avut loc, un dialog între doi dominicani, unul în vârstă şi unul mai tânăr, şi care suna cam aşa.

Tânărul dominican spune: Gândirea îi cuprinde pe oameni. Gândirea – umbra realităţii – îi cuprinde pe oameni. Gândirea a fost întotdeauna, în timpurile vechi, ultima revelaţie a spiritului viu din înalturi. Acum, ea este cea care a uitat acest spirit viu din înalturi, oamenii nu o mai trăiesc decât ca pe o umbră. Este foarte adevărat – spune tânărul dominican – că atunci când vedem o umbră, această umbră indică existenţa unei realităţi: realităţile, bineînţeles, există! – Aşadar, eu nu atac gândirea ca atare, ci faptul că din gândire a fost pierdut spiritul viu.

Cel mai în vârstă spuse: În gândire – prin faptul că omul îşi îndreaptă cu iubire privirile spre natura exterioară, şi preia Revelaţia ca Revelaţie, în loc să abordeze Revelaţia cu gândirea sa –, tocmai în gândire trebuie să fie găsită, la rândul ei, o realitate pământească, în locul realităţii cereşti de odinioară.

Ce se va întâmpla? – spuse cel mai tânăr. Va fi omenirea europeană destul de puternică pentru a găsi această realitate pământească a gândirii, sau ea va fi numai atât de slabă încât să piardă realitatea cerească a gândirii?

Tot ceea ce există în acest dialog poate fi, în realitate, valabil şi pentru civilizaţia europeană. Căci după acea perioadă intermediară, în care a avut loc întunecarea elementului viu din gândire, trebuie să ne cucerim din nou gândirea vie, altfel omenirea va rămâne slabă şi, pierzând realitatea gândirii, ea îşi va pierde propria sa realitate. Iată de ce este necesar, după ce în Mişcarea antroposofică a intervenit impulsul nostru de Crăciun [Nota 7], să ne exprimăm fără nici o rezervă sub forma gândurilor vii. Altfel vom ajunge treptat la faptul că până şi ceea ce se ştie ici şi colo – că omul are un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral –, nu va mai fi sesizat decât cu formele gândirii moarte. Dar aceste lucruri nu trebuie să fie sesizate cu formele gândirii moarte, căci atunci ar fi un adevăr desfigurat, nu adevărul însuşi.

Aceasta este ceea ce voiam să caracterizez astăzi. Trebuie să ajungem, depăşind istoria tradiţională, să simţim interior nevoia unei istorii care trebuie să fie citită şi poate fi citită din spirit. Această istorie trebuie să fie cultivată tot mai mult în Mişcarea antroposofică. Astăzi, dragii mei prieteni, am vrut mai ales să aşez un program concret, în această direcţie, în faţa sufletelor dvs. M-am exprimat adesea sub formă aforistică, dar veţi sesiza legătura dintre aceste aforisme dacă încercaţi nu atât să urmăriţi din punct de vedere intelectual ceea ce am vrut să spun, cât să simţiţi cu toată fiinţa – să simţiţi cunoscând, să cunoaşteţi simţind –, pentru ca, într-adevăr, să fie din ce în ce mai mult purtat de spiritualitate nu numai ce a fost spus în cercul nostru, ci şi ceea ce a fost auzit.

Avem nevoie să ne educăm pentru auzul spiritual; atunci vom fi dezvoltat spiritualitatea printre noi. Acest sentiment am vrut să-l trezesc astăzi în dvs., nu să fac o expunere sistematică, ci, pe cât posibil – referindu-mă, bineînţeles, la anumite fapte spirituale – să vorbesc inimilor dvs.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A DOUA

Dornach, 4 iulie 1924

Voi mai schiţa astăzi câteva lucruri despre felul cum forţele care pregătesc karma omului îşi continuă evoluţia după ce omul a trecut prin poarta morţii. Trebuie să ne reprezentăm într-adevăr că, pentru conştienţa obişnuită, formarea karmei, această relaţie cu lumea care poate fi numită karmică, are loc în om într-un mod mai curând instinctiv. Vedem animalele acţionând în mod instinctiv. Dar, tocmai un asemenea cuvânt, ca multe altele foarte frecvent folosite în cadrul ştiinţei sau în afara ei, cum este cuvântul instinct, este întrebuinţat de obicei într-un mod cât se poate de imprecis. Oamenii nu îşi dau deloc osteneala să-şi facă în legătură cu aceasta o reprezentare mai precisă. Aşadar, ce este de fapt ceea ce numim instinct la animale?

Ştim că animalele au un suflet-grup. Animalul, aşa cum este el, nu este o fiinţă completă în sine, ci în spatele lui se află sufletul-grup. Dar cărei lumi îi aparţine, de fapt, acest suflet-grup? Trebuie să răspundem la această întrebare: Unde găsim sufletul-grup al animalelor? În mod sigur, nu în lumea noastră fizic-sensibilă; în această lume nu se află decât indivizii izolaţi ai animalelor. Găsim sufletele-grup ale animalelor abia atunci când, fie prin iniţiere, fie prin cursul normal al evoluţiei umane între moarte şi o nouă naştere, intrăm într-o lume cu totul diferită, cea prin care omul trece între moarte şi o nouă naştere. Aici, printre entităţile cu care ne aflăm atunci împreună şi printre care se află în special fiinţele despre care am spus că elaborăm karma noastră în colaborare cu ele, aici se află sufletele-grup ale animalelor. Iar animalele care sunt aici, pe Pământ, acţionează, când ele o fac instinctiv, pe baza deplinei conştienţe a acestor suflete-grup. Astfel, vă puteţi reprezenta, dragii mei prieteni, dacă avem aici, desenat în mod schematic, împărăţia în care trăim între moarte şi o nouă naştere (*vezi desenul, galben*), cum acţionează forţele care pornesc din sufletele-grup ale animalelor (*albastru*). Şi ele se află aici. Iar aici, pe acest Pământ, se află indivizii diverselor specii animale, care acţionează ca mişcaţi prin firele care urcă până la sufletele-grup ce se află în împărăţia dintre moarte şi o nouă naştere. Iată ce este instinctul.

Planşa 2

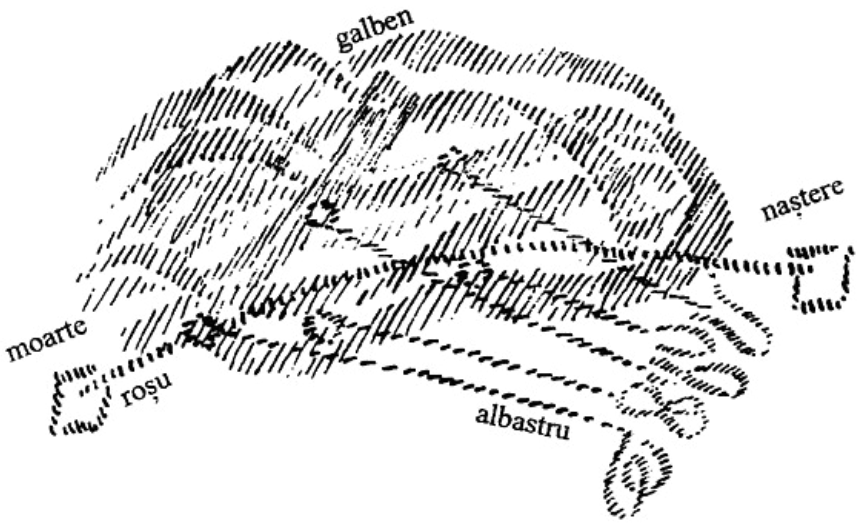

[măreşte imaginea]

Este absolut firesc ca o concepţie materialistă despre lume să nu poată explica instinctul, fiindcă instinctul este o activitate care îşi are sursa în ceea ce găsiţi, de exemplu, indicat în cărţile mele ***Teosofia*** şi ***Ştiinţa ocultă*** prin "lumea spiritelor". Cu omul, lucrurile stau altfel. Şi omul are un instinct, dar atâta timp cât trăieşte aici, jos, el acţionează, prin acest instinct, nu pornind din această regiune, ci din vieţile sale pământeşti anterioare, de dincolo de timp, din vieţile sale pământeşti anterioare, dintr-un anumit număr al vieţilor sale anterioare (*roşu*). La fel cum influenţa lumii spirituale asupra animalelor le face să acţioneze instinctiv, tot astfel, la om, încarnările anterioare acţionează asupra

încarnărilor sale ulterioare, astfel încât karma lui se împlineşte pur şi simplu în mod instinctiv, dar acesta este instinct spiritual, este un instinct care acţionează în sânul Eului. Dacă ţinem seama de asta, vedem că acest mod instinctiv de a acţiona se armonizează cu libertatea umană fără nici o contradicţie. Căci libertatea acţionează pornind din regiunea de unde provin influenţele care fac ca animale să se manifeste în mod instinctiv: din lumea spiritelor.

Astăzi, pentru noi va fi vorba în special să vedem cum se elaborează acest instinct după ce omul trece prin poarta morţii. Aici, în cursul vieţii pământeşti, karma este trăită în mod instinctiv, ea se desfăşoară, ca să spunem aşa, sub stratul superficial al conştienţei.

Planşa 2

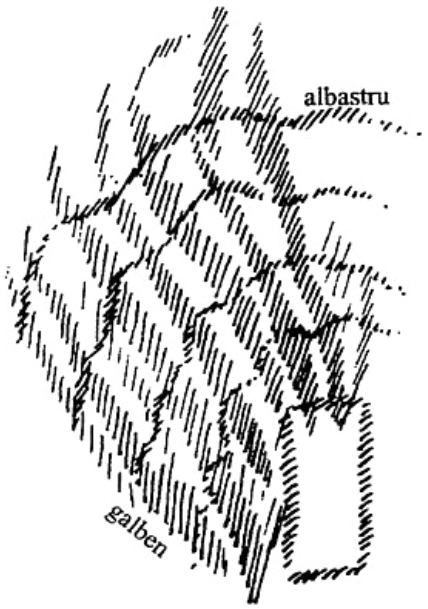

În momentul când am trecut prin poarta morţii, tot ce am trăit pe Pământ devine în mod obiectiv conştient timp de câteva zile; îl avem în faţa noastră în imagini care se dilată fără încetare. Aceste imagini sunt însoţite de ceea ce s-a desfăşurat în mod instinctiv prin karmă. Astfel încât, atunci când omul străbate poarta morţii şi viaţa i se desfăşoară văzând-o dilatându-se din ce în ce mai mult (*vezi desenul, galben*), totul este însoţit de ceea ce în el nu era decât instinctiv, inconştient, toată urzeala karmică (*albastru*). El nu o vede imediat în zilele care urmează după moarte, dar el vede, fireşte, cum ceea ce nu este sub ochii săi decât o amintire ştearsă începe a lua formă vie; el vede, de exemplu, că există aici deja altceva decât amintirea obişnuită. Când privim cu privirea iniţiatului ceea ce vede omul acum în faţa sa, putem descrie lucrurile în felul următor.

Omul care a murit, după ce a avut în timpul vieţii pământeşti conştienţa obişnuită, vede în faţa sa, într-o panoramă imensă, această viaţă pământească, el o vede, ca să spunem aşa, din faţă (*vezi desenul, albastru*). Cu privirea iniţiatului, noi o putem vedea şi din cealaltă parte, din spate (*galben*); atunci apare în toată bogăţia ei ţesătura raporturilor karmice. Atunci vedem această ţesătură a raporturilor karmice, care sunt ţesute în primul rând din gândurile care în timpul vieţii pământeşti au trăit în voinţă – acolo iese ea la iveală.

Planşa 2

Dar acum, dragii mei prieteni, se adaugă imediat un alt element. L-am subliniat adesea: gândurile pe care le avem în mod conştient în timpul vieţii pământeşti sunt moarte; dar acele gânduri care sunt întreţesute în karmă şi care ies acum în relief, acestea sunt vii. Din dosul panoramei vieţii ţâşnesc gânduri vii. Şi acum se produce ceva esenţial, de o importanţă imensă, faptul că acum fiinţele Ierarhiei a treia se apropie şi iau în primire ceea ce ţâşneşte aici, aş putea spune, din dosul panoramei vieţii. Îngeri, Arhangheli şi Arhai, absorb, inspiră, într-un fel, aceste gânduri vii.

Aceasta se întâmplă în timpul când omul se ridică până la marginile sferei lunare. Apoi el intră în sfera lunară; atunci începe parcurgerea în sens invers a drumului vieţii sale, care durează o treime a timpului cât a trăit omul pe Pământ, mai precis, durează atâta timp cât au durat perioadele de somn pe care le-a petrecut el pe Pământ.

Eu v-am arătat adesea cum se petrece această parcurgere în sens invers a drumului vieţii. Dar noi putem mai întâi să ne întrebăm: Când omul doarme în mod obişnuit, ce raport există între starea lui de atunci şi cea care urmează imediat după moarte? Ei bine, vedeţi dvs., când omul se află în starea de somn obişnuită, el se află ca fiinţă spiritual-sufletească numai în Eul său şi în corpul său astral. El nu mai are în sine corpul său eteric, acesta a rămas în pat. Prin aceasta, gândurile rămân fără viaţă, ele nu au nici un mod de acţiune, ele sunt nişte imagini. Acum, când trece prin poarta morţii, omul îşi ia la început cu sine corpul eteric, care atunci se dilată; şi corpul eteric are acum în el nu numai forţele de viaţă necesare fiinţei fizice, ci şi pe cele care dau viaţă gândurilor. Gândurile pot deveni vii, prin faptul că omul şi-a luat cu sine corpul eteric, care, desprinzându-se, poartă gândurile vii de la om la Îngeri, Arhangheli şi Arhai, care binevoiesc să le primească.

Acesta este aici, aş spune, primul act care se desfăşoară în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, faptul că dincolo de pragul morţii entităţile Ierarhiei a treia vin în întâmpinarea a ceea ce se desprinde de om, a ceea ce era încredinţat corpului său eteric, acum în curs de a se dizolva, faptul că entităţile Ierarhiei a treia iau toate acestea în primire. Iar noi, ca oameni, împlinim o rugăciune bună, frumoasă, magnifică, atunci când gândim în aşa fel încât să spunem, în legătură cu raportul vieţii cu moartea sau cu privire la un defunct:

Îngeri, Arhangheli, Arhai
Primesc în ţesătura eterului
Destinul urzit pe Pământ de om.

Noi ne ridicăm atunci privirea spre o realitate spirituală. Şi nu este indiferent că oamenii gândesc stări de fapte spirituale sau că ei nu le gândesc, că ei însoţesc morţii cu gânduri care rămân pe Pământ sau că ei îi însoţesc în continuarea drumului lor cu gânduri care reflectă ceea ce se întâmplă în acea regiune în care au intrat cei care au murit.

Acesta este, dragii mei prieteni, un lucru care îi apare ştiinţei iniţiatice de astăzi foarte de dorit: să avem în timpul vieţii pământeşti asemenea gânduri care să fie copia unui adevărat fapt spiritual. A ne mulţumi numai cu teoria, a gândi numai că omul posedă nişte părţi constitutive superioare, a enumera aceste părţi constitutive, aceasta nu înseamnă încă a stabili o legătură cu lumea spirituală. Numai prin gânduri despre realităţile care se desfăşoară în lumea spirituală putem stabili o legătură cu lumea spirituală.

Iată de ce inimile noastre ar trebui să poată auzi din nou ceea ce auzeau inimile în vechile Misterii, în timpurile îndepărtate ale iniţierii, când neofiţilor li se dădea cu insistenţă acest imbold: Participaţi la destinele morţilor! Nu au mai rămas din acest imbold decât aceste două cuvinte, mai mult sau mai puţin abstracte: "Memento mori", care nu mai pot acţiona în mod profund asupra oamenilor timpului nostru tocmai pentru că acest imbold a devenit ceva abstract, căci el nu mai poate extinde conştienţa până la a o existenţă mai vie decât este cea de aici, a lumii simţurilor.

În ceea ce priveşte luarea în primire a ţesăturii destinului uman de către Îngeri, Arhangheli şi Arhai, ea se desfăşoară în aşa fel încât avem această impresie: totul urzeşte şi trăieşte într-o atmosferă eterică albastru-violet. Este o activitate şi o viaţă într-o atmosferă eterică albastru-violet.

Iar când corpul eteric se dizolvă, adică atunci când gândurile au fost inspirate de Îngeri, Arhangheli, Arhai, atunci omul se angajează, după câteva zile, în această parcurgere în sens invers a vieţii, aşa cum v-am descris. Atunci omul îşi trăieşte faptele, impulsurile de voinţă, orientarea gândurilor, aşa cum au acţionat acestea asupra semenilor săi, cărora el le-a făcut bine sau rău. El trăieşte cu totul sufletele celorlalţi oameni, nu mai trăieşte în propriul său suflet. Având conştienţa clară că este implicat în aceste lucruri, el trăieşte ceea ce a fost trăit în profunzimile sufletului celorlalţi oameni, cu care el a fost unit prin legături karmice şi cărora le-a făcut fie bine, fie rău. El vede atunci, la rândul său, cum este primit ceea ce a trăit el astfel. El trăieşte acest lucru într-o deplină realitate, într-o realitate pe care ar trebui, desigur, să o descriu ca fiind încă şi mai reală decât realitatea sensibilă dintre naştere şi moarte. El trăieşte atunci o realitate în care, aş spune, se situează mai arzător decât în existenţa pământească.

Dacă observăm acum acest lucru, cu privirea pe care ne-o conferă iniţierea, din cealaltă direcţie, atunci vedem că ceea ce este astfel trăit de om este integrat în fiinţialitatea, în realitatea entităţilor Kyriotetes, Dynamis, Exusiai. Aceste entităţi absorb negativele faptelor umane. Ele se pătrund de acestea. Şi un asemenea spectacol ce se oferă privirii iniţiatului, care vede acum această minune absolută, şi anume cum consecinţele faptelor umane transpuse în termeni de justiţie sunt absorbite de Kyriotetes, Dynamis, Exusiai, acest întreg spectacol îl transportă pe iniţiat într-o stare de conştienţă care îl face să spună: eu ştiu că mă aflu în centrul Soarelui şi, prin aceasta, în centrul sistemului planetar. El priveşte din punctul de vedere al Soarelui ceea ce se întâmplă. Şi el vede o urzire şi o viaţă de culoare mov, el vede cum entităţile Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes absorb faptele umane transpuse în termeni de justiţie, le vede în urzirea şi viaţa unei atmosfere astrale de un violet deschis, de culoare mov.

Vedeţi dvs., descoperim atunci acest adevăr, că Soarele, aşa cum îl vede omul pământesc, este aşa văzut numai dintr-o parte, de la periferia lui. Văzut din centrul său, Soarele apare drept câmpul unde se desfăşoară activităţile spirituale, faptele entităţilor Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes. Aici totul este faptă spirituală, eveniment spiritual. Aici găsim, aş spune, inversul imaginilor vieţii pământeşti, care este viaţa noastră între naştere şi moarte.

Şi, din nou, vom reflecta în mod just la ceea ce se întâmplă aici, dacă ne plăsmuim gândurile în aşa fel încât cuvântul pe care îl folosim în mod obişnuit numai pentru Verwehen, Vergehen, Verwelken, Vernichtetwerden, îl vom lua în senul său propriu-zis. Noi avem cuvântul "Wesen", avem cuvântul "Geben". Când spunem: "Vergeben", aceasta înseamnă "Hingeben". Numai în jocul de cărţi aceasta înseamnă altceva, dar în limbajul firesc înseamnă "Hingeben". Când spunem: "Verwesen", aceasta înseamnă: a conduce fiinţa. Fiind conştienţi de aceasta, să formăm propoziţia:

Exusiai, Dynamis, Kyriotetes
Conduc în viaţa astrală a Cosmosului
Justele consecinţe ale vieţii pământeşti a omului.

Apoi, când acest lucru a fost îndeplinit, când omul a trăit după moarte această treime a existenţei sale pământeşti, parcurgând drumul în sens invers, găsindu-se acum din nou la punctul de plecare al vieţii sale trecute, dar simţindu-se în spaţiul spiritual, în momentul care precede intrarea sa în viaţa pământească, el pătrunde atunci, se poate spune, prin centrul Soarelui, în patria propriu-zisă a spiritelor. Aici, acţiunile sale pământeşti transpuse în termeni de justiţie sunt integrate acum activităţii primei Ierarhii. Ele ajung în domeniul Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor. Omul intră într-o împărăţie care trezeşte în el acest sentiment: ceea ce a fost săvârşit de mine pe Pământ este integrat de către Serafimi, Heruvimi şi Tronuri în propria lor fiinţialitate activă.

Reflectaţi numai, dragii mei prieteni, noi gândim în mod just despre ceea ce se întâmplă cu defunctul în viaţa sa de după moarte dacă nutrim în noi următorul gând: Ceea ce a urzit defunctul aici, pe Pământ, în ţesătura destinului său este luat în primire mai întâi de Îngeri, Arhangheli şi Arhai. Ei duc aceasta, în cursul etapei următoare a vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, în domeniul entităţilor Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes. Aceste entităţi sunt înconjurate, întreţesute de entităţile primei Ierarhii. Şi, fără încetare, prin această întreţesere, învăluire, în esenţa, în fiinţialitatea activă a Tronurilor, Heruvimilor şi Serafimilor sunt integrate faptele oamenilor pe Pământ. Şi, iarăşi, noi gândim în mod just dacă primelor două propoziţii o adăugăm pe a treia:

În sânul Tronurilor, Heruvimilor, Serafimilor
Învie, ca fiinţialitate activă a lor,
Formele juste ale vieţii pământeşti a omului.

Astfel încât, atunci când ne îndreptăm privirea iniţiatică spre ceea ce se întâmplă în permanenţă în lumea spirituală, noi avem aici, pe Pământ, acţiunile oamenilor cu instinctele lor karmice, cu ceea ce se desfăşoară ca ţesătură a destinului: o ţesătură mai mult sau mai puţin asemănătoare cu ţesătura gândurilor. Dar, ridicându-ne privirea spre lumile spirituale, vedem cum ceea ce au fost odinioară faptele umane, după ce a trecut prin Îngeri, Arhangheli, Arhai, Exusiai, Dynamis, Kyriotetes, este primit şi se răspândeşte printre Tronuri, Heruvimi şi Serafimi, pentru a deveni în înălţimi activitate cerească (se scrie pe tablă):

1. Îngerii, Arhanghelii, Arhaii
   Primesc în ţesătura eterului
   Destinul urzit pe Pământ al omului.

2. Exusiai, Dynamis, Kyriotetes
   Încorporează în viaţa astrală a Cosmosului
   Justele consecinţe ale vieţii pământeşti a omului.

3. În sânul Tronurilor, Heruvimilor, Serafimilor
   Învie, ca fiinţialitate activă a lor,
   Formele juste ale vieţii pământeşti a omului

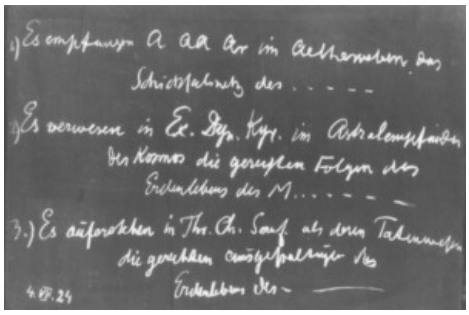

Planşa 3

Există aici, dragii mei prieteni, o serie de realităţi care, îndeosebi în epoca noastră, sunt infinit de importante şi sublime. Căci tocmai acum, la începutul epocii michaelice, în acest moment capital pentru istoria lumii, putem privi faptele acelor oameni care au trăit pe Pământ înaintea sfârşitului erei Kali Yuga, în anii '80, '90 ai secolului trecut; ceea ce au trăit oamenii în acest timp este primit de Tronuri, Heruvimi şi Serafimi. Dar niciodată contrastul spiritual dintre umbră şi lumină nu a fost atât de mare ca astăzi, când este vorba de această serie de realităţi.

Dacă, în anii '80 ai secolului trecut, cineva îşi putea ridica ochii spre înălţimi şi vedea cum revoluţionarii de la mijlocul secolului al 19-lea şi faptele lor erau primite de Tronuri, Heruvimi, Serafimi, atunci putea vedea cum un fel de tenebre apăsau asupra perioadei de mijloc a secolului al 19-lea. Şi ceea ce trecea după aceea în domeniul Serafimilor, Heruvimilor şi Tronurilor nu se lumina decât foarte puţin.

Dar dacă îndreptăm acum o privire retrospectivă asupra a ceea ce s-a desfăşurat la sfârşitul secolului al 19-lea printre oameni, ca fapte umane, în raporturile lor unii cu alţii – după ce am putut vedea încă şi mai clar ceea ce s-a întâmplat în această perioadă de sfârşit a erei Kali Yuga şi după ce am putut percepe cum norii de gânduri care se împrăştie lasă să se străvadă ceea ce a fost destinul acestor oameni la sfârşitul erei Kali Yuga –, atunci totul se îndepărtează, şi se vede ceea ce s-a întâmplat în cer într-o lumină clară şi strălucitoare.

Dar acestea nu arată nimic altceva decât extraordinara importanţă pe care o îmbracă în prezent această transpunere a faptelor pământeşti ale oamenilor în fapte cereşti ale sufletelor. Căci ceea ce trăieşte omul drept destin al său, drept karma sa, aceasta se desfăşoară pentru el, în el, în jurul lui, de la o viaţă pământească la altă viaţă pământească. Dar ceea ce se mai desfăşoară şi în lumile cereşti ca urmare a ceea ce a trăit şi săvârşit el pe Pământ, acesta acţionează fără încetare mai departe şi în formele istorice ale vieţii pământeşti. Aceasta intervine în tot ceea ce domneşte aici, pe Pământ, în legătură cu omul, dar nu ca fiinţă individuală.

Cântăriţi bine tot ce cuprinde această frază, dragii mei prieteni. Omul individual îşi trăieşte propriul său destin. Dar deja atunci când doi oameni acţionează împreună, din aceasta rezultă cu totul altceva decât simpla împlinire a destinului unuia şi al celuilalt. Între cei doi oameni se întâmplă ceva care depăşeşte ceea ce trăieşte fiecare dintre ei în mod individual. Conştienţa obişnuită nu percepe, în primă instanţă, nici o legătură între ceea ce se întâmplă între cele două fiinţe şi ceea ce se întâmplă sus, în lumile spirituale. Numai când se preia o activitate spiritual-sacră, în lumea fizic-sensibilă, când oamenii îşi transformă în mod conştient faptele lor fizic-sensibile în aşa fel încât ele devin, totodată, fapte în lumea spirituală, numai atunci se stabileşte o asemenea legătură.

Dar tot ceea ce se petrece între oameni într-un cerc mai vast, şi aceasta este altceva decât ceea ce trăieşte omul individual drept destin. Tot ceea ce nu este destin uman individual, ci înseamnă gândire comună, simţire comună, activitate comună a oamenilor pe Pământ, toate acestea se află în legătură cu ceea ce fac în înălţimi Serafimii, Heruvimii şi Tronurile. Şi în activitatea acestor entităţi se revarsă faptele oamenilor realizate de ei în comun, precum şi vieţile pământeşti umane individuale.

Viziunea care se oferă după aceea privirii iniţiatului este de o importanţă deosebită. Noi ne ridicăm ochii spre înălţimi. Vedem acolo astăzi consecinţele în lumea cerească a ceea ce s-a petrecut pe Pământ în anii '70, '80, '90 ai secolului trecut. Aceasta este, am putea spune, ca un fel de ploaie fină, o ploaie spirituală care ar cădea pe Pământ şi ar uda sufletele umane, şi le-ar îndemna să realizeze ceea ce ia naştere între oameni, într-un fel, pe plan istoric.

Şi atunci putem vedea, iarăşi, cum trăieşte astăzi, ca în nişte imagini de oglindă ale unor gânduri vii, după ce a făcut ocolul trecând prin Serafimi, Heruvimi, Tronuri, ceea ce au săvârşit oamenii pe Pământ în anii '70, '80, '90 ai secolului al 19-lea.

Când cineva pătrunde cu privirea toate acestea, adesea i se poate întâmpla să vadă tocmai următoarele: Vorbeşte astăzi cu un om; ceea ce îi spune el acestui om fiindcă toată lumea o gândeşte, ceea ce nu provine din propriile sale emoţii, din impulsurile sale profunde, ci el o spune pentru simplul motiv că este cetăţean al acestui timp, aceasta creează adesea impresia că ar avea o legătură cu acei oameni care au trăit în anii '70, '80, '90 ai secolului al 19-lea. Într-adevăr, e ca şi cum i-am vedea pe numeroşi contemporani ai noştri stând într-o adunare spirituală, înconjuraţi de anumiţi oameni care se ocupă de ei, dar care nu sunt, de fapt, altceva decât imagini, trimise astfel ca o ploaie din cer, imagini a ceea ce au trăit oamenii în ultima treime a secolului al 19-lea.

Astfel, stafiile, aş putea spune, fantomele foarte reale ale unei epoci precedente dau târcoale, pe plan spiritual, într-o epocă ulterioară. Acesta este unul din efectele karmice generale subtile, care sunt prezente peste tot în lume, şi de care adesea chiar şi ocultişti cei mai avizaţi nu ţin seama. Adesea, atunci când cineva emite în faţa dvs. nu o părere personală, ci ceva stereotip, am putea să-i şoptim la ureche: Acest lucru ţi l-a spus cutare sau cutare, care trăia în ultima treime a secolului al 19-lea!

Numai în acest fel viaţa devine un întreg. Şi iarăşi trebuie să spunem despre epoca noastră, despre această epocă ce a început o dată cu sfârşitul erei Kali Yuga, trebuie să spunem că ea se deosebeşte de toate epocile istorice anterioare. Ea se deosebeşte în sensul că, efectiv, acele fapte umane săvârşite în ultima treime a secolului al 19-lea exercită cea mai mare influenţă ce poate fi imaginată asupra primei treimi a secolului 20.

Dragii mei prieteni, prin tot ce vă spun aici vreau să caracterizez faptul în nişte termeni care nu au nimic de-a face cu limbajul superstiţiei; eu o spun în deplină conştienţă, ca pe ceva ce poate fi indicat drept o realitate exactă: Niciodată încă fantomele epocii care au precedat-o pe a noastră nu au dat târcoale atât de perceptibil printre noi ca în prezent. Şi dacă oamenii de astăzi nu percep prezenţa acestor fantome, acest lucru nu se întâmplă din cauză că noi trăim într-o eră întunecată, ci din cauză că oamenii sunt, în primă instanţă, încă orbiţi de lumina erei luminii. Prin aceasta, ceea ce fac printre noi stafiile secolului trecut este un teren extraordinar de fertil pentru entităţile ahrimanice.

Entităţile ahrimanice acţionează astăzi, fără ca oamenii să observe, într-un mod deosebit de nociv. Ele încearcă să galvanizeze, aş putea spune, în mod ahrimanic, cât mai multe dintre aceste fantome ale secolului trecut şi să le facă să exercite o influenţă asupra oamenilor de astăzi.

Nimic nu favorizează mai mult acest impuls ahrimanic în epoca noastră decât tot ceea ce se întâmplă prin faptul că se întemeiază nişte asociaţii populare pentru a se cultiva în cadrul lor rătăcirile secolului trecut, care pentru oamenii cu judecată sunt, de fapt, nişte idei de multă vreme perimate. Niciodată, în nici o epocă, spiritele profane nu au popularizat erorile trecutului cu atâta putere ca în epoca actuală, ca în prezent. Şi trebuie să spunem: dacă vrem să facem cunoştinţă cu faptele inspirate de Ahriman, ne putem da seama de acestea pretutindeni acolo unde se ţin întruniri în care se desfăşoară o activitate pe baza conştienţei obişnuite. Avem astăzi multe ocazii să facem cunoştinţă cu elementul ahrimanic din lume, căci el acţionează cu o forţă extraordinară. Şi el este acel element care, pe această cale ocolită pe care am descris-o astăzi, îi împiedică pe oameni să primească în inima lor, în sufletul lor, ceea ce trebuie să apară acum ca element nou, căci mai înainte nu exista tocmai ceea ce apare la lumina zilei prin antroposofie.

Oamenii sunt satisfăcuţi când ei pot îmbrăca ceea ce aduce nou antroposofia în nişte forme de expresie tradiţionale. Este suficient să vedem cât sunt de satisfăcuţi oamenii atunci când în vreuna din conferinţele mele este prezentat ceva despre care ei pot spune: Ia te uită, acest lucru se găseşte şi într-o veche carte. – Se află acolo, bineînţeles, dar cu totul altfel, căci atunci starea de conştienţă era cu totul alta! Avem atât de puţin curaj să primim ceea ce creşte pe solul prezentului, încât ne simţim liniştiţi când putem să apropiem asemenea lucruri de trecut.

Aceasta dovedeşte clar cu ce forţă acţionează asupra oamenilor de astăzi impulsurile trecutului, şi cât se simt de liniştiţi oamenii prezentului atunci când asupra lor acţionează impulsurile trecutului. Şi acest lucru provine din faptul că secolul al 19-lea acţionează încă atât de puternic în secolul 20. Istoricii viitorului care vor prezenta istoria omenirii din epoca noastră, descriind-o dintr-un punct de vedere spiritual, pe când noi o descriem astăzi numai bazându-ne pe documente, vor trebuie să descrie, înainte de toate, ceea ce se poate exprima astfel: Când examinăm începutul secolului 20, primele trei decenii ale secolului 20, s-ar crede că avem de-a face, în cea mai mare parte, cu proiecţia acţiunilor umane de la sfârşitul secolului al 19-lea.

Dacă îmi este permis să folosesc un cuvânt, în dosul căruia nu există nici o intenţie politică – politica trebuie să rămână în afara Societăţii Antroposofice –, dar, dacă îmi este permis să folosesc un cuvânt numai pentru a caracteriza nişte realităţi, aş spune aceasta: Putem să ne îndreptăm privirea asupra faptelor care au zguduit lumea – întâmplări, aş spune, evenimente, căci, desigur, nu erau fapte –, în special asupra evenimentelor zguduitoare din al doilea deceniu al secolului 20. A devenit o banalitate să spui că de când e lumea lume, de când se scrie istorie, nu s-au petrecut niciodată nişte evenimente atât de zguduitoare. Dar oare nu stau oamenii de fapt în miezul acestor evenimente zguduitoare ca şi cum ei nu ar fi acolo? Oriîncotro ne-am îndrepta, este ca şi cum aceste evenimente zguduitoare s-ar fi desfăşurat în afara oamenilor, ca şi cum oamenii nu ar participa deloc la ele. Aproape că i-am putea spune fiecărui om din cei pe care îi întâlnim astăzi: Ei bine, ai participat la al doilea deceniu al secolului 20? Şi abia când privim lucrurile şi dintr-un alt punct de vedere, observăm cât de dezorientaţi apar oamenii, cât de neajutoraţi, cât de infinit de neajutoraţi apar ei în judecăţile lor, în faptele lor! Odinioară nu era tot atât de dificil ca în zilele noastre să fie găsiţi titulari pentru posturile ministeriale. Gândiţi-vă numai cât este de ciudat să vedem ce se întâmplă de fapt în această privinţă, cât sunt oamenii de descumpăniţi în privinţa a ceea ce se întâmplă aici! Ajungem să ne punem întrebarea: Ei bine, atunci cine acţionează, propriu-zis, aici? Cine participă la ceea ce se întâmplă? Ei bine, dragii mei prieteni, cei care iau parte la ceea ce se întâmplă aici sunt, mai mult ca cei ai timpului prezent, oamenii ultimei treimi a secolului al 19-lea. Puterea umbrei lor este activă în toate.

Vedeţi dvs., acesta este misterul epocii noastre. Am putea spune: Niciodată nu au fost nişte defuncţi atât de puternici cum sunt cei ai ultimei treimi a secolului al 19-lea. Aici există, de asemenea, şi un aspect cosmic. Iar atunci când privim aceste lucruri prin prisma conţinutului lor spiritual, în anumite cazuri particulare ajungem la constatări absolut ciudate.

Cu ocazia reeditării lucrărilor mele, scrise în anii '70, '80, '90 ai secolului trecut, pentru mine se pune problema dacă ar trebui să le aduc unele modificări. Spiritele filistine ale epocii prezente spun: Totul s-a reînnoit; teoriile şi ipotezele ştiinţifice din acea epocă sunt deja depăşite de multă vreme. – Dar dacă vom considera problema din punctul de vedere al realităţii, atunci nu trebuie modificat nimic. Căci, de fapt, în spatele oricărei persoane care scrie astăzi o carte sau vorbeşte de la catedră, se află o umbră: aici vorbesc întotdeauna Du Bois-Reymond, Helmholz, Haeckel, aceia care au vorbit pe vremuri; iar în medicină Oppolzer, Billroth ş.a.m.d. Aceasta face parte din misterul prezentului. Iată de ce ştiinţa iniţiatică spune: Niciodată morţii nu au fost tot atât de puternici ca în epoca noastră.

Aceasta este ceea ce voiam să inserez astăzi în consideraţiile noastre asupra karmei.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A TREIA

Dornach, 6 iulie 1924

Am văzut că studiul karmei, în care este integrat destinul oamenilor, ne conduce de la cele mai îndepărtate întinderi ale Universului, ale lumilor stelare, până la experienţele cele mai intime ale inimii umane, în măsura în care inima umană este expresia a tot ceea ce simte omul acţionând asupra lui în timpul vieţii sale, a tot ceea ce se întâmplă cu el în legătură cu existenţa pământească. Dacă vrem să avem o judecată care să fie bazată pe o înţelegere aprofundată a raporturilor karmice, suntem chemaţi, iar şi iar, să considerăm aceste două domenii ale existenţei cosmice atât de îndepărtate una de alta. Trebuie, de fapt, să spunem: Orice am studia, fie natura, fie configuraţia mai mult naturală a evoluţiei istorice a omenirii sau viaţa popoarelor, nimic din toate acestea nu ne conduce atât de sus în tărâmurile cosmice cum o face tocmai studiul karmei. Acest studiu al karmei ne face atenţi, în principiu, la raporturile dintre viaţa umană ce se desfăşoară aici, pe Pământ, şi ceea ce se întâmplă în depărtările cosmice. Vedem această viaţă umană de pe Pământ, când ea îşi atinge, în anumite contexte, limita sa, dezvoltându-se până pe la vârsta de şaptezeci de ani. Ceea ce depăşeşte această vârstă ne este acordat, de fapt, ca un dar. Ceea se petrece înainte de această vârstă este supus influenţelor karmice; pe acestea le vom studia acum.

Dar se poate – noi am atins adesea această problemă din diferite puncte de vedere – să considerăm şaptezeci şi doi de ani ca durata medie a unei vieţi umane. Dar şaptezeci şi doi de ani este, de asemenea, văzut din planul ascuns al misterelor Cosmosului, un număr ciudat, adevărata lui semnificaţie nu se revelează decât atunci când luăm în considerare, aş spune, misterul cosmic al vieţii umane pământeşti. Noi am descris ceea ce este lumea stelară din punct de vedere spiritual. Când intrăm într-o nouă viaţă pământească, revenim, ca să spunem aşa, din lumea stelelor pe Pământ. Şi, privitor la acest subiect, poate părea frapant să vedem cum, de îndată ce abordăm acest domeniu cu ajutorul ştiinţei spirituale din zilele noastre, regăsim, pur şi simplu, vechile concepţii, chiar dacă nu am făcut legătura cu ele pe cale tradiţională. Am văzut cum diferitele planete, ca şi stelele fixe, participă la viaţa omului, la ceea ce pătrunde şi parcurge viaţa omului aici, pe Pământ. La urma urmei, când avem în faţa ochilor o viaţă umană ajunsă la capătul ei, care nu a fost prea scurtată la limita de jos, care a ajuns cel puţin la jumătatea duratei normale a unei vieţi pământeşti, putem spune: omul, atunci când coboară din spaţiile cosmice în existenţa pământească, vine întotdeauna dintr-o anumită stea. Se poate urmări direcţia pe care a luat-o, şi nu este o afirmaţie arbitrară, ci dimpotrivă, perfect exactă, a spune că fiecare om îşi are "steaua lui". O anumită stea, o stea fixă, este patria spirituală a omului.

Dacă transpunem în imagine spaţială corespunzătoare ceea ce este trăit de un suflet în afara timpului şi spaţiului între moarte şi o nouă naştere, atunci trebuie să ajungem să ne spunem: fiecare om îşi are steaua lui, determinantă pentru tot ceea ce îşi elaborează el între moarte şi o nouă naştere, şi fiecare om vine din direcţia unei anumite stele. – Astfel încât putem primi în sufletul nostru reprezentarea următoare: Când luăm în considerare întregul neam omenesc ce locuieşte pe Pământ, atunci, dacă facem ocolul Pământului şi parcurgem continentele, găsim acele continente populate de oamenii care sunt încarnaţi în prezent. Pe ceilalţi oameni – unde îi găsim noi pe ceilalţi oameni în Univers? În ce direcţie trebuie să-i privim în Univers, pentru a-i vedea cu ochii sufletului nostru, după ce ei şi-au petrecut acolo un anumit timp, de când au trecut prin poarta morţii? Privim în direcţia bună dacă ne ridicăm ochii spre cerul înstelat. Aici sunt sufletele – cel puţin aceasta este direcţia în care le putem găsi – care se află între moarte şi o nouă naştere. Noi cuprindem întregul neam omenesc ce populează Pământul dacă privim în sus, spre cer, şi în jos, spre Pământ.

Numai pe cei care tocmai sunt pe drumul care îi duce dincolo sau pe drumul de întoarcere îi găsim în regiunea planetară. Dar nu putem vorbi despre Miezul de Noapte al existenţei dintre moarte şi o nouă naştere fără a ne gândi la o stea pe care omul locuieşte, într-un fel, în acest timp, ţinând seama totuşi de ceea ce v-am spus despre natura stelelor. Când ne apropiem de Cosmos, dragii mei prieteni, cu o asemenea cunoaştere: acolo sus sunt stelele, semne cosmice de unde licăreşte şi radiază viaţa sufletelor celor care se află între moarte şi o nouă naştere –, atenţia noastră se îndreaptă atunci asupra constelaţiilor şi ne întrebăm: Ce legătură există între tot ceea ce vedem în depărtările cosmice şi viaţa umană? – Învăţăm atunci să privim altfel, din tot sufletul nostru, Luna argintie, Soarele orbitor, stelele care licăresc în timpul nopţii; căci cu toate acestea ne simţim uniţi şi prin calitatea noastră de oameni. Căci acesta este un sentiment care trebuie să fie cucerit pentru sufletele umane, prin antroposofie: faptul că sufletele umane se simt unite şi prin umanitatea lor cu întregul Cosmos. Dar abia atunci se clarifică şi anumite mistere ale vieţii cosmice.

Dragii mei prieteni, Soarele răsare şi apune, stelele apar şi apun. Putem observa cum Soarele apune în regiunea cerului unde se află anumite grupări de stele. Noi putem urmări cu ochii mersul aparent, cum se spune astăzi, al stelelor prin rotaţia lor în jurul Pământului; putem urmări mersul Soarelui. Spunem astăzi că în cursul a douăzeci şi patru de ore Soarele şi stelele – toate acestea, bineînţeles, în mod aparent – fac înconjurul Pământului. Noi ne exprimăm astfel, dar acest lucru nu este întru totul exact. Dacă observăm cu atenţie, iar şi iar, mersul stelelor şi mersul Soarelui, atunci descoperim că, în raport cu stelele, Soarele nu răsare întotdeauna în acelaşi moment, ci întotdeauna cu foarte puţin mai târziu; în fiecare zi el ajunge foarte puţin timp mai târziu la locul în care era în raport cu stelele în ziua precedentă. Aceste întârzieri adăugându-se unele altora, devin o oră, două ore, trei ore, şi, în cele din urmă, o zi. Şi vine momentul în care putem spune: Soarele este în întârziere cu o zi în raport cu o anumită stea.

Şi acum, să presupunem că cineva s-ar fi născut la 1 martie şi că el ar fi trăit până la şaptezeci şi doi de ani împliniţi. El îşi serbează întotdeauna aniversarea la 1 martie, fiindcă Soarele îi spune că această aniversare cade la această dată. El are, de altfel, dreptate să o sărbătorească atunci, deoarece de-a lungul acestor şaptezeci şi doi de ani, deşi Soarele rămâne în urmă în raport cu stelele, el străluceşte mereu în vecinătatea stelei care strălucea atunci când acest om a ajuns pe Pământ.

Dar dacă acest om a trăit şaptezeci şi doi de ani, Soarele a acumulat o întârziere de o zi completă, şi omul ajunge la un moment când

Dar dacă acest om a trăit şaptezeci şi doi de ani, Soarele a desfăşurat o întârziere de o zi completă, şi omul ajunge la un moment dat Soarele părăseşte constelaţiile în care intrase la naşterea sa. Şi, în ziua aniversării sale, el trece de 1 martie; stelele nu mai spun acelaşi lucru ca Soarele. Stelele spun că este 2 martie, Soarele, 1 martie; acest om a pierdut o zi cosmică, deoarece la capătul a şaptezeci şi doi de ani Soarele este în întârziere cu o zi faţă de stele.

Şi omul poate trăi pe Pământ atâta timp cât Soarele rămâne în sfera stelei sale. Apoi, în condiţii normale, când Soarele nu mai poate linişti steaua acestui om în ceea ce priveşte existenţa sa pământească, când Soarele nu-i mai spune stelei lui: acest om este jos, pe Pământ, şi eu îţi dau de la mine însumi ceea ce are să-ţi dea acest om în timp ce, ocultându-te, eu fac cu el în mod provizoriu ceea ce, de altfel, faci tu cu el între moarte şi o nouă naştere –, când Soarele nu mai poate spune aceasta stelei, ea îl cheamă pe om din nou la ea.

Şi aici dvs. vedeţi cum procesele din Cer sunt într-o legătură directă cu existenţa umană de pe Pământ: Noi vedem exprimată în misterele Cerului durata vieţii omului. El poate trăi şaptezeci şi doi de ani fiindcă în acest timp Soarele rămâne în urmă cu o zi. Apoi Soarele nu mai poate linişti steaua, cum a făcut-o mai înainte, plasându-se în faţa ei, astfel încât aceasta devine iarăşi liberă pentru munca spiritual-sufletească pe care omul trebuie s-o desfăşoare în Cosmos.

Numai o veneraţie profundă ne poate permite să înţelegem aceste lucruri, acea veneraţie pe care vechile Misterii o numeau veneraţie pentru misterele înălţimilor. Căci această veneraţie pentru misterele înălţimilor ne îndrumă, iar şi iar, să vedem ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, în legătură cu cea ce se desfăşoară în puternica şi maiestuoasa scriere stelară. Şi este o viaţă foarte limitată aceea care îi conduce, de exemplu, pe oamenii de astăzi, în comparaţie cu ceea ce mai exista încă la începutul celei de a treia epoci post-atlanteene, când, pretutindeni, în cazul omului, nu se ţinea seama numai de urma pe care o lăsaseră paşii săi pe Pământ, ci şi de ceea ce spuneau despre viaţa umană stelele Cosmosului.

Vedeţi dvs., dacă suntem atenţi la corelaţiile de acest gen şi dacă suntem în stare să primim cu veneraţie aceste corelaţii în sufletul nostru, atunci putem spune, de asemenea: Ceea ce se întâmplă pe Pământ îşi are corelatul său, imaginea sa de oglindă, în lumile spirituale. Şi scrierea cerească exprimă relaţia dintre ceea ce se întâmplă aici, pe Pământ, şi – dacă ne exprimăm din punctul de vedere al Pământului – ceea ce s-a petrecut cu un anumit timp mai înainte în lumea spirituală. Şi, de fapt, orice studiu karmic trebuie să fie întreprins cu o veneraţie plină de sfială în faţa misterelor Universului.

Acum să ne apropiem cu o asemenea veneraţie plină de sfială de unele consideraţii karmice pe care le vom dezvolta aici în zilele următoare. Să luăm mai întâi un exemplu: Avem aici un anumit număr de persoane, un eşantion din cea ce se numeşte Societatea Antroposofică. În cadrul ei, oricare ar fi legătura, mai puternică sau mai slabă, care îl uneşte pe un anumit om cu această Societate, ţine de destinul omului, la unii de nişte aspecte fundamentale profunde ale destinului lor, faptul de a-şi fi găsit calea în Societatea Antroposofică. Şi ţine de natura procesului de spiritualizare pe care Societatea Antroposofică are posibilitatea să-l parcurgă, începând de la Congresul de Crăciun, faptul că în fiecare zi noi devenim tot mai conştienţi de ceea ce stă la baza unei asemenea comunităţi, ca element spiritual-cosmic. Atunci, pe baza acestei conştienţe, fiecare om individual se va putea situa în cadrul acestei Societăţi.

Iată de ce se poate considera firesc ca, în virtutea acelor responsabilităţi ce rezultă din Congresul de Crăciun, să începem acum să vorbim despre karma Societăţii Antroposofice, despre această karmă foarte complexă; căci este o karmă colectivă, născută din confluenţa karmică a unui mare număr de oameni. Şi dacă dvs. luaţi în adevăratul său sens şi cu toată profunzimea ceea ce s-a spus în cursul acestor conferinţe despre karmă, şi ceea ce rezultă, de asemenea, din alte contexte pe care le-am studiat, veţi înţelege atunci, dragii mei prieteni, că ceea ce se întâmplă aici prin faptul că un număr de oameni au fost conduşi, prin karma lor, spre Societatea Antroposofică îşi are premisele sale, ca să mă exprim astfel, în ceea ce s-a întâmplat cu aceşti oameni înainte de a intra în existenţa pământească, şi care, la rândul său, este efectul evenimentelor care au avut loc în vieţile lor anterioare.

Dacă acum reflectaţi, măcar o dată, la tot ce poate trezi o idee ca aceasta, vă veţi spune: Această idee poate fi aprofundată încetul cu încetul, astfel încât să apară istoria spirituală care se află în dosul Societăţii Antroposofice. Dar aceasta nu se poate face într-o clipă, nu poate fi vorba decât de a ajunge să devenim conştienţi, lent şi progresiv, de faptul că activitatea Societăţii Antroposofice se clădeşte pe nişte substraturi care sunt absolut prezente pentru antroposofi.

Şi acum vedeţi dvs., mai întâi antroposofia este, bineînţeles, cea care dă Societăţii Antroposofice coeziunea ei, antroposofia ca atare. Şi antroposofia trebuie să fie căutată, într-un fel sau altul, de cel care se află în Societate. Această căutare îşi are premisele ei – pe moment, nu vom merge mai departe – în ceea ce au trăit înainte de a coborî în existenţa pământească sufletele celor care devin acum antroposofi.

Dar dacă privim în lume cu un anumit spirit de pătrundere pentru ceea ce s-a săvârşit atunci, trebuie să ajungem să spunem astăzi următoarele: Există astăzi în lume mulţi oameni care se află într-un loc sau altul şi despre care trebuie de fapt să spunem, dacă luăm în considerare legătura cu existenţa lor prenatală: prin existenţa lor prenatală, ei erau destinaţi să intre în Societatea Antroposofică, dar anumite evenimente nu le-au permis să găsească drumul spre ea. – Aceşti oameni sunt mult mai mulţi decât am crede. Atunci, noi ne punem cu căldură întrebarea: Prin ce predeterminare, prin ce predestinare este condus un suflet spre antroposofie?

Vedeţi dvs., mai întâi aş vrea să plec de la nişte cazuri extreme, care ne pot arăta cum intervine karma într-o asemenea împrejurare. În Societatea Antroposofică se pune pentru fiecare om individual şi, aş putea spune, într-un mod mult mai presant decât pe orice alt tărâm, problema karmei. Mă voi limita la a indica următoarele: Presupuneţi că sufletele încarnate în prezent într-un corp uman nu ne duc în urmă prea departe, am putea spune deja că, în general, ele nu ne duc în urmă prea departe în sensul că ele nu au putut face în existenţele lor trecute o experienţă care – să luăm un exemplu radical –, să le conducă, în interiorul Mişcării antroposofice, la euritmie; această euritmie, într-adevăr, nu exista pe vremea când erau încarnate sufletele care caută astăzi euritmia.

Atunci, se ridică următoarea întrebare arzătoare: Cum ajunge un suflet să facă, din înseşi temeiurile karmei sale, drumul care îl conduce la euritmie? Dar se întâmplă la fel în diferite domenii ale vieţii: există astăzi suflete care caută drumul spre ceea ce oferă antroposofia. Cum ajung aceste suflete să dezvolte ceea ce există în vieţile lor anterioare ca predispoziţii karmice tocmai în direcţia antroposofiei?

Există mai întâi asemenea suflete care simt imboldul spre antroposofie cu o anumită intensitate interioară. Această intensitate nu este aceeaşi la toate, dar există unele suflete care simt imboldul spre antroposofie cu o mare intensitate, aş spune că aceste suflete se îndreaptă spre antroposofie în linie dreaptă, fără ocolişuri, pentru a ancora într-unul din domeniile vieţii antroposofice.

Există un anumit număr de suflete care iau din Cosmos această orientare, fiindcă în secolele trecute, în cursul existenţei lor pământeşti precedente, ele au simţit cu o forţă deosebită cum creştinismul ajunsese la o răscruce. Ele au trăit într-o epocă în care creştinismul devenise, mai mult sau mai puţin, un sentiment uman instinctiv, când creştinismul era practicat de la sine – dar aşa cum merge de la sine instinctul –, când sufletele de fapt nu se întrebau: De ce sunt eu creştin? – Şi noi ajungem, dacă ne îndreptăm privirea în urmă spre secolele 13, 12, 11, 10, 9 şi 8 ale evoluţiei creştine, în special la asemenea suflete impregnate de spiritul creştin care intrau în epoca sufletului conştienţei, dar care, înainte de această epocă a sufletului conştienţei, primiseră fără rezervă creştinismul în sufletul raţiunii, al înţelegerii; dar deja în problemele care sunt ale acestei lumi, ele vedeau aprinzându-se strălucirea a ceea ce trebuie să aducă sufletul conştiente.

Ceea ce a trăit atunci, aş spune, la nivel inconştient şi, prin aceasta, întru câtva, fără participarea activităţii capului, s-a integrat în funcţiunile organismului, ceea ce a trăit atunci în multe privinţe sub forma unui creştinism plin de evlavie, dar un creştinism care nu era lămurit asupra lui însuşi, această evlavie pregătea în aceşti oameni – căci ceea ce este inconştient într-o viaţă pământească devine cu un grad mai conştient în viaţa următoare – cerinţa de a-şi pune întrebarea: De ce suntem noi creştini?

Dar aceasta – astăzi, eu doar sugerez aceste lucruri în chip de introducere, ele vor fi dezvoltate mai târziu –, aceasta a făcut ca, în existenţa lor dintre moarte şi o nouă naştere, asemenea suflete să se găsească în lumea spirituală în legătură unele cu altele, îndeosebi în timpul primei jumătăţi a secolului al 19-lea. În această primă jumătate a secolului al 19-lea au existat în lumea spirituală comunităţi de suflete care, în strălucirea şi în lumina atotcuprinzătoare, în sânul revelaţiilor atotcuprinzătoare ale lumii spirituale, au tras concluziile creştinismului pe care ele îl trăiseră aici, pe Pământ. Tocmai în prima jumătate a secolului al 19-lea au existat suflete între moarte şi o nouă naştere care simţeau imboldul de a transpune în Imaginaţiuni cosmice ceea ce simţiseră într-o viaţă creştină anterioară. Şi tocmai ceea ce eu am descris aici cândva ca fiind un cult s-a desfăşurat în lumea suprasensibilă. Un mare număr de suflete erau concentrate în aceste Imaginaţiuni cosmice urzite în mod colectiv, în aceste puternice imagini ale unei existenţe viitoare, spre care ele trebuiau să năzuiască apoi în timpul încarnărilor ulterioare, dar sub o formă diferită.

Dar în aceste Imaginaţiuni erau întreţesute lupte interioare grele, mult mai grele decât se crede de obicei, care avuseseră loc între secolele 7 şi 13, 14 ale erei creştine. Sufletele oamenilor despre care vorbesc eu au trecut atunci prin multe încercări. Şi ele au întreţesut în aceste puternice Imaginaţiuni cosmice, care au fost urzite în comun de către un mare număr de suflete în prima jumătate a secolului al 19-lea, au întreţesut toate încercările prin care au trecut.

Toate aceste Imaginaţiuni cosmice erau impregnate, pe de o parte, de ceea ce eu nu pot descrie altfel decât ca pe un fel de nostalgie, de aşteptare. Elaborând aceste puternice Imaginaţiuni cosmice, aceste suflete încercau într-un fel un sentiment care se năştea în ele, dar ele aveau în sufletele lor, în sufletele lor destrupate, un sentiment condensat din elemente foarte diverse; este sentimentul pe care eu l-aş putea descrie astfel: Cu ocazia ultimei noastre existenţe pe Pământ, noi ne-am simţit atraşi spre Christos. Am simţit profund misterele pe care tradiţia le păstrase pentru creştini, amintirea evenimentului, marcat de gravitate sacră, care s-a desfăşurat în Palestina la începutul erei creştine. Dar s-a menţinut El înaintea sufletului nostru în toată măreţia sa, în toată gloria sa, în toată strălucirea sa, acest Christos? Această întrebare stătea în faţa acestor suflete. Ele spuneau: Nu am învăţat noi numai după moartea noastră cum a coborât Christos pe Pământ din înalturile cosmice, ca Fiinţă Solară? L-am trăit noi ca pe o Fiinţă Solară? El nu mai este aici, El s-a unit cu Pământul; aici există numai un fel de amintire cosmică despre El. Noi trebuie să regăsim drumul spre Pământ, pentru ca să-l avem în faţa sufletelor noastre pe Christos. – Nostalgia lui Christos însoţea aceste suflete. Ele dădeau naştere unor mari, maiestuoase Imaginaţiuni cosmice pe care le ţeseau împreună cu spiritele Ierarhiilor superioare; această nostalgie însoţea aceste suflete din existenţa lor prepământească până în existenţa lor pământească.

Acestea sunt nişte realităţi pe care le putea percepe cu o intensitate înflăcărată privirea spirituală care observa în cursul secolului al 19-lea şi începutul secolului 20 ceea ce se întâmpla în omenirea încarnată şi neîncarnată încă. Şi elementele cele mai diverse se amestecau în aceste impresii. Căci, tocmai datorită faptului că sufletele care reapăreau acum pe Pământ au participat, cu sentimentul pe care îl aveau despre Christos, la tot ceea ce s-a desfăşurat între cei care năzuiau după creştinism şi cei care încă se mai aflau cufundaţi în reprezentările vechiului păgânism, cum era în general cazul în secolele pe care le-am indicat, tocmai datorită acestui fapt în aceste suflete existau multe elemente care creau posibilitatea ca ele să cadă în prada ispitirilor lui Lucifer, pe de o parte, iar pe de altă parte în prada ispitirilor lui Ahriman. Iar în karmă urzesc şi Ahriman, şi Lucifer, tot aşa ca şi Zeii buni. Noi am văzut deja acest lucru.

Acum, diversele elemente care s-au întreţesut în ceea ce se manifestă astăzi în efectele sale karmice trebuie să fie urmărite în detaliu, dacă vrem să cunoaştem cu adevărat temeiurile spirituale ale aspiraţiilor antroposofice. Şi a sosit momentul, dacă luăm în serios Congresul de Crăciun, când este permis, dacă mă pot exprima astfel, să dăm la o parte vălul care acoperă anumite lucruri. Numai că aceste lucruri trebuie să fie înţelese cu seriozitatea necesară.

Să începem, aşa cum am spus, cu un caz extrem. Să păstrăm prezent în spirit ceea ce tocmai a fost spus în ora de astăzi, în timp ce vom comenta următorul caz.

Vedem că se găsesc suflete care, trecând de la existenţa prepământească la existenţa pământească, caută, prin educaţia primită, prin experienţele pe care le fac pe Pământ, drumul Societăţii Antroposofice; apoi ele rămân un anumit timp în Societate. Se poate întâmpla ca unul din aceste suflete, după ce s-a comportat un anumit timp ca un membru plin de zel, adesea chiar prea plin de zel, să devină mai târziu adversarul cel mai violent. Să vedem cum acţionează karma într-un asemenea caz extrem.

Să luăm acest caz extrem: Cineva intră în Societatea Antroposofică, acest om se dovedeşte un membru plin de zel; după câtva timp, iată-l devenit nu numai un adversar, ci, poate, un adversar care recurge la insultă – de fapt, este o karmă ciudată, foarte ciudată.

Să considerăm un caz particular. Iată un suflet. Să privim în urmă, la încarnarea sa anterioară. Ne îndreptăm atunci privirea spre epoca în care vechi amintiri ale păgânismului sunt încă prezente, ele sunt pentru oameni ademenitoare, o epocă în care oamenii se adaptaseră unui creştinism care se răspândise cu căldură în acea vreme, dar la care, totuşi, mulţi aderaseră cu o anumită superficialitate.

Când vorbim despre asemenea lucruri, trebuie ne fie întotdeauna foarte clar faptul că noi trebuie să ne luăm undeva un punct de plecare, într-o anumită viaţă pământească. Fiecare viaţă, la rândul ei, ne trimite în urmă la o viaţă anterioară, astfel încât, fireşte, se menţin resturi ale trecutului care nu s-au clarificat, pe care nu le putem decât menţiona pur şi simplu ca realităţi. Ele sunt, la rândul lor, consecinţele karmice ale unor fapte anterioare; dar noi trebuie totuşi să începem undeva.

Aşadar putem observa un asemenea suflet, aşa cum îl găsim tocmai în acea epocă – şi, ce-i drept, a-l găsi astfel a însemnat mult pentru mine şi pentru alte persoane din Societate –, îl găsim în acea epocă la care m-am referit, un fel de făcător de aur care o apucase pe căi greşite, posesor al unor scrieri, manuscrise, pe care el nu le putea înţelege aproape deloc; interpretându-le în felul său, el făcea nişte experienţe după aceste precepte, fără să aibă propriu-zis nici cea mai mică idee despre ceea ce făcea. Căci a vedea clar corelaţiile spiritual-chimice nu este un lucru simplu. Şi astfel, vedem un asemenea experimentator dispunând de o mică bibliotecă în care se găsesc preceptele cele mai diverse, care merg în urmă departe, până în civilizaţia arabo-maură, şi noi vedem cum acest om îşi desfăşoară activitatea într-un loc aproape solitar, dar pe care îl vizitau totuşi mulţi curioşi. Sub influenţa acestei activităţi căreia el i se consacră fără s-o înţeleagă, el contractează o boală deosebită care îi atacă mai ales laringele – este vorba de o încarnare masculină –, astfel încât vocea sa, încetul cu încetul, se voalează, pentru ca în cele din urmă să se stingă aproape cu totul.

Dar învăţăturile creştine se răspândesc şi câştigă peste tot teren. Îl vedem, pe de o parte, pe acest om avid să facă aur, şi, o dată cu aurul, multe alte lucruri care s-ar fi putut realiza dacă aceasta ar fi fost posibil în acest timp; pe de altă parte, ideile creştine care îl asaltează, pline de reproşuri. În el se dezvoltă, aş putea spune, ceva ca o stare sufletească faustică nepurificată complet. El are sentimentul copleşitor:

Oare nu ai făcut tu ceva îngrozitor de rău? Şi, sub influenţa acestor gânduri, se formează în sufletul său, încetul cu încetul, această idee acută în care el ezită să creadă: Dacă tu ţi-ai pierdut vocea, aceasta este pedeapsa divină, justa pedeapsă pentru faptul că tu ai întreprins lucruri rele.

Cu această stare sufletească, omul respectiv caută sfat la oamenii care şi ei sunt în prezent legaţi de Societatea Antroposofică şi care, în acea epocă, au putut interveni în destinul său în aşa fel încât să-i salveze, întru câtva, sufletul de la îndoiala profundă în care se afla. Putem vorbi, desigur, despre un fel de salvare a sufletului. Dar toate acestea au avut loc în cadrul unor evenimente secundare, astfel încât omul respectiv a avut un sentiment intens, dar care a rămas totuşi absolut exterior. Pe de o parte, el a fost copleşit de un fel de recunoştinţă faţă de cei care îl scoseseră din disperarea sa; pe de altă parte, prin ceea ce se întâmplase, în această confuzie interioară s-a amestecat un teribil impuls ahrimanic: după o puternică înclinaţie spre magia interzisă, a apărut un sentiment care nu era absolut sincer despre justiţia creştină, iar în toate acestea se amestecase un element ahrimanic. Deoarece confuzia îi invadase sufletul, acest om ajunge să introducă în recunoştinţa sa un element ahrimanic, şi recunoştinţa s-a transformat într-un sentiment care a luat în sufletul său o expresie nedemnă, şi acest sentiment îi apare din nou în faţa sufletului când, în timpul existenţei sale între moarte şi o nouă naştere, a ajuns în acel loc pe care l-am desemnat ca fiind prima jumătate a secolului al 19-lea. Astfel încât el a retrăit atunci ceea ce se dezvoltase odinioară în sufletul său, aş putea spune, ca recunoştinţă cu totul exterioară, slugarnică, astfel încât el a retrăit acest sentiment cu desăvârşire nedemn de un om.

Şi astfel, vedem cum tocmai această imagine a unei recunoştinţe ahrimanice s-a amestecat în Imaginaţiunile cosmice despre care v-am vorbit. Şi vedem acest suflet coborând din existenţa pre-pământească în cea pământească, pe de o parte, cu toate acele impulsuri care îi vin din timpul când el încerca să facă aur, să materializeze aspiraţiile spirituale, în timp ce, pe de altă parte, sub influenţa ahrimanică se dezvolta ceva ce putea fi perceput în mod clar ca sentiment de ruşine pentru a fi încercat această recunoştinţă nelegitimă, cu totul exterioară. Aceste două curente trăiesc în suflet la coborârea sa, şi ele se vor exprima în faptul că această personalitate, ca personalitate care trăieşte din nou pe Pământ, încearcă să-i întâlnească pe cei care erau prezenţi acolo unde era şi acest suflet în prima jumătate a secolului al 19-lea.

Atunci ia naştere mai întâi ceva ca o amintire a ceea ce a fost trăit când s-a format imaginea acestei recunoştinţe nelegitime şi cu totul exterioare – toate acestea se desfăşoară, ca să spunem aşa, în mod automat –, apoi se trezeşte ceea ce am descris ca sentiment de ruşine în faţa propriei sale lipse de demnitate umană. Amintirea şi ruşinea pun stăpânire pe acest suflet. Dar cum acest sentiment este ahrimanizat – şi sub efectul karmei de odinioară, bineînţeles –, el revarsă un fel de ură înfiorătoare asupra a tot spre ceea ce sufletul se îndreptase la început. Şi acest sentiment de ruşine se transformă într-o ostilitate nestăpânită, care se asociază totodată cu imensa decepţie provocată de faptul că dorinţele inconştiente şi-au găsit atât de puţin satisfacţia. Ele şi-ar fi găsit o satisfacţie dacă li s-ar fi oferit ceva analog cu această artă ilegitimă de a fabrica aur.

Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, aveţi aici un exemplu care arată cum se transformă lucrurile în interior, într-un caz extrem; cum trebuie să căutăm într-o existenţă anterioară căile stranii, misterioase, pe care le poate lua asocierea ruşinii şi a urii, dacă vrem să înţelegem o viaţă de astăzi pornind de la antecedentele sale.

Vedeţi dvs., când examinăm asemenea lucruri, tot ceea ce se întâmplă în lume prin intermediul oamenilor devine ceva ce poate fi înţeles, şi apoi încep, dacă luăm în serios ideea karmei, marile dificultăţi ale vieţii. Dar aceste dificultăţi trebuie să apară, căci ele sunt întemeiate în întreaga natură a vieţii umane. Şi o asemenea mişcare cum este Mişcarea antroposofică chiar trebuie să fie expusă unor numeroase dificultăţi, fiindcă numai prin aceasta se poate dezvolta acea puternică forţă care îi este necesară.

Am dat mai întâi acest exemplu pentru a vă arăta prin aceasta că şi aşa-numitele aspecte negative trebuie să fie căutate în corelaţie karmică, pe de o parte, cu întregul destin care a făcut să ia naştere Mişcarea antroposofică pornind de la încarnările anterioare ale membrilor reuniţi în Societate şi, pe de altă parte, cu ceea ce se întâmplă acum în Societate.

Astfel, dragii mei prieteni, putem spera că, încetul cu încetul, se va trezi o înţelegere cu totul nouă despre ceea ce este Societatea Antroposofică, putem spera să poată fi explorat, într-un anumit fel, sufletul Societăţii Antroposofice, cu diferitele sale dificultăţi. Căci şi aici, nu trebuie să ţinem seama numai de viaţa fiecărui om individual, ci trebuie să ne întoarcem înapoi, să nu spunem la ceea ce se reîncarnează, ci la ce trăieşte din nou. Şi cu aceasta voiam să încep astăzi.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A PATRA

Dornach, 8 iulie 1924

Aş vrea să inserez astăzi în studiul nostru câteva observaţii care ne vor permite să urmărim raporturile karmice din Mişcarea antroposofică însăşi. Pentru aceasta, voi porni de la faptul că în Mişcarea antroposofică se află două grupuri distincte de oameni. Eu am caracterizat în general cum este alcătuită Mişcarea antroposofică din oameni individuali. Problema este, fireşte, prezentată la început doar în linii mari, dar există în mod clar două grupuri de oameni în Mişcarea antroposofică. Numai că faptele pe care le voi caracteriza nu sar imediat în ochi; ele nu se prezintă în aşa fel încât, la o observare superficială, să putem spune: În cazul acestui om este aşa, în cazul celuilalt este aşa. Multe lucruri pe care va trebui să le caracterizez astăzi nu îi sunt întru totul conştiente personalităţii respective, ci ele se situează, ca majoritatea aspectelor karmice, la nivelul instinctelor, al subconştientului, dar îşi pun amprenta asupra caracterului, temperamentului, asupra modului de a acţiona şi chiar asupra faptelor personalităţii în cauză.

Trebuie să distingem un prim grup de oameni, care se situează într-o asemenea relaţie faţă de creştinism încât cei care aparţin acestui grup au în mod deosebit la inimă apartenenţa lor la creştinism; în sufletele lor trăieşte dorul de a-şi putea spune, în calitate de antroposofi, că sunt creştini în adevăratul sens al cuvântului, aşa cum înţeleg ei aceasta. Pentru ei, este o adevărată mângâiere faptul că îşi pot spune, cu toată inima: Mişcarea antroposofică este o mişcare pentru care impulsul lui Christos este o realitate, şi care poartă în sine acest impuls. Şi acest grup ar simţi mustrări de conştiinţă dacă ar fi altfel.

Celălalt grup nu este mai puţin sincer creştin, dar în manifestările lui sau în manifestările personalităţilor care îi aparţin totuşi, el a ajuns la creştinism plecând de la premise diferite. Ceea ce îl satisface în primul rând este cosmologia antroposofică, cunoştinţele antroposofice despre evoluţia Pământului pornind de la celelalte forme planetare, ceea ce are de spus antroposofia despre om în general şi, pornind de aici, cei ce aparţin acestui grup sunt conduşi într-un mod absolut firesc spre creştinism, dar ei nu simt în aceeaşi măsură ca cei din primul grup o profundă nevoie a inimii să-i dea neapărat lui Christos o poziţie centrală. Aşa cum am spus, toate acestea se desfăşoară în mare parte în subconştient. Acela care este exersat în observarea sufletelor va şti întotdeauna, în fiecare caz particular, să judece în mod just personalităţile respective.

Premisele acestei diviziuni în aceste două grupuri urcă în nişte timpuri străvechi. Dvs. ştiţi deja din lucrarea mea ***Ştiinţa ocultă*** că, într-o anumită epocă a evoluţiei Pământului, unele suflete şi-au luat rămas bun, într-un fel, de la această evoluţie şi că, într-un anumit moment al epocilor lemuriană şi atlanteană, ele au revenit pe Pământ. Şi noi mai ştim şi cum, sub influenţa faptului că aceste suflete au coborât, pentru a primi formă pământească, din diferite planete, de pe Jupiter, Saturn, Marte ş.a.m.d., dar şi din Soare, au luat naştere Misteriile originare, pe care în cartea mea ***Ştiinţa ocultă*** le-am numit şi oracole.

Dar printre aceste suflete se găseau, bineînţeles, multe suflete care erau înclinate, datorită unei foarte vechi karme, să intre tocmai în acel curent care a devenit apoi curentul creştin. Trebuie să ţinem seama de faptul că numai o treime din populaţia globului este de confesiune creştină şi că putem spune, aşadar, numai despre o parte a sufletelor care au coborât atunci că ele au dezvoltat o tendinţă, un impuls de a evolua în sensul curentului creştin.

Acum, aceste suflete au coborât pe Pământ în diferite epoci; anumite suflete au coborât relativ curând, în primele timpuri ale evoluţiei atlanteene. (*Planşa 4*) Altele au coborât relativ târziu, după ce au cunoscut mai înainte o lungă existenţă planetară. Acestea din urmă sunt sufletele în cazul cărora, dacă ne întoarcem în urmă de la încarnările lor actuale, se poate întâmpla să dăm de o încarnare în prima jumătate a Evului Mediu, de o încarnare creştină, poate încă de o altă încarnare creştină, apoi, dacă mergem şi mai departe în urmă, de încarnări precreştine ş.a.m.d., şi, relativ curând după ce am găsit cea mai veche încarnare, trebuie să spunem: Acum drumul duce înapoi până la sferele planetare. Înainte, aceste suflete nu erau încă prezente în încarnări pământeşti. Pentru alte suflete, care au intrat şi ele în creştinism, lucrurile stau în aşa fel încât, dacă ne întoarcem înapoi în timp foarte departe, găsim de asemenea numeroase încarnări, apoi, după numeroase încarnări precreştine şi deja chiar atlanteene, ele s-au cufundat în curentul creştin.

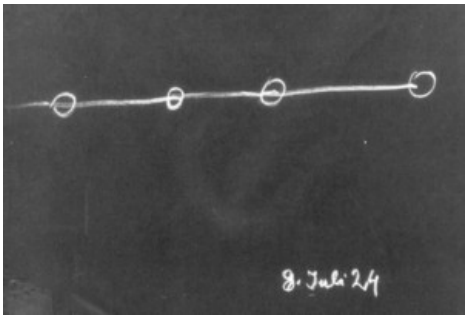

Planşa 4

Acum, desigur, pentru orice cercetare intelectualistă, o asemenea problemă cum este aceea pe care tocmai am menţionat-o este cât se poate de înşelătoare; căci uşor s-ar putea ajunge la concluzia că, în cazul unor asemenea personalităţi, care în faţa judecăţii ce este în vigoare în cadrul civilizaţiei noastre trec ca deosebit de capabile, au în spatele lor numeroase încarnări. Dar nu este în mod necesar aşa, ci se poate foarte bine ca asemenea personalităţi, care sunt deosebit de înzestrate în sensul actual al cuvântului, care sunt capabile să se

integreze în viaţă, asemenea personalităţi să fie dintre acelea la care nu găsim în urmă atât multe încarnări.

Permiteţi-mi să vă reamintesc ce spuneam – inaugurând curentul antroposofic, pe care îl avem acum în Mişcarea noastră –, ce spuneam cu ocazia Congresului de Crăciun, când v-am vorbit despre acele individualităţi de care se leagă apoi Epopeea lui Gilgameş [Nota 8]. Eu am expus atunci unele lucruri despre aceste individualităţi. La una dintre aceste individualităţi, când ne întoarcem în urmă, nu găsim decât încarnări anterioare relativ puţine. În schimb, la cealaltă, când ne întoarcem în urmă, avem de-a face cu multe încarnări.

Acum, înainte de toate, pentru sufletele care ajung astăzi la antroposofie, indiferent dacă ele au avut sau nu încarnări intermediare, importantă este acea încarnare – situată, de regulă, undeva în cadrul a două sau trei secole – aproximativ în secolele 3, 4, 5 ale erei noastre, câteodată puţin mai târziu. Aşadar, pe noi trebuie să ne intereseze înainte de toate experienţele trăite de sufletele umane în aceste epoci – pentru unele dintre ele lucrurile merg până în secolele 7, 8 –, apoi, o încarnare ulterioară vine să consolideze aceste experienţe. Dar astăzi vreau să fac legătura, într-un mod cât mai precis, cu prima încarnare creştină.

La aceste suflete, trebuie să luăm în considerare mai ales cum s-au putut ele situa faţă de creştinism, având în vedere condiţiile preliminare datorate încarnărilor precedente. Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, această problemă este esenţială din punct de vedere karmic, în primul rând – va trebuie să vorbim desigur mai târziu despre aşa-numitele probleme karmice secundare, dar această problemă este o problemă karmică esenţială –, pentru că, trecând peste multe alte lucruri, secundare, oamenii vin spre Societatea Antroposofică tocmai ca urmare a acestor experienţe interioare din încarnările anterioare, ca urmare a ceea ce a trăit sufletul lor cu privire la concepţia despre lume, la confesiunea religioasă ş.a.m.d. De aceea, atunci când e vorba despre karma Societăţii Antroposofice trebuie să punem pe primul plan ceea ce au trăit aceste suflete în ceea ce priveşte cunoaşterea, concepţia despre lume şi religia.

Ei bine, în primele secole ale dezvoltării creştinismului mai era încă absolut posibil să fie regăsite prin tradiţie anumite cunoştinţe, care existau de la întemeierea creştinismului, despre Fiinţa lui Christos, cunoştinţe care spuneau că cel care a trăit drept Christos în personalitatea lui Iisus era, înainte de a trăi pe Pământ, un locuitor al Soarelui, o fiinţă solară. Nu avem voie să credem că lumea creştină a fost întotdeauna atât de ignorantă cu privire la aceste lucruri cum este ea astăzi. În primele secole ale creştinismului se înţelegeau deja anumite pasaje din Evanghelie care indicau foarte clar că Fiinţa numită Christos a coborât aici, pe Pământ, din Soare într-un trup uman. Cum îşi reprezentau oamenii lucrurile în detaliu are puţină importanţă; dar această reprezentare, care mergea atât de departe, aşa cum am caracterizat-o, exista pe atunci.

Dar în acelaşi timp, în epoca despre care tocmai am vorbit, posibilitatea de a înţelege faptul că o fiinţă originară din Soare a coborât pe Pământ era deja mai redusă. Şi sufletele care nu mai puteau înţelege cum se poate spune despre Christos că este o fiinţă solară erau în special acele suflete – e vorba de numeroase suflete – care intraseră în curentul creştinismului după multe încarnări, dintre care unele se întorceau în urmă până în Atlantida. Tocmai acele suflete care, în vechile religii se simţeau legate de oracolele solare, cele care de fapt îl venerau pe Christos încă din timpurile atlanteene, dar îl venerau ridicând ochii spre Soare, aşadar, cele care – după spusele Sfântului *Augustin* [Nota 9] –, erau, într-un fel, suflete creştine solare deja înainte de întemeierea creştinismului pe Pământ, aceste suflete erau tocmai sufletele care, din întreaga lor spiritualitate, nu puteau să aibă o înţelegere justă pentru Christos ca Erou Solar. De aceea, ele au preferat să păstreze, fără această cosmologie christică, ideea unui Christos considerat, bineînţeles, ca un Dumnezeu, dar ca un Dumnezeu venit nu se ştie de unde şi care s-ar fi unit cu trupul lui Iisus. Şi ele au acceptat în mod simplu povestirile Evangheliilor, conform predispoziţiilor pe care le-am prezentat. Ele nu mai ştiau să-şi ridice privirea spre întinderile Cosmosului pentru a înţelege Fiinţa lui Christos, tocmai pentru că ele nu învăţaseră să-l cunoască decât în lumile extra-pământeşti. Tocmai pentru că misteriile pământeşti, oracolele solare, le vorbiseră întotdeauna despre Christos ca despre o fiinţă solară, ele nu puteau concepe că acest Christos, acest Christos extra-pământesc, a devenit o adevărată fiinţă pământească.

Şi astfel, atunci când au trecut prin poarta morţii, aceste suflete au ajuns într-o situaţie stranie. Ele au ajuns într-o stare pe care, dacă ar trebui să o caracterizez folosind un limbaj familiar, aş putea să o descriu după cum urmează: În existenţa de după moarte, aceşti creştini se aflau în situaţia în care se găseşte un om care cunoaşte numele unui alt om, despre care poate a auzit povestindu-se multe, dar pe care nu-l cunoaşte conform entităţii sale. Atunci se poate întâmpla ca, dacă îi lipseşte acel punct de sprijin care îi servea atâta timp cât îi cunoştea doar numele, când apoi are posibilitatea de a face cunoştinţă cu acea entitate, se poate întâmpla ca viaţa lui sufletească să refuze ceea ce îi apare atunci.

Şi astfel, sufletele despre care tocmai vorbesc, şi care în trecut se simţeau aparţinând mai ales oracolelor solare, după moarte au ajuns să se întrebe: Dar unde este, de fapt, Christos? Noi ne aflăm acum printre fiinţele solare, unde îl găsisem întotdeauna până acum; dar acum nu-l mai găsim! – Faptul că El ar fi pe Pământ, aceasta nu făcea parte din gândurile şi sentimentele lor, care să le fi rămas după ce au trecut prin poarta morţii. Atunci aceste suflete s-au aflat într-o mare incertitudine cu privire la Christos, şi au rămas cu această incertitudine cu privire la Christos, au trăit cu această incertitudine cu privire la Christos, au rămas în această incertitudine din multe puncte de vedere, astfel încât – chiar dacă a intervenit între timp încă o încarnare – ele au fost înclinate să adere cu uşurinţă la acele grupuri de oameni care în istoria religiei europene sunt prezentate drept diverse comunităţi eretice.

După aceea, indiferent dacă ele au mai avut sau nu o asemenea încarnare, ele s-au aflat, aş putea spune, în acea mare comunitate suprasensibilă despre care am vorbit duminica trecută [Nota 10] şi pe care am situat-o în prima jumătate a secolului al 19-lea. Ele s-au aflat atunci în faţa unui fel de cult suprasensibil, care consta în nişte Imaginaţiuni puternice, cu ajutorul cărora, în faţa privirii lor spirituale, stătea Misterul Solar al lui Christos. Aceasta avea scopul de a ajuta aceste suflete să iasă din impasul în care ajunseseră într-un anumit fel, aşa cum l-am caracterizat, cu privire la creştinism şi, înainte ca ele să coboare din nou pe Pământ, au fost conduse la Christos cel puţin prin imagini, la acest Christos pe care ele îl pierduseră, nu complet, totuşi într-o mare măsură, pentru că în aceste suflete pătrunseseră îndoiala şi incertitudinea în legătură cu El.

Aceste suflete s-au comportat atunci într-un mod straniu. Nu că ar fi ajuns într-o şi mai mare incertitudine din cauza a ceea ce li se arătase – ele au simţit chiar un fel de uşurare între o moarte şi o nouă naştere, un fel de eliberare de unele din îndoielile lor –, dar ele au păstrat de asemenea un fel de amintire a ceea ce înţeleseseră despre Christos atunci când ele nu se impregnaseră încă în mod just, şi anume în mod cosmic, de Misteriul de pe Golgotha. Astfel încât în cel mai adânc străfund al fiinţei lor au păstrat o intensă căldură şi dăruire faţă de sentimentul lor creştin, în timp ce din subconştientul lor urca lumina acestor puternice Imaginaţiuni. Toate acestea au dat naştere în aceste suflete dorului arzător de a deveni creştine, dar de data aceasta într-un mod just. Pe când ele recoborau, devenind din nou tinere, pe Pământ, la sfârşitul secolului al 19-lea sau la răscrucea secolelor 19 şi 20, ele au fost acele suflete care nu puteau face altfel – deoarece într-o încarnare datând de la începutul creştinismului ele îl primiseră pe Christos pe calea sentimentului, fără să-i înţeleagă deloc natura cosmică –, ele nu puteau face altfel decât să se simtă impulsionate spre Christos. Dar impresiile încercate în faţa puternicelor Imaginaţiuni, spre care fuseseră atrase în existenţa lor prepământească, au rămas în ele sub formă de doruri vagi. Şi astfel lor le era greu să se regăsească în concepţia antroposofică despre lume, în măsura în care aceasta ia în considerare mai întâi Cosmosul şi nu se ocupă de Christos decât după aceea. De ce le era greu? Le era greu, pur şi simplu, pentru că în faţa întrebării: Ce este antroposofia? – ele se situau

într-un mod absolut special.

Să ne punem întrebare: Ce este antroposofia, conform realităţii ei? Ei bine, dragii mei prieteni, dacă dvs. percepeţi întregul conţinut al acestor minunate, al acestor maiestuoase Imaginaţiuni care au fost prezente sub forma unui cult suprasensibil în prima jumătate a secolului al 19-lea, şi îl transpuneţi în noţiuni umane, atunci aveţi antroposofia.

Pentru nivelul de trăire superior cel mai accesibil, pentru lumea spirituală cea mai apropiată, de unde omul coboară în existenţa pământească, antroposofia era prezentă din prima jumătate a secolului al 19-lea. Ea nu era pe Pământ, dar ea era prezentă. Şi atunci când avem astăzi percepţia spirituală a antroposofiei o percepem în direcţia primei jumătăţi a secolului al 19-lea; aici poate fi percepută, într-un mod absolut firesc. Ea poate fi percepută chiar la sfârşitul secolului al 18-lea.

Şi, vedeţi dvs., sunt oameni care pot să facă experienţa următoare. Există o personalitate care s-a aflat într-o zi într-o situaţie absolut specială. Unul dintre prietenii săi a ridicat grava problemă [Nota 11] a existenţei pământeşti a omului. Dar acest prieten era, într-o oarecare măsură, prizonierul gândirii kantiene, astfel încât problema a ajuns să fie formulată într-un mod abstract-filosofic. Celălalt nu se putea regăsi în această gândire kantiană "colţuroasă" (în germană, joc de cuvinte: *"kantige" Kantsche Denken*, de la die Kante = muchie; kantig = cu muchii – n. tr.) şi toate acestea trezeau în el întrebarea: Care este relaţia între raţiune şi simţuri în fiinţa omului? – Atunci i s-au deschis într-un fel, nu nişte porţi, ci nişte ecluze, prin care, pentru moment, a ajuns până în sufletul său lumina regiunilor lumii unde se desfăşurau aceste puternice Imaginaţiuni. Şi ceea ce se revărsa aici nu prin nişte porţi, nici prin nişte ferestre, ci prin nişte ecluze, a ajuns să fie transpus, aş spune, sub forma unor imagini miniaturale în "Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin". Căci personalitatea la care mă refer este *Goethe*.

Ceea ce cobora astfel pentru a fi transpus în "Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin", sunt imagini miniaturale, mici imagini-reflex, uneori chiar foarte graţioase. Aşadar nu trebuie să ne mirăm dacă, atunci când a fost vorba pentru mine să ofer antroposofia sub formă artistică şi s-o transpun în imagini care trimiteau la aceste Imaginaţiuni, drama mea misteriu ***Poarta Iniţierii*** [Nota 12] a prezentat în structura ei – chiar dacă nu în conţinutul său, care este altul – analogii cu "Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin".

Vedeţi dvs., lucrurile se prezintă în aşa fel încât ceea ce s-a întâmplat mai înainte ne permite să vedem clar contextul. Oricine s-a ocupat câtuşi de puţin de fapte oculte ştie că ceea ce se întâmplă pe Pământ este, în realitate, reflexul a ceea ce s-a desfăşurat cu multă vreme mai înainte în lumea spirituală, totuşi puţin diferit, astfel că aici nu sunt amestecate anumite spirite ale obstacolelor, spirite ale piedicilor, ci evenimente care s-au desfăşurat mai înainte în lumea spirituală.

Şi acele suflete care tocmai erau pregătite, la sfârşitul secolului al 19-lea, la începutul secolului 20, sau, mai curând, la răscrucea celor două secole, să coboare în existenţa pământească, aduceau cu ele un anumit dor, fireşte, subconştient, de a cunoaşte câteva elemente de cosmologie şi alte lucruri de acest fel, de a privi lumea în sens antroposofic. Dar ceea ce era mai ales puternic în ele era fervoarea arzătoare pentru Christos şi de aceea ele ar fi simţit mustrări de conştiinţă dacă antroposofia, spre care ele se simţeau atrase din existenţa lor prepământească, nu ar fi fost pătrunsă de impulsul lui Christos. Acesta este aici unul dintre grupuri, văzut, bineînţeles, în ansamblu.

Celălalt grup a trăit altfel. Când a apărut în încarnarea sa prezentă, acest grup nu simţea încă, dacă pot spune astfel, această saturaţie faţă de păgânism pe care o simţeau sufletele descrise mai înainte. În comparaţie cu acestea din urmă, sufletele celui de-al doilea grup petrecuseră relativ puţin timp pe Pământ, ele trecuseră prin mai puţine încarnări. În cursul acestui mic număr de încarnări, ele se îmbibaseră de acele puternice impulsuri pe care cineva le poate avea tocmai atunci când în cursul vieţilor pământeşti anterioare a mai păstrat o legătură foarte vie cu numeroşii Zei păgâni, şi când această legătură îşi face simţită încă puternic efectele în încarnările ulterioare. De aceea ele sunt şi suflete care în primele secole ale creştinismului încă nu simţeau acea saturaţie faţă de vechiul păgânism, suflete în care vechile impulsuri păgâne încă mai acţionau cu putere, chiar dacă ele înclinau, mai mult sau mai puţin, spre creştinism, care se desprindea doar încetul cu încetul de păgânism. Aceste suflete au adoptat creştinismul mai ales cu intelectul pătruns de simţire, dar totuşi cu intelectul, şi ele au gândit mult asupra creştinismului. Nu trebuie să vă imaginaţi că era vorba de o gândire savantă; aceştia puteau fi oameni relativ simpli trăind în condiţii modeste, dar ei gândeau mult.

Aici, de asemenea, e indiferent dacă ele au avut o încarnare ulterioară, căci aceasta a schimbat foarte puţin situaţia, dar esenţialul este că atunci când aceste suflete au trecut prin poarta morţii şi au avut viziunea retrospectivă a vieţii lor pământeşti, creştinismul le-a apărut ca ceva în care abia de acum înainte urmau să se integreze. Căci ele erau mai puţin sătule decât celelalte suflete de vechiul păgânism, ele purtau încă în sine puternice impulsuri ale vechiului păgânism, ele încă mai aşteptau, într-un fel, să devină cu adevărat creştine.

Tocmai acele personalităţi despre care v-am spus acum opt zile că au luptat împotriva păgânismului de partea creştinismului făceau parte dintre acele suflete care mai purtau încă în ele mult păgânism, multe impulsuri păgâne şi, propriu-zis, mai aşteptau încă să devină cu adevărat creştine. Când aceste suflete au trecut prin poarta morţii, au ajuns în lumea spirituală, au trăit existenţa dintre moarte şi o nouă naştere şi apoi, în epoca pe care am indicat-o – prima jumătate a secolului al 19-lea sau puţin mai devreme –, s-au găsit în faţa acestor puternice, magnifice Imaginaţiuni, ele au perceput în aceste imaginaţiuni impulsuri clare pentru munca lor, pentru activitatea lor. Ele au preluat aceste impulsuri mai ales în voinţa lor. Şi, am putea spune: Când ocultistul priveşte ceea ce purtau aceste suflete mai ales în voinţa lor, atunci i se arată adesea tocmai astăzi în această voinţă amprenta acelor puternice Imaginaţiuni.

Dar sufletele care intră în existenţa pământească cu asemenea dispoziţii simt înainte de toate nevoia să transpună sub forma în care acest lucru este posibil pe Pământ ceea ce ele au trăit ca determinant în existenţa lor prepământească în munca de elaborare a karmei. Astfel, pentru sufletele din primul grup, viaţa în lumea spirituală s-a desfăşurat în prima jumătate a secolului al 19-lea în aşa fel încât imboldul de a lua parte la acest cult suprasensibil a izvorât dintr-un dor profund. Dar, prin aceasta, ele au ajuns într-o stare sufletească destul de confuză, astfel încât, cu ocazia coborârii lor pe Pământ, le mai rămâneau doar nişte reminiscenţe obscure, cu care apoi se putea uni – fireşte, pe baza înţelegerii – antroposofia, sub forma pe care o luase ea pe Pământ. În schimb, în al doilea grup, era ca o regăsire, ca urmare a unei decizii pe care o luaseră aceste suflete, care încă nu erau complet sătule de păgânism, dar care aşteptau să poată deveni creştine printr-o evoluţie normală. Era ca şi cum ele îşi reaminteau o decizie pe care o luaseră în prima jumătate a secolului al 19-lea: să ia cu ei, coborând pe Pământ, tot ce exista în aceste puternice imagini, pentru a le transpune într-o formă pământească. Sufletele pe care le-am caracterizat astfel sunt tocmai cele pe care le găsim când îi privim pe unii antroposofi care poartă în ei, înainte de toate, impulsul de a lucra în mod activ în domeniul antroposofiei. Trebuie să distingem foarte clar unul de altul cele două tipuri de suflete.

Acum, dragii mei prieteni, dvs. îmi veţi spune: Într-adevăr, tot ceea ce ne spui aici ne lămureşte asupra multor aspecte ale karmei Societăţii Antroposofice; dar am avea de ce să ne simţim neliniştiţi în legătură cu viitorul, când vedem cum aici au fost clarificate multe lucruri pe care am dori poate să nu le ştim. Căci acum trebuie să începem să ne întrebăm oare căruia dintre cele două tipuri îi aparţinem noi?

La o asemenea întrebare trebuie să dăm un răspuns absolut precis. Răspunsul pe care trebuie să-l dăm este următorul: Dacă Societatea

Antroposofică ar fi ceva care ar aduce doar un învăţământ teoretic, poate şi credinţa într-o idee sau alta a cosmologiei, christologiei ş.a.m.d., dacă ar fi, prin natura ei, conform cu acestea, atunci ea nu ar mai fi cu adevărat ceea ce ea trebuie să fie în sensul realităţilor care sunt la originea ei. Antroposofia trebuie să fie, în realitate, ceva care să poată modela viaţa adevăratului antroposof, să spiritualizeze ceea ce noi trăim astăzi doar în aspectele sale nespirituale.

Acum, eu vă întreb: Asupra copilului acţionează chiar atât de dăunător faptul că în legătură cu anumite lucruri îl lămurim la o anumită vârstă? Până la o anumită vârstă, copiii nu ştiu, desigur, că ei sunt francezi, germani, norvegieni, belgieni sau italieni, cel puţin acest gen de consideraţii, că sunt una sau alta, nu are pentru ei prea mare importanţă. Putem spune că ei nu ştiu nimic despre aceasta. Dvs. nu veţi întâlni mulţi sugari şovini, nici şovini de trei ani. Abia într-o anumită perioadă a vieţii sale omul îşi dă seama: tu eşti german, tu eşti francez, tu eşti englez, tu eşti olandez ş.a.m.d. Nu trăim oare atunci un asemenea lucru într-un mod absolut firesc, preluându-l în sine? Se poate spune că este ceva insuportabil ca cineva să afle la un anumit moment al copilăriei că este polonez, francez, german sau rus sau olandez? Acesta este un lucru obişnuit, considerat ca de la sine înţeles. Toate acestea, dragii mei prieteni, se situează însă pe tărâm exterior, pe tărâmul lumii sensibile. Dar antroposofia trebuie să înalţe întreaga noastră viaţă la un nivel superior. Trebuie să învăţăm să suportăm alte lucruri decât cele care ne şochează în viaţa sensibilă, atunci când le înţelegem greşit. Şi printre lucrurile pe care trebuie să le recunoaştem este tocmai faptul că acum este tot atât de la sine înţeles că e nevoie să progresăm în cunoaşterea de sine: aparţinem acestui tip sau celuilalt.

Prin aceasta a fost creată, aş spune, temelia pe care omul poate situa în mod just celelalte tendinţe ale karmei sale în timpul vieţii. Şi, de aceea trebuia să indicăm într-un fel, ca primă direcţie, cum se situează fiecare în cadrul Mişcării antroposofice, în funcţie de felul special al predestinării sale pentru antroposofie, pentru această întreagă christologie, pentru o atitudine mai pasivă sau mai activă.

Bineînţeles, între aceste două tipuri există tipuri intermediare. Dar aceste tipuri intermediare ţin de ceea ce vine din încarnarea precedentă, de ceea ce acţionează în încarnarea prezentă, de ceea ce străluminează din încarnări şi mai vechi. Este adesea cazul mai ales pentru sufletele celui de-al doilea grup. Regăsim la acest suflete multe elemente provenind din încarnările lor autentic păgâne. De aceea, ele au o înclinaţie absolut predestinată de a-l înţelege imediat pe Christos aşa cum trebuie să fie El înţeles: ca o entitate cosmică.

Ceea ce vă spun eu aici se referă mai puţin la ideile oamenilor, ci se referă mai mult la considerarea practică a vieţii. Putem recunoaşte oamenii, în ceea ce priveşte cele două tipuri, mai curând decât după ideile lor – ideile, ideile abstracte, desigur, nu au prea mare importanţă pentru om –, putem distinge cele două tipuri de oameni după modul în care ei se comportă în aspectele de amănunt ale vieţii. Se vor găsi adesea tipuri intermediare între un grup şi celălalt, de exemplu, printre aceia care – orice aluzie personală este, bineînţeles, exclusă – nu pot face altfel decât să aducă în Mişcarea antroposofică obiceiurile lumii exterioare neantroposofice, care nu sunt deloc înclinate să ia prea în serios Mişcarea antroposofică, şi care se caracterizează mai ales prin faptul că aduc mereu insulte antroposofilor, în cadrul Mişcării antroposofice. Tocmai printre cei care nu încetează să profereze critici la adresa situaţiei din Mişcarea antroposofică şi mai ales împotriva anumitor personalităţi, să insulte în mod meschin, se găsesc tipurile intermediare, cei care oscilează între un tip şi celălalt. În asemenea cazuri, nici unul din cele două impulsuri nu are o foarte mare intensitate.

De aceea este, în orice caz, necesar, chiar dacă aceasta reprezintă un fel de examen de conştiinţă, de conştiinţă şi de caracter, să ajungem să ne cucerim în viaţă posibilitatea de a aprofunda Mişcarea antroposofică, în aşa fel încât, atunci când abordăm aceste probleme, să reflectăm puţin asupra următorului aspect: Cum aparţinem noi Mişcării antroposofice conform naturii noastre suprasensibile? Dacă procedăm în acest fel, atunci vom vedea apărând o concepţie din ce în ce mai spirituală despre Mişcarea antroposofică. Ceea ce susţinem ca teorii, şi care nu ajung prea departe când nu le susţinem decât ca teorii, transpunem apoi în viaţă. Înseamnă că ne transpunem solid în viaţă dacă ne situăm pe noi înşine în viaţă corespunzător cu aceste lucruri. Faptul că cineva vorbeşte mult despre karmă: acest lucru va fi recompensat aşa, celălalt va fi pedepsit aşa, de la o viaţă la alta – asta nu atinge pe nimeni. Dar când suntem noi înşine în cauză, când este vorba de a ne situa în încarnarea noastră prezentă cu o calitate spirituală bine definită, care să-i stea la bază, atunci acest lucru se apropie mai mult de propria noastră entitate. Şi ceea ce aducem noi prin antroposofie în viaţa pământească, în civilizaţia pământească, aceasta trebuie să fie o aprofundare a fiinţei umane.

Ei bine, dragii mei prieteni, toate acestea au fost un intermezzo în studiul nostru, studiu pe care îl vom continua vinerea viitoare.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A CINCEA

Dornach, 11 iulie 1924

Membrii Societăţii Antroposofice aderă la această societate, aşa cum este şi firesc, din motive care ţin de dispoziţiile lor sufleteşti. Aşadar atunci când vorbim despre karma Societăţii Antroposofice, aşa cum facem noi acum, despre karma Mişcării antroposofice în general, luând ca punct de plecare evoluţia karmică a membrilor săi şi a grupurilor de membri, se pune, bineînţeles, problema să vedem temeiurile acestei karme în dispoziţiile sufleteşti ale celor care caută antroposofia. Şi noi am început deja să facem acest lucru. Vom încerca să mai prezentăm câteva aspecte în legătură cu aceste dispoziţii interioare, pentru a putea merge apoi mai departe cu studiul karmei Mişcării antroposofice.

Dvs. aţi văzut, aşa cum am arătat, că ceea ce este esenţial în înclinaţiile sufletului antroposofilor provine din ceea ce au trăit în timpul încarnărilor lor din primele secole ale întemeierii creştinismului. Eu spuneam că puteau avea loc încarnări intermediare, dar că cea mai importantă era aceea care se situează între secolele 4 şi 8 ale erei creştine. Din examinarea acestei încarnări a reieşit că trebuie să distingem două grupuri diferite printre cei care vin spre Mişcarea antroposofică. Am caracterizat aceste două grupe. Dar acum vom avea în vedere un element comun, un element comun important ce se află în străfundul sufletelor care au urmat evoluţia pe care am caracterizat-o în ultima conferinţă pentru membri.

Dacă privim aceste prime secole creştine, ne situăm, desigur, într-o vreme când oamenii mai erau cu totul altfel decât astăzi. Putem spune: Când omul actual se trezeşte, el intră în corpul său fizic cu o mare rapiditate, bineînţeles, cu rezerva despre care am vorbit aici. Am spus deja că această inserare şi această intrare în corpul fizic se întinde pe toată durata zilei; dar perceperea faptului că Eul şi corpul astral se apropie este extrem de rapidă. Astăzi, pentru omul care se trezeşte nu există, ca să spunem aşa, nici un interval între momentul în care el devine conştient de corpul său eteric şi cel în care devine conştient de corpul său fizic. Trezindu-ne, noi trecem rapid prin percepţia corpului eteric, nu observăm deloc corpul eteric, şi ne adâncim imediat în corpul fizic. Aceasta este caracteristica omului actual.

Ceea ce îi caracterizează pe oamenii primelor secole ale erei creştine, pe care i-am descris, este faptul că ei percepeau la trezire în mod clar: Eu pătrund într-un element dublu, în corpul eteric şi în corpul fizic. Şi ei ştiau: Se trece prin perceperea corpului eteric şi abia după aceea se ajunge în corpul fizic. Astfel încât oamenii aveau în faţa lor de fapt, în momentul trezirii, chiar dacă nu întregul tablou al vieţii, cel puţin multe imagini din porţiunea de până atunci a vieţii lor pământeşti. Şi ei mai vedeau şi altceva, despre care voi vorbi imediat. Căci atunci când se revine astfel, pe etape, dacă pot spune aşa, în ceea ce rămâne în pat, în corpurile eteric şi fizic, acest fapt acţionează pentru întreaga perioadă de veghe puţin altfel decât experienţele pe care le face omul actual în cursul acestor ore de veghe.

La fel, dacă examinăm momentul adormirii la omul de astăzi, caracteristic este faptul că atunci când Eul şi corpul astral părăsesc corpurile fizic şi eteric, Eul aspiră foarte rapid corpul astral. Şi, din cauză că Eul nu ştie încă să se orienteze în raport cu Cosmosul, el nu poate încă percepe nimic, toate percepţiile încetează pentru om când adoarme. Ceea ce rezultă sub formă de vise nu este decât ceva fragmentar.

La fel, nici în această privinţă lucrurile nu stăteau aşa în epocile despre care am vorbit. Pe atunci Eul încă nu aspira corpul astral, ci corpul astral se menţinea independent în propria sa substanţă după ce omul adormea. Şi, până la un anumit punct, el se menţinea astfel în timpul întregii nopţi. Astfel încât, dimineaţa, omul nu ieşea la trezire dintr-un întuneric total al conştienţei, ci el se trezea având acest sentiment: Tu ai trăit într-o lume de lumină unde s-au întâmplat tot felul de lucruri; acestea erau imagini, ce-i drept, dar s-au întâmplat tot felul de lucruri. – Aşadar omul acestui timp cunoştea o senzaţie intermediară între veghe şi somn. Era ceva perceput ca în surdină, în mod intim, dar era prezent. Această percepţie nu a încetat complet în sânul omenirii civilizate decât la începutul secolului al 14-lea. Dar, prin aceasta, toate sufletele despre care am vorbit nu demult simţeau lumea altfel decât oamenii de astăzi. Să ne reprezentăm cum trăia lumea, oamenii de pe atunci, adică dvs. toţi, dragii mei prieteni.

Datorită faptului că omul se cufunda în etape în corpurile sale eteric şi fizic, în timpul întregii sale stări de veghe el nu privea natura văzând numai lumea senzorială seacă, prozaică, pe care o vede omul de astăzi, şi pe care el, când vrea să o completeze, poate s-o facă doar cu ajutorul fanteziei sale. Atunci când el privea, să spunem, în lumea plantelor de exemplu, o pajişte cu flori – mai ales cu un soare foarte dulce blând puţin înainte de amiază –, lui îi părea că o ceaţă albăstrui-roşiatică, o lumină vălurindu-se, unduindu-se, se întindea deasupra acestei pajişti înflorite. Ceea ce se vede astăzi atunci când dintr-o pajişte se ridică o ceaţă uşoară, dar care este provocată de evaporare, se vedea odinioară în elementul spiritual-astral. Şi astfel, propriu-zis, fiecare coroană de arbore era învăluită într-un astfel de nor, iar peste câmpiile semănate se vedeau raze de un roşu-albăstrui ieşind din ceaţă, ce păreau a coborî din Cosmos şi a se scufunda în Pământ.

Iar când oamenii priveau animalele, ei aveau impresia că ele nu au numai forma lor fizică, ci că această formă fizică se află într-o aură astrală. Această aură nu era percepută decât uşor, în mod intim, şi numai atunci când acţiunea luminii era atenuată într-un anumit fel. Dar era percepută cu adevărat. Aşadar peste tot în natura exterioară oamenii vedeau spiritul urzind şi acţionând.

Când omul murea, viziunea retrospectivă pe care o avea asupra vieţii proprii în primele zile care urmau trecerii prin poarta morţii apărea ca ceva în care avea încredere; căci, în faţa acestei retrospective a vieţii care îi apărea după moarte, omul avea un sentiment bine definit. El avea un sentiment care îl făcea să spună: Acum eu eliberez din organismul meu acea aură care merge în întâmpinarea aurei pe care am văzut-o în natură. Corpul meu eteric se reîntoarce în patria sa – aşa simţea el.

Toate aceste sentimente erau, bineînţeles, şi mai puternice în timpuri şi mai îndepărtate. În epoca despre care vorbesc eu, aceste sentimente erau încă prezente, deşi mai atenuate. Şi omul îşi spunea, după ce a trecut prin poarta morţii: În întreaga urzire şi viaţă spirituală pe care eu am perceput-o în jurul lucrurilor şi fenomenelor naturii vorbeşte Cuvântul lui Dumnezeu-tatăl, şi spre Tatăl merge

spiritualul pe care îl am perceput o în jurul lucrurilor şi fenomenelor naturii reflectă Universul tău, Dumnezeu-tată, şi spre tatăl merge corpul meu eteric.

Dacă omul, datorită faptului că se trezea altfel, vedea în acest fel natura exterioară, el îşi vedea şi propria înfăţişare exterioară altfel decât mai târziu. Când adormea, corpul său astral nu era aspirat imediat de Eu. Într-o asemenea situaţie, corpul astral "răsună". Din înaltul lumilor spirituale răsunau în Eul omului adormit – dacă nu tot atât de clar ca în timpurile epocilor străvechi, cel puţin într-o formă mai uşoară, într-un mod mai intim – tot felul de sonorităţi care nu pot fi auzite în starea de veghe. Şi, la trezire, omul avea acest sentiment: de la adormire până la trezire, eu am participat la o vorbire spirituală din spaţiile luminoase ale Cosmosului.

Apoi, la câteva zile după ce a trecut prin poarta morţii, după ce şi-a depus corpul eteric şi trăia acum în corpul său astral, omul avea iarăşi acest sentiment: În acest corp astral, eu retrăiesc în sens invers tot ceea ce am gândit şi am făcut pe Pământ. Dar eu retrăiesc tot ceea ce am gândit şi am făcut pe Pământ în acest corp astral în care am trăit în fiecare noapte în timpul somnului. – Şi, în timp ce omul nu aducea la trezirea sa decât impresii foarte vagi, el simţea acum, retrăindu-şi în sens invers viaţa pământească în perioada dintre moarte şi o nouă naştere: În acest corp astral al meu trăieşte Christos. Eu nu am observat acest lucru, dar în fiecare noapte corpul meu astral trăia în fiinţialitatea lui Christos. – Atunci, omul ştia: Atâta timp cât trebuie să-şi retrăiască viaţa pământească în sens invers, Christos nu îl părăseşte, fiindcă El era în preajma corpului său astral.

Dvs. vedeţi care a fost atitudinea adoptată faţă de creştinism în aceste prime secole, fie că e vorba de sufletele care au făcut parte din primul grup de oameni despre care am vorbit, fie că e vorba de al doilea grup, fie că ele au simţit încă în sine forţa păgânismului, fie că au simţit o saturaţie faţă de păgânism, sufletele simţeau în mod absolut sigur – chiar dacă nu pe Pământ – după moarte, simţeau grandioasa realitate a Misteriului de pe Golgotha; Christos, până atunci Fiinţa regentă a Soarelui, s-a unit cu oamenii care locuiau pe Pământ. Această experienţă o aveau toţi cei care s-au apropiat în primele secole de creştinism. Pentru ceilalţi, ceea ce au trăit după moarte a rămas mai mult sau mai puţin de neînţeles. Dar existau deosebiri fundamentale între experienţele făcute de suflete în primele secole ale erei creştine şi experienţele care au fost posibile mai târziu.

Dar toate acestea au mai avut şi o altă consecinţă. Aceasta a fost că atunci când, fiind în stare de veghe, omul contempla natura, el o simţea ca fiind domeniul Dumnezeului-tată. Căci întreaga spiritualitate pe care o vedea urzind şi trăind era pentru el expresia, revelaţia lui Dumnezeu-tatăl. Şi el simţea că aceasta este o lume care, în epoca în care a apărut Christos pe Pământ, avea nevoie de ceva: şi anume, primirea lui Christos în însăşi substanţa Pământului, pentru salvarea omenirii. În faţa fenomenelor şi puterilor active în natură, omul mai simţea încă ceva, prezenţa unui principiu christic viu. Căci cu viziunea sa asupra naturii era unit ceva care îi permitea să perceapă în natură urzirea şi activitatea unui element spiritual.

Ceea ce era perceput astfel ca o urzire şi activitate spirituală, ceea ce plutea oarecum în forme spirituale schimbătoare deasupra întregii naturi vegetale, în jurul întregii naturi animale, era astfel simţit încât omul de atunci, în sentimentul său spontan, îl rezuma în aceste cuvinte: Aceasta este inocenţa naturii. Da, dragii mei prieteni, ceea ce era perceptibil în spirit se numea inocenţa naturii, şi se vorbea de o spiritualitate inocentă care domneşte în natură. Dar ceea ce simţea omul în mod interior când se trezea: faptul că de la adormire până la trezire se aflase într-o lume spirituală de lumină, într-o spiritualitate sonoră, aceasta o simţea ca pe o lume în care pot stăpâni Binele şi Răul, el simţea că în el urcă sunete din adâncurile spirituale atunci când vorbesc spiritele Binelui şi spiritele Răului, spiritele Binelui căutând să înalţe inocenţa naturii la un nivel superior, să o păstreze, pe când spiritele Răului introduc în inocenţa naturii păcatul. Şi, pretutindeni unde trăiau asemenea creştini ca aceia pe care i-am descris aici, ei percepeau domnind Binele şi Răul, tocmai prin faptul că în starea de somn Eul nu absorbea în sine corpul astral.

Nu toţi cei care se numeau pe atunci creştini, sau care se apropiaseră într-un fel de creştinism, cunoşteau aceste dispoziţii ale sufletului. Dar printre locuitorii regiunilor meridionale şi centrale ale Europei exista un mare număr de oameni care spuneau: Da, această parte intimă din mine însumi care duce o existenţă autonomă între adormire şi trezire ţine de regiunea unei lumi a Binelui şi de regiunea unei lumi a Răului. Oamenii reflectau mult şi meditau mult asupra forţelor profunde care declanşează în sufletul uman Binele şi Răul. Ei simţeau în mod dureros că sufletul este situat într-o lume în care se înfruntă puterile Binelui şi puterile Răului. În primele secole, aceste sentimente nu existau încă în regiunile meridionale şi centrale ale Europei, dar în secolele 5 şi 6 ele au devenit din ce în ce mai frecvente; şi această stare sufletească s-a născut mai ales printre oamenii la care ajungeau mai mult învăţăturile din Orient – aceste învăţături veneau din Orient pe căile cele mai diverse. Şi, fiindcă această stare sufletească s-a răspândit cu o forţă cu totul deosebită în acele ţinuturi cărora li s-a dat apoi numele de "Bulgaria" – acest nume, lucru curios, s-a păstrat chiar şi mai târziu, când aceste ţinuturi erau locuite de populaţii foarte diferite –, în secolele ulterioare, pentru o vreme foarte îndelungată în Europa, cei la care această stare sufletească era deosebit de dezvoltată au fost numiţi bulgari. În ultimele secole creştine a primei jumătăţi a Evului Mediu, bulgarii erau, pentru locuitorii Europei de Vest şi Centrale, oameni care erau deosebit de afectaţi de opoziţia între puterile cosmic-spirituale ale Binelui şi cele ale Răului. În toată Europa găsim numele de bulgari folosit pentru asemenea oameni ca cei pe care i-am caracterizat.

Dar într-o asemenea dispoziţie se aflau, mai mult sau mai puţin, sufletele despre care vorbesc eu aici: acele suflete pe care evoluţia lor ulterioară le-a condus să contemple puternicele imagini ale cultului suprasensibil şi să participe la punerea lor în activitate, care au avut loc în prima jumătate a secolului al 19-lea. Tot ceea ce putuseră trăi aceste suflete cunoscând că ele erau angajate în lupta dintre Bine şi Rău au luat cu sine în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere. Şi aceasta a dat sufletelor o anumită nuanţă, o anumită coloratură, atunci când s-au găsit în faţa puternicelor imagini pe care le-am descris.

Dar aici mai intervine şi altceva. Aceste suflete erau, într-un fel, ultimele care au păstrat, în sânul civilizaţiei europene, ceva din posibilitatea de a percepe în mod separat corpurile eteric şi astral în starea de veghe şi în starea de somn. Recunoscându-se după această particularitate a vieţii lor interioare, ele trăiau în comunităţi. Pentru acei creştini care se ataşau din ce în ce mai mult de Roma, aceşti oameni erau eretici. Pe atunci încă nu se ajunsese la a-i condamna pe eretici cu aceeaşi severitate ca mai târziu, dar ei erau consideraţi eretici. În general, le făceau celorlalţi o impresie care îi neliniştea. Oamenii aveau chiar impresia că aceia pe care îi numeau eretici vedeau ceea ce ceilalţi nu văd, că ei au alte raporturi cu divinul, datorită faptului că percep în stare de somn. Căci ceilalţi oameni, printre care ei locuiau, îşi pierduseră de multă vreme această facultate şi se apropiau de starea sufletească ce a devenit generală în secolul al 14-lea în Europa.

Dar când aceşti oameni, la care mă refer eu aici, când aceşti oameni înzestraţi cu facultatea de a percepe corpul astral şi corpul eteric în mod separat treceau după aceea prin poarta morţii, ei se deosebeau, de asemenea, de ceilalţi. Şi nu trebuie să credem că între moarte şi o nouă naştere omul nu ia deloc parte la ceea ce se întâmplă pe Pământ prin ceea ce fac oamenii. La fel cum aici, jos, noi ne ridicăm privirea spre lumea ceresc-spirituală, tot aşa între moarte şi o nouă naştere noi privim din lumile superioare spre Pământ. La fel cum, de aici, avem interes pentru fiinţele spirituale, tot aşa, din lumea spirituală, omul ia parte la ceea ce fac fiinţele care trăiesc pe Pământ.

După epoca pe care o descriu eu aici a urmat acea epocă în cursul căreia, în Europa, creştinismul s-a organizat pentru a dura şi în situaţia în care omul nu mai ştie nimic despre corpul său astral şi corpul său eteric. Creştinismul s-a organizat în aşa fel încât să poată vorbi despre lumea spirituală fără premisa cunoaşterii la om a acestor corpuri. Gândiţi-vă numai, dragii mei prieteni: atunci când învăţătorii creştini din primele secole le vorbeau creştinilor, existau deja un mare număr de creştini care puteau accepta cuvintele lor ca adevărate numai prin

supunere la autoritate; dar dispoziţia sufletească încă naivă a sufletelor din acel timp făcea ca aceste cuvinte să fie acceptate numai dacă ele erau spuse cu entuziasm şi căldură a inimii. Şi cu ce entuziasm şi căldură a inimii se propovăduia în primele secole ale creştinismului, noi nu ne mai putem face astăzi nici cea mai mică idee, când atâtea propovăduiri s-au transformat într-o simplă vorbărie.

Dar cei care ştiau vorbi unor asemenea suflete cum erau cele pe care le-am descris, ce fel de cuvinte le puteau adresa? Ei bine, dragii mei prieteni, ei le puteau spune: Vedeţi această lumină deasupra plantelor, ca un curcubeu care licăreşte, vedeţi dorinţa care se manifestă la animale, priviţi: acesta este reflexul, este manifestarea lumii spirituale despre care vă vorbim şi noi, a lumii spirituale de unde a venit Christos. Când li se vorbea acestor oameni despre comorile înţelepciunii spirituale, pentru ei nu era ceva necunoscut; li se vorbea, pentru că îşi puteau aminti de ceea ce ei puteau percepe în anumite împrejurări, în razele blânde ale Soarelui, ca spirit din natură.

Iar când, pe de altă parte, li se spunea că există Evanghelia, care vesteşte despre lumea spirituală, despre misterele spiritului, când li se vorbea despre misterele Vechiului Testament, nici atunci nu li se vorbea despre ceva necunoscut, ci li se putea spune: Iată cuvântul Testamentului; acest cuvânt a fost transpus în scris de către acei oameni care, ce-i drept, au perceput mai clar decât voi şoapta acelei spiritualităţi în care se află sufletele voastre între adormire şi trezire, dar voi ştiţi că această şoaptă există, căci vă amintiţi de ea când vă treziţi dimineaţa. Şi astfel acestor oameni li se putea vorbi despre aceasta ca despre ceva cunoscut. Astfel, în dialogul pe care preoţii, pe care predicatorii de atunci îl aveau cu aceşti oameni, exista, într-un fel, ceva asemănător cu ceea ce se desfăşura în sufletele acestor oameni. Şi astfel, în acea perioadă, cuvântul însuşi era încă viu şi putea fi cultivat ca ceva viu.

Şi atunci când, după aceea, aceste suflete, cărora li se putuse adresa un cuvânt viu, îşi coborau privirea spre Pământ, după ce trecuseră prin poarta morţii, ele vedeau coborând amurgul asupra acestui cuvânt viu, şi ele aveau sentimentul: Logosul se scufundă în acest amurg. Acesta era sentimentul fundamental al sufletelor pe care le-am descris, cele care trecuseră prin poarta morţii după secolele 7, 8, 9 sau puţin mai devreme, când priveau în jos, spre Pământ: Aici, jos, pe Pământ, este amurgul Logosului viu. Şi în aceste suflete trăia în toată plenitudinea cuvântul: "Şi Cuvântul s-a făcut trup, şi a locuit printre noi", şi ele simţeau: Dar oamenii au din ce în ce mai puţin o locuinţă pentru Cuvântul care trebuie să trăiască în trup, care trebuie să continue a trăi pe Pământ.

Acest sentiment a determinat, la rândul său, o aceeaşi stare de spirit la toţi cei care trăiau în lumea spirituală între secolele 7, 8 şi secolele 19, 20, chiar dacă aceştia au cunoscut în acest interval o întrerupere prin faptul că au mai avut o existenţă pământească; a determinat o stare de spirit fundamentală care se poate traduce astfel: Christos trăieşte, ce-i drept, pentru Pământ, căci el a murit pentru Pământ, dar Pământul nu-l poate primi; trebuie ca pe Pământ să fie regăsită forţa care permite sufletelor să-l primească pe Christos! Acest sentiment, alături de altele, pe care le-am descris, trăia în acest suflete după moartea lor, tocmai în acele suflete care în timpul vieţii lor pământeşti fuseseră considerate ca eretice: ele simţeau nevoia unei noi vestiri a lui Christos, după o revelaţie reînnoită a lui Christos.

În această stare de spirit, aceşti oameni descarnaţi şi-au dat seama că pe Pământ se întâmpla ceva care lor, pe Pământ, a trebuit să le fie total necunoscut. Ei au învăţat să înţeleagă ce se întâmpla pe Pământ. Ei au văzut că sufletele pământeşti erau din ce în ce mai puţin locuite de spirit, că nu mai existau deloc oameni cărora să li se poată spune: Vă vestim spiritul pe care voi înşivă l-aţi mai putea vedea planând deasupra lumii plantelor şi strălucind în jurul animalelor. Vă anunţăm Testamentul care a fost inspirat de acele sunete cărora le mai auziţi încă şoapta atunci când aveţi reminiscenţe ale experienţelor voastre din timpul nopţii. – Nimic din toate acestea nu mai există.

De sus, de unde lucrurile au un aspect cu totul diferit, aceste suflete au văzut că în evoluţia creştină pătrunsese un surogat, înlocuind vechiul cuvânt. Căci, în cele din urmă, deşi predicatorii trebuiau să se adreseze deja unor oameni care, în marea lor majoritate, nu aveau în timpul vieţii lor pământeşti nici o conştienţă despre spiritual, întreaga tradiţie, întreaga tradiţie în materie de elocvenţă provenea din epocile în care, atunci când li se vorbea despre spirit, se putea presupune că oamenii mai simţeau încă ceva din prezenţa spiritului.

În realitate, toate acestea nu s-au şters complet decât prin secolele 9, 10, 11. S-a instaurat un cu totul alt fel de a asculta. Atunci când, mai înainte, oamenii îl ascultau vorbind pe un om inspirat, plin de un entuziasm divin, ascultându-l, ei aveau sentimentul de a ieşi puţin din sine, de a intra în corpul eteric, de a-şi părăsi puţin propriul corp fizic. Astfel ei aveau sentimentul de a se apropia de corpul astral. Când ei ascultau, ei aveau într-adevăr un uşor sentiment de desprindere. Oamenii nu acordau încă atât de multă importanţă singurului fapt de a asculta, ci mult mai mult la ceea ce trăiau în interiorul lor prin această uşoară desprindere. Ei participau la viaţa cuvintelor pe care le rosteau aceşti oameni inspiraţi de Dumnezeu.

Acest sentiment a dispărut cu totul între secolele 9, 10, 11 până prin secolul al 14-lea. Simplul ascultat a devenit din ce în ce mai curent. S-a născut nevoia de a se apela la altceva atunci când se vorbea despre spirit. S-a născut nevoia de a scoate într-un fel de la auditorul însuşi ideea pe care el ar trebui s-o aibă despre lumea spirituală. S-a născut nevoia de a acţiona într-un anumit fel asupra lui, astfel încât, în ciuda corpului său învârtoşat, el să se simtă totuşi constrâns să spună ceva în legătură cu lumea spirituală. Şi de aici s-a născut nevoia de a da învăţământul spiritual sub forma unui joc de întrebări şi răspunsuri. Atunci când întrebăm – întrebările au întotdeauna ceva sugestiv -: Ce este botezul? – şi când l-am pregătit pe om să dea un anumit răspuns, sau: Ce este confirmarea? Ce este Sfântul Spirit? Ce este moartea? Care sunt cele şapte păcate capitale? – pregătind elevul pentru acest joc de întrebări şi răspunsuri, punem ceva în locul simplului fapt de a asculta. Şi s-a ajuns, în epoca respectivă – mai întâi pentru acei oameni care veneau în anumite şcoli unde se putea practica acest lucru –, să se propovăduiască sub formă de întrebări şi răspunsuri ceea ce se urmărea să se spună despre lumea spirituală: aşa s-a născut catehismul.

Vedeţi dvs., trebuie să ne îndreptăm privirea asupra unor evenimente de acest fel. Aceasta vedeau sufletele care, din lumea spirituală unde se găseau, priveau spre Pământ: Aici intervine ceva pentru oameni, ceva ce noi nu am putut cunoaşte, de care nu ne-am putut apropia! Şi le-a făcut o profundă impresie faptul că aici jos, pe Pământ, s-a născut catehismul. Când istoricii relatează în mod exterior despre apariţia catehismului, cu aceasta nu s-a spus nimic extraordinar; dar când această apariţie a catehismului este privită, relatată, din punctul de vedere al lumii suprasensibile, atunci se întâmplă cu totul altfel: Aici jos, pe Pământ, oamenii trebuie să traverseze în adâncul cel mai profund al sufletului lor o nouă etapă, ei trebuie să înveţe din catehism ceea ce ele trebuie să creadă.

Cu aceasta, v-am descris *unul* din sentimente. Un alt sentiment îl voi descrie în felul următor. Dacă ne întoarcem în urmă la primele secole ale creştinismului, încă era posibil ca orice creştin să intre într-o biserică, să se aşeze acolo sau să îngenuncheze, pentru a asculta Serviciul divin de la început, de la Introitus până la rugăciunile care urmează după comuniune. Oamenii nu puteau asista toţi la întregul Serviciu divin, ci cei care deveneau creştini erau împărţiţi în două grupe: catehumenii, care aveau voie să rămână la Serviciul divin până la sfârşitul citirii Evangheliei; după Evanghelie, se pregătea Jertfa, ei trebuiau să iasă afară. Şi numai ceilalţi, care în urma unei îndelungi pregătiri ajunseseră la acea stare sufletească interioară sfântă, în care aveau voie să perceapă misterul transsubstanţierii, numai ei aveau voie să rămână şi să asculte Serviciul divin până la capăt.

Era un cu totul alt mod de a participa la Serviciul divin. Oamenii despre care v-am spus că trăiau în sufletul lor stările pe care le-am descris, despre care spuneam că priveau spre Pământ şi percepeau acest eveniment ciudat şi de neînţeles pentru ei care era învăţământul catihetic, aceşti oameni păstraseră din viaţă, mai mult sau mai puţin, pentru cultul lor, vechiul obicei creştin: credincioşii să nu fie lăsaţi să asiste la

întregul Serviciu divin decât după o lungă pregătire. Aceşti oameni ştiau că în cadrul Serviciului divin exista o parte exoterică şi o parte esoterică. Tot ceea ce se întâmplă începând de la transsubstanţiere era considerat de ei ca esoteric.

Acum, ei priveau de sus ceea ce se întâmpla în cultul creştin. Ei vedeau: Întregul Serviciu divin devenise exoteric, întregul Serviciu divin se celebra şi în faţa celor care nu primiseră nici o pregătire pentru o stare interioară deosebită. Ei se întrebau: Oare omul care trăieşte pe Pământ se poate apropia cu adevărat de Misteriul de pe Golgotha dacă asistă la transsubstanţiere fără să aibă dispoziţie sufletească sacră? – Aceasta este ceea ce simţeau aceste suflete din regiunile în care se scurge viaţa între moarte şi o nouă naştere. Dar dacă nu înţelegem transsubstanţierea nu înţelegem Misteriul de pe Golgotha. Aşa gândeau, din nou, aceste suflete, în starea lor dintre moarte şi o nouă naştere: Christos nu mai este cunoscut în Entitatea Sa; cultul nu mai este înţeles.

Acest sentiment se depunea în interiorul sufletelor pe care le-am descris. Şi atunci când aceste suflete priveau ceea ce s-a format ca un simbol la citirea Serviciului divin – aşa-numitul "Sanctissimum", în care se afla ostia aşezată pe un suport în formă de semilună – ele simţeau: Acesta este simbolul viu pentru faptul că odinioară în Christos era căutată Fiinţa Solară, căci pe fiecare Sanctissimum se văd razele Soarelui. Dar legătura lui Christos cu Soarele a fost pierdută; ea nu a mai rămas decât în simbol. Ea a fost păstrată până astăzi în simbol, dar simbolul nu mai este înţeles! – Acest al doilea sentiment nu putea decât să consolideze în acele suflete ideea că trebuie să ia naştere un nou sentiment pentru Christos.

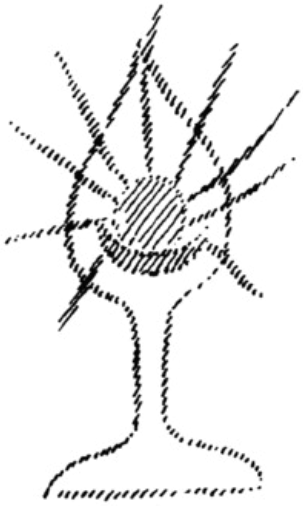

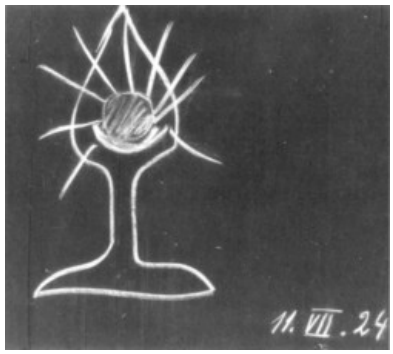

Planşa 5

[măreşte imaginea]

În conferinţele noastre de poimâine, vom continua studiul nostru asupra karmei Societăţii Antroposofice.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A ŞASEA

Dornach, 13 iulie 1924

Printre condiţiile spirituale care au condus, în decursul evoluţiei, la întemeierea Mişcării antroposofice şi care fac parte, într-un fel, sub aspect spiritual, din karma acestei mişcări, am menţionat cele două simptome exterioare: pe de o parte, ceea ce se exprimă în naşterea cateheticii, naşterea catehismului, cu întrebările şi răspunsurile sale care au condus la o credinţă fără legătură directă cu lumea spirituală, şi, pe de altă parte, caracterul exoteric pe care îl primeşte Serviciul divin, devenit accesibil în totalitate, inclusiv transsubstanţierea şi comuniunea, pentru toţi oamenii, şi pentru cei nepregătiţi, şi prin care acesta şi-a pierdut caracterul specific vechiului Mister. Prin aceste două evenimente pământeşti s-a realizat ceea ce apoi, dacă privim lucrurile din punctul de vedere al lumii spirituale, a condus, în cadrul evoluţiei spirituale, la pregătirea într-un mod absolut precis a ceea ce trebuia să devină revelaţie spirituală la răscrucea secolelor 19 şi 20: revelaţie spirituală adecvată mersului vremii, aşa cum trebuia să intervină ea după evenimentul michaelic, şi aşa cum trebuia să intervină ea în perioada în care se încheia vechea şi întunecata eră Kali Yuga, şi când trebuia să răsară pentru omenire zorii unei ere noi, ai unei ere de lumină.

Trebuie să examinăm astăzi un al treilea aspect. Şi numai când vom fi aşezat în faţa sufletului nostru aceste trei condiţii spirituale preliminare necesare oricărei evoluţii spirituale în prezent şi în viitor, aceste trei condiţii spirituale care au fost de natură să conducă unii spre alţii un anumit număr de oameni deja înainte de coborârea lor în lumea fizică în ultima treime a secolului al 19-lea sau la răscrucea secolelor 19 şi 20, abia când vom cunoaşte aceste trei condiţii preliminare va fi posibil să înţelegem anumite evenimente particulare ale karmei, care au intervenit în cursul acelor existenţe ce s-au unit în cadrul Mişcării antroposofice.

Atitudinea deosebită pe care o au oamenii în zilele noastre faţă de natură, faţă de lumea spirituală, aşa cum s-a format această atitudine, în cel mai înalt grad, nu urcă deloc dincolo de secolele 14, 15. În epocile anterioare, relaţia omenirii cu spiritul era esenţial diferită. Ea se apropia de spirit nu cu ajutorul noţiunilor şi ideilor, ci prin experienţe personale care încă mai permiteau să se străbată, deşi slab şi vag, până la spirit.

Când vorbim astăzi despre natură, ea este pentru noi o abstracţiune, fără consistenţă şi fără viaţă. Când vorbim despre spirit, acesta este pentru noi ceva imprecis, despre care presupunem că există într-un fel sau altul în Univers, şi pe care îl cuprindem în idei şi noţiuni abstracte. Nu aşa stăteau lucrurile în această privinţă pe vremea când sufletele care simt astăzi dorul după o spiritualitate îşi trăiau încarnarea lor decisivă şi, în această încarnare decisivă, îşi aţinteau auzul la ceea ce aveau să le spună conducătorii omenirii, din înalta lor cunoaştere, pentru a răspunde nevoilor sufletului lor.

Trebuie să luăm mai întâi în considerare perioada care ajunge până în secolele 7, 8 ale erei creştine, când mai găsim încă o legătură destul de slabă a sufletului uman cu lumea spirituală, o trăire a lumii spirituale înseşi, când şi oamenii consacraţi cunoaşterii se aflau într-o relaţie vie cu ea. Urmează apoi epoca ce începe în secolele 7, 8 şi se întinde până la marea răscruce a secolelor 14, 15, când acele suflete care în timpul primelor secole ale erei creştine mai participaseră încă pe Pământ la acea perioadă pe care am descris-o se aflau în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere.

Dar, deşi începând din secolele 6, 7, 8 nu a mai existat nici o legătură directă cu lumea spirituală, totuşi o anumită conştienţă a acestei legături s-a refugiat, aş spune, în unele centre de învăţământ. În aceste centre de învăţământ se mai vorbea, pe tărâmul cunoaşterii, aşa cum se făcuse în primele secole creştine. Şi atunci se putea întâmpla foarte bine ca anumiţi oameni aleşi, ascultând felul în care se vorbea despre lumea spirituală, să primească nişte impulsuri interioare pentru a pătrunde, fie şi numai în anumite momente, în lumea spirituală. Şi existau anumite centre în care se dădea un fel de învăţământ despre care noi nu ne mai putem face astăzi nici o reprezentare.

În realitate, toate acestea au luat sfârşit numai în secolele 12, 13; mai înainte de aceasta, ele s-au revărsat, aş putea spune, pentru ultima oară, într-o operă importantă, "Divina Commedia" a lui Dante. Ceea ce a precedat naşterea operei "Divina Commedia" constituie un minunat capitol al evoluţiei umane, deoarece atunci a avut loc o neîncetată colaborare între activităţile desfăşurate aici, pe Pământ, şi activităţile suprasensibile. Ambele curg neîncetat unele spre altele: deoarece oamenii care trăiau pe Pământ pierduseră puţin relaţia cu lumea spirituală, cei care trăiau în lumea spirituală şi care pe Pământ întreţinuseră această relaţie simţeau o profundă melancolie la spectacolul a ceea ce se întâmpla pe Pământ. Ei vedeau năruindu-se ceea ce ei înşişi trăiseră pe Pământ şi, din lumea spirituală, ei inspirau anumite individualităţi care trăiau în lumea sensibilă, pentru ca totuşi ele să mai întemeieze ici şi colo câte un centru în care să se cultive această relaţie a omului cu spiritualul.

Trebuie să ne fie clar – eu am indicat acest lucru aici cu ani în urmă [Nota 13]–, până în secolele 7, 8 a existat un ecou al iniţierii precreştine, creştinismul a fost primit în anumite centre, care erau, în orice caz, nişte centre de înaltă cunoaştere, care erau vestigiile vechilor Misterii. Aici, mai mult printr-o educaţie a corpului şi a sufletului orientată spre spirit decât printr-un învăţământ propriu-zis, oamenii erau pregătiţi în vederea momentului în care ar fi putut avea o slabă percepţie a spiritualului, aşa cum se poate el revela în ambianţa umană de pe Pământ. Atunci aceşti oameni îşi îndreptau privirea asupra regnului mineral, asupra regnului vegetal, şi asupra a tot ceea ce trăieşte în regnul animal şi în regnul uman. Şi ei vedeau atunci entităţile spiritual-elementare care trăiesc în întreaga natură apărând sub formă de aură şi fiind apoi din nou fecundate din Cosmos.

Şi lor le apărea, înainte de toate – ca un fel de fiinţă, căreia i se adresau ca şi cum s-ar fi adresat unui alt om, dar o fiinţă de natură superioară – le apărea "Zeiţa Natura". Aceasta era acea zeiţă pe care o vedeau în faţa lor nu ca pe o prezenţă trupească, ci ca pe o fiinţă sufletească, în toată strălucirea ei. Atunci nu se vorbea de legi abstracte ale naturii, se vorbea de puterea creatoare, care urzeşte

pretutindeni în natură, a Zeiţei Natura.

Ea era metamorfoza anticei Proserpina. Ea era acea zeiţă care creează fără încetare şi cu care se unea, într-un anumit fel, cel care era în căutarea cunoaşterii, zeiţa care îi apărea în fiecare mineral, în fiecare plantă, în fiecare animal, îi apărea în nori, în munţi şi izvoare. Şi la vederea acestei zeiţe care acţionează alternativ, sub pământ, iarna, deasupra pământului, vara, ei aveau acest sentiment: ea este Slujitoarea acelei Divinităţi de care vorbesc Evangheliile, ea este cea care îndeplineşte puterea divină.

Şi după ce un asemenea om care căuta cunoaşterea era instruit în mod suficient de această zeiţă despre natura mineralului, a plantei şi a animalului, după ce el era introdus în cunoaşterea forţelor de viaţă, atunci zeiţa îl învăţa să cunoască natura celor patru elemente: pământ, apă, aer, foc. El învăţa cum, în sânul lumilor minerală, animală şi vegetală urzesc şi străbat cu undele lor cele patru elemente care se răspândesc concret în lume: pământ, apă, aer, foc. El simţea că prin corpul său fizic era în mod intim întreţesut în activitatea elementului pământ, cu greutatea sa; în activitatea apei, cu forţa sa de viaţă; în activitatea aerului, cu forţa sa care trezeşte simţirea; în activitatea focului, cu forţa care îi aprinde lumina Eului. El se simţea întreţesut cu toate acestea în mod intim. El le primea ca pe darul pe care i-l făcea, instruindu-l, Zeiţa Natura, moştenitoarea şi metamorfoza Proserpinei. Şi învăţătorii vegheau ca discipolii lor să ajungă să aibă o presimţire a acestui schimb viu cu natura îmbibată de prezenţa elementului divin, de substanţialitatea divină, să pătrundă până la urzirea şi viaţa elementelor.

Apoi discipolii, odată ajunşi aici, erau introduşi în cunoaşterea sistemului planetar. Şi ei învăţau cum prin cunoaşterea sistemului planetar se ajunge totodată la cunoaşterea sufletului uman: Învaţă să cunoşti mersul pe cer al stelelor călătoare, şi astfel vei învăţa să cunoşti cum acţionează şi urzeşte şi trăieşte în interiorul tău propriul tău suflet. Acest lucru era aşezat în faţa privirii sufleteşti a discipolilor.

Şi apoi erau conduşi spre ceea ce era numit "Marele Ocean". Dar acest ocean era marea cosmică, şi aceasta îi conducea de la planete, de la stelele călătoare, până în spaţiile îndepărtate ale stelelor imobile, ale stelelor fixe.

Faptul că ei puteau cunoaşte misterele stelelor fixe le permiteau să pătrundă în misterele Eului.

Astăzi s-a uitat că au existat asemenea învăţături. Dar aceste învăţături au existat. Şi o asemenea cunoaştere vie a fost cultivată până în secolele 7, 8, în centrele care continuaseră Misteriile. Ca învăţătură, ca teorie, această cunoaştere a fost cultivată până la răscrucea secolelor 14 şi 15 despre care am vorbit atât de des. Şi putem urmări cum în acele centre unde fuseseră cultivate aceste învăţături, aceste vechi învăţături continuau să trăiască în ciuda dificultăţilor considerabile, deşi ele au fost aproape ucise până la starea de noţiuni şi idei, dar nişte noţiuni şi idei destul de vii totuşi, pentru a mai aprinde în unii oameni viziunea despre tot ceea ce v-am vorbit.

În secolul al 11-lea, dar mai ales în secolul al 12-lea, chiar până în secolul al 14-lea, a existat o şcoală admirabilă, ai cărei învăţători ştiau perfect cum erau conduşi discipolii, în secolele anterioare, pentru a face experienţa spiritualului. Aceasta era marea Şcoală de la Chartres, unde se revărsau toate acele concepţii izvorâte din spiritualitatea vie pe care am descris-o.

În Chartres, unde încă şi astăzi se mai pot vedea acele minunate capodopere arhitecturale cunoscute, acolo pătrunsese, înainte de toate, o rază a înţelepciunii încă vii a lui *Pietro de Compostella* [Nota 14], care îşi desfăşurase activitatea în Spania. El cultiva în Spania un creştinism viu care amintea de Misterii, un creştinism care mai vorbea încă despre Slujitoarea lui Christos, Natura, care încă mai învăţa că abia după ce omul a fost introdus de această Natură în lumea elementelor, în lumea planetelor, în lumea stelelor, abia atunci el este matur pentru a cunoaşte, iarăşi, nu voi spune, drept prezenţe trupeşti, ci drept realităţi sufleteşti, cele şapte Slujitoare care apărau în faţa sufletului uman nu sub forma unor abstracte teorii livreşti, ci sub înfăţişarea unor zeiţe vii: gramatica, dialectica, retorica, aritmetica, geometria, astronomia şi muzica. Discipolii învăţau să le cunoască sub înfăţişarea de fiinţe divin-spirituale.

Cei care îl înconjurau pe Pietro de Compostella vorbeau despre aceste făpturi vii. Învăţăturile lui Pietro de Compostella îşi proiectau luminile până în Şcoala de la Chartres. În această şcoală era învăţător, de exemplu, marele *Bernardus de Chartres* [Nota 15], care îi entuziasma pe discipolii săi; ce-i drept, el nu le-o mai putea arăta pe Zeiţa Natura sau pe Zeiţele celor şapte arte liberale, dar el vorbea în mod atât de viu, încât cel puţin imaginea lor le apărea discipolilor în faţa ochilor ca prin farmec, astfel încât, la fiecare oră de curs, ştiinţa se metamorfoza într-o artă luminoasă.

Aici învăţa de asemenea, *Bernardus Silvestris* [Nota 16], care, în puternice descrieri, făcea să renască în faţa discipolilor săi vechea înţelepciune. Şi aici preda învăţătura sa mai ales *Jean von Chartres* [Nota 17], care vorbea despre sufletul uman într-un mod grandios şi inspirat; acest Johannes von Chartres, care se numea şi Johannes von Salisbury, a dezvoltat nişte concepţii prin care el se distanţa de Aristotel, de aristotelism. Aceste concepţii acţionau asupra acelor discipoli deosebit de înzestraţi în aşa fel încât ei ajungeau să-şi formeze opinia că asemenea învăţătură cum a fost aceea a primelor secole creştine nu mai există pe Pământ, că evoluţia pământească nu o mai poate primi. El explica discipolilor săi: Există o veche cunoaştere, aproape clarvăzătoare, dar această cunoaştere este în declin. Acum doar se poate *şti* ceva despre dialectică, retorică, astronomie, astrologie, dar nu mai pot fi *văzute* Zeiţele celor şapte arte liberale, căci trebuie să se dezvolte în continuare noţiunile şi ideile, cultivate deja din Antichitate de Aristotel, ale epocii a cincea postatlanteene.

Ceea ce fusese cultivat [sub forma unei asemenea învăţături] [Nota 18] în cadrul Şcolii de la Chartres a fost transplantat apoi în sânul Ordinului de Cluny cu o mare forţă de inspiraţie şi a fost laicizat prin dispoziţiile pe care le-a luat pentru Biserică Abatele de Cluny, *Hildebrand* [Nota 19], care a devenit apoi Papa Gregorius al VII-lea; dar această învăţătură a fost cultivată în continuare, în întreaga ei puritate, în cadrul Şcolii de la Chartres, şi secolul al 12-lea îşi datorează strălucirea acestei învăţături. A existat îndeosebi un învăţător care propriu-zis i-a depăşit pe toţi ceilalţi, şi care, aş putea spune, percepând ideile prin inspiraţie, învăţa la Chartres misterul celor şapte arte liberale în raportul lor cu creştinismul. Acesta era *Alain de Lille* [Nota 20].

Alain de Lille îi înflăcăra în mod efectiv pe discipolii săi de la Chartres, în secolul al 12-lea. El sesizase clar că, în următoarele secole, Pământul nu ar mai putea beneficia de un învăţământ aşa cum se preda la Chartres, căci acesta nu era numai platonism, acesta era un învăţământ care îşi avea originea în clarvederea Misteriilor anterioare epocii lui Platon, numai că această clarvedere îşi asimilase creştinismul. Şi pe cei despre care el presupunea că îl puteau înţelege, Alain de Lille îi învăţa deja din timpul vieţii sale: Acum trebuie să acţioneze pe Pământ, pentru un anumit timp, o formă de cunoaştere colorată de aristotelism, cu noţiuni şi idei riguroase. Căci numai aşa poate fi pregătit ceea ce trebuie să revină în epocile viitoare drept spiritualitate.

Pentru mai mulţi oameni de astăzi, literatura de atunci pare seacă, dar ea nu este seacă pentru acela care îşi poate face o părere despre ceea ce trăia în sufletele oamenilor care învăţau şi îşi desfăşurau activitatea la Chartres. Se simte acţionând foarte viu şi în poezie, prin ceea ce a pornit de la Chartres, acest sentiment de a fi unit cu Zeiţele celor şapte arte liberale. Iar în poemul intitulat "La bataille des sept arts" ("Bătălia celor şapte Arte") [Nota 21], atât de plin de forţă pentru oricine este capabil să-l înţeleagă, simţim trecând suflul spiritual al celor şapte arte liberale. Toate acestea acţionează în secolul al 12-lea.

Toate acestea, vedeţi dvs., pe atunci încă mai trăiau în atmosfera spirituală, toate acestea se făceau încă simţite într-un anumit fel. Toate

acestea mai aveau unele înrudiri cu ceea ce se învăţa în şcolile care se menţineau încă în Nordul Italiei, în Italia în general, şi în Spania, de asemenea, dar într-un mod foarte sporadic. Dar acest învăţământ a fost cultivat în continuare şi s-a propagat pe Pământ sub forma unor diverse curente. Iar spre sfârşitul secolului al 12-lea, o mare parte a ceea ce se cultiva la Chartres putea fi regăsit la Universitatea din Orléans, unde era cultivată în acest fel o învăţătură ciudată, care conţinea unele lucruri inspirate de Şcoala de la Chartres.

Şi apoi, într-o zi s-a întâmplat că un ambasador, întorcându-se din Spania în Italia, puternic impresionat de anumite evenimente istorice, a fost victima unui fel de insolaţie, şi toată pregătirea pe care o primise în şcoala sa l-a condus, ca efect al acestei uşoare insolaţii, la o puternică revelaţie: el a văzut atunci ce poate vedea un om sub influenţa unui principiu viu de cunoaştere, el a văzut un munte puternic înălţat spre cer, cu tot ceea ce se manifestă în viaţa mineralelor, a plantelor şi a animalelor; Zeiţa Natura apărea acolo, de asemenea, şi elementele, planetele, Zeiţele celor şapte arte liberale, apoi Ovidiu în rolul de Maestru – încă o dată, un suflet uman a avut viziunea a ceea ce atât de des percepuseră sufletele în primele secole ale creştinismului. Aceasta este viziunea lui *Brunetto Latini* [Nota 22], care a fost după aceea reluată de Dante şi din care a luat naştere "Divina Commedia".

Dar s-a mai întâmplat altceva pentru cei care învăţaseră la Chartres, atunci când au trecut prin poarta morţii şi au pătruns în lumea spirituală. A fost o existenţă spirituală deosebită aceea pe care au trăit-o atunci Pietro de Compostella, Bernard de Chartres, Bernardus Silvestris, Johannes von Salisbury, *Henri d'Andeli*, autorul poemului "La bataille des sept arts", şi mai ales Alain de Lille. Acesta concepuse, în felul său, lucrarea intitulată "Contra haereticos", în care, pe baza vechilor concepţii, se ridicase împotriva ereticilor, din perspectiva creştină, dar pornind de la punctul de vedere al lumii spirituale.

Şi toate aceste suflete, ultimele care se inspiraseră în învăţământul lor din ecourile vechii înţelepciuni clarvăzătoare, intrau acum în lumea spirituală; aceeaşi lume spirituală unde tocmai atunci se aflau, pregătindu-se pentru existenţa pământească, suflete de mare valoare, care urmau să coboare pe Pământ şi să acţioneze acolo aşa cum era necesar pentru a conduce la schimbarea care a intervenit în secolele 14 şi 15.

Este vorba aici, dragii mei prieteni, despre ceea ce s-a întâmplat în lumea spirituală: ultimele spirite mari ale Şcolii de la Chartres tocmai soseau în lumea spirituală. Acele individualităţi care au pregătit apogeul scolasticii se mai aflau încă în lumea spirituală. Atunci, în culisele evoluţiei umane s-a desfăşurat, la începutul secolului al 13-lea, unul din schimburile de idei cele mai importante între, pe de o parte, cei care aduseseră din Şcoala de la Chartres în lumea suprasensibilă vechiul platonism clarvăzător şi, pe de altă parte, cei care se pregăteau să aducă pe Pământ aristotelismul, căci acesta din urmă constituia marea tranziţie spre o nouă spiritualitate care în viitor trebuia să se reverse în evoluţia omenirii.

S-a ajuns la un acord, prin faptul că tocmai aceste individualităţi provenite din Şcoala de la Chartres le-au spus celor care se pregăteau să coboare în lumea sensibilă şi să cultive în scolastică aristotelismul, ca element adecvat epocii: Pentru noi, orice activitate pe Pământ este pe moment imposibilă, căci Pământul nu este acum în măsură să cultive cunoaşterea sub o formă tot atât de vie. Ceea ce am mai putut noi cultiva, ca ultimi reprezentanţi ai platonismului, trebuie să fie înlocuit de acum înainte de aristotelism. Noi rămânem aici sus. – Aşadar, spiritele de la Chartres au rămas în lumea suprasensibilă, şi până în prezent nu au cunoscut încarnări pământeşti semnificative. Dar ele au colaborat în mod intens la elaborarea acelei grandioase Imaginaţiuni care a fost plăsmuită în prima jumătate a secolului al 19-lea, despre care v-am vorbit.

Ele acţionează în perfect acord cu cele care au coborât pe Pământ aducând mai întâi aristotelismul. Şi mai ales în Ordinul Dominicanilor se regăsesc individualităţile care odinioară, aş putea spune, au ajuns în acest fel la acord suprasensibil cu spiritele de la Chartres, care stabiliseră cu ele un fel de înţelegere: noi coborâm pentru a continua să cultivăm cunoaşterea în sensul aristotelismului. Voi rămâneţi în înalturi. Noi vom putea rămâne în legătură cu voi şi pe Pământ. Pentru moment, platonismul nu are viitor pe Pământ. Vă vom regăsi când vom reveni şi când va trebui pregătită acea epocă în care, după ce Pământul va fi trecut prin dezvoltarea aristotelismului în scolastică, spiritualitatea se va putea dezvolta din nou în deplin acord cu spiritele de la Chartres.

A avut loc, pentru a da un exemplu, un eveniment de o importanţă considerabilă, atunci când Alain de Lille – acesta era numele său în timpul existenţei sale pământeşti – a trimis pe Pământ un discipol, căruia îi dăduse în lumea spirituală instrucţiuni precise, pentru ca acest discipol să facă să apară pe Pământ toate discrepanţele care existau între platonism şi aristotelism, dar în aşa fel încât, pe baza principiilor scolastice de atunci, să rezulte o armonie. Aşa s-a acţionat îndeosebi în secolul al 13-lea, pentru a se putea uni munca celor care pe Pământ purtau rasa de dominican şi influenţa celor care rămăseseră în cealaltă lume; aceştia, într-adevăr, nu puteau găsi pe moment corpurile pământeşti adaptate spiritualităţii lor deosebite, o spiritualitate care nu putea să meargă pe drumul aristotelismului.

În secolul al 13-lea, s-a stabilit chiar o minunată colaborare între ceea ce se întâmpla pe Pământ şi ceea ce se revărsa şuvoind din înălţimi. Adesea, oamenii care acţionau pe Pământ nu erau deloc conştienţi de această cooperare, dar cei care acţionau din înalturi erau cu atât mai conştienţi de aceasta. Era o cooperare vie. Aş spune: principiul Misteriilor urcase în Cer şi îşi trimitea razele asupra a ceea ce acţiona pe Pământ.

Acest lucru mergea până în detalii, şi poate fi urmărit până în anumite detalii. Alain de Lille, în evoluţia sa pământească ca învăţător al Şcolii de la Chartres, nu putuse depăşi stadiul în care, la o anumită vârstă a vieţii sale, îmbrăcase haina cistercienilor, devenise preot în Ordinul Cistercian. Şi în Ordinul Cistercian îşi găsise refugiul pe atunci ceea ce rămânea din exerciţiile care conduc la o conciliere a platonismului, a concepţiei platoniciene, cu creştinismul.

El a trimis acest discipol pe Pământ pentru ca prin Ordinul Dominicanilor să fie dusă mai departe misiunea care îi revenise aristotelismului. Trecerea care se făcea aici reiese în mod exterior mai ales dintr-un simptom curios: acel discipol suprasensibil, dacă pot spune astfel, al lui Alain de Lille, a purtat mai întâi haina cistercienilor, dar a înlocuit-o mai târziu cu haina dominicanilor.

Avem aici individualităţile care au colaborat în mod suprasensibil-sensibil în timpul secolului al 13-lea şi începutul secolului al 14-lea: Marile nume de mai târziu ale scolasticii şi discipolii lor, suflete umane legate împreună de multă vreme, dar legate şi de marile spirite ale Şcolii de la Chartres.

Avem aici, aş spune, acest plan grandios, imens, la nivelul istoriei lumii, care constă în faptul că cei care nu putuseră coborî pe Pământ pentru a cultiva aristotelismul rămâneau în rezervă în lumea spirituală, aşteptând până când ceilalţi puteau să cultive în continuare pe Pământ concepţiile prin care erau atât de intim uniţi cu cei rămaşi, dar sub influenţa noţiunilor şi ideilor mai riguroase provenite din aristotelism. Acesta a fost cu adevărat un dialog între lumea spirituală şi lumea pământească purtat în timpul secolului al 13-lea.

Numai în această atmosferă spirituală putea să acţioneze adevăratul Rosicrucianism.

Şi apoi, după ce sufletele care coborâseră ca să aducă impulsul aristotelic şi-au îndeplinit misiunea pe Pământ, au fost şi ele ridicate în lumea spirituală; atunci a avut loc colaborarea, aş putea spune, între platonicieni şi aristotelicieni. Şi în jurul lor s-au reunit sufletele despre

care am vorbit, cele două grupuri pe care le-am menţionat.

Astfel că noi vedem intrând în karma Mişcării antroposofice un mare număr de discipoli de la Chartres şi, asociindu-se acestora, toate sufletele care au făcut parte din unul sau altul dintre cele două curente despre care am vorbit zilele acestea – un cerc vast, căci astăzi în acest cerc trăiesc mulţi care nu au găsit încă drumul spre Mişcarea antroposofică. Dar lucrurile sunt aşa cum le-am expus: în cursul acestor diverse evenimente s-a pregătit ceea ce este astăzi prezent în câmpul antroposofiei.

De exemplu, în sânul Ordinului Cistercian s-a întâmplat ceva ciudat când Alain de Lille a îmbrăcat veşmântul cistercian, când el a devenit preot cistercian, cu platonismul său. Acesta a rămas, de fapt, în Ordinul Cistercian. Să-mi fie permis să spun – căci de ce nu mi-ar fi permis să fac aici, într-un asemenea moment, când trebuie să arăt anumite relaţii între evenimente, câteva mici remarci personale care nu puteau fi incluse în "Autobiografia" mea –, trebuie să spun: Ceea ce m-a învăţat să recunosc multe relaţii în această direcţie – alte relaţii au provenit din cu totul alte direcţii –, aceasta a fost, până la perioada mea weimareză, faptul că eu nu-mi puteam desprinde ochii de la Ordinul Cistercian, şi totuşi, iarăşi, ceva m-a ţinut mereu departe, într-un anumit fel, de Ordinul Cistercian. Eu am crescut, ca să spunem aşa, în umbra acestui ordin, care posedă importante aşezăminte în jurul localităţii Wiener Neustadt. Preoţii Ordinului Cistercian erau cei care le ridicau cu majoritatea tinerilor din regiunea în care am crescut. Eu aveam neîncetat sub ochi veşmântul cistercienilor, rasa de călugăr albă cu centura neagră, noi o numim stola, la brâu. Şi dacă aş fi fost îndemnat să vorbesc despre aceste lucruri în "Autobiografia" mea, aş fi spus: De fapt, în copilăria mea totul, totul era făcut pentru ca eu să-mi primesc formaţia mea nu la şcoala reală din Wiener Neustadt, ci la gimnaziu. Dar acesta pe atunci mai era încă un gimnaziu cistercian. Stranii erau forţele care mă atrăgeau şi în acelaşi timp mă ţineau la distanţă.

Pe de altă parte, întregul cerc de călugări care preda teologia la Universitatea din Viena şi o înconjura pe *Marie Eugenie delle Grazie* [Nota 23] se compunea din cistercieni. Cu cistercienii am avut eu cele mai intime discuţii teologice, cele mai intime discuţii despre christologie. Eu vreau să arăt acest lucru numai pentru că el adaugă, într-un fel, o nuanţă tocmai viziunii asupra acestui secol al 12-lea, când lumina de la Chartres îşi trimitea razele în sânul Ordinului Cistercian. Căci în extraordinara erudiţie a cistercienilor, care este atât de seducătoare, mai trăia încă – deşi foarte alterat – ceva din farmecul Şcolii de la Chartres. Cistercienii, pe care eu îi cunoşteam bine, făcuseră descoperiri dintre cele mai importante cu privire la lucrurile cele mai diverse. Şi cele mai importante pentru mine erau acele lucruri care îmi permiteau să spun: Este, fără îndoială, imposibil ca acei oameni care au fost discipoli la Chartres să se fi reîncarnat aici; dar se putea vedea că multe individualităţi care se aflaseră în legătură cu Şcoala de la Chartres se încorporau – dacă pot folosi acest termen – pentru puţin timp în asemenea oameni care purtau veşmântul Ordinului Cistercian.

Aş putea spune că, printr-un subţire perete despărţitor, pe Pământ a continuat să acţioneze ceea ce fusese pregătit în suprasensibil în modul pe care l-am descris şi care a condus apoi la marea pregătire din prima jumătate a secolului al 19-lea. Şi pentru mine a fost un lucru extraordinar de ciudat acea conversaţie despre Entitatea lui Christos, redată în "Autobiografia" mea [Nota 24], pe care am avut-o cu un preot din Ordinul Cistercian, nu în casa Mariei delle Grazie, ci ieşind de la ea; această conversaţie nu a avut, în realitate, un punct de plecare teologic-dogmatic modern, sau un punct de plecare neo-scolastic, ci convorbirea s-a desfăşurat cu o completă cufundare în ceea ce fusese odinioară, cu riguroasa conturare aristotelică de noţiuni, dar şi cu lumina platonismului.

Ceea trebuia să ia naştere prin antroposofie îşi trimitea deja lumina, deşi într-un mod tainic, în evenimentele timpului; îşi trimitea lumina, dacă nu în sufletele umane unite într-o anumită confesiune religioasă sau într-un anumit curent social, cel puţin prin ceea ce uneşte sufletele umane cu aceste mari curente spirituale care sunt active pe Pământ. Şi deja se putea vedea, în ceea ce era activ pe cele mai diverse tărâmuri în diferiţi oameni individuali, de la începutul epocii michaelice anterioare şi până la sfârşitul erei Kali Yuga, cum Spiritul Timpului vorbea în aşa fel încât ceea ce spunea era o chemare a revelaţiilor antroposofice. Se putea vedea cum se înalţă Antroposofia, într-un mod viu, asemeni unei fiinţe care trebuia să vină pe lume, dar care odihnea, ca un copil în sânul mamei sale, în ceea ce pregătise pe Pământ Şcoala de la Chartres, din moştenirea primelor secole creştine, şi care şi-a găsit apoi continuarea în suprasensibil şi în colaborare cu ceea ce acţiona mai departe pe Pământ în apărarea de coloratură aristotelică a creştinismului.

Atunci, din impulsurile pe care le găsim în lucrarea lui Alain de Lille "Contra haereticos" a luat naştere "Summa fidei catholicae contra gentiles" de *Toma d'Aquino* [Nota 25]. Şi apoi a apărut acest suflu al timpului, pe care îl vedem în toate imaginile unde îi întâlnim pe învăţaţii dominicani călcându-i în picioare pe *Averroes*, *Avicenna* şi alte imagini care simbolizează apărarea creştinismului spiritual, dar, în acelaşi timp, trecerea la intelectualism.

Dragii mei prieteni, eu nu m-am putut hotărî să vă prezint într-un mod teoretic un ansamblu de realităţi, căci orice expunere teoretică nu le-ar putea decât decolora şi diminua din intensitate. Eu am vrut să aşez în faţa sufletelor dvs. nişte realităţi; ele vă vor face să simţiţi ceea ce se oferă vederii atunci când ne întoarcem privirea spre sufletele care, înainte de existenţa lor pământească actuală, şi-au trăit existenţa spirituală dintre moarte şi o nouă naştere în aşa fel încât, o dată revenite pe Pământ, ele sunt însufleţite de dorul după antroposofie.

Concepţiile cele mai opuse colaborează în această lume pentru a forma un tot. Şi acum, acţionează acele suflete care au lucrat în secolul al 12-lea în marea Şcoală de la Chartres şi cele care erau unite cu ele în sânul uneia dintre cele mai mari comunităţi spirituale, dar în lumea spirituală, la începutul secolului al 13-lea – spiritele de la Chartres colaborează acum cu cele care, în unire cu ele, au cultivat după aceea aristotelismul, indiferent că unele sunt pe Pământ şi că altele nu au putut încă să coboare, ele colaborează acum pentru a pregăti o nouă epocă spirituală pentru evoluţia Pământului. Pentru ele este vorba acum să adune sufletele care sunt unite cu ele de multă vreme, sufletele cu care să poată fi întemeiată o nouă epocă spirituală, pentru ca în relativ scurtă vreme să fie creată posibilitatea, în sânul unei civilizaţii care merge spre pieire, să acţioneze împreună în încarnări pământeşti spiritele de la Chartres din secolul al 12-lea şi cele care fuseseră unite cu ele în secolul al 13-lea. Ele trebuie să poată lucra împreună, să poată acţiona împreună, pentru a cultiva o nouă spiritualitate în sânul unei civilizaţii care altfel este condamnată la decădere.

Acestea sunt intenţii care sunt cultivate astăzi – nu pe Pământ, ci între Cer şi Pământ, dacă mă pot exprima astfel –, intenţii pe care am vrut să le caracterizez pentru dvs. Aprofundaţi conţinutul acestor intenţii şi veţi vedea acţionând asupra sufletului dvs. ceea ce se află în dosul a ceea ce trebuie să aibă în prim-plan confluenţa sufletelor umane în Mişcarea antroposofică.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A ŞAPTEA

Dornach, 28 iulie 1924

Această conferinţă, aşa cum vă imaginaţi, desigur, trebuie să fie o continuare a consideraţiilor pe care le-am făcut aici şi care privesc devenirea intimă a karmei Societăţii Antroposofice. Am urmărit evenimentele survenite în lumea fizică şi în lumea suprafizică, evenimente care stau la baza a ceea ce vrea să se manifeste în lume, în clipa de faţă, prin antroposofie. Noi ştim, dragii mei prieteni, că am înregistrat, tocmai în ultimele decenii, două cotituri importante în evoluţia omenirii. Prima este cea asupra căreia am atras adesea atenţia: încheierea erei tenebrelor, care are loc sfârşitul secolului al 19-lea şi începutul secolului 20. A început o eră luminoasă, în comparaţie cu era tenebrelor. Ştim că această eră a tenebrelor a început cu acea dispoziţie sufletească în care privirea spirituală a oamenilor se închide faţă de lumea suprasensibilă. Ştim că în vremurile străvechi ale evoluţiei omenirii exista o stare generală a omului în care el putea să-şi cufunde privirea în lumea spirituală, chiar dacă aceasta era o stare visătoare, mai mult sau mai puţin instinctivă. A te îndoi de realitatea lumii spirituale, aceasta ar fi fost în acele timpuri străvechi ale evoluţiei omenirii absolut imposibil. Dar dacă această stare ar fi durat, dacă omenirea ar fi continuat să trăiască având acces, prin această clarvedere instinctivă, la lumea spirituală, atunci în evoluţia omenirii nu ar fi apărut niciodată ceea ce se poate numi inteligenţa omului individual, folosirea de către omul individual, personal, a intelectului, a raţiunii. De aceasta se leagă ceea ce îl conduce pe om la libertatea voinţei sale. Una nu este de conceput fără cealaltă.

În această stare de conştienţă atenuată, instinctivă, când omul – cum a fost atunci cazul – participa la lumea spirituală, nu se poate ajunge la libertate. Nu se poate ajunge nici la această gândire independentă care se numeşte folosirea inteligenţei de către individul uman izolat.

Aceste două lucruri trebuiau să se realizeze într-o zi: libera folosire personală a inteligenţei, libertatea voinţei umane. Iată de ce a trebuit ca vederea originară, instinctivă, în lumea spirituală să se întunece pentru conştienţa omului. Acest lucru s-a realizat, chiar dacă nu absolut clar pentru fiecare om individual, cel puţin pentru omenire în general; astfel încât, o dată cu sfârşitul secolului al 19-lea, această eră întunecată, în care viziunea spirituală se întunecă, dar când, în schimb, se deschide posibilitatea folosirii inteligenţei şi a voinţei libere, această eră a întunericului s-a încheiat. Noi intrăm într-o eră în care adevărata lume spirituală trebuie să se apropie de omenire pe căile în care această apropiere este posibilă.

Desigur, se poate spune: această eră nu a început într-un mod foarte luminos. E ca şi cum deja din primele decenii ale secolului 20 s-ar fi revărsat asupra omenirii toate relele pe care aceasta nu le-a cunoscut niciodată în cursul istoriei sale. Dar acest lucru nu exclude deloc faptul ca, în general, în evoluţia omenirii să intervină posibilitatea ca în sânul ei să pătrundă lumina vieţii spirituale. Şi, aş putea spune, numai din inerţie au păstrat oamenii obişnuinţele erei întunericului, obişnuinţe care mai ies la suprafaţă şi în secolul 20, şi, fiindcă s-ar putea face lumină în jurul adevărului, ele arată mai rău decât înainte, în era întunecată, în Kali Yuga, când ele erau justificate.

Ştim, pe de altă parte, că această întoarcere a întregii omeniri spre o eră de lumină a fost pregătită prin faptul că la sfârşitul anilor '70 ai secolului al 19-lea a început epoca michaelică. Să aşezăm în faţa sufletelor noastre acest fapt în întreaga lui semnificaţie: o dată cu ultima treime a secolului al 19-lea a început epoca michaelică.

Trebuie să ne fie clar faptul că, aşa cum în lumea fizic-sensibilă ne înconjoară cele trei regnuri ale naturii exterioare, regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal, tot astfel în lumea spirituală ne înconjoară regnurile superioare, Ierarhiile, pe care le-am caracterizat în contextele cele mai diverse. Aşa cum atunci când, pornind de la om, coborând în regnurile naturii, ajungem la regnul animal, la fel ajungem, dacă urcăm în suprasensibil, la regnul Îngerilor. Îngerii au misiunea de a-i conduce pe oamenii individuali, de a-i ocroti în timp ce ei trec din încarnare în încarnare. Aşadar, sarcinile pe care trebuie să le împlinească lumea spirituală faţă de oamenii individuali revin fiinţelor din regnul Îngerilor.

Dacă ne ridicăm apoi până la regnul Arhanghelilor, vedem că Arhanghelii au sarcinile cele mai diverse. Una dintre aceste sarcini constă în a îndruma, în a conduce tendinţele fundamentale ale epocilor succesive, în ceea ce-i priveşte pe oameni. Astfel, timp de aproximativ trei secole, până la sfârşitul anilor '70 ai secolului trecut, s-a exercitat ceea ce se poate numi domnia lui Gabriel. Pentru acela care consideră evoluţia omenirii nu superficial, cum este obiceiul astăzi, ci în profunzimile ei, această domnie a lui Gabriel s-a exprimat prin faptul că nişte impulsuri de o imensă importanţă pentru omenire au fost depuse în acele forţe care pot fi numite forţele eredităţii. Niciodată forţele eredităţii fizice care acţionează de-a lungul generaţiilor nu au fost atât de determinante ca în ultimele trei secole dinainte de ultima treime a secolului al 19-lea.

Aceasta s-a exprimat în faptul că problema ereditară a devenit cu adevărat în secolul al 19-lea o problemă obsedantă, omenirea a avut sentimentul că, la om, însuşirile sufletului şi spiritului depind de ereditate. În cele din urmă, oamenii au învăţat să şi simtă ceea ce în secolele 16, 17, 18 şi în timpul unei mari părţi a secolului al 19-lea domnea ca o lege a naturii în evoluţia omenirii.

În această perioadă, însuşirile care fuseseră moştenite de la părinţi şi bunici interveneau şi în propria dezvoltare spirituală. În această perioadă, toate însuşirile care au legătură cu reproducerea fizică au luat o importanţă cu totul deosebită. Un semn exterior care ne arată acest lucru este interesul acordat la sfârşitul secolului al 19-lea problemelor reproducerii şi, în general, tuturor problemelor sexualităţii. În secolele amintite, impulsurile spirituale cele mai importante ajungeau până la oameni în aşa fel încât ele încercau să se realizeze prin intermediul eredităţii fizice.

În opoziţie completă cu toate acestea se va afla epoca în care Mihael conduce şi călăuzeşte omenirea, epocă ce a început o dată cu sfârşitul anilor '70 ai secolului trecut, epocă în care trăim noi, şi în care el îşi uneşte impulsurile cu cele ale erei luminilor, care a început în secolul 20. Cele două curente de impulsuri se întrepătrund. Astăzi, ne vom îndrepta mai întâi privirea asupra a ceea ce înseamnă particularitatea unei

Cele două curente de impulsuri de la începutul Istoriei, ne vom ocupa mai târziu privirea asupra a ceea ce se numeşte particularitatea unei epoci michaelice. Spun *a unei* epoci michaelice. Vedeţi dvs., această conducere şi călăuzire de care tocmai v-am vorbit, constă în faptul că, timp de aproximativ trei secole, uneia dintre fiinţele regnului Arhanghelilor îi revine conducerea spirituală a evoluţiei în regiunea în care civilizaţia este la apogeul ei.

Aşa cum am spus, Gabriel a avut această conducere în secolele 16, 17, 18, 19. El este acum înlocuit de Mihael. Sunt şapte asemenea Arhangheli care conduc omenirea, în aşa fel încât conducerea unui Arhanghel revine în mod ciclic. Deoarece trăim astăzi în epoca michaelică, noi avem cu toţii motive să ne amintim de ultima epocă în care Mihael a asigurat conducerea omenirii. Această epocă a lui Mihael, care a precedat întemeierea creştinismului, Misteriul de pe Golgotha, se încheie în Antichitate, cam o dată cu faptele lui *Alexandru*, o dată cu întemeierea filosofiei lui *Aristotel*.

Dacă urmărim ceea ce s-a întâmplat timp de trei secole în Grecia, în împrejurimile Greciei, în epoca precreştină până în timpul lui Alexandru cel Mare, până în timpul lui Aristotel, vedem că este vorba aici tot de o epocă mihaelică. O asemenea epocă michaelică este caracterizată prin condiţiile cele mai diverse, dar în special prin faptul că într-o asemenea epocă mihaelică tonul îl dau interesele spirituale ale omenirii, ţinând seama de dispoziţiile particulare ale acelei epoci. Într-o asemenea epocă, prin lume trece mai ales un suflu de cosmopolitism, de internaţionalism. Deosebirile naţionale nu-şi fac auzit glasul. În timp ce în epoca lui Gabriel, în sânul civilizaţiei europene şi a anexei sale americane s-au răspândit impulsurile cu caracter naţional.

În epoca noastră michaelică, aceste impulsuri vor fi complet înfrânte pe parcursul următoarelor trei secole. În fiecare epocă michaelică, prin omenire trece un suflu de Universalism, marcat de amprenta a ceea ce este comun, în contrast cu interesele particulare ale diverselor naţiuni, ale diverselor grupuri umane. În vremea în care domnia lui Mihael pe Pământ s-a desfăşurat înainte de Misteriul de pe Golgotha, acest suflu s-a manifestat prin puternicul imbold care, ivit din condiţiile care se constituiseră în Grecia, a condus la campaniile lui Alexandru, în cursul cărora cultura şi civilizaţia greacă s-au răspândit într-un mod genial până în Asia, până în Africa, şi anume în sânul unor populaţii care până atunci aderau la cu totul altceva. Această faptă absolut extraordinară şi-a găsit încununarea în ceea ce a fost întemeiat la Alexandria: Un curent cosmopolit, care se străduia să dăruiască întregii lumi civilizate de atunci forţele spirituale care se acumulaseră în Grecia.

Asemenea fapte se desfăşoară sub impulsul lui Mihael, şi ceea ce s-a întâmplat atunci a fost tot sub impulsul lui Mihael. Iar acei oameni care au participat la aceste fapte pământeşti săvârşite în slujba lui Mihael nu s-au aflat pe Pământ în timpul epocii Misteriului de pe Golgotha. Toate acele fiinţe care ţineau de sfera lui Mihael, indiferent că acestea erau suflete umane care se întorseseră prin moarte în lumea spirituală după această epocă michaelică, aşadar, suflete umane dezincarnate, sau că erau suflete umane care nu se încarnaseră niciodată pe Pământ, toate aceste fiinţe s-au aflat reunite într-o viaţă în comun în lumea spirituală în perioada în care pe Pământ se desfăşura Misteriul de pe Golgotha.

Să evocăm în mod viu şi în inimile noastre ce s-a întâmplat aici în realitate. Când avem intenţia să privim acest aspect din punctul de vedere al Pământului, atunci ne spunem: Omenirea pământească a ajuns aici la un punct anumit al evoluţiei. Sublimul Spirit Solar Christos vine pe Pământ, se întrupează în omul Iisus din Nazaret. Locuitorii Pământului trăiesc acest eveniment: Christos, sublimul Spirit Solar, vine la ei. Ei nu ştiau multe despre ceea ce i-ar fi putut conduce să aprecieze în mod just acest eveniment.

Şi astfel sufletele dezincarnate care îl înconjoară pe Mihael şi care trăiesc în lumile suprapământeşti, în ambianţa, în sfera Soarelui, ele ştiu să aprecieze mai mult ceea ce s-a întâmplat pentru ele din celălalt punct de vedere, cel al Soarelui. Ele au văzut din Soare ceea ce a avut loc atunci pentru lume. Ele au văzut cum Christos, care până atunci acţionase în sfera Soarelui – în aşa fel încât El nu era accesibil decât pentru cei care se înălţau prin Misterii până la sfera solară –, îşi ia rămas bun de la Soare pentru a se uni cu omenirea de pe Pământ.

Acesta a fost un eveniment extraordinar tocmai pentru acele fiinţe care făceau parte din comunitatea a lui Mihael, căci această comunitate a lui Mihael are o legătură cu totul deosebită cu ceea ce, în destinul Cosmosului, depinde de Soare. Ele trebuiau să-şi ia rămas bun de la Christos, care până atunci îşi avusese locul pe Soare şi de acum înainte urma să-şi ia locul pe Pământ. Acesta este celălalt aspect.

Dar de aceasta se mai lega, în acelaşi timp, şi altceva. Acest eveniment nu poate fi apreciat în mod just decât dacă se ţine seama de următorul lucru. Oamenii timpurilor trecute nu erau în stare să reflecteze, să trăiască în gânduri care urcă din interior. Ei erau, eventual, înţelepţi, erau infinit mai înţelepţi decât omenirea modernă, dar ei nu erau inteligenţi în sensul actual al cuvântului. Astăzi este numit inteligent un om care ştie să producă gânduri din sine însuşi, care ştie gândi în mod logic, care poate pune un gând în legătură cu alt gând ş.a.m.d. Toate acestea nu existau odinioară. Atunci nu existau gânduri care să fie produse în mod independent. Gândurile erau trimise pe Pământ în acelaşi timp cu revelaţiile care proveneau din lumea spirituală. Oamenii nu reflectau, ci ei primeau conţinutul spiritual prin revelaţie, dar îl primeau în aşa fel încât acesta era însoţit de gânduri. Astăzi, oamenii reflectează asupra lucrurilor; în acel timp, impresiile primite de suflet aduceau o dată cu ele gândurile. Gândurile erau gânduri inspirate, nu gânduri independente. Şi cel care reglementa lucrurile în aşa fel încât inteligenţa cosmică să se comunice omenirii o dată cu revelaţiile spirituale, cel care avea în special conducerea acestei inteligenţe cosmice, era tocmai entitatea spirituală pe care, dacă ne folosim de terminologia creştină, o numim Arhanghelul Mihael. El este cel care administra în Cosmos inteligenţa cosmică.

Trebuie să ne reprezentăm în mod clar ce înseamnă aceasta. Căci, deşi într-un context de idei puţin diferit, un om cum era, de exemplu, Alexandru cel Mare avea o conştienţă absolut clară a faptului că gândurile sale îi veneau pe calea michaelică. Entitatea spirituală corespunzătoare purta atunci, bineînţeles, un alt nume. Noi ne folosim aici de terminologia creştină, dar terminologia nu are importanţă. Un om ca Alexandru cel Mare nu se considera altceva decât un misionar al lui Mihael, un instrument al lui Mihael. El nu putea face altfel decât să gândească: Mihael acţionează, propriu-zis, pe Pământ şi eu sunt cel prin care acţionează. Aşa erau privite lucrurile. Acest fapt îi dădea şi voinţei forţa de a acţiona. Iar un gânditor din aceea epocă nu putea nici el face altfel decât să gândească: Mihael acţionează în el şi îi dă gândurile.

Coborârea lui Christos pe Pământ a fost legată de faptul că Mihael şi cei din comunitatea sa au văzut nu numai cum Christos şi-a luat rămas bun de la Soare, dar ei au văzut, înainte de toate, şi cum lui Mihael îi scăpa, încetul cu încetul, stăpânirea asupra inteligenţei cosmice. Din Soare se vedea atunci în mod clar că lucrurile nu vor mai veni din lumea spirituală spre om o dată cu conţinutul lor de inteligenţă, ci că omul însuşi va trebui să-şi cucerească pe Pământ propria sa inteligenţă. Acesta a fost un eveniment decisiv, greu de semnificaţii, să se vadă într-un fel revărsându-se pe Pământ inteligenţa. Inteligenţa a încetat – dacă mă pot folosi de această expresie – să mai fie găsită în Ceruri, ea fusese trimisă pe Pământ.

Toate acestea s-au realizat mai ales în timpul primelor secole creştine. Vedem cum încă unii oameni, aceia care erau în stare de un asemenea lucru, mai aveau încă în această epocă cel puţin câte ceva din ceea ce se revărsa din revelaţiile suprasensibile o dată cu conţinutul de inteligenţă. Această situaţie s-a prelungit până în secolele 8, 9 ale erei creştine. Apoi a venit momentul decisiv. Mihael şi ai săi, indiferent că erau încarnaţi sau nu, trebuiau să-şi spună: Oamenii pe Pământ încep să devină inteligenţi, încep să scoată din ei înşişi propria lor înţelegere; dar inteligenţa cosmică nu mai poate fi administrată de Mihael. Mihael simţea că stăpânirea inteligenţei cosmice îi scapă. Şi

privind în jos, pe Pământ, se putea vedea că o dată cu secolele 8 şi 9 începea o epocă a inteligenţei şi că oamenii începeau să-şi formeze ei înşişi propriile lor gânduri.

V-am arătat cum în şcoli speciale, de exemplu în marea Şcoală de la Chartres, erau perpetuate anumite tradiţii cu privire la ceea ce odinioară, impregnat de inteligenţă cosmică, li se revela oamenilor. V-am descris ce s-a realizat în această Şcoală de la Chartres, în special în secolul al 12-lea, şi am încercat de asemenea să vă arăt cum administrarea inteligenţei pe Pământ a fost apoi transferată asupra unor membri ai Ordinului Dominicanilor. Priviţi operele care s-au născut din curentul scolasticii creştine, din acel minunat curent spiritual, astăzi total necunoscut, atât de către partizanii săi, cât şi de adversari, pentru că ei n-au ştiut să vadă esenţialul. Priviţi această luptă, pentru a înţelege ce înseamnă exact noţiunile, ce înseamnă pentru omenire şi pentru lucrurile acestei lumi conţinutul de inteligenţă. Marea dispută dintre nominalişti şi realişti se desfăşoară în special în sânul Ordinului Dominicanilor. Unii văd în ideile generale doar nişte nume, ceilalţi văd în ideile generale nişte conţinuturi spirituale care se revelează în lucruri.

Întreaga scolastică este o luptă a oamenilor cu scopul de a înţelege clar ce este această inteligenţă care se revarsă. Nu e de mirare că interesul principal al celor care îl înconjoară pe Mihael se îndreaptă spre curentul scolastic care se dezvoltă pe Pământ. În argumentaţia lui *Toma d'Aquino* şi a discipolilor săi, ca şi a altor scolastici, se vede expresia pământească a ceea ce fusese odinioară curentul lui Mihael. Curentul lui Mihael: administrarea inteligenţei, a inteligenţei spirituale plină de lumină.

Acum, această inteligenţă se afla pe Pământ. Acum oamenii trebuiau să-i înţeleagă clar sensul. Privind spre Pământ din lumea spirituală, se putea vedea cum ceea ce ţine de sfera lui Mihael se dezvoltă acum în afara autorităţii sale, sub domnia care tocmai începe a se instaura, a lui Gabriel. Înţelepciunea iniţiatică, înţelepciunea rosicruciană, aşa cum se răspândea ea atunci, consta în a poseda o anumită claritate cu privire la această situaţie. Tocmai în această epocă este important ca oamenii să-şi îndrepte privirea asupra naturii raportului dintre ceea ce este pământesc şi ceea ce este suprasensibil. Căci pământescul apare ca şi cum ar fi fost într-un fel rupt de suprasensibil – dar aceste două lumi ţin una de alta! Şi dvs. aţi putut vedea din ceea ce v-am prezentat în ultimele conferinţe cum ţin ele una de alta. Realităţile suprasensibile nu pot fi cuprinse decât în imagini, în Imaginaţiuni. Ele nu pot fi prezentate în noţiuni abstracte, ci trebuie zugrăvite cu ajutorul imaginilor. Iată de ce eu trebuie să zugrăvesc ceea ce s-a întâmplat la începutul acelei epoci când omenirii i-a fost integrat sufletul conştienţei şi, o dată cu el, inteligenţa.

Se scurseseră deja câteva secole de când Mihael văzuse sosind pe Pământ, în secolul al 9-lea al erei creştine, ceea ce mai înainte era inteligenţă cosmică. El o vede continuând a se revărsa pe Pământ, în special în scolastică. Aceasta se întâmpla jos, pe Pământ. Iar el i-a adunat pe cei care fac parte din sfera sa în regiunea solară, a adunat atât sufletele umane care tocmai se aflau între moarte şi o nouă naştere, cât şi pe acelea care ţin de sfera sa, dar nu-şi desfăşoară niciodată evoluţia într-un trup uman, având totuşi o anumită legătură cu omenirea. Dvs. vă puteţi imagina că existau aici în special sufletele umane pe care vi le-am menţionat drept marii învăţători din cadrul Şcolii de la Chartres. Una dintre personalităţile cele mai importante care făceau parte pe atunci, la începutul secolului al 15-lea, în lumea spirituală, din cetele lui Mihael, a fost *Alain de Lille*. Dar toţi ceilalţi pe care vi i-am numit ca aparţinând Şcolii de la Chartres se aflau acum, în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere, împreună cu cei care proveneau din Ordinul Dominicanilor; suflete care aparţineau curentului platonician erau aici intim unite cu cele care făceau parte din curentul aristotelic. Toate aceste suflete erau impregnate de impulsurile lui Mihael. Un mare număr dintre aceste suflete trăiseră Misteriul de pe Golgotha nu văzut de pe Pământ, ci văzut din Soare. Ele se aflau la începutul secolului al 15-lea în lumea suprasensibilă în nişte situaţii importante.

Atunci a luat naştere, sub conducerea lui Mihael, ceea ce vom putea numi o şcoală suprasensibilă – pentru că trebuie să ne folosim de nişte expresii împrumutate din limbajul pământesc. Ceea ce fusese odinioară Misterul lui Mihael, ceea ce fusese anunţat de către iniţiaţi în vechile Misterii ale lui Mihael, ceea ce trebuia acum să se schimbe, deoarece inteligenţa îşi găsise drumul său din Cosmos spre Pământ, toate acestea au fost rezumate în nişte caracteristici foarte semnificative de către Mihael însuşi pentru cei pe care el îi aduna acum în această şcoală michaelică suprasensibilă la începutul secolului al 15-lea. A devenit din nou viu în lumile spirituale tot ceea ce se revelase odinioară, ca înţelepciune michaelică, în Misteriile solare. Atunci a fost reunit, într-un mod grandios, tot ceea ce trăia în forma aristotelică a platonismului, pe care Alexandru cel Mare o adusese în Asia, în Egipt. Toate acestea erau reunite, arătând că în ele mai era încă vie vechea spiritualitate. Toate sufletele care fuseseră întotdeauna legate de curentul despre care v-am vorbit în ultimele conferinţe, acele suflete care erau predestinate să facă parte din Mişcarea antroposofică, să-şi elaboreze karma în vederea acestei mişcări, toate aceste suflete au luat atunci parte la această şcoală suprasensibilă. Căci tot ceea ce se învăţa acolo era plăsmuit pornind de la punctul de vedere că impulsul michaelic trebuia să se dezvolte în viitor, în cadrul evoluţiei omenirii, într-un mod nou, prin intermediul inteligenţei proprii fiecărui suflet uman.

Se arăta cum, la sfârşitul secolului al 19-lea, în ultima treime a secolului al 19-lea, Mihael îşi va relua puterea pe Pământ, cum va începe o nouă epocă michaelică, după epocile conduse de ceilalţi şase Arhangheli după perioada lui Alexandru, dar că această epocă michaelică va fi diferită de celelalte. Căci în timpul celorlalte epoci michaelice inteligenţa cosmică se exercitase mereu la nivelul a ceea ce este comun oamenilor. Dar acum – aşa le spunea Mihael discipolilor săi în acest moment în lumea suprasensibilă – va fi vorba în epoca michaelică de cu totul altceva. Ceea ce Mihael administrase timp de eoni pentru oameni, inspiraţiile pe care el le trimisese pe Pământ, toate acestea i-au scăpat. El le va regăsi atunci când, la sfârşitul anilor '70 ai secolului al 19-lea, îşi va relua puterea pe Pământ. El le va regăsi prin faptul că o inteligenţă mai întâi lipsită de spiritualitate se va fi instaurat printre oameni; dar el le va regăsi într-o stare specială; el le va regăsi expuse, în mare măsură, forţelor ahrimanice. Căci, în acelaşi timp în care inteligenţa cobora din Cosmos pe Pământ, creştea tot mai mult şi aspiraţia puterilor ahrimanice de a-i smulge lui Mihael această inteligenţă cosmică, devenită pământească, pentru a o valorifica singură, eliberată de Mihael.

Aceasta a fost marea criză care a apărut la începutul secolului al 15-lea, criză în care ne mai aflăm şi astăzi, şi care ia forma luptei lui Ahriman împotriva lui Mihael: Ahriman, care face totul pentru a contesta domnia lui Mihael asupra inteligenţei acum devenită pământească – Mihael, care se străduieşte, cu toate impulsurile de care el dispune acum, după ce şi-a pierdut domnia asupra inteligenţei, să şi-o cucerească din nou, încă de la începutul stăpânirii sale pe Pământ, deja din anul 1879. La această răscruce decisivă se afla evoluţia omenirii în ultima treime a secolului 19. Inteligenţa, odinioară cosmică, devenise pământească, Ahriman voia să facă această inteligenţă numai pământească, pentru ca ea să continue a evolua cum începuse s-o facă în timpul erei lui Gabriel. El voia ca această inteligenţă să devină întru totul pământească, astfel încât ea să nu mai depindă decât de legăturile de sânge, de succesiunea generaţiilor, de forţele de reproducere. Aceasta este ceea ce voia Ahriman.

Aşadar, Mihael a coborât pe Pământ. El putea regăsi numai pe Pământ ceea ce îşi parcursese între timp drumul său, pentru ca oamenii să poată ajunge la inteligenţă şi libertate, el îşi putea recuceri puterea numai pe Pământ, domnind din nou asupra inteligenţei, dar asupra unei inteligenţe care acţionează acum în sânul omenirii. Ahriman împotriva lui Mihael, Mihael în faţa necesităţii de a apăra împotriva lui Ahriman ceea ce administrase timp de eoni pentru binele omenirii – în acest conflict este angajată omenirea. A fi antroposof înseamnă, printre multe alte lucruri: a înţelege această luptă, cel puţin până la un anumit punct. Şi această luptă se vede peste tot. Adevărata ei natură se ascunde în culisele devenirii istorice, dar ea este prezentă pretutindeni, în sânul realităţilor pe care le putem vedea.

Dragii mei prieteni, acele suflete care se aflau pe atunci în şcoala suprasensibilă a lui Mihael participau la toate aceste învăţături pe care tocmai vi le-am schiţat în treacăt, care constituiau o repetare a ceea ce fusese transmis încă din timpuri străvechi în Misteriile solare, drept anticipare profetică a ceea ce trebuia să se întâmple atunci când va începe noua epocă michaelică; erau nişte îndemnuri înflăcărate în sensul că cei care îl înconjoară pe Mihael vor să se angajeze în curentul michaelic, ei vor să urmeze impulsurile care vor face ca inteligenţa să se poată uni din nou cu entitatea lui Mihael.

În timp ce aceste învăţături minunate, grandioase, erau comunicate sufletelor în cadrul acelei şcoli suprasensibile conduse de Mihael însuşi, aceste suflete au participat la un eveniment puternic, extraordinar, care nu se repetă în evoluţia Cosmosului nostru decât la foarte lungi intervale. Aşa cum v-am spus deja, când vorbim pe Pământ despre Divinitate, noi avem în vedere lumea suprasensibilă. Dar, când trăim între moarte şi o nouă naştere, atunci, în realitate, vorbind despre Divinitate, noi avem în vedere Pământul – dar nu Pământul fizic; aici se revelează lucruri grandioase, puternice, elementul spiritual-divin. Şi tocmai la acest început de secol al 15-lea, când numeroase suflete din sfera lui Mihael au făcut parte din şcoala despre vă care vorbesc, atunci, în acelaşi timp, se putea vedea ceva ce, aşa cum am spus, nu se repetă în devenirea cosmică decât la intervale foarte mari de timp: îndreptând privirea în jos, spre Pământ, se puteau vedea Serafimii, Heruvimii şi Tronurile, aşadar entităţile primei Ierarhii, cea mai înaltă, săvârşind un act extraordinar.

Acesta s-a petrecut în timpul primei treimi a secolului al 15-lea, în perioada când în culisele evoluţiei vremurilor moderne se întemeia Şcoala Rosicrucienilor. Când se priveşte de obicei spre Pământ, din înaltul existenţei dintre moarte şi o nouă naştere, se asistă la acte pe care le săvârşesc în mod regulat Serafimii, Heruvimii şi Tronurile. Se vede cum Serafimii, Heruvimii şi Tronurile transferă spiritualul din sfera entităţilor Exusiai, Dynamis şi Kyriotetes în fizic, imprimând astfel spiritul, prin puterea lor, domeniului fizic. La intervale lungi de timp se poate vedea producându-se un eveniment care, prin caracterul său grandios, diferă de ceea ce se observă de obicei în cursul devenirii: Ultima dată un asemenea eveniment a putut fi observat din lumea suprasensibilă în era atlanteană. Ceea ce se întâmplă în aceste ocazii în omenire se manifestă în aşa fel încât cel care priveşte acum din lumea spirituală spre Pământ îl vede traversat de fulgere, în timp ce se aud puternice bubuituri de tunet. Atunci a fost o aşa-numită furtună cosmică – pentru oamenii de pe Pământ petrecându-se oarecum în stare de somn, pentru spiritele grupate în jurul lui Mihael manifestându-se într-un mod grandios.

În spatele a ceea ce s-a întâmplat la nivel istoric în sufletele umane la începutul secolului al 15-lea a existat într-adevăr ceva a cărui putere s-a manifestat chiar în momentul în care discipolii lui Mihael primeau învăţătura sa în lumea suprasensibilă. Ultima dată, în era atlanteană, pe când inteligenţa mai era cosmică, dar ea fusese luată în stăpânire de inima umană, se întâmplase ceva analog şi care izbucnise tot în sfera pământească sub formă de fulgere şi de tunete spirituale. Da, lucrurile se întâmplaseră tocmai în acest fel. În perioada în care au loc acum aceste zguduituri pământeşti, perioadă în care s-a extins mişcarea rosicruciană, când se întâmplau tot felul de lucruri stranii pe care dvs. le găsiţi povestite în istorie, spiritele lumii suprasensibile au văzut Pământul ca înconjurat de vacarmul unor fulgere puternice însoţite de tunete. Serafimii, Heruvimii şi Tronurile integrau inteligenţa cosmică acelei părţi componente a organizării umane care constituie sistemul neuro-senzorial, organizarea capului.

Şi acum se manifesta din nou un eveniment care astăzi nu se mai arată în mod clar, şi care nu se va mai arăta decât în cursul secolelor şi mileniilor viitoare, şi care constă într-o transformare totală a omului. Mai înainte, omul era un om-inimă. Apoi, el a devenit un om-cap. Inteligenţa devine inteligenţa sa personală. Văzut din lumea suprasensibilă, acesta este un fapt de o importanţă extraordinară. În toate acestea se vede ce putere şi forţă se desfăşoară în sfera primei Ierarhii, în sfera Serafimilor şi Heruvimilor; fiinţele acestei Ierarhii îşi manifestă şi îşi revelează puterea şi forţa în faptul că ele domnesc nu numai în domeniul spiritualului, ca Euxiai, Dynamis şi Kyriotetes, ci în faptul că introduc spiritualul în domeniul fizic, făcând din spirit elementul creator al celui fizic. Aceşti Serafimi, aceşti Heruvimi şi aceste Tronuri aveau de îndeplinit nişte fapte care, aşa cum am văzut, nu se repetă decât după eoni. Şi, am putea spune: Ceea ce i-a învăţat Mihael pe ai săi în acea epocă a fost comunicat lumii pământeşti în mijlocul fulgerelor şi tunetelor. Acest lucru ar trebui să fie înţeles, căci aceste fulgere şi aceste tunete, dragii mei prieteni, trebuiau să devină entuziasm în inimile şi în sufletele antroposofilor! Şi cel care simte cu adevărat imboldul de a se apropia de antroposofie trăieşte în sufletul său – astăzi încă în mod inconştient, oamenii încă nu ştiu nimic din toate acestea, dar ei le vor învăţa –, omul trăieşte în sufletul său consecinţele faptului că el a primit odinioară, în anturajul lui Mihael, această antroposofie cerească ce a precedat antroposofia pământească. Învăţăturile date odinioară de Mihael erau învăţături care au pregătit atunci ceea ce trebuie să devină antroposofie pe Pământ.

Astfel, noi avem o dublă pregătire suprasensibilă pentru ceea ce trebuie să devină antroposofie pe Pământ: Acea primă pregătire care a avut loc în marea şcoală suprasensibilă începând din secolul al 15-lea; apoi, ceea ce v-am descris, ceea ce s-a modelat în lumea suprasensibilă drept cult imaginativ la sfârşitul secolului al 18-lea şi începutul secolului al 19-lea, în cadrul căruia învăţăturile date odinioară discipolilor lui Mihael în marea sa şcoală suprasensibilă au fost plăsmuite sub forma unor puternice imaginaţiuni. Astfel au fost pregătite sufletele care au coborât după aceea în lumea fizică şi care, prin toate aceste pregătiri, trebuiau să primească imboldul de a înfăptui ceea ce trebuie să acţioneze pe Pământ ca antroposofie.

Gândiţi-vă numai că la toate acestea au participat marii învăţători de la Chartres. Aşa cum ştiţi din expunerile mele din ultima vreme, ei nu au coborât încă pe Pământ. Ei au trimis înainte acele suflete care şi-au exercitat apoi activitatea în special în Ordinul Dominicanilor, după ce ei ţinuseră cu acestea un fel de conferinţă la răscrucea secolelor 11 şi 13.

Apoi, toate aceste suflete s-au adunat din nou; cele care la Chartres vestiseră străvechile învăţături în cuvinte de foc şi cele care au luptat în scolastică – printr-o muncă dintre cele mai lucide, dar căreia ei i se consacrau din toată inima – pentru a descoperi sensul inteligenţei. Toate făceau parte din cetele lui Mihael şi au studiat în această şcoală. Iar celelalte erau sufletele ce aparţineau celor două grupuri pe care le-am caracterizat.

Avem, aşadar, această şcoală a lui Mihael. Avem, după aceea, la începutul secolului al 19-lea, acest cult imaginativ, ale cărui consecinţe vi le-am sugerat. Avem faptul esenţial că la sfârşitul anilor '70 începe din nou domnia lui Mihael, Mihael este pregătit să preia din nou pe Pământ inteligenţa, care între timp îi scăpase. Această inteligenţă trebuie să devină michaelică. Noi trebuie să înţelegem sensul noii epoci michaelice. Sufletele care se nasc în prezent cu nevoia unei spiritualităţi care deja conţine în ea inteligenţa, aşa cum este cazul în Mişcarea antroposofică, sunt astăzi, într-un fel, acele suflete pe care karma lor le-a făcut să se nască în epoca actuală, suflete care trebuie să ţină seama de ceea ce se întâmplă pe Pământ în zorii epocii michaelice. Şi ele sunt legate de toate acele suflete care încă nu au ajuns să coboare; ele sunt legate mai ales de sufletele care aparţin curentului platonician condus de Bernard Silvestre, Alain de Lille şi alţii, care au rămas în existenţa suprasensibilă.

Dar cei care sunt astăzi în stare să primească antroposofia cu o adevărată dăruire a inimii, care se pot uni cu antroposofia, aceştia simt în ei impulsul, prin faptul că au trăit în suprasensibil la începutul secolului al 15-lea şi la începutul secolului al 19-lea, de a reveni pe Pământ la sfârşitul secolului 20 împreună cu toţi ceilalţi care nu au mai coborât între timp. Până atunci, spiritualitatea antroposofică va fi pregătit ceea ce se va putea realiza apoi din sânul comunităţii drept revelaţie deplină a ceea ce a fost pregătit în lumea suprasensibilă prin curentele despre care v-am vorbit.

Dragii mei prieteni, antroposoful ar trebui să fie conştient de aceasta, ar trebui să fie edificat asupra chemării sale; să pregătească încă de pe acum spiritualitatea care trebuie să se răspândească tot mai mult, până în ziua când va fi atins punctul culminant, când adevăraţii antroposofi vor fi din nou prezenţi, dar reuniţi cu ceilalţi, la sfârşitul secolului 20. Adevăratul antroposof trebuie să fie conştient că astăzi este vorba ca el să ia parte la această luptă dintre Ahriman şi Mihael, să o vadă limpede şi să-şi aducă la ea contribuţia. Numai dacă o asemenea spiritualitate cum este aceea care vrea să se răspândească prin Mişcarea antroposofică se uneşte cu alte curente spirituale, numai atunci Mihael va găsi acele impulsuri prin care el se va putea uni cu inteligenţa devenită pământească, această inteligenţă care în realitate îi aparţine lui.

Acum, îmi revine tot mie sarcina de a vă arăta prin ce mijloace subtile încearcă Ahriman să împiedice această realizare şi în ce luptă înverşunată se află angajat acest secol 20. Toate faptele pe care tocmai le-am studiat ne permit să înţelegem cât de grave sunt vremurile şi de ce curaj este nevoie pentru a ne angaja în mod just într-un curent spiritual. Dar dacă preluăm toate aceste lucruri în noi înşine şi ne spunem: Suflete uman, tu poţi fi chemat, dacă înţelegi aceste lucruri, să colaborezi la consolidarea domniei lui Mihael –, tu poţi face în acelaşi timp să ia naştere ceea ce s-ar putea numi bucurie interioară, plină de dăruire, a sufletului uman la gândul că lui îi poate fi acordată forţa necesară în acest scop. Dar trebuie găsită în sine această forţă plină de curaj, acest curaj plin de forţă. Căci deasupra noastră este scris cu litere suprasensibile: Să ştiţi că veţi reveni înainte de sfârşitului secolului 20, şi la sfârşitul secolului 20, acest secol pe care voi înşivă l-aţi pregătit! Fiţi conştienţi de forma pe care o va lua atunci ceea ce aţi pregătit!

A te şti angajat în această înfruntare, în această luptă decisivă dintre Mihael şi Ahriman, aceasta este, dragii mei prieteni, ceva care ţine de ceea ce poate fi numit entuziasm antroposofic.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A OPTA

Dornach, 1 august 1924

Urmează acum să vă arăt cum îşi trăieşte antroposoful karma sa tocmai prin faptul că, drept urmare a condiţiilor preliminare despre care v-am vorbit, el a intrat în Societatea Antroposofică sau cel puţin în Mişcarea antroposofică. Pentru aceasta va trebui să adaug unele explicaţii la ceea ce am expus lunea trecută. V-am vorbit despre marea şcoală suprasensibilă de la începutul secolului al 15-lea, care poate fi caracterizată în felul următor: În această şcoală, Mihael însuşi era marele învăţător; cete întregi de suflete umane care se aflau atunci între moarte şi o nouă naştere, dar şi cete întregi de entităţi spirituale care nu sunt destinate a trece printr-o încarnare pământească şi care trăiesc, de altfel, aceiaşi eoni ca şi noi, într-o stare eterică sau într-o stare mai înaltă, toate aceste fiinţe, fie că sunt umane, supraumane sau subumane, s-au aflat atunci printre discipolii din marea şcoală de sub conducerea puterii michaelice. Şi eu v-am caracterizat deja lunea trecută câte ceva din ceea ce constituia conţinutul acestei învăţături.

Astăzi aş vrea să încep prin a sublinia următorul aspect: penultima domnie a lui Mihael, cea care a precedat epoca michaelică actuală, şi care a durat trei secole, s-a terminat în epoca lui Alexandru, în perioada precreştină; atunci, Mihael s-a retras şi alţi Arhangheli au stăpânit pe Pământ. În momentul Misteriului de pe Golgotha, Mihael era în tovărăşia entităţilor spirituale şi umane care aparţineau sferei sale. Ele au trăit Misteriul de pe Golgotha prin faptul că au simţit cum Christos părăsea sfera lor, sfera Soarelui, în timp ce oamenii care se aflau atunci pe Pământ au simţit cum Christos sosea la ei, pe Pământ.

Există un puternic contrast, uriaş, aş putea spune, între ceea ce au trăit atunci unele suflete faţă de celelalte; să ne adâncim cu toată inima în acest contrast.

Atunci s-a deschis epoca în care, încetul cu încetul, inteligenţa cosmică, aşadar, fiinţa inteligenţei care este răspândită în întreg Universul şi care până la sfârşitul epocii lui Alexandru era guvernată în mod absolut de Mihael, a trecut în posesia oamenilor, a căzut, ca să spunem aşa, din mâinile lui Mihael.

Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, din acest punct de vedere, evoluţia omenirii s-a desfăşurat în felul următor: până la sfârşitul epocii lui Alexandru şi puţin mai târziu, iar pentru anumite grupuri umane chiar mai mult timp, oamenii aveau întotdeauna conştienţa faptului că atunci când cineva este inteligent, nu el însuşi este sursa acestei inteligenţe, ci el o primeşte ca pe un dar din lumile spirituale. Când cineva gândea ceva inteligent, se considera că acel lucru inteligent se datora inspiraţiei unor entităţi spirituale. Este de dată recentă faptul că atunci când cineva este inteligent i se atribuie lui însuşi această inteligenţă. Şi aceasta se întâmplă pentru că administrarea inteligenţei a trecut din mâinile lui Mihael în mâinile ale oamenilor.

Atunci când, la sfârşitul anilor '70 ai secolului al 19-lea, Mihael şi-a reluat puterea asupra conducerii destinelor pământeşti, el a găsit în sfera umană inteligenţa cosmică ce îi scăpase cu totul începând din secolul al 8-lea sau al 9-lea al erei creştine.

Aşa se prezentau lucrurile în ultima treime a secolului al 19-lea, atunci când domnia lui Mihael a urmat domniei lui Gabriel. Prin faptul că el venea spre oamenii de acum înainte înzestraţi cu propria lor inteligenţă, Mihael a ajuns să spună: Eu regăsesc ceea ce îmi scăpase, ceea ce odinioară administram eu. Şi marea dispută din Evul Mediu între personalităţile conducătoare din Ordinul Dominicanilor şi cele care duceau mai departe opera alexandrismului asiatic şi trecuseră în Spania, de exemplu Averroes şi discipolii săi, consta propriu-zis în faptul că Averroes şi discipolii săi, aşadar, post-aristotelicii mahomedani, spuneau: Inteligenţa este ceva general. Ei vorbeau numai despre o "pan-inteligenţă", nu despre o inteligenţă umană personală. Inteligenţa umană individuală era pentru Averroes doar un fel de oglindire în fiecare cap uman a ceea ce, în realitate, nu există decât ca element general.

Imaginaţi-vă că cineva are o asemenea oglindă (*vezi desenul*), în loc de aceste nouă părţi, eu aş putea desena, fireşte, sute sau mii sau milioane. Să presupunem aici un obiect care se reflectă. Aşa stăteau lucrurile pentru Averroes, împotriva căruia a luptat energic *Toma d'Aquino*: Raţiunea, inteligenţa, era pentru el, şi conform tradiţiei vechii epoci michaelice, o "pan-inteligenţă", o inteligenţă *unică*; iar capetele umane o reflectau, astfel că atunci când creierul nu mai funcţiona, nu mai exista nici o inteligenţă individuală. Atunci, cum stăteau lucrurile, în realitate, în această privinţă?

Vedeţi dvs., ceea ce îşi reprezenta Averroes a fost exact până la sfârşitul epocii lui Alexandru; până atunci, aceasta a fost pur şi simplu o realitate cosmic-umană; la aceasta a rămas Averroes. Dominicanii au avut în vedere evoluţia omenirii, ei au spus: Nu aşa stau lucrurile! – Ei ar fi putut, bineînţeles, să spună: A fost un timp când aceasta era aşa, dar astăzi este altfel! – Dar ei nu au făcut asta; ei au constatat starea de lucruri care exista în secolul al 13-lea şi care s-a accentuat în mod deosebit în secolele 14, 15. Ei au spus: acum, fiecare are propria sa înţelegere. – Era exact ceea ce se întâmplase.

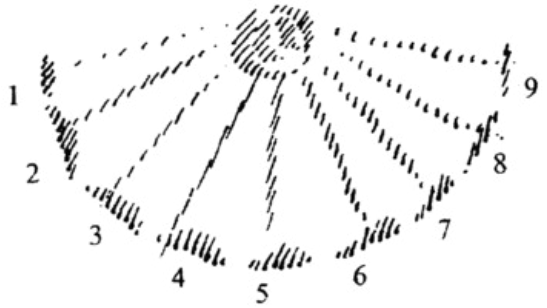

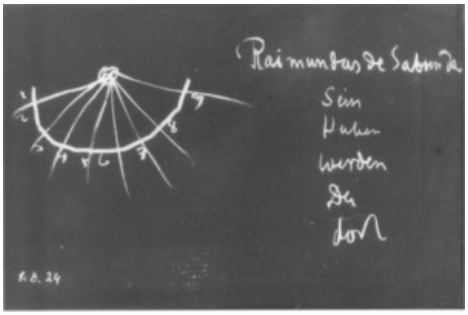

[măreşte imaginea]

A aduce o deplină claritate în această privinţă, aceasta a fost sarcina şcolii suprasensibile despre care v-am vorbit lunea trecută. Acest lucru era subliniat în această şcoală suprasensibilă iar şi iar, sub toate formele, descriindu-se ceea ce fusese caracterul fundamental al vechilor Misterii. Într-un mod grandios, nu sub formă de Imaginaţiuni, acestea au apărut doar la începutul secolului al 19-lea, ci sub formă de inspiraţii suprasensibile, erau descrise acele realităţi al căror reflex vi l-am putut comunica aici adesea, atunci când v-am descris esenţa vechilor Misterii.

Dar acolo se indica şi asupra viitorului, asupra a ceea ce trebuiau să fie noile Misterii; se vorbea despre ceva care trebuie să intre în omenire nu în felul vechilor Misterii, când omul nu avea încă pe Pământ inteligenţa individuală, când, de aceea, el nu putea avea despre lumea spirituală decât o conştienţă asemănătoare celei de vis, ci se vorbea despre acea esenţă a Misteriilor pe care noi putem începe să o înţelegem pe tărâmul antroposofiei, şi care este absolut în acord cu deplina inteligenţă a omului, cu inteligenţa clară şi luminoasă.

Dar să aprofundăm puţin învăţătura acelei şcoli suprasensibile. Această învăţătură, în intimitatea ei, conducea la cunoaşterea unui fapt care, propriu-zis, nu se află în concepţiile oamenilor de pe Pământ, începând din epoca ebraică şi, la rândul ei, în cea creştină, decât sub forma unui fel de imagine palidă, un fapt care încă şi astăzi, când ar trebui să domnească nişte vederi mai profunde, nu se mai regăseşte la marea majoritate a oamenilor decât ca o imagine palidă provenită din tradiţie. Este învăţătura despre păcat, despre omul păcătos, despre omul care, la punctul de plecare al evoluţiei umane, ar fi fost destinat să nu coboare atât de profund în materie cât a coborât deja în prezent.

O anumită versiune încă justă a acestei învăţături se află, de exemplu, la *Sfântul Martin* [Nota 26], "filosoful necunoscut". Sfântul Martin îi mai învăţa pe discipolii săi că, înainte de începutul evoluţiei sale pământeşti, omul se mai afla încă la un anumit nivel, de unde a decăzut ca urmare a unui păcat originar, pe care Sfântul Martin îl numea adulterul cosmic. Prin păcatul originar, omul a decăzut până în starea în care se află acum. Ei bine, exprimându-se astfel, Sfântul Martin pune degetul pe ceea ce a fost întotdeauna, de-a lungul întregii evoluţii, conţinutul învăţăturii despre păcatul originar: concepţia că omul nu este la nivelul la care ar putea fi. Toate învăţăturile privind păcatul moştenit au fost pe bună dreptate legate de această concepţie că omul a decăzut de la nivelul său originar.

Dar, trăgându-se consecinţele acestei idei, se ajunsese la o anumită nuanţă a concepţiei despre lume, o nuanţă care spunea: Pentru că omul a devenit odinioară păcătos – a deveni păcătos înseamnă tocmai a cădea de la nivelul originar –, el nu poate vedea lumea cum ar fi putut-o vedea înainte de cădere. De aceea vede el lumea tulbure. El nu o vede sub adevăratul său aspect, o vede plină de iluzii şi de fantasme. El percepe ceea ce se oferă privirii sale în natura exterioară, dar el nu vede natura cu fundalul său spiritual; el o vede sub o formă materială, care, în realitate, nu există. Aceasta era concepţia vechilor timpuri despre omul păcătos, asemenea aceleia pe care şi-o mai face încă şi astăzi tradiţia. Aşadar cei care păstrau tradiţia Misteriilor spuneau: Omul nu poate nici să vadă lumea, nici să o simtă, nici să acţioneze în lume cum ar fi putut gândi, simţi, acţiona dacă nu ar fi devenit păcătos, adică dacă nu ar fi căzut din înălţimile care i-au fost destinate la origine de către Zeii de care el aparţine.

Dacă ne îndreptăm acum privirea asupra spiritelor conducătoare din seria Arhanghelilor care se succed la guvernarea Pământului, fiecare stăpânind aproximativ trei secole şi jumătate, ca Gabriel, în ultimele trei-patru secole, iar acum Mihael, dacă ne îndreptăm privirea asupra întregii serii a fiinţelor arhanghelice, Gabriel, Rafael, Zachariel, Anael, Orifiel, Samael, Mihael, noi putem caracteriza în felul următor relaţia care îi uneşte de spiritele Ierarhiilor superioare.

Vă rog să nu luaţi uşor termenii banali de care mă voi sluji – dar noi nu avem decât cuvinte umane – pentru a vorbi despre aceste lucruri sublime; ele sunt grele de sens. Dintre aceşti Arhangheli, care sunt în număr de şapte, şase au acceptat, ce-i drept, nu în întregime – dar Gabriel mai mult decât ceilalţi, deşi nici el cu totul –, şase au acceptat într-o mare măsură faptul că pentru oameni lumea este maya, marea iluzie, fiindcă din pricina calităţii lor, care nu corespunde destinaţiei lor originare, ei au decăzut de la starea lor originară. Mihael este în mod absolut singurul – nu pot face altfel decât să mă exprim în mod banal – singurul care nu a vrut să cedeze şi care, împreună cu spiritele michaelice care se află şi în rândul oamenilor, se situează pe acest punct de vedere: Eu sunt regentul inteligenţei. Inteligenţa trebuie să fie condusă în aşa fel încât iluzia, fantasmele, să nu poată intra în ea, nimic din ceea ce întunecă şi tulbură viziunea pe care omul şi-o face despre lume.

Dragii mei prieteni, a-l vedea astfel pe Mihael, marele opozant din cohorta Arhanghelilor, este un spectacol înălţător şi de o măreţie sublimă. Şi de fiecare dată când pe Pământ a fost prezentă o epocă michaelică, pe Pământ a apărut drept consecinţă faptul că inteligenţa, ca instrument de cunoaştere, a primit un caracter cosmopolit, aşa cum am arătat şi, pe lângă aceasta, oamenii s-au pătruns de conştienţa următorului fapt: Noi ne putem ridica totuşi până la Divinitate.

Acest "Noi ne putem ridica totuşi până la Divinitate" a jucat la sfârşitul ultimei epoci michaelice un rol extraordinar de important. Pretutindeni, începând din Grecia, se răspândise o atmosferă de descurajare asupra locurilor vechilor Misterii. În Italia de Sud, în Sicilia descurajarea pusese stăpânire pe urmaşii vechii şcoli pythagoreice; ei erau descurajaţi fiindcă strălucirea vrăjită care înconjurase această şcoală în secolul 6 înainte de era precreştină se stinsese. Se vedea din nou – chiar printre iniţiaţii Misteriilor pitagoreice – că iluzia, iluzia materialistă se răspândea în lume.

Descurajarea pusese stăpânire pe fiii şi fiicele vechilor Misterii egiptene. Oh, aceste Misterii egiptene, ele se scufundaseră în aşa măsură în descurajare încă din timpul lui Alexandru, încât, aş putea spune, profundele învăţături conţinute în legenda lui Osiris sau în cultul lui Serapis nu mai transmiteau decât zgura a ceea ce fusese odinioară o magnifică operă turnată de metal. Iar în Asia, ce deveniseră aceste eforturi curajoase şi puternice de a se înălţa spre lumea spirituală, al căror punct de plecare erau Misteriile Dianei din Ephes? Înseşi Misteriile din Samothrake, comoara înţelepciunii Kabirilor [Nota 27], nu mai puteau fi descifrate decât de cei care purtau în ei înşişi elanul care antrenează spre înălţimi, numai sufletele de această natură, numai Kabirii, mai puteau citi în norii de fum care se ridicau din Axieros, Axiokersos,

Axiokersa.

Descurajarea domnea pretutindeni! Pretutindeni exista sentimentul că în vechile Misterii iniţiaţii erau neputincioşi în faţa misterului solar, care este propriu-zis misterul lui Mihael –, pretutindeni exista acest sentiment: Omul este neputincios!

Această epocă michaelică a fost o epocă de mari încercări. În fond, platonismul nu era decât un fel de extract spălăcit al vechilor Misterii. Din acest extract, aristotelismul a preluat elementul cel mai intelectual, pe care Alexandru l-a luat după aceea pe umerii săi.

Cuvântul de ordine al lui Mihael a fost atunci: Omul trebuie să ajungă la "pan-inteligenţă", pentru ca el să ajungă să sesizeze divinul pe Pământ sub o formă care să nu fie atinsă de păcat. Trebuie să fie răspândit pretutindeni ceea ce este mai bun din ceea ce a fost cucerit, plecând din centrul care va fi Alexandria, fără a ţine seama de centrele Misteriilor unde domneşte descurajarea. Acesta era impulsul lui Mihael. Şi tocmai aceasta este deosebirea dintre el şi ceilalţi Arhangheli: faptul că el a protestat cu cea mai mare tărie împotriva căderii omului.

Acesta este, de asemenea, conţinutul cel mai important al învăţăturii pe care el a dat-o alor săi în şcoala suprasensibilă despre care am vorbit lunea trecută. Conţinutul mai important al acestei învăţături era următorul: Dacă inteligenţa îşi găseşte acum loc printre oameni, dacă inteligenţa, scăpată din mâinile mihaeliţilor, urmează să-şi găsească locul pe Pământ, atunci în această epocă michaelică oamenii trebuie să simtă că e nevoie ca ei să vegheze, pentru că inteligenţa nu are voie să fie atinsă de starea de păcat, şi oamenii trebuie să se folosească de această epocă a inteligenţei pentru a se ridica prin inteligenţa pură, eliberată de iluzie, până la viaţa spirituală.

Aceasta este, în opoziţie cu atmosfera ahrimanică, atmosfera care domneşte în sfera lui Mihael. Lunea trecută eu am caracterizat această opoziţie: am arătat că Ahriman se străduieşte cu orice preţ, acum şi în viitor, să-şi însuşească această inteligenţă coborâtă printre oameni, să facă în aşa fel încât oamenii să ajungă în stăpânirea lui, şi astfel Ahriman să devină posesorul inteligenţei din creierele umane.

Vedeţi dvs., dragii mei prieteni, acest Ahriman, vreau să spun aceste legiuni ale lui Ahriman trebuie să ne fie cunoscute. Nu am făcut nimic considerând numele Ahriman de dispreţuit şi dând numele de Ahriman unei legiuni de fiinţe demne de dispreţuit. Cu aceasta nu am făcut nimic. Ceea ce este important este să ajungem să vedem că prin Ahriman avem de-a face cu o entitate cosmică de inteligenţa cea mai înaltă, o entitate cosmică ce a preluat în sine deja în mod absolut individual inteligenţa. Ahriman este, din toate punctele de vedere, superinteligent; el este stăpânul unei inteligenţe orbitoare, care provine din întreaga fiinţă umană, nu numai din această parte a fiinţei umane care se arată tocmai în forma frunţii umane.

Dacă am vrea să-l reprezentăm pe Ahriman cu ajutorul unei Imaginaţiuni umane, ar trebui să-l arătăm cu o frunte înclinată înapoi şi cu o expresie frivol-cinică, fiindcă la el totul provine de la aceste forţe inferioare, dar de la aceste forţe inferioare provine inteligenţa cea mai înaltă. Cel care s-ar angaja într-o discuţie cu Ahriman ar fi absolut copleşit de rigoarea înlănţuirii logice, de extraordinara precizie cu care el îşi mânuieşte argumentele. În ceea ce priveşte lumea oamenilor, aceasta este părerea lui Ahriman, abia de-acum înainte trebuie să se decidă dacă aici va domni deşteptăciunea sau prostia. Pentru Ahriman, este prostie tot ceea ce nu cuprinde inteligenţă în individualitatea strict personală. Căci fiecare din fiinţele ahrimanice este personal superinteligentă, aşa cum am spus adineaori, este critică, refuzând tot ceea ce este ilogic, are o gândire ironică şi dispreţuitoare.

Vedeţi dvs., când îl avem astfel pe Ahriman în faţa noastră, atunci simţim, bineînţeles, absoluta opoziţie dintre Ahriman şi Mihael. Căci ceea ce are importanţă la Mihael nu este absolut deloc caracterul personal al inteligenţei; numai că la om există întotdeauna tentaţia de a-şi face inteligenţa personală după modelul lui Ahriman. În realitate, Ahriman îl judecă pe Mihael cu un foarte mare dispreţ, el îl crede prost şi lipsit de minte. Desigur, el îl judecă în raport cu sine însuşi: căci Mihael, într-adevăr, nu îşi propune să atragă personal inteligenţa la sine însuşi, el vrea şi a vrut timp de milenii, timp de eoni, să administreze pan-inteligenţa, şi acum, din nou, deoarece oamenii trebuie să fie posesorii inteligenţei, el vrea s-o administreze ca pe ceva pe care oamenii îl au în comun şi de care trebuie să beneficieze fiecare om ca atare, ca de inteligenţa comună.

Desigur, noi, ca oameni, ar fi bine să ne spunem: credinţa că putem avea inteligenţa numai pentru noi este prostească. Nu putem fi inteligenţi numai pentru noi înşine. Când vrem să demonstrăm ceva în mod logic cuiva, începem prin a presupune că această persoană are logica pe care o avem şi noi şi că această logică este valabilă pentru toţi. Dacă fiecare şi-ar avea propria sa logică, nu am putea pretinde să demonstrăm ceva şi celorlalţi după propria noastră logică. Şi tocmai aceasta este particularitatea epocii michaelice actuale, faptul că ceea am înţeles definitiv trebuie să treacă până în sentiment.

Şi astfel vuieşte, în culisele existenţei, lupta lui Ahriman împotriva curentului mihaelic. Aşa cum spuneam deja lunea trecută, una dintre obligaţiile antroposofului este aceasta: să-şi cucerească un simţ pentru faptul că acum lucrurile stau în acest fel, pentru faptul că, am putea spune, Cosmosul se află în focul acestei lupte.

Vedeţi dvs., această luptă care se dădea în Cosmos încă din secolele 8, 9, a dobândit importanţă atunci când, încetul cu încetul, inteligenţa cosmică i-a scăpat lui Mihael şi cetelor sale şi a coborât printre oameni; această luptă a devenit actuală când, în momentul pe care eu l-am indicat adesea, la începutul secolului al 15-lea, a început să se dezvolte în omenire sufletul conştienţei. Noi vedem de asemenea pe Pământ, în anumite spirite care trăiau atunci pe Pământ, un fel de oglindire a ceea ce s-a întâmplat în marea şcoală suprasensibilă despre care am vorbit lunea trecută; noi vedem aici cum ceva din toate acestea se oglindeau în oamenii individuali de pe Pământ.

Am discutat adesea în ultimul timp despre activităţile cereşti care se oglindesc în şcolile şi instituţiile pământeşti. Am vorbit despre marea Şcoală de la Chartres şi despre altele. Dar acest lucru poate fi spus şi despre anumiţi oameni individuali. Şi noi avem acest fenomen curios că tocmai aici unde sufletul conştienţei începe să se dezvolte în omenirea civilizată, aici, unde adevărata Mişcare rosicruciană trebuie să ia în stăpânire impulsul spre sufletul conştienţei, tocmai aici, într-un spirit al acestui timp, se aprinde ca un fulger ceva din acest impuls suprapământesc. (*Planşa 6*) Este vorba de *Raimund de Sabunda* [Nota 28], care a trăit în secolul al 15-lea. Şi ceea ce învăţa Raimund de Sebunda la începutul secolului al 15-lea este aproape o reflectare pământească a înaltei învăţături suprasensibile a lui Mihael.

Raimund de Sabunda spunea: Oamenii au decăzut de la nivelul care le fusese acordat la origine de către Zeii de care ei aparţin. Dacă ar fi rămas la acest nivel, ei ar fi văzut sub adevărata sa formă tot ceea ce trăieşte în minunatele cristale ale regnului mineral, în lumea minerală amorfă, în ceea ce trăieşte în sutele şi miile de forme ale lumii vegetale, în formele regnului animal, în tot ce este viu şi se mişcă în apă şi în aer, în căldură şi în elementul pământesc, ei ar fi văzut toate acestea sub adevărata lor formă.

Raimund de Sabunda reamintea că în categoriile lui Aristotel, ca odinioară în arborele Sephiroth, în aceste concepte generale care par atât de stranii celui care nu le înţelege, în toate acestea este conţinut ceea ce, cu ajutorul inteligenţei, trebuie să conducă în lumea spirituală. Cât de seci, înfiorător de seci, par pentru oameni categoriile lui Aristotel care se învaţă în logică: fiinţa, relaţia, acţiunea, aici, acolo – zece asemenea categorii, zece asemenea noţiuni generale. Oamenii spun: Fireşte că îţi vine să o iei la fugă când trebuie să înveţi asemenea noţiuni generale! De ce să ne înflăcărăm în faţa unor asemenea noţiuni generale: fiinţa, posesia, devenirea şi aşa mai departe? – Este

exact ca şi când cineva ar spune: De ce fac oamenii atâta caz de "Faustul" lui Goethe! Nu există nimic altceva în el decât diverse combinaţii de litere de la a, b, c, d, e, f şi aşa mai departe, până la litera z! Cel care ia "Faust" în mână şi nu ştie să citească nu va avea nici o idee despre extraordinara măreţie a acestei opere, el nu va vedea niciodată decât literele, a, b, c, d, e, f, până la z. Cel care nu ştie cum sunt combinate a, b, c, acela nu va putea citi "Faust".

Vedeţi dvs., la fel este şi cu citirea cuvintelor care compun categoriile lui Aristotel. Acestea sunt în număr de zece: fiinţa, cantitatea, calitatea, relaţia, spaţiul, timpul, locul, situaţia, acţiunea, suferinţa – sunt mai puţine decât literele alfabetului. Acestea sunt literele spiritului. Cel care ştie să folosească în mod just fiinţa, situaţia, acţiunea etc., aşa cum ştie să se folosească de litere pentru ca ele să dea "Faustul", presimte ceea ce spunea Aristotel despre aceste lucruri atunci când, de exemplu, îl instruia pe Alexandru.

Raimund de Sabunda, în vremea sa, încă mai atrăgea atenţia asupra acestui lucru, lui încă îi mai erau cunoscute aceste lucruri. El spunea: Când privim, de exemplu, ceea ce mai exista în aristotelism, se vede că acesta era un vestigiu al stării de unde au decăzut oamenii la începutul evoluţiei umane, şi de care ei îşi mai aminteau: aceasta era "citirea în Cartea Naturii". Dar oamenii au căzut atât de jos, încât ei nu mai pot citi adevărul conţinut în "Cartea Naturii" [Nota 29]. De aceea Dumnezeu, care a avut milă de ei, le-a dat Biblia, "Cartea Revelaţiei", pentru ca ei să nu se îndepărteze cu totul de ceea ce este spiritual-divin.

Aşadar Raimund de Sabunda mai învăţa, în secolul al 15-lea: "Cartea Revelaţiei" este aici pentru omul păcătos, fiindcă el nu ştie să citească în "Cartea Naturii"; dar, spunând aceasta, el gândea deja: Oamenii trebuie să regăsească posibilitatea de a citi în "Cartea Naturii". Şi acesta este impulsul pe care îl dă Mihael: să îi conducă din nou pe oameni, acum, după ce inteligenţa administrată de el a venit printre oameni, să redeschidă marea Carte a Naturii şi să citească în "Cartea Naturii".

La drept vorbind, toţi cei care se află în Mişcarea antroposofică ar trebui să simtă că pentru a înţelege karma va trebui mai întâi ca ei să ştie că fiecăruia dintre ei i se adresează în mod personal chemarea: Citeşte din nou cu ochii spiritului în "Cartea Naturii", descoperă substraturile spirituale ale naturii, după ce Dumnezeu ţi-a dat, pentru epoca intermediară, Revelaţia.

Vă rog să înţelegeţi bine sensul cărţii mele "Mistica în zorii vieţii spirituale a timpului nostru". Veţi vedea la ultima pagină a acestei cărţi – sub forma pe care puteam şi trebuia să o dau atunci – că este vorba de a conduce Mişcarea antroposofică în aşa fel încât omul să poată citi din nou nu numai în "Cartea Revelaţiei", despre care spuneam că *Jakob Böhme* [Nota 30] mai ştiuse încă să o citească, ci şi în "Cartea Naturii". Începuturile stângace, insuficiente, adesea groaznice, ale ştiinţei moderne trebuie să fie transformate, metamorfozate, printr-o concepţie spirituală despre lume, într-o adevărată citire în "Cartea Naturii". Eu cred că am folosit această expresie, "Cartea Naturii", la sfârşitul cărţii "Mistica în zorii vieţii spirituale a timpului nostru". Aceasta a fost încă de la început semnul distinctiv (în text, "Schibboleth" – n. t. Nota 31) al Mişcării antroposofice. De la început a existat apelul adresat celor care trebuiau să-şi asculte acum vocea karmei, să perceapă mai mult sau mai puţin conştient şi clar acest apel: Karma mea este atinsă şi cuprinsă de mesajul lui Mihael care răsună în lume; datorită karmei mele, acest mesaj mă priveşte.

Căci este vorba, la urma urmei, de oamenii care sunt încă pe Pământ, care întotdeauna sunt aici, care vin, care au venit, care revin şi vor reveni mereu, şi care sunt pregătiţi să se îndepărteze într-un anumit sens de lume, şi să se adune în Societatea Antroposofică. Că această izolare de lume trebuie să fie înţeleasă ca fiind mai mult sau mai puţin reală, mai mult sau mai puţin categorică ş.a.m.d., aceasta este o altă problemă; pentru anumite suflete, aceasta este un fel de plecare şi un mers spre altceva decât lumea de care ele s-au desprins. La diferiţi oameni individuali, evenimentele karmei se prezintă în modul cel mai variat. Unul face o experienţă sau alta, fiindcă el trebuie să rupă anumite legături, pentru a se uni cu cei care vor să cultive mesajul lui Mihael. Există suflete care simt adeziunea la mesajul lui Mihael ca pe un fel de descătuşare. Altele, în schimb, au sentimentul de a se afla în situaţia următoare: Eu sunt atras pe de o parte de Mihael, pe de altă parte de ahrimanism; nu pot să aleg, viaţa este cea care mă menţine în această situaţie! – Iar alte suflete au curajul să se smulgă din această situaţie, menţinând totuşi legăturile exterioare. Altele, în sfârşit, stabilesc uşor aceste legături cu lumea exterioară; şi acest lucru este posibil şi, poate, pentru starea actuală a Societăţii Antroposofice, este deocamdată lucrul cel mai bun. Dar întotdeauna există oameni care se află în interiorul Mişcării, stând în faţa altora, care se află în afara ei, şi, de asemenea, în faţa unora cu care, având în vedere vieţile lor anterioare, au legături karmice profunde. Descoperim atunci firele karmice cele mai ciudate.

Noi nu putem înţelege aceste ciudate fire karmice decât dacă ne amintim aceste premise despre care am vorbit adineaori; am văzut că, într-adevăr, sufletele care în inconştientul lor simt imboldul spre Mişcarea antroposofică au avut în încarnările precedente experienţe comune, căci ele făceau parte, în marea lor majoritate, din grupurile care în secolele 15, 16, 17 au auzit în lumea suprasensibilă mesajul lui Mihael şi care, după aceea, la începutul secolului al 19-lea, au participat la marele cult imaginativ despre care v-am vorbit aici. Vedem o chemare cosmic-telurică puternică adresată legăturilor karmice ale membrilor Societăţii Antroposofice. Aşa cum am auzit lunea trecută, această chemare va răsuna de-a lungul întregului secol 20, pentru a-şi atinge punctul culminant la sfârşitul secolului 20.

Despre aceasta, dragii mei prieteni, aş vrea să vă vorbesc duminica viitoare.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A NOUA

Dornach, 3 august 1924

Aţi putut vedea din conferinţele anterioare cum sufletele care simt în străfundurile subconştientului imboldul de a se apropia de Mişcarea antroposofică poartă în sine acest imbold datorită relaţiei lor speciale cu forţele lui Mihael. Şi noi am examinat cum acţionează aceste forţe ale lui Mihael pe parcursul diferitelor secole tocmai pentru a vedea ce influenţă pot avea aceste impulsuri michaelice asupra vieţii celor care se află într-o anumită legătură cu ele.

Dar aceste impulsuri michaelice, şi acest lucru este de o importanţă deosebită pentru karma fiecărui antroposof, sunt de-aşa natură încât ele acţionează în mod profund şi intens asupra întregului om. Expunerile precedente ne-au arătat că domnia lui Mihael, dacă vrem să o numim astfel, care a început pentru viaţa pământească la sfârşitul anilor '70 ai secolului al 19-lea, a fost precedată de domnia lui Gabriel, şi v-am arătat deja că această domnie a lui Gabriel este legată de forţele care sunt vehiculate prin reproducerea fizică, de forţele eredităţii fizice.

Forţele lui Mihael sunt exact de sens opus. Sub domnia lui Gabriel, impulsurile acţionează cu putere în organismul fizic al omului. Mihael acţionează cu putere în natura spirituală a omului. Dvs. puteţi deduce aceasta deja din faptul că el este administratorul inteligenţei Universale. Dar impulsurile lui Mihael sunt foarte puternice, sunt pline de forţă, şi ele acţionează, pornind din spiritual, asupra întregului om; ele acţionează în elementul spiritual, de aici în elementul sufletesc, şi apoi în elementul trupesc. Şi, în contextul karmic, sunt mereu în acţiune aceste forţe suprapământeşti: entităţile Ierarhiilor superioare acţionează împreună cu omul, asupra omului; prin aceasta se elaborează karma. Astfel forţele lui Mihael, fiindcă acţionează asupra întregului om, sunt totodată acele forţe care acţionează deosebit de puternic în karma omului. Forţele lui Gabriel acţionează foarte puţin, nu chiar deloc, dar ele acţionează foarte puţin în karma propriu-zisă a omului; forţele michaelice acţionează, în schimb, foarte puternic în karma omului.

Aşadar, dacă anumiţi oameni – şi, în general, dvs. toţi sunteţi aceşti oameni, dragii mei prieteni – sunt deosebit de legaţi de acest curent michaelic, karma lor nu poate fi înţeleasă decât dacă o concepem în legătură cu acest curent michaelic. Şi dacă ne gândim că Mihael este un spirt care se află într-o legătură deosebită cu Soarele şi cu toate impulsurile solare, vom înţelege mai bine ce importanţă extraordinară au aceste impulsuri michaelice pentru oamenii care sunt deosebit de expuşi acestor impulsuri; spiritualul acţionează până în organizarea fizică. Trebuie, pur şi simplu, să considerăm fenomenele fizice legate de sănătate şi boală – care se constată, de exemplu, la cei pe care îi putem numi oamenii lui Mihael –, mult mai mult decât se face de obicei, ca fiind legate de karma lor într-un sens mai înalt decât la oamenii lui Gabriel sau ai lui Rafael ş.a.m.d. Deşi Rafael este totodată tocmai acel spirit care se află în strânsă legătură cu arta de a vindeca – în Univers, lucrurile sunt complexe –, Mihael este, cu toate acestea, spiritul care orientează karma fiecăruia, în modul cel mai intim, şi în ceea ce priveşte sănătatea sau boala.

Acest lucru, la rândul său, se află în legătură cu faptul că forţele michaelice nu acţionează numai în sensul cosmopolitismului, ci îl şi smulg pe om din îngustimea relaţiilor pământeşti şi îl transportă la un nivel spiritual unde el simte aceste relaţii pământeşti mai puţin intens decât alţi oameni; el este cel puţin predispus la aceasta prin karma sa – şi aici avem iarăşi ceva ce exercită o profundă influenţă asupra karmei oamenilor individuali care aparţin curentului michaelic.

Vedeţi dvs., în ultima treime a secolului al 19-lea situaţia a fost într-adevăr de-aşa natură încât oamenii – nu spun nervoşi, ci foarte sensibili din punct de vedere spiritual şi sufletesc – au putut simţi în mod clar cum forţele michaelice pătrund în lume. Această pătrundere a forţelor michaelice în lume s-a manifestat, la cei care erau cu adevărat oamenii lui Mihael, prin faptul că anumite evenimente care au trecut neobservate de alţii au răsunat foarte profund şi într-un mod decisiv în viaţa lor.

Şi, înainte de toate, karma unor asemenea oameni era de-aşa natură încât, chiar dacă nu îşi dădeau seama foarte clar despre acest lucru, ei simţeau totuşi că între Mihael şi Ahriman se desfăşoară această luptă pe care eu am descris-o alaltăieri. În epoca actuală, Ahriman nu are o mare influenţă asupra oamenilor decât atunci când, într-un fel oarecare, este prezentă o deviere a conştienţei. Forma cea mai accentuată a acestei devieri se manifestă, să spunem, în cazul pierderii cunoştinţei sau atunci când conştienţa este întunecată un timp mai îndelungat. În momentele în care conştienţa este întunecată, puterile ahrimanice îl pot atinge pe om foarte puternic. Ele acţionează atunci în el, omul este expus atacurilor lor. Şi tocmai în această ultimă treime a secolului al 19-lea, mai ales în perioada care a precedat sfârşitul erei Kali Yuga, aşadar în ultimii ani ai secolului precedent, era de-a dreptul zguduitor să vezi ce se întâmplă în dosul scenei lumii exterioare fizic-sensibile, care se întinde în faţa organelor umane de simţ. Într-adevăr, la graniţa imediată a acestei lumi se află ceea ce ne arată multe aspecte din aceste evenimente istorice în care intervin fiinţele superioare, fiinţele suprasensibile.

Însă în această ultimă treime a secolului al 19-lea, mai ales în ultimul deceniu, tot ce se referea la domnia lui Mihael, la întreaga sa luptă, la întregul context de realităţi legate de Mihael, nu era ascuns decât de un văl subţire. Dar de atunci Mihael luptă, într-un fel, în lumea exterioară. Astfel, noi avem acum nevoie de o forţă mult mai mare pentru a vedea aspectul suprasensibil al acestor lucruri decât înainte de sfârşitul erei Kali Yuga, aşadar, încă din ultimul secol, când, aşa cum am spus, lumea învecinată nu era ascunsă decât de un văl şi când Mihael mai lupta în spatele scenei. Dar Mihael, aşa cum am spus, vrea neapărat să-şi instaureze domnia. Mihael este un spirit puternic, el nu se poate sluji din plin decât de oameni plini de curaj, plini de curaj interior.

Şi, în tot acest context de evenimente pe care vi le-am prezentat, în şcoala suprasensibilă din secolele 15, 16, 17, în acest cult suprasensibil de la începutul secolului al 19-lea, printre spiritele care iau parte la aceste evenimente intervin în permanenţă numeroase cohorte de spirite

luciferice, a căror prezenţă este necesară pentru întregul context. Mihael are nevoie de colaborarea fiinţelor luciferice pentru a putea birui polul opus, pentru a-l birui pe Ahriman. Astfel încât oamenii lui Mihael sunt deja şi ei incluşi – poate nu trebuie să spunem în această luptă, ci într-o pendulare între impulsurile luciferice şi impulsurile ahrimaice. Aceste lucruri puteau fi observate cu o mare claritate tocmai la sfârşitul secolului trecut. Nu se întâmpla atunci atât de rar să se poată pătrunde cu privirea prin acest văl, cum l-am numit. Se vedea ce luptă grea avea de dus Mihael împotriva lui Ahriman, şi cât de uşor putea fi deviată conştienţa oamenilor de tot felul de influenţe luciferice.

Veţi spune, poate: devieri ale conştienţei, pierderi ale cunoştinţei, aici nu e nimic extraordinar. Desigur, văzut din exterior, aici nu e nimic extraordinar; dar aceste fenomene devin importante prin consecinţele lor. Aş vrea să vă dau un exemplu în acest sens.

Cineva trebuia într-o zi să cunoască pe cale istorică, într-un mod intim, o anumită personalitate. Acest om trebuia să se ocupe cu această personalitate din epoca Renaşterii şi a Reformei, să o cunoască din punct de vedere istoric. Vă rog să mă înţelegeţi exact: Erau îndeplinite toate condiţiile preliminare necesare pentru ca un om – era la sfârşitul anilor '90 ai secolului trecut – să poată cunoaşte, pe căile istoriei, o personalitate din epoca Renaşterii şi a Reformei. Ei bine, s-ar putea spune că nici nu se putea concepe cum ar fi putut acest om să cunoască acea personalitate altfel decât, aş zice, într-un mod cu totul pedant-filistin. Dar iată că, prin efectul celor mai rafinate împrejurări karmice, omul respectiv a fost incapabil, exact în perioada când ar fi trebuit să facă această experienţă, să se servească de conştienţa sa. El a căzut într-un fel de somn din care nu s-a putut trezi. El a fost împiedicat să facă această experienţă.

Asemenea lucruri, bineînţeles, nu prea sunt remarcate în viaţa curentă. Dar tocmai aceste lucruri ne permit să vedem în mod direct din lumea pământească în lumea spirituală. Şi dacă vrem să avem aici o explicaţie, trebuie să spunem: Acel om care trebuia să cunoască o personalitate din epoca Renaşterii şi a Reformei ar fi simţit, fără îndoială, dacă ar fi făcut ceea ce am relatat, o foarte puternică impresie personală. Dar el nu a făcut acest lucru, şi nu a mai avut acea impresie. Dar impresia pe care acest om ar fi putut-o avea s-a transformat în timp într-o sensibilitate cu totul deosebită pentru elementul michaelic. El a dobândit, într-adevăr – deşi în mod inconştient –, înţelegere pentru elementul michaelic.

Vă dau acest exemplu oarecum paradoxal pentru a vă arăta pe ce căi a ajuns elementul michaelic până la oameni. S-ar putea menţiona multe, foarte multe exemple de acest fel. Oamenii ar fi astăzi cu totul diferiţi dacă nu s-ar fi produs asemenea lucruri la un mare număr dintre ei. Căci aceste lucruri se pot întâmpla în sute de moduri diferite. În cazul pe care vi l-am relatat, aflăm că acest om a căzut cu adevărat într-un fel de somn. În alte cazuri, s-a întâmplat că un anumit eveniment care l-ar fi îndepărtat de Mihael pe omul respectiv a fost evitat prin sosirea unui prieten sau a altcuiva, conducându-l în alt loc pe acest om, a cărui conştienţă s-a voalat atunci în modul cel mai firesc, cel mai banal – astfel încât el a fost împiedicat să ia parte la evenimentul care, în realitate, era prevăzut în karma sa. Intervenţiile cele mai pronunţate în desfăşurarea normală şi liniştită a karmei s-au produs tocmai în timpul acestor ani.

În general, s-a putut vedea cât de profund acţionează aceste influenţe ale lui Mihael. În numeroase cazuri s-a văzut că oamenii a căror karmă primise o zdruncinătură de acest fel, deoarece Mihael trebuia să pătrundă prin poarta anumitor conştienţe umane în lumea sensibil-pământească, au fost afectaţi nu numai în viaţa lor interioară, ci până în corporalitate.

Este extraordinar de interesant să vedem cum în anii '90 oamenii au fost implicaţi în nişte evenimente care nu erau altceva decât căile prin care Mihael pătrundea din lumea spirituală în lumea fizică. Aşadar, trebuie să ne gândim: Această intrare a lui Mihael în lumea fizică în ultima treime a secolului al 19-lea se pregătea deja în lumea spirituală de multă vreme, de la începutul anilor '40 ai secolului al 19-lea. Mihael şi ai săi, aş spune, se apropiau tot mai mult şi devenea tot mai vizibil că se năşteau oameni al căror destin pământesc era legat de misiunea lui Mihael: aceea de a recuceri aici, pe Pământ, inteligenţa, după ce ea le scăpase, în lumea suprasensibilă, cetelor michaelice.

În cele din urmă – aţi aflat acest lucru din expunerile precedente –, în miezul acestor evenimente este situată Mişcarea antroposofică. Căci ea este legată de acest întreg curent michaelic, cum reiese în mod clar din ceea ce v-am descris până acum.

Ei bine, examinaţi în această lumină legăturile karmice dintre diferitele personalităţi pe care un imbold profund le face să adere la Mişcarea antroposofică. Ele încep prin a veni din lumea exterioară. Ele sunt situate în lume într-un context sau altul. În realitate, au existat întotdeauna în lume numeroase comunităţi care i-au unit pe oameni, dar niciodată forţele de coeziune nu au avut caracterul deosebit pe care îl manifestă forţele michaelice. Aceasta îl situează într-o situaţie deosebită pe acela care, părăsind mediul în care a trăit, găseşte calea în interiorul Societăţii Antroposofice. Oamenii pot intra în alte asociaţii, întotdeauna au putut s-o facă: destinul omului respectiv nu este atât de profund afectat. Dar în Societatea Antroposofică nu poate intra cineva, cel puţin dacă această aderare este sinceră şi dacă afectează sufletul în mod profund, fără ca destinul omului respectiv să fie, datorită acestui fapt, în mod profund influenţat. Şi aceasta se vede în mod absolut clar atunci când lucrurile sunt privite din unghiul potrivit.

Luaţi, de exemplu, un om care tocmai a intrat în Societatea Antroposofică sau în Mişcarea antroposofică şi care înainte de aceasta era prins într-un ansamblu de relaţii cu neantroposofi, sau el a păstrat aceste relaţii. Deosebirea dintre cel care a intrat în Societate şi cel care se află sau care rămâne în afara ei are o greutate mai mare decât dacă este vorba de o altă comunitate. Există aici două feluri de relaţii. Datorită evenimentelor pe care vi le-am descris, noi trăim în prezent într-o epocă a unor mari decizii, astfel încât această coexistenţă a antroposofilor şi neantroposofilor corespunde unui fapt foarte important. Sau este vorba de rezolvarea unei vechi karme pentru cel care face parte din Societatea Antroposofică, sau de inaugurarea unei noi karme pentru cel care nu face parte din ea. Şi acestea sunt mari deosebiri.

Să presupunem că un antroposof are legături apropiate cu un om care nu este antroposof. Se poate ca antroposoful să aibă de reglat cu neantroposoful nişte vechi raporturi karmice, sau ca neantroposoful să aibă de înnodat legături cu antroposoful în vederea viitorului. Cel puţin aceste două cazuri – cu toate nuanţele posibile, bineînţeles – sunt singurele care să-mi fi fost dat să le observ; nici cazuri intermediare, nici altfel de cazuri. De aici rezultă că epoca noastră este, într-adevăr, o epocă a marilor decizii: sau cei care nu sunt antroposofi suferă o influenţă care face ca ei să intre în comunitatea michaelică, sau influenţa se exercită în sensul că cei care nu aparţin comunităţii michaelice îi evită pe primii. Acesta este epoca marilor decizii, epoca acelei mari crize despre care vorbesc de fapt cărţile sacre ale tuturor timpurilor, referindu-se la epoca noastră. Căci caracteristica impulsurilor michaelice este faptul că ele sunt decisive şi ele sunt decisive tocmai în epoca noastră. Cei care, în prezenta încarnare, primesc prin intermediul antroposofiei impulsurile michaelice, îşi pregătesc întreaga lor fiinţă în aşa fel încât impulsurile michaelice să pătrundă în profunzime în acele forţe ale fiinţei care, fără acestea, sunt determinate numai de apartenenţa la o anumită rasă sau la un anumit popor.

Gândiţi-vă numai ce putere au cuvintele: Acest om aparţine unui anumit popor. Putem vedea, privindu-l, că este rus, sau francez, sau englez, sau german. Acest lucru se vede la un om, şi oamenii sunt clasificaţi în aşa fel încât, privindu-i, îi situăm pe un anumit loc. Se consideră că este important să vedem că unul este turc, altul rus ş.a.m.d. Dar pentru cei care aderă astăzi la antroposofie cu toată puterea sufletului lor, cu tot elanul inimii lor, şi o consideră drept izvorul cel mai profund din care viaţa lor îşi scoate forţa, pentru aceştia o astfel de diferenţiere, atunci când ei vor reveni pe Pământ, nu va mai avea nici un sens. Se va spune: De unde este oare acesta? El nu provine din nici un popor, din nici o rasă, el este ca şi cum ar fi înlăturat trăsăturile tuturor raselor şi popoarelor.

Vedeţi dvs., cu ocazia ultimei domnii a lui Mihael, în epoca lui Alexandru, era important de a răspândi peste tot elenismul, de a-i da un

Totuşi, dvs., cu ocazia ultimei domnii a lui Mihael, în epoca lui Alexandru, era important de a răspândi peste tot elementul, de a fi un caracter cosmopolit. Prin campaniile lui Alexandru a fost realizată o operă considerabilă, în sensul compensării deosebirilor dintre oameni, în sensul răspândirii unui element comun. Dar acesta nu putea încă acţiona atât de profund, fiindcă Mihael stăpânea încă asupra inteligenţei cosmice. Acum această inteligenţă este pe Pământ. Acum Mihael acţionează în profunzime, el intervine până în natura pământească a omului. Pentru prima dată, spiritul se pregăteşte să fie elementul care modelează rasele. Va veni timpul când nu se va mai putea spune: Acest om arată aşa sau altfel, aşadar, el aparţine acestui popor, el este turc, arab sau englez sau rus sau german; ci va trebui să se spună: Acest om a primit dintr-o viaţă anterioară un impuls care l-a făcut să se orienteze spre spirit în sensul michaelic. Astfel, ceea ce este influenţat de Mihael se manifestă în mod nemijlocit fizic-creator, fizic-plăsmuitor.

Dar aceasta este ceva care se depune apoi adânc, adânc în karma fiecăruia. De unde destinul celor care sunt în mod sincer antroposofi: ei nu pot să se adapteze cu adevărat în această lume, simţind totuşi necesitatea de a o aborda cu cea mai mare seriozitate.

Eu am arătat că cei care sunt angajaţi cu toată energia lor în Mişcarea antroposofică vor reveni la sfârşitul secolului, că li se vor alătura şi alţii, fiindcă prin aceasta trebuie să se decidă în mod definitiv dacă Pământul va fi salvat, dacă civilizaţia pământească va fi salvată de la declin. Aceasta este, aş putea spune, misiunea Mişcării antroposofice; ea apasă greu asupra inimilor noastre, dar, pe de altă parte, ea le înflăcărează şi le insuflă entuziasm. Trebuie să avem privirea îndreptată asupra acestei misiuni.

Aici este absolut necesar pentru noi, care suntem antroposofi, să ştim că în această situaţie karma este mai greu de purtat pentru antroposofi decât pentru ceilalţi oameni. În primul rând, oamenii care intră în Societatea Antroposofică sunt, într-adevăr, predestinaţi să-şi trăiască mai greu decât alţii karma lor. Şi dacă refuzăm această dificultate, dacă vrem să ne trăim karma într-un mod comod, această atitudine se răzbună, într-un fel sau altul. Trebuie să putem fi antroposofi şi prin modul în care ne trăim karma; trebuie să veghem cu atenţie la modul în care ne trăim karma, pentru a fi cu adevărat antroposofi. Trăirea comodă a unei karme, dorinţa de a ne trăi karma într-un mod comod, aceasta conduce apoi la faptul că aceasta se răzbună sub formă de boli fizice, de accidente fizice ş.a.m.d.

Acestea sunt acele înlănţuiri subtile ale vieţii pe care trebuie să le vedem în mod clar; atunci, o dată cu aceste înlănţuiri mai intime, se revelează multe alte lucruri. Şi cea mai bună pregătire pentru vederea spirituală constă a privi aceste înlănţuiri mai intime ale vieţii. Nu este un principiu just acela de a voi să ajungi să dezvolţi, într-un mod nebulos, cine ştie ce stări vizionare anormale. Dar este extraordinar de important să ne preocupăm de ceea ce se întâmplă mai intim în înlănţuirile de destin care pot fi observate.

Căci nu vedem noi, dragii mei prieteni, karma noastră conturându-se sub ochii noştri atunci când trăim – sau am trăit – alături de nişte oameni care sunt împiedicaţi în mod absolut, în interiorul lor, să ajungă la antroposofie, în ciuda întregii antroposofii pe care nu voi spune că le-o oferim, dar pe care le-am putea-o oferi, numai să vrea să o accepte? Noi vedem acest lucru, nu-i aşa? E un fapt care ţine de marile decizii pe care le cere viaţa actuală. Ceea ce se desfăşoară aici dobândeşte importanţă karmică atât pentru cel care intră apoi în Mişcarea antroposofică, cât şi pentru cel care rămâne în afară; acest lucru este extraordinar de important.

Să ni-i imaginăm, într-adevăr, pe aceşti oameni întâlnindu-se din nou într-o încarnare viitoare – ceea ce se întâmplă în încarnările noastre viitoare se pregăteşte deja în această încarnare -: atunci, această întâlnire între oamenii care s-au aflat în această relaţie pe care am caracterizat-o adineaori nu va face decât ca ei să se simtă, în esenţă, şi mai străini unii faţă de alţii. Căci Mihael acţionează până la nivelul simpatiilor şi antipatiilor fizice. Toate acestea se pregătesc încă de pe acum, aceasta se pregăteşte pentru fiecare antroposof. De aceea este extraordinar de important pentru antroposof să aibă în vedere tocmai aceste relaţii karmice care există între el şi neantroposof. Este vorba aici, într-adevăr, despre nişte lucruri ale căror efecte ajung până în sfera Ierarhiei care este cea mai apropiată de noi. Căci, vedeţi dvs., există corelativul faptului pe care l-am descris, şi anume, că impulsurile michaelice sunt creatoare de rase; există o replică a acestui fapt.

Să luăm cazul unui om a cărui karmă vrea ca el să fie cuprins în totalitate, cu inimă şi cap, aş putea spune, cu spirit şi suflet – de impulsurile antroposofiei. Atunci, ei bine, atunci e necesar ceva, oricât de paradoxal şi neobişnuit ar suna aceasta, dar este necesar ca Îngerul său să înveţe ceva. Şi acest lucru, vedeţi dvs., este extraordinar de important. Destinul antroposofului care se desfăşoară între el şi neantroposof îşi trimite vibraţiile până în lumea Îngerilor. Acest lucru ajunge până la a provoca o separaţie de spirite în lumea Îngerilor. Îngerul care îl însoţeşte pe antroposof spre următoarea sa încarnare învaţă să se situeze în sferele spirituale încă şi mai profund decât putea s-o facă înainte. Cât despre Îngerul celui care nu poate deveni antroposof, el coboară la un nivel spiritual inferior. Destinul Îngerilor ne arată cum se operează marea separare a spiritelor. La ora actuală – şi mă adresez aici inimilor dvs., dragii mei prieteni –, vedem o împărăţie a Îngerilor, până atunci relativ omogenă, scindându-se în două: o parte care tinde spre lumile superioare, o altă parte care tinde spre lumile inferioare. În timp ce pe Pământ se constituie comunitatea michaelică, putem vedea, deasupra acestei comunităţi în formare, Îngeri care se ridică (*vezi desenul, galben*) şi Îngeri care coboară (*verde*). Astăzi putem observa fără încetare, când privim mai adânc în străfundurile Universului, două curente; este ceva care zguduie inimile.

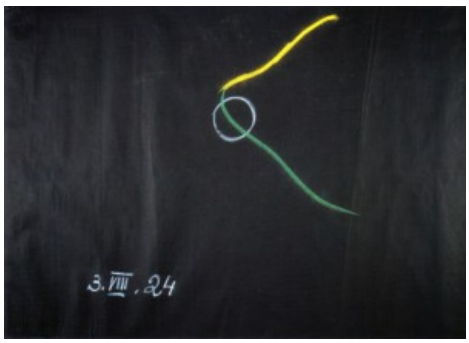

Planşa 7

[măreşte imaginea]

Ei bine, eu spuneam că cei care intră în Mişcarea antroposofică se împart, în principal, în două grupuri. Un grup este format din cei care mai au o anumită cunoaştere a vechiului păgânism şi care, pe baza acestui păgânism, fără a avea o mare experienţă a creştinismului aşa cum s-a dezvoltat el în timpul erei Kali-Yuga, au evoluat în continuare şi se integrează acum în acel creştinism care trebuie să fie un creştinism cosmic; aşadar, sufletele cu predestinare păgână, care, de fapt, abia acum intră în creştinism. Celălalt grup se compune din acele suflete care sunt sătule de creştinism [de păgânism?] [Nota 32], dar fără a-şi mărturisi aceasta, şi care intră în Mişcarea antroposofică în primul rând datorită caracterului său christic; acest grup pătrunde mai puţin profund în cosmologia şi antropologia antroposofică ş.a.m.d., în schimb, pătrunde mai profund în elementul abstract religios. Aceste două grupuri se disting în mod clar unul de altul.

Grupul care mai are încă într-un fel o predestinare spre păgânism simte, înainte de toate, nevoia de a-şi însuşi, cu întreaga intensitate

interioară, forţele vii ale antroposofiei şi de a se angaja în această direcţie fără să se lase abătut de nici o influenţă.

Toate acestea sunt lucruri care de fapt, tocmai de aceea, trebuie să se reverse in inimi; dar ele trebuie să pătrundă în inimile antroposofilor. Abia atunci va fi posibilă o adevărată viaţă în comun în Societatea Antroposofică pe baza unei antroposofii concrete. Căci dacă cei al căror suflet este marcat mai mult de păgânism îşi vor scoate la lumină forţele, care adesea există în adâncul sufletului încă din încarnarea lor actuală, numai că la unii ies la iveală atât de greu –, dacă ei vor scoate la iveală aceste forţe, atunci o atmosferă stimulatoare şi cu totul conformă cu spiritul lui Mihael se va răspândi asupra întregii Societăţi Antroposofice.

Dar pentru aceasta trebuie să avem curajul de a privi în faţă lupta grea care se duce între ceea ce Mihael trebuie să întreprindă pentru a-şi îndeplini înalta misiune şi faptul că Ahriman nu încetează să i se opună lui Mihael. Ahriman a acaparat anumite tendinţe prezente în evoluţia actuală a civilizaţiei, le-a pus în slujba sa. Gândiţi-vă că luarea în stăpânire a inteligenţei de către om nu a fost posibilă decât începând din secolul al 15-lea, de când sufletul conştienţei se află în fiinţa umană; căci sufletul conştienţei este proprietatea omului, el îşi poate însuşi inteligenţa. Numai de atunci a ajuns până la om ceea ce îl face să se fălească atât de mult cu această inteligenţă eficientă şi personală.

Încercaţi să faceţi un mic calcul, dar care în realitate cuprinde enorm de multe lucruri, dar numai în spaţiu, aşadar încercaţi, dragii mei prieteni, să faceţi un mic calcul. Adunaţi în minte tot ceea ce este cugetat într-o singură zi, pe întregul Pământ, de toţi autorii de articole, pentru ca să poată apărea ziarele. Faceţi suma inteligenţei care se scurge prin tocurile de scris, se înscrie pe hârtie, trece sub prese etc. Faceţi totalul inteligenţei personale ale cărei valuri se răspândesc prin lume!

Şi acum, întoarceţi-vă cu câteva secole în urmă, până în secolul al 13-lea, şi întrebaţi-vă dacă exista pe atunci ceva asemănător. Pe atunci, desigur, nu exista absolut nimic asemănător. Nici nu putea fi vorba de aşa ceva.

Aş vrea să vă propun încă un alt calcul. Imaginaţi-vă – astăzi este duminică, ocazia este favorabilă –, imaginaţi-vă numărul de întruniri publice care se ţin astăzi în Europa de la vest la est cu privire la problemele politice, la Europa; să ne gândim numai câtă inteligenţă personală se revarsă în atmosfera Pământului. Imaginaţi-vă acum secolul al 13-lea: atunci lipseau toate acestea, jurnale, întruniri publice; toate acestea nu existau. Dacă vă transpuneţi în secolul al 13-lea şi vă plimbaţi privirea asupra lumii, nimic nu o opreşte, vederea este absolut liberă. Atunci nu existau redacţii de ziare, nu existau întruniri politice. Nimic din toate acestea nu exista, vederea era absolut liberă.

Plimbaţi-vă astăzi privirea asupra lumii, şi valuri de inteligenţă personală urcă peste tot. Ele sunt prezente. Nu puteţi trece prin ele, aerul trebuie tăiat cu cuţitul în spiritual. Exact aşa cum în anumite săli de întruniri publice, unde fiecare trage din pipă sau din ţigară, aerul poate fi tăiat cu cuţitul, la fel este în această privinţă şi atmosfera spirituală.

Trebuie să avem în vedere asemenea diferenţieri, dacă vrem să ne formăm o judecată asupra succesiunii epocilor. Dacă citiţi nişte istorici ca Ranke, nu găsiţi nimic la ei din toate acestea; dar aici este vorba despre nişte fapte reale.

Dar tot ce a intrat astfel în atmosferă, ce este oare? Este o hrană spirituală pentru puterile ahrimanice. Ele au astfel posibilitatea să atace tocmai pe acest tărâm. De aceea sunt tot mai puternice posibilităţile lui Ahriman de a pune stăpânire asupra civilizaţiei. Bineînţeles, spirite ca Ahriman nu sunt prezente aici pentru a se încarna pe Pământ într-un corp fizic, dar aceasta nu le împiedică să acţioneze pe Pământ; ele pot acţiona pe Pământ fără a se încarna, ci încorporându-se pentru anumite perioade. Apoi, când intervin acele fenomene despre care am vorbit – tulburare a conştienţei la un om sau altul ori deviere a conştienţei pentru un anumit timp –, atunci omul constituie un înveliş pentru Ahriman: acesta are posibilitatea, nu să se încarneze, ci să se încorporeze în acest înveliş şi să acţioneze prin intermediul facultăţilor omului care este atunci instrumentul său.

Sarcina mea va fi să vă spun cum acţionează Ahriman. După aceea aş vrea să vă arăt cum Ahriman chiar a apărut în epoca noastră sub trăsăturile unui scriitor, pentru a vă atrage atenţia asupra a ceea ce trebuie să observe cei care vor să observe astăzi realităţile.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A ZECEA

Dornach, 4 august 1924

Ceea ce trebuie să ia naştere ca sentiment este faptul că fiecare dintre cei reuniţi în cadrul Mişcării antroposofice poate simţi ceva în legătură cu situaţia karmică specială care îi dă omului imboldul spre antroposofie. Trebuie să recunoaştem că în condiţiile obişnuite ale vieţii omul este prea puţin conştient de karma sa şi că el se situează faţă de viaţă ca şi cum ceea ce i se întâmplă, ca şi cum experienţele sale nu ar fi decât rezultatul unor înlănţuiri neprevăzute. Noi nu dăm deloc atenţie faptului că în evenimentele pe care le trăim de la naştere până la moarte există o legătură karmică, de destin. Iar când o facem, atunci vedem imediat în aceasta expresia unei fatalităţi, expresia a ceva ce pune sub semnul întrebării libertatea umană.

Eu am vorbit adesea despre faptul că numai o privire profundă îndreptată asupra legăturilor karmice face ca esenţa libertăţii să apară în adevărata ei lumină. Astfel, nouă nu trebuie să ne fie teamă, când privim mai îndeaproape raporturile karmice, că pierdem prin aceasta o viziune imparţială asupra libertăţii umane. V-am descris aspectele care sunt în legătură fie cu vieţile pământeşti anterioare ale celor care intră în comunitatea michaelică, fie cu viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Dvs. vedeţi astfel că la asemenea oameni, adică de fapt la dvs. toţi, karma vrea ca spiritualul să joace un rol important, un rol esenţial, pentru întreaga structură interioară a sufletului.

În epoca noastră materialistă, date fiind condiţiile de educaţie şi de viaţă, un om poate veni în mod sincer spre antroposofie numai dacă el poartă în sine un impuls karmic – altfel, adeziunea sa nu ar fi sinceră – care îi dă imboldul spre ceea ce este de natură spirituală. În aceste impulsuri karmice este integrat tot ceea ce el a trăit înainte de a coborî în această viaţă pământească, aşa cum v-am arătat.

Dar, prin faptul că omul este atât de puternic legat de impulsurile spirituale care acţionează direct asupra sufletului său, el ajunge, când coboară din lumile spirituale în lumea fizică, să se unească mai puţin strâns de corporalitatea exterioară decât se întâmplă la alţi oameni. Am putea spune: Toţi cei care s-au legat de curentul michaelic în modul descris erau predestinaţi să intre în corpul lor fizic cu o anumită rezervă. Şi acest lucru stă, desigur, la baza karmei sufletelor antroposofilor.

La aceia care, în zilele noastre, simt imboldul de a se ţine în mod absolut conştient şi cu teamă la distanţă de antroposofie, se constată întotdeauna o deplină fixare în corpul fizic. La cei care, în zilele noastre, se orientează spre viaţa spirituală pe care vrea să o aducă antroposofia se constată o legătură mai slabă între corpul astral şi organizarea Eului, pe de o parte, şi corpurile fizic şi eteric, pe de altă parte.

Dar aceasta are drept consecinţă faptul că atunci omul este mai puţin adaptat vieţii, pentru simplul motiv că el are de ales între un număr mai mare de posibilităţi, fiindcă el se desprinde uşor de situaţiile de care alte persoane se ataşează. Gândiţi-vă că astăzi omul este, în mare măsură, ceea ce a devenit datorită împrejurărilor exterioare; şi am putea spune că, propriu-zis, oricât de ciudate sunt uneori asemenea cazuri, nu poate exista nici cea mai mică îndoială asupra faptului că aceşti oameni s-au adaptat bine contextului existenţei lor. Ne uităm la un funcţionar, la un consilier comercial, la un şef de şantier, la un industriaş ş.a.m.d.: ei sunt ceea ce sunt, într-un mod absolut de la sine înţeles. Desigur, şi unora dintre ei li se întâmplă să-şi spună: Eu eram născut, pare-mi-se, pentru ceva mai bun sau, cel puţin, pentru altceva –; dar ei nu cred acest lucru într-un mod chiar atât de serios. Comparaţi cu aceasta dificultăţile neîncetate pe care le cunosc cei pe care un imbold interior al sufletului îi conduce spre spiritualitatea antroposofică. Poate că nicăieri acest lucru nu se arată într-un mod atât de izbitor, atât de intens, cum apare în tinereţe şi mai ales la cei mai tineri.

Vedeţi dvs., când îi privim mai ales pe elevii mari din Şcoala Waldorf, pe cei din clasele superioare, constatăm, atât la băieţi cât şi la fete, că dezvoltarea spiritual-sufletească este relativ rapidă, dar că tocmai prin aceasta lor nu le este mai uşor, ci, adesea, mai greu, căci pentru ei este mai complicat să-şi ia în mod interior viaţa în propriile lor mâini. Posibilităţile lor sunt mai numeroase, mai extinse. Şi, în timp ce, de altfel, în cursul obişnuit al vieţii – cu unele excepţii –, pentru educatori şi profesori nu este o sarcină foarte grea să dea sfaturi judicioase, devine mai anevoios să dai sfaturi când educi copiii aşa cum se face în Şcoala Waldorf, căci elementul general-uman iese mai mult în evidenţă, orizontul se lărgeşte, oferind privirii interioare o mai mare sumă de posibilităţi.

Iată de ce este atât de necesar ca profesorii Şcolii Waldorf, care au fost conduşi spre această profesiune prin karma lor, să-şi cucerească un orizont larg, cunoaşterea lumii, simţ pentru ceea ce se întâmplă, o privire care vede departe. Toate măsurile pedagogice, cu detaliile lor, sunt aici de mai mică importanţă decât această privire care vede departe. Şi putem, desigur, spune: În cazul karmei unui asemenea profesor se arată, din nou, cât de mare este suma posibilităţilor, mult mai mare decât pentru ceilalţi oameni. Un asemenea adolescent sau copil le pune profesorilor enigme, nu bine definite, dar diverse şi diferenţiate în toate direcţiile. Pentru a crea înţelegere pentru toate acestea, pentru condiţiile karmice preliminare care conduc la antroposofie, cel mai bine este să nu conturăm lucrurile în mod pedant, ci doar să le sugerăm, să caracterizăm atmosfera în care îşi duc viaţa şi evoluează antroposofii.

Dar toate acestea solicită din partea antroposofului ca el să fie atent la o anumită condiţie preliminară, care la el este deosebit de accentuată, a karmei sale. Putem spune tot felul de lucruri, şi noi vom mai avea ocazia să spunem diferite lucruri despre motivele pentru care anumite caractere, anumite temperamente, sunt împinse spre antroposofie, ca urmare a evenimentelor din lumea spirituală pe care le-am menţionat; dar toate aceste imbolduri care îi conduc pe antroposofi spre ştiinţa spirituală au ceva ca un fel de imagine, care este mai puternic conturată la ei decât la alţi oameni de către spiritul Universului.

Multiplele posibilităţi care se oferă antroposofului cu privire la cele mai diverse împrejurări ale existenţei cer de la el iniţiativă, o iniţiativă interioară a vieţii sufletesti. E necesar să stim că pentru fiecare antroposof este valabilă fraza următoare, că fiecare antroposof trebuie să-si

[illegible] spună: Dacă acum, prin karma mea, eu am devenit antroposof, ceea ce mi-a dat acest imbold îmi cere ca eu să observ cum în sufletul meu apare necesitatea – mai mult sau mai puţin profundă – de a avea în viaţă iniţiativă, pentru ca, graţie acestei iniţiative, să ştiu să întreprind ceva, să apreciez ceva, să hotărăsc ceva, din interiorul propriei mele fiinţe.

În karma oricărui antroposof este scris: Străduieşte-te să devii un om cu iniţiativă iar, atunci când, din cauza piedicilor corpului tău sau a altor piedici care îţi stau în cale, tu nu găseşti acest centru al fiinţei tale care este iniţiativa, vezi atunci cât de mult depind de tine suferinţele şi bucuriile tale, cât de mult depind de faptul că tu găseşti sau nu găseşti această iniţiativă personală! – În sufletul antroposofului ar trebui să fie înscris întotdeauna cu litere de aur faptul că el are în karma sa iniţiativa şi că multe lucruri care i se întâmplă în viaţă depind de capacitatea sa de a deveni prin voinţă proprie conştient de această iniţiativă.

Gândiţi-vă ce extraordinar de mult am spus de fapt cu aceasta; căci astăzi există desigur extraordinar de multe surse de erori cu privire la tot ceea ce poate orienta şi conduce judecata. Şi, fără o judecată clară asupra împrejurărilor vieţii, iniţiativa nu se poate elibera din adâncurile sufletului. Dar ce anume ne conduce la o judecată clară asupra vieţii, tocmai în prezent?

Acum, dragii mei prieteni, să luăm în considerare una dintre cele mai importante trăsături de caracter ale epocii noastre şi să ne întrebăm cum se poate ajunge la această cea mai importantă trăsătură de caracter a vieţii noastre actuale cu o anumită claritate? Dvs. veţi vedea: ceea ce voi spune acum ne face să ne gândim la oul lui Columb. În cazul oului lui Columb trebuie să fie găsit felul în care să aşezăm oul pentru ca el să stea în poziţie verticală, şi cu privire la ceea ce vă voi spune se pune, de asemenea, problema de a ne veni ideea.

Noi trăim în epoca materialismului. Ceea ce, prin destin, se află în jurul nostru şi în noi este, pe de o parte, sub semnul materialismului, iar, pe de altă parte sub semnul intelectualismului răspândit peste tot. Eu am vorbit ieri despre acest intelectualism cu privire la jurnalism şi la imboldul care îi face pe oameni să discute problemele mondiale în întruniri publice. Trebuie să ne dăm seama cât de mult stă omul de astăzi sub influenţa acestor două curente ale vremii. Căci este aproape imposibil să ne sustragem acestor curente, curentul intelectualismului şi curentul materialismului, aşa cum este imposibil să nu fim udaţi dacă ieşim fără umbrelă când plouă. Aceste două curente ne cuprind din toate părţile.

Reflectaţi la aceasta: Noi nu putem şti, pur şi simplu, anumite lucruri pe care trebuie să le ştim, dacă nu le citim în ziare; noi nu putem învăţa anumite lucruri pe care trebuie să le învăţăm, dacă nu le învăţăm în spiritul materialismului. Cum ar putea deveni astăzi cineva medic dacă ar refuza să "consume", pentru aceasta, materialism! El nu poate face altfel, decât să accepte materialismul; el trebuie, bineînţeles, să o facă. Şi dacă el nu vrea să accepte materialismul, atunci el nu poate deveni un adevărat medic în sensul timpului nostru. Aşadar noi suntem în permanenţă expuşi la materialism. Şi acest fapt intervine cu o forţă extraordinară în karmă.

Dar toate acestea sunt create în mod expres pentru a distruge iniţiativa din suflete! Orice întrunire publică la care asistăm nu are decât un scop, acela de a submina iniţiativa individuală, cu excepţia celor care ţin discursuri la aceste întruniri şi cei care le conduc. Orice ziar îşi îndeplineşte misiunea numai când creează "opinie", aşadar, când subminează iniţiativa indivizilor.

Trebuie să examinăm aceste lucruri şi să devenim conştienţi de faptul că, în fond, ceea ce posedă omul drept conştienţa sa obişnuită nu este decât o foarte mică odăiţă. Tot ceea ce se întâmplă în jurul omului, aşa cum tocmai am arătat, are asupra subconştientului său o influenţă covârşitoare. Şi, la urma urmei, noi nu avem altă posibilitate, dacă mă pot exprima astfel, decât de a fi, pe lângă faptul că suntem oameni, de a fi contemporanii semenilor noştri. Mulţi oameni cred că, într-o anumită epocă, cineva poate fi "numai om", dar aceasta conduce la ruină, noi trebuie să fim neapărat şi contemporani cu epoca noastră. Este rău, bineînţeles, când nu eşti altceva decât un contemporan, dar trebuie să fim şi contemporani, adică: trebuie să avem un simţ pentru ceea ce se întâmplă în epoca în care trăim.

Dar, fireşte, multe suflete de antroposofi îşi pierd simţul viu pentru ce se întâmplă în epoca lor, fiindcă ele au chef să se bălăcească în afara timpului. În această privinţă, poţi face experienţele cele mai ciudate când discuţi cu antroposofii. Ei ştiu, de exemplu, foarte bine cine era Lycurg, dar, în ce-i priveşte pe contemporanii lor, ei fac uneori dovada unei ignoranţe care este, pur şi simplu, înduioşătoare.

Aceasta ţine tocmai de faptul că omul – dispoziţia pentru iniţiativă fiind prezentă –, având această dispoziţie şi găsindu-se astfel integrat în această lume prin karma sa, el este – scuzaţi-mi comparaţia – asemeni unei albine care are ac, dar care se teme să înţepe la momentul potrivit. Iniţiativa este acul; dar îi este frică să înţepe. Îi este frică mai ales să-şi înfigă acul în ceea ce este ahrimanic. Nu se teme că elementul ahrimanic i-ar pricinui vreun rău, ci se teme de faptul că acul s-ar lovi de un obstacol, ar reveni înapoi şi i-ar intra în corp. De o asemenea frică este vorba. Astfel, această frică de viaţă frânează iniţiativa. Acestea sunt lucruri care trebuie să fie privite în faţă.

Prin faptul că din toate părţile ne lovim de materialism, teoretic şi practic, şi că materialismul este puternic, noi suntem dezorientaţi în iniţiativele noastre. Şi dacă antroposoful are un simţ pentru această situaţie, el este dezorientat peste tot, zdrobit, până în impulsurile cele mai puternice ale voinţei sale, de materialismul teoretic şi practic. Dar aceasta modelează karma într-un mod specific. Şi, dacă vă observaţi bine pe dvs. înşivă, atunci faceţi experienţa aceasta de dimineaţa până seara. Şi de aici ia naştere apoi, în mod inevitabil, sentimentul general: Cum să facem să dovedim teoretic şi practic falsitatea materialismului? – Acesta este acum, într-adevăr, imboldul prezent în multe suflete de antroposofi, de a dovedi într-un fel sau altul falsitatea materialismului. Aceasta este acum enigma vieţii care stă în faţa multora dintre noi, din punct de vedere teoretic şi practic: Cum să reuşim să demonstrăm falsitatea materialismului?

Cel care a trecut printr-o şcoală, care a devenit un savant – exemplele nu lipsesc din Societatea Antroposofică –, acela simte nevoia imperioasă, când s-a trezit la antroposofie, de a respinge materialismul şi de a-l combate, de a spune tot ceea ce se poate spune împotriva lui. El se apucă atunci să combată materialismul, să-l respingă, crezând poate că astfel se situează în mod just în curentul michaelic. Ei bine, în cea mai mare parte rezultatele sunt slabe, şi putem spune: Argumentele aduse împotriva materialismului sunt în mod frecvent inspirate de o foarte mare bună voinţă, dar nu se ajunge la nimic; ele nu îi impresionează pe cei care sunt materialişti, în sens teoretic sau practic. De ce oare? Tocmai acest lucru ne împiedică să judecăm clar.

Iată-l, aşadar, pe antroposoful nostru, care, pentru a nu rămâne în pană cu iniţiativa sa, vrea să lămurească ce este cu aceşti materialişti care îi stau împotrivă. El vrea să descopere lipsa de justeţe a materialismului până în toate ungherele şi, de regulă, el nu găseşte mare lucru. El crede că respinge materialismul, dar acesta îşi ridică mereu capul. De unde provine asta?

Ajungem acum la ceea ce eu am numit oul lui Columb. De unde provine aceasta, dragii mei prieteni?

Aceasta provine, vedeţi dvs., de la faptul că materialismul este adevărat – aşa cum am spus-o adesea; materialismul nu este neadevărat, ci el are dreptate! De aici provine asta. Şi antroposoful ar trebui să înveţe într-un mod special că materialismul are dreptate. Materialismul are, într-adevăr, dreptate, dar numai atunci când este vorba despre corporalitatea fizică. Ceilalţi oameni care sunt materialişti nu cunosc decât această corporalitate fizică, sau cel puţin ei cred că o cunosc. Aceasta este eroarea, eroarea nu se află în materialism. Când facem cunoştinţă, în mod materialist, cu anatomia, cu fiziologia sau cu viaţa practică, este adevărat ceea ce aflăm, dar acest adevăr nu este valabil decât pentru fizic. Şi în adâncul nostru trebuie să mărturisim: materialismul are dreptate pe tărâmul său, şi tocmai aceasta este gloria epocii

actuale, de a fi descoperit ceea ce este just pe tărâmul materialismului. Dar faptul îşi are şi latura sa practică, latura sa practic-karmică.

Karma îl poate conduce într-adevăr pe antroposof la sentimentul următor: Eu trăiesc aici împreună cu nişte oameni, chiar karma m-a apropiat de ei – am vorbit ieri despre aceasta –, care nu cunosc decât materialismul, care nu ştiu adevărul decât în ceea ce priveşte fizicul; ei nu vin spre antroposofie tocmai fiindcă sunt induşi în eroare de justeţea a ceea ce ştiu.

Dar noi trăim astăzi într-o epocă michaelică, având un suflet în care se află o inteligenţă care i-a scăpat lui Mihael. Pe vremea când Mihael însuşi administra inteligenţa cosmică, lucrurile stăteau altfel. Inteligenţa cosmică smulgea sufletul în permanenţă din ceea ce exista pe atunci ca materialism. Au existat, bineînţeles, materialişti şi în alte epoci decât a noastră, dar nu aşa ca astăzi. Materialistul de odinioară era vârât, cu Eul său şi corpul său astral, în corpurile sale eteric şi fizic, el îşi simţea corpul fizic (*vezi desenul, dreapta, partea luminoasă*); dar inteligenţa cosmică administrată de Mihael venea mereu din nou să-i smulgă sufletul (*galben*). Astăzi, noi trăim alături de oameni, adesea legaţi de noi prin karmă, şi la care lucrurile se prezintă astfel: Ei au un corp fizic; dar, prin faptul că inteligenţa cosmică i-a scăpat lui Mihael şi ea trăieşte în om, ca să spunem aşa, în mod individual, personal, Eul lor, întregul spiritual-sufletesc, rămâne în corpul fizic (*vezi desenul, stânga*). Ei trăiesc alături de noi, spiritual-sufletescul lor fiind adânc cufundat în corpul fizic. Astfel, noi trebuie să vedem adevărul când suntem în contact cu oamenii care nu sunt deschişi spre spiritualitate. Şi nu trebuie să avem, stând alături de aceşti oameni care nu sunt deschişi spre spiritualitate, numai simpatie şi antipatie în sensul obişnuit al cuvântului, ci acest fapt trebuie să aibă pentru noi ceva zguduitor. Acest fapt poate avea ceva zguduitor, dragii mei prieteni! Pentru a o simţi, este suficient să ne gândim la materialiştii care adesea sunt foarte înzestraţi, care pot fi, de asemenea, prin instinct, naturi foarte bune, dar care nu pot ajunge la spiritualitate.

Planşa 8

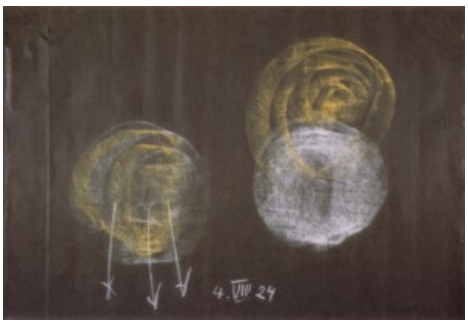

[măreşte imaginea]

Cum să nu fim zguduiţi, când ne gândim la darurile atât de remarcabile, la nobilele calităţi umane care se găsesc la materialişti. Căci nu este nici o îndoială: cel care astăzi, în epoca marilor decizii, nu găseşte calea spiritului, va suferi în sufletul său nişte prejudicii pe care el le va duce în încarnările sale viitoare. El le va duce cu sine. Şi în faţa faptului că în zilele noastre, prin karma lor, un anumit număr de oameni simt un imbold interior spre spiritualitate, pe când alţii, de care karma ne-a apropiat, nu pot ajunge la aceasta, în faţa acestui contrast ar trebui să fim profund zguduiţi, sufletul nostru ar trebui să fie mişcat în străfundul său. Numai atunci răspundem noi în mod just karmei noastre şi nu altfel. Căci dacă privim în ansamblu tot ce am spus în legătură cu ceea ce îmi veţi permite să numesc mihaelism, atunci vedem: "mihaeliţii" sunt cuprinşi în sufletele lor de o forţă care vrea, pornind din spirit, să acţioneze în întregul om, până în fizic.

Am caracterizat şi ieri acest lucru, spunând: Aceşti oameni leapădă elementul rasial, ceea ce, provenind din existenţa naturală, îşi pune o amprentă asupra omului şi îl face să fie un om anume. Prin faptul că în această încarnare pământească, în care acum devine antroposof, omul este pătruns de spiritual, el se pregăteşte să devină nu ceea ce este după semne exterioare, ci aşa cum era el în încarnarea sa actuală. Va veni o zi – să fim conştienţi de aceasta cu toată modestia – când la aceşti oameni spiritul va arăta cum poate el să modeleze o fizionomie, să plăsmuiască o formă umană.

Până în prezent, aşa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată în istoria lumii. Până în prezent, oamenii şi-au modelat fizionomia pornind de la trăsăturile fundamentale ale poporului lor, pornind de la fizic. Noi putem citi încă şi astăzi pe chipul oamenilor, mai ales atunci când sunt tineri, când nu sunt marcaţi de grijile vieţii sau de bucurii şi exaltări, partea divină a vieţii, de unde vin ei. Vor exista cândva oameni despre care se va putea spune, doar privindu-le trăsăturile, cum au fost în încarnarea lor precedentă, atunci când ei ajunseseră la spiritualitate. Alături de ei vor fi şi alţii – şi ce va însemna atunci karma? Atunci karma va lepăda afinităţile karmice obişnuite.

În această privinţă, tocmai acela care înţelege să ia viaţa în serios va putea spune: Eram, sau mai suntem încă, legaţi în mod karmic de mulţi oameni care nu au putut ajunge la spiritualitate. Şi, pe lângă multe înrudiri pe care poate le avem în viaţă, simţim totuşi, şi pe bună dreptate, o profundă înstrăinare: legătura karmică pe care o aveam în mod normal în viaţă dispare. Dar între cel care se situează, ca să spunem aşa, afară, pe terenul materialismului, şi un om care se situează pe terenul spiritualităţii, rămâne ceva ca un rest karmic – şi nici un

alt rest karmic nu mai rămâne, dar acesta rămâne –, anume că materialistul nu poate face altfel decât să privească spre celălalt, să-şi îndrepte atenţia în mod deosebit spre celălalt. Şi noi putem întrevedea un viitor când cei care în cursul secolului 20 vor pătrunde din ce în ce mai mult în spiritualitate vor sta alături de alţii cu care erau uniţi prin karmă în vieţile pământeşti anterioare. În acest viitor, afinităţile karmice, înrudirile karmice, vor valora mult mai puţin; dar ceea ce va fi rămas din înrudirile karmice, va fi faptul că cei care se vor afla pe terenul materialismului vor trebui să-şi ridice privirea spre cei care se vor afla pe terenul spiritului. Materialiştii de astăzi vor trebui să-şi ridice privirea spre spiritualiştii de astăzi. Iată ce va fi rămas din karmă.

Acesta, dragii mei prieteni, este încă un fapt zguduitor! Şi de ce este astfel? Oh, acest lucru este înscris în planul pe care l-a conceput pentru Univers înţelepciunea divină. Prin ce mijloc pot fi convinşi astăzi materialiştii de ceva? Prin faptul că le punem acest lucru sub ochii lor, făcând în aşa fel încât ei să-l poată atinge cu mâna. Cei care sunt pe terenul materialismului vor putea vedea cu ochii lor, vor putea atinge cu mâna, la oamenii cu care aveau înainte legături karmice, în fizionomie, în întreaga expresie a feţei, ce este spiritul; căci atunci spiritul va fi modelat fizionomia. Astfel va fi dovedit pentru ochi, va fi dovedit pe om cum se manifestă spiritul creator în lume. Şi va ţine de karma antroposofilor ca ei să le dovedească celor care se situează astăzi pe terenul materialismului că spiritul există, şi că spiritul, printr-o hotărâre a Zeilor, îşi demonstrează existenţa în fiinţa umană însăşi.

Dar, tocmai pentru a se ajunge aici, este necesar ca noi să ne confruntăm cu intelectualismul altfel decât în vorbe confuze şi nebuloase, este necesar să nu ieşim afară fără umbrelă. Înţeleg prin aceasta: Noi suntem expuşi celor două curente despre care vă spuneam, vorbăria discursurilor şi mâzgăleala ziaristică. Eu spuneam: aşa cum suntem udaţi dacă ieşim fără umbrelă când plouă, tot aşa suntem expuşi acestor două curente – nu poate fi altfel. La "vârsta cea mai fragedă", între douăzeci şi douăzeci şi patru de ani, suntem obligaţi să studiem lucrări de inspiraţie materialistă – nu putem să nu le studiem. Da, la această vârstă fragedă, între douăzeci şi douăzeci şi patru de ani, când ne facem studiile, într-adevăr, aşa se întâmplă, noi suferim un fel de pregătire interioară pentru materialism chiar prin modul în care se leagă frazele, prin felul în care ele sunt modelate. Ne putem apăra împotriva acestui lucru, dar în zadar, suferim această pregătire. (*Planşa 8 săgeata*)

Aşadar este necesar să nu ne mulţumim cu aspectul formal al lucrurilor. Astăzi nu se poate pune nimeni la adăpost de prejudiciile materialismului intelectual. Astăzi nu ar fi posibil să scriem ceva în domeniul botanicii sau al anatomiei altfel decât în spiritul materialismului; n-ar merge, contextul existenţei nu ar permite aşa ceva. Dar aici nu se pune problema de a sesiza lucrurile în aspectul lor formal, ci în realitatea lor. Trebuie să înţelegem că de când Mihael nu mai desprinde sufletesc-spiritualul de fizic-trupesc, Ahriman îşi poate face jocul asupra sufletesc-spiritualului întemniţat în trup. Şi tocmai când acest sufletesc-spiritual este bogat în aptitudini, şi cu toate acestea captiv în trup, atunci Ahriman se apropie în mod deosebit de el, atunci este expus în mod deosebit influenţei lui Ahriman. Şi tocmai oamenii cei mai înzestraţi sunt cei care devin prada lui Ahriman, pentru ca astfel el să-i smulgă lui Mihael inteligenţa. Atunci se produce un fenomen care în timpul nostru joacă un rol mult mai important decât se crede de obicei. Spiritele ahrimanice nu se pot încarna, dar ele se pot încorpora, ele pot pătrunde pentru un timp sufletele umane, ele pot impregna corpurile umane. În acest caz, spiritul strălucitor, eminent, covârşitor al unei inteligenţe ahrimanice este mai puternic, mult mai puternic decât tot ceea ce se află în omul individual. Oricare ar fi inteligenţa acestuia, oricare ar fi extinderea cunoştinţelor sale, când corpul fizic este în întregime impregnat de tot ceea ce a învăţat acest om, atunci un spirit ahrimanic poate să se încorporeze în el pentru un anumit timp. Atunci Ahriman este cel care priveşte prin ochii săi, Ahriman este cel care îi mişcă degetele, care îşi suflă nasul, care merge.

În faţa unor asemenea cunoştinţe, antroposofii nu trebuie să dea înapoi speriaţi. Căci numai ei pot plasa în faţa sufletului lor intelectualismul în toată realitatea sa. Ahriman este o inteligenţă înaltă şi covârşitoare, şi el ar vrea ajungă să impregneze cu ea evoluţia pământească. El foloseşte toate ocaziile când spiritul este integrat în corp cu o asemenea forţă încât corpul este intens impregnat şi conştienţa ajunge să fie întru câtva estompată din cauza acestei puternice impregnări a trupului de către spirit. Şi se ajunge – acest lucru a devenit posibil în timpul nostru – ca un spirit strălucit să se instaleze într-un om, dar să-i domine personalitatea umană. Atunci, un asemenea spirit care s-a instalat într-o personalitate umană dominând-o poate acţiona pe Pământ, poate acţiona aşa cum pot acţiona oamenii.

La aceasta aspiră, înainte de toate, Ahriman, şi el aspiră la aceasta din toate puterile. V-am vorbit despre reapariţia pe Pământ a celor care acum ajung la spiritualitate, care o fac în mod absolut sincer şi intens; aceasta se va întâmpla la sfârşitul secolului. Dar tocmai această epocă ar vrea spiritele ahrimanice să o folosească cel mai mult, pentru că oamenii sunt ca încurcaţi în inteligenţa care le-a fost dată, pentru că ei sunt atât de incredibil de deştepţi. Astăzi are de ce să ne fie frică atunci când ne găsim în faţa unui om deştept! Şi trebuie să ne fie frică tot timpul, căci aproape toţi oamenii sunt deştepţi, astfel încât frica de deşteptăciunea oamenilor nu ne părăseşte. Şi această deşteptăciune pe care o cultivăm este folosită de Ahriman. Şi când corpurile sunt în mod special făcute în aşa fel încât conştienţa să poată fi întunecată în ele, atunci ne întâmpină Ahriman însuşi încorporat în formă umană. Putem aduce dovada că Ahriman a apărut deja în acest fel de două ori ca scriitor. Iar pentru cei care, ca antroposofi, vor să aibă o privire clară şi precisă asupra vieţii, pentru ei se pune problema şi în aceste cazuri să nu comită vreo confuzie.

Căci la ce slujeşte, dragii mei prieteni, faptul că cineva publică o carte sub numele său, atunci când el nu este deloc autorul? Atunci, adevăratul autor este confundat cu un altul. Când Ahriman este autorul unei cărţi, cum vrem să rezulte ceva benefic, când nu se ştie cine este adevăratul autor, când autorul este considerat un om, în timp ce autorul este Ahriman, care este în stare, datorită însuşirilor sale strălucite, să se vâre în toate, astfel încât să adopte până şi stilul unui om! Cum poate rezulta de aici ceva benefic, atunci când Ahriman este scriitorul şi când confundăm opera sa cu o operă umană? A dobândi facultatea de discernământ pe acest tărâm, acesta este acum, dragii mei prieteni, un lucru absolut necesar.

Aici voiam să ajung mai întâi, pentru a ne face o idee generală despre un fenomen care se desfăşoară în timpul nostru. În conferinţa de vinerea viitoare, mă voi exprima cu mai mare precizie despre un asemenea fenomen.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

CONFERINŢA A UNSPREZECEA

Dornach, 8 august 1924 [Nota 33]

Am vorbit mult timp despre aspectele karmice legate de Mişcarea antroposofică, de Societatea Antroposofică, de fiecare om care simte în mod sincer nevoia de a-şi parcurge drumul vieţii în interiorul Mişcării antroposofice. Voi avea încă multe de spus în legătură cu acest subiect după întoarcerea din Anglia; totuşi, aş vrea ca astăzi, în ultima oră înainte de plecarea mea în călătorie – o călătorie care se va întinde pe tot restul lunii august –, să fac un fel de încheiere, prin care să pot rotunji ideile pe care am putut să vi le comunic în cadrul acestor consideraţii karmice.

Dvs. aţi remarcat desigur, cu toţii, dragii mei prieteni, cum karma diferiţilor antroposofi îmbracă variate forme în vieţile anterioare şi în cursul existenţei dintre moarte şi o nouă naştere. Şi mai ales în ultimele două conferinţe v-am arătat ce înseamnă aceasta pentru karma fiecărui antroposof. Am văzut că această karmă se află în legătură cu întreaga evoluţie a principiului michaelic de-a lungul unor lungi, foarte lungi perioade de timp. Am văzut, mai întâi într-un mod mai mult abstract, cum a pierdut domnia lui Mihael ceea ce am putut numi administrarea inteligenţei cosmice. Odinioară, oamenii, aşa cum spuneam, nu îşi atribuiau lor înşişi inteligenţa, ci tot ceea ce manifestau ei în forme care conţineau inteligenţă se datora inspiraţiei puterilor superioare. Iar cunoscătorii în acest domeniu ştiau că aceste puteri superioare erau cele pe care terminologia creştină le numea puteri michaelice. V-am indicat secolele 8 şi 9 ca acel moment din evoluţia omenirii civilizate când inteligenţa cosmică a coborât treptat spre Pământ, divizându-se, ca să spunem aşa, în picături, care după aceea şi-au continuat existenţa, ca inteligenţă personală, în sufletele umane individuale. Şi eu v-am arătat de asemenea cum – prin tradiţie, dar şi printr-o anumită înţelegere a acestor fapte – se păstrase vederea asupra inteligenţei cosmice, aşadar, asupra vechii administrări a lui Mihael. Când îi privim pe savanţii, în multe privinţe eminenţi, care, sprijinindu-se pe arabism, sprijinindu-se pe ceea ce s-a răspândit în Asia în urma campaniilor lui Alexandru şi a trăit ca aristotelism şi a îmbibat apoi mistica Orientului, făcând-o, dacă pot spune astfel, inteligentă, când privim ceea ce a fost transportat în Spania, prin Africa, şi a acţionat acolo ca înţelepciune maură printr-o personalitate atât de eminentă cum a fost *Averroes*, atunci vedem în învăţăturile acestor savanţi hispano-mauri un reflex al concepţiilor care provin din inteligenţa cosmică.

Să privim odată în mod intens cum era imaginată această inteligenţă cosmică. În acest scop aş vrea să vă desenez o schiţă, pentru a vă arăta ce îi învăţau aceşti savanţi mauri pe discipolii lor în Spania secolelor 10, 11, 12, în acelaşi timp când în alte locuri din Europa îşi desfăşurau activitatea instituţii cum era Şcoala de la Chartres, despre care v-am vorbit în detaliu.

Planşa 9

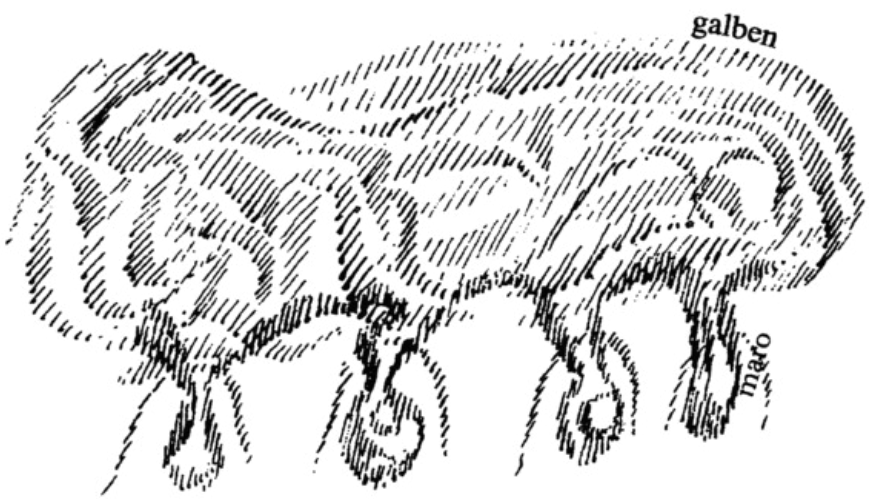

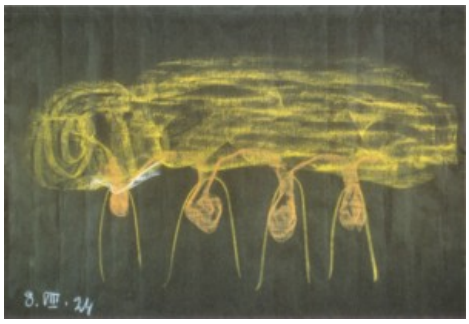

[măreşte imaginea]

În Spania, savanţii mauri, înainte de toate o personalitate cum a fost Averroes, învăţau că inteligenţa domneşte peste tot, că Universul, Cosmosul, este umplut de această inteligenţă atotputernică. În ceea ce-i priveşte pe oamenii de pe Pământ, ei au diferite însuşiri, dar ei nu au inteligenţă personală, proprie. Ci de fiecare dată când un om acţionează pe Pământ, o picătură de inteligenţă, o rază de inteligenţă, se desprinde din inteligenţa Universală, coboară, într-un fel, în cap, în corpul omului, îl umple, astfel încât, atunci când se deplasează pe Pământ, omul are în el o parte din această inteligenţă cosmică. Când moare, când trece prin poarta morţii, ceea ce a avut el ca inteligenţă se întoarce în inteligenţa Universală, se revarsă în aceasta. Astfel, ceea ce are omul în timpul vieţii sale dintre naştere şi moarte, ca gânduri, noţiuni, idei, revine în rezervorul comun al inteligenţei Universale; aşadar nu se poate spune că ceea ce poartă omul în sufletul său ca un bun deosebit de preţios, inteligenţa sa, ar avea o nemurire personală.

Savanţii hispano-mauri mai dădeau şi această învăţătură: omul nu are o nemurire personală. Existenţa sa continuă, dar elementul esenţial din ea – aşa spuneau învăţaţii – este faptul că omul poate dezvolta în timpul vieţii o ştiinţă inteligentă. Dar fiinţa sa profundă nu ia această ştiinţă cu sine. Aşadar nu putem spune că inteligenţa are o nemurire personală. Vedeţi dvs., aceasta era fervoarea care înflăcăra lupta dusă de scolasticii din rândul dominicanilor, fervoarea de a face să prevaleze ideea de nemurire personală a omului. În acea epocă, această învăţătură nu se putea prezenta altfel decât sub forma a ceea ce dominicanii urmăreau să facă să fie recunoscut: omul are o nemurire personală, şi ceea ce învaţă Averroes este o erezie. Astăzi noi trebuie să exprimăm acest lucru altfel. Dar este de înţeles că pe atunci cel care, după exemplul lui Averroes din Spania, nu admitea nemurirea personală, era declarat eretic. Astăzi, trebuie să examinăm problema în sensul adevărului, să privim realitatea. Trebuie să spunem: În sensul în care omul a devenit nemuritor din punctul de vedere al sufletului conştienţei, această nemurire – această conştienţă durabilă a personalităţii – după ce a trecut prin poarta morţii, el şi-a cucerit-o abia din momentul în care un suflet al conştienţei a intrat în omul pământesc. Dacă i-am fi întrebat pe Aristotel sau pe Alexandru ce gândesc ei despre nemurire, cum ar fi răspuns? Aici nu au importanţă cuvintele, dar dacă ei ar fi fost întrebaţi şi ei ar fi răspuns slujindu-se de terminologia creştină, ei ar fi spus: Sufletul nostru este primit de Mihael şi noi trăim mai departe în comunitatea lui Mihael. – Sau ei s-ar fi exprimat în termeni cosmologici; tocmai în lumea din care făceau parte Aristotel şi Alexandru s-ar fi spus, din punctul de vedere al cosmologiei, şi chiar s-a spus: Pe Pământ, sufletul uman este inteligent, dar această inteligenţă este o picătură extrasă din masa a ceea ce revarsă Mihael ca o ploaie de inteligenţă care se răspândeşte asupra omenirii. Şi această ploaie provine din Soare; Soarele preia în propria sa fiinţă sufletul uman după moarte, şi acest suflet, care continuă să existe în perioada dintre naştere şi moarte, radiază atunci din Soare pe Pământ. Domnia lui Mihael ar trebui căutată pe Soare. Acesta ar fi fost răspunsul din punct de vedere cosmologic.

Această învăţătură a trecut în Asia, de aici ea a revenit, şi a mai înflorit încă la Mauri, în Spania, în epoca în care scolasticii erau angajaţi în apărarea nemuririi personale. Noi nu trebuie să spunem, aşa cum au făcut scolasticii: Aceasta este o eroare –, ci trebuie să spunem: Evoluţia omenirii a adus cu ea nemurirea individuală personală, şi scolastica dominicanilor a fost prima care a subliniat această nemurire personală. – Şi acest vechi adevăr, dar care în acea epocă, având în vedere evoluţia speciei umane, nu mai era adevărat, era prezentat în Universităţile întemeiate de mauri. Astăzi noi trebuie să fim toleranţi nu numai faţă de contemporani, trebuie să fim toleranţi şi faţă de cei care au perpetuat vechile învăţături. Dar acest lucru nu era posibil în vremurile de odinioară; de aceea, este important să nu încetăm să ne spunem: Ceea ce scolastica dominicană numea nemurire personală a devenit, propriu-zis, un adevăr abia de când sufletul conştienţei a intrat, lent şi progresiv, în omenire.

Putem descrie aceasta şi într-un mod imaginativ. Când astăzi moare un om care a avut cu adevărat posibilitatea, în timpul vieţii sale pământeşti, să-şi pătrundă sufletul cu inteligenţă, cu o adevărată inteligenţă, el trece apoi prin poarta morţii şi are viziunea retrospectivă a vieţii sale pământeşti, care a fost o viaţă pământească independentă. În secolele mai îndepărtate, omul vedea, după ce trecea prin poarta morţii, cu ocazia acestei viziuni retrospective, cum corpul său eteric se dizolvă în Cosmos, vedea apoi cum el traversează lumea sufletului, şi îşi retrăia, în sens invers, evenimentele existenţei. Atunci, el îşi putea spune: Astfel administrează Mihael, prin intermediul Soarelui, ceea ce a fost al meu. – Aceasta este marea deosebire. Dar nu putem judeca o asemenea evoluţie decât dacă privim în culisele existenţei pentru a vedea elementul spiritual în dosul celui material. Acest lucru este important: să vedem cum evenimentele exterioare din sânul omenirii sunt plăsmuite din lumea spirituală.

Acum, dvs. trebuie să vă transpuneţi din nou în tot ceea ce v-am spus. Transpuneţi-vă în criza care a avut loc în secolul al 9-lea al erei creştine: inteligenţa cosmică acum coboară printre oamenii de pe Pământ. Ceea ce s-a întâmplat atunci este un fapt obiectiv. Şi acum transpuneţi-vă în sfera solară pe care o administrau Mihael şi ai săi, după cum v-am relatat, astfel că, în timp ce-l vedeau pe Christos plecând de pe Soare şi trecând pe Pământ prin Misteriul de pe Golgotha, se putea vedea cum inteligenţa cosmică încetul cu încetul coboară şi devine cunoaştere umană individuală. Un eveniment important, care a făcut o profundă impresie tocmai asupra acelora care îi aparţin lui Mihael – i-am numit ultima dată "mihaeliţi" –, un eveniment important de natură excepţională, pe care l-am mai caracterizat deja şi în alte contexte, a intervenit în evoluţia civilizaţiei umane. Dar trebuie să-l caracterizez acum aşa cum apare văzut din Soare de către mihaeliţi, aşa cum poate fi văzut când este privit din perspectivă, când privim din împărăţia lui Mihael spre Pământ.

Acest eveniment important, greu de semnificaţie, s-a petrecut în anul 869. Este vorba despre al optulea Conciliu ecumenic, cel de la Constantinopol, care a fixat în mod dogmatic următorul lucru: Vechea concepţie a trihotomiei – omul constă din trup, suflet şi spirit – ar fi eretică, omul nu se compune decât din trup şi suflet, numai că sufletul este înzestrat cu unele proprietăţi spirituale. În timp ce are loc, în mod obiectiv, trecerea inteligenţei cosmice la oamenii individuali, pe Pământ se decreta – într-un mod atât de categoric încât nimeni care se afla situat în sânul civilizaţiei europene nu putea îndrăzni să se opună – că trihotomia ar fi falsă, că aceasta ar fi o erezie. Nu mai era voie să se spună că omul are trup, suflet şi spirit, nu se mai putea vorbi decât despre trup şi suflet, atribuindu-se sufletului proprietăţi şi forţe spirituale. Despre acest eveniment care a avut loc pe Pământ, în sfera michaelică, nu se putea spune decât aceasta: acum, în sufletele oamenilor se va infiltra convingerea că spiritual este o însuşire a sufletului, că spiritualul nu este elementul divin care domneşte în mersul înainte al evoluţiei umane. "Priviţi spre Pământ" – astfel a vorbit Mihael –, "conştienţa despre spirit dispare". Dar, dragii mei prieteni, tocmai de această dispariţie a conştienţei despre spirit este legat ceea ce vom trata astăzi în mod cu totul special.

Aşa cum am spus mai înainte, eu am caracterizat până acum doar în mod abstract modul în care s-a desfăşurat evoluţia sferei lui Mihael în culisele existenţei pământeşti. Inteligenţa cosmică, spuneam, a coborât în fiecare om individual. Dar aceasta nu este decât o abstracţie, dragii mei prieteni. Atunci, ce este inteligenţa? Bineînţeles, nu avem voie să ne imaginăm că, ridicându-ne în lumile superioare, putem atinge inteligenţa cu mâna, aşa cum facem aici, în lumea fizică, atunci când atingem cu mâna arborii şi tufişurile. Ce este: "inteligenţa"? Asemenea generalităţi nu există deloc în realitate. Inteligenţă sunt directivele după care se conduc Ierarhiile superioare în relaţiile lor unele cu altele. Ceea ce fac ele, cum se comportă unele cu altele, ceea ce sunt unele pentru altele, aceasta este inteligenţa cosmică. Şi cum noi, ca oameni, trebuie să avem în vedere, fireşte, regnul care ne este cel mai apropiat, atunci pentru noi, în mod concret, inteligenţa cosmică este: Suma entităţilor Ierarhiei Îngerilor. Dacă vrem să ne exprimăm în mod concret, noi nu putem vorbi de o sumă a inteligenţei, ci de o sumă de Îngeri; aceasta este realitatea. Faptul că Părinţii Bisericii au pus în discuţie, în anul 869, dacă trebuie să se vorbească despre spirit la om, aceasta a fost consecinţa acelui eveniment prin care un anumit număr de fiinţe îngereşti s-au separat de sfera lui Mihael, unde ele se găseau până atunci, şi au adoptat concepţia că ele nu ar mai avea de-a face de acum înainte decât cu puterile pământeşti, că ele nu ar mai trebui să-i conducă pe oameni decât sub impulsul puterilor pământeşti. Aşadar, dvs. vedeţi ce eveniment a fost în realitate! Îngerii sunt entităţile care

conduc omul de la o viaţă pământească la alta. Fiinţele care se află tocmai deasupra noastră în lumea spirituală sunt cele care ne conduc pe drumul dintre moarte şi o nouă naştere şi ne indică iarăşi drumul existenţei pământeşti, legând astfel unele de altele vieţile pământeşti succesive pentru a face din ele totalitatea unei existenţe umane. Un anumit număr de fiinţe îngereşti, care au această misiune, şi care mai înainte erau unite cu sfera lui Mihael, au ieşit din această sferă, au părăsit-o. Nu se putea ca un asemenea comportament să rămână fără urmări asupra destinului oamenilor. Căci cine participă în primul rând la modul în care evoluează karma, la modul cum faptele pământeşti, gândurile şi sentimentele pământeşti sunt prelucrate între moarte şi o nouă naştere? Acestea sunt fiinţele îngereşti! Dacă aceste fiinţe îngereşti ajung la o altă poziţie în Cosmos, dacă ele părăsesc, ca să spunem aşa, sfera solară şi din Îngeri cereşti devin Îngeri pământeşti, ce trebuie să se întâmple atunci în mod necesar? În realitate, în dosul faptelor exterioare, asupra întregii evoluţii din Europa planează un mare mister. Anumiţi Îngeri, fireşte, au rămas în sfera lui Mihael. În marea şcoală de la începutul secolului al 15-lea existau şi asemenea fiinţe îngereşti care ţineau de oamenii care se aflau atunci în sfera lui Mihael. Tuturor sufletelor umane care trăiau în sfera lui Mihael, despre care v-am vorbit, le aparţineau fiinţe îngereşti care rămăseseră în această sferă. Dar celelalte, ele au fost cele care au plecat, care s-au identificat cu ceea ce exista pe Pământ.

Dvs. veţi spune acum: Ei bine, cum se face că un anumit număr de Îngeri mihaelici au avut dintr-o dată ideea de a ieşi din sfera lui Mihael? Celorlalţi nu le-a venit ideea să iasă din această sferă! – Trebuie să mărturisesc, dragii mei prieteni, că aceasta este una dintre întrebările cele mai dificile care se poate ridica în legătură cu recenta evoluţie a omenirii. Este, de fapt, o problemă care, atunci când ne preocupă în serios, nu poate decât să pună în mişcare toate forţele interioare ale omului. Este o problemă legată în mod profund şi intim de întreaga viaţă umană.

Vedeţi dvs., de fapt, la baza acestei stări de lucruri se află o realitate cosmică. Dvs. ştiţi din conferinţele pe care le-am ţinut aici acest lucru: Tot ceea ce numim planetă fizică este un ansamblu de entităţi spirituale. Când ne ridicăm ochii spre o stea, ceea ce ne apare sub formă fizică nu este decât aspectul exterior al acestei stele; în realitate, este vorba despre o colonie de entităţi spirituale. Dar există o anumită opoziţie – ea a existat întotdeauna de când a existat o evoluţie pământească – între inteligenţele celorlalte planete şi inteligenţa solară. Există, pe de o parte, inteligenţa solară, pe de altă parte, inteligenţele planetelor [Nota 34]. Şi inteligenţa solară este, în principal, sub domnia lui Mihael, pe când inteligenţele planetare sunt sub domnia celorlalţi Arhangheli – întotdeauna a fost astfel. Aşadar, să spunem (se scrie la tablă):

Inteligenţă solară	Inteligenţe planetare	
Mihael	Mercur:	Rafael
	Venus:	Anael
	Marte:	Samael
	Jupiter:	Zachariel
	Lună:	Gabriel
	Saturn:	Orifiel

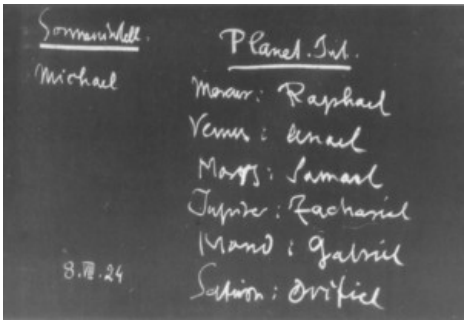

Planşa 10

Cu toate acestea, dragii mei prieteni, lucrurile nu erau astfel încât să putem spune că Mihael stăpânea numai inteligenţa solară. În realitate, întreaga inteligenţă cosmică se diferenţiază în mod specific în inteligenţă solară şi inteligenţe planetare: Mercur, Venus, Marte ş.a.m.d. Inteligenţa cosmică este administrată de diversele entităţi ale Ierarhiei Arhanghelilor, dar deasupra tuturor stăpâneşte, întotdeauna, Mihael, astfel încât inteligenţa cosmică generală este administrată de Mihael. Bineînţeles că, în trecut, orice om era deja om pe vremea când Mihael administra inteligenţa cosmică şi când numai o rază a acesteia pătrundea în fiecare om, astfel încât omul se simţea totuşi ca om pe Pământ şi omul individual nu era numai un înveliş pentru inteligenţa cosmică generală. Dar această inteligenţă vine spre noi din Soare; orice inteligenţă umană vine de la Mihael, din sfera Soarelui.

Numai când s-a ajuns la secolele 8, 9, 10, numai atunci au ţinut seama inteligenţele planetare de faptul că Pământul se transformase, că şi Soarele se transformase. Dar ceea ce se întâmplă afară, în Univers, ceea ce descriu astronomii, aceasta nu este decât latura exterioară a lucrurilor. Dvs. ştiţi: Aproximativ din unsprezece în unsprezece ani avem o perioadă de pete solare; de pe Pământ pare că anumite părţi ale Soarelui sunt întunecate, acoperite de pete. Dar nu a fost întotdeauna aşa. În timpurile străvechi, Soarele strălucea ca un disc uniform, fără să aibă pete. Şi Soarele va avea, în mileniile viitoare, un număr de pete esenţial mai mare decât astăzi, el va fi din ce în ce mai acoperit de pete. Aceasta este întotdeauna expresia exterioară a faptului că puterea lui Mihael, puterea cosmică a inteligenţei, se va diminua mereu. Multiplicarea petelor solare, drept consecinţă a evoluţiei cosmice, indică declinul Soarelui; îl vedem pierzându-şi din strălucire şi îmbătrânind în sânul Cosmosului. Şi după apariţia unui număr suficient de mare de pete solare au recunoscut celelalte inteligenţe planetare că ele nu mai vor să fie dominate de Soare. Ele au hotărât să nu mai lase Pământul să depindă de Soare, ci să depindă în mod direct de Cosmosul întreg. Aceasta s-a făcut printr-o decizie a Arhanghelilor planetari. Şi în special sub conducerea lui Orifiel s-a emancipat inteligenţa planetară în raport cu inteligenţa solară. A avut loc o separare totală a puterilor cosmice care până acum fuseseră unite. Inteligenţa solară a lui Mihael şi inteligenţele planetare au intrat încetul cu încetul într-o opoziţie cosmică.

Ei bine, deşi noi atribuim entităţilor Ierarhiei îngereşti o forţă sufletească şi dispoziţii interioare în întregime diferite de ale noastre –, au şi ele totuşi facultatea de a lua decizii, de a reflecta asupra a ceea ce se întâmplă. Şi noi, oamenii, luăm decizii în funcţie de ceea ce vedem că se întâmplă, în funcţie de ceea ce se întâmplă în mod exterior, lăsând realităţile să vorbească şi, sub influenţa acestora, facem un lucru sau altul. Numai că pentru noi, între naştere şi moarte, sunt determinante realităţile de pe Pământ. Pentru entităţile Ierarhiei Îngerilor, determinante sunt asemenea realităţi cum este această sciziune în viaţa planetară. Un grup de îngeri s-a întors spre inteligenţa pământească şi, prin aceasta, în acelaşi timp, spre inteligenţa planetară; alt grup a rămas fidel sferei lui Mihael, pentru a transporta în viitor elementul etern pe care îl administrează Mihael. Dar aceasta este o problemă decisivă, dacă Mihael va putea transporta în viitor ceea ce este veşnic în impulsul michaelic, acum, când întreaga putere le aparţine oamenilor şi când ceea ce se arată în Soarele fizic se întunecă şi dispare încetul cu încetul.

Astfel, vedem producându-se, drept consecinţă a evenimentelor cosmice, o sciziune printre Îngerii care mai înainte erau uniţi cu Mihael. Dar tocmai aceste entităţi intervin în evoluţia karmei. Şi acum, consideraţi ansamblul a ceea ce se desfăşoară în existenţa dintre moarte şi o nouă naştere. Lucrurile nu se petrec în aşa fel încât fiecare suflet uman poate merge singur, nici fiecare Înger din cei care îi conduc pe oameni nu poate merge singur, ci întreaga Ierarhie a Îngerilor acţionează împreună. Karma se realizează prin acţiunea lor comună. Bineînţeles, dacă într-o viaţă pământească eu sunt legat de un om şi această legătură se continuă în viaţa următoare, atunci Îngerul unuia trebuie să se întâlnească şi să colaboreze cu Îngerul celuilalt. Trebuie să existe o colaborare, şi a fost adesea astfel. Ceea ce este extraordinar de zguduitor, consternant, aş spune, în Conciliul ecumenic care s-a ţinut pe Pământ în 869, este faptul că acesta reprezintă

semnul unui eveniment teribil survenit în lumea spirituală. Ceea ce este zguduitor – când ne slujim în mod just de inteligenţa cosmică faţă de un asemenea ansamblu copleşitor –, faptul zguduitor, care s-a produs deja şi care se produce într-o măsură tot mai mare, este următorul: Îngerul unui suflet uman, care era unit mai înainte prin karmă cu un alt suflet uman, nu se mai întâlneşte cu Îngerul celuilalt suflet uman. Unul din Îngeri a rămas în preajma lui Mihael, celălalt a coborât pe Pământ. Atunci, ce a trebuit să se întâmple? În intervalul dintre întemeierea creştinismului şi epoca sufletului conştienţei, începută în mod special de secolul al 9-lea şi anul 869, a trebuit ca în karma oamenilor să se introducă o anumită dezordine! Acesta este unul dintre cuvintele cele mai grave pe care îl putem pronunţa când vorbim despre istoria modernă a omenirii. În karma omenirii moderne s-a introdus dezordinea! În anii care au urmat, nu tot ceea ce au trăit oamenii pe Pământ a fost în mod corect integrat karmei. Aspectul haotic al istoriei moderne, haosul crescând din viaţa socială, din cultură, care face ca nimic să nu-şi atingă ţelul, acest haos este consecinţa dezordinii introduse în karmă în urma sciziunii intervenite în Ierarhia Îngerilor din sfera lui Mihael.

Şi acum noi putem vorbi despre un fapt care are legătură cu karma Societăţii Antroposofice, fapt de o importanţă extraordinară şi care, aş putea spune, abia el conferă acestei karme adevărata ei nuanţă. Căci, la urma urmei, tot ce putem spune sprijinindu-ne pe împrejurări nu epuizează ceea ce se întâmplă în mod spiritual în culise. Gândurile pe care le deducem din împrejurările pământeşti sunt slabe şi incolore. Acestea nu reprezintă decât o pregătire în vederea sesizării aspectului pur spiritual al lucrurilor.

Atunci, trebuie să spunem: Desigur, tot ceea ce a făcut ca în Societatea Antroposofică să se adune sufletele care au simţit sincer nevoia să facă parte din ea îşi păstrează deplina valoare. Dar de unde vine faptul că sunt prezente şi forţele care acţionează aici, care fac ca oamenii să găsească astăzi drumul unii spre alţii aderând la nişte principii pur spirituale, care de altfel sunt străine lumii de astăzi? De unde provin forţele care fac ca oamenii să se întâlnească? Ele apar deoarece, prin faptul că începe domnia lui Mihael, în epoca mihaelică în care trăim noi, când Mihael ajunge din nou să domnească asupra Pământului, când domnia lui Gabriel este înlocuită prin domnia lui Mihael, Mihael aduce cu sine forţa care să le permită celor care l-au urmat să-şi pună din nou în ordine karma. Astfel încât putem spune: Ce îi uneşte pe membrii Societăţii Antroposofice? Îi uneşte faptul că ei trebuie să-şi pună ordine în karma! Când cineva observă în cursul vieţii că se angajează, aici sau acolo, în nişte relaţii care nu sunt conforme cu imboldurile sale cele mai profunde şi care poate, într-un fel, ies din cadrul care asigură armonia justă între bine şi rău în fiinţa umană – aceasta, pe de o parte – şi când, pe de altă parte, el simte fără încetare nevoia de a progresa în antroposofie, atunci înseamnă că el se străduieşte să revină la karma sa, la adevărata sa karmă, să-şi trăiască această adevărată karmă. Aceasta este raza cosmică pe care cunoscătorul o vede clar răspândindu-se în Mişcarea antroposofică: Restabilirea adevărului karmei! Vedeţi dvs., ceea ce spun eu aici este legat de multe aspecte, atât ale destinului fiecăruia în interiorul Societăţii Antroposofice, cât şi ale destinului întregii societăţi. Şi aşa şi este firesc, căci toate se întrepătrund.

Trebuie să avem în vedere acum următoarele: Vedeţi dvs., oamenilor care depind de fiinţele Ierarhiei Îngerilor ce rămân în sfera lui Mihael le este greu să găsească forme intelectuale corespunzătoare pentru ceea ce ei trebuie să înţeleagă. Ei se străduiesc să trateze şi inteligenţa personală în aşa fel încât să o poată uni cu veneraţia lor pentru Mihael. Sufletele despre care am spus că au luat parte la acele pregătiri care au avut loc în secolele al 15-lea şi al 19-le, ele revin pe Pământ, fiind încă puternic atrase spre Mihael şi sfera sa. Şi totuşi, conform principiilor care guvernează evoluţia omenirii, ele trebuie să preia în sine o inteligenţă individuală, personală. Aceasta creează o sfâşiere interioară, dar această situaţie trebuie să fie rezolvată printr-o evoluţie spirituală, prin întâlnirea activităţii individuale cu ceea ce ne aduc lumile spirituale în epoca actuală, în epoca inteligenţei. Celelalte suflete, cele ai căror Îngeri au căzut – ceea ce, desigur, are legătură cu karma, căci Îngerul cade atunci când este legat de o asemenea karmă –, celelalte suflete acceptă inteligenţa personală ca pe ceva de la sine înţeles, dar atunci această inteligenţă acţionează în ele într-un mod automat, ea acţionează prin corporalitate. Ea acţionează în aşa fel încât aceşti oameni gândesc, gândesc în mod inteligent, dar ei nu sunt angajaţi în ceea ce gândesc. Acesta a fost obiectul marii dispute care i-a opus mult timp pe dominicani franciscanilor. Dominicanii nu puteau concepe principiul inteligenţei personale altfel decât cu cel mai mare ataşament posibil faţă de sfera lui Mihael. Franciscanii, discipolii lui *Duns Scott* [Nota 35]– nu Scott Erigena – erau cu totul nominalişti. Ei spuneau: Inteligenţa nu este decât o înşiruire de cuvinte. Şi toate disputele care aveau loc între oameni nu erau, în realitate, decât o reflectare a marilor lupte ale cetelor îngereşti una împotriva alteia.

Vedeţi dvs., entităţile ierarhiei Îngerilor care s-au unit cu principiul pământesc trăiesc pe Pământ aproximativ din secolele 9, 10. Şi aceasta este încă un lucru zguduitor, dragii mei prieteni: aici, pe Pământ, materialismul câştigă teren; tocmai oamenii cei mai avansaţi, cei mai inteligenţi, sunt cei care neagă existenţa spiritualului, se apucă să ironizeze ideea că în mediul lor ambiant s-ar putea afla fiinţe spirituale, aşa cum există oameni fizici. În această epocă, în care se extinde materialismul, din ce în ce mai mulţi Îngeri coboară şi trăiesc pe Pământ. Ei participă la tot ce se realizează pe Pământ. Tocmai ei sunt cei care, în anumite epoci, atunci când apare o întunecare a conştienţei umane, se încorporează şi acţionează pe Pământ. Un mare număr de fiinţe îngereşti nu intervin, dar cele care, prin karma lor de Îngeri, sunt cele mai apropiate de puterile ahrimanice, acestea nu rămân în rezervă, ele se încorporează în oameni, se cufundă, pentru un anumit timp, în oameni.

Atunci se întâmplă ceea ce v-am spus cu ocazia ultimei conferinţe: Atunci noi vedem trăind pe Pământ un asemenea om; el posedă atunci talente umane, el manifestă o inteligenţă umană, poate o manifestă în mod genial; dar, pentru un anumit timp, când conştienţa sa este întunecată, atunci se instalează în el o inteligenţă îngerească ahrimanică. Atunci putem asista la următoarele: Acest om este, în aparenţă, un om ca toţi oamenii, şi fiind un om ca toţi oamenii, el scrie un lucru sau altul. Dar Ahriman se apropie de oameni tocmai slujindu-se de ceea ce asimilează ei sub formă intelectuală. Astăzi trebuie să ne solicităm personalitatea, dacă nu vrem să fim copleşiţi de tot ce am vorbit în aceste conferinţe. Şi de aceea este posibil ca Ahriman să poată apărea sub înfăţişarea unui scriitor. El se slujeşte, bineînţeles, de o fiinţă îngerească. El poate face muncă de scriitor. Şi, pentru că noi suntem acum reuniţi sub semnul Congresului nostru de Crăciun, nu este cazul să păstrăm tăcere asupra unor asemenea fapte. De aceea, aş vrea să vă mai spun următorul lucru.

Vedeţi dvs., înainte de apariţia ultimelor sale lucrări, era posibil să avem o altă atitudine faţă de unul dintre cei mai străluciţi scriitori ai acestor ultimi ani, faţă de unul dintre cei mai mari scriitori. Pe vremea când îmi scriam cartea ***Nietzsche, un luptător împotriva timpului său*** [Nota 36], acesta era pentru publicul de atunci strălucitul scriitor care adusese facultăţile umane la nivelul lor cel mai înalt. Abia după aceea am cunoscut ceea ce scrisese *Nietzsche* în epoca declinului său [Nota 37]. În principal, sunt două lucrări, "Antichristul" şi "Ecce homo": acestea sunt două lucrări pe care le-a scris Ahriman – nu Nietzsche, ci un spirit ahrimanic, incorporat în persoana lui Nietzsche. Pentru prima dată Ahriman a apărut pe Pământ cu trăsăturile unui scriitor. El va continua să mai apară. Nietzsche a fost zdrobit de Ahriman. Gândiţi-vă în faţa căror impulsuri ne aflăm când suntem în prezenţa ideilor care trăiau în Nietzsche pe vremea în care, inspirat de acest spirit a lui Ahriman, el scria aceste lucrări strălucite, dar diabolice, "Antichristul" şi "Ecce homo" – opere inteligente! Eu v-am vorbit despre marea, vasta inteligenţă a lui Ahriman. Când este vorba de o operă grandioasă, strălucită, nu o defăimăm spunând că ea este ahrimanică, cum ar putea crede spiritele naive care nu ştiu ce măreţie poate exista în Ahriman. A vorbi de Ahriman nu înseamnă nici a blama, nici a lăuda; pe Pământ, multe lucruri depind de el. Celui căruia i-a sângerat inima cum a sângerat a mea când am citit pentru prima dată "Voinţa de putere" a lui Nietzsche, publicată după aceea sub o formă care nu le mai permite oamenilor să-şi facă o idee exactă asupra ei, şi care, în acelaşi timp, îşi poate îndrepta privirea spre sferele care, de când a început domnia lui Mihael, din anii '80 ai ultimului secol, nu sunt separate de sferele pământeşti decât printr-un perete despărţitor subţire, cel care ştie că această sferă a lui Mihael este în imediata vecinătate a lumii

fizice, astfel încât se poate spune că ea este asemănătoare cu sfera pe care o traversează omul după moarte, cel care vede ce eforturi se desfăşoară în această direcţie, acela ştie să vadă cum au ajuns acestea să-şi găsească expresia în opere cum sunt "Ecce homo" şi "Antichristul". Este suficient să ne gândim la remarcile de inspiraţie ahrimanică care se află în "Antichristul". Nu ştiu dacă în ediţiile mai recente pasajul despre care vă vorbesc se prezintă sub această formă. Într-un pasaj unde este vorba despre Iisus – citez din memorie –, şi autorul spune că Renan îl consideră pe Iisus un geniu, Nietzsche nu îl vede ca pe un geniu, el spune: Dacă am vrea să ne exprimăm cu rigoarea fiziologului, ar trebui să folosim un cu totul alt cuvânt ... În ediţia operelor lui Nietzsche pe care o am, în acest loc se află trei puncte, nu ştiu dacă în ediţiile recente este la fel; în manuscris aici stă scris cuvântul "idiot", cu toate literele. În faptul că Iisus a fost numit "idiot" se vede mâna lui Ahriman. Şi în această lucrare se află multe alte lucruri de acelaşi fel. Da, cine ar putea crede că nu se ascunde o enigmă profundă în Nietzsche, în acest om care, exact în epoca în care scria aceste lucruri, avea în sufletul său veleităţi de convertire la catolicism – cele două lucruri au mers în paralel, nu trebuie să uitaţi –, cine ar putea crede că aici nu se ascunde o enigmă? "Antichristul" – cu ce cuvinte se încheie? El se încheie – nu pot cita textual – prin aceste cuvinte: Aş vrea să scriu pe toţi pereţii, şi eu am cu ce să aştern nişte litere care să strălucească până departe, aş vrea să scriu pe toţi pereţii ce este creştinismul: Creştinismul este cel mai mare blestem al omenirii! – Aşa se încheie cartea. Aici este, într-adevăr, o problemă. Trebuie să vedem clar cum această întreagă sferă separată de a noastră printr-un perete despărţitor subţire, în care s-au desfăşurat toate luptele spirituale de la sfârşitul erei Kali Yuga – şi chiar puţin după aceea –, cum această întreagă sferă tinde să pătrundă în lumea fizică pământească.

Sunt nişte lucruri asupra cărora trebuie să ne putem îndrepta privirile, dacă vrem să înţelegem cum se poate situa omenirea în faţa a ceea ce trebuie să-şi facă intrarea în civilizaţie o dată cu inaugurarea epocii lui Mihael. Dacă, în momentul trecerii de la era Kali Yuga, era întunericului, la era luminii, am vrea să caracterizăm – aş cum am făcut-o eu în prefaţa cărţii mele "Mistica în zorii vieţii spirituale a timpului nostru" – dispoziţia sufletească pe care trebuie să o avem faţă de spirit şi materie, ar trebui să avem cu adevărat o privire care pătrunde în cele spirituale şi în cele fizice. Într-adevăr, am putea folosi toate mijloacele posibile pentru a caracteriza măreţia acestei perioade de trecere care marchează zorii epocii michaelice. Trebuie să ne simţim situaţi în miezul acestei perioade cu tot ceea ce constituie Mişcarea antroposofică. Căci această întreagă măreţie, această grandoare, se manifestă la început în dezordinea care s-a introdus în karma oamenilor. Când ne gândim cât adevăr se află în legăturile karmice, şi că lumea este astfel făcută încât până şi în legăturile karmice generale s-au putut produce anomalii în decursul secolelor, când ne apare necesitatea de a readuce la ordine aceste anomalii cosmice, atunci simţim – căci aceasta este sarcina, misiunea Mişcării antroposofice –, atunci simţim ceva din importanţa şi dimensiunile Mişcării antroposofice.

Acesta este, dragii mei prieteni, sentimentul care trebuie să fie viu în sufletele dvs. atunci când vă spuneţi: Cei care astăzi, discernând această situaţie pe care tocmai am descris-o, simt imboldul să intre în viaţa antroposofică, vor fi chemaţi din nou la sfârşitul secolului 20, pentru ca în acest punct culminant Mişcarea antroposofică să atingă cea mai mare extindere posibilă. Dar acest lucru se poate întâmpla numai dacă aceste gânduri pot trăi în noi, dacă putem face să se aprindă în noi viziunea forţelor cosmic-spirituale care se întrezăresc în sfera pământească şi dacă în însăşi inteligenţa pământească, în concepţiile oamenilor, va pătrunde cunoaşterea a ceea ce înseamnă Mihael.

Acest impuls trebuie să fie sufletul strădaniei antroposofice; sufletul însuşi trebuie să vrea să se angajeze în Mişcarea antroposofică. Atunci, noi vom putea găsi nu numai posibilitatea de a păstra în sufletele noastre câtva timp gânduri de o deschidere imensă, ci şi de a le da viaţă; astfel încât gândurile noastre să continue să ne formeze sufletele în spiritul antroposofiei, pentru ca sufletele să devină cu adevărat ceea ce trebuie ele să fie prin faptul că au simţit nevoia inconştientă de a se apropia de antroposofie – pentru ca ele să fie luate în stăpânire de misiunea antroposofiei. Pentru a lăsa ca acest sentiment să acţioneze în dvs. oarecum în linişte, eu v-am adresat aceste cuvinte grave în ultima oră. Vom continua aceste consideraţii când ne vom întâlni din nou în primele zile ale lui septembrie. În aşteptarea acestui moment, am vrut să încredinţez inimilor dvs. ceea ce aveam să vă spun cu privire la karma antroposofilor şi la karma Societăţii Antroposofice.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

NOTE

Izvoarele folosite: Conferinţele 1 -10 au fost stenografiate de stenografa profesionistă Helene Finckh (1883-1960), care a notat majoritatea conferinţelor lui Rudolf Steiner. Textul nostru se bazează pe transpunerea pe care ea a făcut-o în text normal. Pentru ediţia a 5-a din 1971, cu preluarea conferinţei a 11-a, notată de Rudolf Hahn şi a cărei stenogramă originală nu s-a păstrat, textul a mai fost confruntat încă o dată, de către nişte experţi în stenografie, cu stenograma originală. Prin aceasta au putut fi corectate unele mici omisiuni sau greşeli de transcriere care au intervenit la prima transcriere, în 1924, şi care au trecut apoi în ediţiile apărute. Faţă de ediţia a 8-a, anterioară, nu există modificări, cu excepţia corecturii de la pagina 93.

Titlul volumului provine de la ediţia a 2-a din 1937, îngrijită de Marie Steiner.

Referitor la desenele de pe tablă: Desenele originale realizate la tablă şi înscrisurile originale ale lui Rudolf Steiner care ţin de aceste conferinţe s-au păstrat, dat fiind faptul că tablele au fost la acea vreme acoperite cu coli de hârtie neagră. Ele apar, drept completări la conferinţe, micşorate, într-un volum separat al seriei "Rudolf Steiner, desene la tablă realizate cu ocazia conferinţelor" (Rudolf Steiner, "Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk"). Desenele inserate în text în ediţiile anterioare au fost păstrate şi în această ediţie. La pasajele respective din text se atrage întotdeauna atenţia, prin observaţii marginale, asupra planşelor originale corespunzătoare.

Trimiteri în text

Operele lui Rudolf Steiner din cadrul ediţiei Operelor Complete (GA) sunt însoţite la trimiteri de indicele bibliografic corespunzător. Vezi şi privirea de ansamblu de la sfârşitul volumului.

1. *Baruch Spinoza*, 1632-1677.

2. *tablouri... în care erau înfăţişaţi călugări dominicani sau Toma d'Aquino însuşi triumfând*: de exemplu tabloul de Benozzo Gozzoli de la Louvre, Paris, şi cel de Taddeo Gadoli din biserica Santa Maria Novella, Florenţa.

3. *gânduri lăsate de defuncţi*: comp., de exemplu, Conferinţa din 23 septembrie 1911, în ***Creştinismul esoteric*** ("Das esoterische Christentum"), GA 130.

4. *Averroes* (pe adevăratul său nume Ibn Roshid), 1126-1198, a trăit la curtea din Maroc.

5. *conferinţă asupra istoriei şi cu referire la ideea reîncarnării*: vezi ***Istorie ocultă***. *Personalităţi şi evenimente ale istoriei Universale în lumina ştiinţei spirituale* ("Okulte Geschichte. Persönlichkeiten und Ereignisse der Weltgeschichte im Lichte der Geisteswissenschaft"), GA 126.

6. *René Descartes*, 1596-1650.

7. *de când a intervenit impulsul nostru de Crăciun*: Vezi ***Congresul de Crăciun pentru întemeierea Societăţii Antroposofice Generale*** ("Weinachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft"), GA 260.

8. *când v-am vorbit despre... individualităţi care se leagă apoi de epopeea lui Gilgameş*: vezi Conferinţa din 26 decembrie 1923, în ***Istoria Universală în lumina antroposofiei*** ("Die Weltgeschichte in anthroposophischer Beleuchtung"), GA 233.

9. *după spusele Sfântului Augustin*: Augustinus, 354-430. În "Retractiones" L. I, Cap. XIII, 3, citim: "Ceea ce se numeşte în prezent religie creştină exista deja la cei vechi şi nu a fost absent de la începuturile speciei umane, şi atunci când Christos a apărut într-un trup de carne, adevărata religie, care era deja prezentă mai înainte, a primit numele de creştinism."

10. *duminica trecută*: La 6 iulie 1924, Conferinţa a 3-a din acest volum.

11. *Unul dintre prietenii săi a ridicat grava problemă...*: Lucrarea lui Schiller: "Despre educaţia estetică a omului" (Über die ästetische Erziehung des Menschen"), care a apărut în 1795 în "Horen", l-a stimulat pe Goethe să redacteze "Basmul despre Şarpele cel verde şi frumoasa Floare de Crin" ("Märchen von der grünen Schlange und der schönen Lilie"), ca încheiere la povestirea "Discuţiile unor emigranţi germani" ("Unterhaltungen deutscher Ausgewanderter"), care, la fel, a apărut în 1795 în "Horen". – Comp. comentariile lui Rudolf Steiner în ***Noua spiritualitate şi trăirea lui Christos în secolul XX*** ("Die neue Geistigkeit und das Christus-Erlebnis des zwanzigsten Jahrhunderts"), GA 200, Conferinţa a 4-a.

12. *aici, drama mea misteriu* ***Poarta iniţierii*** *a prezentat analogii cu "Basmul..."* : Vezi ***Schiţe, fragmente şi paralipomene la cele patru drame-mister*** ("Entwürfe, Fragmente und Paralipomena zur den vier Mysteriendramen"), în GA 44.

13. *eu am indicat acest lucru aici cu ani în urmă*: Comp. conferinţele de la sfârşitul lui decembrie 1918 din ***Cum îl poate regăsi omenirea***

pe Christos? ("Wie kann die Menschheit den Christus wiederfinden?"), GA 187.

14. *o rază a înţelepciunii încă vii a lui Pietro de Compostella*: Aici se face referire la lucrarea "De consolatio rationis". Acel Pietro de Compostella – acest nume a fost purtat de încă trei autori – care a scris lucrarea despre care este vorba aici (după Petrus Blanco «Petri Compostellani de consolatio rationis libro duo», Münster i. Westf. 1912 = "Contribuţii la istoria filosofiei Evului Mediu VIII" – "Beiträge zur Geschichte der Philosophie der Mittelalters VIII") a scriso aproximativ la mijlocul secolului al 12-lea. Totuşi, rămâne deschisă întrebarea dacă nu cumva lucrarea este în realitate mai veche sau trimite la o sursă mai veche.

15. *Bernardus de Chartres* (Bernardus Carnotensis), mort cca.1130.

16. *Bernardus Silvestre* (Bernard de Tours), mort cca. 1150.

17. *Jean de Salisbury*: mort cca. 1180, ca Episcop de Chartres.

18. Cuvintele puse între paranteze pătrate au fost incluse de editor, altfel nu se înţelege conţinutul pasajului respectiv.

19. *Hildebrand*, din 1073 Papa Gregorius al VII-lea, a murit în 1085.

20. *Alain de Lille* (Alanus ab Insulis), născut cca. 1128, mort în 1202 sau 1203.

21. *poemul "La Bataille des septs Arts"*: al lui Henri d'Andeli, a fost compus, probabil, aproximativ în 1236.

22. *Brunetto Latini*, născut cca. între 1210 şi 1230, mort în 1294; poemul "Il Tesoretto" descrie viziunea citată aici.
    Dante Alighieri, 1265-1321. Prima ediţie a "Divinei comedii" ("Divina commedia") a apărut în 1472.

23. *Marie Eugenie delle Grazie*, 1864-1931, poetă austriacă.

24. *acea conversaţie redată în "Autobiografia" mea*: Aici se face referire la discuţia cu preotul Wilhelm Neumann din ordinul Cistercienilor relatată în capitolul 7. ***Viaţa mea*** ("Mein Lebensgang") (1923-1925), GA 28, 1982, p. 125 şi urm.

25. *Toma d'Aquino*, 1225-1274, zis doctor angelicus.

26. *Luis Claude de Saint Martin*, 1743-1803. A scris mai întâi sub preudonimul «Philosophe inconnu». Vezi "Despre erori şi despre adevăr" ("Des Erreurs et de la vérité"), 1775; tradus în germană de Matthias Claudius sub titlul "Irrtümer und Wahrheit, oder Rückweiß für die Menschen auf das allgemeine Principium aller Erkenntniß", Breslau 1782; o nouă ediţie a apărut în 1925 în Der Kommende Tag A. G. Verlag, Stuttgart.

27. *kabirii*: Alte expuneri ale lui Rudolf Steiner despre kabiri se găsesc şi în următoarele conferinţe: Dornach, 17 ianuarie 1919 (cu desene de Rudolf Steiner după nişte figuri plastice schiţate de el), în GA 273; Dornach, 25 ianuarie 1919, în GA 188; Stuttgart, 4 decembrie 1922, în GA 218; Dornach, 21 decembrie 1923, în GA 232.

28. *Raimund de Sabunda*: filosof scolastic, născut la Barcelona; el a predat la Toulouse, începând din 1436, medicina, filosofia şi teologia. Lucrarea sa "Liber creaturarum sive theologiae naturalis" a apărut la Straßburg în 1496.

29. *expresia "Cartea Naturii"*: se află în prefaţa ediţiei noi din 1923.

30. *Jakob Böhme*, 1575-1624.

31. *"Schibboleth"*: semn de recunoaştere, semn distinctiv

32. *sătule de creştinism [sătule de păgânism]*: În stenogramă figurează christentummüde ("sătule de creştinism"), şi aşa sa tipărit şi în primele cinci ediţii. Ţinând seama de ceea ce a fost spus mai înainte şi de context, expresia christentummüde trebuie să fie considerată imposibilă – trebuie să fie vorba de o greşeală de auz sau conferenţiarul sa exprimat greşit –, astfel, în ediţia a 6-a (1975), christentummüde ("sătule de creştinism") a fost înlocuit prin heidentummüde ("sătule de păgânism"). Acum, redăm cititorului forma iniţială. Îl lăsăm pe cititor să-şi formeze singur o părere. Caracterizarea propriu-zisă a celor două grupuri nu este afectată, în rest, prin aceasta.

33. Stenograma iniţială a conferinţei a unsprezecea nu sa păstrat.

34. *inteligenţele planetelor*: Învăţătura despre inteligenţele planetelor ne duce în urmă până la Joh. Trithemius von Sponheim (1462-1516) ("De septem intelligentiis libellus"). Rudolf Steiner mai vorbeşte despre aceasta în ("Das Initiaten-Bewußtsein"), GA 243, Conferinţa a 7-a, şi în ***Conştienţa iniţiatului. Îndrumări pentru o şcoală esoterică*** ("Anweisungen für eine esoterische Schulung") GA 245

35. *John Duns Scott*, 1266-1308, filosof scolastic.

36. *Pe vremea când îmi scriam cartea Nietzsche, un luptător împotriva timpului său*, GA 5. Prima ediţie apărut la Weimar în 1895.

37. *Friedrich Nietzsche*, 1844-1900: "Anticristul. Încercare de critică asupra creştinismului" (titlul ediţiilor ulterioare: "Anticristul. Creştinismul să fie blestemat!"), Lepizig 1895. Această ediţie, care se afla în biblioteca lui Rudolf Steiner, fusese publicată de Fritz Koegel cu corecturi şi tăieturi.
    Pasajul citat este, textual, următorul: "Domnul Renan, acest măscărici în materie de *psihologie*, recurge, pentru a explica tipul de om care a fost Iisus, la două dintre cele mai *deplasate* noţiuni care pot fi întrebuinţate aici: noţiunea de *geniu* şi noţiunea de *erou*... Să faci din Iisus un erou! – Şi ce dispreţ asupra sensului cuvântului 'geniu'! Tot ce înţelegem, tot ce înţelege civilizaţia noastră prin 'spirit' nu are, în lumea în care trăieşte Iisus, nici un sens. Dacă sar fi exprimat cu rigoarea psihologului, aici ar fi la locul său un cu totul alt cuvânt: cuvântul idiot." (Secţiunea 29).
    "Această eternă denuntare a crestinismului, eu o voi scrie pe toti peretii – am litere pentru a-i face si pe orbi să vadă... Eu numesc

creştinismul marele blestem, marea corupţie în adâncime, marele instinct de răzbunare, care nu află nici un mijloc destul de veninos, destul de secret, destul de subteran, care să fie destul de *meschin* – eu îl numesc pata nemuritoare a omenirii... Şi contăm pe vremea de după *dies nefastus* (ziua nefastă – n. t.), care ţine de la începutul acestei fatalităţi – de după *prima* zi a creştinimsului! – *De ce nu mai curând după ultima sa zi! – Încă de astăzi?* – Transmutarea tuturor valorilor!" (Secţiunea 62)
"Ecce homo" şi "Voinţa de putere" ("Ecce homo şi "Der Wille zur Macht"), Leipzig 1911 (vol. XV al GOA).

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE VOLUMUL III

GA 237

RUDOLF STEINER
DESPRE STENOGRAMELE CONFERINŢELOR SALE

Din autobiografia lui Rudolf Steiner
Viaţa mea (Capitolul 35, 1925)

Rezultatul activităţii mele antroposofice se prezintă sub două forme; în primul rând, cărţile mele făcute publice pentru întreaga lume, în al doilea rând, un mare număr de cursuri concepute iniţial doar ca tipărituri particulare, şi care urmau să fie vândute numai membrilor Societăţii Teosofice (mai târziu, Antroposofice). Acestea erau stenogramele mai mult sau mai puţin bine realizate după conferinţe şi care – din pricina lipsei de timp – nu au mai fost corectate de mine. Eu aş fi preferat ca cele rostite oral să rămână cuvânt rostit. Însă membrii voiau tipărirea privată a cursurilor. Şi aşa au luat ele fiinţă. Dacă aş fi avut timp să le corectez, nu ar mai fi fost nevoie de la început de restricţia "numai pentru membri". În momentul de faţă, această restricţie nu mai este valabilă de mai bine de un an.

Aici, în ***Viaţa mea***, trebuie să spun, înainte de toate, cum se leagă cele două: cărţile mele publice şi tipăriturile particulare, în ceea ce am elaborat ca antroposofie.

Cel care vrea să înţeleagă lupta lăuntrică şi eforturile depuse de mine în vederea promovării antroposofiei în conştienţa prezentului, acela trebuie să o facă pe baza scrierilor publicate. În acestea am supus analizei tot ceea ce există drept strădanie de cunoaştere de-a lungul timpurilor. Acolo am expus ceea ce mi s-a confirmat mereu în "contemplarea spirituală", ceea ce a devenit – desigur, în multe privinţe, într-o formă imperfectă – edificiul antroposofiei.

Pe lângă această cerinţă, de a întemeia "antroposofia", şi legat de aceasta, de a sluji numai celor ce rezultă când ai de transmis lumii actuale de cultură, în general, comunicări din lumea spirituală, s-a adăugat şi aceea de a veni întru totul în întâmpinarea a ceea ce s-a ivit la membrii Societăţii ca necesitate sufletească, ca o dorinţă înspre spiritual.

Înainte de toate, exista puternica înclinaţie de a solicita expunerea Evangheliilor şi, în general, conţinutul Bibliei, în acea lumină care s-a dovedit a fi antroposofică. Voiau să asculte comunicări asupra acestor revelaţii date omenirii. Pe când se ţineau cicluri de conferinţe interne în sensul acestei cerinţe, a mai apărut şi altceva. La aceste conferinţe participau numai membrii. Ei erau familiarizaţi cu comunicările de început ale antroposofiei. Li se putea vorbi întocmai ca unor avansaţi în domeniul antroposofiei. Conţinutul acestor conferinţe interne era astfel prezentat cum nu ar fi putut fi în lucrările destinate publicării.

În aceste cercuri restrânse puteam vorbi într-un mod pe care *ar fi trebuit* să-l configurez cu totul altfel dacă lucrurile ar fi fost de la început destinate expunerii publice.

Astfel încât cele două, scrierile publice şi cele private au, în realitate, două provenienţe diferite. Scrierile publicate sunt rezultatul a ceea ce au constituit propriile mele căutări şi eforturi; în tipăriturile particulare se află şi căutările şi eforturile Societăţii. Căci ascultam reverberaţia vieţii sufleteşti a membrilor şi, într-o vie convieţuire cu ea, se năştea conţinutul conferinţelor.

Nicăieri nu s-a spus, nici în cea mai mică măsură, ceva care să nu fie cel mai pur rezultat al antroposofiei ce se întemeia. Nu poate fi vorba de nici o concesie făcută prejudecăţilor sau presentimentelor membrilor Societăţii. Cel care citeşte aceste tipărituri particulare le poate lua în cel mai deplin sens drept ceea ce are de spus antroposofia. De aceea am putut, fără nici o ezitare, când solicitările în această privinţă au devenit prea insistente, să renunţăm la măsura de a răspândi aceste tipărituri numai în cercul membrilor Societăţii. Totuşi, trebuie să se ţină seama de faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli.

Bineînţeles, *dreptul de a emite o judecată asupra conţinutului acestor tipărituri particulare* poate fi recunoscut numai aceluia care a îndeplinit condiţiile prealabile ale unei astfel de judecăţi. Şi, pentru majoritatea acestor tipărituri, această condiţie este cel puţin cunoaşterea antroposofică a omului, a Cosmosului, în măsura în care fiinţa sa este expusă în antroposofie, şi a ceea ce se găseşte drept "istorie antroposofică" în comunicările primite din lumea spirituală.

EDIȚIA OPERELOR COMPLETE ALE LUI RUDOLF STEINER

Alcătuită după: Rudolf Steiner – Opera literară şi artistică.
O privire de ansamblu bibliografică
(Numărul bibliografic, *cursiv* în paranteze)

A. SCRIERI

I. Opere (GA1-28)

Scrierile goetheene de ştiinţe ale naturii, editate şi comentate de R. Steiner, 5 volume, 1883-97, ediţie nouă 1975 (*GA 1a-e*) ; ediţie separată a Introducerilor, 1925 (*GA 1*)
Linii fundamentale ale unei teorii a cunoaşterii în concepţia goetheană despre lume,1886 (*GA 2*)
Adevăr şi ştiinţă. Preludiul unei „Filosofii a libertăţii", 1892 (*GA 3*)
Filosofia libertăţii. Trăsături fundamentale ale unei concepţii moderne despre lume, 1894 (*GA 4*)
Friedrich Nietzsche, un luptător împotriva timpului său, 1895 (*GA 5*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Mistica la începuturile vieţii spirituale contemporane şi legătura ei cu concepţia modernă despre lume, 1901 (*GA 7*)
Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii, 1902 (*GA 8*)
Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi menirea omului, 1904 (GA 9)
Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare? 1904-05 (*GA 10*)
Din Cronica Akasha, 1904-08 (*GA 11*)
Treptele cunoaşterii superioare, 1905-08 (*GA 12*)
Ştiinţa ocultă în rezumat, 1910 (*GA 13*)
Patru drame-misterii, 1910-13 (*GA 14*)
Conducerea spirituală a omului şi a omenirii, 1911 (*GA 15*)
Calendar sufletesc antroposofic, 1912 (în *GA 40*)
Un drum către cunoaşterea de sine a omului, 1912 (*GA 16*)
Pragul lumii spirituale, 1913 (*GA 17*)
Enigmele filozofiei – O expunere schiţată a istoriei acestora, 1914 (*GA 18*)
Despre enigma omenească, 1916 (*GA 20*)
Despre enigme sufleteşti, 1917 (*GA 21*)
Spiritualitatea lui Goethe manifestată în „Faust" şi în basmul „Despre Şarpele verde şi frumoasa floare de crin", 1918 (*GA 22*)
Puncte centrale ale problemei sociale în necesităţile vieţii prezente şi din viitor, 1919 (*GA 23*)
Articole asupra structurii tripartite a organismului social şi asupra situaţiei momentului, 1915-21 (*GA 24*)
Cosmologie, religie şi filosofie, 1922 (*GA 25*)
Teze antroposofice, 1924-25 (*GA 26*)
Fundamente pentru extinderea artei vindecării pe baza cunoştinţelor ştiinţei spirituale, 1925. De Dr. Rudolf Steiner şi Dr. med. Ita Wegman (*GA 27*)
Viaţa mea, 1923-25 (*GA 28*)

II. Articole (GA 29-37)

Articole referitoare la dramaturgie 1889-1901 (*GA 29*)
Fundamente metodice ale antroposofiei 1884-1901 (*GA 30*)
Articole referitoare la cultură şi istorie 1887-1901 (*GA 31*)
Articole referitoare la literatură 1886-1902 (*GA 32*)
Biografii şi schiţe biografice 1894-1905 (*GA 33*)
Articole din „Lucifer-Gnosis" 1903-1908 (*GA 34*)
Filosofie şi antroposofie 1904-1918 (*GA 35*)
Articole din „Das Goetheanum" 1921-1925 (*GA 36*)

III. Publicaţii postume (GA 38-50)

Scrisori – Maxime – Prelucrări pentru scenă – Schiţe pentru cele patru drame-misterii 1910-1913 – Antroposofie. Un fragment din anul 1910 – Schiţe şi fragmente – Din carnetele de note şi de pe foi separate – (*GA 38-47*)

B. CONFERINŢE

B.I. Conferinţe publice (GA 51-89)

Cicluri de conferinţe publice la Berlin, 1903/1904 până în 1917/18 (*GA 51-67*)
Cicluri de conferinţe şi cursuri la şcoli superioare, în alte locuri din Europa 1906-1924 (*GA 68-84*)

B.II. Conferinţe ţinute în faţa membrilor Societăţii Antroposofice (90-270)

Conferinţe şi cicluri de conferinţe cu conţinut general-antroposofic – Christologie şi comentarii ale Evangheliilor – Cunoaşterea spiritual-ştiinţifică a omului – Istorie cosmică şi istorie umană – Fundalul spiritual al problemei sociale – Omul în legătura sa cu Cosmosul – Consideraţii asupra karmei – (*GA 91-244*)
Conferinţe şi scrieri referitoare la istoria mişcării antroposofice şi a Societăţii Antroposofice (*GA 251-263*)

B.III. Conferinţe şi cursuri asupra unor domenii particulare ale vieţii (GA 271-354)

Conferinţe despre artă: Arta în general – Euritmie – Arta vorbirii şi arta dramatică – Muzică – Arte plastice – Istoria artei (*GA 271-292*)
Conferinţe referitoare la educaţie (*GA 293-311*)
Conferinţe referitoare la medicină (*GA 312-319*)
Conferinţe referitoare la ştiinţele naturii (*GA 320-327*)
Conferinţe referitoare la viaţa socială şi tripartiţia organismului social (*GA 328-341*)
Conferinţe pentru preoţii comunităţii creştine (*GA 342-346*)
Conferinţe pentru muncitorii care lucrau la construcţia Goetheanumului (*GA 347-354*)

C. OPERA ARTISTICĂ

Reproduceri ale schiţelor grafice şi a celor pictate de Rudolf Steiner, în albume sau foi separate: Schiţe pentru pictura primului Goetheanum – Schiţe pentru exersarea picturii – Placate cu programul reprezentaţiilor de euritmie – Forme pentru euritmie – Schiţe pentru figurile de euritmie – Desene la tablă din timpul conferinţelor, ş. a. *(GA K 12-58)*

Fiecare volum poate fi obţinut separat.
Volumele din Operele Complete sunt alcătuite unitar în cadrul fiecărei grupe.

Rudolf Steiner

CONSIDERAŢII ESOTERICE ASUPRA LEGĂTURILOR KARMICE
VOLUMUL III

GA 237

DESENELE LA TABLĂ

Desenele şi notaţiile originale de pe tablă ale lui Rudolf Steiner s-au păstrat începând din toamna anului 1919, deoarece la dorința auditorilor tabla a fost acoperită cu hârtie neagră, care s-a putut păstra ulterior. De multe ori lui Rudolf Steiner îi stăteau la dispoziţie două sau chiar trei table pregătite în felul acesta. În urma unei conferinţe, desenele executate cu creta albă sau colorate erau fixate pe hârtie, datate şi păstrate. În cadrul Ediției Complete Rudolf Steiner („Rudolf Steiner Gesamtausgabe"), ele se găsesc, drept completări la conferinţe, în seria Rudolf Steiner, *Desene la tablă de la conferinţe* («Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk»), GA K 58/1 – 58/30, reproduse fotografic la dimensiuni micşorate.

Desenele și notaţiile la tablă făcute de Rudolf Steiner pe parcursul acestui ciclu de conferințe se gasesc în volumul XVI (GA K58/16), împreună cu desenele aferente ciclurilor de conferințe GA 235, 236, 238 și GA 240.

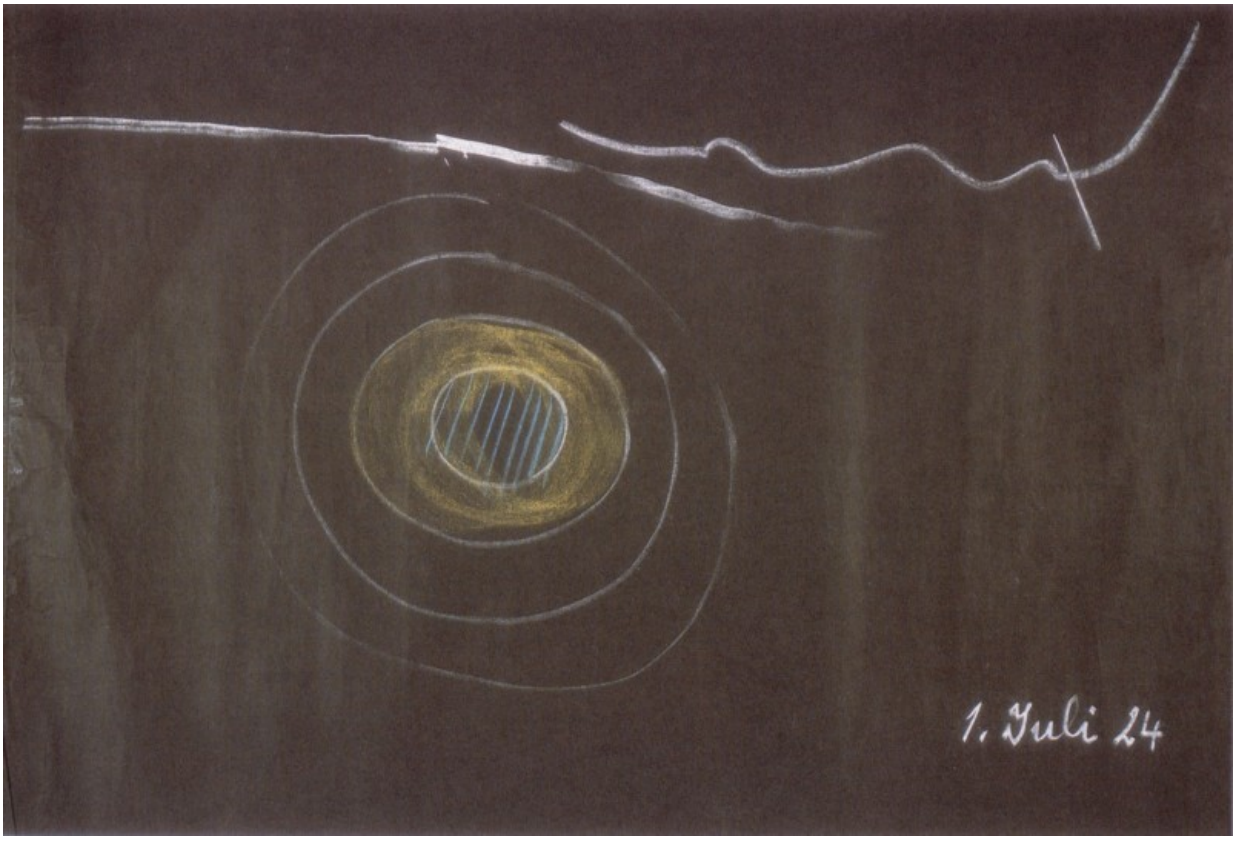

Tabla 1 Conferința 1 — Dornach, 1 iulie 1924

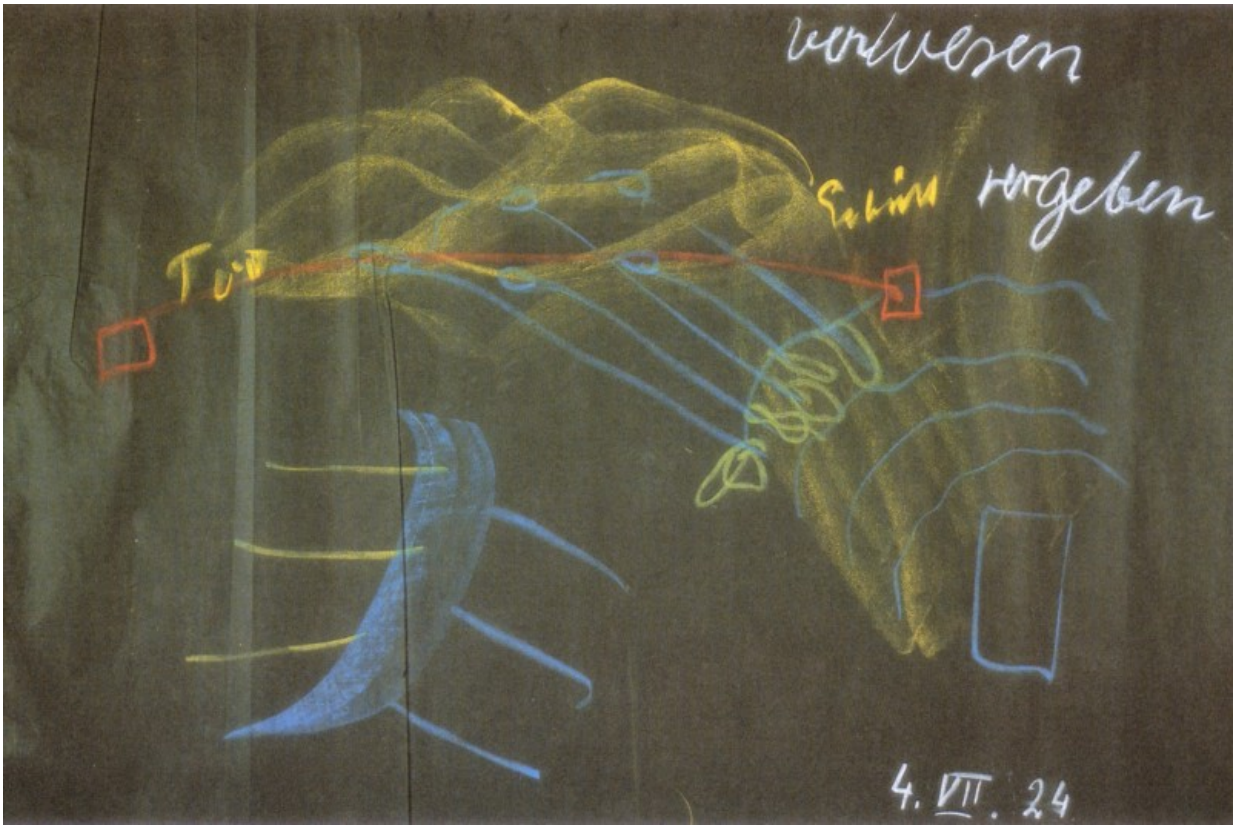

Tabla 2 Conferința 2 — Dornach, 4 iulie 1924

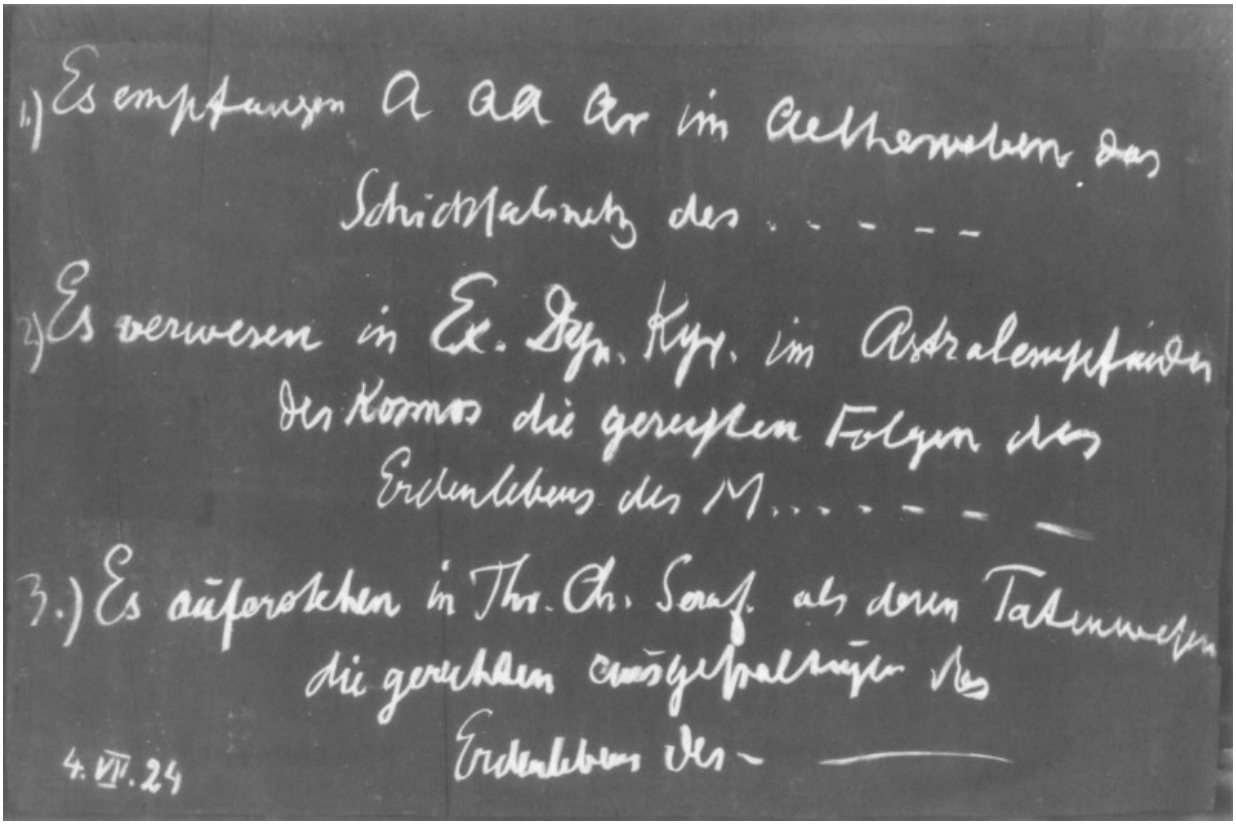

Tabla 3 Conferința 2 — Dornach, 4 iulie 1924

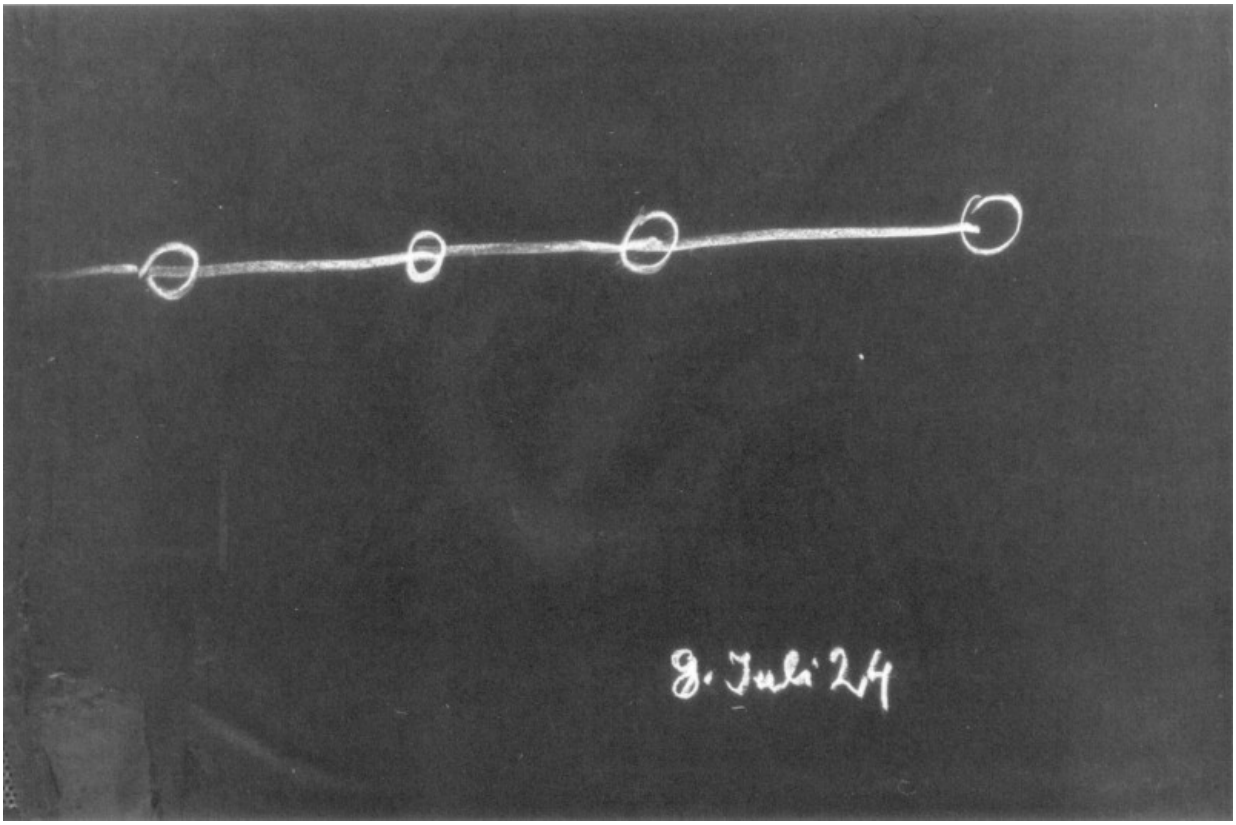

Tabla 4 Conferința 4 — Dornach, 8 iulie 1924

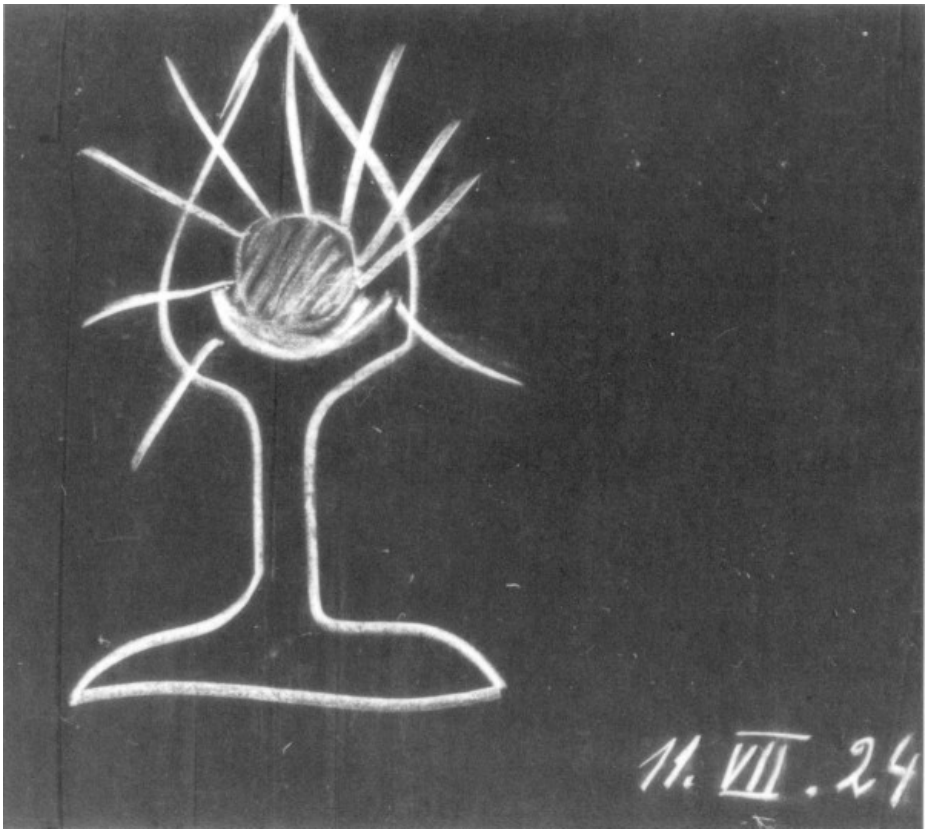

Tabla 5 Conferința 5 — Dornach, 11 iulie 1924

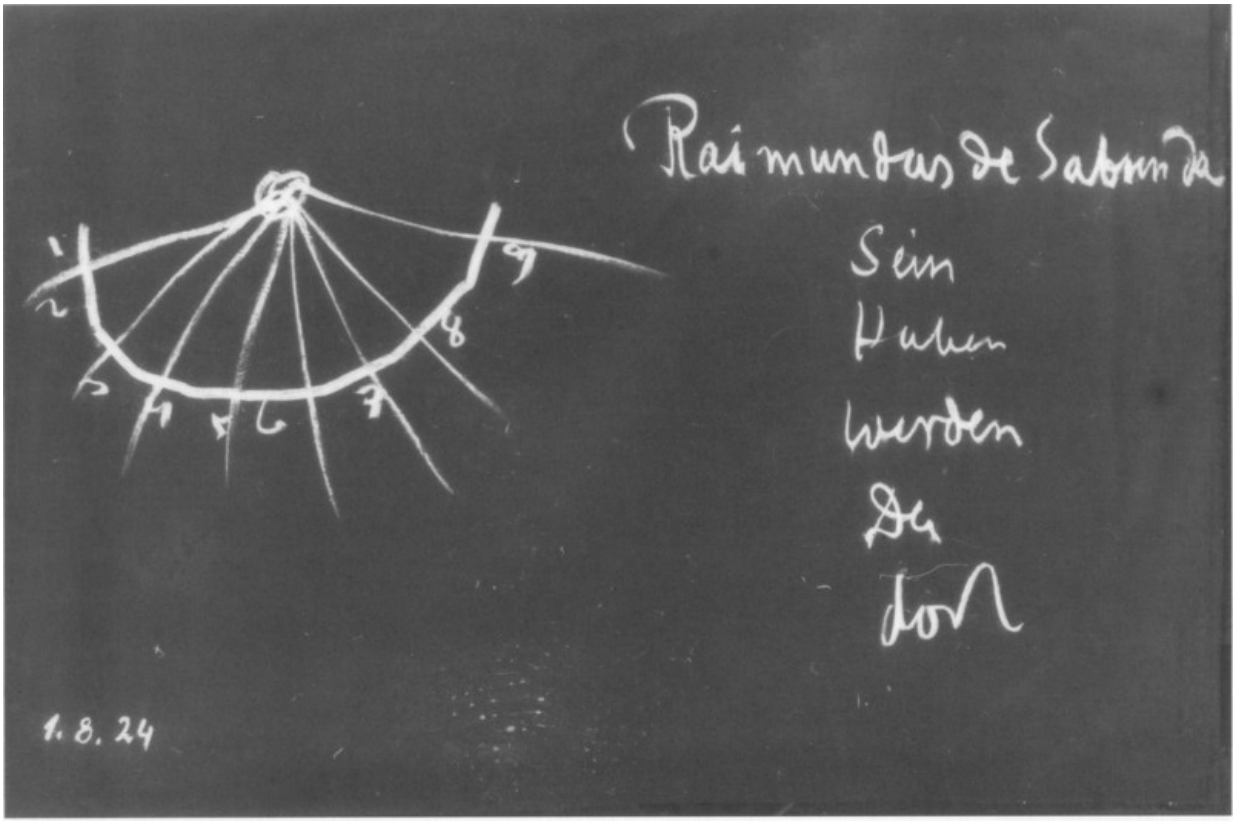

Tabla 6 Conferința 8 — Dornach, 1 august 1924

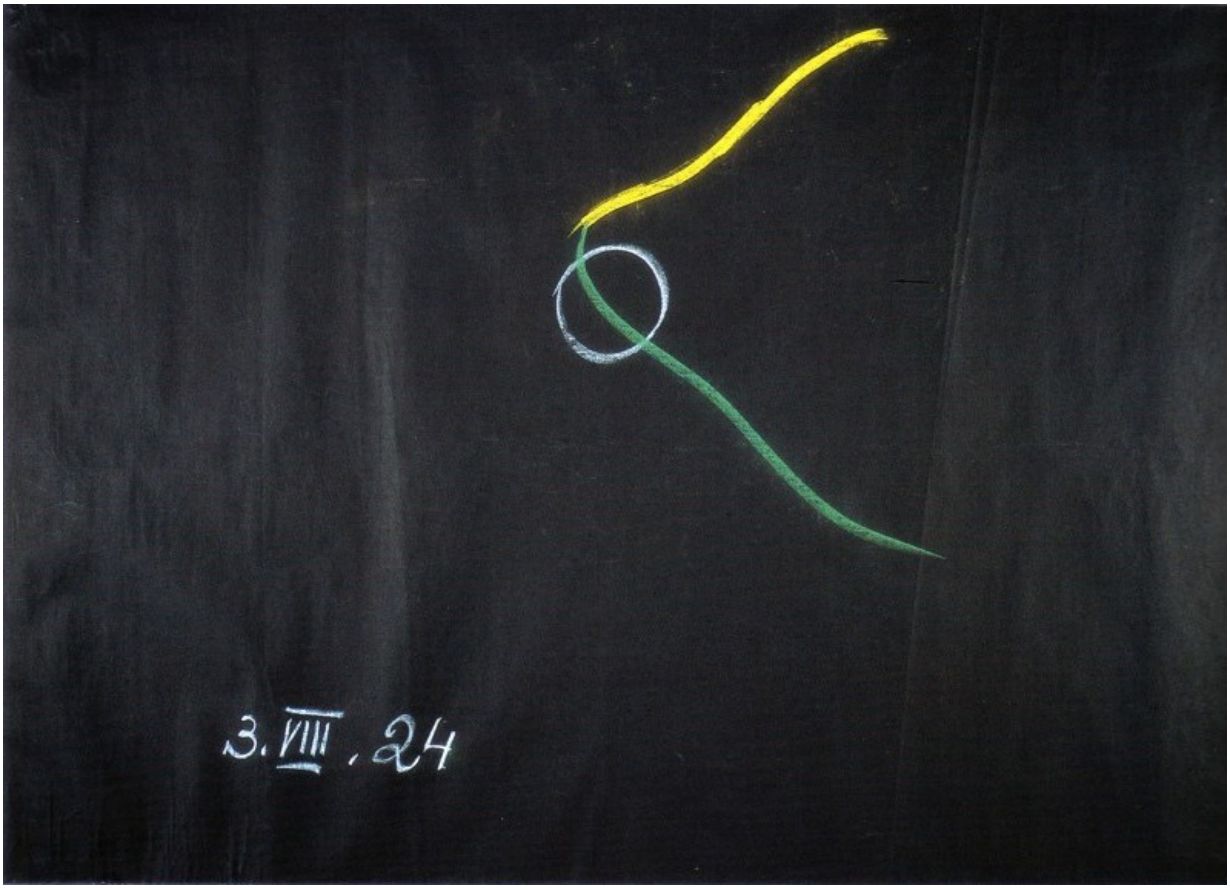

Tabla 7 Conferința 9 — Dornach, 3 august 1924

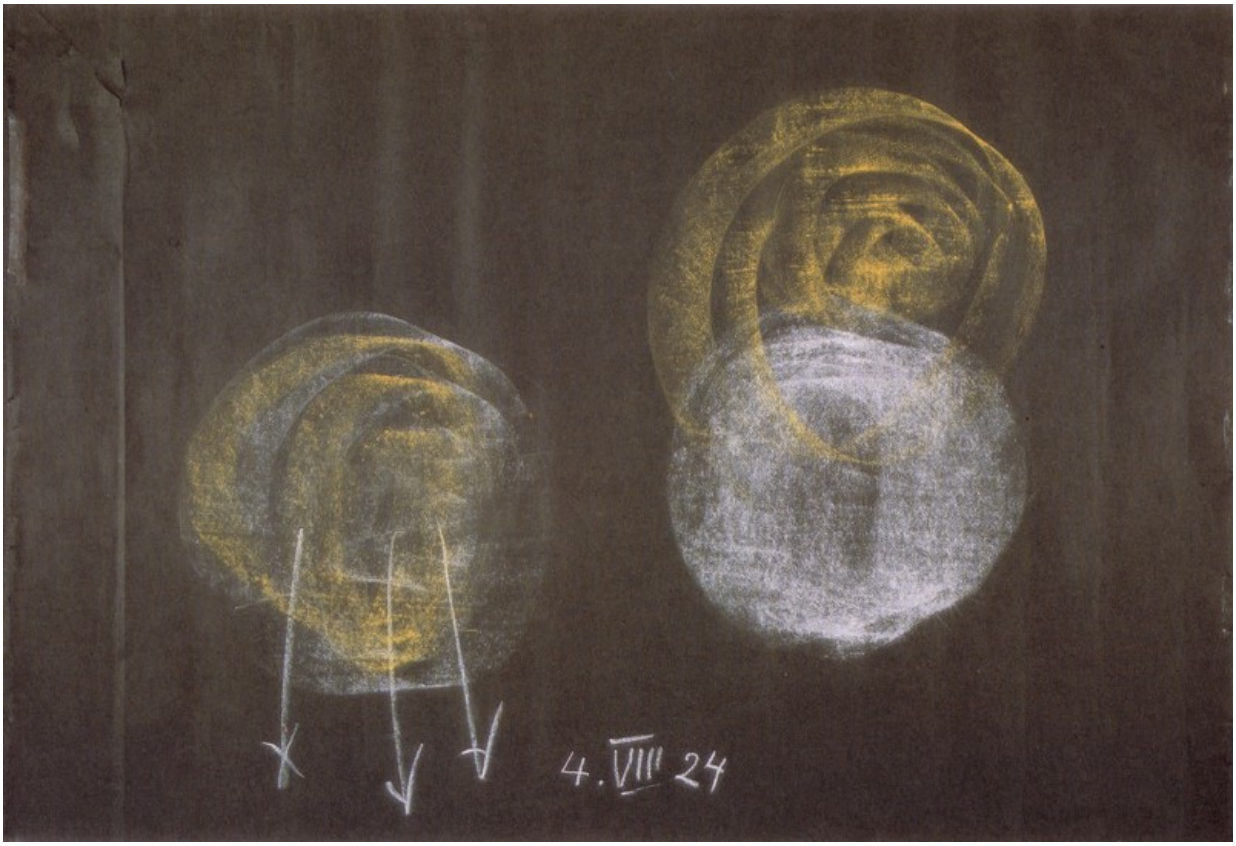

Tabla 8 Conferința 10 — Dornach, 4 august 1924

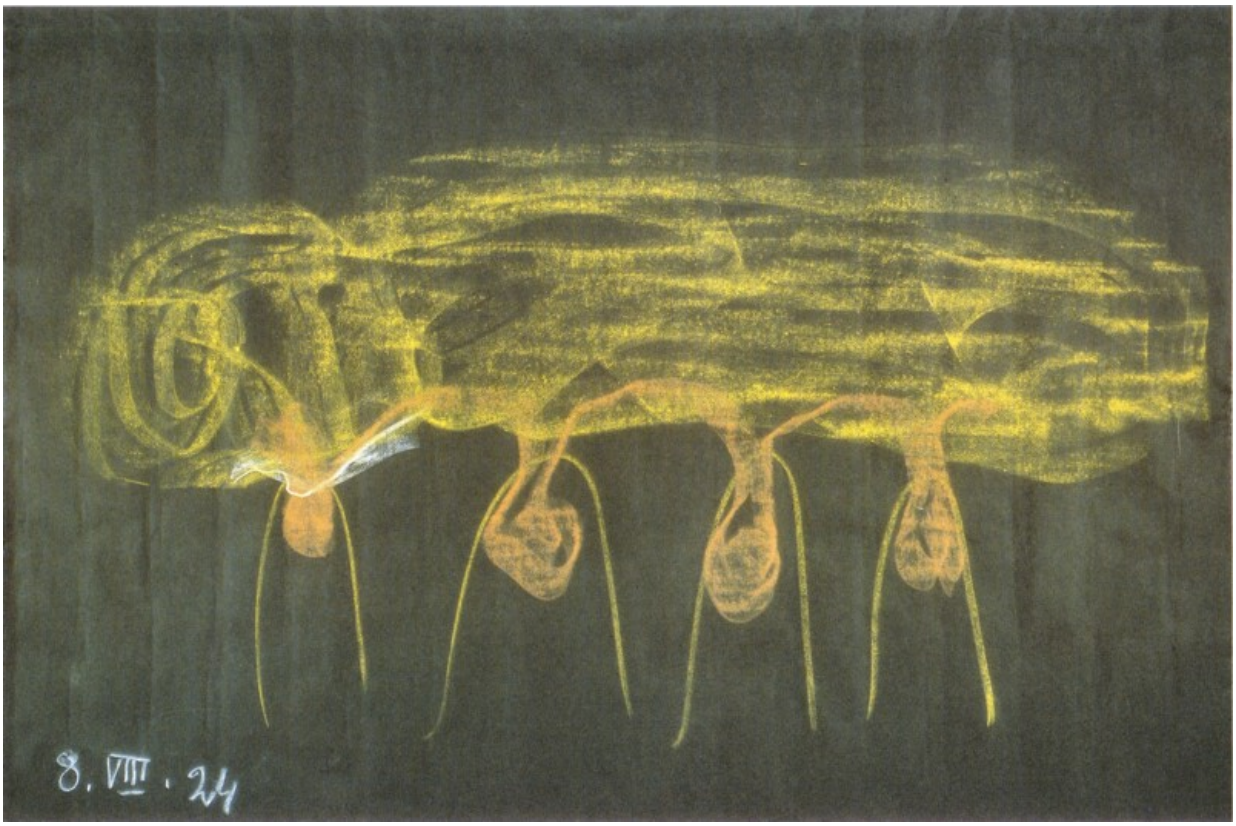

Tabla 9 Conferința 11 — Dornach, 8 august 1924

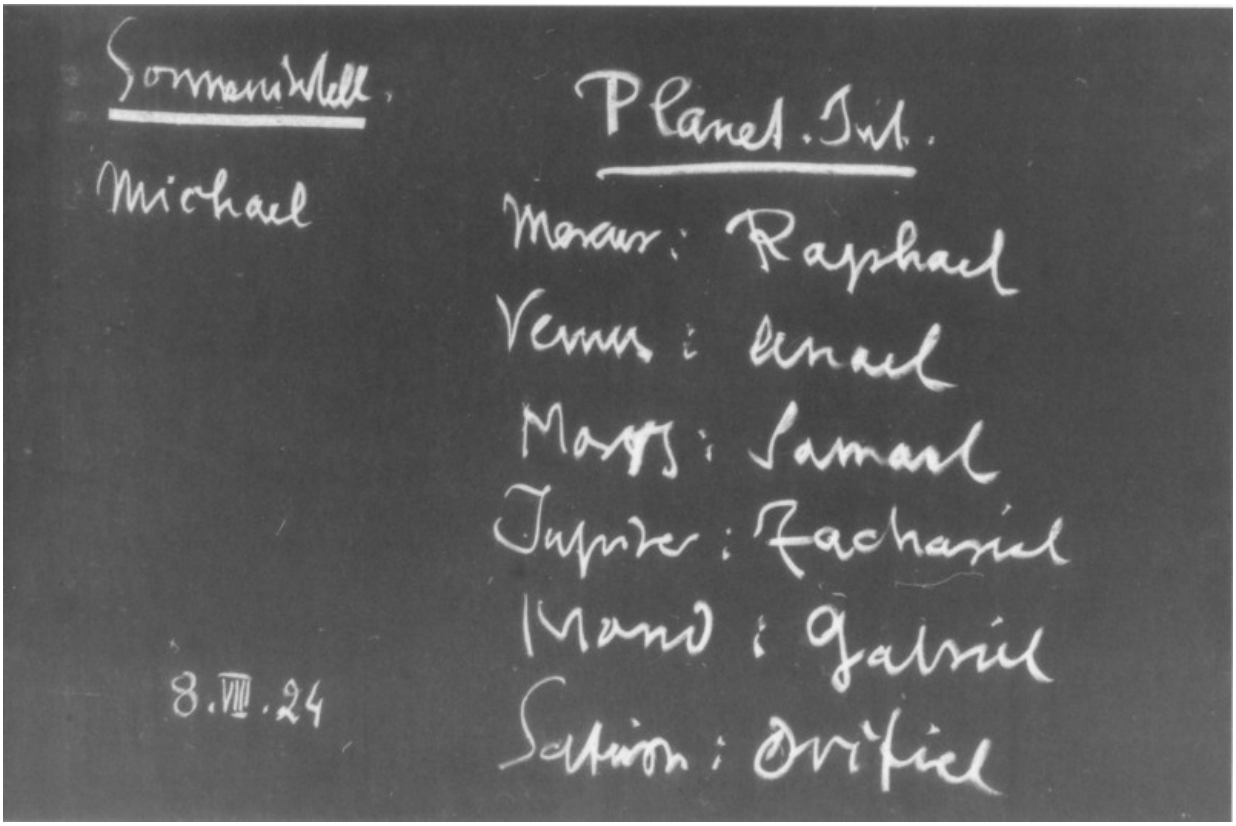

Tabla 10 Conferința 11 — Dornach, 8 august 1924

RUDOLF STEINER

CREŞTINISMUL CA FAPT MISTIC ŞI MISTERILE ANTICHITĂŢII

Traducere - Petru Moga

Op.comp. v.8

CUPRINS

- Cuvînt înainte la cea dea doua ediţie
- Puncte de vedere
- Misteriile şi înţelepciunea lor
- Înţelepţii greci dinaintea lui Platon în lumina înţelepciunii misteriilor
- Platon ca mistic
- Înţelepciunea misteriilor şi mitul
- Înţelepciunea misteriilor egiptene
- Evangheliile
- Minunea săvîrşită cu Lazăr
- Apocalipsa lui Ioan
- Iisus şi fundalul său istoric
- Despre esenţa creştinismului
- Creştinismul şi înţelepciunea păgînă
- Augustin şi Biserica

CUVÎNT ÎNAINTE LA CEA DE A DOUA EDIȚIE

Creştinismul ca fapt mistic este titlul dat de autor acestei scrieri în urmă cu opt ani, cînd a adunat în ea conferințele pe care le ținuse în anul 1902. Acest titlu trebuia să releve caracterul deosebit al cărții. Nu era vorba doar de încercarea de a prezenta din perspectivă istorică conținutul mistic al creştinismului, ci trebuia înfățişată apariția creştinismului din viziunea mistică. La bază se afla ideea că în această apariție au acționat realități spirituale care pot fi văzute numai printr-o asemenea contemplare. Conținutul cărții este singurul care poate justifica faptul că autorul ei numeşte „mistică" nu o viziune care ține mai mult de cunoştințe imprecise de proveniența afectivă decît de „expunerea riguros ştiințifică". Căci acesta este sensul în care este înțeleasă astăzi „mistica" ui cercuri largi, fiind, prin urmare, considerată de mulți ca domeniu al vieții sufleteşti umane, care nu poate avea nimic a face cu „o veritabilă ştiință". În sensul acestei cărți însă cuvîntul „mistică" este folosit pentru descrierea unei realități spirituale care poate fi cunoscută în esența ei numai atunci cînd cunoaşterea provine din izvoarele vieții spirituale înseşi. Cine respinge un mod de cunoaştere care soarbe din asemenea izvoare nu se va putea apropia de conținutul acestei cărți. Numai cel pentru care în „mistică" poate domni claritatea expunerii logice proprie ştiinței va admite felul mistic în care este înfățişat aici conținutul creştinismului ca mistică. Căci ceea ce *importă* este nu numai conținutul scrierii, ci - şi aceasta înainte de toate - mijloacele gnoseologice prin care a fost dobîndit.

În vremea de azi, mulți au încă o aversiune violentă față de asemenea modalități de cunoaştere. Ei le consideră ca fiind în contradicție cu adevăratul spirit ştiințific. Şi acesta este cazul nu numai cu aceia care nu vor să admită decît o concepție despre lume pe care ei o cred aşezată pe solul „unor adevărate cunoştințe ştiințifice", ci şi cu aceia care vor să cerceteze natura creştinismului ca adepți ai acestuia. Autorul acestei scrieri porneşte de la concepția potrivit căreia cuceririle ştiințelor naturii din zilele noastre cer ridicarea la adevărata mistică. Această concepție poate arăta că o altă atitudine față de cunoaştere vine chiar în contradicție cu tot ceea ce oferă aceste cuceriri ale ştiințelor naturii. Realitățile ştiințelor naturii nu pot fi cuprinse prin acele modalități de cunoaştere, pe care ar dori să le folosească mulți din cei care se consideră situați pe temelia sigură a acestor ştiințe.

Numai cel care poate recunoaşte că aprecierea pe deplin corectă a minunatelor noastre cunoştințe de astăzi despre natură este compatibilă cu adevărata mistică, numai acela nu va respinge această carte.

Prin ceea ce este numit aici „cunoaştere mistică” se va arăta în carte cum izvorul creştinismului şi-a creat premizele în misteriile perioadei precreştine. În această „mistică precreştină” este dat solul în care creştinismul se dezvoltă ca un germene de sine stătător. Acest punct de vedere face posibilă înţelegerea creştinismului în esenţa sa de sine stătătoare, cu toate că se urmăreşte dezvoltarea sa din mistica precreştină. Nesocotind acest punct de vedere, poţi foarte uşor să nu realizezi această autonomie, deoarece îţi închipui că creştinismul n-a făcut decît să dezvolte mai departe ceea ce exista deja în mistica precreştină. În această greşeală cad multe concepţii actuale, care compară conţinutul creştinismului cu concepţiile precreştine şi apoi cred că cele creştine ar fi numai o perfecţionare a celor precreştine. Cartea de faţă vrea să arate că creştinismul presupune mistica de altădată, după cum germenul plantei îşi presupune solul. Prin cunoaşterea felului cum a apărut, ea vrea să sublinieze şi nicidecum să pună în umbră originalitatea esenţei creştinismului.

Autorul poate menţiona cu profundă satisfacţie că, prezentînd astfel „esenţa creştinismului”, el şi-a atras recunoaşterea unei personalităţi care, prin importantele sale scrieri asupra vieţii spirituale a omenirii, a îmbogăţit în sensul cel mai adînc cultura timpului nostru. Edouard Schuré [Eduard Şiure], autorul *Marilor iniţiaţi*, a fost în asemenea măsură de acord cu punctele de vedere ale acestei cărţi, încît s-a îngrijit el însuşi de traducerea ei în limba franceză (sub titlul: *Le mystère chrétien et les mystères antiques*). Amintim în plus ca un simptom al nevoii resimţite în prezent de a înţelege esenţa creştinismului în sensul acestei cărţi, că prima ediţie este tradusă, în afara limbii franceze, şi în alte limbi europene. La pregătirea acestei a doua ediţii, autorul n-a considerat necesar să opereze modificări esenţiale în prima ediţie. În schimb, vom găsi în cea de acum, dezvoltate mai amplu, idei expuse în urmă cu opt ani. De asemenea, el a căutat ca unele lucruri să fie exprimate mai exact şi mai amănunţit decît a fost posibil la vremea respectivă. Din păcate, autorul s-a văzut silit de nenumăratele sale preocupări să lase mult timp să se scurgă între momentul epuizării primei ediţii şi apariţia acestei a doua ediţii.

Scris în mai 1910

Rudolf Steiner

PUNCTE DE VEDERE

Gîndirea marcată de ştiinţele naturii a influenţat profund viaţa spirituală modernă. Este din ce în ce mai greu să vorbeşti despre nevoile spirituale, despre „viaţa sufletului”, fără a te confrunta cu reprezentările şi cunoştinţele ştiinţelor naturii. Desigur, există încă mulţi oameni care-şi satisfac aceste trebuinţe fără a îngădui ca viaţa lor spirituală să fie tulburată de curentul impus de ştiinţele naturii. Cei care simt însă pulsul timpului nu pot aparţine acestei categorii. Minţile îşi însuşesc cu iuţeală crescîndă ideile provenite din cunoaşterea naturii, iar inimile se supun, chiar dacă fără prea mult zel, chiar dacă, adeseori, fără curaj şi şovăitoare. Nu e vorba doar de *numărul* celor care sînt cîştigaţi, ci de faptul că gîndirii ştiinţifice îi este inerentă o forţă care-i insuflă celui care o cercetează convingerea că această gîndire conţine ceva, pe lîngă care o concepţie actuală despre lume nu poate trece fără să se îmbogăţească cu impresii de mare importanţă. Anumite vicii ale acestei gîndiri *obligii* la o îndreptăţită respingere a reprezentărilor ei. Nu poţi rămîne însă prizonierul unei asemenea atitudini într-o epocă în care cercuri largi se interesează de acest mod de gîndire şi sînt atrase de el ca de o putere magică. Nu se schimbă nimic prin faptul că diferite personalităţi înţeleg că ştiinţa adevărată a depăşit „de mult” prin ea însăşi „înţelepciunea plată despre forţă şi materie” a materialismului. Mult mai demni de luat în consideraţie par să fie cei care declară cu îndrăzneală: reprezentările ştiinţifice sînt cele pe care trebuie construită şi o nouă religie. Chiar dacă asemenea oameni îi apar celui care cunoaşte interesele spirituale mai adînci ale omenirii ca fiind plaţi şi superficiali, el trebuie totuşi să ţină seama de ei; căci spre ei se îndreaptă atenţia prezentului şi există temeiuri de a considera că în viitorul cel mai apropiat se vor bucura de tot mai multă atenţie. Şi mai sînt unii care trebuie luaţi în consideraţie şi anume cei care au rămas cu interese” le inimii lor în urma celor ale capetelor lor. Aceştia sînt cei cărora puterea lor de înţelegere nu le permite să se sustragă reprezentărilor ştiinţifice. Ei sînt striviţi sub greutatea argumentelor. Dar nevoile religioase ale sufletului lor nu pot fi satisfăcute de aceste reprezentări, care dau şi o perspectivă prea dezolanta. Trebuie oare ca sufletul omenesc sa se extazieze în fala culmilor Frumosului, Adevărului şi Binelui, pentru ca de fiecare dată, la sfîrşit, să fie aruncat în nefiinţă ca un balon de spumă umflat de creierul material? Este o senzaţie care apasă asupra multora ca un coşmar. Dar şi reprezentările ştiinţifice apasă asupra lor, impunîndu-se cu o puternică forţă autoritară. Asemenea oameni, atît timp cît pot s-o facă, par a fi orbi în faţa conflictului din sufletul lor. Ba chiar se consolează spunînd că, în asemenea lucruri,

sufletului omenesc i-ar fi refuzată o claritate deplină. Ei gîndesc ştiinţific, cîtă vreme le-o cer experienţa simţurilor şi logica raţiunii; ei îşi păstrează însă simţămintele lor religioase dobîndite prin educaţie şi rămîn, cu cea mai mare plăcere, într-o obscuritate care le înceţoşează mintea în legătură cu acele lucruri. Nu au curajul să răzbată spre limpezime.

Nu mai încape astfel nici o îndoială: modul de gîndire naturalist-ştiinţific este cea mai puternică forţă din viaţa spirituală a epocii moderne. Iar cine vorbeşte despre interesele spirituale ale omenirii nu are voie să treacă nepăsător pe lîngă acest fel de gîndire. Dar tot atît de neîndoios este şi faptul că modul în care această gîndire satisface în primul rînd nevoile spirituale este superficial şi plat. Ar fi dezolant dacă acest mod ar fi cel corect. Sau n-ar fi oare umilitor, dacă ar trebui să fii de acord cu cineva care spune: „Gîndul este o formă a forţei. *Mergem* cu ajutorul aceleiaşi forţe cu care *gîndim.* Omul este un organism, care transformă diferite forme ale forţei în forţă a gîndului, un organism pe care îl menţinem în activitate cu ajutorul a ceea ce numim «hrană» şi cu ajutorul căruia producem ceea ce numim gînduri. Ce proces chimic minunat este acela care a putut să transforme o simplă cantitate de hrană în divina tragedie a lui Hamlet?" Aceste lucruri sînt scrise într-o broşură a lui Robert G. Ingersoll ce poartă titlul *Amurgul modern al zeilor*.[1] Faptul că asemenea gînduri, atunci cînd sînt exprimate de unul sau de altul, pot găsi în afară un slab ecou este absolut indiferent. Important este că nenumăraţi oameni se văd constrînşi prin felul de gîndire ştiinţific să se situeze faţă de fenomenele lumii în sensul frazelor de mai sus, chiar dacă lor li se pare că n-o fac.

Aceste lucruri ar fi desigur dezolante, dacă însăşi ştiinţa naturii ar constrînge la mărturisirea de credinţă, pe care o propovăduiesc mulţi din profeţii ei mai noi. Cel mai dezolant ar fi pentru cel pe care conţinutul acestei ştiinţe a naturii 1-a condus la convingerea că pe tărîmul naturii modul ei de gîndire este valabil, metodele ei sînt de nezdruncinat. Căci un asemenea om trebuie să-şi spună: oamenii n-au decît să se certe încă mult în legătură cu tot felul de probleme; pot fi scrise volume peste volume, pot fi adunate observaţii peste observaţii în legătură cu „lupta pentru existenţă" şi lipsa ei de importanţă, în legătură cu „atotputernicia" sau „neputinţa" „selecţiei naturale": ştiinţa naturii însăşi se mişcă într-o

[1] Cuvintele lui Ingersoll sînt redate în acest loc al cărţii nu numai cu referire la oamenii care le redau textual drept convingere a lor. Nu sînt mulţi cei care vor face acest lucru, şi totuşi ei au asemenea reprezentări despre fenomenele din natură şi despre om, încît, dacă ar fi într-adevăr consecvenţi, ar trebui să ajungă la aceste cuvinte. Nu este vorba de ceea ce cineva exprimă teoretic drept convingere a lui, ci de faptul dacă această convingere decurge într-adevăr din întregul său fel de a gîndi. Se prea poate ca cineva chiar să deteste cuvintele de mai sus sau să le găsească ridicole: dacă el, fără să se ridice la substraturile spirituale ale fenomenelor din natură, îşi elaborează o explicaţie care ţine seamă doar de cele exterioare, atunci celălalt, ca urmare logică, va face din aceasta o filosofie materialistă.

direcţie care, înăuntrul anumitor graniţe, trebuie să găsească adeziune într-un grad tot mai înalt.[1]

Sînt însă cerinţele ştiinţelor naturii într-adevăr acelea de care vorbesc cîţiva din reprezentanţii lor? Că nu sînt, o demonstrează însăşi comportarea acestor reprezentanţi. Această comportare a lor în domeniul propriu nu este asemenea cu cea pe care mulţi o descriu şi o reclamă pentru alte domenii. Sau ar fi realizat oare vreodată Darwin şi Ernst Haeckel marile lor descoperiri pe tărîmul evoluţiei vieţii dacă, în loc să observe viaţa şi structura fiinţelor vii, s-ar fi închis în laborator ca să facă experienţe chimice pe o bucata de ţesut tăiată dintr-un organism? Ar fi putut Lyell să-şi reprezinte evoluţia scoarţei Pămîntului, dacă n-ar fi cercetat straturile Pămîntului şi conţinutul lor, ci s-ar fi mărginit să examineze nenumărate pietre după proprietăţile lor chimice? Să mergem dar într-adevăr pe urmele acestor cercetători, care se vădesc figuri monumentale în evoluţia modernă a ştiinţei! Ne vom comporta deci în domeniile superioare ale vieţii spirituale aşa cum s-au comportat ei în cîmpul observării naturii. Nu vom crede deci că a fost sesizată esenţa „divinei" tragedii a lui Hamlet atunci cînd se spune: un minunat proces chimic a transformat o cantitate de hrană în această tragedie. Vom crede acest lucru tot atît de puţin ca un cercetător oarecare al naturii care poate crede cu toată seriozitatea că a înţeles rolul căldurii în evoluţia Pămîntului, dacă i-a studiat acţiunea asupra sulfului în retorta chimică. El nu încearcă să înţeleagă structura creierului omenesc luînd o bucăţică din cap şi analizînd felul cum acţionează asupra ei un alcalin, ci întrebîndu-se cum s-a format el în decursul evoluţiei din organele vietăţilor inferioare.

Este deci totuşi adevărat: cel care cercetează esenţa spiritului are doar de învăţat de la ştiinţele naturii. Doar că el trebuie s-o facă într-adevăr aşa cum o fac acestea. Nu numai că nu are voie să se lase indus în eroare de ceea ce vor să-i prescrie anumiţi reprezentanţi ai ştiinţelor naturii. El trebuie să cerceteze în domeniul spiritual aşa cum cercetează ei în cel fizic; nu trebuie să preia însă părerile pe care aceştia, derutaţi de însuşi felul lor de a gîndi, şi le formează intr-un mod pur fizic despre lumea spirituală.

Procedezi în sensul ştiinţelor naturii numai dacă analizezi evoluţia spirituală a omului tot atît de nepărtinitor ca cercetătorul naturii care observă lumea simţurilor. Eşti condus atunci, fără îndoială, pe tărîmul vieţii spirituale, spre un mod de cercetare care se deosebeşte de cel pur ştiinţific aşa cum cel geologic se deosebeşte de

[1] Din realităţile cărora li se aplică în prezent lozincile „lupta pentru existenţă", „atotputernicia selecţiei naturale" ş.a.m.d., celui care poate percepe corect îi grăieşte cu tărie „spiritul naturii". Nu însă din *opiniile* pe care ştiinţa şi le formează astăzi în această privinţă. În primul caz se află ca temei faptul că ştiinţele naturii vor ţine de cercuri tot mai largi. Din cel de-al doilea caz urmează că părerile ştiinţei n-ar trebui luate ca şi cînd ele ar ţine în mod necesar de cunoaşterea faptelor. Posibilitatea de a fi ispitit spre ultimul /caz/ este însă, în prezent, nemărginit de mare.

cel pur fizic, aşa cum analiza evoluţiei vieţii se deosebeşte de studierea legilor pur chimice. Eşti condus spre metode superioare care, ce-i drept, nu pot fi cele ştiinţifice, dar care totuşi sînt alcătuite pe de-a-ntregul în spiritul acestora. În felul acesta, unele concepţii unilaterale ale cercetării naturii vor putea fi modificate sau corectate de un alt punct de vedere, ceea ce înseamnă doar o continuare a ştiinţelor naturii; nu se păcătuieşte împotriva lor. Asemenea metode sînt singurele care ne pot într-adevăr ajuta să pătrundem în dezvoltări spirituale, cum e cea a creştinismului sau a altor lumi de reprezentări religioase. Cine foloseşte asemenea metode poate provoca dezacordul unor personalităţi care cred că gîndesc ştiinţific: el ştie însă că se află în deplină concordanţă cu un mod de reprezentare cu adevărat ştiinţific.

Cercetătorul de asemenea factură trebuie să se ridice şi deasupra examinării pur istorice a documentelor vieţii spirituale. Trebuie s-o facă tocmai din cauza convingerilor sale dobîndite din observarea evenimentelor naturale. Pentru expunerea unei legi chimice descrierea retortelor, vaselor şi pensetelor care au contribuit la descoperirea legii contează prea puţin. Dar exact tot atît de mult sau tot atît de puţin contează în prezentarea genezei creştinismului stabilirea acelor izvoare istorice din care s-a inspirat evanghelistul Luca; sau din care a apărut „revelaţia tainică" a lui Ioan.[1] „Istoria" poate fi deci doar anticamera cercetării propriu-zise. Dacă vrei să afli ceva despre reprezentările dominante din scrierile lui Moise sau din tradiţiile miştilor greci, nu urmăreşti apariţia istorică a documentelor. Reprezentările despre care este vorba şi-au găsit în aceste documente doar o expresie exterioară. Naturalistul care vrea să cerceteze natura „omului" nu urmăreşte cum a apărut *cuvîntul* „om" şi cum s-a dezvoltat mai departe în limbă. El se preocupă de obiect, nu de cuvîntul în care obiectul îşi găseşte expresia. In viaţa spirituală va trebui să ne preocupăm de spirit şi nu de documentele sale exterioare.

[1] Din asemenea observaţii, cum este cea referitoare la sursele de informaţie ale lui Luca ş.a.m.d., nu trebuie conchis că cercetarea pur istorică ai fi subapreciată de autorul acestei cărţi. Nu acesta este cazul. Ea este pe deplin îndreptăţită, doar că n-ar trebui să fie intolerantă faţă de felul de reprezentare care pleacă de la punctele de vedere spirituale. În această carte nu se dă importanţă faptului de a aduce în orice împrejurare citate despre tot ceea ce este posibil; dar cel care *vrea* poate pe deplin să vadă că o apreciere *generală*, cu adevărat nepărtinitoare, nu va găsi cele spuse aici niciodată în contradicţie cu cele constatate într-adevăr istoric. Desigur, cine nu vrea să fie universal, ci consideră o teorie sau alta drept ceea ce „s-a" stabilit ca lucru cert, poate găsi că afirmaţiile acestei cărţi „nu se lasă urmărite" din punctul de vedere „ştiinţific", ci sînt „fără nici o bază obiectivă".

MISTERIILE ŞI ÎNŢELEPCIUNEA LOR

Ceva ca un văl tainic este aşternut asupra felului cum, în vechile culturi, îşi satisfăceau nevoile spirituale cei care năzuiau spre o viaţă religioasă şi de cunoaştere mai profundă decît cea pe care o puteau oferi religiile populare. Dacă mergem pe urmele satisfacerii unor asemenea nevoi, ajungem în bezna unor culte enigmatice. Fiecare personalitate care găseşte o
asemenea satisfacere scapă pentru o vreme observaţiei noastre. Vedem mai întîi cum religiile populare nu-i pot da ceea ce caută inima sa. Ea recunoaşte zeii, dar ştie că marile enigme ale existenţei nu se dezvăluie în concepţiile obişnuite despre zei. O asemenea personalitate caută înţelepciunea, pe care o păzeşte cu grijă o comunitate de înţelepţi-preoţi. Ea caută la această comunitate un refugiu pentru sufletul său năzuitor. Dacă înţelepţii găsesc că este matură, o conduc - într-un mod care scapă privirii celui din afară - din treaptă în treaptă, spre o înţelegere superioară. Ceea ce se petrece acum cu ea rămîne ascuns celor neiniţiaţi. Pentru o vreme ea pare cu totul smulsă din lumea pămîntească şi transpusă într-o lume tainică. - Şi cînd este redată luminii zilei, înaintea noastră se află o altă personalitate, complet schimbată. O personalitate care nu găseşte cuvinte destul de înalte pentru a exprima cît de important a fost pentru ea ceea ce a trăit. Are impresia, şi nu numai în sens figurat, ci şi în sensul unei foarte înalte realităţi, că a trecut prin moarte şi s-a deşteptat la o viaţă nouă, superioară. Şi este convinsă că cine n-a trăit ceva asemănător nu-i poate înţelege corect cuvintele.

Este vorba de persoanele iniţiate în misterii, în acel tainic conţinut sapienţial, care era refuzat poporului şi care arunca lumină asupra celor mai înalte probleme. Alături de religia populară exista această „tainică” religie a celor aleşi. Obîrşia ei se pierde pentru privirea noastră istorică în negura obîrşiei popoarelor. O aflăm pretutindeni la vechile popoare, în măsura în care putem dobîndi o înţelegere a acestor lucruri. Înţelepţii acestor popoare vorbesc cu cea mai mare veneraţie despre misterii. - Ce era învăluit în ele? Şi ce dezvăluiau ele celui iniţiat?

Caracterul enigmatic al apariţiei lor sporeşte cînd afli că, în acelaşi timp, misteriile erau considerate de antici drept ceva primejdios. Drumul spre tainele existenţei ducea printr-o lume plină de grozăvii. Şi vai de cel care voia, nevrednic fiind, să ajungă la ele. - Nu exista o crimă mai mare decît „a trăda” unui neiniţiat tainele. „Trădătorul” era pedepsit cu moartea şi confiscarea bunurilor. Se ştie că poetul Eshil a fost acuzat de a fi adus pe scenă cîteva din misterii. El a putut scăpa de moarte numai prin fuga sa la

altarul lui Dionysos şi prin confirmarea juridică a faptului că nu era iniţiat.

Este elocvent, dar şi echivoc, ceea ce spun anticii despre aceste taine. Iniţiatul este convins că el păcătuieşte spunînd ceea ce ştie şi că, de asemenea, neiniţiatul păcătuieşte ascultînd. Plutarh vorbeşte despre groaza celor ce aspirau la iniţiere şi aseamănă starea acestora cu pregătirea pentru moarte. Iniţierile trebuiau să fie precedate de un regim de viaţă deosebit. Acesta era în aşa fel alcătuit, încît să aducă viaţa simţurilor sub stăpînirea spiritului. Posturile, viaţa solitară, mortificările şi anumite exerciţii spirituale trebuiau să slujească atingerii acestui ţel. Lucrurile de care omul se ataşează în viaţa obişnuită trebuiau să-şi piardă pentru el orice valoare. Întreaga lui viaţă senzorială şi afectivă trebuia să capete o altă direcţie. - Nu te poţi îndoi de sensul unor asemenea exerciţii şi probe. Înţelepciunea de care urma să aibă parte viitorul iniţiat putea vădi o bună înrîurire asupra sufletului său numai dacă mai înainte el îşi transformase lumea senzorială inferioară. Era introdus în viaţa spiritului. Trebuia să privească o lume superioară. Fără exerciţii şi probe anterioare el nu putea intra în nici o relaţie cu ea. Această relaţie era esenţialul. Cine vrea să gîndească în mod corect asupra acestor lucruri trebuie să aibă experienţa realităţilor intime ale vieţii cognitive. El trebuie să simtă că există două feluri de raportări, foarte deosebite între ele, la ceea ce oferă cunoaşterea supremă. - Mai întîi, pentru om este *reală* lumea care-1 înconjoară. El îi pipăie, îi aude şi îi vede procesele. O numeşte reală pentru că o percepe cu simţurile sale. Şi cugetă asupra ei pentru a-şi lămuri corelaţiile ei. - Dimpotrivă, ceea ce se înalţă în sufletul său nu este la început pentru el, în acelaşi sens, o realitate. Sînt doar „simple” gînduri şi idei. În ele vede cel mult *imagini* ale realităţii sensibile. Ele însele n-au nici o realitate. Căci nu le poţi pipăi; nu le poţi auzi şi vedea.

Mai există şi un alt raport faţă de lume. Cine se cramponează de felul de realitate pe care tocmai 1-am descris cu greu va înţelege acest raport. Pentru anumiţi oameni, el survine într-unul din momentele vieţii lor. Pentru ei, întregul raport faţă de lume se răstoarnă. Ei consideră cu adevărat reale plăsmuirile care apar în viaţa spirituală a sufletului lor. Iar celor auzite, pipăite şi văzute prin simţuri le atribuie doar o realitate de un fel inferior. Ei ştiu că nu pot *dovedi* ceea ce spun. Ştiu că pot doar *povesti* despre noile lor experienţe. Şi că, prin povestirile lor, se situează faţă de ceilalţi la fel ca văzătorul care-i vorbeşte orbului din naştere despre percepţiile sale vizuale. Ei îşi comunică trăirile lăuntrice cu încrederea că în jurul lor există alţii, al cailor ochi spiritual, ce-i drept, este încă închis, dar a căror înţelegere bazata pe gîndire poate fi înlesnită prin forţa celor comunicate. Căci ei cred în omenire

şi vor să fie deschizători de ochi spirituali. Ei pot doar să ofere fructele pe care însuşi spiritul lor le-a cules; dacă şi celălalt le vede sau nu, aceasta depinde. de faptul că el are sau nu puterea de a înţelege cele văzute de un ochi spiritual. - In om este ceva care mai întîi îl împiedică să vadă cu ochiul spiritual. La început, el nici nu există pentru acesta. El este ceea ce îl fac să fie simţurile sale, iar raţiunea sa este doar tălmăcitorul şi judecătorul simţurilor sale. Aceste simţuri şi-ar împlini prost misiunea *lor*, dacă nu s-ar întemeia pe fidelitatea şi siguranţa mărturiilor lor. Ar fi un ochi rău acela care n-ar susţine, din punctul său de vedere, realitatea absolută a percepţiilor sale vizuale. În ceea ce-1 priveşte, ochiul are dreptate. Şi nu-şi pierde dreptatea sa nici prin ochiul spiritual. Acest ochi spiritual nu face decît să ne ajute a privi într-o lumină superioară lucrurile ochiului sensibil.[1] Nu vom contesta nimic din ceea ce a văzut ochiul sensibil. Din cele văzute radiază însă o strălucire nouă, pe care înainte n-o vedeam. Şi ştim atunci că, la început, am văzut doar o realitate inferioară. Aceeaşi realitate o vedem şi de acum înainte; o vedem însă scăldată în ceva superior, în spirit. Acum este important să percepem şi să simţim ceea ce vedem. Cine are simţiri şi sentimente *vii* numai pentru cele senzoriale, acela vede în cele superioare o fata morgana, o „simplă" plăsmuire a fanteziei. Căci sentimentele sale sînt orientate numai spre cele sensibile. Apucă în gol, dacă vrea să prindă plăsmuirile spiritului. Acestea se retrag din faţa lui, atunci cînd vrea să le atingă. Sînt doar „simple" gînduri. El le gîndeşte; nu *trăieşte* în ele. Pentru el sînt simple imagini, mai ireale decît nişte visuri fugare. Cînd el le opune realitatea sa, acestea i se înfăţişează ca nişte plăsmuiri de spumă; dispar în faţa realităţii masive, solid construite în sine, despre care îi comunică simţurile sale. - Alta este situaţia cu cel care şi-a schimbat sentimentele faţă de realitate. Pentru el această realitate şi-a pierdut stabilitatea absolută, valoarea necondiţionată. Simţurile şi sentimentele sale nu trebuie să se tocească. Ele încep însă a se îndoi de autoritatea lor necondiţionata; lasă spaţiu liber pentru altceva. Lumea spiritului începe să însufleţească acest spaţiu.

Aici rezidă o posibilitate ce poate fi îngrozitoare. Este aceea ca omul să-şi piardă sentimentele pentru realitatea nemijlocită fără ca alta nouă să se deschidă în faţa lui. E ca şi cum ar pluti în gol. El se simte ca şi cum ar fi murit. Vechile valori s-au prăbuşit, dar nu i s-au arătat altele noi. Atunci, pentru el lumea şi omul nu mai există. - Aceasta nu este însă doar o simplă posibilitate. Pentru oricine vrea să

[1] S-a spus mai sus că aceia, ai căror ochi spirituali s-au deschis pot *privi* în domeniul lumii spirituale. Din aceasta n-ar trebui să se tragă concluzia că o judecată plină de înţelegere asupra rezultatelor iniţiatului poate avea doar cel care are el însuşi „ochi spirituali". Aceştia ţin doar de cercetare; dacă cele cercetate sînt comunicate, le poate înţelege *oricine* lasă să vorbească raţiunea sa şi simţul său imparţial pentru adevăr. Un astfel de om poate aplica şi în viaţă aceste rezultate şi poate culege satisfacţii de pe urma lor, fără ca el însuşi să aibă deja „ochi spirituali".

ajungă la cunoaşterea superioară, ea devine odată realitate. El ajunge acolo unde spiritul îi declară ca orice viaţă este moarte. El nu mai este atunci în lume. El este *dedesubtul* lumii - pe tărîmul de jos. El săvîrşeşte coborîrea în infern. Ferice de el dacă acum nu se scufundă. Căci înaintea lui se deschide o nouă lume. Nu are decît să dispară sau să stea în faţa lui însuşi ca om nou, transformat. În cazul din urmă, în faţa lui stă un soare nou, un pămînt nou. Pentru el întreaga lume s-a născut din nou din focul spiritual.

Aşa descriu iniţiaţii ceea ce au făcut misteriile din ei. Menip povesteşte că s-ar fi dus la Babilon ca să fie condus în infern, apoi adus înapoi de către urmaşii lui Zoroastru. E1 spune că în călătoriile sale ar fi înotat prin apa cea mare; că ar fi trecut prin foc şi gheaţă. Aflăm de la mişti că s-ar fi înspăimîntat la vederea săbiei trase şi că atunci a curs sînge. Asemenea cuvinte le înţelegem dacă ştim locurile de trecere de la cunoaşterea inferioară la cea superioară. Am simţit noi înşine cum orice materie solidă, cum toate cele sensibile s-au topit devenind apă; am pierdut de sub picioare orice teren sigur. Tot ceea ce înainte simţisem ca viu fusese ucis. Cum trece sabia prin trupul cald, aşa a trecut spiritul prin întreaga viaţă senzorială; am văzui curgînd sîngele lumii sensibile.

Dar s-a ivit o nouă viaţa. Ne-am înălţat din lumea de jos. Despre aceasta ne vorbeşte oratorul Aristide. „Credeam ca-1 ating pe Zeu, că-i simt apropierea şi eram între veghe şi somn; spiritul meu era nespus de uşor, aşa cum nici un om, care nu este «iniţiat», n-o poate spune şi-nţelege.” Această nouă existenţă nu este supusă legilor vieţii inferioare. Trecerea şi devenirea n-o ating. Se poate vorbi mult despre veşnic; acela care nu înţelege prin veşnic ceea
ce descriu ceilalţi, *după* coborîrea în infern, acela rosteşte vorbe goale. Iniţiaţii au o concepţie nouă despre viaţă şi moarte. Abia acum consideră ei că sînt îndreptăţiţi să vorbească despre nemurire. Ei ştiu că cei care, fără cunoaşterea acelora care vorbesc despre nemurire, iniţiaţi fiind, se referă la aceasta, spun despre ea ceva ce nu pricepi. Neiniţiatul atribuie nemurirea unui lucru supus legilor devenirii şi trecerii. - Miştii nu voiau să dobîndească doar o simplă *convingere* despre veşnicia sîmburelui vieţii. În concepţia misteriilor o asemenea convingere nu ar fi avut nici o valoare. Căci, potrivit unei asemenea concepţii, în neiniţiat veşnicul nu există deloc în chip viu. Dacă ar vorbi despre ceva veşnic, ar vorbi despre un nimic. Ceea ce caută miştii este mai degrabă acest veşnic însuşi. Mai întîi ei trebuie să deştepte în ei veşnicul; de-abia apoi pot să vorbească despre el. De aceea, pentru ei, are o realitate deplină asprul cuvînt al lui Platon că cel neiniţiat se cufundă în mlaştină; şi că în veşnicie pătrunde doar acela care a trăit o viaţă mistică. Numai astfel pot fi înţelese cuvintele acestui fragment din Sofocle: „O, de trei

ori fericiţi sînt acei muritori care după ce au contemplat aceste misterii au plecat la Hades; numai ei vor putea trăi; pentru ceilalţi totul va fi suferinţă."

Vorbind despre misterii, nu descriem deci nişte *primejdii*? Nu i se răpeşte oare fericirea, un bun al vieţii de cel mai mare preţ, celui condus la poarta infernului? Înspăimîntătoare este responsabilitatea cu care te încarci. Şi totuşi: ne este oare îngăduit să ne sustragem acestei responsabilităţi? Acestea erau întrebările pe care avea să şi le pună iniţiatul. El era de părere că simţirea comună se raportează la ştiinţa sa, precum întunericul la lumină. În acest întuneric sălăşluieşte însă o fericire nevinovată. Părerea miştilor era că în această fericire nu ai voie să te amesteci nelegiuit. Căci ce-ar fi fost dacă misticul şi-ar fi „trădat" taina? Ar fi rostit cuvinte, nimic altceva decît cuvinte. Nicăieri senzaţiile şi sentimentele n-ar fi putut extrage din aceste cuvinte spiritul. Pentru aceasta ar fi fost nevoie de o pregătire, de exerciţii şi probe, de o transformare totală în viaţa simţurilor. Fără toate acestea, ascultătorul ar fi fost aruncat în nimicnicie, în neant. I s-ar fi luat ceea ce era fericirea lui; şi nu i s-ar fi putut da în schimb nimic. Ba chiar nici nu i s-ar fi putut lua ceva. Căci viaţa lui senzorială nu putea fi schimbată prin simple cuvinte. El ar fi putut simţi, ar fi putut *trăi* drept realitate numai lucrurile percepute de simţurile sale. Nu i s-ar fi putut da decît o *presimţire* îngrozitoare, de natură să distrugă viaţa. O asemenea faptă ar fi trebuit sa fie considerată crimă. Acest lucru nu mai poate fi pe deplin valabil pentru felul în care este dobîndită astăzi cunoaşterea spirituală. Aceasta poate fi conceptual înţeleasă, deoarece omenirea modernă are o capacitate de a forma concepte, care lipsea celei vechi. Astăzi pot exista oameni cu o cunoaştere a lumii spirituale dobîndită prin trăire proprie; şi faţă-n faţă cu ei pot sta alţii, care înţeleg raţional cele trăite de cei dintîi. Înainte, omenirea nu avea o asemenea capacitate de a forma concepte.

Înţelepciunea misteriilor este aidoma unei plante de seră, care trebuie îngrijită cu cea mai mare atenţie în izolare. Cine o transpune în ambianţa concepţiilor cotidiene o expune unui suflu de viaţă în care ea nu se poate dezvolta. Judecata caustică a logicii şi mentalităţii ştiinţifice moderne o distruge. Să ne dezbărăm deci pentru o vreme de întreaga educaţie, pe care ne-au făcut-o microscopul, telescopul şi felul de gîndire al ştiinţelor naturii; să ne curăţim mîinile neîndemînatice, care s-au ocupat prea mult cu disecţii şi experimentări, ca să putem păşi în templul curat al misteriilor. Pentru aceasta avem nevoie de candoare adevărată.[1]

---

[1] Ceea ce s-a spus despre neputinţa de a împărtăşi învăţăturile misteriilor se referă la faptul că, *în forma* în care le trăieşte iniţiatul, aceste învăţături nu pot fi împărtăşite celui nepregătit; dar în acea formă, în care pot fi înţelese de către neiniţiat, ele au fost întotdeauna împărtăşite. Miturile dau, de pildă, *vechea formă* de a împărtăşi

Pentru mist importantă este în primul rînd dispoziţia cu care el se apropie de ceea ce simte ca fiind Prea-Înaltul, răspunsul la întrebările enigmă ale existenţei. Tocmai în vremea noastră, cînd oamenii vor să accepte drept cunoaştere numai pe cea grosolan-ştiinţifică, este greu de crezut că în lucrurile superioare contează dispoziţia sufletească. Cunoaşterea devine astfel o chestiune intimă a personalităţii. Dar aşa şi este ea pentru mist. Spuneţi-i cuiva dezlegarea enigmei lumii! Daţi-i-o de-a gata! Misticul va găsi că totul este vorbă goală, dacă personalitatea nu priveşte corect această dezlegare. Această rezolvare nu-i nimic; ea dispare, dacă simţirea nu este cuprinsă de acel foc deosebit, care este necesar. Îţi iese în cale o divinitate! Ea este totul sau nimic. Este nimic, cînd o întîmpini cu dispoziţia pe care o ai pentru lucrurile de toate zilele. Este totul, cînd eşti pregătit, dispus sufleteşte pentru ea. Ceea ce ea este pentru sine e un lucru care nu te priveşte; dacă ea te lasă cum eşti sau dacă face din tine un alt om: iată ce contează. Aceasta depinde însă exclusiv de tine. Prin educare, prin dezvoltarea celor mai intime forţe ale personalităţii trebuia să te fi pregătit, pentru ca în tine să se aprindă, să se descătuşeze ceea ce poate face o divinitate. Este vorba de felul în care primeşti ce ţi se oferă. Plutarh ne-a vorbit despre această educaţie; el ne-a povestit despre salutul pe care misticul îl adresează Divinităţii care-i apare înainte: „Căci Zeul salută deopotrivă pe fiecare dintre noi, care se apropie de el, îl salută cu: «Cunoaşte-te pe tine însuţi», ceea ce nu este, desigur, cu nimic mai prejos decît salutul obişnuit: «te salut». La aceasta răspundem însă Divinităţii cu cuvintele: «Tu eşti», aducîndu-i astfel salutul *existenţei*, ca salut adevărat, originar şi singurul ce i se cuvine. - Căci aici noi nu avem, de fapt, nici o contribuţie la această existenţă, ci orice natură muritoare, aflîndu-se la mijloc, între naştere şi dispariţie, arată din sine însăşi doar o aparenţă, o slabă şi nesigură imagine; dacă încercăm acum s-o cuprindem cu raţiunea, se întîmplă precum cu apa comprimată puternic, ce îngheaţă prin presiune şi comprimare, nimicind ceea ce este cuprins în ea; căci alergînd după reprezentarea mult prea clară a unei fiinţe supuse hazardului şi schimbării, raţiunea se rătăceşte ba în originea acesteia, ba în pieirea ei şi nu poate deloc să cuprindă permanentul sau ceea ce într-adevăr fiinţează. Căci, potrivit imaginii folosite de Heraclit, nu te poţi scălda de două ori în acelaşi val şi la fel de puţin poţi surprinde o fiinţă muritoare de două ori în aceeaşi stare, întrucît ea se distruge prin violenţa şi rapiditatea mişcării şi iarăşi se-mpreună; apare şi dispare, se apropie şi se depărtează. Astfel, ceea ce devine nu poate ajunge niciodată la fiinţa adevărată, deoarece naşterea nu încetează niciodată, nu are momente de întrerupere, ci încă în sămînţă începe schimbarea, în timp ce se plăsmuieşte un embrion, apoi un

conţinutul misteriilor într-un mod general inteligibil.

copil, apoi un tînăr, un bărbat, un bătrîn şi un moşneag, necontenit distrugîndu-se primele naşteri şi vîrste prin cele următoare. Este de aceea ridicol sa ne temem de *o* moarte, de vreme ce am şi murit şi murim în atîtea feluri. Căci, cum ne spune Heraclit, nu numai că moartea focului înseamnă naşterea aerului, iar moartea aerului este naşterea apei, putem percepe acest lucru şi mai limpede la omul însuşi; bărbatul puternic moare cînd devine un moşneag, tînărul, în vreme ce devine bărbat, băieţandrul moare în timp ce devine tînăr, copilul, în timp ce devine băieţandru. Cele de ieri sînt moarte în cele de azi, cele de azi mor în cele de mîine; nici unul nu rămîne sau nu este ceva unic, ci devenim multe, în timp ce materia îşi face de lucru împrejurul unei imagini, al unei forme comune. Căci, dacă am fi mereu aceiaşi, cum am afla acum plăcere în alte lucruri decît cele dinainte, cum am putea iubi şi urî lucruri contradictorii, cum le-am putea admira şi apoi defăima, cum am putea să rostim alte lucruri şi să ne dăruim altor pasiuni dacă n-am lua şi o altă înfăţişare, dacă n-am primi alte forme şi alte simţuri? Căci, fără schimbare nu se poate trece într-o altă stare, iar cel care se schimbă nu mai este acelaşi; dar dacă el nu este acelaşi, atunci nici nu mai este şi pur şi simplu se transformă din cel dintîi, devenind un altul. Necunoscînd adevărata realitate, eram induşi în eroare de percepţia senzorială, ce ne făcea să luăm simpla aparenţă drept acea adevărată realitate" (Plutarh, *Despre „EI" la Delfi,* 17 şi 18).

Plutarh vorbeşte adeseori despre sine ca despre un iniţiat. Ceea ce ne descrie el aici este condiţia vieţii de mist. Omul ajunge la o înţelepciune, cu ajutorul căreia spiritul reuşeşte să-şi dea seama în primul rînd de caracterul iluzoriu al vieţii senzoriale. Tot ceea ce senzorialitatea consideră drept existenţă, drept realitate este cufundat în fluxul devenirii. Şi aşa cum se întîmplă aceasta cu toate celelalte lucruri ale lumii, tot aşa se întîmplă şi cu omul însuşi. Pentru ochiul său spiritual dispare el însuşi; totalitatea sa se descompune în părţi, în fenomene trecătoare. Naşterea şi moartea îşi pierd importanţa lor excepţională; ele devin momente ale apariţiei şi trecerii, ca şi toate celelalte evenimente ale vieţii. Prea-Înaltul nu poate fi găsit în ceea ce ţine de devenire şi trecere. El poate fi căutat doar în ceea ce este într-adevăr permanent, în ceea ce priveşte înapoi spre trecut şi înainte spre viitor. A găsi acest ceva care priveşte înapoi şi înainte este o treaptă superioară de cunoaştere. Este spiritul care se revelează în şi prin senzorial. El nu are nimic a face cu devenirea senzorială. El nu apare şi nu trece la fel ca fenomenele senzoriale. În cel care trăieşte doar în lumea simţurilor acest spirit există ca realitate ascunsă; cine reuşeşte să-şi dea seama de caracterul iluzoriu al lumii simţurilor are în sine acest spirit de realitate evidentă. Cine ajunge la o astfel de cunoaştere a adăugat fiinţei sale un nou mădular. Cu el s-a petrecut ceva

asemănător plantei, care avea la început doar frunze verzi, pentru ca apoi ă dea la iveală o floare colorată. Desigur, forţele care au făcut să apară floarea zăceau ascunse în plantă încă înainte de acest moment, dar ele au devenit realitate abia o dată cu această apariţie a florii. Tot astfel forţele divin-spirituale zac ascunse în omul care trăieşte doar prin simţuri şi abia în mist devin ele realitate evidentă. În aceasta constă transformarea ce s-a petrecut cu misticul. Prin evoluţia sa, el a adăugat ceva nou lumii care exista înainte. Lumea simţurilor a făcut din el un om senzorial şi 1-a lăsat apoi să se descurce singur. Natura şi-a împlinit astfel misiunea. Ceea ce ea însăşi poate face cu forţele active în om este epuizat. Dar aceste forţe nu sînt încă epuizate. Ele zac ca vrăjite în omul pur natural şi-şi aşteaptă eliberarea. Nu se pot elibera singure; ele dispar în neant, dacă omul nu pune stăpînire pe ele pentru a le dezvolta mai departe; dacă nu se trezeşte la adevărata existenţă ceea ce zace ascuns in el. – Natura evoluează de la treptele cele mai imperfecte la cele desăvîrşite. De la ceea ce este neînsufleţit, printr-o lungă succesiune ea conduce fiinţele prin toate formele de existenţă vie pînă la omul sensibil. Acesta deschide ochii în condiţia sa de fiinţă sensibilă şi se percepe ca fiinţă sensibil-reală, schimbătoare. El mai resimte încă în sine şi forţele din care s-a născut această natură senzorială a sa. Aceste forţe nu sînt elementul schimbător, întrucît din ele s-a născut acest element. Omul le poartă în sine ca semn că în el trăieşte mai mult decît percepe el senzoria1. Ceea ce poate deveni prin ele încă nu există. Omu1 simte că în el se aprinde ceva, care a creat totul, inclusiv, pe el însuşi; şi simte că acest ceva va fi ceea ce îl va înaripa spre o activitate creatoare superioară. Aceasta este în el, a fost înaintea făpturii sale sensibile şi va fi şi după dispariţia acesteia. Omul a devenit prin acesta, dar lui îi este îngăduit să-1 cuprindă şi să ia el însuşi parte la activitatea creatoare a acestuia. Asemenea sentimente trăiesc în mist după iniţiere. El a simţit veşnicul, Divinul. Fapta lui trebuie să devină o verigă a creaţiei acestui Divin. Lui îi este îngăduit să-şi spună: am descoperit în mine un „Eu” superior, dar acest „Eu” se întinde dincolo de hotarele devenirii mele sensibile; a existat înaintea naşterii mele, va exista după moartea mea. Acest „Eu” a creat din veşnicie şi va crea în veşnicie. Personalitatea mea senzorială este o creaţie a acestui „Eu”. Dar el m-a cuprins în sine; el creează în mine; sînt o parte din el. Ceea ce creez de acum înainte este ceva superior faţă de elementul sensibil. Personalitatea mea este doar un instrument pentru această forţă creatoare, pentru acest Divin din mine. Astfel a trecut misticul prin experienţa îndumnezeirii sale. Forţa care se aprindea astfel în ei era numită de mişti adevăratul lor spirit.

Ei erau creaţiile acestui spirit. Ca şi cînd o nouă fiinţă ar fi pătruns în ei luîndu-le în stăpînire organele,

aşa li se părea a fi starea lor. O fiinţă se situează între ei, ca personalităţi senzoriale, şi forţa cosmică atotstăpînitoare, adică Divinitatea. Acest adevărat spirit al său era ceea ce căuta misticul. El îşi spunea: am devenit om în sînul marii naturi. Dar natura nu şi-a desăvîrşit opera. Această desăvîrşire eu însumi trebuie s-o iau asupra-mi. N-o pot face însă în imperiul grosolan al naturii, căreia îi aparţine şi personalitatea mea senzorială. Ceea ce se poate dezvolta pe acest tărîm s-a dezvoltat. De aceea trebuie să ies din acest tărîm . Trebuie să construiesc în continuare în împărăţia spiritelor, din punctul în care s-a oprit natura. Trebuie să creez în mine o atmosferă vitală, care nu poate fi găsită în natura exterioară. Această atmosferă vitală era pregătită pentru mişti în templele de misterii. Acolo erau deşteptate forţele latente din ei; acolo ele erau transformate în forţe superioare, creatoare în naturi-spirit. Această transformare era un proces delicat care nu putea suporta atmosfera aspră a zilei. Dar de îndată ce acest proces îşi împlinise rostul, omul devenea prin el o stîncă ce-şi avea temeiul în elementul veşnic şi putea înfrunta orice furtună. Dar el trebuia să-şi închipuie că ar putea împărtăşi nemijlocit şi altora cele trăite de el.

Plutarh spune că în misterii „pot fi găsite cele mai mari lămuriri şi tîlcuri în legătură cu adevărata natură a daimonilor”. Iar de la Cicero aflăm că în misterii, „dacă ele sînt explicate şi li se redă sensul, se cunoaşte mai mult natura lucrurilor decît aceea a zeilor” (Plutarh: *Despre decadenţa oracolelor*; şi Cicero: *Despre natura zeilor*). Din asemenea declaraţii se vede clar că, în legătură cu natura lucrurilor, cunoaştem explicaţii superioare celor pe care le putea da religia populară. Vedem astfel că daimonii, adică entităţile spirituale, şi zeii înşişi aveau nevoie de o explicaţie. Se mergea, prin urmare, înapoi spre nişte entităţi de o natură mai înaltă decît daimonii şi zeii. Şi asemenea lucruri rezidau în esenţa înţelepciunii misteriilor. Poporul reprezenta zeii şi daimonii în tablouri, al căror conţinut era luat în întregime din lumea senzorial-reala. Cel care pătrunsese esenţa veşnicului nu trebuia să-şi piardă încrederea în veşnicia unor asemenea zei! Cum putea Zeus, în reprezentarea populară, să fie ceva veşnic, cînd el avea însuşirile unei fiinţe trecătoare? - Un lucru le era limpede miştilor: omul ajunge altfel la reprezentarea despre zei decît la reprezentarea despre alte lucruri. Un obiect al lumii exterioare mă obligă să-mi fac o reprezentare foarte precisă despre el. Dimpotrivă, plăsmuirea reprezentărilor despre zei are ceva liber, ba chiar arbitrar. Lipseşte constrîngerea lumii exterioare. Reflectînd, ne dăm seama că, prin zei, ne reprezentăm ceva, pentru care nu exista nici un control exterior. Omul ajunge astfel într-o nesiguranţă logică. El începe să se simtă pe sine însuşi ca fiind creatorul zeilor săi. Ba chiar se întreabă: cum să trec, în lumea

reprezentărilor mele, dincolo de realitatea fizică? Asemenea gînduri trebuiau să-l frămînte pe mist. Pentru el se ridicau aici îndoieli îndreptățite. Îşi spunea, poate: să privim toate reprezentările despre zei. Nu seamănă ele cu făpturile pe care le întîlnim în lumea simțurilor? Nu şi le-a creat oare omul îndepărtînd sau adăugînd mental una sau alta din însuşirile esenței lumii simțurilor? Sălbaticul, care îndrăgeşte vînătoarea, îşi creează un cer în care au loc cele mai strălucite vînători ale zeilor, iar grecul transpune în Olimpul său zei, ale căror modele existau în binecunoscuta realitate grecească.

La acest fapt, filosoful Xenofan (575-48O î.H.) se referă cu o logică riguroasă. Ştim că filosofii greci mai vechi erau în întregime dependenți de înțelepciunea misteriilor. Acest lucru poate fi dovedit într-un mod aparte pornind de la Heraclit. De aceea, ceea ce spune Xenofan poate fără rezervă fi luat de mist drept convingere a unui mist. Se spune:

> „Ci muritorii îşi închipuie că zeii se nasc şi ei, că au îmbrăcăminte, glas şi înfățişare ca ale lor. Dacă boii şi caii şi leii ar avea mîini, sau dacă - cu mîinile - ar şti să deseneze şi să plăsmuiască precum oamenii, caii şi-ar desena chipuri de zei asemenea cailor, boii asemenea boilor, şi le-ar face trupuri aşa cum fiecare din ei îşi are trupul."[1]

O asemenea gîndire îl poate face pe om sceptic față de orice element divin. El poate respinge plăsmuirile despre zei, recunoscînd drept realitate doar ceea ce îl constrîng percepțiile sale senzoriale să recunoască. Misticul nu a devenit însă un asemenea sceptic. El a înțeles că acest sceptic este aidoma unei plante care-şi spune: floarea mea colorată este lipsită de valoare şi zadarnică, căci eu sînt desăvîrşită prin frunzele mele verzi; ceea ce adaug acestora este doar pentru o strălucire înşelătoare. Dar tot atît de puțin se putea opri misticul la zeii creați astfel, la zeii populari. Dacă planta ar putea gîndi, ar înțelege că forțele care au creat frunzele verzi sînt exact cele care trebuie să creeze floarea colorată. Şi ea nu ar conteni să cerceteze aceste forțe însele spre a le vedea. Tot astfel se raporta misticul la zeii populari. El nu-i tăgăduia, nu-i socotea zadarnici; dar ştia că sînt creați de către om. Aceleaşi forțe naturale, acelaşi element divin care creează în natură, creează şi în mist. Şi în el produc reprezentările despre zei. El vrea să privească aceasta forță plăsmuitoare de zei. Ea nu seamănă cu zeii populari; este ceva superior. La acest lucru se referă şi Xenofan:

> „Unul e Zeul, între zei şi oameni cel mai mare, nici la chip nici la minte asemenea muritorilor."[2]

---

[1] Xenofan, *Fragment 14,15,* trad. de D.M. Pippidi, în *Filozofia greacă pînă la Platon,* vol.I, partea a 2-a, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979,p. 197 *(n.trad.).*

[2] Op.cit., *Fragment 23*, p. 198 (n.trad.).

Acest Dumnezeu era şi Dumnezeul misteriilor. L-am putea numi un „Dumnezeu ascuns”. Căci - se putea crede - nu poate fi nicăieri găsit pentru omul pur senzorial. Îndreaptă-ţi privirile în afară, spre lucruri: nu vei găsi nimic divin. Încordează-ţi intelectul; poţi înţelege după ce legi apar şi trec lucrurile; dar intelectul nu-ţi va arăta ceva divin. Îmbibă-ţi fantezia cu sentimente religioase; poţi plăsmui imagini despre fiinţe pe care să le consideri zei, dar intelectul tău ţi le va spulbera, căci îţi va dovedi că tu singur le-ai creat şi ai împrumutat materialul pentru ele din lumea simţurilor. Cîtă vreme cercetezi ca om al intelectului lucrurile din jurul tău, trebuie să fii ateu. Căci pentru simţurile tale şi pentru intelectul care-ţi explică percepţiile senzoriale nu exista Dumnezeu. In lume, Dumnezeu este prefăcut prin vrajă si, ca sa-l găseşti, ai nevoie de propria lui forţă. Această forţă va trebui s-o trezeşti în tine. Acestea sînt învăţăturile pe care le primea un vechi candidat la iniţiere, Şi acum pentru el începea marea dramă cosmică, în care era înghiţit de viu. Această dramă nu consta în nimic altceva decît în eliberarea Dumnezeului vrăjit. Unde este Dumnezeu? Aceasta era întrebarea care-i stătea misticului pe suflet. Dumnezeu nu există, dar există natura. În natură va trebui găsit. În ea şi-a aflat mormîntul său de vrajă. Misticul înţelege într-un sens superior cuvintele: Dumnezeu este iubirea. Căci Dumnezeu a dus această iubire la extrem. S-a dăruit *pe sine* însuşi într-o nesfîrşită iubire; s-a revărsat; s-a risipit în multitudinea lucrurilor din natură; acestea trăiesc, iar el nu trăieşte în ele. El odihneşte în ele. El trăieşte în om, şi omul poate trăi în sine viata lui Dumnezeu. Dacă vrea să-l afle prin cunoaştere, omul trebuie să elibereze prin creaţie această cunoaştere. - Omul priveşte acum în sine. Divinul lucrează în sufletul său ca o tainică forţă creatoare, încă lipsită de existenţă. În acest suflet există un lăcaş, în care Divinul vrăjit poate iarăşi să învie. Sufletul este mama, care din natură poate zămisli Divinul. Dacă sufletul este făcut să rodească de către natură, va naşte un element divin. Acesta se va naşte din cununia sufletului cu natura. El nu mai este acum un Divin „ascuns”, ci unul dezvăluit. El are viaţă, o viaţă perceptibilă, care se desfăşoară printre oameni. Este spiritul eliberat din vrajă în omenesc, vlăstarul Divinului vrăjit. El nu este, desigur, Dumnezeu cel Mare, care a fost, este şi va fi; dar poate fi totuşi luat într-un anumit sens drept revelaţie a acestuia. *Tatăl* rămîne liniştit în cele ascunse; pentru om, *Fiul* s-a născut din propriul său suflet. Cunoaşterea mistică este astfel un fenomen real în procesul cosmic. Este o naştere a unui vlăstar divin. Este un fenomen tot atît de real ca orice alt fenomen al naturii, doar că pe o treaptă superioară. Aceasta este marea taină a misticului, că el însuşi îl izbăveşte, prin creaţie, pe vlăstarul său divin, pregătindu-se însă mai întîi spre a-l şi recunoaşte pe acest vlăstar divin

creat de el. Celui care nu este mist îi lipseşte simţămîntul în legătură cu tatăl acestui vlăstar. Căci acest tată odihneşte în vrajă. Vlăstarul pare născut în chip feciorelnic. Sufletul pare să-l fi născut fără să fi fost fecundat. Toate celelalte naşteri ale lui sînt zămislite din lumea simţurilor. Aici, pe tatăl îl vezi îl vezi şi-l pipăi. El are viaţă senzorială. Doar vlăstarul divin a fost zămislit de însuşi veşnicul, ascunsul Dumnezeu-Tată.

ÎNȚELEPȚII GRECI DINAINTEA LUI PLATON ÎN LUMINA ÎNȚELEPCIUNII MISTERIILOR

Nenumărate sînt faptele din care ne dăm seama că înțelepciunea filosofică a grecilor îşi avea rădăcinile în acelaşi sol al gîndirii ca şi cunoaşterea mistică, Pe marii filosofi îi înțelegi numai dacă te apropii de ei cu sentimente dobîndite din observarea misteriilor. Cu cîtă venerație vorbeşte Platon în Phaidon [Faidon] despre „învățămintele oculte": „Şi sînt destule şanse ca oamenii aceia cărora le datorăm instituirea inițierilor să nu fi fost nişte nepricepuți şi că în tainele lor să se ascundă revelația unei realități: aceea că toți cei care ajung la Hades fără să fi fost inițiați în misterii vor zăcea în Mlaştină, în timp ce aceia care ajung acolo purificați şi inițiați vor sălăşlui împreună cu zeii. Căci, după spusa celor care se ocupă de inițieri, «mulți purtători de thyrs [tirs], puțini mişti». Iar după părerea mea aceştia din urmă nu sînt alții decît cei pătrunşi de *adevărata filosofie*. Ca să mă număr printre ei m-am străduit şi eu în fel şi chip toată viața, din răsputeri şi fără să precupețesc nimic."[1] - Astfel despre inițiere poate vorbi doar cel care şi-a pus în întregime propria năzuință spre înțelepciune în slujba gîndirii create prin inițiere. Cuvintele marilor filosofi greci se vor limpezi fără îndoială, dacă vom lăsa să cadă asupra-le lumina misteriilor.

Raportarea lui Heraclit din Efes (535-475 î.H.) privitor la esența misteriilor este exprimată concis într-o maximă în legătură cu el, ce ne-a fost transmisă prin tradiție şi care spune că ideile lui „ar fi o cărare de neurmat", că cel care se îndreaptă spre ele fără a fi inițiat găseşte doar „bezna şi întuneric"', că, dimpotrivă, pentru cel condus de către un mist, ele ar fi ,,mai limpezi decît Soarele". Şi dacă despre cartea sa se spune că şi-a depus-o în templul Artemisei [Artemizei], aceasta, de asemenea, nu înseamnă altceva decît că el poate fi înțeles numai de inițiați. (Edmund Pfleiderer [Pflaiderer] a prezentat deja elementele istorice privind legătura lui Heraclit cu misteriile. Vezi cartea sa *Die Philosophie des Heraklit von Epheus im Lichte der Mysterienidee*, Berlin, 1886). Heraclit era numit „cel obscur", pentru că numai cu ajutorul misteriilor se făcea lumină în conceptele sale.

Heraclit ne apare ca o personalitate care priveşte viața cu cea mai mare seriozitate. Din trăsăturile sale, dacă ştii să ți le reprezinți, înțelegi că el purta în sine intimități ale cunoaşterii despre care ştia că pot fi semnalate, dar nu şi exprimate de orice cuvînt. Dintr-un asemenea mod de gîndire s-a născut cunoscutul său dicton: „Totul curge", dicton pe care Plutarh îl explică prin cuvintele: „Nu poți intra de două

[1] Platon, *Opere*, vol. IV, trad. de Petru Creția, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p.68 (n.trad.).

ori în acelaşi rîu, nici nu poţi atinge de două ori o fiinţă muritoare. Ci se distruge şi iarăşi se adună cu străşnicie şi repeziciune; nu mai apoi, ci totodată adună şi desparte, vine şi se duce". Omul care gîndeşte în acest fel a pătruns cu privirea natura lucrurilor trecătoare. Căci el s-a simţit silit să caracterizeze, cu cele mai pătrunzătoare cuvinte, esenţa vremelniciei înseşi. Nu poţi da o asemenea caracterizare, dacă nu pui în cumpănă efemerul şi veşnicia. Şi îndeosebi nu poţi extinde această caracteristică asupra omului, dacă n-ai privit în lăuntrul său. Iar Heraclit a extins această caracteristică şi asupra omului: „Ca unul şi acelaşi lucru coexistă în noi viaţa şi moartea, veghea şi somnul, tinereţea şi bătrîneţea; ultimele preschimbîndu-se, devin primele, iar primele, la rîndul lor, printr-o nouă schimbare, devin ultimele."[1] Această propoziţie exprimă o cunoaştere deplină a caracterului de aparenţă al personalităţii inferioare. În altă parte el întăreşte spusele: „În viaţa noastră şi deopotrivă în moartea noastră este viaţă şi moarte / În acelaşi timp". Ce altceva vrea să însemne acest lucru, decît că viaţa poate fi socotită mai de preţ decît moartea numai din punctul de vedere al elementului efemer. Moartea este pieire pentru a face loc unei vieţi noi; dar, în noua viaţă, veşnicul trăieşte ca şi în cea veche. În viaţa trecătoare apare acelaşi element veşnic ca şi în moarte. Dacă omul a sesizat acest element veşnic, priveşte moartea şi viaţa cu acelaşi sentiment. Viaţa arc pentru el o valoare deosebită doar dacă el n-a putut deştepta în sine acest element veşnic. Poţi să zici de o mie de ori că „Totul curge", căci, dacă n-o spui cu acest conţinut sentimental, este un nimic. Cunoştinţele referitoare la veşnica devenire nu au nici o valoare, dacă nu desfiinţează dependenţa noastră de această devenire. Renunţarea la acea bucurie de a trăi care aleargă după ceea ce este trecător; iată la ce se referă Heraclit în maxima sa. „Cum să zicem în legătură cu viaţa noastră de toate zilele că sîntem, cînd, din punctul de vedere al elementului veşnic, ştim totuşi că sîntem şi nu sîntem" (vezi Fragmentul 81 al lui Heraclit). „Hades este unul şi acelaşi cu Dionysos [Dionisos]"[2], se spune într-unul din fragmentele heraclitiene. Dionysos, zeul bucuriei de a trăi, al germinării şi creşterii, căruia i-au fost închinate sărbătorile dionisiace, este pentru Heraclit acelaşi cu Hades, zeul nimicirii, zeul distrugerii. Doar cel care vede moartea în viaţă şi viaţa în moarte, iar în amîndouă vede elementul veşnic care este mai presus de viaţă şi moarte, numai acela poate privi în lumina adevărată neajunsurile şi binefacerile existenţei. Atunci şi neajunsurile îşi vor afla justificarea lor, pentru că şi în

---

[1] Heraclit, *Fragment 88* , trad. de A. Piatkowski şi Ion Banu în *Filozofia greacă pînă la Platon,* vol. I, 1979, p.362 *(n.trad.).*

[2] *Op. cit., Fragment 15.,* p. 352-353 *(n.trad.).*

ele trăieşte veşnicul. Ceea ce sînt ele din punctul de vedere al vieţii limitate, inferioare, sînt doar în aparenţă: „Pentru oameni nu e cel mai bun lucru să li se împlinească toate dorinţele. Boala face ca sănătatea să fie dulce şi plăcută, foamea săturarea, iar osteneala odihna”.[1]

„Marea: iată o apă foarte pură şi foarte impură; bună de băut pentru peşti, ea le asigură viaţa; de nebăut pentru oameni, ea îi ucide.”[2] Heraclit nu vrea să atragă atenţia în primul rînd asupra caracterului trecător al lucrurilor pămînteşti, ci asupra strălucirii şi măreţiei elementului veşnic. - El a avut cuvinte grele împotriva lui Homer, a lui Hesiod şi a învăţaţilor zilei. El a vrut să dezvăluie felul lor de a gîndi, care se crampona numai de ceea ce era trecător. El nu voia zei înzestraţi cu însuşiri luate din lumea trecătoare. Şi n-a putut considera ca superioară o ştiinţă care cercetează legile devenirii şi trecerii lucrurilor. – Pentru el, din ceea ce este trecător se exprimă ceva veşnic. Pentru acest element veşnic, Heraclit are un simbol cu un înţeles profund: „Există o armonie a tensiunilor opuse ca de pildă la arc şi la liră.”[3] Cîte nu zac în această imagine! Prin separarea forţelor şi armonizarea puterilor separate se ajunge la unitate. Un ton se opune altuia; şi totuşi, împreună cu el, produce armonia. Aplicînd acestea la lumea spirituală, ajungem la gîndurile lui Heraclit: „Nemuritori-muritori, muritori-nemuritori. Viaţa unora este moartea celorlalţi, iar viaţa acestora - moartea celor dintîi.”[4]

Păcatul originar al omului este cramponarea cu cunoaşterea sa de ceea ce este trecător. El se îndepărtează astfel de ceea ce este veşnic. În felul acesta, viaţa devine pentru el un pericol. Ceea ce i se întîmplă, i se întîmplă de la viaţă. Dar ceea ce trăieşte îşi pierde ghimpele, dacă pentru om viaţa nu mai are o valoare absolută. Atunci el îşi recapătă neprihănirea. Este ca şi cînd s-ar putea reîntoarce în copilărie, ieşind din aşa-numita seriozitate a vieţii. Ceea ce omul matur consideră ca absolut serios este obiect de joacă pentru copil. Cunoscătorul devine însă precum copilul. Privite din perspectiva veşniciei, valorile „serioase” îşi pierd valoarea. Viaţa apare atunci ca *joc.* „Veşnicia”, spune deci Heraclit, „este un copil care se joacă, este domnia unui copil.”[5] În ce constă păcatul originar? Constă în a lua în serios ceea ce nu are nimic de-a face cu seriozitatea. Dumnezeu s-a revărsat pe sine în lumea lucrurilor. Cel care ia lucrurile fără Dumnezeu, le ia doar ca „morminte ale lui

---

[1] *Ibid., Fragment 110-111*, p.364 *(n.trad.).*

[2] *Ibid., Fragment 61*, p.358 *(n.trad.).*

[3] *Ibid., Fragment 51,* p.357 *(n.trad.).*

[4] *Ibid., Fragment 62,* p.358 *(n.trad.).*

[5] *Ibid., Fragment 52,* p. 357 *(n.trad).*

Dumnezeu”. El ar trebui să se joace cu ele ca un copil; iar seriozitatea să şi-o folosească pentru a scoate din ele Divinul, care doarme în ele fermecat.

Contemplarea veşnicului arde, pîrjoleşte obişnuita *iluzionare* asupra lucrurilor. Spiritul dizolvă gîndurile care vin din simţuri, le topeşte. El este un foc devastator. Acesta este sensul superior al ideii lui Heraclit despre foc ca substanţă originară a tuturor lucrurilor. Desigur, această idee trebuie luată în primul rînd în sensul unei obişnuite explicaţii fizice a fenomenelor cosmice. Dar nu-1 înţelege pe Heraclit cel care nu gîndeşte asupra lui precum gîndea asupra legilor Bibliei Filon, care a trăit pe vremea apariţiei creştinismului: „Există oameni”, spunea el, „care iau legile scrise *numai* ca simboluri ale învăţăturilor spirituale, pe acestea din urmă cercetîndu-le cu grijă, pe primele, însă nesocotindu-le; pe asemenea oameni nu pot decît să-i învinuiesc, căci ei ar trebui să ţină seama *şi de una şi de alta:* de cunoaşterea sensului ascuns şi de observarea celui făţiş.” – Dacă vom polemiza în legătură cu faptul că Heraclit, cu al său concept al focului, s-a referit la focul sensibil sau că, dimpotrivă, pentru el focul ar fi doar un simbol al spiritului veşnic, ce dizolvă şi plăsmuieşte din nou lucrurile, de fapt îi răstălmăcim gîndurile. El a avut în vedere şi una şi alta, şi nici una din ele. Căci pentru el spiritul trăia şi în focul obişnuit. Iar forţa care acţionează fizic în foc trăieşte pe o treaptă superioară în sufletul omenesc; acesta topeşte în creuzetul său cunoaşterea prin simţuri, făcînd ca din ea să apară contemplarea veşnicului.

Heraclit poate fi cu uşurinţă înţeles greşit. Pentru el războiul este tatăl lucrurilor. Dar numai al „lucrurilor”, nu al veşnicului. Dacă în lume n-ar fi contraste, dacă nu s-ar manifesta cele mai felurite interese contradictorii, n-ar exista lumea devenirii, a vremelniciei. Dar ceea ce se revelează în acest conflict, ceea ce se revarsă în el, nu este războiul, ci *armonia.* Chiar dacă în toate lucrurile este război, spiritul înţeleptului trebuie să se întindă asupra lor ca focul şi să le transforme în armonie. Din acest punct străluceşte o mare idee a înţelepciunii lui Heraclit. Ce este omul ca entitate personală? Heraclit găseşte răspunsul la această întrebare pornind de la acest punct. Omul este alcătuit dintr-un amestec de elemente contradictorii în care s-a revărsat Divinitatea. Aşa se constată el pe sine. El devine astfel conştient de spiritul din el, de spiritul care provine din veşnicie. Pentru el, acest spirit este însă născut din conflictul elementelor. Dar acest spirit trebuie să-şi împace elementele. În om, natura se depăşeşte pe sine însăşi. Căci aceeaşi forţă, unică şi universală, a creat conflictul, amestecul şi iarăşi, plină de înţelepciune, va lichida acest conflict. Avem aici veşnica dualitate ce trăieşte în om, eterna poziţie dintre temporal şi veşnic. Prin elementul veşnic, omul a devenit ceva absolut determinat; iar din acest

ceva determinat el trebuie să creeze ceva superior. El este dependent şi independent. La spiritul veşnic pe care îl contemplă, omul poate lua parte totuşi numai pe măsura amestecului produs în el de acest spirit. Şi tocmai de aceea omul are menirea ca, din ceea ce este temporal, să plăsmuiască elementul veşnic. Spiritul acţionează în el. Dar acţionează într-un mod aparte. Acţionează din ceea ce este temporal. Specific sufletului omenesc este că ceva temporal acţionează aidoma unui element veşnic, impulsionînd şi dezvoltînd aidoma acestuia. Aceasta face ca sufletul omenesc să-i semene deopotrivă unui Dumnezeu, ca şi unui vierme. Astfel omul se situează la mijloc între Dumnezeu şi animal. Această forţă care impulsionează şi dezvoltă este elementul său daimonic. Este ceea ce în el năzuieşte să-1 depăşească. Heraclit a exprimat extraordinar acest fapt: „Daimonul omului este soarta lui". (Daimon este luat aici în sensul grecesc. În sensul modern ar fi trebuit spus: spirit.) Astfel pentru Heraclit, ceea ce trăieşte în om depăşeşte cu mult elementul personal. Acest element personal este purtătorul unui element daimonic. Un element daimonic, care nu este închis între hotarele personalităţii şi pentru care moartea şi naşterea a ceea ce este personal nu au nici o importanţă. Ce are a face acest element daimonic cu ceea ce apare şi dispare ca personalitate? Pentru elementul daimonic, ceea ce este personal este doar o formă de apariţie. Purtătorul unei asemenea cunoaşteri priveşte dincolo de sine însuşi, înainte şi înapoi. Faptul că în sine vieţuieşte daimonicul este pentru el dovada propriei sale veşnicii. Dar acestui daimonic el nu-i mai poate atribui acum unica misiune de a-i umple personalitatea. Căci elementul personal poate fi numai *una* din aceste forme de apariţie ale daimonicului. Daimonul *nu se poate* izola într-o singură personalitate. El are forţa de a însufleţi multe personalităţi. El are posibilitatea de a trece din personalitate în personalitate. Marea idee a reîntrupării izvorăşte ca ceva de la sine înţeles din premizele lui Heraclit. Dar nu numai ideea, ci însăşi *experienţă* acestei reîntrupări. Ideea doar pregăteşte pentru această experienţă. Cine devine conştient de daimonicul din sine nu-1 găseşte ca imaculat, primar. Îl găseşte cu însuşiri. De unde le are? De ce am aptitudini înnăscute? Pentru că alte personalităţi au lucrat deja la daimonul meu. Şi dacă nu pot presupune că sarcinile daimonului sînt epuizate în personalitatea mea, ce se întîmplă atunci cu ceea ce fac eu din acest daimon? Eu lucrez la o personalitate de mai tîrziu. Între mine şi unitatea cosmică s-a interpus ceva ce se întinde dincolo de mine; dar acest ceva nu este acelaşi lucru cu Divinitatea. Daimonul meu se interpune între acestea. Aşa cum ziua mea de azi este doar rezultatul celei de ieri, iar ziua mea de mîine va fi doar rezultatul celei de azi, tot astfel viaţa mea este urmare a unei alte vieţi şi va fi temelie pentru una următoare. Aşa cum omul pămîntesc priveşte înapoi, spre

nenumăratele zile de ieri şi înainte, spre nenumăratele zile de mîine, tot astfel priveşte sufletul înţeleptului nenumăratele vieţi din trecut şi nenumăratele vieţi din viitor. Ideile şi deprinderile dobîndite ieri îmi sînt de folos astăzi. Nu este oare tot aşa şi cu viaţa? Nu intră oare oamenii în orizontul existenţei cu cele mai felurite aptitudini? De unde această diversitate? Provine oare din neant? - Ştiinţa noastră despre natură se mîndreşte mult cu faptul că a alungat miracolul din domeniul concepţiilor noastre despre viaţa organică. David Friedrich [Fridrih] Strauss [Ştraus] *(Der alte und der neue Glaube)* consideră drept o mare cucerire a epocii moderne faptul că nu mai socotim o creatură organică desăvîrşită ca fiind creată din nimic, printr-o minune. Înţelegem perfecţiunea, dacă o putem explica prin evoluţie din ceea ce este imperfect. Structura maimuţei nu mai este minune, dacă putem considera ca precursori ai maimuţei peştii primordiali, care s-au transformat treptat. Să consimţim deci a lua ca just pentru spirit ceea ce, pe de altă parte, apare ca just pentru natură. Va avea oare spiritul desăvîrşit aceleaşi premize ca cel nedesăvîrşit? Va avea oare Goethe aceleaşi condiţii ca un hotentot oarecare? Pe cît de puţin un peşte are aceleaşi premize cu o maimuţă, tot pe atît de puţin spiritul lui Goethe are aceleaşi condiţii spirituale preliminare cu acela al sălbaticului. Genealogia spirituală a spiritului goethean este alta decît aceea a unui spirit sălbatic. Spiritul a *devenit* precum trupul. Spiritul din Goethe are mai mulţi strămoşi decît cel din sălbatic. Să luăm în acest sens învăţătura despre reîntrupare. N-o vom mai găsi în acest caz ca „neştiinţifică". Vom explica însă în mod just ceea ce găsim în suflet. Nu vom mai considera ceea ce e dat ca un miracol. Pot să scriu datorită faptului că am învăţat acest lucru. Nimeni nu se poate aşeza să scrie, dacă niciodată înainte n-a ţinut un condei în mînă. Dar să aibă cineva o „privire genială" într-un mod miraculos? Nu; această „privire genială" trebuie şi ea dobîndită; trebuie învăţată. Şi dacă apare într-o personalitate, o numim ceva spiritual. Dar şi acest ceva spiritual a fost mai întîi învăţat; ceea ce „poţi" într-o viaţă ulterioară ai dobîndit într-una anterioară.

Aşa şi *numai* aşa apărea lui Heraclit şi celorlalţi înţelepţi greci ideea veşniciei. Niciodată n-a fost vorba la ei despre o dăinuire a personalităţii nemijlocite. Să comparăm un vers al lui Empedocles (490-430 î.H.). Despre cei care iau înzestrarea nativă doar ca minune el spune:

„Bieţii neghiobi, căci nu au cuget profund acei care
Nădăjduiesc că se naşte ceva ce n-a fost mai-nainte
Sau că moare ceva şi piere cu totul.

Căci din ce nu există nu poate ceva să se nască.
Cu neputinţă-i, la fel, ca ceea ce este sa piară

În întregime, fără ca nimeni să ştie: ci, dimpotrivă,
Veşnic va fi un lucru pus într-un loc oarecare
Unde mereu cineva îl pune.

Nici nu există ceva-n univers ce gol e cu totul,
Nici plin să fie peste măsură nu-i cu putinţă.
Gol cu totul nu e nimic; de unde atuncea
S-ar putea-adăuga ceva în acesta?
Nici un bărbat înţelept n-ar putea să deducă cu mintea-i

Astfel de lucruri. Cît îşi trăiesc aşa-zisa viaţă
Oameni - atîta există şi-au parte de rău şi de bine;
Mai înainte de-a se fi-nchegat într-un corp muritorii,
Şi după ce descompuşi au ajuns, ei nu mai există."[1]

Înţeleptul grec nu pune deloc problema dacă în om există ceva veşnic, ci doar în ce constă acest veşnic şi cum poate omul să-1 păstreze şi să-1 îngrijească în sine. Căci pentru el a fost de la bun început clar că omul fiinţează ca o creatură intermediară între pămîntesc şi Divin. Nici vorbă n-a fost de ceva divin, existînd în afara sau de cealaltă parte a lumii. Divinul
trăieşte în om; aici el trăieşte doar într-un mod omenesc. Este forţa care-1 îndeamnă pe om să încerce să devină tot mai divin. Doar cine gîndeşte astfel poate rosti ca Empedocle:

„Cînd tu, părăsindu-ţi trupul, te vei avînta spre eterul liber,
Vei fi un zeu nemuritor, scăpat de moarte."

Ce se poate întîmpla cu o viaţă omenească dintr-un asemenea punct de vedere? Ea poate fi iniţiată în rînduiala magică a veşnicului. Căci în această rînduială trebuie să existe forţe pe care simpla viaţă naturală nu le dezvoltă. Iar viaţa omenească ar putea trece fără rost dacă aceste forţe ar zăcea nefolosite. Misiunea misteriilor era de a face accesibile aceste forţe, ducîndu-1 astfel pe om la asemănarea cu Divinul. Acelaşi lucru şi 1-au asumat ca misiune şi înţelepţii greci. Astfel înţelegem cuvintele lui Platon că „cel care ajunge în lumea lui Hades nepurificat şi neiniţiat se va afunda în mocirlă, pe cînd cel purificat şi iniţiat, o dată ajuns acolo, va locui cu zeii". Avem a face aici cu o idee a nemuririi, a cărei importanţă este stabilită *în lăuntrul* Universului. Tot ceea ce întreprinde omul spre a deştepta în sine elementul veşnic, el face pentru a spori valoarea existenţială a lumii. În calitatea sa de cunoscător,

[1] *Empedocles, Fragment 13, 14, 15*, trad. de Felicia Ştef, în *op.cit.*, p.477-478 (n.trad.).

el nu este un spectator pasiv al Universului, care-şi face o imagine despre ceea ce ar exista şi fără el. Forţa sa de cunoaştere este o forţă naturală superioară, creatoare. Ceea ce sclipeşte ca spirit în el este ceva divin, care înainte era fermecat şi care, fără cunoaşterea lui, ar fi rămas blocat, trebuind să aştepte ca altcineva să rupă vraja. Astfel personalitatea omenească nu trăieşte în sine şi pentru sine; ea trăieşte pentru lume. Dacă este privită astfel, viaţa se extinde cu mult dincolo de existenţa izolată. Într-o asemenea concepţie înţelegem principii ca cel al lui Pindar, care dă o perspectivă spre ceea ce este veşnic: „Fericit cel care a văzut acele lucruri şi coboară apoi sub pămîntul pe dinăuntru gol; el cunoaşte capătul vieţii, el cunoaşte începutul făgăduit de Zeus”.

Putem să înţelegem atitudinea mîndră şi firea solitară ale unor asemenea înţelepţi, precum Heraclit. Aceştia puteau spune despre ei cu mîndrie că multe le sînt dezvăluite; căci ceea ce ştiau, ei nu puneau deloc pe seama personalităţii lor trecătoare, ci a daimonului veşnic din ei. Mîndria lor purta în mod necesar tocmai pecetea smereniei şi modestiei exprimate în cuvintele: Orice cunoştinţă despre lucrurile trecătoare este în veşnică curgere, precum aceste lucruri trecătoare însele. Heraclit numeşte lumea veşnică un joc; tot atît de bine ar putea s-o numească şi suprema seriozitate. Dar cuvîntul seriozitate s-a tocit prin folosirea lui la trăirile pămînteşti. Jocul veşnicului lasă neschimbată în om siguranţa vieţii, pe care i-o răpeşte seriozitatea izvorîtă din ceea ce este trecător.

O altă formă a concepţiei despre lume în afara celei a lui Heraclit a apărut, întemeiată pe esenţa misteriilor, în cadrul comunităţii întemeiate de Pitagora în sec. VI î.H. În sudul Italiei. În numere şi în figurile geometrice, ale căror legi ei le cercetau prin matematică, pitagoreicii vedeau temelia lucrurilor. Despre ei Aristotel spunea: „În primul rînd ei studiau matematica şi, pe măsură ce pătrundeau în ea, considerau principiile de bază ale acesteia şi ca temeiuri ale tuturor lucrurilor. Întrucît în matematică numerele din natură sînt elementul primordial, iar ei credeau că văd în numere ceva foarte asemănător lucrurilor, ca şi celor ce devin - în numere, mai mult decît în foc, pămînt şi apă - o însuşire a numerelor însemna pentru ei dreptate, o alta suflet şi spirit, apoi o alta timp şi tot aşa mai departe pentru toate celelalte. Apoi ei găseau în numere însuşirile şi condiţiile armoniei şi astfel, prin întreaga lor natură, toate celelalte păreau că sînt copie a numerelor, iar numerele sînt elementul primordial în natură.”

Cercetarea matematic-ştiinţifică a fenomenelor naturale trebuie să conducă totdeauna la un anumit pitagoreism. Dacă atingem o coardă de o anumită lungime, apare un anumit sunet. Dacă scurtăm coarda în anumite raporturi numerice, vor apărea mereu alte sunete. Frecvenţele sunetului pot fi exprimate prin

raporturi *numerice.* Fizica exprimă prin numere chiar şi raporturile dintre culori. Dacă două corpuri se combină formînd unul singur, întotdeauna o anumită cantitate dintr-o substanţă, exprimabilă o dată pentru totdeauna prin numere, se combină cu o cantitate corespunzătoare din cealaltă substanţă. Spre asemenea ordini din natură, alcătuite după cantitate şi număr, era orientat spiritul de observaţie al pitagoreicilor. Şi figurile geometrice joacă în natură un rol asemănător. Astronomia, de pildă, este o matematică aplicată la corpurile cereşti. Important pentru imaginaţia contemplativă a pitagoreicilor era faptul că omul cercetează legile numerelor şi figurilor doar pentru sine, numai prin operaţiunile sale spirituale şi că totuşi privind afară în natură, lucrurile se conformează legilor pe care le-a stabilit pentru sine, în sufletul său. Omul formează pentru sine conceptul de elipsă; el stabileşte legile elipsei. Iar corpurile cereşti se mişcă potrivit legilor stabilite de el. (Desigur, aici nu este vorba despre concepţiile astronomice ale pitagoreicilor. În relaţia avută aici în vedere, ceea ce se poate spune despre concepţiile lor se poate spune şi despre cele ale lui Copernic.) De aici rezultă nemijlocit că înfăptuirile sufletului omenesc nu sînt o activitate separată de restul lumii, ci că în aceste înfăptuiri se exprimă ceea ce străbate lumea ca rînduială legică. Pitagoreicul îşi spunea: simţurile arată omului fenomenele perceptibile prin simţuri. Ele nu îi arată însă armonioasele rînduieli cărora li se supun lucrurile. Aceste rînduieli armonioase spiritul omenesc trebuie să le găsească mai întîi în sine, dacă vrea să le privească afară în lume. Sensul mai adînc al lumii, ceea ce stăpîneşte în ea ca necesitate veşnică, legică: iată ce apare în sufletul omenesc, iată ce devine în el realitate prezentă. În suflet *se înalţă sensul lumii.* Acest sens nu se află în ceea ce vedem, auzim şi pipăim, ci în ceea ce sufletul dă la iveală din adîncile sale izvoare. Aşadar, rînduielile veşnice sînt ascunse în adîncurile sufletului. Să coborîm în suflet şi vom găsi veşnicul. Dumnezeu, eternă armonie cosmică, se află în sufletul omenesc. Sufletescul nu se limitează la corporalitatea închisă în pielea omului. Căci ceea ce se naşte în suflet sînt rînduielile potrivit cărora se rotesc lumile în spaţiul ceresc. Acest suflet nu se află în personalitate. Personalitatea oferă doar organul prin care se poate exprima ceea ce străbate spaţiul cosmic ca rînduială. Ceva din spiritul lui Pitagora se ascunde în ceea ce a spus părintele Bisericii, *Grigore din Nysa* [Nisa]: „Natura umană, se spune, este doar ceva mic, limitat, dar nemărginită este Divinitatea; cum poate fi atunci cuprinsă nemărginirea în ceea ce este mărunt? Şi cine se încumetă să spună că infinitatea Dumnezeirii era circumscrisă în mărginirea cărnii ca într-un vas? Căci niciodată în viaţa noastră natura spirituală nu este închisă înăuntrul hotarelor cărnii; ci masa corpului este limitată anume prin elementele vecine, iar sufletul, prin

mişcările gîndirii, se răspîndeşte liber în întreaga creaţie.” Sufletul nu este personalitatea. Sufletul ţine de nemărginire. Astfel, şi dintr-un asemenea punct de vedere pitagoreicii trebuiau să considere că doar „smintiţii” îşi pot imagina că sufletescul ar fi epuizat o dată cu personalitatea. - Şi pentru ei important era să deştepte în personalitate elementul veşnic. Cunoaşterea însemna raporturile lor cu veşnicul. Pentru ei, omul trebuia să valoreze cu atît mai mult, cu cît el făcea să existe în sine acest element veşnic. Scopul comunităţii lor îl constituia cultivarea raporturilor cu veşnicul. Educaţia pitagoreică consta în a-i orienta pe membrii acestei comunităţi spre asemenea raporturi. Această educaţie era deci o iniţiere filozofică. Astfel, pitagoreicii puteau spune că, prin această atitudine de viaţă, năzuiau spre acelaşi lucru ca şi cultele cu caracter misteric.

PLATON CA MISTIC

Rolul misteriilor în viața spirituală a grecilor poate fi judecat după concepția despre lume a lui Platon. Există un singur mijloc de a-1 înțelege pe deplin: să-1 aşezăm în lumina ce radiază din misterii. Discipolii tîrzii ai lui Platon, neoplatonicii, îi atribuie chiar o doctrină ezoterică din care el îi lăsa să se împărtăşească doar pe cei vrednici, şi anume sub „pecetea discreției". Doctrina sa era considerată ocultă, precum înțelepciunea misteriilor. Chiar dacă cea de a şaptea din scrisorile platonice nu i se datorează lui Platon însuşi, aşa cum se afirmă, faptul acesta nu are totuşi nici o importanță pentru scopul urmărit aici; pentru noi este indiferent că el sau un altul se pronunță în acest mod despre concepția exprimată în scrisoare şi care rezidă în chiar esența concepției sale despre lume. În scrisoare se spune: „Despre toți care au scris şi vor scrie că ar şti încotro se îndreaptă strădania mea, fie că au auzit-o de la mine sau de la alții, fie că au născocit-o singuri, aş avea de spus doar atîta: acestora nu trebuie să li se dea crezare în nimic. Nu există nici o lucrare de-a mea pe această temă şi nici n-aş îngădui să apară vreuna; căci aşa ceva nu poate fi exprimat în cuvinte, ca alte învățături, ci necesită o preocupare îndelungată pentru obiectul cunoaşterii şi o pătrundere profundă în esența sa; însă pare să țîşnească o scînteie, aprinzînd în suflet o lumină, care se întreține apoi singură din sine însăşi." - Dacă n-am putea găsi în ele sensul misteric aceste cuvinte s-ar referi doar la o neputință în utilizarea cuvintelor, neputință care ar fi doar o slăbiciune personală. Faptul acela despre care Platon n-a scris şi n-a vrut să scrie niciodată trebuie să fie ceva față de care scrisul este inutil. Trebuie să fie un sentiment, o senzație, o trăire care se dobîndeşte nu printr-o comunicare de moment, ci prin „pătrundere în esență." Ceea ce Platon putea să dea celor aleşi viza o educație intimă. Pentru ei cuvîntările sale aruncau flăcări; pentru ceilalți doar idei. - Nu este deloc indiferent cum ne apropiem de dialogurile lui Platon. Ele înseamnă mai mult sau mai puțin, în funcție de starea de spirit în care te afli. De la Platon asupra discipolilor săi trecea mai mult decît sensul propriu-zis al cuvintelor din expunerile sale. Căci acolo unde preda el, participanții trăiau într-o atmosferă de misterii. Cuvintele sale aveau armonii superioare, care vibrau împreună cu ele. Dar aceste armonii superioare aveau nevoie tocmai de atmosfera misteriilor. Altminteri s-ar fi stins neauzite.

În centrul lumii dialogurilor platonice stă personalitatea lui Socrate. Nu e nevoie să menționăm aici elementul istoric. Este vorba despre caracterul lui Socrate, aşa cum apare la Platon. Socrate este un personaj consacrat de moartea pentru adevăr. El a murit aşa cum poate muri numai un

iniţiat, pentru care moartea este doar un moment al vieţii, un moment ca altele. El merge spre moarte ca spre un alt eveniment al existenţei. Atitudinea lui a fost de aşa manieră, încît nici în prietenii săi nu s-au trezit sentimentele care apar în mod obişnuit într-o asemenea ocazie. Phaidon spune acest lucru în *Dialog despre nemurirea sufletului*: „Ei bine, cît am stat acolo am simţit un lucru uimitor: că nu mă cuprinde nici un fel de milă, de parcă n-aş fi asistat la moartea unui prieten. Judecînd după purtarea şi după vorbele lui, Echecrates [Ehecrates], Socrate îmi părea că este fericit, atît de nobil şi de curajos i-a fost sfîrşitul. Astfel încît am ajuns să cred că de fapt călătoria lui spre tărîmul lui Hades este un dar al zeilor şi că, odată ajuns acolo, îl aşteaptă o fericire cum nimeni n-a simţit vreodată. Iată de ce n-am fost cuprins de milă, cum ar fi fost firesc în acel ceas de moarte, dar n-am simţit, ce-i drept, nici încîntarea pe care mi-o dădeau convorbirile noastre filosofice obişnuite, deşi ce s-a rostit şi cu acest prilej tot de natură filosofică a fost. Nu, am trăit un sentiment cu-adevărat ciudat, un amestec rar de bucurie şi totodată, la gîndul morţii lui, şi de durere."[1] Iar muribundul Socrate îşi instruieşte discipolii asupra nemuririi. Personalitatea care cunoaşte din experienţă lipsa de valoare a vieţii acţionează aici ca argument absolut diferit de orice logică, de orice temei raţional. Este ca şi cînd n-ar vorbi un om, căci acest om tocmai se află pe punctul de a trece dincolo; ci este ca şi cînd ar vorbi însuşi adevărul veşnic, care şi-a făcut lăcaşul într-o personalitate trecătoare. Acolo unde ceva temporal se dizolvă în nimic, acolo pare să fie atmosfera în care poate răsuna veşnicul.

În acest dialog nu auzim nici un argument logic în legătură cu nemurirea. Întreaga discuţie are ca scop să-i conducă pe prieteni acolo de unde se întrezăreşte veşnicul. Atunci nu mai au nevoie de nici un argument Cum o să trebuiască să-i mai dovedeşti că trandafirul este roşu celui care îl vede? Cum o să trebuiască să-i mai dovedeşti că spiritul este veşnic celui căruia îi deschidem ochii să vadă acest spirit? - Socrate ne atrage atenţia asupra experienţelor, trăirilor. Mai întîi este trăirea înţelepciunii înseşi. Ce vrea cel care aspiră spre înţelepciune? El vrea să se elibereze de ceea ce îi oferă simţurile în observaţia obişnuită. Vrea să caute spiritul în lumea simţurilor. Nu este oare aceasta un fapt care poate fi comparat cu cel al morţii? „Cei străini de filosofie au toate şansele să nu-şi dea seama că de fapt singura preocupare a celor care i se dăruiesc cu adevărat este trecerea în moarte şi starea care îi urmează. Or, dacă aşa stau lucrurile, n-ar fi ciudat ca, după ce o viaţă de om nu te-a interesat şi n-ai dorit altceva, să te necăjeşti tocmai cînd vine clipa?"[2] - Spre a întări această

[1] Platon, *Opere,* vol. IV, trad. de Petru Creţia, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p.52-53 *(n.trad.).*
[2] *Op. cit.,* p. 60 *(n.trad).*

părere, Socrate îşi întreabă unul din prieteni: „Spune-mi deci: după părerea ta îi este propriu filosofului să trăiască cu gîndul la ceea ce poartă numele de «plăceri», cum ar fi de pildă mîncarea, băutura? Dar plăcerea iubirii? Dar celelalte feluri în care slujim trupul, au ele oare preţ în ochii unui asemenea om? De pildă dobîndirea de haine sau de încălţăminte mai deosebită sau de orice alt fel de înfrumuseţare hărăzită trupului, toate acestea crezi tu că au vreun preţ în ochii lui sau crezi că, dacă nu e absolut silit să se împărtăşească din ele, le nesocoteşte? Aşadar, consideri că, în general, filozoful nu este preocupat de ale trupului, d că, atît cît îi stă în putinţă, rămîne departe de ele, îndreptîndu-şi gîndul numai către suflet?”[1] După aceasta, Socrate mai poate spune că năzuinţa spre înţelepciune se aseamănă cu moartea prin aceea că omul se îndepărtează de elementul trupesc. Dar spre ce se îndreaptă? Se îndreaptă către spiritual. Dar poate cerc de la spirit ceea ce cere de la simţuri? Socrate îşi exprimă astfel părerea: „Spune-mi: ce crezi, dacă în cursul unei cercetări îi cerem trupului concursul, ne este el oare piedică sau ajutor? Este un anume grad de adevăr în ce ne dau vederea şi auzul cînd pînă şi poeţii ne tot spun că nimic nu este întocmai aşa cum auzim sau cum vedem? Tu nu crezi aşa? Şi atuncea, cînd ajunge sufletul la adevăr? Căci am văzut că ori de cîte ori porneşte să cerceteze ceva cu ajutorul trupului, acesta în chip sigur îl înşală.”[2] Tot ceea ce percepem cu simţurile trupului apare şi dispare. Şi tocmai această apariţie şi dispariţie fac să fim înşelaţi. Dar dacă, prin cunoaştere raţională, privim mai adînc în lăuntrul lucrurilor, ni se revelează elementul veşnic. Aşadar, simţurile nu ne oferă veşnicul în adevărata sa formă. Ele ne înşală în momentul cînd le acordăm o încredere necondiţionată. Încetează însă să ne înşele, dacă le opunem o înţelegere prin gîndire şi supunem afirmaţiile lor examinării acestei înţelegeri. Cum ar putea însă cunoaşterea prin gîndire să judece afirmaţiile simţurilor, dacă în ea n-ar trăi ceva ce trece dincolo de percepţiile senzoriale? Prin urmare, ceea ce este adevărat şi ceea ce este fals în lucruri este stabilit de ceva din noi care se opune trupului senzorial, de ceva care nu se supune deci legilor acestuia. Înainte de orice, acest ceva nu poate fi supus legilor devenirii şi pieirii. Căci acest ceva are adevărul în sirie. Adevărul nu poate avea însă un ieri şi un astăzi; el nu poate fi o dată ceva şi altădată altceva, precum lucrurile sensibile. Aşadar, adevărul însuşi trebuie să fie un element veşnic. Şi în timp ce filozoful se îndepărtează de ceea ce este senzorial-trecător, îndreptîndu-se spre adevăr, el se apropie totodată de ceva veşnic, care sălăşluieşte în el. Dacă ne cufundăm cu totul în spirit, trăim cu totul în adevăr. Elementul sensibil din jurul nostru nu mai există doar în forma sa senzorială. „Şi cel care realizează în chipul cel

[1] *Ibid.,* p. 60-61 (n.*trad.).*
[2] *Ibid.,* p. 61-62 (n.*trad.).*

mai pur acest lucru nu este oare cel care, în cel mai înalt grad posibil, se apropie de fiecare lucru numai cu gîndirea în sine, pură de orice amestec? Cel care, în acest scop, se lipseşte cît mai mult de ochi şi de urechi şi, ca să spun aşa, de întregul lui trup, convins că orice asociere cu el tulbură sufletul şi îl împiedică să dobîndească adevărul şi cunoaşterea?... Dar această eliberare, această desprindere a sufletului de trup, nu este tocmai ceea ce se numeşte moarte? Iar eliberarea de care vorbim, cine sînt oare singurii care o urmăresc neîncetat, din răsputeri, dacă nu cei cu adevărat filosofi, cînd tocmai asta este de fapt preocuparea lor? Şi atunci n-ar fi ridicol ca un om care s-a străduit o viaţă întreagă să-şi apropie cît mai mult felul de a trăi de starea morţii să se supere tocmai în clipa cînd stă s-o dobîndească? Este aşadar im fapt de netăgăduit că adevăraţii filozofi nu fac altceva, făcînd filosofie, decît un exerciţiu neîncetat *în* vederea ceasului morţii şi că, dintre toţi oamenii, ei se tem cel mai puţin de a fi morţi."[1] Socrate întemeiază orice morală superioară pe eliberarea de trup. Cel care nu ascultă decît de trupul său nu este moral. Cine este curajos? întreabă Socrate. Curajos este acela care nu dă ascultare trupului său, ci cerinţelor spiritului său, chiar şi atunci cînd aceste cerinţe îi pun în primejdie trupul. Şi cine este chibzuit? A fi chibzuit nu înseamnă oare „adică faptul de a nu te lăsa aprig stîrnit de dorinţe, ci de a te purta faţă de ele cu nepăsare, fără să-ţi pierzi capul, oare nu este şi ea proprie numai acelora care rămîn cu totul nepăsători faţă de trup şi trăiesc întru filozofie?"[2] Şi aşa stau lucrurile, după părerea lui Socrate, cu toate virtuţile.

Socrate trece la caracterizarea înţelegerii raţionale înseşi. Ce înseamnă, în general, cunoaşterea? La cunoaştere ajungem, fără îndoială, formîndu-ne judecăţi. Să zicem că îmi formez o judecată asupra unui obiect; îmi spun, de pildă: acesta, ce se află aici în faţa mea, e un copac. Cum ajung eu să-mi spun aceasta? Voi putea să mi-o spun doar dacă ştiu deja ce este im copac. Eu trebuie să-mi *amintesc* de reprezentarea mea despre copac. Un copac este un lucru sensibil. Dacă mi-aduc aminte de un copac, îmi amintesc, aşadar, de un obiect sensibil. Spun despre un lucru că este un copac, cînd se aseamănă altor lucruri pe care le-am perceput mai înainte şi despre care ştiu că sînt copaci. *Amintirea* îmi mijloceşte cunoaşterea. Amintirea îmi dă posibilitatea să fac o comparaţie între feluritele lucruri sensibile. Dar cunoaşterea mea nu se epuizează în aceasta. Dacă văd două lucruri care se aseamănă, îmi formez atunci următoarea judecată: aceste două lucruri se aseamănă. În realitate însă niciodată două lucruri nu se aseamănă întru totul. Pretutindeni pot găsi o asemănarea mimai într-o anumită privinţă. Gîndul asemănării apare, aşadar, în mine, fără ca el să fie în realitatea sensibilă. El

[1] *Ibid.*, p. 65-66 *(n. trad.).*
[2] *Ibid.*, p. 67 *(n. trad.).*

mă ajută să-mi formez o anume judecată, aşa cum amintirea mă ajută să ajung la cunoaştere. Aşa cum în cazul copacului îmi aduc aminte de copaci, tot astfel în cazul a două lucruri, dacă le consider într-un anumit raport, îmi amintesc de ideea asemănării. În mine apar deci gînduri ca şi amintiri care nu sînt dobîndite din realitatea sensibilă. Toate cunoştinţele care nu sînt luate din această realitate se întemeiază pe asemenea gînduri. Întreaga matematică constă numai din asemenea gînduri. Cel care ar putea pune în raporturi matematice numai ceea ce poate vedea cu ochii şi apuca cu mîinile ar fi un geometru slab. Avem deci gînduri care nu provin din natura trecătoare, ci care răsar din spirit. Şi tocmai acestea poartă în ele pecetea adevărului veşnic. Ceea ce ne învaţă matematica va fi veşnic adevărat; chiar dacă mîine s-ar prăbuşi întregul cosmos şi s-ar înălţa unul absolut nou. In cazul unui alt cosmos ar putea fi valabile condiţii de aşa natură, încît actualele adevăruri matematice să nu fie aplicabile; dar ele ar rămîne totuşi adevărate în sine. Cînd sufletul este singur cu sine şi numai atunci, el poate da la iveală din sine asemenea adevăruri veşnice. Aşadar, sufletul este înrudit cu adevărul, cu veşnicul şi nu cu efemerul, cu ceea ce este aparent. De aceea Socrate spune: „Cînd cercetează lucrurile nemijlocit prin sine însuşi sufletul ia calea către lumea unde totul este pur, etern, nemuritor, fără schimbare. Şi, fiind tot astfel şi natura sa, se duce în această lume ori de cîte ori îi este cu putinţă, şi atunci rătăcirea. lui ia sfîrşit şi el rămîne acolo, neschimbat şi identic cu sine, căci neschimbătoare şi identice cu sine sînt şi cele cu care vine în contact. Gîndire se numeşte experienţa aceasta a sufletului... Acum gîndeşte-te dacă din tot ce am spus pînă acum putem să tragem următoarea încheiere: că sufletul seamănă cît se poate de mult cu ceea ce este divin, nemuritor, inteligibil, cu o unică Formă, indisolubil şi mereu neschimbător în identitatea cu sine şi că, dimpotrivă, trupul seamănă cît se poate de mult cu ceea, ce este omenesc, muritor, cu forme multiple, neaccesibil gîndirii, supus disoluţiei şi niciodată identic cu sine... Iar dacă starea lui, murind, este aceasta» atuncea el se duce către ceea ce îi seamănă, spre nevăzut, spre ceea ce este divin şi e nemuritor şi înţelept, spre locul unde, scăpat de rătăcire, de nesăbuinţe şi spaime, de sălbatice iubiri, de toate relele vieţii omeneşti, îl aşteaptă, la capătul drumului său, fericirea. Spre locul unde, după cum se spune, asemeni celor care au primit iniţierea, sufletul îşi va petrece pentru totdeauna timpul printre zei."[1] Aici nu se pune problema de a arata toate căile pe care Socrate îşi îndruma prietenii către ceea ce este veşnic. În orice caz, toate respiră acelaşi duh. Toate vor arăta că omul află ceva, cînd umblă pe căile percepţiei trecătoare, şi altceva, cînd spiritul său e singur cu sine. Spre această natură primară proprie spiritului

[1] *Ibid.*, p. 84-86 *(n. trad.).*

îndruma Socrate pe cei care îl ascultau. Cînd o aflau, ei vedeau cu înşişi ochii spiritului că este veşnică. Muribundul Socrate nu demonstrează nemurirea; el arată simplu esenţa sufletului. Şi atunci reiese că devenirea şi trecerea, naşterea şi moartea nu au nimic a face cu acest suflet. Esenţa sufletului rezidă în adevăr; adevărul nu poate însă deveni şi trece. Sufletul are ceva comun cu devenirea în măsura în care ceea ce este par are ceva comun cu ceea ce nu este. Moartea însă ţine de devenire. Prin urmare, sufletul nu are nimic a face cu moartea. Despre ceea ce este nemuritor trebuie să spunem că exclude muritorul, aşa cum ceea ce este drept exclude nedreptul. Pornind de aici, Socrate afirmă: „Dacă ceea ce este nemuritor este şi netrecător, sufletul nu poate pieri atunci cînd moartea se apropie de el; căci, potrivit celor arătate mai înainte, sufletul nu poate primi moartea şi nici nu poate fi mort, aşa cum numărul trei nu poate fi niciodată număr par”.

Să aruncăm o privire asupra întregii desfăşurări din acest dialog, în care Socrate îşi conduce auditoriul să vadă elementul veşnic din personalitatea umană. Cei care-1 ascultă îi preiau gîndurile; cercetează în ei înşişi dacă, în propriile lor trăiri lăuntrice, se găseşte ceva, prin care ei să poată spune „da” ideilor sale. Ei fac obiecţiile care li se impun. Ce s-a întîmplat cu ei cînd s-a terminat dialogul? Ei au găsit în ei ceva ce nu avuseseră mai înainte. Ei nu şi-au însuşit doar un adevăr abstract, ci au parcurs o evoluţie. În ei s-a trezit la viaţă ceva ce înainte nu trăite în ei. Nu este oare aceasta ceva ce poate fi asemuit cu o *iniţiere*? Nu aruncă oare aceasta o lumină asupra motivului pentru care Platon şi-a expus filosofia sub formă de dialog? Aceste dialoguri nu pot fi altceva decît forma literară a celor petrecute în lăcaşurile de misterii. Cele spuse în multe locuri de Platon însuşi ne conving de acest lucru. Ca dascăl filosof, Platon a vrut să fie ceea ce era hierofantele în misterii, în măsura în care acest lucru era posibil dat fiind modul filozofie de comunicare. Cît de armonios integrat se simte totuşi Platon în atmosfera misteriilor! Pentru el, felul său de a fi este corect numai dacă duce acolo unde trebuie condus misticul. Iată ce spune în acest sens Platon în Timeu: „Toţi cei care au întrucîtva o gîndire corectă invocă zeii în acţiunile lor mici şi mari; noi însă, care ne punem ca scop să-i învăţăm pe alţii despre Univers, în măsura în care acesta a fost sau nu a fost creat, noi trebuie cu osebire, dacă nu ne-am rătăcit cu totul, să invocăm zeii şi zeiţele rugîndu-i să ne înveţe totul în primul rînd în spiritul lor şi apoi în acord cu noi înşine”. Iar celor care urmează o asemenea cale Platon le promite că „Divinitatea, ca un mîntuitor, va face ca cercetarea greşită şi prea lăturalnică să-şi afle încheierea într-o învăţătură convingătoare”.

Timaios este cu osebire dialogul care ne dezvăluie caracterul misteric al concepţiei platonice despre lume. Chiar

la începutul acestui dialog este vorba de o „inițiere”. Solon este „inițiat” de către un preot egiptean în taina devenirii lumilor şi în felul cum adevăruri veşnice sînt exprimate plastic în mituri tradiționale. „S-au petrecut multe şi felurite pierderi de vie(i omeneşti (aşa îl învață preotul egiptean pe Solon) şi se vor mai petrece şi de acum înainte, cele mai mari prin foc şi apă, altele însă, mai mici, prin nenumărate alte cauze. Căci ceea ce se potriveşte şi la voi, anume că odinioară Faeton, fiul lui Helios, a urcat în carul de foc al tatălui său şi, nefiind în stare să meargă pe drumul tatălui său, a pîrjolit totul pe Pămînt, iar el însuşi a fost lovit de trăsnet, sună ca o fabulă; dar aici nu este totuşi mai puțin adevărat că mişcarea corpurilor cereşti care înconjoară Pămîntul a fost modificată şi tot ce se află pe acesta a fost distrus din foc, distrugere care arc loc la anumite intervale mari de timp.” - Acest pasaj din *Timaios* ne arată clar cum se raportează inițiatul la miturile poporului. El recunoaşte adevărurile ascunse în imaginile acestor mituri.

În *Timaios* este înfățişată drama devenirii cosmice. Cel care vrea să meargă pe urmele ce conduc spre această devenire cosmică ajunge la *presimțirea* forței originare din care a purces totul. „Pe creatorul şi tatăl acestui univers este greu să-1 găsim acum; iar dacă 1-am găsit, este cu *neputință* să ne exprimăm asupra lui pe înțelesul tuturor.” Misticul ştia ce înseamnă această „neputință”. Ea se referă la drama lui Dumnezeu. Pentru mist, acesta nu există în cele senzorial-intelectuale. Aici Dumnezeu există numai ca natură. El este vrăjit în natură. După părerea vechilor mişti, de el se poate apropia numai acela care trezeşte Divinul în sine însuşi. Aşadar, Dumnezeu nu poate fi pe înțelesul tuturor. Nici chiar celui care se apropie de el nu i se arată Dumnezeu însuşi. Aceasta se spune în Timaios. Tatăl a făcut cosmosul din trup cosmic şi suflet cosmic. El a amestecat armonios, în proporții desăvîrşite, elementele apărute în timp ce el, revărsîndu-se pe sine însuşi, sacrifica o existență proprie deosebită. Astfel a luat ființă trupul cosmic. Iar pe acest trup cosmic este întins în *formă de cruce* sufletul cosmic. Acesta din urmă este Divinul din lume. Sufletul cosmic şi-a găsit moartea pe cruce pentru ca lumea să poată exista. Platon poate deci să numească natura *mormînt* al principiului divin. Nu însă un mormînt în care zace ceva mort, ci în care sălăşluieşte ceva veşnic, căruia moartea îi dă numai prilejul de a exprima atotputernicia vieții. Această natură este privită în lumina adevărată doar de către acel om care păşeşte spre ea pentru a elibera sufletul cosmic răstignit. Acesta trebuie să se ridice din moartea sa, din vraja care-1 leagă. Unde poate el să reînvie? Numai în sufletul omului inițiat. Înțelepciunea găseşte astfel raportul potrivit al sufletului cu cosmosul. Învierea, eliberarea lui Dumnezeu: aceasta este cunoaşterea. În *Timaios* este urmărită evoluția cosmică de la nedesăvîrşit la desăvîrşit. În imaginație se reprezintă un proces

ascendent. Fiinţele evoluează. În această evoluţie se dezvăluie Dumnezeu. Devenirea este o înviere a lui Dumnezeu din mormînt. Pe parcursul evoluţiei apare omul. Platon arată. că, o dată cu omul, apare ceva deosebit Ce-i drept, întreaga lume este ceva divin. Iar omul nu este mai divin decît celelalte fiinţe. Dar în celelalte fiinţe Dumnezeu este prezent în chip tainic, pe cînd în om este prezent în chip făţiş. La sfîrşitul dialogului *Timaios* se spune : „Iar acum am vrea să mai afirmăm că dezbaterea noastră asupra universului şi-a atins ţinta, căci după ce această lume a fost înzestrată în felul arătat şi umplută cu fiinţe vii, muritoare şi nemuritoare, ea a devenit o fiinţă vizibilă, de acest fel, care cuprinde tot ceea ce este vizibil, a devenit o imagine a Creatorului, un Dumnezeu perceptibil prin simţuri, a devenit cea mai mare şi mai bună, cea mai frumoasă şi mai desăvîrşită (din cîte putea să existe), a devenit această lume unică primordială”.

Dar această lume, unică şi singura născută, nu ar fi desăvîrşită dacă n-ar avea printre imaginile ei şi imaginea Creatorului însuşi. Această imagine se poate naşte numai din sufletul omenesc. Omul îl poate naşte nu pe Tatăl însuşi, ci pe *Fiul,* pe Vlăstarul lui Dumnezeu ce trăieşte în suflet, pe Vlăstarul cel asemenea Tatălui.

Filon, despre care se spunea că ar fi reîntruparea lui Platon, desemna drept „Fiu al lui Dumnezeu” înţelepciunea născută din om, înţelepciunea care trăieşte în suflet şi are drept conţinut raţiunea existentă în lume. Această raţiune cosmică, *Logosul,* apare ca fiind cartea în care „este înscrisă şi însemnată întreaga stare cosmică”. Raţiunea cosmică apare mai departe ca Fiu al lui Dumnezeu: „el plăsmuieşte creaturile imitînd căile Tatălui, privind arhetipurile”. Filon, platonizantul, i se adresează acestui Logos ca lui Hristos: „Întrucît Dumnezeu este întîiul şi singurul rege al Universului, pe drept cuvînt drumul către el este numit drum regal; astfel consideră filosofia... drumul pe care mergea corul vechilor asceţi, întorşi din tulburătoarea vrajă a plăcerii, dăruiţi cultivării demne şi severe a frumosului; acest drum regal, pe care noi îl numim adevărata filosofie, Legea îl numea: *Cuvîntul* şi Duhul lui Dumnezeu”.

Pentru Filon, a păşi pe acest drum pentru a întîlni Logosul, pe care-1 privea ca pe Fiul lui Dumnezeu, însemna o iniţiere : „Nu mă tem să împărtăşesc ceea ce mie însumi mi s-a întîmplat de nenumărate ori. Uneori, cînd voiam să aştern pe hîrtie în felul obişnuit ideile mele filosofice, văzînd foarte clar ce era de stabilit, îmi aflam totuşi spiritul neroditor şi rigid, aşa încît, fără a fi în stare să duc ceva la capăt, trebuia să pun de o parte totul, socotindu-mă un nimic, dar mirîndu-mă totodată de forţa a ceea ce era real în gîndire şi de care depind deschiderea sau închiderea sufletului omenesc. Altădată însă începeam gol şi ajungeam fără greutate la plinătate, în vreme ce ideile coborau în zbor nevăzute ca

nişte fulgi de zăpadă sau ca grăunţe de sămînţă, cuprinzîndu-mă şi însufleţindu-mă ca o foiţă divină, aşa încît nu ştiam unde sînt, cine e la mine, cine sînt eu însumi, ce spun, ce scriu: căci acum îmi fusese dată curgerea expunerii, o limpezime încîntătoare, o privire ascuţită, o stăpînire certă a subiectului, ca şi cînd ochiul lăuntric putea acum recunoaşte totul cu cea mai mare claritate". - Aceasta este descrierea unei căi a cunoaşterii, făcută în aşa fel, încît vedem că cine merge pe acest drum este conştient că se uneşte cu Divinul, atunci cînd în el învie *Logosul.* Acest lucru este clar exprimat şi în cuvintele : „Cînd, cuprins de iubire, spiritul îşi ia zborul într-un elan de bucurie, către cele prea-sfinte, înaripat de Dumnezeu, el uită de toate celelalte şi de sine însuşi, fiind cuprins şi atras numai de Acela al cărui satelit şi slujitor este şi căruia îi aduce, ca pe o jertfă de tămîie, virtutea cea mai sfîntă şi mai neprihănită". - Pentru Filon există numai două căi. Sau urmăm sensibilului pe care îl oferă percepţia şi intelectul şi atunci ne închidem în personalitatea noastră şi ne sustragem cosmosului; sau devenim conştienţi de atotputernicia cosmică şi atunci, înlăuntrul personalităţii, trăim elementul veşnic. „Cine vrea să-1 ocolească pe Dumnezeu cade chiar în mîinile sale; căci este vorba de două lucruri: spiritul universal, care este Dumnezeu, şi spiritul propriu; acesta din urmă scapă şi se refugiază la spiritul universal, căci cel care şi-a depăşit spiritul propriu îşi spune că acesta este un nimic şi pune totul în legătură cu Dumnezeu; dar cine ocoleşte pe Dumnezeu nimiceşte această temelie originară şi se socoteşte pe sine temeiul a tot ceea ce se întîmplă."

Concepţia platoniciană despre lume vrea să fie o cunoaştere care, prin întregul ei caracter, este religie. Ea pune cunoaşterea în legătură cu Prea-Înaltul, la care omul poate ajunge prin sentimentele sale. Platon preţuia această cunoaştere numai atunci cîrd, în ea, sentimentul putea să fie satisfăcut în modul cel mai deplin. Atunci ea este mai mult decît cunoaştere plastică; ea este conţinutul vieţii. Ea este un om superior în om, acela a cărui personalitate este doar o copie. În omul însuşi se naşte cel care îl întrece, *omul originar*. Şi astfel, în filosofia platoniciană s-ar exprima iarăşi o taină din misterii. Hipolit, părinte al Bisericii, face aluzie la această taină: „Acesta este marele mister al samotracilor (păzitori ai unui anumit Cult misterial), mister care nu poate fi rostit şi pe care doar iniţiaţii îl cunosc. Aceştia însă vorbesc amănunţit despre Adam ca despre omul lor originar."

O „iniţiere" reprezintă şi *Banchetul* lui Platon, *Dialogul despre iubire.* Aici iubirea apare ca prevestitoare a înţelepciunii. Dacă înţelepciunea este Cuvîntul veşnic (Logos), Fiul veşnicului Creator al lumii, atunci iubirea se află faţă de acest Logos într-un raport matern. Înainte ca în sufletul omenesc să poată străluci chiar şi numai o scînteie

luminoasă din lumina înţelepciunii, trebuie să existe un imbold obscur, o pornire către acest element divin. În mod inconştient omul trebuie să tindă spre ceea ce, înălţat apoi în conştienţă, constituie fericirea sa cea mai înaltă. Noţiunea iubirii este legată de ceea ce, la Heraclit, apare ca fiind *daimon*-ul din om. - În *Banchetul*, oameni din cele mai diferite stări sociale şi cu cele mai diferite concepţii de viaţă se pronunţă asupra iubirii: omul de toate zilele, politicianul, omul de ştiinţă, poetul comic Aristofan şi seriosul poet Agathon [Agaton]. Potrivit propriilor lor experienţe de viaţă aveau şi propriile lor concepţii despre iubire. Felul în care se exteriorizează ei dezvăluie pe ce treaptă se află *„daimon"*-ul lor. Prin iubire, o fiinţă este atrasă spre alta. Diversitatea, multiplicitatea lucrurilor în care s-a dizolvat Unitatea divină năzuieşte prin iubire către unitate, către armonie. Iubirea are deci ceva divin. De aceea fiecare poate să o înţeleagă numai în măsura în care el însuşi se împărtăşeşte din Divin. După ce şi-au prezentat ideile lor despre iubire oameni aflaţi pe diferite trepte de maturitate, ia cuvîntul Socrate. El analizează iubirea ca om al cunoaşterii. Pentru el, iubirea nu este o divinitate. Dar ea este ceva care îl conduce pe om către Dumnezeu. *Eros*, iubirea, nu este pentru el un zeu. Căci Dumnezeu este desăvîrşit, posedă Frumosul şi Binele. Eros este însă numai aspiraţia către Frumos şi Bine. El stă, aşadar, între om şi Dumnezeu. Este un *„daimon"*, un mijlocitor între pămîntesc şi divin. - Este semnificativ că Socrate nu pretinde că îşi expune ideile *sale*, atunci cînd vorbeşte despre iubire. El spune că nu face decît să povestească ceea ce o femeie i-a împărtăşit ca *revelaţie* în legătură cu acest lucru. O artă divinatorie este cea prin care el a ajuns la o reprezentare a iubirii. Diotima, preoteasa, a deşteptat în Socrate forţa daimonică, menită să-1 conducă spre Divin. Ea 1-a „iniţiat". - Această trăsătură caracteristică a *Banchetului* este elocventă. Nu se poate să nu ne întrebăm: cine este „femeia înţeleaptă", care deşteaptă daimonul în Socrate? Aici nu poate fi vorba de o simplă înveşmîntare poetică. Căci nici o femeie înţeleaptă, reală din punct de vedere senzorial, nu ar putea deştepta daimonul din suflet, dacă în sufletul însuşi nu ar exista forţa pentru această trezire.[1] Aşadar, această „femeie înţeleaptă" trebuie căutată în propriul suflet al lui Socrate. Trebuie să existe însă un temei care să facă să apară drept fiinţă exterior-reală acel ceva care îl aduce pe daimon la existenţă în sufletul însuşi. Această forţă nu poate acţiona la fel ca forţele pe care le putem observa în suflet ca aparţinîndu-i acestuia, ca fiindu-i proprii acestuia. Se vede că Socrate prezintă drept „femeie înţeleaptă" forţa sufletească dinainte de primirea înţelepciunii. Este principiul *matern*, care naşte pe Fiul lui Dumnezeu, înţelepciunea, Logosul. Forţa

[1] Tot ceea ce se referă la o cunoaştere prin „ochi spirituali" trebuie desemnat, pentru vechea mistică, drept „mantică"; în timp ce „telestica" este arătarea drumului care duce la iniţiere.

inconştient activă a sufletului, care îngăduie să pătrundă în conştienţă Divinul, este considerată ca fiind un element feminin. Sufletul încă lipsit de înţelepciune este mama a ceea ce conduce spre Divin. Aici sîntem conduşi la o importantă idee a misticii. Sufletul este considerat drept mamă a elementului divin. În mod *inconştient* el conduce omul cu necesitatea unei forţe naturale către ceea ce este divin. - De aici se revarsă o lumină asupra viziunii cu caracter misteric din mitologia greacă. Lumea zeilor s-a născut în suflet. Omul consideră drept zei ai săi ceea ce el însuşi creează în imagini. El trebuie să ajungă însă şi la o altă idee. Omul trebuie să transforme în chipuri de zei şi forţa divină din sine, care acţionează înainte de plăsmuirea imaginilor-zei. În spatele elementului divin apare mama acestui Divin, care nu este altceva decît forţa sufletească originară a omului. Alături de zei omul aşază zeiţele. Să examinăm mitul lui Dionysos în lumina dobîndită aici. Dionysos este fiul lui Zeus şi al unei mame muritoare, Semele. Zeus smulge mamei ucise de trăsnet copilul încă. prematur şi îl ascunde în propria sa coapsă pînă ce acesta devine viabil. Hera, mama zeilor, aţîţă Titanii împotriva lui Dionysos. Aceştia *ciopîrţesc* băiatul. Dar Pallas Athena [Palas Atena] salvează inima ce încă mai bătea şi o duce lui Zeus. Din aceasta, Zeus zămisleşte pentru a doua oară fiul. În acest mit vedem cît se poate de clar un proces care se petrece în străfundul sufletului omenesc. Cel care ar vorbi în sensul preotului egiptean, care 1-a instruit pe Solon asupra naturii mitului, ar putea grăi astfel: Ceea ce se povesteşte la voi, că Dionysos, fiul lui Dumnezeu şi al unei mame muritoare, s-a născut, a fost ciopîrţit şi a mai fost născut o dată, pare o fabulă; dar ceea ce este adevărat aici este naşterea Divinului, sînt destinele acestuia în propriul suflet omenesc. Divinul se uneşte cu sufletul omenesc temporal-pămîntesc. Este suficient ca acest element divin, dionisiac, doar să tresară, pentru ca sufletul să simtă un dor puternic după adevărata sa înfăţişare spirituală. Conştienţa, care apare de asemenea în imaginea unei zeităţi feminine, Hera, devine geloasă pe nou-născutul din conştienţa mai bună. Ea incită natura inferioară a omului (Titanii). Pruncul divin, încă prematur, este ciopîrţit. Aşa există el în om ca ştiinţă fragmentară, senzorial-intelectuală. Dacă însă înţelepciunea superioară (Zeus) există în om în aşa măsură încît să fie activă, atunci aceasta va îngriji copilul prematur, care se naşte apoi din nou ca al doilea fiu al lui Dumnezeu (Dionysos). Astfel, din ştiinţă, din forţa divină ciopîrţită din om, se naşte înţelepciunea plină de unitate, care este Logosul, Fiul lui Dumnezeu şi al unei mame muritoare, adică al sufletului omenesc trecător, năzuind inconştient spre Divin. Atîta vreme cît în toate acestea vedem un *simplu* proces sufletesc şi le înţelegem ca *imagine* a unui asemenea proces, sîntem departe de realitatea spirituală care se desfăşoară aici. În această realitate spirituală, sufletul nu trăieşte

doar ceva din sine; ci el s-a eliberat cu totul de sine şi trăieşte un proces cosmic, care într-adevăr nu se desfăşoară deloc în suflet, ci în afara lui.

Înţelepciunea platoniciană şi mitul grecesc sînt înlănţuite; după cum înlănţuite sînt înţelepciunea misteriilor şi mitul. Zeii plăsmuiţi erau obiect al religiei populare; istoria zămislirii lor era taina misteriilor. Nu este de mirare că „trădarea” misteriilor era considerată drept ceva primejdios. Căci astfel se „trăda” originea zeilor poporului. Înţelegerea corectă a acestei origini este binevenită ; neînţelegerea ei este fatală.

ÎNȚELEPCIUNEA MISTERIILOR ŞI MITUL

Misticul căuta în sine forțe, urmărea în sine entități, care îi rămîn omului necunoscute atîta vreme cît el se limitează la concepția obişnuită despre viață. Misticul pune marea problemă a propriilor sale forțe şi legi spirituale, care depăşesc natura inferioară. Omul cu o concepție obişnuită despre viață, o concepție senzorial-logică, îşi creează zei sau, cînd ajunge să-şi dea seama de această plăsmuire, îi tăgăduieşte. Misticul recunoaşte că *el* îi creează pe zei; el recunoaşte *de ce* îi creează; a ajuns, ca să zicem aşa, dincolo de legitatea naturală a plăsmuirii zeilor. Cu el se întîmplă precum cu planta, care ar deveni deodată ştiutoare, cunoscînd legile propriei sale creşteri, ale propriei sale dezvoltări. Planta se dezvoltă într-o dulce inconştiență. Dacă ea şi-ar cunoaşte legile, ar trebui să dobîndească un cu totul alt raport față de sine însăşi. Ceea ce simte poetul liric, slăvind prin cîntece planta, ceea ce gîndeşte botanistul, cercetîndu-i legile: iată ce ar constitui idealul, pe care o plantă ştiutoare şi 1-ar plăsmui despre sine însăşi. - Aşa se întîmplă cu misticul în ceea ce priveşte legile *sale*, în ceea ce priveşte forțele care acționează în el. Fiind cunoscător, el trebuie să creeze ceva divin dincolo de sine. La fel se situau şi inițiații față de ceea ce crease poporul dincolo de natură. La fel se situau față de lumea de zei şi de mituri a poporului. Voiau să cunoască legile acestei lumi de zei şi de mituri. Acolo unde poporul avea o figură de zeu, unde avea un mit, ci căutau un adevăr superior. - Să luăm un exemplu: atenienii fuseseră siliți de regele Cretei, *Minos*, să-i trimită la fiecare opt ani şapte băieți şi şapte fete. Aceştia erau aruncați ca hrană Minotaurului, un monstru înfricoşător. Cînd cel de al treilea trist lot trebuia s-o pornească spre Creta, Teseu, fiul regelui, plecă şi el. Ajungînd Teseu în Creta, Ariadna, propria fiică a regelui Minos, 1-a luat sub ocrotirea ei. Minotaurul sălăşluia în labirint, o grădină în care, intrînd, nimeni nu mai putea găsi drumul de ieşire. Teseu voia să-şi elibereze oraşul natal de ruşinosul tribut. El trebuia să intre în labirintul în care se arunca prada monstrului. Voia să ucidă Minotaurul. Şi-a luat această sarcină asupra sa; a învins înspăimîntătorul duşman şi a ajuns iarăşi în libertate cu ajutorul unui ghem de ață dăruit de Ariadna. – Misticului trebuia să-i devină limpede cum ajunge spiritul creator al omului să urzească o asemenea povestire. Aşa cum botanistul pîndeşte creşterea plantei pentru a-i afla legile, tot aşa voia el să urmărească spiritul creator. El căuta un *adevăr*, un conținut sapiențial acolo unde poporul aşezase un mit. Salustiu ne dezvăluie poziția unui înțelept mistic fața de un asemenea mit: „întreaga lume am putea-o numi un mit, care cuprinde în sine în mod vizibil corpurile şi lucrurile, în mod tainic sufletele şi spiritele. Dacă adevărul

despre zei ar fi împărtăşit tuturor, cei săraci cu duhul 1-ar desconsidera, pentru că nu-1 pot cuprinde, iar cei mai ageri 1-ar lua în uşor; dar dacă adevărul este învăluit în veşmînt mitic, el este asigurat împotriva desconsiderării, îndemnînd la filozofare."

Dacă am fi căutat ca mişti conţinutul de adevăr al unui mit, ne-am fi dat seama că am adăugat ceva la ceea ce există în conştienţa populară. Ne-ar fi fost clar că ne-am situat *deasupra* acestei conştienţe populare, aşa cum botanistul se situează deasupra plantei care creşte. Am fi spus cu totul altceva decît ceea ce există în conştienţa mitică; am fi considerat însă cele spuse ca fiind un adevăr mai profund, care în mit a fost exprimat simbolic. Omul se raportează la senzorialitate ca la un monstru duşmănos. Îi jertfeşte roadele personalităţii sale. Senzorialitatea le devorează. Ea face acest lucru pînă cînd în om se deşteaptă învingătorul (Teseu). Cînd acesta intră în labirintul senzorialităţii pentru a-şi ucide duşmanul, cunoaşterea pe care a dobîndit-o îi toarce firul cu ajutorul căruia poate din nou sa se orienteze. În această biruire a elementului senzorial se exprimă misterul cunoaşterii umane înseşi. Misticul cunoaşte această taină. Prin ea se indică o forţă din personalitatea omului. Conştienţa obişnuită nu-şi dă seama de această foiţă, care acţionează totuşi în conştienţa obişnuită, dînd naştere mitului, care are aceeaşi *structură* ca şi adevărul mistic. Acest adevăr este simbolizat în mit. - Ce se află deci în mituri? În ele se află o creaţie a spiritului, a sufletului care plăsmuieşte în mod inconştient. Sufletul are o legitate absolut precisă. El trebuie să acţioneze într-o anume direcţie, pentru a crea depăşindu-se pe sine. Pe treapta mitologică, sufletul face acest lucru în imagini; aceste imagini sînt însă construite potrivit legităţii sufletului. Am putea spune şi astfel: cînd sufletul, depăşind treapta conştienţei mitologice, înaintează spre adevărurile mai adînci, acestea poartă aceeaşi pecete ca şi nuturile de mai înainte, căci la apariţia lor acţionează una şi aceeaşi forţă. Referindu-se la înţelepţii preoţi egipteni, Plotin, filozoful şcolii neoplatonice (204-270 d.H.), spune despre raportul dintre felul de reprezentare imaginativ-mitic şi cunoaşterea superioară următoarele:

„Atunci cînd îşi împărtăşesc înţelepciunea, înţelepţii egipteni - fie pe temeiul unei riguroase cercetări, fie instinctiv - nu se slujesc pentru exprimarea învăţăturilor şi principiilor lor de litere ca de nişte imitaţii ale vocii şi vorbirii, ci desenează imagini şi depun în schiţele imaginative din templele lor conţinutul de gînduri al oricărui lucru, aşa încît fiecare imagine este un conţinut de cunoştinţe şi înţelepciune, un obiect şi o totalitate, deşi fără controverse şi dezbateri. După aceea, conţinutul era scos din imagine şi era exprimat în cuvinte, găsindu-se temeiul pentru care este aşa şi nu altfel".

Dacă vrem să cunoaştem relaţia dintre mistică şi povestirile mitice, trebuie să vedem cum se raportează la mitic concepţia despre lume a acelora care ştiu că înţelepciunea lor este în armonie cu felul de reprezentare a esenţei misteriilor. O asemenea armonie există în modul cel mai desăvîrşit la *Platon*. Felul cum interpretează el miturile şi cum le foloseşte în cadrul expunerii sale poate servi drept model. În *Phaidros [Faidros],* un dialog despre suflet, este prezentat mitul lui Boreas. Această fiinţă divină, care fusese văzută în vîntul care suflă dinspre nord, zări odată pe frumoasa Orithya [Oritia], fiica regelui atic Erechtheus [Erehtheus], culegînd flori împreună cu tovarăşele ei de joacă. Cuprins de iubire, o răpi şi o duse în peştera sa. În acest dialog, Platon îl pune pe Socrate să respingă o interpretare pur intelectualistă a acestui mit. Potrivit unei asemenea interpretări, în povestire este simbolizat în chip poetic un fapt absolut exterior, natural. Probabil că fiica regelui a fost prinsă de o furtună şi aruncată de pe stîncă. „Asemenea tălmăciri”, spune Socrate, „sînt subtilităţi savante, chiar dacă, în zilele noastre, ele sînt agreate şi obişnuite... Căci cine a descompus una din aceste plăsmuiri mitologice, dacă este consecvent, trebuie să ştie de asemenea să le explice pe toate celelalte în acelaşi mod natural... Dar chiar dacă o asemenea muncă ar putea fi dusă la capăt, ea ar dovedi în orice caz din partea celui care o îndeplineşte nu o înzestrare fericită, ci doar o binevenită isteţime, o înţelepciune de ţăran şi o ridicolă nechibzuinţă... De aceea, trec peste asemenea cercetări şi cred ceea ce se spune în general despre mituri. Aşa cum am mai spus, nu pe ele le analizez, ci *pe mine însumi*, dacă nu cumva sînt şi eu un monstru, de o construcţie mai complicată şi, prin urmare, mai neclară decît o himeră, mai sălbatic decît Typhon [Tifon], sau dacă nu cumva reprezint o fiinţă mai blîndă şi mai simplă, căreia i s-a dat o parte de natură morală şi divină.” De aici vedem, că Platon nu este de acord cu o interpretare intelectualistă, raţionalistă a miturilor. Acest lucru trebuie pus în legătură cu felul cum el însuşi foloseşte miturile pentru a se exprima prin ele. Platon recurge la mit atunci cînd vorbeşte despre viaţa sufletului, cînd părăseşte căile a tot ce e trecător căutînd veşnicul din suflet, deci atunci cînd nu mai există reprezentări rezultate din perceperea senzorială şi din gîndirea intelectualistă. În *Phaidros* se vorbeşte despre veşnicul din suflet. Aici sufletul este reprezentat printr-un atelaj avînd doi cai cu multe aripi şi în conducător. Unul din cai este răbdător şi înţelept, celălalt este îndărătnic şi sălbatic. Cînd atelajul întîlneşte în drum un obstacol, calul cel îndărătnic foloseşte prilejul pentru a stînjeni cursa calului bun şi pentru a i se împotrivi conducătorului. Cînd atelajul ajunge acolo unde ar trebui să-i urmeze pe zei pe bolta cerului, calul cel rău dezechilibrează atelajul. De puterea pe care o are acest cal rău depinde dacă

va fi biruit de calul cel bun, atelajul putînd trece astfel peste obstacol în împărăţia suprasensibilului. Aşa se face deci că sufletul nu poate niciodată să se înalţe absolut nestingherit în împărăţia celor divine. Unele suflete se înalţă mai mult în această contemplare a veşniciei, altele mai puţin. Sufletul care a privit cealaltă lume rămîne nevătămat pînă la următoarea călătorie; cel care, din cauza calului sălbatic, n-a văzut nimic trebuie să încerce să realizeze acest lucru printr-o nouă călătorie. Prin aceste călătorii sînt înţelese diferitele întrupări ale sufletului. O călătorie înseamnă viaţa sufletului într-o personalitate. Calul sălbatic reprezintă natura inferioară, cel înţelept natura superioară, iar conducătorul reprezintă sufletul ce aspiră la îndumnezeire. Platon recurge la mit pentru a reprezenta drumul sufletului veşnic de-a lungul diferitelor metamorfoze. În acelaşi fel se recurge în alte scrieri platonice la mit, la povestirea simbolică, pentru a se reprezenta interiorul omului, senzorial-neperceptibilul.

Platon se află aici într-o deplină armonie cu felul de exprimare mitic şi alegoric al altora. Vechea literatură indiană cunoaşte o parabolă atribuită lui Buddha [Buda]. Un om care se agaţă de viaţă, nevrînd cu nici un preţ să moară, un om care caută plăcerea simţurilor, este urmărit de patru şerpi. El aude un glas care îi porunceşte ca, din cînd în cînd, să-i hrănească şi să-i îmbăieze pe cei patru şerpi. Îngrozit de aceşti şerpi periculoşi omul fuge. Aude din nou un glas. Acesta îl face atent la cinci ucigaşi care sînt pe urmele lui. Omul o ia din nou la fugă. Un glas îi atrage atenţia asupra unui al şaselea ucigaş care, cu sabia scoasă, vrea să-i taie capul. Omul scapă iarăşi cu fuga. Ajunge într-un sa” pustiu. Aude un glas, care îi spune că foarte curînd satul va fi prădat de hoţi. Fugind mai departe, *omul* ajunge la o mare vărsare de ape. Pe malul de dincoace el nu se simte în siguranţă; din paie, nuiele şi frunze îşi face un coş, în care trece pe celălalt mal. Acum este în siguranţă; este brahman. Sensul acestei povestiri simbolice este următorul: Omul trebuie să treacă prin cel mai diferite stări pînă ajunge la cele divine. În ce patru şerpi trebuie să vedem cele patru elemente focul, apa, pămîntul, aerul, în cei cinci ucigaşi, cele cinci simţuri. Satul pustiu este sufletul, care s-a sustras impresiilor senzoriale, dar care, fiind singur cu sine încă nu este sigur. Dacă interesul său cuprinde doar natura sa inferioară, el trebuie să piară. Omul trebuie să-şi construiască luntrea, cu care va trece fluviul vremelniciei, de pe ţărmul naturii senzoriale pe acela a naturii etern-divine.

Să examinăm în această lumină misterul egiptean al lui Osiris [Oziris]. Treptat, Osiris a devenit una dintre cele mai importante divinităţi egiptene. Imaginea lui a înlăturat alte reprezentări divine existente în anumite părţi din popor. În jurul lui Oziris şi a soţie sale Isis [Izis] s-au creat acum o

serie de mituri foarte importante. Osiris era fiul zeului-Soare, fratele lui era Typhon-Seth [Tifon-Set], iar sora lui era Isis. Osiris s-a căsătorit cu sora lui şi a domnit împreună cu ea în Egipt. Fratele cel rău, Typhon, a pus la cale înlăturarea lui Osiris. El a pus să se construiască o ladă, care avea exact lungimea trupului lui Osiris. La un ospăţ, lada a fost oferită ca dar celui care ar încăpea întocmai în ea. Lada nu s-a dovedit a fi pe măsura nici unuia din ei. Osiris a intrat în ladă. Atunci Typhon şi tovarăşii săi s-au năpustit asupra lui Osiris, au pecetluit lada şi au aruncat-o în fluviu. Aflînd de această grozăvie, Isis a rătăcit deznădăjduită peste tot căutînd cadavrul soţului. Cînd 1-a aflat, Typhon pusese din nou stăpînire pe el. El 1-a sfîşiat în paisprezece bucăţi, pe care le-a împrăştiat în cele mai diferite ţinuturi. În Egipt erau arătate diferite morminte ale lui Osiris. Cînd aici, cînd dincolo, în multe locuri, se părea că erau îngropate părţi ale zeului. Osiris însuşi, ridicîndu-se din infern, îl birui însă pe Typhon; o rază din Osiris o lumină pe Isis, care născu astfel un fiu, pe Harpocrates sau Horus.

Să comparăm acum cu acest mit concepţia despre lume a filosofului grec Empedocles (490-430 î.H.). Acesta consideră că odinioară fiinţa primordială a fost sfîşiată în cele patru elemente, focul, apa, pămîntul şi aerul sau în multitudinea celor ce există. El pune faţă în faţă două forţe care, în interiorul acestei lumi a celor ce există, determină devenirea şi pieirea: iubirea şi ura. Iată ce spune Empedocles despre elemente:

> „Ele însele rămîn aceleaşi, dar trecînd unele într-altele
> Devin oameni şi toate celelalte nenumărate fiinţe,
> Adunîndu-se acum prin puterea *iubirii* într-o *plăsmuire*
> Şi iarăşi risipindu-se, prin ură şi *vrajbă*, ca părţi.”

Ce sînt deci lucrurile lumii din punctul de vedere al lui Empedocles? Sînt diferite elemente amestecate. Ele au putut să apară doar datorită faptului că unitatea primordială a fost sfîşiată în cele patru entităţi. Această unitate primordială s-a revărsat deci în elementele lumii. Dacă la un moment dat ne iese în cale im lucru, el se împărtăşeşte dintr-o parte a divinităţii revărsate. Dar această divinitate este ascunsă în el. Ea a trebuit mai întîi să moară, pentru ca astfel lucrurile să poată apare. Şi lucrurile acestea, ce sînt ele oare? Amestecuri de parţi divine, determinate în structura lor de *iubire* şi *ură*. Empedocles spune limpede acest lucru:

> „Iată vestita aglomerare de membre muritoare;
> Uneori mădularele toate, unite într-Unul

Prin Philotes [Filotes], trupu-au format în culmea vieţii
Înfloritoare, - alteori, dezbinate-n gîlceavă de Neikos
Rătăcesc fiecare prin frîngerea-ntreagă a vieţii;
Astfel se-ntîmplă cu-arbuştii şi peştii din apă şi fiare
Vieţuitoare din munţi şi tot felul de zburătoare."[1]

Părerea lui Empedocles poate fi doar aceea că înţeleptul regăseşte unitatea primordială divină, care se află fermecată în lume, înghiţită în iubire şi ură. Dar ca omul să afle Divinul, trebuie să. fie el însuşi ceva divin. Căci, din punctul de vedere al lui Empedocles, cele asemenea doar prin cele asemenea pot fi cunoscute. Convingerea sa în legătură cu cunoaşterea o exprimă aforismul goethean:

„Solar de n-ar fi ochiul,
Cum am putea privi lumina?
De n-ar trăi în noi divina forţă însăşi,
De cele divine cum ne-am entuziasma?"

Aceste idei despre lume şi om, ce depăşesc experienţa senzorială, misticul le putea afla în mitul lui Osiris. Divina forţă creatoare este revărsată în lume. Ea apare sub forma celor patru elemente. Dumnezeu (Osiris) este ucis. Omul, cu cunoaşterea sa de natură divină, trebuie să-1 readucă la viaţă; trebuie să-1 regăsească în opoziţia dintre vrajbă (Typhon) şi iubire (Isis), ca Horus (Fiu al lui Dumnezeu, Logos, înţelepciune). În varianta grecească, Empedocles însuşi îşi exprimă convingerea sa fundamentală prin reprezentări care amintesc mitul. Iubirea este Afrodita; Neikos este vrajba. Acestea leagă şi dezleagă elementele.

Prezentarea unui conţinut mitic într-un stil ca cel observat aici nu trebuie confundată cu o tălmăcire pur simbolică sau chiar alegorică a miturilor. Nu acest lucru a fost urmărit aici. Imaginile care fac conţinutul mitului nu sînt simboluri născocite pentru exprimarea unor adevăruri abstracte, ci sînt trăiri sufleteşti reale ale iniţiatului. Acesta trăieşte imaginile cu ajutorul organelor spirituale de percepţie, aşa cum omul normal trăieşte, cu ajutorul ochilor şi urechilor, reprezentările despre lucrurile sensibile. Dar aşa cum reprezentarea propriu-zisă nu înseamnă nimic dacă nu este provocată în actul percepţiei prin obiectul exterior, tot astfel imaginea mitică, dacă nu este provocată prin realităţile lumii spirituale, nu este nimic. Numai că, în ceea ce priveşte lumea sensibilă, omul se situează în afara lucrurilor care provoacă în el reprezentarea; în timp ce imaginile-mituri el le poate trăi doar dacă se află în

[1] Empedocles, *Fragment 20*, trad. de Felicia Ştef, în *Filosofia greacă pînă la Platon,* vol. l, partea a 2-a, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979, p. 480 *(n. trad.).*

interiorul proceselor spirituale respective. Dar, pentru a se afla în interiorul acestora, el trebuie, după părerea vechilor mişti, să fi trecut prin iniţiere. Procesele spirituale în care pătrunde sînt oarecum ilustrate apoi prin imaginile-mituri. Acela care nu poate lua miticul drept o asemenea *ilustrare* a fenomenelor spirituale reale n-a ajuns încă la înţelegere. Căci fenomenele spirituale însele sînt *suprasensibile;* iar imaginile care prin conţinutul lor amintesc de lumea. sensibilă nu sînt ele însele spirituale, ci sînt tocmai o ilustrare a spiritualului. Cel care trăieşte numai în imagini visează; cine a ajuns să perceapă spiritualul în imagine, aşa cum în lumea sensibilă percepem trandafirul prin reprezentarea trandafirului, abia acela trăieşte în percepţii spirituale. Aici se află şi motivul pentru care imaginile miturilor pot fi echivoce. Din cauza caracterului lor de ilustraţii, aceleaşi mituri pot să exprime realităţi spirituale diferite. De aceea nu este nici o contradicţie dacă comentatorii de mituri aplică un mit o dată la această realitate spirituală, altă dată la o alta.

Plecînd de la acest punct de vedere putem găsi un fir conducător care trece prin multitudinea miturilor greceşti. Să analizăm mitul lui Hercule. Cele douăsprezece munci care îi sînt impuse lui Hercule apar într-o lumină superioară, dacă ne gîndim că, înaintea ultimei şi celei mai grele munci, el s-a lăsat iniţiat în misteriile eleusine. Din porunca regelui Eurystheus [Euristeus] din Micene, Hercule trebuie să-1 aducă din lumea lui Hades pe Cerber, cîinele de la poarta infernului, şi să-1 coboare iarăşi înapoi. Pentru a putea întreprinde o călătorie pe celălalt tărîm, Hercule trebuie să fie iniţiat. Misteriile conduceau omul prin moartea a tot ce c trecător, adică îl conduceau în infern: prin iniţiere, ele voiau să salveze de la pieire esenţa sa veşnică. Ca mist, omul putea să biruie moartea. Ca mist, Hercule învinge primejdiile din infern. Acest lucru îndreptăţeşte interpretarea şi a celorlalte fapte ale sale ca trepte lăuntrice ale evoluţiei sufletului. Hercule răpune leul din Nemeea şi-l aduce la Micene. Cu alte cuvinte, el ajunge să stăpînească forţa pur fizică din om; el o supune. În continuare, el omoară hidra cu nouă capete. O biruie folosindu-se de tăciuni aprinşi şi îşi înmoaie săgeţile în fierea ei, pentru a le face infailibile. Aceasta înseamnă că prin focul spiritului el depăşeşte ştiinţa inferioară, cunoaşterea senzorială, luînd din ceea ce a dobîndit în această cunoaştere inferioară forţa de a vedea cele inferioare în lumina potrivită ochiului spiritual. Hercule prinde cerboaica Artemisei, zeiţa vînătorii. Ceea ce poate oferi sufletului omenesc natura liberă - iată ce dobîndeşte Hercule. La fel pot fi tălmăcite celelalte munci. Aici nu ne putem ocupa de fiecare amănunt; prezentat trebuie doar felul în care sensul indică în general evoluţia lăuntrică.

O interpretare asemănătoare se poate da expediţiei argonauţilor. Phrixus [Frixus] şi sora sa Helle, copiii unui rege beoţian, aveau multe de suferit din partea mamei lor vitrege. Zeii le-au trimis un berbec cu lîna de aur care i-a răpit purtîndu-i prin văzduh. Cînd au ajuns deasupra strîmtorii dintre Europa şi Asia, Helle s-a înecat. De atunci strîmtoarea îi poartă numele: Hellespont. Phrixus a ajuns la regele din Colchida [Colhida], pe ţărmul răsăritean al Mării Negre. El a adus berbecul jertfă zeilor, iar lîna a dăruit-o regelui Aetes [Etes]. Acesta porunci ca lîna să fie atîrnată într-o dumbravă, păzită de un balaur teribil. Eroul grec Iason, împreună cu alţi eroi, Hercule, Teseu, Orfeu, ia asupra sa aducerea lînii din Colchida. Pentru a dobîndi comoara, Aetes îl pune pe Iason la munci grele. Dar Medeea, fiica vrăjitoare a regelui, îl ajută. El îmblînzeşte doi tauri ce suflau foc pe nări, ară. un ogor şi seamănă dinţi de balaur, aşa încît din pămînt răsar bărbaţi în armuri. La sfatul Medeei, el aruncă printre aceştia o piatră, făcîndu-i să se omoare între ei. Cu ajutorul unei vrăji a Medeei, Iason adoarme balaurul şi pune mîna pe lîna de aur. Iason o ia cu el şi porneşte spre Grecia. Medeea îl însoţeşte ca soţie. Regele ia repede urma fugarilor. Pentru a-1 ţine pe loc, Medeea îşi omoară frăţiorul, Absyrtus [Absirtus], şi îi împrăştie mădularele în mare. Aetes se opreşte să. le adune. În felul acesta, cei doi reuşesc să ajungă cu lîna de aur în patria lui Iason. - Aici fiecare fapt luat în parte reclamă o mai adîncă explicare a sensului. Lîna de aur este ceva ce aparţine omului, pentru care este infinit de preţioasă. Acest ceva a fost despărţit de om în timpuri străvechi, iar redobîndirea sa este legată de învingerea unor forţe înspăimîntătoare. Aşa stau lucrurile cu elementul veşnic din sufletul omului: El aparţine omului. Dar omul se află separat de elementul veşnic. Natura sa inferioară îl separă de el. Numai dacă o învinge, dacă o adoarme, omul poate să dobîndească iarăşi ceea ce este veşnic. Lucrul acesta îi este cu putinţă, dacă îi vine în ajutor propria conştienţă (Medeea) cu forţa sa magică. Medeea devine pentru Iason ceea ce devenise pentru Socrate Diotima, învăţătoare într-ale iubirii. Propria înţelepciune a omului are puterea magică de a ajunge la divin după depăşirea celor trecătoare. Din natura inferioară poate lua naştere doar un omenesc inferior, oameni în armuri, care vor fi biruiţi prin forţa spiritualului, prin sfatul Medeei. Nici atunci cînd omul şi-a găsit elementul său veşnic, lîna de aur, el nu este încă în siguranţă. El trebuie să jertfească o parte a conştienţei sale (Absyrtus). Acest lucru e cerut de lumea simţurilor pe care noi o putem înţelege doar ca pe o lume multiplă (îmbunătăţită). Pentru toate acestea am putea pătrunde încă şi mai adînc în istorisirea proceselor spirituale aflate în spatele imaginilor; dar aici trebuia atins doar principiul plăsmuirii mitice.

De un deosebit interes în sensul unei asemenea tălmăciri este mitul lui Prometeu. Prometeu şi Epimeteu sînt fiii titanului Iapetus. Titanii sînt fiii celei mai vechi generaţii de zei, ai lui Uranus (Cerul) şi ai Geei [Gheei] (Pămîntul). Cronos, cel mai tînăr dintre titani, şi-a alungat tatăl de la tron, acaparînd stăpînirea lumii. În schimb, împreună cu ceilalţi titani, a fost înfrînt de fiul său, Zeus. Iar Zeus a devenit cel mai mare dintre zei. În lupta cu titanii, Prometeu s-a aflat de partea lui Zeus. La sfatul său, Zeus a aruncat titanii în infern. Dar în Prometeu rămăsese vie mentalitatea titanilor. El era doar pe jumătate prietenul lui Zeus. Cînd acesta vru să-i piardă pe oameni din pricina semeţiei lor, Prometeu le purtă de grijă, îi învăţă arta numerelor şi a scrisului şi alte lucruri ce duc la cultură, îndeosebi întrebuinţarea focului. Pentru aceasta, Zeus se mînie pe Prometeu. Hefaistos, fiul lui Zeus, fu pus să modeleze un chip de femeie de o mare frumuseţe, pe care zeii îl împodobiră cu toate darurile posibile. Femeia se numea Pandora: cea atotdăruită. Hermes, mesagerul zeilor, o duse lui Epimeteu, fratele lui Prometeu. Ea îi aduse acestuia o cutie, ca dar al zeilor. Epimeteu luă darul, cu toate că Prometeu îl sfătuise sa nu primească în nici un caz vreun dar de la zei. Cînd fu deschisă cutia, zburară afară toate nenorocirile omeneşti posibile. Rămase înăuntru doar speranţa, şi aceasta deoarece Pandora închisese repede capacul. Aşadar, speranţa a rămas ca dar îndoielnic al zeilor. - Din cauza atitudinii sale faţă de oameni, Prometeu a fost înlănţuit la porunca lui Zeus de o stîncă din Caucaz. Un vultur îi ciuguleşte neîncetat ficatul, care se refăcea mereu. Prometeu trebuie să-şi petreacă zilele în cea mai chinuitoare singurătate, pînă cînd unul dintre zei se jertfeşte de bună voie, adică se dăruieşte morţii. Chinuitul îşi îndură suferinţa ca un martir neclintit. El ştii că, prin fiul unei muritoare, Zeus va fi detronat, dacă nu se va căsători cu această muritoare. Pentru Zeus era important să cunoască această taină; el trimise deci pe Hermes, mesagerul zeilor, la Prometeu ca, să afle ceva despre acest lucru. Prometeu refuză orice lămurire. - Mitul lui Hercule este legat de acela al lui Prometeu. În călătoriile sale, Hercule ajunge şi în Caucaz. El răpune vulturul care devora ficatul lui Prometeu. Centaurul Chiron [Hiron] care, deşi suferea de pe urma unei răni nevindecabile, nu putea totuşi muri, se sacrifică pentru Prometeu. Atunci acesta se împacă cu zeii.

Titanii sînt forţa voinţei care, a natură (Cronos), se naşte din spiritul cosmic primordial (Uranus). Aceste forţe ale voinţei nit trebuie să ni le imaginăm într-un mod abstract, ci că reale entităţi ale voinţei. Din ele face parte Prometeu. Acest lucru îi caracterizează fiinţa. Dar el nu este pe de-a-ntregul titan. Într-un anumit sens, el ţine cu Zeus, cu spiritul care a preluat stăpînirea lumii după ce a supus forţa neîmblînzită a naturii (Cronos). Prometeu este deci reprezentantul acelor lumi care i-au dat omului voinţa,

principiul care-1 mînă mai departe şi care este jumătate forţă naturală, jumătate spirituală. Voinţa este îndreptată pe de o parte spre bine, pe de alta spre rău. După cum voinţa înclină spre cele spirituale sau spre cele trecătoare, se făureşte destinul său. Acest destin este destinul omului însuşi. Omul este înlănţuit de cele trecătoare. Vulturul smulge bucăţi din el. Trebuie să îndure. Poate atinge supremul doar dacă îşi caută destinul în singurătate. Omul deţine o taină. Aceasta constă în aceea că Divinul (Zeus) trebuie să se cunune cu o muritoare, cu însăşi conştienţa omenească legată de trupul fizic, spre a se naşte un fiu, înţelepciunea umană de Dumnezeu izbăvitoare (Logosul). Conştienţa devine astfel nemuritoare. Omul nu are voie să divulge această taină pînă cînd un mist (Hercule) nu se apropie de el, înlăturînd puterea care îl ameninţa mereu cu moartea. Pentru a izbăvi omul trebuie să se sacrifice o fiinţă, jumătate animal, jumătate om, un centaur. Centaurul este omul însuşi, omul jumătate animal, jumătate spiritual. El trebuie să moară pentru izbăvirea omului pur spiritual. Ceea ce Prometeu, voinţa umană, dispreţuieşte, acceptă Epimeteu, mintea, înţelepciunea. Dar darurile ce-i sînt oferite lui Epimeteu sînt doar suferinţe şi nenorociri. Căci mintea se cramponează de cele deşarte şi trecătoare. Şi nu rămîne decît un singur lucru: speranţa că şi din cele trecătoare se va naşte cîndva elementul veşnic.

Firul conducător ce străbate mitul argonauţilor, cel al lui Hercule şi cel al lui Prometeu este prezent şi în *Odiseea* lui Homer. Aplicarea aici a acestui mod de interpretare ar putea fi considerată forţată. Totuşi la o examinare mai amănunţită a tot ceea ce intră în discuţie, chiar şi celui mai convins sceptic trebuie să-i dispară orice îndoială legată de asemenea interpretări. Înainte de toate mi se poate să nu surprindă faptul că şi despre Ulise se povesteşte că a coborît în lumea lui Hades. Sîntem liberi să credem ce vrem despre poetul căruia îi datorăm *Odiseea;* dar este cu neputinţă să ne închipuim că el a pus pe un muritor să coboare în infern fără a fi făcut vreo legătură cu semnificaţia coborîrii în infern în concepţia despre lume a grecilor. Această călătorie în infern însemna depăşirea celor trecătoare şi trezirea în suflet a elementului veşnic. Trebuie, prin urmare, să admitem că Ulise a săvîrşit un asemenea lucru. Trăirile lui dobîndesc astfel, ca şi cele ale lui Hercule, o semnificaţie mai profundă. Ele devin istorisirea unor fapte nesensibile, o descriere a procesului de evoluţie a sufletului. Mai trebuie să arătăm că în *Odiseea* nu se povesteşte aşa cum ar cere-o desfăşurarea de fapte exterioare. Eroul călătoreşte pe corăbii fermecate. Depărtările geografice reale sînt ignorate în mod arbitrar. Poate că nu este deloc vorba de realităţi sensibile. Acest lucru devine limpede dacă fenomenele senzorial-reale sînt povestite numai pentru a ilustra o evoluţie spirituală. În afară de aceasta, poetul însuşi spune la începutul operei că este vorba de o căutare ce are în vedere *sufletul*:

„O, muză, cîntă-mi mie pe bărbatul
Viteaz şi iscusit, care-ntr-o vreme,
Cînd el cu măiestria lui făcuse
Pustiu din ziduri sfinte de la Troia,
Nemernici amar de ani pe lume
Şi cunoscu pe drumul lui tot felul
De oameni, de oraşe şi de datini,
Şi patimi aşa de mult pe mare
Silindu-se să scape de primejdii
Şi înapoi să-şi ducă pe tovarăşi.”[1]

Avem în faţa noastră un om care caută sufletul, divinul; peregrinările spre acest divin sînt obiectul povestirii. - El ajunge la tărîmul ciclopilor. Aceştia sînt nişte uriaşi grosolani cu un singur ochi în frunte. Cel mai cumplit dintre ei, Polifem, înghite mai mulţi din tovarăşii lui Ulise. Acesta se salvează scoţînd ciclopului singurul său ochi. Avem de-a face aici cu prima etapă din pelerinajul vieţii. Trebuie învinsă. forţa fizică, natura inferioară. Cine nu-i ia puterea, cine n-o orbeşte, este înghiţit de ea. - Ulise ajunge apoi pe insula vrăjitoarei Circe. Ea îi transformă pe cîţiva dintre însoţitorii lui în porci grohăitori. Circe este şi ea învinsă de Ulise. Circe este forţa spirituală inferioară ce ţine de cele trecătoare. Prin abuz ea poate să-1 împingă pe om şi mai adînc în animalitate. - Ulise trebuie s-o învingă. După aceea el poate coborî în infern. Devine mist. Acum este expus pericolelor, cărora le este expus misticul cînd urcă de la treptele inferioare la cele superioare ale iniţierii. El ajunge la sirenele care, prin dulci cîntări fermecate, ademenesc călătorii atrăgîndu-i în moarte. Acestea sînt plăsmuirile fanteziei inferioare, vînate mai ales de cel care s-a eliberat de cele sensibile. El a ajuns la spiritul care creează liber, dar nu s-a ridicat pînă la spiritul iniţiat. Goneşte după plăsmuiri deşarte, de a căror putere trebuie să se elibereze. - Ulise trebuie să săvîrşească teribila călătorie printre Scylla [Scila] şi Charybda [Haribda]. Cel pe cale să devină mist şovăie între spirit şi senzorialitate. El încă nu poate să cuprindă întreaga valoare a spiritului; dar senzorialitatea şi-a pierdut şi ea valoarea iniţială. Toţi însoţitorii lui Ulise pier într-un naufragiu; el singur se salvează refugiindu-se la nimfa Calipso, care îl primeşte cu prietenie şi îl îngrijeşte *şapte* ani. În cele din urmă, la porunca lui Zeus, ea îi îngăduie să se întoarcă în patrie. Misticul a ajuns pe treapta la care, în afara celui vrednic, numai Ulise, toţi cei care s-au străduit alături de el eşuează. Cel vrednic se bucură însă o vreme, precizată prin numărul mistic-simbolic *şapte*, de liniştea unei iniţieri treptate. - Înainte de a ajunge în patrie, Ulise soseşte în insula feacilor. Aici este primit cu ospitalitate, Fiica regelui îi acordă simpatia ei; iar regele Alcinous însuşi îl

[1] Homer. *Odiseea*, trad. de G. Murnu, Editura Univers, Bucureşti, 1979, p. 27 *(n.trad)*.

găzduieşte şi-l cinsteşte. Încă o dată lumea cu bucuriile ei se apropie de Ulise; iar în el se deşteaptă spiritul ce ţine de această lume (Nausicaa). Dar Ulise găseşte drumul spre patrie, spre cele divine. Acasă nu-1 aşteaptă nimic bun. Soţia sa, Penelopa, este înconjurată de o numeroasă ceată de peţitori. Ea îi promite fiecăruia că se va căsători cu el, cînd va termina o anume ţesătură. Ea izbuteşte să scape de respectarea promisiunii destrămînd mereu în timpul nopţii ceea ce ţesea ziua. Peţitorii trebuie înlăturaţi de Ulise, pentru ca acesta să se poată din nou uni în pace cu soţia sa. Zeiţa Atena îl preschimbă într-un cerşetor pentru ca, la sosirea sa, să nu fie de la început recunoscut. Aşa îi învinge el pe peţitori. - Ceea ce caută Ulise este propria sa conştienţă mai adîncă, forţele divine ale sufletului. Cu acestea vrea el să se unească. Înainte de a le găsi, misticul trebuie să învingă tot ceea ce umblă, ca peţitor, după favoarea acestei conştienţe. Ceata acestor peţitori provine din lumea realităţii inferioare, din natura trecătoare. Logica pe care o aplicăm acestei lumi este o urzeală care, o dată ţesută, se destramă mereu. Înţelepciunea (zeiţa Atena) este călăuza sigură spre cele mai adînci forţe ale sufletului. Ea preschimbă omul într-un cerşetor, ceea ce înseamnă că îl dezbracă de tot ceea ce provine din cele trecătoare.

Sărbătorile eleusine, care erau celebrate în Grecia în cinstea Demetrei şi a lui Dionysos, apar cufundate în întregime în înţelepciunea misteriilor. De la Atena la Eleusis ducea o cale sfîntă. Era presărată cu semne tainice, care puteau transpune sufletul într-o stare sublimă. În Eleusis se aflau temple încărcate de taină, în care serviciul divin era oficiat de familii de preoţi. Demnitatea sacerdotală şi înţelepciunea legată de aceasta se moşteneau în familiile de preoţi din generaţie în generaţie. (Lămuriri în legătură cu organizarea acestor aşezăminte găsim în *Ergänzungen zu den letzten Untersuchungen auf der Akropolis in Athen*, de Karl Botticher; *Philologus Suppl*. vol. 3, caiet 3.) Înţelepciunea care îndreptăţea la oficierea slujbei de aici era înţelepciunea misteriilor greceşti. Celebrate de două ori pe an, sărbătorile înfăţişau marea dramă cosmică a destinului Divinului în lume şi a soartei sufletului omenesc. Misteriile mici erau serbate în februarie, cele mari în septembrie. Festivităţile erau asociate cu iniţieri. Reprezentarea simbolică a dramei cosmice şi umane constituia actul final al consacrării miştilor. Templele din Eleusis au fost ridicate în cinstea zeiţei Demeter. Aceasta este fiica lui Cronos. Înainte ca Zeus să se căsătorească cu Hera, Demeter i-a dăruit o fiică, pe Persefona. Odată, pe cînd se juca, Persefona a fost răpită de Pluton, zeul infernului. Jelind, Demeter a pornit s-o caute de-a lungul şi de-a latul pămîntului. În Eleusis fiicele lui Celeos, regele din Eleusis, o găsiră pe Demeter şezînd pe o piatră. Sub înfăţişarea unei femei bătrîne, ea intră în slujba familiei lui Celeos pentru a îngriji fiul.

Demeter voia să dea acestui fiu nemurirea. De aceea, în fiecare noapte îl ascundea în foc. Prinzînd odată de veste, mama începu sa plîngă şi să se tînguiască. De acum încolo împărtăşirea nemuririi nu mai era cu putinţă. Demeter părăsi palatul. Celeos construi un templu. Jalea Demetrei după Persefona era nesfîrşită. Ea pustii pămîntul, aducînd secetă. Zeii fură nevoiţi s-o împace, pentru a nu se întîmpla lucruri îngrozitoare. Zeus îl înduplecă pe Pluton s-o lase pe Persefona să se reîntoarcă în lumea de sus. Dar mai înainte zeul infernului îi dădu acesteia să mănînce o rodie. El o sili astfel pe Persefona să revină mereu, periodic, în infern. O treime din an ea o va petrece de atunci în infern, iar două treimi în lumea de sus. Demeter era împăcată; se întoarse în Olimp. În Eleusis însă, locul temerilor ei, Demeter iniţie un serviciu festiv care trebuia să amintească mereu de soarta ei.

Sensul mitului Demetrei şi al Persefonei nu e greu de recunoscut. Ceea ce există alternativ în lumea de jos şi în cea de sus este sufletul. Imaginea reprezintă veşnicia sufletului şi veşnica lui prefacere prin naştere şi moarte. Sufletul provine din cele nemuritoare, din Demeter. El este însă sedus de cele trecătoare şi împins să împărtăşească destinul acestora. În lumea de jos el s-a înfruptat din fruct: sufletul omenesc s-a săturat cu cele trecătoare; de aceea el nu poate locui permanent în înălţimile celor divine. El trebuie şi revină mereu în împărăţia celor trecătoare. Demeter este reprezentanta acelei esenţe din care a izvorît conştienţa umană; dar această conştienţă trebuie să ne-o imaginăm aşa cum a putut ea să apară prin forţele spirituale ale pămîntului. Aşadar, Demeter este fiinţa primordială a pămîntului; iar prin ea înzestrarea pămîntului cu forţele de germinaţie ale roadelor cîmpului relevă doar o latură şi mai profundă a fiinţei ei. Această fiinţă vrea să-i dea omului nemurirea. Noaptea, Demeter îl ascunde în foc pe cel pe care-l îngrijeşte. Dar omul nu poate suporta tăria pură a focului (a spiritului). Demeter trebuie să renunţe la aceasta. Nu-i rămîne decît să iniţieze un serviciu divin prin care omul, în măsura în care acest lucru îi este cu putinţă, se poate împărtăşi din cele divine.

Serbările eleusine erau o mărturisire deschisă a credinţei în veşnicia sufletului omenesc. Acest crez şi-a găsit expresia simbolică în mitul Persefonei. La Eleusis, împreună cu Demeter şi Persefona era sărbătorit şi Dionysos. Aşa cum în Demeter era venerată creatoarea divină a elementului veşnic din om, tot astfel în Dionysos era venerat elementul divin care, în întreaga lume, se metamorfozează veşnic. Dumnezeu, care s-a revărsat în lume, care a fost îmbucătăţit pentru a se naşte spiritual din nou, trebuia sărbătorit împreună cu Demeter. (O strălucită prezentare a spiritului misteriilor de la Eleusis se găseşte în cartea lui Edouard Schuré, *Sanctuaires d'Orient*, Paris 1898.)

ÎNȚELEPCIUNEA MISTERIILOR EGIPTENE

„Atunci cînd, eliberat de trup, te vei înălța spre eterul liber, vei fi un zeu nemuritor scăpat de moarte”. Această cugetare a lui Empedocles rezumă ceea ce gîndeau vechii egipteni despre veşnicul din om şi legătura lui cu cele divine. O dovadă în acest sens este aşa-numita *Carte a morților*, descifrată în secolul XIX prin zelul cercetătorilor. (Vezi Lepsius *Das Totenbuch der alten Ägypter*, Berlin, 1842.) Este „cea mai mare lucrare literară coerentă, care ni s-a păstrat de la egipteni”. În ea găsim tot felul de învățături şi rugăciuni, care-1 însoțeau în mormînt pe fiecare mort pentru a-i servi drept călăuză atunci cînd acesta s-a despuiat de învelişul său trecător. Această lucrare literară cuprinde cele mai intime viziuni ale egiptenilor asupra veşnicului şi a apariției lumii. Viziunile dezvăluie pe de-a-ntregul reprezentări de zei, care sînt asemănătoare celor ale misticii greceşti. - Dintre diferitele divinități venerate în provinciile Egiptului, Osiris a devenit cu timpul cel mai preferat, bucurîndu-se de cea mai largă recunoaştere. În Osiris erau concentrate reprezentările despre celelalte divinități. Oricare ar fi fost ideile pe care şi le făcea poporul egiptean în marca sa masă despre Osiris, *Cartea morților* prezintă concepția înțelepciunii sacerdotale, care vedea în Osiris o entitate, aşa cum putea fi ea găsită în chiar sufletul omenesc. - Această carte spune destul de clar tot ceea ce se gîndea despre moarte şi despre morți. Cînd trupul este dat celor pămînteşti, fiind păstrat printre cele pămînteşti, elementul veşnic o porneşte la drum spre principiul veşnic primordial. El apare la judecată înaintea lui Osiris, care este înconjurat de patruzeci şi doi de judecători ai morților. Soarta elementului veşnic din om depinde de aprecierea acestor judecători ai morților. Dacă sufletul şi-a mărturisit păcatele şi este găsit împăcat cu dreptatea veşnică, atunci de el se vor apropia puteri nevăzute care îi spun: „Osiris N a fost purificat în iazul care se află la sud de Cîmpul Hotep şi la nord de Cîmpul Lăcustelor, unde zeii verdeții se spală în al patrulea ceas al nopții şi în al optulea al zilei cu chipul inimii zeilor, trecînd de la noapte la zi”. Aşadar, în cadrul ordinii veşnice a lumii, partea veşnică a omului este privită ca fiind un Osiris. Numele respectivului este dat după denumirea lui Osiris. Şi chiar şi cel care se uneşte cu ordinea veşnică a lumii se denumeşte pe sine „Osiris”. „Eu sînt Osiris N. Crescînd sub *florile smochinului* este numele lui Osiris N.” Omul devine deci un Osiris. Ființa-Osiris este doar o treaptă desăvîrşită de evoluție a ființei-om. Atunci pare de la sine înțeles că şi Osiris, cel care judecă în cadrul ordinii veşnice a lumii, nu este altceva decît un om desăvîrşit. Între ființa-om şi ființa-zeu este o diferență de grad şi o diferență în număr.

La temelia acestui fapt se află concepţia misterică despre taina „numărului”. Osiris ca fiinţă cosmică este Unul; cu toate acestea, el există neîmpărţit în fiecare suflet omenesc. Fiecare om este un Osiris; şi totuşi Osiris Unul trebuie imaginat ca o entitate deosebită. Omul se află într-un proces de evoluţie; la capătul căii sale de evoluţie este fiinţa-zeu a sa. În cadrul acestei concepţii trebuie să vorbim mai degrabă despre o *esenţă divină* decît despre o entitate divină finită, închisă în sine. Nu încape nici o îndoială că, într-o asemenea concepţie, în existenţa de Osiris poate intra cu adevărat numai cel care ajunge ca Osiris la poarta veşnicei ordini cosmice. Viaţa superioară pe care o poate duce omul va trebui să constea prin urmare în aceea că el se transformă în Osiris. În omul adevărat, încă în timpul vieţii sale vremelnice, trebuie să trăiască un Osiris cît mai desăvîrşit. Omul devine desăvîrşit dacă trăieşte ca un Osiris. Dacă trece prin ceea ce a trecut Osiris. În felul acesta, mitul lui Osiris capătă o semnificaţie mai adîncă. Devine pildă pentru acela care vrea să trezească în sine veşnicul. Osiris a fost ciopîrţit, a fost ucis de Typhon. Isis, soţia sa, i-a îngrijit cu dragoste cadavrul ciopîrţit. După moarte, Osiris trimise asupra Isidei raza lui de lumină. Isis i-1 născu pe Horus. Acest Horus preia misiunea pămîntească a lui Osiris. El este cel de-al doilea Osiris, cel încă nedesăvîrşit, care tinde spre adevăratul Osiris. - Adevăratul Osiris este în sufletul omenesc. La început sufletul omului este trecător. Dar vremelnicul din suflet este menit să nască veşnicul. De aceea, omul se poate considera ca mormîntul lui Osiris. Natura inferioară (Typhon) a ucis în el natura superioară. Iubirea din sufletul său (Isis) trebuie să îngrijească cu devotament părţile cadavrului, apoi se va naşte natura superioară, sufletul veşnic (Horus), care poate tinde spre existenţa de Osiris. Omul care năzuieşte spre existenţa superioară trebuie să repete în sine, microcosmic, procesul macrocosmic al lui Osiris. Acesta este sensul „consacrării”, al iniţierii egiptene. Ceea ce Platon descrie ca proces cosmic, adică faptul că Creatorul a întins sufletul cosmic sub forma unei cruci pe trupul lumii şi că procesul cosmic este deci o eliberare a acestui suflet cosmic ţintuit pe cruce trebuie să se întîmple în mic cu omul, dacă acesta se consideră apt pentru o existenţă, de Osiris. Candidatul la iniţiere trebuia să evolueze în aşa fel, încît trăirea sa sufletească, devenirea sa ca Osiris să se contopească într-o unitate cu procesul cosmic al lui Osiris. Dacă am putea privi în templele de iniţiere în care oamenii erau supuşi prefacerii în Osiris, am vedea că procesele acestea reprezintă microcosmic o devenire cosmică. Omul care provine de la „Tatăl” trebuie să nască în sine pe Fiul. În om trebuia să se reveleze ceea ce poartă el în sine, în realitate, adică Dumnezeul cel vrăjit. Acest Dumnezeu este înăbuşit în om prin puterea naturii pămînteşti. Această natură inferioară trebuie mai întîi să fie

dusa în mormînt pentru ca natura superioară să poată învia. Plecînd de aici putem înţelege ceea ce ni se spune despre procesele de iniţiere. Omul se supunea unor proceduri tainice. Prin ele, ceea ce era pămîntesc era ucis, ceea ce era superior era trezit. Nu este necesar să studiem în amănunt aceste proceduri. Trebuie doar să le înţelegem sensul. Şi acest sens se află în mărturisirea oricărei persoane care a trecut prin iniţiere. Aceasta putea spune: înaintea mea s-a deschis o perspectivă nemărginită la capătul căruia se află desăvîrşirea Divinului. Am simţit că forţa acestui Divin zace în mine. Am dus la mormînt ceea ce înăbuşă în mine această forţă. Am murit pentru cele pămînteşti. Eram mort. Ca om inferior, murisem; eram în infern. Am intrat în contact cu morţii, adică cu cei deja cuprinşi în ordinea cosmică veşnică. După trecerea mea prin infern, am înviat din morţi. Învinsesem moartea, dar acum devenisem un altul. Nimic nu mai am a face cu natura trecătoare. La mine aceasta este îmbibată de Logos. Aparţin acum celor care trăiesc veşnic şi care vor sta de-a dreapta lui Osiris. Eu însumi voi fi un adevărat Osiris, unit cu ordinea cosmică veşnică şi mi se va da în mînă judecata asupra morţii şi vieţii. - Candidatul la iniţiere trebuia să se supună acelei trăiri care îl putea conduce la o astfel de mărturisire. Ceea ce i se înfăţişa astfel omului era o trăire de un fel foarte înalt.

Să ne imaginăm acum că un neiniţiat află de trăirile de acest fel la care este supus cineva. El nu poate şti ce s-a petrecut de fapt în sufletul iniţiatului. Pentru neiniţiat, acesta a murit fizic, a fost aşezat în mormînt şi a înviat. Ceea ce pe o treaptă superioara de existenţă era realitate spirituală, în formele realităţii sensibile se exprimă ca fenomen ce sparge ordinea naturală. Este o ,,minune”. O asemenea „minune” era iniţierea. Cel care voia într-adevăr s-o înţeleagă trebuia să fi trezit în sine forţele prin care sa se situeze pe o treaptă superioară de existenţă. De aceste trăiri superioare el trebuia să se apropie printr-o viaţă pregătită în acest sens. În viaţa individului aceste trăiri pregătitoare pot avea o formă sau alta, dar ea va fi întotdeauna o formă tipică, precis delimitată. Aşadar, desfăşurarea vieţii unui iniţiat este ceva tipic. O putem descrie independent de persoana respectivă. Ba mai mult, vom putea considera un individ drept personalitate aflată pe drumul spre cele divine numai atunci cînd el a trecut prin anumite trăiri tipice. Ca o astfel de personalitate a trăit Buddha între discipolii săi; ca o astfel de personalitate a apărut Iisus în comunitatea sa. Ştim astăzi ce paralelism există între biografia lui Buddha şi cea a lui Iisus. În cartea sa *Buddha şi Hristos*, Rudolf Seydel a demonstrat convingător acest paralelism. Nu trebuie să urmărim decît detaliile pentru a vedea că orice obiecţie împotriva acestui paralelism este nulă.

Naşterea lui Buddha a fost vestită de un elefant alb, care a coborît din ceruri deasupra reginei Maya [Maia]. El

anunţa că Maya va aduce pe lume un om divin, care „va conduce toate fiinţele la iubire şi prietenie şi le va uni într-o strînsă legătură”. În *Evanghelia după Luca* se spune: „... La o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif din casa lui David şi numele fecioarei era Maria. Şi intrînd îngerul la ea, a zis: Bucură-te, cea plină de har... Iată, vei lua în pîntece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi marc şi Fiul Celui Preaînalt se va chema.” Brahmanii [Bramanii], preoţii indieni, care ştiu ce înseamnă a se naşte un Buddha, tălmăcesc visul Mayei. Ei au o reprezentare tipică, precisă despre un Buddha. Viaţa unei personalităţi va trebui să corespundă acestei reprezentări. Ca urmare vom citi la Matei (2, 4): Irod „adunînd pe toţi arhiereii şi cărturarii poporului i-a întrebat: Unde este să Se nască Hristos?”. - Brahmanul Asita spune despre Buddha: „Acesta e copilul care va deveni Buddha, mîntuitorul, călăuzitorul spre nemurire, libertate şi lumină.” Să comparăm aceasta cu următoarele (Luca, 2, 25): „Şi iată, era în Ierusalim un om, cu numele Simeon; şi omul acesta era drept şi temător de Dumnezeu, aşteptînd mîngîierea lui Israel, şi Duhul Sfînt era asupra lui... Şi cînd părinţii au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul legii, el L-a primit în braţele sale şi a binecuvîntat pe Dumnezeu şi a zis: Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpîne, după cuvîntul Tău, în pace; că ochii mei văzură mîntuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor. Lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului Tău Israel.” Despre Buddha se povesteşte că, la vîrsta de doisprezece ani, s-ar fi pierdut şi că ar fi fost regăsit sub un copac, înconjurat fiind de cîntăreţi şi înţelepţi din vechime cărora el le predica. Acestui fapt îi corespunde următorul (Luca, 2,41); „Şi părinţii Lui în fiecare an se duceau de sărbătoarea Paştilor, la Ierusalim. Iar cînd a fost El de doisprezece ani, suindu-se ei la Ierusalim, după obiceiul sărbătorii, şi sfîrşindu-se zilele, pe cînd se întorceau ei, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim şi părinţii Lui nu ştiau. Şi socotind că este în ceata lor de călători, au venit cale de o zi, şi L-au căutat printre rude şi printre cunoscuţi. Şi, negăsindu-1, s-au întors la Ierusalim, căutîndu-L. Iar după trei zile L-au aflat în templu, stînd în mijlocul învăţătorilor, ascultîndu-i şi întrebîndu-i. Şi toţi care îl auzeau se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui.” - După ce a trăit o vreme în singurătate, Buddha s-a întors şi a fost întîmpinat de strigătul de binecuvîntare al unei fecioare: „Fericită mama, fericit tatăl, fericită femeia cărora le aparţii”. El însă răspunde; „Fericiţi sînt doar cei care sînt în Nirvana”, adică cei care au intrat în ordinea veşnică a lumii. La Luca aflăm următoarele (11, 27): „Şi cînd zicea El acestea, o femeie din mulţime, ridicînd glasul, I-a zis: Fericit este pîntecele care Te-a purtat şi sînii la care ai supt. Iar El a zis : Aşa este, dar fericiţi sînt cei care ascultă cuvîntul lui Dumnezeu şi-1 păzesc.” De-a lungul vieţii

sale, de Buddha se apropie ispititorul, promiţîndu-i toate împărăţiile pămîntului. Buddha izgoneşte totul de la sine cu cuvintele: „Bine ştiu că îmi este dată o împărăţie, dar eu nu rîvnesc o împărăţie lumească; eu voi deveni Buddha şi lumea toată va jubila de bucurie.” Ispititorul trebuie să recunoască: „Domnia mea a trecut.” La aceeaşi ispită, Iisus răspunde: „Mergi înapoia Mea, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai Lui să-i slujeşti. Atunci L-a lăsat diavolul” *(Matei,* 4, 10-11). - Am putea extinde această descriere a paralelismului asupra multor puncte: am obţine acelaşi lucru. - Buddha sfîrşi într-un mod sublim. În timpul unei călătorii, el se simţi bolnav. Ajunsese la fluviul Hiranya, în apropiere de Kusinagara. Aici el se aşeză pe un covor, ce fusese întins de ucenicul sau favorit, Ananda. Trupul său începu să lumineze dinăuntru. Buddha sfîrşi transfigurat, ca un corp luminos, rostind: ,,Nimic nu este de durată”. Această moarte a lui Buddha corespunde Schimbării la Faţă a lui Iisus: „Iar după cuvintele acestea, ca la opt zile, luînd cu Sine pe Petru şi pe Ioan şi pe Iacov, S-a suit pe munte, ca să Se roage. Şi pe cînd Se ruga El, chipul feţei Sale s-a făcut altul şi îmbrăcămintea Lui albă strălucind” (Luca, 9, 28). In acest punct se termină firul vieţii lui Buddha; cu aceasta însă începe partea cea mai importantă din viaţa lui Iisus: patimile, moartea, învierea. Iar ceea ce deosebeşte pe Buddha de Hristos constă în ceea ce a făcut ca viaţa lui Hristos Iisus să depăşească viaţa lui Buddha. Buddha şi Hristos nu sînt înţeleşi, dacă pur şi simplu îi punem laolaltă. (Vom arăta acest lucru mai departe în carte.) Alte reprezentări ale morţii lui Buddha mi intră aici în discuţie, chiar dacă ele dezvăluie unele aspecte profunde ale problemei.

Concordanţa dintre cele două vieţi de mîntuitori impune un final fără echivoc. Povestirile ne lămuresc singure cum va trebui să apară sfîrşitul. Cînd înţelepţii-preoţi află felul naşterii, ştiu despre ce este vorba. Ei ştiu că au a face cu un om-Dumnezeu. Ştiu dinainte ce caracter va avea personalitatea care va apare acum. Şi de aceea cursul vieţii acestei personalităţi poate corespunde doar celor cunoscute de ei ca viaţă a unui om-Dumnezeu. În înţelepciunea lor de natură mistică, o asemenea desfăşurare a vieţii apare trasată pentru veşnicie. El poate fi numai aşa cum *trebuie* să fie. O asemenea desfăşurare a vieţii apare ca o eternă lege a naturii. Aşa cum o substanţă chimică nu se poate comporta decît într-un mod absolut precis, tot aşa un Buddha, un Hristos pot trăi doar într-un fel determinat precis. Nu istorisim desfăşurarea vieţii unui asemenea om scriindu-i biografia întîmplătoare, dar i-o istorisim mai degrabă prezentîndu-i trăsăturile tipice, cuprinse pentru toate timpurile în înţelepciunea cu caracter misteric referitor la acest capitol. Legenda lui Buddha este tot atît de puţin o biografie în sens obişnuit precum *Evangheliile* vor să fie o asemenea biografie a lui Hristos Iisus. Nici una, nici alta nu povesteşte ceva

întîmplător; şi una şi alta istorisesc un curs al vieţii predestinat unui mîntuitor al lumii. Modelele pentru ambele cazuri trebuie căutate în tradiţiile cu caracter misteric şi nu în istoria exterioară, fizică. Pentru aceia care au recunoscut natura lor divină, Buddha şi Iisus sînt în sensul cel mai nobil iniţiaţi. (Iisus este cel iniţiat prin faptul de a fi cuprins entitatea hristică.) Astfel viaţă lor este smulsă. tuturor lucrurilor trecătoare. Lor li se aplică ceea ce se ştie despre iniţiaţi. Nu se mai povestesc evenimentele întîmplătoare ale vieţii lor. Despre ei se spune: „La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul... şi Cuvîntul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi" (Ioan, 1,1 şi 14).

Dar viaţa lui Iisus cuprinde mai mult decît viaţa lui Buddha. Buddha sfîrşeşte o dată cu transfigurarea. Ceea ce este cel mai important în viaţa lui Iisus începe după Schimbarea la Faţă. Să transpunem acest lucru în limbajul iniţiaţilor: Buddha a ajuns pînă la punctul în care în om începe să strălucească lumina divină. El se află înaintea morţii elementului pămîntesc. El devine lumină cosmică. Iisus merge mai departe. El nu moare fizic în momentul în care lumina cosmica, îl străbate făcîndu-1 să strălucească. În acest moment el este un Buddha. Dar şi în acest moment el păşeşte pe o treaptă, care-şi găseşte expresia într-un grad superior de iniţiere. El pătimeşte şi moare. Pămîntescul dispare. Dar spiritualul, lumina cosmică nu dispare. Urmează învierea sa. Comunităţii sale el i se dezvăluie ca Hristos. În clipa transfigurării sale, Buddha se scurge în viaţa fericită a spiritului universal. Hristos Iisus trezeşte acest spirit universal încă o dată în făptura omenească. În existenţa prezentă. La iniţierile mai înalte, asemenea lucruri se petreceau cu iniţiatul într-un sens care este *simbolic*. La o asemenea înviere, iniţiaţii în sensul mitului Im Osiris ajungeau în conştienţa lor ca într-o trăire-imagine. Această „mare" iniţiere, nu ca trăire-imagine, ci ca *realitate* s-a adăugat deci în viaţa lui Iisus la iniţierea lui Buddha. Prin viaţa sa Buddha a dovedit că omul este Logosul şi că atunci cînd elementul său pămîntesc moare, se reîntoarce în acest Logos, în lumină. În Iisus, Logosul însuşi a devenit personal. În el, Cuvîntul a devenit trup.

Prin urmare, ceea ce pentru vechile culte cu caracter misteric se întîmpla în interiorul templelor de misterii a fost conceput prin creştinism drept o realitate istorică a lumii. Comunitatea 1-a recunoscut pe Hristos Iisus ca pe iniţiatul, ca pe singurul şi marele înţelept. El a dovedit comunităţii că lumea este ceva divin. Pentru comunitatea creştină, înţelepciunea misteriilor era legată indisolubil de persoana lui Hristos Iisus. - Credinţa că el a trăit şi că a avut adepţi a înlocuit ceea ce înainte se voia a se obţine prin misterii. - De atunci, pentru membrii comunităţii creştine, o parte din ceea ce înainte era obţinut doar prin

metode mistice se putea înlocui prin convingerea că în Cuvîntul întrupat este redat Divinul. De acum înainte, hotărîtor nu va mai fi scopul pentru care spiritul fiecărui individ trebuie să se pregătească îndelung, ci ceea ce au auzit şi au văzut cei care fuseseră împrejurul lui Iisus şi ceea ce se transmisese prin ei ca tradiţie. „Ce era de la început, ce am auzit, ce am pipăit cu mîinile despre Cuvîntul vieţii... ce *am văzut* şi *am auzit*, aceea vă vestim şi vouă, ca şi voi să aveţi împărtăşire cu noi". Aşa se spune în *întîia Epistolă a lui Ioan*. Şi această realitate nemijlocită trebuie să cuprindă, ca o legătură vie, toate generaţiile, trebuie să treacă mistic din neam în neam ca biserică. Astfel trebuie înţelese cuvintele lui Augustin: „Eu n-aş crede în Evanghelie, dacă nu m-ar îndemna la aceasta *autoritatea* bisericii catolice". Prin urmare, *Evangheliile* nu au în ele un semn distinctiv pentru adevărul lor; ci ele trebuie crezute, deoarece se întemeiază pe persoana lui Iisus şi deoarece, într-un mod tainic, biserica face ca din această persoană să se scurgă puterea de a revela *Evangheliile* ca adevăr. - Misteriile au transmis prin tradiţie *mijlocul* de a ajunge la adevăr; comunitatea creştină cultivă mai departe acest adevăr însuşi. Încrederii în forţele mistice care strălucesc în interiorul omului trebuie să i se alăture, la iniţiere, încrederea în Cel Unul, în iniţiatorul primordial.

Îndumnezeirea - iată ce căutau miştii; pe aceasta voiau s-o *trăiască*. Iisus era îndumnezeit; noi trebuie să ne alăturăm Lui; vom fi atunci, în cadrul comunităţii întemeiate de El, noi înşine părtaşi la îndumnezeire; aceasta a devenit convingerea creştină. Ceea ce era îndumnezeit în Iisus este îndumnezeit pentru întreaga sa comunitate. „Iată, Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei, 28, 20). Acela care s-a născut în Betleem are un caracter *veşnic*. Antifonul de Crăciun poate vorbi despre naşterea lui Iisus, ca şi cînd ea s-ar petrece la *fiecare* sărbătoare a Crăciunului: *„Astăzi* s-a născut Hristos: *astăzi* s-a ivit Mîntuitorul, *astăzi* cîntă îngerii pe pămînt." - În trăirea lui Hristos trebuie să vedem o anumită treaptă, foarte precisă, de iniţiere. Cînd misticul epocii precreştine trecea prin această trăire a lui Hristos, el se afla, graţie iniţierii sale, într-o stare care îl făcea capabil să perceapă ceva spiritual, în lumi superioare, să perceapă ceva pentru care, în lumea simţurilor, nu exista un fapt corespunzător. El trăia în lumea superioară ceea ce cuprinde Misteriul de pe Golgota. Cînd misticul creştin parcurge acum, prin iniţiere, această trăire, el priveşte în acelaşi timp evenimentul istoric de pe Golgota şi ştie că în acest eveniment care s-a petrecut în cadrul lumii simţurilor există acelaşi conţinut care, odinioară, exista doar în realităţile suprasensibile ale misteriilor. Prin „Misteriul de pe Golgota" s-a revărsat deci asupra comunităţii ceea ce înainte se revărsa asupra miştilor în cadrul templelor de misterii. Iniţierea dă miştilor creştini

posibilitatea de a deveni conştienţi de acest conţinut al „Misteriului de pe Golgota”, în timp ce credinţa îl face pe om să participe inconştient la curentul mistic, care a izvorît din evenimentele istorisite în Noul Testament şi de atunci străbate viaţa spirituală a omenirii.

EVANGHELIILE

Evangheliile cuprind ceea ce se poate cerceta, din perspectivă istorică, privitor la „viaţa lui Iisus”. Potrivit părerii unuia dintre cei care trec drept cei mai mari cunoscători istorici ai problemei, Harnack, toate informaţiile referitoare la viaţa lui Iisus, care nu provin din acest izvor pot fi „scrise cu uşurinţă pe o singură pagină in-cvarto”. Dar ce fel de documente sînt aceste *Evanghelii*? Cea de a patra, *Evanghelia după Ioan*, se abate atît de mult faţă de celelalte, încît cei care socotesc că în acest domeniu trebuie să mergi pe calea cercetării *istorice* ajung să spună: „Dacă adevărata tradiţie a vieţii lui Iisus se află la Ioan, atunci tradiţia primelor trei *Evanghelii* (a sinopticilor) este neîntemeiată; dacă sinopticii au dreptate, atunci cel de-al patrulea evanghelist trebuie respins ca sursă” (Otto Schmiedel, *Die Hauptprobleme der Leben-Jesu-Forschung,* p.15). Este o afirmaţie exprimată din punctul de vedere al cercetătorului istoric. Aici fiind vorba de conţinutul mistic al *Evangheliilor*, acest punct de vedere nu este nici de acceptat, nici de respins. Se impune însă să prezentăm o afirmaţie ca aceasta: „Apreciate după măsura *concordanţei*, a inspiraţiei şi a desăvîrşirii, aceste scrieri lasă foarte mult de dorit şi chiar după măsura omenească ele suferă nu de puţine imperfecţiuni”. Aceasta este opinia unui teolog creştin (Harnack în *Wesen des Christentums*). Pentru cel care reprezintă punctul de vedere al unei origini mistice a *Evangheliilor*, lucrurile care nu concordă între ele se lămuresc fără a forţa; pentru acela există chiar şi o armonie între cea de a patra *Evanghelie* şi primele trei. Căci toate aceste scrieri nu *vor să fie* deloc simple tradiţii istorice în sensul obişnuit al cuvîntului. Ele nici n-au vrut să dea o biografie istorică. Ceea ce au vrut ele să ofere se afla deja prefigurat în tradiţiile misteriilor, ca viaţă tipică a Fiului lui Dumnezeu. Nu s-a creat pe baza istoriei, ci pe cea a tradiţiilor cu caracter misteric. Desigur, în diferitele lăcaşuri de cult, aceste tradiţii n-au fost plăsmuite identic, pînă la concordanţă verbală adică. Exista însă o atît de mare concordanţă, încît budiştii povesteau viaţa omului-Dumnezeu al lor aproape identic cu felul cum evangheliştii creştinismului o istoriseau pe cea a omului-Dumnezeu al lor. Totuşi, după cum era şi firesc, au existat şi diferenţe. Nu avem decît să presupunem că cei patru evanghelişti s-au inspirat din patru tradiţii cu caracter misteric diferit. În legătură cu foarte înalta personalitate a lui Iisus se spune că el a trezit credinţa în patru cărturari aparţinînd unor tradiţii diferite: el ar fi corespuns tipului lor de iniţiat într-un grad atît de desăvîrşit, încît au văzut în el acea personalitate care trăieşte viaţa tipică consemnată în misteriile lor. Apoi ei i-au descris viaţa potrivit tradiţiilor *lor* cu caracter

misteric. Şi dacă relatarea primilor trei evanghelişti (sinopticii) este asemănătoare, aceasta nu înseamnă *mai mult* decît că ei s-au inspirat din tradiţii asemănătoare de natură misterică. Cel de-al patrulea evanghelist şi-a impregnat scrierea cu idei care amintesc de filozoful religios Filon. Aceasta iarăşi nu înseamnă altceva decît că a pornit de la aceeaşi tradiţie mistică, de care a fost şi Filon aproape. - În *Evanghelii* avem a face cu diferite părţi constitutive. În primul rînd cu relatări de fapte în aşa fel prezentate încît par aproape să pretindă că sînt tocmai realitatea istorică. În al doilea rînd avem de-a face cu parabole, care se slujesc de istorisirea unor fapte numai pentru a exprima simbolic un adevăr mai adînc. Şi, în al treilea rînd, avem a face cu învăţături, care trebuie socotite drept conţinutul concepţiei creştine despre lume. *Evanghelia după Ioan* nu conţine nici o *parabolă propriu-zisă*. Această evanghelie s-a adăpat deci dintr-o şcoală mistică în care parabolele nu erau considerate necesare. - Asupra felului cum, în primele *Evanghelii*, sînt prezentate faptele redate istorie şi parabolele, o lumină clară aruncă povestirea despre blestemarea smochinului. Citim la Marcu (11,11 şi urm.): „Şi a intrat Iisus în Ierusalim şi în templu şi, privind toate şi vremea fiind spre seară, a ieşit la Betania cu cei doisprezece. Şi a doua zi, ieşind ei din Betania, El a flămînzit. Şi, văzînd de departe un smochin care avea frunze, a mers acolo să vadă dacă va găsi ceva în el; şi ajungînd la smochin, n-a găsit nimic decît frunze. Căci încă nu era timpul smochinelor. Şi, începînd Iisus a grăi, a zis: De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănînce.” Pentru acelaşi loc, Luca istoriseşte o *parabolă* (13,6 şi urm.): „Şi le-a spus pilda aceasta. Cineva avea un smochin, sădit în via sa. Şi a venit să caute rod în el, dar n-a găsit. Şi a grăit către vier: Iată, trei ani sînt de cînd vin şi caut rod în smochinul acesta şi nu găsesc. Taie-l; de ce să ocupe locul în zadar?” Aceasta e o parabolă, care trebuie să simbolizeze lipsa de valoare a vechii învăţături, reprezentată prin smochinul neroditor. Ceea ce e considerat simbolic, Marcu povesteşte ca pe un fapt ce pare că se dă drept istoric. Putem să considerăm că, în general, faptele din *Evanghelii* nu se vor luate istoric, ca şi cînd ar avea valoare doar realităţi ale lumii simţurilor, ci vor să fie luate mistic; ca trăiri pentru a căror percepere este necesară contemplarea spirituală şi care provin din diferite tradiţii mistice. Atunci însă încetează de a mai exista vreo deosebire între *Evanghelia după Ioan* şi sinoptici. Pentru interpretarea mistică, cercetarea istorică nici nu intră cîtuşi de puţin în discuţie. Se prea poate ca o evanghelie sau alta să fi apărut cu cîteva decenii mai devreme sau mai tîrziu: pentru mistic ele au, toate, aceeaşi valoare istorică; *Evanghelia după Ioan*, exact la fel ca şi celelalte.

Iar „minunile” nu oferă nici ele cele mai neînsemnate dificultăţi explicaţiei mistice. Minunile trebuie să străpungă

legitatea fizică a lumii. Ele fac acest lucru doar atîta vreme cît sînt considerate drept fenomene care s-ar fi petrecut în planul fizic, în cel trecător, în aşa fel încît să poată fi cuprinse prin obişnuita percepere senzorială. Dar dacă ele sînt trăiri ce pot fi recunoscute numai pe o treaptă superioară de existentă, pe cea spirituală, atunci este de la sine
înţeles că. ele nu pot fi pătrunse plecînd de la legile ordinii naturii fizice.

Aşadar, *Evangheliile* trebuie mai întîi citite corect, apoi vom şti în ce fel vor ele să povestească despre întemeietorul creştinismului. Ele vor să istorisească în stilul comunicărilor cu caracter misteric. Povestesc aşa cum povesteşte un mist despre un iniţiat. Numai că transmit iniţierea ca pe o particularitate unică a unui Unic. Iar salvarea omenirii ele o fac dependentă de faptul că oamenii rămîn pe lîngă acest iniţiat unic în felul lui. Ceea ce s-a adăugat iniţiaţilor a fost „împărăţia lui Dumnezeu". Cel Unic a adus această împărăţie tuturor acelora care voiesc să-i rămînă credincioşi. Dintr-o chestiune personală a Unicului s-a făcut o problemă obştească a acelora care vor să-1 recunoască pe Iisus drept Domn al lor.

Că s-a întîmplat aşa, o putem înţelege, dacă admitem că înţelepciunea misteriilor a fost inclusă în religia populară israelită. Creştinismul a apărut din iudaism. Faptul că concepţiile legate de misterii, care s-au vădit drept bun comun al vieţii spirituale greceşti, egiptene, par a fi altoite pe iudaism nu trebuie să ne mire. Dacă cercetăm religiile populare, găsim reprezentări diferite ale spiritualului. Dar dacă mergem înapoi spre înţelepciunea sacerdotală mai profundă, care se constituie drept sîmburele spiritual al diferitelor religii populare, aflăm pretutindeni concordanţă. Platon se ştie în armonie cu înţelepţii-preoţi egipteni, în timp ce, în concepţia sa filozofică despre lume, el vrea să prezinte sîmburele înţelepciunii greceşti. Despre Pitagora se spune că ar fi făcut călătorii în Egipt, în India şi că ar fi învăţat la înţelepţii acestor ţări. Între învăţăturile filozofice ale lui Platon şi sensul mai adînc al scrierilor mozaice, personalităţi care au trăit cam în vremea apariţiei creştinismului, au găsit în aşa măsură armonie, încît 1-au numit pe Platon un Moise vorbind în dialect atic.

Aşadar, înţelepciunea misteriilor exista pretutindeni. Din iudaism, ea şi-a însuşit o formă pe care trebuia s-o accepte dacă voia să devină religie universală. - Iudaismul îl aştepta pe Mesia. Nu e de mirare că personalitatea unui iniţiat, în felul lui unic, putea fi înţeleasă de către iudei numai în aşa fel, încît acest Unic să trebuiască a fi Mesia. Pornind de aici, o lumină deosebită cade asupra faptului că ceea ce înainte, în misterii, era doar chestiune particulară a devenit problemă populară. Religia iudaică a fost dintotdeauna o religie populară. Poporul se considera un întreg. Jao al său

era zeul întregului popor. Daca trebuia să se nască fiul, el nu putea fi decît mîntuitorul întregului popor. Misticul individual nu avea voie să se mîntuie pentru sine; întregul popor trebuia să se împărtăşească din această mîntuire. În ideile fundamentale ale religiei iudaice este statuat că unul moare pentru toţi. - Nu încape nici o îndoială că şi în cadrul iudaismului existau misterii, care puteau fi transpuse din întunericul cultului tainic în religia populară. Alături de înţelepciunea sacerdotală ce ţinea de formulele exterioare ale fariseismului exista o mistică sofisticată. Ca şi în altă parte, această tainică înţelepciune cu caracter misteric este şi aici descrisă. Odată, cînd un iniţiat a vorbit despre o asemenea înţelepciune, ascultătorii săi, bănuind tainicul sens, au spus: „O, bătrîne, ce-ai făcut? O, dacă ai fi tăcut! Crezi că poţi călători pe marea nemărginită fără pînze şi catarg. Ce pui la cale? Vrei să te urci pe înălţimi? Nu poţi. Vrei să te cufunzi în adîncuri? Înainte-ţi se cască un abis fără margini.” - Cabaliştii, de la care ne parvin şi cele de mai sus, povestesc despre patru rabini. Patru rabini au căutat cărările tainice spre cele divine. Primul a murit; cel de-al doilea şi-a pierdut minţile; al treilea a pricinuit îngrozitoare distrugeri; şi doar al patrulea, Rabbi Akiba, a intrat în ele în pace şi a ieşit din nou.

Vedem că şi în iudaism există terenul pe care se putea dezvolta un iniţiat unic în felul lui. Un asemenea iniţiat trebuia doar să-şi spună: nu vreau ca mîntuirea să rămînă problema cîtorva aleşi. Vreau ca întregul popor să se împărtăşească din această mîntuire, El trebuia să ducă afară, în lumea largă, ceea ce aleşii au trăit în templele de misterii. Trebuia să dorească să ia asupra sa faptul ca, prin personalitatea sa, să fie în spirit, pentru comunitatea sa ceea ce era înainte cultul cu caracter misteric pentru aceia care luau parte la el. Desigur, el nu-i putea da acestei comunităţi *trăirile* misteriilor. Nici nu putea să dorească acest lucru. Dar voia să le dea tuturor o certitudine în legătură cu ceea ce în misterii era considerat adevăr. Viaţa care curge în misterii voia s-o facă să curgă prin evoluţia istorică ulterioară a omenirii. El voia astfel să înalţe omenirea pe o treaptă superioara de existenţă. „Fericiţi cei care cred şi nu văd.” Certitudinea că există ceva divin el voia să o sădească în inimi sub forma unei *încrederi* de nezdruncinat. Cine se află în afară şi are această încredere ajunge cu siguranţă mai departe decît acela care se află aici fără această încredere. Sufletul lui Iisus fusese apăsat ca de un coşmar la gîndul că, printre cei aflaţi afară, puteau fi totuşi mulţi care să nu fi aflat drumul. Prăpastia dintre candidaţii la iniţiere şi „popor” trebuia să nu mai fie mare. Creştinismul trebuia să fie un mijloc prin care fiecare să poată afla drumul. Daci nu este încă pregătit pentru aceasta, cel puţin să nu fie lipsit de posibilitatea de a fi părtaş, într-o anumită inconştienţă, la curentul misteriilor. „Fiul

omului a venit să caute şi să facă fericit pe cel pierdut.” În viitor, trebuia ca, din roadele misteriilor, să poată gusta şi cei care încă nu pot participa la iniţiere. Împărăţia lui Dumnezeu nu trebuia cîtuşi de puţin să depindă de „înfăţişarea exterioară”. „Ea nu este aici sau acolo, ea este înăuntrul vostru.” Pentru El era vorba mai puţin de cît de departe ajunge unul sau altul în împărăţia spiritului; ceea ce conta pentru El era faptul de a avea *toţi* convingerea că o asemenea împărăţie spirituală există. „Nu vă bucuraţi că vi se supun duhurile; dar bucuraţi-vă că numele voastre sînt scrise în cer.” Ceea ce înseamnă: aveţi încredere în cele divine: va veni vremea să le găsiţi.

MINUNEA SĂVÎRŞITĂ CU LAZĂR

Printre „minunile” atribuite lui Iisus, o importanţă cu totul deosebită trebuie să-i acordăm, fără îndoială, învierii lui Lazăr din Betania. Totul este adunat aici pentru a conferi celor povestite de către evanghelist un loc important în Noul Testament. Trebuie să avem în vedere că povestirea se află numai în *Evanghelia după Ioan*, adică a acelui evanghelist care, prin semnificativele cuvinte introductive ale *Evangheliei* sale, pretinde o înţelegere absolut precisă a celor relatate de el. Ioan începe cu cuvintele: „La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul... Şi Cuvîntul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr.” Cine aşază asemenea cuvinte la începutul expunerilor sale pare să arate cu degetul că voieşte să fie înţeles într-un sens cu osebire profund. Cine vrea să vină aici cu simple explicaţii intelectuale sau cu alte lucruri ce rămîn la suprafaţă se aseamănă celui care socoteşte că, pe scenă, Othello [Otelo] ar fi ucis-o „cu adevărat” pe Desdemona. Ce va fi vrînd, deci, Ioan să spună cu cuvintele sale introductive? El spune clar că vorbeşte despre ceva veşnic, despre ceva care era la început. El povesteşte fapte; dar acestea nu trebuie luate ca fapte *de felul celor* pe care le percep ochiul şi urechea şi în legătură cu care înţelegerea logică îşi exersează dibăcia. În spatele faptelor povestite Ioan ascunde „Cuvîntul”, care există în spiritul cosmic. Pentru el aceste fapte sînt mediul în care se epuizează un sens superior. Putem, de aceea, presupune că în faptul unei învieri din morţi, care creează cele mai mari dificultăţi ochilor, urechilor şi înţelegerii logice, se ascunde sensul cel mai profund.

La aceasta se mai adaugă ceva. În cartea sa *Viaţa lui Iisus*, Renan a arătat că învierea lui Lazăr trebuie să fi avut, fără îndoială, o influenţă hotărîtoare asupra sfîrşitului vieţii lui Iisus. Din punctul de vedere pe care se situează Renan o asemenea idee apare imposibilă. Faptul că, în popor, era răspîndită credinţa că Iisus înviase din moarte un om trebuia oare să pară potrivnicilor săi chiar atît de periculos, încît aceştia să ajungă a spune: Pot trăi împreună Iisus şi iudaismul? Este cu neputinţă să declarăm, la fel ca Renan: „Celelalte minuni ale lui Iisus au fost evenimente trecătoare, povestite cu bună credinţă şi exagerate în gura poporului; după ce s-au petrecut, nu s-a mai revenit asupra lor. Acesta era însă un eveniment autentic ce fusese cunoscut public şi cu care se voia a-i reduce pe farisei la tăcere. Faima lui Iisus îi înverşunase pe duşmanii săi. Se spune că ei au încercat să-1 ucidă pe Lazăr.” Este de neînţeles de ce ar fi fost nevoie să se întîmple aşa, dacă Renan avea dreptate afirmînd că în Betania ar fi fost vorba pur şi simplu de

înscenarea unei acţiuni simulate menite să slujească la întărirea credinţei în Iisus: „Probabil că Lazăr, încă palid de pe urma bolii sale, s-a lăsat înfăşurat în giulgiuri asemenea unui mort şi aşezat în mormîntul familiei lui. Aceste morminte erau nişte camere mari săpate în stîncă; în ele se intra printr-o deschidere pătrată, care se închidea cu un uriaş bloc de piatră. Marta şi Maria s-au grăbit în întîmpinarea lui Iisus şi 1-au condus la mormînt, încă înainte ca el să fi intrat în Betania. Emoţia dureroasă resimţită de Iisus la mormîntul prietenului său crezut mort putea fi luată de cei prezenţi (Ioan 11,33-38) ca fiind tremurul şi fiorul ce însoţeau, de obicei, minunile. În credinţa populară, forţa divină din om se întemeia pe un principiu epileptic şi convulsiv. Iisus - aceasta este tot presupunerea noastră - a dorit să-1 mai vadă încă o dată pe cel pe care îl iubise şi cînd piatra funerară a fost rostogolită într-o parte, Lazăr s-a arătat în giulgiurile sale, cu capul învăluit într-o năframă. Natural, această apariţie trebuie să fi trecut, în general, drept înviere. Credinţa nu cunoaşte altă lege în afara interesului pentru ceea ce i se pare a fi adevăr.” Nu pare, oare, de-a dreptul naivă o asemenea explicaţie dacă, la fel ca Renan, o legăm de părerea următoare: „Totul pare să vorbească în favoarea faptului că minunea din Betania a contribuit în mod esenţial la a grăbi moartea lui Iisus”? Totuşi nu încape nici o îndoială că la temelia acestei ultime afirmaţii a lui Renan se află un sentiment onest. Numai că, prin mijloacele *sale*, Renan nu-şi poate explica şi justifica acest sentiment.

Iisus trebuie să fi săvîrşit în Betania ceva deosebit de important, pentru ca, în legătură cu aceasta, să pară îndreptăţite cuvintele: „Atunci arhiereii şi fariseii au adunat sinedriul şi ziceau: Ce facem pentru că Omul Acesta face multe minuni” (*Ioan,* 11,47). Renan bănuieşte şi el ceva deosebit. „Trebuie să recunoaştem că această povestire a lui Ioan diferă esenţial de relatările de minuni, revărsare a fanteziei populare, de care sînt pline *Evangheliile* sinoptice. Să adăugăm şi faptul că Ioan este singurul evanghelist care avea cunoştinţe precise asupra legăturilor lui Iisus cu familia din Betania şi că ai fi de neînţeles cum o plăsmuire populară ar fi putut prinde rădăcini în cadrul unor amintiri atît de personale. Probabil deci că minunea n-a fost dintre acelea absolut legendare, pentru care nimeni nu este răspunzător. Pe scurt, cred că în Betania s-a petrecut ceva ce putea trece drept înviere.” Aceasta nu înseamnă, în fond, că Renan presupune că în Betania s-a petrecut ceva pentru care el nu are explicaţie? El se ascunde de asemenea în spatele cuvintelor: „Fiind vorba de un moment îndepărtat şi de un singur text, care prezintă urmele clare ale adăugirilor ulterioare, este imposibil să decidem dacă în acest caz totul este ficţiune sau dacă într-adevăr zvonul are la bază un eveniment petrecut în Betania.” - Dar dacă aici avem a face cu

ceva în legătură cu care nu e nevoie decît să citim corect textul pentru a ajunge să înţelegem cu adevărat? Probabil că atunci vom înceta să vorbim de «ficţiune»."

Trebuie să recunoaştem că întreaga povestire din *Evanghelia după Ioan* este acoperită de un văl tainic. Pentru a o înţelege este necesar să atragem atenţia asupra unui singur lucru. Dacă povestirea ar trebui luată textual într-un sens fizic, ce sens ar mai avea cuvintele lui Iisus: „Această boală nu este spre moarte, ci pentru slava lui Dumnezeu, ca, prin ea, Fiul lui Dumnezeu să Se slăvească." Aceasta e traducerea obişnuită a cuvintelor evanghelice respective; la faptul real ajungem însă mai bine, dacă traducem în felul următor, corespunzător şi exprimării greceşti: „spre apariţia (spre revelarea) lui Dumnezeu, ca să se vădească prin aceasta Fiul lui Dumnezeu". Dar ce ar însemna celelalte cuvinte rostite de Iisus: „Eu sînt învierea şi viaţa; cel care crede în Mine, chiar dacă va muri, va fi viu" (Ioan, 11,4 şi 25). Ar fi o trivialitate să credem că Iisus ar fi vrut să spună că Lazăr s-ar fi îmbolnăvit numai pentru ca el, Iisus, să-şi poată arăta astfel iscusinţa. Şi tot o trivialitate ar fi să socotim că Iisus ar fi vrut să afirme că credinţa în el ar putea face ca un mort să fie din nou viu în sensul obişnuit al cuvîntului. Ce ar fi deci deosebit la im om care a înviat din moarte, dacă, după înviere, el ar fi acelaşi ca înainte de a muri? Care ar fi sensul, dacă viaţa unui asemenea om ar fi desemnată cu cuvintele: „Eu sînt învierea şi viaţa"? Cuvintele lui Iisus capătă viaţă şi sens de îndată ce le considerăm ca expresie a unui eveniment spiritual, înţelegîndu-le oarecum chiar *cuvînt cu cuvînt*, aşa cum sînt ele în text. Iisus spune că el ar fi învierea petrecută cu Lazăr şi că ar fi *viaţa*, pe care o trăieşte Lazăr. Să luăm deci *textual* ceea cine este Iisus în *Evanghelia după Ioan*. El este „Cuvîntul care a devenit trup". Este veşnicul care era de la început. Dacă el este într-adevăr învierea, atunci în Lazăr a învins „ceea ce este veşnic, primordial". Avem a face deci cu o trezire a „Cuvîntului"' veşnic. Şi acest „Cuvînt" este viaţa, la care a fost trezit Lazăr. Avem a face cu o „boală". Dar cu o boală care nu duce la moarte, ci care slujeşte la „preamărirea lui Dumnezeu", adică la revelarea lui Dumnezeu. Dacă în Lazăr a înviat „Cuvîntul veşnic", atunci întregul proces slujeşte într-adevăr la a face ca Dumnezeu să apară în Lazăr. Căci, prin întregul proces, Lazăr a devenit un altul. Înainte „Cuvîntul", spiritul nu trăia în el; acum însă acest spirit trăieşte în el. Acest spirit s-a născut în el. Desigur, de fiecare naştere este totuşi legată o boală, boala mamei. Dar această boală nu duce la moarte, ci la o nouă viaţă. În Lazăr „bolnav" este acel careva, din care se naşte „omul nou", omul străbătut de „Cuvînt".

Unde este mormîntul, din care s-a născut „Cuvîntul"? Pentru a primi răspuns la această întrebare, nu e nevoie decît să ne gîndim la Platon, care numeşte trupul omului mormînt al

sufletului. Şi nu e nevoie decît să ne amintim că şi Platon vorbeşte despre un fel de înviere, atunci cînd se referă la trezirea la viaţă a lumii spirituale în trup. Ceea ce Platon numeşte suflet spiritual, Ioan desemnează a fi „Cuvîntul”. Iar Hristos este pentru el „Cuvîntul”. Platon ar fi putut spune: Cel care devine spiritual a făcut să învie din mormîntul trupului său un principiu divin. Pentru Ioan, ceea ce s-a petrecut prin „viaţa lui Iisus” este această înviere. - Nu este deci de mirare că el îl pune pe Iisus să spună: „Eu sînt învierea”.

Nu poate exista nici o îndoială că fenomenul din Betania este o trezire în sens spiritual. Lazăr a devenit un altul decît era mai înainte. S-a ridicat la o viaţă despre care „Cuvîntul veşnic” putea spune: „Eu sînt această viaţă”. Ce s-a întîmplat deci cu Lazăr? În el s-a trezit la viaţă spiritul. A devenit părtaş al vieţii, care este veşnică. Nu este nevoie decît să exprimăm trăirea sa cu cuvintele acelora care au fost iniţiaţi în misterii, pentru ca de îndată să se dezvăluie sensul. Ce spune deci Plutarh despre rostul misteriilor? Ele ar fi slujit la a extrage sufletul din viaţa trupească, unindu-1 cu zeii. Să vedem cum descrie Schelling [Şeling] simţămintele unui iniţiat: „Iniţiatul devenea, prin consacrare, o verigă a acelui lanţ magic, devenea el însuşi un cabir, primit în legătura ce nu se poate rupe şi, cum se exprimă vechile scrieri, alăturat oştirii divinităţilor superioare” (Schelling, *Philosophie der Offenbarung).* [1]Schimbarea care se petrecea în viaţa celui care primea consacrarea misteriilor nu poate fi desemnată mai semnificativ decît prin cuvintele pe care Edesius i le spune discipolului său, împăratul Constantin: „Dacă vei lua vreodată parte la misterii, te vei ruşina de a te fi născut în general numai ca om.”

Să ne îmbibăm întregul suflet cu asemenea simţăminte şi vom dobîndi raportul adevărat faţă de fenomenul din Betania. Povestirea lui Ioan ne va oferi atunci o trăire absolut deosebită. Se va trezi o certitudine, pe care n-o poate da nici o interpretare logică, nici o încercare de explicare raţionalistă. În faţa noastră se află un misteriu în adevăratul sens al cuvîntului. În Lazăr a pătruns „Cuvîntul veşnic”. Ca să vorbim în sensul misteriilor, Lazăr a devenit un iniţiat. Iar procesul ce ni se povesteşte trebuie să fie un proces de iniţiere.

Dar să ne reprezentăm întregul proces ca iniţiere. Lazăr este iubit de către Iisus *(Ioan*, 11, 36). Faptul de a iubi nu trebuie înţeles în sens obişnuit. Aceasta ar contrazice sensul *Evangheliei după Ioan*, în care Iisus este „Cuvîntul”. Iisus îl iubea pe Lazăr, pentru că îl socotea pregătit pentru a trezi în el „Cuvîntul”. Existau legături între Iisus şi familia din

[1] „Cabirii”, în sensul vechii mistici, sînt fiinţe cu o conştienţă aflată mult deasupra actualei conştienţe a omului. Prin iniţiere - asta vrea să spună Schelling - omul însuşi se ridică deasupra conştienţei sale actuale, la o conştienţă superioară.

Betania. Aceasta înseamnă însă doar că Iisus a pregătit în această familie tot ceea ce trebuia să ducă la marele act final al dramei: învierea lui Lazăr. Acesta este ucenicul lui Iisus. El se prezintă în aşa fel, încît Iisus poate fi sigur că o dată cu el se va săvîrşi învierea. Actul final al unei drame a învierii consta într-o acţiune simbolică, revelînd spiritualul. Dictonul „mori şi devino" nu trebuie să fie doar înţeles de către om, ci chiar împlinit într-o acţiune spiritual-reală. Elementul pămîntesc de care, în sensul misteriilor, omul superior are a se ruşina, trebuia lepădat. Omul pămîntesc trebuia să moară de o moarte simbolic-reală. Faptul că atunci trupul său era cufundat timp de trei zile într-un somn de somnambul poate fi caracterizat totuşi - faţă de măreţia transformării vieţii care se petrecea - doar ca un proces exterior, căruia îi corespunde unul spiritual incomparabil mai important. Dar această acţiune era şi evenimentul care împărţea în două viaţa misticului. Cine nu cunoaşte într-un mod viu conţinutul superior al unor asemenea acţiuni nu este capabil să le înţeleagă. Ele îi pot fi aduse mai aproape doar printr-o comparaţie. - Întregul conţinut al *Hamlet*-ului shakespearian poate fi redat rezumat în cîteva cuvinte. Cine îşi însuşeşte aceste cuvinte poate, într-un anumit sens, să spună că cunoaşte conţinutul lui *Hamlet*. Şi, logic, îl şi cunoaşte. Altfel însă îl cunoaşte cel care lasă să acţioneze asupra sa întreaga bogăţie a lucrării lui Shakespeare [şecspir]. Prin sufletul său el a obţinut un conţinut de viaţă, care nu poate fi înlocuit printr-o simplă descriere. Ideea lui *Hamlet* a devenit pentru cl o experienţă artistică, personală. - Prin procesul magic-semnificativ legat de iniţiere în om se petrece, pe *o treaptă superioară*, un proces asemănător. Omul trăieşte simbolic ceea ce dobîndeşte spiritual. Cuvîntul „simbolic" este înţeles aici în sensul că un fapt exterior se petrece, ce-i drept, ca realitate senzorială, dar este totuşi, ca atare, un simbol. Avem de-a face nu cu un simbol ireal, ci cu unul *real*. Timp de trei zile trupul pămîntesc a fost într-adevăr mort. Din moarte se înalţă viaţa cea nouă. Această viaţă a supravieţuit morţii. Omul a dobîndit încrederea în noua viaţă. - Aşa a fost cu Lazăr. Iisus 1-a pregătit pentru înviere. Este vorba de o boală simbolic-reală. De o boală care este o iniţiere şi care, după trei zile, duce la o viaţă cu adevărat nouă.[1]

Lazăr este gata să săvîrşească această acţiune. El se învăluie în veşmîntul miştilor. Se închide într-o stare de absenţă a vieţii, ce este în acelaşi timp o moarte simbolică. Iar Iisus vine atunci cînd se împliniseră cele trei zile. „Au ridicat deci piatra, iar Iisus Şi-a ridicat ochii în sus şi a zis: Părinte îţi mulţumesc că M-ai ascultat" (Joan, 11,41). Tatăl îl ascultase pe Iisus, căci Lazăr ajunsese la actul

[1] Ceea ce se descrie aici se referă la vechile iniţieri, care aveau într-adevăr nevoie de o stare de somn timp de trei zile. Nici una din iniţierile reale moderne nu are nevoie de aceasta. O astfel de iniţiere duce, dimpotrivă, la o trăire mai conştientă; în cadrul dramaturgiei iniţierii, conştienţa obişnuită nu se micşorează nicicînd.

final din marea dramă a cunoaşterii. Lazăr înţelesese cum se ajunge la înviere. Se săvîrşise o iniţiere în misterii. Se petrecea ceea ce, în întreaga Antichitate, se înţelegea printr-o asemenea iniţiere. Acest lucru se săvîrşise prin Iisus, ca iniţiator. Aşa fusese imaginată totdeauna unirea cu principiul divin.

Iisus a împlinit cu Lazăr, în sensul străvechilor tradiţii, marea minune a prefacerii vieţii. Prin aceasta creştinismul s-a legal de misterii. Prin Hristos Iisus însuşi, Lazăr devenise un iniţiat. Ajunsese astfel capabil să se ridice în lumile superioare. El devenise însă totodată primul iniţiat creştin, iniţiat de însuşi Hristos Iisus. Prin iniţiere, Lazăr ajunsese capabil să recunoască faptul că „Cuvîntul", devenit viu în el, devenise persoană în Hristos Iisus, să recunoască deci că, prin apariţia personală sensibilă a celui ce-1 trezise, în faţa lui se afla aceeaşi realitate care, în mod spiritual, se revelase în el (în Lazăr). - Din acest punct de vedere sînt semnificative cuvintele lui Iisus (Ioan, 11, 42): „Şi Eu ştiam că întotdeauna Mă asculţi, dar pentru mulţimea care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis". Ceea ce înseamnă: se vădeşte că în Iisus trăieşte „Fiul Tatălui", astfel încît, dacă el trezeşte în om propria fiinţă, omul devine mist. Iisus exprimă astfel faptul că în misterii era ascuns sensul vieţii, că misteriile conduceau spre acest sens. El este Cuvîntul cel viu; în el a devenit persoană ceea ce era tradiţie străveche. Iar evanghelistul poate exprima acest lucru prin propoziţia: în el Cuvîntul s-a făcut trup. În Iisus însuşi, el poate vedea *un misteriu întrupat.* De aceea *Evanghelia după Ioan* este un misteriu. S-o citim ca şi cînd faptele ar fi doar spirit; atunci o vom citi corect. Dacă ar fi scris-o un preot din Antichitate, el ar fi povestit despre un ritual tradiţional. Pentru Ioan, acest ritual devine persoană. Devine „viaţă a lui Iisus". Dacă un mare cercetător modern (Burckhardt: *Die Zeit Konstantins*) spune despre misterii că ar fi lucruri în legătură cu care „niciodată nu te poţi lămuri", înseamnă că el n-a cunoscut tocmai drumul spre această claritate. Să luăm *Evanghelia după Ioan* şi să privim în realitatea simbolic-corporală drama cunoaşterii pe care o reprezentau anticii; privirea ne va fi aţintită atunci asupra misteriului.

În cuvintele „Lazăre, vino afară" putem recunoaşte strigătul cu care iniţiatorii-preoţi egipteni îi chemau înapoi în viaţa de toate zilele pe cei care, pentru a muri celor pămînteşti şi a dobîndi convingerea în legătură cu existenţa celor veşnice, se supuneau proceselor „iniţierii", procese ce se desfăşurau izolat de lume. Dar iată că Iisus a dezvăluit taina misteriilor. Se înţelege că, în ce-1 priveşte pe Iisus, iudeii puteau tot atît de puţin să lase neispăşit un asemenea act, pe cît ar fi putut să-1 lase grecii, în legătură cu *Eshil*, dacă acesta ar fi trădat tainele misteriilor. Prin iniţierea lui Lazăr, Iisus adusese în faţa întregii „mulţimi

care stă împrejur” un proces care, în sensul vechii înțelepciuni sacerdotale, avea voie să se săvîrşească doar în ascunzişul misteriului. Această inițiere trebuia să pregătească înțelegerea „misteriului de pe Golgota”. Înainte, despre ceea ce se săvîrşea cu un astfel de proces inițiatic, puteau şti ceva doar cei care „vedeau”, cu alte cuvinte, cei care fuseseră inițiați; acum, însă, convingerea despre tainele lumilor superioare o puteau dobîndi şi aceia care „credeau, chiar dacă nu vedeau”.

APOCALIPSA LUI IOAN

La sfîrşitul Noului Testament se află un document remarcabil - Apocalipsa, revelaţia tainică a Sfîntului Ioan. Este suficient să citim doar primele cuvinte pentru a intui caracterul tainic al scrierii: „Descoperirea lui Iisus Hristos pe care I-a dat-o Dumnezeu - ca să arate robilor Săi cele ce trebuie să se petreacă în curînd - acestea sînt trimise în *semne,* prin îngerul lui Dumnezeu, slujitorului său Ioan". Ceea ce s-a revelat aici este „trimis în semne". Sensul literal nu trebuie deci luat ca atare, ci trebuie căutat un sens mai adînc, pentru care cel literal este doar *semn*. Şi alte lucruri însă indică un asemenea „sens tainic". Ioan se adresează către *şapte* Biserici din Asia. Nu poate fi vorba de nişte biserici reale din punct de vedere sensibil. Căci numărul *şapte* este simbolicul număr sfînt, care trebuie să fi fost ales tocmai pentru această semnificaţie simbolică a sa. Numărul real al bisericilor asiatice ar fi fost un altul. Caracterul tainic este sugerat mai departe şi de felul cum ajunge Ioan la revelaţie: „Am fost în *duh* în zi de duminică şi am auzit, în urma mea, glas mare de trîmbiţă, care zicea: Ceea ce vezi scrie în carte şi trimite celor şapte Biserici" (1, 1O-11). Avem deci de-a face cu o revelaţie pe care Ioan a primit-o în *duh*. Şi este revelaţia lui *Iisus Hristos*. Ceea ce s-a dezvăluit lumii prin Hristos Iisus apare acoperit într-un sens tainic. Un asemenea sens tainic trebuie deci căutat în învăţătura lui Hristos. *Această* revelaţie se raportează la creştinismul obişnuit, aşa cum, în vremurile precreştine, revelaţia misterială se raporta la religia populară. Apare astfel ca justificată încercarea de a trata această apocalipsă ca pe un misteriu.

Apocalipsa se adresează la şapte Biserici. Ce înseamnă aceasta ? Să luăm doar una dintre solii pentru a înţelege sensul. În prima se spune: „Scrie îngerului Bisericii din Efes: Acestea zice Cel Care ţine cele şapte stele în dreapta sa, Cel Care umblă în mijlocul celor şapte sfeşnice de aur. Ştiu faptele tale şi osteneala ta şi răbdarea ta şi cum că nu poţi suferi pe cei răi şi ai cercat pe cei care se zic pe sine apostoli şi nu sînt şi i-ai aflat mincinoşi. Stăruieşti în răbdare şi ai tras necazuri pentru numele Meu şi nu te-ai lăsat prins de oboseală. Dar am împotriva ta faptul că de dragostea ta cea dintîi te-ai lepădat. Drept aceea adu-ţi aminte de unde ai căzut şi te pocăieşte şi fă faptele de mai înainte; iar de nu, vin la tine curînd şi voi mişca sfeşnicul tău din locul lui dacă nu te vei pocăi. Ai luat însă partea bună că urăşti faptele nicolaiţilor, pe care le urăsc şi eu. Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor: Celui care va birui îi voi da să mănînce din pomul vieţii, care este în raiul lui Dumnezeu" (2, 1-7). - Aceasta este solia adresată îngerului primei Biserici. Îngerul, pe care trebuie să ni-1

imaginăm ca pe un spirit al comunităţii, se află pe drumul trasat în creştinism. El este capabil să-i deosebească pe falşii adepţi ai creştinismului de cei adevăraţi. El vrea să fie creştin; şi-a întemeiat lucrarea pe numele lui Hristos. Dar acesta îi cere să nu-şi închidă prin nici un fel de rătăciri drumul spre dragostea cea dintîi. Îi este înfăţişată posibilitatea ca, din cauza unor asemenea rătăciri, să urmeze o direcţie falsă. Prin Hristos Iisus este trasat drumul pentru a ajunge la cele divine. Pentru a progresa în sensul în care s-a dat primul impuls este nevoie de răbdare. Se poate să ţi se pară prea curînd că ai prins sensul adevărat. Aceasta se întîmplă atunci cînd te laşi condus prin Hristos o bucată de drum, dar apoi părăseşti această călăuzire, dăruindu-te unor reprezentări false în legătură cu ea. Şi astfel cazi din nou în elementul omenesc inferior. Te abaţi de la „dragostea cea dintîi". Ştiinţa legată de cele senzorial-intelectuale este înălţată într-o sferă superioară prin aceea că se spiritualizează, se îndumnezeieşte întru înţelepciune. Dacă nu ajunge la această înălţare, rămîne în cele trecătoare. Hristos Iisus a arătat drumul către principiul veşnic. Ştiinţa trebuie să urmeze cu neslăbită stăruinţă drumul care o conduce spre îndumnezeire. Ea trebuie să meargă în iubire pe urmele care o preschimbă în înţelepciune. Nicolaiţii erau o sectă ce lua creştinismul prea uşor. Ei vedeau doar un singur lucru, şi anume că Hristos este Cuvîntul divin, înţelepciunea veşnică, care s-a născut în om. Prin urmare, conchideau ei, înţelepciunea umană este Cuvîntul divin. Potrivit acestui lucru, pentru a înfăptui în lume divinul, n-ar mai fi trebuit decît să alergi după ştiinţa omenească. Dar nu aşa poate fi interpretat sensul înţelepciunii creştine. Ştiinţa, care la început este înţelepciune umană, este tot atît de trecătoare ca toate celelalte, dacă nu s-a transformat mai întîi în înţelepciune divină. Tu nu eşti aşa, spune „Spiritul" îngerului din Efes; tu n-ai bătut doar la uşa înţelepciunii umane. Tu ai păşit cu stăruinţă pe drumul creştinismului. Dar să nu crezi că nu este nevoie de dragostea cea dintîi, dacă e să ajungi la ţintă. Pentru aceasta este nevoie de o dragoste care să depăşească cu mult orice dragoste pentru altceva. Doar o asemenea dragoste este „dragostea cea dintîi". Drumul spre cele divine este unul fără sfîrşit; şi trebuie să înţelegi că, dacă ajungi pe prima treaptă, acest lucru poate fi doar o pregătire pentru a urca pe trepte tot mai înalte. Am arătat astfel, prin prima dintre solii, cum trebuie ele tălmăcite. Într-un mod asemănător poate fi aflat sensul celorlalte.

Cînd se întoarse, Ioan văzu „şapte sfeşnice de aur", iar „în mijlocul sfeşnicelor pe Cineva asemenea cu Fiul Omului, îmbrăcat în veşmînt lung pînă la picioare şi încins pe sub sîn, cu un brîu de aur; capul Lui şi părul Lui erau albe ca lîna albă şi ca zăpada, şi ochii Lui ca para focului". Sîntem lămuriţi (cap. 1, 20) că „sfeşnicele cele şapte sînt şapte Biserici". Se exprimă astfel faptul că sfeşnicele sînt şapte

căi diferite de a ajunge la cele divine. Ele sînt, toate, mai mult sau mai puţin nedesăvîrşite. Fiul Omului „avea în mîna Lui cea dreaptă şapte stele” (vers 16). „Cele şapte stele sînt îngerii celor şapte Biserici” (vers 20). „Spiritele călăuzitoare” cunoscute din înţelepciunea misteriilor (daimoni) au devenit aici îngeri călăuzitori ai „Bisericilor”. Aceste Biserici sînt prezentate astfel ca trupuri pentru entităţi spirituale. Iar îngerii sînt sufletele *acestor* „trupuri, după cum sufletele omeneşti sînt puterile călăuzitoare ale trupurilor omeneşti. Bisericile sînt căi ce duc la cele divine, într-un mod nedesăvîrşit; iar sufletele-Biserici trebuiau să devină călăuzitori pe aceste căi. Pentru aceasta, ele însele trebuie să devină astfel, încît, pentru ele, conducător să fie Fiinţa celui care are în dreapta sa „cele şapte stele”. „Şi din gura Lui ieşea o sabie ascuţită cu două tăişuri, iar faţa Lui era ca soarele cînd străluceşte în puterea lui” (1, 16). Şi în înţelepciunea misteriilor exista această sabie. Candidatul la iniţiere era înspăimîntat cu ajutorul unei „săbii trase”. Aceasta face trimitere la situaţia în care ajunge cel care vrea să parvină la experienţa Divinului, la faptul că, pentru acest ins, „chipul” înţelepciunii „luminează ca soarele cînd străluceşte în puterea lui”. Printr-o asemenea situaţie trece şi Ioan. Ea trebuie să-i pună la încercare tăria. „Şi cînd L-am văzut, am căzut la picioarele Lui ca un mort. Şi el a pus mîna dreaptă peste mine, zicînd: nu te teme” (vers 17). Candidatul la iniţiere trebuie să parcurgă experienţa unor trăiri, de care omul altminteri are parte doar la trecerea prin moarte. Cel care îl conduce trebuie să-1 călăuzească dincolo de tărîmul în care naşterea şi moartea au importanţă. Iniţiatul păşeşte într-o viaţă nouă: „am fost mort şi, iată, sînt viu, în vecii vecilor, şi am cheile morţii şi ale iadului” (1, 18). - Pregătit astfel, Ioan este condus spre tainele existenţei. „După acestea m-am uitat şi iată o uşă era deschisă în cer şi glasul cel dintîi - glasul ca de trîmbiţă, pe care 1-am auzit vorbind cu mine - mi-a zis: Suie-te aici şi îţi voi arăta cele ce trebuie să fie după aceasta” (4,1). Soliile adresate celor şapte duhuri ale Bisericilor îi vestesc lui Ioan ceea ce trebuie să se întîmple în lumea senzorial-fizică pentru a pregăti calea pentru creştinism; ceea ce vede el, apoi, „în spirit” îl conduce spre obîrşia spirituală a lucrurilor, ascunsă în spatele evoluţiei fizice, dar care, ca viitoare epocă spiritualizată, trebuie adusă prin evoluţia fizică. Ceea ce trebuie să se întîmple în viitor iniţiatul trăieşte ca eveniment spiritual în prezent. „Şi îndată am fost în duh; şi iată, un tron era în cer şi pe tron şedea Cineva. Şi Cel Care şedea semăna la vedere cu piatra de iasp şi de sardiu, iar de jur împrejurul tronului era un curcubeu, cu înfăţişarea smaraldului.” Astfel obîrşia lumii sensibile este descrisă în imaginile în care se înveşmîntează ea pentru văzător. „Şi douăzeci şi patru de scaune înconjurau tronul şi pe scaune

douăzeci şi patru de bătrîni, şezînd, îmbrăcaţi în haine albe şi purtînd pe capetele lor cununi de aur" (cap. 4, 1-4). - Entităţi, care au înaintat mult pe cărarea înţelepciunii, înconjoară deci obîrşia existenţei pentru a privi fiinţa sa nemărginită şi a depune mărturie despre ea. „Iar în mijlocul tronului şi împrejurul tronului erau patru fiinţe, pline de ochi, dinainte şi dinapoi. Şi fiinţa cea dintîi era asemenea leului, a doua fiinţă asemenea viţelului, a treia fiinţă avea faţă ca de om, iar a patra fiinţă era asemenea vulturului care zboară. Şi cele patru fiinţe, avînd fiecare din ele cîte şase aripi, sînt pline de ochi, de jur împrejur şi pe dinăuntru, şi odihnă nu au, ziua şi noaptea, zicînd: Sfînt, Sfînt, Sfînt, Domnul Dumnezeu, Atotţiitorul, Cel Care era şi Cel Care este şi Cel Care vine." Nu este greu să recunoaştem că cele patru fiinţe înseamnă viaţa suprasensibilă, care stă la temeiul formelor de viaţă sensibile. Ele îşi înalţă glasurile mai tîrziu, după ce răsună trîmbiţele, adică atunci cînd viaţa întipărită în forme sensibile s-a transformat în viaţă spirituală.

Cel care şedea pe tron ţine în mîna dreaptă cartea în care este arătată calea către suprema înţelepciune (cap. 5, 1). Doar unul singur este vrednic să deschidă cartea. „Iată, a biruit Leul din seminţia lui Iuda, rădăcina lui David, ca să deschidă cartea şi cele şapte peceţi ale ei."[1] Cartea are şapte peceţi. Înşeptită este înţelepciunea umană. Precizarea de înşeptită ţine
iarăşi de caracterul sacru al numărului şapte. Înţelepciunea mistică a lui Filon consideră drept *pecete* veşnicele idei cosmice care se exprimă în lucruri. Înţelepciunea umană caută aceste idei ale creaţiunii. Dar abia în cartea pecetluită cu ele se află adevărul divin. Mai întîi trebuie dezvăluite ideile fundamentale ale creaţiei, trebuie desfăcute peceţile, pentru ca apoi să se reveleze ceea ce se află în carte. Iisus, Leul, poate să desfacă peceţile. El a imprimat ideilor creaţiei o direcţie care, atunci cînd este urmărită, conduce la înţelepciune. - Mielul, care a fost înjunghiat şi care L-a răscumpărat pe Dumnezeu cu sîngele său, Iisus, care L-a purtat în sine pe Hristos, care a trecut deci în cel mai înalt sens prin misteriul vieţii şi al morţii, deschide cartea (cap. 5, 9-10). Şi fiinţele explică ceea ce ştiu în legătură cu fiecare din peceţi (cap. 6). La desfacerea primei peceţi, lui Ioan i se arată un cal alb pe care stă un călăreţ cu un arc. Iese la iveală prima putere cosmică, o întrupare a gîndului creator. Ea este condusă de către noul călăreţ, de către creştinism, în direcţia cuvenită. Conflictul se stinge prin noua credinţă. La desfacerea celei de a doua peceţi apare un cal roşu, pe care iarăşi se află un călăreţ. El ia de pe pămînt *pacea*, cea de a doua putere cosmică, pentru ca omenirea să nu neglijeze, printr-o comportare nepăsătoare, cultivarea celor divine. La

[1] Aici, semnificaţiile simbolurilor apocaliptice pot fi lămurite doar pe scurt. În toate aceste lucruri am putea, desigur, pătrunde mult mai adînc. Dar nu intră în cadrul acestei cărţi.

cea de a treia desfacere de pecete se arată puterea cosmică a dreptății, îndrumată de către creştinism; la cea de a patra, puterea religioasă, căreia creştinismul îi conferă un nou prestigiu. - Semnificația celor patru ființe apare astfel limpede. Ele sînt cele patru puteri cosmice fundamentale, care trebuie să primească prin creştinism o nouă călăuzire: războiul (leul), munca paşnică (vițelul), dreptatea (ființa cu înfățişare omenească) şi elanul religios (vulturul). Semnificația celei de a treia ființe se lămureşte din faptul că, la desfacerea celei de a treia peceți, se spune : „Măsura de grîu un dinar, şi trei măsuri de orz un dinar" (6, 6), iar călărețul are un cîntar. La desfacerea celei de a patra peceți se arată un călăreț, numele lui fiind „moartea, iar iadul se ținea după el". Călărețul este dreptatea religioasă (cap. 6, 8).

Iar cînd se desface cea de a cincea pecete, apar sufletele acelora care au lucrat în sensul creştinismului. Însăşi ideea de creație întrupată în creştinism îşi face aici apariția. Dar prin acest creştinism este avută în primul rînd în vedere doar prima comunitate creştină, care este trecătoare, la fel ca celelalte forme de creație. Este desfăcută cea de-a şasea pecete (cap.7); se arată faptul că lumea spirituală a creştinismului este o lume veşnică. Poporul, din care însuşi creştinismul s-a născut, apare plin de această lume spirituală. S-a sfințit prin propria sa creație. „Şi am auzit numărul celor pecetluiți: o sută patruzeci şi patru de mii de pecetluiți, din toate semințiile fiilor lui Israel" (cap. 7,4). Aceştia sînt cei care s-au pregătit pentru cele veşnice înainte de a exista un creştinism şi care au fost transformați prin impulsul lui Hristos. - Urmează desfacerea celei de-a şaptea peceți. Devine clar ceea ce trebuie într-adevăr să devină *adevăratul* creştinism al lumii. Apar cei şapte îngeri, care „stau înaintea lui Dumnezeu" (cap. 8,2). Aceşti şapte îngeri sînt iarăşi duhurile încreştinate din vechile viziuni cu caracter misteric. Sînt deci spiritele care conduc în chip cu *adevărat* creştin la contemplarea lui Dumnezeu. Ceea ce se săvîrşeşte acum este, prin urmare, chiar o călăuzire la Dumnezeu; este o „inițiere", din care se împărtăşeşte Ioan. Cele vestite de ea sînt însoțite de semnele indispensabile inițierilor. Trîmbițează întîiul înger. „Şi s-a pornit grindină şi foc amestecat cu sînge şi au căzut pe pămînt; şi a ars din pămînt a treia parte, şi a ars din copaci a treia parte, iar iarba verde a ars de tot" (8, 7). Şi la fel se întîmplă la vestirile, la sunetele de trîmbiță ale celorlalți îngeri. - De aici se vede şi că nu era vorba de o inițiere în sensul vechi, ci de una nouă, care trebuia să ia locul celei vechi. Creştinismul nu trebuia să fie, ca vechile misterii, rezervat doar cîtorva aleşi. El trebuia să aparțină întregii omeniri. Creştinismul trebuia să fie o religie populară, adevărul trebuia pregătit pentru oricine „are urechi să audă". Vechii mişti erau aleşi

dintre mulţi; trîmbiţele creştinismului răsună pentru oricine le poate auzi. Ţine de fiecare om să se apropie de el. De aceea însă şi grozăviile care însoţesc această iniţiere a omenirii apar exacerbate pînă la monstruos. Ceea ce se va petrece într-un viitor îndepărtat cu Pămîntul şi locuitorii lui i se dezvăluie lui Ioan la iniţierea sa. La bază stă ideea că iniţiatul în lumile superioare vede dinainte ceea ce, pentru lumea inferioară, se realizează abia în viitor. Cele şapte solii reprezintă importanţa creştinismului pentru prezent; cele şapte peceţi reprezintă ceea ce se pregăteşte în prezent, prin creştinism, pentru viitor. Pentru cel neiniţiat, viitorul este învăluit, pecetluit; în iniţiere, viitorul se dezvăluie. Cînd epoca pămîntească, la care s-au referit cele şapte solii, va fi trecut, va începe o epocă mai spirituală. Atunci viaţa nu va mai curge aşa cum apare în formele sensibile, ci va fi şi sub aspect exterior o copie ă chipurilor ei suprasensibile. Aceste chipuri suprasensibile sînt reprezentate prin cele patru animale şi prin celelalte imagini din peceţi. Într-un viitor încă şi mai îndepărtat va apare acel chip al pămîntului, pe care iniţiatul îl trăieşte prin trîmbiţe. Astfel iniţiatul face în mod profetic experienţa a ceea ce urmează să se întîmple. Iar iniţiatul în sens creştin face experienţa felului cum impulsul lui Hristos pătrunde şi lucrează mai departe în viaţa pămîntească. După ce s-a arătat cum tot ceea ce ţine prea mult de cele trecătoare pentru a ajunge la adevăratul creştinism a aflat moartea, apare puternicul înger cu cărticica deschisă şi i-o dă lui Ioan (cap.10, 9): „Şi mi-a răspuns: Ia-o şi mănînc-o şi va amărî pîntecele tău, dar în gura ta va fi dulce ca mierea”. Deci cărticica trebuie să fie nu numai *citită* de Ioan, ci asimilată în sine cu totul; el trebuie să se pătrundă de conţinutul ei. La ce ajută întreaga cunoaştere, dacă omul nu se lasă, pe de-a-ntregul, pătruns în mod viu de ea? Înţelepciunea trebuie *trăită;* omul nu trebuie doar să cunoască cele divine, trebuie să se îndumnezeiască. O astfel de înţelepciune, aşa cum se află în carte, face ca natura vremelnică să devină dureroasă: „va amărî pîntecele tău”; dar ea fericeşte cu atît mai mult natura veşnică: „dar în gura ta, ea va fi dulce ca mierea”. - Doar printr-o asemenea iniţiere creştinismul poate deveni o prezenţă pe pămînt. El ucide tot ce ţine de natura trecătoare. „Şi trupurile lor vor zăcea pe uliţele cetăţii celei mari, care se cheamă, duhovniceşte, Sodoma şi Egipt, unde a fost răstignit şi Domnul lor” (11, 8). Cei avuţi aici în vedere sînt mărturisitorii lui Hristos. Aceştia vor fi maltrataţi de către forţele vremelniciei. Ceea ce va fi însă maltratat sînt doar trecătoarele mădulare ale naturii umane, asupra cărora aceste forţe vor fi biruit atunci în adevăratele lor entităţi. Destinul lor va fi astfel o copie a destinului arhetipal al lui Hristos Iisus. „Duhovniceşte, Sodoma şi Egipt” reprezintă un simbol pentru viaţa care stăruie în cele trecătoare şi nu se transformă prin impulsul

lui Hristos. Hristos este răstignit *pretutindeni* în natura inferioară. Acolo unde această natură inferioară învinge, totul rămîne mort. Cadavrele oamenilor acoperă pieţele oraşelor. Vor depăşi o asemenea situaţie cei care îl duc la înviere pe Hristos cel răstignit, care aud trîmbiţa celui de-al şaptelea înger: „Împărăţia lumii a ajuns a Domnului nostru şi a Hristosului Său şi va împărăţi în vecii vecilor" (11,15). „Şi s-a deschis templul lui Dumnezeu, cel din cer, şi s-a văzut în templu chivotul legămîntului Său" (11,19). În viziunea acestor evenimente, pentru iniţiat se reînnoieşte străvechea luptă dintre natura inferioară şi cea *superioară*. Căci toate cele prin care candidatul la iniţiere trebuia să treacă mai întîi trebuie să se repete în cel care umblă pe căile creştine. Aşa cum odinioară Osiris era ameninţat de Typhon cel rău, tot astfel şi acum trebuie învinşi „balaurul cel marc, şarpele cel de demult" (12,9). Femeia, sufletul omenesc, naşte ştiinţa inferioară, care dacă nu se ridică la înţelepciune este o putere potrivnică. Omul trebuie să străbată această ştiinţă inferioară. Aici, în Apocalipsă, această ştiinţă inferioară apare ca „şarpele cel de demult". Dintotdeauna, în orice înţelepciune mistică, şarpele a fost simbolul cunoaşterii. Omul poate fi ademenit de către acest şarpe, de către cunoaştere, dacă nu face ca în sine să se ridice Fiul divin, cel care îi striveşte şarpelui capul. „Şi aruncat a fost balaurul cel mare, şarpele cel de demult, care se cheamă diavol şi satana, cel care înşală toată lumea, aruncat a fost pe pămînt şi îngerii lui aruncaţi au fost cu el" (12,9). Putem deduce din aceste cuvinte ce voia să fie creştinismul. Un nou fel de iniţiere. Ceea ce se realizase în misterii trebuia realizat acum într-o formă nouă. Căci şi în acestea şarpele trebuia învins. Dar acest lucru nu trebuia să se întîmple ca mai înainte. Locul numeroaselor misterii trebuia luat de misteriul unic, misteriul primordial, cel hristic. Iisus, în care Logosul s-a făcut trup, trebuia să fie iniţiatorul unei întregi omeniri. Iar această omenire trebuia să devină propria sa comunitate de mişti. Trebuia să aibă loc nu o separare a celor aleşi, ci o reunire a tuturor. Fiecare om trebuia, pe măsura maturităţii sale, să poată deveni un mist. Solia răsună pentru toţi; cine are urechi s-o audă, acela grăbeşte să-i afle tainele. Glasul inimii trebuie să decidă pentru fiecare în parte. Nu era nevoie ca unul sau altul să fie condus în templele de misterii, ci trebuia ca Cuvîntul să fie rostit către toţi; unul este în stare să-1 audă mai puternic, altul mai puţin. Măsura în care poate fi iniţiat omul este lăsată pe seama daimonului, a îngerului din propriul său piept. Lumea întreagă este un templu de misterii. Să fie fericiţi nu numai aceia care, în temple speciale de misterii, *văd* înfăptuiri minunate, care să le dea o chezăşie pentru cele veşnice, ci „Fericiţi cei care n-au văzut şi au *crezut*." Se prea poate ca, la început, aceştia să bîjbîie în întuneric, dar, probabil, lumina va ajunge şi la ei. Nimănui

nu trebuie să i se ascundă nimic; pentru fiecare drumul trebuie să stea deschis. - În continuare, în Apocalipsă sînt apoi istorisite clar pericolele care-i pîndesc pe creştini din partea anticreştinilor şi cum, cu toate acestea, creştinii vor trebui apoi să învingă. Toţi ceilalţi zei se contopesc într-o unică divinitate creştină: „Şi cetatea nu are trebuinţă de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o şi făclia ei este Mielul” (21, 23). Misteriul „Revelaţiei sf. Ioan” este faptul că misteriile nu trebuie să mai fie închise. „Apoi mi-a zis: Sa nu pecetluieşti cuvintele proorociei acestei cărţi, căci vremea este aproape” (22, 10). - Ceea ce credea autorul Apocalipsei despre legătura Bisericii sale cu vechile Biserici: iată ce a prezentat el. El a voit să se exprime despre misteriile însele într-un misteriu spiritual. Autorul şi-a scris misteriul său pe insula *Patmos*. „Revelaţia” pare s-o fi avut într-o *grotă*. Cele relatate exprimă însuşi caracterul misteric al revelaţiei. - Prin urmare, creştinismul a apărut din misterii. Înţelepciunea sa s-a născut ca un misteriu în însăşi Apocalipsa; dar ca un misteriu care vrea să treacă dincolo de cadrul vechii lumi a misteriilor. Misteriul singular trebuie să devină misteriu universal. - Faptul că aici se spune că tainele misteriilor ar fi fost dezvăluite prin creştinism, iar apoi că trăirea viziunilor spirituale ale apocalipticului este considerată totuşi un misteriu creştin poate apărea ca o contradicţie. Contradicţia se rezolvă de îndată ce reflectăm asupra faptului că tainele vechilor misterii au fost dezvăluite prin evenimentele din Palestina. S-a dezvăluit astfel ceea ce înainte era învăluit în misterii. Noua taină este acum ceea ce a fost introdus în evoluţia cosmică odată cu apariţia lui Hristos. Vechiul iniţiat trăia în lumea spirituală felul cum evoluţia trimitea la încă „ascunsul Hristos”; iniţiatul creştin experiază efectele ascunse ale „Hristosului revelat”.

IISUS ŞI FUNDALUL SĂU ISTORIC

În înţelepciunea misteriilor trebuie căutat solul din care a răsărit, dezvoltîndu-se, spiritul creştinismului. Nu era nevoie decît de o extindere considerabilă a convingerii fundamentale că acest spirit ar trebui introdus în *viaţă* într-o măsură mai mare decît s-a petrecut acest lucru prin însăşi fiinţa misteriilor. Dar o asemenea convingere era împărtăşită de cercuri largi. N-avem decît să ne gîndim la modul de viaţă al esenienilor şi terapeuţilor, care au existat cu mult înainte de apariţia creştinismului. Esenienii erau o sectă iudaică închisă în sine care număra, pe timpul lui Hristos, vreo 4.000 de membri. Ei alcătuiau o comunitate care cerea membrilor ei să ducă o viaţă de aşa natură, încît sa dezvolte în adîncul sufletului o sine superioară, determinînd astfel o re-naştere. Cel care candida la primirea în comunitate era supus unui examen sever de verificare a maturităţii sale în vederea pregătirii pentru o viaţă superioară. Cine era primit trebuia să treacă printr-o perioadă de încercare. Trebuia depus un jurămînt solemn, acela de a nu trăda străinilor tainele felului lor de viaţă. Viaţa se preta la înăbuşirea naturii inferioare din om, pentru ca astfel spiritul ce dormitează în el să se trezească. Cel care trăise în sine spiritul pînă la un anumit nivel, acela era înălţat la un grad superior al ordinului şi se bucura de o autoritate corespunzătoare, dobîndită nu prin constrîngere exterioară, ci condiţionată firesc de convingerile fundamentale. - Înrudiţi cu esenienii erau terapeuţii, care locuiau în Egipt. Putem găsi orice informaţie legată de felul de viaţă al acestora într-o scriere a filosofului Filon - *Despre viaţa contemplativă*. (Disputa în legătură cu autenticitatea acestei scrieri trebuie considerată azi ca încheiată, iar presupunerea că Filon a descris într-adevăr viaţa unei comunităţi care a existat cu mult înaintea creştinismului şi pe care el o cunoştea foarte bine trebuie privită ca întemeiată. În legătură cu aceasta, vezi G. R. Mead: *Fragmente eines verschollenen Glaubens*, Leipzig, 1902.) E suficient să ne oprim doar la cîteva pasaje din această scriere, pentru a vedea despre ce este vorba. „Locuinţele membrilor comunităţii sînt din cale afară de simple, oferind doar ocrotirea necesară împotriva arşiţei solare şi a frigului excesiv. Locuinţele nu sînt înghesuite unele în altele ca în oraşe, căci vecinătatea este mai puţin atrăgătoare pentru cel care caută singurătatea; nici nu se află la prea mare depărtare unele de altele, pentru a nu îngreuia legăturile prieteneşti, la care ţin atît de mult, şi pentru a-şi putea acorda cu uşurinţă ajutor în cazul vreunui atac tîlhăresc. În fiecare locuinţă este un spaţiu sfinţit, numit templu sau mănăstire, o încăpere mică, o cameră sau o chilie, în care ei se ocupă de tainele *vieţii superioare*... Ei au, de asemenea, lucrări ale unor scriitori

vechi, care le-au îndrumat odinioară şcoala şi le-au lăsat multe lămuriri privitoare la metoda obişnuită în scrierile alegorice... Explicarea scrierilor sfinte este îndreptată la ei spre sensul *mai adînc* al istorisirilor alegorice." - Vedem deci că este vorba de o generalizare a ceea ce era cultivat şi în cercurile mai restrînse ale misteriilor. Numai că o asemenea generalizare atenuează caracterul lor sever. - Comunităţile de esenieni şi terapeuţi marchează trecerea firească de la misterii la creştinism. Dar, din ceea ce era o problemă de sectă, creştinismul voia să facă o problemă a omenirii. In felul acesta, se dădea în mod natural temeiul unei mai ample atenuări a caracterului sever.

Din existenţa unor asemenea secte ne dăm seama în ce măsură era coaptă acea vreme pentru a înţelege taina lui Hristos. În misterii, omul era pregătit în mod artificial pentru ca, pe treapta corespunzătoare, în sufletul său să se deschidă lumea spirituală superioară. În cadrul comunităţii de esenieni sau terapeuţi se căuta, printr-un mod de viaţă corespunzător, maturizarea sufletului în vederea trezirii „omului superior". Un pas mai departe este deci de a ajunge la presimţirea că o individualitate omenească ar putea evolua, în repetate vieţi pămînteşti, spre tot mai înalte şi mai înalte trepte de desăvîrşire. Cine putea întrezări asemenea lucruri putea, de asemenea, şi să presimtă că în Iisus se arătase o individualitate de înaltă spiritualitate. Pe cît de superioară spiritualitatea, pe atît de mare posibilitatea împlinirii unor lucruri importante. În felul acesta, individualitatea lui Iisus a putut ajunge capabilă să împlinească acea faptă la care *Evangheliile* se referă atît de misterios prin evenimentul botezului lui Ioan şi pe care ele, în felul cum fac acest lucru, o descriu totuşi atît de clar ca pe ceva important. - Personalitatea lui Iisus a devenit capabilă să primească în propriul suflet pe Hristos, Logosul, aşa încît acesta se făcu în ea trup. De la această primire, „Eul" lui Iisus din Nazaret este Hristos, personalitatea exterioară fiind purtătorul Logosului. Evenimentul acesta, prin care „Eul" lui Iisus devine Hristos, este reprezentat prin botezul lui Ioan. În epoca misteriilor, „unirea cu spiritul" era pentru puţini oameni chestiunea candidaţilor la iniţiere. La esenieni, o întreagă comunitate trebuia să se străduiască timp de o viaţă, pentru ca astfel membrii ei să poată ajunge la „unire"; prin evenimentul hristic, în faţa întregii omeniri trebuia pus ceva - tocmai faptele lui Hristos -, aşa încît „unirea" să poată fi o chestiune de cunoaştere aparţinînd întregii omeniri.

DESPRE ESENȚA CREŞTINISMULUI

Influența cea mai profundă asupra adepților creştinismului trebuia s-o exercite faptul că principiul divin, Cuvîntul, Logosul veşnic nu-i mai întîmpina în întunericul tainic al misteriului, ca spirit doar, ci, dacă vorbeau despre acest Logos, ei erau întotdeauna îndrumați spre persoana istorică, omenească a lui Iisus. Înainte, în cadrul realității, acest Logos putea fi văzut ființînd doar pe diferitele trepte ale desăvîrşirilor umane. Puteau fi observate diferențele subtile, intime din existența spirituală a personalității şi se putea vedea în ce mod şi în ce grad era viu Logosul în personalitățile singulare ce căutau inițierea. Un grad superior de maturitate trebuia considerat drept o treaptă superioară de evoluție a existenței spirituale. Treptele premergătoare acestui nivel trebuiau căutate într-o viață spirituală încheiată. Iar viața prezentă putea fi considerată drept treaptă premergătoare a viitoarelor trepte de evoluție spirituală. Păstrarea forței spirituale a sufletului, veşnicia acestei forțe putea fi afirmată, în sensul învățăturii oculte iudaice (*Cartea Zohar)* astfel: „Nimic în lume nu se pierde, nimic nu cade în deşertăciune, nici măcar cuvintele şi glasul omului; totul îşi are locul şi rostul său”. Personalitatea, una, era doar o metamorfoză a sufletului, care se transformă de la personalitate la personalitate. Viața singulară a personalității intra în discuție doar ca o verigă de evoluție dintr-un lanț ce arată spre înainte şi spre înapoi. - Acest Logos, care se transformă, a fost condus prin creştinism de la personalitatea singulară la personalitatea *unică* a lui Iisus. Ceea ce înainte era împărțit asupra întregii lumi, acum era întrunit într-o singură persoană. Iisus a devenit singurul om-Dumnezeu. *Odată*, în Iisus a fost prezent ceva, ce trebuia să-i apară omului drept cel mai mare ideal cu care, în viitor, prin repetatele sale vieți, omul o să se unească tot mai mult. Iisus a luat asupra sa îndumnezeirea întregii omeniri. În el era căutat ceea ce înainte putea fi căutat doar în propriul suflet. Din personalitatea omului s-a zmuls ceea ce, pînă atunci, fusese găsit în ea însăşi ca principiu divin, ca principiu veşnic. Şi întreg acest veşnic putea fi privit în Iisus. Nu principiul veşnic din suflet este cel care biruie moartea şi se deşteaptă cîndva, prin forța sa, ca principiu divin, ci ceea ce era în Iisus, unicul Dumnezeu, va apare şi va deştepta sufletele. De aici rezultă că personalitatea capătă o semnificație absolut nouă. I-a fost luat principiul veşnic, nemuritor. A rămas, ca atare, de prisos pentru sine. Dacă nu voiai să tăgăduieşti veşnicia, trebuia să-i atribui chiar acestei personalități nemurirea. Credința în veşnica transformare a sufletului a fost înlocuită de credința nemuririi personale. Această personalitate a dobîndit o infinită importanță, fiind singurul lucru ce ținea de om. - De

atunci nu mai există nimic între personalitate şi nemărginitul Dumnezeu. Faţă de El trebuie să te aşezi într-un raport nemijlocit. Nu mai erai capabil de îndumnezeire, într-o măsură mai mare sau mai mică; erai un simplu om şi stăteai faţă de Dumnezeu într-un raport nemijlocit, dar exterior. Cel care cunoştea vechea viziune a misteriilor trebuia să simtă acest lucru ca pe o nuanţă absolut nouă în concepţia despre lume. În această situaţie se aflau numeroase personalităţi ale primelor veacuri creştine. Ei cunoşteau metoda misteriilor; dacă voiau să devină creştini, trebuiau să se debaraseze de această metodă veche. Acest lucru a fost de natură să declanşeze în ei cele mai grave lupte sufleteşti. Ei au căutat în cele mai diferite chipuri o împăcare între cele două direcţii ale concepţiei despre lume. Scrierile primelor veacuri creştine oglindesc această luptă. Atît scrierile păgînilor, care erau atraşi de măreţia creştinismului, cît şi cele ale creştinilor, cărora le era greu să renunţe la metoda misteriilor. Încet-încet, creştinismul creşte ridicîndu-se din fiinţa misteriilor. Convingerile creştine sînt expuse sub forma adevărurilor misteriilor, înţelepciunea misteriilor este îmbrăcată în cuvintele creştinismului. Clement Alexandrinul, scriitorul creştin de formaţie păgînă (mort în 217 d.H.), oferă în legătură cu aceasta un exemplu: „De aceea Domnul n-a oprit să se facă bine sîmbăta, ci a îngăduit «celor care pot purta» să ia parte la dumnezeieştile taine şi la acea lumină sfîntă. - La fel Domnul n-a descoperit multora cele care nu erau destinate celor mulţi, ci la puţini pe care îi ştia că li se cuvine, care puteau să le primească şi să-şi formeze sufletul după ele; acelea sînt tainice ca şi Dumnezeu; ele se încredinţează cuvîntului, nu literei, nu scrisului. - «Dumnezeu a dat Bisericii «pe unii apostoli, pe alţii prooroci, pe alţii evanghelişti, pe alţii păstori şi învăţători, pentru desăvîrşirea sfinţilor, pentru lucrul slujirii, pentru zidirea trupului lui Hristos.»” Personalităţile încearcă în chipul cel mai diferit să afle calea de la concepţiile vechi la cele creştine. Şi cel care crede că se află pe drumul cel drept îi consideră pe ceilalţi eretici. În tot acest timp, Biserica se consolidează tot mai mult ca instituţie exterioară. Pe măsură ce forţa ei creştea, calea pe care - prin hotărîrile sinoadelor, prin stabilire exterioară - o recunoştea ca fiind calea cea dreaptă înlocuia cercetarea personală. Biserica decidea cine se abătuse prea mult de la adevărul divin păzit de ea. Noţiunea de „eretic” se conturează tot mai clar. În primele veacuri ale creştinismului, căutarea căii divine era o chestiune personală într-o măsură mult mai mare decît în veacurile de mai tîrziu. Trebuia străbătut mai întîi un lung drum pentru ca, apoi, convingerea lui Augustin să devină posibilă: „Eu n-aş crede în Evanghelie, dacă mar îndemna la aceasta *autoritatea* bisericii catolice”.

Lupta dintre tipul misteric şi cel creştin capătă o reliefare deosebită prin diferitele secte şi scriitori „gnostici”. Îi putem considera gnostici pe toţi scriitorii din primele veacuri creştine, care căutau un sens mai adînc, spiritual al învăţăturilor creştine. (O strălucită prezentare a evoluţiei Gnosei [Gnozei] oferă cartea mai sus amintită a lui Mead: *Fragmente eines verschollenen Glaubens*.) Îi înţelegem pe aceşti gnostici, dacă îi considerăm îmbibaţi de vechea înţelepciune a misteriilor şi doritori să pătrundă creştinismul din punctul de vedere al misteriilor. Pentru ei Hristos este Logosul. Ca atare, el este în primul rînd spiritual. Prin esenţa sa primordială, el nu se poate apropia de om din afară. El trebuie deşteptat în suflet. Dar Iisus cel istoric trebuie să aibă o legătură cu acest Logos spiritual. Aceasta era problema gnostică fundamentală. Unul putea s-o rezolve într-un fel, altul în alt fel. Important rămîne faptul că nu pura tradiţie istorică trebuia să ducă la o înţelegere reală a ideii de Hristos, ci înţelepciunea misteriilor sau filosofia neoplatonică, inspirată din acelaşi izvor şi înfloritoare în primele veacuri creştine. Se manifesta încredere în înţelepciunea umană şi se credea că ea ar putea naşte un Hristos, cu care poate fi măsurat Hristosul istoric. Abia în acest fel ar putea fi el înţeles şi privit în lumina cea adevărată.

De un interes deosebit din acest punct de vedere este învăţătura prezentată în cărţile lui *Dionisie Areopagitul*. Fireşte, aceste scrieri vor fi menţionate abia în secolul VI. Important nu este cînd şi unde au fost scrise, ci că ele conţin o prezentare a creştinismului, învelită în întregime în felul de a gîndi al filosofiei neoplatonice şi într-o viziune spirituală a lumii superioare. Aceasta este în orice caz o formă de prezentare, care aparţine primelor veacuri creştine. Pe vremuri, această formă de prezentare se transmitea ca tradiţie orală; tocmai în vremurile mai vechi, ceea ce era mai important *nu* era încredinţat scrierii. Creştinismul prezentat de scrierile areopagitice ar putea fi considerat drept acel creştinism care ar fi reflectat de oglinda concepţiei neoplatonice despre lume. Percepţia sensibilă îi tulbură omului contemplarea spiritului. El trebuie să depăşească cele sensibile. Dar toate conceptele umane sînt extrase cu precădere din observaţia senzorială. Se consideră că există ceea ce observă omul sensibil; ceea ce el nu observă este socotit ca neexistînd. De aceea, dacă omul vrea să-şi deschidă o perspectivă reală spre cele divine, el trebuie să treacă şi dincolo de ceea ce există şi ceea ce nu există, căci şi acestea, provin în concepţia sa din sfera sensibilă. În acest sens, Dumnezeu nu este nici existent, nici ne-existent. El este deasupra existenţei (supraexistent). El nu poate fi deci atins cu mijloacele cunoaşterii obişnuite, care are a face cu ceea ce există. Trebuie să te ridici deasupra ta, deasupra observaţiei tale senzoriale, a logicii tale raţionale şi să

afli trecerea spre contemplarea spirituală; atunci poţi privi presimţitor în perspectiva celor divine. - Dar această divinitate supraexistentă a dat naştere temeliei pline de înţelepciune a lumii, a dat naştere Logosului. Acesta poate fi atins şi de forţa inferioară a omului. El îşi manifestă prezenţa în edificiul universului ca Fiu spiritual al lui Dumnezeu; este mediator între Dumnezeu şi om. El poate fi prezent în om pe diferite trepte; el poate fi realizat de o instituţie pămîntească, în măsura în care ea uneşte într-o ierarhie pe oamenii plini de el în diferite feluri. O asemenea „biserică" este Logosul sensibil-real; iar forţa care trăieşte în ea a trăit în mod personal în Hristosul devenit trup. Prin Iisus, Biserica s-a unit deci cu Dumnezeu, în el îşi are ea vîrful şi sensul.

Era limpede pentru întreaga Gnoză că trebuia să cadă de acord cu ideea personalităţii lui Iisus. Hristos şi Iisus trebuiau puşi într-un anumit raport. Divinitatea îi fusese luată personalităţii omeneşti; într-un fel oarecare, ea trebuia regăsită. Trebuia să existe posibilitatea de a o regăsi în Iisus. Misticul avea a face cu un anumit grad de divinitate din sine şi cu personalitatea sa pămîntesc-sensibilă. Creştinul avea a face cu aceasta şi cu Dumnezeu desăvîrşit, aflat dincolo de tot ceea ce omeneşte poate fi atins. Dacă această concepţie era respectată cu rigurozitate, atunci dispoziţia mistică fundamentală a sufletului putea fi creată numai dacă acestui suflet, în măsura în care el afla în sine spiritualul superior, i se deschide ochiul spiritual, astfel încît asupra acestuia să cadă lumina iradiind de la Hristosul din Iisus. Unirea sufletului cu forţele sale cele mai înalte este în acelaşi timp unire cu Hristosul istoric. Căci mistica este simţire nemijlocită şi sesizare a Divinului în propriul suflet. Dar un Dumnezeu care se înalţă deasupra a tot ce este omenesc nu poate niciodată să sălăşluiască în suflet în adevăratul sens al cuvîntului. Gnoza, ca şi întreaga mistică creştină de mai tîrziu, reprezintă strădania de a face ca, într-un fel oarecare, sufletul să se împărtăşească totuşi nemijlocit din acest Dumnezeu. Aici trebuia să apară mereu o luptă. Nu puteai să găseşti în realitate decît principiul *tău* divin, care este însă unul omenesc-divin, este un principiu divin aflat pe o anumită treaptă de evoluţie. Dar Dumnezeul creştin este totuşi un Dumnezeu anume, desăvîrşit în sine. Puteai găsi în tine forţa de a năzui în sus, spre el; dai nu puteai considera ca ceea ce trăieşti în suflet pe o treaptă oarecare ar fi una cu el. Între ceea ce putea fi recunoscut în suflet şi ceea ce creştinismul desemna ca divin, se căsca o prăpastie. Este prăpastia dintre ştiinţă şi credinţă, dintre cunoaştere şi simţire religioasă. Pentru misticul în sens vechi, această prăpastie nu putea exista. Căci el ştia că nu poate cuprinde Divinul decît treptat şi ştia şi de ce îl poate cuprinde doar astfel. Îi era clar că în acest principiu divin cucerit treptat el îl avea totuşi pe adevăratul, viul

principiu divin; şi îi era greu să vorbească despre un principiu divin desăvîrşit, închis. Un asemenea mist nu voia deloc să cunoască pe Dumnezeul desăvîrşit, ci voia să facă experienţa vieţii divine. Voia ca el însuşi să fie îndumnezeit şi nu voia o relaţie exterioară cu divinitatea. Era în natura creştinismului ca mistica sa să nu fie în acest sens lipsită de premize. Misticul creştin vrea să vadă în el însuşi divinitatea, dar el trebuie să privească spre Hristosul istoric aşa cum ochiul fizic priveşte spre Soare; aşa cum ochiul fizic îşi spune: graţie acestui soare voi privi ceea ce pot vedea prin forţele mele; tot astfel misticul creştin spune: îmi înalţ forul meu interior spre divina contemplare; lumina, care îmi mijloceşte o asemenea contemplare, este dată în Hristosul care a apărut. El *este* cel prin care pot urca în mine către Prea-Înaltul. Tocmai aceasta este deosebirea dintre misticii creştini ai Evului Mediu şi miştii vechilor misterii. (Vezi cartea mea: *Die Mystik im Aufgange des neuzeitlichen Geisteslebens*. Berlin, 1901.)

CREŞTINISMUL ŞI ÎNȚELEPCIUNEA PĂGÎNĂ

În epoca în care şi creştinismul îşi are începuturile, în cadrul culturii păgîne antice apar concepţii despre lume care se prezintă ca o continuare a modului de gîndire platonician şi care pot fi de asemenea considerate drept o înțelepciune a misteriilor interiorizată, spiritualizată. Ele pornesc de la Pilon din Alexandria (25 î.H. - 50 d.H.). La el, procesele care conduc spre Divin apar plasate în chiar interiorul sufletului omenesc. Am putea spune: templul de misterii în care Filon îşi caută consacrarea nu este altul decît propriul său for interior şi înseşi trăirile superioare ale acestuia. El înlocuieşte procedurile săvîrşite în lăcaşurile de misterii prin procese pur spirituale. După părerea lui, contemplarea senzorială şi logica cunoaştere intelectualistă nu conduc spre Divin. Ele au a face doar cu cele trecătoare. Dar există pentru suflet o cale de a se ridica deasupra acestor modalități de cunoaştere. Sufletul trebuie să iasă din ceea ce numeşte „Eul” său obişnuit. El trebuie răpit acestui „Eu”. Atunci el intră într-o stare de înălțare spirituală, de iluminare, în care nu mai ştie, nu mai gîndeşte şi nu mai cunoaşte în sensul obişnuit. Căci el a crescut împletit strîns cu Divinul, a curs contopindu-se cu acesta. Divinul este trăit ca ceva care nu poate fi format în gînduri şi împărtăşit în concepte. El este *trăit*. Iar cel care îl trăieşte ştie că poate comunica din el doar dacă ajunge să dea cuvintelor viață. Lumea este copia acestei entități mistice, trăite în cele mai profunde straturi ale sufletului. Ea a luat naştere din Dumnezeul care nu poate fi văzut şi nici gîndit. O imagine nemijlocită a acestei divinități este armonia plină de înțelepciune a lumii, căreia îi urmează fenomenele sensibile. Această armonie plină de înțelepciune este chipul spiritual al divinității. Este spiritul divin revărsat în lume: rațiunea cosmică, Logosul, vlăstarul sau Fiul lui Dumnezeu. Logosul este mijlocitorul între lumea sensibilă şi Dumnezeul de neimaginat. Pătrunzîndu-se de cunoaştere, omul se uneşte cu Logosul. Logosul se întrupează în el. Personalitatea care a evoluat către spiritualitate este purtătorul Logosului. Deasupra Logosului se află Dumnezeu; dedesubtul Logosului este lumea trecătoare. Omul are menirea de a închide lanțul dintre amîndouă. Ceea ce el trăieşte ca spirit în interiorul său este spiritul cosmic. Asemenea reprezentări ne aduc nemijlocit aminte de modul de gîndire pitagoreic. - În viața lăuntrică este căutat sîmburele existenței. Dar viața lăuntrică este conştientă de valoarea sa cosmică. Unui mod de gîndire asemănător celui al lui Filon i se datorează, de fapt, cuvintele lui Augustin: „Noi vedem toate lucrurile care sînt făcute, pentru că ele există; dar ele există, deoarece Dumnezeu le priveşte” . - Iar despre *ceea ce* şi *prin ceea ce* vedem, el adaugă semnificativ: „Şi deoarece ele sînt, le vedem

exterior; şi pentru că sînt desăvîrşite, le vedem interior". La Platon există aceeaşi reprezentare fundamentală. Exact ca Platon, Filon a văzut în destinele sufletului omenesc finalul marii drame cosmice, trezirea Dumnezeului fermecat. Faptele lăuntrice ale sufletului el le-a descris cu cuvintele: înţelepciunea din interiorul omului merge „pe căile Tatălui, imitînd, şi alcătuieşte forme privind spre arhetipuri". De aceea, atunci cînd omul alcătuieşte în sine forme, el nu săvîrşeşte o lucrare personală. Aceste forme sînt înţelepciunea veşnică, sînt viaţa cosmică. Aceasta concordă cu concepţia misteriilor despre miturile populare. Misticul caută în mituri sîmburele mai profund al adevărului. Iar ceea ce misticul face cu miturile păgîne, Filon realizează cu relatările mozaice ale creaţiunii. Pentru el, povestirile Vechiului Testament sînt imagini ale unor procese sufleteşti. *Biblia* istoriseşte crearea lumii. Cel care o consideră o prezentare a unor întîmplări exterioare o cunoaşte doar pe jumătate. Desigur, stă scris: „La început a făcut Dumnezeu cerul şi pămîntul. Şi pămîntul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adîncului, şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor". Dar sensul adevărat, lăuntric al unor asemenea cuvinte trebuie trăit în adîncurile sufletului. Dumnezeu trebuie găsit în interior; atunci apare el ca „strălucire primordială, împrăştiind nenumărate raze, ce pot fi percepute nu prin simţuri, ci numai prin gîndire". Aşa se exprimă Filon. Aproape exact ca în *Biblie* se spune şi la Platon, în *Timeu*: „Cînd însă Tatăl, care crease Universul, 1-a privit cum prinsese viaţă, cum se mişcase şi devenise o imagine a zeilor veşnici, el a simţit în aceasta mulţumire". În *Biblie* citim: „Şi a privit Dumnezeu toate cîte a făcut şi iată erau bune foarte". - A recunoaşte Divinul în sensul *Bibliei* înseamnă, ca şi la Platon şi în înţelepciunea misteriilor, a trăi evoluţia creaţiei ca pe un destin sufletesc propriu. Istoria creaţiei şi istoria sufletului care se îndumnezeieşte se contopesc într-una. Convingerea lui Filon este că relatarea creaţiei după Moise poate fi folosită pentru a scrie istoria sufletului care îl caută pe Dumnezeu. În felul acesta, toate lucrurile din *Biblie* capătă un sens profund simbolic. Filon devine tălmăcitorul acestui sens simbolic. El citeşte *Biblia* ca pe o istorie a sufletului.

Se poate spune că, prin acest mod de a citi *Biblia*, Filon se conforma unei tendinţe caracteristice a epocii, tendinţă născută din înţelepciunea misteriilor. El a dovedit astfel existenţa aceluiaşi mod de tălmăcire a vechilor scrieri cu privire la terapeuţi. „Ei posedă de asemenea lucrări ale unor scriitori vechi, care au călăuzit odinioară şcoala lor şi au lăsat multe lămuriri asupra metodei obişnuite în scrierile *alegorice*... Explicarea acestor scrieri este îndreptată la ei înspre sensul mai adînc al istorisirilor alegorice". Astfel, intenţia lui Filon era îndreptată spre sensul mai adînc al istorisirilor „alegorice" din Vechiul Testament.

Să ne imaginăm la ce putea să ducă o asemenea tălmăcire. Citim relatarea Genezei şi aflăm în ea nu doar o istorisire exterioară, ci modelul pentru căile pe care trebuie să apuce sufletul ca să ajungă la Divin. Prin urmare, sufletul trebuie să repete în sine, în mod microcosmic, căile lui Dumnezeu, căci numai în aceasta putea să constea năzuinţa sa mistică după înţelepciune. Drama cosmică trebuie să se desfăşoare în fiecare suflet. Viaţa sufletească a înţelepţilor mistici este o *realizare* a modelului dat în relatarea Genezei. Moise n-a scris doar pentru a povesti fapte istorice, ci pentru a arăta în imagini ceea ce sufletul trebuie să ia drept căi, dacă vrea să găsească pe Dumnezeu.

În concepţia despre lume a lui Filon, toate acestea rămîn închise *în lăuntrul* spiritului. Omul trăieşte *în sine* ceea ce Dumnezeu a trăit în lume. Cuvîntul lui Dumnezeu, Logosul, devine eveniment sufletesc. Dumnezeu i-a condus pe evrei din Egipt spre ţara făgăduinţei; el i-a lăsat să treacă prin suferinţe şi lipsuri, pentru a le dărui apoi ţara făgăduinţei. Acesta e procesul exterior. Să-1 trăim interior. Din ţara Egiptului, din lumea trecătoare, prin lipsuri ce conduc la înăbuşirea lumii sensibile, intrăm în ţara făgăduită sufletului, ajungem la cele veşnice. La Filon, totul este proces lăuntric. Dumnezeul care s-a revărsat în lume îşi sărbătoreşte în suflet învierea, dacă Cuvîntul său creator este înţeles şi copiat în suflet Atunci omul a născut în sine, în chip spiritual, pe Dumnezeu, pe Spiritul divin devenit om, Logosul, pe Hristos. În acest sens, pentru Filon şi pentru cei care gîndeau ca el cunoaşterea era o naştere a lui Hristos în cadrul lumii spiritualului. O continuare a acestui mod de gîndire filonian a fost şi concepţia neoplatonică despre lume, care s-a dezvoltat o dată cu creştinismul. Să vedem cum îşi descrie Plotin (204-270 d.H.) trăirile sale spirituale:

„Adeseori, cînd mă trezesc din somnolenţa corporalităţii şi mă întorc către mine părăsind lumea exterioară, mă reculeg şi privesc o minunată frumuseţe; atunci sînt sigur că mă aflu în interiorul părţii mele mai bune; dau dovadă de viaţă adevărată, sînt unit cu Divinul şi, întemeiat în el, dobîndesc forţa de a mă plasa chiar deasupra lumii superioare. Apoi cînd, după această odihnă întru Dumnezeu, cobor iarăşi din contemplarea spirituală către formarea de gînduri, mă întreb cum se face că acum eu cobor şi că sufletul meu, intrînd într-adevăr cîndva în trup, este totuşi în esenţa sa aşa cum tocmai mi se arătase” şi „care poate fi deci temeiul faptului că sufletele îl uită pe Tatăl, pe Dumnezeu şi, în vreme ce ele provin totuşi din lumea cealaltă şi îi aparţin ei, nu ştiu nimic despre ea şi despre ele însele? Începutul răului este pentru ele cutezanţa, pofta devenirii, înstrăinarea de sine şi plăcerea de a-şi aparţine doar lor înşile. Ele au rîvnit la glorificarea de sine şi s-au grăbit în acest sens, apucînd astfel pe o cale greşită şi înaintînd spre căderea totală, iar prin aceasta au pierdut cunoaşterea originii lor din lumea

cealaltă, aşa cum copiii, despărţiţi devreme de părinţii lor şi crescuţi în depărtare, nu ştiu cine sînt ei şi părinţii lor”. Evoluţia vieţii, pe care trebuie s-o caute sufletul, este prezentată de Plotin astfel: „împăcată să fie viaţa sa corporală şi tălăzuirea acesteia, împăcat să privească sufletul tot ceea ce îl înconjoară: pămîntul şi marea şi aerul şi cerul însuşi, fără patimă să le privească. Să înveţe a fi atent la felul cum sufletul se revarsă parcă din afară în cosmosul în repaus şi curge, împins şi pătruns de raze din toate părţile; aşa cum razele soarelui luminează un nor întunecat şi îl fac să strălucească la fel ca aurul, tot astfel sufletul, atunci cînd pătrunde în trupul lumii cuprinse de cer, îi dă viaţă şi nemurire.”

Rezultă că această concepţie despre lume are o profundă asemănare cu creştinismul. La credincioşii comunităţii lui Iisus se spune: „Ceea ce s-a întîmplat de la început, ceea ce am auzit şi am văzut cu ochii, ceea ce noi înşine am privit, ceea ce mîinile noastre au atins din *Cuvîntul vieţii*... aceea vă vestim”; în sensul neoplatonismului s-ar putea spune astfel: Ceea ce s-a întîmplat de la început, ceea ce nu putem auzi şi vedea: aceasta trebuie s-o trăim spiritual drept Cuvînt al vieţii. - Evoluţia vechii concepţii despre lume se face, aşadar, scindat. Ea duce, pe de o parte, în neoplatonism şi în concepţiile despre lume orientate asemănător, la o idee de Hristos, care se referă la spiritualul pur; pe de altă parte, duce la o contopire a acestei idei de Hristos cu un fenomen istoric, cu personalitatea lui Iisus. Pe scriitorul Evangheliei după Ioan îl putem numi cel care leagă ambele concepţii despre lume. „La început a fost Cuvîntul.” Această convingere el o împărtăşeşte cu neoplatonicii. Cuvîntul devine spirit în interiorul sufletului; iată concluzia neoplatonicilor. Cuvîntul s-a făcut trup în Iisus: iată concluzia scriitorului *Evangheliei după Ioan* şi, împreună cu el, a comunităţii creştine. Sensul mai intim al felului cum Cuvîntul a putut deveni trup a fost dat prin întreaga evoluţie a vechilor concepţii despre lume. Platon povesteşte acest lucru într-o notă macrocosmică: Dumnezeu a întins în *formă de cruce* sufletul cosmic pe trupul cosmic. Acest suflet cosmic este Logosul. Dacă este ca Logosul să devină trop, el trebuie să repete în existenţa trupească procesul cosmic al lumii. Trebuie bătut pe cruce şi trebuie să învie. În vechile concepţii despre lume ideea aceasta, cea mai importanta a creştinismului, a fost de mult prefigurată, ca reprezentare spirituală. La „iniţiere” misticul făcea experienţa ei, ca trăire personală. Ca realitate cu valoare pentru lumea întreagă, experienţa ei trebuia s-o facă „Logosul devenit om”. Prin urmare, ceea ce era proces misteric în vechea evoluţie a înţelepciunii devine prin creştinism fapt istoric. Astfel, creştinismul a fost împlinirea nu numai a ceea ce prezisese ră profeţii evrei, ci a fost şi împlinirea a ceea ce prefiguraseră misteriile. - Crucea de pe Golgota este cultul

misteric al Antichităţii concentrat într-un singur fapt. Această cruce ne întîmpină mai întîi în vechile concepţii despre lume; ne întîmpină în cadrul unui eveniment unic, ce trebuie să aibă valoare pentru întreaga omenire în momentul apariţiei creştinismului. Din acest punct de vedere poate fi înţeles elementul mistic din creştinism. Creştinismul ca fapt mistic este o treaptă de evoluţie în procesul de devenire al omenirii; iar evenimentele din misterii şi efectele determinate prin ele sînt pregătirea pentru acest fapt mistic.

AUGUSTIN ŞI BISERICA

Întreaga intensitate a luptei purtate în sufletele adepţilor creştinismului la trecerea de la păgînism la noua religie se relevă în personalitatea lui Augustin (354-430). Urmărim misterios luptele sufleteşti ale lui Origene, Clement Alexandrinul, Grigorie de Nazians, Ieronim şi alţii, atunci cînd vedem cum aceste lupte au ajuns să se potolească în spiritul lui Augustin.

Augustin este o personalitate în care, dintr-o natură pătimaşă, se dezvoltă cele mai profunde necesităţi spirituale. El face experienţa unor reprezentări păgîne şi semicreştine. Este torturat de cele mai teribile îndoieli ce se pot abate asupra unui om, care a încercat neputinţa multor gînduri provocate de interesele spirituale şi a gustat din sentimentul descurajant al întrebării: Poate deci omul să ştie, în general, ceva?

La începutul strădaniei sale, reprezentările lui Augustin erau strîns legate de ceea ce este senzorial trecător. Spiritualul şi-1 putea reprezenta doar în imagini sensibile. Atunci cînd a depăşit această treaptă, a resimţit momentul ca pe o eliberare. O descrie în *Mărturisirile* sale: „Şi, fiindcă atunci voiam să cuget despre Dumnezeul meu, nu ştiam să mă gîndesc decît la mase corporale - căci socoteam că nu există nimic care să nu fie aşa - ceea ce era cea mai mare cauză şi aproape singura a greşelilor mele de neînlăturat.”

Augustin arată astfel încotro trebuie să se îndrepte omul, care caută adevărata viaţă în spirit. Există gînditori, şi nu sînt puţini, care susţin că în general n-am putea ajunge la o capacitate de reprezentare pură, liberă de orice substanţă sensibilă. Aceşti gînditori confundă ceea ce cred ei că trebuie spus despre propria lor viaţă sufletească cu ceea ce este omeneşte posibil. Adevărul este mai degrabă că la o cunoaştere superioară poţi ajunge abia atunci cînd ai evoluat la o gîndire liberă de orice materie sensibilă; la o viaţă sufletească, ale cărei reprezentări nu mai încetează atunci cînd încetează concretizarea prin impresii senzoriale. Augustin povesteşte cum s-a ridicat el la privirea spirituală. El a întrebat pretutindeni unde este „divinul”. „Am întrebat pămîntul, şi mi-a răspuns: «Nu sînt eu» şi cele ce sînt pe pămînt mi-au răspuns acelaşi lucru. Am întrebat marea şi străfundurile şi tîrîtoarele sufletelor vii şi mi-au răspuns: «Nu sîntem Dumnezeul tău, caută deasupra noastră». Am întrebat adierile care suflă şi a zis tot aerul cu locuitorii săi: «Se înşală Anaximenes, eu nu sînt Dumnezeu». Am întrebat cerul, soarele, luna şi stelele şi îmi răspund: «Nici noi nu sîntem Dumnezeul pe care-L cauţi. »”

Şi Augustin a recunoscut că există un singur lucru care îi dă răspuns la întrebarea sa privitoare la divin, şi acesta este sufletul propriu. Acesta a spus: Nici ochiul, nici

urechea nu pot să-ţi comunice ceea ce există în mine. Numai eu însumi ţi-o pot spune. Şi ţi-o spun în chip neîndoielnic. „Dacă există forţă vitală în aer sau în foc, de aceasta oamenii ar putea să se îndoiască, dar cine ar vrea să se îndoiască de faptul că el trăieşte, îşi aminteşte, înţelege, vrea, gîndeşte, ştie şi judecă? Dacă se îndoieşte, el trăieşte; îşi aminteşte de ce se îndoieşte; înţelege că se îndoieşte; vrea să se convingă; gîndeşte, ştie că nu ştie nimic; cugetă. Că n-ar trebui să se împace cu nimic în grabă". Lucrurile exterioare nu se opun, dacă le contestăm esenţa şi existenţa. Dar sufletul se opune. El nu s-ar putea îndoi de sine, dacă n-ar exista. Chiar şi prin îndoiala lui el îşi confirmă existenţa. „Existăm şi cunoaştem existenţa noastră şi iubim existenţa şi cunoaşterea noastră: în aceste trei chestiuni nu ne poate nelinişti nici o eroare asemănătoare adevărului, căci nu le cuprindem ca pe nişte lucruri exterioare cu un simţ trupesc". De cele divine omul are parte în măsura în care îşi aduce sufletul în situaţia de a se cunoaşte mai întîi pe sine însuşi ca realitate spirituală, pentru a găsi, ca spirit, calea spre lumea spirituală. Augustin s-a zbătut mult pînă la a recunoaşte acest lucru. Dintr-o asemenea dispoziţie, la popoarele păgîne, personalităţile ce căutau cunoaşterea au fost cuprinse de dorinţa de a bate la porţile misteriilor. În epoca lui Augustin, cu asemenea convingeri puteai deveni creştin. Logosul devenit om, Iisus, a arătat calea pe care trebuie să meargă sufletul, dacă vrea să ajungă la acel ceva, de care trebuie să vorbească atunci cînd este cu sine însuşi. În anul 385, la Milano, Augustin s-a împărtăşit din învăţătura lui Ambroziu. Toate ezitările lui legate de Vechiul şi Noul Testament au dispărut atunci cînd învăţătorul i-a explicat pasajele cele mai importante nu numai după sensul cuvintelor, ci „îndepărtînd vălul mistic".

Pentru Augustin, în tradiţia istorică a Evangheliilor şi în comunitatea care păstra această tradiţie era întrupat ceea ce era păzit în misterii. Treptat, el se convinge că „porunca să se *creadă* ceea ce nu se demonstra era modestă şi fără înşelăciune". EI ajunge la reprezentarea: „Cine ar putea fi atît de orbit să spună că Biserica apostolilor nu merită nici o credinţă, ea, care este atît de fidelă şi care este susţinută prin acordul unor fraţi atît de numeroşi care au transmis conştiincios posterităţii scripturile ei, după cum şi ea a menţinut catedrele ei pînă la episcopii din prezent, printr-o succesiune riguros asigurată". Modul de a gîndi al lui Augustin i-a arătat că, prin evenimentul hristic, pentru sufletul care năzuieşte după spirit s-au ivit alte condiţii decît existaseră înainte. Pentru Augustin nu există nici o îndoială că, prin Hristos Iisus, în lumea istorică exterioară s-a revelat ceea ce căuta misticul prin pregătirea în misterii. Iată una din sentinţele sale semnificative: „Ceea ce se numeşte în prezent religie creştină exista încă la cei

vechi şi n-a lipsit la începuturile neamului omenesc, pînă cînd s-a arătat în trup Hristos, de la care adevărata religie, ce existase şi mai înainte, a primit numele de creştină”. Pentru un asemenea mod de reprezentare erau posibile două căi. Una este cea care îşi spune: dacă sufletul omenesc dezvoltă în sine acele forţe, prin care el ajunge la cunoaşterea sinelui adevărat, atunci, dacă merge destul de departe, va ajunge şi la cunoaşterea lui Hristos şi a tot ceea ce este în legătură cu acesta. Aceasta ar fi o cunoaştere misterică îmbogăţită prin evenimentul hristic. - Cealaltă cale este cea pe care a mers, într-adevăr, Augustin şi datorită căreia el a devenit pentru urmaşii săi un mare model. Ea constă în a încheia, la un anumit punct, dezvoltarea propriilor forţe sufleteşti şi a extrage reprezentările legate de evenimentul hristic din însemnările scrise şi din tradiţiile orale asupra acestui eveniment. Prima cale a fost respinsă de Augustin care o considera izvorîtă din mîndria sufletului, cea de-a doua îi părea a fi calea dreptei smerenii. Celor care vor să meargă pe prima cale, el le spune următoarele: „Aţi putea găsi într-adevăr pacea, dar pentru aceasta este necesară smerenia, care se împacă atît de greu cu cerbicia voastră”. El resimţea însă într-o fericire lăuntrică nemărginită faptul că, de la „apariţia lui Hristos în trup”, se putea spune: la trăirea spiritualului poate ajunge orice suflet, care, căutînd în sine însuşi, merge atît de departe cît poate el merge şi apoi, pentru a ajunge la cele supreme, poate avea *încredere* în ceea ce afirmă despre Hristos şi revelaţia Sa tradiţiile scrise şi orale ale comunităţii creştine. Despre toate acestea el spune următoarele: „Ce fel de încîntare şi ce fel de plăcere de durată a binelui suprem şi adevărat se oferă acum, ce fel de seninătate, ce fel de adiere a veşniciei, cum s-o spun eu? Au spus acest lucru, atît cît putea fi el spus, acele suflete mari incomparabile, despre care credem că au văzut şi încă văd... Ajungem la în punct în care recunoaştem cît de adevărat este ceea ce ni s-a poruncit să credem şi cît de bine şi mîntuitor am fost crescuţi la mama noastră, biserica, şi de ce folos a fost acel lapte, pe care apostolul Pavel 1-a dat de băut celor mici...” (Nu intră în spaţiul acestei scrieri luarea în consideraţie a ceea ce se dezvoltă din celălalt mod de reprezentare posibil, ceea ce se dezvoltă din cunoaşterea misterică îmbogăţită cu evenimentul hristic. Prezentarea acestui luau se află în schiţa mea despre o „Geheimwissenchaft”.) - Dacă în vremurile precreştine omul care voia să caute temeliile spirituale ale existenţei trebuia îndrumat pe calea misteriilor, Augustin putea spune şi acelor suflete care nu puteau merge prin ele însele pe un astfel de drum: Înaintaţi în *cunoaştere* atît cît se poate înainta cu forţele voastre omeneşti; de acolo vă duce apoi mai departe *încrederea*, credinţa în regiunile spirituale superioare. - Acum nu mai era de făcut decît un singur pas mai departe pentru a spune: rezidă în esenţa sufletului omenesc ca prin

propriile lui forţe el să ajungă doar pînă la o anumită treaptă a cunoaşterii; de acolo, sufletul ar putea merge mai departe doar prin încredere, prin credinţa în tradiţia scrisă şi orală. Acest pas a fost făcut prin acel curent spiritual, care a atribuit *cunoaşterii naturale* un domeniu precis, dincolo de care sufletul nu se poate ridica prin sine însuşi; din tot ceea ce se afla dincolo de acest domeniu, acest curent a făcut obiect al *credinţei* care trebuie să se întemeieze pe tradiţia scrisă şi orală, pe încrederea în purtătorii ei. Cel mai mare dascăl al Bisericii - *Toma d'Aquino* (1225-1274) - a exprimat această doctrină în scrierile sale în modul cel mai felurit. Cunoaşterea omenească poate ajunge pînă acolo unde a ajuns Augustin prin cunoaşterea de sine, pînă la certitudinea Divinului. Esenţa acestui Divin şi relaţia lui cu lumea constituie atunci pentru el teologia revelată, inaccesibilă cunoaşterii omeneşti, teologia care, ca şi conţinutul de credinţă, este deasupra oricărei cunoaşteri.

Acest punct de vedere poate fi urmărit formal în apariţia sa în concepţia despre lume a lui *Johannes Scotus Erigena,* care a trăit în secolul al IX-lea la curtea lui Carol cel Pleşuv şi care, în modul cel mai natural, face legătura între primele epoci ale creştinismului şi punctele de vedere ale lui Toma d'Aquino. Concepţia sa despre lume este orientată în sensul neoplatonismului. Învăţăturile lui Dionisie Areopagitul au fost dezvoltate de Scotus în opera sa despre „împărţirea naturii”. Aceasta era o doctrină care, pornind de la Dumnezeu, aflat mai presus de orice element senzorial-trecător, deduce din acesta lumea. Omul este cuprins în evoluţia tuturor fiinţelor către acest Dumnezeu, care ajunge la sfîrşit ceea ce era la început. Totul cade iarăşi înapoi în divinitatea trecută prin procesul cosmic şi, în cele din urmă, desăvîrşită. Dar, pentru a ajunge acolo, omul trebuie să găsească drumul către Logosul devenit trup. La Erigena, această idee duce la o alta: ceea ce este cuprins în scripturile ce relatează despre acest Logos conduce, ca şi conţinut de credinţă, la mîntuire. Raţiunea şi autoritatea scrisului, *credinţa* şi *cunoaşterea* stau alături. Una n-o contrazice pe cealaltă; dar credinţa trebuie să ducă acolo unde cunoaşterea nu poate aproape niciodată să se ridice prin sine însăşi.

*
* *

Ceea ce în sensul misteriilor trebuia tăinuit mulţimii, *cunoaşterea* veşnicului, a devenit pentru acest mod de reprezentare, prin felul creştin de a gîndi, *conţinut de credinţă*, conţinut care, potrivit naturii sale, se referă la ceva inaccesibil simplei cunoaşteri. Misticul precreştin era convins că lui îi este rezervată cunoaşterea divinului, iar poporului - credinţa în imagini. Convingerea creştinismului

era că, prin revelaţia sa, Dumnezeu a dezvăluit omului înţelepciunea; prin cunoaşterea sa, omului îi parvine o copie a revelaţiei divine. Înţelepciunea misteriilor este o plantă de seră, revelată cîtorva, maturi pentru a o primi; înţelepciunea creştină este un misteriu care ca şi cunoaştere nu este nimănui dezvăluită, dar ca şi conţinut de credinţă este dezvăluită tuturor. În creştinism a continuat să fie valabil punctul de vedere din misterii. Dar a continuat într-o formă preschimbată. Nu individul deosebit, ci toţi trebuiau să aibă parte de adevăr. Dar trebuia ca, de la un anume punct, să îţi dai seama că cunoaşterea este incapabilă de a merge mai departe şi să te înalţi apoi la credinţă. Creştinismul aduce conţinutul evoluţiei cu caracter misteric din întunericul templului la lumina clară a zilei. *Una* din direcţiile spirituale din cadrul creştinismului caracterizate mai sus conducea la ideea că acest conţinut trebuie să rămînă în forma *credinţei*.

Rudolf Steiner

CE FACE ÎNGERUL ÎN CORPUL NOSTRU ASTRAL?

GA 182

Zürich, 9 octombrie 1918

Înțelegerea antroposofică a spiritului nu trebuie să fie numai o părere teoretică despre lume, ci trebuie să fie un conținut de viață şi o forță de viață. Ea îşi împlineşte sarcina numai când ne transpunem în situația care ne permite să consolidăm atât de mult concepția antroposofică despre lume, încât ea devine cu adevărat deplin vie în noi. Căci prin faptul că ne unim sufletele cu înțelegerea antroposofică a spiritului am devenit, într-un anumit sens, paznicii unor fenomene foarte exacte şi importante ale evoluției omenirii.

Oameni care altminteri năzuiesc spre o concepție sau alta despre lume sunt convinşi, în general, că gândurile, reprezentările, în afară de ceea ce sunt ele în sufletele lor, nu mai sunt şi altceva în contextul universal; oameni care au astfel de concepții cred că gândurile şi reprezentările se vor integra în mod viu în lume, aşa cum reuşeşte omul să le impună lumii, în măsura în care el săvârşeşte fapte evidente. Modul de a gândi antroposofic presupune de la început că ne este limpede faptul că gândurile şi reprezentările noastre, pentru a se realiza, trebuie să mai găsească şi alte căi decât ceea ce se întâmplă în lumea sensibilă prin faptele noastre evidente din lumea simțurilor. În recunoaşterea acestei necesități a vieții se găseşte deja ideea că antroposoful ar trebui să se implice într-un mod oarecare la veghea asupra semnelor timpului. În evoluția lumii se întâmplă unele lucruri; omul, mai ales omul epocii noastre, trebuie să ajungă la o înțelegere adevărată cu privire la ce se întâmplă în evoluția lumii în care trăieşte.

Cu privire la omul luat izolat, oricine ştie că trebuie să ia în considerare dezvoltarea sa proprie, nu numai faptele exterioare din

ambianța sa. Exprimat foarte grosolan, faptele exterioare sensibile, care se petrec acum, sunt trăite de oameni care au vârsta de cinci, zece, douăzeci, treizeci, cincizeci, şaptezeci de ani. Cu toate acestea, nici un om rațional nu va cere să se instituie aceeaşi relație cu faptele pentru toți aceştia, indiferent de vârstă. Modul cum trebuie să se comporte oamenii față de ambianță poate fi determinat numai dacă se ține seama de dezvoltarea fiecăruia. Aşa cum orice om este supus unei anumite dezvoltări, aşa cum are forțe diferite ca copil, ca adult, la mijlocul vieții, şi ca bătrân, tot aşa omenirea, în cursul evoluției ei, este în esența sa altceva în secolul al XX-lea decât era în secolul al XV-lea sau chiar în timpul Misteriului de pe Golgota. Este o foarte mare lipsă a timpurilor noastre că nu se cunoaşte faptul că există concepția potrivit căreia se poate vorbi cu totul abstract despre om sau despre omenire, în general, şi că această omenire este supusă unei evoluții.

Acum se pune întrebarea: Cum se ajunge la o înțelegere mai exactă a acestor probleme? Vă amintiți că am discutat adeseori despre un aspect important care priveşte această evoluție.

Perioada greco-romană, care se întinde din secolul al VIII-lea î.Hr. până în secolul al XV-lea d.Hr., aproximativ, o considerăm perioada culturală a sufletului rațiunii, iar perioada care a început în secolul al XV-lea aparține perioadei culturale a sufletului conştienței. Prin aceasta am stabilit un lucru esențial pentru evoluția umanității, în ceea ce priveşte timpul nostru. Noi ştim, prin aceasta, că forța cea mai importantă pe care putem conta în evoluția umanității între secolul al XV-lea şi până la începutul mileniului al patrulea este sufletul conştienței. Dar în adevărata ştiință a spiritului nu este îngăduit să ne menținem la generalități şi abstracțiuni; trebuie văzute, sesizate pretutindeni faptele concrete. Abstracțiunile servesc numai când cineva este curios într-un sens foarte obişnuit. Dacă vrem să facem din ştiința spiritului o forță de viață trebuie să fim mai mult serioşi decât curioşi, nu trebuie să ne oprim la asemenea abstracțiuni ca cele despre care tocmai am vorbit. Este foarte corect, chiar deosebit de important, faptul că

trăim în epoca sufletului conştienței, că trebuie avută în vedere în mod preferențial dezvoltarea sufletului conştienței, dar nu trebuie să ne oprim aici.

Dacă vrem să ajungem la o anumită concepție despre lucruri, trebuie să privim, înainte de orice, cu mai mare atenție spre ființa omului însusi. Noi oamenii suntem alcătuiți, în sens antroposofic, când coborâm de sus în jos, din Eu, din corp astral, corp eteric, pe care l-am numit în ultimul timp şi corp al forțelor formatoare, şi din corp fizic. Dintre aceste mădulare ale naturii umane, de fapt, numai Eul este cel în care trăim şi acționăm spiritual-sufleteşte mai întâi. Doar Eul ne-a fost dăruit prin evoluția noastră terestră şi de către Spiritele formei care o dirijează. Tot ceea ce pătrunde în conştiența noastră pătrunde prin Eul nostru. Iar când Eul nu se manifestă în aşa fel încât să poată fi în legătură cu lumea exterioară - chiar dacă prin intermediul celorlalte corpuri -, atunci avem tot atât de puțină conştiență ca în perioada cuprinsă între adormire şi trezire. Eul este ceea ce ne leagă de lumea înconjurătoare. Corpul astral ne-a fost dat în cursul dezvoltării lunare care a premers dezvoltării pământeşti, corpul eteric în cursul dezvoltării solare anterioare celei lunare, corpul fizic l-am primit ca primă structură în cursul evoluției saturniene.

Dar, dacă veți urmări descrierea acestor corpuri în Ştiința ocultă în linii mari, veți vedea cât de complicat a fost procesul naşterii a ceea ce este omul constituit din patru mădulare. Din datele furnizate de Ştiința ocultă nu se vede că la structurarea ființei umane în trei învelişuri au coacționat spirite aparținând tuturor ierarhiilor? Nu vedem oare că ceea ce ne învăluie sub formă de corp fizic, corp eteric, corp astral este de natură foarte, foarte complicată? Nu numai că ierarhiile au colaborat la formarea acestor învelişuri, dar ele mai lucrează încă în interiorul lor. Cei care cred că omul este doar o asamblare de oase, sânge, carne etc., despre care ne povesteşte ştiința naturii curentă, fiziologia, biologia sau anatomia, nu-l înțeleg.

Dacă ne apropiem de realitatea acestei ființe, vedem cum în tot

ceea ce se petrece în învelişurile umane, fără conştienţa noastră, interacţionează cu înţelepciune entităţi spirituale ale ierarhiilor superioare. Din schiţa pe care am făcut-o în Ştiinţu ocultă cu privire la coacţionarea diferitelor spirite ale ierarhiilor superioare pentru a putea fi realizat omul, puteţi înţelege cât de complicată trebuie să fie această problemă in toate detaliile ei. Şi totuşi, dacă se urmăreşte înţelegerea omului, este indispensabilă apropierea tot mai mare de detalii, de concret.

Bineînţeles, este deosebit de greu să cuprinzi, în acest domeniu, chiar şi numai în gând, o problemă concretă. Aceste probleme concrete sunt foarte complexe. Gândiţi-vă că cineva ar vrea să întrebe: Ce face, în ciclul evolutiv actual al omenirii, în anul 1918, în corpul eteric al omului, să spunem, ierarhia serafimilor sau aceea a Tăriilor? Această problemă se poate pune aşa cum am pune, de exemplu, întrebarea: Plouă acum la Lugano sau nu? Nu vom putea găsi răspunsul nici într-un caz nici în celălalt prin reflectare sau numai printr-o teorie, ci prin apropierea de fapte. Cum ne putem informa? Aşa cum, printr-o telegramă sau o scrisoare sau pe altă cale asemănătoare, eu pot întreba dacă plouă sau nu la Lugano, tot aşa trebuie să ne informăm, printr-o pătrundere adevărată în fapte, ce sarcină anume au de îndeplinit Sfintele Înţelepciuni sau Sfintele Tronuri în actuala epocă a umanităţii, în corpul eteric al omului. Însă o întrebare ca cea formulată acum este deosebit de complicată şi noi nu putem decât să ne apropiem într-o oarecare măsură de domeniile în care apar astfel de dileme. De fapt, acest domeniu este protejat, pentru ca omului să nu-i crească aripile până la cer, iar el să devină hipercurajos şi mândru, dacă năzuieşte spre cunoaştere adevărată.

Perspectivele cele mai apropiate care ne privesc întrucâtva nemijlocit sunt cele pe care le putem vedea cu claritate. Noi trebuie să vedem clar, în cazul în care nu vrem să dormim şi să privim în mod pasiv evoluţia umană. Aşadar, vreau să vă vorbese despre o problemă care nu este atât de vagă ca întrebarea: Ce fac Tăriile sau Sfintele Tronuri în corpul nostru eteric? Este vorba de o întrebare

care trebuie să-l privească pe omul prezentului: Ce fac ființele cele mai apropiate omului, îngerii (Angeloi), în epoca actuală a umanității în corpul astral?

Corpul astral , dacă privim în ființa noastră interioară, este cel mai apropiat de Eul uman. Aşadar, este de sperat că răspunsul dat întrebării puse mai înainte ar putea să ne intereseze în mod deosebit. Îngerii sunt ierarhia imediat următoare ierarhiei umane. Aşadar, punem o întrebare modestă, dar vom vedea că răspunsul este foarte important pentru noi.

Ce putem să spunem oare despre problema ridicată de o astfel de întrebare? Cercetarea spiritului, făcută cu seriozitate, nu este o joacă cu reprezentări sau cu cuvinte, ci acționează cu adevărat în domeniile în care lumea spirituală devine intuitivă. În felul acesta, ceva apropiat poate chiar să fie privit. Dar la această întrebare se poate răspunde cu exactitate, de fapt, numai în epoca sufletului conştienței.

Ați putea gândi: Dacă această întrebare ar fi fost pusă în alte epoci, probabil am fi avut un răspuns. Dar nici în perioada clarviziunii de tip atavic şi nici în perioada culturii greco-latine nu s-ar fi putut răspunde la această întrebare, deoarece imaginile care erau primite în suflet întunecau observațiile asupra faptelor îngerilor în corpul nostru astral. Nu se putea vedea nimic tocmai datorită faptului că oamenii aveau imaginile pe care le furniza clarvederea atavică. Iar în perioada greco-latină gândirea nu era încă atât de puternică cum este acum. Gândirea a evoluat în perioada naturalist-ştiințifică, astfel încât perioada sufletului conştienței este cea în care se poate pătrunde în mod conştient într-o problemă ca cea formulată mai sus. Ea trebuie să exprime fecunditatea ştiinței spiritului, şi anume faptul că nu închidem gura altora cu teorii, ci ştim să spunem lucruri care au o semnificație activă, deosebită pentru viață.

Ce fac îngerii în corpul nostru astral? Putem afla numai dacă urcăm până la un anumit grad de conştiență clarvăzătoare, astfel încât să vedem ce se întâmplă în corpul nostru astral. Aşadar, trebuie urcat cel puțin până la un anumit grad de cunoaştere

imaginativă, ca să putem da un răspuns întrebării de mai sus. Atunci vom afla că aceste entități aparținând ierarhiei îngerilor (Angeloi) - şi într-un anumit mod fiecare înger îşi are sarcina sa pentru fiecare om, dar şi prin coacționarea lor - formează imagini în corpul astral uman. Ei formează aceste imagini sub îndrumarea Spiritelor formei. Dacă nu urci la cunoaşterea imaginativă nu ştii că în corpul nostru astral se formează în continuu imagini, care iau naştere şi trec. Dacă asemenea imagini nu s-ar forma, nu ar avea loc o evoluție a umanității în viitor, care să corespundă intențiilor Spiritelor formei. Ceea ce vor Spiritele formei să realizeze cu noi până la sfârşitul evoluției pământene, şi mai departe, trebuie să dezvolte mai întâi ca imagini, din care se va naşte mai târziu omenirea transformată, realitatea. Aceste imagini le formează încă de pe acum în corpul nostru astral Spiritele formei, prin intermediul îngerilor. Îngerii formează, în corpul astral uman, imagini care pot fi atinse cu gândirea dezvoltată până la clarviziune, şi pe care noi le putem urmări. Reiese cu claritate că aceste imagini se formează după impulsuri foarte exacte, după principii foarte precise. Ele se formează în aşa fel, încât în aceste imagini se află într-o anumită măsură forțe care vor contribui la evoluția viitoare a omenirii. Oricât de ciudat ar suna ce voi spune, în această activitate îngerii au o viziune foarte clară privind modelarea socială viitoare a vieții umane pe Pământ: realizarea, în corpurile astrale umane, a unor imagini care să aducă stări sociale foarte concrete în convietuirea viitoare a oamenilor.

Oamenii se pot împotrivi recunoaşterii faptului că îngerii vor să declanşeze în ei idealuri viitoare, totuşi lucrurile aşa stau. În această acțiune funcționează un principiu foarte precis, şi anume că în viitor nici un om nu va putea sta liniştit, savurându-şi fericirea, dacă alături de el se vor afla alții care sunt nefericiți. În viața fizică domneşte un anumit impuls de fraternitate, de comuniune a neamului omenesc, de frățietate corect înțeleasă, cu privire la stările sociale. Acesta este un punct de vedere potrivit căruia îngerii formează imaginile în corpul astral uman.

Dar mai există şi un al doilea impuls prin care îngerii formează imagini, dintr-un alt punct de vedere; ei nu urmăresc anumite intenții numai cu privire la viața socială exterioară, ci şi cu privire la sufletul uman, la viața sufletească a oamenilor. În această privință, ei urmăresc, prin imaginile pe care le impregnează corpului astral, ca în viitor fiecare om să vadă în semenul său ceva de natură divină.

Deci, țineti minte! În funcție de intenția care sălăşluieşte în lucrarea îngerilor, se vor obtine rezultate diferite. Va trebui să nu mai contemplăm omul ca pe un animal superior dezvoltat numai prin calitătile sale fizice, atât în teorie cât şi în practică, ci să-l abordăm cu sentimentul că în el apare ceva care se revelează din fundamentele divine ale Cosmosului, prin carne şi sânge. Ceea ce este spus de îngeri în imagini este înțelegerea omului ca imagăne revelată din lumea spirituală cu maximă seriozitate, cu maximă intensitate posibilă, cu maximă inteligibilitate.

Cândva, când acest lucru va fi realizat, rezultatele vor fi de o mare însemnătate. Orice religiozitate care se va dezvolta în viitor se va baza pe faptul că în fiecare om va fi recunoscut ca adevărat, în practica nemijlocită a vieții, nu numai teoretic, chipul divinității. Atunci nu va putea să existe, nu va fi necesară nici o constrângere religioasă, căci orice întâlnire a unui om cu oricare alt om va fi dinainte o faptă religioasă, o taină, şi nimeni nu va avea nevoie, pentru menținerea vieții religioase, de o biserică specială care are aranjamente (dispoziţiuni) exterioare, pe plan fizic. Dacă se înțelege corect pe sine, Biserica nu poate urmări decât să devină inutilă în plan fizic, întrucât întreaga viață va deveni expresia suprasensibilului.

La baza lucrării îngerilor stă intenția de a revărsa libertate deplină în viața religioasă a oamenilor. Mai există şi un al treilea element important: să se dea oamenilor posibilitatea de a ajunge, prin gândire, la spirit, de a trece, prin gândire, peste prăpastie, la trăirea în spiritual. Ştiința spiritului pentru spirit, libertate religioasă pentru suflet, fraternitate pentru trupuri, toate acestea sună ca o

muzică a Universului, prin lucrarea îngerilor în corpurile astrale omeneşti. Nu trebuie decât să-ți înalți starea de conştiență până la un alt nivel, să te simți transpus în locul de lucru al îngerilor, în corpul astral uman.

Acum ne aflăm în perioada sufletului conştienței, etapă în care îngerii acționează în corpul astral uman în modul în care am spus mai înainte. Oamenii trebuie să ajungă treptat, în mod conştient, la înțelegerea acestor lucruri; face parte din evoluția umană. Cum se ajunge la înțelegerea a ceea ce am spus acum? Unde se realizează această lucrare? În prezent, ea se realizează încă în omul care doarme. Se află în stările de somn ale omului, în intervalul dintre adormire şi trezire. Se găseşte şi în stările de somn în care omul este treaz. Am vorbit adeseori despre faptul că oamenii, în ciuda faptului că sunt treji, realizează dormind cele mai importante treburi, de fapt, îşi petrec viața dormind. Şi vă pot da asigurarea, nu foarte îmbucurătoare, că, dacă priveşti viața în mod conştient, găseşti foarte, foarte mulți oameni care dorm. Ei trăiesc fără să fie preocupați, fără să-i intereseze cele întâmplate, fără să se lege într-un fel de ce se petrece în jurul lor. Evenimentele mari ale lumii trec adeseori pe lângă ei, aşa cum trec pe lângă un om adormit, deşi oamenii par treji. Însă chiar când oamenii aflați în stare de veghe întâmpină dormind un lucru neobişnuit, în corpurile lor astrale se desfăşoară această lucrare importantă a îngerilor despre care v-am vorbit, în mod independent de ceea ce oamenii vor să ştie sau nu.

Astfel de lucruri se petrec adeseori într-un mod care trebuie să pară oarnenilor cu adevărat enigmatic, paradoxal. În acest caz, unii sunt considerați nedemni de a intra într-o legătură oarecare cu lumea spirituală. În realitate însă un asemenea om nu este, în încarnarea actuală, decât o bonetă de noapte, care petrece dormind tot ce se întâmplă în jurul său; în corpul său astral însă îngerul lucrează la viitorul omenirii, acționând din spirit de colectivitate îngerească. Corpul său astral este totuşi folosit, şi acest lucru poate fi observat chiar privind acest corp. Dar trebuie ca aceasta să se impună în conştiența umană. Sufletul conştienței trebuie să fie ridicat până la

recunoaşterea a ceea ce nu poate fi aflat decât pe o asemenea cale.

După ce am făcut această introducere, veți înțelege de ce acum vă atrag atenția asupra faptului că tocmai perioada sufletului conştienței împinge spre un eveniment foarte exact şi că, deoarece avem de-a face cu sufletul conştienței, va depinde de oameni cum se va desfăşura acest eveniment în evoluția umanității. Evenimentul se poate produce cu un secol mai devreme sau mai târziu, dar el trebuie să pătrundă în evoluția omenirii. El ar putea fi caracterizat, spunând că oamenii trebuie să ajungă, prin sufletul conştienței,prin gândirea lor conştientă, la a vedea cum pregătesc îngerii viitorul omenirii. Ceea ce ne învață ştiința spiritului în acest domeniu trebuie să devină înțelepciune de viață practică, încât oamenii să poată avea convingerea fermă că este bunul propriei lor rațiuni înțelegerea faptului eă îngerii vor acest lucru, aşa cum am arătat mai sus.

Neamul omenesc a progresat atât de mult cu privire la apropierea de libertatea sa, încât depinde de el dacă vrea să întâmpine dormind evenimentul amintit sau în deplină conştiență. A-l întâmpina în deplină conştiență înseamnă: În prezent, poate fi studiată ştiința spiritului, ea este la îndemâna tuturor. Dacă pe lângă aceasta se mai fac şi tot felul de meditații, dacă se ține seama de indicatiile practice din lucrarea Cum se obțin cunoştințe despre lumile superioare?, ideea este şi mai bine susținută. Dar acest lucru se întâmplă chiar şi dacă se studiază numai ştiința spiritului, înțelegând-o conştient, în mod corect. În prezent, ştiința spiritului poate fi studiată fără a-ți însuşi capacități clarvăzătoare; fiecare om poate să facă acest lucru, dacă nu-şi pune singur în cale prejudecăți. Dacă studiază ştiința spiritului, oamenii se trezesc în conştiența lor în aşa măsură, încât anumite evenimente nu sunt petrecute în stare de adormire; ele trec în stare conştientă.

Iar aceste evenimente le putem caracteriza foarte exact. În fond, faptul de a şti cum acționează îngerul este numai faza pregătitoare. Aspectul principal este că într-un anumit moment va interveni un lucru cu o triplă semnificație. După cum am spus, în funcție de

comportarea oamenilor, evenimentul respectiv se va produce mai devreme sau mai târziu sau, în cazul cel mai rău, nu se va produce deloc. Ceea ce i se va arăta omenirii prin lucrarea îngerilor va avea o triplă semnificație. În primul rând se va vedea cum poate fi înțeleasă cu adevărat partea mai profundă a naturii umane, ca cel mai direct interes uman propriu. Da, va veni un moment pe care oamenii nu trebuie să-l petreacă dormind, când ei vor primi, prin îngerii lor, un impuls stimulator din lumea spirituală, care va acționa în sensul creşterii interesului pe care-l vom avea pentru ceilalți oameni. Această creştere a interesului pentru semenul nostru nu trebuie să se realizeze doar subiectiv, aşa cum îl dezvoltă oamenii în sine cu atâta comoditate, ci ca o zguduire, în timp ce omului îi va fi infuzat, în fapt, din lumea spirituală o anumită taină despre ce este celălalt om. Prin aceasta înțeleg ceva foarte concret, nu o evaluare teoretică oarecare, ci faptul că oamenii află în semenii lor ceva care îi poate interesa.

Acesta este un aspect care va cuceri viața socială în întregime. În al doilea rând, dinspre lumea spirituală îngerul va revela omului în mod incontestabil că impulsul lui Hristos condiționează, pe lângă toate celelalte, şi libertatea religioasă deplină pentru oameni, că numai creştinismul adevărat face posibilă libertatea religioasă absolută. Iar în al treilea rând, este vorba de înțelegerea incontestabilă a naturii spirituale a lumii.

După cum am spus, acest eveniment trebuie să se producă în aşa fel, încât sufletul conştienței să aibă o anumită relație cu el. Un asemenea fapt stă la baza evoluției omenirii, căci la aceasta lucrează îngerul, prin imaginile sale, în corpul astral uman. Vă atrag însă atenția că acest eveniment este deja introdus în voința umană. Oamenii pot, desigur, să mai neglijeze câte ceva şi mulți omit încă multe lucruri care trebuie să conducă la trăirea în stare de veghe a momentului la care ne-am referit.

Există însă, după cum ştiți, şi alte ființe în evoluția cosmică care au interes să abată omul din drumul său: sunt entitățile ahrimanice şi cele luciferice. Ceea ce am spus mai înainte se află în evoluția

divină a omului. Omul ar trebui, de fapt, dacă s-ar lăsa în voia propriei sale naturi, să ajungă la perceperea a ceea ce lucrează îngerul în corpul său astral. Dar evoluția luciferică tinde să abată omul de la înțelegerea lucrării ierarhiei îngerilor. Pentru a realiza aceasta, ierarhiile luciferice îngrădesc voința liberă a omului. Ele îl împiedică să-şi excercite voința sa liberă prin aceea că-l face să fie o ființă bună - din acest punct de vedere, Lucifer vrea, de fapt, binele, spiritualul pentru om, dar el vrea să-l facă automat, fără ajutorul voinței libere; omul trebuie să fie transpus, într-un anumit sens, în mod automat în clarviziune, după principii pozitive, dar entitățile luciferice vor să-i ia omului voința liberă, posibilitatea de a face răul. Ele vor ca el să acționeze, prin spirit, cu o imagine spirituală, şi anume fără voință liberă. Ființele luciferice vor să-l transfonne într-un automat.

Acest lucru se leagă de anumite taine precise ale evoluției. Entitățile luciferice sunt entități rămase pe alte trepte de evoluție, care aduc în evoluția normală lucruri străine. Aceste ființe luciferice au interesul ca omul să nu ajungă la voința liberă, pentru că ele însele nu au cucerit această voință liberă. Voinia liberă nu poate fi cucerită decât pe Pământ. Dar ele nu vor să aibă nimic de-a face cu Pământul, ele vor doar evoluție saturniană, solară şi lunară şi să se oprească aici, nu vor să aibă nimic de-a face cu evoluția pământeană. Ele urăsc într-un anumit sens voința liberă a omului, acționează cu spiritualitate înaltă, dar automat - acest fapt este deosebit de important - şi vor să ridice astfel omul la înălțimea lor spirituală. Vor să-l facă spiritual, dar automat. Prin aceasta s-ar crea pericolul ca omul, dacă devine prea devreme o ființă care acționează automat, înainte ca sufletul conştienței să funcționeze pe deplin, să petreacă dormind acea revelație care trebuie să apară şi de care am vorbit.

Dar şi ființele ahrimanice lucrează împotriva acestei revelații. Ele se străduiesc ca omul să nu devină deosebit de spiritual, să omoare în om conştienta spiritualității sale. Ele vor să-i inducă omului ideea că, de fapt, el este doar un animal cu dezvoltare completă. În

realitate, Ahriman este marele învățător al darwinismului materialist, dar şi al preocupărilor tehnice şi practice în cadrul evoluției pământene, care nu vrea să fie valorizată decât viața umană care cade sub simțuri, care nu doreşte decât o tehnică înaintată, pentru ca omul să-şi satisfacă într-un mod mai rafinat aceleaşi necesități pe care şi le satisface şi animalul: de a mânca, de a bea şi altele. În vremurile noastre, spiritele ahrimanice se străduiesc să omoare în om, să-i întunece, prin tot felul de mijloace ştiințifice rafinate, conştiența faptului că este o imagine a lui Dumnezeu.

În vremurile mai vechi, spiritelor ahrimanice nu le-ar fi folosit la nimic să-i ascundă omului adevărul în acest mod. De ce? Încă din perioada greco-latină, dar şi mai mult în perioade mai vechi, în care omul mai dispunea de clarvederea atavică, de imagini, era indiferent cum gândea el. Omul privea în lumea spirituală cu ajutorul imaginilor. Ceea ce i-ar fi spus Ahriman cu privire la relațiile sale cu animalele nu ar fi avut nici o relevanță pentru nivelul său de trai. Gândirea a devenit puternică - am putea spune puternică în neputința sa - abia în a cincea perioadă postatlanteană, începând din secolul al XV-lea. Abia din această perioadă gândirea a devenit aptă să aducă sufletul conştienței în domeniul spiritual, dar şi de a-l împiedica să pătrundă în lumea spirituală. Abia acum trăim timpul în care o teorie îi răpeşte omului pe cale conştientă, prin ştiință, natura sa divină şi experiența dumnezeiescului. Acest lucru nu este posibil decât în epoca sufletului conştienței. Din această cauză, spiritele ahrimanice se străduiesc să răspândească învățături care ascund originea dumnezeiască a omului.

Din prezentarea acestor curente care se opun evoluției normal-divine a omului se poate înțelege cum trebuie să-ți organizezi viața pentru ca ceea ce trebuie să vină ca o revelație în evoluția umană să nu o petreci dormind. Altminteri va rezulta o mare primejdie. Iar omul trebuie să fie atent la această primejdie; altfel în locul evenimentului extrem de important care trebuie să intervină în modelarea viitoare a evoluției pământene va apărea ceva care poate

fi extrem de periculos pentru această evoluție.

Anumite entități spirituale îşi dobândesc evoluția prin om, în timp ce omul evoluează împreună cu ele. Îngerii care-şi dezvoltă imaginile în corpul astral uman nu fac aceasta în joacă, ci urmăresc un anumit rezultat. Însă deoarece acest lucru trebuie obținut în viața pământeană, toată istoria ar deveni o joacă, dacă, după ce ar obține sufletul conştienței, oamenii nu ar mai da nici o atenție acestei probleme. Dezvoltarea corpului astral al omului ar deveni o joacă. Dar prin faptul că acest lucru se realizează în omenire, el nu este o joacă, ci ceva foarte serios. De aici puteți trage concluzia că lucrarea îngerilor trebuie să rămână ceva foarte serios în orice împrejurare. Închipuiți-vă ce ar fi dincolo de culisele existenței, dacă oamenii ar putea determina prin somnolenta lor ca lucrarea îngerilor să fie o joacă!

Şi dacă totuşi s-ar întâmpla aceasta, dacă totuşi omenirea pământeană ar persevera să petreacă dormind evenimentul revelației spirituale a viitorului? Dacă, de exemplu, oamenii ar petrece dormind partea mediană - aspectul care se referă la libertatea religioasă -, repetarea Misteriului de pe Golgota în plan eteric, despre care v-am vorbit adeseori, sau dacă ar petrece dormind celelalte evenimente, atunci ar fi necesar ca îngerii să se străduiască să obțină pe altă cale ce trebuie atins în corpul astral al oamenilor cu ajutorul imaginilor. Iar ceea ce oamenii nu lasă să fie atins în corpul lor astral prin starea de veghe, îngerii s-ar strădui să realizeze, în acest caz, prin intermediul corpurilor umane adormite. Aşadar, ceea ce oamenii ar petrece dormind în stare de veghe şi îngerii nu ar putea atinge din această cauză s-ar realiza cu ajutorul corpurilor fizice şi eterice culcate în pat. Acolo ar fi căutate forțele necesare atingerii scopului urmărit. Ceea ce nu poate fi obținut cu ajutorul omului treaz, când sufletele treze se află în corpul eteric şi în cel fizic, poate fi obținut cu ajutorul corpurilor eteric şi fizic, atunci când oamenii care ar trebui să vegheze sunt în afară cu Eul şi cu corpul lor astral.

Aceasfa este marea primejdie pentru perioada conştienței. Este

evenimentul care s-ar mai putea petrece, dacă oamenii n-ar vrea să se întoarcă spre viața spirituală înaintea începutului mileniului al treilea. Puțin ne mai desparte de începutul mileniului al treilea. După cum se ştie, el începe cu anul 2000. S-ar mai putea încă întâmpla ca ceea ce ar trebui să se realizeze cu oameni în stare de veghe, ceea ce trebuie atins de îngeri cu lucrarea lor să se obțină cu corpurile adormite ale acestora; îngerii ar trebui să-şi retragă întreaga lucrare din corpul astral al omului, pentru a o cufunda în corpul eteric, în vederea realizării ei. Dar omul nu s-ar regăsi în această lucrare! Aşa că ea ar trebui să se realizeze în corpul eteric, când omul nu este prezent, căci dacă ar fi prezent în stare de veghe el ar împiedica-o.

V-am dezvoltat ideea de bază a problemei. Dar ce s-ar întâmpla dacă îngerii ar trebui să săvârşească o astfel de lucrare, în corpurile eteric şi fizic, fără participarea omului, în timpul somnului acestuia? Prin aceasta, în evoluția omului ar pătrunde în mod necondiționat un lucru cu o triplă semnificatie. În primul rând, în corpurile oamenilor adormiți, fără ca aceştia să participe cu corpul lor astral şi cu Eul lor, s-ar produce ceva pe care el l-ar afla apoi nu datorită libertății, ci, preformat, când se trezeşte dimineața. L-ar găsi preexistent. Astfel, el devine instinct în loc de conştiență a libertății, şi din această cauză este nociv. Şi anume, în cazul când ar apărea primejdia despre care am vorbit, prin intermediul unor îngeri, anumite cunoştințe instinctive amenință să devină pernicioase, cunoştințe care trebuie să intervină în natura umană şi care sunt legate de Misteriul naşterii şi al concepției, cu întreaga viață sexuală. Chiar şi îngerii ar suferi atunci o anumită transformare despre care nu pot vorbi, pentru că aparține acelor taine superioare ale ştiinței inițierii despre care, în prezent, nu este îngăduit să se pomenească nici un cuvânt. Se poate însă spune: Ceea ce se petrece în cadrul evoluției umanității ar consta în faptul că în locul conştienței luminoase, treze, în mod util, şi-ar face apariția, în mod dăunător, anumite instincte aparținând vieții şi esenței sexuale, instincte care nu ar însemna pur şi simplu rătăciri,

ci ar trece în viața socială, ar aduce modelări în viața socială; înainte de orice ele ar face ca prin ceea ce ar pătrunde în sângele lor, ca urmare a vieții sexuale, să nu se dezvolte vreun fel de fraternitate pe Pământ, ci o continuă opoziție față de fraternitate. Aceasta ar fi însă, atunci, instinct.

Aşadar, vine momentul hotărâtor când se va putea merge, întrucâtva, spre dreapta, şi atunci se impune o stare de veghe; sau se merge spre stânga, şi atunci se poate dormi, dar, în acest caz, apar instincte care vor fi înspăimântătoare. Ce vor spune savanții naturaliști când vor apărea asemenea instincte? Vor spune că este o necesitate naturală: Trebuia să se întâmple astfel, face parte din evoluția umanității.

Prin ştiința naturii nu se poate atrage atenția asupra acestor lucruri, căci din punct de vedere naturalist-ştiințific ar fi explicabil şi faptul că oamenii devin îngeri şi faptul că ei devin diavoli. Despre ambele situații ştiința naturii ar spune acelaşi lucru: ce a rezultat provine din ceea ce a precedat - marea înțelepciune a explicațiilor cauzale ale naturii! Ştiintele naturii nu vor observa nimic referitor la evenimentul despre care am vorbit, căci este de la sine înțeles că, atunci când oamenii vor deveni pe jumătate diavoli prin instinctele lor sexuale, ele vor privi acest lucru ca pe o necesitate naturală. Aşadar, problema nu poate fi explicată de ştiințele naturii: totul este explicabil ştiințific. Asemenea lucruri nu sunt inteligibile decât prin cunoaşterea spirituală, prin cunoaşterea suprasensibilă.

Acesta este un aspect. În al doilea rând, din lucrarea producătoare de transformări a îngerilor va mai rezulta ceva pentru omenire: cunoaşterea instinctivă a anumitor remedii, dar o cunoaştere nocivă. Tot ceea ce tine de medicină va cunoaste o stimulare uriasă în sens materialist. Se va obține în mod instinctiv cunoaşterea forței vindecătoare a anumitor substanțe şi a anumitor procedee şi se vor produce prin aceasta imense pagube, dar ele vor fi numite utile. Ceea ce este bolnav va fi considerat sănătos, căci se va ajunge la un anumit procedeu care va plăcea omului bolnav. Pur şi simplu va plăcea, ceea ce îi conduce pe oameni, pe o anumită cale

sau direcție, spre nesănătate. Aşadar, va fi amplificată tocmai cunoaşterea forței de vindecare a anumitor procese, a anumitor procedee, dar aceasta va conduce la situații deosebit de dăunătoare. Căci se va afla, prin anumite instincte, ce fel de boli pot fi provocate cu ajutorul anumitor substanțe şi procedee şi se va putea controla după criterii cu totul egoiste dacă să fie provocată sau nu o îmbolnăvire.

Al treilea lucru care va rezulta din lucrarea îngerilor va fi cunoaşterea anumitor forțe cu ajutorul cărora se va putea determina uşor armonizarea anumitor vibrații, având ca urmare eliberarea în lume a unor mari forțe maşinale. Tocmai pe această cale se va cunoaşte în mod instinctiv o anumită conducere spirituală a esenței maşinale mecanice şi întreaga tehnică va ajunge la procedee haotice. Dar aceste căi haotice vor plăcea şi vor servi deosebit de bine egoismului oamenilor.

Cele spuse până acum constituie o înțelegere concretă a evoluției existenței, o concepție despre viață pe care n-o va putea evalua decât cel care va înțelege că o concepție nespirituală despre viață nu poate ajunge la claritate în această problemă. Dacă s-ar instaura o medicinâ dăunătoare omului, dacă s-ar produce o rătăcire a instinctelor sexuale, o agitație înspăimântătoare în ceea ce este mecanism al Cosmosului în valorificarea forțelor naturale prin forțe spirituale, o concepție nespirituală despre lume nu ar putea pătrunde toate aceste lucruri, nu ar vedea cum se rătăceşte de la calea adevărată. Acelaşi lucru se întâmplă cu omul, care, atât timp cât doarme, nu poate vedea hoțul care se apropie de el; el constată mai târziu ceea ce s-a întâmplat, când se trezeşte, dar acea trezire nu va fi plăcută pentru el! Omul va fi încântat de lărgirea instinctivă a cunoaşterii sale, a forțelor vindecătoare, ar resimți un anumit moment în urmărirea unor rătăciri ale instinctelor sexuale, şi ar considera această rătăcire ca pe o modelare a supraumanului, a lipsei de prejudecăți, a nepărtinirii. Într-un anumit sens, urâtul ar deveni frumos, iar frumosul urât, şi nu s-ar observa nimic din toate acestea, pentru că totul ar fi privit ca o necesitate naturală. Dar ar fi

o rătăcire de la calea care este prescrisă esenței omului.

Cred că dacă se realizează o înțelegere pentru modul cum ştiința spiritului pătrunde în felul de a gândi se poate ajunge şi la adevăruri ca cele prezentate azi şi se poate extrage ce este necesar din tot ce ține de ştiința spiritului: aceasta este o îndatorire față de viață. Oriunde ne-am afla, orice am avea de realizat în lume, vom putea gândi că acțiunea noastră trebuie să fie saturată şi străluminată de conştiența antroposofică. Atunci vom contribui cu adevărat la înaintarea umanității în sensul corect al evoluției ei.

Omul se înşeală amarnic dacă crede că ştiință spiritului, înțeleasă cu seriozitate şi cu demnitate, îl abate de la lucrul practic, în viața sa. Adevărata ştiință a spiritului trezeşte interesul pentru lncruri ca cele pe carc le-am discutat azi. Se poate,pune întrebarea: Viața trează este dăunătoare somnului? Dacă vom considera că privirea în lumea spirituală este, față de starea de veghe obişnuită, o trezire mai avansată, aşa cum trezirea obişnuită este o trezire din somn, atunci, pentru a înțelege comparația, putem pune întrebarea: Poate oare viața în starea de veghe să dăuneze vreodată somnului? Da, dacă nu este ordonată! Dacă cineva îşi petrece viața de veghe în mod ordonat, el va avea şi un somn sănătos, şi dacă îşi petrece viața trează moțăind, leneş, comod, nu va munci, atunci şi somnul său va fi nesănătos. La fel stau lucrurile şi cu privire la viața pe care ne-o însuşim prin ştiința spiritului ca viață trează. Dacă realizăm în noi o relație ordonată cu lumea spirituală, cu ajutorul ştiinței spiritului, atunci, aşa cum sonmul este reglat de o viață trează sănătoasă, prin relația corectă cu lumea spirituală, şi interesele noastre legate de viața obişnuită care cade sub influența simțurilor vor fi dirijate pe căi corecte.

Cel care observă viața în vremurile noastre trebuie să doarmă, dacă nu devine atent la diferite lucruri din jur. Cât s-au fălit oamenii, mai ales în ultimele decenii, cu practica lor de viață! S-a ajuns până acolo, încât, în ultimele decenii, cei care disprețuiesc mai mult idealul, spiritualul se află în posturi de conducere. Şi s-a putut vorbi elogios pe tema practicii vieții atâta timp cât omenirea nu a

fost târâtă în ea. Abia acum încep unii să se vaite, dar cei mai mulți o fac cu totul instinctiv, spunând: Trebuie să vină un alt timp, trebuie să apară idealuri noi! Dar este doar o văicăreală. Dacă lucrurile s-ar produce în mod instinctiv, fără o trăire conştientă a Sinelui în ştiința spiritului, atunci se ajunge mai degrabă la degradarea a ceea ce trebuie trăit în viața trează decât la o tranziție favorabilă evoluției. Cine mai ține azi discursuri cu aceleaşi cuvinte cu care oamenii sunt învățați de mult timp ar mai putea primi unele aplauze. Dar oamenii vor trebui să se obişnuiască să audă şi alte cuvinte, alte exprimări, pentru ca din haos să se nască din nou un cosmos social.

Dacă, într-o epocă oarecare, cei care ar trebui să vegheze neglijează acest lucru şi nu intuiesc ce urmează să se întâmple cu adevărat, atunci nu se va împlini nimic, ci fantoma epocii anterioare va circula, aşa cum în multe comunități religioase circulă azi fantomele trecutului şi cum, de exemplu, în viața noastră juridică bântuie în multe situații fantoma vechii Rome. Ştiința spiritului trebuie să facă în aşa fel, încât omul să devină liber tocmai în această privință în perioada sufletului conştienței, să-l conducă la observarea unui fapt spiritual, să vadă ce face îngerul în corpul nostru astral. A vorbi în mod abstract despre îngeri etc. reprezintă doar un început; progresul trebuie obținut vorbind concret, răspunzând, referitor la epoca noastră, la întrebări care ne privese. Deoarece îngerul țese imagini în corpul nostru astral, aceste imagini trebuie să conducă la modelarea noastră în viitor, şi această modelare trebuie să fie realizată prin sufletul conştienței. Dacă nu am avea sufletul conştienței, ar interveni alte spirite, alte ierarhii, pentru a realiza ceea ce concep îngerii. Dar deoarece trebuie să dezvoltăm sufletul conştienței, nu intervin alte spirite în această lucrare.

Desigur, în epoca egipteană au acționat alți îngeri. Curând după aceea au intervenit alte spirite, şi tocmai prin aceasta omului i s-a întunecat conştiența sa atavic clarvăzătoare. Aşadar, oamenii au țesut un văl, pentru că au văzut acest lucru în clarviziunea lor

atavică, un văl întunecat, care a acoperit faptele îngerilor: Dar acum omul trebuie să dea la o parte acest văl. Din această cauză el nu trebuie să întâmpine dormind ceea ce este introdus în viața sa conştientă în epoca care se va încheia înainte de al treilea mileniu. Să nu preluăm din stiința spiritului de orientare antroposofică numai învățături, să preluăm şi proiecte! Acestea ne vor da forță pentru a fi treji.*

* Paragraful este, în mod evident, incomplet; probabil au fost omise fraze sau cuvinte importante. Sensul acestui pasaj devine clar dacă avem în vedere şi expunerea din Conducerea spirituală a oamenilor şi a omenirii, cap. 2. (nota red.)

Putem învăța să ne menținem treji, ținând seama de unele lucruri. Să începem cu starea de veghe. În fond, nu trece nici o zi în care în viața noastră să nu se întâmple o minune. Dacă într-o zi oarecare nu ni se întâmplă nici o minune, nu înseamnă că ea nu a avut loc ci, pur şi simplu, că noi nu am observat-o. Încercați să vă treceți, într-o seară, viața în revistă. Veți descoperi o întâmplare mai mică sau mai mare despre care veți spune că s-a produs cu totul uimitor în existența dumneavoastră. Puteți realiza aceasta dacă gândiți suficient de cuprinzător, dacă veți acoperi cu ochiul sufletului evenimente ale vieții într-un mod exhaustiv. Dar un asemenea lucru nu se practică în viața obişnuită pentru că omul nu se întreabă ce anume nu s-a produs din cauza unei întâmplări oarecare.

În viața obişnuită nu ne sinchisim, în general, de lucruri care, dacă s-ar fi produs, ne-ar fi modificat existența în mod fundamental. Dincolo de aceste lucruri care au fost eliminate din viața noastră pe o cale oarecare, multe altele ne educă să fim oameni treji. Câte lucruri mi s-ar fi putut întâmpla azi? Dacă îmi pun în fiecare seară această întrebare şi trec în revistă apoi diferite întâmplări care ar fi putut avea cutare sau cutare consecință, de aceste întrebări se leagă scrutări ale vieții care produc starea de trezire. Este un început care ne duce mai departe, şi care în final ne conduce la aceea că nu explorăm numai ce înseamnă în viața noastră faptul că, de exemplu, vrem să ieşim la ora zece jumătate şi că în ultima clipă a

apărut cineva care ne-a reținut; suntem iritați de aceasta, dar nu ne întrebăm ce s-ar fi putut intâmpla dacă am fi plecat la timpul fixat, aşa cum ne planificasem.

Altădată, am vorbit mai pe larg despre astfel de lucruri. De la observarea a ceea ce este negativ în viața noastră, care însă poate constitui o mărturie a conducerii pline de înțelepciune a existenței noastre, până la observarea îngerului care lucrează în corpul nostru astral este un drum drept şi sigur pe care-l putem urma. Despre acestea vom vorbi peste opt zile, când vom susține a doua conferință.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

Unsprezece conferinţe ţinute la Hamburg între 16 şi 28 mai 1910

Traducere de Diana Sălăjan
Confruntarea traducerii: Petre Papacostea
Postfaţă de Sorin Ţigăreanu

Traducerea s-a făcut după ediţia germană
Rudolf Steiner
Die Offenbarungen des Karma
Dornach, 1980, Nr, bibl. 120

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 1999

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactori: MARIANA MÂRZEA, DOMNICA VASILACHE
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

ISBN 973-9436-21-8

COPERTA IV

Una din legile fundamentale ale Universului este legea compensaţiei, karma, care generează destinul. Fie în sens pozitiv, fie în sens negativ, orice gând, orice intenţie, orice faptă, orice vorbă, orice rugăciune produc reverberaţii în ambianţă şi în Univers. Întreaga istorie a omenirii este rezultatul împletirii destinelor individuale cu destinele de grup, cu acelea ale naţiunilor, în cadrul destinului umanităţii, care se află la baza evoluţiei, în beneficiul creării fiinţei libere care trebuie să devină omul.

Despre aceste lucruri ne vorbeşte Rudolf Steiner în ciclul de conferinţe „Manifestările karmei", dezvăluind, cu o rară stăpânire a acestei teme, confruntările şi colaborările dintre forţele unor entităţi spirituale şi forţele care iau naştere şi se dezvoltă în sufletul omului. Dinamica acestei evoluţii cuprinde îmbolnăvirile de tot felul, războaiele, viciile şi crimele, dar şi creaţiile culturale oglindind cele mai avântate năzuinţe ale omului în domeniile religiei, artei şi ştiinţei, pentru ca, în final, fiecare om să devină un centru radiant al iubirii curate, al dăruirii de sine, ceea ce va marca o altă etapă în evoluţia întregului Univers.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog de. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

CONFERINŢA I — *Hamburg, 16 mai 1910* — Esenţa şi importanţa karmei pentru personalitatea izolată, pentru individualitate, omenire, Pământ, lume

CONFERINŢA a II-a — *Hamburg, 17 mai 1910* — Karma şi regnul animal

CONFERINŢA a III-a — *Hamburg, 18 mai 1910* — Boala şi sănătatea în raport cu karma

CONFERINTA a IV-a — *Hamburg, 19 mai 1910* — Boli vindecabile şi boli incurabile în raport cu karma

CONFERINŢA a V-a — *Hamburg, 20 mai 1910* — Îmbolnăviri naturale şi îmbolnăviri accidentale în raport cu karma

CONFERINŢA a VI-a — *Hamburg, 21 mai 1910* — Accidentele în raport cu karma

CONFERINŢA a VII-a — *Hamburg, 22 mai 1910* — Fenomenele naturale, erupţiile vulcanice, cutremurele, epidemiile, în raport cu karma

CONFERINŢA a VIII-a — *Hamburg, 25 mai 1910* — Karma mădularelor superioare ale fiinţei umane

CONFERINŢA a IX-a — *Hamburg, 26 mai 1910* — Efectul karmic al trăirilor avute ca bărbat şi ca femeie. Moartea şi naşterea în raport cu karma

CONFERINŢA a X-a — *Hamburg, 27 mai 1910* — Voinţă liberă şi karma în viitorul evoluţiei omenirii. Lumină şi iubire

CONFERINŢA a XI-a — *Hamburg, 28 mai 1910* — Karma individuală şi karma colectivă. Karma omenirii şi karma entităţilor superioare

NOTE

DESPRE REINCARNARE ŞI KARMA ÎN CONTEXT EUROPEAN (Postfaţă de Sorin Ţigăreanu)

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienie interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiintifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiintei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoagterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi apartinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Si a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică *Mein Lebensgang* (***Povestea vieţii mele**, GA 28*), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA I

Esenţa şi importanţa karmei pentru personalitatea izolată, pentru individualitate, omenire, Pământ, lume

Hamburg, 16 mai 1910

Acest ciclu de conferinţe tratează unele probleme din domeniul ştiinţei spiritului care au o influenţă profundă asupra vieţii. Ştim deja, din diferitele expuneri care au fost făcute de-a lungul anilor, că ştiinţa spiritului nu trebuie să fie o teorie abstractă, o simplă învăţătură sau doctrină, ci un izvor de viaţă şi de destoinicie şi că ea îşi împlineşte misiunea numai dacă, prin cunoştinţele pe care e în măsură să le ofere, revarsă în sufletele noastre ceva care face viaţa mai bogată, mai lesne de înţeles, ceva care poate da mai multă destoinicie şi putere de a făptui. În orice caz, dacă cel ce se declară adeptul concepţiei noastre despre lume îşi pune în faţă idealul caracterizat în aceste câteva cuvinte şi apoi îşi îndreaptă privirile spre epoca prezentă, pentru a vedea în ce măsură e în stare să transpună în realitatea vieţii de azi ce se revarsă în sufletul lui din teosofie, s-ar putea să ajungă la o concluzie prea puţin îmbucurătoare. Fiindcă, dacă privim azi într-un mod lipsit de prejudecăţi tot ceea ce oamenii cred că „ştiu", tot ceea ce-i face, în epoca actuală, să aibă un sentiment sau altul ori îi îndeamnă la anumite acţiuni, am putea spune că toate acestea sunt atât de infinit de departe de ideile şi idealurile teosofice, încât teosoful nu are absolut nici o posibilitate de a interveni în viaţă în mod nemijlocit, cu ceea ce-şi însuşeşte din izvoarele ştiinţei spiritului. Totuşi, această concluzie ar fi extrem de superficială, deoarece nu ar ţine seama de ceea ce trebuie să ne însuşim din propria noastră concepţie despre lume, atunci când spunem: Într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat, forţele pe care le primim prin teosofie vor deveni destul de puternice şi atunci ele vor găsi şi posibilitatea de a interveni în lumea reală; dacă nu s-ar face nimic pentru ca aceste forţe să devină din ce în ce mai puternice, ar fi imposibil ca ele să intervină în lumea reală.

Mai există totuşi ceva care ne poate aduce consolare, ca să spunem aşa, chiar şi atunci când observarea acestei situaţii ameninţă să ne descurajeze, şi tocmai acesta e scopul urmărit prin ciclul de conferinţe pe care l-am început azi, expuneri despre ceea ce numim karmă a omului sau karma în general. Cu fiecare oră pe care o vom petrece împreună vom vedea mai clar că nu putem face prea mult pentru a interveni în viaţă cu ajutorul forţelor teosofice şi, în cazul în care credem cu fermitate în karma şi dacă rămânem pe această poziţie, trebuie să fim convinşi că însăşi karma va conduce spre noi ceea ce, mai devreme sau mai târziu, avem de făcut. Vom vedea! Dacă considerăm că încă nu putem aplica în viaţa reală forţele dobândite prin concepţia noastră despre lume, înseamnă că n-am fortificat încă destul de mult aceste forţe, în aşa fel încât ele să poată face ca prin karma să ni se creeze posibilitatea de a interveni în lume cu ajutorul lor. În conferinţele care vor urma nu vom afla doar o sumă de cunoştinţe despre karma, ci cu fiecare oră trebuie să crească şi să fie trezită încrederea, certitudinea că, atunci când va sosi momentul, indiferent când, mâine, poimâine sau peste mai mulţi ani, karma noastră ne va pune în faţă sarcini, în măsura în care avem de îndeplinit unele misiuni în lume. Karma ni se va înfăţişa drept învăţătura care nu ne spune doar cum e cu un lucru sau altul, ci care, prin limpezirile aduse, ne poate dărui, totodată, mulţumire în viaţă şi o creştere a calităţii vieţii.

În orice caz, dacă o asemenea misiune trebuie să-i revină karmei, este necesar să aprofundăm această lege în extensia ei universală. Dar aici devine necesar un lucru pe care nu-l fac de obicei, în cadrul expunerilor de ştiinţă a spiritului, acela de a da o definiţie, de a explica un cuvânt. De obicei nu fac asta, deoarece printr-o asemenea explicaţie nu se rezolvă, în general, mare lucru. Expunerile noastre încep, de regulă, prin descrierea unor realităţi, iar dacă aceste realităţi sunt grupate şi ordonate în mod corespunzător, noţiunile şi reprezentările rezultă de la sine. Dacă totuşi am vrea să urmăm o cale similară, în ceea ce priveşte complexele probleme pe care le avem de discutat în zilele următoare, ar fi nevoie de mult mai mult timp decât avem la dispoziţie. De aceea, ca să ne putem înţelege, e necesar să dăm de astă dată nu chiar o definiţie, ci să oferim descrierea noţiunii care ne va preocupa de acum înainte. De altfel, definiţiile nici nu au alt scop decât ca oamenii să cadă de acord asupra sensului pe care-l dau unui cuvânt, pe care îl folosesc sau rostesc. În acest sens, urmează să facem o descriere a noţiunii de „karma", ca să ştim despre ce este vorba, când în cadrul acestor conferinţe vom folosi expresia respectivă.

În urma expunerilor anterioare, fiecare dintre noi şi-a format deja, probabil, o părere despre ceea ce este karma. O definiţie este, fără îndoială, aceea prin care karma e numită „legea cauzalităţii spirituale", legea conform căreia unei anumite cauze, care se află în viaţa spirituală, îi urmează anumite efecte. Aceasta ar fi însă o definiţie prea abstractă despre karma, pe de o parte, prea îngustă, iar pe de altă parte, totuşi, prea largă. Dacă vrem să concepem karma drept lege a cauzalităţii, s-o comparăm cu ceea ce numim de obicei lege a cauzalităţii, drept lege a cauzei şi efectului. Vom încerca să ajungem la o înţelegere asupra sensului pe care-l dăm de obicei legii cauzalităţii, în cadrul vieţii reale, când nu vorbim încă despre nici un fel de realităţi şi evenimente spirituale.

În prezent, ştiinţa exterioară subliniază frecvent faptul că importanţa ei constă în aceea că ea construieşte totul cu ajutorul cuprinzătoarei legi a cauzalităţii, că deduce efectele din cauzele corespunzătoare. În orice caz, oamenilor le este mai puţin clar cum se procedează când unele efecte sunt atribuite anumitor cauze. Veţi putea găsi încă şi azi, în cărţi care pretind că sunt erudite şi că explică noţiunile într-un mod cu adevărat filosofic, afirmaţii de felul: Un efect este ceea ce decurge dintr-o cauză. Când spunem că un efect decurge dintr-o cauză, noi vorbim foarte pe alături de realitate. Dacă urmărim, de exemplu, raza de soare purtătoare de căldură, care cade pe o placă de metal şi o încălzeşte, putem vorbi despre cauză şi efect în ceea ce priveşte lumea exterioară. Dar vom putea spune vreodată că efectul – încălzirea plăcii metalice – decurge din cauza care e constituită de raza caldă de soare? Dacă raza caldă de soare ar purta în ea acest efect, n-ar fi posibil ca ea să încălzească placa metalică, dacă aceasta nu-i vine în întâmpinare. Pentru ca în lumea fenomenelor, în lumea neînsufletită, care se află în jurul nostru, un efect să urmeze după o cauză e necesar ca acestei cauze să-i vină în întâmpinare ceva. Şi nu se poate spune niciodată că un efect decurge dintr-o cauză, dacă în întâmpinarea cauzei nu vine nimic. Un asemenea preambul, care sună poate filosofic şi abstract, nu este inutil, deoarece trebuie să ne obişnuim – dacă vrem să progresăm pe tărâmul teosofiei – să conturăm noţiunile cât se poate de exact, nu în modul atât de neglijent pe care-l întâlnim în celelalte ştiinţe.

N-ar fi posibil să se vorbească despre karma, dacă un efect ar apărea ca în cazul în care raza caldă de soare încălzeşte o placă metalică. Aici există, ce-i drept, un raport de cauzalitate, legătura dintre cauză şi efect, totuşi, noi n-am ajunge niciodată la o definiţie corectă despre karma, dacă am vorbi despre aceasta numai în acest sens. Aşadar, nu putem vorbi de karma atunci când, pur şi simplu, un efect este în legătură cu o cauză.

Acum putem merge mai departe şi să ne facem o imagine mai exactă despre legătura dintre cauză şi efect. Dacă, de exemplu, dintr-un arc tragem o săgeată, prin încordarea arcului apare un efect. Ca şi în cazul anterior, nu vom putea folosi cuvântul „karma", dacă ne referim la efectul săgeţii trase, în raport cu cauza sa. Dar dacă, studiind acest proces, observăm faptul că după o folosire mai îndelungată arcul nu va mai putea fi încordat ca la început, atunci ne apropiem deja, într-un anumit sens, de înţelesul karmei, chiar dacă nu ajungem încă să precizăm noţiunea de karma. În acest caz, ceea ce se întâmplă cu arcul nu are doar un efect exterior, ci efectul se întoarce asupra arcului însuşi. Ceva care se întâmplă prin încordarea arcului se întoarce, ca să spunem aşa, asupra arcului însuşi. Prin urmare, apare un efect care se întoarce asupra obiectului care a provocat efectul.

Acest lucru intră deja în accepţia karmei. Noţiunea de karma nu poate fi concepută fără producerea unui efect care să se întoarcă asupra lucrului sau fiinţei ce face să apară acel efect, fără această particularitate a efectului ce se întoarce asupra fiinţei care l-a provocat. Ne apropiem, deci, ceva mai mult de noţiunea de karma, în măsura în care înţelegem că efectul provocat de un lucru sau de o fiinţă se întoarce în mod necesar asupra acestui lucru sau a fiinţei înseşi. Totuşi, nu putem să vorbim de o karma a arcului, care, ca urmare a încordărilor sale repetate, nu mai are aceeaşi putere ca la început, din următorul motiv: dacă am încordat arcul, timp de trei-patru săptămâni, după care el s-a slăbit, în acest caz el a devenit altceva, n-a rămas acelaşi. Prin urmare, chiar dacă efectul ce se răsfrânge asupra cauzei este de aşa natură, încât acel lucru sau acea fiinţă devin cu totul altceva, încă nu putem să vorbim de o karma. Avem voie să vorbim de o karma numai atunci când efectul se întoarce asupra aceleiaşi fiinţe sau când ea a rămas, cel puţin într-un anumit sens, neschimbată.

Ne-am apropiat, deci, cu încă un pas de noţiunea de karma. Dar în acest fel ne vom forma în legătură cu ea doar o reprezentare foarte abstractă. Dacă vrem să prezentăm această noţiune în mod abstract n-o putem concepe mai exact, decât exprimând-o aşa cum am făcut mai înainte. Un lucru mai trebuie adăugat: dacă fenomenul-cauză şi fenomenul-efect, care se întorc asupra fiinţei, au loc în acelaşi moment, cu greu vom putea vorbi despre karma. Fiindcă, în acest caz, fiinţa de la care porneşte efectul ar vrea, de fapt, ca acest lucru să se producă în mod direct, adică ar lua efectul ca premisă, ar fi conştientă de toate elementele care duc spre acel efect. Dacă aşa stau lucrurile, tot nu vorbim despre karma. De exemplu, nu vom vorbi despre karma dacă avem în faţa noastră un om care săvârşeşte o faptă prin care urmăreşte un anumit scop şi dacă apoi – conform cu intenţia sa – apare efectul dorit de el. Între cauză şi efect trebuie să existe ceva care se sustrage conştienţei imediate a cuiva, în timp ce declanşează cauza, în aşa fel încât legătura dintre cauză şi efect există, fără ca ea să fi fost în intenţia fiinţei respective. Dacă această legătură n-a fost în intenţia fiinţei-cauză, atunci motivul pentru care există o legătură între cauză şi efect trebuie să fie în altă parte, nu în intenţiile fiinţei respective. Motivul se află în existenţa unei anumite legităţi. Aparţine, aşadar, karmei faptul că legătura între cauză şi efect trebuie să fie legică, aflându-se dincolo de ceea ce a intenţionat direct fiinţa implicată.

Am adunat astfel câteva elemente care ne pot edifica asupra noţiunii de karma. Dar noi trebuie să avem toate aceste elemente înglobate în noţiunea de karma şi să nu ne oprim la o definiţie abstractă. Altfel nu vom putea înţelege manifestările karmei în diferite domenii. Acuma va trebui să căutăm aceste manifestări ale karmei, în primul rând, acolo unde ea ne iese mai întâi în întâmpinare: în viaţa umană individuală.

Oare putem găsi în viaţa omului individual ceva de felul a ceea ce am descris până acum explicând noţiunea de karma, şi când anume? Am putea, dacă, de exemplu, în viaţa noastră ar avea loc un eveniment despre care am putea să spunem: Acest eveniment, se află într-o anumită legătură cu unul anterior, la care am participat în mod activ, pe care l-am provocat noi înşine. Să vedem – mai întâi printr-o simplă observare a vieţii – dacă există aşa ceva. Ne vom situa, deci, pe poziţia simplei observaţii exterioare. Cine nu face asemenea observaţii nu poate să înţeleagă legătura legică dintre fenomenele vieţii; el nu va ajunge la această cunoaştere, la fel cum cel ce nu va observa fenomenul ciocnirii dintre două bile de biliard nu va şti ce înseamnă legea ciocnirii elastice. Observarea vieţii ne poate face cu adevărat să percepem o legătură legică. Să studiem, de aceea, un caz concret.

Să presupunem că, la 18 ani, un eveniment oarecare îl obligă pe un tânăr să renunţe la meseria care părea să-i fie predestinată. Să presupunem că acesta a urmat studii universitare care l-au pregătit pentru o anumită carieră, dar că, din cauza unui accident suferit de părinţii săi, el e nevoit să devină negustor. Cine observă într-un mod lipsit de prejudecăţi asemenea întâmplări, care au loc în viaţă – aşa cum în fizică observăm fenomenul de ciocnire a unor bile –, va constata, de exemplu, că meseria de negustor, pe care tânărul a fost nevoit s-o îmbrăţişeze, îl stimulează, la început, că el îşi îndeplineşte conştiincios, învaţă multe, poate că devine chiar un negustor foarte priceput. Dar se poate observa, de asemenea, că după un timp apare şi un anumit plictis, o anumită nemulţumire. Un asemenea fenomen nu se va produce imediat. Dacă schimbarea meseriei a avut loc la vârsta de 18 ani, anii următori vor trece fără nici un incident. Dar în jurul vârstei de 23 de ani în sufletul lui se sedimentează un fenomen inexplicabil. Dacă cercetăm mai profund, putem observă că nemulţumirea ce apare la cinci ani după schimbarea meseriei îşi găseşte explicaţia în ceva ce s-a întâmplat la vârsta de 13 sau 14 ani. Foarte frecvent, cauzele unui asemenea fenomen trebuie căutate cam cu tot atâta timp în urmă cât a trecut de la această schimbare până la un eveniment de felul celui descris mai înainte. Poate că la vârsta de 13 ani în viaţa afectivă a tânărului – deci cu cinci ani înainte de a-şi schimba meseria – s-a întâmplat ceva care i-a provocat o anumită fericire lăuntrică. Să presupunem că el n-ar fi fost nevoit să-şi schimbe meseria; atunci ceea ce s-a întâmplat la 13 ani s-ar fi manifestat mai târziu în viaţa lui şi ar fi dat roadele scontate. Dar a intervenit schimbarea meseriei, care la început a trezit interesul tânărului, i-a captivat sufletul. Ceea ce a intrat în viaţa lui sufletească a estompat conţinutul anterior al acesteia. Un anumit timp, o asemenea trăire poate fi reprimată, dar tocmai prin faptul că e reprimată ea dobândeşte o forţă deosebită; am putea spune că se acumulează în interior o forţă tensionată. E ca şi cum am comprima o minge elastică: o putem comprima până la o anumită limită, apoi ea opune rezistenţă; şi dacă poate reveni la forma iniţială, o va face cu o forţă cu atât mai mare cu cât am comprimat-o înainte mai puternic. Trăiri de felul celor sugerate mai sus, pe care un tânăr le-a preluat în interiorul său în cel de al 13-lea an al vieţii şi care apoi, până în momentul când şi-a schimbat meseria, s-au tot consolidat, pot fi şi ele reprimate, într-un anumit mod; dar, după un anumit timp, în suflet se face simţită o rezistenţă. Apoi această rezistenţă devine suficient de puternică pentru a-şi arăta efectul. Din cauză că sufletului îi lipseşte ceea ce el ar fi avut, dacă n-ar fi intervenit schimbarea meseriei, conţinutul reprimat până acum se face simţit şi iese la suprafaţă sub forma nemulţumirii, a plictisului faţă de ceea ce îi oferă lumea din jur.

Avem aici o situatie în care un om a avut o trăire, a făcut ceva la vârsta de 14–15 ani şi mai târziu şi-a schimbat meseria şi vedem cum aceste cauze se manifestă în aşa fel încât mai târziu, prin efectele lor, se întorc asupra aceleiaşi fiinţe. Într-un asemenea caz ar trebui să aplicăm noţiunea de karma, în primă instanţă, vieţii individuale a omului. N-ar trebui, însă, să se obiecteze: Dar am cunoscut destule cazuri în care nu s-a manifestat deloc aşa ceva! Se poate. Dar nici unui fizician care studiază legile căderii pietrei nu i-ar veni în minte să spună că legea nu e adevărată, dacă piatra ar fi scoasă de pe triectoria ei, de exemplu, printr-o lovitură. Trebuie să învăţăm să observăm în mod corect şi să excludem acele fenomene care nu au legătură cu stabilirea legii. Sigur că un asemenea om, care, dacă n-ar interveni nimic în viaţa lui la 23 de ani, ar resimţi sub formă de plictis efectul impresiilor avute la 13 ani, n-ar ajunge la o asemenea trăire dacă între timp s-ar căsători, să zicem. Dar atunci am avea de-a face cu un factor care nu influenţează în nici un fel stabilirea legii fundamentale. Important este să găsim factorii adecvaţi, care ne pot conduce spre stabilirea unei legi. Simpla observare nu înseamnă încă absolut nimic; numai o

observare metodică ne duce la cunoaşterea legii. Dar este important, dacă vrem să studiem legea karmei, să facem în mod corespunzător asemenea observaţii metodice.

Să presupunem că la 25 de ani cineva, care era un om pe care nu se prea putea pune bază, a suferit o grea lovitură a destinului, care i-a provoeat durere şi suferinţă. Dacă ne vom opri cu analiza noastră la simpla observare a faptelor, nu vom ajunge niciodată să cunoaştem corelaţia karmică a evenimentelor. Dacă însă vom urmări viaţa unui om care la 25 de ani a primit o lovitură grea a destinului, vom constata că la 50 de ani a devenit un om dintr-o bucată, activ şi destoinic, care are un loc bine stabilit în societate. La douăzeci de ani el mai era încă un pierde-vară, nu voia să facă nimic util, la 25 de ani a primit apoi acea lovitură grea a destinului. Dacă nu s-ar fi întâmplat acest lucru – vom spune noi acum –, el ar fi rămas un pierde-vară. Aşadar, lovitura pe care a suferit-o e cauza faptului că la 50 de ani avem în faţa noastră un om activ şi destoinic.

Dar greşim dacă privim lovitura suferită de acel om la 25 de ani doar ca pe un simplu efect. Fiindcă, dacă ne întrebăm ce consecinţe a avut această lovitură, ne putem opri la simpla observaţie. Dacă nu privim însă o asemenea lovitură ca pe un efect, punând-o la baza şirului de fenomene de care a fost precedată, dacă o punem la origrinea evenimentelor care au urmat şi o privim drept cauză, ne dăm seama că, raportat la această lovitură a destinului, putem să ne schimbăm în mod esenţial chiar şi judecata noastră bazată pe simţire, pe sentiment. Dacă o privim doar ca pe un efect, poate vom fi trişti, din pricina faptului că acel om a suferit o asemenea lovitură. Dacă o privim însă drept cauză a ceea ce s-a întâmplat mai târziu, vom fi bucuroşi, deoarece, vom putea spune noi, acestei lovituri a destinului i se datorează faptul că a devenit un om vrednic.

Vedem deci că sentimentele noastre pot să treacă printr-o schimbare esenţială, în funcţie de felul în care privim un fapt al vieţii: drept efect sau drept cauză. Bineînţeles, dacă facem observaţia în momentul în care a survenit evenimentul dureros nu putem percepe efectul în mod nemijlocit. Dacă ne-am însuşit însă, în urma unor observaţii similare, legea karmei, ne va spune ea însăşi că acum un eveniment ni se pare dureros fiindcă ni se arată doar ca efect al unor fapte anterioare, dar el poate fi privit şi drept punctul de plecare a ceva ce se va întâmpla ulterior. Şi atunci putem spune: Presimţim că aici se află punctul de plecare, cauza unor efecte care pun întreaga situaţie într-o cu totul altă lumină! Aşa se face că legea karmei însăşi poate fi un izvor de consolare. Consolarea n-ar exista, dacă am aşeza un eveniment la sfârşitul, nu la începutul unui şir de fenomene.

Important este, aşadar, să observăm viaţa metodic şi să raportăm în mod corespunzător lucrurile unele la altele, drept cauză şi efect. Dacă extindem asemenea observaţii la un număr mare de cazuri, vom constata că în viaţa umană individuală unele evenimente apar cu o anumită regularitate, iar altele apar în mod neregulat. Cel care observă viaţa umană – şi nu doar până acolo unde-i ajunge vârful nasului – poate găsi în aceasta corelaţii şi înlănţuiri demne de luare-aminte. Numai că în zilele noastre fenomenele vieţii umane sunt observate, din păcate, doar pe parcursul unor perioade de timp scurte, nu mai mult de câţiva ani; oamenii nu sunt obişnuiţi să facă legătura între ceea ce se întâmplă peste un număr mai mare de ani şi ceea ce în trecut a putut fi cauza evenimentului respectiv. De aceea, azi foarte puţini oameni ştiu să stabilescă o legătură între începutul şi sfârşitul vieţii umane. O asemenea legătură poate să ne înveţe, însă, extraordinar de mult.

Să presupunem că am educat un copil, în primii şapte ani ai vieţii sale, în aşa fel încât n-am pornit de la ideea că el trebuie să corespundă neapărat ideilor pe care noi ni le facem despre un om de ispravă. Aceasta ar însemna să turnăm cu pâlnia în mintea unui copil, cât se poate mai exact, tot ceea ce, după concepţia noastră, poate să facă din el un om de ispravă. Dacă pornim, însă, de la adevărul că cineva poate fi om de ispravă în foarte multe feluri şi că nu e necesar să avem idei preconcepute despre calea pe care copilul în creştere urmează să devină om de ispravă, conform cu predispoziţiile lui individuale, atunci vom ajunge la concluzia că, indiferent care sunt reprezentările mele despre un asemenea om, copilul, trebuie să se dezvolte scoţând la lumina zilei predispoziţiile sale cele mai bune – pe care, poate, eu voi fi nevoit să le dezleg ca pe nişte enigme! Ce importanţă are faptul că eu am anumite obligaţii? Copilul trebuie să simtă el însuşi nevoia de a face un lucru sau altul! Dacă vreau ca el să se dezvolte conform cu predispozitiile sale individuale, voi căuta să scot în evidenţă, acele nevoi care există în el ca germeni, în aşa fel încât să apară, înainte de toate, dorinţa de a săvârşi faptele din propria sa chemare interioară. Vedem deci că există două metode absolut diferite de a acţiona asupra unui copil în primii şapte ani din viaţa sa.

Dacă vom observa în continuare viaţa copilului, mult timp nu vom remarca efectul cel mai important a ceea ce, în primii ani, am investit în acest mod în copil. Efectele propriu-zise a ceea ce au constituit cauze în copilărie ies la suprafaţă mai târziu, în amurgul vieţii. Un om poate să aibă un spirit activ până în amurgul vieţii, dacă în copilărie l-am educat în felul descris mai înainte, dacă am ţinut seama de viaţa lui sufletească, de tot ceea ce e viu în el. Dacă am scos la lumină forţele interioare existente în el şi le-am dezvoltat, le vom vedea apărând în amurgul vieţii sale, sub forma unei vieţi sufleteşti bogate. Iar tot ceea ce am făcut greşit în cea mai fragedă copilărie, în ceea ce priveşte educaţia acelui om, va apărea sub forma unui suflet uscat şi sărăcit şi, în consecintă – fiindcă un suflet uscat acţionează şi asupra trupului –, a neajunsurilor bătrâneţii. Vedem aici ceva care apare în viaţa umană ca fenomen legic, în aşa fel încât e valabil pentru orice om, drept legătură cauzală.

Am putea găsi şi pentru perioadele mijlocii ale vieţii asemenea corelaţii, şi vom atrage atenţia asupra lor. Felul cum educăm pe cineva între 7 şi 14 ani iese la suprafaţă, prin efectele sale, în penultima perioadă a vieţii. Vedem astfel cum cauza şi efectul se derulează în mod ciclic, ca în cerc. Cauzele care au existat cel mai timpuriu apar ca efect cel mai târziu. Dar în viaţa umană nu există doar asemenea efecte şi cauze, pe lângă desfăsurarea ciclică întâlnim şi una lineară.

Din exemplul nostru, care arată în ce fel evenimentele trăite la vârsta de 13 ani le pot influenţa pe cele de la 23 de ani, am văzut că în viaţa umană cauza şi efectul sunt legate între ele în aşa fel, încât ceea ce omul a vieţuit înăuntrul lui atrage după sine efecte care se întore mai târziu asupra sa. Aşa se împlineşte karma în viaţa omului. Dar nu vom ajunge la înţelegerea vieţii umane, dacă vom căuta legături cauzale numai în această viaţă umană izolată. Despre felul cum poate fi fundamentată şi dezvoltată ideea formulată aici vom vorbi în continuare. Acum vreau doar să atrag atenţia asupra unui lucru care, de fapt, vă este deja cunoscut: ştiinţa spiritului ne spune că viaţa dintre naştere şi moarte e repetarea unor vieţi umane anterioare.

Viaţa dintre naştere şi moarte se caracterizează prin faptul că una şi acecaşi conştienţă se extinde – cel puţin în esenţă – asupra întregii existenţe. Dacă vă amintiţi perioadele anterioare ale vieţii dumneavoastră, veţi spune: Există un moment, care nu coincide cu naşterea mea, ci e situat puţin mai târziu, un moment în care încep amintirile vieţii mele. Oamenii carc nu sunt iniţiaţi vor spune despre conştienţa lor că ea nu se întinde decât până la acel moment. De fapt, în perioada dintre naştere şi moarte avem de-a face cu acel moment în care încep amintirile, asupra căruia vom reveni; el va face lumină în multe probleme importante. Dacă nu ţinem sema de acest lucru, putem spune: Caracteristica principală a vieţii dintre naştere şi moarte o constituie faptul că peste această perioadă se extinde *una şi aceeaşi* conştienţă.

Omul nu caută cauzele unui eveniment din viaţa sa în perioadele anterioare ale existenţei; el ar putea face acest lucru dacă ar fi suficient de atent la tot i ce se întâmplă. Ar putea face acest lucru cu ajutorul conştienţei amintirilor sale. Şi dacă ar încerca, apelând la amintirile sale, să-şi aducă în faţa sufletului legătura dintre evenimentele mai vechi şi cele recente, în sensul karmei, el ar ajunge la o anumită concluzie.

De exemplu, ar putea spune: Unele evenimente n-ar fi avut loc, dacă într-o perioadă sau alta a vieţii mele de până acum nu s-ar fi întâmplat

un anumit lucru. Şi poate că ar mai spune: Eu trebuie să plătesc acum greşelile care au fost făcute în educaţia mea. Chiar dacă vede numai legătura dintre ceea ce s-a greşit în copilăria lui şi evenimentele ulterioare, acesta îi poate fi deja de ajutor. El va găsi mai lesne căile şi mijloacele de a repara greşelile din educaţia sa. Cunoaşterea legăturii care există între cauzele şi efectele din diferitele perioade ale vieţii, pe care le putem cuprinde cu ajutorul conştienţei noastre obişnuite, poate să ne stimuleze în viaţă, ne poate da posibilitatea de a îndrepta unele lucruri. Unui om de 80 de ani care caută în trecut cauzele unor evenimente petrecute în viaţa sa îi va fi greu să găsescă mijloacele de a remedia ceva din cele întâmplate, iar faptul că le ştie nu-i va fi de mare folos. Dacă ajunge însă mai devreme la o asemenea înţelegere şi, constatând ce s-a greşit în educaţia sa ia măsuri la 40 de ani, să zicem, poate că va mai avea timp să remedieze situaţia.

Vedem, deci, că nu trebuie să ne însuşim doar cunoştinţele referitoare la acele aspecte ale karmei care ne privesc în mod direct şi imediat, că e necesar să avem cunoştinţe despre ansamblul legic al karmei. Asemenea cunoştinţe ne pot stimula în viaţă. Ce va face un om care, la 40 de ani, întreprinde ceva pentru ca urmările anumitor greşeli făcute la 12 ani în educatia sa, să zicem, sau săvârşite chiar de el însuşi să nu mai apară? Va încerca să compenseze ceea ce el însuşi sau altcineva a greşit şi va face tot ce stă în posibilităţile sale pentru a preveni efectele negative care ar trebui să apară. Într-un anumit fel, el chiar va înlocui efectul care s-ar produce fără participarea lui prin alt efect. Cunoaşterea a ceea ce s-a întâmplat în viaţa lui la 12 ani îl va conduce, la 40 de ani, spre o anumită acţiune. Ce a realizat, aşadar, acest om, prin faptul că a privit înapoi, la perioadele trecute ale vieţii sale? El a făcut în mod conştient, prin voinţa sa, ca unei anumite cauze să-i urmeze un anumit efect. El a dorit efectul pe care l-a făcut să se producă acum. Vedem deci că voinţa noastră poate să intervină în linia succesiunilor karmice şi să pună altceva în locul efectelor care ar fi apărut în caz contrar. Dacă studiem o asemenea corelaţie, în care conştienţa noastră face în mod voit să apară o legătură între cauză şi efect, în cadrul biografiei noastre, vom spune: La acest om karma sau legitatea karmică a intrat în sfera conştienţei, el însuşi a provocat, într-un anumit mod, efectul karmic.

Să presupunem însă că la baza unei reflecţii similare punem ceea ce ştim despre vieţile anterioare ale unui om. Conştienţa despre care am vorbit mai înainte, care se extinde – cu excepţia amintită – asupra vieţii noastre dintre naştere şi moarte, ia naştere datorită faptului că omul se poate sluji de creierul său. Când omul păşeşte prin poarta morţii apare o conştienţă de altă natură, care e independentă de creier şi e legată de condiţii esenţial diferite. Şi noi ştim că această conştienţă, care durează până la o nouă naştere, realizează un fel de retrospectivă asupra a tot ceea ce omul a săvârşit în viaţa dintre naştere şi moarte. În viaţa dintre naştere şi moarte omul trebuie să-şi formeze deprinderea de a privi în trecut, spre anumite greşeli săvârşite în educaţia lui, dacă vrea să introducă în viaţa sa efectul acestor greşeli într-un mod cu adevărat karmic. După moarte, omul priveşte, în retrospectiva pe care o are asupra vieţii sale, greşelile sau, în general, faptele pe care le-a săvârşit. El vede, totodată, ce au făcut în sufletul său sau din sufletul său aceste fapte. Şi constată cum, deoarece a săvârşit un anumit lucru, a făcut să scadă sau să crească valoarea fiinţei sale. Dacă, de exemplu, i-am provocat unui semen al nostru o suferinţă, prin aceasta valoarea fiinţei noastre a scăzut; prin faptul că i-am provocat acea suferinţă, am devenit mai puţin valoroşi. Când, după moarte, prin privirea retrospectivă asupra vieţii noastre, vedem numeroase asemenea cazuri, spunem: Prin aceasta tu ai devenit mai imperfect. De aici, pentru conştienţa noastră decurge faptul că, după moarte, se naşte forţa şi voinţa de a face tot ce se poate, pentru a redobândi acea valoare pe care am pierdut-o, adică voinţa de a compensa întreaga suferinţă provocată. Prin urmare, între moarte şi o nouă naştere omul are tendinţa, intenţia de a repara toate lucrurile rele pe care le-a făcut, ca să poată recuceri acea treaptă de perfecţiune pe care trebuie s-o aibă ca om şi care a fost prejudiciată prin fapta respectivă.

Apoi omul intră într-o nouă existenţă. Conştienţa lui nu mai este aceeaşi; el nu-şi mai aminteşte perioada dintre moarte şi noua naştere şi nici faptul că şi-a propus să repare ceva. Dar această intenţie există în el. Şi, chiar dacă nu-şi aduce aminte că trebuie să facă ceva spre a compensa un rău sau altul prin forţa care zace în adâncurile fiinţei sale, el va fi mânat spre o faptă care va realiza aceasta. Acum ne putem face o reprezentare despre ceea ce se întâmplă când un om, în vârstă de 20 de ani, să zicem, e atins de o trăire sau de un eveniment dureros. Cu conştienţa pe care o are între naştere şi moarte, el va fi copleşit de durerea sa. Dacă şi-ar aminti intenţiile pe care le-a înmagazinat în sufletul lui în viaţa dintre moarte şi naştere, ar avea şi puterea de a ajunge în locul unde a îndurat acea suferinţă, fiindcă ar simţi că nivelul de perfecţiune pe care l-a pierdut şi trebuie să-l redobândească nu poate fi atins decât trecând prin acea suferinţă. Aşadar, chiar dacă înăuntrul lui conştienţa obişnuită spune: Durerea e aici; tu suferi din cauza ei!, privind durerea doar ca pe un efect, s-ar putea ca pentru conştienţa generală, care cuprinde şi perioada dintre moarte şi noua naştere, intenţia sa să apară ca fiind aceea de a căuta durerea sau o nenorocire oarecare.

Acest aspect ni se înfăţişează, dacă privim viaţa umană dintr-un punct de vedere superior. Putem vedea atunci că apar situaţii legate de destin, care nu se prezintă drept efectele unor cauze din viaţa cuiva, ci sunt cauzate de la nivelul unei alte conştienţe, al unei conştienţe care se întinde dincolo de naştere şi că se continuă în vremuri anterioare celor care s-au scurs de la naştere. Dacă înţelegem în mod exact acest lucru, vom spune: Avem, în primul rând, o conştienţă care se întinde asupra perioadei dintre naştere şi moarte, pe care o vom numi conştienţa personalităţii izolate, cea care se desfăşoară între naştere şi moarte. Dar conştienţa poate acţiona şi dincolo de naştere şi moarte; este vorba despre o conştienţă despre care omul nu ştie nimic în starea lui de conştienţă obişnuită, dar care poate actiona exact la fel ca aceasta. Din această cauză am vorbit despre faptul că cineva îşi ia karma în stăpânire şi realizează, de exemplu, la 40 de ani, o compensaţie pentru unele greşeli care au avut loc în educatia sa la vârsta de 12 ani. În acest caz, el preia o parte a karmei în conştienţa personalităţii sale izolate. Dacă omul e condus spre un loc oarecare, unde poate trece printr-o suferinţă, spre a crea o compensaţie, spre a deveni un om mai bun, aceasta vine tot din fiinţa omului; numai că nu vine din conştienţa personalităţii sale izolate, ci dintr-o conştienţă de ansamblu, care cuprinde şi perioada dintre moarte şi noua naştere. Acea parte asupra căreia se extinde această conştienţă vom numi-o „individualitatea" omului, şi această conştienţă, care e mereu întreruptă de conştienţa personalităţii, o vom numi „conştienţă individuală", spre deosebire de conştienţa personalităţii izolate. Vedem astfel cum acţionează karma în ceea ce priveşte individualitatea omului.

Totuşi, n-am putea înţelege viaţa umană dacă am urmări şirul fenomenelor aşa cum am făcut-o până acum, deoarece am avut în vedere numai cauzele necesitate de evoluţia omului şi efectele acestora. Nu e nevoie decât de un caz simplu, pe care-l vom descrie în continuare, pentru a vedea că nu înţelegem viaţa umană dacă luăm în considerare doar ceea ce am spus mai înainte. Să studiem cazul unui inventator sau al unui explorator, de exemplu al lui Columb sau al celui care a descoperit maşina cu aburi sau oricare alt caz. În această situaţie este vorba despre o anumită acţiune. Dacă vom studia acţiunea pe care a săvârşit-o inventatorul respectiv, vom găsi cauza care l-a îndemnat s-o săvârşească. Cauza care l-a determinat pe Columb să călătorească spre America, de exemplu, sau cauza care l-a făcut să ia o asemenea hotărâre într-un anumit moment o vom găsi în karma lui individuală şi personală. Dar oare această cauză trebuie căutată numai în karma personală şi individuală? Iar fapta trebuie studiată ca efect doar în legătură cu individualitatea care a acţionat în Columb? Faptul că acesta a descoperit America a avut un anumit efect, în ceea ce-l priveşte: i-a crescut valoarea, a devenit mai desăvârşit. Acest efect se va evidenţia în procesul dezvoltării individualităţii sale în viaţa următoare. Dar ce efecte a avut această faptă asupra altor oameni? Oare ea n-ar trebui privită şi drept cauză care a influentat nenumărate alte vieţi umane?

O asemenea abordare, destul de abstractă a problemei, o putem depăşi, dacă privim viaţa umană de-a lungul unor perioade de timp foarte mari. Dacă analizăm viaţa umană din epoca caldeo-egipteană (care a precedat-o), pentru a vedea ce a dat ea omenirii şi prin ce experienţe au trecut oamenii, vom constata ceva cu totul deosebit. Făcând o comparatie cu propria noastră epocă, ne vom da seama că ce se întâmplă acum are legătură cu ceea ce s-a petrecut în epoca de cultură caldeo-egipteană; iar epoca greco-latină se situează între ele. În epoca noastră nu s-ar petrece anumite lucruri, dacă n-ar fi avut loc anumite evenimente în epoca de cultură caldeo-egipteană. Dacă ştiintele

necesare ne-o ar putea anumite lucruri, dacă n-ar fi avut loc anumite evenimente în epoca de cultură caldeo-egipteană. Dacă ştiinţele actuale ale naturii au ajuns la anumite rezultate de cercetare, cauza acestui lucru se află în forţele care s-au dezvoltat şi au înflorit din sufletul uman. Dar acele suflete care şi-au desfăşurat activitatea în epoca noastră s-au incarnat şi în epoca de cultură caldeo-egipteană, de unde au preluat în fiinţa lor anumite trăiri, fără de care n-ar putea face ceea ce fac astăzi. Dacă discipolii preoţilor din vechile temple egiptene n-ar fi preluat în sufletele lor, prin astrologia egipteană, cunoştinţe referitoare la cer, ei n-ar fi putut să pătrundă mai târziu în tainele Cosmosului, şi în anumite suflete ale epocii noastre n-ar fi existat forţele care au făcut ca omenirea să iasă în spaţiile cereşti. Cum a ajuns, de exemplu, Kepler, la descoperirile sale? În el trăia un suflet care, în epoca de cultură caldeo-egipteană, preluase în sine forţele necesare pentru a ajunge la descoperirile făcute mai târziu, în a cincea epocă de cultură. Resimţim o anumită mulţumire interioară văzând cum în diferite spirite individuale ies la suprafaţă un fel de amintiri, care arată că germenii a ceea ce ele fac acum îşi au originea în trecut. Unul dintre spiritele care a realizat lucruri de cea mai mare importanţă în ceea ce priveşte cercetarea legilor cereşti, Kepler, spune despre sine însuşi: *„Da, eu sunt acela, eu am furat vasele de aur ale egiptenilor, spre a înălţa cu ele zeului meu un sanctuar, departe de hotarele Egiptului. Dacă mă iertaţi, mă voi bucura, dacă vă mâniaţi, o voi îndura; aici arunc zarul şi scriu această carte pentru cititorul de azi, ca şi pentru cel de odinioară – ce înseamnă asta? Chiar de-ar trebui să-şi aştepte cititorul o sută de ani. Dumnezeu însuşi l-a aşteptat şase milenii pe cel care trebuia să-i vada opera şi s-o înţeleagă*".[1]

E o amintire ce apare sporadic în sufletul lui Kepler, o amintire a ceea ce el şi-a însuşit ca germene pentru ceea ce avea să realizeze în existenţa sa personală. Ar putea fi citate sute de asemenea exemple. În afară de faptul că la Kepler apare din străfunduri ceva care este efectul trăirilor avute într-o altă viaţă pământească, vedem ridicându-se la suprafaţă ceva care se dovedeşte a fi efectul legic, important pentru întreaga omenire, al unui lucru care, la rândul lui, a avut valoare pentru omenire într-o epocă anterioară. Vedem că omul e aşezat într-un loc anume, spre a realiza un lucru important pentru întreaga omenire. Vedem că nu numai în viaţa umană individuală, ci în întreaga omenire există anumite legături între cauze şi efecte, pe parcursul unor perioade de timp foarte lungi. Şi ne dăm seama că legea karmei individuale se va intersecta cu acele legi pe care le putem numi legi karmice ale omenirii. Uneori această intersectare e destul de greu sesizabilă. Gândiţi-vă ce ar fi devenit astronomia noastră, dacă n-ar fi fost inventat cândva telescopul. Urmăriţi dezvoltarea astronomiei, mergând înapoi pe firul timpului şi veţi constata că infinit de multe lucruri au legătură cu inventarea acestuia. Dar se ştie că telescopul a fost inventat datorită faptului că într-un atelier de instrumente optice nişte copii s-au jucat odată cu nişte lentile şi că printr-o întâmplare, cum s-ar putea spune, aceste lentile au fost aşezate în aşa fel încât cineva şi-a dat seama că s-ar putea construi ceva de felul unui telescop. Gândiţi-vă cât de adânc trebuie să căutaţi, dacă vreţi să găsiţi karma individuală a acelor copii şi karma omenirii, care a făcut ca, într-un anumit moment, să fie inventat telescopul! Încercaţi să puneţi la un loc toate acestea şi veţi vedea în ce mod demn de atenţie se încrucişează şi se întreţes karma diferitelor individualităţi şi karma întregii omeniri! Şi atunci veţi spune: Ar trebui să ne imaginăm altfel întreaga evoluţie a omenirii, dacă la un moment dat nu s-ar fi petrecut un lucru sau altul.

Ce s-ar fi întâmplat cu Imperiul roman, dacă la un moment dat, în cadrul războaielor cu perşii, grecii n-ar fi respins atacul acestora? Este o întrebare grea. Dar nu este grea întrebarea: Cum se face că războaiele cu perşii au avut loc în acest fel? Cel ce merge pe urmele acestei întrebări şi caută un răspuns va vedea că în Orient anumite cuceriri au avut loc datorită faptului că au existat despoţi care voiau ceva exclusiv pentru propria lor persoană şi care, în acest scop, s-au asociat cu preoţii oficianţi ai jertfelor de la templu. A fost necesară organizarea statală din acea vreme, pentru ca în Orient să poată fi creat ceva, dar tot această organizare a atras după sine şi relele care au urmat. Aceasta are legătură cu faptul că un popor cu totul diferit – grecii – a putut să respingă la momentul potrivit atacul celor din Orient. Dacă reflectăm la toate acestea, ne vom întreba: Cum stau lucrurile cu karma personalităţilor care au fost active în Grecia, respingând atacul perşilor? Şi vom găsi, în karma oamenilor respectivi, multe aspecte personale; dar vom vedea, de asemenea, că această karma persoanlă e legată cu karma poporului şi a omenirii, astfel că e îndreptăţit să se spună: Karma întregii omeniri a aşezat tocmai această personalitate în acel loc şi în acel timp! Vedem cum karma omenirii interferează cu karma individuală. Şi va fi necesar să ne întrebăm, în continuare, în ce fel interferează aceste lucruri. Dar putem să mergem şi mai departe şi să studiem o altă corelaţie.

Ne putem îndrepta privirile, în sensul ştiinţei spiritului, *spre o anumită perioadă din evoluţia noastră pământeană*, în care pe Pământ nu exista încă regnul mineral [2]. Evoluţia noastră pământeană a fost precedată de fazele saturniană, solară şi lunară, când încă nu exista un regn mineral, în sensul nostru actual. De-abia pe Pământ au luat naştere mineralele în forma lor actuală. Dar prin faptul că în cursul evoluţei pământene regnul mineral s-a separat, el există şi va exista în toate epocile viitoare ca regn separat. Înainte de acest moment, oamenii, animalele şi plantele s-au dezvoltat fără existenţa unui regn mineral care să stea la baza lor. Ca să poată realiza mai târziu un pas înainte în evoluţia lor, a fost necesar ca celelalte regnuri să elimine din sânul lor regnul mineral. După ce l-au eliminat, ele s-au putut dezvolta aşa cum se dezvoltă pe o planetă care posedă o bază minerală solidă. Şi niciodată nu va lua naştere altceva decât ceea ce a rezultat din aparitia la un moment dat a procesului de formare a unui regn mineral. Destinele viitoare ale celorlalte regnuri depind de apariţia regnului mineral, cândva, în cursul existenţei Pământului nostru, într-un trecut îndepărtat. Prin apariţia regnului mineral s-a întâmplat un lucru de care trebuie să ţină seama întreaga evoluţie ulterioară a vieţii pe Pământ. În existenţa tuturor celorlalte fiinţe se va împlini ceea ce decurge din apariţia regnului mineral. Avem şi aici, în epoci ulterioare, împlinirea karmică a unui lucru întâmplat anterior. Pe Pământ se împlineşte ceea ce s-a pregătit în trecut. Există o legătură între ceea ce s-a petrecut mai înainte şi ceea ce s-a întâmplat mai târziu, dar există şi o legătură care, prin efectele ei, se întoarce asupra fiinţei-cauză. Oamenii, animalele şi plantele au eliminat din sânul lor regnul mineral, iar regnul mineral, la rândul lui, îşi exercită efectele asupra lor. Vedem, deci, că se poate vorbi de o karma a Pământului.

În cele din urmă, putem scoate în evidenţă un lucru ale cărui baze se află în expunerile cu caracter general din cartea mea ***Ştiinţa ocultă***.

Ştim că anumite entităţi au rămas în urmă, pe treapta de dezvoltare a vechii Luni, şi că aceasta s-a întâmplat pentru a-i da omului posibilitatea de a-şi dezvolta anumite însuşiri. Dar în vechea perioadă lunară a Pământului n-au rămas în urmă doar unele entităţi, ci şi unele substanţialităţi. Au rămas pe treapta lunară fiinţe care acţionează asupra existenţei noastre pământene sub numele de entităţi luciferice. Din această cauză, în existenţa pământeană apar efecte ale căror baze au fost puse în existenţa lunară. Dar ceva similar are loc şi din punctul de vedere al substanţei. Dacă privim sistemul nostru solar, constatăm că el e compus din corpuri cereşti care execută mişcări ciclice regulate – având o anumită unitate lăuntrică. Dar găsim şi alte corpuri cereşti care, ce-i drept, se mişcă şi ele după un anumit ritm, dar încalcă legile obişnuite ale sistemului solar – şi anume cometele. Substanţa unei comete nu e supusă unor legi de felul celor care acţionează în sistemul nostru solar, ci unor legi care au acţionat în cadrul vechii existenţe lunare. În viaţa cometelor s-a păstrat legitatea vechii existenţe lunare. Am spus adeseori că ştiinţa spiritului a demonstrat prezenţa acestei legităţi înainte să fi fost adusă vreo confirmare din partea ştiinţelor naturii. În anul 1906, la Paris, am atras atenţia asupra faptului că, în timpul vechii existenţe lunare anumite combinaţii de carbon şi azot au avut un rol asemănător celui jucât azi pe Pământ de combinaţiile dintre oxigen şi carbon, dioxidul de carbon, acidul carbonic ş.a.m.d. Aceste din urmă combinaţii sunt atât de toxice, încât provoacă moartea. *Un rol similar l-au avut în perioada vechii existenţe lunare, şi combinaţiile cianului*, combinaţiile acidului prusic. Asupra acestui lucru ştiinţa spiritului a atras atenţia în anul 1906 [3]. Şi în alte conferinţe s-a arătat că prin existenţa cometelor sunt introduse legile vechii existenţe lunare în sistemul nostru solar, aşa că n-au rămas în urmă doar entităţile luciferice, ci şi legile vechii substanţe lunare, care acţionează într-un mod neuniform. S-a spus întotdeauna că trebuie să existe ceva în genul compuşilor acidului prusic în atmosfera cometelor. Mult mai târziu, în raport cu momentul când acest lucru a fost prezentat de către ştiinţa spiritului, de-abia în acest an, s-a constatat, prin analiză spectrală, prezenţa acidului prusic în componenţa cometelor.

Aveţi aici una dintre dovezile care se pot aduce ca răspuns la afirmaţia: Arătaţi-ne cum se poate evidenţia în mod concret un lucru prin metodele ştiinţei spiritului! Există multe asemenea lucruri; numai că ar trebui ca ele să fie observate. Aşadar, ceva din vechea noastră existenţă lunară îşi exercită influenţele asupra actualei existenţe de pe Pământ.

Dar acum ne punem întrebrea: E îndreptăţită afirmaţia că la baza fenomenelor senzoriale exterioare se află realităţi de natură spirituală? Celui care acceptă ştiinţa spiritului îi e clar faptul că în spatele tuturor realităţilor senzoriale se află realităţi de natură spirituală. Dacă ceva din vechea existenţă lunară îşi proiecteză influenţele, sub formă de substanţă, asupra existenţei noastre pământene, dacă o cometă îşi proiectează lumina asupra existenţei noastre pământene, în spatele unui astfel de fenomen se află o realitate de natură spirituală. Şi am putea chiar să spunem ce fel de spiritualitate se manifestă prin cometa Halley. [4] *Cometa Halley* este, ori de câte ori ajunge în sfera existentei noastre pământene, expresia unui nou impuls spre materialism. Poate că lumii actuale aceasta i se va părea o superstiţie. Dar oamenii ar trebui să cugete la faptul că şi ei descoperă uneori influenţe spirituale în constelaţiile astrelor. Cine n-ar spune că eschimosul e o fiinţă umană altfel constituită decât, să zicem, hindusul, din cauză că în zona polară razele solare cad sub un alt unghi? Şi oamenii de ştiinţă deduc pretutindeni influenţe spirituale din constelaţiile astrelor. Aşadar, o dată cu cometa Halley vine şi un impuls spre materialism. Existenţa acestui impuls poate fi dovedită. După apariţia cometei Halley, în anul 1835, a urmat un curent materialist care poate fi numit materialismul celei de a doua jumătăţi a secolului trecut, după apariţia anterioară a aceleiaşi comete s-a manifestat iluminismul materialist al enciclopediştilor francezi. Aceasta e legătura. Pentru ca în existenţa pământeană să aibă loc anumite evenimente, cauzele lor trebuie să fi fost înregistrate cu mult timp înainte, în afara existenţei pământene. Şi aici avem de-a face cu o karma cosmică. De ce pe vechea Lună au fost scoase din curentul evoluţiei spiritualul şi materia? Pentru ca anumite efecte să poată radia înapoi, spre acele entităţi care le-au expulzat. Entităţile luciferice au fost expulzate, au fost nevoite să parcurgă o altă evoluţie, ca să poată lua naştere voinţa liberă şi posibilitatea de a alege răul, pentru fiinţele care trăiesc pe Pământ. Avem aici ceva care depăşeşte, în ceea ce priveşte efectele karmice existenţa noastră pământeană: o pespectivă deschisă spre karma cosmică.

Am putut vorbi astăzi despre karma, despre importanţa pe care ea o are pentru fiecare persoană în parte, pentru individualitate, pentru întreaga omenire, în cadrul vieţii de pe pământul nostru şi dincolo de sfera pământeană; şi am mai găsit ceva care poate fi numit karma cosmică. Descoperim astfel legea karmei, pe care o putem numi legea legăturii dintre cauză şi efect, dar în sensul că efectul se întoarce, la rândul lui, asupra cauzei şi că în acest caz fiinţa nu s-a schimbat, a rămas aceeaşi. Întâlnim această legitate karmică pretutindeni în lume, în măsura în care privim lumea ca pe ceva spiritual. Presimţim că, în diverse situaţii, karma se va manifesta în modurile cele mai diferite. Şi mai presimţim că diferitele curente karmice – karma personală, karma omenirii, karma Pământului, karma cosmică s.a.m.d. – se vor intersecta şi astfel vom obţine elemente de care avem nevoie pentru a înţelege viaţa. Iar viaţa poate fi înţeleasă, în diferitele ei puncte concrete, numai dacă vom afla în ce fel colaborează între ele diferitele curente karmice.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a II-a

Karma şi regnul animal

Hamburg, 17 mai 1910

Înainte de a ajunge la problemele propriu-zis umane referitoare la karma, este necesar să facem o serie de consideraţii pregătitoare. Aici intră ceea ce am spus ieri: descrierea noţiunii de karma. Şi mai intră ceea ce mai avem de spus despre karma şi regnul animal. Dovezile exteriore ale realităţii karmei vor apărea în cadrul acestui ciclu în locurile unde vom avea motive să facem trimitere în mod special la ele. Cu aceste ocazii veţi avea şi posibilitatea de a dezvolta ideea de karma în faţa unor oameni din afara mişcării noastre, care vor veni la dumneavoastră cu întrebări, punând la îndoială întreaga noastră concepţie.

Ce ar fi mai la îndemână decât să întrebăm cum se raportează viaţa animalelor la ceea ce numim desfăşurarea karmei umane, în care – aşa cum vom vedea – sunt cuprinse cele mai importante şi mai adânci probleme ale destinului uman.

Raportul dintre oamenii ce trăiesc pe Pământ şi lumea animalelor este diferit de la o epocă la alta, dar şi de la un popor la altul. Şi nu e lipsit de interes să vezi că la popoarele care şi-au păstrat cele mai bune tradiţii din înţelepciunea străveche, sfântă a omenirii s-a încetăţenit un mod de a trata animalele cu cea mai mare compasiune şi iubire. În sânul lumii budisie, de exemplu, care a păstrat părţi importante din vechile concepţii despre lume, aşa cum existau ele la oamenii vremurilor originare, întâlnim un mod de a trata animalele şi sentimente faţă de lumea animală pe care, în Europa, mulţi oameni nu le pot înţelege. Dar şi la alte popoare – vă amintesc numai felul cum se poartă arabul cu calul său –, mai ales dacă acestea şi-au păstrat ceva din vechile concepţii despre lume, aşa cum le întâlnim ici-colo, ca vestigii ale trecutului, veţi afla un fel de „prietenie" între om şi animale, o atitudine umană faţă de ele. Dimpotrivă, în acele ţinuturi unde se pregăteşte o concepţie despre lume a viitorului, în regiunile occidentale, s-a încetăţenit neînţelegerea pentru o asemenea compasiune faţă de animale. E semnificativ faptul că, din timpul Evului Mediu şi până în epoca noastră, tocmai în ţările unde concepţia creştină despre lume s-a răspândit cel mai mult a luat naştere ideea că animalele nu trebuie considerate fiinţe cu o viaţă sufletească propriu-zisă, fiindcă ele sunt un fel de automate. Şi poate nu greşesc prea mult cei care au afirmat – chiar dacă nu întotdeauna cu o înţelegere deosebită – că aceste concepţii, susţinute adeseori de filosofia occidentală, conform cărora animalele sunt nişte automate şi n-au o viaţă sufletească propriu-zisă au pătruns până în sânul maselor populare, unde nu există nici un fel de compasiune faţă de animale şi, adeseori, nu există limite în ceea ce priveşte tratarea cu cruzime a acestora. Lucrurile au mers atât de departe, încât *un mare filosof al epocii moderne, Cartesius, a fost înţeles greşit*, în ceea ce priveşte concepţiile sale referitoare la lumea animalelor. [5]

Spiritele cu adevărat importante din evoluţia culturii şi civilizaţiei apusene n-au susţinut niciodată că animalele sunt nişte automate. Nici Cartesius n-a crezut astfel, deşi puteţi citi în multe cărţi de filosofie că el ar fi susţinut o asemenea concepţie. Cine-l cunoaşte pe Cartesius ştie că el nu le atribuie animalelor o viaţă sufletească aptă să evolueze astfel încât să poată aduce din conştiinţa Eului o dovadă pentru existenţa lui Dumnezeu, totuşi el consideră că animalul e străbătut, e însufleţit de aşa-numitele spirite ale vieţii, care nu au o individualitate la fel de unitară ca Eul uman, dar acţionează în organizarea animală sub formă de suflet. Şi e semnificativ faptul că tocmai în această privinţă Cartesius a putut fi înţeles atât de greşit. În secolele trecute, în cadrul evoluţiei occidentale a existat tendinţa de a li se atribui animalelor simple automatisme şi această concepţie a fost atribuită în mod eronat lui Cartesius. Caracteristic pentru civilizaţia occidentală e faptul că ea a trebuit să se dezvolte din elementele materialismului. Şi se poate afirma chiar că zorile creştinismului, acest impuls important din evoluţia omenirii, au apărut pe terenul unei mentalităţi materialiste. Materialismul epocii modeme e o consecinţă a faptului că până şi confesiunea religioasă cea mai spirituală, creştinismul, a dat, în Occident, peste o concepţie despre lume materialistă. Destinul popoarelor occidentale constă în faptul că ele trebuie să se ridice din abisurile materialismului şi prin biruirea concepţiilor şi tendinţelor materialiste să dezvolte forţele viguroase ale celui mai înalt spiritualism. Din cauză că popoarelor occidentale le-a fost dat acest destin, această karma, în sânul lor a apărut şi tendinţa de a privi animalele ca pe nişte automate. Cine nu poate să întrezărească substraturile vieţii spirituale, cine nu poate să vadă decât ceea ce ne înconjoară în lumea senzorială exterioară va ajunge uşor, prin impresiile obţinute din această lume senzorială, la o concepţie care situează animalele pe o treaptă cu totul inferioară. În schimb, cei care au mai păstrat elemente ale vechilor concepţii despre lume, din înţelepciunea originară a omenirii, mai posedă un fel de cunoaştere a ceea ce, şi în lumea animalelor, e de natură spirituală; şi, în pofida tuturor interpetărilor greşite, în pofida a tot ceea ce s-a furişat în concepţiile lor despre lume şi le-a întinat puritatea, ele n-au putut uita că în manifestările şi în plăsmuirea formelor animale se exteriorizează unele activităţi spirituale, unele legi spirituale.

Dacă, pe de o parte, în absenţa concepţiilor spirituale trebuie să vedem o lipsă de înţelegere faţă de viaţa sufletească a animalelor, pe de altă parte, nu trebuie să ne amăgim în privinţa faptului că, dacă am aplica fără nici un discernământ ideile de karma atât în cazul lumii animale cât în cazul destinului uman, aceasta ar fi tot efectul unei concepţii materialiste despre lume. Nu putem face aşa ceva. Am arătat deja ieri cât este de necesar să definim noţiunea de karma în mod absolut exact. Şi am greşi, dacă am căuta si în lumea animală ceea ce am văzut că în cazul omului se manifestă prin întoarcerea efectului asupra fiinţei care l-a declanşat; vom putea cunoaşte mai bine legitatea karmei dacă, ieşind din limitele vieţii umane, cuprinse între naştere şi moarte, vom urmări omul de-a lungul incarnărilor sale succesive şi vom constata că efectul unei cauze care îşi are originea într-una din vieţi poate apărea doar într-o viaţă ulterioară; timpul legităţii karmice se întinde de la o viaţă la alta, iar efectele cauzelor nu trebuie să apară neapărat – ba, dacă privim karma în mare, în mod absolut sigur nici nu apar – într-o singură viaţă cuprinsă între naştere şi moarte.

Ştim deja, din considerentele exterioare ale ştiinţei spiritului, că în cadrul lumii animale nu se poate vorbi de o reincarnare de felul celei pe care o întâlnim la om. În lumea animală nu găsim ceva asemănător, şi cu atât mai puţin ceva identic cu individualitatea umană, care continuă să existe după ce omul a păşit prin poarta morţii, care petrece o viaţă deosebită în lumea spirituală, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, spre a intra apoi din nou în existenţă, printr-o nouă naştere. Nu putem vorbi despre moarte, în cazul animalelor, în acelaşi sens în

care vorbim despre moartea omului. Individualitatea umană îşi continuă existenţa şi după ce omul a trecut prin poarta morţii, ceea ce nu se întâmplă în lumea animalelor; dacă am căuta într-un individ din lumea animală fiinţa reincarnată a unui animal care a existat cândva pe Pământ, aşa cum facem în cazul omului, am cădea într-o mare greşeală. Azi, când tot ceea ce ni se oferă în lume e privit doar prin latura sa exterioară, fără a se cerceta şi interioritatea, deosebirile cele mai importante dintre om şi animal nici nu pot fi sesizate. Din punct de vedere exterior – privit în mod pur materialist – fenomenul morţii, la om şi la animal, se prezintă în acelaşi fel. Şi se poate crede că unele aspecte din viaţa individuală a animalului pot fi comparate cu fenomene ale vieţii personale umane dintre naştere şi moarte. Dar am trage o concluzie cu totul greşită. De aceea îmi propun să semnalez acum, prin câteva exemple, deosebirile profunde care există între animal şi om.

Despre deosebirea dintre animal şi om îşi poate face o idee clară şi completă numai cel ce se adânceşte într-un mod lipsit de prejudecăţi nu numai în analiza aspectelor care se oferă percepţiei sale senzoriale exterioare, ci şi din ceea ce rezultă din gândirea sa combintorie. Întâlnim un fenomen care e scos în evidenţă şi de către naturalişti, dar cu care naturaliştii din epoca actuală nu prea ştiu ce să facă; e vorba de faptul că omul trebuie să înveţe până şi lucrurile cele mai simple: el a trebuit să înveţe, de-a lungul evoluţiei sale, modul de folosire a uneltelor celor mai simple, iar copiii noştri trebuie să înveţe încă şi azi lucrurile cele mai simple, având nevoie de un anumit timp pentru aceasta. Se cere efort pentru ca omul să deprindă mişcările simple necesare muncii, necesare pentru a realiza diferite unelte, instrumente etc. Cu cât sunt mai avantajate animalele, în această privinţă? Să ne gândim cum îşi realizează castorul construcţiile sale complicate, măiestre. El nu are nevoie să înveţe; posedă această iscusinţă, aducând-o cu el pe lume, ca legitate înscrisă în fiinţa lui, la fel cum noi, oamenii, ne aducem ca zestre „arta" de a ne schimba prima serie de dinţi, în jurul vârstei de şapte ani. Nici acest lucru nu trebuie să-l înveţe nimeni. Animalele vin pe lume cu o însuşire de felul celei pe care o posedă castorul, de a-şi construi locuinţa. Şi dacă veţi analiza lumea animală, veţi constata că animalele pot realiza lucruri la care iscusinţa umană, cu toate progresele pe care le-a făcut, nu poate ajunge.

Cum se explică faptul că, la naştere, omul e mai nepriceput decât, de exemplu, o găină sau un castor, şi că el e nevoit să-şi însuşească cu multă trudă ceea ce animalele pot să facă încă de la naştere? E o întrebare importantă. Şi noi trebuie să învăţăm să simţim că e o întrebare importantă. Fiindcă nu este esenţial să se atragă atenţia asupra faptelor importante, ci trebuie să ştim când pot fi puse întrebări importante. Unele lucruri pot fi obiective, dar nu înseamnă că ele au neapărat valoare pentru concepţia noastră despre lume. Deşi astăzi ne vom ocupa de cauzele acestor fenomene, studiindu-le din punct de vedere al ştiinţei spiritului, am ajunge prea departe dacă am analiza în toate detaliile de ce este aşa. Totuşi, pentru început, se poate atrage atenţia, în câteva cuvinte, asupra acestui lucru.

Dacă ne întoarcem, prin mijloacele ştiinţei spiritului, în trecutul evoluţiei umane, până în vremuri extrem de îndepărtate, vom afla că acele forţe şi elemente care stau azi la dispoziţia castorului sau a altor animale, pentru ca ele să aducă pe lume, ca zestre, o asemenea iscusinţă, au stat cândva şi la dispoziția omului. Nu se poate spune că omul a preluat în germenele fiinţei sale, într-un trecut străvechi, doar neîndemânarea şi că a lăsat animalelor iscusinţa primitivă. A primit şi el aceleaşi predispoziţii, ba chiar, de fapt, într-o măsură mult mai mare decât animalele, deoarece dacă animalele vin pe lume cu anumite deprinderi, ele sunt folosite unilateral. Când intră în viaţă, omul nu se pricepe la nimic, trebuie să înveţe totul, tot ceea ce se referă la lumea exterioară. M-am exprimat puţin cam radical, dar cred că înţelegeţi ce vreau să spun. Dar după ce învaţă, omul poate deveni multilateral, dezvoltarea lui poate fi fecundă, în ceea ce priveşte formarea anumitor deprinderi etc., altfel decât se întâmplă în cazul animalelor. Prin urmare, omul a fost înzestrat, la origine, cu predispoziţii bogate, totuşi el nu le poate folosi. Iese la lumină fenomenul ciudat că, la origini, omul şi animalul au fost înzestrați la fel. Dacă ne întoarcem până la vechea evoluţie saturniană, constatăm că atunci încă nu avusese loc o separaţie între evoluţia umană şi cea animală. Omul şi animalul erau înzestrați cu aceleaşi predispoziţii. Ce s-a întâmplat între timp, astfel încât animalul aduce cu sine tot felul de deprinderi, pe când omul e un camarad de drum nepriceput? Cum s-a comportat omul, astfel încât nu mai are, dintr-odată, nimic din ceea ce primise cândva? Poate că, în cursul evoluţiei, el a risipit aceste daruri, în timp ce animalele le-au păstrat, ca nişte buni gospodari, cu spirit de economie. Această problemă se poate pune, desigur, dacă examinăm stările de fapt reale.

Omul n-a risipit fără rost aceste predispoziţii pe care animalul le foloseşte azi sub formă de îndemânare; le-a folosit şi el, dar în alt scop decât animalele. Animalele le-au dat forma unor iscusinţe exterioare; castorul şi viespea îşi construiesc cuibul. Omul şi le-a folosit în interioritatea sa şi a făcut să se nască astfel ceea ce numim organizarea superioară a fiinţei umane. Faptul că omul merge azi în poziţie verticală, că are un creier mai perfecţionat, că are în general o organizare internă mai desăvârşită a necesitat, de asemenea, folosirea anumitor forţe; sunt aceleaşi forţe cu ajutorul cărora castorul îşi realizează construcţiile sale. Omul a folosit aceleaşi forţe pentru a se clădi pe sine, creierul său, sistemul său nervos ş.a.m.d. De aceea, în primul rând, omului nu i-a rămas nimic, pentru a lucra, în acelaşi mod, în exterior. Dacă noi avem o alcătuire mai desăvârşită aceasta se datorează faptului că tot ceea ce castorul prelucrează în lumea exterioară a fost folosit cândva de om, în cursul evoluţiei, pentru a se clădi pe sine însuşi, pentru a construi propria sa organizare interioară. Noi avem în interior cuibul nostru de castor şi din această cauză nu mai putem folosi aceste forţe în exterior. Vedem deci, dacă rămânem la o concepţie unitară despre lume, ce se întâmplă cu predispoziţiile care există în fiinţele existente pe Pământ şi forma sub care ne întâmpină ele azi. Deoarece omul a folosit într-un mod specific aceste forţe, în cursul evoluţiei sale pentru el s-a creat o situaţie cu totul deosebită, pe care, în parte, o cunoaştem deja.

De ce a fost necesar ca omul să folosească forţele cu care a fost înzestrat pentru organizarea sa interioară? Deoarece numai astfel el a putut deveni purtătorul a ceea ce este azi Eul, care se perpetuează de la o incarnare la alta. O altă organizare n-ar fi putut deveni un asemenea purtător de Eu; depinde întru totul de exterior, dacă un Eu individual poate activa sau nu în existenţa pământeană. El n-ar putea să facă acest lucru dacă organizarea exterioară n-ar fi adecvată individualităţii purtătoare a unui Eu. Prin urmare, totul a fost canalizat spre a face ca organizarea exterioară să fie pe măsura individualităţii purtătoare de Eu. În acest scop a trebuit să fie creată o structură specială, pe care o cunoaştem deja, în aspectul ei esenţial.

Ştim că evoluţia noastră pământeană a fost precedată de evoluţia lunară, aceasta de cea solară, iar cea solară de cea saturniană. Când vechea evoluţie lunară a luat sfârşit, omul ajunsese, în ceea ce priveşte existenţa lui exterioară, pe o treaptă ce ar putea fi desemnată prin expresia om-animal. Dar organizarea umană exterioară nu era atât de perfecţionată încât să poată deveni purtătoarea unui Eu individual. De-abia în evoluţia pământeană a omului s-a realizat integrarea acestei organizări. Acest lucru a fost posibil datorită faptului că procesele evoluţiei noastre pământene au fost organizate într-un mod cu totul special. Când evoluţia lunară a luat sfârşît, totul s-a destrămat, ca să zicem aşa, în haos. După o perioadă de crepuscul cosmic, a ieşit la iveală noul cosmos al evolutiei noastre pământene. În cosmosul evoluţiei pământene era conţinut pe atunci tot ceea ce e unit azi, ca sistem solar, cu noi şi cu Pământul. Din această unitate cosmică s-au desprins apoi toate celelalte corpuri cosmice, separându-se de Pământul nostru. Nu e necesar să studiem în detaliu felul cum s-au separat celelalte planete, Jupiter, Marte etc. Trebuie doar să spunem că, într-un anumit moment al evoluţiei, Pământul nostru şi Soarele s-au separat. Când Soarele era separat şi îşi trimitea din exterior influenţele asupra Pământului, Pământul nostru era încă unit cu Luna actuală, astfel încât substanţele şi forţele spirituale care sunt azi încătuşate de Lună erau încă de atunci unite cu Pământul.

S-a pus de mai multe ori întrebarea ce s-ar fi întâmplat dacă Soarele nu s-ar fi despărţit de Pământ şi n-ar fi trecut la acea stare în care acţionează din exterior asupra Pământului. Când Pământul era încă unit cu Soarele, în condiţiile cu totul diferite din acea vreme, întregul sistem cosmic şi, de asemenea, strămoşii organizării umane mai constituiau încă o unitate. Este o absurditate, bineînţeles, să ai în vedere condiţiile de viaţă actuale şi să spui: Ce tâmpenii spun teosofii; păi, în acest caz, toate fiinţele care aveau deja o organizare ar fi ars, în mod

inevitabil! Aceste fiinţe erau constituite astfel, încât puteau să subziste în condiţiile de atunci ale acestei unităţi cosmice, care era cu totul altfel organizată. Dacă Soarele nu s-ar fi separat de Pământ, ar fi rămas unite cu Pământul şi unele forţe violente, şi din această cauză organizarea umană nu s-ar mai fi putut manifesta în mod corespunzător. De aceea a fost necesar ca Pământul să aibă un ritm de viaţă mai lent şi forţe mai dense. Acest lucru a devenit posibil numai prin faptul că forţele violente, furtunoase s-au retras din Pământ. Forţele Soarelui au căpătat o intensitate mai mică, datorită faptului că acţionau acum asupra Pământului din exterior, de la distanţă. Dar s-a mai întâmplat şi altceva: Pământul se afla într-o stare care nu permitea omenirii să progreseze. Forţele care se manifestau acum erau prea dense şi ele ar fi făcut ca orice fiinţă vie să se lemnifice şi să se usuce, iar omul n-ar fi putut să-şi parcurgă evoluţia dacă situaţia nu s-ar fi schimbat. La un timp după desprinderea de Pământ a Soarelui s-a separat de el şi Luna actuală şi aceasta a luat cu ea forţele care încetinesc evoluţia, care ar fi făcut ca viaţa să ajungă la o moarte lentă. Aşa că între Soare şi Lună a rămas Pământul, alegând exact ritmul potrivit pentru organizarea umană, în aşa fel încât ea să poată primi cu adevărat în sine un Eu individual ce trece de la o incarnare la alta. Organizarea umană, aşa cum este ea azi, nu s-ar fi putut realiza decât prin acest proces de separare, mai întâi a Soarelui şi apoi a Lunii.

Cineva ar putea să spună: Dacă aş fi fost eu Domnul Dumnezeu aş fi procedat mult mai simplu; aş fi realizat de la bun început un amalgam care să dea posibilitatea ca organizarea umană să poată evolua normal. De ce a fost nevoie să se desprindă mai întâi Soarele şi de ce a trebuit să devină necesară apoi o separare a Lunii?

Cel ce spune acest lucru gândeşte mult prea abstract. Dacă în ordinea lumii urmează să fie creată o diversitate interioară de felul organizării umane, pentru aceasta este necesar un procedeu special şi nu poate fi transpus în realitate ceea ce născoceşte gândirea umană când fantazează. *In abstracto* putem gândi orice; dar în cadrul ştiinţei spiritului trebuie să învăţăm să gândim concret, în aşa fel încât să înţelegem că organizarea umană nu e ceva simplu. Ea constă dintr-un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Aceste trei componente ale fiinţei umane trebuiau aduse mai întâi la un anumit echilibru, în aşa fel încât diferitele părţi ale ei să se afle într-un raport corespunzător unele faţă de altele. Acest lucru a devenit posibil numai prin acest întreit proces: mai întâi formarea cosmosului unitar, a întregii unităţi cosmice – Pământ, Soare şi Lună împreună; apoi a fost necesar acel proces care să ducă la încetinirea activităţii corpului eteric uman – dacă nu s-ar fi întâmplat aşa, el ar fi mistuit întreaga dezvoltare –, şi acest lucru s-a întâmplat prin separarea Soarelui; deoarece în caz contrar corpul astral ar fi condus organizarea umană la o moarte lentă, a fost necesar să se desprindă şi Luna. Omul are în organizarea sa trei părţi componente, ceea ce a făcut necesar să aibă loc aceste trei procese.

Vedem astfel că omul îşi datorează existenţa, însuşirile sale actuale, unei structurări complicate a Cosmosului. Dar noi mai ştim că dezvoltarea regnurilor din natură nu poate să ţină pasul cu evoluţia. Ştim, din expunerile cu caracter general făcute în ultimii ani, că în diferitele incarnări planetare ale Pământului unele entităţi au rămas în urma evoluţiei generale şi că ele au trăit în stări care nu corespundeau cu totul evoluţiei. Şi mai ştim că, de fapt, întreaga evoluţie a putut să fie pusă în mişcare numai prin asemenea rămâneri în urmă. În cursul vechii evoluţii lunare anumite entităţi, pe care le numim „entităţi luciferice", au rămas în urmă şi prin ele noi ne-am încărcat de vină; lor le datorăm ceea ce ne face cu adevărat oameni, adică posibilitatea de a fi liberi, de a ne dezvolta în mod liber fiinţa interioară. Ba, putem chiar spune, într-un anumit sens, că dacă entităţile luciferice au rămas în urmă a fost un sacrificiu. Ele au rămas în urmă pentru a putea insufla omului pasiunile care ţin de demnitatea lui umană şi de autodeterminarea lui. Trebuie să ne deprindem să folosim cu totul alte noţiuni decât cele obişnuite, deoarece, judecând prin prisma acestora, am putea spune că după ce au rămas „repetente" spiritele luciferice ar fi putut să „repete clasa", aşa cum se cuvine, şi că această neglijenţă nu le va fi iertată. Dar n-a fost vorba de o neglijenţă a fiinţelor luciferice. Faptul că au rămas în urmă a fost, într-un anumit sens, un sacrificiu pe care ele l-au făcut, pentru a putea acţiona, prin ceea ce şi-au însuşit datorită acestui sacrificu, asupra lumii noastre pământene.

Ştim deja, din ceea ce am spus ieri, că au rămas în urmă nu nurnai anumite entităţi, ci şi anumite substanţe, şi că ele şi-au păstrat unele legi care în stările planetare anterioare erau corecte şi care au continuat să acţioneze în cadrul evoluţiei ulterioare. Astfel că faze de evolutie ale unor vremuri mai vechi se intersectează cu faze de evoluţie din vremurile mai recente; ele se amestecă unele cu altele. De-abia prin aceasta devine posibilă, de fapt, marea varietate a vieţii. Aşa ni se prezintă nivelurile diferite ale evoluţiei entităţilor. N-ar fi fost posibil ca alături de regnul uman să se dezvolte un regn animal, dacă după perioada saturniană n-ar fi rămas în urmă anumite entităţi, spre a forma – în timp ce pe Soare oamenii atinseseră deja o treaptă mai înaltă – un al doilea regn; astfel au apărut primii precursori ai regnului animal din zilele noastre. Ca să existe o bază pe care să se dezvolte formele ulterioare, asemenea rămâneri în urmă sunt neapărat necesare.

Dacă se pune întrebarea: De ce e necesar ca unele entităţi şi substanţe să rămână în urmă?, aş vrea să explic despre ce e vorba cu ajutorul unei comparaţii. Evoluţia omului trebuia să înainteze de la o treaptă la alta. Acest lucru era posibil numai prin faptul că omul devenea o fiinţă din ce în ce mai subtilă, superioară. Dacă ar fi folosit aceleaşi forţe cu care acţionase în timpul fazei saturniene, el n-ar fi progresat. Ar fi rămas pe loc. De aceea a fost necesar să facă în aşa fel încât forţele sale să devină mai subtile. Să presupunem – spre a avea o imagine – că avem în faţa noastră un pahar cu apă în care e dizolvată o substanţă oarecare. Lichidul va avea aceeaşi culoare, aceeaşi identitate etc. Să presupunem că substanţele mai grosiere se depun pe fundul paharului; atunci apa mai curată şi substanţele mai fine rămân la suprafaţă. Prin urmare, apa a devenit mai curată numai prin faptul că s-a separat de ceea ce era mai grosier în ea. Ceva similar a avut loc după ce s-a încheiat evoluţia saturniană: a fost necesară o asemenea sedimentare, a fost necesar ca întreaga omenire să elimine ce era mai grosier şi să păstreze părţile mai fine. Ceea ce a fost eliminat a devenit apoi lumea animală. Datorită acestui proces, celelalte entităţi au devenit mai subtile şi au putut să urce cu încă o treaptă. Pe fiecare treaptă a fost necesar să fie eliminate unele entităţi, pentru ca omul să poată urca tot mai sus.

Omenirea actuală a devenit posibilă numai datorită faptului că omul s-a eliberat de acele entităţi din regnurile aflate pe o treaptă inferioară. Odinioară aceste entităţi apăreau cu toate forţele lor unite, aşa cum sunt, în apă, componenetele mai dense. Noi le-am lăsat să cadă la fund şi ne-am înălţat cu o treaptă. Datorită acestui lucru a devenit posibilă evoluţia noastră. Privim, deci, spre cele trei regnuri ale naturii care trăiesc alături de noi şi spunem: În toate acestea vedem ceva care a trebuit să devină substratul pe care să ne putem dezvolta. Aceste entităti au coborât, pentru ca noi să putem urca. Aşa trebuie privite în mod corect regnurile inferioare ale naturii.

Dacă studiem evoluţia de pe Pământ, acest proces ni se va înfăţişa şi mai clar, în detaliile sale. Trebuie să înţelegem că între toate momentele din cadrul evoluţiei noastre pământene există anumite raporturi şi corelaţii. Am văzut că despărţirea de Pământ a Soarelui şi a Lunii a avut loc, de fapt, cu scopul ca, în cursul evoluţiei pământene, organizarea umană să poată ajunge la nivelul necesar pentru a deveni o individualitate; acest lucru era necesar pentru clarificarea organizării umane. Dar din cauză că în Univers au avut loc aceste scindări, pentru a face posibilă evoluţia omului, schimbările profunde survenite în întregul nostru sistem solar au exercitat o anumită influenţă şi asupra celorlalte trei regnuri din natură, mai ales asupra regnului animal, care e cel mai aproape de noi, oamenii. Dacă vrem să înţelegem influenţa care s-a exercitat asupra regnului animal prin procesele de separare a Soarelui şi a Lunii, vom primi prin cerecetarea spirituală explicaţia care urmează.

Când s-a separat Soarele, omul se afla pe o anumită treaptă a evoluţiei sale. Dacă ar fi rămas pe această treaptă, pe care se afla în timp ce Luna era încă unită cu Pământul, omul n-ar fi putut avea organizarea sa actuală, el ar fi mers în mod inevitabil spre o anumită pustiire şi

uscare, iar în cele din urmă spre moarte. A fost necesar să fie eliminate mai întâi forţele lunare. Dacă organizarea umană actuală a devenit posibilă, acest lucru se datorează faptului că în perioada în care Luna se mai afla în interiorul Pământului omul îşi păstrase o structură care încă mai putea deveni maleabilă; fiindcă s-ar fi putut întâmpla ca organizarea lui să se durifice într-atât, încât separarea Lunii să nu mai folosească la nimic. Pe această treaptă, pe care organizarea mai putea deveni maleabilă, se aflau numai strămoşii omului. Prin umare, a fost necesar ca Luna să fie eliminată la un anumit moment. Ce s-a întâmplat până când Luna a fost expulzată?

Organizarea umană devenea din ce în ce mai grosieră. Ce-i drept, omul nu arăta ca o bucată de lemn. Aceasta ar fi o reprezentare prea grosolană. Cu toate că era grosieră, organizarea sa de atunci era mai fină; mai subtilă decât cea actuală. Dar pentru acea vreme organizarea omului era atât de grosieră, încât partea mai spirituală a omului, care şi pe atunci trăia alternativ, aş zice, când împreună cu corpul fizic, când fără el, ajunsese în cele din urmă în situaţia în care, dacă ar fi vrut să-şi caute din nou corpul fizic, l-ar fi găsit atât de dens, din cauza proceselor pământene, încât n-ar mai fi avut nici o posibilitate să intre în el şi să-l folosească drept lăcaş. De aceea s-a şi întâmplat că partea spiritual-sufletească a multor strămoşi ai omului a plecat cu totul de pe Pământ şi, pentru un anumit timp, a căutat să progreseze pe alte planete ale sistemului nostru solar. Doar un număr foarte mic de corpuri fizice mai erau utilizabile, şi ele s-au păstrat, trecând cu bine în epoca următoare. Am spus deseori că majoritatea covârşitoare a sufletelor umane au migrat în spaţiul ceresc, dar că linia normală a evolutiei a fost păstrată de un număr foarte mic de suflete, şi anume de acele suflete umane care erau cele mai robuste şi care au putut îndura şi învinge toate acestea. Aceste suflete au dus evoluţia dincolo de perioada critică.

Pe parcursul acestui proces încă nu era vorba, propriu-zis, de ceea ce noi numim egoitate umană, individualitate umană. Predomina caracterul dat de sufletul neamului omenesc. Când se retrăgeau, sufletele se resorbeau în substanţa sufletească a neamului omenesc.

A venit apoi momentul în care Luna s-a desprins de Pământ şi prin aceasta a reapărut posibilitatea ca organizarea umană să devină mai subtilă, aşa că sufletele care migraseră au putut fi preluate. Aceste suflete au coborât din nou, treptat – până în perioada atlanteană –, şi au intrat în trupurile umane. Rămăseseră însă în urmă anumite structuri ale organismelor care se formaseră în perioada critică. Ele se reproduseseră, în perioada la care mă refer, fără a putea deveni purtătoare ale unor suflete umane. Erau organisme grosiere. Prin urmare, alături de acele organisme care mai târziu au putut deveni mai subtile, au persistat şi unele structuri apărute în perioada critică. Ele au devenit doar precursoarele unor organisme mai grosolane, şi aşa se face că, alături de structurile care au devenit purtătoare ale individualităţilor umane, s-au perpetuat şi altele, care n-au putut face acest lucru, fiind urmaşele organismelor părăsite de sufletele umane, în periaoda de după separarea Soarelui, când Luna era încă unită cu Pământul.

Vedem, deci, că alături de om se formează un regn de organisme care, prin păstrarea caracterului lunar, au devenit incapabile să fie purtătoarele unor individualităţi umane. Aceste organisme sunt, în principal, cele care au devenit animalele actuale. Ar putea părea ciudat că aceste structuri mai grosiere ale animalelor actuale posedă, totuşi, anumite facultăţi care pot să acţioneze cu înţelepciune, ca în cazul castorului care îşi construieşte locuinţa. Putem înţelege acest fenomen, dacă nu ne reprezentăm lucrurile prea simplist. Aceste entităti, în care n-au intrat sufletele umane, şi-au dezvoltat facultătile exterioare de a construi, o anumită structură nervoasă şi altele asemenea, care le-au dat posibilitatea de a ajunge în concordanţă cu legile existenţei pământene. Aceasta se datorează faptului că entităţile care nu păstraseră facultatea de a prelua suflete umane fuseseră unite cu Pământul în tot acest timp. Celelalte structuri, care au devenit ulterior mai subtile, individualităţi umane, erau şi ele legate de Pământ; dar din cauză că mai târziu, după ce Luna se desprinsese, suferiseră anumite transformări, au pierdut tocmai calităţile însuşite anterior.

Să reţinem, deci: după ce Luna s-a despărţit de Pământ, pe aceasta au rămas anumite structuri care s-au reprodus, pur şi simplu, în linie dreaptă. Acestea erau groseiere, îşi păstraseră legile pe care le aveau înainte şi se densificaseră atât de mult, în forma pe care o aveau deja, încât, după ce Luna a fost eliminată, ele n-au mai putut trece prin nici o schimbare; s-au reprodus, pur şi simplu, în mod rigid. Celelalte structuri, care erau purtătoarele individualităţii umane, au fost nevoite să se transforme, n-au putut să se reproducă în mod rigid. Ele s-au transformat în aşa fel, încât asupra lor au putut acţiona entitătile care în perioada intermediară nu fuseseră unite cu Pământul; existaseră în altă parte şi de-abia atunci au trebuit să se unească din nou cu Pământul. În aceasta constă deosebirea dintre acele entităţi care şi-au păstrat vechiul caracter lunar rigid şi acelea care s-au transformat. În ce a constat însă transformarea lor?

Când sufletele care plecaseră de pe Pământ s-au întors şi au luat din nou în stăpânire trupurile, ele au trecut la remodelarea sistemului nervos, a creierului ş.a.m.d. Forţele pe care le aveau le-au folosit şi la modelarea lor internă. La celelalte entităţi, care deveniseră rigide, n-a mai putut fi schimbat nimic. Organismele acestea au fost luate în stăpânire de alte entităţi, care nu începuseră încă să acţioneze asupra organizării lor, care se opriseră încă pe vechea lor treaptă de evoluţie, entităţi care nu ajung niciodată să influenţeze structurile interne, ci acţionează din exterior, cum fac sufletele-grup ale animalelor. Aşa că, după desprinderea Lunii, au primit în ele sufletul uman organismele care erau potrivite pentru aceasta, şi şi-au pregătit în aşa fel organizarea, încât ea a ajuns la structura desăvârşită pe care o are fiinţa umană. Organismele care în perioada lunară rămăseseră rigide n-au mai putut fi transformate. Ele au fost luate în stăpânire de acele suflete care nu progresaseră atât de mult încât să intre într-o individualitate, care rămăseseră pe treapta lunară şi care, de aceea, au luat acum în stăpânire, ca suflete-grup, aceste organisme.

Prin studierea proceselor cosmice se poate explica deosebirea dintre om şi animal. Prin procesele cosmice care au influenţat evoluţia Pământului au rezultat două feluri de organisme. Dacă ar fi trebuit să rămânem la nivelul de structurare a entităţilor situate imediat sub om, acum am fi nevoiţi să plutim cu Eurile noastre deasupra Pământului, fiindcă structurile au devenit prea rigide. N-am putea coborî, şi, cu toate că am devenit nişte fiinţe mai evoluate, ar trebui să fim acolo unde se află sufletele-grup ale animalelor. Dar datorită faptului că a fost creată posibilitatea ca structurile noastre să devină mai subtile, noi am putut să intrăm în ele şi să le folosim drept locaşuri, adică am putut să coborâm până pe Pământ, incarnându-ne în trupuri din carne. Sufletele speciilor n-au simţit nevoia să facă acest lucru. Ele acţionează din lumea spirituală asupra lumii fizice.

Dacă nu ne-am datora propria noastră organizare procesului descris mai înainte, am fi asemenea regnului animal. Să ne punem acum întrebarea: Ce a determinat animalele, care sunt situate mai jos decât noi pe scara vieţuitoarelor, cu structurile lor rigide, să coboare pe Pământ? Noi înşine le-am făcut să coboare! Ele sunt urmaşii acelor corpuri în care, după desprinderea Lunii, noi n-am mai vrut să sălăşuim, deoarece deveniseră prea grosiere. Am părăsit aceste corpuri, spre a găsi, mai târziu, altele. Dar n-am fi putut găsi alte corpuri, dacă nu le-am fi părăsit pe primele, deoarece după desprinderea Soarelui noi trebuia să evoluăm pe Pământ. Este vorba de acel proces prin care am lăsat în urmă anumite entităţi, spre a putea găsi noi înşine posibilitatea de a ne înălţa. Ca să ne putem înălţa, a trebuit să mergem pe alte planete şi să lăsăm unele structuri să degenereze aici, jos. Aşa că, într-un anumit sens, noi datorăm ceea ce suntem celor care au rămas jos, pe o treaptă inferioară. Aşa putem descrie mult mai exact ce înseamnă „a datora". Ne putem pune întrebarea: Oare cum a fost posibil să părăsim Pământul, în acea perioadă critică?

În evoluţia Pământului au intervenit atunci pentru prima oară spiritele luciferice. Entitătile luciferice au fost cele care în perioada critică ne-au luat de pe Pământ. Ele ne-au spus: Aici, jos, urmează o perioadă critică; voi trebuie să plecaţi de pe Pământ! Spiritele luciferice au fost acelea sub a căror conducere noi am plecat de pe Pământ, aceleaşi spirite care introduseseră în corpul nostru astral principiul luciferic, înclinatia spre existenta Răului în noi, în acelasi timp însă si posibilitatea de a deveni liberi. Dacă ele nu ne-ar fi luat atunci de pe Pământ, noi

[illegible] am fi rămas în veci încătuşaţi de forma umană pe care o creasem deja, astfel încât acum am putea, cel mult, să planăm pe deaspra acelei forme umane, dar n-am putea să locuim în ea. Ele ne-au dus departe şi şi-au legat propria lor fiinţă de fiinţa noastră.

Dacă luăm în considerare acest lucru, vom înţelege că, plecând, am primit în noi influenţele luciferice. Structurile care au rămas unite cu Pământul nu au fost atinse de influenţa luciferică. Ele au trebuit să împărtăşească destinele noastre pământene, fără a putea participa la destinul nostru ceresc. Iar când ne-am întors pe Pământ, noi aveam în fiinţa noastră impulsul luciferic, pe când celelalte fiinţe nu-l aveau, şi astfel a devenit posibil să ne ducem viaţa într-un corp fizic, dar, totuşi independentă de corpul fizic, în aşa fel încât am putut deveni din ce în ce mai independenţi de acesta. Celelalte fiinţe, însă, care nu aveau înăuntrul lor impulsul luciferic, reprezentau ceea ce făcusem noi din ele, ceea ce fuseseră corpurile noastre astrale în perioada dintre desprinderea Soatelui şi desprinderea Lunii, prin urmare, ceea ce lăsasem în urmă, eliberându-ne. Privim azi animalele şi spunem: Întreaga cruzime, întreaga lăcomie, toate nevirtuţile animalelor, alături de iscusinţa lor, toate acestea ar fi în noi, dacă nu le-am fi eliminat! Datorăm eliberarea corpului nostru astral faptului că toate însuşirile astrale mai grosolane au rămas în regnul animal de pe Pământ. Şi putem spune: Ce bine că nu mai avem în fiinţa noastră toate acestea: cruzimea leului, viclenia vulpii, ce bine că au ieşit din noi şi duc, în afara noastră, o existenţă independentă!

Animalele au în comun cu noi ceea ce este corpul nostru astral şi de aceea simt durerea. Dar tocmai din cauza aceasta ele n-au avut posibilitatea de a se înălţa prin suferinţă şi prin faptul că învinge durerea. Deoarece nu au o individualitate, viaţa animalelor e mult mai grea decât a noastră. Trebuie să suportăm durerea; dar fiecare durere este pentru noi un mijloc de a înainta spre desăvârşire; învingând-o, urcăm tot mai sus. Astfel am lăsat în urma noastră animalele, ca pe nişte fiinţe care, ce-i drept, aveau deja capacitatea de a suferi, fără a avea încă posibilitatea de a se înălţa deasupra durerii, fără a putea învinge durerea. Aceasta e soarta animalelor. În ele vedem propria noastră structură, atunci când eram capabili să simţim durerea, dar încă nu o puteam transforma, prin depăşire, în ceva izbăvitor pentru omenire. În acest fel, în decursul evoluţiei, am lăsat animalelor ceea ce era mai rău în noi şi ele trăiesc acum ca nişte semne ale faptului că noi am ajuns la desăvârşirea actuală. N-am fi putut scăpa de sedimentele mai grosiere, dacă n-am fi lăsat în urma noastră animalele.

Trebuie să învăţăm să privim aceste lucruri nu ca pe nişte teorii, ci cu un sentiment cosmic faţă de lume. Trebuie să putem spune: Acolo, afară, vă aflaţi voi, animalele. Suferinţa voastră nu ne foloseşte nouă, oamenilor. Noi, omenii, avem posibilitatea de a învinge suferinţa; voi trebuie să înduraţi suferinţa. Noi v-am lăsat vouă suferinţa – şi am luat pentru noi posibilitatea de a o învinge. Dacă facem în aşa fel încât din teorie să se dezvolte acest sentiment cosmic, el se va transforma în compasiunea cea mai cuprinzătoare faţă de lumea animală. Aşa că acolo unde sentimentul cosmic izvora din înţelepciunea originară a omenirii, acolo unde oamenii şi-au păstrat o amintire a cunoaşterii originare care-i spunea fiecăruia, pe baza unei clarvederi crepusculare, cum stau lucrurile, acolo s-a păstrat, implicit, şi compasiunea faţă de lumea animalelor. Acest sentiment va reapărea când oamenii vor putea să asimileze înţelepciunea spirituală, când vor şti cum este legată karma omenirii cu karma universală. În vremurile de întunecare în care a predominat gândirea materialistă, oamenii n-au mai realizat o intuire corectă a acestor legături. Ei îşi îndreptau privirile exclusiv spre lucrurile care există în spaţiu, fără a ţine seama de faptul că au o origine unitară şi că s-au separat doar în cursul evoluţiei. Şi atunci n-a putut fi înţeles ce anume uneşte oamenii şi animalele. În toate regiunile lumii unde se urmărea escamotarea conştienţei legăturii dintre om şi lumea animală, unde în locul acestei conştienţe a apărut o conştienţă limitată la spaţiul fizic, omul le-a răsplătit pe animale, pentru ceea ce le datorează, într-un mod ciudat – mâncându-le.

Aceste lucruri ne arată în ce fel au legătură diferitele concepţii despre lume cu simţirea şi a sentimentele umane. Simţirea şi sentimentele sunt, în ultimă instanţă, consecinţele unor concepţii despre lume şi, aşa cum se schimbă concepţiile despre lume şi cunoştinţele despre lume, se vor schimba, de asemenea, sentimentele şi modul de a simţi. Omul n-a putut face altceva decât să evolueze, urcând trepte din ce în ce mai înalte; ca să urce el însuşi mai sus el a trebuit să prăbuşească în abis alte fiinţe. El n-a putut să le dea animalelor o individualitate care să compenseze prin karma ceea ce animalele sunt nevoite să îndure; nu le-a putut lăsa decât durerea, fără să le poată da legitatea karmică a compensaţiei. Dar ceea ce nu le-a putut da până acum le va da cândva, când va ajunge la libertate şi la un mod de existenţă neegoistă a individualităţii sale. Atunci el va sesiza şi în ceea ce priveşte acest aspect – în mod conştient – legitatea karmei şi va spune: Eu datorez animalelor ceea ce sunt azi. Şi trebuie să compensez, prin felul cum mă port cu animalele, ceea ce nu mai pot oferi diferiţilor indivizi animali care au trecut dintr-o existenţă izolată într-o existenţă de umbră! De aceea, pe măsură ce evoluţia va înainta, datorită faptului că va exista conştienţa conexiunilor karmice, va apărea o atitudine mai pozitivă a omului faţă de regnul animal, în comparaţie cu cea care domneşte, acum, mai ales în Occident. Omul va ajuta animalele să urce din nou, după ce le-a prăvălit pe scara evoluţiei.

Vedem, deci, cum karma şi regnul animal se află, totuşi, într-un anumit raport de reciprocitate. Soarta pe care o are animalul nu poate fi comparată cu karma umană. Dacă studiem însă întreaga evoluţie de pe Pământ şi aflăm câte au trebuit să se întâmple de dragul omenirii şi al evoluţiei ei, vom vedea că se poate vorbi cu adevărat de o legătură între karma omenirii şi lumea animală.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a III-a

Boala şi sănătatea în raport cu karma

Hamburg, 18 mai 1910

Cele ce vom spune azi şi în cursul zilelor următoare pot fi uşor răstălmăcite. Vom avea de discutat, din punctul de vedere al karmei, probleme referitoare la sănătate şi boală; dat fiind caracterul diametral opus al concepţiilor actuale, ar putea să se încetăţenească un mod greşit de a înţelege bazele ştiinţei spiritului, în ceea ce priveşte legătura dintre boală şi sănătate, pe de o parte, şi karma, pe de cealaltă parte. Ştiţi, desigur, că în cercurile cele mai largi se discută cu vehemenţă şi cu patimă referitor la sănătate şi boală. Ştiţi cu toţii cât de tare este atacată, atât de profani cât şi de unii medici, ceea ce numim medicină ştiinţifică. Pe de altă parte, se poate observa că reprezentanţii medicinei ştiinţifice sunt de-a dreptul provocaţi, prin unele atacuri nedrepte, în aşa fel încât nu numai că ajung la o atitudine pătimaşă – ceea ce e, fără îndoială, dreptul lor – când se pune problema să apere ceea ce are de spus ştiinţa în acest sens, dar ei luptă uneori foarte aprig împotriva afirmaţiilor făcute de pe alte poziţii decât cele reprezentate de medicina oficială, cu privire la domeniul în discuţie. Teosofia, sau ştiinţa spiritului, va putea să aducă la împlinire înaltele ei sarcini numai dacă-şi va păstra, pe un asemenea tărâm, întunecat adeseori de diferite discuţii, judecata obiectivă şi lipsită de idei preconcepute. Cine a audiat conferinţe pe această temă, prezentate de mine, ştie deja cât de puţin vreau să cânt în cor cu cei care caută să discrediteze ceea ce se numeşte azi „medicină de şcoală". În cazul ştiinţei spiritului nu poate fi vorba nici pe departe de a ne înregimenta într-unul sau altul dintre curentele greşite din epoca actuală.

Poate că este nimerit să subliniem cu această ocazie, în introducere, că rezulatele cercetărilor legate de boală şi sănătate obţinute în ultimii ani şi în ultimele decenii ne obligă la aceleaşi cuvinte de laudă, la acelaşi respect şi la aceeaşi admiraţie ca şi în cazul altor realizări ale ştiinţelor naturii. În legătură cu ceea ce s-a realizat în acest domeniu se poate spune: Dacă cineva are dreptul să se bucure de succesele obţinute de medicină în ultimii ani, atunci ştiinţa spiritului este acel cineva. Dar, pe de altă parte, trebuie să subliniem, de asemenea – lucru valabil când e vorba de ştiinţele naturii –, că uneori cunoştinţele şi descoperirile concrete făcute de acestea sunt interpretate într-un mod prea puţin corespunzător şi satisfăcător de concepţiile ştiinţifice actuale. Acesta e aspectul cel mai frapant, în epoca noastră, în multe domenii ale cercetării ştiinţifice: concepţiile, teoriile nu se ridică la înălţimea rezultatelor concrete, care uneori sunt admirabile. Doar lumina care vine de la ştiinţa spiritului va aduce claritate în legătură cu succesele obţinute în ultimii ani în acest domeniu.

Rezultatele deosebite din domeniul medicinei ştiinţifice nu pot deveni fertile, în epoca noastră, pentru binele omenirii, din cauză că această fertilizare e de-a dreptul frânată de diferite concepţii şi teorii cu colorit materialist. De aceea, teosofia trebuie să-şi exprime direct şi nesofisticat concepţiile şi să nu se implice în luptele dintre diferitele orientări. Astfel se va evita stârnirea patimilor actuale.

Dacă vrem să ne precizăm punctul de vedere în legătură cu problemele care ne vor preocupa în cadrul acestor conferinţe, trebuie să pornim de la ideea că un fenomen poate avea cauze mai apropiate şi cauze mai îndepărtate, şi că, dacă se pune problema de a se căuta cauzele karmice în problemele de sănătate, teosofia va trebui să se ocupe şi de cauzele mai îndepărtate, care nu se află la suprafaţă. Să lămurim lucrurile cu ajutorul unei comparaţii. Dacă veţi reflecta temeinic la această comparaţie, veţi ajunge să înţelegeţi ce vreau să spun, de fapt.

Să presupunem că cineva se situează pe poziţia că în acest domeniu astăzi s-au obţinut progrese deosebite şi că ar dispreţui ideile despre sănătate şi boală care au apărut în secolele trecute. Cei care prezintă lucrurile astfel consideră că ceea ce a apărut în acest domeniu în ultimii douăzeci-treizeci de ani reprezintă un adevăr absolut, care, ce-i drept, poate fi completat, dar nu poate primi niciodată un verdict atât de negativ ca cel pe care-l emit, din păcate, unii în legătură cu căutările umane făcute anterior în acest domeniu. Se spune, de exemplu, adeseori: Tocmai pe acest tărâm întâlnim, în epocile trecute, superstiţia cea mai crasă – şi sunt citate apoi exemple de-a dreptul înspăimântătoare despre felul cum se încerca vindecarea unor boli în secolele trecute. Se consideră că e deosebit de grav când ici-colo apar diferite expresii al căror sens de odinioară a dispărut de mult din conştienţa omului de azi, dar care s-au furişat, totuşi, în conştienţa actuală şi din care nu se poate înţelege nimic, datorită felului de a gândi al omului contemporan. Aşa, de exemplu, unii spun: Au fost vremuri în care orice boală era atribuită fie lui Dumnezeu, fie diavolului! Dar o asemenea afirmaţie nu e deloc aşa de greşită cum o prezintă aceşti oameni, fiindcă ei nu ştiu ce complex de idei se avea în vedere prin noţiunile de „Dumnezeu" sau „diavol".

Să presupunem că doi oameni stau de vorbă. Unul îi povesteşte celuilalt: Am văzut de curând o cameră, era plină de muşte. Cineva o să-mi spună că aşa ceva e absolut normal; şi eu cred la fel, căci camera e foarte murdară şi din această cauză muştele se înmulţesc. E absolut explicabil să se considere că acesta e motivul existenţei muştelor, şi eu cred că are foarte multă dreptate cel care spune că muştele vor dispărea din cameră, dacă acolo se va face o curăţenie exemplară! Dar iată, un altul declară că el ştie din ce cauză în acea cameră sunt atâtea muşte; şi ne spune că de mult timp în acea cameră locuieşte o femeie extraordinar de leneşă. Dar ia te uită,ce superstiţie nemărginită: ea spune că lenea e un fel de personalitate, care nu trebuie decât să facă semn, şi muştele năvălesc înăuntru! Totuşi, e mai corespunzătoare cealaltă explicaţie, care spune că existenţa muştelor e cauzată de murdăria adunată în cameră!

Lucrurile nu stau altfel nici pe tărâm medical, dacă se spune: Un om a fost atins de o boală pentru că a contractat o infecţie, provocată de o specie de bacili; dacă suprimăm bacilii, vom obţine vindecarea. Şi mai există şi oameni care vorbesc de o cauză spirituală, aflată mai în adânc! A vorbi despre cauzele spirituale ale îmbolnăvirilor, fără a nega nimic din ceea ce spune medicina, e la fel de puţin o superstiţie ca şi a considera că gospodina cea leneşă e cauza care face ca odaia să fie plină de muşte! Şi nu e nevoie ca cineva să tune şi să fulgere auzind că se spune: Muştele vor dispărea din cameră dacă se va face curăţenie. Important nu e să ne combatem unul pe celălalt, ci să învăţăm să ne înţelegem unii pe alţii şi să ne analizăm reciproc intenţiile. Trebuie să ţinem seama neapărat de acest lucru, când auzim vorbindu-se în mod îndreptăţit de cauze aflate chiar sub ochii noştri şi de cauze mai îndepărtate. Teosoful obiectiv nu va afirma niciodată că e nevoie doar ca lenea să facă un semn pentru ca muştele să năvălească în cameră; el va şti că trebuie luate în considerare şi aspectele materiale, dar că tot ceea ce se exprimă sub formă materială îşi are substraturile sale şi că aceste substraturi spirituale trebuie căutate, spre binele omenirii.

Dar celor care ar vrea să se implice în dispută ar trebui să li se aducă aminte că nu întotdeauna cauzele spirituale pot fi sesizate şi combătute în acelaşi fel ca şi cauzele materiale obişnuite. Şi nici nu avem voie să credem că dacă vom combate cauzele spirituale vom fi scutiţi de lupta împotriva cauzelor materiale; dacă ar fi aşa, am putea lăsa camera murdară, cum este, şi ar trebui să combatem numai comoditatea gospodinei.

Dacă studiem karma, trebuie să avem în vedere legăturile care există între evenimente, aşa cum au loc acestea în viaţa umană în prima copilărie şi cum influenţează ele aceeaşi fiinţă umană, la o vârstă ulterioară. Dacă vorbim de sănătate şi boală din punctul de vedere al karmei, acest lucru nu înseamnă altceva decât să ne punem întrebarea: Cum ne putem reprezenta că starea de sănătate sau de boală a unui om îşi are cauzele în faptele, în activităţile şi trăirile sale anterioare? Şi cum ne putem reprezenta că starea lui actuală de sănătate ori de boală are legătură cu efecte viitoare, care se vor răsfrânge asupra aceleiaşi fiinţe?

Omului actual îi place să creadă, în general, că o boală are legătură numai cu cauzele cele mai apropiate; tendinţa concepţiei noastre actuale despre lume, în toate domeniile, este aceea de a căuta soluţiile facile, iar a te mulţumi cu cauzele cele mai apropiate este o atitudine comodă. De aceea, în cazul îmbolnăvirilor sunt luate în considerare numai cauzele cele mai apropiate – şi procedează aşa în primul rând bolnavul însuşi. Cum s-ar putea nega faptul că bolnavii preferă să adopte această atitudine comodă? Dacă există convingerea că boala trebuie să-şi aibă cauzele în împrejurările cele mai apropiate şi că ele trebuie depistate de către medic, iar acesta nu-l poate ajuta, înseamnă că nu şi-a dat nici o osteneală; şi de aici provine nemulţumirea. Din această comoditate a gândirii provin multe dintre lucrurile care se spun azi în domeniul sănătătii şi bolii. Cine ştie să înţeleagă karma, cu implicaţiile ei atât de profunde, îşi va extinde aria cercetărilor de la ceea ce se petrece azi la evenimente mult mai îndepărtate, din trecut. Şi, înainte de toate, el va ajunge la convingerea că o cunoaştere cuprinzătoare a unei situaţii care-l afectează pe om este posibilă numai dacă extindem cercetarea şi asupra unor fenomene situate în trecut. Acesta este, în special, cazul omului bolnav.

Când vorbim despre omul bolnav şi despre cel sănătos se impune, ca de la sine, întrebarea: Cum ne putem forma o concepţie despre faptul de a fi bolnav, în general?

Dacă cercetarea spiritual-ştiinţifică abordează problema în mod direct şi recurge la ajutorul clarvederii, ea va observa nereguli nu numai la nivelul corpului fizic al acestuia, ci şi în componentele superioare, în corpul eteric şi în corpul astral. Şi cercetătorul clarvăzător va trebui să se întrebe, în cazul respectiv, care este contribuţia la îmbolnăvire a corpului fizic, pe de o parte, a corpului eteric şi a corpului astral, pe de cealaltă parte; fiindcă toate cele trei componente ale fiinţei umane pot contribui la apariţia unei boli. În ce măsură poate fi extinsă, în general, noţiunea de „boală"? Lăsăm în seama celor ce folosesc cu plăcere tot felul de noţiuni alegoric-simbolice, chiar şi acolo unde ele n-au ce căuta, şi care vorbesc de îmbolnăviri ale mineralelor sau ale metalelor şi spun că, de exemplu, rugina care roade fierul e o boală a fierului. Trebuie să ne fie clar că prin asemenea noţiuni abstracte nu se poate ajunge la o înţelegere cu adevărat fecundă a vieţii, ci doar la o cunoaştere superficială a vieţii, dar nu la o cunoastere care intră cu adevărat în adâncul realităţilor. Cel ce vrea să-şi formeze o concepţie reală despre boală şi, de asemenea, despre sănătate, trebuie să nu spună că şi mineralele sau metalele se pot îmbolnăvi.

Lucrurile se schimbă deja, când este vorba de regnul vegetal. Putem, fără îndoială, să vorbim de îmbolnăviri ale plantelor. Bolile plantelor sunt deosebit de importante, dacă vrem să ajungem la o înţelegere reală a noţiunii de „boală". Nu se poate vorbi, în cazul plantelor, în aceeaşi măsură ca la animal şi la om, despre cauze interne ale bolilor. Îmbolnăvirile din lumea vegetală îşi găsesc cauzele în împrejurări exterioare, în influenţa dăunătoare a solului, în lumina insuficientă, în influenţe ale vântului, sau în alte influenţe elementare şi naturale. Sau va trebui să căutăm cauzele unor îmbolnăviri ale plantelor în influenţele exercitate de anumiţi paraziţi, care atacă plantele şi provoacă îmbolnăviri. În cazul lumii vegetale vom spune, pe bună dreptate, că noţiunea de „cauză internă a bolii" e total nejustificată. Pentru că nu-mi pot permite să vorbesc o jumătate de an pe această temă, nu e posibil, fireşte, să aduc prea multe dovezi în sprijinul acestei afirmaţii. Dar, cu cât pătrundem mai adânc în patologia plantelor, cu atât vom înţelege mai bine că nu poate fi vorba de „cauze interne ale bolii", că e vorba de împrejurări, de influenţe exterioare.

Planta este alcătuită dintr-un corp fizic şi un corp eteric. O asemenea entitate, care posedă un corp fizic şi un corp eteric, este, în principiu, sănătoasă, şi se îmbolnăveşte doar când apare o influenţă negativă din exterior. Cu această constatare sunt în deplină concordanţă şi rezultatele obţinute prin cercetarea spiritual-ştiinţifică. În timp ce, prin metodele de cercetare bazate pe clarvedere, în ceea ce priveşte regnul animal şi cel uman, în caz de îmbolnăvire, vedem anumite modificări – în părţile suprasensibile –, nu se poate spune că în interiorul unei plante bolnave e modificat chiar corpul eteric originar, ci doar că din exterior au pătruns în corpul fizic şi mai ales în corpul eteric tulburări şi influenţe dăunătoare. Constatările făcute pe calea ştiinţei spiritului justifică întru totul concluzia că, la plante, corpul fizic şi corpul eteric sunt, la origine, perfect sănătoase. Când suferă influenţe vătămătoare venite din exterior, planta foloseşte tot felul de mijloace pentru a se apăra, pentru a se vindeca. Încercaţi să crestaţi o plantă şi observaţi cum aceasta încearcă să înconjoare cu materie vie partea rănită a corpului ei, să ocolească ce-i stă în cale şi îi dăunează. Este vorba de o autoapărare internă, de o forţă de vindecare, atunci când apare un prejudiciu exterior.

În corpul eteric şi în corpul fizic al plantei există ceva care e în măsură să răspundă la influenţele dăunătoare exterioare cu forţe de vindecare interne. Prin urmare, o fiinţă cum e planta, înzestrată cu corp fizic şi corp eteric, nu înglobează doar principii ale sănătăţii necesare pentru dezvoltarea şi creşterea ei, ci şi forţe de vindecare capabile să intervină când apar influenţe dăunătoare. Oare de unde provin aceste forţe?

Dacă veţi cresta un corp fizic, rana va persista. El nu va putea face nimic, cu propria lui putere, ca s-o vindece. De aceea, în cazul unui simplu corp fizic, nu putem vorbi de îmbolnăvire şi cu atât mai puţin putem spune că boala şi vindecarea se află într-un raport oarecare una faţă de alta. Se poate vedea cel mai bine acest lucru, dacă la o plantă apare o boală. În acest caz, principiul forţei vindecătoare interne trebuie căutat în corpul eteric. Şi acest lucru îl arată, într-o măsură importantă, realitatea constatată de ştiinţa spiritului.

Dacă o plantă este rănită, corpul eteric al acesteia manifestă o viaţă mult mai intensă decât înainte. El dezvoltă din sine cu totul alte forme, cu totul alţi curenţi. Şi e extraordinar de interesant de văzut cum noi provocăm corpul eteric al plantei să desfăşoare o activitate mai intensă, dacă rănim o parte a corpului său fizic.

Cu aceasta încă n-am definit, ce-i drept, noţiunea de boală, dar ne-am apropiat de înţelegerea naturii bolii şi bănuim în ce constă procesul interior al vindecării.

Să mergem acum mai departe – pe firul călăuzitor al observaţiei interioare, clarvăzătoare – şi să încercăm să înţelgem pe cale raţională fenomenele exterioare spre care ne conduce ştiinţa spiritului. Putem să trecem, acum, de la vătămările pe care le provocăm plantei la vătămări pe care le provocăm animalelor, fiinţe care posedă deja un corp astral. Dacă abordăm problema într-un mod mai general, vom constata că la animalele superioare se manifestă foarte putin – şi cu cât animalul se află pe o treaptă de dezvoltare superioară, acest lucru este mai vizibil – reacţia de răspuns a corpului eteric la vătămările venite din exterior. Dacă aducem un prejudiciu grosolan corpului fizic al unui mamifer inferior, sau al unuia superior, dacă-i smulgem unui câine un picior, de exemplu, sau facem altceva de acest fel, vom vedea

cum corpul eteric al câinelui nu poate să răspundă, cu forţa lui de vindecare, la fel de uşor cum răspunde corpul eteric al plantei la o vătămare care i-a fost provocată în mod asemănător. Totuşi şi în lumea animalelor acest fenomen poate fi întâlnit într-o măsură destul de mare. Să coborâm pe scara evoluţiei, până la animale foarte puţin evoluate, până la tritoni sau la alte fiinţe asemănătoare. Dacă unei asemenea fiinţe îi tăiem anumite organe, pentru ea nu e ceva prea neplăcut. Organele se refac cu mare rapiditate şi în curând animalul arată ca înainte. S-a întâmplat ceva asemănător cu fenomenul pe care l-am întâlnit la plantă: noi am făcut să se pună în mişcare o anumită forţă de vindecare existentă în corpul eteric. Cine ar putea nega că, la om sau la un animal superior, o asemenea solicitare, de a dezvolta în corpul eteric forţe de vindecare, reprezintă o periclitare serioasă a sănătăţii? Animalul inferior este doar provocat să dea naştere, din interior, prin forţa corpului său eteric, unui alt mădular. Şi acum vom merge mai departe.

Dacă îi tăiem unui rac un membru, el nu este în stare să creeze un alt mădular. Dar la proxima năpârlire, când ajunge la următoarea fază din viaţa lor, în locul mădularului rupt apare deja un ciot; la a doua năpârlire ciotul va fi ceva mai mare, şi dacă animalul ar năpârli suficient de des, mădularul rupt ar fi înlocuit treptat cu unul nou. Se cere un efort deosebit al corpului eteric, ca să fie pusă în mişcare forţa de vindecare. Iar la animalele superioare aşa ceva nu se întâmplă. Dacă schilodim un animal superior, el nu va putea să elibereze din corpul său eteric această forţă de vindecare. Dar trebuie să subliniem un lucru care constituie subiectul unei importante dispute din domeniul ştiinţelor naturii: dacă un animal schilodit dă naştere la urmaşi, aceste sechele nu se transmit urmaşilor; generaţia următoare este din nou în posesia tuturor mădularelor. Când corpul eteric este capabil să transmită urmaşilor însuşirile sale, el e stimulat să dea la iveală un organism perfect şi întreg. În cazul tritonului, corpul eteric acţionează în acest sens încă de la început; la rac – de-abia cu ocazia năpârlirii; la animalele superioare acest fenomen apare numai la urmaşi; atunci corpul eteric înlocuieşte ce a fost vătămat în generaţia anterioară. Prin urmare, noi trebuie să privim cu discernământ asemenea fenomene ale naturii, şi ne va deveni clar faptul că este vorba de o forţă de vindecare existentă în corpul eteric chiar şi atunci când însuşirile ereditare trec asupra urmaşilor şi că acesta poate da naştere unor organisme perfect normale. Aveţi aici, aş zice, dovada felului cum acţionează forţele de vindecare în corpul eteric.

Putem să ne întrebăm acum: Care e, cu cât urcăm mai sus pe scara evoluţiei – şi dacă privim regnul uman din punct de vedere exterior această constatare e, de asemenea, valabilă –, cauza pentru care corpul eteric trebuie să facă eforturi din ce în ce mai mari pentru a scoate la suprafaţă forţele de vindecare? Corpul eteric poate fi unit cu corpul fizic în cele mai diferite moduri. Între corpul fizic şi corpul eteric există, ca să zicem aşa, o comuniune mai strânsă sau una mai puţin strânsă. Să luăm, de exemplu, un animal inferior, tritonul, la care un mădular retezat se reface imediat. În acest caz trebuie să presupunem existenţa unei legături mai putin strânse între corpul eteric şi corpul fizic. Într-o şi mai mare măsură acest lucru este valabil în lumea vegetală. Aici legătura este de aşa natură, încât corpul fizic nu poate să acţioneze, la rândul său, asupra corpului eteric, astfel încât corpul eteric rămâne neatins de ceea ce se petrece în corpul fizic şi rămâne, într-un anumit sens, independent de acesta. Esenţa corpului eteric este aceea de a fi activ, de a produce, de a stimula creşterea. El stimulează creşterea până la o anumită limită. În momentul în care tăiem o parte dintr-o plantă sau dintr-un animal inferior, corpul eteric e gata să înlocuiască imediat acea parte, adică să-şi desfăşoare activitatea din plin. Ce ar trebui să se întâmple ca el să nu facă aceasta? El ar trebui să fie strâns legat de activitatea membrului respectiv. Şi aşa se întâmplă, într-adevăr, la animalele superioare. La acestea există o legătură mult mai intimă, mai strânsă între corpul eteric şi corpul fizic. Când corpul fizic îşi dezvoltă formele, aceste forme – deci ceea ce există în natura fizică – acţionează la rândul lor asupra corpului eteric.

În cazul animalelor situate foarte jos pe scara evoluţiei lumii vii sau la plante, influenţele din exterior nu acţionează asupra corpului eteric, îl lasă neatins, duc o existenţă independentă. De îndată ce ajungem la primele animale superioare, formele corpului fizic se impun corpului eteric, acţionează asupra lui: corpul eteric e cu totul pliat pe corpul fizic şi, rănind corpul fizic, noi rănim, totodată, şi corpul eteric. Şi în asemenea cazuri, bineînţeles, corpul eteric trebuie să pună în acţiune forţe situate mai adânc, pentru că trebuie să se refacă mai întâi el însuşi – şi de-abia pe urmă mădularele respective. De aceea noi trebuie să apelăm la forţe de vindecare situate mai adânc, dacă ne ocupăm de corpul eteric al unui animal superior. Cu ce are legătură acest fapt? Din ce cauză corpul eteric al unui animal superior e atât de dependent de formele corpului fizic?

Cu cât urcăm mai sus pe scara evoluţiei lumii animale cu atât mai mult trebuie să ţinem seama nu numai de activitatea corpului fizic şi a corpului eteric, ci şi de aceea a corpului astral. La animalele inferioare corpul astral şi activitatea lui sunt încă puţin influente. De aceea animalele inferioare sunt atât de asemănătoare cu plantele. Cu cât urcăm mai sus cu atât corpul astral joacă un rol mai important. Însă el acţionează în aşa fel, încât face să depindă de sine corpul eteric. O fiinţă cum e planta, care posedă numai corp fizic şi corp eteric, are prea puţin de-a face cu lumea exterioară; asupra ei se exercită diferite excitaţii, dar ele nu se manifestă sub formă de procese interioare. Însă acolo unde acţionează un corp astral impresiile exterioare se oglindesc în procese interioare. O fiinţă al cărei corp astral nu e în activitate e mai închisă lăuntric fată de lumea exterioară. Ea se deschide cu atât mai mult lumii exterioare cu cât e mai activ corpul ei astral. Aşadar, corpul astral uneşte fiinţa lăuntrică a unei fiinţe cu lumea exterioară. Activitatea intensă a corpului astral obligă corpul eteric să cheltuiască forţe foarte puternice, pentru a remedia prejudiciile care se ivesc.

Dar mai trebuie să ţinem seama şi de un alt aspect. În corpul astral uman nu sunt imprimate, nu sunt introduse doar operaţiuni dinainte stabilite, cum se întâmplă în cazul animalului; animalul parcurge, în esenţă, un traseu dinainte stabilit, el trăieşte conform unui program de viaţă prestabilit. În cazul animalului, cu greu am putea spune că el face excese deosebite sau că, dimpotrivă, poate să-şi modereze instinctele. El îşi urmează programul său de viaţă. Omul însă, tocmai datorită faptului că a urcat mai sus pe scara evoluţiei, este în situaţia de a face deosebirea între corect şi incorect, adevăr şi minciună, bine şi rău, precum şi de a trăi conform cu acestea. El intră în contact cu lumea exterioară în modurile cele mai diferite, din imbolduri pur individuale. Toate aceste modalităţi de a intra în contact cu lumea exterioară se răsfrâng, la rândul lor, asupra corpului său astral, lasă impresii în corpul său astral. Iar urmarea acestui fapt este că şi interacţiunea dintre corpul astral şi corpul eteric trebuie să fie conformă cu aceste trăiri exterioare. Dacă vom duce, aşadar, o viaţă necumpătată, într-o privinţă oarecare, ea va face să apară o anumită impresie în corpul său astral. Dar am văzut că, la rândul său, corpul astral influenţează corpul eteric – felul cum o face depinde de ceea ce a fost introdus în corpul astral. Corpul eteric al omului se modifică, în funcţie de viaţa pe care o duce, între limitele date de bine şi rău, corect şi incorect, adevăr şi minciună etc. Acest mod de viaţă exercită o influenţă asupra corpului eteric uman.

Să ne amintim procesele care au loc atunci când omul trece prin poarta morţii. Ştim că el îşi depune corpul fizic şi că rămâne cu corpul eteric, care acum e legat de corpul astral şi de Eu. După câteva zile, partea principală a corpului eteric e depusă şi ea, ca un al doilea cadavru; se păstrează, totuşi, o chintesenţă a corpului eteric, pe care omul o ia cu el şi care rămâne pentru timpurile viitoare. În această chintesenţă e cuprins tot ceea ce a pătruns în viaţa omului, ca rezultat al unei vieţi necumpătate, să zicem, sau ceea ce el şi-a însuşit, ca efecte ale unui mod de a gândi, făptui şi simţi corect seu incorect. Corpul eteric conţine această chintesenţă şi omul o ia cu sine, pentru perioada care durează până la o nouă naştere. Neavând asemenea trăiri, animalul nu poate lua cu sine nimic asemănător dincolo de poarta morţii. Când omul intră într-o nouă existenţă, prin naştere, chintesenţa corpului eteric anterior se revarsă în noul său corp eteric, împânzeşte noul corp eteric, în perioada de constituire a individului. Iată de ce în noua sa existenţă omul are în corpul eteric rezultatul a ceea ce a vieţuit în viaţa sa anteriaoră. Şi deoarece corpul eteric e constructorul unui organism cu totul nou, după o nouă naştere toate acestea se întipăresc şi în corpul său fizic. Datorită cărui fapt se pot întipări toate acestea în corpul fizic?

Cercetarea spiritual-ştinţifică ne arată că prin forma unui trup uman care intră, prin naştere, în existenţă, putem cunoaşte, în mod aproximativ, ce fapte a săvârşit acel om într-o viaţă anterioară. Dar vom găsi oare şi o explicaţie absolut raţională pentru ceea ce ni se prezintă ca descreştere a forţei de vindecare pe măsură ce urcăm pe scara evoluţiei? Deoarece nu putem spune că la naştere animalul aduce cu sine dintr-o existentă pământeană anterioră o individualitate reincarnată, vom constata că în el acţionează numai corpul astral general al acelei specii animale, şi aceasta va limita forţele vindecătoare ale corpului său eteric. La om însă nu numai corpul astral, ci şi corpul său eteric e impregnat de faptele din viaţa sa anterioară. Şi deoarece corpul eteric posedă forţa de a scoate la suprafaţă ceea ce există în el din alte existenţe, vom înţelege, de asemenea, că, dacă în el se va ivi o nouă forţă, corpul eteric va fi în stare să transpună în întreaga structură a organizării umane ceea ce aduce cu sine din alte incarnări trecute. Şi vom înţelege acum că faptele dintr-o anumită viaţă pot influenţa starea sănătăţii noastre din viaţa următoare şi că starea sănătăţii noastre este, în multe cazuri, un efect karmic al faptelor săvârşite de noi într-o viaţă anterioară. Dar putem înţelege lucrurile şi în alt fel.

Oare tot ceea ce facem în viaţa dintre naştere şi moarte se repercutează asupra corpului nostru eteric? În viaţa obişnuită putem percepe o mare deosebire între felul cum se răsfrânge asupra organizării noastre lăuntrice propriu-zise ceea ce vieţuim ca oameni conştienţi şi felul cum o influenţează alte trăiri. Ne vine în întâmpinare un fapt extraordinar de interesant, care poate fi explicat cu ajutorul ştiinţei spiritului, dar care poate fi înţeles şi pe cale absolut ratională. În decursul vieţii sale, omul are numeroase trăiri pe care şi le însuşeşte în mod conştient şi pe care le uneşte cu Eul său. Ele se transformă în interiorul lui în reprezentări pe care el le prelucrează. Dar gândiţi-vă cât de multe trăiri, experienţe şi impresii nu pot fi aduse până la stadiul de reprezentare şi care, totuşi, există în om şi acţionează asupra lui. Poate vi s-a întâmplat ca cineva să vă spună: Te-am văzut astăzi pe stradă; dar nici nu te-ai uitat la mine! – iar dumneavoastră habar nu aveţi de aşa ceva. Ochiul dumneavoastră l-a văzut pe celălalt, dar impresia nemijlocită n-a ajuns să fie transformată în reprezentare. Există nenumărate asemenea impresii, astfel încât, de fapt, viaţa noastră se împarte în două: o viaţă care constă într-o serie de trăiri sufleteşti care sunt constituite din reprezentări conştiente şi o alta, pe care n-am adus-o niciodată cu totul până în sfera conştienţei noastre clare. Dar mai există şi alte deosebiri: probabil că nu vă e greu să faceţi distincţie între impresiile pe care le-aţi avut în viaţa dumneavoastră şi pe care vi le puteţi aminti, deci între impresiile care vă pot reveni mereu în amintire şi impresiile pe care nu vi le puteţi aminti.

Aşadar, viaţa noastră sufletească se împarte în trăiri foarte diferite. Şi este, cu adevărat, o deosebire considerabilă între diferitele trăiri, dacă studiem efectul pe care ele îl au asupra fiinţei interioare umane. Să ne oprim pentru câteva minute la viaţa omului dintre naştere şi moarte. Dacă obsevăm cu atenţie, vom vedea că există o deosebire uriaşă între reprezentările care pot reveni mereu în conştienţa noastră şi acelea care au căzut în uitare, în aşa fel încât nu şi-au dezvoltat facultatea amintirii. Ne putem lămuri cel mai uşor asupra acestei deosebiri în felul următor. Gândiţi-vă la o impresie care a făcut ca în dumneavoastră să se nască o reprezentare clară. Să presupunem că e o impresie care v-a provocat bucurie sau durere, deci a fost însoţită de un sentiment. Să reţinem că majoritatea impresiilor – de fapt, toate impresiile care se exercită asupra noastră – sunt însoţite de sentimente. Iar sentimentele nu se exprimă numai la suprafaţa conştientă a vieţii, ci acţionează adânc, până în corpul fizic. Nu e nevoie să vă amintiţi decât de faptul că o anumită impresie vă face să deveniţi palid, alta să vă înroşiţi. Impresiile acţionează până la nivelul modului în care sângele se repartizează în interiorul organismului. Ajungeţi acum la ceea ce nu intră în conştienţă deloc sau numai fugitiv – şi nu ajunge să se transforme în amintire. Ştiinţa spiritului ne arată că asemenea impresii sunt şi ele însoţite de efecte asemănătoare celor ce însoţesc impresiile conştientizate. Dacă primiţi o impresie din lumea exterioară care va acţiona, în cazul în care aţi primi-o în mod conştient, în aşa fel încât aţi avea palpitaţii, această impresie nu rămâne fără efect nici când nu e conştientizată. Dar ea nu rămâne doar o impresie, ci ajunge până în corpul fizic. Ba chiar se întâmplă un lucru ciudat: o impresie care face să se nască o reprezentare conştientă găseşte un zăgaz, dacă vrea să acţioneze asupra organizătii umane mai profunde, dar dacă impresia acţionează, pur şi simplu, asupra noastră, fără ca noi s-o transformăm în reprezentare conştientă, atunci nimic n-o frânează, dar aceasta nu înseamnă că ea are un efect mai puţin puternic. Viaţa umană e mult mai bogată, ea nu se limitează la trăirile noastre conştiente.

Există în viaţa umană o perioadă în care impresiile de acest fel, care acţionează puternic asupra organizării umane şi nu posedă facultatea amintirii, sunt trăite foarte intens. În întreaga perioadă care durează de la naştere şi până în momentul când începe să se manifeste facultatea amintirii, asupra omului au acţionat nenumărate impresii pline de viaţă, care zac în el şi care l-au transformat şi în această perioadă. Ele acţionează la fel ca impresiile de care devenim conştienţi; dar, mai ales dacă sunt uitate, lor nu le stă împotrivă nimic din ceea ce se integrează de obicei vieţii sufleteşti, sub formă de reprezentări conştiente, constituind un fel de zăgaz. Chiar viaţa obişnuită ne oferă de multe ori confirmarea ideii că există momente în care se manifestă un alt fel de efecte interioare. Dumneavoastră nu vă puteţi explica unele evenimente din viaţa care urmează acestei perioade. Nu reuşiţi deloc să înţelegeţi de ce trebuie să vieţuiţi tocmai într-un fel anume un lucru sau altul. Vi se întâmplă, de exemplu, un incident, care vă produce o impresie atât de zguduitoare, încât nu vă puteţi explica de ce un incident relativ minor v-a produs o asemenea impresie. Dacă veţi cerceta mai adânc, veţi afla, poate, că tocmai în perioada critică – între naştere şi momentul cel mai îndepărtat din viaţa dumneavoastră de care vă puteţi aminti – aţi avut o trăire similară, pe care, însă, aţi uitat-o. N-a rămas nici o reprezentare a acelei trăiri. Odinioară aţi avut o trăire puternică; ea continuă să trăiască în dumneavoastră şi se întâlneşte cu cea actuală, intensificând-o. Aşa se face că un eveniment care în mod obişnuit v-ar fi impresionat mult mai puţin acum vă afectează deosebit de puternic. Cine înţelege acest lucru îşi va forma o reprezentare despre răspunderea mare ce revine educaţiei în prima copilărie, care-şi proiectează umbrele sau luminile asupra întregii vieţi de mai târziu.

Se poate constata că impresiile din copilărie – mai ales dacă s-au repetat – influenţează întreaga viaţă, în aşa fel încât, dacă la un moment dat apare, de exemplu, o anumită indispoziţie sufletească, ea vă pare de neînţeles şi veţi găsi explicaţia numai dacă vă întoarceţi în trecut şi aflaţi ce impresii din copilăria dumneavostră timpurie îşi proiectează luminile sau umbrele asupra vieţii din prezent; ele sunt cele care se exprimă acum sub forma unei indispoziţii sufleteşti permanente. Veţi constata că evenimentele care n-au trecut indiferente pe lângă copil, care au făcut o impresie puternică asupra sa acţionează cu deosebită putere. Vom putea spune, deci: dacă afectele, sentimentele şi senzaţiile colaborează pentru formarea acelor impresii care sunt uitate mai târziu, înseamnă că acestea sunt deosebit de eficiente când vrem să scoatem la suprafaţă trăiri asemănătoare.

Aduceţi-vă aminte de descrierile, pe care le-am făcut adeseori, ale vieţii din kamaloca. După ce şi-a depus corpul eteric ca pe un al doilea cadavru, omul îşi retrăieşte întreaga viaţă, în sens invers, trece prin toate trăirile pe care le-a avut; nu trece pe lângă ele indiferent. Tocmai în kamaloca, din cauză că omul mai păstrează încă vechiul său corp astral, toate evenimentele prin care a trecut fac să apară în el cele mai adânci trăiri afective. Să presupunem, de exemplu, că un om moare la 70 de ani, că îşi parcurge viaţa în sens invers, până la vârsta de 40 de ani, când i-a dat cuiva o palmă. Acum el simte durerea pe care i-a provocat-o celuilalt. Şi astfel apare un fel de reproş, pe care şi-l face lui însuşi; reproşul rămâne în el, ca un fel de dorinţă, care-l va însoţi în viaţa următoare: dorinţa de a repara în noua viaţă răul făcut altădată. Veţi putea înţelege că deoarece în perioada dintre moarte şi o nouă naştere există asemenea trăiri astrale, ceea ce e resimţit de noi drept faptă se imprimă adânc în fiinţa noastră interioară, contribuind la construirea noii corporalităţi. Dacă în viaţa obişnuită putem fi atinşi de anumite trăiri – mai ales când e vorba de trăiri afective –, care pot să ne producă o anumită indispoziţie sufletească permanentă, vom înţelege că impresiile mult mai puternice din kamaloca se pot imprima în aşa fel încât, la o nouă incarnare, ele vor acţiona la nivel profund, până în organizarea corpului fizic.

Vedeti aici, sub o formă amplificată, un fenomen pe care, la o observare atentă, îl puteti întâlni si în viata dintre nastere si moarte.

Asemenea reprezentări, cărora conştienţa nu li se opune ca un dig, vor putea să ducă, fără îndoială, la diferite dezordini în suflet: la neurastenie, la fenomene legate de bolile nervoase, poate şi la boli mintale. Toate aceste fenomene ni se prezintă drept legături cauzale existente între evenimentele care au avut loc în trecut şi altele, de mai târziu, şi ele ne oferă o imagine concretă a acestor legături.

Faptele pe care le săvârşim într-una din vieţi sunt transformate, în viaţa de după moarte, într-un sentiment foarte putemic, iar acest sentiment, care acum nu e estompat de nici o reprezentare psihică şi nici de conştienţa obişnuită – căci aici creierul nu e necesar –, acest sentiment, care e vieţuit la celălalt nivel al conştienţei şi care acţionează mai în profunzime, face ca faptele noastre şi întreaga noastră fiinţă din viaţa anterioră să se imprime în predispoziţiile noastre şi în organizarea noastră dintr-o nouă viaţă. De aceea e uşor de înţeles că un om care într-o anumită incarnare a avut un mod de a gândi, simţi şi făptui foarte egoist se va pătrunde de sentimente puternice împotriva faptelor sale trecute. Şi chiar aşa se întâmplă. În el se vor naşte tendinţe orientate împotriva propriei sale fiinţe egoiste. Şi aceste tendinţe, în măsura în care provin de la o natură egoistă din viaţa sa anterioară, se manifestă în noua viaţă sub forma unei organizări slabe. „Organizare slabă", conform cu esenţa, nu cu impresia exterioară. Trebuie să ne fie clar că o organizare slabă îşi are cauza, din punct de vedere karmic, într-un mod de a acționa egoist dintr-o viaţă anterioară.

Să mergem mai departe. Să presupunem că, într-o anumită viaţă, un om are o predispoziţie specială spre minciună. E o predispozitie care izvorăşte dintr-o organizare situată mai adânc a sufletului. Fiindcă, dacă omul se lasă condus numai de ceea ce se petrece la nivelul cel mai conştient al vieţii sale, atunci, de fapt, el nu va minţi; numai afectele şi sentimentele care acţionează din subconştient duc la minciună. Avem de-a face aici, aşadar, cu ceva situat mai în profunzime. Dacă un om a fost mincinos, faptele bazate pe minciună vor da naştere, la rândul lor, în viaţa de după moarte, celor mai vehemente sentimente împotriva sa şi în el se va manifesta o tendinţă puternică de a lupta împotriva minciunii. Omul va aduce atunci cu sine, în viaţa următoare, nu numai o organizare slabă, ci – ştiinţa spiritului ne-o arată – o organizare incorect construită, ca să zic aşa, care prezintă organele interne construite haotic. Există pe undeva o anumită neclaritate. Acest fenomen a determinat predispoziţia spre minciună din viaţa anterioară. Dar de unde provine predispoziţia spre minciună? Căci şi predispoziţia spre minciună din om are în ea tot ceva neclar.

Dar să mergem şi mai departe în trecut. Ştiinţa spiritului arată că o viaţă fluşturatică, o viaţă care nu cunoaşte dăruirea de sine şi iubirea, o viaţă superficială dusă într-una din incarnări se manifestă în incarnarea următoare sub forma predispoziţiei spre minciună; iar predispoziţia spre minciună se arată, în incarnarea următoare, sub forma organelor construite necorespunzător. Putem urmări astfel, din punct de vedere karmic, trei incarnări succesive, în ceea ce priveşte efectele lor: superificialitate şi fire fluşturatică în prima incarnare, predispoziţie spre minciună în cea de a doua incarnare şi un fizic bolnăvicios în a treia incarnare.

Vedem astfel cum lucrează karma din punctul de vedere al sănătăţii şi bolii. Tot ce am spus până acum sunt fapte extrase direct din cercetările ştiinţei spiritului. N-am vrut să vă prezint simple teorii, sunt cazuri observate, care pot fi cercetate prin metodele ştiinţei spiritului.

Am atras atenţia, mai întâi asupra unor realităţi obişnuite, asupra forţelor de vindecare existente în corpul eteric al plantelor. Am arătat apoi că la animale, deoarece ele au şi un corp astral, corpul eteric e mai puţin evident şi am văzut, apoi, că prin integrarea Eului, care dezvoltă o viaţă individuală între bine şi rău, între adevăr şi eroare, corpul astral, care doar frânează forţele vindecătoare, pe măsură ce animalele sunt situate mai sus pe scara evoluţiei, integrează şi el ceva nou fiinţei umane: predispoziţiile karmice pentru boală, care vin spre om din viaţa individuală. În lumea plantelor nu există cauze interne ale bolilor, pentru că boala provine din împrejurări exterioare, iar forţele corpului eteric acţionează cu putere nediminuată. La animalele inferioare mai avem un corp eteric înzestrat cu forţe vindecătoare, care le permit să-şi refacă singure membrele pierdute; dar cu cât urcăm mai sus pe scara evoluţiei, cu atât mai mult corpul astral se imprimă în corpul eteric şi, din această cauză, corpul astral îngrădeşte forţele vindecătoare ale corpului eteric. Dar pentru că animalele nu se perpetuează trecând prin incarnări succesive, ceea ce există în corpul eteric nu are nici o legătură cu calităţi moral-intelectuale sau individuale, ci doar cu tipul general. Ceea ce trăieşte omul, însă, în Eul său, între naştere şi moarte acţionează până în corpul eteric.

De ce trăirile din copilărie, în cazul efectelor amintite, ies la suprafaţă numai sub forma unor boli uşoare? Vom găsi în aceeaşi viaţă cauzele multor boli, care se prezintă sub formă de neurastenie, nevroză, isterie ş.a.m.d. Cauzele unor îmbolnăviri mai profunde vor trebui căutate însă într-o viaţă anterioară, fiindcă de-abia la trecerea spre o nouă naştere se poate integra cu adevărat corpului eteric ceea ce omul trăieşte din punct de vedere moral şi intelectual. În general, corpului eteric uman nu i se pot integra, într-o viaţă, influenţe morale mai adânci, cu toate că vom mai discuta despre unele cazuri de excepţie – care sunt foarte importante.

Există, deci, o legătură între felul cum trăim într-o anumită incarnare, între bine şi rău, între felul cum trăim din punct de vedere moral şi intelectual în acea incarnare şi starea noastră de sănătate sau boală din incarnarea următoare.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a IV-a

Boli vindecabile şi boli incurabile în raport cu karma

Hamburg, 19 mai 1910

Putem presupune de la bun început că în legătură cu cele două noţiuni care vor constitui obiectul expunerii noastre de astăzi, şi anume curabilitatea şi incurabilitatea bolilor, vor exista cândva reprezentări mai clare şi, aş zice, mai plăcute omului, după ce ideile de karma şi de corelaţii karmice se vor încetăţeni în cercuri mai largi ale omenirii. În ceea ce priveşte noţiunile de curabilitate şi incurabilitate a bolilor, în diferite secole au fost răspândite cele mai diferite păreri. Nu trebuie să ne întoarcem prea departe în timp, spre a vedea prin ce uriaşe schimbări au trecut aceste noţiuni.

Într-o perioadă – la răscrucea dintre Evul Mediu şi epoca modernă, prin secolele XVI-XVII – s-au dezvoltat unele reprezentări conform cărora diferitele forme de boală pot fi îngrădite şi concepţia conform căreia pentru orice boală există, de fapt, o ierbuşoară, o mixtură de un fel sau altul, prin care boala respectivă să poată fi vindecată. Această credinţă a domnit mult timp, chiar până prin secolul al XIX-lea. Dacă cineva vrea să citească, în calitate de laic sau de om familiarizat cu noţiunile epocii actuale, comunicările făcute asupra tratamentelor care se aplicau, în cazul unor boli, pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea sau chiar la începutul secolului al XIX-lea, şi până târziu, în plin secol al XIX-lea, ar fi uimit de toate leacurile şi lecuşoarele care erau folosite din abundenţă, de toate ceaiurile şi mixturile, până la medicamentele cele mai periculaose şi la obiceiul de a lua sânge cu lanţeta etc. Dar tocmai secolul al XIX-lea a fost acela care a întors pe dos această concepţie, în cercurile de medici, şi anume în cercurile de medici cele mai bine văzute. Îmi veţi îngădui să spun că, în tinereţea mea, multe dintre aceste concepţii diametral opuse mi-au căzut sub ochi, în cele mai diverse nuanţe şi laitmotive. Am avut o asemenea ocazie, de exemplu, când am vrut să urmăresc curentul şcolii de medicină nihilistă, răspândit în Viena pe la mijlocul secolului al XIX-lea şi care şi-a cucerit apoi un renume din ce în ce mai mare. Punctul de plecare pentru o schimbare radicală în concepţiile despre curabilitatea şi incurabilitatea bolilor l-au constituit constatările făcute de cunoscutul medic *Dietl* în legătură cu evoluţia pneumoniei şi a altor boli similare. El ajunsese, pe baza studiilor, să spună că, de fapt, nu se poate constata nici o influentă adevărată, din partea unui medicament sau altul, asupra evoluţiei unei boli. Sub influenţa şcolii lui Dietl, studenţii în medicină din acea vreme au învăţat să gândească despre puterea de vindecare a remediilor şi medicamentelor moştenite de secole, pe cale tradiţională, în aşa fel încât ceea ce spunea cunoscutul proverb: Când cocoşul cântă pe gunoi, vremea se schimbă sau rămâne aşa cum e! îşi păstra întreaga valabilitate. Ei erau de părere că pentru evoluția unei boli e acelaşi lucru dacă se administrează sau nu un medicament sau altul. Dietl a întocmit o statistică, foarte convingătoare pentru vremea lui, din care reieşea că, prin tratamentele aşa-zis pasive pe care le aplicase fuseseră vindecaţi sau muriseră de pneumonie tot atâţia bolnavi ca şi în cazurile tratate prin remedii tradiţionale. Tratamentul pasiv, aplicat de Dietl şi continuat de *Skoda* [6], consta în faptul că bolnavul era transpus în acea situaţie exterioară de viaţă care-i dădea posibilitatea de a pune cel mai bine în acţiune forţele de autovindecare, de a le face să se ridice din străfundurile organismului, iar medicului nu i se mai atribuia aproape nici un alt rol, în afară de acela de a supraveghea mersul bolii; el trebuia să fie prezent doar pentru a interveni acolo unde se putea da vreun ajutor obiectiv, cu mijloace umane. În rest, medicul se mulţumea să constate apariţia bolii, să aştepte să se ridice la suprafaţă din organism forţele de autovindecare, până când, după un timp, febra dispărea şi survenea autovindecarea, realizată de organismul însuşi.

Acestei şcoli de medicină i s-a atribuit şi i se mai atribuie până azi numele de „şcoală nihilistă", din cauză că ea avea la bază o afirmaţie făcută de profesorul Skoda: Poate vom fi în stare să învăţăm să diagnosticăm bolile, să le descriem, eventual şi să le explicăm, dar de vindecat nu le putem vindeca! Vă spun lucruri de care vă rog să luaţi notă ca de realităţi care au prins viaţă în cursul secolului XIX-lea, ca să vă formaţi o idee despre felul cum s-au schimbat reprezentările în acest domeniu. Dar să nu creadă nimeni că, dacă relatez un lucru sub o formă pur narativă, mă aştept să treceţi imediat într-o tabără sau alta. Afirmaţia profesorului Skoda a suferit de radicalism, şi ar fi uşor să indicăm limitele între care o asemenea afirmaţie este valabilă. Dar prin aceasta se atrăgea atenţia asupra unui anumit lucru, fără a se avea la îndemână mijloacele necesare pentru a fundamenta în mod conştient afirmaţia, a o circumscrie ori a o exprima în cuvinte – ea nu putea fi transpusă nici măcar în gânduri; altfel spus: în cercurile în care era exprimată, oamenii nu puteau nici măcar încerca să o gândească. Se atrăgea atenţia asupra faptului că în om trebuie să existe ceva care, într-un anumit sens, joacă un rol determinant în evoluţia şi finalul unei boli, ceva care se situează, în fond, dincolo de posibilităţile umane de a ajuta.

Se atrăsese atenţia, deci, asupra unui lucru situat dincolo de posibilităţile umane; dacă abordăm lucrurile într-un mod concret, această atenţionare nu se poate referi la altceva decât la legea karmei şi la acţiunea karmei în cursul vieţii umane. Dacă urmărim evoluţia unei boli – aparitia bolii, forţele vindecătoare ce apar din organismul însuşi –, ne vom simţi îndemnaţi – mai ales dacă ţinem seama de faptul că într-un caz survine vindecarea, pe când într-altul nu pare posibilă nici o vindecare – să căutăm o legitate mai profundă. Oare să căutăm această legitate în vieţile pământene anterioare ale omului? Aceasta este, pentru noi, întrebarea: Putem spune că omul aduce cu sine anumite condiţii care-l predetermină ca, într-un caz concret, să-şi poată mobiliza forţele vindecătoare din organism, care însă, în alt caz, sunt predeterminate în aşa fel încât, cu toate eforturile, el nu e în stare să vindece boala?

Dacă vă amintiţi ceea ce am spus ieri, veţi înţelege că în procesele care au loc între moarte şi o nouă naştere în individualitatea umană apar nişte forţe cu totul speciale. Am precizat că, în kamaloca, în faţa sufletului uman apar evenimentele ultimei sale vieţi, faptele săvârşite de el, în sensul binelui sau al răului, însuşirile caracterului său etc. şi că, percepând propria sa viaţă, sufletul are tendinţa de a compensa tot ceea ce e imperfect în el, tot ceea ce s-a dovedit a fi faptă greşită, de a imprima în fiinţa sa însuşirile respective, care fac ca el să devină mai desăvârşit. Dacă am înţeles acest lucru, putem spune: Omul intră din nou în existenţă, printr-o nouă naştere, având înscrisă în suflet această intenţie. Dar omul participă el însuşi la construirea noului trup, şi el îl construieşte conform cu forţele pe care şi le-a adus cu sine din vieţile anterioare şi din perioada trăită între moarte şi o nouă naştere. Cu aceste forţe este înzestrat omul la naştere şi el le întreţese în noua sa corporalitate. Am înţeles astfel că noua corporalitate e slabă sau puternică, după cum omul poate să aducă în ea forţe slabe sau

puternice.

Trebuie să ne fie clar, însă, că va exista o anumită ordine în care se succed lucrurile, dacă în perioada trăită în kamaloca, de exemplu, omul a văzut că în ultima sa viaţă a săvârşit multe sub imperiul afectelor, al mâniei, fricii, repulsiei ş.a.m.d. Acum, în kamaloca, asemenea fapte stau în faţa sufletului tău şi se conturează gândul – expresiile pe care le putem găsi, pentru a desemna aceste forţe, sunt create, fireşte, pentru viaţa în lumea fizică – că trebuie să faci ceva cu fiinţa ta, ca să devii mai desăvârşit în această privinţă, pentru ca în viitor să nu mai ai tendinţa de a săvârşi faptele sub imperiul afectelor. Acest gând devine o parte componentă a individualităţii umane şi, la trecerea printr-o nouă naştere, acest gând se imprimă, ca forţă, în trupul ce se formează. De aceea, în acest trup se imprimă tendinţa de a face ca întreaga sa organizare, alcătuită din corp fizic, corp eteric şi corp astral, să-l pună în imposibilitatea de a săvârşi anumite fapte izvorâte din mânie, ură, invidie etc., spre a putea să devină cu adevărat mai desăvârşit. Şi astfel el va ajunge să săvârşească asemenea fapte care pot compensa faptele din trecut. Pe baza unei acţiuni ce depăşeşte cu mult înţelegerea sa obişnuită, omul face ca în el să pătrundă tendinţa care-l poate duce la o mai mare perfecţiune într-un anumit domeniu şi la compensarea anumitor fapte.

Dacă reflectaţi cât de variate sunt aspectele vieţii, dacă vă gândiţi că omul săvârşeşte aproape zilnic fapte care fac necesară o compensaţie, veţi înţelege că în suflet există multe asemenea gânduri care-şi aşteaptă compensaţia, când sufletul intră în existenţă printr-o nouă naştere, şi că aceste gânduri se întretaie, astfel încât corpul fizic şi corpul eteric al omului capătă o configuraţie în care sunt întreţesute toate aceste tendinţe. Ca să înţelegem despre ce e vorba aici, vom examina un caz cu totul ieşit din comun. Trebuie să subliniez în mod cu totul deosebit că evit să vorbesc pe baza unei teorii, că nu am mania de a emite ipoteze şi, dacă dau exemple, o fac aducând în faţa dumneavoastră numai cazuri care au fost examinate temeinic de către ştiinţa spiritului.

Să presupunem că un om a trăit în ultima sa viaţă în aşa fel încât a acționat dintr-un sentiment al Eului mult prea slab, dintr-un sentiment al Eului care a mers mult prea departe în ceea ce priveşte tendinţa de a se dărui lumii exterioare, atât de departe încât a acţionat într-un mod lipsit de independenţă, pierzându-se pe sine, care nu se mai potriveşte în actualul ciclu de dezvoltare a omenirii. Dar ceea ce l-a împins pe un asemenea om, în încercarea sa, la anumite fapte a fost absenţa sentimentului de sine. În kamaloca el a avut în faţa sa faptele pe care le-a săvârşit deoarece îi lipsea sentimentul de sine. Şi acum, în primul rând, el aprecia că trebuie să dezvolţi în tine acele forţe care să stimuleze sentimentul de sine; într-o incarnare viitoare trebuie să-ţi creezi ocazia de a-ţi întări sentimentul de sine, luptând împotriva rezistenţei pe care ţi-o va opune trupul tău, împotriva forţelor care-ţi vor ieşi în întâmpinare din corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral, pentru ca sentimentul tău de sine să treacă printr-un fel de şcoală. Trebuie să-ţi procuri un asemenea trup care să-ţi arate cum acţioneză din direcţia corporalităţii predispoziţia unui sentiment de sine slab!

Ceea ce va avea loc în incarnarea următoare va intra prea puţin în conştienţa lui, se va desfăşura mai mult sau mai puţin într-o zonă subconştientă. Omul va tinde spre o incarnare care să aducă în întâmpinarea sentimentului de sine piedicile şi rezistenţele cele mai dure, în aşa fel încât el să fie nevoit să-si încordeze la maximum acest sentiment. Astfel, el se va simţi atras ca de o forţă magnetică spre împrejurări în care întâmpină piedici mari, în care sentimentul său de sine va trebui să acţioneze opunându-se organizării celor trei corpuri. Oricât de ciudat ar părea, asemenea individualităţi a căror karma cere ca ele să intre în existenţă în felul analizat, vor căuta împrejurări în care, de exemplu, pot să fie expuse unei molime de felul holerei, fiindcă holera le oferă posibilitatea de a întâmpina piedici deosebite. Stările prin care bolnavul trebuie să treacă, în interiorul lui, din cauza piedicilor puse de cele trei corpuri, poate face ca în incarnarea următoare sentimentul de sine să apară fortificat într-o măsură considerabilă.

Să analizăm acum cazul diametral opus. În perioada kamaloca cineva observă că, sub influenţa unui sentiment de sine prea puternic, a săvârşit fapte care au izvorât dintr-o tendinţă exagerată de a se baza numai pe sine. El înţelege că trebuie să-şi modereze sentimentul de sine, să-l readucă în matca normală. Pentru aceasta e necesar să caute o împrejurare, în incarnarea următoare, în care cele trei corpuri ale sale să-i dea posibilitatea ca sentimentul de sine să nu întâmpine în corporalitate – oricât s-ar strădui – nici un fel de oprelişti, să cadă ca într-o prăpastie fără fund şi să ajungă la absurd. Asemenea condiţii sunt create când omul se îmbolnăveşte de malarie.

Am descris un caz de boală provocată de acţiunea legii karmei şi am expus teza potrivit căreia, pe baza unei înţelegeri superioare celei pe care o poate cuprinde cu conştienţa lui obişnuită, omul e condus spre acele împrejurări în care, conform karmei sale, poate să evolueze. Dacă analizati cu atenţie lucrurile pe care le-am spus mai înainte, veţi înţelege mai uşor cazurile de epidemie. Am putea cita diferite exemple care să ne arate că, pe baza trăirilor din kamaloca, omul caută cu tot dinadinsul ocazia de a contracta o anumită boală, pentru a dobândi, prin faptul că o învinge şi îşi mobilizează forţele de autovindecare, acele forţe care-l fac să evolueze în viaţă.

Am spus mai înainte că, dacă un om a săvârşit mai multe fapte sub influenţa afectelor, şi în kamaloca el va acţiona în acelaşi fel. De aici se naşte în el tendinţa de a vieţui în noua sa incarnare în propria sa corporalitate, astfel încât prin învingerea unor oprelişti va săvârşi fapte care pot compensa anumite evenimente din viaţa sa anterioară. În multe cazuri, atunci când există o corelaţie karmică, în sensul că omul respectiv şi-a săvârşit faptele sub imperiul afectelor şi pasiunilor care i-au năpădit sufletul, apare acea formă de boală pe care în epoca modernă o numim difterie.

Vom mai afla, în cursul acestor conferinţe, şi alte lucruri în legătură cu condiţiile care fac să apară o anumită boală. Dar acum trebuie să pătrundem în substraturi şi mai adânci, dacă vrem să găsim răspuns la întrebarea: Cum se face că atunci când omul intră, prin naştere, în existenţă şi aduce cu sine, în virtutea karmei sale, tendinţa de a realiza un lucru, prin faptul că învinge o boală sau alta, uneori reuşeşte să învingă boala şi să asimileze forţele care-l fac să se înalţe mai sus, iar alteori boala iese învingătoare? Trebuie să ne întoarcem la principiile spirituale care fac posibil, în general, ca starea de boală să existe în viata umană.

Faptul că omul poate să se îmbolnăvească şi că poate căuta, cu tot dinadinsul, starea de boală – chiar în virtutea karmei sale – izvorăşte, în ultimă instanţă, din acel principiu pe care l-am adus în faţa sufletelor noastre, în cele mai diferite contexte ale expunerilor noastre teosofice. Ştim că, într-un anumit punct al evoluţiei de pe Pământ, în dezvoltarea omului au intervenit forţe pe care le numim luciferice, care aparţin unor entităţi rămase în urmă în perioada vechii evoluţii lunare, care n-au înaintat atât de mult încât să fi ajuns în punctul normal al evoluţiei lor pământene. Aşa se face că, înainte ca Eul uman să fi putut acţiona în mod corespunzător, corpului astral uman i-a fost implantat ceva care se revărsa din aceste entităţi luciferice. Din această cauză, influenţa entităţilor luciferice s-a exercitat cândva mai ales asupra corpului nostru astral, unde a perseverat de-a lungul întregii evoluţii ulterioare. Influenţa lucifericǎ se manifestă, în evoluţia omului, în diverse moduri. Pentru scopul nostru de azi este însă important să scoatem în evidenţă faptul că, datorită forţelor luciferice, omul a avut de-a face în interiorul său cu o ispită care l-a făcut mai puţin bun decât ar fi fost fără această influenţă; tot sub acţiunea impulsului luciferic, el a început să acţioneze şi să judece pe baza afectelor, patimilor şi poftelor, într-o mai mare măsură decât dacă impulsul luciferic n-ar fi existat. Sub această influenţă omul s-a schimbat, a ajuns să se dăruiască lumii poftelor şi dorinţelor, a fost cufundat în realităţile lumii fizice pământene mai mult decât îi fusese hărăzit. Sub influenţa impulsului luciferic omul se identifică mai mult cu corporalitatea sa. Fără influenţa entităţilor luciferice n-ar fi existat multe dintre lucrurile care, pe Pământ, îl pot ademeni pe om, făcându-l să dorească un anumit lucru. Omul ar fi trecut cu indiferenţă pe lângă ispite. Prin influenţa lui Lucifer au apărut ispitele senzoriale exterioare, omul a primit înăuntrul său aceste ispite. Individualitatea care i-a fost conferită, prin faptul că i s-a dat Eul, a fost impregnată cu efectele ce izvorau din principiul luciferic. Aşa se face că, încă din primele sale incarnări pe Pământ, omul a căzut pradă primelor ispite venite din partea principiului luciferic şi el a luat cu

Se face ca, ficat din primele care incarnari pe Pamant, omul a cazut prada primelor ispite venite din partea principiului luciferic şi s-a lăsat cu sine aceste ispite în vieţile care au urmat. Cu alte cuvinte, modul în care omul a căzut victimă ispitelor venite din direcţia principiului luciferic a devenit o parte componentă a karmei sale.

Dacă omul ar fi primit în el numai acest principiu, el ar fi căzut tot mai mult pradă ispitelor lumii fizice pământene; ar fi pierdut din ce în ce mai mult perspectiva de a se desprinde, cândva, de această lume. Ştim că influenţa care a venit mai târziu – Impulsul hristic – a acţionat în sens opus principiului luciferic şi că l-a reechilibrat. Astfel, în evoluţia sa, omul are din nou la îndemână mijloacele prin care poate să elimine din fiinţa sa influenţa luciferică. Dar o dată cu influenţa luciferică omului i s-a mai dat şi altceva. Lumea în care a intrat a început să-i apară cu totul altfel decât dacă el nu s-ar fi aflat sub influenţa impulsului luciferic. Lucifer a pătruns în interiorul omului. Omul a privit lumea din jurul său avându-l în sine pe Lucifer. Din această cauză privirea sa pentru lumea pământeană s-a înceţoşat şi în impresiile exterioare a început să pătrundă, de acum înainte, influenţa ahrimanică. Ahriman a avut posibilitatea să se amestece şi să dea lumii exterioare forma de iluzie din cauză că noi ne creasem deja mai înainte, dinăuntru, predispoziţia spre iluzie, spre maya. Aşa că influenţa ahrimanică, care a pătruns în lumea exterioară, a fost consecinţa influenţei luciferice. Din cauză că forţele luciferice erau deja în el, omul a avut posibilitatea de a se implica în realităţile lumii senzoriale într-o măsură mai mare decât s-ar fi întâmplat fără influenţa luciferică. Dar el şi-a creat astfel şi posibilitatea de a aspira în sine, din afară, cu fiecare percepţie exterioară, influenţa ahrimanică. Aşa că în individualitatea umană, în timp ce parcurge diferitele incarnări pământene, trăieşte influenţa luciferică, iar ca rezultat al influenţei luciferice trăieşte şi influenţa ahrimanică. Cele două forţe se luptă fără încetare în individualitatea umană. Individualitatea umană a devenit scena pe care se dă lupta dintre Lucifer şi Ahriman.

În conştienţa sa obişnuită, omul este expus şi astăzi atât ispitei lui Lucifer, care acţionează prin intermediul pasiunilor şi afectelor corpului său astral, cât şi ispitelor lui Ahriman, care pătrunde în om prin erori şi amăgiri referitoare la lumea exterioară. Cât timp omul trăieşte într-o incarnare şi reprezentările acţionează în aşa fel încât ceea ce se întâmplă sub influenţa lui Lucifer şi Ahriman nu poate să pătrundă mai adânc şi găseşte o piedică în ele, în tot acest timp ceea ce face omul este supus judecătii morale sau intelectuale. Cât timp, între naştere şi moarte, omul păcătuieşte împotriva moralei, dându-i ascultare lui Lucifer, sau împotriva logicii şi a gândirii sănătoase, prin faptul că-l urmează pe Ahriman, totul rămâne o problemă a vieţii sufleteşti conştiente obişnuite. Dar când omul păşeşte prin poarta morţii, viaţa de reprezentare încetează să mai fie legată de creier. Începe o altă formă de viaţă a conştienţei. Acum toate lucrurile care în viaţa dintre naştere şi moarte sunt supuse judecăţii morale sau raţionale coboară în străfundurile fiinţei umane şi influenţează ceea ce, după timpul petrecut în kamaloca, organizează lucrurile pentru existenţa următoare şi se întipăreşte în forţele modelatoare, plastice care construiesc întreita corporalitate umană. Şi atunci erorile care decurg din faptul că omul îl ascultă pe Ahriman se transformă în forţe aducătoare de boală, care-l afectează din direcţia corpului eteric, iar excesele, deci lucrurile care, în viaţă, sunt supuse judecăţii morale, devin cauze de boală care actionează mai mult din direcţia corpului astral.

Erorile noastre, provenite de la ceea ce este ahrimanic în noi – şi la acestea se adaugă erorile conştiente: minciuni, neadevăruri –, devin cauze de boală; vedem acest lucru, dacă nu analizăm o singură incarnare, ci urmărim efectul exercitat de o incarnare asupra celei următoare şi constatăm că influenţele luciferice devin şi ele, pe aceeaşi cale, cauze de boală. Putem spune, într-adevăr că noi nu comitem erori fără a le suporta consecinţele. În incarnarea următoare, în fiinţa noastră se imprimă erorile pe care le facem, pe baza unei raţiuni superioare celei pe care o avem în viaţa obişnuită, pe baza acelei raţiuni care, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, ne indică să devenim atât de puternici şi viguroşi, încât în viitor să nu mai fim expuşi acestor ispitiri. Bolile se integrează vieţii noastre ca nişte educatori exigenţi. Dacă analizăm bolile în acest fel, putem spune că la declanşarea unei boli contribuie fie influenţe luciferice, fie influenţe ahrimanice. Când, într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, cei ce vor să devină vindecători de boli sub semnul concepţiei ştiinţei spiritului despre lume vor înţelege aceste lucruri, influenţele exercitate de ei asupra organismului uman vor fi mult mai intime decât este posibil în zilele noastre.

În această lumină putem înţelege felul cum se manifestă anumite forme de boală. Să luăm ca exemplu pneumonia. Ea este, în şirul influenţelor karmice, un efect care ia naştere datorită faptului că în perioada petrecută în kamaloca omul poate privi retrospectiv spre un caracter în care exista tendinţa şi predispozitia spre excese senzoriale, în care trăia, aş zice, nevoia de a duce o viaţă senzuală. Să nu confundăm ceea ce e atribuit acum unei conştienţe anterioare cu ceea ce apare în conştienţa din incarnarea următoare. Căci una nu are nimic comun cu cealaltă. Dar, bineînţeles, ceea ce omul vede în perioada kamaloca se va transforma în aşa fel încât în el se vor imprima forţele care vor declanşa procesele care vor contribui la biruirea pneumoniei. În învingerea pneumoniei, în autovindecarea pentru care face eforturi omul însuşi, individualitatea umană acţionează împotriva puterilor luciferice, ea duce un adevărat război împotriva acestora. De aceea, învingerea pneumoniei este o ocazie de a scăpa de o deficienţă caracterologică dintr-o incarnare anterioară. Înţelegem astfel, analizând cazul pneumoniei, lupta omului împotriva puterilor luciferice.

Altfel stau lucrurile în cazul tuberculozei pulmonare, când apar procese caracteristice: intră în activitate forţele de autovindecare care se manifestă prin faptul că influenţele dăunătoare ce iau naştere sunt înconjurate, sunt mărginite din toate părţile de ţesut conjunctiv; apoi totul e umplut cu o materie formată din săruri de calciu, care în organism există sub formă de incluziuni solide. Mult mai mulţi oameni decât se crede în general au în ei asemenea corpusculi; este vorba de acei oameni care au plămânii atinşi de tuberculoză, dar au ajuns în stadiul vindecării. În acest caz, s-a dat o luptă a entităţii umane interioare împotriva răului făcut de puterile ahrimanice. E un proces de respingere îndreptat spre exterior, un atac împotriva a ceea ce este introdus în om de către materialitatea exterioară, spre a conduce la independenţa entităţii umane.

Am arătat că în procesul bolii acţionează, de fapt, ambele principii, cel ahrimanic şi cel luciferic. Din multe puncte de vedere ar trebui să se facă distincţie între cele două feluri de boli: cele luciferice şi cele ahrimanice. Dacă se ţine seama de această distincţie, se pot găsi principiile de acordare a ajutorului corespunzător. Fiindcă bolile luciferice cer un cu totul alt gen de ajutor decât cele ahrimanice. Dacă astăzi sunt puse în aplicare, într-un mod destul de puţin critic, de exemplu în metodele terapeutice cu aplicaţie externă, forţele electroterapiei modeme, în băile cu apă rece sau în altele similare, trebuie spus că ştiinţa spiritului este în măsură să aducă lumină, de la bun început, în privinţa întrebării dacă e bine să se recurgă la una dintre metode, prin faptul că ştie când e vorba de o boală luciferică şi când de una ahrimanică. Nici un om, de exemplu, n-ar trebui să aplice electroterapia în cazul bolilor de provenienţă luciferică, ci numai când este vorba de bolile ahrimanice. În cazul bolilor luciferice nu poate ajuta ceva care nu are absolut nimic comun cu activitatea lui Lucifer, spre exemplu, principiile electricităţii; acestea fac parte din sfera de activitate a entităţilor ahrimanice, dar nu înseamnă că numai entităţile ahrimanice se folosesc de forţele electricităţii. Dimpotrivă, un domeniu cu totul special al lui Lucifer este ceea ce se referă – cu o expresie necorespunzătoare – la cald şi la rece. Tot ceea ce are legătură cu faptul că organismul uman devine mai cald sau mai rece sau cu tot ceea ce el însuşi face să devină mai cald sau mai rece, prin diferite influenţe exterioare, ţine de sfera lui Lucifer. Oriunde intervine caldul sau recele avem de-a face cu o boală luciferică.

Vedem deci cum funcţionează karma în starea de boală şi cum acţionează în sensul învingerii bolii. Acum nu vi se va mai părea de neînţeles că în karma există posibilitatea sau imposibilitatea de a vindeca o boală. Dacă vă este clar că scopul, scopul karmic al îmbolnăvirii este acela de a-l stimula pe om şi de a-l ajuta să devină mai desăvârşit, veţi înţelege ideea că omul, dacă se îmbolnăveşte, conform cu raţiunea înteleaptă pe care o aduce cu sine din kamaloca, atunci când intră într-o nouă existentă va dezvolta acele forte vindecătoare care

reprezintă o consolidare a fiinţei sale interioare şi posibilitatea de a evolua în continuare. Să presupunem că un om dispune, în cadrul organizării sale şi al karmei sale, de forţele necesare pentru a progresa chiar în această viaţă, prin ceea ce şi-a cucerit în cursul acestei boli. Atunci vindecarea are un sens. Atunci survine vindecarea şi, în acest caz, omul a cucerit lucrul care a apărut prin existenţa bolii. Învingând boala, el a dobândit posibilitatea de a avea forţe mai desăvârşite acolo unde înainte avea doar forţe nedesăvârşite. Dacă, prin karma sa, e înzestrat cu asemenea forţe şi dacă, prin împrejurările favorabile ale destinului său, el e în aşa fel situat în lume încât poate să determine noile forţe să acţioneze spre folosul său şi al altora, atunci survine vindecarea; el se furişează printre meandrele bolii şi iese de sub puterea ei.

Să presupunem acum o altă situaţie: omul învinge boala şi dezvoltă forţele de vindecare; de acum înainte el se află în faţa unei vieţi care solicită într-o măsură pe care el nu o poate realiza cu gradul de desăvârşire pe care l-a cucerit deja. Ce-i drept, el ar face ceva, datorită bolii vindecate, totuşi nu ar fi posibil să realizeze atât de mult – deoarece restul karmei sale nu permite acest lucru –, astfel încât să le poată fi de folos celorlalţi. Şi atunci, conştienţa sa mai profundă va spune: Aici nu poţi să primeşti forţa deplină pe care ar trebui s-o ai, de fapt. A fost necesar să intri în această incarnare, fiindcă trebuia să ajungi la acel grad de perfecţiune pe care-l poţi obţine numai în corpul fizic, prin învingerea unei boli. Acest lucru a trebuit să-l cucereşti, dar nu-l poţi dezvolta în continuare. Trebuie să pătrunzi în condiţiile de viată în care corpul fizic şi alte forţe nu te vor deranja şi unde vei putea să prelucrezi în mod liber ceea ce ai dobândit în timpul bolii. Cu alte cuvinte, o asemenea individualitate caută moartea, pentru a prelucra mai departe, între moarte şi o nouă naştere, ceea ce nu poate prelucra în viaţa dintre naştere şi moarte. Un asemenea suflet trece prin viaţa dintre moarte şi o nouă naştere cu intenţia de a-şi perfecţiona organizarea, prin forţele cucerite în lupta cu boala, pentru a putea acţiona mai eficient în noua viaţă. În acest fel, prin existenţa unei boli poate fi obţinut un adevărat aconto, care va fi întregit de-abia după trecerea prin moarte, ca să devină ceea ce trebuie să fie.

Dacă privim lucrurile în acest fel, va trebui să spunem: Se pare că în karma îşi are cauza faptul că o anumită boală sfârşeşte prin vindecare, în timp ce o alta prin moarte. Dacă privim lucrurile în acest fel, vom dobândi o adâncă împăcare cu viaţa, pentru că vom şti că face parte din legea karmei, că şi cazul în care o boală sfârşeşte cu moartea omul este stimulat în evoluţia lui, că boala are scopul de a-l face pe om să urce cu încă o treaptă. Dar nimănui nu-i este îngăduit să tragă concluzia că în cazul anumitor boli ar trebui să dorim să survină moartea, şi aceasta deoarece decizia asupra finalului bolii – vindecarea sau nevindecarea – îi revine unei raţiuni mai înalte decât aceea pe care o putem noi cuprinde cu conştienţa noastră obişnuită. Trebuie să avem modestia de a ne opri, în cadrul vieţii dintre naştere şi moarte, în faţa unor asemenea întrebări, fără a da vreun răspuns. Cu conştienţa noastră superioară putem să ne situăm pe acea poziţie care primeşte chiar şi moartea ca pe un dar venit din partea puterilor spirituale superioare. Dar având o conştienţă a cărei menire este să ajute şi să intervină în viaţă, nu trebuie să avem aroganţa de a ne situa pe aceste poziţii superioare. Căci s-ar putea să greşim şi să intervenim într-un mod nepermis acolo unde nu trebuie să ne amestecăm niciodată: în sfera libertăţii umane. Dacă putem să ajutăm un om să-şi mobilizeze forţele de autovindecare sau să chemăm în ajutor natura însăşi, pentru a obţine vindecarea, trebuie s-o facem. Iar dacă trebuie luată o hotărâre asupra faptului că omul trebuie să trăiască ori el e stimulat mai mult în cazul în care survine moartea, răspunsul nu poate fi niciodată altul decât acela că ajutorul nostru trebuie dat în sensul vindecării. Dacă răspunsul este acesta, înseamnă că noi lăsăm individualităţii omului libertatea de a-şi mobiliza sau nu forţele, iar ajutorul medicului nu poate fi decât acela de a-l sprijini pe bolnav în acest sens. El nu intervine în sfera individualităţii umane. Lucrurile ar sta cu totul altfel dacă noi am stimula incurabilitatea unui om, ajutându-l să-şi caute în altă lume posibilitatea de a evolua în continuare. În acest caz am interveni în sfera individualităţii sale, i-am imprima propria noastră voinţă. Această decizie trebuie lăsată în seama individualităţii însăşi. Cu alte cuvinte, trebuie să facem tot ce este posibil pentru a obţine vindecarea. Toate reflecţiile care duc la vindecare provin din acea conştienţă care e potrivită pentru Pământul nostru; toate celelalte măsuri ar depăşi sfera vieţii noastre pământene; trebuie să intervină alte forţe decât cele care intră în sfera conştienţei noastre obişnuite.

Vedem cum o înţelegere corectă a curabilităţi şi incurabilităţii bolilor ne face să ne mobilizăm toate resursele pentru a ajuta un om, în caz de boală; iar dacă, din alte sfere, se ia o altă hotărâre, înţelegerea acestui lucru ne ajută să o primim cu deplină seninătate sufletească. Şi de altceva nici nu avem nevoie. Noi trebuie doar să găsim un punct de vedere care să ne ajute să nu ne simţim dărâmaţi sufleteşte în faţa unei boli incurabile, ca şi cum în lume n-ar exista decât imperfecţiune, rele şi nenorociri. O concepţie karmică nu ne paralizează puterea de acţiune în ceea ce priveşte încercarea de a vindeca. Şi, pe de altă parte, o concepţie karmică ne va pune din nou în armonie până şi cu destinul cel mai tragic, când e vorba de incurabilitatea uneia dintre bolile pe care le tratăm.

Am văzut astăzi, deci, că numai o înţelegere karmică ne dă posibilitatea de a sesiza şi înţelege în mod corect evoluţia unei boli şi de a putea vedea cu adevărat cum efectele karmice din vieţile noastre anterioare ne influenţează viaţa actuală.

Ne revine acum sarcina de a face distincţie între două tipuri de boli, între cele care vin din interiorul omului şi par provocate de karma noastră şi cele care, în aparenţă, ne atacă întâmplător, deoarece suntem expuşi unor factori dăunători veniţi din exterior. Într-un cuvânt, ne va preocupa întrebarea: Cum putem ajunge la o înţelegere karmică a lucrurilor şi atunci când, de exemplu, nimerim sub roţile unui tren? Altfel spus: Cum pot fi înţelese, prin karma, aşa-numitele îmbolnăviri „accidentale"?

Corecturi

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a V-a

Îmbolnăviri naturale şi îmbolnăviri accidentale în raport cu karma

Hamburg, 20 mai 1910

Conţinutul conferinţei de ieri este de cea mai mare importanţă, atât pentru expunerile ce vor urma, cât şi pentru înţelegerea legăturilor karmice, în general. Din cauza aceasta daţi-mi voie să sintetizez în câteva cuvinte cele spuse ieri.

Am pornit de la ideea că, într-o perioadă de timp relativ scurtă, în secolul trecut concepţiile despre vindecare şi remediile terapeutice s-au schimbat într-un mod destul de radical. Şi am atras atenţia asupra faptului că în secolele al XVI-lea şi al XVII-lea s-a dezvoltat o concepţie care se situa pe poziţia că pentru fiecare boală – care era desemnată cu un nume şi despre care se credea că poate fi delimitată pe cale noţională – trebuie să existe şi remediile corespunzătoare. Şi se credea că, dacă s-ar aplica remediul respectiv, el ar avea o influenţă asupra mersului bolii. Am mai spus că această concepţie s-a păstrat, într-o măsură mai mică sau mai mare, până în secolul al XIX-lea, apoi i-am pus alături concepţia diametral opusă, care s-a manifestat prin nihilismul şcolii de medicină vieneză, întemeiată de celebrul medic Dietl si continuată de Skoda şi de diverşii săi elevi. Orientarea nihilistă nu numai că a început să aibă îndoieli în ceea ce priveşte legătura dintre un remediu, dintre un procedeu de tratare a bolii şi boala însăşi, ci nici n-a mai vrut să audă de aceasta. În sufletele tinerilor medici aflaţi sub influenţa acestei şcoli a apărut concepţia despre aşa-numita „autovindecare". Skoda însuşi a rostit o maximă de importanţă fundamentală pentru această şcoală spunând că putem să diagnosticăm o boală, putem, eventual, s-o şi explicăm şi s-o descriem, dar nu avem nici un fel de mijloace pentru a lupta împotriva ei. Această orientare şi-a avut punctul de pornire în dovezile aduse de Dietl, în sensul că, în cazul tratamentului pasiv aplicat unei boli cum e pneumonia, aceasta evoluează în aşa fel încât, în limitele unei anumite perioade de timp, dezvoltă forţele de autovindecare, dacă medicul creează condiţiile necesare. Şi a putut dovedi, pe bază de statistici, că în cazul tratamentului pasiv au fost vindecaţi sau au murit exact la fel de mulţi oameni ca şi în cazurile în care au fost administrate medicamentele obişnuite. În acea vreme expresia de „nihilism terapeutic" nu era neîndreptăţită; era un adevăr absolut acela că medicii acestei şcoli nu se puteau apăra împotriva credinţei bolnavilor că trebuie să li se dea neapărat un medicament, o reţetă. Bolnavul nu renunţă la părerea lui, şi nici familia sa. Aşa că medicii erau nevoiţi să prescrie medicamente, iar adepţii acestei şcoli recurgeau, de obicei, la subterfugiul de a prescrie gumă arabică diluată, care, cum credeau ei, avea exact acelaşi efect ca şi medicamentele. Am ajuns să ne dăm seama că lumea faptelor ştiinţifice moderne ne trimite, fără s-o ştie, la ceea ce numim legătura karmică. Am fost nevoiţi să căutăm răspuns la întrebarea: Cum are loc, de fapt, ceea ce s-ar putea numi „autovindecare"? Sau, mai bine zis: De ce are ea loc? Şi de ce, într-un alt caz, o autovindecare, sau, în general, o vindecare, nu este posibilă?

Dacă o întreagă şcoală de medicină, în fruntea căreia se aflau corifei ai medicinei, a avut ideea de a introduce noţiunea de autovindecare, atunci unul dintre ei, reflectând la asta, ar fi trebuit să spună: În procesul bolii apare ceva care determină învingerea bolii! În continuare, el ar fi trebuit să caute cauzele mai tainice ale evoluţiei bolii. Noi am încercat să arătăm cum poate fi găsită o asemenea legătură karmică, în cadrul evoluţiei omenirii, în ceea ce priveşte evoluţia bolii. Am arătat că faptele bune şi rele, faptele inteligente sau absurde pe care omul le săvârşeşte în viaţa lui obişnuită, dispoziţiile sufleteşti corecte sau incorecte care trăiesc în el, toate acestea nu pătrund în străfundurile organizării umane. Şi am indicat motivul pentru care ceea ce e supus, în viaţa obişnuită, aprecierii morale, intelectuale şi afective rămâne doar la suprafaţa vieţii obişnuite şi nu se supune acelei legi pe care am avut ocazia s-o analizăm, în celălalt caz, când sunt influenţate forţele situate mai adânc ale organizării umane. Am arătat că există un zăgaz care împiedică imoralitatea să pătrundă în forţele mai adânci ale organismului. Această autoapărare, prin care ceea ce facem şi gândim e împiedicat să pătrundă în forţele organizării noastre, constă în faptul că noi însoţim cu reprezentările noastre conştiente faptele pe care le săvârşim între naştere şi moarte. Prin aceea că însoţim o faptă sau o altă trăire cu reprezentările noastre conştiente, înălţăm un zid de apărare, care nu lasă ca rezultatul faptelor noastre să coboare până în organismul nostru.

Am arătat, în continuare, ce rol revine acelor trăiri care au fost complet date uitării. Nu mai există posibilitatea ca ele să fie aduse din nou în viaţa de reprezentare obişnuită. Deoarece nu există zidul de apărare creat de reprezentări, asemenea trăiri pătrund până în organizarea noastră interioară şi pot conlucra cu forţele plăsmuitoare ale organismului nostru. Am avut ocazia să atragem atenţia asupra unor forme de boală care sunt situate mai la suprafaţă: nevroza, neurastenia şi altele. Chiar şi stările de isterie îşi găsesc aici explicaţia. Cauzele unor asemenea stări trebuie căutate în reprezentările uitate, ieşite din contextul trăirilor conştiente, care s-au afundat în interior şi – sub forma unor corpuri străine în viaţa noastră sufletească – se manifestă apoi drept boli. Am arătat ce importanţă uriaşă are perioada care se întinde de la naştere şi până în punctul cel mai îndepărtat de la care omul îşi poate aminti trăirile sale şi am atras atenţia asupra faptului că ceea ce a fost uitat în trecut continuă să acţioneze în organismul viu, asociindu-se cu forţele mai adânci ale organizării şi influenţând de acolo însăşi organizarea noastră. Prin urmare, un complex de reprezentări, o serie de trăiri trebuie să cadă în străfundurile mai adânci ale fiinţei noastre, înainte să poată influenţa organizarea noastră. Am arătat că această cădere în străfunduri se întâmplă cel mai temeinic după ce omul a trecut prin poarta morţii şi îşi continuă existenţa între moarte şi o nouă naştere. În această perioadă toate trăirile, în ceea ce priveşte calitatea lor, se transformă în forţe care desfăşoară o activitate de organizare. Ceea ce omul a simţit în perioada dintre moarte şi noua naştere e preluat în forţele plăsmuitoare care edifică trupul, când omul intră într-o nouă existenţă. În forţele plăsmuitoare e conţinut rezultatul a ceea ce înainte existase în viaţa lui sufletească, poate chiar în viaţa sa de reprezentare conştientă. Apoi am atras atenţia asupra faptului că omul pendulează cu viaţa sa de reprezentare îmbibată de Eu între două influenţe: cea luciferică şi cea ahrimanică. Dacă comite o faptă greşită, determinată de unele însuşiri ale corpului său astral, de afecte rele, cum ar fi mânia etc., el e îndemnat spre asemenea acţiuni de unele puteri luciferice. După ce aceste fapte o iau pe calea descrisă mai înainte, transformându-se în forţe plăsmuitoare, ele sunt prezente în forţele noastre, care de acum înainte vor sta la baza noii corporalităţi, drept cauze ale bolilor luciferice. Am văzut apoi cum cade omul pradă forţelor ahrimanice, care acţionează mai mult din afară spre interior. Despre influenţele ahrimanice a fost necesar să spunem că ele se transformă în forţe plăsmuitoare, în forţe modelatoare ale noului organism, care se formează când omul

intră, prin naştere, în existenţă. În măsura în care influenţele lui Ahriman se amestecă în forţele plăsmuitoare putem vorbi despre predispoziţii la boală cu caracter ahrimanic.

Am mai arătat cum actionează forţele care se formează în acest fel. Şi v-am dat câteva exemple care ilustrează această activitate, deoarece reprezentarea va fi mai clară, mai exact circumscrisă dacă se dau exemple concrete. Presupunem că în viaţa sa anterioară un om a făcut lucruri care l-au dus la un slab sentiment de sine, la o foarte mică încredere în sine el şi-a pregătit Eul în aşa fel încât acesta n-a făcut nimic prin propria lui forţă, ci s-a pierdut în generalităţi. După moarte, un asemena om va avea tendinţa ca, în incarnarea următoare să învingă acea piedică şi să-şi însuşească forţele necesare pentru a-şi face Eul mai viguros, mai desăvârşit. În consecinţă, el va căuta acele împrejurări care-i vor da posibilitatea, dacă are un senfiment de sine slab, să se lupte pentru ca acesta să se poată fortifica în lupta cu piedicile. Şi adevărul este că o asemenea tendinţă îl face pe om să caute ocaziile de a se îmbolnăvi de holeră, spre exemplu, pentru că această boală îi oferă posibilitatea de a învinge piedicile. Aceasta poate duce, într-o incarnare viitoare sau, dacă survine vindecarea, chiar în cursul aceleiaşi incarnări, la un sentiment de sine mai puternic sau la apariţia unor forţe care fac să se maturizeze treptat, prin autoeducaţie, un sentiment de sine. Am spus apoi că, în cazul unei boli cum e malaria, omului i se oferă posibilitatea de a echilibra un sentiment de sine exagerat, pe care sufletul şi l-a creat într-o viaţă anterioară, prin unele fapte şi sentimente ale sale. Aceia dintre dumneavoastră care au fost de faţă la expuneri mai vechi, făcute în cadrul activităţii noastre teosofice, îşi vor putea explica o asemenea desfăşurare a lucrurilor. S-a spus că Eul omului îşi găseşte expresia fizică în sânge. Dar cele două boli au legătură cu sângele şi cu legile sângelui; în cazul holerei are loc o îngroşare a sângelui. Aceasta reprezintă piedica pe care sentimentul de sine slab trebuie s-o întâmpine şi în contact cu care el vrea să se educe. Tot astfel, vă puteţi imagina că în cazul malariei are loc un fel de descompunere a sângelui şi că un sentiment de sine exagerat are nevoie de o împrejurare care să-l ducă *ad absurdum*; veţi înţelege că în procesul de descompunere a sângelui un Eu excesiv de puternic e condus, în exacerbarea sa, spre anulare. Un asemenea prilej se oferă prin descompunerea sângelui. Bineînţeles că, în organism, toate aceste lucruri se află într-o legătură extraordinar de intimă; dacă pătrundeţi în ele, veţi ajunge să le înţelegeţi.

Din toate acestea a rezultat o anumită concluzie. Dacă omul are un organism construit de către un suflet care posedă tendinţa de a învinge o piedică, într-o direcţie sau alta, o asemenea tendinţă îl face să imprime în fiinţa lui posibilitatea de a se îmbolnăvi, dar, totodată, de a lupta împotriva bolii, deoarece boala apare pentru ca să existe posibilitatea vindecării. Iar vindecarea apare atunci când, conform cu karma lui totală, prin faptul că învinge boala, omul îşi însuşeşte forţe prin care, în tot restul vieţii sale, până la moarte, poate progresa prin activitatea desfăşurată de el în planul fizic. Cu alte cuvinte, dacă forţele ce trebuie incitate sunt atât de puternice încât el poate să atingă cu adevărat, în planul fizic, scopul pentru care a fost provocată boala, atunci omul va lucra în continuare cu forţele mai puternice dezvoltate în procesul vindecării, pe care nu le avea înainte. Dacă însă karma lui totală este astfel constituită încât să-şi plăsmuiască organismul în aşa fel încât, prin biruirea bolii să-şi procure forţele care duc la o mai mare desăvârşire a fiinţei sale, dar, deoarece lucrurile sunt atât de complicate, el a fost nevoit să-şi lase organismul să fie slab, atunci se poate întâmpla ca acele forţe pe care omul le scoate la suprafaţă şi le foloseşte în procesul vindecării să-l fortifice, într-adevăr, dar nu într-o măsură atât de mare ca să poată face faţă muncii în planul fizic. În acest caz – deoarece nu poate fi folosită în planul fizic –, el va folosi părticica pe care şi-a cucerit-o deja după ce a trecut prin poarta morţii şi va încerca să adauge forţelor sale ceea ce nu le-a putut oferi în planul fizic; aceste forţe vor apărea în formele trupului următor, când va trece iar spre o nouă naştere.

Dacă avem în faţa ochilor toate acestea mai rămâne să explicăm acele forme de boală care nici nu sunt videcate cu adevărat, nici nu duc la moarte, ci la stări cronice, la un fel de lingoare sau la ceva asemănător. Avem de-a face aici cu un fenomen pe care majoritatea oamenilor ar trebui să-l cunoască. Prin procesul de vindecare, în cadrul învelişurilor corporale umane a avut loc ceva care a învins boala. Dar, într-un alt sens, ea n-a fost învinsă; vreau să spun că echilibrul dintre corpul eteric şi corpul fizic a fost realizat, într-adevăr, dar n-a fost rezolvată dizarmonia dintre corpul eteric şi corpul astral. Acest lucru rămâne nesoluţionat şi omul pendulează între încercarea de a se vindeca şi neputinţa de a obţine vindecarea. Într-un asemenea caz e deosebit de important ca omul să folosescă la maximum atât cât a reuşit să obţină, ca vindecare adevărată. Dar aşa ceva se întâmplă foarte rar în viaţă. Tocmai în cazul unor asemenea boli, care se cronicizează, omul e prins într-un cerc vicios. Dacă, într-o asemenea situaţie, ar fi în stare să izoleze acea parte a organizării sale care a ajuns la o anumită vindecare, dacă ar putea s-o facă să trăiască în mod independent şi să elimine ceea ce încă nu e în ordine şi, în asemenea cazuri, e deplasat, de obicei, mai mult în direcţia vieţii sufleteşti interioare, omul ar putea realiza foarte multe lucruri. Dar aici apar tot felul de oprelişti, mai ales faptul că, după ce a avut o boală şi a rămas cu o stare cronică, omul trăieşte în permanenţă sub influenţa acestei stări şi – dacă-mi îngăduiţi să mă exprim în mod grosier – n-o poate uita cu adevărat nici o clipă, nu reuşeşte să retragă din această stare partea care încă nu e sănătoasă şi s-o trateze separat; el se simte îndemnat, prin obiceiul de a se gândi mereu la cealaltă parte a organizării sale, să-şi repună partea sănătoasă a fiinţei în legătură cu partea care a fost bolnavă şi s-o irite din nou. Ca să vă lămuriţi asupra acestui proces, aş avea să vă expun situaţia din punctul de vedere al ştiinţei spiritului, să vă descriu ce vede conştienţa clarvăzătoare după ce un om a avut o boală şi a rămas cu o stare cronică.

De altfel, avem de-a face cu aceeaşi situaţie şi când nu este vorba de o boală acută evidentă, când se instalează un proces cronic, fără să se fi observat vreun fenomen acut. În acest caz se poate vedea că în majoritatea cazurilor apare un echilibru labil între corpul eteric şi corpul fizic, o pendulare de forţe care n-ar trebui să existe, dar cu care omul poate trăi. Din cauza acestei pendulări de forţe ale corpului eteric şi ale corpului fizic omul respectiv e iritat în permanenţă şi, din acest motiv, are mereu stări de excitaţie. Conştienţa clarvăzătoare vede cum apar şi se insinuează aceste stări de excitatie în partea pe jumătate bolnavă, pe jumătate sănătoasă a organizării, ceea ce face să apară, în locul unui echilibru stabil, un echilibru labil. Prin această pătrundere a stărilor astrale de excitaţie sănătatea omului, care, în caz contrar, ar putea să fie mult mai bună, se înrăutăţeşte. Vă rog să ţineţi seama de faptul că, în acest caz, astralul nu coincide cu conştienţa, ci mai ales cu excitaţiile şi emoţiile sufletesc-lăuntrice pe care pacientul nu vrea să şi le mărturisească. Din cauză că într-un asemenea caz nu funcţionează zăgazul reprezentărilor, aceste stări şi afecte, zguduirile sufleteşti, stările permanente de dezgust, de nemulţumire lăuntrică mocnită nu acţionează întotdeauna ca forţe conştiente, ci ca forţe de organizare, ca forţe de viaţă care zac în entitatea mai profundă a omului şi irită în permanenţă partea pe jumătate sănătoasă, pe jumătate bolnavă a fiinţei sale. Dacă pacientul ar reuşi, printr-o voinţă puternică, prin autoeducaţie sufletească, să-şi uite starea măcar pentru un anumit timp, el ar obţine o mulţumire atât de mare, încât ar găsi forţa de a continua. Dacă şi-ar putea uita starea, dacă ar putea să facă abstracţie de ea şi dacă ar folosi forţele sufleteşti pe care le-ar elibera astfel pentru a se adânci într-un conţinut spiritual care să-l înalţe sufleteşte şi să-l satisfacă în interiorul lui, dacă ar reuşi să elibereze aceste forţe care de obicei sunt ocupate cu senzatiile de durere, apăsare şi toate celelalte, de aici ar izvorî pentru el o mare mulţumire. Căci, dacă omul nu trăieşte aceste senzaţii, forţele respective sunt libere şi poate să dispună de ele. Bineînţeles, nu ajută prea mult să spui că nu vrei să observi toate acele senzaţii de asfixiere, de apăsare etc.; dacă omul nu foloseşte forţele care devin libere în el, concentrându-le asupra unui conţinut spiritual, vechile stări se vor reinstala foarte curând. Dar dacă forţele care devin astfel libere sunt folosite în sensul unui conţinut spiritual care solicită întreg sufletul, omul poate observa că realizează fără participarea noastră biruirea procesului maladiv. Bineînţeles, în acest caz el trebuie să aibă grijă să nu-şi umple sufletul cu ceva legat direct de boala sa. Dacă un om suferă, de exemplu, de o deficienţă a ochilor şi, ca să nu se gândească la boală începe să citească foarte mult, spre a-şi asimila forţe spirituale, se înţelege de la sine că nu-şi va atinge scopul. Dar nu trebuie să căutaţi chiar atât de departe argumentele în acest sens. Oricine poate observa cât de mult îi foloseşte, dacă are o mică indispoziţie organică, să uite acest lucru, recurgând la o altă ocupaţie.

Aceasta este, deci, o uitare pozitivă, sănătoasă! Aici este vorba de o atenţionare asupra faptului că nu suntem cu totul neputincioşi faţă de efectele karmice ale greşelilor săvârşite în vieţile noastre trecute, care se manifestă sub formă de boli. Dacă admitem că ceea ce, în viaţa dintre naştere şi moarte, e supus unei aprecieri morale, afective şi intelectuale nu poate să coboare atât de adânc în viaţa noastră, încât să devină cauza unei îmbolnăviri organice, ar trebui să fie posibil ca acest proces să fie transformat într-un proces al conştienţei!

Dacă bolile se manifestă ca efect karmic al unor trăiri spirituale sau de altă natură, provocate sau vieţuite de suflet, dacă, deci, bolile sunt metamorfoza unor asemenea cauze, nu ne putem gândi – sau realităţile spirituale nu ne spun nimic despre aceasta – că rezultatul acestei metamorfoze, adică boala, poate fi evitat dacă în locul a ceea ce e scos la suprafaţă din regiunile organice drept boală punem reversul său spiritual, echivalentul său spiritual? Nu putem concepe oare că, dacă suntem suficient de înţelepţi, putem să transformăm boala într-un proces spiritual şi să realizăm autoeducarea, prin forţele sufletului nostru?

Aş vrea să dovedesc că acest lucru ţine de domeniul realităţii, folosind un exemplu. Şi trebuie să repet că dau numai exemple care au fost cercetate prin metodele ştiinţiei spiritului; acestea nu sunt ipoteze, ci cazuri reale. De aceea nu-mi puteţi cere concluzii generale – pentru că nu emit ipoteze, ci prezint cazuri reale, care trebuie luate ca atare. Să presupunem că o persoană matură face pojar şi că vrem să găsim contextul karmic al acestui caz. Vom constata că pojarul a apărut ca efect karmic al unor procese din viaţa anterioară. Într-o viaţă anterioară, individualităţii respective nu i-a plăcut să se ocupe de lumea exterioară, ea s-a preocupat de sine însăşi, chiar dacă nu tocmai în sensul grosolan-egoist; aşadar, a cercetat mult, a cugetat mult, dar nu la realităţile lumii exterioare, ci a rămas între limitele vieţii sufleteşti interioare. Întâlniţi şi azi foarte mulţi oameni care cred că pot să ajungă la dezlegarea enigmelor lumii închizându-se în ei înşişi, scormonind în interiorul lor. În cazul persoanei la care mă refer, problema a fost că ea a căutat să o scoată la capăt cugetând fără încetare, în interiorul ei, la felul în care ar trebui să se comporte într-un caz sau altul. Slăbiciunea sufletului, rezultată dintr-o asemenea atitudine, a făcut ca în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere să fie produse forţele care au expus organismul la o vârstă relativ târzie unei îmbolnăviri de pojar.

Îmbolnăvirea de pojar este efectul fizic-karmic al unei vieţi anterioare. Dar cum stau lucrurile cu starea sufletească care ne vine din viaţa anterioară, fireşte, ca efect karmic?

În viaţa în care s-a îmbolnăvit de pojar, persoana respectivă s-a aflat sub influenţa unor autoamăgiri. Aşadar, trebuie să priviţi autoamăgirile ca efect sufletesc-karmic al acelei vieţi anterioare şi apariţia pojarului drept efectul fizic-karmic al acelei vieţi.

Să persupunem că această personalitate a reuşit să facă în aşa fel, încât să nu mai fie prada autoamăgirilor de tot felul. În acest caz, tăria sufletească realizată prin autoeducaţie a făcut ca îmbolnăvirea de pojar să nu mai survină, pentru că ceea ce a apărut rău în organism a fost compensat prin forţele sufleteşti mai puternice, dobândite prin autoeducaţie. Nu pot vorbi, desigur, o jumătate de an despre aceste lucruri; dar dacă vă uitaţi foarte atent în jurul dumneavoastră, şi dacă studiaţi, toate detaliile care vi se oferă drept experienţe veţi constata că ştiinţa exterioară confirmă – până în cele mai mici amănunte – ceea ce am spus acum. Iar ceea ce am spus acum referitor la îmbolnvirea de pojar vă poate face să înţelegeţi de ce această boală se numără printre cele mai frecvente boli ale copilăriei. Însuşirile amintite apar în foarte multe vieţi umane. Mai ales în anumite epoci ele au fost prezente la multe individualităţi. Iar dacă o asemenea personalitate intră apoi într-o nouă existenţă, ea va dori să-şi aducă o corectură în această privinţă, deci va face pojar în perioada dintre naştere şi apariţia obişnuită a bolilor copilăriei, pentru a trece prin procesul unei autoeducaţii organice; fiindcă, de regulă, la această vârstă nu poate fi vorba de educaţie sufletească.

Vedeţi deci că este posibil ca boala să fie transformată; într-un anumit sens, într-un proces spiritual. Şi acesta e un aspect extrem de important: dacă un asemenea proces e integrat sufletului, ca maximă de viaţă, el va da naştere unei concepţii care va avea ca efect însănătoşirea sufletului. Nu trebuie să ne mirăm că în epoca noastră nu se poate acţiona decât foarte puţin asupra sufletelor. Cel care e în măsură să vadă substraturile epocii actuale din punctul de vedere al ştiinţei spiritului va înţelege din ce cauză atâţi medici pot deveni materialişti, adică din ce cauză ei nu mai cred că sufletul poate avea vreo influenţă asupra bolilor. Majoritatea oamenilor nu se ocupă de lucruri care au o putere fertilizatoare. Toate palavrele de care e plină literatura obişnuită sunt lipsite de o forţă fertilizatoare pentru suflet. Cine vrea să acţioneze în sensul ştiinţei spiritului va înţelege că activitatea noastră teosofică e dătătoare de sănătate, în cel mai exact sens al cuvântului, căci cunoaşterea spiritual-ştiinţifică poate acţiona în aşa fel încât sufletul să fie sustras influenţei acelor factori care au plăsmuit organizarea trupească. Totuşi, nu avem voie să facem confuzie între ceea ce apare la începutul unei asemenea mişcări şi ceea ce poate fi ea cu adevărat. În mişcarea teosofică sunt introduse tot felul de lucruri din lumea exterioară, cu alte cuvinte, când devin teosofi, oamenii vin de multe ori în întâmpinarea teosofiei cu exact aceleaşi interese pe care le au faţă de lucrurile ce există în lumea de afară şi aduc cu ei, de asemenea, toate relele obiceiuri pe care le au în lume. Şi astfel în teosofie sunt introduse multe dintre aspectele negative ale epocii noastre. Apoi însă, când în atitudinea omului ies în evidenţă unele aspecte negative, se spune că ele provin de la teosofie. Este, bineînţeles, un expedient foarte ieftin!

Dar prin faptul că am urmărit cum firul karmei se deapănă de la o incarnare la alta n-am sesizat decât dintr-un anumit unghi adevărul. Cine a înţeles faptul că firul karmei străbate o incarnare după alta îşi va mai pune multe alte întrebări, care urmează să fie atinse măcar fugitiv în cursul conferinţelor de faţă.

Înainte de toate trebuie să facem distincţie între o boală la care pot fi decelate cauze exterioare şi o boală care e ancorată cu totul în organizarea umană, astfel încât putem spune că ea a venit cu totul de la sine şi că nu există nici o cauză exterioară. De fapt, lucrurile sunt mult mai complexe. Există unele boli la care omul e deosebit de predispus prin viaţa sa interioară, dar pentru alte numeroase fenomene de boală vor putea fi indicate, totuşi, cauze exterioare. Nu pentru tot ceea ce ni se întâmplă, fireşte, dar pentru unele lucruri care vin spre noi din afară, de exemplu, dacă ne fracturăm un picior, trebuie să aducem în discuţie cauzele exterioare. Trebuie să includem în categoria cauzelor exterioare, de asemenea, ceea ce se întâmplă sub influenţa fenomenelor meteorologice sau numeroasele cazuri de îmbolnăvire determinate de starea proastă a locuinţelor de la oraş. Aici ni se deschide un câmp vast de cercetare. Cel care porneşte în lume înarmat cu multă experienţă va găsi că e uşor de înţeles că moda actuală din domeniul medicinei ajunge să caute cauzele bolilor în influenţele venite din exterior, mai ales în bacili, în legătură cu care un domn plin de duh a spus, nu fără îndreptăţire: Azi bolile vin de la bacili, la fel cum odinioară se spunea că ele vin de la Dumnezeu sau de la Diavol. În secolul al XIII-lea se spunea că bolile vin de la Dumnezeu, în secolul al XV-lea că vin de la Diavol. Mai târziu s-a spus că sunt determinate de umori, iar azi se consideră că bolile vin de la bacili. Acestea sunt concepţiile care s-au succedat de-a lungul epocilor.

Trebuie să vorbim, deci, de existenţa unor cauze exterioare ale stării de boală sau de sănătate a omului. Şi omul contemporan poate fi uşor tentat să folosească în această privinţă un cuvânt care, de fapt, e foarte potrivit pentru a aduce dezordine în întregul nostru mod de a înţelege lumea. Dacă un om care a fost sănătos ajunge într-o regiune unde bântuie gripa sau difteria şi se îmbolnăveşte, vom spune, cu siguranţă, că respectivul a primit germenele bolii din cauză că s-a deplasat în acea regiune şi vom folosi cuvântul „întâmplare". Azi oricine vorbeşte cu uşurinţă de influenţa întâmplării. Cuvântul „întâmplare" este o adevărată *crux*, o cruce pentru orice concepţie despre lume. Şi cât timp nu se face încercarea de a se obţine o anumită claritate în legătură cu ceea ce atât de uşor e desemnat prin cuvântul „întâmplare" nu se va putea ajunge nici la o concepţie corespunzătoare despre lume. Aşa că noi ne aflăm la începutul capitolului „Îmbolnăvirile naturale

şi cele întâmplătoare ale omului". Dar nu vom proceda corect decât dacă vom proiecta puţină lumină asupra cuvântului „întâmplare".

Oare întâmplarea ne-ar putea face neîncrezători faţă de ceea ce omul de azi îşi imaginează, auzindu-l? Am atras atenţia mai demult asupra faptului că un om plin de duh din secolul al XVIII-lea a avut dreptate să spună, în legătură cu obiceiul de a se înălţa monumente în cinstea marilor descoperitori, inventatori ş.a.m.d.: Dacă privim în mod obiectiv mersul istoriei, ar trebui ca cea mai mare parte a monumentelor să fie ridicate în cinstea „întâmplării"! Şi, lucru ciudat, dacă ne adâncim în studiul istoriei, putem face descoperiri remarcabile în legătură cu ceea ce se ascunde în spatele întâmplării. V-am povestit că inventarea telescopului se datorează unui joc de copii, dintr-un atelier de instrumente optice; în acest fel a apărut acel concurs de împrejurări datorită căruia cineva a inventat apoi telescopul. S-ar putea atrage atenţia şi asupra vestitului candelabru al domului din Pisa, care şi-a prezentat balansul în faţa a mii de oameni. Dar numai Galilei a încercat să vadă în ce raport se află balansul candelabrului cu pulsaţia sângelui său şi a ajuns să descopere legile pendulului. Dacă n-ar fi existat legile pendulului, întreaga noastră viaţă culturală şi întreaga civilizaţie modernă ar fi avut un alt colorit. Puteti spune oare că doar întâmplarea a fost aceea care l-a condus spre această descoperire importantă? Dar să analizăm un alt caz.

Să ne gândim ce înseamnă pentru ţările civilizate ale lumii europene faptul că Luther a tradus Biblia. Să ne lămurim în privinţa influenţei profunde pe care ea a exercitat-o asupra gândirii şi simţirii religioase, pe de o parte, şi asupra formării limbii literare germane, pe de altă parte. Vreau să subliniez că această traducere a avut o influenţă profundă. Trebuie să încercaţi să vedeţi un sens în educarea omenirii care a fost realizată, de mai multe secole, prin faptul că Luther a tradus Biblia. Vă propun să aşezaţi alături de lucrurile foarte inteligente pe care le puteţi spune în legătură cu sensul evoluţiei din secolele XVI-XVII şi până azi faptul că Luther s-a ocupat în mod profund, până la un anumit moment din viaţa sa, cu tot ceea ce, prin lectura Bibliei, ar fi putut să-i conducă propria personalitate spre sentimentul că este copilul lui Dumnezeu. El părăsise obiceiul călugărilor augustinieni de a citi ceea ce scriseseră Părinţii Bisericii şi descoperise plăcerea de a citi Biblia. În sufletul său avea să pătrundă acum starea de copil al lui Dumnezeu, sub forma unui sentiment foarte profund. De pe această poziţie şi-a exercitat funcţia de profesor la Facultatea de teologie, în prima perioadă petrecută la Wittenberg. Ceea ce vreau să scot acum în evidenţă este faptul că Luther simţea o anumită repulsie la ideea de a obţine titlul de doctor în teologie şi că, în cursul unei convorbiri întâmplătoare, pe care a avut-o cu un vechi prieten de la mănăstirea Ordinului augustinian din Erfurt, a fost convins să lucreze pentru a obţine titlul de doctor în teologie. Dar pentru el aceasta a însemnat o reluare a studiului Bibliei. Prin urmare, faptul că a stat o dată de vorbă, în mod întâmplător, cu prietenul său, l-a făcut să reia studiul Bibliei, şi de aici au rezultat toate celelalte lucruri, aşa cum ştim.

Încercaţi să puneţi alături sensul evoluţiei din ultimele secole, aşa cum l-am sugerat, şi faptul că Luther a stat o dată de vorbă cu prietenul său şi s-a lăsat convins să lucreze pentru a obţine titlul de doctor în teologie: veţi fi obligaţi să faceţi o alăturare grotescă între sensul evoluţiei şi evenimentul întâmplător.

Puteţi deduce, din cele spuse acum, că s-ar putea ca lucrurile să stea altfel decât se crede în general, în ceea ce priveşte întâmplarea. De obicei se crede că întâmplarea e ceva care nu poate fi explicat până la capăt, complet, prin legile naturii, prin legile vieţii, că ea este un fel de surplus faţă de ceea ce poate fi explicat. Alăturaţi tuturor lucrurilor spuse acum faptul care ne-a ajutat să înţelegem atâtea aspecte ale vieţii, anume că omul, de când îşi duce existenţa pe Pământ, a fost supus, în individualitatea lui, influenţelor exercitate de cele două forţe, de principiul luciferic şi de principiul ahrimanic. Aceste forţe se amestecă mereu în viaţa omului, forţele luciferice acţionând mai ales prin faptul că iau în stăpânire partea interioară a corpului astral uman, pe când forţele ahrimanice acţionează mai mult prin ceea ce omul primeşte sub formă de impresii exterioare. În ceea ce primim din lumea exterioară sunt implicate forţele ahrimanice; în ceea ce se ridică şi acţionează în suflet sub formă de plăcere sau neplăcere, de afecte etc. sunt implicate forţele luciferice. Atât principiul luciferic cât şi cel ahrimanic ne fac să cădem pradă unor amăgiri; principiul luciferic ne face să ajungem la amăgiri în ceea ce priveşte propria noastră fiinţă interioară, să emitem judecăţi greşite în legătură cu aceasta, să vedem în ea o iluzie. Nu va fi greu – dacă priviţi viaţa cu luciditate – să sesizaţi această maya în propria dumneavoastră viaţă sufletească. Încercaţi să vedeţi cât de des se autoconvinge omul că face un lucru dintr-un anumit motiv. Dar, de obicei, motivul se află mult mai adânc în el; la suprafaţa conştienţei, el îşi explică fapta la care e mânat de mânie sau de patimă într-un cu totul alt mod. Şi încearcă să disimuleze, când e vorba de lucruri pe care lumea nu le admite. Şi dacă omul e împins la o anumită faptă de afecte pur egoiste, veţi vedea adeseori că el îşi îmbracă pornirile grosolan-egoiste într-o haină neegoistă, explicând de ce a fost neapărat necesar să facă aşa şi nu altfel. Dar, de obicei, omul însuşi nu ştie că procedează aşa. Când ştie, apare deja începutul unei îndreptări, însoţit de sentimentul ruşinii. Cel mai rău e că omul e împins din străfundul sufletului său spre o anumită faptă şi că el născoceşte apoi un motiv, care l-a determinat, după cum pretinde, să săvârşească fapta respectivă. Au observat acest lucru şi psihologii moderni. Deoarece azi foarte puţini oameni au o cultură psihologică, iau naştere forme groteşti ale unor adevăruri de acest fel, cum li se întâmplă psihologilor materialişti din zilele noastre. Ei ajung la unele explicaţii cu totul bizare ale vieţii.

Cel care, în calitate de cercetător spiritual, observă un asemenea fapt, îl va înţelege, fireşte, în adevăratul său sens şi îl va caracteriza spunând că aici conlucrează, într-adevăr, cei doi factori: conştienţa şi motivele mai adânci aflate sub pragul conştienţei. Dacă, însă, îl observă un psiholog materialist, acesta va trata problema într-un cu totul alt mod. Va născoci o teorie referitoare la deosebirea dintre pretextul pe care omul îl aduce drept presupus mobil al faptei sale şi motivul propriu-zis. Dacă un psiholog vorbeşte despre sinuciderile din rândurile elevilor, atât de mult remarcate în zilele noastre, el va spune că pretextul citat într-un asemenea caz nu este motivul propriu-zis, că adevăratele motive sunt situate mult mai adânc: de obicei, într-o viaţă sexuală ajunsă pe căi greşite. Ele s-au metamorfozat, spun ei, în aşa fel încât îi prezintă apoi conştienţei motive amăgitoare.

O asemenea explicaţie poate fi uneori corectă. Dar cine are o gândire psihologică mai profundă nu va face din ea o teorie general-valabilă. O asemenea teorie poate fi uşor infirmată. Dacă lucrurile stau într-adevăr aşa, dacă pretextul nu e nimic şi motivul este totul, ar trebui ca această teorie să-i poată fi aplicată şi psihologului însuşi, şi ar trebui să se poată spună: Prin urmare, ceea ce tu prezinţi drept teorie e tot numai un pretext; dacă vom căuta cauzele mai profunde, poate că şi motivele indicate de tine sunt de aceeaşi natură. Dacă un asemenea psiholog ar fi învăţat de ce e imposibilă o judecată construită conform cu o deducţie de felul: „Toţi cretanii sunt mincinoşi" şi că o asemenea judecată e strâmbă, în cazul în care e exprimată chiar de un cretan, dacă ar cunoaşte motivul pentru care lucrurile stau aşa, el ar şti, de asemenea, ce cercuri vicioase bizare iau naştere prin faptul că, în anumite domenii, putem raporta unele afirmaţii la ele înseşi. Numai că, aproape nicăieri, în întreg cuprinsul bibliografiei de care dispunem, nu există decât prea puţină cultură cu adevărat profundă. De aceea, de obicei, oamenii nu mai observă ce fac ei înşişi. Din acest motiv, va fi absolut necesar, tocmai pentru ştiinţa spiritului, să fie evitate în toate privinţele asemenea confuzii de logică. Ele sunt evitate cel mai puţin de către filosofii moderni care se ocupă de ştiinţa despre suflet. Iar exemplul nostru e tipic pentru ei. Vedem aici farsele pe care influenţele luciferice i le joacă omului, în aşa fel încât îi transformă viaţa sufletească în maya şi îi dă posibilitatea să-şi atribuie cu totul alte motive decât acelea care acţionează de fapt în interiorul său. Pe acest tărâm omul ar trebui să tindă spre o autoeducaţie mai severă. Azi cuvântul e folosit de obicei în mod uşuratic. El este, totodată, amăgitor. Dacă un cuvânt sună frumos şi trezeşte cât de cât impresia că reprezintă o acţiune binefăcătoare, faptul acesta ne va amăgi, făcându-ne să credem că motivul respectiv există în suflet, pe când, în realitate, în spatele lui poate fi ascuns principiul egoist, de care omul respectiv, probabil, nu are habar câtuşi de puţin, pentru că el nu vrea să practice o autocunoaştere adevărată. Vedem astfel cum acţioneză Lucifer. Dar cum aţionează Ahriman?

Ahriman este principiul care se amestecă în percepţiile noastre şi se furişează în noi din exterior. El acţioneză cel mai puternic în cazurile în

care avem sentimentul că nu mai reuşim, cu gândirea noastră, să realizăm nimic, că ne aflăm într-un punct critic; gândirea se închide ca într-un ghem de gânduri. Atunci principiul ahrimanic foloseşte ocazia de a pătrunde în noi, ca printr-o fantă a lumii exterioare. Când urmărim mersul evenimentelor şi le analizăm pe cele mai evidente, când urmărim înapoi, pe firul vremii, să zicem, fizica actuală, până în momentul în care Galilei s-a aflat în faţa candelabrului ce se legăna, în domul din Pisa, putem ţese o plasă de gânduri peste toate evenimentele care ne explică fenomenul; pretutindeni lucrurile ne par uşor de explicat. Dar când ajungem la candelabrul care oscilează gândurile noastre se încâlcesc. Aici e fereastra prin care forţele ahrimanice pătrund cel mai puternic în noi şi gândirea noastră încetează să înţeleagă ceea ce poate fi introdus în fenomene prin raţiune şi gândire lucidă. Dar aici îşi are sediul şi ceea ce noi numim întâmplare. Ea îşi are sediul acolo unde Ahriman devine cel mai periculos pentru noi. Omul numeşte întâmplătoare acele fenomene în cazul cărora poate fi amăgit cel mai uşor de către influenţa ahrimanică. Omul va învăţa că, dacă se simte îndreptăţit, într-o împrejurare sau alta, să spună că acolo acţionează întâmplarea, aceasta nu e în natura lucrurilor înseşi, ci e ceva legat de el, de treapta lui de evoluţie. Şi va trebui să se autoeduce treptat, spre a străpunge maya şi iluzia, adică pentru a pătrunde lucrurile acolo unde Ahriman acţionează cel mai puternic. Şi tocmai acolo unde trebuie să vorbim despre importante cauze aducătoare de boală şi despre o lumină care trebuie să fie proiectată asupra evoluţiei unor boli va fi necesar să abordăm fenomenele din această direcţie. Vom încerca să înţelegem, pentru început, în ce măsură nu e o întâmplare dacă un om călătoreşte tocmai cu trenul care-i poate aduce moartea sau cum este posibil ca un om să fie expus într-un anumit moment unui agent patogen, care acţionează din exterior, sau unei alte cauze aducătoare de boală. Dacă suntem capabili să urmărim aceste lucruri printr-o cunoaştere mai pătrunzătoare decât cea obişnuită, vom înţelege mai adânc adevărata esenţă şi întreaga importanţă pe care o au boala şi sănătatea în viaţa omului.

Am fost nevoit să prezint mai amănunţit că, în interiorul omului, Lucifer ne conduce spre iluzie, iar Ahriman se amestecă în percepţiile exterioare, ducând la maya, că este un efect al activităţii lui Lucifer faptul că omul îşi atribuie un fals motor al faptei sale şi că o presupunere greşită referitoare la lumea fenomenelor – amăgirea provocată de Ahriman – ne face să presupunem că există întâmplare. A fost necesar să creez această bază, înainte de a arăta că evenimentele karmice, rezultatele vieţii anterioare, acţionează în cazul omului şi explică fenomenele şi acolo unde, în aparenţă, acţionează împrejurări exterioare întâmplătoare, făcând să apară bolile.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a VI-a

Accidentele în raport cu karma

Hamburg, 21 mai 1910

Faptul că o legitate karmică poate acţiona atunci când, în sensul sugerat ieri şi alaltăieri, din interiorul omului se pune în mişcare cauza bolii, poate fi înţeles fără nici o greutate. Dar când cauza bolii acţionează din exterior – şi pentru câte boli nu caută ştiinţa actuală o cauză aflată în exterior, sub formă de infecţie –, când, aşadar, atenţia trebuie îndreptată în principal asupra unei împrejurări exterioare care a provocat boala, atunci pentru mulţi nu va mai fi la fel de uşor de înţeles că legitatea karmică – adică ceea ce omul a adus cu sine, la naştere, ca efecte ale trăirilor şi faptelor din viaţa sa anterioară – poate acţiona şi în sensul de a pune în calea omului aceste cauze exterioare ale bolilor. Totuşi, dacă vom urmări entitatea propriu-zisă a karmei, vom ajunge să înţelegem că nu doar cauzele exterioare au legătură cu ceea ce am trăit şi făcut în alte vieţi anterioare, ci vom înţelege că şi accidentele exterioare care survin în viaţa noastră şi pe care ne place atât de mult să le considerăm întâmplătoare se pot afla într-o legătură legică cu felul cum s-au desfăşurat alte vieţi, din trecut. În orice caz, va fi necesar să pătrundem şi mai adânc în natura entităţii umane, dacă vrem să punem în lumină asemenea împrejurări, care sunt acoperite, de fapt, cu un văl din cauza modului nostru de a privi.

Am încheiat consideraţiile de ieri arătând că întâmplarea ne prezintă întotdeauna evenimentul exterior sub o formă voalată, din cauză că atunci când vorbim de întâmplare riscul de a fi prada amăgirii exterioare, provocată de puterile ahrimanice, e cel mai mare. Ne propunem, acum, să aducem în faţa dumneavoastră, sub forma câtorva cazuri izolate, felul cum iau naştere asemenea întâmplări, adică *evenimentele pe care, în viaţa obişnuită, le numim „întâmplări"*. [7]

E necesar să ne aducem aminte, mai întâi, de o lege, de un adevăr, acela că, în viaţă, multe dintre fenomenele despre care spunem că „vin din interior", că „îşi au originea în interiorul omului" sunt îmbrăcate deja în vălul unei amăgiri; dacă reuşim să ieşim din plasa iluziilor, vom vedea că acestea se revarsă din afară în interior. Un asemenea fenomen ne întâmpină ori de câte ori avem de-a face cu acele trăiri ale omului, cu toate acele influenţe exercitate asupra sa pe care le cunoaştem sub numele de „însuşiri ereditare". Însuşirile ereditare, despre care credem că le posedăm doar pentru că şi strămoşii noştri le-au avut, ar putea să ne creeze impresia, în cea mai mare măsură, că ne-au fost transmise fără vina noastră, fără participarea noastră. Şi putem ajunge uşor să facem în mod greşit distincţie între ceea ce aducem cu noi din incarnările anterioare şi însuşirile pe care le-am primit pe cale ereditară, de la părinţi sau bunici. Numai că, la intrarea într-o nouă incarnare, noi nu suntem împinşi fără un motiv anume, legat de viaţa noastră interioară, spre o pereche de părinţi sau alta, spre un popor sau altul, spre o regiune sau alta. Nici măcar în cazul acelor însuşiri care nu intră în sfera îmbolnăvirilor nu putem să pornim de la premisa potrivit căreia, dacă într-o anumită familie, cum at fi cea a lui Bach, de-a lungul multor generaţii s-au născut muzicieni mai mici sau mai mari – unul dintre ei este, de obicei, cel mai important, dar în familia Bach au existat peste douăzeci de muzicieni înzestraţi – avem de-a face cu o simplă linie ereditară, că însuşirile înaintaşilor sunt transmise urmaşilor şi că, tocmai pentru că există asemenea însuşiri, un om dezvoltă şi transformă în talent muzical anumite predispoziţii aduse din incarnările sale anterioare. Lucrurile stau însă cu totul altfel.

Să presupunem că în viaţa dintre naştere şi moarte un om are ocazia să primesacă multe impresii muzicale. Dar acestea trec pe lângă el fără să lase vreo urmă, deoarece nu are ureche muzicală. Alte impresii din viaţa sa nu vor trece fără urmă pe lângă el, fiindcă are organe construite în aşa fel încât îi permit să transforme trăirile şi impresiile în facultăţi proprii. De aceea, putem spune că un om are unele impresii pe care, datorită predispoziţiei aduse cu sine de la ultima sa naştere, poate să le transforme în facultăţi şi talente; el are şi altfel de impresii, pe care, fiindcă n-a primit predispoziţiile corespunzătoare, în virtutea karmei sale generale, nu le poate transforma în facultăţile respective. Dar aceste impresii continuă să existe, se păstrează undeva şi, în perioada dintre moarte şi noua naştere se transformă în tendinţa specială de a se manifesta în incarnarea următoare. Iar în viaţa următoare ea îl face pe om să-şi caute corporalitatea într-o familie care-i poate oferi predispoziţiile corespunzătoare. Dacă un om a primit impresii muzicale pe care, din cauza unei urechi nemuzicale, nu le-a putut transforma în facultăţi muzicale creatoare sau de receptare a muzicii, tocmai această incapacitate va face ca în sufletul lui să apară tendinţa de a intra într-o familie care să-i poată transmite pe cale ereditară o ureche muzicală. Înţelegem, deci, că, dacă constituţia urechii se moşteneşte, exact la fel ca şi forma exterioară a nasului, într-o anumită familie se vor înghesui toate acele individualităţi care – ca urmare a incarnării lor anterioare – tânjesc după o ureche muzicală. Într-adevăr, nu „întâmplător" un om posedă, într-o incarnare oarecare, o ureche muzicală sau ceva similar; el a căutat aceste însuşiri, le-a căutat cu disperare.

Dacă observăm un asemenea om începând cu momentul naşterii, avem impresia că urechea muzicală este o însuşire a fiinţei sale interioare. Dar dacă împingem observaţiile noastre dincolo de momentul naşterii, vom constata că înainte el n-a avut ureche muzicală, că aceasta s-a apropiat de el din exterior. Înainte de naştere sau de concepere urechea muzicală nu se afla în interiorul lui; în el exista doar tendinţa de a fi condus spre o asemenea ureche. Omul a atras spre sine ceva exterior. Înainte de reincarnarea sa, însuşirea pe care o considerăm apoi ereditară este ceva exterior; ea s-a apropiat de om, omul a mers în întâmpinarea ei. O dată cu incarnarea, ea apare în interiorul său. Dacă vorbim, deci, de „predispoziţii ereditare" ne lăsăm pradă unei amăgiri, care constă în faptul că nu privim o realitate care s-a transformat mai târziu în ceva interior, în momentul în care ea mai era încă ceva exterior.

Nu cumva lucrurile stau în acelaşi fel şi atunci când e vorba de evenimentele exterioare care apar în cursul vieţii dintre naştere şi moarte, nu cumva şi în acest caz ceva exterior se transformă în ceva interior? N-am putea da răspuns la această întrebare, dacă n-am privi şi mai profund decât am făcut-o până acum esenţa bolii şi a sănătăţii. Am spus tot felul de lucruri pentru a caracteriza boala şi sănătatea, şi dumneavoastră ştiţi că eu nu dau definiţii, ci caut să descriu lucrurile gradat, să prezint caracteristicile lor, pentru ca, treptat, ele să poată fi înţelese. Aşadar, ne propunem să evidenţiem mai multe caracteristici, pe lângă cele pe care le-am arătat până acum, ale bolii şi sănătăţii.

Trebuie să comparăm sănătatea şi boala cu fenomene din viaţa normală, cu somnul şi veghea. Ce se petrece în fiinţa umană atunci când

alternează stările zilnice de veghe şi somn? Ştim că, în momentul adormirii, noi lăsăm în pat corpul fizic şi corpul eteric, din care ies afară corpul astral şi Eul. Prin urmare, pentru noi adormirea înseamnă ieşirea Eului şi a corpului astral din corpul fizic şi din corpul eteric, iar trezirea este o reintrare a corpului astral şi a Eului în corpul fizic şi corpul eteric. În fiecare dimineaţă, la trezire, omul se cufundă, aşadar, în corpul său fizic şi în cel eteric cu ceea ce este corpul său astral şi Eul său. Ce se petrece însă cu fiinţa umană în momentul adormirii şi trezirii?

Dacă studiem momentul adormirii, acesta ni se prezintă în sensul că toate trăirile care tălăzuiesc de dimineaţa până seara în viaţa noastră, mai ales trăirile sufleteşti de plăcere şi suferinţă, de bucurie şi durere, pasiunile, reprezentările etc. se cufundă în inconştient. Noi înşine, când dormim, suntem dăruiţi, în viaţa normală, unei stări de inconştienţă. De ce la adormire devenim inconştienţi? Ştim, desigur, că în timp ce suntem cufundaţi în starea de somn suntem înconjuraţi de o lume spirituală, la fel cum în starea de veghe suntem înconjuraţi de lucrurile şi realităţile lumii fizic-senzoriale. De ce nu vedem această lume spirituală? În viaţa obişnuită noi nu observăm realităţile şi lucrurile spirituale care există în jurul nostru din cauză că, având în vedere gradul de maturizare atins de omul actual, ar fi cum nu se poate mai primejdios să vedem în perioada dintre adormire şi trezire. În momentul în care omul ar intra în mod conştient în lumea de care e înconjurat între adormire şi trezire, corpul său astral, care în vechea epocă lunară a ajuns la deplina sa dezvoltare, s-ar revărsa în lumea spirituală; dar n-ar putea face acelaşi lucru Eul său, care urmează să progreseze de-abia în cursul evoluţiei pământene şi va fi dezvoltat complet de-abia la sfârşitul acestei evoluţii. Eul nu este încă atât de evoluat încât să poată desfăşura în mod plenar activitatea care-i revine între adormire şi trezire.

Cu Eul lucrurile stau în felul următor: starea în care el ar ajunge dacă omul, adormind, ar rămâne conştient, ar putea fi comparată cu situaţia în care am avea o picătură dintr-un lichid colorat pe care am pune-o într-un recipient plin cu apă şi am lăsa-o să se amestece cu aceasta. N-am mai vedea nimic din culoarea picăturii, fiindcă ea s-ar dizolva în marea masă de apă din recipient. Ceva asemănător are loc şi atunci când, adormind, omul iese din corpul fizic şi corpul eteric. Corpul fizic şi corpul eteric sunt acelea care menţin coeziunea întregii entităţi umane. În clipa în care corpul astral şi Eul părăsesc cele două componente inferioare ale fiinţei umane, acestea tind să se despartă şi să se risipească în toate direcţiile, nu au altă tendinţă în afară de aceea de a se dilata tot mai mult. Prin urmare, Eul ar fi dizolvat, şi omul ar avea în faţa sa, ce-i drept, imagini ale lumii spirituale, dar nu le-ar putea urmări cu forţele de judecată şi cu ajutorul noţiunilor etc., pe care numai Eul le poate dezvolta – căci Eul ar fi dizolvat –, el nu le-ar putea urmări, cu aceeaşi conştienţă cu care urmăreşte situaţiile din viaţa cotidiană. Omul s-ar afla în afara lui, el ar fi aruncat încoace şi încolo, plutind fără fiinţă şi fără direcţie, pe marea impresiilor astrale. Din acest motiv, pentru că Eul nu este încă destul de puternic în starea actuală a omului, el va acţiona încă multă vreme asupra corpului astral şi îl va împiedica să intre în mod conştient în lumea sa, în lumea spirituală, şi anume, până când Eul va putea să se deplaseze pretutindeni împreună cu corpul astral, oriunde s-ar duce acesta. Aşa că îşi are raţiunea sa faptul că, la adormire, ne pierdem conştienţa. Noi nu ne putem păstra Eul. Ni-l vom putea păstra de-abia când evoluţia pământeană va fi ajuns la capătul ei. Din această cauză, nu trebuie să punem în valoare în mod plenar capacitatea corpului nostru astral de a deveni conştient.

Când omul se trezeşte, are loc exact fenomenul invers; el se cufundă în corpurile fizic şi eteric. Ar fi normal, de fapt, să vieţuiască partea interioară a corpurilor fizic şi eteric. Dar el nu face asta. În momentul trezirii e împiedicat să privească în interiorul corporalităţii sale, căci atenţia sa se îndreaptă spre trăirile şi impresiile exterioare. Forţa văzului său, forţa sa de cunoaştere nu sunt îndreptate spre interiorul fiinţei sale, ci spre lumea exterioară. Dacă omul s-ar percepe pe sine în interiorul său, s-ar întâmpla exact contrarul a ceea ce s-ar petrece dacă, la adormire, ar putea să intre în mod conştient în lumea spirituală. Întreaga spiritualitate pe care omul şi-a cucerit-o, prin Eul său, în cursul vieţii pe Pământ, s-ar comprima şi, după ce s-ar cufunda în corpul fizic şi în corpul eteric, ar acţiona asupra lor cu toată puterea. Şi consecinţa acestui fapt ar fi că orice însuşire egoistă, cât de mică, s-ar dezvolta la maximum. Iar omul s-ar cufunda cu Eul său şi, cu fiecare parte cu care s-ar cufunda şi-ar revărsa pasiunile, pornirile şi poftele într-un egoism din ce în ce mai puternic. Întreg egoismul său s-ar revărsa în viaţa instinctuală. Ca să nu se întâmple acest lucru, atenţia noastră e abătută asupra lumii exterioare şi nu suntem lăsaţi să coborâm în mod conştient în interiorul fiinţei noastre.

Se poate constata că aşa stau lucrurile şi din relatările celor care, ca mistici, au încercat să pătrundă cu adevărat în interiorul fiinţei umane. Citiţi ceea ce au spus *Meister Eckhart, Johannes Tauler* sau alţi mistici din Evul Mediu, care au parcurs într-adevăr drumul spre interiorul fiinţei umane. Aceşti mistici şi-au creat o stare în care şi-au abătut cu totul atenţia de la orice fel de interes faţă de lumea exterioară, spre a coborî în interiorul propriei lor fiinţe. Citiţi biografiile sfinţilor ori ale misticilor care au încercat să coboare în interiorul propriei lor fiinţe. Ce au vieţuit ei acolo? Ispite, încercări şi altele asemenea, pe care le descriu în culori vii. E ceea ce s-a făcut simţit, forţă opusă, din corpul astral comprimat şi din Eu. Din acest motiv, misticii care au vrut să coboare teferi, ca să zic aşa, în interiorul propriei lor fiinţe, au atras atenţia în mod insistent asupra faptului că, în măsura în care cobori, Eul trebuie stins. Meister Eckhart a găsit chiar un cuvânt frumos spre a desemna coborârea în propria corporalitate. El vorbeşte de „dezdevenire", adică de stingerea Eului. Încercaţi să citiţi *Teologia germană*, şi veţi vedea cum descrie autorul coborârea mistică în interiorul propriei fiinţe, cum insistă asupra faptului că cel care coboară în corporalitate nu mai acţionează din Eul *său*, că în el acţionează Hristos, cu care s-a întrepătruns în întregime. Asemenea mistici voiau să-şi stingă Eul. Nu *ei* trebuie să gândească, să simtă şi să vrea, ci *Hristos în ei* trebuie să gândească, să simtă şi să vrea, ca să nu iasă la suprafaţă ceea ce trăieşte în interiorul lor ca pasiuni, instincte şi pofte, ci ceea ce se revarsă în ei drept Hristos. De aceea, Pavel spune: *„Nu eu, ci Hristos în mine!"* [8] Din asemenea profunzimi vin aceste lucruri.

Putem descrie, deci, trezirea şi adormirea ca pe trăiri interioare ale entităţii umane: trezirea ca pe o cufundare în corporalitatea omului, a egoităţii comprimate, iar adormirea ca pe o eliberare de conştienţă, din cauză că omul încă nu e destul de matur pentru a privi în acea lume în care el trebuie să pătrundă, propriu-zis, la adormire. Înţelegem astfel veghea şi somnul în sensul în care trebuie să înţelegem multe lucruri din lume: drept întrepătrundere a diferitelor părţi care constituie entitatea umană. Dacă privim din acest punct de vedere un om aflat în stare de veghe, vom spune: În omul care veghează se află patru părţi constitutive: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul, şi ele sunt întrepătrunse unul într-altul într-un anumit mod. Ce rezultă de aici? Starea de veghe! Căci omul n-ar putea fi în stare de veghe, dacă nu s-ar cufunda în corporalitatea sa în aşa fel încât atenţia să-i fie abătută de la ea de către lumea exterioară. Faptul că omul este în stare de veghe depinde de o interacţiune anume reglementată dintre cele patru părți constitutive ale omului. Şi, separarea justă a celor patru părţi constitutive face ca omul să doarmă. Nu e suficient să spunem: Omul e format dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu, ci îl înţelegem pe om de-abia când ştim în ce măsură sunt unite între ele, în cazul unei anumite stări, diferitele părţi constitutive umane, în ce fel sunt întrepătrunse ele. Acesta este esenţialul pentru cunoaşterea naturii umane. Ei bine, noi considerăm că e normală starea rezultată din îmbinarea celor patru părţi constitutive ale omului pe care o întâlnim la cel aflat în stare de veghe. Să pornim de la această noţiune: să considerăm normală starea de conştienţă a omului care veghează.

Cei mai mulţi dintre dumneavoastră îşi vor aminti că acea conştienţă pe care o avem în prezent, ca pământeni, între naştere şi moarte, este doar una dintre formele de conştienţă posibile. Dacă studiaţi, de exemplu, ***Ştiinţa ocultă*** sau articolele scrise mai demult şi apărute sub titlul ***Din Cronica Akasha*** [9], veţi vedea că actuala conştienţă e doar *o* treaptă de conştienţă, între şapte trepte de conştienţă diferite, că această conştienţă pe care o avem astăzi s-a dezvoltat din trei forme de conştienţă anterioare şi că în viitor ea va lua alte trei forme. Când era om lunar, fiinţa umană nu avea încă un Eu. Eul s-a unit cu omul de-abia în cursul evoluţiei pământene. De acea, omul n-a putut avea forma de conştienţă actuală decât în perioada pământeană. O conştienţă de felul celei pe care o avem azi între naştere şi moarte

presupune că, exact aşa cum se întâmplă azi, Eul colaborează cu celelalte trei părţi constitutive ale omului; el e partea constitutivă cea mai înaltă, între cele patru din care e formată entitatea umană. Înainte să fi fost fecundat prin prezenţa Eului, omul era format numai dintr-un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Atunci corpul astral era partea constitutivă cea mai înaltă a entităţii sale, iar starea sa de conştienţă era de aşa natură încât ar putea fi comparată, cel mult, cu conştienţa de vis, pe care omul şi-a păstrat-o, ca moştenire a unor vremuri străvechi. Dar nu trebuie să vă reprezentaţi starea de conştienţă de vis actuală, ci o conştienţă care, în imaginile de vis, redă realităţi. Dacă studiaţi visul actual, veţi găsi în diferitele sale imagini foarte multe lucruri haotice, deoarece conştienţa actuală de vis e o rămăşiţă păstrată din vremuri străvechi. Dacă studiaţi însă conştienţa care a precedat-o pe cea actuală, veţi constata că atunci, cu ajutorul acestei conştienţe n-aţi fi văzut nici un fel de obiecte exterioare, de exemplu plantele. Prin urmare, ar fi fost imposibil ca asupra omului să se exercite vreo impresie exterioară. Dacă în apropierea omului s-ar fi aflat ceva, dumneavoastră aţi fi avut o impresie care prin intermediul imaginii de vis ar fi luat drumul spre interiorul omului, imagine care ar fi fost, bineînţeles, un simbol, dar ar fi corespuns unui anumit obiect şi unei anumite impresii din lumea exterioară.

Avem de-a face, aşadar, înainte de conştienţa Eului, cu o conştienţă legată de corpul astral, care era atunci partea constitutivă cea mai înaltă, cu conştienţa astrală, care e obscură şi crepusculară, deci neluminată încă de structura Eului. Când omul a devenit pământean, această conştienţă astrală a fost umbrită, estompată de către conştienţa Eului. Totuşi corpul astral continuă să existe în noi, aşa că putem să ne întrebăm din ce cauză conştienţa noastră astrală a fost pusă în umbră, a fost eliminată, în aşa fel încât a fost înlocuită total prin conştienţa Eului? Acest lucru a devenit posibil prin faptul că, atunci când omul a fost fecundat prin prezenţa Eului, legătura existentă înainte între corpul astral şi corpul eteric a slăbit în intensitate. S-ar putea spune că legătura mai intimă din trecut a fost dizolvată. Prin urmare, înainte să apară conştienţa Eului, a existat o legătură mult mai intimă între corpul astral al omului şi părţile constitutive inferioare ale entităţii sale. Corpul astral se cufunda mult mai mult în celelalte părţi constitutive, decât o face astăzi. Într-un anumit sens, corpul astral a fost smuls din legătura cu corpul eteric şi corpul fizic.

Trebuie să fim foarte bine lămuriţi în privinţa acestui proces de ieşire, de eliberare parţială a corpului astral din legătura sa cu corpul eteric şi corpul fizic. Şi atunci ne vom pune întrebarea: Oare mai există şi în zilele noastre posibilitatea de a stabili, în starea obişnuită de conştienţă, în conştienţa Eului ceva care să fie similar acestei vechi legături? Ar fi posibil ca şi corpul astral să vrea să pătrundă mai adânc în celelalte părţi constitutive şi să se impregneze cu tot felul de lucruri, mai mult decât i se cuvine?

E necesară o anumită limită până la care corpul astral se poate întrepătrunde cu corpul eteric şi corpul fizic. Să presupunem că măsura normală a fost depăşită, într-o direcţie oarecare. Atunci va trebui să apară o tulburare în întreg organismul uman; fiindcă omul depinde de existenţa acestui raport între diferitele părţi constitutive care ni se înfăţişează în stare de veghe. În momentul în care corpul astral are o comportare necorespunzătoare, se cufundă mai adânc în corpul fizic şi corpul eteric, trebuie să apară o tulburare. Din ultimele expuneri am văzut că ceea ce deducem acum prin gândire se întâmplă în mod real. Am descris întregul proces. Oare când are loc acest lucru? Atunci când, într-o viaţă anterioară, omul a întipărit în corpul său astral, a făcut să se reverse în corpul său astral ceva ce noi considerăm că este o greşeală morală sau intelectuală. Ea s-a înscris în corpul astral. Şi acum, când omul intră din nou în existenţă, ea poate să determine cu adevărat corpul astral să caute o altă legătură cu corpul fizic şi corpul eteric decât cea pe care ar fi căutat-o dacă nu şi-ar fi întipărit în viaţa anterioară acea greşeală. Aşadar, tocmai greşelile comise sub influenţa lui Ahriman şi Lucifer s-au transformat în forţe de organizare ce determină corpul astral să intre într-un alt raport cu corpurile fizic şi eteric decât cel în care ar intra dacă în el nu s-ar fi imprimat asemenea forţe.

Vedem astfel că tocmai efectul unor gânduri, afecte şi sentimente din trecut determină corpul astral să producă dezordine în organizarea umană. Dar ce se întâmplă când se produce o asemenea dezordine? Când corpul astral se cufundă în corpurile fizic şi eteric într-o măsură mai mare decât ar fi cazul la omul normal, el face ceva absolut asemănător cu ceea ce facem noi dimineaţa când, în momentul trezirii, ne cufundăm cu Eul în cele două corpuri ale noastre. Trezirea constă în cufundarea Eului uman în corpurile fizic şi eteric. În ce constă însă ceea ce face corpul astral când intră în corpurile fizic şi eteric mai mult decât ar trebui, împins la aceasta de efectele unor trăiri din trecut? Ce se petrece de obicei când ne cufundăm cu Eul şi corpul astral în corpurile fizie şi eterie, dimineaţa, când ne trezim şi percepem ceva, se manifestă în faptul că ne trezim. La fel cum întreaga stare de veghe este consecinţa faptului că omul-Eu se afundă în corpurile fizic şi eteric, tot astfel acum trebuie să aibă loc un lucru pe care-l face corpul astral, prin urmare, un lucru pe care-l facem, de obicei, în calitate de oameni înzestraţi cu un Eu. El se cufundă în corpul eteric şi corpul fizic. Prin urmare, dacă avem în faţa noastră un om al cărui corp astral are tendinţa de a se uni eu corpul eteric şi corpul fizic mai mult decât ar fi normal, atunci este vorba de acelaşi fenomen, în ceea ce priveşte corpul astral, pe care, de obicei, îl întâlnim la trezire, în ceea ce priveşte omul-Eu. Ce este, însă, această cufundare prea mare a corpului astral în corpurile fizic şi eteric? E ceea ce noi numim, de obicei, boală. Când corpul nostru astral face acelaşi lucru pe care-l facem în mod obişnuit la trezire, şi anume, când el se cufundă în corpurile fizic şi eteric, când corpul astral, care în mod obişnuit n-ar trebui să dezvolte în noi o conştienţă, tinde să aibă o conştienţă în corpurile fizic şi eteric, când el vrea să se trezească în noi, atunci ne îmbolnăvim. Boala e o stare de veghe anormală a corpului nostru astral. Ce facem oare, când ne aflăm în starea de sănătate obişnuită, când trăim în starea de veghe obişnuită? Atunci veghem, în ceea ce priveşte viaţa obişnuită. Dar ca să putem avea conştienţa de veghe obişnuită a fost necesar, înainte, să transpunem corpul astral într-o altă stare. A trebuit să-l transpunem în starea de somn. Când, în timpul zilei, avem conştienţa noastră legată de Eu, corpul astral trebuie să doarmă; putem fi sănătoşi numai dacă în noi corpul astral doarme. De aceea, putem înţelege acum esenţa sănătăţii şi bolii în felul următor: boala e o trezire anormală a corpului astral în om, iar sănătatea e starea normală de somn a corpului astral.

În ce costă oare conştienţa corpului astral? Dacă boala înseamnă într-adevăr trezirea corpului astral, ar trebui ca în el să apară un fel de conştienţă. El se trezeşte într-un mod anormal, aşadar, ne-am putea aştepta la o conştienţă anormală; dar ar trebui să existe, în orice caz, o conştienţă. Când ne îmbolnăvim, ar trebui să survină ceva asemănător procesului care are loc, de obicei, dimineaţa la trezire. Trăirile noastre ar trebui să fie abătute spre altceva. De obicei, dimineaţa iese la suprafaţă conştienţa noastră obişnuită. Dar când ne îmbolnăvim, iese şi atunci la suprafaţă o conştienţă? Da, iese la suprafaţă o conştienţă pe care omul o cunoaşte foarte bine. Şi care e această conştienţă? O conştienţă se exprimă sub formă de trăiri! Conştienţa care apare acum se manifestă sub forma a ceea ce noi numim durere cauzată de boală şi pe care n-o avem în starea normală de sănătate, fiindcă atunci corpul nostru astral doarme. Când corpul astral doarme, el se află într-o legătură normală cu corpurile fizic şi eteric; aceasta înseamnă absenţa oricărei dureri. Durerea este expresia faptului că acest corp astral se cufundă sub presiune atât de mult în corpurile fizic şi eteric, încât depăşeşte limita admisă – şi ajunge să aibă conştienţă. Aceasta e durerea.

Este important să nu extindem, fără a avea în vedere unele limite, afirmaţia făcută mai înainte. Când vorbim în sensul ştiinţei spiritului trebuie să tinem seama de limitele între care facem o afirmaţie. Am spus că atunci când se trezeşte corpul astral apare o conştienţă care e îmbibată de durere. De aici nu putem trage însă concluzia că durerea şi boala apar întotdeauna împreună. Orice cufundare sub presiune a corpului astral în corpurile fizic şi eteric e o stare de boală. Dar, invers, nu orice stare de boală constă în acest fapt, şi vom putea înţelege că starea de boală poate avea şi o altă caracteristică, dacă ne gândim că nu orice boală e însoţită de dureri. Dar majoritatea oamenilor nici nu bagă în seamă acest lucru, fiindcă, în general, în viaţă, ei nu urmăresc să fie sănătoşi, ci să nu aibă dureri, iar când nu au dureri se consideră sănătoşi. Dar nu e întotdeauna aşa: în foarte multe cazuri omul crede că, dacă nu are dureri, e sănătos. Ne-am lăsa pradă unei

conştiinţei sănătoşe. Dar nu e întotdeauna aşa, în foarte multe cazuri omul crede că, dacă nu are dureri, e sănătos. Ne din acea pradă unei mari amăgiri, dacă am spune că senzaţia de durere şi starea de boală apar întotdeauna împreună. Se poate ca ficatul unui om să fie în starea cea mai proastă, dar dacă problemele hepatice nu afectează de exemplu, peritoneul, nu apare nici o durere. Este posibil ca în om să existe un proces maladiv care să nu se manifeste prin dureri. Din punct de vedere obiectiv, aceste îmbolnăviri sunt cele mai grave, deoarece dacă omul are dureri caută să scape de ele; dacă nu are dureri, nu face aproape nimic spre a elimina boala.

Cum stau însă lucrurile în cazurile în care bolile nu sunt însoţite de dureri? Este nevoie să ne amintim că noi ne-am dezvoltat treptat, ca fiinţe umane, aşa cum suntem în epoca actuală, că în perioada evoluţiei pământene ne-am integrat Eul, alături de corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic. Dar cândva noi am fost alcătuiţi numai dintr-un corp fizic şi un corp eteric. O fiinţă care posedă numai un corp fizic şi un corp eteric e ca o plantă din epoca actuală. În cazul unor asemenea fiinţe ajungem la o a treia treaptă de conştienţă, mult, mult mai obscură, care nu ajunge nici măcar până la luminozitatea conştienţei de vis din zilele noastre. E o mare greşeală să credem că în somn omul nu are nici o conştienţă. El are o conştienţă, dar ea e atât de obscură, încât omul n-o poate face să urce, ca amintire, până în Eul său. Dar şi planta are o conştienţă. E un fel de conştienţă de somn, deci una şi mai profundă decât conştienţa astrală. Ajungem astfel la o conştientă şi mai adânc situată a omului.

Să presupunem că, prin trăirile sale din alte incarnări trecute, omul n-a provocat în organizarea sa doar o dezordine care poate influenţa corpul astral, făcându-1 să se cufunde în mod anormal în corpurile fizic şi eteric, ci că el a săvârşit fapte care pot determina corpul eteric să se afunde mult prea mult în corpul fizic. Poate să apară atunci o stare în care nici legătura dintre corpul eteric şi corpul fizic să nu fie cea normală pentru omul din zilele noastre, deoarece corpul eteric se cufundă prea adânc în corpul fizic. În acest caz, spunem noi, corpul astral nu ia parte la ceea ce se întâmplă; predispoziţia creată într-o viaţă anterioară face ca în organizarea umană să apară o legătură mai strânsă decât cea necesară în viaţa obişnuită între corpul eteric şi corpul fizic. Este vorba atunci de acelaşi fenomen, în corpul eteric, pe care-l avem în corpul astral, când apare conştienţa durerii.

Când, la rândul său, corpul eteric se cufundă prea adânc în corpul fizic, din străfunduri apare o conştienţă asemănătoare conştienţei omului, asemănătoare conştienţei vegetale. De aceea nu trebuie să ne mire faptul că şi aceasta este o stare pe care omul n-o simte. Aşa cum nu simte nimic în timpul somnului, el nu simte nici această stare. Şi totuşi este o trezire! La fel cum corpul nostru astral se trezeşte, în mod anormal, când se cufundă prea adânc în corpul eteric şi corpul fizic, corpul eteric se trezeşte şi el în mod anormal, când se cufundă prea adânc în corpul fizic. Doar că omul nu poate să perceapă acest fenomen, din cauză că trezirea la o conştienţă este şi mai obscură decât conştienţa durerii. Dar să presupunem că într-o viaţă anterioară omul a săvârşit cu adevărat o faptă care, între moarte şi o nouă naştere, are ca efect că acum corpul eteric se trezeşte în sine, adică ia în stăpânire cu putere corpul fizic. Dacă s-a întâmplat acest lucru, în om se trezeşte o conştienţă profundă, care însă nu poate fi percepută aşa cum sunt percepute trăirile obişnuite ale sufletului uman. Credeţi că ea nu e în activitate doar pentru că n-o percepem? Să încercăm să înţelegem ce tendinţă ciudată capătă o conştienţă, dacă se situează cu un grad mai jos.

Dacă simţiti o impresie exterioară de felul aceleia pe care o aveţi când vă ardeţi, aceasta vă va produce durere. Dacă apare o durere, conştienţa trebuie să atingă cel puţin gradul de conştienţă propriu corpului astral. O durere trebuie să trăiască în corpul astral. Oricând ia naştere o durere în sufletul uman e vorba de o realitate care ţine de corpul astral. Dar să presupunem că are loc un fenomen care nu e însoţit de dureri, dar provoacă o excitaţie exterioară, o impresie exterioară. Dacă un obiect se îndreaptă cu viteză spre ochiul dumneavoastră, acest lucru face să apară o excitaţie exterioară; ochiul se închide. Fenomenul respectiv nu e însoţit de durere. Ce face să apară excitaţia? O mişcare. E ca şi cum cineva v-ar atinge talpa: nu e durere, totuşi piciorul tresare. Există, deci, şi asemenea impresii, care se exercită asupra omului fără a fi însoţite de durere, făcând să apară totuşi un fenomen oarecare, o mişcare. În acest caz omul nu ştie – fiindcă nu poate să pătrundă până la acest nivel mai profund al conştienţei – cum se face că excitaţia e urmată de o mişcare. Dacă simţiţi o durere şi, din această cauză, respingeţi lucrul care v-a provocat-o, durerea este aceea care v-a făcut atenţi. Dar se poate întâmpla ceva care vă obligă să faceţi o mişcare reflexă. În acest caz, conştienţa nu coboară până acolo unde excitaţia e transpusă în mişcare. Aveţi aici un grad de conştienţă care nu ajunge până în trăirile dumeavoastră astrale, care nu e trăită în mod conştient, care se desfăşoară într-un fel de sferă a somnului, ceea ce nu înseamnă însă că n-ar putea să declanşeze unele procese. Când are loc o pătrundere mai adâncă a corpului eteric în corpul fizic, aceasta înseamnă că ia naştere o conştienţă care nu e o conştienţă a durerii, deoarece corpul astral nu participă, şi care e atât de obscură, încât omul n-o percepe. Dar prin aceasta n-am spus că omul n-ar putea săvârşi fapte în această stare de conştienţă, că n-ar putea să facă lucruri corespunzătoare întregii situaţii. Omul săvârşeşte şi în viaţa obişnuită multe fapte la care nu e prezent cu conştienţa sa. Gândiţi-vă numai la momentele în care conştienţa obişnuită de zi e voalată şi omul săvârşeşte, ca un somnambul, tot felul de lucruri. Nu trebuie să credeţi că în acele momente nu există nici un fel de conştienţă; la acele fapte participă o conştienţă pe care omul n-o poate observa, deoarece el poate sesiza numai cele două forme mai înalte ale conştienţei: conştienţa astrală, sub formă de plăcere şi suferinţă etc., şi conştienţa Eului, sub formă de judecată şi de conştienţă diurnă obişnuită. Totuşi, nu este adevărat că omul nu poate să acţioneze când se află în această stare a conştienţei de somn.

Noi avem, deci, şi o conştienţă profundă, la care omul nu mai poate ajunge, când corpul eteric coboară în corpul fizic. Să presupunem că el vrea totuşi să facă un lucru de care nu poate şti nimic în viaţa normală, un lucru care are legătură cu întreaga situaţie; omul va realiza lucrul respectiv fără s-o ştie. Ceva din el, lucrul însuşi, va acţiona fără ca el să ştie. Să ne imaginăm acum situaţia următoare: prin întâmplări oarecare, survenite într-o viaţă anterioară, un om a sădit în fiinţa sa unele tendinţe care, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, vor coborî cu influenţele lor atât de jos, încât vor determina corpul eteric să pătrundă mai adâne în corpul fizic. De aici vor decurge fapte care vor declanşa procese de boală situate mai adânc. În acest caz, omul se va simţi îndemnat să caute cu tot dinadinsul ocazii exterioare pentru a se îmbolnăvi.

Poate să pară ciudat faptul că asemenea lucruri nu-i apar cu claritate conştienţei obişnuite. Dar omul nici nu le-ar face, din conştienţa obişnuită a Eului său. El nu-şi va porunci niciodată, din conştienţa obişnuită a Eului său, să se ducă acolo unde există un focar de bacili. Să presupunem însă cazul în care acea conştienţă obscură găseşte că e necesar să apară un prejudiciu exterior şi să poată avea loc ceea ce am desemnat ieri drept stare de boală. Atunci acea conştienţă care pătrunde în corpul fizic va căuta cauza bolii. Propria fiinţă a omului caută cauza bolii, spre a ajunge la ceea ce am desemnat ieri drept proces al bolii. Veţi înţelege deci, sesizând esenţa mai adâncă a bolii, că până şi atunci când încă nu există dureri pot să apară contrareacţii. Şi chiar dacă apar dureri – când corpul eteric pătrunde prea adânc în corpul fizic –, se poate întâmpla ca unele straturi mai adânci ale conştienţei umane să caute cauze exterioare de îmbolnăvire. Oricât de grotese ar suna, este totuşi adevărat. La fel cum cu o altă treaptă a conştienţei noastre căutăm anumite însuşiri ereditare, tot aşa căutăm şi cauzele exterioare ale îmbolnăvirilor noastre, când avem nevoie de ele. Ceea ce am spus acum este valabil, însă, numai în limitele a ce a fost descris până acum.

Astăzi ne-am propus să explicăm faptul că omul este în stare – fără a putea urmări acest lucru cu treapta de conştienţă pe care o are – să caute cauzele bolii prin faptul că se creează o stare de conştienţă anormală, mai profundă. Acesta a fost scopul nostru: să arătăm că atunci când suntem bolnavi avem de-a face cu trezirea unor stadii ale conştienţei pe care, ca oameni, le-am depăşit deja. Prin faptul că, într-o viaţă anterioară, ne-am încărcat cu anumite greşeli, facem să apară grade ale conştienţei mai profunde decât cele care ni s-ar cuveni, de obicei, în viata noastră actuală. Iar ceea ce facem din imboldurile acestor grade de constientă influentează desfăsurarea procesului bolii.

precum şi, în general, procesul ce duce la boală.

Vedem astfel că în stările anormale se ridică din adâncul fiinţei noastre vechi stări de conştienţă, pe care omul le-a depăşit demult. Dacă studiaţi realităţile vieţii obişnuite, vă puteţi lămuri în privinţa celor spuse azi. Prin durerile sale, omul se cufundă mai adânc în fiinţa sa. Cunoaşteţi zicala care spune că omul ştie că are un anumit organ de-abia după ce acesta a început să-l doară. E o zicală populară, dar ea nu e deloc greşită. De ce, în starea de conştienţă obişnuită, omul nu ştie nimic despre acel organ? Din cauză că, în viaţa normală, conştienţa sa doarme atât de adânc, încât nu se cufundă suficient de mult în corpul astral. Dar dacă se cufundă în acesta apare durerea, şi prin durere omul află că are organul respectiv. În unele expresii din viaţa obişnuită zace câte un mare adevăr, pentru că ele ne-au rămas din alte stadii de evoluţie a conştienţei, mai vechi, în care omul, când mai putea privi în lumea spirituală, ştia multe dintre lucrurile pe care, astăzi, trebuie să le scoatem din nou la suprafaţă, cu mare greutate.

Dacă ştiţi că omul poate vieţui unele straturi mai adânci ale conştienţei, veţi înţelege că el poate căuta nu numai cauzele exterioare ale bolilor, ci şi anumite lovituri ale destinului pe care nu şi le poate explica pe cale raţională, dar a căror raţiune acţionează asupra unor straturi mai adânci ale conştienţei. Aşa că vi se va părea normal ca omul, când gândeste în mod obişnuit, să nu se aşeze exact în locul unde-l poate lovi un trăsnet. Cu partea de la suprafaţă a conştienţei va evita să facă acest lucru. S-ar putea însă ca în el să acţioneze o conştienţă situată mult mai adânc decât cea de la suprafaţă şi ca aceasta să-l conducă exact spre locul undc poate fi lovit de trăsnet, pe baza unei previziuni inexistente pentru conştienţa de la suprafaţă, aşadar, există o conştienţă care vrea ca trăsnetul să-l nimerească şi care-l face pe omul respectiv să caute acel accident.

Am înţeles azi, ca posibilitate, că omul caută, sub influenţa unor factori karmici, diferite accidente sau cauze exterioare de îmbolnăvire. Se pun însă mai multe întrebări, de care ne vom ocupa în zilele următoare: Cum se întâmplă acest lucru în mod concret, cum acţioneză în om forţele care există în straturile mai adânci ale conştienţei şi dacă, cu conştienţa noastră de suprafaţă, avem voie să evităm asemenea accidente? Aşa cum putem înţelege că atunci când un om se duce într-o regiune unde poate fi infectat asupra lui acţionează un grad al conştienţei care l-a făcut să se deplaseze acolo, trebuie să putem înţelege şi cum stau lucrurile când omul ia măsuri pentru a limita influenţele unor infecţii, când, prin măsuri de igienă, putem evita asemenea lucruri, prin conştienţa noastră de la suprafaţă. Putem înţelege, de asemenea, că există posibilitatea de a evita asemenea efecte şi trebuie să spunem că ar fi cât se poate de neînţelept dacă partea de la suprafaţă a conştienţei ar putea să caute diferiţi agenţi patogeni, dar n-ar exista, pe de altă parte, posibilitatea de a evita cauzele îmbolnăvirilor, prin ceea ce facem cu conştienţa de suprafaţă.

Vom vedea că e „înţelept" ca omul să caute anumiţi agenţi patogeni, şi că este la fel de „înţelept" ca el să ia măsuri, cu partea de la suprafaţă a conştienţei, împiedicând substanţele purtătoare de agenţi patogeni să pătrundă în organism şi evitând astfel îmbolnăvirile.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a VII-a

Fenomenele naturale, erupţiile vulcanice, cutremurele, epidemiile, în raport cu karma

Hamburg, 22 mai 1910

Urmărind aceste conferinţe, aţi observat deja că ne apropiem treptat de ţelul nostru, prin faptul că ne străduim, cu fiecare pas pe care-l facem, să pătrundem tot mai adânc în problemă. Am discutat ieri despre esenţa unor dureri care însoţesc evoluţia anumitor boli; am atras atenţia asupra faptului că, în alte cazuri, evoluţia bolii – cel puţin în anumite privinţe – poate fi de aşa natură încât să nu fie însoţită de dureri.

Va trebui să aprofundăm însă ceva mai mult esenţa durerii. Este necesar să scoatem în evidenţă faptul că durerea poate să apară ca fenomen care se desfăşoară în paralel cu îmbolnăvirea. Expunerea de ieri ne-a făcut să înţelegem că nu este corect să considerăm că boala şi durerea n-ar putea să existe decât împreună. Trebuie să fim conştienţi de faptul că, atunci când o boală e însoţită de durere trebuie să fie în joc şi un alt factor, în afară de simpla îmbolnăvire. Am atras deja atenţia asupra faptului că în procesul care are loc când omul trece de la o incarnare la alta şi prin care trăirile din alte incarnări sunt metamorfozate în cauze de îmbolnăvire se amestecă, pe de o parte, principiul luciferic, iar pe de altă parte, principiul ahrimanic.

Oare de ce apare la om procesul de îmbolnăvire? De ce preia în interiorul său tendinţa de a se îmbolnăvi? Ce-l face, în perioada dintre moarte şi o nouă naştere – am arătat deja că e perioada în care se adună la un loc forţele aducătoare de boală –, să pregătească forţe care în viaţa următoare se manifestă sub formă de boală? Ceea ce-l împinge pe om la aceasta este faptul că, pe de o parte, el poate să cadă pradă ispitirii luciferice, iar pe de altă parte, ispitirii ahrimanice. Ştim deja ce înseamnă a cădea pradă ispitirii luciferice. Tot ceea ce acţionează în noi sub formă de poftă, de egoism, ambiţie, trufie, vanitate, toate însuşirile care au legătură cu exagerarea propriului nostru Eu, cu tendinţa sa de a se evidenţia în mod deosebit, toate acestea sunt determinate de ispitirea ce vine de la puterile luciferice existente în noi. Cu alte cuvinte, dacă ajungem sub influenţa acestor forţe care acţionează în corpul nostru astral şi care se exprimă prin faptul că avem pofte şi pasiuni egoiste, vom săvârşi în incarnarea respectivă fapte izvorâte din ispitirea lucferică. În perioada dintre moarte şi o nouă naştere vedem apoi rezultatul unor asemenea fapte săvârşite sub influenţa lui Lucifer şi pătrunde în noi tendinţa de a ne incarna în aşa fel, încât să trecem printr-un proces de boală care ne poate ajuta, dacă ieşim învingători din el, să ne eliberăm din tentaculele lui Lucifer. Dacă n-ar exista puterile luciferice, noi n-am putea să cădem pradă ispitirilor care ne fac să preluăm în fiinţa noastră asemenea forţe.

Dar dacă n-ar exista nimic altceva în afară de ceea ce Lucifer face să acţioneze în noi, în aşa fel încât să dezvoltăm în fiinţa noastră porniri şi pasiuni egoiste de tot felul, nu ne-am putea elibera niciodată de ispitirile luciferice. Nu ne-am putea elibera de ele nici în şirul incarnărilor succesive, fiindcă le-am cădea mereu pradă. Dacă, de exemplu, în cadrul evoluţiei pământene, am fi fost lăsaţi în seama propriilor noastre puteri, iar influenţa lucferică ar fi continuat să acţioneze, atunci într-o anumită incarnare am avea în noi ispitirile forţelor luciferice, după moarte am percepe rezultatele acestora, am face să apară un proces de boală; dar dacă în joc n-ar mai intra nimic altceva, atunci procesul de îmbolnăvire n-ar duce, în viaţa în care el se manifestă, la nici o ameliorare deosebită. Se ajunge la o ameliorare numai datorită faptului că puterile al căror adversar e Lucifer adaugă şi ele ceva întregului proces. Prin urmare, când cădem pradă puterilor luciferice, imediat încep să desfăşoare o activitate contrară acele puteri ai căror oponenţi sunt puterile luciferice prin care influenţa lueiferică din noi poate fi eliminată. Iar aceste puteri, ai căror adversari sunt puterile luciferice, adaugă procesului provocat prin influenţa lui Lucifer durerea. Trebuie, deci, să privim durerea ca pe ceva care – dacă considerăm rele puterile luciferice – ne vine din partea puterilor bune, pentru ca tocmai prin durere să ne smulgem din tentaculele puterilor rele şi să nu mai cădem pradă lor. Dacă în cadrul procesului de boală rezultat în urma faptului că omul a căzut pradă puterilor luciferice n-ar apărea durerea, am spune că nu e chiar atât de rău să devii victima puterilor luciferice. Şi n-am avea în noi nimic care să ne îndemne să ne folosim forţele pentru a ne smulge de sub influenţa puterilor luciferice. Durerea, care nu e altceva decât conştientizarea corpului astral aflat în mod nepotrivit în stare de veghe, este, totodată, cea care ne poate face să evităm să cădem şi mai mult pradă puterilor luciferice. Aşa că durerea devine, în ceea ce priveşte ispitirile puterilor luciferice, eductoarea noastră.

Dar să nu vă întrebaţi cum poate durerea să fie educatoarea noastră, de vreme ce noi doar simţim durerea, fără a sesiza forţa ei binefăcătoare. Noi nu sesizăm forţa ei binefăcătoare din cauză că avem conştienţa Eului. În acea conştienţă despre care am spus că e situată sub nivelul conştienţei Eului are loc, cu siguranţă, procesul amintit, chiar dacă, în conştienţa de zi, omul nu ştie nimic despre acest lucru: Acum eu simt durere şi ea este o consecinţă a ceea ce puterile bune ale existenţei au adăugat la rătăcirile mele! În subconştient aceasta este o forţă care acţionează ca o împlinire karmică, ca un impuls de a nu mai cădea pradă faptelor, pornirilor şi poftelor care au făcut să apară tocmai acea boală.

Vedem cum lucrează karma, vedem că noi cădem pradă ispitirilor luciferice şi că puterile luciferice ne aduc o boală care se manifestă într-una din incarnările următoare şi vedem că unele puteri binefăcătoare adaugă simplelor prejudicii aduse organelor noastre durerea, pentru ca ea să ne stea la dispoziţie, drept mijloc educativ situat sub nivelul conştienţei noastre. De aceea, putem spune că acolo unde boala e însoţită de durere o putere lucferică a provocat acea boală. Durerea este un semn care ne arată că avem de-a face cu ceva provenit de la o putere lucferică. Cei cărora le place să clasifice vor simţi nevoia să facă distincţie între bolile bazate pe o influenţă pur lucferică şi cele care pot fi deduse dintr-o influenţă pur ahrimanică; fiindcă în toate activităţile teoretice lucrul cel mai comod e să clasifici, să faci scheme şi mulţi cred că prin aceasta înţeleg extrem de mult. Numai că lucrurile nu se desfăşoară în aşa fel încât să poată fi înţelese prin asemenea mijloace comode. În realitate ele se intersectează şi se contopesc. Şi vom putea înţelege fără greutate, dacă avem de-a face cu un proces real de boală, că o parte a acestuia poate fi dedusă dintr-o influenţă lucferică, deci din anumite lucruri care trebuie căutate mai ales în însuşirile corpului nostru astral, iar o altă parte trebuie căutate în influenţa ahrimanică. Nimeni nu trebuie să creadă, aşadar, că dacă-l doare ceva acest fenomen poate fi dedus exclusiv dintr-o influenţă lucferică. Faptul că cineva are dureri îi indică acea parte a bolii care trebuie dedusă

dintr-o influenţă luciferică. Dar vom înţelege mai uşor acest lucru, dacă ne vom întreba de unde vine influenta ahrimanică.

Oamenii n-ar fi căzut pradă influenţei ahrimanice, dacă n-ar fi fost mai întâi sub influenţa forţelor luciferice. Prin faptul că oamenii au primit în ei influenţa luciferică, între cele patru părţi constitutive ale fiinţei umane, corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu, a luat naştere o legătură care n-ar fi apărut dacă n-ar fi acţionat Lucifer, ci numai acele puteri al căror adversar este acesta. În acest caz, omul ar fi evoluat altfel. Prin urmare, principiul luciferic a provocat o dereglare în fiinţa interioră a omului. Totuşi, depinde de fiinţa interioară umană felul în care omul lasă lumea exterioară să se apropie de el. Şi aşa cum cu un ochi care a fost vătămat nu puteţi vedea în mod corect lumea exterioară, tot astfel, din cauza influenţei luciferice, omul nu poate să vadă lumea exterioară aşa cum este ea. Şi deoarece a apărut ceva care-l împiedică pe om să vadă lumea exterioară aşa cum este ea, în imaginea necorespunzătoare despre lumea exterioară a putut să se infiltreze influenţa ahrimanică, aşa că Ahriman s-a putut apropia de om numai pentru că a acţionat mai întâi influenţa luciferică. Influenţa ahrimanică a făcut ca omul să nu fie expus doar pasiunilor, pornirilor, poftelor, vanităţii, trufiei etc.; sub această influenţă, într-un organism uman în care acţiona egoismul au putut să se formeze organe care vedeau lumea exterioară în mod deformat şi incorect. Şi astfel Ahriman a putut să se infiltreze în imaginile necorespunzătoare despre lumea exterioară. S-a apropiat Ahriman şi din această cauză omul a fost expus celeilalte influenţe, în aşa fel încât el să nu poată cădea pradă doar ispitirilor interioare, ci şi erorii, şi – când emite prejudecăţi asupra lumii exterioare şi face afirmaţii în legătură cu această lume – minciunii. Aşa că, ce-i drept, Ahriman acţionează din exterior, dar noi suntem aceia care i-am dat posibilitatea să se apropie de noi.

Influenţa ahrimanică şi cea luciferică nu sunt separate una de alta. Ele actionează în permanenţă una asupra celeilalte şi într-un anumit sens se menţin reciproc în echilibru. Din interior, Lucifer tinde să iasă afară, din exterior acţionează Ahriman, care influenţează fiinţa interioară, şi la mijloc se formează imaginea despre lume. Dacă într-o incarnare oarecare devine mai puternică fiinţa interioară a omului, dacă omul este expus mai mult influenţelor interioare, atunci în privinţa lucrurilor în legătură cu care fiinţa interioară acţionează în aşa fel încât omul e luat în stăpânire mai ales de trufie, vanitate etc: el se va lăsa mai mult pradă influenţei luciferice. Într-o incarnare în care, prin karma sa generală, omul e mai puţin predispus să cedeze influenţelor interioare, el va deveni mai uşor pradă erorilor şi rătăcirilor lui Ahriman. Aşa se întâmplă, într-adevăr, în viaţa noastră. Noi cădem când pradă ispitirilor lui Lucifer, când pradă ispitirilor lui Ahriman. Şi pendulăm încoace şi încolo între cei doi, care ne fac, pe de o parte, să ne dilatăm în fiinţa noastră interioară, iar pe de altă parte, să ne creăm iluzii în legătură cu lumea exterioară.

Ne este îngăduit să amintim acum – pentru că e ceva foarte important – că ispitirilor care vin din ambele direcţii trebuie să le opună rezistenţă mai ales cel care caută să treacă printr-o dezvoltare superioară şi să pătrundă în lumea spirituală, indiferent dacă vrea să ajungă dincolo de aparenţele lumii exterioare, până la spiritual, sau dacă vrea să coboare, pe o cale mistică, în interiorul propriei sale fiinţe. Când pătrundem în lumea spirituală exterioară, care se află în spatele lumii fizice, în faţa noastră se află imaginile înşelătoare pe care Ahriman le face să apară; când omul vrea să coboare, pe cale mistică, în propriul său suflet, probabilitatea de a întâlni ispitirile lui Lucifer e deosebit de mare. Dacă un om devine mistic şi reuşeşte să coboare, fără a fi luat mai înainte măsuri împotriva trufiei, vanităţii etc., printr-o muncă de formare a caracterului său, dacă un asemenea om reuşeşte să ducă o viaţă de mister, fără a-şi fi cultivat în mod deosebit viaţa morală, el va putea să cadă cu atât mai mult pradă ispitirilor lui Lucifer, care acţioneză în suflet ridicându-se din străfundurile fiinţei interioare. Dacă, deci, misticul nu s-a îngrijit prea mult de viaţa sa morală, dar reuşeşte să pătrundă în interiorul său, el poate să ajungă în marele pericol de a trezi într-o măsură şi mai mare decât era cazul înainte forţa atavică a influenţei luciferice şi de a deveni mult mai vanitos şi mai trufas decât înainte. Din acest motiv este necesar să ne procurăm, printr-o muncă serioasă asupra caracterului nostru, un mijloc de a lupta împotriva ispitirilor vanităţii, megalomaniei, trufiei, care se apropie de noi în asemenea situaţii. Niciodată nu facem prea mult, în sensul de a cultiva în noi modestia şi smerenia. Acest lucru e absolut necesar, când e vorba de acea latură a dezvoltării noastre superioare pe care o numim mistică. Pe de altă parte, omul trebuie să se protejeze şi împotriva imaginilor iluzorii create de Ahriman, încât se străduieşte, pe calea unei evoluţii ce duce dincolo de aparenţele lumii exterioare, să ajungă până la temeiurile spirituale originare ale lucrurilor. Dacă nu caută, în acest caz, să-şi formeze caracterul în aşa fel încât acesta să devină putemic şi viguros lăuntric, iar el să fie un om bine centrat în fiinţa lui interioară, atunci este posibil ca omul respectiv – tocmai în cazul în care este norocos şi reuşeşte să iasă afară, în lumea spirituală – să cadă pradă lui Ahriman, care poate să proiecteze în faţa lui amăgire peste amăgire, halucinaţie peste halucinaţie.

Ne aflăm adeseori în situatia ca oamenii să ne ia cuvintele *ad litteram*. Deoarece se subliniază deseori că evoluţia superioară, care vrea să ajungă la esenţa aparenţelor lumii exterioare, trebuie să meargă mână în mână cu o conştienţă absolut trează, se întâmplă ca oamenii să aducă persoane pe jumătate somnambule, care dau asigurări că percep lumea spirituală în starea de conştienţă cea mai clară. În asemenea cazuri nu poţi decât să spui: De n-ai vrea să fii conştient, ai fi mult mai inteligent! Fiindcă oamenii se amăgesc în privinţa acestei „conştienţe". E o simplă conştienţă în imagini, o conştienţă astrală; dacă nu s-ar afla într-o stare de conştienţă subconştientă, asemenea persoane n-ar percepe aceste lucruri. Dar tocmai aceasta este problema: ca omul să-şi păstreze deplina conştienţă când intră în lumea spirituală. Dar conştienţa Eului presupune o putere de judecată lucidă şi un discernământ clar. Oamenii nu au însă aceste două facultăţi, când e vorba de imaginile pe care le văd în lumea spirituală. Că au o conştienţă – acest lucru nu trebuie să ne mire; dar noi trebuie să avem o conştienţă bazată pe activitatea de formare a Eului nostru. De aceea, dacă cineva vrea să parcurgă o evoluţie care să-i permită de a privi în lumile spirituale nu trebuie să ajungă cât mai repede într-o lume superioară şi să vadă tot felul de imagini sau să audă, poate, tot soiul de glasuri, ci pătrunderea în lumea spirituală poate să aducă fericire şi să fie de folos numai dacă omul îşi sporeşte agerimea conştienţei, puterea de judecată şi discernământul. Iar acest scop poate fi atins cel mai bine prin studierea adevărurilor ştiinţei spiritului. De aceea, dacă cineva are în vedere adevărurile ştiinţei spiritului, acest lucru îl protejează de iluzia că vede tot felul de imagini de care nu se poate ocupa nici o putere de judecată. Cine s-a educat cu adevărat în acest sens, nu va considera că orice apariţie este neapărat o realitate, ci va şti, înainte de orice, să facă distincţie între realitate şi miraj şi lui îi va fi clar că şi eu fenomenele care apar sub formă de percepţii auditive trebuie să fim deosebit de prudenţi, fiindcă o percepţie auditivă nu poate fi niciodată adevărată, dacă omul respectiv n-a trecut prin sfera liniştii absolute. Iar cel care n-a vieţuit liniştea absolută, absenţa oricărui sunet, care domneşte în lumea spirituală, îşi poate spune că ceea ce el percepe sunt, în mod absolut sigur, amăgiri, oricât de inteligent ar fi conţinutul lor. Numai acela care şi-a dat osteneala de a-şi ascuţi puterea de judecată, prin faptul că încearcă *să înţeleagă adevărurile referitoare la lumile superioare*, poate să se ferească de amăgiri. [10] Mijloacele ştiinţei exterioare nu sunt suficiente. Ştiinţa exterioară nu oferă posibilitatea de a dezvolta o putere de judecată atât de pătrunzătoare, care să-l fortifice pe om, pentru a putea face distincţii reale în lumea spirituală. De aceea, se poate spune, într-adevăr, că, dacă elaborează comunicări despre lumile superioare oameni care n-au avut grijă să-şi educe puterea de judecată, s-o facă mai pătrunzătoare – lucru posibil mai ales prin ştiinţa spiritului –, acestea sunt discutabile în cel mai înalt grad, şi ar fi necesar ca ele să fie verificate, fără excepţie, prin metodele însuşite pe baza unei educaţii oculte veritabile.

Există o singură forţă în faţa căreia Lucifer se retrage: moralitatea. Ea îl arde pe Lucifer ca focul cel mai îngrozitor. Şi nu există nici un alt mijloc de a lupta împotriva influenţei lui Ahriman în afară de puterea de judecată şi discernământul care au fost educate prin studiul ştiinţei spiritului. Căci ceea ce noi ne însuşim pe Pământ, puterea de judecată sănătoasă, e ceva de care Ahriman fuge înspăimântat. În fond, el nu are faţă de nimic o aversiune mai mare decât pentru lucrurile pe care le obţinem printr-o educare sănătoasă a conştienţei Eului nostru. Ahriman face parte dintr-o cu totul altă lume, care e extrem de departe de ceea ce noi ne dezvoltăm ca putere de judecată sănătoasă. În momentul în care întâlneşte ceea ce noi am cucerit, în existenţa pământeană, ca putere de judecată sănătoasă, Ahriman se sperie, fiincă

este ceva absolut necunoscut pentru el, de care se teme groaznic. De aceea, cu cât ne străduim mai mult să consolidăm în noi ceea ce poate fi dezvoltat, în viaţa dintre naştere şi moarte, ca putere de judecată sănătoasă, cu atât mai mult acţionăm împotriva lui Arhiman. Acest lucru se întâmplă cu unele persoane care vin la noi şi care „aduc jos, pe Pământ, albastrul cerului", povestind despre multele lumi spirituale pe care le-au văzut. Iar dacă faci încercarea de a le explica un lucru cât de mic, de a le deprinde cu înţelegerea şi discernământul, de obicei Ahriman le are atât de strâns în puterea sa, încât ele aproape nu te pot urmări; şi aceasta se întâmplă mai ales dacă amăgirile lui Ahriman se exprimă sub formă de impresii auditive. Împotriva a ceea ce el prezintă sub formă de imagini vizuale există, totuşi, mai multe mijloace de acţiune decât împotriva a ceea ce apare sub formă de percepţii auditive, drept voci ş.a.m.d. Asemenea oameni simt o mare aversiune în faţa ideii de a învăta lucruri care trebuie însuşite, între naştere şi moarte, pentru conştienţa Eului. Nu le place aşa ceva. Dar, de fapt, nu ei sunt aceia cărora nu le place; puterile ahrimanice sunt cele care-i abat cu forţa de la învăţarea acestor lucruri. Dacă un astfel de om poate fi însă convins să-şi dezvolte o putere de judecată sănătoasă şi dacă el acceptă să i se dea sfaturi, se constată că în curând glasurile şi halucinaţiile încetează, pentru că nu fuseseră decât nişte halucinaţii ahrimanice şi pentru că Ahriman e cuprins de o frică teribilă, de îndată ce simte că de la acel om vine o putere de judecată sănătoasă.

Aşa că, de fapt, cel mai bun mijloc de a combate îmbolnăvirile cauzate de halucinaţiile vizuale şi auditive provocate de Ahriman, care-i dăunează foarte mult omului, este acela de a-l convinge pe omul respectiv, cu toate mijloacele de care dispunem, să-şi dezvolte o putere de judecată sănătoasă şi lucidă. Pentru unele persoane acest lucru e deosebit de greu, deoarece cealaltă putere le face viaţa comodă, îi conduce. Dar dacă vrea să alunge din el această putere, omul nu poate rămâne la viaţa lui comodă. Cu asemenea oameni o scoţi la capăt extrem de greu; ei afirmă că le-a fost luat ceva ce-i făcea să se ridice în lumea spirituală, când, de fapt, noi doar i-am făcut sănătoşi şi am împiedicat aceste puteri să pună definitiv stăpânire pe ei.

Vedem, deci, că puterile luciferice şi cele ahrimanice au o aversiune extraordinar de mare faţă de smerenie, faţă de strădania omului de a nu se considera mai valoros decât poate fi admis de o judecată sănătoasă; sunt lucruri care nu-i plac deloc lui Lucifer. Dar el se simte la fel de bine ca muştele într-o odaia murdară, dacă undeva încearcă să iasă la suprafaţă însuşiri cum sunt ambiţia, vanitatea. Toate acestea, dar în special lucrurile bazate pe reprezentările eronate despre propria noastră persoană, ne fac accesibili influenţei lui Ahriman. De influenţa lui Ahriman nu ne apără decât efortul real de a gândi sănătos, aşa cum ne învaţă viaţa dintre naştere şi moarte. Cei care se situează pe tărâmul ştiinţei spiritului au toate motivele să sublinieze cu cea mai mare intensitate că nouă, ca oameni ce trăiesc pe Pământ, nu ne e îngăduit să trecem cu vederea ceea ce trebuie să ne fie dat în viaţa trăită pe Pământ. Oamenii care dispreţuiesc eforturile de a-şi însuşi o putere de judecată sănătoasă şi un discernământ lucid, cei care vor să se înalţe cât mai uşor, fără ajutorul acestora, într-o lume spirituală vor, de fapt, să se sustragă vieţii pământene. Ei vor să planeze pe deasupra vieţii pământene şi sunt convinşi că pentru ei ar fi o preocupare prea măruntă aceea de a acţiona pentru înţelegerea acestei vieţi. Şi se consideră prea buni pentru aşa ceva. Dar tocmai un asemenea sentiment e un nou motiv de trufie. De aceea, vedem deseori că acele persoane care înclină spre exaltare, care nu vor să fie atinse de lucrurile pământene şi de viaţa pământeană refuză să înveţe, „pentru că au la degetul cel mic toate aceste probleme", şi nu vor să aibă de-a face cu un curent ca al nostru. Ei consideră că omenirea trebuie să ajungă în lumea spirituală.

Desigur, numai că există *un singur* paşaport valabil pentru această lume, şi acesta este moralitatea superioară, cucerită pe Pământ, care nu ne dă voie să ne supraapreciem, care nu ne duce la o judecată eronată în legătură cu propria noastră persoană şi nici nu ne face dependenţi de pornirile, poftele şi pasiunile noastre; iar pe de altă parte, el ne asigură o conlucrare susţinută, sănătoasă cu condiţiile vieţii pe Pământ; în nici un caz nu ne dezvoltă tendinţa de a plana pe deasupra condiţiilor vieţii pământene.

Am scos astfel din străfundurile karmei un lucru care are legătură cu adâncurile vieţii spirituale. El poate fi de mare preţ. Dar nu are valoare pentru evoluţia omului şi a individualităţii nimic din ceea ce e luat din lumea spirituală fără o gândire sănătoasă, şi nu are valoare nici ceea ce e luat din ea fără moralitate. Putem înţelege acest lucru din ceea ce am prezentat astăzi şi data trecută. Cu toate acestea, ne punem mai multe întrebări: De ce n-ar fi posibil ca influenţa luciferică, tocmai pentru că acţionează de mult timp şi pentru că s-a transformat în boală şi e compensată prin durere, să atragă după sine influenţa ahrimanică? Şi de ce n-ar fi posibil ca în ceea ce ne provoacă durere şi ne indică evoluţia luciferică a unei boli să joace un rol, tocmai ca urmare a influenţei luciferice, şi influenţa ahrimanică? În ce fel acţionează influenţa ahrimanică? În ce fel se transformă ispitirile lui Ahriman în cauze de boală? Cum se manifestă aceasta într-o incarnare ulterioară?

Ceea ce trebuie atribuit influenţei ahrimanice poate fi dedus, în mod indirect, din influenţa lui Lucifer; dacă influenţa lui Lucifer a fost atât de puternică încât a pus în acţiune influenţa ahrimanică, influenţa ahrimanică e şi mai perfidă. Ea zace mai jos, în fiinţa noastră, nu doar în greşelile corpului astral, ci în greşelile corpului eteric. Influenţa ahrimanică apare într-o conştienţă situată sub nivelul conştienţei durerii, aducând prejudicii care nu sunt însoţite neapărat de durere, prejudicii care duc, în organul în care se manifestă vătămarea, la subminarea acestuia, astfel încât, în cele din urmă, el nu mai poate fi folosit: Să presupunem că într-o anumită incarnare a acţionat o influenţă ahrimanică. Omul trece prin perioada dintre moarte şi o nouă naştere şi reapare apoi într-o nouă incarnare. Atunci se constată că un organ oarecare a fost luat în stăpânire de activitatea ahrimanică sau, altfel spus, că în acel organ corpul eteric a pătruns mult mai adânc decât ar trebui; organul e străbătut de corpul eteric mai mult decât ar fi necesar. Într-un asemenea caz, din cauza organului afectat, omul va fi condus spre ceea ce Ahriman face să existe în lume – el se va încâlci cu atât mai mult printre iţele erorii. Cu acel organ care-şi datorează deficienţa influenţei ahrimanice, şi în care s-a cufundat atât de adânc corpul eteric, omul s-ar afunda mai adânc, dacă ar vrea să parcurgă întregul proces, în maya. Dar pentru că tot ceea ce lumea exterioară produce drept maya nu poate fi luat de om cu sine în lumea spirituală, această lume se va îndepărta din ce în ce mai mult. Fiindcă acolo există numai adevăr, nu şi iluzie! Cu cât ne vom rătăci mai mult, aşadar, în iluzia creată de Ahriman, cu atât mai mult vom fi determinaţi să ne transpunem în lumea senzorial-exterioară, în iluzia a ceea ce este fizic-senzorial, lucru pe care nu l-am face dacă n-am avea un asemenea organ vătămat.

Dar acum apare acţiunea contrară, aşa cum se întâmplă prin durere, în cazul influenţei luciferice. În clipa în care există pericolul de a ne înlănţui prea mult de lumea fizic-senzorială şi, prin aceasta, de a fi lipsiţi de ceea ce ne-ar putea conduce spre lumea spirituală, organul este distrus, fie că paralizează, fie că devine prea slab pentru a mai putea funcţiona. Intervine, deci, un proces de distrugere. Trebuie să ne fie clar că aceasta o datorăm unor puteri care, de fapt, sunt binefăcătoare; organul ne este luat, pentru ca noi să putem găsi drumul înapoi, spre lumea spirituală. Aceasta e realitatea; anumite puteri ne distrug organele, sau ne înzestrează cu organe bolnave, pentru ca noi să nu ne înfundăm prea adânc în iluzie.

Dacă cineva are o boală de ficat care nu e însoţită de senzaţii dureroase, avem de-a face cu efectul unei influenţe ahrimanice anterioare, care a făcut ca ficatul să se îmbolnăvească, pentru că altfel omul s-ar adânci prea mult în maya, din cauza forţelor care se leagă de cufundarea prea adâncă a corpului eteric.

Legendele şi miturile au deţinut întotdeauna înţelepciunea cea mai profundă şi, au exprimat-o în felul lor. Ficatul e un exemplu bun în acest sens, fiindcă el e un organ care acţionează în aşa fel încât omul poate să alunece în lumea iluziei fizice. Ficatul e, în acelaşi timp, organul care ne încătuşează, propriu-zis, de Pământ. Cu acest adevăr are legătură următorul fapt: Prometeu, acea entitate care, conform legendei, le-a adus oamenilor forţa de a coborî în viaţa pământeană şi de a deveni apţi pentru această viaţă, este atacat de un vultur care-i mănâncă din ficat. Acest lucru nu trebuie să-i provoace lui Prometeu o durere deosebit de mare, fiindcă atunci legenda n-ar fi în concordanţă cu

realitatea. Dar legendele sunt întotdeauna în concordanţă cu realităţile fiziologice! Vulturul mănâncă din ficatul lui Prometeu pentru că ficatul nu doare! Legenda trebuia să atragă atenţia asupra faptului că Prometeu a adus omenirii ceva care ar putea s-o facă să se încurce şi mai mult printre iţele activităţii ahrimanice, dacă n-ar exista activitatea opusâ, care restabileşte echilibrul. Documentele oculte sunt de acord cu adevărurile pe care le comunicăm prin ştiinţa spiritului.

V-am spus ieri, studiind lucrurile, că puterile bune sunt acelea care-i aduc omului durerea, drept compensare faţă de influenţa lui Lucifer. Încercaţi să vedeţi legătura dintre acest adevăr şi Vechiul Testament. După ce au analizat influenţa luciferică, aşa cum este ea redată, în formă simbolică, prin şarpele care-o ispiteşte pe Eva, puterea al cărei adversar este Lucifer a trebuit să decidă că, începând cu acel moment, durerea va veni asupra omenirii. Este Iehova sau Iahve, care spune: „În dureri să-ţi naşti copiii!"

De regulă, nu poţi înţelege tâlcul unor asemenea lucruri, conţinute în documentele oculte, cât timp nu ai explicaţiile ştiinţei spiritului. După ce ai ajuns în posesia lor, îţi dai seama cât de profunde sunt aceste documente. De aceea nu-mi puteţi cere nici mie să vă clarific asemenea lucruri fără a creea premisele corespunzătoare. Ca să putem analiza pasajul: „În dureri să-ţi naşti copiii!" au fost necesare expunerile referitoare la karma; de-abia în acest context poate fi inclusă explicaţia corespunzătoare. De aceea, nu foloseşte la nimic dacă se vor analiza documentele oculte, înainte să se fi atins punctul corespunzător în evoluţia ocultă. Omul trebuie să aibă răbdare, până când va fi atins punctul final din evoluţia ocultă; doar cu explicaţiile nu se ajunge la nimic.

Am spus că în viaţa noastră acţioneză, pe de o parte, puterile luciferice, pe de altă parte acele puteri al căror adversar e Lucifer. Puterile ahrimanice ne influenţează viaţa şi trebuie să ne fie clar că aceste puteri, care fac ca organele noastre să devină inutilizabile, când ajungem pradă influenţei ahrimanice, trebuie considerate puteri bune, al căror adversar este Ahriman.

Dacă luaţi ca punct de plecare afirmaţia făcută mai înainte, veţi putea vedea în profunzime modul complicat în care lucrează natura umană şi veţi ajunge la concluzia că puterile luciferice au rămas în urmă în vechea perioadă a evoluţiei de pe Lună; ele acţionează asupra vieţii noastre de azi, în actuala evoluţie de pe Pământ, cu forţe care sunt lunare, cu forţe care nu ar fi putut interveni, în cadrul evoluţiei noastre pământene, în planul cosmic, care corespunde doar forţelor opuse lui Lucifer. Aşa că Lucifer intervine în planul altei entităţi.

Acum ne putem întoarce în trecut, la epoci şi mai vechi ale evoluţiei.

Dacă ştim că pe Lună unele entităţi au rămas în urmă în evoluţia lor, spre a interveni, pe Pământ, în viaţa omului, vom găsi explicabil faptul că şi pe vechiul Soare au rămas în urmă anumite fiinţe, care au jucat, apoi, pe Lună un rol asemănător celui pe care-l joacă acum pe Pământ entităţile luciferice. În entitatea umană se dă azi o luptă între puterile luciferice, care se încuibează în corpul nostru astral, şi acele puteri care acţionează asupra noastră prin intermediul Eului, prin ceea ce noi cucerim pe Pământ fiindcă puterile al căror adversar e Lucifer pot să acţioneze asupra noastră numai prin Eul nostru. O apreciere justă a propriei noastre fiinţe o putem face doar cu ajutorul puterilor care acţioneză asupra Eului nostru. Pentru aceasta trebuie să ne folosim neapărat Eul. Când Eul nostru se împotriveşte puterilor luciferice, în noi luptă Iahve sau Iehova împotriva lui Lucifer; luptă entităţile care au în grija lor planul cosmic bun, împotriva celor care se ridică împotriva acestui plan, contestând valabilitatea lui, iar noi ne situăm, în fiinţa noastră cea mai lăuntrică, în mijlocul acestei lupte a lui Lucifer cu celelalte entităţi. Suntem noi înşine scena pe care se dă lupta. Şi acest lucru atrage karma în interiorul nostru – dar numai în mod indirect, prin faptul că se dă lupta cu Lucifer. Dacă ne îndreptăm privirile spre exterior, suntem atraşi în sfera de acţiune a puterilor ahrimanice. Aici are loc ceva care vine din afară, şi în noi pătrunde Ahriman.

Noi ştim însă că pe vechea Lună au trăit entităţi care şi-au parcurs evoluţia într-un mod asemănător celui în care o facem noi acum, în cadrul evoluţiei pământene. În ***Cronica Akasha*** şi ***Ştiinţa ocultă*** aceste fiinţe sunt desemnate prin termenii îngeri, angeloi, dhyanis; numele nu contează. În interiorul acestor entităţi s-a dat însă o luptă asemănătoare celei date de entităţile luciferice în propria noastră fiinţă. Pe vechea Lună aceste entităţi au fost scena luptei date de acele entităţi care, la rândul lor, rămăseseră în urmă pe Soare. Lupta de pe Lună nu are nimic comun cu propriul nostru Eu interior, căci pe Lună noi încă nu aveam Eul. Ea se situează în afara lucrurilor la care poate participa Eul nostru, ea s-a dat pe vechea Lună, „în sânul îngerilor". Şi astfel acele entităţi s-au transformat în ceva ce nu puteau deveni decât sub influenţa altor entităţi, rămase în urmă faţă de evoluţia normală de pe Soare şi care, pe atunci, au jucat pentru îngeri acelaşi rol pe care-l joacă azi pentru noi entităţile luciferice. E vorba de entităţile ahrimanice, rămase în urmă în perioada evoluţiei solare, la fel ca entităţile luciferice în timpul evoluţiei lunare. De aceea, noi nu putem ajunge decât în mod indirect la aceste entităţi. Ahriman a fost însă acela care, ca să zicem aşa, a jucat rolul de ispititor al îngerilor şi a acţionat în ei. Prin el îngerii au devenit ceea ce sunt azi şi ei au adus în evoluţia noastră ceea ce au devenit, datorită lui Ahriman, şi ceea ce au cucerit în sensul binelui.

Darul bun pe care-l avem de la entităţile luciferice este posibilitatea de a face deosebire între bine şi rău, de a ne dezvolta facultatea deciziei libere, de a ne cuceri o voinţă liberă. Toate acestea le putem realiza numai prin Lucifer. Dar forma sub care ne înconjoară acum îngerii, ca fiinţe spirituale, a fost pregătită de aceste entităţi pentru existenţa lor actuală, prin lupta cu Ahriman, dată în sufletele lor, în perioada vechii evoluţii lunare. Experienţele prin care au trecut îngerii şi efectele care continuă să se manifeste în ei ca urmare a acelor experienţe nu ne privesc pe noi, la acestea nu participăm cu Eul nostru. Vom vedea însă cum putem, pe o cale indirectă, să participăm la ele, pentru că în noi acţionează şi infleunţa ahrimanică. Ceea ce au obţinut aceste entităţi sub influenţa lui Ahriman sunt efecte ale căror cauze le-au preluat în fiinţa lor, în timpul existenţei lunare. În timpul existenţei lunare, prin influenţa ahrimanică, îngerii au asimilat ceva ce au introdus, apoi, în existenţa noastră pământeană. Să căutăm în existenţa noastră pământeană lucrul care poate să ne apară drept efect al luptei ahrimanice de odinioară.

Dacă pe vechea Lună n-ar fi avut loc această luptă ahrimanică, entităţile îngereşti n-ar putea să introducă în existenţa noastră pământeană ceea ce a făcut parte din vechea evoluţie lunară, deoarece ceea ce a făcut parte din vechea evoluţie lunară ar fi încetat să existe după ce vechea Lună ar fi dispărut. Prin faptul că îngerii au preluat în fiinţa lor influenţa ahrimanică, ei s-au împletit printre iţele existenţei lunare, exact la fel cum noi, sub influenţa lui Lucifer, ne împletim printre iţele existenţei pământene. Ei au preluat în fiinţa lor cea mai interioară elementele lunare şi le-au adus în existenţa noastră pământeană. Şi astfel au avut posibilitatea de a face ca Pământul nostru să nu cadă cu totul sub influenţa lui Lucifer. Pământul ar fi căzut *în întregime* sub influenţa lui Lucifer, dacă în existenţa pămâneană n-ar fi intervenit acest lucru, care corespunde luptei îngerilor cu Ahriman, pe vechea Lună.

Care sunt oare procesele din existenţa pământeană pe care le numim normale? Când actualul nostru sistem solar s-a ordonat într-un mod corespunzător scopurilor Pământului, a apărut ceea ce noi vedem drept mişcări regulate ale Soarelui, ale Pământului şi ale celorlalte planete şi care au făcut să existe ziua şi noaptea, alternanţa celor patru anotimpuri, zile cu soare şi zile ploioase, care face să crescă roadele pe ogoare ş.a.m.d. Toate acestea sunt procese care se repetă în mod regulat, conform cu ritmul Cosmosului, aşa cum s-a format el, pentru actuala existenţă pământeană, după ce existenţa lunară a luat sfârşit. Dar în sânul existenţei pământene acţionează Lucifer. Şi vom vedea că aria sa de activitate e mult mai întinsă decât cea pe care am putut s-o urmărim în omul însuşi, în care, în orice caz, şi-a găsit câmpul de acţiune cel mai important. Dar chiar dacă Lucifer ar exista numai în cadrul existenţei pământene, toate acele ritmuri ordoante care apar datorită mişcării regulate a planetelor în jurul Soarelui, datorită alternanţei dintre vară şi iarnă, timp ploios şi timp însorit ete., ar face ca oamenii să cadă pradă „ispitirii luciferice". Dacă ar avea tot ce le poate veni de la Cosmosul organizat, de la ceea ce produce mişcările

ritmice, regulate, ale sistemului solar, dacă ar domni numai legile care sunt pe măsura Cosmosului nostru actual, omul ar cădea pradă influenţei luciferice, ar îndrăgi viaţa fără griji mai mult decât ceea ce trebuie să dobândească pentru binele cosmic, ar urmări mai mult o desfăşurare regulată a lucrurilor decât ceea ce trebuie să dobândească prin strădanie.

Din acest motiv a fost necesar să acţioneze puteri adverse, care au luat naştere prin faptul că în procesele cosmice ordonate s-au amestecat alte procese, care pentru vechea Lună erau normale şi binefăcătoare, dar care astăzi, dacă acţionează asupra existenţei pământene, sunt anormale şi periclitează evoluţia normală de pe Pământ. Aceste influenţe aduc o corectură tendinţei de a avea o viaţă fără griji, tihnită şi îmbelşugată, care ar exista dacă n-ar domni decât ritmul; ele apar, de exemplu, sub forma grindinei care bântuie uneori peste ogoare. Când ceea ce s-a creat prin domnia forţelor existenţei pământene este distrus, se aduce o corectură, care, dacă privim situaţia în ansamblu, are un efect binefăcător, chiar dacă omul nu o simte, pentru că mai există şi o altă înţelepciune, mai înaltă decât cea pe care o înţelege omul. Pe vechea Lună, forţele care se dezlănţuie în grindină erau binefăcătoare, aducătoare de binecuvântări, aşa cum sunt astăzi binefăcătoare forţele ce acţionează în ploaie şi în razele de soare. Astăzi ele acţionează pentru a îndrepta ravagiile pe care le-ar fadce în caz contrar, influenţa luciferică. Iar dacă evoluţia organizată îşi continuă mersul, aceste forţe năvălesc mai violent, spre a aduce o corectură şi mai mare. Tot ceea ce conduce la evoluţia progresivă ţine de forţele Pământului însuşi. Când vulcanul îşi azvârle lava aeţionează forţe întârziate, venite de pe vechea Lună, pentru a realiza o corectură în viaţa de pe Pămnânt. Aşa stau lucrurile, în general, în ceea ce priveşte cutremurele şi catastrofele naturale. Putem spune, deci, că unele dintre fenomenele care vin din exterior îşi găsesc motivaţia în evoluţia generală de pe Pământ. Vom vedea în ce fel au legătură toate acestea cu conştienţa umană, astfel încât ceea ce pare neclar în conferinţa de astăzi îşi va găsi completarea în conferinţa de mâine.

Trebuie să spunem că toate aceste aspecte reprezintă doar una din laturile existenţei umane, ale existenţei pământene, ale existenţei cosmice, în general. Când ne este distrus un organ spunem că avem de-a face cu activitatea binefăcătoare a unor puteri spirituale, şi dacă am aflat că întregul mers al evoluţiei pe Pământ trebuie să sufere o corectură prin acţiunea forţelor provenite de la vechea existentă lunară, e cazul să ne întrebăm de ce noi, ca oameni pământeni, trebuie să ne străduim, la rândul nostru, să aducem o corectură influenţelor dăunătoare ale vechilor forţe lunare? Noi, ca pământeni, nu trebuie să dorim erupţii vulcanice şi cutremure de pământ, nu avem voie să distrugem noi înşine anumite organe, spre a sprijini activitatea binefăcătoare a puterilor spirituale. Dar putem să spunem cu îndreptăţire că, dacă undeva izbucneşte o epidemie, prin ea se manifestă ceea ce omul caută cu tot dinadinsul, pentru ca în el să fie realizată o anumită compensaţie. Şi putem presupune că omul e împins spre anumite situaţii în care i se întâmplă ceva rău, prin învingerea căruia el poate să facă un pas spre desăvârşirea sa.

Nu s-ar putea spune, oare, că epidemiile au efecte deosebit de benefice? Nu cumva e greşit să împiedicăm apariţia lor, prin tot felul de metode de îngrijire şi stimulare a sănătăţii, prin tot felul de măsuri profilactice? S-ar putea să-i vină cuiva ideea că n-ar trebui să se facă nimic pentru diminuarea efectelor catastrofelor naturale, motivând că o asemenea atitudine e cu totul pe linia expunerilor de azi şi de ieri.

Vom vedea că nu aşa se pune problema, dar numai în anumite condiţii. De-abia acum vom fi pregătiţi, pe de o parte, să înţelegem, când vom analiza aceste lucruri, că unele influenţe binefăcătoare ne pot prejudicia un organ ca să nu ajungem sub influenţa magiei şi, pe de altă parte, să devenim conştienti de cealaltă influenţă, pe care o facem să apară când ne sustragem efectelor unor asemenea influenţe binefăcătoare, prin faptul că luăm măsuri igienico-sanitare împotriva bolilor. Prin aceasta ne situăm într-un punct în care se află adeseori omul: când se iveşte o aparentă contradicţie şi când întreaga forţă a acesteia îl îmboldeşte pe om, el e foarte aproape de a ajunge într-unul din punctele în care puterile ahrimanice pot exercita asupra sa o influenţă puternică. Posibilitatea de a ne lăsa pradă amăgirilor este mai aproape acum, când am ajuns într-o asemenea strâmtoare. Şi e bine că am ajuns în ea, pentru că acum putem înţelege că forţele binefăcătoare sunt cele care fac ca un organ să devină inutilizabil; aceasta este o reacţie împotriva lui Ahriman. Acum cei care vor răul omenirii ar trebui să nu dorească ceea ce se poate numi „reacţii binefăcătoare împotriva forţelor ahrimanice", deoarece măsurile de igienă şi alte lucruri asemănătoare ar limita această reacţie benefică.

Ne aflăm într-o strâmtoare. Şi e bine că am fost conduşi spre această contradicţie, ca să reflectăm asupra faptului că asemenea situaţii pot să existe şi că ele sunt chiar o şcoală foarte bună pentru spiritul nostru. După ce vom vedea în ce fel putem scăpa din capcana acestei contradicţii, vom face prin propriile noastre puteri ceva care ne poate da forţa de a ne sustrage amăgirilor lui Ahriman.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a VIII-a

Karma mădularelor superioare ale fiinţei umane

Hamburg, 25 mai 1910

Dacă ne întoarcem cu gândul la contradicţia despre care am vorbit la sfârşitul expunerii de ieri, ca să ajungem la rezolvarea ei, trebuie să ne ocupăm de cele două forţe, de cele două principii despre care am aflat, în decursul timpului, că provoacă, dar şi reglementează karma noastră.

Am văzut cum karma e pusă în mişcare numai prin faptul că suferim influenţele exercitate de puterile luciferice asupra corpului nostru astral, că, fiind ispitiţi de aceste puteri, ajungem la manifestări afective, instinctuale şi pasionale care, dintr-un anumit punct de vedere, ne fac mai imperfecţi decât am fi fără ele. Când influenţele luciferice acţionează asupra noastră, ele cheamă în arenă influenţele ahrimanice, acele forţe care nu acţionează asupra noastră dinăutru în afară, ci din afară înspre interior, acele forţe care lucrează în interacţiune cu lumea, prin ceea ce ne vine în întâmpinare din exterior. Aşa că Ahriman e cel provocat la luptă de către Lucifer, iar noi, omenii, suntem situaţi, de fapt, în mod direct, în lupta dintre cele două principii. Dacă am ajuns o dată în tentaculele lui Lucifer sau Ahriman, noi căutăm căile şi mijloacele de a ne înălţa mai sus, biruind răul produs de ei în fiinţa noastră. De fapt, această luptă, acest joc de forţe dintre puterile luciferice şi cele ahrimanice, are loc în jurul propriei noastre persoane, şi acest lucru ne este clar dacă ne aducem încă o dată în faţa ochilor, sub o formă puţin schimbată, cazul pe care l-am amintit deja data trecută: un om cade pradă influenţelor ahrimanice, astfel încât are tot felul de imagini şi himere, crede că i se face o comunicare deosebit de importantă sau că are o impresie despre fenomene care-l determină pe alt om, cu judectă sănătoasă, să-şi dea seama că respectivul a căzut pradă rătăcirilor şi amăgirilor. Ultima oară am vorbit despre un om care a căzut pradă unor amăgiri clarvăzătoare, dar clarvăzătoare în sensul rău al cuvântului, provocate de puterile ahrimanice. Şi am văzut că împotriva unor asemenea amăgiri, provocate de o clarvedere incorectă, nu există nici un alt mijloc de acţiune – sau nici unul eficient – în afară de judecata sănătoasă, obţinută în viaţa fizică dintre naştere şi moarte.

Ceea ce am spus în ultima conferinţă este esenţial şi important, în cazul unor asemenea rătăciri clarvăzătoare. Dacă este vorba despre o clarvedere care n-a fost cucerită printr-o disciplină ocultă, prin exerciţii sistematice, conduse într-un mod riguros şi corect, de o clarvedere ce apare pe baza unor vechi însuşiri ereditare, sub formă de imagini sau de sunete etc., în cazul unei asemenea clarvederi necorespunzătoare putem constata că ea se retrage, ba chiar dispare cu totul, dacă omul găseşte posibilitatea de a-şi manifesta înclinaţia, de a face cu seriozitate studii teosofice, de a-şi însuşi în mod real cunoaşterea teosofică sau dacă începe chiar o acţiune reală de autoeducare ocultă, plină de sens şi adecvată scopului. Aşadar, într-un asemenea caz, în care avem de-a face cu rătăciri ale cunoaşterii suprasensibile, dacă omul e receptiv la izvoarele adevărate ale cunoaşterii, acestea pot fi un ajutor pentru el, care-l poate conduce spre calea justă.

Dimpotrivă, nu poate fi adus în discuţie un contraexemplu care constituie un adevăr atât de banal, încât îl cunoaşte oricine. Dacă din cauza unor complicaţii karmice un om are stări care-i produc simptome legate de mania persecuţiei sau de megalomanie, el poate dezvolta în sufletul său un întreg sistem de idei nebuneşti, pe care le motivează în modul cel mai logic cu putiniă, dar care sunt, totuşi, idei de nebun. Se poate întâmpla, de exemplu, ca un om să gândească absolut corect şi logic, dar să fie stăpânit de ideea că este urmărit de cineva. El va fi în stare să facă din incidentele cele mai neînsemnate adevărate scenarii ingenioase, considerând că este urmărit de oameni al căror scop este exclusiv acela de a-i face rău. Şi vă va dovedi în modul cel mai ingenios cât de întemeiată e bănuiala sa. Aşa că un om poate să aibă o minte absolut logică şi să prezinte totuşi anumite simptome ale nebuniei. Va fi absolut imposibil să schimbăm ideile unui asemenea om prin argumente logice. Dimpotrivă, dacă într-un asemenea caz venim cu argumente logice, se poate întâmpla ca ideile nebuneşti care sunt înrădăcinate în fiinţa lăuntrică a omului respectiv să se amplifice şi el să caute mijloace şi mai ingenioase de a dovedi câtă dreptate are. Când vorbim în sensul ştiinţei spiritului, lucrurile trebuie examinate cu cea mai mare exactitate. Când am spus că adevărurile ştiinţei spiritului pe care omul le cultivă în sufletul lui, dându-şi toată osteneala sau chiar pornind pe calea unei discipline spirituale sistematice, constituie o forţă în combaterea unei rătăciri a tendinţelor clarvăzătoare, am avut în vedere un cu totul alt caz, diferit de cel expus mai înainte. Nu se pune problema de a-l ajuta pe omul respectiv apelând la adevărurile ştiinţei spiritului. De regulă, cei din jurul lui vor să-l ajute folosind argumentele gândirii obişnuite. Numai că un om aflat în această situaţie e total insensibil la asemenea argumente. Din ce cauză?

Când apare simtomatologia descrisă, în omul respectiv iese la suprafaţă o cauză karmică, din incarnările lui trecute, a unor rătăciri din alte vieţi. Rătăcirea fiinţei sale interioare nu-şi are cauzele şi nici nu poate să le aibă în actuala incarnare, ci într-o incarnare anterioară. Să ne imaginăm cum se petrecerea trecerea dintr-o incarnare anterioară în cea actuală. În acest scop, trebuie să ştim cum se desfăşoară dezvoltarea noastră sufletească. Fiecare din noi e alcătuit dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi, în decursul timpului, am introdus în aceste învelişuri, prin acţiunea Eului, sufletul senzaţiei în corpul astral, sufletul raţiunii sau afectiv în corpul eteric şi sufletul conştienţei în corpul fizic. Ceea ce am dezvoltat în interiorul nostru, ca trei mădulare sufleteşti, a fost introdus în cele trei învelişuri şi trăieşte acum aici. Să presupunem că, intr-o incarnare oarecare, sub influenţa lui Lucifer – prin faptul că dezvoltăm înăuntrul nostru porniri, pofte, instincte egoiste sau de alt fel, care trebuie atribuite influenţei lui Lucifer – suntem ispitiţi să ne încărcăm sufletul cu multe greşeli. Sediul acestor greşeli poate fi în sufletul senzaţiei, în sufletul raţiunii sau în cel afectiv şi chiar în sufletul conştienţei. Aceasta va fi apoi, într-o încercare de mai târziu, cauza greşelii, pe care omul respectiv o poartă într-unul din mădularele sale sufleteşti. Să presupunem că e vorba de o greşeală bazată în mod deosebit pe forţele sufletului raţiunii. Ea va fi transformată, în starea dintre moarte şi o nouă naştere, în aşa fel încât faptele greşite comise, de exemplu, de către sufletul raţiunii, îşi vor manifesta efectele în corpui eteric. Aşadar, în perioada dintre moarte şi noua naştere, ele au fost întreţesute în corpul eteric. Şi în noua incarnare noi întâlnim un efect înrădăcinat în corpul eteric, a cărui cauză şi-a avut sediul, într-o incarnare anterioară, în sufletul raţiunii. Dar sufletul raţiunii din incarnarea următoare lucrează iar, în mod independent, în această incarnare, şi e o mare deosebire între cazul în care omul a comis acea greşeală într-o viaţă anterioară şi acela în care a comis-o în viaţa prezentă. Dacă a comis-o într-o incarnare anterioară, acum are o deficienţă în corpul său eteric. El e mai adânc

înrădăcinat, fiindcă acum nu-şi are sediul în sufletul raţiunii, ci în corpul eteric. Dar ceea ce omul a cucerit în planul fizic sub formă de capacităţi intelectuale influenţează numai sufletul raţiunii, nu influenţează activitatea desfăşurată de sufletul raţiunii în trecut, care acum a fost integrată deja corpului eteric. De aceea se poate întâmpla ca forţele sufletului raţiunii, aşa cum ne întâmpină ele azi, să lucreze cu o logică intactă, astfel încât fiinţa interioară a omului să fie absolut intactă, dar, din cauză că sufletul raţiunii interacţionează cu partea bolnavă a corpului eteric, acest corp să facă, într-o anumită privinţă, o eroare. Şi atunci putem acţiona, cu argumentele care pot fi găsite în planul fizic, asupra sufletului raţiunii, dar nu putem influenţa în mod direct corpul eteric. Din acest motiv, nu veţi realiza nimic prin logică, pe calea convingerii, cum nu veţi realiza nimic prin logică dacă aşezaţi un om în faţa unei oglinzi convexe, astfel încât el să-şi vadă imaginea schimonosită, şi veţi încerca să-l convingeţi apoi că nu are dreptate când îşi vede imaginea. Deci nu depinde de om dacă înţelege un lucru în mod greşit, maladiv, fiindcă logica sa, sănătoasă în rest, nu e oglindită în mod corespunzător de către corpul său eteric.

Purtăm adeseori în noi, în organizarea mai adâncă a fiinţei noastre, efectul karmic al unor incarnări anterioare. Şi se poate spune că într-o anumită parte a acelei organizări – în cazul nostru, în corpul eteric – există o deficienţă. Vedem ce rău am făcut, lăsând să apară în noi, sub influenţa luciferică, într-o incarnare anterioară, un lucru pe care l-am transformat apoi. În perioada dintre moarte şi o nouă naştere ceva interior se transformă în ceva exterior, şi atunci Ahriman acţionează împotriva noastră din propriul nostru corp eteric. Arhiman e atras, aş zice, spre corpul nostru eteric, de către Lucifer. Greşeala mai veche a fost de natură luciferică, dar ceea ce a fost transformat este de aşa natură, încât am putea spune că ne-o plăteşte Ahriman, în incarnarea următoare. Apoi se pune problema ca omul să elimine din fiinţa sa deficienţa existentă în corpul său eteric. Şi acest lucru e posibil numai dacă se intervine în organizarea sa mai profund decât este posibil într-o incarnare prin mijloacele obişnuite ale raţiunii exterioare.

Celui care trece printr-o asemenea experienţă, ajungând, într-o anumită incarnare, să aibă mania persecuţiei, când va trece din nou prin poarta morţii îi vor apărea toate lucrurile pe care le-a făcut din cauza deficienţei sale ahrimanice, şi le va vedea în întreaga lor absurditate. Iar aceasta va fi forţa care-l va vindeca în vederea următoarei sale incarnări. Fiindcă un asemenea om nu poate fi vindecat decât dacă vede în lumea exterioară consecinţele absurde ale faptelor săvârşite de el sub influenţa simptomelor respective. Cu aceasta v-am spus deja ce avem de făcut în sensul unei asemenea vindecări. Dacă un om are asemenea idei nebuneşti, nu-l veţi putea abate de la ele prin argumente logice. Nu veţi face decât să provocaţi cu atât mai mult spiritul său de contradicţie. Dar veţi avea succes, mai ales dacă asemenea simptome apar în tinereţe, punându-l pe omul respectiv în situaţii în care consecinţele simptomelor sale se dovedesc a fi nebuneşti, în faţa unor realităţi create de el, care se întorc asupra sa, ca realităţi evident absurde.

Puteţi da un ajutor în sensul vindecării şi dacă aţi ajuns în posesia adevărurilor ştiinţei spiritului într-un grad atât de înalt, încât ele au devenit un bun lăuntric al sufletului dumneavoastră. Dacă posedaţi asemenea adevăruri, înseamnă că le aveţi sub forma celei mai puternice credinţe, ceea ce înseamnă că întreaga dumneavoastră personalitate e un focar de radiaţie a adevărurilor ştiinţei spiritului. Cu aceste adevăruri, care pătrund ca un curent puternic în viaţa dintre naştere şi moarte şi o umplu, reprezentând, totuşi, ceva ce depăşeşte limitele acestei vieţi, fiind cunoştinţe din lumea suprasensibilă, puteti obţine efecte mai puternice decât prin adevărurile raţiunii exterioare. În timp ce prin argumente logice exterioare nu puteţi face nimic, dacă aplicati adevărurile ştiinţei spiritului şi dacă aveţi suficient timp şi ocazii, veţi putea transmite omului respectiv impulsuri, astfel încât veţi realiza într-o singură incarnare ceea ce, de obicei, se poate face, indirect, de la o incarnare la alta; veţi acţiona din sufletul raţiunii asupra corpului eteric. Adevărurile planului fizic nu sunt câtuşi de puţin în măsură să sară peste prăpastia dintre sufletul senzaţiei şi corpul astral, dintre sufletul raţiunii şi eorpul eteric, sau chiar dintre sufletul conştienţei şi corpul fizic. Veţi constata că, oricâtă înţelepciune referitoare la lumea senzorială ar putea să adune un om, aceasta va avea o slabă legătură cu lumea sa afectivă, cu ceva ce putem numi îmbibarea corpului său astral cu impulsurile şi pasiunile corespunzătoare. De aceea, se întâmplă ca un om să fie un erudit, să aibă un mare tezaur de cunoştinţe teoretice referitoare la lucrurile lumii fizice, să îmbătrânească ca profesor universitar, dar să nu ajungă, în interiorul său, la o transformare a afectelor şi pasiunilor, care se manifestă în corpul astral. În fond, el poate să ştie enorm de multe lucruri despre lumea fizică şi să fie, totodată, un mare egoist, din cauză că şi-a însuşit în tinereţe asemenea impulsuri. Bineînţeles, în paralel cu aceasta poate să acţioneze o ştiinţă fizică exterioară şi o modelare a corpului astral şi a corpului eteric, dinăuntru în afară. Şi e posibil ca omul să asimileze multe adevâruri intelectuale, tot soiul de lucruri care pot fi asimilate ca forţe ale sufletului afectiv, în ceea ce priveşte planul fizic, dar nu poate să treacă peste prăpastia adâncă dintre sufletul raţiunii şi corpul eteric. Cu alte cuvinte, puteţi constata că deşi un om adună în el adevăruri exterioare, oricât de mult ar studia, rareori cele învăţate vor avea putere asupra forţelor formative ale trupului său.

În cazul unui om la care adevărurile acţionează în aşa fel încât iau în stăpânire întreaga sa existenţă, veţi vedea cum, în răstimp de zece ani, fizionomia lui se schimbă, veţi putea citi pe faţa lui cum s-a luptat în interiorul său cu anumite îndoieli. Sau puteţi vedea din gesturile sale că a devenit mai calm, pe baza unei hotărâri proprii. Ceea ce a făcut el se integrează forţelor formative ale organismului său, care e luat în stăpânire de aceste forţe transformate până în părţile cele mai subtile. Ceea ce omul îşi însuşeşte pe cale spirituală acţionează până la nivelul părţilor celor mai subtile ale organizării sale. Dacă ceea ce ia în stăpânire simţirea nu are legătură doar cu planul fizic, atunci după zece ani omul s-a schimbat. Dar schimbarea se face normal, aşa cum se formează şi se schimbă predispoziţiile în viaţa obişnuită. Se poate întâmpla ca, după zece ani, un om să aibă o altă expresie a feţei; dacă el nu sare însă peste prăpastie pe cale interioară, n-a fost vorba decât de nişte influenţe exterioare. Atunci ceea ce modelează omul n-a fost o forţă care-l ia în stăpânire din interior. Numai spiritualul, care se uneşte, în fiinţa noastră interioară, cu Eul cel mai lăuntric din noi, e în măsură să modifice forţele formative deja în viaţa dintre naştere şi moarte, dar această trecere, acest salt peste prăpastie are loc, cu siguranţă, în cadrul legii karmei, între moarte şi o nouă naştere. Dacă, de exemplu, ceea ce a trăit sufletul senzaţiei coboară în acele lumi prin care trecem în perioada dintre moarte şi o nouă naştere, atunci aceste trăiri se fac simţite cu siguranţă în incarnarea următoare, drept forţe formative, modelatoare.

Am înteles cum colaborează Ahriman şi Lucifer. Dar oare cum se realizează colaborarea lor atunci când, de exemplu, o influenţă luciferică nu are de trecut doar prăpastia dintre sufletul raţiunii şi corpul eteric, ci trebuie să parcurgă un drum mai lung?

Să presupunem că într-o anumită viaţă un om a ajuns să fie influenţat de Lucifer într-o măsură deosebit de mare. Într-un asemenea caz, omul respectiv a devenit, în întreaga sa fiinţă interioară, cu câteva trepte mai imperfect decât era înainte, iar în kamaloca acest lucru îi va apărea în modul cel mai pregnant, în aşa fel încât va fi nevoit să-şi spună că trebuie să depună un efort cu totul deosebit, pentru a compensa această imperfecţiune. Prin urmare, în noi se naşte o asemenea tendinţă, şi în incarnarea următoare sau într-una din incarnările următoare ne plăsmuim organismul în aşa fel încât acesta să aibă tendinţa de a realiza compensarea trăirilor din trecut. Dar să presupunem că ceea ce a declanşat influenţa luciferică a fost un factor exterior, o poftă exterioară, de exemplu. În acest caz, Lucifer şi-a exercitat din nou influenţa. Acel factor exterior n-ar fi putut avea influenţă asupra noastră, dacă în noi n-ar fi acţionat Lucifer. Prin urmare, în interiorul nostru există tendinţa de a compensa ceea ce a făcut influenţa luciferică.

Am văzut însă că influenţa luciferică dintr-o incarnare mobilizează, într-o incarnare ulterioară, influenţa ahrimanică, o face să acţioneze, aşa că amândoi, Lucifer şi Ahriman, se află într-o perfectă relaţie de colaborare. Influenţa luciferică ni se arată în conştienţă, cu alte cuvinte, noi mai putem ajunge, cu conştienţa noastră, de bine-de rău, în corpul nostru astral. Am spus că dacă devenim conştienţi de faptul că avem dureri aceasta se datorează influenţei luciferice. Dar noi nu putem coborî în acele regiuni pe care le-am putea desemna drept conştienţa corpului nostru eteric şi a corpului nostru fizic. Ce-i drept, şi în somnul fără vise noi avem o conştienţă, dar o conştienţă atât de atenuată,

încât în viaţa obişnuită omul nu ştie absolut nimic despre această conştienţă. Asta nu înseamnă că noi nu facem nimic în această stare de conştienţă. O asemenea conştienţă posedă, de exemplu, planta, care e formată doar dintr-un corp fizic şi un corp eteric. Planta trăieşte într-o stare de somn continuu, fără vise. Conştienţa umană a corpului fizic şi a corpului eteric există şi în starea de veghe diurnă. Totuşi, noi nu putem coborî până la nivelul ei. Această conştienţă poate săvârşi diferite fapte; în timpul somnului noi avem diverse acţiuni somnambulice, despre care nu ştim absolut nimic. Conştienţa somnului fără vise e cea care realizează aceste acţiuni. Conştienţa obişnuită a Eului şi conştienţa astrală nu pot coborî până acolo unde sunt săvârşite, de exemplu, faptele somnambulului.

Totuşi, nu trebuie să credem că deoarece în timpul zilei trăim în conştienta Eului şi în conştienta astrală în noi nu trăiesc şi celelalte feluri de conştienţă. Numai că nu ştim nimic despre existenţa lor. Să presupunem însă că, printr-o influenţă luciferică dintr-o incarnare anterioară am pus în mişcare o puternică influenţă ahrimanică; influenţa ahrimanică nu va putea să acţioneze asupra conştienţei noastre obişnuite. Ea va lua însă în stăpânire acea conştienţă care-şi are sediul în corpul nostru eteric şi atunci această conştienţă nu va determina doar o anumită organizare a acestui corp, ci ne va împinge chiar la fapte care se vor manifesta în aşa fel, încât conştienţa corpului eteric ne va spune că putem elimina răul pe care l-a făcut în noi influenţa lui Lucifer, căreia omul i-a căzut pradă în incarnarea sa anterioară, şi o poate elimina dacă săvârşeşte o faptă diametral opusă greşelii luciferice pe care a comis-o înainte.

Să presupunem că, din cauza unei influenţe luciferice, am ajuns să trecem de la o atitudine religioasă ori de la tendinţa de a căuta spiritualul, pe care o aveam înainte, la un punct de vedere făcând saltul spre senzualitate. O asemenea schimbare de atitudine mobilizează influenţa ahrimanică în aşa fel, încât ea va provoca reacţia diametral opusă. Şi atunci se poate întâmpla ca omul respectiv, trecând prin viaţă, să caute un punct în care să poată face iar un salt din lumea senzorială în cea spirituală. Atunci el a căzut în lumea senzorială; acum el vrea să se întoarcă, dintr-un salt, la viaţa spirituală. Conştienţa de suprafaţă nu observă acest lucru, dar misteriosul subconştient, care e înlănţuit de corpul fizic şi de corpul eteric, îl împinge acum pe om să caute un loc unde îl poate aştepta o furtună; în acel loc se află un stejar şi o bancă şi chiar acolo cade trăsnetul. Deci subconştientul l-a condus pe om spre împlinirea faptei dintr-o incarnare anterioară. Aici avem fenomenul invers. Aşa înţelegem un efect apărut, într-o viaţă anterioară, sub influenţa lui Lucifer, şi, ca urmare a sa, o influenţă exercitată de Ahriman în viaţa actuală. Ahriman trebuie să coacţioneze şi el pentru ca noi să diminuăm conştienţa superioară întratât, încât întreaga noastră fiinţă să asculte numai de conştienţa corpului eteric sau a corpului fizic.

În acest mod putem înţelege multe lucruri care se întâmplă şi în alte situaţii din viaţă. Dar dacă, de exemplu, cineva ajunge să moară ori să fie grav rănit, noi nu avem voie să ne explicăm un asemenea caz în mod similar; acest lucru ar însemna să concepem karma într-un mod foarte îngust. Există, într-adevăr, unele orientări, chiar şi în cadrul mişcării noastre teosofice, care concep karma într-un mod foarte îngust; unii oameni cred că prin karma ei posedă ceva care-i conduce spre un punct de vedere superior, pe care însă nu-l cunosc cu adevărat. Ei concep karma în aşa fel încât, dacă ar avea dreptate, întreaga ordine a lumii ar trebui să fie reglată, pentru fiecare om în parte, ca să poată sluji desfăşurării armonioase şi echilibrării personalităţii; cu alte cuvinte, într-o viaţă împrejurările ar trebui să fie reglate în aşa fel încât să fie creată compensaţia pentru ceea ce a luat naştere într-o viaţă anterioară. Dar acest punct de vedere nu poate rezista în faţa realităţii. Ce s-ar întâmpla dacă în viaţa unui om ar surveni o nenorocire, iar un altul i-ar spune că este vorba de karma sa, de efectul karmic ce vine dintr-o viaţă anterioară, că e consecinţa vinei cu care s-a împovărat atunci. Dacă omului respectiv i se întâmplă însă ceva pozitiv, celălalt i-ar spune că aceasta este consecinţa unei fapte bune, pe care a săvârşit-o în altă viaţă. Pentru ca o asemenea apreciere să aibă o valoare reală, cel care vorbeşte astfel ar trebui să vadă ce anume s-a petrecut în acea viaţă anterioară, despre care afirmă că a produs efectul respectiv. Dacă el s-ar transpune în viaţa anterioară a celui cu care stă de vorbă, ar vedea evenimentele care provin din acea viaţă şi ar trebui să-şi îndrepte privirile spre incarnarea următoare, pentru a observa efectele. Dar de aici decurge pentru noi, în mod logic, faptul că în fiecare incarnare au loc lucruri care constituie evenimente prime, deci fără antecedente, în viaţa fiecărui om, aşa cum se derulează ea de la o viaţă la alta, şi acestea îşi vor avea compensaţia karmică în viaţa următoare. Când, în viaţa următoare, vedem efectele ne putem îndrepta privirile spre cauzele lor. Dar dacă are loc o nenorocire şi, orice mijloace am aplica, nu putem găsi nici o cauză în viaţa anterioară, înseamnă că de-abia o viaţă de mai târziu va aduce compensaţia. Karma nu este soartă oarbă (fatum!). Din fiecare viaţă e transferat ceva în viaţa următoare.

Dacă înţelegem acest lucru, vom considera că e normal ca omul să poată întâlni în viaţa lui, într-un mod plin de sens, evenimente noi. Să ne gândim la faptul că marile evenimente din evoluţia omenirii pot avea loc numai pentru că anumite persoane devin purtătoarele lor. Anumiţi oameni trebuie să-şi asume într-un anumit moment intenţiile evoluţiei. Imaginaţi-vă cum s-ar fi desfăşurat evoluţia din Evul Mediu, dacă la un moment dat n-ar fi intervenit Carol cel Mare, ori cum ar fi evoluat viaţa spirituală din Antichitate, dacă n-ar fi apărut Aristotel. Dacă vreţi să înţelegeţi felul cum are loc evoluţia omenirii, trebuie să vi-l imaginaţi pe Aristotel activând în epoca în care a trăit; fără el multe ar fi fost altfel, mai târziu. Personalităţi cum sunt Carol cel Mare, Aristotel, Luther ş.a.m.d. au trebuit să trăiască în epoca respectivă nu pentru ei, ci pentru evoluţia lumii. Destinele lor personale sunt însă strâns împletite cu ceea ce se întâmplă în lume. Putem spune oare, din acest motiv, că ceea ce ei realizează are vreo legătură cu meritele pe care şi le-au câştigat în trecut?

Să luăm cazul lui Luther. Nimic din ceea ce el a trăit şi suferit nu poate fi înscris în cartea conturilor sale karmice; trebuie să fie clar că ceea ce urmează să aibă loc într-un anumit moment din evoluţia omenirii se întâmplă datorită faptului că există anumite individualităţi. Aceste individualităţi trebuie să coboare pe Pământ din lumea spirituală, fără să se ia în considerare dacă ele însele au ajuns sau nu destul de departe în evoluţia lor, fiindcă au o anumită misiune în evoluţia omenirii. Şi s-ar putea să fie necesar ca o cale karmică să fie întreruptă înainte de vreme sau prelungită, pentru ca personalitatea respectivă să apară într-un anumit moment. Unor asemenea persoane le sunt date destine care nu trebuie să aibă nimic comun cu karma lor anterioară. Dar dacă un om a păşit în viaţă în acest fel, şi dacă a făcut ceea ce trebuia între naştere şi moarte, de aici apar cauze karmice. Pe cât este de adevărat că Luther a apărut pentru scopuri legate de evoluţia omenirii şi că el poate îndura elemente ale destinului care nu au nimic comun cu karma lui anterioară, tot pe atât de adevărat este că ceea ce face el acum va influenţa, la rândul său, karma sa viitoare. Karma este o lege generală şi fiecare trebuie să trăiască în cadrul ei. Totuşi, nu avem voie s-o analizăm privind doar spre incarnările trecute, ci trebuie să privim şi spre viitor. De pe această poziţie putem spune că de-abia o viaţă ulterioară şi incarnările anterioare pot justifica faptul că ni s-au întâmplat şi lucruri care nu se aflau pe linia karmei noastre.

Să analizăm cazul următor, care s-a petrecut în realitate: într-o catastrofă naturală şi-au găsit moartea mai multe suflete. Nu trebuie să credem că aceşti oameni au murit pentru că aşa cerea karma lor; ar fi o presupunere foarte ieftină. Asemenea lucruri nu pot fi explicate prin faptele rele cu care oamenii s-au încărcat. Există un caz verificat: mai mulţi oameni care şi-au pierdut viaţa din cauza unei catastrofe naturale, mai târziu, într-o altă existenţă, s-au simţit uniţi şi puternici datorită acestui destin comun, în aşa fel încât au putut întreprinde ceva împreună. Acea catastrofă a constituit cauza care i-a dezobişnuit să fie ataşaţi exclusiv de materie, astfel încât au adus cu ei, într-o viaţă viitoare, un mod de a gândi care i-a condus spre spiritual.

Ce s-a petrecut de fapt? Dacă ne întoarcem la viaţa anterioară, constatăm că a avut loc, ca eveniment deosebit, moartea în comun a acelor oameni, cauzată de un cutremur. În momentul cutremurului, în faţa sufletelor lor a apărut cu o mare intensitate lipsa de valoare a bunurilor materiale şi, datorită acestui fapt, în ei s-a dezvoltat tendinţa de a căuta spiritualul. Iată cum aceşti oameni, care aveau de adus omenirii ceva de natură spirituală, au fost pregătiţi în acest scop pe o asemenea cale, care ne demonstrează înţelepciunea evoluţiei; este un caz care a fost cercetat prin metoda ştiinţei spiritului şi care a avut loc în realitate. În felul acesta vedem intrând în viaţa umană evenimente

primare; moartea unui om sau a unui număr mai mare de oameni, provocată de o catastrofă naturală sau de un accident, nu trebuie explicată printr-o vină de care el s-a încărcat în trecut, fiindcă un asemenea eveniment poate să aibă loc, devenind o cauză primară, a cărei compensare se produce de-abia în viaţa următoare.

Dar mai sunt posibile şi alte situaţii. Se poate întâmpla ca, timp de două sau trei incarnări succesive, un om să fie nevoit să-si încheie viaţa. Acest lucru se poate întâmpla din cauză că individualitatea respectivă are misiunea de a aduce omenirii ceva ce nu poate fi realizat decât dacă omul trăieşte în lumea fizică, sensibilă, cu forţele unui trup pe cale de a se plămădi. Nu e totuna dacă cineva trăieşte într-un trup care se dezvoltă până la 35 de ani sau într-un trup ajuns la o vârstă mai înaintată. Până la 35 de ani omul îşi transmite forţa în corporalitate, aşa că el dezvoltă forţă dinăuntru în afară. Apoi însă, pe la 35 de ani, omul nu mai face progrese în evoluţia sa decât în plan interior şi trebuie să lupte în permanenţă, cu forţele sale de viaţă, împotriva forţelor exterioare. Aceste două jumătăţi ale vieţii sunt total diferite, dacă avem în vedere organizarea interioară. Să presupunem că e nevoie, conform cu înţelepciunea evoluţiei, de oameni care pot prospera doar dacă nu sunt nevoiţi să lupte împotriva a ceea ce ni se opune de obicei în a doua jumătate a vieţii; atunci se poate întâmpla ca firul vieţii acestor incarnări să se rupă de timpuriu. Asemenea cazuri există. Şi noi înşine am atras atenţia, cu ocazia întâlnirilor noastre, *asupra unei individualităţi care a apărut, în mod succesiv, drept mare profet, drept pictor important şi drept poet* [11] şi care şi-a încheiat de fiecare dată viaţa printr-o moarte prematură, din cauză că ceea ce această individualitate avea de realizat în cursul celor trei incarnări era posibil numai prin faptul că incarnările sale au fost întrerupte înainte de trecerea în a doua jumătate a vieţii. Acesta este modul specific în care karma umană individuală se împleteşte cu karma generală a omenirii.

Putem să scrutăm şi mai adânc şi să căutăm în karma generală a omenirii anumite cauze karmice care-şi arată efectele în alte epoci, mai târzii; omul individual trebuie să se vadă iar situat în karma omenirii. Dacă studiem evoluţia postatlanteană, avem la mijloc epoca greco-latină, precedată de epoca egipteano-caldeană, şi urmată de epoca noastră, a cincea epocă de cultură. După epoca noastră va urma o a şasea şi o a şaptea epocă de cultură. Şi cu alte ocazii am arătat că, dintr-un anumit punct de vedere, are loc o mişcare în cerc a diferitelor civilizaţii, astfel încât civilizaţia greco-latină este ceva de sine stătător, dar epoca egipteano-caldeană este reluată în epoca noastră. Am subliniat, în cadrul acestui ciclu de conferinţe, că astronomul Kepler a trăit în epoca noastră, că în trecut aceeaşi individualitate a trăit într-un trup de egiptean, şi că, în acea epocă, a avut ocazia să-şi înalţe privirile, sub îndrumarea unui preot egitpean, spre bolta cerească, în aşa fel încât tainele astrelor i-au fost dezvăluite, aş zice, de sus. Această individualitate a scos din nou la lumina zilei toate acestea în incarnarea trăită sub numele de Kepler, şi a fost aşezată în punctul în care epoca a cincea o repetă, într-un anumit mod, pe a treia.

Dar să mergem mai departe. De pe poziţiile ştiinţei spiritului se poate afirma că cei mai mulţi oameni privesc evoluţia lumii şi viaţa umană ca nişte orbi. Aceste corespondenţe, aceste repetări, această viaţă, sub formă de cicluri, ar putea fi urmărite până în cele mai mici amănunte. Dacă luăm ca punct de reper un anumit moment din evoluţia omenirii, anul 747 î.Hr., el reprezintă un fel de punct zero, iar ceea ce se situează înainte şi după acest moment se află, într-un anumit mod, într-un raport de oglindire. Ne putem întoarce până într-o epocă a evoluţiei egiptene şi vom găsi acolo legi după care se desfăşurau ceremoniile şi unele ritualuri, care le apăreau oamenilor drept „porunci ale zeilor". Şi chiar aşa era. Erau nişte porunci care cereau, de exemplu, ca un egiptean să efectueze în timpul zilei un număr de spălări, reglementate prin uzanţe şi prescripţii rituale speciale. Şi i se spunea egipteanului că el nu poate trăi aşa cum vor zeii decât dacă în anumite zile se îmbăiază de un număr de ori. Aceasta era o poruncă a zeilor, care se manifesta prin diverse culte. Ajungem apoi într-o perioadă intermediară, mai puţin axată pe curăţenie, iar în epoca noastră întâlnim din nou măsuri de igienă prescrise omenirii din motive materialiste şi vedem cum se repetă ceva care, în vechiul Egipt, la un moment dat, a dispărut. Împlinirea, în cadrul karmei generale, a evenimentelor din trecut se prezintă într-un mod foarte ciudat. Dar cadrul general e mereu altul. În incarnarea sa egipteană, Kepler avea privirile îndreptate spre cerul înstelat; şi ceea ce această individualitate a văzut acolo s-a întipărit în marile adevăruri spirituale ale astrologiei egiptene. Când s-a reincarnat, într-o epocă a cărei sarcină era aceea de a dezvolta materialismul, aceeaşi individualitate a înscris aceste realităţi – într-un mod corespunzător epocii noastre – sub forma celor trei legi ale lui Kepler, de nuanţă materialistă. În vechiul Egipt, legile curăţeniei erau „revelate de Dumnezeu". Egipteanul credea că îşi îndeplineşte datoria faţă de omenire numai dacă se îngrijeşte de curăţenia sa cu o pendaterie deosebită. Acest lucru iese din nou la suprafaţă, numai că sub influenţa unor gânduri absolut materialiste. Omul actual nu se gândeşte că el slujeşte zeilor prin faptul că respectă asemenea prescripţii, ci crede că o face pentru binele său. Oricum, ceea ce a existat cândva iese din nou la lumina zilei.

În lume, într-un anumit sens, totul se împlineşte în mod ciclic. Vă daţi seama că lucrurile pe care le-am spus data trecută nu sunt chiar atât de simple cum suntem înclinaţi să credem. Oamenii n-au fost în stare, într-o anumită epocă, să ia măsuri împotriva epidemiilor, deoarece acestea fuseseră prevăzute în înţeleptul plan general al lumii, pentru a li se oferi sufletelor umane ocazia de a compensa răul provocat de influenţa ahrimanică şi de anumite influenţe luciferice mai vechi. Dacă azi sunt create alte condiţii, şi acest lucru e supus anumitor legi karmice. Iată de ce nu avem voie să tratăm cu superficialitate asemenea probleme.

Am spus că dacă omul caută ocazia de a se infecta, de a contracta o boală epidemică, să zicem, avem de-a face cu reacţia necesară împotriva unei cauze karmice din trecut. Ne este îngăduit atunci să luăm măsuri de igienă etc.?

E o întrebare profundă, şi trebuie să adunăm mai întâi materialul necesar, ca să-i putem găsi un răspuns. Trebuie să ne fie clar că acolo unde, pe parcursul unor perioade de timp mai lungi, conlucrează simultan principiul luciferic şi principiul ahrimanic, sau acolo unde ele acţionează unul împotriva celuilalt, în viaţa umană apar anumite complicaţii. Aceste complicaţii se întâlnesc în cele mai diverse cazuri, în modurile cele mai diferite, astfel încât nu vom întâlni două cazuri la fel. Dacă analizăm cum au colaborat Lucifer şi Ahriman, vom găsi un fir călăuzitor, care ne va ajuta să ne orientăm. Trebuie să facem însă o distincţie foarte clară între omul interior şi omul exterior. Azi am văzut care este deosebirea între ceea ce acţionează în sufletul raţiunii şi ceea ce se manifestă în corpul eteric, ca efect al sufletului raţiunii. Noi trebuie să urmărim firul neîntrerupt, progresiv, al acţiunilor karmei, şi avem posibilitatea să acţionăm, la rândul nostru, prin influenţe karmice corespunzătoare, asupra fiinţei interioare, în aşa fel încât fiinţa interioară să pregătească pentru viitor o altă compensaţie karmică. Şi atunci există posibilitatea ca într-o viaţă anterioară un om să fi trecut prin tot felul de sentimente, senzaţii etc., care l-au împins la neiubire faţă de semenii lui. Să ne imaginăm, de exemplu, că el a trecut prin anumite evenimente care l-au făcut ca, prin acţiunea karmei, să asimileze neiubirea. Este posibil ca noi, urmând o linie descendentă, să producem răul, să parcurgem, mai întâi, o traiectorie descendentă, spre a face să se dezvolte forţa de tensionare în sens opus şi a urca apoi din nou. Să presupunem, deci, că, dăruindu-se anumitor influenţe, un om înclină spre neiubire; în acest caz, într-o viaţă ulterioară neiubirea va apărea ca efect karmic şi va forma, în organizarea sa, anumite forţe interioare. Acum putem face două lucruri, în mod inconştient; căci civilizaţia noastră încă n-a ajuns atât de departe încât să facă asemenea lucruri în mod conştient. În cazul unui asemenea om va trebui să luăm măsuri pentru ca acele însuşiri din organizarea sa care provin din neiubire să fie eliminate. Putem recurge la un mijloc de combatere a acelei influenţe din organizarea exterioară care s-a manifestat drept neiubire; totuşi nici acum n-am alungat din suflet întreaga neiubire, ci am eliminat doar organul exterior al neiubirii. Fiindcă dacă nu mai întreprindem şi altceva am făcut treaba pe jumătate, sau poate că n-am făcut absolut nimic. Poate că l-am ajutat pe omul respectiv din punct de vedere fizic-exterior, dar din punct de vedere sufletesc nu l-am ajutat. Din cauză că, în corporalitatea exterioară, am înlăturat organul de producere a neiubirii, acum el nu poate să-şi manifeste neiubirea; trebuie s-o păstreze în organizarea sa interioară pentru o incarnare viitoare.

Să presupunem că, din cauza lipsei de iubire faţă de semeni, un întreg grup de oameni s-ar fi simţit îndemnat să asimileze anumite substanţe infecţioase, spre a cădea pradă unei epidemii. Şi să mai presupunem că suntem în stare să luăm măsuri împotriva epidemiei. Într-un asemenea caz, noi am opri corporalitatea exterioară să manifeste neiubire, dar prin aceasta n-am elimina încă înclinaţia interioară spre neiubire. Să ne imaginăm că, eliminând organul exterior al neiubirii, ne asumăm îndatorirea de a acţiona asupra sufletului în aşa fel încât să-l scăpăm de predispoziţia spre neiubire. Organul neiubirii e ucis în sensul cel mai propriu al cuvântului – în sens corporal exterior – prin vaccinarea împotriva variolei. Ştiinţa spiritului ne spune că variola a apărut într-o epocă în care exista tendinţa generală de a dezvolta într-o măsură foarte largă egoismul, neiubirea. Atunci a apărut variola şi în organizarea exterioară; aşa stau lucrurile. În teosofie avem datoria de a spune doar adevărul.

Putem înţelege acum de ce vaccinul împotriva variolei a apărut în epoca noastră. Dar mai putem înţelege şi altceva, şi anume faptul că cele mai bune dintre spiritele epocii noastre manifestă repulsie faţă de vaccinare. Această repulsie corespunde unui aspect interior, este partea exterioară a ceva interior. Dacă ucidem organul, avem şi îndatorirea, ca revers al acestei intervenţii, să modelăm la omul respectiv şi caracterul său materialist, printr-o educaţie spirituală corespunzătoare. Acesta ar trebui să fie reversul. Altfel nu facem treaba decât pe jumătate. Nu facem decât o treabă al cărei revers va trebui să-l creeze omul însuşi, într-una din incarnările sale viitoare, în cazul în care în el există otrava variolei, şi a eliminat acea însusire care ne face să căutăm o îmbolnăvire de variolă. Dacă am eliminat receptivitatea la variolă, am avut în vedere numai latura exterioară a activităţii bazate pe legea karmei. Dacă, pe de altă parte, luăm măsuri de igienă, avem datoria de a da ceva şi sufletului acelui om a cărui organizare am modificat-o. Vaccinul nu va dăuna nici unui om care, după vaccinare, primeşte, mai târziu, în viaţă o educaţie spirituală. Dar facem balanţa să se încline prea mult, dacă avem în vedere numai unul dintre aspecte, iar celuilalt nu-i acordăm nici o importanţă. Acest lucru îl simt oamenii care spun că acolo unde se merge prea departe cu măsurile de igienă sunt cultivate doar naturile slabe. O asemenea părere este, desigur, neîntemeiată; este important să nu ne asumăm una dintre sarcini fără cealaltă.

Ajungem astfel la o lege importantă a evoluţiei omenirii, care acţionează în aşa fel încât întotdeauna o realitate exterioară şi una interioară să se menţină în echilibru şi care nu ne dă voie să avem în vedere doar unul din aspecte, neglijându-l pe celălalt. Am spus multe lucruri până acum, dar nu ne-am pus întrebarea cum se raportează igiena şi karma una la cealaltă. Răspunsul la această întrebare ne introduce şi mai adânc în problema karmei.

Vom vedea în continuare că între naştere şi moartea omului există legături karmice, că oamenii pot influenţa viaţa semenilor săi şi vom înţelege cum pot să fie compatibile între ele voinţa liberă a omului şi karma.

Corecturi

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a IX-a

Efectul karmic al trăirilor avute ca bărbat şi ca femeie. Moartea şi naşterea în raport cu karma

Hamburg, 26 mai 1910

Am subliniat în repetate rânduri, nu vom putea decât să schiţăm în câteva linii marile legităţi karmice, spre a da câteva sugestii în acest domeniu inepuizabil. Dacă reflectaţi la tot ce am discutat în cursul ultimelor zile, nu veţi mai găsi atât de ciudată ideea că omul e împins cu tot dinadinsul, din străfundul anumitor straturi ale conştienţei sale, să caute şi în lumea exterioară efectele compensatoare pentru cauzele karmce pe care le-a integrat el însuşi fiinţei sale. Un om poate fi îndemnat de-a dreptul, să se deplaseze într-un loc unde, de exemplu, poate să se infecteze, spre a găsi în această infecţie efectele compensatoare pentru o cauză karmică pe care a integrat-o cândva fiinţei sale; el poate fi împins chiar spre accidente mortale, căutând să realizeze printr-o asemenea trăire o anumită compensaţie.

Dar cum se derulează karma, dacă prin anumite măsuri ajungem în situaţia de a împiedica un om să caute o asemenea compensaţie?

Să presupunem că, prin diferite măsuri igienico-sanitare acţionăm în aşa fel, încât anumite cauze, anumite lucruri, spre care omul înclină, în virtutea condiţionărilor sale karmice, pur şi simplu nu pot să existe. Să ne imaginăm că, prin diferite măsuri de igienă, reuşim să combatem unii agenţi patogeni dintr-un anumit domeniu. Am arătat deja că în nici un caz omul nu poate lua asemenea măsuri după bunul său plac. Am văzut că, de exemplu, într-o anumită epocă, apare predispozitia de a se emite legi referitoare la curăţenie, din simplul motiv că această tendinţă, care dispăruse între timp, revine în cursul repetării în sens invers a evoluţiei. Am văzut, de asemenea, că marilor legi ale karmei le este inerent faptul că, la un moment dat, omul să ia o măsură sau alta. Înţelegem şi faptul ca omul n-a luat asemenea măsuri, din cauză că, într-o epocă mai veche, omenirea a avut nevoie de epidemii, care azi vor fi eradicate prin măsurile igienico-sanitare. În ceea ce priveşte marile măsuri care se iau pentru organizarea vieţii, evoluţia omenirii e supusă unor legi absolut precise şi, înainte ca un lucru să poată avea importanţă şi să poată fi de folos pentru întreaga evoluţie a omenirii, nu apare posibilitatea de a se lua asemenea măsuri. Asemenea măsuri nu izvorăsc din viaţa deplin conştientă, raţională, intelectuală pe care omul o duce între naştere şi moarte, ci din spiritul general al omenirii. Gândiţi-vă numai la faptul că o invenţie sau o descoperire apare de-abia când omenirea e cu adevărat matură pentru a o valorifica. O privire sumară asupra evoluţiei omenirii pe Pământ vă poate revela multe lucruri.

Strămoşii noştri – adică propriile noastre suflete – au trăit în trupuri care aveau o cu totul altă formă decât trupurile noastre de azi, pe vechiul continent Atlantida, apoi acest continent s-a scufundat şi măsurile de organizare a vieţii pe care le luăm noi astăzi s-au dezvoltat în cadrul continentelor actuale. Şi de-abia într-o anumită epocă locuitorii uneia dintre emisferele care s-au ivit din valurile oceanului au fost conduşi spre locuitorii celeilalte emisfere. Doar de curând, într-un trecut nu prea îndepărtat, popoarele Europei au ajuns din nou în regiunile care se separaseră de cealaltă parte a continentului atlantean. Toate aceestea sunt supuse unor legi cu adevărat importante. Iar descoperirea unui lucru ori măsurile care sunt luate şi care dau posibilitatea de a se interveni în karma, într-o privinţă oarecare, nu depind de părerea sau de voinţa arbitrară a oamenilor; asemenea lucruri se întâmplă când trebuie. Făcând abstracţie de toate acestea, dacă noi înlăturăm anumite cauze care ar fi existat fără intervenţia noastră şi care, în virtutea condiţionărilor karmice, ar fi avut tendinţa să atingă anumiţi oameni, prin aceasta noi influenţăm karma acelor oameni. Dar nu înseamnă că, influenţând-o, o înlăturăm complet, ci doar că o îndreptăm într-o altă direcţie.

Să ne imaginăm, deci, cazul în care, din cauza împletirii karmice a destinelor lor mai mulţi oameni ar fi împinşi să asimileze anumite influenţe, care ar constitui o compensare karmică. Dar aceste influenţe sau situaţii au fost înlăturate prin diferite măsuri igienico-sanitare şi oamenii respectivi nu le mai pot căuta. Nu înseamnă însă că ei au fost eliberaţi de ceea ce fiinţa lor cere ca efect karmic; ei vor simţi nevoia de a căuta alte efecte. Omul nu scapă de karma sa. Asemenea măsuri nu-l scutesc de ceea ce el ar fi trebuit să facă, dacă ele n-ar fi intervenit.

Reiese de aici că pentru o compensaţie karmică pe care suntem în stare s-o înlăturăm într-o direcţie apare necesitatea unei alte compensaţii, într-o altă direcţie. Când înlăturăm unele influenţe, noi nu facem decât să creăm necesitatea de a căuta alte ocazii şi influenţe. Să presupunem că multe epidemii, multe îmbolnăviri ale unei întregi colectivităţi pot fi explicate, pur şi simplu, prin faptul că oamenii care caută aceste boli vor să înlăture ceea ce au dezvoltat în ei pe cale karmică, de exemplu, în cazul epidemiei de variolă, organele neiubirii. Chiar dacă am reuşi să înlăturăm aceste organe, cauza lipsei de iubire ar continua să existe, iar sufletele respective ar trebui să caute compensaţia corespunzătoare pe o altă cale, într-o altă incarnare. Putem înţelege ce se întâmplă într-un asemenea caz, dacă atragem atenţia asupra unui lucru la care ne vom referi în continuare.

În epoca actuală sunt înlăturate multe influenţe şi cauze care, dacă nu s-ar proceda astfel, ar trebui să fie căutate, spre a se compensa anumite greşeli karmice cu care omenirea s-a încărcat în epocile mai vechi. Dar prin aceasta noi nu facem decât să înlăturăm posibilitatea ca omul să fie expus unor influenţe exterioare, facem ca viaţa lui exterioară să devină mai plăcută şi, de asemenea, mai sănătoasă. Dar în acest fel creăm necesitatea ca omul respectiv să caute pe o altă cale compensaţia karmică pe care ar fi obţinut-o prin acea boală. Prin urmare, sufletele care sunt salvate azi din punctul de vedere al sănătăţii pe o asemenea cale sunt condamnate să caute compensaţia karmică respectivă într-un alt mod. Şi dumneavoastră va trebui s-o căutaţi, în numeroasele cazuri descrise. Prin faptul că acestor oameni li se oferă, printr-o viaţă mai sănătoasă, o mai mare comoditate fizică, prin faptul că viaţa fizică devine mai uşoară, datorită măsurilor igienico-sanitare, sufletul e influenţat în direcţia opusă; el va simţi din ce în ce mai mult un anumit gol, o nemulţumire, o neîmplinire. Şi dacă s-ar continua tot aşa, dacă viaţa exterioară ar deveni din ce în ce mai plăcută, mai sănătoasă, conform cu reprezentările generale din sfera vieţii pur materialiste, asemenea suflete ar simţi din ce în ce mai puţin imboldul de a progresa în interiorul lor. Într-un anumit sens, în paralel cu această viaţă mai tihnită s-ar desfăşura procesul unei pustiiri a sufletelor.

Cel care observă viaţa mai exact, poate remarca unele aspecte ale acestei situaţii în epoca actuală. Poate că în nici o altă epocă n-au existat atâţi oameni care trăiesc în condiţii exterioare foarte plăcute, dar umblă prin lume cu suflete pustii, fără nici o preocupare. Ei aleargă de la o senzaţie la alta; apoi, dacă situaţia financiară le-o permite, călătoresc dintr-un oraş în altul, căutând ceva, sau, dacă sunt nevoiţi să rămână mereu în oraşul lor, trec în fiecare seară de la o distracţie la alta. Dar sufletul le rămâne pustiu şi gol, şi în cele din urmă nu mai ştiu nici ei ce să caute în lume. O viaţă dusă în condiţii pur exterioare, plăcute din punct de vedere fizic, dă naştere tendinţei de a nu te gândi decât la realităţile fizice. Dacă tendinţa oamenilor de a se ocupa doar de realităţile fizice n-ar exista de atâta timp, nici înclinaţia spre materialismul teoretic n-ar fi devenit atât de puternică, aşa cum se întâmplă în epoca noastră. Aşa că sufletele devin tot mai suferinde, în timp ce viaţa exterioară e mai sănătoasă.

Teosoful are cel mai puţin motive să se plângă de aşa ceva, fiindcă teosofia ne oferă posibilitatea de a înţelege lucrurile şi, totodată, de a vedea unde se află compensaţia. Sufletele pot să rămână pustii numai până la un anumit punct; apoi, în virtutea propriei lor elasticităţi, ca să zic aşa, ele o iau în direcţia opusă, caută un conţinut înrudit cu străfundurile proprii şi îşi dau seama cât de mult au nevoie să ajungă la o concepţie teosofică despre lume.

Vedem astfel că ceea ce rezultă din concepţiile materialiste despre lume face într-adevăr mai uşoară viaţa în plan exterior, dând naştere însă unor dificultăţi ale vieţii interioare care-l fac pe om să caute, din cauza suferinţei, o concepţie spirituală despre lume. Concepţia spirituală despre lume care se oferă în zilele noastre sub numele de teosofie vine în întâmpinarea acelor suflete care nu-şi pot găsi mulţumirea în impresiile pe care este în măsură să le ofere viaţa exterioară, care poate fi, într-un fel, foarte plăcută. Sufletele vor căuta mereu lucruri noi, până când elasticitatea lor va acţiona atât de puternic din direcţia opusă, încât ele se vor uni cu ceea ce poate fi numit viaţă spirituală. Aşa că există o legătură între igienă şi speranţele de viitor ale conceptiei ştiinţei spiritului despre lume.

Puteţi observa deja, în mic, adevărul celor spuse mai înainte. Există azi suflete care adaugă preocupărilor exterioare o nouă preocupare, aceea de a se interesa de concepţia teosofică despre lume, suflete care îşi asimilează concepţia teosofică despre lume ca pe un conţinut senzaţional. Este un fenomen care apare în cazul oricărui curent din evoluţia omenirii: ceea ce are o semnificaţie interioară profundă devine şi preocupare la modă, care satisface setea de senzaţional. Dar sufletele cu adevărat pregătite pentru teosofie sunt acelea care ori se simt nesatisfăcute de senzaţiile exterioare, ori şi-au dat seama că ştiinţa exterioară, cu toate strădaniile, nu e în stare să explice faptele reale. Acestea sunt sufletele pe care karma lor generală le-a pregătit în aşa fel, încât ele se pot uni în partea cea mai lăuntrică a vieţii lor sufleteşti cu teosofia. Ştiinţa spiritului face parte şi ea din karma generală a omenirii şi se va integra, ca atare, acesteia.

Astfel noi putem influenţa karma oamenilor, făcând-o să se îndrepte într-o direcţie sau alta, dar nu putem înlătura efectul care trebuie să se răsfrângă asupra lor. Spre om se întoarce, într-un fel sau altul, ceea ce şi-a pregătit el însuşi, în vieţile sale anterioare.

Putem sesiza cel mai bine felul înţelept în care acţionează karma în lume, dacă vom analiza un domeniu în care karma nu are nici o tentă morală, nu are nici o legătură cu impulsurile morale pe care omul le dezvoltă din sufletul lui şi care duc la fapte morale sau imorale. Ne propunem să aducem în faţa sufletelor noastre un domeniu al karmei în care elementul moral nu joacă nici un rol, ci se prezintă ca ceva absolut neutru, ca înlănţuire karmică.

Să presupunem că o femeie trăieşte într-o anumită incarnare. Nu veţi pune la îndoială afirmaţia că o femeie, prin simplul fapt că e femeie, va avea alte trăiri decât bărbatul şi că aceste trăiri nu au legătură doar cu procesele sufleteşti lăuntrice, că ele au legătură, în măsura cea mai mare, cu evenimentele exterioare, cu situaţiile de viaţă în care ea ajunge numai prin faptul că e femeie şi care, la rândul lor, se repercutează asupra întregii ei structuri şi dispoziţii sufleteşti. Putem spune, deci, că femeia e împinsă spre acţiuni aflate în legătura cea mai strânsă cu existenţa ei de femeie. Echilibrul dintre bărbat şi femeie este creat de-abia pe tărâmul convieţuirii spirituale. Cu cât coborâm mai jos în sfera vieţii pur sufleteşti şi în fiinţa exterioară a omului cu atât va fi mai mare deosebirea dintre bărbat si femeie, în ceea ce priveşte viaţa lor. Putem spune că femeia se deosebeşte de bărbat şi prin anumite însuşiri ale sufletului; ea înclină mai mult spre acele acţiuni ale sufletului care duc la impulsuri ce pot fi numite emoţionale; şi găsim că ea are, mai mult decât bărbatul, predispoziţia de a avea trăiri psihice. În schimb, în viaţa bărbatului sunt la ele acasă intelectualismul şi materialismul – adică ceea ce a venit în lume prin bărbat – şi ele exercită influenţa cea mai importantă asupra vieţii lui sufleteşti. Trăiri psihice şi emoţionale la femei, momente intelectuale şi materialiste la bărbat – acestea sunt determinante pentu cele două sexe umane. Şi tot de aceea viaţa sufletească a femeii are anumite nuanţe datorită faptului că este femeie.

Am arătat că ceea ce noi vieţuim între moarte şi o nouă naştere, drept însuşiri ale sufletului, se imprimă organizării noastre trupeşti viitoare. Ceva de natură predominant psihică, emoţională, ceva care, în viaţa dintre naştere şi moarte, se îndreaptă mai mult spre interiorul sufletului, are şi tendinţa de a influenţa mai profund organizarea omului, de a o impregna mai intens. Deoarece femeia primeşte asemenea impresii, care au legătură cu viaţa emoţională, ea preia experienţele vieţii în straturile mai adânci ale sufletului. Poate că bărbatul face experienţe mai bogate, mai ştiinţifice; la el experienţele nu coboară însă atât de adânc în viaţa sufletească, cum se întâmplă în cazul femeii. Întreaga lume a experienţelor femeii se imprimă adânc în suflet. De aceea trăirile ei au o tendinţă mai puternică de a influenţa organizarea, de a determina mai puternic organizarea, în viitor. Aşa că femeia va avea tendinţa de a influenţa adânc organizarea, prin trăirile avute într-o incarnare, şi de a da ea însăşi formă organismului, în incarnarea următoare. Dar a influenţa mai adânc, a modela mai adânc organismul înseamnă a da naştere unui organism masculin. Un organism masculin se formează atunci când forţele sufletului vor să se imprime mai puternic în materie. Vedeti deci că trăirile dintr-o incarnare feminină au ca efect formarea, în incarnarea următoare, a unui organism masculin. Vi se oferă astfel, din natura ocultismului, o legătură situată dincolo de sfera morală. De aceea, în ocultism se spune că bărbatul e karma femeii. Într-adevăr, organizarea masculină dintr-o incarnare ulterioară e rezultatul experienţelor şi trăirilor dintr-o incarnare anterioară feminină. Chiar cu riscul de a trezi aprecieri prea puţin favorabile la unii dintre cei adunaţi aici – există, în epoca noastră, bărbaţi care se tem grozav că s-ar putea să se incarneze ca femei –, trebuie să pun în lumină aceste lucruri, ca fapte reale, în mod absolut obiectiv.

Dar cum stau lucrurile cu trăirile bărbatului? Trăirile bărbatului le vom înţelege cel mai bine dacă vom porni chiar de la ceea ce am arătat mai înainte. În cazul organizării masculine, omul lăuntric s-a transpus mai temeinic în materie, a îmbrătişat-o mai mult decât în cazul femeii. Femeia păstrează mai mult din spiritual în fiinţa ei necorporală; ea nu se transpune atât de adânc în materie, îşi mentine corporalitatea mai maleabilă. Femeia nu se desparte într-o măsură atât de mare de spiritual. Caracteristic pentru natura femeii este faptul că ea păstrează o mai mare parte de spiritualitate liberă şi că, de aceea, se afundă mai puţin adânc în materie şi, înainte de toate, îşi păstrează creierul mai maleabil. Nu e de mirare, deci, că femeile sunt deosebit de receptive la tot ce e nou, în special pe tărâm spiritual, datorită faptului că şi-au păstrat mai liber spiritul şi că materia opune mai puţină rezistenţă. Şi nu e o întâmplare, ci un fenomen corespunzător unei legităţi profunde, în faptul că spre o mişcare legată prin natura ei de spiritual vin mai multe femei decât bărbaţi. Cel care e incarnat ca bărbat ştie ce instrument dificil este adeseori creierul masculin. El ne pune în cale piedici îngrozitoare, când vrem să-l folosim pentru unele înlănţuiri de gânduri mai flexibile. În acest caz nu vrea să ne slujească. El trebuie modelat prin toate mijloacele posibile, ca să scape de rigiditate. Aceasta poate fi o trăire specială, între experienţele prin care trece un bărbat.

Aşadar, natura masculină e mai condensată, mai contractată; ea a fost comprimată, a fost obligată de către omul interior care există în bărbat să devină mai rigidă, mai dură; a fost obligată să devină mai materială. Dar un creier mai rigid e un instrument potrivit pentru

activitatea intelectuală, mai puţin pentru viaţa psihică, fiindcă activitatea intelectuală se referă mult mai mult la planul fizic. Ceea ce poate fi desemnat drept intelectualism al bărbatului îşi are cauza în creierul său mai rigid, mai densificat. S-ar putea vorbi aici de un anumit grad de „îngheţare" a creierului. El trebuie să se dezgheţe mai întâi, ca să se poată transpune în înlănţuiri de gânduri mai subtile. De aceea, bărbatul se simte îndemnat să perceapă mai ales aspectele exterioare, şi-şi însuşeşte într-o mai mică măsură ceea ce provine din trăirile legate de străfundurile vieţii sufleteşti. Iar ceea ce el asimilează nu coboară prea adânc. O dovadă exterioară a acestei afirmaţii este superficialitatea ştiinţei exterioare, care sesizează atât de puţin interiorul fenomenelor; ea are, ce-i drept, un câmp vast de gândire, fără a putea face o legătură temeinică între lucruri. Celui care, datorită disciplinei pe care a adus-o în propria sa gândire, e obligat să îmbine între ele fenomenele realităţii poate să-i vină de-a dreptul rău, uneori, văzând lucrurile despre care ştiinţa exterioară nu se sfieşte să afirme că există unele alături de altele. Aici se poate vedea cât de puţin profund sunt privite lucrurile.

Iată un exemplu care arată cât de superficiale pot fi cercetările făcute de ştiinţa actuală: imaginaţi-vă că un tânăr studiază la un colegiu oarecare, unde prelegerile sunt ţinute de un darwinist inveterat. Studentul nostru îl poate auzi pe acest reprezentant al teoriei selecţiei naturale punându-şi, de exemplu, întrebarea cărui fapt se datorează situaţia că penajul cocoşului de munte este atât de frumos colorat, cu irizări albăstrui. Acest fenomen poate fi explicat pe baza selecţiei sexuale; prin culorile sale el atrage găinuşele, care aleg, dintre cocoşi, pe cei care au un penaj cu irizări albăstrui. Ceilalţi rămân fără partenere, şi, ca urmare a acestui lucru, se dezvoltă mai ales specia respectivă. Este vorba de o treaptă mai înaltă a evoluţiei. Şi studentul e bucuros să afle în ce fel poate avea loc o evoluţie ascendentă pe scara vieţuitoarelor. Dar el se duce la un alt colegiu, unde se vorbeşte, să zicem, despre fiziologia organelor de simţ. Şi se poate întâmpla ca acelaşi student să audă aici că s-au făcut experimente care arată cât de diferită este acţiunea exercitată de culorile spectrului asupra diverselor vieţuitoare. S-a dovedit, de exemplu, că din întreaga gamă cromatică a spectrului, găinuşele nu percep registrul dintre albastru şi violet, ci doar ceea ce se întinde de la verde până la portocaliu, roşu şi ultraroşu.

Dacă vrea să facă o apropiere între cele două date ale ştiinţei, care astăzi sunt predate în facultăţi, studentul nostru va fi nevoit să privească lucrurile în mod superficial. Întreaga teorie a selecţiei naturale este construită pe ideea că găinuşele văd în penajul cocoşului culori frumoase, care le fac o deosebită plăcere, dar pe care, în realitate, nu le văd, fiindcă ceea ce le apare lor e negru ca păcura.

Am dat doar un exemplu. Dar aşa stau lucrurile, şi, pentru cel care vrea să facă într-adevăr cercetări ştiiniifice, ele îl întâmpină la orice pas sub această formă. Vedeţi deci că activitatea intelectuală nu pătrunde prea adânc în viaţă, că ea se opreşte la suprafaţă. Aleg în mod intenţionat exemplele cele mai şocante.

Oamenii nu vor crede prea uşor că activitatea intelectuală nu pătrunde adânc în viaţa sufletului, desfăşurându-se mai mult în planul exterior, care prinde prea puţin fiinţa interioară a omului. Iar gândirea materialistă percepe şi mai puţin viaţa sufletului. Consecinţa acestei situaţii va fi însă aceea că, într-o incarnare în care acţionează foarte puţin asupra sufletului, între naştere şi moarte, omul dezvoltă în el tendinţa de a pătrunde mai puţin adânc în organizare, în incarnarea următoare. Căci el şi-a însuşit într-o măsură mai mică forţa necesară pentru a face acest lucru; de aceea, ea va acţiona în aşa fel încât omul respectiv îşi va impregna corporalitatea într-o măsură mai mică. De aici ia nastere tendinţa de a construi în viitoarea incarnare un trup feminin. Şi iată că se adevereşte din nou ceea ce spune ocultismul: Femeia este karma bărbatului!

Pe acest tărâm, neutru din punct de vedere moral, vedem că ceea ce omul îşi pregăteşte într-una din incarnările sale îl ajută în organizarea corporalităţii în incarnarea următoare. Aceste lucruri influenţează în profunzime nu numai viaţa interioară, ci şi trăirile exterioare şi faptele noastre. Prin faptul că într-o incarnare trăirile au vieţuiri de bărbat sau de femeie, acţiunile exterioare vor fi determinate într-un sens sau în altul, întrucât prin trăirile avute ca femeie se formează predispoziţia de a se realiza o organizare masculină, iar trăirile avute ca bărbat creează tendinţa diametral opusă, de a se forma o organizare feminină.

Doar în cazuri foarte rare se repetă incarnarea în trupuri de acelaşi sex; ea se poate repeta de cel mult şapte ori. Totuşi regula este aceasta: orice organizare masculină tinde, în incarnarea următoare, să devină feminină, şi invers. Aici nu poate interveni nici un fel de repulsie, fiindcă nu are importanţă ce vrea cineva în lumea fizică, esenţiale sunt tendinţele care există în om între moarte şi o nouă naştere, iar acestea sunt determinate prin motive mai înţelepte decât acela că, într-o incarnare masculină, un om are oroare fată de ideea că în viaţa următoare va trebui să se incarneze ca femeie. Vedeti, deci, că o existenţă viitoare e determinată din punct de vedere karmic de cea anterioară şi că pot fi determinate şi faptele din viaţa ulterioară.

Dar noi trebuie să învăţăm să recunoaştm şi o altă legatură karmică, de care, de asemenea, avem nevoie, dacă vrem să aducem lumină în expunerile din zilele următoare.

Să ne mai îndreptăm o dată privirile spre un moment foarte îndepărtat din evoluţia omului, momentul în care a început şirul incarnărilor pe Pământ. Aceasta s-a întâmplat în vechea eră lemuriană. Asupra omului a acţionat mai întâi influenţa luciferică, iar aceasta a făcut apoi să intre în acţiune şi influenţa ahrimanică. Să încercăm să aducem în faţa sufletelor noastre felul cum influenţa luciferică a acţionat, în plan exterior, în cadrul vieţii umane. Prin simplul fapt că omul a ajuns în situaţia de a primi în el, în acele vremuri vechi, influenţa luciferică, adică în situaţia de a-şi pătrunde corpul astral cu influenţa luciferică, în corpul său astral au apărut tendinţe de a acţiona mult mai mult asupra organizării umane, de a coborî mult mai adânc în materialitatea corpului fizic, şi, mai ales, într-un cu totul alt mod decât s-ar fi întâmplat fără influenţa luciferică. Prin influenţa luciferică fiinţa umană a devenit mai materială. Dacă n-ar fi acţionat influenţa luciferică, ar fi apărut o tendinţă mai puţin puternică a omului de a coborî în lumea materială, el s-ar fi menţinut în regiuni mai înalte ale existenţei. Aşadar, a avut loc o întrepătrundere mult mai puternică între omul exterior şi omul interior decât ar fi fost cazul fără influenţa luciferică. Această întrepătrundere a făcut ca, din cauza unirii mai strânse a corpului fizic cu materia, omul să piardă posibilitatea de a vedea evenimentele care au precedat incarnarea sa. Omul a intrat în existenţă printr-o naştere care era de aşa natură, încât îl făcea să se unească profund cu materia şi să stingă astfel în el orice posibilitate de a vedea evenimentele anterioare. Dacă nu s-ar fi întâmplat aşa, omul şi-ar fi păstrat amintirea trăirilor avute în spiritual înainte de naştere. Dar sub influenţa luciferică naşterea a devenit un act prin care omul stabileşte o legătură atât de puternică între fiinţa sa exterioară şi cea interioară, încât se şterge din amintire tot ceea ce el a vieţuit în lumea spirituală. Prin influenţa luciferică omului i-au fost răpite amintirile trăirilor sale spirituale anterioare. Legătura cu corporalitatea exterioară îl împiedică pe om să vadă trăirile sale trecute. Dar din această cauză el e nevoit, pe tot parcursul vieţii sale, să-şi ia experienţele şi trăirile numai din lumea exterioară.

Totuşi, v-aţi afla pe o cale cu totul greşită, dacă aţi crede că asupra omului acţionează doar substanţele exterioare grosiere pe care le asimilează. Asupra omului nu acţionează doar forţele şi substanţele pe care le ia în sine prin hrană, ci toate celelalte experienţe prin care trece, precum şi ceea ce pătrunde în el prin organele sale de simţ. Dar din cauza legăturii sale mai grosiere cu materia şi alimentele acţionează altfel. Imaginaţi-vă că influenţa luciferică n-ar fi avut loc; atunci, de la alimentaţie şi până la impresiile senzoriale, totul ar acţiona asupra omului într-un mod mult mai subtil. Tot ce vieţuieşte el sub formă de relaţii reciproce cu lumea exterioară ar fi impregnat de trăirile avute între moarte şi noua naştere. Prin faptul că a făcut ca materialitatea să devină mai densă, omul a ajuns să aibă tendinţa de a asimila, de asemenea, lucruri mai dense.

Prin urmare, influenţa luciferică acţionează în aşa fel încât, din cauza densificării materiei, omul atrage la sine din lumea exterioară lucruri mult mai dense decât ar fi fost cazul, dacă n-ar fi existat această influenţă. Numai că elementele mai dense pe care le atrage acum spre sine din exterior sunt deosebite de cele mai puţin dense. Elementele mai puţin dense îi permit să-şi păstreze amintirile din viaţa anterioară şi i-ar da şi certitudinea că tot ceea ce omul vieţuieşte între naştere şi moarte îşi exercită influenţele într-un curent al timpului fără sfârşit. Omul ar şti că, din punct de vedere exterior, survine moartea, dar totul merge mai departe. Prin faptul că a fost nevoit să asimileze elemente mult mai dense, omul creează încă din momentul naşterii sale o interacţiune puternică între propria sa natură trupească şi lumea exterioară.

Ce consecinie are această situaţie? Amintirea lumii spirituale se stinge încă de la naştere. Şi pentru ca omul să poată trăi în spiritual, să se poată trezi în lumea spirituală, trebuie să reapară acea stare în care îi este luat tot ce intră în el din exterior, drept materialitate mai densă. Deoarece ne-am însuşit o materialitate mai densă, trebuie să aşteptăm, ca să ajungem din nou în spiritual, momentul în care ne este luată corporalitatea materială exterioară. Materialitatea mai densă pătrunde astfel în noi, distruge bucată cu bucată, încă din momentul naşterii, corporalitatea noastră umană. Ceea ce se revarsă în noi ne distruge corporalitatea, până când, în cele din urmă, ea nu mai poate subzista. Încă de la naştere asimilăm o materialitate mai grosieră decât cea pe care am fi asimilat-o fără influenţa luciferică, astfel încât noi ne distrugem coporalitatea, încetul cu încetul, până când, în momentul morţii, ea devine cu totul inutilizabilă.

Vedem astfel că influenţa luciferică e cauza karmică a morţii, în cazul omului. Dacă n-ar exista această formă de naştere, n-ar exista, pentru om, nici această formă de moarte. În caz contrar, omul ar sta în faţa morţii, având în faţa sa prespectiva certă a evenimentelor viitoare. Moartea e consecinţa karmică a naşterii, naşterea şi moartea sunt legate karmic una de cealaltă. Fără naştere n-ar mai exista moartea, aşa cum o vieţuieşte omul.

Am spus că în ceea ce priveşte animalul nu se poate vorbi de karma în acelaşi sens ca în cazul omului. Dacă cineva spune că şi la animal există o legătură karmică între naştere şi moarte, el nu înţelege că pentru om naşterea şi moartea sunt cu totul altceva decât pentru animal. Ceea ce din punct de vedere exterior arată la fel, din punct de vedere interior arată altfel; în cazul morţii, nu este esenţial procesul constructiv exterior, ci trăirea interioară. În cazul animalului, trăirea o are numai sufletul speciei, sufletul-grup. Moartea unui animal înseamnă pentru sufletul-grup cam ceea ce înseamnă pentru dumneavoastră faptul că, la apropierea verii, vă tăiaţi părul mai scurt, şi acesta vă creşte din nou. Sufletul-grup al unei specii animale resimte moartea unui animal ca moarte a unui mădular care se regenerează treptat. Aşadar, sufletul-grup este cel pe care-l putem compara cu Eul uman. El nu cunoaşte nici naşterea, nici moartea; el priveşte spre ceea ce este înainte de naştere şi spre ceea ce urmează după moarte. A vorbi, în ceea ce priveşte animalul, despre naştere şi moarte la fel cum o facem referindu-ne la om este un nonsens, pentru că aceste evenimente sunt precedate de cauze cu totul diferite. Negăm activitatea lăuntrică a spiritului, dacă ne imaginăm că ceea ce se prezintă la fel în planul exterior e provocat şi din punct de vedere interior de aceleaşi cauze. Existenţa unei identităţi între procesele exterioare nu este niciodată indiciul sigur al faptului că la baza lor se află cauze identice. La baza naşterii omului stau cu totul alte cauze decât în cazul animalului şi, de asemenea, omul moare din cu totul alte cauze decât animalul.

Dacă oamenii ar reflecta cât de cât la faptul că aspectul exterior poate să fie absolut acelaşi, fără ca în interior să aibă loc aceleaşi trăiri, ei şi-ar da seama, din punct de vedere metodologic, că aşa stau lucrurile. Vă puteti da seama că aparenţa sensibilă exterioară nu e deloc o dovadă în ceea ce priveşte viaţa interioară. Reprezentaţi-vă doi oameni; ajungeţi la ora 9 într-un anumit loc şi vedeţi că cei doi stau acolo, unul lângă celălalt. La ora 3 treceţi din nou prin locul respectiv şi constataţi că cei doi stau în acelaşi loc. Aţi putea să trageţi concluzia: A şi B stau în acelaşi loc în care se aflau la ora 9. Dacă încercaţi însă să aflaţi ce au făcut între timp aceşti doi oameni veţi constata, poate, că unul dintre ei a rămas pe loc, pe când celălalt a făcut un drum şi s-a întors. Avem de-a face, deci, cu două procese absolut diferite. Aşa cum ar fi absurd ca din faptul că cei doi oameni se află la ora 3 în acelaşi loc să tragem concluzia că în interiorul lor s-au petrecut aceleaşi trăiri, tot atât de absurd ar fi să credem, în cazul a două celule cu formă asemănătoare, că, având în vedere structura lor, avem dreptul să deducem că ele au, din punct de vedere lăuntric, o importanţă asemănătoare. E necesar să avem în vedere întregul complex de factori care au condus o celulă la forma respectivă. Iată de ce fiziologia celulară modernă, care porneşte de la studierea structurii interne a celulei, se află pe un drum cu totul greşit. Ceea ce se oferă ca aparenţă sensibilă exterioară nu poate avea o importanţă decisivă în ceea ce priveşte esenţa lăuntrică a lucrurilor.

Trebuie să reflectăm temeinic la aceasta, dacă vrem să înţelegem lucruri de felul acelora care ies la iveală pe baza observaţiilor oculte, ca, de exemplu, faptul că fenomenele naşterii şi morţii au o altă semnificaţie la om, în comparaţie cu mamiferele sau chiar cu păsările. Aceste lucruri vor fi studiate abia atunci când oamenii se vor adânci iar în ceea ce are de spus cercetarea spiritului. Înainte de a se întâmpla acest lucru, ştiinţa exterioară, care se opreşte la aparenţele senzoriale şi la realităţile exterioare, va scoate la lumina zilei fenomene foarte interesante; dar ceea ce oamenii pot crede, pe baza unor asemenea premise, în legătură cu fenomenele respective nu va avea o importanţă decisivă pentru realitatea însăşi. De aceea, întreaga ştiinţă teoretică din zilele noastre este un edificiu fantasmagoric, născut din faptul că fenomenele exterioare sunt alăturate conform cu aparenţa lor exterioară. În anumite domenii, fenomenele exterioare ne constrâng să interpretăm corect lucrurile; dar concepţiile existente în epoca actuală ne împiedică s-o facem.

Azi am făcut, deci, să acţioneze asupra noastră două laturi neutre ale sferei legităţii karmei şi veţi vedea că ele vor constitui temelia pe care vom înălţa expunerile următoare. Ne-am lămurit că o organizare feminină e consecinţa karmică a trăirilor avute ca bărbat şi că organizarea masculină e o consecinţă karmică a trăirilor avute ca femeie; şi ne-am dat seama că moartea este un efect karmic al faptului că omul se naşte pentru a trăi o viaţă pe Pământ. Toate acestea sunt lucruri care, dacă ne străduim să le înţelegem, ne pot conduce treptat în profunzimile legăturilor karmice din viaţa umană.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a X-a

Voinţă liberă şi karma în viitorul evoluţiei omenirii. Lumină şi iubire

Hamburg,l7 mai 1910

La anumite întrebări mai profunde referitoare la legăturile karmice, care se ridică cu privire la influenţa exercitată de noi, oamenii, asupra karmei şi în special asupra karmei altor oameni, la asemenea întrebări, care se referă la o schimbare de direcţie a karmei, în mic sau în mare, nu se poate da răspuns, ba nici măcar nu se poate crea o reprezentare a felului cum trebuie să se dea un răspuns, fără a se atinge anumite mistere importante ale existenţei noastre cosmice. Asemenea întrebări pot lua naştere, pe baza celor spuse aici, în sufletul fiecăruia dintre cei de faţă, dacă va dezvolta în continuare, pentru sine, un gând sau altul, la care ne-am oprit pe scurt sau care a fost expus din diferite puncte de vedere.

Aşa, de exemplu, se poate pune întrebarea ce se întâmplă dacă în contextul karmic al unui om trăirile şi faptele sale din alte vieţi trecute fac necesară apariţia unei boli pentru a se înlătura un efect karmic şi dacă omului respectiv i se dă ajutor, prin administrarea anumitor medicamente sau pe alte căi, în aşa fel încât el este vindecat cu adevărat? Cu ce avem de-a face într-un asemenea caz şi cum se raportează un asemenea fapt la înţelegerea mai adâncă a legităţii karmei?

Vreau să subliniez de la bun început că pentru a putea proiecta măcar câteva raze de lumină asupra acestei probleme e necesar să ne referim la lucruri care sunt foarte departe de ştiinţa actuală şi de gândirea actuală a oamenilor, lucruri care pot fi discutate numai între teosofi, care s-au pregătit pentru ele prin asimilarea unor adevăruri referitoare la substraturile mai adânci ale existenţei şi care şi-au format, de asemenea, convingerea că lucruri de felul celor pe care azi nu le putem atinge decât în mod fugitiv pot fi, totuşi, fundamentate în întregime. Aş vrea să vă adresez, totuşi, cu această ocazie, o rugăminte. Aş dori ca lucrurile pe care sunt nevoit să le spun în legătură cu substraturile mai adânci ale existenţei pământene, pe care mă voi strădui să le exprim în forma cea mai exactă, şi care, dacă ar fi spuse într-un alt context sau chiar în afara oricărui context, ar fi punctul de pornire al multor răstălmăciri, să fie pur şi simplu acceptate. Sunt nevoit, când e vorba de asemenea lucruri, să insist asupra faptului că nimeni n-ar trebui să le considere transmisibile altora, pentru că numai contextul justifică o asemenea expunere şi pentru că o asemenea expunere este îndreptăţită numai dacă în spatele ei se află conştienţa felului cum trebuie formulate gândurile, când e vorba de a exprima sub formă de cuvinte lucruri de acest fel.

Astăzi ne vom ocupa de două întrebări: Care este esenţa mai adâncă a existenţei materiale? Care este esenţa existenţei sufletesti? Va trebui să pătrundem în profunzime în realitatea sufletească şi cea materială, şi aceasta din cauză că în conferinţele anterioare am afirmat că sufletul omului poate să pătrundă mai mult sau mai puţin adânc în realităţile materiale. Ba chiar am caracterizat natura bărbatului, spunând că sufletul său pătrunde mai adânc în materie, se imprimă mai adânc în ea, pe când sufletul femeii se retrage şi are o existenţă mai independentă în raport cu realităţile materiale. Am văzut că, în ceea ce priveşte manifestările karmei, multe se bazează pe felul în care are loc întrepătrunderea dintre realităţile sufleteşti şi cele materiale. Şi am văzut, de asemenea, că un proces maladiv, care se iveşte într-o anumită incarnare, se prezintă drept consecinţa karmică a unor greşeli pe care sufletul le-a comis în incarnările sale anterioare, prin faptul că sufletul prelucrează în interiorul său faptele, trăirile şi impulsurile sale şi că apoi, pe calea dintre moarte şi o nouă naştere, apare tendinţa de a face să se imprime ceea ce înainte nu era decât o simplă însuşire, o simplă influenţă a sufletului în corporalitate, în partea materială a fiinţei sale. Prin aceea că entitatea umană se saturează cu o asemenea viaţă sufletească, în care a pătruns influenţa luciferică sau cea ahrimanică, partea materială a fiinţei umane e alterată. În aceasta constă boala. Putem spune, deci că într-un trup bolnav se află o entitate sufletească bolnavă, care a suferit o influenţă necorespunzătoare, o influenţă luciferică sau ahrimanică; în momentul în care am putea să eliminăm din entitatea sufletească influenţa luciferică sau ahrimanică ar surveni întrepătrunderea corectă dintre suflet şi trup, adică ar apărea sănătatea. Trebuie să ne întrebăm, aşadar, cum stau lucrurile cu aceste două componente fiinţiale ale existenţei umane pământene, care apar în faţa ochilor noştri, cum stau lucrurile cu materia şi cu sufletul? Ce sunt ele, în esenţa lor mai adâncă?

De obicei, omul actual consideră că răspunsul la întrebările: Ce este materia? Ce este sufletul? ar trebui să fie acelaşi, pretudindeni în lume; şi eu nu cred că unui om i-ar veni uşor să se familiarizeze cu ideea că pentru fiinţele care au trăit pe vechea Lună răspunsul ar fi trebuit să sune cu totul altfel decât pentru fiinţele ce trăiesc pe Pământ. Dar existenţa este într-o continuă evoluţie, încât se schimbă până şi lucruri de felul reprezentărilor pe care o fiinţă le poate avea despre temeiurile mai adânci ale fiinţei sale. Tot aşa se schimbă şi răspunsul ce poate fi dat celor două întrebări. Trebuie, de aceea, să subliniem de la bun început că sunt doar răspunsuri pe care le poate da omul pământean şi care au sens doar pentru acesta.

În primul rând, el va judeca „materia" în funcţie de ceea ce întâlneşte la diversele entităţi şi lucruri din lumea exterioară şi care-i fac o anumită impresie. Omul consideră că există diverse feluri de materie şi nu e necesar să mă extind prea mult asupra acestui subiect, fiindcă ceea ce v-aş putea spune, dacă am avea mai mult timp, se găseşte în toate scrierile pe această temă. De aceea, spun destul, pentru ceea ce ne interesează pe noi acum, dacă atrag atenţia asupra faptului că materia i se prezintă omului sub forme diferite; el vede diverse metale, aur, aramă, plumb ş.a.m.d., ori lucruri care nu fac parte din categoria metalelor. Chimia a ajuns treptat să deducă materia din anumite substanţe fundamentale, pe care le numeşte elemente. Elementele erau privite, încă din secolul al XIX-lea, ca materii ce nu pot fi descompuse. În timp ce o substanţă oarecare, pe care o considerăm materie, de exemplu, apa, poate fi descompusă în hidrogen şi oxigen, hidrogenul şi oxigenul se prezintă sub formă de materie care, în concepţia chimiei secolului al XIX-lea, nu mai poate fi descompusă. S-au separat vreo 70 de asemenea elemente. Cercetările făcute asupra unor elemente, de exemplu radiul, sau legate de teoria electricităţii au zdruncinat concepţia despre element şi s-a ajuns la părerea că cele 70 de elemente constituie doar o limită provizorie a materiei, că divizibilitatea acesteia poate fi dusă mai departe, până la o materie fundamentală unică, şi că aceasta se specializează numai datorită combinaţiilor interne, devenind o dată aur, altă dată potasiu, calciu ş.a.m.d.

Aceste teorii ştiintifice nu sunt definitive. În cursul secolului al XIX-lea teoriile ştiinţifice s-au schimbat din cincizeci în cincizeci de ani şi s-a ajuns la situaţia ca anumiti fizicieni să considere materia ceva ce poate fi luat din electricitate, şi astfel a apărut teoria ionilor. Toate acestea sunt mode în ştiinţă; într-un viitor nu prea îndepărtat vor apărea alte mode ştiinţifice şi oamenii îşi vor imagina că materia e altfel constituită. Sunt fapte reale. Ideile ştiinţiice sunt schimbătoare, şi chiar trebuie să fie schimbătoare, fiindcă ele depind în întregime de faptele care apar ca deosebit de relevante într-o anumită epocă. Dimpotrivă, învăţătura ştiinţei spiritului, străbătând toate epocile de când există civilizatie pe Pământ şi cât timp va exista civilizaţie pe Pământ, a prezentat o concepţie unitară, mereu aceeaşi, despre esenţa existenţei materiale, despre materie. Aş vrea să vă conduc spre înţelegerea a ceea ce ştiinţa spiritului consideră că este esenţa materiei, a lumii materiale.

Ştiţi, desigur, că o bucată de gheaţă ea e un corp solid, materie solidă. Această materie nu e solidă prin propria ei entitate, ci datorită unor împrejurări exterioare. Ea nu mai e materie solidă de îndată ce ridicăm temperatura în mod corespunzător; în acest caz se transformă în materie lichidă. Felul cum se prezintă şi se manifestă în lumea exterioară nu depinde, aşadar, de ceea ce este în ea însăşi, ci de totalitatea împrejurărilor din mediul înconjurător. Dacă vom ridica şi mai mult temperatura, apa se va transforma în vapori. Deci prin ridicarea temperaturii din mediul înconjurător am făcut să apară ceea ce poate fi desemnat drept „materia sub cele mai diferite forme". În materie, aşa cum ni se prezintă ea, nu trebuie să distingem o natură interioară, care o constituie, ci trebuie să ne fie clar că forma sub care ne apare materia depinde de natura constituţiei globale a Universului şi că putem să separăm Universul în materii izolate.

Numai că metodele ştiinţei actuale nu sunt suficiente pentru a ajunge la concluziile pe care le poate trage ştiinţa spiritului. Ştiinţa actuală, cu mijloacele ei, nu poate face materia să ajungă până la limita extremă. Cu mijloacele ştiinţei exterioare nu este posibil să transformi aurul, argintul, cuprul etc. prin rarefieri succesive. Ştiinţa spiritului poate să facă acest lucru, fiindcă se bazează pe metode de cercetare clarvăzătoare. Datorită acestui fapt, ea e în măsură să observe că în spaţiile intermediare ale materiilor noastre se găseşte ceva care este mereu acelaşi, ceva care reprezintă, de fapt, limita extremă până la care poate fi adusă materia, indiferent despre ce formă de materie este vorba. Există, într-adevăr, o stare de disoluţie a oricărei materii, accesibilă observaţiei clarvăzătoare, în care întreaga materie se prezintă sub aceeaşi formă peste tot; numai că ceea ce apare astfel nu mai e materie, ci ceva situat dincolo de toate materiile specializate care ne înconjoară. Şi fiecare materie se prezintă ca ceva care s-a condensat, care s-a densificat din această materie fundamentală – de fapt, nu mai e materie –, indiferent că este vorba de aur, argint sau de orice altceva. Există o entitate fundamentală a existenţei noastre pământene materiale din care au luat naştere toate realităţile materiale prin densificare. Iar dacă se pune întrebarea ce fel de materie fundamentală a existenţei noastre pământene este aceasta, ştiinţa spiritului va răspunde că orice materie de pe Pământ este lumină condensată. Nu există în cuprinsul existenţei materiale nimic care să fie altceva decât lumină densificată într-o formă oarecare. De aici putem trage concluzia că pentru cel ce cunoaşte realitatea nu se pune problema de a se aduce argumente în favoarea unei teorii cum este ipoteza oscilaţiilor, din secolul al XIX-lea, care încerca să prezinte lumina prin mijloace mai grosiere decât lumina. Lumina nu poate fi derivată din nici o altă realitate a existenţei noastre materiale. Oriunde întindeţi mâna şi palpaţi o materie, daţi de lumină condensată, comprimată. În esenţa ei, materia este lumină.

Cu aceasta am atras atenţia, de pe pozitiile ştiinţei spiritului, asupra unuia dintre aspectele problemei. Prin urmare, trebuie să considerăm că lumina este cea care stă la baza întregii existenţe materiale. Iar dacă privim trupul material uman vedem că – în măsura în care e material – el este ţesut din lumină. În măsura în care e o fiinţă materială, omul e ţesut din lumină.

Să vedem acum care este esenţa sufletului. Dacă am cerceta în mod similar, prin mijloace ale ştiinţei spiritului, esenţa fundamentală a sufletului am constata – la fel cum toate lucrurile materiale nu sunt decât lumină comprimată – că toate fenomenele sufleteşti de pe Pământ, oricât de diferite ar fi, se prezintă drept modificări, drept metamorfoze a ceea ce poate fi numit, dacă sesizăm în mod real sensul acestui cuvânt, iubire.

Orice mişcare sufletească, oriunde ar apărea, este iubire metamorfozată într-un fel oarecare. Şi dacă, la om, partea interioară şi fiinţa sa exterioară sunt întipărite una într-alta, corporalitatea sa exterioară e ţesută din lumină, fiinţa sa lăuntric-sufletească e ţesută, într-un mod spiritual, din iubire. Iubirea şi lumina sunt întreţesute, sub o formă sau alta, în toate fenomenele existenţiei noastre pământene. Şi cel care trebuie să înţeleagă lucrurile din punctul de vedere al ştiinţei spiritului se va întreba cum sunt întreţesute iubirea şi lumina.

Iubirea şi lumina sunt cele două elemente, cele două componente care împânzesc întreaga existenţă pământeană: iubirea ca existenţă pământenă sufletească, lumina ca existenţă pământeană materială exterioară.

Numai că pentru cele două elemente, lumina şi iubirea, care de fapt, conform cu marele mers al existenţei lumii, trebuie să stea una lângă cealaltă, trebuie să existe un mediator, care să întreţească lumina în iubire. Trebuie să fie o putere care să nu aibă un interes deosebit faţă de iubire, care să intreţească, deci, lumina în elementul iubirii, care să nu aibă decât interesul de a da luminii cea mai mare răspândire, făcând ca ea să radieze în elementul iubire. O asemenea putere nu poate fi o putere pământeană, fiindcă Pământul e tocmai cosmosul iubirii. Pământul are misiunea de a face să pătrundă pretutindeni iubirea. Aşadar, tot ceea ce e strâns unit cu existenţa pământeană nu are nici un interes care să nu fie atins de iubire.

Un asemenea interes au şi entităţile luciferice; ele au rămas în urmă pe Lună, cosmosul înţelepciunii. Ele au interesul de a întreţese în iubire lumină. De aceea entităţile luciferice activează peste tot unde fiinţa noastră interioară ţesută din iubire intră în legătură cu lumina, acolo unde ea există sub o formă oarecare; iar lumina ne întâmpină, după cum am spus, în tot ceea ce este existenţă materială. Dacă ajungem, aşadar, într-un contact oarecare cu lumina, apar entităţile luciferice, şi elementul luciferic se întreţese cu iubirea. Datorită acestui fapt, omul a ajuns, de-a lungul incarnărilor, să se cufunde în elementul luciferic: Lucifer s-a întreţesut în elementul iubirii. Aşa că în ceea ce e ţesut din iubire se insinuează elementul lui Lucifer, singurul care ne poate aduce acel ceva care face ca iubirea să nu fie o simplă dăruire fără rezerve, ceva care impregnează iubirea cu înţelepciune, în aşa fel încât aceasta să fie o iubire impregnată, din fiinţa cea mai interioară, cu înţelepciune. În caz contrar, fără această înţelepciune, iubirea ar fi o forţă de care omul n-ar putea fi răspunzător.

Iubirea devine forţa propriu-zisă a Eului, în care se întreţese elementul luciferic, element care altfel ar exista numai în lumea materială. De-abia în acest fel devine posibil ca fiinţa noastră interioară, care ar trebui să posede, în existenţa pământeană, iubirea în deplinătatea ei, să fie impregnată şi de toate celelalte etemente pe care le putem atribui activităţii lui Lucifer şi care fac ca materia exterioară să fie impregnată cu influenţe luciferice, în aşa fel încât în iubire nu e întreţesut doar ceea ce e urzit din lumină, fiindcă ia naştere o iubire străbătută de influenţele lui Lucifer. Prin faptul că îşi însuşeşte elementul luciferic, omul întreţese în existenţa materială din propria sa corporalitate o viaţă sufletească ţesută, ce-i drept, din iubire, dat întreţesută cu elementul luciferic. Iubirea impregnată de elementul luciferic, care se infiltrează în realităţile materiale, este cauza bolii ce acţioneză dinăuntru în afară. Legat de consecinţele îmbolnăvirii cauzate de elementul luciferic, pe care le-am enumerat, ne este îngăduit să spunem că durerea – am văzut că durerea este o consecinţă a elementului luciferic – evidenţiază efectul legităţii karmice, în sensul că efectul unei fapte sau ispite provenind de la Lucifer se manifestă din punct de vedere karmic în aşa fel, încât ceea ce trebuie să ducă la învingerea efectului respectiv se face simţit sub formă de durere. Avem oare voie să înlăturăm, pe o cale oarecare, tot ceea ce s-a infiltrat în om din elementul luciferic, cu toate consecinţele sale, care se fac simţite sub formă de durere?

După ce am răspuns la întrebarea referitore la esenţa sufletului, rezultă pentru noi, ca o necesitate, faptul că avem voie să facem acest lucru numai dacă găsim mijlocul de a elimina elementul luciferic din om, în care există, drept cauză generatoare de boală. Dar ce mijloc poate acţiona mai puternic, pentru ca elementul luciferic să fie eliminat? Ce a fost impurificat prin elementul luciferic al Pământului nostru? Iubirea. De aceea, noi putem da un ajutor real, astfel încât karma să se manifeste în mod corespunzător, numai furnizându-i pacientului iubire. Noi trebuie să infuzăm iubire, pentru ca ceea ce se manifestă ca faptă iubitoare să poată fi un ajutor. Acest caracter îl au toate actele terapeutice de vindecare a bolilor psihice. Sub o formă sau alta, ceea ce facem pentru vindecarea bolilor psihice e legat de faptul că furnizăm iubire. Iubirea e balsamul pe care-l insuflăm unui alt om. Totul trebuie să izvorască, în ultimă instanţă, din iubire. Şi acest lucru e posibil. Când punem în mişcare procese psihice simple, când ajutăm un om să-şi repună în ordine simţirea sa prea deprimată, toate acestea pot izvorî din iubire, trebuie să-şi aibă izvorul în iubire, pornind de la procesele de vindecare foarte simple şi până la ceea ce e numit, adeseori, într-un mod diletant, „magnetizare".

Ce-i transmite, de fapt, terapeutul, celui care urmează să fie vindecat? El îi transmite – dacă vrem să apelăm la o expresie din fizică – un „schimb de tensiuni". Ceea ce trăiește în terapeut, în special anumite procese din corpul eteric, prin faptul că terapeutul intră într-un anume raport cu cel care trebuie vindecat, sunt aduse într-un fel de polaritate faţă de cele din pacient. Este exact ca în cazul în care dumneavoastră produceţi electricitate pozitivă şi, în mod corespunzător, apare electricitatea negativă. Este produsă polaritate. Și acest lucru poate fi înţeles, în sensul cel mai exact al cuvântului, ca act de jertfă. Terapeutul face să apară în fiinţa lui un proces care nu este destinat să aibă semnificaţie doar pentru el însuşi – altfel se produce doar un proces; în acest caz însă procesul este destinat să genereze în celălalt o polaritate față de acest prim proces. Iar această polaritate, care depinde bineînţeles de faptul că terapeutul şi ceea ce este în pacient sunt aduse într-o anumită corelaţie pentru a cauza în pacient acest al doilea proces, înseamnă, în sensul cel mai exact al cuvântului, jertfirea unei forţe care nu e altceva decât forță de iubire metamorfozată, faptă de iubire într-o formă oarecare. Acesta e factorul cu adevărat activ în cazul unor asemenea vindecări psihice: puterea de a iubi metamorfozată. Şi, de aceea, trebuie să fie clar că, dacă nu punem iubire în încercările noastre de a vindeca nu vom ajunge la ţelul propus. Dar procesele de iubire nu trebuie să se desfăşoare astfel încât omul să devină deplin conştient de ele, în conştienţa sa obişnuită de zi; ele au loc şi în straturile subconştiente. Chiar la nivelul a ceea ce poate fi numit tehnică a proceselor terapeutice, chiar şi în felul cum se fac, de exemplu, pasele şi cum se constituie într-un sistem, chiar şi acestea sunt reflexul unui act de jertfă. Prin urmare, şi acolo unde în cadrul unui proces terapeutic noi nu percepem în mod nemijlocit legătura, şi acolo unde nu vedem ce se întâmplă e săvârşit un act de iubire, chiar dacă el a fost transformat cu totul şi cu totul în tehnică.

Vedem că, dat fiind faptul că sufletul este, în esenţa sa, iubire, putem interveni cu factori terapeutici psihici, care pot fi, după toate aparenţele, procese situate poate chiar spre periferia fiinţei umane şi că prin asemenea factori terapeutici ceea ce este, în esenţa sa, iubire se îmbogăţeşte cu iubirea de care are nevoie. Acesta este ajutorul pe care trebuie să-l acordăm omului pentru a se elibera din tentaculele lui Lucifer. Datorită faptului că esenţa sufletului este iubire, ne este îngăduit să influenţăm direcţia karmei.

Ei bine, ne întrebăm noi – dar în alt sens –, ce a devenit materia ţesută din lumină, în care e îmbrăcat sufletul? Ce s-a întâmplat cu partea materială, ţesută din lumină, a fiinţei umane?

Să studiem corporalitatea unui om, omul exterior, cu corporalitaeta lui materială. Dacă prin procesul karmic nu s-ar fi imprimat materiei, venind dinspre suflet, o substanţă a iubirii impregnată de Lucifer sau de Ahriman, noi n-am putea resimţi această substanţă ca fiind un factor de impurificare, de alterare pentru materia ţesută din lumină.

Dacă în materie s-ar revărsa doar iubire pură, ea s-ar revărsa în corporalitatea umană în aşa fel, încât aceasta n-ar putea fi alterată; materia ţesută din lumină poate deveni mai impură decât ar trebui să fie conform planului originar din cauză că în ea se poate revărsa o iubire care şi-a însuşit forţe luciferice sau ahrimanice. Prin urmare, organizarea umană va fi necorespunzătoare, pe parcursul incarnărilor, în oameni s-au infiltrat forţe luciferice sau ahrimanice dăunătoare. Dacă organizarea omului ar fi corespunzătoare, ea ar consta din materie umană sănătoasă; dar pentru că a asimilat influenţele lui Ahriman şi Lucifer, ea poate fi corporalitate bolnavă.

Dar cum putem să eliminăm, prin acte exterioare, influenţele care au pătruns în corp printr-o substanţă de iubire necorespunzătoare? Ce se întâmplă cu corporalitatea, atunci când în ea se infiltrează ceva necorespunzător? Pentru ştiinţa spiritului, în acest caz are loc un proces prin care ceea ce e ţesut din lumină e transformat, pe o cale oarecare, în contrarul său. Contrarul luminii este un întuneric de un anumit fel. Ceea ce – oricât de bizar ar suna – se prezintă ca o impurificare a ceea ce e ţesut din lumină este un întuneric întreţesut în lumină, sub o influenţă luciferică sau ahrimanică. Aşa că în partea materială a fiinţei umane vedem întuneric întreţesut în lumină. Dar întunericul a fost întreţesut în materia trupului uman abia când acesta a devenit purtătorul a ceea ce trăieşte, drept Eu, de-a lungul incarnărilor. Înainte Eul nu se afla în corporalitate. Numai o corporalitate umană poate prezenta aceste alterări specifice. Ele nu existau înainte, în ceea ce a ţesut lumina.

Dar azi omul foloseşte, pentru a-şi construi fiinţa materială, ceea ce a eliminat din sine însuşi treptat, în cursul evoluţiei. E vorba de regnurile animal, vegetal şi mineral. Acestea conţin şi diverse materii, adică ceea ce e ţesut din lumină pentru existenţa pământeană. Dar în aceste materii încă nu se află nimic din ceea ce, în cursul desfăşurării karmei, a pătruns din sufletul omului în existenţa materială umană. Avem, deci, în cele trei regnuri naturale din jurul nostru, ceva ce omul n-a putut impurifica niciodată, prin influenţa s-a luciferică sau ahrimanică, în măsura în care el acţionează din substanţa iubirii sale. În toate acestea nu există nimic de la el, aşa că a putut fi răspândit în lume, în puritatea sa, ceea ce la om şi-a pierdut puritatea. Dacă în lumea de afară avem, de exemplu, o materie minerală, o sare sau altceva, aceasta e o materie pe care omul o are sau o poate avea în fiinţa lui; dar în el această substanţă e străbătută de ceea ce poate fi numit iubire impurificată prin influenţele lui Ahriman sau Lucifer. În lumea exterioară ea e pură. Aşa că orice substanţă din lumea exterioară se deosebeşte de ceea ce posedă omul în fiinţa lui, ca substanţă. În lumea exterioară o substanţă e altfel decât în om, pentru că în om ea e impregnată de influenţa luciferică şi de cea ahrimanică. De aceea, pentru oricare dintre alterările pe care omul poate să le aducă substanţialităţii sale exterioare în lumea din afară se găseşte ceva care reprezintă substanţialitatea corespunzătoare în stare pură, fără stricăciunea adusă de om. Ceea ce există afară, în lume, în stare nevătămată, este remediul exterior pentru organul vătămat. Dacă-i furnizaţi entităţii umane o asemenea substanţă, aveţi remediul specific pentru vătămarea respectivă.

Am caracterizat, deci, vătămarea, boala, ca întuneric specializat, iar ceea ce încă nu e întunecat, ca lumină pură întreţesută în lumea exterioară şi ati văzut că puteţi elimina întunericul aflat în om, materia întunecată, dacă sunteti în măsură să-i furnizaţi materie pură, ţesută din lumină. Avem astfel în materia pură, ţesută din lumină, un remediu specific împotriva bolii.

Am atras adeseori atenţia asupra faptului că aceasta este o eroare căreia nu trebuie să-i cadă pradă teosofia, că ar fi o dovadă de îngustime sufletească dacă am nega faptul că în asemenea cazuri nu poate fi găsit, în cazul unei boli sau al unui organ oarecare, un remediu eficient. S-a spus adeseori că organismul posedă forţele cu care se poate ajuta singur; dar, chiar dacă e corectă ideea susţinută de şcoala vieneză a terapiei nihiliste, conform căreia trebuie să declanşăm procesul vindecării prin mobilizarea forţelor opuse, putem veni totuşi în ajutorul procesului de vindecare, apelând la diverse mijloace specifice. Vedem aici un paralelism care poate fi descris pe baza ştiinţei spiritului.

Din cele spuse, de exemplu, în legătură cu difteria, vă puteţi da seama că în cazul acestei boli e vorba de ceva care, în cadrul cauzalităţii

karmice, a afectat în mod cu totul deosebit corpul astral. Noi găsim ceva care e înrudit cu acest corp astral, în lumea din jurul omului, în regnul animal. De aceea, în cazul bolilor care sunt foarte aproape de corpul astral, arta medicală caută întotdeauna, în mod inconştient, dintr-un imbold obscur, mijloace de vindecare în regnul animal. În cazul bolilor a căror cauză se află în corpul eteric, ştiinţa vindecării caută remedii în regnul vegetal. Şi s-ar putea ţine o conferinţă interesantă, de exemplu, despre legătura dintre *Digitalis purpurea* şi anumite boli de inimă. [12] Sunt lucruri care, în măsura în care se bazează pe realitate, nu sunt adevărate doar timp de cinci ani, după care încep să devină neadevărate, cum a spus o dată un medic şi cum este cazul, într-adevăr, când se fac deducţii doar pe baza simptomelor exterioare. Există însă un tezaur de remedii care îşi are izvorul într-o legătură oarecare cu ştiinţa spiritului şi care s-a transmis de la o generaţie la alta, fără ca oamenii să ştie de unde provine. La fel cum astronomii de azi nu ştiu că teoria Kant-Laplace îşi are originea în şcolile oculte din Evul Mediu, oamenii nu ştiu nici de unde provin tezaurele de remedii – iar cauzele bolilor care au legătură cu entitatea corpului fizic cer folosirea remediilor luate din regnul mineral.

Chiar şi prin aceste analogii poate fi atrasă atenţia asupra problemei. Datorită legăturii omului cu lumea înconjurătoare, există posibilitatea ca acesta să fie ajutat din două direcţii: prin faptul că i se furnizează, pe de o parte, iubire modificată, în procesele de vindecare a bolilor psihice, şi, pe de altă parte, lumină metamorfozată în cele mai diferite feluri, în cazul proceselor care au legătură cu vindecările exterioare. Tot ceea ce putem face se realizează fie prin mijloace psihice interioare, prin iubire, fie prin mijloace exterioare, prin lumină densificată într-un mod sau altul. Şi când ştiinţa ajunge atât de departe încât va crede în suprasensibil, ca şi în faptul că materia e lumină densificată într-un fel oarecare, acest principiu va aduce lumină în încercările sistematice de a găsi modalitatea în care omului i se poate acorda ajutor prin mijloace exterioare. Putem spune că ceea ce a fost adăugat tezaurului de remedii, în cursul unor perioade de timp îndelungate, şcolile oculte ale Egiptului antic şi ale Greciei antice, nu e o simplă absurditate, că în toate aceste lucruri există un sâmbure de adevăr. Teosofia nu există spre a lua partea unei orientări oarecare, spre a spune, de exemplu, că o anume o orientare îi oferă omului otravă. Cuvântul „otravă" acţionează azi cu putere de sugestie şi oamenii nu se gândesc cât de relativ este acest cuvânt. Căci ce este, de fapt, o otravă. Orice substanţă poate fi o otravă. Depinde de procedeul terapeutic şi de cantitatea care se administrează. Apa este o otravă puternică, dacă cineva bea dintr-o dată zece litri. Din punct de vedere chimic, acest efect nu se deosebeşte prea mult de acela al unei alte substanţe administrate omului.

Pe baza celor aflate azi, putem spune că pentru vătămările pe care omul şi le poate produce se găseşte întotdeauna, în tot ceea ce ne înconjoară în natură – cum privim noi procesul evoluţiei lumii –, ceva aducător de sănătate, în aşa fel încât omul poate birui vătămarea. Şi acesta este un sentiment frumos, pe care-l putem avea faţă de lumea exterioară. Noi putem să ne bucurăm de lumea exterioară nu numai pentru că ne dăruieşte flori care înfloresc sau pentru că, în strălucirea luminii, face să radieze spre noi munţii, ci ne putem bucura de ea şi pentru că toate cele din jurul nostru se află într-o atât de strânsă legătură cu ceea ce poate fi desemnat, în omul însuşi, drept bun sau rău. În natură, noi ne putem bucura nu numai de ceea ce ne place la prima vedere; cu cât pătrundem mai adânc în ceea ce s-a densificat până pe treapta de existenţă materială vom afla că această natură, care ne bucură atât de mult, conţine, totodată, pe vindecătorul a tot răul pe care omul şi-l poate face cu mâna lui; vindecătorul e ascuns în sânul naturii. Trebuie însă să nu ne mulţumim a înţelege ce ne spune vindecătorul, ci să facem cu adevărat ceea ce ne spune el. În majoritatea cazurilor, astăzi noi nu mai avem posibilitatea de a asculta de îndemnurile naturii vindecătoare, fiindcă ignorarea luminii, întunericul care s-a furişat şi în cunoaştere au dat naştere la stări de lucruri care nu-i mai permit omului să asculte de vorbirea pură a naturii. Aşa că trebuie să ne fie clar că, dacă, într-un caz concret, nu se poate da ajutor, dacă, din cauza legăturilor karmice, o suferinţă nu poate fi alinată, nu trebuie să tragem concluzia că nu mai există nici un remediu.

În aceasta vedem o legătură care ne dă posibilitatea de a privi întreaga lume, inclusiv omul, ca pe o fiinţă. În afirmaţia: Materia e lumină, iar problemele sufletului sunt iubire rarefiată avem cele două chei cu care putem dezlega nenumărate enigme ale existenţei pământene. Dar ele sunt valabile numai pentru existenţa pământeană şi nu pentru alt tărâm al existenţei cosmice. Cu aceasta n-am spus un lucru minor, deoarece, dacă facem o schimbare de direcţie în karma, ne putem uni cu ceea ce sunt elementele componente ale existenţei noastre pământene: pe de o parte, cu lumina devenită materie, de cealaltă parte, cu iubirea devenită viaţă sufletească. Şi găsim remediul fie în lumea înconjurătoare, în lumina densificată, fie în propriul nostru suflet, în actul terapeutic săvârşit din iubire, în actul de jertfă, şi, în acest caz, vindecăm prin forţa sufletească izvorâtă din iubire. Ne unim cu ceea ce pe Pământ are drept de existenţă în sâmburele său cel mai adânc, dacă ne unim, pe de o parte, cu lumina, pe de altă parte, cu iubirea. Toate stările de pe Pământ sunt, într-un fel sau altul, stări de echilibru între lumină şi iubire. Perturbarea echilibrului dintre lumină şi iubire este nesănătoasă. Dacă perturbarea se află în iubire, putem acorda ajutor, dezvoltând noi înşine forţa iubirii, iar dacă perturbarea este în lumină, noi putem da ajutor, procurându-ne din Univers, pe o cale sau alta, acea lumină care poate alunga întunericul din noi.

Aveţi aici elementele de bază ale posibilităţii umane de a ajuta. Ele ne arată că, în existenţa pământeană, totul se bazează pe stări de echilibru între elemente diametral opuse sau care sunt situate unul în faţa altuia. Lumina şi iubirea sunt, de fapt, două elemente situate unul în faţa celuilalt. Dar pe interacţiunea lor se bazează tot ceea ce are loc, în cadrul vieţii noastre pământene, sub formă de procese sufleteşti sau materiale. Nu trebuie să ne mirăm, deci, dacă în toate domeniile vieţii umane evoluţia are loc, de la o epocă la alta, prin faptul că starea de echilibru înclină în mod deosebit într-una din aceste două direcţii, şi că, apoi, se încearcă să se restabilească echilibrul în direcţia cealalată, evoluţia noastră asemănându-se, aşadar, cu mişcările unui val. Într-adevăr, întreaga noastră evoluţie seamănă cu mişcarea unui val: ea coboară şi urcă, şi starea de echilibru perturbată e restablită prin ceea ce reprezintă bătaia de pendul în direcţia cealaltă, depăşind starea de echilibru. Dacă mergeţi pe firul gândului că în viaţa umană are loc o perturbare a echilibrului, într-o directie sau alta, veţi observa că în felul acesta puteţi aduce lumină, într-un fel oarecare, până în cele mai intime procese ale culturii şi civilizaţiei. Dacă studiaţi o anumită epocă de cultură, în cadrul căreia în evoluţia umană au apărut unele evenimente negative din cauză că oamenii şi-au îndreptat privirile numai spre interior, nu şi spre realităţile exterioare, cum s-a întâmplat, de exemplu, în Evul Mediu, când perioada de maximă înflorire a misticii a neglijat cu totul aspectele exterioare şi a dus la confuzii nu numai în domeniul cunoaşterii, ci şi în modul de a acţiona al oamenilor, veţi vedea că urmează o perioadă în care mistica nu e suportată, în schimb, oamenii îşi îndreaptă privirile spre lumea exterioară, făcând tot posibilul ca pendulul să bată în direcţia cealaltă. Este vorba de trecerile dintre Evul Mediu şi epoca noastră. Şi veţi putea găsi pretutindeni, sub formele cele mai variate, asemenea perturbări ale echilibrului.

Aş vrea să remarc că în asemenea epoci, cum e şi a noastră, o caracteristică a multor oameni constă în faptul că ei uită cu totul şi pierd din sfera atenţiei lor ceea ce se numeşte conştienţa existenţei unei lumi spirituale. Cu alte cuvinte, în epoca noastră numeroşi oameni scapă cu totul din vedere faptul că există o lume spirituală şi care, aşadar, resping gândurile referitoare la lumea spirituală. Într-o asemenea epocă – şi, în general, în asemenea vremuri – există întotdeauna, într-un anumit sens, şi reversul.

În timp ce, pe planul fizic, există numeroşi oameni care se împletesc atât de mult printre iţele lumii fizice încât uită cu totul de cea spirituală, altii, care între moarte şi o nouă naştere trăiesc în lumea spirituală, au imboldul diametral opus, provocat printr-o karma ce acţionează din planul fizic asupra planului spiritual: imboldul de a se ocupa de lucruri care, din lumea spirituală, au influenţă asupra lumii fizice. Acest fenomen se află la baza influenţelor exercitate asupra lumii fizice de unii oameni care se află în perioada dinaintea unei noi naşteri. Ei acţionează asupra lumii fizice în funcţie de mijloacele existente, prin intermediul unor oameni care sunt accesibili într-un grad mai înalt influenţelor din lumea spirituală. Dacă vrem să facem lumină în aceste domenii, vom fi nevoiţi să respingem multe din revelaţiile lumii

spirituale venite de la oameni aflaţi între moarte şi o nouă naştere. Şi vom putea delimita exact cazurile în care morţii – spre a face pendulul să bată în cealaltă direcţie – se străduiesc din toate puterile să le arate oamenilor, într-un mod palpabil, că există o lume spirituală. Dacă în epoca noastră există mulţi oameni întunecaţi sufleteşte, care au întreţesut în viaţa lor spirituală atâta întuneric, încât nici nu mai vor să audă de lumea spirituală, există, în schimb, decedaţi care, văzând această deficienţă, simt imboldul puternic de a acţiona asupra lumii fizice. Asemenea lucruri se întâmplă mai ales atunci când oamenii aflaţi în planul fizic nu fac nimic în acest sens. Cele mai semnificative sunt lucrurile care ni se oferă fără experimente artificiale, care apar, ca să zicem aşa, drept solii venite din lumea spirituală. De aici legătura dintre oamenii situaţi pe tărâmul materialismului, pe de o parte, şi imboldul care există, pe de altă parte, de a acţiona, dând poveţe şi învăţături din lumea spirituală.

Veţi găsi multe lucruri care pot constitui dovezi în sprijinul celor spuse mai înainte în cartea prietenului nostru *Ludwig Deinhard, Misterul omului*.[13] Acolo sunt adunate şi sistematizate multe dintre lucrurile de care aveţi nevoie şi care, în cărţile în care sunt prezentate în mod ştiinţific, sunt atât de risipite, încât nu oricine e în stare să le adune la un loc. De aceea este atât de frumos că în cartea amintită găsiţi strânse la un loc tocmai aceste aspecte ale realităţilor ştiinţei spiritului, care, după cum vedeţi, sunt caracteristice în cel mai înalt grad pentru epoca noastră. Găsiţi mai ales consemnat, într-un mod foarte nimerit, un fapt semnificativ: un anumit cercetător a căutat, prin toate mijloacele, în actuala sa viaţă pământeană, să ajungă pe calea metodei materialiste la dovada că există o lume spirituală – e vorba de răposatul *Frederick Myers* – şi care după moartea sa a simţit imboldul puternic de a le arăta oamenilor de aici lucrurile spre care el năzuise pe Pământ, radiind dinspre lumea spirituală şi cu ajutor din această lume.

Am vrut să ofer, prin cele spuse mai sus, o ilustrare a afirmaţiei că viaţa şi existenţa lumii constă din perturbări permanente ale unor stări de echilibru şi din căutarea echilibrului. În existenţa pământeană, elementele cele mai profunde ale acestui echilibru, care e distrus şi se restabileşte iar, sunt lumina şi iubirea. În cadrul karmei umane acţionează, de la o incarnare la alta, cele două elemente, lumina şi iubirea, restabilind stările de echilibru perturbate. De fapt, în karma care şerpuieşte de-a lungul tuturor incarnărilor avem stări de echilibru perturbate, iar în lumină şi iubire avem încercarea continuă de a restabili echilibrul. Aceasta până când, într-un viitor îndepărtat, trecând prin diversele sale incarnări, omul va atinge o ultimă stare de echilibru la care poate ajunge datorită existenţei pământene şi care va face ca omenirea să-şi fi îndeplinit misiunea sa pe Pământ, iar existenţa sa pământeană va trece într-o nouă formă planetară.

Am căutat să lămuresc astăzi o problemă fără discutarea căreia nu e posibilă o fundamentare mai profundă a legăturilor karmice şi a legilor karmice. Nu m-am sfiit, de aceea, să vorbesc despre cauzele misterioase pentru care ştiinţa noastră actuală nu va fi matură multă vreme de aici înainte. Am spus, de asemenea, că materia este lumină întreţesută şi că viaţa sufletească este iubire rarefiată. Toate acestea sunt afirmaţii oculte vechi, dar sunt afirmaţii care vor rămâne adevărate pentru toate epocile viitoare şi care se vor dovedi fecunde în cursul evoluţiei omenirii, nu numai pentru cunoaştere, ci şi pentru activitatea şi faptele oamenilor.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

CONFERINŢA a XI-a

Karma individuală şi karma colectivă. Karma omenirii şi karma entităţilor superioare

Hamburg, 28 mai 1910

Ar mai fi multe de spus în legătură cu diferitele manifestări ale karmei. Dar pentru că azi e ultima zi a ciclului nostru de conferinţe şi pentru că timpul afectat unei teme atât de vaste a fost scurt, veţi înţelege de ce dacă unele dintre aspectele care, poate, ar mai fi trebuit discutate, ca şi multe dintre întrebările care vă apasă sufletul, nu pot fi tratate de această dată. Dar mişcarea noastră îşi va urma cursul, şi astfel ceea ce n-a putut fi lămurit acum va fi detaliat şi rezolvat cu altă ocazie.

S-a evidenţiat faptul că omul vieţuieşte legitatea karmei, în fiecare clipă trăită de el, evident ca pe ceva absolut evident, astfel încât în fiecare clipă a vieţii noastre, ne putem întoarce privirile spre evenimentele prin care am trecut, spre ceea ce am făcut, gândit sau simţit în incarnările care au precedat-o pe cea în care facem asemenea consideraţii. Şi vom constata că destinul uman interior şi exterior din acea clipă poate fi sesizat prin faptul că noi deţinem un fel de „registru de conturi al vieţii", în care înscriem toate trăirile noastre înţelepte, inteligente, pline de înţelegere, dar şi tot ceea ce a fost iraţional, rău şi urât în viaţa noastră. Într-un anumit moment al vieţii va rezulta un surplus, şi acesta reprezintă destinul acelui moment.

S-ar putea pune întrebarea care este raportul dintre acţiunile comune ale oamenilor, care trăiesc într-o colectivitate umană, şi karma individuală a fiecărui om. Am atins aceste probleme până acum. Dacă ne îndreptăm privirile spre un moment istoric oarecare, de exemplu, spre războaiele dintre greci şi perşi, nu vom putea spune că acest eveniment, privit, în primul rând, din perspectiva grecilor, ar trebui înscris numai în cartea destinului oamenilor individuali care au luat parte la el, pe plan fizic. Gândiţi-vă la toţi conducătorii oştilor greceşti care au luptat cu perşii, la toţi oamenii care s-au jertfit atunci, gândiţi-vă la ceea ce au făcut aceştia. Aţi putea înscrie doar în cartea de conturi a fiecărui om – dacă analizaţi într-un mod cât de cât raţional un asemenea eveniment – cele întâmplate atunci? Nu veţi putea face nicidecum aşa ceva, pentru că nu vă veţi putea imagina că evenimente care privesc un popor întreg sau o mare parte a lumii civilizate se pot reduce la faptul că fiecare individualitate umană îşi trăieşte propria sa karma. Urmărind evoluţia istorică a omenirii, veţi vedea că în cadrul evoluţiei se poate evidenţia un sens, dar că evenimente care au avut loc nu se pot confunda cu karma individuală a omului individual.

Ne putem întreba ce importanţă au avut pentru evoluţia omenirii războaiele dintre greci şi perşi. În Orient se dezvoltase o cultură care răspândea o lumină deosebită. Dar orice lumină aduce cu sine umbrele sale. Cultura Orientului a putut fi realizată deoarece unele aspecte întunecate, care n-ar fi trebuit să influenţeze evoluţia umană, s-au infiltrat în acea cultură. Un asemenea aspect l-a constituit faptul că Orientul a avut tendinţa de a se extinde, prin mijloace de constrângere exterioare, situate exclusiv pe planul fizic. Dacă n-ar fi apărut acest imbold cultura şi civilizaţia orientală n-ar fi luat naştere. Dar pentru ca omenirea să poată evolua în continuare a fost necesar să se dezvolte cultura greacă, pe baza unor premise cu totul diferite. Cultura greacă n-ar fi putut să apară însă în mod spontan. Ea a împrumutat, într-adevăr, premise importante de la cultura orientală. Legendele care povestesc despre eroii plecaţi din Grecia în Orient ne spun că discipoli ai anumitor şcoli greceşti au fost în Orient şi le-au adus grecilor acele bunuri care nu puteau fi dobândite decât în sânul culturii şi civilizaţiei orientale, care au putut fi însă cultivate şi transformate prin ceea ce se formase pe baza caracterului poporului grec şi a talentelor acestui popor. Dar din aceste bunuri aduse din Orient trebuia să fie eliminat ceea ce constituia aspectul lor întunecat: tendinţa nestăvilită de a se extinde spre Apus, prin mijloace de constrângere pur exterioare. Lumea romană, care a luat naştere mai târziu decât cea greacă, şi tot ceea ce constituie celelalte premise pentru dezvoltarea omenirii europene n-ar fi putut apărea dacă grecii nu şi-ar fi creat terenul pentru a pune o nouă amprentă culturii orientale, dacă ei nu i-ar fi respins pe perşi. Prin faptul că i-au respins pe asiatici au putut să fie filtrate lucrurile create în Asia.

Din această perspectivă trebuie privite multe evenimente din evoluţia lumii. *Dacă am ţine un ciclu de conferinţe* care să dureze 3–4 ani *şi am dezvolta această idee*, urmărind numai documentele care ne-au fost transmise pe cale istorică, am descoperi un plan după care evoluează omenirea.[14] Am avea atunci o privire de ansamblu asupra lucrurilor şi am putea spune că un anumit bun cucerit avea unele aspecte întunecate, care trebuiau eliminate; el trebuia să fie transmis unui alt popor şi dezvoltat acolo. Am descoperi astfel că în evoluţia omenirii există un plan şi, discutând acest plan, n-am putea aluneca spre întrebarea: Cum s-a întâmplat ca personalităţi ca Xerxes, Miltiade sau Leonida să aibă o anumită karma individuală? Noi trebuie să privim karma individuală ca pe ceva care trebuie decis în sine, şi care trebuie împletit în planul evoluţiei omenirii. Problema nu poate fi abordată altfel. Dar, dacă aşa stau lucrurile, în această evoluţie neîntreruptă a omenirii, care se desfăşoară după un plan, trebuie să existe o coerenţă, la fel cum evenimentele karmice au o coerenţă a lor în viaţa umană individuală. Cum se raportează un asemenea plan al evoluţiei generale a omenirii la karma individuală a fiecărui om?

Să studiem mai întâi ceea ce am numit soartă, în însăşi evoluţia umană. Dacă ne întoarcem privirile în trecut, vedem ridicându-se o cultură după alta, un popor după altul. Şi mai vedem cum, popor după popor, fiecare creează ceva nou, cum din cultura şi civilizaţia fiecărui popor rămâne ceva nepieritor, dar că popoarele înseşi trebuie să piară, spre a salva pentru epocile următoare ale evoluţiei omenirii aportul cultural specific. Ştiinţa spiritului spune că în această înaintare neîntreruptă a evoluţiei omenirii putem distinge două curente.

Încercaţi să decelaţi, în întreg traseul parcurs de omenire în evoluţia sa, ceea ce putem considera ca fiind un curent continuu, în sânul căruia se dezvoltă val după val, bunul cucerit de valul premergător păstrându-se însă pentru cel următor. Am obţine o imagine a acestui ansamblu dacă ne-am îndrepta privirile spre prima civilizaţie postatlanteană, spre realizările grandioase ale vechii Indii. Dacă vom compara însă aceste realizări cu ecourile slabe păstrate în Vede, care, ce-i dept, sunt încă demne de admiraţie, fiind, totuşi, un ecou slab a ceea ce au realizat vechii Rishi şi a ceea ce relatează ştiinţa spiritului, când vorbeşte despre marele impuls dat de indieni culturii şi civilizaţiei umane, vom fi nevoiţi să spunem că măreţia originară a ceea ce poporul indian a avut de realizat pentru omenire se afla deja în declin, atunci când acest tezaur cultural al omenirii a început să fie aşternut în scris, în vederea păstrării sale, sub forma unor descrieri poetice admirabile. Totuşi,

ceea ce au dat cultura şi civilizaţia indiană s-a revărsat în întreaga evoluţie a omenirii. Şi numai pe această bază s-a putut dezvolta mai târziu ceva care avea nevoie de un popor tânăr – nu de un popor îmbătrânit. A fost necesar ca indienii să fie respinşi până în peninsula sudică, pentru ca în Persia să se dezvolte concepţia despre lume a lui Zarathustra. Câtă măreţie avea această concepţie despre lume, în momentul în care a luat naştere şi cât de repede, într-un timp relativ scurt, a decăzut ea! La vechii egipteni şi la caldeeni întâlnim acelaşi proces. Vedem apoi cum înţelepciunea orientală trece în Grecia şi cum grecii resping ceea ce este, în planul fizic, lumea orientală. Şi mai vedem cum în cultura greacă sunt primite cuceririle întregului Orient şi cum în ea se întreţes diferite lucruri care fuseseră realizate până atunci în alte ţinuturi ale Europei. De aici a luat naştere un nou impuls cultural, care, pe căi ocolite, a fost în măsură să-şi asimileze Impulsul hristic şi să-l propage mai departe, spre Apus. Astfel am întâlnit şi mai târziu un curent cultural continuu, în care putem înşira o verigă ulterioară lângă alta, şi fiecare verigă ne pare o continuare a celei dinainte şi, totodată, ceva nou, care trebuia să fie dat omenirii. Dar din ce trebuia să ia naştere, oare, ceea ce se dezvoltă astfel, de la o epocă la alta?

Gândiţi-vă la tot ce vieţuieşte fiecare popor în parte, în sfera sa culturală! Gândiţi-vă la tot ce a trebuit să se petreacă în sânul fiecărui popor, la sentimentele oamenilor, la dorinţele şi entuziasmul faţă de idealul lor suprem, faţă de bunul care trebuia să fie dat ca impuls cultural! Gândiţi-vă cum trebuie să participe sufletele oamenilor individuali, cu toate dorinţele şi năzuinţele lor, la impulsul cultural specific neamului lor! Pe lângă aceasta, a fost necesar ca de-a lungul nenumăratelor secole din evoluţia omenirii popoarele, care dezvoltau impulsuri culturale succesive, să trăiască într-un fel de iluzie – fiecare popor avea iluzia că tezaurul cultural pe care-l avea de elaborat el însuşi era veşnic şi nepieritor, că nu i-ar putea fi luat niciodată. Munca plină de dăruire a diferitelor popoare la elaborarea culturii şi civilziaţiei a fost posibilă numai pentru că s-a ivit mereu iluzia care le menţinea convingerea că bunul creat de ei, cu tot ce e legat de el, va dăinui în veci. Iluzia aceasta există şi în zilele noastre; şi chiar dacă oamenii nu i se mai dăruiesc într-un mod atât de total şi nu se mai vorbeşte de „eternitatea" unei culturi, iluzia există, în sensul că nimeni nu se gândeşte la sfârşitul ei.

Primul domeniu al vieţii spirituale umane în care asemenea iluzii nu vor mai apărea va fi cel al teosofiei. Ar fi o eroare gravă dacă un om bine ancorat în mişcarea noastră spirituală ar crede că formele în care turnăm cunoştinţele noastre, că expunerile sub formă de idei pe care suntem în măsură să le dăm astăzi, că ceea ce noi putem oferi din gândirea, simţirea şi vointa noastră vor exista în veci. Am da dovadă de miopie sufletească dacă am afirma că peste trei milenii vor mai exista oameni care vor vorbi despre adevărurile teosofice exact aşa cum vorbim noi astăzi. Ştim că situaţia actuală ne cere să oferim ceva din produsul evoluţiei neîntrerupte în formele actuale şi că urmaşii noştri vor exprima aceste lucruri în cu totul alte forme de trăire. De ce se întâmplă aşa? Dintr-un motiv asemănător cu acela care a făcut ca, de-a lungul multor secole şi milenii ale evoluţiei omenirii, culturile şi civilizaţiile succesive să prilejuiască oamenilor tot felul de trăiri, astfel încât contribuţia să poată fi plăsmuită din evoluţia întregului popor. Gândiţi-vă la nenumăratele trăiri ale oamenilor din Grecia antică şi la ceea ce a rezultat de aici, drept chintesenţă, pentru întreaga omenire de mai târziu! Veţi spune atunci: Aceasta constituie mai mult decât suma curentelor individuale.

De aceea, noi trebuie să observăm două lucruri: în primul rând, ceva care trebuie să ia naştere şi să piară, pentru ca din acest întreg să poată apărea un al doilea lucru – sub raport cantitativ, partea cea mai mică –, ca ceva veşnic. Vom înţelege în ce fel evoluează omenirea numai dacă ştim că, de când există karma umană individuală, în acest proces acţionează două puteri, Lucifer şi Ahriman, despre care am văzut că sunt mereu în activitate. Considerăm că face parte din planul evoluţiei omenirii ca, în final, când Pământul îşi va fi atins scopul, rezultatele diferitelor civilizaţii, care sunt integrate treptat evoluţiei omenirii în ansamblu, să devină fecunde pentru toate individualităţile umane izolate, indiferent de destinele pe care le-a avut fiecare. Dar noi ne putem îndrepta privirile spre acest ţel numai dacă privim evoluţia lumii din perspectivă teosofică. Nu vă lăsaţi amăgiţi! A gândi acest ţel în mod corect, cu păstrarea individualităţii noastre umane, fără risipirea acesteia într-o unitate panteistă nebuloasă, deci, în aşa fel încât în individualitatea rămasă intactă să se reverse marile cuceriri realizate de omenire în ansamblu, poate să ne apară într-o formă clară şi precis conturată numai prin cultivarea teosofică a sufletului.

Dacă ne întoarcem privirile spre civilizaţiile trecute, putem spune că de când au început să se incarneze individualităţile umane în evoluţia omenirii sunt implicaţi Lucifer şi Ahriman. Lucifer încearcă să participe la această evoluţie, în curentul progresiv al civilizaţiilor, prin faptul că se încuibează în corpurile astrale umane şi că le impregnează cu impulsul luciferic; el acţionează asupra corpurilor astrale umane. Oamenii n-ar putea primi numai de la puterile care fac să înainteze curentul continuu al civilizaţiei ceea ce le dă Lucifer. Dacă eliminaţi din mersul general al omenirii acest curent rămâne ceea ce fiinţele spirituale care evoluează normal fac să se reverse în omenire, drept comori mereu noi. Când ne înălţăm privirile spre ierarhii, spunem că acele entităţi spirituale care-şi parcurg evoluţia lor normală au dat civilizaţiei pământene ceea ce este un bun nepieritor al omenirii, care, ce-i drept, a fost transformat mai târziu, dar a rămas, totuşi, un bun nepieritor al omenirii. În acest fel dobândim un curent al civilizaţiei care înaintează continuu.

Prin activitatea acestor puteri, care trec, ele însele, printr-o evoluţie normală, omul şi-ar fi dezvoltat din ce în ce mai mult Eul, prin această îmbogăţire progresivă a evoluţiei umane. Din timp în timp, în omenire s-ar revărsa ceva ce-l face pe om să progreseze; omul s-ar umple din ce în ce mai mult cu darurile lumii spiritule, şi la sfârşit, când Pământul îşi va fi atins ţelul, în el ar exista toate darurile care i-au fost trimise din lumile spirituale. Un lucru n-ar fi însă posibil: ca omul să-şi manifeste zelul propriu, sfânt, dăruirea şi ardoarea sufletească faţă de ceea ce s-a creat de la o epocă de cultură la alta.

Din acelaşi străfund sufletesc din care se naşte orice dorinţă şi orice poftă apare şi dorul după marile idealuri, dorinţa de a-i face fericiţi pe oameni, de a realiza ceva în domeniul artei, în epocile de cultură succesive din evoluţia omenirii. Din acelaşi substrat din care izvorăşte orice dorinţă şi poftă creşte şi dorul de marile idealuri, dorinţa de a aduce fericire oamenilor după performanţele artistice din diferitele epoci de cultură. Din acelaşi substrat din care apar dorinţe dăunătoare cresc şi strădaniile pentru ajungerea pe cele mai înalte culmi ale creaţiei umane. Idealul suprem pentru care se aprinde de dragoste sufletul uman n-ar putea exista, dacă n-ar fi posibil ca aceeaşi poftă să se afunde, de asemenea, în direcţia cealaltă, în viciu şi rău. Dacă în evoluţia omenirii există o asemenea posibilitate, aceasta e opera spiritelor luciferice. Aşa că noi nu putem să ignorăm faptul că spiritele luciferice au adus pentru oameni libertatea, o dată cu posibilitatea răului, cu posibilitatea de a primi în mod liber darurile care, dacă n-ar acţiona, s-ar revărsa în mod pasiv în sufletul uman.

Am mai văzut că tot ceea ce e adus la suprafaţă de Lucifer îşi găseşte răspuns prin Ahriman. Îl vedem, deci, pe Lucifer, acţionând, cu întreaga lui ceată de spirite, asupra a ceea ce urma să dea, în planul realităţii concrete, pentru întreaga evoluţie umană, impulsul culturii antice greceşti: eroii greci, oamenii de seamă şi artiştii Greciei. Lucifer pătrunde în corpurile astrale, le face să se aprindă de dragoste pentru idealul suprem pe care-l venerează. Ceea ce urmează să se reverse în evoluţie o dată cu civilizatia greacă devine astfel, totodată, entuziamsul sufletului poporului. Tocmai în acesta se află acţiunea lui Lucifer. Şi, din cauză că Lucifer îşi datorează forţa evoluţiei lunare, nu evoluţiei pământene, el îl cheamă în arenă pe Ahriman; şi în timp ce Lucifer îşi desfăşoară activitatea de la o epocă la alta, Ahriman distruge pas cu pas ceea ce Lucifer a realizat pe Pământ. Evoluţia cosmică a oamenilor este o activitate ce se desfăşoară în permanenţă prin participarea lui Ahriman şi Lucifer. Dacă în evoluţia omenirii n-ar acţiona Lucifer, ar lipsi zelul şi entuziasmul faţă de progresul umanităţii. Dacă n-ar exista Ahriman, care nu distruge ceea ce provine de la curentul continuu al evoluţiei, ci de la impulsul luciferic, Lucifer ar încerca să perpetueze în veci unele civilizaţii. Îl vedeţi pe Lucifer provocându-şi propria karma, care este o consecinţă a evoluţiei de pe vechea Lună; el trebuie să-l aibă mereu, înlănţuit de călcâiul său, pe Ahriman. Ahriman este împlinirea karmică a lui Lucifer.

Studiind exemplul entităţilor ahrimanice şi luciferice, privim în intimitatea karmei entităţilor superioare. Şi acolo există karma. Oriunde sunt Euri există karma. Iar Lucifer şi Ahriman adăpostesc, fiecare în fiinţa sa, câte un Eu, de aceea efectele faptelor săvârşite de ei se pot întoarce asupra lor. Asupra multora dintre aceste mistere vom putea atrage atenţia la vară, *în cadrul ciclului despre istoria biblică a Genezei*; aş vrea să vă atrag totuşi atenţia, de pe acum, asupra unui pasaj care va fi în măsură să demonstreze ce profunzime are fiecare cuvânt din documentele oculte.[15]

Aţi reflectat vreodată la întrebarea de ce în istoria biblică la sfârşitul fiecăreia dintre zilele Genezei se află propoziţia „Şi elohimii văzură lucrarea şi văzură că era bună", că era „cum nu se poate mai bună"? E o frază extraordinar de importantă. De ce a fost scrisă acolo? Ea trebuie înţeleasă ca o caracterizare a elohimilor, care, pe vechea Lună, au parcurs o evoluţie normală, şi al căror adversar e Lucifer. Este o caracteristică a elohimilor faptul că după fiecare zi a Genezei au văzut că lucrarea lor „era cum nu se poate mai bună". Este dată această indicaţie din cauză că treapta respectivă de conştienţă era cucerirea elohimilor. Pe Lună, ei au putut vedea lucrarea în timp ce o făceau; n-au putut avea ulterior o conştienţă despre aceasta. Faptul că au putut privi ulterior, printr-o gândire *a posteriori*, la lucrarea săvârşită este o treaptă deosebită în conştienţa elohimilor. Este ceea ce a devenit posibil numai pe Pământ. Caracterul lor interior reiese din faptul că elementul voinţă se revarsă din fiinţa lor în aşa fel încât, când au privit rezultatul, au constatat că era cum nu se poate mai bun. Aceştia au fost elohimii care-şi încheiaseră lucrarea pe Lună şi, când au privit-o apoi de pe Pământ, au putut spune: Poate să rămână aşa, e cum nu se poate mai bună! Pentru aceasta trebuia să se fi încheiat însă vechea evoluţie lunară.

Dar cum stau lucrurile cu entităţile luciferice, deci cu acele entităţi care nu şi-au încheiat evoluţia lunară? Ele vor fi nevoite să-şi privească lucrarea ulterior, de pe Pământ, atunci când şi-au adus aportul, de ardoare şi entuziasm, în cadrul culturii greceşti. Ele vor vedea apoi că Ahriman le-a sfărâmat lucrarea bucată cu bucată! Şi vor fi nevoite să recunoască că nu şi-au terminat lucrarea: Au văzut lucrarea săvârşită de ei şi au văzut că nu era cum nu se poate mai bună, că fusese necesar ca ea să fie distrusă!

În aceasta constă marea dezamăgire a spiritelor luciferice, în faptul că ele încearcă să-şi termine lucrarea, să facă pendulul să bată în direcţia cealaltă, dar mereu îşi găsesc lucrarea distrusă de Ahriman. Trebuie să vă reprezentaţi, în cadrul evoluţiei omenirii, o tălăzuire în sus şi în jos, o aprindere de noi forţe, de entităţi de un rang mai înalt decât noi şi să vă gânditi că aceste entităţi trăiesc mereu noi amăgiri. Toate acestea sunt conţinute în trăirile pe care le au spiritele luciferice în cadrul evoluţiei de pe Pământ. Iar omenirea a trebuit să preia în ea această karma, pentru că numai astfel omul putea să ajungă la libertatea reală. Libertatea poate apărea numai dacă omul dă el însuşi conţinutul cel mai înalt Eului său pământean. Acel Eu pe care omul l-ar avea dacă toate bunurile i-ar fi dăruite la sfârşitul evoluţiei pământene nu poate fi liber, fiindcă a fost predestinat de la bun început ca în oameni să se reverse toate bunurile evoluţiei pământene. Omul a putut deveni liber numai creând alături de acest Eu un altul, capabil de greşeli, care pendulează în direcţia binelui şi în direcţia răului şi care poate năzui spre ceea ce este conţinutul întregii evoluţii pământene. A fost necesar ca Lucifer să-i adauge omului Eul inferior, pentru ca efortul de a urca până la nivelul Eului superior să poată fi fapta cea mai proprie a omului.

Numai aşa este posibilă existenţa voinţei libere în omenire. Voinţa liberă poate fi cucerită treptat, fiindcă omul este situat faţă de ea în aşa fel încât, în viaţă, aceasta îi apare ca ideal. Oare unde este liberă voinţa umană, într-o stare intermediară a evoluţiei? Ea nu e niciodată liberă, pentru că în orice moment poate să cadă pradă elementului luciferic sau celui ahrimanic; nu e liberă pentru că orice om, după de ce a trecut prin poarta morţii, are o impresie absolut precisă – poate timp de decenii – în peroada ascendentă a purificării. Acesta este esenţialul în viaţa din kamaloca: vedem în ce grad suntem imperfecţi noi înşine, din cauza lucrurilor imperfecte pe care le-am făcut în lume, vedem, pas cu pas, în ce fel am devenit imperfecţi. De aici se naşte apoi intenţia de a elimina ceea ce am făcut în mod imperfect. Aceasta este viaţa în kamaloca; o intenţie este adăugată altei intenţii şi se ia hotărârea ca omul să corecteze ceea ce a gândit şi a făcut în aşa fel încât a ajuns să coboare! Omul imprimă vieţii viitoare sentimentele sale din kamaloca, împreună cu intenţia descrisă, şi astfel îşi ia în primire karma pe care trebuie s-o poarte. Putem afirma că ne apropiem de voinţa liberă numai în măsura în care am reuşit să devenim stăpâni peste influenţele lui Lucifer şi Ahriman. Dar noi nu putem deveni stăpâni peste influenţele luciferice şi ahrimanice decât prin cunoaştere. În primul rând, prin autocunoaştere, prin faptul că devenim capabili într-un grad din ce în ce mai înalt – şi în viaţa dintre naştere şi moarte – să ne cunoaştem slăbiciunile, în toate cele trei domenii ale vieţii sufleteşti, în gândire, simţire şi voinţă. Dacă ne străduim să nu ne lăsăm pradă nici unei iluzii, în Eul nostru creşte forţa de a ne putea dispensa de influenţa luciferică, fiindcă în acest caz dobândim capacitatea de a decide ce dăruire merită din partea noastră acele bunuri ale omenirii care au fost cucerite treptat. În al doilea rând, prin cunoaşterea lumii exterioare, care trebuie să vină în completarea autocunoaşterii, acestea trebuie să conlucreze. Noi trebuie să unim autocunoaşterea şi cunoaşterea lumii exterioare cu fiinţa noastră; atunci vom fi în stare să ne creăm o relaţie clară cu Lucifer.

Acesta este specificul a ceea ce noi ne însuşim drept cunoaştere teosofică: ajungem să ne dăm seama în ce măsură în orice faptă umană sunt implicate înclinaţia şi pasiunea, Lucifer şi Ahriman. Ce altceva am făcut noi, în cadrul acestei serii de conferinţe, decât să ne lămurim asupra felului în care forţele luciferice şi ahrimanice influenţează viaţa noastră în cele mai diverse moduri! În epoca actuală poate să înceapă procesul de edificare a oamenilor în ceea ce priveşte forţele luciferice şi ahrimanice. Şi omul trebuie să fie edificat, dacă vrea să contribuie cu ceva la atingerea ţelului omenirii pe Pământ. Oriunde v-aţi îndrepta privirile, pretutindeni unde există simţire şi gândire omenească puteţi vedea cât de departe sunt încă oamenii de o edificare autentică, adevărată, în privinţa influenţelor exercitate de Lucifer şi Ahriman. Majoritatea covârşitoare a oamenilor nici nu vor să fie edificaţi în această privinţă. Vedeţi cum o mare parte a oamenilor cade pradă unui egoism religios, considerând că trebuie să facă totul pentru a ajunge ei înşişi, sufletul lor, la acea stare de tihnă şi fericire supremă pe care şi-o puteau imagina. Este un egoism de care oamenii nu sunt conştienţi; ei nu-şi dau seama că aici se pot infiltra dorinţele cele mai egoiste. Şi nicăieri nu se infiltrează Lucifer mai mult în sentimentele noastre, decât acolo unde oamenii năzuiesc spre Divin, îndemnaţi de pasiunile şi dorinţele lor, fără ca Divinul să fie străluminat pentru ei de lumina cunoaşterii. Nu credeţi că Lucifer acţionează în multe cazuri tocmai acolo unde oamenii au impresia că năzuiesc spre realitatea supremă? Numai că formele de cultură spre care se năzuieşte în acest fel vor trebui să se numere şi ele printre dezamăgirile lui Lucifer. Iar cei care cred că pot să menţină în viaţă, prin dorinţe deşarte, o formă de cultură spirituală sau alta, cei care predică fără încetare că teosofia este rea deoarece propovăduieşte ceva nou, toţi aceştia ar trebui să reflecteze la faptul că nu depinde de voinţa umană dacă Ahriman se ţine pe urmele lui Lucifer. Formele apărute de-a lungul evoluţiei vor pieri din nou, prin acţiunea lui Lucifer, în care se amestecă mereu Ahriman.

Privim astfel spre o evoluţie anterioară, în care anumite entităţi au făcut pentru noi sacrificiul de a rămâne în urmă. Ştim acum că aceste entităţi trebuie să-şi poarte karma lor de dragul nostru, pentru ca noi să putem trăi în mod normal ceea ce ele ne insuflă. Într-adevăr, Iahve i-a insuflat omului, la începuturi, prin suflarea divină, facultatea de a deveni un Eu; dacă n-ar exista decât suflarea divină, care pulsează în sângele uman, nu şi ceea ce poate să se abată de la darurile suflării lui Iahve, dacă în el n-ar acţiona atât impulsuri luciferice, cât şi impulsuri ahrimanice, atunci, ce-i drept, omul ar putea dobândi darul oferit de Iahve, dar nu şi „cum"-ul acestuia: a-l simţi cu un Eu liber, conştient de sine. Prin urmare, faptul că anumite entităţi au rămas în urmă pe vechea Lună este în consens cu evoluţia cosmică.

Noi trăim azi într-o epocă în care ne este îngăduit să privim, într-adevăr, la multe dezamăgiri suferite de Lucifer în trecut; dar putem privi, de asemenea, spre un viitor în care vom înţelege din ce în ce mai mult ce este curentul continuu al evoluţiei. Iar teosofia ne va ajuta să înţelegem acest curent continuu al evoluţiei, pentru ca noi să ne putem raporta în mod conştient la influenţele lui Lucifer şi să ajungem din ce în ce mai mult în situaţia de a recunoaşte impulsurile luciferice din noi înşine şi de a le valorifica într-un mod corect, folositor pentru

evoluţia omenirii, în timp ce înainte ele acţionau ca imbolduri obscure, de care oamenii nu erau conştienţi. La fel stau lucrurile şi cu influenţele ahrimanice.

Am ajuns la un punct în care putem să atragem atenţia asupra faptului că epoca prezentă este o epocă importantă din evoluţia omenirii; este epoca în care, dintr-un anumit punct de vedere, forţele sufleteşti se modifică. Mulţi dintre dumneavoastră au auzit, desigur, când am spus că în viitorul apropiat anumiţi oameni, indivizi izolaţi, vor dezvolta alte forţe sufleteşti decât cele admise astăzi. Ceea ce teosofia spune astăzi pe baza cunoştinţelor dobândite de ştiinţa spiritului, anume că omul posedă, pe lângă corpul fizic, şi un corp eteric, e cunoscut, prin percepţie directă, numai de cei care au trecut printr-o educaţie ocultă metodică. Dar încă înainte să treacă mijlocul secolului XX – o ştim din *Cronica Akasha* – vor exista oameni care vor ajunge, printr-o evoluţie naturală, la o clarvedere eterică; datorită faptului că omenirea a ajuns în acest moment, când asemenea lucruri se vor dezvolta ca nişte daruri naturale, indivizii umani vor percepe corpul eteric, pătrunzând corpul fizic şi depăşindu-l în toate direcţiile. Coborând de la starea în care putea privi în lumea spirituală, omul a ajuns la starea actuală, când nu mai are decât facultatea percepţiei fizice pur exterioare şi o înţelegere intelectuală a lumii exterioare; dar el începe să evolueze treptat spre unele facultăţi noi, dar conştiente. Noile facultăţi se vor alătura celor vechi, şi o facultate deosebită va fi cea pe care o voi prezenta în continuare.

Vor exista oameni – puţini, la început, căci această facultate se va dezvolta la un număr mai mare de oameni de-abia în cursul următoarelor 2–3 milenii, iar primii precursori vor apărea înainte să se încheie prima jumătate a secolului XX – care vor trăi experiența unei fapte oarecare și vor fi tentaţi să se detaşeze de faptă. Şi atunci vor avea în faţa ochilor o imagine degajându-se din fapta respectivă. La început ei n-o vor cunoaşte, nu vor vedea nici o legătură între imagine şi fapta săvârşită de ei înşişi. Dar poate că unii vor afla câte ceva prin ştiinţa spiritului, şi, în acest caz, aceştia îşi vor da seama că această imagine, care le apare ca un fel de imagine de vis conştientă, este reversul faptei lor, imaginea acelei fapte care trebuie săvârşită pentru ca fapta lor să-şi găsească împlinirea karmică.

Omenirea se află cu adevărat în faţa unei epoci în care nu va mai înţelege karma doar după descrierile şi învăţăturile ştiinţei spiritului; ea va începe, treptat, să vadă karma prin percepţie spirituală. Dacă până acum karma a fost pentru oameni un imbold obscur, o dorinţă obscură, şi dacă ea se putea manifesta de-abia în viaţa următoare, putea fi transformată în intenţie de-abia în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, oamenii vor ajunge treptat în situaţia de a percepe creaţiile lui Lucifer în mod conştient, de a vedea cum se vor manifesta ele prin efectele lor. În orice caz, vor şti ce e cu această clarvedere eterică numai oamenii care s-au străduit să ajungă la cunoaştere şi autocunoaştere. Tot mai mulţi oameni aflaţi în stare normală vor avea imaginile karmice corespunzătoare faptelor lor. Va fi un fenomen care-i va face pe oameni să progreseze, pentru ca astfel ei să ştie ce mai datorează lumii, ce mai stă înscris în karma lor drept debit. Acesta e lucrul care-l face pe om neliber, faptul că nu ştie ce datorează lumii. Aşa că, discutând despre karma, nu ne este îngăduit să vorbim de la bun început despre existenţa unei voinţe libere. Cuvântul „voinţă liberă" e greşit, fiindcă noi ştim că omul devine liber de-abia prin cunoaşterea sa, care urcă trepte tot mai înalte, şi prin faptul că el însuşi urcă pe trepte din ce în ce mai înalte şi se transpune din ce în ce mai mult în lumea spirituală. El se umple astfel tot mai mult cu conţinutul lumii spirituale şi devine o fiinţă care-şi determină propria voinţă. Nu voinţa poate deveni liberă, ci omul ca atare poate deveni liber, prin faptul că se pătrunde cu ceea ce îi e dat să cunoască pe tărâmul spiritualizat al existenţei cosmice.

Dezamăgirile lui Lucifer şi faptele sale ne fac să spunem că de milenii s-au pus bazele situaţiei în care ne aflăm acum; dacă n-am fi acolo unde suntem, nu am putea să evoluăm spre libertate. După ce ne-am edificat în privinţa lui Lucifer şi Ahriman, putem să intrăm într-o relaţie nouă cu aceste puteri, să culegem roadele a ceea ce s-a făcut deja, putem să luăm asupra noastră, ca să zic aşa, munca lui Lucifer şi Ahriman. În orice caz, faptele provocate de Lucifer şi care au dus la dezamăgiri trebuie să se transforme în reversul lor când sunt săvârşite de noi înşine. Faptele lui Lucifer aveau menirea de a stârni pofte, de a-l îndrepta pe om spre rău. Am văzut ce forţă trebuie să acţioneze în direcţia contrară celei a lui Lucifer. Dacă trebuie ca noi înşine să acţionăm în sens contrar lui Lucifer, să ne ocupăm în viitor de treburile sale, numai iubirea e aceea care va putea lua locul faptelor lui Lucifer; iubirea va putea face acest lucru. Şi tot aşa vor sta lucrurile cu ceea ce se revarsă spre noi din lumea exterioară prin faptul că înlăturăm întunericul pe care-l întreţesem în materia exterioară. Dacă vom înlătura tot mai mult acest întuneric, dacă-l vom face să se risipească şi dacă vom reuşi să învingem în acest fel cu totul influenţa ahrimanică, vom fi în măsură să cunoaştem lumea aşa cum este ea de fapt, ca lume pământeană. Şi atunci vom putea să ne apropiem treptat de o cunoaştere care azi nu poate fi decât un bun al ştiinţei spiritului. Vom răzbate până la ceea ce este materia cu adevărat, până la natura luminii. Azi ştiinţa se lasă încă în voia celor mai diverse amăgiri, în ceea ce priveşte natura luminii. Unii cred că vedem lumina cu ochii fizici. Este greşit. Noi nu vedem lumina, ci doar corpuri luminate; vedem culorile de pe suprafaţa corpurilor. Nu vedem lumină, ci vedem prin intermediul luminii. Toate amăgirile de acest fel vor fi înlăturate. Şi astfel se va transforma imaginea noastră despre lume, care, din cauza lui Ahriman, a fost întreţesută cu erori şi se va impregna cu înţelepciune. Ajungând la lumină, omul va dezvolta el însusi reversul sufletesc al luminii. Iar reversul sufletesc al luminii este înţelepciunea.

Astfel în sufletul uman vor pătrunde iubirea şi înţelepciunea. Iubirea şi înţelepciunea vor fi forţa practică, impulsul de viaţă care trebuie să rezulte şi va rezulta din concepţia teosofică despre lume. Înţelepciunea, care e reversul interior al lumii, înţelepciunea care se poate uni cu iubirea, şi iubirea, care se impregnează cu înţelepciune, vor găsi calea justă spre a acţiona, la rândul lor, asupra a ceea ce e scăldat în înţelepciunea lumii exterioare. Dacă trebuie să participăm treptat la cealaltă jumătate a evoluţiei, care ar consta în învingerea lui Lucifer şi Ahriman, este nevoie să ne pătrundem cu înţelepciune şi iubire. Dezvoltând înţelepciunea şi iubirea, dezvoltăm acele elemente care se vor revărsa, la rândul lor, din sufletele noastre, ca daruri pentru puterile luciferice şi ahrimanice care s-au sacrificat în prima jumătate a evoluţiei de pe Pământ, ca să ne dea ceea ce ne este necesar pentru cucerirea libertăţii noastre. Lor va trebui să le dăm înţelepciunea şi iubirea pe care le vom dezvolta în acest fel. Dar trebuie să fim conştienţi de un lucru: pentru că în lume trebuie să existe viaţă, noi trebuie să ne însuşim culturi care sunt mijloacele de expresie ale acestei vieţi. Noi vrem să ne dăruim cu bucurie şi iubire unei culturi teosofice care nu va fi veşnică, să acceptăm cu entuziasm această situaţie şi să creăm cu iubire lucrurile pe care în trecut le-am realizat sub impulsul lui Lucifer. Deoarece ne dăm seama că trebuie să creăm din iubire lucrurile la care în trecut a fost necesar să fim îmboldiţi de pofte şi pasiuni, vom dezvolta în fundalul tuturor faptelor noastre un surplus de iubire cu atât mai mare. Dacă am dezvolta doar iubirea nu am reuşi să clădim culturi succesive. Teosofia trebuie să realizeze cu dăruire şi iubire imperativele epocii, cu acelaşi entuziasm cu care oamenii au acţionat cândva sub influenţa lui Lucifer. Nu vom mai nutri iluzia că ceea ce facem va dăinui veşnic. Dar, clădind culturi succesive, cu o iubire crescândă, noi producem iubire excedentară. Aceasta îi face bine lui Lucifer; vor fi compensate astfel şi dezamăgirile sale. Noi suntem cei care putem compensa dezamăgirile suferite de Lucifer, dacă vom restitui ceea ce a fost săvârşit pentru noi.

În aceasta constă cealaltă latură a karmei entităţilor superioare: să dezvoltăm o iubire care să nu rămână în limitele omenirii, o iubire care e chemată să pătrundă în Cosmos. Noi putem face să se reverse iubirea în entităţi situate pe o treaptă de evoluţie mai înaltă decât noi, iar aceste entităţi o vor resimţi ca pe o jertfă sufletească. Jertfa sufletească se va înălţa spre cei care şi-au revărsat odinioară darurile lor spre noi, la fel cum, cândva, fumul jertfelor se înălţa spre spiritele superioare, în vremurile în care oamenii mai posedau încă bunurile spirituale. Atunci oamenii nu puteau trimite spre ei decât jertfele simbolice de pe altare. În viitor, oamenii vor trimite spre zei curenţi de iubire, şi din jertfa de iubire se va revărsa iar ceva spre Pământ: spre om se vor revărsa forţe superioare, care, dirijate din spiritual, vor interveni cu tot mai multă vigoare în lumea noastră fizică. Şi acestea vor fi forţe magice în sensul adevărat al cuvântului.

Astfel înţelegem evoluţia omenirii, în care se manifestă karma omenirii şi karma entităţilor superioare. Şi vedem acum în ce fel se raportează

planul evoluţiei la karma individuală a fiecărui om. Să presupunem că în anul 1910 o individualitate supraumană a declanşat un lucru care apoi a fost adus la îndeplinire, pe planul fizic, de către un om; s-a realizat astfel un contact între acea individualitate supraumană şi om. Omul este întreţesut astfel în karma entităţilor superioare. S-a creat o legătură între el şi acea entitate. Şi atunci spre el se revarsă, din lumile superioare, un curent care introduce în viaţa sa un element nou; acesta constituie un nou avanpost, care a fost adăugat karmei sale şi care dă un impuls decisiv într-o direcţie sau alta. În acest fel e fecundată karma umană de către karma generală, ai cărei curenţi străbat lumea.

Să ne îndreptăm privirile, de exemplu, spre Miltiade sau spre orice altă personalitate istorică. Aceşti oameni au avut misiunea de a se situa în planul mare al istoriei poporului său; karma entităţilor superioare cerea ca şi ei să realizeze un anumit lucru – şi ei au fost puşi în locurile-cheie. În contul lor karmic personal s-a revărsat ceea ce trebuia să fie dăruit omenirii întregi. Prin faptul că au îndeplinit aceste sarcini, prin faptul că au legat de ele fapte şi realizări personale, acestea au devenit karma lor indivuduală. Tot astfel trăim şi acţionăm şi noi, cu karma noastră individuală, în macrocosmos, ca o mică lume, ca un microcosmos.

Cu aceasta am ajuns la capătul cursului, chiar dacă nu şi la capătul problematicii. Dar nu se poate altfel. Dacă-mi daţi voie să spun, în două cuvinte, că am ţinut această serie de conferinţe despre acele probleme care pot mişca adânc inima umană, având legătură însă şi cu destinul unor entităţi superioare, că am prezentat acest curs din cel mai adânc străfund al sufletului meu şi că sunt bucuros că a fost posibil să se vorbească despre aceste lucruri în cadrul unei ramuri a Societăţii teosofice, între prieteni teosofi, care au venit din toate părţile, spre a se dărui expunerilor pe această temă, atunci eu rostesc aceste vorbe din cel mai adânc străfund al inimii. Cei care vor avea ocazia să audieze şi alte cursuri, vor vedea că unele dintre întrebările pe care cineva şi le va pune în urma acestui ciclu îşi vor găsi răspunsul atunci. Dar şi cei care nu vor putea să audieze cursurile din această vară vor avea mai târziu ocazia de a discuta asemenea lucruri. Îngăduiţi-mi, deci, să spun încă o dată că aş dori să primiţi lucrurile pe care le-am discutat în aşa fel, încât ele să nu fie simple cunoştinţe abstracte, ci cunoştinţe care pătrund în întreaga noastră gândire, simţire şi voinţă, în întreaga noastră viaţă, astfel încât lumea să vadă în fiecare teosof o imagine a celor mai adânci adevăruri teosofice. Să încercăm să devenim întru totul o asemenea imagine; de-abia atunci vom putea spune că în lume există un curent spiritual teosofic. În cercul nostru restrâns acest curent spiritual teosofic trebuie să însemne, în primul rând, o studiere a cunoaşterii spirituale. Apoi – mai întâi în rândurile membrilor noştri – aceste cunoştinţe trebuie să se transforme într-un anumit mod de a gândi şi simţi, şi ca atare să apară în faţa lumii. Şi atunci lumea va înţelege că nu degeaba au existat la începutul secolului XX teosofi oneşti, oameni care au crezut în mod sincer în forţa puterilor spirituale. Prin faptul că au crezut în teosofie au primit ei înşişi forţa de a lucra pentru puterile spirituale. Cultura va progresa din ce în ce mai repede, dacă veţi transforma dumneavoastră înşivă cele auzite aici în sentimente şi convingeri, în acţiuni şi fapte. Nu încercând să-i convingeţi pe oameni! Cultura actuală e prea puţin dispusă la aşa ceva. Se conving cu adevărat numai aceia care se apropie de teosofie din imboldul cel mai profund al inimii; ceilalţi nu vor crede. Această hrană o avem şi în cercurile noastre spirituale, ca fenomen pe care l-a produs materialismul, şi e necesar ca noi să privim acest rău ca pe ceva faţă de care ştiinţa spiritului trebuie să dovedească forţă spirituală.

Trebuie să-i dăm lumii tot ceea ce putem, prin modul nostru de a gândi şi simţi. Cei care vor transforma teosofia în viaţă interioară a sufletului vor fi un izvor de forţă spirituală. Iar cel care crede în suprasensibil poate să fie convins că adevărurile şi cunoştinţele noastre teosofice actionează pe cale spirituală, se răspândesc afară, în lume, sub formă invizibilă, dacă fiecare din noi devine cu adevărat un instrument conştient, pătruns de viaţa teosofică.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

NOTE

Cuvintele „teosofie" şi „teosofic" trebuie înţelese în sensul lucrării fundamentale a lui Rudolf Steiner ***Teosofia*** (apărută pentru prima dată în 1904). Rudolf Steiner şi-a desfăşurat activitatea între anii 1902–1913, în calitate de secetar general al secţiei germane a Societăţii teosofice din acea vreme, iar apoi, când, din cauza unor fenomene de decadentă din sânul acestei societăţi, s-a ajuns la excluderea secţiei germane, el a activat în cadrul Societăţii antroposofice, întemeiată de el însuşi, în mod independent. De la bun început, el a prezentat exclusiv *rezultatele propriilor sale cercetări spirituale*. „Nimeni n-a rămas nelămurit asupra faptului că în cadrul Societăţii teosofice eu aveam de gând să prezint exclusiv rezultatele propriilor mele cercetări bazate pe clarvedere." (Din ***Viaţa mea***, *Opere complete*, nr. bibl. 28.)

În această ediţie am refuzat să înlocuim expresia „teosofie" prin aceea de „antroposofie", aşa cum s-a procedat, la indicaţia lui Rudolf Steiner însuşi, în primele două decenii după separarea de Societatea teosofică; e de aşteptat ca cititorul să fie conştient de faptul că „teosofia", aşa cum e prezentată ea aici, este *identică cu antroposofia creată de Rudolf Steiner*.

(1) Citat din Kepler, *Harmonices mundi*, cartea a 5-a.

(2) *„Ne putem îndrepta privirile... spre o anumită perioadă din evoluţia noastrd pământeană...*" Expuneri mai amănunţite în legătură cu evoluţia lumii şi a omului sunt cuprinse în ***Ştiinţa ocultă***, Nr. bibl. 13.

(3) *„Un rol similar l-au avut, în perioada vechii existenţe lunare, şi combinaţiile cianului...*" Vezi conferinţa din 11 iunie 1906. Comp. Edouard Schuré, *Esquisse d'une cosmogonie psychologique*, Paris, 1928, p. 21.

(4) Cometa Halley este numită astfel după astronomul englez Edmund Halley, care a descoperit-o, în 1682, şi a cărei revenire, în 1759, a fost calculată de acesta în mod anticipat. Expuneri mai amănunţite ale lui R. Steiner pe această temă sunt cuprinse în ***Evenimentul apariţiei lui Hristos în lumea eterică***, *Opere complete*, 1965, Nr. bibl. 118.

(5) *„un mare filosof al epocii moderne, Cartesius, a fost înţeles greşit...*" Comp. *Discours de la méthode,* partea a 5-a, *Traité de l'homme*, precum şi *Primae cogitationes circa generationen animalium*.

(6) Joseph Dietl, 1804–1879, medic vienez; Joseph Skoda, 1805–1881, clinician.

(7) *„...evenimente pe care, în viaţa obişnuită, le numim «întâmplări»*". Expuneri mai amănunţite în Rudolf Steiner, ***Întâmplare, necesitate şi providenţă***, Opere complete, 1975, Nr. bibl. 163.

(8) Meister Eckhart, mistic german, călugăr dominican, a trăit de la aprox. 1260 până la 1328; Johannes Tauler, mistic german, călugăr dominican, aprox.1300-1361.

Teologia germană (*Theologia deutch*), scriere mistică de la sfârşitul secolului al XIV-lea. Numele autorului nu s-a păstrat. A fost tipărită pentru prima dată de Luther, în anul 1518.

„Nu eu, ci Hristos în mine!" Galateni, 2, 20, „Eu trăiesc, însă; totuşi, acum nu eu, ci Hristos trăieşte în mine".

(9) ***Din Cronica Akasha*** a apărut pentru prima dată în 1904, sub forma unor articole scrise pentru revista „Lucifer-Gnosis", iar ca volum în *Opere complete*, 1973, Nr. bibl. 11.

(10) *„...să înţeleagă adevărurile referitoare la lumile superioare*". Vezi Rudolf Steiner, ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, Opere complete, 1975, Nr. bibl. 10.

(11) *„...am atras atenţia... asupra unei individualităţii care a apărut, în mod succesiv, drept mare profet, drept pictor important şi drept poet...*". Comp. R. Steiner, ***Misterul Crăciunului. Novalis, văzătorul şi vestitorul lui Hristos***, Dornach, 1964.

(12) *Digitalis purpurea*: degeţel, degetăriţă (bot.)

(13) Ludwig Deinhard, *Misterul omului în lumina cercetărilor psihologice. O introducere în ocultism*, Berlin, 1910; Frederik Myers, 1843–1901, spiritist, unul dintre întemeietorii „Society for Psychical Research", Londra, 1882.

(14) *„Dacă am ţine un ciclu de conferiţe... şi am dezvolta această idee...*". Aspecte legate de această temă au fost prezentate de R. Steiner în ***Misiunea sufletelor câtorva popoare, în legătură cu mitologia nordic-germanică,*** Opere complete, 1962, Nr. bibl. 121.

(15) *„...în cadrul ciclului despre istoria biblică a genezei*". ***Misterul biblic al Genezei***, *Opere complete*, 1976, Nr. bibl. 122.

Rudolf Steiner

MANIFESTĂRILE KARMEI

GA 120

DESPRE REINCARNARE ŞI KARMA ÎN CONTEXT EUROPEAN

În peisajul cultural contemporan de la noi, Rudolf Steiner nu mai este un necunoscut. În diferite edituri din România au apărut deja circa 50 de volume din opera lui, extinsă şi incitantă, şi cu toate acestea imaginea despre el continuă să fie ambiguă şi unilaterală, făcând din Rudolf Stciner doar un reprezentant empirist al spiritualităţii indiene vechi şi al reincarnării. Această imagine incompletă nu acoperă multele domenii ale vieţii în care el a fost activ. S-ar cuveni prezentată multitudinea preocupărilor şi realizărilor sale. Însă, la apariţia în româneşte a volumului ***Manifestările karmei***, se cuvine să examinăm mai degrabă acest domeniu.

Ce anume se înţelege prin reincarnare putem afla tot mai frecvent în ultimul timp din relatările despre viaţa de după moarte, fie sub forma cazurilor de moarte clinică (*near-death experiences*), fie din cercetarea psihologică empirică (regresii sub hipnoză, făcute în scop terapeutic). Pe de altă parte, se afirmă, în general, că interpretările reincarnării şi karmei constituie încercări de a importa spiritualitatea indiană străveche, acolo unde nu şi-ar avea de fapt locul. Prin aceasta, reincarnarea şi karma rămân doar în domeniul exoticului.

Vom încerca să demonstrăm că aceste idei aparţin la fel de bine şi civilizaţiei europene, argumentând astfel şi locul lui Rudolf Steiner în acest peisaj cultural.

Să alegem ca prim reper o relatare din *Saga* (*Legenda*) lui Olaf cel Sfânt al Norvegiei, din cronica Flateyjahrbok. Acolo se povesteşte despre negarea de către regele Olaf al II-lea (începutul secolului al XI-lea d. Hr.) a faptului că el ar fi fost înainte regele Olaf Geirstaderalf, aşa cum vorbeau oamenii: „Niciodată n-a avut spiritul meu două trupuri, şi nici nu va avea nici acum şi nici în ziua Învierii. Iar dacă am spus cândva altfel, pe atunci nu aveam în mine credinţa cea dreaptă" *.

* *Flateyjarbok*, II B, *Olafs Saga*, apud E. Bock, *Wiederholte Erdenleben* (*Vieţi repetate pe Pământ*), Stuttgart 1952.

Atitudinea lui Olaf cel Sfânt este, aşadar, conformă dogmelor creştine, dar faptul că i-a fost pusă întrebarea dovedeşte persistenţa credinţelor despre reincarnare încă cel puţin până în secolul al XI-lea. Cu mult timp în urmă însă, chiar înainte de Conciliul de la Niceea (325 d. Hr.), fusese începută modificarea sau chiar eliminarea acelor pasaje din scrierile Noului Testament care erau nedorite sau neînţelese. Aceasta se făcea de către oficiali ai Bisericii (*correctores*) şi există toate motivele să credem că şi pasajele referitoare la reincarnare au dispărut în acelaşi mod. La Conciliul de la Constantinopol (523), convocat de împăratul Iustinian I, s-au anatemizat, printre altele, preexistenţa sufletului şi reincarnarea (migraţia sufletelor). Se sublinia că eliberarea din trupul material pieritor se poate face doar prin acceptarea lui Hristos şi a Bisericii Sale. Astfel s-au exclus şi învăţăturile lui Origene din Alexandria (195–254), a cărui autoritate extraordinară şi influenţă se baza, pe lângă calităţile deosebite ale personalităţii sale, şi pe cunoaşterea şi cercetarea surselor celebrei Biblioteci din Alexandria, unde se aflau păstrate şi scrieri provenind din Persia sau India veche. Lăsând în planul al doilea conjunctura politică şi anumite slăbiciuni umane care au impus această măsură de extirpare, putem găsi un anume înţeles al celor întâmplate: în strădania de a se consolida ca instituţie, Biserica creştină încerca să atragă atenţia credincioşilor asupra lumii acesteia, să impună o anumită conduită şi să sublinieze valoarea supremă a rolului lui Hristos ca Mântuitor.

De altfel, chiar şi în Vechiul Testament se pot găsi sugerări în legătură cu legea cauzei şi acţiunii (karma)*.

* *Facerea* (9,6); *Pildele lui Solomon* (2,5), (5,21-22), (8,19-20); Ezechiel (34,23-24), *Psalmii* (90,3-4); apud E. Bock, op. cit.

Se poate urmări firul ideilor legate de reincarnare mergând, printre alţii, la Pitagora, Platon, Apolonius din Tyana. În perioada destrămării legăturilor nemijlocite cu forţele lumilor suprasensibile, legături pe care omenirea le avusese dintotdeauna, şi pe care ea le cultivase cu ajutorul Misteriilor, aceste capete luminate încercaseră să refacă rostul existenţei printr-o abordare şi interpretare filosofică a lumii. Astfel, ei ajunseseră şi pe această cale la ideea preexisteniei şi migraţiei sufletelor. Căutările lor nu se aşezau pe un teren virgin, deoarece, deja aproximativ la anul 2000 î. Hr., în Egipt exista această concepţie, marcând credinţa şi întreaga organizare statală. Asemenea cunoştinţe aveau chiar şi vechii perşi.

Cu mult înainte – 5000 î. Hr. – Vedele, cea mai veche colecţie de scrieri descoperită până acum, prezintă în forme coerente „Ştiinţa" (Veda = cunoaştere, în sanscrită), într-un sistem al întregii cunoaşteri, cuprinzând şi o tratare sistematică a realităţilor sufletului, a morţii şi a metempsihozei (Bhagavad-Gita). Deşi se consideră că vechea Indie ar fi patria acestor concepţii despre migraţia sufletelor (metempsihoză), totuşi este surprin-zător că şi civilizaţiile străvechi africane (Zulu, Basongo, vest-africană, malgaşă) sau din Oceania ori Australia, ca şi din cuprinsul continentelor americane (tlingită, esehimosă, hopi, maya, incaşă) conţin în tezaurul lor de tradiţii şi reincarnarea. Şi popoarele din vechea Europă – nordicii, celţii – cunoşteau şi urmau legea migraţiei sufletelor*. Druizii celţilor se supuneau prin oficiul lor legii renaşterii şi credinţei în nemurire, iar în vechea Irlandă nu rareori apar eroi reincamaţi.

* Caius Julius Caesar, *De Bello Gallico* (*Despre războaiele galice*), VI, 14,5.

Pare, aşadar, a fi mai mult o concepţie general umană, decât una exportată din India. De altfel, C. G. Jung vorbeşte despre acest aspect astfel: „Naşterea din nou este un enunţ care ţine de enunţurile străvechi ale omenirii în general. Aceste mărturii străvechi se sprijină pe ceea ce eu numesc «arhetip». Toate mărturiile ce privesc suprasenzorialul sunt întotdeauna determinate, în cele mai mari profunzimi, de arhetip, astfel încât nu-i de mirare că pot fi găsite enuniuri despre naşterea din nou la diferite popoare" *.

* C. G. Jung, *Psychologie der Wiedergeburt* (*Psihologia naşterii din nou)*, 1939, apud Ronald Zürer, *Reinkarnation* (*Reincarnarea*), Zurich 1989.

Aşadar, aflată în câmpul de forţe al concepţiilor despre lume şi al credinţelor aparţinând vechilor culturi şi popoare, ideea migraţiei sufletului,

a renaşterii sau a reincarnării cunoaşte o exilare din viaţa religioasă a Europei o dată cu aşezarea instituţională a Bisericii creştine, în Evul Mediu. Strâns împletite însă în viaţa sufletească şi în impulsurile spirituale ale multor popoare europene, imaginile provenind din realitatea reincarnării se sublimează, devenind substanţă pentru trăirile misticilor * sau pentru erezii **.

* Meister Eckhart (1260–1327), de pildă, a putut avea acces, pe de o parte, la culturile islamică şi iudaică, ce fuseseră mai bine cunoscute începând cu vremea Cruciadelor (1096-1270), iar pe de altă parte, gândirea indiană nu i-a fost străină, el înrudindu-se în concepţii şi cu Platon ori Plotin.

** Catarii, albigenzii, simoniştii, basilidienii, valentinienii, marcioniţii, gnosticii şi maniheenii au cultivat cu toţii asemenea credinţe (apud R. Zürer, *op. cit.*).

Un caz celebru a fost cel al lui Giordano Bruno (1548–1600). Stimulat de moştenirea lui Pitagora şi de neoplatonicieni, şi mai ales influenţat de scrierile lui Nicolaus Cusanus (1401–1464), acest fost călugăr dominican îşi construieşte o teorie teologic-mistică proprie pentru care însă, acuzat de Inchiziţie pentru erezie în nu mai puţin de 130 de puncte, este condamnat şi ars pe rug. Unul din puncte se referea la transmigraţia sufletelor, pe care el o susţinea, sub forma unei interogaţii cu răspuns evident afirmativ, sprijinindu-se pe concepţiile lui Pitagora*.

* R. Zürer, *op. cit.*

Oricum, perioada civilizaţiei renascentiste redeschide drumul către alte orizonturi decât cele ale dogmei Bisericii creştine şi face să apară un anume tip de cercetător, care vrea să cuprindă totul şi care, pentru aceasta, abordează teritorii interzise sau ascunse. Astfel, fiinţa umană este privită într-un mod mai complex*, iar ideea transmigraţiei sufletelor este exprimată public** şi face obiectul studiului***.

* Paracelsus (1493–1541), de exemplu, deosebeşte corpul trecător din material brut-fizie, de „corpul spiritual" care „îşi constituie" corpul fizic. Întreaga concepţie, precum şi activitatea sa de vindecător, el şi-o va întemeia pe consecinţele care decurg de aici.

** W. Shakespeare (1564–1616) o enuniă în *Henric al V/-lea*, de exemplu.

*** Leonardo da Vinci (1452–1519) revine de multe ori asupra acestor probleme (cf. *Codexurilor* sale, vezi. R. Zürer, *op. cit*).

Putem spune că, începând cu acea perioadă, abordarea gândurilor despre substanţa vieţii, care să ţină cont şi de transmigraţia sufletelor, se va face pe două căi. Una este cea pe care anumite personalităţi*, „spirite alese, animate mai puţin de credinţă cât enunţând presupuneri dobândite prin gândire, cultivă valori precum: existenţa unei realităţi metafizice, a unui domeniu suprasenzorial, o lume spirituală, constituind matca şi temeiul arhetipal al lumii fizice, senzorial perceptibile"**.

* Gottfried Wilhelm Leibniz (1646–1716), filosof al monadei (*monas* = unitate, în greaca veche; este un concept introdus de Giordano Bruno, care o defineşte drept o substanţă energetică punctiformă, conştientă şi individuală, deci unică – nimic altceva decât *un suflet*). Leibniz este autor, printre altele, şi al *Teodiceei* (*Privire asupra bunătăţii lui Dumnezeu, libertăţii omului şi originii răului*). În *Noi studii asupra înţelegerii omului* („Neue Abhandlungen uber den menschlichen Verstand", 1707) el se ocupă concret de ideea reincarnării.

Johann Valentin Andreae (1586–1654), a cultivat idei pansofice, neoplatoniciene şi alchimiste. Lucrarea sa *Nunta chimiă a lui Christian Rosenkreutz* s-a constituit în punctul de pornire al unor frăţii oculte – rosicruciene –, care cultivau aceste cunoştinte.

** R. Zürer, *op. cit*

A doua cale este cea a inspiraţiei poetice. Astfel, cel mai marcant reprezentant al culturii germane din secolul la XVIII-lea care s-a preocupat de reincarnare este Gotthold Ephraim Lessing (1729-1781). În *Educaţia genului uman**, finalul cuprinde 100 de paragrafe scurte care enunţă clar şi argumentează raţional convingerea lui despre migraţia sufletelor.

* *Erziehung des Menschengeschlechtes*, 1780

Tot un filosof, idealistul Johann Gottlieb Fichte (1762–1814), enunţă în *Menirea omului** ideea nemuririi şi eternităţii omului.

* „Sunt membru a două ordini; una pur spirituală, în care stăpânesc prin voinţă pură, şi una senzorială, în care acţionez prin fapta mea...Omul nu este produsul lumii senzoriale, iar scopul final al existenţei nu poate fi atins în această lume. Menirea sa depăşeşte timpul, spaţiul şi tot ceea ce este senzorial." *Die Bestimmung des Menschen*, p. a III-a. *Credinţa*.

În Europa, cultura cea mai preocupată de acestă idee a fost cea germană, mai ales în perioada preromantică şi romantică. Astfel, Friedrich Hölderlin (1770–1843), în *Patmos* şi în *Moartea lui Empedocle*, tratează motivele trecerii între lumi, de la viaţă la moarte şi mai departe. Contemporanul său, Johann Gottfried Herder (1744–1803), a fost preocupat vreme îndelungată de ideea reincarnării, scriind *Trei convorbiri despre migraţia sufletelor**, o prezentare oarecum sceptică a fenomenului. Totuşi, familiarizat cu filosofia indiană, va trata reincarnarea în *Gândurile unor hrahmani*** şi în *Palingeneza – revenirea sufletelor****. Vedem, aşadar, cum la sfârşitul secolului al XVIII-lea cultura şi filosofia Indiei vechi pătrund în cultura europeană, prin traduceri – în engleză şi în germană – din vechile texte sacre. Este epoca întemeierii indologiei germane – în jurul unor personalităţi din oraşul universitar Jena. Printre ei, August Wilhelm von Schlegel (1767–1845), filolog şi critic literar, ajuns mai târziu profesor la Bonn, va edita seria de scrieri „Biblioteca indiană", unde va apărea primul text vedic în germană: *Bhagavad-Gita* (1823), iar apoi *Ramayana*.

* *Drei Gespräche über Seelenwanderung*, 1782.

** *Gedanken einigen Brahmanen*

*** *Palingenesie – Das Wiederkommen der Seelen,* 1797.

Fratele său, Friedrich von Schlegel (1772–1829), filosof, poet şi filolog, care studiase la Paris vechile texte indiene, va publica în 1808 *Limba şi înţelepciunea indienilor**. Între 1804 şi 1806 el va ţine la Universitatea din Köln prelegeri de „Filosofia vieţii", în care descrie, printre altele, „cele trei reprezentări despre nemurire": „întâi, că sufletul omenesc s-ar putea descompune în neant, apoi, în al doilea rând, că nemurirea ar exista deja, fără contribuţia lui... A treia părere despre migraţia sufletelor, opinia misticismului, atât de remarcabilă datorită vârstei sale înaintate, se află la mijloc, între ele. Aceasta nu lasă imediat sufletul, ci abia după ce el si-a schimbat anumite forme, să treacă în deplină libertate. În sens general, considerăm aici transmigraţia sufletelor drept continuitatea spiritului în forme şi organe schimbătoare". Vedem deci că romanticii propun o nouă filosofie – *a simţirii şi a interiorizării*** – care va activa cu intensitate fantezia, trimiţând operele – şi vieţile – autorilor pe tărâmurile misticii şi necunoscutului. Astfel, poetul Novalis (Friedrich Freiherr von Hardenberg, 1772–1801), creatorul simbolului întregii concepţii romantice despre lume („Floarea albastră", din romanul său *Heinrich von Ofterdingen*), a exprimat în întreaga sa operă dorul după „cele înalte", şi a sperat să poată scrie o continuare a *Educaţiei genului uman* a lui Lessing, unde să trateze transmigraţia sufletelor.

* *Sprache und Weisheit der Inder.*

** R. Zürer, *op. cit*

La Heidelberg, printre alţi romantici, Bettina von Arnim (1785–1859) este cea care va reveni insistent asupra acestei teme*. În acelaşi cerc, fraţii Jakob (1785–1863) şi Wilhelm Grimm (1786–1859), fondatori ai germanisticii, prin cuprinzătoarele lor lucrări de filologie şi poetică, aveau să aducă, datorită colecţiei lor de basme, şi câteva exemple de tratare în limbajul basmelor a temei migraţiei sufletelor**. Simbolismul imaginilor din basmele acestea poate fi găsit în mitologiile europene străvechi, dar şi în lumea indică: *Prarabdha-Karma*, de exemplu.

* *Corespondenţa lui Goethe cu un copil* (*Goethes Briefwechsel mit einern Kinde*).

** *Baba Dochia* (*Frau Holle*), *Talerii din stele* (*Sterntaller*), *Cei 12 Apostoli* (*Von den zwölf Aposteln*), în *Basme germane pentru copii şi pentru acasă* (*Deutschen Kinder-und Hausmärchen*,1812–1815), apud R. Zürer, *op. cit* şi E. Bock, *op. cit*.

Ajungând acum la Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832), nu mai e de mirare să găsim în opera lui numeroase formulări în care abordează reincarnarea. În 1813, în ziua înmormântării lui Christoph Martin Wieland (1733–1813), Goethe are o discuţie cu teologul şi pedagogul J.D. Falk, care se termină cu celebra afirmaţie: „Cu siguranţă că am fost aici deja de mii de ori şi sper, preabine, să mă mai întorc de mii de ori". De altfel, în corespondenţa ori în discuţiile sale, Goethe se referă de multe ori la această temă*.

* *Cântecul spiritelor peste ape*, *Afinităţi elective*, *Taina reminiscenţei* (*Das Geheimnis der Reminiszenz*, 1776), Scrisori către Charlotte von Stein.

Caracteristică pentru abordarea conceptuală a problemei ce ne preocupă, în secolul al XIX-lea, rămâne opera lui Arthur Schopenhauer (1788–1860). Două trimiteri ne oferă imaginea cea mai pregnantă. În *Lumea ca voinţă şi reprezentare** el scrie: „Găsim teoria metempsihozei, provenită din cele mai străvechi şi mai nobile timpuri ale neamului omenesc, răspândindu-se mereu pe pământ, drept credinţa majorităţii neamului omenesc, de fapt, chiar ca învăţătură a tuturor religiilor, cu excepţia celei iudaice şi a celorlalte două ce provin din ea; totuşi în cel mai subtil mod şi apropiindu-se cel mai mult de adevăr, în buddhism" (II, Cartea a 4-a, cap. 41)**. În *Parerga şi Paralipomena* (1851), el se exprimă astfel: „Dacă m-ar întreba un asiatic ce este Europa, ar trebui să-i răspund: este partea de lume care este complet posedată de nemaiauzita şi ineredibila nebunie că naşterea omului ar fi începutul său absolut şi că el ar proveni din nimic" ***.

* *Die Welt als Wille und Vorstellung*, 1819.

** Totuşi, în doctrinele esoterice provenind din înţelepciunea iudaică şi din creştinism se găsesc destule referiri la nemurirea şi transmigraţia sufletelor.

*** *Parerga und Paralipomena* (1851), cap. 15, apud R. Zürer, op. cit.

Poate că atât de profundele transformări ale vieţii omeneşti, în plina desfăşurare a unui materialism tot mai accentuat, au impus scufundarea, pentru o vreme, a acestor idei şi teme sub tăvălugul unei culturi tot mai agitate şi mai fără direcţie. Prins în luptă cu vremea sa, Friedrich Nietzsche (1844–1900) este, astfel, un simbol chiar al acelor vremi şi, pătruns de pesimism şi disperare, încearcă să impună „supraomul" supus legii „eternei reveniri" *.

* *Aşa grăit-a Zarathustra*.

Richard Wagner (1813–1883), la rândul său, îl prezintă pe Parsifal drept un rătăcitor din viaţă în viaţă, spre mântuire. Muzicianul şi poetul îşi propusese să dedice mitului metempsihozei o operă.

Să mai amintim, în timpuri mai apropiate, numeroasele şi diversele prezentări, interpretări şi nuanţări create de unele personalităţi. În Europa: H. de Balzac, S. Kirkegaard, H. Ibsen, Lev Tolstoi, Paul Gauguin, A. Strindberg, Maurice Maeterlick, W. Somerset Maugham, James Joyce. În America: transcendentaliştii Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Walt Whitman, apoi Edgar Allan Poe, Jack London şi Henry Ford.

Lăsăm secolul XX ca pe o pagină încă deschisă a acestei scurte prezentări. Să-i amintim doar pe Hermann Hesse (1877–1962)* şi pe Carl Gustav Jung (1875–1939)**.

* *Demian, Siddharta, Călătorie la Soare Răsare, Jocul cu mărgele de sticlă.*

** „Diverse aspecte ale naşterii din nou" (Simpozionul Ecanos, Ascona, 1939) şi *Vise. Gânduri. Amintiri.*

O abordare sistematică a multor aspecte ale culturii şi civilizaţiei indiene s-a realizat prin activitatea a ceea ce s-ar putea numi „Şcoala occidentală de indologie", construită începând din secolul al XIX-lea, şi ocupându-se şi de vechile texte ce tratează reincarnarea şi karma. În ceea ce ne priveşte, trebuie să-i amintim pe Mihai Eminescu, marcat de concepţii indiene – prin intermediul gândirii filosofice germane –, pe Mircea Eliade şi pe Sergiu Al-George. Îl mai adăugăm pe Liviu Rebreanu, cu *Adam şi Eva*.

Un filon cultural extrem de răspândit – şi insuficient cercetat încă – ce a marcat şi peisajul civilizaţiei europene, îl constituie cel iudaic, în care, prin *Talmud* şi *Kabbala*, şi-au găsit expresie şi ideile migraţiei sufletelor.

Am ajuns acum, iată, să ne întrebăm care este viziunea lui Rudolf Steiner despre reincarnare şi karma şi care ar fi contribuţia sa la o imagine atât de complexă care s-a creat despre această idee în cultura europeană?

Conform lui Rudolf Steiner, „omul este o creatură spirituală care, de la Dumnezeu, prin har spiritual, stă pe propriile picioare, având câştiguri şi pierderi, reuşite şi datorii, progres şi căderi, păşind din viaţă în viaţă spre a se dezvolta tot mai liber. Omul nu este supus vreunei fatalităţi obscure şi nu este nici obligat, ca un nevolnic, vreunor ţeluri predestinate" *.

* Walter Abendroth, *Rudolf Steiner şi lumea de azi* (*R. Steiner und die heutige Welt*), München 1969.

Antroposofia este un mod de cercetare spirituală, iar reincarnarea şi karma constituie „inima" acestei concepţii. Aceste realităţi sunt prezente aproape în toată opera lui Rudolf Steiner. Pornind de la observaţia că întrebările latente se trezesc în om prin contactul cu antroposofia, ca metodă spirituală, Rudolf Steiner şi-a ţinut ciclul de conferinţe prezentat în volumul de faţă, în 1910, la Hamburg.

Spre a clarifica problema pe care ar pune-o orice teolog creştin în faţa reincarnării, anume problema harului, Steiner o abordează în 1911, la München (***Păcatul originar şi harul*** – *Erbsünde und Gnade*, GA 127), prezentând un punct nou de vedere referitor la căderea în păcat (păcatul originar fiind văzut ca o despărţire necesară de conducerea divin-spirituală, spre a putea dobândi libertatea). Mântuirea rămâne însă a se face prin impulsul hristic.

Tot în 1911, la Stuttgart, R. Steiner ţine un ciclu de prelegeri despre ***Istoria ocultă*** * şi prezintă urmările incarnărilor unor personaje istorice cunoascute.

* *Okkulte Geschichte*, GA 126, trad. rom. Editura Omniscop, Craiova 1999.

În 1912, la Berlin şi Stuttgart, el mai are o serie de prelegeri (***Reincarnare şi karma*** – Wiederverkörperung und Karma, GA 135), în care prezintă şi felul cum cuceririle vieţii sunt transmise într-o viitoare incarnare.

Între 1923-1924, el va ţine câteva serii de prelegeri, legate direct de problemele reincarnării şi karmei*:

Figuri de Misterii (*Mysterien Gestaltungen*, GA 232), Dornach 1923;

Istoria universală explicată antroposofic (*Die Weltgeschichte in anthroposophischer Beleuchtun*g, GA 233), Dornach, 1923–1924;

Consideraţii esoterice ale relaţiilor karmice (*Esoterische Betrachtungen Karmische Zusammenhänge*, I-VI, GA 235–240), 1924;

Conştienţa iniţiatului (*Das Initiaten Bewuttsein*, GA 243), Torquai,1924;

Antroposofie. O introducere (*Anthroposophie. Eine Einführung,* GA 234), Dornach, 1924.

Imaginile şi gândurile prezentate de el în toate aceste ocazii se completează cu un anume mod de a trata şi medita asemenea conţinuturi. Din întreaga complexitate a abordării acestor probleme se desprind însă, în primul rând, consecinţele morale ale unor asemenea concepţii şi utilitatea lor constructivă pentru viaţă.

* Catalogul operei complete a lui Rudolf Steiner (R. Steiner, *Das Gesamtwerk Katalog*), R. Steiner Verlag, Dornach

Într-o lume zbuciumată şi în alertă continuă, iată că s-au atins limitele cele mai insuportabile ale neputinţei omeneşti. Aparenţa suveranităţii individuale se frânge în faţa marilor catastrofe în care dispar la fel şi cei puternici şi cei mărunţi. Niciodată n-a fost mai mare dorul după certitudine şi niciodată mai anevoioasă calea spre ziua de mâine. În echilibristica pe sârma existenţei, lumea încearcă să se agaţe de orice sprijin. Şi dacă cele mai multe s-au sfărâmat, ce ne împiedică să întindem mâinile după altele? Dacă ne aşteaptă o „schimbare de paradigmă"* sau nu, acest aspect nu îl frământă pe nici unul din cei aflaţi la nevoie. Precum cei mult încercaţi în catastrofe, şi soldaţii din tranşeele primului război mondial treceau brusc într-o stare de certitudine: „...Acum ascult liniştit grenadele vâjâind deasupra mea. Am convingerea fermă că eu, adică sufletul meu, n-a trăit numai o singură dată, ci va continua să trăiască mereu mai departe; cum, nu-mi pot închipui, n-are rost. Aşa încât sunt liniştit şi împăcat" **.

* Th. Kuhn, *Structura revoluţiilor ştiinţifice*, Bucureşti 1985.

** *Corespondenţă de război a unor studenţi ucişi în prirnul război mondial* (*Kriegsbriefe gefallener Studenten*), Witkop ed., apud E. Bock, *op. cit*.

Într-o lume zguduită din temelii, se poate considera drept încă o posibilitate preocuparea faţă de aceste idei care, urmărite consecvent, nu dau cumva existenţei alte dimensiuni, iar atitudinea morală, oare, nu trece cumva în prim-plan? Poate această încercare ar trebui făcută, şi atunci multe aspecte ale vieţii s-ar vedea în altă lumină.

Ca şi în cazul altor domenii ale existenţei, abordarea steineriană a reincarnării şi karmei nu presupune credinţă oarbă şi nici urmare dogmatică, ci doar consecvenţa unei gândiri sănătoase şi fără prejudecăţi.

SORIN ŢIGĂREANU

Rudolf Steiner

ORIENTUL ÎN LUMINA OCCIDENTULUI

Copiii lui Lucifer şi fraţii lui Hristos

GA 113

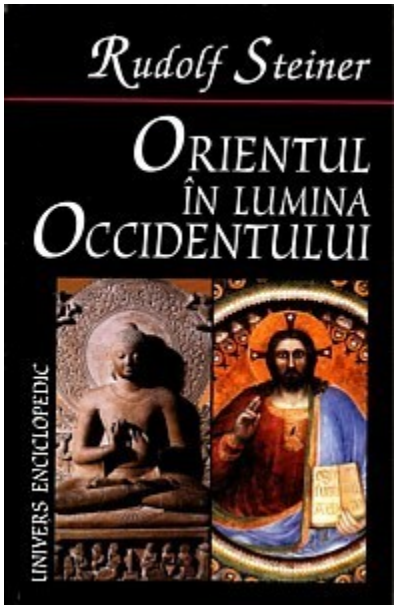

Ciclu de nouă conferinţe ţinute la München
în perioada 23–31 august 1909

Traducere din limba franceză de NICOLAE IOAN CRĂCIUN
Confruntarea cu ediţia germană: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Titlul ediţiei germane, publicată după o stenogramă revăzută de conferenţiar:
DER ORIENT IM LICHTE DES OKZIDENTES
Die Kinder des Luzifer und die Brüder Christi

Nr.curent în bibliografia generală GA 113

©2002 Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Cuvânt înainte al autorului

Conferinţa I — *München , 23 august 1909* — Misiunea cunoaşterii spirituale în lumea Occidentului. În legătură cu reprezentarea dramei lui Eduard Schuré *Copiii lui Lucifer*

Conferinţa a II-a — *München , 24 august 1909* — Primele patru trepte ale iniţierii occidentale

Conferinţa a III-a — *München , 25 august 1909* — Caracteristicile lumilor superioare: lumea sufletească şi lumea spirituală. Natura conştiinţei morale: Eriniile şi Eumenidele. Evoluţia Pământului prin fazele Saturn, Soare, Lună şi Pământ şi natura cvadripartită a fiinţei umane. Evenimentul hristic

Conferința a IV-a — *München , 26 august 1909* — Stadii vechi şi actuale ale evoluției. Pherekydes din Syros. Diferența dintre modurile de gândire oriental şi occidental. Conceptul de Istorie. Iehova. Iahve. Hristos

Conferința a V-a — *München , 27 august 1909* — Cele două curente ale migrațiilor: curentul din nord şi curentul din sud. Lumea zeilor de sus şi a zeilor de jos

Conferința a VI-a — *München , 28 august 1909* — Evenimentul hristic. Lumea zeilor indieni, persani şi greci. Adevărata natură a lui Lucifer. Inițiații rosicrucieni

Conferința a VII-a — *München , 29 august 1909* — Evoluția omenirii în cursul timpurilor postatlanteene. Modificări în organismul ființei omeneşti. Legenda lui Oedip şi legenda Iuda

Conferința a VIII-a — *München , 30 august 1909* — Natura principiului luciferic. Cele şapte epoci culturale postatlanteene. Numărul 7 şi numărul 12

Conferința a IX-a — *München , 31 august 1909* — Tainele numerelor. Evenimentul hristic. Iisus din Nazareth şi Hristos. Înțelepciunea Misteriilor în viitor. Scythianos, Gauthama Buddha, Zoroastru, Manes. Legenda lui Varlaam şi Josafat

---

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el

însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

CUVÂNT ÎNAINTE
de Rudolf Steiner

precedând publicarea acestor conferinţe în revista „Die Drei" (1921)

Am ţinut aceste conferinţe la München în august 1909. Ele au urmat reprezentării dramei lui Eduard Schuré: *Les enfants de Lucifer* (Copiii lui Lucifer) şi se leagă de aceasta, mai ales prima. Cine ia în considerare ştiinţa spiritului pe care o reprezint ştie că modul meu de exprimare a lucrurilor este oarecum diferit, când caută să se nască din impulsurile de bază ale acestei ştiinţe.

Totodată, adevărata cunoaştere spirituală trebuie să evite orice dogmatism. Ea poate stabili legături cu cele mai diverse concepţii înrudite. De asemenea, poate prezenta lucrurile din punctele de vedere cele mai diferite, şi tocmai din această cauză crede că poate exercita o acţiune fecundă. Dogmaticii de toate nuanţele pot găsi în ea contradicţii! Ei nu vor face decât să evidenţieze cât sunt de îndepărtate ideile lor de *viaţă*. Aceasta din urmă le-ar pune în faţa ochilor ceea ce ei numesc contradicţii. Ştiinţa spiritului nu poate să se rupă de viaţă pentru a-i feri să se găsescă în prezenţa contradicţiilor.

CONFERINŢA I

München , 23 august 1909

Oricine cunoaşte cât de puţin istoria omenirii ştie – fără a recurge pentru aceasta la mult esoterism – că noţiunea de „istorie" înglobează multe lucruri, mai ales dacă istoria nu este concepută numai ca un obiect de studiu, ci ca ceva care, ca tot ce aparţine vieţii spirituale, trebuie să fie trăit. De altfel, viaţa cere, în orice domeniu, să înveţi, iar învăţarea cere răbdare. S-ar putea înlocui – şi acesta se poate referi în mod deosebit la exemplul nostru – termenul de răbdare printr-un altul; s-ar putea înlocui prin expresia „a şti să aştepţi". Ei bine, noi am încercat să aplicăm regula de viaţă pe care o exprimă cuvintele pe care tocmai le-am pronunţat la ceea ce am realizat ieri*.

* Este vorba de reprezentarea piesei de teatru *Copiii lui Lucifer* de E. Schuré (22 august 1909).

Mişcarea germană de ştiinţă a spiritului pe care am întemeiat-o va atinge în curând o vechime de şapte ani de muncă. Acum şapte ani am ţinut la Berlin o conferinţă în faţa unui cerc de persoane care ascultaseră deja o serie de alte conferinţe. Într-un anumit fel, această conferinţă constituia un supliment la un alt ciclu. Aceasta se întâmpla cu ceva mai mult de şapte ani în urmă. Era vorba atunci de a asigura realizarea unei tranziţii de la sentimentele şi interesele spirituale, care, deşi erau, desigur, rezultatul unei munci de ştiinţă a spiritului, dar care purta un alt nume, la curentul ştiinţei spiritului. Atunci s-a oferit o posibilitate interioară pentru o bună tranziţie. Conferinţa de care vorbesc se intitula *Les enfants de Lucifer* (Copiii lui Lucifer). Publicul făcea parte din categoria celor care abordează toate punctele de vedere într-o perspectivă literară; de altfel noi adoptasem ca punct de plecare drama lui Schuré: *Les enfants de Lucifer*. Am vorbit deci despre Copiii lui Lucifer în plan ocult [1] – cuvântul fiind luat aici în sensul utilizat în ştiinţa spiritului; gândeam deja că într-o zi vom ajunge să prezentăm această operă a spiritului modern pe o scenă, în faţa unui număr de spectatori. Căci viaţa spirituală reprezintă o mare unitate şi o mare armonie şi este de datoria oamenilor care trăiesc într-o anumită epocă să-i recunoască cele mai frumoase producţii, să le ia în considerare. Viaţa spirituală modernă este în anumite privinţe un haos, dar, aşa cum lumea a crescut din haos, tot astfel un fel de Cosmos al vieţii spitituale va putea înflori în viitor numai dacă ne vom da silinta să preluăm cele mai valoroase flori ale sale din haosul vieţii moderne. Ni s-ar fi părut fals să tratăm astfel o operă de artă modernă scoasă din spiritul timpului. S-ar putea găsi, moderniza şi prezenta astăzi publicului alte opere ale secolelor sau chiar ale mileniilor trecute, dar sufletul fiecărei epoci are specificitatea sa; ceea ce sufletul epocii este în măsură să creeze trebuie, dacă este corect, să vorbească din nou cu căldură şi intimitate acelui suflet al epocii. Pentru ca spiritul unei epoci să dea cele mai frumoase roade, el nu trebuie să comunice oamenilor dogme sau învăţături, ci într-un anumit sens să le deschidă ochii. În general, nu este foarte greu de recunoscut valoarea unui fapt care s-a impus timp de secole sau poate chiar numai timp de decenii, dar viaţa spirituală care se exprimă aici trebuie să trezească în sufletul omenese forţele originare cele mai elementare; una din forţele cele mai elementare ale sufletului omenesc constă în entuziasmarea privirii deschise pentru toate roadele pe care soarele vieţii spiritului le face să apară în epoca spirituală actuală. Mişcarea noastră ar vrea să fie o deschizătoare de inimi.

Aşa cum am mai spus, mai trebuie însă şi altceva pentru înţelegerea ideii şi a conceptului de istorie: răbdare – sau facultatea de a aştepta. Precipitarea, nerăbdarea împiedică unele lucruri să rodească în viaţă! Ar fi fost stupid ca acum şapte ani să facem mai mult decât o aluzie trecătoare la ceea ce se va întâmpla mai târziu. Câte lucruri nu au împiedicat atunci realizarea imediată a proiectului de a transpune pe scenă această operă a spiritului! Va fi suficient să menţionez un singur fapt pentru ca dumneavoastră să sesizaţi ce ne împiedica atunci să începem această muncă. Cel care înţelege viaţa spiritului ştie că ea ascultă de anumite legi importante. Aceasta este, de altfel, una din marile legi ale vieţii spiritului pe care ati putut-o auzi exprimată ieri cu ocazia spectacolului: „Viaţa spiritului are legile sale, care nu trebuie să fie încălcate, ci respectate". Şi una din cele mai importante legi ale vieţii spiritului, a cărei omitere poate fi plătită foarte scump – mai ales într-o mişcare ca a noastră –, este cea care ne este indicată acolo unde entităţile spirituale superioare manifestă în activitatea naturii modul lor specific de a lucra.

Priviţi modul de a lucra pe care îl are natura; observaţi-o în opera sa de creaţie; veti vedea că există posibilitatea ca ceea ce a creat natura să fie o nereuşită. Priviţi marea cu nenumăraţii germeni de viaţă care înoată în ea şi observaţi câţi din aceşti germeni ajung

să se dezvolte până la starea de maturitate. Întrebați-vă dacă entitățile creatoare ale naturii îşi pun vreodată întrebarea: Trebuie să purtăm doliu după atâtea tentative infructuoase şi să ne întristăm că vedem pierzându-se încă de la începutul lor roadele activității noastre creatoare? Numai respectarea acestei legi din domeniul vieții spiritului permite să reuşească acolo tot ceea ce *trebuie* să se împlinească, aşa cum viața izbuteşte să se multiplice în natură deoarece spiritele care o creează nu se lasă niciodată tulburate de insuccesele lor. Din acest motiv poate reuşi opera care trebuie să fie înfăptuită în natură, adică în lucrările vieții spirituale superioare. Succesul ca atare nu este un criteriu al justeței sau adevărului. Aceasta trebuie să fie o lege a ştiinței spiritului; şi ea trebuia să fie respectată în interiorul mişcării noastre.

Într-adevăr, aici este vorba de un fel de privire retrospectivă asupra faptelor, dar, în acelaşi timp, ea trebuie să fie pusă în relație cu unele idei, legi, fapte care se leagă de întregul nostru ciclu de conferințe. După cum am spus, au tecut aproape şapte ani de la conferința menționată, şi am putut vedea ieri, spre marea noastră satisfacție, reprezentarea *Copiilor lui Lucifer* în fața unei săli pline. S-au adunat mai mult de şase sute de prieteni pentru a o urmări. Câti dintre aceşti spectatori au ascultat conferința care a fost primul germene al acestei creații? Numai o doamnă făcuse aceasta, care mai înainte nu fusese printre simpatizanții mişcării noastre. Pentru circumstanțele de atunci, conferința avusese destui auditori, dar aceste persoane nu s-au alăturat mişcării noastre. Este marea lege a acționării în lumea spirituală, că germenii pierduii se transformă şi învie sub alte forme. Exemplul nostru confirmă această lege. Vedeți că nu este eronat să facem o legătură între cuvântul şi ideea de eveniment şi expresiile „răbdare" şi „a şti să aştepți"; să ştii să aştepți până când apar condițiile care permit să scoatem din profunzimile fecunde ale timpului ceea ce am lăsat să se maturizeze acolo. Munca omenească nu poate face nimic fără ca răbdarea şi capacitatea de a aştepta s-o însoțească, fără ca maturizarea să joace aici un anumit rol.

Aceasta ne dovedeşte, la scară mică, că anumite lucruri sunt necesare, pentru ca în viața culturală ceva să se maturizeze. Ideea de a prezenta *Copiii lui Lucifer* ca un spectacol obişnuit ar fi fost, evident, nefastă. Ce se cere pentru a face din acest ansamblu o unitate? Noi nu trebuie să uităm că cel mai important lucru nu-l reprezintă cei care joacă, nici munca efectuată, nici pregătirile, nici realizările. Irumperea operei din sufletul autorului este prima faptă. Munca de interpretare care are loc după aceea, munca de reprezentare şi tot restul sunt cu totul secundare. Mai importanți sunt cei care ascultă şi cei care privesc. Esențial este ca prin sufletele şi inimile spectatorilor să treacă experiența unei vieți comune, o viață care face aceste inimi capabile nu numai să perceapă curenții tainici care emană din operă, ci să simtă, în comun, armonia lor intimă. În interiorul mişcării noastre, noi prezentăm ca prim principiu întemeierea unui nucleu al omenirii în care să trăiască iubirea aproapelui şi fraternitatea. Ce plantă scumpă este acestă iubire de oameni şi fraternitatea, dar cât de delicată! Ea nu înfloreşte decât acolo unde sufletele vibrează împreună în armonie; adică unde o viață spirituală comună vibrează în acelaşi fel în suflete. Aceasta este ceea ce s-a întâmplat ieri. Mişcarea noastră trebuie să fie un instrument care să întărească sufletele şi în acelasi timp să le deschidă, astfel încât să putem lăsa să pătrundă în sufletele noastre, în comun şi în armonie, un element spiritual. Un suflu comun trebuie să traverseze aceste suflete. Atunci se va putea maturiza fructul fraternității, fructul armoniei spirituale între oameni.

Comparați acum ceea ce ați văzut ieri cu orice altă reprezentație teatrală şi întrebați-vă dacă este posibil, în haosul vieții noastre spirituale, ca un sentiment comun să radieze dinspre scenă şi să găsească un ecou în inima oamenilor. Abia aceasta este opera de artă

care a pătruns în inima noastră. O dată ce a țâşnit din inima poetului, opera îşi urmează drumul său, dar ea nu găseşte deplina sa realizare decât când are un ecou într-un număr mare de inimi şi suflete; abia acum se realizează a doua din condițiile esențiale care ne interesează aici.

Pentru a arăta în ce sens mişcarea noastră poate deveni un instrument în cultura umanității, v-am vorbit în felul acesta. Oamenii timpului nostru nu vor forma niciodată o societate armonioasă, pătrunsă de iubire şi pace, dacă armonia, iubirea şi pacea rămân simple cuvinte. Singurul teren pe care se va realiza primul nostru principiu de fraternitate şi iubire universală este *munca în comun*. Ceea ce înțeleg prin aceasta poate fi realizat, fără îndoială, numai de grupuri individuale, dar dacă exemplul lor particular face să se simtă efectele sale, dacă sunt luate în considerare, vor pătrunde nu numai viața noastră spirituală, ci şi toată viața noastră actuală şi o vor împlini; un spirit cu adevărat omenesc va pătrunde în munca umană şi prin aceasta în progresul omenirii; ştiința spiritului se va dovedi fermentul cel mai capabil să promoveze viața practică. Dacă i se dă prilejul, ea poate să însufleţească toate aspectele vieții în modul cel mai practic. Epoca noastră este matură, în general, pentru aceasta, în sensul că demonstrează în fiecare din domeniile sale necesitatea intervenției ştiinței spiritului; pretutindeni vedem că prezentul cere ca în viața noastră să se reverse cunoaşterea spiritului. Dar înțelegerea omenirii se târăşte cu încetineală în urma necesităților umane. De aceea este posibil ca activitatea noastră să fie încă multă vreme o muncă de pionieri, o muncă în vederea viitorului. Dar noi putem aştepta, nu vom căuta să ne impunem, avem multă răbdare; vom interveni acolo unde activitatea noastră va fi cerută, unde va fi dorită. Dar ea trebuie să fie făcută cu răbdare, pentru ca într-o zi, mai târziu, să nu se ceară ceva ce încă nu există. Nu suntem departe de timpul când nevoia imperioasă se va face simțită în multe domenii ale activității omeneşti, chiar şi în acelea unde munca noastră este considerată astăzi cu dispreț ca reveria cea mai amăgitoare şi ca cea mai rea dintre himere. Ea va fi cerută în locuri în care nu te aştepți deloc, unde în prezent ea este considerată o fantasmagorie.

În aşteptare, noi ne vom desfăşura munca cu răbdare; şi nu ne va lipsi simțul practic într-atât încât să înțelegem în mod greşit lumea contemporană. Activitatea noastră vrea să se facă simțită, acolo unde este vorba într-adevăr de a intra în mod concret în cel mai mic detaliu. Nu este evident că lumea vieții spirituale şi culturale contemporane ne închide aproape peste tot uşile? Oamenii nu vor să ştie de noi când venim cu soluții practice, ci spun: Rămâneți unde sunteți, visătorilor, voi visați la tot felul de lumi suprasensibile, la un spirit care nu există; noi nu avem ce face cu soluțiile voastre practice! Cine ar putea să nu vadă aceasta în mod clar? Nu este natural să încerci mai întâi să fii practic acolo unde domneşte lumea aparențelor? Dar numai dacă am înțeles bine că în realitate lumea aparențelor nu este decât o reflectare a lumii reale se poate descoperi, prin această lume a aparențelor, care este cea a frumuseții şi a artei, cea prin care zeii ne vorbesc, prima incitare la muncă. Fiindcă într-adevăr zeii sunt cei care ne vorbesc prin arta autentică, prin artă vom găsi cel mai sigur mijloc de a pătrunde, încetul cu încetul, prin aplicațiile noastre practice, în domeniile zise practice ale existenței. Munca este substratul pe care se va putea realiza primul nostru principiu: o convieţuire şi coacționare frățească. Dacă se va lucra în sensul indicat aici se va putea vedea – în cel mai frumos sens al termenului – dacă, între oameni, este posibil să cultivăm pacea, armonia şi fraternitatea. Multă muncă precedă tabloul care se prezintă privirii, ca de exemplu în cazul reprezentației de ieri, şi spectatorul nu-şi imaginează exact fazele pregătitoare necesare. În cazul nostru, o putem afirma pe bună dreptate, totul a fost efectuat în sensul concordiei şi fraternității, adică al primului principiu al ştiinței spiritului: o muncă şi o acționare în comun.

Ceea ce ghida munca noastră de pregătire era libertatea sufletului în unitatea acționării, în armonia acționării. Fără îndoială, nu totul se poate realiza deodată, dar noi am căutat să ajungem la o unitate, fără ca nimeni să fi fost obligat să intre într-un mecanism în care cineva dă un ordin şi altcineva execută; ideea noastră – şi aceasta a fost atinsă în numeroase puncte – era ca fiecare dintre participanii să aibă sentimentul că lucreză pentru propria sa cauză. Ajung astfel la un punct care, deoarece lucrul aparține adevăratei vieți spirituale, îmi cere să spun câteva cuvinte, nu atât pentru a vorbi despre acest fel de muncă sprituală liberă, ci tocmai pentru a-l prezenta ca exemplu a ceea ce pot fi principiul, regula de conduită şi ideea unei convieţuiri spirituale. Am constatat că este posibil să fie eliberate în interiorul sufletelor omeneşti anumite forțe, când o idee spirituală trece prin inimi şi suflete, şi când aceste suflete sunt destul de coapte pentru ca fiecare să simtă că ocupă locul care este al său. Trebuie spus cu cea mai profundă satisfacție că membrii mişcării noastre care şi-au unit eforturile pentru a realiza reprezentația de ieri au făcut-o nu numai din devoțiune – eu o spun în deplină conştiență –, ci au lucrat în primul rând cu o foarte mare înțelegere interioară a problemelor. Astfel a fost posibil nu numai să reunim actorii care înfățişau diferitele personaje, închegând spectacolul unitar pe care l-ați putut vedea ieri, ci să integrăm în acest întreg şi munca, nu numai devotată, dar şi avizată, a pictorilor noştri. Ar fi imposibil să vă descriu în detaliu munca pe care a trebuit s-o desfăşoare cutare sau cutare membru, dar pentru ca ansamblul costumelor, de la primul până la ultimul, să constituie un tot, să devină ceva care într-un anumit fel să nu exprime numai elementul individual pe care fiecare actor trebuie să-l pună în valoare, ci să producă şi o imagine globală este necesar ca o idee comună să însufleţească şi această parte a muncii; şi eu pot spune, cu satisfacpe, că acela dintre membrii noştri care şi-a asumat lucrul extrem de dificil de a confecționa costumele în spiritul ansamblului reprezentației a lucrat cu înțelegerea cea mai profundă. O spun cu deplină conştiență că s-a manifestat o genialitate extraordinară în felul în care individul a fost integrat în totalitate. Dacă-mi este îngăduit şă exprim un sentiment personal, voi spune că am resimțit ieri o imensă gratitudine față de toți cei care, fiecare la locul său, au dat dovadă de atâta înțelegere în munca lor; o gratitudine care aş vrea să se exprime astăzi față de fiecare luat individual, o gratitudine care are şi un alt aspect, care face să se îndrepte acest sentiment spre sursa universală primordială a vieții noastre spirituale, din care într-adevăr țâşneşte tot ceea ce suntem capabili să facem noi, celelalte ființe omeneşti. Numai fiindcă această viață spirituală a fost activă am putut face această modestă tentativă de a aduce pe scenă o asemenea operă de artă.

Aceasta ne-a permis însă să acumulăm şi experiențe şi trăiri. Cel care a colaborat cu noi s-a putut bucura să găsească în anumite privințe în viața spirituală o forță care învinge toate obstacolele. Aceasta conferă încredere şi o credință neclintită în viitorul mişcării noastre. Din observația individuală am putea obține credința în măreția, în bogăția mişcării noastre. De exemplu, să înțelegem forța spirituală a operei pe care am reprezentat-o acționând, în cursul ultimelor zece zile, nu numai asupra acelora care au luat parte direct la ea, dar, de asemenea, şi asupra lucrătorilor care au muncit în teatru cu ciocanele şi cleştele, şi care au colaborat cu plăcere, de la primul până la ultimul. Iată ce face parte, de asemenea, din opera de artă, când privirea depăşeşte un cadru strâmt delimitat pentru a pătrunde în spațiul în care opera de artă, asemenea unui soare, face să se simtă efectele vieții sale spirituale şi ale forței sale spirituale asupra ansamblului vieții culturale. Acest lucru dă forță şi curaj. Aceasta ne permite să înțelegem şi misiunea socială a ştiinței spiritului. Căci ea are o misiune socială, are o misiune în ceea ce priveşte cultura şi prosperitatea omenirii. Există, desigur, multe suflete care cred că prosperitatea şi mântuirea oamenilor nu ar putea reveni în viețile noastre sfâşiate decât prin mijloace şi măsuri materiale; ele au pierdut credința şi încrederea în forța victorioasă

a spiritualității. Dar viața practică ne învață că spiritul are forța de a elibera în sufletul omenesc bucurii secrete, o plăcere secretă a devotamentului. Ea ne învață că atunci când vom fi capabili să dăm epocii noastre pâinea vieții spirituale vor exista suflete omeneşti care vor aspira să o consume. Spiritualitatea are o forță victorioasă.

Ceea ce am observat într-un interval de zece zile poate fi foarte instructiv. Aceasta ne poate da încredere în ceea ce urmărim în calitate de adepți ai științei spiritului, şi ne dă curajul să lucrăm fără încetare la opera pe care vrem s-o realizăm. Cercetătorul spiritual poate avea această privire deschisă, pentru a învăța din viață; căci numai observând fiecare pas al vieții, ca om care învață, putem face progrese. Aşa cum am ştiut să aşeptăm şapte ani realizarea acestui ideal, la fel vom şti să aşteptăm alte, multe alte lucruri, pe care mişcarea noastră trebuie să le realizeze, până când se vor coace în sânul timpului. Credința ne va permite să aşteptăm, căci, dacă înțelegem în mod corect ştiința spiritului în sensul epocii actuale, avem punctul central a ceea ce se numeşte credința în sensul cel mai înalt; noi avem constant în fața ochilor unicul punct stabil, care ne-a apărut ieri prin simbolul crucii.

Ştim ce înseamnă crucea pentru sufletul omenesc. În cursul anilor, ne-am străduit să privim ceea ce radiază din aceasta spre noi ca un dar din lumile spirituale. Ne-am străduit să facem din acest conținut ce ține de ştiința spiritului un instrument de înțelegere a acestui centru al întregii evoluții omeneşti, pentru a cuprinde mai bine pe Hristos şi crucea. Când recunoaştem realitatea principiului hristic, înțelegem că el este o forță, o forță vie legată de viața omului pe Pământ, de la începutul calendarului creştin, când acest principiu al lui Hristos s-a unit cu o ființă omenească în corpul lui Iisus din Nazareth. De atunci el este printre noi, acționează printre noi şi noi putem participa la activitatea sa în măsura în care ne străduim să folosim toate mijloacele care ne stau la dispoziție pentru a înțelege acest principiu hristic, în asa fel încât să facem din el chiar viața sufletului nostru. Dacă înțelegem acest principiu hristic astfel încât să ştim că el trăieşte în omenire, că este *aici*, că putem merge spre el şi că putem scoate din această sursă apa vieții, atunci avem credința care ne permite să aşteptăm tot ce trebuie să se maturizeze în sânul timpului, şi care se va maturiza, dacă avem răbdarea necesară. Dacă vom percepe principiul lui Hristos în cadrul a ceea ce este trecător, atunci se va maturiza pentru noi, din sânul efemerului, ceea ce este nepieritor, nemuritor şi veşnic, iar din sânul timpului se va naşte pentru noi supratemporalul. Aici este punctul de sprijin al unei credințe care nu este oarbă, ci pătrunsă de adevăr şi cunoaştere, şi noi putem spune: *Va fi* ceea ce trebuie să fie. Nimic nu ne împidică să consacrăm cele mai bune forțe ale noastre în beneficiul a ceea ce credem că trebuie să se întâmple. Credința este veritabilul fruct al crucii; ea este cea care ne spune fără încetare: Priveşte-ți neîmplinrile, ele sunt moartea aparentă a acțiunii tale creatoare. Aminteşte-ți că pe cruce s-a aflat izvorul vieții eterne, care a învins moartea temporală nu numai pentru sine, ci pentru toți oamenii. Din aceste două reprezentări va izvorî cel mai mare curaj pentru viață. Trebuie numai să le înțelegem în mod corect. Există persoane bine intenționate care obiectează ştiinței spiritului că acei oameni ce se apropie de ea, preluând un anume lucru numai pe bază de autoritate, ar pierde din forță, ar deveni slabi. Dar cel care afirmă un asemenea lucru confundă aparența şi adevărul: ştiința spiritului despre care vorbim nu-i slăbeşte pe oameni; ea este o forță în care există putere; dar ce vină au prospețimea, forța de țâşnire şi lăstărire a naturii, dacă un organism slăbit pătrunde în această forță vie a aerului şi nu o poate suporta? Este vina aerului proaspăt şi pur, dacă omul iese mai slăbit? Trebuie să se schimbe aerul, sau trebuie mai curând să se fortifice omul, pentru a suporta forța vie a acestuia? Cunoaşterea spirituală vrea să fie aerul pur al spiritului. Nu trebuie să ne mirăm că un organism slăbit, abia ieşit din atmosfera viciată a vieții spirituale contemporane, se

simte uneori slab şi fără forţă abordând studiul ştiinţei spiritului. Răbdarea şi curajul care ne vin de la o înţelegere adevărată a principiului hristic sunt fructele autentice ale unei părţi a vieţii spirituale de care vorbim.

Dar mai trebuie încă ceva. Curajul, perseverenţa, credinţa nu ajung; trebuie să dobândim posibilitatea, după ce am recunoscut o idee ca fiind corectă, să nu ne lăsăm atraşi de îndoială cu privire la justeţea ei. Noi putem repeta de o sută de ori că în prezent ea nu este viabilă, dar trebuie să aşteptăm cu răbdare şi perseverenţă să se realizeze; dar dacă credem că forţa lui Hristos este cea care, în decursul vieţii omeneşti, este cea care face să se maturizeze esenţa timpului la momentul potrivit, trebuie să avem şi certitudinea privind justeţea indubitabilă a adevărurilor noastre spirituale. Dacă suntem răbdători, vom avea mai puţin de aşteptat pentru a recunoaşte ce este adevărat, ce este just şi ce este înţelept. Numai crucea este cea care dă înţelegerii corecte curajul de viaţă şi credinţa în viaţă; dar steaua este cea care ne poate lumina în orice clipă, atunci când ne dăruim ei, asupra justeţei şi caracterului indubitabil al adevărului spiritual, steaua pe care a deţinut-o altădată Lucifer, Purtătorul de lumină, pe care el a pierdut-o şi care a trecut în principiul lui Hristos. Acesta trebuie să fie celălalt punct de sprijin al nostru. Se impune să fim capabili să asimilăm o cunoaştere care pătrunde în profunzimile vieţii, care depăşeşte fenomenele exterioare, materiale, care străluceşte acolo unde este lumină, chiar atunci când totul se stinge pentru ochi, pentru înţelegere, pentru percepţia exterioară. Pentru evoluţia omului se impunea ca Evenimentul hristic să intervină în istoria omenirii; şi vom arăta în zilele următoare cât era de necesar. Aşa cum ne spune într-un mod atât de semnificativ Evahghelia lui Ioan, era necesar ca întunericul să domnesacă un anumit timp asupra omenirii. Ceea ce noi numim principiul hristic, Hristos, a luminat în întuneric. Lucrurile stau în adevăr aşa cum le descrie Evanghelia lui Ioan. Dar întreaga viaţă progresează, merge înainte. O legendă minunată, admirabilă, a omenirii povesteşte că atunci când Lucifer a căzut din cer pe Pământ o piatră preţioasă s-a desprins din coroana lui. Din această piatră preţioasă scăpată din coroana lui Lucifer, ne spune legenda, a fost fasonat vasul din care Iisus Hristos a luat „cina" cu discipolii săi, acel vas în care a fost adunat sângele lui Hristos care a curs pe cruce; îngeri au adus-o în Occident, unde a fost primită de cei care doresc să aibă acces la o adevărată înţelegere a principiului hristic. Această piatră preţioasă care a căzut din corana lui Lucifer a devenit Sfântul Graal.

Ce este sfântul Graal? Dumneavoastră ştiti cu toţii că omul actual este o fiinţă cvadripartită, că el are un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi un Eu, că în cursul evoluţiei el trebuie să urce tot mai sus, spre perfecţiune. Piatra preţioasă desprinsă din coroana lui Lucifer, maestrul Orientului în momentul căderii, nu este decât *forţa deplină* a Eului omenesc. Acest Eu omenesc trebuia mai întâi să fie pregătit în întuneric, pentru a vedea strălucind într-o zi cu o nouă demnitate steaua lui Lucifer în lumina lui Hristos. Acest Eu trebuia să se înalţe mai întâi, prin educare, spre principiul hristic, să se maturizeze, prin piatra preţioasă care nu mai aparţine lui Lucifer; Eul trebuia deci să se maturizeze până la stadiul de înţelepciune, pentru a recupera facultatea de a suporta lumina care nu ne mai luminează din afară, dar care străluceşte când putem face noi înşine lucrarea necesară. Aşadar, munca antroposofică este munca asupra Eului omului, vizând să facă din el receptacului capabil să primească din nou lumina care există acolo unde, pentru ochii exteriori şi raţiunea umană exterioară, stăpânesc astăzi întunericul şi noaptea. O veche legendă spune că la origine noaptea a fost stăpâna primordială a tuturor lucrurilor. Dar noaptea a revenit, ea se află în tot ceea ce este azi întuneric. Cu toate acestea, dacă ne umplem cu acea lumină care se poate aprinde în noi, când înţelegem steaua pe care Purtătorul de lumină, celălalt spirit, Lucifer, a pierdut-o, atunci această noapte devine pentru noi zi. Ochii încetează să mai vadă când lumina exterioară nu

luminează obiectele; raţiunea încetează când este vorba să pătrundem dincolo de natura exterioară a lucrurilor; steaua ne apare când vorbeşte cercetarea clară şi pătrunzătoare, care ne luminează ceea ce este numai aparent noapte şi o face zi pentru noi. Dar tot ea este cea care înlătură îndoiala ce paralizează şi omoară. Atunci vine clipa în care avem curajul de a înfrunta viaţa şi forţa credinţei necesară pentru a aştepta răbdători, şi, de asemenea, certitudinea care ne este dată când lumea spiritului nostru este aureolată de acea lumină care ne spune: Nu există justificare a îndoielii faţă de absolut. Dacă, pe de o parte, putem aştepta, dacă avem forţa de a lăsa să se coacă intenţiile noastre, şi dacă, pe de altă parte, avem certitudinea interioară absolută a veşnicului, din această lumină care străluminează întunericul raţiunii noi posedăm cele două forţe care ne pennit să progresăm, am înţeles că este o misiune a viitorului de a reuni două lumi şi ştim ce înseamnă să spunem: În faţa sufletului nostru şi în faţa spiritului nostru se ridică simbolurile a două lumi care se contopesc în iubire. Atunci înţelegem crucea lui Hristos şi steaua lui Lucifer strălucind în lumina lui Hristos.

Se poate spune că, într-un anumit sens, misiunea vieţii antroposofice pentru viitor este, pe de o parte, să ne dea certitudinea şi forţa că ne aflăm pe un fundament solid al vieţii spirituale, să devenim receptivi la lumina nou-născută a vechiului Purtător de lumină, iar pe de altă parte, să ne ofere celălalt punct de sprijin al credinţei şi al încrederii că se va întâmpla ceea ce trebuie să se împlinească graţie forţelor care există în Univers. Numai prin această dublă certitudine vom reuşi să transpunem cunoaşterea spirituală în viaţă.

Iată de ce trebuie să ne fie clar că nu avem numai sarcina de a înţelege cum a luminat steaua în devenirea omului, până când din coroana lui Lucifer s-a desprins nestemata, ci trebuie să preluăm ceea ce a devenit această nestemată, Sfântul Graal, şi să percepem cruceu în stea; trebuie să înţelegem ce a luminat lumea în timpurile începutului ca înţelepciune a timpurilor precreştine spre care ne ridicăm privirile cu dăruire totală; la aceasta trebuie să adăugăm ceea ce a devenit lumea graţie misiunii crucii. Noi nu trebuie să lăsăm să se piardă nimic din înţelepciunea precreştină; nici din lumina Orientului. Îl privim pe Phosphoros, Purtătorul de lumină, şi recunoaştem în el pe fostul Purtător de lumină, ca entitate care ne poate face să pătrundem semnificaţia interioară profundă a lui Hristos. Dar alături de Phosphoros îl vedem pe Hristophoros, Purtătorul lui Hristos, şi încercăm să concepem misiunea ştiinţei spiritului, care nu se poate realiza decât dacă simbolurile acestor două lumi „se contopesc în iubire". Dacă înţelegem misiunea astfel, steaua ne va conduce spre certitudinea unei vieţi spirituale luminoase, Hristos ne va conduce spre căldura interioară a sufletului nostru, pătruns de credinţa şi încrederea că trebuie să se întâmple ceea ce se poate numi naşterea veşniciei din vremelnicie. Să ne amintim acest principiu: Dacă ceea ce dorim este corect, nimic nu ne poate descuraja să aşteptăm ca roadele să se coacă. Dacă privim pe de o parte steaua pe care Lucifer a pierdut-o, şi pe de altă parte crucea lui Hristos, vom pătrunde în mod interior şi viu misiunea cunoaşterii spirituale, ne vom întări din ce în ce mai mult convingerea că lumina care radiază din această cunoaştere a spiritului este o adevărată lumină stelară. Vom avea, de asememenea, din ce în ce mai mult credinţa şî încrederea că roadele acestei cunoaşteri vor ajunge la maturitate; nimic nu ne va mai face să ezităm; vom putea suporta toate insuccesele cu răbdare şi perseverenţă. Întorcându-ne asupra micilor succese pe care le-am obţinut vom spune: Prin mişcarea noastră vom crea încetul cu încetul un mic germene în omenire, în aşa fel ca lumina Orientului să-şi poată găsi o reflectare puternică şi plină de înţelegere în principiul hristic apărut în Occident. Vom vedea atunci că există şi o lumină a Occidentului care străluceşte, pentru a face să lumineze ceea ce provine din Orient încă mai tare decât o face prin propriile sale forţe. Un lucru devine luminos numai prin sursa care îl luminează. Din această cauză nimeni să

nu spună că înțelepciunea orientală este falsificată în vreun fel când strălucirea Occidentului o luminează. Va străluci ceea ce este frumos, mare şi sublim. Va străluci cel mai frumos, cel mai măret si cel mai sublim, dacă va fi aureolat de lumina cea mai nobilă. Când această idee, pe care o preluăm în suflet cu un presentiment, ne va pătrunde, vom putea învăța în mod intuitiv din lucrurile mici lucruri mari; astfel vom învăța să spunem: Noi susținem ferm adevărurile noastre şi aşteptăm răbdători realizarea lor; avem forța să nu ne îndoim de ceea ce ne revelează lumina, dar şi forța de a aştepta, oricât ar dura, până ce germenii pe care vrem să-i depunem în sânul timpului vor aduce roadele lor.

Noi am putut aştepta până ce am dus la împlinire sarcina care ne era atât de dragă, aceea de a prezenta spectatorilor *Copiii lui Lucifer*. Ştiința spiritului are sarcini mari în toate direcțiile, în toate domeniile vieții. Dacă suntem siguri de lumina pe care o conțin aceste sarcini, dacă simțim tăria acestui prim punct de sprijin, vom avea certitudinea credinței şi încrederii că sarcinile, mici sau mari, vor trebui să se împlinească, dacă ne dăruim lor.

Astfel noi construim, pe baza luminii care vine de la cunoasterea spiritului şi a căldurii care emană din aceasta şi care ne umple de credință, încrederea că vom putea împlini misiunea noastră. Şi continuăm să lucrăm în sensul corect, sub cele două semne, al stelei şi al crucii, „simboluri a două lumi contopindu-se în iubire"; ne mişcăm pas cu pas, cu convingerea fermă că dacă concepem corect sarcina pe care o avem de dus la capăt în cursul timpului acționăm corect pentru ceea ce ființa omenească trebuie să lucreze, pentru eternitate. Căci pentru activitatea omenească eternitate înseamnă naşterea a ceea ce se coace în timp.

NOTE

1. Întrebuințarea termenului „ocult" a atras unele reproşuri antroposofiei. Aici, avem de-a face cu un caz în care acest termen este întrebuințat într-un mod perfect inteligibil. El se foloseşte şi în alte cazuri, totuşi niciodată în sensul unui gust absurd al misteriosului, cum ar vrea unii adversari să-i facă să creadă pe oameni. S-a ajuns chiar să mi se spună, când mi-am intitulat o carte Ştiința ocultă, că aici n-ar putea exista o ştiintă ocultă. Acest lucru este tot atât de evident ca atunci când s-ar spune că nu am putea avea o ştiință naturală, ci numai o ştiință a naturii. Dacă eu am publicat o Ştiință ocultă este clar că nu înseamnă că aş vrea să rămână ocultă.

CONFERINȚA a II-a

München , 23 august 1909

Principalul obiectiv al acestui ciclu de conferințe va fi abordarea înțelepciunii lumii orientale, adică a vechilor înțelepciuni ale umanității, astfel încât să proiectăm asupra lor acea lumină care se poate naşte din cunoaşterea impulsului lui Hristos şi din întreaga înțelepciune pe care acesta a inspirat-o în cursul secolelor în lumea occidentală. Pentru ca ştiința spiritului să fie vie, ea nu trebuie să constea numai din a prelua de la istorie concepții şi opinii existente deja privind lumile spirituale şi a le preda apoi mai departe; învățătura sa trebuie să caute ca tot ceea ce putem afla, în epoca noastră, despre natura acestor lumi să devină obiectul investigației [1] . Nu numai în timpurile vechi au fost oameni capabili să contemple realitățile lumilor spirituale şi să le privească aşa cum omul le vede în lumea exterioară cu privirea sensibilă; oameni care înțeleg cu rațiunea lor lumea exterioară au existat în toate epocile de evoluție şi există şi în zilele noastre, iar sarcina omenirii nu a fost niciodată să studieze si să redea numai adevăruri transmise de istorie; de asemenea, omenirea nu este supusă la receptarea acestor învățături despre

lumile superioare dintr-un anumit loc fizic. Sursele înțelepciunii şi ale cunoaşterii superioare pot exista oriunde pe Pământ. Ar fi irațional să predăm în şcolile noastre o matematică sau o geografie preluate din documente vechi, concepute în antichitate, ca şi să studiem înțelepciunea superioară a lumilor suprasensibile numai sub aspectele sale istorice sau preistorice. Deci sarcina noastră, în cursul acestor conferințe, va consta în a ne apropia realitățile lumilor superioare, a intra în contact cu entitățile regnurilor suprasensibile, a ne reprezenta atât ceea ce cunoaştem deja cât şi ceea ce ne este încă total necunoscut şi a ne întreba apoi: Ce au avut de spus în timpurile vechi, oamenii preistorici, despre aceste lucruri? Cu alte cuvinte, vom aborda la început întelepciunea occidentală, şi ne vom pune după aceea întrebarea: Cum se potriveşte ceea ce putem cunoaşte ca înțelepciune vestică cu ceea ce putem cunoaşte ca înțelepciune orientală? Este vorba ca înțelepciunile lumilor superioare să fie înțelese de orice om atunci când îi sunt comunicate prin rațiune. Am insistat adesea asupra acestui punct esențial: o simplă rațiune lipsită de orice prejudecată este suficientă pentru a înțelege şi asimila faptele lumilor superioare. Chiar dacă această rațiune lipsită de orice prejudecată este un lucru foarte rar astăzi, el există, iar cel care vrea să-l exerseze poate înțelege rezultatele aşa-numitei cunoaşteri clarvăzătoare. În orice caz, aceste fapte ale lumilor superioare nu pot fi percepute şi observate decât cu ajutorul a ceea ce se numeşte investigare clarvăzătoare, de către oameni care s-au pregătit pentru aceasta. Întrucât în aceste lumi superioare locuiese entități care se pot numi spirituale în raport cu omul, cercetarea lumilor spirituale însemnă, într-un sens, intrarea inițiatului în relații cu aceste entități spirituale. Ceea ce se întâlneşte în lumile superioare nu poate fi deci explorat decât dacă clarvăzătorul [2] urcă treptele care îi permit să intre în contact cu o lumea spirituală.

Dumneavoastră ați aflat deja multe lucruri în legătură cu aceste adevăruri în diferite cicluri de conferințe; astăzi vom încerca să prezentăm esențialul. Prima condiție pentru a pătrunde în lumile superioare este facultatea de a vedea, a cunoaşte, a face experiențe fără concursul simțurilor exterioare, a instrumentelor pe care le constituie ochii şi urechile noastre fizice, dar şi fără acea unealtă de care se serveşte în particular intelectul nostru, rațiunea. Pe cât de putin putem privi în lumile suprasensibile cu ochii fizici, sau auzi cu urechile fizice, tot atât de puțin poate fi cunoscut ceva din aceste lumi prin rațiune, în măsura în care ea este legată de instrumentul fizic al creierului. Ființa omenească trebuie deci să se elibereze de acea activitate pe care o exercită când se serveste de ochii săi sau de creierul său fizic.

Ştiți deja că există, în viața normală, o stare în care te afli în afara corpului fizic; aceasta este starea de somn. Dintre cele patru elemente care constituie natura omeneacă – corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul –, ultimele două, corpul astral şi Eul, dobândesc o anumită autonomie [3]. În stare de veghe, corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul sunt intim legate între ele; în timpul somnului, aceste elemente se disociază: corpul fizic rămâne în pat, legat de corpul eteric; corpul astral şi Eul trec în altă lume. În cursul normal al vieții, omul se află deci cufundat, cel puțin o dată la douăzeci şi patru de ore, într-o stare în care nu dispune de instrumentele corpului său fizic. Dar el trebuie, într-un anumit fel, să plătească această eliberare a corpului de anumite părți ale sale, printr-o întunecare a conştienței; el nu vede nimic din lumea în care se află pe durata somnului.

Organele de care are nevoie omul când vrea să privească în lumea spirituală, unde se află în timpul nopții cu Eul şi cu corpul său astral, nu se pot forma decât în corpul astral şi în Eu. Diferența care există între ceea ce se numeşte omul normal de azi şi cercetătorul clarvăzător este că la primul corpul astral şi Eul nu posedă încă organe de percepție când se separă seara de corpul fizic şi de corpul eteric, în timp ce la clarvăzător s-au format în

corpul său astral şi în Eul său organe cum sunt ochii şi urechile pentru corpul fizic, deşi formate cu totul altfel. Prima sarcină ce-i revine celui care vrea să devină clarvăzător va fi deci să formeze în corpul său astral şi în Eul său ochi şi urechi de natură spirituală.

Acesta nu este însă singurul lucru necesar: să presupunem că cineva ar fi ajuns, cu ajutorul mijloacelor pe care le vom menționa pe scurt mai departe, să-şi doteze corpul astral şi Eul cu organe spirituale. El ar poseda un alt corp astral decât omul normal, un corp astral structurat, organizat, dar nu ar putea percepe încă nimic din lumea spirituală; nu ar putea vedea încă nimic în lumea spirituală sau, cel puțin, nu ar putea atinge anumite trepte ale vederii. Pentru aceasta trebuie ceva în plus. Dacă, în condițiile actuale, un om doreşte cu adevărat să se ridice la clarvederea conştientă trebuie nu numai ca organele spirituale să se fi format în corpul său astral, dar şi ca tot ceea ce s-a format astfel să se imprime în corpul eteric cum se imprimă un sigiliu în ceară. Adevărata clarvedere conştientă nu începe decât în cazul când organele formate în corpul astral (ochii spirituali, urechile spirituale etc.) se imprimă în corpul eteric.

Pentru ca să ia naştcre clarvederea, trebuie deci ca corpul eteric să ajute corpul astral şi Eul, ca toate elementele naturii umane să colaboreze: Eul, corpul astral, corpul eteric; cu excepția corpului fizic, căruia îi revine sarcina ca, o dată făcută experiența suprasensibilă, să pună în armonie această cunoaştere cu cea pe care omul o dobândeşte cu ajutorul simțurilor şi a rațiunii.

Dificultatea de a colabora la această operă este mai mare pentru corpul eteric decât pentru corpul astral. Corpul astral şi Eul sunt într-adevăr în situația fericită, am putea spune, de a se elibera cel puțin o dată la douăzeci şi patru de ore de corpul fizic. Atâta timp cât ele sunt de dimineața până seara în corpul fizic, corpul astral şi Eul rămân legate de forțele corpului fizic şi aceste forțe le împiedică să-şi dezvolte organele lor proprii. Corpul astral şi Eul sunt realități sufleteşti-spirituale subtile; ele se adaptează într-un anumit fel, prin plasticitatea lor, forțelor corpului fizic şi iau formele acestuia. Din aceasta cauză, la omul normal, ele dețin şi în timpul nopții aceste forțe ale corpului fizic ca postacțiuni, şi numai prin măsuri speciale se poate elibera corpul astral şi Eul de postacțiunile corpului fizic, astfel încât corpul astral să-şi poată dezvolta propriile sale forme, adică ochii săi spirituali, urechile sale spirituale etc. Totuşi, suntem în situația fericită de a avea la interval de douăzeci şi patru de ore o eliberare a corpului nostru astral; avem, aşadar, posibilitatea de a acționa asupra lui, încât să nu mai sufere noaptea presiunea elasticităților corpului fizic ci a propriei sale elasticități.

Exercițiile pregătitoare pentru investigația ocultă constau în anumite practici spirituale care acționează asupra corpului astral şi a Eului în timpul stării de veghe, în aşa fel încât, o dată eliberate de corpul fizic şi de corpul eteric, aceste două elemente să rămână sub influența a ceea ce omul a făcut pentru a se pregăti pentru clarvedere.

Să examinăm mai întâi cazul omului obişnuit, în viața normală, care se lasă pradă de dimineața până seara impresiilor lumii exterioare, dăruit simțurilor sale exterioare şi inteligenței sale. Când adoarme, corpul său astral părăseşte corpul fizic. Acest corp astral este atunci în întregime impresionat de ceea ce a trăit în cursul zilei, el ascultă de elasticitatea corpului fizic şi nu de a sa proprie.

Însă când omul trăieşte în stare de veghe, el acționează puternic asupra sufletului său, adică a corpului său astral şi a Eului său, prin meditație, concentrare şi alte exerciții pe care le face pentru a se ridica la cunoaşterea superioară; realizând cu totul altceva decât în viața curentă, el face astfel abstracție de tot ceea ce-i pot spune rațiunii sale lumea

exterioară şi simţurile, dăruindu-se lucrurilor care sunt o manifestare şi un efect al lumilor spirtuale. Dacă omul consacră chiar şi un timp foarte scurt în starea sa de veghe meditaţiei, concentrării sau altor exerciţii, aceasta acţionează asupra sufletului său în aşa fel, încât corpul astral resimte efectele acestor activităţi când iese noaptea din corpul său fizic şi ascultă de alte elasticităţi decât de cele ale acestui corp. Din această cauză, metodele care conduc la cercetarea clarvăzătoare constau în aceea că învăţătorii acestei cercetări aplică întreaga ştiinţă cucerită de milenii prin exerciţii, meditaţii, concentrări care trebuie să se facă în stare de veghe, astfel încât postacţiunile lor să aibă drept consecinţă restructurarea în timpul somnului a corpului astral.

Aceasta este marea responsabilitate pe care şi-o asumă cel care oferă asemenea exerciţii contemporanilor săi; aceste exerciţii nu sunt inventate la întâmplare, ele sunt rezultatul unei munci spirituale efectuate în condiţii precise. Ceea ce prescriu aceste exerciţii are un asemenea efect asupra sufletului încât atunci când, la adormire, acesta se separă de corpul fizic, el îşi formează în mod corect ochii săi spirituali, urechile sale spirituale, gândirea sa spirituală. Cu condiţia, bineînţeles, ca ele să fie corect executate. Dacă aceste exerciţii sunt greşit sau rău practicate, ele produc de asemenea efecte, şi consecinţele nu întârzie să apară; acestea sunt atunci forme aberante sau – pentru a întrebuinţa o expresie a lumii sensibile – contra naturii, care se elaborează în corpul astral. Aceasta înseamnă că formele care se elaborează în corpul astral sunt contrare ordinii Universului; este ca şi când în corpul nostru fizic s-ar edifica organe care nu pot auzi în mod corect sunetele exterioare şi nici să vadă lumina exterioară, care nu ar corespunde lumii exterioare. Printr-o meditaţie şi concentrare incorecte omul ar ajunge în contradicţie cu Universul, în corpul său astral şi în Eul său, şi în loc să posede organe capabile să primească progresiv lumina lumii spirituale el ar trebui să se dezarticuleze datorită influenţelor lumii spirituale care, departe de a-l stimula sau de a-l îmbogăţi, s-ar manifesta ca ceva care i-ar inhiba gândirea.

Întrucât în zilele următoare vom avea nevoie de această noţiune, vă rog să acordaţi mare atenţie faptului că la punctul la care am ajuns noi putem înţelege că un element situat în lumea exterioară – vorbim aici de lumea exterioară spirituală – poate fi în cel mai înalt grad stimulator pentru om, aşa cum poate fi în cel mai înalt grad paralizant, în funcţie de modul în care fiinţa proprie a omului intră în legătură cu această lume exterioară. Să ne imaginăm că un om cu un corp astral rău organizat ar intra în contact cu lumea spirituală: aceasta acţionează asupra lui. Dacă organele sale spirituale ar fi dezvoltate în mod corespunzător, lumea spirituală s-ar revărsa în el, l-ar îmbogăti cu secretele Universului. Aceeaşi lume exterioară îl va distruge însă sufleteşte, dacă organele sale sunt necorespunzătoare. Aceeaşi lume exterioară este cea care o dată îl poartă pe om până la cele mai înalte culmi, iar altă dată îl paralizează; este aceeaşi lume pe care omul va califica-o o dată ca divină şi favorabilă, când poartă în sine ceea ce este corect, iar altă dată va spune că este o lume a obstacolelor, atunci când poartă în sine un interior format în mod greşit. Aceste cuvinte cuprind o mare parte din cheia problemei binelui şi răului, a principiului fecundant şi a principiului distructiv în Univers. Puteţi astfel recunoaşte că efectul produs asupra noastră de realităţile şi de fiinţele lumii exterioare nu este un criteriu pentru a judeca esenţa acestei lumi. După maniera în care abordăm lumea exterioară, aceeaşi entitate va putea fi stimulatoare sau inhibitoare pentru organizarea noastră spirituală ca un zeu sau ca un demon. Vă rog ţineţi cont de acest fapt, căci ne vom servi de el de mai multe ori în zilele următoare.

Deci am văzut în ce constă pregătirea pentru investigaţia clarvăzătoare cu privire la corpul astral şi la Eu, şi a trebuit să subliniem că noi oamenii avem într-un anumit sens

această şansă că subtilul corp astral şi Eul se separă cel puţin o dată în douăzeci şi patru de ore de corpul fizic şi de corpul eteric. Dar chiar în timpul noptii, corpul eteric nu se separă de corpul fizic; el rămâne unit cu el. Dumneavoastră ştiţi că numai în momentul morţii corpul fizic rămâne singur şi corpul eteric se retrage cu corpul astral şi Eul. Astăzi noi nu avem nevoie să explicăm drumul pe care îl străbat cele trei mădulare ale naturii omeneşti între moarte şi o nouă naştere; trebuie să ne fie clar că în momentul morţii fiinţa omenească este eliberată de corpul său fizic şi de tot ce este constituit în fiinţa sa fizică, adică de organele de simţ şi de creier – instrument al raţiunii care acţionează fizic. Atunci se unesc în sfârşit Eul, corpul astral şi corpul eteric, şi pot colabora. Iată de ce omul – chiar şi pentru scurt timp – este cu adevărat clarvăzător în momentul morţii pentru tot ce se referă la viaţa lui trecută. Acest lucru a fost adesea menţionat în conferinţele noastre. Pentru a obţine clarvederea completă, trebuie deci realizată această unire a Eului, a corpului astral şi a corpului eteric, care nu se face, în mod normal, decât în momentul morţii; corpul eteric trebuie să fie eliberat de dependenţa în care se află în viaţa curentă; el trebuie, de asemenea, să fie în măsură să folosească propria sa elasticitate, în mod independent de cea a corpului fizic, aşa cum o face corpul astral în timpul nopţii. Pentru aceasta este nevoie de exerciţii mai intense, mai energice, care cer un efort crescut. Ne vom referi şi în zilele următoare la toate acestea, în contexte corespunzătoare. Dar astăzi vrem să clarificăm necesitatea lor. Nu este suficient ca omul să fi praticat aceste exerciţii pregătitoare care au apoi o postacţiune în corpul său astral pentru formarea ochilor şi urechilor spirituale, ci mai sunt necesare şi anumite exerciţii pentru a conferi corpului eteric autonomia şi libertatea sa în raport cu corpul fizic. Care este rezultatul ce trebuie să decurgă din aceasta? În fond, dumneavoastră îl puteţi deja deduce după ceea ce am spus mai înainte.

Noi putem spune că în mod normal numai în momentul morţii corpul astral şi corpul eteric pot acţiona în comun, independent de corpul fizic. Investigaţia clarvăzătoare realizează deci o stare care nu poate fi comparată decât cu ceea ce omul nu cunoaşte de obicei decât în momentul morţii; pentru a deveni un clarvăzător conştient, omul trebuie deci să atingă în cursul vieţii sale un nivel de evoluţie în care el este de asemenea independent de corpul fizic şi de folosirea organelor acestuia, aşa cum va fi în momentul morţii.

Să ne punem întrebarea (vom răspunde astăzi la ea în mod abstract, dar vom face-o în mod concret în zilele următoare): Prin ce mijloace se poate ajunge la o asemenea independenţă faţă de corpul fizic, acea stare care ne permite o cunoaştere analoagă cu cea pe care o dobândim în momentul morţii fizice? Omul nu se poate antrena pentru aceasta decât cultivând anumite sentimente, anumite nuanţe de sentiment, care impresionează sufletul în aşa fel încât numai prin forţa lor ele cuprind corpul eteric şi-l ridică în afara corpului fizic. Trebuie deci să acţioneze în suflet anumite impulsuri atât de puternice ale simţirii, gândirii şi voinţei încât să elibereze pentru câteva momente corpul eteric de corpul fizic. Nu am putea atinge acest rezultat în epoca noastră prin măsuri exterioare, fizice. Cel care ar crede că poate provoca asemenea lucruri prin mijloace fizice s-ar înşela în mod profund. Aceasta ar însemna să vrei să pătrunzi în lumile spirituale rămânând ataşat condiţiilor şi realităţilor lumii fizice, cu alte cuvinte, să nu crezi cu adevărat în puterea lumii spirituale. Numai procese interioare ale vieţii sufleteşti puternice, intense, pot provoca această stare [4]. Rămânând încă în domeniul abstract, putem spune astăzi în mod provizoriu că esenţialul, pentru a ajunge la o asemenea stare, constă într-o transformare a omului, o inversare a sferei intereselor lui. Pentru viaţa sa obişnuită, omul ascultă de anumite interese care sunt active de dimineaţa până seara. El se interesează de lucrurile care acţionează asupra simţurilor sale, asupra raţiunii sale,

asupra sensibilității sale fizice; şi are în această privință perfectă dreptate, căci el trebuie să trăiască în această lume – ceva îl interesează mai mult sau altceva mai puțin, acordă mai multă atenție unui anumit lucru: este firesc. În această fluctuație continuă a intereselor care îl înlănțuie prin anumite forțe de atractie de spectacolul lumii exterioare trăieşte omul; în realitate, marea majoritate a oamenilor timpului nostru trăieşte în singurătate.

Fără a diminua prospețimea şi intensitatea acestor impresii ale lumii exterioare, este totuşi posibil ca omul să-şi rezerve unele momente în care aceste interese exterioare să nu mai acționeze asupra lui, când întreaga lume sensibilă exterioară îi devine total indiferentă, şi in care el distruge în sine toate forțele interesului care îl leagă de diferite aspecte ale lumii sensibile. Ar fi o greşeală dacă omul nu şi-ar rezerva această inhibare a interesului pentru lumea exterioară în unele clipe privilegiate ale vieții şi ar extinde această stare la întreaga viață. Un astfel de om ar deveni incapabil de a participa activ la viața lumii exterioare; dar noi suntem chemați să colaborăm în viața noastră la lumea exterioară şi la lucrurile ei. Trebuie să ne păstrăm pentru clipe sărbătoreşti momentele când lăsăm să moară în noi orice interes exterior şi trebuie să dobândim într-un anumit sens facultatea de a participa activ şi cu prospețime la tot ceea ce conține lumea exterioară ca bucurii, suferințe, plăceri sau amărăciune, ca înflorire, lăstărire şi ofilire a vieții, adăugând acestora celelalte interese. Noi trebuie să păstrăm un interes spontan pentru lumea exterioară şi să nu devenim nişte străini pe Pământ, căci aceasta ar însemna să acționăm din egoism şi să privăm forțele noastre, domeniul de muncă căruia ele trebuie să le fie consacrate în stadiul actual al evolutiei noastre; dar trebuie, de asemenea, cultivată şi cealată latură a fiintei noastre, pentru a ajunge la lumile superioare. Aceasta înseamnă a putea stinge în noi, în anumite momente alese ale vieții, toate interesele pentru lumea exterioară; dacă avem răbdarea şi perseverența, energia şi forța să ne exersăm pentru această stingere a intereselor exterioare atâta timp cât karma noastră o va cere, dacă ne exersăm pentru aceasta suficient, prin această stingere a oricărui interes pentru lumea exterioară se va elibera în noi o mare forță interioară. Ceea ce omorâm astfel în lumea exterioară retrăieşte încă mai activ în interiorul nostru. Noi facem experiența unei vieți cu totul noi, trăim acel moment în care putem spune: Ceea ce vedem şi auzim prin simțurile noastre fizice nu este decât o mică parte din ansamblul vieții în lumea spirituală. Este o înviere în lumea spirituală, un pas făcut dincolo de viața obişnuită, astfel încât din aceasta nu rezultă moartea, ci o viață superioară.

Când această forță pur spirituală a devenit destul de puternică în sufletul nostru, cunoaştem încetul cu încetul momente în care devenim stăpânii corpului nostru eteric, când acesta nu mai ia forma pe care i-o impun structurile organelor noastre fizice, ci cea pe care noi i-o putem oferi prin intermediul corpului astral. Noi îi dăm forma pe care am putut să o impregnăm mai înainte corpului astral prin meditație, concentrare etc.; imprimăm atunci corpului eteric forma plastică a corpului astral şi trecem de la Pregătire la Iluminare, care este a doua treaptă a investigării clarvăzătoare. Prima treaptă, prin care transformăm corpul nostru astral în aşa fel încât în el să apară organe, este denumit Purificare, fiindcă acest corp astral este purificat de forțele lumii exterioare şi ascultă pe viitor de forțele interioare; dar nivelul la care ajunge corpul astral să imprime forma sa corpului eteric este legat de momentul când în jurul nostru totul devine clar din punct de vedere spiritual, când privirii noastre i se revelează lumea spirituală, când se produce Iluminarea.

Ceea ce tocmai v-am descris corespunde anumitor experiențe tipice prin care trece omul, care sunt aceleaşi pentru toti, şi pe care fiecare om care parcurge acest drum le află din

momentul când s-a maturizat şi când acordă atenţia cerută anumitor lucruri şi anumitor procese suprasensibile.

Prima dintre aceste experienţe, care rezultă din organizarea corpului astral, este fructul meditaţiei şi al concentrării; s-ar putea spune că este o trăire de ordinul sentimentului, al sensibilităţii; şi pentru a o descrie, expresia care ar numi-o cel mai bine ar fi: o sciziune a întregii personalităţi care se desfăşoară în deplină conştienţă [5]. În momentul în care se observă acest fapt se poate spune: Iată-te acum devenit o fiinţă compusă, într-un anunut fel, din două personalităţi; tu te asemeni cu o sabie aflată în teaca ei. Mai înainte, te puteai compara cu o sabie care, în loc să se afle în teaca sa, nu făcea decât una cu ea; te simţeai ca într-o unitate cu corpul tău fizic; dar acum este ca şi când te afli în corpul tău fizic ca o sabie în teaca sa, dar cu toate acestea eşti ca o fiinţă care se simte independentă de teaca corpului fizic în care se află. Simţim că locuim în corpul fizic, fără să facem una cu el. Acestă eliberare interioară, acest sentiment interior de a fi devenit o a doua personalitate născută din cea veche este marea experienţă pe drumul cunoaşterii clarvăzătoare a Universului. Trebuie subliniat că această primă experienţă este de natura sentimentului, a senzaţiei. Trebuie să ne simţim locuind interior ca vechea personalitate, în schimb simţindu-ne acolo cu totul liberi în mişcările noastre. Termenii sabie şi teacă nu sunt, bineînţeles, decât nişte comparaţii, căci sabia se simte limitată din toate părţile de teacă, în timp ce omul care are această senzaţie păstrează un sentiment foarte puternic de mobilitate interioară, ca şi când el ar putea depăşi într-un anumit fel limitele corpului său fizic, ar putea să treacă prin propria piele, să întindă antene spirituale într-o lume care lui îi este încă obscură, dar pe care o poate percepe şi aproape atinge în întuneric. Aceasta este prima mare trăire pe care o are omul.

A doua experienţă constă în aceea că cea de a doua personalitate conţinută în prima dobândeşte încetul cu încetul facultatea de a ieşi spiritual din prima. Această experienţă se manifestă prin faptul că omul (deşi uneori pentru scurt timp) are percepţia de a se vedea pe sine însuşi, de a se găsi în faţa propriului său dublu. Bineînţeles, această a doua experienţă este de o mult mai mare importanţă decât prima, căci ea se leagă de ceva foarte greu de suportat. Nu trebuie uitat că în viaţa normală omul se află în corpul său fizic; corpul astral şi Eul care locuiesc în el se adaptează forţelor corpului fizic şi preiau forma sa; ele iau forma ficatului, a inimii, a creierului fizic etc. La fel se întâmplă şi cu corpul eteric, atâta vreme cât acesta rămâne în corpul fizic: el ia forma creierului fizic, a inimii etc. Să ne gândim ce se înţelege prin expresiile creier, inimă etc., ce creaţii minunate, ce unelte şi organe perfecte în sine sunt. Să ne întrebăm ce înseamnă arta şi munca omenească faţă de asemenea creaţii, faţă de arta şi tehnica necesare pentru crearea unor organe atât de minunate ca inima, creierul etc. La nivelul actual de evoluţie, ce poate deci face omul în materie de artă şi tehnică, faţă de această artă a zeilor care au elaborat corpul nostru fizic şi pe care îl protejează atâta timp cât noi rămânem în el? În stare de veghe, noi trăim, aşadar, în uniune cu creaţia divină, care este corpul nostru fizic; corpul nostru eteric şi corpul nostru astral îmbracă forme pe care zeii înşişi le-au creat. Dacă ne eliberăm şi suntem stăpâni pe autonomia noastră lucrurile se schimbă: nu mai depindem de unealta minunată a Creaţiei zeilor. Astfel noi nu părăsim corpul fizic ca pe un lucru pe care l-am putea privi cu superioritate, ca pe ceva imperfect, ci ca pe templul pe care zeii l-au construit pentru noi, şi unde trăim în starea de veghe. Ce devenim noi atunci?

Să presupunem că am putea părăsi în orice moment acest corp fizic, fără o pregătire specială. Un magician oarecare ne-ar ajuta să părăsim corpul fizic în aşa fel încât el să rămână singur, în timp ce corpul eteric pleacă cu corpul astral; am trece atunci printr-o

experiență comparabilă cu cea a morții. Să presupunem că acest lucru ar fi posibil fără pregătirea de care am vorbit. În ce stare ne-am afla noi, o dată ieşiți din acest corp şi confruntați cu noi înşine? Ne găsim asa cum am devenit din încarnare în încarnare în cursul evoluției cosmice. Atâta timp cât rămânem în corpul nostru fizic, de dimineața până seara, acest templu fizic creat de zei corijează ceea ce noi am făcut din noi înşine în cursul şederilor pe Pământ. Dar când ieşim din el, corpul nostru astral şi corpul nostru eteric se regăsesc cu cuceririle vieților lor anterioare şi apar aşa cum s-au constituit ele însele, fără corecturi. Dacă ne părăsim corpul fizic fără o pregătire suficientă, forma ființei noastre spirituale nu este nici superioară, nici mai nobilă, nici mai pură ca cea a corpului fizic. Acesta se manifestă contrar tuturor imperfecțiunilor cu care el şi-a încărcat karma sa. Atâta timp cât templul corpului fizic serveşte drept suport corpului eteric, corpului astral şi Eului, toate acestea rămân invizibile; noi le percepem numai în momentul când elementele superioare ale ființei noastre ies din corpul fizic. Dacă devenim în acelaşi timp clarvăzători, toate înclinațiile şi pasiunile care ne rămân din viețile noastre anterioare ne devin vizibile. Să presupunem că trebuie să trecem încă în cursul evoluției viitoare a Pământului printr-un mare număr de încarnări; în acest caz, noi vom realiza anumite lucruri. Pentru unele lucruri pe care le vom face sunt prezente deja tendințele, instinctele şi pasiunile corespunzătoare; ele s-au format ca rezultat al încarnărilor noastre anterioare. Tot ce este capabil omul să realizeze într-un domeniu oarecare, orice lucru de care s-a făcut vinovat față de unii semeni ai săi, tot ceea ce el va avea de reparat în viitor, toate acestea sunt deja încorporate în corpurile astral şi eteric când el iese din corpul său fizic. Dacă în acest moment suntem şi clarvăzători, ne percepem din punct de vedere spiritual-sufletesc ca şi cum am fi goi; aceasta înseamnă că în fața ochiului spiritual noi ştim acum în ce măsură am fi putut fi mai răi dacă am fi atins perfecțiunea pe care au avut-o zeii pentru a putea realiza construcția minunată a corpului nostru fizic. Observăm cât suntem de departe de această perfecțiuue, care trebuie să fie scopul evoluției noastre viitoare. Ştim atunci cât de adânc am căzut sub lumea perfecțiunii.

Aceasta este trăirea legată de Iluminare, este ceea ce se numeste întâlnirea cu Păzitorul pragului. Ceea ce este adevărat nu devine mai mult sau mai puțin adevărat prin faptul că-l vedem sau nu-l vedem. Figura care ne apare în acest moment există tot timpul, ea este mereu în noi, dar noi nu o observăm pentru că nu am ieşit încă niciodată din noi înşine, pentru că nu ne vedem niciodată şi pentru că rămânem închişi în noi. În viața obişnuită, ceea ce vedem când ieşim din noi înşine prin clarvedere este Păzitorul pragului; el ne apără de acestă experiență, pe care trebuie mai întâi să învățăm s-o suportăm. Trebuie mai întâi să dobândim forța care ne va permite să spunem: Vedem întinzându-se în fața noastră o lume a viitorului, şi contemplăm fără spaimă sau oroare ceea ce am devenit, căci ştim că suntem capabili să reechilibrăm totul. Pregătindu-ne pentru investigarea clarvăzătoare, trebuie să dobândim facultatea de care avem nevoie pentru a vieți acest moment fără ca el să ne strivească. Această pregătire constă – noi dăm astăzi, repet, o formulare abstractă, dar mai rămâne să intrăm în aspectele sale concrete – în fortificarea calităților active, pozitive ale sufletului nostru, în intensificarea cât mai mult posibil a curajului nostru, a sentimentului nostru de libertate, a iubirii noastre, a energiei gândirii noastre şi a luciditații intelectului nostru, părăsim corpul nostru fizic ca o ființă puternică, nu ca o ființă slabă; dacă rămâne în noi prea multă frică şi teamă, nu putem suporta acestă experiență fără descurajare.

Vedem, aşadar, că pentru a privi în lumile spirituale există anumite condiții, care într-un anumit sens este scopul cel mai înalt care poate fi gândit pentru viața umană, în evoluția actuală şi care face necesar în acelaşi timp ca omul să realizeze, pentru momentele de

excepţie ale vieţii sale, o transformare şi o răsturnare a fiinţei sale. Cea mai mare binefacere o va simţi cel care, în epoca noastră, va cere ca, înainte de a avea el însuşi această trăire, să i se descrie ce au văzut cei care au trăit, care au privit în lumile superioare, ce poate fi înţeles, atunci când este povestit, fără a privi tu însuţi în aceste lumi. Adevărata investigare nu se poate face decât când priveşti tu însuţi în aceste lumi. Dar prin strădania crescândă de a înţelege pe cale raţională ceea ce spune cercetătorul clavăzător ajungi din ce în ce mai mult să spui: Când contemplu tot ce-mi aduce viaţa, sunt obligat să recunosc că rezultatul cercetărilor suprasensibile este raţional. Dacă te străduieşti să dobândeşti în felul acesta o vedere de ansamblu, căutând mai întâi înţelegerea şi după aceea clarvederea, acţionezi cum trebuie, ţinând seama de nivelul actual al omenirii. Trebuie mai întâi să cunoaştem temeinic ştiinţa spiritului; marile idei, stimulatoare şi reconfortante ale acestei ştiinţe nu vor aduce sufletului numai teorii, ci îi vor conferi calităţi ale sentimentului, voinţei şi gândirii, astfel încât el se va căli. O dată ce sufletul a trecut prin această pregătire, întâlnirea cu Păzitorul pragului devine mai uşoară: frica şi spaima sunt depăşite când ai înţeles ce se povesteşte despre lumile superioare, decât dacă acest lucru nu s-ar fi întâmplat.

După ce a avut această trăire a întâlnirii cu Păzitorul pragului, pentru om lumea începe să fie cu totul alta; toate lucrurile capătă o înfăţişare nouă; şi este justificată constatarea: Până în prezent eu ştiam ce este focul, dar aceasta nu era decât o iluzie, căci ceea ce am numit până în prezent foc este, faţă de adevărul pe care îl cunosc acum, ca şi cum am considera urma roţilor unui vehicul pe stradă ca singura realitate existentă, în loc să spunem că trebuie să fi trecut un vehicul în care se găsea un om. Despre aceste urme spun că ele sunt semnul, expresia exterioară pentru vehiculul care a trecut şi în care se afla un om. După trecerea sa, eu nu-l mai pot vedea, dar, datorită acestor urme, ştiu că cineva a trecut, şi acesta este esenţialul. Cel care ar crede că urmele lăsate de roţi ar fi ceva închis în sine, ceva esenţial, ar confunda efectul exterior cu lucrul în sine. Astfel, focul luminos pe care noi îl vedem în viaţa exterioară este, în raport cu realitatea, cu entitatea spirituală care se ascunde în spatele acestui fenomen, ca urmele roţilor vehiculului care a trecut pe stradă. Focul nu este decât o manifestare exterioară; abia dincolo de ceea ce ochii nostri percep ca foc, pe care-l simţim drept căldură, se află adevărata esenţă spirituală, căreia focul exterior nu-i este decât expresia sensibilă. Dincolo de ceea ce inspirăm ca aer, dincolo de ceea ce pătrunde ca lumină în ochii noştri, ca sunet în urechile noastre se află entităţile divin-spirituale a căror înfăţişare exterioară apare sub formă de foc, apă, sub forma a tot ceea ce ne înconjoară.

În doctrina secretă sau învăţământul Misteriilor, această experienţă se numeşte trecerea prin lumile elementare. În timp ce înainte credeam că vedem în foc o realitate, aflăm acum că dincolo de foc se află entităţi vii; se face, ca să spunem aşa, cunoştinţă, mai mult sau mai puţin intimă, cu un foc cu totul diferit decât se prezintă el în lumea sensibilă; se face cunoştinţă cu fiinţele focului, cu ceea ce se află ca suflet dincolo de el. La fel cum sufletul nostru se află dincolo de corpul nostru, dincolo de focul sensibil se află sufletul si spiritul focului. Când vieţuim sufletul şi spiritul focului pătrundem într-un regn spiritual, şi această trăire ne spune că focul exterior nu este un adevăr, ci o simplă iluzie, un simplu veşmânt; eu sunt acum printre zeii focului tot aşa cum mai înainte eram printre oameni în lumea fizică; aceasta se numeşte în limbajul ştiinţei spiritului trăirea în elementul focului. La fel stau lucrurile şi cu ceea ce inspirăm: din momentul în care ceea ce inspirăm ca aer exterior devine pentru noi veşmântul anumitor entităţi vii, noi trăim în elementul aer.

Astfel, după ce l-a întâlnit pe Păzitorul pragului, omul poate avea acces la viețuirea spiritelor elementelor: al focului, al aerului, al apei, al pământului. Aceste patru spirite care trăiesc în elemente există, şi cel care atinge treapta descrisă mai sus este în contact direct cu ele; el trăieşte în elemente şi participă la viața pământului, apei, aerului şi focului. Ceea ce se înțelege în mod obişnuit prin acest nume nu este decât un veşmânt, semnul exterior al entităților spirituale aflate dincolo de aspectul exterior. Anumite ființe divin-spirituale trăiesc deci în ceea ce ne apare ca materie solidă sau pământ (în sensul în care îl înțelege ştiința spiritului), ca materie lichidă sau apă, ca materie expandabilă sau aer, ca materie caldă care arde, sau foc. Dar aceste entități spirituale nu sunt cele mai înalte. Când am trecut printr-o asemenea experiență a lumii elementare, ajungem la entitățile creatoare ale spiritelor care trăiesc în elemente. Să observăm mediul fizic înconjurător; el este alcătuit din patru componente sensibile ale lumii elementare propriu-zise. Dacă vedem fie plante, fie animale sau pietre în planul fizic, se poate spune că ele sunt constituite fie din substanțe solide, adică pământoase, în sensul ştiinței spiritului, fie din apă, din ,componente gazoase, aer, căldură sau foc. Din acestea se compun toate realitățile fizice întâlnite în lumea pietrelor, a mineralelor, în cea a plantelor, a animalelor şi a omului. Iar dincolo de tot ce este fizic se află forțele creatoare, fecundante, care vin în cea mai mare parte de la Soare. Soarele este cel care face să tâşnească din pământ viața proliferantă, deci el este cel care trimite spre Pământ, în primul rând în sens fizic, forțele care fac posibil să se perceapă acolo cu simțurile fizice ceea ce trăieşte în foc, aer, apă şi pământ. Noi vedem Soarele în plan fizic pentru că răspândeşte lumină fizică; această lumină fizică este captată de materia fizică. Omul vede Soarele de la răsărit până la apus, şi nu-l mai vede când materia terestră îl acoperă, adică de la apusul său până la răsarit. Un întuneric ca cel care domneşte în lumea fizică de la apusul Soarelui la răsăritul lui nu există în lumea spirituală. În clipa în care clarvăzătorul a dobândit ceea ce tocmai a fost descris, în clipa în care percepe dincolo de foc spiritele focului, dincolo de aer spiritele aerului, dincolo de apă spiritele apei şi dincolo de pământ spiritele pământului, el vede dincolo de aceste entițăti spirituale pe cele care le domină şi le dirijează ceva comparabil cu ceea ce se întâmplă când Soarele încălzeşte, luminează şi este o binefacere pentru viața fizică pe care el o face să apară şi să prolifereze pe Pământ. Clarvăzătorul ajunge astfel să treacă de la contemplarea entităților elementelor la cea a entităților spirituale superioare, ceea ce în lumea spirituală este comparabil în mod simbolic cu ceea ce în plan fizic este relația dintre Soare şi Pământ.

Dincolo de spiritele elementelor, omul vede atunci atunci o lume spirituală elevată, şi anume. Soarele spiritual. Când pentru clarvăzător ceea ce în mod obişnuit este întuneric devine lumină, când atinge Iluminarea, aşa cum ochiul fizic are acces la Soare, el pătrunde până la Soarele spiritual, adică la entitățile superioare. Dar când pătrunde el până la ele? Când pentru ceilalți oameni întunericul spiritual este cel mai intens. În timp ce este liber în ceea ce priveşte corpul său astral şi Eul său, el trăieşte în obscuritate în timpul somnului, aceasta pentru că atunci nu vede lumea spirituală care-l înconjoară. Acest întuneric creşte în mod treptat, până la un punct culminant, şi descreşte din nou până dimineața, în momentul trezirii. El trece printr-un maximum. Acest maximum de întuneric spiritual poate fi comparat cu ceea ce în viața exterioară numim miezul nopții; la fel cum în mod normal întunericul fizic exterior este atunci cel mai intens, tot aşa avem pentru întunericul spiritual un moment de maximum, o oră a miezului nopții. Pe o anumiă treaptă de clarvedere, lucrurile stau astfel: în timpul în care pentru omul lipsit de cunoştințe spirituale întunericul spiritual creşte, el vede spiritele elementare; la fel se întâmplă când întunericul descreşte din nou. Dacă nu am atins decât o treaptă de clarvedere inferioară, la început se percep anumite spirite elementare, dar după aceea, când vrem să trăim momentul spiritual cel mai intens, miezul nopții, apare o nouă

întunecare şi apoi din nou o iluminare. Când însă am atins un nivel mai ridicat de clarvedere, ceea ce se cheamă ora miezului nopții devine cu atât mai luminoasă; în acest moment [6] se pot contempla entitățile spirituale care sunt pentru spiritele elementelor ceea este Soarele pentru pământul fizic; sunt viețuite entitățile creatoare superioare, entitățile solare, intervine acel moment numit vederea Soarelui de la miezul nopții.

Acestea sunt treptele pe care trebuie să le viețuiască succesiv astăzi, ca şi întotdeauna, cel care vrea să urce la cercetarea clarvăzătoare şi să vadă dincolo de vălul pe care îl îmbracă în elementele terestre lumea adevărată. Aceste trepte care au fost descrise astăzi sunt sentimentul de libertate în raport cu cea de a doua personalitate a sa – ca sabia în teacă –, sentimentul de a fi în afara corpului său fizic, ca şi cum sabia ar fi scoasă din teaca sa; întâlnirea cu Păzitorul pragului viețuirea spiritelor elementelor, adică viețuirea acelui mare moment când spiritele focului, ale aerului, ale apei şi ale pământului devin nişte ființe printre care ne mişcăm, cu care avem de-a face, aşa cum în viața obişnuită avem de-a face cu oamenii şi apoi trăirea momentului in care viețuim principiul originar al acestor ființe-entități. Acestea sunt treptele care au fost străbătute până acum şi care se pot parcurge şi astăzi: ele conduc la lumea spirituală. Ele pot fi descrise în diferite feluri, dar orice descriere va rămâne totdeauna imperfectă! Trebuia să le evocăm pentru a şti ce trebuie să facă omul pentru a cunoaşte entitățile spirituale; şi va trebui să mai aducem în fața sufletului ceea ce viețuieşte omul în aceste lumi spirituale, dar şi ceea ce trebuie să întreprindă concret pentru a întâlni entitățile spirituale. După ce vom prezenta modul în care se obține inițierea occidentală, vom compara ce am obținut în modul acesta din lucrul însuşi cu ceea ce a obținut tradiția orientală şi înțelepciunea străveche umană. Este ceea ce poate fi înțeles prin proiectarea Luminii lui Hristos asupra înțelepciunii timpurilor precreştine.

NOTE

1. Eu nu am prezentat *niciodată* ştiința spiritului ca o derivată a concepțiilor transmise de istorie, ci ca o cunoaştere actuală de cucerit *în prezent*. Dacă întrebuintez uneori terminologia unor epoci trecute, este pentru că epoca noastră, care nu se preocupă deloc de ştiința spiritului, nu are o astfel de terminologie, iar vechea terminologie este mai uşor înțeleasă decât una inventată liber acum.

2. Cum se vede, cuvântul „clarvăzător" indică aici nu acea stare onirică şi patologică căreia i se dă de obicei acest nume, ci, cu totul dimpotrivă, o cunoaştere care se obține în deplină conştiență, în care sufletul se află într-o stare care corespunde repezentării matematice; ea este opusul unei stări de visare patologică.

3. Aceste expresii sunt întrebuințate aici *numai* în sensul care le este dat în cărțile mele. Nu se poate deci face asupra lor o judecată – cum se întâmplă atât de des – dintr-un punct de vedere care le asociază reprezentări cu totul diferite, ca de exemplu cele ale unei mistici curente.

4. Trebuie avut în vedere faptul că aceste descrieri se referă numai la procese sufleteşti; ele nu au o mai mare legătură cu domeniul patologic-organic decât o au formulările matematice, care nu sunt totuşi de natură pur formală ca acestea din urmă, ci corespund unei realități *spirituale*. Ele sunt, față de clarvederea obişnuită a ghicitorului, ceea ce este pozitivul față de negativ.

5. Ceea ce se numeşte aici „sciziunea personalității" trebuie să fie riguros diferențiată de ceea ce anumiți autori, descriind fapte patologice sau onirice, disting sub acest nume sau sub cel al Eului „dublu". Situația la care ne referim se realizează numai în deplină conştiență şi numai în suflet, şi este percepută de subiect în mod atât de clar încât Eul obişnuit rămâne întotdeuna in mod integral el însuşi, nu pierde nimic din fermitatea sa interioară, nici din coerența sa.

6. Prin „ceasul miezului nopții" nu se înțelege un moment care ar coincide cu desfăşurarea timpului exterior, ci o stare interioară.

CONFERINȚA a III-a

München , 25 august 1909

Am văzut unde ajunge cel care aplică el însuşi metodele care permit omului să se dezvolte şi să exploreze lumile suprasensibile. Am atras atenția, de asemenea, asupra faptului că există o anumită treaptă de dezvoltare spirituală pe care elementele pe care omul le percepe în lumea exterioară sub formă de căldură, de aer, de apă etc. încep să trăiască şi să-şi manifeste natura lor spirituală. Aceasta este ceea ce se poate numi „a trăi în lumea spiritelor elementelor". Îi rog pe cei care se interesează de ceva timp de ştiința spiritului să cântărească bine sensul fiecărui cuvânt rostit şi să considere că fiecare din ele nu are nimic aproximativ, ci are un sens foarte precis. Eu nu am spus „spirite elementare" ci „spirite ale elementelor", şi este vorba doar de ceea ce corespunde pasajului în discuție.

Sarcina noastră, astăzi, va consta în a ne familiariza cu câteva particularități care se prezintă celui ce abordează lumile superioare. Înainte de orice, trebuie să remarcăm că de îndată ce urcăm în suprasensibil, lumii noastre obişnuite, pe care o percepem cu organele de simț i se adaugă alte lumi. Dintre acestea noi vom numi mai întâi două, aflate dincolo de cele pe care le percepem cu simțurile şi le înțelegem cu mintea; vom indica unele particularități caracteristice care ne pot arata diferența dintre lumea noastră obişnuită şi cele două lumi imediat superioare. Prima lume care se ascunde dincolo de lumea noastră se cheamă – aşa cum dumneavoastră ştiți cu toții – lumea astrală, iar pe cea care se ascunde încă mai profund în spatele acesteia o numim lumea spirituală. Am putea, de asemenea, numi lumea astrală lumea sau țara sufletelor, şi pe cealaltă lumea sau țara spiritelor. Una din principalele diferențe care ne interesează este următoarea: una din legile cele mai generale care stăpânesc universul nostru fizic este cea a apariției şi dispariției; peste tot în universul nostru fizic apare alternanța între naştere şi moarte, creştere şi declin, orice fenomen observăm, caracteristica oricărei ființe, până la unitățile cele mai evoluate ale lumii fizice, este faptul că ele se nasc şi mor în lumea fizică. Cel mult regnul mineral, care aparține regnurilor inferioare ale naturii, oferă o aparență de durată. Dar aceasta nu este decât o iluzie. Dacă s-ar putea observa lumea mineralelor pe perioade lungi de timp, am vedea afirmându-se şi aici legea apariției şi a dispariției.

Cercetătorului lumii astrale i se impune înainte de orice faptul că tot atât de importantă ca apariția şi dispariția în lumea fizică este, în astral, facultatea de transformare, metamorfoza. Ceea ce voi spune acum se leagă de o indicație dată ieri şi care ne va preocupa în multe sensuri, devenind din ce în ce mai concretă. În lumea astrală, avem de-a face cu formațiuni mobile, formațiuni care se transformă continuu una în alta, încât pot fi la intervale scurte când una când alta. Chiar şi corpul nostru astral, care este partea lumii astrale cea mai apropiată de noi, şi care inconjoară corpul nostru fizic ca un fel de nor, ca un fel de aură unduitoare, perceptibilă pentru clarvăzător, are particularitatea de a se putea modifica continuu; această aură astrală, care învăluie şi impregnează ființa omenească ca un nor auric-astral, este aproape în orice clipă alta, este străbătută de pasiuni furtunoase, mai sălbatice sau mai liniştite, nutreşte anumite gânduri. După calitatea impulsurilor sale de voință, în această aură se manifestă formele şi incluziunile cele mai diverse, şi cum în viața sa sufletească omul face să apară şi să dispară continuu diverse gânduri, aceasta îmbracă în fiecare moment culori şi aspecte diferite, chiar dacă pentru fiecare ființă în aură se menține o anumită calitate, o anumită colorație fundamentală, care corespunde unor trăsături mai mult sau mai puțin permanente ale caracterului său. Este vorba, aşadar, chiar de corpul astral al omului, care se metatnorfozează continuu. Ieri am arătat că aceleaşi entități pe care le percepe omul atunci când începe să viețuiească domeniul astral ca pe ceva ce poate fi văzut, iar apoi

după ce înaintează, prin Iluminare, recunoaşte şi astralitatea îi pot apărea ca bune sau rele, în funcție de propria lui pregătire. Atât este de mare capacitatea de transformare a ceea ce nu coboară pentru vedere până în planul fizic, ci rămâne în regiunile lumilor superioare fără a coborî mai jos de planul astral, au o asemenea putere de metamorfoză încât se pot transforma din bine în rău şi din lumină în întuneric. Ceea ce caracterizează deci această lume este metamorfoza, adică facultatea de a se transforma continuu.

În lumea spirituală propriu-zisă întâlnim durata – chiar dacă această durată nu este decât relativă. Această entitate intimă a omului, pentru a se putea menține şi a putea dura de la o încarnare la alta, trebuie să pătrundă în lumea spirituală, căci numai această lume prezintă un caracter dacă nu etern, cel puțin relativ durabil.

Naşterea şi moartea constituie astfel caracterul major al lumii fizice; trecerea dintr-o formă în altă formă constituie caracterul lumii astrale; durata constituie caracterul lumii spirituale. Noi trebuie să înțelegem că materialele constitutive ale ființei umane sunt luate din aceste trei lumi, că ființa omenească este construită din elementele acestor trei lumi. Prima care i se oferă omului este lumea fizică; el pătrunde în celelalte prin inițiere, adică prin dobândirea şi dezvoltarea necesare obținerii vederii suprasensibile. Numai atunci cunoaşte omul ceea ce în general îi scapă în lumea obişnuită, dar care există la fel ca şi aceasta.

Acum trebuie să ne familiarizăm cu alt aspect. Am spus, de exemplu, că la un anumit grad de dezvoltare, în elementul foc sau căldură ne întâmpină ceva viu, ceva care se manifestă ca viață. Acelaşi lucru se poate spune şi despre aer. Atunci când, în viața obişnuită, o entitate oarecare îmbracă un înveliş exterioar, capătă o exprimare fizică, ea însăşi se retrage, pentru om, într-o lume superioară; în lumea fizică, omul descoperă focul fizic, dar pentru că îl cunoaşte în lumea fizică, aceasta este expresia anumitor entități spirituale care acționează aici, iar el trebuie să se ridice din lumea fizică în lumi superioare pentru a cunoaste aceste entități. Niciodată nu se află într-o anumită lume acele entități care sunt obârşia şi izvorul unui fenomen dat. Cauza şi izvorul primordial al focului, de exemplu, pot fi găsite numai dacă urcăm din lumea fizică în lumea imediat superioară, fiindcă entitățile respective se manifestă în planul inferior, în timp ce esența lor rămâne în planul superior. Acest lucru nu este valabil numai pentru fenomenele pe care le întâlnim în planul exterior al lumii fizice. Spiritele focului, ale aerului, ale apei şi ale pământului se ascund de ochii lumii fizice şi rămân în lumile superioare, de unde ele se exprimă în această lume. Acest lucru nu este valabil numai pentru ceea ce percepem în afară de noi, ci, de asemenea, pentru tot ce trăieşte în noi înşine, în planul fizic. Ceea ce trăieşte pentru noi în plan fizic nu sunt numai fenomenele lumii exterioare, numai culorile şi sunetele, mirosurile şi gusturile, ci mai ales sentimentele, senzațiile şi gândurile noastre. Tot ceea ce constituie omul, de orice natură ar fi, trăieşte, în cursul încarnării sale, în lumea fizică. Trebuie să înțelegem acest lucru în mod clar. În consecință, orice sentiment trăit între naştere şi moarte, fiecare gând pe care îl avem, orice idee etc. sunt fenomene ale lumii fizice. Şi aşa cum dincolo de fenomenele exterioare, de culori, de sunete, de mirosuri etc. – sau dincolo de ceea ce ştiința spiritului numeşte foc, aer, apă etc. – se află entități divin-spirituale, la fel există ființe divin-spirituale care trăiesc dincolo de senzațiile noastre, de sentimentele noastre, în spatele întregii noastre vieți sufleteşti. Întreaga viață a sufletului nostru este manifestarea entităților divin-spirituale; iar ceea ce noi trăim în mod obişnuit ca fiind Eul nostru în lumea fizică nu este încă adevăratul nostru Eu, nu este încă ceea ce putem numi Eul nostru superior. Acesta din urmă se află dincolo de sentimentele noastre şi de senzațiile noastre, într-o lume suprasensibilă. Din această cauză noi nu putem face experiența Eului

superior decât când pătrundem în lumile superioare; el se arată atunci într-o formă cu totul diferită de cea din lumea fizică.

Aş vrea să vă fac să înţelegeţi, printr-un exemplu mai special, cum se raportează cel care trăieşte în lumea fizică la Eul său superior, şi aceasta în condiţiile actuale, căci cine percepe realităţile spirituale ştie că aceste raporturi se schimbă în cursul timpului. Cineva care a făcut cuiva o nedreptate poate trăi în el însuşi ceea ce se cheamă remuşcări. Avem de-a face cu acele trăiri sufleteşti speciale reunite, în general, sub termenul de conştiinţă morală. Dumneavoastră ştiţi cu toţii ce se înţelege în mod obişnuit prin aceasta: un fel de voce interioară care-l mână pe om să repare nedreptatea pe care a comis-o. Se întâmplă foarte rar ca oamenii, în cursul vieţii lor, să reflecteze asupra naturii acestei conştiinţe; cei mai mulţi se vor mulţumi să-şi spună că conştiinţa este ceva ce se simte. Ai un sentiment interior că trebuie reparată nedreptatea pe care ai făcut-o, şi acest sentiment chinuie sufletul atâta timp cât nu a fost întreprins ceva în acest sens. Conştiinţa este pentru om o trăirea sufletească interioară. Dar dacă îl întrebaţi pe cercetătorul spiritului ce este ea, acesta va trebui să observe o persoană care are ceva pe conştiinţă la nivelul vieţii sale în lumea astrală; cel care vieţuieşte interior remuşcări îi apare clarvăzătorului înconjurat de forme astrale stranii, care sunt absente când nici o remuşcare nu-i tulbură sufletul. Tot ce frământă conştiinţa, sentiment pe care sufletul însuşi, care trăieşte în plan fizic, nu face decât să-l simtă, apare observaţiei spirituale ca forme care roiesc în jurul omului, populează spaţiul din jurul său. Dacă ne întrebăm acum cum percepe clarvăzătorul naşterea acestor forme, iată ce constatăm: să presupunem că un om ar fi făcut rău cuiva; gândurile care au dat naştere acestei injustiţii fac să se nască alte forme-gânduri, care sunt metamorfozele primelor. Tot ceea ce gândeşte sau simte omul trăieşte într-adevăr în aura sa astrală ca forme (forme-gânduri, forme-senzaţii sau forme-sentimente). Un gând „clar" creează în jurul omului o formă bine conturată; un gând sălbatic, o pasiune vor apărea în forme încâlcite. Toate aceste forme înconjoară fiinţa omenească. Or, dacă cineva face o nedreptate altuia, el gândeşte şi simte anumite lucruri; aceste forme şi forme-sentimente ies atunci din el şi se fixează în ambianţa lui. Dar important este că ele nu rămân simple forme-gânduri, că ele nu rămân separate de omul care le-a zămislit, ci se alimentează din anumite lumi. Aşa cum vântul se prăvăleşte într-o cavitate care se află la îndemâna sa, tot astfel anumite fiinţe, venite din sfere despre care vom mai vorbi, ocupă formele-gânduri pe care aceste mustrări de cuget (remuşcări) le-au secretat, şi formele-gânduri proprii fiinţei omeneşti se umplu de substanţa-esenţă a acestor lumi. Prin formele-gânduri ale sale, omul a oferit prilejul ca în ambianţa sa să trăiască şi alte entităţi. În realitate, aceste entităţi dau caracterul chinuitor al remuşcărilor. Remuşcările nu ne-ar tortura, dacă ele n-ar fi prezente. Numai în momentul în care simţim în mod inconştient aceste entităţi începem să fim hărţuiţi de remuşcările unei conştiinţe haine.

Dumneavoastră puteţi vedea din acest exemplu că realitatea care se oferă observaţiei spirituale este cu totul diferită de cea care se prezintă viziunii obişnuite. Pentru cea din urmă, conştiinţa nu este decât o trăire interioară; pentru clarvăzător conştiinţa este o sumă de entităţi care înconjoară fiinţa omenească, ca o realitate spiritual-astrală. De ce omul nu vede de obicei fiinţele care se învelesc astfel cu gândurile sale ca şi cu nişte piei sau păstăi? Din acelaşi motiv pentru care el nu vede, de exemplu, spiritele focului. Omul vede focul fizic în lumea fizică, dar în spatele focului fizic se ascunde elementul spiritual al focului: el trebuie să vadă dincolo de foc pentru a găsi în lumile superioare spiritul focului. De asemenea, el trebuie să vadă în mod spiritual dincolo de conştiinţă, pentru a face cunoştinţă cu entităţile care trăiesc în plan astral şi a căror origine am descris-o.

Din faptele menționate în diverse cicluri de conferințe se poate trage o concluzie, pe care o voi formula în continuare. Ştiți că viața interioară a omului s-a schimbat în cursul unor perioade lungi de evoluție. Ştiți că atunci când noi descriem ceea ce se numeşte astăzi conştiența omenească nu este vorba de aceeaşi conştiență pe care au avut-o, de exemplu, oamenii din India antică, în prima etapă a erei postatlanteene. Dumneavoastră ştiți cu toții că conştiența omenească a cunoscut o evoluție, de la o clarvedere primordială, confuză, până la o conştiența clară pe care o avem acum despre lumea fizică în stare de veghe.

Cu cât ne întoarcem în urmă mai mult în evoluție, aflăm că omenirea dispunea de o anumită clarvedere originară, primitivă. Nu este necesar să ne întoarcem foarte departe în timp (cel mult câteva milenii) pentru a constata existența a numeroase populații care nu numai că percepeau focul fizic, dar erau capabile să discearnă dincolo de acesta spiritele elementului foc. În conştiența omenească s-a dezvoltat încetul cu încetul sentimentul că lumea superioară s-a restras din fața oamenilor şi că aceştia au devenit ființe limitate la planul fizic. Aceasta este un adevăr nu numai pentru aparențele exterioare ale lumii sensibile care ne înconjoară, ci şi pentru exprimarea în plan fizic a vieții sufleteşti. De aici puteți trage concluzia că atunci când vorbesc despre un fenomen cum este cel al conştiinței, şi pretind că investigatorul ocult viețuieşte astăzi ceea ce se numeşte conştiință ca pe nişte forme spiritual-astrale care înconjoară ființa omenască vreau să spun că strămoşii omului actual ar fi trebuit să vadă aceste forme. Ei erau într-adevăr clarvăzători; ei ar fi putut să vadă imaginile pe care le percepe în zilele noastre investigatorul spiritual.

Or, aşa cum focul acoperă spiritele focului, la fel conştiința – această voce interioară, cum o numim noi – acoperă mai întâi lumea spiritelor care conduce şi frământă sufletul omului. Fenomenul pe care l-am prezentat ar fi trebuit să fie perceput de oamenii trecutului, ceea ce eu am descris ca un fenomen astral. Dar aceasta presupune, ca o condiție, ca oamenii acelei epoci să nu fi avut încă conştiința morală interioară dezvoltată, şi ca ceea ce noi numim astăzi vocea conştiinței să nu fi existat încă în sufletul strămoşilor noştri; în schimb, aceştia ar fi observat ceea ce clarvăzătorul de azi vede în învelişul astral, în timp ce pentru omul actual, întrucât percepe vocea conştiinței, aceasta acoperă spiritele exterioare ale conştiinței.

Am introdus acest exemplu în mod intenționat, căci el aduce confirmarea cea mai evidentă a celor spuse. Se poate fixa exact, în mod istoric, momentul în care s-a produs trecerea de la viziunea exterioară a spiritelor conştiinței la trezirea vocii interioare a conştiinței. Este suficient să vă gândiți la *Orestia* lui Eschil şi s-o comparati cu aceeaşi temă tratată de alt autor tragic grec, Euripide, care a trăit puțin mai târziu; în câteva decenii a avut loc o tranziție care confirmă ceea ce v-am spus. Revedeți tragedia lui Eschil şi reprezentați-vă în esență ce se întâmplă acolo: Agamemnon revine pe meleagurile natale după războiul Troiei; el este asasinat de soția sa infidelă. Oreste se întoarce acasă şi răzbună moartea tatălui său. El face aceasta fiindcă însăşi vocea unui zeu venerat îl împinge la o asemenea acțiune, iar actul său de răzbunare este în acord cu sentimentul popular: poporul spune că a procedat corect, nu a făcut decât să îndeplinească un act justițar. Dar el, ca urmare a uciderii mamei sale, se vede hărțuit de Erinii, zeițele răzbunării. Aceste Erinii din mitologie nu sunt altceva decât reprezentarea a ceea ce v-am descris ca fapt al observării spirituale.

Încercați să vedeți dacă în această dramă antică apare ceva ce ați putea numi vocea conştiinței. În antichitate nu există nici o expresie pentru ceea ce noi denumim astfel, şi nici o limbă a antichității – cercetarea a dovedit-o – nu are un cuvânt care s-o desemneze.

Câteva decenii mai târziu, la Euripide, nu găsiți nici o mențiune despre Furii, despre Erinii. Aici veți întâlni deja omul care percepe vocea interioară a conştiinței. Este evident că în acest interval are loc dezvoltarea conştiinței. În epocile precedente ale evoluției, observația clarvăzătoare era atât de puternică încât ceea ce resimțeau oamenii după ce au comis o faptă rea era foarte diferit de ceea ce acest sentiment a devenit cu timpul. Ce simțea un om al timpului de demult, după ce săvârşea o faptă rea? Privirea sa clarvăzătoare era încă trează; el vedea în jurul lui ceea ce am descris – în Grecia acestea se numeau Erinii. Ce sentiment năştea în el vederea continuă a feței Eriniilor? Un sentiment care corespundea caracterului lumii astrale; el simțea că trebuie să transforme, să metamorfozeze aceste forme. În lumea astrală domneşte facultatea de metamorfoză. Când omul a reparat fapta rea pe care a săvârşit-o, transformând-o într-una bună, Eriniile din mitologie se transformă în binevoitoarele Eumenide. Aveți de-a face aici cu facultatea de metamorfoză! În acest context omul spunea: Eu am comis o faptă rea; în lumea astrală devin vizibile lucruri îngrozitoare; ele trebuie să fie transformate; trebuie să fac ceea ce este necesar pentru a realiza metamorfoza. Exista o corespondență între acțiunea omului şi ceea ce-l înconjura. El nu avea încă nimic din ce reprezintă „vocea interioară a conştiinței".

În Univers totul evoluează, chiar şi viața sufletească a omului. Ceea ce noi numim conştiință a trecut de asemenea printr-o evoluție. S-ar înşela amarnic cel care s-ar întoarce în urmă cu milenii, vrând să găsească în antichitate ceea ce trăieşte azi în suflete. Chiar în acest domeniu lucrurile se transformă relativ repede. Evoluția spirituală este comparabilă cu cea a unei plante, care dezvoltă frunză după frunză, apoi printr-un salt produce o floare. Afirmația stupidă conform căreia natura nu face salturi este un neadevăr. Natura face continuu salturi; în momentele decisive transformările bruşte se produc fără întrerupere. Aşa cum trecerea de la frunzele verzi la floare reprezintă un salt, la fel putem observa salturi şi în viața spirituală: timp de sute, de mii de ani lucrurile se dezvoltă lent şi treptat; apoi mişcarea se accelerează brusc, cum s-a întâmplat în acea epocă din secolul V înainte de Hristos, când un poet tragic a ignorat noțiunea de conştiință morală. După câțiva zeci de ani un alt poet vorbeşte de conştiință morală pentru prima dată şi dispune de un termen pentru ceea ce noi numim astfel în zilele noastre. Observarea clarvăzătoare a spiritelor conştiinței, a Eriniilor, dispare pentru om. Trăirea noastră interioară, vocea conştiinței, ne ascunde aceste entități spirituale, la fel cum manifestările exterioare ale focului ne ascund spiritele focului.

Aşadar, se ajunge, pe două directii diferite, la o limită a trăirii în lumea fizică. Una din aceste direcții este următoarea: când observăm aparențele lumii sensibile din jurul nostru şi fenomenele lumii formelor, a culorilor, din afara noastră, ajungem la limita la care putem spune că ființează spiritele exterioare. Dar şi când pătrundem în viața noastră interioară şi privim manifestările conştiinței, ale memoriei, ale sentimenteului, ale voinței şi ale gândirii, noi percepem, de asemenea, un fenomen cu totul asemănător cu ceea ce se întâmplă când contemplăm focul, aerul, apa şi pământul: aceste realități se interpun şi maschează elementul spiritual care este dincolo de ele. Când conştiința a devenit un fel de voce în sufletul uman, ca o trăire interioară în lumea fizică, ea s-a aşezat în fața lumii Eriniilor, a Furiilor, ascunzându-le observării umane. Acest lucru devine explicabil abia când observăm viața omenirii din acest punct de vedere. Oamenii nu vor înțelege nimic din evenimente dacă nu sunt în măsură să studieze devenirea lor, evoluția lor, în lumina faptelor spirituale. Există, aşadar, entități spirituale care trăiesc dincolo de culoare (roşu sau albastru), dincolo de sunete, mirosuri etc., care populează lumea din jurul nostru: tot ce vedem, auzim înțelegem cu ajutorul ratiunii le ascund pentru observarea umană. Există însă şi entități care se află dincolo de ceea ce numim viața sufletului şi a firii.

Este deci îndreptățită întrebarea: În ce relații se găsesc cele două regnuri ale lumii spirituale?

Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să readucem în memorie câteva fapte pe care dumneavoastră le cunoaşteți deja. Ştiți că natura omenească este constituită din patru mădulare: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral si Eul şi că această cvadruplă natură se explică prin originea sa şi prin evoluția sa. Ştim că omul privit ca întreg nu îşi are începutul pe Pământ, că acesta a avut el însuşi încarnări anterioare. Privim la o încarnare anterioară a Pământului, pe care o numim Vechea Lună. Ne întoarcem la o încarnare anterioară acesteia pe care o numim Vechiul Soare, apoi, dincolo de aceasta, la Vechiul Saturn. Astfel, înainte ca Pământul nostru să fi luat naştere, a existat în Univers o formație planetară străveche pe care o numim Vechiul Saturn. În acel stadiu s-a schițat prima formă a corpului nostru fizic actual; pe Vechiul Soare i s-a adăugat corpul eteric, pe Vechea Lună corpul astral. Abia pe Pământ această natură umană tripartită şi-a integrat Eul, astfel încât Vechiului Saturn îi datorăm germenele corpului nostru fizic, Vechiului Soare germenele corpului nostru eteric, Vechii Luni corpul nostru astral, iar Pământului Eul nostru. Ştim din alte conferințe că această evoluție nu s-a desfăşurat simplu: nu se poate spune pur şi simplu că mai întâi a existat Saturn, că Saturn s-ar fi transformat după aceea în Soare şi acesta în Lună, şi că din aceasta din urmă a luat naştere Pământul, ci ştim că o asemenea evoluție a fost mult mai complexă. Dacă spunem că la început era Saturn, că Saturn a devenit Vechiul Soare şi acesta Vechea Lună, dacă rămânem la această descriere care este aproximativ exactă pentru condițiile noastre, nu putem spune acelaşi lucru în ceea ce priveşte evoluția Lumii, care a precedat nemijlocit Pământul nostru. Vi s-a atras atenția că în timpul evoluției lunare s-a produs o separare a Pământului de Soare (Pământul era atunci la stadiul de Lună), adică între vechea Lună şi Soare. În timp ce vorbim de Saturn şi de vechiul Soare ca despre corpuri nedivizate, despre evoluția lunară trebuie să spunem că acest corp ceresc unic s-a separat în două, în aşa fel încât un timp au existat simultan Vechea Lună şi Vechiul Soare. Apoi aceste două corpuri s-au reunit, au trecut printr-o stare intermediară şi au reapărut din nou, ca evoluție a Pământului.

Apoi, în vremea celei mai timpurii evolurii terestre, substanțele şi entitățile care în prezent sunt pe Soare şi pe Lună au fost ele însele unite cu Pământul; abia mai târziu ceea ce trăieşte în Soarele actual s-a separat de Pământ. Acesta a rămas la început unit cu Luna actuală. Ulterior, Luna s-a desprins de Pământ şi Pământul a fost separat de cele două astre. Aceste trei corpuri au fost, aşadar, altădată unul singur; Soarele şi Luna nu s-au separat de Pământ decât în decursul timpului.

Să ne întrebăm acum care este sensul acestei separări în viața spirituală. Să facem abstracție de prima separare, cea din timpul vechii Luni, şi să luăm în considerare numai pe cea care s-a produs în cursul evoluției pământeşti propriu-zise.

Anumite entități îşi realizează evoluția pe Pământul nostru, altele pe Soare sau prin intermediul Lunii. Aceste entități nu ar fi putut progresa pe Pământ, pentru că se aflau pe altă treaptă de dezvoltare decât omul; ele s-au desprins de Pământ, cu Soarele, pentru că aveau nevoie de o altă scenă, în afara Pământului, în aşa fel încât în momentul separării Soarelui de Pământ constatăm că omul este o ființă care are nevoie de condițiile pământeşti pentru propria sa dezvoltare. Însă alte entități, care nu puteau progresa pe Pământ, şi-au luat substanțele de care aveau nevoie şi şi-au creat astfel locuința lor solară, de unde au acționat apoi asupra Pământului. Căci aşa cum razele solare fizice cad pe Pământ, îl luminează şi îl încălzesc, tot aşa radiază şi faptele, acțiunile spiritelor

Soarelui spre Pământul nostru. Razele solare fizice nu sunt decât manifestarea exterioară, corporală, a entităților solare. Acesta a fost sensul acestei desprinderi a Soarelui.

Ce sens a avut deci separarea Lunii? Dacă Soarele ar fi rămas unit cu Pământul, ființele care au locuit pe Soare ar fi putut găsi mijlocul de a progresa, dar omul nu. El ar fi fost incapabil să progreseze în acelaşi ritm ca entitățile solare; dacă acestea n-ar fi părăsit Părnântul şi n-ar fi exercitat din afară o influență atenuată, omul ar fi fost obligat să evolueze mult mai rapid. Plecarea Soarelui a permis deci încetinirea ritmului evoluției Pământului. După această separare, totuşi, omul nu a găsit ritmul de evoluție adecvat. El devenise prea lent şi s-ar fi solidificat, mumificat, dacă Luna, care era atunci unită cu Pământul, ar fi rămas legată de el. Omul n-ar fi putut niciodată deveni ceea ce este astăzi: compus dintr-un corp fizic exterior şi dintr-o viață spirituală interioară; el s-ar fi solidificat, mumificat. Datorită faptului că Luna era unită cu Pământul, exista tendința ca omul şi Pământul să se solidifice, să se usuce, să se lignifice. Încetul cu încetul, ea ar fi făcut din Pământ un corp ceresc populat de ființe omeneşti comparabile cu mumiile fără viață. Trebuia ca Luna să fie separată de Pământ. S-a creat astfel posibilitatea de a păstra ritmul normal al evoluției. Ce era prea lent putea fi accelerat, şi omul a devenit ceea ce corespunde naturii sale. Prezența Soarelui ar fi stimulat pe Pământ o viață şi o activitate exterioară pe care el nu le-ar fi putut suporta; unirea dintre Lună şi Pământ nu l-ar fi stimulat deloc, el s-ar fi uscat şi ar fi pierdut facultatea de a primi viață; impulsul pe care omul l-a primit prin viața solară era unul exterior; Soarele ar fi avut un efect stimulator asupra întregii vieți omeneşti, dar într-un tempo prea rapid. Soarele acționează ca stimulator asupra vieții florilor; dacă el ar fi rămas unit cu Pământul ar fi provocat o stimulare exterioară atât de rapidă a gândirii, a sentimentelor şi a voinței umane, încât omul s-ar fi consumat în focul spiritual şi fizic al Soarelui. Dar Soarele, care stimula din exterior, s-a îndepărtat şi acțiunea sa a fost slăbită în efectele sale. Însă ea a fost la început prea slabă, datorită tendințelor de durificare purtate în sine de Pământ. Astfel, o parte a acestor tendințe a trebuit să fie eliminate sub forma Lunii.

Prin aceasta în evoluția Pământului şi a omului a pătruns un principiu nou, principiu vitalizator care acționa în sens stimulator, opus acțiunii Soarelui; în timp ce stimularea produsă de acesta venea din exterior, ceea ce apare acum îşi exercită acțiunea sa vitalizatoare din interior. Tot ce este viață sufletească în lumea fizică, aşa cum este trăită pe Pământ, nu s-a putut dezvolta decât datorită faptului că omul a fost salvat de la pietrificare, de la mumificare, prin expulzarea Lunii. Tot ce este viață interioară , tot ce este mobilitate sufletească, tot ce poate fi descris ca sentimente, senzații, manifestări ale conştiinței şi gândirii, toate aceste surse ale vieții interioare s-au putut dezvoltâ din interior datorită plecării Lunii. Altfel, ele s-ar fi sleit în natura umană, ar fi rămas paralizate în om.

Dacă-l întrebați pe cel care străbate cu privirea spirituală Cosmosul nostru de unde provine facultatea de a percepe lucrurile *exterioare*, de a privi sau de a contempla un obiect, de a se simți incitat la observație, răspunsul va fi: ea provine de la ceea ce este prezent fizic sau spiritual în Soare. Dar dacă vă întrebați de unde provine trăirea *interioară*, bazele gândirii, bazele simțirii sau cele ale conştiinței morale etc., trebuie să priviți cu recunoştință spre Lună şi spre ființele care şi-au retras din substanța Pământului substanța lor. Substanțele lunare aflate pe Pământ au împiedicat mobilitatea interioară a vieții sufleteşti.

Totuşi, noi nu trebuie să căutăm numai în om motivele evoluției lumii, ci şi în entitățile spirituale care aparțin lumilor superioare. Separarea Soarelui şi a Lunii nu a avut efecte pozitive numai pentru om, ci şi pentru entitățile legate prin evoluția lor de ființa

omenească. Anumite entităţi spirituale s-au separat de Pământ împreună cu Soarele şi au făcut din acesta sălaşul lor; aşa cum omul nu s-ar fi putut dezvolta dacă Soarele ar fi rămas unit cu Pământul, nici aceste entităţi nu s-ar fi putut dezvolta dacă nu s-ar fi produs o asemenea separaţie. Aceste entităti au putut evolua numai pentru că au luat cu ele în Soare substanţele care mai înainte făceau parte din Pământ. Ele au putut astfel găsi condiţii de evoluţie favorabile departe de substanţele durificatoare ale Pământului.

Să ne ridicăm deci privirea spre entităţile care se dezvoltă pe Soare şi să spunem: Acolo, sus, locuiesc entităţile care pentru a se dezvolta au avut nevoie de Soare, aşa cum noi avem nevoie de Pământ. Ele ar fi pierit dacă ar fi rămas pe Pământ. Aşa însă, după ce au avut loc evenimentele descrise, aceste entităţi spirituale au găsit posibilitatea de a trimite jos, pe Pământ, influenţele lor binefăcătoare, încât să ajute din exterior fiinţele terestre. Spiritele solare nu ar fi fost de nici un ajutor pentru Pământ, dacă ar fi rămas pe el. Abia după separarea Soarelui de Pământ entităţile solare au atins treptele de pe care au putut să ajute Pământul. Când investigatorul spiritual priveşte lumina şi lucrurile lumiii exterioare, el îşi poate spune, la un anumit nivel al evoluţiei sale: Dincolo de culorile sau sunetele care îmi apar în mod fizic se află elementele pe care le putem considera entităţi solare. Aşa cum ne întâmpină însă în prezent, ele au devenit treptat ceea ce sunt astăzi pentru clarvăzător. După această devenire ele ne apar ca fiinţele spirituale pe care le întâlnim când privirea noastră depăşeşte lumea sensibilă.

Iar acum să ne întrebăm cine a determinat apariţia celeilalte posibilităţi de evoluţie, care a dat impulsul interior, antrenând concomitent şi expulzarea forţelor de solidificare. A fost necesar să intervină nişte entităţi pentru ca substanţa Lunii să fie extrasă la momentul potrivit din substanţa Pământului.

Pentru a întrebuinţa o formulare mai nepretenţioasă, a trebuit să existe anumite entităţi spirituale care au spus la un anumit moment: Noi am asistat până în prezent la evoluţia Pământului ca o fiinţă existentă în spaţiu, compusă iniţial din Pământ, din Soare şi din Lună, reunite într-un singur corp. Apoi ele au văzut că există fiinţe care nu mai puteau progresa rămânând unite cu Pământul, au văzut cum spiritele solare au separat Soarele, ieşind din Pământ şi continuându-şi evoluţia pe o sferă distinctă. Apoi ele au constatat că omul se va solidifica, se va pietrifica, că el nu ar putea deveni ceea ce trebuia să fie. Iată motivul pentru care şi-au spus: Noi nu ne putem mulţumi cu ceea ce au realizat spiritele solare, trebuie să facem ceva ca să protejăm Pământul de învârtoşare. Atunci au intervenit şi au scos Luna din sfera Pământului. A fost fapta unor entităţi care erau mai evoluate decât spiritele solare, deoarece acestea din urmă, atunci când Soarele mai era unit cu Pământul, au trebuit să recunoască faptul că ele nu vor mai avea condiţii de evoluţie pe Pământ şi că ar fi bine să dispună de o nouă sferă de acţiune. Entităţile lunare puteau afirma, dimpotrivă, că în ce le priveşte ele ar progresa şi pe Pământ. Ele au lăsat spiritele solare să plece cu Soarele şi au rămas unite cu Pământul. Acest lucru le-a permis, la un moment dat, atunci când au scos Luna din corpul Pâmântului, să salveze evoluţia omenirii.

Acestea erau deci, într-un anumit fel, entităţi superioare spiritelor solare. Ele îşi puteau spune: Să lăsăm să treacă peste noi învărtoşarea Pământului, să nu plecăm cu spiritele solare, să ne rezervăm pentru acţiunea pe care spiritele solare nu sunt în măsură s-o efectueze, şi anume scoaterea Lunii din Pământ. Au existat, aşadar, entităţi care au putut desprinde de Pământ o substanţă relativ inferioară, pe când spiritele solare au luat substanţa mai nobilă. Stăpânind însă un element mai grosier, primele au făcut dovada unei mari puteri, căci cel mai puternic nu este cel ce guvernează ceea ce este bun, ci, dimpotrivă, cel care reuşeşte să transforme răul în bine.

După separarea Soarelui, în evoluția Pământului intervin entități spirituale cărora le-a fost rezervată o acțiune importantă. Aceste entități le regăsim dincolo de fenomenele vieții noastre sufletești, așa cum dincolo de fenomenele pe care le observăm în mod exterior găsim spiritele Soarelui. Dacă priviți cu ochii dumneavoastră, ascultați cu urechile dumneavoastră, înțelegeti cu mintea dumneavoastră obiectele exterioare puteți spune: Dincolo de tot ce văd, aud, înțeleg cu mintea se află acele ființe care își au lăcașul în Soare, care trăiesc în Soare, care au părăsit Pământul când Soarele s-a separat de acesta. Dacă însă privim înapoi în propria noastră viață interioară, dacă ne îndreptăm atenția asupra a ceea ce numim gândire, sentiment, voință, senzații, conștiință morală, vedem viața interioară pe care anumite entități spirituale au făcut-o posibilă prin aceea că și-au păstrat posibilitatea de a îndepărta Luna din masa Pământului. Sfera lor de acțiune înglobează tot ce se află dincolo de fenomenele vieții sufletești. Așa cum atunci când investigatorul spiritual privește dincolo de focul fizic vede în acesta un spirit care își are pe Soare sfera sa proprie, tot astfel, când privește dincolo de conștiință, el vede spiritele conștiinței morale, care au scos substanța lunară din Pământ. De aici provin entitățile spirituale ce pătrund în formele-gânduri care sunt legate de acțiuni nocive. Oricare ar fi valoarea lor, entitățile conștiinței care înconjoară ființa omenească vin din domeniul lunar și aparțin unei sfere spirituale mai puternică și mai înaltă, într-un anumit sens, decât cea a Soarelui.

Din descrierea pe care v-am făcut-o astăzi puteți aprecia că aceste ființe, care sunt dincolo de manifestările noastre sufletești, aparțin efectiv unui domeniu supradotat spiritual, domeniului care se află dincolo de *maya* exterioară; noi avem de-a face cu o dublă *maya*; cea a lumii sensibile și cea a vieții sufletului. Dincolo de prima se află entitățile care își au centrul lor în Soare, dincolo de cea de a doua se află celelalte, care aparțin unei sfere mai puternice și mai vaste. Cel care supervizează în mod spiritual aceste realități știe că entitățile spirituale care se află dincolo de lumea sensibilă exterioară au o cu totul altă origine decât cele care sunt dincolo de sentimente, senzații și conștiință. Aceste entități care corespund, de exemplu, conștiinței, mitologia greacă le numește Erinii. Constatați cât de adevărată este această mitologie când Oreste spune că aude de la zeii care-l dirijează că acțiunea sa este justă, dar că alte entități, Eriniile, îl urmăresc. Mitologia conferă sentimentul că acestea sunt mai vechi decât zeii din împărăția lui Zeus; ele cer răzbunare, chiar acolo unde zeii exteriori ai lumii solare – ai împărăției lui Zeus – autorizează și aprobă acțiunea sa. Omul întâlnește, așadar, o generație de spirite mai vechi, a căror acțiune intervine ca un corectiv, în ceea ce el întreprinde, condus și dirijat de entitățile care s-au separat o dată cu Soarele. Avem aici un exemplu minunat privind modul în care mitologia și înțelepciunile popoarelor vechi redau ceea ce observația spirituală poate cunoaște astăzi în alt mod.

Țineți seama de tot ce v-am spus astăzi – vom continua să vorbim despre acestea în conferințele viitoare – și veți afla tot felul de întrebări care se leagă de acest subiect, ca adevărate probleme de conștiință. Unele aspecte vă vor fi rămas azi nelămurite deoarece v-am spus că ființele care au intervenit la separarea Lunii sunt mai puternice decât entitățile solare. Vă veți lămuri încetul cu încetul, căci veți vedea cât sunt de relative lucrurile în lumile superioare; dar un aspect vă rog să-l mai acceptați încă azi, ca o întrebare. Am văzut că dacă Luna nu s-ar fi separat de Pământ acesta s-ar fi solidificat, lignificat și că sufletul nostru și-a păstrat vitalitatea sa interioară datorită faptului că entități puternice au expulzat din Pământ forțele lunare.

Asemenea evenimente ale evoluției nu se petrec bruse; ele se realizează încetul cu încetul. Înfluențele binefăcătoare care emană din Soare nu s-au făcut simțite nici ele

brusc; ele nu şi-au atins imediat plenitudinea şi nu şi-au manifestat efectele decât progresiv. Deci luaţi vă rog în considerare faptul că la un anumit moment al evoluţiei Pământului o fiinţă spirituală care era mai înainte unită cu Soarele şi pe care noi o desemnăm că fiinţa Hristos a coborât din Soare în epoca în care trăia Iisus din Nazareth şi s-a unit cu Pământul. Entitatea Hristos a pătruns în corpul lui Iisus din Nazareth. Este vorba de un fenomen cu totul deosebit, pe care noi nu-l putem trata în acelaşi context – conferinţa următoare ne va arăta clar acest lucru – cu tot ce am vorbit astăzi. Noi am spus că fără expulzarea Lunii Pământul s-ar fi durificat după separarea Soarelui, că oamenii s-ar fi mumificat; acest lucru este adevărat pentru o mare parte a vieţii de pe Pământ, dar nu pentru întreaga viaţă a Pământului: în ciuda separării de forţe lunare sau solare, pe Pământ ceva ar fi rămas supus morţii, dacă nu ar fi survenit evenimentul Hristos. Dacă separarea Lunii a făcut posibilă viaţa sufletească interioară, noul impuls dat vieţii interioare a venit de această dată din Soare prin coborârea lui Hristos. Ceea ce a adus Hristos pe Pământ ar fi fost un produs sufletesc mort, ar fi rămas ca o mumie spirituală, dacă el n-ar fi venit.

Ce constată deci investigatorul spiritual când priveşte spre epoca ce a precedat venirii lui Hristos? Ceva extrem de important. Când ochiul spiritual priveşte spre timpuri de demult, atunci forma exterioară a Pământului, aşa cum se oferă ea simţurilor fizice, dispare, şi apare în locul ei ceva ce s-ar putea compara cu forma omului, dar numai cu o formă. Pentru privirea spirituală, Pământul – spun bine Pământul – se metamorfozează şi trece de la forma sa sensibilă exterioară la cea a unei fiinţe omeneşti cu braţele întinse în formă de cruce, şi care apare în mod clar ca masculin şi feminin. Cercetătorul spiritual vede Pământul din timpul care a precedat coborârea lui Hristos sub înfăţişarea de om cu braţele în formă de cruce. Aceasta aminteste de uimitoarea vorbă reţinută de Platon din Misterii şi care spune că sufletul lumii este răstignit pe crucea corpului lumii. Aceste cuvinte nu sunt altceva decât redarea acelei imagini care se oferă privirii spirituale. Când Hristos moare pe cruce, Pământul a trecut din simplă formă în realitate.

Pentru timpul dinainte de Hristos, Pământul apare vederii spirituale ca simplă formă. Pentru timpul de după Hristos, el apare ca fiind revitalizat de principiul Hristos. Când acest principiu s-a unit cu Pământul s-a întâmplat ceva asemănător cu plecarea Lunii: viaţa a pătruns în ceea ce altfel ar fi rămas o simplă formă. Toate timpurile vechi, dacă sunt cercetate în mod corect, au făcut referire la Hristos, anunţând Evenimentul hristic. Aşa cum omul modern se referă la Hristos ca la o fiinţă care a intervenit la un anumit moment în evoluţia umană, iniţiaţii timpurilor precreştine au anunţat mereu că Hristos va veni; ei indicau semnele care-L anunţau şi le permiteau să prezică venirea Sa. Dar nimic nu a putut anunţa mai bine venirea lui Hristos decât viziunea măreaţă, care se oferea în anumite condiţii privirii spirituale potrivit căreia Pământul dispărea sub forma sa fizică şi care contempla sufletul lumii crucificat pe corpul lumii. Înţelepţii din India primitivă povesteau că în momentul când se deschidea privirea clarvăzătoare ei descopereau, sub munţii Pământului, aproape de centrul Pământului, o cruce pe care era întinsă o fiinţă masculină şi feminină, purtând gravată pe partea sa dreaptă simbolul Soarelui, pe partea sa stângă simbolul Lunii, şi pe restul corpului continentele şi oceanele care formază Pământul. Este viziunea clarvăzătoare pe care vechii înţelepţi ai Indiei au avut-o privind această formă care aştepta ca Pământul să fie vitalizat de principiul Hristos. Vechii înţelepţi ai Indiei dovedeau prin acest anunţ profetic al Evenimentului hristic că dacă pătrundeau mai adânc prin clarvedere puteau spune că Hristos va veni, deoarece lucrurile la care se refereau erau aici. Din această cauză, acolo unde atinge regiunile superioare, înţelepciunea cea mai veche devine profeţie; ea contemplă evenimentele din viitor. Tot ce există în viitor este efectul prezentului; şi realităţile spirituale ale viitorului certifică

deja pentru vederea spirituală existența lor în prezent. Evenimentul hristic nu a fost prevăzut în mod abstract, exterior, el s-a revelat spiritului clarvăzător prin aceea că pentru viața lui Hristos, care s-a unit la un anumit moment al istoriei cu viața Pământului, se prezenta forma sufletului lumii pe crucea corpului lumii.

Înțelepciunea tuturor timpurilor se află în consonanță intimă când se privesc lucrurile până în fundamentul lor. Plecând de la cele discutate azi, va trebui să abordăm înțelepciunile diferitelor epoci şi ne vom strădui să le luminăm, astfel ca ele să poată apărea în adevărata lor formă.

CONFERINȚA a IV-a

München , 26 august 1909

În cele două conferințe precedente am subliniat că privirea suprasensibilă poate vedea entitățile spirituale care se află dincolo de detaliile lumii exterioare percepute de simțuri şi că, în consecință, începând cu un anumit grad de dezvoltare spirituală de inițiere, ceea ce se numeşte în mod obişnuit foc, aer, apă etc. se metamorfozează într-o substanță vie, însuflețită, spirituală. Am menționat în mod special că dincolo de manifestările şi evenimentele vieții noastre, în măsura în care se desfăşoară în lumea fizică, sunt de asemenea ascunse entități spirituale. Atunci ne putem întreba: Dacă conştiența suprasensibilă percepe aceste ființe spirituale peste tot unde simțurile noastre obişnuite intră în contact cu fenomene de căldură, de culoare etc., astfel încât am avea în fața noastră lumea sub două forme: pe de o parte lumea sensibilă exterioară şi pe de altă parte lumea spirituală? Iar în privința vieții sufletului: Percepem noi pe de o parte senzații, sentimente, fapte de conştiință, idei, şi pe de altă parte dincolo de acestea ființe spirituale? Sau este adevărul un altul, adică: Nu cumva lumea spirituală nu se acoperă în întregime în manifestările sale exterioare cu lumea sensibilă? Am putea formula întrebarea şi altfel: Când plecăm de la ceea ce este manifestare exterioară în lumea fizică, găsim noi oare toate entitățile spirituale posibile sau mai există alte entități care nu-şi găsesc exprimarea în lumea fizică? Noi punem această întrebare şi iată cum răspunde la ea conştiența suprasensibilă: Este adevărat că dincolo de fiecare percepție exterioară se află o ființă sau un fapt spiritual, dar pentru conştiența spirituală există ființe şi fapte ale lumii spirituale care i se revelează pe măsură ce ea se ridică în lumile superioare şi care nu au expresie în planul fizic. Există, aşadar, pentru inițiat şi alte experiențe decât cele care îşi aruncă umbra, care o proiectează în lumea fizică. De asemenea, există ființe şi fapte spirituale care nu-şi proiectează imaginea în viața noastră interioară şi deci nu se exprimă în faptele cunştiinței şi ale gândirii, în sentimente şi senzații etc. Am putea rezuma ceea ce am spus până aici, afirmând că lumea spirituală se revelează conştienței superioare ca fiind mult mai bogată decât ar presupune-o înfățişarea sa exterioară în lumea fizică. Acesta nu este, probabil, un lucru extraordinar pentru cea mai mare parte dintre dumneavoastră, dar el trebuie adus o dată clar în conştiența noastră. Trebuie să ne înțelegem că nu există numai fenomene şi entități spirituale mascate, aşa cum, de exemplu, focul ascunde spiritele elementelor ale focului, ci şi realități spirituale care ne sunt total ascunse. Este necesar să facem deosebire între cele două categorii, pentru a continua studiul nostru şi pentru a ne reprezenta cu mai multă precizie unele aspecte abordate ieri.

Am menţionat ieri că există entităţi spirituale care corespund cu ceea ce numim conştiinţă. Aşadar, pentru toate realităţile interioare există entităţi spirituale. Mai observam, la sfârşitul expunerii mele, că mitul grecesc avea o înţelegere clară a faptului că acele fiinţe spirituale care se revelează astfel sunt prezentate ca animatori şi stimulatori ai vieţii noastre sufleteşti în forma Eriniilor şi că ele aparţin unei generaţii de zei şi de spirite mai vechi decât cele care ne apar dincolo de fenomenele exterioare. Din această cauză, cei care vorbeau despre Erinii spuneau că ele aparţineau unei rase divine mai vechi decât zeii populari ai grecilor, care consideraseră justă răzbunarea lui Oreste. Trimiterea Eriniilor părea să fie fapta unei inteligenţe superioare menită a corecta ceea ce zeii populari, care nu erau altceva decât expresia mitică a entităţilor aflate dincolo de lumea sensibilă, hotărâseră a fi drept. Este vorba aici de una din faptele cele mai importante ale întregii evoluţii şi noi o vom analiza astăzi mai îndeaproape.

Reamintiţi-vă ce a precedat apariţia Pământului nostru. Ştiţi că Pământul a trecut mai întâi prin stadiile Vechiul Saturn, Vechiul Soare şi Vechea Lună. Acei dintre dumneavoastră care au urmărit expunerile noastre asupra acestor subiecte cunosc că tot ceea ce se întâmplă în cursul evoluţiei Pământului în cele patru regnuri: mineral, vegetal, animal şi uman se datorează unei veritabile legiuni de entităţi spirituale care se află pe cele mai diferite trepte de evoluţie. Cele care ne trimit din Soare efectele lor binefăcătoare se află la un anumit nivel de evoluţie, în timp ce în spatele evoluţiei Pământului se ascund alte entităţi care au separat la momentul potrivit Luna. Toate aceste fiinţe intervin în structurarea evoluţiei noastre, în structurarea diferitelor regnuri care fac parte din această evoluţie, astfel încât fenomenele care ne înconjoară sunt de fapt expresia unei spiritualităţi bogat articulate. Puteţi uşor să vă reprezentaţi că au existat regnuri spirituale tot atât de complexe în cursul evoluţiei Vechiului Saturn, a Vechiului Soare şi a Vechii Luni. Nu trebuie să încercăm să le înţelegem inventând denumiri care ar fi permanent valabile pentru diferitele entităţi. Numele de care ne putem servi nu desemnează în general individualităţi, ci desemnează, totodată, şi demnităţi sau funcţiuni. Astfel, când întrebuinţăm un nume pentru a desemna o fiinţă care a acţionat pe Vechiul Soare, nu-l mai putem folosi şi pentru a caracteriza acţiunea pe care o exercită acea fiinţă mai târziu pe Pământ, căci între timp ea a avansat. Vedeţi deci că trebuie să ne exprimăm foarte exact, dacă urmărim atingerea realităţii în domeniile spiritualului.

Pământul nostru actual nu a fost precedat numai de trei încarnări planetare, ci şi de trei universuri spirituale, de trei mari regnuri cosmice, puternice, care se desoebesc între ele în mod esenţial. Când se cercetează fazele Vechiului Saturn, ale Vechiului Soare şi ale Vechii Luni, se constată un element pe care nu l-am putea compara cu nimic din ceea ce are un nume pe Pământ. Nu putem vorbi în acest caz decât în mod comparativ.

Vă amintiţi, desigur, când v-am spus că evoluţia Vechiului Saturn a fost, în esenţă, o evoluţie a căldurii, a focului. Pe Soare, această căldură s-a densificat în aer, pe Vechea Lună aerul s-a condensat în apă şi numai pe Pământul actual a apărut elementul solid numit pământ. Dar dacă aţi vrea să legaţi evoluţia căldurii şi focului Vechiului Saturn de noţiunea actuală de căldură nu v-aţi putea face despre Saturn o idee cu totul justă, căci acel foc era fundamental diferit de focul nostru pământesc. Nu puteţi compara focul lui Saturn cu focul pe care-l obţineţi din arderea lemnului sau cu cel folosit la topirea metalelor; singurul lucru pe care-l putem compara în zilele noastre cu focul Vechiului Saturn este focul care străbate sub formă de căldură propriul dumneavoastră sânge. În acest foc viu, am putea spune, în această căldură care este în acelaşi timp ceea ce vă dă viaţă, există o substanţă comparabilă cu substanţa unică din care era constituit Vechiul Saturn, pe când focul fizic actual este un derivat, un produs tardiv al focului Vechiului

Saturn; această formă pe care o percepeți cu ochii fizici în lumea exterioară, în fapt, a apărut abia pe Pământ. Numai căldura sângelui nostru ne reaminteşte fizic ceea ce exista în timpul evoluției fizice pe Vechiul Saturn. Vedeți deci că noi nu avem decât puține elemente de comparație pentru a înțelege, plecând de la experiența actuală, stadiile anterioare de evoluție.

Trebuie să vă fie clar că tot ceea ce exista pe vremea Vechiului Saturn, a Vechiului Soare şi a Vechii Luni reapare într-un anumit mod în cursul evoluției Pământului, însă transformat. Ceea ce exista pe Vechiul Saturn în stare de germene şi s-a dezvoltat în cursul fazelor solară şi lunară se află şi în evoluția noastră pământească; vedem tot ce s-a dezvoltat în cursul celor trei etape succesive, în transformările pe care le-au suferit în cursul evoluției Pământului, dar putem spune din ce perioade evolutive anterioare provin. Vechile încarnări planetare sunt într-un anumit fel încifrate în Pământul nostru.

Să examinăm mai îndeaproape modul în care s-au infiltrat aceste lucruri în evoluția Pământului, lumea acestei misterioase comprimări. Încercând să vă reprezentați ce a fost pus în discuție în conferințele precedente, puteți spune că Pământul, Soarele şi Luna formau odinioară un singur corp. Toate ființele spirituale, toate substanțele fizice care au fost prezente în timpul Vechiului Saturn, al Vechiului Soare şi al Vechii Luni, dar şi toate entitățile spitiruale care au acționat în aceste etape se aflau şi în acest corp. Toate aceste realități coexistau la începutul epocii pământeşti, astfel că noi putem caracteriza acest început astfel: mai întâi Pământul a preluat în sine rezultatul celor trei perioade precedente, împreună cu toate ființele spirituale aflate pe diferite trepte de dezvoltare. Toate acestea trăiau atunci pe Pământ. Dar dacă vă reprezentați că aceste entități au diferite trepte de evoluție puteți să spuneți: Cel care contemplă acest Pământ trebuie să poată face deosebirea între cele trei categorii de ființe şi substanțe. El trebuie să-şi poată spune, referitor la începutul evoluției Pământului: Aici este ceva care nu putea lua naştere decât datorită faptului că a existat cândva stadiul Saturn sau stadiul Soare sau stadiul Luna, care au precedat condițiile Pământului nostru. Aşadar, evoluiiei Pământului i-au premers trei stări anterioare, care se regăsesc în corpul Pământului la începutul evoluției terestre.

Acest fapt pe care eu îl evoc aici în fața privirii dumneavostră spirituale a fost cunoscut de oamenii pe care o veche conştiență instinctivă îi punea în contact direct cu secretele lumii spirituale, şi dacă cifra 3 este considerată ca o cifră caracteristică lumilor superioare, în ochii celor care aveau în vedere realitățile concrete şi nu nişte abstracțiuni, lucrurile înseşi şi nu concepte, era evident că Pământul nostru conținuse în sine moştenirea Vechiului Saturn, a Vechiului Soare şi a Vechii Luni. Aceasta este ceea ce se numeşte Trinitatea superioară, Trinitatea premergătoare Pământului. Vechii inițiați priveau spre timpurile vechi în care tot ce este pământesc mai era încă spiritual, şi spuneau: Tot ce a devenit solid pe Pământ a fost precedat de alte stări elementare. Înainte de a se adăuga ca al patrulea element la cele trei stări anterioare, Pământul a fost precedat de aceste trei stări; este elementul originar căruia îşi datorează existența tot ceea ce este pământesc. O Trinitate pe care o desemnăm prin expresiile noastre obişnuite – Saturn, Soare şi Lună – a precedat Pământul nostru. Dar ce se întâmplă cu evoluția pământească? Ei bine, această Trinitate a continuat să evolueze până la stadiul nostru pământesc. Când se vorbeşte de aşa-numita Trinitate superioară, această expresie desemnează, în mod concret, acele trei stări anterioare ale Pământului; când se evocă cifra 4, vrem să vorbim de aceste trei stări aşa cum ele s-au transformat treptat pentru a putea prelua şi Pământul însuşi. Iată de ce toți cei care erau în legătură, printr-o conştiență instinctivă, cu evenimentele lumii spirituale resimțeau secretul devenirii Pământului în raportul trei la

patru; ei ştiau că Pământul nostru, fiind a patra încarnare planetară, a preluat în el cele trei încarnări precedente, care au evoluat până la starea lor finală; dar trebuia ca trei din aceste stări anterioare să se dezvolte până la niveluri din ce în ce mai înalte încă înaintea Pământului. Deci se privea cu sfială sacră la ceea ce devenise patru spre trei, şi se spunea: Cele trei – Saturn, Soare, Lună – sunt temelia celor patru, care exprimă faza noastră de evoluție; este evident că expresiile Saturn, Soare, Lună, pe care le întrebuințez eu astăzi, nu sunt cele de care s-a servit conştiența instinctivă.

Dacă urmărim cursul evoluției noastre pământeşti, ne putem întreba cum participă diferitele entități spirituale la ea. Această evoluție constă în aceea că mai întâi s-a separat Soarele de Pământ, iar apoi Luna. Anumite entități separă Soarele de Pământ, altele separă Luna de Pământ. În ambele procese sunt implicate entități spirituale care le dirijează. Unele scot Soarele din Pământ, iar altele scot Luna din Pământ. Cum se implică diferitele entități spirituale, cele ale Vechiului Saturn, ale Vechilui Soare şi ale Vechii Luni în aceste evenimente? Ele se află pe trepte diferite de evoluție; participă deci la evoluție în mod diferit. Noi întâlnim mai întâi ființele spirituale care au realizat o evoluție mai ales pe vechiul Soare, evoluție care a fost tot atât de importantă pentru ele cum este pentru om etapa pământească; evoluția lor s-a realizat astfel încât vechiul Soare a fost ales pentru a le servi drept cadru, fiindcă ele erau adaptate vechiului Soare şi făceau parte integrantă din el. Acestea sunt acele entități care au extras Soarele din Pământ şi în cursul epocii pământeşti, pentru că ele erau încă din timpul Vechiului Soare atât de strâns unite cu Soarele cum este unită ființa omenească actuală cu Pământul. Ele ajunseseră atât de departe, încât aveau nevoie de Soare pentru a continua să progreseze. O dată cu separarea Soarelui şi spiritele Soarelui au părăsit Pământul, pentru a exercita din afară influența lor asupra lui. După plecarea lor, au mai rămas pe Pământ spiritele saturniene şi cele lunare. Printre acestea erau acum spiritele lui Saturn, care ajunseseră atât de departe în evoluția lor, încât puteau să ghideze şi să dirijeze plecarea Lunii din corpul Pământului. Maturitatea acestor spirite se explică prin faptul că, într-o anumită privință, ele precedaseră spiritele solare şi înfăptuiseră încă pe Vechiul Saturn evoluția spiritelor solare pe Soare. Iată de ce ele au fost capabile să extragă Luna din Pământ şi să stimuleze prin aceasta dezvoltarea omului, să vitalizare din interior ființa omenească, care altfel s-ar fi solidificat, mumificat.

Se poate deci spune că plecarea Soarelui a fost opera spiritelor solare, iar plecarea Lunii a fost fapta spiritelor saturniene. Soarele este simbolul cosmic al acțiunii spiritelor solare; Luna al acțiunii spiritelor saturniene. Cu Pământul rămân spiritele Vechii Luni.

În zilele următoare, va fi util să focalizăm un moment bine definit al evoluției Pământului. Mă refer la cel în care Luna s-a desprins de Pământ. Pământul a rămas atunci singur, deoarece Soarele se separase de el anterior. Pământul se afla într-o anumită stare, diferită de cea în care este el astăzi. Dacă în timpul separării de Lună Pământul ar fi fost ceea ce este astăzi, acest episod nu ar fi fost necesar; în comparație cu starea prezentă, când este acoperit cu regnurile mineral, vegetal, animal şi fizic-uman, el ar fi imperfect: nimic din toate acestea nu exista; continentele nu erau încă separate unele de altele şi totul era haotic. Trebuia ca evoluția să-şi urmeze cursul. Dacă ați cerceta evoluția cu privirea clarvăzătoare, ați căuta în zadar în acel moment minerale sau un covor vegetal ca cel de astăzi, forme animale şi umane aşa cum le cunoaştem noi, căci apariția acestora se datorează faptului că Soarele şi Luna îşi exercită acțiunea din afară. Dacă aceste corpuri cereşti au părăsit Pământul, este pentru a putea acționa asupra lui din afară. Pământul s-a acoperit ca prin minune de forme care puteau apărea datorită acțiunii Soarelui şi Lunii, şi anume tot ceea ce noi vedem astăzi în jurul nostru. Când vorbim de

momentul în care Luna a părăsit Pământul, trebuie să ne reprezentăm un Pământ imperfect şi haotic. Progresiv, Pământul s-a acoperit de formaţiuni pe care le percepem astăzi în jurul nostru cu simţurile fizice: plantele, speciile animale şi neamul omenesc. Toate acestea prosperă şi se dezvoltă gratie influenţei entităţilor care acţionează de pe Soare şi Lună. Cele de pe Soare îşi exercită influenţa asupra formelor exterioare: minerale, plante, animale şi oameni fizici; cele de pe Lună stimulează în mod deosebit viaţa psihică a animalelor şi a omului. Evoluţia Pământului este deci stimulată din exterior de aceste entităţi. Acest tablou schiţat în puţine cuvinte caracterizează evoluţia Pământului în timpul a ceea ce se numeşte epoca lemuriană şi o parte din epoca atlanteană. Doar în cursul epocii atlanteene Pământul a început progresiv să ia aspectul pe care îl are astăzi. Noi trebuie deci să distingem, în evoluţia pământească, un Pământ haotic anterior plecării Lunii şi un Pământ organizat care a primit influenţa fiinţelor spirituale din ambianţa sa.

Nu este nevoie să recurgem la informaţiile transmise de istorie pentru a expune aceste fapte. Presupuneţi că datorită unui eveniment oarecare s-ar fi pierdut tot ce au creat iniţiaţii venerabilei Indii vechi, cunoştinţele magilor Persiei, cunoştinţele caldeenilor, ale Misteriilor Greciei; admiteţi că s-ar fi pierdut toate documentele egiptene, până în epoca noastră; că nu ne-ar fi parvenit nici o scriere care să ne comunice ce se spunea odinioară în legătură cu bazele spirituale ale evuluţiei noastre pământeşti! Ei bine, cu toate acestea, nu ar fi pierdută posibilitatea de a dezvolta în zilele noastre cunoaşterea suprasensibilă. Astfel, tot ce s-a spus până acum ar putea fi regăsit prin investigare spirituală, fără nici un document istoric. Ne găsim în faţa unei cunoaşteri care poate fi obţinută în epoca noastră plecând de la elementele originare, în acelaşi fel cum pot fi învăţate matematicile din sursele originare.

Acum, după ce am făcut un scurt rezumat al cuprinzătoarei ştiinţe a spiritului, ne vom referi la un exemplu particular, pentru a vedea cum ceea ce putem afla azi prin investigaţia suprasensibilă a existat în timpurile trecute. Desigur, s-ar putea folosi şi o altă metodă, dar cea pe care noi am adoptat-o în acest ciclu de conferinţe constă în compararea a ceea ce putem afla fără ajutorul documentelor istorice cu ceea ce ne transmite un document sau altul.

Ne vom întoarce la o personalitate istorică care a trăit într-o epocă relativ îndepărtată a evoluţiei spirutuale greceşti, o personalitate despre care istoria nu ne transmite decât puţine lucruri (nici nu se ştie cu certitudine la ce dată a trăit) şi care, într-un anumit sens, i-a precedat pe toţi ceilalţi înţelepţi greci: Pherekydes din Syros. El a trăit în perioada de dezvoltare spirituală greacă, numită epoca celor şapte Înţelepţi, care a precedat tot ceea ce istoria menţionează în general despre filosofia greacă. Istoria nu indică decât puţine lucruri despre Pherekydes din Syros. Este însă interesant să luăm în considerare ceea ce se spune despre el. El este numit, printre altele, şi învăţător al lui Pythagoras. Lui i se pot atribui o bună parte din doctrinele pe care le găsim mai târziu la Heraclit, Platon şi la alţi filosofi de mai târziu. El a aparţinut perioadei arhaice a istoriei greceşti, de care se spune că a avut şapte Înţelepţi, aşa cum se precizează despre indienii din vechime că au avut şapte Rishi. Pherekydes a trăit în epoca celor şapte Înţelepţi. Se povesteşte că acest filosof spunea că la baza întregii noastre evoluţii se află trei principii, pe care el le numea Zeus, Cronos şi Chthon. Ce corespunde acestor trei denumiri? Dacă ne străduim să clarificăm ce înseamnă ele, aflăm că, evident, Cronos nu este decât un alt nume pentru Vechiul Saturn; este unul şi acelaşi lucru. Pentru Pherekydes, Cronos reprezintă suma totală a entităţilor spirituale şi divine pe care noi le situăm în sfera lui Saturn. Tot ceea ce

face parte din sfera Vechiului Saturn, toate ființele care au contribuit la evoluția Pământului, care au fost capabile să separe Luna le aflăm în Cronos-Saturn.

Zeus este un termen, un nume a cărui utilizare este fluctuantă în timpurile străvechi. Prin el se desemnează individualități spirituale aflate pe cele mai diverse trepte de evoluție. Dar cei care au cunoscut inițierea în Grecia antică au văzut întotdeauna în Zeus ghidul spiritelor solare. Zeus este ceea ce trăieşte în acțiunile pe care Soarele le exercită asupra Pământului. Pheriekydes din Syros desemnează ca sferă a lui Zeus pe cea a spiritelor solare, treapta a doua. Chthon desemnează starea în care se afla Pământul când Luna s-a separat de el, starea haotică în care nici o plantă, nici o specie animală, nici o rasă umană nu popula încă Pământul. Pherekydes din Syros spunea ceva uimitor: Aceste trei principii – Zeus, Cronos şi Chthon – se află la temelia evoluției noastre pământeşti. Ceea ce a devenit Pământul s-a realizat prin acțiunea conjugată a acestor trei principii, a acestei Trinități originare, sacre, care provine din stările anterioare ale Pământului. Vechiul înțelept grec cunoştea deci această Trinitate şi pe ea o descria prin cele trei nume care-i erau familiare. Înțeleptul ne zugrăveşte apoi continuarea evoluției. În acele timpuri îndepărtate, nu exista obiceiul de a descrie aceste realități în termenii seci şi prozaici pe care îi cunoaştem în prezent; se întrebuințau mai curând reprezentări colorate pentru ceea ce se contemplase şi percepuse în spirit. Pherekydes din Syros ne spune deci: Chthon a devenit Geea, Pământul (ceea ce se numeşte astăzi Pământul), datorită ofrandei lui Zeus, pe care l-a acoperit cu veşmântul său. O expresie admirabilă pentru acea evoluție pe care v-am rezumat-o acum în puține cuvinte. Pâmântul era singur; în afara lui erau Soarele şi Luna, împărățiile spirituale ale lui Zeus şi Cronos. Atunci Soarele, care se separase primul, a început să acționeze asupra Pământului. Era un fel de fecundare a Pământului în starea sa haotică, sau, pentru a vorbi ca vechii înțelepți greci, o fecundare a lui Chthon prin Zeus. Căldura şi lumina solară au fost trimise în lumea fizică şi prin ele s-au putut exercita efectele benefice ale împărătiei lui Zeus, care fecundează totul. Pământul a primit atunci ofranda regească. El s-a acoperit cu veşmântul său, şi acest veşmânt nu este nimic altceva decât învelişul său de forme vegetale, animale şi omeneşti fizice care a acoperit atunci Pământul. Chthon s-a transformat în Geea, datorită darului pe care i l-a făcut Zeus şi cu care Pământul s-a înveşmântat.

În aceste remarcabile exprimări în imagini, în această frumoasă limbă, vedem ce poate găsi conştiența suprasensibilă actuală în vremea în care trăiau cei şapte Înțelepți ai Greciei, când actiona Pherekydes din Syros, despre care abia dacă s-a păstrat ceva mai mult decât datele exterioare pe care vi le-am prezentat. Însă cel care luminează ceea ce a spus acest înțelept cu ce ne poate oferi în prezent investigația suprasensibilă va vedea că el n-ar fi putut descrie faptele în mod atât de pertinent încât cercetatrea suprasensibilă actuală să le confirme, dacă n-ar fi avut el însuşi cunoştință despre toate acestea. Ştiința lui Pherekydes din Syros se datorează faptului că el beneficiase de ceea ce se numeşte o inițiere feniciană.

El a fost inițiat în templele anticei Fenicii, de unde a adus în Grecia ceea ce-i era permis să facă cunoscut. În felul acesta au venit din Orient unele învățături care acolo erau în concordanță cu restul înțelepciunii orientale.

Prin aceasta eu nu am vrut decât să vă dau un exemplu, şi am mai putea da multe altele despre modul în care se poate regăsi la vechii înțelepți – dacă ştim să-i citim corect – ceea ce cercetătorii suprasensibilului pot descoperi astăzi fără a recurge la tradițiile istorice. Prin acest exemplu, noi nu ne-am întors foarte departe în istoria omenirii. Multe exemple arată că învățăturile care pot fi descoperite astăzi ca fiind primordiale pot fi regăsite sub forme echivalente în epoci îndepărtate, cu condiția să ştim cum să descifrăm

expresiile. Totuşi ar fi un lucru cu totul greşit dacă, luminând înţelepciunea orientală cu ceea ce poate fi obţinut azi în lumea occidentală, am epuiza-o pe prima şi am spune pur şi simplu: Găsim în Orient cutare părere despre evoluţia cosmică – la fel vorbim şi noi astăzi; în felul acesta aflăm că în vremea lui şi Pherekydes din Syros şi în epoca egipteană, pe timpul magilor caldeeni şi în vremea Indiei antice, situaţia era aceeaşi. Dacă am considera că aceasta este singura posibilitate, s-ar putea afirma: Înţelepciunea pe care o cultivăm noi astăzi o regăsim sub formele cele mai diverse peste tot unde au trăit oameni care au năzuit spre înţelepciune; este una şi aceeaşi înţelepciune pretutindeni! Acestui mod de afirmare, într-o formă abstractă nu i se poate obiecta nimic, căci totul este exact. Dar trebuie spus că aceasta nu este decât o parte a adevărului. Aşa cum creşterea plantei nu constă în a produce mereu aceleaşi organe, de la cea mai adâncă din rădăcinile sale până la fructe, ci apar mai întâi frunzele verzi, apoi petalele colorate, staminele, pistilul şi aşa mai departe, aşa cum planta metamorfozează forma produselor sale şi le conduce spre stadii din ce în cea mai înalte, la fel stau lucrurile şi cu progresul vieţii omeneşti pe Pământ. Oricât ar fi de adevărat că aceleaşi comori de înţelepciune apar sub formele cele mai variate, există totuşi o evoluţie a acestor înţelepciuni; şi ar fi cu totul fals să spunem că în epoca indiană veche ar fi fost prezente lucrurile pe care le cunoaştem astăzi. Tot atât de puţin corect ar fi dacă am afirma că într-o plantă se întâmplă acelaşi lucru în floare ca şi în rădăcină. Putem spune că în ele acţionează aceeaşi forţă, dar aceasta nu poate fi recunoscută în realitatea sa decât dacă i se urmăreşte dezvoltarea, astfel încât recunoaştem un progres al tainelor care se află la baza evoluţiei omenirii. Categoric, învăţământul care a fost dat odinioară, în timpurile care au urmat după marea catastrofă atlanteană, poate fi dat şi astăzi; cel pe care l-a dat Pherekydes din Syros mai poate fi, de asemenea, dat şi astăzi, dar evoluţia Pământului şi a omului s-au îmbogăţit de atunci şi a căpătat nuanţe noi.

Evocam ieri momentul esential care-l reprezintă pentru omenire impulsul lui Hristos, introducând în procesul evoluţiei pământeşti un element care nu poate fi comparat cu nimic asemănător, care este absolut unic. În legătură cu aceasta mi s-a făcut următoarea obiectie: Nu ar fi totuşi nedrept ca atâtea milenii să se fi scurs înainte de apariţia lui Hristos şi atâţia oameni să nu fi putut cunoaşte înţelepciunea deplină? Cum a putut să-i fie refuzată omenirii precreştine această înţelepciune? Noi putem, desigur, recunoaşte ca fiind echitabil, în comparaţie cu justiţia universală, faptul că formele adevărului se schimbă – spun unii – dar nu se adaugă noi adevăruri, deoarece atunci ar trebui să credem că o înţelepciune mai înaltă a fost rezervată oamenilor care erau destinaţi să trăiască după Hristos. Eu nu aş menţiona aici această obiecţiune, dacă ea n-ar fi fost realmente exprimată, deoarece se poate înţelege că acest lucru se spune în multe locuri, dar nu de cei care se ocupă de ştiinţa spiritului; este evident că oamenii care s-au încarnat după Hristos sunt aceiaşi cu cei care au trăit înaintea Lui; ei parcurg încarnări succesive, şi ceea ce n-au putut învăţa înainte de venirea lui Hristos pe Pământ, sunt chemaţi să învete după ce a avut loc acest Eveniment. Cel care consideră că omul se încarnează în epoci diferite pentru a relua mereu aceleaşi lucruri nu crede în mod serios, cu sentimentul şi cu toată viaţa sufletului, în reîncarnare; a crede în reîncarnare înseamnă a-i înţelege scopul şi sensul şi faptul că nu este în zadar să revenim în vieţi succesive; acest lucru este necesar pentru a putea învăţa, pe Pământ, mereu ceva nou. Dacă aşa stau lucrurile, trebuie ca pe Pământ să se reverse mereu o viaţă nouă; trebuie să descoperim realităţi noi de fiecare dată când revenim pe Pământ. A spune că aceleaşi adevăruri reapar în diferitele concepţii despre lume este o abstracţie. Ceea ce este concret, adevărat, este că aceste comori de înţelepciune evoluează şi iau forme din ce în ce mai înalte, până ce apare pe Pământ ceea ce este matur pentru a trece la o altă stare de evoluţie, la fel cum

Saturn, Soarele şi Luna au trecut în stadiul Pământ. Nu este o simplă repetiție, ci un adevărat progres, acesta este aspectul cel mai important.

În aceasta constă deosebirea dintre modul de gândire oriental şi cel occidental. Potrivit sarcinii şi misiunii occidentului, cel din urmă este inseparabil de o concepție într-adevăr istorică, concretă, a evoluției terestre. Iar concepție istorică este numai cea care vede progresul şi nu repetarea aceluiaşi lucru. Noțiunea de istorie a intrat în evoluția omenirii prin Occident. Aici a învățat omenirea mai întâi să conceapă lucrurile în mod istoric şi nu ca o simplă revenire veşnică. Dacă printre noi ar apărea cineva care să nu fie pătruns de ideea progresului istoric şi ar adopta în mare măsură un mod de gândire oriental, al cărui adevăr nu este deloc pus sub semnul îndoielii prin aceasta, deşi spunem că trebuie să i se adauge concepția istorică, s-ar putea ca el să piardă sensul istoriei şi ar apărea o întrebarea uimitoare: În fond, la ce bun această eternă repetiție a aceloraşi lucruri? Aceasta este chestiunea pe care şi-a pus-o Schopenhauer, căruia îi lipsea sensul profund şi real al istoriei. În cadrul vieții spirituale moderne, el a fost unul dintre cei care, pentru gândirea exoterică, au împrumutat multe din învățăturile orientale. Dar este stabilit că un adevăr superior nu infirmă cu nimic un adevăr de ordin inferior; şi noi acceptăm în totalitate ceea ce se afirmă de pe poziția anistorică. Ceea ce facem noi este să ridicăm acest adevăr mai puțin important spre un nivel mai înalt, iar în acest caz luminăm gândirea orientală cu ajutorul luminii Occidentului [1].

Aş vrea să ilustrez printr-un exemplu ceea ce tocmai v-am redat *in abstracto*. Din cele spuse ați înțeles că putem regăsi sub o altă formă, în timpurile vechi, datele investigației suprasensibile moderne. Noi putem proiecta o lumină asupra trecutului numai dacă o luăm din prezent. Ne vom referi, aşadar, din nou la o personalitate, o individualitate spirituală. Mai târziu vom mai discuta diferite amănunte ale acestui domeniu, dar astăzi vom scoate în evidență un singur aspect. Dacă ne întoarcem în timp, când în învățăturile care circulau era prezentă ca ecou înalta şi sublima înțelepciunie a Rishilor, întâlnim printre numele de zei şi pe cel al lui Indra. Care este ființa numită Indra în timpurile vedice? Cel mai bun mod de a răspunde la această chestiune din perspectiva ştiinței spiritului modernă este de a caracteriza din nou, acum, modul în care în zilele noastre ne putem face, prin cercetarea suprasensibilă, o idee despre această ființă care există într-adevăr.

Noi am subliniat că dincolo de tot ceea ce ne înconjoară în universul exterior, dincolo de foc, de aer, de apă şi de pământ, se află entități spirituale. Când lăsăm să acționeze asupra noastră, în primul rând asupra simțurilor noastre, focul sau aerul, noi percepem manifestarea exterioară a acestor entități. Putem căuta, ridicându-ne din lumea fizică în lumea astrală, prin vederea suprasensibilă, ceea ce se află dincolo de percepțiile noastre fizice din viața curentă. Întâlnim atunci numeroase entități pentru care aerul este manifestarea exterioară, şi care lucrează împreună în mediul nostru spiritual pentru a produce în mod exterior fenomeneie atmosferice fizice. Dacă ne întrebăm cum se prezintă regnul spiritual de dincolo de aer, când îl privim în lumea sufletească, întâlnim pe acest plan un mare număr de entități spirituale care nu coboară până în planul fizic, care se manifestă acolo sub formă de aer, care ne apar pe planul astral ea individualități. O anumită entitate este cea mai puternică. Ea mai există încă în zilele noastre; este cea care în India antică a fost numită Indra. În acelaşi timp ea este implicată în întreaga organizare a proceselor noastre respiratorii. Dacă noi putem respira astăzi, o datorăm activității sale. Putem privi spre ea şi să-i spunem: Ție, o Indra, îți datorez eu că posed instrumentul respirației aşa cum îl avem, ca oameni. Dar activitățile unei asemenea ființe nu se limitează la acest singur aspect; ele sunt ramificate, astfel că ființa omenească îi

mai datorează încă multe alte lucruri şi ea poate de asemenea să-i spună: O, zeule Indra, tu care mi-ai dat posibilitatea să respir, ţie îţi datorez şi forţa care străbate muşchii mei când, în război, îl înfrunt pe inamicul meu. El poate cere acestui Indra să-i dea forţa de a învinge inamicul, deoarece are loc un transfer al funcţiei aceleiaşi zeităţi, pe care noi nu avem nevoie s-o numim din moment ce ştim că ea este aici; tot prin ea fulgerul brăzdează norii, tunetul bubuie şi apar fenomenele binefăcătoare care însoţesc furtuna. Şi când în aceste împrejurări ne gândim să rugăm zeii, rugăciunea noastră urcă spre această fiinţă.

Vedem, astfel, că în lumea sufletelor exista în epoca vedică o anumită entitate care era denumită simplu Indra. Indra are tot atâta realitate pentru noi ca şi pentru oamenii de atunci.

Şi acum, un alt aspect. Aveţi în vedere această entitate aşa cum o considera realmente iniţiatul din India anticâ atunci când se întorcea spre lumea sufletelor, şi puneţi-vă următoarea întrebare: Iniţiatul timpului nostru vede oare această fiinţă exact în acelaşi fel? Trebuie să răspundem: El percepe tot ceea ce se putea vedea în acel timp din acest Indra, dar mai înţelege încă şi altceva. Dacă priviţi un om de patruzeci de ani puteţi spune că acesta este acelaşi pe care l-aţi cunoseut acum treizeci de ani, când avea zece ani; el nu şi-a schimbat numele, dar intr-o anumită privinţă a devenit altceva. Şi veţi oferi o imagine a acestui om de patruzeci de ani dacă-l descrieţi cum apărea la zece ani. Ceea ce spuneţi despre el este întru totul exact, dar în treizeci de ani el a suferit o evoluţie şi trebuie să ţineţi cont de acest lucru pentru a-l descrie aşa cum este în prezent. Credeţi că omul evoluează în cursul diferitelor lui vieţi şi de la o încarnare la alta dar că fiinţele spirituale au rămas astăzi la nivelul la care erau când, în vremea Indiei antice, conştienţa clarvăzătoare se îndrepta spre ele? Să nu fie zeii decât ceea ce au fost timp de milenii, mereu aceiaşi? În mod sigur nu. Putem cu drept cuvânt spune că Indra *a evoluat* din epoca când clarvăzătorii din India priveau spre el. De ce natură este această evoluţie şi cum ni se prezintă ea nouă?

Dacă ne îndreptăm conştienţa clarvăzătoare asupra figurii lui Indra, remarcăm că la un anumit moment al evoluţiei sale se întâmplă ceva extraordinar. Repet: îndreptăm conştienţa clarvăzătore în lumea sufletelor spre vechiul zeu hindus Indra şi urmărim evoluţia sa prin milenii. El primeşte la un anumit moment raze de lumină de la o altă fiinţă spirituală; prin aceasta, Indra este iluminat şi ridicat la o treaptă superioară a evoluţiei sale. Este ca şi când într-un moment din viaţa dumneavoastră învăţaţi ceva important, datorită căruia deveniţi un alt om. Aceasta este ceea ce s-a întâmplat într-o zi cu Indra: el a primit lumina spirituală emanând de la o altă entitate divină. De atunci de la Indra radiază spre noi ceea ce exista şi în vechiul Indra, dar este îmbogăţit cu lumina spirituală care emană de la altă entitate. Noi putem da o indicaţie precisă asupra momentului istoriei omenirii când s-a produs ceea ce tocmai am descris. Zeul Indra exista în lumea sufletelor pe vremea când Hristos nu putea încă fi perceput în evoluţia Pământului, dar când lumina care emana de la El începea deja să lumineze pe Indra. Această lumină spirituală nu-i parvine în mod plenar decât mai târziu, dar îi apare încă de atunci celui care este capabil să-l perceapă, dar altfel decât când nu reflecta încă lumina lui Hristos. Omul chemat să anunţe omenirii acest lucru va spune: Vechiul Indra prezenta pentru noi un mare interes; dar acum ne interesează ceea ce reflectă, ceea ce radiază de la Indra spre noi. Lumina pe care Indra o proiectează din acel moment în evoluţia spirituală a Pământului nu este lumina sa proprie, ci ea reflectă lumina lui Hristos, aşa cum Luna reflectă razele Soarelui. Lumina lui Hristos nu cade direct pe Pământ, ci este reflectată de Indra şi nu permite încă să fie recunoscut în mod direct Hristos; aşa cum lumina reflectată de Lună ne permite să recunoaştem că este lumina Soarelui a fost şi lumina pe

care Moise a vestit-o poporului său; el a numit lumina lui Hristos care este ca lumina solară reflectată de Lună, Iahve sau Iehova. Găsiți aici, deşi sub o altă formă, ceea ce am subliniat în conferințele mele asupra Evangheliei Sfântului Ioan: Hristos se anunță cu anticipație, iar Iahve sau Iehova este numele acestei lumini a lui Hristos reflectată mai întâi de o veche divinitate, este Hristosul vestit în mod profetic.

Este ca şi cum, în cursul evoluției Pământului, vechiul zeu Indra ar fi primit lumina lui Hristos şi ar fi reflectat-o apoi spre Pământ. Prin faptul că Indra a fost atins de lumina lui Hristos, el parcurge o evoluție. Desigur, Indra nu a devenit Iehova. Nu trebuie să spuneți: Indra este Iehova. Dar veți putea înțelege că, aşa cum Indra se manifestă în fulger şi tunet, la fel se manifestă şi Iahve sau Iehova în tunet şi fulger, căci reflectarea se poate face numai în legătură cu entitatea care reflectă. Aveți aici un exemplu de felul în care evoluția spirituală se realizează în propria sa lume, aşa cum se realizează evoluția oamenilor în lumea lor, şi cum ființele spirituale nu prezintă acelaşi aspect când le contemplăm după milenii. Lumea spirituală nu este inactivă; ea are o istorie şi istoria pământească este expresia exterioară a acestuia. În adevăr, toate evenimentele terestre îşi au cauza în evenimentele lumii spirituale şi noi trebuie să înțelegem în detaliu ce evenimente se află la baza a ceea ce se întâmplă pe Pământ.

Am vrut să vă lămuresc printr-un exemplu ce înseamnă istoria vieții spirituale. Dacă rețineți că există înțelepciuni pe care le aflăm în prezent şi pe care le regăsim când privim înapoi, dar cu nume, cu forme şi cu expresii schimbate, că există o evoluție istorică, un progres în viața spirituală care se află la baza lumii fizice, atunci veți fi în posesia celor două principii juste care trebuie să stea la baza oricărei ştiințe a spiritului, care vrea să influențeze asupra viitorului omenirii, care vrea să evolueze.

Vom vorbi din nou, mâine, despre revelația vieții divine unice sub diferitele sale forme, despre cunoaşterea evoluției vieții divine spre forme din ce în ce mai înalte, şi despre maturizarea progresivă a roadelor propriu-zise ale existenței cosmice.

NOTE

1. Această expunere, care pare a fi o digresiune, se datorează faptului că răspunde la afirmația, atât de frecventă în concepțiile mistice despre lume, după care diferitele religii care s-au succedat istoriceşte nu sunt în fond decât diferite transformări ale unei singure înțelepciuni primordiale.

CONFERINȚA a V-a

München , 27 august 1909

Am văzut în conferințele precedente în ce măsură lumea exterioară acționează ca o iluzie care ascunde lumea spirituală aflată în spatele ei. Când conştiența clarvăzătoare trece dincolo de vălul iluziei, ea pătrunde în lumea spirituală. Cel care face această experiență poate spune atunci că vălul exterior al simțurilor a devenit transparent. Acesta este, am putea spune, unul din drumurile de acces în lumea spiritului. Dar noi am văzut, de asemenea, cum, din propria noastră viață sufletească interioară, tot ce numim gânduri, sentimente, senzații, precum şi fenomenele şi mai complexe care se desfăşoară aici, vocea conştiinței etc., formează un fel de văl care acoperă o lume spirituală. Iar când conştiența clarvăzătoare trece şi prin acest văl, ajunge din nou într-o lume spirituală. Aceste două căi diferite de a pătrunde în lumea spirituală au fost cunsocute dintotdeauna.

Cei care căutau initierea ştiau că puteau ajunge la lumea spirituală dacă înlăturau, pe de o parte, vălul exterior şi, pe de altă parte, vălul interior. De aceea întâlnim la toate popoarele Pământului o diferenţiere între zeii de sus şi zeii de jos; şi în Misteriile din toate timpurile se spunea că se poate ajunge la aceşti zei dacă te afli pe o anumită treaptă de iniţiere, dar lumea zeilor inferiori şi lumea zeilor superiori erau tratate întotdeauna în mod cu totul diferit. Consideraţiile care urmează ne vor permite să înţelegem prin ce se justifică această idee: la început omul nu poate acţiona asupra modului în care îi apare lumea exterioară, asupra aspectelor multiple ale impresiilor de culoare, de căldură etc., adică asupra covorului pestriţ al elementelor foc, aer, apă şi pământ. Soarele răsare dimineaţa, el trimite razele sale luminoase asupra tuturor lucrurilor şi lumea exterioară apare simţurilor noastre în funcţie de diferitele raporturi care se stabilesc aici; iar când suntem capabili să trecem dincolo de aceste raporturi el pătrunde în lumea spirituală. Neavând nici o influenţă asupra lumii exterioare sensibile care-l înconjoară, omul este incapabil să o altereze prin propria sa fiinţă. Ea îi este dată de entităţile spirituale care se manifestă prin fenomenele sensibile, iar el nu o poate altera prin propria sa forţă. Astfel, se poate pune problema ca atunci când omul devine iniţiat să treacă dincolo de vălul ţesut de simţuri, dar el trebuie să lase acest văl în starea în care a fost elaborat de entităţile spirituale.

Poziţia omului este cu totul alta cu privire la viaţa sa interioară. Modul său de a gândi, de a simţi, de a voi, de a asculta vocea conştiinţei sale depinde de gradul său de perfecţiune, de felul în care a lucrat asupra vieţii sale sufleteşti. Omul nu poate face ca Aurora sau vegetaţia să aibă un roşu sau un verde mai frumos sau mai urât; dar este în puterea sa de a se corupe interior, facând să se nască în el emoţii nesănătoase, judecăţi morale eronate; el poate răspunde mai mult sau mai puţin vocii conştiinţei sale, să cultive în ceea ce priveşte reprezentările sale frumuseţea sau urâţenia şi să producă forme-gânduri adevărate sau mincinoase. Astfel, vălul pe care sufletul nostru îl întinde în viaţa sa interioară asupra lumii spirituale se schimbă conform cu comportamentul nostru. Ceea ce contemplăm în spatele vălului propriei noastre vieţi spirituale depinde de însăşi natura, bună sau coruptă, a acestui văl; astfel, este uşor de înţeles că un suflet corupt, imperfect sau puţin dezvoltat poate da naştere la adevărate caricaturi şi să trezească forţe şi reprezentări false, absurde sau contra naturii, când se ridică spre lumile superioare sau când coboară spre entităţile inferioare.

Deoarece în toate epocile s-a stabilit o diferenţiere între cunoaşterea divinităţilor de sus şi cea a divinităţilor de jos şi întrucât coborârea era considerată în mod esenţial ca mai periculoasă decât urcarea se impuneau discipolilor Misteriilor care se angajau pe această cale exigenţe deosebit de mari.

Trebuia să menţionez acest lucru, căci aceste două căi spre lumea spirituală joacă un mare rol în evoluţia omenirii şi pentru că o comparaţie între Orient şi Occident nu poate fi bine înţeleasă şi relaţia dintre „copiii lui Lucifer" şi „fraţii lui Hristos" nu poate fi concepută corect decât având în vedere aceste două căi. În lumea exterioară, care apare atât de des ochilor noştri ca o dezordine pestriţă de fapte dintre cele mai diverse, nu există nimic care să nu fie condus cu înţelepciune şi unde să nu fie în joc fiinţe, forţe şi fapte spirituale; evenimentele lumii fizice sunt înţelese numai când ne dăm seama de modul în care s-au grupat evenimentele în plan spiritual, sub conducerea Puterilor pe care le-am descris deja sub unghiurile cele mai diverse. Pentru a sesiza de ce o anumită formă de înţelepciune s-a dezvoltat în Orient şi de ce viitorul creştinismului depinde pe de altă parte de dezvoltarea forţelor occidentale, trebuie să ne îndreptăm atenţia asupra originii şi mersului istoric al acestor două lumi.

Aţi aflat în cursul diferitelor conferinţe pe care le-aţi urmărit că viaţa spirituală actuală a luat naştere pe continentul pe care îl numim vechea Atlantidă, că o foarte veche civilizaţie s-a dezvoltat pe acest pământ situat la vest, între Europa şi America actuală, şi că ceea ce întâlnim drept culturi asiatice, africane şi americane sunt descendentele vechii culturi atlanteene. Acolo trebuie să căutăm fundamentul a tot ce este viaţă culturală actuală. Înaintea marii catastrofe care a răvăşit faţa Pământului şi i-a dat configuraţia actuală, în vechea Atlantidă trăiau oameni total diferiţi de noi, care erau conduşi de înalţi iniţiati. Acolo s-a dezvoltat o cultură aflată sub influenta unui vechi mod de clarvedere, astfel încât oamenii acestei epoci aveau facultatea instinctivă de a vedea nu numai dincolo de vălul exterior al lumii simţurilor, în lumea spirituală, superioară, ci şi dincolo de viaţa sufletească proprie, spre zeii inferiori. În acele vremuri, acest lucru era natural. Aşa cum pentru oamenii actuali este normal să vadă cu ochii, să audă cu urechile etc., pentru oamenii acelui timp era normal nu numai să vadă culorile şi să audă sunetele dar, de asemenea, să întrevadă, dincolo de culori şi sunete, entităţi spirituale. Tot aşa, era natural să perceapă nu numai vocea conştiinţei, ci şi, de exemplu, ceea ce grecii numeau Erinii. Ei le percepeau ca entităţi spirituale; vechii atlanţi cunoşteau astfel instinctiv o lume spirituală.

Este sensul evoluţiei omenesti ca oamenii să se fi ridicat încetul cu încetul de la această conştienţă veche instinctivă, dar clarvăzătoare, până la starea de conştienţă care caracterizează epoca noastră. Era necesar ca omenirea să treacă prin această etapă a unei existenţe în planul fizic. Nu ar fi fost posibil ca lumea spirituală să dirijeze întreaga evoluţie a omenirii ca un curent pornit din Atlantida până în India, trecând peste ţinuturile Europei şi Africii până în Asia, şi ca totul să se desfăşoare în linie dreaptă. Lucrurile nu sunt niciodată atât de simple; peste tot unde se conturează germenele unei evoluţii, ea nu se produce după o linie dreaptă; totdeauna intervine ceva în evoluţie, iar un exemplu al vieţii curente vă va face să înţelegeţi acest lucru. Observaţi o plantă. Puneţi o sămânţă în pământ şi vedeţi cum vor germina organele plantei; mai întâi frunzele, apoi caliciul, staminele, pistilul şi aşa mai departe. Dar pentru a asigura viaţa normală a unei plante şi evoluţia sa, intervine un alt element, care nu emană de la progresul în linie dreaptă al continuităţii. Este necesară fecundarea fructului; trebuie ca substanţa fecundatoare să treacă de la o floare la alta, pentru ca floarea să dea naştere fructului; fructul însuşi nu iese direct din floare, ci un întreg curent de influenţe se exercită din afară pentru a permite evoluţia. Această imagine a plantei ilustrează viaţa Universului şi ne lămureşte asupra modului cum se petrec lucrurile în lumile spirituale. Este cu totul fals să crezi că în viaţa spirituală poate apărea un curent cultural şi că din el s-ar naşte mereu ceva nou. Lucrul poate dura un timp, dar nu este suficient pentru ceea ce urmează să se producă, după cum floarea nu este suficientă ca să apară fructul, dacă nu este fecundată. La un moment determinat al evoluţiei, trebuie ca o influenţă venind dintr-o altă direcţie să producă o aşa-zisă fecundare spirituală. Dacă un curent de civilizaţie a progresat un anumit timp în linie dreaptă, trebuie ca o influenţă de origine diferită să apară şi să-l fecundeze. După cum în viaţa plantei elementele masculin şi feminin se dezvoltă separat, tot astfel, în continuarea evoluţiei oamenilor după Atlantida, nu putea să existe un singur curent de evoluţie care să se îndrepte din Occident spre Orient, ci trebuia să apară două curente, care să meargă spre est. Ele urmau să se dezvolte separat un timp şi să se regăsească mai târziu, în scopul de a se fecunda reciproc. Putem urmări aceste două curente evolutive ale omenirii, dacă examinăm în mod corespunzător cele stabilite datorită clarvederii. Unul din curente se formează în urma faptului că anumite popoare au emigrat din vechiul continent atlantean până în nordul Europei, pentru a atinge regiunile care înglobează Anglia, nordul Franţei, şi apoi Scandinavia actuală, Rusia, Asia, coborând până în India. Popoare foarte diverse compun acest curent, care prezintă şi o

anumită viaţă spirituală. Un al doilea curent îşi urmează cursul mai la sud, în aşa fel încât ar trebui să-l căutăm începând cu actualul Ocean Atlantic, prin sudul Spaniei, traversând Africa până în Egipt, apoi în Arabia. Acestea sunt cele două curente, cele două mari migraţii de popoare care se îndreaptă din Atlantida spre Orient; aceste curente îşi urmează mai întâi drumul propriu, până când se fecundează reciproc.

Ce deosebeşte cele două curente? Curentul care urcă spre nord includea oameni mai înclinaţi să se servească de simţurile şi de percepiiile lor exterioare şi să-şi îndrepte privirea asupra lumii înconjurătoare. Aceşti oameni erau conduşi de iniţiaţi, care le arătau calea spre acele lumi spirituale care se numesc zei superiori, zei care se află dincolo de vălul exterior al percepţiilor sensibile. Dintre aceste divinităţi fac parte zeii mitologiei germano-nordice: Odin, Thor etc.

Oamenii celuilalt curent posedau alte calităţi; ei erau predispuşi a se adânci în viaţa lor sufletească, în viaţa interioară. S-ar putea spune – dar fără nici o nuanţă de dispreţ – că popoarele nordice erau mai apte să contemple Universul, pe când popoarele din sud erau mai înclinate să se adâncească în ele însele şi să caute lumea spirituală dincolo de vălul sufletului lor. Nu este deci de mirare că descendenţii acestor popoare aveau zei care aparţineau mai mult categoriei de zei subpământeni, care guvernează în special viaţa sufletului. Este suficient să evocaţi, de exemplu, pe zeul egiptean Osiris. Omul îl întâlneşte după ce străbate poarta morţii. Este zeul care nu poate trăi în lumea simţurilor exterioare. El n-a trăit aici decât în timpurile vechi, dar pe măsură ce se apropiau timpurile noi el a fost învins de puterile lumii sensibile, de răufăcătorul Seth; de atunci el vieţuieşte în lumea unde omul pătrunde după moarte, o lume pe care o afli numai când te afunzi în ceea ce este nemuritor, durabil în om, în ceea ce trece din încarnare în încarnare, în ceea ce este viaţa interioară a omului. Din această cauză, oamenii simţeau această viaţă interioară ca fiind legată de Osiris.

Aceasta este deosebirea dintre predispoziţiile popoarelor din sud şi cele din nord. În primele timpuri ale epocii care a urmat după marea catastrofă a Atlantidei, doar un popor dispunea într-un anumit sens de ambele facultăţi. El era predestinat să urmeze dubla cale care conduce lumea spirituală şi să găsească pe aceste două căi ceea ce era corespunzător şi fecund pentru acele timpuri. În timp ce popoarele din nord priveau spre aparenţele sensibile exterioare, iar cele din sud se adânceau în profunzimile vieţii lor interioare, exista un popor care avea atât facultatea de a se ridica spre realităţile spirituale care se găseau dincolo de lumea exterioară cât şi pe aceea de a se adânci în el însuşi, în abisurile contemplării mistice, pentru a descoperi în spatele vălului sufletului său lumile spirituale. Această facultate era prezentă la toţi atlanteenii, cel puţin în primele timpuri. O asemenea capacitate este însă legată de o altă trăire, cu totul particulară. Cine are facultatea de a străbate dincolo de vălul simţurilor, întâlneşte aici zeii superiori, dar dacă aude că în altă parte a Pământului există alte zeităţi, el nu le percepe corect. Dacă s-ar putea însă lega cele două facultăţi, dacă s-ar putea ridica atât vălul fizic cât şi cel care acoperă trăirile sufletului, s-ar face o descoperire de o mare importanţă, şi anume că ceea ce se află în spatele sufletului este identic în esenţa sa cu ceea ce întâlnim dincolo de lumea exterioară a simţurilor. Se revelează o lume spirituală unitară, o dată din afară şi o dată dinăuntru. Dacă se ajunge la această lume, pe cele două căi, i se recunoaşte unitatea; cine ajunge la lumile spirituale pe calea contemplării interioare o descoperă, în spatele vălului sufletului, şi dacă are şi capacitatea de a străbate vălul lumii sensibile graţie dezvoltării forţelor suprasensibile ştie că ceea ce a descoperit în el însuşi nu este diferit de ceea ce a văzut în afară. Aceasta este marea trăire a unităţii vieţii spirituale pe care vechiul popor al Indiei avea capacitatea s-o realizeze. Când privirea sa suprasensibilă se îndrepta în

afară, vechiul indian întâlnea entitățile spirituale exterioare care guvernează şi stăpânesc fenomenologia Universului, iar când el cobora în ființa sa intimă, pe cale mistică, găsea acolo *Brahmanul* său; el ştia că ființele pe care le percepea în spatele vălului sufletului erau asemănătoare cu cele care, cu un puternic avânt care străbătea Cosmosul, au creat şi organizat şi lumea exterioară.

Măreția şi forța care acționează asupra noastră din acele timpuri trecute vine de la faptul că ele au păstrat un element care a existat în epoca vechii civilizații atlanteene şi care a lăsat urme în epoca următoare. Totuşi, evoluția nu avansează prin transformarea sau conservarea vechiului, ci prin naşterea de noi curente care se fecundează după aceea reciproc. Dacă urmărim curentul septentrional care pleacă de la vechea Atlantidă spre Asia, trecând prin Europa, vedem în vechiul popor indian bastionul cel mai avansat al civiliației care, după ce s-a unit cu alte elemente, a dat naştere culturii Indiei antice. Iar dacă mergem puțin mai la nord, în Persia, întâlnim cultura protopersană, care ulterior ne apare ca fiind cea a lui Zoroastru. Dacă o examinăm prin mijloacele clarvederii, vedem că îi este specific faptul că oamenii priveau mai mult spre lumea exterioară şi căutau să străbată vălul lumii sensibile, pentru a ajunge astfel la lumea spirituală superioară. Această particularitate a caracterului persan ne permite să înțelegem că Zoroastru, ghidul acestei culturi protopersane, acorda mai puțină valoare afundării mistice în viața interioară, că manifesta chiar o anumită opoziție față de aceasta, dar şi că dirija privirea oamenilor spre lumea exterioară, şi în primul rând spre Soarele sensibil, pentru a atrage atenția oamenilor asupra faptului că dincolo de acesta se află o entitatea spirituală a Soarelui, Ahura Mazda. Aveți exprimată astfel calea urmată de inițiații popoarelor din nord. Tocmai în sânul civilizației Persiei antice, sub conducerea primului Zoroastru, a fost elaborată cea mai înaltă formă de percepție a lumii spirituale prin intermediul lumii exterioare. Această formă de viziune exterioară era cu atât mai puțin desăvârşită cu cât, în procesul de migrație, popoarele rămăseseră în urma vechilor perşi [1], înaintând numai până în regiunile Orientului aprapiat. Toate aceste popoare se caracterizau însă prin faptul că privirea lor era orientată spre exterior. Toți inițiații acestor popoare au ales calea de a atrage atenția celor care-i conduceau asupra lumii spirituale aflate dincolo de vălul lumii sensibile.

În cadrul Europei mai întâlnim, când urmărim lucrurile cu ajutorul investigației suprasensibile, minunata cultură care formează baza pe care s-au dezvoltat celelalte culturi europene – în cultura celtă –, unde se regăsesc urmele a tot ce este născut din colaborarea sufletului poporului şi din cunoaşterea initiaților. Vestigiile îi sunt aproape total pierdute astăzi şi numai cunoaşterea metodelor de investigare spirituală ne poate permite să le descifrăm în lumea sensibilă. Vechiul element celt, care ne apare ca solul hrănitor al tuturor celorlalte culturi europene, nu este decât un ecou al unor culturi încă mai vechi care, într-un anumit sens, erau mai puțin avansate în acesată evoluție decât înalta, marea civilizație a lui Zoroastru, dar care au urmat acelaşi drum ca ea, potrivit caracterului popoarelor lor. Aceste popoare fuseseră repartizate în aşa fel încât, conform întinderii lor exterioare, fiecare din ele putea urma drumul lumii spirituale într-un mod diferit. În funcție de tărâmul pe care locuiau, aceste popoare urmau această cale într-un mod mai mult sau mai puțin perfect.

Trebuie să fie clar că relațiile pe care le întreține omul cu lumea exterioară, fie că este spirituală sau fizică, exercită asupra lui o anumită influență; trăirile sale nu sunt doar un fel de oglindă a lumii, care există pentru ca omul să afle ceva, ci au ca scop să stimuleze evoluția sa într-un sens bine determinat. Ce reprezintă, de fapt, omul unei anumite epoci? El este scopul pentru care a fost organizat de forțele cosmice care trăiesc în ambianța sa.

Suntem rezultatul a ceea ce forțele cosmice au făcut din noi, ne dezvoltăm după cum pătrund în noi aceste forțe cosmice. Nu numai cel care inspiră aer sănătos îşi modelează organele în mod corespunzător, ci şi cel care, adoptând un anumit fel de viață spirituală, îşi construieşte organismul spiritual, şi întrucât organismul corporal nu este decât efectul celui spiritual, şi-l formează şi pe acesta. Omul este o ființă în evoluție continuă. Înțelegeți deci că la toate popoarele acestui curent septentrional, care primeau mai ales forțele lumii exterioare, s-au dezvoltat îndeosebi calitățile corpului, tot ceea ce poate modela omul din exterior. Aceste forțe exterioare au dezvoltat în om ceea ce se putea vedea în mod exterior şi simți ca acționând în el; din această cauză nu găsiți dezvoltate la aceste popoare numai virtuți războinice, ci şi un instrument din ce în ce mai perfect pentru a pătrunde în lumea exterioară; chiar creierul se perfecționează sub efectul acestor forțe. Iată de ce la oamenii acestor popoare sunt prezenți germenii înțelegerii lumii exterioare. Numai acest curent putea produce în viața spirituală calitățile care au condus omul, în final, la dominarea forțelor naturii. S-ar putea spune că aceste populații au avut grijă să perfecționeze ceea ce se poate vedea din om din exterior, nu numai în domeniul fizic, ci şi intelectual, estetic, moral. Corpul fizic era din ce în ce mai mult pătruns de spirit, iar sufletul individual, care se reîncarna, găsea în general la fiecare reîncarnare condiții corporale mai favorabile nu numai din punct de vedere fizic ci şi moral. Tot ce spiritualiza aparența exterioară a ființei umane şi cozpul său fizic se putea deci dezvolta în asemenea condiții.

Dacă ne întrebăm ce trebuia să se dezvolte la popoarele care au urmat cealaltă cale, putem spune că este vorba de desăvârşirea vieții interioare. La ele, de exemplu, se întâlneşte, noțiunea de conştiință, pe care am căuta-o în zadar la popoarele al căror rol era să spiritualizeze aspectul exterior al corpului. Ea apare la popoarele din sud, care cunoşteau experiențele subtile ale sufletului şi a căror viață interioară s-a îmbogățit cu astfel de noț iuni, încât s-au putut dezvolta până la acea comoară, uimitoare şi în prezent, care este misterioasa ştiință ermetică a vechilor egipteni. Această înțelepciune atât de mult respectată de toți cei care o cunoşteau nu s-a putut dezvolta decât fiindcă viața interioară a omului a apărut la acest popor. Toate artele şi toată înțelepciunea sunt născute din acest curent al omenirii. În cadrul acestui curent se acorda mai puțină importanță spiritualizării corpului fizic decât spiritualizării forțelor interioare ale sufletului şi rafinării lor continue.

Priviți sculptura greacă! Pentru a reprezenta corpul fizic înnobilat, spiritualizat, artistul îşi alegea modelele dintre oamenii popoarelor din nord. Toate statuile lui Zeus, ale Afroditei, ale Palas Atenei aparțin, în configurația lor exterioară, tipului rasial septentrional. Iar pentru a reprezenta evoluția interioară a sufletului se simțea nevoia să se arate că în suflet se dezvoltă forțe modelatoare, în mod invizibil, şi pentru aceasta se prezenta o figură ca cea a lui Hermes sau a lui Mercur. Hermes este altfel alcătuit decât ceilalți zei; el reprezintă tipul african; cu totul altfel de urechi, altfel de păr, ochi. Se ştia că acest tip de om este purtător al spiritului ştiințific, al înțelepciunii şi a tot ce acționează asupra sufletului omului, de unde legătura cu rolul de mesager pentru zeii inferiori pe care îl aveau Hermes sau Mercur.

Se poate spune deci: curentul septentrional de populații realizează un om care în corporalitatea sa exterioară reprezintă spiritul ca într-o imagine; celuilalt curent de populații i-a revenit sarcina de a modela sufletul invizibil, care nu este perceptibil decât atunci când privirea se întoarce spre interior. Popoarele din nord au modelat un corp care reproduce în mod exterior imaginea divinității în om. Popoarele din sud au creat un suflet care reproduce imaginea interioară a divinității în om, care acționează în interior,

invizibilă, activă şi eficace. Aceste două curente s-au dezvoltat mai întâi în mod separat, ca substanța fecundată, masculină şi feminină, în plantă; apoi, după ce au atins un punct culminant, unul pe calea interiorizării, celălalt în căutarea unei expresii fizice a spiritualului, când a venit timpul potrivit cele două curente au trebuit să se fecundeze reciproc. Dacă am urmări cele două curente şi în ce priveşte aspectul exterior, istoric, vom găsi confirmate cele spuse mai înainte.

Astfel, zeii popoarelor din sud au rămas nişte divinități mai mult sau mai puțin invizibile, cu care omul se unea în forul său interior, în fața cărora se resimțea o anumită frică, dar spre care se putea privi cu încredere. Am arătat deja că aceste divinități ale lumii interioare sunt percepute după cun suntem noi înşine construiți. Dacă omul poartă în sine calități morale, aceşti zei apar sub forma lor adevărată şi revarsă în el esența lor; ființa omenească se simte iluminată şi transfigurată interior de ei. Dacă omului îi lipseşte simțul moral, dacă are numai reprezentări neadevărate, urâte, imaginea acestor zei este cu totul deformată şi apare sub forme înspăimântătoare, demonice, după cum şi cea mai frumoasă figură poate apărea deformată şi caricaturală când o contemplăm reflectată într-un glob de grădină. Întâlnind zeii care apar în viața lor interioară, oamenii puteau avea senzația că se află în prezența unor buni amici, tovarăşi spirituali intimi, şi să-i recunoască ca sursă interioară a vieții lor sufleteşti, a faptelor lor; este ceva care aparține zonei celei mai interioare a ființei lor. Ființa omenească se putea simți iluminată, întărită şi transformată de aceste entități divine. Dar când se vedea deformat, el putea să se înspăimânte în fața spectacolului la care privea cu groază; aceste imagini îl puteau chinui, urmări, împinge la cele mai mari excese, căci omul se afla în fața celor mai josnice instincte ale sale. Puteți aprecia deci de ce se avea grijă ca nici un om să nu contemple aceşti zei fără o pregătire şi de ce centrele care-i deschideau omului accesul la lumea spirituală cereau de la el o severă purificare morală, o perfecționare de sine riguroasă, o pregătire deosebit de bună; el era permanent avertizat asupra pericolelor care existau, în cazul înfruntării acestor zei, dacă avea un suflet prea slab.

Ce este deci această lume spirituală a cărei mărturie o găsim mai întâi la popoarele meridionale? Dacă am vrea să-i caracterizăm natura după stăpânitorii săi, am numi-o lumea lui Lucifer, lumea Purtătorului de lumină, deoarece este vorba de acea lume divină a cărei strălucire iluminează interior oamenii, fără să poată deveni vizibilă exterior şi pe care sufletul trebuie să şi-o cucerească prin propria sa perfecționare. Este într-adevăr lumea lui Lucifer, pe care curentul meridional a găsit-o pe această cale.

Cât priveşte celelalte popoare, am văzut că ele căutau să facă din ființa exterioară a omului, încarnată sub o formă sensibilă între naşterea şi moartea sa, o imagine care să fie cât mai fidelă posibil divinității. Idealul lor nu putea fi decât de a atinge, în această privință, cea mai mare perfecțiune şi de a-şi consacra toate eforturile pentru a crea cel puțin o dată pe Pământ un corp fizic atât de spiritualizat, atât de perfect încât să fie capabil nu numai să încarneze o imagine a divinității, dar să şi primească în sine această divinitate. Cu alte cuvinte, idealul lor era cel al unei individualități omeneşti suficient de perfecte, spiritualizate, înnobilate, care să facă în aşa fel încât corpul său fizic, în cursul existenței pământeşti, să poată primi în el însuşi această divinitate. Iar celui care a arătat în modul cel mai clar realitatea lumii spirituale care se află dincolo de iluziile simțurilor, lui Zarathustra [2], i-a venit pentru prima oară şi ideea: trebuie creată o corporalitate exterioară printr-o forță morală, intelectuală şi spirituală de aşa natură încât corporalitatea rezultată să fie spiritualizată la maximum posibil. Din această cauză el şi-a dat toată silința să se perfecționeze din încarnare în încarnare, încât de fiecare dată să se afle într-un corp mai înnobilat, înzestrat cu cele mai înalte calități morale, estetice şi

intelectuale. Vedem cum individualitatea care a apărut pentru prima dată în vechea Persie sub numele de Zarathustra a lucrat asupra sa pentru a renaşte într-un corp fizic din ce în ce mai perfecţionat, încât să atingă un grad suprem de spiritualizare; acest corp nu mai este, în acest caz, numai imaginea lumii divine, ci nobilul receptacul în care coboară divinitatea, perceput până atunci numai dincolo de vălul lumii sensibile. Ceea ce Zarathustra numea lumea spiritelor solare, plasate în spatele Soarelui fizic, ceea ce el numea Ahura Mazda, spiritul ascuns al binelui, se apropia din ce în ce mai mult de Pământ, pentru a se încarna acolo într-un corp desăvârşit, spiritualizat. Zarathustra a apărut, cu ocazia uneia din încarnările sale, în corpul 1ui Iisus din Nazareth, iar acest corp era atât de spiritualizat şi înnobilat încât el a putut primi în sine spiritul care până atunci rămânea ascuns dincolo de vălul lumii sensibile. În acest corp s-a putut revărsa această înaltă spiritualitate [3]. Corpul uman, care la popoarele aparţinând curentului din nord era pregătit prin aceea că direcţia privirii era îndreptată mereu spre lumea spirituală, era apt să devină purtătorul acelui spirit care se ascunde dincolo de lumea simţurilor. Astfel fusese pregătit marele, grandiosul eveniment, prin care lumea spirituală pe care o ascunde vălul lumii sensibile şi pe care nu o poate contempla ochiul fizic, ci numai privirea spirituală, s-a întrupat timp de trei ani în corpul lui Iisus din Nazareth. Astfel, principiul spiritual, principiul hristic, s-a dezvoltat timp de trei ani în corpul pregătit al lui Iisus din Nazareth.

Popoarele din nord nu aveau deci numai viziunea celor ce se ascund dincolo de lumea exterioară, ci s-a pregătit şi posibilitatea ca această spiritualitate să poată să se reverse pe Pământ, pentru ca ceea ce se vedea mai înainte numai dincolo de Soare să poată umbla timp de trei ani printre oamenii Pământului. Aşadar, Lucifer a pătruns în omenire prin curentul de popoare meridional, iar Hristos a pătruns prin curentul de popoare nordic, conform caracterului acestor două categorii de popoare. Iar noi trăim acum epoca în care aceste două curente trebuie să se unească, cum o fac cele două principii, masculin şi feminin, ca să se producă fecundarea. Noi trăim în epoca în care entitatea obiectivă a lui Hristos, care a pătruns din afară în corpul spiritualizat al lui Iisus din Nazareth, trebuie să fie înţeleasă ca fiind forţa unui suflet care coboară din ce în ce mai adânc în el însuşi, pentru a se uni cu lumea spirituală care poate fi găsită în interior, care-şi are originea în lumea lui Lucifer. Fecundarea acestor două curente se va face încetul cu încetul. Ea a început în momentul la care se face referinţă când ni se spune că sângele de jerfă al lui Hristos care curgea de pe cruce a fost strâns în cupa sfântă a Graalului, cum această cupă sfântă a fost adusă în Occident, venind dinspre Orientul unde oamenii se pregătiseră *să înţeleagă* venirea lui Hristos cultivând într-un anumit mod lumina lui Lucifer. Şi astfel unirea acestor două curente care există în omenire nu va înceta să progreseze. Orice ar vrea să facă oamenii prezentului se va împlini în viitor, pentru mântuirea omenirii şi unirea celor două curente în sânul culturii: Fiinţa sublimă a lui Hristos, care conduce evoluţia lumii şi a omenirii, va fi înţeleasă graţie luminii pe care sufletul o primeşte din interior, din împărăţia lui Lucifer [4].

Hristos va aduce substanţa iar Lucifer forma, şi prin unirea lor vor apărea impulsurile care trebuie să realizeze evoluţia spirituală a omenirii şi care vor aduce viitorul, pentru mântuirea şi binele oamenilor.

NOTE

1. Aici nu este vorba de perşii istorici, ci de populaţiile care au trăit în cea mai veche antichitate, înainte de perioada istorică, pe teritoriul care a devenit mai târziu Persia.

2. Zarathustra de care vorbim aici nu este, desigur, personalitatea istorică pe care o cunoaştem toţi (Zoroastru), ci un strămoş preistoric al acestuia. Raţiunea de a fi a acestui fenomen este că urmaşii unei mari individualităţi continuau să poarte numele său timp de mulţi ani. Acesta era cel puţin obiceiul în vremurile îndepărtate.

3. Se vede aici ce absurdă denatunare este aceea de a acuza pe autorul acestei conferinţe că l-ar fi identificat pe Hristos cu Zarathustra. El nu l-a identificat pe Hristos cu Zarathustra, aşa cum nu l-a identificat nici cu Buddha.

4. Experienţa acumulată arată că acest pasaj va fi interpretat eronat, în sensul că eu aş considera că în sufletul uman Hristos se uneşte cu Lucifer. Dacă, în plus, se va subînţelege ceea ce-şi reprezintă fiecare prin numele de Lucifer, această judecată greşită va reprezenta un neadevăr. Numai dacă se va face referire la forţa Lucifer înţeleasă în sensul dat în aceste conferinţe se va înţelege în mod corect ce am spus şi nu va fi prilej pentru suspiciuni; vom evita orice neînţelegere doar dacă vom interpreta forţa lui Lucifer în sensul exact în care s-a vorbit în aceste conferinţe.

CONFERINŢA a VI-a

München , 28 august 1909

Am vorbit ieri despre două curente spirituale purtate de populaţii diferite care au migrat din vechea Atlantidă spre est şi despre cum s-au dezvoltat acestea în sensuri diferite, astfel încât s-au pregătit pentru a produce ceea ce trebuia să se întâmple în viitor. Am arătat cum la popoarele care au migrat spre sud a avut loc adâncirea spre acea lume spirituală care se află dincolo de lumea sufletului omenesc, cum în cazul celuilalt curent privirea a fost orientată spre mediul înconjurător al omului, pentru a pătrunde dincolo de aparenţele lumii sensibile, până la lumea spirituală pe care acestea o ascund. Am văzut cum s-au format, la populaţiile din sud, acele calităţi care conduceau sufletul spre entităţile spirituale care aparţin principiului luciferic, iar pe de altă parte cum se apropia din ce în ce mai mult de Pământ entitatea regală, spiritual-conducătoare care se afla dincolo de lumea solară, pentru ca, în sfârşit, să apară încarnată într-un corp fizic ca o individulitatea care din încarnare în încarnare şi-a spiritualizat corpul fizic atât de mult încât divinitatea să nu aibă în acesta numai o imagine, ci să se poată încarna ea însăşi. Acesta a fost marele Eveniment pe care îl putem numi încarnarea lui Hristos – a spiritului solar – în corpul lui Iisus din Nazareth, care s-a dezvoltat în cadrul curentului popoarelor din nord.

Am mai atras atenţia asupra faptului că în timp ce aceste două curente avansau unul spre altul în scopul ca într-o zi să se poată fecunda reciproc a apărut în sudul Asiei, în primele timpuri care au urmat după catastrofa Atlantidei, poporul indian, care, într-un anumit sens, reprezintă sufletul omenesc ce poate privi atât spre lumea exterioară sensibilă cât şi în sine însuşi, pentru a găsi spiritualitatea, care simţea *a priori* identitatea spiritului din om şi din lume. Dacă dorim să ne reprezentăm într-un mod şi mai precis raporturile care existau atât la nivelul popoarelor cât şi al iniţiaţilor între aceste concepţii şi impresii diferite putem proceda după cum urmează.

Ne putem reprezenta cum contempla sufletul protoindian suprafaţa Pământului şi cum observa munţii, pădurile şi covorul vegetal, animalele şi lumea oamenilor etc. Acest suflet, care poseda la un nivel înalt clarvederea spirituală, percepea dincolo de toate aceste aparenţe o lume spirituală ale cărei entităţi îi apăreau ca nişte forme eterice care nu coborau până la nivelul de condensare al lumii fizice. El nu percepea în lumea exterioară numai aceste elemente densificate pe care le constituie munţii, arborii, stelele, ci şi eterul mai subtil, şi toate aceste forme reprezentau lumea divină exterioară. Bineînţeles, nu ar trebui să ne imaginăm că substanţa acestor spirite nu se compunea decât din eter; la fel cum fiinţa omenească posedă un corp fizic, care poartă în el principiul eteric, principiul astral şi pe cel al Eului, corpul inferior cel mai dens pe care îl posedau aceste spirite nu era corpul fizic, ci corpul eteric, purtător al altor principii, de esenţă superioară. Iată

univesul în care sufletul vechiului indian îşi cufunda privirile. Dar ce resimţea el atunci? Cu ce experienţă a sufletului era asociată această percepţie clarvăzătoare? Vechiul indian gândea: Eu mă găsesc pe Pământ, şi, în calitate de om, am evoluat în cursul a foarte lungi perioade de timp, de la primul germene omenesc de pe Vechiul Saturn până la stadiul terestru. A trebuit să cobor până la nivelul de materie fizică densă pentru a dobândi conştienţa de mine însumi. Când spun aceasta, vorbesc despre fiinţa mea ca despre un Eu. Am fost tovarăşul fiinţelor spirituale pe care le percep în jurul meu prin contemplarea lumii eterice şi a lumilor superioare. Am ieşit din ele şi am coborât, pentru a mă densifica în mod corespunzător. Tot ce este perfect în om se regăseşte în aceste sfere pe care eu le contemplu, şi nu este vorba numai de perfecţiunile şi calităţile pe care omul le posedă deja, dar şi de cele pe care trebuie să le dobândească. Totuşi, există ceva pe care nici o entitate nu o poate dobândi, dacâ nu coboară până în planul fizic. În Univers există perfecţiuni infinit mai înalte decât cele a1e conştienţei omeneşti, alte moduri de conştienţă. Dar, pentru a dezvolta conştienţa specială pe care o dezvoltă omul pe Pământ, o fiinţă trebuie să coboare pe acest Pământ şi să se încorporeze de un număr de ori în materia densă.

Oricare ar fi deci perfecţiunile infinit mai înalte ale fiinţelor spirituale pe care eu le contemplu, este una pe care ele nu o pot afla în sfera lor, căci dacă Pământul există este pentru ca să se poată naşte în fiinţa omenească acea facultate care este conştienţa Eului. A putea să spui despre tine însuţi „eu", aşa cum o face omul, nu am întâlnit în lumile pe care eu le contemplu. Eu însumi îmi am originea în ele; tot ce trăieşte în ele trăieşte şi în mine, dar toate acestea sunt reunite în conştienţa umană a Eului. În lumea spirituală nu s-ar putea vorbi de o conştienţă omenească a Eului. Folosirea acestui cuvânt în sens uman pentru ceea ce există în aceste lumi nu are sens, nu are conţinut. Pentru tot ce se află în mod spiritual în mediul ambiental nu se poate folosi decât un cuvânt care exclude Eul, astfel încât putem spune: În această lume există tot ce există în mine, dar nu-mi este îngăduit să desemnez ceea ce există în afară cu Eul meu; trebuie să folosesc în acest sens un cuvânt care exclude Eul.

Oamenii Indiei vechi desemnau ceea ce percepeau în afara lor prin *Tat*, care înseamnă „acela" în opoziţie cu „eu". Şi pentru a exprima faptul că omul este de aceeaşi natură cu *Tat*, ca „acela", şi că el nu s-a putut dezvolta ca Eu decât coborând pe Pământ, ei spuneau: Eu sunt acest *Tat* – tu eşti Acela. Ei rezumau în sensul cel mai înalt legătura lor intimă cu mediul înconjurător spiritual, cu această contemplare clarvăzătoare a Universului, prin cuvintele: Acesta există, dar acest univers exterior eşti tu însuţi.

Or, ei ştiau, în acelaşi timp, că această calitate exterioară pe care o desemnau prin *Tat* poate fi găsită, de asemezzea, coborând în adâncurile sufletului individual, apărând aşadar când din afară, când din interior. Dacă mă cufund în sufletul meu, regăsesc acolo aceeaşi substanţă spirituală originară ca cea pe care în afară eu o numesc *Tat*. Dar atunci, pentru a intra într-un raport corect cu spiritul care trăieşte astfel în mine, ca fundament al meu, învăluit prin viaţa fizică a sufletului, eu trebuie să mă exprim altfel şi în loc de a spune: Acesta eşti tu însuţi, voi afirma: Eu sunt *Brahman*, eu sunt Totul. Aceste două expresii luate împreună, „eu sunt Acesta" şi „eu sunt Totul", înseamnă în fond: Dacă contemplu lumea exterioară, *Tat*, eu găsesc o lume spirituală; dacă mă cufund în sufletul meu, găsesc o lume spirituală, şi cele două sunt acelaşi lucru. Aceasta a fost nuanţa sentimentului fundamental în timpul primei epoci a culturii postatlanteene. Cele două lumi spirituale au fost resimţite în mod unitar.

Acesta a fost unul din polii concepţiilor spirituale. Celălalt pol a fost dezvoltat în alt loc. În India antică s-a format sentimentul de unitate între viaţa exterioară şi viaţa interioară; se poate presupune că cealaltă extremă va consta în a întoarce privirea spre exterior, a nu te ocupa decât de lumea spirituală care se arată dincolo de vălul aparenţelor sensibile. Aceasta a fost într-adevăr atitudinea unui alt popor, care vede lumea spirituală exterioară, dar, prin predispoziţiile sale, el nu poate înţelege *a priori* că această lume este aceeaşi cu cea interioară. Nu este deci de mirare că la acest popor apar concepţii religioase şi sisteme filosofice care se adresează spiritelor şi zeilor aflaţi dincolo de lumea sensibilă, că se dau pentru aceste entităţi divin-spirituale aflate dincolo de lumea sensibilă denumiri mitice sau de alt fel, că în centrele de Misterii corespunzătoare discipolii sunt introduşi în acea lume spirituală aflată dincolo de lumea sensibilă. Nu este de mirare că alături de aceste Misterii şi de aceşti zei populari există concomitent Misterii care conduc oamenii prin viaţa sufletească interioară, pe calea care duce la fundamentele însele ale acestei vieti. Există, în adevăr, în timpul erei postatlanteene, un ţinut cultural în care cele două tipuri de Misterii coexistă efectiv unul alături de altul, unde se dezvoltă, pe de o parte, aşa-numitele Misterii apolinice, iar pe de altă parte cultul şi Misteriile dionysiace. Această dualitate se găseşte în Grecia antică.

Prima cale era propovăduită atât poporului cât şi iniţiaţilor, şi conducea la fiinţele lumii spirituale care se află dincolo de simţuri, într-un cuvânt, dincolo de Soare. În măsura în care grecul le cunoaşte, el le desemnează cu numele de fiinţe apolinice. Apolo, zeul solar, era reprezentantul fiinţelor spirituale divine care se ascundeau dincolo de aparenţele exterioare. Un altfel de Misteriu arată calea care trece prin viaţa interioară, în drumul spre fundamentele acestei vieţi spirituale despre care am spus ieri că fiinţa omenească nu le putea atinge fără o pregătire riguroasă şi maturitatea necesară. Ca urmare, ele erau mai protejate împotriva lipsei de maturitate decât cele apolinice. Acestea se ofereau unor cercuri populare largi, în timp ce zeii care pot fi găsiţi pe calea interioară erau rezervaţi pentru cei care puteau deveni maturi prin dezvoltarea lor morală şi intelectuală. Acest al doilea tip de Misterii era cunoscut sub numele de Misterii dionysiace, iar entitatea centrală este Dionysos. Nu este deci de mirare faptul că în Dionysos, spiritul central al acestui grup de divinităţi, poate fi găsită o entitate apropiată de sufletul omenesc, foarte asemănătoare unui om, dar un om care nu urcă până în planul fizic şi care era găsit numai când cobora din lumea fizică la fundamentele vieţii sufleteşti. Acesta este motivul profund al diviziunii vieţii spirituale la greci în apolinică şi dionysiacă. În ultimul timp s-a manifestat o intuire a faptului că în Grecia ar fi avut loc o asemenea diviziune a vieţii spirituale. În anturajul lui Richard Wagner s-a bănuit că ar exista aşa ceva, deşi nu s-a realizat o conştientizare a motivelor spirituale ale dihotomiei. Friedrich Nietzsche şi-a fundamentat prima sa lucrare, uimitoare, genială, *Naşterea tragediei*, pe acestă distincţie dintre apolinic şi dionysiac la greci. Acestea au fost presentimente despre ceea ce poate fi cunoscut prin investigarea spirituală. În multe locuri se înţelege astăzi că numai o asemenea aprofundare va putea da răspuns la astfel de probleme. Din toate părţile urcă acest presentiment că numai aici se află răspunsul pe care îl aşteaptă oamenii.

Să ne întoarcem privirile spre curentul de evoluţie. Am văzut deja că numai grupul cel mai avansat al curentului septentrional, civilizaţia Persiei antice, pe vremea primului Zoroastru, putea apărea ca fiind mediul ideal al creării unui corp în care să se poată încarna fiinţa care se apropia din afară de Pământ şi de omenire. Zoroastru însuşi şi-a asumat această sarcină de a pregăti din încarnare în încarnare un corp atât de spiritualizat încât să poată primi mai târziu sublimul spirit solar în plenitudinea sa, sub forma lui

Hristos. Zoroastru revine în lume ca Iisus din Nazareth, obţinând în cursul încarnărilor sale succesive maturitatea necesară pentru a fi timp de trei ani purtător al spiritului solar.

Aşadar, ce raport există între Apolo şi Hristos? Aceasta este o chestiune care vă preocupă fără îndoială. Când vechii greci pronunţau numele lui Apolo, ei înţelegeau că se vorbeşte într-adevăr de această sferă spirituală care se află dincolo de Soare. Poţi face o anumită diferenţiere în modul de a concepe o entitate sau lucru, dacă ai această capacitate. Cel care şi-a dezvoltat o viaţă interioară mai bogată este capabil să vadă mai bine lucrurile decât alţii, aşa că trebuie să spunem că atunci când un grec pronunţa numele lui Apolo el se referea la entitatea care avea să se manifeste mai târziu ca Hristos, dar nu o resimţea decât în mod voalat ca Apolo. Apolo este ca un veşmânt a lui Hristos, iar forma sa exterioară se aseamănă cu o fiinţă care este acoperită cu acesta când spunem Apolo şi Hristos. Au trebuit să cadă unul după altul vălurile de pe cel care era perceput ca Apolo, pentru ca Hristos să devină vizibil şi inteligibil pentru oameni. Apolo este, aşadar, o aluzie la Hristos, dar nu este Hristos.

Care este oare particularitatea lui Hristos pentru ciclul nostru de evoluţie? Dacă ne-am reprezenta toate aceste fiinţe divin-spirituale, entităţi ale spiritului pe care vechile popoare le-au considerat ca fiind zeii de sus, care se află dincolo de lumea sensibilă, pe care oamenii îi priveau ca fiind stăpânii care conduc Universul, ar trebui să spunem că particularitatea lor este aceea că ei nu coboară până în lumea fizică; îi poate contempla numai conştienţa clarvăzătoare care se ridică deasupra planului fizic, la vederea etericului. Astfel au devenit vizibili Zeus, Apolo, Marte, Wotan, Odin, Thor etc., care sunt realităţi. Dar am mai putea spune şi că aceste entităţi spirituale nu aveau capacitatea să coboare până în planul fizic, ele puteau cel mult să se manifeste temporar sub o formă fizică, aşa cum relatează miturile care vorbesc despre apariţii de scurtă durată ale lui Zeus, sau ale altor zei, care coborau din Olimp sub o formă omenească sau sub o altă formă pentru a realiza o acţiune printre oameni. Nu putem vorbi de o încarnare fizică durabilă a acestor entităţi care se află dincolo de lumea sensibilă. Se poate deci spune că Apolo este o fiinţă care nu poate să se încarneze într-un corp fizic.

Pentru aceasta era nevoie de mai multă forţă decât avea Apolo; era necesară forţa lui Hristos. Hristos are proprietăţile tuturor celorlalte entităţi din lumea exterioară, toate proprietăţile perceptibile pentru conştienţa clarvăzătoare, dar El are, de asemenea, proprietatea de a străbate frontiera care separă lumea divină de cea a oamenilor şi poate să se încarneze într-un corp omenesc, pregătit în acest scop pe Pământ. Numai Hristos posedă acest dar în lumea divin-spirituală. Aşadar, *o singură fiinţă*, spun bine, *o singură fiinţă* dintre entităţile lumii spirituale a putut coborî până la acel punct la care să-şi stabilească lăcaşul într-un corp uman în cadrul lumii sensibile şi să trăiască ca om printre ceilalţi oameni. Acesta este marele, imensul Eveniment al încarnării lui Hristos; în această lumină trebuie să-l înţelegem. Numai o conştienţă clarvăzătoare poate descoperi zeii şi spiritele deasupra lumii fizice; Hristos este găsit în cadrul lumii fizice, deşi este de aceeaşi natură, aceeaşi esenţă ca aceste fiinţe divine. În lumea exterioară nu se pot afla decât ceilalţi zei. El este singurul care trăieşte în interiorul fiinţei umane, care părăseşte lumile spirituale exterioare pentru a pătrunde în sufletul omenesc. Este vorba de un eveniment de o extremă importanţă pentru evoluţia lumii şi a omenirii. Înainte, pentru a căuta un zeu interior, trebuia coborât până la zeii subterani ascunşi dincolo de vălul sufletului. Hristos este un zeu care poate fi găsit în exterior şi în interior. Acesta este elementul esenţial care a apărut în epoca a patra postatlanteană, după cea a Indiei, a Persiei şi a Egiptului. Ceea ce a fost gândit în vechea Indie mai mult în abstract, unitatea lumii spiritual-divine, unitatea lui *Tat* şi a lui *Brahman*, care se răspândeşte din două

laturi ale sufletului, a devenit o realitate vie prin Evenimentul hristic. Mai înainte se putea spune că divinul care se găseşte pe calea care duce în exterior şi cel care se găseşte pe calea care duce în interior nu sunt unul şi acelaşi lucru. Acum, se putea spune: Omul trebuie doar să coboare în el însuşi. Dacă participi la întruparea lui Hristos, găseşti în tine o entitate care este în acelaşi timp Apolo şi Dionysos într-o *singură* ființă.

Atunci apare o altă întrebare. Am văzut că pentru om ființele spirituale ale lumii exterioare sunt reprezentate de Hristos, cea mai puternică entitate care, ca ființă exterioară, devine totodată a ființă interioară. Cum stau lucrurile cu celelalte entități pe care le-am numit ființe luciferice? S-ar putea oare spune că una din aceste ființe luciferice, un oarecare Dionysos, entitate luciferică, s-a încarnat într-o ființă omenească? Nu, un asemenea lucru nu se poate spune. Aceasta este experiența evoluției spirituale, faptul că nu se poate spune acelaşi lucru despre această lume. Noi atingem acum un punct crucial al întregii evoluții a omului şi Universului. Dacă ne-am întoarce în epoci foarte vechi ale evoluței omului şi a Cosmosului, am afla că sufletul priveşte spre exterior şi vede lumea divin-spirituală în universul exterior, că el priveşte spre interior şi descoperă acolo lumea spirituală, sau, pentru a folosi expresiile grecilor, că descoperă în afară universul apolinic şi în el însuşi universul dionysiac. Dar treptat, o dată cu desfăşurarea evoluției, lucrurile se schimbă: în timpurile vechi, când cea mai mare parte a omenirii era clarvăzătoare, lucrurile se prezentau aşa cum vi le-am descris. Se percepeau în mod exterior divinitățile de sus şi în mod interior divinitățile de jos, şi aceste două căi se deschideau spre lumea spirituală. Dacă vorbim despre epoci mai târzii, descoperim o omenire ale cărei facultăți clarvăzătoare au slăbit, care a pierdut din ce în ce mai mult vechea clarvedere primitivă, obscură, crepusculară. Dar să ne referim la un timp în care numai un mic număr de oameni avea o clarvedere naturală. Aceşti oameni – nu este nevoie să ne întoarcem în urmă foarte departe, îi găsim şi în epoca caldeano-egipteană – vedeau încă zeii de sus, când traversau vălul aparențelor exterioare, sau zeii de jos, când coborau în adâncurile sufletului lor. Cei care erau la un nivel mai înalt de inițiere aveau impresii mai clare şi mai puternice. Au existat mereu inițiați care percepeau în mod plenar unitatea celor două universuri, dar aceştia erau cei mai avansați dintre oameni.

Existau, aşadar, pe Pământ – cu mai multe secole înaintea încarnării lui Hristos – anumiți oameni care conservaseră vechea clarvedere şi inițiați care aveau acces la una sau la cealaltă cale de investigare spirituală. A venit insă o epocă în care ceea ce putem numi lumea divinităților inferioare s-a retras din ce în ce mai mult din viața oamenilor, şi când chiar inițiații mai avansați aveau greutăti în a le atinge; dar divinitățile superioare de dincolo de lumea sensibilă exterioară erau relativ uşor accesibile la un nivel redus de inițiere. Inițiații civilizației iudeo-ebraice puteau, chiar dacă nu se aflau la un nivel deosebit de ridicat de inițiere, să facă experiența de a privi în lume unde, în ciuda clarvederii lor limitate, vedeau universul lui Iahve, care nu era numai o idee, o reprezentare, ci o realitate eterică pentru privirea clarvăzătoare, care le vorbea ca o ființă omenească. În timp ce pentru popor Iahve era doar o ființă despre care se spunea că există, pentru inițiați el corespundea unei realități. Dimpotrivă, unui inițiat al vechiului popor evreu i-ar fi fost mai greu să se cufunde în el însuşi pentru a găsi acolo domeniul divinităților inferioare. El ar fi trebuit să recunoască că nu pătrunde până la bază, că găseşte acolo doar viața sufletului său, că nu poate trece prin crusta densă a vieții sale sufleteşti pentru a ajunge la nivelul divinităților de jos; acestea se retrăseseră într-un întuneric necunoscut. Era pe vremea coborârii lui Hristos pe Pământ, iar spiritele luciferice se retrăseseră în mare măsură în umbră. Iar în omenirea exterioară nu puteai auzi decât că există centre de Misterii şi că numai cei care erau inițiați în acestea puteau dobândi facultatea de a mobiliza forțele vieții lor sufleteşti pentru a ajunge la lumea

dionysiacă. Se presimțea în mod vag ceea ce puteau cerceta oamenii în adâncile enigme ale Misteriilor. Dar acesta era un lucru despre care nu se vorbea decât aluziv şi despre care numai foarte puțini aveau o reprezentare clară în epoca în care Hristos era aşteptat. Mult mai precise erau reprezentările despre divinitățile exterioare. Mulți oameni mai aveau încă trăirea vie a zeilor exteriori.

Omenirea şi-a continuat evoluția. Care este rezultatul acestei evoluții? Va exista o istorie a omenirii exterioare, căreia în viitor îi va fi integrată şi o istorie a Misteriilor. Omenirea exterioară va transforma viața sa spirituală, Hristos va pătrunde din ce în ce mai mult în ea. Dar şi în Misterii va fi recunoscută natura şi esența lui Hristos, pe care abia am început a o conştientiza. Sufletul omenesc va înțelege din ce în ce mai intim zeul pe care privirea îl putea cuprinde în epoca lui Zoroastru, când el se întorcea spre Soare şi devenea clarvăzător. Acest zeu care cobora spre Pământ, care era regentul lumii exterioare, va deveni din ce în ce mai interior. Hristos păşeşte astfel prin lume, şi, după ce a fost un zeu cosmic coborât pe Pământ, devine din ce în ce mai mult un zeu mistic pe care omul îl va putea viețui într-o zi în interiorul sufletului său. Iată de ce, în epoca coborârii lui Hristos, se putea realiza ceea ce au descris mai târziu discipolii săi zicând: Noi înşine am pus mâinile noastre pe rănile Sale, noi înşine am auzit vocea Sa pe munte. Ei se puteau referi la un fapt exterior; elementul esențial era prezența exterioară a lui Hristos. Atunci El nu ar fi putut fi viețuit în mod mistic, interior; nu ar fi putut fi sesizată natura sa dionysiacă. El trebuia să fie perceput mai întâi ca Hristos exterior.

Dar progresul în conştientizarea lui Hristos de către oameni constă în aceea că el coboară din ce în ce mai adânc în suflet, că ei îl vor putea vedea din ce în ce mai interior, că-şi vor putea viețui trăirile sufleteşti proprii în mod interior, mistic, şi că vor cunoaşte din ce în ce mai mult Hristosul exterior, Hristosul din interior al propriului suflet, Hristosul mistic. Vedeți cum, în aşa-numitul misticism care apare în primele secole ale erei creştine la Dionisie Areopagitul care a fost prieten şi discipol al Sfântului Pavel, Hristos este recunoscut mai întâi prin facultăți oculte exterioare. Toate descrierile acestei prime şcoli oculte sunt de aşa natură, încât Hristos este prezentat mai ales prin acele caracteristici pe care le desfăşoară în lumile exterioare şi care pot fi aflate prin clarvedere instinctivă dirijată spre exterior. Să înaintăm câteva secole şi să vedem ce s-a întâmplat în trăirile interioare adânci ale unui Maister Eckart, ale unui Johannes Tauler şi ale celor care i-au urmat, până la misticii moderni. Sunt oameni care privesc spre viața lor interioară. Aşa cum în timpurile vechi se privea spre interior pentru a vedea dincolo de el şi pentru a ajunge la Dionysos, misticii moderni pătrund în sufletul lor şi pot spune, ca Maister Eckart: Hristosul istoric este, desigur, un fapt, viața Sa se înscrie în istorie; dar există posibilitatea să cobori în tine însuți şi să-l găseşti acolo pe Hristosul mistic. Astfel, în evoluția sa, sufletul omenesc ajunge să găsească pe Hristos nu numai în lumea exterioară, ci să afle natura dionysiacă a lui Hristos, Hristosul mistic. Mai întâi a existat Hristosul istoric, apoi prin actiunea acestuia s-au produs astfel de efecte asupra sufletului omenese încât a devenit posibilă existența unui Hristos mistic. Astfel putem vorbi şi în epoca modernă de o experiență interioară, mistică a lui Hristos; dar problema trebuie înțeleasă în sensul că înaintea intrării Sale în lumea pământească El a fost mai întâi un Hristos cosmic. Dacă odinioară coborai în profunzimile vieții sufleteşti, nu găseai acolo pe Hristos, ci pe Dionysos. Astăzi, dacă te-ai dezvoltat în mod corespunzător, găseşti o entitate – Hristos. Hristos, din divinitate exterioară a sufletului a devenit o divinitate interioară a sufletului, care va pune stăpânire pe sufletul omenesc, pe măsură ce se va apropia din ce în ce mai mult de El prin trăirile sale sufleteşti.

Acesta este un exemplu despre felul cum se răstoarnă acțiunea priucipiilor care evoluează în lume. Când omul actual spune că există un Hristos mistic în interiorul său nu ar trebui să uite că în lume totul a evoluat, şi că conştiența mistică nu este aceeaşi în toate timpurile, ci este rezultatul unei evoluții. Când vechii Rishi ai Indiei îşi ridicau privirea spre lumile spirituale şi vorbeau de Vishva-Karman ei se refereau la aceeaşi ființă cosmică pe care Zoroastru o va numi Ahura Mazda. Aceasta era entitatea Hristos, cel care, în zilele noastre, poate fi găsit în sufletul omenesc. Acesta este rezultatul acțiunii lui Hristos însuşi pe Pământ; Hristosul cosmic, astronomic, devine Hristosul mistic; divinitatea exterioară s-a interiorizat, încetul cu încetul.

Dar, pentru că tot ce se intâmplă în lumea fizică exterioară este un efect al spiritualității, această hristificare a sufletului îşi manifestă, de asemenea, efectele sale asupra altui aspect al vieții. Acest efect se va arăta, la început, doar în Misterii şi el s-a realizat deja în parte de la întemeierea Şcolilor occidentale ale Rosacrucii. Când sufletul urma calea vechilor Misterii şi cobora în el însuşi pentru a găsi zeii inferiori, el îl întâlnea acolo pe Dionysos, care nu este decât un alt nume pentru vasta lume a divinităților luciferice. Dar în epoca în care Hristos s-a apropiat de Pământ în gloria sa, chiar conştiența clarvăzătoare, dacă nu a atins cele mai înalte grade, a dispărut în întuneric. A dispărut ființa luciferică. Numai inițiații cei mai avansați aveau acces la lumea luciferică, celorlalți oameni trebuia să li se spună: Dacă veți coborâ fără purificare şi nepregătiți, aceste ființe luciferice vă vor apărea sub aspectul deformat de demoni, care v-ar antrena spre toate relele. De aici vin descrierile înspăimântătoare ale acestor lumi subterane şi frica pe care o inspira într-o anumită epocă chiar numele lui Lucifer. Şi întrucât oamenii care nu progresează o dată cu evoluția resimt în mod puternic moştenirea trecutului, această frică față de numele lui Lucifer trăieşte încă în suflete. În realitate, lumea lui Lucifer reîncepe a se manifesta; ea apare mai întâi oamenilor clarvăzători, după ce principiul hristic a hristificat un anumit timp forțele sufletului. Când Hristos a acționat suficient în suflet, substanța sa pătrunde în acesta şi îi conferă, prin hristificarea sa, maturitatea necesară pentru a avea din nou acces la împărăția entităților luciferice. Primii oameni care au făcut această experiență au fost inițiații rosicrucieni, care s-au străduit să înțeleagă şi să-l contemple pe Hristos, acesta pătrunzând în sufletul lor în calitate de Hristos mistic, şi să-l simtă trăind în ei; viața lor interioară se întăreşte prin existența lui Hristos în interiorul lor, care devine o forță şi o armă împotriva tuturor ispitirilor. Substanța lui Hristos devine în ei o lumină nouă, o lumină astrală interioară. Trăirea istorică a lui Hristos străluminează trăirile sufletului nostru, în aşa fel încât ne permite să regăsim accesul la împărăria lui Lucifer. La început, inițiații rosicrucieni erau singurii capabili de aceasta, dar încetul cu încetul ei vor răspândi în lume ceea ce pot percepe din principiul luciferic, anunțând marea unire spirituală care constă în a-l înțelege pe Hristos, a cărui substanță s-a revărsat în sufletul omenesc, cu ajutorul acelor facultăți spirituale care se dezvoltă în spiritul fiecărui om prin infiltrarea într-un mod cu totul nou a principiului luciferic.

Munca de pregătire spirituală a unui inițiat rosicrucian consta în a-şi concentra toate sentimentele, senzațiile şi gândurile sale asupra figurii centrale a lui Hristos, această figură grandioasă pe care ne-o zugrăveşte Sfântul Ioan în Evanghelia sa, şi astfel să se înnobileze şi să se purifice. Căci într-adevăr totul se schimbă în sufletul care priveşte cu venerație la această figură descrisă de Evanghelia lui Ioan. Când preluăm în noi ceea ce radiază din ea, sufletul ni se impregnează cu Hristos, şi Hristos mistic prinde viață în noi. Dacă însufleţim şi mai mult aceste forțe prin studiul altor documente creştine, sufletul nostru este din ce în ce mai pătruns de substanța spirituală a lui Hristos, el se purifică şi se ridică încetul cu încetul spre lumile superioare. Prin aceasta este clarificată şi

purificată mai ales dispozitia noastră sufletească. Învățăm să-l resimțim pe Hristos, fie în maniera universală a unui Maister Eckart şi Tauler, fie în mod delicat, ca Suso şi alții; te simți unit cu ceea ce s-a revărsat din marile lumi cereşti prin încarnarea lui Hristos pe Pământ. Astfel inițiatul rosicrucian se pregăteşte să pătrundă prin clarvedere în acele lumi pe care vechile timpuri le-au numit dionysiace, iar epoca modernă luciferice.

Ce efect au aceste pătrunderi în lumile luciferice asupra unui inițiat rosicrucian actual? Dacă sufletul se încălzeşte şi se umple de entuziasm pentru divin atunci când este hristificat, celelalte facultăți spirituale ale noastre, cele prin care sesizăm şi înțelegem lumea, sunt luminate, străbătute şi întărite de acțiunea principiului luciferic. În acest fel se ridică inițiatul rosicrucian spre acest principiu şi, făcând aceasta, inițierea îi ascute şi desăvârşeşte facultătile spirituale; astfel, el nu numai că-l simte pe Hristos în mod mistic în el, ci îl poate şi descrie, poate relata cum este El, îl poate cuprinde în imagini-gânduri, în imagini spirituale; el nu-l simte şi trăieşte în mod obscur, ci îl vede în mod concret, sub o formă comparabilă cu cele din lumea exterioară sensibilă. A-l vețui pe Hristos ca substanță sufletească este posibil prin aceea că omul îşi îndreaptă privirea spre figura sa aşa cum ne apare din Evanghelii. Dar a-l descrie, a-l înțelege în aceeaşi manieră în care se înțeleg fenomenele şi percepțiile lumii sensibile, şi a-i sesiza măreția şi importanța universală, a-l percepe ca o cauză pentru tot ce se întâmplă în lume este posibil numai când inițiatul creştin-mistic ajunge la cunoaşterea domeniului luciferic. Aşadar, în rosicrucianism, Lucifer ne conferă facultatea de a-l descrie şi înțelege pe Hristos [1].

Timp de secole nu s-a făcut altceva decât să se răspândească Evangheliile, să se reproducă Cuvântul care emană din ele, să se lase inimile să se încălzească la învățătura Evangheliilor şi să se înflăcăreze sufletele cu căldura şi entuziasmul pe care le emană Evangheliile. Dar astăzi ne aflăm înaintea unei evoluții în care nu mai poate fi suficientă obținerea tradițională a învățăturilor Evangheliilor; oamenii vor „altceva". Cei care nu doresc acest altceva vor purta karma opunerii la introducerea principiului luciferic în interpretarea Evangheliilor. Multe spirite ar putea spune: Ca buni creştini, este suficient să acceptăm Evangheliile; prin ele vorbeşte Hristos, chiar dacă ne-au fost transmise sub forma pe care le-a dat-o în cursul secolelor religia tradițională. Astfel de oameni pot crede că sunt buni creştini dacă vor repeta fără încetare: Rămâneți departe de noi, voi, cu cunoaşterea voastră spirituală, noi îl avem pe Hristos din Evanghelii şi nu vrem să ştim nimic altceva. Degeaba vor repeta aceasta, imaginându-şi că sunt buni creştini; în realitate ei sunt inamicii lui Hristos, căci, din egosim, se declară satisfăcuți de tot ce le oferă interpretarea tradițională a Evangheliilor şi vor să suprime ceea ce va aduce în viitor creştinismul. Cei care se cred astăzi buni creştini sunt adesea cei mai mari exterminatori ai adevăratului creştinism. Astăzi înțeleg evoluția creştinismului numai cei care gândese şi se exprimă de o cu totul altă manieră: Nu vrem să fim egoişti şi să spunem că Evangheliile ne sunt suficiente, că nu vrem să aflăm nimic din considerațiile voastre abstracte, căci ceea ce ne aduce ştiința spiritului nu este un lucru abstract.

Adevăratii creştini sunt cei care ştiu că omenirea actuală are nevoie de cu totul altceva decât creştinismul egoiştilor şi care sunt conştienți că lumea nu mai poate trăi din vechea tradiție a Evangheliilor; dar este necesar ca lumina lui Lucifer să se proiecteze asupra acestor Evanghelii. Oamenii percep învățăturile care răzbesc din centrele de inițiere ale rosicrucienilor, unde facultățile spirituale au fost ascuțite, prin pricipiul luciferic, pentru a pătrunde din ce în ce mai adânc în mesajul evanghelic. Aceşti inițiați au înțeles că Evangheliile au o profuzime infinită, astfel încât nimeni nu poate crede că le epuizează conținutul. Astăzi a sosit timpul când rosicrucienii trebuie să lase ca învățătura lor să se răspândească în lume, unde Misteriile sunt chemate să aplice Evangheliilor forța lor

spirituală obținută din lumea luciferică. Aceasta este cunoaşterea occidentală a spiritului, care constă în a cultiva învățătura care poate fi scoasă din această lume pentru a lumina Evangheliile. Ştiinta spiritului trebuie să devină un instrument pentru interpretarea Evangheliilor, cărora li se revelează grandoarea şi puterea. Introducerea în mesajele de bucurie ale esenței creştine care parcurge Universul, inițierea în aceasta, ca şi proiectarea asupra Evangheliilor a luminii pe care rosicrucianismul a obținut-o din împărăția lui Lucifer ține de lucrarea ştiinței spiritului.

Astfel, Hristos, care din divinitate exterioară a devenit Hristos mistic, a reintrodus sufletul omenesc, prin înnobilarea pe care i-o datorăm, în acel domeniu care a trebuit să rămână închis pentru un timp şi care într-o etapă veche a fost numit dionysiac. Omenirea o va cuceri din nou în cursul timpurilor care se deschid înaintea ei. Înțelegerea lui Hristos prin facultățile spirituale dezvoltate şi iluminate de forțele lui Lucifer, acesta este miezul, esența curentului spiritual care trebuie să se infiltreze în Occident. Şi aceasta este, cu privire la viitor, misiunea rosicrucianismului.

Ce se întâmplă, de fapt, în evoluția noastră? Hristos şi Lucifer, unul ca dumnezeu cosmic, celălalt ca divinitate interioară a omului, au mers alături în timpuri vechi, primul putea fi găsit în regiunile superioare, celălalt în regiunile inferioare. Apoi lumea a progresat şi un timp s-a ştiut că departe de Pământ există Dionysos şi Lucifer; în schimb, s-a avut trăirea că Hristosul cosmic pătrunde tot mai mult în Pământ, tot mai mult în suflet, că acum Lucifer devine din nou vizibil, recognoscibil. Astfel se pot rezuma căile urmate de aceste două entități divine. Ele se apropie amândouă de Pământ, din două părți diferite; Lucifer devine invizibil când calea lui se încrucisează cu cea a lui Hristos, căci lumina sa este eclipsată de lumina lui Hristos. La început, Hristos era considerat ființă cosmică, iar Lucifer ființă intraumană. Ei îşi încrucişează drumurile. Apoi Hristos intră în sufletul omenesc, se transpune în spirit planetar al Pământului, iar pentru oameni devine tot mai mult Hristosul mistic; trăirile interioare îl adâncesc şi îl fac cunoscut. Sufletul devine astfel din ce în ce mai apt să vadă din nou cealaltă entitate care a făcut drumul invers de la ființa interioară spre lumea exterioară. Lucifer devine dintr-o divinitate interioară şi pur terestră o divinitate cosmică. El va străluci mai puternic în lumea pe care o vedem dincolo de aparențele sensibile. Cunoaşterea omenească suferă o răsturnare. Dacă omenirea l-a perceput altădată pe Lucifer dincolo de vălul lumii interioare şi pe Hristos aşa cum îl vedea Zoroastru, dincolo de lumea sensibilă exterioară, ea îl va cunoaşte în viitor pe Hristos prin afundarea şi interiorizarea în fiinta proprie, iar Lucifer va fi aflat privind în afară, în regiunile cosmice.

S-a produs deci o răsturnare totală în condițiile de acces la cunoaştere în cursul evoluției omeneşti: dintr-un zeu cosmic, Hristos a devenit un dumnezeu terestru, care în viitor va fi sufletul Pământului; dintr-un zeu terestru, Lucifer a devenit un zeu cosmic, şi dacă omul va dori în viitor să urce din nou în lumea spirituală exterioară ascunsă în spatele vălului lumii sensibile, dacă el nu vrea să rămână la aparențele grosiere ale materiei, trebuie să atingă realitățile spirituale prin expresia lor sensibilă, să se lase purtat spre lumină de Purtătorul de lumină. Iar facultatea care-i este necesară pentru a ajunge acolo nu poate înflori decât dacă şi-o făureşte din forțele care se revarsă din domeniul lui Lucifer. Omenirea s-ar cufunda în materialism, necrezând decât în existenta lumii materiale exterioare, dacă nu s-ar ridica la inspirație grație principiului luciferic. În timp ce principiul hristic are ca vocație să fortifice ființa noastră interioară, principiul luciferic are ca vocație dezvoltarea facultăților noastre de cunoaştere, pentru a pătrunde Universul în plenitudinea sa. Lucifer consolidează în noi puterea de a înțelege şi a cunoaşte lumea; Hristos ne face din ce în ce mai puternici în interior.

NOTE

1. Doar reaua-credinţă sau neînţelegerea pot denatura cele prezentate datorită sensului curent dat termenului Lucifer (Purtător de lumină). Oricine înţelege ce vrem să spunem aici prin Lucifer.

CONFERINŢA a VII-a

München , 29 august 1909

Din ultimele două conferinţe veţi fi înţeles că în evoluţia omenirii există anumite evenimente care nu sunt luate în seamă în viata exterioară, iar prin aceasta multe lucruri din ce se întâmplă în fundamentele spirituale ale acestei evoluţii sunt greşit înţelese. Concluziile conferinţei de ieri v-au permis să vedeţi că vieţuirea mistică a lui Hristos, vieţuire pe care omul o poate realiza când coboară în trăirile sufletului său cu ceea ce am numit substanţa lui Hristos n-a existat întotdeauna, ea s-a dezvoltat în timp; faptul istoric al încarnării lui Hristos a fost o premisă necesară pentru prezenţa Hristosului mistic în suflet, astfel încât nu se poate spune că trăirea Hristosului mistic ar fi fost posibilă oricând pentru sufletele omeneşti, chiar şi în perioada precreştină. Un Meister Eckart sau alte personalităţi comparabile, cu trăirile lor interioare, nu sunt posibile decât în era creştină, nu mai înainte. O gândire abstractă nu va recunoaşte acest lucru; este ceea ce va apărea în cazul unei gândiri concrete, realist-spirituale. Chiar şi lucrurile pe care le-am spus despre denumirile entităţilor luciferice şi despre fiinţa lui Hristos sunt de înţeles numai dacă se admite că în întreaga organizare omenească a avut loc, în cursul mileniilor care au precedat şi a secolelor care au urmat după încarnarea lui Hristos, o transformare imperceptibilă pentru simţuri şi raţiunea exterioară, dar nu mai puţin radicală. Oamenii s-au transformat în mod esenţial după marea catastrofă atlanteană. Or, dacă în trăirile din ciclul actual al omenirii experienţa de viaţă exterioară este legată de faptul că omul, atunci când intră într-o încarnare, percepe lumea prin instrumentele care-i stau la dispoziţie în cele trei învelişuri ale sale (corpurile fizic, eteric şi astral), modul de a înţelege lumea în diferite epoci succesive depinde de schimbările pe care le suferă organizarea acestor învelişuri. Nu există un mod de a vedea care să fie absolut acelaşi pentru toate epocile. Oamenii nu pot vedea Universul decât conform cu propria lor organizare.

Să ne reprezentăm acum cea mai radicală transformare care a avut loc în natura omenească începând de la catastrofa atlanteană, de-a lungul marilor culturi ale Indiei antice, ale Persiei antice, ale Caldeei şi Egiptului, ale Greciei şi Romei, până în epoca noastră. Înaintea catastrofei atlanteene, relaţiile dintre diferitele mădulare ale fiinţei umane erau diferite faţă de epocile ulterioare: coacţionarea corpului fizic cu cel eteric s-a modificat. De exemplu, corpul eteric al capului era mai dezvoltat decât capul fizic şi avea legături mai puţin strânse cu capul. Evoluţia se exprimă în faptul că legăturile dintre acestea devin mai intense şi că cele două corpuri sunt din ce în ce mai asemănătoare. Or, toate forţele care organizează corpul fizic, care îl compun şi îi armonizează părţile, se află în corpul eteric. Se poate deci spune că, în ceea ce priveşte omenirea atlanteană, forţele care construiau corpul fizic acţionau asupra lui din exterior, deoarece corpul eteric era în afara corpului, mai ales în ceea ce priveşte capul. Mai târziu, aceste forţe s-au integrat corpului fizic, şi ele îl animă şi stimulează acum mai ales din interior. Dar toate acestea au trebuit să fie pregătite printr-o lentă glisare a corpului eteric în corpul fizic. Dacă vrem să înţelegem vechea cultură indiană, trebuie să ne fie clar că lucrurile se prezentau acolo cu totul altfel decât mai târziu, chiar în timpurile caldeano-egiptene. În

cazul oamenilor epocii greco-latine se atinsese deja o pătrundere completă a corpului fizic de către corpul eteric, astfel încât pentru conştiența clarvăzătoare organizarea corpului eteric al omului nu depăşea limitele corpului fizic.

Nu aceasta era situația în cazul oamenilor Indiei antice. În acel timp, conştiența clarvăzătoare ar fi arătat cum corpul eteric – mai ales la nivelul capului – depăşea corpul fizic. Din această cauză vechiul popor indian vedea lumea în cu totul alt mod decât poporul egiptean. Omul greco-latin avea în esență acelaşi mod de a vedea ca şi noi, percepea lumea, prin aparențele sensibile, sub formă de culori, sunete, forme etc. Dar pentru spiritul Indiei antice toată această lume era saturată de un fel de abur eteric care se ridica din toate lucrurile, ca şi când ele ar fi ars şi nişte vapori subtili s-ar fi degajat din orice formă. Se vedea un element eteric care acoperea orice lucru, ca o rouă subtilă sau ca o uşoară promoroacă. În timp ce atunci acest lucru se vedea în mod natural, în zilele noastre sufletul omenesc nu ar putea obține o astfel de vedere decât prin exercițiile recomandate de ştiința spiritului.

Ceea ce caracterizează sensul evoluției de-a lungul diferitor epoci culturale este faptul că corpul eteric pătrunde din ce în ce mai profund în corpul fizic. Astfel s-a transformat percepția omenească, deoarece aceasta depinde de organizarea corpului eteric. Şi acest aspect, la rândul său, este legat de evoluția entităților luciferice, care se manifestă mai întâi din interiorul Pământului şi al sufletului, pentru a urca la trepte de existență cosmică, şi de faptul că ființa lui Hristos, după ce a fost o divinitate cosmică, coboară până la a se încarna într-un corp omenesc şi se manifestă de această dată în interiorul Pământului şi al sufletului. Această întrepătrundere dintre principiul apolinic şi principiul dionysiac, această păşire în sens invers, am putea spune, a ființei Lucifer şi a ființei Hristos nu a fost posibilă decât fiindcă organizarea omenească s-a modificat în sensul descris. Dar ea nu a făcut aceasta numai pentru judecarea trecutului, ci şi pentru pregătirea viitorului. Noi trăim azi într-o epocă în care întrepătrunderea cea mai intimă a corpurilor eteric şi fizic a fost deja împlinită. Trăim acum mişcarea inversă, prin care corpul eteric iese lent din corpul fizic. Aceasta este evoluția normală a omenirii în viitor, părăsirea progresivă a corpului fizic de către corpul eteric; vor veni timpuri când constituția omului se va prezenta sub acelaşi aspect ca în timpurile antice, când noi ne vom simți corpul eteric depăşind în toate direcțiile corpul nostru fizic. La ora actuală ne aflăm la mijlocul acestei tranformări, şi dacă am şti acest lucru am înțelege câte ceva din manifestările morbide ale prezentului. Toate acestea corespund unor mari legi cosmice. Omul nu ar putea atinge scopul evoluției sale dacă el ar trece printr-o „încrucişare" a mădularelor organismului său. Totuşi, tot ce este în noi este pătruns de ceea ce ne înconjoară: de entitățile divine care sunt în lumea spirituală şi care trimit în noi curenții lor, tot aşa cum elementele fizice ale Pământului îşi trimit curenții lor în organismul nostru fizic. În timpurile antice, când corpul eteric era exterior corpului fizic, anumiți curenti îl străbăteau continuu, iar omul îi percepea în mod conştient şi îi resimțea ca revelații cosmice. Omul simțea acest lucru ca pe ceva care se revela interiorității sale. Curenții se revărsau din lumea spirituală în corpul său eteric; era ceea ce lucra la dezvoltarea corpului său fizic.

Pentru a caracteriza acum din exterior ce am spus în cursul acestor ultime zile, se poate spune: Ceea ce se deversase în corpul eteric al omului, ceea ce acesta resimțea ca elementul cel mai interior al său erau influențele lumii luciferice preatlanteene. Omul păstrase o moştenire adusă din influențele luciferice care se revărsaseră în corpul său eteric. Faptul că aceste influențe se întunecau din ce în ce mai mult, că omul nu mai percepea nimic din ele în epoca încarnării lui Hristos, cu excepția cazului în care era

vorba de un înalt grad de inițiere, se explică prin faptul că corpul eteric intra din ce în ce mai mult în corpul fizic, se unea cu el şi omul învăța să se servească de organele fizice. Din această cauză, ființa divină care trebuia să apară pe Pământ sub o formă fizică perceptibilă s-a încarnat ca celelalte entități fizice. Omenirea de atunci nu putea avea înțelegere decât pentru un zeu încarnat, fiindcă se obişnuise să nu perceapă ca adevărat decât ceea ce îi revelau instrumentele corpului său fizic. Trebuia ca lucrurile să se desfăşoare astfel pentru ca cei care îl înconjurau pe Hristos să poată spune, pentru a întări cele întâmplate: Noi am pus mâinile noastre pe rănile Sale şi degetele noastre în urmele cuielor. Trebuia ca această mărturie a simțurilor să poată trăi în om ca un sentiment care atunci când există contribuie la confirmarea unui lucru. În India, în timpurile vechi, acestei mărturii nu i s-ar fi acordat nici o valoare; s-ar fi spus: Percepția sensibilă a spiritualului nu are pentru mine mare valoare; dacă vrei să percepi spiritul, trebuie să te ridici până la un anumit grad de cunoaştere clarvăzătoare. Aşadar, înțelegerea lui Hristos a trebuit mai întâi să se dezvolte ca tot ce există în lume.

Totuşi, ființa omenească pierdea încetul cu încetul, epuiza în mod progresiv impusul luciferic pe care îl avusese în corpul său eteric, cel pe care îl moştenise din epocile îndepărtate, când corpul său eteric nu trăia încă în întregime în corpul fizic, fiind încă în exteriorul acestuia şi primind în părțile sale exterioare influența lui Lucifer; coborârea corpului eteric în corpul fizic a făcut încetul cu încetul ca omul să-şi piardă facultatea de a percepe lumile superioare cu organele sale eterice. Se poate deci spune, despre un anumit timp, că strămoşii omului putuseră contempla lumile superioare şi că ceea ce ei au văzut s-a păstrat în scrierile lor. În acest sens se poate vorbi de o înțelepciune antică. Mai târziu însă aceasta nu a mai putut fi înțeleasă nemijlocit, căci, în măsura în care corpul eteric pătrunde în corpul fizic, ființa omenească nu se mai poate folosi decât de simțurile sale şi de rațiunea sa fizică, iar forțele sale clarvăzătoare paralizează. Posibilitatea de a contempla lumile spirituale nu-i mai este dată decât inițiatului, care urcă la lumile suprasensibile printr-un antrenament sistematic.

În prezent se derulează procesul invers: omenirea a ajuns la un stadiu în care corpul eteric se eliberează din nou de corpul fizic, dar nu trebuie crezut că acest corp eteric va obține de la sine tot ce a adus ca moştenire din trecut. Dacă n-ar face decât să se desprindă de corpul fizic, nu ar păstra în el nimic din forțele pe care le-a avut altădată. În viitor, el trebuie să renască din corpul fizic al omului; dar dacă acesta nu-i oferă nimic, el rămâne fără conținut; este sensul evoluției umanității ca oamenii să elibereze corpul eteric din corporalitatea fizică şi să-l poată eventual lăsa să plece gol. Ce importanță ar avea aceasta? Corpul eteric este purtătorul tuturor forțelor şi cel care impulsionează ce se întâmplă în corpul fizic. El nu trebuie să furnizeze forțe corpului fizic numai când se află în întregime în el, ci permanent, chiar şi când se va afla din nou parțial în afara acestuia. Dacă îl lăsăm vid, dacă nu-i dăm nimic, el nu va putea acționa asupra corpului fizic, căci nu va avea forța de retroacțiune. După ce a trecut prin corpul fizic, corpul eteric trebuie să-şi obțină forțele din corpul fizic. De aici trebuie să-i fie ele date, pentru ca atunci când va fi afară să poată avea retroacțiuni asupra corpului fizic. Este sarcina omenirii prezente de a prelua în ea numai ceea ce este posibil în cadrul acționării în corpul fizic. Ceea ce se prelucrează în interiorul corpului fizic se va putea integra evoluției, şi când omul va trăi – în încarnările sale ulterioare – într-un organism fizic din care corpul eteric se va fi desprins până la un anumit punet, va rămâne în conştiența sa grație acestui corp eteric parțial eliberat.

Ce dă, aşadar, corpului fizic capacitatea de a transmite moştenirea sa corpului eteric? Ce permite omului să reverse în corpul său eteric forțele care-l vor pune într-o zi în situația

să poarte un corp capabil să-i trimită din nou anumite forțe din exterior? Dacă trei milenii înainte de Hristos şi trei milenii după Hristos omul n-ar fi cunoscut nimic altceva decât ceea ce omenirea a primit în afară de Evenimentul lui Hristos, el n-ar fi trăit în corpul său fizic nimic care să poată însoti ca forță corpul eteric când acesta se desprinde de corpul fizic. Omul poate transmite ceea ce dobândeşte el prin trăirea lui Hristos în cadrul lumii fizice. Orice legătură cu principiul hristic, cu trăirile legate de Evenimentul Hristos coboară în aşa fel în trăirile sufletului în cadrul lumii fizice, încât acest suflet şi, o dată cu el, orice aparține de corporal este astfel pregătit încât poate revărsa în corpul eteric ceea ce îi va fi necesar în viitor. Astfel a trebuit să aibă loc trăirea lui Hristos, aşa a trebuit ea să pătrundă sufletul uman pentru ca oamenii să poată înțelege în viitor sensul evoluției lor. Ceea ce se întâmplă acum în corpul fizic comunică forțele sale corpului eteric, şi dacă acesta este hrănit cu ceea ce corpul fizic viețuieşte în legătură cu Hristos, el va primi forțele necesare pentru a radia din nou lumină şi a poseda forțele de viață care vor susține corpul fizic în viitor. Aşadar, ceea ce au viețuit oamenii legat de Hristos prin acea inversiune a principiilor de care am vorbit îşi are sensul său pentru viitorul evoluției.

Totuşi, doar acest fapt nu ar fi suficient. Gânditi-vă că prin faptul că resimțiți trăirea lui Hristos în sufletul dumneavoastră, prin aceea că-L cunoaşteți din ce în ce mai bine, că El se uneşte din ce în ce mai mult cu trăirile sufletului dumneavoastră exercitați o influență asupra corpului eteric, revărsați în el curenți de forță. Dar dacă acest corp eteric, retrăgându-se, pătrunde într-un element de falsitate, dacă nu întâlneşte în exterior forțele capabile să întrețină şi să anime viața principului hristic depusă în el, atunci va căpăta această forță a lui Hristos când va fi parțial liber, dar va intra într-un element în care nu va putea trăi şi forțele exterioare îl vor nimici. Datorită hristificării lui, va înainta într-un element care nu-i este potrivit şi acțiunea sa se va face simțită într-un mod distructiv asupra corpului fizic. Care este deci al doilea factor indispensabil? Corpul eteric trebuie să se adapteze, pentru a primi din nou lumina împărăției lui Lucifer. Ființa omenească vedea altădată pe Lucifer apărând din interior; prin vălul vieții sale interioare trebuie să se pregătească a-l recunoaşte ca o entitate cosmică în lumea înconjurătoare şi să-şi înzestreze corpul eteric cu astfel de forțe încât Lucifer să poată fi un element fecundant şi stimulator, şi nu distrugător. Omul trebuie să treacă prin trăirea lui Hristos, dar astfel încât să devină receptiv, să vadă temeiurile spirituale ale acestei lumi, bazele evenimentelor spirituale din care a luat naştere aceasta. Şi din acest punct de vedere este just să spui, după natura evoluției, că antrenamentul ştiinței spiritului pregăteşte oamenii să înțeleagă din nou lumina împărăției lui Lucifer, întrucât corpul eteric al omului nu poate primi decât în acest fel forțele vitale corespunzătoare. Ființa omenească a primit deja influența lui Hristos înainte de venirea sa pe Pământ. Când Zoroastru îi învăța pe oameni despre existența lui Ahura Mazda forța lui Hristos radia spre Pământ şi, pe de altă parte, pătrundea forța lui Lucifer. Lucrurile se inversează; în viitor forța lui Lucifer va radia din afară, în interior va trăi Hristos. Organismul omenesc trebuie să primească din nou influența din două directii deodată. Vechiul locuitor al Indiei vechi intuia, pe de o parte, „Acesta eşti tu" şi, pe de altă parte, „Eu sunt Totul", identificând astfel ceea ce se vedea în exterior şi ceea ce se percepea interior. Acest lucru era resimtit în India veche ca un adevăr abstract. Omenirea îl va trăi sufleteşte în mod concret pe Pământ când timpurile vor fi împlinite pentru aceasta şi când va renaşte într-o formă nouă datorită pregătirilor corespunzătoare, ceea ce s-a manifestat ca o vestire în India antică. Acesta este drumul evoluției omenirii în perioada postatlanteană.

Rezultă din aceasta că evoluția omenirii nu este liniară, că ea se desfăşoară ca orice lucru în natură. V-am dat exemplul plantei care creşte, dar care nu ar putea avea fructe dacă dezvoltarea sa nu ar primi un impuls nou. Imaginea arată că alte influențe trebuie să se

adauge primelor. Nici o evoluție nu este posibilă în linie dreaptă. Iată de ce trebuia ca principiile lui Hristos şi Lucifer să se întrepătrundă. Cel care vede evoluția numai în linie dreaptă nu va putea înțelege niciodată adevărata dezvoltare a lumilor; numai cel care sesizează cum curenți separați se fecundează reciproc poate înțelege cu adevărat ce este dezvoltarea. Viziunea exterioară era diferită în timpul culturii Indiei antice, când oamenii aveau o constituție diferită. Nu ne putem face astăzi o idee precisă despre ce era această viziune decât prin metodele de investigație ale ştiinței spiritului adaptate la epoca noastră. Ceea ce a fost odinioară o facultate naturală nu poate fi dabândit astăzi decât în mod artificial. Chiar unui cunoscător bine pregătit al ştiinței spiritului îi este greu să înțeleagă în ce fel trăirile sufletului erau diferite în epoca Indiei antice față de cele din epocile ulterioare, şi nu se pot găsi decât cuvinte aproximative pentru a încerca să le exprimi.

Când omul contemplă astăzi lumea, el o percepe prin diferitele sale simțuri. Noi nu putem aborda acum în detaliu tot ceea ce ştiința modernă spune despre senzațiile diferitelor simțuri. Astăzi nici nu trebuie să ne intereseze acest lucru. Putem rămâne la reprezentările curente: omul percepe lumea exterioară prin diferitele sale simțuri şi uneşte aceste diverse impresii între ele prin capacitatea spirituală care este legată de creierul fizic. Reflectând la acestea, veți putea să vă dați seama că există totuşi o diferență considerabilă între perceptiile sensibile, din punct de vedere al naturii lor profunde. Comparați, de exemplu, auzul, senzația auditivă, cu senzația vizuală; este destul de evident că, atunci când noi auzim, există în lumea exterioară o anumită mişcare a materiei, o mişcare regulată a aerului. Aceasta este ceea ce găsim în exterior: când dirijăm instrumentul auzului spre acest aer animat de o mişcare regulată, trăim ceea ce numim o senzație auditivă. Şi totuşi trăirea interioară a auzului şi aerul exterior în mişcare sunt două lucruri total diferite. În ceea ce priveşte simțul văzului, lucrurile nu sunt atât de simple ca în cazul auzului. Fizica modernă are despre văz o idee simplificată, presupunând prin analogie ipoteza unei materii mai subtile însuflețită de asemenea de vibrații comparabile cu cele ale aerului. Dar, pentru un gânditor realist, se menține o mare diferență. În ceea ce priveşte urechea, ne putem convinge foarte uşor de existența unei realități exterioare în vibrație, şi recunoaştem într-un fenomen sonor deplasarea efectivă a unei substanțe exterioare; este suficient, de exemplu, să punem mici bucăți de hârtie pe o coardă de vioară pe care o frecăm cu un arcuş. Dar nimeni nu poate controla existența vibrațiilor eterului; aceasta este o ipoteză care nu există decât pentru teoria fizică; pentru o gândire realistă, ea nu există. Senzația vizuală este în mod esențial diferită de senzația auditivă. Când vorbim de senzația de lumină, ceea ce percepem prezintă un caracter de obiectivitate mult mai mare decât ceea ce percepem cu ajutorul auzului. Noi percepem lumina ca culoare, o percepem extinsă în spațiu, dar nu putem ieşi şi căuta în acelaşi fel în lumea exterioară procese obiective, ca în cazul sunetului. Omul modem trece uşor peste astfel de diferențe. Cu conştiența sa mult mai fină față de lumea exterioară, omul Indiei antice nu ar fi neglijat asemenea lucruri, căci el conştientiza aceste diferențe exterioare.

Eu am vrut doar să arătat că între diversele domenii ale simțurilor există diferențe caracteristice, potrivit esenței lor. Dacă studiați limba germană, veți fi frapați că se desemnează prin acelaşi termen o trăire sufletească interioară a simțurilor şi, cu unele impecizii, este adevărat, o impresie care ne vine, într-un anumit fel, din exterior. Acesta este termenul *Gefühl* (sentiment, simtire). Dumneavostră ştiți că cele cinci simțtui ale omului sunt vederea, auzul, mirosul, gustul şi pipăitul (*das Gefühl*). Se dă în mod curent numele de *Gefühl*, sentiment, impresiilor exerioare transmise de aceste simțuri. Or, acest termen, printr-o analogie de o putere de înțelegere infinit mai mare decât se crede de

obicei, desemnează, de asemenea, o trăire interioară a sufletului. Când resimțiți bucurie, suferință numiți acestea un sentiment. Sentimentul de care vorbim este o trăire sufletească intimă, în timp ce cealaltă trăire, cea a pipăitului, este caracterizată de prezența unui obiect exterior care o prilejuieşte. Cealaltă simțire se poate lega de un obiect exterior, dar aceasta nu este singura sa cauză, pentru că sentimentul corespunzător se poate manifesta în mod diferit la un om sau la altul. Geniul limbii acționează aici într-un mod cu adevărat deosebit, stabilind un raport între două trăiri, una legată de simțul exterior şi alta de ființa interioară. Pentru înțelegerea actuală, aceste lucruri sunt foarte îndepărtate. Or, în această privință nu a fost mereu aşa. Ajungem aici la altă concepție despre ceea ce am caracterizat mai înainte în mod exterior. Am descris pătrunderea corpului eteric în corpul fizic, apoi retragerea sa. Acest lucru este legat de faptul că şi în viața interioară a omului se întâmplă ceva. În zilele noastre, trăirea sentimentului în interior şi trăirea simțirii (care în limba germană se exprimă prin acelaşi cuvânt, *Gefühl*, n.tr.), prilejuită de un obiect cu ajutorul simțului pipăitului, sunt separate. Dar cu cât ne întoarcem mai mult în urmă în evoluție, cu cât corpul eteric este mai exterior corpului fizic, aceste două trăiri se apropie. Acum ele sunt foarte îndepărtate una de alta. În epoca Indiei antice această distincție nu se făcea simțită ca astăzi. Pipăitul intern şi pipăitul extern erau mai apropiate. În ce fel?

Dacă întâlniți pe cineva care nutreşte față de dumneavoastră gânduri rele – să spunem că îi sunteți antipatic – riscați să nu ştiți nimic despre sentimentele sale dacă nu vă serviți decât de simțurile dumneavoastră exterioare, de creierul fizic. Numai dacă v-ar agresa ați observa acest lucru, simțul pipăitului dumneavoastră ar percepe situația! În India veche, organizarea ființei umane permitea nu numai ca omul să înțeleagă ceea ce acționează asupra simțului grosier al pipăitului actual, dar şi să resimtă ceea ce acum s-a retras în interiorul fiintei umane, anume sentimentele interioare pe care alții le au față de ei. Simpatia care trăia în altul făcea să se nască în sufletul său un sentiment comparabil cu cel pe care ni-l provoacă acum simțul pipăitului. El simțea ce se întâmplă în mod fizic şi psihic. Ființa omenească nu avea încă toate bogățiile vieții noastre afective; ea era încă legată de lumea exterioară, nu era încă atât de interiorizată ca la omul modern. În multe privințe, durerile şi bucuriile omului corespundeau mult mai mult evenimentelor lumii exterioare decât în zilele noastre; ființa omenească era incapabilă să se retragă în ea însăşi cum o facem noi astăzi. Viața noastră interioară modernă s-a eliberat mult mai mult de condițiile mediului ambiant. Omul modern poate chiar ajunge să trăiască în cele mai bune condiții exterioare şi să se simtă invadat de o durere interioară care vine din modul său de a vedea lumea, fără a fi motivat de împrejurări exterioare. Acest lucru ar fi fost imposibil pe vremea Indiei antice. Pe atunci procesele interioare dădeau o imagine mai fidelă a ceea ce se desfăşura în mediul exterior. Sentimentele omului erau mult mai mult în legătură cu ceea ce îl înconjura. Aceasta se datora faptului că omul avea, prin organizarea sa în acea epocă, cu totul alte relații cu lumina, de exemplu. Lumina în care noi ne scăldăm nu are numai o parte exterioară, fizică; tot ceea ce este fizic conține şi o parte spirituală şi una sufletească în sine. În cursul evoluției, această parte sufletească şi spirituală unită cu lumea exterioară a scăpat percepției omeneşti, şi elementul fizic a devenit din ce în ce mai mult singurul perceptibil. Omul ajunge să nu mai perceapă lumina decât prin acțiunea sa asupra ochiului. În timpurile vechi, el o percepea pătrunzând ca un fluid în întregul său organism, iar în lumina care-l străbătea îşi simțea sufletul. În zilele noastre, acest suflet al luminii se opreşte la nivelul pielii omului. Altădată, în India organismul era total scăldat de lumină, şi omul percepea sufletul luminii. Ea era purtătoarea simpatiei şi antipatiei care se percepeau în alte ființe, şi este ceea ce se retrăgea din om o dată cu sufletul luminii.

De aceste fapte se leagă alte trăiri. Dumneavoastră inspiraţi şi expiraţi aerul; vă percepeţi respiraţia mai ales prin efectele sale mecanice. Când răsuflarea acţionează astfel încât se răceşte, condensarea ei vă permite s-o vedeţi. Acesta este un mijloc mecanic de percepere a respiraţiei. Oricât de necrezut poate părea astăzi, este totuşi adevărat că cea mai mare parte a oamenilor vechii Indii percepeau respiraţia cu totul altfel. Investigaţia spirituală o poate confirma. Sufletul luminii nu se retrăsese încă din ceea ce se întâmpla în ambianţa oamenilor şi ei percepeau aerul inhalat şi expirat în nuanţe de diferite culori, mai închise sau mai deschise, din care cauză ei nu ar fi spus simplu aer, ci aer de foc; vedeau aerul intrând în ei şi ieşind din ei ca nişte raze de foc. Aveţi, aşadar, posibilitatea de a înţelege că întreaga ambianţă aeriană era altceva pentru vechiul indian decât pentru omul actual. Omul actual percepe aerul ca fiind transparent, nu vede conţinutul aerului ambiant. Când trece un curent de aer el îl conştientizează datorită rezistenţei pe care acesta o opune. Omul a pierdut până şi ultimul rest de clarvedere instinctivă. Când un curent de aer traversează o cameră, noi nu-l percepem decât prin rezistenţa pe care el ne-o opune; omul Indiei antice vedea mase de foc parcurgând spaţiul.

Iată un exemplu care ne demonstrează cum se evidenţiază chiar şi în trăirile exterioare metamorfoza suferită de fiinţa omenească în cursul evoluţiei sale. Procesele evoluţiei se petrec discret, şi noi nu vom putea niciodată înţelege ceea ce spun Vedele dacă nu ştim în ce sens sunt utilizate cuvintele. Dacă nu ştim că ceea ce citim exprimă ce vedeau atunci oamenii, cuvintele îşi pierd sensul şi noi interpretăm totul greşit. Este imposibil să abordăm documentele vechi fără a ţine cont de realităţi.

Ceea ce trăieşte în sufletul omenesc se transformă în cursul timpului; acum vă va fi clar un fapt pe care, dacă nu ai aceste premise, care sunt cu totul independente de dovezile pe care le poate găsi cercetarea fizică, nu-l poţi înţelege numai pe baza acestor dovezi. Priviţi cum sunt enumerate elementele în textele orientale: pământ, apă, foc, aer, eter. Abia începând cu epoca greacă întâlnim enumerarea care ne este familiară astăzi, şi pe care se întemeiază concepţiile noastre asupra lucruilor. De ce se întâmplă aşa? Omul vechii Indii vedea realităţile exterioare tot ca omul modern; prin solid el înţelegea ceea ce este elementul pământ, prin fluid el percepea ceea ce, în sens spiritual, numim apă. Ce noi numim astăzi aer era pentru el foc, căci percepea focul deja în aer şi numea „foc" ceea ce vedea astfel. Noi nu-l mai vedem, îl simţim drept căldură. Oamenii vechii Indii percepeau un element pe care noi îl numim astăzi „aer", căci totul s-a metamorfozat începând cu cea de a patra epocă postatlanteană; pentru noi aerul este pătruns de lumină, nu revelează lumina. Concepţia despre aer şi despre foc s-a inversat.

Tot ce am spus despre Hristos şi despre Lucifer, despre încrucişarea drumurilor lor, despre transformarea lui Hristos dintr-o entitate cosmică într-o entitate interioară a omului, şi despre Lucifer, care a devenit din entitate interioară o entitate cosmică, s-a împlinit în egală măsură în toate domeniile existenţei; astfel, ceea ce în prima epocă postatlanteană era încă ceva ce noi numim foc este perceput acum ca aer şi ceea ce noi percepem ca foc era atunci perceput ca aer. Ce se află la baza evoluţiei se revelează nu numai în lucrurile mari, ci şi în cele mici, şi nu trebuie atribuite întâmplării. Vedeţi până la ce adâncimi se poate coborî în detaliile evoluţiei când contemplăm lucrurile dintr-un punct de vedere pur realist, cel al ştiinţei spiritului. O conştienţă ca cea a vechiului indian mai resimţea încă unitatea între ceea ce se întâmplă în interiorul sufletului şi ceea ce se derula în afara acestuia; iată de ce fiinţa omenească trăia atunci mai mult în mediul său înconjurător. Noi mai găsim ultimele ecouri ale acestor stări de clarvedere instinctivă în clarvederea rudimentară a oamenilor înzestrati cu ceea ce se cheamă darul celei de a doua vederi. Dacă mergeţi pe stradă şi vă gândiţi la cineva pe care nu-l puteţi vedea în

mod fizic în acel moment iar puţin timp după aceea îl întâlniţi vă întrebaţi cum se face că v-a venit ideea să vă gândiţi la el. Acest lucru se întâmplă deoarece imaginea sa a pătruns în viaţa dumneavoastră subconştientă şi a urcat în conştienţa dumneavoastră sub formă de gând, înainte de a-l fi văzut. În zilele noastre, omul nu mai posedă decât rudimentele unei facultăţi care altădată a fost importantă; atunci existau relaţii mult mai strânse între pipăitul exterior şi „pipăitul interior" sau sentiment. Eu nu fac decât să dezvolt ceea ce vi s-a spus adesea: Omenirea a evoluat de la vechea clarvedere confuză la conştienţa actuală a lumii sensibile şi va trebui să ajungă la o clarvedere deplin conştientă. Această stare va fi trăită de către om în mod conştient, astfel încât el va şti că corpul său eteric iese din corpul său fizic şi se va putea servi de organele sale eterice ca de cele ale corpului său fizic.

În epocile anterioare, mai spiritualizate, oamenii erau mai înţelepţi decât ştiinţa modernă, abstractă şi materialistă, şi aveau conştienţa că o veche clarvedere a străbătut Universul, că s-a ieşit din această clarvedere şi că s-a intrat în starea actuală. Oamenii nu exprimau ceea ce ştiau în formule şi în teorii abstracte, ci în imagini puternice şi colorate; miturile nu sunt lucruri gândite, elaborate în toate detaliile, nici imagini fantastice, cum susţin unele savantlâcuri fantaziste de azi; ele sunt expresia unei înţelepciuni originare, profunde, dobândite prin clarvedere spirituală. Există conştienţa că în timpurile de demult omul percepea lumea într-un mod mai cuprinzător. Simţirea vechilor indieni era o ultimă rămăşiţă a unei clarvederi primordiale începţoşate. Acest lucru se ştia odinioară, dar se ştia, de asemenea, că această clarvedere (o numim aici în mod global) regresa, lăsând loc progresiv unei vieţi pur exterioare şi limitate la lumea sensibilă. Şi acest fapt s-a exprimat în miturile fundamentale. Se ştia, de exemplu, că existau Misterii al căror drum ducea la cunoaşterea spiritelor subterane de care noi am vorbit, şi altele al căror drum conducea la spiritele cosmice. Se făcea o distincţie netă între cele două, şi cel care nu era iniţiat nu ştia nimic despre aceasta, tot aşa cum cel care în prezent nu caută căile corespunzătoare de perfecţionare nu bănuieşte nimic de existenţa unei înţelepciuni a Misteriilor. Dar despre aceasta se afla mereu câte ceva. Despre Misterii trebuie spus că strălucirea lor ne apare cu atât mai mare cu cât ne întoarcem mai mult în trecut. Deja Misteriile greceşti nu sunt cele mai strălucitoare. Şi esenţa Misteriilor cunoaşte o anumită decadenţă. Cu toate acestea, oamenii ştiau că ceea ce emana din aceste locuri în care acţiona încă conştienţa clarvăzătoare era în raport cu substanţa spirituală care străbate lumea şi o face să trăiască; ei ştiau, de asemenea, că acolo unde domnea conştienţa clarvăzătoare se mai putea afla ceva despre legităţile unui Univers despre care altfel nu se cunoaşte nimic. Deşi în decadenţă, Oracolele erau centre unde se cultiva conştienţa clarvăzătoare şi în care se spunea oamenilor ceea ce nu se poate afla nici prin percepţia sensibilă obişnuită, nici prin gândirea legată de simţuri. Dar aici se ştia şi că omul evoluează şi că ceea ce s-a putut dobândi prin vechea clarvedere nu este valabil şi utilizabil decât pentru epocile vechi, nu şi pentru timpurile noi.

Grecii erau deci conştienţi de faptul că ceea ce vine de la Oracole stimulează curiozitatea oamenilor şi dorinta de a cunoaste ceva din legile misterioase ale Universului, dar şi faptul că nu mai erau adaptaţi la folosirea corectă a unor astfel de rezultate ale clarvederii, că acum relaţiile cu Universul erau altele şi că, rămânând la rezultatele vechii clarvederi nu se mai poate face nimic în mod corect. Ceea ce se potrivea oamenilor din trecut nu se mai potriveşte oamenilor de azi. Acest lucru se voia să se spună, şi se spunea, în imagini sublime ca cele din mitul lui Oedip. Printr-un Oracol, adică de la un centru unde se percep prin intermediul clarvederii legăturile tainice care scapă privirii oamenilor, i se revelează tatălui lui Oedip că, dacă va avea un fiu, acesta va aduce nenorociri, îşi va asasina tatăl şi se va căsători cu mama sa. Acest fiu i se naşte. El

încearcă să împiedice să se împlinescă prezicerile Oracolului şi copilul este exilat departe de patria sa. Fiul află de Oracol, altfel spus, el află ceea ce nu se poate revela sufletului decât prin viziunea clarvăzătoare. Conştiența greacă voia să spună prin aceasta că, în cazul în care această cunoaştere provine dintr-un trecut îndepărtat, organismul omenesc a evoluat deja în aşa măsură încât nu se mai poate adapta la acest fel de clarvedere, nu mai are din aceasta un profit. Oedip, ca efect al unei conştiențe evoluate, interpretează revelațiile Oracolului în aşa fel încât, în loc să-i preîntâmpine prezicerile, grăbeşte împlinirea lor, cu alte cuvinte, omul nu mai ține în mâini frâiele conştienței clarvăzătoare; vechea clarvedere nu-i mai este de nici un folos. Dar s-a ştiut şi că aceste legături se vor inversa, că revelațiile clarvăzătoare vor deveni într-o zi o realitate pentru omenire. Aceasta numai pentru un timp, când un anumit strat al vieţuirii trebuia să-şi arunce vălul asupra a ceea ce provine din aceste lumi. Şi despre acest lucru exista o conştiență, şi l-au exprimat forțele creatoare de mituri ale evoluției umane.

Am văzut că Evenimentul hristic a fost punctul decisiv al evoluției, în care cele două forțe, principiul lui Lucifer şi cel al lui Hristos, s-au încrucişat. Acesta a fost, aşadar, punctul crucial în care, venind din altă parte, din Cosmos, ceea ce provine din izvoarele spirituale trebuia să se reverse ca un ferment în evoluția umanitătii. Acest ferment care fusese pierdut trebuia să se reverse din nou în omenire. Ceea ce devenise vătămător pentru oameni, ceea ce chiar devenise pentru ei răul, trebuia să fie amestecat ca un ferment şi transformat în bine. Răul trebuie să fie înglobat în forța spirituală aducătoare de fertilitate a evoluției umanității şi să colaboreze pentru realizarea binelui. Şi acest lucru este exprimat în mitologie.

Există o altă legendă care spune că un Oracol a prezis unor părinți că vor avea un fiu care va aduce nenorocire întregului său popor. El îl va ucide pe tatăl său şi se va căsători cu mama sa. Mama a născut. Din cauza acestei preziceri, ea şi-a exilat fiul pe insula Cariot, unde a fost găsit de regina insulei. Şi cum ea şi soțul său nu aveau copii l-au adoptat. Dar puțin mai târziu ei au avut un fiu. Atunci, fiul adoptiv s-a crezut neglijat şi l-a omorât. Acest fapt l-a obligat să fugă. El a ajuns la curtea lui Pilat, în Palestina, unde a primit slujba de intendent. Aici el s-a certat cu vecinul său; în cursul certei, l-a omorât şi mai târziu s-a însurat cu văduva lui. Atunci a aflat că cel pe care-l omorâse era adevăratul său tată, şi că se căsătorise cu mama sa. Legenda ne spune că cel care a făptuit atâtea nelegiuni nu a avut soarta lui Oedip, ci, asaltat de remuşcări, a mers la Hristos, care l-a luat cu El; acesta era Iuda, din insula Cariot (Iscarioteanul). Ceea ce trăia în Iuda, acest rău, este ca un ferment care s-a infiltrat în mersul întregii evoluții omeneşti. Căci evenimentul din Palestina este legat de trădarea lui Iuda; Iuda face parte din ansamblul Celor doisprezece, nu putem avea o idee completă despre ei fără el. De acestă dată prezicerile Oracolului s-au împlinit şi s-au încorporat evoluției omului, ca şi răul, care este transformat şi acționează pentru realizarea binelui. Această legendă, care conține mai multă înțelepciune decât ştiința exterioară, ne demonstrează că în cursul timpului are loc o transformare în natura omenescă, astfel că acelaşi fapt trebuie înțeles cu totul altfel în epoci diferite. Felul în care se realizează prezicerile unui Oracol în vremea lui Hristos nu se poate relata ca atunci când se vorbeşte de vremea lui Oedip. Acelaşi fapt ne este prezentat o dată ca legenda lui Oedip şi altă dată ca legenda lui Iuda, dar numai cunoscând faptele spirituale care stau la baza oricărei deveniri a lumii şi omenirii se înțelege ceea ce apare ochiului exterior şi concepției istorice exterioare ca o consecință a acestora. Realitățile lumii sensibile, impresiile senzoriale sau manifestările sufletului omenesc devin inteligibile de îndată ce cunoaştem temeliile spirituale pe care ele se bazează. Descoperirile pe care le face investigatorul lumii spirituale sunt oferite de bunăvoie celor care le primesc şi care cercetează faptele exterioare care le confirmă. Eu

am subliniat adesea ce legătură trebuie să existe între investigația spirituală şi cercetarea faptelor materiale. Dacă ceea ce se descoperă în lumea spirituală este adevărat, se va confirma în lumea fizică. Orice investigator adevărat al vieții spiritului vă va spune că el oferă ceea ce ştie despre lumile superioare şi invită să se cerceteze faptele exterioare în lumina aserțiunilor sale. Comparați, de exemplu, ceea ce v-am spus despre reîncarnarea lui Zoroastru cu ceea ce spune istoria exerioară. Veți vedea că tot ce am afirmat despre aceste evenimente poate fi supus verificărilor, dacă se analizează faptele istoriei exterioare. Partea exterioară a lucrurilor nu poate fi înțeleasă decât dacă se cunoaşte partea lor interioară, cea spirituală.

CONFERINȚA a VIII-a

München , 30 august 1909

Vorbind până acum de entități care aparțin de împărătia lui Hristos sau de cea a lui Lucifer, am acordat atenție mai ales modului în care forțele propriului său suflet îi permit omului să atingă şi să viețuiască în cursul evoluției sale aceste entități. Am făcut deci să reiasă, de exemplu, cum drumul cunoaşterii care conducea omul spre entitățile cosmice, în vremurile precreştine, în centrul cărora se afla Hristos, se ridica de la om spre Cosmos, în timp ce în celălalt sens drumul care ducea în împărătia lui Lucifer pătrundea în suflet, pentru a străbate vălul care îl masca. Şi noi am subliniat că apariția lui Hristos pe Pământ a adus o astfel de transformare, încât cele două împărății au ajuns să se suprapună; în prezent, omenirea se îndreaptă spre o epocă în care pe Hristos va trebui să-l căutăm în interior, iar pe Lucifer în exterior. Acum trebuie să revenim în câteva cuvinte asupra esenței principiului luciferic, cu scopul a pune în concordanță aceste cunoştințe cu cele care v-au fost oferite anterior în legătură cu entitățile luciferice. În lume lucrurile sunt complicate, şi orice poate fi luat în considerare din punctele de vedere cele mai diverse. Aşa se face că uneori ele par să se contrazică, fiindcă le abordăm când într-un mod, când în altul. Ele sunt totuşi în consonanță. Aşa cum un om descrie o frunză, o dată în funcție de suprafața superioară, apoi de cea inferioară, deşi este vorba de aceeaşi frunză, şi cel care descrie principiul luciferic în mod corect urmăreşte, aşa cum am făcut noi în ultimele conferințe, drumul pe care sufletul trebuie să apuce pentru a ajunge la acest principiu. Dar, bineînțeles, se poate examina şi dintr-un alt punct de vedere, ca să zicem aşa extrapământesc, evoluția Pământului şi Universului, pentru ca să caracterizăm altfel decât înainte locul pe care îl ocupă entitățile luciferice în devenirea lumii. Aceasta este ceea ce vom face în câteva cuvinte.

Reamintiți-vă că Pământul nostru constituia inițial o ființă comună cu Soarele şi Luna, că Soarele s-a separat de Pământ pentru a deveni reşedința unor entități mai evoluate, a căror acțiune trebuia să se exercite din afară asupra Pământului, şi că entități încă mai elevate au rămas unite cu Pământul după separarea Soarelui, pentru a retrage la rândul lor substanța Lunii din Pământ. Dacă vă gândiți că acestea sunt aceleaşi entități care au separat Luna de Pământ, care au provocat, din interior, în om naşterea unei noi vieți a sufletului şi l-au ferit de mumificare, vă dați seama de concordania care există între ceea ce m-ați auzit spunând în alte conferințe şi ceea ce v-am explicat în aceste ultime zile.

În ceea ce priveşte entitățile care s-au despărțit de Pământ o dată cu Soarele, este natural că omul trebuia să le întâlnească şi în evolutia sa ulterioară, prin aceea că îşi îndrepta privirea în direcția Soarelui pe care ele l-au însoțit. Omul trebuia să caute ființele solare

în activitatea şi împărăţia lor, cu toate subentităţile lor, în drumul său de la sine spre exterior, dincolo de vălul lumii sensibile. Dar acele entităţi care mai erau încă într-o anumită măsură nişte mari binefăcători ai omenirii, care prin separarea Lunii au stimulat viaţa sa interioară, pe acestea le va fi avut de căutat în timp ce cobora în propria sa interioritate, în timp ce se adâncea într-o regiune sufletească subterană, pentru a găsi acolo ceea ce se ascunsese privirii exterioare, zeii subterani care separaseră Luna. Dacă luăm în considerare numai aceste două categorii, adică zeii solari şi zeii lunari, putem face o primă distincţie care se poate caracteriza după cum urmează: zei care se află în cerurile exterioare şi zei care se află mai jos de suflet; drumul spre lumea exterioară îl numim drum solar şi drumul spre lumea interioară a sufletului îl numim drum luciferic (îndeosebi pentru a dispune de un termen).

Entităţile luciferice sunt cele care nu au participat la separarea Soarelui de Pământ; există şi alte entităţi, neaparţinând nici uneia din aceste regnuri, care sunt mari binefăcători ai omenirii, dar care au trebuit să rămână ascunse la început şi care nu au luat parte la separarea Soarelui. Erau acele entităţi care rămăseseră în urmă pe Vechea Lună şi nu atinseseră gradul pe care trebuiau să-l aibă în calitate de entităţi de o natură spirituală mult superioară celei a oamenilor de pe Vechea Lună. Ce au ratat ele atunci? Au ratat să participe la separarea Soarelui în timpul evoluţiei următoare a Pământului. Într-un anumit sens, ele ar fi avut chemarea să părăsească Pământul, ca şi spiritele solare, şi să acţioneze asupra lui de pe Soare; or, aceasta ele nu au putut s-o facă. Într-o anumită măsură, au încercat să se separe de Pământ o dată cu Soarele, dar nu au putut suporta condiţiile de evoluţie solare şi au recăzut pe Pământ. Aceste entităţi nu erau dintre cele care au rămas de la început cu Pământul, când Soarele s-a desprins de el, dar ele nu şi-au putut continua evoluţia pe Soare şi au rămas în cele din urmă legate de evoluţia Pământului. Ce au făcut aceste entităţi mai departe, în cursul evoluţiei pământeşti? Situaţia lor era cu totul particulară şi ele au încercat să-şi urmeze propria evoluţie pe Pământ cu ajutorul evoluţiei omeneşti. Ele nu puteau acţiona asupra Eului uman, întrucât nu obţinuseră pentru aceasta o forţă suficientă pe Vechea Lună. O puteau avea numai cele care emigraseră de pe Pământ o dată cu Soarele şi, de asemenea, cele care separaseră Luna de Pământ. Entităţile recăzute din Soare s-au adresat atunci sufletului omenesc, pe când acesta nu era încă matur pentru a primi revelaţia spiritelor binefăcătoare care separaseră Luna de Pământ. Astfel, aceste entităţi au acţionat prea curând asupra sufletului omenesc. Dacă omul ar fi aşteptat ca acţiunea binefăcătoare a entităţilor care acţionau de pe Lună să aibă loc în interiorul sufletului, această transformare nu s-ar fi produs prematur. Ea ar fi avut loc mai târziu. Zeii lunari ar fi pregătit lent sufletul omenesc pentru timpurile când ar fi fost posibilă o evoluţie corespunzătoare a Eului. Aşa însă, entităţile rămase în urmă au pătruns în om şi şi-au revărsat acţiunea lor în corpul astral şi nu în Eu. Ele au acţionat în interiorul corpului astral exact cum o fac zeii lunari, astfel încât au căutat în interiorul sufletului drumul pe care au mers mai târziu adevăraţii zei lunari. Aceste entităţi s-au asociat astfel în împărăţia lui Lucifer. Ele sunt cele pe care Biblia le-a simbolizat prin şarpe. Ele au intrat prea curând în corpul astral uman şi s-au manifestat întru totul ca celelalte entităţi care acţionează din interior. Dacă numim entităţi luciferice divinităţile care acţionează din interior, trebuie să desemnăm cu acelaşi nume şi aceste fiinţe rămase în urmă. Totuşi, asemenea fiinţe care au supus omul influenţelor lor înainte de timp au devenit într-un anumit sens ispititorii săi, iar pe de altă parte, ele i-au adus libertatea, posibilitatea de a deveni independent în corpul său astral faţă de divinităţile care i-ar fi luat individualitatea sub protecţie, deversând dintr-o dată în Eu elementul divin pe care ea este chemată să-l primească. Astfel, aceste entităţi luciferice au acţionat asupra corpului astral al omului, l-au umplut cu tot ceea ce-l poate stimula pentru atingerea sferelor superioare, spirituale; ele au influenţat sufletul omenesc şi, fiind superioare

omului, l-au sedus, într-un anumit sens; noi trebuie să numim acest fel de ființe luciferice ispititorii omului. Ceea ce a primit ființa omenească în cursul evoluției Pământului, ceea ce i-a adus, pe de o parte, libertatea și, pe de altă parte, posibilitatea răului a venit din interiorul omului, din împărăția lui Lucifer. Aceste entități nu se puteau manifesta din exterior; ele trebuiau să se strecoare în interiorul sufletului. Asupra omului poate acționa, venind din afară, ceea ce atinge Eul său și nu numai corpul său astral. Astfel, vedeți că în vasta împărăție a Purtătorilor de lumină, a entităților luciferice există subrase care au devenit ispititorii omului și că tocmai din cauza lor au fost luate măsuri severe în centrele în care oamenii puteau fi inițiați în domeniile aflate dincolo de vălul lumii sufletești. Oamenii care se angajau pe acest drum nu întâlneau acolo numai entități luciferice binefăcătoare, care luminau din interior sufletul omului, ci, înainte de ele, pe cele care exercitau ispite asupra lor, stimulând în suflet mai ales orgoliul, ambiția și vanitatea.

Este clar că nu trebuie să încercăm niciodată să cuprindem în toată complexitatea lor lumile care se află dincolo de lumea sensibilă și de lumea sufletului, cu ajutorul notiunilor elaborate de cultura noastră actuală.

Pentru a vorbi de entitățile luciferice ar trebui să cunoastem despre această lume întinderea ei, toate genurile, speciile și varietățile ei. Am vedea că atunci când se vorbește de periculozitatea unui anumit tip de ființe luciferice nu întotdeuna este conștientizată întreaga dimensiune a regnului respectiv; poate fi corect să vorbim, ca în cutare sau cutare document, despre anumite specii de ființe luciferice, dar nu trebuie uitat că realitatea este mai vastă, infinit mai vastă decât știe omul în mod obișnuit. Într-un timp în care privirea spre exterior și spre interior era încă foarte pătrunzătoare, la apariția unei anumite epoci culturale, omul simțea, când urma calea spre exterior: „Acesta ești tu", și când urma calea spre interior: „Eu sunt Totul" și înțelegea cum calea spre exterior și calea spre interior conduc amândouă la același și unitar Eu. În această primă epocă postatlanteană s-a putut simți și gândi cu totul altfel despre ceea ce se află la baza regnurilor spirituale decât mai târziu. Din această cauză este extrem de greu pentru conștiența obișnuită să se plaseze în această primă epocă culturală postatlanteană și să se identifice cu un suflet care trăia în acea epocă minunată.

Am văzut ieri cum sentimentul de atunci era de o altă natură, cum oamenii simțeau că sufletul lumii năvălea din toate părțile și le străbătea pielea; ei au putut astfel acumula din mediul înconjurător o experiență la care acum fiinta omenească nu mai are acces.

Dar de acestea se mai leagă încă și altceva. Dumneavoastră ați aflat din știința ocultă că se pot distinge mai multe epoci culturale în cursul evoluției postatlanteene. Cultura protoindiană, cultura caldeano-egipteană, cultura greco-latină (epoca în care a avut loc venirea lui Hristos); în sfârșit, propria noastră cultură. Trebuie să mai urmeze alte două perioade, înainte ca Pământul să sufere o transformare analoagă celei din timpul catastrofei Atlantidei. Avem deci șapte epoci culturale; epoca greco-latină, o dată cu venirea lui Hristos, constituie mijlocul și punctul de cotitură al acestor șapte perioade. Celelalte epoci culturale se află într-o anumită relație: epoca culturală caldeano-egipteană se repetă în anumite fenomene din epoca a cincea, adică a noastră, deci anumite fenomene, anumite fapte, anumite concepții care au existat în vechea cultură caldeano-egipteană trebuie să reapară în epoca noastră. Ele revin însă sub o altă formă și sunt impregnate de aportul impulsului hristic. Nu este deci vorba de o simplă repetiție, căci tot ceea ce se repetă astfel se cufundă în elementul pe care Hristos l-a introdus pe Pământ. Lucrurile se repetă, și în același timp nu se repetă! Cei care au dobândit o cunoaștere mai profundă în cursul evoluției umanității și au participat la ea cu sufletul au simțit întotdeauna aceasta. Ei au avut, chiar fără să aibă uneori multe cunoștințe oculte, un fel

de amintire a vechilor trăiri egiptene. Ceea ce înțelepții egipteni au înglobat, din cunoaşterea fenomenelor cereşti, în ştiința lor ermetică reînvie în epoca noastră, a cincea, sub o formă mai materialistă. Au simțit reînvierea acestor fenomene mai ales cei care participaseră la aceasta. Să dăm un singur exemplu. În epoca a cincea a apărut din nou pe Pământ o individualitate care, odinioară, în templele din Egipt, îşi îndreptase privirea sa interioară spre astre şi sonda secretele spațiului sub conducerea înțelepților Egiptului. Acesta a fost Kepler. Iar ceea ce existase sub o anumită formă în sufletul egiptean a reapărut sub o formă nouă, cea a marilor legi ale lui Kepler, care sunt o componentă importantă a astrofizicii noastre moderne. În sufletul acestei individualități s-a născut un sentiment care s-a exprimat prin următoarele cuvinte (pe care le puteti regăsi în scrierile lui Kepler): Eu am mers şi am adus vasele sacre din sfintele locuri ale Egiptului; le-am aşezat în prezent, pentru ca oamenii să poată astăzi înțelege ceva din ceea ce va acționa în perioadele viitoare. Am putea da un număr mare de exemple de acest fel, care v-ar putea face să sesizați modul în care retrăiesc, sub o formă nouă, impulsurile civilizației caldeano-egiptene.

Ne aflăm în cea de a cincea epocă postatlanteană. Aceasta va fi înlocuită mai târziu de epoca a şasea, care va fi de o mare importanță, căci ea va repeta pe o treaptă superioară vechea epocă protopersană a lui Zoroastru. Zoroastru a contemplat Soarele pentru a vedea în spatele luminii sale fizice spiritul lui Hristos (pe care el l-a numit Ahura Mazda) şi a-l anunța oamenilor. Între timp, Hristos a coborât pe Pământ. El trebuie să pătrundă în sufletele care se vor pregăti pentru aceasta în cursul epocii a şasea, în aşa fel încât un anumit număr dintre acestea să fie capabile să regăsească în ele însele sentimentul puternic pe care Zoroastru putea să-l trezească atunci când vorbea de Ahura Mazda. Căci, în epoca a şasea, ceea ce s-a manifestat în Persia antică va trebui să se reveleze din nou, prin contemplarea şi recunoaşterea înțelepciunii solare, la un mare număr de oameni, sub o formă mult mai interiorizată şi spiritualizată. V-am semnalat deja că grecii au vorbit în felul lor şi după gradul lor de înțelegere despre acest Ahura Mazda şi că l-au desemnat cu numele de Apolo. În Misteriile lor grecii dezvoltau esența profundă a acestuia. Mai presus de orice, ei vedeau în el spiritul care dirijează nu numai forțele fizice ale Soarelui, ci, de asemenea, pe cel care conduce forțele solare spirituale spre Pământ. Iar când maieştrii Misteriilor apolinice voiau să vorbească discipolilor lor de influențele de ordin spiritual şi moral exercitate de Apolo, ei spuneau că o dată cu Apolo întreg Pământul a răsunat de sfânta muzică a sferelor, zeul trimițiând spre Pământ razele lumii spirituale; ei îl vedeau însoțit şi asistat de Muze. O înțelepciune profundă se ascunde în această imagine a lui Apolo înconjurat de nouă Muze. Dacă vă amintiți că omul este constituit dintr-un corp fizic, dintr-un corp eteric şi dintr-un corp astral, dintr-un suflet al senzației, dintr-un suflet al înțelegerii, dintr-un suflet al rațiunii, dintr-un suflet al coştienței etc. puteți spune: Omul, cu Eul său, este un centru care reuneşte în jurul lui şapte sau nouă părți constitutive. Dacă urcăm de la ființa omenească la o ființă divină, trebuie să ne reprezentăm că Eul corespunde acestei entități şi că diferitele părți constitutive sunt pentru entitatea divină individualități izolate. Aşa cum corpurile fizic, eteric şi astral etc. compun ființa omenească, grupându-se în jurul Eului său, tot astfel Muzele se grupează în jurul lui Apolo. Şi tot ce era revelat în legătură cu aceasta adepților Misteriilor apolinice capătă o semnificație profundă. Lor li se încredința un secret referitor la evoluție, anume că zeul care-i vorbise odinioară lui Zoroastru în cursul epocii a doua de cultură trebuia să le vorbească din nou oamenilor în epoca a şasea. Şi pentru a-i face să înțeleagă, se spunea despre cântecul lui Apolo că şi-ar atinge scopul pe Pământ în cursul epocii a şasea. Această învățătură cu care se familiarizau adepiii Misteriilor apolinice preciza că a doua epocă de evoluție postatlanteeană s-ar repeta într-a şasea, pe o treaptă superioară.

În ceea ce priveşte prima epocă, ea va reapărea, într-o formă superioară, în cursul epocii a şaptea.

Cunoaşterea primei epoci postatlanteene, ridicată la un nivel superior prin hristificare, constituie un ideal înalt pentru omul modern: să regăsescă sub o formă nouă modul de simțire, modul de percepție care a existat, la un nivel inferior, în prima epocă postatlanteană. În cele din urmă, omul trebuie să recunoască, la capătul erei postatlanteene, că cele două căi pe care le poate urma, pe de o parte în afară, spre lumea sensibilă, pe de altă parte spre înăuntru, îl conduc la o unitate. Iată de ce este bine să ne transpunem în modul de simțire şi în gândurile vechilor indieni atât de diferite de cele ale epocii noastre intermediare. Chiar dacă nu decelăm decât câteva trăsături ale acestora, putem observa ceva din modul de a simți şi gândi atât de diferit, din atitudinea diferit fundamentată față de înțelepciune şi viață prezente în ființa umană care nu avea încă o conştiență trează a Eului. Ceea ce este consemnat în Vede este învățătura primilor mari Maeştri ai Indiei antice: sfinții Rishi. Trebuie să menționăm că Rishii şi-au primit inspirația de la înalta individualitate care ghidase popoarele Atlantidei la traversarea Europei, în drumul lor spre Asia. Într-un anumit sens, sfinții Rishi erau discipolii acestei înalte individualități, ai lui Manu. Ce i-a învățat el? El le-a arătat modul în care au ajuns la înțelepciunea postatlanteană. A ajunge la cunoaştere prin observarea naturii exterioare şi coborârea în străfundurile sufletului nostru, cum a devenit posibil abia în zilele noastre, n-ar fi avut nici un sens la acea epocă.

În prima epocă culturală postatlanteană, corpul eteric era încă în mai mare parte decât azi exterior corpului fizic. Ființa omenească se putea servi de corpul şi de organele sale eterice când se angaja integral în viața corpului fizic, când uita, ca să spunem aşa, că se află în corpul său fizic şi se dăruia în întregime corpului său eteric. El se simțea atunci ca şi când ar fi fost scos afară din el însuşi, ca o sabie trasă din teacă. Această senzație era însoțită, de asemenea, de percepții care pot fi descrise în felul următor: Nu vezi cu ochii, nu auzi cu urechile, nu gândeşti cu organul fizic al înțelegerii, te serveşti numai de organele corpului tău eteric. Şi atunci se manifesta înțelepciunea vie. Acestea nu mai erau idei-gânduri ale oamenilor, ci idei după care zeii au format lumea exterioară. Ceea ce noi numim astăzi idei, ceea ce noi producem cu instrumentul creierului, omul Indiei vechi, care trăia într-adevăr în lumea spirituală, nu ştia; el nu elucubra, nu născocea sisteme raționale şi logice, ci, ridicându-se deasupra corpului fizic şi trăind în corpul său eteric, se vedea înconjurat de întregul ocean al gândurilor divine a căror acțiune cosmică a lăstărit Universul. Organele sale de simț eterice percepeau modul în care zeii au gândit prin imaginile-model originare, arhetipurile tuturor lucrurilor. El nu avea nevoie să gândească logic. De ce este necesară astăzi acestă logică? Pentru că prin gândirea logică noi trebuie să aflăm mai întâi adevărul şi pentru că ne putem înşela în ceea ce priveşte legăturile pe care le stabilim între idei. Dacă am fi organizați în aşa fel încât un gând corect să se asocieze instinctiv cu un alt gând corect, nu am avea nevoie de logică. Omul Indiei vechi nu avea nevoie de logică, el contempla gândurile divine, care erau de la sine corecte. El avea în jurul lui o plasă eteric-cosmică țesută din gândurile zeilor. În această țesătură de gânduri, care îi apărea ca o lumină sufletească ce traversează lumea, el vedea totodată înțelepciunea primordială veşnică. Aşa, în stare de maximă perfecțiune, cum am descris-o aici, nu o puteau realiza decât sfinții Rishi, care puteau propovădui datorită acestei clarvederi marile entități cosmice. Ce resimțeau ei, aşadar? Ei resimțeau că prin această rețea cosmică de înțelepciune, în care totul era înscris în tablouri profetice vii, pătrunse de sufletul luminii, se revarsă în ei adevărul, cunoaşterea. Aşa cum omul de mai târziu va avea sentimentul că atunci când respiră în el pătrunde ceva, şi aceşti oameni din India antică aveau impresia că zeii le transmiteau înțelepciunea, că ei o aspirau aşa cum

noi aspirăm aerul care ne este trimis. Sflnții Rishi aspirau lumina sufletului spiritualizată de înțelepciune şi-i puteau învăța pe discipolii lor ceea ce primiseră în felul acesta. Ei le spuneau că ceea ce ei învățau era suflul expirat de Brahman. Aceasta este expresia corectă: „expirat de Brahman şi aspirat de oameni"; era poziția Rishilor față de înțelepciunea cosmică pe care o propovăduiau oamenilor şi pe care o găsim în imagini palide în ceea ce ne-au transmis Vedele. Căci Vedele nu sunt decât o imagine slabă a înțelepciunii originare a Rishilor. Când le citesc, oamenii ar trebui să fie conştienți că acestea sunt imagini palide ale înțelepciunii primordiale a Rishilor. Totuşi, trebuie să vedem în Vede altceva decât ne spun cclelalte texte sacre cunoscute. Există o foarte mare diversitate de documente în lume, şi noi ne putem apropia mai mult de unul sau altul; Evanghelia Sfântului Ioan, de exemplu, este plină de o viață interioară, de o viață a sufletului pătrunsă de forțele lui Hristos. Dar dacă avem în vedere expresia exterioară a Evangheliei lui Ioan, ea este mai îndepărtată de conținutul său decât ceea ce se spune în Vede față de fondul lor. Forma şi fondul acestora din urmă sunt mult mai intim legate, fiindcă înțelepciunea aspirată a fost preluată şi redată direct în cuvintele textului vedic, pe când autorul Evangheliei, Sfântul Ioan a primit revelații profunde şi nu le-a consemnat decât cu timpul, sub o formă mai putin apropiată de conținutul lor.

Trebuie ca aceste lucruri să ne fie foarte clare, dacă vrem să înțelegem cu adevărat evoluția. Din această cauză, este necesar să simțim că este un sentiment natural când un creştin spune că prețuieşte Evanghelia Sfântului Ioan mai presus de scriere, dar, de asemenea, când simte şi necesitatea de a nu rămâne la cuvântul acestei Evanghelii, ci de a pătrunde până la spiritul său, aşa cum face ştiința spiritului, atunci spune: Această Evanghelie devine pentru mine ceea ce trebuie să fie numai când pătrund dincolo de ce ne este dat în expresia sa exterioară. Dimpotrivă, cel care vrea să se situeze pe o poziție corectă în raport cu Vedele trebuie să-şi spună, ca omul din India veche, că ceea ce se află în Vede nu este o simplă transcriere omenească a înțelepciunii divine revelate mai târziu, ci reproducerea imediată a ceea ce este înțelepciune aspirată. Iată de ce textul vedic şi diferitele sale pării, mai ales Rig Veda, nu sunt numai documente ale sacrului, ci au ceva sacru în ele însele pentru cei care le-au simțit originea; iată de ce Vedele au fost venerate în timpurile vechi cu aceeaşi fervoare ca o ființă divină. Trebuie să înțelegem acest lucru din trăirea sufletească a vechiului indian. Noi ne îndreptăm spre un ideal, acela de a ne regăsi la un nivel superior, adică de a reîntemeia pe o treaptă superioară prima epocă culturală. Trebuie să învățăm ceva din ceea ce se spune cu privire la cuvântul Vedelor, şi anume că Baravatcha a studiat Vedele timp de trei secole. Omul actual crede că la capătul a trei secole de studiu el ştie enorm de multe lucruri, că dacă el însuşi ar studia Vedele, chiar un timp scurt, ar cunoaşte multe. Legenda povesteşte că într-o zi Indra i-a apărut lui Baravatcha şi i-a spus: Tu ai studiat Vedele timp de trei secole, dar uită-te la aceşti munți foarte înalți din fața ta: unul reprezintă prima parte a Vedelor – Rig Veda –, celălalt a doua parte a Vedelor – Sama Veda –, iar al treilea a treia parte, Yagur Veda. Atunci Indra a luat din cei trei munți trei mici bulgări de pământ cât poți ține într-o mână şi i-a spus: Uită-te la aceşti bulgări de pământ! Tu ştii acum despre Vede cam cât reprezintă aceşti bulgări raportați la aceşti munți înalți şi masivi. Dacă ați transforma cele spuse în această povestire într-un sentiment, ați putea spune: Dacă vă apropiați de cea mai înaltă înțelepciune, sub orice formă ar fi ea şi sub forma în care ne apare în zilele noastre, când avem chemarea a o căuta din nou prin mesajul rosicrucienilor, nu din cărți, ci din ceea ce există în lume, şi dacă adăugați acest sentiment datelor ştiinței spiritului şi vă plasați într-un raport just cu privire la ele, abia dacă ați putea spune despre dumneavoastră că ați aflat despre cunoaşterea spiritului cât a înțeles Baravatcha din Vede. Ar trebuie ca fiecare să cunoască această parabolă; atunci omul ar găsi în mod afectiv relația corectă cu înțelepciunea cuprinzătoare a Universului.

Acest sentiment ar trebui să ne facă să resimtim ceva infinit din care nu putem avea decât un mic bulgăre. Prin aceasta primim şi aspiraţia de a progresa în sensul corect şi cu răbdare până se va mai adăuga un nou bulgăraş. Presimţirea este unul din sentimentele cele mai binefăcătoare ale sufletului. Multe pot fi învăţate de la înţelepciunea primordială a Orientului. Printre lucrurile cele mai valoroase ce pot fi reţinute din această învăţătură sunt cele care se referă la sentiment şi la simţirea noastră. Indicaţia pe care zeul Indra a dat-o lui Baravatcha de a se situa pe o poziţie corectă faţă de Vede este una din aceste învăţături. Acestea sunt sentimentele de frică sacră şi de veneraţie pe care trebuie să le regăsim, dacă vrem să întâmpinăm o epocă în care ne va fi permis să vedem în ce constă revelaţia Misteriilor moderne, să vedem din nou urzeala unei lumi de înţelepciune ţesută de gândurile divine şi nu de gândurile omeneşti. Acesta este şi cel mai bun lucru pe care-l putem învăţa în materie de sentiment. Dar nu trebuie să credem că posedăm deja aceste sentimente în starea de conştienţă obişnuită, ci să înţelegem că drumul către sentimentele cele mai înalte trece prin cunoaştere. Şi dacă vrem să renunţăm, din comoditate, la a căuta astfel sentimentele prin înălţimea eterică a gândurile, vom rămâne la trivialitatea sentimentelor obişnuite, confundându-le cu afundarea interioară a sufletului în divinitate. Aceste sentimente care animau oamenii în India antică au constituit o trăsătură fundamentală a întregii înţelepciuni a primei epoci postadanteene, permiţând astfel să se stabilească un raport corect cu Universul, pentru a simţi unitatea lumilor spirituale când se căuta calea spre exterior şi spre interior.

Toate civilizaţiile ulterioare se caracterizează printr-un sentiment diferit. Pe când în India veche cele două căi, a revelaţiei interioare şi a revelaţiei exterioare, converg într-o unitate, în epocile următoare, dimpotrivă, ele devin divergente; pe de o parte, noi avem revelaţia din afară, şi pe de alta, revelatia dinăuntru. Aşa stau lucrurile în epoca a doua postatlanteană, când le găsim separate, atât în popor, cât şi în sânul Misteriilor, fie că acestea sunt exterioare, dirijate spre Ahura Mazda, fie pur interioare. Unitatea ascunsă a celor două lumi spirituale, care se mai percepeau în mod viu în India antică, a dispărut pentru omul epocii a doua postatlanteene şi făcea parte încă de atunci din fundamentul impenetrabil al existenţei, despre care mai exista un presentiment, dar care nu mai putea trăi în suflet. Omul Indiei antice spunea: Merg în afară de mine sau în mine, ajung la unitate; persanul urma calea spre exterior şi, dacă era adept al lui Zoroastru, spunea: Eu merg spre Ormuzd – iar dacă urma calea spre interior: Eu cobor spre entitatea Mithra! Dar aceste două drumuri nu se mai întâlneau. În el se păstra numai presentimentul că ele trebuiau să se regăsească undeva. Iată de ce vorbea despre acea fiinţă ca despre necunoscutul întuneric pe care nu îl putem decât presimţi, despre zeul primordial necunoscut. Acesta era o fiinţă spirituală primordială despre care se ştia că există, dar care nu putea fi găsită. Zaruana akarana, acesta era numele acestei divinităţi persane ascunsă în întuneric, la care însă nu se mai putea ajunge pe nici una din căi. Ceea ce se putea atinge era ceea ce se afla în spatele vălului lumii sensibile, fiinţa despre existenţa căreia vorbea Zoroastru, cu alte cuvinte, un zeu care era o emanatie a lui Zaruana akarana. Acesta era Ahura Mazda, Stăpânul lumii spiritelor solare de la care veneau efectele binefăcătoare pe care, spre deosebire de acţiunile Soarelui fizic, trebuie să le numim spirituale, şi de la care vechiul persan primea regulile morale şi legile existente, ceea ce cel care se ridica prin iniţiere la regulile şi legile morale aducea ca legi morale ale comportării şi acţiunii oamenilor. În jurul acestui spirit solar se percepeau servitorii săi Amshaspanzii, dispuşi în jurul tronului său ca nişte mesageri. El dirija ansamblul împărăţiei sale, ei conduceau diversele sale părţi. Sub ordinele lor se aflau entităţile imediat inferioare, care se numesc de obicei Izeţi sau Izaraţi. Vechiul persan privea dincolo de împărăţia ascunsă în spatele vălului lumii sensibile şi vedea acolo o entitate spirituală supremă, Ahura Mazda, şi sub ea o întreagă cohortă de Amshaspanzi; apoi,

entități subordonate, Izeți sau Izarați; în sfârşit, entități care în lumea spirituală sunt ceea ce sunt în suflet gândurile oamenilor. În suflet, aceste gânduri nu sunt decât nişte imagini, umbre ale adevărurilor; afară, în lumea spirituală, gândurile noastre corespund unor entități spirituale. Persanul numea aceste ființe Fravashi; ele se găseau imediat deasupra omului. În spatele vălului lumii sensibile se reprezenta deci, în cadrul evoluției culturii persane, o întreagă ierarhie de ființe spirituale ridicându-se până la Ormuzd. Dar, în momentul în care nu se mai observă acordul perfect care există între împărăția spirituală care se atinge pe cale exterioară şi împărăția spirituală care poate fi găsită prin calea interioară, modul în care se percepe împărăția interioară depinde deja în mare parte de om. În această epocă, întreaga natură a omului devenise alta decât natura vechiului indian. Corpul eteric uman coborâse mult în corpul fizic. Din această cauză vechiul persan nu se putea servi de organele corpului eteric, cum o făcea vechiul indian. Organele de care se folosea vechiul persan erau cele care erau încorporate primordial omului în ceea ce astăzi numim corpul astral sau corpul sensibilității. Dumneavoastră ştiti că în ființa omenească distingem corpul fizic, corpul eteric, corpul sensibilității sau astral, sufletul sensibilitătii, sufletul înțelegerii sau al rațiunii şi sufletul conştienței, apoi ceea ce se numeşte Sinea spirituală, spiritul vieții şi în sfârşit Omul-spirit propriu-zis.

Omul-spirit
Spiritul vieții
Sinea spirituală.

Sufletul conştienței
Sufletul înțelgerii sau rațiunii
Sufletul sensibilități sau al senzației

Corpul sensibilității sau al senzației
Corpul eteric
Corpul fizic.

Când se ridica până la cunoştințele cele mai înalte, vechiul indian se servea de corpul său eteric, în modul prezentat. Persanul nu mai putea face acest lucru, dar el se putea sevi de corpul senzației; prin el omul se ridica la cele mai înalte cunoştințe. Pentru că nu mai putea vedea cu corpul eteric, unitatea supremă s-a ascuns privirii sale; cu corpul sensibilității el mai putea privi în afară, şi, într-o anumită măsură, se bucura de o viziune astrală. Mulți oameni ai epocii persane au putut percepe astfel în mod astral pe Ahura Mazda şi pe slujitorii săi. Or, dumneavoastră ştiti din lucrarea mea ***Teosofia***: corpul sensibilității este strâns legat cu sufletul sensibilității. Ca urmare, atunci când persanul se servea de corpul sensibilității sufletul sensibilității era, ca să spunem aşa, acolo; dar el nu era încă în situația de a se folosi de el, căci nu fusese încă dezvoltat; acesta trebuia mai întâi să fie dezvoltat. Din această cauză, vechiul persan era deci într-o situație foarte specială: el se servea de corpul astral sau al sensibilității, de ceea ce punea în joc sufletul sensibilității în starea în care se afla atunci şi simțea că atunci când corpul său astral, dezvoltat deja la această epocă, se ridica până la Ahura Mazda sufletul sensibilității îl urma şi se afla expus pericolului de a imprima în corpul astral sentimentele sale; el nu putea încă exterioriza ceea ce se păstra în el din vechile tentații luciferic, căci nu era încă capabil s-o facă, dar transmitea efectele acestora corpului astral.

În Persia antică s-au conştientizat astfel efectele sufletului sensibilității asupra corpului astral, care reprezentau parcă o reflectare a imaginii trimise de lumea exterioară a ceea ce acționa din vremuri îndepărtate în sufletul sensibilității. Văzută din interior, aceasta este

ceea ce se numeşte influenţa lui Ahriman, influenţa lui Mefistofel. Din această cauză există senzaţia a două puteri. Dacă se percepea ceea ce omul poate atinge când priveşte spre exterior se contemplau Misteriile lui Ahura Mazda; dacă se îndrepta privirea spre interior, se afla, cu ajutorul corpului astral, prin intermediul a ceea ce acţionase Lucifer în faţa adversarului lui Ahura Mazda, a lui Ahriman. Un singur lucru proteja de atacurile lui Ahriman: trebuia să fie accelerată prin iniţiere evoluţia omului, prin formarea sufletului sensibilităţii. Dezvoltându-l şi purificându-l, anticipând cursul evoluţiei, se urma drumul interior, drum care nu mai conducea spre Ahura Mazda, ci spre împărăţia luminoasă a lui Lucifer. Şi ceea ce pătrundea sufletul omenesc pe această cale interioară a fost ceea ce s-a numit mai târziu zeul Mithra. Iată de ce Misteriile persane care cultivau viaţa interioară sunt Misteriile lui Mithra, pe când cele care cultivau calea exterioară erau cele ale lui Ahura Mazda.

Să păşim acum în epoca postatlanteană următoare, epoca caldeano-egipteană. Aflăm acolo un fenomen surprinzător. Nu în zadar îl desemnăm cu două nume, căci pe de o parte este vorba de un popor din Asia care aparţine de curentul septentrional (aceştia sunt caldeenii) şi, pe de altă parte, un popor care face parte din curentul meridional (acesta este poporul egiptean). Deci este vorba de o epocă în care două curente de popoare tocmai se întâlnesc. Dacă vă amintiţi că în curentul septentrional se dezvolta de preferinţă viziunea exterioară, căutarea entităţilor ascunse în spatele vălului lumii sensibile, şi că poporul egiptean căuta spiritele accesibile pe calea interioară, veţi înţelege cum au coacţionat aici două curente. Aşadar, se ciocnesc calea exterioară a caldeenilor şi calea interioară a egiptenilor. Este ceea ce au intuit cu multă justeţe grecii, când au comparat zeii caldeeni cu împărăţia lor apolinică. Ceea ce le venea de la caldeeni, ei căutau în Misteriile lui Apolo, iar când vorbeau de Osiris şi de tot ceea ce se referă la el, ei îi căutau forma corespunzătoare în Misteriile lui Dionysos. Se presimţeau intuitiv raporturile spirituale care existau în mod efectiv.

Omenirea evoluează în timp, şi pe măsură ce progresează dezvoltă noi organe. În perioada Indiei vechi au fost dezvoltate corpul eteric şi organele sale; în perioada protopersană era folosit corpul sensibilităţii, care se perfecţionează; în epoca caldeano-egipteană a fost dezvoltat sufletul sensibilităţii, un mădular predominant interior. Pe când corpul sensibilităţii este încă orientat în afară, sufletul sensibilităţii este orientat spre interior. Se îndepărtează deci încă mai mult ca înainte de lumile divin-spirituale. Viaţa sufletului se desfăşoară în interior şi, pentru tot ce nu este în om trebuie să se limiteze la ceea ce percep simţurile. Pe de o parte, lumea sensibilă este deci tot mai prezentă şi, pe de altă parte, viaţa sufletului devine din ce în ce mai autonomă. Cultura epocii a treia este cea a sufletului sensibilităţii. Dar ceea ce dezvoltă aceasta nu mai sunt înţelepciuni văzute, citite parcă din peisajul lumii înconjurătoare. Aceasta seamănă deja cu ceea ce gândeşte omul modern, deşi, pentru că omul actual a progresat până la sufletul conştienţei, era pe atunci un proces mult mai viu. Gândurile sunt, ca să spunem aşa, mult mai suculente; ele sunt atât de vii cum este pentru noi senzaţia de „roşu". În zilele noastre, omul nu-şi mai resimte gândurile cu aceeaşi intensitate cu care simte un gust sau un miros. În epoca în care egiptenii îşi dezvoltau în mod special sufletul sensibilităţii, gândurile pe care ei le nutreau trăiau în suflet în mod tot atât de viu ca şi senzaţia produsă de culoarea roşie, de un miros sau de un gust. Astăzi, gândurile noastre au devenit pale, abstracte, în timp ce odinioară erau concrete. Ele erau mai mult gânduri văzute; chiar dacă nu se percepeau răspândite în exterior, în lumea fizică, exista sentimentul că ele nu erau născocite de om ci că urcau în suflet ca nişte inspiraţii şi se revărsau acolo; nu se mai spunea că se aspiră înţelepciunea în sine, ci că erai pătruns de gânduri în mod viu, că ele lăstăreau în suflet, că ţâşneau în suflet sub presiunea lumii spirituale. Aşa se schimbă

totul în cursul timpului. Din această cauză omul epocii caldeano-egiptene nu mai percepea în conştiența sa întelepciunea lumii ca un univers luminos pe care îl aspira în el; era conştient că are gânduri care urcau în el sub formă de inspirații. Iar conținutul acestei ştiințe care urca în el era astroteologia caldeenilor şi înțelepciunea ermetică a egiptenilor; în felul acesta au luat ele naştere. Ceea ce trăia în stele şi le punea în mişcare, în lucruri, omul nu mai putea citi în natură, dar se revela în interiorul său sub forma anticei înțelepciuni a perioadei caldeano-egiptene. În acelaşi timp, caldeenii aveau conştiența că ce ştiau nu era numai ființa lor intimă, ci reflectarea în ei ceea ce se întâmpla în afară. La egipteni se simțea că ceea ce apărea astfel era o reflectare a zeilor ascunşi, pe care omul nu-i întâlneşte între naştere şi moarte, ci între moarte şi o nouă naştere. Astfel caldeenii şi egiptenii se deosebeau prin aceea că primii percepeau în înțelepciunea lor ce este în spatele lumii în care trăim între naştere şi moarte, în timp ce înțelepciunea inspirată de egipteni le revela ceea ce se întâmplă între moarte şi o nouă naştere. După cum vedeți din întregul sens al întregii evoluții, aceste inspirații interioare, aceste valuri de gânduri inspirate care urcă din afundul ființei erau în mod necesar foarte îndepărtate de divinitatea primordială în unitatea sa. Nu se mai pătrundea tot atât de departe cum s-a putut face, cu ajutorul corpului astral, în Persia antică. Totul devenise mai palid, lumea exterioară nu mai era tot atât de prezentă; ea se retrăsese deja mai mult. Se trăise, aşadar, o înțelepciune a lumii exterioare în sine însuşi, nu înțelepciunea în însăşi lumea exterioară. Totuşi, cei care cunoşteau cu sentimente corespunzătoare înțelepciunile perioadei persane aveau față de ele cel mai mare respect. Dacă vrem să exprimăm în mod lapidar înțelepciunile paradigmatice ale caldeenilor privind lumea ascunsă în spatele aparențelor sensibile, se poate spune că acestea sunt sentințele, aforismele caldeene care traduceau viziunile suprasesibile. Colecția de proverbe caldeene constituie o comoară de înțelepciune foarte apreciată în timpurile de demult; în ele se găsesc secretele importante ale Universului. Ele erau la fel de apreciate ca ci revelațiile trăite între moarte şi o nouă naştere; sursele acestor înțelepciuni erau de origine egipteană.

Totuşi, ființa a cărei prezență o mai percepea indianul antic în deplină conştiență şi a cărei entitatea profundă se retrăsese din fața privirii oamenilor devenise şi mai obscură şi încețoşată. Această ființă supremă unică apare în epoca caldeano-egipteană într-o lumină şi mai nebuloasă ca Zaruana akarana. Caldeenii o numeau Anu, desemnând prin aceasta unitatea celor două lumi, dar care se află mult dincolo de ceea ce se poate cunoaşte în Univers. Caldeenii nu mai îndrăznesc să-şi înalțe privirile în regiunile în care încă mai privea omul Zoroastru; ei privesc în sus, la acele regiuni care se aflau foarte aproape de gândurile omeneşti. Aici, spuneau ei, se află totul, căci ceea ce este cel mai înalt se regăseşte în ceea ce este cel mai jos. Şi ei găseau acolo o ființă pe care o considerau o umbră a ființei supreme şi pe care o numeau Apason. Ei mai percepeau ceva care le apărea ca o umbră a ceea ce noi ne-am reprezenta astăzi că se află ca substanță a spiritului vietii, elementul din care ne-am gândi că este format Omul-spirit, pe care noi îl putem reproduce pronunțând cuvântul Tauthe. Apoi aveau o ființă, pe care o numeau Moymis, care era aproximativ ceea ce cunoaşterea spiritului numeşte azi un spirit al lumii, al cărui element constitutitiv inferior este Sinea spirituală. Astfel, caldeenii vedeau deasupra lor o trinitate, având conştiența de a nu-i mai percepe adevărata figură decât prin elementele sale inferioare şi nu mai găseau, în părțile sale superioare, decât nişte reflectări estompate ale unei realități spirituale devenită inaccesibilă. Bel însuşi (Baai), venerat de asemenea în calitate de creator al lumii şi zeu al poporului, trebuie să fie considerat, în raport cu zeul Moymis, descendentul său în regiunea Eului sau a esenței focului.

Astfel, noi vedem cum şi în numele zeilor se exprimă ceea ce s-a format în întreaga fiinţă a poporului. Când un caldean se angaja pe calea interioară, el avea impresia că trece prin vălul vieţii sufleteşti într-o lume a zeilor subumani, subpământeni. Adonis este, astfel, un nume târziu pentru a desemna entităţile pe care le-au găsit pe calea spre interior. Acest drum era legat de pericole atât de mari pentru profani încât el putea fi parcurs numai de initiaţi. Dar când parcurgeau acest drum şi intrau în lumea situată în spatele vălului vieţii sufletului ei cunoşteau ceva care se poate compara cu iniţierea modernă. Noi percepem trăsăturile distinctive, care devin din ce în ce mai mult cele ale epocii noastre.

Cel care primea iniţierea caldeană parcurgea două feluri de experienţe şi se veghea ca el să le facă pe cât posibil concomitent, ca el să urmeze drumul dinăuntru spre lumea spirituală şi drumul din afară spre lumea spirituală, pentru ca să obţină cel puţin sentimentul unei activităti şi al unei vieţi comune a spiritului în afară şi înăuntru. El întâlnea atunci pe de o parte – pe calea interioară – acea fiinţă spirituală care în Caldeea se numea Ishtar şi care se ştia că aparpne divinităţilor lunare binefăcătoare. Aceasta se afla pe pragul care separă de obicei fiinţa omenească de spiritualitatea situată dincolo de viaţa sufletului. De partea cealaltă, acolo unde se găseşte poarta spre lumea spirituală aflată dincolo de lumea simţurilor, era celălalt păzitor: Merodach sau Marduk, pe care îl putem compara cu Păzitorul pragului, cu Mihail. Merodach era perechea (corespondentul) lui Ishtar, şi aceste două fiinţe făceau interiorul sufletului clarvăzător şi introduceau fiinţa omenească pe cele două căi în lumea spirituală. Din această cauză omul trăia, prin aceeastă întâlnire, ceea ce se simte şi astăzi în mod simbolic astfel: omului îi este întinsă o cupă luminoasă. Aceasta însemna că omul învaţă tatonând să utilizeze pentru prima dată florile sale de lotus, ceakrele sale. Apoi el progresează. Vedeti, aşadar, cum în aceea epocă era necesară trecerea unui anumit prag. Deşi există unele diferenţe, lucrurile sunt asemănătoare şi în Egipt.

Astfel omenirea a păşit mai departe pe calea evoluţiei, înspre timpul nostru. Apoi a sosit momentul în care trebuia să pregătească coborârea spiritului cosmic solar pe Pământ. El, care fusese până acum exterior, va coborî în sufletul omenesc, pentru a putea fi găsit aici, aşa cum înainte putuseră fi găsiti zeii luciferici, apoi Osiris. Cele două căi erau net diferite la caldeeni şi la egipteni, ele trebuiau să se fecundeze în mod reciproc. Cum se putea realiza aceasta? A fost creat un intermediar şi, cum spune în mod corect Biblia referitor la poporul evreu, acest intermediar va ieşi din Ur în Caldeea. Acest popor primeşte revelaţia din afară, apoi pleacă în Egipt, unde preia ceea ce vine dinăuntru. El reuneşte cele două căi, astfel încât apare pentru prima dată Iahve, o entitate care îl anunţă pe Hristos. Omului îi este acum anunţat din două direcţii ce au reprezentat zeii epocilor anterioare. După cum, mai târziu, Hristos va fi luminat din interior, zei care apăreau mai înainte în întuneric acum vor fi *luminaţi* din exterior. Vedem că în Iahve sau Iehova apare o divinitate care se află înăuntrul sufletului, dar care trebuie să fie luminată de o lumină exterioară, căci nu este încă vizibilă prin ea însăşi. Iehova este într-adevăr lumina reflectată a lui Hristos. Astfel, cele două direcţii care ne-au preocupat se alătură, se fecundează reciproc. Prin aceasta în evoluţia umanităţii apare însă ceva cu totul nou. Realităţile interioare şi exterioare încep să se fecundeze; interiorul începe să devină exterior, ceea ce până atunci nu a trăit decât în mod interior, în timp, ţâşneşte, pentru a exista concomitent alături în spaţiu. Examinaţi-vă viaţa interioară şi veţi vedea că aceasta nu se răspândeşte în spaţiu, ci se scurge în timp; gândurile şi senzaţiile dumneavoastră se prezintă succesiv, pe când ceea ce este răspândit în exterior, în spaţiu, se află alăturat. Din această cauză trebuie să se producă acum ceea ce se poate descrie ca fiind scurgerea în afară a ceva ce a trăit până acum în timp, devenind o manifestare juxtapusă în spaţiu.

Ceea ce nu trăise decât în timp trăieşte de acum înainte prin juxtapunere în spaţiu. Prin aceasta se întâmplă ceva important, care se exprimă într-un mod deosebit de profund.

Tot ceea ce mai înainte a fost evoluţie spirituală a omului, tot ce depăşea dimensiunile spaţiului exterior conducea spre exterior şi în timp. Or, tot ce este supus timpului este ordonat după măsura şi natura numărului 7. Întreaga devenire a lumii devine inteligibilă, dacă considerăm că are la bază numărul 7. Noi spunem: Saturn, Soare, Lună, Pământ-Marte, Mercur-Jupiter, Venus şi Vulcan, distingând astfel şapte perioade. În tot ce este supus timpului ne putem orienta dacă folosim numărul 7. Din această cauză, oriunde vrem să pătrundem în timp, vom fi conduşi la numărul 7. Toate colegiile şi toate lojile care duc din spaţiu în temporal, când conduc în lumea transcendenţei, sunt supuse numărului 7. Sfinţii Rishi sunt subordonaţi numărului 7, la fel şi alţi învăţători sfinţi ai popoarelor, până la cei şapte înţelepţi ai grecilor. Numărul fundamental al spaţiului este 12. Prin scurgerea timpului în spaţiu, el devine revelaţie prin 12. Din această cauză numărul 12 domină acolo unde timpul se scurge în spaţiu. Avem douăspezece triburi ale lui Israel şi doisprezece apostoli, în momentul în care Hristos, care s-a arătat mai întâi în timp, se scurge în spaţiu. Ceea ce este în timp se prezintă ca succesiune. Din această cauză, ceea ce conduce din spaţiu în timp la zeii împărăţiei luciferice ne duce la numărul 7. Dacă vrem să caracterizăm ceva în dimensiunea temporală prin esenţa sa în această împărăţie, găsim entitatea căutată dacă raportăm ceea ce cercetăm la originea sa parentală. Recunoaştem ce se dezvoltă în timp când urcăm de la fapte secundare la faptele prime, ca de la copil la tată. Şi în timp ce pătrundem în această lume a timpului, care este dominată de cifra 7, vorbim de copii şi de originea lor, de copiii fiinţelor spirituale, de copiii lui Lucifer. Când transformăm timpul în spaţiu, vorbim de fiinţele care au o existenţă simultană, juxtapusă, şi ca urmare şi de circulaţia impulsurilor sufleteşti prin spaţiu. Când tranziţia de la timp la spaţiu face să se treacă de la 7 la 12, noţiunea de copil îşi pierde semnificaţia suprasensibilă, dar atunci apare noţiunea de fraternitate; cei care trăiesc cot la cot sunt fraţi. Când transformăm noţiunea de fii ai zeilor în noţiunea de fraţi, urcăm în evoluţia umanităţii. Fraţii şi surorile trăiese unul alături de altul, pe când realităţile care provin unele din altele trăiesc succesiv. Vedem aici, într-un moment important, tranziţia de la fiii sau copiii imperiului luciferic la fraţii lui Hristos, tranziţie despre care vom continua să vorbim mâine.

CONFERINŢA a IX-a

München , 31 august 1909

Problema cu care am încheiat ieri expunerea noastră putea să rămână oarecum de neînţeles pentru cel care se întâlneşte pentru prima oară cu ea. Ea aparţine tainelor numărului şi acestea sunt taine la care este cel mai greu de ajuns.

Am spus că între numerele 7 şi 12 există un anumit raport şi că acest raport este legat de timp şi spaţiu. Poate va veni timpul când taina de care am vorbit va fi înţelesă de toţi oamenii, dar, în sensul singurei cunoaşteri recunoscute în prezent, aceasta este o pură afirmaţie. Trebuie deci mai întâi să o explicăm.

Am mai menţionat că ne găsim în angrenajul Universului, când facem deosebire între relaţiile care sunt predominant spaţiale şi cele care sunt predominant temporale. Noi înţelegem lumea aşa cum ne înconjoară, în termeni de spaţiu şi de timp. Dar dacă nu ne limităm să vorbim în mod abstract de spaţiu şi de timp, dacă vrem să înţelegem cum se

succed evenimentele în timp şi cum realităţile particulare se grupează în spaţiu, atunci există un fir care ne conduce pe de o parte prin relaţiile temporale şi pe de altă parte prin relaţiile spaţiale. Vom examina mai întâi din punct de vedere al ştiinţei spiritului devenirea fenomenelor Universului. Privim înapoi la încarnări mai vechi ale omului, ale raselor, ale culturilor şi ale Pământului însuşi. Vom avea un presentiment a ceea ce trebuia să se întâmple în viitor, deci temporal. Dar ne vom simţi întotdeauna confortabil dacă vom judeca evoluţia *temporală* plecând de la un schelet construit pe baza cifrei 7. Nu este permis să construim sau să speculăm făcând tot felul de interpretări cu ajutorul cifrei 7, ci trebuie mai întâi să urmărim faptele din punctul de vedere al cifrei 7.

Să luăm ca exemplu un om al cărui ochi spiritual este suficient de deschis pentru a putea cerceta faptele Cronicii Akasha; cifra 7 îl va putea ghida, în sensul că el îşi va spune că ceea ce se desfăşoară în timp se organizează după scheletul numărului 7; ceea ce se repetă sub forme diferite poate fi examinat doar pe baza cifrei 7, căutând apoi modalităţile corespunzătoare de manifestare. Ca urmare, este corect să spui că, deoarece Pământul trece prin mai multe încarnări, trebuie să-i căutăm cele şapte reîncarnări: Saturn, Soare. Lună, Pământ, Jupiter, Venus şi Vulcan; întrucât culturile omenirii parcurg şapte încarnări, găsim legătura dintre ele punând din nou la bază numărul 7. Prima cultură a erei postatlanteene este cultura protoindiană, cea de a doua este cea protopersană, a treia epoca caldeano-egipteană, a patra cea greco-latină, iar a cincea este a noastră; mai aşteptăm următoarele două epoci – a şasea şi a şaptea – , care vor urma epocii noastre. Am utilizat o dată în plus numărul 7, pe care l-am pus la baza încarnărilor succesive ale culturii. La fel, vom putea înţelege mai bine karma unui om dacă încercăm să privim în urmă spre ultimele sale trei încarnări; dacă, plecând din prezent, contemplăm cele trei încarcănări precedente ale sale, este posibil să tragem anumite concluzii pentru următoarele trei încarnări, care însumate dau din nou şapte. Astfel, numărul 7 este un fir conducător pentru tot ce se manifestă în timp.

Dimpotrivă, numărul 12 este firul conducător pentru tot ce există în mod simultan *în spaţiu*. Acest lucru l-a simţit întotdeuna o ştiinţă care era în acelaşi timp înţelepciune; din această cauză, in legătură cu fenomenele cosmice care aparţin Pământului nostru, ea spunea că, pentru a înţelege relaţiile spaţiale ale evenimentelor de pe Pământ, trebuie să te referi la douăsprezece puncte fixe repartizate în spaţiu. Acestea sunt marcate în spaţiul cosmic prin cele douăsprezece semne ale Zodiacului. Sunt douăsprezece puncte fundamentale la care ar trebui să se raporteze întregul spaţiu. Aceasta nu ţine pur şi simplu de o decizie arbitrară a gândirii omeneşti, ci de ceea ce această gândire a învăţat în contact cu realitatea, dezvoltând în mod orientativ principiul că te descurci cel mai bine în spaţiu dacă te raportezi la o diviziune în douăsprezece părţi. Când este vorba de transformări, adică de aspecte temporale, o ştiinţă mai veche le-a pus la bază cele şapte planete, şi cifra 7 i-a devenit astfel firul conducător.

Să ne întrebăm acum cum se regăsesc aceste raporturi în viaţa omenească şi evoluţia sa. Noi am văzut că până în momentul din evoluţia umanităţii marcat prin pătrunderea principiului Hristos omul, când privea în interiorul său pentru a căuta în spatele vălului vieţii sale interioare accesul la lumea divină, intra în lumea luciferică. Acesta era, în acele timpuri vechi, drumul pe care pornea omul pentru a ajunge la înţelepciune, la o cunoaştere superioară a lumii. Omul a căutat divinul coborând în lumea sa interioară; din această lume trebuiau să urce noi intuiţii şi inspiraţii pentru viaţa sa morală şi etică, la fel cum urcaseră intuiţiile conştienţei sale; bineînţeles, toate celelalte intuiţii şi inspiraţii care se raportează la ce este moral, ce este sufletesc izvorau din viaţa sa interioară. Din acest motiv înaltele individualităţi care au fost ghizii omenirii în acele timpuri vechi se adresau

mai întâi vieții interioare pentru a explica oamenilor realitățile supreme. Vieții sufletului, ființei interioare a omului trebuiau să se adreseze sfinții Rishii şi marii instructori ai tuturor culturilor vechi. Interiorul uman nu este ceva spațial, ci temporal; viața sufletului se desfăşoară în timp. Tot ce ne înconjoară exterior se grupează în spatiu; tot ceea ce se desfăşoară interior se organizează în timp. Din această cauză, tot ceea ce se adresează interiorității omului se verifică cu ajutorul firului conducător al numărului 7. Cum poate fi înțeleasă cel mai bine o ființă care vrea să se adreseze interiorității umane? Cum am putea înțelege cel mai bine în particularitățile lor fundamentale acele ființe pe care le numim, de exemplu, sfinții Rishi? I-am putea înțelege dacă i-am privi raportându-ne la viața temporală a sufletului. Din această cauză, principala întrebare care s-a născut în epoca îndepărtată în care trăiau aceşti mari înțelepți ai antichității era de unde vin ei. Este ca şi întrebarea cine sunt tatăl şi mama unui copil. Ei trebuie situați în timp, în raport cu originea lor. În fața unui înțelept, se punea mai întâi întrebarea de unde vine el. Ce entitate a fost mai înainte aici? Ce origine are el? A1 cui fiu este? Când se vorbeşte de lumea luciferică, la baza sa trebuie pus numărul 7 şi trebuie să ne întrebăm al cui fiu este cel care se adresează sufletului. În acest sens vorbim de copiii lui Lucifer când ne referim la cei care în timpurile vechi au propovăduit lumea spirituală care se ascunde în spatele vălului vieții sufleteşti ascunsă dincolo de temporal.

În ceea ce-l priveşte pe Hristos, chestiunea se pune diferit. Căci Hristos nu a coborât pe cale temporală pe Pământ; apărând în timp, el intră totodată în lumea pământească venind din spațiu, din exterior. Zoroastru l-a văzut îndreptându-şi privirea spre Soare şi s-a referit la El sub numele de Ahura Mazda. Ahura Mazda s-a apropiat în spațiu din ce în ce mai mult de Pământ, până când a coborât şi s-a făcut om. Aici nu ne interesează numai succesiunea în timp, ci şi dimensiunea spațială. Dimensiunea spațială, această sosire a lui Hristos din infinitul spațiului pe Pământul nostru, are o valoare de eternitate, nu numai o valoare temporală. De acest lucru se leagă faptul că Hristos nu acționează pe Pământ numai în conformitate cu raporturile de succesiune temporală; ceea ce aduce el pe Pământ nu corespunde raporturilor unui tată sau ale unei mame cu copilul său, care se desfăşoară în timp, ci vine cu un element care se realizează în simultaneitate. Părinți, copii, nepoți trăiesc succesiv în timp, iar relațiile dintre ei se exprimă prin dimensiunea temporală, Hristos însă, în calitate de spirit al spațiului, introduce şi în cultura Pământului un element spațial. Ceea ce aduce El este juxtapunerea oamenilor în spațiu şi relația care trebuie să lege un suflet de altul în coexistență, independent de modul cum se organizează relația temporală. Pământul este planeta care are ca misiune să introducă sistemul nostru cosmic în lumea iubirii. În timpurile vechi, sarcina Pământufui era aceea de a introduce iubirea prin mijlocirea timpului. În timp ce prin relațiile de descendență sângele se transmitea din generație în generație, de la tată la fiu şi de la fiu la nepot, ceea ce era înrudit în timp era şi elementul purtător de iubire. Coeziunea familială, legătura de sânge, transmiterea sângelui prin generații succesive era temeiul iubirii în timpurile mai vechi. Şi chiar când iubirea lua un caracter moral, ea se întemeia de asemenea pe o legătură temporală: se iubeau strămoşii, cei care precedaseră în timp.

Hristos a introdus iubirea care se comunică de la suflet la suflet, astfel încât între ființele coexistente în timp să se stabilească o relație prefigurată mai întâi în iubirea frățească pe care oamenii trebuie s-o nutrească unii față de alții. Acum începe să capete o semnificaiie deosebită coexistența spațială.

Din această cauză, în timpurile vechi, problemele mari ale omenirii erau de regulă reunite prin numărul 7: şapte Rishi, şapte înțelepți. Din acelaşi motiv, Hristos este înconjurat de doisprezece apostoli, ca prefigurări ale oamenilor ce trăiesc împreună în acelaşi spațiu.

Această iubire care va lega tot ce există alăturat în spațiu, independent de succesiunea în timp, trebuie să pătrundă prin principiul lui Hristos în viața socială a Pământului. Este discipol al lui Hristos cel care iubeşte frăţeşte tot ce îl înconjoară. Dacă vorbim de copiii lui Lucifer, principiul hristic ne va da prilejul de a spune că Hristos este primul născut dintre mulți frați. Sentimentul de atracție nu ca față de un tată ci ca față de un frate, primul din frații noştri, pe care îl iubim, aceasta este relația de bază care ne uneşte cu Hristos.

Sunt elemente orientative, nu dovezi, dar ele argumentează şi lămuresc relația dintre numerele 7 şi 12; cu cât radiază mai mult în lume relația cu Hristos, cu atât se vorbeşte mai mult de grupări ca cea a celor douăsprezece triburi ale lui Israel, a celor doisprezece apostoli etc... Numărul 12 capătă astfel o semnificație mistică, esoterică pentru evoluția Pământului.

Cu aceasta am atins aspectul exterior al marii transformări care s-a înfăptuit în evoluția Pământului prin principiul Hristos. Am putea vorbi mult timp despre relația dintre numerele 7 şi 12, fără a putea explica în întregime unele aspecte ale profundului mister al existenței noastre cosmice. Dacă acceptați ceea ce am spus ca o clarificare a ceea ce reprezintă numerele 7 şi 12 pentru relațiile temporale şi spațiale, veți putea pătrunde mai adânc în misterele Universului. Pentru noi această relație trebuie să ne indice, adăugat la toate celelalte, ce sens profund a avut pentru Univers evenimentul hristic şi cum, pentnt a-l înțelege, trebuie să căutăm un alt fir conducător numeric.

Dar între spațiu şi timp există şi o relație interioară; eu nu vă pot oferi decât o imagine generală despre aceasta, şi o voi face după o metodă curent utilizată în Misterii pentru a prezenta viața Cosmosului în relația 7-12. S-a spus: Dacă spațiul universal nu este privit ca ceva abstract, ci în aşa fel încât condițiile terestre se raportează la acest spațiu, ele trebuie raportate şi la cele douăsprezece diviziuni fundamentale ale Zodiacului: Berbec, Taur, Gemeni, Rac, Leu, Fecioară, Balanță, Scorpion, Săgetător, Capricorn, Vărsător, Peşti. Aceste douăsprezece puncte fundamentale ale Zodiacului sunt în acelaşi timp adevărate simboluri cosmice ale entităților divine primordiale prin care s-a reprezentat în mod corespunzător realitatea. Forțele care provin din aceste douăsprezece direcții acționau deja din timpul primei încarnări planetare a Pământului nostru, Vechiul Saturn. Ele acționau în timpul Vechiului Soare, în timpul Vechii Luni şi vor continua să acționeze şi mai târziu. Ele constituie deci un element permanent, mult mai elevat decât ceea ce se naşte şi moare în timpul devenirii noastre pământeşti; cele douăsprezece semne ale Zodiacului simbolizează un element care a supraviețuit celor ce s-au transmis de la Vechiul Saturn la Vechiul Soare, de la acesta la Vechea Lună etc. În timp ce ceea se întâmplă aici se naşte şi trece, lucrurile condiționate de Zodiac supraviețuiesc evenimentelor planetare, supraviețuiesc condițiilor specifice Vechiului Saturn, Vechiului Soare, Vechii Luni. Ceea ce simbolizează zonele fundamentale ale Zodiacului este, de asemenea, deasupra evenimentelor care se desfăşoară pe Pământul nostru ca opoziție între Bine şi Rău.

Amintiți-vă că încă de la primele expuneri ale acestui ciclu v-am atras atenția asupra faptului că atunci când pătrunzi în domeniul astral descoperi o lume a transformărilor şi că ceea ce poate acționa dintr-o anumită perspectivă ca bine poate apărea ca rău dintr-o altă perspectivă. Aceste deosebiri între bine şi rău au importanța lor în cadrul devenirii; pentru aceasta numărul 7 este un fir conducător orientativ. Zeii care simbolizează cele douăsprezece puncte ale spațiului, douăsprezece puncte permanente, se plasează deasupra binelui şi răului. Din această cauză, în Zodiac avem de-a face cu o realitate de ordin superior binelui şi răului; în acest spațiu exterior trebuie să căutăm simbolurile

acelor entităţi spiritual-divine care, dacă sunt contemplate în sine, fără ca ele să intervină în sfera pământească, sunt deasupra opoziţiei dintre bine şi rău.

La un moment dat, începe să se întrevadă ce va deveni Pământul nostru. Acest lucru se întâmplă datorită faptului că survine o divizare în sânul acestor divinităţi permanente, şi tot ce se întâmplă intră într-o anumită relaţie cu aceste divinităţi; ele se separă în două şi vor reprezenta sfera binelui şi sfera răului. Nici una din cele două nu este în sine un bine sau un rău, dar prin faptul că acţionează asupra Pământului în devenire sunt percepute o dată ca bine, altă dată ca rău. Totuşi, există reprezentarea care ne spune că un element care face parte, chiar în mică măsură, din sfera binelui trebuie să fie considerat bun. Când un element permanent situat în lumea spirituală, în afară de timp, intră în acţiune în timp, el se integrează simultan ca un bine şi ca un rău. Din douăsprezece puncte permanente ale Zodiacului cinci se află în întregime în sfera binelui şi alte două la graniţă, deci şapte. Iată de ce se vorbeşte că rămân şapte din douăsprezece. Când căutăm în timp ceea ce este bun, ceea ce este perfect, ceea ce conduce, vom vorbi deci de şapte înţelepţi, de şapte Rishi; aceasta corespunde întru totul realităţii. De aici vine şi reprezentarea că lumii luminoase, lumii superioare îi aparţin şapte semne zodiacale pe când cele cinci inferioare, începând cu Scorpionul, aparţin lumii întunericului.

Acesta nu este decât o vedere de ansamblu, care ne arată că atunci când spaţiul părăseşte sfera sa de eternitate şi primeşte în el creaţii care se desfăşoară în timp el se divide în bine şi în rău şi că, dacă se elimină binele, 7 devine cifra care reprezintă tot ce este bun în dimensiunea timpului. Dacă vrem să căutăm adevărul aflat în timp, numărul 7 trebuie considerat fir conducător; numărul 5 ne-ar induce în eroare. Aceasta este semnificaţia interioară a acestei probleme.

Să nu spuneţi că toate acestea sunt greu de înţeles, ci că, lumea fiind profundă, există în mod necesar lucruri greu de înţeles.

Hristos a venit însă în lume pentru a sta şi în tovărăşia păcătoşilor şi a cămătarilor. El a venit pentru a prelua şi ceea ce ar trebui să fie eliminat din mersul Univesului. Din Oedip a trebuit să fie eliminat ceea ce a fost preluat în viaţa lui Hristos ca ferment; acest lucru vă este confirmat de legenda lui Iuda. La fel cum, pentru a dospi, pâinea nouă trebuie să preia puţin din cea veche, la fel lumea nouă nu poate prospera şi deveni într-adevăr bună decât asimilându-şi un ferment care este preluat din rău. Din această cauză Iuda, care era respins peste tot şi fusese alungat şi de la curtea lui Pilat, a fost primit acolo unde acţiona Hristos, venit pentru a vindeca lumea, în aşa fel ca 7 să poată fi transformat în 12, pentru ca ceea ce era cuprins în 7 să poată fi cuprins de acum încolo în simbolul numărului 12. Prima reprezentare a numărului 12 ne este dată prin cei doisprezece fraţi ai lui Hristos, prin cei doisprezece apostoli.

Aşa cum am spus, toate acestea nu constituie decât un indiciu al profundei transformări care a început pentru întreaga devenire a planetei noastre. Putem clarifica din multe puncte de vedere importanţa principiului hristic şi a intervenţiei sale în devenirea Pământului; cel pe care l-am adoptat acum este unul dintre acestea.

Să ne reprezentăm încă o dată consecinţele ce au decurs din toate acestea pentru noi. Că venirea lui Hristos a însemnat ceva cu totul deosebit pentru evoluţia Pământului, este un lucru simţit şi recunoscut în toate locurile unde ştiinţa spiritului este cu adevărat cultivată. În asemenea locuri se ştie că există o fiinţă care traversează toate culturile postatlanteene, care a trecut deja prin cultura protoindiană şi cea protoiraniană, prin cele ale Caldeei şi Egiptului, şi aşa mai departe, şi care va trece şi prin culturile care le vor

succeda, până la proxima mare catastrofă şi chiar dincolo de aceasta. Pentru a afla unde putem găsi ceea ce parcurge întreaga evoluţie a umanităţii prin simţurile sau prin raţiunea noastră omenească trebuie să ne adresăm ştiinţei spiritului cu următoarea întrebare: Cum se numeşte fiinţa ce poate fi descoperită în lumea spirituală şi care trece ca un curent al spiritului prin toate cele şapte culturi? Chiar în înţelepciunea orientală s-a şlefuit un cuvânt pentru ceea ce trece prin toate aceste culturi. Dacă-l luăm în considerare în adevărul său, acesta nu este un lucru abstract, ci un fapt concret: o fiinţă. Dacă se doreşte conturarea mai exactă a acestei fiinţe pentru care celelalte fiinţe – fie cei şapte sfinţi Rishi, fie entităţi chiar mai înalte care nu coboară până la încarnare fizică – nu-i sunt decât mesageri, o putem desemna cu un nume pe care Orientul l-a şlefuit în mod corect. Orice revelaţie, orice înţelepciune din Univers conduce la această sursă unică, la sursa înţelepciunii primordiale, care are o esenţă, o fiinţă ce evoluează de-a lungul tuturor civilziatiilor postatlanteene şi se manifestă în fiecare epocă sub o anumită formă, dar care rămâne întotdeuna un purtător de bază al înţelepciunii, apărând sub cele mai diferite forme. Când v-am descris ieri cum sfinţii Rishi cuprindeau în mod concret această înţelepciune, parcă inspirând-o, care era în afară, ca un suflet al luminii, şi pe care ei o aspirau ca inţelepciune a luminii, era ea însăşi emanaţia acestei entităţi sublime de care vorbim. Ceea ce am putut descrie ieri cu privire la înţelepciunea epocilor ulterioare (de exemplu, concepţia cu totul diferită care s-a exprimat în epoca protopersană) radia, de asemenea, de la această entitate unică care este marele Instructor al tuturor culturilor.

Această entitate a fost Instructorul sfinţilor Rishii, al lui Zoroastru şi al lui Hermes, marele Instructor care s-a manifestat în toate epocile sub formele cele mai diverse, care a fost mai întâi inaccesibil privirii exterioare. Orientul a formulat pentru a-l desemna expresia *totalitatea Bodhisatvilor*. Concepţia creştină l-ar numi Sfântul Spirit. Astfel, când se vorbeste de Bodhisatva este desemnată o entitate care domină toate culturile care se revelează şi se manifestă în diferite feluri; acesta este spiritul Bodhisatvilor. Indiferent cum au resimţit şi denumit entitatea respectivă, sfinţii Rishi, Zoroastru, Hermes, Moise, cu toţii au privit spre Bodhisatvi; i se poate da numele colectiv de mare Instructor, căci pe el îl contemplă toţi cei care vor şi pot să primească învăţăturile erei postatlanteene. În cursul acestei ere, el a îmbrăcat de mai multe ori forme omeneşti, şi una dintre ele ne interesează înainte de orice. Un Bodhisatva – indiferent de modul în care s-a manifestat – a îmbrăcat forma deosebit de luminoasă a acelei entităţi care se desemnează cu numele de Gauthama Buddha. A constituit un real progres pentru Bodhisatva când n-a mai fost obligat să rămână numai în regiunile superioare ale spiritului şi evoluţia sa în lumile spirituale i-a permis să stăpânească în suficientă măsură corporalitatea fizică pentru a deveni om, încorporat în Buddha. Noi vedem deci în Buddha un Bodhisatva care s-a făcut om, una din manifestările „omeneşti" ale fiinţelor de întelepciune cele mai cuprinzătoare pe care se întemeiază devenirea Pământului; el este într-un anumit fel încarnarea acelui mare Instructor pe care îl numim esenţa însăşi a înţelepciunii. Îl considerăm pe Buddha ca forma pământescă a lui Bodhisatva. Nu trebuie să credem că un Bodhisatva s-a încorporat numai în Buddha; el s-a încarnat de asemenea, în parte sau în totalitate, şi în alte personalităţi omeneşti. Dar aceste încorporări nu se fac toate într-un singur şi în acelaşi fel; un Bodhisatva poate trăi foarte bine în învelişurile unei fiinţe omeneşti, cum a trăit unul din ei în corpul eteric a lui Gauthama Buddha. Şi fiindcă entitatea lui Bodhisatva care moştenise corpul astral al lui Zoroastru a pătruns în învelişurile altor individualităţi – de exemplu, ale lui Hermes –, se poate (dar numai dacă am înţelege astfel chestiunea) spune despre anumite individualităţi care sunt ele însele mari Instructori că sunt încarnările unui Bodhisatva. Se poate vorbi de o reîncarnare continuă a lui Bodhisatva, dar trebuie ştiut că dincolo de toţi oamenii în care se

încorporeză Bodhisatva s-a aflat ca parte a entității care este ea însăşi personificarea atoateînțelepciunii Universului *nostru*.

Când privim la elementul de înțelepciune care în timpuri mai vechi a fost comunicat omenirii din sferele luciferice, noi îl vedem pe Bodhisatva. Există însă o entitate care ia parte la evoluția postatlanteană şi care este cu totul diferită, este în mod esențial altceva decât un Bodhisatva, şi pe care nu avem dreptul să o confundăm cu acesta, cu atât mai mult cu cât această entitate s-a încarnat într-o individualitate posedând deja infiltrațiile lui Bodhisatva, în Buddha. A existat o ființă omenească în care s-a încarnat Hristos şi în care în acelaşi timp au pătruns razele lui Bodhisatva; aceasta este Iisus din Nazareth. Principiul lui Hristos este cel care domină în Iisus din Nazareth, mai cu seamă în timpul ultimilor trei ani ai vietii sale pământeşti, principiu cu totul diferit de cel al lui Bodhisatva. Cum putem caracteriza ceea ce diferențiază principiul Hristos de principiul Bodhisatva? Este extrem de important să se ştie de ce Hristos, care a fost încarnat într-un corp omenesc numai o dată, nu se mai poate încarna în alt corp omenesc. De atunci aceasta nu s-a mai întâmplat decât în interiorul sufletului uman; mai mult, El a putut fi atins când privirea era îndreptată spre lume, aşa cum făcuse Zoroastru. Prin ce se deosebeşte Hristos, căruia noi trebuie să îi atribuim o poziție centrală, de un Bodhisatva? Diferența fundamentală este că Bodhisatva este un mare Instructor, încarnarea înțelepciunii care traversează toate culturile şi se întrupează sub formele cele mai diverse, în timp de Hristos nu este numai Instructor. Hristos nu doar învață oamenii, El este o entitate pe care noi o înțelegem cel mai bine când Îl căutăm în înălțimile spiritului, ca un *obiect* al inițierii, şi unde Îl putem compara cu alte entități spirituale.

Îl putem caracteriza cel mai bine spunând că există zone ale vieții spiritului unde, ca să spunem aşa, se scutură tot praful pământesc, unde se poate găsi înalta entitate a lui Bodhisatva în particularitatea sa spirituală şi unde-l putem afla pe Hristos eliberat de tot ce El a devenit pe Pământ şi în apropierea acestuia. Acolo se găseşte baza omenirii, sursa spirituală primordială din care a apărut viața. Nu există un singur Bodhisatva, ci un şir de Bodhisatva. Aşa cum am vorbit de acel Bodhisatva care se afla la baza celor şapte culturi postatlanteene, mai există un Bodhisatva care se află la baza civilizatiilor atlanteene, şi aşa mai departe. Găsiți în înălțimile spirituale o serie de Bodhisatva care, pentru timpurile lor, sunt mari Instructori, nu numai ai oamenilor, ci şi ai entităților care nu coboară până în sfera vieții fizice. Ei există aici ca mari Instructori; ei culeg ceea ce trebuie să propovăduiască, iar în mijlocul lor se află o ființă a cărei importanță nu constă numai în faptul că provăduieşte: aceasta este *Hristos*. El nu reprezintă ceva numai prin faptul că provăduieşte, ci se află în mijlocul Badhisatvilor ca o entitate şi acționează asupra acestora datorită faptului că îl au în fața lor. El este contemplat de Bodhisatvi, cărora le revelează splendoarea sa. Dacă ceilalți sunt ceea ce sunt prin faptul că sunt mari Învățători, Hristos este ceea ce este pentru lume prin *ce este el însuşi*, prin ființa sa proprie. Este suficient să-l privim. Revelația ființei sale trebuie să se reflecte în ambianța sa; din aceasta ia naştere învățătura sa. El nu este numai Maestru, El este Viața, o viață care se revarsă în celelalte entități, care devin apoi Învățători. Astfel, Bodhisatvii sunt entități care îşi obțin învățătura din beatitudinea cu care ei îl contemplă pe Hristos în înălțimile spirituale. Când întâlnim în cursul evoluției noastre încarnări ale Bodhisatvilor noi le numim mari Învățători ai omenirii, pentru că în ele important este Bodhisatva. Hristos nu realizează numai propovăduirea; noi învățăm despre Hristos pentru a înțelege, pentru a cunoaşte ceea ce ce este în El. Hristos este mai mult obiect decât subiect de studiu. Din această cauză, El este o ființă fundamental diferită de Bodhisatvii care trec prin lume. Aceasta este deosebirea dintre Hristos şi Bodhisatvi, că El este ce este pentru

lume prin aceea că lumea se bucură de vederea sa. Bodhisatvii sunt ceea ce sunt pentru lume prin calitatea lor de mari Învățători.

Dacă vrem să percepem această entitate vie, această sursă a întregii vieți de pe Pământ, trebuie să privim spre acea încarnare în care nu s-a întrupat numai un Bodhisatva, ci la cel care nu avea nevoie să lase în urma sa o carte sau o doctrină personală, în jurul căruia s-au adunat cei care au răspândit în lume mesajul Său şi învățătura Sa. Este esențial faptul că nu există nici o scriere a lui Hristos. Învățătorii vorbesc despre el, astfel încât el este obiectul învățăturii şi nu subiectul acesteia. Acesta se exprimă prin faptul singular că nimic nu ne-a rămas de la El, ci că ceilalți i-au descris entitatea. Din această cauză să nu ne mirăm când se spune că tot ceea ce cunoaştem despre *învățătura lui Hristos* se regăseşte în alte religii. Hristos nu este numai un Învățător ci o entitate care trebuie să fie înțeleasă ca entitate, pentru că El nu vrea numai să depună în noi ceva prin învățătura sa, ci prin viața sa. Din acest motiv, chiar dacă am putea reuni toate doctrinele Pământului care ne-ar fi accesibile, noi tot nu am avea toate elementele pentru a-l înțelege pe Hristos. În măsura în care omenirea actuală nu se poate adresa direct Bodhisatvilor pentru a-l contempla pe Hristos prin ochii lor spirituali, ea trebuie efectiv să se reîntoarcă la şcoala lor pentru a învăța acolo ceea ce-l poate face în sfârşit înțeles. Deci, dacă vrem nu numai să participăm la Hristos ci şi să-l înțelegem, să nu privim pasivi la ceea ce a făcut Hristos pentru noi, ci să mergem la şcoala tuturor învățătorilor din Orient şi din Occident, trebuie să fie pentru noi o sarcină sacră aceea de a ne apropria mai întâi învățăturile întregului cerc al privitorilor şi de a utiliza aceste învățături înalte pentru a-l putea înțelege pe Hristos.

În Misterii oamenii sunt pregătiți în mod corespunzător pentru sarcina pe care trebuie s-o îndeplinească. Fiecare epocă îşi are sarcina sa; îi revine fiecărei epoci să primească adevărul sub forma sub care trebuie s-o preia epoca respectivă. Vechiului indian sau vechiului persan nu li s-ar fi putut da adevărul sub forma sub care este redat el în zilele noastre; el trebuia să-i fie adus omenirii sub o formă corespunzătoare facultăților şi sensibilităților de atunci.

Din această cauză, în perioada care, prin caracterul său, putea să-l primească pe Hristos pe Pământ, epoca a patra, epoca greco-romană, trebuia să aducă adevărul despre Hristos şi despre lumea sa sub forma accesibilă omenirii acelui timp. Ar însemna să ignorăm cu totul progresul neamului omenesc dacă am crede că tot adevărul despre Hristos era prezent încă din primele secole care au urmat revelației; aceasta înseamnă a nu şti nimic despre progresul omenirii. Cel care vrea să păstreze numai învățăturile primului secol creştin şi consideră doctrină creştină autentică numai ceea ce a fost scris şi păstrat în această epocă, acela nu ştie nimic despre progresul uman, el nu ştie că cel mai mare Învățător al primelor secole creştine nu ar fi putut spune oamenilor despre Hristos mai mult decât erau ei capabili să primească. Însă pentru că oamenii primelor secole creştine erau cei care coborâseră cel mai adânc în lumea fizică, ei nu puteau asimila decât o mică parte din învățăturile înalte privind pe Hristos. În fapt, marea masă a creştinilor înțelegeau relativ puține lucruri cu privire la entitatea lui Hristos.

Noi am văzut că în India veche exista o mare capaciate de clarvedere prin relația de atunci a corpului eteric cu celelalte mădulare ale ființei umane, însă nu venise încă timpul de a vedea în Hristos altceva decât un spirit existent în regiuni îndepărtate, dincolo de lumea simțurilor, de a-l înțelege ca Vishva Karman. Numai în epoca protopersană a apărut posibilitatea de a-l presimți pe Hristos în spatele Soarelui fizic. Pentru Moise a devenit posibil să-l vadă pe Hristos ca Iehova în fulger şi tunet, adică foarte aproape de Pământ. În sfârşit, în Iisus din Nazareth, Hristos a fost văzut încarnat într-un corp

omenesc. Omenirea a evoluat în aşa fel încât în epoca Indiei antice înțelepciunea era încă preluată prin corpul eteric, în epoca protopersană prin corpul astral, în epoca caldeano-egipteană prin sufletul senzației, în epoca greco-latină prin sufletul rațiunii. Acest suflet al rațiunii este deja legat cu funcțiile intelectuale de lumea sensibilă, de aceea el pierde viziunea a ceea ce este dincolo de ce percepe prin simțuri. Din această cauză, în primele secole ale erei creştine abia se mai percepea altceva decât ceea ce există între naştere şi moarte şi domeniul spiritului care vine imediat după aceea. Nu se mai ştia nimic în legătură cu ceea ce trece prin viețile succesive; aceasta ține de capacitatea de înțelegere umană. Nu putea să fie înțeleasă decât viața pământească şi partea de viață spirituală care-i este aferentă; este ceea ce era propovăduit maselor largi. Dar trebuia asigurată evoluția, şi trebuia vegheat ca înțelepciunea cuprinzătoare pe care omenirea o avusese în timpurile lui Hermes, Moise, Zoroastru şi a sfinților Rishi să se poată reaprinde treptat, pentru a permite oamenilor să aibă acces la o înțelegere din ce în ce mai adâncă a lui Hristos.

Hristos venise deci pe Pământ, dar mijloacele de a-l înțelege erau, chiar în acel timp, limitate; trebuia avut grijă de ce se va întâmpla în timpurile viitoare şi era necesar să se retrăiască vechile înțelepciuni, pentru ca ele să poată fi puse încetul cu încetul în serviciul înțelegerii lui Hristos. Oamenii care trecuseră din Atlantida în Europa, şi mai departe, aduseseră cu ei mari comori de înțelepciune; în vechea Atlantidă, cei mai mulți oameni fuseseră în mod instinctiv clarvăzători şi puteau privi în lumile spirituale. Această clarvedere nu putea evolua, ea a trebuit să se restrângă la câteva personalități ale Occidentului, unde a fost dirijată de o ființă care a trăit ascunsă un timp, retrăgându-se în spatele celor care trăiau deja retraşi şi regrupați în jurul unui mare inițiat rămas oarecum în urmă, pentru a păstra pentru timpuri viitoare ceea ce putuse fi adus din vechea Atlantidă. Pe acest mare inițiat, păzitorul anticei înțelepciuni atlanteene, care avea acces chiar la tainele corpului fizic, îl putem numi Scythianos, cum i se spunea în evul mediu timpuriu. Cel care cunoaşte Misteriile europene priveşte la unul din cei mai mari inițiați ai Pământului când pronunță numele Skythianos.

În aceeaşi epocă a trăit, de asemenea, mult timp entitatea care, considerată sub aspectul său spiritual, poate fi numit Bodhisatva. Acest Bodhisatva era aceeaşi entitatea care, după ce-şi împlinise misiunea în Occident, s-a încarnat cu circa şase sute de ani înaintea erei noastre în Gauthama Buddha. Această ființă care a mers să propovăduiască în Orient se situa deja la un nivel superior. Era un alt mare Învățător, un al doilea mare păstrător al secretului înțelepciunii umane şi a devenit Gauthama Buddha.

A mai existat şi o a treia individualitate, care era destinată pentru o mare misiune [1] şi pe care o cunoaştem din cele spuse până acum. Este vorba de Învățătorul Persiei antice, marele Zoroastru. Când spunem Zoroastru, Gauthama Buddha şi Scythianos ne referim, aşadar, la trei entități, trei individualități spirituale importante: acestea sunt reîncarnări ale Bodhisatvilor. Ceea ce trăia în ei nu era Hristos.

A trebuit să fie lăsat omenirii un anumit timp pentru a trăi sosirea lui Hristos, care se anunțase deja lui Moise pe Sinai, căci Iahve este aceeaşi entitate ca Hristos, dar sub o altă formă. A trebuit să se lase timp omenirii pentru a-l primi pe Hristos. Evenimentul a avut loc în momentul în care sensul acestor realități devenise aproape imperceptibil. A trebuit însă avut grijă ca inteligența şi înțelepciunea să devină din ce în ce mai puternice şi Hristos însuşi a vegheat la aceasta pe Pământ.

Istoria menționează şi o a patra individualitate, în spatele căreia, pentru mulți, se ascunde o ființă mai înaltă, mai puternică decât cele trei entități pe care le-am pomenit sub

numele de Scythianos, Gauthama Buddha şi Zoroastru. Această entitate este Manes, care este considerat un înalt mesager a lui Hristos de cei care văd în maniheism mai mult decât se vede de obicei. Mulţi spun că Manes, care la puţine secole după ce Hristos a trăit pe Pământ, a adunat în jurul lui, la una din cele mai importante adunări care a avut vreodată loc în lumea spirituală, trei mari personalităţi ale secolului al patrulea al Pământului. În această viziune imaginativă trebuia să fie exprimat un fapt cultural spiritual important. Manes a reunit aceste personalităţi cu scopul de a se sfătui asupra modului în care s-ar putea reînsufleţi încetul cu încetul acea înţelepciunea care a supravieţuit tranziţiei spre epocile postatlanteene şi pentru a-i da în viitor o strălucire din ce în ce mai mare şi din ce în ce mai glorioasă. Care sunt personalităţile pe care Manes le-a adunat pentru această memorabilă întrevedere, pe care numai viziunea spirituală o poate atinge? Prima a fost cea în care trăia în acel moment reîncarnarea lui Scythianos din timpul lui Manes; a doua a fost o reflectare fizică a lui Buddha reapărut atunci şi a treia a fost Zoroastru, reîncarnat la acea epocă. Avem, aşadar, de-a face cu un colegiu avându-l pe Manes în centru. În acest colegiu s-a hotărât planul după care toată înţelepciunea Bodhisatvilor din vremurile postatlanteene trebuia să se răspândescă în viitor. Planul pe care ei l-au stabilit pentru evoluţia viitoare a Pământului a fost păstrat şi transmis apoi acelor Misterii europene care sunt Misteriile rosicruciene. În aceste Misterii cele trei individualităţi au apărut mereu; ele au fost Învăţătorii şcolilor rosicruciene, Învăţători care au trimis înţelepciunea lor Pământului ca un dar, pentru că prin această înţelepciune Hristos trebuia să fie înţeles în entitatea sa. Din această cauză, în întreaga şcoală spirituală a rosicrucienilor se priveşte cu cea mai profundă veneraţie spre vechii iniţiaţi care au păstrat străvechea înţelepciune a Atlantidei: Scythianos reîncarnat, în care era văzut marele şi venerabilul Bodhisatva al Occidentului; reflectarea lui Buddha încarnat, în care se venera, de asemenea, unul din Bodhisatvi şi, în sfârşit, Zarathas, Zoroastru reîncarnat. Se privea spre ei ca spre marii Învăţători ai iniţiaţilor europeni. Astfel de prezentări nu trebuie considerate descrieri istorice exteriorare, deşi ele caracterizează mersul faptelor istorice într-un mod mai pertinent decât ar putea-o face o descriere exterioară.

Pentru a nu cita decât un exemplu, menţionăm că în evul mediu abia dacă aţi putea afla un ţinut în care să nu fie cunoscută o anumită legendă foarte răspândită. Într-un timp în care nimeni în Europa nu ştia nimic despre Gauthama Buddha, când tradiţia lui dispăruse cu totul se povesteau multe lucruri care se găsesc în numeroase scrieri; este una din povestirile cele mai răspândite ale acestei perioade. Cândva, în India, unui rege i s-a născut un fiu cu numele Josafat. La naşterea sa s-au prezis evenimente mari, fapt pentru care era ocrotit în mod cu totul deosebit de tatăl său; el trebuia să afle doar lucrurile cele mai deosebite, să trăiască într-o fericire perfectă, să nu cunoască suferinţa şi durerea şi nici nefericirile vieţii. Josafat a crescut la adăpost de toate acestea. Dar într-o zi a ieşit din palat şi a întânit un bolnav, apoi un lepros, un bătrân şi un cadavru. El s-a întors în palatul regelui pradă unei tulburări profunde şi s-a întâmplat ca un om, Varlaam, care era pătruns până în străfundul inimii de tainele creştinismului, să îl câştige pe Josafat pentru cauza sa. După această trăire pe care a avut-o Josafat s-a făcut creştin. Aceasta este legenda din evul mediu, şi nu aveţi nevoie să recurgeţi nici măcar la Cronica Akasha, ci numai la filologia curentă pentru a înţelege ce semnifică cuvântul Joasaph. El vine de la vechiul nume Joafat, care provine de la Jodasaf; Jodasaf vine de la Yudasaf, care este identic cu Budasaf, aceste ultime două forme sunt arabe, iar Budaraf este acelaşi nume ca Bodhisatva. Astfel, ştiinţa ocultă europeană nu numai că a cunoscut pe Bodhisatva dar ea ştie şi că atunci când poate descifra numele de Josafat poate descifra şi conceptul acestui nume. Această dezvoltare sub formă de legendă a ştiinţei oculte în Occident ne dezvăluie

că a fost un moment în care aceeaşi entitate care a trăit în Gauthama Buddha a devenit creştină. Fie că ştim fie că nu, acesta este adevărul.

Aşa cum tradiţiile pot rămâne în urma timpului, cum oamenii pot crede astăzi ceea ce s-a spus cu mii de ani în urmă, transmiţându-se prin tradiţii, se poate crede şi că este conform legilor lumilor superioare ca Buddha să fi rămas exact ceea ce era cu şase sute de ani înaintea erei noastre. Dar nu este aşa. El s-a înălţat, a evoluat. Şi adevăratele învăţături ale rosicrucienilor păstrează aceste adevăruri, care nu au fost exprimate decât sub formă de legende ca cea pe care tocmai v-am povestit-o. Trebuie numai să nu confundăm cu aceste învăţături adevărate ale rosicrucienilor nebuniile pe care le răspândeşte o literatură dubioasă.

În felul acesta noi regăsim în cadrul vieţii spirituale a Europei pe cel care a fost purtătorul lui Hristos, Zarathas sau Nazaratos, Zoroastru, şi care reapare din timp în timp; noi îl regăsim pe Scythianos şi, de asemenea, pe cel de al treilea mare discipol al lui Manes, pe Buddha, aşa cum era el după ce trecuse prin secolele care au urmat venirii sale.

Astfel, cunoscătorul european al iniţierii contempla răscrucea de vremuri şi percepea adevărata înfăţişare a marilor Învăţători. El aflase despre Zarathas, Buddha şi Scythianos, şi ştia că prin ei se revarsă în cultura viitorului înţelepciunea venită de la Bodhisatvi; înţelepciune care trebuia să fie folosită pentru a înţelege obiectul cel mai demn de toată înţelegerea, pe Hristos. Hristos este o fiinţă fundamental diferită de Bodhisatvi, dar el nu poate fi înţeles decât dacă se reuneşte toată înţelepciunea acestora. Pentru acest motiv în şcolile oculte europene se face un rezumat sintetic al tuturor doctrinelor care au fost date lumii de cei trei mari discipoli ai lui Manes şi de Manes însuşi. Chiar dacă Manes nu a fost înţeles, va veni un timp când în cultura europeană numele lui Scythianos, al lui Buddha şi al lui Zoroastru vor avea din nou un sens. Ei vor aduce oamenilor cunoştinţele de care aceştia au nevoie pentru a-l înţelege pe Hristos; prin ei oamenii vor afla din ce în ce mai profund pe Hristos. Evul mediu a început cu o uimitoare adoraţie şi veneraţie pentru Skythianos, Buddha şi Zoroastru, după ce numele lor au fost cunoscute; începutul a fost făcut prin aceea că cel ce dorea să se facă recunoscut drept creştin în anumite comunităţi religioase creştine trebuia să rostească formula: „Îl blestem pe Skythianos, pe Buddha şi pe Zarathas". Era o formulă răspândită în multe ţinuturi ale erei creştine, prin care se mărturisea calitatea de creştin adevărat. Dar ceea ce se credea că trebuia să fie anatemizat la acea epocă va deveni Colegiul Învăţătorilor, care va oferi omenirii înţelegerea cea mai adecvată a lui Hristos; omenirea îi va aprecia într-o zi ca marii Bodhisatvi, prin care îl va putea înţelege pe Hristos.

Astăzi, omenirea abia poate veni în întâmpinarea acestor mari Învăţători ai rosicrucianismului, ca un aport minim, în două feluri, care nu reprezintă decât un început a ceea ce va trebui să existe în viitor. Acesta nu poate fi încă înalta înţelegere a creştinismului. Acest lucru va fi făcut cu ajutorul ştiinţei spiritului de astăzi, care trebuie să redea lumii învăţăturile lui Scythianos, ale lui Zoroastru şi ale lui Buddha, nu sub forma lor veche, ci sub o formă nouă, care poate fi obţinută din ea însăşi, prin cercetare. Vom începe prin a încorpora culturii mai întâi lucrurile elementare pe care le putem învăţa de la aceştia. Creştinismul va reţine de la Buddha învătătura reîncarnării şi a karmei, într-o manieră cu totul nouă, adaptată timpului nostru. De ce se preiau azi în creştinism învăţăturile despre reîncarnare şi karma? Pentru că iniţiatii pot începe să le înţeleagă în spiritul epocii noastre, la fel cum Buddha, Marele Învăţător al reîncarnării, le-a înţeles în felul său.

Va putea fi asimilat şi Scythianos, care nu ne învaţă doar ce este reîncarnarea fiinţei omeneşti, ci şi ceea ce supraviețuieşte şi stăpâneşte din eternitate în eternitate. În felul acesta, vor fi înțelese din ce în ce mai bine esența lumii, ființa care constituie centrul universului nostru pământesc, Hristos. În felul acesta se revarsă tot mai mult în omenire învățăturile inițiatilor. Astăzi cel ce abordează studiul ştiinţei spiritului nu poate primi decât bazele a ceea ce vor constitui cele două elemente esențiale ale dezvoltării spirituale viitoare a omenirii. Viața lui Hristos, care se afundă în ființa interioară, va fi primul element; al doilea element va fi ceea ce aduce ca cosmologie spirituală la înțelegerea lui Hristos. Trăirea lui Hristos în inimă, cunoaşterea lumii care conduce la înțelegerea sa vor fi cele două elemente. Primul lucru pe care îl avem de făcut la începutul acestei evoluții este de a decela atitudinea interioară corectă. Noi ne adunăm pentru a cultiva sentimente juste față de lumea spirituală, de tot ce-a ieşit din ea şi de om. În acest scop ne adaptăm treptat forțele spiritului nostru, astfel încât să devină capabile să-l preia pe Hristos în interiorul sufletului. Căci cu cât spiritul nostru se înnobilează şi se ridică, cu atât mai multă noblețe va putea desfăşura Hristos în noi. Facem începutul în acest sens prin expunerea împrejurărilor elementare ale evoluției noastre pământeşti, prin căutarea a ceea ce ne vine de la Scythianos, Zoroastru şi Buddha, prezentând aceste lucruri sub o formă corespunzătoare timpului nostru, aşa cum ne-o transmit şi aceşti Învățători prin evoluția pe care ei au urmat-o până în epoca noastră. Am ajuns la punctul de a putea începe să răspândim învățăturile elementare ale inițierii.

NOTE

1. Noi vorbim aici depre aceste ființe în spiritul concepțiilor despre lume ale antichității; şi este justificat – într-un anumit sens – să le concepem şi astăzi la fel din punctul de vedere al ştiinței spiritului.

---

http://www.spiritualrs.net/Conferinte/GA113/GA113_index.html

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

UN MISTERIU ROSICRUCIAN PRIN RUDOLF STEINER

GA 14

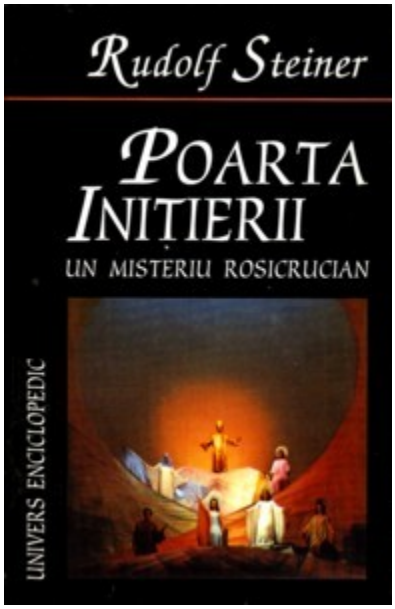

Comentarii de Hugo Reimann,
pe baza notelor Mathildei Scholl

Traducerea din limba germană a *Porții inițierii*:
Adriana Onofrei şi Gheorghe Paxino
Traducerea din limba franceză a *Comentariilor*:
Domnița Popa Necşa
Confruntarea cu ediția germană a *Comentariilor*:
Adriana Iliescu, Adriana Onofrei şi Petre Papacostea

Titlurile originale:
DIE PFORTE DER EINWEIHUNG
(Initiation) GA 14
BETRACHTUNGENZU RUDOLF STEINER
MYSTERIENDRAMA
„DIE PFORTE DER EINWEIHUNG"

©2000 Toate drepturile pentru traducerea în limba română
sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner

Introducere (Adriana Onofrei şi Gheorghe Paxino)

POARTA INIŢIERII (Un misteriu rosicrucian prin Rudolf Steiner)

Comentarii pe baza notelor Mathildei Scholl (Hugo Reimann)

Tablourile I, II
Tablourile III, IV, V
Tablourile VI, VII, VIII
Tablourile IX, X, XI

Activitatea antroposofică a Mathildei Scholl

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă,

cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Corecturi

Rudolf Steiner

POARTA INIŢIERII

GA 14

INTRODUCERE

Volumul de față prezintă – în traducere din limba germană – prima dintre dramele-misterii ale lui Rudolf Steiner; ele fac parte dintr-un ciclu mai amplu, din care însă numai primele patru au fost finalizate: ***Poarta inițierii*** (1910), ***Încercarea sufletului*** (1911), ***Păzitorul Pragului*** (1912), ***Trezirea sufletelor*** (1913). Acțiunea lor este comună. Primul spectacol cu *Poarta inițierii* a avut loc la München în 1910, celelalte trei drame au fost puse în scenă în anii următori. Izbucnirea primului război mondial a întrerupt brutal munca impetuoasă de creație şi de punere în scenă a lor. Dată fiind complexitatea şi profunzimea celor cuprinse în drame, ele sunt însoțite de *Comentarii*, scrise ulterior.

Nu vom face aici o prezentare a vieții şi activității autorului, cunoscute în parte de publicul românesc prin publicațiile apărute. Nu putem însă omite să menționăm că opera sa, care stă la baza științei moderne a spiritului, a antroposofiei, s-a concretizat şi în cele peste 350 de volume, al căror conținut reprezintă contribuțiile sale în multiple domenii. Acestea au izvorât din facultatea lui Rudolf Steiner de a percepe – în stare de deplină luciditate –, de a *înțelege* şi a *reda* ceea ce Mircea Eliade numea structurile fundamentale ale realului [1], real care cuprinde atât realitatea *sensibilă*, perceptibilă prin simțurile fizice, cât şi realitatea *suprasensibilă*, spirituală, care o străbate şi o transcende pe cea dintâi. În acest fel, Rudolf Steiner a putut trata problema cunoaşterii şi a libertății umane, a putut prezenta realități profunde ale psihicului uman, adresându-se – în limbajul lor – pedagogilor (ca fondator al pedagogiei Waldorf), medicilor, preoților etc.

El nu s-a mărginit însă să prezinte cunoştințele despre lumea spirituală într-o formă care să satisfacă numai dorința intelectuală de cunoaştere, simpla informare, ci a căutat să găsească forme mai ample de expresie. Pentru aceasta a apelat la arta dramatică, în cadrul căreia a dat impulsuri înnoitoare: arta vorbirii (*Sprachgestaltung*), arta mişcării (*Eurythmie*), arta iluminării scenice (*Farbenlehre*). Referindu-se la munca sa de creație şi la eforturile de realizare scenică, el spune în ***Povesteu vieții mele*** [2]: „Cândva arta a țâşnit din viața spirituală primară, al cărei vis confuz era populat de imagini şi viziuni. Dar mai târziu, când spiritul s-a retras din umanitate, arta a fost nevoită să-şi caute propriile căi, aşa încât astăzi, pentru a putea acționa sub o formă nouă în sânul omenirii, ea trebuie să se adapteze inspirațiilor spirituale".

Trebuie precizat că nu avem de-a face cu o operă literară în sensul obişnuit al cuvântului iar adăugarea *Misteriu rosicrucian* nu indică asocierea la vreuna din feluritele organizații care poartă actualmente în titulatură un astfel de adjectiv, ci se referă clar la rosicrucianismul esoteric, cu obârşie în secolul XV, şi care, prin formele la care a ajuns mai târziu, tot mai exoterice, nu era străin nici lui Goethe. Conținutul dramelor prezintă realități spirituale pe care autorul – după cum spune el însuşi – le-a perceput în lumea spirituală actuală. Precum un ochi sănătos lasă lumina să treacă spre retină prin cristalinul pur, tot astfel sufletul purificat al cercetătorului spiritual, ochiul său spiritual, a lăsat să se reveleze prin el adevăruri mai înalte. În acest fel trebuie interpretată formularea de pe pagina de titlu: *prin* (*durch*) Rudolf Steiner.

Este ştiut că artele majore işi au obârşia în vechile Misterii. Pe atunci însă arta nu avea de-a face cu realatatea concretă, imediată; ea era de inspirație divină. Această obârşie a ei este uitată în epoca materialismului şi arta începe să copieze natura. Acesta este de fapt şi miezul discuției dintre Sophia şi Estella (cele două personaje ale prologului şi antractului din drama ***Poarta inițierii***): „Imperfecțiunea atâtor opere de artă provine tocmai din faptul că activitatea creatoare se ridică prin sine însăşi deasupra naturii, iar artistul nu ştie ce aspect are ceea ce nu cade direct sub observația simțurilor".

Cel care cunoaşte literatura antroposofică ştie cât de tensionată a fost strădania lui Rudolf Steiner în a găsi mijloace de expresie pentru conținuturile spirituale scoase de el direct din lumea spiritului. Această nevoie l-a condus la arta scenică, artă care în acel început furtunos de secol XX avea nevoie de o înnoire pe care o putem remarca de pildă şi în pictură (vezi expresionismul). El ştia bine că adevărata artă te apără de abstracțiune, de rigiditatea noțiunilor şi a schemelor intelectuale; ea antrenează întreaga personalitate, întreaga ființă a celui implicat, artist sau spectator. Dealtminteri, ne-o spune chiar în primul tablou din Poarta inițierii când unul dintre personaje, Capesius – cercetător întru ale istoriei, pornit într-un târziu pe calea cunoaşterii spirituale –, atunci când îşi simțea sufletul sterp, căuta povestile doamnei Balde:

„Sufletu-mi are perioade
Când se simte pustiu şi sec.
E ca şi cum în mine izvorul cunoaşterii a secat,
Ca şi cum n-aş găsi cuvântul
Ce-ar merita
Să fie reținut, auzit."

Imaginile pline de viață ale povestirilor ei îl fac să resimtă însă:

„Cum viață nouă mi se revarsă-n suflet
Şi cum e izgonită din mine
Orice paralizie sufletescă."

Această neputintă a intelectualismului de a duce ființa umană spre o evoluție care să-i îngăduie a-şi regăsi rădăcinile o denunță şi Faust când îi mărturiseşte lui Mefisto:

„Da, simt c-am adunat prosteşte
Comoara spiritului tuturor!
Până la urmă văd că nu-mi tâşneste
Nici o putere din interior;
Nu sunt cu-n fir de păr mai nalt şi, iată,
Nemărginirea nu mi-e-nvecinată." [3]

Dacă Rudolf Steiner a recurs la arta scenică, la acest spațiu privilegiat în care bogăția de nuanțe ale cuvântului poate fi susținută prin plastica vorbirii, prin gest şi euritmie, prin culoare, muzică, lumini etc., a făcut-o tocmai pentru că epoca modernă are nevoie, mai mult ca oricând, de o eliberare de influența exclusivă a intelectualismului. Dar a făcut-o şi pentru că a văzut în arta scenică posibilitatea unei apropieri de misterul Cuvântului. „Adevărata contemplare a spiritului – spune el, în ***Viața mea*** – ajunge în mod firesc la o «viețuire a Cuvântului». Ea te învață să resimți profund rezonanța vocalei şi spiritualitatea lăuntrică a unei consoane, să întrezăteşti misterul dezvoltării lingvistice. Acest mister constă în faptul că odinioară ființe divine au putut comunica prin cuvânt cu sufletul omenesc, în timp ce astăzi limbajul slujeşte doar ca intermediar în raporturile specifice vieții. Contemplarea spirituală trebuie să trezească un entuziasm în stare să reaşeze Cuvântul în sfera ce i se cuvine."

Dramele-misterii nu pot fi povestite aşa cum poveseşti o operă literară; nu poți povesti intimitatea, miezul unui proces alchimic – cum este cel al inițierii moderne –, atât de individuale. Dacă vechea inițiere avea loc în centre de Misterii, inițierea modernă nu se mai desfăşoară în sanctuare sacre, centrul de Misterii este însăşi viața omului, neizolat de societate, adaptată la cerințele căii de cunoaştere. Aşa se justifică şi folosirea termenului de Misterii adăugat dramelor prezente, care aduc în fața spectatorului şi a cititorului câteva traiectorii ale acestei căi de cunoaştere, adecvate timpului actual.

Am putea descrie începutul acestei căi de cunoaştere, indicată în cele patru drame-misterii, prin chiar cuvintele autorului acestora: „Există oameni care cred că o dată cu limitele percepției senzoriale ar fi date şi limitele oricărei cunoaşteri. Dacă aceştia ar da atenție însă modului cum devin conştienți de aceste limite, ei ar descoperi chiar în această conştiență şi facultățile de a trece limitele. Peştele înoată până la limita apei; el trebuie să se întoarcă pentru că îi lipsesc organele fizice ca să trăiască afară din apă. Omul ajunge la limita percepției senzoriale; el poate recunoaşte că pe drumul până acolo i s-au dezvoltat forțe ale sufletului ca să trăiască în mod sufletese în elementul care nu este cuprins de percepția senzorială." [4]

Discipolii – *Johannes Thomasius*, pictor, profesorul *Capesius*, istoric, omul de ştiință *Strader* – pornesc pe acest drum, urmând fiecare o cale proprie, dat fiind structura sufletească şi treptele de evoluție diferite la care se află fiecare. Alături de ei se află doamna *Balde* – care povesteşte „imagini de basm ce se plăsmuiesc de la sine" în sufletul ei – şi *Felix Balde*, omul retras în izolarea munților, care, fără să fi trecut printr-o inițiere, are parte de o dezvăluire directă a tainelor naturii, omul prin ale cărui cuvinte – cum spune *Benedictus*, îndrumătorul spiritual – „puterile naturii încearcă să se reveleze în adevărul ființei lor", şi care o vreme a crezut că forțele de clarvedere trebuie să rămână departe de rațiune. Cu toții sunt însă uniți într-un „nod al destinului" creat în alte vieți prin fapte şi datorii kartnice, dezvăluite cu precădere în drama ***Încercarea sufletului***; şi numai faptul

că ei ajung să vadă aeeste vieți trecute şi să înțeleagă nodul de destin în care sunt cuprinşi îi ajută să introducă în evoluția lor, în mod liber, achitarea, transformarea înțeleaptă a acestor datorii în fapte benefice evoluției lor şi a omenirii. Este ceea ce prietena lui Johannes, *Maria*, care a ajutat evoluția acestuia şi în alte întrupări, îşi impune drept datoria sa cea mai sfântă.

Nu vom prezenta aici toate personajele.Vom spune însă că pe scenă se desfăşoară însăşi procesualitatea evoluției lor spirituale, cu tot desenul zigzagat al traiectoriei ei; treptat, replicile capătă încărcătura gravă a paşilor de inițiere. Adevăruri spirituale, pe care până atunci Rudolf Steiner le făcuse cunoscute în cărți sau conferințe, prind acum chip viu pe scenă; întreaga viață sufletească, ceea ce omul actual defineşte prin termenul de „facultăți psihice" – gândire, simțire, voință – sau de „impulsuri abisale" – temeri, dorințe, pasiuni etc. – considerate a fi circumscrise în sufletul propriu sunt acum proiectate pe scenă, aduse în câmpul conştienței, devenind ceea ce şi sunt de fapt: ființe-forțe suprasensibile cu obârşia în lumile spirituale şi extinzându-se până în sufletul omului, de această dată însă a omului care caută să se cunoască pe sine şi să parcurgă ceea ce s-ar putea numi drumul inițierii moderne, creştine. Sunt forțe-ființe spirituale reale, pe care discipolul le descoperă în sine. În pagina de prezentare a personajelor, Rudolf Steiner nu omite să sublinieze că astfel de personaje spirituale – precum *Philia*, *Astrid*, *Luna*, ca forțe ale sufletului uman, sau *Dublul* lui Johannes Thomasius, *Păzitorul Pragului*, *Sufletul* Theodorei, ca entități ale elementului spiritual uman, ori *Lucifer* şi *Ahriman*, ca entități ale lumii spirituale – nu sunt concepute ca alegorii sau simboluri, ci ca realități „care sunt pentru cunoaşterea spirituală la fel de concrete cum sunt persoanele fizice. Desigur, ființele spirituale nu au forma pe care eşti obligat să le-o dai pe scenă, dar dacă le-am lua ca simple simboluri sau alegorii, esența adevărată a lumii spirituale ne-ar rămâne ascunsă. Dacă ar fi vorba de simbolism sau alegorie, nu le-aş fi dat expresie".

Drumul atât de iudividual al discipolilor cuprinde tatonări, revelări de datorii karmice, confruntări cu forțe ostile evoluției umane – *Lucifer* (Ispititorul) şi *Ahriman* (Potrivnicul). Dar chiar dintru început este prezentă *Ființa lui Hristos*. În tabloul întâi al dramei ***Poarta inițierii*** se vorbeşte despre Hristos ca întruchipare a Adevărului şi Binelui, spre care se străduie cei aflați sub îndrumarea lui Benedictus. Maria, discipolul său cel mai apropiat, a dus într-o viață mterioară – ca misionar – mesajul creştinismului unor popoare care nu auziseră încă de Hristos. De la o dramă la alta, discipolii se confruntă cu şirul mereu mai rafinat al iluziilor, care urmeză din aproape nivelul treptelor cucerite. Este o luptă în a te menține continuu treaz, pentru că o dată scăpat de o iluzie nu înseamnă că nu vei fi atacat poate chiar imediat de o alta, o dată o treaptă atinsă, nu înseamnă că drumul cunoşterii spirituale, al inițierii, este împlinit. Încercările continuă şi de cele mai multe ori abia acestea arată unde te afli. Treptat însă discipolul ajunge să-şi înțeleagă drumul, rostul, locul, responsabilitățile. „Cercul strâmt al unei clipe" se dilată şi el îşi vede viața actuală ca fiind vadul în care se varsă atât curentul „avuțiilor" karmice – datoriile şi împlinirile sale din vieți trecute – dar şi curentul cerințelor venind dinspre viitor. Libertatea capătă pentru

el alte valenţe; în făptuirile sale, el nu se ma raportează doar la cei cu care a împletit, de-a lungul altor vieţi, acel nod al destinului, ci se integrează conştient evoluţiei omenirii, evoluţie de care depinde însăşi evoluţia Cosmosului.

Ar fi greşit să credem – spune Rudolf Steiner – că esenţa iniţierii a rămas aceeaşi în decursul timpurilor, că omul modern, occidentalul, ar trebui să parcurgă, aceleaşi trepte ca în iniţierea de odinioară, când drumul era acelaşi pentru toţi. Împlinită în afara sanctuarelor sacre, fără ritualuri, axată în esenţă pe dezvoltarea directă a capacităţilor sufleteşti, iniţierea modernă poate – până la o anumită treaptă – să fie atinsă fără îndrumări personale exterioare; ea comportă căi diferite, corespunzător destinelor individuale. Caracterul fundamental al vechii înţelepciuni – spune Rudolf Steiner în ***Cerinţa social fundamentală a epocii noastre*** [5] – era acela de a ajunge la înţelegerea, la cunoaşterea omului pornind de la cunoaşterea lumii. Astăzi – şi în viitor – omul trebuie să meargă, în dezvoltarea sa, de la cunoaşterea de sine spre cunoaşterea lumii; cunoaşterea de sine trebuie să se lărgească până la cunoaşterea lumii. Această înstăpânire a noului curent – iniţierea modernă – o vom găsi în finalul dramei ***Păzitorul pragului***, când deţinătorii vechii înţelepciuni vor lăsa liber accesul la comorile lor. Înainte de aceasta însă trebuia ca „un om să fi turnat ştiinţa întemeiată numai pe raţiune şi simţuri în astfel de forme care pot permite înţelegerea reală a lumii spiritului". Este ceea ce a izbutit să facă Johannes Thomasius. El realizează o operă care, în limbajul ştiinţei, aduce dovada realităţilor spirituale. Sosise clipa în care înţelepciunea sacră trebuia să se unească cu gândirea umană, căutătoare a adevărului, în afara drumului mistic. Gâdirii umane actuale nu îi este suficientă simpla credinţă.

În totalitatea lor, dramele nu numai că ne oferă o imagine concretă a problematicii existenţiale a omului secolului tehnotronicii, secol în care *aparaturi supertehnologizate*, mult mai „puternice", mult mai „sensibile", mult mai „inteligente" par a ne pune – cu intransigenţa Sfinxului de la poarta Tebei – întrebarea: „*Omule, cine eşti tu, de fapt?*" Dar putem afirma că ele duc mai departe însăşi problematica lui Faust, a omului ce caută cunoaşterea cu orice preţ – chiar prin confruntarea nemijlocită cu forţele Răului. Dramele aduc şi soluţii concrete, valabile pentru fiecare din noi, oameni capabili de evoluţie prin efort individual intens. Desluşim în ele – cu precădere în drama ***Poarta iniţierii*** – şi strădania de a oferi soluţii la problematica relaţiei om-societate intens industrializată.

Jucate pentru prima dată la München, tensiunea şi entuziasmul apărute în cadrul repetiţiilor şi al spectacolelor, ecoul pe care l-au stârnit în publicul cunoscător al antroposofiei, naşte nevoia stringentă a construirii unei clădiri care să slujească de teatru pentru aceste drame. Clădirea – *Johannesbau* – urma să poarte numele personajului principal al dramelor, Johannes Thomasius. Era începutul drumului care avea să ducă – cu sinuozităţile implicite – la înălţarea *Goetheanumului* din Dornach (lângă Basel), clădire considerată actualmente în Elveţia monument de

arhitectură. Este demn de remarcat faptul că, de decenii, Goetheanumul este singurul loc din lume în care atât *Faustul* lui Goethe – partea I şi a II-a – cât şi dramele-misterii sunt reprezentate integral.

Este o împlinire, un răspuns la chemarea gravă ce răsună din aceste drame-misterii, aceea de a întrupa ţelurile lumii divine în opera conştientă a oamenilor.

ADRIANA ONOFREI şi GHEORGHE PAXINO
Michaeli, toamna 1999

NOTE

1. Vezi Mircea Eliade, *Mituri, vise şi mistere*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

2. Rudolf Steiner, ***Povestea vieţii mele***, GA 28, Editura Princeps, Iaşi, 1994.

3. J.W. Goethe, *Faust*, traducere Şt. Aug. Doinag, Editura Univers, Bucureşti, 1982.

4. Rudolf Steiner, ***Teze antroposofice***, GA 26, Editura Ramida, Bucureşti, 1994; Triade, Cluj-Napoca, 2004.

5. Rudolf Steiner, ***Die soziale Grundforderung unserer Zeit – in geenderter Zeitlage***, GA 186. Vezi şi ***Esoterismul creştin***, GA 94, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998.

Rudolf Steiner

POARTA INIŢIERII

UN MISTERIU ROSICRUCIAN PRIN RUDOLF STEINER

GA 14

CUPRINS

Prolog. Camera Sophiei

Tabloul întâi. O cameră în tonalitate trandafirie

Tabloul doi. Un colț de natură

Tabloul trei. O cameră de meditație

Tabloul patru. Lumea sufletelor

Tabloul cinci. Un templu-grotă subteran

Tabloul şase. Lumea sufletelor

Tabloul şapte. Domeniul spiritului

Intermezzo. Camera Sophiei

Tabloul opt. O cameră în tonalitate trandafirie

Tabloul nouă. Un colț de natură

Tabloul zece. O cameră de mediţatie

Tabloul unsprezece. Templul solar

PERSONAJE

a) DIN PROLOG ŞI INTEMEZZO:

Sophia
Estella
Doi copii

b) DIN MISTERIU:

Johannes Thomasius
Maria
Benedictus
Theodosius, al cărui prototip se revelează pe parcursul acțiunii ca Spiritul iubirii
Romanus, al cărui prototip se revelează pe parcursul acțiunii ca Spiritul inițiativei
Retardus, acționând doar ca spirit
German, al cărui prototip se revelează pe parcursul acțiunii drept creierul Pământului

Helena, prototipul căreia se revelează pe parcursul acțiunii ca Lucifer
Philia
Astrid
Luna
} prietenele Mariei, prototipul lor revelându-se pe parcursul acțunii ca spirite ale forțelor sufletești ale Mariei
Profesorul Capesius
Doctorul Strader

Felix Balde, ca purtător al Spiritului naturii
Doamna Balde
Cealaltă Maria, revelându-se pe parcursul acțiunii ca sufletul iubirii
Theodora, văzătoare
Ahriman, acționând doar ca suflet
Lucifer
Spiritul elementelor, acționând doar ca spirit
Un copil, care pe parcursul acțiunii se revelează ca un suflet tânăr

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

PROLOG

Camera Sophiei. Tonalitate galben-roșiatică. Sophia cu cei doi copii ai ei, un băiat și o fată, apoi Estella

COPIII (cântă, acompaniați la pian de Sophia):

Lumina Soarelui inundă
Al spațiului larg,
Al păsărilor cânt răsună-n
Văzduhul înalt,
Sug plantele haru-ncolțirii
Din sân de pământ,

Şi-al omului suflet se-nalță
Pios mulțumind
Spre spiritele lumilor.

SOPHIA: Şi-acum, copii, treceți în camera voastră şi gândiți-vă la cuvintele pe care le-am învățat.
(Sophia îi conducc pe copii. Intră Estella.)

ESTELLA: Bine te-am găsit, dragă Sophia. Sper că nu te deranjez.

SOPHIA: Nu, buna mea Estella. Fii binevenită.
(O invită pc Estella să ia loc, apoi se aşază şi ea.)

ESTELLA: Ai veşti bune de la soțul tău?

SOPHIA: Foarte bune. Îmi scrie că îl interesează Congresul psihologilor, deşi modul cum sunt tratate multe probleme importante cam lasă de dorit. Ca cercetător al sufletelor, îl interesează cum anume un fel de miopie spirituală îi împiedică pe oameni să aibă o perspectivă liberă asupra esenței problemelor.

ESTELLA: Intenționează să vorbească şi el despre o temă importantă, nu?

SOPHIA: Da, o temă care şi lui şi mie ne pare foarte importantă. E drept că nu-şi face nici o iluzie privind efectul expunerilor lui, dat fiind modul cum participanții la Congres îşi concep reprezentările lor ştiințifice.

ESTELLA: O dorință m-a adus la tine, dragă Sophia. N-am putea petrece seara asta împreună? Se joacă astăzi *Dezmoşteniții trupului* şi ai sufletului şi n-ai putea să-mi faci o bucurie mai mare decât să mergem împreună.

SOPHIA: Ai uitat, dragă Estella, că tocmai în seara asta are loc la Societatea noastră reprezentația pentru care ne pregătim de mult timp.

ESTELLA: O, da, am uitat. Mult mi-aş fi dorit să pot petrece seara asta cu vechea mea prietenă. M-aş fi bucurat din toată inima să aruncăm împreună o privire în adâncurile vieții de astăzi. Dar lumea ideilor tale, atât de străină mie, o să-mi distrugă şi ultima rămăşiță din legătura frumoasă care ne uneşte sufletele încă de când eram pe băncile şcolii.

SOPHIA: Mi-ai spus de multe ori aceste lucruri şi totuşi, de fiecare dată, a trebuit să recunoşti că deosebirea dintre convingerile noastre n-ar trebui să ridice un zid între sentimentele pe care le nutrim, încă din tinerețe, una pentru alta.

ESTELLA: E adevărat că am spus-o de multe ori. Dar mereu se trezeşte în mine o amărăciune când văd cum, cu fiecare an, te înstrăinezi de lucrurile care, pentru mine, reprezintă o valoare în viață.

SOPHIA: Am putea însemna mai mult una pentru cealaltă, tocmai atunci când am

admite situația la care am ajuns prin predispozițiile noastre diferite.

ESTELLA: O, de câte ori nu-mi spune rațiunea că ai dreptate în această privință. Şi totuşi este ceva în mine care se revoltă față de felul în care concepi tu viața.

SOPHIA: Recunoaşte atunci sincer că îmi pretinzi să-mi reneg sâmburele cel mai lăuntric al ființei.

ESTELLA: Da, aş accepta toate în afară de un singur lucru. Pot foarte bine să-mi imaginez că oameni cu concepții diferite despre viață se pot întâlni printr-o afinitate a sentimentelor. Dar orientarea ideilor tale îți impune, pur şi simplu ca o necesitate interioară, să adopți o atitudine orgolioasă. Sunt oameni care pot foarte bine să convieţuiască acceptând că părerile lor nu coincid şi că provin din puncte de vedere diferite, dar că şi unele şi celelalte îşi au rațiunea lor. Concepția ta însă se crede a fi cea mai profundă din toate. Le consideră pe celelalte drept expresia unei trepte inferioare a umanității.

SOPHIA: Ar trebui totuşi să ştii, pentru că am discutat de multe ori acest lucru, că cei care împărtăşesc ideile mele nu măsoară, la urma urmelor, valoarea reală a omului după ceea ce crede sau ştie omul. Şi chiar dacă noi credem că fără înțelegerea vie a ideilor noastre nu poți înțelege adevăratul sens al vieții, ne străduim totuşi cât se poate să nu supraapreciem meritul celor cărora le este dat să fie în slujba concepției noastre despre viață.

ESTELLA: Tot ce spui pare foarte frumos. Îmi rămâne însă un ghimpe. Nu pot să trec peste faptul că un mod de a privi lumea, care se consideră foarte profund, poate să ducă, din pricina iluziei profunzimii, numai la o anumită superficialitate. Îmi eşti o prietenă prea bună ca să mă refer la prietenii tăi care au aceeaşi concepție ca şi tine şi care nu jură decât pe ideile voastre, afişând în mod lamentabil o aroganță spirituală, deşi vidul şi banalitatea lor sufletească apar din fiecare cuvânt şi din toată purtarea lor. Nu vreau să mă refer nici la faptul că tocmai unii dintre adepții voştri se poartă atât de urât şi sunt atât de insensibili față de semenii lor. Sufletul tău mare nu s-a dat niciodată înapoi de la datoriile pe care viața de zi cu zi le pretinde fiecărui om care ar trebui să fie numit bun în adevăratul sens al cuvântului. Dar faptul că astăzi mă laşi să merg singură acolo unde vorbeşte adevărata viață artistică îmi dovedeşte că ideile despre această viață provoacă şi în tine – iartă-mi expresia – o anumită superficialitate.

SOPHIA: Şi în ce constă această superficialitate?

ESTELLA: Mă cunoşti de atâta timp şi ştii bine cum am luptat să mă smulg dintr-o viață în care, zi de zi, nu se aleargă decât după lucrurile impuse de tradiție sau de părerile banale. Am căutat să descopăr motivul pentru care atâția oameni, în aparență nevinovați, trebuie să sufere. M-am străduit să înțeleg atât abisurile cât şi culmile vieții. În măsura în care îmi este accesibil, am căutat în ştiință să găsesc explicații. Să pornim de la un exemplu pe care ni-l aduce chiar

momentul de față. Am înțeles ce este arta adevărată. Am credința că înteleg cum cuprinde ea esența însăşi a vieții, aducând în fața sufletului nostru realitatea supremă, adevărată. Am impresia că simt pulsul timpului nostru când o las să acționeze asupra mea. Şi mă îngrozesc dacă acum va trebui să mă gândesc: Tu, dragă Sophia, preferi acestei arte, pline de viață, ceva care mi se pare că nu este decât un gen didactico-alegoric învechit, care ia marionetele drept oameni vii şi care admiră întâmplările simbolice, aflate atât de departe de tot ce face zilnic apel la mila şi la compasiunea noastră.

SOPHIA: Draga mea Estella, tu nu vrei să înțelegi faptul că viața cea mai bogată poate fi tocmai acolo unde tu nu vezi decât gânduri inventate. Şi nu vrei să înțelegi că există oameni care pot considera drept săracă realitatea ta plină de viață, dacă ea nu este raportată la lucrul din care izvorăste. O să îți pară dure multe din cuvintele mele. Prietenia noastră însă cere o sinceritate deplină. Tu, ca mulți alții, nu cunoşti din ceea ce se numeşte spirit decât acea parte care este purtătorul cunoaşterii; tu nu concepi decât partea gânditoare din spirit. Dar spiritul viu, creator, care plăsmuieşte cu putere elementară oamenii, aşa cum forțele germinative plăsmuiesc ființe în natură, pe el nu vrei să-l admiți. Tu, de pildă, ca atâția alții, numeşti, în materie de artă, naiv şi original ceva ce, de fapt, după mine, neagă spiritul. Felul nostru de a vedea lumea uneşte o libertate deplin conştientă cu forța naivă a devenirii. Noi acceptăm în mod conştient ceea ce este naiv şi prin asta nu îi răpim prospețimea, plenitudinea şi obârşia. Tu crezi că omul poate doar să gândească asupra caracterului omenesc; acesta ar trebui să se formeze de la sine. Tu nu vrei să vezi cum gândul se cufundă în Spiritul creator, ajungând până la obârşia existenței şi dezvăluindu-se ca însuşi germenele creator. Aşa cum forțele de germinație nu învață mai întâi planta cum să crească, dar se revelă ca ființe vii în ea, nici ideile noastre nu ne învață: ele ne străbat aprinzând viață, dăruind viață ființei noastre. Acestor idei pe care mi le-am însuşit le datorez tot ce dă, pentru mine, un sens vieții. Nu le datorez numai curajul, dar chiar şi înțelegerea şi forța de a spera să pot face din copiii mei nu numai oameni care, în sensul tradițional, ştiu să muncească şi să fie folositori în viața exterioară, ci să fac din ei şi oameni plini de pace şi de mulțumire în suflet. Şi ca să nu mă las antrenată în detalii, vreau să-ți mai spun ceva: că visurile pe care ți le faci, împreună cu atâția alții, se vor putea realiza numai atunci când oamenii vor reuşi să unească ceea ce ei numesc realitate de viață cu experiențele mai profunde, pe care tu le-ai numit de atâtea ori himere şi visuri. O să-ți pară curios poate, dacă am să-ți spun că atâtea lucruri pe care tu le iei drept artă pură eu le simt ca o critică sterilă a vieții. Pentru că nu se va astâmpăra nici o foame, nu se va usca nici o lacrimă, nu se va descoperi nici o rădăcină a decăderii, atâta timp cât vom înfățisa numai partea exterioară a foamei, a fețelor înlăcrimate şi a oamenilor decăzuți. Aşa cum sunt prezentate de obicei aceste lucruri pe scenă, ele sunt foarte departe de adevăratele profunzimi ale vieții şi de legăturile care îi unesc pe oameni.

ESTELLA: Să nu crezi cumva că nu te înțeleg când vorbeşti aşa; numai că îmi dovedeşti că preferi să savurezi utopiile, în loc să priveşti adevărurile vieții. Aici drumurile noastre se despart. Trebuie să renunț în seara asta la prietena mea.

(se ridică.) Acum trebuie să te las; sper totuşi să păstrăm vechea noastră prietenie.

SOPHIA: Trebuie să rămânem de fapt prietenele de altădată.

(În timp ce rosteşte ultimele cuvinte, Sophia îşi conduce până la uşă prietena. Corina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL ÎNTÂI

O cameră în care predomină culoarea trandafirie. La dreapta, cum priveşti dinspre spectatori, se vede uşa unei săli de întruniri; cei adunați în sală ies pc rând, fiecare mai zăbovind pentru un timp în cameră. Ei discută asupra diverselor problemc sugerate de conferința la care au asistat în sală. Primii care intră sunt Maria şi Johannes; alții li se alătură. Conferința s-a terminat deja de câtva timp. Discuțiile care urmează sunt o continuare a convorbirilor avute în sală.

MARIA: Mă frământ mult, prietene,
Când văd cum se-ofileşte spiritul şi sufletul tău,
Şi văd fără de roade prietenia frumoasă
Care de zece ani ne leagă.
Chiar ora asta plină,
În care toate cele auzite
Lumină-au aruncat peste întunecimi în suflet,
Ea, ție, doar umbre ți-a adus.
Şi inima mea a simțit
Ce-adânc ai fost rănit
După multe din cuvintele
Rostite adineaori de către vorbitorul nostru.
.....
Priveam cândva în ochii tăi.
Oglindeau numai bucurie
În fața esenței tuturor lucrurilor,
Iar sufletul tău prindea 'n-imagini de frumusețe pline
Ceea ce lumina Soarelui şi aerul,
Inundând corpurile
Şi revelând enigma existenței,
Pictează-n clipele fugare.

Încă nu-ți era mesteră mâna
Să poată-ncorpora în splendoarea culorilor
Ceea ce, plin de viață, plutea
În fața sufletului tău.
În inima noastră totuşi trăia
Credința frumoasă că, sigur,
Viitorul va aduce, această măiestrie a mâinii,
Sufletului ferice,
Atât de intim-adânc revărsat
În temeliile faptelor.
Iar ceea ce forța căutătoare a spiritului
Revelă atât de minunat din ființa existentei,
Va revărsa în inimile oamenilor
Încântări sufleteşti
Din plăsmuirile artei tale.
Aşa gândeam noi în acele timpuri, –
Din talentul tău izvorând salvarea viitorului,
'n-oglinda supremei frumuseți.
Aşa se contura în mine țelul sufletului tău.
Dar stinsă îmi apare acuma
Întreaga forță dinlăuntrul tău,
Şi moartă bucuria ta de a crea;
Iar brațul tău care mânuia sigur pensula,
Cuprins de prospețime tinerească,
Pare ca de paralizie prins.

JOHANNES THOMASIUS:
Doare, dar aşa-i.
Simt că-i stius
Al sufletului foc de-odinioară.
Lipsit de interes priveşte ochiul meu
Splendoarea pe care-a Soarelui lumină
O răspândeşte peste lucruri.
Rămâne inima nepăsătoare
Când unduiri de aer
Adie-n jurul meu.
Şi mâna nu se mişcă
Să fixeze, într-un prezent care rămâne,
Ceea ce puterile elementelor
Scot iute-n fața simțurilor,
Ca prin vrajă,
Din temeliile existentei.
O ceață se întinde peste întreaga-mi viață.

MARIA: Adânc deplâng
Că astfel ți s-a întâmplat
Cu ceea ce mie-mi este bunul suprem,

Izvor de viată sfântă.
O, prietene, în acel joc schimbător
Pe care oamenii îl numesc existență
E-ascunsă o eternă viața spirituală.
Şi fiecare suflet țese-n ea.
Mă simt în aceste forte spirituale
Ce acționează ca-n adânc de mare,
Iar viețile umane le văd
Ca unduire-a valurilor la suprafața apei.
Mă simt că-s una cu întregul rost al vieții,
Spre care fără hodină oamenii tind,
Şi care-mi apare
Doar ca revelație a ființei lor proprii.
Acest tel l-am văzut unindu-se adesea
Cu sâmburele sufletesc al unui om,
'nălțându-l pe cele mai înalte culmi
Pe care inima le poate dori.
Aşa cum însă el trăieşte-n mine,
Se-arată a aduce roadă rea,
De-ndată ce ființa mea
Se-apropie de ființa altor oameni.
Acest destin al meu se-arată
Şi-n tot ce-am vrut să îți dau ție
Care te apropiai de mine cu iubire.
Ai vrut să mergi curajos lângă mine
Pe-acele căi ce urmau să te ducă
La o creație nobila.
Şi ce s-a petrecut acum!
Ce mi se revelează mereu ca viața cea mai pură
În adevărul ființei sale proprii,
A fost moarte pentru sufletul tău.

JOHANNES: Aşa e.
Aceeaşi forță ce poartă sufletul tău
În luminoase înalturi de cer,
Dacă o trăiesc împreună cu tine,
Pe mine vrea să mă arunce
'n-adâncurile întunecate ale morții.
Când tu, pe când abia mijea prietenia noastră,
M-ai dus spre revelația care
Lumină răspândeşte în întunecimile
În care-n fiece noapte, fără să ştie,
Sufletul omului trece la viață –
Acolo unde călătoreşte
Ființa rătăcindă a omului
Când bezna morții pare a-şi bate joc
De sensul adevărat al vieții –

Când îmi arătai adevărul
Despre repetarea vieților,
Atunci puteam să mă gândesc
Că voi reuşi să devin
Un adevărat om al spiritului.
Atunci îmi părea sigur
Că ochiul de artist, acuitatea sa
Şi-ntreaga siguranță a creației artistice
Vor înflori întâia oară
Prin forța nobilă a focului tău.
Şi am lăsat să acționeze asupra-mi acest foc,
Iar el mi-a răpit forțele sufleteşti
Ce-n mod armonios se revărsau.
Întreaga mea credință-n lume
Fu stearsă fără milă din inima mea.
Şi-acum am ajuns atât de departe
Încât, în fața revelației lumilor spirituale,
Nu-mi mai este clar
De trebuie să mă-ndoiesc sau să cred.
Şi nu mai am nici forța de-a iubi
Ceea ce vorbeşte,
În tine, frumusețea spiritului.

MARIA: De ani de zile trebuie să recunosc
Că felul meu de-a viețui Sinea spirituală
Se transformă în contrariul său
Când străbate firea altor oameni.
Şi trebuie chiar să văd
Ce binefăcătoare-i forța spirituală
Când ea ajunge-n sufletele omeneşti pe alte căi.
(Intră Philia, Astrid, Luna.)
Ea se exprimă în cuvânt,
Cuvântul însă se transformă-n forță
Ce-ndrumă modul de-a gândi al omului
Spre înălțimile cosmice.
Acolo unde înainte doar gânduri triste trăiau,
Acolo, ea bucurii creează;
Şi este-n stare să transforme
Fulgurarea spiritului
În demnă şi gravă trăire;
Ea dă ființei umane un caracter ferm.
Iar eu, eu sunt cuprinsă cu totul
De-această forță spirituală,
Şi sunt nevoită să văd
Că duce cu sine
Dureri şi distrugeri când,
Din inima mea,

Spre alte inimi se varsă.

PHILIA: Părea că răsună un adevărat cor
(Intră profesorul Capesius şi doctorul Strader)
În cercu-n care am fost cu toții
Adineaori strânşi.
Erau armonii multe,
Dar multe
Şi disonanțele aspre.

MARIA: Când în fața sufletului se-nfățişează astfel
Cuvintele mai multor oameni,
E ca şi cum întregul chip
Al omului dintru-nceputuri
Ar fi prezent prin ele, tainic.
Îl vezi împărțit în multe suflete,
Aşa precum lumina, una,
Se revelează-n curcubeu
În multele culori.

CAPESIUS: Şi astfel, prin muncă aspră, ani în şir,
S-a cercetat esența multor epoci,
Căutând tot ceea ce
Trăia în spiritele oamenilor
Care voiau să explice temeiurile existenței
Şi să dea muncii lor
Un țel plin de viață.
S-a crezut a fi înviat în sufletul propriu
Înalta putere a gândirii,
Precum şi enigma unor destine.
Se putea crede că sunt resimțite lăuntric
Temeinice reazeme pentru orice judecată,
Când noi trăiri întrebătoare
În fața sufletului stăruiau.
Dar reazemele se clatină,
Surprins fiind de mult deja, şi-acum din nou,
Prin ce am ascultat mirat adineaori,
De modul de gâtidire
Cultivat aici;
Se clatină cu totul când cuget
Ce puternică se dovedeşte-n viață
Influența acestui mod de a gândi.
Atâta vreme n-am avut decât un scop:
Ce am descoperit din tainele timpurilor
Să pot exprima în cuvinte
Care să poată cuprinde şi zgudui inima omului.
Şi plin de bucurie eram

Când doar un colț
Din inimile celor ce mă ascultau
Îl puteam înflăcăra pe de-a-ntregul.
Mi se părea că ceva am izbutit.
Nu pot de insuccese să mă plâng.
Dar orice activitate de acest gen
Mă putea conduce
Doar la a recunoaşte acea părere,
Atât de prețuită şi răspândită
În lumea oamenilor de actiune:
În viața reală, gândurile
Nu sunt decât palide umbre.
E drept, ele pot fecunda
În viața noastră puterile creatoare,
Dar nu lor le e hărăzit
Să le dea formă.
Şi eu de mult mi-am însuşit
Acest cuvânt modest:
Acolo unde acționează doar palidă gândire,
Viața şi tot ce e legat de ea
Ajunge a fi paralizată.
Mai tare decât cele mai mature cuvinte,
Cu conținutul lor artistic bogat,
Se dovedeşte-n viață
Talentul ca dar al naturii,
Se dovedeşte destinul.
Povara-colos a tradiției,
Coşmarul prejudecăților,
Vor înăbuşi întotdeauna
Forța celor mai bune cuvinte.
Dar ceea ce aici se arată
Dă mult de gândit celor ca mine.
Îmi pare de-nțeles atare influență
Acolo unde un spirit de sectă prea înflăcărat,
Năvală dând peste oameni,
Le zăpăceşte numai sufletele.
Aici însă nu se vede un astfel de spirit.
Iar sufletului doar prin rațiune i se vorbeşte.
Şi totuşi: prin cuvinte sunt create
Adevărate forțe de viață,
Şi ele vorbesc inimii în adâncuri.
Chiar imperiul voinței
Este cuprins de acel ceva ciudat,
Ce ar apărea doar ca o palidă gândite
Acelora care, asemenea mie,
Merg pe căi învechite.

Sunt cu totul neputincios
Să neg o astfel de înrâurire.
În ce mă priveşte însă,
Eu nu mă pot supune ei.
Atât de ciudat îmi vorbesc toate astea;
E ca şi cum n-ar depinde de mine
Să resping cele viețuite.
Îmi pare aproape că acest „ceva"
Nu poate tolera în sine
Felul meu de-a fi.

STRADER: Subscriu cu totul
La cele ce tocmai ați rostit.
Aş vrea chiar să subliniez
Că influența pe care ideile o au
Asupra sufletului, care astfel înfloreşte,
Nu trebuie să hotărască-n nici un fel
Câtă valoare de cunoaştere ascund în ele.
Trăieşte în gândirea noastră
Adevăr sau eroare,
Asta o poate stabili doar
Sentința justă a adevăratei cunoaşteri.
Şi nimeni n-ar trebui să nege
Că doctrinele expuse aici cu aparență clară,
Soluții vrând să dea
Enigmelor supreme ale vieții,
Nu rezistă unui examen serios.
Seducător i se vorbeşte-aici spiritului uman,
Şi ispiteşte totuşi doar inima credulă;
Se socoate că se deschid uşi într-un domeniu,
La pragul căruia se opreşte nedumerită şi umilă
Orice cercetare sever chibzuită.
Iar cel ce se consacră fidel
Acestei cercetări,
Se cade să recunoască faptul
Că nimeni nu poate să ştie
De unde curg izvoarele gândirii
Şi unde zac temeliile existenței.
Chiar dacă sufletului care, plin de râvnă,
Ar voi să descopere ce se află-ndărătul întregii cunoaşteri,
Îi va fi foarte grea o astfel de mărturisire,
Sufletului gânditorului, fiecare privire,
Fie că ea tinde spre exterior
Sau e îndreptată spre înlăuntru,
Îi impune să accepte limitele cunoaşterii.
Negând rațiunea
Şi ceea ce ne dă experiența,

Ne cufundăm în abis;
Şi oricine e-n stare să vadă
Cât de puțin se împacă modul nostru de gândire
Cu ceea ce trece aici
Drept noua revelație.
Nu este nevoie de prea multă trudă
Pentru a demonstra cât de complet îi lipseşte
Ceea ce dă sprijin ferm oricărei gândiri
Şi un simț al siguranței.
Această nouă revelație poate încălzi inimile;
Gânditorul nu va vedea în ea decât un vis utopic.

PHILIA: Aşa va vorbi-ntotdeauna
Ştiința dobândită
În exactitate şi prin intelect.
De altceva însă are nevoie sufletul
Care trebuie să creadă în el însuşi.
Desigur, el va asculta-ntotdeauna
Cuvintele care-i vorbesc despre spirit.
Ce-a presimțit deja confuz,
Va căuta să înțeleagă.
A vorbi despre necunoscut,
Îl poate ispiti pe gânditor;
Dar niciodată inimile oamenilor.

STRADER: Eu pot simți
Câte se află cuprinse într-o atare obiecție.
Ea loveşte în simplii gânditori
Care doar torc firul gândirii
Şi se întreabă care sunt consecințele,
Despre care şi-au făcut mai întâi opinia lor.
Obiecția pe mine nu mă poate atinge.
Eu nu m-am dăruit gândirii,
Condus de cauze exterioare.
Copil fiind, am crescut
Printre oameni pioşi
Şi am văzut obiceiuri
Care-mi îmbătau simțurile
Prin imaginea acelei împărății cereşti
Ce-i poate fi zugrăvită omului naiv
Spre o deplină consolare.
În sufletul meu de băiat,
Am trăit cele mai adevărate bucurii
Când îmi înălțam privirea
Spre cele mai înalte lumi spirituale;
Iar ruga era o nevoie a inimii mele.
Apoi am fost educat într-o mânăstire,

Călugării fiindu-mi profesori;
Dorul meu cel mai adânc,
Precum şi dorința părinților mei,
Era să devin eu însumi călugăr.
Eram în ajunul sfințirii mele ca preot.
O întâmplare m-a-mpins afară din mănăstire.
Dar trebuie să-i fiu recunoscător acestei întâmplări.
Pentru că sufletului meu
De mult îi fusese răpită pacea tăcută,
Când acea întâmplare l-a salvat.
Atâtea lucruri cunoscusem
Ce nu-şi au loc în lumea monahală.
Cunoaşterea naturii mi-a parvenit
Din scrieri care îmi erau interzise.
Aşa am cunoscut cercetarea nouă –
Şi greu mi-a fost să mă orientez în ea.
Am cercetat mai multe căi.
Ce-i drept, n-am născocit
Ce mi s-a arătat ca adevăr.
În lupte aprige,
Mi-am smuls din spirit
Ce în copilărie îmi adusese fericire şi pace.
Eu pot să-nțeleg orice inimă
Căreia îi este dor de înalturi.
Dar recunoscând drept un vis
Ceea ce îmi dăruise formația spirituală primită,
A trebuit să-mi găsesc un sol ferm,
Cum numai ştiința şi cercetarea pot să-l creeze.

LUNA: Fiecare poate să-nțeleagă-n felul lui
Unde este sensul, țelul vieții.
Desigur, mie-mi lipseşte cu totul capacitatea
De-a verifica, prin ştiința epocii noastre,
Învățătura spirituală ce o primesc aici.
Dar simt limpede în inima mea
Că, fără de ea, sufletul meu ar muri,
Cum moarte ar fi, fără sânge, mădularele mele.
Dumneata, doctore dragă, spui multe
Pentru a ne combate pe noi.
Şi ceea ce ne-ai spus adineaori
Despre luptele domniei tale cu viața
Conferă greutate acestor cuvinte,
Chiar şi pentru acei oameni
Ce nu-s în stare să-ți urmărească discursul.
Trebuie însă mereu să mă-ntreb
(Intră Theodora)
De ce mintea dreaptă-a omului

Trebuie să accepte ca de la sine-nțeles
Cuvântul despre spirit,
Pe care-l va primi întotdeauna cu un cald interes,
Şi de ce e cuprinsă de răceală
Când vrea să-şi caute hrana sufletească
În cuvinte ca cele pe care tocmai le-ai rostit.

THEODORA: Deşi trebuie să mă simt bine
În acest cerc,
Discuțiile pe care astăzi le aud aici
Îmi par totuşi străine.

CAPESIUS: De ce străine?

THEODORA: Nu ştiu uici eu.
Maria, spune tu.

MARIA: Prietena noastră ne-a descris adesea
Întâmplarea stranie trăită de ea.
Într-o zi s-a simțit ca transformată,
Şi n-a putut găsi înțelegere nicăieri.
Ființa ei isca uimire peste tot,
Până ce a intrat în cercul nostru.
Nu spun că noi am înțelege
Ceea ce nu are comun cu nici un alt om;
Prin felul nostru de gândire însă
Câştigăm interesul deplin şi pentru lucrurile neobişnuite,
Şi orice fel de a fi
Îşi are importanță pentru noi.
Prietena noastră a avut
În viața ei un moment
În care a simțit dispărând
Tot ce ținea de cursul vieții sale.
Trecutul era ca şters din sufletul ei.
De când s-a produs această transformare,
Acea stare sufletească se repetă mereu.
Durează, de fiecare dată, puțin.
În restul timpului este asemenea celorlalți.
Când e cuprinsă însă de această stare,
Îi lipseste cu totul
Darul de a-şi aminti.
Îi luată atunci şi forta văzului.
Mai mult simte ce o înconjoară;
Nu vede nimic.
În ochii ei
Se aprinde o lumină ciudată.
În schimb, îi apar plăsmuiri

Care la-nceput semănau cu visul,
Dar care sunt acum atât de clare
Că nu pot fi-nțelese decât ca prevestire
A unui viitor îndepărtat.
Am fost adesea martori la aceste lucruri.

CAPESIUS: Tocmai asta este
Ce-mi place atât de puțin
În cercul acesta:
Se amestecă superstiția
Cu logica şi rațiunea.
Aşa s-a-ntâmplat pretutindeni
Unde omul a mers pe astfel de căi.

MARIA: Puteți vorbi astfel
Pentru că încă nu ştiți
Cum privim noi aceste lucruri.

STRADER: În ce mă priveşte,
Vă mărturisesc liber
Că-mi place mai mult
Să aud despre astfel de revelații
Decăt despre discutabilele învățături spirituale.
Pentru că, deşi îmi lipseşte soluția
În dezlegarea enigmei unor astfel de visuri,
Văd totuşi o stare de fapt.
Desigur, nu e posibil
Să vedem o probă
A acestui fel straniu de spiritualitate.

MARIA: S-ar putea să apară din nou.
Mi s-a părut
Că faptul acela straniu
Ar vrea din nou să se ivească.

THEODORA: Mă simt silită să vorbesc:
În fața spiritului un tablou mi-apare în raze de lumină.
Din el aud cuvinte răsunând:
Mă simt în timpurile viitoare
Şi pot vedea oameni
Ce nu sunt încă-n viață;
Şi ei văd tabloul,
Şi ei aud cuvintele
Care sună astfel:
Ați trăit în credință,
Ați fost mângâiați în speranță,
Acum fiți consolați prin clarvedere

Şi fiţi întăriţi prin mine.
Eu trăiam în sufletele
Ce-n ele însele m-au căutat
Prin cuvântul trimişilor mei,
Prin forţa evlaviei lor.
Voi aţi văzut lumina simţurilor;
În împărăţia creatoare a spiritului trebuia să credeţi.
Acum aţi cucerit
O picătură din darul sublim al clarvederii.
O, simţiţi-l în sufletul vostru.
…….
O fiintă omenească
Se smulge din raza de lumină.
Aşa îmi vorbeste:
Vesteşte tuturor celor
Ce vor să te asculte,
Că ai văzut
Ceea ce oamenii vor avea de viețuit.
Hristos trăi odinioară pe Pământ
Şi, drept urmare a acestei vieţi,
Pluteşte-n formă sufletească
În jurul devenirii omeneşti.
El s-a unit cu partea spirituală a Pământului.
Oamenii încă nu-l puteau vedea
În forma de existenţă în care se arăta,
Fiindcă fiinţei lor îi lipseau ochii spirituali
Ce abia mai târziu trebuiau să apară.
E-aproape viitorul
Când omul pământesc
Va fi dotat cu noua vedere.
Ce simţurile au văzut odiuioară,
Când Hristos era pe Pământ,
Va fi văzut de către suflete
Când timpul se va fi împlinit.
(Theodora iese.)

MARIA: E pentru prima oară
Când se manifestă de faţă cu mai mulţi;
Avea pornirea să o facă
Doar când doi-trei erau de faţă.

CAPESIUS: Îmi pare totuşi curios
Că a simţit ca o poruncă şi ca o nevoie
Impulsul de a face dezvăluirea aceasta.

MARIA: Aşa s-ar părea.
Noi însă cunoaştem felul ei.

Dacă-n acest moment
A vrut ca sufletul vostru să-audă
Glasul ei lăuntric,
E doar pentru că
Izvoru-acestui glas
Voia să vi se adreseze.

CAPESIUS: Privitor la acest dar al viitorului,
Despre care ea vorbea ca-ntr-un vis,
Am aflat că a vorbit adesea
Bărbatul care,
Mi s-a spus,
E sufletul acestui cerc.
Nu s-ar putea ca de la dânsul să parvină
Conținutul celor spuse de ea,
Şi ei doar formularea să îi aparțină?

MARIA: De-ar fi aşa,
N-ar fi important pentru noi.
Faptul s-a examinat cu grijă.
Prietena noastră nu cunoştea deloc
Expunerile Îndrumătorului nostru,
Înainte de a intra în acest cerc.
Şi nimeni dintre noi
Nu auzise înainte nimic despre ea.

CAPESIUS: Atunci, avem de-a face cu o stare care,
Contrar legilor naturii,
Apare frecvent
Şi trebuie considerată bolnăvicioasă.
Asupra enigmelor vieții poate hotări
Numai gândirea sănătoasă,
Izvorâtă dintr-o simțire trează.

STRADER: Dar faptul ne stă totuşi în față
Şi e important
Ce ni s-a spus adineaori;
Ne-ar putea sili,
Lăsând la o parte toate celelalte,
Să ne gândim la transmiterea ideilor
Prin forțe sufleteşti.

ASTRID: O, de-ați putea păşi pe tărâmul
De care gândirea voastră vrea să se ferească!
Precum zăpada în lumina Soarelui,
Aşa s-ar topi iluzia care face să apară
Străin şi ciudat, chiar bolnăvicios,

Ceea ce ne revelează asemenea oameni.
De fapt este semnificativ, dar bizar nicidecum.
Neînsemnată-mi apare minunea asta,
Când privesc miile de minuni
Ce zilnic mă înconjoară.

CAPESIUS: E totuşi altceva
Să recunoşti ceea ce există pretutindeni,
Şi altceva ce ni se-arată-aici.

STRADER: A vorbi despre spirit
Este necesar numai
Dacă ni se arată lucruri
Care nu fac parte din acel cerc
Strict limitat
Prin ştiința noastră.

ASTRID: Lumina vie a Soarelui,
În roua dimineții străluciud,
(Intră Felix Balde)
Izvorul care picură din stâncă
Şi tunetul ce bubuie din nori
Vorbesc o limbă spirituală:
Am încercat s-o înțeleg.
Despre sensul şi puterea ei,
În cercetarea domniilor voastre
Se vede doar un palid reflex.
Eu mi-am găsit fericirea sufletească
Atunci când mi-a pătruns în inimă acest fel de limbaj,
Pe care cuvântul omenesc şi învățătura spirituală,
Doar ele, mi l-au putut dărui.

FELIX BALDE: A fost acesta un adevărat cuvânt.

MARIA: Mă grăbesc să spun
Ce bucuroasă mi-e inima
(Intră doamna Balde)
Când văd întâia dată printre noi
Pe omul despre care ştiu atâtea lucruri,
Şi mi-a stârnit dorința
Să-l văd cât mai ades aici.

FELIX BALDE: Nu sunt obişnuit
Să intru-n legătură cu atâția oameni;
Şi nu sunt numai neobişnuit.

DNA BALDE: Ei da, ăsta e felul lui de-a fi,
Şi care ne sileşte la o totală izolare.

590 Ani în şir n-auzim aproape nimic altceva
Decât ce vorbim amândoi.
Şi dacă acest om iubit
(Arată spre Capesius)
Nu ar veni din când în când în căsuța noastră,
Aproape că n-am şti că mai trăiesc
Şi alți oameni în afară de noi.
Iar dacă cel care
A vorbit adineaori în sală,
Şi prin cuvintele lui frumoase
Atât de puternic ne-a stăpânit,
600 Nu l-ar fi întâlnit adesea pe Felix al meu
Când umblă după treburile lui,
N-ați fi ştiut nimic despre noi,
Oameni pierduți de lume!

MARIA: Şi profesorul vine pe la dumneavoastră?

CAPESIUS: Desigur, şi chiar pot spune
Că datorez acestei bune doamne
Recunoştinta mea cea mai adâncă.
Ea-mi dăruieşte din belşug
Ceea ce nimeni altul nu îmi poate da.

MARIA: 610 De ce natură sunt aceste daruri?

CAPESIUS: Dacă e să povestesc despre asta,
Trebuie să amintesc un lucru
Ce pare în adevăr mai ciudat
Decât multe lucruri auzite aici,
Pentru că îi este mai grăitor sufletului meu.
Altunde n-aş putea rosti
Cuvintele care aici
Îmi par atât de uşor de rostit.
Sufletul meu are perioade
620 Când se simte pustiu şi sec.
E ca şi cum în mine
Izvorul cunoaşterii a secat;
Ca şi cum n-aş găsi cuvântul
Ce ar merita
Să fie reținut, auzit.
Când golul acesta spiritual mă cuprinde,
Mă refugiez în gurătatea tăcută,
Reconfortantă, a acestor oameni buni.
Şi doamna Felicia povesteşte,
630 În minunate imagini,
Despre ființe care, în țara viselor locuind,

În lumea basmelor,
Duc o viață foarte felurită.
Tonul povestirilor ei
Evocă legendele din timpuri de demult.
Eu nu o-ntreb de unde-şi ia cuvântul.
Gândesc atunci clar la un singur lucru –
Cum viață nouă mi se revarsă-n suflet
Şi cum e izgonită din mine
Orice paralizie sufletească.

MARIA: Faptul de a ne spune lucruri mărețe
Despre arta soției,
Se potriveşte de minune
Cu ceea ce Benedictus spunea
Privitor la izvoarele ascunse
Ale prietenului său.

FELIX BALDE: Cel care adineaori a vorbit,
(Intră Benedictus)
De parcă spiritul său ar zăbovi numai
În nemărginirile lumilor şi în eternitate,
Nu are nici un temei
Să vorbească prea mult despre naivitatea mea.

BENEDICTUS: Greşeşti, prietene,
Nespus de prețios îmi este fiece cuvânt al tău.

FELIX BALDE: A fost numai indiscreția mea,
Pornirea de a spune vrute şi nevrute,
Când mi-ați făcut adesea cinstea
Să vă-nsoțesc pe potecile noastre de munte.
Am îndrăznit să vorbesc
Numai pentru că mi-ați ascuns
Cât de multe ştiți dumneavoastră.
Dar timpul nostru a trecut;
Avem drum lung de mers
Pân' la căminul nostru plin de pace.

DNA BALDE: Adevărată-nviorare-i pentru mine
Că am fost şi eu o dată printre oameni.
Şi n-o să se repete des.
Lui Felix nu i se potriveşte altă viață
Decât aceea pe care-o duce-n munții lui.
(Felix şi doamna Balde ies.)

BENEDICTUS: Femeia are-n adevăr dreptate.
El nu va reveni curând.

Mi-a trebuit mult
Ca să-l aduc aici de data asta.
Şi totuşi,
Motivul pentru care nimeni nu-l cunoaşte,
Nu trebuie în el să-l căutăm.

CAPESIUS: Mi s-a părut a fi doar un original.
În unele ceasuri
Când mă aflam la ei,
Îl găseam vorbăreț.
Îmi rămâneau mereu neclare vorbele lui ciudate
În care destăinuia lucrurile
Pe care credea că le ştie.
Vorbeşte despre ființe solare,
Care-şi au lăcaşul în stânci,
Despre demoni lunari,
Care tulbură munca acestor ființe,
Despre legile numerelor lucrând în plante,
Şi cine-l ascultă nu poate păstra mult timp
Înțelesul poate cuvintelor lui.

BENEDICTUS: Se poate de asemenea simți
Ca şi cum, prin cuvintele lui, puterile naturii
Încearcă să se reveleze în adevărul ființei lor.
(Benedictus iese.)

STRADER: Presimt deja
Că zile rele vor veni
În viata mea!
Din vremea când,
În izolarea mânăstirii,
Am aflat despre o astfel de cunoaştere
Care mi-a zguduit sufletul până-n temelii,
De-atunci nimic nu m-a impresionat atât
Precum văzătoarea aceasta.

CAPESIUS: Nu văd ce ar putea să vă zguduie
Atât de puternic.
Mi-e teamă, dragă prietene,
Că dacă-n această-mprejurare vă pierdeți siguranța,
Curând veți fi cuprins cu totul
De-o sumbră îndoială.

STRADER: Groaza unei astfel de-îndoieli
Mă chinuie de multe ceasuri.
Despre darurile clarvederii,
Eu nu cunosc nimic prin mine însumi.

Adesea însă, când enigmele mă torturează cumplit,
O înspăimântătoare fantomă urcă din adâncul întunecat spiritual,

O ființă de coşmar, în fața ochiului meu spiritual,
Cu toată greutatea mi se aşază pe suflet
Şi inima-mi cuprinde în ghearele ei.
Apoi vorbeşte din mine:
De nu mă birui
Cu armele tale tocite de gânditor,
Nu eşti nimic altceva
Decât o nălucă trecătoare a propriei tale iluzii.

THEODOSIUS (care intrase deja mai înainte):
Aşa-i destinul tuturor celor care
Se apropie de lume numai gândind.
Trăieşte înlăuntrul nostru vocea spiritului.
Noi nu avem nici o putere să străpungem vălul
Ce-n fața simturilor se ridică.
Gândirea dă cunoaşterea doar a acelor lucruri
Ce dispar cu trecerea timpului.
Ce este veşnic şi spiritual,
Poate fi găsit doar înlăuntrul omului.

STRADER: Dacă rodul unei pioase credințe
Trebuie să aducă sufletului linişte,
El poate umbla
Pe astfel de căi.
Dar forța adevăratei cunoaşteri
Nu înfloreşte pe această cale.

THEODOSIUS: Dar nu există alte căi
(Intră Romanus şi German)
De-a naşte-n inima omului adevărata cunoaştere spirituală.
Trufia poate ispiti,
(Intră Helena)
Transformând adevăratul simțământ al sufletului
În himere
Şi înfățişând clarvedere acolo
Unde-şi are rostul doar frumusețea credinței.
Din tot ce-am putut auzi aici
Atât de plin de spirit ca înțelepciune
Din lumile superioare, un singur lucru
E important pentru judecata adevărată omenească:
Doar în lumea spirituală
Se simte sufletul acasă.

CEALALTĂ MARIA (care a intrat cu Theudosius):

Atâta timp cât omul simte doar
Impulsul de a vorbi,
Îl vor satisface asemenea vorbe.
În viața reală însă, cu năzuințele ei,
Cu dorul de fericire şi cu necazuri,
Altă hrană trebuie
Să dăm sufletelor.
Pe mine, un impuls lăuntric
M-a-mpins să îmi consacru restul vieții
Ce mi-a mai rămas
Acelor oameni pe care destinul
I-a dus în nevoie
Şi în mizerie.
Şi-adesea am fost nevoită
Să ostoiesc mai mult durerile sufleteşti
Decât pe cele trupeşti.
E drept, în multe feluri
Mi-am simțit neputincioasă voința;
Mereu trebuie să-mi împrospătez forța
Cu bogățiile ce curg aici
Din izvoarele spiritului.
Calda forță magică a cuvântului
Pe care îl aud aici
Se revarsă în mâinile mele,
Şi curge ca un balsam mai departe
Când mâna mea-i atinge pe cei în suferință.
Pe buzele mele ea devine
Cuvânt adevărat de mângâiere
Pentru inimile răscolite de dureri.
Nu mă întreb care e obârşia acestor cuvinte.
Privesc adevărul lor,
Când ele, vii fiind, viață răspandesc în mine.
Cu fiece zi mai limpede văd
Cum ceea ce poate înfăptui forța slabă a voinței proprii
Nu poate să le dea putere,
Şi văd cum zilnic ele mă reconstruiesc.

CAPESIUS: Nu sunt destui oameni oare
Care, fără această revelație,
Înfăptuiesc nenumărate fapte bune?

MARIA: Desigur,
Există peste tot.
Prietena noastră altceva vrea să spună.
Când îi veți cunoaşte viata
Veți vorbi altfel.
La cei la care forțe proaspete

Înfloresc în deplină putere,
Va creşte din belsug iubirea
Pe solul bun al inimii lor.
Prietena noastră însă şi-a cheltuit,
Prin muncă peste măsură, cele mai bune forțe de viață,
Şi tot curajul vieții i-a fost stins
Prin povara imensă a destinului
Care a copleşit-o.
Şi-a jertfit forțele
Atentei educări a copiilor;
Curajul l-a pierdut
Când moartea prematură
I-a răpit soțul iubit.
În starea asta, părea că doar un rest firav de viață
I-ar determina soarta-n viitor.
Atunci, puterile destinului au adus-o
În cercul învățăturii noastre spirituale,
Şi forțele ei de viață
Au înflorit pentru a doua oară.
Cu noul ei țel în viață,
Curajul i-a revenit din nou în suflet.
În ea, spiritul a creat în adevăr
Ființă nouă din germenele care murise.
Dacă într-o astfel de forță creatoare
Spiritul se dovedeşte roditor,
Atunci şi felul în care el se manifestă
Pare a fi dovedit.
Şi când cuvântului îi lipseşte trufia,
Şi-n inimă trăieşte țelul moral suprem al sufletului,
Dacă nu credem câtuşi de puțin
Că doctrina reprezintă opera proprie,
Ci că doar spiritul
Se arată pe sine înăuntrul nostru,
Atunci, de fapt, nu e o îndrăzneală să spui
Că în felul vostru de gândire
Se țes doar palide umbre
Din adevăratul izvor al existenței omeneşti;
Şi că spiritul care ne însufleţeşte
Se leagă strâns
Cu tot ceea ce destinul omenesc
Urzeşte în temeliile vieții.
În anii de când mi s-a îngăduit
Să mă consacru operei pline de viață,
Prin fața ochilor mei s-au perindat
Mai multe inimi rănite,
Mai multe suflete pline de dor,

Decât poate să bănuie vreun om.
Prețuiesc avântul înaltelor voastre idei
Şi mândra siguranță a științei voastre;
Îmi place când, la picioarele voastre,
Stă plină de admirație mulțimea de ascultători,
Şi când, din lucrările voastre,
Pentru multe suflete se revarsă
Claritatea înaltă a gândirii.
Dar mi se pare că, în gândirea aceasta,
Siguranța locuieşte
Doar cât timp această gândire rămâne-n ea însăşi.
Felul de gândire căruia eu îi aparțin
Îşi trimite-n adânci realități
Rodul cuvintelor lui,
Deoarece vrea să-şi implanteze aici
Rădăcinile.
Desigur, este străină de gândirea voastră
Scrierea de pe cerul spiritual,
Care prin semne puternice
Vesteşte impulsul nou
Din pomul omenirii.
Şi oricât de clar şi sigur pare
Acest vechi fel de a gândi,
El nu hrăneşte decât scoarța pomului;
Nu poate să-ajungă
La forța de viață a măduvei lui.

ROMANUS: Eu nu găsesc o punte
Care să ducă-n adevăr
De la idei la fapte.

CAPESIUS: Se supraestimează pe de-o parte
Forța ideilor;
De altă parte, voi înțelegeți greşit
Mersul realității.
Ideile sunt însă negreşit
Germenii tuturor faptelor umane.

ROMANUS: Când această doamnă face-atâtea fapte bune,
Impulsul de a le săvârşi
E-n inima ei caldă.
Desigur, omul are nevoie,
După ce termină o muncă,
Să primească reconfortare din idei;
Dar numai educarea voinței
Unită cu iscusința şi cu forța
Poate aduce progresul omenirii

În orice lucrare adevărată din viață.
Când vuiet de roți
Îmi răsună-n urechi
Şi când, mulțumite, mâinile omului
Învârt manivele,
Atunci simt eu puterile vieții.

GERMAN: Am spus adesea, în chip uşuratec,
Că îmi plac glumele,
Şi pe ele doar le găsesc pline de spirit,
Chiar dacă pentru creierul meu
Sunt bune doar
Să facă a trece timpul
Dintre muncă şi distracții.
Acum cuvântul ăsta mi se pare prostesc.
Puterea nevăzută m-a subjugat.
Am învățat să simt ce este în ființa omenească
Mai puternic decât castelele din cărți de joc,
Clădite de către noi în glumă.

CAPESIUS: Şi nicăieri decât aici v-a fost dat
Să aflați o astfel de fortă spirituală?

GERMAN: Viața pe care am dus-o
Mi-a oferit multe valori spirituale.
Pe atunci însă nu mă interesa
Să culeg astfel de roade.
Dar modul de gândire de aici
M-a atras către el,
Oricât de puțin făptuiesc eu însumi.

CAPESIUS: Frumoase ore-am petrecut aici
Şi trebuie să-i mulțumesc stăpânei casei.
(Pleacă toți. Rămân numai Maria şi Johannes.)

JOHANNES: Rămâi încă puțin cu mine.
Sunt apăsat, – atât de apăsat.

MARIA: Ce ai? Spune!

JOHANNES: Cuvântul maestrului nostru, mai întâi,
Apoi discuțiile toate ale acestor oameui!
Mă simt tulburat până-n măduva oaselor.

MARIA: Dar cum au putut aceste discuții
Atât de adânc să te tulbure?

JOHANNES: În clipele astea,

Fiecare cuvânt
Mi-a fost dovadă-ngrozitoare
A propriei mele nimicnicii.

MARIA: Desigur, e mult
Ca-ntr-un timp atât de scurt
Să vezi revărsâdu-se-n aceste discuții
Atâta luptă pentru viață
Şi-atâta natură omenească.
Dar este specificul vieții
Pe care o ducem
Să provoace spiritul omului la destăinuiri.
Şi ceea ce se dezvăluie în decurs de ani,
Aici s-a dezlăntuit în câteva ore.

JOHANNES: O oglindire a întregii vieți
Ce-aşa de clar m-a-nfățişat pe mine mie însumi.
Înalta revelație spirituală
M-a ajutat să simt
Cum atâția oameni ascund în ei
Doar o parte a omului,
Crezându-se totuşi ființe întregi.
Cu îndrăzneală am păşit
Pe calea arătată aici,
Spre a uni în Sinea proprie
Multele ei laturi.
Şi ea a făcut din mine un nimic.
Ce lor le lipseşte,
Mie îmi este cunoscut.
Dar ştiu şi că ei
Stau în viață
Iar eu în neant.
S-a rezumat cu gravitate aici, în fraze scurte,
Desfăşurarea unor vieți întregi,
Dar şi tabloul vieții mele proprii
A prins ființă-n fața sufletului meu.
Mi s-a înfățişat copilăria
Apoi tinerețea,
Cu mândrele sale speranțe,
Trezite-n sufletul părinților mei
De aptitudinile fiului lor.
Visuri de artist, pline de viață
'n-acele zile frumoase;
Aduceri aminte, ca o avertizare,
Au apărut toate din adâncuri spirituale,
Precum şi acele visuri
În care tu mă vedeai

Transpunând în culori şi în forme
Ceea ce trăia în spiritul tău.
……..
Şi am văzut flăcările înălţându-se,
Nimicind visurile tinereţii
Şi speranţele artistului.
Un alt tablou apoi s-a desprins
Din îngrozitorul neant:
Era o fiinţă care odinioară
Şi-a legat cu devotată iubire
Destinul ei de al meu.
Voise să mă reţină când,
Cu ani în urmă,
M-am întors în patrie,
Chemat fiind la-nmormântarea mamei mele.
M-am smuls de acolo
Căci mare era puterea
Ce m-a atras spre cercul tău
Şi către ţelurile
Proclamate-aici.
Şi nici un sentiment de vină
Nu mi-a rămas din zilele de-atunci
Când astfel am rupt o legătură
Care, pentru sufletul ei, însemna viaţa.
Chiar vestea ce mi-a parvenit,
Că viaţa ei se veştejea încetul cu încetul,
Stingându-se apoi cu totul,
Complet nesimţitor m-a lăsat până azi.
Dar ce lucruri grave a spus adineaori,
În sală, Îndrumătorul nostru,
Cum noi, dacă nu năzuim drept,
Putem distruge
Destinul celor care prin iubire
Sunt uniţi cu noi.
O, cât de cumplit se-auzeau din tablou
Cuvintele, care apoi
Din toate părtile răsunau,
Dând naştere la un cumplit ecou:
Pe ea, tu ai ucis-o!
Şi astfel, cele atât de grave spuse-n cuvântare,
Au fost pentru ceilalţi prilej
S-arunce o privire înlăuntrul lor.
În mine însă ele născură
Conştienţa celei mai grele vinovăţii.
Prin ea pot recunoaşte
Cât de greşit m-am străduit.

MARIA: În clipa asta, prietene,
Pătrunzi în imperii de beznă.
Şi nimeni nu te poate ajuta
Decât acela în care ne încredem.
(Helena se întoarce, Maria este chemată afară.)

HELENA: Simt în mine îndemnul
Să mai rămân puțin cu tine.
102 De multe săptămâni
0 Ai o privire-atât de-ndurerată.
Cum poate lumina,
Ce-atât de măreț strălucește,
Să-ntunece sufletul tău,
Care cu toate forțele sale
Tinde numai spre adevăr?

JOHANNES: Şi ție, numai bucurie
Lumina ti-a adus?

HELENA: Nu numai bucuria-aceea
103 Pe care-o cunoscusem mai-nainte;
0 Mai mult, acea bucurie
Ce încolțeşte din toate cuvintele
Prin care spiritul
Pe sine se revelă.

JOHANNES: Şi totuşi, eu îți spun:
Ceea ce lucrează în mod creator
Poate şi să distrugă.

HELENA: Ca lucrul ăsta să fie cu putintă,
O eroare trebuie să se fi strecurat,
104 Prin viclenie, în sufletul tău.
0 Şi dacă izvoarele adevărului,
În locul unei fericiri deschise,
Te umplu cu nelinişti,
Şi-n loc de bucurii ale spiritului,
Mâhnire ți-aduc,
Atunci tu caută să afli
Greşelile ce-ți stânjenesc drumul.
De câte ori nu mi s-a spus
Că sănătate este rodul adevărat al învățăturii noastre
105 Şi forță de viață înfloreşte din ea.
0 Cum ar putea să işte în tine tocmai contrariul!
Aceste roade eu le văd la mulți care,
Încrezându-se-n mine, se adună-aici.
Vechiul mod de viață

E tot mai străin de sufletul lor;
Izvoare noi în inimă tâşnesc
Şi inima se reînnoieşte-apoi.
Privirea aruncată-n temelia existenţei
Nu dă naştere la dorinţe
Care să-l chinuie pe om.
(Iese.)

JOHANNES: Ani mulţi mi-au trebuit
Ca să-nţeleg că simţurile
Aduc rătăcire numai atunci
Când nu sunt însoţite
De cunoaşterea spiritului.
Dar faptul că şi cuvintele celei mai înalte înţelepciuni
Sunt doar amăgire sufletească în fiinţa *ta*,
Îl arată o singură clipă.

Rudolf Steiner

POARTA INIŢIERII

GA 14

TABLOUL DOI

Un colţ de natură plin cu stânci şi izvoare; întregul peisaj trebuie să ni-l reprezentăm ca fiind în sufletul lui Johannes Thomasius, iar cele ce urmează sunt conţinutul meditaţiei sale; mai târziu Maria.

(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoaşte-te!*)

JOHANNES: De ani întregi aud
Cuvintele acestea grave.
Răsună din văzduh şi din apă,
Se-aud din adânc de pământ;
Şi cum în ghinda măruntă-i cuprins
În mod tainic uriaşul stejar,
La fel se cuprinde
În forţa acestor cuvinte
Tot ce gândirea poate-nţelege
Despre fiinţa elementelor,

Despre suflete şi spirite,
Despre curgerea timpului şi despre eternitate.
Universul şi ce eu însumi sunt
Trăiesc în cuvântul:
O, omule, cunoaşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: O, omule, cunoaşte-te!)
Şi-acum! Înlăuntrul meu
El prinde viaţă înspăimântător.
Se ţese beznă-n jurul meu,
Se cască-n mine întunericul;
Răsună din tenebrele lumilor,
Din beznele sufletului:
O, omule, cunoaşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoaşte-te!*)
Răpit din mine însumi sunt acum.
Mă schimb cu trecerea orelor zilei
Şi-n noapte mă prefac.
Urmez Pământul pe orbita lui,
În tunet mă rostogolesc
Şi-n fulgere scapăr.
Eu sunt. – O, deja simt că am dispărut
Din propria-mi fiinţă.
Privesc învelişul meu trupesc;

Îmi este fiinţă străină, 'n-afara mea,
Cu totul departe de mine.
Acum un alt corp văd plutind.
Şi trebuie să vorbesc cu gura lui:
„El mie mi-a adus mizerie amară.
Atâta-ncredere-am avut în el
Şi singură-n durere m-a lăsat;
Căldura vieţii mi-a răpit-o
Şi în ţărâna rece m-a împins".
Chiar eu însumi am fost acum
Cea pe care am părăsit-o, biata.
Şi trebuie chinurile ei să le suport.
Cunoaşterea mi-a dat puterea
Ca Sinea mea în altă Sine s-o transpun.
O, crud cuvânt!
Lumina ta se stinge prin propria ta forţă.
O, omule, cunoaşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoaşte-te!*)
Tu înapoi mă duci în cercul
Fiinţei mele proprii.
Dar cum mă voi cunoaşte-acum!
Eu forma umană am pierdut-o,
Un monstru furios parcă sunt,

Născut din pofte şi plăceri.
Şi clar resimt cum
Imaginea ceţoasă a unei iluzii
Mi-a ascuns până-acum
Propriul meu chip, oribil.
Sălbăticia propriei fiinţe trebuie să mă-nghită.
Şi simt cum curg prin arterele mele,
Ca foc mistuitor, acele cuvinte
Ce odinioară, cu forţa obârşiilor,
Îmi revelau fiinţa Soarelui şi a Pământului;
Trăiesc în pulsul meu
Şi bat în bătăile inimii mele.
În propria-mi gândire simt
Străine lumi arzând de porniri feroce.
Acestea-s roadele cuvântului:
O, omule, cunoaşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoaşte-te!*)
Acolo, din prăpastia neagră,
Ce fiinţă se holbează la mine?
Simt lanţurile
Care mă leagă de tine.
Nici Prometeu n-a fost legat
Atât de puternic de stâncile Caucazului,
Cum eu mă simt legat de tine.
Cine eşti tu, fiinţă fioroasă?
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoaşte-te!*)
O, acum te cunosc!
Eu însumi sunt.
Cunoaşterea mă-ncătuşează de tine, *monstru periculos*.
(Maria intră; la început este neobservată de Johannes.)
De mine însumi, *monstru periculos*.
Am vrut să fug de tine.
M-au orbit lumile
În care nechibzuinţa mea s-a retras
Ca să mă liberez de mine însumi.
Orbit sunt iarăşi în sufletul orb:
O, omule, cunoaşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoaşte-te!*)

JOHANNES (trezindu-se, parcă, o observă pe Maria. Meditaţia se transformă în realitate interioară):

O, eşti aici, prietenă!

MARIA: Te-am căutat prietene,
Deşi ştiu bine cât
Iubeşti singurătatea
Acum, după ce ţi-au năvălit în suflet

Părerile atâtor oameni.
Și iarăși știu că într-un ceas ca ăsta
Nu pot, prin prezența mea,
Prietenul să mi-l ajut;
Dar impuls neclar mă-mpinge-n clipa asta spre tine,
De când cuvintele lui Benedictus,
'n-adâncurile spiritului tău, au trezit,
În loc de lumină,
Durere-atât de grea!

JOHANNES: Ce dragă mi-e singurătatea!
Adeseori am căutat-o
Ca să mă regăsesc pe mine însumi,
Atunci când durerea și fericirea oamenilor
M-au aruncat în labirinturile gândirii.
Dar asta s-a sfârșit, prietenă.
Ce mi-au stârnit în suflet mai întâi
Cuvintele lui Benedictus,
Ce a trebuit să trăiesc
În urma celor spuse de-aceşti oameni,
Îmi pare lucru mărunt
Când le măsor cu furtuna
Stârnită în mine apoi de singurătate,
În timpul surdelor mele frământări.
O, această singurătate!
M-a izgonit în depărtări de lumi.
M-a smuls din mine însumi.
'n-acea ființă căreia i-am adus durere,
Eu m-am născut ca un altul.
Și-a trebuit să sufăr durerea
Pe care eu însumi i-o provocasem înainte.
Cumplita, întunecata singurătate,
Pe mine mie m-a redat apoi,
Dar numai ca să mă-nspăimânte
De-abisul propriei mele ființe.
…….
Pierdut e pentru mine ultimul refugiu-al omului,
Pierdută e singurătatea pentru mine!

MARIA: Ce-am spus, va trebui să îți repet:
Doar Benedictus poate să te-ajute;
Sprijinul de care-avem nevoie,
De la el trebuie să-l primim amândoi.
Să știi că nici eu nu mai pot îndura
Enigmele vieții mele,
Dacă el nu mă-ndrumă
Să pot găsi dezlegarea.

Înalta-nțelepciune cum că peste-ntreaga viață
Se-ntinde doar iluzie şi amăgire
Dacă gândirea noastră cuprinde numai suprafața ei,
De multe ori mi-am reamintit-o.
Şi-ntotdeauna ea-mi spune:
Tu trebuie să-ți dai seama că o iluzie este,
Deşi atât de des îți pare-a fi adevăr,
Faptul că-atunci când vrei să trezeşti în alții
Lumina care-n tine trăieşte,
Ea ar putea aduce-n ei roade rele.
În cea mai bună parte-a sufletului meu,
Eu ştiu, prietene, că şi povara grea
Pe care-alături de mine
Viața ți-a hărăzit-o
E doar o parte-a drumului spinos
Ce duce la lumina adevărului.
'nainte ca ființa adevărului să ți se revele,
Va fi nevoie să treci prin toate spaimele
Ce pot să se nască din iluzie.
Aşa vorbeşte steaua ta.
Cuvântul astrelor mi-arată însă că uniți
Noi trebuie să străbatem căile spiritului.
De caut însă-aceste căi,
Adâncă noapte peste privirea mea se lasă.
Şi noaptea se face mai neagră
Prin tot ce trebuie să simt
Ca rod al propriei mele ființe.
În lumină trebuie să căutăm limpezimea.
În lumina care poate dispărea din ochi,
Dar nu se stinge vreodată.

JOHANNES: Maria, Ştii tu oare prin ce lupte
A trecut adineaori sufletul meu?
Într-adevăr, un greu destin
Îți este hărăzit, prietenă bună.
Departe-i însă de ființa ta acea putere
Ce-atât de cumplit m-a strivit.
Tu poți urca pe culmile cele mai clare ale adevărului,
Îți poți îndrepta o privire fermă
Înspre dezordinea omenirii,
Şi vei rămâne tu însăți
Atât în lumină cât şi în întuneric.
Pe mine însă fiece clipă
Mă poate mie însumi răpi.
A trebuit să mă cufund în oamenii ce-adineaori
Mi s-au dezvăluit prin cuvintele lor.
Pe unul l-am urmat în izolarea mânăstirii,

În sufletul celuilalt am auzit
Poveştile Feliciei.
Eram fiecare din ei,
Doar pentru mine însumi murisem.
Şi ar trebui să pot crede
Că obârşia fiinţei este neantul,
De aş nutri speranta
Că din neant, în mine,
S-ar putea naşte vreodată un om.
Din spaimă în beznă mă mână,
M-alungă prin bezne în spaimă,
Cuvântul-fiinţă al înţelepciunii:
O, omule, cunoaşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, cunoa.gte-te!*)

(Cortina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIŢIERII

GA 14

TABLOUL TREI

O cameră de meditatie. Benedictus, Johannes, Maria, un copil.

MARIA — Vă-aduc copilul
Nevoie are de un cuvânt din gura voastră.

BENEDICTUS: — Copilul meu, să vii de-acum
Seară de seară la mine
Şi să primeşti cuvântul
Ce trebuie să te umple
'nainte de-a păşi-n imperiul sufletesc al somnului.
Vrei tu asta?

COPILUL: — Vreau, sunt bucuros.

BENEDICTUS: — În seara asta umple-ţi inima,

Până ce somnul te-o cuprinde,
Cu forța acestor cuvinte:
„Puterile luminii mă conduc
În al spiritului lăcaş."
(Copilul este condus afară de Maria.)

MARIA: Şi-acum, când soarta acestui copil
Se va-mplini în viitor
La umbra bunăvoinței voastre părinteşti,
Să-mi fie-ngăduit să cer maestrului sfatul
Şi eu, care am devenit mamă acestui copil
Nu prin legături de sânge,
Ci prin puterile destinului.
Din ziua când l-am găsit
Lăsat în fața uşii mele
De către mama sa necunoscută,
Mi-ați arătat calea
Pe care să-l îndrum.
Şi minunate s-au dovedit
Aceste reguli, toate,
Prin care l-am crescut pe orfan.
Au ieşit la lumină toate forțele
Ce germinau în trupul şi sufletul lui.
Se vedea că îndrumările voastre
Veneau din împărăția
Care adăpostise sufletul lui
'nainte de a-şi forma învelişul trupesc.
Am văzut crescând speranța omenească,
Mai strălucitoare cu fiecare nouă zi.
Şi ştiți ce greu am reuşit să obțin,
Treptat doar, apropierea copilului.
Creştea sub îngrijirea mea;
Nimic altceva însă decât obişnuința
Lega, la-nceput, sufletul lui de-al meu.
Trăia lângă mine, simțind că îi dărui
Ce-avea nevoie pentru binele trupului
Şi pentru dezvoltarea sufletului lui.
Veni apoi momentul când
În inima lui se trezi
Iubire pentru protectoarea sa.
O cauză din afară pricinui această schimbare.
Intrase-n cercul nostru văzătoarea.
Copilul o căuta bucuros,
Şi multe cuvinte frumoase a-nvățat
Fiind stăpânit de farmecul ei.
Veni şi clipa în care buna noastră prietenă
Cuprinsă fu de extaz.

Copilul nostru a putut să vadă
Lumina licărindă a ochilor ei.
El s-a simțit cutremurat
Până-n măduva oaselor.
În spaima lui, veni la mine.
Din ceasu-acela,
Cu toată căldura iubirii mi se dărui.
Primind însă acum de la mine,
În mod conştient, şi nu doar prin instinct,
Darurile de viață,
De când inima tânără îi bate mai cald
Când cu iubire privirea lui o-ntâlneşte pe-a mea,
Comorile voastre de-nțelepciune şi-au pierdut rodnicia.
Şi multe din roadele mature deja în el
Sunt veştede-acuma.
Şi am văzut şi la această ființă
Ceea ce la prietenul meu se dovedi atât de funest.
Îmi sunt mie însămi enigmă tot mai întunecată.
Tu nu-mi poți opri chinuitoarea-ntrebare a vieții:
De ce îl vatăm pe prieten şi pe copil,
Când plină de iubire-ncerc
Să făptuiesc cu ei lucruri
Pe care-ndrumările spirituale,
În inima mea, le recunoaşte ca bune?
Mi-ai spus adesea acest înalt adevăr,
Că aparență se-ntinde la suprafața vieții,
Dar trebuie să-mi lămuresc aceste lucruri,
Ca să pot purta destinul acesta crunt
Şi care atâta rău face.

BENEDICTUS: În cercul acesta, ia naştere-aici,
Un nod alcătuit din firele
Pe care karma le țese-n devenirea cosmică.
Prietenă, suferințele tale
Sunt părți dintr-un nod al destinului
În care fapta zeilor cu viața oamenilor se-mpleteşte.
Când în călătoria mea sufletească
Eu am atins acea treaptă
Ce-mi acordă demnitatea
De a sluji cu sfatul meu în sfera spiritelor,
Veni atunci spre mine o ființă divină
Ce tocmai era pe cale-a coborî pe Pământ,
Să-mbrace învelişul de carne al unui om.
Karma omenească cerea acest fapt
'n-această răscruce de vremi.
Un mare pas în mersul lumilor
Se poate face doar când zeii

Se leagă cu destinul omenesc.
Ochii spirituali ce vor încolți în sufletele omenești
Se pot dezvolta
De-abia când un zeu
Va fi pus o sămânță în ființa unui om.
Am primit deci însărcinarea
Să aflu pe acel om
Ce ar fi demn să primească
În sufletul său forța seminței divine.
Trebuia să unesc fapta Cerului
Cu un destin omenesc.
Și ochiul meu spiritual cercetă.
Asupra ta se opri.
Viața te pregătise a fi instrument al tămăduirii.
De-a lungul multor vieți ai dobândit
Însușirea de a fi deschisă
La tot ce inima omului cuprinde ca măreț.
Esența nobilă a frumuseții, imperativul virtuții,
Ca moștenire a spiritului le purtai
În sufletul tău gingaș.
Și ceea ce Eul tău vesnic,
Prin naștere, în existență a adus,
S-a maturizat
În anii tinereții tale.
Tu nu te-ai ridicat prematur
Pe-abruptele-nălțimi ale spiritului.
Și astfel în tine înclinația
Spre lumea spiritului nu a apărut
'nainte de a fi cuprins deplin
Nevinovatele bucurii ale simțurilor.
Sufletul tău a cunoscut mânia și iubirea,
Pe când gândirea era încă departe
De vreun impuls spre spirit.
Să te bucuri de natură în toată frumusețea ei,
Să culegi roadele aduse de artă,
Ți-a fost avuția vieții.
Ai râs senin,
Cum poate râde numai copilul
Ce n-a-ntâlnit încă
Umbrele vieții.
Ai învățat să-nțelegi fericirea oamenilor,
Să fii alături în durerile lor,
Când încă nici nu mijea în tine întrebarea
Privind rădăcinile fericirii și ale durerii.
Ca rod care s-a copt în multe vieți,
Așa cuprinde existența pământească sufletul

Ce-arată o astfel de-nsuşire.
Candoarea lui copilărească este floarea,
Şi nu rădăcina fiinţei lui.
Doar sufletul acesta l-am putut alege
Ca instrument pentru spiritul care
Trebuia să obţină forţa de a acţiona
Prin lumea noastră omenească.
Şi-acum înţelegi că fiinţa ta
Trebuie să se schimbe în contrariul ei
Când ea se revarsă din tine în altă fiinţă.
În tine spiritul acţionează în tot ce,
În fiinţa omului,
Poate coace roade pentru eternitate.
El trebuie de-aceea să nimicească multe,
Ce doar împărăţiei vremelnicului se cuvin să-i aparţină.
Dar jertfele sale aduse morţii
Sunt seminţele nemuririi.
Pentru viaţa superioară trebuie să crească
Ce înfloreşte din moartea celor inferioare.

MARIA: Aşa stau lucrurile deci cu mine...
Tu-mi dai lumină,
Dar lumina care-mi răpeşte forţa clarvederii
Şi care mă smulge din mine însămi.
De sunt numai unealta unui spirit
Şi nu fiinţa mea proprie,
Nu mai suport atunci
Această formă a mea,
Care este o mască şi nu adevărul.

JOHANNES: O, ce-i cu tine, prietenă!
Lumina privirii tale piere,
Ca stană de piatră ţi-e trupul,
Ating mâna ta;
E-aşa de rece
De parcă e moartă.

BENEDICTUS: Prin multe probe ai trecut, fiul meu,
Te afli-acum în faţa celei mai grele.
Tu vezi învelişul trupesc al prietenei;
Privirii mele îi apare însă *Sinea* ei,
Plutind în sferele spiritelor.

JOHANNES: Iată! Mişcă buzele.
Vorbeşte...

MARIA: Mi-ai dat claritate,

Da, claritatea ce mă-nvăluie
Din toate părțile în întunecimi.
Blestem claritatea ta.
Te blestem şi pe tine,
Care m-ai format ca unealtă
A vrăjitoriei sălbatice
Prin care vrei să-nşeli oamenii!
N-am pus vreodată la-ndoială pân' acum
'nălțimea ta spirituală,
Dar mi-e destul acest singur moment
Ca să-mi smulg din inimă orice încredere.
Acele spirite cărora te supui
Sunt ființe ale Infernului.
A trebuit să-nşel pe alții
Fiindcă tu m-ai înşelat mai întâi.
Să fug vreau din calea ta departe,
Acolo unde nici sunet din glasul tău nu ajunge,
Fiind totuşi atât de aproape
Încât să te ajungă blestemele mele!
Tu mi-ai răpit
Focul propriului sânge
Spre-a da falsului tău Dumnezeu
Ceea ce trebuia să fie al meu.
O, acest foc al sângelui
Să te ardă!
Trebuia să cred
În amăgire şi-n înşelăciune.
Şi pentru ca asta să se întâmple,
A trebuit mai întâi
Pe mine însămi să mă prefaci în nălucă.
De multe ori a trebuit să simt
Cum acțiunile ființei mele
Au efecte contrare.
Ei bine, acum,
Iubirea ce-am avut-o pentru tine,
În foc de ură sălbatecă să se preschimbe.
Voi căuta în lumile toate
Focul care poate
Să te înghită.
Te bles... vai...

JOHANNES: Dar cine vorbeşte aici?
N-o văd pe prietena mea!
Văd o ființă monstruoasă.

BENEDICTUS: Pluteşte-n înălțimi sufletul prietenei
Şi ne-a lăsat aici doar

Iluzia muritoare.
Iar unde un trup omenesc
1500 E părăsit de spirit,
Rămâne un loc liber
Pe care-l caută Potrivnicul
Ca să pătrundă-n domeniul vizibilului.
Găseşte astfel un înveliş trupesc
Prin care poate să vorbească.
Un astfel de Potrivnic a vorbit.
El vrea să-mi distrugă opera
Căreia m-un consacrat
Pentru viitorul multor oameni
1510 Cât şi pentru tine, fiul meu.
Şi dacă nu aş şti că acele blesteme
Pe care învelişul prietenei noastre tocmai le-a rostit
Sunt doar o viclenie a Ispititorului,
Atunci nu ar mai trebui să mă urmezi.
Potrivnicul binelui a fost lângă mine;
Iar tu, fiul meu,
Tu ai văzut prăbuşindu-se-n beznă
Vremelnicul din ființa spre care
Întreaga ta iubire radiază,
1520 Fiindcă spiritele ți-au vorbit
De-atâtea ori prin gura ei,
N-ai fost cruțat de karma lumilor
Ca tot prin ea s-auzi
Pe prințul Iadului.
Abia acum poți căuta
Şi poți cunoaşte sâmburele ființei ei.
Să-ți fie ea modelul acelui om superior
La care trebuie să te înalți.
Pluteşte-n înălțimi spirituale sufletul ei,
1530 Acolo unde oamenii-şi găsesc forma primară a ființei lor,
Care-n sine însăşi se clădeşte.
Tu trebuie să o urmezi în domeniul spiritului.
O vei vedea în Templul Soarelui.
În cercul acesta
Ia naştere-aici
Un nod alcătuit din firele
Pe care karma le țese
În devenirea cosmică.
Fiindcă te-ai străduit atât pân'acum,
1540 Vei merge şi mai departe, fiul meu.
Văd steaua ta-n deplina ei strălucire.
În lumea simțurilor nu este loc
Pentru luptele pe care le duc oamenii

Ce tind la inițiere.
Şi orice enigmă a lumii sensibile
Pe care mintea o rezolvă,
Şi orice-ar isca existența sensibilă-n inima oamenilor,
Prin ură sau prin iubire,
Şi oricât de îngrozitor ar izbucni în afară,
Acestea toate trebuie să fie pentru cercetătorul spiritual
Un câmp pe care, nepărtinitor,
Îşi poate-ndrepta din afară privirea.
Lui trebuie să i se dezvolte forțe
Ce nu pot fi găsite pe acest tărâm.
Prin încercări sufleteşti
A trebuit să lupți luptă dreaptă,
Luptă de care are parte numai acela
Care este pregătit să primească astfel de puteri
Ce aparțin lumii spirituale.
Şi dacă aceste puteri
Nu te-ar găsi matur pentru calea cunoaşterii,
Ar fi trebuit să-ți paralizeze simțirea
Mai înainte de a cunoaşte
Ceea ce acum îți este cunoscut.
Ființele care privesc în temeliile cosmice
Îi conduc, pe-acei oameni
Ce tind spre înălțimi,
Mai întâi pe acea culme
Unde se poate vădi
Dacă ei au primit puterea
De a contempla conştient existența spirituală;
Iar cei ce-au dobândit asemenea forțe
Sunt eliberați din lumea sensibilă;
Ceilalți însă, trebuie s-aştepte.
Tu ți-ai păstrat Sinea, fiul meu,
Când forța înalturilor te-a zguduit
Şi când puterile spiritului
De groază te-au umplut.
Şi viguros şi-a croit drumul Sinea ta;
Atunci când pieptul ți-a fost răscolit de-ndoieli
Care-adâncurilor întunecate voiau să te predea.
Tu eşti adevăratul meu discipol
Abia din ceasul grav
În care erai gata să te-ndoieşti de tine,
În care te credeai tu însuți pierdut,
Şi când forța din tine te-a ajutat să birui.
Am putut să-ți dau comori de-nțelepciune
Şi ele ți-au dat puterea
Să te susții pe tine însuți

Când chiar tu îusuți nu mai credeai în tine.
Iar Înțelepciunea
Pe care ai dobândit-o
Ți-a fost mai devotată decât Credința
Care ți-a fost dăruită.
Ai fost socotit matur.
Poți fi eliberat.
Prietena ta a plecat înainte.
O vei găsi în spirit.
Îți mai pot arăta direcția:
Aprinde-ți toată puterea sufletului tău
De la cuvintele acestea care, prin gura mea,
Îți dau cheia spre înălțimi.
Te vor călăuzi chiar şi atunci
Când nu te va mai conduce nimic
Din ceea ce ochii fizici mai pot să perceapă.
Primeşte-le deci cu inima toată:
Ființa urzindă-a luminii, ea radiază
Prin ale spațiului întinderi,
Existență lumii dăruind,
Şi harul iubirii, el încălzeşte
Şirul vremilor,
Chemând la revelare întregul Univers.
Iar solii spiritului, ei unesc
Ființa urzindă-a luminii
Cu-a sufletului revelație;
Şi dacă omul poate uni cu-aceste două
Propria-i Sine,
Trăieşte atunci în înălțimile spirituale.
O, spirite pe care omul le poate vedea,
Dați viață sufletului fiului nostru.
Faceți să strălucească înlăuntrul lui
Ceea ce-i poate strălumina sufletul
Cu lumina spirituală.
Lăsați să-i răsune lăuntric
Ceea ce Sinea i-o poate trezi
La bucuria devenirii în spirit.

VOCE SPIRITUALĂ (în spatele scenei):
Se-nalță gândurile lui
La temelia obârşiei lumii.
Ce el ca umbre a gândit,
Ce el ca nălucire-a trăit,
Se pierde-n lumea formelor,
La a cărei bogăție,
Oamenii, gândind,
Visează în umbre;

La a cărei bogăție,
Oamenii, privind,
Trăiesc nălucire.

(Cortina cade.)

Corecturi

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL PATRU

Un peisaj care, prin particularitatea sa, trebuie să exprime caracterul lumii sufletești. Apar mai întâi Lucifer şi Ahriman; Johannes, deoparte, adâncit în meditație; cele ce urmează sunt trăite de el în timpul meditației.

LUCIFER: O, omule, cunoaşte-te!
O, omule, simte-mă!
Te-ai smuls
De sub conducerea spiritului
Şi te-ai refugiat
În libera-mpărăție a Pământului.
Ființa proprie ți-ai căutat
În haosul pământesc.
Să te găseşti pe tine însuți,
Ți-a fost răsplata,
Ti-a fost destinul.
Pe mine m-ai găsit.
Au vrut spiritele
Să îți întindă văl peste simțuri.
Eu am sfâşiat vălul.
Au vrut spiritele
Doar vrerile lor să urmezi.
Eu vrere proprie ți-am dat.
O, omule, cunoaşte-te!
O, omule, simte-mă!

AHRIMAN: O, omule, cunoaşte-mă!
O, omule, resimte-te!

Tu ai fugit
Din întunericul spiritual.
Tu ai găsit
Lumina Pământului.
Soarbe forța adevărului
Din duritatea mea.
Eu întăresc solul ferm.
Au vrut spiritele
Să-ți răpească frumusețea simțurilor.
Eu țes această frumusețe
În lumină densă.
Eu te conduc
În realitatea adevărată.
O, omule, cunoaşte-mă!
O, omule, resimte-te!

LUCIFER: N-au fost timpuri
În care să nu mă fi viețuit.
Te-am urmat de-a lungul vieților tale.
Te-am înzestrat
Cu puternică forță personală,
Cu fericirea existenței de sine.

AHRIMAN: N-au fost timpuri
În care să nu mă fi văzut.
M-au privit ochii trupului tău
În toată devenirea Pământului.
Şi ți-am strălucit
În mândra frumusețe,
În fericirea revelației.

JOHANNES (în meditație, către sine însuşi):
Acesta-i semnul de care vorbea Benedictus.
În fața lumii sufletului stau cele două puteri.
Ca Ispititorul trăieşte una înlăuntrul nostru,
Cealaltă tulbură privirea
Când în afară ți-o îndrepți.
Acum una din ele a luat forma femeii
Care mi-a pus în fața ochilor iluzia sufletului,
Iar cealaltă se află-n toate lucrurile.
(Lucifer şi Ahriman dispar. Apare Spiritul elementelor cu Capesius şi Strader, pe care i-a adus la suprafață din adâncurile Pământului. Trebuie să ne reprezentăm cum ei, ca suflete, văd suprafața Pământului.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Deci iată-vă în locul
Pe care-l doriți arzător.

Multe griji mi-a dat
Să vă-mplinesc dorința.
Sălbatică furtună s-a dezlănțuit
Printre elemente şi spirite,
Când a trebuit cu ființele voastre
Să intru în domeniul lor.
Căci mintea voastră se opunea
Domniei forțelor mele.

CAPESIUS (întinerit): Ființă plină de mister,
Cine eşti tu
Ce prin sferele spiritului
În astă frumoasă-mpărăție m-ai adus?

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Mă vede sufletul omului
Abia când ia sfârşit
Serviciul pe care i-l fac.
Dar ascultă de puterea mea
Prin tot şirul vremilor.

CAPESIUS: Doar prea puțin îmi dă ghes
Să-ntreb de spiritul
Ce m-a adus aici.
Pe-acest nou tărâm, eu simt
Cum se-ncălzesc forțele mele de viață.
Lumina-mi umple pieptul
Şi simt puterea toată-a lumii
Cum bate-n pulsul meu.
În inimă-mi zvâcneşte presimtirea
Înaltelor înfăptuiri.
Aş vrea să torn în cuvinte
Revelațiile împărăției de aici,
Ce-atât de minunat mă întăreşte.
Iar sufletele oamenilor vor trebui
Să înflorească în cea mai frumoasă existență,
Când voi putea deschide vieții
Entuziasmul din izvoarele
Ce mi se revarsă aici.
(Fulgere şi tunete din adâncuri şi din înălțimi.)

STRADER (îmbătrânit): De ce se zguduie adâncul,
De ce vuieşte 'naltul,
Când cele mai frumoase visuri de sperantă
Se smulg din sufletul acesta tânăr?
(Fulgere şi tunete.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:

Vouă, oamenilor visători,
Vă sună mândru un astfel de cuvânt-sperantă;
Dar în adâncurile lumilor,
Iluzia gândurilor eronate
Mereu trezeşte-un astfel de ecou.
Voi îl auziți doar în momentele
Ce vă aduc în apropierea mea.
Credeați că-i construiți adevărului
Sublime temple;
Urmările muncii voastre însă
Stârnesc uragane 'n-adâncurile lumii originare,
Iar spiritele trebuie lumi să sfărâme
Pentru ca cele vremelnice, create de voi,
Să nu aducă celor eterne
Pustiire şi moarte.

STRADER:

Atunci, ceea ce celor mai bune cercetări omeneşti
Le apare a fi adevăr,
În fața eternității
N-ar fi decât o amăgire nebună!
(Fulgere şi tunete.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:

O amăgire nebună,
Cât timp mintea scrutează
Doar în acel domeniu ce-i străin de spirit.

STRADER:

Tu poți desigur să numeşti visător
Sufletul bucuros de tinerețe al amicului meu,
Ce plin de-o nobilă ardoare
Atât de viguros îşi zugrăveşte țelul.
În inima-mi bătrână însă
Cuvântul tău nu moare,
În ciuda tunetului şi-a furtunii
Ce-i vin în ajutor.
M-am smuls din pacea mânăstirii
Ca să devin o mândră minte scrutătoare.
De-a lungul multor ani
Am înfruntat furtunile vieții.
Sunt crezut
În ceea ce încredințez oamenilor
Din cel mai adânc simț al adevărului.
(Fulgere şi tunete.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:

Cuvine-se să recunoaştem

Că nimeni nu poate şti
De unde curg izvoarele gândirii
Şi unde zac temeliile existenței.

STRADER: O, acest cuvânt este cel care,
1780 În tinerețea plină de speranțe,
L-am auzit adesea răsunând cumplit
În sufletul meu, atunci când
Se clătinau reazemele pe care
Le credeam trainice-n gândirea omului.
(Fulgere şi tunete.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:
De nu mă birui
Cu armele tale tocite de gânditor,
Nu esti nimic altceva
Decât o nălucă trecătoare
A propriei tale iluzii.

STRADER: 1790 Din nou un astfel de cuvânt cumplit.
L-am auzit deja odată răsunând
În propriul meu lăuntru,
Atunci când o văzătoare
A rupt cercul gândirii mele sigure
Şi m-a făcut să simt ghimpele
De neînlăturat al îndoielii.
Dar astea au trecut cu totul.
Sfidez puterea ta,
Bătrâne, care-mi înfățişezi
1800 Atât de-nşelător imaginea propriei ființe
Sub masca stăpânului naturii.
Rațiunea te va îngenunchea,
Dar altfel decât îți închipui.
Abia când va fi dobândit în om
Mândra ei înălțime,
Atunci va fi de fapt stăpână
Şi nu sclavă în natură.
(Fulgere şi tunete.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Aşa-i orânduită lumea,
Ca munca să pretindă-ntotdeauna
1810 Răsplata ei.
V-am dat Sinea,
Răsplată deci îmi datorați.

CAPESIUS: Din sufletul meu vreau să scot la iveală

Chipul spiritual al lucrurilor.
Şi dacă natura, transformată-n idealuri,
Se naşte-n faptele oamenilor,
Ea este îndeajuns răsplătită
Prin oglindirea ei adevărată.
Iar dacă tu însuți
Te simti înrudit
Cu măreața Maică a lumilor
Şi vii din adâncurile
În care domnesc puterile lumii originare,
Primeşte drept răsplată-a faptei tale
Voința care trăieşte
În capul şi în pieptul meu
Spre-atingerea înaltelor țeluri.
Ea m-a ridicat din simțirea tocită
La o gândire mândră.
(Fulgere şi tunete.)

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Puteți vedea,
Cuvintele voastre-ndrăznețe
Cât valorează în împărăția mea.
Ele stârnesc furtuna
Şi cheamă elementele
'mpotriva oricărui duşman al rânduielii.

CAPESIUS: Să-ți iei atunci răsplata
De unde-ai s-o găseşti.
Pe-adevăratele-nălțimi ale spiritului,
Pornirile sufleteşti ale omului
Trebuie singure să-şi dea măsura şi rânduiala.
El nu poate crea
Când alții vor să folosească
Fructul creației lui.
Cântecul păsării,
Ieşind din gâtlej,
Îşi este sieşi de ajuns,
Şi tot aşa şi omul care creează
E răsplătit prin fericirea
Pe care o simte creând.
(Fulgere gi tunete.)
.....

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Nu se poate
Să-mi refuzați răsplata;
Şi dacă nu-mi puteți plăti,

Atunci spuneți-i acelei femei,
Ce dăruie forță sufletelor voastre,
Ca-n locul vostru să plătească ea.
(Spiritul elementelor dispare.)

CAPESIUS: S-a dus.
Acum încotro ne îndreptăm?
Trebuie să fim cu grijă
Cum ne orientăm
1860 În lumile acestea noi.

STRADER: Va trebui să urmăm cu încredere
Cel mai bun drum
Pe care-l vom afla
Şi să fim cu băgare de seamă:
Faptul ăsta ne va arăta țelul.

CAPESIUS: Socot că ar fi mai bine
Să nu vorbim de țel.
ÎI vom descoperi
Când vom asculta curajoşi
1870 Impulsul ființei noastre lăuntrice.
Şi-acest impuls îmi spune:
Să-ți fie adevărul călăuză;
Dezvoltă puternică forță
Şi dă-i o formă nobilă
În tot ce faci,
Şi paşii vor trebui să te conducă
La țelul adevărat.

STRADER: Şi totuşi, chiar dintru-nceput,
Conştiența țelului drept
1880 Nu trebuie să lipsească paşilor
Ce vor folos să-aducă oamenilor
Şi fericire să nască.
Cel care vrea doar siesi a sluji
Ascultă numai de imboldul inimii;
Cel care însă vrea pe alții să ajute,
Va trebui să ştie sigur
De ce are trebuință viața lui.
(Apare Cealaltă Maria, şi ea tot sub formă sufletească.)
……..
Ia uite, ce ciudată ființă!
Se pare că stânca
1890 Însăşi a născut-o.
Din ce temelii cosmice

Iau naştere atare fiinţe?

CEALALTĂ MARIA: Mă lupt prin locuri stâncoase,
Şi vreau să îmbrac în cuvinte-omeneşti
Voinţa însăşi a stâncilor;
Adulmec fiinţa Pământului
Şi vreau să gândesc într-un cap omenesc
Însăşi gândirea Pământului.
Eu aerul curat al vieţii îl sorb,
Puterile din aer le transform
În simţăminte omeneşti.

STRADER: Atunci tu nu ne poţi ajuta.
Ceea ce în natură trebuie să rămână,
Este departe de năzuinţele omeneşti.

CAPESIUS: Îmi place vorbirea ta, femeie,
Şi-aş adopta bucuros
Al tău fel de a fi.

CEALALTĂ MARIA: Atât de ciudate îmi par
Cuvintele voastre mândre.
Urechile mele nu înţeleg
Al vostru fel de-a vorbi.
Doar dacă las mai întâi ca din fiinţa mea
Cuvintele voastre alte tonuri să capete,
Atunci se răspândesc peste lucrurile toate
Dimprejurul meu,
Şi limpezesc enigmele lor.

CAPESIUS: De este-adevărat ce spui,
Atunci transpune-n limba ta-ntrebările
Pe care noi ni le punem
Privind adevăratele valori ale vieţii,
Încât natura să ne dea răspunsul.
Noi înşine suntem neputincioşi
Să întrebăm pe măreaţa Mama-Natura
Într-un chip în care să ne audă.

CEALALTĂ MARIA: În mine să vedeţi doar pe sora cea mică
A 'naltei fiinţe spirituale
Ce locuieşte în împărăţia
De unde tocmai aţi venit.
Ea mi-a încredinţat acest câmp
Pentru ca să arăt simţurilor omeneşti
Oglindirea ei aici.

CAPESIUS: Deci noi am fugit din acel domeniu
Ce poate să ne-astâmpere dorul?

CEALALTĂ MARIA: Nu veți reuşi asta niciodată,
De nu găsiți
Calea-napoi.

CAPESIUS: Şi care-i calea dreaptă?

CEALALTĂ MARIA: Sunt două căi.
De forța mea-şi atinge apogeul,
Atunci, toate ființele domeniului meu
În frumusetea cea mai sublimă vor străluci.
Lumină scânteindă străluceşte apoi
Din stâncă şi apă;
Belşugul cel mai mare de culori
Se răspândeşte-n jur
Iar voioşia ființelor umple,
Cu sunete vesele, aerul.
Şi dacă sufletul vostru se dăruie atunci
Desfătărilor pure ale ființei mele,
Voi veți pluti pe aripile spiritului
În începuturile dintâi ale lumii.

STRADER: Nu-i calea asta pentru noi.
Vorbirea noastră-i spune exaltare.
Noi vrem să rămânem pe Pământ,
Nu să ne pierdem prin nori.

CEALALTĂ MARIA: De vreți să umblați
Pe cealaltă cale,
Voi trebuie să renunțați
La mândrul vostru spirit.
Uitați ceea ce rațiunea impune;
Ființa voastră să câştige-ntâi simțul naturii;
Lăsați să domnească firesc,
În pieptul vostru matur, sufletul de copil,
Neatins de fantomele gândurilor.
Aşa ajungeți, ce-i drept, nu prin cunoaştere,
Dar sigur, la izvoarele vieții.
(Cealaltă Maria dispare.)

CAPESIUS: Deci iată-ne
Lăsați din nou în seama noastră.
Şi am învătat doar
Că se cuvine să muncim
Şi să-aşteptăm răbdători

Să se coacă roadele muncii.

JOHANNES (ca ieşind din meditație; aici, ca şi în scenele următuare, stă la o parte şi nu participă la acțiune):

Aşa găsesc în domeniul sufletului,
Oameni care-mi sunt cunoscuți:
Cel ce vorbea despre povestirile Feliciei,
Aici am putut să-l văd doar
Aşa cum în tinerețe a fost;
Iar cel care, tânăr fiind,
Se consacră călugăriei,
Îmi apăru bătrân.
Era, lângă ei, Spiritul elementelor.

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL CINCI

Un templu subteran din stânci, lăcaşul ascuns, consacrat Misteriilor hierofanților. Benedictus, Theodosius, Romanus, Retardus, Felix Balde, Cealaltă Maria. Johannes în meditație, ca şi în tabloul precedent.

BENEDICTUS (la Răsărit): Voi, care tovarăşi mi-ați devenit
În împărăția veşnicului,
Mă aflu acum în mijlocul vostru
Spre a primi de la voi ajutorul
De care am nevoie
Pentru a toarce firul destinului unui om,
Ce trebuie să primească lumina de-aici.
El a trecut prin proba suferinței
Şi în amare chinuri sufleteşti
A pus temelia cousacrării sale,
Care trebuie să îi confere Cunoaşterea.
Am împlinit astfel ce mi se-ncredințase
Ca sol al spiritului –
Să-aduc oamenilor
Comorile acestui Templu.

Acum, voi trebuie, frații mei,
Să-mi încheiați lucrarea.
Eu lui i-am arătat lumina
Care l-a condus
La-ntâia contemplare-n spirit.
Dar ca imaginea aceasta
Să îi devină adevăr,
Cu fapta mea, unită trebuie
Fapta voastră.
Cuvântul meu din mine singur purcede;
Prin voi, răsună Spiritele lumilor.

THEODOSIUS (la Sud): Vorbeşte forța Iubirii
Ce lumile împreună le leagă
Şi umple cu existență ființele.
Să curgă căldură în inima lui!
El va trebui să înțeleagă
Cum să se-apropie de Spiritul lumilor,
Sacrificând iluzia
Propriei sale personalități.
Acum, vederea tu i-ai dezlegat-o
Din somnul simțurilor;
Căldura va trezi spiritul
Din ființa sufletului său.
Tu, Sinea i-ai scos-o
Din înveligul trupesc;
Iubirea, sufletul i-l va-ntări
Spre-a deveni oglindă
În care să fie contemplate
Cele ce-n lumea spirituală se petrec.
Iubirea îi va da lui forța
Să se simtă el însuşi ca spirit,
Şi astfel îi va crea urechea
Care aude cuvântul spiritelor.

ROMANUS (la Vest): Cuvintele mele nu sunt nici ele
Revelația propriei mele ființe.
Voința cosmică vorbeste.
Şi pentru că tu,
Pe omul ce ți-a fost încredințat,
L-ai ridicat la forța de a trăi în spirit,
Această forță va trebui să îl conducă
Prin limitele spațiului şi ale timpului.
El trebuie să intre în acele sfere
Unde spirite acționează creând.
Iar ele vor trebui să i se reveleze
Şi să-i pretindă fapte.

Le va săvârsi bucuros.
Ţelurile Plăsmuitorilor lumilor
Îl vor umple de viaţă;
Şi Începătoriile trebuie
Să-l pătrundă cu spirit.
Puterile cosmice
Îl vor umple cu forţă;
Suveranii sferelor
Îl vor strălumina
Iar Cei ce tronează asupra lumilor
Îl vor învăpăia.

RETARDUS (la Nord): De la-nceputul Pământului a trebuit
În mijlocul vostru să mă toleraţi.
Deci trebuie şi astăzi
Să ascultaţi cuvântul meu
În sfatul vostru.
Până să-mpliniţi ceea ce
Atât de frumos aţi spus adineaori,
Va trece totuşi un timp.
Pământul însuşi încă
Nu ne-a anunţat în vreun fel
Că ar avea nevoie
De noi iniţiaţi.
Cât timp în acest loc,
În care ţinem sfat,
Nu au pătruns fiinţe care, neiniţiate,
Îşi pot libera spiritul
Din realităţile simţurilor,
Îmi este-ngăduit
Să vă potolesc zelul.
Va trebui mai întâi să ne aducă ei solia
Că Pământul are nevoie
De noua revelaţie.
Reţin deci în Templu
Lumina voastră spirituală,
Ca nu cumva să dăuneze,
În loc să-aducă folos,
Atunci când întâlneşte suflete nemature.
Din mine însumi eu îi dau omului
Acea parte care-l face să creadă
Că adevărul simţurilor
Este lucrul cel mai înalt,
Atât timp cât Înţelepciunea spirituală
I-ar putea orbi ochii.
Credinţa îl poate conduce
Şi de aici înainte la spirit,

Iar țelurile voirii sale
Pot fi călăuzite mai departe
Prin pofte nestăpânite
Ce dibuie în întuneric.

ROMANUS: De la-nceputul Pământului am fost nevoiți
Să te răbdăm în mijlocul nostru.
Acum însă timpul
Atribuit activității tale a trecut.
Voința cosmică simte în mine
Cum se apropie acei oameni care,
(Felix Balde apare în forma sa pământească. Cealaltă Maria, în forma sa sufletească, iese din stânci)
Fără a fi inițiați, pot descătuşa spiritul
Din aparența sensibilă.
Nu îți mai este-ngăduit
Să ne împiedici paşii.
Prin liberă voință ei
Se-apropie de Templul nostru
Şi îți aduc solia că,
Uniți de-acum cu noi,
Doresc să-ajute operei spirituale.
N-au fost până-acum
Pregătiți pentru asta
Şi ancorau în credința
Că forțele clarvederii
Trebuie să rămână despărțite de rațiune.
Acum au cunoscut
Unde-l conduce pe om rațiunea, când,
De clarvedere despărțit,
Se rătăceste-n adâncurile lumilor.
Ei îți vor spune
Despre fructele care, pornind din forța ta,
Trebuie să se coacă în sufletele omeneşti.

RETARDUS: Dar voi, care în mod inconştient
Mi-ați promovat creația,
Voi trebuie să mă ajutați mai departe.
Dacă nu vă amestecați
În ceea ce e rezervat doar domeniului meu,
Atunci şi acțiunii voastre
Îi va rămâne mereu
Spațiul care l-a avut pân-acum.

FELIX BALDE: O forță, care din temeliile Pământului
Vorbeşte spiritului meu,
Mi-a poruncit

Să vin în acest loc sacru.
Prin mine, vrea să vă înştiinţeze
Despre suferinţa, despre-ngrijorarea ei.

BENEDICTUS: Ne spune deci, prietene,
Ce ai aflat 'n-adâncul sufletului tău
Despre supărările
Din adâncimile Pământului.

FELIX BALDE: Lumina care luminează-n oameni
Ca rod al ştiinţei,
Ea trebuie să devină hrană
Acelor puteri care, în bezna Pământului,
Slujesc mersului lumilor.
De mult timp, ele au fost silite
Să rămână aproape flămânde.
Căci ceea ce-n zilele noastre
Se naşte-n creierele omeneşti
Slujeşte suprafeţei Pământului,
Dar nu pătrunde-n adâncimile lui.
Bântuie o nouă superstiţie
În capetele deştepte.
Ele-şi îndreaptă privirea spre obârşii
Şi vor să vadă în sferele spiritelor
Numai fantome,
Născocite din iluzia simţurilor.
Un negustor ar lua drept nebun
Pe cumpărătorul care i-ar spuue:
Ceaţa din vale se poate schimba
În bani sunători
Şi tu vei fi plătit
Cu-aceste monede.
Dar negustorul nu vrea ducaţii
Proveniţi din ceaţă.
Şi totuşi omul însetat de dezlegarea
Celor mai 'nalte enigme ale existenţei,
Acceptă că Universul s-a construit
Din nebuloasa originară, –
Atunci când, pentru a-i potoli nevoile spiritului,
Ştiinţa îi oferă această monedă.
Profesorul, cărturarul care ar afla
Că un profan
Ar vrea să se ridice singur, fără pregătire,
Pe culmile ştiinţei,
L-ar osândi cu dispreţ.
Şi totuşi, ştiinţa nu pune la-ndoială
Că animalul erei primare,

Fără examene şi lipsit de spirit,
A putut deveni om prin proprie forță.

THEODOSIUS: De ce nu deschizi oamenilor
Izvoarele luminii tale
Ce-atât de puternic radiază
Din sufletul tău?

FELIX BALDE: Cei binevoitori
Îmi spun visător şi fantast
Iar pentru ceilalți
Sunt un biet nerod care,
Neinstruit de ei,
Îşi vede de propria nerozie.

RETARDUS: Chiar simplismul vorbelor tale
Arată cât eşti de neinstruit.
Tu nu ştii că un om de ştiință este
Destul de inteligent
Ca să-şi aducă singur obiecția de care vorbeşti
Şi dacă nu şi-o face,
Cunoaşte el de ce.

FELIX BALDE: Prea bine ştiu
Că-i destul de inteligent
Obiecțiunea s-o-nțeleagă.
Dar sigur e că nu-i atât de inteligent
Încât să şi creadă în ea.

THEODOSIUS: Şi ce e de făcut
Pentru ca puterile Pământului
Să primească hrana de care au atâta nevoie?

FELIX BALDE: Cât timp pe Pământ
Vor găsi ascultare doar acei oameni
Ce nu vor să-şi amintească
De obârşia spiritului lor,
Vor flămânzi-n adâncul Pământului
Puterile mineralelor.

CEALALTĂ MARIA: Desprind din spusele tale, frate Felix,
Convingerea că ar fi trecut timpul
Când trebuia să slujim existenței pământeşti
Ca să putem aduce la viață spirit şi iubire
Din propriile noastre temelii de viață,
Fără a fi inițiați prin lumina Înțelepciunii.
În tine se manifestau Spiritele Pământului,

Spre a-ți da lumina lipsită de ştiință,
În mine a putut domni iubirea
Care prin sine însăşi se-afirmă în existența omenească,
Să ne unim de-acum cu acesti frați
Care-mplinesc inițierea-n Templu,
Şi să-acționăm roditor în sufletele oamenilor.

BENEDICTUS: De vă uniți cu noi,
Atunci Opera de inițiere trebuie să reuşească.
Întelepciunea ce-am dăruit-o fiului meu
Va înflori în el, devenind putere.

THEODOSIUS: De vă uniți cu noi,
A jertfei bucurie se va naşte.
Iubirea va străbate cu căldură
Viața sufletească a căutătorului spiritual.

ROMANUS: De vă uniți cu noi,
Se vor coace roadele spiritului,
Şi faptele care purced din discipolatul sufletului
Vor germina în activitatea spirituală.

RETARDUS: De vă uniți cu ei,
Cu mine ce se va-ntâmpla?
Faptele mele vor deveni sterile
Pentru discipolul spiritual.

BENEDICTUS: O altă ființă vei deveni tu,
Fiindcă opera ta e-mplinită.

THEODOSIUS: Vei dăinui mai departe în jertfă,
Dacă te vei jertfi pe tine.

ROMANUS: Vei rodi-n faptele oamenilor,
Dacă eu le voi cultiva fructele.

JOHANNES (ca şi în tabloul precedent, ieşind din meditație):
Ochiului meu sufletesc
I se-nfățişează Frații din Templu.
La chip sunt asemenea oamenilor
Pe care-i cunosc din aparența sensibilă.
Doar Benedictus, ca spirit.
Cel care stătea în stânga lui
Semăna cu bărbatul
Care vrea să se apropie de spirit doar prin simțire.
Al treilea se asemăna cu omul care
Admite existența puterilor vieții
Numai prin manivele-nvârtite şi prin mecanisme exterioare.

Al patrulea mi-e necunoscut.
Femeia, care după moartea soțului ei
S-a-ndreptat spre lumina spiritului,
Aici am văzut-o în ființa ei cea mai profundă.
Şi Felix Balde a apărut
Aşa cum este-n viață.

(Cortina cade încet.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL ŞASE

Acelaşi decor ca în tabloul patru. Spiritul elementelor ocupă acelaşi toc. În fața lui, doamna Balde; mai târziu German. Johannes în meditație.

DNA BALDE: Tu m-ai chemat;
Ce vrei să afli de la mine?

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Am dăruit Pământului doi oameni,
Iar forța lor spirituală
A fost făcută prin tine roditoare.
Găseau în cuvintele tale
Înviorarea pentru sufletul lor,
Atunci când erau paralizați de cugetări sterile.
Dar ceea ce le-ai dăruit lor,
Îmi datorezi şi mie.
Nu este de ajuns spiritul lor
Spre a-mi răsplăti serviciul
Pe care eu l-am făcut lor.

DNA BALDE: Mulți ani veni-n căsuța noastră
Unul dintre ei,
Ca să-şi ia fora
Ce-i înflăcăra cuvintele.
Apoi, mai târziu, l-a adus şi pe celălalt.

Şi astfel, gustau amândoi
Din roadele a căror valoare,
Pe-atunci, nu-mi era cunoscută.
Mi-au răsplătit însă
Cu prea puțin bine.
Ei i-au dat fiului nostru
Felul lor de cunoaştere.
Intentia lor era bună,
Dar prin asta fiul nostru
S-a ales cu moarte sufletească.
Crescuse-n lumina pe care
Tata Felix a primit-o din izvoare,
Din stânci, din munți,
Prin ce-i vorbeau spiritele.
Acestor lucruri le-am adăugat
Tot ce mi-a crescut în suflet
În primii ani ai copilăriei mele.
Dar simțul spiritual al fiului nostru
S-a stins în umbra neagră
A-ntunecatei lor ştiințe.
Şi-n locul unui copil vesel,
Crescu un om
Cu suflet pustiu
Şi inimă deşartă.
Şi-acum, tu-mi ceri
Să îți plătesc
Ce ei îți datorează!

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Aşa trebuie să fie.
Ai slujit mai întâi
Partea lor pământească,
Acum, prin mine, spiritul cere
Să-ți desăvârşeşti lucrarea.

DNA BALDE: Nu e-n firea mea
Să mă împotrivesc la ce trebuie să fac;
Dar, mai întâi, spune-mi
Dacă fapta mea de iubire
Nu-mi va dăuna.

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Ce ai făcut pe Pământ pentru ei,
I-a răpit copilului tău forța sufletească.
Ce-acum vei da spiritului lor,
Vei pierde din propria ta Sine,
Şi pierderea în forța ta vitală

Îti va apare-n timp
Ca urâțenie.

DNA BALDE: Copilului meu i-au luat
Forțele sufletului său, Iar eu să umblu
Ca o sperietoare-n fața oamenilor,
Pentru ca în ei să se coacă roadele
Care puține lucruri bune-aduc!

SPIRITUL ELEMENTELOR:
Tu vei lucra totuşi pentru salvarea oamenilor
Şi pentru propria ta fericire.
Atât frumusețea mamei cât și viața copilului
Vor înflori într-un chip mai înalt,
Dacă în sufletele oamenilor
Vor încolți noile forțe spirituale.

DNA BALDE: Ce trebuie să fac?

SPIRITUL ELEMENTELOR:
I-ai inspirat adesea pe oameni,
Inspiră acum spiritele stâncilor;
În ceasul ăsta trebuie să smulgi din tine
Una din plăsmuirile tale de basm
Şi s-o încredințezi ființelor
Ce mă ajută-n munca mea.

DNA BALDE: Fie...
A fost odată o ființă
Care zbura dinspre Răsărit spre Apus,
Urmând al Soarelui mers.
Zbura peste țări, peste mări,
Privind din înăltimi Spre forfota oamenilor.
Vedea cum se iubesc
Şi cum se urmăresc cu ură.
Nimic nu o putea opri
Pe-această ființă, din zborul ei;
Căci ura şi iubirea creează-ntotdeauna
Acelasi înmiit efect.
Deasupra unei case, totuşi,
Trebui să se oprească.
În casă era un om trudit.
El cugeta la iubirea oameolor,
Şi cugeta la ura lor.
Pe fața lui, cugetările
Săpaseră urme adânci
Iar părul lui albise.

Din pricina mâhnirii lui,
Ființa își pierdu călăuza solară
Și rămase la acest om.
Era încă-n odaia lui
Când Soarele apuse.
Și când diu nou răsări Soarele,
Ființa aceasta fu iarăși primită
De Spiritul solar.
Și iar văzu ea oameni
Urmându-și în iubire și ură
Drumul lor pământesc.
Și când, însoțind Soarele,
Ajunse înc-odată deasupra aceleiași case,
Privirea ei văzu
Un om care murise.
(De după o stâncă, rămânând nevăzut, vorbește German.)

GERMAN: A fost odat' un om
Ce mergea din Răsărit spre Apus.
Era purtat de impulsul cunoașterii
Peste țări, peste mări.
El privi după legile-nțelepciunii sale
Îndeletnicirile omenesti.
Privea pe oameni cum se iubesc
Și cum se urmăresc cu ură
Și-n fiece clipă omul se văzu
La capătul înțelepciunii sale.
El nu putea cuprinde în vreo lege
Felul cum Ura și Iubirea
Stăpânesc peste lumea Pământului.
Își consemnă mii de cazuri,
Dar îi lipsea privirea de ansamblu.
Acest uscat om de știință întâlni
În drumul său o ființă de lumină;
O existență grea ducea ființa asta,
Fiindcă neîntrerupt lupta
Cu o formă întunecată.
„Cine sunteți voi?"
Le întrebă uscatul savant.
„Eu sunt Iubirea",
Răspunse prima ființă;
„În mine Ura o privești",
Răspunse cea de-a doua.
Omul nu mai asculta
Ce spuneau aceste ființe.
Și de atunci, ca un cercetător surd,

El merse mereu, mereu, din Est spre Vest.

DNA BALDE: Cine eşti tu,
Care-mi schimonoseşti
Atât de nedorit
Cuvintele?
Sună ca o persiflare
Şi persiflarea nu e-n firea mea.

GERMAN (apărând): Sunt Spiritul creierului Pământuiui.
Din mine trăieşte în om
Doar o imagine pitică.
Îți poți închipui în ea multe lucruri
Care nu-s decăt batjocură de sine,
Dacă ar fi să le arăt la mărimea
Pe care o iau în creierul meu.

DNA BALDE: De-aceea şi de miue îți baţi joc!

GERMAN: Adesea trebuie
Să practic acest meşteşug;
De cele mai multe ori însă nimeni nu m-ascultă.
De data asta, am prins prilejul
Să vorbesc
Acolo unde-s auzit.

JOHANNES (în meditație): Acesta a fost bărbatul Ce susținea
Că lumina spiritului
Ar fi intrat de la sine în creierul său.
Iar doamna Felicia,
Ca şi soțul ei,
A apărut aşa cum este ea în viață.

(Cortina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL ŞAPTE

Domeniul spiritului. Maria, Philia, Astrid, Luna, copilul; Johannes, mai întâi în depărtare, apoi apropiindu-se; Theodora, mai târziu Benedictus.

MARIA: Voi, surorile mele, voi,
Ce de-atâtea ori ajutoare mi-ați fost,
Şi-n ceasul de-acum dați-mi ajutor,
Eterul cosmic în sine
Să-l fac să se cutremure.
El trebuie armonios să răsune
Şi, răsunând, să pătrundă
Un suflet cu Cunoaştere.
Eu pot vedea semnele care
Ne-ndrumă-n munca noastră.
Lucrarea voastră trebuie
Să facă una cu lucrarea mea.
Johannes, năzuitorul,
Prin munca noastră trebuie ridicat
La existența cea adevărată.
În Templu,
Sfat au ținut Frații,
Cum să-l conducă din adâncuri
Pe culmile luminoase;
Şi-aşteaptă de la noi
Să trezim în sufletul lui
Forțe pentru zborul înalt.
Tu, Philia mea, aspiră deci
Ființa clară a luminii
Din ale spațiului întinderi,
Te umple cu vraja sunetelor
Din puterea sufletească creatoare,
Ca să-mi poți aduce
Darurile ce le aduni
Din temeliile spirituale.
Le-oi țese-atunci
În horele sferelor ce totul animă.
Şi tu, Astrid, oglindă dragă
A spiritului meu,
Să naşti o forță-ntunecată
'n-lumina curgătoare,
Spre-a străluci-n culori.
Substanța sunetelor rânduieşte-o;
Să trăiască răsunând
Substanța Universului în țesere necontenită.
Şi astfel minții umane căutătoare
Îi voi putea încredința simțire pentru spirit.
Iar tu, puternică Luna,

Care eşti întărită lăuntric
Precum măduva vieții
Ce creşte-nlăuntrul pomului,
Uneşte cu darurile surorilor tale
Oglinda propriilor virtuți,
Ca să-i devină căutătorului sufletesc
Siguranță a cunoaşterii.

PHILIA: Vreau să mă umplu
Cu cea mai pură existență a luminii
Din depărtările cosmice;
Vreau să aspir substanța dătătoare de viață
A sunetelor
Dintr-ale eterului întinderi,
Ca ție, soră iubită,
Să-ți poată reuşi opera.

ASTRTID: Eu vreau să-ntrețes
Lumină strălucitoare
Cu întunericul de umbră,
Şi vreau să condensez
Viața sunetelor.
Ea va trebui să răsune scânteind,
Şi va trebui să scânteieze răsunând,
Ca tu, soră iubită,
Să poți cârmui razele sufletului.

LUNA: Vreau să-ncălzesc substanța sufletească,
Să întăresc eterul vieții.
Ele trebuie să se condenseze,
Trebuie să se perceapă,
Şi-n ele înseşi ființând,
Să dăinuie creând,
Ca tu, soră iubită,
Să poți naşte-n sufletul celui ce caută
Siguranța cunoaşterii.

MARIA: Din sferele Philiei
Să curgă simțul bucuriei;
Şi forța de schimbare a Undinelor
Să deschidă
Sensibilitatea sufletului,
Pentru ca cel trezit
Să poată viețui
Bucuriile lumii,
Durerile lumii. –
Ce țese Astrid

Să devină bucuria iubirii,
Iar suflul de viață al Silfelor
Să trezească
Impulsul de jertfă al sufletului,
Pentru ca cel ce devine inițiat
Să poată-nviora
Pe cei împovărați de suferință,
Pe cei ce fericirea o imploră.
Din forța Lunii,
Reverse-se tăria.
Puterea Spiritelor focului
Să facă să apară
Siguranța sufletească,
Încât Cunoscătorul
Pe sine să se regăsească
'n-urzirea sufletească,
În viața lumilor.

PHILIA: Eu Spiritelor cosmice vreau să le cer
Să-ncânte cu lumina ființei lor
Simțul sufletului,
Iar sunetul cuvintelor lor
Să facă fericit auzul spiritual;
Ca cel ce trebuie trezit
Să urce
Pe căile sufletului În înălțimile cereşti.

ASTRID: Curenții de iubire
Ce lumea o-ncălzesc,
Vreau să-i îndrum
Spre inima Inițiatului,
Ca el să poată-aduce
Bunăvoința Cerului
În truda Pământului
Şi o stare sacră
În copiii oamenilor.

LUNA: Puterilor dintru începuturi vreau să le cer
Curaj şi putere,
Ca să le pun
'n-adâncul inmii celui ce caută,
Încât încrederea
În propria-i Sine
Să-l poată călăuzi
În viată.
El însuşi să se simtă apoi
Sigur în sine.

Din clipe, el să culeagă
Roadele coapte,
Semințele lor să le smulgă
Pentru eternitate.

MARIA: Unită cu voi, surorile mele,
Pentru nobila operă,
Îmi va reuşi
Ce doresc cu ardoare.
Răzbate strigătul
Celui greu încercat,
În lumea noastră de lumină.
(Apare Johannes.)

JOHANNES: O, Maria, tu eşti!
Durerea mi-a adus
Îmbelşugate roade.
A risipit iluzia
Pe care mi-o făcusem despre mine
Şi care mă ținea încătuşat.
Şi-i mulțumesc durerii
Că am putut s-ajung la tine,
Mergând pe căi sufleteşti.

MARIA: Şi cum a fost calea
Ce te-a condus aici?

JOHANNES: M-am simțit scăpat
De cătuşele simțurilor.
Şi liberă mi-a fost apoi privirea
De-acele bariere
Ce-i îngrădesc prezentul.
Am putut să văd
În viața unui om
Altceva decât ne arată
Cercul strâmt al unei clipe.
Pe Capesius, pe care văzul meu obişnuit
Mi-l arăta în anii săi maturi,
Spiritul l-a dezvăluit sufletului meu
Ca adolescent,
Când plin de visuri înărcate de speranță
Întâmpina viața
Ce i-a adus
Un credincios auditoriu.
Pe Strader, care-i tânăr încă
În existența lui de-aici,
Abia scăpat de viața monahală,

Pe el l-am putut vedea
Aşa cum va trebui
S-ajungă într-o zi,
Dacă şi-ar urmări ținta,
Aşa cum el a conceput-o.
Şi numai acei oameni care pe Pământ
Sunt deja plini de spirit,
Mi-au apărut în lumea spiritului
Neschimbati.
Tata Felix
Şi mama Felicia
Îşi păstrau înfățişarea lor pământească
Atunci când ochiul meu spiritual îi percepea.
Apoi, mi-au acordat îndrumătorii mei favoarea
De a-mi vorbi
Despre darurile pe care le voi primi
De voi putea atinge
Sublimele înălțimi ale cunoaşterii.
Şi multe alte lucruri am văzut
Cu organele spiritului.
Erau lucruri pe care odinioară simțurile
Mi le-au arătat în felul lor limitat.
Lumina limpede a judecății strălucea
În lumea mea cea nouă.
De-a fost însă un vis ce se țesea
Sau mă înconjura deja realitatea spirituală,
N-am fost în stare să discern.
Dacă vederea mea spirituală
Era atinsă de-alte lucruri,
Sau dacă Sinea mea proprie se lărgise,
Devenind o lume,
N-am ştiut.
Şi-atunci, ai apărut tu însuți.
Nu-aşa cum eşti acum,
Nu cum te-a cunoscut trecutul, nu,
Ci te-am văzut
Aşa cum stai veşnic în spirit.
Ființa ta nu era umană,
Şi am putut cunoaşte limpede
Spiritul în sufletul tău.
El nu lucra aşa cum lucrează omul
În trupul sensibil.
El acționa ca un spirit
Ce vrea să dea naştere la opere
Care îşi au izvorul în eternitate.
Şi-abia acum, când pot să stau

În fața ta în spirit,
Îmi strălucește pe deplin lumina.
În tine, ochii mei fizici
Au cuprins realitatea atât de precis,
Încât și aici, în lumea spiritelor,
Am certitudinea:
În fața mea nu-i o nălucire,
Ci e ființa ta adevărată,
Pe care-am întâlnit-o acolo,
Pe care pot să o-ntâlnesc aici.

THEODORA (apărand): Trebuie să vorbesc.
Din fruntea ta, Maria,
O rază de lumină se desprinde.
Lumina prinde formă.
O-nfățișare omenească prinde chip.
E chipul unui bărbat umplut de spirit.
Și-n jurul lui se-adună alții.
Într-o epocă de mult apusă privesc eu.
Din ochii-acelui om pios
Ce s-a desprins din fruntea ta
Se răspândește cea mai pură
Pace sufletească.
Și profunzime licărește
Din nobilele sale trăsături.
În fața lui văd o femeie.
Ea, plină de devoțiune,
Ascultă cuvintele rostite
De gura lui.
Aud cuvintele.
Ele sună așa:
„Cu venerație-ați privit La zeii voștri.
Îi iubesc pe acești zei,
Așa cum voi înșivă îi iubiți.
Ei au dăruit forță gândirii voastre,
Au cultivat curajul în inimile voastre.
Dar darurile lor purced
De la o ființă spirituală mai înaltă."
……
Și văd cum cele spuse de el oamenilor
Stârnesc sălbatice strigăte.
Aud strigătele:
„Ucideți-l! Vrea să ne răpească
Ceea ce zeii ne-au dat."
Dar el vorbește calm mai departe.
Le spune despre Dumnezeul-om
Care a coborât pe Pământ

Şi a biruit moartea:
Despre Hristos vorbeşte el.
Şi-n timp ce vorbeşte,
Treptat, sufletele se liniştesc.
O singură inimă păgână se împotriveşte,
Jurându-i răzbunare.
Eu pot recunoaste inima aceasta:
Ea bate din nou în copilul
Ce s-a lipit de tine-acum.
Vorbi către el atunci trimisul lui Hristos:
Destinul tău nu vrea
Să te aproprii de mine în această viață;
Aştept cu răbdare însă.
Drumul tău te va aduce totuşi la mine.
Femeia care stă în fața bărbatului
Îi cade la picioare.
Se simte transformată.
Un suflet se roagă Dumnezeului-om.
O inimă iubeşte pe trimisul divin.
(Johannes cade în genunchi în fața Mariei.)

MARIA: Johannes, ceea ce întrezăreşti,
Trezeşte la deplină conştiență.
Abia acum memoria ta
S-a eliberat din cătuşele simțurilor.
M-ai perceput pe mine
Şi te-ai simțit pe tine
Aşa cum am fost uniți în viața pământească trecută.
Femeia despre care vorbea văzătoarea
Erai tu însuți.
Aşa te-ai prosternat la picioarele mele
Când eu, odinioară, ca trimis al lui Hristos,
Am venit la neamul tău.
Ce în lăcaşurile sacre ale Hyberniei
Mi-a fost împărtăşit de către Dumnezeul
Care-nlăuntrul omului sălăşluia,
Biruitor asupra puterilor morții,
Mi s-a îngăduit să duc popoarelor
'n-a căror suflet mai era vie
Dorința de-a aduce jertfe, cu bucurie,
Puternicului Odin,
Gândind cu tristețe
La luminosul Baldur.
Iar forța care s-a născut în tine
Prin solia mea, te-a atras către mine
Din prima zi când, în viața de-acum,
Ochii tăi fizici mă văzură.

Şi pentru că forța aceasta lucra cu putere,
Rămânând totuşi neştiută de noi,
Ea întrețesu existențelor noastre
Suferințele prin care a trebuit să trecem.
Dar în durerea însăşi se afla puterea
Care la împărăția spiritului ne conducea,
Acolo unde învățăm cu-adevărat să ne cunoaştem.
Durerea ta crescu peste măsură
Prin prezența acestor mulți oameni
De care, prin puterea destinului, eşti legat.
De-aceea a putut revelarea ființei lor
Să-ți zguduie atât de puternic inima.
Acuma karma i-a adunat în junal tău,
Ca să trezească-n tine-o forță
Prin care viața ta să avanseze.
Această forță te-a cutremurat
Încât, eliberat de trup,
Ai putut urca în lumile spirituale.
Eşti cel mai aproape de sufletul meu,
Căruia-n suferință i-ai rămas credincios.
De-aceea sorții m-au ales
Să împlinesc inițierea,
Căreia tu îi datorezi lumina spirituală.
Frații care slujesc în Templu,
Ei te-au trezit la clarvedere,
Dar poți cunoaşte
Că este adevăr ceea ce vezi,
Doar dacă-n lumea spiritelor regăseşti
O ființă de care-n lumile simțurilor
Eşti deja legat prin ființa ta cea mai profundă.
Ca-această ființă să te poată-ntâmpina aici,
De-aceea m-au trimis Frații înaintea ta.
Cea mai grea probă a fost pentru tine
Atunci când eu am fost chemată aici.
L-am rugat pe Maestru, pe Benedictus,
Să îmi dezlege
Enigma vieții mele
Ce-atât de cumplită-mi apărea.
Şi fericire izvorî din cuvintele sale
Când îmi vorbi despre misiunea sa şi a mea.
El mi-a vorbit despre spiritul
Căruia trebuie să-i consacru forța în mine.
Vorbindu-mi, era ca şi cum, într-o clipă,
Lumina spirituală cea mai puternică
Întregul suflet mi-l strălumina;
Durerea mea se preschimbă în fericire.

Un singur gând umplea atunci sufletul meu:
El mi-a dat lumina –
Da, lumina care mi-a conferit forța clarvederii.
Voința era cea care trăia în gândul:
Să mă consacru-n întregime spiritului
Și gata să fiu pentru jertfa
Care m-ar putea apropia de el.
Putere uriașă avea acest gând.
Ea îi dădu sufletului aripi și mă răpi
În împărăția-n care m-ai găsit.
În clipa când m-am simțit liberă
De corpul fizic, am putut
Să îmi îndrept privirea spirituală asupra ta.
Nu îl aveam doar pe Johannes înaintea mea;
Vedeam și pe femeia care mă urmase
În timpurile de demult,
Legându-și strâns soarta ei de a mea.
Aici adevărul spiritual mi-a apărut prin tine,
De care-n lumea fizică
Eram atât de-adânc legată.
Am dobândit certitudinea spiritului
Și-am fost în stare să ți-o dărui.
Lui Benedictus trimitând o rază
A celei mai înalte iubiri, am mers înaintea ta.
Iar el ți-a conferit forța să mă urmezi
În sferele spiritului.

BENEDICTUS (apărând):
V-ați găsit voi înșivă aici,
În domeniul spiritului.
Voi putea să fiu iarăși
Alături de voi.

Mi-a fost îngăduit să vă dau forța
Ce v-a mânat aici,
Dar nu puteam să vă-nsoțesc
Eu însumi.
Așa vrea legea,
Căreia trebuie să mă supun.
Era nevoie-ntâi prin voi înșivă
Să dobândiți ochiul spiritual,
Prin care mă puteți vedea
Și-aici.
Călătoria voastră spirituală
Abia a-nceput.
Cu forțe noi veți sta de-acum
În lumea simțurilor.
Și, datorită spiritului

Ce s-a deschis în voi,
Veți putea sluji devenirii omenești.
Destinul v-a legat ca împreună
Să vă desfăşurati forța
Ce trebuie să slujească o operă înaltă.
Mergând pe drumul sufletului,
Înțelepciunea însăşi vă va învăța
Că cele mai înalte lucruri pot fi înfăptuite
Când sufletele care şi-au conferit siguranță spirituală
Se leagă sincer pentru salvarea lumilor.
Conducerea spirituală v-a unit întru cunoaştere,
Uniți-vă-acum singuri pentru lucrare spirituală.
Prin gura mea, puterile-acestei împărăției
Vă dăruiesc cuvântul forței:
Ființa urzindă-a luminii, ea radiază
De la om la om,
Spre-a umple cu adevăr întreaga lume.
Harul iubirii, el încălzeşte
Suflet lângă suflet,
Spre a lucra întru fericirea tuturor lumilor.
Iar solii spiritului, ei cunună
Lucrarea binecuvântată a oamenilor
Cu țelurile cosmice;
Şi dacă omul, care-n alt om se regăseşte,
Le poate uni pe amândouă.
Lumină spirituală va străluci prin căldură
sufletească.

(Cortina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

INTERMEZZO

Se presupune că cele arătate până aici au constituit reprezentația la care a participat Sophia. A doua zi a fost iar vizitată de prietena ei, Estella. Cele ce urmează se petrec în aceeaşi cameră ca şi prologul.

SOPHIA: Iartă-mă că te-am făcut să aştepți, dragă Estella; a trebuit să îngrijesc mai întâi de copii.

ESTELLA: Am venit iar. Țin atât de mult la tine încât vreau să te văd ori de câte ori trec printr-o emoție puternică.

SOPHIA: Întotdeauna ai să găseşti în mine prietena care să ia parte cu toată inma la cele ce resimți.

ESTELLA: *Dezmoşteniții trupului şi ai sufletului* – piesa asta m-a impresionat nespus. O să-ți pară curios dacă am să-ți spun că, pentru câteva clipe, mi s-a părut că în fața sufletului meu s-a înfățişat tot ce am putut vedea vreodată ca suferință omenească. Piesa asta nu numai că a prezentat cu cea mai mare forță artistică loviturile exterioare ale sorții, de care atâția oameni au parte, dar – cu o mare putere de pătrundere – a aruncat o lumină asupra celor mai profunde dureri sufleteşti.

SOPHIA: E sigur că nu-ți poți face o imagine fidelă asupra unei opere de artă dacă doar auzi vorbindu-se despre conținutul ei. Şi totuşi, mi-ar plăcea să-mi spui ceva din cele ce te-au emoționat atât.

ESTELLA: Reprezentația este o admirabilă construcție literară. Artistul a vrut să arate cum un tânăr pictor pierde orice bucurie de creație, pentru că a început să se îndoiască de dragostea unei femei. Ea îi dăruise forță să-şi poată dezvolta talentele lui foarte promițătoare. În ea s-a născut, din cel mai pur entuziasm pentru arta lui, cel mai frumos devotament. El îi datora ei faptul că resimțea în arta sa o desfăşurare deplină a forțelor lui. Aş spune că el a înflorit la soarele binefăcătoarei sale. Din această recunoştință, cum în majoritatea timpului erau împreună, s-a dezvoltat o dragoste pătimaşă pentru această femeie. Pe de altă parte, el neglijă tot mai mult o biată ființă care-l iubea cu tot devotamentul şi care, până la urmă, moare de supărare când îşi dă seama că a pierdut inima bărbatului iubit. Când aude despre moartea ei, vestea nu-l tulbură prea mult pentru că sentimentele lui aparțineau exclusiv binefăcătoarei lui. Dar a trebuit să se convingă tot mai mult că sentimentele nobile, de prietenie, ale acesteia nu s-ar fi putut transforma niciodată într-o iubire pătimaşă. Faptul acesta îi alungă din suflet orice bucurie de creație şi-l face să se simtă tot mai pustiu lăuntric. În această situație, îşi aminteşte tot mai des de ființa sărmană pe care o părăsise. Şi omul acesta plin de speranțe ajunge acum o ruină. De nicăieri nici o lumină. Lâncezea. Toate acestea au fost prezentate cu cea mai mare fortă dramatică.

SOPHIA: Îmi pot întchipui cât a impresionat acest spectacol pe draga mea Estella care, încă din tinerețea ei, suferea când i se înfățişa destinul unor oameni care, prin conflicte grave de viață, erau împinşi spre cele mai cumplite chinuri sufleteşti.

ESTELLA: Dar, draga mea Sophia, în această privintă mă înțelegi greşit. Sunt în stare

să fac bine deosebirea dintre o operă de artă şi realitate. Ar însemna să nu judecăm opera de artă după ceea ce este ea însăşi, dacă am amesteca în judecata noastră sentimentele cu care privim în viață întâmplările pe care le întâlnim. Ce m-a zguduit atât de profund a fost aici cu adevărat numai perfecta expresie artistică a unei probleme adânci de viață. Şi am putut să recunosc o dată mai mult, foarte limpede, că arta nu-şi poate atinge culmile decât atunci când ține pasul cu plenitudinea vieții. Îndată ce se îndepărtează de ea, operele ei devin nesincere.

SOPHIA: Te pot înțelege perfect când spui acest lucru. Am admirat întotdeauna pe artiştii care ajung la o desăvârşire în interpretarea a ceea ce tu numeşti adevărul vieții. Şi cred că, în vremea noastră chiar, mulți au ajuns la măiestrie în această privință. Totuşi, cele mai mari realizări în acest domeniu au lăsat în sufletul meu o anumită stare de nemulțumire. Mult timp n-am putut să-mi explic acest lucru. Într-o bună zi însă mi-a venit lumina care mi-a dat răspunsul.

ESTELLA: Ai să-mi spui desigur cum concepția ta de viață te-a îndepărtat de la prețuirea a ceea ce se numeşte arta realistă.

SOPHIA: Dragă Estella, să nu vorbim acum despre concepția mea de viață. Ştii foarte bine că sentimentul pe care ți l-am descris adineaori trăia în mine de mult, chiar înainte de a avea cea mai mică idee despre ceea ce tu numeşti concepția mea de viață. Şi am acest sentiment nu numai față de arta care se pretinde realistă; şi alte tendințe îmi produc un sentiment asemănător. El apare în mine mai ales când observ ceea ce, într-un sens înalt, aş numi neadevărul anumitor opere de artă.

ESTELLA: În acest lucru, cu adevărat nu te mai pot urma.

SOPHIA: Gândeşte-te, draga mea Estella, că o înțelegere vie a adevăratei realități trebuie să dea naştere în suflet la sentimentul unei anumite sărăcii a operei de artă, pentru că este sigur că şi cel mai mare artist va trebui să rămână în fața plenitudinii naturii numai un cârpaci. Mie, cel puțin, nici cea mai desăvârşită copie artistică nu-mi poate da ceea ce îmi revelează un peisaj sau un chip omenesc.

ESTELLA: Dar e în firea lucrurilor; n-are cum să fie altfel.

SOPHIA: S-ar putea schimba dacă oamenii ar vrea să se lămurească asupră unui lucru. Ar putea să-şi spună că e lipsit de sens să creezi încă o dată, cu ajutorul forțelor sufleteşti, ceea ce puterile superioare desfăşoară în fața noastră ca cea mai autentică operă de artă. Cu toate astea, aceleaşi puteri au introdus în sufletul omului o năzuință de a continua într-un anumit sens Opera de creație, pentru a dărui lumii ceea ce aceste puteri nu oferă încă simțurilor noastre. În tot ceea ce omul poate să producă, puterile creatoare au lăsat natura neterminată. Şi atunci, de ce omul să imite, într-o formă imperfectă,

perfecțiunea naturii, ştiut fiind că el ar putea transforma imperfecțiunea ei în perfecțiune. Încearcă să transformi în tine această afirmație într-un sentimeut elementar şi ai să-ți poți face o idee de ce adesea îmi produce un disconfort ceea ce tu numeşti artă. Faptul că îți dai seama de redarea nedesăvârşită a unei realități fizice, trebuie să provoace disconfort, în timp ce cea mai imperfectă reprezentare a ceea ce se ascunde îndărătul unei observări exterioare poate fi o revelație.

ESTELLA: De fapt, tu vorbeşti despre ceva ce nu există nicăieri. Este ştiut că nici un artist adevărat nu caută să obțină doar o simplă reproducere a naturii.

SOPHIA: Dar tocmai în acest fapt constă imperfecțiunea atâtor opere de artă; în faptul că activitatea creatoare se ridică prin sine însăşi deasupra naturii iar artistul nu ştie ce aspect are ceea ce nu cade direct sub observația simțurilor.

ESTELLA: Nu văd nici o posibilitate să ajungem la o înțelegere asupra acestui punct. E destul de trist să vezi că cea mai bună prietenă a ta umblă, în cele mai importante probleme sufleteşti, pe căi care diferă atât de mult de ale tale. Sper totuşi în timpuri mai bune pentru prietenia noastră.

SOPHIA: În această privință, ar trebui să putem primi ce ne va aduce viața.

ESTELLA: La revedere, dragă Sophia.

SOPHIA: La revedere, buna mea Estella.

(Cortina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL OPT

Aceeaşi cameră ca în primul tablou. Johannes, Maria, Capesius, Strader.

JOHANNES (lângă şevalet, în fața căruia stau Capesius şi Maria):

Sunt ultimele tuşe;
Îmi pot considera lucrarea terminată.
O mare bucurie am avut

Să pot aprofunda, prin arta mea,
Ființa dumneavoastră.

CAPESIUS: Tabloul este pentru mine, sincer, o minune.
O şi mai mare minune
E creatorul său.
Schimbarea petrecută-n Domnia ta
Nu poate fi comparată cu nimic
Din ceea ce oameni de felul meu
Credeau a fi astăzi cu putință.
Poți să o crezi doar când ochii
Te constrâng s-o vezi.
Întâia oară te-am văzut acum trei ani.
Mi s-a-ngăduit să intru în acest cerc
În care te-ai ridicat până la înălțimea de acum.
Un om împovărat de griji erai pe-atunci,
Şi chipul Domniei tale arăta acest lucru.
Ascultasem o expunere în cercul vostru
Şi m-am simțit obligat să leg de ea cuvinte
Pe care tare greu mi le smulgeam din suflet.
Vorbeam aşa cum o face omul
Când nu se gândeşte decât la sine.
Privirea îmi era mereu îndreptată
Spre-acel pictor copleşit de suferință,
Care şedea într-un colț şi tăcea.
Tăcea şi gândea însă
În chip cu totul aparte.
Puteai să crezi
Că n-auzea nici un cuvânt
Din cele rostite alături de el.
Părea că suferința ce îl stăpânea
Avea o viață proprie a ei.
Era ca şi cum omul nu auzea nimic
Şi doar suferinta însăşi ar fi avut auz.
N-ar fi poate nepotrivit să spun
Că era cu totul stăpânit de suferință.
Nu mult după aceea te-am reîntâlnit
Şi erai deja transformat.
Din ochi îți radia fericirea
Şi forță trăia-n ființa Domniei tale
Un nobil foc îți răsuna din cuvinte.
Atunci ți-ai exprimat o dorință
Ce mi-a părut destul de ciudată.
Doreai să devii discipolul meu.
Şi-n adevăr, trei ani întregi,
Cu râvnă ai aprofundat
Tot ce aveam de spus despre mersul lumii.

Apropiindu-ne mai mult,
Am trăit enigma artei Domniei tale,
Şi fiecare din tablouri era o nouă minune.
(Între timp a intrat Strader.)
Gândirea mea nu tindea mai 'nainte
Să urce-n lumile ascunse simțurilor.
Era departe de mine-ndoiala cu privire la ele.
Să mă apropii să le cercetez,
O mare îndrăzneală îmi părea.
Şi-acum trebuie să recunosc
Că m-ai făcut să-mi schimb părerea.
De-atâtea ori te-am auzit spunând
Că datorezi creația artistică
Doar darului
De a percepe conştient în alte lumi,
Şi că în opera dumitale
Nu poți aduce nimic
Ce să nu fi fost întâi contemplat în spirit.
Şi văd în operele Domniei tale
Cum spiritul se revelează activ.

STRADER: Niciodată nu v-am înțeles atât de puțin.
În fiece artist
Spiritul s-a dovedit astfel.
Ce deosebire este-atunci
Între Thomasius şi ceilalți maeştri?

CAPESIUS: Nu m-am îndoit vreodată
Că spiritul se arată activ în oameni.
Ființa lui însă,
Lor le rămâne necunoscută.
Creează dintr-un spirit,
Dar nu-l înțeleg.
Thomasius însă creează în realitatea sensibilă
Ceea ce poate vedea deplin conştient în spirit.
Şi mi-a mărturisit adesea că o altfel de creație
Nu-i cu putință pentru felul lui.

STRADER: Pentru mine, Thomasius este de admirat;
Şi recunosc deschis că,
Abia-n tabloul lui,
Capesius – pe care credeam că-l cunosc –
Se revelează pentru prima dată-n întregime.
Credeam că-l cunosc,
Dar opera aceasta de artă îmi arată clar
Cât de puțin ştiam despre el.

MARIA: Iubite doctore, cum poți oare
Să-admiri atât măreția operei
Şi totuşi să negi izvorul acestei măreții?

STRADER: Ce are de-a face admirația
Pe care o datorez artistului
Cu credința-n vederea spirituală?

MARIA: Desigur, poți ovaționa opera
Chiar când lipseşte credința în izvoarele ei.
2960 În cazul de față însă n-ar fi nimic de admirat,
Dacă artistul n-ar fi urmat calea
Ce l-a condus la spirit.

STRADER: N-ar trebui totuşi să spunem
Că, dacă cineva se dedică spiritului,
L-a şi pătruns prin cunoaştere.
Forța spiritului creează-n artist
Aşa cum creează-n pom sau în piatră.
Dar pomul nu se cunoaşte pe sine;
Îl poate cunoaşte doar cel care îl contemplă.
2970 Artistul trăieşte în opera sa
Şi nu în experiența spirituală.
Dar dacă privirea mi se îndreaptă acum
Către tabloul acesta,
Uitate-s toate câte-l ispitesc pe gânditor.
Din ochii aceştia care sunt, totuşi, pictați,
Străluceşte forța sufletească a prieteuului meu.
Pe fruntea aceasta trăieşte
Înțelepciunea cercetătorului;
Iar căldura nobilă a cuvintelor sale
2980 Radiază din toate tonurile culorilor
Prin care pensula Domniei tale
A rezolvat această enigmă.
O, culorile acestea! Sunt doar o suprafață plană
Şi totuşi nu sunt;
E ca şi cum ar fi vizibile
Numai pentru a mi se ascunde iar.
Şi formele acestea, ce apar
Ca activitate a culorilor,
Vorbesc despre țeserea spiritului,
2990 Vorbesc despre multe lucruri
Care nu sunt ele însele.
Şi unde este lucrul despre care ele vorbesc?
Nu poate fi pe pânză;
Acolo sunt culori lipsite de spirit.
Este în Capesius?

Atunci de ce nu-l pot vedea în el?
Thomasius, ai pictat în aşa fel
Încât pictura
Se distruge prin ea însăşi
De-ndată ce privirea vrea s-o prindă.
Nu pot înțelege
Unde vrea să mă-npingă acest tablou.
Ce să-nțeleg?
Ce să caut?
Aş vrea să străpung pânza,
Ca să găsesc ce trebuie să caut.
Unde voi afla ce radiază din acest tablou
În sufletul meu?
Trebuie să ajung la asta.
O, om ieşit din minți –
E ca şi cum aş fi vrăjit de fantome!
De o fantomă invizibilă, –
Şi neputința mea
N-o poate vedea.
Thomasius, dumneata pictezi fantome,
Le-aduci prin vrăji în tablourile dumitale;
Ele te ispitesc să le cauți,
Dar nu se lasă găsite.
... O, ce cumplite-s tablourile dumitale!

CAPESIUS: Prietene, ți-ai pierdut acum
Cu totul calmul gânditorului!
Gândeşte-te că dacă o fantomă
Ar vorbi din acest tablou
Eu însumi ar trebui să fiu o fantomă.

STRADER: Iertare, prietene,
A fost o slăbiciune doar...

CAPESIUS: O, doar de bine vorbeşte
Despre aceste clipe!
Părea că te-ai pierdut cu totul.
De fapt, te ridicaseşi
Deasupra Sinei tale.
Mi s-a-ntâmplat şi mie-adesea.
În astfel de momente,
Oricât de solidă ți-ai simți gâudirea,
Se dovedeşte că eşti cuprins de o putere
Ce nu-şi poate avea obârşia
Nici în cunoaşterea prin simțuri,
Şi nici în rațiune.
Cine dă tabloului o astfel de putere?

Aş numi simbol ceea ce am viețuit
Lângă acest tablou.
El m-a-nvățat să-mi cunosc sufletul
Cum n-am fost în stare s-o fac înainte.
Şi această cunoaştere de sine a fost convingătoare.
Johannes Thomasius m-a adâncit
Pentru că el are forța să străbată
Prin aparențele simțurilor la Sinea spirituală,
Datorită capacității vederii lui
De a se adânci în spirit.
Vechea vorbă înțeleaptă „Cunoaşte-te!",
'mi-apare-acum într-o lumină nouă.
Pentru a cunoaşte ce eşti,
Trebuie mai întâi să găseşti în tine forța
Care, ca un spirit adevărat,
Poate să ni se ascundă nouă înşine.

MARIA: Pentru a se găsi pe sine,
Omul trebuie să dezvolte mai întâi forța
De a pătrunde-n propria ființă.
Adevăr vorbeşte cuvântul înțelepciunii:
Dezvoltă-te, pentru a te vedea.

STRADER: Dacă i-am recunoaşte lui Thomasius
Că prin înflorirea spiritului a câştigat
Cunoaşterea despre ființa care
Este invizibilă în Domnia voastră,
Am afirma prin aceasta
Că pe fiecare treaptă a vieții cunoaşterea e alta.

CAPESIUS: Chiar asta-am vrut să-afirm...

STRADER: De-ar fi aşa,
Atunci orice gândire-ar fi zadarnică,
Iar ştiința doar o himeră.
Ar trebuie să mă pierd în fiece clipă.
.....
O, lăsați-mă singur.

CAPESIUS: Îl voi însoți.
(Ies.)

MARIA: Capesius este mult mai aproape
De cunoaşterea spirituală decât îşi închipuie,
Iar Strader suferă crunt.
Spiritul lui nu poate găsi
Ceea ce sufletul lui doreşte fierbinte.

JOHANNES: De la primii paşi pe care i-am făcut
3080 În domeniul sufletului,
Ființa acestor doi bărbați
A stat în fața ochiului meu spiritual.
Îl vedeam pe Capesius ca fiind tânăr,
Iar pe Strader în anii
Pe care-i va atinge după mult timp.
Primul arăta o înflorire tinerească
Ce ascundea multe din cele ce viața lui actuală
N-a lăsat să se maturizeze în existența sensibilă.
Am fost împins către personalitatea lui.
3090 Prin ființa sa sufletească am putut privi
Pentru prima dată
Cum, în sâmburele ființial ai unui om,
Însuşirile vieții actuale se dovedesc a fi, prin ele însele,
Urmări ale unei alte existențe pământeşti.
Am văzut luptele prin care a trecut
Şi care, din alte vieți,
I-au plăsmuit existența sa de acum;
Şi chiar dacă n-am putut avea în fața sufletului
Viața lui trecută,
3100 În felul lui de a fi am văzut totuşi
Ceea ce nu poate proveni din viața actuală.
Şi numai aşa am putut să redau în tablou
Ceea ce îl stăpâneşte în adâncul sufletului.
Mi-a fost condusă pensula
De forțele pe care Capesius le-a dezvoltat
În alte vieți pământeşti.
Şi dacă i-am dezvăluit ființa proprie,
Atunci tabloul şi-a-mplinit menirea
Pe care i-am atribuit-o.
3110 Ca operă de artă, nu-l prețuiesc prea mult.

MARIA: El va continua să lucreze mai departe
În sufletul căruia i-a arătat calea spre domeniul spiritului.

(Cortina cade în timp ce Maria şi Johannes sunt încă în cameră.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL NOUĂ

Acelasi colț de natură ca în tabloul doi. Johannes, apoi Maria

(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!*)

JOHANNES: *O omule, viețuieşte-te!*
Trei ani am căutat
Forța sufletească 'naripată de curaj
Care-adevăr îi dă cuvântului
Prin care omul, eliberându-se pe sine, învinge,
Şi învingându-se pe sine, poate afla libertatea:
O, omule, viețuieşte-te!
(Din izvoare şi stânci răsună: *O, omule, viețuieşte-te!*)
Ea-mi dă de veste lăuntric,
Abia simțită de auzul meu spiritual.
Ascunde-n ea speranța că, pe măsură ce creşte,
Va călăuzi spiritul omului
Din existența mărginită,
În depărtările cosmice,
Aşa cum tainic se dezvoltă sămâna măruntă,
Devenind trupul mândru al uriaşului stejar...
Spiritul poate însufleți în sine
Ceea ce țese în aer şi-n apă
Şi ceea ce întăreşte solul Pământului.
Iar omul poate cuprinde
Ceea ce-n elemente,
În suflete şi în spirite,
A pus stăpânire pe existență,
În şirul timpurilor şi-n eternitate.
Întreaga ființă cosmică trăieşte-n viața sufletească
Atunci când în spirit prinde rădăcini
O astfel de forță care îi dă adevăr cuvâutului:
O, omule, viețuieşte-te!
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*
Îl simt cum răsună în sufletul meu,
Dătător de forță.
În mine trăieşte lumina,
În jurul meu vorbeşte limpezimea,
Lumina sufletească încolțeşte în mine,
Creează în mine claritatea cosmică:
O, omule, viețuieşte-te!
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*
Mă simt în siguranță peste tot
Unde mă luminează forța acestor cuvinte.
În bezna simțurilor, ea mă va lumina,

Mă va susține-n înălțimile spiritului,
Mă va umple de viață sufletească
Pentru tot şirul timpurilor.
Simt în mine ființa lumilor
Şi trebuie să mă regăsesc în lumile toate.
Ființa mea sufletească o văd
Însuflețită-n mine prin propria mea forță.
Mă odihnesc în mine însumi.
Privesc spre stânci şi izvoare;
Ele vorbesc limba proprie a sufletului meu.
Mă regăsesc în ființa căreia
O cruntă suferință i-am adus.
Dinlăuntrul ei îmi spun mie însumi:
„Tu trebuie să mă regăseşti
Şi să-mi alini durerile."
Lumina spirituală îmi va da tăria,
O altă Sine-n propria mea Sine să trăiesc.
O, cuvânt plin de speranță,
Tu mă inunzi cu forță din întregul Univers:
O, omule, viețuieşte-te!
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*
Tu mă faci să-mi simt slăbiciunea
Şi mă-aşezi lângă înaltele țeluri divine.
Şi fericit simt eu
Puterea creatoare a-naltelor țeluri,
În slăbiciunea mea de om pământesc.
Din mine însumi trebuie să se reveleze
De ce-i ascuns îu mine germenele.
Lumii vreau să mă dărui
Prin viața propriei mele ființe.
Să simt vreau toată puterea cuvântului
Care, la început, răsună în mine abia auzită;
Să fie ca un foc plin de viață
În forțele mele sufleteşti,
Pe căile mele spirituale.
Simt cum gândirea mea pătrunde
În temeliile adânc ascunse ale lumilor,
Cum le străbate, luminându-le.
Aşa lucrează forța-germene a acestui cuvânt:
O, omule, viețuieste-te!
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*
Din luminoase înălțimi o ființă-mi străluceşte
Şi aripi simt
Să mă înalț spre ea.
Pe mine însumi vreau să mă eliberez,
Ca toate ființele care pe sine s-au învins.
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*

Privesc această ființă,
Asemenea ei vreau să devin în timpurile viitoare.
În mine spiritul se va elibera
Prin tine, țel sublim.
Vreau să te urmez!
(Maria vine lângă el.)
Ființele spirituale care m-au primit
Mi-au trezit ochiul sufletului.
Şi văzând în lumile spirituale, Eu simt în mine însumi forța:
O, omule, viețuieşte-te!
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*
Tu eşti aici, prietena mea!

MAR1A: Îndemnul sufletului m-a adus încoace.
Eu am putut contempla steaua ta;
În toată tăria ei străluceste.

JOHANNES: Îi pot simți în mine forța ei.

MARIA: Suntem uniți atât de strâns,
Încât viața sufletului tău
În sufletul meu lumina-şi străluceste.

JOHANNES: O, Maria, atunci tu ştii
Ce mi s-a revelat acum?
Am câştigat prima certitudine a omului,
Siguranța ființei sale.
Trăiesc forța cuvântului
Ce pretutindeni mă poate călăuzi:
O, omule, viețuieşte-te!
(Din stânci şi izvoare răsună: *O, omule, viețuieşte-te!)*

(Cortina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL ZECE

O cameră de meditație. Johannes, Theodosius, Benedictus, Lucifer şi Ahriman.

THEODOSIUS: În tine-ntregul Cosmos poți să-l viețuieşti.
Mă viețuieşte astfel ca putere a iubirii cosmice.
O ființă străluminată de mine
Îşi simte crescând forța existenței sale,
Dacă altor ființe se consacră, fericindu-le.
Aşa lucrez în bucuria devenirii Universului.
Nu este existență fără forța mea,
Nu poate trăi fără mine nici o ființă.

JOHANNES: Aşa apari ochiului meu sufletesc, tu, binefăcătorul omenirii!
Zoreşte-n mine bucuria creației prin forța spiritului meu;
Ca rod al viețuirii de sine, te privesc!

Tu ochiului meu spiritual te-ai revelat în Templu;
Atunci însă nu puteam şti
Dacă trăiam un vis sau realitate.
Acum însă mi s-a luat de pe ochi legătura
Ce-mi ascundea lumina spirituală.
Pot recunoaşte că exişti cu adevărat.
Ființa ta vreau să o revelez
În faptele mele
Ce vor acționa salvator prin tine.
Şi trebuie să-i mulțumesc lui Benedictus.
Prin înțelepciune, el mi-a dat forța
Să îmi îndrept privirea spiritului către lumea ta.

THEODOSIUS: Resimte-mă-n adâncurile tale sufleteşti
Şi poartă-mi forța în tot Universul.
În fapte de iubire vei trăi fericirea.

JOHANNES: Eu simt lumina-ncălzitoare a apropierii tale.
În mine simt născându-se puterea creatoare.
(Theudosius dispare.)
A plecat,
Dar se va-ntoarce la mine
Şi forță îmi va da din izvoarele iubirii.
Lumina lui poate să dispară doar un timp;
În propria-mi ființă trăieşte mai departe.
Mă pot lăsa în seama mea,
În mine însumi viețuind ființa Spiritelor iubirii.
Prin ea pot să mă simt eu însumi înălțat;
Ea trebuie prin mine să se reveleze.
(Devine nesigur, fapt ce se exprimă prin gesturile lui.)
Dar aşa cum mă simt...
Îmi pare că se-apropie o ființă în chip spiritual.

De când am fost găsit demn de ochiul spiritual,
Mereu simt ca şi cum
Puteri rele vor să mă apuce.
Dar orice s-ar întâmpla,
Am forța să mă apăr.
Mă pot vieţui în mine însumi;
Iar forța acestui cuvânt nu poate fi învinsă.
Acum simt rezistența cea mai dârză;
Desigur, trebuie să fie cel mai rău duşman...
Să vină numai, mă găseşte înarmat.
……..
Tu nu poţi fi decât însuşi duşmanul binelui;
Te simt după puternica ta forță.
Şi ştiu că vrei să distrugi
Ceea ce scapă stăpânirii tale.
Voi întări în mine forța
De care nu poţi avea deloc parte.
(Apare Benedictus.)

JOHANNES: O,... Benedictus,
Tu, izvorul noii mele vieţi.
Dar asta nu e cu putință, nu!...
Nu poţi fi tu, – nu trebuie să fii tu însuţi!
Eşti doar o nălucire.
O, prindeţi viață-n mine, voi forțe bune ale sufletului!
Distrugeţi-mi iluzia
Ce vrea să mă înşele.

BENEDICTUS: Întreabă-ţi sufletul dacă poate simţi
Ce-a fost prin ani, pentru el, apropierea mea.
Prin mine s-a copt în tine fructul înțelepciunii.
Doar ea te poate ajuta să-naintezi
Şi să izgoneşti eroarea din domeniul spiritului.
Vieţuieşte-mă-n tine.
Dar dacă vrei să înaintezi,
Atunci trebuie să mergi pe acea cale
Ce te conduce la Templul meu.
Ca înțelepciunea mea să te lumineze mai departe,
Ea trebuie să izvorască din acel loc
Unde lucrez unit cu Fraţii mei.
Ţi-am dat forța adevărului.
Dacă în tine puterea focului ei se-aprinde de la sine,
Atunci tu trebuie să găseşti calea.
(Benedictus iese.)

JOHANNES: O, el mă părăseşte.
Am alungat oare iluzia...

Sau realitatea m-a părăsit...
Cum pot să le discern?
……
Mă simt în mine însumi totuşi întărit.
N-a fost amăgire, el însuşi a fost.
Pe tine, Benedictus, te viețuiesc în mine.
Tu mi-ai conferit forțele care,
Trăind de-acum 'nainte-n Sinea proprie,
Vor trebui să îmi discearnă eroarea de-adevăr.
Şi totuşi... am fost prada iluziei.
Simțeam cu groază apropierea ta
Şi te-am putut lua drept amăgire
Când ai stat în fața mea.
(Theodosius apare din nou.)

THEODOSIUS: Tu vei scăpa de amăgire,
Când te vei umple cu forțele mele.
Benedictus a putut să te călăuzească la mine,
De-acum propria ta înțelepciune trebuie să te conducă.
De viețuieşti numai ce-a sădit în tine el,
Nu te poți viețui pe tine însuți.
Te străduie-n deplină libertate spre culmile luminii;
Primeşte forța mea pentru strădania aceasta.
(Dispare.)

JOHANNES: Cât de măreț sună cuvintele tale;
În mine însumi trebuie să le viețuiesc.
Acțiunea lor mă va elibera de iluzie,
Când îmi vor umple întreaga ființă.
…….
Lucrați deci mai departe în adâncul sufletului meu,
Cuvinte frumoase, sublime!
Voi numai din Templu puteți proveni,
Acolo unde Frații lui Benedictus le rostesc.
Simt deja cum ele se înalță dinlăuntrul meu.
……..
Vor răsuna din mine însumi
Şi astfel le voi înțelege bine.
Tu, spirit care trăieşti înlăuntrul meu,
Ridică-te din ascunzişul tău
Şi-arată-te-n adevărata ta ființă.
Eu simt deja apropierea ta.
Tu trebuie să mi te-arăți.
(Apar Lucifer şi Ahriman.)

LUCIFER: O, omule, cunoaşte-mă!,
O, omule, resimte-te!;

Cu greu te-ai smuls
De conducerea spirituală
Şi te-ai refugiat
3340 În libera-mpărăție a Pământului.
Ființa proprie ți-ai căutat-o
În haosul pământesc.
A te fi găsit pe tine însuți,
Ți-a fost răsplata.
Foloseşte-te de ea.
Menține-te tu însuți
În cutezanța spiritului.
Ființă străină vei găsi tu
În larga-mpărăție a înalturilor;
3350 Ea te va surghiuni
Într-un destin omenesc,
Şi te va asupri.
O, omule, resimte-te!,
O, omule, cunoaşte-mă!

AHRIMAN: O, omule, cunoaşte-te!
O, omule, resimte-mă!
Tu ai fugit
Din bezna spiritului.
Tu ai găsit
3360 Lumina Pământului.
Soarbe forța adevărului
Din siguranța mea.
Eu întăresc solul ferm.
Tu poți chiar să îl pierzi.
În şovăiala ta,
Iroseşti forța existenței.
Tu poți risipi
În lumina înalturilor
Forța spiritului.
3370 Te poți în tine nimici.
O, omule, resimte-mă!,
O, omule, cunoaşte-te!
(Ei dispar.)

JOHANNES: O, ce-i asta; din mine ieşi Lucifer,
Urmat apoi de Ahriman!
Viețuiesc o nouă iluzie,
Când am invocat fierbinte adevărul?
Frații lui Benedictus au chemat spre mine acele puteri
Care-n sufletele omeneşti produc numai iluzii.

CELE CE URMEAZĂ SUNT CA GLASURILE SPIRITELOR DIN ÎNĂLTIMI:

Gândurile tale urcă
3380 În temeliile lumii dintru obârşii;
Ce te-a-mpins în iluzia sufletului,
Ce te-a menținut în eroare,
Îți apare în lumina spiritului,
Prin plenitudinea căreia,
Oamenii, contemplând,
Se află-n adevăr când gândesc!
Prin plenitudinea căreia,
Oamenii, năzuind,
Trăiesc în iubire.

(Cortina cade.)

Rudolf Steiner

POARTA INIȚIERII

GA 14

TABLOUL UNSPREZECE

Templul Soarelui, suprapământesc, lăcaş tainic de Misterii al hierofanților.

RETARDUS (în fața lui se află Capesius şi Strader):
3390 O mare supărare mi-ați adus.
Slujba pe care v-am încredințat-o
Ați înfăptuit-o rău.
Acum vă chem la judecata mea.
Capesius, ți-am dat un mare dar spiritual
Încât ideile tale despre strădania oamenilor
Trebuiau să devină conținutul unor discursuri fermecătoare,
Ce-ar fi urmat să acționeze convingător.
Ți-am îndreptat activitatea spre cercul unde
Ai întâlnit pe Johannes şi pe Maria.
3400 Prin forța cu care trebuia să acționeze cuvintele tale,
Aveai de-nlăturat
Pornirea lor spre clarvedere.
În loc de asta, te-ai lăsat
Tu însuți pradă influenței lor.
Ție, Strader, ți-am deschis drumul

În căile sigure ale ştiinţei.
Aveai de nimicit, prin gândirea ta riguroasă,
Forţa magică a clarvederii.
Dar îţi lipseşte siguranţa simţirii.
3410 Forţa gândirii ţi-a scăpat
Acolo unde-ţi apăreau sorţi de izbândă.
Destinul meu e strâns legat de faptele voastre.
Din pricina voastră, cei doi căutători ai adevărului
Sunt definitiv pierduţi peutru împărăţia mea.
Eu trebuie să predau sufletele lor Fraţilor.

CAPESIUS: Nu-ţi pot fi niciodată un bun slujitor.
Mi-ai dat forţa să-nfăţişez viaţa omenească.
Eu pot evoca ceea ce-i entuziasmează pe oameni
Într-una sau alta din epoci.
3420 Dar n-am fost în stare să dau forţă
Cuvintelor ce zugrăveau trecutul,
Ca sufletele să le copleşesc.

STRADER: Slăbiciunea care m-a cuprins
Este numai o copie a slăbiciunii tale.
Mi-ai putut dărui ştiinţa;
Dar nu şi forţa care potoleşte dorul
Ce tinde, din inima omului, spre adevăr.
Mereu trebuia să simt
Şi alte forţe înlăuntrul meu.

RETARDUS: 3430 Vedeţi efectul slăbiciunii voastre.
Deja se-apropie Fraţii
Cu sufletele în care mă vor birui.
Johannes şi Maria ascultă de puterea lor.
(Apare Benedictus cu Lucifer şi Ahriman. În urma lor, Johannes şi Maria, apoi Theodosius,
Romanus, Forţele sufletului, Felix şi Felicia Balde, Cealaltă Maria; în final, Theodora.)

BENEDICTUS (către Lucifcr):
În sufletul lui Johannes şi al Mariei
Nu mai este loc pentru forţa oarbă;
Ei s-au ridicat la existenţa spirituală.

LUCIFER: Ce-i drept, trebuie să părăsesc aceste suflete.
Înţelepciunea pe care-au dobândit-o
Le dă puterea de a mă vedea.
3440 Eu am putere-asupra sufletelor,
Atâta timp cât ele nu pot să mă vadă.
Rămâne însă în vigoare
Puterea ce mi-a fost acordată-n devenirea cosmică.

Şi dacă nu mai pot ispiti sufletele lor,
Abia atuncea forța mea va izbuti
Să crească-n spiritul lor cele mai frumoase roade.

BENEDICTUS (către Ahriman):
Sufletul lui Johannes şi cel al Mariei
Au stârpit în ele întunecimile erorii.
Li s-a deschis ochiul spiritual.

AHRIMAN: Trebuie să renunț la spiritul lor.
Ei se vor îndrepta spre lumină;
Sunt însă liber să le fericesc sufletul
Cu bucuria aparenței.
Ei nu vor mai crede
Că-n ea percep adevărul.
Dar vor putea vedea
Cum ea îl revelează.

THEODOSIUS (către Cealaltă Maria):
Destinul ți-a fost strâns legat
De viața nobilei tale surori.
Ei i-am putut dărui lumina iubirii,
Dar nu şi căldura iubirii,
Atâta vreme cât tu ai stăruit în voința
Ca partea nobilă a ta să se nască-n tine
Doar din simțiri confuze,
Şi n-ai încercat s-o vezi clar,
În lumina deplină a înțelepciunii.
Puterea Templului nu pătrunde
În zona-ntunecată a pornirilor,
Chiar dacă acestea vor să facă binele.

CEALALTĂ MARIA:
Eu trebuie să recunosc, doar în lumină
Nobletea poate să-acționeze salutar,
Şi mă îndrept spre Templu.
Simțirea mea nu va mai răpi de-acum
Luminii iubirii efectul ei.

THEODOSIUS: Înțelegând asta, tu îmi dai forța să deschid
Luminii din sufletul Mariei drumul spre lume.
Mereu urma să-şi piardă ea puterea
Asupra sufletelor care, ca şi tine mai înainte,
N-au vrut iubirea cu lumina s-o unească.

JOHANNES (cătrc Cealaltă Maria):

Văd în tine un fel de-a simți
Ce stăpânește și lăuntrul meu.
Eu n-am putut găsi calea spre nobila ta soră,
Cât timp în mine
Căldura iubirii rămânea despărțită
De lumina iubirii.
În sufletul meu trebuie să fac o jertfă
La fel cu cea pe care o aduci tu Templului.
În ea, căldura iubirii să se dăruie
Luminii iubirii.

MARIA: Johannes, ți-ai dobândit acum prin mine
Cunoașterea-n împărăția spiritului;
Cunoașterii spiritului, tu îi vei adăuga viață sufletească
Dacă îți vei afla propriul suflet
Așa cum l-ai aflat pe-al meu.

PHILIA: Din devenirea tuturor lumilor
Bucuria sufletească ți se va revela.

ASTRID: Căldura sufletească va putea acum
Să strălumineze întreaga-ți existență.

LUNA: Pe tine însuți te vei putea viețui,
Când lumina va putea străluci în sufletul tău.

ROMANUS (către Felix Balde):
Ai stat mult timp departe de Templu.
Ai vrut să recunoști iluminarea
Numai dacă propriului tău suflet i se revela lumina.
Oameni de felul tău îmi răpesc puterea
De-a dărui lumina mea sufletelor de pe Pământ.
Ei vor să scoată numai din adâncuri întunecate
Ceea ce trebuie s-aducă-n viață.

FELIX BALDE: Însăși amăgirea omenească, din adâncul întunecat,
Mi-a arătat lumina și m-a lăsat
Să aflu calea către Templu.

ROMANUS: Faptul că ai găsit drumul aici,
Îmi dă mie forța
Să luminez
Voința lui Johannes și a Mariei,
Încât să nu asculte de puterile oarbe,
Ci să își cârmuiască drumul,
Pornind din țelurile cosmice.

MARIA: Johannes, acum te-ai văzut în spirit

Pe tine însuți lângă Sinea mea.
Vei viețui ca spirit propria-ți ființă
Când lumina cosmică pe sine se va putea privi în tine.

JOHANNES (lui Felix Balde):
În tine, Frate Felix,
Văd forța sufletească ce-n spiritul meu
Voința mi-o încătuşa.
Ai vrut să găseşti calea spre Templu.
În spiritul meu, eu vreau să arăt forței voinței
Calea spre Templul sufletului.

RETARDUS: Sufletul lui Johannes şi al Mariei
Se rup de-mpărăția mea.
Acum, ei cum vor mai putea găsi
Ceea ce provine din puterea mea?
Cât timp înlăuntrul lor
Lipsea temelia ştiinței,
Se bucurau de darurile mele;
Mă văd silit
A renunta la ei.

DNA BALDE: Ți-am arătat că omul
Îşi poate-nflăcăra gândirea
Şi fără ajutorul tău.
Din mine se revarsă o ştiință
Ce poate purta roade.

JOHANNES: Să se cunune ştiința aceasta
Cu lumina care, din izvorul plin al Templului,
Poate lumina sufletele omeneşti.

RETARDUS: Capesius, fiul meu,
Tu eşti pierdut;
Mi te-ai sustras 'nainte ca lumina Templului
Să te fi putut lumina.

BENEDICTUS: El a pornit pe cale.
El simte lumina
Şi va dobândi forța
Ca-n propriul suflet să întemeieze
Ceea ce, până acum, Felicia trebuia să creeze pentru el.

STRADER: Eu singur par pierdut.
Nu-mi pot izgoni îndoiala
Şi n-am să regăsesc, desigur,
Calea ce duce la Templu.

THEODORA (apărând):

Din inima ta,
O rază de lumină se ridică,
Un chip omenesc se desprinde din ea.
Şi pot auzi cuvintele
Ce vin de la el;
Răsună asa:
„Mi-am cucerit prin luptă
Forța de a veni la lumină."
Prietene, ai încredere în tine!
Tu însuți vei rosti aceste cuvinte
Când timpul tău se va fi împlinit.

(Cortina cade.)

Precizarea mea:
a. Rudolf Steiner a scris 4 (patru) drame misterii: GA 14.1 Poarta initierii, GA 14.2 Incercarea sufletului, GA 14.3 Pazitorul pragului si GA 14.4 Trezirea sufletului.
b. Lucrarea GA 354 este " Conferinta pentru muncitorii care au participat la construirea Goetheanumului".
Astept precizarile si toate cele bune!

Rudolf Steiner

TEOSOFIA

Introducere în cunoașterea suprasensibilă
a lumii și a determinării omului
TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent și interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât și gândirea riguros științifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaștere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau științei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual și orice realitate spirituală din Univers primește la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică și apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoașterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca și cunoașterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufletești și spirituale, pentru a deveni apți și demni de dezvoltarea conștientă și responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoașterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoașterea de sine cât și înțelegerea coerentă a lumii interioare și a ambianței telurice și cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar și în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică și problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este știința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor și evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum și a înlănțuirii acestora în timp și spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mișcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale și de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârșit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaștere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele și a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoașterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii și urmașii săi au elaborat principiile și metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naștere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaștere obiectivă, o cale de autocunoaștere și o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mișcarea antroposofică, care s-a separat din mișcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, și numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente și organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni și colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creștină și cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea și dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza științei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise și publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe și cursuri, atât în fața unui public larg, cât și pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuși a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat și răspândit tot mai numeroase variante incomplete și eronate după stenogramele și notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Și a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor și revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuși textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greșeli".

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, și cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner își exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Cursul vieții mele***, capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce privește cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele științei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

CUVÂNT ÎNAINTE LA NOUA EDIȚIE A ACESTEI SCRIERI

Înaintea apariției ediției a noua a acestei scrieri, în anul 1918, am întreprins o prelucrare atentă a ei. De atunci, numărul de scrieri îndreptate împotriva concepției antroposofice despre Univers a crescut considerabil. În 1918 prelucrarea a condus la un număr mare de detalieri și completări. Prelucrarea pentru această nouă ediție nu a avut ca rezultat ceva asemănător. Cine vrea să ia în considerare faptul că în diferite pasaje ale scrierilor mele mi-am revăzut singur obiecțiile posibile în vederea determinării ponderii lor și pentru a le diminua forța, acela poate ști în principal ce am de spus scrierilor adverse. Motive interioare pentru a completa conținutul în același fel ca în 1918 nu au existat însă de această dată, deși în sufletul meu concepția antroposofică despre lume s-a lărgit chiar în ultimii patru ani în multe direcții și am putut-o chiar aprofunda. Această lărgire și aprofundare nu m-a condus însă la zdruncinarea a ceea ce am scris în această lucrare, ci la părerea că ceea ce am găsit de atunci pare să justifice faptul că în conținutul acestei prezentări de bază nu este nimic esențial de modificat.

Stuttgart, 24 noiembrie 1922

Rudolf Steiner

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA A NOUA

Ca și înainte de apariția altor reeditări mai vechi ale acestei cărți, și de această dată am prelucrat din nou expunerile pe care le conține. Și prelucrarea pentru ediția prezentă a condus la un număr destul de mare de detalieri și completări ale conținutului. Se va găsi aproape complet prelucrat mai ales capitolul „Reîncarnarea spiritului și destinul". Nu am găsit necesar să modific nimic din tot ce am valorificat ca rezultate ale științei spiritului în edițiile anterioare. Din această cauză nu a fost eliminat nimic din lucrurile esențiale aflate în carte. Dimpotrivă, au fost adăugate multe lucruri. În domeniul științei spiritului, față de o expunere pe care ai făcut-o simți mereu nevoia ca cele spuse altădată să le aduci la o claritate mai mare prin lumini pe care le proiectezi din diferite părți asupra aceluiași lucru. Mi-am făcut cunoscută părerea asupra felului cum te simți nevoit să valorifici pentru reliefarea cuvântului, pentru modelarea expresiei, ceea ce oferă experiența curentă a sufletului. La *această* nouă ediție, în special, am ascultat de o asemenea nevoință. Din această cauză ea poate fi considerată „mult lărgită și adăugită".

Berlin, iulie 1918

Rudolf Steiner

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA A ȘASEA

Aproape de fiecare dată când a devenit necesară o nouă ediție a acestei cărți am prelucrat cu mare atenție expunerile pe care le cuprinde. Și de această dată m-am supus acestei sarcini. Cu privire la noua prelucrare aș avea de spus cam aceleași lucruri pe care le-am spus la cea întreprinsă pentru a treia ediție. Din această cauză voi lăsa să preceadă conținutul cărții „cuvântul introductiv la ediția a treia". – Totuși *de această dată* am avut o grijă deosebită pentru a clarifica numeroase detalii încă și mai mult decât am putut-o face pentru edițiile anterioare. Știu că în această direcție ar mai trebui făcute încă multe, foarte multe lucruri. Numai că în prezentările făcute lumii spirituale ești dependent, pentru găsirea cuvântului potrivit, a întorsăturii corespunzătoare care trebuie să exprime un fapt, o trăire, de căile pe care le urmează sufletul. Pe aceste căi ți se prezintă, atunci „când a sosit ora potrivită", expresia pe care degeaba o cauți atunci când vrei s-o aduci intenționat la suprafață. Cred că în unele locuri ale acestei noi ediții am putea face, chiar cu privire la detalii importante ale cunoașterii lumii spirituale, unele modificări importante. Unele lucruri îmi par abia acum expuse așa cum trebuie. Pot să spun că această carte a parcurs câte ceva din ceea ce sufletul meu a trăit de la prima apariție a ei acum zece ani, năzuind la o cunoaștere superioară a lumii spirituale. Chiar dacă structurarea, ba chiar și redactarea acestei ediții coincid aproape în întregime cu prima ediție, se va putea vedea totuși că am avut-o în față ca pe ceva *viu*, căruia i-am oferit din ceea ce cred că am cucerit în zece ani de cercetare spirituală. Întrucât cartea trebuia să fie numai o nouă ediție a celei vechi și nu să devină o carte cu totul nouă, transformarea trebuie să se înscrie în anumite limite. Printre altele m-am străduit ca prin diferitele „detalieri și completări" întrebări pe care cititorul și le-ar putea pune la unele pasaje să-și găsească răspunsul chiar în carte.

Într-un timp neliniștitor și cu sufletul frământat scriu aceste fraze care trebuie să preceadă a șasea ediție a cărții. Tipărirea acestei ediții ajunsese la pagina 194 când asupra Europei s-a abătut evenimentul purtător de destin pe care-l trăiește acum omenirea. Mi se pare imposibil ca în timp ce scriu această introducere să nu fac auzie aici la ceea ce năvălește asupra sufletului într-un timp ca cel prezent.

Berlin, 7 septembrie 1914

Rudolf Steiner

CUVÂNT ÎNAINTE LA EDIȚIA A TREIA

Cele spuse cu prilejul apariției celei de a doua ediții a cărții poate fi repetat și cu referire la această a treia ediție. Am inserat și de astă dată „completări și detalieri" în diferite pasaje care mi s-au părut importante pentru precizia celor expuse; nu mi s-a părut necesar să aduc modificări esențiale lucrurilor spuse în primele două ediții. Nici cu privire la cele spuse despre sarcina acestei

cărți la primele ei apariții și la cele adăugate în introducerea la cea de a doua ediție nu este necesară nici o modificare. Din această cauză vom reproduce aici introducerea la prima ediție și apoi ceea ce a fost adăugat în introducerea la ediția a doua.

În această carte trebuie făcută o descriere a unor părți ale lumii suprasensibile. Cine nu dorește să valorifice decât lumea sensibilă va considera această descriere ca fiind o constructie fantezistă, fără esență. Dar cel care vrea să caute căile care-l conduc în afara lumii simțurilor va învăța repede să înțeleagă că viața omului capătă valoare și importanță numai privind într-o altă lume. Printr-o astfel de privire omul nu se înstrăinează de viață „adevărată" – așa cum se tem mulți. Doar printr-o astfel de privire el învață să fie sigur și statornic în această viață. Căci el află care sunt *cauzele* vieții; fără aceasta, bâjbâie drumul ca un orb printre *efecte*. Abia prin cunoașterea suprasensibilului „adevărul" sensibil capătă un sens. Din această cauză, prin această cunoaștere devii mai apt, nu mai puțin pregătit pentru viață. Un om poate deveni cu adevărat „practic" dacă înțelege viața.

Autorul acestei cărți nu descrie nimic pe care nu l-ar putea certifica prin experiență, printr-o astfel de experiență care poate fi făcută în aceste domenii. Numai în acest sens vor fi prezentate lucruri trăite personal.

Această carte nu poate fi citită așa cum se obișnuiește să se parcurgă în timpul nostru cărțile. Într-o anumită privință fiecare pagină, ba chiar și anumite fraze vor trebui să fie prelucrate de cititor. Acest lucru a fost urmărit în mod conștient. Căci numai astfel cartea poate deveni pentru cititor ceea ce ea trebuie să-i fie. Cine doar o parcurge, acela nu înseamnă că a citit-o. Adevărurile ei trebuie să fie trăite. Numai în acest sens știința spiritului are o valoare.

Din punctul de vedere al științei curente, cartea nu poate fi judecată dacă acesta nu se obține din însuși cuprinsul cărții. Când criticul va adopta acest punct de vedere el va vedea, bineînțeles, că prin aceste expuneri nu sunt combătute în nici un fel enunțurile adevăratului spirit științific. Autorul știe că nu a căutat să intre prin nici un cuvânt în contradicție cu conștiinciozitatea sa științifică.

Cine vrea să mai caute și pe altă cale adevărurile expuse aici o va găsi în cartea mea ***Filosofia libertății***. În mod diferit, aceste două cărți se străduie să atingă același scop. Pentru înțelegerea uneia dintre ele nu este nicidecum necesară cunoașterea celeilalte, chiar dacă pentru unii acest lucru ar fi, desigur, stimulator.

Cine caută în această carte „cele mai noi adevăruri" o va lăsa poate din mână nesatisfăcut. Trebuiau redate mai întâi, din domeniul integral al științei spiritului, *adevărurile fundamentale*.

Face parte, desigur, din natura omului să întrebe de începutul și sfârșitul lumii, de scopul existenței și de entitatea lui Dumnezeu. Cine nu are însă în vedere noțiuni pentru *rațiune*, ci cunoștințe adevărate pentru viață, știe că într-o scriere care tratează despre începutul cunoașterii spirituale nu este permis să se spună lucruri care aparțin unor trepte ale înțelepciunii superioare. Abia prin înțelegerea acestui început devine clar cum trebuie puse întrebări în domeniul superior. Într-o altă scriere a aceluiași autor legată de aceasta, și anume în ***Știința ocultă***, se găsesc și alte comunicări privitoare la domeniul tratat aici.

În introducerea la ediția a doua s-a mai adăugat, în completare: cine face în prezent o descriere a unor fapte suprasensibile ar trebui să fie lămurit cu privire la două aspecte. Primul este că timpul nostru *are nevoie* de cultivarea cunoștințelor suprasensibile; celălalt că în viața spirituală există în prezent o multitudine de reprezentări și impresii care fac ca pentru mulți asemenea prezentări să apară chiar ca fantezii deșarte și reverii fără sens. Prezentul are nevoie de cunoștințe suprasensibile, pentru că tot ceea ce află omul pe calea obișnuită despre lume și viață trezește în el un număr de întrebări la care nu poate primi răspuns decât prin adevărurile suprasensibile. Căci nu trebuie să se înșele nimeni asupra faptului că ceea ce se poate obține cu privire la fundamentele existenței în cadrul curentului spiritual actual nu sunt, pentru sufletul cu simțire mai profundă, răspunsuri, ci *întrebări* cu privire la marile enigme ale lumii și vieții. Cineva poate avea convingerea că el ar fi găsit soluția enigmelor existenței în „rezultatele unor fapte riguros științifice" și în concluziile unui gânditor. Dacă însă sufletul ajunge până la cele mai profunde adâncuri, când el se înțelege cu adevărat pe sine, ceea ce la început îi apărea ca soluție îi apare acum ca un impuls pentru adevăratele probleme. Iar un *răspuns* la această problemă sau întrebare nu trebuie să vină în întâmpinare curiozității omului, ci de ea depinde liniștea interioară și fermitatea vieții sufletești. Obținerea unui astfel de răspuns nu satisface numai dorința de cunoaștere, ci-l face pe om capabil de muncă susținută și adaptat sarcinilor vieții, pe când lipsa unei soluții la întrebările ridicate îl paralizează sufletește și, în final, și fizic. Cunoașterea suprasensibilului nu reprezintă ceva numai pentru nevoile teoretice, ci și pentru o adevărată

practică a vieții. Tocmai datorită felului de viață spirituală actuală, cunoașterea spiritului este, pentru timpul nostru, un domeniu de cunoaștere indispensabil.

Dintr-un alt punct de vedere, mulți oameni resping azi în modul cel mai categoric ceea ce le este cel mai necesar. Forța de constrângere a multor păreri elaborate în baza „celor mai sigure experimente științifice" este pentru unii atât de mare, încât ei nici nu pot face altceva decât să considere prezentarea unei cărți ca cea de față drept inepție fără nici un substrat. Prezentatorul unor cunoștințe suprasensibile poate face față acestor lucruri fără nici o iluzie. În orice caz, poți fi ușor ispitit să ceri unui astfel de prezentator să furnizeze dovezi „ireproșabile" pentru ceea ce susține. Într-o astfel de atitudine nimeni nu reflectează la faptul că devine prizonierul unei iluzii. Căci se cer – în orice caz, fără a fi conștienți de aceasta – nu dovezile care se află în lucrul în sine, ci pe acelea pe care vrea el să le recunoască sau pe care ar fi în stare să le recunoască. Autorul acestei cărți știe că în ea nu se află nimic ce nu ar putea fi recunoscut de oricine este familiarizat cu baza cunoașterii naturaliste de azi. El știe că se pot satisface toate cerințele științei naturii și că tocmai *din această cauză* este fundamentat în sine însuși modul cum este prezentată lumea suprasensibilă. Chiar modul de prezentare al științelor naturii ar trebui să se simtă că este familiar în această expunere. Cine gândește astfel, se va simți mișcat de unele discuții, într-un mod pe care îl caracterizează un gând profund adevărat al lui Goethe: „O învățătură greșită nu se lasă combătută, căci ea se bazează pe convingerea că falsul ar fi adevărat". Discuțiile sunt sterile pentru cel care nu acceptă decât dovezi care se află în modul lui de gândire. Cine cunoaște esența „dovedirii" știe limpede că sufletul uman găsește adevărul pe alte căi decât prin discuție. Fie ca această carte să fie oferită publicului, și în această a doua ediție, ca fiind izvorâtă dintr-o astfel de mentalitate.

INTRODUCERE

Când Johann Gottlieb Fichte [1] și-a expus în toamna anului 1813, ca rod matur al vieții sale dedicată în întregime slujirii adevărului, „învățătura" sa, el a spus chiar de la început: „Această învățătură presupune o unealtă interioară a simțurilor cu totul nouă, prin care este dată o nouă lume care pentru oamenii obișnuiți nici nu există". Apoi, cu ajutorul unei comparații, el a arătat cât trebuie să fie de neînțeles învățătura sa pentru cel care ar vrea s-o judece cu reprezentările simțurilor obișnuite: „Să gândim o lume de orbi din nastere cărora, din această cauză, le sunt cunoscute lucrurile și legăturile dintre ele care există prin simțul lor tactil. Mergeți printre ei și vorbiți-le despre culori și despre alte situații care sunt prezente numai prin lumină și pentru văz. Cuvintele dumneavoastră nu vor însemna nimic pentru orbi; astfel veți observa curând greșeala și în cazul când nu le puteți deschide ochii veți opri vorbirea inutilă". În orice caz, cel care vorbește oamenilor despre astfel de lucruri la care se referă Fichte se găsește adeseori într-o situație asemănătoare cu a celui care vede printre orbii din naștere. Dar aceste lucruri sunt totuși cele care se referă la ființa adevărată și la scopul suprem al omului. Iar cel care crede că ar trebui să renunțe la vorbirea inutilă ar trebui, prin urmare, să dispere în legătură cu omenirea. Nici un moment nu trebuie să ne îndoim că în legătură cu aceste lucruri ar fi posibil „să deschizi ochii" oricui are în sine bunăvoință. Plecând de la această premisă, au vorbit și au scris toți cei care au simțit că dețin „unealta senzorială necesară" pentru a cunoaște adevărata ființă a omului ascunsă simțurilor exterioare. Din această cauză, din cele mai vechi timpuri s-a vorbit despre o astfel de înțelepciune ascunsă. Cel care a prins ceva din ea simte posesiunea ei tot atât de sigur cum se simte și cel care are ochii formați stăpân pe reprezentarea culorilor. Din această cauză, pentru el această „înțelepciune ascunsă" nu are nevoie de nici o „dovadă". El știe și că nu are nevoie de dovezi nici cel căruia i s-a deschis în mod asemănător „simțul superior". El poate vorbi unui astfel de om, așa cum un călător poate vorbi despre America celor care nu au văzut ei înșiși America, dar își pot face o reprezentare despre aceste lucruri pentru că ei văd ce a văzut el, dacă li se oferă un prilej pentru aceasta.

Dar observatorul suprasensibilului nu trebuie să vorbească numai despre cercetarea lumii spirituale. El trebuie să-și îndrepte cuvintele către toți oamenii. Căci el are de spus lucruri care privesc pe toți oamenii; el știe că nimeni nu poate fi cu adevărat „om" fără a avea o cunoaștere a acestor lucruri. Și vorbește tuturor oamenilor pentru că știe că există diferite grade de înțelegere

pentru ceea ce el are de spus. El știe că li se poate oferi înțelegere și celor care sunt încă departe de momentul în care le va fi deschisă propria lor cercetare. Căci *sentimentul* și *înțelegerea* pentru adevăr se află în *fiecare* om. Iar el se adresează în primul rând acestei înțelegeri care se poate aprinde în fiecare suflet sănătos. El știe și că în fiecare înțelegere există o forță care trebuie să conducă treptat la gradele superioare ale cunoașterii. Chiar el este vrăjitorul care deschide „ochiul spiritului" pentru cel care poate nu vede *nimic* din cea ce i se vorbește. Acest sentiment acționează în întuneric. Sufletul nu *vede*; dar prin acest sentiment el este cuprins de *puterea adevărului*; apoi, adevărul se va apropia treptat de suflet și îi va deschide „simțul superior". Pentru unii va dura mai mult, pentru alții mai puțin; cine are răbdare atinge acest scop. Căci, chiar dacă nu orice orb din naștere poate fi operat, *fiecare ochi spiritual* poate fi deschis; momentul deschiderii este numai o chestiune de timp.

Erudiția și formațiunea științifică nu sunt condiții premergătoare pentru deschiderea acestui „simț superior". El se poate deschide atât omului naiv cât și omului de știință format. Ceea ce în prezent se numește în general „singura știință" poate fi adesori inhibitoare în loc să fie stimulatoare pentru acest scop. Căci această știință nu valorifică „cu adevărat" decât ceea ce este accesibil simțurilor obisnuite. Și oricât de mari ar fi meritele ei pentru cunoașterea *acestui* adevăr, atunci când declarată ca fiind hotărâtoare pentru orice știință umană ceva ce este necesar și benefic pentru știința sa, ea produce în același timp un număr de prejudecăți, care închid accesul la adevăruri superioare.

Împotriva celor spuse aici, se obiectează adesea: cunoașterii umane îi sunt date „limite de netrecut", din această cauză trebuie respinse toate cunoștințele care nu iau în seamă aceste limite, aceste granițe. Iar cel care vrea să afirme ceva despre lucruri care pentru mulți sunt considerate că se află dincolo de capacitatea oamenilor de a le cunoaște este privit ca fiind lipsit de orice modestie. În cazul unei astfel de obiecții este cu totul neluat în seamă faptul că unei cunoașteri superioare trebuie să-i preceadă o *dezvoltare* a forțelor de cunoaștere umană. *Ceea ce se află înaintea* unei astfel de evoluții dincolo de granițele cunoașterii este, după trezirea facultăților care dormitează în fiecare om, cu totul *în interiorul* domeniului cunoașterii. Ceva însă nu trebuie să fie ignorat. S-ar putea spune: La ce ar folosi să vorbești oamenilor despre lucruri pentru care forțele lor de cunoaștere nu sunt treze, care sunt, așadar, închise? În felul acesta, lucrul este judecat greșit. Sunt necesare anumite facultăți pentru a găsi lucrurile de care este vorba; dacă însă ele sunt *comunicate*, după ce au fost găsite, atunci *orice* om le poate înțelege dacă aplică o logică fără prejudecăți și un sentiment sănătos al adevărului. În această carte nu sunt comunicate decât lucruri care pot face, oricui lasă să acționeze asupra sa o gândire omnilaterală și un sincer sentiment liber al adevărului, impresia că prin ele se poate păși într-un mod satisfăcător spre enigme ale vieții omenești și ale fenomenelor universului. Ar trebui ca cineva să-și pună întrebarea: Există o explicație satisfăcătoare a vieții, în cazul în care lucrurile afirmate aici sunt adevărate? Se va afla că *viața* oricărui om oferă confirmarea.

Pentru a fi „învățăcel" în aceste domenii superioare ale existenței nu este suficient ca omului să i se fi deschis pur și sirnplu simțul pentru acestea. Mai este necesară, de asemenea, „știința" privitoare la acestea, așa cum pentru meseria de învățăcel în domeniul adevărului obișnuit este necesară știința. Vederea superioară te face tot atât de puțin „cunoscător" în domeniul spiritual, după cum simțurile sănătoase nu te fac „savant" în domeniul adevărului sensibil. Și întrucât în realitate adevărurile, cel inferior și cel superior, sunt numai două fațete ale aceleiași entități fundamentale, tot astfel este și cel neștiutor în lucrurile superioare. Acest fapt generează în cel care, prin vocație spirituală, se simte îndemnat să vorbească despre domeniile spirituale ale existenței o responsabilitate fără margini. Aceasta îi impune modestie și reținere. Dar ea nu trebuie să oprească pe nimeni de la preocuparea pentru adevărurile superioare. Nici pe cel pe care viața sa nu-l îndeamnă sau nu-i prilejuiește preocuparea pentru științele obișnuite. Căci îți poți îndeplini sarcina ta ca om, fără a avea cunoștințe de botanică, zoologie, matematică și alte științe; dar nu poți fi „om" în sensul deplin al cuvântului fără a te fi apropiat într-un fel oarecare de esența și determinarea omului prin cunoașterea suprasensibilului.

Nivelul suprem la care omul își poate ridica privirea îl desemnăm ca fiind „divinul"; și el trebuie să și gândească determinarea sa supremă într-un fel oarecare în legătură cu divinul. Din această cauză și înțelepciunea care depășește sensibilul, care-i revelează ființa sa și prin aceasta și determinarea sa, este numită „înțelepciune divină" sau *teosofie*. Observării fenomenelor spirituale din viața omului și din Cosmos i se poate da denumirea de *Știintă a spiritului*. Dacă dintre acestea se reliefează mai ales acele rezultate care se referă la nucleul spiritual ființial al omului, așa cum am făcut în această carte, se poate utiliza pentru acest domeniu expresia „teosofie", pentru că ea a fost folosită timp de secole în acest sens.

În această carte se schițează din această perspectivă o schemă a concepției teosofice despre lume. Cel care a scris-o nu vrea să prezinte nimic care să nu fie pentru el *fapt*, așa cum este fapt o trăire a lumii exterioare pentru ochi și urechi și pentru rațiunea obisnuită. Avem de-a face cu trăiri

care devin accesibile oricui ia hotărârea de a păși pe „calea cunoașterii", schițată într-o secțiune specială a acestei scrieri. Se adoptă o atitudine corectă față de aceste lucruri ale lumii suprasensibile, dacă se acceptă ca premisă că gândirea și simțirea sănătoase pot înțelege ce obținem ca adevărate cunoștințe din lumile superioare și că atunci când se pleacă de la această *înțelegere*, punându-se *prin aceasta* o bază solidă, se face un pas important spre clarvederea proprie; chiar dacă pentru obținerea acesteia trebuie să se mai adauge și alte lucruri. Îți zăvorăști însă poarta spre cunoașterea adevărată superioară, dacă desconsideri această cale și vrei să pătrunzi în lumile superioare *numai* pe o altă cale. Principiul de bază, a recunoaște lumile superioare numai după ce le-ai văzut, este o piedică pentru însăși această clarvedere. Voința de a înțelege mai întâi prin gândire sănătoasă ceea ce poate fi văzut ulterior favorizează această clarviziune. Ea scoate ca printr-o vrajă din suflet forțe importante, care conduc la această „vedere a clarvăzătorului".

FIINȚA OMULUI

Următoarele cuvinte ale lui Goethe caracterizează corect punctul de plecare al uneia dintre căile care pot conduce la cunoașterea ființei omului: „De îndată ce omul devine conștient de obiectele din jurul său, el le observă raportându-le la sine însuși; și pe bună dreptate, pentru că întreaga sa soartă depinde de faptul că acestea îi plac sau îi displac, că îl atrag sau îi produc repulsie, că îi sunt utile sau îi dăunează. Acest mod foarte natural de a privi și de a judeca lucrurile pare tot atât de ușor pe cât este de necesar, și cu toate acestea omul este expus în această privință la mii de erori, care îl umplu de rușine și îi amărăsc viața. O muncă zilnică mult mai grea preiau cei a căror nevoie imperioasă de cunoaștere îi determină să se străduiască să observe obiectele din natură în ele însele și în relațiile reciproce dintre ele: căci ei pierd curând unitatea de măsură care îi ajuta atunci când luau în considerare lucrurile raportate *la ei înșiși*. Le lipsește unitatea de măsură a plăcerii și neplăcerii, a atracției și a repulsiei, a utilului și a dăunării. Ei trebuie să se dezică cu totul de acestea, trebuie să caute și să cerceteze ca niște ființe indiferente și totodată divine ceea ce este și nu ceea ce convine. Astfel, pe botanistul adevărat nu trebuie să-l miște nici frumusețea, nici utilitatea plantei, el trebuie să cerceteze formarea ei și relația ei cu restul regnului vegetal; așa cum toate plantele sunt aduse în existență și luminate de Soare, tot astfel să le vadă și el, cu o privire liniștită și egală, să le cuprindă cu mintea și să preia unitatea de măsură a acestei cunoașteri, datele evaluării, nu din sine, ci din ansamblul lucrurilor pe care le observă". [2]

Acest gând exprimat de Goethe îndreaptă atenția omului spre trei domenii. Primul î1 constituie obiectele de la care îi parvin continuu informații prin porțile simțurilor sale, pe care le pipăie, le miroase, le gustă, le aude și le vede. Al doilea este alcătuit din impresiile pe care ele le fac asupra lui și care îi produc plăcere sau neplăcere, dorință sau repulsie, simpatie sau antipatie, pe care le consideră utile sau dăunătoare. Al treilea domeniu îl reprezintă cunoștințele pe care le obține ca „ființă asemănătoare celor divine"; i se dezvăluie tainele acțiunii și existenței acestor lucruri.

În viața omului, aceste trei domenii se separă cu claritate. Datorită acestui fapt omul devine conștient că este întrețesut cu lumea printr-o modalitate triplă. Prima este ceva ce el găsește ca fiind preexistent, pe care-l ia ca un fapt dat. Prin a doua modalitate, el face din lume o problemă proprie, care are o anume importanță pentru el. Cea de-a treia modalitate o privește ca pe un scop spre care trebuie să tindă continuu.

De ce îi apare omului lumea sub acest triplu aspect? O simplă observație ne poate lămuri: eu trec peste o pajiște plină de flori. Florile îmi fac cunoscute culorile lor prin intermediul ochilor. Acesta este un fapt pe care-l iau drept dat. Mă bucur de splendoarea culorilor. Fac astfel din acest fapt o problemă a mea. Eu leg prin sentimentele mele florile cu propria mea existență. Peste un an trec din nou prin aceeași pajiște. Aici găsesc alte flori. Acestea fac să se nască în mine o nouă bucurie. Bucuria de anul trecut îmi apare ca o amintire a mea. Ea este în mine; obiectul care a provocat-o nu mai există. Dar florile pe care le văd acum aparțin aceloraşi specii ca și cele de anul trecut; ele au crescut potrivit aceloraşi legi ca și acelea. Dacă am înțeles ce specii sunt și legile după care ele se dezvoltă, atunci le regăsesc în florile din acest an pe cele de anul trecut. Și poate voi reflecta: Florile de anul trecut au trecut; bucuria pe care mi-au pricinuit-o a rămas numai în amintirea mea. Ea se leagă numai de existența mea. Însă ceea ce am cunoscut anul trecut despre aceste flori și recunosc în acest an, aceasta va rămâne atâta vreme cât vor crește astfel de flori. Aceste lucruri mi s-au revelat, dar nu depind de existența mea în același mod în care depinde bucuria mea. Sentimentele mele de bucurie rămân *în mine*; legile, *ființa* florilor rămân în lume, în afara mea.

În felul acesta, omul se leagă, într-o triplă modalitate, cu obiectele lumii. Să nu introducem la început nici un conținut în acest fapt, ci să-l luăm așa cum se prezintă. Din el rezultă că ființa omului este alcătuită din *trei părți*. Să le numim pentru moment prin cele trei cuvinte: *trup*, *suflet* și *spirit*. Cel ce leagă de aceste cuvinte păreri preconcepute sau chiar ipoteze va înțelege în mod necesar greșit expunerile următoare. Prin *trup* înțelegem componenta prin care lucrurile lumii înconjurătoare i se revelează omului, ca în exemplul de mai sus florile pajiștii. Prin *suflet* ne referim la acea parte prin care el leagă lucrurile cu propria sa existență, simțind în legătură cu ele plăcere și nelăcere, dorință și aversiune, bucurie și suferință. *Spirit* numim ceea ce se revelează în el, atunci când, după expresia lui Goethe, el privește lucrurile „în mod asemănător cu o ființă divină". În acest sens, omul este alcătuit din *trup*, *suflet* și *spirit*.

Prin trupul său omul se poate lega pentru moment cu lucrurile. Prin suflet el păstrează în sine impresiile pe care acestea le fac asupra sa, iar prin spiritul său i se revelează ceea ce lucrurile păstrează pentru ele însele. Numai când omul este observat sub acest triplu aspect se poate spera obținerea înțelegerii entității sale. Căci aceste trei părți îl arată înrudit din trei puncte de vedere cu restul lumii.

Prin corpul său el se înrudește cu obiectele, care se înfățișează din afara simțurilor sale. Substanțele lumii exterioare acționează în el. Și așa cum observă prin simțurile sale lucrurile lumii exterioare, tot astfel el își poate observa și existența corporală. Dar este imposibil să observe în același fel existența sufletească. Procesele trupești pot fi concepute cu simțurile corporale. Dorința și aversiunea mea, plăcerea și neplăcerea mea, bucuria și suferința mea nu le pot observa nici eu și nici un altul prin simțurile corporale. Sufletescul este un domeniu inaccesibil privirii corporale. Existența corporală a omului este evidentă oricăror ochi; sufletescul el îl poartă ca pe lumea sa în sine. Prin spirit însă lumea exterioară i se dezvăluie într-un mod superior. În interiorul său i se dezvăluie, de fapt, tainele lumii exterioare; în spirit însă el iese din sine și lasă lucrurile să vorbească despre ele însele, despre ceea ce are importanță nu pentru el, ci pentru *ele*. Omul privește spre cerul înstelat: încântarea pe care o trăiește sufletul său îi aparține; legile eterne ale stelelor pe care el le cuprinde în *spiritul* său nu-i aparțin lui, ci înseși stelelor.

Astfel, omul este cetățean *a trei lumi*. Prin *trupul* său el aparține lumii, pe care o și percepe cu ajutorul trupului său; prin *sufletul* său el își construiește propria sa lume; prin *spiritul* său i se revelează o lume care este mai presus de celelalte două.

Este evident că datorită diferențelor de esență dintre aceste trei lumi putem obține claritate în cunoașterea lor și a părților din om care le corespund numai prin trei feluri diferite de a le observa.

I. Entitatea corporală a omului

Învățăm să cunoaștem trupul omului prin simțurile corporale. Iar modul de observare nu poate fi altul decât cel prin care facem cunoștință cu alte lucruri ce pot fi percepute prin simțuri. Așa cum observăm mineralele, plantele, animalele, putem observa și omul. El este înrudit cu aceste trei forme ale existenței. Omul își alcătuiește corpul din substanțele naturii, exact ca și mineralele, el crește și se reproduce ca și plantele; ca și animalele, percepe lucrurile din jurul său și își formează în sine, pe baza impresiilor sale, trăiri interioare. Din această cauză putem atribui omului o existență minerală, o existență vegetală și o existență animală.

Diferențierea structurală dintre minerale, plante și animale corespunde celor trei forme ale existenței lor. Această structură, forma, este ceea ce noi percepem cu simțurile și care numai ea poate fi numită trup sau corp. Trupul omului se deosebește însă de cel animal. Oricine trebuie să admită această deosebire, oricum ar gândi despre înrudirea omului cu animalele. Chiar și materialistul cel mai radical, care contestă orice element sufletesc, nu va putea evita să subscrie următorului pasaj, exprimat de Carus [3] în al său *Organon al cunoașterii* naturii și a spiritului: „Încă mai rămâne o enigmă de nedezlegat pentru fiziolog și anatomist, structura cea mai fină, interioară a sistemului nervos, și anume aceea a creierului; dar un fapt pe deplin stabilit îl constituie acela al concentrării acestei formațiuni, care crește progresiv în seria animală și atinge în om un grad pe care nu-l găsim la nici o altă ființă; acest fapt este de cea mai mare importanță pentru evoluția spiritului omului, putem afirma că este chiar explicația suficientă. Acolo unde structura creierului nu s-a dezvoltat în mod corespunzător, acolo unde micimea și nedesăvârșirea acestuia este aparentă, ca la microcefal și la idiot, se înțelege de la sine că nu poate fi vorba de apariția cunoașterii și a ideilor proprii, cum nu poate fi vorba de reproducerea neamului omenesc

prin oameni cu organe de reproducere deficiente. Dimpotrivă, o structură puternică și armonioasă a întregului om și a creierului în special, chiar dacă nu vor produce ele singure geniul, va oferi prima condiție indispensabilă pentru o cunoaștere superioară".

Așa cum i se atribuie corpului uman cele trei forme ale existenței, cea minerală, cea vegetală și cea animală, trebuie să i se atribuie și o a patra, cea specifică omului. Prin forma sa de existență minerală, omul este înrudit cu tot ce este vizibil, prin cea vegetală, cu toate ființele care cresc și se reproduc, prin cea animală, cu toate ființele care își percep ambianța și își dezvoltă în baza impresiilor exterioare trăiri interioare; prin cea umană, el formează deja, în privința corpului, un regn în sine.

II. Entitatea sufletească a omului

Ca viață interioară *proprie*, entitatea sufletească a omului este deosebită de corporalitatea sa. Când ne îndreptăm atenția asupra celei mai simple impresii senzoriale, ne întâmpină imediat ceea ce îi este propriu. Nimeni nu poate să știe dacă un altul trăiește o senzație simplă a simțurilor exact în același fel ca el. Se știe că există oameni care nu percep culorile. Aceștia văd lucrurile numai în diferite nuanțe de gri. Alții sunt parțial insensibili la culori. Imaginea lumii pe care le-o mijlocesc ochii lor este o alta decât cea a oamenilor așa-numiti normali. Același lucru este valabil și pentru celelalte simțuri. Rezultă, fără a adăuga alte considerente, că și simpla senzație aparține lumii interioare. Cu simțurile mele corporale eu pot percepe masa roșie pe care o percepe și celălalt, dar nu pot percepe senzația de roșu pe care o resimte el. Potrivit acestui lucru, senzația trebuie să fie desemnată ca fiind ceva *sufletesc*. Dacă clarificăm acest lucru, vom înceta în curând să mai privim trăirile interioare ca *simple* fenomene ale creierului sau ceva asemănător. Senzației i se asociază mai întâi *sentimentul*. O senzație îi face omului plăcere, o alta neplăcere. Acestea sunt mișcări ale interiorului său, ale vieții sale sufletești. În sentimentele sale, omul își creează o a doua lume, pe lângă cea care acționează asupra sa din afară. La acestea se mai adaugă și un al treilea element: voința. Prin aceasta omul acționează la rândul său asupra lumii exterioare, ceea ce apare ca o reacție. Prin aceasta, el își imprimă ființa sa interioară lumii exterioare. Sufletul omului curge parcă în acțiunile sale voliționale spre afară. Prin aceasta faptele omului se deosebesc de evenimentele naturii exterioare, în sensul că primele poartă ștampila vieții sale interioare. În felul acesta *sufletul* se opune lumii exterioare ca ceea ce este propriu omului. El primește impulsurile de la lumea exterioară, dar, în conformitate cu aceste impulsuri, formează o lume *proprie*. Corporalitatea devine substrat al sufletescului.

III. Entitatea spirituală a omului

Sufletescul omului nu este determinat numai prin trup. Omul nu hoinărește fără direcție și fără scop de la o senzație la alta; el nici nu acționează sub impresia oricărei excitații care este exercitată din afară sau prin fenomenele vieții sale. El *reflectează* asupra percepțiilor sale și asupra acțiunilor sale. Prin reflectarea asupra senzațiilor sale el obține cunoștințe despre lucruri; prin reflectarea asupra acțiunilor sale aduce în viața sa un context rațional. Și el știe că își îndeplinește cu demnitate sarcina de om numai atunci când se lasă condus de *gânduri corecte*, atât în cunoaștere cât și în acțiuni. Sufletescul se află, așadar, în fața unei dualități. De legile trupului el este determinat prin necesități naturale; de legile care conduc la gândirea corectă se lasă determinat pentru că recunoaște în mod liber necesitatea acestora. Omul este supus de natură legilor metabolismului; legilor gândirii li se supune el singur. Prin aceasta omul se face apartenent la o ordine superioară celei căreia îi aparține prin trupul său. Și această ordine este cea *spirituală*. Pe cât de diferit este corporalul de sufletesc, tot pe atât se deosebește acesta de spiritual. Atâta vreme cât se vorbește numai de particule de carbon, hidrogen, azot, oxigen care se mișcă în mediul corpului, nu se are în vedere sufletescul. Viața sufletească începe abia acolo unde, în cadrul unei astfel de mișcări, apare senzația: eu simt gustul dulce, sau simt plăcere. Avem în vedere în mică măsură *spiritul* dacă privim numai trăirile sufletești care trec prin om când acesta se lasă în întregime pradă lumii exterioare și vieții sale corporale. Sufletescul este fundamentul pentru spiritual, așa cum corporalul este fundament pentru sufletesc. Cercetătorul naturii are de-a face cu trupul, cercetătorul sufletului (psihologul) cu *sufletul*, iar cercetătorul spiritului cu *spiritul*. Este necesar să te lămurești asupra deosebirii dintre corp, suflet și spirit prin meditație, cerință care trebuie adresată celui care vrea să înțeleagă, gândind, asupra ființei omului.

IV. Corp, suflet și spirit

Omul se poate cunoaște corect numai dacă își clarifică importanța *gândirii* în cadrul entității sale. Creierul este unealta corporală a gândirii. Așa cum omul poate vedea culori numai cu un ochi bine format, tot astfel creierul alcătuit în mod corespunzător îi servește pentru gândire. Construcția creierului uman poate fi înțeleasă numai dacă el este cercetat în lumina sarcinii sale. Aceasta constă în aceea că el este baza corporală pentru spiritul gânditor, fapt dovedit de o observare comparată a lumii animale. La amfibieni creierul este încă mic în comparație cu măduva spinării; la mamifere el devine, comparativ, mai mare. La om el este cel mai mare raportat la întreg restul corpului.

Împotriva unor observații ca cele expuse aici în legătură cu *gândirea* domină unele prejudecăți. Unii oameni sunt înclinați să subestimeze *gândirea* și să plaseze deasupra „viața sufletească afectivă", „senzația". Se spune cu ușurință: Nu prin „gândirea lucidă", ci prin căldura sentimentului, prin forța nemijlocită a simțirilor te ridici până la cunoștințele superioare. Oamenilor care vorbesc în felul acesta le este teamă să nu tocească sentimentele prin gândirea clară. În gândirea cea de toate zilele, care se referă numai la utilitatea lucrurilor, aceasta este desigur situația. Dar în cazul gândurilor care conduc în regiuni superioare ale existenței se petrece cu totul altceva. Nu există nici un sentiment și nici un entuziasm care să se poată compara cu sentimentele de căldură, frumusețe și elevație provocate de gândurile ce se referă la lumile superioare. Cele mai înalte sentimente nu sunt acelea care se instalează „de la sine", ci acelea care se dobândesc printr-o lucrare energică a gândurilor.

Trupul uman are o structură corespunzătoare *gândirii*. Aceleași substanțe și forțe care sunt prezente și în regnul mineral se găsesc angrenate și în corpul uman, în așa fel încât prin acest angrenaj să se poată manifesta gândirea. Această construcție, corespunzătoare sarcinii sale, trebuie să fie numită, pentru abordarea celor ce urmează, corpul fizic al omului.

Construcția minerală centrată pe creier, ca punct nodal al său, ia naștere prin *reproducere* și își obține forma deplin realizată prin *creștere*. Reproducerea și creșterea omul le are în comun cu plantele și cu animalele. Prin reproducere și creștere, viul se deosebește de mineralul lipsit de viață. Viul ia naștere din viu prin germene. În seria viului, descendentul se leagă de ascendent. Forțele prin care ia naștere un mineral sunt orientate spre înseși substanțele care îl alcătuiesc. Un cristal de stâncă se formează prin forțele inerente siliciului și oxigenului care sunt reunite în el. Forțele care dau formă unui stejar trebuie să le căutăm în planta mamă și în planta tată pe calea ocolită a germenului. *Forma* stejarului se menține, în reproducere, de la ascendenți la descendenți. Există condiții *interioare, înnăscute* ale viului. O concepție primitivă era aceea care credea că animalele inferioare, chiar și peștii, s-ar putea forma din mâl. Forma viului se reproduce prin *ereditate*. Modul în care se dezvoltă o ființă vie depinde de ființele paternă și maternă din care s-a format sau, cu alte cuvinte, de specia căreia îi aparține. Substanțele din care este alcătuită se schimbă în continuu; *specia* se menține în timpul vieții și se transmite urmașilor. Prin aceasta, specia este cea care determină îmbinarea substanțelor. Să numim această forță formatoare de specie *forță de viață*. Așa cum forțele minerale se exprimă în cristale, la fel se exprimă *forța formatoare de viață* în speciile sau formele vieții vegetale și animale.

Omul percepe forțele minerale prin simțurile corporale. Și el poate percepe numai lucruri pentru care are simțuri corespunzătoare. Fără ochi nu există percepția luminii și fără ureche cea a sunetelor. Organismele cele mai puțin dezvoltate nu au, dintre simțurile prezente la om, decât un fel de simț tactil. De aceea nu există percepții în genul celor omenești decât ale unor forțe minerale care pot fi recunoscute cu ajutorul simțului tactil [Obs.]. În măsura în care la animalele superioare sunt dezvoltate celelalte simțuri, lumea înconjurătoare pe care o percepe și omul este mai bogată, mai variată. Depinde, așadar, de organele unei ființe dacă ceea ce este prezent în lumea exterioară este prezent pentru aceasta ca prcepție, ca senzație. Ceea ce este perceput în aer ca o mișcare devine în om senzație sonoră. Exteriorizările forței de viață omul nu le conștientizează prin simțurile obișnuite. El *vede* culorile plantei, el *miroase* parfumul ei; forța de viață rămâne ascunsă acestui fel de observație. Dar pe cât de puțin justificat contestă orbul din naștere culorile, tot atât de puțin pot contesta simțurile obișnuite forța de viață. Culorile sunt prezente pentru orbul din naștere de îndată ce a fost operat; la fel și pentru om, variatele *specii* ale plantelor și animalelor formate prin forța de viață, și nu numai *indivizii*, sunt prezente percepției atunci când se deschide organul pentru aceasta. O întreagă lume nouă se dezvăluie omului prin deschiderea acestui organ. El percepe acum nu numai culorile, mirosurile etc. care caracterizează ființele, *ci însăși viața acestor ființe vii*. În fiecare plantă, în fiecare animal

el resimte în afara formei fizice și forma spirituală umplută cu viață. Pentru a avea o expresie pentru aceasta, să numim această formă spirituală *corp eteric* sau *corp al vieții**.

*Autorul acestei cărti a numit, mult timp după redactarea ei, ceea ce aici se cheamă corp eteric sau corp al vieții și „corp al forțelor formatoare". El s-a simțit îndemnat la aceasta din convingerea că nu se poate face suficient pentru a evita înțelegerea greșită, pentru a nu se confunda ceea ce se înțelege aici prin corp eteric cu „forța vitală" a științei naturii mai vechi. Acolo unde se pune problema respingerii *acestei* reprezentări mai vechi a unei forțe vitale în sensul unei științe a naturii moderne, autorul se plasează într-un anumit sens pe poziția adversarului *unei astfel de forțe*. Căci prin aceasta se urmărea explicarea acestui mod special de acțiune a forțelor anorganice în organism. Dar ceea ce acționează în organism în mod anorganic nu acționează aici decât în domeniul lumii anorganice. Legile lumii anorganice nu sunt în organism altele decât în cristal etc. Dar în organism există ceva care nu este anorganic: viața formatoare. Aceasta are la bază corpul eteric sau al forțelor formatoare. Prin acceptarea acestuia nu este stânjenită sarcina justificată a cercetării naturii: aceea de a urmări și în lumea organismelor ceea ce observă în legătură cu activitățile de forțe în natura anorganică. Adevărata știință a spiritului consideră justificată și respingerea ideii că *această* activitate în cadrul organismului ar fi modificată de o forță vitală specială. Cercetătorul spiritului vorbește despre corpul eteric în măsura în care în organism se mai manifestă și *altceva* decât în lucrurile lipsite de viață. În ciuda tuturor acestor considerente, autorul acestei cărti nu se simte îndemnat să înlocuiască aici denumirea de „corp eteric" prin acela de „corp al forțelor formatoare" întrucât în întregul context de aici este exclusă o înțelegere greșită pentru cel care vrea să vadă clar cele expuse. O astfel de înțelegere eronată poate avea loc numai când se folosește denumirea într-o expunere care nu poate exprima acest context. (A se compara cu acestea și cele spuse la sfârșitul acestei cății în capitolul „Observații și completări".)

Pentru cercetătorul vieții spirituale corpul eteric nu este numai un rezultat al substanțelor și forțelor corpului fizic, ci o entitate independentă, adevărată, care cheamă la viață substanțele și forțele amintite. Se vorbește în sensul științei spiritului când se spune: Un simplu corp fizic are o formă – de exemplu, un cristal – prin forțele formatoare fizice intrinseci lucrurilor lipsite de viață; un corp viu își are forma *nu* datorită *acestor* forțe, căci în momentul în care viața îl părăsește și este lăsat *numai* în voia forțelor fizice el se descompune. Corpul eteric sau al vieții este o entitate prin care, în orice moment, corpul fizic este ferit de descompunere. Pentru a *vedea* acest corp al vieții, pentru a-l putea percepe la o altă ființă este însă necesar ca *ochiul spiritual* să fie treaz. În lipsa acestuia, existența sa poate fi acceptată din motive logice; el poate fi însă *văzut* cu ochiul spiritual așa cum vezi cu ochiul fizic culoarea. Nu ar trebui să ne stânjenească expresia „corp eteric". „Eterul" desemnează aici altceva decât eterul ipotetic din fizică. Ea trebuie înțeleasă pur și simplu ca desemnare pentru ceea ce descriem aici. Și așa cum corpul fizic al omului este, în structura sa, o imagine a sarcinii lui, la fel stau lucrurile și cu corpul eteric uman. Și acesta poate fi înțeles numai dacă-l privim pe fundalul spiritului gânditor. Prin orientarea sa după spiritul gânditor, corpul eteric al omului se deosebește de cel al plantelor și al animalelor. Așa cum omul aparține prin corpul său fizic lumii minerale, tot așa prin corpul său eteric el aparține lumii vii. După moarte, corpul fizic se dizolvă în lumea minerală, iar corpul său eteric în lumea vieții. Prin termenul „corp" trebuie desemnat ceea ce dă unei ființe de orice natură „formă", siluetă. Nu ar trebui confundat „corpul" cu o formă a corpului sensibil. În sensul utilizat în această scriere, desemnarea „corp" poate fi folosită și pentru ceea ce dă formă sufletească și spirituală.

Corpul eteric sau al vieții este pentru om încă ceva exterior. Interiorul însuși răspunde cu prima mișcare a simțirii la excitanții lumii exterioare. Oricât s-ar urmări ceea ce se numeste în mod justificat lumea exterioară, senzația nu va putea fi aflată. Razele luminoase pătrund în ochi; ele se propagă în acesta până la retină. Aici ele determină apariția unor fenomene chimice (în așa-numita purpură oculară; acțiunea acestor excitații se transmite prin nervul vizual până la creier; acolo au loc în continuare alte fenomene fizice. Dacă acestea ar putea fi observate, s-ar vedea fenomene fizice ca oriunde în lumea exterioară. Dacă sunt în stare să văd corpul eteric, voi putea percepe cum fenomenul fizic din creier este în același timp un fenomen al vieții. Dar senzația de culoare albastră pe care o are cel ce recepționează razele luminoase nu o voi putea afla pe această cale. Dacă, așadar, ființa acestui receptor ar fi alcătuită numai din corpul fizic și din cel eteric, senzația nu ar putea exista. Activitatea prin care senzația devine fapt se deosebește net de acțiunea forței formatoare vitale. Prin această activitate este momită din acea actiune o trăire interioară. Fără această activitate am avea un proces care poate fi observat și la plantă. Să ne imaginăm omul primind impresii din toate părțile. Trebuie să ni-l imaginăm orientat în același timp înspre toate direcțiile din care primește aceste impresii. Senzațiile răspund impresiilor spre toate direcțiile. Acest izvor de activitate trebuie să fie numit *suflet al senzației*. Acest suflet al senzației este tot atât de real ca și corpul fizic. Dacă un om se află în fața mea și eu fac abstracție de sufletul său al senzației, în timp ce mi-l reprezint numai ca pe un corp fizic, acest lucru este echivalent cu o pictură în legătură cu care eu nu-mi reprezint decât pânza.

Și în legătură cu percepția sufletului senzației trebuie spuse lucruri asemănătoare cu cele afirmate despre corpul eteric. Organele corporale sunt „oarbe" pentru acestea. De asemenea, și organul prin care viața poate fi percepută ca viață este astfel. Dar așa cum prin acest organ este văzut corpul eteric, printr-un alt organ superior lumea interioară a senzației poate deveni un anumit fel de percepție suprasensibilă. Omul nu resimte atunci numai impresiile lui fizice și ale vieții, ci el *vede* senzațiile. Pentru un om cu un astfel de organ lumea senzațiilor altei ființe îi apare ca un

adevăr exterior. Trebuie făcută o distincție între trăirea propriei lumi a senzațiilor și privirea lumii senzațiilor unei alte ființe. Bineînțeles că orice om poate privi în propria sa lume a senzațiilor: lumea senzațiilor unei alte ființe poate însă fi văzută numai de *clarvăzător*, cu „ochiul spiritual" deschis. Fără a fi clarvăzător, omul cunoaște lumea senzațiilor numai ca trăiri *interioare*, ascunse ale sufletului său; cu „ochiul spiritual" deschis, în fața privirii spirituale exterioare luminează ceea ce altfel nu trăiește decât „în interiorul" celeilalte ființe.

* * *

Pentru a preveni înțelegeri greșite, spunem aici în mod categoric că un clarvăzător nu trăiește în el însuși ceea ce altă ființă are în sine drept conținut al lumii de senzații. *Aceasta* trăiește senzațiile din punctul de vedere al interiorului său; *clarvăzătorul* percepe o manifestare, o exteriorizare a lumii senzațiilor.

În ceea ce privește acțiunea sa, sufletul senzației depinde de corpul eteric. Căci el își extrage din acesta ceea ce trebuie să facă să strălucească drept senzație. Și întrucât corpul eteric este viața în cadrul corpului fizic, sufletul senzației este în mod indirect dependent și de acesta. Numai în cazul unui ochi bine construit, viu, sunt posibile senzații de culoare corespunzătoare. Prin aceasta corporalitatea acționează asupra sufletului senzației. Acesta este, așadar, determinat și limitat în efectele sale de corp. Așadar, *corpul* este alcătuit din substanțe minerale, este vitalizat de corpul eteric și el însuși limitează sufletul senzației. În consecință, cel care are organul amintit pentru „vederea" sufletului senzației îl recunoaște ca fiind limitat de către corp. Dar granița sufletului senzației nu coincide cu aceea a corpului fizic. Acest suflet depășește corpul fizic. Din aceasta se vede că el este mai puternic decât corpul. Însă forța care îi fixează granița pleacă de la corpul fizic. Prin aceasta între corpul fizic și cel eteric, pe de o parte, și sufletul senzației, pe de altă parte, mai ia naștere încă un mădular deosebit al entității umane. Este *corpul sufletesc* sau corpul senzației. Se poate spune și că o parte a corpului eteric ar fi mai fină decât restul; această parte a corpului eteric formează o unitate cu *sufletul senzației*, în timp ce partea mai grosolană formează o unitate cu corpul fizic. Totuși, așa cum am spus, sufletul senzației depășește corpul senzației.

Ceea ce numim aici senzație este numai o parte a ființei sufletului. (Alegem expresia sufletul senzației datorită simplității.) La senzații se asociază sentimentele de plăcere și neplăcere, tendințele, instinctele, pasiunile. Toate acestea poartă același caracter al vieții proprii ca și senzațiile și sunt ca și ele dependente de corporalitate.

* * *

Sufletul senzației intră în interacțiune cu gândirea, cu spiritul, așa cum intră și cu corpul fizic. Mai întâi îl servește gândirea. Omul își formează gânduri despre senzațiile sale. Prin aceasta el se lămurește cu privire la lumea exterioară. Copilul care s-a ars reflectează și ajunge la concluzia: „focul arde". Nici tendințelor, instinctelor și pasiunilor sale omul nu le urmează orbește; reflectarea sa produce ocazia în care el și le poate satisface. Ceea ce se numește cultură materială se mișcă întru totul în această direcție. Ea constă din serviciile pe care gândirea le face sufletului senzației. Cantități uriașe de forțe de gândire sunt orientate spre acest scop. Forță de gândire este ceea ce a creat vapoare, trenuri, telegrafe, telefoane, iar toate acestea slujesc în cea mai mare parte pentru satisfacerea nevoilor sufletelor senzației. Așa cum forța formatoare de viață pătrunde corpul fizic, tot astfel și forța de gândire pătrunde sufletul senzației. Forța formatoare de viață leagă corpul fizic de strămoși și de urmași și-l introduce astfel într-o legitate care nu privește în nici un fel lumea pur minerală. Tot astfel și forța de gândire introduce sufletul într-o legitate căreia nu-i aparține ca simplu suflet al senzației. Prin sufletul senzației omul se înrudește cu animalul. Și la animal observăm prezența unor senzații, tendințe, instincte și pasiuni. Dar animalul ascultă direct de acestea. La el acestea nu se întrețes cu *gânduri* independente care să depășească trăirea nemijlocită. [Obs.] Până la un anumit grad, acesta este și cazul omului neevoluat. Sufletul senzației luat în sine este din această cauză deosebit de mădularul sufletesc superior dezvoltat, care pune gândirea în slujba sa. Să denumim acest suflet slujit de gândire *sufletul rațiunii*. L-am putea numi și sufletul dispoziției sau dispoziția sufletească.

Sufletul rațiunii pătrunde sufletul senzației. Cine are organul pentru clarvederea sufletului vede, din această cauză, sufletul rațiunii ca pe o entitate diferită de simplul suflet al senzației.

* * *

Prin gândire, omul este condus dincolo de viața sa proprie. El obține ceva ce se întinde dincolo de sufletul său. El are convingerea că legile gândirii sunt în totală armonie cu ordinea lumii. Din această cauză se consideră un locuitor al lumii datorită existenței acestei armonii. Această armonie este unul din faptele cele mai importante prin care omul își cunoaște propria sa entitate. În

sufletul său, omul caută adevărul; și în acest adevăr se exprimă nu numai sufletul, ci și lucrurile din lume. Ceea ce se recunoaște ca adevăr prin gândire are o *importanță de sine stătătoare* care se raportează la lume și nu numai la propriul suflet. Eu trăiesc în mine o încântare cu privire la cerul înstelat; gândurile pe care mi le fac despre căile corpurilor cerești au aceeași importanță pentru gândirea oricărui alt om ca și pentru a mea. Ar fi lipsit de sens să vorbesc despre încântarea *mea*, dacă eu însumi nu aș fi de față; dar nu este tot atât de lipsit de sens să vorbesc despre gândurile mele chiar și fără *să mă refer* la mine. Căci adevărul pe care-l gândesc azi era adevăr și ieri și va fi *adevăr* și mâine, chiar dacă mă ocup de el numai azi. Dacă o cunoștință îmi face o bucurie, aceasta este importantă atâta vreme cât ea trăiește în mine, *adevărul* acesta își are importanța lui cu totul independent de această bucurie. În cuprinderea adevărului, sufletul se leagă de ceva care-și poartă valoarea în sine însuși. Și această valoare nu dispare o dată cu senzația sufletească, tot așa cum nici nu a luat naștere o dată cu aceasta. Ceea ce este adevăr nu ia naștere și nici nu dispare: el are o semnificație care nu poate fi nimicită. Acest lucru nu este contrazis de faptul că „adevăruri" umane izolate au numai o valoare trecătoare pentru că într-un anumit timp pot fi recunoscute ca erori totale sau parțiale. Căci omul trebuie să-și spună că adevărul există în sine, chiar dacă *gândurile* sale sunt numai forme trecătoare ale adevărurilor veșnice. Cel care spune, ca Lessing, că s-ar mulțumi și numai cu strădania veșnică după adevăr, întrucât adevărul complet, curat, nu ar putea exista decât pentru Dumnezeu, nu contestă valoarea de eternitate a adevărului, ci o confirmă chiar printr-o astfel de exprimare. Căci numai ceea ce are o semnificație eternă în sine poate provoca o strădanie continuă, veșnică după sine însuși. Dacă adevărul nu ar fi independent în sine, dacă și-ar primi importanța prin simțirea sufletească umană, *atunci* el nu ar avea un scop unic pentru toți oamenii. Prin strădania după adevăr se recunoaște *entitatea lui independentă*.

Așa cum stau lucrurile cu adevărul, tot așa stau și cu *binele adevărat*. Binele moral este independent de înclinații și pasiuni, în măsura în care acestea nu-i impun lui, ci el le impune. Acceptarea și dezaprobarea, dorința și repulsia aparțin sufletului omului, datoria se află deasupra acceptării și dezaprobării. Datoria poate însemna atât de mult pentru un om încât el poate să-și sacrifice viața pentru ea. Iar omul se află cu atât mai sus cu cât el a înnobilat înclinațiile sale, acceptările și refuzurile sale, în așa fel încât ele urmează fără constrângere, fără înrobire prin el însuși, datoriei recunoscute. Binele moral își are și el în sine, ca și adevărul, valoarea sa eternă și nu o obține prin intermediul sufletului senzației.

În timp ce omul lasă să trăiască în interiorul său adevărul și binele, el se ridică deasupra sufletului său al senzației. Spiritul etern luminează în acesta. În el se aprinde o lumină care este netrecătoare. În măsura în care sufletul trăiește în această lumină, el participă la ceva etern, își leagă existența proprie de acesta. Ceea ce poartă în sine sufletul ca adevărat și bun este *nemuritor* în el. Ceea ce se aprinde în suflet ca etern vom numi aici *suflet al conștienței*. Se poate vorbi de conștiență și la mișcările inferioare ale sufletului. Senzația cea mai cotidiană este obiect al conștienței. În aceeași măsură îi revine conștiență și animalului. Nucleul conștienței umane, așadar, *sufletul în suflet*, este sensul înțeles aici al expresiei sufletul conștienței. Sufletul conștienței se mai deosebește și ca un mădular deosebit al sufletului de sufletul rațiunii. Acesta din urmă mai este încă întrețesut în senzații, în impulsuri, afecte etc. Fiecare om știe cât îi apare de *adevărat* mai întâi ceea ce el preferă în senzațiile sale etc. Abia *acel* adevăr care s-a desprins de *orice* nuanță de simpatie și antipatie asociată cu senzațiile etc. este *durabil*. Adevărul este adevărat chiar și atunci când toate sentimentele personale se ridică împotriva lui. Acea parte a sufletului în care trăiește *acest* adevăr trebuie numit suflet al conștienței.

În felul acesta trebuie să deosebim la suflet trei mădulare, ca și la corp: *sufletul senzației*, *sufletul rațiunii* și *sufletul conștienței*. Și așa cum corporalitatea acționează în sus în mod *limitativ* asupra sufletului, spiritul acționează, dimpotrivă, de sus, *amplificându-l*. Căci cu cât se umple sufletul mai mult cu adevăr și cu bine, cu atât mai amplu și mai cuprinzător devine veșnicul din el. Pentru cel care poate „vedea" sufletul, strălucirea care emană de la om pentru că veșnicul său se amplifică este un adevăr, la fel cum pentru ochiul sensibil este adevărată lumina care radiază de la o flacără. Pentru clarvăzător omul trupesc este numai o parte a *omului întreg*. Corpul se află ca cea mai grosolană formațiune în mijlocul altor formațiuni care îl și cu care se întrepătrund. Corpul eteric umple corpul fizic ca o formă de viață; depășind corpul eteric în toate direcțiile este cunoscut a fi corpul sufletesc (forma astrală). Și din nou depășindu-l pe acesta, sufletul senzației, apoi sufletul rațiunii care devine cu atât mai mare cu cât preia în sine mai mult adevăr și bine. Căci acest adevăr și bine determină lărgirea sufletului rațiunii. Un om care ar trăi numai conform cu înclinațiile sale, cu plăcerile și repulsiile sale ar avea un suflet al rațiunii ale cărui granițe ar coincide cu acelea ale sufletului său al senzațiilor. Această formațiune, în mijlocul căreia corpul fizic apare ca într-un nor, poate fi numită *aura umană*. Ea este elementul cu care se îmbogățește „ființa omului", atunci când este văzută așa cum încearcă s-o descrie scrierea prezentă.

* * *

În dezvoltarea ce are loc în timpul copilăriei apare în viața omului un moment în care el se simte pentru prima oară ca o ființă independentă față de întreaga lume. Scriitorul Jean Paul [4] povestește în descrierea vieții sale: „Nu voi uita niciodată un fenomen al vieții mele interioare pe care nu l-am povestit încă nimănui, în care m-am aflat la nașterea conștienței mele de sine, putând indica locul și timpul în care s-a petrecut. Într-o dimineață, fiind încă copil foarte mic, stăteam sub poarta casei și priveam spre stânga la depozitul de lemne când deodată am avut viziunea interioară: «Eu sunt un eu» venind spre mine cu viteză din cer ca un trăsnet, și de atunci nu m-a mai părăsit; atunci eul meu s-a văzut pentru prima oară pe sine și pentru vecie. Înșelări ale amintirii sunt aici greu de crezut, întrucât nu se puteau amesteca povestiri străine într-un eveniment care s-a petrecut în sfințenia cea mai tainică a ființei mele. Eveniment a cărui noutate a putut asigura păstrarea în amintire a unor detalii atât de banale". Este știut cum copiii mici spun despre sine: „Karl este cuminte", „Maria vrea să aibă asta". [Obs.]Se consideră normal ca ei să vorbească despre sine așa cum vorbesc despre alții, pentru că în ei încă nu s-a născut conștiența de sine. Prin conștiența de sine, omul se desemnează ca o ființă independentă, ca EU, excluzând orice altă ființă. În eu omul adună tot ceea ce trăiește ca entitate corporală și sufletească. Corpul și sufletul sunt purtătorii eului; acesta acționează în ele. Așa cum corpul fizic își are punctul său central în creier, tot astfel sufletul își are punctul central în eu. Omul este provocat să aibă senzații din afară; sentimentele apar ca acțiuni ale lumii exterioare; voința se raportează la lumea exterioară, căci ea se realizează în acțiuni exterioare. Ca entitate propriu-zisă a omului, eul rămâne cu totul invizibil. Jean Paul numeste în mod frapant conștientizarea eului „un eveniment petrecut în sanctuarul cel mai ascuns al omului". Căci cu eul său omul este cu totul singur. Aceasta îl îndreptățește să privească acest eu ca fiind entitatea sa adevărată. Din această cauză îi este îngăduit să numească trupul său și sufletul său *învelișuri* în interiorul cărora trăiește; și el le poate desemna drept condiții corporale prin care acționează. În cursul dezvoltării sale, el învață să folosească tot mai mult aceste unelte ca servitori ai eului său. Cuvântul „eu", așa cum este folosit, de exemplu, în limba germană, se deosebește de toate celelalte nume. Celui care reflectează într-un mod corespunzător asupra naturii acestui nume i se deschide în acelasi timp și accesul la cunoașterea entității umane în sens mai profund. Orice alt nume oamenii îl pot folosit în același mod, referindu-se la obiectul care-i corespunde. Masa o poate numi oricine „masă", scaunul „scaun". În cazul numelui „eu", nu acesta este cazul. Nimeni nu-l poate folosi pentru a desemna cu el pe un altul; fiecare nu se poate numi „eu" decât pe sine. Niciodată numele „eu" nu poate ajunge din afară la urechea mea, dacă el este desemnarea pentru *mine*. Numai dinspre înăuntru spre afară, numai prin sine însuși sufletul se poate desemna ca „eu". În timp ce omul își spune lui însuși „eu", începe să vorbească în el ceva care nu are nici o legătură cu *nici una* dintre lumile din care au fost extrase „învelișurile" sale menționate până acum. Eul devine din ce în ce mai mult stăpân peste trupul și sufletul său. Și acest lucru se exprimă în aură. Cu cât eul devine mai mult stăpân pe trup și pe suflet, cu atât mai articulată, mai variată, mai bogată în culori este aura. Acțiunea eului asupra aurei poate fi văzută de clarvăzător. Eul îi este și acestuia invizibil: el se află într-adevăr în „sanctuarul cel mai ascuns al omului". Dar eul preia în sine razele luminii, care se aprinde în om ca lumină veșnică. Așa cum omul reunește trăirile trupului și ale sufletului în eu, tot astfel el lasă să pătrundă și gândurile adevărului și ale binelui în eu. Fenomenele sensibile se revelează eului dintr-o direcție, *spiritul* din cealaltă direcție. Trupul și sufletul se predau eului pentru a-l sluji; eul însă se dăruiește spiritului, pentru ca acesta să-l umple de conținut. Eul trăiește în trup și în suflet; spiritul însă trăiește în eu. Și ceea ce există ca spirit în eu este veșnic. Căci eul primește ființă și importanță de la nivelul de care el se leagă. În măsura în care trăiește în corpul fizic, el este supus legilor lumii minerale, prin corpul eteric legilor reproducerii și ale creșterii, iar prin intermediul sufletului senzației și a celui al rațiunii, legilor lumii sufletești; în măsura în care preia în sine spiritualul, el este subordonat legilor spiritului. Ceea ce formează legile minerale, ceea ce formează legile vieții, se naște și trece; spiritul însă nu are de-a face cu nașterea și cu trecerea.

* * *

Eul trăiește în suflet. Chiar dacă cea mai înaltă expresie a eului îi aparține sufletului conștienței trebuie totuși spus că acest eu umple de la acest nivel întregul suflet și își exteriorizeză prin suflet acțiunea asupra întregului corp. Iar în eu spiritul este viu. Spiritul radiază și trăiește în eu ca în învelișul său, așa cum eul trăiește în corp și suflet ca în „învelișurile" sale. Spiritul formează eul din interior spre exterior, lumea minerală din exterior spre interior. Spiritul care formează un eu trăind ca eu să-l numim „sine spirituală", pentru că el apare ca eu sau ca sine a omului. Deosebirea dintre „sinea spirituală" și „sufletul conștienței" poate fi clarificată după cum urmează. Sufletul conștienței atinge adevărul care se susține pe el însuși, independent de orice antipatie sau simpatie; sinea spirituală poartă în sine același adevăr, dar preluat și cuprins în eu; individualizat prin acesta și preluat în entitatea independentă a omului. Prin faptul că adevărul etern devine independent în acest fel, se leagă cu eul într-o entitate, eul însuși obține veșnicia.

Sinea spirituală este o revelare a lumii spirituale în interiorul eului, după cum, pe de altă parte, senzația simțurilor este o manifestare sau revelare a lumii fizice în interiorul eului. În ceea ce este

roșu, verde, luminos, întunecat, tare, moale, cald, rece se recunosc manifestările lumii corporale; în ceea ce este adevărat și bun, manifestările lumii spirituale. În același sens în care revelația corporalului se numește *senzație*, revelația spiritualului se numește *intuiție*. [Obs.] Cel mai simplu gând conține deja intuiție, căci nu-l poți pipăi cu mâinile, nu-l poți vedea cu ochii: trebuie să-i receptezi revelația din spirit prin eu. Când o plantă este privită de un om evoluat și de unul neevoluat, în eul unuia trăiește cu totul altceva decât în eul celuilalt. Și totuși senzațiile ambilor sunt provocate de același obiect. Deosebirea constă în aceea că unul din ei își poate face gânduri mult mai complete despre obiect decât celălalt. Dacă obiectele s-ar revela numai prin senzație, nu ar putea exista evoluție spirituală. Omul sălbatic simte și el natura; legile naturale se revelează însă numai gândului fertilizat de intuiție al omului mai evoluat. Excitațiile lumii exterioare le resimte și copilul ca impuls al voinței, poruncile binelui moral i se revelează însă numai în cursul evoluției, în timp ce trăiește în spirit și învață să le înțeleagă manifestările.

Așa cum fără ochi nu ar exista senzația culorii, fără gândirea superioară a sinei spirituale nu ar exista intuiție. Și pe cât de puțin senzația creează planta la care apare culoarea, tot așa nici intuiția nu creează spiritualul, pe care ea mai mult îl anunță, îl vestește.

Prin intuiții, eul omului care trăiește în suflet aduce mesajele de sus, din lumea spiritului, așa cum prin senzații își aduce mesajele din lumea fizică. Și prin aceasta eul construiește viața proprie a sufletului său, așa cum prin intermediul simțurilor el creează ca lume proprie lumea fizică. Sufletul, sau eul care se aprinde în el, își deschide porțile spre două direcții: înspre corporalitate și înspre spiritual.

Așa cum lumea fizică nu-i poate da de știre despre sine eului decât prin aceea că ea construiește din substanțele și forțele sale un corp în care poate trăi sufletul conștient și posedă organe în interiorul acestuia pentru a putea percepe corporalul din afara sa, tot astfel construiește și lumea spirituală cu substanțele sale ale spiritului și cu forțele spiritului un corp spiritual în care eul poate trăi și poate percepe spiritualul prin intuiție. (Este lămuritor faptul că expresiile substanță a spiritului, *corp spiritual* conțin, potrivit sensului cuvintelor, o contradicție. Ele trebuie folosite numai pentru a îndrepta gândul spre ceea ce în spirit coprespunde corpului fizic al omului.)

Și cum în cadrul lumii fizice corpul uman individual se construiește ca o entitate separată, tot astfel și în lumea spiritului se construiește corpul spiritual. Există pentru om și în lumea spiritului un interior și un exterior, ca și în lumea fizică. Așa cum omul preia substanțele din lumea fizică și le prelucrează pentru corpul său fizic, tot astfel preia și din lumea înconjurătoare spirituală spiritualul pe care și-l face al său. Și așa cum omul este născut din lumea fizică, tot astfel el se naște din spirit prin legile eterne ale adevărului și ale binelui. El este izolat față de lumea spiritului ce se găsește în afara sa, așa cum este separat ca ființă independentă de întreaga lume fizică. Această entitate independentă s-o numim „om-spirit".

Când cercetăm corpul uman fizic, găsim în el aceleași substanțe și forțe care sunt prezente în afara lui, în restul lumii fizice. La fel stau lucrurile și cu omul-spirit. În el pulsează elementele lumii spirituale exterioare, în el se află forțele care sunt active în restul lumii spiritului. Așa cum în pielea fizică o ființă se închide în sine, o ființă care trăiește și simte, tot așa se întâmplă și în lumea spiritului. „Pielea spirituală" care separă omul-spirit de lumea spirituală unitară, care-l face să fie o ființă spirituală independentă în cadrul acesteia, care trăiește în sine și percepe în mod intuitiv conținutul spiritual allumii, această „piele spirituală" s-o numim *înveliș al spiritului* (înveliș auric). Trebuie însă reținut că această „piele spirituală" se extinde continuu o dată cu evoluția progresivă umană, astfel încât individualitatea omului (învelișul său auric) este apt pentru o creștere infinită.

În interiorul acestui înveliș spiritual *trăiește* omul-spirit. Acesta este construit prin *forța de viață* spirituală, în același sens în care corpul fizic este construit prin forța fizică. În mod asemănător, așa cum se vorbește de un corp eteric, trebuie să se vorbească de un spirit eteric cu referire la omul-spirit. Așadar, entitatea spirituală a omului se articulează din trei părți: *om-spirit*, *spiritul vieții* și *sinea spirituală*.

Pentru cel care poate „privi" în domeniile spirituale, această entitate spirituală a omului, ca partea superioară, de fapt, spirituală, a *aurei*, este un adevăr perceptibil. El „vede" în interiorul învelișului spiritual omul-spirit ca spirit al vieții; el „vede" cum acest „spirit al vieții" crește continuu prin preluarea de hrană spirituală din lumea spirituală exterioară. Apoi el vede cum prin această preluare învelișul spiritual se lărgește continuu, cum omul-spirit devine din ce în ce mai mare. În măsura în care această „creștere" este „văzută" spațial, ea nu este, bineînțeles, decât o imagine a adevărului. Făcând abstracție de acest lucru, în reprezentarea acestei imagini sufletul omului este orientat spre adevărul spiritual corespunzător. Deosebirea dintre entitatea spirituală a omului și cea fizică constă în aceea că ultima are o dimensiune mărginită, în timp ce prima poate crește nelimitat. Ceea ce se preia ca hrană spirituală are o valoare veșnică. Din această cauză aura

umană se compune din două părți care se întrepătrund. Uneia dintre acestea îi conferă formă și culoare existența fizică a omului, celeilalte existența sa spirituală.

Eul realizează separarea dintre cele două prin aceea că cea fizică se *dăruiește* în modul său specific și construiește un corp care lasă să prindă viață în sine un suflet; eul se dăruiește din nou și lasă să prindă viață în sine spiritul, care acum pătrunde sufletul și îi conferă scopul în lumea spiritului. Prin corp, sufletul este cuprins în fizic, prin omul-spirit îi cresc aripile pentru mișcarea în lumea spirituală.

* * *

Dacă vrem să ne referim la un om în *întregul* său, atunci trebuie să ni-l imaginăm alcătuit din componentele amintite. Corpul se constituie din lumea substanțelor fizice, astfel încât această construcție este orientată spre eul gânditor. El este pătruns de forță de viață și devine prin aceasta corp eteric sau corp al vieții. Ca atare el se deschide prin organele de simț spre exterior și devine corp al sufletului. Acesta este pătruns de sufletul senzației și devine o unitate împreună cu el. Sufletul senzației nu recepționează numai impresiile lumii exterioare ca senzații; el își are viața sa proprie, care este fecundată pe de o parte prin gândire iar pe de altă parte prin senzații. În felul acesta el devine suflet al rațiunii. Acest lucru îl poate realiza prin aceea că el se deschide, în sus, intuițiilor așa cum se deschide, în jos, senzațiilor. Prin aceasta el este suflet al conștienței. Lucrul este posibil pentru că lumea spiritului îi formează în interior organul intuiției, așa cum corpul fizic îi formează organele de simț. Așa cum simțurile îi mijlocesc senzațiile prin corpul sufletului, tot astfel îi mijlocește spiritul intuițiile prin organul intuiției. Prin aceasta omul-spirit este legat de sufletul conștienței într-o unitate, așa cum corpul fizic este legat cu sufletul senzației într-o unitate. Sufletul conștienței și sinea spirituală formează o unitate. În această unitate trăiește omul-spirit ca spirit al vieții, așa cum corpul eteric formează pentru corpul sufletului baza corporală pentru viață. Și așa cum corpul fizic se închide în pielea fizică, tot așa se închide și omul-spirit în învelișul spiritual. Rezultă angrenajul *întregului* om după cum urmează:

A. Corp fizic
B. Corp eteric sau corp al vieții
C. Corpul sufletului
D. Sufletul senzației
E. Sufletul rațiunii
F. Sufletul conștienței
G. Sinea spirituală
H. Spiritul vieții
I. Omul-spirit.

Corpul sufletului (C) și sufletul senzației (D) sunt o unitate în omul terestru; la fel și sufletul conștienței (F) și sinea spirituală (G). În felul acesta rezultă *șapte* părți ale omului terestru:

l. Corpul fizic
2. Corpul eteric sau corpul vieții
3. Corpul sufletului simțitor
4. Corpul conștienței
5. Sufletul conștienței umplut de spirit
6. Spiritul vieții
7. Omul-spirit.

În suflet, eul se aprinde ca un fulger, primește din spirit această influență și devine astfel purtător al omului-spirit. Prin aceasta omul participă la „trei lumi" (fizică, sufletească și spirituală). El se înrădăcinează prin corpul fizic, corpul eteric și corpul sufletului în lumea fizică și înflorește prin sinea spirituală, spiritul vieții și omul-spirit în sus, în lumea spirituală. *Trunchiul* însă, cel care într-o direcție se înrădăcinează, în cealaltă înflorește, este însuși sufletul.

În perfectă consonanță cu această alcătuire a omului, se poate da o formă simplificată a acesteia. Cu toate că eul uman se aprinde în sufletul conștienței, el pătrunde totuși întreaga ființă sufletească. Părțile acestei ființe sufletești nu sunt net separate, ca mădularele corporale; ele se întrepătrund într-un sens superior. Dacă se concep sufletul rațiunii și sufletul conștienței ca două învelișuri ale eului care țin unul de celălalt și pe acesta ca nucleu al lor, atunci omul poate fi considerat ca fiind alcătuit din corp fizic, corp al vieții, corp astral și eu. Prin corp astral se desemnează aici ceea ce reprezintă împreună corpul sufletului și sufletul senzației. Expresia se găsește în literatura mai veche și este folosită aici în mod liber pentru ceea ce în entitatea umană trece dincolo de perceptibilul sensibil. Cu toate că sufletul senzației este întărit într-o anumită privință și de eu, el este atât de strâns legat de corpul sufletului, încât pentru ambele, gândite ca

fiind unite, este justificată o expresie unică. Când eul se pătrunde cu sinea spirituală, această sine spirituală apare în așa fel încât corpul astral este prelucrat din elementul sufletesc. În corpul astral acționează mai întâi impulsurile, dorințele, pasiunile, în măsura în care acestea sunt simțite; în el acționează, de asemenea, percepțiile senzoriale. Percepțiile senzoriale iau naștere prin corpul sufletesc, ca mădular aflat în om care-i vine de la lumea exterioară. Impulsurile, dorințele, pasiunile etc. iau naștere în sufletul senzațiilor, în măsura în care acestea sunt întărite din interior, înainte ca acest interior să se fi dăruit sinei spirituale. Dacă eul se pătrunde cu sinea spirituală, atunci sufletul întărește din nou corpul astral cu această sine spirituală. Acest lucru se exprimă prin faptul că impulsurile, dorințele și pasiunile sunt luminate de ceea ce a primit eul din spirit. Eul a devenit, datorită participării sale la lumea spirituală, stăpân în lumea impulsurilor, dorințelor și pasiunilor. În măsura în care el a ajuns astfel, sinea spirituală apare în corpul astral. Iar acesta este transformat prin acest fapt. Atunci însuși corpul astral apare ca o entitate bipartită, în parte transformat, în parte netransformat. Din această cauză putem denumi sinea spirituală în manifestarea sa ca fiind corp astral transformat. Ceva asemănător se petrece în om când preia în eul său spiritul vieții. Atunci se transformă corpul vieții. El se pătrunde cu spiritul vieții. Și dacă eul preia în sine omul-spiritual, obține prin aceasta forța de a pătrunde cu omul-spirit corpul fizic. Este normal ca ceea ce este astfel transformat din corpul fizic să nu poată fi perceptibil pentru simțurile fizice. Doar din corpul fizic a devenit om-spirit ceea ce este spiritualizat. Atunci devine perceptibil pentru percepția senzorială ca element sensibil; iar în măsura în care acest sensibil este spiritualizat, trebuie să fie perceput de capacitatea de cunoaștere spirituală. Simțurilor exterioare le apare numai în plan sensibil și ceea ce fiind fizic este pătruns de spiritual. Luând ca bază toate acestea, se poate prezenta următoarea alcătuire a omului:

1. Corp fizic
2. Corp al vieții
3. Corp astral
4. Eu ca nucleu sufletesc
5. Sine spirituală drept corp astral transformat
6. Spirit al vieții drept corp al vieții transformat
7. Om-spirit drept corp fizic transformat.

REÎNCARNAREA SPIRITULUI ȘI DESTINUL [Obs.]

La mijloc, între trup și spirit, trăiește *sufletul*. Impresiile care ajung la acesta prin mijlocirea trupului sunt trecătoare. Ele sunt prezente numai atât timp cât trupul își deschide organele spre lucrurile lumii exterioare. Ochiul percepe culoarea trandafirului numai atât timp cât trandafirul se află în fața sa și cât timp el însuși este deschis. Sunt necesare atât *prezența* obiectului în lumea înconjurătoare cât și a organului corporal, ca să poată lua naștere o impresie, o senzație sau o percepție. Dar ceea ce am recunoscut în spirit ca *adevăr* despre trandafir nu trece o dată cu prezența acestuia. Și nici nu este dependent în adevărul său de mine. El ar fi adevărat chiar dacă nu m-aș fi aflat niciodată în fața trandafirului. Ceea ce recunosc prin spirit este fundamentat într-un element al vieții sufletești prin care sufletul se leagă de un conținut al lumii care se revelează în el, independent de bazele sale trupești trecătoare. Nu este vorba de faptul că ceea ce se revelează este netrecător, ci că revelația se realizează pentru suflet prin intermediul organismului său fizic sau prin ceea ce este independent de acest element trecător din el. Ceea ce este durabil *în suflet* este pus sub observație în clipa în care devii conștient că există trăiri care nu sunt limitate prin partea lor trecătoare. Nu este vorba de faptul că aceste trăiri devin conștiente prin amenajări trecătoare ale alcătuirii corporale, ci de acela că ele trebuie să conțină ceva care trăiește, de fapt, în suflet, dar care este totuși independent de procesul pasager al percepției. Sufletul este plasat între prezent și permanență prin aceea că este la mijloc între corp și spirit. Dar el *mijlocește* și prezentul și permanența. El conservă prezentul pentru *amintire*. Prin aceasta, îl smulge vremelniciei și-l ia în permanența spiritualității sa1e. El imprimă temporalului trecător permanența prin aceea că în viața sa nu se dăruiește numai excitațiilor trecătoare, ci determină lucrurile din sine, încorporându-le ființa sa în acțiunile pe care le întreprinde. Prin amintire sufletul conservă ieriul, prin acțiune el pregătește mâinele.

Sufletul meu ar trebui să perceapă mereu roșul trandafirului pentru a-l avea, dacă nu l-ar putea păstra prin amintire. Ceea ce rămâne după impresia exterioară, ceea ce poate fi păstrat de către suflet poate deveni din nou *reprezentare*, independent de impresia exterioară. Prin aceasă însușire, sufletul face astfel din lumea exterioară lumea sa interioară proprie, în așa fel încât o poate păstra pentru amintire, prin memorie, și-și poate trăi mai departe o viață proprie, independentă de impresiile obținute. Viața sufletului devine astfel un *efect permanent* al impresiilor trecătoare ale lumii exterioare.

Dar și acționarea capătă durată o dată ce a fost imprimată lumii exterioare. Dacă tai o ramură dintr-un copac, în sufletul meu s-a întâmplat ceva care modifică complet cursul evenimentelor din lumea exterioară. Cu creanga rămasă în copac s-ar fi întâmplat cu totul altceva, dacă nu aș fi intervenit acționând. Am creat o serie de efecte care, în absența mea, nu ar fi fost prezente. Ceea ce am făcut *azi* rămâne pentru *mâine*. Rămâne durabil prin faptă, așa cum au devenit durabile pentru sufletul meu impresiile de ieri prin memorie.

Pentru această permanentizare prin faptă nu se formează în conștiența obișnuită, în același mod, o reprezentare ca cea pe care o avem pentru memorie, pentru permanentizarea unei trăiri care are loc pe baza unei percepții. Dar oare eul omului nu se leagă de transformarea produsă în lume prin fapta sa la fel cum se leagă cu reprezentarea ce rezultă dintr-o impresie? Eul judecă diferit impresiile noi în funcție de faptul că are sau nu o amintire. Dar eul a intrat și într-o altă legătură cu lumea, după cum a făcut sau nu o faptă oarecare. Dacă am făcut sau nu asupra unui alt om o impresie printr-o anumită acțiune, de aceasta depinde dacă este prezent sau nu ceva în raportul dintre lume și eul meu. Eu sunt în relația mea cu lumea un altul, după cum am făcut o impresie asupra ambianței mele. Dacă nu observăm ceva asemănător cu modificarea eului prin obținerea unei amintiri se datorează faptului că amintirea se leagă, imediat după formarea ei, de viața sufletului, că am resimțit-o întotdeauna ca pe ceva al său; acțiunea exterioară a faptei se desfășoară însă desprinsă de viața sufletului, în urmări care sunt altceva decât ceea ce păstrăm despre ea în amintire. Făcând însă abstracție de aceasta, ar trebui să admitem că, după o acțiune făptuită, există în lume ceva căruia i-a fost imprimată o trăsătură prin eu. Dacă aprofundăm în gândire observațiile făcute aici, vom ajunge la întrebarea: Nu este oare posibil ca urmările unei acțiuni făptuite a cărei esență a primit pecetea eului să prezinte o tendință de a reveni în eu, așa cum retrăiește în memorie o impresie păstrată, atunci când i se oferă o ocazie exterioară? Aici prezentăm acest lucru numai ca pe o întrebare, căci s-ar putea, desigur, ca prilejul să nu apară niciodată, ca urmările faptei pecetluite cu trăsătura eului să nu poată fi întâlnite. Dar că ele sunt prezente *ca atare* și că determină prin prezența lor relația dintre lume și eu apare ca o reprezentare posibilă, îndată ce se urmăresc aceste lucruri prin reflectare. În expunerile următoare vom cerceta dacă în viața omului există ceva care, plecând de la această reprezentare „posibilă", să conducă la un adevăr.

* * *

Să observăm mai întâi memoria. Cum ia ea naștere? Evident, într-un mod cu totul diferit decât senzația sau percepția. Fără ochi eu nu pot avea senzația „albastrului". Dar prin ochi nu am încă amintirea „albastrului". Pentru ca ochiul să-mi dea senzatia aceasta, trebuie să-i stea în față un obiect albastru. Corporalitatea ar lăsa mereu impresiile să recadă într-un nimic, dacă prin actul percepției nu s-ar forma reprezentarea *prezentă*, ca și cum între lumea exterioară și suflet s-ar derula ceva care ar avea pentru om o asemenea consecință încât el să poată avea mai târziu, prin fenomene *din interiorul său*, o reprezentare a ceea ce anterior produsese *din afară* o anumită reprezentare. Cine s-a exersat în a observa sufletul, va putea spune că este cu totul eronată expresia care pleacă de la părerea că, dacă am avea într-o zi o reprezentare, iar mâine, prin memorie, *această* reprezentare va apărea din nou, după ce între timp s-a menținut undeva în om. Nu, *reprezentarea* pe care o am *acum* este un fenomen care trece o dată cu „acumul". Dacă intervine amintirea, în mine are loc un fenomen care este urmarea a ceva care a avut loc *în afara* apariției reprezentării prezente în relația dintre lumea exterioară și mine. Reprezentarea provocată prin amintire este una nouă și *nu* cea veche conservată. Amintirea constă din aceea că poate fi *din nou* reprezentată, nu în aceea că o reprezentare poate fi readusă la viață. Ceea ce apare din nou este altceva decât reprezentarea. (Facem această observație pentru că în planul științei spiritului este necesar ca asupra anumitor lucruri să avem reprezentări *mai precise* decât în viața obișnuită și chiar și decât în știința obișnuită.) Eu îmi amintesc înseamnă: trăiesc ceva care în sine nu mai este aici. Eu leg o trăire trecută cu viața mea actuală. Așa stau lucrurile cu fiecare amintire. Să presupunem că mă întâlnesc cu un om pe care-l recunosc fiindcă l-am întâlnit ieri. El ar fi pentru mine un necunoscut desăvârșit dacă nu aș putea lega imaginea pe care mi-am făcut-o ieri prin percepție, adică prin organizarea mea senzorială. Dar cine îmi trezește ca prin vrajă în suflet ceea ce a fost ieri? În mine este aceeași ființă care ieri a fost prezentă la trăirea mea și este prezentă și la trăirea mea de astăzi. În expunerile anterioare am numit-o *suflet*. Fără acest păstrător fidel al trecutului orice impresie exterioară ar fi pentru om mereu ceva nou. Sigur este că sufletul imprimă corpului, ca un semn, procesul prin care ceva devine amintire; totuși sufletul trebuie să facă această imprimare și apoi să-și perceapă propria-i imprimare, așa cum percepe ceva exterior. În felul acesta el este păstrătorul amintirii.

Ca păstrător al trecutului, sufletul colectează continuu tezaure pentru spirit. Faptul că eu pot deosebi ceea ce este corect de ceea ce este greșit depinde de faptul că sunt, ca om, o ființă gânditoare care poate cuprinde în spirit adevărul. Adevărul este veșnic; și el mi s-ar putea revela din lucruri, chiar dacă aș pierde din vedere trecutul și fiecare impresie ar fi pentru mine nouă. Dar spiritul din mine nu este limitat numai la impresiile prezentului; sufletul îi lărgește orizontul peste

trecut. Și cu cât mai mult poate adăuga prezentului din trecut, cu atât el îl îmbogățește mai mult. În felul acesta sufletul îi predă spiritului ceea ce a obținut el de la corp. Prin aceasta, spiritul poartă în sine, în fiecare clipă a vieții, două lucruri. În primul rând, legile veșnice ale adevărului și binelui și în al doilea rând amintirea trăirilor trecutului. În ceea ce face, el împlinește sub influența acestor doi factori. Dacă vrem să înțelegem un spirit uman, trebuie să știm despre el, din acest motiv, două lucruri: mai întâi cât din eternitate i s-a relevat, și în al doilea rând câte comori ale trecutului zac în el.

În nici un caz aceste comori nu rămân în spirit nemodificate. Impresiile obținute de om din trăirile avute dispar treptat din memorie. Nu însă și roadele lor. Nu-ți amintești de toate trăirile avute în timpul copilăriei în timp ce îți însușeai arta cititului și a scrisului. Dar nu ai putea citi și scrie dacă nu ai fi avut aceste trăiri și dacă nu ai fi păstrat roadele lor sub forma de capacități. Aceasta este transfonnarea pe care o realizează spiritul cu comorile memoriei. El lasă în grija destinului său ceea ce poate conduce la imagini ale unor experiențe particulare și extrage numai forța pentru o creștere a capacităților sale. În felul acesta este sigur că nici o trăire nu trece nefolosită: sufletul o păstrează ca amintire, iar spiritul extrage din ea ceea ce poate îmbogăți capacitățile sale, conținutul său de viață. Spiritul uman *crește* prin trăirile prelucrate. Așadar, chiar dacă nu putem găsi trăirile trecute în spirit păstrate ca într-o cămară, *efectele* lor se află în capacitățile pe care omul și le-a însușit.

* * *

Până aici au fost luate în considerare spiritul și sufletul numai în timpul dintre naștere și moarte. Nu putem însă să ne oprim la aceasta. Cel care ar face-o s-ar asemăna celui care ar vrea să cunoască corpul uman numai în cadrul acestor limite. Desigur, se pot întâmpla multe lucruri între aceste două granițe. Dar niciodată nu am putea explica *forma umană* prin ceea ce se află între acestea. Forma umană nu se poate construi nemijlocit din substanțe și forțe fizice. Ea poate izvorî numai dintr-o formă asemănătoare ei, care rezultă în baza a ceea ce s-a reprodus. Substanțele și forțele fizice construiesc trupul în timpul vieții: forțele de reproducere permit ca din el să apară un altul care poate avea forma sa, așadar unul care să poată fi purtătorul aceluiași corp eteric. Fiecare corp eteric este o repetare a ascendentului său. Numai *pentru că* aceasta este realitatea el nu apare în orice fel de formă, ci în aceea care îi este ereditară. Forțele care au făcut posibilă forma mea umană s-au aflat în părintele meu. Dar și spiritul omului apare într-o anumită formă (caz în care cuvântul „formă" este înțeles, desigur, în sens spiritual). Nu există doi oameni care să aibă aceeași formă spirituală. În acest domeniu trebuie numai să observăm în liniște și obiectiv, la fel ca și în planul fizic. Nu se poate spune că diferențele dintre oameni în privința formei spirituale își au originea numai în diferențele dintre ambianțele lor, dintre educația primită etc. Nu este cazul; căci doi oameni se dezvoltă sub aceleași influențe în mod cu totul diferit. Din această cauză, trebuie să admitem că ei au pășit pe drumul vieții cu predispoziții total diferite. Ne aflăm aici în fața unui fapt important, care aruncă lumină asupra entității omului, dacă îi recunoaștem toată amploarea. Cine vrea să-și orienteze concepția numai în direcție materialistă ar putea spune că deosebirile individuale dintre personalitățile umane își au obârșia în diferențele calitative dintre germenii materiali. (Ținând seama de legile eredității găsite de Gregor Mendel și dezvoltate de alții, o astfel de părere poate spune multe care să-i dea aparența de justificare și în fața judecății științifice.) Un astfel de evaluator demonstrează însă faptul că el nu are o înțelegere a relației adevărate a omului cu trăirea acestuia. Căci observarea obiectivă arată că împrejurările exterioare acționează asupra diferitor persoane în mod diferit, prin ceva care nu interacționează *nemijlocit* cu dezvoltarea materială. Pentru cercetătorul din acest domeniu se arată că ceea ce vine din structurile materiale poate fi diferențiat de ceea ce ia, de fapt, naștere prin interacțiunea omului cu trăirile, dar nu se poate modela decât prin aceea că însuși *sufletul* este implicat în această interacțiune. Sufletul este în mod clar în relație cu ceva din cadrul lumii exterioare care *după ființa* sa nu poate avea o legătură cu structurile materiale ale germenului.

Prin forma lor fizică, oamenii se deosebesc de semenii lor animali de pe Pământ. Dar, între anumite limite, ei sunt, cu privire la forma lor, asemănători între ei. Există doar un neam omenese. Oricât ar fi de mari deosebirile dintre rase, trunchiuri, popoare și personalități, din punct de vedere fizic, asemănarea dintre oameni este mai mare decât dintre oameni și un gen oarecare de animale. Tot ce se exprimă în genul uman este condiționat de ereditatea transmisă de la strămoși la urmași. Iar forma umană este legată de această ereditate. Așa cum leul nu-și poate moșteni forma decât prin strămoșii săi lei și omul își moștenește forma fizică numai prin strămoși umani.

Așa cum asemănarea fizică a oamenilor este evidentă, tot astfel i se dezvăluie clarvederii spirituale lipsite de prejudecăți diferențele dintre formele lor spirituale. Există un fapt evident prin care se exprimă aceasta. El constă în existența unei biografii a omului. Dacă omul ar fi o ființă cu apartenență la un singur gen nu ar putea exista biografii. Un leu sau un porumbel trezesc un interes în măsura în care ei aparțin speciei leu, speciei porumbel. Individul izolat îl înțelegi sub

toate aspectele sale dacă descrii specia. În această situație nu are importanță dacă ai de-a face cu tatăl, cu fiul sau cu nepotul. Ce interesează în cazul lor există în comun la tată, fiu sau nepot. Ce înseamnă omul este o problemă care se pune când știi că el nu este numai o ființă care aparține de un gen sau de o specie, ci este o ființă individuală. Eu nu am înțeles câtuși de puțin ființa domnului Schulze dintr-un orășel oarecare, dacă i-am descris tatăl sau fiul. Trebuie să-i cunosc propria biografie. Cine reflectează la esența biografiei devine conștient că în sens spiritual *fiecare om este o specie în sine*. Desigur, dacă biografia ar fi numai înșiruirea superficială a unor trăiri exterioare, s-ar putea scrie și o biografie canină ca și una umană. Cine prezintă însă într-o biografie adevăratul fel de a fi al unui om, înțelege că are în aceasta ceva care în regnul animal corespunde descrierii unei întregi specii. Nu este vorba că nu se poate spune și despre un animal – mai ales când este unul deosebit de inteligent – ceva care să semene a biografie, ceea ce este de la sine înțeles, ci de faptul că biografia umană seamănă nu cu această biografie animală, ci cu descrierea speciei animale. Vor exista mereu oameni care vor vrea să respingă cele spuse aici, considerând că proprietarii de menajerii știu cât se deosebesc animalele aparținând aceleiași specii. Cine judecă astfel dovedește că nu poate distinge între diferențele individuale și deosebirea care este obținută numai prin individualitate. Dacă specia sau genul devin inteligibile în sens fizic când le înțelegi în condiționarea lor prin ereditate, și entitatea spirituală poate fi înțeleasă numai printr-o ereditate spirituală asemănătoare. Forma mea umană fizică există datorită descinderii mele din precursori umani. De unde am ceea ce se exprimă în biografia mea? Ca om fizic eu repet forma precursorilor mei. Ce repet oare ca om spiritual? Cel care vrea să afirme: Ceea ce este cuprins în biografia mea nu are nevoie de altă explicație, ci trebuie acceptat pur și simplu, trebuie să spună imediat și că el n-a văzut nicăieri o movilă de pământ pe care să se fi adunat bucăți de materie de la sine, din care să fie alcătuit un om viu.

Ca om fizic eu îmi am obârșia în alți oameni, căci am aceeași formă ca întreaga stirpe umană. Așadar, trăsăturile stirpei au fost obținute în cadrul stirpei prin ereditate. Ca om spiritual eu am propria mea formă, așa cum am propria mea biografie. Eu nu pot avea, așadar, această formă de la nimeni altcineva decât de la mine însumi. Și întrucât mi-am făcut intrarea în viață nu cu predispoziții sufletești nedeterminate, ci bine definite, întrucât prin aceste predispoziții drumul vieții mele este determinat așa cum se exprimă el în biografie, nu se poate ca lucrarea mea asupra propriei persoane să fi început la nașterea mea. Eu trebuie să fi fost prezent, ca om spiritual, înaintea nașterii mele. În precursorii mei eu sigur nu am fost prezent, căci ei sunt, ca oameni spirituali, diferiți de mine. Biografia mea nu poate fi explicată prin biografia lor. Ca ființă spirituală eu trebuie să fiu repetarea unei ființe a cărei biografie poate explica biografia mea. Alt aspect care trebuie gândit este că dacă eu sunt expresia a ceea ce este conținutul biografiei mele se datorează *numai* unei vieți spirituale *dinaintea* nașterii mele (sau mai degrabă a concepției mele). O astfel de presupunere se justifică numai dacă acceptăm că ceea ce acționează asupra sufletului uman din ambianța fizică ar fi de aceeași natură cu ceea ce sufletul primește numai dintr-o lume spirituală. O astfel de acceptare contrazice observația cu adevărat exactă. Căci ceea ce este determinant din ambianța fizică pentru sufletul uman este de așa natură încât acționează ca un lucru trăit mai târziu în viața fizică asupra unui lucru trăit anterior în același mod. Pentru a observa aceste relații în mod corect trebuie să poți discerne în viața umană anumite impresii active care influențează predispozițiile sufletului, așa cum faptul că te afli înaintea unei acțiuni influențează facultățile deja dezvoltate în cursul vieții fizice; numai că astfel de impresii nu se ciocnesc de ceva deja făcut în viața asta, ci de predispoziții sufletești care se lasă impresionate la fel ca și facultățile dobândite prin exerciții. Cine întrevede aceste lucruri ajunge la reprezentarea unor vieți pământene care trebuie să fi premers vieții actuale. Frin reflectare, el nu se poate opri la trăirile pur spirituale dinaintea *acestei* vieți pământene. Forma fizică pe care a avut-o Schiller, acesta a moștenit-o de la precursorii săi. Această formă fizică nu a putut nici crește din pământ, nici nu a putut s-o facă entitatea sa spirituală. El trebuie să fie repetarea unei alte entități spirituale, din a cărei biografie să devină inteligibilă biografia sa, așa cum forma fizică umană a lui Schiller este explicabilă prin reproducerea umană. Așadar, așa cum forma umană fizică este o repetare, o reîncarnare a entității stirpei umane, tot astfel și omul spiritual trebuie să fie o reîncarnare a *aceluiași* om spiritual, întrucât, ca om spiritual, fiecare este o specie în sine.

La cele spuse aici se poate obiecta că acestea ar fi desfășurări pur intelectuale; și se pot cere probe exterioare, așa cum se cer științelor naturii. Împotriva acestui lucru trebuie spus că reîncorporarea omului spiritual este un proces care nu aparține domeniului faptelor fizice, exterioare, ci unul care se desfășoară în întregime în plan spiritual. Iar în acest domeniu nu au acces alte forțe spirituale *obișnuite* decât *gândirea*. Cine nu are încredere în forța gândirii, acela nu se poate lămuri cu privire la fapte spirituale superioare. Pentru cel căruia i s-a deschis ochiul spiritual, căile gândirii descrise mai sus acționează cu aceeași forță ca și un proces care se desfășoară în fața ochiului său fizic. Cel care acordă forță de convingere așa-numitelor „dovezi" construite după metoda cunoașterii caracteristică științelor naturale decât expunerilor de mai sus cu privire la importanța biografiei poate fi, în sensul curent al cuvântului, un mare om de știință, dar de căile adevăratei cercetări *spirituale* el este însă foarte departe.

Dorința de a explica trăsăturile spirituale ale unui om prin moștenirea de la tată sau mamă sau de la alți precursori aparține prejudecăților celor mai îndoielnice. De cel ce se face vinovat de prejudecata că, de exemplu, Goethe ar fi moștenit ceea ce îi constituie ființa de la tată și de la mamă nu te vei putea apropia cu explicații, căci în el se află o profundă antipatie împotriva observației lipsite de prejudecăți. O sugestie materialistă îl împiedică să vadă angrenajul fenomenelor în lumina lui adevărată.

În astfel de expuneri sunt date premisele pentru a putea urmări entitatea umană dincolo de naștere și de moarte. În cadrul limitelor determinate de naștere și moarte, omul aparține celor trei lumi: corporală, sufletească și spirituală. Sufletul este mădularul intermediar între trup și spirit prin aceea că pătrunde cel de al treilea mădular al corpului, corpul sufletesc, cu capacitatea de simțire și prin aceea că împâslește primul mădular al spiritului, sinea spirituală, ca suflet al conștienței. Prin aceasta el participă în timpul vieții atât la activitatea corpului cât și la cea a spiritului. Această participare se exprimă tot timpul existenței sale. De corpul sufletesc va depinde modul în care sufletul senzației își va desfășura capacitățile sale. Iar, pe de altă parte, va depinde de viața sufletului conștienței în ce măsură se poate dezvolta în el sinea spirituală. Sufletul senzației va dezvolta relații cu atât mai bune cu lumea exterioară cu cât corpul sufletesc este mai bine format. Iar sinea spirituală va fi cu atât mai bogată, mai puternică cu cât sufletul conștienței îi va furniza mai multă „hrană". Am arătat că în timpul vieții, prin trăirile prelucrate și prin roadele acestor trăiri, îi este furnizată „hrană" sinei spirituale. Căci interacțiunea dintre suflet și spirit poate avea loc în mod firesc numai acolo unde sufletul și spiritul se întrepătrund, așadar, în cadrul legăturii dintre „sinea spirituală și sufletul conștienței".

Să luăm în considerare interacțiunea dintre corpul sufletesc și sufletul senzației. Corpul sufletesc este, așa cum a reieșit din cele spuse mai sus, modelarea cea mai fină a corporalității, dar îi aparține totuși acesteia și este dependent de ea. Corpul fizic, corpul eteric și corpul sufletesc constituie, într-o anumită privință, un întreg. Din această cauză și corpul sufletesc ține de domeniul legilor eredității fizice, prin care corpul își obține forma. Și întrucât este forma cea mai mobilă și parcă cea mai schimbătoare a corporalității, el trebuie să prezinte și fenomenele cele mai mobile și mai schimbătoare ale eredității. În timp ce, din această cauză, corpul fizic se deosebește puțin în funcție de rase, popoare, iar corpul eteric prezintă o deviere individuală mai mare, având totuși o uniformitate dominantă, această variabilitate este deja mai pronunțată la corpul sufletesc. În el ajunge să se exprime ceea ce este resimțit deja ca specific *exterior*, *personal* al omului. Prin aceasta el este și purtătorul a ceea ce se moștenește din acest specific personal de la părinți, bunici etc., trecând la urmași. În fapt, sufletul duce, așa cum am arătat, o viață întru totul proprie; el se închide în sine cu înclinațiile și aversiunile sale, cu sentimentele și pasiunile sale. Dar este totuși activ ca întreg și din această cauză acest întreg se reliefează și în sufletul senzației. Și pentru că sufletul senzației impregnează corpul sufletesc, parcă umplându-l, acesta se formează după natura sufletului și el poate transmite de la strămoși la urmași, ca purtător de ereditate, înclinațiile, pasiunile etc. Pe acest fapt se bazează ceea ce spune Goethe: „De la tată am statura, conducerea serioasă a vieții; de la mămica natura bucuroasă și plăcerea de a fabula". [5] Geniul, desigur, nu-l are de la nici unul. În felul acesta vedem ce parte de calități sufletești cedează omul liniei eredității fizice. Substanțele și forțele corpului fizic sunt de același fel și în întreaga ambianță fizică a naturii exterioare. Ele sunt preluate de aici încontinuu și cedate din nou către ambianță. În câțiva ani, întreaga masă materială care alcătuiește corpul nostru fizic este înnoită în întregime. Faptul că această masă substanțială primește forma corpului uman și că se reînnoiește mereu în cadrul acestui corp depinde de aceea că ea este menținută laolaltă de corpul eteric. Iar forma acestuia nu este determinată numai de fenomenele dintre naștere – sau concepție – și moarte, ci este dependentă de legile eredității care ajung dincolo de naștere și de moarte. Faptul că pe calea eredității pot fi transmise și calități sufletești, așadar, că evoluția eredității fizice poate avea și un ecou sufletesc, își are cauza în aceea că sufletul senzației poate influența corpul sufletesc.

Cum se configurează interacțiunea dintre suflet și spirit? În timpul vieții spiritul este legat de suflet în modul amintit mai sus. Acesta primește de la el darul de a trăi în bine și adevăr și dă prin aceasta expresie în propria lui viață însuși spiritului în înclinațiile, dorințele și pasiunile sale. Sinea spirituală aduce eului, din lumea spiritului, legile eterne ale adevărului și binelui. Acestea se leagă, prin sufletul conștienței, cu trăirile proprii vieții sufletești. Trăirile trec, dar roadele lor rămân. Faptul că sinea spirituală a fost legată de ele creează o impresie durabilă asupra acesteia. Dacă spiritul uman ajunge la o trăire care seamănă cu o alta de care a mai fost legat o dată, atunci el vede în aceasta ceva cunoscut și știe să se comporte față de ea în alt fel decât ar face-o dacă ar cunoaște-o pentru prima oară. Întregul proces de învățare se bazează pe aceasta. Iar roadele învățării sunt capacitățile însușite. În felul acesta, spiritului etern îi sunt impregnate roade ale vieții trecătoare. Oare noi nu conștientizăm aceste roade? Pe ce se bazează predispozițiile care au fost expuse mai sus drept caracteristica omului spiritual? Numai pe diferitele capacități pe care le are omul când își începe drumul vieții sale pământene. Într-o anumită privință, aceste capacități se aseamănă întru totul cu cele pe care ni le putem însuși și în timpul vieții. Să luăm în considerare geniul unui om. Se știe despre Mozart [6] că, fiind încă un băiețandru, a putut să rescrie în

întregime din memorie o operă lungă, auzită o singură dată. El a fost în stare să facă acest lucru pentru că a putut să supervizeze întregul dintr-o dată. În cadrul anumitor limite, omul își mărește și în timpul vieții capacitatea sa de supervizare, de pătrundere a unor contexte, astfel încât după aceasta el posedă capacități noi. Lessing a spus despre el însuși că și-ar fi însușit printr-un dar al observării critice ceva ce se apropie de geniu. Dacă nu vrem să încremenim de uimire privind la astfel de capacități care derivă din predispoziții ca la niște minuni, atunci trebuie să le considerăm ca roade ale trăirilor pe care sinea spirituală le-a avut prin intermediul sufletului. Și întrucât ele nu au fost implantate în această viață, aceasta s-a întâmplat într-o viață anterioară. Spiritul uman este propria sa specie. Și așa cum omul, ca ființă fizică ce aparține unei specii, își moștenește însușirile în cadrul speciei, tot astfel și *spiritul* moștenește în cadrul *speciei sale*, adică în cadrul sieși. *Într-o viață, spiritul uman apare ca repetiție a sa, împreună cu roadele trăirilor sale din parcursuri de viață anterioare.* Viața actuală este, așadar, repetarea altora și aduce cu sine ceea ce sinea spirituală a prelucrat pentru ea în viața anterioară. Când aceasta preia în sine ceva ce poate deveni rod, ea se pătrunde cu spiritul vieții. Așa cum corpul vieții repetă forma de la specie la specie, tot astfel și spiritul vieții repetă sufletul de la o existență personală la alta.

Considerațiile anterioare dau un fundament concepției potrivit căreia cauza anumitor fenomene ale vieții omului trebuie căutată în vieți pământene repetate. Această reprezentare poate căpăta întreaga sa semnificație numai printr-o observare care țâșnește din pătrunderi spirituale, așa cum poate ea fi obținută prin pășirea pe calea cunoașterii descrisă la sfârșitul acestei cărți. Aici vom arăta numai că observarea obișnuită, orientată corect prin gândire, conduce deja la această reprezentare. În orice caz, o astfel de observare va da reprezentării numai forma unui contur. Ea nu va putea s-o apere în întregime față de obiecțiile unei observații rău conduse de gândire. Dar, pe de altă parte, este adevărat că cel care obține o astfel de reprezentare prin observarea guvernată de gândirea obișnuită se pregătește pentru observarea suprasensibilă. El creează într-o oarecare măsură ceva ce trebuie să ai înaintea acestei observări suprasensibile, așa cum trebuie să ai ochiul înaintea observării sensibile. Cel care obiectează că prin formarea unei astfel de reprezentări îți poți sugera singur observarea suprasensibilă dovedește că nu poate pătrunde în realitate prin gândirea liberă și că tocmai *prin aceasta* el își sugerează singur obiecții.

* * *

În felul acesta sunt reținute în mod durabil trăirile sufletești, nu numai între naștere și moarte, ci și dincolo de moarte. Dar nu numai spiritului care se aprinde în suflet acesta îi imprimă trăirile sale, ci (așa cum am arătat) și lumii exterioare, prin *faptă*. Ceea ce a făptuit omul ieri este încă prezent azi, în efectele sale. O imagine a legăturii dintre cauză și efect o dă asemănarea dintre somn și moarte. – Adeseori somnul a fost numit fratele mai mic al morții. Mă trezesc dimineața. Activitatea mea curentă a fost întreruptă în timpul nopții. În condiții obișnuite, nu este posibil să-mi reiau dimineața activitatea la întâmplare. Trebuie să mă leg de ceea ce am făcut ieri, dacă vreau ca în viața mea să domnească ordinea și coerența. Faptele mele de ieri sunt condițiile prealabile ale celor care îmi incumbă azi. Prin ceea ce am făcut ieri eu mi-am creat destinul pentru azi. M-am separat un timp de activitatea mea; dar această activitate îmi aparține și ea mă atrage din nou spre ea, după ce un timp m-am retras din ea. Trecutul meu rămâne legat de mine; el trăiește mai departe în prezentul meu și îmi va urma în viitor. Dacă efectul activității mele de ieri nu ar trebui să fie destinul meu de azi, ar trebui să nu mă trezesc dimineața, ci ar trebui să fiu creat ca nou. În condiții normale, ar fi lipsit de sens totuși să nu mă mut într-o casă a cărei construcție mi-am comandat-o.

Așa cum omul este creat din nou dimineața, tot astfel este creat din nou și spiritul uman când își începe viața pământeană. Încercați să vă clarificați ce se întâmplă la pășirea în această viață. Apare un corp fizic care își obține forma prin legile eredității. Acest corp devine purtătorul unui spirit care repetă o viață anterioară într-o formă nouă. Între ele se află sufletul, care duce o viață proprie, închisă în sine. Înclinațiile și aversiunile sale, dorințele și poftele sale îi servesc; el își pune gândirea în serviciul său. El primește, ca suflet al senzației, impresiile lumii exterioare și le transmite spiritului pentru ca acesta să extragă din ele roadele pentru durată. El are un rol de mijlocitor și sarcina sa este împlinită când joacă acest rol. Corpul îi formează impresiile; el le transformă în senzații, le păstrează în amintire ca reprezentări și le transmite spiritului pentru ca acesta să le poarte în mod durabil. Sufletul este, de fapt, elementul prin care omul aparține vieții pământene. Prin corpul său el aparține speciei fizice om. Prin el, omul devine membru al acestei specii. Cu spiritul său, el trăiește într-o lume superioară. Sufletul leagă temporar ambele lumi.

Dar lumea fizică în care pășește omul nu-i este o scenă străină. În aceasta găsește imprimate urmele faptelor sale. Ceva din această scenă îi aparține. Aceasta poartă amprenta ființei sale. Este înrudită cu el. Așa cum sufletul i-a mijlocit cândva impresiile lumii exterioare pentru a-i deveni durabile, tot ca organ al său, el a transformat capacitățile împrumutate de la el în fapte, care în efectele lor sunt de asemenea durabile. Prin aceasta, sufletul s-a infiltrat efectiv în aceste fapte. În efectele faptelor sale, sufletul omului trăiește mai departe o a doua viață independentă. Aceasta

însă poate da prilejul de a privi viața urmărind modul în care se manifestă fenomenele destinului. Ceva i se întâmplă omului. El este înclinat să privească această „întâmplare" ca pe ceva care intră în viața sa ca o „coincidență". Numai că poate conștientiza cum el însuși este rezultatul unor astfel de „coincidențe". Cel care se contemplă în al patruzecilea an al vieții sale și nu vrea să rămână la o reprezentare abstractă lipsită de esență a eului, când se întreabă asupra ființei sale sufletești poate spune: Eu nu sunt, de fapt, nimic altceva decât ce am devenit prin aceea ce mi s-a „întâmplat" până azi conform destinului. Oare nu aș fi eu un altul dacă la douăzeci de ani aș fi trăit o altă serie de întâmplări decât cele care au avut loc? Atunci nu-și va căuta eul său numai în impulsurile evolutive venind „dinnăuntru" în afară, ci în ceea ce intervine în viața sa „din afară", ca forță modelatoare. În ceea ce „i se întâmplă" el va recunoaște eul propriu. Dacă te dăruiești fără prejudecăți unei astfel de cunoașteri mai este necesar încă un pas de observare cu adevărat intimă a vieții pentru a vedea, în ceea ce îți afluează prin anumite trăiri de destin, ceva care cuprinde eul din afară, așa cum amintirea acționează dinăuntru pentru a permite ca o trăire trecută să se reaprindă. Poți deveni apt să percepi în trăirea de destin cum o faptă anterioară a sufletului ia calea spre eu, așa cum în amintire o trăire anterioară ia calea reprezentării, când există un prilej exterior în acest sens. Mai devreme am vorbit, ca de o reprezentare „posibilă", că *urmările faptelor* pot întâlni din nou sufletul uman. În cadrul unei singure vieți pământene, pentru anumite urmări ale faptei o *asemenea* întâlnire este exclusă, pentru că această viață pământeană era prevăzută, stucturată pentru a împlini fapta. Trăirea în acest caz constă în împlinirea ei. O anumită *urmare* a faptei poate influența tot atât de puțin sufletul, încât ai putea să-ți amintești o trăire în care încă te afli. Nu poate fi vorba în această privință decât de trăirea urmărilor unei fapte care nu întâlnesc eul cu predispozițiile pe care le are în viața pământeană care stau la baza împlinirii ei. Privirea nu se poate îndrepta decât spre urmări ale faptelor din alte vieți pământene. Așa poți gândi – de îndată ce simți că ce te întâmpină, aparent, ca o trăire de destin este legat de eu ca și ceea ce se formează din interiorul eului însuși –, numai că într-o astfel de trăire de destin ai de-a face cu urmările unei fapte din vieți pământene anterioare. Se vede că ești condus spre admiterea a ceea ce pentru conștiența obișnuită apare ca fiind un paradox și care arată că trăirile de destin ale unei vieți pământene sunt legate de faptele unor vieți pământene anterioare. Este vorba de o înțelegere intimă a vieții dirijată de gândire. Din nou, această reprezentare își poate primi conținutul deplin numai prin cunoaștere suprasensibilă: fără aceasta ea rămâne fantomatică. Dar ea pregătește sufletul pornind de la conștiența obișnuită, pentru ca acest adevăr să poată fi *văzut* mai târziu într-o observare suprasensibilă adevărată.

Numai o parte a faptei sale se află în lumea exterioară; cealaltă este în mine însumi. Să lămurim relația dintre eu și faptă cu ajutorul unei comparații simple luată din științele naturii. Animale care au imigrat cândva în peșterile din Kentucky, viețuind în acestea și-au pierdut după un timp capacitatea de a vedea. Sejurul în întuneric a scos ochii din activitatea lor. În ochii lor nu se mai desfășoară, din această cauză, activitățile fizică și chimică care au loc în timpul actului vederii. Curentul nutritiv care era folosit mai înainte pentru această activitate se îndreaptă acum către alte organe. Acum, aceste animale pot trăi numai în *acele* peșteri. Prin fapta lor, prin imigrarea în peșteri, ele au creat condițiile vieții lor ulterioare. Imigrarea a devenit o parte din destinul lor. O entitate care a fost activă o dată s-a legat de rezultatele faptelor. Așa stau lucrurile și cu spiritul omului. Sufletul i-a putut mijloci numai anumite capacități, în timpul când el a fost activ. Iar aceste capacități sunt corespunzătoare faptelor. Printr-o faptă pe care a săvârșit-o sufletul se află în el predispoziția plină de forță de a săvârși o altă faptă, care este rodul acesteia. Sufletul poartă în sine aceasta ca pe o necesitate, până la săvârșirea ultimei fapte. Se poate spune, de asemenea, că printr-o faptă se imprimă sufletului necesitatea de a săvârși consecința acestei fapte.

Prin faptele sale, spiritul uman și-a pregătit cu adevărat destinul. Datorită celor făptuite de el în viața anterioară, el se găsește legat de ceva nou. Se poate pune întrebarea: Cum pot fi aceste lucruri, ținând seama de faptul că spiritul uman este transpus într-o lume cu totul diferită, la noua sa întrupare, de cea pe care a părăsit-o cândva? La baza acestei întrebări se află o reprezentare a înlănțuirilor de destin asociată cu exterioritatea vieții. Când îmi strămut scena acțiunii din Europa în America, mă găsesc într-o ambianță cu totul nouă. Și totuși viața mea din America depinde întru totul de viața mea anterioară din Europa. Dacă în Europa am devenit mecanic, în America viața mea va lua un cu totul alt curs decât dacă aș fi devenit funcționar de bancă. Într-unul din cazuri voi fi înconjurat probabil de mașini, în celălalt de amenajări specifice lumii bancare. În fiecare din cazuri viața mea anterioară îmi determină ambianța; este ca și cum ea atrage din toată ambianța acele lucruri care îi sunt înrudite. Așa stau lucrurile cu sinea spirituală. Ea se înconjoară într-o viață nouă cu ceea ce îi este înrudit dintr-o viață anterioară. Din această cauză somnul este o imagine pentru moarte, pentru că în timpul somnului omul este sustras scenei de activitate unde-l așteaptă destinul său. În timp ce dormim, evenimentele își urmează cursul pe această scenă. Pentru un timp nu avem nici o influență asupra acestui curs. Și totuși viața noastră într-o nouă zi depinde de acțiunea faptelor noastre din ziua precedentă. Personalitatea noastră se reîncorporează, în adevăr, în fiecare dimineață în lumea faptelor noastre. Ceea ce a fost despărțit de noi în timpul nopții este dispus în jurul nostru în timpul zilei. Așa stau lucrurile cu faptele din încarnările precedente ale omului. Ele sunt legate de el, ca destin al său, așa cum rămâne legată viața din peșterile întunecate de animalele care și-au pierdut capacitatea de a vedea datorită

imigrării lor în aceste peșteri. Așa cum aceste animale pot trăi numai când se găsesc în ambianța în care s-au transpus singure, tot astfel și spiritul omului *poate* trăi numai în ambianța pe care și-a creat-o prin faptele sale. Dacă dimineața eu găsesc pregătită situația pe care am creat-o singur în ziua precedentă, de aceasta are grijă mersul nemijlocit al evenimentelor. Dacă găsesc pregătită, atunci când mă reîncarnez, o ambianță care corespunde rezultatului vieții mele anterioare, de aceasta are grijă înrudirea spiritului meu reîncorporat cu lucrurile din ambianță. Prin aceasta ne putem face o reprezentare despre felul în care *sufletul* este încorporat ființei omului. Corpul fizic este subordonat legilor eredității. Spiritul uman, dimpotrivă, trebuie să se reîncarneze mereu; iar legea sa constă în aceea că el preia roadele vieților anterioare în cele următoare. Sufletul trăiește în prezent. Dar această viață în prezent nu este independentă de viețile anterioare. Spiritul care se încorporează își aduce din încorporările sale anterioare destinul propriu. Iar acest destin determină viața. Ce impresii va avea, ce dorințe îi vor putea fi satisfăcute, ce bucurii și suferințe va cunoaște, cu ce oameni se va întâlni: acestea toate depind de faptele din încorporările trecute ale spiritului. Oameni cu care sufletul a fost legat într-o viață vor fi regăsiți de el într-o viață ulterioară pentru că faptele care i-au legat trebuie să-și aibă urmările. Sufletele legate de un anume suflet vor năzui să se reîncarneze în același timp cu el. Așadar, viața unui suflet este rezultatul destinului autocreat al spiritului uman. Trei categorii de lucruri condiționează cursul vieții unui om între naștere și moarte. Prin aceasta el este dependent de trei feluri de factori care se află *dincolo* de naștere și de moarte. Corpul este subordonat legii *eredității*; sufletul este subordonat destinului autocreat. Acest destin se numește cu un termen vechi *karma* sa. Iar spiritul se află sub legea *reîncarnării*, a vieților pământene repetate. Potrivit acesor fapte putem exprima relația dintre spirit, suflet și corp. Spiritul este veșnic; nașterea și moartea acționează după legile lumii fizice în corporalitate; viața sufletului, care este subordonată destinului, mijlocește legătura dintre ele în cursul unei vieți pământene. Toate celelalte cunoștințe despre ființa omului presupun cunoașterea „celor trei lumi" cărora el le aparține. Despre acestea va fi vorba în capitolul următor.

O gândire care examinează fenomenele vieții și care nu se ferește să urmărească până la ultimele consecințe gândurile ce rezultă dintr-o contemplare plină de viață poate să ajungă pur și simplu prin logică la reprezentarea vieților pământene repetate și la legea destinului. Pe cât de adevărat este că pentru clarvăzătorul care are „ochiul spiritual" deschis viețile trecute stau în fața sa ca o carte deschisă, eveniment pe care-l percepe ca pe o *trăire*, tot pe atât de sigur este că *adevărul* tuturor acestor lucruri poate aprinde lumina *rațiunii* care contemplă*.

* A se compara cu cele spuse în această privintă capitolul „Observații și completări" de la sfârșitul cărții.

CELE TREI LUMI

I. Lumea sufletului

Observarea omului a arătat că el aparține unor trei lumi. Din lumea corporalității fizice sunt preluate substanțele și forțele care-i alcătuiesc trupul. El are cunoștințe despre această lume prin percepțiile simțurilor fizice exterioare. Cine se încrede *numai în aceste* simțuri și dezvoltă numai capacitatea lor de percepție acela nu-și poate crea o deschidere spre celelalte două lumi, cea *sufletească* și cea *spirituală*. Un om se poate sau nu convinge de adevărul unui obiect sau al unei ființe dacă are sau nu pentru acestea un organ de percepție, un simț. Desigur, considerarea organelor de percepție superioare ca *simțuri* spirituale poate conduce la o înțelegere eronată. Căci dacă vorbim de *simțuri*, legăm în mod involuntar gândul cu lumea fizică. Lumea fizică este desemnată ca fiind „sensibilă" în opoziție cu cea *spirituală*. Pentru a evita neînțelegerile trebuie luat în considerare faptul că aici se vorbește despre „simțurile superioare" numai în mod comparativ, într-un sens figurat. Așa cum simțurile fizice percep fizicul, tot astfel și cele sufletești sau spirituale percep sufletescul și spiritualul. Se folosește expresia „simț" numai în semnificația de „organ de percepție". Omul nu ar avea o cunoștință despre lumină și culoare dacă nu ar avea un ochi sensibil la lumină; el nu ar ști nimic despre sunete dacă nu ar avea o ureche sensibilă la sunete. În această privință este cu totul îndreptățit când spune: „Fără un ochi care să simtă lumina și fără o ureche care să simtă sunetul, întreaga lume ar fi întunecată și mută. Ar exista în ea tot atât de puțină lumină sau sunet pe cât de puțin ar fi posibilă o durere de măsea fără un nerv care să simtă durerea". Pentru a vedea în lumină corectă ceea ce este spus aici este suficient să meditezi la cât de diferită trebuie să i se reveleze lumea unei ființe vii inferioare, care are

numai un sunţ tactil răspândit pe toată suprafaţa corpului. Lumina, culoarea şi sunetul nu pot fi prezente, în orice caz nu în sensul în care ele există pentru fiinţe care sunt înzestrate cu ochi şi urechi. Vibraţiile aerului cauzate de o împuşcătură pot exercita asupra lor o influenţă când sunt atinse de ele. Pentru ca aceste vibraţii ale aerului să se reveleze sufletului ca detunătură este însă necesară o ureche. Pentru ca anumite fenomene să se reveleze în substanţa fină numită eter ca lumină şi culoare este necesar un ochi. Omul ştie ceva despre o fiinţă sau lucru numai datorită faptului că el primeşte din partea acestora o *acţiune* prin intermediul unuia din organele sale. Această relaţie dintre om şi lumea adevărului este prezentată în mod pregnant în următoarea maximă a lui Goethe: „De fapt, este inutil să exprimăm fiinţa unui lucru oareeare. Noi conştientizăm *acţiuni*, iar o istorie completă a acestor acţiuni ar cuprinde, în orice caz, esenţa acelui lucru. Degeaba facem efortul de a descrie caracterul unui om: dimpotrivă, dacă am reuni acţiunile sale, faptele sale, ne-am afla în faţa unui tablou al caracterului său. Culorile sunt fapte ale luminii, fapte şi suferinţe... Culorile şi lumina se găsesc între ele în exact acelaşi raport, dar trebuie să le gândim pe amândouă ca aparţinând întregii naturi; căci ea este întreagă, ea care vrea să ni se reveleze în mod special prin acestea simţului ochiului. Întocmai astfel i se dezvăluie natura unui alt simţ... Aşa vorbeşte natura *altor simţuri*, unor simţuri *cunoscute, neînţelese, necunoscute*; astfel vorbeşte ea cu ea însăşi şi cu noi prin mii de fenomene. *Pentru cel ce este atent, ea nu este nici moartă şi nici mută*". [7] Ar fi greşit dacă am interpreta acest pasaj scris de Goethe în sensul că el pune sub semnul întrebării posibilitatea de cunoaştere a esenţei lucrurilor. Goethe nu vrea să spună că noi am conştientiza numai acţiunea lucrului, iar esenţa s-ar ascunde dincolo de aceasta. El vrea să spună mult mai mult, că despre o asemenea „esenţă sau fiinţă ascunsă" nici nu trebuie vorbit. Esenţa nu se află dincolo de manifestare; ea îşi face apariţia prin manifestare sau revelare. Numai că această esentă este adeseori atât de bogată încât se poate revela altor simţuri în alte forme. *Ceea ce* se revelează aparţine esenţei, numai că din cauza limitării simţurilor aceasta nu este *întreaga* esenţă. Această concepţie a lui Goethe o adoptăm întru totul aici ca fiind a ştiinţei spiritului.

Aşa cum în corp se dezvoltă organe de percepţie cum sunt ochiul şi urechea ca simţuri pentru fenomenele corporale, tot astfel omul poate dezvolta în sine organe de percepţie sufletească şi spirituale prin care i se deschid lumile sufletului şi spiritului. Pentru cel care nu are astfel de simţuri superioare, aceste lumi sunt „întunecate şi mute" . În orice caz, relaţia dintre om şi aceste simţuri superioare este diferită de cea pe care o are cu corporalul. Ca acestea din urmă să fie complet dezvoltate are grijă în general buna mamă natura. Ele apar fără colaborarea omului. La dezvoltarea simţurilor sale superioare trebuie să lucreze el însuşi. Omul trebuie să-şi formeze sufletul şi spiritul, dacă vrea să perceapă lumea sufletului şi pe cea a spiritului, aşa cum natura i-a dezvoltat corpul ca el să poată percepe ambianţa sa şi să se poată orienta în ea. Formarea de organe superioare pe care natura încă nu le-a dezvoltat ea însăşi nu este nenaturală; căci, *în sens superior*, tot ce realizează omul aparţine naturii. Numai cine vrea să afirme că omul trebuie să rămână pe treapta de dezvoltare pe care ne-o dăruieşte natura poate numi antinaturală formarea simţurilor superioare. El înţelege greşit aceste organe, în semnificaţia dată lor în textul lui Goethe. Dar un astfel de om ar trebui să combată imediat şi educarea omului, căci şi aceasta continuă opera naturii. Şi mai ales ar trebui să combată operarea orbilor din naştere. Căci celui care trezeşte în sine simţurile superioare în modul pe care-l vom expune în ultima parte a acestei scrieri i se întâmplă ca orbului din naştere operat. Lumea îi apare cu noi însuşiri, cu fenomene şi fapte despre care simţurile fizice nu revelează nimic. Îi este clar că el nu adaugă adevărului nimic în mod arbitrar prin aceste organe superioare, ci că fără ele partea esenţială a acestui adevăr ar fi rămas *ascunsă*. Lumea sufletului şi lumea spiritului nu sunt ceva *alături* sau *în afara* celei fizice, ele nu sunt separate spaţial de aceasta. Aşa cum pentru orbul din naştere operat lumea anterioar întunecată străluceşte în lumină şi culori, tot astfel celui *trezit* sufleteşte şi spiritual lucruri care mai înainte nu-i apăruseră decât sub aspect corporal îi revelează acum însuşirile lor sufleteşti şi spirituale. În orice caz, această lume se umple cu fenomene şi entităţi care pentru cel care nu este trezit sufleteşte şi spiritual rămân total necunoscute. (În continuare se va vorbi mai mult despre formarea simţurilor sufleteşti şi spirituale. Vom descrie mai întâi aceste lumi superioare. Cine contestă aceste lumi nu spune nimic altceva decât că el nu şi-a dezvoltat încă organele superioare. Dezvoltarea omului nu este încheiată pe nici o treaptă; ea trebuie să progreseze în continuare.)

Adeseori, „organele superioare" sunt imaginate involuntar ca fiind asemănătoare celor fizice. Dar ar trebui ca oamenii să aibă clar în minte faptul că este vorba de formaţiuni spirituale sau sufleteşti. Din această cauză nu trebuie să ne aşteptăm ca ceea ce percepem în lumile superioare să fie doar o substanţialitate diluată, asemănătoare ceţii. Atât timp cât se *aşteaptă* o astfel de percepţie nu se va putea ajunge la o reprezentare clară a ceea ce se înţelege prin „lumi superioare". Pentru mulţi oameni nici nu ar fi atât de greu, cum este, de fapt, să ştie ceva despre aceste „lumi superioare" – în orice caz, la început numai aspectele elementare – dacă nu şi-ar imagina că ceea ce trebuie să perceapă trebuie să fie tot ceva rarefiat. Întrucât pornesc de la această premisă, ei nu vor recunoaşte, de regulă, despre ce este vorba în realitate. Ei gândesc aceste lucruri ca fiind nereale, nu le valorifică într-un sens care să-i satisfacă etc. Este sigur că treptele superioare ale evoluţiei spirituale sunt greu accesibile; însă treapta care ar permite recunoaşterea esenţei lumii spirituale – şi aceasta înseamnă deja mult – nu ar fi atât de greu de

atins dacă oamenii ar vrea să se elibereze de prejudecata care constă în reprezentarea sufletească a spiritualului ca fiind numai ceva fizic, mai subtil.

Așa cum nu cunoaștem un om în întregime dacă avem numai o reprezentare a exteriorului său fizic, tot astfel nu cunoaștem nici lumea înconjurătoare dacă știm despre ea numai ceea ce ne revelează simțurile fizice. Și așa cum o fotografie ne devine inteligibilă și plină de viață atunci când facem cunoștință cu persoana pe care o reprezintă atât încât să-i cunoaștem sufletul, tot astfel putem cunoaște și lumea corporală cu adevărat numai atunci când îi percepem baza sufletească și spirituală. Din această cauză se recomandă să vorbim mai întâi despre lumile superioare, despre lumea sufletească și despre cea spirituală și abia după aceea să evaluăm pe cea fizică de pe pozițiile științei spiritului.

A vorbi în epoca culturală actuală despre lumile superioare prezintă anumite dificultăți. Căci această epocă culturală este mare înainte de toate prin cunoașterea și stăpânirea lumii corporale. Cuvintele noastre și-au căpătat amprenta, importanța și semnificația prin referirea la această lume corporală. Trebuie însă să utilizăm aceste cuvinte uzuale pentru a ne lega de ceva cunoscut. Prin aceasta celor care nu vor să se încreadă decât în simțurile lor exterioare li se deschide poarta înțelegerilor greșite. Despre unele lucruri se poate vorbi doar prin pilde sau în mod aluziv. Dar așa trebuie să fie, căci astfel de pilde sunt un mijloc prin care omul poate fi ghidat spre aceste lumi superioare și prin aceasta îi este stimulată ajungerea la ele. (Despre aceasta vom vorbi într-un capitol următor în care vom face trimitere la formarea organelor de percepție spirituală. [Obs.] Mai întâi, omul *trebuie* să ia cunoștință de lumile superioare prin imagini, prin pilde. Apoi el poate gândi la acestea și să aibă o privire de ansamblu asupra lor.)

Așa cum substanțele și forțele care alcătuiesc și stăpânesc stomacul nostru, inima noastră, plămânii noștri, creierul nostru etc. își au originea în lumea corporală, tot astfel și calitățile noastre sufletești, impulsurile, dorințele, sentimentele, pasiunile, poftele noastre etc. își au originea în lumea sufletească, așa cum trupul este o parte a lumii corporale fizice. Dacă vrem să ne referim la deosebirea dintre lumea corporală fizică și cea sufletească, putem spune că cea din urmă este, în toate elementele și entitățile sale, mult mai fină, mai mobilă, mai plastică decât prima. Totuși, trebuie să fie evident faptul că pășim într-o lume cu totul nouă, atunci când ajungem în cea sufletească. Așadar, dacă vorbim de mai grosolan și mai fin în această privință, trebuie să fim conștienți că lăsăm să se înțeleagă în mod comparativ ceea ce este totuși fundamental diferit. Așa stau lucrurile cu tot ce va fi spus despre lumea sufletească cu cuvinte împrumutate de la corporalitatea fizică. Dacă ținem seama de aceasta, se poate afirma că formațiunile și ființele lumii sufletești sunt și ele constituite din substanțe sufletești și sunt conduse, de asemenea, de forțe sufletești, așa cum se întâmplă în lumea fizică cu substanțele și forțele fizice.

Așa cum formațiunilor corporale le este proprie dimensiunea spațială și mișcarea în spațiu, tot astfel lucrurilor și entităților sufletești le sunt proprii excitabilitatea, dorința instinctivă. Din această cauză lumea sufletească mai este denumită și lumea poftelor sau a dorințelor, sau lumea „cerințelor". Aceste expresii sunt împrumutate de la lumea sufletească umană. Din această cauză trebuie să reținem că lucrurile și acele părți ale lumii sufletești care se află în afara sufletului uman sunt tot atât de diferite de forțele sufletești din aceasta precum sunt substanțele și forțele fizice ale lumii corporale exterioare de părțile care alcătuiesc corpul uman. (Impuls, dorință, cerință sunt denumiri pentru substanțialitatea lumii sufletești. Această substanțialitate s-o numim „astrală". Dacă acordăm mai multă atenție *forțelor* lumii sufletești, se poate vorbi despre „entitatea poftelor". Totuși nu trebuie uitat că aici deosebirea dintre „substanță" și „forță" nu poate fi atât de strictă ca în lumea fizică. Un impuls poate fi numit la fel de bine „forță" și „substanță".)

Pentru cel care obține pentru prima oară o privire de ansamblu a lumii sufletești, deosebirile pe care aceasta le prezintă față de lumea fizică au un efect năucitor. Totuși aceasta este situația în cazul activizării unui simț fizic anterior inactiv. Orbul din naștere operat trebuie să învețe mai întâi să se orienteze în lumea pe care mai înainte a cunoscut-o doar prin simțul tactil. Un astfel de om vede mai întâi lucrurile în interiorul ochiului său; apoi el le vede în afara sa, dar ele îi apar ca și cum ar fi pictate pe o suprafață. Abia treptat el sesizează adâncimea, distanța spațială a lucrurilor etc. În lumea sufletească sunt valabile legi cu totul diferite de cele ale lumii fizice. Există multe formațiuni sufletești legate de cele ale altor lumi. Sufletul omului este legat, de exemplu, de corpul fizic uman și de spiritul uman. El este așadar influențat concomitent de lumea corporală și de cea spirituală. De aceste lucruri trebue să ținem seama atunci când observăm lumea sufletească; și nu trebuie să considerăm legi sufletești ceea ce își are originea în acțiunea unei alte lumi. Dacă, de exemplu, omul emite o dorință, aceasta este purtată de un gând, de o reprezentare a spiritului și ascultă de legile acestuia. Așa cum putem însă stabili legile lumii fizice făcând abstracție de influențele pe care le are, de exemplu, omul asupra produselor ei, ceva asemănător este posibil și cu lumea sufletească.

O deosebire importantă între fenomenele sufletești și cele fizice poate fi exprimată prin aceea că desemnăm interacțiunea primelor ca fiind mult mai *interioară*. În spațiul fizic domnește, de exemplu, legea „șocului". Când o bilă de fildeș lovește o alta care se află în repaus, ultima se deplasează într-o direcție care poate fi calculată din mișcarea și elasticitatea primeia. În spațiul sufletesc interacțiunea dintre două formațiuni care se întâlnesc depinde de calitățile lor interioare. Ele se pătrund reciproc, concresc parcă una cu cealaltă, dacă sunt înrudite între ele. Ele se resping când entitățile lor sunt opuse. În spațiul corporal există, de exemplu, anumite legi pentru vedere. Vedem obiecte îndepărtate într-o diminuare continuă. Când privești pe o alee, arborii îndepărtați par – conform legilor perspectivei – separați între ei prin distanțe mai mici decât arborii apropiați. În spațiul sufletesc, dimpotrivă, totul, ceea ce este apropiat și ceea ce este depărtat, îi apare clarvăzătorului ca fiind dispus la distanțe pe care le au prin natura lor interioară. Prin aceasta îi este dată, desigur, celui care pășește în spațiul sufletesc și care vrea să se descurce cu regulile aduse din lumea fizică o sursă de variate rătăciri.

Printre primele lucruri pe care trebuie să ți le însușești pentru orientarea în lumea sufletească este acela de a învăta să deosebești diferitele feluri de formațiuni întâlnite aici, așa cum deosebești în lumea fizică corpuri solide, lichide și gazoase. Pentru a ajunge la aceasta trebuie să înveți să cunoști cele două forțe fundamentale care sunt importante, înainte de toate, aici. Ele pot fi numite *simpatie* și *antipatie*. Felul cum acționează aceste forțe fundamentale într-o formațiune sufletească determină natura acesteia. *Simpatie* numin forța cu care o formațiune sufletească atrage alte formațiuni, prin care caută să se contopească cu acestea, prin care caută să-și pună în valoare înrudirea cu ele. *Antipatia* este, dimpotrivă, forța cu care se resping formațiunile sufletești, prin care se exclud, prin care acestea își afirmă particularitatea. De măsura în care aceste forțe fundamentale sunt prezente într-o formațiune sufletească depinde rolul pe care îl joacă ele în lumea sufletească. Trebuie deosebite mai întâi trei feluri de formațiuni sufletești în funcție de acțiunea simpatiei și antipatiei față de ele. Acestea se deosebesc prin aceea că simpatia și antipatia se află în ele în relații reciproce foarte precise. În toate trei sunt prezente *ambele* forțe fundamentale. Să luăm mai întâi o formațiune din primul fel de formațiuni sufletești. Ea atrage alte formațiuni din ambianța sa cu ajutorul simpatiei care acționează în ea. Dar în afara simpatiei mai există în ea și antipatie, prin care ea respinge lucruri ce se află în ambianța sa. O astfel de formațiune va apărea spre exterior ca și cum nu ar fi înzestrată decât cu forțe ale antipatiei. Totuși, nu aceasta este situația. În ea se află și simpatie și antipatie. Numai că cea din urmă este dominantă. Ea are prioritate față de prima. Astfel de formațiuni joacă un rol *egoist* în spațiul sufletesc. Ele resping multe lucruri din jurul lor și atrag puține lucruri cu dragoste spre ele. Din această cauză ele se mișcă ca forme invariabile prin spațiul sufletesc. Prin forța simpatiei care există în ele par a fi *avide*. Aviditatea apare însă în același timp ca insațiabilă, ca și cum nu ar putea fi satisfăcută, pentru că antipatia dominantă respinge atâtea lucruri care-i vin în întâmpinare, încât nu poate surveni nici o satisfacere. Dacă se dorește compararea formațiunilor sufletești de acest fel cu ceva din lumea fizică, se poate spune: ele corespund corpurilor fizice solide. Această regiune a substanțialității sufletești trebuie numită *dorința arzătoare*. Acea parte din dorința arzătoare care este amestecată în sufletele animale și umane determină în ele ceea ce se numește *dorințele senzuale inferioare*, instinctele lor egoiste dominante. Al doilea fel de formațiuni sufletești este acela la care cele două forțe fundamentale sunt în echilibru, la care, așadar, simpatia și antipatia acționează cu aceeași tărie. Acestea întâmpină alte formațiuni cu o anumită neutralitate; ele acționează asupra lor ca fiind înrudite, fără a le atrage sau respinge în mod special. De asemenea, ele nu se delimitează foarte net de lumea înconjurătoare. Tot timpul lasă alte formațiuni din ambianță să acționeze asupra lor; din această cauză pot fi comparate cu substanțele lichide ale lumii fizice. În modul cum aceste formațiuni atrag alte lucruri spre ele nu există nici un fel de aviditate. Acțiunea despre care vorbim aici are loc, de exemplu, când sufletul uman percepe o culoare. Când am senzația culorii roșii, primesc mai întâi o excitație neutră din ambianță. Abia când acestei excitații i se asociază plăcerea pentru acel roșu trebuie luată în considerare o altă acțiune sufletească. Ceea ce produce *excitația neutră* sunt formațiuni sufletești care se află în asemenea interacțiune încât simpatia și atipatia se echilibrează reciproc. Substanțialitatea sufletească care intră aici în discuție va trebui desemnată ca fiind una perfect plastică, fluidă. Ea se mișcă prin spațiul sufletesc nu în mod egoist, ca prima, ci în așa fel încât existența ei primește pretutindeni impresii, ea se dovedește a fi înrudită cu multe lucruri din cele pe care le întâlnește. O expresie care i s-ar putea potrivi ar putea fi aceea de *excitabilitate fluidă*. Cea de a treia treaptă a formațiunilor sufletești este cea care se caracterizează prin predominarea simpatiei asupra antipatiei. Antipatia produce autovalorificarea egoistă; aceasta însă se retrage dincolo de înclinația spre lucrurile ambianței. Să ne imaginăm o astfel de formațiune în cadrul spațiului sufletesc. Ea apare ca un punct central al unei sfere atractive, care se întinde peste obiectele lumii înconjurătoare. Astfel de formațiuni pot fi considerate *materialitate a dorinței*. Această denumire apare ca fiind corectă pentru că antipatia care există și care este mai slabă numai față de simpatie determină totuși atracția, în așa fel încât obiectele atrase trebuie să fie aduse în domeniul propriu al formațiunii. Simpatia capătă din această cauză o nuanță fundamentală egoistă. Această substanțialitate a dorinței poate fi comparată cu corpurile gazoase sau aeriene ale lumii fizice. După cum se străduiește un gaz să expandeze în toate direcțiile, așa se întinde și substanțialitatea dorinței în toate direcțiile.

Treptele superioare de substanţialitate sufletească se caracterizează prin aceea că la ele una din forţele fundamentale se retrage complet, şi anume antipatia, şi numai simpatia se dovedeşte a fi agentul activ propriu-zis. Aceasta se poate pune în valoare, mai întâi, în cadrul înseşi părţilor formaţiunii sufleteşti. Aceste părţi acţionează unele asupra celorlalte în mod atractiv. Forţa simpatiei se exprimă în interiorul unei formaţiuni sufleteşti prin ceea ce se numeşte *plăcere*. Şi orice diminuare a acestei simpatii este *neplăcere*. Neplăcerea este o plăcere mai mică, aşa cum răceala este numai o căldură diminuată. Plăcerea şi neplăcerea trăiesc în om ca lume a *sentimentelor*, în sens mai îngust. *Simţirea* este ţeserea sufletescului în sine însuşi. De modul în care sentimentele plăcerii şi neplăcerii ţes în domeniul sufletesc depinde ceea ce se numeşte *confortul, tihna*.

O treaptă şi mai înaltă o reprezintă acele formaţiuni sufleteşti a căror simpatie nu rămâne închisă în domeniul vieţii proprii. Acestea se deosebesc de cele trei trepte inferioare, dar şi de a patra, prin aceea că la ele forţa simpatiei nu are de învins o antipatie corespunzătoare ei. Abia prin aceste feluri superioare de subsanţialitate sufletească multitudinea formaţiunilor se adună într-o lume sufletească comună. Atât timp cât este implicată antipatia, formaţiunea sufletească tinde spre altceva, dar în interesul său propriu, pentru a se întări şi a se îmbogăţi prin acel altceva. Acolo unde antipatia tace, acel altceva este preluat ca o revelaţie, ca o comunicare. Un rol asemănător cu cel jucat de lumină în spaţiul fizic îl joacă în spaţiul sufletesc această formă superioară de substanţialitate sufletească. Ea face ca o formaţiune sufletească să absoarbă existenţa şi fiinţa celorlalte în beneficiul acestora sau s-ar putea spune şi că ea se lasă iradiată de ele. Prin faptul că aceste fiinţe sufleteşti se adapă din aceste regiuni superioare ele sunt trezite la adevărata viaţă sufletească. Viaţa lor înăbusită în întuneric se deschide spre exterior, luminează şi străluceşte în spaţiul sufletesc; mişcarea leneşă, surdă din interior, care vrea să se închidă prin antipatie când sunt prezente numai substanţele regiunilor inferioare devine forţă care porneşte din interior şi se revarsă spre exterior. Excitabilitatea fluidă a celei de a doua regiuni acţionează numai la întâlnirea formaţiunilor. În orice caz, atunci fiecare se revarsă în cealaltă. Dar aici este necesară *atingerea*. În regiunile superioare domneşte radiaţia liberă, revărsarea. (Pe drept cuvânt, esenţa acestui domeniu este desemnată ca fiind o „radiaţie", căci simpatia care se degajă acţionează în aşa fel încât putem folosi ca simbol pentru aceasta expresia care este luată de la acţiunea luminii.) Aşa cum o plantă moare dacă o pui în pivniţă, tot aşa se întâmplă şi cu formaţiunile sufleteşti fără substanţele sufleteşti vitalizatoare ale regiunilor superioare. *Lumina sufletească*, *forţa sufletească activă* şi *viaţa sufletască* propriu-zisă aparţin acestor regiuni şi se comunică de aici fiinţelor sufleteşti.

Trebuie, aşadar, deosebite trei regiuni inferioare şi trei regiuni superioare ale lumii sufleteşti; şi ambele sunt mijlocite printr-o a patra, astfel încât rezultă următoarea divizare a lumii sufleteşti:

1. Regiunea dorinţei arzătoare
2. Regiunea excitabilităţii fluide
3. Regiunea dorinţelor
4. Regiunea plăcerii şi neplăcerii
5. Regiunea luminii sufleteşti
6. Regiunea forţei sufleteşti active
7. Regiunea vieţii sufleteşti.

Prin primele trei regiuni formaţiunile sufleteşti îşi obţin calităţile din raportul dintre antipatie şi simpatie; prin cea de a patra regiune, simpatia ţese în cadrul formaţiunii sufleteşti; prin cele trei regiuni superioare forţa simpatiei devine din ce în ce mai liberă; luminând şi vitalizând, substanţele sufleteşti ale acestei regiuni se mişcă prin spaţiul sufletesc, trezind ceea ce altfel ar trebui să se piardă prin sine însuşi într-o existenţă proprie.

De dragul clarităţii vom mai sublinia aici că aceste şapte secţiuni ale lumii sufleteşti nu reprezintă domenii separate. Aşa cum se întrepătrunde solidul, lichidul şi gazosul în lumea fizică, la fel se întrepătrund poftele arzătoare, excitabilitatea fluidă şi forţele lumii dorinţelor în lumea sufletească. Şi aşa cum în lumea fizică căldura pătrunde corpurile, lumina le iradiază, tot astfel stau lucrurile în domeniul sufletesc cu plăcerea şi neplăcerea şi cu lumina sufletească. Ceva asemănător are loc şi cu forţa activă a sufletului şi cu viaţa sufletească propru-zisă.

II. Sufletul în lumea sufletelor după moarte

Sufletul este elementul de legătură dintre spiritul omului și corpul său. Forțele sale de simpatie și antipatie care prin relațiile lor reciproce determină pofta, excitabilitatea, dorința, plăcerea și neplăcerea etc. nu sunt active numai între formațiunile sufletești, ci se exprimă și față de entitățile celorlalte lumi, ale lumii fizice și ale celei spirituale. În timp ce sufletul sălășluiește în corp, el este implicat în tot ce se întâmplă în acest corp. Când angrenajele fizice ale corpului își desfășoară activitățile în mod regulat, în suflet ia naștere plăcerea și bunăstarea, când angrenajele sunt deranjate, apare neplăcerea și durerea. Dar sufletul are participarea lui și la activtățile spiritului: un gând îl umple de bucurie, un altul cu dezgust; o judecată corectă are acordul sufletului, una greșită dezacordul său. Da, treapta de evoluție a unui om depinde de faptul dacă înclinațiile sufletului său merg mai mult într-o direcțe sau în alta. Un om este cu atât mai perfect cu cât sufletul său simpatizează cu exprimările spiritului; el este cu atât mai nedesăvârșit cu cât înclinațiile sale sunt satisfăcute prin angrenajele corpului său.

Spiritul este punctul central al omului, corpul este mijlocitorul prin care spiritul contemplă și cunoaște lumea fizică și prin care el acționează în aceasta. Sufletul însă este mijlocitorul între cei doi. El eliberează impresiei fizice pe care vibrațiile aerului le fac asupra urechii, senzația sunetului, el trăiește plăcerea pe care o creează acest sunet. Toate acestea le comunică spiritului, care ajunge prin aceasta la *înțelegerea* lumii fizice. Un gând care apare în spirit este transpus prin intermediul sufletului în dorința de realizare și abia prin aceasta poate deveni, cu ajutorul uneltei fizice, *faptă*. Acum, omul își poate împlini menirea sa, prin aceea că el lasă ca direcția întregii sale activități să-i fie dată de spirit. Sufletul poate oferi prin el însuși înclinațiile sale atât lumii fizice cât și celei spirituale. El pare să întindă antenele sale atât în jos, spre fizic, cât și în sus, spre spiritual. Prin coborârea în lumea fizică entitatea sa proprie este pătrunsă și colorată de natura fizicului. Întrucât însă spiritul poate acționa asupra lumii fizice numai prin mijlocirea lui, chiar prin aceasta îi este dată lui însuși orientarea spre fizic. Formațiunile sale sunt trase prin forțele sufletului spre fizic. Observați omul neevoluat. Înclinațiile sale depind de angrenajele corpului său. El simte plăcere numai la impresiile pe care lumea fizică o face asupra simțurilor sale. Și viața sa spirituală este trasă din această cauză în întregime în această sferă. Gândurile sale servesc numai satisfacerii vieții sale de necesități fizice. În timp ce sinea spirituală trăiește de la o încorporare la alta, ea trebuie să-și primească tot mai mult orientarea din sfera spirituală. Cunoașterea sa trebuie să fie determinată de spiritul adevărului etern, acționarea sa de binele etern.

Moartea, privită ca fapt al lumii fizice, înseamnă o modificare a angrenajelor corpului. O dată cu moartea acesta încetează de a mai fi prin angrenajele sale mijlocitor al sufletului și al spritului. Mai departe, el se arată a fi subordonat în întregime, în angrenajele sale, lumii fizice și legilor acesteia; el trece în aceasta pentru a se dizolva în ea. Numai aceste fenomene ale corpului pot fi observate după moarte cu simțurile fizice. Ce se întâmplă cu sufletul și cu spiritul se sustrage acestor simțuri. Căci prin simțuri nici în timpul vieții sufletul și spiritul nu pot fi observate decât în măsura în care acestea își găsesc expresia exterioară în fenomenele fizice. După moarte o astfel de expresie nu mai este posibilă. Din această cauză *nu se mai iau în considerare* observarea cu ajutorul simțurilor fizice și știința fundamentată pe acestea, pentru destinul sufletului și spiritului după moarte. Aici intervine o cunoaștere superioară care se bazează pe observația fenomenelor din lumea sufletelor și a spiritelor.

Deși s-a desprins de trup, spiritul mai este încă legat de suflet. Și așa cum în timpul vieții fizice corpul îl înlănțuise de lumea fizică, tot astfel acum sufletul îl leagă de lumea sufletească. Dar în această lume sufletească nu se găsește esența sa primordială. Ea trebuie numai să-l lege de câmpul creației sale, de lumea fizică. Pentru a apărea într-o nouă încorporare cu forma deplină, el trebuie să preia forță și întărire din lumea spirituală. Dar el a fos întrețesut prin suflet în lumea fizică. Este legat de o ființă sufletească, care este pătrunsă și colorată de natura fizicului, ceea ce face ca el însuși să obțină această orientare. După moarte, sufletul nu mai este legat de trup, ci numai de spirit. El trăiește acum într-o ambianță sufletească. Numai forțele acestei lumi mai pot avea, din această cauză, o influență asupra lui. Și de această viață a sufletului într-o lume a sufletelor este legat la început și spiritul. În felul acesta el este legat de același lucru de care era legat și în timpul încorporării fizice, de trup. Moartea trupului este determinată de legile acestuia. Trebuie spus că nu sufletul și spiritul părăsesc trupul, ci ele sunt eliberate de acesta când forțele sale nu mai pot acționa în sensul organismului uman. La fel este și relația dintre suflet și spirit. Sufletul va elibera spiritul în lumea superioară, în lumea spirituală, atunci când forțele sale nu mai pot acționa în sensul organizației sufletești umane. Spiritul va fi eliberat în clipa în care sufletul a supus dizolvării ceea ce el nu poate trăi mai departe cu spiritul. Această rămășiță care trăiește în corp dar poate fi irnpregnată în spirit sufletul o leagă de spirit în lumea pur spirituală. Pentru a cunoaște soarta sufletului după moarte trebuie observat, așadar, procesul său de dizolvare. El a avut sarcina de a da spiritului orientarea spre fizic. În clipa când și-a împlinit această sarcină, s-a

îndreptat spre spiritual. Din cauza acestei naturi a sarcinii sale, el ar trebui, de fapt, să devină activ numai spiritual atunci când trupul se desprinde de el, când, așadar, el nu mai poate fi *element de legătură*. El ar fi acest element dacă prin trăirea sa în trup nu ar fi fost influențat de acesta, dacă nu ar fi fost atras de el în înclinațiile sale. Fără această colorație pe care a obținut-o prin legătura cu corporalul, el ar urma, imediat după destrupare, legilor lumii pur sufletesc-spirituale și nu ar mai dezvolta alte înclinații spre senzorial. Aceasta ar fi situația dacă o dată cu moartea omul și-ar pierde în întregime orice interes pentru lumea pământeană, dacă toate poftele, dorințele etc. care se leagă de existența pe care el a părăsit-o ar fi satisfăcute. Însă, în măsura în care nu aceasta este situația, ceea ce a rămas din această orientare este prins de suflet.

Pentru a evita orice confuzie, trebuie să facem o deosebire clară între ceea ce îl leagă pe om de lume în felul acesta, putând fi echilibrat într-o încorporare următoare, și ceea ce îl leagă de o *anumită*, încorporare, mereu de ultima încorporare. Prima este echilibrată prin legea destinului, karma; cealaltă poate fi ștearsă din suflet numai după moarte.

Pentru spiritul uman, după moarte urmează un timp în care sufletul își anulează înclinațiile pentru existența fizică, pentru a urma apoi din nou legilor lumii pur sufletesc-spirituale și a elibera spiritul. Este conform naturii ca acest timp să fie cu atât mai lung cu cât sufletul a fost legat mai mult timp de fizic. El va fi scurt la un omul care a fost puțin atașat de viața fizică, dimpotrivă, va fi lung în cazul celui care a dezvoltat interese legate total de această viață, astfel încât la moarte în sufletul său mai trăiesc multe pofte, dorințe etc.

Cel mai ușor obținem o reprezentare a stării în care trăiește sufletul în timpul care urmează imediat după moarte reflectând la următoarele. Să luăm un exemplu grăitor: savurările unui gurmand. Plăcerea pe care acesta o are prin ingerarea unor alimente o simte ca o gâdilare în cerul gurii. Savurarea nu este desigur nimic corporal, ci aparține regiunii sufletului. În suflet, trăiește plăcerea și de asemenea și pofta de plăcere. Pentru satisfacerea poftei este însă necesar organul corporal corespunzător, cerul gurii etc. După moarte, sufletul nu a pierdut imediat o astfel de poftă, dar el nu mai are organul corporal care este mijlocul pentru satisfacerea poftei. Acum, pentru om lucrurile stau cu totul diferit, dar acționează mai departe în mod asemănător, însă mult mai intens, ca și cum s-ar afla într-o regiune în care nu există apă până la mari depărtări și el ar suferi de o sete arzătoare. În felul acesta sufletul suferă de lipsa plăcerii, pentru că el a depus organul corporal prin care poate avea plăcerea respectivă. Aceasta este situația cu toate dorințele sufletului, care nu pot fi satisfăcute decât prin organe corporale. Această stare (lipsa arzătoare) durează atât timp cât sufletul nu a învățat să nu mai poftească astfel de lucruri, care pot fi satisfăcute numai prin trup. Iar timpul care este petrecut în această stare poate fi numit locul poftei, deși, desigur, nu avem de-a face cu un „loc".

Dacă sufletul pășește, după moarte, în lumea sufletului, el este supus legilor acesteia. Ele acționează asupra lui și de această acțiune depinde în ce fel este lichidată înclinația sa pentru lumea fizică. Acțiunile trebuie să fie diferite după felul substanțelor și forțelor sufletești în domeniul cărora el se găsește transpus acum. Fiecare din aceste substanțe își va exercita influența sa purificatoare, limpezitoare. Fenomenul care are loc aici este de așa natură încât orice antipatie din suflet este învinsă treptat de forțele simpatiei, iar această simpatie este condusă până la nivelul ei cel ma înalt. Căci prin acest grad maxim de simpatie cu întreg restul lumii sufletești sufletul se va dizolva în aceasta, va deveni una cu ea. Atunci egoismul său este complet epuizat. El încetează de a mai exista ca ființă înclinată spre existența fizică: prin el este eliberat spiritul. Pentru acest motiv sufletul se limpezește, parcurgând regiunile descrise mai sus, până când devine una cu lumea simpatiei în regiunea simpatiei desăvârșite. Faptul că spiritul este legat el însuși până în ultimul moment al eliberării sufletului său cu acesta derivă din aceea că prin viața sa a devenit cu totul înrudit cu el. Această înrudire este mult mai mare decât cea cu trupul. Căci cu trupul el este legat indirect prin suflet, dar cu acesta el este legat direct. El este viața sa proprie. Din această cauză, spiritul nu este legat de trupul care se descompune, ci de sufletul care se eliberează treptat. Din cauza legăturii directe a spiritului cu sufletul el se poate simți eliberat de acesta abia când sufletul însuși s-a unificat cu lumea generală a sufletului.

În măsura în care lumea sufletească este sejurul oamenilor imediat după moarte, ea poate fi numită „locul poftelor". Diferitele sisteme religioase care au preluat o conștiență despre aceste condiții în învățăturile lor cunosc acest „loc al poftelor" sub numele de „Purgatoriu", „Foc purificator" etc.

Regiunea cea mai de jos a lumii sufletelor este aceea a *dorinței arzătoare*. Prin moarte sunt distruse toate poftele egoiste legate de viața corporală inferioară cea mai grosolană. Căci prin astfel de pofte sufletul poate suferi acțiunea forțelor acestei regiuni. Poftele nesatisfăcute remanente din corpul fizie constituie punctul de atac. Simpatia unor astfel de suflete se întinde numai asupra a ceea ce poate hrăni ființa lor egoistă; și ea este mult depășită de antipatia care se

întinde asupra oricărui alt lucru. Acum însă poftele sunt îndreptate spre savurările fizice care nu pot fi satisfăcute în lumea sufletelor. Prin această imposibilitate a satisfacerii, lăcomia se intensifică la maximum. Imposibilitatea satisfacerii însă trebuie să stingă treptat lăcomia. Poftele arzătoare se distrug încetul cu încetul, iar sufletul află că stăpânirea acestor pofte este singurul mijloc de a împiedica suferința care trebuie să vină de la ele. În timpul vieții fizice are loc repetarea satisfacerii. Prin aceasta, suferința poftei arzătoare este acoperită printr-un fel de iluzie. După moarte, în „focul purificator" această suferință apare total descoperită. Sunt parcurse trăirile corespunzătoare privațiunii. Starea în care se găsesc sufletele este întunecată. Bineînțeles că acestei stări îi cad victimă numai acei oameni ale căror pofte în lumea fizică erau îndreptate spre lucrurile cele mai grosolane. Ființe cu puține plăceri o parcurg fără să observe, căci nu sunt înrudite cu ea. Trebuie spus că prin focul poftelor sufletele sunt influențate cu atât mai mult timp cu cât prin viața lor fizică s-au înrudit cu acest foc; din această cauză ele au nevoie să fie curățate. Nu trebuie să desemnăm o astfel de purificare ca suferință în sensul în care aceasta este resimțită *numai* ca suferință în lumea fizică. Căci sufletul *cere în mod necesar* după moarte purificarea sa, pentru că numai prin aceasta poate fi eradicată din el o imperfecțiune persistentă.

Un al doilea fel de procese ale lumii sufletelor este acela al menținerii ecllilibrului dintre simpatie și antipatie. În măsura în care sufletul uman se află după moarte în aceeași stare, el va fi influențat de aceste procese. Această stare este condiționată de trăirea exclusivă în cotidian, de găsirea bucuriei în impresiile trecătoare ale simțurilor. Oamenii trăiesc în această stare în măsura în care sunt condiționați de înclinațiile sufletești amintite. Ei se lasă influențați de orice fleac al zilei. Întrucât însă simpatia lor nu se adresează în mod special nici unui lucru, influențele trec repede. Tot ce nu aparține acestui domeniu al nimicurilor le este antipatic acestor persoane. Dacă sufletul trăiește după moarte această stare, fără ca obiectele senzoriale fizice necesare pentru satisfacerea sa să fie prezente, ea trebuie să se stingă în final. Bineînțeles că starea de privațiune care domină în suflet înainte de stingerea completă în suflet este dureroasă. Această stare dureroasă este școala necesară pentru distrugerea iluziei în care este învăluit omul în timpul vieții fizice.

În al treilea rând, în lumea sufletelor se iau în considerare procesele cu simpatie dominantă, în care dorința este preponderentă. Acțiunea lor sufletele o află prin tot ceea ce menține după moarte o atmosferă de dorințe. Și aceste dorințe pier treptat din cauza imposibilității de a le satisface.

Regiunea plăcerii și neplăcerii din lumea sufletelor care a fost desemnată mai sus ca fiind a patra impune sufletului încercări deosebite. Atât timp cât acesta trăiește în trup, el participă la tot ce îl privește pe acesta. Plăcerea și neplăcerea sunt legate de el. El determină sentimentul de bunăstare și comoditate, neplăcerea și inconfortul. În timpul vieții sale fizice, omul își simte corpul ca pe un sine al său. Ceea ce se numește *sentiment de sine* se bazează pe acest fapt. Cu cât oamenii sunt mai senzuali, cu atât sentimentul de sine are mai mult acest caracter. După moarte, lipsește corpul ca obiect al acestui sentiment de sine. Sufletul, căruia i-a rămas acest sentirnent, se simte din această cauză ca și cum ar fi *găunos*. El este copleșit de un sentiment ca și cum s-ar fi pierdut pe sine. Acest lucru durează atât timp cât este necesar pentru a recunoaște că în lumea fizică nu se află omul adevărat. Acțiunile acestei a patra regiuni distrug astfel iluzia sinei corporale. Sufletul învață să nu mai resimtă această corporalitate ca pe ceva esențial. El este vindecat și clarificat de atașamentul de corporalitate. Prin aceasta el a depășit ceea ce mai înainte îl încătușa cu putere de lumea fizică și își poate desfășura deplin forțele de simpatie care se îndreaptă în afară. El s-a desprins, ca să spunem așa, de sine și este gata să se reverse în lumea generală a sufletelor.

Trebuie să menționăm faptul că trăirile din această regiune sunt parcurse în mare parte de sinucigași. Ei își părăsesc în mod artificial corpul fizic, în timp ce toate sentimentele legate de acesta rămân neschimbate. În cazul morții naturale, o dată cu decăderea trupului are loc și o moarte parțială a sentimentelor ce sunt legate de acesta. La sinucigași se mai adaugă și chinul pe care li-l produce sentimentul despărțirii bruște de poftele și dorințele nesatisfăcute din cauza cărora ei au ajuns în această situație.

A cincea treaptă a lumii sufletelor este aceea a lumii sufletești. Simpatia are aici deja o înaltă valorificare. Cu aceasta sunt înrudite sufletele, în măsura în care în timpul vieții fizice nu s-au consumat în satisfacerea dorințelor joase, ci și-au găsit plăcerile, bucuriile în ambianța lor. Exaltarea, iubirea sentimentală pentru natură, în măsura în care a avut un caracter senzual, este supusă aici purificării. Trebuie însă făcută o deosebire între acest fel de entuziasm pentru natură și acea viață superioară care este de natură spirituală și care caută spiritul ce se revelează în lucrurile și fenomenele naturii. Acest fel de simț al naturii aparține lucrurilor care dezvoltă însuși spiritul și care fundamentează ceva ce rămâne în acesta. De acest simț al naturii trebuie deosebită plăcerea care își are baza în simțuri. Față de acesta sufletul are nevoie, de asemenea, de purificare, ca și față de alte înclinații care sunt fundamentate numai în existența fizică. Mulți oameni văd în amenajările care servesc unei bunăstări a simțurilor, într-un sistem educațional

care procură în primul rând comoditatea simțurilor, un fel de ideal. Despre aceștia nu se poate spune că servesc numai impulsurilor lor egoiste. Dar sufletul lor este totuși orientat spre lumea simțurilor și trebuie să fie vindecat de forța simpatiei care domnește în cea de a cincea regiune a lumii sufletești, căreia îi lipsesc mijloacele exterioare de satisfacere. Sufletul recunoaște aici, treptat, că această simpatie trebuie să ia alte căi. Aceste căi se găsesc în revărsarea sufletului în spațiul sufletesc cauzată de simpatia pentru ambianța sufletească. Acele suflete care cer de la amenajările lor religioase mai întâi o înălțare a bunăstării lor senzoriale sunt purificate aici. Și aceasta fie că nostalgia lor se îndreaptă spre un paradis terestru, fie spre un paradis ceresc. Ele găsesc în „ținutul sufletelor" acest paradis; dar numai cu scopul de a întrevedea lipsa de valoare a acestuia. Toate sunt, bineînțeles, numai exemple izolate de purificări care au loc în această a cincea regiune. Ele ar putea fi multiplicate după plac.

Prin cea de a șasea regiune, aceea a *forței sufletești active*, are loc purificarea părții dornice de fapte a sufletului, care nu are un caracter egoist dar își are motivația totuși în satisfacția senzorială pe care o aduc faptele. Naturile care dezvoltă o astfel de plăcere a faptelor lasă în afară impresia perfectă a idealiștilor, ele se dovedesc a fi persoane capabile de sacrificii. În sens mai adânc însă, este vorba totuși de edificarea unui sentiment de plăcere senzorială. Multe naturi artistice și altele care se dăruiesc unor activități științifice pentru că așa le place aparțin acestei regiuni. Ceea ce le înlănțuie pe acestea de lumea fizică este credința că ratiunea de a fi a artei și științei lor ar exista.

Cea de a șaptea regiune, aceea a *vieții sufletești* propriu-zise, îl eliberează pe om de ultimele lui înclinații pentru lumea fizic sensibilă. Fiecare dintre regiunile anterioare preia de la suflet ce îi este înrudit. Ceea ce învăluie spiritul este părerea că activitatea lui trebuie să fie dedicată în întregime lumii senzoriale. Există personalități foarte înzestrate care nu cugetă însă la nimic altceva decât la procesele și fenomenele lumii fizice. O astfel de credință poate fi numită materialistă. Ea trebuie să fie distrusă și aceasta se întâmplă în regiunea a șaptea. Aici, sufletele văd că în adevărul adevărat nu există obiecte pentru mentalitatea materialistă. Această credință a sufletului se topește aici ca ghiața la Soare. Ființa sufletească este de aici încolo absorbită din lumea sa, spiritul este eliberat de toate cătușele sale. El se înalță în regiunile în care trăiește numai în ambianța sa proprie. Sufletul și-a îndeplinit sarcina sa pământeană anterioară și după moarte s-a desprins ceea ce rămăsese din această sarcină ca o cătușă pentru spirit. În timp ce sufletul a depășit resturile pământene, el însuși este redat elementului său.

Se vede din cele spuse până acum că trăirile lumii sufletești și prin aceasta și stările vieții sufletești de după moarte capătă un aspect din ce în ce mai puțin respingător pentru suflet cu cât omul s-a desprins mai mult de ceea ce aderă la el provenind din înrudirea pământeană cu corporalitatea sa fizică. În funcție de premisele create în viața fizică, sufletul va aparține mai mult sau mai puțin timp uneia sau alteia dintre regiuni. Acolo unde simte înrudire, el va sălășlui până când aceasta este eliminată. Unde nu există înrudire, el trece fără să simtă peste posibilele influențe. Au fost prezentate în linii generale doar trăsăturile de bază ale lumii sufletelor și caracteristicile vieții sufletului în această lume. Același lucru este valabil pentru prezentările următoare ale țării spiritelor. Am depăși limitele pe care trebuie să le respecte această carte dacă am aborda și alte aspecte ale acestor lumi superioare. Căci din ceea ce poate fi comparat cu relațiile spațiale sau cu scurgerea timpului, referitor la care aici totul este complet diferit față de lumea fizică, se poate vorbi în mod inteligibil numai dacă se intenționează prezentarea lucrurilor în mod foarte detaliat. Unele lucruri importante în această privință se găsesc în cartea mea ***Știința ocultă***.

III. Țara spiritelor

Înainte de a urmări spiritul în călătoria sa mai departe, trebuie observat domeniul în care pășește el. Este „lumea spiritului". Această lume este atât de puțin asemănătoare lumii fizice, încât tot ce va fi spus despre ea trebuie să apară ca o fantezie celui care nu vrea să se încreadă decât în simțurile sale fizice. În măsură încă și mai mare este valabil aici ceea ce s-a spus despre „lumea sufletelor": pentru a o descrie trebuie să folosim parabola. Căci limbajul nostru, care este folosit în cea mai mare parte pentru adevărul sensibil, nu este înzestrat cu expresii care să poată fi aplicate direct „lumii spiritelor". Aici trebuie ca unele lucruri ce vor fi spuse să fie înțelese numai ca aluzii. Tot ce este descris aici este atât de diferit de lumea fizică încât nu poate fi redat decât în acest mod. Autorul acestei prezentări este conștient cât de puțin se pot asemăna indicațiile date de el cu experiențele avute în acest domeniu, din cauza imperfecțiunilor mijloacelor noastre de exprimare elaborate pentru lumea fizică.

Înainte de orice trebuie subliniat că această lume este țesută din materialul (bineînțeles că și cuvântul „material" este folosit aici într-un sens foarte nepotrivit) din care sunt alcătuite gândurile umane. Dar așa cum trăiește gândul în om, el este numai o umbră, o fantomă a adevărului său adevărat care aruncă această umbră; la fel se comportă și gândul care apare prin intermediul capului uman față de entitatea din „țara spiritelor" care corespunde acestui gând. Când se trezește simțul *spiritual* al omului, el percepe cu adevărat această entitate a gândului, așa cum ochiul sensibil percepe o masă sau un scaun. El se mișcă într-o ambianță formată din entități-gânduri. Ochiul spiritual percepe leul iar *gândirea* orientată senzorial numai gândul despre leu, ca pe o umbră, ca o imagine asemănătoare umbrei. Ochiul *spiritual* vede în „țara spiritelor" gândul despre leu tot atât de adevărat cum vede ochiul sensibil leul fizic. Și aici se poate trimte la parabola deja folosită cu privire la „țara sufletului". Așa cum orbului din naștere ambianța îi luminează dintr-o dată noile calități ale culorilor și luminilor, așa îi apare și celui care învață să folosească ochiul spiritual ambianța umplută cu o lume nouă, cu lumea gândurilor *vii* sau a *ființelor-gânduri*. În această lume pot fi văzute în primul rând *arhetipurile* spirituale ale tuturor gândurilor și ființelor care sunt prezente în lumea fizică și în cea sufletească. Imaginați-vă pictura unui artist plastic în spirit, înainte ca ea să fi fost realizată. Aveți aici o parabolă a ceea ce se înțelege prin *arhetip*. Nu este vorba că pictorul nu ar avea poate în cap un astfel de arhetip înainte de a picta tabloul, că el ar lua naștere treptat în timpul lucrării practice. În adevărata „lume a spiritului" sunt prezente asemenea arhetipuri pentru toate obiectele, iar lucrurile și entitățile fizice sunt copii ale acestor arhetipuri. Este de înțeles că cel care nu se încrede decât în simțurile sale exterioare contestă lumea arhetipală și afirmă că arhetipurile ar fi doar abstracțiuni pe care rațiunea care face comparații le obține de la obiectele sensibile; căci un astfel de om nu poate percepe în această lume superioară; el cunoaște lumea gândurilor numai în abstracțiunea ei fantomatică. El nu știe că cel ce este clarvăzător spiritual este la fel de familiar cu ființele-spirit cum este el cu câinele sau pisica sa și că lumea arhetipurilor are o realitate mult mai intensă decât lumea fizic-sensibilă.

În orice caz, priveliștea din această „țară a spiritelor" este mult mai zăpăcitoare decât aceea din lumea sufletească. Căci arhetipurile în forma lor adevărată sunt foarte diferite de copiile lor sensibile. Dar tot atât de diferite sunt și de *umbrele* lor, gândurile abstracte. În lumea spirituală totul este într-o activitate vie, continuă, în creație neîntreruptă. O liniște, o oprire în loc, așa cum le întâlnim în lumea fizică, nu există acolo. [Obs.] Căci arhetipurile sunt *entități creatoare*. Ele sunt maeștri creatori a tot ce ia naștere în lumea fizică și în cea sufletească. Formele lor se schimbă repede; și în fiecare arhietip există posibilitatea de a prelua forme diferite, nenumărate. Ele lasă parcă să țâșnească din ele formele speciale; și de-abia a fost produsă una, că arhetipul se pregătește să lase să țârnească din sine o alta. Iar arhetipurile se află între ele într-o relație mai mult sau mai puțin de înrudire. Ele nu acționează izolat. Unul are nevoie de ajutorul altuia în creația sa. Nenumărate arhetipuri acționează adeseori împreună, pentru ca în lumea sufletească sau fizică să ia naștere o ființă sau alta.

În afară de ceea ce poate fi perceput în această „țară a spiritelor" mai există aici și altceva, care trebuie considerat a fi o trăire a „auzului spiritual". De îndată ce „clarvăzătorul" se ridică din țara sufletelor în țara spiritelor, arhetipurile percepute devin și *sonore*. Această „sonoritate" este un proces pur spiritual. El trebuie să fie gândit fără o asociere cu un sunet fizic. Observatorul se simte ca într-o mare de sunete. Și în aceste sunete, în această sonoritate spirituală, se exprimă entitățile lumii spirituale. În sonoritățile lor combinate, în armoniile, ritmurile și melodiile lor se precizează legile primordiale ale existenței lor, relațiile lor reciproce și înrudirile lor. Ceea ce în lumea fizică rațiunea percepe ca lege, ca idee, se prezintă pentru „urechea spirituală" ca ceva muzical-spiritual (pitagoreicii numeau din această cauză această percepție în lmnea spirituală „muzica sferelor". Pentru cel ce posedă „urechea spirituală" această „muzică a sferelor" nu este numai ceva figurat, ceva alegoric, ci un adevăr *spiritual* bine cunoscut.) Dacă vrem să obținem numai o noțiune despre această „muzică spirituală", trebuie eliminate orice reprezentări legate de muzica sensibilă, așa cum sunt ele percepute de „urechea materială". Este vorba aici de *percepție spirituală*, așadar de una care trebuie să rămână mută pentru „urechea sensibilă". În descrierile următoare ale „țării spiritelor" indicațiile privind această „muzică spirituală" vor fi lăsate la o parte de dragul simplificării. Trebuie doar să ne imaginăm că tot ce se descrie ca „imagine", ca ceva „luminos", este în același timp și ceva *sonor*. Fiecărei culori, fiecărei percepții luminoase îi corespunde un sunet spiritual, iar oricărei coacționări de culori îi corespunde o armonie, o melodie și așa mai departe. Trebuie mai ales actualizat faptul că și acolo unde predomină sonorul percepția „ochiului spiritual" nu încetează. Sonorul nu face decât să se adauge luminosului. Când se va vorbi în continuare de „arhetipuri" trebuie să le fie asociate în gând și „arhesunete". La acestea se mai adaugă și alte percepții, care pot fi numite în sens de parabolă „gust spiritual" etc. Totuși nu vom intra în detalii în acest domeniu întrucât este vorba numai de a trezi o reprezentare a „țării spiritelor" prin câteva feluri de percepții extrase dintr-un întreg întâlnit în aceasta.

Este necesar acum să fie deosebite între ele diferitele feluri de arhetipuri. Și în „țara spiritelor" trebuie separat un număr de trepte sau regiuni, pentru a te putea orienta. Ca și în „lumea spiritelor", nu trebuie să gândim diferitele regiuni ca fiind așezate stratificat, ci într-o pătrundere și

întrețesere reciprocă. *Prima regiune* conține arhetipurile lumii fizice, în măsura în care acestea nu au viață. Arhetipurile mineralelor pot fi găsite aici, apoi cele ale plantelor, acestea însă în măsura în care sunt pur fizice; așadar, în măsura în care nu se ia în considerare viața din ele. La fel se găsesc aici și formele fizice ale animalelor și ale oamenilor. Cu aceasta nu se epuizează cele găsite în această regiune; este numai o ilustrare prin exemple ușor de explicat. Această regiune formează scheletul de bază al „țării spiritelor". Ea poate fi comparată cu uscatul Pământului nostru fizic. Este masa continentală a „țării spiritelor". Raportul său cu lumea fizic-corporală poate fi descris numai cu ajutorul unei comparații. Se poate obține o reprezentare a acesteia numai prin următoarele: să ne imaginăm un spațiu oarecare închis umplut cu corpuri fizice de cele mai variate feluri. Iar acum imaginați-vă că aceste corpuri fizice sunt îndepărtate, iar în locul lor rămân spații goale având formele lor. Spațiile intermediare mai înainte goale imaginați-le însă pline cu forme cât mai variate, aflate în cele mai diferite relații cu corpurile anterioare. Aproximativ așa arată regiunea cea mai joasă a lumii ahetipurilor. În ea se află obiectele și ființele care se încorporează în lumea fizică ca „spații goale". În spațiile intercalate se desfășoară activitatea mobilă a arhetipurilor (și ale „muzicii spirituale"). La încorporarea fizică spațiile goale se umplu întru câtva cu substanțe fizice. Cine ar privi concomitent în spațiu cu ochiul fizic și cu cel spiritual, ar vedea corpurile fizice și între ele activitatea vie a arhetipurilor. *A doua* regiune a „țării spiritelor" conține arhetipurile vieții. Dar această viață alcătuiește aici o unitate perfectă. Ca element fluid, ea curge prin lumea spiritului, pulsând asemănător sângelui peste tot. Ea poate fi comparată cu marea și apele curgătoare ale Pământului fizic. Repartiția ei este mai asemănătoare repartiției sângelui în corpul animal decât aceleia a mării și fluviilor. Viața curgătoare, formată din substanță a gândurilor, așa am putea desemna a doua treaptă a „ținutului spiritelor". În acest element se află forțele primordiale creatoare pentru tot ce apare ca ființă vie în realitatea fizică. Aici se arată că tot ce este viu constituie o unitate, că viața oamenilor este înrudită cu viața tuturor creaturilor.

Ca o *a treia* regiune a „ținutului spiritelor" trebuie numite arhetipurile a tot ce este sufletesc. Ne găsim aici într-un element mult mai fin decât în primele două regiuni. În mod comparativ, ea poate fi desemnată ca „atmosfera" „lumii spiritelor". Tot ce se petrece în sufletele celorlalte două lumi își are aici pandantul spiritual. Toate senzațiile, sentimentele, instinctele, pasiunile etc. sunt aici prezente în mod spiritual. Fenomenele din această atmosferă corespund suferințelor și bucuriilor creaturilor din celelalte lumi. Dorul unui suflet uman apare aici ca o adiere; o izbucnire pasională apare ca un vânt de furtună. Cine poate să-și facă reprezentări cu privire la cele luate în considerare aici pătrunde adânc în suspinul oricărei creaturi când își îndreaptă atenția asupra ei. Se poate vorbi, de exemplu, de furtuni violente cu fulgere sclipitoare și tunet rostogolitor; și dacă se urmărește lucrul mai departe, se vede că în astfel de „furtuni ale spiritelor" se exprimă pasiunile unei lupte care se desfășoară pe Pământ.

Arhetipurile celei de *a patra* regiuni nu se raportează direct la celelalte lumi. Într-o anumită privință ele sunt entități care stăpânesc arhetipurile celor trei regiuni inferioare și mijlocesc asocierea lor. Din această cauză ele sunt ocupate cu ordonarea și gruparea acestor arhetipuri subordonate. În consecință, de la această regiune pornește o activitate mai cuprinzătoare decât de la cele inferioare.

Regiunile *a cincea*, *a șasea* și *a șaptea* se deosebesc esențial de cele anterioare. Căci entitățile care se află aici furnizează arhetipurilor regiunilor inferioare impulsurile pentru activitatea lor. În ele se găsesc forțele creatoare ale arhetipurilor. Cine se poate ridica la aceste regiuni face cunoștință cu „intențiile"* [Obs.] care se află la baza lumii noastre. Ca puncte germinative vii aici se mai află pregătite și arhetipurile necesare pentru a prelua cele mai variate forme-gânduri. Dacă aceste puncte germinative sunt conduse în regiunile inferioare, atunci ele parcă se umflă și se arată în cele mai diferite forme. Ideile prin care spiritul uman se manifestă în mod creator în lumea fizică sunt reflexul, umbra acestor ființe-gând germeni ai lumii spirituale superioare. Observatorul a cărui „ureche spirituală" care urcă de la regiunile inferioare ale „țării spiritelor" devine conștient că emiterea de sunete și armoniile se transpun într-o „limbă spirituală". El începe să perceapă „cuvântul spiritual, care pentru el nu face numai cunoscute lucrurile și ființele prin muzică, ci le exprimă în „cuvinte". Ele îi spun cum se poate numi aceasta în știința pământului, *numele lor veșnice*.

*Faptul că denumiri ca „intenții" sunt înțelese și ele numai ca „parabole" este de la sine înțeles din cele spuse mai sus cu privire la dificultătile expresiei verbale. Nu ne gândim la o veche „învățătură despre adecvarea la scop".

Trebuie imaginat că aceste ființe-gânduri germeni sunt de natură compusă. Din elementul lumii gândurilor este luat parcă numai învelișul germinal. Acesta învăluie *nucleul de viață* propriu-zis. Cu aceasta am ajuns la limita celor „trei lumi", căci nucleul își are obârșia în lumi încă și mai înalte. Când am descris, într-un paragraf anterior, omul după componentele sale, a fost amintit acest nucleu de viață, iar „spiritul vieții" și „omul-spirit" au fost numite componente ale sale. Și pentru alte entități cosmice sunt prezenți nuclei de viață asemănători. Ei își au originea în lumi mai înalte

și sunt transpuși în cele trei lumi menționate, pentru a-și împlini aici sarcinile. Vom urmări în continuare numai pelerinajul spiritului uman prin „țara spiritelor" între două încorporări sau încarnări. Cu acest prilej condițiile și particularitățile acestei „țări" vor ieși încă o dată în evidență cu claritate.

IV. Spiritul în țara spiritelor după moarte

După ce spiritul uman a traversat în drumul său între două încarnări „lumea sufletelor", el pășește în „țara spiritelor" în care rămâne până devine matur pentru o nouă existență corporală. Sensul acestui sejur în „țara spiritelor" poate fi înțeles numai dacă știi să interpretezi în mod corect sarcina pelerinajului omului în lungul întrupării sale. În timp ce omul este întrupat în corpul fizic, el acționează și creează în lumea fizică. Acționează și creează în aceasta ca *ființă spirituală*. Ceea ce cugetă și definitivează spiritul său, el impregnează formelor fizice, substanțelor și forțelor corporale. El are deci menirea de a încorpora, ca misionar al lumii spirituale, spiritul în lumea corporală. Numai prin faptul că se întrupează omul poate acționa în lumea corpurilor. El trebuie să accepte corpul fizic ca unealtă a sa, pentru a acționa prin corporalitate asupra corporalului. Ceea ce acționează însă prin corporalitatea fizică a omului este *spiritul*. Căci de la acesta pleacă *intențiile*, direcțiile pentru acționarea în lumea fizică. – Așadar, cât timp acționează spiritul în corpul fizic el nu poate trăi ca spirit în forma sa reală. El poate numai să lumineze prin *vălul existenței fizice*. Viața umană de gânduri aparține în realitate lumii spirituale; și, așa cum apare în existența fizică, adevărata sa formă este învăluită. Se poate spune și că viața de gânduri a omului fizic ar fi o imagine de umbră, o reflectare a entității spirituale adevărate căreia îi aparține. În felul acesta, în timpul vieții fizice spiritul intră în interacțiune cu lumea corporală pământeană pe baza corpului fizic. Chiar dacă una din sarcinile spiritului uman este acționarea asupra lumii fizice corporale, atât timp cât pășește din încarnare în încarnare el nu ar putea să-și îndeplinească această sarcină pe deplin, dacă ar trăi numai în existența fizică. Căci intențiile și scopurile sarcinii pământene sunt tot atât de puțin formate și obținute în cadrul încorporării pământene, pe cât de puțin ia naștere planul unei case la locul construirii ei, acolo unde acționează lucrătorii. Așa cum acest plan este elaborat în biroul arhitectului, tot astfel scopurile și intențiile creațiilor pământene iau naștere în „țara spiritelor". – Spiritul omului trebuie să trăiască, între două încorporări, în această „țară a spiritelor", pentru ca, înarmat cu ceea ce își ia cu el de aici, să se poată apuca de lucru în lumea fizică. Așa cum arhitectul definitivează în camera sa de lucru, fără a prelucra cărămida și mortarul, planul casei potrivit legilor construcțiilor și a altor legi, și arhitectul creației umane, spiritul sau sinea superioară, trebuie să definitiveze în „țara spiritelor" capacitățile și scopurile, după legile acestei țări, pentru a le transpune apoi în lumea pământeană. Numai după ce spiritul uman petrece în mod repetet un timp în propriul său domeniu va fi capabil să poarte spiritul și prin uneltele fizic-corporale în lumea pământeană. Acționând în lumea fizică omul învață să cunoască calitățile și forțele lumii fizice. El acumulează aici, în timpul creației, experiențele necesare cunoașterii condițiilor pe care le prezintă lumea fizică celui care vrea să lucreze în ea. Aici el învață să cunoască proprietățile materiei, în care vrea să încorporeze gândurile și ideile sale. Gândurile și ideile nu le poate extrage din materie. În felul acesta lumea Pământului este totodată teatrul de acțiune al creației și al uceniciei. În „țara spiritelor" cele învățate sunt transpuse apoi în capacitate vie a spiritului. Se poate continua comparația de mai sus, pentru o mai clară înțelegere. Arhitectul desăvârșește planul unei case. Acesta este executat. Cu acest prilej el face experiențe variate. Toate aceste experiențe îi măresc capacitățile. Când prelucrează planul următor, toată experiența acumulată se revarsă în acesta. Iar noul plan apare, față de primul, ca fiind îmbogățit cu tot ceea ce a fost învățat în cadrul celui anterior. Așa stau lucrurile și cu viețile umane succesive. În timpul intervalului dintre încarnări, spiritul trăiește în propriul său domeniu. El se poate dărui cu totul cerințelor vieții spiritului; eliberat de corporalitatea fizică, el se formează multilateral și introduce în această autoformare roadele experiențelor vieților sale anterioare. Astfel, privirea sa este orientată spre teatrul de acțiune al sarcinilor sale pământene, așa încât el lucrează la urmărirea Pământului prin dezvoltarea sa, în măsura în care acesta constituie câmpul activității sale. El lucrează asupra sa, pentru a-și putea oferi la fiecare încorporare contribuția în mod corespunzător cu starea Pământului. În orice caz, aceasta nu este decât o imagine *generală* a vieților succesive umane. Iar adevărul acestei imagini nu se întregește niciodată, ci rămâne mai mult sau mai puțin corespunzător. Condițiile pot face ca o viață ulterioară a unui om să fie mai imperfectă decât una precedentă. Numai că, în mare, asemenea iregularități se echilibrează, în anumite limite, în viețile succesive.

Formarea spiritului în „țara spiritelor" are loc deoarece omul se aclimatizează în diferitele regiuni ale acestei țări. Propria sa viață se contopește cu aceste regiuni, îmbrăcând în mod trecător calitățile lor. Ele pătrund prin aceasta ființa sa cu ființele lor, pentru ca apoi să poată acționa cu

mai multă forță în domeniul pământesc. În prima regiune a „țării spiritelor" omul este înconjurat de arhetipurile lucrurilor pământene. În timpul vieții pe Pământ el învață doar să cunoască umbrele acestor arhetipuri, pe care le cuprinde în gândurile sale. Ceea ce pe Pământ este numai *gândit*, în această regiune este *viețuit*. Omul umblă printre gânduri, dar aceste gânduri sunt *entități adevărate*. Ceea ce el a perceput în timpul vieții pământene cu simțurile sale acționează acum asupra sa sub forma gândurilor. Dar gândul nu apare ca umbra ascunsă dincolo de lucruri, ci este adevăr plin de viață, care produce lucrurile. Omul se află parcă în uzina de gânduri, în care lucrurile pământene sunt formate și făurite. Căci în „țara spiritelor" totul este activitate și mobilitate vie. Aici lucrează lumea gândurilor ca lume a unor ființe vii, în mod creator și formator. Aici se vede cum se *formează* ceea ce s-a trăit în existența pământeană. Așa cum în corpul fizic sunt trăite ca adevăr lucrurile sensibile, tot astfel sunt trăite acum, ca spirit, forțele de făurire spirituală. Așa sunt trăite acum, ca spirit, forțele spirituale formatoare. Printre ființele-gânduri care sunt prezente aici se află și gândul corporalității fizice. Te simți îndepărtat din acesta. Nu simți ca aparținându-ți decât entitatea spirituală. Și când conștientizezi corpul părăsit ca o amintire, nu ca înainte, în mod fizic, ci ca ființă-gând, atunci, în contemplație, iese în evidență apartenența sa la lumea exterioară. Înveți să-l contempli ca pe ceva aparținând lumii exterioare, ca pe un mădular al acestei lumi exterioare. În consecință, nu mai separi corporalitatea *ta* de restul lumii exterioare ca ceva mai îndeaproape înrudit cu sinea proprie. Simți în lumea exterioară generală, incluzând și încorporările proprii, o unitate. Încorporările proprii se contopesc cu restul lumii, formând o unitate. Astfel, privești la arhetipurile realității fizic-corporale ca la o unitate căreia i-ai aparținut tu însuți. Din această cauză, înveți treptat să-ți cunoști înrudirea, unitatea cu lumea înconjurătoare, prin observație. Înveți să spui: Ceea ce se întinde aici, în jurul tău, aceasta ai fost tu însuți. Acesta este însă unul din gândurile fundamentale ale vechii înțelepciuni indiene Vedanta. „Înțeleptul" își însușește deja în timpul vieții pământene ceea ce altul trăiește după moarte, și anume să cuprindă gândul că el însuși este înrudit cu toate celelalte lucruri, gândul: „Aceasta ești tu". În viața pământeană acesta este un ideal căruia i se poate dărui viața gândurilor; în „țara spiritelor" este un fapt nemijlocit care ne devine tot mai clar prin experiența spirituală. Iar omul devine el însuși în această țară tot mai conștient că el, potrivit cu ființa sa, aparține lumii spiritelor. El se percepe ca spirit printre spirite, ca membru al arhetipurilor, și va simți în sine însuși Cuvântul Spiritului originar: „Eu sunt Spiritul originar". (Înțelepciunea Vedantei spune: „Eu sunt Brahman", adică eu aparțin ca un membru ființei primordiale, în care își au obârșia toate ființele.) Ceea ce în viața pământeană este cuprins ca gând-umbră și spre care năzuiește orice înțelepciune, în „țara spiritelor" este trăit direct. Da, în timpul vieții pământene acest lucru este *gândit* numai *pentru că* l-am recunoscut ca fapt în existența spirituală. În felul acesta, în timpul existenței sale spirituale, omul contemplă relațiile și faptele în mijlocul cărora se află în timpul vieții pământene dintr-un punct de observație mai înalt, parcă din afară. Iar în regiunea cea mai de jos a „țării spiritelor" condițiile terestre, care sunt legate direct cu adevărul corporal fizic, îi apar în acest mod. Pe Pământ, omul se naște într-o familie, într-un popor; el trăiește într-o anumită țară, leagă anumite prietenii, face anumite afaceri. Existența sa terestră este determinată de aceste condiții ale vieții terestre. Acum, în timpul vieții sale în prima regiune a „țării spiritelor" acestea îl întâmpină ca entități-gânduri *vii*. El retrăiește toate acestea într-un anumit fel încă o dată, dar le percepe dinspre partea spiritual-activă. Dragostea de familie pe care a trăit-o consecvent, prietenia pe care a dăruit-o devin vii dinspre interior, iar capacitățile sale se intensifică în această direcție. Ceea ce acționează în spiritul uman ca forță a iubirii familiale sau a iubirii prietenești se intensifică. El reapare mai târziu ca un om mai împlinit în existența terestră. Relațiile zilnice ale vieții terestre sunt cele care se maturiează ca roade în această regiune, cea mai de jos, a „țării spiritelor". Iar partea din om care este absorbită în întregime cu interesele sale în aceste relații zilnice se va simți înrudită în cea mai mare parte a vieții spirituale dintre două încarnări cu această regiune. Oamenii care au trăit împreună în lumea fizică se regăsesc în lumea spirituală. De îndată ce se desprinde de suflet tot ce i-a fost propriu prin corpul fizic se desface și legătura care unește în viața fizică suflet cu suflet, desprinzându-se de condițiile care au importanță și influență numai în lumea fizică. Totuși, totul se continuă dincolo de moarte – în lumea spirituală –, tot ce în viața fizică a fost suflet al sufletului. Este natural ca termeni, cuvinte care sunt construite pentru condițiile fizice să redea cu impreciziuni ceea ce se întâmplă în lumea spirituală. Însă în măsura în care ținem seama de aceasta trebuie considerat ca fiind corect când se spune: Sufletele care sunt legate unele de altele în lumea fizică se regăsesc în lumea spirituală pentru a-și continua convieţuirea într-un mod corespunzător. Regiunea următoare este cea în care *viața comună* a lumii pământene, privită ca o comunitate de gânduri, curge precum elementul fluid al „țării spiritelor". Atâta vreme cât contempli lumea fiind încorporat fizic, viața pare legată de anumite *ființe vii*. În „țara spiritelor" ea este desprinsă de acestea și irigă parcă întreaga țară ca un sânge al vieții. Aici ea este unitatea vie, care este prezentă în toate. În timpul vieții pământene omul percepe și din aceasta numai o reflectare. Și acesta se exprimă în orice formă de venerare pe care omul o adresează întregului, unității și armoniei lumii. Viața *religioasă* a omului provine din această reflectare. El recunoaște că sensul cuprinzător al existenței nu se află în individual, în efemer. El privește acest efemer ca fiind o „parabolă" și o copie a unei eternități, a unei unități armonioase. El privește spre această unitate cu venerație și adorație. El îi rânduiește acțiuni culturale. În „țara spiritelor" nu apare reflectarea, ci forma adevărată ca entitate de gânduri vie. Aici omul se poate uni cu adevărat cu unitatea pe care a venerat-o pe Pământ. Roadele vieții

religioase și tot ce este legat de aceasta apar în această regiune. Omul învață să cunoască acum din experiența spirituală că destinul său individual nu trebuie să fie desprins de comunitatea căreia îi aparține. Capacitatea de a se recunoaște ca membru al unei comunități se formează aici. Sentimentele religioase, tot ceea ce în viață a năzuit spre o morală pură, nobilă va extrage forță din această regiune în cursul unei mari părți din sejurul său în lumea spirituală. Iar omul se va reîncarna în această direcție cu o sporire a acestor capacități.

În timp ce în prima regiune te afli împreună cu sufletele cu care ai fost legat în viața anterioară fizică prin cele mai trainice legături, pășești în cea de a doua regiune în domeniul tuturor acelora cu care te-ai simțit unit într-un sens larg: printr-o venerație comună, prin confesiune comună etc. Trebuie să subliniem că trăirile spirituale ale regiunilor premergătoare rămân în continuare. Astfel, omul nu este smuls din legăturile familiale, de prietenie etc., atunci când intră în viața celei de a doua regiuni și a celorlalte. Regiunile „țării spiritelor" nu sunt separate ca niște „secții"; ele se întrepătrund, iar omul nu se viețuiește într-o nouă regiune pentru că a „pășit" în ea într-o formă oarecare exterioară, ci pentru că a obținut în aceasta capacitățile interioare de a percepe lucrurile pentru care era mai înainte nereceptiv.

Cea de a treia regiune a „țării spiritelor" cuprinde arhetipurile lumii sufletești. Tot ce trăiește în această lume este prezent aici ca entitate-gând vie. Se găsesc aici arhetipurile poftelor, dorințelor, sentimentelor etc. Dar în lumea spiritelor de sufletesc nu se lipește nimic egoist. La fel ca și în regiunea a doua, orice cerință, dorință, orice plăcere și neplăcere alcătuiesc o unitate. Cerința, dorința celuilalt nu se deosebesc de cerințele și dorințele mele. Senzațiile și sentimentele tuturor ființelor sunt o lume comună care include și îmbracă tot restul, așa cum atmosfera îmbracă Pământul. Această regiune este parcă atmosfera „țării spiritelor". Aici, tot ce a făcut omul în timpul vieții terestre în serviciul comunității, printr-o dăruire altruistă, dă roade. Căci în acest serviciu, prin această dăruire de sine el a trăit o reflectare a celei de a treia regiuni a „țării spiritelor". Marii binefăcători ai neamului omenesc, naturile pline de dăruire, cei care fac marile servicii în comunități și-au obținut capacitățile în această direcție, în această regiune, după ce în vieți anterioare au dobândit o înrudire specială cu aceasta.

Este evident că cele trei regiuni ale „țării spiritelor" descrise se află într-o anumită relație cu lumile aflate sub ea, cu lumea fizică și cu lumea sufletească. Căci ele conțin arhetipurile, ființele-gând vii care îmbracă în aceste lumi o existență corporală sau sufletească. Abia cea de a patra regiune este „țara spiritelor pure". Dar nici aceasta nu este în sensul deplin al cuvântului. Ea se deosebește de cele trei regiuni inferioare prin aceea că în ele se întâlnesc arhetipurile acelor situații fizice și sufletești pe care omul le găsește în lumea fizică și sufletească, înainte ca el însuși să intervină în aceste lumi. Condițiile vieții cotidiene se leagă de lucrurile și ființele pe care omul le găsește în lume; lucrurile trecătoare ale *acestei* lumi îi conduc privirea spre fundamentul lor veșnic; gândirea noastră dezinteresată se îndreaptă și spre ceilalți semeni ai noștri; nici ei nu ne datorează existența lor. Dar nouă ni se datorează existența din lumea creațiilor artelor și științelor, ale tehnicii, ale statului etc., pe scurt, tot ceea ce noi încorporăm, ca opere originale ale spiritului nostru, lumii. Pentru toate acestea, fără contribuția noastră nu ar exista în lume copii fizice. Arhetipurile acestor creații pur umane se găsesc în cea de a patra regiune a „țării spiritelor". Rezultatele științifice, ideile artistice și formele, gândurile tehnice pe care omul le concepe în lume își poartă roadele în această regiune, a patra. De aici își extrag artiștii, învățații, marii inventatori impulsurile în timpul sejurului în „țara spiritelor" și își perfecționează geniul, pentru a putea să contribuie în măsură sporită la dezvoltarea culturii umane, la o nouă încorporare. Nu trebuie gândit că această a patra regiune a „țării spiritelor" ar avea importanță numai pentru oamenii proeminenți. Tot ceea ce îl preocupă pe om în viața fizică, dincolo de sfera vieții cea de toate zilele, de dorințele și de actele de voință legate de aceasta, își are originea în *această* regiune. Dacă omul nu ar trece prin ea în perioada dintre moarte și o nouă naștere, el nu ar avea într-o altă viață nici un interes pentru probleme care să-l conducă dincolo de cercul îngust al vieții personale, spre aspecte general umane. S-a spus mai înainte că nici această regiune nu poate fi numită în sens *deplin* „țara pur spirituală". Aceasta din cauză că starea în care oamenii au părăsit evoluția culturală pe Pământ are ecouri în existența sa spirituală. Ei se pot bucura în „țara spiritelor" numai de roadele pe care le-au putut produce potrivit cu înzestrarea lor și cu gradul de evoluție al poporului, statului etc. în care s-au născut.

În regiunile mai înalte ale „țării spiritelor", spiritul omului este eliberat de orice cătușe. El urcă în „țara spiritelor pure", în care viețuiește intențiile, scopurile pe care spiritul și le-a fixat o dată cu viața sa terestră. Tot ce este deja realizat în lume aduce în existență scopurile și intențiile cele mai înalte numai sub forma de copii mai mult sau mai puțin slabe. Fiecare cristal, fiecare arbore, fiecare animal și, de asemenea, tot ce se realizează în domeniul creației umane, toate acestea nu produc decât copii ale intențiilor spiritului. Iar omul poate doar să facă legătura în cursul încorporărilor sale cu aceste copii imperfecte ale intențiilor și scopurilor perfecte. În felul acesta el însuși poate fi însă, în cursul uneia dintre încorporările sale, numai o astfel de copie a ceea ce se intenționează cu el în împărăția spiritului. Ceea ce este el, de fapt, ca spirit în „țara spiritelor"

devine aparent din această cauză abia când în timpul de trecere dintre două încorporări el urcă în cea de a cincea regiune a „țării spiritelor". Ceea ce este el aici, este cu adevărat el însuși. Aceasta este ceea ce obține în cele mai diferite încarnări o existență exterioară. În această regiune, adevărata sine a omului se poate viețui în toate direcțiile. Sinea reapare în fiecare încorporare, fiind însă mereu unică. Această sine aduce cu sine capacitățile care s-au format în regiunile inferioare ale „țării spiritelor". Așadar, ea poartă roadele vieților anterioare în cele ulterioare. Ea este purtătoarea rezultatelor încorporărilor anterioare. Atunci când trăiește în regiunea a cincea a „țării spiritelor" sinea se găsește așadar în împărăția intențiilor și scopurilor. Așa cum arhitectul învață din neîmplinirile sale și așa cum el preia în planurile sale noi numai pe cele pe care le-a putut transforma în perfecțiuni, tot astfel sinea elimină din rezultatele vieților anterioare, în regiunea a cincea, ceea ce este legat de imperfecțiuni ale lumilor inferioare și fecundează intențiile „țării spiritului", cu care ea convieţuieşte acum, cu rezultatele vieților sale anterioare. Este clar că forța care poate fi extrasă din această regiune va depinde de cât și-a însușit sinea sa în timpul încarnărilor anterioare din rezultatele care sunt adecvate a fi preluate în lumea intențiilor. Sinea care în timpul existenței terestre a căutat să realizeze, printr-o viață de gânduri vie sau prin iubire înțeleaptă, benefică, intențiile spiritului poate aștepta mult de la această regiune. Cea care s-a epuizat în relațiile zilnice, care a trăit numai în lucruri trecătoare nu a semănat sămânță care să poată juca un rol în intențiile ordinii eterne a lumii. Numai puținul pe care l-a acționat dincolo de interesele zilnice se poate desfășura ca rod în aceste regiuni superioare ale „țării spiritului". Dar nu trebuie înțeles că aici intră în discuție, eventual înainte de orice, ceea ce aduce „celebritate terestră" sau ceva asemănător. Nu, este vorba tocmai de ceea ce în cele mai umile condiții de viață conduce la conștiența că fiecare detaliu are importanța sa pentru mersul etern al existenței. Trebuie să ne familiarizăm cu gândul că omul trebuie să judece în această regiune altfel decât o poate face în viața fizică. Dacă, de exemplu, și-a însușit puține lucruri înrudite cu această a cincea regiune, în el se naște năzuința de a da ființei sale un impuls, pentru viața sa fizică următoare, care va permite *destinului* (karma) să-i reveleze efectul corespunzător produs de imperfecțiunea sa. Ceea ce în viața terestră următoare apare ca destin dureros, privit din punctul de vedere al acestei vieți – care poate va fi chiar profund deplânsă –, omul găsește în această regiune a „țării spiritelor" ca fiind deosebit de necesar pentru el. Întrucât omul trăiește în regiunea a cincea în sinea sa proprie, el este eliberat și de toate influențele lumilor inferioare care-l învăluiau în timpul încorporărilor. El este ce a fost și va fi întotdeauna în cursul încarnărilor sale. El trăiește în imperiul intențiilor care există pentru aceste încorporări și pe care le integrează în sinea sa. El privește retrospectiv la trecutul său și simte că tot ce a trăit în acesta este preluat în intențiile pe care le are de realizat în viitor. Un fel de memorie pentru viețile sale anterioare și premoniție sub forma unor fulgerări pentru viețile sale viitoare. Ceea ce în această scriere a fost numit „sinea spirituală" trăiește în această regiune, în măsura în care este dezvoltată, în realitatea care se potrivește nivelului evoluției sale. Se formează și se pregătește pentru a face posibilă într-o nouă încarnare împlinirea intențiilor spirituale în realitatea terestră.

Dacă această sine spirituală s-a dezvoltat în timpul unei serii de sejururi în „țara spiritelor" atât de mult încât se poate mișca liber în aceasta, atunci ea își va căuta mai mult aici adevărata sa patrie. Viața în spirit îi va deveni tot atât de familiară cum îi este omului pământean viața în realitatea fizică. Punctele de vedere ale lumii spirituale acționează de acum încolo devenind hotărâtoare; ea le va adopta mai mult sau mai puțin conștient în existențele sale viitoare pe Pământ. Sinea se poate simți ca un membru al ordinii cosmice divine. În entitatea sa cea mai interioară nu va mai fi supusă limitelor și legilor vieții terestre. Forța pentru tot ce împlinește îi vine din lumea spirituală. Lumea spirituală însă este o unitate. Cine trăiește în ea știe cum spiritul veșnic a lucrat la realizarea trecutului și el poate determina, fiind unit cu eternitatea, direcția pentru viitor. [Obs.] Privirea sa asupra trecutului se lărgește și devine perfectă. Un om care a atins această treaptă își fixează singur scopurile pe care trebuie să le împlinească într-o încarnare viitoare. El își influențează viitorul astfel încât acesta să se deruleze în sensul adevărului și al spiritualului. Omul se află în timpul stării intermediare dintre două încorporări, în prezența tuturor ființelor sublime în fața cărora înțelepciunea se întinde neînvăluită. Căci el a escaladat treapta de pe care le poate înțelege. În cea de a șasea regiune a „țării spiritelor" omul va duce la îndeplinire toate activitățile sale în modul cel mai adaptat *ființei adevărate a lumii*. Căci el nu poate căuta ceea ce îi servește lui, ci numai ceea ce trebuie să se întâmple potrivit mersului corect al ordinii universale. Cea de a șaptea regiune a „țării spiritului" conduce la granița celor „trei lumi". Omul se află în fața „nucleelor de viață" care sunt transpuse din lumile superioare în cele trei lumi descrise, pentru a-și împlini aici sarcinile. Dacă omul se află la granița celor trei lumi, el se recunoaște, așadar, în nucleul său propriu de viață. Aceasta atrage după sine faptul că trebuie să fie rezolvate pentru el enigmele acestor trei lumi. El supervizează, așadar, întreaga viață a acestor lumi. În viața fizică, capacitățile sufletului prin care acesta are trăirile descrise aici în lumea spirituală nu sunt conștiente în condițiile obișnuite de viață. Ele lucrează în adâncurile lor inconștiente la organele corporale care realizează conștiența lumii fizice. Tocmai acesta este motivul pentru care ele rămân imperceptibile pentru *această* lume. Nici ochiul nu se vede *pe sine*, pentru că în el acționează forțele care fac vizibile alte lucruri. Dacă vrem să judecăm în ce măsură o viață omenească ce se derulează între naștere și moarte poate fi rezultatul unor vieți pământene anterioare, trebuie să luăm în calcul faptul că un punct de vedere inerent acestei vieți, așa cum trebuie să fie acceptat în

mod natural, nu oferă o posibilitate de judecare. Pentru un astfel de punct de vedere, o viață pământeană ar putea, de exemplu, să apară ca fiind dureroasă, incompletă etc. Dar pentru un punct de vedere din afara vieții pământene tocmai în *această* formă trebuie să rezulte aceeași viață, cu suferința sa, în nedesăvârșirea sa, ca rezultat al unor vieți anterioare. Prin pășirea pe calea cunoașterii, în sensul care va fi descris într-un capitol următor, sufletul se desprinde de condițiile vieții corporale. El poate percepe prin aceasta în *imagine* trăirile pe care le parcurge între moarte și o nouă naștere. O astfel de percepție dă posibilitatea de a descrie fenomenele „țării spiritului" așa cum le-am schițat aici. Dacă nu uităm să ținem seama că întreaga dispoziție sufletească este diferită în corpul fizic față de trăirea pur spirituală, descrierea făcută aici va fi văzută în adevărul său.

V. Lumea fizică și legătura ei cu țara sufletelor și cu cea a spiritelor

Formațiunile lumii sufletelor și ale țării spiritelor nu pot fi obiectul unei percepții sensibile, exterioare. Obiectele acestei percepții sensibile trebuie considerate ca alcătuind o a treia lume alături de celelalte două. În timpul existenței sale corporale omul trăiește concomitent în cele trei lumi. El percepe obiectele lumii sensibile și acționează asupra lor. Formațiunile lumii sufletelor acționează prin forțele lor de simpatie și antipatie asupra lui; și propriul său suflet dă naștere la valuri în lumea sufletelor prin înclinațiile și repulsiile lui, prin dorințele și poftele sale. Entitatea spirituală a lucrurilor se oglindește însă în gândurile lui; el însuși este, ca ființă spirituală gânditoare, cetățean al țării spiritelor și tovarășul tuturor celor care trăiesc în acest domeniu al lumii. Din aceasta se vede că lumea sensibilă nu este decât o parte din ceea ce înconjoară omul. Din ambianța generală a omului, această parte iese în evidență cu o anumită independență, pentru că simțurile o pot percepe, lăsând neobservate cele sufletești și spirituale, care și ele aparțin acestei lumi. Așa cum o bucată de gheață care plutește pe apă este substanță a apei înconjurătoare, dar care se ridică și se separă prin anumite proprietăți din aceasta, tot astfel sunt și obiectele sensibile substanță a lumii sufletești și spirituale înconjurătoare; și ele se separă de acestea prin anumite calități care le fac perceptibile senzorial. Vorbind pe jumătate în parabole, ele sunt formațiuni sufletești și spirituale densificate; iar densificarea face ca simțurile să-și poată procura cunoștințele despre ele. Da, așa cum gheața este numai o formă de existență a apei, tot astfel și obiectele sensibile sunt numai o formă în care există ființele sufletești și spirituale. Dacă s-a înțeles acest lucru, atunci se poate înțelege și că așa cum apa poate trece în forma de gheață, tot astfel și lumea spiritelor trece în lumea sufletelor, iar aceasta în lumea sensibilă.

Din acest punct de vedere rezultă și explicația faptului că omul poate să-și facă gânduri despre obiectele sensibile. Căci există o întrebare pe care ar trebui să și-o pună orice om care gândește, și anume: Ce relație există între gândul pe care și-l face un om despre o piatră și piatra însăși? Oamenilor care privesc cu deosebită profunzime în natura exterioară, această întrebare le apare în deplină claritate în fața ochiului spiritual. Ei resimt concordanța lumii gândurilor umane cu structura și aranjamentele naturale. Asupra acestei armonii s-a exprimat marele astronom Kepler [8] : „Este adevărat că vocația divină care împinge pe unii oameni să învețe astronomia este înscrisă în Universul însuși, nu în cuvinte și în silabe, ci în virtutea corespondenței dintre noțiuni și simțuri, pe de o parte, și înlănțuirile de configurații cerești, pe de altă parte". Numai pentru că obiectele lumii sensibile nu sunt nimic altceva decât entități spirituale densificate, omul care se ridică în gândurile sale la aceste entități spirituale poate înțelege lucrurile în gândurile sale. Lucrurile sensibile își au originea în lumea spiritelor, ele sunt o altă *formă* a entităților spirituale; iar când omul își face gânduri despre obiecte, interiorul său este orientat când și când de la forma sensibilă spre arhetipurile spirituale ale acestor obiecte. A înțelege un lucru prin gânduri este un proces care poate fi comparat cu cel prin care un corp solid este transformat mai întâi fluid, în foc, pentru ca apoi chimistul să-l poată cerceta în forma sa fluidă.

În diferitele regiuni ale țării spiritelor se arată arhetipurile spirituale ale lumii sensibile. În regiunile a cincea, a șasea și a șaptea aceste arhetipuri se mai găsesc, ca puncte germinale vii; în cele patru regiuni inferioare ele iau aspectul de formațiuni spirituale. Aceste formațiuni spirituale spiritul uman le percepe ca pe o reflectare-umbră, atunci când vrea să obțină prin gândirea sa înțelegerea lucrurilor sensibile. Cum s-au densificat aceste formațiuni pentru a da lumea sensibilă este o întrebare pentru cel care se străduie să obțină înțelegerea spirituală a lumii sale înconjurătoare. În primul rând; această lume înconjurătoare se structurează pentru punctul de vedere sensibil în cele patru trepte net separate: cea minerală, cea vegetală, cea animală și cea umană. Regnul mineral este perceput prin simțuri și înțeles prin gândire. Dacă ne facem un gând despre un mineral, avem de-a face cu două aspecte: cu obiectul sensibil și cu gândul. Potrivit cu aceasta, trebuie să ne reprezentăm că acest obiect sensibil este o ființă-gând densificată. O ființă

minerală acționează asupra altei ființe minerale în mod exterior. Ea se lovește de aceasta și o mișcă; o încălzește, o luminează, o dizolvă etc. Acest mod exterior de a influența trebuie exprimat prin gânduri. Omul își face gânduri asupra felului cum acționează lucrurile minerale unul asupra altuia. Prin aceasta gândurile sale izolate se lărgesc într-o formațiune de gânduri a lumii minerale generale. Dar această imagine de gânduri este un reflex al imaginii primordiale a întregii lumi minerale sensibile. Ea se găsește în lumea spirituală *ca un întreg*. În regnul vegetal, la acțiunea exterioară a unui lucru asupra celuilalt se mai adaugă și fenomenele de creștere și de reproducere. Planta crește și produce din sine ființe de același fel cu ea. La ceea ce omul întâlnește în regnul mineral se mai adaugă acum și *viața*. Simplă meditare la acest fapt aduce lumină în această direcție. Planta are în sine forța de a-și da sieși *forma sa vie* și de a produce această formă într-o ființă identică cu ea. Iar între modul inform al substanței minerale, așa cum îl întâlnim la gaze, la lichide etc., și forma vie a lumii vegetale se află formele cristalelor. În cristale, noi trebuie să căutăm tranziția de la lumea minerală fără formă (amorfă, *N.tr.*) la capacitatea vie de a da formă a regnului vegetal. În acest proces sensibil, exterior al producerii de formă – în ambele regnuri (mineral și vegetal) – trebuie să vedem densificarea sensibilă a procesului pur spiritual care se desfășoară atunci când germenii spirituali ai celor trei regiuni superioare ale țării spiritelor se formează ca forme spirituale ale regiunilor inferioare. Procesului cristalizării îi corespunde în lumea spirituală ca arhetip trecerea de la germenul spiritual amorf la formațiunea *formată*. Dacă această tranziție se densifică astfel încât simțurile să-l poată percepe în rezultatul său, atunci el se prezintă în lumea sensibilă ca proces de cristalizare minerală. Și în viața plantelor există un germene spiritual organizat. Dar i-a mai rămas ființei formatoare capacitatea vie de a da formă. În cazul cristalului, germenul spiritual și-a pierdut în momentul formării lui capacitatea formatoare. El s-a epuizat în forma transpusă în existență. Planta are formă, dar pe lângă aceasta își păstrează și capacitatea de formare. Calitatea germenului spiritual din regiunile superioare ale țării spiritelor se păstrează în viața plantelor. Așadar, planta este formă, ca și cristalul, și totodată și forță formatoare. În afara formei pe care ființele primordiale au primit-o în forma plantei, la aceasta mai lucrează și o altă formă care poartă amprenta ființei spirituale din regiunile superioare. Dar sensibil nu se poate percepe la plantă decât ceea ce se viețuiește în forma finită; entitățile formatoare care dau vitalitate acestei forme, în regnul vegetal, sunt prezente în mod senzorial neperceptibil. Ochiul sensibil vede azi crinul mic și crinul devenit mai mare după un anumit timp. Forța formatoare care îl prelucrează pe cel din urmă din primul acest ochi nu o vede. Această entitate-forță formatoare este partea sensibil-invizibilă care lucrează în lumea plantelor. Germenii spirituali au coborât cu o treaptă, pentru a acționa în domeniul formelor. În știința spiritului se poate vorbi despre regnuri elementare. Dacă desemnăm formele primordiale care încă nu au formă ca *prim regn elementar*, entitățile de forță sensibil invizibile care acționează ca maeștri lucrători la creșterea plantelor aparțin celui de *al doilea regn elementar*. În lumea animală se mai adaugă la capacitatea de a crește și de a se reproduce senzația și pofta. Acestea sunt exteriorizările *lumii sufletești*. O ființă dotată cu ele aparține acestei lumi, primește impresii de la ea și acționează asupra ei. Orice senzație, orice poftă care iau naștere în ființa unui animal sunt scoase din străfundurile sufletului animal. Forma are durată mai mare decât senzația sau pofta. Se poate spune că, așa cum se raportează forma ce se modifică a plantei la forma rigidă a cristalului, tot astfel se raportează și viața de senzație la forma vie mai statornică. Planta se epuizează într-o oarecare măsură în forța formatoare; ea dă naștere la noi forme în timpul vieții: mai întâi rădăcina, apoi sistemul foliar, apoi florile etc. Animalul crește până la o anumită dimensiune și formă caracteristică și dezvoltă apoi în cadrul acesteia viața dinamică a senzațiilor și dorințelor lui. Și această viață își are existența în lumea sufletească. Așa cum planta este ceea ce crește și se reproduce, animalul este ceea ce simte și-și dezvoltă instinctele. Ele sunt pentru animal ceea ce este fără formă, care se dezvoltă mereu în forme noi. În ultimă instanță, ele își au procesele arhetipale în cele mai înalte regiuni ale țării spiritelor. Dar ele sunt active în lumea sufletească. Astfel, la animale, pe lângă entitățile-forță care dirijează, sensibil-invizibile, creșterea și reproducerea se mai adaugă și altele care au coborât cu o treaptă mai jos în lumea sufletească. Artizanii care acționează în senzații și instincte sunt, în regnul animal, entități fără formă care se îmbracă în învelișuri sufletești. Ele sunt constructorii propriu-ziși ai formelor animale. Domeniul cărora le aparțin poate fi desemnat în știința spiritului drept *al treilea regn elementar*. Pe lângă capacitățile menționate la plante și animale, omul mai este înzestrat și cu aceea de a prelucra senzațiile, obținând reprezentări și gânduri, și cu aceea de a-și dirija instinctele prin gândire. Gândul care la plantă apare ca formă, la animal apare ca forță sufletească și chiar sub formă de gând. Animalul este suflet; omul este spirit. Entitatea spirituală a mai coborât o treaptă. La animal ea este formatoare de suflet. La om ea s-a mutat în însăși lumea materială sensibilă. Spiritul este prezent în cadrul corpului uman sensibil. Și pentru că se prezintă în veșmânt sensibil, el poate apărea ca acea reflectare-umbră a ființei-spirit, pe care-o reprezintă gândul. Prin condițiile organismului fizic al creierului, în om apare spiritul. Dar spiritul a devenit din această cauză și entitatea interioară a omului. Gândul este forma pe care o adoptă în om entitatea-spirit lipsită de formă, așa cum ea preia forma la plantă, sufletul la animal. Datorită acestui fapt, omul nu are un regn elementar care să-l construiască în afară de sine însuși, în măsura în care el este ființă gânditoare. Regnul său elementar lucrează în corpul său sensibil. Numai în măsura în care omul este formă și ființă în care iau naștere senzații lucrează în el și entități elementare de același fel cu cele care lucrează în lumea plantelor și a animalelor. În organismul spiritual al omului, în creierul

său format ca încununare a sistemului său nervos avem în fața noastră, devenit sensibil-vizibilă, ceea ce lucrează ca entitate de forță suprasensibilă la plante și la animale. Aceasta are drept rezultat faptul că animalul are un sentiment de sine, omul în schimb are o conștiență de sine. În animal, spiritul se simte suflet; el nu se simte spirit. În om spiritul se recunoaște ca spirit, chiar dacă – prin condițiile fizice – numai ca reflectare-umbră a spiritului, ca gând. În acest sens lumea triplă se împarte în modul următor: 1. regnul ființelor arhetipale lipsite de formă (primul regn elementar); 2. regnul ființelor formatoare de formă (al doilea regn elementar); 3. regnul ființelor sufletești (al treilea regn elementar) 4. regnul formelor create (forme cristaline); 5. regnul ființelor care au forme fizice vizibile, asupra cărora mai lucrează însă în afară de acestea și entitățile formatoare (regnul vegetal); 6. regnul care devine sensibil în forme în care însă mai acționează încă și entitățile care viețuiese sufletește (regnul animal); 7. Regnul în care formele sunt perceptibile senzorial, pe lângă care însă mai acționează entitățile care creează formele și cele care se viețuiesc sufletește și în care prinde contur însuși spiritul sub forma gândului în cadrul lumii simțurilor (regnul uman).

Din acestea rezultă modul cum se leagă componentele de bază ale omului ce trăiește în trup cu lumea spirituală. Corpul fizic, corpul eteric, corpul sufletesc simțitor și sufletul rațiunii trebuie privite ca arhetipuri ale țării spiritelor densificate în lumea sensibilă. Corpul fizic ia naștere prin aceea că arhetipul omului este densificat până la apariția sensibilă. Din această cauză, corpul fizic poate fi numit și entitate a primului regn elementar densificat până la un grad de vizibilitate sensibilă. Corpul eteric ia naștere prin aceea că silueta obținută în acest mod este menținută în mobilitate printr-o entitate care-și extinde activitatea în regnul sensibil, dar care ea însăși nu este perceptibilă prin simțuri. Dacă se dorește caracterizarea completă a acestei entități, atunci trebuie spus că ea își are originea mai întâi în regiunile cele mai înalte ale țării spiritelor și ia apoi formă în cea de a doua regiune, devenind un arhetip al vieții. Ca arhetip al vieții, ea acționează în lumea sensibilă. În mod asemănător, entitatea care construiește corpul sufletesc simțitor își are obârșia în ținuturile cele mai înalte ale țării spiritelor, iar în cea de a treia regiune a țării spiritelor ia forma arhetipală a lumii sufletești și acționează ca atare în lumea sensibilă. Sufletul rațiunii se formează prin aceea că arhetipul omului gânditor ia în cea de a patra regiune a țării spiritelor forma gândului și, ca atare, acționează în lumea sensibilă ca entitate umană gânditoare. Așa se află omul în cadrul lumii simțurilor; în felul acesta lucrează spiritul la corpul său fizic, la corpul său eteric și la corpul său sufletesc simțitor. În felul acesta spiritul devine aparent în sufletul rațiunii. Așadar, la cele trei mădulare inferioare ale omului colaborează arhetipurile sub formă de entități care într-un anumit mod i se opun în mod exterior; în sufletul său al rațiunii, el însuși devine lucrător (conștient) la propria sa ființă. Iar entitățile care lucrează asupra corpului său fizic sunt aceleași care formează natura minerală. Asupra corpului său eteric acționează entități de aceeași specie cu cele care acționează asupra regnului vegetal, asupra corpului său sufletesc cu cele ce elaborează senzații, cele care trăiesc în regnul animal în mod sensibil-neperceptibil, dar care își extind activitatea în aceste regnuri.

În felul acesta coacționează diferitele lumi. Lumea în care trăiește omul este expresia acestei coacționări.

* * *

După ce lumea sensibilă a fost înțeleasă în acest mod, se deschide și calea înțelegerii pentru ființe de alt fel decât sunt cele care își au existența în cele patru regnuri amintite ale naturii. Un exemplu de astfel de entități este ceea ce se numește spiritul poporului (spiritul național). Acesta nu apare nemijlocit în mod sensibil. El se viețuiește în senzațiile, sentimentele, înclinațiile etc. observate ca fiind comune unui popor. Este o entitate care nu se încorporează în mod sensibil, ci, așa omul își modelează corpul în mod sensibil vizibil, tot astfel cum își modelează ea corpul din substanțe ale lumii sufletești. Acest corp al spiritului poporului este ca un nor în care trăiesc mădularele unui popor, ale căror acțiuni apar în sufletele oamenilor, dar care nu își au originea în sufletele lor. Pentru cine nu își reprezintă spiritul poporului în acest fel, acesta rămâne o simplă imagine fantomatică gând, fără ființă și viață, o abstracțiune goală. Ceva asemănător s-ar putea spune și despre ceea ce se numește spiritul timpului. Prin aceasta, vederea spirituală se lărgește, acoperind o multitudine de alte entități, inferioare și superioare, care trăiesc în ambianța omului, fără ca el să le poată percepe prin simțuri. Oamenii care au capacitatea clarvederii spirituale percep însă astfel de entități și le pot descrie. Unor specii inferioare de astfel de ființe le aparține tot ceea ce cei ce percep lumile spirituale numesc salamandre, silfi, undine, gnomi. Nu trebuie să spunem că astfel de descrieri ar fi imagini-copii ale adevărului care se află la baza lor. Dacă ar fi așa, atunci lumea care poate fi înțeleasă cu ajutorul lor nu ar fi o lume spirituală, ci una grosolan-sensibilă. Ele sunt vizualizări ale unui adevăr spiritual care nu se lasă prezentat decât în acest fel, ca parabole. Când cel care vrea să valorifice numai vederea fizică consideră acest fel de entități ca avortoni ai unei fantezii pustii și ale superstiției, acest lucru este de înțeles. Pentru ochii sensibili, ele nu pot fi vizibile, este evident, pentru că ele nu au un corp fizic. Superstiția nu constă în faptul că astfel de ființe sunt privite ca fiind adevărate, ci în aceea că se crede că ele apar în mod

sensibil. Ființe cu astfel de formă coacționează la construcția lumii, și te întâlnești cu ele de îndată ce pășești în regiunile superioare ale lumii, închise pentru simțurile corporale. Superstițioși nu sunt cei care văd în astfel de descrieri imaginile unor adevăruri spirituale, ci aceia care cred în existența sensibilă a imaginilor, dar și cei care contestă spiritul pentru că ei cred că trebuie să respingă imaginea sensibilă. Trebuie consemnate și ființele care nu coboară până în lumea sufletească, ci al căror înveliș este țesut numai din formațiunile țării spiritelor. Omul le percepe, devine tovarășul lor, atunci când își deschide ochiul spiritual și urechea spirituală pentru ele. Printr-o astfel de deschidere, omului îi devin inteligibile multe lucruri la care el nu poate să privească altminteri decât cu o lipsă totală de înțelegere. În jurul lui se face lumină; el vede cauzele a ceea ce nu sunt decât efecte în lumea sensibilă. El cuprinde ceea ce, în lipsa ochiului spiritual, fie trebuie să conteste cu totul, fie să se mulțumească cu sintagma: Există mai multe lucruri în cer și pe Pământ decât vă permite să visați înțelepciunea voastră primită în școli. Oameni care simt lucrurile cu mai multă finețe, în mod spiritual, devin neliniștiți atunci când presimt în jurul lor existența unei alte lumi decât cea percepută prin simțuri; ei încep să conștientizeze în mod începătoșat și trebuie să bâjbâie în interiorul lor ca orbul printre obiecte vizibile. Numai cunoașterea clară a acestor domenii superioare ale existenței, pătrunderea plină de înțelegere în ceea ce se întâmplă în ei pot întări cu adevărat omul în sinea lui și-l pot aduce la determinarea sa adevărată. Prin privirea în ceea ce este ascuns simțurilor, omul își lărgește ființa în așa fel încât își simte viața trăită *înaintea* acestei lărgiri ca pe „un vis despre lume".

VI. Forma gândurilor și aura umană [Obs.]

S-a spus că formațiunile uneia dintre cele trei lumi nu au pentru om realitate decât atunci când el are capacitățile sau organele pentru perceperea lor. Omul nu conștientizează anumite fenomene din spațiu ca fenomene luminoase numai datorită faptului că el are un ochi bine format. Cât se revelează unei ființe din ceea ce este adevărat depinde de receptivitatea acesteia. Așadar, niciodată un om nu trebuie să spună că este adevărat numai ceea ce el poate percepe. Multe lucruri pot fi adevărate pentru a căror percepție îi lipsesc organele corespunzătoare. Lumea sufletească și țara spiritelor sunt tot atât de adevărate, ba adevărate chiar într-un sens mult superior decât lumea sensibilă. De fapt, nici un ochi fizic nu poate vedea sentimente, reprezentări; dar ele sunt adevărate. Și așa cum omul are în față, prin intermediul simțurilor sale exterioare, lumea corporală ca percepție, tot astfel și pentru organele sale spirituale, sentimentele, poftele, instinctele, gândurile etc. devin percepții. Așa cum prin ochiul său fizic pot fi văzute fenomenele spațiale ca fenomene colorate, tot așa prin simțurile interioare fenomenele sufletești și spirituale pot deveni percepții care sunt analoage fenomenelor colorate sensibile. A înțelege pe deplin în ce sens vorbim despre aceasta o poate face numai acela care a parcurs calea cunoașterii care va fi descrisă în capitolul următor și și-a dezvoltat simțurile sale interioare prin acest antrenament. Pentru acesta devin vizibile suprasensibil în lumea sufletească din jur fenomenele sufletești, iar în domeniul spiritual fenomenele spirituale. Sentimente pe care el le viețuiește la alte ființe strălucesc pentru el ca niște fenomene luminoase; gândurile către care își îndreaptă atenția parcurg spațiul spiritual. Pentru el gândul unui om care se raportează la alt om nu este ceva ce nu poate fi perceput, ci un proces perceptibil. Conținutul unui gând trăiește ca atare *numai* în sufletul gânditorului, dar acest conținut produce efecte în lumea spirituală. *Acesta* este fenomenul perceptibil pentru ochiul spiritual. Ca realitate efectivă se scurge dintr-o entitate umană și curge spre o alta. Modul cum acest gând acționează asupra celuilalt este trăit ca un fenomen perceptibil în lumea spirituală. Astfel, pentru cel care are deschise simțurile spirituale, omul perceptibil fizic nu este decât o parte a omului. Acest om fizic devine punctul central al unor efluvii sufletești și spirituale. Lumea de o diversitate nemărginită care se deschide „clarvăzătorului" nu poate fi redată decât sub forma unor sugerări mai mult sau mai puțin generale. Un gând uman, de exemplu, care nu trăiește decât în înțelegerea gândurilor celui care ascultă apare ca fenomen colorat perceptibil pe plan spiritual. Un gând care izvorăște dintr-o poftă senzorială a omului are o altă colorație decât un gând conceput din pură cunoaștere, dintr-o frumusețe nobilă sau din binele etern. Gânduri care își au originea în viața senzorială străbat lumea sufletească în nuanțe de roșu*. Într-o frumoasă culoare galbenă apare un gând prin care gânditorul urcă la o cunoștință superioară. Într-un roz-roșu admirabil strălucește un gând care-și are obârșia într-o iubire plină de dăruire. Și așa cum conținutul unui gând ajunge să se exprime în forma sa suprasensibilă, tot astfel apare și precizia sa mai mult sau mai puțin mare. Gândul precis al gânditorului se arată ca o formațiune cu contururi clare; reprezentarea vagă apare ca o formațiune noroasă, cu contururi estompate.

*Este ușor de înțeles că descrierile făcute aici sunt expuse celor mai mari înțelegeri eronate. Din această cauză vom reveni la sfârșitul acestei noi ediții cu o observație.

Entitatea sufletească și spirituală a omului apare, în acest fel, ca parte suprasensibilă a omului *integral*.

Efectele coloristice perceptibile „ochiului spiritual" care radiază în jurul omului fizic absorbit în activitatea sa și-l învăluie ca un *nor* (oarecum în forma ovală) reprezintă ceea ce se numește *aura umană*. Mărimea aurei este diferită de la un om la altul. Totuși ne putem reprezenta că – în medie – omul *întreg* apare de patru ori mai lat și de înălțime dublă față de omul fizic.

În aură se agită cele mai diferite tonuri de culori. Și această agitație este o imagine fidelă a vieții umane interioare. Diferitele nuanțe de culori sunt tot atât de schimbătoare precum este și viața. Totuși, anumite calități permanente cum sunt talentele, calitățile caracteriale se exprimă și în nuanțe durabile.

La oameni care sunt încă străini de trăirile „căii cunoașterii" descrise într-un capitol al acestei cărți pot apărea confuzii cu privire la „aură". Ei și-ar putea închipui că ceea ce descriem aici drept „culori" s-ar afla în fața sufletului la fel cum culoarea fizică s-ar afla în fața ochiului. O astfel de „culoare sufletească" nu ar fi însă nimic altceva decât o halucinație. Știința spiritului nu are absolut nimic de-a face cu impresii care sunt „halucinatorii". Și în orice caz *acestea* nu fac obiectul descrierilor noastre. Se ajunge la o reprezentare corectă dacă reținem următorul lucru. *Sufletul trăiește* în legătură cu o *culoare* fizică nu numai impresia sensibilă, ci are și o *trăire sufletească*. Aceasta este diferită când sufletul percepe prin intermediul ochiului o suprafață galbenă de trăirea sufletească pe care o are în fața unei suprafețe albastre. Să numim această trăire „a simți galbenul" sau „a simți albastrul". Acum, sufletul care a pășit pe calea cunoașterii are același „sentiment al galbenului" față de trăirile sufletești active ale altei ființe și „sentimentul albastrului" față de dispozițiile sufletești pline de dăruire. Esențială nu este ca „văzătorul" să vadă într-o reprezentare a unui alt suflet la fel de albastru precum vede el acest „albastru" în lumea fizică, ci ca el să aibă o simțire care-l justifică să numească „albastră" reprezentarea, așa cum omul fizic numește „albastră" o perdea, de exemplu. Și mai departe este *esențial* ca „văzătorul" să fie conștient de faptul că împreună cu această trăire a sa el se află într-o trăire acorporală, astfel încât are posibilitatea de a vorbi despre valoarea și semnificația vieții sufletești într-o lume a cărei percepție *nu* este mijlocită prin corpul uman. Chiar dacă acest sens al expunerii noastre trebuie să fie întru totul luat în considerare, totuși pentru „văzător" este de la sine înțeles să se vorbească despre „albastru", „galben", „verde" etc. când se referă la „aură".

Aura este foarte diferită în funcție de temperamentele și dispozițiile sufletești ale oamenilor, dar și de gradul lor de evoluție spirituală. O cu totul altă aură are un om care se dăruiește în întregime instinctelor lui animalice, decât unul care trăiește mai mult în gânduri. Aura unei naturi predispuse pentru religie se deosebește esențial de una care se epuizează în trăirile comune ale zilei. Adăugați la aceasta faptul că toate dispozițiile sufletești schimbătoare, toate înclinațiile, bucuriile și durerile își găsesc expresia în aură.

Trebuie să compari între ele aurele celor mai diferite trăiri sufletești, pentru a învăța să înțelegi semnificația nuanțelor coloristice. Trebuie avute în vedere mai întâi trăirile sufletești care sunt impregnate de afecte puternic exteriorizate. Ele pot fi împărțite în două tipuri diferite, cele în care sufletul este împins spre afecte prin natura animală și cele care îmbracă o formă rafinată, care sunt influențate puternic prin reflectare, prin meditație. În primul caz găsim mai ales curenți de toate nuanțele, de brun și de galben-roșcat, străbătând anumite locuri ale aurei. În cazul celor cu afecte rafinate apar în aceleași locuri nuanțe de galben-roșcat mai deschise și de verde. Se poate observa că paralel cu creșterea inteligenței nuanțele verzi devin tot mai frecvente. Oameni foarte deștepți, care însă se epuizează în întregime în satisfacerea poftelor lor animalice, au mult verde în aura lor. Totuși acest verde va avea întotdeauna o nuanță de brun sau roșu-brun. Oameni lipsiți de inteligență au o mare parte din aură străbătută de curenți roșu-bruni sau chiar de un roșu sângeriu închis.

Cu totul diferită este aura în cazul unei dispoziții sufletești liniștite, care cumpănește, care cugetă. Nuanțele brune sau roșcate se retrag și apar diferite nuanțe de verde. În cazul gândirii concentrate aura prezintă o nuanță fundamental verde, binefăcătoare. Acest lucru este valabil mai ales pentru acele naturi despre care se poate spune că știu să se adapteze tuturor circumstanțelor vieții.

Nuanțele de albastru apar la predispoziții sufletești pline de dăruire. Cu cât un om își pune mai mult sinea sa în slujba unei cauze, cu atât mai frecvente devin nuanțele albastre. Și în acest caz întâlnim două feluri de oameni, cu totul diferiți. Există naturi care nu sunt obișnuite să-și desfășoare forța lor de gândire, suflete pasive; care nu au altceva de oferit decât „caracterul lor bun". Aura lor strălucește într-un albastru frumos. Așa se arată și aura multor naturi religioase, pline de dăruire. Sufletele miloase și altele care se epuizează într-o existență plină de activități de binefacere au o aură asemănătoare. Dacă astfel de oameni mai sunt și inteligenți, atunci se

observă alternanțe de curenți verzi și albaștri sau albastrul prezintă o nuanță verzuie. Este o caracteristică a sufletelor active, spre deosebire de cele pasive, ca albastrul lor să se satureze dinăuntru cu nuanțe luminoase. Naturi foarte inventive, care au gânduri productive, emit ca dintr-un punct central nuanțe luminoase, radiante. Acesta este cazul în cea mai mare măsură la persoanele desemnate ca „înțelepte" și mai ales la acelea care sunt pline de idei fertile. Tot ceea ce face referire la activitatea spirituală are mai mult forma de raze care se răspândesc dinăuntru; în același timp, ceea ce-și are obârșia în viața animală are forma de nori neregulați care plutesc prin aură.

În funcție de felul în care reprezentările care rezultă din activitatea sufletului se pun mai mult în slujba instinctelor animalice proprii sau în slujba unor interese ideale, realiste, obiective formațiunile corespunzătoare ale aurei prezintă colorații diferite. Capul inventiv, care-și folosește toate gândurile pentru satisfacerea pasiunilor lui senzoriale, prezintă nuanțe roșii-albastre întunecate (vineții); dimpotrivă cel care își implică gândurile în mod lipsit de egoism într-un interes obiectiv prezintă nuanțe roșu-albastre deschise. O viață în spirit asociată cu dăruire nobilă și cu capacitate de sacrificiu se manifestă în culori roșu-roz sau violet deschise.

Dar nu numai structura fundamentală a sufletului, ci și afectele trecătoare, dispozițiile schimbătoare și alte trăiri își arată efluviile colorate în aură. O mânie bruscă, violentă produce efluvii roșii; sentimentul onoarei rănite care se trăiește într-un puseu brusc, apare sub forma de nori de un verde închis. Dar fenomenele colorate nu apar numai ca formațiuni de nori cu formă neregulată, ci și ca figuri clar delimitate cu formă regulată. Dacă un om are un acces de frică, aceasta apare sub forma unor dungi ondulate de culoare albastră cu un luciu roscat-albastru care coboară în aură de sus până jos. La o persoană care așteaptă tensionată un anumit eveniment se poate vedea cum dungi roșii-albastre străbat aura încontinuu, radiar dinăuntru spre exterior.

Pentru o capacitate de percepție spirituală precisă trebuie observată orice senzație pe care omul o primește din exterior. În aura persoanelor care reacționează violent la orice impresie exterioară apar puncte și mici pete albastru-roșcate care se aprind continuu. La oamenii care nu sunt impresionabili, aceste mici pete au o colorație galben-portocalie sau chiar o culoare galbenă frumoasă. „Împrăștierea" sau „distracția" persoanelor se prezintă sub forma unor pete albătrui cu tentă verzuie, având forme mai mult sau mai puțin schimbătoare.

Clarvederea spirituală superioară deosebește în cadrul acestei aure care-l înconjoară sau radiază în jurul omului trei genuri de fenomene colorate. Există, mai întâi, culori mai mult sau mai puțin lipsite de transparență, mai mult sau mai puțin opace. În orice caz, compararea acestor culori cu cele pe care le vede ochiul nostru fizic ne face să le considerăm delicate și transparente. În cadrul lumii suprasensibile, ele fac ca spațiul pe care-l ocupă să fie relativ netransparent; ele îl umplu ca niște forme cețoase. Există apoi culorile care par să fie în întregime lumină. Ele luminează spațiul pe care-l umplu, care devine el însuși luminos prin aceste culori. Cu totul diferit de aceste două feluri de culori este cel de al treilea gen de fenomene colorate. Acestea au un caracter de radiație, de scânteiere, de sclipire. Ele nu străluminează numai spațiul pe care-l umplu, ci îl iradiază și-l fac strălucitor. În aceste culori există ceva activ, mișcător în sine. Celelalte au în ele ceva odihnitor, lipsit de strălucire. Acestea, dimpotrivă, se produc parcă din ele însele. Prin primele două genuri de culori spațiul parcă se umple cu un fluid fin, care sălășluiește liniștit în el; prin cel de al treilea, el se umple cu o viață mereu renăscândă, de o activitate neîncetată.

Aceste trei genuri de culori nu sunt dispuse în aura umană una lângă alta; ele nu se găsesc în părți spațiale separate unele de altele, ci se întrepătrund în modul cel mai variat. În unele locuri ale aurei putem vedea toate trei genurile întrepătrunse, așa cum poți vedea și auzi în același timp un corp fizic, de exemplu, un clopot. Prin aceasta, aura devine un fenomen deosebit de complicat, căci avem de-a face, de fapt, cu trei aure care se găsesc unele în interiorul celorlalte, care se întrepătrund. Dar putem să ne lămurim asupra acestui aspect dacă ne ocupăm alternativ de cele trei aure. Realizăm atunci în lumea suprasensibilă ceva asemănător cu ceea ce facem în lumea sensibilă când, pentru a ne dărui complet impresiei produse de o bucată muzicală, închidem ochii. Clarvăzătorul are, într-un anumit sens, trei feluri de organe pentru cele trei genuri de culori. Și, pentru a putea observa nestânjenit, el poate deschide spre impresionare unul sau altul dintre aceste organe, închizându-le pe celelalte. La un clarvăzător pot să fie dezvoltate la început numai unele organe, legate de primul gen de culori. Un astfel de clarvăzător nu poate vedea decât una dintre aure; celelalte două îi rămân invizibile. Tot astfel, el poate fi apt pentru impresii produse de primele două aure, nu și de cea de-a treia. Treapta superioară a „darului clarvederii" constă în faptul că un om poate observa toate cele trei aure și, în beneficiul studiului, să îndrepte alternativ atenția asupra uneia sau a alteia dintre ele.

Aura triplă este expresia suprasensibil-vizibilă pentru entitatea umană. Cele trei mădulare: corp, suflet și spirit se exprimă în ea. Prima aură este oglindirea influenței pe care trupul o exercită

asupra sufletului omului; cea de a doua caracterizează viața proprie a sufletului care s-a ridicat deasupra lucrurilor ce ațâță direct simțurile, dar care nu s-a dedicat încă slujirii veșniciei; cea de a treia aură oglindește stăpânirea pe care spiritul veșnic a obținut-o asupra oamenilor trecători. Când se fac descrieri ale aurei – așa cum se întâmplă aici –, trebuie subliniat că aceste lucruri nu sunt numai greu de observat, ci înainte de toate sunt greu de descris. Din această cauză nimeni nu trebuie să *vadă* în astfel de descrieri altceva decât o *propunere*.

Pentru clarvăzător, așadar, particularitatea vieții sufletești se exprimă în calitatea aurei. Dacă îl întâmpină o viață sufletească dăruită în întregime instinctelor senzuale, dorințelor și excitanților momentului, atunci el vede prima aură în culorile cele mai țipătoare; cea de a doua, dimpotrivă, este dezvoltată slab. În ea se văd numai formațiuni colorate palide; cea de a treia de-abia este sugerată. Numai ici și colo se arată câte o scânteioară pâlpâitoare, semnalând că și în cazul unor astfel de dispoziții sufletești în om trăiește veșnicia ca predispoziție, dar că ea este reprimată prin acțiunea menționată a senzorialului. Cu cât omul desprinde de sine natura instinctuală, cu atât prima parte a aurei devine mai puțin agresivă. Cea de a doua crește atunci tot mai mult și umple complet cu forța ei luminătoare corpul colorat în cadrul căruia trăiește omul fizic. Și cu cât omul se prezintă mai mult ca „slujitor al veșnicului" se arată mai minunata a treia aură, acea parte care dă mărturia măsurii în care omul este cetățean al lumii spirituale. Căci sinea divină radiază prin această parte a aurei umane în lumea terestră. În măsura în care oamenii au această aură, ei sunt flăcări prin care divinitatea luminează lumea aceasta. Prin această parte a aurei, ei arată în ce măsură știu să nu se mai viețuiască pe sine, cum să încarneze adevărul, frumosul nobil și binele, în ce măsură ei s-au smuls sinei lor înguste pentru a se jertfi pe altarul marii acțiuni creatoare consmice.

Astfel, în aură se exprimă ce a făcut omul din el însuși în cursul încorporărilor sale.

În toate cele trei părți ale aurei sunt conținute culori de cele mai variate nuanțe. Caracterul acestora se schimbă o dată cu gradul de evoluție al omului. În prima parte a aurei se poate vedea viața neevoluată a pornirilor instinctuale, în toate nuanțele de la roșu până la albastru. Aici, aceste nuante au un caracter tulbure, neclar. Nuanțele roșii îndrăznețe indică patimile senzuale, plăcerile carnale, căutarea satisfacțiilor cerului gurii și ale stomacului. Nuanțele verzi par să se găsească mai ales la acele naturi inferioare care înclină spre indiferență, spre stupiditate, care se dedau cu aviditate oricărei juisări, evitând totuși eforturile care i-ar duce la satisfacție. Acolo unde patimile împing cu forță spre o anumită țintă pentru care nu sunt adaptate facultățile obținute apar culori ale aurei verzi-brune și verzi-gălbui. În orice caz, anumite moduri de viață moderne produc tocmai acest fel de aură.

Un sentiment de sine care, își are rădăcinile în înclinațiile inferioare, care reprezintă, așadar, treapta cea mai de jos a egoismului, se prezintă în nuanțe galbene neclare până la brun. Este limpede că viața animalică instinctivă poate lua și un caracter îmbucurător. Există o anumită capacitate de autosacrificare care se întâlnește la regnul animal într-un grad înalt. Cea mai frumoasă desăvârșire a unui instinct animalic își găsește împlinirea în dragostea maternă naturală. Aceste instincte naturale, lipsite de egoism, sunt exprimate în prima aură în nuanțe roșcate până la roz. Teama lașă, frica, determinată de cauze fizice se arată prin culori albastru-brune sau albastru-cenușii.

A doua aură prezintă de asemenea cele mai variate trepte ale culorilor. Un sentiment de sine puternic dezvoltat, mândrie și ambiție dau naștere la formațiuni brune și brun-portocalii. Și curiozitatea se face cunoscută prin pete galben-roșii. Galbenul luminos reflectă gândire clară și inteligență; verdele este expresia înțelegerii pentru viață și lume. Copiii care înțeleg repede au mult verde în această parte a aurei. O memorie bună pare să se trădeze prin galben-verde în această aură. Rozul indică o entitate binevoitoare, amabilă; albastrul este culoarea pietății. Cu cât se apropie mai mult pietatea de ardoarea religioasă, cu atât mai mult albastrul trece în violet. Idealismul și seriozitatea vieții într-o concepție superioară se vede ca albastru-indigo.

Culorile fundamentale ale celei de a treia aure sunt galben, verde și albastru. Galbenul luminos apare când gândirea este plină de idei înalte, cuprinzătoare, care extrage detaliul izolat din întregul ordinii universale divine. Dacă gândirea este intuitivă și este asociată cu o puritate desăvârșită lipsită de reprezentări senzuale atunci acest galben are o strălucire aurie. Verdele exprimă iubirea față de orice ființă; albastrul este semnul capacității de sacrificiu lipsite de egoism, pentru toate ființele. Dacă această capacitate de a se sacrifica se intensifică până la o voință puternică, care se pune activ în serviciul lumii, atunci albastrul se luminează devenind violet deschis. Dacă în ciuda unei ființe sufletești elevate mai sunt prezente mândria și ambiția nemăsurate, ca ultime resturi ale egoismului personal, pe lângă nuanțele galbene mai apar și altele care tind spre portocaliu. Trebuie totuși observat că, în această parte a aurei, culorile sunt foarte diferite de cele cu care este obișnuit omul în lumea simțurilor. Aici clarvăzătorul este

întâmpinat de o frumusețe și splendoare cu care nu se poate compara nimic din lumea obișnuită. Această descriere a aurei nu poate fi judecată corect de acela care nu acordă importanță majoră faptului că *vederea aurei* implică *o lărgire* și *o îmbogățire* a lucrurilor percepute în lumea fizică. O lărgire care ține este să cunoască forma vieții sufletești, care are o realitate spirituală în afara lumii sensibile. Această descriere nu are *nici* o legătură cu o interpretare a caracterului sau a gândurilor unui om dintr-o aură percepută halucinatoriu. Ea dorește să lărgească cunoașterea înspre lumea spirituală și nu vrea să aibă nimic de-a face cu preocuparea îndoielnică de a interpreta sufletele oamenilor prin aurele lor.

CALEA CUNOAȘTERII

Cunoașterea științei spiritului despre care este vorba în această carte poate fi obținută de *orice* om, prin eforturi proprii. Expuneri de felul celor din această scriere furnizează o imagine de gânduri a lumilor superioare. Și într-o anumită privință ele sunt *primul pas* spre o contemplare proprie. Căci omul este o ființă care gândește. El își poate găsi calea cunoașterii, dacă pleacă de la gândire. Dacă rațiunii sale îi este dată o imagine a lumilor superioare, acest lucru nu este steril pentru el, chiar dacă aceasta este numai o povestire despre fapte la care el nu poate să ajungă printr-o contemplare proprie. Căci gândurile care îi sunt date reprezintă ele însele o forță care acționează mai departe în lumea sa de gânduri. Această forță devine activă; ea va trezi predispoziții care dormitează în el. Cine crede că o astfel de imagine de gânduri ar fi de prisos greșește. Căci el vede în gânduri numai ceea ce este lipsit de esență, ceea ce este abstract. Dar la baza gândului se află o forță vie. Comunicarea cunoașterii, ca expresie nemijlocită a ceea ce este văzut în spirit, acționează în cel căruia i se comunică ca un *germene* care produce rodul cunoașterii din sine. Cine vrea să se adreseze altor forțe din om, cu desconsiderarea lucrării gândirii, acela nu ține seama că gândirea este capacitatea supremă pe care o posedă omul în lumea sensibilă. Așadar, celui care întreabă: Cum obțin eu cunoștințele superioare ale științei spiritului? trebuie să i se spună: Informează-te mai întâi despre comunicările altora asupra unor astfel de cunoștințe. Iar dacă el ripostează: Vreau să văd eu însumi, nu vreau să știu nimic despre cele văzute de alții, atunci trebuie să i se răspundă: Chiar în însușirea comunicărilor altora se află prima treaptă spre cunoașterea proprie. La aceasta se poate spune: Deci, mai întâi sunt constrâns la credință oarbă. Totuși, nu este vorba, în cazul unei comunicări, de credință sau necredință, ci de o receptare a ceea ce percepi. Adevăratul cercetător al spiritului nu vorbește niciodată așteptând să i se ofere credință oarbă. El înțelege și gândește: Aceasta am trăit-o în domeniile spirituale ale existenței și povestesc despre trăirile mele. Dar el știe și că acceptarea acestor trăiri și pătrunderea gândurilor celuilalt cu povestirea sa sunt pentru acesta forțe vii pentru dezvoltarea sa în plan spiritual.

Ceea ce avem aici în vedere va înțelege corect numai acela care se gândește la felul în care orice știință despre lumile sufletești și spirituale odihnește în străfundurile sufletului uman. Prin „calea cunoașterii" ele pot fi ridicate la suprafață. Ai acces nu numai la ceea ce ai adus tu însuți la suprafață, ci și la ceea ce un altul a scos la lumină din străfundurile sufletesti. Chiar și atunci când personal încă n-ai făcut nici un fel de pregătiri în vederea pășirii pe calea cunoașterii. O pătrundere spirituală corectă trezește, în mentalul netulburat de prejudecăți, forța înțelegerii. Știința inconștientă vine în întâmpinarea faptelor spirituale găsite de alții. Iar această venire în întâmpinare nu este credință oarbă, ci acțiune sănătoasă a rațiunii umane sănătoase. În această înțelegere sănătoasă ar trebui văzut un punct de plecare cu mult mai bun și pentru cunoașterea personală a lumii spirituale decât „cufundările" mistice sau alte lucruri asemănătoare, în care adeseori omul crede că găsește mai mult decât în ceea ce poate recunoaște rațiunea umană sănătoasă, dacă i se oferă de către cercetarea spirituală adevărată.

Nu putem sublinia cu suficientă forță cât este de necesar ca cel care vrea să dezvolte capacități de cunoaștere superioară să ia asupra sa munca de gândire serioasă. Această subliniere trebuie să fie cu atât mai insistentă cu cât mulți oameni care vor să devină clarvăzători prețuiesc prea puțin munca de gândire serioasă, plină de abnegație. Ei spun: Gândirea nu-mi poate ajuta la nimic; este vorba de a ajunge la „senzație", la „sentiment" sau la ceva asemănător. Împotriva acestui lucru trebuie spus că *nimeni* nu poate deveni clarvăzător în sens superior (adică cu adevărat), dacă mai înainte nu și-a însușit prin lucrare proprie viața de gândire. La multe persoane, în această privință joacă un rol nefast o anumită comoditate interioară. Ei nu devin conștienți de această comoditate, pentru că ea îmbracă forma unui dispreț al „gândirii abstracte", al „speculației inutile" etc. Dar se

nesocotește gândirea, dacă ea se confundă cu sporovăiala inutilă, depănând succesiuni abstracte de gânduri. „Gândirea abstractă" poate ucide ușor cunoașterea suprasensibilă, gândirea plină de viață îi poate deveni însă o bază reală. Ar fi, în orice caz, mult mai comod dacă s-ar putea ajunge la darul clarvederii superioare ocolind acțiunea gândirii. Pentru aceasta este necesară o coeziune interioară, o siguranță sufletească la care nu poate conduce decât gândirea. Altfel se ajunge numai la imagini care pâlpâie necoordonat, la apariția unui joc sufletesc năucitor, care unora le face plăcere dar care nu are nici o legătură cu adevărata pătrundere în lumile superioare. Dacă reflectăm la trăirile pur spirituale ce au loc într-un om care pășește cu adevărat în lumea superioară, vom înțelege că problema mai are și un alt aspect. Clarvăzătorul are o *sănătate* absolută a vieții sufletești. Nu există o mai bună îngrijire a acestei sănătăți decât gândirea adevărată. Da, această sănătate poate suferi atingeri grave dacă exercițiile pentru o evoluție superioară nu sunt construite pe gândire. Pe cât este de adevărat că pe un om care gândește sănătos și corect darul clarviiziunii îl face și mai sănătos, și mai puternic decât ar fi fără această capacitate, tot la fel de adevărat este că orice voință de a se dezvolta concomitent cu o teamă față de concentrarea gândirii, orice visătorie în acest domeniu deschid drum fanteziei și adoptării unei poziții greșite față de viață. Nimeni nu trebuie să se teamă, vrând să ajungă la o cunoaștere superioară, dacă respectă cele spuse aici; totuși nu ar trebui să se întâmple decât pornind de la această premisă. Această premisă nu are de-a face decât cu sufletul și spiritul omului; este absurd să se vorbească de o influență dăunătoare asupra sănătății trupești dacă se respectă premisa amintită.

Oricum, necredința nefundamentată este dăunătoare. Căci ea acționează în cel ce receptează ca o forță de respingere. Ea-l împiedică să preia gândurile fertilizatoare. Așadar, nici un fel de credință oarbă, dar preluarea lumii de gânduri a științei spiritului este ceea ce se preconizează pentru deschiderea simțurilor superioare. Cercetătorul spiritului își întâmpină elevul cu exigența: *Nu trebuie să crezi* ce îți spun eu, ci trebuie să-l *gândești*, să-l faci conținut al propriei tale lumi de gânduri; atunci gândurile mele vor acționa în tine pentru ca tu să le recunoști adevărul. Aceasta este mentalitatea cercetătorului spiritului. Forța de a recunoaște adevărul țâșnește din interiorul propriu al celui care primește. În acest sens trebuie abordate datele științei spiritului. Cel care face efortul de a-și cufunda gândirea sa în acestea poate fi sigur că într-un timp mai lung sau mai scurt ea îl va conduce la contemplarea proprie.

În cele spuse până aici am aflat despre o calitate pe care trebuie să și-o formeze în sine cel care vrea să ajungă la o privire proprie în faptele superioare. Este dăruirea fără rezerve, fără prejudecăți către ceea ce revelează viața umană sau chiar și lumea extraumană. Cel ce aduce de la început cu sine din viața sa de până acum o judecată privind un fapt al lumii, acela se închide printr-o astfel de judecată față de acțiunea omnilaterală, liniștită pe care acel fapt îl poate exercita asupra lui. Cel ce învață trebuie să se poată transforma în orice clipă într-un recipient gol, în care să pătrundă lumea străină. Numai acele clipe aparțin cunoașterii în care orice judecată, orice critică tac. Nu intră, de exemplu, în nici un fel în discuție dacă suntem mai înțelepți decât un om pe care îl întâlnim. Chiar și copilul cel mai neștiutor are ceva de oferit celui mai mare înțelept. Iar când acesta se apropie de copil cu judecata sa oricât de înțeleaptă, înțelepciunea sa se interpune ca o sticlă tulbure în fața a ceea ce copilul vrea să-i ofere*. Acestei dăruiri către revelațiile lumii străine trebuie să-i fie asociată cea mai deplină lipsă interioară de egoism. Iar când omul se testează cu privire la gradul de dăruire pe care-l posedă, va face descoperiri uimitoare cu privire la el însuși. Dacă cineva dorește să pășească pe calea spre cunoașterea superioară, trebuie să facă exerciții pentru a putea în orice clipă să se stingă, cu toate prejudecățile sale. Tot timpul cât este stins, în el se scurg celelalte. Numai gradele înalte ale unor astfel de dăruiri conferă aptitudinea de a prelua faptele spirituale superioare care-l înconjoară pe om pretutindeni. Această facultate poate fi dezvoltată țintind conștient spre acest scop. Se poate încerca, de exemplu, abținerea de la orice judecare a oamenilor din ambianța sa. Trebuie stinse în sine criteriile atrăgătorului și ale respingătorului, ale prostiei și ale deșteptăciunii folosite în mod obișnuit; și trebuie să se încerce înțelegerea oamenilor din sine însuși, fără criterii. Cele mai bune exerciții se pot face cu oameni față de care simți o aversiune. Această aversiune trebuie reprimată cu toată forța și să se lase să acționeze asupra sa, fără nici o constrângere, ceea ce fac ei. Dacă vă aflați într-o ambianță care provoacă o judecată oarecare, reprimați judecata și expuneți-vă fără prejudecăți impresiilor**. Lăsați lucrurile și evenimentele să vă vorbească mai mult decât să vorbiti dumneavoastră despre ele. Acest exercițiu extindeți-l și asupra lumii gândurilor proprii. Reprimați *în dumneavoastră* ceea ce contribuie la formarea unui anumit gând și lăsați să acționeze asupra gândurilor numai ceea ce este afară. Numai dacă se practică astfel de exerciții cu seriozitatea cea mai sfântă și cu perseverență ele conduc la scopurile superioare ale cunoașterii. Cine subapreciază asemenea exerciții nu știe nimic despre valoarea lor. Cel ce are experiență proprie în astfel de lucruri știe că dăruirea și libertatea de gândire sunt promotori de forță reali. Așa cum se transformă căldura în cazanul cu aburi în forță de înaintare a locomotivei, tot astfel se transformă în om exercițiile dăruirii spirituale neegoiste în forța clarvederii în lumile spirituale. Prin acest exercițiu omul devine apt să preia tot ce-l înconjoară. Dar capacității de preluare trebuie să i se asocieze și aprecierea corectă. Atât timp cât omul este încă înclinat să se supraaprecieze pe spezele lumii înconjurătoare, el își amână accesul la cunoaștere superioară. Cel ce se dăruiește plăcerii sau suferinței pe care i-o

produce fiecare lucru sau eveniment al lumii este prizonier al unei astfel de supraevaluări. Căci prin plăcerea *sa* și prin suferința *sa* el nu află nimic despre lucruri, ci numai despre sine însuși. Dacă simt simpatie pentru un om eu simt mai întâi raportarea *mea* față de el. Dacă în judecata mea, în comportamentul meu mă fac dependent numai de acest sentiment al plăcerii, al simpatiei, atunci așez în prim-plan specificul meu; pe acesta îl impun lumii. Vreau să mă integrez în lume așa cum sunt, dar nu să accept lumea fără prejudecăți și s-o las să se viețuiască în sensul forțelor care acționează în ea. Cu alte cuvinte, sunt tolerant numai cu ceea ce corespunde specificului meu. Față de toate celelalte eu exercit o forță de reprimare. Atât timp cât omul este prins în lumea simțurilor, el acționează în sensul respingerii tuturor influențelor nesenzoriale. Cel care învață trebuie să dezvolte în sine facultatea de a se comporta față de lucruri și oameni ținând seamă de specificul acestora, de a lăsa pe fiecare să se pună în valoare conform cu semnificația sa. Simpatia și antipatia, plăcerea și neplăcerea trebuie să capete roluri complet noi. Nu se poate pune problema ca omul să le desființeze, să devină opac față de simpatie și antipatie. Dimpotrivă, cu cât își formează capacitatea de a nu lăsa ca după simpatie sau antipatie să urmeze o judecată sau o acțiune el va desăvârși în sine o capacitate de simțire cu atât mai fină. Va afla că simpatiile și antipatiile pot căpăta un rol superior. Calități ascunse există chiar și în lucrul care pare cel mai antipatic; el le manifestă, dacă omul nu-și urmează în comportarea sa simțurile egoiste. Cine s-a format în acest sens acela simte cu mai multă finețe decât alții, pentru că nu se lasă ispitit de nereceptivitate. Orice înclinare urmată orbește tocește capacitatea de a vedea lucrurile din ambianță în lumina adevărată. Este ca și cum, urmând înclinația noastră, ne-am impune ambianței, în loc să ne expunem ei, pentru a-i simți valoarea.

*Se vede bine chiar din această indicație că, în cazul cerinței de „dăruire fără rezerve", nu este vorba de elimnarea judecății proprii sau de o dăruire către o credință oarbă. Asemenea lucruri nu ar avea nici un sens când e vorba de un copil.

**Această dăruire neatinsă de prejudecăți nu are nici cea mai mică contingență cu „credința oarbă". Nu se pune probtema de a crede orbește în ceva, ci de a nu pune „judecata oarbă" în locul impresiei vii.

Când omul nu mai are răspunsul său egoist la orice plăcere și la orice durere, la orice simpatie și antipatie, el devine independent față de impresiile schimbătoare produse de lumea exterioară. Plăcerea resimțită în legătură cu un anumit lucru îl face pe om imediat dependent de acesta. Omul se pierde pe sine în relația cu acel lucru. Un om care se pierde în plăcere și suferință în funcție de impresiile *schimbătoare* nu poate păși pe calea cunoașterii spirituale. El trebuie să preia plăcerea și suferința cu *relaxare*. Atunci el încetează de a se mai pierde în acestea; în schimb, începe să le înțeleagă. O plăcere căreia mă dăruiesc îmi consumă existența în clipa dăruirii. Eu trebuie să folosesc plăcerea numai pentru a ajunge la cunoașterea lucrului care îmi face plăcere. Nu trebuie să mă preocupe *faptul ca* lucrul să-mi facă plăcere: eu trebuie să aflu plăcerea și, prin plăcere, *esența* lucrului. Plăcerea trebuie să fie pentru mine numai vestirea faptului că în lucrul respectiv există o proprietate potrivită pentru a face plăcere. Această proprietate trebuie să învăț s-o cunosc. Dacă mă opresc la plăcere, dacă mă las complet absorbit de aceasta, atunci numai eu sunt cel care se viețuiește pe sine; dacă plăcerea constituie numai un prilej pentru a trăi o însușire a lucrului, atunci eu îmi îmbogățesc interiorul prin această trăire. Cercetătorului, plăcerea și neplăcerea, bucuria și suferința trebuie să-i fie numai *prilejul* prin care el învață despre lucruri; el se ridică deasupra lor, pentru ca ele să-i poată revela natura lucrurilor. Cine se dezvoltă în această direcție va învăța să recunoască ce maeștri învățători sunt plăcerea și durerea. El va simți împreună cu fiecare ființă și va recepta prin aceasta revelarea despre interiorul lor. Cercetătorul nu spune niciodată: O, cât sufăr, cât mă bucur, ci întotdeauna: Cum vorbește suferința; cum vorbește bucuria. El se dăruiește pentru a lăsa ca plăcerea și bucuria lumii exterioare să acționeze asupra lui. În felul acesta în el se dezvoltă un mod cu totul nou de a se raporta la lucruri. Înainte omul acționa ca urmare a unei impresii, pentru că impresiile îl bucurau sau îi erau neplăcute. Acum însă face ca plăcerea și neplăcerea să fie organe prin care lucrurile îi spun cum sunt ele însele potrivit cu esența lor. Plăcerea și neplăcerea devin în el din simple sentimente organe de simț prin care este percepută lumea exterioară. Așa cum ochiul nu acționează el însuși atunci când vede ceva, ci lasă să acționeze mâna, tot așa și plăcerea și durerea nu determină nimic în cercetătorul spiritual, în măsura în care el le folosește ca mijloace de cunoaștere; dar ele receptează impresii, iar ceea ce se află prin plăcere și neplăcere determină acțiunea. Când omul exersează plăcerea și neplăcerea în așa fel încât ele devin organe de trecere, atunci ele îi construiesc în suflet organele propriu-zise prin care i se deschide lumea sufletească. Ochiul poate sluji trupului numai prin aceea că este un organ de tranzit pentru impresii senzoriale; plăcerea și durerea se vor dezvolta ca ochi sufletești atunci când încetează să mai valoreze ceva în sine și încep să reveleze sufletului propriu sufletul străin.

Prin calitățile amintite, cunoscătorul se află în poziția în care lasă să acționeze asupra sa ceea ce este esențial în lumea sa ambientală, fără influențe stânjenitoare din partea particularităților sale. El trebuie însă să se integreze și pe sine în mod corect în ambianța spirituală. Doar el este, ca ființă gânditoare, cetățean al lumii spirituale. El poate fi astfel numai dacă în cursul cănoașterii spirituale dă gândurilor sale un curs care corespunde legilor veșnice ale adevărului, legilor țării

spiritului. Căci numai astfel poate acționa asupra lui această țară și îi poate revela faptele sale. Omul nu ajunge la adevăr, dacă se lasă continuu pradă gândurilor care îi traversează eul. Căci atunci aceste gânduri iau un curs care li se impune prin aceea că ajung la existență în interiorul naturii corporale. Lumea gândurilor unui om care se lasă mai întâi în voia spiritualității condiționate de creierul său fizic se prezintă ca fiind lipsită de reguli și confuză. Acum apare un gând, el se frânge, este scos din câmpul conștienței sale de un alt gând. Cine ascultă cu scopul de a observa discuția dintre doi oameni, cine se observă pe sine fără prejudecăți obține o reprezentare a acestei mase de gânduri schimbătoare, fără nici o regulă. Atât timp cât un om se dedică numai sarcinilor vieții sale senzoriale cursul confuz al gândurilor sale va fi mereu întreținut prin faptele realității. Oricât aș gândi de confuz, cotidianul îmi impune în acțiunile mele legile care corespund adevărului. Imaginea mea de gânduri în ceea ce privește un oraș poate lua forma cea mai lipsită de reguli: dacă vreau să fac un drum în oraș, trebuie să mă conformez situațiilor existente. Mecanicul poate să intre în atelierul său cu reprezentările cele mai pestrițe și încâlcite; el va fi condus la măsurile corecte prin legile utilajelor sale. În cadrul lumii senzoriale, faptele își exercită rolul de a corecta continuu gândirea. Dacă am o părere greșită despre un fenomen fizic sau despre forma unei plante, mă întâmpină adevărul și-mi ghidează gândirea în mod corect. Cu totul altfel stau lucrurile când îmi contemplu relația cu domeniile spirituale ale existenței. Ele mi se dezvăluie numai când pășesc în lumea lor cu o gândire foarte strict disciplinată. Aici, gândirea mea trebuie să-mi dea impulsul sigur, altfel nu găsesc căile corespunzătoare. Căci legile spirituale, care se viețuiesc în aceste lumi, nu sunt densificate până la modul fizic-senzorial și nu exercită, așadar, asupra mea constrângerea amintită. Eu pot urma aceste legi numai dacă ele sunt înrudite cu ale mele proprii, ca fiind acelea ale unei ființe gânditoare. Aici, eu însumi trebuie să-mi fiu un indicator de drum sigur. Așadar, cunoscătorul trebuie să-și conducă gândirea astfel încât ea să fie riguros reglată în sine. La el, gândurile trebuie să se dezobișnuiască treptat, în întregime, de a lua mersul cotidian. Ele trebuie să preia în tot cursul lor caracterul intern al lumii spirituale. El trebuie să se poată observa în această privință și să fie stăpân pe sine. La el nu trebuie ca un gând să se lege de altul în mod întâmplător, ci numai așa cum corespunde conținutului strict al lumii spirituale. Trecerea de la o reprezentare la alta trebuie să corespundă în mod strict legilor gândirii. Ca gânditor, omul trebuie să reprezinte întotdeauna, într-o anumită măsură, o copie a acestor legi ale gândirii. Tot ceea ce nu decurge din aceste legi trebuie să interzică înșiruirii reprezentărilor sale. Dacă în cale îi răsare un gând favorit, el trebuie să-l respingă, dacă cursul reglat în sine este deranjat prin aceasta. Dacă un sentiment personal vrea să impună gândurilor sale o anumită direcție care nu se află în ele, el trebue să-l reprime. Platon cerea celor care doreau să aparțină școlii sale să urmeze mai întâi un curs de matematică. Iar matematica, cu legile ei severe, care nu se orientează după mersul cotidian al fenomenelor senzoriale, este realmente o pregătire bună pentru cel ce caută cunoaștere. Dacă cel ce caută adevărul vrea să progreseze în studiul său, el trebuie să se sustragă de la orice voință personală, de la orice deranjamente. Cel ce caută cunoașterea se pregătește pentru sarcina sa prin aceea că prin voia sa învinge orice capriciu propriu gândirii. El învață să asculte numai de cerințele gândirii. Și așa trebuie să învețe să procedeze în orice act de gândire care trebuie să slujească cunoașterea spirituală. Această viață de *gândire* trebuie să fie o imagine a judecății și deducției matematice imperturbabile. El trebuie să se străduiască să poată gândi astfel, oriunde s-ar duce sau s-ar afla. Atunci în el năvălesc legitățile lumii spirituale, care, în cazul că gândirea sa poartă caracteristica cotidianului, a confuziei, trec pe lângă el și prin el fără a lăsa vreo urmă. Având puncte de plecare sigure, o gândire ordonată îl aduce la adevărurile ascunse. Asemenea indicații nu trebuie însă să fie concepute în mod unilateral. Chiar dacă matematica are o influență de disciplinare bună a gândirii, se poate ajunge totuși la o gândire curată, sănătoasă și plină de viață și fără a te ocupa de matematică.

Ceea ce năzuiește pentru gândirea sa căutătorul cunoașterii, el trebuie să năzuiască și pentru acțiunile sale. Acestea trebuie să poată urma legilor frumosului nobil și adevărului veșnic, fără influențe dăunătoare din partea personalității sale. Aceste legi trebuie să-i fixeze direcția. Dacă el face ceva ce a considerat a fi corect și dacă sentimentul său personal nu este satisfăcut de acțiunea sa, el nu trebuie totuși să părăsească, *din acest motiv*, calea pe care a pornit. Dar nu trebuie nici să continue pentru că aceasta îi face plăcere, atunci când găsește că acțiunea sa nu coincide cu legile frumosului și ale adevărului etern. În viața de zi cu zi, oamenii se lasă ghidați în acțiunile lor de ceea ce le face bucurie personal, de ceea ce le aduce beneficii. Prin aceasta ei impun mersului fenomenelor lumii direcția personalității lor. Ei nu realizează adevărul inerent legilor lumii spirituale, ci realizează ceea ce le cere bunul lor plac. Acționezi în sensul lumii spirituale numai când urmezi exclusiv legile acesteia. Din acțiunile care pornesc numai din personalitatea proprie nu rezultă forțe care să poată forma o bază pentru cunoașterea spirituală. Cel ce caută cunoașterea nu poate întreba pur și simplu: Ce îmi aduce un avantaj, prin ce ajung la succes, ci trebuie să se poată întreba și: Ce am recunoscut a fi binele? Renunțarea la roadele pe care le aduce acționarea pentru personalitate, renunțarea la orice bun plac, acestea sunt legile serioase pe care trebuie să și le impună. Atunci el se mișcă pe căile lumii spirituale, întreaga sa ființă se impregnează cu aceste legi. El se eliberează de orice constrângere din partea lumii senzoriale: omul-spirit al său se ridică din orice înveliș sensibil. În felul acesta el ajunge la progresul spre spiritual, în felul acesta se spiritualizează pe sine însuși. Nu se poate spune: La ce-

mi folosesc toate prescripțiile de a urma numai legile adevărului, când poate mă înșel cu privire la acest adevăr? Este vorba de strădanie, de mentalitate. Chiar și cel care se înșeală, în strădania spre adevăr are o forță care-l corectează de la calea greșită. Dacă el se înșeală, această forță îl oprește și-l conduce pe căile corecte. Chiar și obiecția: Și eu pot greși este necredință stânjenitoare. Ea arată că omul nu are încredere în forța adevărului. Tocmai despre aceasta este vorba, ca el să nu se lase determinat de punctul său de vedere egoist în fixarea scopurilor urmărite, ci de a se dărui fără nici un fel de egoism și să lase spiritul să-i indice direcția. Nu voința umană egoistă poate elabora prescripțiile sale adevărului, ci acest *adevăr el însuși* trebuie să devină stăpân în om, trebuie să-i pătrundă întreaga sa ființă, să-l facă imagine a legilor eterne ale țării spiritului. El trebuie să se umple cu aceste legi eterne pentru a le lăsa să se reverse în viață. Ca și gândirea, cel ce caută cunoașterea trebuie să-și aibă voința sub control. Prin aceasta el devine în deplină smerenie – fără aroganță – un mesager al lumii adevărului și frumosului. Și, datorită faptului că devine un asemenea mesager, el urcă la calitatea de participant la lumea spirituală. Prin aceasta, el este ridicat de la o treaptă a evoluției la alta. Căci viața spirituală nu o atingi numai prin faptul că o poți privi, ci ea trebuie trăită.

Dacă cel care caută cunoașterea respectă aceste legi, atunci acele trăiri sufletești care se raportează la lumea spirituală vor primi o formă cu totul nouă. El nu va mai trăi pur și simplu *în ele*. Ele nu vor mai avea numai o importanță pentru viața sa proprie. Se vor forma în percepții sufletești ale lumii superioare. În sufletul său cresc sentimente, plăcere și neplăcere, bucurie și suferință, devenind organe sufletești, așa cum în corpul său ochii și urechile nu duc o viață pentru ele însele, ci lasă să treacă prin ele fără egoism impresiile exterioare. Și prin aceasta căutătorul cunoașterii obține *liniște* și *siguranță* în structura sa sufletească, necesare pentru cercetarea în lumea spiritului. O mare plăcere nu-l va face numai să chiuie, ci îi va putea fi mesager al calităților lumii, care anterior îi scăpaseră. Ea îl va face calm; și se vor revela caracterele entităților aducătoare de plăcere. O suferință nu-l va mai umple în întregime doar de tulburare, ci îi va putea spune ce calități are ființa care-i provoacă suferința. Așa cum ochiul nu dorește nimic pentru sine ci îi dă omului direcția drumului de parcurs, tot astfel și plăcerea și durerea vor conduce sufletul pe cărarea sa. Cu cât plăcerea și suferința se vor consuma mai puțin în valurile pe care le creează în viața interioară a celui care cunoaște, cu atât mai mult ele vor constitui ochi pentru lumea suprasensibilă. Cât timp omul trăiește în plăcere și în suferință, acestea nu-l învață nimic. Când învață să trăiască *prin* ele, când el îndepărtează din ele sentimentul de sine, ele devin organe de percepție; atunci el vede, percepe prin ele. Este greșit să se creadă că cel ce este cunoscător ar deveni un om uscat, lucid, lipsit de plăcere și suferință. Plăcerea și suferința sunt prezente pentru el, dar atunci când cercetează în lumea spiritului ele au o formă modificată; au devenit „ochi și urechi".

Atât timp cât trăim cu lumea, lucrurile își dezvăluie numai ceea ce le leagă de personalitatea noastră. Aceasta este însă partea lor efemeră. Dacă ne retragem din ceea ce este trecător în noi și dacă trăim cu sentimentul nostru de sine, cu „eul" nostru în ceea ce este permanent în noi, atunci părțile noastre trecătoare devin mijlocitori; iar ceea ce se dezvăluie prin ele este ceva nepieritor, ceva veșnic al lucrurilor. Această relație dintre *propriul său* veșnic și veșnicul din lucruri trebuie să poată fi stabilit la cunoscător. Încă înainte de a face alte exerciții de felul celor descrise, și chiar în timpul acestora, el trebuie să-și orienteze simțul său spre acest netrecător. Dacă observă o piatră, o plantă, un animal, un om, el trebuie să poată avea conștiența că în toate acestea se exprimă ceva etern. Trebuie ca eu să mă pot întreba: Ce trăiește ca element etern în piatra trecătoare, în omul trecător? Ce va supraviețui apariției sensibile trecătoare? – Nu trebuie să se creadă că o astfel de dirijare a spiritului spre etern ar desființa în noi contemplarea plină de dăruire și sensul calităților lucrurilor cotidiene și că ne-ar înstrăina de realitatea nemijlocită. Dimpotrivă. Fiecare frunză, orice gândăcel ne vor dezvălui nenumărate taine, când nu numai *ochiul* nostru, ci *prin ochi* s-ar îndrepta spre ele spiritul. Orice sclipire, orice nuanță a culorilor, orice modulație vor rămâne vii și perceptibile pentru simțuri, nimic nu se pierde; nu se va obține în plus decât o viață infinită. Iar cel care nu se pricepe să observe cu ochiul cel mai mic lucru, va ajunge numai la gânduri palide, fără viață, nu însă la clarvedere. Depinde de mentalitatea pe care o câștigăm în această direcție. Cât vom progresa în acest sens depinde numai de facultățile noastre. Să procedăm în mod corect și să lăsăm tot restul în seama evoluției ulterioare. Pentru început să ne orientăm mintea spre partea nepieritoare a lucrurilor. Făcând acest lucru, chiar *prin aceasta*, vom trezi cunoașterea nepieritorului. Ea va fi dată la timpul potrivit fiecărui om care așteaptă cu răbdare – și lucrează. În curând omul observă, ca efect al exercițiilor, ce transformare importantă are loc în el. El învață să considere important sau neimportant fiecare lucru în măsura în care a recunoscut că este ceva care rămâne, care este veșnic. El ajunge la altă evaluare și prețuire a lumii decât o avea anterior. Sentimentul său obține o altă relație cu întreaga lume înconjurătoare. Efemerul nu-l mai atrage ca înainte numai din motive personale; pentru el acesta devine încă un mădular și o parabolă a veșnicului. Și acest veșnic care trăiește în toate lucrurile el învață să-l iubească. Îi devine familiar, așa cum i-a fost familiar mai înainte efemerul. Prin aceasta el nu se înstrăinează de viață, ci învață numai să prețuiască fiecare lucru potrivit cu importanța sa adevărată. Și fleacurile deșarte ale vieții nu vor trece fără urme pe lângă el; dar omul nu se mai pierde în deșertăciune în timp ce caută spiritualul, ci îi recunoaște valoarea limitată. El o vede în

adevărata sa lumină. Nu este un bun cunoscător cel care ar vrea să se mişte numai în înălţimile norilor şi ar pierde acolo viaţa. Un cunoscător adevărat va şti să pună fiecare lucru la locul său din înălţimea sa de vârf, prin supervizare clară şi prin sentiment corect pentru toate lucrurile.

În felul acesta cunoscătorului nu i se mai deschide posibilitatea de a asculta numai de influenţele incalculabile ale lumii senzoriale exterioare, care-i conduc voinţa când aici când acolo. El a privit prin cunoaştere în esenţa eternă a lucrurilor. Prin transformarea lumii sale interioare, el are în sine capacitatea de a percepe această esenţă veşnică. Pentru cunoscător, mai capătă o importanţă deosebită şi alte gânduri. Când acţionează din sine, el este conştient că acţionează din esenţa eternă a lucrurilor. Căci lucrurile îşi exprimă în el această esenţă eternă a lor. El acţionează, aşadar, în sensul ordinii veşnice a lumii, atunci când dă o direcţie acţionării sale din veşnicul care trăieşte în el. Prin aceasta el ştie că nu mai este mânat numai de lucruri; el ştie că asupra lor acţionează legile care le sunt implantate, care au devenit şi legile propriei sale fiinţe. Această acţionare din interior poate fi numai un ideal la care năzuieşte. Atingerea acestui scop se află departe. Dar cunoscătorul trebuie să aibă voinţa de a vedea cu claritate acest drum. Aceasta este *voinţa sa de libertate*. Căci a acţiona din sine este libertate. Iar din sine poate acţiona numai cel ce extrage din veşnicie motivele mişcării. O fiinţă care nu face acest lucru acţionează din alte motive de mişcare decât cele ce sunt inerente lucrurilor. Aşa ceva este contrar ordinii lumii. Şi aceasta trebuie atunci să triumfe împotriva sa. Înseamnă că în final nu se poate întâmpla ceea ce el trasează ca indicaţii voinţei sale. El nu va putea deveni liber. Bunul plac al fiinţei individuale se autodistruge prin acţiunea faptelor sale.

* * *

Cine poate acţiona în felul acesta asupra vieţii sale interioare păşeşte din treaptă în treaptă, înaintând în cunoaşterea spirituală. Rezultatul exerciţiilor sale va fi că percepţiilor lui spirituale li se deschid anumite pătrunderi în lumea suprasensibilă. El învaţă sensul pe care îl au adevărurile despre această lume şi va primi confirmarea lor prin experienţă proprie. O dată urcată această treaptă, spre el vine ceva care nu poate deveni trăire decât pe această cale. În acest mod, a cărui semnificaţie îi poate deveni clară abia acum, i se acordă de către „marile forţe conducătoare spirituale ale stirpei umane" aşa-numita iniţiere. El devine „discipol al înţelepciunii". Cu cât mai puţin se va vedea într-o astfel de iniţiere un ansamblu de condiţii exterioare căruia i-ar fi supus omul cu atât mai corectă va fi reprezentarea formată asupra acestui proces. Aici nu poate fi prezentat decât în mod aluziv ce se întâmplă acum cu cel ce devine cunoscător. El primeşte o nouă patrie, devine prin aceasta un cetăţean al lumii suprasensibile. Sursa înţelegerii, a cunoştinţelor afluează de acum încolo dintr-un loc superior. Lumina cunoaşterii nu-i mai luminează din afară, ci el însuşi este transpus în punctul de izvorâre. În el, enigmele lumii obţin o nouă lumină. De acum înainte, nu mai vorbeşte cu obiectele care sunt formate prin spirit, ci cu însuşi spiritul formator. Viaţa proprie a personalităţii nu mai există atunci în clipele cunoaşterii spiritului, decât pentru a fi o parabolă conştientă a veşnicului. Îndoieli cu privire la spirit care mai puteau apărea înainte dispar; căci se poate îndoi numai acela pe care îl înşală obiectele privitor la spiritul care lucrează în ele. Şi întrucât „discipolul înţelepciunii" poate avea un dialog cu însuşi spiritul, lui îi dispare orice formă în care şi-a imaginat mai înainte spiritul.

Forma falsă în care ne imaginăm spiritul este superstiţie. Iniţiatul a depăşit superstiţia, atunci când ştie care este adevărata formă a spiritului. Libertatea faţă de prejudecăţile personalităţilor, faţă de îndoială şi faţă de superstiţie, acestea sunt caracteristicile celui care a urcat pe calea cunoaşterii până la calitatea de discipol. Nu trebuie confundată această unire a personalităţii cu viaţa spiritului atotcuprinzător, cu o dizolvare distrugătoare a personalităţii în „spiritul general". O astfel de „dispariţie" nu are loc în cazul adevăratei dezvoltări a personalităţii. Aceasta, dimpotrivă, subzistă în relaţia pe care o stabileşte între ea şi lumea spirituală. Are loc nu o depăşire a personalităţii, ci o formare superioară a acesteia. Dacă vrem o parabolă pentru această contopire a spiritului individual cu spiritul general, atunci nu putem alege părţi ale diferitor cercuri care se contopesc într-unul singur pentru a dispărea în acesta, ci trebuie alese imaginile multor cercuri care fiecare are o anumită nuanţă coloristică. Aceste cercuri de culori diferite se suprapun, dar fiecare nuanţă izolată rămâne constantă în întreaga sa entitate. Nici una nu pierde deplinătatea forţelor sale proprii.

Descrierea „căii" nu va fi făcută aici. În măsura în care este posibil, ea se găseşte în lucrarea mea ***Ştiinţa ocultă***, care reprezintă continuarea acestei cărţi.

Ceea ce se spune aici despre calea cunoaşterii spirituale poate foarte uşor să conducă, *printr-o greşită înţelegere a concepţiei*, la convingerea că în ea s-ar afla o recomandare pentru asemenea stări sufleteşti care ar aduce după sine o întoarcere de la trăirea cu bucurie şi cu forţă de acţiune a vieţii. Împotriva acestui fapt trebuie subliniat că acea dispoziţie a sufletului care-l predispune la trăirea nemijlocită a adevărului spiritului nu poate fi extinsă ca o cerinţă generală asupra întregii

vieți. Cercetătorul existenței spirituale poate obține controlul de a aduce sufletul pentru această cercetare în starea de retragere necesară de la adevărul senzorial, fără ca această retragere să-l transforme în general într-un om înstrăinat de lume. Dar mai trebuie să recunoaștem că o cunoaștere a lumii spirituale nu constă numai în pășirea pe calea cunoașterii lumii spirituale, ci și una de conducere prin cuprinderea realităților științei spiritului, cu rațiunea umană sănătoasă lipsită de prejudecăți, la o stare morală superioară, la cunoaștere realistă a existenței senzoriale, la siguranța vieții și la sănătate sufletească interioară.

OBSERVAȚII ȘI COMPLETĂRI

Când vorbim de „simțul tactil" al organismelor inferioare, prin aceste cuvine nu se înțelege ceea ce se desemnează în descrierile obișnuite ale „simțurilor". Împotriva justificării acestei expresii s-ar putea face multe obiecții chiar și din punctul de vedere al științei spiritului. Prin „simț tactil" aici se înțelege mult mai mult, o *conștientizare generală* a unei impresii exterioare, în opoziție cu conștientizarea *specială* care constă în a vedea, a auzi etc.

***

A vorbi despre „forța vitală" era considerată până de curând a fi proprie unui cap neștiințific. În prezent, ici și colo începe să nu se mai facă opoziție ideii unei „forțe vitale" așa cum a fost acceptată în vremuri mai vechi. Cine are o vedere de ansamblu asupra evoluției științifice va vedea totuși logica mai consecventă a celor care, având în vedere această dezvoltare, nu vor să audă de „forța vitală". „Forța vitală" nu aparține nicidecum de ceea ce numim astăzi „forțele naturale". Iar cine nu vrea să treacă de la obiceiurile de gândire și de la modurile de reprezentare ale științelor actuale la altele superioare, să nu vorbească de „forță vitală". Abia modul de gândire și premisele „științei spiritului" fac posibilă abordarea ireproșabilă a acestor lucruri. Și gânditori care vor să-și fundamenteze părerile pur naturalist au părăsit în prezent credința celor care în cea de a doua parte a secolului al XIX-lea voiau să utilizeze pentru explicarea fenomenelor vieții numai forțe care sunt active și în natura nevie. Cartea unui cercetător atât de important ca Oskar Hertwig [9], *Devenirea organismelor. O respingere a teoriei hazardului lui Darwin*, este o apariție științifică profund lămuritoare. Ea contrazice acceptarea faptului că simpla combinare a legităților fizice și chimice ar putea forma viul. Mai este important și că în așa-numitul neovitalism este folosită o concepție care pentru viu valorifică din nou o acțiune de forță, asemănătoare cu cea pe care o foloseau adepții „forței vitale". Dar în acest domeniu nimeni nu va ajunge dincolo de noțiuni schematice abstracte, dacă nu poate recunoaște că ceea ce este activ în viu dincolo de forțele anorganice poate fi atins numai printr-o percepție care urcă la *vederea* unui nivel suprasensibil. Nu este vorba de o continuare a modului de cunoaștere naturalist îndreptat asupra anorganicului în domeniul vieții, ci de amintirea unei cunoașteri de alt fel.

Poate să pară că împărțirea entității umane făcută în aceste expuneri s-ar baza pe o diferențiere făcută în mod subiectiv a unor părți în cadrul vieții sufletești unitare. Împotriva acestui fapt trebuie subliniat că această împărțire în cadrul vieții sufletești unitare are o importanță tot atât de mare ca și apariția celor șapte culori ale curcubeului la trecerea luminii printr-o prismă. Ceea ce face fizicianul pentru explicarea fenomenelor luminoase, prin faptul că studiază această trecere, cu consecința apariției celor șapte culori, întreprinde în mod corespunzător și cercetătorul spiritului pentru entitatea sufletească. Cele șapte mădulare ale sufletului nu sunt diferențieri făcute de rațiunea care face abstracțiuni. Ele sunt tot atât de puțin acest lucru cum sunt cele șapte culori față de lumină. În ambele cazuri deosebirile se bazează pe natura interioară a lucrurilor. Numai că cele șapte mădulare ale luminii devin vizibile printr-o amenajare exterioară, cele șapte mădulare ale sufletului prin observarea spirituală făcută asupra ființei sufletului. Adevărata ființă a sufletului nu poate fi cuprinsă fără această împărțire. Căci prin cele trei mădulare, corpul fizic, corpul eteric, corpul sufletesc, sufletul aparține lumii trecătoare; prin celelalte patru el se înrădăcinează în eternitate. În „sufletul unitar" efemerul și eternul sunt amestecate în mod indistinct. Dacă nu întrevezi împărțirea, nu poți cunoaște relația dintre suflet și lumea întreagă. Mai poate fi folosită și o altă comparație. Chimistul separă apa în oxigen și hidrogen. Aceste două substanțe nu pot fi observate în „apa unitară". Dar ele își au entitatea lor proprie. Atât hidrogenul cât și oxigenul formează compuși cu alte substanțe. În felul acesta, în moarte, cele trei „mădulare inferioare ale sufletului" intră în combinație cu entitatea pieritoare a lumii; cele patru mădulare superioare se

contopesc cu eternul. Cine se opune acceptării împărțirii sufletului se asemănă unui chimist care n-a vrut să știe cu nici un chip că apa se descompune în hidrogen și oxigen.

***

Expunerile de știința spiritului trebuie să fie luate ca atare. Căci ele au o valoare numai cu sensul precis al ideilor. De exemplu, cine va lăsa neobservate cuvintele „independente trecând dincolo de trăirea nemijlocită" în fraza: „La el acestea (senzațiile etc.) nu se întrețes cu gânduri independente care să depășească trăirea nemijlocită", acela ar putea ușor să cadă în eroarea că în această frază se afirmă că în senzațiile sau în instinctele animalelor nu ar fi conținute gânduri. Dar tocmai adevărata știință a spiritului se bazează pe o cunoaștere care spune că orice trăire interioară a animalului (ca, de altfel, orice existență) este întrețesută cu gânduri. Numai că gândurile animalului nu sunt independente, aparținând unui eu ce trăiește în animal, ci ele aparțin eului-grup animal care trebuie privit ca o ființă care stăpânește animalul din afară. Acest eu-grup nu este prezent în lumea fizică ca eul uman, ci el acționează asupra animalului în interiorul acestuia, din lumea sufletească descrisă de noi. (Mai multe detalii în această privință se găsesc în cartea mea ***Știința ocultă***.) La om este vorba de faptul că gândurile obțin o existență independentă *în el*, că nu se mai află mijlocit în senzație, ci poate fi trăit și sufletește ca gânduri.

***

Când se afirmă de copiii mici că spun: „Karl este cuminte", „Maria vrea să aibă asta", trebuie să se țină seama că este mai puțin vorba de cât de devreme spun copii „eu", cât de momentul în care ei leagă reprezentarea respectivă cu acest cuvânt. Căci copiii aud cuvântul de la adulți, ei ar putea să-l folosească fără să aibă reprezentarea eului. Totuși folosirea în general târzie a cuvântului indică o problemă importantă a evoluției, și anume o desfășurare treptată a reprezentării eului din sentimentul întunecat al eului.

***

În cartea mea ***Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?*** și în ***Știința ocultă*** este descrisă entitatea propriu-zisă a „intuiției". La o citire neatentă s-ar putea găsi o contradicție între folosirea dată acestui cuvânt în ambele cărți și cea care din această carte. Nu va fi însă cazul celui care observă exact că ceea ce se dezvăluie din lumea spirituală prin intuiție în tot adevărul său pentru cunoașterea suprasensibilă se face cunoscut sinei spirituale în manifestarea sa cea mai joasă în același fel în care se face cunoscută existența exterioară a lumii fizice în senzație.

***

Despre „Reîncarnarea spritului și destinul". În legătură cu expunerile acestei secțiuni va trebui să se observe că nu am făcut apel la cunoștințe spirituale, ci am încercat să fac posibilă tragerea unei conluzii, cu privire la măsura în care această viață omenească și destinul său sunt mărturii pentru vieți pământene repetate. Este ușor de înțeles că aceste reprezentări îi vor apărea îndoielnice celui care nu găsește că sunt „solid justificate" decât reprezentările obișnuite orientate spre vieți izolate. Ar trebui însă gândit că expunerea făcută aci caută să fundamenteze părerea că o astfel de reprezentare obișnuită nu ar putea conduce la cunoștințe cu privire la cauzele cursului vieții. Din această cauză *trebuie* să fie căutate alte reprezentări, care *aparent* contrazic pe cele obișnuite. Iar aceste alte reprezentări nu le cauți decât atunci când respingi categoric aplicarea unei contemplări prin gânduri a unui demers de fenomene concepute numai sufletește, așa cum se face cu un proces care se desfășoară numai în fizic. În cazul unei astfel de respingeri nu se acordă, de exemplu, nici o valoare faptului că o lovitură a sorții care atinge eul se dovedește înrudită în senzație cu apariția unei amintiri despre un eveniment trăit în trecut asemănător cu cel pomenit. Dar cine încearcă să perceapă cum este trăită cu adevărat o lovitură a destinului, acela poate deosebi *această trăire* de natura aprecierilor cărora le dă naștere evenimentul atunci când se adoptă punctul de vedere în lumea exterioară și din care cauză, bineînțeles, lipsește orice relație vie a acestuia cu eul. Pentru un astfel de punct de vedere lovitura destinului apare sau ca o întâmplare sau ca având o determinare ce vine din afară. Întrucât există și astfel de lovituri ale destinului care într-un anumit sens reprezintă prima lovitură în viața unui om și care își vor arăta urmările abia mai târziu, este cu atât mai mare tentația de a generaliza ceea ce este valabil pentru aceasta și a nu mai lua în considerare altă posibilitate. Începi să-i acorzi atenție abia când experiențele vieții aduc capacitatea de reprezentare într-o situație ca cea în care se găsește prietenul lui Goethe, Knebel [10], care spune într-o scrisoare: Se va găsi că, la o observare mai precisă, în viața celor mai mulți oameni se află un anumit plan, care, prin natura proprie sau prin împrejurări, este parcă dinainte impus. Oricât de schimbătoare ar fi condițiile vieții lor, un plan se degajă totuși și el demonstrează o anumită omogenitate... Mâna unui anumit destin, oricât ar

acționa de ascuns, este evidentă, ea poate fi determinată de o acțiune exterioară sau de o acțiune interioară: ba chiar motive opuse se pot mișca în direcția lui. Oricât ar fi de încâlcit parcursul lui, se poate decela prin acesta motivul și direcția". O asemenea observație poate fi ușor întâmpinată cu obiecții, mai ales de către personalități care nu *vor* să se ocupe cu luarea în considerare a vieții sufletești în care își are originea. Autorul acestei cărți crede însă că a conturat precis în expunerile sale privind viețile repetate și destinul limitele în cadrul cărora se pot forma reprezentări despre motivele modelării vieții. El a indicat cum concepția spre care conduc aceste reprezentări este determinată de ele numai sub „forma de contur", că ele pot pregăti numai *prin gânduri* ceea ce trebuie să fie găsit prin știința spiritului. Dar această pregătire prin gândire este o structurare sufletească care, dacă nu-și apreciază greșit importanța, dacă nu vrea să „dovedească", ci să lase numai sufletul să exerseze, îl face pe om receptiv fără prejudecăți pentru cunoștințele care, fără astfel de exerciții, îi apar a fi nebunești.

***

Ceea ce se spune numai pe scurt în această carte în capitolul „Calea cunoașterii" despre „organele de percepție spirituală" se găsește descris pe larg în cărțile mele ***Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?*** și ***Știința ocultă***.

***

Ar fi nedrept dacă s-ar accepta că în lumea spirituală domnește o nelinişte fără pauză, pentru că în ea nu există „o liniște, o stagnare, așa cum întâlnim pe alocurea în lumea fizică". De fapt, acolo unde există „arhetipurile entităților creatoare" nu există ceea ce putem numi „o liniște într-un loc", dar există acea liniște care este de natură spirituală și care poate fi asociată cu mobilitatea activă. Ea poate fi comparată cu satisfacerea și fericirea spiritului, care se revelează în acțiune, nu în lipsa de activitate.

***

Alte detalii privitoare la „cuvântul spiritual" se găsesc în ***Știința ocultă***.

Cuvântul „intenții" trebuie folosit aplicându-l forțelor care impulsionează evoluția lumii, deși prin aceasta se dă ocazia tentației de a reprezenta aceste forțe în mod simplu, așa cum sunt intențiile umane. Această tentație poate fi evitată dacă ne ridicăm la o semnificație a acestor cuvinte, pe care trebuie să le luăm totuși din domeniul lumii umane, prin care se îndepărtează de ele tot ce au îngust, limitat uman dându-le în schimb ceea ce omul le oferă în cazurile din viața sa în care el însuși se ridică într-o anumită măsură deasupra sa.

***

Când în acest loc se spune: „... el poate determina, fiind unit cu eternitatea direcția, pentru viitor", aceasta este o indicație privind structura sufletească umană specială care există în timpul corespunzător dintre moarte și o nouă naștere. O lovitură a destinului care întâlnește omul în viața lumii fizice poate părea ca având pentru dispoziția sufletească a *acestei* vieți ceva cu totul potrivnic voinței omului: în viața dintre moarte și o nouă naștere, în suflet acționează o forță asemănătoare voinței, care dă omului direcția pentru trăirea acestei lovituri a destinului. Sufletul vede că de el este legată din vieți terestre anterioare o anumită neîmplinire. O imperfecțiune care provine de la o faptă care nu a fost frumoasă sau chiar de la un gând urât. În suflet se naște, între moarte și naștere, impulsul asemănător voinței, de a echilibra imperfecțiunea. El preia, din această cauză, în ființa sa, tendința de a se arunca într-o nenorocire pentru ca prin îndurarea ei să provoace echilibrul. După nașterea în corpul fizic, sufletul care va primi o lovitură a destinului *nu* bănuiește că în viața sa pur spirituală dinaintea nașterii și-a indicat singur direcția spre această lovitură a sorții. Așadar, ceea ce apare complet *nedorit* din punctul de vedere al vieții pământene este *vrut* de către suflet în suprasensibil. „Omul își determină viitorul din eternitate".

***

Capitolul acestei cărți intitulat *„Forma gândurilor și aura umană"* este cel care oferă cel mai ușor prilejuri pentru înțelegeri greșite. Senzații contrarii găsesc tocmai în aceste expuneri cele mai bune prilejuri pentru obiecții. Este foarte ușor, de exemplu, să ceri ca afirmațiile clarvăzătorului în acest domeniu să fie dovedite experimental, în mod corespunzător modului de reprezentare naturalist. Se poate pretinde ca un număr de oameni care afirmă că văd aura umană să se confrunte cu alți oameni și să lase să acționeze aura acestora asupra lor. Apoi, clarvăzătorii ar putea spune ce gânduri, simțiri etc. pot vedea ca aură la oamenii observați. Dacă datele lor corespund și dacă

reiese că oamenii observați au avut într-adevăr sentimentele, gândurile etc. comunicate de clarvăzători, atunci ei ar fi dispuși să creadă în existența aurei. Acest lucru este desigur gândit conform cu științele naturii. Numai că trebuie luat în seamă următorul lucru: lucrarea cercetătorului spiritului asupra propriului său suflet, care-i dă facultatea vederii spirituale, urmărește tocmai *obținerea acestei facultăți*. Dacă apoi, într-un caz dat, el percepe ceva în lumea spirituală și ce anume, nu depinde de el. Aceasta îi afluează spre el ca *un dar*, venit din lumea spirituală. El nu o poate forța, trebuie să aștepte până ajunge la el. *Intenția sa* de a provoca percepția nu poate face parte din apariția acestei percepții. Însă tocmai *această intenție* este ceea ce pretinde modul naturalist de reprezentare pentru experiment. Lumea spirituală nu se lasă, însă comandată. Dacă experiența s-ar realiza, ea ar trebui să fie pornită de lumea spirituală. *În aceasta* ar trebui să existe o ființă care să aibă intenția de a revela gândurile unui om sau ale mai multor oameni unuia sau mai multor clarvăzători. Acești clarvăzători ar trebui apoi să fie reuniți pentru observare printr-un „impuls spiritual". Atunci, cu siguranță, toate datele ar coincide. Oricât de paradoxal ar putea apărea toate acestea pentru gândirea pur naturalistă, lucrurile așa stau. „Experimentele" spirituale nu se pot realiza ca cele fizice. Când, de exemplu, clarvăzătorul primește vizita unei persoane necunoscute el nu-și poate „propune", fără probleme, să observe aura acesteia. Dar el vede aura când în cadrul lumii spirituale există prilejul ca ea să i se dezvăluie. Cu aceste câteva cuvinte vrem să ne referim numai la înțelegerea greșită a obiecției mai sus pomenite. Ceea ce are de împlinit știința spiritului este de a indica pe ce cale ajunge omul la vederea aurei; așadar, pe ce cale își poate procura el însuși experiența prezenței ei. Știința poate răspunde celui care vrea să cunoască: Împlinirea pretenției de mai înainte a modului de reprezentare naturalist ar fi în orice caz mai comodă; numai că cel care o are dovedește că el nu s-a lăsat cu adevărat instruit de primele rezultate ale științei spiritului.

Prin prezentarea făcută în această carte „aurei umane" nu ar trebui să se vină în întâmpinarea plăcerii de senzațional, care nu se declară satisfăcută decât dacă i se flutură ceva despre „spirit" care nu se deosebește în reprezentare de ceea ce este senzorial și prin care poate rămâne în mod comod în lumea sensibilă. Ceea ce am spus despre modul special în care trebuie reprezentată culoarea aurei ar putea să protejeze această expunere de o astfel de înțelegere eronată. Dar trebuie să fie înțeles și de cel care se străduie să obțină o pătrundere corectă în acest domeniu că sufletul uman pune în mod necesar în fața sa *concepția* spirituală despre aură atunci când are *trăirea* spiritualului și a sufletescului. Fără o asemenea *concepție* trăirea rămâne în inconștient. Nu ar trebui confundată vederea imagistică cu trăirea însăși; dar ar trebui să fie lămurit și faptul că în această vedere imagistică trăirea găsește o expresie perfect corespunzătoare. Nu una pe care o face în mod voit sufletul văzător, ci una care se formează ea însăși în percepția suprasensibilă. Vom ierta în prezent un cercetător al naturii, dacă se simte obligat să vorbească despre un fel de „aură umană", așa cum o face profesor dr. Moritz Benedikt [11] în cartea sa despre *Știința baghetei și a pendulului*. „Există, chiar dacă un număr mic, oameni care sunt «adaptați la întuneric». Un număr relativ mare al acestei minorități vede în întuneric foarte multe obiecte *fără* culori. Și numai relativ foarte puțini văd obiectele și în culori. . . Un număr mare de savanți și medici au fost examinați în camera obscură de către cei doi «adaptați la întuneric» ai mei... și nu a rămas nici un dubiu cu privire la corectitdinea observației și a textului descrierii... Adaptații la întuneric care percep culori văd la partea anterioară fruntea și creștetul în albastru, restul părții drepte tot în albastru, iar pe cea stângă în roșu sau unii în galben-portocaliu. Și în partea posterioară se observă aceeași distribuție și aceeași culoare." Dar cercetătorului spiritului nu i se va ierta la fel de ușor vorbirea despre „aură". Aici nu trebuie să luăm nici o poziție împotriva relatărilor lui Benedikt – care sunt dintre cele mai interesante ale științei naturii moderne –, și nici nu vom folosi o ocazie ieftină pe care unii o folosesc cu atâta plăcere pentru a „scuza" știința spiritului prin știința naturii. Trebuia numai să arătăm cum, într-un caz, un cercetător al naturii poate ajunge la afirmații care nu sunt chiar atât de diferite de cele ale științei spiritului. În acest context trebuie totuși subliniat faptul că aura despre care este vorba în această carte este cu totul altceva decât cea cercetată cu mijloace fizice, despre care este vorba la Benedikt. Devenim, desigur, victima unei erori grosolane, dacă înțelegem că „aura spirituală" ar fi ceva ce ar putea fi cercetat cu mijloacele științelor naturale. Ea este accesibilă numai clarvederii spirituale, care a trecut prin calea cunoașterii (cum este descrisă în ultimul capitol al acestei cărți). Dar s-ar baza pe o înțelegere greșită și dacă s-ar crede că adevărul celor ce pot fi percepute în mod spiritual trebuie să fie dovedit ca și cel al celor care percep cu ajutorul simțurilor.

NOTELE EDITORULUI

1. John Gottlieb Fichte, 1762–1814. *„Această învățătură presupune..."*: citat după Prelegerea introductivă în învățătura științei, în

logica transcendentă și în faptele conștienței. Prelegeri tinute la Universitatea din Berlin în anii 1812 si 1813.

2. *„De îndată ce omul...*“: citat din conferința „Experimentul ca mijlocitor între obiect și subiect“ (1783).

3. Karl Gustav von Carus, 1789-1869; cercetător german al naturii, medic și pictor peisagist. *„Încă mereu mai rămâne...*“: citat din capitolul „Despre cunoaștere“ din lucrarea sa *Organon al cunoașterii*, Leipzig, 1856.

4. Jean Paul Richter, 1763–1825.

5. *„De la tată am statura...*“: *Epigrame blânde*, cartea a VI-a.

6. Wolgang Amadeus Mozart, 1756–1791. Gotthold Ephraim Lessing, 1729-1781.

7. *„De fapt, este inutil...*“: *Despre învățătura culorilor*, Cuvânt introductiv.

8. Johannes Kepler, 1571–1630.

9. Oskar Hertwig, 1849–1922, zoolog, profesor la Berlin (1888–1921)

10. Karl Ludwig Knebel, 1744–1834.

11. Moritz Benedikt, 1835–1920, medic.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

Ciclu de zece conferinţe ţinut la Basel
între 15 şi 24 septembrie 1912
Cu un cuvânt introductiv de Rudolf Steiner

Traducere de ADRIAN ILIESCU şi ADRIANA ONOFREI

GA 139
Rudolf Steiner, *Das Markus-Evangelium*
Dornach / Elveţia, 1985

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2006

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Coperta: SILVIU IORDACHE

ISBN 973-637-132-8
978-973-637-132-5

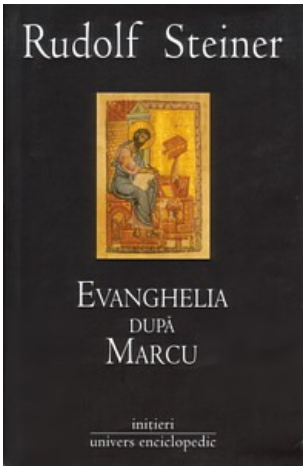

COPERTA IV

„Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu", aşa începe Evanghelia după Marcu, cea mai simplă şi mai directă, dar nu şi cea mai uşor de înţeles dintre Evanghelii. Ea reia povestirea despre evoluţia omului şi a amenirii de acolo de unde o sfârşeşte Vechiul Testament. Venirea lui Christos Iisus trasează o linie de demarcaţie între două lumi: lumea veche, orientală, pornită de la un sublim nivel spiritual în civilizaţia hindusă veche, ale cărei comori de înţelepciune s-au transmis posterităţii prin scrierile lăsate de Krishna, scrieri ce nu pot fi egalate ca înălţime de nicio altă operă ulterioară, şi lumea nouă, occidentală, în pragul unui nou început. Christos a venit pentru amândouă lumile, dar nu a putut fi înţeles chiar de la început. Învăţătura lui este o învăţătură a revelaţiei şi ea se dezvăluie treptat, odată eu evoluţia omului, până în veşnicii. Christos reprezintă „punctul zero" al istoriei omenirii, aşa cum balanţa are un punct zero pe care se sprijină. Ce carcaterizează fiecare lume în parte, cum se continuă cea veche şi cea nouă sunt lucruri pe care Rudolf Steiner ni le descrie cu claritate în acest ciclu de conferinţe.

Marcu a fost discipolul lui Petru, apostolul lui Christos, iar cuvintele sale, putem spune, sunt inspirate direct de unul din cei mai iniţiaţi ucenici ai lui Christos, cel care constituie piatra de temelie a Bisericii. Rudolf Steiner prezintă în acest ciclu de conferinţe aspectele care evidenţiază Evanghelia după Marcu faţă de celelalte Evanghelii.

Ştiinţa spiritului oferă baza de la care se poate porni pentru ca popoarele întregii lumi să poată ajunge la un acord în ceea ce priveşte destinul lor comun. De adevărul acesta te poţi convinge numai cunoscând mai îndeaproape cele spuse de antroposofie şi de Rudolf Steiner. Ciclul de faţă este edificator în acest sens.

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Cuprinsul pe larg (Marie Steiner)

Cuvânt înainte al autorului

Conferinţa I — *Basel, 15 septembrie 1912* — Împlinirea timpurilor vechi şi un nou început. Hector▌Hamlet. Empedocle▌Faust

Conferinţa a II-a — *Basel, 16 septembrie 1912* — Istoria ca revelare exterioară a proceselor spirituale interioare. Caracterul profund artistic, forţa şi gradarea spiritual-dramatică din compoziţiile Vechiului Testament şi din Evanghelii

Conferinţa a III-a — *Basel, 17 septembrie 1912* — Substraturile spirituale ale figurii Botezătorului. Sensul botezului. Entitatea spirituală a lui Ilie. Ilie▌Ioan▌Rafael

Conferinţa a IV-a — *Basel, 18 septembrie 1912* — Buddha şi Socrate. Curente polar-opuse ale evoluţiei omenirii şi legătura lor prin intermediul lui Christos Iisus

Conferinţa a V-a — *Basel, 19 septembrie 1912* — Revelaţiile lui Krishna. Buddha, urmaşul lui Krishna. Ioan Botezătorul, înaintemergătorul lui Christos

Conferinţa a VI-a — *Basel, 20 septembrie 1912* — Concepţia orientală şi occidentală despre lume, mod de a privi atemporal şi istoric. Sufletul lui Ilie şi Cei doisprezece apostoli. Mărturisirea lui Petru, un punct nodal în evoluţia omenirii. Monologul cosmic-istoric al lui Dumnezeu înainte de revelarea Misteriilor

Conferinţa a VII-a — *Basel, 21 septembrie 1912* — Misteriul de pe Golgota, o iniţiere. Relaţiile reciproce dintre sufletul lui Christos şi sufletul Celor doisprezece apostoli. Impregnarea corporalităţii omeneşti cu forţa Eului. Pherekydes din Syros. Empedocle. Strigătul unor suflete ca Empedocle. Răspunsul Golgotei

Conferinţa a VIII-a — *Basel, 22 septembrie 1912* — Tainele adânci ale Misteriului de pe Golgota. Semnificaţia ocultă a expresiilor „pe munte", „la mare", „în casă". Scena Schimbării la faţă. Moise şi Ilie. Ungerea din Betania. Smochinul

Conferinţa a IX-a — *Basel, 23 septembrie 1912* — Caracterul profund artistic al compoziţiei interioare a Evangheliei după Marcu. Posibilitatea triplei înţelegeri a misiunii lui Christos Iisus în perioada Misteriului de pe Golgota: prin intermediul apostolilor; prin conducătorii vechiului popor evreu; prin romani

Conferinţa a X-a — *Basel, 24 septembrie 1912* — Ecce homo. Eşuarea cunoaşterii exterioare a omenirii în raport cu Evenimentul christic. Cheia pentru înţelegerea Misteriului de pe Golgota. Necesitatea căutării unei înţelegeri pe căi suprasensibile. Cercetarea clarvăzătoare ca drum spre adevărata înţelegere a Misteriului de pe Golgota

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale

de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

Ciclu de zece conferinţe ţinut la Basel
între 15 şi 24 septembrie 1912
Cu un cuvânt introductiv de Rudolf Steiner

Traducere de ADRIAN ILIESCU şi ADRIANA ONOFREI

GA 139
Rudolf Steiner, *Das Markus-Evangelium*
Dornach / Elveţia, 1985

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2006

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Coperta: SILVIU IORDACHE

ISBN 973-637-132-8
978-973-637-132-5

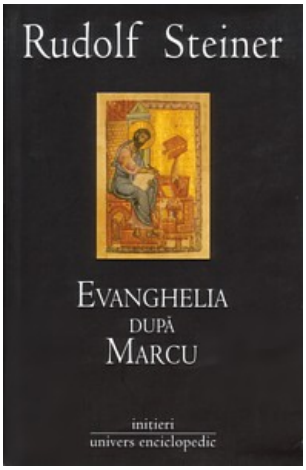

COPERTA IV

„Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu", aşa începe Evanghelia după Marcu, cea mai simplă şi mai directă, dar nu şi cea mai uşor de înţeles dintre Evanghelii. Ea reia povestirea despre evoluţia omului şi a amenirii de acolo de unde o sfârşeşte Vechiul Testament. Venirea lui Christos Iisus trasează o linie de demarcaţie între două lumi: lumea veche, orientală, pornită de la un sublim nivel spiritual în civilizaţia hindusă veche, ale cărei comori de înţelepciune s-au transmis posterităţii prin scrierile lăsate de Krishna, scrieri ce nu pot fi egalate ca înălţime de nicio altă operă ulterioară, şi lumea nouă, occidentală, în pragul unui nou început. Christos a venit pentru amândouă lumile, dar nu a putut fi înţeles chiar de la început. Învăţătura lui este o învăţătură a revelaţiei şi ea se dezvăluie treptat, odată eu evoluţia omului, până în veşnicii. Christos reprezintă „punctul zero" al istoriei omenirii, aşa cum balanţa are un punct zero pe care se sprijină. Ce carcaterizează fiecare lume în parte, cum se continuă cea veche şi cea nouă sunt lucruri pe care Rudolf Steiner ni le descrie cu claritate în acest ciclu de conferinţe.

Marcu a fost discipolul lui Petru, apostolul lui Christos, iar cuvintele sale, putem spune, sunt inspirate direct de unul din cei mai iniţiaţi ucenici ai lui Christos, cel care constituie piatra de temelie a Bisericii. Rudolf Steiner prezintă în acest ciclu de conferinţe aspectele care evidenţiază Evanghelia după Marcu faţă de celelalte Evanghelii.

Ştiinţa spiritului oferă baza de la care se poate porni pentru ca popoarele întregii lumi să poată ajunge la un acord în ceea ce priveşte destinul lor comun. De adevărul acesta te poţi convinge numai cunoscând mai îndeaproape cele spuse de antroposofie şi de Rudolf Steiner. Ciclul de faţă este edificator în acest sens.

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Cuprinsul pe larg (Marie Steiner)

Cuvânt înainte al autorului

Conferinţa I — *Basel, 15 septembrie 1912* — Împlinirea timpurilor vechi şi un nou început. Hector▌Hamlet. Empedocle▌Faust

Conferinţa a II-a — *Basel, 16 septembrie 1912* — Istoria ca revelare exterioară a proceselor spirituale interioare. Caracterul profund artistic, forţa şi gradarea spiritual-dramatică din compoziţiile Vechiului Testament şi din Evanghelii

Conferinţa a III-a — *Basel, 17 septembrie 1912* — Substraturile spirituale ale figurii Botezătorului. Sensul botezului. Entitatea spirituală a lui Ilie. Ilie▌Ioan▌Rafael

Conferinţa a IV-a — *Basel, 18 septembrie 1912* — Buddha şi Socrate. Curente polar-opuse ale evoluţiei omenirii şi legătura lor prin intermediul lui Christos Iisus

Conferinţa a V-a — *Basel, 19 septembrie 1912* — Revelaţiile lui Krishna. Buddha, urmaşul lui Krishna. Ioan Botezătorul, înaintemergătorul lui Christos

Conferinţa a VI-a — *Basel, 20 septembrie 1912* — Concepţia orientală şi occidentală despre lume, mod de a privi atemporal şi istoric. Sufletul lui Ilie şi Cei doisprezece apostoli. Mărturisirea lui Petru, un punct nodal în evoluţia omenirii. Monologul cosmic-istoric al lui Dumnezeu înainte de revelarea Misteriilor

Conferinţa a VII-a — *Basel, 21 septembrie 1912* — Misteriul de pe Golgota, o iniţiere. Relaţiile reciproce dintre sufletul lui Christos şi sufletul Celor doisprezece apostoli. Impregnarea corporalităţii omeneşti cu forţa Eului. Pherekydes din Syros. Empedocle. Strigătul unor suflete ca Empedocle. Răspunsul Golgotei

Conferinţa a VIII-a — *Basel, 22 septembrie 1912* — Tainele adânci ale Misteriului de pe Golgota. Semnificaţia ocultă a expresiilor „pe munte", „la mare", „în casă". Scena Schimbării la faţă. Moise şi Ilie. Ungerea din Betania. Smochinul

Conferinţa a IX-a — *Basel, 23 septembrie 1912* — Caracterul profund artistic al compoziţiei interioare a Evangheliei după Marcu. Posibilitatea triplei înţelegeri a misiunii lui Christos Iisus în perioada Misteriului de pe Golgota: prin intermediul apostolilor; prin conducătorii vechiului popor evreu; prin romani

Conferinţa a X-a — *Basel, 24 septembrie 1912* — Ecce homo. Eşuarea cunoaşterii exterioare a omenirii în raport cu Evenimentul christic. Cheia pentru înţelegerea Misteriului de pe Golgota. Necesitatea căutării unei înţelegeri pe căi suprasensibile. Cercetarea clarvăzătoare ca drum spre adevărata înţelegere a Misteriului de pe Golgota

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale

de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

Ciclu de zece conferinţe ţinut la Basel
între 15 şi 24 septembrie 1912
Cu un cuvânt introductiv de Rudolf Steiner

Traducere de ADRIAN ILIESCU şi ADRIANA ONOFREI

GA 139
Rudolf Steiner, *Das Markus-Evangelium*
Dornach / Elveţia, 1985

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2006

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Coperta: SILVIU IORDACHE

ISBN 973-637-132-8
978-973-637-132-5

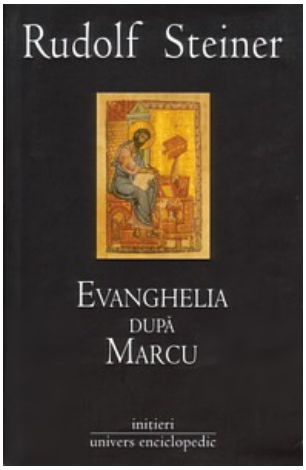

COPERTA IV

„Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu", aşa începe Evanghelia după Marcu, cea mai simplă şi mai directă, dar nu şi cea mai uşor de înţeles dintre Evanghelii. Ea reia povestirea despre evoluţia omului şi a amenirii de acolo de unde o sfârşeşte Vechiul Testament. Venirea lui Christos Iisus trasează o linie de demarcaţie între două lumi: lumea veche, orientală, pornită de la un sublim nivel spiritual în civilizaţia hindusă veche, ale cărei comori de înţelepciune s-au transmis posterităţii prin scrierile lăsate de Krishna, scrieri ce nu pot fi egalate ca înălţime de nicio altă operă ulterioară, şi lumea nouă, occidentală, în pragul unui nou început. Christos a venit pentru amândouă lumile, dar nu a putut fi înţeles chiar de la început. Învăţătura lui este o învăţătură a revelaţiei şi ea se dezvăluie treptat, odată eu evoluţia omului, până în veşnicii. Christos reprezintă „punctul zero" al istoriei omenirii, aşa cum balanţa are un punct zero pe care se sprijină. Ce carcaterizează fiecare lume în parte, cum se continuă cea veche şi cea nouă sunt lucruri pe care Rudolf Steiner ni le descrie cu claritate în acest ciclu de conferinţe.

Marcu a fost discipolul lui Petru, apostolul lui Christos, iar cuvintele sale, putem spune, sunt inspirate direct de unul din cei mai iniţiaţi ucenici ai lui Christos, cel care constituie piatra de temelie a Bisericii. Rudolf Steiner prezintă în acest ciclu de conferinţe aspectele care evidenţiază Evanghelia după Marcu faţă de celelalte Evanghelii.

Ştiinţa spiritului oferă baza de la care se poate porni pentru ca popoarele întregii lumi să poată ajunge la un acord în ceea ce priveşte destinul lor comun. De adevărul acesta te poţi convinge numai cunoscând mai îndeaproape cele spuse de antroposofie şi de Rudolf Steiner. Ciclul de faţă este edificator în acest sens.

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Cuprinsul pe larg (Marie Steiner)

Cuvânt înainte al autorului

Conferinţa I — *Basel, 15 septembrie 1912* — Împlinirea timpurilor vechi şi un nou început. Hector▌Hamlet. Empedocle▌Faust

Conferinţa a II-a — *Basel, 16 septembrie 1912* — Istoria ca revelare exterioară a proceselor spirituale interioare. Caracterul profund artistic, forţa şi gradarea spiritual-dramatică din compoziţiile Vechiului Testament şi din Evanghelii

Conferinţa a III-a — *Basel, 17 septembrie 1912* — Substraturile spirituale ale figurii Botezătorului. Sensul botezului. Entitatea spirituală a lui Ilie. Ilie▌Ioan▌Rafael

Conferinţa a IV-a — *Basel, 18 septembrie 1912* — Buddha şi Socrate. Curente polar-opuse ale evoluţiei omenirii şi legătura lor prin intermediul lui Christos Iisus

Conferinţa a V-a — *Basel, 19 septembrie 1912* — Revelaţiile lui Krishna. Buddha, urmaşul lui Krishna. Ioan Botezătorul, înaintemergătorul lui Christos

Conferinţa a VI-a — *Basel, 20 septembrie 1912* — Concepţia orientală şi occidentală despre lume, mod de a privi atemporal şi istoric. Sufletul lui Ilie şi Cei doisprezece apostoli. Mărturisirea lui Petru, un punct nodal în evoluţia omenirii. Monologul cosmic-istoric al lui Dumnezeu înainte de revelarea Misteriilor

Conferinţa a VII-a — *Basel, 21 septembrie 1912* — Misteriul de pe Golgota, o iniţiere. Relaţiile reciproce dintre sufletul lui Christos şi sufletul Celor doisprezece apostoli. Impregnarea corporalităţii omeneşti cu forţa Eului. Pherekydes din Syros. Empedocle. Strigătul unor suflete ca Empedocle. Răspunsul Golgotei

Conferinţa a VIII-a — *Basel, 22 septembrie 1912* — Tainele adânci ale Misteriului de pe Golgota. Semnificaţia ocultă a expresiilor „pe munte", „la mare", „în casă". Scena Schimbării la faţă. Moise şi Ilie. Ungerea din Betania. Smochinul

Conferinţa a IX-a — *Basel, 23 septembrie 1912* — Caracterul profund artistic al compoziţiei interioare a Evangheliei după Marcu. Posibilitatea triplei înţelegeri a misiunii lui Christos Iisus în perioada Misteriului de pe Golgota: prin intermediul apostolilor; prin conducătorii vechiului popor evreu; prin romani

Conferinţa a X-a — *Basel, 24 septembrie 1912* — Ecce homo. Eşuarea cunoaşterii exterioare a omenirii în raport cu Evenimentul christic. Cheia pentru înţelegerea Misteriului de pe Golgota. Necesitatea căutării unei înţelegeri pe căi suprasensibile. Cercetarea clarvăzătoare ca drum spre adevărata înţelegere a Misteriului de pe Golgota

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale

de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CUPRINSUL PE LARG

de Marie Steiner, pentru prima ediţie a cărţii, 1930

CONFERINŢA I, Basel, 15 septembrie 1912
Întrebările pe care trebuie să şi le pună omul actual nu pot primi un răspuns decât din lumile suprasensibile, prin cercetări spirituale. Împlinirea timpurilor vechi şi începutul timpurilor noi. Impulsul Evangheliilor venit din sfera Ierarhiilor.

CONFERINŢA a II-a, Basel, 16 septembrie 1912
Metamorfozarea sufletelor prin deplina conştientizare a Eului omenesc; individualizarea sufletelor a intervenit prin Misteriul de pe Golgota. Istoria ca revelare a proceselor spirituale interioare. Prelungirea zoroastrismului persan în elementul iudaic. Fenomenul profetismului iudaic; razele iniţierilor diferitelor popoare sunt adunate ca într-un focar şi născute din nou din sângele poporului Vechiului Testament. Prin primirea elementului iniţiatic se dezvoltă ideea de nemurire, care, în forma cea mai sublimală a ei, apare la fraţii Macabei. Elementul spiritual este perceput ca element interior. Intensificarea forţei dramatice interioare până la apariţia trimisului lui Dumnezeu, Botezătorul. O nouă dezvoltare a compoziţiei artistice. Relaţia sufletelor cu lumea suprasensibilă trebuie să se stabilească acum individual, nu prin caracterul de suflet-grup; Christos Iisus sădeşte în elementul uman cel mai valoros un germene de suprasensibil. Acest element este reprezentat de Cei doisprezece, care au reuşit cel mai mult să-şi perfecţioneze, după metodele vechi, sufletele. Acum acestea sunt aşezate solid pe ele însele. Forţa naţională se individualizează. Mersul progresiv al proceselor istorice are loc datorită individualităţilor. În Iuda, de exemplu, este prefigurat drumul pe care l-a luat creştinismul prin intermediul elementului roman.

CONFERINŢA a III-a, Basel, 17 septembrie 1912
Fundalurile spiritual-ştiinţifice ale figurii Botezătorului. Sensul Botezului. Forţa spiritului lui Ilie. Esenţa lui Christos Iisus. Starea de a fi părăsit de Eu şi aceea de a fi umplut de Eu.

CONFERINŢA a IV-a, Basel, 18 septembrie 1912
Buddha şi Socrate ca figuri polare ale curentelor de evoluţie umană. Sinteza acestora în Christos Iisus. Legătura se realizează prin faptul că anteriorul trebuie să fie mereu preluat de către ceea ce urmează.

CONFERINŢA a V-a, Basel, 19 septembrie 1912
Revelaţia lui Krishna: înţelepciunea privitoare la lumea spirituală aflată în spatele lumii senzoriale, lumea cauzalităţii. Cercetarea cauzelor. Eul suprasensibil revărsat deasupra entităţii tuturor lucrurilor. Krishna ca sfârşit de drum al vechii concepţii clarvăzătoare despre lume. Buddha, un urmaş al lui Krishna. Ioan Botezătorul, un precursor al lui Christos Iisus.

CONFERINŢA a VI-a, Basel, 20 septembrie 1912
În învăţătura lui Khrisna este conţinut deja tot ceea ce ia în calcul repetarea aceluiaşi lucru în mod identic, nu şi timpul şi succesiunea timpului ca factori reali. Aceasta este înţelepciunea orientală: repetarea atemporală. A cuprinde sensul devenirii ciclice în cifra 3 este ceea ce a caracterizat în special înţelepciunea ce a premers creştinismului. Abia în Vechiul Testament vedem instaurându-se în mod real o linie continuă a timpului. Progresia intervine ca un element deosebit. Prin aceasta se încredinţează Occidentului misiunea abordării istorice. Cunoaşterii occidentale i-a revenit sarcina de a dezvolta sensul istoric; în loc de spirala abstractă cu repetări identice, încercarea de a vedea linia devenirii ca un întreg şi de a recunoaşte focarul întregii deveniri, de a căuta centrul ei unic de greutate. Concepţia istorică a trebuit să apară întâi într-un sens mai înalt, demnă de om. Evoluţia vechiului popor evreu este asemănătoare evoluţiei unui om. Din poporul îmbătrânit ne iese în întâmpinare conştienţa veşniciei individualului. În timp ce corpul poporului moare, sufletul poporului ❙ sufletul lui Ilie ❙ trece în Botezător şi, după decapitarea acestuia, trece în Cei doisprezece. De aici încolo Christos Iisus vrea să îi educe în direcţia unei noi clarvederi. Viziunile apostolilor. Mărturisirea de credinţă a lui Petru, punct nodal în evoluţia omenirii. Monologul istoric al lui Dumnezeu despre revelarea Misteriilor.

CONFERINŢA a VII-a, Basel, 21 septembrie 1912
Tonul fundamental al diverselor Evanghelii. Raportul reciproc dintre sufletul lui Christos şi sufletul Celor doisprezece: o reflectare a armoniei cosmice, compusă din douăsprezece părţi; ceea ce se petrece în sufletul apostolilor este câte o doisprezecime din spiritul universal al lui Christos. Petru este înălţat pentru o clipă la vieţuirea Eului superior, după care recade. Dificultăţile pe care le întâmpină apostolii în înţelegerea Fiului omului, care trebuie să sufere, să moară şi apoi să învie. Înaintea Misteriului de pe Golgota sferele cereşti nu puteau să se înalţe până la nivelul Eului propriu-zis. În epoca precreştină forţa Eului ar fi fost prea puternică pentru corporalitatea omenească; acolo unde aceasta se pătrunde întru câtva de ea, trupul este sfărâmat, omul este vulnerabil (Ahile, Oedip, Siegfrid). Dacă ar coborî întreaga forţă Supra-Eu într-un corp, acel corp l-am vedea sfărâmat, umplut de răni. De aceea corporalitatea lui Christos Iisus trebuia să apară pe crucea înălţată în planul fizic cu cinci răni. Realitatea acestui eveniment istoric poate nu numai să fie contemplată prin clarvedere, ci şi adusă mai aproape prin intermediul raţiunii, astfel încât ea se transfonnă în imaginaţiune, ca în cazul pictorilor creştini. Este posibilă o înţelegere pe cale raţională. Apostolii trebuiau conduşi într-acolo, iar cei mai dotaţi aduşi mai aproape de o nouă înţelegere a evoluţiei omenirii. ❙ Consecinţe ale Misteriului de pe Golgota în lumea vestică. În Grecia prinde treptat contur, pe lângă ecourile vechii clarvederi, forţa de judecată logică. Se trece de la o lume de fiinţe vii la o lume de noţiuni. Pherekides din Syros şi Empedocle. Strigătul sufletului lui Empedocle. Răspunsul Golgotei.

CONFERINŢA a VIII-a, Basel, 22 septembrie 1912
Semnificaţia ocultă a expresiilor „pe munte", „pe mare", „în casă". Scena Schimbării la faţă. Christos în ipostazele sale istorică şi cosmică. Convorbirea celor De două ori trei: sus puterile cosmice, jos Cei trei care trebuiau iniţiaţi în tainele cosmice. În curentul mozaic avem formele

de tranziţie, de la cele primordiale ale civilizaţiei la ceea ce trebuia dat omenirii prin Christos Iisus: prin Moise au coborât în poporul evreu, ca o pregătire pentru ceea ce urma să se întâmple prin Christos Iisus, misterele iniţiatice ale întregii lumi înconjurătoare. Curentul lui Ilie trimite spre ceea ce a fost predestinat poporului vechi evreu: să-i confere Eului ceva ce omul poate primi de la înţelepciunea naturală a omului, prin organizarea sangvină, prin ereditate: intelectualitatea, forţa de judecată; prin aceasta se dă baza fizică pentru Eu. Prin aceste două curente, întreaga revelaţie divină care trăieşte în poporul evreu se uneşte cu ceea ce are loc prin Misteriul de pe Golgota: înaintea celor trei apostoli ce trebuie iniţiaţi se derulează într-o cunoaştere imaginativă modul în care confluează forţele spirituale. ❙ Ungerea lui Iisus în Betania; se accentuează deosebit de puternic că trebuie făcut ceva şi pentru ceea ce are importanţă dincolo de existenţa senzorială: valoarea suprasenzorialului pentru Eu. ❙ Smochinul (arborele Bodhi), în care să nu mai crească fructe: prin această alegorie se spune că timpul vechii cunoaşteri a trecut; arborele nou creşte din lemnul mort al crucii şi din el radiază noua cunoaştere.

CONFERINŢA a IX-a, Basel, 23 septembrie 1912

O răsturnare în raportul oamenilor faţă de Evanghelii intervine atunci când ei ajung să cunoască elementul profund artistic din ele. Prin aprofundarea elementului artristico-compoziţional se pot vedea în lumina justă substraturile oculte. Arta greacă, prin coeziunea interioară a formei, reprezintă un fel de *punct final* în cultura omenirii. Arta evanghelică, prin strânsa împletire a firelor artistice, care sunt totodată şi fire oculte, şi prin nuanţa reprezentării, vine cu un nou *început*. A se vedea, de exemplu, compoziţia interioară relativ la întrebarea: În ce mod era posibilă atunci înţelegerea faţă de Misteriul de pe Golgota? Era posibilă o triplă înţelegere: aceea a discipolilor aleşi pentru spiritul cosmic al lui Christos; aceea a evreilor pentru cel ce împlineşte misiunea vechiului popor evreu, pentru fiul lui David, pentru punctul culminant al evoluţiei lor; aceea a romanilor pentru importanţa evreilor ca o parte componentă a lumii, pentru răspândirea culturii iudaice. ❙ Apostolilor le lipseşte deocamdată forţa de a menţine prezentă legătura dintre ei şi Christos până la Misteriul de pe Golgota. Ei nu îşi pot menţine verticalitatea: Christos este destinat să împlinească fapta în singurătate sufletească. Poporului, ca întreg, îi lipseşte forţa credinţei, pe care o arată orbul atunci când îl strigă pe fiul lui David. Lipseşte a treia înţelegere. Aura de dimensiuni cosmice a lui Christos, care nu se limita la persoana lui Iisus din Nazaret, ci radia şi prin sufletele celor cu care El era unit, se retrage spre sfârşitul vieţii de la omul Iisus, intră în viaţa pământească ca un impuls cosmic tânăr, doar mai adumbreşte de sus făptura Fiului omului. Și când este aproape să iasă (tânărul îmbrăcat în alb), rămâne numai o legătură foarte slabă până în momentul în care se săvârşeşte Misteriul de pe Golgota. După ce cele trei zile au trecut, el revine ca un impuls tânăr, care acum acţionează ca principiu cosmic al Pământului, iar după săvârşirea Misteriului de pe Golgota este prezent în fiecare faptă a apostolilor. Prin nuanţele mai fine prezente în elementul compoziţional-artistic al descrierii suntem îndreptaţi spre viitor. ❙ Fiecare epocă trebuie să aducă mai multă înţelegere. ❙ Sarcina mişcării antroposofice este de a dezvolta ceva din această înţelegere.

CONFERINŢA a X-a, Basel, 24 septembrie 1912

Calea omului spre înţelegerea Misteriului de pe Golgota. Materialiştii nu o pot găsi, căci documentele sunt insuficiente. Retrăirea prin simţire şi sentiment poate conduce la viziunea clarvăzătoare. După învierea lui Christos, discipolilor acestuia li s-au deschis ochii clarvederii; în suflet le-a străfulgerat amintirea evenimentelor la care nu au participat în mod direct. Marcu, discipolul lui Petru, primeşte de asemenea încredinţarea că cel mai mare impuls trăieşte în suprasensibil, încă pe când trăia în Alexandria, de la ceea ce supravieţuise mai bun din gnosa păgână. ❙ Fiinţa suprasensibilă a omului, spiritul omenirii, stă ca prototip în faţa semenilor săi în timpul săvârşirii Misteriului de pe Golgota şi este ucisă fiindcă omul pământesc nu s-a recunoscut pe sine; abia prin această lecţie cosmică omul primeşte impulsul de a-şi cuceri treptat, în timpul evoluţiei pământeşti, entitatea sa. Cunoaşterea deplină prin simţire a acestui fapt, ce se poate aprinde în noi printr-o retrăire a acestei imagini arhetipale, ne poate determina să urmăm cu adevărat calea ce se deschide în lumea terestră spre cosmic. Prin ceea ce a fost Christos s-a aprins Cuvântul originar, care ne-a fost împărtăşit şi care poate fi din nou recunoscut ca esenţa existenţei pământeşti.

Corecturi

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CUVÂNT ÎNAINTE AL AUTORULUI

Cititorii acestui ciclu de conferinţe care nu au participat la cele petrecute pe vremea când autoritatea Anniei Besant domina Societatea teosofică vor fi poate miraţi de tonul polemic existent în unele locuri, în special împotriva concepţiei acesteia despre Christos. Pentru a înţelege acest ton, trebuie să îţi dai seama că strania atitudine a Anniei Besant în ceea ce priveşte această problemă impunea atunci multor persoane şi că eu trebuia să-mi apăr propria concepţie despre Christos, care de altfel nu s-a schimbat niciodată. Acum, când aceste lupte sunt demult trecute, există unii care cred că pasajele polemice ar putea fi eliminate din text. Editorii au preferat ca acele conferinţe să fie păstrate aşa cum au fost ele ţinute la timpul lor, cel puţin din considerente istorice; căci ele reamintesc astfel că această concepţie despre Christos prezentată aici a trebuit să se apere împotriva multor superstiţii, şocante pentru occidentali. Pentru conferenţiar nu se punea problema unei dispute sterile pe teme dogmatice, aşa cum se face în unele societăţi filosofice sau secte, ci de a răspunde în faţa conştiinţei sale ştiinţifice împotriva unei credinţe confuze izvorâtă din anumite interese personale, care prin absurditatea ei se condamnă de la sine în faţa unor oameni care judecă, dar care în cadrul Societăţii teosofice de atunci era prezentată ca ceva echivalent cu cele susţinute de mine. În lumea reală, chiar şi ceva ce sfidează orice raţiune poate juca un anumit rol.

Faptul că din 1902 eu a trebuit să-mi menţin poziţia cu privire la creştinism, pe care mai înainte niciun membru de vază al Societăţii teosofice nu o combătuse, a avut între alte rezultate pe acela de a exclude din Societate, care rămânea sub autoritatea Anniei Besant, pe toţi cei care refuzau să accepte erorile sale în legătură cu Christos. Societatea teosofică s-a comportat ca şi cum trebuia să condamne o erezie, într-o problemă pe care nu trebuia totuşi să o considere ca o dogmă, căci era vorba de a expune nişte fapte. Dar întotdeauna studiile cele mai obiective se lovesc de fanatismul născut din interese personale. Toate acestea au avut drept consecinţă că membrii desprinşi din Societatea teosofică s-au constituit într-o Societate antroposofică care nu a încetat să crească. Dacă luăm în considerare toate calomniile stupide răspândite în lume împotriva Societăţii antroposofice şi a mea personal, în speţă de către idolul teosofilor Annie Besant, dar şi de mulţi alţi indivizi care s-au lăsat cuprinşi de această idolatrie, şi dacă ţinem seama de toate faptele de „iubire nobilă faţă de oameni" petrecute de atunci în sânul acestei Societăţi, despărţirea Societăţii antroposofice de Societatea teosofică nu poate fi deloc privită ca ceva rău: Chiar şi cititorul care a participat atunci la această despărţire va lua ecoul luptelor ce se fac simţite ici şi colo în decursul consideraţiilor ca pe un document referitor la ceva ce trebuie înţeles în contextul de atunci şi ca o mărturie a numeroaselor dificultăţi pe care le întâmpini când trebuie apărată o idee cu argumente pur obiective. Cine nu este interesat nici de aşa ceva va trebui să aibă totuşi destulă îngăduinţă pentru a suporta ceva ce crede că nu-l priveşte, dar care pentru auditorii de atunci a prezentat o importanţă deloc de neglijat.

Rudolf Steiner

Berlin, 1918

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA I

Basel, 15 septembrie 1912

Evanghelia după Marcu, se ştie, începe prin cuvintele: „Acesta este începutul Evangheliei lui Iisus Hristos."*

* În Biblia, ed. 1982, Bucureşti: „Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu" (*n.t.*).

Pentru oamenii de azi care caută să înţeleagă această Evanghelie aceste prime cuvinte conţin deja trei enigme: „Acesta este începutul..." Al cui început? Cum poate fi înţeles acest început? Apoi, a doua enigmă: „... începutul Evangheliei...". Care este semnificaţia cuvântului „Evanghelie" din punct de vedere antroposofic? În sfârşit, a treia enigmă, despre care am vorbit foarte des, este însăşi persoana lui Christos Iisus.

Cel care este însufleţit de o dorinţă profundă de adevăr, de cunoaştere de sine, trebuie înainte de toate să-şi dea seama că omenirea este angajată într-o evoluţie, că ea avansează şi că, prin urmare, concepţia pe care oamenii şi-o fac despre un lucru, modul în care ei îl înţeleg nu este ceva imuabil, stabilit odată pentru totdeauna; forma sub care se oferă o revelaţie oamenilor evoluează şi ea şi lucrurile cele mai profunde impun în mod necesar celor care iau în serios cuvintele „evoluţie" şi „progres" să le examineze şi să le înţeleagă mereu mai bine şi mereu mai profund odată cu trecerea timpului. Pentru un document cum este Evanghelia după Marcu, un anumit punct de răscruce în ceea ce priveşte înţelegerea a intervenit de fapt – şi asta o vom arăta în legătură cu cele trei enigme despre care vorbeam mai înainte – chiar în epoca noastră. Ceea ce a condus la înţelegerea adevărată a acestei Evangheli – înţelegere care ne arată ce înseamnă că „Evanghelia începe" – s-a pregătit încet şi treptat, însă clar. De ce se întâmplă asta?

Dacă ne îndreptăm privirea spre ceea ce umplea sufletele cu doar puţin timp în urmă, deja vedem în ce fel a putut şi a trebuit să se schimbe modul de înţelegere referitor la o asemenea chestiune. Dacă mergem dincolo de secolul al XIX-lea, ne apropiem tot mai mult de o perioadă în care oamenii, care în viaţa spirituală aveau în general de-a face cu Evangheliile, puteau porni de la o cu totul altă bază de înţelegere decât cei din ziua de azi. Ce-şi putea spune, de exemplu, un om din secolul al XVIII-lea neaparţinând spiritelor – foarte rare în cursul ultimelor secole – care fuseseră initiate sau care primiseră o revelaţie ocultă? Ce-şi putea spune un om care îşi trăia viaţa ca toţi ceilalţi şi care nu primise nimic altceva decât ceea ce-i oferea viaţa exterioară, exoterică? Spiritele din acest timp, chiar şi cele mai cultivate, nu-şi puteau extinde privirea decât asupra a trei milenii: primul mileniu de dinaintea erei creştine, estompându-se oarecum într-o obscuritate nebuloasă, şi alte două, care nu erau încă cu totul încheiate, de la întemeierea creştinismului. Întorcându-ne în urmă până la acest prim mileniu precreştin, vedem, ca un fel de preistorie mitică întunecată, epoca Persiei antice. Aceasta, împreună cu puţinul care se ştia despre vechiul Egipt, constituia atunci preliminariile istoriei propriu-zise, care începe abia cu Grecia.

Civilizaţia greacă forma la acea epocă punctul de plecare, baza întregii culturi şi la ea se întorceau toţi cei care voiau să pătrundă mai adânc în viaţa umană. În cadrul civilizaţiei greceşti, datorită lui Homer, a tragicienilor greci şi în special a scriitoriilor greci, a apărut tot ceea ce se ştie despre epoca cea mai veche a acestui popor şi a muncii sale în slujba umanităţii. Urmărind cursul istoriei vedem survenind declinul Greciei, sufocată de Roma. Dar acest declin nu era decât aparent, căci dacă Roma a învins Grecia din punct de vedere politic, în realitate ea s-a impregnat de civilizaţia, de cultura şi spiritualitatea grecilor. Astfel încât s-ar putea spune: politic, romanii i-au învins pe greci; spiritual însă grecii sunt cei care i-au învins pe romani. Şi în timpul acestei lente cuceriri spirituale a Romei de către greci – în care prin sute şi sute de canale Atena a revărsat tot ceea ce ea realizase spre Roma, iar Roma spre toate celelalte civilizaţii ale lumii – creştinismul se infiltra în cultura greco-romană, o penetra din ce în ce mai profund şi suferea o modificare esenţială prin aportul pe care popoarele germanice l-au adus la progresul acestei culturi greco-romane. Pentru oamenii secolului al XVIII-lea, mileniul al doilea de istorie şi primul mileniu al erei creştine a apărut ca lenta fuziune a elenismului cu spiritul roman şi cu creştinismul.

Apoi a venit mileniul al treilea de civilizaţie al omenirii şi al doilea mileniu creştin; în aparenţă totul decurge la fel, dar în realitate, studiind lucrurile mai îndeaproape, ne dăm seama că ele decurg cu totul diferit. Nu avem decât să luăm aminte la două personalităţi, cea a unui pictor şi cea a unui poet, care, deşi la numai câteva secole după primul mileniu creştin, ne arată că începând cu cel de al doilea mileniu se profilează o eră cu totul nouă pentru civilizaţia occidentală, ale cărei efecte se vor face simţite multă vreme. Cele două personalităţi sunt Giotto [1] şi Dante [2] – unul pictor, celălalt poet. Ei au format un fel de punct de pornire pentru tot ce a urmat şi tot ceea ce ei au produs a fost izvorul civilizaţiei occidentale. – Aşa au fost cele trei milenii pe care omul secolului al XVIII-lea le putea cunoaşte.

A urmat apoi secolul al XIX-lea. Numai cel a cărui privire pătrunde profund în spiritul culturii noastre poate întrevedea tot ceea ce s-a întâmplat, ceea ce a trebuit să se transforme în acest secol. Sufletele, inimile poartă în ele amprenta acestor lucruri; dar pentru înţelegerea lor sunt puţine elemente. În secolul al XVIII-lea, perspectiva oamenilor nu mergea în urmă decât până în Grecia; tot ceea ce a precedat-o era vag şi imprecis. În secolul al XIX-lea s-a produs un fapt pe care foarte puţini îl înţeleg şi-l apreciază la justa lui valoare: Orientul a pătruns în civilizaţia occidentală şi a influenţat-o puternic. Acesta este faptul pe care noi trebuie să-l studiem mai îndeaproape, dacă vrem să înţelegem transformarea care s-a produs în cultură în secolul al XIX-lea. La drept vorbind, această influenţă a Orientului a aruncat şi va arunca asupra civilizaţiei moderne lumini şi umbre, care îi va obliga pe oameni să îşi facă despre lucruri o părere cu totul diferită decât cea de până acum.

Anumite spirite mari au influenţat în mod deosebit gândirea occidentală; ceea ce aceste spirite au adus omenirii se regăseşte în tot ceea ce poartă în sufletul său un om la începutul secolului al XIX-lea care participă la viaţa spiritului. Printre aceste spirite mari care au influenţat gândirea occidentală pot fi citaţi regele David [3], Homer [4], Dante, Shakespeare [5] şi cel care tocmai acum intră în viaţă: Goethe. Pentru istoricii viitorului va fi evident că viaţa spirituală a oamenilor din această epocă este profund determinată de aceste cinci individualităţi. Până la cele mai fine acorduri au răsunat în suflete, mai mult decât am crede, ceea ce am putea numi sentimentele, adevărurile cântate în Psalmi,

viziunile lui Homer, cele ale lui Dante, tot ceea ce ne-a relevat Shakespeare şi care, chiar dacă nu a existat ca atare la Shakespeare însuşi, însufleţeşte omul modern. La toate acestea se adaugă lupta sufletului pentru cucerirea adevărului care ne este zugrăvită în Faust, luptă pe care o dă fiecare dintre noi, astfel încât se poate spune: Orice suflet care se străduieşte să atingă adevărul are în el ceva din Faust.

În sfârşit, privirea omenirii s-a deschis în această epocă spre o nouă perspectivă, dincolo de cele trei milenii ce includ cele cinci individualităţi pe care le-am citat. La viaţa spirituală a Europei s-a adăugat, pe nişte căi care rămân de nepătruns pentru istoria materialistă, un Orient interior. Nu numai că s-a luat cunoştinţă de Vede, de Bhagavad Gita, care au colorat cu o nuanţă nouă concepţia despre lume, nuanţă care diferă cu totul de cea care se găseşte în Psalmi, sau la Homer, sau la Dante. Dar, în plus, pe căi ascunse, a apărut un element nou care a devenit din ce în ce mai vizibil în cursul secolului al XIX-lea. Pentru a ne da seama de aceasta este suficient să cităm un nume, un nume care a făcut multă vâlvă spre mijlocul secolului al XIX-lea: Schopenhauer [6]. Ceea ce frapează la Schopenhauer, când nu ne limităm la latura teoretică a sistemului său, ci studiem sentimentele, întru câtva latura afectivă ce străbate gândirea sa, este înrudirea profundă a acestui om al secolului al XIX-lea cu gândurile, cu spiritul orientalo-arian. Din fiecare din frazele sale, din modul de a-şi exprima sentimentele, s-ar putea spune, se degajă, palpită şi trăieşte un element oriental în Occident; acesta se regăseşte la Eduard von Hartmann [7] în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Tocmai spuneam că acest element oriental a pătruns în cultura Occidentului pe căi secrete, ascunse. Se înţelege mai bine ce vor să însemne acestea când ne dăm seama că în cursul secolului al XIX-lea în modul de a gândi şi simţi al omului s-a produs o schimbare totală, un fel de metamorfoză; aceasta nu numai într-un punct oarecare de pe Pământ, ci în viaţa spirituală a lumii întregi. Pentru a înţelege ce s-a întâmplat atunci este suficient să ne dăm osteneala să comparăm ceea ce s-a scris în secolul al XIX-lea despre religie, filosofie, sau despre un domeniu oarecare al vieţii spirituale cu operele de la începutul secolului al XVIII-lea. Vom vedea atunci că s-a petrecut o schimbare, o metamorfoză fundamentală, că interesul pentru marile probleme ale umanităţii a slăbit, acesta îndreptându-se spre noile probleme, spre noile moduri de a simţi. Vom vedea că religia şi tot ce se leagă de ea nu-i va mai putea satisface pe oameni sub forma în care le-a fost prezentată până atunci. Peste tot se cerea altceva, cunoştinţe mai profunde, adevăruri mai tainic ascunse în subteranele religiei. Şi aceasta nu numai în Europa. Tocmai asta este ceea ce caracterizează această cotitură a secolului al XIX-lea: în toată lumea civilizată, oamenii se simt impulsionaţi interior să gândească altfel decât înainte. Dacă vrem să ne facem o idee precisă despre ceea ce s-a întâmplat la acel moment, trebuie văzut că atunci s-a produs un fel de apropiere generală între popoare, între diferitele culturi, între diferitele confesiuni. Aşa încât, în mod foarte curios, în secolul al XIX-lea membrii celor mai diverse confesiuni religioase au început să se înţeleagă, să se apropie. Să ne fie permis să cităm un exemplu caracteristic al acestui fenomen.

În anii '30 ai secolului al XIX-lea a apărut în Anglia un om, un brahman, Ram Mohan Roy [8], partizan a ceea ce el considera a fi adevărata Vedanta. Ram Mohan Roy, care a murit la Londra în 1833, a exercitat o mare influenţă şi chiar a produs o impresie puternică asupra majorităţii contemporanilor săi care se interesau de aceste chestiuni. Ceea ce este straniu la el este că, pe de o parte, este un reformator neînţeles al hinduismului, iar pe de altă parte tot ce spunea era înţeles totuşi de spiritele foarte cultivate ale Europei timpului său. Nu expunea idei pe care le-ar fi putut înţelege doar cei care erau versaţi în orientalism; el se adresa raţiunii şi bunului-simţ comun.

Ce apăra Ram Mohan Roy? El spunea cam acest lucru: Eu trăiesc în sânul hinduismului, care adoră mulţi zei. Când îi întrebi pe compatrioţii mei de ce adoră cutare sau cutare zeu, ei îţi răspund: Fiindcă acesta este un obicei vechi, pentru că noi nu cunoaştem altceva. Noi facem ceea ce făceau moşii şi strămoşii noştri... etc. Şi, pentru aceasta, spunea Ram Mohan Roy, religia ţării mele este înghiţită astăzi de o idolatrie reprobabilă, care nu face cinste acelei măreţii pe care a cunoscut-o odinioară. Altădată exista o religie, în parte cu multe contradicţii, conţinută deja în Vede, care a fost tradusă, să zicem aşa, pentru gândirea omenească în forma cea mai pură în Vedanta, de către Viasa. În aceasta, spunea el, mă recunosc. Pentru a o răspândi, nu numai că a tradus în limba compatrioţilor săi scrieri din idiomurile cele mai variate şi cele mai de neînţeles, dar chiar a extras fragmente din ceea ce el considera a fi adevărata învăţătură şi le-a răspândit în jurul lui. Care era intenţia lui Ram Mohan Roy? El credea a fi recunoscut în spatele multitudinii de zei, în spatele cultului idolatru practicat de indieni existenţa unui Dumnezeu unic, a unei fiinţe spirituale care trăieşte în toate lucrurile, pe care oamenii, orbiţi de idolii lor, nu o mai văd, dar care ar trebui să pătrundă din nou în sufletul omenesc. Şi când vorbea acest brahman hindus despre ceea ce el considera a fi adevărata învăţătură Vedanta, adevărata religie indiană, auditorilor săi nu li se părea necunoscut ceea ce auzeau; cei care-l ascultau aveau impresia că acesta predică mai curând o credinţă bazată pe raţiune, la care oricine ar putea avea acces dacă prin raţiunea proprie s-ar îndrepta spre Dumnezeul unic.

Ram Mohan Roy a avut şi urmaşi, între alţii pe Rabindranath Tagore [9]. Unul din aceşti succesori [10] a ţinut în 1870, lucru foarte curios, o conferinţă despre Christos şi creştinism. Este extraordinar de interesant să auzi un hindus vorbind despre Christos şi creştinism. Adevăratul mister al creştinismului îi era total necunoscut oratorului, el nu-l atingea nici pe departe. Prin întreaga turnură pe care o lua conferinţa sa se vedea că nu putea sesiza semnificaţia acelui eveniment fundamental, anume că creştinismul nu este o învăţătură personală a unui maestru, ci că el îşi are izvorul în Misteriul de pe Golgota, într-un fapt universal, în Moarte şi Înviere. În schimb, el remarca foarte bine că Christos Iisus este o personalitate unică în istoria lumii, o personalitate de-o importanţă capitală pentru orice inimă omenească, o personalitate care trebuie să fie un ideal pentru toţi oamenii de pe Pământ. Era ciudat să-l auzi pe acest hindus vorbind astfel despre Christos, să-l auzi spunând: Când studiezi creştinismul îndeaproape eşti obligat să constaţi că el este destinat a se dezvolta în continuare, a se perfecţiona chiar şi în Occident. Căci creştinismul pe care europenii îl aduc în ţara mea nu îmi pare a fi adevăratul creştinism.

Acest exemplu ne arată că, la acea epocă, nu numai în Europa spiritele începeau să vrea să înţeleagă religiile în ceea ce aveau ele mai secret, ci chiar şi în îndepărtata Indie – şi în încă multe alte locuri de pe Pământ – sufletele se trezeau şi începeau să ia în considerare dintr-un punct de vedere cu totul nou hrana spirituală care le fusese oferită secole şi milenii la rând. Numai încetul cu încetul se va percepe cu toată puterea de înţelegere metamorfoza care s-a efectuat în suflete în secolul al XIX-lea. Şi abia mai târziu istoricii vor recunoaşte că acest fenomen, care în aparenţă nu interesa decât un mic număr de indivizi, şi-a extins acţiunea în toate inimile, în toate sufletele, prin mii de ramificaţii şi că el trebuia în mod necesar să aducă în fiinţa tuturor celor care participă la viaţa spirituală o transforare profundă a concepţiilor, a modului de a considera toate problemele. La ora actuală, în lume s-a trezit un interes într-adevăr enorm pentru adâncirea problemelor religioase.

Or, scopul mişcării noastre spirituale este de a da un răspuns acestor întrebări. Aşa cum se prezintă lucrurile acum, nici învăţăturile tradiţionale, nici ştiinţa modernă, nicio altă concepţie despre lume bazată pe această ştiinţă nu pot răspunde la acestea; numai ştiinţa spiritului, cunoaşterea lumilor spirituale, este capabilă să o facă. Cu alte cuvinte, omenirea, în virtutea evoluţiei sale, a ajuns astăzi să-şi pună întrebări cărora numai cunoaşterea lumilor suprasensibile le poate răspunde. Încet, încet, puţin câte puţin, din sânul vieţii spirituale occidentale ies idei care rezonează la cele mai frumoase învăţături ale Orientului. Noi am insistat mereu asupra faptului că ideea reîncarnării, de exemplu, decurge în mod cu totul natural chiar din gândirea occidentală şi că nu este deloc necesar să mergi şi s-o împrumuţi din budism, aşa cum nu este necesar să preiei din vechile documente teorema lui Pitagora. Ideea reîncarnării a apărut de la sine în sufletul omului modern şi a aruncat astfel o punte de legătură între epoca noastră şi acele timpuri antice aflate dincolo de cele trei milenii despre care vorbeam mai sus; căci în acest răstimp de trei mii de ani, timpuri care ajung până la Buddha, ideea reîncarnării nu a fost nicăieri punctul central al gândirii omeneşti. Orizontul oamenilor s-a extins dincolo de cele trei milenii de istorie, ceea ce a făcut să apară peste tot

întrebări noi, întrebări cărora numai o ştiinţă a spiritului le poate răspunde.

Să ne punem chiar de la început întrebarea care rezultă din primele rânduri ale Evangheliei după Marcu, şi anume de ce a trebuit să fie menţionat acolo: „Începutul Evangheliei lui Iisus Christos". Să ne amintim că imediat după aceste cuvinte introductive urmează nu numai ceva caracteristic pentru un vechi profet, ci şi vestirea lui Christos. Această vestire de către Ioan Botezătorul a fost astfel caracterizată, încât o putem formula prin cuvintele: „Vremurile s-au împlinit. Împărăţia lui Dumnezeu coboară pe Pământ". Ce înseamnă toate acestea?

Să încercăm, ajutaţi de lumina pe care ne-o furnizează cercetarea spirituală, să facem să retrăiască puţin în noi vremurile care conţin în sânul lor această „împlinire" ; să vedem ce vrea să spună „Timpurile vechi s-au împlinit, timpurile noi încep". Cel mai uşor ar fi să considerăm un fapt sau o fiinţă a acestor „timpuri vechi", apoi o alta aparţinând „timpurilor noi", cele două fiind situate istoriceşte în aşa fel, încât Evenimentul de pe Golgota vine plasat exact între ele. Să ne străduim să înţelegem în ce constă diferenţa dintre cele două epoci, să recunoaştem de ce timpurile vechi s-au împlinit şi în ce constă această eră nouă care începe; să încercăm mai ales să nu cădem în abstracţiuni şi să rămânem în domeniul concretului, al realului.

Aş dori să vă atrag atenţia asupra unei figuri a acestui prim mileniu de istorie de care aminteam mai sus. În vremurile cele mai îndepărtate ale acestui prim mileniu, o personalitate le-a dominat pe toate celelalte: cea a lui Homer, marele poet şi cântăreţ grec. Omenirea de astăzi nu mai ştie nimic despre el, în afară de numele său, de care se leagă două opere mari: Iliada şi Odiseea. În secolul al XIX-lea chiar şi acest nume este aprig contestat. În ochii noştri, personalitatea lui Homer apare ca un fenomen pe care îl admiri cu cât îl cunoşti mai bine. Putem spune că eroii pe care i-a creat Homer în *Iliada* şi *Odiseea* sunt mai vii decât personajele politice ale Greciei. Spiritele cele mai diferite care l-au studiat pe Homer au ajuns la concluzia că, dacă îl judeci după precizia descrierilor sale, ar trebui să presupui că el a fost medic; alţii cred că el a fost artist, sculptor; alţii mai sunt de părere că era un meşteşugar. Napoleon se minuna de ştiinţa tacticii şi strategiei de care fac dovadă descrierile sale. Adesea era considerat un cerşetor care rătăcea prin ţară. Extrema diversitate a acestor ipoteze, dacă nu conduce la niciun rezultat sigur, are cel puţin meritul de a ne face să întrevedem personalitatea cu totul aparte a lui Homer.

Să luăm ca exemplu unul din eroii din *Iliada*: Hector. Cu câtă plasticitate, cât de armonios şi de închegat se înalţă el în faţa noastră! Vedeţi sentimentele pe care el le încearcă cu privire la oraşul său natal, Troia, cum se comportă el cu soţia sa, Andromaca, cu Ahile, atitudinea faţă de armată şi faţă de generali; încercaţi să evocaţi în mod interior acest om, cu toate slăbiciunile soţului care îşi iubea patria în sensul antic al cuvântului, care se putea lăsa amăgit, înşelat ‖ reamintiţi-vă relaţia cu Achile ‖ cum numai spiritele mari se lasă înşelate. Un om de o mare şi complexă umanitate, aşa este Hector pe care ni-l zugrăveşte Homer. Înalta sa personalitate apare din ceţurile Antichităţii ‖ căci, bineînţeles, Homer ne descrie evenimente care s-au desfăşurat înaintea timpului său şi pentru aceasta ele par cu atât mai neclare ‖, profilându-se cu o aură mitică pentru omul modern, ca de altfel toţi eroii lui Homer. Vă rog deci să vă aplecaţi privirea asupra acestei personalităţi a lui Hector. Pot exista sceptici, filologi de toate felurile, care se îndoiesc că Hector ar fi existat vreodată, care se îndoiesc de asemenea că ar fi fost vreodată un Homer; dar cei care cântăresc pro şi contra tot ce poate fi examinat în lucrurile omeneşti vor ajunge la concluzia că Homer nu a descris decât fapte reale şi că Hector a trăit într-adevăr în Troia, ca şi Ahile şi alte personaje. Ei ne mai apar ca nişte fiinţe umane reale, poate greu de înţeles dar pe care poetul le evocă înaintea noastră cu toate particularităţile lor. Acest chip al lui Hector, învins de Ahile, trebuie să ni-l reprezentăm ca pe un personaj adevărat, unul dintre principalii şefi ai armatei troiene. Avem în el o personalitate aparţinând timpurilor precreştine după care se poate judeca cum au fost oamenii din timpurile care au precedat venirea lui Christos.

Şi acum vă atrag atenţia asupra unui alt personaj, care a trăit în secolul al V lea înaintea erei noastre, asupra unui mare filosof care şi-a petrecut marea majoritate a vieţii sale în Sicilia, un personaj curios: Empedocle [11]. Într-adevăr, Empedocle este nu numai omul care a vorbit primul despre cele patru elemente ‖ foc, aer, apă şi pământ ‖, de faptul că tot ceea ce se întâmplă în natură se produce prin asocierea şi disocierea acestor patru elemente, conform principiilor urii şi iubirii care le guvernează, dar el a exercitat, mai ales asupra vieţii din Sicilia, o mare influenţă; el a fost un organizator remarcabil în probleme de stat şi a parcurs ţara în lung şi-n lat pentru a trezi oamenilor interesul pentru lucrurile spirituale. Când examinăm viaţa lui Empedocle, ea ne apare în acelaşi timp profund spirituală şi foarte aventuroasă. Unii se pot îndoi de existenţa lui. Ştiinţa spiritului ştie tot atât de sigur că Empedocle a trăit în Sicilia, că a fost un om de stat, un iniţiat, un magician, după cum la fel de sigur ştie că Hector a trăit în Troia, aşa cum ni-l descrie Homer. Şi, pentru a caracteriza poziţia foarte ciudată a lui Empedocle faţă de lume, vom aminti un fapt care nu a fost descoperit dar este cât se poate de real, şi anume că el a sfârşit aruncându-se în Etna şi pierind în foc pentru a se uni cu întreaga existenţă din jur. Aceasta este cea de-a doua personalitate a timpurilor precreştine.

Să studiem aceste două personaje în lumina ştiinţei spiritului. În primul rând noi ştim că ele trebuie să reapară, că sufletele lor revin pe Pământ. Făcând abstracţie de încarnările intermediare, să le căutăm în epoca creştină. Vom avea astfel un exemplu care ne va ajuta să înţelegem mai bine transformarea pe care a suferit-o evoluţia omenească în urma Misteriului de pe Golgota. Întrebându-ne sub ce formă cele două fiinţe, Hector şi Empedocle, au reapărut în timpurile creştine, avem posibilitatea să întrevedem ce impact a avut Misteriul de pe Golgota şi ce înseamnă „împlinirea timpurilor vechi" şi „începutul timpurilor noi". Când te interesezi într-adevăr serios de antroposofie, nu te mai dai înapoi în faţa niciuneia din revelaţiile pe care ea ni le poate da şi pe care faptele exterioare le confirmă.

Personajul despre care vreau să vă vorbesc acum este considerat de asemenea fictiv. Dar acest personaj fictiv se leagă de un altul, care a trăit în mod real. Este vorba de acel Hamlet care a fost creat de Shakespeare. Cine cunoaşte personajul cel mai faimos al lui Shakespeare, atât cât poate fi el cunoscut exterior dar mai ales prin ceea ce ne învaţă ştiinţa spiritului, ştie că Hamletul său este versiunea scenică a unui prinţ danez care a existat cu adevărat. Personajul Hamlet pe care l-a creat Shakespeare a trăit în mod real. Aici nu-mi este posibil să intru în detalii privind identitatea personjului istoric care i-a servit de model lui Shakespeare. Vreau numai să vă arăt, citând un exemplu frapant, cum a reapărut un suflet din Antichitate într-un om din timpurile creştine. Căci adevăratul personaj după care Shakespeare a modelat Hamletul său este Hector. Sufletul care trăia în corpul lui Hector a trăit şi în cel al lui Hamlet. Un exemplu atât de caracteristic, în care diferenţele care se manifestă între încarnările succesive ale sufletelor sunt evidente, îţi permite să-ţi dai seama de ceea ce s-a putut întâmpla între timp. Personajul Hector a trăit în timpurile precreştine. În cursul evoluţiei omeneşti intervine Evenimentul de pe Golgota, iar scânteia care ardea în sufletul lui Hector a făcut să învie în el prototipul acelui Hamlet despre care Goethe spunea că „nu este niciodată la înălţimea situaţiei şi căruia nicio situaţie nu-i convine". Te poţi întreba de ce Shakespeare l-a reprezentat astfel? El însuşi nu o ştia, dar cel care a studiat aceste evenimente în lumina ştiinţei spiritului cunoaşte forţele care l-au dirijat. Poetul creează în inconştient; lui îi apare mai întâi chipul eroului său şi apoi, fără să ştie cum, în faţa privirii sale interioare se înalţă ca într-un tablou întreaga individualitate a acestui erou. De ce Shakespeare a pus în valoare anumite singularităţi ale caracterului lui Hamlet, pe care le accentuează puternic, pe care, fără îndoială, niciunul dintre contemporanii săi nu le-ar fi remarcat? Pentru că el le-a observat aşa cum se desprindeau din arierplanul timpului. El a simţit cum, trecând dintr-o viaţă anterioară în una nouă, un suflet poate să se metamorfozeze. Cutezătorul, viteazul Hector a devenit scepticul, indecisul Hamlet, incapabil să domine evenimentele.

Şi acum să trecem la un alt personaj al timpurilor noi, care şi el a fost cunoscut de oameni în primul rând ca un erou de poem, un poem al cărui erou principal va fi păstrat în memoria omenirii foarte multă vreme după ce autorul însuşi va fi uitat, aşa cum în zilele noastre sunt aproape uitaţi Homer şi Shakespeare. Căci despre Homer nu se mai ştie azi aproape nimic, iar despre Shakespeare îngrozitor de puţine lucruri. Încetul cu încetul se va uita tot ceea ce colecţionarii de naraţiuni şi biografii ne-au spus despre Goethe şi, în ciuda tiparului, în ciuda

altor mijloace moderne pe care oamenii le folosesc când vor să afle ceva despre Goethe, acesta va fi de mult uitat, în vreme ce Faustul său va rămâne în toată măreţia şi expresivitatea sa vie. Astăzi, oamenii nu mai ştiu nimic de Homer, dar cunosc încă foarte bine pe Hector şi Ahile; tot aşa, va veni o zi în care ei nu vor mai şti mare lucru despre personalitatea lui Goethe ▌ceea ce nu este rău ▌dar nu vor uita niciodată Faustul său.

Acest Faust, pe care-l întâlnim în literatură şi care încheie şi desăvârşeşte opera lui Goethe, corespunde şi el unui personaj istoric. A existat un Faust real, care a trăit în secolul al XVI-lea. El nu se aseamănă deloc cu cel pe care ni-l zugrăveşte Goethe. Dar de ce Goethe îl zugrăveşte astfel? Nu o ştia nici el însuşi. Când îşi îndrepta privirea interioară spre Faustul tradiţional, cel al jocurilor de marionete din copilăria sa, în el intrau forţe aflate îndărătul fiinţei reale care fusese Faust, forţele unei încarnări precedente: Empedocle, anticul filosof grec! Toate acestea au trecut în personajul poemului lui Goethe.

S-ar putea spune: Dacă Empedocle se aruncă în Etna, dacă se uneşte cu elementul foc al Pământului ▌ce minunată spiritualizare, ce minunată spiritualizare a acestei mistici precreştine a naturii, i-am zice, care astfel devine realitate ▌, tabloul final al *Faustului* goetheean înfăţişează ridicarea lui Faust în elementul-foc al cerului prin intermediul lui Peter Seraphicus, şi aşa mai departe! Încet şi treptat, în aspiraţiile mai profunde ale omului, începe să îşi facă loc o direcţie spirituală cu totul nouă. De multă vreme deja acest fenomen începuse să se facă simţit la marile spirite, fără ca ele să fi ştiut ceva despre reîncarnare şi despre karmă; când voiau să zugrăvească un suflet mai complex, când voiau să-l descrie din temeliile vieţii sale interioare, ele descriau tot ceea ce provenea din încarnările anterioare ale sufletului respectiv. Shakespeare s-a oprit la Hamletul pe care noi îl cunoaştem fără să fi ştiut că în acesta trăia sufletul lui Hector; la fel, Goethe l-a descris pe Faust ca şi cum în acesta trăia sufletul lui Empedocle, cu toate ciudăţeniile sale, pentru că acest suflet, într-adevăr, trăia în Faust. Caracteristic este însă că aşa decurge evoluţia şi progresul neamului omenesc. Aceste două exemple pe care le-am citat ne arată că marile personalităţi ale Antichităţii se găsesc atât de profund tulburate în epoca modernă de după Christos, încât cu greu reuşesc să se adapteze la viaţă. Ele au regăsit în noua lor încarnare tot ceea ce însufleţea sufletul lor altădată. Când lăsăm, de exemplu, personalitatea lui Hamlet să acţioneze asupra noastră, simţim că toată forţa lui Hector este încă în această personalitate, dar se simte, de asemenea, că această forţă nu-şi găseşte întrebuinţare, că ea întâlneşte în epoca modernă rezistenţe, că ceva nou, un început, îşi exercită acţiunea asupra sufletelor, pe când în figurile Antichităţii avem de-a face cu o împlinire, cu un sfârşit de drum. Atât Hector cât şi Empedocle sunt fiinţe desăvârşite, împlinite, ajunse la sfârşitul unei evoluţii. Forţa care acţionează în continuare în omenire trebuie să îşi creeze, în noile încarnări, căi noi. Aşa îl regăsim pe Hector în Hamlet, aşa îl regăsim pe Empedocle în Faust, Faust care mai are în el întregul elan al lui Empedocle spre profunzimile naturii şi care, datorită naturii lui profunde, a putut spune: Voi lăsa acum Biblia la o parte; vreau să studiez natura, să fiu cercetător al naturii, să fiu medic şi nu teolog, Faust care s-a simţit împins să intre în legătură cu fiinţe demonice, ceea ce îl face să peregrineze prin lume, să admire lumea, dar fără a o înţelege. Aici avem o influenţă a elementului empedocleean, care însă nu se poate adapta la ceea ce trebuie să fie omul după ce noua epocă şi-a făcut apariţia.

Aceste două exemple ne arată cum în sufletele mari, în suflete despre care oricine se poate informa a intervenit o schimbare majoră şi că dacă vrem să pătrundem în adâncul fiinţelor şi lucrurilor această schimbare majoră devine vizibilă. Şi atunci când se întreabă: Ce s-a întâmplat între vechile şi noile încarnări ale acestor personalităţi? ▌răspunsul este mereu acesta: Misteriul de pe Golgota! Acel Eveniment pe care Ioan Botezătorul l-a anunţat spunând: Timpurile sunt împlinite, împărăţia spiritului ▌sau împărăţia cerurilor ▌coboară în împărăţia oamenilor. Da, împărăţia cerurilor a cuprins cu putere această împărăţie a oamenilor; iar cei care consideră că această influenţă nu este decât exterioară de fapt nu o înţeleg. Ea a cuprins atât de puternic împărăţia oamenilor încât personalităţi marcante din Antichitate, desăvârşite în sine, au trebuit într-un anume fel să înceapă o nouă evoluţie a lor pe Pământ. Ceva se termină odată cu Antichitatea, iar sfârşitul este marcat de Misteriul de pe Golgota. Aceste personaje din Antichitate ne apar ca fiinţe perfecte, închegate în sine. Dar intervine o forţă nouă, care face ca sufletele să pornească cu ele însele un nou început, să reformeze, să toarne totul în forme noi. Aceasta face ca sufletele care au fost odată mari să pară mici, deoarece ele trebuiau să întoarcă sufletele la copilărie, deoarece începea ceva cu totul nou. Iată ceea ce trebuie să înscriem în sufletele noastre, dacă vrem să înţelegem ce semnifică acest cuvânt din debutul Evangheliei după Marcu: „un început"... Da, un început care zdruncină sufletele în profunzimile lor, care aduce în evoluţia omenească un impuls cu totul nou, „un început al Evangheliei"!

Or, ce este Evanghelia? Este ceea ce coboară din împărăţia cerurilor, cu Ierarhiile entităţilor sale superioare, Îngerii şi Arhanghelii, pe care noi am descris-o adesea, este ceea ce coboară din lumea care se ridică deasupra lumii omeneşti. Aici se atinge o înţelegere mai profundă a cuvântului Evanghelie. Evanghelia este un impuls coborât din împărăţia cerească în omenire prin intermediul Îngerilor şi al Arhanghelilor. Orice comentarii abstracte ale cuvântului nu îi sesizează decât în mod imperfect sensul. Cuvântul Evanghelie indică în realitate faptul că la o anumită epocă a început să se reverse pe Pământ o forţă care până atunci nu se revărsase decât în împărăţia Îngerilor şi Arhanghelilor, o forţă care a zdruncinat sufletele omeneşti, cu atât mai profund pe cele mai puternice. Se marchează începutul, care are deci o continuare. Aceasta înseamnă că Evanghelia continuă. Începutul a fost făcut în acele timpuri şi vom vedea că de atunci evoluţia omenească este o continuare a acestui început, o coborâre a impulsului venit din împărăţia Îngerilor, pe care o putem numi Evanghelie.

Nu putem adânci îndeajuns lucrurile când vrem să studiem diferitele Evanghelii şi vom vedea că tocmai Evanghelia după Marcu nu poate fi înţeleasă decât dacă percepem în sens corect evoluţia omenirii, cu toate impulsurile sale, cu tot ce s-a petrecut de-a lungul ei. Nu am dorit să vă fac o descriere exterioară despre aceste lucruri, ci o să vă arăt cum prin recunoaşterea reîncarnării, prin transformarea ei în obiect al cercetării, observând evoluţia sufletelor precum cele ale lui Hector sau Empedocle, devii conştient de întreaga importanţă a impulsului christic. Altfel, se pot întâmpla lucruri foarte frumoase, totul rămâne însă ceva de suprafaţă. Pentru a înţelege ceea ce s-a aflat îndărătul faptului exterior al impulsului christic, trebuie să ne folosim de luminile ştiinţei spiritului, care ne permit să cunoaştem nu numai cum decurge o viaţă în mod izolat, ci şi succesiunea reîncarnărilor. Astăzi trebuie să înţelegem întreaga importanţă a acestei idei a reîncarnării şi să o facem să pătrundă în istorie, pentru ca să devină un element viu al istoriei. Vom vedea atunci apărând efectele acestui impuls suprem pe care îl aduce Evenimentul de pe Golgota. Acest impuls, pe care noi l-am descris deja în mai multe rânduri, se va arăta în special în suflete.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a II-a

Basel, 16 septembrie 1912

Vă reamintiţi care a fost punctul esenţial, scopul principal al conferinţei noastre de ieri: să observăm diferenţa fundamentală dintre viaţa sufletelor care preced Misteriul de pe Golgota şi cea care urmează după acest Misteriu. Nu am vrut să menţionez o caracteristică generală, ci exemple furnizate de ştiinţa spiritului, comparând suflete din timpurile vechi cu suflete din timpurile noi, să arăt cum anumite suflete din trupurile anterioare se prezintă schimbate, transformate în timpurile noi. Cauza unei schimbări atât de radicale nu ne va apărea decât după terminarea acestui ciclu de conferinţe.

Acum nu putem decât reaminti ceea ce a fost spus în altă parte: trezirea conştienţei omeneşti, a Eului uman, pe care Pământul are misiunea să-l formeze, să-l modeleze, nu a început decât odată cu Misteriul de pe Golgota. Nu este foarte exact, dar cu o anumită aproximaţie se poate spune, întorcându-ne în urmă în curentul istoriei, că mai înainte sufletele nu erau încă individualizate, că ele erau stăpânite de suflete-grup. Acesta era cazul mai ales pentru sufletele marcante din timpurile vechi. Un Hector, un Empedocle sunt reprezentanţi tipici ai acestei stări de lucruri. Hector este, într-o formă cât se poate de precisă, anume specializată, imaginea sufletului-grup al poporului troian; la fel, Empedocle este şi el profund legat de un suflet-grup. Încamându-se în era creştină, aceste suflete s-au găsit în faţa unei necesităţi noi: aceea de a dobândi conştienţa Eului. Această trecere de la sufletul-grup la sufletul individualizat este ceea ce a dat un impuls aşa puternic înainte. Şi tot aceasta făcea ca un suflet atât de bine conturat, de ferm ca cel a lui Hector să apară în epoca creştină ca un suflet ezitant, ca şi când n-ar fi destul de matur pentru viaţă, ca de exemplu în sufletul lui Hamlet. Pe de altă parte, un suflet ca cel al lui Empedocle, care se reîncarnează în secolul al XVI-lea ca Faust, reapare sub forma unui aventurier, care se află adesea în situaţii din care nu poate decât cu greu ieşi şi este rău înţeles de contemporanii săi şi chiar de întreaga posteritate.

Am spus adesea că, atunci când este vorba despre o evoluţie cu o astfel de deschidere, ceea ce s-a produs după Evenimentul de pe Golgota şi până astăzi nu este decât foarte puţin lucru. Creştinismul nu este în acest sens decât la început şi marile impulsuri pe care el le aduce vor ieşi la lumină doar în viitorul evoluţiei Pământului. Nu s-ar putea repeta îndeajuns: Creştinismul nu este decât la începutul evoluţiei sale. Dacă vrem însă să participăm la această mare evoluţie, trebuie să mergem în pas cu înţelegerea lui, cu progresul revelaţiilor sale, a impulsurilor mereu noi care ni se fac cunoscute şi care au început odată cu el.

Înainte de toate trebuie să-ţi spui ❙ şi nu e nevoie să fii clarvăzător pentru a-ţi da seama de aceasta ❙ că un început bun de a dezvolta o înţelegere a creştinismului este de a citi Biblia într-un mod cu totul nou. Multe lucruri ne împiedică astăzi s-o facem. În multe medii Biblia este privită dintr-un punct de vedere pe care l-am putea numi dulceag-sentimental. Se vede în ea nu un izvor de cunoaştere, ci o carte destinată să furnizeze o soluţie la tot felul de probleme sufleteşti personale. Când cineva are nevoie de îmbărbătare se adânceşte în lectura unui capitol sau altul al Bibliei, şi doar foarte rar se ridică deasupra unui raport personal faţă de ea. Pe de altă parte, de-a lungul întregului secol al XIX-lea, savanţii au făcut şi mai dificilă înţelegerea Bibliei, sfăşiind-o în toate sensurile, pretinzând, de exemplu, că atât Vechiul cât şi Noul Testament sunt constituite din tot felul de documente disparate, culese la epoci diferite. Biblia nu ar fi decât un agregat, o asamblare de fragmente, „compilate" în cursul secolelor.

Această părere a devenit repede populară: mulţi oameni cred astăzi că, de exemplu, Vechiul Testament este compus din tot felul de părţi disparate. Această părere deranjează însă o citire cu adevărat serioasă a Bibliei, care trebuie să se întâmple în viitorul imediat. Când se va face o astfel de citire multe aspecte privitoare la taine ale Bibliei, care vor fi menţionate şi din punct de vedere antroposofic, vor fi mult mai bine înţelese. Va trebui să învăţăm, de exemplu, să luăm tot ceea ce conţine Vechiul Testament, aşa cum este el publicat în ediţiile curente, ca un întreg, şi să nu ne lăsăm influenţaţi de obiecţiile care pot fi ridicate contra unităţii Vechiului Testament. Atunci când nu-l vom mai citi într-un scop de pură edifcare personală, ci îl vom lăsa să acţioneze asupra sufletului nostru ca un întreg, aşa cum este el, şi vom lega conţinutul lui de rezultatele obţinute prin ştiinţa spiritului, când, de asemenea, vom lega de acest conţinut un anumit sens spiritual-artistic şi ne vom da seama că diferitele părţi se succed, se compun, se împletesc şi se desfac în mod artistic şi nu neapărat în sens compoziţional exterior, vom aprecia atunci forţa dramatică extraordinară, elanul interior, spiritual-dramatic care stau la baza compoziţiei şi construcţiei Vechiului Testament. Vom vedea în el un tablou dramatic de o omogenitate magnifică şi nu o asamblare de părţi heteroclite, luate fiecare din surse diferite. Vom găsi spiritul unic care însufleţeşte Biblia, de la Geneză, trecând prin Patriarhi, Cartea Judecătorilor, Cartea Regilor, şi culminând cu minunata compoziţie dramatică care este Cartea Macabeilor, fiii lui Matatia, fraţii lui Iuda, care au luptat contra regelui Siriei, Antioh.

Există în Biblie o forţă dramatică intensă, care atinge într-un anumit fel punctul culminant în această ultimă parte. Şi cel care este înzestrat cu percepţia suprasensibilă se simte cuprins de un sentiment aparte ❙ acesta este adevărul şi nu doar un fel de a spune ❙ când la sfârşitul cărţii citeşte ceea ce au făcut cei şapte fii ai mamei Macabeilor şi cei cinci fii ai lui Matatia: 5 şi cu 7 fac acea remarcabilă cifră 12 care ne întâmpină de fiecare dată când suntem introduşi în tainele evoluţiei. Şi această cifră de 12 o regăsim la sfârşitul Vechiului Testament, într-un loc care formează punctul culminant! Moartea celor şapte fraţi Macabei, felul cum sunt martirizaţi unul câte unul, dar şi cum se ridică fiecare din ei ❙ observaţi ce dramatism interior există aici ❙, cum primul nu face decât o aluzie la ceea ce cel de al şaptelea va afirma în mod clar, ca o mărturisire a credinţei în nemurirea sufletului, aruncând regelui aceste cuvinte: Nelegiuitule, tu nu vrei deci să ştii nimic despre Cel care a înviat sufletul meu! mişcă profund sufletul cititorului. Lăsând să acţioneze asupra noastră acest crescendo dramatic de la fiu la fiu, simţim ce forţe sunt conţinute în Biblie (2 Macabei 7). Studiind acest element dramatic-artistic de care ea este pătrunsă, privind-o ca pe o operă de artă şi nu ca pe o sursă de reverii sentimentale, Biblia devine de la sine ceea ce aduce totodată ardoare religioasă. Aici, prin Biblie, arta devine religie. Şi în acest moment începi să remarci lucruri cu totul deosebite.

Cea mai mare parte dintre dumneavoastră îşi aminteşte poate, pentru că tocmai aici la Basel am mai tratat acest subiect în legătură cu Evanghelia după Luca, că grandioasa figură a lui Christos Iisus s-a format prin fuzionarea a două suflete, sufletele a doi copii Iisus. Unul din

ele nu a fost altul decât cel a lui Zoroastru, fondatorul zoroastrismului. Poate vă mai amintiţi că copilul Iisus descris de Evanghelia după Matei este de fapt reîncarnarea lui Zoroastru.

Ce se întâmplă aici? Fondatorul zoroastrismului, marele iniţiat al antichităţii persane reapare în sânul vechiului popor evreu. Tranziţia de la vechea civilizaţie persană la elementul vechiului popor evreu se realizează indirect, prin intermediul sufletului lui Zoroastru. Evenimentele exterioare, faptele istorice, ceea ce se întâmplă în viaţa omenească nu sunt în fond decât manifestarea, revelarea proceselor, a forţelor spirituale interioare; astfel, tot ceea ce descrie istoria exterioară trebuie să considerăm ca o manifestare a interior-spiritualului, o expresie a ceea ce se petrece în lumile spirituale.

Să contemplăm acest fapt: Zoroastru, iniţiat al Persiei antice, trece în poporul evreu. Şi să revenim acum la Vechiul Testament ▌nu trebuie să luăm decât titlurile capitolelor din Vechiul Testament. Desigur, afirmaţia că sufletul lui Zoroastru s-a reîncarnat în poporul evreu se întemeiază pe rezultatele investigaţiei clarvăzătoare; el rezultă urmărind sufletul lui Zoroastru. Dar să comparăm rezultatele acestei investigaţii nu numai cu faptele pe care le arată Biblia, ci şi cu ceea ce dovedeşte cercetarea exterioară.

Vechiul popor evreu îşi întemeiază regatul său în Palestina. Regatul iniţial se divizează. Evreii sunt luaţi captivi mai întâi de asirieni, apoi de babilonieni; în sfârşit, ei sunt supuşi de perşi. Care este sensul acestor fapte? Căci evenimentele istorice au desigur un sens. Ele se desfăşoară în paralel cu procese interioare, spiritual-sufleteşti. De ce s-au întâmplat toate acestea? De ce vechiul popor evreu a fost condus din Palestina în Caldeea, în Asiria, Babilon şi în Persia, pentru a fi în final eliberat de Alexandru cel Mare? Pentru a ne exprima în mod succint, se poate spune că aceasta este expresia exterioară a trecerii lui Zoroastru de la cultura persană la elementul evreesc. Evreii şi l-au atras pe Zoroastru; ei au fost conduşi la el, până la a fi supuşi de perşi, pentru că Zoroastru voia să se unească cu ei! Istoria exterioară este o copie minunată a acestor procese, iar cel care observă lucrurile din punctul de vedere al ştiinţei spiritului ştie că istoria exterioară nu reprezintă decât corpul acestei treceri a lui Zoroastru de la elementul persan la elementul vechi ebraic. După ce mai întâi elementul persan a impregnat îndeajuns elementul ebraic, acesta este eliberat de Alexandru cel Mare, iar ceea ce rămâne formează acum mediul în care se va reîncarna Zoroastru. Acesta trece de la un popor la altul.

Când parcurgem cu privirea istoria vechiului popor evreu ▌noi nu putem menţiona, desigur, decât câteva puncte izolate, epoca Regilor, a Profeţilor, captivitatea babiloniană, cucerirea persană şi, ca o culminaţie, epoca Macabeilor ▌şi dacă vrem să înţelegem Evanghelia după Marcu, care începe printr-un citat din profetul Isaia, ceea ce ne sare în ochi este elementul profetismului. Începând cu Ilie şi terminând cu Ioan Botezătorul, succesiunea profeţilor ne apare într-o măreţie admirabilă.

Să trecem deocamdată peste Ilie, a cărui reîncarnare a fost Botezătorul, şi să analizăm numele celorlalţi profeţi aflaţi între cei doi. Aici trebuie să adăugăm că, printre cele dobândite prin ştiinţa spiritului, acest profetism iudaic se dezvăluie într-un mod cu totul aparte. Cine sunt în realitate aceşti ghizi, aceşti mari instructori ai epocii precreştine? Ei sunt nişte iniţiaţi. Noi ştim că aceşti iniţiaţi au ajuns la înălţimea lor spirituală trecând prin centrele sacre cele mai diverse, ridicându-se din treaptă în treaptă, prin cunoaştere, până la viziunea spirituală. Ei au ajuns astfel să se unească cu impulsurile spirituale active în lume şi prin aceasta au încorporat vieţii pe planul fizic impulsurile pe care ei înşişi le-au primit de sus. De aceea, când întâlnim un iniţiat persan, hindus sau egiptean ne întrebăm cum a urcat el în cadrul poporului său, al seminţiei sale, scara iniţierii, cum a devenit el conducătorul şi ghidul spiritual al poporului său? Această întrebare este îndreptăţită, nu însă şi când este vorba de profeţi. Este un fel teosofic de a arunca totul într-o oală, vorbind despre profeţii vechilor evrei la fel ca despre iniţiaţii altor popoare; dar prin aceasta nu se mai recunoaşte nimic.

Dacă deschidem Biblia, şi cercetarea istorică modernă confirmă că ea este un document fidel, şi luăm toţi profeţii, începând cu Isaia, Ieremia, Ezechiel, Daniel şi până la Maleahi, şi studiem îndeaproape ceea ce ne învaţă ea în legătură cu aceste figuri vedem că ei nu intră într-o schema obişnuită de iniţiere. Unde se spune că profeţii evrei parcurgeau acelaşi drum de iniţiere precum iniţiaţii altor popoare? Se spune că ei s-au arătat când au fost impulsionaţi de vocea lui Dumnezeu, care îi făcea capabili să vadă altceva decât vedeau oamenii obişnuiţi şi le dădea puterea de a prezice viitorul poporului lor şi chiar al lumii. Aceste facultăţi apăreau în mod spontan din sufletul lor, ca o forţă cu totul elementară. Nicăieri nu se povesteşte că ei ar fi trecut printr-o iniţiere asemănătoare cu cea a altor profeţi, despre care se ştie cum au fost iniţiaţi. Profeţii evrei sunt clarvăzători printr-un fel de genialitate, de dar înnăscut, şi tot ceea ce ei spun poporului lor, omenirii, a izvorât în mod spontan din adâncul sufletului lor. La fel este şi modul în care ei fac referire la propria lor profeţie şi la propriile lor daruri profetice. Remarcaţi că atunci când un profet are ceva de spus el anunţă că aceasta este o comunicare a lui Dumnezeu, provenită prin trimişii săi, sau că este un adevăr care i s-a revelat în mod brusc. Aceasta ne dă prilejul să ne întrebăm: Cum ar trebui să ne raportăm faţă de aceste figuri profetice ale vechilor evrei, care sunt aşezaţi alături de iniţiaţii altor popoare, dacă vrem să facem abstracţie de Ilie şi reîntruparea sa ca Ioan Botezătorul? Dacă se cercetează din punct de vedere spiritual-ştiinţific, ocult, sufletul acestor profeţi se ajunge la ceva foarte curios. Dacă încercaţi să comparaţi rezultatele investigaţiilor spiritual-ştiinţifice pe care vi le comunic aici, cu istoria şi documentele religioase pe care le avem despre aceste figuri, veţi găsi deja confirmarea.

Când observi prin clarvedere sufletele profeţilor evrei, constaţi că ele sunt reîncarnarea unor iniţiaţi care au trăit printre alte popoare şi care au atins acolo anumite trepte de iniţiere. Parcurgând drumul urmat de sufletul unui profet evreu, îl găsim la un alt popor, unde a stat mult timp; apoi a trecut pragul morţii pentru a se reîncarna după aceea în poporul evreu. Pentru a găsi încarnările anterioare ale lui Ieremia, ale lui Isaia, ale lui Daniel şi aşa mai departe, trebuie să ne întoarcem întotdeauna la alte popoare şi, întrebuinţând un limbaj simplu, am putea spune că iniţiaţii altor popoare şi-au dat într-un fel întâlnire în poporul evreu, unde apar ca figuri de profeţi. Aceasta şi explică de ce darul lor profetic apare ca un fel de exteriorizare elementară a propriului interior. Ei îşi reamintesc ceea ce au dobândit altădată ca iniţiaţi într-un loc sau altul. Dar această amintire nu s-a manifestat întotdeauna sub o formă la fel de armonioasă cum s-a arătat în încarnările lor precedente. Sufletul lor, care trăise într-un corp persan sau egiptean, trebuia mai întâi să se adapteze corporalităţii poporului evreu, aşa că nu tot ceea ce fusese în el putea întotdeauna să se exprime, să apară la lumină. Când trece dintr-o încarnare la alta, sufletul omenesc nu aduce întotdeauna în încarnarea nouă tot ceea ce poseda în cealaltă; se poate întâmpla ca o însuşire, o facultate cu care el era înzestrat altădată, să reapară, datorită piedicilor pe care le ridică corporalitatea, sub o formă haotică, nearmonioasă.

Vedem aşadar cum profeţii evrei au adus poporului lor nişte impulsuri spirituale, care sunt amintiri haotice, însă grandioase, ale iniţierii precedente. Aceasta este particularitatea care ne frapează la profeţii evrei. De ce se întâmplă aceasta? Nu din alt motiv decât acela că toate drumurile omenirii trebuiau, la un anumit moment, să se întâlnească într-o răspântie, că toate cunoştinţele care fuseseră dobândite din toate părţile trebuiau să fie concentrate ca într-un focar şi să renască din sângele poporului Vechiului Testament. De aceea se insistă atât în istoria vechiului popor evreu asupra importanţei legăturilor de sânge. La niciun alt popor nu se pune atâta accent pe continuitatea sângelui de-a lungul generaţiilor, poate doar la triburi, nu însă la popoare deja constituite ca „popoare". Întreaga misiune istorică a poporului Vechiului Testament se bazează pe legătura continuă ce o stabileşte sângele între generaţii. De aceea adevăratul evreu este numit fiu al lui Abraham, al lui Isaac şi al lui Iacob, adică moştenitor al forţelor care s-au manifestat mai întâi în sângele lui Abraham, al lui Isaac şi al lui Iacob. În acest sânge evreesc trebuiau să vină să se încarneze toate elementele iniţiatice provenind de la alte popoare, ca nişte raze care converg toate spre un punct central. Sufletul evoluţiei omenirii trebuia să treacă odată prin aceasta. Acesta este un fapt ocult foarte important de reţinut, căci datorită lui se înţelege de ce, chiar de la început, Evanghelia după Marcu se întemeiază pe Vechiul

Testament.

Or, care este consecinţa acestei adunări, a acestei concentrări a diferitelor elemente iniţiatice ale diferitelor popoare în acest centru unic? Vom vedea mai departe explicaţia acestui fapt. Urmărind însă firul dramatic al Vechiului Testament, vedem cum, pe măsură ce sunt absorbite elementele iniţiatice ale diferitelor popoare, apare treptat ideea de nemurire a sufletului, care atinge punctul său culminant la fiii Macabeilor. Acum însă să ne pătrundem de această idee şi s-o lăsăm să acţioneze asupra noastră în întreaga ei semnificaţie originară, pentru a înţelege mai bine conştienţa omului şi raporturile lui cu lumile spirituale.

Vă fac atenţi asupra unui lucru. Încercaţi să urmăriţi în Vechiul Testament pasajele unde este descris că divinul vine să ilumineze viaţa omenescă. Vedeţi cât de des se pomeneşte aceasta, de exemplu în istoria lui Tobias. Când se întâmplă ceva, când, de exemplu, Tobias îşi trimite fiul cu o treabă oarecare, îndată arhanghelul Rafael îi apare sub o formă omenească (Tobias, 5). În alte pasaje intervin alte entităţi suprasensibile. Elementul spiritual-divin, intervine în viaţa omenească în aşa fel, încât omul îl percepe în mod clar, ca şi cum l-ar întâlni în lumea exterioară. Rafael i se prezintă lui Tobias la fel ca orice om pe care l-ar întâlni pe drum. Parcurgând Vechiul Testament, observăm de multe ori cum raporturile dintre om şi lumea spirituală sunt reglate într-o formă analoagă. În Vechiul Testament întâlnim multe locuri în care se vorbeşte de aşa ceva, însă de-a lungul lui ele cunosc o progresie cu totul dramatică. Apogeul este atins prin martiriul celor şapte fraţi Macabei, care vorbesc de unirea, ba chiar de învierea sufletelor lor în sânul elementului divin. La fiii Macabei dar chiar şi la fraţii lui Iuda Macabeul, care apără până în ultimul moment poporul împotriva regelui Siriei, Antioh, vedem o certitudine interioară a nemuririi sufletelor lor. Elementul spiritual este din ce în ce mai interiorizat. Intensificarea dramatică devine cu adevărat mare, dacă urmărim Vechiul Testament de la apariţia lui Dumnezeu în rugul aprins la Moise, unde apropierea lui Dumnezeu este una exterioară, până la certitudinea interioară care se revarsă clocotind din sânul fiior Macabeilor, aceea că dacă ei mor aici vor fi înviaţi în împărăţia Dumnezeului lor.

Este aici o puternică intensificare, care mărturiseşte despre unitatea interioară a Vechiului Testament. În felul acesta, conştienţa de la începutul Vechiului Testament, că eşti luat, eşti răpit de Dumnezeu la cer şi devii un mădular al dumnezeirii, nu spune însă nimic dacă acest suflet omenesc, care este primit de divinitate şi încorporat lumii divine, este apoi cu adevărat înviat. Tot ceea ce urmează este însă astfel alcătuit, încât conştienţa că sufletul omenese, prin ceea ce este el, creşte totuşi în elementul spiritual se intensifică din ce în ce mai mult. Atitudinea la început pasivă faţă de Dumnezeul Jahve sau Iehova se transformă treptat într-o conştienţă interioară activă a sufletului despre propria sa fiinţă. Ea creşte pe parcursul Vechiului Testament într-o progresie care se face simţită de la pagină la pagină. Ia fiinţă gândul nemuririi, însă doar treptat, progresiv.

La profeţi are loc, în mod curios, aceeaşi evoluţie progresivă. Observaţi cum viziunile şi profeţiile lor devin tot mai interiorizate de la profet la profet, cunoscând iarăşi o intensificare dramatică de o minunată expresivitate! Cu cât ne întoarcem mai mult înapoi în trecut, cu atât se vorbeşte mai mult de viziuni care se referă la fapte exterioare. Cu cât avansăm în timp, cu atât mai mult profeţii vorbesc despre forţa, despre certitudinea interioară şi despre sentimentul de apartenenţă la spiritual-divin.

Astfel, Vechiul Testament ne conduce progresiv până la începutul Noului Testament. Evanghelia după Marcu se cuplează direct la acele documente. Căci ea spune chiar de la început că vrea să considere Evenimentul christic cu totul în spiritul vechilor profeţi şi că se poate sesiza deja venirea lui Christos Iisus în cuvintele profetului Malachia, respectiv în cele ale lui Isaia: „Iată, eu trimit mesagerul meu înaintea feţei tale, care va pregăti drumul înaintea ta. Ascultaţi vocea celui care strigă în pustie: Pregătiţi calea Domnului, neteziţi-I cărarea" (I, 2-3). Prin aceasta se indică apariţia lui Christos Iisus, care răsună ca o notă dominantă de-a lungul întregului Vechi Testament. Şi Evanghelia după Marcu mai spune în continuare ▌se aude foarte clar din cuvintele spuse, numai să vrei: Da, şi azi un om, Botezătorul, vorbeşte din nou cum au vorbit odinioară profeţii. ▌Şi cât de închegat, cu ce măreţie se înalţă această mare personalitate, când o considerăm astfel: Vechii profeţi au anunţat că un trimis al lui Dumnezeu va arăta în singurătate drumul pe care Christos Iisus trebuie să-l parcurgă de-a lungul evoluţiei lumii.

Apoi Evanghelia după Marcu continuă: „Ioan a apărut în singurătate şi a propovăduit botezul, pentru ca oamenii să recunoască păcatul" (1, 4); căci astfel trebuie tradus, dacă vrem să şi redăm spiritul acestor rânduri. Se spune deci: Priviţi-i pe vechii profeţi, al căror raport cu Dumnezeu s-a transformat încetul cu încetul într-o credinţă nouă în nemurire şi priviţi-l pe Ioan Botezătorul cum a apărut şi a vorbit despre genul de evoluţie prin care se recunoaşte păcatul omenesc. Prin aceasta se indică totodată figura Botezătorului.

Apoi, minunata figură a lui Christos Iisus însuşi. Se poate spune că nicăieri în lume ea nu a fost descrisă cu atâta simplitate, şi în acelaşi timp cu o intensitate dramatică atât de grandioasă ca în Evanghelia după Marcu. Vă rog să vedeţi în mod just, cu ochii sufletului, cele scrise acolo. Chiar la începutul Evangheliei se spune: Îndreptaţi-vă privirea asupra persoanei Botezătorului; nu-l veţi înţelege decât amintindu-vă de vechii profeţi evrei, ale căror voci vorbesc prin gura sa. Tot poporul evreu venea la el să se boteze. Aceasta vrea să spună că mulţi recunoşteau în cuvintele sale spiritul vechilor profeţi. Vedem astfel personalitatea lui Ioan Botezătorul; auzim retrăind în el vocea vechilor profeţi, vedem poporul venind la el şi vedem ▌rămânem deocamdată la Evanghelia după Marcu ▌faptul că oamenii recunosc în el pe profetul renăscut. Vom lăsa mai întâi de-o parte aşa-numitul botez în Iordan, ceea ce se întâmplă după botez şi de asemenea după istoria ispitirii, pentru a ne concentra asupra marelui crescendo dramatic pe care ni-l oferă chiar Evanghelia după Marcu.

După ce ne-a fost prezentat Botezătorul şi s-a arătat atitudinea oamenilor faţă de el şi misiunea sa, ne este prezentat Christos Iisus însuşi. Dar cum? Mai întâi se arată că El este recunoscut nu numai de oameni, ci şi de alte fiinţe. Acest lucru este foarte important! În jurul Lui se află oameni chinuiţi de demoni, care vor să fie eliberaţi; ei nu sunt locuiţi de suflete omeneşti, ci sunt posedaţi de spirite suprasensibile care acţionează prin ei. Şi într-un pasaj foarte semnificativ se spune: Aceste spirite îl recunosc pe Christos Iisus! (1, 23▌26). Oamenii îl recunosc pe Botezător şi merg la el să fie botezaţi. Spiritele suprasensibile îl recunosc pe Christos, aşa încât El trebuie să le poruncească să nu vorbească despre El. El este recunoscut de fiinţe care aparţin lumii suprasensibile. Aşadar, se spune: Iată o fiinţă care nu este recunoscută numai de oameni, ci şi de entităţi suprasensibile care se tem de Ea. Acesta este crescendoul grandios care ni se oferă chiar la începutul Evangheliei după Marcu: pe de o parte Ioan Botezătorul, recunoscut şi venerat de oameni, iar pe de altă parte Cel pe care îl recunosc şi de care se tem fiinţele suprasensibile, ce au o anumită legătură cu Pământul şi înţeleg că acum trebuie să se retragă din faţa Lui. Acesta este Christos Iisus! Nu găsim nicăieri un crescendo dramatic de o asemenea simplitate.

Dacă ţinem seama de toate acestea, simţim necesitatea anumitor lucruri, care de obicei trec neobservate în ochii oamenilor. Vă voi atrage acum atenţia asupra unui singur punct din Evanghelia după Marcu, care, tocmai datorită simplităţii şi măreţiei textului, ne apare mai frapant. Amintiţi-vă că la început, în momentul în care este vorba de chemarea Celor doisprezece şi de numele care le sunt date, doi apostoli ai lui Christos sunt numiţi „Fiii tunetului" (3, 17). Este un lucru asupra căruia trebuie să ne oprim dacă vrem într-adevăr să înţelegem Evanghelia. De ce Christos îi numeşte pe aceşti apostoli „Fiii tunetului"? Pentru că, trebuind să devină slujitorii Săi, El vrea să sădească în ei un element care nu este pământesc, care provine de dincolo, deoarece Evanghelia este din împărăţia Îngerilor şi Arhanghelilor, deoarece ea este ceva absolut nou şi de acum înainte nu mai este suficient să vorbeşti doar despre oameni, ci este necesar să vorbeşti de un element suprapământesc, divin, despre Eu! El îi numeşte Fiii tunetului pentru a arăta că şi cei ai Săi au o legătură cu elementul suprapământesc. Lumea suprasensibilă imediat învecinată cu a noastră este lumea elementară, datorită căreia putem înţelege ceea ce se întâmplă în lumea noastră. Şi Christos le dă apostolilor săi nume care arată că lumea noastră se mărgineşte cu o regiune suprasensibilă. El le dă porecle

redactat şi Christos îi dă apostolilor cel numit care arată că lumea redactă se mărginişte ca o regiune suprasensibilă. El îi dă pe Petru scoase din însuşirile lumii elementare. Astfel, pe Simon îl numeşte „Petru" (Stâncă) (3, 16), ceea ce este de asemenea o aluzie la lumea suprasensibilă. Tot astfel de-a lungul întregii Evanghelii ne este anunţată venirea „Îngerului", a impulsului lumii spirituale.

Pentru a înţelege aceasta este suficient să citeşti Evanghelia corect, să presupui că ea are la bază o înţelepciune profundă. Tot progresul care a fost îniaptuit constă în faptul că sufletele s-au individualizat, că raporturile lor cu lumea suprasensibilă nu mai sunt reglate prin intermediul sufletului-grup, ci prin sufletul individual. Şi Cel care apare astfel în faţa omenirii, încât este recunoscut nu numai de fiinţele omeneşti, ci şi de entităţile suprasensibile, are nevoie, pentru a pătrunde în sufletul celor care trebuie să-i slujească, de un anume element suprasensibil şi, în plus, de cel mai bun element omenesc. A avut nevoie de oameni care să fi împins cât se poate de departe dezvoltarea personală după modelul antic.

Este extrem de interesant de urmărit dezvoltarea spirituală a Celor doisprezece pe care Christos Iisus i-a adunat în jurul Său şi pe care îi numeşte apostolii Săi şi care, cu toată simplitatea care par să o aibă, au trecut prin experienţa cea mai grandioasă posibilă, despre care am încercat să vă vorbesc ieri în legătură cu diverse încarnări disparate de suflete omeneşti. Omul trebuie mai întîi să se adapteze la a fi o individualitate. În momentul în care sufletul său, profund legat de elementul etnic, rămâne singur, bazat doar pe el însuşi, el nu reuşeşte la început să se orienteze aşa uşor. Or, tocmai acesta era cazul Celor doisprezece. Sufletele lor erau profund înrădăcinate într-un filon popular, el însuşi dezvoltat în modul cel mai grandios. Şi, atunci când Christos i-a regăsit, sufletele lor erau parcă golite, cuprinse de simplitate. Intervalele de timp între două încarnări erau la aceştia cu totul inegale. Christos s-a putut opri la Cei doisprezece: în ei retrăiau sufletele celor şapte fii Macabei [12] şi ale celor cinci fii ai lui Matatia, Iuda şi fraţii săi. Ei se încarnaseră într-un mediu de pescari, de oameni simpli; dar ei trăiau într-o epocă în care elementul evreiesc atinsese apogeul, fiind pătrunşi de conştienţa că acest element era la acea vreme forţa cea mai mare, dar numai forţă, în timp ce acum, când s-a grupat în jurul lui Christos, ea apărea individualizată. Am putea gândi că cineva care tratează Biblia doar din punct de vedere al compoziţiei artistice şi consideră şaptele şi cinciul care apar la sfârşitul Vechiului Testament şi doisprezecele de la începutul Noului Testament doar din punct de vedere artistic, ar fi un necredincios. Chiar dacă se ia în considerare doar elementul compoziţional-artistic şi se ignoră faptul că Cei doisprezece sunt constituiţi din cei cinci fii ai lui Matatia şi cei şapte fii ai mamei Macabeilor*, tot eşti mişcat de simplitatea şi măreţia artistică a Bibliei. Va trebui să învăţăm să privim Biblia şi ca pe o operă de artă; abia atunci se poate ivi în om sentimentul măreţiei ascunse în Biblie ca operă de artă. Şi vom dobândi un sentiment legat şi de ceea ce vrea să se exprime aici în mod artistic.

* Vezi nota 12.

Să ne fie permis acum a menţiona încă un detaliu. Printre cei cinci fii ai lui Matatia se află unul numit deja în Vechiul Testament Iuda. Acesta e cel care a luptat pentru poporul său cu cea mai mare îndârjire, care era trup şi suflet dăruit poporului său şi care chiar a reuşit să încheie o alianţă cu romanii împotriva regelui Siriei, Antioh (1 Macabei 8). Este vorba de acelaşi Iuda care trebuia să treacă mai târziu prin proba trădării, deoarece el, care era cel mai intim legat de elementul specific vechi ebraic, nu putea face imediat trecerea spre elementul creştin şi avea nevoie întâi de încercarea dură a trădării. Dacă privim din nou aspectul artistic-compoziţional, este uimitor să vezi acolo, în ultimul capitol al Vechiului Testament, figura grandioasă, am putea zice, a lui Iuda şi figura lui Iuda din Noul Testament. Ceea ce este de asemenea curios în acest proces simptomatic este că Iuda al Vechiului Testament încheie o alianţă cu romanii, prefigurând astfel calea pe care urmează să o parcurgă mai târziu creştinismul, care trebuia să pătrundă în lume mai întâi prin Roma. Aceasta este, s-ar putea spune, următoarea etapă. Şi dacă aş mai adăuga ceva, care de asemenea poate fi ştiut, dar care nu poate fi spus în faţa unui cerc de auditori aşa de numeros, aţi vedea că tocmai prin următoarea reîncarnare a lui Iuda s-a efectuat fuziunea creştinismului cu elementul roman, că Iuda reîncarnat este primul care a reuşit să răspândească creştinismul romanizat şi că alianţa încheiată de Iuda al Vechiului Testament cu romanii nu este decât preludiul profetic al unui act realizat de un altul mai târziu, care ocultistului îi apare ca reîncarnarea lui Iuda, cel care a trebuit să treacă prin încercarea dură a trădării. Ceea ce se arată apoi prin acţiunea sa viitoare, şi anume un creştinism în elementul roman şi totodată un element roman în creştinism, apare ca o reînnoire transpusă în spiritual a aliantei lui Iuda al Vechiului Testament cu romanii.

În faţa unor fapte de acest gen, se ajunge încetul cu încetul la convingerea că, din punct de vedere spiritual, cea mai mare operă de artă care a fost creată vreodată este evoluţia omenească însăşi! Trebuie doar să ai ochi pentru aceasta. Este oare chiar atât de lipsit de sens să ceri oamenilor să înveţe să vadă cu ochii sufletului? Eu cred că atunci când cineva asistă la reprezentarea unei drame oarecare, a cărei intrigă şi deznodământ sunt foarte transparente, dacă nu are facultatea de a pătrunde construcţia dramei nu poate recunoaşte în dramă decât că ea este formată dintr-o suită de evenimente care pot fi descrise unul după altul. Cam aşa procedează istoria oficială. Prin aceasta, desigur, nu se ajunge niciodată la o operă de artă, ci numai la un registru de evenimente succesive. Omenirea a ajuns însă acum la o răscruce, când trebuie să-şi dea seama de dezvoltarea interioară a evenimentelor, a intrigii şi deznodământului din cadrul evoluţiei omenirii. Se va dovedi atunci că evoluţia omenirii însăşi ne arată că la fiecare punct de răscruce apar individualităţi, că ele dau impulsuri, fac şi desfac noduri. Şi înveţi să recunoşti situarea omului în evoluţia omenirii abia atunci când cunoşti în felul acesta mersul istoriei.

Şi, pentru că întregul este ridicat de la starea de simplă alăturare de componente la un organism şi chiar la mai mult decât un organism, trebuie ca fiecare lucru să fie pus la locul lui şi să se facă deosebirea, pe care în alte domenii oamenii o consideră de la sine înţeleasă. Niciun astronom, de exemplu, nu ar gândi să pună Soarele pe picior de egalitate cu planetele; el consideră cu totul natural să-i rezerve un loc aparte faţă de ele. La fel, şi celui care percepe sensul profund al evoluţiei i se pare cu totul natural să recunoască că printre marii ghizi ai omenirii se află un „Soare". Şi aşa după cum a vorbi despre Soarele sistemului nostru planetar ca despre Jupiter, Marte şi aşa mai departe ar fi o nerozie, la fel a vorbi despre Christos ca despre Bodhisatva sau alţi ghizi ai omenirii este o nerozie. Absurditatea unei noi încorporări a lui Christos ar trebui să ţi se pară de la sine înţeleasă, ca ceva care nu poate fi spus decât atunci când priveşti lucrurile cu totul simplist. Este însă necesar să înţelegi într-adevăr lucrurile în profunzime, să le surprinzi realmente sub adevărata lor formă şi să nu le prezinţi ca fiind dogma aceea sau cealaltă, ca o credinţă sectară sau altă credinţă sectară. Dacă vorbeşti în sensul real, cosmologic de o christologie, nu este nevoie să vorbeşti de o prevalenţă a creştinismului înaintea altei religii. Ar fi ca şi când ar exista o religie care în scrierile sale sfinte ar avea trecut că Soarele ar fi o planetă ca şi celelalte planete, şi apoi vine cineva şi spune: Trebuie să evidenţiezi Soarele din rândul celorlalte planete; iar ceilalţi s-ar ridica împotrivă şi ar spune: Da, dar asta ar însemna să favorizezi Soarele. Nicidecum, înseamnă doar recunoaşterea adevărului însuşi.

La fel este şi cu creştinismul. El este pur şi simplu o recunoaştere a adevărului, al unui adevăr pe care astăzi toate religiile de pe Pământ îl pot admite, numai să vrea. Iar dacă alte religii iau în serios egala îndreptăţire a tuturor confesiunilor religioase, dacă nu folosesc această pretenţie de tratare egală ca pe un slogan, atunci nu se vor mai formaliza că Occidentul nu a acceptat un Dumnezeu naţional, ci un Dumnezeu care, mai mult ca orice, nu are de-a face cu nicio naţionalitate, care este o entitate cosmică. Indienii vorbesc de zeii lor naţionali. Este absolut normal ca ei să vorbească altfel decât cei care nu au acceptat şi nu au impus un zeu german, ci pun în centru o entitate care nu s-a încorporat pe teritoriul lor, ci departe de ei, în mijlocul unui alt popor. Am putea vorbi de o contrapunere a principiului creştin-occidental unuia indo-oriental, dacă, de exemplu, cineva ar vrea să-l aşeze pe Wotan deasupra lui Krishna. În ceea ce Îl priveşte pe Christos, nu este deloc aşa. El de la bun început nu a aparţinut niciunui popor, ci El întruchipează ce este mai frumos în principiul spiritual-ştiinţific: a recunoaşte adevărul fără deosebire de culoare, rasă, seminţie şi aşa mai departe.

Noi trebuie să facem efortul de a privi toate aceste lucruri în mod obiectiv. Vom înţelege cu adevărat Evangheliile doar atunci când vom recunoaşte ceea ce se află la baza lor. În ceea ce s-a spus astăzi despre Evanghelia după Marcu, cu simplitatea ei sublimă, cu intensificarea ei dramatică de la personalitatea lui Ioan Botezătorul la cea a lui Christos Iisus, putem vedea ceea ce conţine de fapt această Evanghelie.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a III-a

Basel, 17 septembrie 1912

Încă de la începutul Evangheliei după Marcu găsim figura impunătoare a Botezătorului. Ieri am arătat importanţa acestei personalităţi şi contrastul semnificativ în raport cu Christos Iisus însuşi. Când lăsăm să acţioneze asupra noastră Evanghelia după Marcu în toată simplitatea ei, această personalitate a Botezătorului ne face o impresie profundă. Dar numai dacă o abordăm în lumina ştiinţei spiritului ea ni se dezvăluie în toată măreţia. Am făcut cunoscut în mai multe rânduri faptul că Ioan Botezătorul trebuie privit, chiar în sensul Evangheliei I căci noi ştim că acest lucru este exprimat clar în Evanghelie I, ca o reîncarnare a profetului Ilie (vezi Matei 11, 14). Pentru a pătrunde mai adânc bazele pe care se întemeiează creştinismul şi Misteriul de pe Golgota, vom privi din punct de vedere spiritual-ştiinţific figura lui Ioan Botezătorul în legătură cu profetul Ilie. Nu ne vom opri decât scurt timp asupra acestei ultime personalităţi, fiindcă am vorbit deja despre ea în detaliu cu ocazia ultimei Adunări generale a Secţiunii germane a Societăţii teosofice din Berlin [13].

Tot ceea ce ne învaţă ştiinţa spiritului, cercetarea ocultă, despre profetul Ilie este absolut confirmat de Biblia însăşi, în timp ce la o citire obişnuită a respectivelor capitole din Biblie unde se vorbeşte despre el rămân numeroase puncte neclare. Vă fac atenţi asupra unuia dintre acestea.

În Biblie citim că Ilie provoacă întregul anturaj, întregul popor al regelui Ahab în rândul căruia a trăit, pentru a se opune preoţilor lui Baal, adversarii săi. El ridică două altare, pune pe unul din ele jertfa lui, pe celălalt preoţii lui Baal punându-şi-o pe a lor, după care arată cât este de neimportant tot ceea ce fac preoţii lui Baal, adversarii lui, fiindcă la Dumnezeul Baal nimic nu prezintă valoare spirituală, în timp ce la jertfa lui se arată imediat măreţia şi importanţa lui Iahve sau Iehova. Ilie obţine astfel o victorie asupra preoţilor lui Baal. După aceea ni se relatează o întâmplare neobişnuită: ni se spune că regele Ahab are un vecin, Nabot, care are o vie pe care regele Ahab vrea s-o obţină, dar că Nabot, considerând-o o moştenire sacră de la părinţii săi, nu vrea s-o vândă. Ne găsim deci în prezenţa a două fapte: pe de o parte, ni se spune că regina Izabela devine duşmanul lui Ilie şi că ea va avea grijă ca el să fie omorât, la fel cum preoţii lui Baal, adversarii săi, au fost omorâţi pe altar atunci când el i-a învins. Dar, aşa cum spune Biblia, această moarte urzită de Izabela nu s-a produs. Dimpotrivă, se întâmplă altceva. Nabot, vecinul regelui, este convocat la un fel de sărbătoare de ispăşire, la care au fost invitate de asemenea şi alte personaje ale statului, şi cu această ocazie el este asasinat la instigarea Izabelei (1 Regi 18-21).

Biblia pare deci să ne spună că Nabot a fost omorât de Izabela; Izabela însă nu a declarat că vrea să-l omoare pe Nabot, ci că îl va omorî pe Ilie. Faptele deci nu concordă. Aici intervine investigaţia ocultă şi ne dă cheia enigmei. Ea ne spune că Ilie avea un spirit atotcuprinzător, care parcurge oarecum invizibil ţara lui Ahab, şi că din când în când el ia în posesie sufletul lui Nabot; astfel Nabot este personalitatea fizică a lui Ilie, iar atunci când vorbim de personalitatea lui Nabot vorbim în realitate de personalitatea fizică a lui Ilie. Ilie, în sensul Bibliei, este personalitatea invizibilă, iar Nabot este expresia, forma ei vizibilă în lumea fizică. Toate acestea eu le-am prezentat pe larg în conferinţa „Profetul Ilie în lumina ştiinţei spiritului". Dacă pătrundem spiritul operei lui Ilie în toată amploarea sa, dacă lăsăm să acţioneze asupra noastră întregul spirit al lui Ilie, aşa cum ne apare el în Biblie, ne dăm seama că în el se concentrează spiritul întregului popor vechi evreu, că el conţine tot ceea ce însufleţeşte şi frământă acest popor vechi evreu. Noi putem să-l considerăm ca spiritul poporului vechi evreu. Ilie este prea mare I investigaţia spiritual-ştiinţifică ne arată clar acest lucru I pentru a putea locui în întregime în sufletul făpturii sale fizice, în sufletul lui Nabot. El pluteşte în jurul acestei forme ca într-un nor, dar nu stă numai în Nabot, ci parcurge întreaga ţară, asemenea unei forţe elementare şi acţionează în ploaie şi în razele Soarelui. Aceasta ne apare în descrierea din Biblie, unde se spune încă de la început că seceta şi arşiţa stăpâneau întreaga ţară, dar că ele au încetat datorită măsurilor luate de Ilie, măsuri bazate pe legăturile care-l uneau cu lumile divin-spirituale. Astfel a fost adus un remediu mizeriei care pustia ţara. Ilie acţionează ca un element, ca o lege a naturii însăşi. Şi pentru a cunoaşte puterea care se exercita prin spiritul lui Ilie, cel mai bine ar fi să ne lăsăm pătrunşi de descrierea lui Iahve sau Iehova din Psalmul 104, unde el ne apare asemenea unei zeităţi a naturii care acţionează prin toate lucrurile. Este evident că Ilie nu trebuie să fie identificat cu această zeitate însăşi; el este imaginea pământească a acesteia, care este în acelaşi timp sufletul vechiului popor evreu. Este un fel de Iehova diferit, un fel de Iehova pământesc, sau, în termenii Vechiului Testament, el este precum faţa lui Iehova.

Astfel privite lucrurile, ni se revelează şi mai clar că acelaşi spirit care trăieşte în Ilie-Nabot, reapare în Ioan Botezătorul. Cum acţionează el acum în Ioan Botezătorul? În Biblie şi în special în Evanghelia după Marcu, el acţionează prin botez. Şi ce este în realitate acest botez?; în ce scop îl face Ioan Botezătorul persoanelor care vin la el pentru a fi botezate? Pentru a răspunde acestei întrebări să vedem puţin care este acţiunea produsă prin botez. I Neofitul era scufundat complet în apă. Atunci se producea în el ceea ce se întâmplă totdeauna când primeşti un şoc violent şi te afli în mod brusc în pericol de moarte, de exemplu când cazi în apă şi eşti în pericol de a te îneca, sau la o prăbuşire în prăpastie în munţi. Atunci se produce o desprindere parţială a corpului eteric. Ieşind astfel din corpul fizic, corpul eteric provoacă ceea ce intervine întotdeauna imediat după moarte: un fel de viziune retrospectivă a întregii existenţe trecute. Acesta este un fapt bine cunoscut, descris adesea chiar de gânditorii materialişti din epoca noastră. Or, când Ioan boteza în Iordan se întâmpla ceva asemănător. Neofiţii erau scufundaţi în apă. Nu era un botez asemănător cu ceea ce se face în zilele noastre; această scufundare completă provoca o desprindere a corpului eteric, astfel încât neofiţii vedeau mai mult decât ar fi putut înţelege cu ajutorul inteligenţei lor obişnuite. Ei îşi vedeau în spirit viaţa lor şi influenţele din spiritual care o determinaseră. Ei vedeau şi ceea ce propovăduia Ilie, şi anume că era veche s-a împlinit şi că era nouă trebuia să înceapă. Prin observaţia clarvăzătoare din timpul scufundării pentru botez, care dura câteva clipe, ei puteau vedea că omenirea a ajuns la o răscruce în evoluţia sa; ceea ce oamenii au cunoscut în epocile vechi, când erau conduşi de fiinţa sufletului-grup, s-a sfârşit aproape complet; trebuiau să intervină raporturi cu totul noi. În corpul eteric eliberat, ei vedeau că în omenire trebuie să coboare un impuls nou, facultăţi noi.

Botezul lui Ioan devenea astfel un act de cunoaştere. „Schimbaţi-vă felul de-a gândi, nu vă întoarceţi privirile voastre doar în urmă, unde încă mai este posibil să priveşti, ci îndreptaţi-le în altă parte: Dumnezeul care se poate manifesta în Eul omenesc este aproape; Împărăţia

lui Dumnezeu se apropie!" Ioan Botezătorul nu numai propovăduia oamenilor Împărăţia lui Dumnezeu, ci le da ocazia, prin botezul în Iordan, să recunoască ei înşişi aceasta. Cei ce fuseseră botezaţi ştiau de acum prin propria lor experienţă clarvăzătoare, oricât de trecătoare a fost ea, că vorbele sale erau exprimarea unui fapt istoric universal.

Spiritul lui Ilie, care acţiona de asemenea în Ioan Botezătorul, ni se arată în adevărata lumină numai când avem în vedere acest aspect. El ne apare ca spiritul însuşi al poporului evreu, al poporului Vechiului Testament. Dar ce fel de spirit era acesta? El era într-o oarecare măsură spiritul Eului; dar acest spirit al Eului nu apărea acolo ca un spirit al unui om individual, personal, ci ca spiritul întregului popor. El era spiritul nediferenţiat, neindividualizat. Ceea ce trebuia să se afle mai târziu în fiecare om sub o formă individuală, la Ilie era încă sufletul-grup al vechiului popor evreu. Sufletul individual, care trebuia să coboare în fiecare piept omenesc când s-a apropiat era ioaneică, era încă în lumile spirituale. El nu putea trăi încă în Ilie astfel încât să coboare în persoana individuală a lui Nabot, ci numai să plutească în jurul ei. În Ilie-Nabot el se manifesta însă cu mai mare claritate decât în cadrul altui membru al vechiului popor evreu. Faptul că acest spirit, care plutea oarecum deasupra oamenilor şi a istoriei lor, trebuia să-şi facă tot mai mult intrarea în fiecare piept omenesc constituie marele eveniment pe care îl anunţa însuşi Ilie-Ioan când spunea, în timp ce boteza: Ceea ce până acum se afla doar în lumea spirituală şi acţiona de sus trebuie să primiţi în sufletul vostru ca impulsuri din Împărăţia cerurilor ce străbat până în inima oamenilor. ❙ Spiritul lui Ilie arată că trebuie el însuşi să intre multiplicat în inima oamenilor pentru ca, încetul cu încetul, aceştia să poată asimila de-a lungul evoluţiei pământeşti impulsul lui Christos. Sensul profund al botezului oficiat de Ioan Botezătorul este că Ilie era gata să pregătească terenul pentru venirea lui Christos. „Eu vreau să-I fac loc, să-I pregătesc calea în inima oamenilor; nu mai vreau să plutesc doar în jurul oamenilor, ci să pătrund în inima lor, pentru ca şi El să poată de asemenea pătrunde în ei" ❙ iată ce era cuprins în fapta botezului în Iordan a lui Ioan.

Date fiind aceste împrejurări, putem foarte bine să ne aşteptăm ca în Ioan Botezătorul să se arate într-un fel ceva asemănător cu ceea ce am observat la Ilie; şi anume, ceva ce este mai mult decât persoana lui Ioan Botezătorul, ceva ce depăşeşte această personalitate individuală şi acţionează peste aceasta, ca o aură, ca o atmosferă ce trăieşte printre oamenii în mijlocul cărora se afla. Aşa cum Ilie acţiona ca o atmosferă, la fel ne putem aştepta ca el să acţioneze în Ioan Botezătorul, ca o atmosferă. Ne mai putem aştepta şi la altceva: ca entitatea spirituală a lui Ilie, care acum este legată de persoana lui Ioan Botezătorul, să continue să acţioneze spiritual şi când acesta încetează de-a mai fi. Or, ce urmăreşte această fiinţă spirituală? Ea vrea să pregătească drumul lui Christos. Este deci posibil ca Ioan Botezătorul să dispară fizic, dar fiinţa sa suprasensibilă să rămână, ca atmosferă spirituală, în regiunea unde a acţionat şi ca tocmai această atmosferă să pregătească terenul pe care Christos va putea să-şi îndeplinească misiunea Sa. Cu alte cuvinte, se poate spune: Ioan Botezătorul nu mai este acolo, dar spiritul lui Ilie care trăia în el este prezent, şi în atmosfera rămasă după plecarea lui Christos Iisus poate acţiona cel mai bine, îşi poate revărsa cel mai bine cuvintele Sale. În această atmosferă care a rămas acolo, în atmosfera lui Ilie El îşi poate imprima cel mai bine faptele Sale. Ne putem aştepta la aşa ceva. Or, ce spune Evanghelia după Marcu?

Este extrem de caracteristic să găsim în ea indicat de două ori ceea ce tocmai am arătat. Prima dată se spune: După ce Ioan a fost prins, Iisus a venit în Galileea, propovăduind Evanghelia Împărăţiei lui Dumnezeu (1.14). Ioan a fost deci închis, ceea ce înseamnă că persoana sa fizică a fost împiedicată iniţial să acţioneze; dar în atmosfera pe care el a creat-o pătrunde acum făptura lui Christos Iisus. Acelaşi lucru se produce în mod semnificativ şi a doua oară, lucru ce dă o grandoare aparte Evangheliei după Marcu. Trebuie numai să citeşti în mod corect. În capitolul şase găsiţi descris felul cum regele Irod a pus să fie decapitat Ioan Botezătorul. Dar, lucru straniu, după ce persoana fizică a lui Ioan Botezătorul a fost nu numai închisă, ci şi suprimată, au început a se face tot felul de supoziţii. Unora li se părea că forţa magică în virtutea căreia acţiona Christos provenea din faptul că Christos Iisus ar fi fost Ilie însuşi sau unul din profeţi. Conştienţa zbuciumată a lui Irod îi înspiră acestuia un presentiment foarte straniu. Atunei când i se relatează tot ceea ce face Christos, el spune: „Este Ioan căruia eu am pus să-i taie capul; el s-a sculat din morţi" (6, 16). Irod simte că Ioan Botezătorul, deşi a dispărut ca persoană fizică, e încă prezent. El simte că atmosfera sa, spiritualitatea sa este încă acolo, ea nefiind alta decât spiritualitatea lui Ilie. Conştienţa încărcată îl face pe Irod să simtă că Ioan Botezătorul, adică Ilie, trăieşte. Apoi se spune ceva neobişnuit, şi anume că Christos Iisus vine tocmai în regiunea unde a acţionat Ioan Botezătorul, după ce acesta a murit. Aici se află un pasaj remarcabil, pe care vă rog să-l luaţi în mod deosebit în considerare şi peste care nu ne este îngăduit să trecem; căci cuvintele Evangheliei nu sunt nişte accesorii retorice; evangheliştii nu erau jurnalişti. Se spune într-adevăr ceva foarte important. Christos îşi face apariţia printre adepţii şi discipolii lui Ioan Botezătorul şi acest lucru este exprimat în cuvinte care trebuie bine cântărite: „Atunci Iisus ieşind a văzut o mulţime mare" ❙ aici nu poate fi vorba decât de ucenicii lui Ioan Botezătorul ❙ „şi i s-a făcut milă de ei...". De ce milă? Fiindcă ei îşi pierduseră maestrul, fiindcă nu-l mai aveau pe Ioan Botezătorul, de care se spune că tocmai îi îngropaseră corpul decapitat. Şi se spune încă şi mai clar: „…căci erau ca nişte oi fără păstor, şi a început să-i înveţe multe lucruri" (6, 34). Nu se poate exprima mai clar că Christos îi învăţa pe ucenicii lui Ioan Botezătorul. El îi învaţă fiindcă spiritul lui Ilie, care era în acelaşi timp spiritul lui Ioan Botezătorul, acţiona încă printre ei. Astfel, într-un loc important al Evangheliei după Marcu se subliniază din nou cu forţă dramatică că spiritul lui Christos Iisus intervine pe terenul pregătit de spiritul lui Ilie-Ioan. Toate acestea formează un punct esenţial, în jurul căruia se grupează alte fapte de o mare importanţă. Aş vrea să vă atrag atenţia asupra uneia din ele.

Am arătat în mai multe rânduri cum impulsurile date de Ilie-Ioan au continuat să acţioneze în istoria lumii. Şi fiindcă suntem aici între antroposofi, şi fiindcă ne este permis să vorbim de fapte oculte, să vedem aceasta puţin mai îndeaproape. Am spus în mai multe rânduri că sufletul lui Ilie-Ioan a reapărut în persoana pictorului Rafael [14]. Aceasta ilustrează foarte bine modul în care se produce metamorfozarea sufletului prin marele impuls datorat Misteriului de pe Golgota. Fiindcă în epoca de după Christos şi un suflet ca al lui Ilie-Ioan trebuia să acţioneze prin intermediul unei individualităţi, cea a lui Rafael, vedem cum ceea ce odinioară acţionase atât de măreţ, atât de universal, apare într-o personalitate atât de multilaterală cum a fost cea a lui Rafael. Nu putem presimţi oare şi la Rafael această aură a lui Ilie-Ioan ce pluteşte în jurul lui, că şi în cazul lui există ceva asemănător ca şi la ceilalţi doi, despre care putem spune: Este prea mare pentru a încăpea într-o singură personalitate, el pluteşte în jurul personalităţii individuale, astfel încât revelaţiile pe care le primeşte această personalitate fizică acţionează ca nişte iluminări? Aşa se întâmplă totuşi în cazul lui Rafael.

Despre acest fapt există o dovadă, o dovadă aparent personală; însă foarte ciudată, ale cărei elemente le-am indicat deja la Munchen [15]. Aş vrea să vorbesc de ea nu numai din punct de vedere al personalităţii lui Ioan Botezătorul, ci ţinând cont de întreaga entitate Ilie-Ioan, iar pentru aceasta aş vrea să descriu evoluţia pe care a parcurs-o sufletul lui Ilie-Ioan în Rafael. Cine vrea să studieze în mod sincer, onest, personalitatea lui Rafael trebuie să dispună de simţăminte cu totul deosebite.

Am atras atenria că criticul şi istoricul de artă Herman Grimm [16] a compus fără dificultate o biografie a lui Michelangelo, dar că s-a apucat în trei rânduri să scrie un fel de descriere a vieţii lui Rafael. Şi fiindcă Herman Grimm nu era un „erudit" obişnuit ❙ un astfel de erudit termină orice lucrare de care se apucă ❙, ci un om universal, sincer faţă de tot ce întreprindea şi cerceta, a trebuit să recunoască în momentul în care a mai terminat ceva, ce ar fi trebuit să fie *Viaţa lui Rafael*, că aceasta nu era deloc o viaţă a lui Rafael. De aceea el o lua mereu de la cap, fără să fie vreodată satisfăcut de rezultatul muncii lui. Puţin timp înaintea morţii sale, el a făcut încă o încercare ❙ care se găseşte publicată în operele sale postume ❙ de a se a apropia de Rafael şi a încercat să-l descrie după inspiraţiile inimii sale. Titlul lucrării ❙ *Rafael, ca putere cosmică* ❙ este caracteristic. Căci lui Grimm i s-a părut că pentru a-l zugrăvi corect pe Rafael trebuie să vezi în el o forţă universală, o entitate care acţionează de-a lungul întregii istorii. Este cu totul natural ca un scriitor modern să se simtă, s-ar putea spune, inconfortabil, când vrea să scrie în stilul franc şi deschis propriu evangheliştilor. Şi cel mai bun autor se jenează să se apuce de o asemenea treabă; dar adesea

eroii înşişi sunt cei care îi smulg cuvântul potrivit. Modul în care Herman Grimm vorbeşte despre Rafael în primele capitole, pe care le-a scris cu puţin înainte de moartea sa, este foarte curios. Când vorbeşte despre Rafael în inima lui putem într-adevăr presimţi ceva din aura unei astfel de figuri, precum cea a lui Ilie-Ioan, aşa cum se vede în rândurile de mai jos:

„Dacă printr-un miracol Michelangelo ar învia dintre morţi şi ar trăi printre noi şi dacă mi s-ar întâmpla să-l întâlnesc, eu m-aş da în mod respectuos la o parte din calea lui ca el să treacă; dar dacă Rafael mi-ar ieşi în cale eu l-aş urma, în speranţa de a auzi câteva cuvinte venind de pe buzele sale. Pentru Leonardo da Vinci şi pentru Michelangelo poţi rămâne la descrierea a ceea ce au fost ei în epoca lor; în cazul lui Rafael trebuie pornit de la ceea ce este el astăzi pentru noi. Peste primii doi s-a aşternut un voal subţire, peste Rafel nu. Acesta este unul dintre aceia a căror personalitate nu încetează să crească. Şi încă multă vreme generaţiile viitoare vor descoperi în el enigme noi!" (*Fragmente*, vol. II, p. 171).

Herman Grimm vede în Rafael o forţă cosmică, un spirit care străbate secolele şi mileniile şi care nu poate intra într-un singur om. Dar el a mai spus şi altceva, cuvinte care sunt smulse, cum spuneam mai sus, din sufletul său, datorită cinstei şi onestităţii sale interioare. Aceste cuvinte par a vrea să exprime că în jurul lui Rafael pluteşte un fel de mare aureolă, aşa cum în jurul lui Nabot plutea spiritul lui Ilie. Este un alt fel de a te exprima decât o face Herman Grimm:

„Rafael este un cetăţean al istoriei universale. El este ca unul din cele patru fluvii care, conform credinţei vechi, ieşeau din Paradis" (*Fragmente*, vol. II, p. 153).

Aceasta aproape ar fi putut fi scrisă de către un evanghelist, şi aproape la fel s-ar putea scrie despre Ilie. Istoricul de artă modern, dacă este cinstit şi onest faţă de sine însuşi, ar trebui să simtă şi el ceva din marile impulsuri universale care străbat epocile. Pentru a înţelege ştiinţa spiritului modernă nu este nevoie într-adevăr de altceva decât să mergi la nevoile sufleteşti şi spirituale ale oamenilor, care tânjesc cu sete spre ceea ce este adevăr în evoluţia omenirii.

Aşa ne apare Ioan Botezătorul, şi este bine să-l simţim aşa atunci când deschidem Evanghelia după Marcu, când citim primele cuvinte şi apoi cele ce urmează în capitolul al şaselea. Biblia nu este o carte făcută să acţioneze precum cărţile ştiinţifice moderne, unde se află „clar" etalat sub ochii cititorului ▌ aşa se spune explicit ▌ ceea ce el trebuie să citească. Structura compoziţională grandioasă a Bibliei, alcătuirea compoziţional-artistică ocultă a ei ascunde multe fapte misterioase. Şi în ceea ce priveşte entitatea Botezătorului Biblia ascunde multe taine îndărătul acestei compoziţii artistice oculte. V-aş face atenţi asupra uneia din ele, pe care dumneavoastră probabil o veţi lua ca un adevăr afectiv, un adevăr cu valoare de presentiment, din care însă, dacă admiteţi şi alte adevăruri adresate intelectului, veţi putea vedea că în Biblie avem tot ceea ce ne poate arăta raportul spiritului sau sufletului lui Ilie faţă de spiritul sau sufletul lui Ioan Botezătorul. Să vedem care este acest raport şi să încercăm, cât se poate mai pe scurt, să lăsăm să acţioneze asupra noastră un pasaj din Vechiul Testament ce se referă la Ilie:

> *„Și s-a sculat el și s-a dus la Sarepta. Și când a ajuns la porțile cetății iată o femeie văduvă aduna vreascuri și a chemat-o Ilie și i-a zis: Adu-mi puțină apă ca să beau!*
> *Și s-a dus ca să-i aducă, dar Ilie a strigat-o și i-a zis: Adu-mi și o bucată de pâine să mănânc!*
> *Ea însă a zis: Viu este Domnul Dumnezeul tău, n-am nicio fărâmitură de pâine, ci numai o mână de făină într-un vas și puțin untdelemn într-un urcior. Și iată, am adunat câteva vreascuri și mă duc să o gătesc pentru mine și pentru fiul meu și apoi să mâncăm și să murim!*
> *Atunci i-a zis Ilie: Nu te teme, ci du-te și fă cum ai zis; dar fă mai întâi de acolo o turtă pentru mine și adu-mi-o, iar pentru tine și pentru fiul tău vei face mai pe urmă.*
> *Căci așa zice Domnul Dumnezeul Iui Israel: Făina din vas nu va scădea și untdelemnul din urcior nu se va împuțina până în ziua când va da Domnul ploaie pe Pământ!*
> *Și s-a dus ea și a făcut așa cum a zis Ilie; și s-a hrănit ea și el și casa ei o bucată de vreme.*
> *Căci făina din vas n-a scăzut și untdelemnul din urcior nu s-a împuținat, după cuvântul Domnului grăit prin Ilie!* "
> (3 Regi 17, 10▌16)

Această istorioară ne descrie deci cum Ilie ajunge la o văduvă şi cum acolo are loc o stranie înmulţire a pâinii. Datorită prezenţei spiritului lui Ilie, lipsurile dispar, cu toate că exista puţină pâine. Pâinea se înmulţeşte în momentul în care spiritul lui Ilie intră la văduvă. Datorită lui se produce o înmulţrire a pâinii, un dar de pâine. Şi acum să vedem ce scrie în capitolul şase al Evangheliei după Marcu. Aici este povestit mai întâi cum Irod a pus să i se taie capul lui Ioan Botezătorul, apoi cum Christos Iisus a venit la ucenicii lui Ioan. Să lăsăm acum să acţioneze asupra sufletului nostru acest capitol.

> *„Și, ieșind din corabie, Iisus a văzut mulțime mare și I s-a făcut milă de ei, căci erau ca niște oi fără păstor, și a început să îi învețe multe.*
> *Dar făcându-se târziu, ucenicii Lui, apropiindu-se, I-au zis: Locul e pustiu și ceasul e târziu;*
> *Slobozește-i, ca mergând prin cetățile și prin satele dimprejur să-și cumpere de mâncare.*
> *Răspunzând, El le-a zis: Dați-le voi să mănânce. Și ei I-au zis: Să mergem noi să cumpărăm pâini de două sute de dinari și să le dăm să mănânce?*
> *Iar El le-a zis: Câte pâini aveți? Duceți-vă și vedeți. Și după ce au văzut, I-au spus: Cinci pâini și doi pești.*
> *Și El le-a poruncit să-i așeze pe toți cete, cete, pe iarba verde.*
> *Și au șezut cete, cete, câte o sută și câte cincizeci.*
> *Și luând cele cinci pâini și cei doi pești, privind la cer, a binecuvântat și a frânt pâinile și le-a dat ucenicilor, ca să le pună înainte, asemenea și cei doi pești i-a împărțit tuturor.*
> *Și au mâncat toți și s-au săturat...*" (6, 34▌42)

Dumneavoastră cunoaşteţi această povestire: o înmulţire a pâinilor tot prin spiritul lui Ilie-Ioan. Biblia nu vorbeşte clar, în sensul de astăzi al cuvântului „clar" ; dar ceea ce ea are de zis o ascunde în elementul compoziţional. Cine înţelege ce înseamnă un adevăr cu valoare de presentiment, acela va poposi cu simţirea sa în dreptul acelor pasaje în care se vorbeşte de faptul că Ilie vine la văduvă şi înmulţeşte pâinea şi unde Ilie cel din nou născut părăseşte corpul fizic, iar Christos Iisus înfăptuieşte în atmosfera sa spirituală, într-o formă nouă, ceea ce poate fi numit o înmulţire a pâinii.

În această progresie se succed etapele în Biblie, de această manieră sunt legăturile interioare din cadrul ei. Ele ne arată că aşa-zisa „compilare de fragmente disparate din Biblie" este doar o speculaţie goală a oamenilor de ştiinţă, şi că printr-o cunoaştere adevărată a ei este posibil să recunoaştem în întreaga Biblie un spirit compoziţional unitar, indiferent care este acest spirit unitar care a compus-o. Acum avem în faţă figura Botezătorului.

Foarte ciudată este şi plasarea Botezătorului însuşi în opera lui Christos Iisus. De două ori ni se indică, aşadar, că Christos Iisus pătrunde în atmosfera, în aura Botezătorului atunci când persoana fizică a acestuia trece din ce în ce mai mult în plan secund şi în cele din urmă atunci când el părăseşte complet planul material. Evanghelia după Marcu ne indică apoi în termeni foarte clari cum prin intervenţia lui Christos Iisus

în atmosfera spirituală a lui Ilie-Ioan totul se schimbă, în lume coboară un impuls cu totul nou.

Pentru a înţelege aceasta, trebuie să urmărim întreaga descriere dată în Evanghelie, pe de o parte din momentul în care, după arestarea lui Ioan Botezătorul, apare Christos şi începe a vorbi de Împărăţia cerurilor, până acolo unde este vorba de execuţia lui Ioan ordonată de Irod, precum şi în capitolele care urmează. Considerând toate aceste relatări până la istoria cu Irod în sensul lor profund, ne dăm seama că toate au scopul să-l prezinte pe Christos în adevărata sa lumină. Am văzut deja ieri că fiinţa adevărată a lui Christos nu a fost recunoscută numai de oameni, ci şi de spirite, de acelea posedate de demoni, prin urmare şi de fiinţe suprasensibile. Acest lucru este spus clar şi răspicat. Apoi însă observăm că ceea ce locuieşte în Christos este totuşi de o altă natură decât acest spirit al lui Ilie, care nu putea intra în întregime în persoana lui Nabot.

Sensul profund al Evangheliei după Marcu este acesta: să arate cum fiinţa lui Christos pătrunde, umple complet persoana fizică a lui Iisus din Nazaret şi că ea acţionează în ceea ce noi recunoaştem a fi Eul general omenesc. Ce li se pare aşadar atât de cumplit demonilor care îi posedă pe oameni când le apare Christos? Este faptul că ei trebuie să recunoască: „Tu eşti cel ce-L poartă pe Dumnezeu în sine"; ei recunosc în persoana Lui o putere divină, care îi constrânge să-şi dezvăluie identitatea şi să se retragă din oameni, în viriutea forţelor pe care le conţine personalitatea umană (I, 24; 3, 11; 5, 7). De la primele capitole ale Evangheliei după Marcu, figura lui Christos ne apare într-un fel ca opunându-se celei a lui Ilie-Nabot şi chiar celei a lui Ilie-Ioan. Într-adevăr, în timp ce în aceştia elementul însufleţitor nu poate locui complet, în Christos Iisus acest element însufleţitor este conţinut în întregime. De aceea Christos Iisus, deşi în El trăieşte un principiu cosmic, stă în acelaşi timp în faţa oamenilor, chiar şi în faţa acelora pe care-i vindecă, şi ca o personalitate omenească individuală.

La ora actuală aceste povestiri ce vin din trecut sunt tratate de obicei într-un mod ciudat. Este cazul multor savanţi ce se intitulează moniști, care atunci când vor să reprezinte anumite concepţii asupra lumii iau aceste descrieri într-un sens cu totul aparte. Acest sens ar putea fi descris astfel: Aceşti buni savanţi, aceşti buni filosofi sunt oarecum de părere, deşi ei se jenează să o exprime, că Dumnezeu ar fi făcut mult mai bine să le fi lăsat lor în grijă sarcina să întocmească lumea, căci ei ar fi reuşit sigur mai bine. Dacă ascultăm un astfel de savant, care jură că înţelepciunea a dat peste omenire abia în ultimii douăzeci de ani ‖ alţii consideră chiar că în ultimii cinci ani, căci tot ceea ce a existat înainte de aceşti ultimi cinci ani ţine deja de domeniul superstiţiei ‖, vedem că el deplânge profund faptul de a nu fi existat încă pe vremea când Christos Iisus umbla pe Pământ o medicină modernă, natural-ştiinţifică, cu toate mijloacele de care dispune ea în prezent; căci ar fi fost mult mai bine pentru toţi acei oameni, precum soacra lui Simon şi chiar şi ceilalţi, să fi putut să fie vindecaţi cu mijloacele medicinei actuale. După părerea lor, un Dumnezeu cu adevărat perfect ar fi fost unul care ar fi întocmit lumea după principiile naturalist-ştiinţifice moderne; El n-ar fi îngăduit ca oamenii să trebuiască să aştepte atât binefacerile ştiinţelor naturale moderne. Ca urmare, lumea aşa cum a întocmit-o Dumnezeu este, pe lângă ce-ar fi fost în stare un savant, un fel de cârpăceală. Nu se spune asta, se jenează să o spună, dar printre rânduri se citeşte aşa ceva. Trebuie însă să spui lucrurilor care le trec astăzi prin minte savanţilor naturalişti pe nume. Astfel, dacă presupunem că am putea sta de vorbă între patru ochi cu un astfel de domn, n-ar fi exclus să auzi din partea lui că de fapt nu poţi fi altfel decât ateu, deoarece vezi că Dumnezeu n-a reuşit să-i vindece pe oameni pe vremea lui Christos Iisus cu mijloacele ştiinţelor naturii moderne.

Oamenii uită pur şi simplu un lucru, şi anume că ei ar trebui să ia cu totul în serios cuvântul evoluţie, pe care îl au atât de des pe buze, că pentru ca omenirea să poată să-şi atingă ţelul trebuie să înţeleagă că tot ceea ce există este într-o evoluţie şi că n-ar trebui să ne punem problema unui plan, pe care ştiinţele actuale l-ar elabora dacă ea ar crea o lume. Fiindcă se uită asta nu se mai ştie că întreaga constituţie a omului, îmbinarea corpurilor mai fine, era altădată cu totul alta. Dacă am şti aceasta n-am mai încerca să aplicăm metodele ştiinţelor naturii la personalitatea umană. Deoarece corpul eteric era mult mai activ, mult mai viguros decât este astăzi, atunci se putea acţiona cu totul altfel asupra corpului fizic, prin mijlocirea corpului eteric. Era o cu totul altă acţiune decât astăzi, atunci când se vindeca ‖ foarte anost spus ‖ cu „sentimente", când sentimentul se revărsa de la un individ la altul. Atâta timp cât corpul eteric era încă mai puternic şi stăpânea corpul fizic, efectele a ceea ce se cheamă astăzi un tratament psiho-spiritual erau mult mai mari. Oamenii erau constituiţi diferit şi trebuiau deci vindecaţi în mod diferit. Când se ignoră aceasta, se spune precum savanţii naturalişti: Noi nu mai credem în minuni; şi ceea ce se spune aici despre vindecări ţine de miracol, iar aşa ceva trebuie scos din text. Un teolog luminat se poate afla azi într-o situaţie foarte stânjenitoare: pe de o parte i-ar plăcea să creadă tot ce spun textele sacre, dar pe de altă parte se lasă influenţat de prejudecata modernă că nu se poate tămădui în acest mod, că acestea ar fi „minuni". Apoi începe să dea tot felul de explicaţii dacă miracolele sunt posibile sau nu. Pur şi simplu nu avem în vedere un lucru, şi anume că pentru oamenii de altădată tot ce este descris până la capitolul şase al Evangheliei după Marcu nu era nimic miraculos, după cum noi nu ne gândim la miracol atunci când vedem o funcţie oarecare a organismului omenesc că este influenţată de cutare sau cutare medicament. Nimeni nu s-ar fi gândit atunci la vreo minune dacă ar fi văzut pe cineva că întinde mâna deasupa unui lepros şi i-ar fi spus: Eu o vreau, fii purificat! Vindecarea se producea datorită constituţiei absolut naturale existentă în Christos şi care se revărsa din abundenţă asupra bolnavului. Acestea nu ar mai acţiona astăzi, pentru că raporturile dintre corpul eteric şi corpul fizic ale omului au devenit cu totul altele. Pe atunci însă aşa vindecau medicii. Nu este deci de mirare că Christos Iisus vindeca leproşii prin mila pe care o încerca pentru ei şi prin punerea mâinilor. Acesta era un lucru cu totul natural în epoca aceea. Ceea ce se vrea să se scoată în evidenţă în acest capitol este cu totul altceva, şi noi trebuie să-l privim în mod just.

Să aruncăm o privire asupra formaţiei pe care o primeau medicii, mai mari sau mai mici, din timpul acela. Ei îşi primeau învăţătura în şcoli care depindeau de centrele iniţiatice şi ajungeau să dispună de forţe din lumea suprasensibilă, care acţionau prin ei astfel încât ei erau oarecum nişte mediumuri prin care treceau forţe suprasensibile. Ei transmiteau forţe suprasenzoriale prin mediumitatea lor personală la care s-au ridicat în şcolile de medicină misteriale. Când medicul îşi punea mâinile pe un bolnav, nu forţele sale personale erau cele care se degajau din el, ci forţe venite din lumile suprasensibile. Faptul că el devenise un canal prin care treceau forţele supasensibile se datora iniţierii pe care o primise într-o şcoală esoterică. Povestirile despre vindecări de leproşi sau alţi bolnavi obţinute prin mijloace psihice nu păreau deloc stranii oamenilor din acel timp. Semnificativ era nu că cineva a fost vindecat, ci că a fost posibil să apară o fiinţă care să vindece bolnavii în acest fel, fără să fi trecut prin şcolile iniţiatice, care purta în însăşi inima sa, în sufletul său forţe ce mai înainte coborau din lumile spirituale superioare, că aceste forţe au devenit forţe personale, individuale. Faptul că timpurile se împliniseră, că de acum încolo omul nu mai putea fi un canal pentru forţele suprasensibile trebuia să fie arătat lumii. Lucrul acesta devenise clar şi pentru cei care erau botezaţi în Iordan de Ioan; ei înţeleseseră că timpurile se schimbaseră, că în viitor totul trebuia să fie efectuat prin intermediul Eului omenesc, prin ceea ce trebuie să-şi aibe sălaşul în interiorul omului, în centrul divin al omului; ei înţeleseseră că înaintea lor stătea o fiinţă care efectua prin propriile sale forţe ceea ce alţii făcuseră cu ajutorul entităţilor care trăiau în lumile spirituale, ale căror forţe le lăsau să acţioneze prin ei.

Deci a considera vindecările care ne sunt aduse la cunoştiinţă ca nişte fapte extraordinare înseamnă a trece pe lângă sensul profund al Bibliei. În perioada de apus a vremurilor vechi, vindecările încă nu aveau nimic straniu; ceea ce era semnificativ era că Christos a început să vindece cu noile forţe, care de acum trebuiau să vină. De aceea se şi arată cu deplină claritate şi într-un mod care nu lasă loc la niciun fel de dubiu că Christos Iisus acţionează numai de la om la om. Peste tot se accentuează că El acţionează de la om la om. Şi acest lucru nu poate fi mai clar exprimat decât în capitolul cinci al Evangheliei după Marcu, unde se vorbeşte despre vindecarea femeii. El o vindecă numai prin faptul că ea se apropie de El şi îi atinge haina; atunci El îşi dădu seama că un curent de forţe a ieşit din Sine. Povestea ne este relatată în felul următor: Femeia se apropie de Christos Iisus, Îi atinge veşmântul. Iniţial, El nu face nimic. *Ea* este cea care face ceva, cea care Îi apucă veşmântul. Din El pleacă un curent de forte. Îl părăseşte. Dar cum? Nu prin voinţa Lui, pentru că El l-ar fi trimis, ci pentru că femeia l l-a

Trăgătorul din El picura din carne de forţe, a pătrundeţi. Dar cum? Prin forţa Eu, pentru ca El, Eul, a fost trimis, a pentru ca femeia ei a fost sustras! Acest lucru este foarte clar înfăţişat. Şi când El îşi dă seama, ce-i spune femeii? „Fiica mea, credinţa ta te-a mântuit; mergi în pace şi fii vindecată de boala ta!" (5, 34). El însuşi devine conştient în acel moment că lumea spirituală curge înăuntrul Său şi se revarsă din El în afară. El nu are aceeaşi poziţie pe care o aveau altădată în faţa bolnavilor lor cei care vindecau posedaţii. Acolo, forţa care radia din lumile superioare prin mijlocirea vindecătorului trecea în bolnav, fie că acesta avea sau nu avea credinţă. Dar acum, când se pune problema Eului, Eul trebuia să participe; acolo totul s-a individualizat. În relatarea acestui fapt, important nu era că prin suflet se putea acţiona asupra corpului fizic, lucru cu totul natural la acea vreme, ci că prin apariţia timpurilor noi un Eu trebuia să intre în relaţie cu celălalt Eu. În timpurile vechi, spiritualul era în lumile superioare şi plutea deasupra oamenilor; acum Împărăţia cerurilor s-a apropiat şi trebuia să pătrundă în inima oamenilor, să locuiască în ea ca într-un centru. Iată ce era important. Pentru o astfel de concepţie despre lume exterior-fizicul şi interior-moralul se contopeau într-un mod nou, care pentru perioada de la întemeierea creştinismului şi până în zilele noastre nu putea fi decât *credinţa*, iar de acum încolo este *ştiinţa*.

În timpurile vechi, cum am văzut mai înainte, bolnavul era vindecat prin nişte forţe magice, care erau coborâte din lumile suprasensibile prin intermediul vindecătorului ce fusese pregătit în şcolile misteriale, iar aceste forţe acţionau asupra pacientului. Aici nu exista nicio legătură cu elementul moral al pacientului, căci tot acest proces nu implica încă participarea Eului pacientului. Acest element moral nu conta, căci forţele coborau în mod magic din lumile superioare. A venit apoi o epocă nouă, în care latura morală şi cea fizică a vindecării trebuiau să fuzioneze într-un mod nou. Dacă ştim acest lucru, putem înţelege şi o altă istorisire a Evangheliei:

> *„Şi intrând Iisus iarăşi în Capernaum, după câteva zile s-a auzit că este în casă.*
> *Şi îndată s-au adunat mulţi, încât nu mai era loc nici înaintea uşii, şi le grăia lor cuvântul.*
> *Şi au venit la El, aducând un slăbănog, pe care îl purtau patru inşi.*
> *Şi neputând ei, din pricina mulţimii, să se apropie de El, au desfăcut acoperişul casei unde era Iisus şi, prin spărtură, au lăsat în jos patul în care zăcea slăbănogul.*
> *Şi văzând Iisus credinţa lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îţi sunt păcatele tale!"* (2, 1–5)

Ce ar fi spus un medic în timpurile vechi? Ce aşteptau fariseii, doctorii legii, atunci când trebuia să se producă o vindecare? Ei se aşteptau ca medicul să spună: Forţele care trec în tine şi în membrele tale paralizate îţi vor restitui mişcarea. Or, ce spune Christos Iisus? „Păcatele tale îţi sunt iertate", adică partea morală la care Eul este părtaş. Acesta este un limbaj pe care fariseii nu-l pot înţelege. A vorbi astfel li se pare o blasfemie, căci, după ei, nu se putea vorbi de Dumnezeu decât ca de o fiinţă a lumii suprasensibile de unde El acţionează, iar păcatele nu puteau fi iertate decât dinspre lumea suprasensibilă. Ca iertarea păcatelor să poată fi pusă în legătură cu cel care vindecă, era pentru ei un lucru de neînţeles. De aceea Hristos spune mai departe:

> *„Ce este mai uşor să zici slăbănogului: Iertate îţi sunt păcatele, sau să-i zici: Scoală-te, ia-ţi patul tău şi umblă?*
> *Dar, ca să ştiţi că Fiul Omului are putere de a ierta păcatele pe Pământ, a zis slăbănogului:*
> *Zic ţie: Scoală-te, ia-ţi patul tău şi mergi la casa ta.*
> *Şi el s-a sculat îndată şi, luându-şi patul, a ieşit înaintea tuturor, încât erau toţi uimiţi şi slăveau pe Dumnezeu zicând: Asemenea lucruri n-am mai văzut niciodată."* (2, 9–12)

El stabileşte prin aceasta o legătură între fiinţa morală şi metoda magică de vindecare, creând prin aceasta o tranziţie între starea în care Eul este desprins de trup şi cea în care Eul umple trupul. Şi tot astfel acţionează la fiecare istorisire. Aşa trebuie înţelese lucrurile, căci aşa sunt descrise. Să comparăm acum ceea ce spune ştiinţa spiritului cu ceea ce spun comentatorii Bibliei despre „iertarea păcatelor". Veţi găsi printre aceste comentarii explicaţiile cele mai stranii, dar niciuna care să fie satisfăcătoare, fiindcă autorii lor nu ştiu ce a fost de fapt Misteriul de pe Golgota. Mai înainte spuneam că trebuie să fi existat credinţă. De ce credinţă? Pentru că expresia, manifestarea moralului în fizic nu se arată într-o singură încarnare. Dacă astăzi ne aflăm în faţa unui om, nu avem voie, când ne referim la o infirmitate fizică, să facem o legătură între partea sa morală şi cea fizică ale aceleiaşi încarnări. Legătura dintre fiinţa morală şi fiinţa fizică în cadrul karmei sale o putem avea doar dacă depăşim limitele unei singure încarnări. Pentru că până acum nu se ştia nimic sau doar foarte puţin despre karmă, noi putem spune: Până acum, legătura dintre fiinţa fizică şi cea morală nu putea fi decât credinţa. Acum însă, pentru că se pot studia Evangheliile cu ajutorul ştiinţei spiritului, aceasta devine cunoaştere. Christos ne apare ca Cel care aruncă lumină asupra karmei, atunci când ne arată: Eu îl pot vindeca pe acesta, căci văd asta în personalitatea sa: karma sa este acum astfel că el are voie să se scoale şi să meargă.

Un asemenea exemplu arată că Biblia nu poate fi înţeleasă decât cu ajutorul mijloacelor oferite de ştiinţa spiritului. Sarcina noastră constă în a arăta că în această carte universală sunt conţinute legile cele mai profunde ale evoluţiei omeneşti. Când vom înţelege sensul cosmic a ceea ce se întâmplă pe Pământ – şi noi ne vom strădui în acest sens din ce în ce mai mult chiar în cursul acestor conferinţe, căci Evanghelia după Marcu ne oferă acest prilej –, când ne vom da seama de importanţa cosmico-terestră a Misteriului de pe Golgota nu va mai părea ofensator pentru celelalte confesiuni religioase ceea ce poate fi spus referitor la Evanghelii. Din motivele pe care vi le-am arătat ieri la sfârşitul conferinţei şi mai ales pentru că o cunoaştere adevărată a Bibliei nu poate fi apanajul unei singure confesiuni ci trebuie să devină universală, o adevărată cunoaştere a Bibliei trebuie să fie ancorată, prin adevărul ei interior, în solul ştiinţei spiritului şi să acorde tuturor religiilor de pe Pământ aceeaşi valoare. Prin aceasta, ele se vor reconcilia. Iar ceea ce vă spuneam la început în legătură cu acel indian care a ţinut o conferinţă despre „Christos şi creştinism", afectată ce-i drept de toate prejudecăţile naţiei lui, dar în care privea spre Christos într-un mod interconfesional, poate fi interpretat ca începutul acestei reconcilieri. Misiunea ştiinţei spiritului este aceea de a încerca să fie înţeleasă această făptură a lui Christos în sânul diferitelor religii. Adevărata sarcină a mişcării spirituale este de a aprofunda diferitele religii, în scopul de a înţelege mai bine natura interioară a fiecăreia din ele.

Aceasta îmi oferă prilejul să repet ceea ce am spus de multe ori despre modul în care se poziţionează un budist antroposof faţă de un antroposof care, ca antroposof, este creştin. Budistul ar spune: După ce Bodisatva a devenit Buddha, Gautama Buddha a atins după moartea sa o astfel de înălţime spirituală, încât nu a mai avut nevoie să se încarneze pe Pământ. La cele spuse, creştinul care este antroposof ar adăuga: Eu înţeleg asta, căci aşa îmi apare Buddha şi mie atunci când mă pătrund cu sentimentul tău şi cred ceea ce crezi şi tu. Aceasta înseamnă să înţelegi religia altuia, să te înalţi până la ea. Creştinul, devenit antroposof, poate astfel să înţeleagă tot ceea ce spune celălalt. Ce va spune însă budistul care a devenit antroposof? El va spune: Eu caut să înţeleg sensul profund al creştinismului, că Christos este altceva decât un întemeietor de religie, că în ce priveşte Misteriul de pe Golgota este vorba de un eveniment cosmic, impersonal, că nu este vorba de un om, Iisus din Nazaret, care a întemeiat o religie, ci de Christos care a pătruns în el, care a murit pe cruce, împlinind astfel Misteriul de pe Golgota. Şi budistul va mai spune: Eu nu voi mai comite greşeala, după ce am înţeles acum punctul fundamental al religiei tale, aşa cum şi tu l-ai înţeles pe-al meu, de a crede că Christos se poate reîncarna. Şi aş vorbi foarte nepotrivit dacă aş spune că ar trebui reabilitat creştinismul, că dacă altădată Christos Iisus ar fi fost mai bine înţeles nu ar fi fost răstignit pe cruce după trei ani şi că nu aşa ar fi trebuit să se poarte cu un fondator de religie etc. – Or, esenţialul aici este tocmai că Christos a fost răstignit şi că prin această moarte pe cruce s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat! Înseamnă să te situezi într-un punct de vedere greşit dacă spui: Aici s-a comis o nedreptate şi creştinismul ar putea fi astăzi reabilitat. Niciun budist care este şi antroposof nu ar putea vorbi altfel decât în aceşti termeni: După cum tu încerci să înţelegi natura profundă a religiei mele, tot aşa încerc şi eu să înţeleg esenţa religiei tale.

Ce se va întâmpla atunci când partizanii diferitelor confesiuni vor putea să se înţeleagă astfel, când creştinul îi va spune budistului: Eu cred în Buddha aşa cum tu însuţi crezi în el ▌, sau eu pot înţelege Misteriul de pe Golgota aşa cum tu însuţi îl înţelegi? Ce se va întâmpla când această atitudine de înţelegere reciprocă între adepţii diferitelor religii va deveni una generală? Pacea va coborî printre oameni. Şi ea trebuie să vină. Mişcarea antroposofică trebuie să aducă o înţelegere reciprocă reală a religiilor. Ar fi împotriva spiritului antroposofiei ca un creştin care a devenit antroposof să-i spună unui budist: Este ridicol să pretinzi că, după ce a devenit Buddha, Gautama nu trebuie să se mai reîncarneze; el trebuie să revină în corp fizic în secolul al XX-lea. Budistul i-ar răspunde atunci: Antroposofia ta nu-ţi serveşte decât ca să batjocoreşti religia mea? Şi în loc de pace s-ar cultiva discordia între religii. Şi iată ce-ar răspunde un creştin unui budist care ar vrea să reabiliteze creştinismul: Dacă tu crezi că Misteriul de pe Golgota ar fi o greşeală şi că Christos ar trebui să reapară într-un corp fizic, pentru ca de data asta să-i meargă bine, tu nu ţi-ai dat deloc osteneala să înţelegi religia mea, o iei în derâdere ▌ antroposofia nu este însă aici pentru a ironiza o confesiune religioasă, fie ea mai veche sau mai nouă, căci atunci am întemeia societatea noastră pe dispreţul reciproc şi nu pe înţelegerea reciprocă a religiilor.

Trebuie să înscriem aceasta în sufletele noastre, dacă vrem să înţelegem sâmburele ocult al antroposofiei. Prin nimic nu putem face mai bine aceasta, decât extinzând forţa şi iubirea ce emană din Evanghelii pentru înţelegerea tuturor religiilor. În conferinţele următoare vom vedea că acest lucru este posibil, în special pornind de la Evanghelia după Marcu.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a IV-a

Basel, 18 septembrie 1912

Astăzi aş vrea să vă atrag mai întâi atenţia asupra a două evenimente ale evoluţiei umane din ultimele milenii. Primul a avut loc în a doua jumătate a secolului al V-lea înaintea erei creştine. El este cunoscut de dumneavoastră toţi, dar aş vrea totuşi să revin asupra lui.

În India, Buddha a adunat în jurul lui un anumit număr de discipoli şi din munca pe care el a dus-o cu ei s-a născut acea formidabilă mişcare care a pulsat timp de secole în întregul Orient, a înălţat valuri puternice şi a adus pentru nenumăraţi oameni pacea, liberarea, înălţarea sufletului şi trezirea conştienţei. Pentru a caracteriza ceea ce s-a petrecut atunci, nu avem decât să ne oprim la punctul central al învăţăturii şi acţiunii budiste.

Această învăţătură spune că viaţa, sub forma pe care o cunoaşte omul în timpul încarnării lui terestre, este suferinţă, care provine din faptul că omul, prin succesiunea încarnărilor sale, simte mereu nevoia să se reîntrupeze. Ţelul spre care se tinde este de a te elibera de această nevoie şi de a stinge în suflet tot ceea ce trezeşte dorinţa spre reîntrupare, pentru ca în cele din urmă să te ridici la o astfel de existenţă în care sufletul nu mai simte imboldul de a se lega prin simţurile fizice, prin organele fizice cu existenţa, ci urcă, aşa cum se spune, în Nirvana.

Marea învăţătură care venea de pe buzele lui Buddha este că viaţa este suferinţă şi că omul ar trebui să găsească mijloacele de a se elibera de ea, pentru a putea accede în Nirvana. Dacă vrem să exprimăm în termeni curenţi impulsul care stă la baza învăţăturii lui Buddha, se poate spune: Buddha, prin forţa şi puterea individualităţii sale, a îndreptat privirea discipolilor săi spre existenţa pământească şi a încercat, din nesfarşita lui compasiune, să le dea mijloacele necesare înălţării sufletului, cu tot ceea ce-i aparţine acestuia, de la pământesc spre ceresc, să ridice gândirea omenească, filosofia omenească de la planul pământesc la cel ceresc.

Acesta este, exprimat succint, ca o formulă, impulsul dat de Buddha în marea sa Predică de la Benares. Şi ce găsim noi în sufletul discipolilor pe care i-a reunit în jurul lui şi care i-au rămas fideli? Ce vedem că se petrece în sufletele acestor discipoli? Ce formă ia crezul lor? Toate eforturile sufletului omenesc, spuneau ei, trebuie să tindă spre a se elibera de nevoia de reîncarnare, de tot ce depinde de simţuri, spre desăvârşirea propriei Sine şi unirea cu ceea ce se află în legătură cu originea sa divin-spirituală. Aceste sentimente îi însufleţeau pe discipolii lui Buddha: să se desprindă de tentaţiile vieţii, să nu mai fie uniţi cu lumea decât printr-o simţire ce luminează în spiritual, prin sentimentul de compasiune, ei înşişi însă să tindă fără încetare spre perfecţionare spirituală, să se înalţe deasupra oricărei dorinţe, să renunţe, pe cât este posibil, la tot ceea ce-l uneşte exterior pe om cu viaţa. Aşa străbăteau lumea discipolii lui Buddha, aşa vedeau ei rostul şi ţelul uceniciei lor budiste.

Dacă luăm în considerare budismul din cursul secolelor în care el s-a răspândit, dacă ne întrebăm ce sentimente însufleţeau spiritele şi inimile adepţilor săi, trebuie să răspundem: aceşti oameni aveau în vedere nişte scopuri foarte înalte, dar în centrul întregii lor gândiri, simţiri şi percepţii trăia marea figură a lui Buddha, trăia amintirea cuvintelor emoţionante şi pline de sens despre eliberarea de suferinţele vieţii. În mintea şi inimile discipolilor şi urmaşilor lui Buddha trăia imensa şi puternica autoritate a Maestrului. Cuvintele lui erau considerate sfinte de discipolii săi. Cum se face că aceştia considerau cuvintele sale ca un mesaj trimis din cer? Explicaţia trebuie căutată în faptul că aceşti discipoli şi urmaşi credeau că atunci, în timpul meditaţiei de sub arborele Bodhi, sufletul lui Buddha a fost străluminat de adevărata cunoaştere a existenţei lumilor, de lumina, de Soarele Universului şi că de aceea tot ce vine de pe buzele sale trebuie considerat un mesaj al spiritelor Universului. Această dispoziţie sacră, unicitatea şi caracterul acestei dispoziţii care trăia în inima discipolilor lui Buddha sunt la originea credinţei lor. Acest lucru trebuie evocat în mod interior pentru a putea înţelege faptele care s-au întâmplat acolo cu cinci sute de ani înaintea Misteriului de pe Golgota. Şi acum să ne întoarcem privirea spre o altă scenă a istoriei. Comparate cu durata imensă a evoluţiei omenirii, evenimente aflate la distanţă de un secol pot fi considerate aproape contemporane. Când vorbim de milenii şi milenii de evoluţie a omenirii, un secol nu contează. De aceea, deşi scena pe care vrem s-o aducem acum în faţa sufletului este la distanţă de un secol de evenimentul budhic, putem considera că cele două evenimente sunt, pentru evoluţia umanităţii, aproape contemporane.

În secolul al V-lea înainte de Christos trăia în Grecia o altă individualitate, care şi ea a reunit în jurul ei partizani şi discipoli. Acesta este de asemenea un lucru bine cunoscut. Însă pentru a înţelege mai bine evoluţia ultimelor secole, este bine să evocăm această individualitate. Este vorba de Socrate [17], în jurul căruia se adunau în vechea Grecie discipoli. Pentru a-l descrie pe Socrate în acest context, trebuie doar să privim imaginea pe care a schiţat-o despre acesta [18] marele filosof Platon [19], care pare să fie confirmată în esenţă şi de marele filosof Aristotel [20]. Nu trebuie să avem în vedere decât această descriere impresionantă lăsată de Platon pentru a putea spune: Socrate este întemeietorul unei mişcări în Occident. Şi cine analizează întregul caracter al culturii occidentale îşi dă seama că ceea ce se poate numi elementul socratic a jucat acolo un rol decisiv. Chiar dacă propagarea acestui element socratic s-a făcut mai subtil în Occident, pe valurile istoriei, decât cea a elementului budist în Orient, putem face totuşi o paralelă între Socrate şi Buddha. Foarte ciudat însă, discipolii şi ucenicii lui Socrate trebuie caracterizaţi în mod diferit faţă de discipolii şi ucenicii lui Buddha. Am putea spune: Deosebirea caracteristică dintre Orient şi Occident se poate aprecia prin prisma opoziţiei fundamentale Buddha-Socrate.

Socrate aduna discipolii în jurul lui. Ce sentiment avea el faţă de aceştia? Arta lui de a se purta cu discipolii a fost numită moşire spirituală, fiindcă el voia să scoată chiar din sufletul discipolilor săi ceea ce trebuiau ei să ştie, să cunoască. El le punea întrebări în aşa fel, încât acestea puneau în mişcare dispoziţia predominantă a sufletului lor, fără să le transmită propriu-zis ceva de la el, ci scoţând totul de la discipolii înşişi. Elementul oarecum arid, sec, care caracterizează concepţia socratică despre lume provine din faptul că Socrate făcea apel la latura individuală, la raţiunea profund personală a fiecărui discipol. Felul lui Socrate de a se plimba pe străzile Atenei cu ceata sa de adepţi, deşi diferită, se asemăna destul de mult cu felul în care Buddha parcurgea altădată cu discipolii săi drumurile Indiei. Dar în timp ce Buddha vestea ceea ce primise prin iluminarea sa sub arborele Bodhi, şi în timp ce cele primite din lumile spirituale au continuat să acţioneze de-a lungul secolelor şi să trăiască în discipolii săi ca vieţuiri ale lui Buddha, Socrate n-a avut nici cea mai mică pretenţie de a continua să trăiască

în inimile discipolilor săi ca „Socrate". Când stătea în faţa discipolilor săi el nu încerca să le transmită acestora nimic din sine, ci lăsa în seama lor să scoată din ei ceea ce se afla în propriul lor suflet. Nimic, absolut nimic din el nu trebuia să treacă în sufletele discipolilor săi. Totul trebuia să se nască din ei.

Nu se poate imagina un contrast mai mare decât acela dintre Buddha şi Socrate. În sufletele discipolilor lui Buddha trebuia să retrăiască în întregime Maestrul lor. În sufletele discipolilor lui Socrate nu trebuia să trăiască nimic venit de la el, după cum nici în copilul nou-născut nu trăieşte ceva care provine de la moaşa care l-a adus pe lume. La discipolii lui Socrate elementul spiritual trebuia adus pe lume prin arta spirituală a moşirii, aşezând omul pe propriile-i picioare, făcându-l să devină conştient de ceea ce era în el însuşi. Acesta era scopul urmărit de Socrate. S-ar mai putea caracteriza diferenţa dintre Socrate şi Buddha şi altfel. Dacă o voce din cer ar fi vrut să indice ceea ce discipolii lui Buddha ar fi trebuit să primească de la Maestrul lor, ea ar fi putut spune: Aprindeţi în voi flacăra care a trăit în sufletul lui Buddha, pentru ca astfel să puteţi afla drumul care conduce spre spirit! Dacă am vrea să caracterizăm în mod asemănător ceea ce voia Socrate, ar trebui să spunem: Socrate ar fi strigat fiecăruia dintre discipolii săi: Devino ceea ce eşti!

Evocând aceste două figuri, n-ar trebui să te întrebi: Avem aici două curente ale evoluţiei omeneşti diametral opuse? Ele se ating într-un anumit sens, dar numai la extremităţile lor. Lucrurile nu trebuie amestecate; trebuie întâi să deosebim clar diferenţele şi apoi să arătăm că pe un plan superior ele prezintă o unitate. Dacă ni-l imaginăm pe Buddha în faţa unuia dintre discipolii săi, am putea spune: El se străduieşte ▌puteţi recunoaşte aceasta în predicile sale ▌să aprindă în sufletul lui prin cuvintele înălţătoare pe care le repetă fără încetare ▌repetiţiile sunt necesare şi nu s-ar putea suprima din predicile lui Buddha ▌, servindu-se de ceea ce a primit el însuşi sub arborele Bodhi, sentimentele care-l vor înălţa până în lumea spirituală. Cuvintele sale vibrează de dorinţa de a se îndepărta de Pământ, răsunând ca un mesaj ceresc de pe buzele sale, care le reproduc sub impresia directă a iluminării.

Şi cum ni-l putem reprezenta pe Socrate în faţa discipolului său? Atunci când îi descrie raportul omului cu Dumnezeu, Socrate îi spune elevului, servindu-se de un limbaj raţional simplu, de toate zilele, cum trebuie să gândească şi cum se desfăşoară relaţiile logice dintre lucruri. El îi atrage mereu atenţia discipolului său asupra lucrurilor celor mai prozaice ale vieţii cotidiene, după care acesta trebuie să aplice ceea ce poate cuceri prin logică obişnuită la ceea ce îşi poate însuşi drept cunoaştere. Numai o dată Socrate pare să atingă înălţimile sublime unde se ridicase Buddha atunci când le vorbea discipolilor săi. Este momentul când întâmpină moartea şi când vorbeşte despre nemurirea sufletului. Vorbeşte atunci ca un mare iluminat, dar şi într-un fel care poate fi înţeles doar dacă ai în vedere întreaga sa trăire personală. De aceea ne emoţionează atât de profund acel dialog al lui Platon despre nemurirea sufletului. Socrate spune acolo: Nu m-am străduit eu toată viaţa să cuceresc prin filosofie ceea ce poate fi cucerit ca om pentru ca să mă eliberez de legăturile simţurilor? Şi acum, când sufletul meu se va elibera de materie, nu trebuie el să pătrundă cu bucurie în elementul sufletesc? Nu trebuie eu să intru cu bucurie acolo unde întotdeauna m-am străduit să ajung prin filosofia mea?

Cel care sesizează întreaga predispoziţie a celor exprimate de Socrate în *Phaidon* la dialogul lui Platon se simte cu adevărat scufundat în atmosfera care emană din învăţătura lui Buddha, atunci când se adresează inimii discipolilor săi. Şi se poate spune atunci, în legătură cu deosebirea dintre cele două individualităţi: Într-un anumit punct al învăţăturii lor ele se înalţă până acolo, încât polaritatea lor se topeşte într-o unitate. Dacă ne îndreptăm privirea spre Buddha s-ar putea spune, relativ la predicile lui, că sentimentul pe care-l trezeşte în noi discursul lui Socrate despre nemurirea sufletului îl regăsim în toate predicile lui Buddha. Mă refer aici la atmosfera, la tensiunea sufletească. Ceea ce găsim însă în celelalte discursuri socratice, respectiv demersul de a-l aduce pe om să raţioneze singur, îl găsim rar la Buddha, totuşi îl găsim; câteodată el se face auzit. Într-o discuţie pe care Buddha a avut-o cu unul din discipolii săi, Sona [21], unde încearcă să-i arate că nu este bine să se lege numai de existenţa fzică, de materie şi că nu trebuie nici să se dăruiască exclusiv unei vieţi de mortificare cum procedau cei de demult, ci trebuie găsită o cale de mijloc, ai într-adevăr impresia că acolo este transpus un dialog socratic. Buddha îi vorbeşte discipolului său Sona cam în următorii termeni:

— Sona, poţi tu să cânţi dintr-o lăută care are corzile neîntinse?
— Nu, este obligat să răspundă Sona, eu nu pot să cânt la o lăută ale cărei corzi sunt slab întinse.
— Bine, spune Buddha, şi poţi tu să cânţi la o lăută ale cărei corzi sunt prea întinse?
— Nu, răspunde din nou Sona, eu nu pot să cânt la o lăută ale cărei corzi sunt prea întinse.
— Atunci dar, când poţi cânta bine la lăută, când corzile sunt foarte tare întinse?
— Nu, este nevoit să răspundă Sona, ci când corzile nu sunt nici prea întinse nici prea puţin întinse.
— Tot aşa este şi cu oamenii, răspunde Buddha; omul nu poate ajunge la cunoaştere când este prea mult sub stăpânirea simţurilor şi nu poate ajunge la cunoaştere nici dacă se izolează de viaţă pentru a se dărui practicii mortificării. Ca şi în cazul corzilor lăutei, trebuie găsită pentru sufletul omenesc o cale de mijloc.

Ai putea spune că această discuţie a lui Buddha cu discipolul său Sona ar putea sta la fel de bine printre dialogurile lui Socrate, căci la fel vorbeşte şi Socrate către discipolii săi, făcând apel la raţiune. Ceea ce tocmai v-am povestit este un „dialog socratic" pe care Buddha l-a purtat cu discipolul său Sona; un astfel de dialog este însă la fel de rar la Buddha ca şi un discurs să zicem „budist" despre nemurirea sufletului la Socrate, pe care acesta l-a ţinut pentru discipolii săi înaintea morţii sale.

Întotdeauna este nevoie să accentuăm că la adevăr ajungem doar dacă caracterizăm faptele în acest mod. Ar fi, evident, mai uşor să spui: Evoluţia omenească este condusă de marii ghizi, care de fapt ne învaţă mereu aceleaşi lucruri, numai că sub forme diferite, şi că toţi ghizii omenirii nu sunt, prin cuvintele lor, decât expresii ale unuia singur. ▌Desigur, ceva este adevărat aici, dar exprimat în mod cât se poate de simplist. Este important să facem efortul de a recunoaşte lucrurile în unitatea şi diversitatea lor, să încercăm întâi să caracterizăm lucrurile după deosebirile lor, şi abia apoi, pe baza acestora, să găsim unitatea superioară. Această remarcă metodică referitoare la aspectele spirituale o facem pentru că ea corespunde în întregime vieţii. Este uşor să spui: Toate religiile conţin unu şi acelaşi lucru, apoi să începi să caracterizezi acest „Unu" şi să spui: Toţi fondatorii de religii au dat de fapt expresii diferite pentru unul şi acelaşi lucru. Este absolut simplist, chiar dacă această caracterizare se face cu cuvinte oricât de frumoase. În felul acesta nu facem altceva decât să caracterizăm de la bun început două figuri, precum cele ale lui Buddha şi Socrate, după o unitate abstractă, fără să căutăm diferenţierea polară. Însă îndată ce raportăm această diferenţiere la formele gândurilor lor, oamenii înţeleg despre ce este vorba. Piperul şi sarea, zahărul şi ardeiul sunt condimente şi toate stau pe masă pentru mâncare; ele sunt toate „unu", respectiv condimente pentru mâncare. Totuşi nimeni nu le va considera pentru aceasta ca un singur şi acelaşi lucru şi să pună, de exemplu, sare sau piper în cafea în loc de zahăr. Or, ceea ce nu putem admite în viaţa curentă nu se poate admite nici când este vorba de viaţa spirituală. Nu se poate spune că Krishna sau Zoroastru, Orfeu sau Hermes ar fi, în fond, forme diferite ale „unuia" şi aceluiaşi lucru. Aceasta nu are mai multă valoare, când este vorba de o studiere serioasă şi profundă a lucrurilor, decât dacă spunem: Piperul şi sarea, zahărul şi ardeiul nu sunt, în fond, decât aspecte diferite ale aceleiaşi entităţi: condimentele pentru mâncare. Este important să înţelegem într-adevăr astfel de demersuri metodice şi să nu luăm ceea ce este mai comod drept adevăr.

Când privim aceste două personalităţi, Buddha şi Socrate, ele ne apar ca două entităţi ▌polar opuse ▌ale evoluţiei omeneşti. Şi dacă pe acestea două le unim din nou ▌aşa cum am văzut ▌într-o unitate superioară, putem să le alăturăm o a treia mare individualitate, în jurul

căreia de asemenea se adunau discipoli şi ucenici: Christos Iisus. Dacă dintre aceşti ucenici şi discipoli ce se strângeau în jurul Lui îi observăm mai întâi pe cei mai apropiaţi, pe Cei doisprezece, aceştia ne spun ceva ▌şi Evanghelia după Marcu o face cu toată claritatea posibilă ▌despre relaţia dintre Maestru şi discipol, pe care tocmai am caracterizat-o pe un alt plan când am vorbit de Buddha şi Socrate. Expresia cea mai pregnantă, cea mai clară, cea mai concentrată pe care o găsim în legătură cu acest subiect este cea care ne spune că Christos ▌se spune aceasta în mai multe rânduri ▌a apărut în faţa mulţimii care voia să-L audă. El vorbeşte mulţimii, aşa cum spune Evanghelia, în parabole sau în pilde. El se serveşte de parabole şi de pilde pentru a vorbi de anumite evenimente profund semnificative ale evoluţiei lumii şi ale istoriei omenirii. Apoi se spune: Când era singur cu discipolii Săi cei mai apropiaţi, El le desluşea aceste pilde. În Evanghelia după Marcu ni se dă şi un exemplu despre felul cum se adresa mulţimii şi cum apoi tălmăcea cele spuse discipolilor:

> *„Şi-i învăţa multe în pilde, şi în învăţătura Sa le spunea: Ascultaţi: Iată, ieşit-a semănătorul să semene.*
> *Şi pe când semăna el, o sămânţă a căzut lângă cale şi păsările cerului au venit şi au mâncat-o.*
> *Şi alta a căzut pe loc pietros, unde nu avea pământ mult, şi îndată a răsărit pentru că nu avea pământ mult.*
> *Şi când s-a ridicat Soarele s-a veştejit şi, neavând rădăcină, s-a uscat.*
> *Altă sămânţă a căzut între spini, a crescut, dar spinii au înăbuşit-o şi rod n-a dat.*
> *Şi altele au căzut pe pământul cel bun şi, înălţându-se şi crescând, au dat roade şi au adus: una treizeci, alta şaizeci, alta o sută.*
> *Şi zicea: Cine are urechi de auzit să audă.*" (4, 2▌9)

Iar către discipoli vorbea astfel:

> *„Semănătorul seamănă cuvântul.*
> *Cele de lângă cale sunt aceia în care se seamănă cuvântul şi, când îl aud, îndată vine Satana şi ia cuvântul cel semănat în inimile lor*
> *Cele semănate pe loc pietros sunt aceia care, când aud cuvântul, îl primesc îndată cu bucurie.*
> *Dar n-au rădăcină în ei, ci ţin până la un timp; apoi, când se întâmplă strâmtoare sau prigoană pentru cuvânt, îndată se smintesc.*
> *Şi cele semănate între spini sunt cei ce ascultă cuvântul. Dar grijile veacului şi înşelăciunea bogăţiei şi poftele după celelalte, pătrunzând în ei, înăbuşă cuvântul şi îl fac neroditor.*
> *Iar cele semănate pe pământul bun sunt cei ce aud cuvântul şi-l primesc şi aduc roade: unul treizeci, altul şaizeci, altul o sută.*" (4, 14▌20)

Avem aici un exemplu perfect al modului în care îşi transmitea învăţătura Christos Iisus. Despre Buddha putem spune, în limbajul nostru occidental: El înălţa către cer tot ceea ce omul resimţea şi trăia pe Pământ. În ceea ce-l priveşte pe Socrate, s-a spus adesea pe drept cuvânt că întregul său mod de a acţiona se poate rezuma în felul următor: El a coborât filosofia din cer pe Pământ, fiindcă a apelat direct la raţiunea pământească.

Care era poziţia lui Christos Iisus faţă de discipolii săi? El se comporta într-un fel faţă de mulţime: pe aceasta o învăţa în parabole; şi se comporta în alt fel faţă de discipolii săi mai intimi: acestora le tălmăcea parabolele, spunându-le ce trebuiau să înţeleagă, ce era cel mai uşor de sesizat prin intermediul raţiunii omeneşti. Învăţătura lui Christos este deci mai complexă decât cea a lui Buddha sau Socrate. De-a lungul tuturor cuvântărilor lui Buddha se regăseşte mereu *aceeaşi* trăsătură de caracter; de aceea şi discipolii săi sunt toţi de acelaşi fel. Tot astfel sunt şi discipolii lui Socrate, căci aceşti discipoli se pot forma oriunde în lume, atâta timp cât pentru aceasta nu trebuie altceva decât să descoperi ceea ce există deja în sufletul omenesc. Învăţătura lui Christos are un dublu caracter: ea se prezintă în mod diferit, după cum se adresează discipolilor Săi intimi sau mulţimii. Ce înseamnă aceasta?

Pentru a înţelege de ce lucrurile stau astfel trebuie să-ţi dai seama de transformările care s-au produs la această răscruce a istoriei care a fost Misteriul de pe Golgota. Timpurile în care vechea clarvedere era apanajul tuturor oamenilor sunt pe sfârşite. Cu cât ne întoarcem mai mult în urmă în evoluţia omenirii, cu atât ne apropiem mai mult de epocile în care clarvederea era un bun comun al tuturor oamenilor, în care toţi percepeau lumea spirituală. Şi cum percepeau ei lumea spirituală? Vederea lor era o contemplare a tainelor lumii în imagini, în imaginaţiuni inconştiente sau subconştiente, o clarvedere de vis în imaginaţiuni onirice, nu sub această formă de concepte clare pe care le are acum raţiunea omenească atunci când vrea să cunoască ceva. Ştiinţa de azi, dar şi gândirea obişnută, raţiunea şi puterea de judecată prozaică erau necunoscute altădată. Când omul se afla în faţa lumii exterioare, lui îi era suficient să o vadă; nu o îmbucătăţea în idei, nu avea deprinderea logicii şi nu ştia să raţioneze combinativ despre lucruri. Această stare este greu de conceput pentru omul modern; fiindcă el vrea să pătrundă totul cu gândirea. Însă cei vechi nu gândeau în acest fel; ei treceau prin faţa obiectelor, le priveau, se îmbibau cu imaginea lor şi le găseau explicaţia atunci când se cufundau în starea intermediară dintre veghe şi somn, în lumea lor imaginativă de vis. Atunci ei vedeau imagini.

Să ne reprezentăm lucrurile mai concret: să presupunem că în acele timpuri îndepărtate de acum multe, multe milenii o fiinţă omenească privea lumea din jurul ei. Deodată o surprinde prezenţa unui Maestru, care explică ceva discipolilor săi. Ea s-ar fi apropiat şi ar fi ascultat ce fel de cuvinte spune învăţătorul discipolilor săi. Dacă erau mai mulţi discipoli ar fi observat că printre ei se află unul care primeşte în el cu fervoare cuvintele maestrului; un altul de asemenea le ascultă, dar le uită imediat după aceea; un al treilea este atât de prins în egoismul său, încât nici nu ascultă. Omul nostru nu ar fi putut compara raţional, în termeni abstracţi, aceste trei atitudini diferite. Dar când se găsea în starea intermediară dintre veghe şi somn, scena revenea în faţa sufletului său într-un tablou. Şi el ar fi putut vedea atunci ceva ca un semănător care merge şi seamănă: unele seminţe cad pe un pământ bun, unde ele cresc; altele cad pe un sol mai puţin bun şi altele pe unul pietros. Cele aruncate pe un pământ mai puţin bun produc puţin, cele aruncate pe un sol pietros nu produc nimic. Omul de atunci nu ar fi spus cum se spune astăzi: Unul dintre discipoli primeşte cuvintele, altul nu le primeşte şi aşa mai departe. În stările intermediare dintre veghe şi somn el a revăzut însă imaginea şi atunci a văzut explicaţia. În continuare el nu ar fi vorbit despre ceea ce a văzut. Dacă i-am fi cerut să descrie raporturile care existau între Maestru şi discipolii săi, el ar fi povestit viziunea sa. Căci această viziune era pentru el realitatea, dar şi explicaţia.

Or, mulţimea care Îl înconjura pe Christos mai poseda un ultim rest ale acestei vechi clarvederi; sufletele oamenilor mai erau încă în stare să asculte, atunci când li se vorbea în imagini despre existenţă şi despre devenirea omenirii. Christos vorbea deci mulţimii ca pentru cineva care mai poseda încă o ultimă rămăşiţă a clarvederii de altădată, pe care ar fi introdus-o în viaţa sufletească obişnuită.

Şi cine erau ucenicii Săi intimi? Am văzut mai înainte că Cei doisprezece apostoli se compuneau din cei şapte fii ai mamei Macabeilor şi cei cinci fii ai lui Matatia. Am văzut cum s-au ridicat, prin întreaga evoluţie a vechiului popor evreu, la afirmarea puternică a Eului nemuritor. Ei au fost cu adevărat primii pe care Christos Iisus i-a putut alege pentru a apela la ceea ce trăieşte în fiecare suflet şi urmează să devină în viitor un bun comun pentru toate sufletele omeneşti. Mulţimii îi vorbea presupunând că ea înţelege ceea ce s-a păstrat ca o ultimă rămăşiţă a vechii clarvederi; discipolilor Săi le vorbea presupunând că ei sunt primii care pot înţelege modul în care noi vorbim astăzi oamenilor despre lumile spirituale. Era necesar deci în acel moment de răscruce ca Christos Iisus să vorbească într-un fel mulţimii şi în alt fel discipolilor Săi intimi. Pe aceşti doisprezece discipoli pe care i-a atras la Sine îi pune în mijlocul mulţimii. Ceea ce în viitor trebuie să devină un bun comun pentru întreaga omenire, respectiv înţelegerea, înţelegerea pe cale raţională a adevărurilor referitoare la lumile superioare şi la tainele evoluţiei omenirii, era misiunea cercului mai intim de discipoli ai lui Christos Iisus. El vorbea, s-ar putea spune ▌luaţi tot ceea ce spunea El cu ocazia tălmăcirii pildelor pentru discipolii Săi ▌şi în termeni socratici: căci ceea ce El spunea era scos chiar din sufletul fiecăruia, atâta doar că

Sociala taina[illegible] pildelor pentru discipoli. Şi în termeni socratici, tot ceea ce se spunea era ceea chiar din sânetul naturale, atata doar ca în timp ce Socrate se limita mai mult la raporturile pământeşti, am putea spune la logica comună, Christos Iisus se referea la chestiuni spirituale. Când Christos le vorbea discipolilor intimi în manieră socratică, el le desluşea probleme spirituale. Când Buddha le vorbea discipolilor săi, el le desluşea chestiunile spirituale, însă în conformitate cu iluminarea, adică cu ceea ce pot primi sufletele omeneşti când zăbovesc în lumea spirituală. Christos se adresa mulţimii în felul în care sufletul omenesc obişnuit vieţuia odinioară în lumile spirituale. Pentru mulţime el vorbea, s-ar putea zice, ca un Buddha popular; pentru discipoli însă ca un Socrate elevat, ca un Socrate spiritualizat. Socrate extrăgea din sufletele discipolilor săi raţiunea individuală, pământească; Christos extrăgea raţiunea cerească. Buddha dădea discipolilor săi iluminarea cerească; Christos dădea mulţimii, în pildele sale, iluminarea pământească.

Vă rog să vizualizaţi următoarele trei scene: acolo, în ţara Gangelui, Buddha şi discipolii săi ❙ ca o replică a lui Socrate; dincolo, în Grecia, pe Socrate cu discipolii săi ❙ ca o replică a lui Buddha. Şi apoi, această stranie sinteză, această fuziune unică a celor două entităţi, patru până la cinci secole mai târziu. În faţa sufletului dumneavoastră se află aici, în unul dintre cele mai măreţe exemple, tabloul devenirii legice a evoluţiei omenirii.

Evoluţia omenirii avansează pas cu pas. Multe lucruri din cele spuse la început de către ştiinţa spiritului ar putea fi considerate de anumite persoane ca un fel de teorie, o simplă doctrină. Lor li se pare că a considera sufletul omenesc ca fiind o conlucrare a sufletului senzaţiei, sufletului înţelegerii sau afectivităţii şi sufletului conştienţei este pură abstracţie. Desigur, există oameni care judecă pripit. Sunt unii care judecă şi mai pripit, care, de îndată ce le schiţezi liniile unei evoluţii viitoare, o consideră ca şi încheiată. Există încă şi alte feluri de a judeca; noi am făcut deja această experienţă! Este bine ca noi antroposofii să atragem atenţia oamenilor şi asupra modului în care nu ar trebui să gândim.

Şi iată un exemplu frapant despre cum nu ar trebui să gândim, despre care însă mulţi cred că este bun. Azi dimineaţă cineva mi-a relatat un exemplu nostim al unui atare mod de a gândi. Îl folosesc aici doar ca un exemplu pe care ar trebui să ni-l întipărim bine în suflet, pentru că noi, ca antroposofi, n-ar trebui să luăm cunoştinţă doar de obiceiurile proaste ale lumii, ci să facem efectiv ceva pentru o continuă desăvârşire a sufletului. Dacă dau acest exemplu, despre ceva ce mi s-a spus azi dimineaţă, nu o fac deci dintr-un motiv personal, ci dintr-un motiv spiritual, general-valabil.

Mi s-a relatat că undeva în Europa un domn a tipărit, cu mai multă vreme în urmă, lucruri complet false despre ceea ce propovăduieşte ***Teosofia*** lui Steiner sau despre raportul său cu mişcarea spirituală. Astăzi se reproşează unei personalităţi că o cunoştinţă a ei, domnul despre care pomeneam mai sus, a putut să tipărească aşa ceva. Ce răspunde această personalitate? Da, dar această cunoştinţă a mea abia acum începe să studieze serios operele dr. Steiner. Cu ani în urmă el şi-a dat însă acordul pentru cele publicate, iar acum găseşte ca scuză că respectivul abia începe să studieze scrierile! Este un gen de gândire nepermis în cadrul mişcării noastre. În viitor, istoricii care vor scrie despre aceste lucruri vor pune întrebarea: Cum a fost posibil să-i treacă prin minte cuiva, după ce cu ani în urmă şi-a dat acordul asupra unei chestiuni, să se scuze că el abia acum începe să ia cunoştinţă de acea chestiune?

Acestea sunt lucruri care fac parte din educaţia antroposofică, iar noi nu vom putea avansa decât atunci când cu toţii vom fi convinşi că lucruri de acest gen ar trebui să fie imposibile în interiorul mişcării antroposofice. Este o chestiune ce ţine de onestitate interioară să nu poţi gândi sub nicio formă astfel. Este imposibil să avansezi în cunoaşterea adevărului, dacă mai poţi gândi în acest fel. Şi datoria antroposofului este de a fi atent la aceste lucruri, să nu treacă indiferent pe lângă ele şi să vorbească despre „iubirea aproapelui". A-i ierta cuiva un astfel de comportament înseamnă, în adevăratul sens al cuvântului, a te purta faţă de el cu indiferenţă. Căci prin aceasta îl condamni karmic la inexistenţă şi inconsistenţă după moarte. Dimpotrivă, atrăgându-i atenţia asupra unor fapte de acest fel, îi faci mai uşoară existenţa de după moarte. Acesta este sensul mai profund al chestiunii.

Astfel, lucrurile nu trebuie luate uşor atunci când spunem, la început simplu, că sufletul omenesc se compune din trei părţi: sufletul senzaţiei, sufletul înţelegerii sau afectivităţii şi sufletul conştienţei. Am văzut în cursul ultimilor ani că aici se află mai mult decât o simplă clasificare sistematică a sufletului. Noi ştim că în timpul epocii postatlanteene s-au dezvoltat treptat diferite civilizaţii: cea a Indiei antice, a Persiei vechi, a Egiptului şi Caldeei, civilizaţia greco-latină şi, în sfârşit, a noastră. S-a arătat că lucrul cel mai important care s-a petrecut în perioada civilizaţiei babiloniano-caldeano-egiptene a fost faptul că atunci sufletul senzaţiei omului a cunoscut într-adevăr o dezvoltare deosebită. Tot aşa, în civilizaţia greco-latină s-a dezvoltat în mod deosebit sufletul înţelegerii sau afectivităţii şi în epoca noastră se dezvoltă sufletul conştienţei. Aceste trei perioade de civilizaţie contribuie deci la educarea şi la evoluţia sufletului omenesc. Aceste trei părţi ale sufletului nu sunt o invenţie a noastră, ele sunt trei realităţi vii, care s-au dezvoltat succesiv în cele trei perioade succesive.

Însă toate trebuie să se lege între ele. Ceea ce precede trebuie să se regăsească în ceea ce urmează, după cum ceea ce premerge prefigurează ceea ce va urma. Buddha şi Socrate au trăit în timpul celei de a patra perioade de civilizaţie postatlanteeană, în care sufletul înţelegerii sau afectivităţii se exprimă în mod deosebit. Fiecare dintre ei a avut misiunea lui în cadrul acestei perioade.

Buddha a avut misiunea de a conserva, de a prelungi cultura sufletului senzaţiei din epoca precedentă, cea de a treia, în epoca următoare, cea de a patra. Învăţătura sa, ceea ce discipolii lui primesc în inima lor, este ceea ce trebuie să continue să lumineze din perioada a treia postatlanteeană, cea a sufletului senzaţiei, în cea de a patra, cea a sufletului înţelegerii sau afectivităţii. Aşadar, epoca sufletului înţelegerii sau afectivităţii, epoca a patra de civilizaţie postatlanteeană, este străbătută, prin învăţătura lui Buddha, de căldura, de focul puternic şi de lumina epocii sufletului senzaţiei, în care încă mai supravieţuia facultatea clarvederii. Marele conservator al culturii sufletului senzaţiei în cultura sufletului înţelegerii sau afectivătăţii este Buddha. ❙ Ce misiune îi revine acum lui Socrate, care vine puţin mai târziu?

Socrate trăieşte de asemenea în epoca sufletului înţelegerii sau afectivităţii. El apelează la individualitatea omenească, la ceva ce de fapt nu se poate dezvolta decât în a cincea perioadă de cultură, în epoca noastră. El trebuie să anticipeze, sub o formă încă abstractă, epoca sufletului conştienţei în epoca sufletului înţelegerii sau afectivităţii. Buddha face să supravieţuiască trecutul. De aceea învăţătura sa ne apare ca o lumină strălucitoare şi caldă. Socrate pregăteşte viitorul, dezvoltarea sufletului conştienţei, şi de aceea cuvintele sale ne par sobre, pur intelectuale şi chiar seci.

Vedem astfel cum epocile de civilizaţie a treia, a patra şi a cincea se comprimă toate în a patra. Cea de a treia este conservată prin Buddha, cea de a cincea este pregătită prin Socrate. Orientul şi Occidentul se întâlnesc aici pentru a asimila aceste două elemente diferite; Orientul pentru a conserva măreţia timpurilor trecute, Occidentul pentru a anticipa ceea ce trebuie să apară în viitor.

De la epocile vechi ale evoluţiei omenirii, în care Buddha a apărut mereu ca un Budhisatva, până în momentul în care el s-a ridicat la starea de Buddha, este un drum drept. Este o evoluţie lungă, care ia sfârşit odată cu existenţa de Buddha, care ia sfârşit şi prin faptul că Buddha cunoaşte acum ultima lui încarnare şi nu mai revine pe Pământ. A fost o perioadă lungă, care a luat sfârşit după ce a transmis mai departe roadele perioadei a treia postatlanteene, cea a sufletului senzaţiei, făcând-o să strălumineze din nou. Dacă citiţi din acest punct de vedere predicile lui Buddha veţi avea dispoziţia care trebuie, iar apariţia epocii sufletului înţelegerii sau afectivităţii va căpăta atunci o valoare cu totul nouă pentru dumneavoastră. Veţi merge atunci la predicile lui Buddha şi vă veţi spune: Ele se adresează direct sufletului omenesc; în spate există însă ceva ce scapă acestui suflet, ceva care aparţine unei lumi superioare. De aici şi această curioasă mişcare ritmică a

repetiţiilor care se găsesc acolo, care şochează inteligenţa obişnuită şi pe care nu o putem înţelege decât când trecem de la planul fizic la planul eteric, planul suprasensibil cel mai apropiat de lumea sensibilă. Cel ce înţelege că multe lucruri acţionează din corpul eteric, aflat în spatele corpului fizic, înţelege şi de ce multe lucruri din predicile lui Buddha se repetă mereu şi mereu. Nu trebuie să încercăm să eliminăm sentimentul ciudat pe care ni-l provoacă predicile, suprimând repetiţiile. Nişte minţi abstracte au crezut că fac ceva bun dacă extrag doar sensul, evitând repetiţiile. Din contră, este bine să lăsăm totul aşa cum a fost dat de Buddha.

Dacă ne referim acum la Socrate, deocamdată fără tot acel material bogat de descoperiri din ştiinţele naturii şi din ştiinţele umaniste acumulat de atunci, dacă observăm modul în care se apropia el de lucrurile obişnuite şi apoi luăm în considerare realizările ştiinţelor naturii, vedem că peste tot regăsim în acestea metoda socratică. De asemenea, ea este căutată şi dorită. Este ca un fir roşu care porneşte de la Socrate, traversează epoca noastră şi va continua să se perfecţioneze fără încetare.

Astfel, evoluţia omenească până la Buddha este străbătută de un curent care sfârşeşte odată cu el; şi avem un alt curent, care începe cu Socrate şi se va prelungi în viitorul îndepărtat. Socrate şi Buddha stau unul lângă altul ca două nuclee de comete, dacă ni se permite să folosim această imagine; coada de lumină a cometei lui Buddha învăluind nucleul şi pierzându-se într-un trecut foarte îndepărtat; cea a lui Socrate învăluind de asemenea nucleul şi luminând până departe, într-un viitor nedefinit. Două comete mergând în direcţii opuse, al căror nucleu luminează în acelaşi timp; aceasta este imaginea pe care aş folosi-o pentru a-i descrie pe cei doi, Buddha şi Socrate.

Cinci sute de ani mai târziu, Christos Iisus realizează un fel de fuziune a celor două curente. Am văzut deja prin câteva fapte acest lucru. Mâine vom continua acest studiu, răspunzând la întrebarea: Cum putem caracteriza corect misiunea lui Christos Iisus în raport cu sufletul omenesc?

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a V-a

Basel, 19 septembrie 1912

Am descris ieri dintr-un anumit punct de vedere momentul istoric în care se plasează Misteriul de pe Golgota. Am încercat să facem acest lucru oprindu-ne la doi din cei mai importanţi ghizi ai omenirii, Buddha şi Socrate, care au trăit amândoi câteva secole înaintea Evenimentul de pe Golgota. Am văzut că Buddha marchează într-o oarecare măsură sfârşitul unui curent de evoluţie. Între secolele al VI-lea şi al V-lea înaintea Misteriului de pe Golgota Buddha vesteşte revelaţia de la Benares, ce va deveni mai târziu învăţătura vastă şi profundă care rezumă şi, într-un anumit sens, reînnoieşte ceea ce de milenii forma hrana spirituală a omenirii. El realizează acest lucru în modul în care putea fi făcut atunci, cu cinci sute de ani înaintea Misteriului de pe Golgota, şi cum era mai nimerit să se facă pentru popoarele şi rasele care trăiau la acea epocă. De ce Buddha poate fi considerat sfârşitul de drum al unui curent universal va fi şi mai evident dacă privim pe marele său predecesor, care, într-un fel, recade deja într-un con de umbră al evoluţiei omenirii, pe marele învăţător indian Krishna, care ni se înfăţişează, însă într-un cu totul alt sens, ca punctul final al unei revelaţii milenare.

Krishna poate fi situat în istorie cam cu câteva secole înaintea lui Buddha; dar nu aceasta este ceea ce interesează aici. Punctul esenţial este acesta: cu cât laşi să acţioneze mai mult asupra ta cele două fiinţe, Krishna şi Buddha, cu atât mai mult îţi dai seama că, dintr-un anumit punct de vedere, învăţătura lui Buddha apare într-o lumină şi mai clară la Krishna şi că ▌după cum vom vedea îndată ▌această revelaţie era atunci pe sfârşite.

Krishna, în acest nume se concentrează realmente o strălucire care a luminat evoluţia spirituală a omenirii timp de multe, multe milenii. Dacă te adânceşti în tot ceea ce ar putea fi desemnat ca Învăţătura, ca Revelaţia sa, observi înălţimi sublime ale revelaţiei spirituale omeneşti şi ai sentimentul că nimic mai perfect, nimic mai înalt n-ar putea exista. Revelaţia lui Krishna este în felul ei un sumum care cu greu ar putea fi depăşit. Desigur, noi rezumăm în persoana lui Krishna o învăţătură care a fost dată multor instructori, care au trebuit să devină purtătorii ei înaintea lui. Dar tot ceea ce le-a fost comunicat acestora timp de mii şi sute de ani mai înainte se află reînnoit, rezumat şi completat în învăţătura pe care a dat-o el poporului său. Când iei în considerare felul în care vorbeşte Krishna în discursurile lui despre lumile divine şi lumile spirituale, despre raporturile lor cu omenirea şi despre cursul evenimentelor istorice, când îţi dai seama de înălţimea spirituală la care trebuie să ajungi dacă vrei să înţelegi sensul adânc al acestei învăţături, atunci trebuie să recunoşti că în istoria ulterioară a omenirii nu mai există decât un singur lucru cu care să poată fi comparat.

Se poate spune că, într-o anumită măsură, revelaţia lui Krishna constituie o învăţătură ocultă, căci puţini oameni se pot ridica la perfecţiunea interioară, la înălţimea spirituală necesară pentru a înţelege aceste lucruri. Nu este necesar ca aceste lucruri să le ţinem secret prin mijloace exterioare, să le ţinem sub cheie; ele rămân oculte fiindcă majoritatea oamenilor este incapabilă să se ridice la înălţimea necesară pentru a le înţelege. Se pot răspândi punându-le la îndemâna tuturor ▌ele vor rămâne totuşi secrete.

Mijlocul de a şterge caracterul lor de ştiinţă ocultă nu este acela de a fi răspândite printre oameni, ci de a înălţa sufletele, pentru ca oamenii să se poată uni cu ele. Aceste lucruri planează la o anumită înălţime spirituală, la care se mai adaugă un anumit mod de exprimare, ce reprezintă un fel de culme spirituală. Cine aude cuvintele unei astfel de revelaţii ar greşi dacă ar crede că le-a înţeles, chiar dacă el este un savant, un erudit al secolului al XX-lea. Îţi dai seama perfect de ce se spune azi de către foarte mulţi, că nu există o învăţătură ocultă; se spune acest lucru pentru că, adesea, cei care emit această afirmaţie cred că dacă deţin cuvintele au totul. Însă ceea ce este ocult constă tocmai în faptul că respectivii nu înţeleg ceea ce au înaintea ochilor.

Spuneam mai înainte că un singur lucru se poate compara cu învăţătura lui Krishna. Este ceva ce ne evocă numele a trei oameni, care au trăit ceva mai târziu şi care sunt ceva mai apropiaţi de noi; numai că aici învăţătura este dată sub o cu totul altă formă, sub formă conceptuală, filosofică. Este vorba de tot ceea ce se leagă în ultima vreme de numele lui Fichte [22], Schelling [23] şi Hegel [24]. Teoriile acestor trei gânditori au un caracter ocult, comparabil întru câtva cu al altor „învăţături oculte" ale omenirii. Căci, deşi până la urmă poţi ajunge să ai în faţă învăţăturile lor, nimeni nu va nega că acestea au rămas, în sensul cel mai larg al cuvântului, adevărate învăţături oculte. Există foarte puţini oameni care să vrea să se apropie cât de puţin de ceea ce au scris aceşti trei gânditori. În virtutea a ceea ce s-ar putea numi curtoazie filosofică, azi se vorbeşte din nou de Hegel în anumite medii filosofice şi, ca răspuns la afirmaţia pe care tocmai am făcut-o, vi se va răspunde că totuşi sunt oameni care se ocupă de Hegel. Dacă analizăm însă ceea ce scriu aceşti oameni şi ne uităm cum contribuie ei la a-l face înţeles pe Hegel, putem fi convinşi că teoriile lui Hegel au rămas pentru ei o adevărată învăţătură ocultă. Dar la Fichte, Schelling şi Hegel reapare sub formă de concepte, sub formă abstractă, ceea ce ne vine ca lumină din Orient, de la Krishna şi, ca să remarcăm asemănarea, mai avem aici şi ceva în plus: o conformaţie sufletească a omului foarte bine definită. Mi-ar plăcea să prezint astăzi deschis despre ce este vorba.

Când o persoană, să nu zicem mediu cultivată ci foarte cultivată, ia în mână o lucrare filosofică oarecare a lui Fichte sau a lui Hegel şi începe să o citească, crede că acolo găseşte doar o continuare a evoluţiei care a avut loc pe plan intelectual. Şi majoritatea oamenilor este de acord că dacă deschizi, de exemplu, *Enciclopedia ştiinţelor filosofice* a lui Hegel [25] unde se vorbeşte întâi despre „a fi", apoi despre „a nu fi", despre „devenire", „existenţă" şi aşa mai departe, nu te încântă prea tare toate acestea. Mai poţi auzi spunându-se: Cineva a ticluit aici o operă de cea mai înaltă abstracţiune; poate fi foarte frumoasă, însă ea nu vorbeşte nici inimii, nici sufletului, nu dă nicio căldură interioară. Am cunoscut oameni care au închis rapid cartea de care vă vorbesc, după trei sau patru pagini. Un lucru nu se recunoaşte însă cu plăcere: dacă această lucrare nu radiază nicio căldură, dacă nu pătimeşti la citirea ei luptele existenţiale care te fac să treci de la infern la cer, cauza este în tine. Căci există o posibilitate ca în ceea ce oamenii numesc „noţiuni abstracte" la cei trei să pătimeşti adevărate lupte existenţiale, să nu resimţi doar căldură existenţială, ci întregul spectru, de la frigul existenţial extrem la căldura existenţială cea mai arzătoare. Poţi simţi că aceste lucruri nu sunt redate cu idei abstracte, ci efectiv cu sânge omenesc.

Putem stabili o comparaţie între lumina care emană din învăţătura lui Krishna şi această fază aşa-zis modernă a evoluţiei gândirii omeneşti; numai că între cele două există o mare diferenţă. Ceea ce întâlnim la Fichte, Schelling şi Hegel, aceşti gânditori ai creştinismului, cei mai evoluaţi, găsim şi la Krishna, dar sub o formă convenabilă pentru o epocă precreştină. Or, care este revelaţia adusă de Krishna? Este ceva ce n-a mai putut fi repetat niciodată după aceea, ceva a cărui înălţime nu poate fi depăşită. Cine are înţelegere pentru aceste lucruri îşi poate face o idee despre lumina spirituală ce emană dinspre acea cultură din care a provenit Krishna, dacă lasă să acţioneze asupra lui câteva mostre ce aparţin acestei culturi. Trebuie însă lăsat ca ele să acţioneze în sens corect. Dacă laşi să acţioneze în mod corect cuvinte precum cele din Bhagavad Gita ‖ dăm mai jos doar câteva exemple ‖, în care Krishna se referă la propria sa fiinţă, dobândeşti anumite cunoştinţe şi încerci anumite sentimente şi senzaţii, pe care le vom caracteriza imediat. Astfel, Krishna spune (în cântul al zecelea):

> *„Eu sunt spiritul devenirii, începutul, mijlocul şi sfârşitul ei. Printre fiinţe sunt cea mai nobilă din toate. Printre fiinţe sunt cea mai nobilă dintre tot ce a devenit. Printre fiinţele spirituale eu sunt Vishnu, printre stele eu sunt Soare, printre luminatorii cerului sunt Luna, printre elemente focul, printre munţi înaltul Meru; sunt printre ape marele ocean şi printre râuri Gangele, printre mulţimea de copaci eu sunt Ashvatta, sunt, în adevăratul sens al cuvântului, stăpânul oamenilor şi al tuturor fiinţelor ce trăiesc acolo, sunt şarpele cel veşnic dintre şerpi, cel care stă la temelia existenţei însăşi."*

Să luăm o altă mărturie din aceeaşi civilizaţie, pe care o întâlnim în Vede:

> *„Devaşii se adună in jurul tronului celui Atotputernic şi Îi cer cu evlavie să spună cine este El însuşi. Atunci Atotputernicul ‖Dumnezeul universal în sensul vechii Indii ‖răspunde: Dacă ar exista un altul ca mine, m-aş descrie prin el. Eu sunt din eternitate şi voi fi în întreaga eternitate. Sunt cauza primă a toate, cauza a tot ce se află la vest, est, nord şi sud, cauza a tot ceea ce se află sus în înalturi şi jos în adâncuri. Eu sunt totul şi sunt mai bătrân decât tot ce există. Sunt stăpânul stăpânilor. Sunt adevărul însuşi, sunt revelalia însăşi, cauza revelaţiei. Eu sunt cunoaşterea, cucernicia, sunt dreptatea. Eu sunt atotputernic."*

Şi iată ce se găseşte în acest foarte vechi document în chip de răspuns la întrebarea: Care este cauza tuturor lucrurilor?

> *„Această cauză a lumii este focul, este Soarele şi de asemenea Luna; este de asemenea acest brahman pur şi această apă şi această creatură, cea mai elevată dintre toate. Toate clipele şi toate săptămânile, toate lunile, toţi anii, toate veacurile, toate mileniile, toate milioanele de ani au ieşit din personalitatea sa ce radiază, pe care nimeni nu o poate înţelege, nici sus, nici jos, nici împrejur şi nici în centru, acolo unde ne găsim noi!"*

Acestea sunt cuvintele care răsună în urechile noastre din depărtarea acelor timpuri străvechi. Dacă ne deschidem lor, dacă le studiem în mod imparţial, ce sentimente trezesc în noi? Tocmai am văzut ce spune Krishna despre el însuşi şi ceea ce este spus despre Dumnezeul universal şi despre cauza lumii. Aceste cuvinte şi aceste cunoştinţe sunt cele mai puternice, cele mai înalte care au fost pronunţate vreodată şi ştim că în viitor nimic mai grandios, nimic mai profund nu va putea fi spus vreodată. Omenirii i-a fost adus ceva care trebuie să rămână, trebuie să fie primit aşa cum este, care a ajuns într-un anumit fel la perfecţiune. Şi peste tot unde, mai târziu, s-a reflectat asupra acestor lucruri s-a crezut poate de cuviinţă ca ele să se formuleze în cuvinte mai clare, să se exprime într-un alt fel, dar ele niciodată nu s-au spus mai bine, niciodată! Iar cine ar avea pretenţia să le spună mai bine ar fi mai mult decât îndrăzneţ.

Să considerărn mai întâi fragmentul din Bhagavad Gita unde Krishna descrie propria sa fiinţă. Ce descrie el în realitate? Într-un mod foarte straniu, el vorbeşte despre sine ca fiind Spiritul lucrurilor intrate în existenţă, ca fiind Vishnu printre spiritele cereşti, Soarele printre stele, Luna printre luminători, focul printre elemente etc. Dacă vrem să rezumăm într-o formulă cuvintele sale, putem spune aşa: Krishna se descrie pe sine ca Esenţa, Spiritul existent în toate, ca Fiinţa cea mai pură şi mai dumnezeiască care poate exista. Aşadar peste tot unde se pătrunde înăuntrul lucrurilor, unde se caută a se atinge substratul, esenţa lor, se află Krishna. Să luăm, de exemplu, un anumit număr de plante de aceeaşi specie şi să căutăm Fiinţa însăşi a acestei specii, Esenţa invizibilă care se manifestă prin formele vizibile vegetale. Care este această Esenţă a ei? Este Krishna! Nu trebuie însă să ne-o reprezentăm doar identică cu o plantă, ci ca tot ce poate fi mai perfect şi mai pur în formă; astfel că unde vedem o plantă nu avem doar Esenţa, ci de fiecare dată Esenţa în forma cea mai pură, mai nobilă şi mai perfectă.

Despre cine vorbeşte aşadar Krishna? Despre nimeni altcineva decât despre entitatea pe care omul o poate recunoaşte şi în el însuşi, atunci când se cufundă înăuntrul său; nu fiinţa sa vizibilă, aceea care ni se arată în viaţa de toate zilele, ci aceea care se ascunde în spatele manifestării trupeşti şi sufleteşti care ne apare de obicei. El vorbeşte despre entitatea omenească care se află în noi, căci entitatea omenească adevărată este una cu Universul. În Krishna nu avem cunoaşterea care se manifestă egoist; în el se face trimitere la ceea ce este mai elevat în om, la ceea ce se poate considera identic cu esenţa care trăieşte în fiecare lucru.

Aşa cum vorbim noi astăzi, având în vedere altceva, aşa vorbea Krishna când se referea la civilizaţia pe care o reprezenta. Când privim astăzi în noi înşine, mai întâi întâlnim acolo Eul, aşa cum este el descris în cartea mea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** [26]. Faţă de acest Eu obişnuit, noi mai deosebim şi un Eu suprasensibil, care nu se arată simţurilor şi care apare ca fiind nu numai în noi, ci răspândit în entitatea tuturor lucrurilor. Atunci când vorbim de Eul nostru superior, de entitatea superioară care se află în fiecare om nu este vorba de aceeaşi fiinţă despre care spunem în mod curent „Eu sunt", deşi nu avem două cuvinte diferite pentru a le distinge. În gura lui Krishna ele ar fi sunat diferit. El vorbeşte de entitatea sufletească a omului, în sensul concepţiei de la acea epocă, cum vorbim noi astăzi despre Eu.

Cum a fost posibil ca ceea ce rostea Krishna să se asemene atât de mult cu ceea ce exprimăm noi ca forma cea mai înaltă de cunoaştere? Aceasta se explică prin faptul că în mileniile care au precedat civilizaţia din care provenea Krishna a existat o cultură clarvăzătoare a omenirii, în care oamenii erau obişnuiţi ca, atunci când examinau esenţa lucrurilor, să se ridice la o contemplare clarvăzătoare. Şi această limbă, care răsună spre noi în cântările Bhagavad Gitei, o putem înţelege dacă o privim ca pe un sfârşit al vechii concepţii clarvăzătoare despre lume, dacă ne este clar un lucru: atunci, în acele timpuri de demult, în clipa în care omul se transpunea în starea de conştienţă intermediară dintre somn şi veghe, comună tuturor oamenilor, modul în care el se transpunea în lucruri nu se asemăna cu cel care există astăzi în contemplarea senzorială, unde lucrurile sunt aici şi omul se află în afara lor; el se simţea revărsat peste toate fiinţele, se simţea în toate fiinţele şi una cu toate fiinţele. El se simţea unit cu ce era mai bun în lucruri, şi ce era mai bun în el era în toate lucrurile. Pentru a înţelege cuvintele lui Krishna ce răsună spre noi din Bhagavad Gita trebuie părăsit spiritul şi sentimentele abstracte cu care este înzestrat omul modern; trebuie să te transpui interior în acea stare de suflet din vechile timpuri, pe care tocmai le-am caracterizat. Le putem înţelege dacă ne întrebăm: Cum se vedea pe sine omul în acele timpuri îndepărtate ale vechii clarvederi ? ‖ şi dacă ne răspundem: În felul care poate fi dobândit astăzi printr-o instrucţie spiritual-ştiinţifică, când omul îşi eliberează corpul său eteric şi se simte ca dilatat, ca răspândit în toate lucrurile şi fiinţele; în epocile vechi, omul se afla în mod cu totul natural în această stare, care nu era întru totul asemănătoare cu cea care se poate atinge astăzi prin antrenamentul spiritual-ştiinţific. În această stare, oamenii se aflau transpuşi în mod cu totul natural. Şi atunci când revelaţiile pe care ei le aveau erau exprimate în cuvinte frumoase, minunate, ele apăreau sub forma pe care o întâlnim la Krishna.

S-ar putea spune de aceea şi că Krishna le spunea semenilor: Eu vreau să exprim prin cuvinte ceea ce au văzut cei mai buni dintre noi când

se aflau în stările de clarvedere şi vreau să descriu raportul dintre ei şi lume aşa cum l-au văzut aceştia. Căci, în viitor, oamenii nu vor mai fi astfel, şi chiar voi înşivă nu veţi mai putea fi cum erau părinţii voştri. Eu vreau să descriu în cuvinte ceea ce au văzut strămoşii noştri, ca să rămână pentru mai târziu, căci oamenii nu vor mai putea avea în mod cu totul natural aceste viziuni. ❙ O exprimare aproximativă, în cuvintele posibile la acea vreme, a ceea ce trăise timp de milenii omenirea reprezenta revelaţiile lui Krishna. Ele trebuiau să rămână şi pentru timpurile în care oamenii nu le mai puteau contempla.

Şi celelalte cuvinte le putem privi astfel. Să presupunem că în epoca în care Krishna îşi expunea revelaţia sa un discipol l-ar fi întrebat pe un Maestru iniţiat: Spune-mi Maestre, ce ştii că se află în spatele lucrurilor pe care le văd ochii mei? Maestrul ştiutor ar fi răspuns atunci: În spatele lucrurilor pe care le contemplă ochii tăi fizici, corporali, este spiritul, suprasensibilul. Dar în timpurile vechi oamenii vedeau încă în mod cu totul natural lumea suprasensibilă. Şi regiunea suprasensibilă învecinată cu lumea noastră sensibilă este domeniul etericului; acolo pătrundea privirea lor. Acolo este cauza, izvorul a tot ceea ce este senzorial. Oamenii puteau vedea atunci cauza lucrurilor. Eu nu pot exprima acum decât în cuvinte ceea ce se contempla în mod direct atunci: era focul, era Soarele ❙ dar nu sub forma în care ne apare Soarele actual, căci ceea ce vede ochiul acum chiar şi pentru vechea clarvedere era invizibil; globul alb, incandescent al Soarelui era întunecat şi peste toate spaţiile se răspândeau efluviile, radiaţiile aurei solare, desfăcându-se şi întreţesându-se în imagini multicolore, însă în aşa fel încât ceea ce se cufunda astfel în lucruri era totodată lumină creatoare, era Soarele; şi la fel era Luna, care şi ea era privită cu totul altfel, căci în ea se cuprinde în totalitate brahmanul pur.

Dar, ce este brahmanul pur? Materialistul crede că inspirând aer prin el omul nu respiră decât oxigen. Aceasta este o iluzie. La fiecare respiraţie noi inspirăm spirit şi expirăm spirit. Ceea ce trăieşte ca spirit în aerul pe care îl respirăm pătrunde şi iese din noi. Pe vremea vechii clarvederi oamenii vedeau aceasta şi nu credeau, precum materialistul modern, că noi nu inspirăm decât oxigen. Ei ştiau că omul inspiră elementul eteric al spiritului, pe „brahman", de la care provine viaţa. Aşa cum azi se crede că viaţa este întreţinută de oxigenul din aer, cei vechi ştiau că brahman este cel ce întreţine viaţa; prin faptul că omul inspiră brahman, el trăieşte. Brahmanul pur este cauza propriei noastre vieţi.

Şi cum sunt înălţimile ideatice spre care se avântă această antică înţelepciune, tot atât de pură ca eterul şi tot atât de luminoasă ca lumina? Oamenii de astăzi cred că gândesc foarte subtil. Dar când vezi confuzia care domneşte în explicaţiile lor nu mai resimţi niciun respect pentru gândirea modernă şi în deosebi pentru gândirea logică. Aici trebuie deja să fac o scurtă paranteză pentru a explica despre ce e vorba; poate părea cumva abstract, dar voi încerea să fiu cât mai pe înţeles.

Să presupunem că ne apare în faţă un animal sălbatic, de culoare galbenă, având coamă. Numim acest animal leu. Începem acum să ne întrebăm: Ce este un leu? Răspunsul este: O fiară de pradă. Ce este o fiară de pradă? ❙ Un mamifer. ❙ Şi ce este un mamifer? ❙ O fiinţă vie. Şi aşa mai departe... Procedăm mereu ajutându-ne de un concept nou pentru a-l explica pe cel dinainte. Majoritatea oamenilor cred mereu că fac dovadă de logică întrebând la nesfârşit, aşa cum s-a arătat aici, ce fel de animal este leul, mamiferul etc. Adesea când este vorba de lucruri spirituale, chiar şi de cele mai înalte adevăruri spirituale, se procedează în acelaşi fel. Şi aici, unde s-a încetăţenit ca la sfârşitul unei conferinţe să se trimită bileţele cu întrebări în scris, sunt oameni care întreabă aproape invariabil aceleaşi lucruri: Ce este Dumnezeu? sau: Care este începutul Lumii? sau: Care este sfârşitul lumii? Oamenii chiar nu vor să ştie altceva decât: Ce este Dumnezeu? Care este începutul lumii? Care este sfârşitul lumii? Ei întreabă despre aceste lucruri aşa cum ai întreaba: Ce este un leu? ş.a.m.d.

Oamenii cred că ceea ce este valabil pentru viaţa de toate zilele este aplicabil şi pentru lucrurile cele mai înalte ale existenţei. Ei nu se gândesc că ceea ce caracterizează aceste lucruri este tocmai faptul că nu se poate vorbi despre ele aşa cum se vorbeşte în viaţa de toate zilele, că în legătură cu ele nu se pot pune întrebările în acelaşi fel. Căci, mergând în sus de la o noţiune la alta, de la leu la animal de pradă ş.a.m.d., obligatoriu ajungi la ceva care nu mai poate fi descris, când nu mai are sens să întrebi: Ce este aceasta? Căci atunci când întrebi vrei să ai pe lângă subiect un predicat. La un moment dat trebuie să existe însă o Fiinţă supremă care nu mai poate fi explicată decât prin ea însăşi. Întrebarea Ce este Dumnezeu? este fără rost, în sens logic. Poţi merge ascendent până la superlativ; superlativului nu-i mai poţi ataşa însă niciun predicat, căci răspunsul care-l primeşti după aceea este: Dumnezeu este...; şi ceea ce urmează a-l descrie pe Dumnezeu ar trebui să fie superlativul. Ar fi cea mai stranie dintre contradicţiile posibile.

Faptul că această întrebare continuă să se pună şi astăzi denotă înălţimea sublimă la care se arăta Krishna în timpurile străvechi atunci când spunea: Devaşii se adună în jurul tronului celui Atotputernic şi-i cer smeriţi să spună cine este el însuşi. El atunci răspunde: Dacă ar exista altul ca mine, m-aş descrie prin el. Dar el nu face aceasta, nu se descrie printr-un altul. Cu aceeaşi smerenie şi devotament ca devaşii înşişi, am putea spune, ne apropiem de această antică şi sfântă cultură indiană şi ne minunăm de înălţimile grandioase ale logicii sale, înălţimi la care ea a ajuns nu prin gândire, ci prin vechea clarvedere, prin faptul că oamenii ştiau în mod nemijlocit că atunci când ajungem la cauze întrebările încetează, pentru că noi contemplăm cauzele. Rămânem în admiraţie în faţa acestei învăţături care ne-a rămas din acele timpuri îndepărtate, ca şi cum spiritele care ne-au transmis-o vor să ne spună: Timpurile vechi, în care oamenii au avut viziunea directă a lumilor spirituale, au luat sfârşit. În viitor nu va mai fi la fel. Dar noi vrem să fixăm în cuvinte înălţimile la care ne putem avânta şi pe care altădată omul le putea contempla prin clarvedere.

Astfel, în Bhagavad Gita, în Vede găsim consemnate toate lucrurile pe care noi le putem rezuma, ca într-o apoteoză, la Krishna, care nu pot fi depăşite, la care omul poate avea din nou acces prin noua clarvedere, dar nu pot fi pătrunse cu ajutorul facultăţilor dezvoltate de el mai târziu. De aceea, dacă se rămâne la cultura actuală, care este o cultură de zi, o cultură a simţurilor, suntem pe deplin îndreptăţiţi să spunem: Făcând abstracţie de ceea ce se poate dobândi cu ajutorul unei clarvederi cucerite printr-un antrenament riguros, cultura actuală nu ne va permite niciodată să atingem acele antice revelaţii sacre cărora Krishna le-a dat o expresie desăvârşită. Cert este însă că evoluând, supunându-se unei instrucţii spiritual-ştiinţifice sufletul le va putea cuceri din nou. Dar a ajunge acolo pe căi naturale ❙ dacă mă pot exprima astfel ❙ cum a fost cazul altădată, acest lucru nu mai este posibil pentru omenirea actuală. De aceea, aceste adevăruri au mers descrescător. Dacă există câţiva gânditori ca Fichte, Schelling şi Hegel, care şi-au limpezit gândirea, dându-i cea mai mare puritate posibilă, aceste învăţături, aceste lucruri pot apărea din nou ❙ deşi nu sub o formă la fel de vie, nu cu amprenta personală pe care o aveau la Krishna ❙ sub formă de idei, însă nu ca altădată, atunci când oamenii le sesizau prin clarvedere. După cum am arătat adesea în conferinţele mele, clarvederea timpurilor vechi a dispărut în mod lent, gradual, în cursul timpurilor postatlanteene.

Dacă luăm în considerare prima civilizaţie postatlanteeană, vechea epocă hindusă, se poate spune: Despre ea nu ne-au rămas mărturii scrise, căci pe atunci oamenii priveau încă în lumile spirituale. Ceea ce i-a fost revelat omenirii altădată poate fi regăsit doar prin citirea Cronicii Akasha. Aceea a fost o revelaţie înaltă. Dar omenirea a decăzut mereu, tot mai mult, iar în timpul celei de-a doua civilizaţii postatlanteene, în epoca Persiei antice, ea nu mai percepea aceste revelaţii spirituale, care continuau să existe, în puritatea lor iniţială. În cea de a treia civilizaţie, în epoca egipteano-caldeeană, ele existau într-o formă şi mai puţin pură. Să nu uităm că din aceste trei civilizaţii antice nu ne-a rămas ❙ şi nu numai de la popoarele care au dat numele acestor civilizaţii ❙ nicio mărturie scrisă. Când spunem epoca hindusă ne referim la o cultură de la care nu ne-a parvenit niciun document. Tot aşa, de la perioada de cultură persană veche nu ne-a rămas nimic scris. Documentele pe care le posedăm despre ea sunt doar un ecou, un vestigiu transmis prin tradiţie. Abia începând cu civilizaţia caldeo-babiloniană, deci din perioada a treia de civilizaţie, suntem în posesia unor mărturii scrise. Dar în timp ce se desfăşura civilizaţia persană,

paralel cu ea, în cultura hindusă avea loc o a doua perioadă; şi în timpul civilizaţiei caldeo-egipteano-babiloniene în India se derula o a treia perioadă de cultură şi abia acum au început a se fixa evenimentele în scris. Însemnările pe care le avem noi, de exemplu în Vede, provin abia din perioada târzie a acestei a treia perioade de cultură. Acestea sunt şi scrierile care vorbesc despre Krishna.

Aşadar, când vorbim de documente scrise nu trebuie să ne gândim că avem în faţă prima civilizaţie hindusă; căci tot ce este cuprins în documente sunt însemnări făcute abia în cursul celei de-a treia perioade de către vechii indieni, fiindcă tocmai în această epocă facultăţile vechii clarvederi s-a stins aproape complet. Aici sunt toate mărturiile pe care le putem aduna despre persoana lui Krishna. De aceea, în aceste documente vechii hinduşi ne redau lucruri care pot fi verificate prin investigaţii exterioare. Atunci când studiem lucrurile în profunzimea lor ne dăm seama că ele sunt în concordanţă cu informaţiile pe care ni le dau documentele exterioare. Când ajungem la sfârşitul celei de a treia vârste a lumii, când oamenii pierduseră ceea ce avuseseră altădată, a apărut Krishna ca să se păstreze mărturia despre ceea ce a trebuit să dispară.

Despre ce epocă vorbeşte deci tradiţia când spune despre Krishna că a apărut în „a treia vârstă a lumii?" Despre aceeaşi epocă pe care noi o numim civilizaţia egipteano-caldeeană! Şi doctrina indo-orientală a lui Krishna este în concordanţă perfectă cu învăţătura noastră. Când antica clarvedere şi toate comorile cunoştinţelor care au fost dobândite datorită ei au început să dispară a apărut Krishna şi le-a revelat sub formele în care ele puteau fi păstrate pentru epocile viitoare. În acest mod Krishna reprezintă sfârşitul a ceva măreţ şi puternic. Tot ceea ce s-a spus în ultimii ani în cercul nostru se potriveşte perfect cu documentele orientale, dacă le citim cum trebuie. Este un nonsens să vorbim aici despre „orientalism" sau despre „occidentalism", căci importante nu sunt cuvintele acestea sau acelea cu care propovăduim în Orient sau Occident, ci faptul că noi vorbim cu înţelegere despre cele ce se vestesc. Cu cât aprofundaţi mai bine mesajul a ceea ce a fost revelat în ultimii ani cu atât veţi vedea mai bine că el este în acord cu toate documentele Orientului.

Krishna marchează deci sfârşitul unei epoci. Câteva secole mai târziu apare Buddha. În ce mod este Buddha celălalt pol, să zicem aşa, al sfârşitului de epocă? Ce raport există între Buddha şi Krishna?

Să aducem din nou în faţa sufletului acel aspect care îl caracterizează pe Krishna. Revelaţii vaste, puternice ale vremurilor de demult, exprimate în cuvinte pe care omenirea viitoare le va putea înţelege şi în care va simţi ecoul vechii clarvederi pierdute ❙ aşa stă Krishna în faţa privirii noastre. Revelaţia sa este accesibilă oamenilor de astăzi, ei o pot înţelege şi-şi pot spune: În ea este conţinută înţelepciunea despre lumea spirituală care se ascunde în spatele lumii sensibile, despre lumea cauzelor, a faptelor spirituale. În revelaţia lui Krishna toate acestea sunt cuprinse în cuvinte puternice şi mari. Şi dacă ne adâncim în Vede şi în ceea ce se poate rezuma concluziv drept revelaţia lui Krishna se poate spune: Aceasta e lumea originară a omului, lumea aflată în spatele lumii care se poate vedea cu ochii, auzi cu urechile şi atinge cu mâinile şi aşa mai departe. Tu, suflete omenesc, aparţii acestei lumi, a cărei existenţă a arătat-o Krishna!

Şi ce sentimente putea resimţi acest suflet omenesc în cursul secolelor care au urmat? El putea să vadă cum în aceste antice şi minunate revelaţii se vorbea despre patria cerească, despre patria spirituală propriu-zisă a omenirii. Apoi, întorcându-se spre lumea exterioară, ce întâlnea acolo? El vedea cu ochii, auzea cu urechile, pipăia cu simţul tactil, gândea asupra lucrurilor cu ajutorul raţiunii, care sub nicio formă nu putea pătrunde în spiritual, a cărui existenţă a fost propovăduită prin revelaţia lui Krishna. Şi sufletul omenesc putea să-şi zică: Aici se află învăţătura sfântă a timpurilor de demult, ce mărturiseşte cunoaşterea patriei spirituale aflate de jur împrejurul nostru, împrejurul lumii senzoriale, singura pe care noi o cunoaştem acum. Noi nu mai trăim în patria spirituală despre care Krishna vorbeşte în modul cel mai minunat.

Apoi vine Buddha. Şi cum vorbeşte el despre lumea ale cărei splendori le descria Krishna sufletelor omeneşti, care nu mai văd în jurul lor decât ceea ce văd cu ochii şi nu mai aud decât ceea ce aud cu urechile? El spune: Da, voi trăiţi în această lume a simţurilor, spre care v-a împins din încarnare în încarnare setea de viaţă. Eu însă vă vorbesc de calea care vă poate conduce în afara acestei lumi, spre lumea despre care a vorbit Krishna. Eu vă vorbesc de calea prin care vă veţi elibera de această lume, care nu este lumea lui Krishna. ❙ Învăţătura lui Buddha pare să răsune prin secolele care au urmat ca un lung strigăt de regret, dorul după lumea de care vorbea Krishna. În acest sens, Buddha ne apare ca ultimul succesor al lui Krishna. Dacă el însuşi ar fi vorbit despre Krishna, în ce termeni ar fi făcut-o? El ar fi spus cam aşa: Am venit să vă mărturisesc despre fiinţa care m-a precedat şi care a fost mai mare decât mine. Întoarceţi-vă privirea înapoi spre marele Krishna şi veţi vedea ceea ce puteţi atinge dacă părăsiţi această lume, în care nu vă mai regăsiţi ca în adevărata voastră patrie spirituală. Eu vă arăt căile care vă eliberează de lumea simţurilor. Vă conduc din nou la Krishna. ❙Astfel ar fi putut vorbi Buddha. El nu a întrebuinţat exact aceşti termeni, dar cam aceasta a exprimat, sub o altă formă, atunci când spunea: În lumea în care trăiţi nu este decât durere, durere, durere. Naşterea este durere, bătrâneţea este durere, boala este durere, moartea este durere. Să fii despărţit de ceea ce iubeşti este suferinţă, să fi unit cu ceea ce nu iubeşti este suferinţă, să doreşti ceva ce iubeşti şi să nu-l poţi obţine este suferinţă. Învăţătura *Cărării octuple* nu se îndepărta de ceea ce propovăduia Krishna, fiindcă ea era o învăţătură despre ceea ce arătase Krishna. Eu am venit după el, care este mai mare decât mine; eu vreau însă să vă arăt căile care conduc din nou spre el, care este mai mare decât mine. Acestea sunt ecourile istoriei care ne vin de pe malurile Gangelui.

Să ne deplasăm acum puţin mai spre vest. Să mai evocăm o dată figura lui Ioan Botezătorul şi să ne amintim cuvintele pe care le-ar fi putut pronunţa Buddha: Eu am venit după el, după Krishna, căci el este mai mare ca mine; şi eu vreau să vă arăt drumul care conduce la el, în afara lumii în care nu se află lumea divină despre care a vorbit Krishna. Îndreptaţi-vă privirea înapoi! ❙ Şi acum figura Botezătorului. Cum se exprimă el, cum descrie el viziunile, cunoştinţele care-i vin din lumea spirituală? Şi el arată spre un altul; dar el nu spune, cum ar fi spus Buddha: Eu am venit după el. Ci el spune: „După mine va veni unul mai mare ca mine!" (1, 7). El nu spune: Aici în lume nu este decât durere şi eu vreau să vă conduc afară din ea, ci: Schimbaţi-vă modul de a gândi! Nu mai priviţi în urmă, ci înainte! Când va veni cel care este mai mare ca mine timpurile se vor fi împlinit şi în lumea în care domneşte suferinţa se va instaura lumea cerească, iar în sufletele omeneşti se va instaura, într-un fel nou, ceea ce ele au pierdut ca revelaţii ale vremurilor vechi (Mat. 3, 2).

Buddha este deci urmaşul lui Krishna. Tot aşa, Ioan Botezătorul este înaintemergătorul lui Christos Iisus. Totul este astfel inversat în cursul celor şase secole care separă cele două evenimente. Regăsim cele două comete cu nucleele lor: una este formată din Krishna, cu nucleul său care trimite spre înapoi şi din Buddha, care îi conduce pe oameni spre trecut; a doua, indicând spre viitor, îl are ca nucleu pe Christos şi pe cel ce se situează ca antemergător. Dacă, în sensul cel mai bun al cuvântului, îl concepeţi pe Buddha ca succesorul lui Krishna şi pe Ioan Botezătorul ca pe predecesorul lui Christos, aveţi formula care rezumă tot ceea ce s-a petrecut în evoluţia omenirii în perioada dinaintea Misteriului de pe Golgota. În acest fel trebuie privite lucrurile pentru a le putea înţelege.

Aceasta nu are nicio legătură cu vreo confesiune religioasă sau vreo religie de pe Pământ. Acestea sunt fapte istorice şi nimic altceva. Şi dacă le pătrunzi în sensul lor profund nu le poţi prezenta ❙ şi nimeni nu le va putea prezenta vreodată ❙ altfel decât aşa. Am diminuat prin aceasta în vreun fel valoarea unei opere, a unei învăţături oarecare a omenirii? Este foarte straniu să auzi ici-colo că mişcarea noastră atribuie creştinismului o poziţie superioară faţă de alte religii. Chiar este cu adevărat important acest „superior" sau „inferior"? „Superior" sau „inferior", „mai mare" sau „mai mic", nu sunt acestea cele mai abstracte cuvinte care se pot întrebuinţa? Am întrebuinţat noi aici cuvinte mai puţin elogioase pentru Krishna decât în discursurile celor care îl aşază pe Krishna deasupra lui Christos? Noi am renunţat de a mai utiliza cuvinte precum înalt sau mai puţin înalt şi vrem să caracterizăm lucrurile în adevărul lor. Nu este important dacă noi plasăm

creştinismul mai sus sau mai jos, ci dacă cineva ne poate demonstra că cele spuse despre Krishna nu le-am caracterizat în mod corect. Studiaţi autorii care vorbesc despre Krishna şi vedeţi dacă învăţătura lor este mai bună decât a noastră. Toate celelalte nu sunt decât discuţii sterile. Adevărul iese întotdeauna la iveală, dacă punem în acţiune simţul pentru adevăr care merge la esenţa lucrurilor.

În acest studiu, în care ne ocupăm de cea mai simplă şi cea mai grandioasă Evanghelie, avem ocazia să pătrundem semnificaţia rolului cosmic şi pământesc al lui Christos. De aceea a fost nevoie să analizăm măreţia a ceea ce şi-a găsit apogeul câteva secole înaintea Misteriului de pe Golgota, în care au răsărit zorii viitorului omenirii.

Corecturi

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a VI-a

Basel, 20 septembrie 1912

Am încercat ieri să vă dau o reprezentare a ceea ce a fost revelaţia lui Krishna şi relaţia sa cu ceea ce a apărut mai târziu în cursul evoluţiei omeneşti: revelaţia christică. Am văzut mai ales că această revelaţie a lui Krishna constituie rezultatul unui lung curent de evoluţie, sfarşitul unei epoci îndepărtate de clarvedere, epoca de clarvedere primitivă a omenirii. Rezumând încă o dată cele spuse ieri din acest punct de vedere în legătură cu revelaţia lui Krishna, putem spune: Ceea ce s-a dobândit în cadrul acestei revelaţii există în evoluţia omenirii tocmai prin aceasta, dar a ajuns la un anumit apogeu şi el nu mai poate fi depăşit. Anumite învăţături primite cândva trebuie luate, am putea spune, de-a lungul întregii evoluţii care urmează aşa cum au fost date ele atunci.

Este necesar acum să punem în lumină dintr-un anumit punct de vedere ceea ce are deosebit această revelatie a lui Krishna. Despre ea se poate spune că nu ţine cont, în sensul omenesc al cuvântului, de timp şi de succesiunea timpului. Tot ceea ce nu ţine cont de timp ca de un factor real este deja cuprins în doctrina lui Krishna. Cum se înţelege aceasta?

În fiecare primăvară vedem plantele apărând din pământ, le vedem crescând, maturizându-se, aducând roade şi lăsând să le cadă seminţele. Acestea pătrund din nou în pământ, iar anul viitor dau naştere la plante asemănătoare, care vor creşte, se vor dezvolta şi vor produce din nou seminţe. Acelaşi fenomen se repetă an de an. Când socotim intervalele de timp pe care omul le cuprinde uşor cu privirea, putem spune că avem de-a face cu o adevărată repetiţie. Lăcrămioarele, ciuboţica cucului, zambilele sunt în fiecare an asemănătoare. Specia nu variază de la un an la altul. Urcând pe scara fiinţelor, observăm la animale oarecum un fenomen analog. Când examinăm un anumit animal, un leu, o hienă, o maimuţă ne dăm seama că fiinţa care trebuie să se nască din acest animal este într-un fel determinată a priori. De aceea, oarecum îndreptăţit, nu se poate vorbi la animale de o educaţie propriu-zisă. În ultima vreme unii oameni, care nu înţeleg despre ce este vorba, încep să folosească tot felul de noţiuni din domeniul pedagogiei şi educaţiei la animale. Acest lucru nu poate fi privit nici ca ceva esenţial nici ca o adevărată trăsătură de caracter. Repetarea o vedem de asemenea producându-se în natură când luăm în considerare intervale de timp mici. Primăvara, vara, toamna şi iarna revin în mod regulat secole la rând. Doar când luăm intervale de timp mult mai mari, dificil de observat în primă instanţă pentru spiritul omenesc, te vezi nevoit să operezi cu noţiunea de timp. Putem vedea că în timpuri foarte, foarte îndepărtate lucrurile decurgeau cu totul diferit decât în timpurile noastre, şi putem vedea de asemenea că într-un viitor foarte, foarte îndepărtat modul în care Soarele va răsări şi va apune va fi altfel decât în prezent. Acestea sunt însă domenii ale cunoaşterii unde nu se poate pătrunde decât datorită ştiinţei spiritului. În ceea ce priveşte câmpul care se oferă în primă instanţă observaţiei omeneşti, naturii astronomice, să zicem aşa, se poate afirma că aici este valabilă repetarea aceluiaşi lucru sau a asemănătorului, cum este cazul în fiecare an cu repetarea aceloraşi forme vegetale. Într-o astfel de repetare timpul ca atare nu are mare importanţă. Timpul ca atare nu joacă aici un rol esenţial, activ.

Cu totul altfel este atunci când abordăm viaţa omenească individuală. După cum ştiţi cu toţii, noi împărţim şi viaţa omenească în perioade succesive, în perioade care se repetă. Distingem o primă perioadă care începe la naştere şi se termină odată cu a doua dentiţie, cu alte cuvinte la aproximativ şapte ani; o a doua perioadă este cuprinsă între şapte şi paisprezece ani, vârsta pubertăţii; apoi o a treia, între paisprezece şi douăzeci şi unu de ani şi aşa mai departe. Pe scurt, noi împărţim viaţa omenească în perioade succesive de şapte ani. Putem spune deja că în aceste perioade de şapte ani anumite lucruri se repetă. Însă ceea ce ne miră mai mult decât repetarea în sine este modificarea progresivă, progresul ca atare care are loc aici. Căci entitatea omenească în cursul celei de a doua perioade de şapte ani nu mai este deloc aceeaşi ca în decursul primei perioade şi va fi cu totul diferită în cea de-a treia. Dacă despre plantă putem spune că se repetă prin aceeaşi plantă, nu tot aşa putem spune că omul din perioada a doua ar fi reproducerea exactă a celui din prima perioadă şi aşa mai departe. În viaţa omenească vedem că timpul înseamnă ceva, joacă un rol odată cu trecerea lui.

Şi dacă ne uităm cum se aplică la nivelul întregii omeniri ceea ce are importanţă pentru omul individual, putem spune: În cadrul evoluţiei succesive a omenirii ni se arată, într-un fel, atât un aspect cât şi celălalt. Putem să ne referim aici doar la aşa-zisa epocă postatlanteeană. În această epocă postatlanteeană distingem o primă perioadă de civilizaţie, cea hindusă veche, o a doua, cea persană veche, o a treia, cea egipteano-caldeeană, o a patra, cea greco-latină, o a cincea, cea a noastră, care va fi urmată de alte două civilizaţii, după care se va produce din nou o mare catastrofâ. Această progresie a evoluţiei prezintă în succesiunea diferitelor perioade unele asemănări, care într-un anumit sens se pot compara cu repetarea aceluiaşi lucru care se observă la regnul vegetal. Vedem cum, la începutul acestor epoci, omenirii îi sunt date anumite revelaţii, îi este insuflat oarecum un curent de viaţă spirituală, un impuls asemănător cu impulsul pe care-l primesc primăvara plantele. Vedem apoi cum omenirea clădeşte pe acest prim impuls următoarea perioadă, care creşte, se maturizează şi moare atunci când se ajunge la sfârşitul ei tot aşa cum plantele mor la apropierea iernii. Însă alături de aceasta, în succesiunea perioadelor se observă ceva ce se aseamănă cu progresul pe care îl parcurge fiecare fiinţă omenească, la care putem spune că timpul joacă un rol, că se dovedeşte un factor real. În cursul perioadei a doua, cea a Persiei, nu avem numai o depunere a aceloraşi germeni din prima perioadă, iar în perioada a treia lucrurile nu se produc analog cu cele din prima, ci impulsurile care se manifestă în fiecare din ele sunt mereu altele, se intensifică, se înnoiesc de fiecare dată, aşa cum se întâmplă în cursul vieţii omeneşti, când fiecare perioadă de şapte ani cunoaşte o diferenţiere, un progres al său.

În cursul timpurilor, lucrurile care formează suma cunoştintelor omeneşti au fost date oamenilor în mod progresiv şi lent. Curentele şi popoarele nu au avut dezvoltat întotdeauna simţul pentru toate în acelaşi timp. Vedem, de exemplu, că în perioada curentului evolutiv care a luat sfârşit odată cu Misteriul de pe Golgota lipsea într-un anumit fel simţul pentru timp ca un factor real. Acest simţ al timpului ca un factor real lipseşte de altfel din întreaga cunoaştere orientală. Ceea ce o caracterizează este simţul pentru repetarea aceluiaşi lucru. De aceea, tot ceea ce se referă la acest aspect al repetării aceluiaşi lucru este minunat înţeles de către Orient.

Ce trebuie avut în vedere când studiem în civilizaţiile succesive revenirea aceluiaşi lucru? Să luăm exemplul din lumea vegetală. Vedem aici

cum primăvara vegetalele ies din pământ. Avem de-a face aici cu creaţiunea lor. Vedem aceste plante crescând şi prosperând până ating un anumit maximum, după care mor, purtând deja în ele germenii plantelor noi. Aceasta este deci o evoluţie în trei timpi: naştere, creştere şi înflorire, moarte ▌cel de al treilea timp conţinând în sine germenele repetabilului. Acolo unde nu se pune în mod deosebit accentul pe timp, unde importantă este repetarea, acest principiu al repetabilului este cel mai bine sintetizat prin cifra 3. Simţul pentru devenirea ciclică şi reprezentarea acestei deveniri prin cifra 3 au aparţinut în special înţelepciunii orientale, acelei înţelepciuni ce a premers creştinismului. În această înclinare unilaterală spre repetabilul atemporal, să zicem aşa, găsim măreţia acestei concepţii antice despre lume. Şi acolo unde ea ajunge la apogeu ne întâmpină peste tot trinităţile, care în fond sunt expresia clarvăzătoare a ceea ce se află în spatele naşterii, pieirii şi restaurării. Brahma, Shiva şi Vishnu, această trinitate se află la baza tuturor lucrurilor, ca puteri creatoare. Trinitatea Brahma, Vishnu, Shiva a fost recunoscută prin clarvedere în epoca ce a premers revelaţiei lui Krishna. Imaginea acestei trinităţi apare peste tot unde timpul nu se ia în calcul decât ca o repetare ciclică a aceluiaşi lucru.

Simţul pentru recunoaşterea unui timp nou înseamnă apariţia facultăţii de a privi fenomenele în mod istoric, adică de a lua în calcul timpul, de a considera timpul un factor real atunci când ne referim la evoluţie. Această sarcină, de a dezvolta simţul istoric, de a vedea istoria în realitatea sa, i-a revenit cunoaşterii occidentale. Aceasta este ceea ce deosebeşte cele două curente de evoluţie, oriental şi occidental. Orientul priveşte lumea în mod anistoric, şi aceasta în modul cel mai desăvârşit, pe când Occidentul începe mai întâi prin a privi istoric lumea, prin a privi istoric spre un impuls. Imboldul spre o contemplare istorică porneşte de la concepţia ebraică veche despre lume. Ea dă primul impuls spre contemplarea istorică.

Să analizăm acum care este propriu-zis chintesenţa concepţiilor orientale despre lume. În ele se vorbeşte mereu de vârstele lumii, care se tot repetă. Ni se spune ce s-a întâmplat la începutul şi la sfârşitul primei vârste a lumii; apoi se povesteşte ce s-a întâmplat la începutul şi la sfârşitul vârstei a doua, la începutul şi la sfârşitul vârstei a treia. Secretul evoluţiei lumii din epoca lui Krishna a fost dezvăluit corect în aceşti termeni: când civilizaţia vârstei a treia a lumii s-a anchilozat şi a secătuit, când ea a intrat în toamna şi iarna sa, atunci a apărut Krishna, ca fiu al lui Vasudeva şi al Devakiei, ca să rezume pentru mai târziu, adică pentru cea de-a patra perioadă, cele ce s-au putut transmite ca germene, ca o nouă sămânţă din civilizaţia a treia în cea de a patra. Vârstele lumii li se păreau unora precum anii la plante. Accentul principal al concepţiilor orientale cade pe cicluri de epoci, constând din repetarea aceloraşi lucruri.

Să comparăm acum aceste concepţii orientale şi ceea ce au ele mai profund în structura lor, atemporalitatea, cu ceea ce găsim în Vechiul Testament. Se observă o diferenţă considerabilă. Vedem cum aici se instaurează o linie temporală continuă, reală. Se porneşte mai întâi de la Geneză, de la Creaţie, la care se articulează istoria omenirii. Un fir continuu ne conduce prin cele şapte zile ale Creaţiei, prin epoca Patriarhilor; de la Avraam mai departe, trecând prin Isaac şi Iacob, totul este devenire, totul este istorie. Unde se găseşte o singură repetiţie? Ziua a doua a Creaţiei nu o repetă pe prima; Profeţii nu repetă Patriarhii, iar perioada Regilor nu o reproduce pe cea a Judecătorilor. Apoi vine timpul captivităţii. Peste tot suntem introduşi în desfăşurarea dramatică în care timpul joacă un rol real, ca şi în viaţa fiecărei fiinţe umane. De-a lungul întregului Vechi Testament timpul ne apare ca un factor real al evenimentelor, care face abstracţie de ceea ce se repetă. Progresia, iată elementul deosebit care ne apare în Vechiul Testament, primul mare document al unui mod istoric de a privi. Prin el, Occidentul primeşte moştenirea concepţiei istorice asupra lucrurilor.

Abia lent şi progresiv oamenii învaţă ceea ce li se revelează în cursul timpului. Şi putem spune că întotdeauna când oamenilor le sunt aduse noi revelaţii se produce mai întâi un fel de recul, de recădere în trecut. La început mişcarea teosofică a revelat ceva profund şi grandios. Dar ceea ce este curios este că, de la început, spiritul istoric a influenţat foarte puţin viaţa acestei mişcări. Ne convingem uşor de aceasta răsfoind o carte, de altfel excelentă, a lui Sinnett [27]: *Budismul esoteric*. Toate capitolele cărţii, care sunt însufleţite de istorie, sunt foarte pe gustul occidentalului. Dar, alături de acestea, găsim ceva ce am putea numi „elementul anistoric", acel element unde se vorbeşte de cicluri, mari şi mici, de evoluţie în runde şi rase succesive, unde lucrurile sunt prezentate ca şi cum repetarea ar fi esenţialul: epocii a doua îi urmează a treia, unei rase principale îi urmează o altă rasă principală, unei subrase îi urmează altă subrasă, şi aşa mai departe. Intrăm efectiv într-un fel de angrenaj, unde accentul se pune pe repetare. Aceasta a însemnat o recădere într-o mentalitate deja depăşită a omenirii.

Modul de a gândi al civilizaţiei occidentale este însă cel istoric. Consecinţa acestui element istoric al civilizaţiei occidentale este tocmai cunoaşterea focarului unic al devenirii pământeşti. Pentru Orient devenirea înseamnă o repetare, aşa cum planta se repetă în fiecare an. Astfel, în fiecare perioadă apăreau marii iniţiaţi, care repetau ▌cel puţin se accentua ceea ce ei repetau ▌ceea ce fusese deja mai înainte. Se insistă în mod abstract asupra faptului că ceea ce evoluează acolo de la epocă la epocă nu este decât o expresie aparte a unui aceluiaşi lucru. Se avea grijă de a se prezenta succesiunea a ceea ce se repetă, aşa cum noi la regnul vegetal acordăm atenţie în special formei, fără a face deosebire de ani. Într-un singur caz omul ţine cont şi în viaţa vegetalelor de diferenţele dintre ani. Când vrea să descrie un crin sau o frunză de viţă, nu are importanţă dacă planta a crescut în 1857 sau în 1867; căci toţi crinii se aseamănă între ei, aceştia fiind expresia unei aceleiaşi specii de crin. Dar acolo unde acest general-„apolinic", acest element de repetiţie identică, de similitudine, face loc elementului „dionisiac", acolo omul ţine foarte mult cont de faptul că anii se deosebesc între ei: este vorba de anii cu foarte mult vin! Atunci el este interesat să facă o diferenţiere între ani, în rest nu i-ar veni ideea să spună: Aceasta este forma de crin din anul 1890 sau 1895.

Astfel, Orientul nu avea niciun interes ▌deşi nu trebuie forţată comparaţia ▌să facă o distincţie între reîncarnarea lui Bodhisattva din perioada a treia şi cea din perioada a doua sau întâia. Ele erau întotdeauna încarnările aceleiaşi „fiinţe unice". Această predilecţie pentru „unul", această încrâncenare abstractă pe ceea ce este identic este ceea ce caracterizează anistoricul din concepţia orientală, ca de altfel orice concepţie din perioada precreştină, în afară de Vechiul Testament. Concepţia istorică şi-a făcut apariţia, în avanpremieră, odată cu Vechiul Testament ▌iar cu Noul Testament, într-un mod mai desăvârşit. Aici se pune accentul pe linia devenirii ca atare, ca un întreg. Aici nu trebuie să urmăreşti ceea ce revine în fiecare ciclu în parte, ci ceea ce constituie focarul oricărei deveniri. Şi atunci eşti îndreptăţit să spui: Este o inepţie să afirmi că un atare focar al existenţei n-ar exista.

Aici este un punct în care diferitele popoare de pe suprafaţa Pământului trebuie să se pună întâi de acord asupra devenirii istorice, în care ele trebuie întâi să înţeleagă că acest element istoric este neapărat necesar pentru o abordare cu adevărat reală a evoluţiei omenirii. Şi astăzi mai poţi întâlni în Orient, chiar dacă aici se propovăduieşte un creştinism lipsit de orice dogmatism şi orice fanatism, un creştinism adevărat care nu vrea decât să se impună obiectiv alături de celelalte religii ale Orientului, astfel că unii pot să spună: Voi aveţi doar pe Dumnezeu unul, care nu s-a încarnat decât o singură dată în Palestina, pe când noi avem multe încarnări ale lui Dumnezeu; aici vă suntem superiori. Răspuns cu totul natural în gura unui oriental. El corespunde înzestrării sale în a vedea mai ales repetarea unui aceluiaşi lucru. Pentru occidental are valoare însă faptul că totul are un centru de greutate. De aceea, dacă vorbeşti de mai multe încarnări ale lui Christos, înseamnă că faci aceeaşi eroare cu cel care ar spune: Da, se face prostia să se spună că balanţa ar avea nevoie doar de un *singur* punct de sprijin, că pe un taler acţionează sarcina şi pe celălalt greutăţile; să sprijinim balanţa în două, trei, patru puncte! ▌Aceasta este însă o prostie. O balanţă nu poate avea decât *un singur* punct de sprijin. Şi, pentru a înţelege întreaga devenire, trebuie căutat punctul unic de sprijin, centrul de greutate, şi să nu crezi că ar fi mai avantajos să cauţi o serie de încarnări succesive ale lui Christos. Sub acest aspect toate naţiunile, toate popoarele de pe suprafaţa Pământului ar trebui să înţeleagă că modul de gândire istoric, concepţia istorică a trebuit să intervină întâi în însuşi cursul istoriei, ca o concepţie în sens înalt demnă de om.

Acest mod istoric de a privi evoluţia omului s-a produs încet, pornind întâi de la formele cele mai primitive, să spunem aşa. Observăm că această devenire istorică ne este indicată în Vechiul Testament mai întâi prin accentuarea repetată că fiinţa poporului vechi-testamentar constă în aceea că indivizii lui aparţin sângelui ce provine de la Avraam, Isaac şi Iacov; acest sânge curge prin tot şirul de generaţii, iar ceea ce se dezvoltă este în fond o formă de descendenţă prin sânge, de transmitere ereditară. Aşa cum omul, în succesiunea etapelor sale de viaţă, prezintă un progres, timpul jucând în aceasta un rol, la fel se întâmplă la poporul Vechiului Testament în ansamblul său. Şi, dacă ne oprim la anumite detalii mai concrete, putem efectiv să comparăm cursul generaţiilor poporului vechi-testamentar cu viaţa unui singur individ, aşa cum se desfăşoară ea în mod natural, când dezvoltă în el ceea ce îi permit aptitudinile sale fizice să dezvolte. Vechiul Testament ne descrie ceea ce s-a realizat de fiecare dată prin această transmitere de la tată la fiu şi aşa mai departe. De asemenea, se descriu mărturiile de credinţă care au luat naştere prin faptul că urmaşii au stăruit în legătura de sânge cu cei cu care erau înrudiţi. Exemplul operei pe care o face sângele în viaţa naturală a unui individ se poate aplica la nivelul întregului popor vechi-testamentar. Şi după cum în viaţa individului la un moment dat elementul sufletesc se manifestă în mod deosebit şi începe să joace un rol important, acelaşi lucru se poate constata şi în evoluţia istorică a Vechiului Testament ▌fapt deosebit de interesant.

Să observăm copilul. La el predomină naturalul şi nevoile corpului. Sufletescul este încă închis în trup şi nu doreşte să iasă complet la lumină. Bunăstarea trupească depinde la el de impresiile agreabile primite din lumea exterioară. Impresiile dezagreabile, penibile venite din lumea exterioară se exteriorizează în manifestările sufleteşti ale copilului. Apoi el creşte. Printr-o dezvoltare naturală, sufletul îşi impune încetul cu încetul supremaţia şi se ajunge la o vârstă ▌variabilă în funcţie de individ, dar în general situată în jurul vârstei de douăzeci de ani ▌când fiinţa omenească devine capabilă să exprime ceea ce există în sufletul său. Nevoile şi suferinţele pur fizice trec pe planul al doilea; viaţa interioară a sufletului iese la iveală. Vine apoi timpul când fiinţa umană este mai pregătită să pună pe planul al doilea propriul său suflet, viaţa sa interioară personală. Acesta, de asemenea, la unii durează mai mult, la alţii mai puţin. Sunt unii care nu ajung niciodată pe durata întregii lor vieţi să schimbe ceva din ideile şi sentimentele lor personale. Mai există însă şi un alt aspect, chiar dacă adesea omul, la douăzeci de ani, etalează atât de puternic ceea ce este el însuşi, încât i se pare că lumea întreagă a aşteptat ceea ce aduce el personal. Acesta este cazul în special la fiinţele dotate cu facultăţi spirituale dezvoltate, de exemplu când cineva are vocaţii filosofice deosebite. Se pare atunci că lumea ar aştepta venirea lui, pentru ca el să aşeze în ordine sistemul filosofic, căci numai sufletescul său este apt de aşa ceva. Se poate întâmpla însă ca în felul acesta să iasă la iveală ceea ce este bine şi just. Vine apoi timpul când omul începe să înţeleagă ceea ce lumea poate exprima prin alţii, când el lasă să vorbească prin sine altceva, când primeşte ceea ce s-a făcut până atunci.

Vechiul Testament ne zugrăveşte viaţa poporului evreu aşa cum ar descrie viaţa unui singur individ. Vedem tot ce s-a dezvoltat prin caracteristicile de rasă ale acestui popor în epoca lui Avraam, Isaac şi Iacob, cum totul este determinat de particularităţile de rasă şi de sânge ale acestui popor. Urmăriţi descrierile Vechiului Testament şi veţi spune: Până la un anumit moment, anumite calităţi ale rasei joacă un rol activ. Apoi vine momentul când sufletul acestui popor se dezvoltă şi afirmă acele însuşiri sufleteşti pe care le dezvoltă omul la douăzeci de ani. Acesta este momentul când apare profetul Ilie, căci Ilie apare ca sufletul cu totul propriu al vechiului popor evreu. Urmează după aceea ceilalţi profeţi. Vă spuneam în conferinţele precedente că ei sunt sufletele diferiţilor iniţiaţi ai altor popoare, care s-au reunit în poporul, în rasa iudaică. Atunci sufletul poporului iudeu se deschide spre ceea ce-i aduc sufletele celorlalte popoare. Ca într-o mare armonie, ca într-o simfonie, se amestecă ceea ce a rămas de la Ilie şi ceea ce aduceau sufletele altor popoare prin profeţii încarnaţi în poporul vechi-testamentar.

Aşa s-a maturizat trupul vechiului popor evreu. Şi el moare, într-un fel, atunci când asimilează în credinţa sa, în religia sa, doar spiritualul, ceea ce rămâne spiritual, aşa cum ni se descrie atât de magnific în Cartea Macabeilor. Se poate spune că în această descriere a Macabeilor ne apare poporul evreu îmbătrânit, un popor bătrân care caută odihnă, dar care proclamă conştienţa eternităţii sufletului uman prin gura fiilor Macabei. Conştienţa poporului este conştienţa eternităţii individului. Şi în momentul în care trupul poporului iudeu piere, este ca şi cum sufletul său mai trăieşte ca sămânţă sufletească într-o cu totul altă făptură. Unde e el, acest suflet?

Sufletul lui Ilie, acel suflet care a trăit în corpul lui Ioan Botezătorul, este în acelaşi timp sufletul vechiului popor evreu. Când Ilie este prins şi decapitat din ordinul lui Irod Antipa, ce se întâmplă cu acest suflet? Am vorbit deja despre aceasta mai sus. El părăseşte corpul fizic, dar continuă să acţioneze ca o aură, iar în câmpul acestei aure pătrunde Christos Iisus. Dar unde se află atunci sufletul lui Ilie, sufletul lui Ioan Botezătorul? Evanghelia după Marcu ne-o spune destul de clar. Acest suflet devine sufletul-grup al Celor doisprezece, trăieşte în Cei doisprezece şi continuă să trăiască în Cei doisprezece. Evanghelia ne indică aceasta într-un mod foarte, foarte curios, artistic s-ar putea spune, acolo unde înainte de moartea lui Ioan Botezătorul ni se relatează felul în care Christos Iisus învăţa mulţimea şi felul în care învăţa pe discipolii săi apropiaţi. Despre acest lucru am vorbit deja. Această situaţie se schimbă în momentul în care sufletul lui Ilie, sufletul lui Ioan Botezătorul se eliberează, iar el continuă să trăiască ca un suflet grup în Cei doisprezece. Faptul este indicat în Evanghelie, căci începând din acel moment ▌puteţi citi singuri, veţi observa singuri diferenţa ▌Christos are pretenţii mai mari la adresa Celor doisprezece. El le cere o înţelegere mai înaltă. Şi ceea ce este cel mai straniu este însuşi lucrul pe care ei trebuiau să-l înţeleagă şi reproşul pe care li-l face mai târziu pentru că nu înţeleg acel lucru. Citiţi foarte exact textul! Am arătat deja mai înainte o faţetă a lucrurilor, faptul că atunci când Ilie se duce la văduvă la Sarepta este vorba de o înmulţire a pâinilor şi că atunci când sufletul lui Ilie se eliberează de Ioan Botezătorul se vorbeşte tot de o înmulţire a pâinilor. Acum însă Christos le cere ucenicilor săi să înţeleagă în mod special sensul acestei înmulţiri a pâinilor. Mai înainte El nu le-a vorbit niciodată în acest fel. După aceea însă ▌când este vorba ca ei să înţeleagă care este destinul lui Ioan Botezătorul după decapitarea lui de către Irod, să înţeleagă ce s-a întâmplat la împărţirea celor cinci pâini la cele cinci mii de persoane, unde s-au adunat douăsprezece coşuri de firimituri şi ce s-a intâmplat la împărţirea celor şapte pâini la patru mii de persoane, unde s-au adunat şapte coşuri de firimituri ▌Christos le spune:

> *„De ce gândiţi că nu aveţi pâine? Tot nu înţelegeţi, nici nu pricepeţi? Atât de învârtoşată este inima voastră? Ochi aveţi şi nu vedeţi, urechi aveţi şi nu auziţi şi nu vă aduceţi aminte?*
> *Când am frânt cele cinci pâini la cei cinci mii de oameni, atunci câte coşuri pline de firămituri aţi luat? Zis-au Lui: Douăsprezece.*
> *Şi când cu cele şapte pâini la cei patru mii de oameni, câte coşuri pline de firămituri aţi luat? Iar ei au zis: Şapte.*
> *Şi le zicea: Tot nu pricepeţi?"* (8, 17▌21)

El le face reproşuri aspre că nu au înţeles sensul acestei revelaţii. De ce? Fiindcă El gândeşte în felul următor: Spiritul lui Ilie este acum liber, el trăieşte în voi şi, încetul cu încetul, voi trebuie să vă arătaţi demni că el pătrunde în sufletele voastre, că voi puteţi înţelege ceva superior faţă de ce aţi înţeles până acum. Când Christos Iisus vorbea mulţimii, o făcea în parabole, în imagini, pentru că în aceşti oameni încă mai trăia un ultim ecou al cunoaşterii imaginative, al acelei cunoaşteri care le permite să vadă lumea spirituală în imagini. El era deci obligat să le vorbescă aşa cum o făcuseră clarvăzătorii de altădată. În felul lui Socrate, adică făcând apel la raţiunea obişnuită, putea explica parabolele doar discipolilor săi, celor care fuseseră aleşi din rândul poporului vechi-testamentar. El se putea adresa lor în parabole, se putea adresa noului fel de gândire, care a devenit ceva obişnuit pentru omenire după ce vechea clarvedere se stinsese. Or, prin faptul că spiritul lui Ilie acţiona ca un suflet-grup al Celor doisprezece, ca o aură comună străbătându-i, ei deveneau, sau cel puţin ar fi putut deveni clarvăzători, clarvăzători într-un sens mai înalt şi în felul acesta toţi doisprezece, împreună, ar fi putut, iluminaţi prin spiritul lui Ilie-Ioan, să atingă ceea ce separat n-ar fi putut atinge: clarvederea. Pentru aceasta voia Christos să-i formeze.

În ce sens voia El să-i educe? Ce să însemne în fond această povestire despre înmulţirea pâinilor în care o dată, prin împărţirea a cinci pâini la cinci mii de persoane, resturile umplu douăsprezece coşuri; a doua oară, prin împărţirea a şapte pâini la patru mii de persoane, resturile umplu şapte coşuri? Acest punct a fost întotdeauna greu de lămurit pentru comentatorii Bibliei. La ora actuală ei au căzut de acord să spună: Este foarte simplu, deoarece oamenii îşi aduseseră probabil pâine cu ei; şi când li s-a spus să se aşeze pe rânduri ei au despachetat firămiturile lor. Iată explicaţia pe care o dau de comun acord cei care ţin atât de mult să rămână neclintiţi la litera Evangheliei. Evident, când se judecă lucrurile într-un mod atât de superficial scenele Evangheliilor nu mai sunt decât un drapaj exterior, o ceremonie exterioară. Nu mai ştii nici pentru ce mai sunt povestite toate acestea. Pe de altă parte, desigur, nu trebuie să ne gândim nici la magie neagră; căci a scoate ca prin farmec din cinci sau şapte pâini acea cantitate enormă de pâine nu ar fi altceva decât magie neagră. Nu este vorba aici nici de magie neagră, nici de o scenă banală, după părerea filistinilor noştri, cum că oamenii şi-ar fi adus şi despachetat pâinea. Aici se are în vedere ceva cu totul deosebit. În comentariile mele la celelalte Evanghelii am vorbit deja despre acest lucru, şi de altfel chiar în text sunt făcute aluzii suficient de clare.

> *„Şi s-au adunat apostolii la Iisus Şi I-au spus Lui toate câte au făcut şi au învăţat.*
> *Şi El le-a zis: Veniţi voi înşivă de o parte, în loc pustiu, şi odihniţi-vă puţin.*" (6, 30-31)

Acest pasaj trebuie studiat mai îndeaproape. Christos Iisus îi trimite pe apostoli într-un loc retras să se odihnească puţin, cu alte cuvinte să se transpună interior în acea stare sufletească pe care o creează singurătatea. Şi ce văd ei atunci? Ei sunt conduşi spre un fel de nouă clarvedere, la care ajung fiindcă în acel moment spiritul lui Ilie-Ioan coboară asupra lor. Până atunci Christos le-a expus parabolele; acum El îi înzestrează cu o nouă clarvedere. Şi ce văd ei acum? Ei văd desfăşurându-se în tablouri măreţe evoluţia omenirii, văd viitorul, văd apropiindu-se încetul cu încetul impulsul christic, văd oamenii viitorului. Această dublă înmulţire a pâinilor pe care ne-o indică Evanghelia apostolii au văzut-o în spirit. Este un act de clarvedere. Şi ca orice clarvedere, când nu eşti obişnuit cu ea trece rapid prin faţa privirii. De aceea nu au înţeles-o.

Acest aspect, şi anume că povestirea evenimentelor exterioare, sensibile, trece într-o redare a unor viziuni clarvăzătoare, ne va preocupa tot mai mult în cursul conferinţelor care vor urma; el iese cel mai bine în evidenţă în Evanghelia după Marcu. Pentru a înţelege Evanghelia trebuie s-o studiem cu ajutorul investigaţiei spirituale. În momentul despre care vorbim, după decapitarea lui Ioan Botezătorul, oamenii lasă să acţioneze asupra lor impulsul lui Christos; el este acolo, în lume. Pentru privirea exterioară Christos apare iniţial ca o personalitate izolată, care nu poate acţiona la scară mare. În privirea clarvăzătoare exersată în sensul actual intervine timpul! Christos nu apare numai printre aceia care trăiau în Palestina de altădată, ci şi printre toţi cei care se vor naşte în cursul generaţiilor viitoare. Cu toţii se adună în jurul Lui, iar ceea ce El le poate da, dă şi la alte mii şi mii. Aşa îl văd apostolii, Cei doisprezece. Ei văd că de la El pleacă un impuls spiritual care va radia peste milenii până la marginile viitorului şi-i va hrăni pe toţi oamenii. În acest moment apostolii sunt strâns uniţi în spirit cu Christos.

Ceea ce trebuie să reţinem este că din acest moment Evanghelia după Marcu începe din ce în ce mai mult să fie străbătută de elementul spiritual. Ce are ea aparte şi faptul că ea creşte tot mai mult şi mai mult dacă ţinem seama de ceea ce am spus mai sus sunt chestiuni de care ne vom preocupa în conferinţele care urmează. Pentru moment, să ne mai oprim la o scenă care, de asemenea, nu poate fi înţeleasă decât cu ajutorul investigaţiei spiritual-ştiinţifice. Este scena care urmează imediat după cea pe care tocmai am studiat-o.

> *„Şi a ieşit Iisus şi ucenicii Lui prin satele din preajma Cezareei lui Filip. Şi pe drum întreba pe ucenicii Săi zicându-le: Cine zic oamenii că sunt?*
> *Ei au răspuns Lui, zicând: Unii spun că eşti Ioan Botezătorul, iar alţii că eşti Ilie, iar alţii că eşti unul dintre prooroci. Şi El i-a întrebat: Dar voi cine ziceţi că sunt Eu? Răspunzând, Petru a zis Lui: Tu eşti Christosul.*
> *Şi El le-a dat poruncă să nu spună nimănui despre El. Şi a început să-i înveţe că Fiul omului trebuie să pătimească multe şi să fie defăimat de bătrâni, de arhierei şi de cărturari şi să fie omorât, iar după trei zile să învieze. Şi spunea acest cuvânt pe faţă. Şi luându-l Petru de o parte a început să-L dojenească.*
> *Dar El, întorcându-Se şi uitându-Se la ucenicii Săi, a certat pe Petru şi i-a zis: Mergi înapoia mea, Satano! Căci tu nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor.*" (8, 27-33)

Aceasta este, vă rog să-mi scuzaţi expresia, o nucă tare în cercetarea Evangheliilor! Ce avem în acest pasaj? El este, de fapt, complet de neînţeles dacă nu se studiază cu ajutorul ştiinţei spiritului. Christos îi întreabă pe apostoli: „Cine zic oamenii că sunt Eu?" Şi ei răspund: „Unii spun că eşti Ioan Botezătorul". Dar Ioan Botezătorul tocmai fusese decapitat, iar Christos propovăduia pe vremea când Ioan Botezătorul încă mai trăia! Erau oamenii deci aşa de nebuni să-L ia pe Christos drept Ioan Botezătorul şi să creadă că acesta încă mai trăia? Dacă n-ar fi făcut decât să spună că El era Ilie sau unul dintre profeţi, mai treacă! Petru însă spune: „Tu eşti Christosul!" El spune acum un adevăr capital, iar această afirmaţie nu poate proveni decât din fiinţa sa cea mai sfântă. Şi totuşi, câteva rânduri mai jos Christos îi va spune: „Mergi înapoia mea, Satano! Căci tu nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor". Poate crede cineva că, după ce Petru pronunţă acest admirabil cuvânt, Christos îl ocărăşte numindu-l „Satan"? Sau altceva ce pare cu totul de neînţeles. În versetul 30 se spune: „Şi El le-a dat poruncă să nu spună nimănui despre El." Cu alte cuvinte să nu spună la nimeni că Petru Îl ia drept Christos! Şi puţin mai departe: „Şi a început să-i înveţe că Fiul omului trebuie să pătimească multe şi să fie defăimat de bătrâni, de arhierei şi de cărturari şi să fie omorât, iar după trei zile să învieze. Şi le spunea acest cuvânt pe faţă." Şi după aceea, când Petru îl mustră din cauza aceasta, El îi spune „Satano". Şi lucrul cel mai bizar este acolo unde se spune: „Şi a ieşit Iisus şi ucenicii Lui prin satele din preajma Cezareei lui Filip" etc.; ni se istoriseşte cum îi vorbesc discipolii, şi apoi se afirmă din nou: „Şi a început să-i înveţe" etc. Dar în versetul 33 se spune: „Dar El, întorcându-se şi uitându-Se la ucenicii Săi, a certat pe Petru". Deci mai înainte se spusese că El le-a vorbit, El i-a învăţat. Făcea toate acestea în timp ce era cu spatele la ei? Căci se spune după aceea: „Dar El, întorcându-Se şi uitându-se la ucenicii Săi..." Le întorsese oare spatele şi vorbea în vânt?

Vedeţi o suită întreagă de lucruri de neînţeles într-un singur pasaj. Te şi miri că asemenea lucruri sunt luate ca atare, fără a se căuta explicaţiile adevărate, reale. Dacă studiaţi toate comentariile asupra Evangheliilor, fie se sare peste aceste pasaje, fie se dau explicaţiile cele mai neverosimile. Ele au făcut de asemenea obiectul a numeroase dispute şi discuţii, dar foarte puţini sunt cei care pot afirma că prin acestea au devenit mai luminaţi.

Să ne oprim acum asupra unui singur lucru. După ce am arătat că după moartea lui Ioan Botezătorul sufletul lui Ilie-Ioan trece ca suflet-grup în apostoli şi se produce prima „minune" adevărată, despre care vom vedea mereu cum trebuie înţeleasă, dăm de un pasaj absolut de neînţeles, în care se spune: Christos Iisus le vorbeşte discipolilor Săi şi-i întreabă: „Ce cred oamenii despre ceea ce se întâmplă acum ?" Nu-i aşa, această întrebare se poate pune şi astfel, căci pe oameni îi interesa în primul rând să ştie care era cauza a ceea ce se întâmpla în acel moment. Ucenicii răspund: „Oamenii cred că bântuie - pentru a întrebuinţa o expresie comună - Ioan Botezătorul sau Ilie sau un alt profet; prin aceasta se explică tot ceea ce se observă." - Dar, întreabă Christos, „de unde credeţi *voi* că provin toate acestea?" Şi Petru răspunde: „Din aceea că Tu eşti Christos!" Pronunţând aceste cuvinte în sensul Evangheliei după Marcu, Petru se pune pe el însuşi în cunoaşterea ei

ca un punct nodal în evoluţia omenirii. Căci ce spune el de fapt prin aceste cuvinte? Să aducem în faţa ochilor cele spuse de el.

Marii ghizi ai omenirii din epocile trecute erau iniţiaţi care parcurseseră până la ultimul act toate gradele de iniţiere din Şcolile sfinte misteriale; ei au ajuns până la pragul morţii, s-au cufundat în elemente, au poposit timp de trei zile în afara corpului fizic, timp în care s-au aflat însă în lumile spirituale, după care au fost din nou treziţi, devenind acum vestitori, mesageri ai lumilor suprasensibile. Când Petru afirma: „Tu eşti Christosul", el vrea să spună: Tu eşti un ghid care n-a trecut în felul arătat prin şcoala Misteriilor, Tu ai venit din Cosmos iar acum eşti ghid al omenirii. O dată, în istorie se va întâmpla pe planul pământesc ceea ce se întâmpla altădată în cadrul iniţierii. Cuvintele pronunţate de Petru au o semnificaţie incalculabilă. Ce trebuia să i se spună lui Petru? Trebuia să i se spună: Aceasta este ceva ce nu trebuie răspândit în mulţime; este ceva despre care cele mai sfinte şi vechi legi spun că trebuie să rămână un Misteriu. Nu avem voie să divulgăm Misteriile. ❙ În acel moment aceasta trebuia să i se spună lui Petru.

Dar sensul pe care l-a luat apoi întreaga evoluţie a omenirii a fost acela că prin Misteriul de pe Golgota, prin punerea în mormânt şi prin învierea după trei zile s-a scos afară, pe planul istoriei pământeşti, ceea ce mai înainte se întâmpla doar în adâncurile, în întunericul Misteriilor. Cu alte cuvinte, Legea sfântă care poruncea tăcere asupra acestui mister a ajuns la momentul în care trebuia să fie ignorată. Oamenii hotărâseră altădată ca Misteriile să rămână secrete. Acum însă prin Misteriul Golgotei ele trebuie să fie dezvăluite. Hotărârea care se cristalizează acum în sufletul lui Christos este cea mai importantă hotărâre din istoria omenirii. Ceea ce mai înainte trebuia să rămână secret în virtutea legilor umane trebuie acum să devină public, trebuie să apară în lumina istoriei.

Să ne închipuim în Christos o clipă de reflecţie cosmică, o clipă de cumpănire istorică profundă: Privesc întreaga evoluţie a omenirii. Prin legile ei, ea îmi interzice să vorbesc de moarte şi înviere, de misterul sfânt al iniţierii. Dar nu! Eu am fost trimis de Dumnezeu pe Pământ ca să dezvălui aceste legi. Nu mă pot conforma legilor omeneşti; datoria Mea este de a urma ceea ce îmi spun zeii. ❙ Şi, în acel moment, El ia hotărârea de a dezvălui Misteriile. Christos trebuie să-şi elibereze sufletul de nehotărâre, care putea veni din dorinţa de a păstra în evoluţie legile pe care le stabiliseră oamenii. Înapoia mea nehotărâre şi creşti în mine hotărâre de a arăta întregii omeniri ceea ce fusese ascuns până acum în adâncurile Misteriilor! ❙ Din proprie hotărâre, atunci când El trebuia să respingă ceea ce îl putea face să şovăie, Christos spune: „Mergi înapoia mea!", şi în acel moment îşi propune să îndeplinească misiunea pentru care a fost trimis pe Pământ de Dumnezeul Său.

Acesta este cel mai important monolog care a avut loc vreodată pe Pământ: monologul lui Dumnezeu despre revelarea Misteriilor: Nu trebuie să ne mirăm că acest monolog al lui Dumnezeu nu e accesibil de la bun început înţelegerii omeneşti, că trebuie să scormonim adânc dacă vrem să devenim, doar într-o oarecare măsură, demni de a înţelege acest monolog, datorită căruia opera divină a efectuat un pas înainte. Despre aceasta însă mâine.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a VII-a

Basel, 21 septembrie 1912

Pentru a înţelege bine o Evanghelie cel mai bun lucru ar fi, desigur, dacă am analiza-o izolat, fără a ţine seama de celelalte; prin aceasta am ajunge să aflăm tonul fundamental al fiecărei Evanghelii. S-ar putea totuşi ca această metodă prin care ne lipsim de lămuririle pe care ni le poate da studiul comparat al textelor să facă să apară unele neînţelegeri. Aşa, de exemplu, ceea ce spuneam ieri despre „cel mai mare monolog al istoriei" ar putea fi cu uşurinţă rău înţeles, dacă cineva nu ar examina cu exactitate, ci superficial, cele spuse de mine referitor la acelaşi episod din Evanghelia după Matei cu ocazia conferinţelor din Berna. Observaţia care ar putea fi făcută atunci ar fi, în fond, în sensul logic mai profund, ca şi cum undeva am vedea scris: Odată, pe această estradă stătea un om şi la stânga lui se afla un buchet de trandafiri iar altă dată am vedea scris: Pe această estradă stătea odată un om şi la dreapta lui se afla un buchet de trandafiri. Cineva care nu a fost prezent acolo ar putea spune: Este o neconcordanţă, căci prima dată buchetul era la stânga şi a doua oară era la dreapta! În realitate totul depinde de punctul de observaţie, şi în felul acesta se poate ca ambele propoziţii să fie corecte. La fel trebuie considerate şi Evangheliile. Ele nu ne dau o biografie abstractă a lui Christos Iisus, ci ne descriu o lume bogată de fapte, atât exterioare cât şi oculte.

Pentru a înţelege mai bine în ce spirit trebuie studiate Evangheliile, să reluăm acest pasaj pe care îl numeam ieri „cel mai mare monolog al istoriei", convorbirea lui Dumnezeu cu Sine însuşi. Trebuie avut clar în vedere că tot ceea ce se întâmplă în desfăşurarea de ansamblu a faptelor este ceva ce îi priveşte în mod deosebit pe Christos şi pe apostoli, ucenicii săi cei mai apropiaţi. Şi ceea ce spuneam ieri despre spiritul lui Ilie, care după ce a fost eliberat de corpul lui Ioan Botezătorul a fost activ ca un fel de suflet-grup al apostolilor, trebuie luat de asemenea în mod cu totul deosebit în discuţie. Ceea ce s-a petrecut atunci nu este ceva ce ar putea fi povestit într-un mod simplu, exterior, ci ceva ce s-a petrecut într-un fel mult mai complicat. Între sufletul lui Christos şi sufletele Celor doisprezece era oarecum o relaţie reciprocă intimă şi profundă. Ceea ce se întâmpla în sufletul lui Christos era ceva foarte complex, erau procese multiple, de cea mai mare însemnătate pentru acel timp. Însă tot ceea ce se întâmpla în sufletul lui Christos se reflecta încă o dată, ca într-o oglindă, în sufletele apostolilor, dar împărţit în douăsprezece părţi; astfel, fiecare dintre Cei doisprezece resimţea în el, ca într-o oglindă, ceea ce se întâmpla în sufletul lui Christos, dar fiecare ceva diferit.

Ceea ce se petrecea în sufletul lui Christos era ca un fel de mare armonie, de mare simfonie, care se reflecta în fiecare din cele douăsprezece suflete, cam aşa cum ar face-o fiecare instrument din cele douăsprezece ale unei orchestre. De aceea, un eveniment care priveşte în mod special pe unul sau mai mulţi apostoli se poate descrie în două feluri diferite. Se poate descrie cum se petrece evenimentul respectiv în sufletul lui Christos, de exemplu ceea ce s-a prezentat ieri drept monologul istoric al lui Christos Iisus. El s-a petrecut aşa cum s-a arătat ieri. Pe de altă parte, acest monolog se reflectă şi în sufletul lui Petru. Aceeaşi trăire sufletească se petrece şi în Petru. Dar, în timp ce la Christos Iisus ea ocupă întregul spectru de umanitate, la Petru ea nu reprezintă decât o douăsprezecime din acesta, o douăsprezecime sau un semn zodiacal din întregul spirit al lui Christos. De aceea, când este vorba de Christos Iisus evenimentul trebuie prezentat în alt mod.

Aşa trebuie vorbit când o facem în spiritul Evangheliei după Marcu; căci în aceasta se descriu faptele cele mai marcante şi în special ceea ce se întâmplă în sufletul lui Christos Iisus însuşi. Evanghelia după Matei, dimpotrivă, pune accentul în principal pe ceea ce are legătură cu sufletul lui Petru şi pe felul în care Christos Iisus poate contribui la clarificarea celor ce se petrec în sufletul acestuia. Dacă citiţi cu atenţie această Evanghelie a lui Matei, veţi vedea cum în cuvintele special adăugate acolo se descrie starea sufletului lui Petru. De ce s-au adăugat acolo aceste cuvinte: „Fericit eşti tu Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sânge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu din ceruri"? (Matei, 16, 17). Cu alte cuvinte: Petru simte ceva din ceea ce simţea sufletul lui Christos Iisus. Dar pentru că sufletul lui Petru simte că Christos este Maestrul său, cele de mai sus se interpretează în sensul că Petru este înălţat pentru o clipă la vieţuirea Eului superior, după care, copleşit de ceea ce vieţuieşte în felul acesta, recade, să zicem aşa. Cu toate acestea el reuşeşte să ajungă la cunoaşterea care, cu altă intenţie, cu alt scop, se petrece în sufletul lui Christos. Şi fiindcă a fost capabil de acest lucru, i-au fost încredinţate cheile Împărăţiei cerurilor despre care se vorbeşte în Evanghelia după Matei [28] (Matei, 16, 19) şi despre care am vorbit în ciclul de conferinţe despre această Evanghelie. Spre deosebire de aceasta, în Evanghelia după Marcu noi am evidenţiat clar şi cu tărie doar acele cuvinte care indică faptul că, indiferent de cele ce trăiau în Petru, evenimentul se desfăşura simultan, paralel, ca monolog al lui Dumnezeu.

Aşa trebuie să privim lucrurile. Vom simţi atunci şi cum procedează de fapt Christos Iisus cu ai Săi, cum îi conduce din treaptă în treaptă, cum după ce sufletul lui Ilie-Ioan a coborât asupra lor El îi poate conduce mai departe în înţelegerea tainelor spirituale, altfel decât a putut-o face mai înainte. Şi abia atunci simţim ce semnificaţie are faptul că după paragraful care redă monologul lui Dumnezeu, pe care l-am comentat ieri, urmează imediat aşa-numita scenă a Transfigurării sau a Schimbării la faţă. Acesta este un alt element important în compoziţia dramatică a Evangheliei după Marcu. Pentru a explica această Transfigurare trebuie să clarificăm unele aspecte de care depinde foarte mult înţelegerea unor descrieri din Evanghelii.

În Evanghelia după Marcu, dar şi în celelalte Evanghelii, puteţi citi deseori că Christos Iisus spune că Fiul omului trebuie să sufere, că va fi atacat de învăţaţi şi de cler, că va fi dus la moarte şi că va învia după trei zile. Şi până la un anumit punct peste tot găsiţi indicat clar că apostolii nu pot înţelege acest cuvânt spus despre Fiul omului, care trebuie să sufere, să moară şi apoi să învie (9, 31-32). Cum se face că tocmai apostolii întâmpină greutăţi în înţelegerea Misteriului de pe Golgota? Ce este deci acest Misteriu de pe Golgota? Am arătat în conferinţa precedentă că el este împlinirea pe planul istoriei, la lumina zilei, a iniţierii care altădată se întâmpla în adâncul Misteriilor. Bineînţeles, este o mare diferenţă între orice iniţiere anterioară şi Misteriul de pe Golgota. Vom vedea de ce.

Cel care fusese iniţiat în Misteriile diferitelor popoare a trebuit într-un fel să parcurgă aceleaşi experienţe: să sufere, să treacă, să zicem aşa, printr-o moarte aparentă care dura trei zile, în timpul căreia spiritul său se afla în afara trupului, în lumile spirituale, după aceea spiritul său să revină din nou în trup, în aşa fel încât să poată să-şi amintească ceea ce s-a petrecut în lumea spirituală şi să devină un mesager al

Misteriilor lumii spirituale. Se poate deci spune că iniţierea era o moarte ‖ chiar dacă nu o moarte care separa definitiv spiritul de trup ‖, o poposire în afara corpului şi o revenire în corpul fizic, fapt prin care neofitul devenea un mesager al Misteriilor divine. Iniţierea se efectua după o pregătire minuţioasă, prin care neofitul concentra în sine forţe suficiente pentru a putea trăi timp de trei zile şi jumătate fără să se folosească de instrumentele corpului fizic. După aceea, după scurgerea celor trei zile şi jumătate, el trebuia să se unească din nou cu corpul său fizic. El traversa toate acestea fiind răpit, să zicem, într-o lume superioară, departe de evenimentele istorice obişnuite.

Misteriul de pe Golgota s-a petrecut exterior într-un mod analog, însă în substanţa sa interioară cu totul diferit. Evenimentele care au avut loc în timp ce Christos se afla în corpul lui Iisus din Nazaret au condus la moartea adevărată a corpului fizic al lui Iisus din Nazaret. După ce spiritul lui Christos a petrecut trei zile în afara corpului fizic el revine în corp, de data aceasta însă nu în corpul fizic, ci în corpul eteric condensat, condensat într-atât încât apostolii au putut să-L vadă, aşa cum se spune în Evanghelii; aşa încât Christos putea colinda şi putea să fie văzut şi după Evenimentul de pe Golgota. Prin aceasta iniţierea, care altădată era ascunsă ochilor fizici, ea petrecându-se în adâncurile Misteriilor, a fost adusă pe scena istoriei şi a fost prezentată, ca un eveniment unic, în faţa întregii omeniri. Prin aceasta iniţierea a fost scoasă într-un fel din Misterii, a fost săvârşită în văzul tuturor prin Christos. Dar tocmai prin aceasta s-a marcat sfârşitul lumii vechi şi începutul noii epoci.

Din cele spuse despre profeţi aţi putut să vă daţi seama că spiritul profetismului şi ceea ce acest spirit a putut da vechiului popor evreu era diferit de spiritul iniţierii existent la celelalte popoare. Celelalte popoare aveau ghizi iniţiaţi, care fuseseră instruiţi în felul pe care l-am arătat. În cazul poporului evreu lucrurile stăteau altfel. Acolo nu avem de-a face cu iniţieri ca la celelalte popoare, ci, aşa cum am auzit, cu o reliefare elementară a spiritului în trupurile acelora care apăreau ca profeţi, o reliefare care îi făcea să pară nişte genii ale spiritualităţii. Şi pentru ca să se poată întâmpla aceasta, vedem că la profeţii intermediari care au apărut în sânul vechiului popor evreu apar acele suflete care în încarnările precedente au fost iniţiaţi ai altor popoare. Astfel, în ceea ce au dat vechiului popor evreu ei vieţuiau un fel de amintire a ceea ce căpătaseră în cadrul iniţierii. Vedem aşadar că viaţa spirituală s-a propagat într-un fel la poporul vechi-testamentar şi în alt fel la celelalte popoare. La acestea din urmă ea s-a realizat prin acţiune, prin iniţiere, la poporul vechi-testamentar prin har, prin darul sădit în cei care acţionau ca profeţi în cadrul său.

Opera acestor profeţi a pregătit vechiul popor evreu să fie martorul acelei iniţieri unice care de această dată nu este a unei fiinţe omeneşti, ci a unei individualităţi cosmice ‖ dacă se poate vorbi aici de o iniţiere, căci termenul nu este cel care se potriveşte în acest caz. Poporul evreu a fost astfel pregătit să primească ceea ce trebuia să ia locul vechii iniţieri: contemplarea în mod just a Misteriului de pe Golgota. Dar totodată aici găsim şi motivul pentru care apostolii care aparţin poporului evreu nu pot înţelege la început cuvintele care se referă la această iniţiere. Christos Iisus vorbeşte despre ea exprimându-se în aceşti termeni: drumul spre moarte, statul trei zile în mormânt şi apoi învierea. Aceasta este descrierea iniţierii. Dacă El ar fi făcut această descriere altfel, ucenicii Săi L-ar fi înţeles. Cum însă acest limbaj nu era familiar poporului vechi-testamentar, Cei doisprezece nu l-au înţeles iniţial. Deci pe bună dreptate suntem atenţionaţi asupra faptului că apostolii sunt miraţi şi nu-L înţeleg când le vorbeşte de suferinţa, moartea şi învierea Fiului omului.

Aceste lucruri corespund integral faptului istoric. În vechea iniţiere, când neofitul petrecea un timp în afara trupului său, el se afla într-o lume superioară, nu în lumea senzorială obişnuită. În timpul în care se afla în afara trupului el era unit, putem spune, cu realităţile unui plan superior. Când revenea apoi în corpul său, ce putea spune neofitul legat de ceea ce a vieţuit în lumea spirituală, în afara trupului? Amintire, aceasta era ceea ce putea spune. El trebuia să vorbească atunci cam în felul următor: Eu îmi amintesc ce am văzut în lumea spirituală în stare extracorporală, aşa cum ţi-ai aminti ceea ce ai văzut în ajun sau alaltăieri pe planul fizic. Şi el putea să aducă mărturie pentru aceasta. Iniţiaţii nu făceau nimic mai mult decât să poarte în ei secretele lumilor spirituale, aşa cum omul poartă în el ca amintire vieţuirile a ceea ce a făcut în ajun. Şi aşa cum sufletul omenesc este unit cu ceea ce păstrează în amintire, tot aşa iniţiaţii erau uniţi cu secretele lumilor spirituale, le purtau în ei.

De ce se întâmpla aşa? Era aşa deoarece până la Misteriul de pe Golgota sufletul omenesc nu era capabil, pe Pământ, să lase să pătrundă în Eul său Împărăţia cerurilor, lumile suprasensibile; ele nu puteau ajunge până la Eul adevărat, nu se puteau uni cu el. Altă dată, pentru a putea pătrunde în lumile suprasensibile, sufletul omenesc trebuia să se privească, să se presimtă din afară, de deasupra lui însuşi prin clarvedere, aşa cum se întâmpla atunci când, să zicem aşa, se visa în afară sau ieşea din Eu prin iniţiere. În cadrul Eului nu exista însă nicio forţă de judecată şi de înţelegere pentru lumile superioare. Aşa s-a întâmplat şi acum. Înaintea Misteriului de pe Golgota, omul nu putea în niciun fel să se unească cu lumile spirituale cu ajutorul forţelor Eului.

Taina care trebuia să li se dezvăluie oamenilor prin botezul lui Ioan era aceea că venise timpul în care Împărăţia cerurilor urma să lumineze până în Eul omului, până în Eul pământesc. O, în trecut, de-a lungul timpului s-a repetat de multe ori faptul că ceea ce omul resimţea a fi sufletescul său nu se putea ridica în lumile spirituale. Pentru oamenii de altădată era ca un fel de dizarmonie între vieţuirea patriei lor adevărate, lumea spirituală, şi ceea ce se desfăşura în interiorul omenesc, chiar dacă numim Eu sufletescul de atunci. Acest interior omenesc era separat de lumea spirituală şi nu se putea uni cu ea decât în condiţii excepţionale. Dacă totuşi se întâmpla ca întreaga forţă, întregul impuls a ceea ce mai târziu trebuia să devină „Eul" omenesc şi să locuiască în om, dacă se întâmpla ca acest Eu, nedestinat încă pentru corporalitatea omenească, să forţeze fie prin iniţire, fie prin amintirea unei inţieri primite în cursul unei încarnări precedente intrarea în corporalitatea omenească, ce se întâmpla atunci? Civilizaţiile antice fac adesea aluzie la aceasta: forţa Eului, care în perioada de dinainte de Christos depăşea cu mult corporalitatea omenească, nu avea cu adevărat loc în trup, distrugea ceea ce era destinat pentru Eu.

Aşadar fiinţele care în epoca precreştină purtau în ele un excedent de forţe spirituale, care purtau deja ceea ce mai târziu va deveni Eul omului, distrug corporalitatea lor prin forţa acestui Eu, fiindcă acesta era prea puternic pentru acea epocă. Acest lucru se indică, de exemplu, prin aceea că la anumite personalităţi ale Antichităţii, care în întruparea lor aveau în ele această forţă a Eului, acest Eu putea locui în ele doar dacă corpul lor era lezat sau vulnerabil într-un loc uşor accesibil, care ulterior va fi chiar afectat. În acel loc omul este, prin ceva din sine, mai expus mediului înconjurător decât prin restul corporalităţii sale. Să ne amintim numai de vulnerabilitatea lui Ahile la călcâi, de a lui Siegfried între omoplaţi, de a lui Oedip unde puterea Eului distruge corporalitatea. Aici, prin această posibilitate de lezare, prin aceste locuri vulnerabile ni se arată că numai un corp deteriorat, sfărâmat, convine forţelor supraomeneşti ale Eului aflate în el.

Semnificaţia profundă a acestui fapt ne va apărea poate şi mai bine dacă formulăm cele spuse în alţi termeni. Să presupunem că un om din timpurile precreştine ar fi fost dotat cu toate impulsurile, cu toate forţele care trebuiau să pătrundă Eul mai târziu ‖ nu este necesar ca el să fi fost conştient de aceasta ‖ şi că s-ar fi cufundat cu această forţă-Supraeu, să zicem aşa, cu această forţă supraomenească, în corpul său. El ar trebui să sfărâme acest corp, să nu-l vadă aşa cum îl vede atunci când în el se află Eul slab ‖ sau interiorul slab. Omul acelei epoci vechi, dacă ar fi avut în el întreaga putere a Eului astfel încât să poată ieşi din corpul său, trebuia să-l vadă în alt fel. El l-ar fi văzut ca pe un corp sfărâmat sub influenţa Supraeului, l-ar fi văzut cu tot felul de răni, deoarece în vremurile de demult doar Eul slab ‖ sau interiorul slab ‖ pătrundea trupul într-atât de puţin, încât acesta să rămână întreg.

Ceea ce tocmai am spus este exprimat de profeţi. Paragraful care vorbeşte despre aceasta se poate formula în termenii următori (Zaharia, 12, 10): Omul care adună în el toate forţele Eului şi se vede în faţa corpului omenesc îl vede rănit, străpuns de lovituri, cu găuri. Căci forţa

superioară a Eului, care nu putea locui altădată în corpul fizic, îl străpungea, îl ciuruia, ca să zicem aşa, cu găuri. Acesta este un impuls care străbate evoluţia omenirii din cauză că, datorită influenţelor luciferice şi ahrimanice, în epoca precreştină îi putea fi dată omului numai o mică parte a Eului comparativ cu Eul său deplin. Şi fiindcă corpul era făcut să primească doar un cuantum mai redus şi nu întreaga forţă a Eului, el slăbeşte, se istoveşte. Corporalitatea lui Christos Iisus trebuia, în contemplarea spirituală, să apară cu cinci răni ❙ nu doar cu una ca multe alte individualităţi omeneşti care purtaseră un Supraeu ❙, nu pentru că ea a venit în epoca precreştină, ci pentru că prin Christos Iisus şi-a făcut dintr-odată intrarea în corporalitate Eul deplin, pentru că acolo Eul a pătruns cel mai puternic în corporalitate; au fost necesare cinci răni din cauza extensiei entităţii christice, adică a Eului deplin omenesc, care se ridica mult deasupra formei corporalităţii, deasupra formei adecvate a corporalităţii. Datorită acestei enorme disproporţii a trebuit să se ridice pe planul fizic al istoriei lumii crucea pe care a purtat-o trupul lui Christos, aşa cum ar face-o trupul omenesc dacă vreodată, la un moment dat, în om şi-ar face sălaş întregul tezaur de umanitate, din care o mare parte a fost pierdută datorită influenţei luciferice şi ahrimanice.

Acesta este misterul profund pe care ni-l revelează ştiinţa spiritului referitor la tabloul Golgotei. Cel care înţelege ce este omenirea şi umanitatea, ce este Eul pământesc, care este raportul acestui Eu pământesc cu forma corpului omenesc ştie că dacă Eul pământesc pătrunde complet corpul omenesc această pătrundere nu este una normală, ca la omul care se plimbă pe stradă, ci de aşa natură încât omul ❙ dacă iese din sine contemplându-se şi-şi poate pune întrebarea: Cum ar trebui să fie acest corp dacă în el ar pătrunde întreaga entitate a Eului? ❙ ar vedea acest corp cu cinci răni. Forma crucii de pe Golgota, cu Christos cu cele cinci răni, rezultă din însăşi natura omenească şi din entitatea terestră însăşi. Ceea ce se poate şti despre Misteriul de pe Golgota se poate deduce, până la nivel de imagine, din contemplarea naturii omeneşti. Acesta este aspectul cel mai curios, că există o posibilitate, nu doar prin clarvedere, unde se dovedeşte a fi ceva natural să contempli cum a fost ridicată crucea pe Golgota, cum s-a petrecut crucificarea şi să vezi adevărul acestui eveniment istoric, ci există o posibilitate ca prin cunoaşterea Misteriului de pe Golgota să aducem însăşi raţiunea omenească aproape de Misteriul de pe Golgota, până într-acolo încât, dacă o utilizăm destul de subtil, destul de precis, ea să se metamorfozeze în imaginaţiune, în putere de imaginaţie, dar care conţine în ea adevăr, prin care apoi, dacă se înţelege ce este Christos şi care este raportul Lui cu forma corpului uman, fantezia omenească să fie condusă astfel, încât înaintea ei să apară însăşi scena Golgotei. Aşa au fost conduşi de multe ori pictorii creştini mai vechi, care nu întotdeauna erau clarvăzători; ei au fost purtaţi până la tabloul Golgotei de forţa cunoaşterii Misteriului de pe Golgota, în aşa fel încât l-au putut picta. La acea mare răscruce a evoluţiei umane, sufletului-Eu al omului i-a fost conferită chiar din facultatea de clarvedere înţelegerea pentru Entitatea christică, cu alte cuvinte pentru Eul originar al omului.

Clarvederea ne permite să contemplăm Misteriul de pe Golgota în afara corpului fizic. Prin ce anume? Când se stabileşte o legătură faţă de Misteriul de pe Golgota în cadrul corpului, atunci şi astăzi este posibil să contempli în lumile superioare acest Misteriu şi prin aceasta să ai confirmarea deplină a acestui punct nodal al istoriei omenirii. Dar este de asemenea posibilă o înţelegere raţională a Misteriului de pe Golgota, iar prin cuvintele pe care tocmai le-am spus ar trebui să fie realizabilă această înţelegere. Desigur, trebuie meditat, trebuie reflectat îndelung şi profund asupra celor ce s-au spus. Şi dacă cineva are impresia că cele spuse sunt greu de înţeles, acest sentiment este perfect justiticat; căci, fără îndoială, ceea ce poate conduce sufletul omenesc la deplina înţelegere a celui mai mare, a celui mai măreţ şi mai important eveniment de pe Pământ este unul din lucrurile cele mai dificile. Într-un fel, apostolii trebuiau să fie conduşi la aceasta; iar dintre cei care trebuiau încet, încet aduşi la o nouă înţelegere a evoluţiei omenirii cei mai destoinici s-au dovedit a fi Petru, Iacob şi Ioan.

Este bine să putem privi din punctele de vedere cele mai diferite intervalul foarte important de timp din vremea când a avut loc Misteriul de pe Golgota. De aceea este salutar faptul că aţi putut auzi azi dimineaţă cum considera filosoful Hegel acest moment al istoriei [29]. Orice lucru care poate facilita înţelegerea celui mai important eveniment care a intervenit atunci, care s-a maturizat în secolele precedente, care s-a împlinit în perioada Misteriului de pe Golgota şi apoi, încet, a pregătit şi a facut posibilă evoluţia ulterioară a omenirii, este binevenit. Evenimentul de pe Golgota a intervenit în diferite locuri de pe Pământ. Îl putem urmări nu numai în Palestina, unde de fapt s-a petrecut. Îl putem urmări, dacă procedăm în mod just, şi în alte puncte ale Pământului, doar că acolo nu s-a petrecut Evenimentul de pe Golgota. Însă coborârea şi apoi reurcarea, ascensiunea omenirii datorată impulsului Misteriului de pe Golgota care s-a răspândit în lumea vestică o putem urmări. În special putem urmări coborârea omenirii, şi este foarte interesant să vedem cum putem face acest lucru.

Să evaluăm încă o dată evenimentele care au avut loc în Grecia în timpul celor cinci secole care au precedat Evenimentul de pe Golgota. În Orient, acolo unde a apărut Krishna, oamenii devansaseră într-un anumit fel timpul lor. Ei îl devansaseră tocmai în epoca de decadenţă, să zicem aşa, a vechii clarvederi. Tocmai cu această civilizaţie a Indiei, de exemplu, se întâmplă ceva cu totul aparte. În timp ce în această primă civilizaţie postatlanteeană şi India înflorea prima mare cultură a epocii postatlanteeme şi sufletul omenesc avea viziunea lumii spirituale în toată puritatea sa ❙ care era posibilă pentru sufletul omenesc ❙, care la Rishi era legată de o facultate minunată, şi anume aceea de a descrie cele contemplate, astfel încât învăţăturile lor au putut acţiona în epocile care au urmat, iar când facultatea de clarvedere a dispărut ele au putut fi păstrate pentru timpurile viitoare prin astfel de revelaţii grandioase precum cea a lui Krishna, spre sfârşitul celei de-a treia epoci clarvederea propriu-zisă s-a stins cu totul. Însă datorită lui Krishna şi discipolilor săi faptele spirituale ce au putut fi contemplate anterior au fost descrise în cuvinte minunate şi păstrate sub formă de document. Ceea ce s-a produs mai departe, în vest, de exemplu în Grecia, nu a ajuns niciodată în Orient.

Pentru a rezuma rolul anticei civilizaţii hinduse, se poate spune: Vechea clarvedere se stinge, în schimb unele spirite, dintre care cel mai mare a fost Krishna, au aşternut în scris cele contemplate odinioară. Acestea au trecut apoi în cuvânt, în Vede. Şi cine se adânceşte în cuvânt percepe în sufletul său un ecou a ceea ce a fost odinioară. Dar acolo noi nu găsim ceea ce găsim la Socrate, de exemplu, sau la ceilalţi filosofi greci. Ceea ce numim raţiunea occidentală, judecata occidentală, nu există la sufletele hinduse. Această forţă originară a Eului despre care am vorbit mai înainte nu se manifestă deloc la indieni. De aceea în momentul în care vechea clarvedere dispare începe să se afirme altceva: impulsul spre Yoga, dorinţa de a recuceri printr-un antrenament interior contactul cu lumea spirituală, pe care l-au pierdut în mod natural. Yoga devine o clarvedere artificială. În locul vechii clarvederi apare imediat filosofia Yoga, fără ca între acestea două să existe ceva asemănător filosofiei greceşti, de exemplu, care se adresează raţiunii. Această fază de tranziţie nu există la hinduşi. Şi dacă examinăm, de exemplu, filosofia Vedanta a lui Viasa putem spune că ea nu este impregnată, precum concepţiile occidentale, de idei, de raţiune, ci parcă este extrasă încă din lumile superioare, dar transpusă în cuvinte omeneşti. Aceasta este particularitatea acestei flosofii: nu este cucerită cu ajutorul noţiunilor omeneşti, nu este „elaborată" precum elementul socratic, platonic, ci este contemplată clarvăzător.

Este dificil să-ţi dai clar seama de aceste lucruri, dar există o posibilitate de a discerne şi astăzi această diferenţă. Luaţi, de exemplu, o carte de filosofie, un sistem filosofic occidental oarecare. Cum s-a ajuns în general la ceea ce poate fi cotat astăzi, în mod serios, drept filosofie? Dacă aţi putea pătrunde în atelierele unui adevărat filosof aţi vedea că aceste sisteme sunt dobândite cu greu, prin eforturi mari de judecată, de gândire logică. Toate acestea s-au elaborat pas cu pas. Și autorii acestor sisteme nu pot de fapt să înţeleagă că această ţesătură pe care ei au creat-o de la o noţiune la alta poate, sub un anumit raport, să fie şi contemplată clarvăzător, să o aibă în faţă prin clarvedere. De aici şi dificultatea atât de mare de a te face înţeles când cuprinzi clarvăzător dintr-odată aceste raţionamente filosofice, pe care alţii le-au clădit „cu sudoarea frunţii", de la idee la idee, când de fapt nu este nevoie să parcurgi toţi aceşti paşi de gândire. Noţiunile filosofiei Vedanta sunt astfel de noţiuni, percepute prin mijlocirea clarvederii. Ele nu sunt elaborate prin sudoarea frunţii, după exemplul filosoflor europeni, ci sunt extrase prin clarvedere; sunt ultimile rămăşiţe, resturile diluate într-o sumă de noţiuni abstracte ale vechii

clarvederi sau primele cuceriri, încă foarte fragile, ale practicii Yoga în lumea spirituală.

Oamenii care locuiau mai la vest au avut parte de o altă experienţă. Şi noi atingem aici fapte ascunse ale evoluţiei omeneşti, extrem de importante. Să ne referim la un filosof curios al secolului al VI-lea de dinainte de era creştină: Pherekydes din Syros [30]. Un filosof foarte ciudat, pe care confraţii săi de astăzi un l-ar considera filosof. Există astăzi manuale de filosofie care exprimă aceasta desluşit. Citez aici două cuvinte, textual: Ei bine, toate acestea nu sunt decât descrieri copilăreşti, simboluri puerile; „puerile şi geniale", spune un filosof contemporan, care se crede desigur superior acelor filosofi antici. Deci, cinci sute de ani înainte de Christos apare aici în Syros un gânditor ciudat. Ce-i drept, el prezintă altfel lucrurile decât ceilalţi gânditori, care mai târziu sunt numiţi filosofi. Pherekydes din Syros spune, de exemplu: La baza a tot ceea ce se află în lume stă o Trinitate: Cronos, Zeus şi Chthon. Din Cronos s-au născut elementele foc, aer şi apă. Şi tot ceea ce provine de la aceste trei forţe se află expus atacurilor unui fel de şarpe: Ophioneu. Fără a fi clarvăzător, ci dotat numai cu un pic de imaginaţie, poţi evoca în faţa sufletului tot ceea ce descrie Pherekydes: Cronos este nu numai timpul abstract care se scurge, ci o fiinţă adevărată, vizibilă; Zeus este eterul infinit, fiinţa universală însufleţită în sine; Chthon este fiinţa prin care ceea ce în mod normal este ceresc devine pământesc, cea prin care ţesătura foarte rară a astrelor din spaţiu se condensează în planeta Pământ pentru a avea o existenţă terestră, amestecându-se apoi printre toate acestea ca un element ostil, un fel de şarpe. Pentru a înţelege ceea ce descrie aici ciudatul Pherekydes din Syros trebuie să facem apel la cercetarea spirituală; căci el este unul dintre ultimii supravieţuitori ai vechii clarvederi. El vede cauzele care se află în spatele fenomenelor sensibile şi le descrie servindu-se de facultăţile sale clarvăzătoare. Bineînţeles, aceasta nu convine deloc celor care se slujesc toată ziua de noţiuni. El contemplă ţeserea vie a zeilor buni şi amestecul puterilor adverse, pe care le descrie aşa cum le observă prin clarvedere. El vede cum se nasc din Cronos, din fiinţa reală a timpului, elementele.

Deci aici, în acest filosof Pherekydes din Syros, avem un bărbat care mai poate pătrunde cu sufletul său în lumea ce deschide conştienţa clarvăzătoare şi o descrie în aşa fel încât o putem urmări cu gândirea. În secolul al VI-lea înainte de Christos, în partea de vest a globului pământesc încă mai trăieşte un astfel de suflet. Thales [31], Anaximene [32], Anaximandru [33], Heraclit [34], aproape contemporani cu el, au deja o cu totul altă atitudine. Aici se întrepătrund într-adevăr două lumi. Cum se vede sufletul acestor filosofi? Vechea clarvedere este stinsă în ei, este ca paralizată. Nu mai păstrează decât cel mult o nostalgie a lumilor spirituale. Şi ce vieţuiesc ei acolo unde pentru înţeleptul din Syros mai exista încă un rest din vechea clarvedere, în care el încă putea să privească în lumea elementară a cauzalităţilor? Această lume le era deja închisă. Privirea lor nu mai pătrundea acolo. Este ca şi cum ea ar vrea să se închidă înaintea lor, ca şi cum pe jumătate ea ar fi acolo pentru ei, dar se sustrage privirilor lor, astfel încât ei nu mai pun în locul vechii clarvederi decât idei abstracte, care sunt opera Eului. Este o stare sufletească extrem de ciudată a celor ce trăiau în vest. Este acea stare sufletească ce lucrează la cucerirea raţiunii, a facultăţii de judecată pe care tocmai trebuie să le evidenţieze Eul. Câteva străfulgerări ale clarvederii adevărate de odinioară mai apar în suflete izolate, precum la Heraclit, care descrie focul viu drept cauza oricărui lucru; Thales consideră apa ca fiind cauza primordială, dar nu apa fizică pe care o cunoaştem noi, după cum nici Heraclit nu are în vedere focul fizic. Ceva din lumea elementară mai trăieşte în ei, dar pe jumătate ea se sustrage privirii lor, astfel că ei trebuie să înlocuiască această cunoaştere clarvăzătoare prin idei abstracte. Privind aceste suflete, ne dăm seama că ecouri ale dispoziţiei lor sufleteşti răsună până în epoca noastră modernă.

Ce bine ar fi dacă contemporanii noştri nu ar mai trece fără de judecată peste anumite lucruri! La Nietzsche se află un pasaj care te poate uimi, chiar cutremura, şi care cel mai adesea este citit fără a fi înţeles. El se află într-o operă postumă, *Filosofia grecilor în epoca tragicilor* [35], şi conţine o descriere a lui Thales, Anaximandru, Heraclit, Parmenide [36], Anaxagora [37] şi Empedocle. În acest pasaj, care se află chiar la început, Nietzsche a resimţit ceva din ceea ce însufleţea sufletele acestor primi gânditori izolaţi greci. Citiţi acest pasaj la Nietzsche, unde el spune: Ce trebuie să se fi petrecut în sufletul acestor figuri de eroi, care sunt aceşti filosofi, care au trebuit să găsească trecerea de la viziunea vie a lucrurilor pe care nici el nu o mai cunoştea, dar pe care o presimţea la noţiunile abstracte, seci, prozaice care au înlocuit viaţa caldă ce umplea sufletele altădată. Ce au trebuit să simtă aceste suflete, când în locul trăirilor pline de viaţă, ce caracterizau conştienţa clarvăzătoare, au apărut aceste noţiuni prozaice, seci, abstracte, reci, precum „existenţă"? Şi Nietzsche resimte: Este ca şi cum sângele îţi îngheaţă atunci când, la Thales sau Heraclit, trebuie să treci de la lumea plină de viaţă la lumea noţiunilor, când aceşti oameni întrebuinţează noţiuni precum „existenţă" şi „devenire", încât te simţi transportat de la o atmosferă caldă şi vie în regiunea glacială a conceptelor.

Trebuie să ne transpunem în epoca în care trăiau aceşti oameni, să simţim cum la apropierea Evenimentului de pe Golgota în ei mai vibra un ultim ecou al vremurilor trecute, cum trebuiau ei să se mulţumească cu ceea ce este judecata abstractă a Eului omenesc, care mai înainte n-avea deloc nevoie să participe. Şi în timp ce mai târziu lumea noţiunilor se îmbogăţea din ce în ce mai mult, filosofii greci la început nu puteau cuprinde decât conceptele cele mai simple. Vedem cât se chinuie ei cu noţiunile, cât se chinuie, de exemplu, filosofii şcolii eleate cu noţiunea abstractă de „existenţă"! Aşa s-au pregătit propriu-zis facultăţile abstracte ale Eului.

Să ne imaginăm acum un astfel de suflet care stă aici, în vest, care este pregătit pentru această misiune a vestului, dar care duce încă cu sine ecourile cele mai puternice ale vechii clarvederi. În India, aceste ultime ecouri s-au stins de multă vreme; ele mai dăinuie încă în vest. Impulsul sufletului este de a intra în lumea elementară, dar conştienţa refuză să îl urmeze. În sufletele acestora nu s-ar fi putut naşte o dispoziţie precum cea a lui Buddha. Dispoziţia budistă ar fi sunat cam aşa: Noi suntem exilaţi în lumea suferinţei, trebuie deci să ne eliberăm de ea. Nu, sufletele vestice voiau să sesizeze ceva din ceea ce se afla înaintea lor. În ceea ce se afla în spatele lor ele nu mai puteau pătrunde; în lumea din faţa lor ele nu aveau decât noţiunile reci, glaciare. Să ne imaginăm un suflet ca al lui Pherekydes din Syros. El este ultimul care a putut să mai vadă ceva din lumea elementară. Să ne mai gândim însă şi la un alt suflet. El nu poate vedea cum elementele se nasc în mod viu din Cronos. El nu poate vedea că şarpele Ophioneu angajează lupta cu zeii superiori; dar reţine în imagine că aici, în senzorial, intervine ceva. Privirea sa nu mai răzbate până la Cronos, dar vede amprenta sa în lumea fizică: focul, apa, aerul şi pământul. El nu vede cum zeii superiori sunt atacaţi de zeii inferiori, cum zeul-şarpe Lucifer se revoltă; însă vede domnind în lume armonia şi discordia, prietenia şi ura. Iubirea şi ura el le priveşte ca noţiuni abstracte; focul, apa, aerul şi pământul ca elemente abstracte. El vede ceea ce încă mai pătrunde în suflete, dar ceea ce văzuseră mai înainte contemporanii săi îi rămânea ascuns.

Să evocăm un astfel de suflet care stă încă în întregime în interiorul forţelor vii de altădată, dar care este incapabil să privească în lumea spirituală, care nu mai poate să sesizeze decât imaginea exterioară, căruia datorită misiunii sale speciale îi rămâne ascuns ceea ce îi fericea altădată pe oameni; pe de altă parte, el nu avea din noua lume a Eului nimic altceva decât câteva noţiuni, de care trebuia să se lege; avem astfel imaginea sufletului lui Empedocle [38]. Aşa ne apare sufletul lui Empedocle, dacă vrem să înţelegem latura sa cea mai interioară. Aproape contemporan cu înţeleptul din Syros, el a trăit două treimi de secol mai târziu, dar sufletul său este deja cu totul altfel constituit. El a trebuit să treacă Rubiconul de la vechea clarvedere la înţelegerea abstractă pe care o impunea Eul. Vedem cum aici se ciocnesc două lumi. Vedem cum Eul începe să licărească şi să se îndrepte spre împlinirea sa, cum sufletele vechilor flosofi greci sunt primele condamnate să primească ceea ce noi numim acum raţiune, logică; vedem cum sufletele lor sunt golite de vechile revelaţii şi în aceste suflete trebuie să se verse noul impuls, impulsul Golgotei.

Aşa erau alcătuite sufletele în vremea când a apărut acest impuls. Dar ele trebuiau să înseteze după o nouă împlinire. Doar aşa l-au putut înţelege. Gândirea indiană nu a cunoscut o tranziţie comparabilă cu cea pe care o întâlnim în Occident la gânditorii izolaţi greci. Iată de ce

flosofia hindusă, care a trecut direct la doctrina Yoga, nu are nicio posibilitate de a face o trecere spre Misteriul de pe Golgota. Filosofia greacă era în aşa fel pregătită, încât înseta după Misteriul de pe Golgota. Priviţi cum gnosa tânjeşte după Misteriul de pe Golgota. Filosofia Misterului de pe Golgota se naşte pe solul grec, fiindcă cele mai bune suflete greceşti însetează să primească impulsul de pe Golgota.

Trebuie multă bunăvoinţă pentru a înţelege ce s-a întâmplat în evoluţia omenirii; poţi întrevedea atunci ce înseamnă, să zicem aşa, când se spune: Pe suprafaţa Pământului s-a auzit o chemare şi un răspuns la chemare. În Grecia, în Sicilia găsim astfel de suflete, dintre care cel al lui Empedocle este unul cu totul remarcabil. Dacă privim înăuntrul acestor suflete, auzim o chemare stranie. Cum să o descriem? Ce ne spun aceste suflete? Empedocle ne vorbeşte cam aşa: Eu ştiu din istorie că există iniţiere; ştiu, tot din istorie, că prin ea în sufletul omenesc au pătruns lumile suprasensibile. Însă acum a început o altă epocă. Iniţierea nu mai poate deveni nemijlocit vie. Sufletul omenesc a intrat într-o altă fază de evoluţie. Noi avem nevoie, pe măsură ce pătrundem în Eu, de un nou impuls. Unde eşti acel impuls care poţi înlocui vechea iniţiere pe care noi n-o mai putem vieţui, care vei pune în faţa noului Eu acelaşi mister pe care îl revela clarvederea antică? ❙ Şi iată ce răspunde cealaltă voce, care vine dinspre Golgota: Fiindcă Eu ascult de zei şi nu de oameni, am putut să dezvălui ochilor omeneşti secretele Misteriilor, care până atunci erau închise în adâncurile acestora.

Ceea ce s-a născut, de exemplu, în sudul Europei în sufletele greceşti ne pare a fi o întrebare a lumii vestice privitoare la o nouă soluţie a enigmei Universului. Iar marele monolog al lui Dumnezeu, despre care am vorbit la sfârşitul conferinţei precedente şi despre care vom vorbi şi mâine, ne apare ca fiind răspunsul, care însă putea fi înţeles numai în vest.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a VIII-a

Basel, 22 septembrie 1912

În Evanghelia după Marcu, pasajul care constituie, aşa cum am văzut, un monolog istoric de o importanţă capitală este urmat de scena Transfigurării sau a Schimbării la faţă. Eu am arătat în mai multe rânduri că pentru cei trei ucenici care sunt luaţi să asiste pe „munte" la această Transfigurare aceasta constituie un fel de iniţiere superioară. În acel moment ei trebuie să fie introduşi mai profund în mistere, care le sunt transmise unul după altul, pentru a le servi în misiunea lor de îndrumători şi conducători ai omenirii. Am văzut în conferinţele precedente că această scenă cuprinde numeroase taine. Când se pomeneşte despre „munte" în Evanghelii şi în celelelalte scrieri sfinte, faptul indică deja că este vorba de ceva secret. Când este vorba de ceva ocult, muntele ca atare semnifică întotdeauna că cei care sunt conduşi în vârful său sunt introduşi în anumite cunoştinţe secrete ale existenţei. Simţim acest lucru în mod cu totul deosebit în Evanghelia după Marcu, dintr-un anumit motiv care, dacă citeşti corect, îţi atrage imediat atenţia.

Vom indica aici capitolul al treilea al acestei Evanghelii, versetele de la 7 la 23, 24 – este suficient, de fapt, până la versetul 22. Cel ce citeşte cu înţelegere sufletească va fi frapat imediat de ceva. După cum am arătat de atâtea ori, expresia „a-l duce pe munte", „a-l conduce pe munte", are o semnificaţie ocultă. Dar în capitolul menţionat întâlnim o triplă referire, nu numai „a-l duce pe munte". Dacă citim cu atenţie cele trei versete introductive din Marcu, auzim mai întâi spunându-se: „Iisus, împreună cu ucenicii Lui, a plecat spre mare..." (versetul 7). Scena se petrece deci mai întâi pe malul mării. Apoi, în versetul 13, se spune: „El s-a suit după aceea pe munte şi a chemat la Sine pe cine a vrut, şi au venit la El." În sfârşit, în versetele 20-21 citim: „Şi a venit în casă, şi iarăşi mulţimea s-a adunat, încât ei nu puteau nici să mănânce. Şi auzind ai Săi, au ieşit ca să-L prindă, că ziceau: Şi-a ieşit din fire."

Suntem trimişi deci în trei locuri diferite: pe malul mării, pe munte şi în casă. Or, aşa cum „muntele" indică totdeauna că se întâmplă ceva important în sens ocult, şi celelalte două locuri au în limbajul ocult un sens asemănător. Când în documentele oculte este vorba de „a fi condus la mare" sau „în casă" aceasta are totdeauna şi o semnificaţie ocultă. Faptul că în Evanghelii se are în vedere aşa ceva se poate deduce dintr-o anumită împrejurare. Amintiţi-vă că nu numai în Evanghelia după Marcu, dar şi în celelalte Evanghelii este legată de „mare" o anumită revelaţie, o anumită manifestare. Astfel, când ucenicii merg cu barca pe mare şi Christos li se arată, ei Îl consideră la început o fantomă, dar îşi dau seama după aceea că El vine într-adevăr spre ei (6, 45-52). Citind Evangheliile, găsiţi adesea povestindu-se un eveniment care se petrece pe mare, sau care este în legătură cu marea. Pe „munte" Christos îi alege întâi pe Cei doisprezece, cu alte cuvinte le încredinţează misiunea ocultă. Aici avem de-a face cu o educaţie ocultă. Tot pe munte are loc şi Tranfigurarea. „Acasă", unde ai Săi Îl declară „ieşit din fire", avem a treia ipostază. Toate cele trei lucruri sunt de cea mai mare şi mai cuprinzătoare importanţă.

Dacă vrem să înţelegem ce înseamnă într-un asemenea context „pe mare", trebuie să ne amintim un lucru de care am vorbit adesea. Am arătat că perioada noastră pământească postatlanteeană a fost precedată de aşa-numita perioadă atlanteeană, în timpul căreia aerul era saturat de o ceaţă densă, astfel încât, prin contemplare, oamenii care trăiau în acel timp, fiindcă trăiau în condiţii fizice diferite, aveau şi o viaţă sufletească total deosebită de a noastră, după cum ei mai erau înzestraţi şi cu vechea clarvedere. Această facultate era însă legată de o constituţie cu totul diferită a corpului fizic, de inserarea lui în masele ceţoase. Omenirea a păstrat despre toate acestea un fel de moştenire atavică. Când în perioada postatlanteeană o fiinţă omenească intra, pentru un motiv oarecare, în legătură cu un mediu ocult – cum a fost cazul ucenicilor lui Iisus –, ea devenea mult mai sensibilă la influenţele mediului înconjurător, la influenţele naturii. Astăzi, dat fiind felul robust al raportului omului cu natura, este puţin important dacă el călătoreşte pe mare, dacă se află pe malul mării, urcă pe munte – vom vedea imediat ce înseamnă aceasta – sau este la el acasă. Ochii săi văd la fel, inteligenţa sa funcţionează la fel, oricare ar fi locul în care se află. Însă atunci când se deschide privirea mai subtilă, când se ridică în lumile suprasensibile, fiinţa obişnuită a omului se dovedeşte a avea o organizare grosieră.

Pe vremea în care a început să funcţioneze conştienţa clarvăzătoare, dacă omul naviga pe mare, unde condiţiile sunt cu totul diferite, chiar faţă de malul mării, conştienţa clarvăzătoare era predispusă pentru cu totul altceva decât la câmpie. Pentru a-ţi dezvolta facultăţile clarvăzătoare, la câmpie trebuie făcut un efort mult mai mare decât la mare. Marea uşurează dezvoltarea acestor facultăţi, dar numai pe acelea care se referă la ceva foarte precis, nu orice. Căci există o altă diferenţă, după cum conştienţa clarvăzătoare se exercită la câmpie sau urcă la munte. Pe munte conştienţa clarvăzătoare sensibilă este altfel predispusă decât la câmpie. La fel, rezultatele unei conştienţe clarvăzătoare adaptată la condiţiile mării sunt complet altele faţă de ale unei conştienţe adaptată la condiţiile muntelui.

Pe mare, conştienţa clarvăzătoare – desigur, ea poate fi suplinită şi în oraş, dar cere atunci un efort mult mai mare, iar noi nu vorbim aici decât de ceea ce se obţine aproape fără greutate –, pe apă, în masele de ceaţă, este predispusă să perceapă imaginaţiuni, să simtă totul în mod imaginativ şi să utilizeze ceea ce a dobândit deja.

Pe munte, într-un aer rarefiat, unde raportul oxigen-azot este diferit, conştienţa clarvăzătoare este mai predispusă să vieţuiască inspirativ, să dea naştere la forţe noi de clarvedere. De aceea, expresia „a urca pe munte" nu este spusă doar simbolic; muntele favorizează posibilitatea de a dezvolta în sine forţe oculte noi. La fel, expresia „a merge pe mare" nu este doar un simbol, ci a fost aleasă deoarece contactul cu marea favorizează contemplarea imaginativă şi întrebuinţarea forţelor oculte.

Aceste forţe oculte întâmpină cele mai mari dificultăţi când suntem acasă, în propria noastră casă, fie singuri, fie cu familia. Căci în timp ce pentru un om care a trăit mai mult timp la marginea mării este relativ uşor – dacă totul concordă în acest sens – să creadă că are imaginaţiuni prin vălul corporalităţii şi în timp ce pentru cineva care trăieşte la munte este mai uşor să creadă că se ridică mai sus, un om care este acasă are pur şi simplu sentimentul că se află în afara trupului său, că „nu este în firea sa". Nu pentru că nu mai este capabil să-şi dezvolte forţele oculte, ci pentru că acolo nu mai este în armonie cu mediul înconjurător; acasă nu mai eşti atât de natural în raport cu mediul înconjurător ca în celelalte cazuri, la malul mării sau la munte.

De aceea, faptul că Evanghelia ţine seama de ceea ce s-a spus aici are un sens foarte profund şi este extras din aspectele naturale oculte. Evanghelia respectă aceste lucruri din considerente oculte cu totul obiective. Astfel, întotdeauna întâlnim situaţiile care urmează. Atunci când se vorbeşte de „a fi la malul mării", când se spune că un eveniment a fost strămutat la malul mării deja sunt întrebuinţate anumite forţe, forţe vindecătoare sau forţe clarvăzătoare. De aceea Christos Iisus le apare alor Săi în imaginaţiune pe mare, numai că în tot acest eveniment El este prezent în mod real, deoarece se poate exterioriza. Apostolii Îl văd, însă nu Îl au în faţă în corpul Său fizic. Cum însă specificul de loc nu are importanţă într-o astfel de vieţuire, El este în acelaşi timp „lângă ei" pe mare. Iar când se pune problema de o dezvoltare a forţelor sufleteşti ale apostolilor, se vorbeşte de „munte". De aceea, în momentul în care sunt aleşi Cei doisprezece, când, să zicem aşa, Christos decide ca ei să primească spiritul-grup al lui Ilie, scena se petrece pe munte. În sfârşit, când Christos vrea să se arate în toată măreţia Sa cosmică, în toată importanţa istorică a misiunii Sale, este vorba din nou de munte. Transfigurarea se petrece deci tot pe munte.

Acum noi trebuie să studiem scena Transfigurării chiar din acest punct de vedere. Cei mai capabili, cei mai apţi să pătrundă tainele profunde ale Misteriului de pe Golgota se arată a fi cei trei ucenici, Petru, Iacob şi Ioan. Şi ochilor clarvăzători care li se deschid acestora trei le apar transfiguraţi, adică în entitatea lor spirituală, Ilie de-o parte, Moise de alta şi Christos Iisus însuşi la mijloc, dar de această dată acest lucru este indicat imaginativ în textul Evangheliei în forma în care poate fi recunoscut în entitatea sa spirituală. Acest lucru este indicat suficient de clar şi în Evanghelia după Marcu:

> *„Şi s-a schimbat la faţă înaintea lor.*
> *Şi veştmintele Lui s-au făcut strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înnălbi aşa pe Pământ înnălbitorul.*
> *Şi li s-a arătat Ilie împreună cu Moise şi vorbeau cu Iisus."* (9, 2-4)

Deci, după marele monolog al lui Dumnezeu, o discuţie, o discuţie în trei. Ce minunată progresie dramatică! Evangheliile sunt pline de astfel de compoziţii artistice. Aceste Evanghelii sunt deja magnific compuse. După ce am perceput mai înainte monologul lui Dumnezeu, avem acum o discuţie în trei. Şi ce discuţie! Vedem întâi de-o parte şi de alta a lui Christos Iisus pe Ilie şi Moise. Ce ni se indică prin Ilie şi Moise?

Dumneavoastră cunoaşteţi deja suficient de bine figura lui Moise, chiar şi sub aspectul său ocult, care v-a fost revelat în mai multe rânduri [39]. Ştim că înţelepciunea universală a orânduit tranziţia între timpurile trecute ale istoriei şi Misteriul de pe Golgota pe calea indirectă a lui Moise. Din consideraţiile făcute asupra Evangheliei după Luca mai ştim de asemenea că în acel Iisus, despre care vorbeşte în mod special Evanghelia după Matei, mai precis în Copilul Iisus, trebuie să-l vedem pe Zaratustra reîncarnat. Ştim de asemenea şi că acest Zaratustra, prin ceea ce ţinea de el şi era în el, a avut ca sarcină să pregătească această încarnare viitoare a sa. Am menţionat adesea cum, prin procedee oculte speciale, corpul eteric al lui Zaratustra a fost cedat de el şi a trecut apoi în Moise, astfel încât în acesta acţionau forţele corpului eteric al lui Zaratustra. Astfel, în momentul în care Ilie şi Moise apar alături de Christos Iisus, în persoana lui Moise avem forţele care trebuiau să facă tranziţia de la primele forme ale civilizaţiei omeneşti la ceea ce urma să fie dat omenirii prin Christos Iisus şi prin Misteriul de pe Golgota.

Moise mai este şi în alt sens o figură de tranziţie. Ştim că Moise nu numai că avea în el corpul eteric al lui Zaratustra şi totodată înţelepciunea acestuia, care s-a arătat apoi în el, dar mai ştim şi că, într-un anumit mod, el a fost iniţiat în tainele altor popoare. O scenă de iniţiere o putem vedea şi în întâlnirea cu preotul din Madian, Ietro. Am discutat şi despre aceasta. Ea este descrisă în Vechiul Testament (2 Moise 2, 16-21). Acolo se arată clar cum Moise, ajuns la acest preot singuratic, învaţă de la el nu numai tainele iniţiatice ale poporului evreu, dar şi pe cele ale altor popoare şi le ia în fiinţa sa, care cunoscuse deja o fortificare deosebită prin faptul că purta în sine corpul eteric al lui Zaratustra. Astfel, prin Moise s-au adunat în poporul evreu toate tainele iniţiatice ale întregii lumi din jur. El a pregătit pe o treaptă inferioară ceea ce urma să se întâmple prin Christos Iisus. Acesta reprezintă unul dintre curenţii care trebuiau să conducă spre Misteriul de pe Golgota.

Celălalt curent provenea din forţele care trăiau în mod natural în poporul evreu ca popor în sine, despre care de asemenea am vorbit. Moise este cel care a făcut să fuzioneze curentul subteran al generaţiilor, cel care curgea de la Avraam, Isaac şi Iacob, cu cel existent în lume, în măsura în care aceasta era posibil în timpul său. Totuşi, mereu trebuia păstrat intact ceea ce era strâns legat de natura proprie a poporului evreu. Pentru ce era predestinat acest popor? El trebuia să pregătească timpul pe care am încercat să-l evocăm în faţa sufletului nostru atunci când am vorbit, de exemplu, de civilizaţia greacă, şi încă o dată, ieri, când am vorbit de Empedocle. Acesta era timpul în care oamenii au pierdut vechile facultăţi de clarvedere, în care capacitatea de a privi în lumile spirituale s-a stins. Era timpul în care începe să se dezvolte facultatea de judecată proprie Eului, în care începe să se afirme Eul, care se bizuie pe el însuşi.

Vechiul popor evreu era destinat să confere Eului tot ceea ce îi poate conferi acestuia entitatea naturală a omului prin intermediul organizării sangvine. În acest popor trebuia să se dezvolte deplin tot ceea ce se putea dezvolta prin organismul fizic al fiinţei omeneşti. De acest organism fizic este strâns legat intelectul. Organismul fizic al vechiului popor evreu trebuia să furnizeze elementele care hrănesc facultăţile intelectuale ale omului. Celelalte popoare trebuiau să lase să lumineze în organismul lor pământesc ceea ce putea fi adus prin iniţiere, deci din afară. Ceea ce se putea scoate din natura omenească proprie prin legătura de sânge a trebuit să fie scos prin intermediul vechiului popor evreu. De aceea stricteţea atât de mare care se impunea păstrării continuităţii legăturilor de sânge şi necesitatea ca fiecare să poarte în sine facultăţile care se transmit pe calea sângelui de la Avraam, Isaac şi Iacob. Eul este legat de sânge şi el trebuia să fie imprimat organismului vechiului popor evreu prin sânge, ceea ce nu se putea face decât prin intermediul forţelor eredităţii.

Am arătat deja că acest popor a fost ales chiar de Dumnezeu să fie dat omenirii fapt indicat în Vechiul Testament prin jertfirea şi prin oprirea de la jertfire a lui Isaac de către Avraam şi că prin aceasta omenirea a primit recipientul fizic exterior pentru entitatea Eului. Faptul că acest recipient fizic este dat omenirii de către Dumnezeu prin poporul vechi evreu este indicat prin aceea că Avraam vrea să-şi jertfească fiul. Prin Isaac însă Avraam ar fi sacrificat însăşi acea organizare care urma să ofere omenirii fundamentul fizic al intelectualităţii şi totodată al Eului. Fiul îi este înapoiat şi prin aceasta se restituie întreaga organizare pe care Dumnezeu i-o dăruise. Iată ce este grandios în această restituire a lui Isaac (1 Moise 22, 1-19). Pe de o parte prin Moise, care apare în scena Transfigurării, se imaginează curentul spiritual, tot ceea ce trebuie să se reverse chiar acum prin intermediul poporului evreu pentru înfăptuirea Misteriului de pe Golgota. Prin Ilie ce ni se înfăţişează? Aici se face o conexiune precisă, şi anume se arată cum se uneşte totalitatea revelaţiei divine, care trăieşte în poporul evreu, cu ceea se întâmplă prin Misteriul de pe Golgota. În Cartea a patra a lui Moise, în cap. 25, se descrie cum poporul lui Israel este ademenit spre idolatrie, dar este salvat de un om. Hotărârea unui om face ca israeliţii, vechiul popor evreu, să nu fie antrenaţi complet în idolatrie. Cine este acest om? Este cel despre care Cartea a patra a lui Moise spune că a avut puterea să se arate în faţa poporului evreu ameninţat să cadă în cultul idolatric al popoarelor din jur şi să pledeze pentru Dumnezeul care s-a revelat prin Moise. Acest om era un suflet puternic. Această pledoarie pentru Dumnezeu se traduce în mod obişnuit în germană prin „a pune patimă", „a râvni" ; această patimă, râvnă, nu este însă una în sens rău, ci vrea să însemne pur şi simplu „a se implica energic". Şi noi citim:

> *„Şi a grăit Domnul cu Moise şi a zis:*
> *«Fineas, feciorul lui Eleazer, fiul preotului Aaron, a abătut mânia Mea de la fiii lui Israel, râvnind între ei pentru Mine, şi n-am mai pierdut pe*

fiii lui Israel în mânia Mea.
De aceea spune-i că voi încheia cu el legământul Meu de pace.»" (4 Moise 25, 10-12)

Astfel i-a vorbit Iehova lui Moise. Chiar şi după învăţătura ocultă a vechilor evrei aici trebuie să vedem ceva cu o semnificatie extraordinar de mare, ceea ce investigaţia ocultă de astăzi o confirmă. Se ştie că Aaron este strămoşul liniei marilor preoţi ai lui Israel, de-a lungul căreia se transmite chintesenţa a ceea ce a fost dat omenirii de către poporul evreu. În pasajul la care ne referim, vechea doctrină ocultă a evreilor şi de asemenea investigaţia ocultă actuală ne arată că la momentul respectiv al istoriei Iehova îl învaţă pe Moise că în persoana lui Fineas, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron, deci nepotul lui Aaron, se dă poporului evreu un preot cu totul deosebit, care este unit cu el, care intervine pentru el. Şi doctrina secretă ebraică şi investigaţia ocultă modernă ne arată că în trupul lui Fineas trăia acelaşi suflet care a apărut mai târziu în persoana lui Ilie. Iată deci o linie continuă, pentru care am caracterizat deja câteva puncte importante. În Fineas, nepotul lui Aaron, avem acel suflet pe care îl regăsim în Ilie-Naboth, apoi în Ioan Botezătorul, iar noi ştim care a fost drumul său în continuare de-a lungul evoluţiei omenirii. În scena Transfigurării el este înfăţişat de o parte, de cealaltă parte aflându-se Moise însuşi.

Astfel, în scena Transfigurării, a Schimbării la faţă care s-a petrecut pe munte, avem clar ceea ce converge aici. Converge spiritualitatea întregii evoluţii a Pământului, care curge prin sângele evreiesc, în esenţa sa prin leviţi. Căci în faţa noastră stă sufletul lui Fineas, fiul lui Eleazar, nepotul lui Aaron, stă Moise, şi în sfârşit stă Fiinţa care va săvârşi Misteriul de pe Golgota. În faţa celor trei neofiţi, Petru, Iacob şi Ioan, trebuia să apară sub formă imaginativă modul în care converg forţele, curenţii spirituali. Ceea ce am încercat să prezint ieri ca un fel de strigăt ce răsuna din pământul Greciei spre Palestina şi ca un răspuns venit de acolo a fost mai mult decât o simplă descriere simbolică a faptelor. Trebuia să se pregătească marele dialog istoric, care acum a avut într-adevăr loc. Cei trei ucenici, Petru, Iacob şi Ioan, trebuiau să fie iniţiaţi în discuţia acestor trei suflete, dintre care unul aparţine poporului Vechiului Testament, celălalt purtând în el, aşa cum am văzut în cazul lui Moise, o multitudine de impulsuri, în timp ce al treilea se uneşte, ca divinitatea cosmică, cu Pământul. Aceasta trebuiau să contemple ucenicii.

Noi ştim că inima lor nu s-a deschis imediat la această viziune, că ei nu au înţeles-o de îndată. Dar aşa se întâmplă adesea în cazul experienţelor oculte: le vieţuieşti imaginativ, nu le înţelegi, şi adesea le înţelegi abia în încarnările următoare. Le înţelegi însă cu atât mai bine atunci, cu cât propria înţelegere se adaptează mai mult la ceea ce a fost contemplat prima dată. Dar de simţit putem simţi: sus, pe munte, cele trei puteri cosmice, jos cei trei ce urmează să fie iniţiaţi în aceste mari taine cosmice. Din toate aceste lucruri în sufletul nostru se poate naşte sentimentul că Evanghelia, dacă o înţelegem în mod just, în special dacă lăsăm să acţioneze asupra noastră şi intensificările dramatice, compoziţia artistică, care este întotdeauna expresia unor fapte oculte, ne trimite totuşi cu gândul la marea cotitură ce s-a produs cu ocazia Misteriului de pe Golgota.

Dacă poate fi explicată prin cercetare ocultă, Evanghelia vorbeşte o limbă foarte, foarte clară. Și se va pune problema ca oamenii să înveţe din ce în ce mai mult să înţeleagă că, citind anumite paragrafe din Evanghelie, trebuie să ştii întotdeauna despre ce este vorba, ce anume este cu adevărat important acolo; atingem atunci punctul care este deosebit de important pentru un simbol sau altul, pentru o povestire sau alta. Este ciudat cum pentru lucrurile cele mai importante din Evanghelii explicaţiile teologice sau filosofice obişnuite pornesc de fapt de la o mentalitate curioasă, ce i s-ar potrivi unui om ce nu vrea să aşeze calul înaintea căruţei, aşa cum ar fi normal, ci invers, să „pună căpăstrul la coada calului", cum s-ar zice într-un limbaj trivial. Aşa se întâmplă în realitate cu mulţi exegeţi şi comentatori; nu se observă ce este important.

Deoarece este foarte important pentru ceea ce avem de spus în continuare, să ne îndreptăm atenţia asupra unui paragraf pe care îl găsim în Evanghelia după Marcu, în capitolul 14.

„Şi fiind El în Betania, în casa lui Simon Leprosul şi şezând la masă, a venit o femeie având un vas de alabastru, cu mir de nard curat, de mare prel şi, spărgând vasul, a vărsat mirul pe capul lui Iisus.
Dar între ei erau unii mâhniţi, zicând: Pentru ce s-a făcut această risipă de mir?
Căci putea să se vândă acest mir cu peste trei sute de dinari şi să se dea săracilor Şi cârteau împotriva ei. Dar Iisus a zis: Lăsaţi-o. De ce îi faceţi supărare? Lucru bun a făcut ea cu Mine.
Că pe săraci totdeauna îi aveţi cu voi şi, oricând voiţi, puteţi să le faceţi bine, dar pe Mine nu Mă aveţi întotdeauna. Ea a făcut ceea ce avea de făcut: mai dinainte a uns trupul Meu, spre înmormântare.
Adevărat zic vouă: Oriunde se va propăvădui Evanghelia, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut aceasta, spre pomenirea ei." (14, 3-9)

Corect este să recunoşti întotdeauna că un astfel de pasaj are ceva izbitor. Şi cei mai mulţi oameni, dacă sunt cinstiţi, ar trebui să mărturisească că simpatizează cu cei care se ceartă pentru că s-a irosit astfel mirul, că este inutil ca el să fie vărsat peste capul cuiva şi că ar fi fost mult mai bine să fi fost vândut cu trei sute de dinari iar aceşti bani să fi fost daţi săracilor. Dacă oamenii sunt într-adevăr sinceri, vor gândi poate că Christos este foarte dur atunci când spune: E mai bine să lăsaţi femeia să verse mirul pe Mine decât să-l vindeţi şi să daţi banii săracilor. Dacă nu vrei să fii dezamăgit, trebuie să-ţi spui: În spatele acestei povestiri se ascunde de fapt ceva. Evanghelia mai face un lucru; în acest loc, ea ajunge să fie complet lipsită de politeţe. Căci atunci când un anumit număr de oameni găseşte de cuviinţă să spună că ar fi fost mai bine să se vândă mirul şi să se dea banii săracilor, Evanghelia pare să spună că cei care sunt de această părere gândesc ca cineva anume. Căci ea continuă:

„Oriunde se va propăvădui Evanghelia, în toată lumea, se va spune şi ce a făcut aceasta spre pomenirea ei.
Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre Cei doisprezece, s-a dus la arhierei ca să li-L dea pe Iisus.
Şi auzind ei, s-au bucurat şi au făgăduit să-i dea bani. Şi el căuta cum să-L dea lor, la timp potrivit." (14, 9-11)

Iuda Iscarioteanul a fost cel ce s-a scandalizat cel mai tare de risipirea mirului! Toţi cei care s-au indignat de vărsarea mirului sunt asociaţi la exemplul lui Iuda Iscarioteanul. Evanghelia nu este câtuşi de puţin amabilă, căci ea lasă foarte clar să se întevadă că aceia care s-au revoltat de gestul vărsării mirului se aseamănă cu Iuda Iscarioteanul, care apoi l-a vândut pe Domnul pentru treizeci de arginţi. Ea pare să spună: Vedeţi, astfel sunt oamenii care vor să vândă mirul pentru trei sute de dinari; căci Iuda depinde de bani! Nu trebuie să căutăm în vreun fel să înfrumusetăm Evanghelia, căci aceasta n-ar face decât să împiedice interpretarea obiectivă. Trebuie găsit aspectul la care se face referire. Vom găsi şi mai multe exemple care ne arată că Evanghelia chiar urmăreşte să ofere aspecte secundare, unele ceva mai şocante, atunci când trebuie să fie pus în mod deosebit în lumină aspectul principal.

La ce se face referire în acest pasaj? Evanghelia vrea să spună: Omul nu trebuie să ia în considerare numai lumea sensibilă sau ceea ce are valoare şi importanţă în lumea sensibilă. Dimpotrivă, omul trebuie înainte de orice să lase să pătrundă în el lumea suprasensibilă; foarte important este, de asemenea, ca el să vadă ceea ce în lumea simţurilor nu mai are nicio valoare. Corpul lui Christos Iisus, pe care femeia îl îmbălsămează aici cu anticipaţie, nu mai are nicio importanţă după moartea Sa; trebuie însă făcut ceva pentru ceea ce are valoare şi importanţă dincolo de lumea sensibilă. Acest lucru vrea să fie scos în mod deosebit în evidenţă. Pentru a realiza această evidenţiere, se face apel chiar la ceva pe care conştienţa omenească naturală crede că trebuie să pună cel mai mare preţ în existenţa senzorială.

Vrând să arate că uneori ceva trebuie să-i fie refuzat lumii simţurilor pentru a fi dat spiritului, pentru a-l consacra acelei lumi în care pătrunde Eul eliberat de corp, Evanghelia alege un exemplu deosebit, aparent unul lipsit de pietate: să iei săracilor pentru a da spiritului, pentru a-l da Eului, când el este eliberat de corp. Ea nu acordă atenţie la ceea ce dă valoare existenţei pământeşti, ci la ceea ce poate pătrunde în Eu şi la ceea ce poate radia din el. Faptul este înfăţişat aici într-un mod deosebit de convingător, şi anume el este legat de trădarea lui Iuda Iscarioteanul, pentru că inima sa este puternic atrasă de lumea senzorială, pentru că el se amestecă cu cei pe care Evanghelia îi numeşte aici, într-un mod mai puţin curtenitor deşi cam dur, adevăraţi filistini. Iuda nu se preocupă decât de ceea ce are importanţă în lumea senzorială, ca şi aceia care cred că ceea ce poţi obţine pe trei sute de dinari este mai important decât ceea ce este mai presus de existenţa senzorială. Întotdeauna trebuie insistat pe ceea ce este esenţial, nu pe ceea ce este lipsit de importanţă. Cunoşti Evanghelia întotdeauna când ai recunoscut valoarea spiritualului. Când recunoşti spiritualul în mod corect, recunoşti şi justeţea acestui exemplu. De aceea, întotdeauna când se vrea să se scoată în evidenţă valoarea suprasensibilului pentru Eu se vorbeşte de irosirea mirului ca fiind ceva ce are importanţa sa.

Iată un alt fragment în care putem vedea procedeul metodico-artistic pe care Evanghelia îl foloseşte când vrea să ascundă anumite fapte oculte ale evoluţiei omenirii şi care, de asemenea, constituie o piatră de poticnire pentru comentatori:

> *„Şi a doua zi, ieşind ei din Betania, El a flămânzit.*
> *Şi văzând de departe un smochin care avea frunze, a mers acolo, doar va găsi ceva în el; şi, ajungând la smochin, n-a găsit nimic decât frunze. Căci nu era timpul smochinelor.*
> *Şi vorbind i-a zis: De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănânce. Şi ucenicii Lui ascultau.*" (11, 12-14)

Oricine se întreabă pe bună dreptate: Nu este totuşi straniu să se spună în Evanghelie că un Dumnezeu se îndreaptă spre un smochin, caută smochine, dar nu găseşte niciuna, că în plus se mai indică şi motivul pentru care nu găseşte niciuna ▌căci se spune explicit că „nu era timpul smochinelor", deci că El merge la smochin, caută şi nu găseşte smochine într-o perioadă când nu era timpul lor ▌după care se spune: „De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănânce!"? Vedeţi acum explicaţiile care se dau de obicei la această istorisire, când în Evanghelie se spune de fapt sec şi prozaic că Christos Iisus simte în mod ciudat că îi e foame, se îndreaptă spre un smochin într-o perioadă în care nu creşteau smochine, nu găseşte niciuna, după care blestemă copacul ca în veac să nu mai facă fructe. Dar ce fel de pom este smochinul şi de ce se povestesc toate acestea aici? Cine poate să citească scrierile oculte va recunoaşte în istorisirea despre „smochin" ▌legătura lui cu cele ce există în Evanghelie o vom vedea mai departe ▌acelaşi lucru ca în cazul lui Buddha, despre care se spune că a stat sub „arborele Bodhi" şi a primit iluminarea, rezumată în predica de la Benares. A sta sub „arborele Bodhi" este echivalent cu a sta sub „smochin". Istoriceşte vorbind, epoca lui Buddha era încă, în ceea ce priveşte clarvederea omenească, „timpul smochinelor", ceea ce înseamnă că iluminarea o primeai, ca în cazul lui Buddha, sub arborele Bodhi ▌sub smochin. Acum lucrurile nu mai stăteau aşa. Ucenicii trebuiau să înveţe asta. Survenise realitatea istorică în care în arborele sub care Buddha primise iluminarea nu mai erau fructe.

Şi tot ce se întâmpla atunci în omenire se oglindea în sufletul lui Christos. În Empedocle din Sicilia vedem un reprezentant al omenirii, un reprezentant al celor mulţi care flămânzeau ca şi el, pentru că sufletul lor nu mai găsea revelaţia pe care o primiseră înainte şi trebuiau să se mulţumească acum cu abstracţiunile Eului. Putem vorbi de un Empedocle care flămânzea de o foame după spirit, pe care o resimţeau toţi cei care au trăit în perioada ce se apropia. Şi toată această foame a omenirii din perioada de dinaintea apropierii Misteriului de pe Golgota s-a acumulat în sufletul lui Christos Iisus.

Ucenicii trebuiau să participe la această taină şi să ştie despre ea. Christos îi conduce sub smochin şi le spune taina arborelui Bodhi. Omite să le spună, pentru că era un lucru lipsit de importanţă, că şi Buddha culesese roade din acest arbore. Dar acum nu mai era vremea „smochinelor" pe care Buddha le culesese din arborele Bodhi în perioada predicii de la Benares; Christos a trebuit să constate că în veci nu se vor mai coace fructe în arborele din care a curs lumina de la Benares, că ea le va veni acum de la Misteriul de pe Golgota.

Despre ce este vorba aici? Este vorba de faptul că Christos Iisus merge cu ucenicii săi din Betania la Ierusalim şi, cu această ocazie, o impresie deosebit de puternică, o forţă deosebit de puternică pune stăpânire pe sufletele lor, care provoacă în ei trezirea forţelor clarvăzătoare. Ei devin acum deosebit de receptivi pentru imaginaţiuni. În ucenici se deşteaptă forţe clarvăzătoare, imaginative. Ei văd prin clarvedere arborele Bodhi, smochinul, iar Christos trezeşte în ei înţelegerea faptului că de la arborele Bodhi nu mai pot veni roade ale cunoaşterii, căci nu mai este vremea smochinelor, adică a vechii cunoaşteri. Acest pom trebuia să rămână uscat pentru vecie şi în locul lui să crească un alt pom, pomul format din lemnul mort al crucii, în care nu se mai coc fructele vechii cunoaşteri, ci fructele pe care le poate aduce omenirii Misteriul de pe Golgota, care este legat de crucea Golgotei ca un nou simbol. În locul scenei istorice cu Buddha sub arborele Bodhi ni se pune acum în faţă imaginea Golgotei, unde este înălţat un nou pom, pomul crucii, de care atârnă fructul viu al Dumnezeului oamenilor ce se revelează, pentru ca din ea să iradieze noua cunoaştere, a pomului ce nu va înceta să se dezvolte şi care va face roade în veşnicie.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a IX-a

Basel, 23 septembrie 1923

În aceste conferinţe s-a spus de mai multe ori că în viitor în raportul oamenilor faţă de Evanghelii va interveni o shimbare radicală, prin faptul că se va lua în considerare elementul profund artistic al acestora, elementul compoziţional-artistic, şi că motivele oculte, impulsurile cu adevărat istorice descrise în Evanghelii vor putea fi privite în lumina adevărată abia atunci când se va analiza în profunzime latura lor compoziţional-artistică. Într-un fel, şi literatura evanghelică şi arta evanghelică se situează în cadrul întregii evoluţii istorice a omenirii în acelaşi mod arătat de noi în aceste zile prin câteva exemple.

Am evidenţiat acele figuri solitare din spiritualitatea greacă care au simţit atât de bine în sufletul lor stingerea, dispariţia treptată a vechii contemplări clarvăzătoare, faptul că ele au fost nevoite din această cauză să adopte un mod de a privi care avea să ducă la afirmarea Eului, la conştienţa actuală, la noţiunile şi reprezentările abstracte din ziua de azi. Mai putem arăta un lucru care, într-un fel, se poate observa chiar în civilizaţia greacă, şi anume că se ajunsese la un punct în care cultura omenirii trebuia să găsească un nou motiv, un nou focar de inspiraţie pentru viitor. Acest punct se observă în arta greacă. De unde oare interesul deosebit cu care în Europa oamenii căutau cu sufletul ţara grecilor, să zicem aşa, adică ţara frumuseţii I în care idealul evoluţiei omeneşti era considerat a fi alcătuirea minunată a formei omeneşti I, şi asta nu numai în timpul Renaşterii, ci şi în epoca clasică modernă, unde spirite ca Goethe căutau şi ele cu sufletul această ţară a grecilor, adică ţara formelor frumoase? Acest lucru se datorează faptului că în Grecia frumuseţea, care vorbeşte în mod nemijlocit privirii în forma exterioară, a cunoscut un anumit sfarşit, un sfârşit într-un moment de apogeu.

Ceea ce ne captivează la arta greacă, la frumuseţea greacă este perfecţiunea şi coeziunea formei. Din elementul compoziţional al operei de artă greceşti observi imediat şi obligatoriu ceea ce se vrea să se transmită prin acastă compoziţie. Îţi sare în ochi, este în întregime palpabil. Măreţia artei greceşti constă în faptul că ea a cunoscut o exteriorizare totală, că s-a manifestat în forma exterioară. S-ar putea spune că în această privinţă şi arta Evangheliilor prezintă un nou început, un început care până în ziua de azi a rămas în mare parte neînţeles. Compoziţia interioară, împletirea strânsă a firelor artistice, care în acelaşi timp sunt şi fire oculte, este prezentă în mod special în Evanghelii. De aceea este atât de important ceea ce am afirmat ieri, că întotdeauna într-o descriere, într-o povestire, trebuie avut în vedere punctul din care se priveşte.

În Evanghelia după Marcu iese în mod special în evidenţă, mai puţin prin litera textului cât mai ales prin tonalitatea întregii descrieri, faptul că Christos este prezentat ca o apariţie cosmică, una în acelaşi timp pământească şi suprapământească, iar Misteriul de pe Golgota ca o faptă în acelaşi timp pământească şi suprapământească. Dar, spre sfarşitul Evangheliei după Marcu, se mai strecoară un element artistic subtil: acolo, în problemele pământeşti a pătruns lumina unui impuls cosmic. Acesta a luminat acolo, iar fiinţelor pământeşti, oamenilor de pe Pământ le revine sarcina de a întâmpina cu înţelegere acest impuls. Probabil nicăieri nu se insistă atât de mult ca în Evanghelia după Marcu că pentru înţelegerea a ceea ce a străluminat din cosmos în existenţa pământească este nevoie în fond de tot restul evoluţiei terestre, că această înţelegere nu a fost deloc posibilă în vremea în care s-a petrecut efectiv Misteriul de pe Golgota. Acest lucru, faptul că atunci n-a existat o înţelegere a acestui eveniment, că atunci s-a primit abia un prim imbold pentru această înţelegere, care nu se va realiza decât treptat în cadrul evoluţiei viitoare a omenirii, este prezentat minunat în structura compoziţional-artistică a Evangheliei după Marcu. Vom presimţi acest element compoziţional-artistic subtil când ne întrebăm asupra modului în care s-a putut contura la acea vreme înţelegerea Misteriului de pe Golgota, despre ce fel de înţelegere a fost vorba atunci.

În principal a fost posibilă o triplă înţelegere. Ea putea porni de la trei factori: în primul rând de la cei care au fost discipolii cei mai apropiaţi ai lui Christos Iisus, apostolii. În Evanghelie ei ne apar întotdeauna ca cei pe care însuşi Domnul i-a ales şi cărora El le-a destăinuit o serie de lucruri, pentru o înţelegere superioară a existenţei. Din partea lor trebuie să aşteptăm aşadar înţelegerea cea mai înaltă. Care este această înţelegere? Ea este foarte subtil inserată în compoziţia Evangheliei după Marcu cu cât ne îndreptăm spre final. Că aceşti discipoli aleşi puteau avea o înţelegere superioară în comparaţie cu conducătorii poporului vechi-testamentar ne este indicat foarte clar, dacă cercetăm de fiecare dată aspectul la care se face referire.

Găsiţi acolo un dialog avut de Christos Iisus cu saducheii (l2, 18I27). În acest dialog este vorba în primul rând de nemurirea sufletului. Dacă Evanghelia este privită superficial, nu înţelegem uşor nici de ce această convorbire despre nemurire vine tocmai aici şi nu înţelegem nici nedumerirea saducheilor, care spun: S-ar putea întâmpla să fie şapte fraţi. Din aceştia unul şi-a luat femeie; dar, murind, cel de-al doilea frate o ia de soţie; după ce moare şi al doilea frate, cel de-al treilea o ia de soţie, şi tot aşa ceilalţi, ea însăşi murind abia după ce moare al şaptelea. Saducheii nu au înţeles cum se vor comporta, în cazul că există nemurire, cei şapte bărbaţi faţă de femeie în lumea spirituală. Acesta este argumentul cunoscut al saducheilor care, după cum ştiu şi unii dintre dumneavoastră, nu a fost adus doar pe vremea Misteriului de pe Golgota, ci îl găsim şi astăzi în unele cărţi moderne ca un contraargument împotriva nemuririi; dovadă că în cercurile celor care scriu astfel de cărţi nu există nici astăzi o deplină înţelegere a chestiunii. De ce însă are loc acest dialog? Dacă analizăm mai îndeaproape lucrurile, vedem chiar din răspunsul lui Christos Iisus că după moarte sufletele devin cereşti, că în lumea suprapământească fiinţele nu se căsătoresc, că deci toată această problemă pe care o ridică saducheii este fără rost şi că ei menţionează o relaţie care în fond nu poate fi decât una pământească, care nu prezintă importanţă pentru lumea extrapământească. Cu alte cuvinte, Christos Iisus vorbeşte despre condiţii extrapământeşti, pe care El le prezintă, în măsura în care este nevoie, pentru înţelegerea vieţii extrapământeşti.

Spre sfârşitul Evangheliei după Marcu mai găsiţi şi un alt dialog, în care Christos Iisus este întrebat de cărturarii evrei despre căsătorie (10, 1I12). Acolo se vorbeşte de faptul că după legea lui Moise este posibil ca femeia să fie părăsită dacă i se dă o carte de despărţire. Ce se are în vedere atunci când Christos Iisus răspunde: Da, această poruncă Moise v-a dat-o pentru învârtoşarea inimii voastre, iar voi aveţi nevoie de o asemenea învoire? Aici este important să observăm că Christos vorbeşte acum în cu totul alt fel despre unirea dintre bărbat şi femeie. El vorbeşte de o situaţie existentă înainte de ispitirea luciferică, înainte deci să înceapă evoluţia omenească. Aceasta înseamnă că el

vorbeşte de ceva cosmic, de ceva suprapământesc; el îndreaptă problema spre ceva suprapământesc. Acesta este sensul acestui dialog, faptul că Christos Iisus îndreaptă discuţia dincolo de ceea ce are legătură cu existenţa senzorială, cu evoluţia pământească obişnuită. Ceea ce este important aici este că El deja arată: odată cu venirea Sa pe Pământ, El aduce cu Sine raporturi suprapământeşti, raporturi cosmice şi vorbeşte cu fiinţele pământeşti despre aceste raporturi cosmice.

De la cine putem spera sau cui putem pretinde, să zicem aşa, să fi înţeles cel mai bine predicile lui Christos Iisus despre raporturile cosmice? De la cei pe care El i-a ales de la început ca ucenici ai săi. Deci putem spune că o primă înţelegere ar fi aceea a apostolilor aleşi de El. Ei ar fi avut puterea să cuprindă semnificaţia suprapământească, cosmică a acestui eveniment istoric, a Misteriului de pe Golgota.

O a doua înţelegere, un al doilea tip de înţelegere la care ne-am putea aştepta, ar fi cea care putea veni de la conducătorii vechiului popor evreu, de la clerul de rang înalt, de la judecătorii superiori, de la cei ce cunosc „legea" şi evoluţia istorică a poporului Vechiului Testament. Ce se putea pretinde de la aceştia? Evanghelia arată clar: De la ei nu se putea cere o înţelegere a raporturilor cosmice ale lui Christos Iisus, dar era de aşteptat ca ei să înţeleagă că Christos Iisus a venit la poporul vechi ebraic şi a coborât cu individualitatea sa în sângele acestui popor, că este un fiu al casei lui David, că este strâns unit cu entitatea care a coborât în sânul poporului evreu odată cu David. Prin aceasta suntem călăuziţi spre un al doilea tip de înţelegere, spre această înţelegere de nivel mai redus. Faptul că Christos Iisus are o misiune, că ea reprezintă culminaţia misiunii întregului popor evreu este arătat într-un mod minunat spre sfarşitul Evangheliei după Marcu, unde ▌observaţi fineţea compoziţional-artistică cu care este prezentată aceasta ▌se spune mereu şi mereu că avem de-a face cu fiul lui David. Aşadar, în timp ce de la apostoli se cere o înţelegere a misiunii personajului cosmic, de la cei ce se consideră aparţinători ai poporului evreu se cere o înţelegere a faptului că misiunea lui David a luat sfârşit. Este al doilea grad de înţelegere. Poporul evreu ar fi trebuit să înţeleagă că ar fi putut veni un sfârşit şi o renaştere a propriei sale misiuni.

Şi de unde putea veni al treilea fel de înţelegere? Acum se cere un nivel şi mai scăzut. Este ciudat cât de fin este indicat acest lucru din punct de vedere compoziţional-artistic în Evanghelia după Marcu. Se cere un grad de înţelegere şi mai redus, iar acesta se cere de la romani. Vedeţi ce se întâmplă spre sfârşitul Evangheliei după Marcu, acolo unde Christos Iisus este dat pe mâna romanilor. ▌Eu vorbesc acum doar de Evanghelia după Marcu. ▌Înalta preoţime Îl mai întreabă pe Christos Iisus dacă El vrea să spună despre Sine că este Christosul, caz în care ea s-ar fi scandalizat, fiindcă El ar fi vorbit de misiunea Sa cosmică sau că El este un descendent al casei lui David. De ce se scandalizează Pilat, romanul? Doar de faptul că El s-ar fi dat drept „regele iudeilor" (15, 1▌15). Evreii ar fi trebuit să înţeleagă că El reprezintă un punct culminant al propriei lor evoluţii. Romanii ar fi trebuit să înţeleagă că El reprezintă ceva în cadrul evoluriei poporului evreu, nu un maximum, ci doar ceva ce poate juca un rol conducător. Dacă romanii ar fi înţeles acest lucru, ce ar f urmat? Ceva ce de altfel s-a şi întâmplat, numai că nu l-au înţeles. Ştim că poporul evreu s-a răspândit în lumea occidentală, făcând un ocol prin Alexandria. Romanii ar fi trebuit să înţeleagă că sosise momentul istoric în care cultura ebraică urma să se răspândească în lume. Este iarăşi o treaptă mai jos decât ar fi trebuit să înţeleagă rabinii, învăţătorii legii. Romanii ar fi trebuit să înţeleagă doar importanţa evreilor ca o parte a lumii. Faptul că ei nu au înţeles acest lucru ▌ceea ce ar fi fost un imperativ al timpului ▌este indicat prin aceea că Pilat nu pricepe ce înseamnă că Christos Iisus este privit drept regele evreilor, că dacă El este prezentat ca rege al evreilor este în fond o chestiune complet inofensivă.

Astfel, era de aşteptat să existe o triplă înţelegere a misiunii lui Christos Iisus: mai întâi înţelegerea pe care ucenicii aleşi o puteau avea pentru aspectul cosmic al lui Christos; în al doilea rând înţelegerea pe care evreii trebuiau să o aibă pentru ceea ce se răspândeşte în însuşi poporul evreu; şi în al treilea rând înţelegerea pe care trebuiau să o aibă romanii pentru poporul evreu, că ei au încetat să se răspândească doar în perimetrul Palestinei şi au început să se răspândească pe o porţiune mai mare a Pământului.

Acest lucru este încriptat în elementul compoziţional-artistic al Evangheliei după Marcu în mod special. Ne sunt date foarte clar şi răspunsurile la cele trei chestiuni.

Prima întrebare care se pune este: S-au ridicat apostolii, ucenicii aleşi, la capacitatea corespunzătoare de înţelegere? L-au recunoscut ei pe Christos Iisus ca spirit cosmic? Au recunoscut că acolo, printre ei, se afla cineva care nu era un simplu om, ci că cel ce sta înaintea lor era înconjurat de o aură prin care au coborât pe Pământ forţe cosmice şi legi cosmice? Au înţeles ei aceasta?

În Evanghelie ni se arată clar că Christos Iisus aştepta de la ei această înţelegere, deoarece atunci când cei doi ucenici, fiii lui Zebedeu, au venit şi i-au cerut ca unul să stea la dreapta, iar celălalt la stânga Sa, El le-a spus:

> *„Nu ştiţi ce cereţi! Puteli să beţi paharul pe care îl beau Eu sau să vă botezaţi cu botezul cu care mă botez Eu?"* (10, 38)

La început ucenicii făgăduiesc aceasta solemn. Christos Iisus, ni se arată clar în acest pasaj, le-o cere ucenicilor. Ce s-ar fi putut întâmpla acum? Două lucruri ar fi fost posibile. Unul ar fi fost ca, într-adevăr, discipolii aleşi să fi trecut împreună prin tot ceea ce s-a împlinit drept Misteriu de pe Golgota, ca legătura dintre ucenici şi Christos să se fi menţinut până la Misteriul de pe Golgota. Că nu s-a întâmplat aceasta, ci exact contrarul, vedem foarte exact în special în Evanghelia după Marcu. Când Christos Iisus a fost capturat au fugit cu toţii, iar Petru, care jurase solemn să nu ţină seamă de niciun obstacol, se dezice de trei ori de El înainte să fi cântat cocoşul de două ori. Aceasta este descrierea în ceea ce-i priveşte pe apostoli. Cum este descris însă faptul că nu s-a întâmplat aceasta, din punctul de vedere al lui Christos?

Să ne transpunem cu toată smerenia ▌căci aşa trebuie să facem ▌în sufletul lui Christos Iisus, care a încercat până la sfârşit să păstreze intacte legăturile care fuseseră ţesute până la sufletele apostolilor; să ne transpunem, atât cât ne este permis, în sufletul lui Christos pe parcursul a ceea ce a urmat. Desigur, acest suflet a putut să-şi pună o întrebare capitală: Pot Eu să fac în aşa fel încât să ridic sufletele ucenicilor, cel puţin pe cele mai alese dintre ele, la înălţimea care să le permită să vieţuiască împreună cu Mine tot ceea ce urmează să se întâmple până la Misteriul de pe Golgota? Însuşi sufletul lui Christos se confruntă cu această întrebare. Este un moment grandios, în care Petru, Iacob şi Ioan sunt conduşi afară, pe Muntele măslinilor, şi în care Christos Iisus vrea să vadă dacă El însuşi poate să-i ţină pe cei mai merituoşi dintre ucenici alături. Şi pe drumul într-acolo El devine temător. Da, iubiţi prieteni, crede cineva, poate să creadă cineva că Christos s-a temut de moarte înaintea Misteriului de pe Golgota, că El a transpirat sudoare de sânge din cauza evenimentului ce se apropia? Ar însemna să nu te fi ridicat la o prea mare înţelegere a Misteriului de pe Golgota. Din punct de vedere teologic se poate întâmpla, nu şi raţional. De ce se întristează Christos? El nu tremură de frica crucii. Este ceva ce se subînţelege. El tremură în primul rând pentru aceia pe care i-a luat cu El, întrebându-se dacă ei vor reuşi să treacă cu bine de acea clipă în care urmează să se decidă dacă Îl vor însoţi cu sufletele lor până la cruce, dacă vor voi să vieţuiască împreună cu El tot ceea ce urma să se întâmple. Acesta este „paharul" care i se întinde. Şi El îi lasă singuri, ca ei să poată rămâne „treji", adică în starea de conştienţă în care puteau vieţui împreună cu El ceea ce El trebuia să pătimească. Apoi El pleacă şi se roagă: „Părinte, depărtează paharul acesta de la Mine. Dar nu ceea ce voiesc Eu, ci ceea ce voieşti Tu". Aceasta înseamnă, cu alte cuvinte: Nu Mă lăsa să aflu că sunt complet singur ca Fiu al omului, ci că şi ceilalţi Mă urmează. Şi El se întoarce, iar ei dorm. Ei nu au putut să păstreze acea stare de conştienţă. Şi El mai face o încercare, dar ei tot nu pot să păstreze acea stare. Şi mai încearcă o dată, însă ei nu reuşesc. Pentru El a devenit astfel clar că de acum va fi singur, că ceilalţi nu pot urma drumul care duce până la cruce. Paharul nu este îndepărtat! A fost destinat să împlinească singur, şi sufleteşte singur, fapta.

Lumea a trăit Miseriul de pe Golgota, dar în momentul când s-a produs acest eveniment ea nu a avut puterea de a-l înţelege. Nici măcar cei

mai aleşi sau cei mai merituoşi nu s-au putut ridica la această înălţime. Aceasta referitor la primul fel de înţelegere. Cât de minunat se exprimă aceasta din punct de vedere artistic putem vedea doar dacă înţelegem să simţim substraturile oculte propriu-zise care se ascund în spatele celor ce sunt scrise în Evanghelii.

Să ne referim acum la al doilea tip de înţelegere, la modalitatea în care conducătorii poporului evreu L-au înţeles pe cel care trebuia să apară din casa lui David, ca o culminaţie a evoluţiei poporului vechi evreu. Unul din primele pasaje în care suntem atenţionaţi asupra felului de înţelegere pe care vechiul popor evreu o avea faţă de cel ce descindea din seminţia lui David îl găsim în capitolul al X-lea al Evangheliei după Marcu. Este pasajul hotărâtor, în care ni se relatează că Christos se apropie de Ierusalim şi urmează să fie recunoscut de vechiul popor evreu ca cel ce se trage din David.

> *„Şi au venit în Ierihon. Şi, ieşind din Ierihon, El, ucenicii Lui şi mulţime mare, Bartimeu orbul, fiul lui Timeu, şedea jos pe marginea drumului şi cerşea.*
> *Şi, auzind că este Iisus Nazarineanul, a început să strige şi să zică: Iisuse, Fiul lui David, miluieşte-mă!*
> *Şi mulţi îl certau ca să tacă, el însă cu mult mai tare striga: Fiule al lui David, miluieşte-mă!*" (10, 46-48)

Strigătul orbului este caracterizat în mod expres prin acel: „Fiule al lui David". El nu trebuia să ajungă aşadar decât până la înţelegerea „Fiului lui David".

> *„Şi Iisus, oprindu-Se, a zis: Chemaţi-l! Şi l-au chemat pe orb, zicându-i: Îndrăzneşte, scoală-te! Te cheamă. Iar orbul, lepădând haina de pe el, a sărit în picioare şi a venit la Iisus.*
> *Şi l-a întrebat Iisus, zicându-i: Ce voieşti să-ţi fac? Iar orbul I-a răspuns: Învăţătorule, să văd.*
> *Iar Iisus i-a zis: Mergi, credinţa ta te-a mântuit. Şi îndată a văzut şi a urmat lui Iisus pe cale.*" (10, 49-52)

Aceasta însemna că El nu cerea decât credinţă. Să nu ne dea de gândit atunci faptul că se relatează o vindecare a unui orb în mijlocul altor povestiri? De ce apare ea aşa de izolată acolo? Din elementul compoziţional oamenii ar trebui să înveţe ceva. Importantă nu este vindecarea, ci faptul că dintre atâţia doar unul, orbul, se găseşte să strige cu toată puterea: „Iisuse, Fiul lui David!" Cei ce vedeau nu l-au recunoscut. Orbul, care nu-l vede absolut deloc fizic, îl recunoaşte. Aici se arată aşadar cât de orbi sunt ceilalţi, că acesta a trebuit să devină întâi orb pentru a-l putea vedea. În acest pasaj nu este importantă absolut deloc vindecarea, ci orbirea. Implicit se vede şi cât de puţin înţeles este Christos.

În partea care urmează găsiţi peste tot cum El afirmă că în individualitatea omenească îşi face sălaş cosmicul, că atunci când vorbeşte de nemurire El se referă realmente la ceva cosmic - şi de asemenea este foarte important că toate acestea se plasează, compoziţional, tocmai în acelaşi context în care Christos urmează să apară ca „Fiul lui David" - că Dumnezeu este un Dumnezeu al celor vii şi nu al celor morţi, că Dumnezeu este un Dumnezeu al lui Avraam, Isaac şi Iacob (12, 26-27), deoarece Avraam, Isaac şi Iacob, fiecare continuă să trăiască sub alte forme în urmaşi, deoarece în individualitatea lor trăieşte Dumnezeu. Acest lucru este indicat însă şi mai puternic acolo unde El îl prezintă pe om şi arată ceea ce dormitează şi urmează a fi trezit în el. Acolo se spune că nu este vorba pur şi simplu de fiul fizic al lui David, căci David însuşi vorbeşte de „Domnul", nu de fiul fizic (12, 35-37). Peste tot, când influenţa Christosului cosmic e pe sfarşite, se vorbeşte de „Domnul" din individualitatea omului, de ceea ce trebuie să răsară din seminţia lui David.

Aş dori să ne oprim în mod special asupra încă unui pasaj - căutaţi în Evanghelia după Marcu mai spre sfârşitul ei -, un pasaj peste care se poate trece uşor cu vederea dacă nu îl înţelegi, dar care te răscoleşte dacă îl înţelegi. Este acela în care se spune că Christos a fost dat pe mâna puterilor acestei lumi, că urmează să fie judecat şi că se caută motive pentru a-L condamna. Mai devreme s-a descris ce a făcut în Templu, unde i-a gonit pe zarafi şi a răsturnat tarabele, unde a predicat cuvinte cu totul deosebite, pe care sufletele le-au receptat. Cu toate acestea nu i s-a întâmplat nimic. El atrage atenţia în mod special asupra acestui lucru: Toate acestea le-aţi ascultat, şi acum, când stau în faţa voastră, căutaţi să-Mi aduceţi învinuiri false, M-aţi prins prin intemediul unui trădător cu mijloace obişnuite, aşa cum ai înşfăca pe cineva care a comis o fărădelege, în timp ce atunci când Mă aflam printre voi în Templu nu Mi-aţi făcut nimic. - Un pasaj cutremurător! Căci ni se sugerează că, în fond, Christos acţionează de fiecare dată în aşa fel încât nu se poate face nimic împotriva Lui. Nu trebuie să ne întrebăm aici de ce se întâmplă aceasta? Modul în care El acţionează te trimite cu gândul direct la cuvintele care exprimă cotitura enormă survenită în evoluţia lumii: „Primii vor fi cei din urmă şi cei din urmă vor fi cei dintâi" (9, 35). Aceste învăţături, dacă ne referim la învăţăturile şi înţelesul Vechiului Testament, trebuie să fi sunat îngrozitor în urechile contemporanilor. Deşi El le aruncă toate aceste cuvinte în faţă, nu se întâmplă nimic. După aceea El este capturat în noapte şi ceaţă cu ajutorul unui trădător şi aproape ai impresia că în toată această acţiune de prindere se produce un fel de încăierare generală. Este cutremurător acest pasaj:

> *„Iar vânzătorul le dăduse semn, zicând: Pe care-L voi săruta, Acela este. Prindeţi-L şi duceţi-L cu pază.*
> *Şi venind îndată şi apropiindu-se de El, a zis Lui: Învăţătorule! Şi l-a sărutat.*
> *Iar ei au pus mâna pe El şi L-au prins.*
> *Unul din cei ce stăteau pe lângă El, scoţând sabia, a lovit pe sluga arhiereului şi i-a tăiat urechea.*
> *Şi răspunzând, Iisus le-a zis: Ca la un tâlhar aţi ieşit cu săbii şi toiege, ca să Mă prindeţi.*
> *În fiecare zi eram la voi în Templu, învăţând, şi nu M-aţi prins. Dar acestea sunt ca să se împlinească Scripturile.*" (14, 44-49)

Cum s-a întâmplat de fapt că iniţial ei nu L-au prins, iar apoi căutau motive să-L prindă ca pe un tâlhar? Nu înţelegem cele ce s-au întâmplat acolo decât dacă privim lucrurile în profunzimea lor ocultă. Am menţionat deja că Evanghelia după Marcu exemplifică clar cum în cuprinsul ei faptele oculte, spirituale, se împletesc cu fapte pur fizice. Şi se arată clar că Christos nu se limitează în acţiunea Sa doar la persoana fizică a lui Iisus din Nazaret, că El acţionează asupra ucenicilor exteriorizat, în afara corpului fizic, ca atunci când îi căuta pe mare şi venea spre ei. Astfel, când El se oprea, de exemplu, într-un loc sau altul, tot ceea ce făcea, tot ceea ce iradia ca impuls sau spirit putea să îl depună în sufletele ucenicilor fiind în afara corpului. Iar în Evanghelia după Marcu suntem foarte clar atenţionaţi că oamenii percep ceea ce El predică şi învaţă în stare exterorizată, în afara corpului Său fizic. Aceasta trăieşte în suflete. Sufletele nu o înţeleg, însă ele se pliază la aceasta. În individualitata lui Christos şi în mulţime avem în acelaşi timp ceva pământesc şi suprapământesc.

Christos este întotdeauna unit cu o aură activă foarte extinsă. Această aură activă era acolo prin faptul că El era unit în suflete cu cei pe care îi alesese, şi ea era acolo atâta timp cât El era unit cu ei. Paharul nu a fost luat de la El. Cei care fuseseră aleşi nu au arătat înţelegere. Atunci, treptat, aura s-a retras de la omul Iisus din Nazaret. Christos şi Fiul omului, Iisus din Nazaret, au devenit din ce în ce mai străin unul faţă de celălalt. Iisus din Nazaret a devenit tot mai singur spre sfârşitul vieţii, iar Christos tot mai puţin unit cu acesta.

În timp ce elementul cosmic, care până atunci fusese acolo, care ne este înfăţişat în Ghetsimani ca sudoare de sânge, în timp ce Christos fusese unit deplin cu Iisus din Nazaret până la acel moment, acum, datorită neînţelegerii oamenilor, această legătură este diminuată, este slăbită. Şi în timp ce mai înainte Christosul cosmic acţionase în Templu şi îi gonise pe negustori, propovăduise învăţăturile cele mai puternice şi nu i se întâmplase nimic, acum, când Iisus din Nazaret nu se mai afla decât într-o foarte slabă legătură cu Christos, poterele se pot apropia de El. Cosmicul mai este de fapt prezent, însă din ce în ce mai puţin legat cu Fiul omului. Aceasta face ca întreaga scenă să fie atât

de zguduitoare. Şi fiindcă nu a fost posibilă această triplă înţelegere, ce le-a mai rămas în cele din urmă oamenilor? Pe cine au prins, pe cine au judecat, pe cine au ţintuit pe cruce? Pe Fiul omului. Şi cu cât făceau mai mult aceasta, cu atât elementul cosmic, ce îşi făcuse intrarea în viaţa pământească ca un impuls tânăr, se retrăgea mai mult. Se retrăgea, iar celor ce pronunţaseră sentinţa şi judecau le-a rămas Fiul omului, învăluit de sus doar de acest element cosmic tânăr ce urma să coboare pe Pământ.

Nicio Evanghelie, în afară de Evanghelia după Marcu, nu vorbeşte de faptul că mai rămăsese doar Fiul omului şi că elementul cosmic doar îl învăluia de sus. De aceea nicio altă Evanghelie nu se exprimă atât de pregnant în ceea ce priveşte Evenimentul-Christos ca fapt cosmic, în ceea ce priveşte faptul că în momentul în care oamenii, prin neînţelegerea lor, se ating omeneşte de Fiului omului, în acelaşi moment elementul cosmic le scapă, se evaporă. Elementul cosmic tânăr, care din acel moment de cotitură s-a integrat ca un impuls în evoluţia terestră, a dispărut. Au rămas cu Fiul omului. Aceasta se accentuează clar în Evanghelia după Marcu. Să citim încă o dată pasajul şi să vedem dacă Evanghelia după Marcu accentuează aceasta, respectiv să vedem care este raportul cosmicului cu omenescul chiar în locul de care vorbim.

> *„Şi răspunzând, Iisus le-a zis: Ca la un tâlhar aţi ieşit cu săbii şi toiege ca să Mă prindeţi.*
> *În fiecare zi eram la voi în Templu, învăţând, şi nu M-aţi prins. Dar acestea sunt ca să se împlinească Scripturile.*
> *Şi lăsându-L, au fugit toţi.*" (14, 48-50)

El stă singur. Ce se întâmplă cu elementul cosmic tânăr? Imaginaţi-vă această singurătate a omului ce fusese străbătut de Christosul cosmic şi care acum sta în faţa poterelor ca un tâlhar. Iar aceia care ar fi trebuit să-l înţeleagă au fugit. „Şi lăsându-L au fugit toţi", se spune în versetul 50; după care în versetele 51 şi 52 se spune:

> *„Iar un tânăr mergea după El, înfăşurat într-o pânzătură, pe trupul gol, şi au pus mâna pe el.*
> *El însă, smulgându-se din pânzătură, a fugit gol.*"

Cine este tânărul? Cine fuge acolo? Cine este cel ce apare lângă Christos Iisus aproape fără haine şi scapă fugind dezbrăcat? Este impulsul cosmic tânăr, este Christos, care acum nu mai are decât o legătură foarte slabă cu Fiul omului. În aceste versete 51 şi 52 se ascund foarte multe lucruri. Noul impuls nu mai păstrează nimic din ceea ce epocile trecute au împletit în jurul omului. El este noul impuls cosmic complet gol al evoluţiei pământeşti, El rămâne lângă Iisus din Nazaret. Şi noi îl regăsim din nou, căci capitolul 16 începe cu următoarele:

> *„Şi după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov, şi Salomea au cumpărat miresme, ca să vină să-L ungă.*
> *Şi dis-de-dimineaţă, în prima zi a săptămânii, pe când răsărea Soarele, au venit la mormânt.*
> *Şi ziceau între ele: Cine ne va prăvăli nouă piatra de pe uşa mormântului?*
> *Dar, ridicându-şi ochii, au văzut că piatra fusese răsturnată; căci era foarte mare.*
> *Şi, intrând în mormânt, au văzut un tânăr şezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veşmânt alb, Şi s-au spăimântat.*
> *Iar el le-a zis: Nu vă înspăimântaţi! Căutaţi pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus.*" (16, 1-6)

Este acelaşi tânăr. Nicăieri, în nicio altă compoziţie artistică a Evangheliilor nu ne mai întâlnim cu acest tânăr, care fuge pe furiş pe sub mâna oamenilor chiar în momentul în care aceştia îl condamnă pe Fiul omului, care apare din nou după trei zile şi care de acum încolo acţionează ca principiu cosmic al Pământului. În nicio altă parte din Evanghelii - puteţi să le luaţi şi pe celelalte şi să le comparaţi - nu ne mai apare într-un mod atât de grandios acest tânăr ca în aceste două pasaje. Aici avem ceea ce ne trebuie ca să înţelegem sensul profund în care tocmai Evanghelia după Marcu afirmă că avem de-a face cu un eveniment cosmic, cu Christosul cosmic. Abia acum înţelegem că şi restul compoziţiei artistice a Evangheliei după Marcu ar trebui să fie conformă cu aceasta.

Este foarte curios cum, după acest eveniment cât se poate de semnificativ, după această dublă apariţie a tânărului, Evanghelia după Marcu se sfârşeşte rapid, că ea nu mai conţine decât foarte puţine fraze marcante. Căci este greu să ne imaginăm că o continuare ar mai fi putut aduce ceva în plus, o potenţare - poate o potenţare a unui fapt sublim şi grandios, dar nu a unui fapt cutremurător şi important pentru evoluţia omenirii -, după ce în această compoziţie a Evangheliei după Marcu am avut monologul lui Dumnezeu, dialogul cosmic de deasupra Pământului, de pe munte, unde au fost chemaţi cei trei ucenici, care însă nu înţeleg despre ce este vorba; apoi Ghetsimani, scena de pe Muntele măslinilor unde Christos trebuie să-şi mărturisească faptul că cei pe care i-a ales nu pot ajunge la înţelegerea a ceea ce urma să se întâmple: că El trebuie, să meargă singur mai departe, că Fiul omului va suferi şi va fi crucificat; apoi singurătatea cumplită a Fiului omului, care este părăsit de cei pe care i-a ales şi, încet, încet este părăsit şi de principiul cosmic. Astfel, după ce am văzut care este misiunea şi semnificaţia tânărului care scapă furişându-se pe sub privirea şi printre mâinile oamenilor, înţelegem într-un mod cât se poate de profund tragismul cuvintelor: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?" (15, 34). Apoi reapariţia tânărului; puţin după aceea ne este sugerat faptul că tânărul este o fiinţă spirituală, o fiinţă suprasensibilă, care doar datorită circumstanţelor deosebite din acel moment a devenit perceptibilă senzorial, că apoi el s-a arătat mai întâi Mariei din Magdala. Şi „după aceea, s-a arătat în alt chip, la doi dintre ei, care mergeau la o ţarină" (16, 12). Fizicul nu s-ar fi putut arăta sub alt chip.

Totul se încheie apoi rapid, făcându-se trimitere la viitor pentru înţelegerea a ceea ce nu putea fi înţeles în acel moment, căci atunci omenirea ajunsese în punctul cel mai de jos al coborârii sale. Această trimitere la viitor este astfel pregătită, încât şi aici putem admira fără rezerve elementul compoziţional-artistic. Ce ne-am putea reprezenta ca fiind o adresare spre viitor din partea Celui care a privit această triplă lipsă de înţelegere atunci când avea de săvârşit Misteriul de pe Golgota? Această adresare ne-o putem imagina a fi cerinţa ca omenirea, cu cât se îndreaptă mai mult spre viitor, să înţeleagă din ce în ce mai bine ceea ce s-a întâmplat atunci.

Putem veni cu o înţelegere justă doar dacă avem în vedere ceea ce putem afla prin Evanghelia după Marcu, care ne spune foarte pregnant: Fiecare epocă trebuie să aducă o înţelegere din ce în ce mai mare a ceea ce s-a întâmplat atunci, a ceea ce a fost Misteriul de pe Golgota. - Tocmai de aceea noi credem că, prin ceea numim aici mişcarea noastră antroposofică, împlinim în fapt ceea ce se cere iniţial în Evanghelie: să venim cu o nouă înţelegere pentru ceea ce a vrut să aducă Christos în lume. Că acest lucru este dificil, că întotdeauna există posibilitatea de a înţelege greşit fiinţa lui Christos o indică chiar El însuşi.

> *„Şi atunci dacă vă va zice cineva: Iată, aici este Christos, sau iată acolo, să nu credeţi.*
> *Se vor scula christoşi mincinoşi şi profeţi mincinoşi şi vor face semne şi minuni, ca să ducă în rătăcire, de se poate, pe cei aleşi.*
> *Dar voi luaţi seama. Iată dinainte v-am spus vouă toate.*" (13, 21-23)

Întotdeauna, în secolele ce au urmat Evenimentului de pe Golgota au existat suficiente ocazii pentru a fi adresate aceste cuvinte de avertizare. Cine are urechi de auzit poate auzi şi astăzi răsunând dinspre Golgota cuvintele: „Dacă atunci cineva vă va spune: Iată, aici este Christos, sau iată acolo, să nu credeţi. Căci se vor scula christoşi mincinoşi şi profeţi mincinoşi şi vor face semne şi minuni, ca să ducă în rătăcire, de se poate, pe cei aleşi."

Cum trebuie să ne situăm faţă de Misteriul de pe Golgota? Printre cele câteva fraze marcante pe care Evanghelia după Marcu le mai conţine după ce ne-a vorbit în mod atât de cutremurător, se află şi ultima, în care se relatează despre apostoli, care au primit un nou impuls prin

intemediul tânărului, Christosul cosmic, după ce mai înainte manifestaseră atât de puţină înţelegere.

„Iar ei, plecând, au propovăduit pretutindeni şi Domnul lucra cu ei şi întărea cuvântul, prin semnele care urmau." (16, 20)

Domnul lucra cu ei! Aşa se mărturiseşe în sensul Misteriului de pe Golgota. Nu că Domnul ar putea fi într-un loc sau altul în corp fizic, ci că ori de câte ori cineva îl înţelege cu adevărat şi acţionează în numele Lui ▌nu cu vanitate, demonstrându-l fizic ▌acolo acţionează şi El din lumile suprasensibile, acolo alături se află şi El, spiritual. Înţeleasă în mod corect, Evanghelia după Marcu vorbeşte despre însuşi Misteriul de pe Golgota, astfel că prin înţelegerea lui corectă aflăm şi posibilitatea împlinirii lui juste. Modul în care trebuie înţeleasă Evanghelia ne este sugerat chiar în această relatare curioasă, ce se găseşte doar în Evanghelia după Marcu, despre tânărul care parcă se desprinde de Christos Iisus în momentul decisiv. Întrucât cei aleşi au fugit, ei nu au luat parte la tot ceea ce s-a întâmplat ulterior şi care este, de asemenea, povestit în Evanghelia după Marcu. În mijlocul întregii compoziţii se mai inserează cu mare artă un lucru; este vorba de ceva la care ucenicii nu au participat, la care nu a existat niciun martor ocular, dar care este prezentat cu o claritate fără egal. Ne-a mai rămas această întrebare, şi prin răspunsul la ea vom încerca să mergem mai departe, aruncând totodată o lumină asupra altui aspect: De unde provine tot ceea ce se spune că a urmat şi la care apostolii nu au participat? Tradiţiile evreieşti relatează acest lucru în cu totul alt mod decât în Evanghelii. De unde provine vestea referitoare la acel lucru pe care nimeni nu pare să-l fi văzut şi care a stat la originea propagării creştinismului ▌căci în ce priveşte Evenimentul Misteriului de pe Golgota cei care relatează despre acest adevăr nu au fost prezenţi?

Această întrebare ne va introduce şi mai profund în problemă.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINŢA a X-a

Basel, 24 septembrie 1912

Ieri am văzut că în Evanghelia după Marcu o anumită parte din convieţuirea ucenicilor cei mai aleşi ai lui Christos Iisus cu Acesta este omisă. În mod corespunzător, acest lucru este indicat clar şi în celelalte Evanghelii. Toate evenimentele care au urmat prinderii lui Christos Iisus, deci judecarea, condamnarea şi cruficicarea, s-au întâmplat în absenţa tocmai a apropiaţilor Lui. Aceasta este, de asemenea, o trăsătură a Evangheliei, ce este subliniată cu vădită intenţie. Se vrea într-un fel să se exprime drumul pe care îl urmează oamenii pentru înţelegerea Misteriului de pe Golgota şi modul în care ei pot ajunge la înţelegerea acestui Misteriu în perioada imediat următoare, adică după ce Evenimentul a avut loc. La această înţelegere urmează să se ajungă într-un cu totul alt mod decât atunci când este vorba de un eveniment istoric obişnuit al evoluţiei omenirii. Cum se întâmplă aceasta se poate observa cel mai bine din cele ce s-au petrecut chiar în epoca noastră.

Din secolul al XVIII-lea încoace pentru conştienţa modernă se caută, din cele mai diverse puncte de vedere am putea spune, un fel de suport al credinţei în Misteriul de pe Golgota. Această căutare a cunoscut o mulţime de faze. Până în secolul al XVIII-lea au existat puţine întrebări referitoare la documentele istorice ❙ documente în sensul în care se vorbeşte astăzi de aşa ceva ❙ care pot confirma existenţa lui Christos Iisus. Mult mai importantă pentru sufletele omeneşti era întrebarea referitoare la efectul Misteriului de pe Golgota. Acţiunea de-a lungul secolelor legată de numele lui Christos Iisus era mult prea vie şi se observa mult prea clar pentru ca să mai trebuiască să pui întrebarea: Există vreun document care să ateste că Christos Iisus a existat? Pentru cei ce se recunoşteau adepţii lui Christos Iisus existenţa Lui era de la sine înţeleasă, cum la fel de la sine înţeleasă ❙ mult mai mult decât se crede astăzi ❙ era constatarea referitoare la existenţa simultană a fiinţei omeneşti şi a celor supraomeneşti, spiritual-divine a lui Christos Iisus.

Vremurile materialiste se apropiau din ce în ce mai mult şi prin aceasta în evoluţia omenirii şi-a făcut intrarea ceea ce este legat în mod necesar de concepţia materialistă. Această concepţie nu suportă ideea că în om trăieşte ceva dintr-o individualitate superioară, nu suportă chiar deloc perspectiva că în spatele personalităţii exterioare se află spiritualul din om. Dacă privim oamenii în mod pur material ❙ acest lucru se întâmplă cel mai radical în epoca noastră ❙, ei pot fi consideraţi ca fiind asemănători. Toţi merg pe două picioare, toţi au un cap şi un nas situat într-o anumită poziţie a feţei, toţi au doi ochi, o porţiune a capului acoperită cu păr, şi aşa mai departe. Şi materialismul vede astfel cum toţi oamenii arată la fel. De ce s-ar mai interesa ea de ceva ce s-ar afla îndărătul omului exterior? Acest lucru îl jigneşte chiar şi pe cel care nu-şi poate spune că îndărătul lui, în încarnarea respectivă, se află ceva la fel de însemnat ca şi în ceilalţi oameni. Materialismul nu îngăduie aşa ceva. În felul acesta a dispărut posibilitatea de a înţelege că în omul Iisus din Nazaret ar putea fi Christos. Şi cu cât se apropia secolul al XIX-lea ideea despre Christos s-a pierdut aproape definitiv. Oamenii şi-au îndreptat tot mai mult privirea doar spre Iisus din Nazaret, care trebuie să se fi născut în Nazaret, sau cine ştie în ce altă parte, care a trăit ca un om, a propovăduit doar principii frumoase şi apoi se pare că ar fi cunoscut o moarte de martir. Ornul Iisus a luat din ce în ce mai mult locul lui Christos Iisus din secolele anterioare. Un lucru de la sine înţeles pentru concepţia materialistă.

La fel de la sine înţeleasă a fost inaugurarea în secolul al XIX-lea a ceea ce se cheamă „cercetarea vieţii lui Iisus". Nici măcar teologia iluminată nu urmăreşte altceva decât această cercetare a vieţii lui Iisus; cu alte cuvinte, ea caută să stabilească date despre viaţa lui Iisus din Nazaret, aşa cum se stabilesc ele în legătură cu viaţa lui Carol cel Mare, Otto cel Mare sau mai ştiu eu cui. Numai că este foarte dificil să stabileşti nişte date despre Iisus din Nazaret. Căci ceea ce există în principal ca documente sunt Evangheliile şi Scrisorile lui Pavel. Dar Evangheliile ca atare, bineînţeles, nu pot fi considerate documente istorice. Acestea sunt în număr de patru şi, pentru un mod de tratare materialist exterior, toate se contrazic între ele. S-au căutat, desigur, în cursul cercetării vieţii lui Iisus tot felul de soluţii. Pentru început putem face abstracţie de o anumită fază a cercetării vieţii lui Iisus, care, pentru că s-a nimerit să cadă în epoca materialistă, nu mai voia să creadă în „minuni" şi interpreta minunile descrise în Evanghelii în modul cel mai curios posibil. Aceste interpretări sunt de tipul celor care vor să explice apariţia lui Christos Iisus pe mare prin aceea că El n-ar fi mers fizic pe mare, cu picioarele ❙ noi am văzut cum stau lucrurile în această privinţă ❙, ci că ucenicii pur şi simplu nu şi-au dat seama de ordinea fizică a lucrurilor; astfel, într-o prezentare aberantă a vieţii lui Iisus se spune că apostolii erau cu corabia pe mare şi dincolo, pe mal, mergea Christos Iisus, iar oamenii care se aflau pe malul celălalt se puteau uşor înşela şi crede că Christos Iisus mergea pe ape. Să nu mai pomenim de alte născociri raţionaliste şi mai exagerate, cum că transformarea apei în vin s-a produs prin introducerea în apă, fără să se observe, a unei esenţe de vin! Cineva a încercat chiar să explice botezul în Iordan al lui Iisus prin simplul fapt că în acel moment tocmai a trecut pe acolo un porumbel. Există o mulţime de asemenea aberaţii. Dar ce nu există pe tărâmul pe care îl numim solul ştiinţei riguroase, obiective! De aceste aberaţii putem face însă cu totul abstracţie.

Putem observa acel gen de cercetare care, fiindcă nu opera cu un suprasensibil, încerca să interpreteze acest suprasensibil în mod materialist, ca un ingredient, spunându-şi: Dacă în Christos Iisus nu putem crede, dacă nu putem crede că în Nazaret s-a născut cineva ca fiu al unui tâmplar, că la doisprezece ani a fost în Templu şi aşa mai departe, dăm la o parte tot ce este suprasensibil, combinăm tot ce se potriveşte sau nu se potriveşte în diferitele Evanghelii şi scoatem de aici un fel de biografie a lui Iisus din Nazaret. S-a încercat acest lucru în cele mai variate forme. Cum foarte mulţi au încercat să scrie o astfel de biografie, nu a putut scăpa desigur neobservat faptul că fiecare biografie arăta altfel. Dar aici nu putem intra în detalii. A existat în cercetarea vieţii lui Iisus şi o perioadă în care Iisus din Nazaret era reprezentat ca un om superior, un fel de Socrate pe un plan mai înalt, care şi el la rândul lui era reprezentat conform unei concepţii materialiste.

Aceasta este cercetarea vieţii lui Iisus, care înainte de orice a trecut la alcătuirea unei biografii lui Iisus din Nazaret, dar care nu a făcut decât să provoace nemulţumire. Două lucruri mai exact trezesc obiecţii: în primul rând documentele înseşi. Căci Evangheliile nu sunt nişte documente în sensul în care se vorbeşte astăzi de documente istorice şi pe care îl dau istoricii documentelor. Aceasta s-a aflat la baza multor contradicţii şi al întregului mod în care ele s-au păstrat. În al doilea rând, în ultimii ani a mai intervenit ceva în această cercetare a

vieţii lui Iisus, un lucru pe care oamenii l-au aflat când s-au aplecat mai mult asupra unor pasaje din Evanghelii, asupra unor observaţii care se tot repetă, despre care noi ştim că sunt în legătură cu fapte suprasensibile. Aceşti oameni, care sunt dominaţi de credinţa materialistă, au găsit aceste lucruri şi nu le-au putut escamota sau elimina din cercetarea lor, aşa cum a făcut-o cercetarea vieţii lui Iisus. S-a ajuns atunci la celălalt aspect, la cercetarea lui Christos, care s-a făcut remarcată în ultimii ani, după ce cercetarea vieţii lui Iisus a pedalat mult timp, vorba unui profesor din ziua de azi, pe „omul simplu din Nazaret"; căci aceasta era foarte pe gustul oamenilor. Îi măgulea faptul că nu mai au nevoie să recunoască în Evanghelii ceva superior. Le cădea mai bine să vorbească de „omul simplu din Nazaret", decât să încerce să se ridice la înălţimea Omului-Dumnezeu.

S-a găsit însă după aceea Omul-Dumnezeu. S-a trecut atunci la cercetarea lui Christos. Aceasta este însă extrem de bizară. Ea apare într-o formă cât se poate de grotescă în lucrarea *Ecce Deus* de Benjamin Smith [40] şi în alte scrieri ale lui. Ea iese în evidenţă prin faptul că susţine că în realitate nici nu ar fi existat un Iisus din Nazaret; acesta este doar o legendă. Însă Evangheliile relatează de Christos Iisus. Ce este acest Christos Iisus? Ei bine, El este un Dumnezeu imaginat, o imagine ideală. Şi oamenii au deja motivele lor bine întemeiate de a respinge din acest punct de vedere pe realul Iisus din Nazaret; căci Evangheliile povestesc despre Christos, îi atribuie calităţi care conform concepţiei materialiste nici nu există. De aici rezultă cu claritate că nu este posibil ca El să fi existat în mod istoric, ci că a fost născocit. El este aşadar rezultatul imaginaţiei poetice a epocii în care a fost plasat Misteriul de pe Golgota. Astfel, în ultimii ani s-a încercat într-un fel o reîntoarcere de la Iisus la Christos; Christos însă nu este nicidecum ceva real, ci trăieşte doar în imaginaţia oamenilor. Totul este astăzi fără niciun suport, să zicem aşa, în acest domeniu.

Publicul larg, desigur, nu ştie nimic încă de lucrurile ce intervin aici. În fond, tărâmul ştiinţific care se referă la Misteriul de pe Golgota este minat. Nu mai există nicăieri un teren ferm. Cercetarea vieţii lui lui Iisus a dat faliment, deoarece nu poate dovedi nimic, iar cercetarea lui Christos nu este luată serios în discuţie. Căci aici se pune problema de a recunoaşte efectul colosal care a pornit de la acea entitate de care se leagă Misteriul de pe Golgota. Dacă totul nu este decât o ficţiune, atunci o cercetare materialistă trebuie în cel mai scurt timp posibil să renunţe să o mai ia în serios; căci o epocă materialistă nu poate crede într-o ficţiune care, iată, în timp, avea să îndeplinească cea mai importantă misiune. Da, epoca noastră „luminată" a mers foarte departe cu acumularea de tot felul de contradicţii şi nici măcar nu are habar în ce măsură are nevoie să ia în considerare chiar pe tărâmul ştiinţific afirmaţia: „Iartă-i Doamne, că nu ştiu ce fac". Aceasta este propriu-zis valabilă în tot ceea ce priveşte cercetarea lui Iisus şi a lui Christos din prezent, care nu vrea să se situeze serios şi demn pe solul spiritului.

Evanghelia arată ea însăşi clar cele ce au rezultat, după cum am descris, în epoca noastră. Oamenii care vor să fie materialişti, care nu vor să creadă decât în cele ce scoate la iveală conştienţa materialistă în cadrul existenţei senzoriale, nu pot găsi drumul spre Christos Iisus. Acest drum a fost tăiat, prin faptul că oamenii cei mai apropiaţi de Christos L-au părăsit chiar în timp ce se împlinea Misteriul de pe Golgota, deci nu luaseră parte la cele ce s-au întâmplat în acel moment pe plan fizic în Palestina şi abia mai târziu a fost reînnodat. Faptul că nici din direcţia cealaltă n-au rezultat nişte documente cât de cât credibile, o ştim cu toţii. Cu toate acestea în Evanghelia după Marcu şi în celelalte Evanghelii avem descrieri chiar ale acestui Misteriul de pe Golgota.

Cum au apărut aceste descrieri? Este extraordinar de important să ştim acest lucru. Să privim acest lucru într-un singur caz, cel al Evangheliei după Marcu. Şi în Evanghelia după Marcu se arată suficient de clar, chiar dacă pe scurt, în scena de după înviere, că tânărul în pânzătură albă, respectiv Christos cosmic, s-a arătat din nou ucenicilor după ce Misteriul se săvârşise şi le-a transmis acestora anumite impulsuri. În acest fel ucenicii, apostolii, cum a fost cazul cu Petru, prin faptul că au fost pătrunşi de impulsul exercitat asupra lor, au fost cuprinşi de flacăra privirii clarvăzătoare, astfel încât au putut să perceapă prin clarvedere lucruri la care nu asistaseră fizic, pentru că au fugit. Lui Petru, dar şi celorlalţi cărora li s-a îngăduit să devină ucenici după învierea lui Christos Iisus, li s-au deschis ochii clarvederii, astfel încât au putut contempla clarvăzător Misteriul de pe Golgota.

Pentru aflarea Misteriului de pe Golgota nu există decât o cale, calea clarvederii, cu toate că el s-a petrecut efectiv pe plan fizic. Iată ce trebuie să reţinem. Evanghelia ne-o indică foarte clar atunci când se arată că înşişi oamenii cu cea mai mare chemare L-au părăsit în chiar momentul hotărâtor; astfel, după primirea impulsului celui înviat, în sufletele celor precum Petru s-a aprins amintirea celor ce s-au întâmplat după fuga lor. În mod obişnuit omul îşi aminteşte doar lucrurile din existenţa senzorială la care a fost de faţă. În acea clarvedere care s-a arătat apostolilor se întâmplă ceva diferit de amintirea obişnuită; este ca şi cum ai avea în memorie amintirea unor evenimente fizic-sensibile, evenimente la care însă nu ai participat. În ce priveşte trezirea amintirii într-un suflet precum cel al lui Petru, trebuie să vă imaginaţi nişte evenimente la care respectivul suflet nu a participat efectiv. Aşa se face că Petru, de exemplu, le vorbea celor care voiau să-l asculte, din memorie, despre Misteriul de pe Golgota; îi învăţa ceva ce el îşi amintea, deşi nu fusese de faţă.

Aşa s-a ajuns la învăţătura, la revelaţia Misteriului de pe Golgota. Dar impulsul pornit de la Christos şi transmis unor ucenici precum Petru a putut fi împărtăşit la rândul lui şi ucenicilor acestor apostoli. Un astfel de ucenic al lui Petru a fost cel care a elaborat iniţial ▌doar oral, desigur ▌aşa-numita Evanghelie după Marcu. Astfel, impulsul care s-a facut simţit în însuşi sufletul lui Petru s-a transmis şi asupra lui Marcu, acesta văzând strălucinând în propriul lui suflet cele ce s-au săvârşit în Ierusalim ca Misteriu de pe Golgota. Acel Marcu a fost mai mult timp ucenic al lui Petru. După aceea el, Marcu, a venit într-un loc unde a avut într-adevăr mediul, atmosfera exterioară din sânul căreia a putut extrage pentru Evanghelia sa tocmai acea coloratură specifică de care aceasta avea nevoie.

În toate expunerile noastre am văzut ▌probabil că în continuare se vor putea spune şi lucruri noi ▌ că Evanghelia după Marcu ne face să simţim cel mai clar întreaga măreţie cosmică şi importanţă a lui Christos. Autorul iniţial al Evangheliei după Marcu a putut să fie impulsionat în zugrăvirea acestei măreţii cosmice a lui Christos chiar de locul unde s-a strămutat după ce fusese ucenicul lui Petru. El s-a deplasat în Alexandria, în Egipt, şi a trăit acolo într-o epocă în care, într-un fel, erudiţia teosofico-filosofică evreiască ajunsese la o anumită elevaţie. El a putut recepta laturile cele mai bune ale gnosei păgâne de atunci. Acolo el a putut să asimileze şi să preia nişte concepţii, care existau chiar şi la acea vreme, despre desprinderea entităţii omeneşti de lumea spirituală, despre venirea în contact a acestei entităţi omeneşti cu Lucifer, cu Ahriman, intrarea forţelor luciferice şi ahrimanice în sufletul omenesc. Toate acestea el le-a putut prelua din gnosa păgână, lucru care permitea o înţelegere a originii cosmice a omului, odată cu crearea planetei noastre. Marcu a putut însă să vadă chiar într-un loc aflat în interiorul Egiptului contrastul enorm între ceea ce fusese predestinat pentru om şi ceea ce a devenit el după aceea.

Aceasta se observă cel mai bine în civilizaţia egipteană, în acea civilizaţie egipteană ce pornise de la revelaţiile cele mai înalte, revelaţii care s-au concretizat apoi în arhitectura egipteană, în special în piramide şi palate, în cultura Sfinxului, care a intrat însă din ce în ce mai mult într-un proces de decadenţă, de corupere; astfel, încă din perioada civilizaţiei a treia, chiar şi operele cele mai măreţe ale culturii egiptene au căzut din ce în ce mai mult pradă expresiilor celor mai rele de magie neagră, aberaţiilor celor mai abjecte ale coruperii spiritualului. Sub un anumit raport, dacă aveai ochii spirituali pentru aceasta mai puteai contempla, în cele ce încă se practicau în Egipt, taine profunde, pentru că ele proveneau de la înţelepciunea originară pură a lui Hermes; însă un suflet care putea să privească lucrurile în profunzime trebuia să fie cu atât mai departe de toată acea corupţie ce exista acolo. Încă de pe vremea lui Moise corupţia ajunsese destul de departe şi el a trebuit să extragă din civilizaţia egipteană ceea ce era bun ▌dar care cu greu mai putea fi văzut de un suflet aşa de pur cum era cel al lui Moise ▌pentru ca prin intermediul sufletului lui să ajungă la posteritate. ▌Corupţia, în sens spiritual, a avansat după aceea în continuare.

În faţa sufletului lui Marcu trăia foarte viu modul în care omenirea a ajuns să decadă, să se împotmolească cu totul în materialism, în special în ceea ce priveşte felul de a privi lucrurile şi lumea. Într-o cu totul altă formă, dar oarecum asemănător, Marcu a putut să vieţuiască chiar acel lucru pe care omul îl poate vieţui din nou în ziua de azi; desigur este vorba de omul care are o predispoziţie şi o structură afectivă pentru aşa ceva. Propriu-zis noi vieţuim astăzi o recrudescenţă a civilizaţiei egiptene. Am evidenţiat de multe ori cât de curios se înlănţuie faptele în cursul evoluţiei omenirii şi am spus că din cele şapte perioade succesive de civilizaţie din cadrul unui interval mai mare de timp a patra perioadă de civilizaţie, în speţă civilizaţia elenă în care s-a petrecut Misteriul de pe Golgota, este de sine stătătoare, nu se aseamănă cu nimic. Cea de a treia epocă de civilizaţie, respectiv civilizaţia egipteano-caldeeană, revine în civilizaţia actuală în ştiinţa din ziua de azi, însă într-un mod nespiritual. În cultura noastră materialistă, în înseşi fenomenele culturale exterioare există un fel de deşteptare a perioadei a treia de civilizaţie în civilizaţia a cincea. În mod asemănător, epoca a doua va reapărea sub un anumit raport în cea de a şasea şi prima în cea de a şaptea. Aşa se cuprind, aşa se îmbrăţişează în timp aceste intervale. Acest lucru l-am evidenţiat adesea. Astăzi vieţuim ceea ce a putut să vieţuiască atunci în modul cel mai intens un spirit precum Marcu.

Dacă ne îndreptăm atenţia asupra civilizaţiei lumii exterioare nu trebuie să i-o prezinţi astfel, căci ea nu o poate suporta, şi dacă facem abstracţie de fenomenele cele mai radicale de corupţie, putem spune: totul este mecanizat; şi în realitate astăzi, în civilizaţia noastră materialistă, nu este venerat de fapt decât mecanismul, chiar dacă oamenii nu numesc asta rugăciune sau evlavie. Dar aşa cum odinioară forţele sufleteşti erau îndreptate spre entităţile spirituale, astăzi ele sunt orientate înspre maşini, înspre mecanisme. Astăzi întreaga atenţie este consacrată acestor lucruri, aşa cum odinioară ea era dedicată, realmente o putem spune, zeilor. Aşa stau lucrurile în special în ceea ce priveşte ştiinţa, această ştiinţă care, pe de altă parte, nici nu bănuieşte ce puţin are de-a face cu logica reală.

Privit dintr-un punct de vedere superior, astăzi există, desigur, o strădanie serioasă, profundă şi un dor profund. Într-o conferinţă ţinută în Munchen s-a vorbit [41] despre dorul, despre aspiraţia timpului nostru, despre felul cum s-a conturat acest dor în diferite suflete. Acest dor nu există însă în ştiinţa „oficială" propriu-zisă, ci, se poate spune, aici domneşte o anumită satisfacţie, o satisfacţie însă faţă de ceva curios: faţă de neadevăr şi nelogic. Această ştiinţă nu este în stare nici măcar să recunoască cât de adânc este împotmolită în contrarul oricărei logici. Toate acestea se simt, toate acestea se vieţuiesc şi este absolut normal ca faţă de un pol în evoluţia omenirii să trebuiască să se aprindă celălalt pol. Tocmai această insuficienţă a ştiinţei exterioare, această latură de neadevăr şi lipsă de logică a ştiinţei exterioare, această înfoiere în pene şi lipsă de habar în legătură cu ceea ce se întâmplă cu ştiinţa exterioară va produce, şi trebuie să producă treptat în epoca noastră, o sete după spiritual a sufletelor omeneşti.

Situaţia de acum, în care oamenii, afundaţi adânc în nenatural şi nelogic, iau în râs o ştiinţă a spiritului, o batjocoresc sau o resping ca pe un pericol, va mai continua probabil mult timp. Dar prin forţa interioară a lucrurilor celălalt pol se va aprinde complet de la sine. Totul ar putea merge şi mai repede decât merge acum, dacă cei care înţeleg ceva din asta nu ar cădea în boala compromisurilor şi ar vedea clar. Căci zi de zi noi trăim acelaşi lucru: când un erudit vine şi spune ceva despre care un altul crede că este „cu totul antroposofic" se face imediat mult caz pe chestia asta. Iar dacă altul mai şi predică de la o catedră ceva ce un altul crede că este „cu totul antroposofic" se face şi mai mult caz. Nu are importanţă că se fac asemenea compromisuri, important este ca noi să ne situăm foarte clar şi cu adevărat în viaţa spirituală şi să lăsăm ca aceasta să acţioneze cu impulsurile ei asupra noastră. Cu cât ne este mai clar că este nevoie să fie aprins focul vieţii spirituale şi cu cât ne convingem mai mult că sub nicio formă nu putem admite să scoatem din gândirea materialistă a epocii noastre altceva decât ceea ce are cap şi coadă, este cu atât mai bine. Aceasta este altceva decât să arăţi că ştiinţa cu adevărat avansată este în armonie cu cercetarea spirituală. Aceasta se poate arăta, şi se poate arăta cu adevărat la fiecare pas.

Căci această ştiinţă aproape la fiecare pagină din operele ei de specialitate comite câte o boroboaţă de logică, de genul celei asupra căreia unul din prietenii noştri atrăgea cu umor atenţia în mai multe rânduri referindu-se la profesorul Schlaucherl, care în *„Fliegenden Blättern"* voia să demonstreze cum reuşeşte broasca să audă. Profesorul Schlaucherl pune o broască pe masă şi apoi loveşte cu un băţ în tabla mesei. Broasca ţopăie; deci a auzit. După aceasta el îi smulge picioarele şi loveşte din nou în tabla mesei. Broasca nu mai ţopăie acum. Deci este clar că broasca a auzit cu picioarele, deoarece atunci când avea picioare şi se lovea tabla mesei cu ceva ea ţopăia, însă după aceea nu s-a mai întâmplat aceasta. Savanţii realizează şi ei tot felul de experimente cu broasca; deducţiile logice pe care ei le fac şi extrapolările la alte domenii sunt însă în conformitate cu acest exemplu. Acesta este cazul cu atât de lăudata cercetare pe creier. Aici se atrage atenţia asupra următorului lucru: dacă există o parte sau alta de creier putem avea, de exemplu, o memorie a cuvintelor sau putem nutri cutare sau cutare gânduri; dacă nu mai avem o anumită parte nu mai putem avea gândurile respective sau se pierde memoria cuvintelor exact ca în exemplul cu broasca care aude cu picioarele. Nu există nicio logică in aceste lucruri. Explicaţia că omul poate gândi dacă are o parte a creierului şi nu poate gândi dacă nu are acea parte a creierului nu are mai mult tâlc decât aceea în care se spunea că broasca nu aude dacă i se smulg picioarele. Este absolut acelaşi lucru, numai că oamenii nu observă că întreaga deducţie nu se bazează decât pe erori de judecată. La fel s-ar putea descoperi eroare peste eroare în tot ceea ce se crede astăzi a fi rezultat ştiinţific cert. Însă cu cât se fac mai multe greşeli, cu atât devenim mai mândri de ştiinţă şi se înjură mai mult ştiinţa spiritului.

Acest lucru va produce cea mai nobilă reacţie, dorul după ştiinţa spiritului. Ea nu este decât o reacţie specifică timpului nostru a unui suflet precum cel al lui Marcu, căruia i s-a arătat chiar în timpul în care a trăit cât de jos a coborât omenirea faţă de înălţimea spirituală de odinioară, ea ajungând pur şi simplu să atârne în funia materialului. Prin aceasta el a putut ajunge la înţelegerea profundă a faptului că cel mai mare impuls trăieşte într-o lume suprasensibilă; şi aceasta a susţinut atunci şi învăţătorul său. Ceea ce i-a dat Petru nu este ceva ce ar fi putut veni pe baza unei trăiri senzoriale a Misteriului de pe Golgota, ca şi când cineva ar fi putut vedea cu ochii cele ce s-au petrecut în Ierusalim, ci ceva ce a putut fi cercetat ulterior în mod clarvăzător. Aşa au luat naştere toate informaţiile pe care le avem despre Christos Iisus şi despre Misteriul de pe Golgota.

Misteriul de pe Golgota este un eveniment ce s-a petrecut pe planul fizic, dar care nu a putut fi contemplat decât ulterior, prin clarvedere. Vă rog să reţineţi acest lucru foarte bine: Misteriul de pe Golgota este un eveniment fizic-sensibil, a cărui înţelegere trebuie căutată însă pe căi suprafizice, pe căi suprasenzoriale; un eveniment ce trebuie căutat chiar în pofida documentelor care au rămas. Cine nu înţelege acest lucru poate polemiza în legătură cu valoarea pe care o are o Evanghelie sau alta. Pentru cine cunoaşte însă starea de fapt, toate aceste întrebări nu există. El ştie că noi trebuie să pătrundem prin intermediul informaţiilor lacunare rămase moştenire, care în Evanghelii sunt prezente din belşug, la înţelegerea a ceea ce cercetarea clarvăzătoare ne poate arăta încă şi azi. Şi dacă cercetăm adevărul celor ce s-au petrecut, dacă reconstituim cele întâmplate pe baza Cronicii Akasha vedem cum trebuie să privim Evangheliile şi cum trebuie să citim anumite pasaje, cum să citim ceea ce s-a pus în faţa omenirii ca pildă a adevăratei demnităţi a omului, a adevăratei lui esenţe, într-un moment când ea coborâse cel mai jos faţă de înălţimea pe care o avusese odinioară.

Puterile divin-spirituale i-au dat omului imaginea sa exterioară, forma sa exterioară. Ceea ce s-a acomodat, ceea ce s-a încuibat în această formă exterioară începând de la vechea Lemurie încoace s-a aflat întotdeauna sub influenţa forţelor luciferice şi, mai târziu, în etapa ulterioară a evoluţiei, şi sub influenţa forţelor ahrimanice. Sub aceste influenţe s-au format ulterior cele ce oamenii numesc ştiinţă, cunoaştere, inteligenţă. Nu este nimic extraordinar ca la un moment dat să fi fost pusă în faţa omenirii chiar imaginea adevărată, suprasenzorială a fiinţei omului şi ca oamenii să nu o fi recunoscut, să fi avut cel mai puţin ştiinţă de ceea ce devenise omul. Ştiinţa, cunoaşterea omului s-a împotmolit din ce în ce mai mult în existenţa senzorială. Cu timpul, cunoaşterea omului a putut să acceadă din ce în

ce mai puţin la fiinţa omenească adevărată.

Iată despre ce este vorba şi de ce trebuie să ţinem seama atunei când ne îndreptăm încă o dată atenţia spre Fiul omului care a fost părăsit, spre făptura omului care stă în faţa noastră în momentul în care, conform Evangheliei după Marcu, Christosul cosmic nu se mai află decât într-o foarte slabă legătură cu Fiul omului. Acolo, în faţa omenirii căreia i-au fost prezentate toate aceste lucruri, s-a aflat omul, omul în alcătuirea pe care i-au dat-o puterile divin-spirituale. El se afla acolo sub această înfăţişare, însă înnobilat, spiritualizat cu totul datorită şederii lui Christos timp de trei ani în Iisus din Nazaret. Aşa stătea el acolo înaintea semenilor. În ce priveşte inteligenţa, oamenii şi-au însuşit doar ceea ce a rezultat ca înţelegere şi cunoaştere de-a lungul a mii de ani de influenţă a lui Lucifer şi Ahriman. Acolo însă se afla omul, care în timpul celor trei ani eliminase din sine influenţele luciferice şi ahrimanice. Acolo, în faţa celorlalţi oameni, sta refăcut omul aşa cum era el înainte să fi venit Lucifer şi Ahriman. Omul a ajuns din nou în starea de dinainte de a fi fost strămutat din lumea spirituală în cea fizică doar datorită impulsului lui Christos cosmic. În faţa celor care erau atunci judecători, călăi în Ierusalim sta spiritul omenirii, Fiul omului; El sta însă acolo aşa cum a devenit după ce din natura omenească fusese eliminat tot ceea ce o împinsese în jos. Când avea loc Misteriul de pe Golgota, imaginea, prototipul omului sta în faţa semenilor săi, în faţa celor care ar fi trebuit să i se închine şi să-şi spună: Acolo sunt eu însumi în entitatea mea adevărată, în idealul meu suprem; acolo sunt eu, în făptura la care trebuie să ajung prin străduania cea mai fierbinte, care nu se poate realiza decât venind dinăuntrul sufletului meu. Aici eu stau în faţa singurului lucru demn de a fi venerat şi adorat chiar în mine însumi, eu stau în faţa divinului din mine, despre care apostolii, dacă ar fi putut să exerseze cunoaşterea de sine, ar fi trebuit să-şi spună: În tot Universul, cât este el de larg, nimic nu se poate compara ca stare şi măreţie cu ceea ce se află aici în Fiul omului.

Omenirea ar fi trebuit să aibă în acel moment istoric această cunoaştere de sine. Şi ce a făcut ea? Ea l-a scuipat pe Fiul omului, L-a biciuit, L-a dus în afara cetăţii la locul de crucificare. Acesta este un moment de cumpănă dramatic între ceea ce ar fi trebuit să fie, între recunoaşterea faptului că acolo se afla ceva ce nu se lasă comparat cu nimic din lumea asta şi ceea ce ne este prezentat în realitate. Ne este prezentat omul, care în loc să se recunoască se afundă pe sine în noroi, care se ucide pe sine pentru că nu se recunoaşte şi care doar prin această lecţie, prin această lecţie cosmică poate primi impulsul de a-şi cuceri treptat, într-o perspectivă mai îndepărtată a evoluţiei pământeşti, entitatea sa.

Acesta a fost momentul istoric şi aşa trebuie să-l caracterizăm dacă vrem să-l apreciem în mod just, aşa cum de altfel ni-l prezintă în fraze remarcabile, puternice, Evanghelia după Marcu. Căci acest lucru nu se vrea doar înţeles, ci se vrea a fi simţit, trăit. Ceea ce a fost descris drept „fantomă " în ciclul de conferinţe ***De la Iisus la Christos*** ţinut de mine la Karlsruhe [42], a pornit tocmai de la această afundare în noroi a propriei entităţi. Căci datorită faptului că omul şi-a târât propria fiinţă în noroi, ceea ce era chipul exterior al divinităţii s-a transformat în „fantomă", care se amplifică şi care poate, în cursul evoluţiei viitoare a omenirii, să pătrundă mai intens în suflete, aşa cum s-a arătat în ciclul de conferinţe de la Karlsruhe.

Dacă privim lucrurile în acest fel, atunci iese cu adevărat în relief marea deosebire care există între ceea ce vrea să înfăţişeze propriu-zis Evanghelia după Marcu şi ceea ce se vrea să se facă astăzi din ea. Pentru cine înţelege o Evanghelie, şi în special Evanghelia după Marcu, pentru cine o înţelege în aşa fel încât trăieşte şi simte cele relatate conform construcţiei ei artistice şi conţinutului ei profund, sentimentul trăit devine realitate, devine un fapt interior real, pe care trebuie să-l avem, desigur, dacă vrem să dobândim un raport faţă de Christos Iisus. Sufletul trebuie să se poată dărui puţin modului afectiv şi sentimental de a privi, care se poate caracteriza prin aceea că despre o astfel de scriere cum este Evanghelia după Marcu gândim în felul următor: Cum au căzut semenii mei, cei ce se aflau în jurul Fiului omului, în eroare, când de fapt acolo ei ar fi trebuit să se vadă pe ei înşişi în idealul lor cel mai înalt!

Dacă eşti un adevărat om al timpului nostru materialist, ajungi să scrii sau laşi să-ţi scape din gură o observaţie precum aceea pe care o putem citi sau auzi de nenumărate ori astăzi, în special la superstiţioşii monişti, vreau să spun la iluminaţii monişti: De ce existenţa este aşa cum este? La aceasta n-a putut răspunde încă niciun om. De ce suferim durere? Buddha, Christos, Socrate, Giordano Bruno nu au putut ridica nici măcar un colţişor al acestui văl. ❙ O auzim repetată în nenumărate variante. Astfel de oameni, care aştern pe hârtie aşa ceva, nu îşi dau seama că se pun mult deasupra unui Buddha, Christos, Socrate şi aşa mai departe, şi că ei înţeleg totul doar în acest sens. Cum să nu fie astfel într-o epocă în care orice docent, orice conferenţiar înţelege mai bine lucrurile care s-au petrecut în istorie şi despre care orice docent îşi scrie cărţile lui, pe care trebuie să le realizeze în mod profesionist?

Ar putea părea că toate acestea au fost spuse dintr-o manie de a critica timpurile noastre. Nu, nu este aşa. Aceste lucruri trebuie să le aducem în faţa sufletului nostru, pentru că doar în acest fel putem dobândi distanţa corectă faţă de nişte lucruri de o asemenea grandoare precum Evangheliile, precum Evanghelia după Marcu, de exemplu. Motivul nu este altul decât acela că oamenii nu reuşesc să se ridice decât foarte încet la o asemenea înălţime, că aceste lucruri sunt mereu şi mereu greşit înţelese şi prezentate în modul cel mai caricatural şi mai schimonosit oamenilor. Evangheliile sunt grandioase până la ultimul detaliu şi; de fapt, fiecare amănunt ne învaţă ceva extraordinar.

Astfel, noi putem învăţa foarte mult şi din ultimul capitol al Evangheliei după Marcu. Sigur că ar trebui să vorbesc încă mult timp dacă ar fi să evidenţiez toate ideile mari ale Evangheliei după Marcu, însă acel amănunt prezentat chiar la începutul capitolului al şaisprezecelea ne arată cât de adânc a pătruns autorul Evangheliei în tainele existenţei. Autorul Evangheliei după Marcu a pătruns profund în tainele existenţei. Aşadar el ştia ❙ cum de altfel s-a şi arătat ❙ că omenirea a căzut de la înălţimea ei spirituală în materialism. El ştia deci cât de redusă era capacitatea de înţelegere a omului pentru fiinţa omenească, cât de puţin înclinaţi erau oamenii, în vremea Misteriului de pe Golgota, să înţeleagă ceea ce se întâmplase acolo.

Amintiţi-vă acum ceva ce am explicat adesea în legătură cu femininul şi masculinul, şi anume că elementul feminin ❙ nu ca individualitate, nu ca femeie în sine, ci ca „feminin" ❙ nu a coborât chiar complet în planul fizic, în timp ce bărbatul ❙ dar şi de data aceasta nu individualitatea separată, nu fiinţa dintr-o încarnare anume, ci „masculinul" ❙ a depăşit punctul de la care se merge în jos, astfel că în realitate umanitatea adevărată se situează între bărbat şi femeie. Aşa se face că omul ca atare alternează, în diferitele lui încarnări, sexul. Dar acum suntem deja în situaţia în care femeia, ca femeie, prin conformaţia aparte a creierului, prin modalitatea diferită de a-şi utiliza creierul, poate înţelege mai uşor ideile spirituale. În schimb, bărbatul este organizat cu precădere ❙ prin însăşi corporalitatea fizică exterioară ❙ pentru a se adânci mai mult cu gândirea în materialism, deoarece, grosier spus, creierul său este mai dur. Creierul feminin este mai moale, nu este atât de închistat în sine, de îndărătnic, fapt care însă nu spune nimic despre o anumită personalitate. Această personalitate anume nu trebuie considerată a fi mai favorizată sau mai defavorizată de unul dintre aspecte, căci de multe ori întâlnim corpuri feminine pe al căror umeri odihneşte un cap cât se poate de încăpăţânat, ca să nu mai vorbim de contrarul. Dar în general situaţia se prezintă aşa cum am arătat, şi anume creierul feminin este mai uşor de folosit când se pune problema de a înţelege o chestiune mai deosebită, dacă există şi voinţa în acest sens. Acesta este motivul pentru care, după săvârşirea Misteriului de pe Golgota, autorul Evangheliei face să apară mai întâi femeile.

> *„Şi după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov şi Salomeea au cumpărat miresme, ca să vină să-l ungă."* (16, 1)

Şi tânărul, adică Christosul cosmic, se arată întâi lor; abia apoi adepţilor bărbaţi. Adevăratul ocultism, adevărata ştiinţă a spiritului intră până în aceste detalii, până în detalii de compoziţie şi în conţinutul Evangheliilor, în special Evanghelia plină de sevă a lui Marcu.

Doar dacă simţim în felul acesta ce ne spun Evangheliile şi dacă ne lăsăm impulsionaţi prin ceea ce simţim şi trăim astfel vom găsi calea către Misteriul de pe Golgota. Atunci nu va mai exista întrebarea: Aceste Evanghelii sunt adevărate în sens istoric, sau neadevărate? Ea poate fi lăsată spre cercetare celor ce nu înţeleg nimic din toată problema. Celor care se străduiesc însă prin ştiinţa spiritului să se ridice la înţelegerea şi trăirea Evangheliilor le va deveni treptat clar că acestea nu se vor a fi în primul rând nişte documente istorice, ci nişte mărturii care să se reverse în sufletele noastre. Şi dacă ele îşi revarsă impulsurile în sufletele noastre, sufletele vor fi mişcate profund ▌fără să fie nevoie de documente ▌prin ceea ce ele simt şi trăiesc atunci când îşi îndreaptă privirea către Misteriul de pe Golgota, când văd cum înţelegerea omenească, ştiinţa omenească şi cunoaşterea omenească au coborât în raport cu fiinţa omenească, că ele au scuipat, au crucificat această fiinţă, pe care ar fi trebuit s-o venereze ca pe idealul suprem. De la această trăire va porni apoi forţa cea mai înaltă, pentru a ne putea ridica la ceea ce străluceşte şi luminează prin acest ideal al Golgotei către toţi cei care vor să-l vieţuiască, să-l perceapă. În realitate, oamenii vor înţelege că Pământul este legat de lumile spirituale abia atunci când vor cunoaşte că realitatea spirituală, Christos, a trăit ca entitate cosmică în trupul lui Iisus din Nazaret, când vor şti că toţi conducătorii omenirii care au existat vreodată în lume au fost trimişi întâi de Christos ca premergători ai Lui, ca aceia care trebuiau să-i pregătească Lui calea, pentru a putea să fie înţeles şi recunoscut. Desigur, în momentul în care s-a întâmplat Misteriul de pe Golgota toată această pregătire n-a ajutat prea mult, căci în momentul hotărâtor totul a dat greş. Dar va veni vremea în care oamenii vor înţelege nu numai Misteriul de pe Golgota, ci şi celelalte evenimente care s-au grupat în jurul acestui Misteriu, cu ajutorul cărora el poate fi înţeles din ce în ce mai bine.

Deocamdată popoarele europene ar putea fi privite chiorâş pentru că nu procedează ca multe alte popoare, care recunosc ca religie adevărată doar confesunile lor religioase bazate pe particularităţi de naţie şi rasă, cum se poate vedea atât de pregnant în India, unde nu se impune decât ceva ieşit din sângele propriu. O, dar şi pe tărăm teosofic se vorbeşte de egalitate, de recunoaşterea tuturor religiilor, în timp ce în realitate nu se vrea altceva decât impunerea propriei religii, şi aceasta ca una a înţelepciunii. Europenii nu pot face sub nicio formă aceasta; căci nici măcar un singur popor european nu mai are o zeitate naturală, o zeitate crescută pe pământul şi solul lui propriu, aşa cum au popoarele asiatice. Christos Iisus aparţine Asiei, iar popoarele europene L-au adoptat, au acceptat ca El să acţioneze asupra lor. În acceptarea lui Christos Iisus nu există niciun fel de egoism, iar dacă s-ar încerca să se compare felul în care europenii vorbese despre Christos Iisus cu felul în care vorbesc celelalte popoare despre zeităţile lor naţionale, de exemplu cum vorbeşte ehinezul despre Confucius al lui, sau cum vorbeşte indianul despre Krishna sau Buddha, ar fi o gravă falsificare.

Despre Christos Iisus se poate vorbi exclusiv din punctul de vedere al istoriei obiective. Această istorie obiectivă, de asemenea, nu are de-a face cu altceva decât cu chemarea imperioasă adresată omului la cunoaşterea de sine, ce a fost atât de fundamental schimonosită în contrarul ei în timpul în care a avut loc Misteriul de pe Golgota. Prin Misteriul de pe Golgota însă omenirii i s-a dat posibilitatea primirii impulsului de a ajunge la ea însăşi, în timp ce la acea vreme ea eşuase cu totul, aşa cum am văzut, în ceea ce priveşte cunoaşterea, cunoaşterea exterioară, a Misteriului de pe Golgota. Şi aşa, cândva, în viitor, toate religiile lumii vor ajunge, dacă se înţeleg în mod just pe ele însele, să conlucreze încet, încet la înţelegerea celor ce sunt ascunse în Misteriul de pe Golgota, pentru a-l face accesibil ca impuls oamenilor.

Dacă vreodată se va înţelege că atunci când se vorbeşte de Christos Iisus nu avem de-a face cu o confesiune religioasă egoistă, ci cu un fapt istoric al evoluţiei omenirii, pe care fiecare confesiune religioasă îl poate mărturisi în acelaşi sens, abia atunci se va ajunge la o comprehensiune a sâmburelui de înţelepciune şi adevăr existent în toate religiile. Iar nivelul de respingere al adevăratei înţelegeri a Misteriului de pe Golgota se măsoară prin gradul în care nu se doreşte încă o ştiinţă a spiritului, în adevăratul sens. Gradul de înţelegere pentru ştiinţa spiritului este dat însă de gradul de înţelegere al omului faţă de Misteriul de pe Golgota. Astfel, creştinul care îşi mărturiseşte adeziunea faţă de ştiinţa spiritului se poate înţelege de fapt cu toţi oamenii din lume. Şi dacă dintr-un orgoliu nemăsurat ▌de înţeles însă şi perfect justificat ▌al unui reprezentant al altor sisteme religioase s-ar spune: Voi creştinii nu aveţi decât o singură încarnare a Dumnezeului, noi însă ne prezentăm cu mai multe, avem deci într-o măsură mai mare ceea ce aveţi voi, creştinul n-ar trebui să răspundă străduindu-se să imite aceasta în legătură cu Christos Iisus, căci atunci el n-ar înţelege Misteriul de pe Golgota. Afirmaţia justă pe care creştinul o poate face pe drept cuvânt ▌chiar şi celui care poate da la iveală multe încarnări ale fondatorului său religios ▌este aceasta: Cu siguranţă aşa este, însă toţi cei care au multe încarnări nu au putut săvârşi tocmai Misteriul de pe Golgota. Căutaţi în oricare dintre religii dacă întâlniţi felul în care este el descris în creştinism!

Cu alte ocazii am arătat deja că dacă urmărim viaţa lui Buddha ajungem în punctul pe care la Christos l-am desemnat Schimbarea la faţă, în care Buddha, ajuns la capătul veţii, se dizolvă, aşa cum se spune, în lumină, ceea ce corespunde adevărului ocult. Pentru Christos intervine Transfigurarea [43] ▌scenă pe care dumneavoastră o găsiţi descrisă în ***Creştinismul ca fapt mistic*** ▌însă El nu realizează această Transfigurare de unul singur, ci poartă acolo pe munte, unde urmează să se desfăşoare evenimentele cosmice, o discuţie cu Ilie şi Moise. Misteriul de pe Golgota survine abia după aceea, după această scenă a Transfigurării. Acest fapt este prezentat atât de sugestiv, atât de plastic chiar în documente, încât tăgăduirea lui, odată recunoscută asemănarea dintre viaţa lui Buddha şi viaţa lui Christos, apare ca fiind imposibilă. În fond, şi ceea ce v-am spus astăzi despre sentimentele ce se înalţă în noi faţă de nerecunoaşterea Fiului omului de către oameni nu este decât o urmare a celor pe care le puteţi găsi în cartea mea ***Creştinismul ca fapt mistic***.

Dintr-un anumit punct de vedere acum, la sfârşitul consideraţiilor referitoare la Evanghelia după Marcu, aş putea spune următoarele: Într-un fel, programul referitor la creştinism, care s-a conturat la începutul mişcării noastre antroposofice din Europa Centrală, este a procesului care a dus la detalii. Când noi am început s-a stabilit ca principiu urmărirea evoluţiei religiilor şi realizat până în ultimele culminarea lor în entitatea-Christos. Am analizat toate Evangheliile, am analizat tot felul de fenomene cosmice. Am încercat să pătrundem tot mai adânc în profunzimile vieţii oculte, realizând cele ce-au fost indicate atunci. Am continuat să lucrăm consecvent. În principiu noi nu am făcut altceva decât să elaborăm punct cu punct cele ce au fost spuse atunci clar şi răspicat, la începutul mişcării noastre. N-a fost aceasta continuarea cea mai firească în ce priveşte problema Christosului în cadrul mişcării antroposofice din Europa Centrală? Unde s-a întâmplat acest lucru nu trebuie să se pretindă de la noi să ne convertim cu lucrarea noastră consecventă la nişte idei despre Christos imposibile în sens creştin, la care acum trei ani alţii s-au convertit. În ultima vreme s-a accentuat de multe ori că Societatea teosofică ar trebui să fie un teren pentru toate părerile. Cu siguranţă, aşa ar trebui să fie. Numai că este cu totul altceva ca ea să fie un teren pentru tot felul de păreri care vin de la una şi aceeaşi personalitate, această personalitate afirmând acum altceva decât cu patru ani în urmă şi pretinzând ca Societatea teosofică să fie un teren pentru opinia ei. Acest lucru, probabil, ar putea să se întâmple, dar nu înseamnă că trebuie să şi luăm parte la el. Şi dacă nu iei parte la el nu înseamnă că eşti eretic. În Europa Centrală se merge însă şi mai departe; într-atât de departe încât se numeşte albul negru şi negrul alb!

Este chiar un moment sărbătoresc, în care punem punctul final muncii noastre programatice pe care am desfăşurat-o timp de zece ani. Vom merge hotărât înainte în această muncă, fără a ne pierde curajul şi, de asemenea, fără a fi lipsiţi de înţelegere pentru alţii. Noi vrem însă să ştim clar ce trebuie să facem, vrem să rămânem fermi pe picioarele noastre şi să nu ne lăsăm influenţaţi de nimic, chiar dacă albul este numit negru şi negrul este numit alb, sau chiar dacă faţă de tot ceea ce se întâmplă în cadrul mişcării noastre antroposofice din Europa Centrală, unde fiecare se străduie după propriile-i forţe să dea ceea ce are de dat, unde fiecare este chemat să dea ceea ce are el mai bun fără să ţină seama de nicio autoritate, deci chiar dacă se afirmă că această mişcare antroposofică din Europa Centrală ar conţine în

rândurile ei fanatici şi dogmatici şi chiar dacă aceia care vorbesc de o dogmă, şi o fac de aproape trei ani, vor să stârnească o duşmănie faţă de „dogma înspăimântătoare din Europa Centrală". Este dureros să vezi ce inepţii se vehiculează astăzi în legătură cu numele lui Christos. Aceasta ne îndreptăţeşte însă să vedem în utilizarea unui astfel de nume un simplu terminus tehnicus obiectiv, şi nimic altceva. Noi desemnăm doar realitatea respectivă, fără emoţie, fără simţ critic; ea însăşi, această realitate obiectivă, este vinovată că trebuie să fie desemnată cu un asemenea cuvânt.

Aceste realităţi nu ne pot determina să avem altă atitudine faţă de ceea ce poate decurge dintr-o adevărată înţelegere a unui asemenea document cum este cel al Evangheliei după Marcu, decât să continuăm să lucrăm în sensul pe care l-am considerat a fi cel just, care s-a verificat nu numai în ce priveşte programul general, care deja este extras din realităţile pozitive, ci care se verifică în fiecare zi, de fecare dată atunci când îl aplicăm la o problemă anume, la o situaţie anume. La fel, continuând pas cu pas mersul nostru printre detaliile problemelor pe care trebuie să le cercetăm, am avut încă o dată confirmarea celor spuse la începutul nostru de drum.

Astfel, chiar în acest loc unde analizăm cel mai măreţ lucru, în noi nu poate răsări un alt sentiment decât acela al strădaniei veritabile către adevăr. Lucrurile acestea, cum ar fi privirea asupra Misteriului de pe Golgota, au deja, dacă te apropii într-adevăr în spirit de ele, forţa vindecătoare necesară pentru a îndepărta greşeala şi a observa că în fond doar lipsa voinţei de a ajunge la adevăr nu îl lasă pe om să urmărească calea care se deschide dinspre terestru spre cosmic, când se cercetează Christosul cosmic în Iisus din Nazaret. El ni se arată însă clar atunci când înţelegem cu adevărat o scriere cum este Evanghelia după Marcu.

Când astfel de documente devin accesibile înţelegerii omului prin cercetare spirituală **|** ştiinţific spirituală **|**, atunci ele vor ajunge treptat şi la restul oamenilor şi vor fi din ce în ce mai bine înţelese. Şi în Evanghelii vor fi din ce în ce mai mult văzute cuvintele care au trebuit să fie găsite prin contemplarea clarvăzătoare ulterioară a Misteriului de pe Golgota, chiar ignorând aparenţa senzorială. Cei care au scris Evangheliile au descris evenimentele fizice ulterior, prin contemplare şi observare spirituală. Acest lucru trebuie înţeles. Pentru aceasta trebuie să ştii însă şi că a fost o necesitate ca oamenii care au fost contemporani evenimentelor din Palestina să nu înţeleagă ceea ce s-a petrecut atunci, pentru că doar acest eveniment a putut da impulsul pentru cunoaşterea lui. Înainte să se fi petrecut acest eveniment nimeni nu a fost în stare să-l înţeleagă. El a trebuit mai întâi să acţioneze. De aceea el nu poate fi înţeles decât ulterior. Căci cheia pătrunderii Misteriului de pe Golgota este Misteriul de pe Golgota însuşi. Christos a trebuit să acţioneze mai întâi prin tot ceea ce El a acţionat până la Misteriul de pe Golgota. Abia apoi, prin ceea ce El a acţionat, a putut să înceapă şi înţelegerea Lui însuşi. Abia apoi, prin ceea ce El a fost, s-a putut aprinde cuvântul, care este totodată expresia adevăratei Sale entităţi.

Şi astfel, prin ceea ce a fost Christos se aprinde cuvântul originar, care ne-a fost împărtăşit şi care poate fi recunoscut din nou în contemplarea clarvăzătoare, cuvânt care vesteşte de asemenea adevărata esenţă a Misteriului de pe Golgota. Şi tot la acest cuvânt ne putem gândi atunci când ne referim la propriile vorbe ale lui Christos, pe care nu numai că le-a rostit, dar le-a şi aprins în sufletele acelora care L-au putut înţelege, astfel încât ei I-au putut caracteriza şi descrie esenţa Sa din sufletele omeneşti.

Oamenii vor putea primi impulsurile Misteriului de pe Golgota cât timp va exista Pământul. Va veni apoi o perioadă de tranziţie între „Pământ" şi „Jupiter". O astfel de perioadă de tranziţie întotdeauna atrage după sine schimbări, nu numai ale planetei noastre dar şi a tot ceea ce este în jurul ei. Acestea intră în Haos, trec printr-o Pralaya. Nu numai Pământul însuşi devine altul în cadrul Pralayei, ci şi Cerul aparţinător Pământului. Ceea ce însă Pământul a primit prin cuvântul pe care Christos L-a rostit, pe care L-a aprins în cei care L-au recunoscut şi care va dăinui în cei care Îl recunosc, este esenţa adevărată a existenţei pământeşti. Iar o înţelegere justă ne arată adevărul cuvintelor care indică mersul cosmic, anume că Pământul şi aspectul ceresc, aspectul ceresc văzut de pe Pământ, vor fi altele după ce Pământul îşi va fi atins ţinta iar Cerul şi Pământul vor fi pierit. Însă un astfel de cuvânt al lui Christos, care se poate rosti despre Cer şi Pământ, va rămâne. Dacă înţelegem corect Evangheliile, simţim şi impulsurile cele mai lăuntrice ale lor, simţim nu numai adevărul, ci şi forţa cuvântului, care ni se împărtăşeşte nouă înşine ca forţă şi ne dă putere să rezistăm pe solul pământesc şi să privim în ansamblu globul pământesc, pentru că noi am primit cu deplină înţelegere cuvintele: „Cerul şi Pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Mat. 24, 35).

Cuvintele lui Christos nu vor trece niciodată, chiar dacă Cerul şi Pământul vor trece. Se poate spune aşa conform cunoaşterii oculte, căci adevărurile rostite despre Misteriul de pe Golgota vor dăinui. Evanghelia după Marcu aprinde în sufletele noastre cunoaşterea faptului că Cerul şi Pământul vor trece, însă că ceea ce noi putem şti despre Misteriul de pe Golgota va pleca odată cu noi în epocile viitoare, chiar dacă Cerul şi Pământul vor fi trecut.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

NOTE

Baza textului : Acest ciclu de conferinţe a fost stenografiat de Walter Vegelahn, Berlin. Tiparul s-a efectuat după transcrierea realizată de el. Stenogramele originale nu mai există.

Titlul: „Evanghelia după Marcu" provine de la Rudolf Steiner.

Pasajele din Evanghelii citate în conferinţe au fost aproape toate redate după traducerea luterană a Bibliei. Varianta românească a acestora este conformă textului Bibliei din ediţia 1982 a Patriarhiei Ortodoxe Române. Acolo unde în paranteză, în dreptul pasajului, sunt indicate doar capitolul şi versetul este vorba de pasaje din Evanghelia după Marcu.

Operele lui Rudolf Steiner din ediţia Operelor Complete (EC) sunt indicate în note cu numărul bibliografic.

1 *Giotto di Bondone*, 1266|1337, pictor şi arhitect italian, elev al lui Cimabue.

2 *Dante Alighieri*, 1265|1321, poet italian.

3 *David*, al doilea rege al Israelului (cca 1000|965 î.Chr.).

4 *Homer*, poet grec ale cărui epopei i-au adus faima de cel mai mare poet al tuturor timpurilor; a trăit, probabil, în secolul al VIII-lea î.Chr.

5 *William Shakespeare*, 1564|1616.

6 *Arthur Schopenhauer*, 1788|1860, filosof.

7 *Eduard von Hartmann*, 1842|1906, filosof.

8 *Ram Mohan Roy*, 1772|1833, întemeietorul Brahma Samajei.

9 *Rabindranath Tagore*, 1817|1905, din 1842 conducătorul Brahma Samajei.

10 *Unul din aceşti succesori*: Keshab Chandra Sen, 1838|1884.

11 *Empedocle*, 483|423 î.Chr., filosof şi medic grec.

12 *sufletele celor şapte fii Macabei*: aici există evident o eroare în luarea notiţelor. S-au avut în vedere cei şapte fraţi din Cartea a 2-a a Macabeilor, cap. 7. Anterior, aceştia au fost numiţi de obicei cei *şapte fraţi Macabei*, deoarece ei au suferit moartea în timpul macabeic, ea fiind povestită în cărţile Macabeilor; ei nu sunt însă Macabei | ca Macabei sunt desemnaţi membrii familiei lui Matatia, iar mai târziu sunt numiţi Macabei şi fiii lui Iuda Macabeul, al treilea fiu al lui Matatia.

13 *am vorbit deja despre ea în detaliu cu ocazia ultimei Adunări generale a Secţiunii germane a Societăţii teosofice din Berlin*: *Profetul Ilie în lumina ştiinţei spiritului*, 14 decembrie 1911, din ***Istorie umană în lumina cercetării spiritului***, nr. bibl. 61 EC.

14 *Rafael*, de fapt Raffaelo Santi, 1483|1520; titan al Renaşterii italiene, alături de Michelangelo şi Leonardo.

15 ... *o dovadă... ale cărei elemente le-am indicat deja la München*: în conferinţa *Teosofta şi viaţa spirituală a prezentului*, ţinută la 31 august 1912 şi publicată în ciclul de conferinţe ***Despre iniţiere. Despre veşnicie şi clipă. Despre lumină a spiritului şi întuneric al vieţii***, nr. bibl. 138 EC.

16 *Herman Grimm*, 1828|1901: *Viaţa lui Michelangelo*, 1860|1863, vol. 2; *Viaţa lui Rafael*, 1872, 1886, 1896; *Rafael ca putere cosmică*, în *Fragmente*, vol. 2, Berlin şi Stuttgart, 1902, pp. 151|184.

17 *Socrate*, 470|399 î.Chr.

18 *imaginea pe care a schiţat-o despre acesta marele filosof Platon*: în scrierile Protagoras, Banchetul, Gorgias, Apărarea lui Socrate, Kriton şi Phaidon.

19 *Platon*, 427|347 î.Chr.

20 *Aristotel*, 384|322 î.Chr.

21 *Într-o discuţie pe care Buddha a avut-o cu unul din discipolii săi, Sona*: Vinayapitaka I, 181, ediţia lui H. Oldenberg.

22 *Johann Gottlieb Fichte*, 1762|1814.

23 *Friedrich Wilhelm Joseph Schelling*, 1775|1854.

24 *Georg Wilhelm Friedrich Hegel*, 1770|1831.

25 *Enciclopedia ştiinţelor filosofice a lui Hegel*: apărută pentru prima dată în anul 1817.

26 ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, nr. bibl. 10 EC.

27 *Alfred Percy Sinnett*, 1840–1921, *Esoteric Buddism*, London, 1883, în germană: *Die Esoterische Lehre oder Geheimbuddhismus*, Leipzig, 1884.

28 *i-au fost încredinţate cheile Împărăţiei cerurilor, despre care se vorbeşte în Evanghelia după Matei*: vezi ciclul de conferinţe despre ***Evanghelia după Matei*** de Rudolf Steiner, nr. bibl. 123 EC, conferinţele 11 şi 12.

29 *De aceea este salutar faptul că aţi putut auzi azi dimineaţă cum considera filosoful Hegel acest moment al istoriei*: conferinţă de Michael Bauer, „Cum privea Hegel marea răscruce a vremurilor?"

30 *Pherekydes din Syros*, secolul al VI-lea î.Chr.: autorul unei *Cosmologii*, păstrată în fragmente.

31 *Thales*, circa 625–circa 548 î.Chr., este considerat a fi întemeietorul flosofiei de la Aristotel încoace.

32 *Anaximene*, 585–circa 525 î.Chr., filosof naturalist din Milet.

33 *Anaximandru*, circa 610–circa 546 î.Chr., naturalist din Milet.

34 *Heraclit*, circa 540-circa 480 (sau 483) î.Chr., filosof.

35 *într-o operă postumă, Filosofia grecilor în epoca tragicilor*: în: Friedrich Nietzsche, *Opere*, vol. X: Scrieri şi schiţe, 1872 până la 1876, Leipzig, 1896.

36 *Parmenide* din Elea, circa 540–circa 480 î.Chr.

37 *Anaxagora*, circa 499–427 î.Chr.

38 *Empedocle*: în legătură cu el vezi nota nr. 11.

39 *Dumneavoastră cunoaşteţi deja suficient de bine figura lui Moise, chiar şi sub aspectul său ocult, care v-a fost revelat în mai multe rânduri*: compară aici în special cele două cicluri de conferinţe anterioare, ***Evanghelia după Luca*** (Basel, sept. 1909), nr. bibl. 114 EC şi ***Evanghelia după Matei*** (Berna, sept. 1910), nr. bibl. 123 EC.

40 *Benjamin Smith*, 1850–1934. *Ecce Deus. Învăţătura creştină originară a Iisusului pur divin*, Jena, 1911 şi *Iisusul precreştin. Studii preliminare referitoare la istoria naşterii creştinismului originar*, Jena, 1911.

41 *Într-o conferinţă ţinută în München s-a vorbit*: *Teosofia şi viaţa spirituală a prezentului*, conferinţă specială, ţinută pe 31 august 1912.

42 *Ceea ce a fost descris drept „fantomă" în ciclul de conferinle* ***De la Iisus la Christos****, ţinut de mine la Karlsruhe*: vezi expunerile din conferinţa a şasea din ciclul menţionat, nr. bibl. 131 EC.

43 *Pentru Christos intervine Transfigurarea*: vezi ***Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii***, nr. bibl. 8 EC, p. 105.

Rudolf Steiner

TAINA SFINTEI TREIMI

GA 214

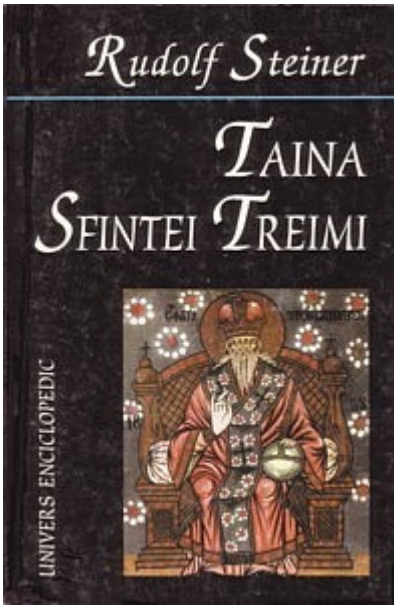

unsprezece conferințe,
ținute la Dornach, Oxford şi Londra
între 23 iulie şi 30 august 1912

Traducere din limba germană
de biolog dr. Petre Papacostea

Titlul original : *Das Geheiminis der Trinität*

Nr.curent în bibliografia generală GA 214

Traducerea s-a făcut după ediția germană, 1980,
Rudolf Steiner Verlag, Dornach /Schweis

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861-1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiințifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau ştiinței despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluție, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanității, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apți şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înțelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianței telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului

personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este ştiința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum şi a înlănțuirii acestora în timp şi spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiției sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinței spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861-1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900-1924, numeroase conferințe şi cursuri, atât în fața unui public larg, cât şi pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile

numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiintei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner - Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

TAINA SFINTEI TREIMI

CONFERINŢA I

Dornach, 23 iulie 1922

Viaţa spirituală a primelor patru secole creştine a fost, de fapt, complet îngropată în uitare; tot ce se consemnează cu privire la concepţiile, la cunoştinţele oamenilor care au trăit pe vremea Misteriului de pe Golgota şi în primele patru secole care au urmat acestui Eveniment nu se cunoaşte decât din scrierile adversarilor acestora. *La acest lucru am făcut deja referire anterior* (Nota 1). În consecinţă, este necesară privirea retrospectivă a cercetătorului din domeniul ştiinţei despre spirit, pentru a schiţa o imagine mai precisă a celor întâmplate în aceste prime patru secole creştine. Am încercat, în ultimul timp, să schiţez în puţine linii portretul lui Iulian Apostatul.

Nu putem spune că, după prezentările obişnuite pe care le face istoria, secolele următoare ar fi înfăţişate cu mai multă claritate oamenilor prezentului. De fapt, din secolul al V-lea până în secolele XII, XIII, XIV, dacă se iau în considerare prezentările istorice obişnuite, ceea ce am putea numi viaţa sufletească a populaţiei europene ne rămâne cu totul neclară. Ce se află, în fond, în aceste prezentări curente ale istoriei? Cu ce ne alegem chiar şi din examinarea scrierilor unor dramaturgi sau poeţi cu pană aşa-zis ageră, asemenea domnului *von Wildenbruch* (Nota 2), care au populat diferitele istorisiri de familie ale lui Ludovic cel Sfânt sau ale altora ca el cu marionete, preluate apoi de alţii ca istorie?

Cu toate acestea, este de cea mai mare importanţă să aruncăm o privire asupra adevărului vieţii europene din acele timpuri în care îşi au originea atâtea aspecte ale prezentului şi care trebuie înţelese tocmai în legătură cu viaţa sufletească a populaţiei europene, dacă vrem să înţelegem ceva din curentele culturale mai profunde ale timpurilor ulterioare. În această privinţă, aş vrea să plec de la ceva care multora dintre dumneavoastră le este destul de puţin familiar, dar care nu poate fi discutat corect decât în lumina ştiinţei spiritului şi din această cauză îşi găseşte aici locul potrivit.

Dumneavostră ştiţi că există ceva ce se numeşte teologie. Această teologie aşa cum este privită în prezent, propriu-zis întreaga teologie actuală a lumii europene a luat naştere, în structura ei de bază, în esenţa ei, în perioada care se întinde din secolele IV, V după Hristos, prin secolele ulterioare, rămase foarte puţin cunoscute, până în secolele XII-XIII, când ea şi-a găsit o anumită împlinire prin scolastică. Dacă se are, acum, în vedere *această teologie* care s-a format în esenţa ei abia în perioada care a urmat lui *Augustin* (Nota 3) - căci Augustin nu mai poate fi înţeles sau, cel mult, încă mai poate fi înţeles cu ajutorul acestei teologii, în timp ce tot ce i-a premers, de exemplu, tot ceea ce s-a spus despre Misteriul de pe Golgota, nu mai poate fi înţeles cu ajutorul aceastei teologii -, dacă examinăm esenţa acestei teologii care ia naştere în perioada cea mai obscură a evului mediu (obscură pentru cunoaşterea noastră exterioară), atunci trebuie să devină clar că ea este cu totul altceva decât teologia, sau oricum am numi-o, existentă anterior. Ce a fost mai înainte teologie este, de fapt, numai ceea ce aş

numi o moştenire transplantată în timpurile în care apoi a luat naştere teologia aşa cum am caracterizat-o acum. Puteți obține o imagine asupra felului cum arăta anterior acel lucru care a devenit apoi teologie, *dacă veți citi scurtul articol despre Dionisie Areopagitul* pe care-l găsiți în numărul publicației „Goetheanum" din această săptămână (Nota 4). El va avea o continuare într-unul din numerele viitoare. Aici este prezentată concepția despre lume din primele secole de după Hristos, spre deosebire de, să zicem, cea din secolele IX, X şi următoarele.

Dacă am vrea să caracterizăm într-un mod succint întreaga opoziție dintre, s-o numim, teologia veche (teologia aşa cum se exprimă ea, ca un produs târziu, la Dionisie Areopagitul) şi teologia ulterioară, mai nouă, ar trebui să spunem că teologia veche a privit tot ceea ce se raportează la lumea spirituală din interior, ca o percepție îndreptată asupra a ceea ce se petrece în lumile spirituale. Dacă vrem să înțelegem felul cum se gândea prin prisma aceastei teologii mai vechi, modul interiorizat de percepere a lumii spirituale, acest lucru nu poate fi realizat decât prin metodele antroposofice actuale. Atunci putem ajunge la ceea ce urmează. Ieri am caraterizat deja unele lucruri asemănătoare, dintr-un alt punct de vedere.

Dacă ne ridicăm la cunoaşterea imginativă observăm tot mai mult că prin aceasta ne aflăm în mijlocul unor procese spirituale. Această navigare cu întreaga viață sufletească proprie în timpul urcării spre cunoaşterea imaginativă se manifestă ca şi cum am veni în atingere cu entități care nu se află în plan fizic. Percepția organelor sensibile încetează, cum dispare tot ce este percepție sensibilă. Dar întregul proces ți se prezintă ca şi cum ai fi ajutat de entități ale unei lumi superioare şi ajungi să-ți dai seama că aceste entități trebuie să fie concepute ca fiind cele care în teologia mai veche sunt considerate Angeloi, Archangeloi şi Archai (îngeri, arhangheli şi arhei sau începătorii). Aş putea spune, aşadar, că aceste entități ne ajută să urcăm la cunoaşterea imaginativă. Atunci lumea sensibilă se împrăştie, aşa cum se împrăştie norii, şi priveşti dincolo de lumea sensibilă. Dincolo de lumea sensibilă se deschide ceea ce putem numi inspirație; în cadrul acestei lumi sensibile se revelează atunci cea de a doua ierarhie, ierarhia alcătuită din Exousiai, Dynamis şi Kyriotetes (Puteri, Stăpâniri, Domnii). Aceste entități creatoare şi organizatoare se prezintă înaintea cunoaşterii inspirate a sufletului. Şi dacă de aici se ajunge la intuiție, atunci apare prima ierarhie: Tronurile, Heruvimii şi Serafimii. Acestea sunt posibilități de a vedea, printr-o şcolire spirituală nemijlocită, ce se înțelegea, de fapt, în teologiile mai vechi, prin denumiri ca Ierarhia întâi, a doua, a treia.

Dacă ne îndreptăm atentia asupra teologiei, în cea mai mare parte distrusă în mod consecvent, a primelor secole creştine, observăm că într-o anumită privință ea mai are ceva din ceea ce omul nu înțelege, atunci când, îndreptându-şi simțurile spre lumea sensibilă exterioară obişnuită, vede lucrurile şi trebuie să creadă în realitatea lor. Este prezentă în această teologie veche o conştiență foarte precisă: conştiența faptului că mai întâi trebuie să fi trăit ceva în lumea spirituală care îți va permite să construieşti ulterior noțiunile cu care poți aborda lumea simțurilor şi lumina întrucâtva lumea sensibilă cu ideile dobândite în lumea spirituală. Abia atunci lumea sensibilă capătă un sens.

Aceasta corespunde într-un anume sens celor ce rezultau dintr-o clarvedere atavică mai veche, înrudită cu visul. Şi atunci oamenii priveau mai întâi la o lume spirituală, chiar dacă o făceau prin reprezentări asemănătoare visului, şi aplicau ceea ce viețuiau în acea lume la percepțiile simțurilor lor. Acei oameni, dacă nu ar fi dispus decât de percepțiile lor sensibile, s-ar fi comportat ca cineva care se află într-o cameră întunecată, fără lumină. Dar când aveau propria percepție spirituală, rezultatul simplei lor priviri în lumea spirituală îl aplicau lumii sensibile; dacă mai întâi văzuseră ceva, să zicem, din forțele creatoare ale lumii animale, ei aplicau cele observate animalelor din lumea fizică; atunci se simțeau ca şi cum ar pătrunde cu o lampă într-o cameră întunectă. Aşa simțeau ei când abordau şi luminau cu percepția spirituală lumea sensibilă. Abia prin acest demers era recunoscută această lume. Faptul

corespundea întru totul şi conştienţei acestei teologii mai vechi. Datorită acestui fapt, întreaga hristologie a primelor secole creştine era privită întotdeauna dinăuntru. Coborârea lui Hristos în lumea pământeană nu era percepută din afară, ci dinăuntru, din perspectiva lumii spirituale. Hristos era căutat mai întâi în lumile spirituale, apoi se cerceta cum a coborât el în lumea fizică sensibilă. Aceasta era starea de conştiență a vechii teologii.

După aceea s-a produs următorul fapt: lumea romană, în cadrul căreia impulsul creştin s-a extins în cea mai mare măsură spre vest, era pătrunsă în concepția sa spirituală de înclinația spre abstract, de transpunerea concepțiilor sale în noțiuni abstracte. Această lume romană, în timpul în care creştinismul înainta treptat spre vest, era în curs de ruinare, în putrefacție. Popoarele nordice înaintau dinspre răsăritul Europei spre vest şi spre sud. Caracteristic şi ciudat este faptul că în timp ce, pe de o parte, lumea romană intră în descompunere, iar popoarele nordice tinere pătrund în imperiu, ia naştere în Peninsula italică acel colegiu despre care am mai vorbit în ultimul timp aici, care şi-a propus să folosească toate prilejurile pentru a stârpi din rădăcină vechile concepții şi să nu lase să parvină lumii care va urma decât acele scrieri care conveneau acestui colegiu.

Despre aceasta, istoria nu consemnează nimic, şi totuşi a fost un Fapt real. Dacă am avea de față o prezentare istorică a acestui fapt, am găsi o simplă trimitere sau aluzie la acel colegiu care s-a format în Italia ca succesor al colegiului roman sacerdotal suprem şi care desființa în mod radical tot ceea ce nu-i era pe plac, transmițând restul posterității, într-o formă modificată. Aşa cum cu privire la fenomenele economice s-a inventat la Roma testamentul, pentru ca voința umană individuală să acționeze asupra a ceea ce este disponibil voinței, tot astfel a luat naştere în acest colegiu dorința de a face ca esența concepției romane să se poată perpetua ca simplă moştenire, ca simplă sumă de dogme în perioada următoare a dezvoltării istorice, de-a lungul multor generații. Să nu apară nimic nou în lumea spirituală pe cât posibil mult timp, aceasta era intenția acestui colegiu. Principiul inițierii să fie eliminat cu desăvârşire. Ceea ce modificau ei acum trebuia să parvină posterității ca bibliografie.

Aceasta era starea de fapt. Iar creştinismului i-ar fi fost rezervate alte destine; el ar fi încremenit cu totul, dacă popoarele nordice nu s-ar fi infiltrat atât spre vest cât şi spre sud. Aceste popoare au adus cu ele o înclinație naturală cu totul diferită de cele ale popoarelor sudice, grec şi roman.

Oricum, dorința popoarelor sudice - la romani mai puțin, dar la greci foarte pronunțată -, cel puțin în perioadele mai vechi, era aceea ca în cadrul comunității popoarelor să se dezvolte unele individualități izolate, care să poată parcurge procesul de inițiere şi să perceapă lumea spirituală; puteau apărea atunci teologii care reprezentau o percepere directă a lumii spirituale, *aşa cum a fost păstrată în teologia lui Dionisie Areopagitul* (Nota 5).

Dar popoarele care coborau din nord nu aveau nici o înclinație asemănătore cu cea despre care am spus că era foarte puternică la greci. Pentru a înțelege corect ce au adus nou în dezvoltarea europeană popoarele nordice germanice, anglo-saxonii, francii etc., trebuie să ne aducem în fața sufletului următoarele:

Din punct de vedere istoric nu există date în legătură cu aceasta, dar din punct de vedere al ştiinței spirituale se pot găsi informații. Să ne gândim la teologii mai vechi, care au trăit la puțin timp după Evenimentul de pe Golgota, care se mai adăpau încă la vechea ştiință a inițierii. Dacă unul dintre ei ar fi vrut să-şi prezinte principiile teologiei sale, el ar fi spus: Mai întâi, pentru a avea o relație cu lumea spirituală, omul trebuie să realizeze o cunoaştere a acestei lumi, fie direct, prin inițierea sa proprie, fie ca elev al unor inițiați. Numai după ce şi-a însuşit ideile din lumea spirituală, el le poate aplica lumii sensibile. Vă rog să rețineți bine acest lucru. Teologia mai veche îşi extrăgea noțiunile şi ideile din lumea spirituală, apoi admitea că ele pot fi aplicate lumii sensibile. Acestea erau principiile abstracte ale teologiei

mai vechi.

Predispozițiile popoarelor gotice, germanice nu puteau realiza direct o asemenea atmosferă teologică; această atmosferă teologică era înclinată să privească din interior fenomenele ce se percep în lume, adică percepea mai întâi partea spirituală şi accepta că aspectele sensibile pot fi văzute abia atunci când se pleacă de la spiritual, O astfel de teologie nu putea rezulta decât din vechea clarvedere atavică, ca produsul ei cel mai matur, pentru că este ea însăşi o vedere interioară, chiar dacă este alcătuită din imaginațiuni asemănătoare visului. Asemenea inițiați care percepeau direct lumea spirituală, pentru a superviza ulterior de aici lumea sensibilă, nu puteau apărea, potrivit predispozițiilor acestor popoare care năvăleau din nord, în cadrul acestor lumi. Ele mai erau încă clarvăzătoare, în sensul atavic; se găseau încă pe o treaptă anterioară, primitivă, a dezvoltării umanității. Goții şi longobarzii mai aduseseră cu ei ceva din vechea clarvedere. Dar această veche clarvedere nu se referea la vederea interioară, ci la o privire spirituală îndreptată mai ales spre exterior. Ei vedeau lumea spirituală din exterior, în timp ce popoarele sudice erau predispuse să vadă din interior.

Ce înseamnă că aceste popoare priveau lumea spirituală din afară? Ei vedeau, de exemplu, că un om este curajos în luptă, că moare în luptă. Pentru ei viața nu se termina prin faptul că percepeau aspectul exterior al acestui om, ci îl urmăreau cum se integra el în viața lumii spirituale. Dar ei nu urmăreau numai acest lucru, ci şi modul cum continua acest om să fie activ şi de folos pentru cei de pe Pământ, Şi astfel, aceste popoare nordice puteau spune: Cineva a murit după cutare sau cutare faptă importantă, după ce a fost conducătorul unui popor sau al unui trib. Noi vedem cum sufletul lui trăieşte în continuare, cum a fost primit, dacă, de exemplu, era un războinic, de luptătorii căzuți (în germana veche, *Einherrier*) (Nota 6) ajunşi deja în Walhalla sau cum continuă să trăiască în alt mod. Dar, de fapt, acest suflet, acest om este încă aici. El continuă să trăiască. Moartea este numai o întâmplare care s-a petrecut aici, pe Pământ. Şi ceea ce acum a fost îngropat în uitare privind perioada dintre secolele IV-V până în secolele XII-XIII este faptul că în tot acest timp a existat concepția că sufletele oamenilor care s-au bucurat de mare venerație continuă să fie prezente pentru oamenii de pe Pământ; ba chiar continuă să-i mai conducă atunci când dau o bătălie. Oamenii îşi închipuiau că sufletele mai sunt prezente, că nu au dispărut pentru pământeni; ele continuă să conducă într-un anumit sens, cu forțele pe care le dă lumea spirituală, viețile lor pământene. Această clarvedere atavică a popoarelor nordice îi făcea să perceapă într-un anume fel aici, pe Pământ, activitățile oamenilor, dar nemijlocit; deasupra ei puneau un fel de lume a umbrelor. În această lume a umbrelor se aflau cei morți. Oamenii acelor vremi aveau sentimentul că este suficient să priveşti într-acolo pentru ca cei din generația anterioară şi cei care le-au premers să continue să trăiască; suntem în comunitate cu ei; nu trebuie decât să privim în sus, şi ei sunt aici. Acest sentiment că morții continuă să trăiască era deosebit de puternic în vremea care a urmat secolului al IV-lea, când cultura nordică s-a amestecat cu cultura romană.

Vedeți dumneavoastră, în această accepție au preluat popoarele nordice pe Hristos. Ei priveau spre lumea morților, care erau de fapt, adevărații oameni vii, şi vedeau plutind deasupra lor întregi populații de morți vii, Aici, pe Pământ, ei nu căutau pe Hristos printre oamenii care se mişcau în lumea fizică, ci acolo unde erau aceşti morti vii, acolo Îl percepeau cu adevărat ca fiind prezent deasupra Pământului. Sentimenul corect față de Mântuitorul (scriere veche purtând în germană titlul *Der Heliand* - n. tr.) (Nota 7), care pare să fi fost concepută de un preot saxon, îl puteți simți cu adevărat numai dacă dezvoltați aceste concepții. Atunci veți înțelege cum este descris aici Hristos trăind printre supuşii săi, după o tradiție cu totul germană, când vă va fi clar că, de fapt, toate acestea sunt transpuse pe jumătate în regatul umbrelor, acolo unde trăiesc morții. Dar veți înțelege mult mai multe când veți focaliza corect predispoziția care s-a format prin amestecarea popoarelor nordice cu poporul roman. În acestă privință, în istoria literaturii se consemnează ceva la care oamenii ar trebui să reflecteze, numai că în prezent ei au pierdut aproape complet obiceiul de a se opri

asupra unor astfel de fenomene de-a dreptul izbitoare din istorie. *Veți găsi consemnate, de exemplu, în istoria literaturii* (Nota 8), poeme în care *Carol cel Mare* este descris pur şi simplu ca un conducător de cruciade; dar, mai ales începând din secolul al IX-lea şi în toate secolele următoare, Carol cel Mare apare ca un om viu. Oamenii se referă la el ca şi cum ar fi prezent. Şi când vine vremea cruciadelor, despre care ştiți că au avut loc cu secole mai târziu, apar poezii care-l descriu pe Carol cel Mare ca şi cum ar însoți pe cruciați în luptele împotriva necredincioşilor.

Se poate înțelege ceea ce stă la baza acestor lucruri numai dacă ştim că în acele secole aşa-zis întunecate ale evului mediu, a căror istorie adevărată s-a stins cu totul, era prezentă conştiența cetei de morți vii care continuă să trăiască într-o lume de umbre. *Abia mai târziu oamenii l-au transpus pe Carol cel Mare în Untersberg*. După un timp mai îndelungat, atunci când spiritul intelectualismului a devenit atât de puternic, încât credința în această viață de umbre a încetat, ei l-au transpus pe Carol cel Mare în Muntele din adânc sau pe *Barbarossa* în Muntele Kyffhäuser. Până atunci, l-au simțit viu, printre ei.

Dar unde îşi căutau aceşti oameni creştinismul lor, hristologia lor, concepția lor creştină, ei care vedeau în mod atavic printre ei o lume vie? Ei îşi îndreptau privirea spre mortul viu care fusese venerat în timpul vieții şi care le apărea în fața sufletului cu toată suita care îi aparținea. Şi astfel, mult timp, despre Carol cel Mare s-a spus că a întreprins prima cruciadă împotriva necredincioşilor din Spania; dar acestă expediție era transpusă în lumea umbrelor. Ea a fost văzută în lumea umbrelor după ce fusese realizată în plan fizic; a fost transpusă apoi în lumea umbrelor, dar ca o imagine a lui Hristos care acționează în lume. Din această cauză se povesteşte cum Hristos a călărit spre Spania înconjurat de doisprezece *paladini* (Nota 9), printre care si un Iuda, care a trădat întreaga acțiune. Vedem astfel cum a fost îndreptată privirea clarvăzătoare asupra părții exterioare a lumii spirituale, nu ca mai înainte, spre interior, asupra a ceea ce rezultă când privim spiritele din afară, aşa cum mai devreme ele fuseseră privite dinăuntru. Acum, pentru lucrurile cele mai importante, tot ce se desfăşura în lumea umbrelor era o oglindire a Evenimentului Hristos.

În felul acesta, începând cu secolul al IV-lea şi până în secolele XIII-XIV, în Europa a dăinuit reprezentarea că oamenii care au murit după ce în viață au avut de înfăptuit lucruri importante se organizează în faptele lor post-mortem astfel, încât pot fi văzuți ca o reflectare, ca o imagine a Evenimentului Hristos. Dacă oamenii ar fi exprimat lucrurile pe care le simțeau, ei ar fi spus: Deasupra noastră mai pluteşte spiritualitatea lui Hristos; Carol cel Mare s-a transpus în acest curent hristic şi a realizat, împreună cu paladinii, o imagine a lui Hristos cu cei doisprezece apostoli ai săi; el a continuat în lumea spirituală reală faptele lui Hristos. Aşa şi-au imaginat aceşti oameni lucrurile în perioada, numită întunecată, a evului mediu. Lumea spirituală era privită pe atunci din afară, aş spune, ca modelată după lumea sensibilă, ca imagini de umbră ale lumii sensibile, în timp ce mai de mult, în acele timpuri care se oglindesc în vechea teologie, ea era privită dinăuntru. Pe scurt, pentru oamenii pur intelectuali, deosebirea dintre această lume fizică şi lumea spirituală este de aşa natură, încât între ele există o prăpastie. În primele secole ale evului mediu, această deosebire nu a existat pentru oamenii aşa-zisei perioade întunecate. Morții rămâneau printre vii, iar personalitățile venerate care se evidențiaseră într-un mod cu totul ieşit din comun îşi făceau, în prima perioadă după moartea lor, aşadar în prima perioadă după ce se năşteau pentru lumea spirituală, noviciatul pentru sfințire.

Vedeti dumneavoastră, un număr dintre cei care erau morți vii - pentru omenii acelor timpuri nu era straniu să vorbeşti despre aceşti morți ca despre personalități reale, după ce ele se născuseră pentru lumea spirituală - erau chemați, dacă fuseseră oameni aleşi, să fie păzitori ai Sfântului Graal. Morti vii special selecționați deveneau păzitori ai Sfântului Graal. Niciodată nu se va putea înțelege pe deplin legenda Graalului, dacă nu se va şti cine erau păzitorii săi. Oamenilor acelor timpuri le-ar fi părut cu totul ridicolă afirmatia: Atunci păzitorii Graalului

nu erau oameni adevărați. Căci ei ar fi replicat: Credeti voi, figuri de umbră care păşiți pe Pământ, că sunteți mai mult decât cei care au murit şi se adună acum în jurul Graalului? Oamenii care trăiau în acele timpuri ar fi resimțit ca pe un lucru ridicol ca aceşti figuranți de pe Pământ să se considere a fi mai reali decât morții vii. Trebuie să te transpui cu totul în sufletele acelui timp; aşa se prezentau lucrurile pentru aceste suflete. Şi tot ceea ce ar fi putut exista pentru lume prin existența conştienței despre o asemenea legătură cu lumea spirituală se desfăşura în suflet. Din această cauză, oamenii îşi spuneau: Da, oamenii care se află aici, pe Pământ, au apărut mai întâi din ambianța imediată. Dar omul prezentului devine ceva abia atunci când preia în sine ceea ce-i poate da un mort viu. Într-un anume sens, oamenii fizici de pe Pământ erau priviți ca un înveliş pentru morții vii, în acțiunile lor exterioare. Era o particularitate a acelor secole faptul că se spunea: Când aceşti morți vii vor să săvârşească ceva aici, pe Pământ, printr-o acțiune care necesită folosirea mâinilor, atunci ei intră într-un om fizic viu şi lucrează prin intermediul acestuia.

Dar mai mult decât atât. În acel timp existau oameni care-şi spuneau că nu poți face nimic mai bun decât să oferi un înveliş unor astfel de oameni care au fost veneraţi aici, pe Pământ, şi care acum sunt entităţi atât de importante în lumea morților vii, încât le este îngăduit să păzească Graalul. În acea vreme exista această concepție dominantă în popor, încât se spunea: Acesta s-a consacrat, să spunem, Ordinului lebedelor. Acestui ordin i se conscrau aceia care voiau ca păzitorii, cavalerii Graalului, să poată acționa aici, în lumea fizică, prin intermediul lor. Şi un astfel de om devenea o lebădă, prin care acționa aici, în lumea fizică, un cavaler al Graalului.

Gândiți-vă la legenda lui Lohengrin. Amintiți-vă că această legendă ne spune că Elsa de Brabant se afla în mare nevoie; atunci soseşte lebăda. Cel care apare este o lebădă, adică un membru al ordinului cavaleresc al lebedei care a preluat un tovarăş din cercul Sfântului Graal; nu este îngăduit să-l întrebi despre taina sa. În acel secol, dar încă şi în secolele următoare, cei mai fericiți se simțeau principi cum era *Henric de Saxa* (Nota 10), care în expediția sa din Ungaria a avut în armata sa un cavaler al lebedei, pe Lohengrin.

Exista o mare diversitate de astfel de cavaleri; ei erau considerați învelisul exterior al acelora care, de dincolo de moarte, mai luptau încă în armată. Oamenii se doreau în legătură cu cei morți; ei se ştiau legați de aceştia. Importanța pe care o avea pentru cei vii, pentru realitate, această legendă, devenită azi cu totul abstractă, nu se poate aprecia decât dacă ne transpunem în starea sufletească a acelui timp. Concepția acelor oameni care vedeau cum din omul fizic se ridică omul spiritual, care apartinea morților vii, această concepție domina stările sufleteşti din acele timpuri, era lucrul principal care exista în suflet. Mai întâi trebuie să fii cunoscut ca om, pe Pământ; numai astfel , poți urca până la spiritul său. Este adevărat că, față de o concepție mai veche, acum lucrurile erau inversate şi în viața exterioară. În vechime, se privea mai întâi în lumea spirituală. Exista tendința de a-l vedea pe om ca ființă spirituală, înainte ca el să fi coborât pe Pământ, şi atunci se spunea că înțelegi ceea ce este pe Pământ. Acum, la populațiile nordice, după ce s-au amestecat cu cele romanice, s-a dezvoltat concepția potrivit căreia înțelegi ceea ce este spiritual după ce ai urmărit spiritualul în lumea fizică; numai după aceea se desprinde omul din lumea sensibilă ca ceva spiritual. Era o situație inversată față de ceea ce fusese anterior.

Reflectarea acestei concepții devine acum teologia evului mediu. Vechile teologii spuneau: Mai întâi trebuie să deții ideile, să recunoşti spiritualul. Pentru aceste teologii noțiunea de credință ar fi fost ceva cu totul absurd, deoarece, înainte de a te putea gândi la recunoaşterea a ceea ce este fizic, era recunoscut spiritualul. Lumea fizică trebuia luminată cu ajutorul spiritualului. După ce se plecase de la lumea în sens mai larg pentru a se ajunge la cunoaşterea lumii fizice, acum se gândea şi în teologie că trebuie să porneşti, în cunoaştere, de la lumea simțurilor şi să dezghioci apoi noțiunile din obiectele sensibile; nu era vorba de aplicarea conceptelor din lumea spirituală la lucrurile sensibile, ci de scoaterea noțiunilor din

lucrurile sensibile.

Imaginați-vă acum lumea romană în degringoladă, gândiți-vă ce mai exista în această lume, la lupta care se continua din timpuri vechi, la faptul că noțiunile din lumea spirituală erau încă aplicate lucrurilor sensibile. Aceasta o simțeau oameni ca *Martianus Capella* care a scris *De nuptiis Philologiae et Mercuri* (Nota 11), în secolul al V-lea, lucrare în care se străduie să caute încă în lumea spirituală ceea ce devenea tot mai abstract în idei. Dar această concepție veche apune datorită conjurației romane împotriva spiritului existentă în colegiul de care am vorbit, care a eradicat tot ce reprezenta o legătură umană nemijlocită cu spiritul.

Vedem cum totul se tulbură treptat, cum încetează de a mai exista vechea concepție care spunea că dacă pătrunzi dincolo te însoțesc îngerii. La greci, aceştia erau numiți „paznici". Cel care ieşise pe drumul spiritului se ştia însoțit de un paznic.

Ceea ce în timpurile vechi era o entitate spirituală autentică, paznicul, devenise, în timpul când scria Capella, gramatica, prima treaptă din seria celor şapte arte aşa-zis libere. In perioade mai îndepărtate se ştia că ceea ce trăieşte în gramatică, în cuvinte şi în îmbinarea acestora, conduce mai apoi în sus, în imaginațiune. Se ştia că în înlănțuirea cuvintelor este activ îngerul, paznicul.

Dacă am căuta în scrierile din timpurile mai vechi, nu am găsi nicăieri o definiție mai insipidă. Este interesant că gramatica nu este descrisă de Capella aşa cum o va face Renaşterea mai târziu, ci gramatica mai este încă o persoană adevărată, iar retorica, a doua treaptă, tot o persoană. Ele sunt acum deja alegorii insipide; mai înainte fuseseră intuiții spirituale care nu numai comunicau ceva, aşa cum se face în textul lui Capella, ci erau înțelepciuni creatoare, iar drumul spre Spirit era resimțit ca o pătrundere spre entități creatoare. Acum acestea devin alegorii. Ele mai sunt, chiar dacă nu mai sunt prea impunătoare, chiar dacă au devenit destul de firave şi descărnate, ele mai sunt oricum Doamne, Gramatica, Retorica, Dialectica. Deşi sunt firave şi nu mai prezintă, să spunem, decât oasele strădaniei spirituale şi pielea noțiunilor, sunt încă respectabile şi îl conduc pe numitul Capella, cel mai vechi scriitor care se ocupă cu cele şapte arte, în lumea spirituală. El face cunoştință pe rând cu aceste şapte Doamne; mai întâi cu Doamna Gramatica, apoi cu Doamna Retorica, cu Doamna Dialectica, cu Doamna Aritmetica, cu Doamna Geometria, cu Doamna Muzica şi, în sfârşit, cu cereasca Doamnă Astrologia, care se ridică deasupra tuturor. Ele sunt exclusiv Doamne şi sunt în număr de şapte. Feminitatea septuplă ne trage în sus, aşa ar fi putut spune, în încheiere, Capella, în timp ce-şi descria drumul spre înțelepciune. Dar gândiți-vă ce a rezultat din aceasta! Gândiți-vă la şcolile mănăstireşti ale evului mediu târziu. Atunci când învățau pe de rost: Eternul feminin ne trage în sus! Lucrurile s-au întâmplat cu adevărat astfel, încât din viu a apărut mai întâi alegoricul şi apoi ceea ce este specific intelectului.

De la acea entitate asemănătoare unei muze, care încă mai acționa în acela care căuta în vremurile vechi calea de la cuvântul omenesc la cuvântul cosmic, astfel încât acesta putea trece prin el, iar el trebuia să spună: „*Cântă-mi, o, Muză*, despre mânia peleului Ahile..." (Nota 12), de la această cunoştință făcută cu muza care conduce în lumea spirituală, astfel încât nu mai cântă el, ci cântă ea despre mânia peleului Ahile, de la această treaptă până la cea în care mai târziu vorbea Retorica însăşi în ființa romană şi mai apoi în ființele ce migrau din nord este o cale lungă; totul devine abstract, conceptual, intelectual. Dar cu cât ne apropiem mai mult de est şi de timpurile vechi, cu atât mai mult găsim totul în viața spirituală concretă. Şi lucrurile stăteau astfel, încât vechiul teolog apela la entitățile spirituale pentru a-şi obține noțiunile. Apoi, le aplica acestei lumi. Acel teolog, care rezultase din confluarea popoarelor nordice cu cele romanice, spunea: Aici, în lumea sensibilă, trebuie căutată cunoaşterea; aşa obții noțiunile. Atunci însă nu se putea urca în lumea spirituală. Era timpul când colegiul roman amintit urmărea cu străşnicie ca oamenii să pescuiască aici, jos,

în lumea sensibilă, să nu iasă dincolo de limitele acesteia. În timp ce şi în vremurile vechi oamenii aveau în faţa lor lumea sensibilă, dar căutau notiunile şi ideile sus, în lumea spirituală, luminând apoi lumea fizică cu ajutorul lor, acum noţiunile se extrag din lumea fizică. Ele nu se ridică prea sus, ci ajung numai la interpretarea lumii fizice. Dar moştenirea era prezentă. Nu se mai ajungea sus printr-un drum propriu al cunoaşterii, dar încă era prezentă moştenirea. Aceasta era consemnată în scrieri sau era menţinută prin tradiţie, încorporată şi încremenită în dogme. Acestea se aflau aici, sus, iar protecţia lor a devenit confesiune. În aceasta era conservat ceea ce era de spus despre lucrurile spirituale. Ele se aflau aici. Şi tot mai mult se realiza conştientizarea faptului că cele ce s-au spus despre lumea spirituală prin anumite revelaţii trebuie să rămână neatinse; ele nu mai pot fi verificate. Cunoaşterea însă trebuie să rămână jos: din ea va fi extras tot ce este conceptual.

În felul acesta a luat naştere treptat moştenirea a ceea ce mai era prezent în primele secole întunecate ale evului mediu. Vedeţi dumneavoastră, a mai existat şi un alt timp, când în Europa mai era prezentă clarvederea atavică medievală, când, de exemplu, aşa-zisul ţăran saxon, deşi provenea din ţărănime, era preot, după cum se poate deduce din scrierea sa; acest preot-ţăran saxon se uita la oamenii din ambianţa sa şi avea capacitatea de a vede cum o dată cu moartea spiritual-sufletescul iese din trup şi devine fiinţă umană moartă vie. Şi în acest mod el descrie apoi, în plutirea de deasupra pământescului, ceea ce el dezvoltă ca intuiţie despre Evenimentul Hristos în scrierea *Mântuitorul* (în limba germană, *Heland*).

Dar ceea ce trăieşti pe Pământ a fost tot mai mult tras în jos, în domeniul neviului. Capacităţile atavice au încetat, iar noţiunile nu se mai căutau decât în lumea sensibilă. Ce concepţie a rezultat de aici? A rezultat că nu trebuie să ne ocupăm în mod special de ceea ce este suprasensibil. Acest lucru se păstrează în scrieri şi tradiţii; este suficient să deschidem cărţile vechi, să examinăm vechile tradiţii. Vom găsi conservat în acestea, referitor la suprasensibil, tot ceea ce trebuie să ştim de fapt. Nu suntem induşi în eroare dacă luăm în considerare, numai pentru cunoaşterea mediului înconjurător sensibil, noţiunile care se găsesc în lumea sensibilă.

În felul acesta a devenit tot mai vie conştientizarea ideii că suprasensibilul rămâne ceva care se conservă; dacă vrei să cercetezi, trebuie să te limitezi la lumea sensibilă.

Un spirit complet afundat într-o astfel de concepţie şi care a continuat, aş spune, această dezghiocare din lumea simţurilor praticată de preotul-ţăran saxon care a scris *Mântuitorul*, a existat în secolul al XIX-lea. Este vorba de *Gregor Mendel* (Nota 13). De ce trebuie să-ţi mai baţi capul în legătură cu vreun aspect al eredităţii, aşa cum a fost cercetat în timpurile vechi! Acest lucru se găseşte în Vechiul Testament, spunea Gregor Mendel. Priveşte în jos la lumea sensibilă, cum se amestecă boabele de mazăre roşii cu cele albe, cum acestea dau apoi iar boabe roşii, albe şi pestriţe şi aşa mai departe. Atunci poţi ajunge un cercetător proeminent al naturii, iar cu ceea ce ar fi de spus despre suprasensibil nu intri în nici un fel în dezacord, căci acest aspect rămâne neatins.

În felul acesta , transformându-se în sensul caracterizat mai sus, tocmai teologia modernă care a provenit din vechea teologie a împins oamenii să cerceteze natura în felul în care a făcut-o Gregor Mendel în calitate de autentic preot catolic.

Ce s-a intâmplat mai departe? După ce un timp l-au tratat cu dispreţ, acei cercetători ai naturii care au o ştiinţă fără premise îl consideră pe Gregor Mendel sfânt - nu aceasta este expresia exactă, dar putem totuşi s-o folosim -, lucru tradus în concret prin aceea că în toate academiile se vorbeşte despre el ca despre un mare cercetător al naturii. Această situaţie are o coerenţă interioară. Cercetarea actuală a naturii reprezintă continuarea nervului celui mai intim al teologiei scolastice; restul este ceva care rezultă în mod secundar, dar este continuarea până în timpul nostru a perioadei scolastice.

Din acestă cauză este cu totul normal ca Johann Gregor Mendel să fie recunoscut într-un târziu ca mare cercetător al naturii; şi el chiar asta şi este, însă în sens strict catolic. Pentru el avea sens să privească la boabele de mazăre care se combină între ele, deoarece cunoaşterea naturii prin simţuri este un principiu catolic, pentru că aici tot ce este suprasensibil este cuprins în tradiţie şi în cărţi; nu are nici o raţiune să ne referim la cercetătorii naturii, cel mult dacă ne oprim la Ignorabimus şi ne dăruim agnosticismului.

Aceasta este contradicţia fundametnală a prezentului. Acesta este aspectul căruia trebuie să-i dăm atenţie, altfel nu se va înţelege de unde vine toată confuzia, unde este cauza a tot ceea ce este contradictoriu în activitatea noastră actuală. Dar comoditatea prezentului nu permite oamenilor să poată privi în intimitatea acestor realităţi.

Gândiţi-vă că ceea ce se spune acum despre întâmplările din lume devine istorie, că oamenii timpului care urmează primesc această istorie! Credeţi că ei vor dispune de mai mult adevăr? Cu siguranţă, nu! Dar pentru noi aşa a fost alcătuită istoria. Aceste păpuşi ale istoriei care sunt prezentate în istoriile curente nu redau ceea ce s-a întâmplat în evoluţia umanităţii. Dar am ajuns la momentul când există o stringentă nevoie ca oamenii să înveţe ce este întâmplarea adevărată. Nu este suficient să fie consemnate în istorie, asa cum se face azi, toate legendele despre *Attila*, Carol cel Mare şi *Ludovic cel Evlavios* (Nota 14)- aici istoria începe să devină cu totul fantezistă. În felul acesta se trece cu vederea peste ce este mai important. Ceea ce face inteligibil, de fapt, prezentul, lucrul de care avem nevoie, sunt istorii ale sufletelor. În sufletele umane care sunt în dezvoltare, ştiinţa antroposofică a spiritului trebuie să facă lumină. Deoarece am uitat să privim spre spiritual, noi nu mai avem istorie. Pentru orice om simţitor lucrurile stau astfel, încât se poate spune: Da, la Martianus Capella, vechii conducători şi păzitori care conduceau în lumea spirituală erau deja Doamne foarte slabe, firave, dar ceea ce se învată astăzi despre Henric I, *Otto I, Otto II, Henric ll* etc. (Nota 15), aşa cum se află consemnat în istorie, este că aceştia sunt, de fapt, păpuşi ale istoriei, modelate după chipul celor care s-au dezvoltat aici ca firavele Doamne: Gramatica, Retorica, Dialectica şi aşa mai departe. Căci, la drept vorbind, nici în cazul personalităţilor prezentate succesiv ca istorie nu avem de-a face cu figuri mai „cărnoase"!

Lucururile trebuie văzute aşa cum sunt. De fapt, oamenii prezentului ar trebui să tânjească după cunoaşterea lucrurilor în toată realitatea lor. Din acestă cauză este deja o datorie ca aceste lucruri să fie prezentate acolo unde este posibil, şi ele pot fi prerentate azi în Societatea antroposofică. Da, sper ca cel puţin aceasta să se trezească o dată, în viitor.

CONFERINŢA a II-a

Dornach, 28 iulie 1922

Am văzut deja, într-un fel oarecum complicat, cum poate fi înţeles omul în raport cu întregul Univers (Nota 16), din suma a tot ce este cosmie. Astăzi dorim să prezentăm într-un mod mai simplu această relaţie a omului cu Cosmosul, pentru ca în zilele următoare problema să capete un anumit deznodământ. Ca primă accepţie a Cosmosului trebuie să consemnăm ceea ce ne apare ca lume fizică. Dar numai în lumea minerală ea ne apare în forma sa primordială. Dacă în regnul mineral, în sens larg, includem şi apa, şi aerul, fenomenele calorice, fenomenele eterului caloric, putem studia aici şi ceea ce ţine de lumea fizică. Lumea minerală îşi exteriorizează activităţile în gravitaţie, în fenomenele comportamentului chimic, magnetic şi aşa mai departe. Dar nu putem studia lumea fizică decât în cadrul lumii minerale; de îndată ce ajungem la regnul vegetal nu mai putem explica lucrurile cu ajutorul ideilor şi conceptelor pe care ni le formăm pe baza aprofundării lumii fizice. Nimeni nu a resimţit acest lucru atât de bine ca Goethe. Goethe, care încă din tinereţe a făcut cunoştinţă cu lumea plantelor din punct de vedere ştiinţific, a simţit imediat că aceasta trebuie să fie abordată dintr-un alt punct

de vedere decât lumea fizică. *Goethe s-a opus ştiinţei despre plante în forma în care o dezvoltase Linné* (Nota 17). Acest mare cercetător suedez al naturii a dezvoltat botanica în aşa fel, încât acorda atenţie tuturor formelor exterioare ale speciilor şi genurilor de plante. El a elaborat o clasificare a plantelor în cadrul căreia plantele asemănătoare sunt reunite în genuri, astfel încât genurile şi speciile vegetale sunt aşezate alături, aşa cum de obicei punem alături obiectele de natură minerală. Goethe manifesta o aversiune faţă de acest mod al lui Linné de a clasifica plantele, deoarece în această accepţie formele vegetale erau juxtapuse. În acest fel, spunea Goethe, analizezi mineralele, ceea ce se găseşte în natura minerală; *în cazul plantelor trebuie aplicată o altă concepţie* (Nota 18). O plantă dezvoltă rădăcini, apoi o tulpină, pe tulpină cresc frunze şi aşa mai departe. Dar acest lucru se poate petrece în mai multe feluri, spunea Goethe (ca în figura 1 sau ca în figura 2).

Fig. 1

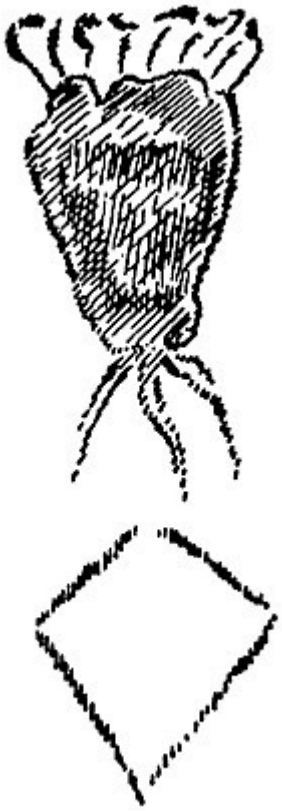

Fig. 2

Forţa care începe să se dezvolte, în cazul primei forme vegetale, imediat din rădăcină, în cazul al doilea rămâne încă închisă în sine şi nu dezvoltă o tulpină subţire care se desface în frunze, ci formează o tulpină groasă. Din această cauză, forţa frunzelor este consumată în această tulpină şi nu mai rămâne decât o mică cantitate pentru a dezvolta structuri foliare şi poate flori. Dar se poate întâmpla şi ca din forţa rădăcinii să rămână un rest nefolosit. Aceasta se dezvoltă (figura 3), şi pe ea apar structuri foliare şi tulpinale sărace.

Fig. 3

Din punct de vedere intern, toate aceste structuri sunt asemănătoare. În cazul din figura 1 tulpina este firavă şi sunt dezvoltate puternic frunzele. În a doua situație (figura 2), tulpina este dezvoltată ca un tubercul, iar frunzele sunt slab dezvoltate. Ideea este aceeaşi în cazul celor trei plante, dar ea trebuie să fie menținută într-o stare de mobilitate interioară, pentru a putea trece de la o formă la alta. În primul caz avem forma: tulpină firavă, frunze izolate; „a aduna forța foliară": în această accepție obțin cealaltă formă (figura 2); „a aduna forța rădăcinii": în această accepție obțin o altă formă, o a treia (figura 3). În felul acesta trebuie să-mi formez o noțiune mobilă şi prin aceasta întregul sistem vegetal devine o unitate.

În timp ce Linné a pus alături diferite forme şi le-a observat ca pe nişte forme minerale, Goethe privea întregul sistem vegetal ca pe o unitate cu ajutorul unor idei mobile, astfel încât el putea trece de la o formă vegetală la alta.

Acest mod de contemplare cu ajutorul ideilor mobile era, la Goethe, o continuare a modului de contemplare imaginativ. Astfel încât se poate spune: Când Goethe s-a întâlnit cu clasificarea lui Linné, el a simțit cum cu ajutorul cunoaşterii concrete obişnuite, care poate fi bine aplicată în lumea fizică a regnului mineral, rămâi dezarmat în domeniul vieții plantelor. În această situație, Goethe simțea necesitatea modului de contemplare imaginativ.

Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă că Goethe îşi spunea: Când privesc o plantă, ceea ce percep nu este deloc partea fizică pe care o văd sau pe care cel puțin ar trebui s-o văd, ci fizicul a devenit invizibil şi ceea ce eu văd trebuie să cuprind cu alte idei decât cele folosite în cazul regnului mineral. Este important să reținem acest lucru. Dacă conştientizăm în mod corect aceasta, putem să spunem: În regnul mineral este vizibilă, oriunde în jurul nostru, natura fizică. În regnul vegetal, natura fizică a devenit invizibilă. Desigur, gravitația acționează în mod natural asupra a tot ce există în natura fizică, deci şi asupra regnului vegetal; dar ea a devenit invizibilă; vizibilă a devenit doar o natură superioară, ceea ce este interior permanent mobil, ceea ce este viu interior. De fapt, ceea ce este propriu-zis vizibil este natura eterică din plantă. Şi nu procedăm bine când spunem: Este vizibil corpul fizic al plantei. Corpul fizic al plantei a devenit, de fapt, invizibil; ceea ce vedem este forma sa eterică.

De fapt, cum ia naştere ceea ce este vizibil la plantă? La un corp fizic, de exemplu, un cristal de munte, vedeți în mod nemijlocit substratul fizic (figura 4). La o plantă, nu vedeți elementul fizic, ci forma eterică (figura 5). Dar această formă eterică conține materie fizică, în ea există substanțe fizice. Când planta nu mai are viață şi devine cărbune, carbonul fizic rămâne ca reziduu; acesta se află în plantă. Putem spune, aşadar: Planta conține ceea ce aparține fizicului, dar ea anulează fizicul prin elementul său eteric. Etericul este ceea ce se vede, de fapt, în forma plantei. Fizicul este invizibil.

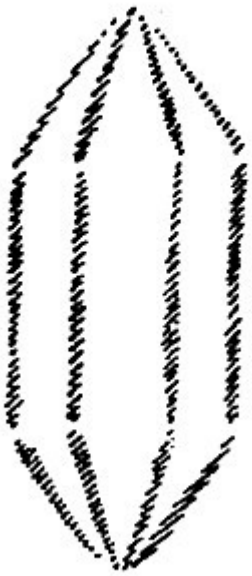

Fig. 4

Fig. 5

Aşadar, fizicul devine vizibil în natura minerală. În natura vegetală el este deja invizibil, căci tot ceea ce vedem noi este etericul devenit vizibil prin fizic. Desigur, cu ochii obişnuiţi nu am vedea plantele, dacă eterul invizibil nu ar conţine, într-o formă grosieră, elemente fizice. Prin elementul fizic devine vizibilă forma eterică; forma eterică este cea pe care o vedem, fizicul este doar mijlocul care ne permite să percepem etericul. De fapt, forma eterică a plantei este o imaginatiune, dar o imaginaţiune care nu devine nemijlocit vizibilă în lumea spirituală, ci devine vizibilă prin incluziuni fizice.

Dragi prieteni, dacă întrebaţi: Ce sunt imaginaţiunile? vi se poate răspunde: Toate plantele sunt imaginaţiuni. Numai că, în calitate de imaginaţiuni, ele sunt vizibile numai conştienţei imaginative; faptul că sunt vizibile şi ochiului fizic se datorează faptului că ele conţin particule fizice şi prin aceasta etericul devine vizibil pentru ochiul nostru, într-un mod fizic. Dacă vrem, însă, să vorbim corect nu ne este permis nici măcar să spunem: Vedem în plantă ceva fizic. În plantă vedem o imaginaţiune adevărată. Aşadar, prin formele lumii vegetale sunteţi înconjuraţi de imaginaţiuni.

Dacă urcăm de la lumea vegetală la cea animală, nu mai este suficient să ne referim la eteric. Trebuie să mai facem un pas. În cazul plantei putem spune: Ea distruge întrucâtva fizicul şi „fiinţează" etericul.

Planta: distruge fizicul
fiinţează etericul.

Când ne ridicăm la nivelul animalic, nu mai putem insista doar asupra etericului, ci trebuie să ne închipuim formaţiunea animală în aşa fel, încât şi etericul dispare. Astfel, putem spune: Animalul distruge fizicul (planta face deja acest lucru), dar distruge şi etericul şi fiinţează în ceea ce se poate pune în evidenţă atunci când este distrus etericul.

Când fizicul este distrus prin plantă, se poate evidenția etericul. Dacă etericul nu este decât, vorbind în mod grosier, o umplutură, ceva grăunțos, atunci poate ființa astralul, care nu se mai află, ci doar acționează în spațiul obișnuit. Trebuie să spunem, așadar: În animal ființează astralul. Când privim animalul, în el ființează astralul.

Animalul: distruge fizicul
distruge etericul
ființează astralul

Goethe se străduia să obțină idei mobile, pentru a putea pătrunde în această viață fluctuantă a lumii vegetale. În lumea vegetală ne apare şi etericul, pentru că planta ridică, într-un anumit sens, acest eteric până la suprafața sa. El trăieşte în forma plantei. În cazul animalului, trebuie să spunem: În animal este ceva care nu-şi face loc până la suprafață. Chiar şi numai faptul că planta nu se mişcă din locul unde a crescut ne spune că în ea nu există nimic care să nu poată ajunge la suprafață pentru a deveni vizibil. Animalul se mişcă liber. Există în el ceva care nu ajunge la suprafață şi deci nu devine vizibil. Este elementul astral din animal. Astralul nu poate fi cuprins numai prin aceea că facem ca ideile noastre să devină mobile, aşa cum am ilustrat cu ajutorul desenelor de mai sus, astfel încât ne mişcăm în idee de la o formă la alta. Acest lucru nu este suficient pentru elementul astral. Dacă vrem să-l cuprindem, trebuie să mergem mai departe şi să spunem: În eteric mai pătrunde ceva şi ceea ce se află în el ar putea face ca forma să fie ca un tubercul şi ar putea-o mări (figura 2). În cazul plantei trebuie să căutați în exterior cauza care face ca forma să se modifice. Trebuie să fiți mobili cu ideea dumneavoastră. Dar această stare de simplă mobilitate nu este suficientă pentru a înțelege lumea animală. Conținutul noțiunilor dumneavoastră trebuie să se îmbogățească.

Dacă vreți să vă fie clar că activitatea conceptuală în cazul regnului animal trebuie să fie alta decât în cazul plantei, atunci nu trebuie să aveți numai o noțiune mobilă care poate îmbrăca diferite forme; noțiunea trebuie să preia în interiorul ei ceva ce se găseşte în afară. Este ceea ce poate fi numit *inspirația* la formarea noțiunii. Aşa cum atunci când inspirăm preluăm aer din exterior, în timp ce în restul activității noastre organice desfăşurată la un nivel inferior respirației nu se întâmplă acest lucru, când vrem să înțelegem viața animală este necesar să nu avem doar noțiuni mobile, ci să preluăm în aceste notiuni ceva din exterior.

Ca să mă exprim altfel, aş putea spune: Dacă vrem să înțelegem lumea plantelor în mod corect, putem să ne contemplăm în gând ca ființă imobilă. Şi chiar dacă am sta nemişcați toată viața, tot ne-am putea mobiliza conceptele într-atât încât să cuprindă cele mai variate forme vegetale; dar nu ne-am putea face niciodată o idee, nu am putea forma noțiuni despre un animal, dacă nu am fi noi înşine capabili să ne mişcăm liber în spatiu. Trebuie să ne putem mişca noi înşine liber, dacă vrem să formăm noțiunea de animal. De ce?

Dacă dumneavoastră aveți, să spunem, noțiunea plantei (din figura 1) şi o transformați în cea de a doua, atunci ați modificat singuri această noțiune. Dar când fugiți, atunci prin fugă noțiunea dumneavoastră devine alta. Trebuie să introduceți singuri viață în noțiune. Aceasta este ceea ce face ca o simplă noțiune imaginativă să devină o noțiune inspirată. În cazul plantei, vă puteți imagina că interior sunteți foarte calmi şi nu modificați decât noțiunile. Dacă vreți să vă reprezentati o noțiune animală (majoritatea oamenilor nu fac, desigur, cu plăcere acest lucru, pentru că noțiunea trebuie să devină vie în interior, scotoceşte în tine), atunci trebuie să preluați inspirația, vitalitatea interioară, nu numai țesătura sensibilă care trece de la formă la formă, ci vitalitatea interioară. Nu puteți reprezenta un animal în totalitate fără să introduceți această vitalitate interioară în noțiune.

Acesta a fost un lucru pe care Goethe nu l-a realizat. El a obținut atât cât să-şi poată spune: Lumea plantelor este o sumă de noțiuni, de imaginațiuni. Dar în cazul animalelor trebuie preluat ceva din exterior în noțiune; în acest caz trebuie să faci ca noțiunea să fie plină de

viață, în interior. Că la diferite plante luate izolat imaginațiunea nu trăieşte se poate constata din faptul că, dacă acestea există şi cresc pe solul lor, ele îşi modifică forma prin cauze exterioare, dar interior nu şi-o modifică. Noțiunea despre lumea animală se modifică, este vie; în acest caz trebuie preluată inspirația şi abia prin aceasta se înaintează spre nivelul astral.

Dacă urcăm până la om, trebuie să spunem: El distruge fizicul, distruge etericul, distruge astralul şi ființează Eul.

Omul: distruge fizicul
distruge etericul
distruge astralul
ființeză Eul

Despre animal trebuie să spunem: Noi nu vedem fizicul, ci vedem o inspirație care se manifestă în fizic. Din această cauză inspirația umană, respirația, atunci când este supusă unei dereglări, îmbracă o formă animală. Încercați să vă amintiți unele figuri de coşmar: câte forme animale nu vă apar aici! Formele animale sunt întru totul create de inspirație.

Eul uman îl putem cuprinde cu adevărat numai prin intuiție. La animal vedem, aşadar, inspirația, la om Eul, intuiția. Este greşit să spunem că la animal vedem corpul fizic. Nu-l vedem. Acesta este dizolvat, distrus, el nu face decât să facă vizibilă inspirația; la fel şi corpul eteric. De fapt, exterior, la animal vedem, prin intermediul a ceea ce este fizic şi eteric, corpul astral, iar la om vedem deja Eul. Ceea ce percepem în acest caz nu este corpul fizic, care a devenit invizibil; la fel şi corpul eteric şi corpul astral. Ceea ce vedem la om ca formă exterioară care a luat naştere pe cale fizică este Eul. Din această cauză, pentru percepția oculară, pentru simțul vederii, omul apare în exterior în culoarea incarnat, culoare care altfel nu există, aşa cum nici Eul nu este prezent în alte ființe. Dacă am vrea să ne exprimăm corect, ar trebui să spunem: Putem cuprinde omul în întregime dacă-l gândim format din corp fizic, corp eteric, corp astral si Eu. Ceea ce vedem este Eul, iar în aceasta corpurile astral, eteric şi fizic sunt invizibile.

Cuprindem însă omul în întregul său numai dacă analizăm mai atent aceste aspecte. Ceea ce vedem mai întâi este partea exterioară a Eului. Din punct da vedere interior, Eul nu ar putea fi perceput în forma sa adevărată decât prin intuiție. Dar omul observă ceva din acest Eu în viața obişnuită, în constiența obişnuită: gândurile sale abstracte; acestea lipsesc animalului, pentru că el nu are încă un Eu. Putem spune, aşadar: În exterior vedem în silueta umană încorporarea pământeană a Eului. Iar dacă ne viețuim din interior în gândurile noastre abstracte, avem Eul nostru; dar acestea nu sunt decât gânduri, nu sunt realități, sunt imagini.

Dacă vom coborî până la corpul astral al omului, care este distrus, atunci ajungem la ceea ce nu mai poate fi văzut din afară, dar pe care-l vedem când privim omul în mişcare şi atunci când înțelegem forma sa din miscare. Pentru aceasta este necesară următoarea intuiție. Gândiți-vă la un om mic, un pitic, unul grăsuliu, care are picioare scurte, iar dumneavoastră îl priviți cum se mişcă. Veți vedea cum se deplasează cu ajutorul picioarelor sale scurte, pe care le împinge înainte ca pe nişte coloane mici. Un lungan cu picioare lungi se va mişca altfel. În concepția dumneavoastră veți vedea o unitate între mişcare şi formă. Veți găsi această unitate dacă vă perfecționați în aceste probleme. Dacă cineva are o frunte care fuge spre spate şi o bărbie proeminentă, atunci şi în mişcarea corpului el se va deosebi de altul, care are o bărbie retrasă şi o frunte proeminentă. Veți vedea o legătură permanentă între forma şi mişcarea omului, dacă-l priviți aşa cum stă în fața dumneavoastră şi vă faceți o impresie despre culoarea sa incarnat, despre cum este el însuşi în stare de repaus. Priviți Eul său atunci când sunteți atenți la ceea ce trece din forma sa în mişcarea sa şi la ceea ce pare să se întoarcă

înapoi din mişcare.

Studiati felul diferit în care lucrează un om cu degete lungi şi altul cu degete scurte. Mişcarea trece în formă, forma în mişcare. Aici vă mai clarificaţi unele lucruri despre corpul său astral, dar exprimat prin mijloace fizice, exterioare. Aşa cum descriu acest lucru, este o inspiraţie primitivă. Cei mai mulţi oameni nu văd acest lucru, de exemplu, la oameni care se deplasează aşa cum o făcea Fichte prin Jena; ei nu văd ce se află în interiorul lor. Cine l-a văzut pe Fichte umblând pe străzile din Jena a resimţit şi acea mişcare şi formă care, mai ales atunci când voia să influenţeze în mod convingător, se exprimau în forma organelor sale de vorbire şi se aflau deja în acestea. Este necesară o inspiraţie primitivă, pentru a vedea acest lucru.

Dacă privim din interior ceea ce se vede din exterior şi ceea ce v-am descris ca fiind perceptibil printr-o astfel de inspiraţie primitivă, atunci avem de-a face în principal cu viaţa de fantezie omenească străbătută de sentiment, unde deja sunt trăite interior gândurile abstracte. În acest element trăiesc şi reprezentările memoriei, atunci când apar ca imagini. Putem spune: Privit din afară, Eul se exprimă în culoarea incarnat, dar şi în celelalte forme care apar la acest nivel. Altfel nu am putea vorbi de nici o fizionomie. Dacă vedem, de exemplu, un om cu colţurile gurii lăsate, când figura sa este liniştită, atunci această trăsătură se află întru totul karmic în modelarea Eului său în cursul acestei incarnări. Văzute însă spre interior, acestea sunt gândurile abstracte.

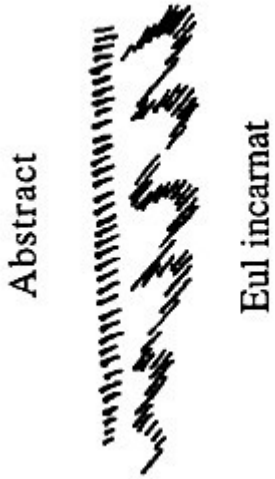

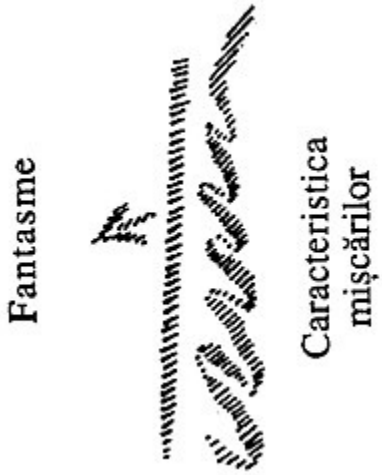

Dacă avem în vedere corpul astral, spre exterior este caracteristică mişcarea, iar spre interior apar fantasme sau imagini ale fanteziei; corpul astral se sustrage mai mult sau mai puţin observaţiei. Încă şi mai mult se sustrage observaţiei, la om, corpul eteric. Corpul eteric nu mai este cu adevărat vizibil sau este vizibil cel mult în manifestări fizice, în cazuri anormale. El poate deveni vizibil când cineva, de exemplu, transpiră; atunci această manifestare este o devenire vizibilă a corpului eteric spre exterior. Dar în acest caz este necesară imaginaţia, pentru a face legătura între transpiraţie şi omul în întregul său. *Paracelsus* (Nota 19) făcea acest lucru. Pentru el, nu numai felul, ci şi aspectul substanţial al transpiraţiei diferea de la un om la altul. Considera că prin aceasta era exprimat etericul omului în întregul său. Aşadar, aici aspectul exterior este atenuat; dar interior acest lucru apărea cu atât mai evident, şi anume, în simţire. Sentimentul trăit interior, întreaga viaţă afectivă, este, de fapt, ceea ce există în corpul eteric atunci când el acţionează din interior, astfel încât este resimţit dinăuntru. Viaţa afectivă este întotdeauna însoţită de o secreţie spre interior (endocrină). În fond, şi corpul uman se prezintă în aşa fel, încât - iertaţi-mi din nou această afirmaţie -, de exemplu, ficatul transpiră, stomacul transpiră, totul transpiră, totul secretă. Tocmai în această activitate de secreţie se desfăşoară viaţa eterică la om. Ficatul are tot timpul în jurul său o ceaţă de transpiraţie, la fel şi inima: toate acestea sunt ceaţă învăluită în nori. Aceste lucruri

trebuie sesizate imaginativ.

Când Paracelsus vorbea despre transpirația oamenilor el nu spunea: Acesta este un lucru superficial, ci: Acest lucru pătrunde întregul om, acesta este corpul său eteric, este ceea ce se vede atunci când se face abstracție de componenta fizică. Aşadar, această trăire interioară a corpului eteric este viața afectivă.

Trăirea exterioară a corpului fizic nu este perceptibilă în mod simplu. Totuşi, noi percepem elementul fizic al corporalității dacă, de exemplu, luăm un copil în brațe: el este greu, aşa cum este grea o piatră. Aceasta este o trăire fizică, ceea ce pecepem aparține fizicului. Când cineva ne trage o palmă, pe lângă trăirea morală mai avem şi o trăire fizică, ca atunci când o bilă de biliard loveşte o alta. În acest caz trebuie să separăm corect ce este fizic de alte aspecte. Când percepem spre interior acest aspect fizic în acelaşi mod, aşa cum am spus mai înainte că percepem aspectul exterior al vieții afective, atunci în fenomenele fizice, în fenomenele pur şi simplu fizice trăite interior apare voința omenească. Voința omenească este cea care reuneşte, într-un mod mai simplu, omul cu Cosmosul. Dacă vrem să găsim în jurul nostru inspirația, ea ne este dată de formele animale. Marea varietate a formelor animale acționează asupra percepțiilor noastre, în inspirație. Astfel puteți spune că, atunci când percepem inspirații pure, fără a conține corporalitate fizică, aceste inspirații pot reprezenta ceva mult mai presus decât animalele. Acest lucru este cu totul posibil. Dar şi inspirații prezente numai în lumea spirituală vor putea apărea în forme animale.

În vremurile clarviziunii mai vechi, oamenii au încercat să transpună într-un mod spiritual inspirațiile pe care le aveau în forme animale; de exemplu, Sfinxul îşi datorează forma faptului că trebuia să exprime în mod concret ceva ce fusese văzut prin inspirație. Atunci când vorbim despre forme animale în lumea pur spirituală, avem deci de-a face cu entități supraumane. În perioada clarviziunii atavice, aşa cum era prezentă în primele secole creştine, încă în timpul Misteriului de pe Golgota, nu era vorba despre o simbolistică superficială, goală, ci despre o adevărată certitudine că entități spirituale superioare care devin accesibile inspirației se exprimau în forme animale.

Acestei afirmații îi corespunde întru totul faptul că Sfântul Duh a fost prezentat sub forma unui porumbel de către cei care erau preocupați de inspirație. Cum trebuie să înțelegem astăzi faptul că Duhul Sfânt ne este înfățişat sub forma unui porumbel? Trebuie să-l înțelegem în aşa fel, încât să spunem: Aceia care vorbeau astfel erau oameni inspirați în sensul atavic. Ei îl vedeau în această formă ca inspirație, în acea zonă în care pentru ei Duhul Sfânt se arăta într-un mod pur spiritual. Cum îl vor fi caracterizat pe Hristos aceşti contemporani ai Misteriului de pe Golgota înzestrați cu clarviziune atavică? Poate că L-au văzut în mod exterior; în acest caz, L-au perceput ca om. Pentru a-L vedea ca om în lumea spirituală, ei ar fi trebuit să aibă intuiții. Oameni care Îl puteau vedea însă ca Eu în lumea intuitivă nu existau nici în timpul Misteriului de pe Golgota. Dar ei Îl mai puteau vedea în inspirația atavică. Ei vor fi folosit forme animale şi pentru a-L exprima pe însuşi Hristos. „Iată, acesta este Mielul lui Dumnezeu"; pentru acea perioadă aceasta este o vorbire corectă, o vorbire în care trebuie să ne regăsim, dacă revenim la problema „ce este inspirația"?, respectiv cum vedem prin inspiratie ceea ce poate apărea în lumea spirituală: „Iată Mielul lui Dumnezeu!" Acest lucru este important: să obținem ce este imaginativ, ce este inspirat, ce este intuitiv şi să învățăm prin aceasta să ne transpunem în modul de vorbire care vine spre noi din timpuri mai vechi.

Acest mod de vorbire reprezintă adevăruri cu privire la concepții mai vechi; dar trebuie mai întâi să ne regăsim în el, să exprimăm aceste adevăruri aşa cum erau ele exprimate în vremea Misteriului de pe Golgota şi să le resimțim ca de la sine înțelese. Numai astfel vom pătrunde sensul celor reprezentate, de exemplu, în Asia, în heruvimii înaripați, în Egipt, în Sfinx, în ceea ce ne este reprezentat prin Duhul Sfânt, ca porumbel, ce ne este prezentat în înşuşi

Hristos, ca miel, ceea ce era inspirație sau mai bine-zis imaginațiune inspirată, în care Hristos era reprodus ca imagine în timpurile cele mai vechi.

CONFERINȚA a III-a

Dornach, 29 iulie 1922

Ieri am încercat să vă demonstrez cum poate fi găsită o cale simplă prin care să fie aduse în fața sufletului relațiile omului cu întregul Cosmos prin intermediul corpului, sufletului şi spiritului. Conducând şirul de idei spre câteva imaginațiuni, am dorit să vă atrag atenția asupra unor lucruri. Am vrut să vă arăt cum, de exemplu, în astfel de imagini, ca de exemplu Hristos ca Miel al lui Dumnezeu, se află imaginatiuni inspirate propriu-zise. În timpul când s-au fixat asemenea imagini, când erau exprimate cu deplină înțelegere şi folosite pentru viața sufletească umană exista o adevărată conştientizare a felului în care omul se ridică prin transformarea trăirilor sufletului din viața obişnuită, astfel încât intră în legătură cu lumea spirituală. Am atras atenția asupra faptului că în primele patru secole creştine ceea ce putem numi învățătura creştină avea la bază concepția spirituală, că tainele creştinismului erau prezentate aşa cum puteau fi văzute de cei care-şi înălțaseră viața sufletului la nivelul spiritualului. După secolul al patrulea a dispărut treptat din conştiența generală a omului capacitatea de a mai avea înțelegere pentru expresia nemijlocită a spiritualului. Şi vedem cum prin contactul lumii germanice nordice cu lumea greco-latină aceste dificultăți care au apărut atunci în evoluția culturii occidentale au devenit tot mai mari. După secolul al patrulea se mai privea cu o anumită venerație la ceea ce urcase din timpuri mai vechi în imaginațiuni inspirate, ca reprezentare a concepției creştine. Era venerată tradiția. Era venerat ceea ce ajunsese prin tradiție posterității în legătură cu asemenea imagini. Numai că spiritul uman care progresa a preluat tot mai multe forme şi omul îşi spunea: Da, ni s-a transmis ceva ca, de pildă, imaginea porumbelului pentru Duhul Sfânt, imaginea mielului pentru Hristos. Dar cum trebuie să înțelegem aceasta? Cum ajungem să le înțelegem? Şi tocmai din această imposibilitate sau, mult mai mult, din credința în imposibilitatea că spiritul uman ar putea să urce prin el însuşi până la contemplarea lumilor spirituale a luat naştere învățătura scolastică. Aceasta susține că spiritul uman poate ajunge prin propria sa forță până la cunoaşterea lumii sensibile şi chiar până la concluzii care rezultă nemijlocit din conceptul despre sensibil, dar că ar trebui considerat ca ceva revelat, neînțeles, ceea ce poate fi manifestat de lumea suprasensibilă pentru om.

Dar acest mod dublu de credință umană (în cunoaşterea pământeană limitată, pe de o parte, şi, pe de altă parte, în cunoaşterea suprasensibilului, la care se poate ajunge numai prin credință) nu s-a dezvoltat fără dificultăți. Se simțea, chiar dacă numai în mod mai mult sau mai puțin crepuscular, că nu mai putea exista o relație cu cunoaşterea suprasensibilului aşa cum existase ea în timpuri mai vechi. În prima perioadă după secolul al patrulea oamenii îşi spuneau, în modul lor caracteristic de a simti: Această lume suprasensibilă poate totuşi să fie accesibilă într-un anume sens pentru viața sufletească umană; dar nu-i este dat oricui să aducă viața sufletească până la o astfel de altitudine; trebuie să te mulțumeşti să preiei câte ceva din revelațiile vechi.

După cum am spus, venerația pentnt aceste revelații vechi era prea mare încât să se dorească să se aplice o unitate de măsură cunoaşterii umane, care nu mai urca până la ele sau despre care cel puțin se credea că nu poate ajunge pe nici o cale la revelații. Şi scolastica severă a dualității cunoaşterii umane a fost acceptată doar treptat. Abia în secolele X, XI, XII şi XIII ale evului mediu s-a acceptat în totalitate principiul scolastic. Până atunci s-a oscilat încă: Oare nu ar trebui ca această cunoaştere umană să se poată ridica până la ceea ce aparține lumii spirituale, aşa cum putea fi obținută odinioară prin eforturi în beneficiul acestei perioade târzii?

Astfel se produsese o mare răsturnare față de timpurile anterioare. În vremurile vechi, să zicem în primele secole creştine, un om care ar fi venit în contact cu taina previziunii divine a tuturor lucrurilor sau cu taina transformării pâinii şi vinului în trupul şi sângele lui Hristos ar fi spus, atunci când s-ar fi convertit la crestinism: Acest lucru este greu de înțeles, dar există oameni care-şi pot transpune sufletul în aşa fel, încât pot să-l înțeleagă. Dacă accept caracterul atoateştiutor al fiiniei divine, această ființă trebuie să ştie dacă un om este osândit pe vecie sau dacă un altul se mântuieşte. Dar, ar fi spus un astfel de om, nu există o legătură directă între faptul că omul nu trebuie neapărat să păcătuiască şi că el este osândit, de fapt, prin păcatul său: aşadar, dacă nu păcătuieşte, nu este osândit; dacă se căieşte pentru un păcat, de asemenea nu este osândit. În consecință, trebuie spus: Omul poate deveni prin modul său de viață un osândit datorită păcatului sau un mântuit prin lipsa de păcat. Dar, încă o dată: Dumnezeu atoateştiutor trebuie să ştie de pe acum dacă el va fi osândit sau va fi mântuit!

Un om care şi-ar fi pus aceste probleme ar fi ajuns la astfel de concluzii. Dar în aceste prime secole creştine el nu ar fi spus fără îndoieli: Aşadar, trebuie să pun problema dacă Dumnezeu ştic că un om va fi osândit sau mântuit, ci ar fi gândit: Dumnezeu, în ciuda faptului că omul poate păcătui sau nu, ştie totuşi cine este osândit şi cine este mântuit; aceasta aş putea-o înțelege dacă aş fi un inițiat. Aşa ar fi gândit un om din primele secole creştine.

De asemenea, dacă i s-ar fi spus că prin transubstanțiere, prin săvârşirea tainei împărtăşaniei, pâinea şi vinul se transformă în trupul şi sângele lui Hristos el ar fi replicat: Nu pot înțelege aceasta, dar dacă aş fi inițiat aş putea şti. Aşa s-ar fi vorbit în timpurile mai vechi. Şi s-ar fi gândit: Ceea ce pot eu observa în lumea sensibilă este o iluzie, nu este adevărul; adevărul se află în lumea spirituală. Atât timp cât trăim în lumea simțurilor, în această lume a aparențelor, există o contradicție în afirmația că cineva poate sau nu să păcătuiască şi că Dumnezeu atoateştiutor ştie dinainte dacă un anumit om este osândit sau mântuit. Dar de îndată ce pătrunzi în lumea spirituală aceasta nu mai este o contradicție. Aici afli cum de este posibil ca Dumnezeu să stie acest lucru. Tot astfel s-ar fi spus: În lumea fizică, sensibilă, există o contradicție în faptul că ceva care pentru aparența exterioară rămâne neschimbat, pâine şi vin, poate deveni după transformare trup şi sânge ale lui Hristos; când eşti inițiat poți înțelege acest lucru, pentru că în acest caz te afli cu viața ta sufletească în lumea spirituală. Aşa s-ar fi spus în timpurile mai vechi.

Acum însă s-au declanşat lupte în sufletele oamenilor. Pe de o parte, acestea se vedeau tot mai mult smulse din lumea spirituală. Întreaga cultură tindea să valorifice rațiunea oamenilor, care în orice caz nu pătrundea în lumea spirituală. Din toate aceste lupte s-au dezvoltat toate incertitudinile cu privire la lumile suprasensibile. Dacă ne ocupăm de istorie în mod simptomatic, putem extrage acele momente în care asemenea incertitudini ies cu deosebită forță în lume.

În conferințele mele am atras în mod repetat atenția asupra călugărului scoțian *Scotus Erigena*, care a trăit în secolul al IX-lea în țara francilor, la curtea lui *Carol cel Chel* (Nota 20), unde era privit ca o minune de înțelepciune. Când aveau de luat o decizie, Carol cel Chel, dar şi toți cei care erau de părerea lui, se adresau, în toate problemele religioase, dar şi în toate problemele ştiințifice, lui Scotus Erigena. Dar tocmai faptul că Scotus Erigena li se opunea altor călugări din timpul său vedem cât era de dezlănțuită lupta dintre rațiune, care se simțea limitată la lumea simțurilor şi la câteva concluzii obținute prin aceasta, şi ceea ce era transmis din lumile suprasensibile sub forma de dogme.

În secolul al IX-lea două personalități se aflau în confruntare: Scotus Erigena şi călugărul *Gottschalk* (Nota 21), care propăvăduia învățătura după care Dumnezeu ar şti dinainte dacă un om va fi osândit sau mântuit. Treptat acest lucru s-a exprimat în formula: Dumnezeu a predestinat o parte dintre oameni la mântuire şi o altă parte la osândire. Se expunea această învățătură în modul în care însuşi Augustin o făcuse, *potrivit învățăturii sale despre*

predetestinarea divină (Nota 22) a unei părți dintre oameni la mântuire şi a altei părți la osândire. Gottschalk, călugărul, spunea: Dumnezeu a predestinat o parte dintre oameni la mântuire şi o altă parte la osândire, dar pe nimeni la păcătuire. Pentru înțelegerea exterioară, Gottschalk propovăduia, aşadar, o contradicție.

Disputa a determinat un mare scandal în secolul al IX-lea. La un sinod ținut la Mainz, de exemplu, scrierea lui Gottschalk a fost declarată eretică. Deşi a fost biciuit şi închis din cauza acestei învățături, el a sustinut că nu voia nimic altceva decât să pună în adevărata ei lumină învățătura lui Augustin. Unii au devenit atenți, mai ales unii episcopi şi călugări francezi, la faptul că Gottschalk nu propovăduia nimic altceva decât ceea ce spusese Augustin. El propovăduia din tradițiile vechii cunoaşteri, din Misterii, ceea ce cei care voiau să înțeleagă toate lucrurile cu rațiunea, care abia se năştea, nu puteau înțelege, şi care din acest motiv îl combăteau, în timp ce ceilalti, care erau mai pătrunşi de însemnătatea lucrurilor vechi, îi dădeau întru totul dreptate unui teolog ca Gottschalk.

Astăzi, oamenii vor înțelege cu mare greutate că au putut apărea asemenea dispute. Dar nu era o simplă ceartă. Din cauza unor astfel de învățături erai biciuit şi închis, dacă ele nu erau pe placul uneia dintre părți, iar în final ți se dădea totuşi dreptate. Căci tocmai dreptcredincioşii erau de partea lui Gottschalk şi învățătura sa s-a încetățenit ca învățătură catolică legală. Carol cel Chel s-a adresat lui Scotus Erigena, pentru a lua o hotărâre. Scotus Erigena nu a luat o decizie în sensul concepției lui Gottschalk, ci a susținut că divinitatea se află cuprinsă în evoluția omenirii, că răul nu poate fi decât ceva aparent, altfel el ar trebui să sălăşluiască în Dumnezeu. Întrucât Dumnezeu nu poate fi decât Binele, răul trebuie să fie nimic; dar nimicul nu poate face ca oamenii să fie reuniți în final. În felul acesta Scotus Erigena s-a pronunțat împotriva lui Gottschalk.

Dar învățătura lui Scotus Erigena, care este aproximativ aceeaşi cu cea a panteiştilor de azi, a fost din nou osândită de biserica dreptcredincioasă, iar scrierile sale au fost cunoscute mult mai târziu. Tot ce amintea de el a fost ars; el a fost considerat eretic. Şi când şi-a făcut cunoscută concepția, pe care o expusese lui Carol cel Chel, partizanii lui Gottschalk care acum erau din nou recunoscuți, au declarat: Scotus Erigena nu este decât un flecar care se împăunează cu tot felul de cunoştințe ale ştiinței exterioare şi care, de fapt, nu ştie nimic despre tainele interioare ale suprasensibilului. *Un alt teolog a scris despre trupul şi sângele lui Hristos: De corpore et sanguine domini* (Nota 23). În această scriere el exprima tot ceea ce pentru vechiul inițiat era o învățătură perfect transparentă: că pâinea şi vinul pot fi transformate în trupul adevărat şi în sângele adevărat ale lui Hristos.

Această scriere a fost şi ea prezentată lui Carol cel Chel. Scotus Erigena nu a conceput chiar o operă antagonică, dar în scrierile sale găsim indicii că învățătura sa, care este cea catolică dreptcredincioasă, şi anume că pâinea şi vinul se transformă cu adevărat în trupul şi sângele lui Hristos, ar trebui modificată, întrucât nu se poate pătrunde taina ei. Aşa s-a exprimat Scotus Erigena.

În rezumat, în secolul al IX-lea, în ceea ce priveşte relația sufletului uman cu lumea suprasensibilă se făcea mult zgomot, şi era deosebit de greu pentru spiritele serioase ale acelui timp să găsească o soluție satisfăcătoare. Căci în dogmele creştine se găseau rămăşițele adevărurilor inițiatice, dar era prezentă şi neputința înțelegerii.

Se verifica ceea ce fusese introdus în mod exterior în cuvânt (cuvântul ar fi putut fi înțeles după dezvoltarea sufletelor în lumea spirituală), în plus față de ceea ce era în conştiența oamenilor prin dezvoltarea rațiunii umane din acea vreme. Şi din aceste verificări au luat naştere în viața creştină a Europei cele mai aprige lupte.

Spre ce tindeau, de fapt, aceste trăiri sufleteşti? În om se contura o dualitate, ceea ce până

atunci nu existase. Mai înainte omul privea în lumea sensibilă şi în acest timp avea totodată şi intuitia spiritualului, datorită capacităţilor sale, a spiritualului care răzbate prin intermediul fenomenelor sensibile: el vedea o dată cu fenomenele sensibile şi realităţile spirituale. Aşa cum făceau deja oamenii secolului al IX-lea, omul din vechime în mod sigur nu vedea pâine şi vin, căci aceasta ar fi fost o intuiţie materială. Dar el avea concomitent intuiţia materială şi intuiţia spirituală.

Omul timpurilor vechi avea puţine noţiuni şi idei intelectualiste, aşa cum existau ele în veacul al IX-lea. Nu exista inconsistenţa şi abstracţiunea acestor noţiuni şi idei. Noţiunile şi ideile trăite de om erau încă de aşa natură, încât în mod obiectiv ţineau de esenţă. V-am atras atenţia asupra modului în care aceste lucruri au devenit treptat cu totul abstracte ca gramatică, retorică, dialectică, aritmetică, geometrie, muzică, astrologie. În timpuri mai vechi, aceste ştiinţe, în care omul pătrundea cu puterea sa sufletească, erau privite astfel încât el intra în relaţie - aşa am spus cândva - cu entităţi reale. Dar încă pe atunci, şi încă mai mult în perioade ulterioare, gramatica, retorica, dialectica etc. deveniseră firave şi abstracte, fără esenţialitate, nu mai erau decât nişte veşminte, s-ar putea spune, faţă de ceea ce exista în timpurile mai vechi. Şi acest lucru s-a amplificat. Abstracţiunea a devenit tot mai mult o abstracţiune a noţiunilor şi concretul a devenit tot mai mult sensibil, exterior. Aceste două curente din secolul al IX-lea, sub influenţa cărora oamenii au dat lupte sufleteşti atât de aprige, au continuat să existe până în epoca cea mai recentă. Le găsim deosebit de viu reprezentate în confruntarea dintre Goethe şi *Schiller* (Nota 24). Am vorbit ieri despre felul în care Gcethe a fost constrâns, atunci când a făcut cunoştinţă cu botanica lui Linné, să reprezinte fiinţa vegetală în noţiuni vii. Noţiuni vii, noţiuni care se pot transforma, care ajung la domeniul imaginativului. Dar am mai atras atentia şi asupra faptului că Goethe se poticneşte când vrea să urce de la treapta de vegetal-viu la aceea de animal-simţitor. EI ajunge la imaginaţiune, dar nu şi până la inspiraţie. El vede lucrurile exterioare. În cazul mineralelor, nu are prilejul să înainteze la imaginaţiune, în cazul plantelor face acest lucru. Mai departe nu poate înainta; noţiunile abstracte nu sunt domeniul lui. Din această cauză el nu cuprinde, în noţiuni abstracte, nici ceea ce este o spiritualitate mai înaltă decât cea vegetală. Din această cauză nu filosofează, în fond, aşa cum se filosofa în vremea sa.

Schiller filosofează. El învaţă chiar să filosofeze de la Kant, până când nu-i mai place modul de a gândi al acestuia şi-l părăseşte. Dar Schiller nu face acest lucru fără abstracţiunea noţiunilor, care, la rândul lor, nu pot ajunge la esenţial, la fiinţial. Dacă analizăm concepţiile lui Goethe şi Schiller, simţim opoziţia dintre ei, care nu a fost, de fapt, niciodată depăşită, ci numai păstrată latent, datorită umanităţii care-i anima pe amândoi.

Această opoziţie a ieşit în evidenţă când în anii nouăzeci ai secolului al XVIII-lea atât Goethe, cât şi Schiller au fost puşi în faţa întrebarii: Cum ajunge omul la o existenţă demnă de el? Schiller şi-a pus problema în felul lui, în forma gândirii abstracte, şi şi-a expus concepţia în ale sale Scrisori despre educaţia estetică a omului. El a spus: Omul este subordonat pe de o parte necesităţii logicii, a ratiunii. El nu are libertate atunci când se supune necesităţii raţiunii. Libertatea sa naufragiază în necesitatea raţiunii. Dar el nu are libertate nici când se dăruieşte numai simţurilor sale, necesităţii senzoriale; atunci îl constrâng instinctele, dorinţele, nici aici el nu este liber. În ambele sensuri, omul devine, de fapt, sclav, devine neliber. El nu poate deveni liber, crede Schiller, decât atunci când priveşte natura ca şi cum ar fi o fiinţă vie, ca şi cum în ea s-ar afla şi spirit şi suflet, când el ridică natura la o treaptă superioară. Dar atunci trebuie să coboare şi necesitatea raţiunii până la nivelul naturii. Omul trebuie să contemple natura ca şi cum ea ar avea raţiune. Atunci din raţiune dispare necesitatea rigidă a raţiunii, logica rigidă. Pe de altă parte, când se exprimă în imagini, omul modelează, în loc să analizeze logic şi să sintetizeze; prin faptul că omul plăsmuieşte, el ia naturii necesitatea sa pur senzorială. Dar, spune Schiller, toate acestea pot fi exprimate numai în creaţia artistică şi în savurarea estetică. Dacă stai pur şi simplu în faţa naturii, eşti învins de instincte, de poftele necesităţii naturii. Dacă te mişti în spirit, atunci

trebuie să asculți de necesitatea logicii, dacă nu vrei să fii infidel umanului. Dacă relaționăm cele două aspecte, rațiunea cedează ceva din necesitatea sa senzorialului; senzorialul cedează ceva din natura sa doritoare. Prezentăm omul, de exemplu, în operele scultpurale, ca şi cum în domeniul sensibil ar fi conținut însuşi spiritul. Conducem spiritul în jos, în senzorial, în timp ce urcăm sensibilul spre spirit, şi rezultă plăsmuirea, frumosul. Numai prin faptul că omul creează frumosul el trăieşte în libertate.

Gândiți-vă că în timp ce Schiller a redactat aceste scrisori el a năzuit cu toată forța sa sufletească interioară să descopere când poate fi liber. Şi găseşte ca singură posibilitate pentru realizarea libertății umane trăirea în aparența frumoasă. Omul trebuie să fugă de adevărul grosolan - acest lucru îl spune Schiller, chiar dacă nu o exprimă clar -, dacă vrea să fie liber, deci să obțină o existență demnă de condiția de om. Numai în aparență poate fi atinsă, de fapt, libertatea.

Nietzsche (Nota 25), care era impregnat de toate aceste idei şi, în consecință, nu putea nici el pătrunde până la o adevărată intuiție a spiritului, şi-a conceput prima sa carte, *Naşterea tragediei din spiritul muzicii*, în care a vrut să dovedească că grecii ar fi inventat arta pentru a avea ceva prin care să se poată ridica, ca oameni liberi, deasupra adevărului simțurilor exterioare, prin care nu ar putea obține niciodată demnitatea umană; ei s-ar fi aşezat deasupra realității lucrurilor, pentru a putea atinge libertatea în aparență, în aparența artistică. Nietzsche a interpretat acest lucru în cadrul culturii greceşti. În această privință, el a exprimat mai răspicat ceea ce se afla deja în *Scrisorile despre educația estetică a omului.* Se poate spune, aşadar, că Schiller trăia într-o spiritualitate abstractă, dar în el exista totodată dorinta de a-i conferi omului demnitatea. Examinați măreatia, splendoarea, ceea ce merită a fi admirat în aceste scrisori estetice. În fond, ele sunt, din punct de vedere al scriiturii şi al forței sufleteşti, deasupra tuturor celorlalte opere ale lui Schiller. De fapt, dacă luăm în considerare toată creația sa, ele sunt lucrul cel mai de preț pe care l-a produs. Dar Schiller luptă din punctul său de vedere abstract, prin care ajunsese şi el la intelectualism, în concordanță cu viața spirituală occidentală. EI nu a putut ajunge la realitatea adevărată, ci doar până la aparența frumuseții.

Când Goethe a primit Scrisorile *despre educația estetică a omului*, el nu s-a putut orienta cu uşurință în descifrarea lor. De fapt, Goethe nu era versat în mersul abstract al rațiunii umane. Dar şi pentru el felul în care îşi obține omul demnitatea sa, cum trebuie să lucreze împreună entitățile spirituale pentru a-i conferi omului demnitatea sa umană astfel încât el să se trezească la lumea spirituală, să se poată familiariza cu aceasta constituia o problemă. Schiller nu putea evada din concept în realitate. Goethe voia să exprime şi el, în felul său, ceea ce Schiller expusese în scrisorile sale.

El a spus-o în felul său, în imagini, în *Basmul despre şarpele verde şi frumosul crin* (Nota 26) (în germană crinul are un nume feminin, care s-ar putea traduce cu un sinonim regional: „frumoasa Lilia" - n. tr.). În toate personajele basmului trebuie să vedem forțele sufleteşti care coacționează pentru a-i da omului demnitatea umană, demnitatea sa în libertate. Dar Goethe nu a putut găsi calea care să-i permită să urce de la ceea ce a putut exprima numai în imaginațiuni la adevărata spiritualitate. Din această cauză el a rămas la nivelul basmului, la imagine, la un fel de simbolistică superioară, în orice caz la o simbolistică deosebit de vie, dar totuşi numai o simbolistică. Schiller a construit noțiuni abstracte, nu a ptutut pătrunde în nici un fel de realitate, a rămas la nivelul aparenței. Goethe a plăsmuit, în dorința lui de a înțelege omul în libertatea sa, numeroase imagini, care erau plastice, senzorial plastice, dar cu care, de asemenea, nu a putut pătrunde în realitate. El a rămas legat de descrierea senzorialului. Vedeți cât poate fi de frumoasă această descriere a senzorialului în *Basmul despre şarpele verde şi frumoasa Lilia*; dar, de fapt, eliberarea prințului paralizat nu devine plastică, ci numai simbolic plastică. Concepțiile opuse, pe care le-am caracterizat şi care urcaseră la suprafață, dar din care nici una nu putea să pătrundă în lumea spirituală, se

manifestă aici prin cele două personalități. Atât Schiller cât şi Goethe s-au străduit să pătrundă în lumea spirituală din direcții diferite; dar nu puteau face asta.

De fapt, ce se întâmpla? Ceea ce voi spune vi se va părea ciudat, şi totuşi cine priveşte lucrurile fără prejudecăti va trebui să le înțeleagă aşa cum le voi spune eu.

Să luăm cele două curente care sunt prezente în scolastică. Avem mai întâi cunoaşterea rațională, care îşi obține calitățile din domeniul sensibilului, dar care nu înaintează până la realitate. Prin cele mai variate plăsmuiri, acest curent coboară, de la o personalitate la alta, până la Schiller. El este atras de cunoaştere despre care scolastica spune: În felul acesta nu se pot obține decât idei din domeniul sensibilului. Totuşi Schiller este în imposibilitatea de a găsi ceva în domeniul sensibilului care să-l condiționeze pe om, atunci când el trebuie să aibă demnitatea sa umană; pentru aceasta el este prea deplin om. Schiller lasă de o parte lumea simțurilor şi nu-i rămân decât ideile. EI nu ajunge la nici o realitate, ci numai la aparența frumoasă. Prin aceasta el se luptă cu dilema: Cum să procedezi pentru a-i reda omului demnitatea sa cu ajutorul cunoaşterii scolastice? Aici nu te mai poți ține de realitate, aici trebuie să te refugiezi în aparența frumoasă. Astfel, în personalitatea lui Schiller se regăseşte ascendentul curentului scolastic al cunoaşterii raționale.

Goethe nu s-a preocupat de cunoaşterea rațională. El era mult mai mult stimulat de cunoaşterea revelată; chiar dacă acest lucru vi se pare uimitor, el este totuşi adevârat. Practicarea logicii nu era domeniul său. Chiar dacă nu se ținea de dogmele catolice care l-au iluminat totuşi în modelarea artistică, mai târziu, atunci când a vrut să-şi desăvârşească *Faustul*, chiar dacă în tinerețe nu accepta dogmele catolice, el era totuşi ataşat de ceea ce se apropia de lumea suprasensibilă, atât cât se putea el avânta. Când se vorbea de credință devenea, într-un anume sens, furios. *Când în tinerețea sa Iacobi i-a vorbit despre credință*, el a spus: Eu mă mențin în domeniul perceperii vizuale (Nota 27). Goethe nu voia să audă de credință. Aceia care îl consideră legat de o credință nu-l înțeleg deloc. El voia să vadă. El se afla deja pe drumul care urcă de la imaginațiunile sale spre inspirații şi spre intuiții. Cu acestea nu ar fi putut deveni un teolog al evului mediu, dar ar fi putut deveni un văzător al lui Dumnezeu sau un văzător al lumii suprasensibile. El se afla deja pe această cale, dar nu a putut ajunge sus. A ajuns numai până la intuiția suprasensibilului în lumea plantelor. Aşa încât când urmărea lumea plantelor urmărea concomitent aspecte spirituale şi sensibile, aşa cum se întâmpla şi în vechile Misterii inițiatice; dar el s-a oprit la plante.

Ce putea însă să facă în această privință? Nu putea face nimic altceva decât să folosească pentru întreaga lume suprasensibilă imaginile, modalitatea simbolistă, imaginativă, pe care a învățat s-o recunoască la plante. Astfel el a ajuns numai până la o prezentare imaginativă a lumii, atunci când, în al său basm despre şarpele verde şi frumoasa Lilia, vorbea despre probleme sufleteşti.

Observați: acolo unde basmul despre şarpele verde şi frumoasa Lilia aminteşte de ceea ce ține de adevărurile la care ajungi prin imaginațiuni, aşa cum le-a dezvoltat Goethe în legătură cu lumea plantelor, basmul este deosebit de frumos. Lăsați să acționeze asupra dumneavoastră tot ceea ce ține de stilul imaginațiunii vegetale; el devine minunat de frumos. Toate celelalte lucruri pe care le găsim în basme au tendința de a deveni plantă. Figura feminină de care este vorba în basm el o numeşte Lilia. Ea nu are o viață adevărată, viguroasă; are un fel de existență vegetală. Şi, dacă veți privi toate figurile care apar în basm, ajungeți în adevăr la o existență vegetală; dar când este vorba ca ele să urce mai sus, acolo ceea ce este înalt devine simbolic şi se ajunge, de fapt, la o existență aparentă.

Nici regii care apar aici nu sunt reali. Nici ei nu ajung decât la o existență vegetală; ei spun numai că ar fi altceva. Căci, pentru ca ei să trăiască cu adevărat ar fi trebuit să se regăsească în regele de aur, în regele de argint, în regele de bronz.

Aşadar, Goethe trăieşte, s-ar putea spune, în cunoaşterea revelată, suprasensibilă, pe care o stăpâneşte până la un anumit nivel. Schiller trăieşte o cunoaştere raţională, cealaltă concepţie dezvoltată de scolastică, pe care însă vrea s-o aducă până la realitate, dar nu o poate ridica decât până la realitatea aparenţei în frumuseţe.

Se poate spune: Adevărul interior al acestor două personalităţi îi face să fie atât de sinceri, încât nici unul nu spune mai mult decât poate. Din această cauză Goethe prezintă sufletescul ca şi cum ar fi vegetal, iar Schiller descrie omul liber ca şi cum el ar putea trăi numai estetic. Societatea estetică reprezintă ceea ce Schiller indică la sfârşitul scrisorilor sale ca fiind „imperativul social": Deveniţi astfel încât societatea să se prezinte frumos, spune Schiller, dacă omul trebuie să devină liber. În relaţia lui Goethe cu Schiller se vede cum se ridică la suprafaţă aceste curente de gândire. Lui Goethe i-ar fi fost necesară ridicarea de la imaginaţiune la inspiraţie, iar lui Schiller animarea noţiunilor abstracte cu ajutorul lumii imaginative. Abia atunci ei s-ar fi putut înţelege pe deplin.

Şi dacă priviţi în sufletul acestor doi mari oameni, puteţi să spuneţi: Ambii erau predispuşi să pătrundă în lumea spiritului. *Cum a luptat Goethe cu ceea ce el numea a fi cucernic! Cum o exprima Schiller* (Nota 28): De care religie existentă consideri că aparţii? - De nici una, - spune el. De ce? Din religiozitate!

Vedem cum, pentru spiritele luminate, o dată cu desfăşurarea suprasensibilului, din ceea ce omul poate trăi prin cunoaştere decurge şi ceea ce este religios. Aşadar, va trebui să se ajungă din nou la religie, prin transformarea cunoaşterii actuale pur intelectuale în cunoaştere spirituală.

CONFERINŢA a IV-a

Dornach, 30 iulie 1922

Să privim înapoi la principiile iniţierii mai vechi şi să vedem cum acei oameni care mai trăiau încă cu aceste principii ale iniţierii s-au opus, în calitate de iniţiaţi, creştinismului, dezvoltând din concepţiile lor ceea ce a devenit mai târziu conţinut dogmatic, astfel încât acesta nu a mai putut fi înţeles, mai ales după secolele VIII şi IX. Trebuie să ne amintim numai că înaintea Misteriului de pe Golgota în civilizatia umanităţii nu s-a simţit influenţa principiului Eului uman. Omul a avut întotdeauna predispoziţie pentru acest principiu al Eului. El a fost chiar creat pentru a-şi dezvolta fiinţa sa interioară şi exterioară din acest principiu al Eului. Dar numai încet şi treptat el a ajuns să simtă şi mai ales să devină conştient de ceea ce reprezenta în el esenţa Eului şi forţa Eului. Astfel încât se poate spune: Este de la sine înţeles că, de fapt, şi în timpurile dinaintea Misteriului de pe Golgota entitatea umană era alcătuită din corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu, dar conştienţa omului nu îngloba în sine această esenţă - Eul. Acesta exista mai mult sau mai putin inconştient. În vremurile mai vechi, umblau pe Pământ oameni care nu erau pe deplin conştienţi de Eul lor. Eul îşi exercita influenţa în cadrul entităţii umane numai când omul nu-şi mai dezvoltă corpul fizic cu intensitate. Cei care erau inconştienţi de Eul lor şi-au dezvoltat corpul fizic mai mult decât aceia care au pătruns în conştienţa deplină a Eului. Acest lucru nu a avut loc în mod brusc, el s-a petrecut în secolele dinainte şi de după Misteriul de pe Golgota, dar este perceptibil pentru contemplarea istoriei de pe poziţiile ştiinţei spirituale. Trebuie să spunem: Ceea ce poate păstra omul din corpul său fizic şi, de asemenea, din corpul său eteric şi din corpul său astral, poate fi menţinut numai când ceva din natura spiritual-divină se scurge în entitatea umană. Atât timp cât oamenii aveau, în absenţa conştienţei Eului, o clarvedere atavică, acest spiritual-divin se scurgea din Cosmos în oameni. Oamenii nu ar fi putut deveni niciodată fiinţe libere, dacă nu ar fi apărut Eul, deoarece în ei nu se mai scurgea spiritual-divinul. Ei au devenit fiinţe libere datorită faptului că au devenit puternici şi în conştienţa

Eului lor. Dar acest lucru a fost posibil numai atunci când oamenii s-au dezvoltat treptat prin gândurile lor abstracte. Gândurile abstracte sunt însă cadavrele lumii spirituale. Am atras deja atenția în aceste conferințe că, *aşa cum cadavrul corpului nostru fizic rămâne ca reziduu*, atunci când trecem prin moartea pământeană (Nota 29), tot astfel din acea entitate spiritual-sufletească care suntem în lumea spirituală, înainte de a coborî în lumea fizică, rămâne un cadavru. Dar acest lucru se petrece astfel doar de când omul a fost înzestrat cu conştiența Eului său. Iar gândurile, gândurile abstracte reprezintă acest cadavru. Prin faptul că devenim capabili să înglobăm în noi gânduri abstracte, cuprindem cadavrul ființei noastre spiritual-sufleteşti aşa cum era înaintea coborârii în lumea pământeană. Acest lucru este rezultatul faptului că în corpul nostru fizic se instalează şi ceva din principiul sfârşitului, al degradării.

Natura omului s-a schimbat în cursul evoluției sale pământene. Vechile trupuri arătau altfel decât cele de astăzi. În trecut, omul era de fapt neliber în trupul său, dar în natura sa proprie plină de prospețime era într-o continuă mişcare, astfel încât el se împlinea prin propria-i activitate fizică-eterică-astrală. Deci se poate spune: Noi trăim în cadrul lumii civilizate într-o perioadă a dezvoltării umanității în care corpul începe să se degradeze. Şi tocmai prin acest corp care decade, care stă la baza gândurilor intelectualiste, adică abstracte, noi ne dobândim libertatea. Prin acest corp în decadență omul a dobândit toate lucrurile de care el este atât de mândru ca om de ştiință cu nuanță intelectualistă.

Dacă gândim la aceste lucruri, trebuie să spunem: Înaintea Misteriului de pe Golgota în om nu ființa conştiența deplină a Eului. Dar au existat oameni care au dezvoltat această conştiență, prin acțiunea de inițiere din Misterii. Aceştia erau inițiații. Am spus multe lucruri despre ce se întâmpla cu cei care treceau prin procesul de inițiere în locurile speciale ale vechilor Misterii şi care urcau la acest Eu deplin conştienți de sine, în timp ce natura umană era în general lipsită de acest Eu. Numai că vechiul inițiat putea să ajungă la acest Eu doar prin aceea că prin acțiunea culturală a Misteriilor în el pătrundea ceva care a fost resimțit în toate culturile şi civilizațiile vechi ca fiind Tatăl veşnic al Cosmosului. Învățăcelul vechilor Misterii, inițiatul, avea această trăire atunci când atingea un anumit punct al inițierii sale, încât îşi spunea: Tatăl trăieşte în mine.

Un inițiat din cadrul culturii ebraice vechi ar fi caracterizat ceea ce se întâmplase cu el prin inițiere în felul următor: Omenirea, în general, are caracteristic faptul că Tatăl o susține şi o conduce, dar El nu sălăşluieşte în conştiență şi nu dezvoltă conştiența față de Eu. Tatăl dă omului obişnuit respirația, sufletul viu. Inițiatul vede în ceea ce fusese insuflat ca suflet viu ceva special, principiul Tatălui veşnic al Cosmosului, care sălăşluia în om. Când în vechiul inițiat al lumii ebraice se naşte acest principiu divin al Tatălui şi omul devine conştient de aceasta, el spune: Eu sunt cel care sunt. Aşa se face că un astfel de om care făcea parte din vechile popoare şi care, pe drept cuvânt, datorită sălăşluirii principiului divin al Tatălui în el, putea exprima Eul, Eu care a fost în toată antichitatea numele inexprimabil al lui Dumnezeu, al divinității-Tată, era considerat reprezentant al Tatălui pe Pământ. Aceşti inițiați erau numiți Tați; se aflau în mijlocul popoarelor. Erau numiți Tați (Părinți) deoarece reprezentau principiul-Tată printre ceilalți oameni. Şi se spunea că în Misterii pătrundea în ei dumnezeiescul Tată. Din această cauză Misterile erau considerate ca ceva în care în cadrul terestrului se dezvoltă ceea ce există şi străbate numai afară, întregul Cosmos. În locurile de Misterii şi apoi prin Misterii în om, principiului divin al Tatălui i se construia un adăpost. Omul a devenit el însuşi un astfel de adăpost al principiului divin al Tatălui.

Astfel erau resimțite prin Misterii sălăşluirea şi pelerinajul lui Dumnezeu în cadrul lumii pământene, şi se privea în afară, spre Cosmos, spre lumea mare; în măsura în care aceasta era percepută ca fiind străbătută şi întreținută de principiul divin al Tatălui, ea era numită macrocosmos, lumea mare. Apoi se privea spre locurile de Misterii, unde acestui Dumneeeu-Tată îi era construit un adăpost, în care erau inițiați oamenii care deveneau chiar adăpostul

pentru acest Dumnezeu-Tată şi ceea ce erau Misteriile, ceea ce devenea însuşi omul prin Misterii: lumea mică, microcosmosul. Acest lucru s-a menţinut până la Goethe; *când Goethe a devenit membru al unor loji*, el şi-a însuşit expresia curentă „*Lume mare şi lume mică*" (Nota 30) şi înţelegea prin lumea mare, macrocosmosul şi prin lumea mică loja, care pentru el trebuia să fie o imagine a lumii mari.

Toate acestea au intrat într-un alt stadiu atunci când în cadrul evoluţiei umane a avut loc Misteriul de pe Golgota. În timpul acestui Misteriu pe Pământ mai existau acei oameni care simţeau în ei ceva din Eul independent. Conştienţa Eului începuse în oarecare măsură să se stabilescă în oameni. Dar în acelaşi timp se mai întâmplă ceva: corpul fizic uman începe să devină friabil în interior, să se dezagrege. Şi astfel dezvoltarea umană se află, în timpul evoluţiei terestre, în faţa pericolului de a pierde tot mai mult legătura cu lumea spirituală, dar şi în faţa pericolului ca trupul fizic să se dezagrege tot mai mult.

Pentru a împiedica aceasta, entitatea pe care o numim Hristos a decis să se întrupeze în Iisus din Nazaret, aşa cum mai înainte principiul divin al Tatălui se revărsase în iniţiaţi. Prin faptul că principiul divin al Tatălui s-a revărsat în iniţiaţi, a fost adăugat corpului fizic, corpului eteric şi corpului astral Eul. Aşa cum am spus, numai acelor oameni care reprezentau numele inexprimabil al lui Dumnezeu, în care se sălăşluise dumnezeiescul Tată, le era permis să exprime Eul.

Dar în mijlocul evoluţiei pământene existau oameni care începeau să-şi spună Eu, care înglobaseră Eul în conştienţa lor. Într-un astfel de om, care era Iisus din Nazaret, a pătruns principiul Fiului, principiul Hristos. Acest principiu Hristos a pătruns aşadar în Eu. În timp ce mai înainte avusese loc pătrunderea principiului Tatălui în corpurile fizic, eteric şi astral, acum are loc pătrunderea principiului Hristos în omul care evoluase.

Amintiţi-vă cum am descris omul zilele trecute. V-am spus: Plantele distrug în ele însele natura fizică, s-ar putea spune că o corup; animalul corupe natura fizică şi pe cea eterică, iar omul corupe natura fizică, pe cea eterică şi pe cea astrală. Omul nu o corupea total în timpul evoluţiei sale dinaintea Misteriului de pe Golgota; acum el o corupe integral, în timp ce Eul său îşi ocupa locul în entitatea sa. Iniţiatul vechilor Misterii se elibera însă complet de corpurile sale (fizic, eteric, şi astral), în timp ce principiul Tatălui îl inunda şi devenea un Eu.

În timp ce Hristos a pătruns şi a sălăşluit în Iisus din Nazaret, el a distrus nu numai corpurile fizic, eteric şi astral, ci, împreună cu ele, şi Eul, în măsura în care acesta era dezvoltat în acea perioadă în Iisus din Nazaret. Astfel în Iisus Hristos sălăşluia principiul superior Hristos, care se comportă faţă de Eu aşa cum se comportă de obicei Eul uman faţă de corpul astral.

Acest lucru îl puteau încă vedea vechii iniţiaţi, care aveau dezvoltate capacităţi superioare de clarvedere. Când aceşti vechi iniţiaţi priveau omul, aşa cum exista acesta în vremea lor, observau că omul reunea în sine toate forţele existente în celelalte fiinţe din natură, le depăşeau şi într-un sens le rezumau. Aţi văzut cum poate fi regăsit în corpul uman fizic regnul mineral, în corpul uman eteric regnul vegetal, în corpul uman astral regnul animal şi apoi omul propriu-zis. În timp ce acei iniţiaţi aduşi la capacitatea de clarvedere în vremuri anterioare, aceşti Taţi (Părinti) ai popoarelor, în măsura în care unii din ei mai existau, au primit vestea despre Evenimentul Hristos, despre apropierea Evenimentului de pe Golgota, ei vedeau ceva în plus, în care nu se ridicau numai fiinţele pământene până la om, ci în care omul se ridica până la spiritualul-divin.

Când în om este prezent ca expresie umană ceva ce noi cunoaştem ca trăind în corpul fizic exterior al omului, vom înţelege cum acei iniţiaţi vedeau în Iisus Hristos mai mult decât un om, vedeau ceva ce depăşea limitele omenirii, limitele omenescului. Initiaţii au văzut pe Iisus Hristos într-o strălucire deosebită, nu numai cu culoarea incarnatului uman, ci cu o strălucire

specială, radiantă.

Această strălucire vechii inițiați o puteau percepe şi la tovarăşii lor: era forța principiului Tatălui care sălăşluia în inițiați. Dar ei nu percepeau numai principiul Tatălui, ci şi ceva care radia în mod special din Iisus Hristos, deoarece în El nu erau distruse numai corpurile fizic, eteric şi astral, ci şi Eul, în măsura în care acesta putea fi prezent într-un om al acelor timpuri.

Nu numai inițiații L-au putut vedea pe Iisus Hristos ca pe o entitate deosebit de radiantă, ci şi alți oameni special înzestrați în această privință. Faptul că şi oameni care erau înzestrați numai cu daruri naturale, nu cu daruri obținute în Misterii, chiar dacă nu erau decât cazuri izolate, recunoşteau în Iisus Hristos natura Sa superioară, era o noutate chiar şi pentru inițiații din timpul Misteriului de pe Golgota.

De aici s-a născut înțelegerea faptului că prin Misteriul de pe Golgota trebuia să se întâmple ceva ce mai înainte nu avea loc decât în cadrul Misteriilor. În lumea mare, în macrocosmos, a fost transpus ceva ce mai înainte nu se întâmpla decât în cadrul microcosmosului, a lumii mici. În cadrul ultimelor locuri de Misterii ale antichității taina lui Hristos a fost revelată cu cea mai mare claritate şi tocmai această vestire a tainei lui Hristos s-a pierdut pentru civilizația mai nouă, în cursul primelor patru secole de dezvoltare europeană. Pentru că în Iisus Hristos nu mai trăia numai principiul Tatălui, ci şi principiul Fiului, aceşti vechi inițiați ştiau că Iisus Hristos reprezenta ceva unic în cadrul evoluției, unic în măsura în care nu va mai putea apărea un astfel de Misteriu de pe Golgota, o astfel de sălăşluire a principiului Fiului într-un om.

Aceşti inițiați mai ştiau că Hristos a venit printre oameni ca Mântuitor, pentru a împiedica fărâmițarea corpului uman prin încorporarea Eului. Ce s-ar fi întâmplat dacă Hristos nu ar fi venit ca Mântuitor? Când omul moare, el îşi leapădă corpul supus degradării. În cazul acesta, dacă Hristos nu ar fi acționat ca Mântuitor fenomenele de descompunere care afectează corpul pieritor s-ar fi reflectat în sufletul care rămâne după moarte. Morții ar fi fost neliniştiți, chinuiti de ceea ce reprezintă corpul lor fizic, în descompunere, pentru existența terestră. Aceste suflete care au trecut prin moarte ar trebui să ştie că şi Pământul are de suferit prin faptul că trebuie să preia un corp în descompunere. Şi vechii inițiați ştiau, ca şi cei care se numesc creştini, care se pătrund de esența principiul Hristos, că aceste suflete priveau acum în jos, la corpul lor, care le-a fost luat prin moarte, încât puteau spune: Prin sălăşluirea lui Hristos în noi, în timpul cât am fost copii ai Pământului, noi am vindecat (mântuit) acest corp fizic într-atât, încât poate fi pus în Pământ fără a reprezenta pentru el un pericol de descompunere. Pentru a deveni Eu, omul trebuia să aibă mai întâi un corp supus descompunerii; dacă acest corp ar fi rămas supus descompunerii, Pământul ar fi fost vătămat. Iar când sufletele ar fi privit în jos la corpul lor fizic preluat de Pământ ar fi fost chinuite după moarte, crezând că Pământul ar fi vătămat prin acest corp fizic ce se descompune.

După împlinirea Misteriului de pe Golgota sufletele umane îşi puteau spune, după ce trecuseră de poarta morții: Da, acest corp supus degradării l-am purtat pe Pământ; lui îi datorăm posibilitatea de a putea dezvolta un Eu liber în entitatea umană. Dar Hristos a vindecat acest corp fizic prin sălăşluirea Lui în Iisus din Nazaret, astfel încât să nu fie dăunător pentru existența pământeană, iar noi să putem privi liniştiți la această experiență, ştiind că după Misteriul de pe Golgota pe Pământ nu cade o sămânță rea prin acel corp fizic de care omul are nevoie pentru Eul său. Hristos a trecut prin Misteriul de pe Golgota în vederea sfințirii corpului uman fizic, pentru existența sa terestră.

Ce s-ar fi întâmplat în evoluția Pământului dacă lucrurile ar fi rămas aşa? Atunci s-ar fi putut spune: În timpuri trecute, Dumnezeu-Tatăl s-a sălăşluit în oameni pentru ca acestia să se poată înălța, ca suflete, până la Eu, şi să poată fi vestit celorlalți oameni. Apoi s-a sălăşluit în entitatea umană Fiul, Hristos. Aceia care au în sine pe Hristos salvează prin aceasta corpul

pentru evoluția pământeană. Aşa cum prin vechiul principiu al Tatălui şi sălăşluirea lui în om a fost salvată, prin Misterii, partea sufletească a oamenilor, tot astfel este salvată partea lor trupească de către Tămăduitor, de către Mântuitor, de către Hristos, care a trecut prin Misteriul de pe Golgota.

Dar dacă ar fi rămas numai la acest stadiu, cei care îşi ştiu salvat trupul ar trebui să poarte acum în sine pe Hristos, ca entitate activă, care acționează şi corporal. Şi astfel oamenii n-ar fi putut deveni ființe libere. Dacă lucrurile ar fi rămas aşa, oamenii s-ar fi dezvoltat în aşa fel, încât ar fi putut prelua pe Hristos în ei pentru liniştirea sufletelor lor după moarte, pentru ca acestea să poată privi în jos, spre Pământ, în felul descris mai sus; dar oamenii nu ar fi putut deveni liberi. Dacă ar fi vrut să devină buni, ei ar fi trebuit să-L lase pe Hristos să acționeze în ei la fel cum în antichitate acționase Tatăl în cei care nu erau inițiați. Oamenii au devenit liberi prin faptul că în ei a fost dezvoltat Eul. Inițiații au devenit liberi în timpurile vechi, ceilalti erau neliberi, pentru că Tatăl trăia în mod inconştient în ei. Dacă creştinii lui Hristos ar fi fost entități conştiente în sine, de fiecare dată când ar fi vrut să devină buni ar fi trebuit să stingă în ei conştiența Eului, pentru a-L trezi pe Hristos prin aceasta. Nu ei ar fi fost buni, ci numai Hristos din ei. Oamenii ar fi trebuit să peregrineze pe Pământ, Hristos ar fi trebuit să sălăşluiască în ei şi în timp ce el s-ar fi folosit de trupurile lor ar fi avut loc vindecarea acestor trupuri. Dar binele săvârsit de oameni ar fi fost binele lui Hristos, nu al oamenilor.

Nu aceasta a fost misiunea Fiului divin care se legase cu evoluția Pământului prin Misteriul de pe Golgota. El voia să sălăşluiască în omenire, dar nu voia să tulbure conştiența Eului care urca acum în oameni. El a făcut o dată acest lucru cu Iisus, în care, după Botez, în locul conştienței Eului a trăit conştiența Fiului. Dar acest lucru nu trebuia să se petreacă cu oamenii timpurilor viitoare. Eul acestora trebuia să se poată ridica la conştiența deplină şi, cu toate acestea, Hristos să poată sălăşlui în interiorul lor.

Pentru aceasta era necesar ca Hristos să nu mai fie perceput de oameni prin vederea lor nemijlocită, ca să rămână unit cu existența pământeană. Era ceva asemănător cu ce se întâmpla în vechile locaşuri de inițiere: Când o ființă vizibilă fizic pentru oamenii care văd în lumea fizică, putând fi urmărită de aceştia prin existența sa, încetează de a fi vizibilă, se spune că şi-a făcut călătoria în Cer. Ea a pătruns în acele regiuni în care vizibilitatea fizică nu se mai manifestă. Asa si-a făcut Hristos călătoria sa în Cer (Înălțarea la Cer), aşa a devenit invizibil. El şi-ar fi păstrat într-un anume sens deplina vizibilitate, dacă ar fi sălăşluit în interiorul oamenilor şi ar fi distrus Eul, aşa încât aceştia ar fi putut deveni buni numai prin aceea că Hristos ar fi fost activ în ei.

Modul în care Hristos mai era vizibil pentru apostoli şi după Învierea Sa a dispărut: Hristos s-a înălțat la Cer. Dar El a trimis oamenilor acea entitate dumnezeiască care nu distruge conştiența despre Eu, spre care te ridici nu prin privire spirituală, ci prin Duhul invizibil. El a trimis oamenilor Sfântul Duh.

Sfântul Duh este trimis de Hristos pentru ca oamenii să-şi poată păstra conştiența Eului, iar el să poată sălăşlui în om în mod inconştient. Astfel încât omul, când îşi aduce în fața sufletului literalmente ființa care este el de fapt, trebuie să spună: Dacă privesc înapoi la ceea ce ştiau vechii inițiati, văd că în mine trăieşte principiul Tatălui, care umple Cosmosul, principiu care a apărut la vechii inițiati şi le-a dezvoltat Eul. Acesta este principiul care a trăit în noi înainte să fi coborât în lumea fizică. Prin sălăşluirea în ei a acestui principiu-Tată, vechii inițiați îşi aminteau cu deplină claritate cum trăiseră înainte de a fi coborât în ceea ce exista înainte de naştere, în preexistență: *Ex deo nascimur*.

După Misteriul de pe Golgota pentru om nu a putut rămâne valabil principiul: „Văd pe Hristos", deoarece nu ar fi putut deveni bun prin el însuşi; numai Hristos ar fi putut fi bun în el. Omului nu-i putea reveni decât: *In Christo morimur*. El putea muri în Hristos; putea să-L

unească pe Hristos cu ceea ce în el era principiu al morții.

Dar noua sa conştiență putea fi trezită prin entitatea pe care i-a trimis-o Hristos, prin Sfântul Duh: Per spiritum Sanctum reviviscimu,s. În felul acesta vedeți coerența din cadrul Treimii. Cu acestea devine clar însă şi faptul că este inerent creştinismului să se poată ajunge la trezirea Duhului şi fără a-L vedea pe Hristos însuşi în el. În timp ce Hristos a trimis omenirii Sfântul Duh, El i-a dat şi capacitatea de a se avânta ea însăşi, prin intelect, spre înțelegerea spiritualului. Din această cauză nu este permis să se spună că omul nu ar putea înțelege suprasensibilul spiritual prin spiritul său; omul ar putea justifica această neînțelegere a suprasensibilului numai dacă ar ignora Duhul Sfânt şi ar vorbi numai despre Dumnezeu-Tatăl şi despre Dumnezeu-Fiul. Şi în Evanghelie este făcută o referire clară pentru cel care vrea numai să vadă, care vrea numai să citească, că este o revelație însuşi faptul că omul, numai dacă este înclinat spre Hristos, poate înțelege suprasensibilul prin spiritul care sălăşluieşte în el. Din această cauză ni se spune că la Botezul lui Hristos a apărut Sfântul Duh. La apariția Sfântului Duh răsună în Cosmos vorbele: „Acesta este Fiul meu mult iubit, astăzi L-am zămislit."

Tatăl este zămislitorul nezămislit care îl introduce pe Fiu în lumea fizică. Dar în acelaş timp Tatăl se foloseşte de Sfântul Duh pentru a împărtăşi omenirii faptul că în Duh poate fi cuprins suprasensibilul, chiar dacă acest spirit nu poate fi văzut, chiar dacă el acționează numai în interior, ridicând la viață partea sa spirituală abstractă, atunci când prin Hristosul care sălăşluieşte în el trezeşte la viață cadavrul de gânduri pe care îl purtăm cu noi din existența prenatală.

Revelația despre Duhul Sfânt şi apariția Duhului Sfânt la Botez s-a produs prin Tatăl. Şi atunci când Hristos a trimis Duhul Sfânt alor săi, aceasta s-a produs prin Hristos, prin Fiul. Din această cauză era o veche dogmă care spunea că Tatăl este creatorul necreat, Fiul este cel născut de către Tatăl, Duhul Sfânt este transmis umanității de către Tatăl şi de către Fiul. Aceasta nu este pur şi simplu o dogmă stabilită după bunul plac, ci reprezintă înțelepciunea inițiatică a primelor secole creştine şi nu a fost negată decât mai târziu, aşa cum a fost negată *trihotomia* si *Treimea* (Nota 31).

În cadrul omenirii în evoluție, principiul divin care acționează în sensul creştinismului nu ar putea fi înțeles fără Sfânta Treime şi, când în locul Treimii apare o altă revelație a lui Dumnezeu, aceasta nu este, în fond, o revelație deplin creştină. Trebuie să înțelegem Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, dacă vrem să înțelegem concret revelația lui Dumnezeu în adevăratul ei sens.

Când s-a declarat în cadrul scolasticii că omul nu ar avea o revelație decât prin credință, dar că prin cunoaşterea sa el nu se poate ridica până la suprasensibil, nici Evanghelia nu mai era inteligibilă. Delimitarea cunoaşterii umane de credință era un păcat săvârşit împotriva vestirii Duhului Sfânt de către Tatăl la Botezul lui Iisus şi de însuşi Iisus la trimiterea Duhului Sfânt la sărbătoarea Rusaliilor.

În cadrul evoluției europene s-a păcătuit mult împotriva impulsului creştin originar, iar omenirea are cu adevărat nevoie să se întoarcă la acest impuls originar.

În mare parte, impulsurile creştine originare au încremenit în dogme. Dar când pătrunzi în spiritul viu, din ceea ce este adevăr în dogme vor scăpăra din nou scântei. Dogmele vor înceta atunci să fie dogme. Greşeala Bisericii nu constă în faptul că a propagat dogme, ci în aceea că le-a transformat în beton, că le-a cristalizat, că le-a îndepărtat de cunoaşterea umană. În timp ce cunoaşterea umană a fost limitată la lumea simțurilor, dogmele nu puteau decât să cristalizeze, să încremenească, să devină de neînțeles. Căci este o imposibilitate ca simpla credință să poată aduce vreun fel de înțelegere. Ceea ce trebuie mântuit în omenire este

cunoaşterea însăşi, este readucerea cunoaşterii la suprasensibil.

Acest imbold ne vine, în fapt, de pe Golgota, dacă îl înțelegem corect, dacă ştim cum a trimis Hristos în omenire principiul divin al Tatălui, Duhul Sfânt, după ce a trecut prin Misteriul de pe Golgota. Cine vede crucea pe Golgota, trebuie să vadă în acelaşi timp şi Treimea, căci cu adevărat, în felul cum este implicat în întreaga evoluție umană, Hristos indică Sfânta Treime.

Dragi prieteni, aceasta este ceea ce am dorit să pătrundă astăzi în inimile voastre şi ceea ce trebuie să ne dea o bază pentru alte reflecții, în viitorul apropiat.

OMUL ŞI RELAȚIA SA CU LUMEA SPIRITUALĂ ÎN SUCCESIUNEA TIMPURILOR

CONFERINȚA a V-a

Dornach, 5 august 1922

Când omul foloseşte starea sa obişnuită de conştiență, el cunoaşte numai o parte din ceea ce este legat de existența sa. Dacă privim la lumea din jurul nostru, obținem cu ajutorul stării noastre obişnuite de conştiență imaginile lumii exterioare, pe care le putem aduce în noi prin intermediul simțurilor. Şi în timp ce gândim asupra a ceea ce ne dau simțurile, în timp ce în noi apar gânduri, de la aceste gânduri ne rămân imagini ale amintirii. Viața se desfăşoară în suflet în aşa fel, încât omul priveşte lumea exterioară, trăieşte cu aceasta, dar, în acelaşi timp, el poartă în sine şi imaginile amintirii lucrurilor, trecute, pe care le-a viețuit.

Numai că ceea ce trăieşte în amintire nu este recunoscut în mod corect de conştiența obişnuită. Omul îşi reprezintă că a obținut despre lumea exterioară cunoştințe, percepții care au dat naştere în interiorul lui la imagini pe care el le poate readuce ca imagini ale amintirii. Lucrurile însă nu stau aşa. Observați, pe etape, ce se petrece, de fapt, cu omul. Veți fi observat deja în ce fel dau naştere la imagini remanente lucrurile de care nu ne preocupăm în mod special în gândurile noastre, ci pe care le contemplăm numai cu simțurile, de exemplu, cu ochii. *Goethe a descris astfel de imagini remanente în tratatul său despre culori* (Nota 32): imagini care pălesc, se şterg. Te uiți la un lucru, închizi ochii: imagini modificate dispar treptat. Aceste imagini sunt puțin luate în seamă în viața obişnuită, căci pentru percepție apare o activitate mai energică: gândim asupra lucrului perceput. Când omul are o activitate de gândire mai slabă, iar lumea exterioară îi furnizează prin intermediul vederii o imagine, ia naştere o imagine. Dacă omul gândeşte însă asupra acesteia, el preia în sine activitatea care vine din afară şi reverberează imaginea sa în gând. Aceasta este o reverberație.

Aceste imagini sunt mai puternice, reverberația lor este mai puternică decât aceea a simplelor imagini care dăinuie după percepția senzorială; în fond, este o treaptă superioară. Cu toate acestea, imaginile care reverberează în gând ar dispărea, aşa cum dispar şi imaginile senzoriale remanente, dacă ar lua naştere numai ca imagini de gând. Dar nu se întâmplă aşa. Căci omul nu are numai cap, ci şi restul organismului, care este cu totul altceva decât capul. De fapt, capul este mai ales o reverberație, o imagine remanentă a ceea ce se întâmplă cu omul înainte ca acesta să fi coborât din lumea spirituală în lumea fizică, prin naştere sau conceptie. El este mult mai dezvoltat fizic decât restul organismului. Restul organismului este mult mai puțin dezvoltat fizic decât capul, şi s-ar putea spune: Elementul spiritual este prezent în cap numai ca o imagine, în timp ce pentru restul organismului el este puternic. Aveți un cap bine dezvoltat fizic, modelat în mod plastic; în acesta se găseşte însă puțin spirit. Şi aveți un organism care nu este din punct de vedere fizic o imagine remanentă a ceea ce a fost omul înainte de coborâre, înainte de naştere, dar elementul spiritual este mai puternic în restul organismului. Elementul fizic prevalează în alcătuirea capului, la restul organismului prevalează elementul spiritual.

Gândurile pe care le avem s-ar stinge la fel cu imaginile care provin prin intermediul vederii, dacă nu ar fi preluate şi prelucrate de organismul nostru spiritual. Dar organismul nostru spiritual nu ar putea face mare lucru cu aceste imagini, dacă nu ar mai avea loc concomitent şi altceva. În timp ce percepem aceste imagini pe care le transformăm în gânduri efemere, care nu se află, de fapt, decât în capul nostru, aşa cum primim imaginile prin intermediul vederii, pe care le prelucrăm apoi, transformându-le în gânduri, în afară de imagine (căci imaginile oculare le obţinem din lumea eterică-fizică) mai primim în noi din lumea exterioară şi elementul spiritual, astfel încât nu purtăm numai spiritualul din noi, ci în noi pătrunde permanent şi spiritul lumii. Puteţi spune, aşadar: Cu ajutorul ochiului percepeţi ceva din lumea fizică-eterică care este în dumneavoastră efect-imagine; dar dincolo de acesta se află un fenomen spiritual foarte real care rămâne numai în subconştient. Omul nu-l poate percepe cu conştiinţa obişnuită. El este un fenomen spiritual care se desfăşoară paralel cu percepţia fizică. Şi în timp ce percepeţi imaginea care trăieşte pentru scurt timp în ochi, în timp ce există gândul pe care aţi dori să-l mai păstraţi, dar care şi el dispare, se petrece în dumneavoastră ceva spiritual şi, atunci când vă amintiţi, pur şi simplu întoarceti privirea spre interior şi vă uitaţi la ceea ce s-a întâmplat aici pe plan spiritual, în timp ce percepeaţi.

Vreau să vă explic acest lucru printr-un exemplu mai intuitiv. Să presupunem că vedeţi ceva în lumea exterioară, de pildă, o maşină. Aveţi imaginea maşinii. În sensul descris de Goethe, aceasta dă naştere unei imagini remanente care produce reverberaţii un timp scurt, apoi se stinge. Obţineţi gândul maşinii, care persistă ceva mai mult, dar care se stinge şi el. Dar în organismul dumneavoastră spiritual mai pătrunde ceva. În orice caz, când este vorba de maşină acest ceva este foarte puţin frumos, în cazul plantei, de exemplu, este mult mai frumos. Iar acum să zicem că după o lună priviti în interiorul dumneavoastră. Amintirea ia naştere prin ceea ce a pătruns atunci în dumneavoastră fără să vă fi dat seama, concomitent cu ce v-a generat gândul. Nu gândul a hoinărit aici, jos, ci un fenomen spiritual inconştient. Acest lucru se observă mai târziu. Amintirea este observatie, observaţie mai târzie a unui fenomen spiritual care s-a desfăşurat paralel cu percepţia fizică. De fapt, noi oamenii trăim în lume astfel: Aici este curentul continuu al vieţii noastre; noi ne aflăm în oceanul lumii spirituale. Acum, ne petrecem existenta noastră între moarte şi o nouă naştere în această lume spirituală. Numai că există perioade în care ieşim din lumea spirituală. Aşadar, noi continuăm să ne mişcăm şi în anumite perioade ieşim din această lume, ca un peşte care sare din apă. Aceasta este viaţa terestră. Noi nu ieşim din marea existenţei spirituale cu întreaga noastră fiinţă spirituală, ci numai cu capul. Partea inferioară rămâne întotdeauna în lumea spirituală. Pentru percepţia spirituală lucrurile stau astfel, încât putem spune: Între moarte şi o nouă naştere, omul trăieşte în lumea spirituală. Apoi aruncă o privire cu capul său în partea sa fizică, dar cu cea mai importantă parte a sa el rămâne încă în lumea spirituală, chiar şi între naştere şi moarte. Şi este bine că rămânem acolo, deoarece altfel nu am avea amintiri. Ceea ce ne oferă lumea spirituală ne face posibilă amintirea. Facultatea de a-ţi putea aminti este un fenomen spiritual care aparţine întru totul unei lumi obiective şi nu unei lumi subiective. Starea de conştiinţă obişnuită acceptă în această privinţă o eroare. Ea nu crede că de amintire se leagă un proces real. Dar conştiinţa obişnuită se înşeală, ca cineva care ar avea în faţa sa un castel. Acum el vede direct realitatea acestuia, este aproape de adevăr. Apoi se îndepărtează. Obiectul devine tot mai mult o problemă a perspectivei, iar el spune: Acum nu mai am decât o imagine, nu mai am o realitate. La fel ne îndepărtăm, în timp, de adevăr. Castelul nu dispare din spaţiu, când se modifică imaginea noastră despre el. Tot atât de puţin se modifică din punct de vedere fizic ceea ce corespunde imaginii despre amintirea noastră. Aceasta rămâne, aşa cum rămâne şi castelul. Noi nu putem aprecia corect perspectiva noastră temporală. Sunt multe lucruri referitoare la om care trebuie aşezate în lumină corectă. În conştiinţa care se desfăşoară în timp nu avem altceva decât o privire în perspectiva timpului asupra trecutului. Trecutul nu trece, el rămâne. Numai imaginile noastre se deplasează într-o perspectivă temporală.

Dar tocmai această relație cu ceea ce în noi sunt procese spirituale, chiar şi în perioada dintre naştere şi moarte, s-a schimbat în mod substanțial pentru om, în cursul vieții terestre. Noi vedem că omul este alcătuit din corp fizic şi corp eteric. Dar aceasta este ceea ce în timpul nopții rămâne culcat, atunci când omul doarme. În timpul zilei în acest corp fizic şi eteric se mai află şi corpul astral şi Eul. Eul acelor oameni care au trăit înaintea Misteriului de pe Golgota - şi în incarnări mai vechi noi am fost acei oameni - a intrat într-o stare crepusculară la apropierea Misteriului de pe Golgota. Pe atunci trezirea se petrecea în alt mod decât la cei care au trăit după Misteriul de pe Golgota. Corpul astral pătrunde în întregime în corpul eteric. În trecut şi Eul pătrundea în foarte mare parte în corpul eteric. Astăzi, lucrul acesta nu se mai întâmplă. În prezent, Eul nu mai pătrunde decât în corpul eteric din zona capului. La omul din vechime Eul pătrundea în întregime, ajungând şi în părțile inferioare ale corpului eteric. În prezent, el nu mai coboară, ci rămâne la nivelul capului. Datorită acestui fapt noi putem gândi în mod intelectual. În clipa în care ne-am afunda mai mult în noi, am obține imagini interioare instinctive. Eul este, de fapt, încă în mare parte în afara corpului fizic, la omul de astăzi, astfel încât tocmai ființa sa intelectuală se bazează pe aceea că el nu mai pătrunde cu Eul său în întregul corp eteric. Dacă acest lucru s-ar întâmpla, el ar avea o clarviziune instinctivă. Întrucât însă nu mai pătrunde în întreg corpul eteric, ci numai în acea parte care corespunde capului, omul nu obține clarvederea instinctivă, ci o vedere conştientă, o percepție conştientă a lumii exterioare, dar o percepție prin intermediul capului a lumii exterioare, aşa cum este, de fapt, percepția noastră. Omul din vechime vedea cu întregul său organism. Omul de azi nu mai vede decât cu capul. Iar capul este partea cea mai bine organizată fizic în perioada dintre naştere şi moarte. Din această cauză, omului din perioda intelectualistă nu-i este dat decât ceea ce el percepe prin corpul său fizic şi, în plus, ceea ce percepe prin corpul eteric al capului său: gândurile pe care el şi le creează. Fenomenul amintirii care are loc aici, jos, se sustrage deja conştienței. Aşa cum am spus-o, omul modern interpretează acest lucru în mod cu totul greşit.

Prin aceasta omul din vechime nu vedea în jurul său numai lumea exterioară, ci, în spatele ei, şi ființa spirituală. El nu înțelegea exact lumea exterioară fizică, aceasta era pentru el mult mai puțin clară decât pentru omul de azi. În schimb, vedea, dincolo de lucrurile existente în lumea fizică, entități spiritual-divine de natură inferioară, dar şi unele de natură superioară. Este o reprezentare naivă, copilărească aceea de a crede că atunci când oamenii din vechime îsi descriau zeii lor în natură ei imaginau ceva. Ei nu imaginau nimic. Ar fi la fel de naiv ca atunci când auzind pe cineva că a văzut în stare de veghe un anumit lucru am spune: El nu a făcut decât să imagineze acest lucru. Cei din vechime nu au imaginat pur şi simplu lucrurile, ci le-au văzut întrețesute în percepțiile senzoriale, din care cauză acestea din urmă erau şi mai neclare, lucrurile fiind văzute pe fundalul desfăşurării evenimentelor divin-spiritual. Omul din vechime avea, aşadar, o cu totul altă imagine a lumii. La trezire, se cufunda adânc în corpul său eteric şi prin aceasta avea o cu totul altă imagine despre lume. El se afla în sine însuşi, şi datorită acestui lucru entitățile spiritual-divine i se arătau în propriile lor destine.

Omul privea în lumile zeilor care precedaseră propria sa lume. Zeu îi indicau omului destinul lor, şi el putea să perceapă destinul zeilor în timp ce privea în lumile acestora. El putea spune: Eu ştiu de unde vin, ştiu cu ce lume sunt în legătură. Acest lucru se datora faptului că omul putea avea în el însuşi punctul de plecare al perspectivei sale. El făcea din corpul său eteric un organ pentru a putea percepe lumea zeilor. Omul modern nu poate face acest lucru. El îşi poate avea perspectiva numai în cap, iar acesta se află în afara părții celei mai spirituale a corpului eteric. Corpul eteric al capului este ceva haotic, nu este organizat, aşa cum este corpul eteric al restului organismului. Din această cauză omul vede mai bine decât pe vremuri lumea fizică, dar nu mai vede zeii din spatele acesteia. Dar astăzi el se află din acest punct de vedere într-o perioadă de pregătire. Este pe cale de a ieşi în întregime din el şi de a-şi obține perspectiva din afară. Acest lucru îi este hărăzit omului în viitor. El este deja pe această cale, deoarece când nu ființezi în nimic decât în propriul tău cap nu te mai afli în lume decât cu cele mai abstracte gânduri, nu mai eşti la locul tău în nici un lucru; este destul

de exagerat dacă spunem: Nu eşti în nimic altceva decât într-un cap de om. Căci un cap uman nu-ți oferă decât conştiența existenței fizice-pământeşti. Pe măsură ce omul, evoluând, iese din capul său, el va dobândi din nou cunoaştere, dar de această dată despre sine însuşi. Când omul mai era în el obtinuse cunoaşterea despre destinul zeilor. Prin faptul că iese din sine el poate obține cunoaşterea propriului său destin cosmic, poate privi în el însuşi. Iar dacă oamenii ar face eforturi acum, capul nici nu i-ar stânjeni atât de tare cât se crede de obicei, în acțiunea de a privi în destinul uman propriu, în destinul omului. Piedica constă numai în faptul că oamenii sunt fixati în a nu dori să trăiască în nimic altceva decât în capul lor; este aşa cum se spune, „politică a turlei de biserică" (expresia germană *Turmkirchpolitik* are sensul de orizont îngust, n. tr.); s-ar putea spune şi cunoaştere a omului-cap. Este un fel de a nu vrea să vezi în afară de ce produce capul, atunci când oamenii nici nu catadixesc să recunoască înțelepciunea umană pe care o oferă antroposofia, care ne arată ce se poate şti despre om, ce se poate cunoaşte prin rațiunea umană sănătoasă.

Astfel, omul este pe cale de a face cunoştintă cu omul, pentru că el îşi găseşte treptat punctul său de plecare în afara omului. Aşadar, destinul uman general este acela de a ieşi tot mai mult din corpul eteric şi de a cunoaşte omul. Dar acest lucru este legat de un anumit pericol. Treptat se pierde, sau cel puțin există posibilitatea de a se pierde legătura cu corpul eteric. Acest lucru a fost remediat în destinul cosmic al umanității prin Misteriul de pe Golgota. În timp ce înainte omul vedea destinele zeilor în afara lui, acum el este predispus să-şi vadă propriul destin uman. Dar în timp ce el iese din ce în ce mai mult din sine, iar Misteriul de pe Golgota este înțeles aşa cum voia Pavel: „Nu eu, ci Hristos în mine", omul reintră, prin legătura sa cu Hristos, din nou în sfera umanului. Aşadar, tocmai prin viețuirea lui Hristos, el poate suporta această ieşire treptată din sine. Dar această viețuire a lui Hristos trebuie să devină din ce în ce mai intensă. Din această cauză, atunci când lumea exterioară a zeilor a amurgit, în decursul destinului Cosmosului a apărut posibilitatea de a avea un destin divin care s-a desfăşurat chiar pe Pământ; este, aşadar, legat întru totul cu omul.

Lucrurile stau astfel încât, dacă ne reprezentăm omul din vechime, el îşi avea percepțiile sale legate de zei în jurul său. El şi le alcătuia din imagini. Era mitologia sa, *mythos*-ul. Aceste percepții ale zeilor au amurgit, s-au estompat. În jurul omului nu mai există decât lumea fizică. În schimb, acum el are posibilitatea de a se lega în interiorul său cu un destin divin, o dată cu trecerea lui Dumnezeu prin moarte, cu Învierea lui Dumnezeu. În vechime, omul îşi îndrepta ochiul său spiritual în afară, vedea destine ale zeilor, îşi alcătuia din acestea *mythos*-ul care era viețuit în imagini, în imagini fluctuante, *Mythos*-ul, care putea avea forme multiple, pentru că, de fapt, el trăia în lumea spirituală în modurile cele mai diferite. Am spune că această lume a zeilor era percepută cam neclar de omul terestru, încă de pe când el o vedea în clarviziunea sa instinctivă. Din această cauză, oamenii aveau, în funcție de caracterele lor, imagini diferite pentru această lume a zeilor. Prin aceasta, miturile popoarelor au devenit diferite. Omul conştientiza o lume adevărată, dar mai mult o percepea în vise, care veneau totuşi din lumea exterioară. Erau imagini a căror claritate nu era destul de mare pentru a fi univocă pentru toți oamenii.

Apoi, destinul zeilor s-a desfăşurat chiar pe Pământ. Celelalte destine erau mai îndepărtate oamenilor. Omul le vedea în perspectivă. Din această cauză nu le percepea cu claritate. Ele îi erau mai îndepărtate în viața sa pământeană. Evenimentul hristic îi este foarte apropiat în viața sa pământeană. Pe zei îi vedea neclar pentru că îi privea în perspectivă. El nu cuprindea încă în totalitate Misteriul de pe Golgota, aşa cum era normal, pentru că acesta îi era prea aproape. Pe zei îi vedea în perspectivă, cu unele neclarități, pentru că erau prea îndepărtați pentru a-i vedea clar, altfel toate popoarele ar fi alcătuit acelaşi *mythos*. Misteriul de pe Golgota îi era omului prea aproape, era prea legat de acesta. Trebuia să mai obțină o perspectivă; prin faptul că ieşea tot mai mult din sine, el trebuia să obțină perspectiva pentru destinul zeiesc pe Pământ, pentru Misteriul de pe Golgota.

Acesta este motivul pentru care aceia care trăiau şi mai puteau vedea în timpul când a avut loc Misteriul de pe Golgota puteau înțelege cu uşurință pe Hristos. Ei văzuseră lumea zeilor şi ştiau că Hristos a ieşit din această lume şi a venit pe Pământ pentru continuarea destinului său, care începe cu Misteriul de pe Golgota. Ei deja vedeau neclar Misteriul de pe Golgoga; dar pe Hristos puteau să-l vadă bine până la Misteriul de pe Golgota. Ei ştiau să spună multe lucruri despre Hristos ca Dumnezeu şi au început să discute ce s-a întâmplat cu acest Dumnezeu atunci când s-a afundat într-un om după ce Ioan L-a botezat în apa Iordanului. Din această cauză în primele timpuri ale creştinismului există o hristologie bine afirmată şi nu o iisusologie. Deoarece mai târziu lumea zeilor a încetat să mai fie ceva cunoscut, hristologia s-a transformat într-o iisusologie. Iar iisusologia a devenit tot mai puternică, până în secolul al XIX-lea, când Hristos nu mai era înțeles pe cale rațională şi teologia modernă şi-a dat toată osteneala să înțeleagă pe Iisus pe cât posibil omeneşte, lăsându-l pe Hristos să dispară.

Dar prin cunoaştere spirituală trebuie regăsită perspectiva pentru a recunoaşte pe Hristos în Iisus. Abia prin aceasta devine posibil ca în loc de a nu mai fi deloc în legătură cu omul şi a nu-l mai privi decât din afară, omul şi omenirea să fie văzute din nou cu interes, prin stabilirea legăturii cu Hristos, pe calea ocolită a înțelegerii Misteriului de pe Golgota.

Astfel putem spune: Ieşind din ea însăşi, omenirea este pe cale să transforme treptat, în întregime, spiritualitatea în noțiuni şi idei concrete. În această privință omenirea a ajuns foarte departe şi este posibil să apară o nouă situație. Oamenii ar putea să ajungă tot mai departe în ceea ce priveşte capacitatea abstractă, capacitatea intelectuală şi să dezvolte în ei un fel de crez prin care şi-ar spune: Da, de fapt noi viețuim ceva spiritual, dar acest spiritual este o Fata Morgana, care nu are greutate, este constituită numai din idei. Omul trebuie să regăsească posibilitatea de a umple aceste idei cu substanțialitate spirituală. Va reuşi să facă aceasta continuând să viețuiască pe Hristos în acelaşi timp cu trecerea în viața intelectuală. Intelectualismul modern trebuie deci să concrească cu conştientizarea lui Hristos. Ca oameni, nu trebuie să vrem să recunoaştem ceva, dacă nu putem găsi conştientizarea lui Hristos pe calea intelectualismului.

În vechime, omul vorbea despre căderea în păcat. El pomenea despre această imagine a căderii în păcat ca şi cum, prin ființa sa, el ar fi aparținut unei lumi superioare şi ar fi ajuns prin decădere într-una inferioară, ceea ce, chiar dacă o concepem numai ca pe o imagine, corespunde întru totul realității. Se poate vorbi într-un sens real despre o cădere în păcat. Dar aşa cum omul din vechime intuia corect când spunea: Am căzut dintr-o înălțime spirituală şi m-am unit cu ceva aflat pe o treaptă inferioară, tot astfel şi omul de azi ar trebui să ştie că gândurile care devin tot mai abstracte îl duc tot la un fel de cădere, dar la o cădere prin care merge în sus, prin care cade în sus, adică urcă, dar urcă spre degradarea sa, aşa cum omul antichității simțea că coboară spre degradarea sa. Aşa cum omul care înțelegea căderea în păcat în sensul vechi a văzut în Hristos pe cel care a adus omul în relația corectă față de păcatul său - şi anume, posibilitatea unei mântuiri -, aşadar, ca şi omul vechi care atunci când îşi dezvolta starea de conştiență vedea în Hristos pe cel care l-a scos din starea de păcat, şi omul de azi, care se afundă în intelectualism, este necesar să vadă în Hristos pe acela care-i conferă greutate, pentru ca el să nu plece în zbor (vorbind în sensul spiritual) de pe Pământ, respectiv din lumea în care trebuie să se afle.

Dacă omul din vechime privea la Evenimentul Hristos cu predilecție în sensul dezvoltării voinței, ceea ce este legat cu căderea în păcat, omul de azi ar trebui să învețe să-L privească pe Hristos în legătură cu gândul, care trebuie însă să-şi piardă realitatea, atunci când omul nu-i poate da greutate, astfel încât în viața gândurilor să existe din nou realitate.

Trebuie să-ți spui: Omenirea străbate o perioadă de evoluție. Şi aşa cum lui Pavel îi era îngăduit să vorbească despre vechiul Adam şi despre noul Adam, despre Hristos, acest lucru

îl poate face într-un anume sens şi omul modern; numai că acestuia trebuie să-i fie clar că omul care avea încă în sine vechea conştiență se simțea în siguranță prin Hristos, că omul de azi trebuie să se ştie apărat prin Hristos față de graba de a se dărui lipsei de esență din abstracțiunea pură, din intelectualismul pur. Omul modern are nevoie de Hristos pentru a-şi mântui din nou păcatul, în măsura în care răul mai poate fi reparat. Iar gândul devine bun prin aceea că se poate lega din nou cu realitatea adevărată, cu realitatea spirituală. În felul acesta există întru totul posibilitatea, pentru cel care înțelege tainele Cosmosului, să-L introducă pe Hristos chiar şi în evoluția cea mai modernă a conştienței.

Acum, revenind la imaginea noastră anterioară, pe care am asociat-o capacității omeneşti de a-şi aminti, putem spune: Da, continuăm să trăim ca oameni în lumea spirituală, ne ridicăm deasupra lumii spirituale prin faptul că privim în afară, în lumea fizică, cu capul. Totuşi nu ieşim cu totul în afară, ci numai cu capul nostru. Rămânem în lumea spirituală, în aşa fel încât chiar şi amintirile noastre se manifestă întotdeauna în această lume. Lumea amintirilor noastre rămâne jos, în marea lumii spirituale. Atât timp cât ne aflăm între naştere şi moarte şi nu suntem destul de puternici în Eul nostru pentru a vedea ce se întâmplă aici, jos, chiar şi numai cu amintirile noastre, nu observăm nimic, nici în legătură cu situația noastră în timpul mai recent al umanității. Dar când murim problema lumii spirituale din care ieşim în existența fizică, precum un peşte care iese din apă să ia aer, devine deosebit de serioasă. Nu privim înapoi încât să credem că vedem imagini ale amintirii lipsite de esență, prin faptul că ne dăruim erorii că perspectiva timpului ucide şi realitatea. Omul se dăruieşte amintirii la fel ca cineva care, pentru motivul că există o perspectivă spațială, nu consideră a fi realitate ceea ce vede în depărtare, ci consideră că ar fi vorba numai de imagini; un astfel de om ar spune: Da, când mă îndepărtez, castelul acela devine atât de mic, încât nu poate avea o realitate, căci într-un astfel de castel nu pot locui oameni, deci nici nu poate avea o realitate. La fel şi aici. Când omul priveşte înapoi în timp, el nu mai consideră imaginile amintirilor ca realități, pentru că nu ia în considerare perspectiva timpului. Dar toate acestea încetează atunci când încetează orice perspectivă, când am ieşit din spațiu şi timp. După moarte toate acestea încetează. Atunci apare foarte puternic ca realitate ceea ce trăieşte în perspectiva timpului.

Este posibil ca în viețuirea noastră să fi preluat în interior ceea ce se numeşte conştiență hristică. Atunci privim înapoi şi vedem că în viață ne-am legat cu realitatea, că nu am trăit pur şi simplu abstract. Perspectiva încetează, realitatea este în fața noastră. Dacă însă am rămas la simpla viețuire abstractă, adevărul este şi atunci prezent, dar în cursul vieții pământene am construit castele aeriene. Am construit ceva care nu are în sine nici o consistență. Prin cunoaştere şi ştiință intelectuală se poate construi, dar ceea ce se obține este inconsistent, fragil.

Omul modern are nevoie să se impregneze cu conştiența hristică pentru a se lega cu realitățile, pentru a nu construi castele aeriene, ci castele spirituale. Pentru Pământ, castelele aeriene sunt ceva la care ceea ce se află dedesubt este prea puțin dens. Pentru viața spirituală castelele aeriene se află sub nivelul spiritual. Castelele aeriene stau întotdeauna la locul lor. Numai că pentru viața pământeană ele sunt fizic prea rarefiate, pentru existența spirituală sunt fizic prea dense. Oamenii nu se pot desprinde de ceea ce este dens fizic, dar care față de spiritual are o realitate redusă; ei rămân legați de Pământ, nu capătă o anumită libertate față de existența terestră, construind castele aeriene prin intermediul intelectualismului.

Vedeți aşadar că tocmai pentru intelectualism conştiența hristică capătă o importanță foarte reală, importanța unei adevărate învățături a mântuirii - de construire a castelelor aeriene - pentru existența noastră, după ce am trecut prin poarta morții.

Pentru antroposofie, aceste lucruri nu constituie probleme de credință, ele sunt cunoştințe care se dobândesc, aşa cum se pot dobândi cunoştințele matematice de la cel care ştie să folosească metodele matematice.

CONFERINȚA a VI-a

Dornach, 6 august 1922

Când acum câtva timp a apărut primul volum al cărții *Declinul Occidentului* a lui *Spengler* (Nota 33), s-a putut vedea că această apariție literară se ocupă aprofundat de fenomenele de degradare şi ruinare din timpurile noastre. S-au dezvăluit multe fenomene care acționează în perioada actuală în întregul Occident, şi că acestea vor conduce încetul cu încetul la o haotizare deplină a civilizației occidentale, cu anexa sa americană; cineva care este preocupat de această problematică şi dispune şi de o foarte bogată informație, stăpânind numeroase idei ştiințifice, s-a străduit să facă o evaluare a acestor fenomene.

S-a constatat că Oswald Spengler a văzut ce este în declin. Deoarece se afla el însuşi, cu gândirea sa, în acest declin, avea sensibilitate pentru orice lucru aflat în decadență, resimțea decadența, aş spune, în interiorul său sufletesc, nu mai aştepta nimic de la civilizatia occidentală. El credea că Occidentul va cădea pradă desfăşurării de forțe a unor indivizi care vor înlocui diferitele culturi şi civilizații, foarte bine articulate, cu o brutalitate grosieră.

S-a putut vedea că un om ca Spengler nu credea în posibilitatea salvării culturii şi civilizației Occidentului printr-o voință care să pună în valoare, împotriva a tot ce conduce spre declin, scoțând din interior ceea ce poate exista în om ca o nouă forță. Pentru ca o astfel de forță, care în mod natural trebuie să fie o forță spirituală, să se bazeze pe o elaborare dintr-un domeniu spiritual, Oswald Spengler nu avea nici cea mai mică propensiune.

Un om ca Spengler, cu o mare acumulare de cunoştințe, cu o vedere de ansamblu, pătrunzătoare, nu vedea decât o desfăşurare brutală de forțe, care se află în afara oricărei spiritualități, în afara oricărei strădanii a omenirii, care nu se bazează decât pe desfăşurarea unei forțe exterioare, brutale.

Când a apărut primul volum se putea avea cel puțin un anumit respect pentru spiritualitatea pătrunzătoare, abstractă, intelectualistă, îndreptată împotriva obtuzității care nu este adaptată forțelor active ale istoriei şi care, în prezent, dă tonul în mare măsură în sfera literaturii.

Acum, nu demult, a apărut al doilea volum al lui Oswald Spengler şi din el rezultă mult mai evident că un om al prezentului respinge cu brutalitate tot ceea ce este cu adevărat spiritual, ceea ce poate lua naştere ca o concepție despre lume, despre viață.

Dar, în ciuda acestei priviri de ansamblu, acest volum nu prezintă altceva decât sterilitatea înfiorătoare a unei gândiri cu adevărat excesiv de abstracte şi intelectualiste. Lucrul merită o atenție deosebită, pentru a vedea la ce structură particulară a spiritului ajunge o personalitate importantă a prezentului.

În acest al doilea volum al Declinului Occidentului, deosebit de interesante sunt începutul şi sfârşitul. Interesante, dar triste; ele caracterizează, de fapt, sufletul acestui om în totalitatea sa. Este suficient să citeşti numai câteva fraze de la început pentru a te afla imediat în situația sufletească a lui Oswald Spengler, ca şi în situația sufletească a multor oameni actuali.

Ceea ce este de spus despre acestea nu are numai o importanță literară națională (germană), ci şi o importanță internațională. Spengler începe cu următoarea frază: „Contemplă florile seara, când în lumina soarelui care apune ele se închid una după alta; atunci, ceva neliniştitor te năpădeşte, un sentiment de teamă enigmantică în fața acestei existențe oarbe, de vis, legată de pământ. Pădurea mută, câmpiile tăcute, acel tufiş şi acest lujer nu se mişcă. Vântul este cel care se joacă cu ele. Numai micul țânțar este liber. EI mai joacă încă în lumina vesperală; el se mişcă încotro vrea" şi aşa mai departe.

Personal, m-am văzut întotdeauna obligat, atunci când am vrut să mă refer la ceea ce îşi pune amprenta asupra gândirii prezentului, să încep cu acel mod de înțelegere pe care omul o acordă azi naturii nevii, minerale, anorganice. Poate că unii dintre dumneavoastră îşi vor aminti cum în mod repetat am folosit, în vederea caracterizării strădaniei gândirii actuale pentru transparență, exemplul ciocnirii a două bile elastice, în urma căreia din starea dată a uneia dintre bile se poate deduce, prin calcul, starea celeilalte.

Bineînțeles că cineva poate spune: Nici în acest exemplu nu se vede cu gândirea obişnuită modul în care acționează forța elasticității, care este contextul interior în sens mai profund. Cine gândeşte astfel nu ştie, de fapt, despre ce este vorba în cazul transparenței gândirii. O asemenea obiecție nu ar avea o valoare mai mare sau mai mică decât cea pe care ar ridica-o cineva atunci când eu aş spune: Eu înțeleg o frază scrisă pe hârtie, şi el ar răspunde: Totuşi tu nu o înțelegi, căci nu ai cercetat calitatea cernelii cu care este scrisă fraza. Este vorba să găseşti problema pusă în discutie. Privirea de ansamblu asupra naturii anorganice nu înseamnă găsirea unor eventuale impulsuri de forță care s-ar mai putea afla în spatele fenomenelor, aşa cum nici în cazul exemplului dat mai sus nu este vorba de cerneală, ci de ceea ce există transparent în procesul de gândire personal.

Omenirea şi-a câştigat dreptul la acest mod de gândire din epoca lui Copernic şi Galilei, mod de gândire care reprezintă posibilitatea de a înțelege numai natura nevie, anorganică. Pe de altă parte, în timp ce ne dăruim acestei gândiri, care este modul cel mai simplu şi primitiv de gândire pură, ne putem desfăşura, de fapt, libertatea sufletului nostru. Numai cel care înțelege natura gândirii obiective, cu transparența sa, care domină în natura nevie, se poate ridica apoi la celelalte procese ale gândirii şi vederii, la ceea ce înzestrează gândirea cu vedere: imaginația, inspirația şi intuiția.

Aşadar, prima sarcină a celui care vrea să discute, în prezent, în sensul cel mai intim, cu privire la configurația exterioară a vieții noastre culturale este aceea de a observa pe ce se bazează forța gândirii actuale.

Cel care a resimțit această forță a gândirii actuale ştie cum acționează aceasta în cazul maşinii, cum ne-a adus la starea de existență tehnică modernă, în cadrul căreia noi construim din această gândire relații exterioare, anorganice, nevii, care au, în ceea ce priveşte transparența, tot ceea ce trebuie, în scopul activității exterioare a omului.

Numai cel care înțelege aceste lucruri poate pătrunde în cunoaşterea faptului că în clipa în care supervizăm plantele cu această gândire prinsă în abstracțiunea sa ajungem la pure elucubrații. Acela care doreşte să aibă această gândire transparentă în abstracțiunea ei pentru lumea minerală, nu numai ca punct de trecere pentru dezvoltarea libertății omului, acela care îşi îndreaptă privirea prin această gândire spre lumea plantelor va găsi aici ceva nebulos, întunecat, mistic prin care nu poate răzbate cu privirea. Căci în clipa în care ridicăm privirea spre lumea plantelor trebuie să ne fie limpede că aici, cel puțin în măsura în care a intenționat Goethe cu a sa plantă originară şi cu principiul datorită căruia el metamorfoza planta originară prin toate formele vegetale, cel puțin în acest sens goethean, un om care ar urca de la o cunoaştere a forțelor adevărate ale gândirii dominante în domeniul anorganicului trebuie să resimtă în lumea plantelor că aceasta rămâne întunecată şi mistică, în sensul cel mai rău al timpului nostru, dacă nu se ridică la o contemplare imaginativă, cel puțin în sensul în care Goethe şi-a fundamentat concepțiile botanice.

Când cineva ca Oswald Spengler, respingând cunoaşterea imaginativă, începe totuşi cu descrierea lumii plantelor, el nu ajunge la o concluzie care să dea claritate şi forță, ci la o viermuială de idei, la mistică în sensul cel mai rău al cuvântului, şi anume la mistica materialistă. Şi dacă acest lucru este spus de la început, atunci prin acest început este

caracterizat şi sfârşitul cărţii.

Sfârşitul cărţii se referă la maşină, la ceea ce a dat civilizaţia mai nou, maşina, care, pe de altă parte, se opune omului, fiind străină naturii sale, dar datorită căreia el a dezvoltat tocmai gândirea transparentă.

Acum câtva timp, imediat după apariţia cărţii lui Oswald Spengler, sub impresia efectului pe care l-a produs aceasta, am ţinut o conferinţă la Universitatea tehnică din Stuttgart despre antroposofie şi ştiinţele tehnice, pentru a arăta cum tocmai prin afundarea în tehnică omul dezvoltă acea configuraţie a vieţii sale sufleteşti care apoi îl face liber. Astfel încât, prin faptul că în lumea maşinilor îşi pierde total spiritualitatea, el este impulsionat să-şi pună în evidenţă această spiritualitate, printr-o revigorare interioară; în consecinţă, cel care înţelege locul maşinii în întreaga noastră civilizaţie trebuie să-şi spună: Această maşină, cu transparenţa sa impertinentă, cu brutala, înfiorătoarea, demonica sa lipsă de spiritualitate, obligă pe om, dacă acesta se înţelege pe sine, să scoată din interiorul său acei germeni de spiritualitate, care se află acolo. Prin opozitie, maşina obligă pe om să-şi dezvolte spiritualitatea.

În orice caz, aşa cum am putut constata, nimeni nu a înţeles nimic din ceea ce am vrut să spun atunci.

Spengler plasează la sfârşitul lucrării sale unele reflecţii asupra maşinii. Ceea ce citiţi aici despre maşină sună ca un fel de preaslăvire a fricii de maşină. Este o expresie a superstiţiei omului modern în faţa maşinii, pe care o resimte ca fiind demonică. Spengler vorbeşte despre inventatorii maşinii, despre felul cum treptat aceasta a ocupat un loc important, a luat în stăpânire civilizaţia. Vorbeşte despre oamenii din perioada în care s-a impus maşina: „Dar, de fapt, pentru ei toţi exista pericolul faustic ca diavolul să fie amestecat în toate acestea, pentru a-i conduce în spirit pe acel munte, loc în care el le promisese stăpânirea totală asupra Pământului. Acesta este visul acelor dominicani ciudati, cum a fost Petrus Peregrinus, despre perpetuum mobile, cu care ar fi fost smulsă lui Dumnezeu atotputernicia sa. Ei au plătit mereu tribut acestei ambiţii; au smuls Dumnezeirii taina ei, pentru a fi ei înşişi Dumnezeu."

Aşadar, Oswald Spengler consideră că, deoarece a ajuns să dirijeze maşina, omul îşi imaginează că este zeu, pentru că Dumnezeul maşinii Cosmosului dirijează, după părerea sa, maşina. Cum nu s-ar simti omul ridicat la rang de zeu când acum dirijează un microcosmos!

„Ei gândeau, ascultând legile mersului cosmic, pentru a le lua în stăpânire, şi au realizat astfel ideea maşinii ca pe un mic cosmos, care nu mai ascultă decât de voinţa omului. Dar prin aceasta ei au depăşit acea graniţă până la care pentru cucernicia adoratoare a celorlalţi a început păcatul, şi pentru aceasta au pierit, de la Bacon până la Giordano Bruno. Maşina este a diavolului; aceasta a resimţit-o întotdeauna credinţa adevărată."

Desigur, aici el o spune în mod ironic, dar faptul că intenţia sa nu este pur ironică se vede atunci când foloseşte expresii care sună întrucâtva arhaic. Acest lucru îl demonstrează pasajul următor: „Atunci însă urmează, o dată cu raţionalismul, inventarea maşinii cu aburi, care răstoarnă totul şi modifică fundamental imaginea economiei. Până atunci natura făcuse servicii, acum ea este pusă la jug ca sclavă, iar munca ei se măsoară, parcă în dispreţ, în cai putere. S-a trecut de la forţa musculară a negrilor, care era folosită în întreprinderi organizate, la rezervele organice ale scoartei pământeşti, unde forţa vitală a multor milenii se afla depozitată şi îşi îndreaptă privirea spre natura anorganică, ale cărei forţe hidraulice sunt deja solicitate. Cu milioanele şi miliardele de cai putere, populaţia creşte într-un mod cum nu ar fi putut să fie considerat posibil în nici o altă cultură. Această creştere este un produs al maşinii, care vrea să fie slujită şi condusă, pentru care scop forţele izolate ale fiecăruia sunt însutite. De dragul maşinii, viaţa omului devine preţioasă. Munca devine marele cuvânt al

reflecției etice. El îşi pierde în secolul al XVIII-lea, în toate limbile, semnificația sa disprețuitoare. Maşina lucrează şi obligă omul la colaborare. Întreaga cultură a intrat într-un avânt de activitate sub care duduie pământul."

„Ceea ce se întâmplă în cursul unui secol este un spectacol de asemenea dimensiuni, încât omul unei culturi viitoare, cu alt suflet şi alte pasiuni, ar trebui să fie copleşit de sentimentul că atunci natura a început să şovăie. Altminteri, politica a trecut peste oraşe şi popoare; economia umană a intervenit profund în destinele lumii animale şi vegetale, dar aceasta doar pune în mişcare viața şi apoi se estompează. Tehnica îşi va lăsa amprenta zilelor sale, după ce tot restul va fi dispărut fără urmă. Această pasiune faustică a modificat imaginea suprafeței Pământului."

„Şi aceste maşini devin în înfățişarea lor tot mai dezumanizate, mai ascetice, mai mistice, mai esoterice. Ele împăienjenesc Pământul cu o țesătură infinită de forțe, curenți şi tensiuni. Corpul lor devine tot mai spiritual, tot mai discret. Aceste roți, valțuri, pârghii nu mai vorbesc. Tot ce este important se retrage în interior. Maşina a fost considerată diabolică, şi pe drept cuvânt. În ochii unui credincios ea înseamnă detronarea lui Dumnezeu. Ea furnizează omului sfânta cauzalitate şi este pusă în mişcare de acesta în mod irezistibil, cu un fel de omniştiență prevăzătoare."

„Niciodată microcosmosul nu a fost într-o stare de superioritate mai accentuată față de macrocosmos. Aici există ființe mici care prin forța lor spirituală au adus în stare de dependență neviul. Nimic nu pare comparabil cu acest triumf, care nu a reuşit decât într-o singură cultură şi poate că numai pentru un mic număr de secole."

„Dar tocmai prin aceasta omul faustic a devenit sclavul creatiei sale."

Vedem că aici iese în evidență frământarea gânditorului față de maşină. El nu bănuieşte că maşina nu este unul din acele lucruri care pot apărea drept mistice în ochii celui care concepe neviul în felul său lipsit de mistică.

Oswald Spengler începe cu o prezentare aberantă a vegetalului, deoarece, de fapt, el nu are nici o noțiune despre caracterul cunoaşterii actuale, intim legată cu dezvoltarea vieții maşiniste, pentru că gândirea sa rămâne numai o abstracție şi din această cauză nu poate resimți nici funcția gândirii în sfera maşinismului. Gândirea devine o imagine lipsită de viață, pentru ca în epoca maşinismului omul să poată deveni cu atât mai mult o ființă, să poată face apel la sufletul său, la spiritul său, prin rezistența la prezența maşinismului. Aceasta este importanța umană, aceasta este importanța evoluției cosmice a vieții maşinale (automate)!

Deşi năzuieşte la o claritate metafizică, Spengler începe cu o prezentare aberantă a vegetalului şi face acest lucru pentru că dispozitia sa sufletească îl incită împotriva maşinii.

Aşadar, Oswald Spengler a înțeles funcția gândirii noi numai în abstractiunea sa şi îşi face de lucru cu ceea ce lui îi rămâne întunecat, cu natura vegetală.

Dacă luăm în considerare ceea ce este mineral, vegetal, animal, uman, în prezent umanul se caracterizează prin aceea că de la mijlocul secolului al XV-lea a ajuns la gândirea minerală transparentă. Astfel, dacă privim omul actual ca spectator al lumii exterioare, trebuie să spunem: El a dezvoltat, drept trăsătură umană, vederea lumii minerale. Însă importanța acestei gândiri minerale trebuie prezentată cum am făcut-o eu mai înainte.

Cine nu ştie nimic despre esența stării minerale, nu poate ajunge, începând cu starea vegetală, decât până la animal. Căci animalul poartă în sine vegetalul în aceeaşi formă în care noi purtăm în prezent mineralul. Oswald Spengler începe cu nivelul vegetal, nu depăşeşte nivelul

animal, pe om îl acceptă numai în măsura în care este un animal; gândirea, care nu poate fi înțeleasă în toată semnificația ei decât începând cu secolul al XIV-lea - şi care poate fi acceptată aşa cum am prezentat-o mai înainte -, apare ca fiind ceva ininteligibil. Din această cauză el o lasă să coboare cât poate de mult în jos, în domeniul animal, astfel încât îl vedem cercetând cum percepția senzorială devine la animal un fel de judecată. În consecință, Spengler încearcă să prezinte gândirea ca pe un fel de supralicitare a vieții de percepție animală.

În fapt, nimeni nu a spus atât de bine ca Oswald Spengler cum, cu ajutorul gândirii abstracte, omul nu ajunge azi decât la lumea extraumană; el nu mai înțelege lumea umană. Ceea ce este caracteristic omului, faptul că el poate gândi, este prezentat ca un fel de supliment inexplicabil şi de prisos pentru om. După Spengler, gândirea este ceva cât se poate de inutil pentru om: „Înțelegerea derivată din simțire se numeşte gândire. Gândirea a purtat întotdeauna un conflict, o dilemă în starea de veghe a omului. Ea a apreciat de timpuriu rațiunea şi senzorialitatea, ca forță sufletească înaltă şi măruntă. Ea a creat opoziția funestă între lumea de lumină a ochiului, numită lume aparentă şi înşelăciune a simțurilor, şi o lume literalmente imaginată, în care noțiunile cu nuanță de lumină discretă, pe care nu o leapădă niciodată, îşi mână fiinta lor."

În timp ce spune aceste lucruri, Spengler dezvoltă o idee deosebit de curioasă, şi anume aceea că, în fond, întreaga civilizație spirituală a omului este dependentă de ochi, că este derivată din lumea luminii, iar noțiunile nu sunt, de fapt, decât vederi în lumină, mai fine, întrucâtva distilate, mijlocite de ochi. Oswald Spengler nu ştie că gândirea nu preia în sine numai lumea de lumină a ochiului, ci că ea asociază această lume de lumină a ochiului cu întregul om. Este cu totul altceva dacă gândim la o entitate care este legată de percepția cu ajutorul ochiului sau dacă vorbim de reprezentări. Spengler vorbeşte şi de reprezentare, dar tocmai prin aceasta el vrea să furnizeze dovada că gândirea este un fel de vis al creierului şi o lume de lumină mai subtilă din om.

Aş vrea să ştiu dacă cu o gândire pur abstractă, dar cu o rațiune umană sănătoasă se poate asocia vreodată cuvântul „a plasa" (în l. germană, *stellen*, n. tr.), atunci când este înțeles corect, cu ceva care să aparțină lumii luminii. „A te plasa, asta o faci cu ajutorul picioarelor; în această acțiune este implicat întregul om. Dacă cineva spune: „a plasa înainte", „a reprezenta" (în 1. germană, *vorstellen*, n. tr.), el leagă obiectul luminii cu ceea ce viețuieşte ca ceva dinamic, ca acțiune de forță, ca ceva care se afundă în adevăr. Cu ajutorul gândirii realiste noi ne afundăm cu totul în realitate. Gândurile cele mai importante - făcând abstracție de cele matematice - conduc la ideea că în ele nu avem numai un organism de lumină, aerian, ci şi ceea ce omul deține ca viețuire sufletească, datorită faptului că el o lasă să fie luminată, dar păstrând, în acelaşi timp, contactul cu realitatea.

Din acest motiv, tot ce dezvoltă Oswald Spengler în legătură cu această lume a luminii transformată în gândire nu este decât o vorbărie spirituală! Trebuie spus răspicat că introducerea la acest al doilea volum este o vorbărie spirituală care se ridică la asemenea afirmații: „Această sărăcire a senzorialului înseamnă în acelaşi timp o aprofundare incomensurabilă. Starea de veghe umană nu mai este simpla tensiune dintre trup şi ambianță. Ea se numeşte acum viața într-o lume a luminii închisă în cerc. Trupul se mişcă în spațiul văzut. Viețuirea adâncului este o pătrundere în forță în depărtări vizibile dintr-un centru al luminii; este acel punct pe care îl numim Eu. Eul este o noțiune aparținând luminii."

Cel care sustine că Eul ar fi o notiune a luminii nu ştie cât de intim este legată viețuirea Eului în organismul uman, de exemplu, cu viețuirea gravitației, nu ştie nimic despre mecanica viețuită, care poate apărea deja în organismul uman! Atunci când ea apare, în mod conştient, atunci se face şi saltul de la gândirea abstractă la gândirea concretă, reală, care conduce în realitate.

Ai vrea să spui: Oswald Spengler este un exemplu perfect pentru faptul că gândirea abstractă a devenit „aeriană", ba chiar „luminoasă", care antrenează pe om departe de adevăr, astfel încât undeva, afară, în lumină, se împleticeşte buimac şi nu are habar de faptul că există şi o gravitaţie, că există şi ceva care poate fi viețuit, nu numai văzut. Punctul de vedere al privitorului, de exemplu al lui *John Stuart Mill* (Nota 34) este dus aici la extrem. Din această cauză, cartea este deosebit de caracteristică pentru vremea noastră.

O frază de la pagina 13 pare să fie foarte spirituală, dar luată în fond nu este decât „vântos-luminoasă": „Construieşti reprezentare după reprezentare şi ajungi la o arhitectură de gânduri în stil mare, ale cărei construcții stau în perfectă claritate, parcă, într-o lumină interioară."

Este o simplă frazeologie; ceea ce este vegetal Spengler consideră că este „adormit"; aceasta reprezintă lumea care doarme cu adevărat în jurul nostru. El crede că lumea devine „trează" în regnul animal, că animalul dezvoltă în sine un fel de microcosmos. El nu ajunge până la depăşirea animalului; dezvoltă numai relaţia dintre vegetal şi animal, prezintă planta în stare de somn, animalul în stare de veghe.

Somn:	mineral
	vegetal
Veghe:	animal
	uman.

Dar tot ceea ce se întâmplă în lume are loc, de fapt, sub influenţa a ceea ce doarme. Animalul - Oswald Spengler ia în considerare aici şi omul - are somnul în sine. Tot ce are importanţă pentru lume rezultă din starea de somn, deoarece somnul are mişcarea în sine. Starea de veghe nu are în sine decât tensiuni, care determină în interior diverse discrepanţe şi care, din păcate, ajung în Cosmos ca ceva exterior. În fond, un adevăr independent provine din starea de somn.

Şi în această supă plutesc tot felul de astfel de puncte de grăsime mai mult sau mai puţin inutile sau gustoase; acesta este elementul animal. Dar supa ar putea exista şi fără aceste puncte de grăsime. Numai că ele aduc în cadrul realităţii ceva. În somn, nu găsim Unde-le şi Cum-ul, aici nu găsim decât Când-ul şi De ce-ul. Omul, care, ca animal, conţine şi vegetalul (despre rolul mineralului în om Oswald Spengler nu are cunoştinţă), în măsura în care este vegetal trăieşte în timp; el se plasează în Când şi De ce, în timp ce ceea ce a premers este De ce-ul a ceea ce a succedat. Acesta este cauzalul. Şi prin faptul că omul există în istorie, el trăieşte, de fapt, ceea ce este vegetal. Ceea ce este animalic, şi o dată cu acesta şi umanul, care caută Unde-le şi Cum-ul se adaugă la celelalte. Acest lucru este interesant pentru tensiunile interioare; dar ele nu au de-a face cu ceea ce se întâmplă cu adevărat în lume. Astfel încât se poate spune: Prin interacţiunile cosmice îi sunt implantate lumii Când-ul şi De ce-ul pentru succesiunea timpurilor.

Şi în această supă înoată tocmai aceste punete de grăsime cu Unde-le şi Cum-ul lor. Şi când omul, care este un astfel de punct de grăsime, înoată aici, Unde-le şi Cum-ul său nu privesc, de fapt, decât tensiunile sale, starea sa de veghe. Ceea ce el face ca fiinţă istorică vine din somnul său.

Mai de mult se spunea ca o fantezie religioasă: Ce-i al tău îţi dă Domnul în timpul somnului. Omului lui Spengier Natura îi dă în timpul somnului. Aceasta este gândirea uneia dintre cele mai importante personalităţi ale prezentului, care se zbate mai întâi în natura vegetală, pentru a nu mai ieşi din aceasta decât până la nivelul naturii animale, în care atrage şi umanul.

S-ar putea crede că această zbatere ar evita, în spiritualitatea ei, cele mai grave erori pe care gândîrea le-a făcut în trecut; că ea şi-ar fi cumva credincioasă sieşi. Dacă şi aşa starea vegetală trebuie să se reverse peste istoria omenirii, ea să rămână totuşi la starea vegetală. Totuşi nu s-ar putea ticlui bine o contemplare istorică având la bază omul regnului vegetal. Oswald Spengler face reflecții istorice foarte spirituale cu privire la ceea ce omenirea realizează în evoluția ei în somn, în sens vegetal. Pentru a avea ceva de spus despre acest somn al omenirii el se foloseşte de antropomorfism, deformând totul în mod artistic, introducând omul peste tot cu ajutorul fanteziei. Din această cauză, deja la pagina 9, vorbeşte despre planta care nu are o stare de veghe, pentru că vrea să afle cu ajutorul ei cum trebuie să scrie istoria şi să furnizeze o descriere a ceea ce fac oamenii din somnul lor. Citiți numai primele fraze de la pagina 9:

„O plantă îşi duce existența fără stare de veghe." Bun!
„În somn, toate ființele devin plante", spune el. Aşadar şi omul, ca şi animalul. Frumos!
„Tensiunea față de ambianță s-a stins, mersul vieții continuă." Acum urmează o frază capitală:
„O plantă nu cunoaşte decât relația față de Când şi De ce."

Deci planta începe nu numai să viseze, ci şi să „cunoască" în somnul ei fericit. Ne aflăm deci în fața presupunerii că acest somn, care trebuie să se răspândească curgând ca istorie în evoluția umană, ar putea să înceapă, de fapt, să şi vegheze. Atunci Oswald Spengler ar putea scrie istorie cu aceeaşi îndreptățire cu care, compunând literatură, îi atribuie plantei o cunoaştere a lui Când şi De ce. Această esență a somnului plantei are calități cât se poate de interesante: „Țâşnirea primelor vârfuri verzi din solul iernii, umflarea mugurilor, întreaga forță a înfloririi, a răspândirii parfumului, a luminării, a maturării: toate acestea sunt dorință de împlinire a unui destin şi o permanentă căutare nostalgică a Când-ului."

Dar se poate scrie foarte uşor istoria ca viață vegetală, dacă te pregăteşti prin antropomorfisme pentru aceasta!

Oswald Spengler spune mai departe: „Unde-le nu poate avea nici un sens pentru o existență vegetală. Este problema cu care omul care se trezeşte regândeşte zilnic lumea sa. Căci numai pulsul existenței străbate prin toate generațiile. Starea de veghe începe din nou pentru fiecare microcosmos: aceasta este deosebirea dintre procreare şi naştere. Una este garanție a duratei, cealaltă este un început. Din această cauză o plantă este zămislită, dar nu născută. Ea este aici, dar nici o trezire, nici o primă zi nu aşterne o lume a simțurilor în jurul ei."

Dacă vrei să analizezi gândurile lui Spengler trebuie să te aşezi ca Hopa-Mitică, în cap, şi apoi să revii la poziția normală, pentru a putea regândi ceea ce în sens uman este gândit direct, fără evaluare critică. Deoarece Spengler îşi pregăteşte o asemenea metafizică, o asemenea filosofie, el ajunge să spună: Acest lucru care doarme în om, ceea ce este în om ca o plantă, acesta face istoria. Ce este acest lucru? Sângele, sângele care curge prin generații.

Oswald Spengler îşi pregăteşte o metodă, pentru a putea spune: Întâmplările cele mai importante care au loc în omenire se produc prin sânge. La aceasta el trebuie să mai adauge câteva salturi ale gândurilor: „În această privință starea de veghe are aceeaşi semnificație cu «a stabili», fie că este vorba de simțul tactil al unui infuzor, fie că este vorba de gândirea umană de cel mai înalt rang."

Da, dacă gândeşti atât de abstract nu vezi deosebirea dintre pipăitul unui infuzor şi gândirea de cel mai înalt rang a unui om! Şi ajungi la tot felul de afirmații extravagante: că această gândire este un dar al întregii vieți umane, că din sânge urcă faptele, din sânge se face istoria. Şi dacă unii gândesc la toate acestea, ele reprezintă o reflectare abstractă şi nu are nici cea mai slabă legătură cu evenimentele: „Faptul că nu numai trăim, ci şi ştim ceva despre «viață»

este rezultatul contemplării ființei noastre în lumină. Dar animalul cunoaşte numai viața, nu şi moartea."

Şi astfel el trage concluzia că, de fapt, un lucru important trebuie să iasă din întuneric, din ceea ce este de natură vegetală, din sânge, şi că cei care au făcut ceva în istorie nu au plecat de la o idee, de la o gândire, ci gândurile rămân la marginea lucrurilor. Despre ceea ce produce gândirea, Oswald Spengler nu are suficiente cuvinte denigratoare.

Şi acestor lucruri le opune pe toți cei care acționează cu adevărat, pentru că lasă gândirea să fie gândire, pentru că lasă gândirea să fie treaba celorlalti.

„...cel activ este un om întreg: la contemplativ ar vrea să acționeze un singur organ, fără trup şi împotriva acestuia."

„Căci numai cel care acționează, omul destinului" - aşadar cel pe care nu-l afectează cu nimic gândurile - „trăieşte în lumea adevărată, lumea deciziilor politice, războinice şi economice, care nu ia în calcul noțiunile şi sistemele. Aici o lovitură bună este mai valoroasă decât un sfârsit bun".

Iată o vorbire clară! ~Dar atât de clară, încât se recunoaşte cine a vorbit; în definitiv a scris unul „care face pete de cerneală şi este un vierme al cărților", care se desfăşoară pentru a fi la îndemâna altora. Căci cel care scrie trebuie să fie „un făcător de pete de cerneală şi vierme al cărților". „Există oameni ai destinului şi oameni ai cauzalitătii. Omul cu adevărat viu, țăranul şi războinicul, bărbatul de stat, conducătorul de oşti, omul de lume, comerciantul, cel care vrea să se îmbogățească, să comande, să domnească, să lupte, să îndrăznească, organizatorul şi întreprinzătorul, aventurierul, scrimerul şi jucătorul sunt despărțiti printr-o întreagă lume de omul „spiritual", de sfânt, de preot, de savant, de idealist şi de ideolog." Ca şi cum nu ar fi existat niciodată confesionale şi părinți spoveditori! Dar există şi alte ființe de la care îşi preiau ideile toate categoriile de oameni amintite. În societate pot fi întâlniti tot felul de oameni care sunt pomeniți aici, bărbați de stat, conducători de oşti, bărbați de Iume, comercianți, scrimeri, jucători şi aşa mai departe, chiar şi prezicătoare şi ghicitoare în cărți! Astfel încât lumea prin care bărbatul de stat, politicianul şi alții ar trebui să fie despărțiți de oamenii „spirituali" nu are în realitate o dimensiune atât de uriaşă. Acela care poate contempla viața va înțelege că aşa ceva se scrie numai făcând abstracție de orice cunoaştere a vieții. Iar Oswald Spengler, care este un bărbat spiritual şi o personalitate importantă, face acest lucru cât se poate de temeinic. După ce a spus că în domeniul evenimentelor reale o lovitură bună este mai valoroasă ca un sfârşit bun, el continuă astfel: „Există un sens în disprețul cu care soldatul şi bărbatul de stat din toate timpurile au privit în jos, la făcătorii de pete de cerneală şi la viermii cărților, care erau de părere că istoria lumii ar exista de dragul spiritului, ştiinței sau chiar al artei. S-o spunem fără echivoc: Înțelegerea eliberată de simțire nu este decât o parte a vieții, şi nu cea hotărâtoare. Într-o istorie a gândirii occidentale numele lui Napoleon poate lipsi, în istoria adevărată însă Arhimede, cu toate descoperirile sale ştiințifice, a fost poate mai puțin eficient decât acel soldat care l-a doborât cu prilejul asaltului Siracuzei."

Dacă lui Arhimede i-ar fi căzut în cap o cărămidă, după această teorie cărămida amintită ar fi fost mai valoroasă decât ceea ce a produs Arhimede, în sensul istoriei adevărate, logice. Dar aceste citate nu aparțin unui jurnalist mediocru, ele sunt produsul unuia dintre oamenii cei mai înzestrati de astăzi. Acesta este faptul cel mai important, că un asemenea lucru îl scrie unul dintre oamenii cei mai deştepți.

Gândirea pluteşte pe deasupra. Care este aşadar lucrul cel mai eficient? Sângele.

Cineva care vorbeşte despre sânge dintr-un punct de vedere ştiințific va pune mai întâi

problema cum ia naştere sângele, ce legătură are sângele cu nutriția. În intestine sângele încă nu este prezent; el este plăsmuit doar în orn. Sângele curge în timp, prin generații (dacă poate fi constituită o reprezentare mistică proastă, aceasta este). Tot ce au spus cândva despre viața lor sufletească unii mistici, cel puțin în parte nebuloşi, nu a fost atât de rău ca mistica spengleriană a sângelui. Se face trimitere la ceva care scapă oricărei posibilități de cunoaştere şi nu numai în sensul că nu putem gândi asupra acestor lucruri - aceasta n-ar însemna nimic, după Oswald Spengler, care consideră că nu este necesar să gândim, gândirea fiind doar un lux al vieții -, dar dacă vrem să rămânem raționali ar trebui să încetăm să vorbim despre ceva atât de puțin accesibil cum este sângele.

Din acest punet de vedere este posibil să începem o abordare a istoriei cu următoarele fraze: „Toate evenimentele mari ale istoriei sunt purtate de asemenea ființe de natură cosmică, de popoare, de partide, de armate, de clase, în timp ce istoria spiritului se desfăşoară în colectivități şi cercuri incoerente, şcoli, organizații de culturalizare, curente, «-isme». Şi aici survine o problemă de destin, dacă asemenea mase îşi găsesc la momentul hotărâtor un conducător sau dacă sunt mânate mai departe la întâmplare, dacă conducătorii hazardului sunt oameni de rang înalt sau personalități cu totul neînsemnate, ridicate de valul întâmplărilor, ca Pompei sau Robespierre. Bărbatul de stat este caracterizat prin aceea că înțelege toate aceste mase care se formează şi se dizolvă în decursul timpului, cu forța şi durata lor, în orientarea şi intenția lor, dar în acest caz este o problemă de coincidență dacă le poate domina sau dacă este antrenat de ele."

Cu aceasta se inaugurează o abordare a istoriei care face ca învingător peste toate să fie ceea ce pătrunde în devenirea istorică prin spirit: sângele.

„O putere nu poate fi răsturnată decât prin altă putere, nu printr-un principiu, şi în afară de bani nu există nici o altă putere" - decât sângele, este părerea lui Spengler. „Banul nu este întrecut decât de sânge. Viața este începutul şi sfârşitul, curgerea cosmică în formă microsomică. Este realitatea în cadrul lumii istoriei. În fata cursului irezistibil al succesiunii generațiilor dispare orice lucru pe care starea de veghe l-a construit în lumile sale spirituale. În istorie este vorba de viață, şi numai de viață, de rasă, de triumful voinței pentru putere şi nu de victoria adevărurilor, invențiilor sau banilor. Istoria mondială este judecata mondială: ea a dat întotdeauna dreptate vieții mai pline, mai sigure de sine, a dat dreptate indiferent dacă era drept în fața stării de veghe şi a sacrificat întotdeauna adevărul în fața forței, a rasei, a condamnat la moarte oameni şi popoare pentru care era mai important adevărul decât faptele şi dreptatea mai esențială decât forța. Astfel, spectacolul unei culturi înalte, această întreagă lume de zeități, arte, gânduri, bătălii, orașe, se încheie cu faptele primordiale ale atotputernicului sânge, care este totuna cu talazurile cosmice veşnic rotitoare. Starea de veghe luminoasă, bogată în forme, se afundă din nou în serviciul existenței, aşa cum ne demonstrează perioada imperială chineză şi cea romană; timpul învinge spațiul, este cel care în mersul său implacabil încorporează hazardul efemer al culturii de pe această planetă în hazardul-om, o formă în care hazardul-viață curge un timp, pe când în lumea luminii, a ochilor noştri se deschid în fundal orizonturile curgătoare ale istoriei Pământului şi ale istoriei stelelor."

„Nouă însă, care am pus un destin în această cultură şi în această clipă a devenirii noastre, în care banul îşi sărbătoreşte ultimele sale victorii, iar moştenitorul său, cesarismul, se apropie uşor şi implacabil, ne este dată prin aceasta, direcția voinței şi a obligației, fără să merite să nu trăieşti."

Acestea sunt vorbele lui Oswald Spengler cu referire la cesarismul care vine, la aceea ce va apărea înainte de dispariția totală a culturilor Occidentului, şi care va cuprinde cultura actuală.
V-am înfătisat astăzi aceste lucruri din cauză că omul treaz - Oswald Spengler nu acordă nici

o importanță omului treaz! - şi în cazul când este antroposof trebuie să fie atent la ceea ce se întâmplă. Am vrut să mă refer din acest punct de vedere la o anumită problemă a timpului nostru. Dar nu aş încheia cum se cuvine, dacă v-aş spune despre această problemă numai atât. Din această cauză, înainte de a lua o pauză mai lungă, voi ține o conferință miercurea viitoare, înaintea călătoriei mele la Oxford.

CONFERINȚA a VII-a

Dornach, 9 august 1922

Autorul despre care am vorbit ultima oară ar trebui să dea de gândit tocmai celor care aparțin mişcării antroposofice. Vedem în Oswald Spengler o personalitate stăpână pe foarte multe cunoştințe ştiințitice. Se poate chiar spune că multe idei care au devenit în ultimele secole bunul omenirii civilizate sunt cunoscute de Spengler. El a asimilat cunoştințe din mai multe ştiințe sau cel puțin idei întâlnite în diferite ştiințe.

Speculațiile sale sunt uneori seducătoare. Este în cea mai mare măsură ceea ce în Europa Centrală - nu în Franța, ci în Europa Centrală - poate fi numit un om spiritual. În orice caz, pentru spiritualitatea franceză gândurile lui Oswald Spengler sunt prea complicate şi prea dense. Dar, aşa cum am spus, în sens central-european el poate trece perfect drept un gânditor de spirit. L-am putea numi cu greu un gânditor elegant în sensul cel rnai bun al cuvântului, deoarece prezentarea gândurilor sale, în ciuda oricărei spiritualități, are ceva teribil de pedant. Şi se poate chiar vedea cum în spatele gândurilor acestui om de spirit pândeşte insistent un ochi fățarnic. În orice caz, în înseşi gândurile sale există ceva grosolan.

Aş spune că acestea sunt mai mult considerații estetice. Important este că în fața noastră se află o personalitate care are idei potrivite timpului, care însă nu acordă nici o importantă gândirii în general. Căci Oswald Spengler nu consideră hotărâtor pentru adevărata devenire a lumii ceea ce vine din gândire, ci apreciază ca fiind hotărâtoare impulsurile instinctive ale vieții. În consecință, gândirea pluteşte deasupra vieții, ca ceva ce ține de risipă, am putea spune, de lux, astfel încât, după el, gânditorii reflectează asupra vieții, dar din această gândire a lor nu poate să pătrundă nimic în viață. Viața există deja, când gânditorii îşi formulează concepțiile lor asupra ei.

Atunci când un gânditor ajunge să stăpânească ideile prezentului cu un oarecare grad de universalitate, el deja le simte ca fiind sterile, nefertile. EI nu se adresează însă acestor idei, ci acelui ceva care există în viața instinctivă şi vede civilizația actuală din punctul de vedere care rezultă pentru el pe această cale.

O priveşte astfel încât spune: Ceea ce a produs civilizația contemporană este în declin în toate privințele. Nu poți decât să speri că o dată şi o dată din ceea ce Spengler numeşte „sânge" va apărea ceva care nu va mai colabora cu ceea ce este civilizația actuală, ci va nimici totul şi va aşeza în loc o forță care să-şi aibă originea numai în domeniul instinctelor.

Oswald Spengler vede cum oamenii civilizației mai noi au devenit treptat sclavi ai vieții dominată de maşini. El nu vede însă cum în cadrul acestei vieți, mai ales în domeniul tehnicii - pentru că față de spiritual tehnica este complet goală de conținut -, poate apărea posibilitatea libertății umane, chiar ca o reacție. Despre acest lucru el nu are cunoştință.

Ultima oară am atras atenția asupra faptului că Spengler spune: Omul de stat, practicianul, comerciantul şi alții acționează cu toții din impuls, nu din gândire. În glumă am spus: Oswald Spengler pare să nu fi observat niciodată că există şi părinți spoveditori şi alte lucruri asemănătoare. Nu a observat nimic altceva, relația cu părintele spoveditor reprezentând pentru el un aspect secundar, decadent, aparținând istoriei lumii.

Dacă privim retrospectiv evoluția umană, vom vedea cum aşa-zişii oameni ai faptei, acei oameni care au de făcut ceva în lume, fie se adresează oracolelor, fie, în perioade mai timpurii, acelor concluzii care sunt recunoscute ca fiind deciziile lumii spirituale în cadrul Misteriilor. Este suficient să ne gândim cum cei care obțineau informațiile privind deciziile lumii spirituale în Misterii le transmiteau acelora care voiau sau trebuiau să devină oameni ai faptelor. Când pătrundem retrospectiv în evoluția umană descoperim cum din lumea spirituală - şi nu din sânge, căci această teorie a sângelui este ceva cât se poate de mistic, de nebulos - aşadar, nu dintr-un eventual substrat întunecos al sângelui, ci din spirit se obțineau impulsurile care pătrundeau apoi în faptele pământene.

Intr-un anume sens, aşa-numiții oameni ai faptei erau unelte pentru marile creații spirituale, a căror orientare era recunoscută în cadrul cercetării spirituale din Misterii. Noi găsim ecouri ale Misteriilor pretutindeni în istoria greacă şi în cea romană; dar le mai recunoaştem şi în tot cursul primei părți a evului mediu.

V-am atras atenția că nu putem înțelege legenda lui Lohengrin decât dacă ştim s-o urmărim retrospectiv, din lumea fizică exterioară până în Cetatea Graalului evului mediu timpuriu sau, de fapt, mijlociu.

Aşadar, atunci când Oswald Spengler crede că din sânge se nasc evenimentele istoriei universale şi că acestea nu au nimic a face cu ceea ce pătrunde în oameni prin gânduri dovedeşte o înțelegere cu totul greşită a adevăratului mers al evoluției umanității.

În timpurile mai vechi oamenii erau dependenți într-o mare măsură de cercetarea lumii spirituale, atunci când voiau să facă ceva. Atunci trebuia cercetată, dacă ne este îngăduit să ne exprimăm astfel, intenția zeilor. Acest raport de dependență față de zei pe care-l avem în vedere îi făcea pe oamenii timpurilor mai vechi să fie neliberi. Ei erau tratați ca nişte recipiente în care zeii îşi turnau substanțele, substanțe spirituale, sub a căror influență acționau oamenii.

Pentru ca oamenii să poată deveni liberi era necesar să înceteze această influență. Prin aceasta, gândurile lor deveneau tot mai mult imagini. Gândurile mai vechi ale umanității erau în mult mai mare măsură realități. Iar Oswald Spengler atribuie sângelui tocmai realitățile care existau în gândurile omenirii mai vechi, acele substanțe care acționau prin oameni, în tot cursul evului mediu.

Apoi au venit vremuri noi. Gândurile oamenilor şi-au pierdut conținutul lor divin, conținutul lor substanțial. Ele au devenit simple imagini abstracte ale gândurilor. Numai că acestea nu mai sunt obligatorii. Numai prin aceste imagini abstracte ale gândurilor omul poate deveni liber.

De-abia acum, în cursul secolelor mai noi, până în secolul al XX-lea, omul a descoperit în el altceva decât structura organică necesară modelării unor astfel de imagini. Aceasta a însemnat educarea omenirii pentru libertate. Omul nu mai avea imaginațiuni sau inspirații atavice, aşa cum era cazul în timpurile mai vechi. El nu avea decât imagini de gânduri. În aceste imagini de gânduri el putea deveni tot mai mult liber, pentru că imaginile nu pot constrânge. Dacă în imagini avem impulsuri morale, acestea nu mai pot constrânge, aşa cum se întâmpla în substanța veche a gândurilor. Atunci ele acționau asupra omului ca forțe naturale. Imaginile de gânduri mai noi nu mai actionează ca forțe naturale. Din această cauză trebuie să li se dea drept conținut ceea ce cunoaşterea naturii obține prin simpla observare cu ajutorul simțurilor. Prin aceasta se obținea o ştiință de observație senzorială, care umplea gândurile din afară; din interior însă, ele voiau tot mai puțin să se umple cu ceva. Astfel încât oamenii trebuiau să apeleze, dacă doreau să mai dispună de gânduri pline de conținut, la

tradițiile vechi, aşa cum se întâmpla fie în diferite confesiuni religioase devenite tradiționale, fie în societăți secrete, aşa cum înfloreau acestea pe toată întinderea Pământului. Marea masă a oamenilor a fost reunită în cele mai diverse confesiuni religioase, unde oamenilor li se prezenta ceva al cărui conținut îşi avea originea în timpuri mai vechi, când gândurilor le mai era dat un conținut. Sau se organizau - sub formă de cult sau altfel - în cadrul societăților secrete, ceea ce se perpetua prin tradiție din timpuri mai mult sau mai puțin vechi. Gândurilor li se conferea din afară un conținut senzorial de observații. Din interior ele primeau un continut de impulsuri vechi, devenite tradițional dogmatice.

Acest lucru trebuia să se întâmple şi în perioada cuprinsă între secolul al XVI-lea şi ultima treime a secolului al XIX-lea, deoarece atunci a mai acționat principiul spiritual numit principiul arhanghelului Gabriel; aşadar, numele acelei entități - este numai o terminologie, eu vreau să mă refer la o forță spirituală - care a acționat în sufletele umane în mod inconştient. Oamenii înşişi nu aveau în interioritatea lor nici un conținut. Pentru viața lor spiritual-sufletească ei preluau un conținut tradițional. Dar în felul acesta oamenii nu simțeau că participă la acest conținut spiritual. Primul care a simțit această neparticipare, dar care nu a putut ajunge la existența unei noi spiritualități a fost Friedrich Nietzsche. Din această cauză el a pierdut orice impuls pentru conținutul spiritual-sufletesc. Şi atunci a căutat impulsuri cât se poate de nedeterminate, impulsuri ale puterii şi altele asemănătoare.

Oamenii nu au nevoie numai de un conținut spiritual pe care să-l cuprindă în gândurile lor abstracte, ci de căldura interioară care poate apărea în acest conținut spiritual şi care este un lucru deosebit de important.

Această căldură interioară era obținută de marea masă a oamenilor prin diferite acțiuni cultuale sau altele asemănătoare acestora, care aveau loc în cadrul diferitelor confesiuni. În comunitățile masonice sau în alte societăți secrete din timpurile mai noi se turna în suflete şi această căldură.

Acest lucru era posibil în perioada gabrielică despre care vorbim datorită faptului că pretutindeni pe Pământ erau prezente spiritele elementare rămase încă din evul mediu. Numai că pe măsură ce se înainta în secolul al XIX-Iea şi cu atât mai mult în secolul al XX-lea acestor spirite elementare care existau în toate fenomenele naturale le-a devenit din ce în ce mai greu să paraziteze viața socială a oamenilor. Existau aici multe lucruri care se opuneau în mod inconştient acestui fapt, tocmai în timpurile mai noi.

Când în asemenea societăți secrete bazate pe tradiție - este de necrezut cât de „vechi" şi de „sfințite" trebuie să fie toate aceste culte ale societăților secrete - se desfăşurau acțiuni de cult sau când se transformau învățături în sensul tradiției vechi, ca un ecou al vechilor Misterii, acest lucru convenea anumitor spirite elementare. Prin faptul că oamenii nu se concentrau în timpul oficierii unei slujbe oarecare, din care nu înțelegeau nimic, apărea în fața lor ceva de o infinită înțelepciune: erau prezenți, nu înțelegeau de fapt nimic, dar înțelegerea lor ar fi fost posibilă. Atunci soseau ființele elementare şi gândeau cu ajutorul rațiunii umane pe care oamenii nu o foloseau. Oamenii îşi dezvoltaseră mult cugetarea liberă, dar nu o foloseau. Ei preferau să asiste la ceva care ținea de tradiție, fără să gândească. Şi astăzi lucrurile stau tot aşa, cu toate că oamenii actuali ar putea gândi, dacă ar vrea să-şi folosească rațiunea. Dar nu le place acest lucru, nu-l fac, nu simt o înclinație pentru gândirea activă. Le place să spună: Ah, pentru asta trebuie să faci un efort, acest lucru este abstract, este ceva care necesită o muncă interioară!

Dacă oamenilor le-ar plăcea să gândească nu ar frecventa cu atâta plăcere tot felul de spectacole cinematografice, unde nu poti şi nici nu ai nevoie să gândeşti; aici totul se derulează. Acel foarte puțin care ar mai trebui gândit este scris pe ecran şi se poate citi. Încet şi treptat s-a dezvoltat în cursul epocii mai recente lipsa de simpatie pentru gândirea

interioară activă. Oamenii au pierdut aproape cu totul obiceiul de a gândi. Dacă undeva se ține o conferință care nu este însoțită de proiecții de imagini şi unde ar trebui să mai şi gândeşti putin, oamenii preferă să doarmă. Poate că se mai duc la conferință, dar dorm, pentru că gândirea activă nu se bucură de o vogă deosebită.

Şi tocmai la această voință de a nu gândi timp de secole s-au adaptat cele mai multe activități desfăşurate de diferitele societăți secrete. Asemenea ființe elementare, care încă mai aveau legături cu oamenii în prima jumătate a evului mediu, când se mai efectuau experiențe de laborator, experiente alchimice care îi făceau pe oameni să gândească asupra felului în care participau aceste entități spirituale la ele, existau pretutindeni.

Şi de ce nu ar fi folosit ele prilejul ce li se oferea! Oamenii aveau acum un creier cu care ar fi putut gândi; dar ei nu voiau să gândească. Aşa au ajuns să se implice aceste ființe elementare, care gândeau: Dacă oamenii înşişi nu-şi folosesc creierul, putem să-l folosim noi. Iar în aceste societăți secrete care nu iubeau decât ceea ce era traditional, aducând la suprafață numai lucruri vechi, interveneau aceste ființe elementare şi foloseau creierele umane pentru a gândi. În felul acesta, din secolul al XVI-lea a fost folosită de către spiritele elementare substanță aparținând creierului.

În evolutia umanității au pătruns foarte multe lucruri fără colaborarea oamenilor, idei bune, care se referau la conviețuirea oamenilor.

Pentru aceşti oameni o mare problemă era răspunsul la întrebarea: Ce se transmite, de fapt, de la om la om? Oamenii ar trebui să gândească, dar ei nu gândesc. Aşadar, ce este ceea ce acționează de la om la om?

Aceasta a fost o mare problemă pentru Goethe. Şi în această dispoziție sufletească a scris el *Meşterul Wilhelm* (*Wilhelm Meister*). Autorul descrie contexte sociale întunecate, care rămân inconştiente pentru om, dar care sunt dominante, fiind captate, duse mai departe în mod semicoşntient de unul sau de altul. Se întrețes tot felul de fire. Goethe încearcă să găsească aceste fire. El le caută. Şi în măsura în care a putut să le găsească el a vrut să le aducă până la dezvăluire în scrierea sa cu caracter de roman *Meşterul Wilhelm*.

Asemenea preocupări s-au întâlnit apoi în tot secolul al XIX-lea. Dacă oamenii ar avea înclinația să zăbovească asupra unei cărți mai mult decât timpul dintre două mese - asta este o exprimare figurativă, pentru că cei mai mulți oameni adorm între două mese, dacă au citit o treime din acest timp; apoi ei citesc următoarea treime între următoarele două mese, iar treimea cealaltă între următoarele două mese şi, datorită acestui fapt, totul se risipeşte -, ar fi bine dacă şi acele romane sau nuvele care se pot parcurghe între două mese sau între două gări de cale ferată i-ar impulsiona să gândească la cele citite. Acest lucru nu poate fi pretins de la timpurile actuale, dar dacă ştiți cum a căutat asemenea interacțiuni, de exemplu, *Gutzkow* în cartea sa *Vrăjitorul din Roma* şi în cartea sa *Cavalerii spiritului* (Nota 35), dacă analizați înlănțuirile sociale neobişnuite căutate de *George Sand* în romanele sale, veți putea observa cum în secolul al XIX-lea forțe nedeterminate acționează în subconştient; şi veți constata că autorii le urmăresc şi că ei se află, ca în cazul lui George Sand, în modurile cele mai diferite, pe urmele corecte.

Dar în ultima treime a secolului al XIX-lea aceste ființe elementare care gândeau cu creierele umane, care puneau stăpânire pe sufletele umane şi influențau contextele sociale se satură de această situație. Ele îşi satisfăcuseră necesitătile legate de istoria mondială. S-a mai întâmplat şi altceva care le-a împiedicat să continue această activitate parazitară. Această activitate s-a desfăşurat cu succes spre sfârşitul secolului al XVIII-lea şi cu precădere în secolul al XIX-lea; apoi aceste ființe elementare au ajuns să-şi exercite tot mai puțin dreptul lor. Şi aceasta deoarece din lumea spirituală au coborât în planul fizic tot mai multe suflete având multe

speranțe cu privire la viața pământeană.

După ce oamenii, când au fost copii, s-au jucat şi s-au zbenguit, au fost crescuți în vremurile mai noi în sărăcie, ei nu au devenit conştienti de faptul că au avut speranțe prea mari înainte de a coborî pe Pământ. Dar aceste stări sufleteşti au continuat să acționeze, transformându-se în emoții, şi mai acționează încă şi în prezent. De fapt, sufletele umane coboară în lumea fizică cu aşteptări deosebit de mari. De aici apar şi decepțiile care sunt trăite de mai mult timp de inconştient în sufletul copiilor, pentru că speranțele nu sunt totuşi satisfăcute.

Spirite alese care aveau impulsuri deosebit de puternice, creatoare de speranțe, au fost, de pildă, cei care au contemplat acest plan fizic şi, văzând că aici speranțele nu sunt satisfăcute, au scris utopii despre cum ar trebui să fie, cum s-ar putea face.

Ar fi deosebit de interesant să se studieze cum erau structurate aceste suflete care au coborât din lumile spirituale în existența fizică, sufletele marilor utopişti, şi a celor mai mici, care au gândit despre lucruri ce nu pot fi numite utopice, dar care înfățişează oamenilor un Paradis pe Pământ, ar fi interesant de ştiut cum erau, de fapt, structurate aceste suflete pentru pătrunderea lor în planul fizic terestru.

Această coborâre plină de aşteptări reprezintă un supliciu pentru ființele care trebuie să folosească creierul unor oameni plini de speranțe. Folosirea creierului nu le ajută când coboară oameni plini de speranțe. Până în secolul al XVIII-lea oamenii mai coborau încă cu aşteptări mai modeste. Atunci lucrurile erau favorabile folosirii creierelor de către alte entități, nu de entitățile umane. Dar în ultima treime a secolului al XIX-lea situația a devenit deosebit de acută pentru entitățile care trebuiau să folosească acest creier uman, în cazul oamenilor care coborau plini de speranțe. Aceste speranțe dădeau naştere la emoții subconştiente, lucru pe care-l resimțeau apoi aceste ființe, când voiau să folosesacă creierele. Din această cauză, ele încetează de a mai face acest lucru. În această situatie apare, în cadrul omenirii civilizate moderne, ideea că oamenii au gânduri, dar că şi le oprimă. Creierul s-a ruinat treptat, mai ales la clasele superioare, din cauza oprimării gândurilor. Alte ființe neumane care să ia în stăpânire aceste gânduri nu mai apar.

Acum oamenii au gânduri, dar nu ştiu ce să facă cu ele. Reprezentantul cel mai de seamă al acestei categorii de oameni care nu ştiu ce să facă cu gândurile lor este Oswald Spengler. El se deosebeşte de ceilalți prin aceea că, spre deosebire de ceilalți - oare cum ar trebui, de fapt, să ne exprimăm pentru a nu provoca o indignare prea mare atunci când, aşa cum se întâmplă întotdeauna, aceste lucruri sunt repovestite afară -, care şi-au neglijat cu totul creierul în anii tinereții, astfel încât acesta este înclinat să lase gândurile să se piardă, Spengler şi-a conservat creierul, astfel încât nu este atât de gol; el nu se afundă întotdeauna numai în sine, nu se ocupă numai de sine însuşi.

O mare parte a omenirii este interior în stare de piftie. Piftia se face din diferite produse rezultate la tăierea porcului care nu pot fi folosite nici măcar la pregătirea cârnaților şi care se amestecă cu componentele gelatinoase. Şi aş spune: Sub influențele cele mai aiuritoare produse de educație, creierul majorității oamenilor ajunge astfel în starea de piftie. Ei nu sunt vinovați. Nu vorbim despre aceasta în sens acuzator, ci mai degrabă într-un sens de disculpare, şi în sensul că îți este milă de creierele devenite piftii.

Vreau să spun că dacă oamenii nu ştiu ce să facă cu propria lor persoană, sunt striviti, comprimați şi în stare de piftie, în ei înşişi, atunci gândurile se pot afunda în aceste lumi inferioare ale creierului şi apoi din acestea în regiunile inferioare ale omului etc

Dar nu acesta este cazul unor oameni ca Oswald Spengler. Aceştia pot da formă gândurilor. Şi prin aceasta el este un om spiritual, el are gânduri. Dar aceste gânduri pe care le poate

avea omul devin ceva abia în cazul când ele capătă un conținut spiritual. Pentru aceasta este necesar să existe un conținut spiritual. E nevoie de conținutul pe care vrea să-l dea antroposofia; în caz contrar, ai gânduri, dar nu ştii ce să faci cu ele. Cu gândurile lui Spengler lucrurile stau - aproape ai vrea să spui că îți apare o imagine imposibilă - ca în cazul unui bărbat care în vederea unei căsătorii viitoare cu o doamnă a procurat tot felul de veşminte splendide, nu pentru el, ci pentru acea doamnă, dar ea fuge, părăsindu-l înainte de nuntă, iar el are acum aceste veşminte dar nu are pe cine să îmbrace cu ele!

Astfel puteți vedea ce gânduri minunate există la Spengler; ele sunt croite după modelele ştiintifice cele mai moderne, dar lipseşte doamna care ar trebui să se îmbrace cu aceste veşminte. Bătrânul Capella avea cel puțin, aşa cum am spus acum câteva săptămâni, retorica, gramatica şi dialectica, devenite cam caşectice. Acestea nu mai erau tot atât de durdulii ca muzele lui Homer sau ale lui Pindar, dar existau cele şapte arte libere care au figurat tot timpul evului mediu; mai dispuneai de cineva pe care să-l îmbraci cu veşmintele.

Dar acum a sosit timpul spenglerismului, timpul în care, să spunem, s-au confecționat haine, dar lipsesc ființele pe care le-ai putea îmbrăca cu ele şi, nu-i aşa, lipseşte doamna! Muza nu vine, hainele sunt aici. Şi astfel nu se poate face nimic cu toată garderoba de gânduri moderne. Gândirea nu există pentru a interveni în vreun fel în viață.

Lipseşte substanțialul, şi anume ceea ce ar trebui să vină din lumea spirituală. Acest lucru lipseşte. Şi atunci se dă explicația: Ei asta-i, toate astea sunt un nonsens, aceste veşminte există numai pentru a fi privite. Să le punem pe cuiere şi să aşteptăm ca din nedeterminarea mistică să apară o țărăncuță robustă, care la rândul ei nu are nevoie de veşminte frumoase; ea va rezulta din primordial cu caracteristicile la care ne putem aştepta.

Aşa se întâmplă cu spenglerismul: el aşteaptă să apară din nedeterminat; din nedefinit, din nediferentiat, impulsuri care nu au nevoie de haine de gânduri, iar hainele de gânduri le agață pe cuiere de lemn, pentru a fi privite; dacă ele nu ar fi nici măcar pentru a fi privite nu am putea pricepe de ce Oswald Spengler a scris două volume atât de groase care sunt absolut inutile. Ce să faci cu două cărți groase, dacă gândirea lipseşte din ele? Spengler nu dă însă nici un prilej de a deveni sentimental, altminteri ai putea găsi că unele pasaje sunt nostime. Aici trebuie să sosească Cezar! Dar Cezarul modern este acela care a procurat cât se poate de mulți bani şi a adunat laolaltă toți inginerii posibili, care prin spirit au devenit sclavii tehnicii, şi acum întemeiază cezarismul modern, bazat pe banii purtați de sânge sau pe sângele purtat de bani. În acest context, gândirea nu mai e importantă, ea stă în spate şi se ocupă cu tot felul de gânduri.

Dar omul scrie două cărți groase în care găsim gânduri frumoase. Totuşi acestea sunt absolut inutile. Ar fi fost mult mai înțelept dacă el ar fi folosit această hârtie pentru a elabora, să spunem, o rețetă prin care s-ar putea obține cele mai favorabile amestecuri de sânge de pe lume sau ceva asemănător. Asta este ceea ce, potrivit părerii sale, ar trebui făcut.

Nu există nici o corespondență între ceea ce ar trebui făcut şi ceea ce prezintă el în cărțile sale. Când citeşti aceste cărți ai sentimentul că poți spune: Da, omul ştie ceva, ştie cum este amurgul Occidentului, căci a înghițit toată această dispoziție sufletească a apusului, a amurgului; el este burduşit cu ea. Pentru a grăbi acest amurg al Occidentului n-ai putea face ceva mai bun decât să-l faci pe Oswald Spengler coordonatorul acestui proces. Căci el pricepe toate aceste lucruri, are acest calibru din punct de vedere spiritual. Şi în felul acesta este foarte reprezentativ pentru timpul său. El consideră că întreaga civilizație modernă se distruge. Fără îndoială, dacă toți vor face ca el, ea va dispărea. Aşadar, trebuie ca ceea ce scrie el să fe şi adevărat. Eu găsesc că are un adevăr interior uriaş.

Aşa stau lucrurile. Cel care se află pe terenul antroposofiei ar trebui să asculte cu atenție ceea

ce spune un spirit ca Oswald Spengler. Căci a lua în serios viața spirituală este tocmai ceea ce urmăreşte antroposofia. În antroposofie, în adevăr, nu este vorba să se pornească de la dogme, ci ca această viață spirituală, această viață spirituală substanțială să fie luată cu adevărat în serios, foarte în serios si să se înțeleagă că aceasta îl trezeşte pe om.

Este foarte interesant că Oswald Spengler spune: În gândire, omul este treaz - asta el nu o poate nega -, dar ceea ce este cu adevărat activ vine din somn, şi acest lucru este conservat în plantă şi în ceea ce este de natură vegetală în om. Ceea ce există în om de natură vegetală se manifestă în mod viu: somnul este viul. Veghea produce gânduri; dar cu starea de veghe apar numai tensiuni interioare.

Aşa s-a ajuns ca unul dintre oamenii cei mai înzestrați ai prezentului să afirme: Ceea ce fac trebuie să fie implantat în mine în timp ce dorm şi, de fapt, nu am nevoie să mă trezesc. Să mă trezesc este un lux, este un lux absolut. Ar trebui doar să umblu, iar ceea ce îmi trece prin minte în somn ar trebui să şi aduc la împlinire tot în somn. De fapt, ar trebui să umblu în vis. Este un lux faptul că, în timp ce umblu încolo şi încoace, mai există deasupra şi un cap care se bagă continuu în acest proces de a gândi asupra tuturor lucrurilor. Pentru ce aceasta? Pentru ce să fii treaz?

Dar aceasta este o dispoziție sufletească. Iar Spengler o exprimă cu mare precizie: Omul modern nu iubeşte această stare de trezie! Da, în acest sens apar tot felul de astfel de imagini! Am vrea să spunem că atunci când la începuturile Societății antroposofice, cu ani în urmă, se ținea o conferință existau întotdeauna în primele rânduri persoane care marcau somnul, chiar și în mod exterior, pentru ca să devină evidentă participarea adevărată, să iasă în evidență participanții cu adevărat interesați. Somnul este ceva deosebit de îndrăgit. Cei mai mulți realizează acest lucru; în ocaziile pe care le-am pomenit, lumea era liniştită în această privință. Dacă nu se aud sunetele specifice ale sforăitului, oamenii sunt cuminti, cel puțin sunt liniştiți. Dar Spengler este uimitor; el face gălăgie cu privire la lucruri pentru care alții nu-şi fac probleme. Ceilalți dorm; Spengler însă spune: Trebuie să dormi, nu trebuie să fii treaz. Şi îşi foloseşte toată ştiința pentru a face o pledoarie convingătoare pentru somn. Un om deosebit de spiritual face o pledoarie adecvată pentru somn!

Este un lucru căruia trebuie să-i acordăm atenție. Nu trebuie să faci gălăgie, ca Spengler, dar ar trebui să examinezi această atitudine şi apoi să realizezi cât de necesar este ca starea de veghe să fie înțeleasă, această stare de trezie tot mai accentuată care trebuie creată prin impulsurile spirituale ale antroposofiei.

Este necesar - trebuie să subliniem mereu acest lucru - ca starea de veghe, adevărata veghe sufletească, cea mai interioară, să înceapă a fi iubită treptat. De fapt, localitatea Dornach, în care ne aflăm, este privită cu antipatie tocmai pentru că vrea să îndemne la veghe, nu la somn, şi pentru că ar vrea să ia starea de veghe foarte în serios, ar vrea să introducă starea de trezie în toate lucrurile, trezie în artă, trezie în viața socială, trezie înainte de toate în cunoaştere, trezie în toată viața practică, în toate aspectele vieții umane.

Şi este necesar să se atragă din când în când atenția asupra acestor lucruri. Căci cel puțin în momente ca acesta în care ne aflăm acum, când trebuie să întrerupem aceste conferințe pentru un scurt timp, până la reîntoarcerea mea de la cursul ce urmează să-l țin la Oxford, trebuie să ne referim, ca de atâtea alte ori, la faptul că între noi trebuie să se instaureze o anumită înclinație spre starea de trezie, o preluare a ceea ce există în antroposofie, pentru a-i da o orientare spre starea de veghe a omului.

Iar starea de veghe nu se poate atinge fără zel şi sârguință. Dacă nu se manifestă un interes pentru această stare de veghe, pe care o vrea, de fapt, antroposofia, atunci poate vom mai organiza şi alte congrese, ba poate că ne vom plimba în stare de somnambulism, dar nu ne

vom trezi, ci vom continua să dormim laolaltă cu ceilalti oameni adormiți. Şi nici măcar nu vom sesiza simptomele care apar, cum este acest avocat gălăgios al stării de somn în evoluția omului, pe acest Oswald Spengler, căci el face gălăgie în favoarea somnului. El este cel care contestă că ar fi treaz, pledează cu atâta înfocare pentru somn. Este un somn atât de neliniştit! El se zvârcoleşte şi face din somn un spectacol. Vorbeşte în somn, şi chiar foarte frumos, dar nu este bine să vorbeşti în somn. Omenirea trebuie să se trezească!

Tocmai acest lucru se poate învăța de la Spengler, că omenirea trebuie să se trezească; altminteri, totul merge înainte, altminteri vor apărea din ce în ce mai mulți oameni care vor vorbi în somn şi care vor spune lucruri extrem de frumoase. Dar din aceasta nu va rezulta nimic pentru evoluția omenirii. Vom dezvolta în continuare cultura noastră occidentală, cu anexa ei americană, care se va afunda tot mai mult în instituții spitaliceşti în care oamenii nu doresc să se mai scoale, ci vor să doarmă continuu, în care ei vorbesc în somn, țin discursuri minunate care sunt admirate de alții; dar şi admirația nu mai este atunci decât tot un somn. Ceea ce admiră doarme, ceea ce este admirat doarme.

Aşadar, este imperios necesar să devenim conştienti de necesitatea trezirii. În cadrul Societății antroposofice acest lucru ar trebui să fie conceput ca un fel de program dintre cele mai importante: Vrem să ne trezim! Atunci vom vedea oameni, multi oameni, mergând cu totul altfel în jurul nostru, chiar şi printre antroposofi, dacă vor să fie total treji şi proaspeți. Pot fi astfel, căci antroposofia îi poate împrospăta. Simțiti cum poate împrospăta antroposofia şi cum nu este ea adecvată zvârcolirii în pat şi vorbirii în somn, cum poți deveni proaspăt atunci când cuprinzi în toată ființa ei antroposofia; proaspăt pe toate tărâmurile, al artei, religiei şi ştiinței, al practicii.

Încercați să gândiți, cât nu vom fi împreună, cum puteți obține sfaturi despre trezirea rațională, despre o depăşire a spenglerismului. Alcătuiti ceva mai bun decât este în stare să alcătuiască acest Spengler, care nu realizează cu strădaniile sale decât amurgul Occidentului. (Ultima frază conține în limba germană un joc de cuvinte practic intraductibil în limba română, bazat pe faptul că Spengler are aici semnificația de tinichigiu. Fraza ar suna atunci: Faceți o lucrare de tinichea mai bună decât meştereşte acest tinichigiu, care nu făureşte cu tinicheaua sa decât amurgul Occidentului, n. tr.)

MISIUNEA SPIRITULUI

CONFERINȚA a VIII-a

Oxford, 20 august 1922

La invitația atât de prietenoasă de a vorbi astă seară aici, doresc să răspund prin aceea că voi comunica unele aspecte privind modul în care se ajunge prin cercetare nemijlocită la acea cunoaştere spirituală ale cărei consecințe pedagogice dorim să le discutăm. Fac de la început observația că azi voi vorbi mai ales despre metoda prin care intri, cercetând, în lumile spirituale; poate cu alt prilej se va ivi şi posibilitatea de a împărtăşi ceva din rezultatele cercetării. Dar în afară de aceasta trebuie să spun ca introducere că tot ceea ce am de comunicat astăzi se referă în sens strict la cercetarea lumilor spirituale, suprasensibile, nu la înțelegerea cunoştințelor suprasensibile. Cunoştințele suprasensibile, care au fost cercetate şi care sunt comunicate, pot fi recunoscute cu rațiunea umană sănătoasă, obişnuită, cu condiția ca această rațiune să nu aibă naivitatea de a porni de la ceea ce pentru lumea exterioară, sensibilă, reprezintă dovezi, deducții logice şi alte lucruri asemănătoare. Numai din cauza acestor obstacole se spune adeseori că rezultatele cercetării suprasensibile nu pot fi înțelese, dacă nu poți deveni tu însuți un cercetător al domeniului suprasensibil.

Ceea ce trebuie comunicat aici face obiectul aşa-numitei cunoaşteri inițiatice, al acelei

cunoaşteri care în timpuri mai vechi era practicată într-o formă oarecum diferită decât trebuie s-o facem în epoca noastră. Nu vom readuce la suprafață lucruri vechi - am spus acest lucru în celelalte conferințe; cercetarea lumilor suprasensibile trebuie abordată în sensul gândirii şi sensibilității epocii noastre. Şi în această privință, referitor la cunoaşterea inițiatică, se pune înainte de orice problema de a fi capabil să realizezi o reorientare principială a întreagii structuri sufleteşti.

Cel care posedă cunoaştere inițiatică se deosebeşte de cel care are o altfel de cunoaştere în sensul actual al cuvântului nu numai printr-o superioritate a nivelului cunoaşterii sale inițiatice față de cunoaşterea obişnuită. Ea se obține în baza cunoaşterii obişnuite; această bază trebuie să existe; gândirea intelectuală trebuie să fie deplin dezvoltată, dacă vrem să ajungem la cunoaşterea inițiatică. Însă este necesară o reorientare principială, astfel încât posesorul cunoaşterii inițiatice să privească lumea dintr-un cu totul alt punct de vedere decât este ea privită fără această cunoaştere inițiatică. Pot exprima într-o formulă simplă deosebirea care există între cunoaşterea inițiatică şi cea obişnuită: În cunoaşterea obişnuită suntem conştienți de gândirea noastră, mai ales de viața noastră sufletească interioară, prin care ne însuşim cunoştințe, ca subiect al cunoaşterii. Noi gândim şi credem că prin gândire cunoaştem ceva. Dacă ne concepem ca oameni gânditori, suntem, în acest caz, subiectul. Noi căutăm obiectele prin faptul că observăm natura, prin observarea vieții omeneşti, prin faptul că experimentăm. Obiectele trebuie să ajungă la noi, ele trebuie să ni se dăruiască, astfel încât să le putem cuprinde cu gândirea noastră, să le aplicăm gândirea noastră. Noi suntem subiectul; ceea ce vine spre noi sunt obiectele. La cel care tinde să ajungă la cunoaşterea inițiatică apare o orientare complet diferită. El trebuie să devină conştient de faptul că este, în calitate de om, obiect şi că acest obiect trebuie să-şi caute subiectul. În cunoaşterea obişnuită ne simțim subiect, căutăm obiectele, care ne sunt exterioare. În cunoaşterea inițiatică noi înşine suntem obiectul şi ne căutăm subiectul; în adevărata cunoaştere inițiatică subiectele sunt cele care se predau. Dar abia atunci ea devine obiect al unei cunoasteri ulterioare.

Lucrurile stau astfel, încât trebuie să recunoaştem deja, numai prin pura definire a notiunilor, că, de fapt, în cunoaşterea inițiatică trebuie să ieşim din noi înşine, trebuie să devenim ca plantele, pietrele, ca fulgerele şi tunetul, care devin obiecte pentru noi. Într-un anume sens, noi înşine ne strecurăm din noi în cunoaşterea inițiatică, devenim obiect şi căutăm subiectele corespunzătoare. Dacă-mi este permis să mă exprim paradoxal, v-aş spune cu privire la gândire: În cunoaşterea obişnuită noi gândim asupra obiectelor. În cunoaşterea inițiatică trebuie să înțelegem cum suntem gândiți în Cosmos.

Acestea nu sunt nimic mai mult decât obiective abstracte, dar le veti găsi mereu urmărite în faptele concrete ale metodei inițiatice.

Mai întâi, această cunoaştere inițiatică porneşte de la gândire, dacă vrem să primim comunicări numai de la cunoaşterea inițiatică modernă, valabilă în prezent. Dacă se doreşte să se ajungă la cunoaşterea inițiatică, gândirea trebuie să fie dezvoltată deplin. Această viață de gândîre poate fi realizată dacă se adânceşte dezvoltarea ştiințelor naturii din ultimele secole, mai ales din secolul al XIX-lea. Această cunoaştere care se obține prin ştiințele naturii influențează diferit oamenii. Unii preiau cunoştințele ştiințelor naturale, află chiar, cu o anumită naivitate, că ființele organice ar fi evoluat, de la cele mai primitive până la om. Ei îşi formează idei despre această evoluție şi nu se uită la ei înşişi, să vadă că acum au o idee, că dezvoltă în ei înşişi ceva prin intuirea fenomenelor exterioare, care este viață a gândurilor. Acela care nu poate să accepte însă cunoştințele din domeniul ştiințelor naturale fără a se privi în mod critic pe sine trebuie să-şi pună întrebarea: Ce reprezintă ceea ce fac eu acum prin urmărirea pe rând a diferitelor ființe, de la cea mai imperfectă până la cea mai desăvârşită? Sau trebuie să se întrebe: În timp ce desfăşor operațiuni matematice eu produc gânduri numai din mine însumi. Apoi aplic această țesătură de operații lucrurilor exterioare, şi se potriveşte. Atunci ajungem la marea, ba, pentru gânditor, aş, spune, la tragica întrebare:

Cum stau lucrurile cu ceea ce aplic oricărei cunoaşteri, cu gândirea însăşi?

Nu poţi afla cum stau lucnuile cu gândirea oricât ai studia această problemă; gândirea stă întotdeauna pe loc, te învârţi mereu în jurul axei pe care ţi-ai făurit-o singur. Trebuie să realizezi ceva cu gândirea, ceva ce am descris sub denumirea de meditaţie în scrierea mea: ***Cum obţinem cunoştinţe despre lumile superioare*** (Nota 36)- în limba engleză *The Way of Initiation**.

* În limba română a fost publicată cu denumirea: ***Treptele iniţierii*** (n. tr.).

Asupra meditaţiei nu trebuie gândit „mistic", dar nu trebuie gândit nici în mod uşuratic. În sensul nostru actual, meditaţia trebuie să fie ceva perfect clar. Totodată, este ceva la care trebuie asociate răbdarea şi energia sufletească interioară. Şi mai înainte de orice mai este necesar ce nu poate nimeni să dea unui alt om: să-ţi făgăduieşti ceva şi apoi să-ţi poti ţine făgăduiala. Când un om începe să mediteze, el săvârşeşte prin aceasta singura acţiune cu adevărat liberă din această viaţă umană. Tindem întotdeauna spre libertate, dar am şi realizat o bună parte din libertate. Dacă reflectăm, vom vedea că suntem dependenţi în parte de ereditate, în parte de educaţie şi în parte de viaţa noastră. Şi întrebaţi-vă în ce măsură suntem în stare să renuntăm la ceea ce ne-am însuşit prin ereditate, prin educaţie şi prin viaţă. Dacă am vrea să renunţăm brusc la aceste lucruri, ne-am trezi în faţa Nimicului. Dacă însă ne propunem să facem câte un exerciţiu de meditaţie seara şi dimineaţa, pentru a învăţa treptat să privim în lumea suprasensibilă, atunci putem fie să facem, fie să renunţăm la aceasta în fiecare zi. Experienţa ne învaţă şi că cei mai mulţi dintre aceia care se adresează vieţii meditative cu pretenţii foarte mari o părăsesc foarte curând. În această actiune suntem deplin liberi. Această meditatie este o acţiune primordial liberă.

Dacă totuşi putem să ne rămânem credincioşi nouă înşine, promiţându-ne - nu altuia, ci nouă înşine - să rămânem credincioşi activităţii de meditaţie, aceasta va reprezenta în sine o forţă uriasă în domeniul sufletesc.

După ce am expus acest aspect, aş dori să vă atrag atenţia asupra modului cum trebuie realizată meditatia însăşi, în formele ei cele mai simple. Azi nu mă pot ocupa decât de aspectul principial.

Este vorba să aducem în centrul conştienţei noastre o reprezentare oarecare sau un complex de reprezentări; nu are nici o importantă care este conţinutul acestui complex de reprezentări; dar el nu trebuie să prezinte nici un fel de reminiscenţe din amintiri sau alte lucruri asemănătoare. Din această cauză, este bine să nu-l scoatem din rezerva noastră de amintiri, ci să ni-l dea altcineva, cu experienţă în astfel de probleme, pentru siguranţa că ceea ce vom medita atunci este ceva nou pentru noi. Am putea lua tot atât de bine o lucrare veche pe care nu am citit-o încă şi să căutăm în aceasta o frază pentru meditaţie. Trebuie să nu scoatem din subconştient şi din inconştient o frază care ne copleşeşte. Acest lucru nu poate fi cuprins cu vederea, pentru că se introduc în meditaţie toate resturile de simţire şi de sentimente. El trebuie să fie aşa de evident cum este evident un principiu matematic.

Să luăm un exemplu foarte simplu, fraza „În lumină trăieşte înţelepciunea". La început nici nu trebuie verificat dacă acest lucru este adevărat. Este o imagine. Dar nu se pune problema să ne ocupăm în vreun fel de conţinut, decât ca să-l putem cuprinde sufleteşte cu privirea, ca să stăm în repaus, păstrându-l în conştienţa noastră. La început vom reuşi numai repausuri foarte scurte, în care vom avea în conştienţă un astfel de conţinut. Durata acestora se va lungi tot mai mult.

De ce depinde acest fapt? Depinde de aceea că implicăm întregul suflet al omului pentru a concentra tot ce este forţă de gândire, forţă de simţire asupra acestui unic conţinut. Exact cum

muşchii braţului se întăresc când lucrăm cu ei, se întăresc şi forţele sufleteşti, prin orientarea lor repetată spre un anumit conţinut. Pe cât este posibil, acest conţinut ar trebui să rămână neschimbat timp de multe luni, poate chiar mai mulţi ani. Căci forţele sufleteşti trebuie mai întâi revigorate, întărite pentru adevărata cercetare suprasensibilă.

Dacă se continuă exerciţiile în acest fel, vine ziua, aş spune marea zi, când poţi observa că te afli într-o activitate sufletească cu totul independentă de trup. Şi mai observi că înainte erai dependent de trup cu toată gândirea şi simţirea, de sistemul neurosenzorial cu reprezentarea, de sistemul circulator cu simţirea şi aşa mai departe; acum te simţi într-o activitate spiritual-sufletească, independentă de orice activitate corporală. Acest lucru este evident prin aceea că acum eşti în situaţia de a putea pune în stare de vibraţie, în cap, ceva ce mai înainte rămânea cu totul în stare inconştientă. Acum faci descoperirea uimitoare a deosebirii dintre somn şi veghe. Această deosebire constă în faptul că atunci când eşti treaz ceva vibrează în tot organismul uman, dar nicidecum în cap: aici, ceea ce este în mişcare în restul organismului uman se află în repaus.

Veţi înţelege mai bine despre ce este vorba dacă vă voi face atenţi asupra faptului că noi, oamenii, nu suntem acele corpuri solide, robuste care de obicei credem că suntem. Suntem alcătuiţi aproximativ nouăzeci la sută din lichid, iar componentele solide sunt imersate în acest lichid, plutesc în acesta în procent de aproximativ zece la sută. Astfel că putem vorbi de solid în om numai într-un sens nedeterminat. Dacă mă pot exprima astfel, noi suntem nouăzeci la sută apă. Şi într-o anumită proporţie în această apă pulsează aer şi, de asemenea, căldură.

Dacă vă veţi reprezenta că omul este în mică parte solid, în mare parte apă, aer şi căldură care vibrează în interiorul acesteia nu veţi mai găsi atât de incredibil faptul că în noi se găseşte şi ceva mai fin. Şi acest lucru mai fin îl numesc corp eteric. Acest corp eteric este mai fin ca aerul. Este atât de fin încât ne pătrunde, ne impregnează, fără ca în viaţa obişnuită să ştim ceva despre aceasta. Acest corp eteric este cel care în timpul stării de veghe se află în mişcare interioară, într-o mişcare regulată în tot restul corpului, nurnai în cap nu. În cap, corpul eteric este în stare de repaus interior.

În timpul somnului lucrurile stau altfel. Somnul începe prin aceea că şi în cap corpul eteric începe să intre în mişcare, şi rămâne astfel. Aşa încât în somn avem un corp eteric interior mobil, ca om întreg, adică în cap şi în restul organismului. Iar când visăm, să spunem, înainte de trezire, percepem ultimele mişcări ale corpului eteric. Pe acestea le receptăm ca vise; în cazul unei treziri rapide acest lucru nu se poate întâmpla.

Cine meditează mult timp în modul pe care l-am indicat ajunge însă în situaţia de a-şi forma treptat imagini în corpul eteric liniştit al capului. Acestea se numesc, în cartea indicată mai sus, imaginaţiuni. Şi aceste imaginaţiuni, care sunt vieţuite în corpul eteric în mod independent de corpul fizic, constituie prima impresie suprasensibilă pe care o putem avea. Aceasta ne aduce în situaţia de a face complet abstracţie de corpul nostru fizic şi de a ne privi viaţa până la naştere în mişcarea sa, ca într-un tablou. Ceea ce este descris adeseori de oameni care au fost pe punctul de a se îneca, faptul că şi-au văzut viaţa retrospectiv, în imagini animate, poate fi dezvoltat aici în mod sistematic, astfel încât putem vedea toate rezultatele vieţii noastre pământene actuale.

Primul lucru pe care ni-l dă cunoaşterea iniţiatică este vederea vieţii sufleteşti proprii. În orice caz, aceasta este diferită faţă de cum presupunem în mod obişnuit. În mod obişnuit şi abstract se presupune că această viaţă sufletească este alcătuită din reprezentări. Dacă o descoperim în conturul ei adevărat, ea este ceva creator, este totodată ceea ce a acţionat în copilăria noastră, care a format în mod plastic capul nostru, care a modelat plastic creierul nostru, care pătrunde restul corpului nostru şi care realizează în acesta o activitate plastică,

formatoare, prin aceea că determină în fiecare zi starea noastră de veghe, ba chiar şi activitatea noastră digestivă.

Această componentă interior activă a organismului noi o considerăm a fi corpul eteric. Nu este un corp spațial, ci un corp pur temporal. Din această cauză puteți descrie corpul eteric şi ca formă spațială numai când sunteți conştienți că faceți în acest caz acelaşi lucru ca atunci când pictați un fulger. Când pictați un fulger reproduceți, desigur, numai o clipă; opriți clipa. La fel puteți fixa în spatiu şi corpul eteric uman, astfel încât surprindeți numai o clipă. În realitate avem un corp fizic spațial şi un corp eteric temporal, care se află în continuu în mişcare. Şi are sens să vorbim despre corpul eteric numai dacă ne referim la el ca la un corp temporal, pe care îl supervizăm retrospectiv ca pe o unitate până la naşterea noastră, din clipa când suntem în situația de a face această descoperire. Aceasta este prima dintre structurile suprasensibile pe care o putem descoperi în noi înşine.

Efectul obținut prin asemenea procese sufleteşti se observă mai întâi în modificarea întregii dispoziții sufleteşti a omului care aspiră la cunoaşterea inițiatică. Vă rog să nu mă înțelegeți greşit. Nu vreau să spun că cel care se îndreaptă spre inițiere devine brusc alt om. Dimpotrivă, cunoaşterea initiatică modernă trebuie să-l lase pe om în propria sa viață, astfel încât, chiar dacă el ajunge la ea, să-şi poată continua viața aşa cum a început-o. Dar pentru acele ore şi clipe în care face cercetare suprasensibilă omul a devenit un altul decât cel care este în viața obişnuită.

Înainte de orice aş vrea să scot în evidență un moment important care caracterizează cunoaşterea inițiatică. Acesta este faptul că, pe măsură ce înaintează în viețuirea suprasensibilului, omul simte din ce în ce mai mult cum îi dispare propria corporalitate, în legătură cu lucrurile la care această corporalitate participă în viața obişnuită. Să ne întrebăm cum iau naştere judecățile pe care le facem în cursul vieții. În perioada copilăriei creştem, ne dezvoltăm. În viața noastră se stabilesc simpatia şi antipatia. Simpatia şi antipatia pentru fenomenele naturale, înainte de orice simpatia şi antipatia față de alți oameni. Corpul nostru participă la toate aceste lucruri. La toate participăm, bineînțeles, cu simpatie şi antipatie, care îşi au fundamentul în mare parte chiar în procesele fizice ale corpului nostru. În momentul în care cel care urmează să fie inițiat urcă în lumea suprasensibilă, el începe să trăiască într-o lume în care această simpatie şi antipatie legate de corporalitate îi devin tot mai străine pentru timpul cât se află în suprasensibil. El este rupt de ceea ce este legat prin corporalitatea sa. Atunci când vrea să-şi reia viața obişnuită, el trebuie să se întoarcă din nou la simpatiile şi antipatiile sale obişnuite, ceea ce de altfel se şi întâmplă. Când ne trezim dimineața, ne aflăm în trupul nostru, dezvoltăm aceeaşi iubire față de oameni şi lucruri, aceeaşi simpatie şi antipatie pe care le-am avut mai înainte. Acest lucru se întâmplă de la sine. Dacă rămânem un timp în lumea suprasensibilă şi vrem să ne reîntoarcem la simpatiile şi antipatiile noastre, facem acest lucru cu efort, trebuie să ne cufundăm întrucâtva în propria noastră corporalitate. Această înstrăinare de propria corporalitate este unul din fenomenele care arată că am făcut cu adevărat un oarecare progres. Ceea ce se încorporează treptat inițiatului sunt mai ales simpatii şi antipatii generoase, tolerante.

Într-o privință, dezvoltarea inițiatică se manifestă cu deosebită intensitate în acțiunea memoriei, a amintirii, în timpul cunoaşterii inițiatice. Noi viețuim în existența obişnuită. Amintirea, memoria noastră funcționează uneori mai bine, alteori mai rău. Dar noi ne obținem memoria. Trecem prin unele întâmplări, mai târziu ne amintim de ele. Cu cele viețuite în lumile suprasensibile lucrurile stau altfel. Acestea le putem viețui în măreție, în frumusețe, în importanță; după ce au fost viețuite ele au trecut, şi vor mai fi viețuite când se vor înfățişa din nou în fața sufletului nostru. Ele nu se imprimă ca amintiri, în sensul obişnuit. Se impregnează numai atunci când, cu mare efort, aducem ceea ce este văzut în suprasensibil în starea de noțiuni, de concepte, atunci când ne trimitem rațiunea în lumea suprasensibilă. Acest lucru este greu de realizat. Trebuie să gândim dincolo la fel ca aici, fără ca în această

gândire să dispunem de ajutorul trupului. Din această cauză trebuie să avem mai întâi noțiuni consolidate, trebuie să devenim logicieni adevărați, pentru a nu uita logica atunci când privim în lumea suprasensibilă. Clarvăzătorii primitivi pot vedea câte ceva, dar ei uită logica, când se află dincolo. Aşa se face că tocmai atunci când vrei să comunici altuia adevăruri suprasensibile are loc o transformare a memoriei cu privire la aceste adevăruri. Şi observăm cum participă corpul nostru fizic la exersarea memoriei, nu la gândire, ci la exersarea memoriei, care este întotdeauna implicată în suprasensibil.

Dacă-mi pot permite o observație personală, când eu însumi țin conferințe lucrurile stau altfel decât în cazul unor conferințe obişnuite. La acestea din urmă se vorbeşte adeseori din memorie; ceea ce ai învățat, ceea ce ai gândit este adeseori dezvoltat din amintire. Cel care dezvoltă cu adevărat adevăruri suprasensibile trebuie să le producă, de fapt, în momentul în care le expune, le dezvoltă. Astfel încât eu pot prezenta de treizeci, patruzeci, cincizeci de ori aceeaşi conferință, dar pentru mine ea nu este niciodată aceeaşi. Desigur, lucrurile stau la fel şi în alte situații, dar în măsură mai mare această independență față de memorie, această transportare într-o viață interioară se produce când s-a atins o treaptă superioară a memoriei.

Ceea ce v-am spus acum despre capacitatea de a introduce în corpul eteric al capului acele forme care ulterior fac posibil ca cineva să-şi poată vedea corpul temporal, corpul eteric până la naştere, determină deja o anumită atitudine sufletească față de Cosmos. Se poate spune că îți pierzi propria ta corporalitate, dar te simți trăind în Cosmos. Conştiența expandează cumva în depărtările eterului. Nu mai priveşti o plantă fără a te afunda în creşterea ei. O urmăreşti de la rădăcină la floare. Trăieşti în sevele ei, în înflorirea şi în procesul ei de fructificare. Te poți adânci în viața animalelor plecând de la forma lor, dar în special în viața celuilalt om. Cea mai mică trăsătură pe care o desluşeşti la semenul tău te conduce în întreaga lui viață sufletească, astfel încât simți că nu mai eşti în tine, ci că în timpul acestei cunoaşteri suprasensibile eşti în afara ta.

Dar trebuie să te poți întoarce mereu, acest lucru este necesar, în caz contrar eşti un mistic leneş, nebulos, un visător, sau un fanatic, dar nu un cunoscător al lumilor suprasensibile. Trebuie să poți trăi în acelaşi timp în lumile suprasensibile şi să poți reveni, astfel încât să poți sta bine pe cele două picioare ale tale. Din această cauză, deja când discut asemenea lucruri despre lumile suprasensibile trebuie să subliniez că pentru mine un bun filosof trebuie să ştie, mai mult decât logica, cum se coase un pantof sau o haină, trebuie să se afle cu adevărat în viața practică. De fapt, nu ar trebui gândit asupra vieții atunci când nu te afli în mod practic în adâncul ei. Acesta este încă în foarte mare măsură cazul celui care caută cunoştințe suprasensibile. Cunoscătorii suprasensibili nu pot deveni visători, fanatici, oameni care nu stau cu ambele picioare pe pământ. Altfel te pierzi, pentru că trebuie să ieşi la propriu din tine. Dar această ieşire din tine nu trebuie să te conducă la a te pierde. Dintr-o astfel de cunoaştere este scrisă cartea care în germană se numeşte: ***Geheimwissenschaft in Umriss*** (***Ştiința ocultă în linii generale***, n.tr.), iar în engleză *Occult Science - An Outline* (Nota 37).

Apoi apare problema aptitudinii pentru pătrunderea în această cunoaştere umană. Aceasta se întâmplă prin dezvoltarea meditației. La început, te fixezi cu meditatia la anumite reprezentări, sau complexe de reprezentări şi prin aceasta este întărită viața sufletească. Acest lucru nu este suficient pentru a intra pe deplin în lumea suprasensibilă, ci este necesar să exersezi nu numai fixarea pe anumite reprezentări, nu numai să te concentrezi cu întregul suflet asupra acestor reprezentări, ci să poți să-l şi elimini în mod controlat, voit în mod conştient. Aşa cum în lumea sensibilă te poti uita la un lucru din când în când, tot aşa trebuie să înveți să te concentrezi, în cursul evoluției suprasensibile, asupra conținutului sufletului şi apoi să-l poți elimina.

Chiar şi în viața obişnuită, uneori acest lucru nu este uşor de făcut. Gândiți-vă cât de putin stă la îndemâna omului să-şi alunge gândurile. Uneori, gândurile îl urmăresc pe om zile întregi,

mai ales când sunt neplăcute. El nu poate scăpa de ele. Acest lucru însă devine mult mai greu de făcut după ce el s-a obişnuit să se concentreze asupra lor. Un conţinut de idei asupra cărora ne-am concentrat începe să ne ţină prizonieri şi este necesar să ne dăm toată silinţa pentru a-l putea îndepărta. După ce am exersat mult timp în această directie, ajungem în situaţia de a putea izgoni din conştienţa noastră întreaga privire retrospectivă asupra vieţii, până la naştere, acest întreg corp eteric, cum îl numesc, acest corp temporal.

Aceasta este, desigur, o treaptă de dezvoltare la care trebuie să ajungem. Trebuie mai întâi să ne maturizăm; prin îndepărtarea unor reprezentări asupra cărora am meditat, trebuie să căpătăm forţa de a înlătura acest colos sufletese, acest uriaş sufletesc; în faţa noastră se află rechinul înspăimântător al vieţii noastre, din clipa prezentă până la naştere, pe acesta trebuie să-l îndepărtăm. O dată ce l-am înlăturat, apare pentru noi ceva nou, pe care aş vrea să-l numesc „o conştientă mai trează". Atunci suntem pur şi simplu treji, fără ca în interiorul acestei stări de conştienţă trează să se afle ceva. Dar acum aceasta se umple de conţinut. Aşa cum pătrunde în plămân aerul de care acesta are nevoie, tot aşa pătrunde acum în conştienţa vidă care a luat naştere pe calea descrisă adevărata lume spirituală.

Aceasta este inspiraţia. Pătrunde ceva care nu este o substanţă mai fină, ci care se comportă faţă de substanţă aşa cum se comportă negativul faţă de pozitiv. Ceea ce este opus substanţei pătrunde acum în umanitatea eliberată de eter. Important este că putem conştientiza: Spiritul nu este numai o substanţă mai fină, devenită şi mai eterică; acest lucru nu este adevărat. Dacă spunem că substanţa reprezintă pozitivul - putem s-o considerăm şi negativul, aceasta nu are importanţă, lucrurile sunt relative -, atunci vom spune că faţă de pozitiv spiritul este negativul. Este ca şi cum aş avea în portmoneu, să zicem, cinci şilingi. Scot un şiling, mai rămân patru; mai scot unul, rămân trei şi aşa mai departe, până nu mai am nici unul. Apoi pot face datorii. Dacă am o datorie de un şiling, voi avea mai puţin de nici un şiling.

Dacă prin metoda pe care am elaborat-o am îndepărtat corpul eteric, nu voi pătrunde într-un eter mai fin, ci în ceva care este opus eterului, aşa cum sunt datoriile faţă de avere. Şi abia acum ştiu din experienţă proprie ce este spiritul. Spiritul intră în om prin inspiraţie şi primul lucru pe care îl vieţuim acum este ceea ce se află înainte de naştere, respectiv de conceptie, ceea ce se află împreună cu sufletul nostru şi cu spiritul nostru într-o lume spirituală. Aceasta este viaţa preexistentă a sufletesc-spiritualului nostru. Adineauri am văzut-o în eter până la naşterea noastră. Acum privim dincolo de naştere, respectiv de concepţie, în lumea spiritual-sufletească, şi ajungem să percepem cum eram înainte de a fi coborât din lumile spirituale şi de a fi primit prin linia ereditară un corp fizic.

Pentru cunoaşterea iniţiatică aceste lucruri nu sunt adevăruri filosofice, rezultate din gândire, sunt experienţe, dar experienţe care trebuie să fie mai întâi dobândite printr-o pregătire ca cea la care m-am referit mai înainte. În felul acesta, primul lucru pe care-l aflăm când intrăm în lumea spirituală este adevărul preexistenţei sufletului omenesc, respectiv a spiritului omenesc, şi învăţăm să privim nemijlocit veşnicia.

De multe secole omenirea europeană a privit veşnicia numai dintr-o perspectivă, aceea a nemuririi. Ea s-a întrebat întotdeauna în mod unilateral: Ce se întâmplă cu sufletul când părăseşte corpul, o dată cu moartea? Acesta este dreptul egoist al omului, căci oamenii se interesează din motive egoiste de această problemă. Vom vedea mai departe că şi noi putem vorbi despre nemurire, dar, în general, despre nemurire se vorbeşte din motive egoiste. Despre ce a fost înainte de naştere oamenii se interesează mai puţin. Ei îşi spun: Suntem aici. Ceea ce a precedat nu are valoare decât pentru cunoaştere. Dar o adevărată cunoaştere nu obţii dacă nu-ţi orientezi cunoştinţele spre ceea ce conţine existenţa noastră dinainte de naştere, respectiv de conceptie.

În limbile moderne noi avem nevoie de un cuvânt prin care veşnicul să devină complet. Nu ar

trebui să vorbim numai despre nemurire, ar trebui - acest lucru va fi puțin cam greu de tradus - să vorbim şi despre nenaştere; căci veşnicia este alcătuită din nemurire şi nenaştere. Iar cunoaşterea inițiatică descoperă nenaşterea înainte de nemurire.

Acum as vrea să vă aduc înaintea sufletului un exercițiu simplu de voință, ca exemplu concret cu ajutorul căruia puteți să studiați principiul care este luat în considerare în această privință. În viața curentă, suntem obişnuiți să gândim o dată cu desfăşurarea lumii. Noi lăsăm ca lucrurile să ajungă până la noi la întâmplare. Asupra a ceea ce a ajuns la noi mai devreme gândim mai devreme, asupra a ceea ce a ajuns mai târziu gândim mai târziu. Şi chiar dacă în gândirea mai logică nu gândim paralel cu trecerea temporală, există totuşi în fundal strădania de a ne ține de succesiunea exterioară, reală a faptelor. Pentru a face exerciții în legătură cu raportul de forțe spiritual-sufleteşti, trebuie să scăpăm de succesiunea exterioară a lucrurilor. Şi facem un exercițiu de voință atunci când încercăm să gândim retrospectiv viețuirile noastre din timpul zilei, de dimineața până seara, dar nu în această succesiune, ci în ordinea răsturnată, de seara până dimineața, intrând pe cât posibil în detalii.

Să admitem că în cursul unui astfel de exercițiu retrospectiv aplicat pe parcursul unei zile ajungem la următoarele: Am urcat o scară. Ne imaginăm că suntem mai întâi sus, apoi pe treapta ultimă, treapta penultimă şi aşa mai departe. Coborâm în sens invers. La început nu vom fi în stare să ne reprezentăm în acest mod decât unele episoade din cursul zilei, să zicem de la ora şase la trei, nu şi de la douăsprezece la nouă şi aşa mai departe, până la momentul trezirii. Dar ne vom însuşi treptat o tehnică care va permite ca prin fața sufletelor noastre să se desfăşoare seara sau dimineața următoare, ca un tablou orientat invers: viața zilei prezente sau viața zilei precedente, în imagini care se succed în sens invers. Când suntem în situația - şi acest lucru este important - de a putea scăpa cu ajutorul gândirii de modul cum se desfăşoară realitatea în spațiul tridimensional, vom vedea că are loc o întărire importantă a voinței. Vom atinge acest scop, dacă ajungem în situatia să simțim o melodie în sens invers, sau dacă ne reprezentăm o dramă în cinci acte desfăşurându-se în sens invers, de la actul al cincilea, al patrulea şi aşa mai departe, până la primul. Prin toate aceste mijloace ne întărim voința, învingând-o interior, în timp ce exterior o dezlegăm de legătura sa senzorială cu evenimentele.

La aceasta se pot adăuga exerciții ca cele la care m-am referit în unele conferințe anterioure (Nota 38), constând din a ne analiza un obicei oarecare. Ne propunem apoi ca în câțiva ani să căpătăm un alt obicei. Amintesc ca exemplu faptul că omul este caracterizat printr-un anumit scris. Dacă vrem să ne însuşim un alt scris, care nu mai seamănă cu cel anterior, aceasta nu se poate realiza fără o mare forță interioară. Numai că cel de al doilea scris trebuie să ne devină tot aşa de familiar, de lesne de aşternut ca şi primul. Acesta este un fapt mărunt. Există multe situații în care putem modifica întreaga orientare a voinței noastre, prin energie proprie. Prin aceasta noi putem, treptat, nu numai să primim în noi lumea spirituală sub formă de inspirație, ci să ne afundăm cu adevărat cu spiritul nostru eliberat de trup în celelalte ființe spirituale care sunt în afara noastră. Căci adevărata cunoastere spirituală este o afundare în entitățile care se află în jurul nostru pe plan spiritual, atunci când privim la lucruri fizice. Dacă vrem să recunoaştem elemente spirituale, trebuie mai întâi să ieşim din noi. Atunci însă trebuie să ne însuşim şi capacitatea de a ne afunda din nou în lucruri, şi anume în lucrurile şi entitătile spirituale.

Acest lucru putem să-l realizăm numai după ce am făcut exerciții de inițiere ca cele descrise, în care, de fapt, nu mai suntem deranjați de propriul nostru trup, ci ne putem afunda în aspectele spirituale ale lucrurilor; nu ne mai apar culorile plantelor, ci ne cufundăm în culorile însele, în care nu mai vedem plantele colorate, ci cum ele se colorează. Dacă ştim că cicoarea care creşte pe drum nu este numai albastră, ci că noi putem să ne afundăm în floare şi putem viețui împreună înălbăstrirea ei, ne aflăm în mod intuitiv în acest proces şi putem să ne extindem tot mai mult, plecând de la aceasta, cunoaşterea noastră spirituală.

Că am făcut în adevăr un progres cu astfel de exerciții putem constata după unele simptome. Aş vrea să amintesc două dintre ele, dar există numeroase altele. Primul constă în aceea că ne formăm cu totul alte concepții cu privire la lumea morală. Pentru intelectualismul pur, lumea morală are ceva nereal. Desigur, omul se simte dator, în cazul în care a mai rămas integru în epoca materialistă, să realizeze, conform cu obligațiile sale, un lucru bun. El gândeşte totuşi, chiar dacă nu recunoaşte: Prin faptul că faci binele necesar într-o situație, nu se întâmplă ceva asemănător cu un fulger care ar traversa spațiul sau cu un tunet care se rostogoleşte prin spațiu. La ceva real în acest sens el nu se gândeşte. Când începi să viețuieşti în lumea spirituală devii conştient că ordinea morală a lumii nu are numai o realitate ca cea a lumii fizice, ci are o realitate de un nivel superior. Treptat înveți să înțelegi că întregul timp, cu ingredientele şi fenomenele sale fizice, se poate dizolva; dar ceea ce iese din noi ca elemente morale continuă să existe în efectele sale. Realitatea lumii morale ni se deschide. Lumea fizică şi lumea morală, a fi şi a deveni, se contopesc. Resimtim cu adevărat că lumea are şi legi morale, ca legi obiective.

Acest lucru creşte responsabilitatea față de lume. Aceasta ne dă mai ales o cu totul altă conştiență, o conştiență de care omenirea modernă are mare nevoie. Această omenire scrutează felul cum a luat naştere Pământul dintr-o nebuloasă primordială, cum din această nebuloasă primordială a apărut viața, omul, şi din acesta, ca un fel de Fata Morgana, lumea ideilor. Această omenire, care priveşte spre moartea termică, pe care o prezintă în sensul că lumea va fi din nou acoperită de un imens câmp de morminte, în care se va afla înmormântat tot ceea ce constituie mediul actual de viață al omenirii, această omenire are nevoie de cunoaşterea ordinii morale a lumilor. Este ceea ce se cucereşte, de fapt, prin cunoaşterea spirituală. La aceste lucruri nu pot decât să fac aluzie.

Celălalt simptom este că nu poți ajunge la această cunoaştere intuitivă, la această afundare în lucrurile exterioare fără a fi trecut printr-o suferință mai intensă, în comparație cu suferința de care am vorbit mai înainte, la cunoaşterea imaginativă, când am spus că trebuie să te regăseşti în simpatiile şi antipatiile tale printr-un efort propriu, ceea ce, ori de câte ori trebuie să se întâmple, creează suferințe. Acum suferința devine o viețuire participativă, cosmică a oricărei suferințe care se află la baza existenței.

Este uşor să te întrebi de ce creează zeii sau Dumnezeu suferința. Suferința trebuie să fie prezentă, dacă lumea vrea să se ridice în frumusețea ei. Faptul că avem ochi - vreau să mă exprim pe înțelesul tuturor - se datorează împrejurării că într-un organism încă nediferențiat au fost separate mai întâi acele componente organice care au condus la forța vizuală şi apoi, transformate, la formarea ochiului. Dacă am percepe procesele cele mai mărunte, cele mai neimportante care au loc în retină în timp ce vedem, am constata că şi vederea este o durere care se află la temelia existenței. Orice frumusețe odihneşte pe solul suferinței. Frumusețea nu se poate dezvolta decât din suferință. Această durere, această suferiniă trebuie să o poți simți. Te poti regăsi cu adevărat în lumea suprasensibilă numai dacă treci prin suferință. Acest lucru se întâmplă într-o măsură mai mică şi pe o treaptă inferioară a cunoaşterii. Oricine a obținut putină cunoaştere vă va putea face o mărturisire; el vă va spune: Pentru fericirea şi bucuriile de care am avut parte în viață sunt recunoscător destinului, cunoaşterea pe care o am, însă, mi-am însuşit-o numai prin suferințele şi prin durerile mele.

Dacă simțim acest lucru deja la începutul cunoaşterii inferioare, putem să-l viețuim în timp ce ne depăşim pe noi înşine, în timp ce trecem prin suferința resimțită ca o suferință cosmică, spre viețuirea neutră în Cosmosul spiritual. Trebuie să faci experiența participării vii la devenirea şi esența tuturor lucrurilor; numai atunci se poate vorbi de cunoaştere intuitivă. Atunci însă ne aflăm într-o viețuire a cunoaşterii care nu mai este legată de timp, care se poate întoarce liberă în trup, pentru a fi din nou prezentă în lumea sensibilă, până la moarte, dar care ştie acum pe deplin ce înseamnă să fii spiritual-sufleteşte în afara corpului.

Dacă ai înțeles acest lucru, ai o imagine de cunoaştere a ceea ce se întâmplă când părăseşti prin moarte corpul fizic, ştii ce înseamnă să treci prin poarta morții. Realitatea care te întâmpină, faptul că partea ta spiritual-sufletească trece într-o lume spiritual-sufletească, lăsând în urma sa trupul, o viețuieşti mai întâi prin cunoaştere, dacă te-ai ridicat până la cunoaşterea intuitivă, atunci când ştii cum este în lume după ce nu mai ai un trup care să-ți slujească drept suport. Atunci te reîntorci cu această cunoaştere, dacă ai adus-o până la faza de concept, în trup. Dar lucrul cel mai important este că înveți să trăieşti şi fără trup, şi prin aceasta îți însuşeşti şi cunoaşterea felului cum stau lucrurile când nu mai poți utiliza corpul, când l-ai lepădat o dată cu moartea şi treci într-o lume spiritual-sufletească.

Dar nu este o speculație filosofică dată de cunoaşterea inițiatică despre nemurire, ci o experiență care, aş spune, este o preexperimentare, o previețuire. Ştii cum va fi atunci. Nu trăieşti realitatea deplină, dar viețuieşti o imagine reală care se acoperă într-un anume mod cu realitatea morții. Viețuieşti nemurirea. Aşadar, şi în această privință o viețuire este atrasă în domeniul cunoaşterii.

Am încercat să vă descriu cum urci prin imaginațiune la inspirație şi inițiere şi cum înveți să te cunoşti mai întâi pe tine însuți ca om, în realitatea ta deplină. Înveți să te cunoşti în trup, atât timp cât te afli în trup. Trebuie să te eliberezi de trup cu partea ta spiritual-sufletească; abia atunci înțelegi omul în întregul său. Căci prin ceea ce cunoşti prin trup, prin simțuri, prin ceea ce se asociază experienței senzoriale ca gândire şi prin ceea ce pentru gândirea obişnuită se leagă totuşi de trup, şi anume de sistemul neurosenzorial, nu înveți să cunoaşti decât o componentă a omului. Omul în întregul său nu înveți să-l cunoşti decât dacă ai voința de a te ridica spre acele cunoştințe care vin din ştiința inițiatică.

As vrea să mai subliniez încă o dată: Dacă lucrurile au fost cunoscute, oricine se apropie de ele fără idei preconcepute le poate înțelege cu rațiunea umană obişnuită, sănătoasă, la fel cum ceea ce spun astronomii sau biologii despre lume poate fi probat cu rațiunea omenească sănătoasă. Şi atunci vei considera că această probă este prima treaptă a cunoaşterii inițiatice. Întrucât omul nu este structurat pentru neadevăr şi eroare, ci pentru adevăr, trebuie să ai mai întâi o imagine adevărată despre cunoaşterea inițiatică; în măsura în care destinul face posibil acest lucru, vei putea pătrunde tot mai mult în lumea spirituală încă în această viață pământeană. Trebuie împlinit şi în timpurile mai noi, şi încă într-un mod mai profund, imperativul notat deasupra templului grec: „Omule, cunoaşte-te!" Prin această sintagmă nu se înțelege pătrunderea în interiorul omului, ci un îndemn de a cerceta entitatea umană: din punct de vedere al esenței nemuririi = trup, din punct de vedere al esenței nenaşterii = spirit nemuritor şi din punct de vedere al mijlocirii dintre Pământ, temporal şi spirit = suflet. Omul adevărat, real, este alcătuit din trup, suflet şi spirit. Trupul poate fi cunoscut de trup, sufletul de suflet, spiritul numai de către spirit. Din această cauză trebuie ca spiritul să fie activ în tine, ca să poată fi recunoscut şi în lume.

CONFERINȚA a IX-a

Oxford, 22 august 1922

Vom lua în considerare, astăzi, unele aspecte care pot fi sintetizate pentru un cerc lărgit de antroposofi cu ajutorul unora dintre adevărurile cunoscute nouă. Vă este poate cunoscut modul de a descrie acele lumi pe care omul trebuie să le parcurgă între moarte şi o nouă naştere, dat de mine în cartea ***Teosofia*** (Nota 39). Azi aş dori să descriu câteva din aceste lumi, dintr-un punct de vedere diferit față de cel adoptat în acea carte.

În Teosofia au fost folosite în cea mai mare parte imaginațiuni pentru lumea sufletească şi cea spirituală prin care trece omul după ce a păşit prin poarta morții, pentru a urca, în

dezvoltarea sa ulterioară, spre o nouă viață pământeană. Azi nu vreau să mă folosesc de punctul de vedere imaginativ pentru a vă prezenta această problemă, ci mai mult de inspirație. Pentru a înțelege, putem lua ca punct de plecare trăiri pe care le avem în cursul vieții noastre pe Pământ.

Într-un moment oarecare dintre naştere şi moarte ne aflăm în corpul nostru fizic, față în față cu lumea. Ceea ce se află în interiorul corpului nostru fizic noi numim ființa noastră umană. Acceptăm premisa că această ființă umană nu ascunde numai realități anatomice şi procese fiziologice, ci admitem că în interiorul lui se desfăşoară şi procese sufleteşti şi spirituale. Vorbim despre noi înțelegând prin aceasta ceea ce se află în interiorul corpului nostru şi privim lumea din jurul nostru, pe care o numim ambianța noastră. Ştim că ne facem reprezentări despre această lume exterioară, iar aceste reprezentări continuă să trăiască în noi. Astfel încât în jurul nostru există lumea înconjurătoare şi într-o oarecare măsură imagini reflectate ale acestei lumi, care se află în viața noastră sufletească.

Când ne aflăm în viața dintre moarte şi o nouă naştere, ne aflăm în însăşi lumea care este ambianța noastră aici pe Pământ. Tot ceea ce puteți vedea cu mare precizie sau ce puteți numai bănui a fi lume exterioară devine lumea dumneavoastră interioară. Acesteia i vă adresați, spunând: Eul meu. Aşa cum considerați că plămânul dumneavoastră aparține Eului dumneavoastră, între moarte şi o nouă naştere considerați Soarele şi Luna ca fiind organele dumneavoastră, ca fiind ceea ce se află în interiorul dumneavoastră. Şi singura lume exterioară pe care o aveti sunteți dumneavoastră înşivă, aşa cum sunteți pe Pământ, sunt organele dumneavoastră terestre.

Dacă aici, pe Pământ, spunem: În noi un plămân, în noi o inimă, în afara noastră un Soare, în afara noastră o Lună, în afara noastră un cerc de constelații zodiacale, în viața dintre moarte şi o nouă naştere spunem: În noi un cerc de constelații zodiacale, în noi Soarele, în noi Luna, în afara noastră plămân, în afara noastră inimă. Tot ceea ce purtăm în interiorul nostru devine tot mai mult, între moarte şi o nouă naştere, lumea noastră exterioară, Universul nostru, Cosmosul nostru. Concepția privind relația dintre lume şi om este complet opusă când trăim între moarte si o nouă nastere.

Şi aşa se face că atunci când viețuim moartea, aşadar când trecem prin poarta morții, avem mai întâi o viziune clară despre ce era aici, în vremea când eram pe Pământ, numai o imagine. Trebuie să vă reprezentați că această imagine face asupra dumneavoastră impresia unei lumi exterioare. Mai întâi aveti această imagine, ca un fel de viziune în dumneavoastră. Şi după moarte aveți la început o conştiență despre ceea ce ați fost pe Pământ ca om, în forma unor amintiri şi imagini terestre. Dar acestea se sting din ce în ce mai mult şi dumneavoastră ajungeți la intuirea omului: lumea Eului, omul-Univers. Aceste imagini se intensifică. Numai că nu trebuie să vă imaginați că atunci plămânul va arăta aşa cum arată acum. Nu ar fi o înfățişare care v-ar putea înlocui frumoasa înfățişare a Soarelui şi a Lunii; dar ceea ce era atunci plămân, ce era inimă este ceva mult mai important, mai puternic decât ceea ce sunt acum Soarele şi Luna în fața ochiului uman.

Pe această cale se obține o impresie despre ceea ce este, de fapt, Maia. Oamenii vorbesc despre Maia, despre marea iluzie care este aici lumea pământeană, dar ei nu cred cu adevărat în aceasta; oamenii tot mai cred că totul este aşa cum arată în fața ochilor pământeşti. Dar nu acesta este cazul. Plămânul este numai o formațiune aparentă, la fel şi inima. În realitate plămânul nostru este o parte a Cosmosului nostru, şi cu atât mai mult inima; căci inima noastră este ceva mult mai maiestuos, ceva mult mai important decât un Soare.

Noi vedem cum răsare treptat o lume cosmică uriaşă, despre care vorbim astfel, încât spunem: Jos este cerul. Dar, de fapt, înțelegem că jos este ceea ce pregăteşte capul uman prin incarnarea viitoare; sus este ceea ce este jos. Totul se inversează. Acolo se află toate forțele

care pregătesc omul pentru a se îndrepta spre Pământ, pentru a sta în viața pământeană viitoare pe cele două picioare ale sale.

Aceasta o putem sintetiza prin cuvintele: Cu cât ne apropiem de o nouă viață pământeană, cu atât mai mult se contractă pentru noi Universul om. Devenim din ce în ce mai conştienti că acest Univers la început maiestuos (mai ales la mijlocul intervalului dintre moarte şi o nouă naştere) se atrofiază, că din planetele pe care le purtăm în noi, din țesătura pe care o realizează planetele rezultă ceea ce mai târziu vibrează, pulsează în corpul eteric uman, că stelele fixe din cercul de constelații zodiacale devine ceea ce formează viața noastră neurosenzorială. Se formează mai întâi un corp spiritual, apoi un corp eteric, care este preluat de pântecele matern şi îmbrăcat cu materie terestră, când a devenit foarte mic.

Şi vine clipa când ne apropiem de viața pământeană, când simțim dispărând Universul pe care l-am avut mai înainte. El se contractă, devine mai mic. Acest lucru produce în noi dorul de a reveni pe Pământ, de a ne contopi din nou cu un corp fizic, pentru că, într-un fel, acest Univers se retrage în fața vederii spirituale. Dacă analizăm cum devenim oameni, trebuie să ținem seama de o cu totul altă desfăşurare a timpului. Viața dintre moarte şi o nouă naştere durează secole, şi dacă un om s-a născut în secolul al XX-lea, atunci coborârea sa este pregătită lent, încă din secolul al XVI-lea. Şi avem omul, care acționează apoi într-o anumită relație asupra condițiilor de pe Pământ.

Un stră-străbunic al dumneavoastră s-a îndrăgostit în secolul al XVI-lea de o stră-străbunică; ei au simțit o dorință vie de a fi împreună. În această dorință ați acționat deja dumneavoastră, din lumile spirituale. Şi când în secolul al XVII-lea un stră-străbunic mai puțin îndepărtat a iubit o stră-străbunică mai puțin îndepărtată, dumneavoastră ați fost într-un anumit sens mijlocitorul. V-ati cercetat întregul şir de generații, astfel încât în final să rezulte cei care puteau fi mama si tatăl dumneavoastră.

În această nedeterminare misterioasă care se află în relațiile de iubire pământeană sunt în joc acele forțe care pornesc de la cei care caută incarnări viitoare. Din această cauză nu există niciodată libertate deplină, conştientizare deplină în ceea ce priveşte întâlnirea persoanelor masculine şi feminine în cadrul relațiilor exterioare. Aceste lucruri sunt cu totul în afara înțelegerii oamenilor.

Ceea ce numim azi istorie este, de fapt, ceva cu totul exterior. Despre istoria sufletelor oamenilor nu aflăm mare lucru în viața exterioară actuală. Oamenii de azi ignoră total faptul că sufletele oamenilor simțeau cu totul altfel în secolele al XII-lea şi al XIII-lea. Nu tot atât de clar, ci mai mult ca într-o stare de vis, oamenii secolelor al X-lea, al XI-lea şi al XII-lea mai ştiau despre astfel de forțe tainice care acționau din lumea spirituală, venind însă de la suflete omeneşti. În Occident nu s-a vorbit prea mult despre vieți terestre repetate, despre reincarnări. Dar pretutindeni au existat oameni care ştiau despre aceste lucruri. Numai bisericile au eliminat toate gândurile legate de viețile terestre repetate şi le-au afurisit. Şi trebuie să vă faceți o reprezentare despre faptul că mulți oameni din Europa au ştiut până în secolele al XII-lea şi al XIII-lea că omul parcurge vieți terestre repetate.

Apoi a venit timpul în care omenirea occidentală trebuia să se dezvolte prin intelectualitate. Omul trebuia să-şi obțină libertatea treptat. În timpurile vechi nu exista libertate, atunci era prezentă clarvederea încețoşată asemănătoare visului. Nu există libertate, ci cel mai mult o credință în libertate, în acele relații interumane care sunt, să spunem, dominate de iubirea pământeană pe care am descris-o. În acest caz este întotdeauna în joc interesul sufletelor care vor coborî pe Pământ.

Dar omenirea trebuie să devină, totuşi, în cadrul evoluției pe Pământ, din ce în ce mai liberă. Pământul atinge scopul evoluției numai dacă omenirea devine din ce în ce mai liberă. Pentru

aceasta a fost necesară intelectualitatea, într-o anumită epocă. Acea epocă este epoca noastră. Dacă priviți în urmă la condițiile terestre în care oamenii au avut o clarvedere asemănătoare visului, vedeți că în această clarvedere trăiau întotdeauna entități spirituale. Omul nu putea spune pe atunci: Am în cap gândurile mele. Ar fi fost un neadevăr. În timpurile vechi el trebuia să spună: Eu în cap am viața îngerilor. Dar mai târziu el trebuia să spună: Am în cap viața spiritelor elementare. A venit mai întâi secolul al XV-lea, apoi secolele al XIX-lea şi al XX-lea, când omul nu mai avea în cap nimic spiritual, nu mai avea în cap decât gânduri, gânduri.

Prin faptul că nu mai avea nimic de natură sprituală mai înaltă în sine, el şi-a putut construi imagini despre lumea exterioară. Dar putea să fie liber omul atât timp cât spiritele trăiau în el? Acest lucru nu era posibil. Spiritele îl dirijau, îi dădeau totul. Omul a putut deveni liber abia atunci când nu a mai fost dirijat de spirite, când nu a mai avut decât gânduri-imagini.

Gândurile-imagini nu te pot constrânge la nimic. Dacă te aşezi în fața oglinzii, chiar dacă imaginile reflectate pot reprezenta oameni răi, ele nu vă vor creea niciodată o problemă; niciodată nu vă vor da o palmă adevărată, pentru că nu au realitate, pentru că sunt imagini. Dacă vreau să iau o hotărâre oarecare, pot să fac să se vadă acest lucru în imaginea reflectată, dar aceasta nu poate lua nici o decizie.

În epoca în care intelectualitatea nu introduce în cap decât gânduri, ia naştere libertatea, căci gândurile nu pot să ne constrângă. Dacă lăsăm ca impulsurile noastre morale să fie numai gânduri, aşa cum ați văzut în cartea ***Filosofia libertății*** (Nota 40), putem ajunge la libertate în epoca noastră. Aşa încât în mod obligatoriu trebuia să vină un timp al intelectualismului. Sună ciudat, dar aşa stau lucrurile. A trecut timpul când oamenilor le era permis să dezvolte intelectualitatea pură, simpla gândire în imagini. Acest lucru a trecut o dată cu secolul al XIX-lea. Oamenii dezvoltă aceste gânduri-imagini, iar gândurile cad pradă forțelor ahrimanice; forțele ahrimanice găsesc calea de acces spre om, care îşi pierde din nou libertatea în relația cu forțele ahrimanice. În prezent omenirea se află în fața acestui pericol.

Omenirea se află în fața eventualității fie de a înțelege lumea spirituală, de a înțelege că aşa ceva este realitatea aşa cum am descris-o azi, fie să o conteste. În acest din urmă caz, dacă ajungi să conteşti în prezent această realitate nu mai poți gândi liber, ci Ahriman, forțele ahrimanice încep să gândească în omenire; atunci toată evoluția umană se va înscrie pe o linie descendentă.

Aşadar, este imperios necesar ca tot mai mulți oameni să înțeleagă că trebuie să ne reîntoarcem la viața spirituală. Acest sentiment al necesității întoarcerii la viața spirituală este ceea ce ar trebui să caute în prezent oamenii în sinea lor. Dacă nu-l caută, omenirea va cădea pradă lui Ahriman. Acestui lucru ar fi bine să i se acorde prioritate înaintea oricărui alt gând, care ar trebui să fie contemplat în lumina acestuia.

Acest lucru am vrut să-l comunic în prima parte a conferiniei de azi. Poate că domnul *Kaufmann* (Nota 41) va fi atât de amabil să traducă această primă parte. Apoi voi continua.

* * *

Prin astfel de expuneri poate deveni evident că viața parcursă în lumea spirituală între moarte şi o nouă naştere este fundamental diferită de cea pe care o parcurgem între naştere şi moarte. Din această cauză nu sunt suficiente imaginile luate din viața pământească, pentru a caracteriza viața spirituală propriu-zisă a omului, ci putem conduce numai, încet şi treptat, la o înțelegere a ceea ce este realitate în lumea spirituală. Vreau să dau unele exemple în acest sens.

Presupuneţi că omul îşi părăseşte aici corpul său pământesc şi pleacă cu viaţa sa spiritual-sufletească dincolo, în lumea spiritual-sufletească. Să presupunem că o persoană care şi-a dobândit cunoaşterea iniţiatică în sens mai intim are posibilitatea să urmărească sufletele în viaţa lor de după moarte. În acest scop sunt necesare numeroase pregătiri, este necesară o anumită karma care să lege omul de aici cu omul de dincolo. Este vorba de a obţine posibilitatea de înţelegere cu un om care a trecut pragul morţii. Vă vorbesc despre vieţuiri spirituale de o deosebit de mare dificultate, căci, în general, este mai uşor să descrii lumea în mod spiritual, decât să te apropii de un mort. Oamenii cred că nu ar fi greu să ajungi la un mort; este mult mai greu să ajungi cu adevărat la el decât să obţii cunoştinţe spirituale generale.

Aş dori să vă fac cunoscute unele particularităţi ale comunicării cu morţii. Mai întâi, nu este posibil să comunici cu morţii decât dacă te poţi transpune în capacitatea lor de amintire despre lumea fizică. Morţii mai păstrează o legătură cu vorbirea umană, chiar cu limba pe care au vorbit-o aici, pe Pământ. Dar atitudinea lor faţă de limbă se modifică. Astfel, se observă, când comunicăm cu un mort, că acesta nu mai are nici o înţelegere, nici cea mai slabă înţelegere, pentru substantive. Poţi adresa substantive unui mort, dar el pur şi simplu nu le aude. În schimb, mortul păstrează un timp destul de îndelungat înţelegerea pentru toate cuvintele ce desemnează acţiuni.

De regulă, obţii o înţelegere cu mortul numai dacă te pricepi să-i pui întrebări. Uneori trebuie să procedezi în aşa fel, încât să trăieşti împreună cu el ceva foarte concret - căci după moarte imaginile din sufletul său sunt mai mult reprezentări abstracte -, aşadar trebuie să te concentrezi asupra unui lucru care este o vieţuire concretă, reală, pe care aici, în viaţă fiind, o iubea foarte mult; numai aşa te poţi apropia treptat de mort.

De obicei, nu primeşti imediat un răspuns. Adeseori răspunsul vine doar după câteva zile. Dar nu primeşti niciodată răspuns dacă pui întrebarea cu ajutorul substantivelor. Trebuie să încerci să dai oricărui substantiv o formă verbală. Această pregătire este deosebit de necesară. Ceea ce înţelege mai bine un mort sunt verbele pe care le faci intuitive. Aşadar, el nu va percepe niciodată cuvântul „masă", dar dacă reuşeşti să-i reprezinţi acţiunea de a face o masă, aşadar ceva ce se află în devenire, atunci, treptat, poţi să te faci înţeles, astfel încât el să intuiască întrebarea şi să obţii răspunsul, care uneori este sub formă de verb, dar care adeseori este sub forma a ceea ce aici, pe Pământ, considerăm că sunt interjecţii, cuvinte ce exprimă senzaţii.

Mortul vorbeşte în alcătuiri de litere, de sunete. Şi cu cât a dăinuit mai mult în lumea spirituală după moarte, el ajunge să vorbească într-o limbă pe care ţi-o însuşeşti când obţii pentru limba pământeană o capacitate de diferenţiere, când nu mai eşti legat de semnificaţia abstractă a cuvintelor, când pătrunzi în conţinutul de simţire al sunetelor.

Aşa cum am mai spus şi în conferinţele privind educaţia, în cazul vocalei A resimţim ceva ca o mirare. Mirarea o preluăm în sufletul nostru, dacă nu spunem *A*, ci *Ah!* Aceasta înseamnă A = mă mir, şi mirarea intră în mine: h (în germană, A şi *ch*, *Ach!*). [Fraza care urmează este intraductibilă, se comentează adăugarea unui *m,* ceea ce în limba germană duce la cuvântul *mach*! (fă!) - n. tr.] În acest fel vin adeseori răspunsurile morţilor. Ei nu vorbesc engleza, germana şi nici rusa, ei vorbesc astfel, încât numai sufletul şi inima îi înielege, atunci când sufletul şi inima sunt în legătură cu urechile.

V-am spus mai înainte: Inima este mai maiestuoasă decât Soarele. Pentru accepţia terestră, inima se află undeva înăuntru, şi dacă o scoatem ca piesă anatomică ea nu are un aspect frumos. În realitate, inima se află în întregul om, pătrunde toate celelalte organe, sălăşluieşte şi în ureche. Noi trebuie să ne obişnuim tot mai mult cu această limbă de suflet a morţilor,

dacă îmi este îngăduit s-o numesc astfel.

Prin ea ne obişnuim, dacă eliminăm treptat tot ce ţine de substantive, să pătrundem în verbal. Activitatea, devenirea sunt înţelese de om mult timp după moarte. Mai târziu el înţelege o altă limbă decât cea adevărată. Ceea ce primim de la cel mort trebuie să retranspunem într-o limbă terestră.

În felul acesta, omul se dezvoltă treptat afară din corpul său, în lumea spirituală, în timp ce întreaga sa viaţă sufletească se schimbă. Şi când vine timpul ca omul să se apropie de Pământ, el trebuie să-şi modifice din nou întreaga viaţă sufletească, căci soseşte clipa în care se va afla în faţa unei sarcini uriaşe, clipa în care va trebui să alcătuiască singur forma astrală şi apoi forma eterică a omului viitor, care va trăi în plan fizic pe Pământ.

Ceea ce facem aici, jos, pe Pământ, este o lucrare exterioară. Mâinile noastre se ocupă de modelarea a ceva exterior. Când ne atlăm între moarte şi o nouă naştere sufletul nostru se ocupă de alcătuirea corpului nostru. Faptul că omul rezultă prin ereditate este numai o aparenţă. Prin ereditate nu i se dă decât învelişul fizic exterior, dar chiar şi forma organelor trebuie să o dea omul. Vreau să vă dau un exemplu în acest sens.

Când omul se apropie de viaţa pământeană, el mai poartă în sine Soarele şi Luna. Dar treptat Soarele şi Luna se atrofiază, contopindu-se. Atunci simţiţi ca şi cum cei doi plămâni s-ar contopi în dumneavoastră. Astfel percepeţi existenţa dumneavoastră cosmică, contopirea organului dumneavoastră solar cu organul dumneavoastră lunar. Şi atunci se desprinde ceva din Soare şi ceva din Lună. Acum ai ceva - cum ai avut mai devreme în tine Soarele şi Luna - care este un fel de imagine a Soarelui şi a Lunii. Ai în faţa ta două sfere uriaşe, dintre care una este Soarele spiritualizat, cealaltă Luna spiritualizată: una din sfere este strălucitoare, cealaltă mocneşte, este caldă mai mult în sine, păstrând parcă lumina, în mod egoist, la suprafaţa sa.

Aceste două sfere care se desprind de omul modificat cosmic - de acest *Adam Kadmon* (Nota 42) existând încă şi azi - se apropie din ce în ce mai mult. Apoi, când cobori pe Pământ spui: Soarele şi Luna devin una. Şi aceasta este ceea ce te conduce - începând de la stră-străbunică, străbunică, bunică şi aşa mai departe - la acea mamă care trebuie să te nască. În această evoluţie te conduc Soarele şi Luna, dar în acelaşi timp se şi apropie din ce în ce mai mult una de cealaltă.

Şi atunci vezi o sarcină în faţa ta. Vezi un singur punct, încă îndepărtat, în embrionul uman. Şi vezi cum ceea ce a rezultat din Soare şi Lună ca ceva unitar se apropie de mamă. În faţa ta vezi o sarcină pe care o pot caracteriza după cum urmează.

Gândiţi-vă că această mănuşa ar fi ceea ce ţi se prezintă drept Soare şi Lună reunite. Ştii că atunci când conştienţa ta cosmică va dispărea cu totul, când vei trece prin întuneric - aceasta se întâmplă după concepţie, când omul se cufundă în embrion -, va trebui să întorci totul pe dos, astfel încât interiorul să vină spre exterior. Ceea ce au fost Soarele şi Luna trebuie să le întorci pe dos, şi atunci ia naştere un mic orificiu; prin acesta trebuie să intri în Eul tău, şi acesta va fi, în imagine, corpul tău uman pe Pământ.

Vedeţi, aceasta este pupila din ochiul uman. Din acel lucru care aici este unu apare dualitatea, doiul, ca şi cum ar lua naştere două imagini în oglindă. Acestea sunt cei doi ochi umani, la început uniţi, pentru ca apoi să se întoarcă pe dos, ca Soare şi Lună unificate.

Îţi revine această sarcină, pe care o îndeplineşti în mod inconştient. Trebuie să întorci totul pe dos, să scoţi interiorul spre afară şi să intri prin micul orificiu. În stadiul embrionar se formează două imagini-cópii fizice. Căci ochii embrionari fizici sunt două imagini: ceea ce a

luat nastere din Soare si Lună.

În felul acesta se perfecționează diferitele părți ale organismului uman, prin faptul că ceea ce este viețuit ca fiind întregul Univers este adunat, în timp ce i se dă o anumită formă. Părțile de organism formate in felul acesta nu fac apoi decât să se îmbrace şi să se răsîmbrace cu ajutorul materialului atât de plastic care este materia. Pe aceasta numai o acceptă. Dar forțele, pe acelea le formează, le formează din Univers.

Dacă, de exemplu, Soarele se află, în perioada de dinaintea naşterii, în semnul Leului - nu este necesar ca aceasta să fie poziția de la naştere, poate fi şi cu mai mult timp înainte -, nu acum îti faci din Soare şi Lună ochiul, acest lucru se va întâmpla într-un alt moment; în acest timp însă te uneşti cu interiorul Soarelui. Dacă ai intra în interiorul Soarelui, acesta ar arăta cu totul altfel decât îşi imaginează azi fizicienii. Reprezentarea fizicienilor este atât de candidă! Interiorul Soarelui nu este o minge de gaz, ci ceva mai puțin decât spațiul, de unde spațiul este chiar eliminat. Dacă îți imaginezi spațiul ca ceva care are întindere, care presează, interiorul Soarelui ar trebui să ți-l reprezinți ca ceva care absoarbe, ca spațiu negativ, mai gol decât spațiul. Foarte puțini oameni ajung la o reprezentare adecvată. Când traversezi acest spațiu negativ, viețuieşti ceva căruia poți din nou să-i dai formă şi care apoi apare ca inimă umană.

Din Soare şi Lună nu se alcătuieşte numai forma ochilor; şi forma inimii este dată tot de Soare, dar numai dacă Soarele înglobează în sine şi forțele care îi parvin de la constelația Leului, transmițându-le mai departe.

În felul acesta omul îşi construieşte întregul organism, fie din mişcările, fie din constelațiile de stele din Univers. Acest organism uman este o reflectare a lumii stelare şi o mare parte a lucrării dintre moarte şi o nouă naştere constă din aceea că ne construim corpul din Univers. Ființa umană, aşa cum există pe Pământ, este un Univers, dar un Univers atrofiat. Iar științele naturii sunt atât de naive, încât cred că omul nu se naşte decât din germenele uman! Este ca şi cum cineva, observând că acul magnetic care arată mereu cu un capăt spre nord şi cu celălalt spre sud, ar începe să caute forțele care îi dirijează poziția numai în interiorul acului magnetic şi nu ar privi Pământul ca pe un magnet.

Aşa stau lucrurile când cineva spune: Omul ia naştere din germenele uman. El nu ia deloc naştere din germenele uman, ci din întregul Univers. Iar elementul său spiritual-sufletesc dintre moarte şi o nouă naştere colaborează la forma umană sufletesc-eteric-suprasensibilă, care apoi se poate înveşmânta cu materia fizică. Omul nu este decât scena pentru ceea ce Universul şi el însuşi realizează cu forțele sale metamorfozate în fizicul său.

Astfel se dezvoltă omul. Totul începe cu limbajul, prin încetarea folosirii substantivelor şi prin trecerea la un nou limbaj. Se trece de la limbă la vederea interioară a lumii stelare, apoi el trăieşte în lumea stelelor. Şi abia după aceea începe să articuleze şi să diferențieze din lumea stelelor, să formeze ceea ce el va deveni, ceea ce el va fi în incarnarea următoare. În felul acesta se trece din fizic în spiritual, prin transformarea limbii; şi aşa se întoarce înapoi, prin transformarea Universului în om. Şi numai când înțelegem cum spiritual-sufletescul care se pierde în acest fel în vorbire devine una cu lumea stelară şi apoi se retrage din această lume pătrundem acest întreg ciclu vital al omului dintre moarte şi o nouă naştere.

Aceste lucruri erau clare multor oameni pe vremea când a avut loc pe Pământ Misteriul de pe Golgota. Atunci nimeni nu credea că Iisus Hristos s-a dezvoltat pe Pământ, ci exista părerea că el a fost mai întâi în acea lume căreia îi aparținem între moarte şi o nouă viață, şi se reflecta asupra modului în care a coborât şi a trecut în Pământ.

Ştiința inițiatică a fost renegată chiar de lumea romană; trebuiau să rămână numai dogmele

vechi. Un anumit grup constituit în Italia după Misteriul de pe Golgota a făcut toate eforturile pentru ca vechile metode de inițiere să nu se transforme în metode noi; trebuiau să rămână oamenilor numai cunoaşterea lumii fizice exterioare, iar despre lumile suprasensibile nu trebuiau să aducă informații decât dogmele vechi, pe care oamenii le preiau ca noțiuni cu ajutorul intelectului şi nu le mai înțeleg; ei trebuie numai să creadă în ele. În felul acesta cunoaşterea care a existat înainte a fost împărțită într-o ştiință despre lumea pământeană şi într-o credință într-o altă lume, până când această credință s-a atrofiat într-atât, încât pentru unii ea nu mai este alcătuită decât dintr-o sumă de dogme care nu mai sunt înțelese şi care nu mai constituie decât un punct de sprijin pentru a putea crede. Ce crede oare omul modern care nu mai este legat de dogmele Sfintei Treimi? Ceva încețoşat, foarte general, spiritual. Dar noi trebuie să ne întoarcem la concepția prin care putem să viețuim participativ în sfera spiritualului; asta înseamnă că avem nevoie de o ştiință inițiatică, o ştiință care ne vorbeşte astfel: Admiră ochiul uman, el însuşi este o mică lume. Nu este o simplă imagine, este ceva real, din motivele expuse mai sus. Căci acest ochi a fost o dată, când ne aflam între moarte şi o nouă naştere, o unitate, şi aceasta, care ulterior s-a răsturnat, a reprezentat o contopire a doi ochi, pentru că, dacă am fi structurați să vedem numai cu un ochi, ca ciclopii, nu am putea dezvolta niciodată Eul într-o lume vizibilă; l-am dezvolta numai în lumea sentimentelor.

Helen Keller (Nota 43) prezintă o altă lume a sentimentelor şi a reprezentărilor decât ceilalți oameni; ea se poate înțelege cu alții numai pentru că i-a fost înțeleasă vorbirea. Fără aceasta nu am putea dezvolta o reprezentare a Eului. Noi o dezvoltăm numai pentru că putem aşeza mâna dreaptă peste cea stângă, mai ales când aşezăm deasupra membrele simetrice. În felul acesta dezvoltăm şi o reprezentare subtilă a Eului, pentru că încrucişăm cu cei doi ochi axa vizuală, atunci când privim. Întotdeauna când privim ceva încrucişăm ochii.

Cei doi ochi materiali sunt o unitate pe plan spiritual. Şi acest unu se află în spatele rădăcinii nasului, acest ochi unu, acest spiritual care se oglindeşte şi devine doi ochi. Pentru că omul poate fi un om drept şi un om stâng, el se poate numi om. Dacă ar fi numai drept sau numai stâng şi nu o ființă simetrică orice reprezentare ar ieşi afară, în lume; nu am ajunge la un Eu închegat.

Prin faptul că reunim cele două imagini ale Soarelui şi Lunii într-una singură, ne formăm pentru o incarnare viitoare. Ne spunem: Tu nu te poți descompune, nu poți deveni solar şi să ai alături un om lunar. Trebuie să devii un om unitar. Atunci când poți simți această coerență ia nastere din nou acel ochi solar-lunar. Ochiul uman solar-lunar reprezintă transformarea formei a ceea ce purtăm în noi ca ochi, iar cei doi ochi ai noştri sunt, de fapt, imaginile-cópii ale ochiului uman solar-lunar-unitar.

Aceste lucruri am vrut să le spun astăzi despre experiența cu totul diferită pe care o avem când ne aflăm în lumea spirituală, față de cea trăită pe plan fizic. Lucrurile sunt interdependente, dar depind în aşa fel unele de altele, încât noi suntem cu totul întorşi pe dos. Dacă am putea să răsturnăm omul, să-l întoarcem pe dos, ca să aducem interiorul său spre exterior, în aşa fel încât interiorul, de exemplu, inima, să ajungă la suprafața omului - el nu ar rămâne în acest caz viu, ca om fizic, asta puteți s-o credeți -, dacă am putea, apucându-l din interiorul inimii, să-l întoarcem ca pe o mănuşă, el nu ar mai fi acelaşi om, ci s-ar dilata, devenind un Univers. Căci dacă te concentrezi asupra unui punct din interiorul inimii şi ai capacitatea de a te întoarce pe dos în spiritul tău, atunci devii această lume, pe care altminteri o viețuieşti între moarte şi o nouă naştere. Aceasta este taina interiorității umane care însă în lumea fizică nu poate fi întoarsă spre exterior. Dar inima umană este şi ea o lume întoarsă pe dos; astfel este din nou legată lumea terestră fizică cu lumea spirituală. Trebuie să ne obişnuim cu această întoarcere pe dos. Dacă nu ne obişnuim cu ea, nu obținem niciodată o reprezentare corectă despre cum se comportă, de fapt, lumea fizică de aici față de lumea spirituală.

CONFERINȚA a X-a

Oxford, 27 august 1922

Omenirea, prin toate forțele care trăiesc în sufletul omului, trebuie să ajungă din nou la înțelegerea Misteriului de pe Golgota, nu numai să-l înțeleagă din interiorul civilizației actuale, ci în aşa fel încât întreaga ființă umană să poată fi legată cu el. Acest lucru va deveni însă posibil pentru omenire abia când aceasta se va putea din nou apropia, de pe poziția unei cunoaşteri spirituale de sine, de Misteriul de pe Golgota. Nici o cunoaştere intelectualistă nu este aptă să pună în valoare în lume creştinismul, cu întregul său impuls, căci ea nu cuprinde decât gândirea umană. Şi atunci când avem o cunoaştere care vorbeşte numai gândirii trebuie să ne căutăm impulsurile voiționale - şi acestea sunt cele mai importante impulsuri în cadrul adevăratului creştinism - în instinctele noastre; noi nu le putem resimți, din lumea în care ele sunt cu adevărat prezente, din lumea spirituală. În epoca actuală acest lucru nu va fi posibil decât dacă ne vom îndrepta privirea spre marea întrebare a umanității: În ce măsură Misteriul de pe Golgota este sensul întregii evoluții a Pământului?

Am vrea ca ceea ce se va spune despre aceasta să fie reunit într-un tablou, într-o imagine, poate paradoxală. Dacă o ființă oarecare ar coborî de pe o altă planetă pe Pământ - această ființă nefiind un om în sensul pământesc - ar găsi că tot ce există aici este de neînțeles; dar convingerea mea cea mai profundă, extrasă din cunoaşterea evoluției Pământului, este că o astfel de ființă, chiar dacă ar veni de pe Marte sau de pe Jupiter, ar fi profund emoționată de tabloul lui *Leonardo da Vinci Cina cea de taină* (Nota 44). O astfel de ființă ar găsi în acest tablou un sens mai profund, legat de Pământ şi de evoluția acestuia. Plecând de la acest sens, care cuprinde Misteriul de pe Golgota, o ființă aparținând unei lumi extraterestre ar putea înțelege Pământul, cu celelalte fenomene ale sale.

Noi, oamenii prezentului, nu ştim cât de departe am pătruns în abstracțiunea intelectualistă. Din această cauză nu ne mai putem transpune în sufletele oamenilor care au trăit înainte de Misteriul de pe Golgota. Acele suflete erau cu totul diferite de cele actuale. Istoria omenirii este imaginată în mod prea asemănător cu ceea ce se întâmplă azi. Dar sufletele omeneşti au parcurs o evoluție importantă, şi înaintea Misteriului de pe Golgota chiar şi cei care aveau numai o formație primitivă în sufletele lor vedeau în ei înşişi o entitate sufletească care se poate numi o amintire a timpurilor pe care sufletul îl parcurge înainte de a intra într-un corp terestru. Aşa cum ne amintim de cele viețuite la vârsta de trei, patru, cinci ani, tot astfel sufletul omenesc din vechime avea o amintire despre viața dinainte de naştere în lumea spiritual-sufletească. Omul era, într-un anumit sens, transparent în ceea ce priveşte sufletul; el spunea: Eu sunt un suflet, şi eram un suflet şi înainte de a coborî pe Pământ. Şi el cunoştea, de asemenea, în timpuri mai vechi, anumite detalii ale vieții sale spiritual-sufleteşti dinaintea coborârii pe Pământ. Se viețuia pe sine însuşi în imagini cosmice. Privea în sus spre stele şi nu le vedea în simple configurații abstracte, aşa cum vedem stelele azi, el le vedea în imaginațiuni asemănătoare visului şi putea spune: Aceasta este ultima aparență a acelei lumi spirituale din care am coborât ca suflet într-un corp uman. Niciodată acest om al timpurilor de demult nu s-a legat atât de intens cu corpul său uman încât să nu aibă o viețuire a sufletului său.

Cum viețuia acest om al timpului de demult? El viețuia astfel, încât putea spune: Înainte de a coborî pe Pământ, eu am fost într-o lume în care Soarele nu este numai un corp ceresc care răspândeşte lumină, în care el este locul de adunare a ierarhiilor spirituale superioare. Eu nu am trăit într-un spațiu fizic, ci într-unul spiritual, într-o lume în care Soarele nu răspândeşte pur şi simplu lumină, ci emite înțelepciune radiantă. Am trăit într-o lume în care stelele sunt entități care îşi pun în valoare voința. Din această lume am coborât. Cu asemenea simțăminte se legau pentru omul din vechime două viețuiri: viețuirea naturii şi viețuirea păcatului.

Această viețuire a păcatului omul nu o mai are, pentru că pentru el păcatul nu trăieşte decât în lumea existenței abstracte, păcatul este pentru el numai o transpunere, ceva pe care nu-l poate pune, sub raport moral, în legătură cu necesitățile naturii. Pentru omul din vechime nu existau aceste două necesități izolate în viața cosmică: necesitate a naturii, pe de o parte, şi necesități morale, pe de altă parte. Pentru el orice necesitate morală era şi o necesitate a naturii; orice necesitate a naturii era si o necesitate morală.

Omul putea, astfel, să-şi spună: A trebuit să cobor din lumea spiritual-divină. Dar prin faptul că am coborât într-un corp uman eu mă aflu față de lumea din care am coborât ca un bolnav. Noțiunile de boală şi de păcat erau strâns legate pentru omul din vechime. Omul se simțea aici, pe acest Pământ, în aşa fel încât trebuia să găsească în sine forțele pentru depăşirea bolii. Din această cauză în aceste suflete mai vechi îşi făcea loc starea de conştiență: Avem nevoie de educație, de ceva care înseamnă vindecare. Educația este medicină, educația este terapie. Şi au apărut figuri ca *terapeuții* (Nota45), pe scurt, aşa cum erau înainte de Misteriul de pe Golgota, vindecătorii. Şi în Grecia orice viață spirituală era gândită în legătură cu vindecarea oamenilor, pentru că se ştia că omul era la începutul evoluției Pământului mai sănătos şi a evoluat treptat, în aşa fel încât s-a depărtat tot mai mult de ființa spiritual-divină. Aceasta însemna a fi bolnav; ceea ce a fost uitat ulterior este faptul că această noțiune s-a răspândit în acea lume în care a avut loc Misteriul de pe Golgota. Căci omul resimțea în acele timpuri mai vechi orice lucru spiritual printr-o privire îndreptată asupra trecutului; el îşi spunea: Dacă vreau să caut spiritualitatea, trebuie să privesc în urmă, în trecut; acolo există spirit. Din acest spirit m-am născut şi acest spirit trebuie să-l regăsesc. Dar m-am îndepărtat de el.

În felul acesta simțea omul trecutului spiritul de care se îndepărtase ca fiind spiritul Tatălui. În Misterii inițiatul suprem era acela care dezvoltase în el însuşi, în inima sa, în sufletul său acele forțe prin care el putea reprezenta în mod exterior, ca om, pe Tatăl. Iar când învățăceii Misteriilor au păşit prin poarta acestora, au intrat în acele instituții care erau totodată lăcaşuri de artă, de educație şi de cult inițiatic; când se aflau în fața inițiatului suprem, ei vedeau în acesta pe reprezentantul lui Dumnezeu-Tatăl. Părinții (Tații) erau initiați superiori, *eroi solari* (Nota 46). Principiul Tatălui a fost dominant înaintea Misteriului de pe Golgota.

Şi omenirea simțea cum se îndepărtase tot mai mult de Tatăl - față de care se putea spune: *Ex deo nascimur* - şi că trebuia să fie vindecată. Omenirea aştepta pe Vindecător, pe Mântuitor. Dar abia când El va fi din nou resimțit ca medic al lumii, ca marele Mântuitor, va putea fi din nou aşezat în lume.

Acesta era sentimentul pe care-l aveau vechile suflete dinaintea Misteriului de pe Golgota despre legătura lor cu lumea suprasensibilă a Tatălui. Iar ceea ce era resimțit în Grecia, ceea ce trăia în expresia: *Mai bine să fii cerşetor* aici pe Pământ, decât rege în regatul umbrelor (Nota 47) vrea să însemne că omenirea a învățat să simtă în mod profund cât de mult se depărtase în întreaga ei ființă de lumea suprasensibilă. Un dor adânc tânjea, în acelaşi timp, în om după această lume suprasensibilă.

Dar niciodată omenirea nu ar fi putut ajunge la conştiența deplină de sine a Eului, la libertatea interioară, dacă ar fi continuat să se dezvolte având nurnai conştiența despre Dumnezeu-Tatăl. Căci pentru a ajunge la această libertate interioară trebuia să-şi găsească loc în ființa omului ceea ce era considerat boală, prin comparație cu stările anterioare. Întreaga omenire resimțea, într-un anume sens, boala lui Lazăr. Era însă tocmai boala care nu duce la moarte, ci la eliberare şi la noua cunoaştere a Veşnicului în om.

Se poate spune: Oamenii uitaseră acel trecut spiritual-sufletesc dinaintea naşterii, privirea lor era tot mai mult îndreptată spre ambianța fizică. Dacă un suflet mai vechi privea la ambianța fizică prin intermediul trupului, el vedea pretutindeni în stele imaginile spiritualului, pe care le părăsise prin naşterea pe Pământ. El vedea în lumina Soarelui înțelepciunea radiantă în

care trăise ca în propria-i ambianță de viață, vedea corul Ierarhiilor superioare în Soare, de unde fusese trimis aici, jos, pe Pământ. Dar aceste lucruri omenirea le uitase.

Şi ele erau resimțite pe măsură ce soseau secolele al VIII-lea, al VII-lea şi următoarele dinaintea Misteriului de pe Golgota. Dacă istoria exterioară nu spune nimic despre aceste lucruri, aceasta este o carență a istoriei exterioare. Cel care înțelege istoria în sens spiritual vede că o conştiență puternică despre Dumnezeul-Tată a fost prezentă în punctul de pornire al evoluției umanității şi că această conştiență a paralizat treptat, că omul nu mai vedea în jurul său decât natura despiritualizată.

Multe lucruri nu erau exprimate pe atunci, multe lucruri rămâneau în adâncurile subconştiente ale sufletelor omeneşti. Dar ceea ce a acționat cel mai mult în sferele subconştiente ale sufletului uman era întrebarea - pe care oamenii nu o rosteau în cuvinte, o simțeau numai în inimile lor: În jurul nostru este natura, unde este spiritul ai cărui copii suntem?

Unde vedem spiritul ai cărui copii suntem? În cele mai bune suflete ale secolelor IV, III, II, I; această întrebare exista inconştient, fără să fi fost formulată.

Timpul în care omenirea simțea îndepărtarea de Dumnezeu-Tatăl a fost un timp al interogației; întrucâtva ea ştia în adâncul sufletului că aşa trebuie să fie - *Ex deo nascimur!* -, dar oare noi mai ştim acest lucru, putem să-l mai ştim?

Dacă privim şi mai adânc în sufletele oamenilor care trăiau în timpul când se apropia Misteriul de pe Golgota, vedem că erau prezente suflete mai simple, primitive, care puteau resimți în subconştientul lor felul cum erau rupte de Tatăl. Căci ei erau urmaşii acelor oameni primordiali care nu fuseseră atât de animalici cum ne imaginăm în prezent datorită ştiințelor naturale, ci purtau în trupul lor de natură animală un suflet prin care ştiau, cu ajutorul vechii clarvederi, asemănătoare visului, şi-şi spuneau: Am coborât din lumea spiritual-divină, am acceptat un trup uman. Dumnezeu-Tatăl ne-a introdus în lumea terestră. Din El ne-am născut.

Dar cele mai vechi suflete ale omenirii ştiau că ele au părăsit în lumile spirituale din care coborâseră ceea ce numim sau ceea ce mai târziu a fost numit „Hristos". Din această cauză, *primii scriitori creştini spuneau că cele mai vechi suflete erau creştine* (Nota 48); aceste suflete ştiau să-L adore şi pe Hristos. În lumile spirituale în care sălăşluiau înainte de a coborî pe Pământ, Hristos era punctul central al vederii lor, Hristos era entitatea centrală spre care îşi îndreptau privirile sufleteşti. Şi oamenii de pe Pământ îşi aminteau de această existență împreună cu Hristos în viața dinaintea celei pământene.

Apoi *au existat alte ținuturi* - Platon vorbeşte despre acestea într-un mod cu totul special -, *în care elevii erau inițiați în Misterii* (Nota 49), în care era trezită vederea lumilor suprasensibile, în care se dezlegau forțele existente în entitățile umane, cu ajutorul cărora poți privi în lumile spirituale. Aceşti elevi ai inițiaților învățau, în fapt, să-L cunoască pe Hristos nu numai dintr-o amintire întunecată cu care trăiau toți oamenii înainte de a fi coborât pe Pământ, care aici, pe Pământ, nu mai era în sufletele oamenilor decât ca o reprezentare pe jumătate uitată, ei învățau să-L cunoască din nou, cu întreaga sa înfățişare. Dar ei învățau să-L cunoască ca pe o entitate care îşi pierduse întrucâtva rolul său în lumile supraterestre.

În Misteriile secolelor II şi I dinaintea Misteriului de pe Golgota se privea într-un mod cu totul special la acea entitate din lumea suprasensibilă care mai târziu a fost numită entitatea Hristos. Se privea în aşa fel, încât se spunea: Noi vedem această entitate în lumile suprasensibile, dar activitatea ei s-a redus din ce în ce mai mult. Ea a implantat în suflete amintirea timpurilor dinainte de naştere, care apoi a reînviat în existența terestră. Această entitate a fost în lumile suprasensibile marele Învățător pentru ceea ce sufletul mai purta în

amintire după ce coborâse pe Pământ. Entitatea care mai târziu a fost numită Hristos le apărea inițiaților ca o entitate care îşi diminuase activitatea, pentru că oamenii, treptat, nu mai puteau avea această amintire, nu o mai puteau căpăta.

Şi astfel au trăit aceşti inițiați, în timp ce în ei devenea tot mai evident faptul că această entitate de care omenirea străveche îşi amintea în existența terestră, această entitate pe care acum o vedem cu o activitate tot mai redusă în lumile spirituale îşi va căuta o nouă sferă de viață. Ea va coborî pe Pământ pentru a trezi din nou în om spiritualitatea suprasensibilă.

S-a vorbit despre acea entitate numită mai târziu Hristos ca despre cel care va coborî în viitor pe Pământ, va accepta un corp uman, aşa cum l-a luat prin Iisus din Nazaret. Această idee a fost unul din principalele conținuturi ale discuțiilor din ultimele secole dinaintea Misteriului de pe Golgota. Vedem în măreția imaginii plastice a celor trei magi sau a celor trei regi de la Răsărit pe reprezentanții unor astfel de inițiați care învățaseră în locurile lor de inițiere că Hristos va veni atunci când se vor împlini timpurile, iar semnele din cer le vor vesti. Atunci noi trebuie să-L căutăm în locul său ascuns. Iar în Evanghelii aceasta apare ca o taină adâncă, ca un Misteriu care se dezvăluie în evoluția omenirii, când o priveşti cu vederea spirituală.

În felul acesta oamenii primitivi priveau parcă pierduți spre lumea suprasensibilă. Ei îşi spuneau în subconştientul lor: L-am pierdut pe Hristos. Şi priveau natura din jurul lor. În inima lor se năştea întrebarea la care m-am referit mai înainte. Iar inițiații din Misterii ştiau: Această entitate numită mai târziu Hristos va veni, va primi un corp uman şi ceea ce au viețuit sufletele mai înainte în existența lor preterestră vor retrăi la vederea Misteriului de pe Golgota.

Prin aceasta s-a dat răspuns nu într-un mod intelectualist, ci prin faptul cel mai covârşitor care s-a petrecut vreodată pe Pământ, întrebării: Cum să ne reîntoarcem la suprasensibil? Oamenii care dezvoltaseră atunci o simțire pentru ceea ce s-a întâmplat învățau de la cei care ştiau că în omul Iisus trăia un Dumnezeu adevărat, care a coborât pe Pământ, Dumnezeul pe care omenirea îl uitase pentru că forțele trupului se dezvoltau spre libertate. El a apărut într-o nouă formă, astfel încât putea fi văzut, iar istoria va putea vorbi despre El ca despre o ființă terestră. Dumnezeul care fusese cunoscut numai dincolo de lumea spirituală coborâse, umblase prin Palestina, simțise Pământul prin aceea că El însuşi luase un corp uman. Din această cauză, marea întrebare a celor care erau oameni cultivați în sensul de atunci era: Ce cale a luat Hristos pentru a ajunge la Iisus?

Problema Hristos a fost în primele timpuri ale creştinismului o problemă pur spirituală. Nu era cercetat Iisus, era cercetat Hristos, modul cum coborâse El. Se privea spre lumile suprasensibile, se vedea coborârea lui Hristos pe Pământ, se punea întrebarea: Cum a devenit entitatea supraterestră o entitate terestră? Din această cauză, oamenii simpli care-l înconjurau pe Iisus Hristos, ucenicii săi, aveau posibilitatea să vorbească cu el ca Duh şi după moarte. Din cele pe care le-a spus după moarte nu s-au păstrat decât unele fragmente. Dar ştiința spirituală, cunoaşterea spirituală, poate face cunoscut cu ce cuvinte s-a adresat după moarte Hristos celor care îi erau cei mai apropiați, întrucât El le-a apărut în spiritualitatea Sa.

El le-a vorbit atunci ca marele Vindecător, ca Terapeutul, care era un Mângâietor, care ştia că oamenii au avut cândva o amintire legată de El, pentru că fuseseră împreună cu El în lumile suprasensibile, în existența preterestră. Şi acum le putea spune: Mai de mult v-am dat facultatea de a vă aminti de existența voastră suprasensibilă, preterestră. Acum, dacă mă primiți în sufletele voastre, în inimile voastre, vă dau forța de a trece prin poarta morții cu conştiența nemuririi. Şi nu-l veți recunoaşte numai pe Tatăl - *Ex deo nascimur!* -, veți simți pe Fiul ca fiind cel cu care puteți muri, rămânând totuşi vii - *In Christo morimur.*

Desigur, aceste lucruri nu erau învăluite în cuvintele pe care le exprim acum, dar din punct

de vedere al sensului era ceea ce Hristos îi învăța pe cei care i-au fost aproape după moartea sa trupească. Oamenii nu cunoşteau moartea când erau oameni primordiali, căci aduceau din vremea în care căpătaseră conştiența o cunoaştere interioară a ceea ce era sufletesc în ei; ei ştiau ce nu poate muri. Ei puteau vedea oamenii murind în jurul lor, moartea era pentru ei o aparență printre alte fapte din ambianța lor. Ea nu era resimțită de oameni. Abia când s-a apropiat Misteriul de pe Golgota oamenii au simțit realitatea morții, căci sufletele lor se legaseră într-atât cu elementul corporal, încât nu mai putea să ia naştere decât îndoiala asupra modului cum ar putea supraviețui sufletul când trupul se dezagregă. Aceasta nu ar fi constituit o problemă în timpurile mai vechi, căci oamenii recunoşteau sufletul.

Apoi a venit Hristos, care spunea: Eu vreau să fiu împreună cu voi pe Pământ, ca să aveți forța să luați în stăpânire sufletele voastre, să vă impulsionați interior, în aşa fel încât să le purtati prin moarte ca pe nişte suflete vii. Acesta era lucrul pe care Pavel nu l-a înțeles decât după ce i-a fost deschisă calea spre lumile suprasensibile, atunci când a primit aici, pe Pământ, impresiile despre Iisus Hristos. Din această cauză, în prezent, creştinismul paulinic este din ce în ce mai puțin prețuit, pentru că pretinde că Hristos a venit din lumile supraterestre şi-a unit forța sa suprateresträ cu oamenii tereştri.

Astfel, pentru evoluția umanității, la expresia: „Din Dumnezeu ne-am născut" - respectiv din Dumnezeu-Tatăl - s-a adăugat şi expresia de mângâiere, de forță: „În Hristos murim" - aceasta însemnând: Noi trăim în El.

Ceea ce a însemnat pentru omenire Misteriul de pe Golgota vom putea să aducem în fața sufletului nostru dacă voi descrie evoluția omenirii prezente, şi trebuie să sperăm şi a celei viitoare, din punctul de vedere al inițiatilor actuali. Eu am făcut încercarea de a vă aduce în fața sufletului punctul de vedere al inițiatului vechi, al inițiatului din timpul Misteriului de pe Golgota; acum aş vrea să încerc să vă descriu punctul de vedere al inițiatului prezentului, al aceluia care azi nu abordează viața numai cu ajutorul cunoaşterii naturii, ci în care s-au trezit acele forțe profunde de cunoaştere pe care le putem deştepta cu mijloacele indicate de literatura referitoare la ştiința spiritului.

Când un astfel de inițiat si-a însuşit cunoştințele care constituie triumful timpului actual, strălucirea exterioară în care numeroşi oameni, dacă şi le însuşesc, se simt bine, având chiar conştiența unei anumite superiorități, inițiatul se simte într-o situație tragică. Căci atunci când le leagă cu sufletul său, inițiatul de azi simte aceste cunoştințe, care sunt deosebit de apreciate şi de valoroase azi în lume, ca pe o moarte. Şi cu cât inițiatul modern, pentru care a apărut în fața sufletului lumea supraterestră, se pătrunde mai mult de ceea ce toată lumea numeşte ştiință, cu atât simte mai mult că sufletul său moare. Pentru inițiatul actual ştiințele sunt mormântul sufletului, prin faptul că dobândeşte cunoştințe după modelul ştiinței moderne despre lume se simte deja legat cu moartea, pe care el o simte adeseori adânc şi intens. Şi atunci caută motivul pentru care, ori de câte ori cunoaşte în sensul modern, el moare; are senzația de miros cadaveric tocmai atunci când se avântă spre cele mai moderne cunoştințe, pe care ştie să le aprecieze realmente, dar pe care le simte ca, un fel de presimțire a morții.

Atunci, din cunoştințele sale cu privire la lumea suprasensibilă el extrage ideea pe care aş vrea să o exprim printr-o imagine. Înainte de a coborî pe Pământ noi trăim spiritual-sufleteşte. Din ceea ce viețuim spiritual-sufleteşte în deplină realitate în existența preterestră noi nu avem în suflet, aici, pe Pământ, decât gânduri, noțiuni, reprezentări. Acestea sunt în sufletul nostru. Dar cum se află ele în suflet?

Să privim omul, aşa cum se găseşte în viață între naştere şi moarte, cu trupul îmbrăcat în carne şi irigat cu sânge. Spunem că este viu. El păşeşte prin poarta morții. Acum apare cadavrul omului fizic, care este apoi predat pământului, elementelor. Privim omul fizic mort.

Avem în fața noastră cadavrul, rămășiță a omului viu, prin care curge sânge viu. Omul este mort din punct de vedere fizic. Privim înapoi, dar cu privirea inițiatică, în propriul nostru suflet. Privim gândurile pe care le avem între naştere şi moarte, cu înțelepciunea şi ştiința actuală modernă şi spunem: Ele sunt cadavrul a ceea ce am fost înainte de coborârea pe Pământ. Noi ştim că raportul în care se află cadavrul unui om față de omul viu este ca şi raportul dintre gândurile noastre, pe care le respectăm ca pe cele mai înalte comori, care ne aduc cunoştințele despre natura exterioară, şi ceea ce am fost înainte de a fi coborât pe Pământ. Acest lucru îl poate viețui inițiatul. El nu-şi trăieşte în gând viața sa adevărată, ci cadavrul sufletului său. Acesta este un fapt, este ceva care nu este spus din sentimentalism, ci apare azi cu toată forța în fața sufletului tocmai dintr-o cunoaştere energică, activă. Este ceea ce nu-şi spune azi visătorul sentimental, mistic; acesta tocmai vrea să resimtă ceva ce ia naştere din unele profunzimi întunecate, mistice ale entității proprii. Cine trece azi prin poarta inițierii descoperă în sufletul său aceste gânduri, care pot face posibilă libertatea, pentru că sunt lipsite de viață. Aceste gânduri, care sunt baza libertății umane, nu constrâng omul tocmai pentru că sunt rnoarte, pentru că nu sunt vii. Omul poate deveni azi o ființă liberă pentru că nu are de-a face cu gânduri vii, ci cu gânduri moarte. Gândurile moarte pot fi percepute de om şi folosite de acesta în beneficiul libertății. Dar ele sunt percepute cu sentimentul tragicului cosmie deplin, ca stârvuri ale sufletului. Înainte ca sufletul să fi coborât în lumea terestră, ce este în prezent cadavru era viu, se mişca. În lumile suprasensibile spirituale, printre sufletele umane, fie cele trecute deja prin poarta morții, care trăiau acum în lumea spirituală, fie cele care încă nu coborâseră pe Pământ, se mişcau ierarhiile superioare aflate deasupra omului, dar în cadrul acestei sfere se mişcau şi acele ființe elementare care se află la baza naturii. Acolo totul era viu în suflet. Aici, în suflet, moştenirea venită din lumile spirituale, gândul, este mort.

Dar dacă înțelegem, ca inițiați moderni, să ne pătrundem, împreună cu Hristos, de modul cum s-a viețuit El în Misteriul de pe Golgota, dacă înțelegem în sensul cel mai profund, cel mai interior, cuvintele lui Pavel, care spune: „Nu eu, ci Hristos în mine", atunci Hristos ne conduce şi prin această moarte; atunci pătrundem cu gândurile noastre în natură, dar Hristos ne însoțeşte în sens spiritual şi coboară gândurile noastre în mormântul naturii. Căci prin faptul că posedăm, de obicei, gândurile noastre moarte, natura devine un mormânt. Dar dacă ne adresăm cu aceste gânduri moarte mineralelor, animalelor, lumii stelelor, lumii norilor, munților, fluviilor, dacă abordăm toate acestea cu gândurile noastre moarte, dar însoțiți de Hristos, potrivit sintagmei: „Nu eu, ci Hristos în mine", atunci când ne cufundăm în cristalul de cuarț viețuim în inițierea modernă faptul că gândul din natură urcă din acesta ca un gând viu. Gândul se ridică parcă din mormântul mineral, ca un gând viu. Lumea minerală lasă să urce în noi spiritul. Iar dacă Hristos ne conduce prin natura vegetală, scoțându-ne din ceea ce de obicei ar permite să trăiască numai gânduri moarte, iau naştere gândurile vii.

Noi ne-am percepe ca fiind bolnăvicioşi, dacă ne-am îndrepta spre natură; dacă ne-am uita spre lumea stelelor cu privirea astronomului care face calcule şi dacă aceste gânduri moarte s-ar cufunda în lume, ne-am simti bolnavi şi boala ar conduce la moarte. Dacă însă ne lăsăm călăuziți de Hristos, dacă, însoțiți de Hristos, ne purtăm gândurile noastre moarte în lumea stelelor, în lumea Soarelui, a Lunii, a norilor, a munților, a fluviilor, a mineralelor, a plantelor şi a animalelor, dacă pătrundem în întreaga lume fizică a oamenilor totul devine viu în contemplarea naturii şi, ca dintr-un mormânt, din toate ființele învie Duhul viu, care ne vindecă şi ne trezeşte din moarte, Sfântul Duh. Şi, însoțiți de Hristos, ne simiim din nou însuflețiți, împreună cu tot ce am viețuit ca fiind moarte. Simțim cum din toate ființele acestei lumi ne vorbeşte Duhul viu, Duhul vindecărilor.

Aceste lucruri trebuie să le redobândim într-o nouă cunoaştere spirituală, într-o nouă cunoaştere inițiatică. Atunci vom concepe Misteriul de pe Golgota ca sens al întregii existențe pământene, vom şti cum trebuie să fim conduşi în timpul în care trebuie să se dezvolte libertatea umană prin gândurile moarte, cum trebuie să fim conduşi la cunoaşterea

naturii prin Hristos. Vom şti cum, în cadrul Misteriului de pe Golgota, Hristos nu şi-a împlinit numai propriul destin pe Pământ, ci cum a instaurat pe Pământ marea libertate a Rusaliilor, în timp ce a vestit omenirii pământene Duhul viu, care poate învia cu ajutorul Lui din tot ce există pe Pământ. Cunoaşterea noastră rămâne moartă, rămâne chiar un păcat, dacă nu suntem treziți de Hristos, în aşa fel încât din toată natura, din orice existență cosmică să ne vorbească din nou Spiritul, Duhul viu.

Treimea alcătuită din Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul şi Dumnezeu-Duhul Sfânt nu este pur şi simplu o formulă sofisticată, obținută prin tăierea firului în patru, este ceva adânc, legat cu evoluția întregului Cosmos şi care devine o cunoaştere vie, nu una moartă, când Il readuce în noi viu pe însuşi Hristos, ca pe un înviat din morți, cel care este aducătorul Sfântului Duh.

Înțelegem că ar fi ca o boală dacă nu am putea vedea dumnezeiescul din care ne-am născut. Dacă omul este ateu, el este bolnav în taină. El nu este sănătos decât dacă natura sa fizică se concentrează în aşa fel, încât să poată resimți din interior, ca fiind liantul întregii structuri a ființei sale, „Din Dumnezeu m-am născut!" Este o lovitură a destinului situația în care un om nu-L găseşte în cursul vieții terestre pe Hristos, care-l poate conduce prin moarte la sfârşitul vieții pe Pământ, care prin moarte îl poate conduce la cunoaştere. Dacă simțim aşadar acel *In Christo morimur* simțim şi ceea ce vrea să ajungă la noi prin îndrumarea lui Hristos, prin conducerea lui, simțim cum din totul învie Duhul, învie încă în această viață de pe Pământ. Ne simțim din nou vii în această viață pe Pământ, privim prin poarta morții, prin care ne conduce Hristos, privim spre acea viață care se află dincolo de moarte şi ştim de ce a trimis Hristos Duhul Sfânt: pentru că ne putem lega deja aici, în timpul vieții, cu Duhul Sfânt, dacă ne lăsăm conduşi de Hristos. Atunci putem spune cu toată certitudinea: Murim în Hristos în timp ce trecem prin poarta morții.

Ceea ce am viețuit aici, în natură, prin cunoaşterea noastră este deja un semn pentru viitor. Căci ceea ce ar fi de obicei ştiință moartă este trezit prin Duhul Sfânt. Dacă am înțeles corect principiul „Din Tatăl ne-am născut, în Hristos murim", privind prin poarta morții ne este îngăduit să spunem că atunci când în locul morții cunoaşterii survine moartea adevărată, care ne ia trupul, în Duhul Sfânt suntem treziți din nou - *Per spiritum sanctum reviviscimus.*

CONFERINȚA a XI-a

Londra, 30 august 1922

Întrucât atunci când te întâlneşti atât de rar eşti tentat să rezumi cât se poate de multe aspecte într-o singură prelegere, uşor se poate întâmpla să aduni laolaltă prea multe lucruri. Însă azi aş dori să caracterizez dintr-un anumit punct de vedere ceea ce se poate numi cealaltă față a existenței umane pe Pământ. Apoi aş vrea să fac o legătură între cele spuse şi importanța pe care o au unele cunoştințe mai aprofundate, unele cunoştințe spirituale pentru timpul nostru.

Cât cunoaşte oare omul din ceea ce aparține existenței sale, dacă nu se foloseşte în cunoaştere decât de simțurile sale şi de rațiunea legată de simțirile sale? Prin conştiența obişnuită legată de simțuri noi petrecem în mod conştient numai partea de trezie a existenței umane. Numai că forțele spirituale conducătoare ale lumii nu au inserat în mod inutil în existența umană starea de somn.

De la adormire până la deşteptare se întâmplă extrem de multe lucruri cu omul. De fapt, în timpul somnului are loc cea mai mare parte a acțiunilor pe care le are de realizat spiritul prin intermediul omului în existența terestră.

În timpul stării de veghe pe Pământ nu se întâmplă decât ceea ce omul poate realiza cu sine

însuşi şi cu lucrurile. În timpul stării de somn, în dezvoltarea omului se întâmplă tot ceea ce întreprind entități superioare cu sufletul acestuia, pentru a-l aduce la dezvoltarea sa generală în cadrul existenței terestre. Şi nu trebuie pierdut din vedere că şi cunoaşterii inițiatice moderne îi este posibil să privească mai îndeaproape faptele care se petrec între adormire şi trezire; aceste fapte nu au loc numai pentru inițiat, ci pentru toți oamenii, dezvoltarea tuturor oamenilor depinde de aceste fapte. Inițiatul poate numai să atragă atenția asupra acestora. Dar toți oamenii aflați în existența terestră şi care gândesc asupra acestei existențe ar trebui să simtă şi să resimtă din ce în ce mai mult importanța lor.

Aş vrea să descriu acum ce intervine în timpul stării de somn a omului. Când omul doarme, trecând dincolo, ştiți că în exterior aceasta se caracterizează prin faptul că spunem: Corpul său astral şi Eul său se desprind de corpul fizic şi de corpul său eteric, astfel că acest Eu şi acest corp astral se află în lumea spirituală şi nu impregnează corpul fizic şi corpul eteric, aşa cum o fac în timpul scurs de la trezire la adormire.

Dacă privim la ceea ce se întâmplă cu omul în starea de somn, este evident că în timpul stării de veghe el este legat de acest Pământ. Mai întâi este legat de Pământ prin simțurile sale, prin faptul că percepe şi cunoaşte prin simțurile sale fenomenele care țin de diferitele regnuri naturale. Dar el mai este legat de Pământ şi prin aceea că în timpul stării de veghe realizează şi lucruri care țin de subconştient. De exemplu, respiră, iar în aerul respirat întregul Pământ îşi trimite influențele sale, dacă ne putem exprima astfel. În aerul respirat există extrem de multe substanțe într-o stare de dispersie foarte fină. Dar chiar în această stare de dispersie ele acționează într-un mod deosebit de activ când sunt preluate de organism o dată cu aerul respirat. După cum în om pătrunde în mod conştient ceea ce el percepe prin simțuri, tot aşa, în mod subconştient, ajung în el chiar în starea de veghe mult mai numeroase lucruri substanțiale decât prin intermediul stării ideal-abstractă a perceptiei şi gândirii; prin respirație mediul înconjurător ajunge în om într-un mod mai substanțial.

Şi dacă ați lua mai mult în considerare cât depinde organizarea umană de tot ce preia prin diferitele substanțe aflate în alimentele terestre ati spune: Multe lucruri acționează asupra omului în starea sa de veghe. Dar astăzi ne va interesa mai puțin acest aspect. Astăzi ne vom interesa mai mult de ceea ce acționează asupra omului în starea sa de somn. În această privință, trebuie să spunem că aşa cum substanțele exterioare, terestrul, intră în legătură cu omul în timpul stării lui de veghe, tot astfel în timpul stării sale de somn el intră într-o anumită legătură cu întregul Cosmos.

Omul nu este de conceput în aşa fel încât corpul său astral să atingă în fiecare noapte mărimea Cosmosului - ar fi cu totul exagerat dacă s-ar susține aşa ceva -, însă el creşte în Cosmos în fiecare noapte. Aşa cum aici noi suntem legați în mod interdependent cu plantele, mineralele, aerul, tot astfel în timpul nopții suntem legați de mişcările planetelor şi de constelațiile stelelor fixe. Cerul înstelat devine lumea noastră de la adormire până la trezire, la fel cum Pământul este lumea noastră în starea de veghe.

La început putem distinge diferite sfere prin care migrăm între adormire şi trezire. Prima sferă în care trecem între adormire şi trezire este cea în care Eul uman şi corpul astral uman, aşadar sufletul uman în timpul somnului, se simte în legătură cu mişcările lumii planetelor. Aşa cum dimineața, când ne trezim şi intrăm în corpul nostru fizic, putem spune: Avem în noi plămânii, inima, ficatul, creierul, în timpul stării de somn trebuie să spunem: Avem în noi, în prima sferă cu care intrăm în contact după adormire şi din nou nemijlocit înainte de trezire, forțele mişcării planetelor.

Nu este ca şi cum am prelua în fiecare noapte întreaga mişcare a planetelor, dar ceea ce purtăm în noi ca reproducere a acesteia este o mică imagine în care sunt reproduse mişcările planetelor. Acest lucru este diferit la fiecare om. Astfel încât putem spune: După ce a

adormit, fiecare om viețuieşte mai întâi planetele, în aşa fel încât tot ce se întâmplă în spațiul cosmic între planete, în timp ce se mişcă, el retrăieşte interior într-un fel de glob planetar în corpul său astral. Aceasta este prima viețuire a omului după adormire.

Şi să nu spuneți: Ce mă interesează toate acestea, eu nu le percep! Dumneavoastră nu vedeți aceste lucruri cu ochii, nu le auziți cu urechile. Dar în clipa în care treceti în starea de somn, acea parte a corpului dumneavoastră astral care în timpul stării de veghe este integrat inimii devine un ochi al inimii; el devine văzător pentru ceea ce se petrece în lumea planetelor. Acest ochi al inimii percepe - chiar dacă această percepție este încă începoşată la omul actual - ceea ce viețuieşte omul după adormire.

Ceea ce viețuieşte aici este perceput de acest ochi al inimii în aşa fel, încât în primele momente după adormire el priveşte spre omul care se află culcat în pat, ca trup fizic şi corp eteric. Spre acestea privesc înapoi Eul şi corpul astral, cu ochiul inimii. Şi ceea ce viețuiesc ele aici, în interior, ca imagine a mişcărilor planetare în viața lor, radiază de la corpul lor eteric, astfel că ele văd imaginea reflectată a acestora de către propriul lor corp eteric. Numai că constituția actuală a omului este de aşa natură, încât, de îndată ce se trezeşte, el uită starea de conştiență începoşată pe care a avut-o în timpul nopții prin ochiul inimii sale. Este o conştiență începoşată, cel mult reverberată în vise, care mai au în mobilitatea lor interioară ceva din mişcarea planetară, vise în care se inseră însă imagini din viață, care, în fond, sunt introduse în aceste vise care depind de mişcarea planetelor. Imaginile pătrund în vise pentru că acum corpul astral se cufundă în corpul eteric, iar acesta conservă amintirea legată de întâmplările vieții.

Lucrurile se pot prezenta astfel: Vă treziți dimineața, după ce ați trecut încă o dată prin sfera mişcărilor planetare; să spunem că datorită karmei dumneavoastră ați viețuit aici o relație specială între Jupiter şi Venus. Acest lucru se poate întâmpla ca atare; ați viețuit o relație specială Jupiter-Venus. Dacă ați aduce acest lucru în viața de zi, adică ceea ce este viețuit aici între Jupiter şi Venus, vi s-ar lămuri multe lucruri cu privire la facultățile dumneavoastră; acestea nu provin de la Pământ, ci din Cosmos. Modul cum sunt ele legate de Cosmos determină gradul de bunătate sau cel puțin înclinația spre bunătate sau răutate. Şi ați vedea ce au discutat împreună Jupiter şi Venus şi ce ați perceput cu ochiul inimii, sau, aş putea spune, cu urechea inimii, căci aceste lucruri nu pot fi deosebite atât de precis. Numai că aceste lucruri se uită, pentru că sunt percepute foarte începoşat. Dar în timp ce această interrelație dintre Jupiter şi Venus se manifestă în interior, producând o mişcare în corpul dumneavoastră astral, acum intervine în acest proces ceea ce ați viețuit cândva, să spunem când aveați şaptesprezece sau douăzeci şi cinci de ani, la Oxford sau la Manchester sau în altă parte, la ora douăsprezece la amiază. Imaginile se amestecă în viețuirea cosmică. Din această cauză imaginile au, în vise, o anumită însemnătate; dar ele nu sunt lucrul cel mai important. Ele sunt într-o măsură oarecare veşmântul care se țese peste viețuirea cosmică.

Viețuirea care ia naştere pe această cale este, pentru această percepție a inimii despre care am vorbit, legată de o anumită anxietate. In aceste viețuiri, la aproape toți oamenii apar anumite senzații de anxietate de natură spirituală. Aceasta mai ales atunci când se reflectă de către corpul eteric uman, ca lumină sau ca sunete, ceea ce este viețuit cosmic. De exemplu, dacă ceea ce determină Jupiter şi Venus prin relația specială dintre ele este reflectat în aşa fel încât o rază se întoarce dinspre fruntea umană, care are o mare semnificație pentru percepția inimii lor, iar o altă rază îşi amestecă sunetul şi lumina venind din regiunea de sub inimă atunci ia naştere acea anxietate pentru percepția inimii de care trebuie vorbit. Despre aceasta orice suflet care nu este complet insensibil îşi spune, în somn: Ceața cosmică m-a cuprins. Cu adevărat, este ceva asemănător cu a te subția tu însuți, până la a deveni ca ceața cosmică şi a înota ca nor în interiorul ceții cosmice. Aşa se prezintă viețuirea nemijlocită după somn.

Apoi, din această anxietate şi din această viețuire despre sine ca un fragment din ceața

cosmică în interiorul ceții cosmice, în sufletul uman vine ceea ce s-ar putea numi dăruirea de sine către divinul care traversează Cosmosul. Două sentimente fundamentale cunoaşte omul în prima sferă, după adormire: Eu mă aflu în ceața cosmică şi aş vrea să sălăşluiesc în sânul lui Dumnezeu, pentru a fi asigurat împotriva anulării în ceața cosmică.

Percepția inimii trebuie să aducă dincoace, în viață, acest lucru, dimineața, când omul se cufundă din nou cu sufletul său în corpurile sale fizic şi eteric. Dacă această viețuire nu ar fi adusă dincoace, în viață, toate substanțele pe care omul le-ar prelua în ziua următoare ca hrană sau cele care sunt prelucrate de obicei în cadrul metabolismului - şi când posteşte sunt consumate materii ale propriului său corp - şi-ar însuşi întru totul caracterul lor exclusiv terestru şi ar aduce întregul organism uman într-o mare dezordine.

În fapt, importanța somnului pentru starea de veghe a omului este imensă şi semnificativă. Nu putem decât să spunem: În această epocă a evoluției Pământului omul este încă scutit de a purta el însuşi de grijă ca elementul divin să fie adus dincoace. Căci, aşa cum sunt structurați oamenii în epoca actuală, de-abia ar fi în stare să dezvolte forța de a aduce aceste lucruri în mod deplin conştient din partea cealaltă a existenței în partea aceasta a existenței.

După ce omul a viețuit aceste stări, el intră în sfera următoare. Aceasta nu înseamnă că părăseşte prima sferă, aceea îi rămâne pentru percepția inimii. Dar sfera următoare este mult mai complicată şi ea este percepută cu acea parte a corpului astral care în timpul zilei, în starea de veghe, este integrată plexului solar şi în membrele omului. Această parte a corpului astral percepe în timpul nopiii ceea ce se află în sfera a doua.

Iar în sfera următoare omul simte în corpul său astral forțele care vin de la cercul de constelații zodiacale: o categorie de forțe vine direct de la zodiac, cealaltă vine în timp ce forțele zodiacale traversează Pământul, după cum constelațiile zodiacale se află deasupra sau dedesubtul Pământului. Acest fapt creează o mare diferentă între ele.

Omul percepe, aşadar, cu ceea ce aş numi percepție solară, pentru că este legată de acea parte a corpului astral care acționează ca agent de percepție, fiind legată de plexul solar şi de membre; l-aş numi ochiul său solar. Prin acesta el devine conştient de întreaga sa relație cu zodiacul şi cu mişcarea planetară. Imaginea se extinde, omul creşte şi mai mult în imaginea Cosmosului.

Lucrurile stau astfel: omul recepționează aceste lucruri după ce ele sunt reflectate de către corpurile sale fizic şi eteric spre care-şi îndreaptă privirea înapoi, astfel încât omul capătă înăuntrul său în fiecare noapte ceea ce pleacă din corpul său, conexat cu întregul Cosmos, cu mişcarea planetară şi constelația de stele fixe.

Viețuirea cu stelele fixe - care la un om poate surveni la jumătate de oră după adormire, la altul după un timp mai lung, la unii la scurt timp de la adormire - este însă de aşa natură, încât omul se viețuieşte pe sine în toate cele douăsprezece constelații de stele fixe. Viețuirile cu stelele fixe sunt deosebit de complicate.

Cred că dacă ați fi putut percepe, în calitate de călători în jurul lumii, cele mai importante ținuturi ale Pământului şi tot nu ați fi cunoscut suma de trăiri pe care o aveți în fiecare noapte de la o singură constelație zodiacală pentru ochiul vostru solar! Pentru oamenii din vechime care aveau încă în ei forțe clarvăzătoare cu caracter pronunțat de vis şi care percepeau în mod conştient dar asemănător viselor, multe din cele povestite acum de mine, aceste lucruri erau relativ mai puțin confuze. În prezent, omul abia poate ajunge la oarecare claritate pentru ochiul său solar - şi trebuie să ajungă la aceasta, chiar dacă a uitat-o în timpul nopții -, abia poate ajunge la oarecare claritate în ceea ce priveşte cele trăite în timpul nopții, dacă nu a preluat în dispoziția sa sufletească ceea ce Hristos a vrut să devină pentru Pământ prin

Misteriul de pe Golgota. A fi simţit ce înseamnă pentru viaţa Pământului faptul că Hristos a trecut prin Misteriul de pe Golgota, a-ţi fi făcut gânduri în viaţa pământeană obişnuită despre Hristos, aceste lucruri aduc, pe calea ocolită a corpurilor fizic şi eteric, în corrpul astral o asemenea nuanţare, o astfel de culoare, încât Hristos devine conducătorul, în zodiac, de la adormire până la trezire.

Lucrurile se prezintă astfel, încât omul se întreabă din nou: Trebuie oare să apun în numărul stelelor şi al evenimentelor acestei lumi? Şi când poate privi înapoi la ceea ce el a adresat lui Hristos ca gânduri, simţiri şi sentimente şi impulsuri de voinţă, atunci pentru el învie în Hristos un fel de conducător pentru ordonarea evenimentelor confuze ale acestei sfere.

Astfel, trebuie să spunem: Abia când contemplăm cealaltă faţă a vieţii ni se dezvăluie întreaga importantă a lui Hristos pentru viaţa pământeană a omenirii, incepând de la Misteriul de pe Golgota. De obicei, nimeni nu înţelege ce trebuie să devină Hristos pentru viaţa terestrd în cadrul civilizaţiei curente actuale.

Toate aceste lucruri pe care în prezent încă nu mulţi oameni le trăiesc sunt prezentate într-un mod eronat. Modul neordonat în care oamenii actuali, care încă nu au fost atinşi de evenimentul hristic, aduc în conştienţa trează de zi vieţuirile nocturne este înţeles abia atunci când ştii lucrurile pe care le-am spus mai înainte. În realitate, dacă am parcurs mai întâi existenţa înceţoşată în starea de somn, ne aflăm într-o măsură oarecare în faţa unei lumi care ne zăpăceşte, în care Hristos se desprinde ca un Soare spiritual şi devine conducătorul nostru, astfel încât toată zăpăceala se transformă într-un fel de înţelegere armonioasă.

Acest lucru este important, deoarece în clipa când intrăm în această sferă în care există diverse vârtejuri care se întretaie, constelaţii de stele fixe şi mişcarea planetelor în faţa ochiului nostru solar se prezintă karma noastră. Toţi oamenii îşi percep karma, dar numai în starea de somn. În starea de veghe se infiltrează numai copia acestei percepţii, ca o simţire.

Ceva din acea stare pe care un om care caută autocunoaşterea o poate observa în el însuşi este ecoul înceţoşat al acestei vieţuiri, în care Hristos apare ca o călăuză care conduce şi care călăuzeşte de la Berbec, prin Taur, Gemeni şi aşa mai departe şi care le explică oamenilor, în timpul nopţii, lumea, astfel încât ei capătă din nou forţe pentru viaţa din timpul zilei. Căci în ceea ce vieţuim în această sferă nu este cu nimic mai putin important decât faptul că prin întâmplările aiuritoare din zodiac Hristos devine călăuza noastră, entitatea care conduce omul de la constelatie la constelaţie, pentru ca acesta să poată prelua în sine în mod ordonat forţele de care are nevoie pentru viaţa în stare de veghe.

În felul acesta, omul trăieşte, de fapt, în fiecare noapte între adormire şi trezire; el vieţuieşte aceste lucruri prin înrudirea sa cu Cosmosul, ca suflet şi ca spirit. Aşa cum prin corpul său fizic şi prin cel eteric el este înrudit cu Pământul, tot astfel cu sufletul şi spiritul său şi cu corpul său astral este înrudit cu Cosmosul. Omul ar resimţi în vieţuirea sa interioară în imagini, o dată ce s-a despărţit de corpurile sale fizic şi eteric şi a crescut în afară, în lumea cosmică, ar resimţi o înrudire puternică cu această lume, în viaţa de imagini reflectate de ceea ce a rămas culcat în pat, ar simţi o tendinţă puternică de a vieţui în afară, dincolo de constelaţiile zodiacale.

Acest lucru el nu-l poate face între naştere şi moarte, pentru că în toate aceste trăiri pe care le-am descris se amestecă în timpul somnului un alt element, un element de cu totul altă natură decât ceea ce vine de la planete şi stelele fixe. Acesta este elementul lunar.

În timpul noptii - chiar şi în timpul Lunii noi - elementul lunar nuanţează într-o anumită măsură întregul Cosmos cu ceva substanţial special pe care îl vieţuieşte şi omul. Dar el îl resimte în aşa fel, încât aceste forţe lunare îl reţin, aş spune, în interiorul zodiacului şi-l

conduc din nou înapoi la trezire. Omul viețuieşte acest element lunar ca pe o vagă presimțire, în prima sferă. Dar pe parcursul celei de a doua sfere, pe care am descris-o, omul viețuieşte deosebit de intens tainele naşterii şi ale morții. Aici, el viețuieşte practic în fiecare noapte - grație unui organ care se află mai adânc decât ochiul inimii şi ochiul solar -, cu ajutorul unui organ care se află în întregul organism, cum coboară spiritual-sufletescul, respectiv cum a coborât acesta din lumea spiritual-sufletească şi a intrat într-o existență fizică şi cum, treptat, trupul trece în moarte. De fapt, murim continuu, în fiecare clipă, numai că învingem moartea, până când ea vine cu adevărat, ca un eveniment unic. Dar în acelaşi moment în care viețuieşti astfel, cum sufletul trece într-o oarecare măsură prin corporalul-pământesc, în acelaşi moment viețuieşti datorită aceloraşi forte legăturile tale cu restul omenirii.

Trebuie numai să gândeşti: Nici întâlnirea sau relația cea mai neînsemnată, după cum nici cea mai bogată în consecințe nu sunt fără legătură cu destinul general, cu karma generală a omului. Şi, fie că sufletele cu care am fost cândva în relație în viața pământeană trecută sau cu care ne aflăm în relație în viața pământeană actuală sunt în lumea spirituală, fie că sunt aici, pe Pământ, tot ceea ce omul face cu alți oameni, toate relațiile umane care au o legătură intimă cu taina naşterii şi a morții se prezintă, aş spune, în fața ochiului spiritual al omului. Omul se simte în interiorul destinului total al vieții sale.

Acest lucru se leagă de faptul că toate celelalte forțe, ale planetelor şi ale stelelor fixe, vor să ne tragă afară, în Cosmos. La rândul ei, Luna vrea să ne introducă în lumea oamenilor, ea ne smulge din Cosmos. Ea are forțe care sunt opuse atât forțelor solare cât şi forțelor stelare; ea constituie înrudirea noastră cu Pământul. Din această cauză, ea ne readuce, într-un anumit sens, în fiecare noapte din viețuirile zodiacale în viețuirile planetare şi apoi din nou în viețuirile pământene, prin faptul că suntem readuşi în corpul nostru omenesc fizic.

Dintr-un anumit punct de vedere, aceasta este deosebirea dintre somn şi moarte, faptul că atunci când adoarme omul rămâne în legătură strânsă cu aceste forțe lunare. Aceste forțe lunare sunt într-o anume măsură cele care-l fac atent în fiecare noapte asupra importanței vieții sale pământene. Dar aceasta se poate întâmpla numai pentru că omul primeşte totul înapoi de la corpul său eteric, prin reflectare, aşa cum am spus mai sus. În timpul morții, el îşi retrage corpul eteric din corpul său fizic: apare amintirea retrospectivă a ultimei vieți pământene, şi acest corp eteric este acum cel care pentru câteva zile impregnează norul despre care am vorbit. Eu am spus: În fiecare noapte noi trăim ca nor, ca nor de ceață într-o lume de ceață. Dar acest nor de ceață care suntem noi înşine noaptea este lipsit de corpul nostru eteric. Când murim, el este asociat, în primele zile după moarte, cu corpul nostru eteric. Apoi, corpul eteric se dizolvă treptat în elementul cosmic, amintirea dispare. Spre deosebire de ceea ce se întâmpla mai înainte, când tot ceea ce aveam ca viețuiri stelare obțineam numai prin reflectarea făcută de omul rămas culcat în pat, acum, după moarte, avem o trăire interioară nemijlocită a mişcării planetelor şi a constelațiilor de stele fixe.

Dacă citiți cartea mea ***Teosofia*** găsiți descrise aceste viețuiri. Veți vedea ceea ce deține omul între moarte şi o nouă naştere, ca şi cum ar avea aceste lucruri în jurul său. Dar aşa cum nu ați recunoaşte culori şi sunete, dacă în interiorul corpului nu ați avea un ochi, o ureche, aşa cum nu ați putea respira dacă nu ați avea în omul interior un plămân şi o inimă, tot aşa după moarte nu ați putea percepe ceea ce eu am descris ca lume a sufletelor şi țară a spiritului, ca fiind ambianța din spiritual, dacă nu ați avea în dumneavoastră pe Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Berbecul, Taurul, Gemenii şi aşa mai departe. Acesta este organismul dumneavoastră: viețuiți aceste lucruri cu organismul cosmic. Luna însă nu vă mai poate duce înapoi, ea nu v-ar putea readuce decât până la corpul eteric; acesta însă s-a dizalvat în Cosmos.

Dar în om mai este încă prezentă atât de mult din acea forță pe care a primit-o de la Lună, încât el rămâne un timp în lumea sufletelor, aşa cum am spus în ***Teosofia***. El îşi mai ține un

timp privirea ațintită spre Pământ, apoi trece în ceea ce am descris sub denumirea de țara spiritului. Aici se află într-o viețuire pe care el însuşi o simte a fi în afara zodiacului, în afara cerului stelelor fixe. Şi aşa îşi petrece el acum timpul dintre moarte şi o nouă naştere.

Privită în detaliu, această acomodare la lumea spirituală se petrece în timpul nopții astfel, încât dacă v-aş descri-o aş putea s-o fac aproximativ în felul următor - bineînțeles că nu trebuie să stoarceți prea mult noțiunile, pentru că aceste lucruii aproape nu pot fi exprimate cu noțiuni pământene. Totuşi, pot să v-o descriu după cum urmează:

Imaginați-vă o câmpie, pe această câmpie plante; de la fiecare floare, chiar şi de la cele care sunt pe arbori, pleacă un fel de linie spiralată care se avântă în spațiul cosmic. Aceste linii spiralate conțin forțele prin care Cosmosul reglează şi determină creşterea plantelor pe Pământ. Căci plantele nu cresc numai din germenul lor, plantele cresc din forțele cosmice care inconjoară Pământul în spirale. Dar aceste forțe sunt prezente şi iarna, se află şi în deşert, chiar dacă plantele nu există. Pentru a pătrunde în mişcările planetare, omul trebuie să folosească aceste forțe spiralate vegetale în fiecare noapte, ca pe o scară. El urcă, aşadar, prin ccea ce forțele vegetale spiralate au comun cu o scară, în mişcările lumii planetelor. Şi cu ajutorul acelor forțe care fac ca planta să crească din rădăcina ei - căci ea trebuie să folosească o forță care-i permite să crească -, cu această forță omul este purtat în sfera a doua, pe care v-am descris-o. În fapt, dacă ne focalizăm atenția asupra acelor viețuiri pe care vi le-am înfățişat, în care omul ajunge într-un fel de anxietate şi spune: Eu sunt o formațiune de ceață într-o ceață generală, eu trebuie să sălăşluiesc în sânul divinității, legând aceste viețuiri cu condițiile de pe Pământ, atunci sufletul îşi spune: Eu sălăşluiesc în tot ceea ce se află ca o binecuvântare cosmică peste un câmp semănat, atunci când înfloreşte, în ceea ce se află deasupra unei câmpii când întloreşte. Tot ceea ce coboară spre plante şi se manifestă în linii de forță spiralate, toate acestea constituie, de fapt, sânul divinității, sânul divinității viu în sine, plin de mişcare, în care omul se simte cuibărit la începutul fiecărei perioade de somn.

Luna este cea care conduce omul înapoi spre animalitatea sa. Căci forțele vegetale au tendința de a duce omul tot mai departe, în universal. Întrucât însă el îşi împarte animalitatea sa cu regnul animal, luna îl readuce în fiecare dimineață în propria sa animalitate.

În felul acesta este legat omul cu Cosmosul. Cosmosul acționează între adormire şi trezire. Şi ochiul inimii, ochiul solar, ochiul uman parcurg în timpul nopții aceste lucruri în aşa fel, încât ele simt ca şi cum omul ar resimți, ar trăi, să spunem, o relație oarecare cu un altul. Dar acest lucru nu îi este spus astfel, şi nici nu este gândit de el, ci i-l spun judecățile plantelor, prin care urcă, păşind parcă pe o scară, mai întâi în lumea planetelor, apoi este dus în lumea zodiacului.

Şi astfel o trăire poate fi descrisă astfel: Am o relație cu acest om, mi-o spun crinii, mi-o spun trandafirii, căci forța trandafirului, forța crinului, forța lalelei tocmai m-au mânat încoace. Întregul Pământ devine într-o anumită măsură o carte a vieții, care ne lămureşte asupra lumii oamenilor, asupra lumii oamenilor-suflete, în care te integrezi în mod viu.

Aceste viețuiri le-au avut în mod diferit oameni aparținând unor epoci diferite. Dacă priviți spre vechea Indie, cei care doreau să afle ceva prin intermediul stării de somn, prin relația cu lumea stelară, nu voiau să afle decât ceva în legătură cu acele stele fixe, cu acele constelații care se află în momentul respectiv deasupra Pământului, nu permanent, ci numai ocazional. Ei nu voiau să aibă relații cu constelațiile care se află dedesubt, ale căror forțe traversează Pământul.

Priviți o pozitie de Buddha sau în general poziția unui înțelept indian care se străduieşte să obțină înțelepciunea spirituală superioară cu ajutorul exercițiilor! Priviți cum şi-a pus

picioarele unul peste altul şi cum stă aşezat peste aceste picioare încrucişate: pentru că nu vrea să aibă activă decât partea superioară a corpului şi ceea ce este legat de constelațiile de deasupra şi nu şi ceea ce acționează în el prin intermediul ochiului solar, ceea ce acționează prin intermediul membrelor. El vrea să elimine forțele legate de membre. Din această cauză, puteți vedea în poziția oricărui oriental care se străduieşte să obțină înțelepciune cum vrea să dezvolte doar o legătură cu ceea ce se află deasupra Pământului. El vrea să dezvolte numai relații de cunoaştere orientate spre domeniul sufletesc.

Lumea ar fi rămas imperfectă, dacă nu ar fi existat decât acest fel de strădanie pentru cunoaştere, dacă ar fi fost adoptate numai pozițiile Buddha pentru a ajunge la cunoaştere. Deja în vremea grecilor omul trebuia să intre în relație şi cu acele forțe cu care iei legătura când te dezvolți spre constelațiile aflate sub Pământ.

Acest lucru este admirabil sugerat în legenda greacă, unde se povesteşte despre un anumit fel de inițiere: Cel în cauză a coborât în lumea subpământeană. Despre anumiți eroi ai Greciei puteți afla întotdeauna că trăiesc o inițiere, atunci când se povesteşte despre ei că au coborât în lumea subpământeană. Aceasta înseamnă că au făcut cunoştință cu acele forțe ale Cosmosului care acționează prin intermediul Pământului, cu forțele htonice.

În felul acesta, fiecare epocă îşi are sarcina sa specifică. Astfel, inițiatul oriental învăța, pentru a putea împărtăşi acest lucru celorlalți oameni, mai ales ceea ce se afla înainte de naştere, respectiv de concepție, aşadar care ținea de domeniul spiritual-sufletesc, pe care omul îl viețuieşte înainte de a coborî în lumea pământeană. Ceea ce în concepția orientală despre lume, în literatura orientală, se apropie de om într-un mod atât de măreț, se întâmplă datorită faptului că odinioară oamenii puteau privi în interiorul vieții pe care o parcurg înainte de a coborî pe Pământ.

În Grecia, a început să fie cunoscut ceea ce depinde de însuşi Pământul: Uranus şi Gea. Gea, Pământul, se află la punctul de început al cosmologiei greceşti. Şi întotdeauna grecul a năzuit să cunoască Misteriile Pământului, care, bineînțeles, sunt şi Misteriile cosmice care acționează străbătând Pământul. Dar grecul voia să mai cunoască şi Misteriile lumii propriu-zis subpământene. În felul acesta, în Grecia s-a dezvoltat o cosmologie corectă.

Grecul are putin din ceea ce numim cunoaştere istorică - orientalul nu o avea deloc. Pe el îl interesa mai mult ce se întâmpla pe vremea când Pământul se forma în Cosmos, pe vremea când forțele titanice se luptau cu alte forțe; prin acestea grecul înțelegea forțe spirituale puternice, care stau la baza condițiilor pământene în mrejele cărora se află prins omul. În epoca mai nouă, suntem îndrumați să înțelegem istoria, pentru a putea atrage atenția asupra faptului că omul a ieşit dintr-o stare clarvăzătoare înrudită cu visul, că el a ajuns numai la conştiența sa cu coloratură intelectualistă şi nuanțată de elementul mitic, din care trebuie să găsească calea de ieşire, pentru a privi în lumea spirituală.

Această perioadă contemporană reprezintă, de fapt, trecerea la cucerirea conştientă a unei viețuiri în lumea spirituală. Pentru aceasta trebuie să ne îndreptăm privirea, înainte de toate, asupra istoriei. Din această cauză s-a întâmplat în repetate rânduri, în societatea noastră antroposofică, ca diferitele epoci istorice să fie urmărite retrospectiv, până acolo unde oamenii mai primeau încă de la entități superioare, supraterestre, cunoştințele, ca apoi să se urmărească mai departe această dezvoltare istorică a omului, până în vremurile noastre.

Această evoluție istorică a omului este abordată de cunoaşterea exterioară actuală într-un mod foarte abstract. Ce linii abstracte sunt trase atunci când, în prezent, se dezvoltă cunoaşterea istorică! Oamenii din vechime îmbrăcau întreaga istorie în mituri, pe care o puneau în legătură cu întreaga natură şi cu evenimentele ce se petreceau în aceasta. Acest lucru noi nu mai ştim să-l facem. Dar oamenii încă nu şi-au însuşit simțul care le-ar permite

să întrebe: Cum era în vremea când primii oameni primeau de la entitățile superioare înțelepciunea, şi când a început această situație să intre în declin? Cum era atunci când însuşi un zeu a coborât, pentru a se întrupa, prin Misteriul de pe Golgota, într-un trup omenesc şi să împlinească o misiune cosmică grandioasă, astfel încât abia prin aceasta Pământul şi-a căpătat sensul său?

Întreaga teologie a secolelor al XIX-lea şi al XX-lea este bolnavă de faptul că nu poate înțelege pe Hristos în importanța sa spirituală. Această înțelegere trebuie s-o aducă ştiința modernă a inițierii. Trebuie să existe o ştiință modernă a inițierii care să poată pătrunde din nou în lumea spirituală, care să poată vorbi din nou despre naştere şi moarte, despre viața dintre naştere şi moarte, dintre moarte şi o nouă naştere şi despre viața sufletului uman în timpul somnului, aşa cum am făcut-o astăzi împreună. Trebuie să fie posibil ca omul să cunoască din nou şi această cealaltă parte a existenței, cea spirituală. Orice progres al omenirii în viitor va deveni posibil numai dacă omul va cunoaşte şi această cealaltă parte a existenței.

Aşa cum odinioară oamenii s-au adresat cunoaşterii exclusive a lumilor superioare - ceea ce puteți remarca în poziția de Buddha -, mai târziu, pentru a ajunge la cosmologie, ei au aflat din evoluția Pământului şi au fost initiați în Misteriile greceşti, htonice, ceea ce povestesc miturile greceşti, tot aşa avem nevoie ca, după ce omenirea a studiat tainele Cerului şi tainele Pămâtului în vechea ştiință a inițierii, să avem o ştiință a inițierii nouă, care să se poată mişca într-o anumită măsură în ritmul de du-te-vino între Cer şi Pământ, care să întrebe Cerul când doreşte să se lămurească cu privire la Pământ şi Pământul când vrea să se lămurească cu privire la Cer.

Aproximativ aşa sunt puse problemele - dacă îmi este îngăduit să afirm acest lucru cu toată modestia - pe care le-am condus la un răspuns provizoriu în cartea ***Ştiința ocultă în linii mari***, care a apărut în limba engleză sub titlul: *An Outline of Occult Science*. Am încercat să descriu ceea ce este atât de necesar omului modern, aşa cum îi erau necesare vechiului om al Orientului Misteriile Cerului, aşa cum erau necesare grecilor Misteriile Pământului. Şi în prezent ar trebui observat care este situația aceastei inițieri moderne, care este relația ei cu oamenii.

Pentru a caracteriza în puține rânduri sarcinile care stau la baza inițierii moderne, va trebui să spun şi aici ce am spus acum câteva zile la Oxford câtorva dintre dumneavoastră. Aş vrea să vă atrag atenția mai întâi asupra faptului că, în timp ce pentru vechiul inițiat avea importanță mai ales privirea în sus, în lumile spirituale din care descinde omul, când se înconjoară cu un corp pământesc, în timp ce pentru inițiatul dintr-o epocă mai târzie era important ce am încercat să vă spun când am făcut trimitere la reprezentarea grecească a coborârii în lumea subterană, inițiaților moderni le revine obligația de a ajunge, aşa cum am spus deja, la cunoaşterea relației Cerului cu Pământul.

Această cunoaştere se obține numai dacă ne îndreptăm atenția asupra următoarelor aspecte. Desigur, trebuie să cunoşti Cerul, trebuie să cunoşti Pământul, trebuie însă să-ți focalizezi atenția asupra aceluia în care, dintre ființele din jurul nostru, coacționează mai întâi ca un întreg, Cerul şi Pământul, adică în ochiul inimii, în ochiul solar şi în ochiul uman integral: omul însuşi. Însuşi omul! Căci omul cuprinde infinit mai multe aspecte decât acele lumi pe care le putem percepe cu ajutorul simțurilor exterioare, pe care ni le putem explica cu rațiunea legată de simțuri. A cunoaşte omul în plan spiritual este sarcina cunoaşterii inițiatice actuale. Am spune: Această cunoaştere inițiatică vrea să cunoască totul, pentru a cunoaşte omul prin prisma întregii lumi, a întregului Cosmos.

Comparați situația inițiatului actual cu aceea a inițiatului de altădată. Prin toate facultățile oamenilor din vechime putea fi trezită amintirea timpului dinaintea coborârii într-un trup

terestru. Din această cauză, mai ales pentru initiații mai vechi, aceasta era o trezire a amintirilor cosmice. Mai târziu, pentru greci aceasta era o privire în natură. Pentru inițiatul modern este vorba de a cunoaşte omul în mod nemijlocit, ca pe o ființă spirituală. Pentru aceasta el trebuie să capete capacitatea de a se desprinde de înțelegerea terestră a ceea ce leagă omul cu lumea. Aş vrea să dau din nou un exemplu, pe care l-am mai amintit de curând.

Printre sarcinile cele mai grele ale cunoaşterii inițiatice este aceea de a stabili relații cu sufletele care au părăsit de un timp mai scurt sau mai lung Pământul, care au trecut prin poarta morții. Este posibil să se stabilească asemenea legături prin trezirea unor forțe sufleteşti mai profunde. Mai întâi trebuie însă să te obişnuieşti, prin exerciții, să poți vorbi limba prin care poți comunica cu morții. Această limbă este, aş spune, un copil al limbii umane. Dar ar fi o greşeală imensă să credeți că această limbă umană ar fi de oarecare utilitate pentru a întreține o legătură cu morții. Căci primul lucru pe care îl conştientizezi este acela că morții înțeleg încă foarte puțin timp ceea ce trăieşte în limba pământeană ca substantive. Ceea ce exprimă un anumit lucru, un lucru bine conturat şi care este desemnat cu ajutorul unui substantiv nu mai este prezent în limba morților. În limba mortilor totul se referă la mobilitatea interioară. Din această cauză constatăm că la un anumit timp după ce oamenii au trecut prin poarta mortii ei nu mai au o adevărată receptivitate decât pentru verbe. Pentru a putea comunica cu morții trebuie să le adresăm întrebări, formulându-le în aşa fel, încât ele să le fie inteligibile. În acest caz, după un timp vine şi răspunsul. De obicei trebuie să treacă mai multe nopți până când mortul să ne răspundă la întrebările pe care i le punem. Aşa cum am spus, trebuie să ne adaptăm limbii morților şi abia apoi se adaptează pentru noi limba în care se integrează mortul, întrucât el trebuie să se îndepărteze de Pământ cu întreaga sa viață sufletească. Este vorba de o limbă care nu mai corespunde relațiilor terestre, este o limbă care a ieşit din simțire, din inimă, un fel de limbă a inimii. Aici construim ceea ce ține de limbă aşa cum construim în limba omenească sunetele legate de senzații. Noi exclamăm „Aa" când suntem uimiți, spunem „I" când vrem să ne indicăm pe noi (în româneşte s-ar putea cita vocala inițială I nescrisă, când pronunțăm „Eu", n.tr.). Abia aici sunetele şi combinațiile de sunete îşi capătă importanța lor adevărată. Începând din această clipă limba noastră devine ceva care nu mai este înrudit cu organul, ea se transformă aşa cum am spus mai înainte, devine la fel cu ceea ce urcă din flori, şi noi începem să vorbim cu această limbă. Noi înşine devenim flori, şi înflorim într-o anumită măsură împreună cu florile. Şi în timp ce pătrundem cu forțele noastre sufleteşti în floarea de lalea, noi exprimăm în imaginaiţunea lalelei ceea ce aici, pe Pământ, este exprimat în modelarea cuvântului. Noi creştem în ceea ce este partea spirituală a tuturor lucrurilor.

Dar, în timp ce vă spun toate acestea, dumneavoastră vedeți că limba se adaptează unor condiții diferite după ce a trecut prin poarta morții, că în adevăr ştim puține lucruri despre om atunci când nu cunoaştem decât partea sa exterioară, că ştiința inițiatică modernă trebuie să cunoască această cealaltă parte a omului. Această cunoaştere începe cu limba. Dar corpul omului, aşa cum este descris - citiți literatura acestui domeniu -, devine cu totul altul atunci când înaintăm în ştiința inițiatică. În timp ce vechiul inițiat trebuia să retrezească în om o facultate de mult pierdută, să aducă în amintire ceea ce oamenii au trăit înainte de a fi coborât pe Pământ, inițiatul prezentului trebuie să facă ceva cu totul nou, care reprezintă un progres, care va avea importanță pentru om când el va părăsi Pământul, ba chiar când Pământul nu va mai fi deloc în Cosmos. Aceasta este sarcina ştiinței inițiatice moderne. Din această forță trebuie să grăiască această ştiință inițiatică modernă.

Dumneavoastră ştiți că ştiința inițiatică a intervenit din când în când în evoluția spirituală a Pământului. Ea a existat mereu. Ştiința inițiatică, aceea de care avem nevoie, care nu poate vedea în ceea ce acceptă ştiința actuală decât un început pentru cunoaşterea umană va fi. tot mai mult combătută. Veti folosi forță pentru a putea răzbate prin ceea ce se opune inițierii moderne. Căci înainte ca inițierea modernă, care este la rândul ei o dispută cu forțele

suprasensibile, să fi căpătat, în ultima treime a secolului al XIX-lea, o anumită rezonantă forțele opuse erau deja în activitate, construind, în mare măsură în mod inconştient, o stare a culturii şi civilizației umane care se străduie să stârpească inițierea modernă din rădăcină.

Gândiți-vă numai cât de răspândită a devenit, în ceea ce priveşte cunoaşterea, formula: Acesta este punctul meu de vedere. Oamenii spun: Acesta este punctul meu de vedere fără să fi parcurs o evoluție. Fiecare om trebuie să-şi pună în valoare concepția plecând de la punctul de vedere pe care îl adoptă în momentul în care exprimă acest lucru. În prezent, lucrul cel mai jignitor, cel mai iritant, este când se vorbeşte despre o cunoaştere superioară, despre o cunoaştere la care trebuie să te străduieşti să ajungi.

Când în ultima treime a secolului al XIX-lea a apărut posibilitatea de a se dezvolta inițierea modernă erau deja în activitate forțele opuse, care voiau să realizeze marea omogenizare, marea nivelare a oamenilor şi în domeniul spiritual. Am putea cita numele multor oameni care au avut această opoziție față de inițierea modernă.

Credeți oare că, dacă este necesar să vi se vorbească în spiritul ştiinței inițiatice, cuvintele trebuie să sune la fel ca aici, pe Pământ, pentru relațiile terestre obişnuite? Când încerc să vă fac inteligibil cum limba sonoră umană trebuie să se schimbe, dacă trebuie să comunicăm cu entitățile din lumea spirituală, nu mă veți înțelege greşit nici dacă vă spun: Când voi vorbi din punct de vedere terestru despre marea importanță pe care o are, de exemplu, Rousseau, mă voi strădui, să o fac cu tot elanul, cu toată noblețea şi cu toată aprecierea, aşa cum o fac şi ceilalți. Dar dacă trebuie să mă avânt în încercarea de a înveşmânta în cuvinte terestre ceea ce oferă cunoaşterea inițiatică despre Rousseau, atunci trebuie să vă spun: Rousseau se prezintă ştiiniei inițiatice prin tendința de a egaliza totul, prin nivelarea sa spirituală, drept flecarul civilizației moderne, împreună cu multi alți tovarăşi !

Acesta este un lucru pe care omenirea nu-l acceptă uşor: faptul că cineva ca Rousseau poate fi numit din punctul de vedere terestru un mare spirit, dar că dacă vrei să-l cunoşti cu adevărat - şi, aşa cum am spus, ştiința inițiatică modernă trebuie să cunoască Cerul şi Pământul, trebuie să descrie ritmul lor - trebuie acceptat şi faptul că el poate fi, din punct de vedere inițiatic, un flecar al vieții spirituale moderne. Doar consonanța celor două aspecte conduce la adevărata cunoaştere a omului. Căci această cunoaştere trebuie clădită pe ceea ce constituia temelia pe care construiau vechii inițiați: *Ex deo nascimur*. Orice amintire trebuie construită pe ceea ce ne poate întâmpina când privim în lume, unde Hristos devine în mod inconştient călăuza noastră, aşa cum am spus astăzi.

Dar noi trebuie să-l preluăm tot mai mult în conştiență, astfel încât să recunoaştem ca aflându-se sub îndrumarea lui Hristos ceea ce este în lume, ceea ce aparține morții, să recunoaştem că împreună cu Hristos ne cuibărim în lumea moartă: *In Christo morimur*.

Prin faptul că ne cufundăm cu Hristos în mormântul vieții terestre are loc Învierea şi trimiterea Duhului Sfânt: *Per spiritum sanctum reviviscimus*.

Per spiritum sanctum reviviscimus trebuie să fie înainte de toate o țintă de atins pentru inițiatul modern. Dacă reflectați la acest lucru şi-l comparați cu ceea ce este mentalitatea rezultată chiar din ştiință, veți spune: Va mai exista o mare rezistență, poate o opozitie, pe care în prezent nici nu v-o puteți imagina, care se va consuma şi în fapte, care se va manifesta înainte de orice în tendința de a face cu totul imposibilă ştiința inițiatică. Şi ceea ce am eu de spus, când vorbesc într-un asemenea cerc mai restrâns, ceea ce aş vrea să aşez în suflete, în inimi este ca prin descrieri ca cele pe care le redau din ştiința inițiatică modernă să trezesc forță, pentru ca unii oameni aici de față să poată găsi poziția corectă între ceea ce vrea să pătrundă în lume din lumile spirituale şi ceea ce vrea să facă imposibilă pătrunderea acestei spiritualități în lumea pământeană. Acesta este lucrul asupra căruia doream să atrag

atenția într-un astfel de cerc mai restrâns, întrucât mi-a fost oferită şi ocazia unor conferințe adresate unui public mai larg, aşa cum s-a întâmplat spre marea mea satisfacție la Oxford. Întrucât acolo am avut posibilitatea să prezint partea exterioară a lucrurilor, în acest cerc mai restrâns trebuie să atrag atenția asupra a ceea ce este esoteric.

Cred că ar fi bine dacă ați depăşi unele aprecieri care azi ar putea suna paradoxal, atunci când se vorbeşte de lumile spirituale. Şi sună paradoxal pentru că limba lumilor spirituale este diferită de limba terestră şi ceea ce ar trebui altfel exprimat trebuie adus în limba pământeană cu efort. Aşa încât, dacă unele lucruri ar putea şoca, trebuie înțeles că ele apar astfel, ca simplă povestire, nemijlocit din lumile spirituale.

Dorind să conturez concepția care a stat la baza conferinței de azi, exprim profunda mea satisfacție pentru faptul că v-am putut vorbi din nou, dragi prieteni, aici, la Londra. Aceasta este pentru mine, ca întotdeauna, o plăcere. Am mai spus-o, suntem foarte rar împreună. Fie însă ca şi ceea ce putem fonda în inimile, în sufletele noastre cu acest prilej să acționeze în sensul unirii tuturor celor care sunt apropiați de antroposofie: a fi împreună în inimi, în suflete, peste întregul Pământ. Din dorință de a folosi asemenea întâlniri ca stimuli pentru marea legătură care reuneşte toate inimile, toate sufletele noastre, dintr-o astfel de dispoziție sufletească a fost rostită conferința de azi. În acest sens, aş vrea să rostesc şi următorul gând: Să rămânem împreună, dragii mei prieteni, oricât ne-am îndepărta fizic unii de alții.

NOTE

(1) *La acest lucru am făcut deja referire anterior*: vezi conferința din 16 iulie 1922, în lucrarea lui Rudolf Steiner ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice*** (13 conferințe, Dornach, 1922), GA 213.

(2) *Aurelius von Wildenbruch*, 1845-1909. A scris printre altele *Carolingianul* şi dubla dramă *Henric şi neamul lui Henric*.

(3) *Aurelius Augustinus*, 354-430, cel mai important părinte bisericesc al Occidentului. Vezi şi R. Steiner, ***Creştinismul ca fapt mistic şi Misteriile antichităţii*** (1902), GA 8.

(4) „*...dacă veți citi scurtul articol despre Dionisie Areopagitul..*": *Dionisie Areopagitul Şi învățătura despre Ierarhii* de dr. Günther Wachsmuth, în „Das Goetheanum", publicație săptămânală pentru antroposofie şi tripartiție", An I, nr. 50, 23 iulie, şi continuarea în nr. 51/52, 30 iulie 1922.

(5) „*...aşa cum a fost păstrată în teologia lui Dionisie Areopagitul*": în scrierile *Despre numele divine*, *Despre teologia mistică*, *Despre Ierarhia cerească, Despre Ierarhia bisericească*.

(6) *Einherrier* (în original). În mitologia nordică, eroii căzuti în luptă şi preluați în Walhalla.

(7) *Heliand*: o armonie evanghelică în versuri aliterate, redactată între anii 825-835, poate la cererea lui Ludovic cel Evlavios.

(8) „*Veți găsi consemnate, de exemplu, în istoria literaturii...*": în jurul anilor 968 se raportează în Cronica lui Benedict, de către Sfântul Andrei de pe Muntele Soracte, despre o expediție a lui Carol cel Mare la Constantinopol; în secolul al XI-lea în legenda *Pèlerinage de Charlemagne* şi în secolul al XIII-lea în *Gran Conquista de Ultramar*.

Carol cel Mare, 742-814, rege al francilor şi împărat roman.

„ *Abia mai târziu oamenii l-au transpus pe Carol cel Mare în Untersberg...*": este un masiv montan bogat în peşteri din Alpii calcaroşi din regiunea oraşului Salzburg. În legătură cu legenda conform căreia Carol cel Mare ar dormi aici, vezi A. Huber, *Legendele despre Untersberg*, Salzburg, 1904.

Barbarossa = Barbă-Roşie, poreclă a lui Frederic I, aprox. 1123-1190.

(9) *Paladini*: nume dat cavalerilor Mesei rotunde ai regelui Artur; mai târziu, eroilor lui Carol cel Mare.

(10) *Henric I von Sachsen,* aprox. 879-936. Primul rege german aparţinând casei Saxa (919); a condus o expediţie împotriva ungurilor şi i-a învins.

(11) *Martianus Capella*: scriitor latin, a trăit în secolul al V-lea d.Hr., în Africa. Lucrarea sa *De nuptiis Philologiae et Mercurii* este o enciclopedie a celor şapte arte, redactată alternativ în proză şi în versuri, în nouă volume.

(12) „*Cântă-mi, o, Muză...*": începutul *Iliadei* de Homer.

(13) *Tohann Gregor Mendel*, 1822-1884. Preot catolic, mai târziu învăţător şi botanist; a făcut experienţe cu încrucişări de plante. Scrierile sale sunt: *Experienţe cu hibrizi vegetali*, 1865 şi *Despre unii hibrizi de Hieracium obţinuţi prin fecundare artificială*, 1869. Cu privire la J.G. Mendel vezi şi conferinţa din 22 iulie 1922, în ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice*** (nota 1).

(14) *Attila*: regele hunilor de la 334 până la 353.

Ludovic cel Evlavios I, 778-840, fiul lui Carol cel Mare, împărat franc, 814-840.

(15) *Otto I*, cel Mare, 912-973, fiul lui Henric I, împărat între 936 şi 973.

Otto II, 955-983, fiul lui Otto I, împărat între 973-983.

Henric al II-lea, cel Sfânt, 973-1024, împărat de la 1014 până la 1024; declarat sfânt în 1146.

(16) „*Am văzut deja, într-un fel oarecum complicat, cum poate fi înţeles omul în raport cu întregul Univers...* ": vezi şi conferinţa ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice.***

(17) „*Goethe s-a opus ştiinţei despre plante în forma în care o dezvoltase Linné*": vezi, în acest sens, scrierea lui Goethe *Istoricul studiului meu botanic*, în primul volum al seriei ***Scrieri de ştiinţe ale naturii***, editată de Rudolf Steiner, în „Deutsche National-Literatur" a lui Kürschner, GA 1a, 1975 (ediţie ulterioară fotomecanică), unde el spune textual la p. 68: „*Filosofia botanică* a lui Linné era studiul meu zilnic... Ce s-a întâmplat cu mine în acest timp şi cum a acţionat asupra mea o învăţătură atât de stranie poate va fi clarificat în cursul acestor comunicări; dar pentru început vreau să mărturisesc că după *Shakespeare* şi *Spinoza* cea mai mare influenţă a avut-o asupra mea *Linné*, şi aceasta tocmai prin incongruenţa pe care mi-o stârnea. Căci, în timp ce încercam să preiau în mine gândirea sa exactă, legile sale precise, utile dar adeseori arbitrare, în mine apărea o dilemă: ceea ce el căuta să separe în mod forţat trebuia, conform cerinţei celei mai intime a fiinţei mele, să tindă spre unificare."

Karl von Linné, 1707-1778, cercetător al naturii suedez.

(18) „*...în cazul plantelor trebuie aplicată o altă concepţie.. .*": vezi Metamorfoza plantelor a

Iui Goethe, 1790; în volumul citat mai sus.

(19) Paracelsus, 1493-1541.

(20) *Johannes Scotus Erigena*, aprox. 810-877. El respinge învățătura despre predestinare a călugărului Gottschalk în scrierea sa De divina praedestinatione.

Carol al II-lea, cel Chel, 823-877. Fiul lui Ludovic cel Evlavios.

(21) *Gottschalk din Orbais*, călugăr. A fost afurisit ca eretic în 848 de arhiepiscopul de Mainz, Hrabanus Maurus, şi condamnat la închisoare pe viață din cauza concepției sale privind învățătura despre păcatul ereditar şi predestinare.

(22) „*potrivit învățăturii sale* (a lui Augustin) *despre predestinarea divină...*": vezi scrierile acestuia *De civitate Dei*, cărțile a XII-a, a XIII-a şi următoarele, precum şi *De praedestinatione sanctorum.*

(23) „*Un alt teolog a scris despre trupul şi sângele lui Hristos*": Ratramnus, călugăr în Corbie, mort după 868. Ratramnus a prezentat o învățătură spirituală despre *Cina cea de Taină*, ca o anexă a celei scrise de Augustin, şi a scris împotriva învățăturii despre transsubstanțiere a abatelui său Radbertus, *De corpore et sanguine domini*; aceasta a fost afurisită şi arsă în 1050 ca fiind opera lui Scotus Erigena, a fost retipărită în 1532, de data aceasta însă sub un nume deformat (Bertramus); în 1559 a fost pusă la index. În disputa despre pre-destinare Ratramnus se situa de partea lui Gottschalk.

(24) *Friedrich Schiller*, 1759-1805. Despre educația estetică a omului a apărut în 1795. Această scriere a fost alcătuită din scrisorile trimise de Schiller contelui de Augustenberg în perioada 1793-1795.

(25) *Friedrich Nietzsche*, 1844-1900. *Naşterea tragediei din spiritul muzicii* a apărut în 1872.

(26) *Basmul despre şarpele verde şi frumoasa Lilia* al lui Goethe a apărut mai întâi în *Horen*, ca final al povestirii *Conversații ale emigranților germani*.

(27) „*Când în tinerețea sa Iacobi i-a vorbit despre credință...*": Goethe i-a răspuns de la Ilmenau la 5 mai 1786: „Eu sunt legat şi foarte legat de venerația lui Dumnezeu a ateului (Spinoza) şi vă las dumneavoastră tot ceea ce numiți şi trebuie să numiți religie. Când tu spui nu poți decât să *crezi* în Dumnezeu, eu îți spun că pun mare preț pe *vedere*."

(28) „*Cum a luptat Goethe cu ceea ce el numea a fi cucernic...*": De exemplu, în Trilogia pasiunii, II: „În puritatea pieptului nostru unduieşte o dorință/De dăruire de sine, în mod liber, din recunoştință./ Către ceva mai înalt, mai pur, necunoscut./Dăruindu-se eternului nenumit:/Noi o numim a fi cucernic..."

„*Cum o exprima Schiller*": „Ce religie mărturisesc? Nici una din toate cele pe care le numeşti. Şi de ce nici una? Din religiozitate." (*Tabele votive: Credința mea*).

(29) „*...aşa cum cadavrul corpului nostru fizic rămâne ca reziduu...*": vezi conferința din 8 iulie 1922, de asemenea şi în ***Întrebări umane, răspunsuri cosmice***.

(30) „*...când Goethe a devenit membru al unor loji...* ": în 1780 Goethe aderă la loja „Amalia" din Weimar. Vezi lucrarea lui Gotthold Deile *Goethe ca francmason*, Berlin 1908.

„*Lume mare şi lume mică*": vezi, de exemplu, *Faust* I, Cameră de studiu, versul 2052; versul

2012: „Studiați şi răsstudiați lumea mare si lumea mică..."; vezi şi Noaptea Walpurgiei, versu14044: „De mult s-a stabilit/ Că'n lumea mare există lumi mici:"

(31) *Trihotomie*: tripartiția umană: trup, suflet şi spirit.

Treime: caracterul întreit al divinitătii.

(32) „*Goethe a descris astfel de imagini remanente în tratatul său despre culori*": vezi *Proiect pentru un tratat despre culori*, I: Culori fiziologice; *Scrierile de ştiințe naturale ale lui Goethe*, cu o introducere de R. Steiner, în „Deutsche National-Literatur", GA lc, 1975 (copie fotomecanică), vol. III, p. 94 ff.

(33) *Oswald Spengler*,1880-1936. *Declinul Occidentului. Schiță la o morfologie a istoriei mondiale*. Vol. I: *Forma adevărului*, München, 1920; vol. II: *Perspectivele istoriei mondiale*, München, 1922. Citatele prezentate în continuare se găsesc la paginile: 3, 628, 629, 630, 631, 12, 10, 13, 9, 17, 19, 20, 21, 21/22, 24, 634.

(34) *John Stuart Mill*, 1806-1873, filosof englez şi scriitor în domeniul economiei naționale. Unul din fondatorii pozitivismului.

(35) *Karl Ferdinand Gutzkow*,1811-1878: *Vrăjitorul din Roma*, Leipzig, 1858-1861 şi *Cavalerii spiritului*, Leipzig, 1850-1852.

George Sand (Aurore Dupin), 1803-1876, romancieră franceză.

(36) Rudolf Steiner, ***Cum obținem cunoaşterea lumilor superioare?*** (1904), GA 10.

(37) Rudolf Steiner, ***Ştiința ocultă în rezumat*** (1910), GA 13.

(38) „La acestea se pot adăuga exerciții ca cele la care m-am referit deja în unele conferințe anterioare...": vezi mai ales conferințele din 17 şi 18 august 1922, în ***Forlele sufleteşti-spirituale de bază ale educației. Valorile spirituale în educație şi viața socială*** (13 conferințe, Oxford, 1922), GA 305.

(39) Rudolf Steiner, ***Teosofia. lntroducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi determinarea omului*** (1904), GA 9.

(40) Rudolf Steiner, ***Filosofia libertății. Principii ale unei concepții moderne despre lume. Rezultate sufleteşti ale observației după metoda ştiințelor naturale*** (1894), GA 4.

(41) *George Kaufmann-Adams*, 1894-1963.

(42) *Adam Kadmon:* vezi Rudolf Steiner, ***Ierarhiile spirituale şi reflectarea lor în lumea fizică*** (10 conferințe, Düseldorf, 1909), GA 110, (conf. 10 aprilie 1809).

(43) *Helen Keller*, 1880-1968, scriitoare americană de origine elvețiană. A orbit şi surzit la vârsta de 19 luni.

(44) *Leonardo da Vinci*, 1452-1519. *Cina cea de taină* se află pe peretele principal al refectoriumului dominicanilor, Santa Maria delle Grazie, la Milano.

(45) *Terapeuții*: Ca şi esenienii, aceştia erau o sectă care urmărea o anumită înălțare sufletească. Vezi şi Rudolf Steiner, ***Evanghelia după Matei*** (12 conferințe, Berna, 1910), GA 123.

(46) *Erou solar*: desemnează al şaselea grad al iniţierii orientale.

(47) „*Mai bine să fii cerşetor...*": în cântul al XI-lea al Odisseei lui Homer.

(48) „*Din această cauză, primii scriitori creştini spuneau că cele mai vechi suflete erau creştine*": vezi expunerea acestei probleme făcută de Otto Willmann, *Împlinirea revelaţiei primordiale, în Istoria idealismului*, vol. 2, *Idealismul părinţilor bisericii şi realismul scolasticilor*, Braumschweig, 1907 (ed. a 2-a).

(49) „*au existat alte ţinuturi... în care elevii erau iniţiaţi în Misterii...*": vezi R. Steiner, ***Creştinismul ca fapt mistic şi Misteriile antichităţii*** (1902), GA 8.

NOTĂ

În traducerea de faţă s-au folosit următorii termeni neuzuali în limba română, cu scopul de a evita confuzii prin apropierea de alte cuvinte asemănătoare care au însă un cu totul alt conţinut:

- *Misterii* (sing. Misteriu): Activităţi culturale sau de practicare a unor tehnici având ca finalitate iniţierea învăţăceilor în cunoaşterea lumilor suprasensibile. Vorbim despre Misteriul de pe Golgota ca eveniment iniţiatic suprem, săvârşit de însuşi Dumnezeu-Fiul în văzul tuturor oamenilor, prin jertfa deplină adusă în scopul mântuirii lor. După Misteriul de pe Golgota, celelalte locuri de Misterii ale antichităţii şi-au încetat într-un timp relativ scurt activitatea.

- *Imaginaţiune*: Rezultatul unei activităţi mentale creatoare de imagini cu semnificaţii simbolice care pot acţiona asupra activităţii sufleteşti, dar pot ajunge până la acţionarea în lumea fizică. În acest sens, R. Steiner vorbeşte despre forma plantelor ca despre imaginaţiuni, produse ale lumilor suprasensibile. Imaginaţiunile se deosebesc astfel de imaginile produse de simplul joc al fanteziei umane.

TRADUCĂTORUL